

16059 VI. 9. a
2°

D iscere causarū quarūlibet ordine membra
O ptas & doceo sic non sis obses et testis
I nstanti dabitur q̄ tu uis q̄ petis illud
E fficies sic es assatus si sis ut ipsum
V su doctrina tutū si ꝯstituas te

S i numeres caute ter mille capitula lector
A tq̄ decem nomes decretū ꝯtinet in se
C entū bis quinq̄ plus tres distinctiones sunt
S ex & trigīta dic esse solūmodo causas
S eptuagīta due plus centū questiones sunt

ΤΕΛΟΣ

16059. VI. J. a.

Quoniam nouis supeuenientibus causis. nouis est remedijs succurrendum. Iccirco ego Bartholomeus brixiensis confidens de magnificentia creatoris apparatum decretorum duri in melius reformandum non detrahendo alicui nec attribuendo mihi glosas quas non feci: sed supplendo defectum solummodo: vbi correctio necessaria videbatur vl propter subtractionem decretalium & diminutiõem earundẽ: vel propter iura que superuenerunt de nouo. Interdum etiam solutiones interposui: que pretermisse fuerãt a Joanne. Hoc feci ad honorem omnipotẽtis dei & ecclesie romane: & ad cõem vtilitatem omnium studentium in iure canonico. Bar.

In nomine sancte & idiuidue trinitatis Incipit concordia discordãtium canonũ: ac primũ de iure cõstitutionis nature & humane. Rubrica.

Di. .j.

a Humanũ genus. Tractatur Brachianus de iure canonico: primo incipit a simplicioribus ꝯ naturam. s. a iure naturali quod antiquius & dignius est. Cepit enim ab ipsa rationali creatura: vt instit. de re. di. §. commodius. Assignat ergo multas differentias iur naturalis ad alia iura vsq; ad .xv. distin. in qua aggredit principale propositum de iure canonico: originem eius assignãs.

b Humanum genus duobus regitur: naturali videlicet iure: & moribus. Jus naturale est quod in lege & in euangelio cõtinetur: quo quisq; inbetur alij facere qđ sibi vult fieri. & phibetur alij inferre quod sibi nolit fieri. Unde christus in euangelio: Omnia quecunq; vultis vt faciãt vobis homines: & vos eadẽ facite illis: Hoc est enim lex & prophete. Hinc Isidorus in .v. libro ethymologiarum ait.

Diuine leges natura: humane moribus constant.

Omnes leges aut diuine sunt: aut humane. diuine natura. humane moribus ꝯstãt. Ideoq; hec discrepant: quoniam alie alijs genti bus placent. Fas lex diuina est: ius

b Buobus. signatur contrariũ. j. xcvj di. duo. sed illis duobus regitur tanq; auctoribus: istis tanq; instrumentis.

c Naturali. i. diuino.

d Moribus. i. cõsuetudinario iure: vel etiam iure humano: siue scripto siue non scripto. xxv. q. ij. institutionis.

e Vult. Sed nonne ego volo qđ alter det mihi rem suam: nõ tamẽ ego volo ei dare rem meam. Expone ergo vult. i. dꝫ velle. & sic exponit ibi: habe charitatẽ & fac quod vis. & sic exponitur lex. ff. de soln. l. j. vel expone inbetur. i. cõsulitur. sic econuerso verbum rogandi pro verbo precipiendi ponitur. xj. q. iij. rogo.

f Prohibetur. nunq; inuenimus expresse prohibitum in lege vel in euangelio: nisi per quandã consequentiam. Nam vbi vnum contrarioꝝ precipit per consequens aliud prohibet. sic vbi aliquid iudicatur meum esse: ꝙ cõsequens iudicatur tuum non esse: vt. ff. de procura. pomponius. §. ij.

g Inferre. sed nonne iudex vult inferre mortem reo: sed tamen non vult vt sibi mors inferat. sꝫ dic qđ iudex nõ infligit mortẽ: sed lex: vt. xxiij q. v. homicidas. c. cum homo. vel intelligas hec oia de operibus misericordie ad que quilibet tenetur: vt. lxxxvj. di. non satis.

h In euangelio. matthei.

i Vultis. i. debetis velle.

k Hoc est enim. i. in his consistit. sic ponitur ibi. Deum time & mãdata eius obserua. hoc est omnis homo.

l Hinc. ad probandam diuisionem supradictam.

m Omnes leges. i. oĩs lex. & ponitur plurale pro singulari: si enim demonstrares duas leges: vnam diuinam & aliam humanam nõ põt vere dici: iste leges aut sunt humane aut diuine: & valet talis interpretatio in rescriptis qñq; cum ita scribitur: si ista vera sunt. i. si hoc ver est: & si illud ver ẽ. sic extra de appella. significauit in fi. & extra de preben. cum iam duduꝫ. & extra de rescrip. ex parte. sic. j. ij. q. j. in primis. & ff. de condit. & demon. falsa: & ff. de sta. bo. summa.

n Discrepant. non tamen sunt contrarie. nam transire per agruꝫ alienũ diuina lex permittit. humana prohibet. sed prohibitio & permissio non sunt contraria. nam dominus permittit vxorem infidelẽ dimitti: apostolus prohibet: vt. xxviij. q. j. iam nunc.

o Alijs. vt. j. xij. distin. illa. & j. xxxij. distin. placuit.

p Alienum. sed nonne iure naturali omnia sunt cõia: vt. j. c. ius naturale. & j. di. viij. quo iure. non ergo aliquis ager alienus est. ideo expone alienum idest qui est alienus modo.

lex bũmana. Transire per agrum alienum fas est: ius non est. Ex his verbis huius auctoritatis euidenter datur intelligi in quo differãt inter se lex diuina & humana cuꝫ omne quod fas est: nomine diuine vel naturalis legis accipiat: noie vero legis humane: mores iure ꝓscripti & traditi intelligant. Est aũt ius generale nomẽ multas sub se continẽs species. Ait in eodẽ li. ethymo. Isidorus ait. **Jus genus: lex aũt species eius est.**

Jus generale nomen est: lex autem iuris est species. Jus autez est dictum quia iustum est. Omne autem ius legibus & moribus constat.

Quid sit lex.

Lex est constitutio scripta.

Quid sit mos.

Mos ẽ longa cõsuetudo ꝺ moribus tãtummõ tracta.

Quid sit consuetudo.

Consuetudo aũt ẽ ius quoddã moribus institutũ qđ pro lege

q Fas est. i. equum ẽ. cuꝫ subest cã & iniurius ẽ transitus: vt. xxiij. q. ij. c. vl. Itẽ iure diuino licituꝫ est comedere vuas i agro alterius: sꝫ nõ exportare. ꝓterere spicas & comedere licituꝫ est. vj. q. iij. c. j. sed non mittere falcẽ. vt. j. de con. dist. v. discipulos. sed licet sit equũ iure diuino. tamẽ nõ est ius. i. ius non dat ciuilem actionem. Ubi enim aliquid mihi prodest & tibi non nocet: equuꝫ est vt mihi non prohibeas: licet ius ibi deficiat: vt. ff. de aqua plu. ar. in summa. §. item varijs. Trãsire tamen per agrũ alienum licet i casibus. s. si seruitutem debeat vt. C. de seruit. per agr. Itẽ si thesauꝝ suum quis vult effodere. ff. ad exhi. thesaurus i fi. Itẽ si glans mea decidit in agꝝ tuuꝫ. ff. de glã. legen. l. vnica. & dum quero boiem fugitiuum. ff. de ser. fugi. diuus. & in alio casu. xxiij. q. ij. c. vlt. Itez duꝫ via publica destructa est: vt ff. quẽad. ser. amit. si locus §. vltimo. Jo.

transire p agrũ alienũ qñ licet

r Jus generale. q; iustũ est. nec iuder dicitur nisi iustus sit: vt. xxiij. q. ij. c. j. qñq; est aliquod ius quod nõ est equum nec iustuꝫ: vt si alicuius vxor adulteratur qꝫ ille nõ possit promoueri: vt. xxxiij. dis. si cuius quod intelligo si ille postea cognouerit eam: qꝫ sine culpa sua puniri nõ debet: vt. xvj. q. vij. inuentuꝫ. Item equuꝫ & iustum est vt nemo cũ alterius iactura locupletetur: vt extra de penis suaꝝ. & ff. de condi. inde. nam hoc. & tamen contra illam equitatez inducta est vsucapio siue prescriptio. Item iniquum est vt vnus puniatur pro alio: qꝫ non debet vltra ꝙ gredi pena ꝙ reperiatur delictuꝫ: vt extra de his que fi. a ma. par. ca. quesiuit tamen contra hanc equitatẽ multa iura loquuntur: vt. j. q. iiij. §. item peccato acbor. & vj. q. j. §. vez. & extra de spon. nõ est nobis. Sꝫ dic qđ in oĩbus talibus est causa: & pro bono pacis vel publico inducitur: quandoq; rigor contra naturalem equitatem quandoq; tamen sine ratione inducitur rigor contra equitatem. & hoc soluꝫ pro ratione sufficit qđ ita scriptum est: vt. ff. qui & a qui. manu. libe. non fi. l. prosperit.

s Lex est. &.

t Mos est longa. Quã consuetudinem dicis esse longaꝫ: vel quot vices dicis inducere cõsuetudinem: nunqd illud quod bis factũ est: vt. xxv. q. ij. ita nos: vel illam que ter facta est: vt ex de elec. venerabilem in fi. vel illaꝫ que sepius qꝫ ter ẽ facta: vt ex de causa pos. & proprie. cũ ecclesia sutrina. vel illã que decies facta est: sicut longa prescriptio dicit que est. x. annoꝝ: vt. C. de prescrip. lon. tem. per totum. vel illam cuius non extat memoria: vt. iij. q. vj. hoc quippe. ff. de aqua quot. hoc iure. §. ductus aque. Dici consuecuit qꝫ in criminalibus due vices inducunt consuetudinẽ: sed in alijs tres non sufficiunt. C. de epis. audi. l. iij. in fi. Jo. Hoc teneas pro certo qꝫ sm ius canonicũ nõ valet consuetudo: nisi prescripta sit & rationabilis: vt extra de consue. c. vlti. Bar.

v De moribus. hec descriptio dupliciter videt inconueniens: & qꝫ idem ponitur in descriptione quod in descripto: & qꝫ idem ponit pro specie & genere: sed dic qꝫ aliter sumitur hic hoc nomen mos: & aliter hoc nomen moribus: & aliter hoc nomen consuetudo. hoc nomen mos sumitur pro iure non scripto. sꝫ hoc nomen consuetudo sumitur generaliter pro iure scripto & non scripto: vt. j. c. proxi. sed hoc nomen moribus sumitur hic pro frequentibus actibus hoium.

x Consuetudo. institutum. videtur hic manifeste qꝫ plures vices nõ sufficiunt ad hoc vt aliquid dicatur consuetudo: nisi institutũ sit qꝫ illud pro consuetudine ammodo seruetur. nam potest esse qꝫ ex gratia vel tollerantia hoc sepius permissum sit: vt extra de ver. sig. abbate. & r. q. iij. quia cognouimus. vnde licet aliqd sepius factum sit: nisi eo animo factum sit vt in posterũ

K K LYCEAL BIBLIOTHEK Z. L. LAIBACH

fieret etiã si suo iure id faceret. talis vsus non dꝫ vsus. vt. ff. de iti. actuq; pri. l. j. §. iulianus recte ait. ⁊ l. vlti. Itẽ alia rõne pz qꝫ sole vices non inducũt consuetudinẽ. qz plurib⁹ vicibus aliquid iudicatũ sit. non ideo imposterꝝ ita iudicãduz ẽ. qz non cremplis sz legibus est iudicãdũ. vt. C. de sen. ⁊ inter. nemo ſ ꝑm consuetudinẽ bene iudicaꝝ. vt extra. de eo qui mitt. in poss. cum venisset. xij. di. illa. ⁊ xxxij. di. placuit.

Item multa alia requirunt ad hoc vt aliquid dicaꝝ consuetudo. vt dicemus. j. di. viij. frustra.

a ¶ Cuz deficit. hic videtur qꝫ tunc demũ recurrendũ ẽ ad consuetudinẽ cum lex deficit ⁊ sic ar. qꝫ nunqꝫ ꝑm cõsuetudinem ẽ iudicanduz si ius contrariũ præcipiat. ⁊ ar. j. xj. dis. consuetudinis. ⁊. c. consequés. ⁊. j. di. viij. ſpsuetudinẽ. ⁊. c. consuetudo. ⁊ eꝫ. de sen. ⁊ re. iudi. cũ cã. ⁊ eꝫ. ꝺ so. compe. qõ clericis. Rñ. qꝫ non ꝑm consuetudinem sed ꝑm iura est iudicãduz. vt. ff. de sepult. vio. l. iij. §. diuus. ꝑm hoc multa occurrunt cõtraria. vt. j. di. xxxij. placuit. ⁊ eꝫ de eo qui mitt. in pos. cũ venissent. ⁊ eꝫ. de cog. ſpi. super eo. ⁊ eꝫ. de arbi. dilecti. ⁊ eꝫ. de consue. c. ij. ⁊ eꝫ. de testi. c. ad hec. Et oĩb⁹ istis habeꝫ qꝫ cõsuetudini statur cõtra ius scriptũ. Solutionem autẽ isti⁹ qñ cõsuetudo preiudicet iuri. dicemus. j. viij. di. c. frustra. Jo. Hoc tene qꝫ consuetudo rõnabilis ⁊ prescripta iuri ꝓscripto ꝓiudicat ita mihi videꝫ. vt eꝫ. de ꝓsue. c. vlt. etiã si alia nõ interueniant de qbus facit mẽtionez. Jo. in illo. c. frustra. b. Sz ad quã consuetudinez dicis recurrendũ. an ad ꝓsuetudinẽ terre. an ad romanã consuetudinez. an ad consuetudinẽ loci vbi cõtractuz fuit. an ad consuetudinẽ vicinaꝝ. ꝓuinciaꝝ. videꝫ qꝫ ad cõsuetudinẽ romanã. vt. j. xi. di. c. vlti. insti. de satis. §. vlt. ecõtra vꝺ qꝫ ad ꝓsuetudinẽ loci. vt. xij. di. illa. ⁊. C. de e dic. prin. a. an in totũ. ⁊ iura præal. ad hoc ĩducas. ad hoc dico qꝫ iudex maxime deꝫ. primo ꝑm canones iudicabit. deficiẽtib⁹ canonib⁹ iudicet ꝑm leges. vt eꝫ. de no. op. nun. intellerim⁹. ⁊. j. di. x. si in aditoriũ. deficiẽte omni iure ꝓcedaꝝ ad generalẽ cõsuetudinẽ. vel etiã ꝓticularẽ cũ defuerit generalis lz quidã tunc dicãt recurrẽduz ad consuetudinem romanã. deficiẽte iure ⁊ cõsuetudine. ꝓcedat de filiabus ad filia. vt. xx. di. de qbus. ff. de legi. l. non ꝓñt. oĩbus deficientib⁹ ad romanã cõsuetudinẽ ꝓcedaꝝ. vt. ff. de legi. ⁊ cõ. de quib⁹. in prin. lz sit ar. qꝫ ad cõsuetudinẽ vicinaꝝ. ꝓuinciaꝝ fit recurrẽdũ. vt eꝫ. decen. super. eo.

b ¶ Ratione. arg. qꝫ deficiente lege vel canone potest allegari ratio. vt. xix. di. si romanorum. ⁊ di. viij. frustra.

c ¶ Quod religioni. multa enim sunt contra rationem tamen congruunt religioni. vt virginem peperisse.

d ¶ Qꝺ disciplinẽ. qz lz prelat⁹ de rõe possit coercere subditũ. delinquẽtẽ tñ disciplinate tenet ipsũ coercere vt proficiat ei ad salutẽ. vt. xlv. di. cũ beatus.

e ¶ Quod saluti. licet. ratio sit qꝫ homo debeat prosequi inimicum. tamen non proficit hoc ad salutem.

f. Jus naturale. Ad intelligentiã istoꝝ nõ qꝫ natura multis modis ꝺr. quã doqz dicit natura vis insita reb⁹ filia de filib⁹ ꝓcreans. Secundo modo dicit nã quidã stimulus seu instinctus nature ex sensualitate ꝓueniens ad appetẽdũ vel ad ꝓcreãdũ vel ad educandũ. xxxij. q. v. horrendus. ff. de vẽ. inspici. l. j. §. ius nãle. insti. de iur. na. gen. ⁊ ci. in prin. Tertio mõ ꝺr instinctus nature ex rõne ꝓueniens. ⁊ ius ex tali natura ꝓueniẽs ꝺr nãlis equitas. ⁊ lz hoc ius nãle dicunt oĩa cõia. i. cõicanda tẽpore necessitatis. vt. xlvij. di. sicut. Quarto mõ ꝺr ius nãle precepta naturalia. hoc est Non furtũ facies. Nõ mechaberis xxxij. q. vij. quid adulterio. insti. de ob. que ex deli. na. circa prin. ⁊ omne ius diuinũ ꝺr naturale ius. ⁊ ꝑm istud ius sliter oĩa dicunt cõia. i. cõicãda. bene enim sunt aliquid ꝓpriũ de iure diuino. nam ipsi ade fuit dictũ. In sudore vultꝰ tui: vescêris pane tuo. ⁊ alibi. Non cõcupisces rẽ ꝓximi tui. Sliter ius ciuile dicit variis modis. qñqz ꝺr ius ciuile illud ius qõ nõ est nãle vel ius gẽtiũ. ꝑm hoc ius canonicũ ꝺr ius ciuile ꝑm qꝫ hic sumit. Scõo mõ ꝺr ius ciuile omne illud qõ non est canonicũ ius. Tertio mõ ius ciuile dicit lex. xij. tab. ff. de or. iu. l. ij. §. ex actis. Quarto mõ dicit ius ciuile ad differentiaz iuris pretorii. Jo.

g ¶ Coniũctio. si intelligas de ꝓiunctiõe corpor: ꝑm hoc ius nãle proueniens ex sensualitate. si intelligas de ꝓiunctione aiarũ ẽ ius naturale ex ratione proueniens. extra de biga. debitum.

b ¶ Successio. nõ intellige de successione que fit per hẽditatez: cuz illa nõ sit nãlis sz de successione p carnis ꝓpaginẽ. vl ẽt intelligi põt ꝺ illa q̃ liberi iure nãe succedũt parẽtib⁹. ff. vñ li. j. ⁊. l. scripto. §. non sic.

i ¶ Et educatio. patres enim thesaurizant filijs. non filij parentibus. vt xvi. q. j. predicator filiter filius pẽz egẽte cogit alere. xxij. q. iiij. inter. ⁊. C. de alẽ. li. j. ⁊. ij. ⁊ in casu mi filiũ. ⁊ libertus patrono. vt. ff. ꝺ agno. li. si quis. ⁊. §. solent.

k ¶ Cõis omniũ. i. nihil erat ꝓpriuz alicui iure diuino. vel dic cõis. i. cõicãda tpe ne necessitatis. vt xlvij. di. sicut. nã etiã sz legẽ romanã tpe periculi cibaria marime erãt cõia. vt. ff. ad lerbo. l. ij. §. cũ in cadez naue. inſi. xij. q. i. dilectissimus.

l ¶ Capiunt ff. hec. n. ⁊ alia q̃ i nulli⁹ bonis sũt cedũt occupãti. vt isti. de re. di. §. fere.

m ¶ Itẽ depositę fallit i duobus casib⁹. vt j. xxij. q. ij. c. ne quis. ⁊ si dñs ⁊ deponens simul petũt rez poti⁹ restituiꝺ dño. vt. ff. de po. bona fides.

n ¶ Cõmẽdate. ꝓmẽdaꝝ idẽ ẽ qꝫ deponeꝝ. vt. ff. depo. luci⁹ tici⁹.

o ¶ Ꝑer viz. qꝺ cuilibet lz. vt. ff. de iusti. ⁊ iu. vt vi. in fin. eꝫ. de sen. ex. c. iiij. §. si vero. in fi. de illa mã habeſ no. xxiij. q. j. in summa Joan.

p ¶ Jus ciuile. vel ciuitas. sic aliq̃ eccla ius sibi statuit. vt. j. dis. xj. catholica. ⁊ de cõse. di. iij. pronunciandum.

q ¶ Humanaqz. l. ꝓplatiõe dei. ꝺ cõ. di. iij. c. iij. ⁊ boiem. vt. ff. ꝺ fer. l. j.

r ¶ Jus gẽtiuz. sediũ. i. hostiliũ. vt. xxiij q. vij. si de rebus. ⁊. q. v. dicat aliqs. insti. ꝺ re. di. §. itẽ q̃ er hostib⁹. ff. ꝺ acq. re. do. mãlem. §. fi. vl dic sediũ vacãtiũ que occupãti ꝓcedunt. vt isti. de re. di. §. fere aliogn si ꝓpria aucte rapet ẽt rẽ suã cadit a dño. vt. j. xvj. q. vj. placuit. ff. quod me. cã. ertat. C. vndevi. si quis in tantam. nisi forte alio modo nõ posset eã conseq p iudicem. vt. xxiij. q. j. c. j. ⁊. ij. ⁊. ff. que infrau. cre. ait. pretor. § si debitorem. Jo.

s ¶ Seruitutes alibi ꝺr qꝫ fuit⁹ sit inducta p ebrietatẽ. xxxv. di. serto die. aslibi vl inducta er ꝓscriptiõe septẽnii. vt dicã. j. di. vij. §. ius aũt lz dicit inducta ꝺ iure gẽtiũ. qz iuſ gẽtiũ eã approbauit. nõ qꝫ eã ꝑmo iuenerit. si ergo bellũ iustũ ẽ. q capiẽs it fuus capietis. vt. xxiij. q. v. dicat. ⁊ lz hoc peccat talit capt⁹ si recedat a dño suo. vt. xvij. q. iiij. si qs fuũ. lz si bellus nõ ẽ iustũ: licitũ ẽ ei sugere duz põt. vt. ff. de cap. nihil interest. Jo.

t ¶ Postliminia. postliminiũ ẽ ius quo restituit alicui res quã p captiuitatẽ amiserat. vt xvj. q. iij prima actione. nisi sint arma que non restituuntur. qz illa turpiter amisit. vt. ff. eo. l. ii.

u ¶ Legator. si quis legatũ vel amicoꝝ vel hostiũ impedit: ꝑm canones excõicatur. vt. xciij. di. si quis. ꝑm leges traditur hostibus vt sit seruus illoꝝ. ff. de lega. l. vlti. Jo.

x ¶ Alienigenas. vt. xxviij. q. j. caue. ⁊. c. se.

y Jus militare. federis. i. pacis componende.

z ¶ Deseraꝝ. lz canões q fugit i bello publico infamis ẽ. vt. vj. q. j. in fames ꝑm leges capite punit. vt. ff. de re mi. omne. §. q in acie. Jo.

a ¶ Modus. j. xij. q. ij. vulterane. ⁊. j. xvj. q. vlt. c. j. ⁊. c. ꝓtra.

b ¶ Dignitatum. quis sit dignior vel superior alio.

c ¶ Cum corona. i. maius munus.

d ¶ Vel torques. i. minus munus.

e ¶ Ac principis. non ergo oĩa que capiunt in bello sunt principis. ⁊ sic ẽ contra. xxiiij. q. v. dicat vbi ꝺr qꝫ regis sunt omnia. sed dic qꝫ principis sunt omnia sed ipse tenetur ea dividere ꝑm merita personarum. xij. q. iij. vulterane.

f Jus publicũ ẽ. vnde q ledit sacerdotes vel res sacras ab omnibus tanqꝫ pro publico crimine põt accusari. ar. ij. q. j. in primis.

a Vas quiritum.a quirino,i.romulo.'
b C Q̃ nulli cõtra.C.de iudeis.iudei. vbi dicit ꝙ iudei vtuntur romano iure.sed ibi omnes vocant romani.subiecti romano imperio prout dicit propriũ romanoꝝ est habere filios in ptãte,put etiaꝫ gentiles sunt sub romano imperio.naꝫ imperatoꝛ est princeps totius mũdi. vt .vij.q.j.i apibꝰ.et in diuersis ꝓuincijs. diuersi reges sub eo ꝓstituti sunt.vi.q.iij. scitote.ꝛ.ff.ad.l.rho. de iactu.qui lenãde. gergo nõvult eẽ sub romão imperio: nec hereditatem hr̃e põt nec;alia q̃ hic de iure romano enumerant ar.viij.di.quo iure.
c C De legitimis hereditatibus.ab itestato vel ex testamẽto delatis.Et hereditas.ẽ successio ĩ vniuersum ius qõ defuncti habuit tempoꝛe mortis vel qõ supereſt deducto ere alieno.
d C De vsucapionibus. Vsucapio ẽ acq sitio dominij p continuationẽ possessiõis temporis lege diffiniti.ff.de vsu.l.iij.
e Constat.
c In hac.ij. distin.agit q̃ sunt partes siue species romani iuris.agit etiã quare leges ꝓsulares vel tribunicie:vel alie:sic sunt appellate.ꝛc.
f Lex est.populi olim populus statuit leges.ſz hodie nõ qr transtulit hanc potestatẽ in impatoꝛẽ vt instituta.de iure na. §.sed qõ principi.vel dic ꝙ populus hodie põt ꝛ qõ dicit ibi: trãstulit.i.cõcessit.
g C Qua maiores. maiores natu dicunt nobilitate:antiqtate: dignitate:sciẽtia.vt ij.q.vij.q̃rendũ.ꝛ.c. crimínationes.
h Plebiscita sunt Plebiscita primo facta fuerũt propter discordiaꝫ q̃ fuit inter nobiles ꝛ plebeios.vt.ff.de ori.iu. l.ij.§.hisdẽ tẽporib⁹.
i Constitutio vel edictũ ẽ. Pro prie dicunt cõstitutiones pncipũ ꝛ edicta pretoꝝ.of etiã edictũ iudicis.vt.xxiiij.q.iij.de illicita
k Responsa. Aliꝫ licuit cuilibet totã hereditatẽ suã relinquere alteri.sed falcidius statuit ꝙ quarta pars hereditatis deberet relinq legitimis heredibus.Est autẽ tripler falcidie quarta. Una ẽ debita iure nature q̃ ꝓpetit legitimo heredi.Alia ẽ debita iure:institutionis quã põt iure heres institutus petere:cuꝫ tota hereditas est erhausta.io. Et istas duas põt hodie habere filius istitutus. extra de testa.raynaldus ꝛ ita cessat opinio dominoꝝ.C.ad.l.fal.q̃q̃.b.Tertia q̃ dicitur quarta trebellianica.ꝛ ꝓpetit heredi instituto q rogatus est hereditatez alteri restituere.vt legit extra.de testa.rainutius.io.
l C Sopirent.nec enim licet iudici ab eorum responsis deuiare vt insti. de iur.na.§.responsa.
m Quedã.premia.Hec fuerunt premia ꝙ siquis haberet rome tres filios in italia quattuoꝛ.in.puincia quinqꝫ:nõ poterat vocari ad onus tutele.insti.de excu.tu.in prin.vel aliter constitutum est ꝙ siquis habẽt minus q̃.xxv.annos exduditur aꝺ honoꝛibus.tamẽ si esset.xx.annoꝝ ꝛ haberet.v.filios:numerus filioꝝ suppleret numerũ annoꝝ.ff.de mune.et bo.l.ad rem.ꝛ.ff.de mino.l.ij.
n Satyra.de hac satyra nihil habemus b sed tãgitur in.C.de lati.l.vnica. in princ.ꝛ in ꝓhemio digestoꝝ.§.et antea.in fi.
o Rhodie.Iniquissima ẽ illa lex.ſ.ꝙ patiẽtibus naufragiũ ĩhabitatores oĩa auferant. vt.ff.eo. modestinus sed hodie lex illa correcta est.C.de furt.aurũ.nauigia.ꝛ extra.de cõsue.c.fi.immo tales sunt excõicati ipso iure.vt extra.de rap.ex communicamus.
p Omnes.sed qr supra tractauit õ speciebus secularium legum.mõ vult tractare de ecclesiasticis cõstitutionibus:que variꝫ nominibus appellant.quandoqꝫ illud appellat canon.quandoqꝫ decretũ.qñqꝫ decretalis epistola. Canon dicitur id qõ statuit in vniuersali cõcilio.extra de biga.altercationis.Decretũ dicit qõ papa statuit de ꝓsilio cardinaliuꝫ suoꝝ ad nullius cõsultationẽ.Decretalis epistola dicitur quã statuit papa vel solus vel cũ cardinalibꝰ ad cõsultationẽ alicuius edidit.itẽ adhuc alias inuenimus appellationes canonice cõstitutionis.vt dogma mandatuꝫ interdictũ sanctio.vt.xxv.q. ij.figs dogmata.Dogma ẽ qõ consistit in doctrina fidei christiane.xxiij.distin.q eps Mandatũ qõ cõsistit in doctrina de moribꝰ.xxij.di.bis igit. Interdictũ i quo nulla pena adijcit. Sanctio vbi pena adijcit.xxxvj.di.c.ij.
q Canon.habet autẽ canõ sub se quattuoꝛ species.vt.xxvij.q.ij.figs dogmata.
r Regula.aliorsum.ergo si regula nũq̃ trahit aliorsuꝫ omnis regula ẽ ius male ergo dicit lex q̃ ita diffinit regulã. Regula ẽ q̃ rez breuiter enarrat:nõ vt ea ius fiat.ff.de reg.iur.l.j. ad hoc dicas ꝙ si illõ appellas regulã in quo aliqd generaliter statuit nõ adiũctis exceptionibus.ſm hoc est regula,nõ sumit ius:ꝛ ita loqtur lex.sed si appellas regulam id quod includit in se suas exceptiones.ſm hoc regula nunq̃ fallit.ꝛ ita sumitur hic.io.
s Porro.videlicet legato ad hoc specialiter destinato. Licet enim aliquis sit generalis legatus.nõ tamẽ põt facere generale vel etiã,puinciale concilium.qr ea que specialiter ro.pontifici cõcedunt mãdata generali iurisdictione nõ trãsferunt.vt extra.de offi.le.quod translationẽ ꝛ mãdata generali iurisdictione concilii nõ põt exercere is cui mandat.vt.ff.de offi.eius cui mã.est iurisd.l.ij. Sed nũquid metropolitani in suis cõcilijs possunt cõdere canones.nõ videt vt .j.xvij.di.nec licuit.ꝛ.c.sc.ar.ꝓtra.j.xi.di.catholica.ꝛ de ꝓsẽ.di.iij.c.i.Hi cas ꝙ de parvis negocijs ꝛ de his que spectant ad onus possunt cõdere canones.de magnis rebus nõ possunt.vt.xvij.di.multis.ꝛ.xxiij.q.j.quotiens.
t Priuilegia.priuatorũ. Primati dicunt propriẽ qui non sunt ꝓstituti i alia qua dignitate.vt.xxiij.q.j.qui cõtra.Sed hic priuati dicuntur omnes exempti a iure cõmuni:siue sit collegiũ siue aliqua specialis ꝑsona.vij.q.j.petisti.Hic ꝓ ratio quare verba posita in priuilegijs:potius ponunt causaliter ꝙ cõditionaliter.cũ dicit sicut iuste possides si illud verbũ inuenis in priuilegio:ex ponas sicut pro qr.ꝛ hac rõne,qr cũ priuilegiũ sit lex ꝺ ẽ certa.vt.j.di.pri.c.

cuius noie lex falcidia ẽ nominata.

Quid sit lex satyra.

Satyra vero lex est que de pluribus simul rebus loquit dicta quidem a copia rerũ ꝛ quasi a saturitate.vnde ꝛ satyrã scribere est poemata varia cõdere:vt Oratij iuuenalis et persij.

Que sunt rhodie leges.

Rhodie leges naualiũ cõmerciorũ sunt ab insula rhodo cognominate:in qua antiquitus mercatorum vsus fuit. Di.iij.
Omnes he species seculariũ legũ partes sunt. Sz quia cõstitutionuꝫ:alia est ciuilis:alia ecclesiastica.ciuilis vero forense vel ciuile ius appellatur:quo nomine ecclesiastica cõstitutio appellet videamus. Ecclesiastica constitutio canonis nomine censetur.

Quid autẽ canõ sit. Isido.in li. v.ethimo.declarat dicens.

Quid sit canon.

Canon grece latine regula nuncupatur.

Unde dicatur regula.

Regula dicta est eo quod recte dicit:nec aliquãdo alioꝛsuꝫ trahit. Alij vero dixerũt regulã dictaꝫ vel qõ regat:vel quod normaꝫ recte ꝛ bene viuendi prebeat:vel qõ distortũ prauũqꝫ corrigat. Porro canonũ:alij sunt decreta pontificũ: alij sunt statuta cõciliorũ. Cõciliorꝝ vero alia sunt vniuersalia:alia sunt prouincialia. Prouincialiũ alia celebrantur auctoritate pontificis romani presente videlicet legato sancte romane ecclesie alia vero auctoritate patriarcharũ vel primatũ vel metropolitanoꝝ eiusdeꝫ prouincie.hec quidẽ de generalibus regulis itelligenda sunt. Sunt autẽ quedam priuate leges tam ecclesiastice qz secnlares:que priuilegia appellantur. De quibus.v.li.ethimo.Isidorus ait.

Quid sit priuilegium:

Priuilegia sunt leges priuatoruꝫ quasi priuate leges. Haꝫ

er't.7 verba p̃n̄ legiſ debent eſſe certa. hanc rationem aſſignat Jnno. extra de verbo. ſigni. abbate.

a Jn priuato. i. in priuatis.

b ODnis autẽ. permittit. Tribus modis dicit aliquid pmitti. vno modo qõ nullo iure prohibetur. vt ſecũdas nuptias cõtrahere. vt. xxxj. q. j. hac ratione. Secundo modo qõ contra cõſtitutiones humanas indulgetur. vt ꝓtrahere in. v. gradu. vt. xxxv q. iij. q̃dam. 7 eſt hec vera permiſſio 7 dicit abſoluta pmiſſio. Tertio modo dicitur illicitũ permitti vt magis illicitũ vitet: vt ꝓceſſationes die dominico. vt di. iiij. deniq;. 7 permittitur adulteriũ ne fiat homicidiũ. vt. xxxiij. q. ij. ſi qõ verius. 7 pmittitur ſubdiacono habere vnam ne peccet cũ pluribus. vt extra. q de. vel vo. ſignificauit. 7 hec dicitur cõparatiua pmiſſio. ſed potius appellatur tollerãtia q̃ pmiſſio. 7 ſm hãc pmiſſionẽ dicit decret. q̃ multa tolleramus que ſi in iudiciũ deducerem⁹ caſſarentur. vt extra. de preben. cũ iam dudum. io.

c Ut qui cedẽ. ſed nunqd iudex eccleſiaſticus põt taliter dictare ſententiã in cauſa ſanguinis: cũ nec cauſis ſanguinum poſſit intereſſe. vt xxiij. q. viij. bis a quibus. ſ̃ dic q̃ iudex eccleſiaſtic⁹ põt dicere ius interroganti. ſed nõ põt illud precipere vel cõſulere. ſic. v. q. vlti. delatoꝛi. 7 xxiij. q. vlti. peſſimaꝫ. io. ſ̃ videtur hodie correctũ de ex ceſ. pre. er litteris. b.

d Fecerit, vt de pe. di. j. ſi quis cum telo.

e Eius. i legis.

f Premio. i. permiſſione

g Dederatur. paſſiue.

h Ũt p̃cipit. hic reſpicit ſuperiora.

i c Auſa. hic ītitulat. iiij. di. in q̃ oſtẽdit q̃liť leges ſint īnẽte. Secundo oſtendit q̃ ſint cõſideranda in cõſtituendis legib⁹. Vltimo oſtẽdit q̃ſdã leges eſſe abrogatas per cõtrariam conſuetudinem.

k Acte ſunt. coerceať, nã per leges nemo cogiť bene facere: ſed male facere prohibetur. vt. xxiij. q. v. ad fidem.

l Tutaq;. i. vt boni inter malos getevivant. vt. xxiij. q. v. nõ frustra. Jo.

m Rit autẽ ler honeſta quia in iure non taꝫ deſideratur iuſticia q̃ honeſtas. vt. xxxv. q. iij. porro.

n Iuſta. aliter enim nõ eſt ius niſi ſit iuſtum. vt. ſ̃. di. j. ius naturale.

o Poſſibilis. q: ſi de impoſſibilitate legis quis tranſgrederetur: ſi uſtra imputaretur ei ad penã. vt. xv. q. i. nõ eſt. xxiij. q. iiij. nabuchodonoſor. ij. c. vaſis ire 7 ff. quãdo ap. ſit. l. j. §. dies autẽ iſtos.

p Secundũ naturã. i, naturalem rationẽ. ſ̃. di. j. cõſuetudo. io.

q Conſuetudinẽ. q: ſi eſt cõtra conſuetudinẽ inhabitantiũ per contrariã cõſuetudinez abrogať. vt. j. eo. §. leges. 7 c. ſtatuimus. Jtẽ q: conſuetudo interpretatur legem. vt extra. de ver. ſi. abbate. ff. de leg', cum de cõſuetudine.

r Loco. q: in aliquib⁹ locis aliqua ſtatuunť que alibi nõ reciperenť. vt. xxxi. di. ante. 7 c. aliter itẽ in iure cõſtituendo cõſideranda eſt vicinitas locorum vel remotio. vt. lxiij. di. cum longe.

s Temporiq;. omnia enim debẽt cõuenire ſuis temporibus vt. xxiij. q. iiij. ſi eccleſia. 7 ij. q. j. ſi peccauerit.

t Neceſſaria. q: non niſi inſtante neceſſitate ius ſtatui debet. vt. xxix. diſtin. regule.

u Captione ne aliquis captione poſſit eã interpretari. vel etiã ne alicui laqueus pareť p cam. xxvij. q. j. vidua Joãnes.

Di. iiij.

Auſa' vero ꝓſtitutionis legiz eſt humanaz coercere audaciã: 7 nocẽdi facultatez refrenare. Sicut i eodez lib. Jſidorus teſtatur dicens.

Quare leges facte ſunt.

FActe ſunt' autẽ leges: vt earuz metu humana coerceatur audacia tutaq;' ſit inter improbos innocentia: 7 in ipſis improbis formidato ſupplicio refrenetur audacia 7 nocendi facultas. Preterea in ipſa cõſtitutione leguz maxime qualitas conſtituendarũ obſeruanda eſt vt contineat in ſe honeſtatem: iuſticiam: poſſibilitatẽ: conuenientiaz 7 cetera que in eodez libro. Jſidorus enumerat dicens.

Qualis debeat eſſe lex.

QRit autem⁽ᵐ⁾ lex honeſta iuſta⁽ᵃ⁾ poſſibilis⁽ᵉ⁾ ſm naturam⁽ⁿ⁾ 7 ſm conſuetudinem⁽ᵖ⁾ patrie: loco⁽ʳ⁾ tẽpoꝛiq;⁽ˢ⁾ conueniens: neceſſaria⁽ᵗ⁾ 7 vtilis manifeſta quoq;: ne aliquid per obſcuritatez incautuz captione⁽ᵘ⁾ contineat: nullo priuato⁽ᵒ⁾ ꝓmodo ſed pro cõmuni ciuiuz vtilitate conſcripta. Jdeo autez in ipſa cõſtitutione iſta conſideranda ſunt. quia cum leges inſtitute fuerint nõ erit liberuz iudicare de ipſis: ſed oportebit indicare ipſas. Unde auguſtinus ait in libro de vera religione.

De legibus nũc eſt iudicãduz cum inſtituuntur non cum inſtitute ſunt.

IN iſtis temporalibus legibus quãquaz de his homines iudicent' cum eas inſtituũt. tamẽ cuz fuerint inſtitute 7 firmate nõ licebit' iudici de ipſis iudicare ſed ſm ipſas.

Leges⁽ᵃ⁾ inſtituuntur cuz promulgãtur. firmantur cũ moꝛibus vtentium approbanť. Sicut enim moꝛibus vtentiuz in cõtrarium nõnulle leges hodie abrogate ſunt. ita moꝛibus vtentiũ ipſe leges confirmãtur Unde illud teleſphoꝛi pape quo decreuit: vt clerici generaliter a quinquageſima ieiunandi propoſitũ ſuſciperent 7 a carnib⁹ 7 deliciis abſtinerent. quia moꝛibus vtẽtiũ approbatum nõ eſt: aliter agentes trãgreſſionis reos non argnit. Unde teleſphoꝛus vrbis Rome archiepus omnibus epiſcopis.

Septem hebdomadibus a carne 7 deliciis ante paſcha clerici abſtineant.

STatuimus⁽ᵇ⁾ vt ſeptem hebdomadas plenas ante ſanctũ paſcha omnes clerici in ſoꝛtez domini vocati: a carne ieiunent. quia ſicut diſcreta dz eſſe vita clericoꝛuz⁽ᶜ⁾ a laicoꝛum cõuerſatione: ita 7 in ieiunio dz eſſe diſcretio. Mas ergo. vij. hebdomadas omnes clerici a carne 7 deliciis ieiunent: 7 hymnis 7 vigilijs atq; oꝛationibus inherere die noctuq; ſtudeant. Jtẽ ambro. in lib. ſermonum.

Septimaz hebdomadaz teleſphoꝛus quadrageſime addidit.

QUadrageſima⁽ᵈ⁾ ſex ſeptimanas hz: cui addidit teleſphoꝛ⁹ pontifex. vij. hebdomadã 7 vocatum eſt hoc tempus quinquageſima Quod ſimiliter de eo capitulo ẽ intelligenduz quod beatus Greg. auguſtino anglorum epiſcopo ſcribit dicens.

A quinquageſima ieiunãdi propoſituz ſumant: quos eccleſiaſtici gradus dignitas exornat.

OMniq; ſacerdotes⁽ᵉ⁾ 7 diaconi 7 reliqui omnes quos dignitas eccleſiaſtici gradus exornat a quinquageſima propoſitũ ieiunandi ſuſcipiãt quo 7 aliquid ad penſuz' ſancte inſtitutionis adijciãt: 7 eoꝝ qui nõ fuať: cũ ipſa celebreť poſt paſcha. Jo.

y Miſtis. iudicent cum ergo papa vult cõdere canones ẽpi. poſſunt cõtradicere 7 dicere. canõ iſte nõ conuenit cõſuetudini regionis noſtre. vt. ſ̃. c. pri. Sz nũqd poti⁹ ſtabiť ſine apoſtolici vel omniũ epiſcopoꝝ. videť q̃ oĩuz epiſcoporuz. q: orbis maioꝛ ẽ vrbe. vt. xciij. di. legim⁹. arg. q̃ ſententia pape p̃cualet. vt. xxxv. q. iꝛ. veniaz. Nam etiã erroꝛ principis ius facit. vt. ff. de ſupel. leg. l. iij. i fi.

z Licebit. ar. q̃ ſemel ẽ approbatũ amodo nõ põt repꝛobari. vt. viij. q. ij. dilectiſſimi. 7 c. lz. 7. xxxij. q. v. horrendus.

a Leges abrogate Abrogare ẽ in totuz tollere legem. Derogare ẽ p parte detrahere legi. vt. ff. de verbo. ſig. derogať. Sed qualiter põt populꝰ abrogare canonẽ cuz nõ poſſit condẽ canonẽ: maxime erquo tota poteſtas trãſlata ẽ in principez. Sed dic q̃ non põt abrogare niſi p̃ expreſſuz conſenſuz pape. vt. eť. de preben. cũ iam dudũ lz quidaz direrint q̃ ſufficeret ſola ſcientia pape. Jo. Sed credo q̃ cõſuetudo rationabilis 7 preſcripta tollit legẽ. vt eť. de conſuetu. c. vlti. etiã ſcire ſcietia principis. difficile enim eſſet eũ omnes cõſuetudines q̃ fuãtur ſcire. b.

b Statuimus vt ſepteñ. iſtis duobus. c. obſtã. ĩ. de cõſe. di. iij. a ſacerdotib⁹ vbi quadrageſima p̃cipitur ſeruari. ſ̃ dic q̃ iſtud. c. nõ tenet q: hodie quinquageſima

b Statuimus. i. abrogamus. vel ponitur ſtatuimus cõſulimus.

c Clericoꝝ. alias viles reputantur. j. q. j. viliſſimus.

d Quadrageſima.

e Omniq; ſacerdotes. dignitas. hic habes q̃ quilibet ordo eccleſiaſticus dicitur dignitas ſiue honoꝛ. vt. j. q. j. reperiuntur. Quãdoq; ſeculares poteſtates dicuntur dignitates. xxiij. q. v. adminiſtratores. Quãdoq; cõſtantes homines dicuntur habere dignitatẽ: ſm q̃ ſerui dicuntur habere dignitatẽ. vt. ff. de vſufru. ſed 7 ſi quid. §. j. 7 ex hoc patet clericos non eſſe priuatas pſonas: cũ ille ſole dicantur priuate perſone que nõ habent dignitatẽ. vt. xxiij. q. j. qui contra.

f Ad penſum. i, q̃titatẽ. vt ſint due partes.

a Sicut loco.i.dignitate.ꝛ est hic ar.ꝙ qui precedit aliū dignitate:ꝺꝛ cum precedere etiā in alijs.vt.j.q.j.vilissimus.io.

b Dominica.carnisprimij.

c Hesitamus.nō quid iuris sit sed qd statuendum sit ne scandalum oriatur.C.de testa.l.omniū.j.q.ij.ꝙ pio.

d Et seculares.ꝛ.p id est.

e Consuetudine. arg.ꝙ cōsuetudo excusat in delictis:vt h ꝛ.xxiij.q.iiij.obijciū tur.ꝛ extra de tē.ordi. sane sed cōtra cōsuetudo nō minuit peccatū ſꝛ augetvt.xxiiij. q.j.scisma.xxxij.qōe. vij.flagitia extra. de simo.nō satis extra. de offi.cū tanto.imo ꝯsuetudo veniale peccatuꝫ facit mortale.vt xxv.dist.§. criminis. So.cōsuetudo excusat a pena temporali: sed non a gehennali.

f Venia.quid ē ergo qō dicit alibi.nū ꝙ esset venia datā impenitenti.vt.xxiiij.q. ij.legat. ideo intelligas ꝺvenia pene nō devenia culpe.tollerat ergo Grego.crimen tale,ppter periculū scismatis vel scā dali.vnde nō est dicē duꝫ ꝙ ignoscat eis.ſꝛ nō puniat eos,ppter multitudinē vel scandaluꝫ.sustinēda enīz sunt crimina rōe scā dali vel scismatis, vt xxiij.q.iiij.nō potest. ꝛ ratione multitudinis vt.l.di. vt consū tuerē.hodie nō tollerat.vt extra.de vi.ꝛ bone.de. a crapula.

g Peiores.hec est cōparatiua pmissio.

h Sanguinē.sic q multū corrigit offendit.vt.xlv.di.cū beatus ꝛ alibi dicit:noli esse nimiū iustus.vt de pe.dist.j.serpēs,ij. q.vij.de bis.

i Par.i.equum et iustum.

k Ab omnibus.q. d.ex quo caro,phibet ergo ꝛ omnia que de carne procedunt.

l Sementinā.idest semen.

m Sumptuosiora ſꝛ paruos pisciculos pōt homo comedere vt.j.lxxxij.dist.pſbr.

n Alioquin.ar.ex quo vnū cōcedit ergo omnia similia intelliguntur esse concessa. vt.j.di.pri.ad eius.ꝛ.xxvij.di.ꝙ interrogasti.ꝛ.xxij.q.ij. siquis per testamētū in laicali ordine cōsistunt obseruantiā sicut loco ita ꝛ religione ꝑcellāt De ipsa vero die dominica dubitamus: qd nā dicendū sit:cum laici ꝛ seculares illa die plus solito ceteris diebus accuratius cibos carniū appetant ꝛ nisi noua quadaꝫ auiditate vsqꝫ ad medias noctes se ingurgitent:nō aliter se huius sacri tēporis obseruationē suscipe putāt qō vtiqꝫ non rationiſꝫ voluptati:immo cuidaꝫ mētis cecitati ascribēdū est.vn de nec a tali cōsuetudine auerti possunt.ꝛ ideo cū venia suo ingenio relinquendi sunt:ne forte peiores existant:si a tali cōsuetudine,phibeant

Ut enīz ait salomon. Qui multū emungit elicit sanguinem. Et post pauca. Par aūt ē vt nos q bis die bus a carnib⁹ animaliū abstinem⁹ ab omnib⁹ quoqꝫ q̄ semētinaꝫ trahunt originē carnis ieiunemus:a lacte videlicet caseo ꝛ ouis. Et post pauca. Ceterū pisciuꝫ esus ita xp̄iano relinquit:vt hoc ei infirmitatis solatiū nō luxurie pariat incēdium. Deniqꝫ qui a carne abstinēt nequa quā sumptuosiora marinaꝝ belluaruꝫ cōmixta p̄parēt. Vinuꝫ quoqꝫ ita bibere pmittimur vt ebrietatem omnino fugiam⁹:alioqn restat vt omnia q̄ corporib⁹ libent similiter faciam⁹. Hec ꝛ si legib⁹ cōstituta sunt.tamē qa cōmuni vsu approbata nō sunt se nō obseruātes trāgressionis reos nō arguūt.alioquin his nō obedientes,ppio priuarent honore:cū illi q sacris nesciūt obedire canonib⁹:penitus officio inbeātur carere susceptо:nisi forte quis dicat hec nō decernēdo esse statuta sed exhortādo cōscripta. Decretuꝫ vero necessitatеꝫ facit.exhortatio autē liberaꝫ voluntatē excitat. Di.v.

b Hec que de priuilegijs et ceteris infra positis:scripta sunt tam secularibus quā ecclesiasticis legibuꝫ cōueniunt:nūc autеꝫ ad doctrinam naturalis iuris ꝛ ceteroruꝫ reuertamur. Naturale ius inter oīa primatuꝫ obtinet tempore ꝛ dignitate.cepit enīz ab exordio rationalis creature naꝫ nec variat tēpore ſꝛ īmutabile semp pmanet. Sꝛ cū naturale ius in lege ꝛ in euāgelio supra:dicat esse cōprehensum.quedā autē contraria bis q̄ i lege statuta sunt nunc inueniunt cōcessa:nō videt ius naturale īmutabile permanere. In lege nāqꝫ ꝑcipiebat vt mulier si masculuꝫ pareret.xl.si vero feminā.lxxx. diebus a templi cessaret ingressū.nūc autē statim post partū ecclesiaꝫ ingredi nō prohibet. Itez mulier que menstrua patitur:ex lege īmūda eē reputabatur.nunc autē nec intrare ecclesiaꝫ:nec sacre cōmunionis mysteria ꝓcipere inhibetur.sicut illa q̄ parit:vel illud qō gignitur.nec statiꝫ post partū baptizari prohibetur

Unde eidē augustino anglorum episcopo greg.scribit dicens.

Mulier enixa gratias actura ecclesiaꝫ intrare hora eadē nō phibetur.

Palea.

Cum enixa fuerit mulier post quot dies intrare ecclesiam debeat testamēti veteris ꝓceptione didicistis.quia pro masculo.xxxiij.p femina autē.lxvj.diebus oꝫ abstinere:qō tamē sciendū:qa in mysterio accipitur.naꝫ si mulier eadē hora q̄ genuerit actura gratias intrat ecclesiaꝫ:nullo pondere peccati grauat voluptas etеniꝫ carnis nō dolor in culpa est. In carnis aūt cōmixtione voluptas est. In prolis vero partu dolor ꝛ gemitus.vnde ꝛ ipsi prime mulieri dicitur. In doloribus paries filios.Si itaqꝫ enixam mulierē pro hibemus intrare ecclesiam ipsam: eius penam vertimus in culpam.

Idem ad eundem.

Mulierē enixā vel qō ab ea gignit eadē hora nihil phibet baptizari.

Baptizari autē vel enixaꝫ mulierē:vel hoc qō genuerit si periculo mortis vrget:vel ipsa eadeꝫ hora qua gignit:vel eadeꝫ etiā qua natū est id qō gignitur nullo modo prohibet nedū adhuc tēpus ad prebendū redemptionis mysteriū queritur:interueniēte paululū mora in ueniri nō valeat qui redimatur.

Item Augustinus.

Antequā puer ablactet:vel mī nisteret ad ei⁹ ꝯcubitū vir nō accedat

A Deius vero cōcubitū vir suus accedere nō ꝺꝛ quousqꝫ qui gignitur ablactet. Prava autē cōsuetudo in cōiugatoruꝫ moribus irrepsit: vt filios quos gignūt nutrire mulieres cōtēnāt:eosqꝫ ad nutriēdū alijs mulieribus tradāt:qō videlicet ex sola carnis incōtinētia videt fluxisse inuentuꝫ.qꝛ duꝫ se cōtinere volunt despiciunt lactare quos gignunt. We autē sciāt q̄ filios suos ex prava cōsuetudine alijs ad nutriēdū tradūt: nisi purgatiōis tēpus prius trāsierit viris suis non debent admisceri.

tentię rigore. In origine differt.qꝛ cepit ab exordio rationalis creature. vt insti. de re.di. §.cōmodius,sed alia iura ortū habēt ab inuentione hominū. j. di.vj. c.vlti. Dignitate differt.qꝛ hoc ius nullā patitur īmutationē.naꝫ si quid est cōtrariuꝫ iuri nāli illud iniquū ē. Itē amplitudine,qꝛ iure naturali omnia sunt cōmunia,sed hoc nō est alio iure. Itē sententie rigore.qꝛ cōtra ius naturale nulla fit dispensatio.sed aduersus alia iura sepe. Cepit enim ꝙ intelligentiā nō per essentiā immo verius posset dici ꝙ cepit quo ad vsuꝫ.qꝛ ius naturale.i.naturalis egras ab eterno fuit.nisi velis intelligere de iure diuino:illud.n. primo fuit ꝙ esset redactū in scriptis.

q Sed īmutabile.quo ad precepta ꝛ prohibitiones.vt di.vj.§.vlti.

r Sed cū naturale,obijcit cōtra id qō dicit ꝙ ius naturale nō mutat.ꝛ probat per tria sequentia.c.ꝙ mulcteē. Solutionē ponet.j.di.pri. §.bis ita.ꝛ est talis obiectio magistri:puerpa ꝛ mēstruata vsqꝫ ad certū tēpus,phibebant itrare ecclesiā:ſꝛ modo neutra prohibet,hec phibitio ē de iure naturali.ergo restat ꝙ ius nāle sit variatū.

s Al.qꝛ tot diebus mortuus est partus ante infusionē aie ſꝛ fetus femininus.lxxx.diebus sīm hoc videtur ꝙ tempore quo cōcipit debent abstinere,sed ratione dubitationis secus est.qꝛ nescitur quo tempore cōcipit. Itē qꝛ nescit vtrū masculuꝫ vel feminam pariat .io.

Cum enixa,si mulier, quidā libri habent cuꝫ enixa.sed illud ē palea vsqꝫ ad hunc locum.

u Pondere peccati,ſꝛ nō ne in brocardo legit in penitentiali theodori: ꝙ femina post partū masculi abstinebit.xxxiij.diebus ab ingressu ecclesie.sed post parrū femine.lxvj.ꝛ si ante intrabit tot diebus penitebit in pane et aqua quot diebus intrauit ecclesiā.ꝛ q illis diebus cōmiscetur ei.x. diebus penitebit in pane ꝛ aqua. Itē cōsuetudo ē cōtraria illis.c.greg,sed illud theodori intelligas de ea que nō ex deuotione intrat.vel de illa que sine necessitate intrat,sed verius credo ꝙ pōt intrare sine sit necessitas siue non,vt extra.de pur.post part.volens.cōsulendo tamen se in ꝓtrariū ꝺꝛ

p Penā.afflictis enīz nō ꝺꝛ afflictio addi.vt.vij.q.j.cū percussio. Istud tū fallit.qꝛ corrupta per violentiā nō cōsecratur.j.xxvj.di.acutius.ꝛ xxxij.q.v.ille aūt.ꝛ mutilati membris non ꝓmouent.vt lv.di.per totum.

y Baptizari,mora.arg.ꝙ mora ē vitanda vbi timetur periculū,vt.xxviij.di. de syracusane.ꝛ de cōse.di. iiij.ne qō abſit.ar.cōtra.ff.de iudi.si debitor.ꝛ.ff.de solu.l.qō dicim⁹.So.illud in cōtractibus istud in periculū anime.io.

z Aeius.ablactet.tēpus ablactationis,hic appellat tēpus post partū quādo mulier nimis habūdat lacte.ꝛ nisi extraheret per puerū:oporteret,ipsam infirmari,ideo autem ꝓhibetur tempoꝛib⁹ illis cōmisceri cū eis,qꝛ ex tali

o Hec si.cōscripta,ꝛ qui exhortatur mādatoris opera non fungit.ff. de his qui no.infa.ob hec verba.

p Ecque.In hac.v.di.incipit assignare differentias iuris naturalis ad alia iura. Notandū ergo ꝙ ius naturale in q̄tuor ꝺifert ab alijs iuribus:in origine:dignitate,amplitudine:ꝛ sen

coitu nascunt morbosi & leprosi. Sed qd si mulier petat debitum a viro tẽpore menstrui vel tempore purgationis. dico q̃ nõ reddet debitum ei: nisi timeretur fornicatio eius. xxxij. di. duo mala. Itẽ si vir petit debitũ tẽpore menstrui a muliere: mulier negabit & exponet ei causam quare nõ põt. ff. de solu. l. qõ diam⁹.

a ¶ Prohibentur. i. sub forma ꝓhibitionis dissuadentur: sic exponunt gdaz.

b ¶ Inuita. hoc est regulare vt quod quis inuitus patit nõ afferat ei preiudicium. vt hic. & l. duas. preʼbyteros. & C. de insti. & substi. l. j. & C. q̃pe. tuto. l. cum a matribus. C. de ap. ꝓsens. arg. ꝓtra. j. di. lv. c. vltu. xlix. di. c. vl. C. de condi. insert. legatum. Itez arg. q̃ que fiunt ab insciis & nolentibus eis imputari nõ debent. vt de consecra. di. v. discipulos. xxv. q. j. aliquos. & q. vj. c. j. & xxxj. q. ij. lotharius. Jo. So. si aliquis cogit coactione absoluta aliquid facere cõtra deum: nõ imputat ei quo ad deum. secus si cõditionali coactione. vt extra. quod me. causa. sacris. l. di. preʼbyteros. In cõtractibus si aliquis cogitur per metũ qui debuerit cadere in constantez virum nõ imputatur ei vt ibi. & quod me. causa. ad audientiaz. nisi culpa sua incideret in talẽ metũ vt. ff. quod me. causa. si mulier. sed in ordinibus secus. naz si quis per vim mutiletur promoueri nõ põt. vt extra. de corpo. vj. exposuisti. etiaz corrupta per vim: nõ consecrabit̃ iter virgines. vt. xxxij. q. v. ille. & hoc fit propter reuerentiam sacramentoꝝ. sic mihi bar. bar. videtur breuiter distinguendum.

c ¶ Quod vni psone. arguit q̃ vni cõceditur p cõsequẽs videtur aliis esse cõcessum. sic. ꝛ. di. iiij. deniqz. & hoc verum est si de iure cõmuni aliquid conceditur, secus si ex priuilegio. vt. xvj. q. j. hinc & vij. q. j. petisti.

d ¶ Cognoscere. argu. cõtra. j. xxij. q. ij. cuz humilitatis. dic q̃ quilibet põt dicere se peccatorez duz tñ nõ credat ꝓtrariũ de pe. di. iij. ad h.

e ¶ Sine culpa, argu. q̃ nõ semper imputat̃ factum vbi culpa precedit. xv. q. j. sane.

f Via vero. Hic intitulatur distinctio. vj. in qua q̃ fecerat mẽtionez de superfluitate nature differitur a principali proposito agens de nocturna pollutione. ostendit ergo auctoritate Gregorij. quib⁹ cõtingit modis: & ex quib⁹ causis. & quãdo sit peccatũ: & quãdo non. postea respondet obiectioni facte in premissa distinctione. in illo. ꝯ. his ita. Et nõ sim quosdaz nocturna pollutio vel illusio q̃ procedit ex infirmitate nõ est peccatũ etiã veniale: maxime cũ sit pena. vt. j. c. pri. ibi omnino hec pollutio vel illusio nõ est timẽda. q̃ animus &c. Illa vero que procedit ex crapula est veniale peccatũ. vt. j. c. pri. ibi hz exinde animus aliquẽ reatũ. similiter illa q̃ prouenit ex cogitatione ꝓcedenti peccatũ ẽ. Sz distinguit: q̃ si illa cogitatio nõ ꝓcessit ad cõsensuz veniale peccatũ ẽ pollutio ex ipsa ꝓueniens. si vero ꝓcessit: tũc ẽ mortale sm istoꝝ opinionẽ accidit q̃ aligs nesciens peccat mortaliter & venialiter & operat bonũ: & etiã meret vitã eternã: q̃ si corp⁹ dormit ala vigilat. vñ illud cor meũ vigilat ad te deus. Idẽ in furioso dicunt si culpa sua deuenit ad furoꝛ. arg. xv. q. j. figs. in fi. imo nesciens peccat. xxxij. q. vij. quẽadmodũ. ar. cõtra. ff. de act. & obli. ex maleficio. ꝯ. si qs absens. vbi dicit q̃ nesciens nõ peccat. Illi dicũt q̃ dormientes nõ peccãt. xv. q. j. si cõcupiscẽtia. & c. aliquos dormiens cuiz furioso cõparat. ff. de acqui. pos. l. j. ꝯ. adipiscimur. & ita non peccat. Si ergo i nocturna pollutione homo nõ venit ad cõsensum nullo modo peccat. Si vero peruenit peccat mortaliter sm istos: nisi forte imaginet cũ vxore. qz tũc dirigit affectũ in vxorez & nõ peccat mortaliter. hanc opi. fouet. lb. & ꝓbat. j. c. di. nõ est ibi luxurie &c. Sz hoc nõ est verũ q̃: nullo mõ peccat vt. j. c. pri. & xv. q. j. aliquos. Sz ꝓtra predicte opi. obijcit. qd si cogitazi turpiter: & anteq̃ dormiui statiz penituit post pollutor in somno peccauit vel non & videtur q̃ sic. Nñ. licet cõtritus sit: tamẽ vestigia remanẽt & reliquie: sicut liberto vestigia seruitutis vnde patronus ei succedit. instit. de suc. li. ꝯ. ꝯ nostra. sic matrimoniuz in furiosis manet ꝓpter reliquas priores voluntatis. ff. de his qui sui vel alieni iur. sunt. patre furioso. Imponet ergo mihi saltem si initialiter turpiter cogitauit.

g ¶ Testamentũ in leuitico legitur dominuz dixisse. Si fuerit homo pollutus nocturno semine egrediat extra castra & non reuertatur vsqz ad vesperam do nec lauetur: & post solis occasum reuertatur ad castra. hoc grego. exponit hic & retorquetur ad illos q̃ polluunt̃ mente.

b ¶ Hunc talẽ morẽ de quo queris adhuc romani seruant. Et xxxij. q. iiij. vir cum propria vxore.

i ¶ Immũdicia. i. immunda cogitatione.

k ¶ Veris imaginibus. cũ videt mulierẽ & delectat̃ in ea.

l ¶ Aqua. i. penitẽtia

m ¶ Ad vesperaz. i. quousqz recessit ignis temptationis.

n ¶ Pertulisse. q. d. potius intelligit̃ tũc pati q̃ facere.

o ¶ Reatum. idest veniale peccatuz. & ideo non prohibet a sumptione eucharistie. ꝯ prohibet vel dissuadet a confectione: nisi sit necessitas.

p ¶ Necessitas. que legem non habet. de conse. di. j. sicut.

q ¶ Humiliter. ergo consiliũ. bene enim põt celebrare si vult. nam pro leuibus criminibus nõ abstinebit sacerdos a celebratione missaruz. sed pro talibus abstinebit pro quibus posset excõmunicari. vt de consecra. distinct. iij. si nõ sunt. & c. quotidie. tamẽ pro quolibet mortali peccato qlibet est suspensus quoad se. vt eẽ de cohabi. cle. & mu. c. vlt. nisi peregerit penitentiã. vt extra de temp. ordi. quesitũ. h.

r ¶ Si tamẽ. i. maxime. Nõ cõcusserit. pollutio ipsa.

s ¶ Mens rea. q. d. nec mens est rea in somno. nec est rea post somnuz cũ est libera in suo iudicio. sed tunc fuit rea quãdo se ingurgitauit. vnde satis ꝓz hic q̃ homo in somno nõ peccat.

t ¶ Libera. supple: sed ꝓtius peccauit.

u ¶ Radice. i. mala cogitatione.

Quippe & sine partus causa cum in menstruis cõsuetis detinẽtur: viris suis misceri prohibent⁹. Ita vt lex sacra morte illuz feriat. si qs vir ad mẽstruatã mulierez accedat: que tamẽ mulier duz ex cõsuetudine mẽstrua patit̃: prohiberi ecclesiaz intrare nõ debet: qz ei nature superfluitas in culpaz reputari nõ dz: & pro hoc qõ inuita⁹ patit̃: iniustũ est vt ecclesia ingressu priuet̃. Nouimus nanqz qõ mulier que fluxuz sanguinis patiebatur: post tergũ domini humiliter veniẽs: vestimẽti eius fimbriaz tetigit: atqz ab ea statim sua infirmitas recessit. Si ergo in fluxu sanguinis posita laudabiliter potuit vestimẽtũ domini tangere: cur etiã que mẽstrua patit̃ sanguinis ei nõ liceat ecclesiaz intrare. Si enim ea bene ꝓsumpsit que vestimẽtũ domini i languore posita tetigit: qõ vnit̃ pone infirmãti cõcedit̃ cur nõ cõcedat cunctis mulieribus que nature sue vicio infirmantur. Sancte quoqz cõmunionis mysteriũ in eisdẽ diebus percipere nõ dz ꝓhiberi si antẽ ex venerationem magna pcipere nõ presumpserit laudãda ẽ sed si susceperit nõ est iudicãda. Bonarũ quippe mẽtiuz est ibi etiã culpas suas cognoscere⁹ vbi culpa non est: qz sepe sine culpa⁹: agit̃ qõ venit ex culpa. vnde etiã cũ esurimus siue culpa comedimus quibus ex culpa primi hominis factũ est vt esuriamus.

Di. vj.

q Via vero⁹ de nature superfluitate sm eos cepit haberi. querit̃ an post illusiones que ꝓ somniũ solet accidere: corpus domini quilibet valeat accipere. vel si sacerdos sit sacra mysteria valeat celebrare.

De his ita scribit beatus grego. Augustino anglorum episcopo.

De multiplici genere illusionum.

Testamentũ⁹ veteris legis hũc⁹ pollutum dicit: nisi aqua lotus fuerit eiqz vsqz ad vesperaz ecclesiã intrare nõ cõceditur: qõ tamẽ aliter intelligens populus spiritualis q̃si per somniũ eũ illud reputat q̃ tẽtatus immũdicia⁹ veris imaginib⁹⁹ i cogitatione inquinat̃: sz lauãdus ẽ aq⁹ vt culpam cogitationis lachrymis abluat: nisi prius ignis tẽtationis recesserit reũ quasi vsqz ad vesperaz⁹⁹ se cõgnoscat. Sed est in eadẽ illusione necessaria valde discretio: q̃ subtiliter pẽsare dz ex q̃ re accidat mẽti dormiẽtis. aliquando enim ex crapula. aliquando ex nature sue superfluitate vel infirmitate. aliquando ex cogitatione ꝓtingit pollutio. & qdẽ cũ ex nature superfluitate vel infirmitate euenerit: omnino hec illusio non est timẽda: q̃ hanc animo⁹ nesciẽs ꝓtulisse⁹ magis dolẽdus ẽ quaz fecisse. Cũ vero vltra modũ appetitus gule i sumẽdis alimẽtis rapit: atqz ideirco humorũ receptacula grauãtur hz exinde animus aliquẽ reatũ⁹ nõ tamẽ vsqz ad prohibitionẽ sacri mysterij percipiẽdi: vel missarũ solennia celebrãdi cũ fortasse aut dies festus exigit: aut exhibere mysteriũ pro eo qõ sacerdos alius deest ipsa necessitas⁹ cõpellit. nã si alij adsunt qui ꝑlere mysteriũ valeãt: illusio p crapulaz facta: a perceptione sacri mysterij prohibere nõ dz sed ab immolatiõe sacri mysterij vt arbitror abstinere debet humiliter⁹ si tamẽ⁹ dormientẽ turpi imaginatione illusio nõ cõcusserit. nã sunt qdã in qb⁹ ita plerũqz illusio nascit̃ vt corũ animus etiã i somno corꝑis posit⁹ turpib⁹ imaginatiõib⁹ nõ fedet̃. Qua in re vnũ ibi ostendit̃: qõ ipsa mens omnino rea⁹ nõ sit tunc sed suo iudicio penit⁹ libera⁹ cũ se & si dormiẽs corꝑe nihil meminit: vidisse tñ in vigilijs corꝑis meminit se in gluuiẽ ventris incidisse. Si vero ex turpi cogitatione vigilãtis oriẽ illusio in mẽte dormiẽtis: patet animo reatus sus videt enim a qua radice⁹ inquinatio illa ꝓcesserit. qa quod cogitauit sciens hoc pertulit nesciens: propter talẽ pollutionẽ a sacro mysterio ea die abstinere oportet.

Peccatũ nõ dr ꝑpetratu cogitatione solũ sz delectatõe. & ysẽsu Galea.

Sed pensandũ est quando ipsa cogitatio vtrũ i suggestiõe: an in delectatione vel quod magis est in peccati consensu ceciderit. tribus enim modis implet̃ omne peccatũ

a Non ē.cōcupiscendo.i.absq; libidine p̄cedentis ardoris.

b Hīs ita.hic ponit magister solutionem obiectionis quaz fecerat in p̄cedēti distinctione. nos ergo cuz ipso plenius distinguamus q̄ eoz̄ que cōtinent i lege:alia sunt moralia:alia mystica moralia sunt que mores iformāt.7 sic sunt intelligēda ut ipsa verba sonant:vt diliges deuz nō occides:honora patrez.de q̄bus nō.xxxij.q.vij.quid i omnibus. Mystica sunt figuralia q̄ aliud significāt p̄ter id qđ littera sonat.Horum alia sunt sacramentalia:alia sunt cerimonialia. Sacramentalia sunt de quibus ratio reddi p̄ōt: quare ad litteram fieri fuerint p̄cepta.vt de circūcisione 7 observatiōe sabbati.de q̄bus habes extra de bap.maiores.7 extra de p̄sti.translato. Cerimonialia sunt de q̄bus ratio reddi non p̄ōt quare ad litteraz sint mandata.vt non arabis in boue 7 asino. vt.xvj.q.vij.i noua.nō feres vestē de lana 7 lino cōtextaz. nō seres agruz diuerso semine.ler ergo q̄ p̄tum ad moralia non recipit imutationem sed q̄ptuz ad sacramētalia et cerimonialia mutatur q̄ptuz ad superficiez littere:sz non ob hoc dicitur eē mutatuz ius naturale q̄ in his non consistebat ius naturale quo ad superficiem littere sm quā hec sunt mutata.sed quo ad mysticaz intelligentiā sz quā non sunt mutata,sed mysticus eoruz intellectus nō ē mutatus.vnde ler nō dicitur mutata.j.q.p̄ia marchion.

c Jus,nunc ostendit a quo tempore cepit ius cōsuetudinariuz 7 cōstitutionis. et dicit q̄ a tempore cuz cepit ius consuetudinariū qui primo edificauit ciuitatem quaz ex nomine filij sui vocauit enoch sed ius constitutiōis a moyse. Jo.

d Extinctum.ius. ergo non terminat.i. nō finitur l.vij. sicut nec incipere potest.a videlicet suggestione delectatione: cōsensu. Suggestio quippe fit p̄ diabolum.delectatio per carnē.cōsensus per spiritū. Quia 7 primo culpā serpens suggessit eua delectata ē vel ut caro. Adā vero velut spiritus cōsensit. Et necessaria ē magna discretio inter suggestionē 7 delectationē 7 inter delectationē atq; cōsensum iudicē siu faciat animū p̄sidē. Cuz enim malignus spiritus,peccatū suggerit in mentē:si nulla peccati delectatio sequat peccatū omnino ppetratuz nō est. Cū vero delectari caro ceperit:tūc peccatū incipit nasci. Si autē etiā ad cōsensum ex deliberatione cōsentit:tūc peccatū cognoscitur p̄fici. In suggestione ergo peccati semē est.in delectatione fit nutrimentū.i cōsensu fit p̄fectio. Et sepe cōtingit vt hoc q̄ō malignus spiritus seminat in cogitatione caro i delectationez trahat:nō tamē animus eidē delectationi cōsentiat.7 cuz caro delectari sine aio nequeat. Ipse tamē animus carnis voluptatibus reluctans i delectatione carnali aliquo modo ligat inuitus:vt ei ex ratione cōtradicat nec cōsentiat:et tamen ca delectatione ligatus sit:sed ligatū se vehemēter ingemiscat.vnde 7 ille celestis exercitus p̄cipuus miles gemebat dicens video aliaz legē in mēbris meis repugnātē legi mentis mee:7 captiuū me ducentē in legē peccati que ē i mēbris meis. Si autez captiuus erat minime repugnabat:qua propter 7 captiuus erat 7 pugnabat. Igitur mentis legi eius lex que in mēbris est repugnabat. Si autē repugnabat captiuus nō erat. Itaq; est homo vt ita dixerim captiuus 7 liber.liber ex iustitia:captiuus ex delectatione quaz portat inuitus. Itē Isidorus i sententiarum.li.j.

Quādo sit peccatū nocturnis imaginibus illudi.

Non est peccatū quādo nolentes imaginibus nocturnis illudimur:sed tūc ē peccatū si antequā illudamur cogitationis affectibus p̄uenimur. Luxurie quippe imagines quas in veritate gessimus sepe dormientib⁹ in animo apparent sed innocue sunt si non cōcupiscendo occurrunt. Itez q nocturna illusione polluit quāuis extra memoriaz cogitationū turpiū sese p̄sentiat inquinatū:tamen hoc vt tentaretur culpe sue tribuat:suamq; imūditiā statim fletibus tergat ¶ His itaq; respondet. In lege 7 euāgelio naturale ius cōtinet:non tamen q̄cunq; in lege 7 in euāgelio inueniunt naturali iuri coherere,p̄bant. Sunt enim in lege quedā moralia p̄cepta:vt non occides:7c. Quedam mystica vtpote sacrificiorum p̄cepta vt de agno 7 alia his similia. Moralia mandata ad naturale ius p̄tinent: atq; ideo nullaz mutabilitatez recepisse monstrant. Mystica vero quātum ad superficiem a naturali iure probant aliena quantū ad moralē intelligentiam inueniunt sibi annexa ac per hoc 7 si fm superficiem videantur esse mutata.tamen fz moralem intelligentiam mutabilitatē nescire p̄bantur. Naturale ergo ius ab exordio rationalis creature incipiens vt supradictum ē manet immobile. Jus vero cōsuetudinis post naturalem legem exordiū habuit exquo homines cōuenientes i vnū ceperunt simul habitare qō ex eo tempore factuz esse creditur:exquo caym ciuitatez edificasse legit. quod cū in diluuio ,p̄pter hominuz raritatez fere videbatur extinctum postea a tempore nemroth reparatuz siue potius imutatū existimatur cuz ipse simul cum alijs alios cepit oppr̄imere:7 alij sua ibecillitate eoruz ditioni ceperunt esse subiecti vnde i genesis legit de eo cepit nēroth robustus venator esse coram deo.i. hominū oppr̄essor 7 extinctor quos ad turriz edificādā allexit. Di.vij.

i Jus autez ꝯstitutionis cepit a iustificationib⁹ q̄s dominus tradidit moysi dicens:si emeris seruum hebreum 7c. Unde Isido.in lib. v.ethimo.ait.

De conditoribus legum.

Moyses gentis hebree primus omniū diuinas leges sacris litteris explicauit. Foroneus rex grecis primus leges iudiciaq; ꝯstituit. Mercurius trimegistus primus leges egiptijs tradidit. Solon equidem primus leges atheniensib⁹ edidit. Ligurgus prim⁹ lacedemonijs iura ex apollinis auctoritate ꝯfinxit Numa pompilius qui romulo successit in regno:primus romanis leges edidit. Deinde cum populus seditiosos magistratus ferre nō posset.x.viros legibus scribendis creauit qui leges ex libris Solonis in latinuz sermonem translatas.xij.tabulis exposuerunt.

Nomina eoruz qui leges duodecim tabularum exposuerunt.

Fuerūt autem hi. Apius claudius. Titus genutius. Publius festius. Lucius veturius. Caius iulius. Aulius mālius. Publius sulpitius. Publius curiatius. Tiberius romulius. Spurius posthumius. Hi x. viri leguz cōscribendaz cā electi sunt. Leges autez redigere in libris primus cōsul pompeius instituere voluit:sed non p̄seuerauit obtrectatoruz metu. Deinde cepit celare id facere sz ante interfectus est.paulatim autem antique leges vetustate atq; incuria aboleuerunt:quaz 7 si iā nullus est vsus noticia tamen necessaria videtur. Noue autez leges a cōstantino cesare ceperunt et reliquis succedentibus erantq; permixte 7 inordinate. Postea vero theodosi⁹ minor. augustus ad similitudinez gregoriani 7 hermogeniani codicē factuz cōstitutionuz a constantini temporib⁹ sub ,p̄pio cuius/ vij.q; admin⁹ decem debent facere plebē.vt.j,r.q.iij.vnio

e Coram deo.i.coruz que sunt domini.vel permittente domino.quicqd enim fit iudicio dei fit. vt.xxvj.q.v. nce mūm.

f Vs autem. In hac.vij.di. ostenditq; 7 a qb⁹ ceperint ꝯstitutōes hūane tā eccl'iastice q̄ secularis.eccl'iastice cepūt a moyse 7 tpe moysi. Seculares a diuersis 7 tempore diuerso ceperunt. vt p̄z in sequētib⁹.c.

g A iustificationibus.i.a iudicijs legitur i Exo.q̄ dominus dirit filijs israel per moysen.si emeris seruū hebreuz.s. qui añ seruus non fuit:ser annis seruiat tibi.nisi annus iubileus ueniat in septimo anno egreditur liber 7 gratis cuz quali veste intrauit:si habuit uxorem cuz filijs cū vroze 7 liberis exeat:si dominus dedit ei vroxem mulier cum filijs erit dñi.sz si elegerit seruus manere cuz domino amore domini vel vroris 7 filioruz offeret eū dominus dijs.i. sacerdotibus 7 applicabit ad hostiuz tabernaculi 7 perforabit aurem eius cuz subula in signuz perpetue seruitutis:7 eius erit seruus vsq; duz viuet vel vsq; ad annū iubileum. Ab hac cōstitutione cepit moyses iudicia sua vt dicitur in exodo.io

h Quas.nā et a diuinis scripturis ornatus ois scientie sumpsit iniciū. vt.j.xxxvij.di.§.hinc etiam.

i Moyses.trimegistus. propter tres potentias.s.eloquentiā:scientiā:et virtutem.de quibus habes xxxvij.di.relatum.7.xvj.q. j.sic uiue.C.de profes.l.magistros.

k Primus.imo p̄ius romulus tradidit sz paucas.ff. de origi.iur.l.ij.7 q; paucas ideo dicit iste primus edidit.

l X.viros.cū enim leges p̄pter discordiā plebeioū cuz nobilibus fere per.xxx.annos i dissuetudinē abijssent creati sunt.x.viri qui de grecis ciuitatib⁹ leges collectas transtulerūt in latinuz 7 eas in tabulis eburneis scripserunt. Postea idē.x.viri:acceptā potestatē corrigendi et interp̄etādi leges videntes multa deesse tabulis decem postea duas tabulas sup addiderunt.7 appellate sunt ille leges.xij.tabularū.q autē fuerunt illi.x.viri statim determinat Isido⁹ dicēs se.c.

m Fuerunt.metu.ar.q̄ metus verboz excusat.ar.j.xxiij.q.viij.cōuenior ibi dic aliquid in deū 7 more.7 arg.ff.de acqui.here.l. vj.i fi.ar,,otra.ex̄ qō metus causa.sacris.

n Necessaria.sz si nullus

est earū vsus vt quid mēbranas occupant. vt. xix. di. si romanorū. sed ideo notitia est necessaria vt sciat causa quare tollant. vt. C. de cadu. tol. l. vna. q; t ipse papa argumentat er abrogato iure vt extra. de iudi. nouit. vel est necessaria nō vt ꝓbent sed vt reprobent maledicta. vt. xxx vij. di. legimus. t. c. qui de mensa.

a ¶ Vocauit, hunc tū imutauit postea Justinianus: t fecit vnū codicē ex trib⁹ C. de no. co. compo. versus princi. Joā.

b Iffert autez. In hac. viij. di. ostēdit magister qualiter ius naturale excellat alia iura amplitudine. qa fm hoc ius omnia sunt cōmunia.

c ¶ Eos. i. apostolos. xij. q. j. dilectissimis.

d ¶ Nescit. quisq; enim tantum diligit aliuz vt se. finxit enim Plato quādā rēpublicaz in q̄ omnia sunt cōia. xij. q. j. c. ij.

e Quo iure. defendis. i. petis vel defendendo retines.

f ¶ Maz iure diuino. er hoc videt q; tantū iure humano aliqua possideant t nō diuino. t sic obstat. j. xxiij. q. vij. c. j. vbi dicit q; iure diuino aliquid possidet: sed nō ē cōtrariū: imo potius cōcordat. q; dicit ibi q; iustorum sunt oia iure diuino. et bene pōt ē q; iure diuino aliquid sit propriū. sed ideo dicit ḃ q; iure humano possident possessiones. q; iura humana potissime tractant de possessionibus: sed ius canonicuz de decimis t primitijs. vel dic q; ibi ius diuinū stricte sumitur pro iure canonico. ſz hic ius canonicū cōprehenditur sub iure humano. t habes hic q; petēti restitutionē obstat exceptio heresis heretico enim nihil est licitū possidere. vt. xxiij. q. v. si vos. t. q. vij. c. j. t. ij. Itē hic est ar. q; a petente restitutionē possumus querere quo iure petat: an p interdictū vel iudicis officio Itē q; causam petendi teneat explicare t q; fm iura canonica actio sit preponēda. habes extra de iudi. examinata. t ex. de lib. ob. dilecti. nec obstat ex. de iudi. dilecti. io. Sol. ego credo q; cā t mod⁹ agendi est proponendus vt ꝓ illū modū iudex ferat sententiaz. ex. de simo. lz. heli. lz nō cogat actionē proponere q; etiam fm leges sola causa sufficit. vt. C. de edic. di. adri. tol. l. iij.

g ¶ Adea ē. hec verba meuz t suuz spectant ad dām non ad bonefidei possessorem. vt ff. de reli. t sump. fu. l. ij. §. j.

h ¶ Gaudeatis. retinendo possessiones vel eas recuperando.

i ¶ Leges. cōstitutiones imperatoꝝ sup rebus ecclesiasticis nō valuissent. nisi postea cōfirmate fuissent ab ecclesia. vt. xcvj. di. bene.

cunq; imperatoris titulo disposuit: quem a suo nomine theodosianuz vocauit.

Di. viij.

d Iffert⁹ aut ius naturale a cōsuetudine t cōstitutione, naz iure naturali omnia sunt cōia; omnib⁹: qđ nō solū inter cos seruatuz credit de quib⁹ legitur. Multitudinis credētiuz erat cor vnū t anima vna tc. veruz etiā ex precedēti tēpore a philosophis traditū inuenit. vnde apud platonē illa ciuitas iustissime ordinata tradit in qua quisq; proprios nescit affectus. Iure ergo cōsuetudinis vel constitutionis hoc meuz est illud vero alterius. Unde Augustinus ait super Johannē.

Iure diuino omnia sunt cōia omnibus: iure vero cōstitutiōis hoc meū illud vero alterius est.

Quo iure defendis villas ecclesie diuino an humano? diuinū ius in scripturis diuinis habem⁹ humanū in legib⁹ regū. vnde q; q; possidet quod possidet: nonne iure humano? nā iure diuino domini ē terra t plenitudo eius: pauperes et diuites vna terra supportat: dominus de vno limo fecit t pauperes t diuites. Iure ergo humano dicitur: hec villa est mea hic seruus est meus hec domus est mea. Jura autez humana: iura imperatorū sunt. quare quia ipsa iura humana per imperatores t rectores seculi deus distribuit humano generi. Itez tolle iura imperatorū t q; audet dicere hec villa est mea: meus est iste seruus: mea est hec domus? Si autez teneantur ista ab hominib⁹ regū iura fecerunt vultis vt reticeamus leges vt gaudeatis? Item relegantur leges vbi manifeste preceperūt imperatores: eos qui preter ecclesie catholice cōmunionez vsurpent sibi nomē christianum: nec volunt in pace colere pacis auctorez: nihil nomine ecclesie audeant possidere. Sed dicitis quid nobis t imperatori? Sed vt iā dixi: de iure humano agitur. Apostolus voluit seruiri regibus: voluit honorari reges t dixit: regē veneremini. Noli ergo dicere: quid mihi t regi? quid tibi ergo t possessiōi? p iura regus possidentur possessiones dixisti: quid mihi t regi: noli ergo dicere possessiones tua: quia ipsa iura renunciasti humana quibus possessiones possidentur. Dignitate vero ius naturale similiter preualet consuetudini t cōstitutioni: que cūq; eniz vel moribus recepta sunt vel scripturis cōprehensa: si naturali iuri fuerint aduersa: vana t irrita habenda sunt. Unde Aug. ait in li. cōfessionum. ij.

Aduersus naturale ius nulli qcquā agere licet.

Que contra mores hominum sunt flagitia pro morū diuersitate sunt vitanda: vt pactū inter se gentis aut ciuitatis cōsuetudine vel lege firmatuz nulla ciuis aut peregrini libidine violetur. turpis est. n. omnis pars vniuerso suo non congruens. Cum autē deus aliquid cōtra morez vel cōtra pactuz: quorūlibet iubet fieri t si ibi nunquā factū est: tamen faciendū est. t si omissuz est: restauranduz est. t si statutuz nō erat instituendū est. Si enim regi licet in ciuitate cui regnat iubere aliquid: quid: quod neq; ante ipsum q̄squā nec ipse nūq; insserat. t si nō est contra societatez ciuitatis eius: obtemperatur ei. imo contra societatez sit si ei non obtemperetur. Generale quippe pactuz est societatis humane ioꝝ potestas: minori ad obediēduz preponitur: ita deus omnib⁹. Itē Nicolaus papa Ignaro remēsi archiepiscopo.

Radicitus est euellanda pernicioſa consuetudo.

Mala autem consuetudo non minus, quaz pernicioſa corruptela abijcienda t vitanda est que: nisi citius radicitus euellatur: in privilegiorum ius ab impijs assumitur t incipiunt preuaricationes t varie presumptiones celerrime non compresse pro legibus venerari: t priuilegiorum more perpetuo celebrari

Item Augustinus, de vnico baptismo lib. ij.

Veritati t rationi cōsuetudo ē ponenda.

Veritati manifestę cedat consuetudo veritati: plane qs dubitet veritati manifeste consuetudinem cedere. Item nemo consuetudinem rationi t veritati preponat quia consuetudinez ratio t veritas semper excludit. Item Gregorius. Guillimundo aduersano episcopo.

Quelibet cōsuetudo veritati ē ponenda.

n Que cōtra mores, bonos.

o ¶ Flagitia. i. cūsi flagitia. xxxij. q. vij. flagitia.

p ¶ Diuersitate. i. aduersitate. io.

q ¶ Aut peregrini. nūqd ergo peregrini t scholares tenent se q cōsuetudinē illoruz inter quos cōmorantur. ar. videt hic q; sic t. xij. di. illa. t. xlj. di. c. j. ar. cōtra q; viatores nō sortiunt forum illi⁹ loci p quē trāsierūt vt. ff. de iudi. hēs. §. ij. t est argu. q; soli perpetuo habitantes obligant legi ciuitatis. Ut. ff. de pigno. debitor.

r ¶ Immo. q. d. nō ē cōtra pactū humane societatis ei obtēperare. imo fm pactū q; i omni pacto semp intelligit excepta maioris auctoritas. vt ex. de iureiur. veniētes.

s ¶ Generale. i. generalis ler.

t ¶ Sicut. in hoc fac ad ꝓpositum. q; id qđ deus ꝓcipit cuz sit de iure nāli ꝓfert cōsuetudini vel cōstitutiōi.

u ¶ Maior. ergo magis obedit monach⁹ epo q; abbati. qđ falluz est. vt. lviij. di. c. j. t. ij. sed de hoc dic vt nō. xj. q. iij. qui resistit

v Quia aūt ꝓsuetudo. ar. q; id qđ alias est illicitū ratione consuetudinis nō fit licitū. arg. ꝓtra. §. di. iiij. deniq;. arg. cōtra ex. de cōsue. c. vlti. etiā minus rationabilis cōsuetudo inducit ius extra. de i integ. resti. cōstitut⁹. itez hic est ar. q; honesta cōsuetudo iducit pui legiū vt. ix. q. iij. conquestus. t. lxxxij. dis. plurimos.

w ¶ Nō min⁹. h. vij. capitula de mala cōsuetudine loquūtur.

x Veritate. Ar. q; veritas ꝓiudicat opinioni vt hic. et lxxxj. di. genmq;. t ex. de biga. nup. ex. q. fi. sint leg. p tuas. t ex. de pur. vul. significātibus et extra de fri. t male. fraternitatis. ar. cōtra. j. iij. q. vij. §. tria. t extra de iurepa. cōsultationibus. t. C. de testa, l. j.

a ¶ Manifesta. p doctrinā t reuelationem.

b ¶ Dubitet. quādoq; tū cōsuetudo preualet legi. extra. de cōsue. c. vlt.

k ¶ Possidere. hoc canones precipiunt. vt. xxiij. q. vij. c. j. t. ij.

l ¶ Noli ergo dicere. arg. est hic q; q vnū dicit t omnia que sequuntur ex illo. vt. xj. q iij. estimant. t. c. fe. t extra de do. t cōtu. cū dilectus filij⁹. t. ff. qō me. cau. l. j. Itē ar. q; idē iuris est in vno cōtroꝝ qō in reliquo. vt. j. q. iij. figs obiece-

a S J cõsuetudinẽ dicit Allexã. q verbis est inherendũ. extra de decima ad audientiam.

b C Vetusta. j. q. iij. si quis põendas. ar. cõtra. ff. de legi. de qbus. §. inueterata. ff. cõia. predi. l. venditor. §. si cõstat. eẍ. de cõsue. cũ dilectus. ⁊ eẍ de prescrip. ſignificauit. ⁊ eẍ. de cap. mo. c. j. ⁊ extra, de iure pa. c. cura pastoralis. Jn his ꝓpter diuturnitatẽ tẽporis sustinet id qõd minus rationabile.

c O Vi cõtempta circũcidebat et ibos discernebat pp quod paulus ei restitit in faciem. vt. ij. q. vij. c. paulus petruz.

d F Rustra ꝓsuetudinem. ⁊ bis omnib⁹ capitulis vꝫ q semp ius preiudicet cõsuetudini. Videamus ergo qñ cõsuetudo preiudicet iuri. ecce inuenio in electione cõsuetudinem preiudicare iuri. nã ꝑsona q̃ alias est itelligibilis rõne cõsuetudinis fit eligibilis. vt j. xij. di. nos ꝓsuetudinez. Jtẽ rõne ꝓsuetudinis cogunt aliq eligere de aliena ecclesia vt eẍ de cõsue. cũ dilect⁹. i fi. Ratione cõsuetudinis põt episcop⁹ eligi ī prepositũ. eẍ. de cõcess. preben. cuz nostris. Jtez rõne ꝓsuetudinis eligit minor ecclesia cuz cathedrali. eẍ. de cau. pos. ⁊ propr. cũ eccl'ia. eẍ. de cõcess. prebẽ. et eccle. nõ vacã. cũ nostris. ⁊ c. lras. Jtẽ rõne consuetudinis solus abbas sine cõsensu fratrũ cõfert stipẽdia. vt de his que fi. a prela. sine ꝓsen. ca. ea noscit. Jtez in sacramento baptismi preualet ꝓsuetudo. vt. j. de cõsc. di. iiij. c. de trina. Jtẽ in matrimonio respicit ꝓsuetudo eẍ. de cog. spi. sup eo. Jtẽ in cõtinentia clericorũ. lxxxiij. dis. cuz de quorũdã. Jtez in aliis casibus quos. nõ. ẽ. j. di. c. ꝓsuetudo. Scias ergo q ad hoc q cõsuetudo preiudicet iuri. requirit q sit prescripta. vt eẍ de cau. pos. cũ eccl'ia. ⁊ eẍ. de cõsue. c. vlti. Jtez q obtinuerit in cõtradictorio iudicio populi. vt eẍ. de verb. sig. abbate. ff. de legi. cũ de consuetudine. Jtez q eo aio fiat vt credãt se ius habere ⁊ in posterũ illud itẽdant facere. alioquin talis vsus nõ dr̃ vsus vt. ff. de iti. actuq̃ pri. l. j. §. iulianus recte ait. Jtẽ vt res illa fit prescriptibilis. vt. xciij. di. c. illud. Jtẽ q possit dici antiqua ⁊ approbata. vt eẍ. de postu. prelat. bon. ij. circã. fi. Jtẽ cõtinere debet naturalez equitatez eẍ. de do. ⁊ cõtu. c. j. eẍ. de cõsue. ex parte. Jtẽ q fit de scientia principis inducta nõ tantũ de tolerantia. vt eẍ. de preben. cũ iaz dudũ. Jtẽ q nõ p errorẽ fit inducta. ff. de legi. qõ nõ rõne. j. c. cõsuetudo. Jtẽ q maior pars populi cõsueuerit illa cõsuetudine vti. q⁹ sicut minor pars populi nõ posset inducere legez: sic nec cõsuetudinẽ. Quidã tñ dicunt q illa cõsuetudo preiudicat iuri q̃ excedit hominũ memoriã. Illud enim loco cõstituti habeẽ. vt. ff. de aqua quoti. ⁊ esti. hoc iure. §. ductus aq̃. ⁊. iij. q. vj. hoc quippe. Joã. Hoc breuiter teneas q sufficit ſm canones q sit rationabilis ⁊ prescripta. vt extra de cõsue. c. vlti. b.

e Q Vnsuetudo. pone casum. vt. j. de cõsecra. distin. iij. c. ij.

f C Hesdrã. qñ ꝓhibuit iudeis ne alienigenas ducerẽt vxores. Nisi essent de tribu sua ipsi autez duxerũt alienigenas de filijs chananeox. vt xxviij. q. j. §. j. vel tangit q̃liter bibliotheca ⁊ psalterium fuit a babilonis destructa p hesdrã reparata fit. vel aliter quesitũ est q̃ virtus esset maior. Rñ. qdã mulieris: alius regis: alius viri: alius vini: alius veritatis. Hanc approbauit hesdras.

g C Nulla ignorãs. argu. q ignorantia iuris excusat. vt hic. ⁊. xxx. q. j. de his. ⁊. ij. q. iij. §. notanduz. et. xxiiij. q. j. si quis dederit. ⁊. xxviij. dis. presbyterum.

b S J solus. idest nullus ei cõtrarius sit. j. vij. q. j. sciendum. in fi.

i C Hominũ ergo iudei regiuntur humanis cõstitutionibus. ⁊ sic est cõtra. j. xij. di. omnia. vbi dicit q tantũ iudei diuinis cõstitutionib⁹ regunt. sed verũ est q olim regebant cõstitutionib⁹ humanis. scilicet scribax ⁊ phariseorum vt hic dicit. sed hodie nõ. vt ibi.

k Quod autẽ cõstitutio. §. in pri. di. viij. oñdit q̃liter ius naturale preualet ꝓsuetudini. In hac ix. dist. ostendit: qualiter ius naturale preiudicat ⁊ preualet ꝓstitutioni. Et sumit̃ per totam hanc distinctionẽ ius naturale pro iure diuino: qõ continet in lege ⁊ in euangelio. Jtẽ per totã hanc di. vocat canonicã scripturã nouũ ⁊ vetus testamentum.

l C Operatores. quinqz. hic incipit ⁊ habes idez xxiij. q. iiij. nõ inuenitur.

m C Ergo legibus. nõ. arg. a contrarijs. vt. xv. q. iij. de crimine. ⁊. xxiiij. qõe. j. quod cũqz ligaueris. ⁊ ea. cã. q. ij. sane. xxv. di. qualis. ⁊ fortissimus est arg. a cõtrarijs. ff. de offi. eius. cui mã. est iurisd. l. j. ⁊. xj. q. iij. imperatores.

n N Oli. canonicis. q: de canonicis scripturis nõ possum⁹ disputare an ꝫ iste sint vel non. vt. j. e. quis nesciat.

o C Jn istis, loquitur hic ꝫ illa tempora: cuz adhuc scripta augustini ⁊ aliorum sanctorũ patruz non erant auctentica: sed hodie iubentur omnia teneri vsqz ad vltimuz iota. vt. j. xv. di. c. vlti. vel hoc ideo dicit vt ostendat q maior sit auctoritas veteris testamenti q̃ sanctorũ patruz. vt. xix. di. in canonicis.

Rationẽ cõsuetudo impedire nõ dz

Q Onsuetudo q̃ apud quosdam irrepserat impedire nõ dz quominus preualeat veritas ⁊ vincat. nã cõsuetudo sine veritate vetustas erroris est: ppter qõ relicto errore sequamur veritatẽ scientes q⁹ apud hesdrã veritas vincit vt scriptũ est veritas valet ⁊ inualescit ⁊ viuit in eternũ ⁊ obtinet in secula seculoruz Jdẽ ignosci põt simpliciter errãti: sicut de sẽ ipso paulus apostol⁹ dic̃. Qui primo fui blasphemus ⁊ psecutor ⁊ iniuriosus sz misericordiã merui q⁹ ignorãs feci. Post ispiratiõnez vero ⁊ reuelationẽ veritatis facta qui in eo qõ errauerat peruerat prudẽs ⁊ sciens: iã nõ in venia ignorãtie peccat. presumptione. n. atqz obstinatione quadã nititur cuz ratione superetur. Jdem.

Dei veritatem non hominuz consuetudinez sequi oportet.

S J solus chr̃s audiendus ẽ nõ debem⁹ attendere quid aliquis ante nos faciendũ putauerit: sz quid primus q ante oẽs est chr̃s prior fecerit. neqz enim hominis cõsuetudinẽ sequi oportet sz dei veritatez cũ p Jsaiaz. pphetã loquat deus ⁊ dicat: sine cã colũt me: mãdata ⁊ doctrinas hoĩuz docẽtes. Liquido igit̃ ex premissis apparet qõ ꝓsuetudo naturali iuri postponit̃ Di. ix.

q Quod aũt cõstitutio naturali iuri cedat: multiplici auctoritate ꝓbat̃. Dit aũt Augustin⁹ ad bonifaciũ.

Leges principum naturali non preualent iuri. Palea.

I Mperatores qñ. p falsitate cõtra veritatẽ cõstituũt malas leges: ꝓbant̃ bene credentes ⁊ coronantur pseuerãtes: qñ antẽ pro veritate contra falsitatẽ: cõstituunt bonas leges: terrentur seniẽtes ⁊ corruntur intelligẽtes. Quicũqz ergo legibus impatox q̃ pro dei veritate ferunt obtẽperare nõ vult: acgrit grãde suppliciũ. Quicũqz vero legibus impatox q̃ cõtra voluntatez dei ferunt obtẽpare non vult acgrit grande premiũ. Nã tpib⁹ ꝓphetaruz oẽs reges: q in populo dei non ꝓhibuerũt nec euerterũt q̃ ꝓtra dei precepta fuerãt instituta culpant̃. et q ꝓhibuerũt ⁊ euerterunt sup aliox merita laudant̃. Et rex nabuchodonosor cũ suus esset idolox cõstituit sacrilegã legẽ vt simulachrũ adoraretur: sz eius impie cõstitutioni q ei obedire noluerũt pie fideliterqz fecerũt. Jdẽ tñ rex diuino connect⁹ miraculo piã ⁊ laudabilẽ pro veritate cõstituit legẽ vt qcũqz diceret blasphemiã ī deũ sidrac misac ⁊ abdenago cũ domo sua penit⁹ interiret.

Jtem ex verbis Jsidori.

Principes tenẽtur ⁊ ipsi viuere legibus suis.

T Astuz est principẽ legib⁹ obtẽperare suis. tũc. n. iura sua ab oib⁹ custodiẽda existimet qñ ⁊ ipse illis reuerentiã prebet principes legibus teneri suis: nec i se posse dãnare iura q̃ i subiectis ꝓstituũt. iusta ẽ. n. vocis auctoritas eoruz: si qõ populis ꝓhibent sibi licere nõ patiant. Jdem Aug. in ꝓlo. li. iij. de trini. Scripturis canõicis tractatox ife ẽserviũt.

N Oli meis lris quasi canonicis scripturis deseruire: sz in illis tque nõ credebas cũ inueneris incũctanter crede: in istis autẽ qõ certũ

a NEgare.iusto iudicio.vnde Augustinus multa opera postea retractauit vt.xxiij.q.vj.vides.xij.q.j.certe.z.xxvj.q.iiij.quodã loco.

b ¶ Bo scriptorũ.i.scriptoribus.

c ¶ Errasse.nefas enim est dicere q̃ scriptura mentiat'.vt.xxiij.q.v.qd ergo ĩmo q̃ ĩ eis dicit defendere debemus vsq; ad sanguinis effusionem.vt. xxv.q.sunt quidam.

d ¶ Quãtalibet.arg.q̃ nõ ẽ ꝑsiderandũ quis dicat sz qd dicat'.vt.xix.di.secundus.z ẽ ar.pro dictis quorundam testiũ q̃ nõ est credẽdũ magis honorabilium pſone q̃ alij. qz veritas a quocũq; prolata semp preferenda ẽ.vt.ij.q. vij.cũritur z.j.e.neq;.ff.de supl.le.l.labeo.eis.n. magis credit' q rei aptiora dicãt.vt iiij.q.iij.§.itẽ i criminali.versi. si testes.nec sanctitas pſone ꝑdest vt citius credat'.l.dist. siqs prepostera.z arg.ad idẽ j.q.j.teneamus.vj.q.ij.placuit.z.iij.q.j.c.vlt.argu.cõtra.xj.q.j.qcũq;.xcvij.di.nobilissimus.z.viij.q.iij.c.j.et xl.di.c.j.z.xj.q.iij.absit.io.

e ¶ Probabiles.ar.q̃ ratio equiualet canoni.vt.§.di.j. cõsuendo.z.j.e.sane.Joã.

f ¶ Veterũ.i.veteris testamenti.

g ¶ Greci.hyero.in.ij.plogo biblie cõtra ait.dicens q̃ emendatiora sunt exẽplaria latina q̃ greca:z greca q̃ hebrea,sed augustinus ad primitiuã ecclesiã respicit quãdo exẽplaria greca z hebrea nõ erant corrupta.§.pceden te tpe cũ populus xpianus multũ ẽet auctus:z hereses multe essent facte inter grecos inuidia christianorũ:ũ dei z greci sua exẽplaria corruperũt.z sic factũ est q̃ exẽplaria eor magis corrupta sunt q̃ latinorũ ad qõ tẽpus respicit hyero.z respicit ad latina exẽplaria a fidelib⁹ interpretibus trãslata.aug.respicit ad exẽplaria latina a fidelibus z falsatorib⁹ trãslata in qbus si qd falsitatis videat: dicit cũdẽ esse ad originalia. vel dic q̃ in hoc magis credendũ est hyero.q̃ augu.qz inter istos tres aug.hyero.z greg.augustino magis credendũ est in disputationib⁹. hyero in hist'is z trãslationibus.grego.in moralibus preponit'.qz nõ oẽs in oĩb⁹: sz certi p certa.zc.C.de ve.iuenu.l.j.ibi.qz nõ omnes.z ẽ h ar.q̃ q̃tũcũq; auctẽticũ sit aliqõ instrumẽtũ.si tñ de ipso aliqd in dubiũ reuocetur semp erhibẽdum sit illud a quo originẽ ducit vt.j.lxxvj. di.c.ieiuniũ.ĩ pnci.z.j.xxv. q.ij.sanctim⁹ z optime extra de sen.z re iu.cũ inter.z hoc cõtra dñm albri.q dicit q̃ si vna publica cartha originẽ ducit ab alia publica charta nõ est necesse exhibere originale.ar.in auc'.vt fratrũ filij. §.qz vero.col.vlti.secus ĩ priuata auc'.vt spõ.lar.§.z hoc in sup.coll.viij.ar.pro ipso.xix.di.si romanorum. quid iuris sit.de hoc dixi.j.c.di.contra morẽ.

b ¶ Sermonis.totũ enĩz nouũ testamentũ scriptũ est grece ꝓter euangelium matthei z epistolã pauli ad ro.que ẽ scripta latine.Jo.

h SJ ad.officiosa.officiosa dicunt' q̃ cõtinent pietatẽ q̃ nulli obsunt z alicui pſunt.sicut inofficiosum dicit' testamentũ quod est contra officiũ pietatis.vt.ff.de inoffi.testa.l iij.

i ¶ Quid ĩ eis.ar.q̃ si instrumẽta vel attestationes,p parte inueniuntur false q̃ in totũ reprobant'.vt.j.xvj.di.canones.z.iij.q.ir.pura.z.j. de ꝑse.di.iij.nõ liceat z.ff.de edil.edic.cum eiusdẽ.argu.contra. xxxvij.di.q de mẽsa xij.q.ij.si quos.z de cõse.di.iiij.si nõ sanctificat' z.xvij.q.iij.q̃ si sunt et ex̃.de arbi. cũ rẽpore.z de prebẽ. dilectus.z.C.de trãsac.si ex falsis.Sol.si plura capitula sibi cõnera sunt:vel vnũ est accessoriuz alteri vno cassato:onera z accessoria cassant'.secus si diuersa z sepata sint. ff.de min.etiã.§.fi.et ff.de neg.ge.eũ actũ z.j.ij.q.vj.§. diffinitiua ver.est autẽ quãdoq;.circa fi.vel distigue vt distinguit' ex̃ de fide.instru.ex lris io. Ego dico q̃ si aliqd falsitatis reperiat' in instrumẽto q̃ totũ reddit' suspectũ nec ei credit'.vt.ff.de fi.instru.l.ij.ĩ fi.z hoc notaui in q̃stionib⁹ bar.

l ¶ Pondere.idest auctoritate.

m Quis nesciat. ¶ terminis id ẽ libris.

n ¶ Disceptari.ita vt ĩ dubiũ reuocẽt' q̃ ibi statuta sunt.§ disputare sz de eis ad maiorẽ intelligẽtiã nõ reprobãdo.xcvj.di.sti. satis.

o Dli frater.calumnias verba.n.iuris non sunt calũniãda'.j.xxxvij. di.relatum.z.ff.ad exhiben.l.pe.

p ¶ Bonati.donat⁹ ꝓmo fuit catholicus sed postea ĉ in hereſz lapsus:cuius hereſi adheserunt cyprian⁹ z aggrippinus.

q Eqz quorũlibet disputationes.i.expositiões.nõ enim ex ipso ledit' fama alicui⁹ q̃ reprobatur testimoniũ suũ vt ex̃.de excep.denicz.

r ¶ In eorũ scripturis' ar.qõ qsqz iuris i alteruz statuit zc.sic.ij. q.vj.q se scit.xxij.q. v.ꝏ forma.ff.qõ qsqz iur.l.j.ex̃.de cõsti.cuz omnes.

s ¶ Ana.als sanct

t ¶ Cui.rõni

u ¶ Concordãt.quãdoq;.

p ¶ Sz illa.exẽpla.hoc iõ dic'.q̃ nõ semp imitãda sunt exẽpla.C.ꝏ sen. nemo.sz exẽplũ pape ĉ,sequẽdũ.vt.vj.q.ij.sz.ex̃.de sen.z re iu.i cautis.

y ¶ Excellẽtiora.nõ ĉ tale exẽplũ lucret.c.xxxij.q.v.ꝓposito,ver.lucretiã

z ¶ Pietate,ar.p misericordia a iudice impetrãda.vt.xlv.di.sz.plerũq;

graniorem auctoritatez doctioręq; prudentiã z per cõcilia licere reprehẽdi:siqd ĩ eis forte a veritate deuiatũ ẽ. Idẽ i epistola ad Vincentiũ

Ex dictis quorũlibet episcoporum contra diuina mandata calumnie nõ colligantur.

NOli⁹ frater ꝓtra diuina tã multa tã preclara tam indubitata testimonia colligere velle calũniaz ex episcoporum scriptis siue nostrorũ:sicut hilarij siue cypriani z agrippini antequaz pars donati' separetur:primoq; hoc genus litterarum ab auctoritate canonũ distinguẽdũ est nõ enim sic legunt' tanquã ita ex eis testimonium ꝓferat':vt ꝓtra sentire nõ liceat:sicubi forte alit' sapuerint quã veritas postulat. Jn eo q̃ pe numero sumus:vt nõ dedignemur etiaz nobis dictũ ab apostolo accipere:z si quid aliter sapitis hoc quoq; vobis de⁹ reuelauit. Idẽ in epistola ad fortunatũ.

Nõ debetur par reuerentia canonicis scripturis z exposition⁹ earuz

NEqz quorũlibet disputatiões quãuis catholicorum z laudatorum hominum veluti scripturas canonicas habere debemus:vt nobis nõ liceat salua honorificentia q̃ illis debet' hominibus aliqd in eorum scripturis' improbare atq; respuere:si forte inuenirem⁹ quod aliter senserint quaz veritas hz diuino adiutorio:vel ab alijs intellecta vel a nobis talis ego sum in scripturis aliorũ quales volo esse itellectores meoruz. Idẽ ad casulanum.

Exemplis ratio sana prefertur.

SAna' qpperatio etiaz exẽplis anteponẽda est cui' qdẽ et exẽpla cõcordãt' sed illa' tãtũ q̃ digniora sunt:imitatione quantũ excellentiora' pietate'. Cũ ergo in natura li iure nihil aliud precipiat' quaz qõ deus vult fieri: nihilq; aliud vetet quam qõ de⁹ ꝓhibet fieri. Denicz cũ in canonica scriptura nihil aliud q̃z quod in diuinis scripturis z legibus inueniat' diuine vero leges natura cõsistant.patet qõ quecũq; diuine voluntati seu canonice scripture seu diuinis legib⁹ ponenda censent': eisdem naturale ius preferri oportet. Cõstitutiones ergo vel ecclesiastice vel seculares si naturali iuri cõtrarie probant' penitus sunt excludende.

rrvj.qõe.vltima.affligant.l.distincti.ponderet.j.questione.vij.dispensationes.ꝛ.c.erigunt lxxxvj.distinctio. non satis.xxxv.qõe.ix.veniam. de penitẽ.distincti.j.q; diuinitatis.argumentũ ꝓtra.l.distin.absit.xxiij. q.iiij.est iniusta.xxxv.q.ix.loci. contra.xlv. distinctio.sed illud.extra.de sortile et tenore.

a Constitutiones. In hac.x.di. ondit magister q; secularis ꝓstitutio cedit ecclesiastice.q; sacre leges non dedignant seq; sacros canones. vt.ij.q. iij. §.hinc colligitur.ex. de iudi.clerici.

b Lege.imperatoruz.diuisis prouincijs.impator diuidit.puincias.vt.ff.de offi.assẽ.si eadẽ.ꝛ papa ep̃atus diuidit et vnit:epus ecclesias. vt ex.de excess.pla.sic̃ vnire. Quid aũt inris sit dũ vniunt vel diuidunt.nõ.xvj.q. j.post⁹.ꝛ.c.ꝛ tẽporis ls ergo impator diuidat vnã.puinciam in duas nõ ideo erunt due metropoles. vt b.ꝛ.c.j.dis.puenit.ꝛ ẽ hic ar.q;.si princeps legitimat aliquẽ i tpalibus:nõ ideo ẽ legitimatus i spũalib⁹.ex. q si.sint leg.p venerabilẽ. nisi vbi princeps restituit aliquẽ q fuit infamis ratione paterni criminis,vt.vj. q.j.§.verum.

c Ecclesiastica.ecclesia nõ astringitur mundanis legibus. xxxiij.q.ij.inter. Nec etiã de reb⁹ ecclesiasticis põt impator legez cõdere.vt.xcvj.di.bñ nisi hoc ecclesia petat vt.xvij.di.§.binc etiã ꝛ nisi in ecclesie priuilegiũ statuat aliqd vt xvj.q.j. generaliter.ꝛ q.iij.nemo.io.

d Diuisiones.arg. q; eps inuito plebano non põt dividere parrochiã ei⁹:nec papa inuito ep̃o diuidere ep̃atũ vt.xvj,qõe.j. multis.qõ.n.ẽ vnuz diuidi nõ põt.vt.xxiiij.q.j.loquit.ꝛ.c.scisma.io. Sz credo q; papa hoc possit facere ex cãvt etiã eps.vt i.c.ẽre.sic̃ vnire bar.

e Lex humana.vt hẽs.xxvij.q.ij.sunt q dicũt. Sz mirũ est cũ iustinian⁹ fuerit valde catholic⁹ impator: qualiter illud statuerit ꝓtra legẽ dñi cum dñs dixerit q; ob solã cãz fornicatõis mulier possit separari a viro.vt.xxxiij.q ij.quos de⁹ ſz dicit qdã dicunt q; ignoranter fec:ꝛ iõ veniã meruit vt.§. viij. di.Quetudo.vl errauit sic̃ hye.vt.xxvj.di.c.j.vl iõ p̃misit h vt grauia vitarent:sic̃ vsuras p̃misit vt vitarẽt rapinas:ꝛ ꝓiugia p̃misit dissolui vt vitaret ꝓxoricidiũ. vt.xxxiij.q.ij.sicd veri⁹

Di. .x.

Onstitutiones⁹ vero p̃n
c cipuz ecclesiasticis cõstitutionibus nõ preeminẽt sed obsequũtur. Unde Nicolaus pa.scribit episcopis in cõci.apud cõuiciniũ cõgregatis.

Lex imperatorum ecclesiastica iura dissoluere nõ potest.

Lege inperatorum⁹ nõ in omnibus ecclesiasticis cõtrouersijs vtenduz est:presertiz cũ inueniatur euãgelice ac catholice sanctioni aliquotiens obuiare. Item lex imperatoruz non est supra legem dei sed subtus. Imperiali iudicio non possunt iura ecclesiastica⁹ dissolui: ad quod ostendendum:duoruz boruz scilicet. innocen.greg.satis sufficiũt testimonia. Sanctus quidez innocentius in decretali epistola sua ad Alexandruz anthiocenuz episcopũ ait. Quod sciscitaris inquiens vtrũ diuisis imperiali iudicio prouincijs vt due metropoles fiant si duo metropolitani debeat nominari:nõ visum est nobis ad mutabilitatem necessitatuz mundanaruz reruz dei ecclesiaz cõmutari:honoresqz aut diuisiones⁹ perpeti quas pro suis causis faciendas duxerit imperator. Beatus grego.scribens ad theotistam patriciuz ait inter cetera. Si inquit religionis causa coniugia debe rediſſolui dicantur sciendum est:qa ꝛ si hoc lex humana⁹ concessit lex tamen diuina prohibuit. Ecce quemadmoduz imperiali iudicio nõ possunt ecclesiastica iura dissolui. Ecce qualiter quod lex humana cõcessit diuina lex prohibuit.non quod imperatoruz leges quibus sepe ecclesia vtitur contra hereticos⁹ sepe cõtra tyrannos atqz contra prauos quoscunqz defendit:dicamus penitus renuendas:sed quod eas euangelicis et apostolicis atqz canonicis decretis nõ obuiauerint omni reuerentia digni habeantur. Unde augustinus ait in dialogo cõtra petilianuz

Leges imperatorum in aditoriuz ecclesie licet assumere.

Si in aditoriũ⁹ vestruz terreni imperij leges assumẽdas putatis nõ reprehẽdimus. Nã fecit hoc paulus cuz aduersus iniuriosos romanũ ciuẽ⁹ se esse testatur. Item cyprianus iuliano imperatori.

Reges pontificibus ꝓ eterna vita:ꝛ pontifices regibus ꝓ temporalibus indigent.

Quoniã⁹ idẽ mediator dei⁹ ꝛ hominũ hõ xp̃s iesus sic actibus⁹ saluatore:vt cum de causis dei agitur iuxta ipsius constitutionem regiaz voluntatem sacerdotibus christi studeatis subdere non preferre ꝛ sacrosancta⁹ precepta potius discere quam docere ecclesiasticã p coruz presulem formã sequi non hunc humanitus obsequendo iura prefigere:neqz in eius sanctionib⁹ velle dominari cuius⁹ deus voluit clemẽtia sua pie deuotionis colla submittere⁹ nedum mensura⁹ celestis dispẽsationis exceditur eatur in cõtumeliam disponentis. Idem.

Bonis moribus ꝛ decretis romanorum pontificũ cõstitutiones contraire nõ possunt.

Constitutiones⁹ contra canones ꝛ decreta presulum romanorum vel bonos mores⁹ nullius sunt momenti.

Item nicolaus papa.

Que sacerdotuz sunt regibus vsurpare non licet.

Imperium⁹ vestrũ suis publice rei quotidianis administrationibus debet esse contentũ:non vsurpare que sacerdotibus domini solũ conueniant. Item grego.nanzã cenus imperatoribus constantinopolitanis.

Tribunalia regum sacerdotali sunt potestati subiecta.

Suscipitis⁹ ne libertatẽ⁹ verbi libenter accipitis quod lex christi sacerdotali vos subijcit potestati atqz istis tribunalibus subdit. Dedit enim ꝛ nobis potestatez:dedit ꝛ principatũ multo perfectiorẽ⁹ principatibus vestris:aut nũquid iustuz vobis videt si cedat spiritus⁹ carni⁹ si a terrenis celestia superent:ꝛ si diuinis preferãtur humana. Ecce qõ constitutiones principũ ecclesiasticis legib⁹ postponende sunt. vbi autez euãgelicis atqz canonicis decretis nõ obuiauerint omni reuerentia digni habeantur. Unde augustinus ait in dialogo cõtra petilianuz

Leges imperatorum in aditoriuz ecclesie licet assumere.

Si in aditoriũ⁹ vestruz terreni imperij leges assumẽdas putatis nõ reprehẽdimus. Nã fecit hoc paulus cuz aduersus iniuriosos romanũ ciuẽ⁹ se esse testatur. Item cyprianus iuliano imperatori.

Reges pontificibus ꝓ eterna vita:ꝛ pontifices regibus ꝓ temporalibus indigent.

Quoniã⁹ idẽ mediator dei⁹ ꝛ hominũ hõ xp̃s iesus sic actibus⁹

f Cõtra hereticos.ꝛ sic vtor pro me qõ nõ vtor contra me.j.xxxvij. di.sicd veri.ꝛ.ij.q.vij.si hereticus.ꝛ sic est contra.xix.di.si romanoꝝ.in fi.iij.q.iij.§.ite Nl.siquis testibus.

g On licet.ar.cõtra illas leges q̃ pmittunt vsuras exigere.ar.xj.q.j.ca.qui cunqz lite.ꝛ.ix.di.c.j.versi.qcũqz.ꝛ.xcvj.di. bene.xj.q.iij.q omnipotẽte.xxv. q.j.omne qp.ꝛ.c.nulli.ꝛ.c.generali.xxiij.q.viij.cõuenior. ar.ꝓtra. di.lxiij.c.adrianus.

b Certũ est.hoc.c.ꝛ.c.suscipitis.ꝛ.c.qñ.loquitur quasi de eadẽ materia.

i Et sacrosancta.i.ꝑcepta.

k Cuius.i.ecclesie.

l Submittere.imperatoris filiꝰ est ecclesie nõ presul vt.xcvj. di.si impator.ꝛ indinabit caput suũ epis vt.lxiij. di.valentinianus.ꝛ excõicari põt ab epo.vt.xviij. disti. quoniaz qdẽ.ꝛ.xcvj.di. duo.

m Mensura.i.dũ impator excedit mensuram suam.

n Onstitutiones.nũqd ergo legib⁹ semp derogatur p canones.absit. Nisi quo ad causas spũales. Et hoc est qõ dicit de cõ.di.iij. celebritatẽ.ibi alia est rõ causaruz seculariũ:alia diuinaruz ar.§.e.c.j.vtrũqz.n. suo mõ rationabiliter ꝓstitutũ ẽ sed diuerso mõ.ar.§.c.certũ nec papa posset leges tollere nisi quo ad suũ foriũ.impiuz enim ꝛ sacerdotiũ ex eodẽ principio,pdicrũt. vt in auẽ.qũo oporteat epos.i princi. col.j. ar.j.ca. di.qñ.ſz hoc nõ credunt ex.de pscrip.qñ omne

o Mores.nec iura mẽtuz obligat ꝓtra bonos mores. vt extra de iureiur.quemadmoduz.ꝛ.ff.de lc.j.siquis in quilinos.§.vlti.

p Imperiũ. administrationibus.distincta ẽ.n. ptãs sua a ptãte pontificali. vt.j.e.qñ.ꝛ.xcvj.di.cum adverũ.aliogn si vsurpat coruz officia lepra pcutiẽt vt cũ oziasij.q.vij.§.ite dauid.tñ inuenit qp reges ꝓferũt decanat⁹. vt ex.de ꝓfue.cũ inter.in parte decisa.Jo.

q Suscipitis.i.accipe debetis.

r Libertatẽ.i.verbũ predicationis.

s Perfectiorem. vt.xcvj. di.duo sunt.

t Spiritus.i.ecclesiastica constitutio.

u Carni.i.seculari.ꝓstõni.

x Si in adiutoriũ.hoc iõ dicit.q; nõ sunt allegande leges nisi in defectuz canonũ.vt extra.de no.ope. nun.intellexerimus.

y Ciuẽ.ciuẽ ro.appellat se q; pater eius societatẽ ꝓtraxerat cũ romanis.ꝛ in signũ fuit data ei penula.

z Quoniã boc.c.ẽ ps illius.xcvj.di.cũ ad reũ

a Dei.i.diuine ꝛ humane nature.

q Sic actib⁹.i.ipsoruz officioruz.qdã.n.fecit tãq; impator:cũ vendentes ꝛ emẽtes flagellãdo de tẽplo eiecit.j.q.iij.ex multis.ꝛ.c.emẽtes qdã vt sacerdos cũ seipsum obtulit hostiã discipulis suis dicens.hoc ẽ corpus meũ.de cõse.di.ij.sacerdos.ſz ꝓtrariũ ꝑbat p auctoritatẽ istã.i.q; deus noluit ea ee distincta:cũ seipsum vtriusqz ptãtus actus exercuit. Rũ.hoc ideo fec:

vt ostenderet q̄ vtraq; potestas ab eo processit nō q̄ vna p̄sona illa duo officia exerceat vel gerere debeat, hec.n. duo dona imperiū ⁊ sacerdotiū ab eode p̄incipio sunt, vt in auctē. quomodo oporteat epos. in prin. col. j.

¶ Discreuit. cū ergo ptātes iste sint distincte est hic ar. q̄ imperiū nō habetur a papa: ⁊ q̄ papa nō hz vtrūq; gladiū. nā exercitus facit imperatorē. vt. xcij. di. legimus. ⁊ imperium a solo deo habetur. vt. xxiij. q. iij. quesitus. alioquin si ab ipso haberet, licite appellaret i tē poralibus ad ipsum. qō prohibet aler. ⁊ dicit q̄ illa non cōtingunt suā iurisdictionez extra. de app. si duob⁹. ⁊ ex. qui si. sint le. cām. ⁊ c. lator. Itē eccleſie soluūt tributum imperatori. vt. xj. q. j. magnus Sed cōtra ⁊ celestis ⁊ terrenū imperij iura sunt ei cōcessa. vt. xxij. di. c. j. Itē imperator iurat pape. vt. lxij. dist. tibi dño. ⁊ papa deponit imperatorē. vt. xv. q. vj. alius. Itē ipse transtulit imperiuz de oriente in occidentē. ex. de elec. venerabilez. Ego credo ptātes eē distinctas: hz papa quādoq; vtrāq; ptātem sibi assumat. s. cuz legitimat aliquē in spūalibus ⁊ tēporalibus. vt ex. qui. si. sint. le. per venerabilez. sed illud fuit ad petitionē regis q hoc ipsum fecisse potuit, vt ibi dicit. nec ob. q̄ a seculari iudice appellatur ad papā. q: hoc fit propter defectū iudicis secularis vt exprimit ex. de so. cōpe. hz sed facit ad petitionez legis. nā etiā vacante imperio supplet defectū imperij. vt extra de so. cōpe. licet.

b ¶ Procursu. arg. q̄ i matrimonio ⁊ ceteris causis spiritualibus nō fit vtendū legibus imperialib⁹. sed cōtra xxxv. q. v. ad sedē. dic ergo q̄ illud tantūmō determinat illud verbū tēporaliū: hz nō illud verbū vterent. vt sicut spūales cause ad iudicē secularē nō ptinent. sic nec cause sanguinis ad ecclesiasticū. vt j. xxiij. q. viij. sepe p̄incipes. ⁊ c. bis a quibus.

c Decapitulis. pontificū imperatores enim oliz pontifices appellabantur vt xxj. di. cleros.

d ¶ Abdacem. et magna humilitate. hic loquit sicut alibi. j. ij. q. vij. nos si incompetenter.

e Dides. dist. ij. xxv. q. ij. imperiali. hec regula supplet per aliā regulaz q̄ principali destructo destruit accessoriuz ⁊ omne qō sequit̄ ex eo. vt extra. de fide instru. inter dilectos. in fi. hz hec regula multas recipit instātias. cōtra legē enim fit si cōtrahatur post simplex votū tamē cōtractus tenet. vt. xxvij. q. j. nuptiaruz. Itē prohibetur ne sententia ferat̄ sub cōditione: tamē si lata fuerit tenet. vt. ij. q. vj. §. biduū. circa p̄n. Itē prohibet ne eps cōsecret alterius ecclesiā tamē si cōsecraverit tenet cōsecratio. vt. vij. q. j. eps in dioc̄. Sed dic q̄ hec regula intelligit̄ de talib⁹ vbi est ppetua cā. phibitionis. s. ne fil us cōtrahat cū matre. vel dic q̄ merent̄ dissolui nisi vbi per constitutionē aliaz tolerarent̄. arg. cōtra. xlv. dist. de iudeis. sed hoc in fauorē fidei. ff. de reli. ⁊ sump. fu. sunt persone.

f Quis aūt. cōtemnit. q cōtemnit leges peccat. ñ tñ ois peccat q̄ nō paret legibus vbi de cōsilio loquunt̄. vt. xiiij. q. j. quisquis. ⁊ sic aliud est cōtēnere: aliud est nō parere. Jo.

g Certū ē. quas. i. q: eas.

h ¶ Negociis. hoc vult dicere q̄ ex quo leges seruant̄ in negocijs talcox: multoxius sunt fuāde in negocijs clericoꝝ nisi obuiēt canonicis ſtitutis

i Estrā flagitamus. q̄ pro nullius. q: in neminis p̄sona omittēdu z est qō statutis generalibus cōtinet̄. vt. lxj. di. miramur.

k ¶ Reminiscatur passiue.

l q Quod vero legibus. Hic intitulat̄. xj. di. in qua dicit̄ q̄ p̄suetudo prava cedit legitaz ecclesiastice q̄ seculari. Sed nō q̄ cōsuetudo: quedaz ē generalis. quedaz ē spālis. Sz spālis ē. vt. j. e. catholica. xij. di. illa Generalis ē qua vniuersaliter p̄sensu omnium ē approbata ⁊ oēs astringit ⁊ hec tā q̄ canō: vel tāq̄ lex ē obseruāda. vt. j. e. ecclesiasticaruz. ⁊ c. qs nesciat. Spālis siue particularis est illa q̄ homines alicui⁹ loci astringit. ⁊ in eode loco habet legis vigorem. vt. j. ea. di. catholica nisi sit onerosa vt xij. di. oīa. lxviij. dist. cor episcopi. Vel nisi pariat occasionē malignandi, tūc enim reij citur. arg. xij. di. nos cōsuetudinē. Alij. n. donatiste de facili recipiebant̄: et de p̄suetudine ad p̄matias promouebant̄ quod ubolitū ē. q: hereticā prauitas inde minus cauebat̄. vl nisi sit cōtraria cōstitutioni. vt j. eo. c. ij. ⁊ iij. Et nisi cōsuetudo sit prodita ex illis causis. vt. j. x xix. di. sicchi. Vel nisi p̄nceps ⁊ p̄sentat̄ nisi sit sup tali articulo q idifferēs ē. vt. j. pri. dis. illa. Aug. hz meli⁹ distingue. vt dixi s. viij. dis. frustra. io.

m Sus. malus.

n ¶ Auctoritati scripte.

o ¶ Et ratio vincat. vt. s. di. viij. veritate Joānes.

p Consequens ē idest cōuenies

q ¶ Plena pape auctoritas plena ē: aliorum epoꝝ semiplena est. q: ipsi sunt in partez sollicitudinis vocati nō in plenitudinez ptātis. vt. ij. q. vj. decreto. ⁊ ca. q se sat.

r ¶ Consuetudinis. nisi talis sit cōsuetudo que possit preiudicare iuri. vt notaui. s. viij. di. frustra.

s Nolite. ⁊ docere. p̄z hic q̄ nō semp p̄suetudinē ro. ec. tenemur seq nisi ipsa p̄cipiat eā esse fuandā. vt. j. e. c. vlti. multa. n. fuat romana ecclesia que alie nō seruant vt. xxxj. di. aliter. et de cōse. di. iiij. de trina. ⁊ di. j. de hymnis.

t Consuetudinis. vincat. arg. q̄ cōsuetudo nunq̄ tollit legē. vt. s. j. di. cōsuetudo. Sed obiciat hec lex aut loquit̄ de bona cōsuetudine aut de mala. si de bona illaz nulla ratio vincet. Si de mala: de illa nō p̄t dici q̄ nō sit vilis eius auctoritas. Ad hoc dicit̄ qdā q̄ p̄incip⁹ loquit̄ de bona: finis aūt de mala cōsuetudine. hz ille intellectus ineptē qui separat caudā a capite qō nō hz. ex. de bap. maiores. Alij fere oēs ita exponūt qō hic dic̄ nō vincit legē supple generalez: hz in eo municipio bene vincat vbi seruat̄, sed certe de hoc nunq̄ aliquis dubitauit q̄ p̄su

tudo particularis nō debet vincere legē in oīb⁹ alijs locis. non exponas de cōsuetudine particulari que ꝫ bona sit tamē nō vincit legē: etiā i illo loco. nisi adsint illa que dixi. ſ. di. viij. frustra.

a ¶ Ecclesiasticarū. traditione sine scriptis, io.

b ¶ Ministerio, diuino.

c ¶ Cōsuetudine. nō ab apostolis sed nescitur a quo.

d ¶ Unde. i, de quo.

e ¶ Vel. i. etiam.

f ¶ Hesitauerit. q. d. nemo etiaz iscius hic dubitat.

g ¶ Nō p scripturas ꝫ p cōsuetudinem.

h ¶ Estimare. i. valere.

i ¶ Latura. i. passura

k ¶ Intentiue. idest intente.

l ¶ Scriptura ve. vel noui testamēti. nō. n. scriptura vete. vel no. te. hoc docuit ꝫ docet canonica i fronte ⁊ in alijs membris signaculum crucis debere fieri. de cō. di. iiij. post ea signat. ⁊ di. v. nū quid verū. tū videtur signuz crucis traxisse originem ex ve. te. qz cum angelus deberz occidere primogenita egypti: preceptū est filijs israhel vtrumqz postē liniri de sanguine agni ad modum thau lre: que est ad modū crucis. et dicp Jacob cācellatis manibus suis benedixit filijs ioseph. ſ. effraiz ⁊ manasse. Jtē in ezechiele legit qp cū apparuisset ⁊ i ser viri vasa habētes i manib⁹: ⁊ quidā vir apparuisset in medio eorum habens atramētū ad renes. dīs dixit ad eū signa thau in frontibus dolētiuz. ⁊ gemētium. ꝫ illud fuit tantum in figura preceptum.

m ¶ Tripharia. tripharia dicuntur verba: qz eadē tertio repetūt i secretis. ſ. hostiā sctāz. ho. purā. ho. immaculatā. ō ordo nec in. ve. t. nec in nouo est prefixus sed a sāctis patrib⁹ vsualiter traditus. vel iō dicūtur tripharia q̄si sub triplici filētio fiāt. primū est vsqz ad scūs. secundū vsqz ad dñi caz oratiōē. tertium vsqz ad agnus dei.

n ¶ Alia plura. hec habes ex. de cele. miss. cum marthe.

o ¶ Que. orientē. ſ. no. ⁊ ve. te. Sz tñ legitur qp daniel in babylonica captiuitate orabat versus templuz ⁊ iudei similiter. tēplū aūt erat versus orientē. ⁊ i salomōe legit. mane ad solē orabis: sed dic qō illa faciebāt in veneratione templi.

p ¶ Oleo. oleo in scapulis ⁊ pectore. vt de cō. di. iiij. deinde. tercio. i vtice fit vnctō ꝫ hoc fit crismate. vt de cō. di. iiij posiquaz dixit. sed larga acceptione hic appellat oleū chrisma. sicut ecōuerso. j. xcv. di. illud superfluū. io.

q ¶ Consuetudines que. j. di. xij. c. nos ꝓsuetudinē. ⁊. j. di. pri. oia. cōtra ibi enim dī qp q̄uis cōsuetudo nō sit ꝓra fidē tñ est repellēda. Sol. hic de tollerabili. ibi de superstitiosa ⁊ intolerabili consuetudine. ⁊ sic oēs auctoritates intelligende sunt q̄ ꝓra illō exclamare videntur.

Ecclesiasticarū institutionum quasdaz in scriptis: quasdā vero apostolica traditione p successores in ministerio cōfirmatas accepimus quasdā vero cōsuetudine roboratas approbauit: vsus qb⁹ paritus ⁊ idē vtriusqz pietatis debetur affectus vnde qs vel aliquantulus sacrarū expertus scripturaruz hesitauerit. Si enim attenderimus cōsuetudines ecclesie nō p scripturas a patribus traditas nihil estimare quantuz religio detrimenti sit latura intentiue, inspicientibus liquido constabit. Que enim vt inde exordiamur scriptura salutifere crucis signaculo: fideles docuit insigniri: vt que tripharia digesta sup panem ⁊ calicē prolixe orationis, vel, ꝓsecrationis verba cōmendauit. nam nō modo quod in euāgelio cōtinet vel ab apostolo quolibet isertū secretis dicimus: sed ⁊ alia plura adijcimus magnam quasi vim cōmendantia mysterijs que orientez versus nos litteraruz orare forma docuit. Benedicimus, fontē baptismatis oleo vnctionis. Huic accedit quod ter oleo inungimus quos baptizam⁹ verbis abrenunciare sathane ⁊ angelis eius informamur vnde et hec ⁊ alia in hunc moduz nō panca nisi tacita ac mystica traditione a patribus ecclesiastico more ac reuerentioi diligētia sunt in ministerijs obseruata magis silentio quā publicata scripto.

Jtem, ad casulanum presbyterū.

Laudabilis est cōsuetudo que nihil fidei cōtrarium vsurpat.

Consuetudinē laudam⁹ que tamen cōtra fidē catholicaz nihil vsurpare dignoscitur. Idem ad eundem.

Ubi auctoritas deficit: mos populi ⁊ maiorum institutа pro lege seruantur.

In his reb⁹ ō qb⁹ nihil certi statuit diuina scriptura mos populi dei ⁊ instituta maioruz pro lege tenenda sunt. ⁊ sicut ꝓuaricatores diuinaruz leguz ita cōtēptores ecclesiasticaz ꝓsuetudinū coercēdi sunt.

Jtē in lib. de fide christiana.

Auctoritate ⁊ traditōe generali vel speciali ecclesia regitur.

Catholica ecclesia p orbez terrarum diffusa tribus modis, p batur existere: quicquid enim in ea tenetur aut auctoritas est scripturaruz: aut traditio vniuersalis: aut certe propria ⁊ particularis instructio, sed auctoritate tota cōstringit vniuersali traditione maiorū nihilominus tota. priuatis vero cōstitutionibus ⁊ proprijs informationib⁹ vna queqz pro locorum varietate, put cuiqz visum ē ⁊ subsistit et regitur.

Jtē in lib. contra manicheos.

Valet ad fidez catholicaz auctoritas ecclesie.

Talez est quod in re dubia ad fidē ⁊ certitudinez valeat auctoritas ecclesie catholice q̄ ab ipsis fundatissimis apostolorū sedib⁹ vsqz ad hodiernū diē succedentiuz sibimet et episcoporū serie ⁊ tot⁹ populoruz ꝓsensione firmatur. Jtē leo papa.

Ab apostolicis institutis non licet recedere.

Hec vestre indicimus charitati vt ab apostolicis institutis nullo vlterius recedatis excessu: qz inultū post hoc esse nō poterit: si qs quā apostolicas regulas in aliquo crediderit esse negligēdas. Jtem innocē. decentio episcopo.

Ab omnib⁹ obseruari debet: quod romana seruat ecclesia.

Quis nesciat aut non aduertat id quod a principe apostolorum petro romane ecclesie traditū est ac nunc vsqz custoditur ab omnibus debere seruari: nec superduci aut introduci aliquid quod auctoritatē debeat generalē aliunde accipere: vel exemplū: presertim cuz sit manifestū in omnē italiā ⁊ galliam hispaniam ⁊ affricā atqz sicilia insulasqz interiacētes nullum instituisse ecclesias: nisi eos quos venerabilis apostolus petr⁹ aut successores eius cōstituerūt sacerdotes. Legāt autez si in his prouincijs alius apostolus inuenitur aut legit docuisse: quod si nō legunt quia, nusqnaz inueniunt: oportet eos hoc sequi qō ecclesia romana custodit: a qua principiuz eos accepisse nō dubiuz ē: nedum peregrinis sermonib⁹ studēt: caput institutionuz videantur amittere. Sepe dilectionem tuaz ad vrbem veniisse: ac nobiscum in ecclesia conueniisse non dubiuz est. ⁊ quē morem vel in consecrandis mysterijs vel ceteris agendis archanis teneat agnouisse: quod sufficere arbitraremur ad informationē tue ecclesie: vel reformationez si predecessores tui minus aliquid: aut aliter tenuerint satis certum habaremus. Nisi de aliquibus nos cōsulendos esse duxisses: quibus iccirco respō

r ¶ Cōtra fidē. i. ꝓra bonos mores. ⁊ qp ita sit exponēduz hēs de cō. di. iiij. si nō sanctificat. vbi ex necessitate oportet facere eandē expositionē.

s In his rebus. p. l. seu p diuturni mores p lege fuant. vt. j. di. pri. diuini. fic. ſ. c. dist. cōsuetudinis.

t ¶ Cōsuetudinū. no. qp eqz punit trāsgressōr cōsuetudinis sicut trāsgressōr legis. vt j. q. vij. si quis omnē. ⁊. ſ. eo. ecclesiasticaz. vnde sicut canonice nō ꝫ obuiare legi sine licētia pape. sic nec cōsuetudini vt dicit in hoc. c. c. et tamē de cōi ꝓsensu possunt venire cōtra cōsuetudinem etiā iuramento firmatā si cā subest. vt ex. de his que fi. a ma. par. ca. cū in cunctis. sed contrariū est in statutis. xv. q. vj. auctoritatē. io.

u Catholica, particularis sed cōtra. j. c. dis. cōtra mor. vbi dicit qp particularis cōsuetudo nō excusat ꝫ tantū generalis, sed hoc verum in illis que tantū ex priuilegio pōt haberi vbi non valet cōsuetudo nisi vniuersalis sit.

x ¶ Sz aūcte. i. scripture.

y ¶ Tota ecclesia.

z ¶ Regit. qz quelibet, puncta abundat in suo sensu. vt lxxvj. di. vtinā. ⁊ ex. de sepultu. c. certificari.

a Pala est. i his tribus capitulis loquit de generali cōsuetudine ro. ecclesie. quā etiaz in alijs ecclesijs statuit obseruandā.

b ¶ Ad fidē astruendam.

c ¶ Catholice. ſ. romane ad quā recurrit i dubijs. vt. xx. di. de libellis. ⁊ sic seruande sunt leges apostolici sicut leges petri. vt. xix. di. sic oēs.

d ¶ Et tot. ar. qp priuilegiuz qō a plurib⁹ epis daī preualet illi qō a pauciorib⁹ daī. et ar. xix. di. in canonicis.

e Hec vestre. post hoc ar. qp grauī⁹ punit delictū iteratū. vt. xv. q. viij. hi q.

f ¶ Decētio. iste fuit electus in epm. ⁊ ꝫ sciret cōsuetudines ro. ec. tñ petijt a papa vt ei scribat eas ꝓpter maiorez auctoritatē. xxiij. di. q̄p.

g Quis nesciat. petrus apl's. vel aliqs ex eius mādato vt paulus. nā petr⁹ paulo dedit licētiā predicādi aūcte dñi. dū dīc: segregate mihi paulū et barnabam. vt lxxv. di. quod die.

b ¶ Alius, i. contrarius. sic ponitur. xj. q. iij. c. ij.

i ¶ Hoc. sic ꝓstrue. satis certe haberemus dilectionē tuā agnouisse quē morem in celebrandis cē.

k ¶ Teneat. ſ. ro. ec. vel teneat. i tenere debeat dilectio tua.

l ¶ Certū. tuā dilectionē. m ¶ Duxisses, dilectio tua.

a ℂ Ignorare. hic indicat cum scire ⁊ nescire: sed vulgariter loquitur. q. d. satis credere te scire nisi a me quesiuisses.

b ℂ Auctoritate. cū iste eps hoc sua auctoritate poterat facere, ⁊ p cōfirmationē pape nihil noui inris detur. vt. j. di. pri. preceptis qui. n. ꝓfirmat nihil donat. vt ex. de fide instru. inter dilectos. In quo est ergo maioris auctoritatis. Dicūt quidam q̄ solet plus timeri ac. vt. xxiij. di. q̄q̄. imo dico q̄ auctoritas pape vel ei⁹ cōfirmatio id qō min⁹ fuit valiturz facit validū. vt ex. de trā sac. c. j. Itez q⁹ nulli ꝑter auctoritatē ro. pōti. lz illō reuocare. vt ex. de ꝓbr. vti. vel inuti. c. ij.

c ℂ Nouitates. j. xxx. dstin. ⁊ hoc scripsim⁹. ⁊. ff. de cōsti. prin. in reb⁹. ℈. ij. j. di. erit.

d ℂ Alterius. s. cōtrarie bonis moribus. sic soluit ꝓtra j. dis. pri. nouit. cōtra sic in fiitu. de satis. ℈. vlti.

e Quod absqz' discretione iusticie nulli agere licet.
q Unde Calixtus papa omnib⁹ episcopis ait.

Nulli agere lz sine discretione iusticie ꝓtra disciplinā romane ecclesie

Non decet' a capite mēbra discedere: lz iuxta scripture testimoniū oia mēbra caput sequantur nulli vero dubiū est qō apostolica ecclesia mater sit omniū' ecclesiarū: a cuius regulis nullatenus vos ꝓnenit deuiare. ⁊ sicut dei filiꝰ venit facere voluntatē patris sui: sic ⁊ vos implete voluntatem matris vestre q̄ est ecclesia. cuius caput vt predictuz est romana constitit ecclesia. Quicqd ergo sine discretione' iusticie contra huius disciplinā actū fuerit ratū habere nulla ratio p̄mittit.

Itē grego. papa.

Apostolicis preceptis nullus superbe resistat.

Receptis' apostolicis nō dura superbia resistat: lz p obedientiaz q̄ a sancta romana ecclia ⁊ apostolica auctoritate inssa sunt salutifere impleant' si eiusdez sancte dei ecclesie q̄ est caput vestrū cōionē habere desideratis nō nouū' aliqd presenti inssione precipimus lz illa que olim vident' indulta firmamus: cū nulli dubiū sit qō nō solū pontificalis causatio' ⁊ omnis sancte spei ro. ec. ⁊ religionis relatio ad se. ap. q̄si ad caput omniū ecclesiaruz debuit

demus nō quod te ignorare' credamus sed. vt maiori auctoritate' vel tuos instituas: vel siqui a romane ecclesie institutionib⁹ errant aut cōmoneas aut nobis idicare nō differas vt scire valeam⁹ qui sint qui aut nouitates' inducūt aut alteri⁹' ecclesie quā romane existimāt ꝓsuetudinez esse seruādaz. Di. xij.

f ℂ Non decet. mēbra. sic j. de ꝓse. di. iij. celebritatē ⁊ in auc. de ecc. ti. i pn. ⁊ ē hab. Ilē iuris esse in toto qō in pte. vt. j. q. j. si qs epūs.

g ℂ Omniū. ergo ⁊ grecor. vt. xxiij. q. j. paratus.

h ℂ Discretione. nūqd ergo cū discretione licitū est cōtra illaz agere. certe nō. vt. xvij. q. iiij. ℈. qui aute. vnde vacat hic ar. a cōtrario sensu.

i ℂ Receptis. non dura. Quis graue ⁊ intolerabile fit adimplēdū ēvt. xix. di. in memoriā. ⁊. c. di. cōtra more. vel assignet' ratio q̄re adimpleri non possit. vt extra de rescript. si quando.

k ℂ Nō nouū. ar. q̄ nō dicit' nouū qō quādoqz statutū fuit: lz modo renouet'. vt. xxiij. q. j. achatius. ⁊. xxxiij. q. j. nō satis. vnde si epūs iurauit q̄ nō alienabit nouū feudū: tñ feudū de nouo vacans pōt licite alienare. vt ex. de feu. er pte. Itē habes hic q̄ p cōfirmationē pape nō datur ius nouū. vt ex. de cōfir. cum dilecta. quid iuris sit diri de hoc. ℈. di. pri. c. vlti.

l ℂ Causatio, i. accusatio epōr. solus. n. papa pōt cōdemnare epm licet ab alio possit absolui. vt. iij. q. vj. q̄uis. ⁊. c. dudū. ⁊. v. q. iiij. duodecim. Itē solus papa restituit eū. vt. ij. q. vj. Itē solus agit de eor renūciatiōe. vt. vj. q. iij. denīq. ⁊ de eor mutatione. vt. vij. q. j. mutationes. ⁊ de eor ereptione. vt. xvj. q. j. frater.

m Sit sancta. cōsuetudines. vt. xxxj. di. aliter. ⁊ de cōse. distin. iiij. de trina. ⁊ de cōse. di. ij. quotidie.

n Illud. traditiones. i. ꝓsuetudines. viij. di. que cōtra mores.

o ℂ Presertiz. i. tñ. sic ponit. xj. q. iij. si qs epūs dānatus ⁊. xvj. q. iij. p singulas. vij. q. j. si qs presbyter. ⁊. xxvii. q. ij. multorū. ⁊ dic nō officiant. i. que fidei nō aduersent' vel moribus bonis. vt. j. c. omnia.

p ℂ Cōtrario more ar. est hic cōtra epōs q̄ sic argumentant' cōtra ecclesiaz aliquaz, ex quo alie ecclesie hoc vel illud faciūt. ergo ⁊ ista idē faciet. Nūdeat' ergo eis q̄ cōsuetudo vnius ecclesie nō subuertitur ꝓpter contrarias cōsuetudines aliaz. arg. tū est ꝓ eis. c. di. cōtra more ex. de cen. er pte. ar. cōtra ex. de cap. mo. dilectus. circa fi. io. So. quelibet ecclesia faciet id qō alie faciunt de iure cōi. xj. di. miramur. nisi prescripserit. vt ex. de prescript. auditis. vel nisi habeat paule gius. xvj. q. j. hinc etiā. b. Ex his duobus. c. videt' q̄ iudex delegatus iudicabit

fm cōsuetudinē loci. ⁊. j. e. di. illa. ⁊. ℈. di. viij. c. que ꝓtra mores. vbi dicit nulla ciuis vel peregrini. et ex. de cōsue. cū olim. in fi. ⁊ de cog. spi. super eo. ⁊ optime ex. de eo q̄ init. in pos. cū venisset. ⁊. C. de edic. pr. an in tota vbi dicit q̄ iudex seruabit ea q̄ in oppido frequenter ꝓbata sunt: ⁊ legatus ꝓbabit consuetudinē ꝓuincie. nā magnū estimant ꝓuinciales sibi seruari ꝓsuetudines. suas. ff. de offi. pcō. obseruare. Itē lex precipit q̄ iudex ꝓbet cōsuetudinē ꝓuincie. ff. de testi. l. iij. i fi. cōtra ꝓbat' q̄ iudicabit fz ius romanū. vt. ℈. di. pri. c. vlti. ⁊. c. cōsuetudinis. ⁊ in satisdatione dicit lex ꝓbādā cōsuetudinē urbis romane. vt insti. de satisda. ℈. vlti. ⁊ ex. de sen. ⁊ re iudi. in causis. et xxv. q. ij. seruatis i fi. Itē q⁹ delegatus nō sua sz delegantis vicefungit'. vt. xciij. dis. c. vlti. ex. de offi. de lesane. ff. de offi. ei⁹ cui mā. c iuris. l. iij. Item magnū sequeret' incōueniens si fm cōsuetudinē loci iudicaret'. q⁹ si illa loca haberent diuersas ꝓsuetudines in qbus iudicatur iam sequeret' q̄ eadē cā regeret' fz cōsuetudines contrarias. xij. q. ij. mouemus. Itē videtur' q̄ fm ꝓsuetudinē rei sit iudicādū. tuz q⁹ actor semp sequitur forum rei. vt. xj. q. j. experiētie. tū q⁹ fauorabiliores rei sunt q̄ actores. Ad hoc dicūt qdā q̄ si aliq sponte se subijciant iudicio alicuius vel sponte petāt iudices delegatos: q̄ fm per fm cōsuetudinē delegātis iudicandū sit. si aūt inuitis dat⁹ sit iudex: tūc iudicabit fm cōsuetudinez litigantiū: ⁊ potiꝰ fm cōsuetudinem rei q̄ actoris. Adelius pōt distingui. aut appellatur ad papā aut nō si ꝓpter appellationē obtinetur iudex dico tūc delegatū debere seq cōsuetudines illi⁹ loci a quo est appellatū. q⁹ iudex appellationis' tenetur sequi legē prioris sententie. vt in auc. col. viij. vt cū de ap. cog. in prin. ar. ad hoc ex. de testa. raymucius. vbi iudex ap. sequitur ꝓsuetudinē loci a quo fuit appellatū. lz si sine ap. impetretur iudex' tūc tenetur seq ꝓsuetudinē delegātis. ar. ad hoc. ff. de' cōdi. ⁊ de. que ꝓditio. in fi. io. Ego, credo q̄ iudex iudicabit fm cōsuetudinē rei. cū actor forum rei sequatur. vt ex. de for. cōpe. cū sit generale. nisi ratione contractus vel maleficij fact⁹ sit de foro alterius. q⁹ tūc ꝓbabitur ꝓsuetudo loci vbi cōtrarit vel vbi deliquit. vt. viij. di. que cōtra mores. ⁊ ex. de fo. ꝓpe. c. vlti. bar.

p ℂ Cōtrario more. C. de tē. in inte. re. pe. l. vlti. ꝓtra. vbi dī q̄ absurdū est ex locoꝝ dīa aliqō induci discrimē. So. verē qō ꝓpter loca diuersa nō debet induci ius diuersum. nisi alia ratio subsit. xxix. di. scicdū.

q Iudiculum est. ff. de interdictis ⁊ relegatis. lege relegatorum. ℈. vltimo.

r Iuxta. hoc dicitur insti. de iure na. ℈. et non scripto.

s Consuetudo. vbi non est ꝓtraria iuri scripto.

t ℂ Contra longā. lz longū est illud qō ē. x. vel. xx. annoꝝ. vt. C. de prescrip. lō. tēp. p totū. nō ergo regrit' q̄ ꝓsuetudo excedat hoīz memoriā vt dicūt qdā. vel etiā q̄ sit ꝑscripta. lz illud verē ēvbi ꝓsuetudo nō est ꝓtra ius. vl' qñ ē vetusta: ita vt excedat memoriā hoīum. ff. de aq̄ plu. ar. i summa. ℈. itēvar⁹ q⁹ tūc habet' loco ꝓstituti. vt. l. hoc iure. ℈. duct' aq̄ ff. ō aq̄. quo, ⁊ est, vbi aūt ē iuri ꝓtraria regrūt ea q̄ no. ℈. viij. di. frustra.

referri: ⁊ ide normā assumere vnde assumpsit exordiū ne caput institutio mis videat' omitti: cui⁹ auctoritatis sanctionē oēs teneāt sacerdotes q̄ noluerint ab ap'lice petre sup quaz ꝑs vniuersalē fundauit eccl'iā soliditate ꝓuelli. Si qs hec ap'lice sedi⁹ precepta nō obseruauerit: precepti bonoꝝ esse hostis non dubitetur.

Itez nico. michaeli imperatori.

Nō est resistenduz cōsuetudini: cui canonica nō obstat auctoritas.

Sit sancta" ro. eccle. qō nihil obsunt saluti credētiū diuerse ꝓloco ⁊ tpe ꝓstitutiones vel cōsuetudines si illis canonica nō obsistat auctoritas: p q̄ eis obuiare debeamus: vñ nil iudicam⁹ eis debere vl' posse resisti. Itē hye. ad lucianū.

Cōsuetudines q̄ fidei nō officiūt aut a maioribꝰ tradite sunt obseruent.

Illud" breuit te admonēdū putaui: traditiones eccl'iasticas: ꝓsertiz' q̄ fidei nō officiāt ita obseruādas' vt a maioribꝰ tradite sūt nec aliquo rū ꝓsuetudinē aliorū ꝓtrario' more subuerti. Itē nico. ignatio epo.

Traditiones a patribꝰ institute nō sunt infringende.

Ridiculū ē" ⁊ satis abominabile dedec⁹. vt traditōes q̄s antiqtus a patrib⁹ susceptim⁹ infringi patiamur. Itē institutionū lib. j. ti. ij.

Diuturni mores p lege sūt habēde

Diuturni' mores nisi legi sint aduersi: ꝓsensū vtentiū approbati legē imitant'. Itē Codice li. viij. ti. que sit lon. cō. lege. j.

Quicqd fit contra longā cōsuetudinem reuocari oportet.

Consuetudo' ꝓcedēs ⁊ rō q̄ cōsuetudinē sua sit tenēda ē. ⁊ qcqd ꝓtra lōgā ꝓsuetudinē' fiet: ad sollicitudinē suā reuocabit ꝑses, ꝓuicie

Itē greg. vniuersis epis numidis

a NOs cõsuetudinem.inotam. ⁊ extra.de cõsuetudi. cum venerabilis.sed ibi de ꝓsuetudine circa statuta canonũ.vt xxij.q.j.⁊ iurabunt.

b ¶ De primatibus. argu.est hic q cõsuetudo attẽditur in electione. vt. xxiiij.q.j. pudẽda.in fi.⁊ extra. de electio.cum inter vniuersas.⁊ cũ ecclesia.de causa pos.⁊.p. pri.cuz ecclesia. Itez est hic argu.q persona que alias est ineligibilis ratione cõsuetudinis fit eligibilis. extra.de cle.cõiu.cuz oliz.⁊.ff.de decu.nõ tantuz.in fine argu. cõtra.extra de cõsue. cũ venerabilis. Itez habes hic q dispensatur i vno ordine cũ aliquo qui tamẽ nõ põt promoueri ad superiorez ordinem.vt xxxiiij.di.lector.⁊.j.q. v.c.j.⁊.q.vij. saluberrimuz.põt enim aliquis habere minorez honorẽ qui nõ potest habere maiorẽ. vt.ff. de interdi.⁊ rele.relegatorum.§.vltimo. ⁊.xxvj.q.vlti.c.j.

c ¶ Etiaz cũ.i.q̃uis.

d ¶ Ordo.lz sint talis ordinis q possint eẽ primates.

e ¶ Prohibemus. xxiij.q.iiij.ipsa pietas ꝓtra.j.q.j.siquis heretice.j.q. vij.c.j.⁊.c. cõuenientibus. ꝓtra So.de iure cõmuni est q nullus rediens ab hereſi potest ordinari.j.q.vij.c.j. lz dispensatur cũ eis multipliciter. Dispensat eniz cuz eis quãdoqz semiplene:quãdo admiores ordines promouentur.vt.j.q.j.si quis heretice.plena ẽ quãdo põt fieri sacerdos ⁊ non vltra.j.q. vij.cõuenientib⁹ plenior quando põt fieri episcopus sed nõ primas vt hic.plenissima quãdo ad oẽs ordines ⁊ dignitates.promouent.xxiij.q. iiij. ipsa pietas.Jo.

f QUemadmodũ.sic similis cõparatio est.ij.q.j. sicut fine.io.

g NOtt.fiue in gallicoz.ś.p ri.dis.c.vlti.cõtra sed ibi de generali cõsuetudine.vel ibi de illa que cõsistit in ordine kiij.di.er antigs.hic de illa que cõsistit in obsequijs.

Immota maneat consuetudo que contra fidez catholicaz nihil vsurpare dignoscitur.

NOs consuetudinẽ que contra fidez catholicam nil vsurpare dignoscit immotaz permanere cõcedimus:siue de primatibus cõstituẽdis:siue de ceteris capitulis:exceptis his qui de donatistis ad episcopatuz perueniunt quos prouehi ad primatus dignitatẽ etiaz cuz ordo clericoz eos deferat ad locũ cũdẽ modis omnibus phibemus:suffriciat autẽ illis cõmisse sibi plebis curaz gerere.nõ autez illos antistites quos catholica fides i ecclesie sinu docuit:⁊ genuit ad obtinendũ culmen primatus anteire.

Item gregorius.

Non negentur que consuetudinis sunt.

QUemadmodũ q illicita sunt petrare non patimur sic q sunt cõsuetudinis nõ negamus.

Item gregorius aug.angloruz. episcopo.

Non locus consuetudinẽ sed cõsuetudo locum cõmendat.

NOuit fraternitas tua romane ecclesie cõsuetudinẽ in qua se meminit eẽ nutritã:sed mihi placet vt siue in romana siue in gallicoz siue i qualibet ecclesia inueniſti qõ plus omnipotenti deo possit placere:sollicite eligas:⁊ i angloz ecclesia que adhuc in fide noua est:et in cõstitutione precipua:que de multis ecclesijs colligere poteris infundas. Non eniz pro locis res sz pro rebus loca amanda sunt. Ex singulis ergo quibuscũqz ecclesijs q pia: que religiosa:que recta sunt elige:⁊ hec quasi i fasciculũ collecta apud angloz mentes:in cõsuetudinem depone.

Itẽ aug. ad ianuarium.

Quod neqz cõtra fidem:neqz contra bonos mores,esse cõuincitur:indifferenter est habendum.

ILla autẽ que non scripta sz tradita sunt custodimus.que qdez toto orbe terrarũ obseruãtur datur intelligi:vel ab ipsis apostolis vel ex plenarijs concilijs:quoruz est in ecclesia saluberrima auctoritas:cõmendata atqz statuta retineri sicut id qõ dominj passio ⁊ resurrectio et ascensio ad celuz aduentus spiritus sancti anniuersaria solemnitate celebrãtur. Et siquid aliud tale occurrerit qõ seruetur ab vniuersis quocunqz se diffundit ecclesia. Alia vero:que per loca terrarũ regionesqz variant:sicut est quod alij ieiunant sabbatũ:alij nõ:alij vero quottidie cõmunicant corpori ⁊ sanguini domini.alij certis diebus accipiũt ⁊ siquid aliud huius animaduerti põt: totuz hoc genus reruz liberas habet obseruationes.quod eniz neqz contra fidem catholicã neqz cõtra bonos mores eẽ cõuincitur indifferenter est habenduz:⁊ pro eoruz inter quos viuitur societate seruandum est. Mater mea mediolanuz me secuta inuenit ecclesiaz sabbato nõ ieiunantẽ:ceperat fluctuare qd ageret. Tunc ego cõsului de hac re beatissime memorie ambrosiũ episcopum. At ille ait.Cũ romam venio:sabbatuz ieiuno.cũ Mediolani sum nõ ieiuno. Sic ⁊ tu:ad quãcunqz forte ecclesiam veneris eius morez serua:si cuiquaz non vis esse scandalũ:nec quẽquaz tibi.hoc cuz matri renunciassez.libenter amplexa est. Hoc autez de consuetudine illa intelligenduz est que vel vniuersalis ecclesie vsu vel temporis prolixitate roboratur. Ceterũ si pro varietate temporuz vel animoruz vel locoruz varie cõsuetudines introducantur:annuẽta opportunitate resecande sunt potius quaz obseruande. Unde augu.scribit ad inquisitiones ianuarij.

Resecanda sunt que neqz auctoritatibus neqz moribus vniuersitatis comprobantur.

OMnia talia, que neqz sanctarum scripturaruz auctoritatibus cõtinentur:nec in concilijs episcoporuz statuta inueniuntur. Nec ꝓsuetudine vniuersalis ecclesie roborata sunt:sed diuersoruz locoruz diuersis moribus innumerabiliter variantur:ita vt vix aut nunquam omnino possint inueniri cause quas in eis cõstituendis homines secuti sunt vbi facultas tribuitur:sine vlla dubitatione resecãda existimo.quãuis eniz neqz hoc inueniri possit quo modo contra fidez sint:ipsaz tamẽ religionez quaz i paucissimis ⁊ manifestissimis celebrationum sacramentis misericordia dei voluit esse liberã:seruilibus oneribus premũt adeo vt tolerabilior sit conditio iudeoruz. Quin etiaz si tempus libertatis nõ cognouerunt:legalibus tamen sacramentis nõ humanis presumptionibus subijciuntur. Itez ex cõci.tol.xj.

Omnes prouinciales eundem in psallendo modum teneant quem metropolitanam sedem habere cognouerint.

OEpis qui contra apostolicaz voluntatẽ circunferunt omni vento doctrine:placuit sancto concilio vt metropolitane sedis auctoritate coacti vniuscuiusqz prouincie cines rectoresqz ecclesiarum: vnum eundemqz in psallendo teneant moduz quez a metropolitana sede cognouerint institutuz:nec aliqua diuersitate cuiusqz ordinis vel officij:a metropolitana sede patiuntur diuungi.sic enim iustum est vt inde vnusquisqz sumat regulas magisterij:vnde honoris consecrationem acceperit:vt iuxta maioruz decreta sedes que vniuscuiusqz sacerdotalis dignitatis est mater:ecclesiastice dignitatis vel rationis sit magistra. Abbatibus sane indultis officijs que iuxta voluntatẽ sui epi regulariter ab illis implenda

b ¶ Res.i.cõsuetudines.q. d.nõ ideo est cõprobanda cõsuetudo mala qz bonus locus est.xl.di.non loca.

i ¶ Lla.intelligi.argu.q presumendũ est ꝓsuetudines esse iustã et ex iusta cã processisse nisi ꝓbetur cõtrariuz.arg.j.e.di.oia.⁊.lxviij. di.cor epi.⁊ eẽ.de cc.puenit. vbi habes q lz ordo coruꝑo ruz diu seruatus ab omnibus fuerit:tamen abolet.qa cã institutionis ignorat. sed illa consuetudo mala fuit et onerosa.⁊ ideo fuit extirpata.hic autẽ loquitur de bona cõsuetudine ⁊ nõ onerosa.Itẽ est hic argu.q ex tpe presumitur aliquid esse debituz.vt.xviij.q.ij.seruitium.

k ¶ Cõmendata.esse.

l ¶ Retineri.i.vt retineant.

m ¶ Liberas.hic dicit aug. q liberũ est sabbato ieiunare q̃tũ ad extraneos nõ q̃tũ ad illos vbi talis cõsuetudo seruata est,Sed cõtrariũ dicit inno.j.de cõse.di.iij.sabbato.sed ibi loquit de ꝓsilio. vt spiritualiter illud precipitur romanis.lxxvj.di.vtinam.

n ¶ Societate.arg.q quilibet tenet viuere fm cõsuetudines illoruꝫ inter quos versatur.vt.ś.viij.di.que contra ⁊.xlj.di.quisquis.

o ¶ Veneris.arg.q viatores tenent sequi ꝓsuetudinẽ loci ad quez veniunt vt hic ⁊ ś.di.viij.que cõtra.ar.ꝓtra. ff.de iudi.heres absens.

p ¶ Amplexa est.lz forte nõ libenter ieiunauit.

q ¶ Hoc aũt.qõ supradictũ est de cõsuetudine seruãda.

r OMnia talia.loquitur de cõsuetudine irrationabili ne sit cõtra.ś.c.illõ

s ¶ Cause.ar.q nõ sufficit dicere ita statutuz est:nisi cã statuti assignetur. vt.j.ij.q. v.cõsuluisti.j.de cõse.dis.j. placuit.j.lxviij.di,cor epi.ar. cõtra.ff.de leg.nõ omniuz.

t ¶ Facultas.i.vbi põt fieri sine scandalo.vt.l.di.vt cõstitueretur.

u ¶ Religionẽ.xp̃ianam.

x ¶ Quã in paucissimis.ar. contra illos qui nimias fundunt orationes.ff.qõ me.cãl.j.verius:qz gaudent breuitate moderni.no.c.ti.l.j.

y ¶ Manifestissimis.ś.dis. iiij.erit.

z OEpis.voluntatẽ illã s.doctrinis varijs nolite abduci.vt.ś.di.pr.nolite

a ¶ Clues.clues ergo cantant cũ clericis ⁊ dicũt amen xxxviij.di.sedulo.

b ¶ Sui epi voluntatẽ.arg. q regimẽ omniũ monasteriorũ spectat ad epm.vt.ix.q. iij.p singulas,⁊.xvj.q.j.qui vere.⁊.lxj.di.obituz.lz nõne monasteria monachoz potius sunt fm abbatẽ regẽda ad quẽtota ptãs monasterij spectat.vt.xviij.q.ij.c.nullã sed illud verũ est de regulis

viuendi non de regulis cantandi.xij.q.j.non dicatis.

a ¶ Publica.s.clericoꝝ seculariuꝫ quoꝝ officia publica sunt cuꝫ ipsi populū habeant:sed monachi non semper habent populuꝫ:vnde ipsi nō faciunt publica officia.vt.xvj.q.j.interdicimus.

b ¶ Astringat.ar.metropolitanū posse suspēdere ꝛ excōicare suū suffraganeū vt.j.xviij. dist.placuit.ꝛ.c.si epūs.j.x.q.iij.qꝛ cognouimꝰ xj.q.iij.siquis episcopus.

c PLacuit.j.de cōse.dis.v. cōuenit.istis tamē capitulis derogatur per cōtrariaꝫ cōsuetudinem.

d Item aduersus i Assignauit magister differētiaꝫ iuris naturalis. ad alia iura in origine ꝛ dignitate ꝛ amplitudine nunc assignat differentiaꝫ eiusdē iuris ad alia iura in sentētie rigore.nā cōtra alia iura admittitur dispensatio.sꝫ ꝓtra ius naturale qđ cōsistit i preceptis ꝛ phibitionibꝰ nunq̄ magiter tamē excipit vnum casum de perpleritate:ꝛ male.videamꝰ ergo quid iuris sit de perpleritate.dicūt quidaꝫ q̄ aliquis pōt esse pplexus iter duo mortalia.vt iudei qui crucifixerūt xp̄m peccauerunt moraliter.de pe.di.j.periculose.ꝛ si nō occidissent similit peccassēt mortaliter.qꝛ fecissent cōtra conscientiā que dicebat eis cōtrariū.qꝛ dictū erat eis:quicunq̄ fecerit se filiū dei morte moriat.ꝛ omne qđ fit cōtra cōscientiā edificat ad gehennā .xxviij.q.j.§.j.ꝛ§.ex his.extra.de pscrip.quoniā. Itē vt dicunt pōt aliqs esse perplexus inter mortale ꝛ veniale.vt cū aliquis q̄rit aliquē inimicū suū quē scio cē in loco aliquo:si dico querē ei illuꝫ esse in loco illo pecco moraliter qꝛ pdo eū.si nego eū esse ibi pecco saltē venialiter.vel etiā moraliter si sum perfectus.vt.xxij.q.ij.ne qs si tacco:ex taciturnitate mea p̄sumitur eū esse in loco illo. Itē in alio exēplo.si vxor petit debitū a viro ꝛ vir negat peccat moraliter.si reddit videt peccare venialiter. qꝛ delectatio carnis nō pōt esse sine venali peccato. vt videtur.xxxij.q.iiij.vir cum propria.ꝛ sic est perplexus. Similiter videtur q̄ aliquis posset esse pplexus iter duo venialia.vt si aliquis simplici verbo promisit se bibere plus q̄ possit.si plus bibat peccat venialiter.vt.xxv.di.§.criminis.si cōtra verbū suū facit peccat venialiter.vt.xxij.q.ij.primuꝫ.sed dicenduꝫ est q̄ nullus pōt esse perplexus inter duo mala.qꝛ sm hoc sequeretur q̄ aliquis ex necessitate teneretur facere maluꝫ.sed dicit canō q̄ deus nunq̄ redderet interitū nisi spontaneū reperiret hō habere delictū.vt.xxiij.q.iiij.nabuchodonosoꝛ.ver.vasis ire.p̄terea si ex necessitate teneremur aliqd facere:lex que illud,phibet esset impossibilis:cū tamē oīs lex debeat esse possibilis.vt.§.di.iiij.erit. Perplexio ergo q̄tū ad rez nihil est.sꝫ q̄tū ad animū ꝛ ad stultā opinionē alicuius perplexio aliqua est vñ iudei nō erant perplexi nisi q̄tū ad animū ꝛ ideo debuissent cōsulere peritiores vt apostolos vel sacras scripturas.sān alio exēplo,dicas q̄ ille qui iterrogat dꝫ tacere.nec hoc ei nocet:si alter ex taciturnitate sua aliqd p̄sumat abfit.n.q̄ ea q̄ tē.vt.xxiij.q.v. de occidendis.ꝓpterea nō semp sequit q̄ qui tacet consentit.vt.lxxxvj.tanta. Quod aūt obijcit devxore nō credo q̄ talis delectatio fit aliqō pctū.vt.xxxij.q.ij.gegd.Si tamē vis tenere q̄ sit ibi veniale peccatū dicas cū.h.q̄ vir dꝫ mulierez petentē debituꝫ prudenter eludere,p̄mittēdo se postea facturū donec ipsa

sunt cetera officia publica.i.vesperas matutinū siue missaꝫ aliter quā in principali ecclesia celebrare non liceat. Quisquis aūt horuꝫ decretorum violatoꝛ extiterit sex mensibus a cōione priuatus apud metropolitanū sub penitētie censura maneat corrigenduꝫ:quatenus apud illum ꝛ preterite trāsgressionis culpaꝫ lachrimis diluat ꝛ necessariā officioꝝ doctrinā studiose addiscat,sīḃ ista ergo regula discipline nō soluꝫ metropolitanus totius siue ꝓuincie pontifices vel sacerdotes astringat' sed ꝛ ceteri episcopi subiectos suos ecclesiarum rectoꝛes obtemperare suis institutionibus cogant.

Item ex cōcil.bracaraensi.

Ordo seruet in matutinis ꝛ vesperti/nis officijs: vnus ꝛ idem.

PLacuit omnibꝰ cōi cōsensu vt vnus atqꝫ idē psallendi ordo in matutinis vel vespertinis officijs teneat:ꝛ nō diuerse ac priuate neqꝫ monasterioꝝ ꝙsuetudines:cū ecclesiastica regula sint p̄mixte. Di.xiij.

i Item aduersus naturale ius nulla dispensatio admittit:nisi forte duo mala ita vrgeant:vt alteruꝫ eoꝝ necesse sit eligi. Unde in tollendo cōci.viij.sic legitur.

Minus malum de duobus malis eligendum est.

OMo mala licet omnino cautissime sint precauenda:tamen,si periculi necessitas vnū ex his ꝑpetrare cōpulerit:id debemꝰ resoluere qđ minoꝝ nexu noscit obligari. Quid autē leuius ex bis:q̄ due graues sit pure rationis acumine inuestigemus. Eteniꝫ dū peieramus cōpellimur:creatoremꝫ quidez offendimus ꝛ nos tantūmodo maculamꝰ Cuꝫ vero noxia promissa complemus:ꝛ dei iussa cōtemnimus ꝛ ꝓximis impia crudelitate nocemꝰ nosipsos crudelioꝝ mortis gladio trucidamus. Illinc enim duplici' culpaꝝ gladio perimus:hinc tripliciter ingulamur.

Item gregorius in moralibus

esterueat.ꝛ sic nec sic illa desisteret nūc vir det ei copiā corporis sui vt q̄cito mulier explenerit libidinē suā satiꝫ vir recedat nec ꝓcedat ad actum.

e OMo mala.intellige q̄tū ad factā illius opi.qui se credit perplexum.ꝛ sic intelligas omnia verba hic posita.non enim vtrunqꝫ illoꝝ maluꝫ est:licet ille opinet vtrūqꝫ esse malū.

parte.vj.lib.xxxv.capitulo.xiiij.

De eodem.

NErui testiculoꝝ leniatā per plexi sunt:qꝛ suggestionuꝫ illius argumēta implicatis invētis alligant: vt plerosqꝫ ita peccare faciant:quatenꝰ si fortasse fugere peccatuꝫ appetant:hoc fine alio peccati laqueo nō euadant:ꝛ culpā etiaꝫ faciant:dum aliqua vitant:atqꝫ ne quaquā se sub vna valeant absoluere:nisi in alia ideo sentiant se ligari qđ melius ostendimus siqua ex cōuersatione hominum alligationis huius exempla proferamus. Ecce quidā dū mundi huius appetit amicicias:cuilibet alteri similē sibi ducenti vitā qđ secreta scelera illi9omni silentio cōtegat:se iureiurādo cōstringit:sed is cui iuratū ē adulteriū perpetrare cognoscit:ita vt etiā maritū adultere occidere conetur. Is autez qui ei iusiuranduꝫ prebuit reuertit ad mentez ꝛ diuersis hincinde cogitationibus impugnat:atqꝫ hoc silere formidat ne silentio adulterij simul ꝛ homicidij ꝑticepsꝰ fiat prodere trepidat:ne reatu se periurij obstringat:perplexis ergo testiculoꝝ neruis ligatus est:q̄ in quāl libet partē declinet:metuit ne a trāsgressionis cōtagione liber non sit.

Alius cuncta que mundi sunt deserens atqꝫ per oia frangere ꝑpias volūtates querēs alieno se subdere regimini appetit sꝫ eū q̄ sibi ad deū p̄esse debeat minus cauta inquisitione discernit:qꝛ fortasse is qui sine indicio eligit cū p̄esse iam ceperit agere que dei sunt,phibet ꝛ que mūdi sunt iubet.pensans itaqꝫ subditꝰ vel que sit culpa inobedientie vel qđ contagiū secularis vite:ꝛ obedire trepidat:ꝛ nō obedire formidatne aut obediens deū in suis ꝑceptis deserat:aut rursus nō obediēs deū in electo priore contemnat:ꝛ infra. Alius pensare pondus ecclesiastici bonoris negligens ad locū regiminis p̄mijs ascēdit.sed qꝛ omne qđ hic eminet plus meroribꝰ afficitur quā honoribꝰ gaudet:dū coꝝ plus

f ¶ Necessitas.i.causa.vel refert ad opinionē stultam.

g ¶ Resoluere.idest facere.

b ¶ Quod minoꝝ.sm q̄ ipse opinat cū alterū illoꝝ nō obligat ipsum.

i ¶ Peierare sm q̄ talis opinat.non .n. peierat ꝛ non seruet tale iuramentuꝫ.vt.xxij.q.iiij. si aliquid.

k ¶ Illinc.idest iuramento.

l ¶ Duplicꝫ.nō intelligas q̄ i homicidio tria peccata cōmittātur ꝛ i periurio duo. sed ideo dicit q̄ i homicidio tres offendūtur.in periurio duo. ꝛ est hic argu.q̄ qui plures offendit plus peccat.ꝛ.xciiij. dist.si quis legationē.ꝛ.xj.q.iij.precipue. Itez ē hic arg.q̄ pro illo potius est iudicandū ꝑ quo plures rationes faciūt.vt ex.de ꝓba.licet,in fi.ꝛ qui potiora iura ostenderit obtinebit.xxj.dist.§.j.ꝛ. C.de edic.diui adria. tol.l.vlt.sic ꝛ deterior est causa illius cōtra quez plura faciūt.vt xxxviij.di.de siracusane. Itē ꝓtrariū hic signat.xxij.q.v.ille q vbi dicit q̄ periuriuꝫ sit magis homicidio sed ibi soluitur.

m ¶ Hinc tripliciter. s.in homicidio. Joā.

n NErui testiculoꝝ,i.suggestiones diaboli neruose. i.calide ꝛ illaqantes.

o ¶ Testiculoꝝ.testiculi dicunt suggestiones eius.qꝛ sicut testiculi sunt ministri ꝛ instrumēta humane generationis:ꝛ in se cōtinent omne incētiuū libidinis. Ita suggestiones diaboli generant in hominibꝰ vicia ꝛ ad oia illicita accendunt.§.vj.distin.

sed pensandum. p ¶ Leuiatā.diaboli.

q ¶ Perplexa sunt.i.perplectentes.ꝛ sic omnia verba itellīgas actiue.

r ¶ Implicatis.i.implicantibus. s ¶ Inuentis.inuentionibꝰ.

t ¶ Particeps.sm opi.eoꝝ stultā semp intelligas.

u ¶ A cōtagione. iste ammonebit illū:ne faciat.vt.ij.q.j.si peccauerit.si nolit cessare faciat qđ dicit.xxij.q.v.hoc videtur.ꝛ sic liberabit se.qꝛ sacramentū nō facit inuentū vt esset vinculū iniquitatis.xxij.q.iiij.iter cetera vnde si quis iurauit aliū nō accusare tamē pōt denunciare crimē eiꝰ.vt ex.de iureiu.quēadmodū.in fi.cū aūt nō pōt,pbare dꝫ tacere.vt.ij.qō.vij pleriqꝫ.si aūt pōt,pbare faciat qđ dicit.ij.q.j.si peccauerit.vel dicat alij sic:frater scias q̄ quidā te vult occidere nō tñ nominando aliquem extra.de of.ni.or.si sacerdos.contra tamē est ex.de fur.qui cū fure.sꝫ nō est cōtra.qꝛ fur nō manifestauerat furtū indicanti.

x ¶ Formidat.qđ si subditus credit q̄ preceptū prelati sit cōtra deū secure nō obediat.qꝛ sꝫ generaliter iurauerit ei obedire in omnibꝰ nō ē tamē

intelligẽdũ nisi de licitis ꝛ iustis ꝛ honestis.vt.xj.q.iij.nõ semper.ꝛ.c.si dñs.ꝛ eẽ.de iureiu.ad nostrã.ꝛ.c.venientes.ff.despig.obligatione generali,sed si dubitet an sit cõtra deũ:obedire dz.vt.xxiij.q.j.qd culpat.i si.vtrũ autẽ teneatur recipere ordines ab eo quez scit simoniacũ eẽ nõ.j.q.j.si quis a simoniacis.

a ℂ Suscepti.iste si vult saluari dimittat locum ꝛ sit in ꝑpetua penitentia.vt.j.q.j.si quis neqz.ꝛ.q.vij.regulis.ꝛ eẽ.de simo. matheus. non tñ dimittat sine aũcte.pape.vt.vij.q.i. mutationes.ꝛ.c.suggestuz. sed credo vt io.sa. dicit qꝫ bene potest dimittere sine licentia pape.qz rem bz furtiuaz,vñ ipsã tenet statiz restituere.alit non penitet. xiiij .q .vj. si res aliena ꝛ fur sẽper est in mora.ff.de ꝯdi. furti. si ꝑ fure.§.vlt. bz.ꝯtra.ar.eẽ.dõrenũ. c.nisi.ꝛc.post trãslat.

b ℂ Precipitat, qd si ꝑcipitet se in fugaz ꝛ moritur.vtrũ pecct mortalit querit.ꝛ distinguẽdũ est.qꝫ si nõ ita esset alꝫ murꝫ qꝫ bene ꝑsumebat se euadere nõ pecãt mortalit.alit sic ar.ꝑ primo.xxiij.q.v.de occidẽdis.ꝑ scõo ar.xxiij q.v.si sĩ licet.ꝛ.c.nõ ẽ nostrũ.ꝛ eẽ.de sepul. ex parte.

c ℂ Lõcessit.cõcessuz ostendit.sicut alibi exponitur.da.i.datum pronũcia. vt.xxiij.q. v.§.hinc nõduz.

d ℂ Minima.i.matrimonia.

e ℂ Maiora.i.fornicationez vel minima appellat ĩmoderataz erac.debiti ꝯiugalis ꝛ illud potius pmisit apostolus qꝫ fornicationẽ.vt.xxxij.q.ij.qcqd ꝛ ꝑm hoc proprie ponit cõcessit bz prioꝛez intellectũ ponitur cõcessit.i. concessum ostendit.

f ℂ Et qz.ar.ꝯtra.b. qui dicit qꝫ vir nũqꝫ põt cognoscere vxorẽ sine peccato,vt nota. xxxiij.qõe.iiij.vir cuz propria.

g ℂ Sed pro susciꝑẽda.ꝛ causa reddendi debitũ vt nõ.xxxij.q. ij.quicquid.

h ℂ Minimis.quotiens.n. sine captiõe nihil fieri põt,id faciẽduz est qõ minus captiosum vst. vt.ff.de reg.iu.quotiens.ꝛ.l. semper.

i ℂ Sine venia.simile dicit alibi quod permittimus nolentes precipimus.vt.xxxj.q.j.hac ratione.

k Ꝟ Eruz in hac.di.xiiij.querit.an aliquis debeat minus malũ cõmittere vt alter euitet grauius malũ.Et dicendũ ẽ qꝫ nõ vt.j.c.ꝑi.ꝛ ꝓtinuat ista.§.ad id qõ dixerat i supiori di.qꝫ cũ tribulatione premitur ad memoriã culpe reuocat:doletqz se ad laborez cũ culpa peruenisse quãquaz sit iniquũ quod admiserit:ex ipsa fractus difficultate cognoscit.reum se igit cuz impensis premijs agnoscẽs vult adepte sublimitatis locũ deserere:sed timet ne grauius delictũ sit susceptiꝰ gregis custodiaz reliquisse vult susceptꝰ gregis curã gerere sed formidat ne deterioꝛ culpa sit:regimina pastoraꝝ gregi dimittere quã empta possidere.per honoris ergo ambitũ ligatũ culpa hinc inde se cõspicit esse.Quippe sine reatu criminis neutrũ videt:si aut susceptus semel grex relinquit:ac rursus sacra actio seculariter empta teneat vndiqz metuit ꝛ suspectus latus omne pertimescit:ne aut stans in empto regimine nõ digne lugeat quod nõ etiã deserens emendat.aut certe regimen deserens dum aliud flere nititur:rursus aliud de ipsa gregis destitutione cõmittat.Est tamẽ quod ad destruendas beethimoth versutias subtiliter fiat:vt cũ mens inter minoꝛa ꝛ maioꝛa peccata cõstringitur si omnino nullus sine pctõ aditus patet.minoꝛa semp eligant:qa ꝛ qui murorum vndiqz ambitu ne fugiat clauditur ibi se in fugã precipitat ꝰ vbi breuioꝛ murus ingeritur. Hinc etiã paulus cũ quosdã i eccle sia incõtinentes aspiceret.concessit minimaꝰ vt maioraꝰ declinarent dicens:.ꝑter fornicationẽ vnusqsqz suã habeat vxorẽ:ꝛ qrꝰ tunc solũ cõinges sine culpa in admixtione sunt cũ nõ ꝓ expleda libidine sed pro suscipienda ꝰ prole miscent:vt hoc etiã qõ cõcesserat sine culpa.quãuis minima non esse monstraret:illico adiunxit hoc aũt dico secũdũ indulgentiã nõ secunduz imperiuz.nõ.n. sine vicio est quod ignoscitur:et nõ precipit. peccatuz profecto vidit.bz qõ possit indulgeri preuidit.sed cuz in dubijs constringimur vtiliter minimisꝰ subdimur ne in magnis sine veniaꝰ peccemus. Itaqz plerũqz nernoꝝ beethimoth:istius ꝑplexitas soluitur.duz ad virtutes maximas per cõmissa minoꝛa transitur.

Di. .xiiij.

Ꝟ Erũ hoc ita i vna eadẽqz ꝑsona intelligit.ceterũ an in diuersis eadẽ dispẽsatio locuz habeat:videlicet vt cõmittamus minoꝛa ne alij grauioꝛibꝰ implicentur merito quę ritur. De his ita scribit aug. i lib. quinto questionũ sup geneſi.lib.j.

Non sunt a nobis aliqua ꝓmittẽda delicta:ne alij grauioꝛa ꝓmittant.

Quod ait sodomitis loth.sunt mihi due filie que nonduz nouerunt viros:perducã illas ad vos ꝛ vtimini illis sicut vobis placuerit tantuz in viros istos ne faciatis iniquuz.quoniã volebat ꝑstituere filias suas hac compensatione:vt viri hospites eiꝰ nihil a sodomitis tale paterent. Utrum admittenda sit compensatio flagitioꝝ vel quorũcũqz peccatoꝝ:vt nos faciamus mali aliquid ne alius grauius malũ faciat an potius perturbatio loth nõ consilio tribuendũ sit qõ hic dixerit merito queritur:ꝛ nimirum periculosissimeᵐ admittit hec compensatioⁿ:si autẽ perturbationi humane tribuit ꝛ menti tãto malo ꝓmote:nullo mõ imitanda est.

Cõsuetudinis autẽ vel cõstitutionis rigoꝛ nõnunquã relaxatur.

Inde leo papa ait.

Que cõstitutiones valeant tempꝛari:vel que non.

Sicut quedã sũtᵃ que nulla possunt ratione cõuelli.ita multa sunt que aut ꝓ necessitate temporumᵃ aut ꝓ ꝯsideratione etatumᵃ oporteat temperari.illaᵃ consideratione ᵃ semper seruata vt in his que vel dubiaᵃ fuerint aut obscura id nouerimus sequendũ.quod nec preceptis euangelicis cõtrarium:nec decretis sanctoꝝ patrum inueniat aduersum. Di.xv.

q Uoniaz de iure ᵃ naturali ꝛ cõstitutione vel consuetudine hactenus disserui mus differentiã q̃ ab inuicem discernunt designãtes.nũc ad ecclesiasticas ꝓstitutiones stilũ vertamus.earũqz originẽ ꝛ auctoritatez,put ex libris sanctoꝝ patrũ colligere possumꝰ:breuiter assignãtes.

Quo tempoꝛe ceperũt canones generalium cõciliorum.

Canones ᵃ generalium ꝯcilioꝝ vt isidorus ait in lib. vj.etbi.c. xviij.a tẽpoꝛibus cõstantini ceptunt In precedentibꝰ nãqz annis persecutione feruente docendaꝝ plebiũ minime dabat facultas. Inde christianitas in diuersas hereses scissa ẽ qz nõ erat episcopis licentia ꝯueniẽdi in vnũ nisi tẽpoꝛe supradicti imperatoꝛis. Ipse.n.dedit facultatem christianis libere congregari. Sub duo mala nobis instãt minꝰ est eligẽdũ.bz hoc nõ ẽ verũ circa diuersas ꝑsonas

l m ℂ Periculosissime.ꝟ dicat aug.qꝫ nemo dz minus malũ cõmittere vt alter euitet maius malũ.Et intelligũt hoc quidaz qꝫ nemo dz minus mortale cõmittere vt alius euitet maius mortale.sed veniale debet ꝓmittere vt alter euitet mortale.nã etiã animam quis dz ponere pro proximo ꝛ sic mortem temporalez põt aliquis subire ne alter incurrat penã eternã.de pe.di.iij. charitas.§. ꝑri.sed pro venniali de ẽ tantũ pena tẽporalis:ꝑ mortali eterna.xj.q. iij.nemo ergo aliquis potest peccare venialit vt alter peccet mortaliter. Itẽ qz apostolus dicit optabã esse anathema pro fratribus meis bz nemo anathematizat nisi pro mortali.vt.xj.qõe.iij.nemo. Itẽ cũ virtus ꝛ viciũ sint cõtraria nec se cõpatiant.vt.xxxiij.q.j.cũ renunciat bz venialia simul cũ virtutibꝰ insunt homini.nõ ergo ꝓprie dicũtur vicia.vt de pe.dist.iij.septies.alij dicũt qꝫ nullũ peccatũ dz hõ facere vel pro suo bono vel alterius.vt.xxiij.q. v.cũ hõ.ver.qd sit alius.nõ enim vult deus tale dãnũ cũ tali lucro cõpensari.vt.xxiij. q.v.si dicat.non.n.dz q crimen suũ alienis ꝓmodis impendere.vt.xlvj.di. sicut nõ suo. Preterea neqz pro salute alterius tpali vel eternali dz qs peccare venialiter.qa nullus pducendus ẽ ad salutez opitulãte mendacio.vt xxiij.q.ij.c. faciat.ꝛ.c.primuz io.Sed quare redarguit hic loth ab augustino cuz alibi cõmendet ab ambrosio Ut xxxij.q. vij. offerebat.bz ambrosius cõsiderauit pietatez quã habuit ad hospites.augustinus vero delictũ filiaꝝ xxvj.di.c.j.ꝛ.ij.

n ℂ Hec ꝓpensatio.ar.qꝫ nõ est admittenda ꝓpensatio in malis,vt.xiiij.qõe.v.forte.et xxij.q.ij.c.j.ꝛ.xxxij.q.vij.nõ soluz.ꝛ.j.q.j.nõ est putãda. admittit tñ cõpensatio i criminibus vel excipiendo vel replicãdo vt.xxxij.q.vj.nihil ꝛ.ff.so.ma.viro verũ est i iudicijs admittitur:nõ in foro penitentiali cõpensatio.

o Sicut q̃dã sunt.vt preceptа ᵭcalogi ꝛ forma baptismi ꝛ forma ꝑficiẽdi corpus xꝑi.de cõ.di.iiij.proprie vbi actio.ꝛ di.ij.accipite.

p ℂ Tempoꝝ. vt.j.q.vij.qꝫ ꝑ remedio.ꝛ.lxxxj.di.pbr. ꝛ.xxxiiij.di.fraternitatis.

q ℂ Etatũ.vt.j.xxxiij.q.ij.i adolescẽtia.ꝛ.lxxxvj.di.tãta.

r ℂ Consideratione.j.xxix. di.sciendum.

s ℂ Vel dubia.ex.de spon. iuuenis.

t Ꝟ Uoniã de naturali iure. q Hactenus tractauit magister de naturali iure.hic incipit tractare de iure canonico.assignat itaqz rationez ꝛ originẽ ipsius ꝛ ostendit que opuscula recipiant ab ecclesia ꝛ que nõ.

u Canones ꝓstatini.j.xvj.di.isidoꝰ.cõtra ibi dr qꝫ a tpe clemẽtis fuerũt celebrata ꝯcilia. Rñ.qꝫ añ fuerũt celebrata bz nõ ita generalit:ꝛ ita hoc verbuz generaliter soluit cõtrariũ.

a Apostolos.apostoli enim fecerunt primū symbolum.s. credo in deū. Sed nicena synodus fecit credo i vnū deū & dicit a syn.qđ est cū & bolos qđ est mortellus:qz quilibet apostolorum de suo mortello aliquid apposuit.

b Harū prior.ccc.xviij.alibi dicit de.ccc.episcopis.vt x.q.i.banc.sed dic q minor numerus nō credidit maiori.ff.de in lit.iurā.cū furti.

c Quā de inequalitate,docebat.n.patrem maiorē filio & filiū maiorē spiritui sancto. xxiij.q.i.j.qdā.ver.arriani.

d Synodus.in constantinopoli.j.c.sicut.

e Macedoniū.q dirit spiritum sanctū seruum patris & filij.vt.j.q.j.eos qui.xxiij.q.vlti.qdā. ver.macedoniani

f Quā tota.hoc nō habemus.qz nō habem⁹ nisi apostolorum & nicenū & athanasij quicūq vult.

g Tertia.prima hoc dicit ad differentiaz secunde que fuit reprobata.vt.j.xxj.di. quoniā sancte.

h Personas verbi & hois

i In vna.vna est persona sed habet duas naturas.j. c.sicut.ver.quintū.

k In qua eutice.qui post resurrectionē xpm hīe vnaz naturā dirit.s.diuinā.xxj. di.vi.ver.quarta.

l Defensorez peccabat ergo in fide erquo erat defensor hereticorum.vt.xxiiij.q.j.c. j.&.ij.&.q.iij.qui aliorū.& ex. de hereti.vergentis.sic dicit

hoc etiā sancti patres in cōcilio niceno de omni orbe terrarū conuenientes iuxta fidē euangelicā & apostolicā secūdū post apostolos.symbolū tradiderunt. Inter cetera aūt concilia quattuor sunt venerabiles synodi que totā principaliter fidez cōplectuntur.quasi quattuor euangelia vel totidē paradisi flumina.

Hay⁹ prior nicena synodus.ccc. xviij.episcoporū sub cōstantino augusto imperatore peracta est:i qua arriane perfidie cōdemnata est blasphemia:quā de inequalitate ⁊ sancte trinitatis idē arrius asserebat cū substantialē eniz deo patri dei filiū eadē sancta synodus per symbolū diffiniuit. Secunda synodus numero.c.l.patruz sub theodosio seniore cōstantinopolim ⁊ cōgregata est.que macedoniū ⁊ spiritū sanctuz esse deū negantē cōdēnans:cōsubstantialē patri & filio spirituz sanctū demonstrauit dans symboli formā quā tota⁹ grecorū & latinorū ꝓfessio in ecclesijs predicat. Tertia synodus ephesina prima⁹.cc.episcoporuz sub iuniore theodosio augusto edita est que nestoriuz duas personas⁹ asserentez in christo iusto anathemate cōdēnauit ostendens manere in christo duas naturas i vna⁹ domini nostri iesu christi persona.

Quarta synodus calcedonensis que ſexcentorū.xxx.sacerdotuz sub martiano principe habita est:i qua eutice⁹ cōstantinopolitanū abbatez verbi dei:& carnis vnaz naturā pronunciantē & eiusdē dioscorū defensorez⁹ quondā alexandrinū episcopuz & ipsum rursus nestoriū episcopum cū reliquis hereticis vna patrum sentētia predānauit:predicās eadē sancta synodus christū deū ſ natū de virgine vt in eo substantiā & diuine & humane cōfiteamur nature. He sunt.iiij.synodi principales fidei⁽ⁱ⁾ naturā pleniſſime predicantes.Sed & siqua sunt alia ꝓcilia q̄ sancti patres spiritu dei pleni sanxerunt:post istorū quattuor auctoritates omni manent stabilita vigore:quorū gesta in hoc⁹ opere cōdita cōtinent. Synodus aūt ex greco interpretatur comitatus vel cetus. Cōcilij vero nomē tractū ē ex more romano:tempore eniz quo agebantur cause:cōueniebant omnes in vnū & cōmuni intentione tractabant:vnde & cōciliuz a cōmuni intētione dictū est quasi cōsiliū:& ꝓsiliū quasi cōsidiū:d.in.l.litterā trāseunte:vel cōciliū dictū est a cōmuni intentione eo qđ in vnū dirigant oēz mentis obtutū. Supercilia eteniz oculoruz sunt:vnde qui sibimet dissentiunt nō agunt cōciliuz:qz nō cōsentiunt in vnū. Cetus vero ꝓpetus est vel cōgregatio a coeūdo.i.a cōueniendo in vnuz hic cōuentus est nuncupatus quod ibi omnes cōueniunt in vnū:qz sicut conuentus vel cetus dicitur:sic & conciliū a societate multoꝝ in vnuz appellatur.

De quattuor quoq cōcilijs scribit beatus grego.ita dicens.

De auctoritate quattuor cōciliorū.

Sicut⁹ sancti euangelij.iiij.lib. sic.iiij.cōcilia suscipere & venerari me fateor. Nicenū.s.in quo peruersum arrij dogma destruitur.Cōstantinopolitanū quoq in quo eunomij & macedonij error cōuincit. Ephesinū etiaz primū:in quo nestorij impietas iudicatur. Calcedonē se vero in quo euticetis & dioscori prauitas est reprobata.hec tota de nouione amplector:integerrima approbatione custodio:qz i his velut in quadrato lapide sancte fidei structura cōsurgit:& cuiuslibet vite cōiz atq actionis norma cōsistit. Quintuz vero conciliuz venero:in quo epistola que ibi dicitur erroris plena reprobat:in quo theodorus personā mediatoris⁹ dei & hoīum i duabus substantijs⁹ separans ad impietatis perfidiā cecidisse conuincit:& in quo scripta Theodori per que beati Cyrilli fides reprehendit⁹ ausu demētie prolata refutātur.cūctas vero quas prefata veneranda cōcilia personas respuūt respuo.que venerantur amplector:qz duz vniuersali sunt cōstituta cōsensu:se & non illa destruit quisquis presumit⁹ absolue re quos ligāt:aut religare quos absoluūt. De eisdem etiā scribit gelasius papa dicens,

Que concilia sancta romana ecclesia suscipiat.

Sancta romana ecclesia post illas veteris testamenti & noui scripturas quas regulariter suscipimus etiā has suscipi nō ꝓhibet sanctaz synodū nicenā.ccc.xviij.patrū mediante constantino maximo augusto:in qua arrius hereticus cōdēnatus est:sanctā synoduz cōstātinopoli.mediāte theodosio seniore augusto:in qua macedonius heretic⁹ debitā damnationē excepit:sanctā synoduz ephesinā primā:in qua nestorius dānatus est consensu beati pape celestini mediante cyrillo alexādrine sedis vtistite & achadio episcopo ab italia destinato:sanctā synoduz calcidonēsem mediāte martiano augusto & anatholio cōstantinopolitano epō:in qua nestoriana et euticiana heresis simul cū dioscoro eiusq cōplicibus dānate sunt.sz & siqua sunt concilia a sanctis patribus hactenus institura post istorum quattuor auctoritatē etiaz custodiēda & recipienda mādamus & decernimus. Jaz nūc subijciendū ē de opusculis sanctoꝝ patrū que i ecclesia catholica recipiunt. Opuscula beati cypriani martyris & carthaginensis episcopi. Itē opuscula beati athanasij alexandrini epi. Itez opuscula beati gregorij nazanē.epi

Itē opuscula beati Basilij cappadocen.episcopi. Itē opuscula beati iohānis cōstātinopol.episcopi. Itē opuscula beati hilarij pictauien.epi. Itez opuscula beati

ler de latrone.C. de his.qui latro.oc.l.j. sed cōtra.xxj.dis.intā tuz.&.xxiiij.q.ij.sane profertur.ibi.n.dicit q dioscorus nō peccauit in fide:sed expone nō peccauit i fide. idest nō peccauit in fide tantum.qz in hoc peccauit q ausus fuit papā leonē excōicare.xxj.di.in tantum.

m Fidei articulos

n In hoc isidori.nesit ꝓtra.xix.dis.si romanorū.ver.ꝓsertim.

o Jcut.ibi dicit ab inuentore.

p Mediatoris.id est christi.io.

q Substantijs.s. personis.

r Presumit.videt ergo q papa nō possit destruē statuta cōcilij.qz orbis maior ē vrbe.xciij.di.legim⁹. circa medium. vñ requirit papa cōsensuz cōcilij.xix.di.anastasius.arg.cōtra.xvij. di.§.hinc etiaz.& ex. de electi.significasti. vbi dicitur q ꝓciliuz nō potest pape legez imponere.&.xxxv.q. ix.veniā.sed intellige qđ hic dicit circa articulos fidei.xxv. q.j.sunt quidam.

augustini:hyppoñ.episcopi. Itē opuscula beati ambrosij epi mediolanē. Itē opuscula beati hieronymi presbyteri. Itē opuscula beati prosperi viri religiosissimi. Itē epistolā beati leonis pape ad Flauianū episcopū cōstantinopo.destinatā:cui⁹ textū aut vnū iota si quisquā idiota disputauerit:z nō eaz in omnibus venerabiliter acceperit: anathema sit. Itē opuscula atqz tractatus omniū patrū orthodoxoruz qī nullo a sancte romane ecclesie cōsortio deuiauerunt nec ab ei⁹ fideli predicatione seiuncti sunt:sed cōionis ipsius gratia dei vsqz ad vltimū diez vite sue participes fuerūt legenda decerni. Item decretales epistole quaz beatissimi pape diuersis temporib⁹ ab vrbe romana pro diuersoruz patruz cōsultatione dederunt venerabiliter suscipiende sunt. Itē gesta sanctoruz martyruz qui multiplicibus tormētorum cruciatibus z mirabilibus cōfessionuz triumphis irradiant. Quis ita esse catholicoruz dubitet z maiora eos in agonib⁹ fuisse perpessos:nec suis viribus sed dei gratia z adiutorio vniuersa tollerasse. Sed ideo sm auctoritatē antiquam vel consuetudinē singulari cautela i sanctaro.ec.nō leguntur.qz corū q scripsere nomina penitus ignorātur:z ab infidelibus aut dictis supflua aut minus apta quā rei ordo fuerit scripta esse putātur:sicut cuiusdaz quirici z iulite matris ei⁹:sicut gregorij aliorūqz passiones huiusmodi que ab hereticis prohibent cōscripte.propter'qō vt dictuz est ne vel leui⁹ subsanandi oriret occasio in sancta ro. ec.nō leguntur:nos tamē cū predicta ecclesia omnes martyres z eoruz glorioſos agones q deo magis quaz hominibus noti sunt omni deuotione veneremur. Itē vitas patruz antonij pauli hilarionis z omniuz heremitaz quas tamē vir beatissimus scripsit hiero.cū omni honore suscipimus. Itē actus beati siluestri:apostolice sedis pontifis:lz eius q scripsit nomē ignoremus:a multis tamen in vrbe romana catholicis legi cognouimus:z pro antiquo vsu multe hoc imitant ecclie Itē scripta de inuētione sancte crucis dominice:z alia scripta de inuētione capitis beati iohānis baptiste nonnulli quidez reuelationes sunt et nōnulle eas catholici legunt:lz cuz hec ad catholicoruz manus peruenerint:beati pauli apostoli sentētia precedat:omnia probate:quod bonuz est tenete. Itē rufinus vir religiosus plurimos ecclesiastici operis edidit libros:nōnullas autē scripturas interpretatus est. Sed quoniaz beatus hiero.in aliquibus cuz de arbitrij libertate notauit.illa sentimus qne beatuz hiero.predictuz sentire cognoscimus:z nō solum de rufino sed etiam de vniuersis quos vir sepius memoratus zelo dei et fidei religione reprehendit. Itez origenis nōnulla opuscula que vir beatus hiero.nō repudiat legenda fuscipimus.reliqua autez omnia cuz auctore suo dicim⁹ eē renuenda. Itē cronicā Eusebij cesarien.atqz eiusdē historie ecclesiastice libros:quāuis in primo narrationis sue libro temperauerit z in laudibus atqz excusatione origenis scismatici vnum cōscripsit librum,ppter rerum tamen singularez noticiaz que ad īstructionez pertinet:vsqz quaqz nō dicim⁹ renuendos. Itez orasium virum eruditissimuz collaudamus:qr valde necessaria:aduersus paganoruz calumnias ordinauit:miraqz brevitate cōtexuit. Itez venerabilis viri sedulie pascale opus qō hereticis descripsit versibus insigni laude,proferimus. Itez vincentij nibilominus laboriosum opus nō spernim⁹ sed imitamur. Ceteruz que ab hereticis conscripta vel predicta sunt: nullatenus recipit catholica z apostolica ecclesia romana. Quib⁹ et pauca que ad memoriā venerūt z catholicis vitanda sunt decreuimus esse subdenda:quidā quod in septuagesima ponunt pentateucuz vsqz in.xj.die ante pascā.a.xv.die ante pascā ponunt hieremiā vsqz in cena dñi.in cena domini legūt tres lectiones de lamentationibus hieremie:quomō sedet sola ciuitas z̄c. z tres lectiones de tractatu augustini i psalmo.liij. Exaudi domine de preca.meā.z ne dispexeris:z tres de apostolo:vbi ait in epistola ad corinthi.cōuenientibus vobis i vnuz Secunda lectio sic incipit. similiter postquā cenauit. Tertia de spiritualib⁹ nolo vos ignorare fratres In parasceue tres lectiones de lamentationib⁹ hieremie:tres de tractatu sancti augustini.in psal. Exaudi domine deprecā.z tres de apostolo vbi ait in epistola ad hebreos festinemus ingredi z̄c.Secunda lectio:omnis namqz pontifex. Tertia de quo nobis est grandis sermo In sabbato sancto tres lectiones de lamentationibus hieremie prophete.z tres de tractatu sancti aug. lxiij.psal.Exaudi deus orationem cuz tribulor.z tres de apostolo: vt ait in epistola ad hebreos:vbi ait: christus assistens pontifex futuroruz bonoruz:secunda lectio.vbi enim testamentū:tertia. vmbrā.n.habet lex futuroruz bonoruz. In pascha dñi: homeliā ad ipsum diē pertinentez. Infra hebdomadam homelias. In octauis pasce:ponunt apocalipsym et actus apostoloruz:z epistolas canonicas vsqz i octauis pēthe. In octauis pēth.ponūt li.regū z paralipomenō vsqz i kalendis augusti. In dñica prima mensis augusti ponunt salomonē vsqz in kalendis septembris. In dominica prima mensis septembris ponūt Job thobiā hester besdrā: vsqz in kalendis octobris. In dominica prima

a Postoloꝝ. Hic intitulatur .xvj. di. in qua ꝓbat ꝙ canones apostoloꝝ sunt recipiendi. postea ostendit: quo tempore & quo residente in papatu vel imperio quodlibet concilium est celebratum. Et nō. ꝙ gratianus ponit quandā cōtrarietatē de canonibus apostoloꝝ & eam nō soluit, ꝓbat enim auctoritate isidori ꝙ canones apostoloꝝ nō sunt recipiendi. quia sunt apocryphi. postea ꝓbat auctoritate zepherini & leonis ꝙ sunt recipiendi & nō sunt apochryphi. So. breuis est q̄ illi canones sunt recipiendi q̄ averis apostolis sunt editi. ꝛ illi nō qui a pseudo aplis sunt. editi. s. pri. di. ver. itē gesta.

b Canones. sic cōstrue. q̄uis in eis canonib⁹ qui canones dicunt aplorum.

c Utilia. arg. ꝙ vtilevicitatur per inutile. vt nō. s. dist. ix. ſi ad scripturas.

d Atq; inter apocripha. i. sine certo auctore: vt sapiētia salomonis. liber iesu filij sirach qui dicit ecclesiasticus. & liber iudicū & thobie et liber machabeoꝝ hi apocryphi dicunt: & tamen legūtur sed forte nō generaliter.

mensis octobris: ponunt librū machabeoꝝ vsq; in kalēdis nouēbris.

In dñica prima mēsis nouēbris: ponūt ezechielē & danielez & minores, ꝓphetas vsq; in kalendis decēbris. In prima dñica mēsis decēbris: ponunt Isaiā, ꝓphetaz vsq; in natiuitatez dñi. In natale dñi legunt primū de Isaia. iij. lectiones. prima lectio: primo rēpore alleuiata est terra &c. secunda cōsolamini. tertia cōfurge. Deinde leguntur sermones vel homelie ad ipsum diez ptinentes. In natale sancti stephani homelia de ipsa die. In natale sancti iohānis similiter. In natale inocētū similiter. In natale sancti siluestri similiter. In octaua natalis dñi homeliā de ipsa die. In dñica prima post natiuitatē dñi ponunt epistolas pauli vsq; i septuagesima. In epiphania lectiones. iij. de isaia. prima lectio incipit: oēs sitientes. secunda surge illuminare. tertia gaudens i dño gaudebo. Deinde legunt homines vl homelie ad ipsum diē ptinētes. Que vero opuscula vel qui libri sint inter apocryphos cōputādi: idez gelasius ondit dicēs. In primis arriminēsez synoduz a ꝯstātino cesare ꝯstantini filio cōgregatā mediāte tauro prefecto extūc: & ineternū ꝯfitemur eē dānatā. Itē itinerariū noie petri apli: qō appellat sancti, clementis libri. viij. apocryphi. actus noie andree apli apocryph⁹. act⁹ noie philippi apocryphus. actuꝫ noie petri apli apocryphus. act⁹ noie thome apli apocryphus. euāgelia thadei noie apocrypha. euāgelia noie thome apli: qbus manichei vtunt apocrypha. euāgelia noie barnabe apli apocrypha. euangelia noie bartholomei apocrypha. euangelia noie andree apli apocrypha. euāgelia que falsauit luciānus apocrypha. euangelia que falsauit hircus apocrypha. liber de infantia saluatoris apocryphus. liber de natiuitate saluatoris & de sancta maria vel de obstetrice saluatoris apocryph⁹ liber q appellatur pastoris: apocryph⁹. libri oēs quos fecit lenticius discipulus diaboli apocryphi. liber q appellatur fundamētū apocryphus. liber qui appellat thesaurus apocryphus. liber q appellat de filiab⁹ ade vel geneſis apocryphus. liber q appellat pentametruz de christo virgilianis cōpaginatū versibus apocryphus liber q appellat actus thede & pauli apocryphus liber qui appellat lepocius apocryphus. liber puerbioruz ab hereticis transcriptus: & sancti sixti noie signatus apocryphus reuelatio que appellat pauli apocrypha. reuelatio que appellat thome apocrypha. reuelatio q̄ appellatur stephani apocrypha. liber q appellat trāsitus sancte marie apocryphus. liber q appellat pīa ade apocryph⁹. liber qui appellat diogenes noie gigātis: qui post diluuiū cuz dracone ab hereticis pugnasse phibet apocryph⁹. liber qui appellatur testamētū iob: alias est iacob apocryphus. liber qui appellat de penitētia origenis apocryphus. liber de pnia cypriani apocryph⁹. liber qui appellat iāne & mābre apocryphus. liber qui appellatur sors apostoloꝝ apocryphus. liber iusane apocryphus. liber canonū apostoloꝝ apocryphus. liber philologus ab hereticis cōscriptus: ꝛ beati ambrosij noie pnotatus apocryphus. historia eusebij pāphili apocrypha. opuscula tartuliani: siue affricani apocrypha. opuscula iouiniani & galli apocrypha. opuscula montani & pcille & maximille apocrypha. omnia opuscula fausti māichei apocrypha. opuscula alterius clemētis alexandrini apocrypha. opuscula cassiani ꝓsbyteri galliaruz apocrypha. opuscula pictauiē. victoris apocrypha. opuscula faustini regiē. galliaꝝ apocrypha. opuscula frumentici apocrypha. epistola iesu ad abagarū apocrypha. passio georgij apocrypha. passio quirici & iulite apocrypha. scripta q̄ appellant salomonis ꝓtradictio apocrypha philateria oia q̄ nō ab angelo vt illi cōfingunt: sed magis a demone conscripta sunt apocrypha. Hec & his similia q̄ symon magus nicolaus teruidus martion basilides ebion paulus etiā samotasen⁹ & bonosi⁹ q̄ simili errore defecerūt. montan⁹ quoq; cuz suis obscenissimis sequacib⁹: polinaris valentin⁹ siue maniche⁹ faustus sabellius arrius macedonius eunomi⁹ vouatius sebacius calixtus donat⁹ & eustachius iubian⁹ pelagi⁹ iulian⁹ & latien. celestin⁹ & maximian⁹ prisillianus ab hispania lapedius dioscor⁹ enticius petr⁹ & ali⁹ petr⁹: ex qbus vn⁹ alexādriā ali⁹ antiochiā macularit: achatius ꝯstātinopolitan⁹ cū consortib⁹ suis: necnō & oēs hereses q̄s ipsi eoꝝq; discipuli siue scismatici docuerūt vel ꝯscripserūt quoꝝ noia minime retinem⁹ nō solū repudiata verū etiā ab omni ro. ec. eliminata atq; cū suis auctoribus auctorūq; sequacibus sub anathemate indissolubili vinculo ineternū cōfitemus esse dānata. Di. xvj.

a Postoloꝝ canones q̄ p clemētē pontificē romanū sicut q̄dā asserūt dicūtur eē translati: sunt quinquaginta: bos nō recipiendos ꝛ inter apocrypha deputatos. Isidorus scribit dicens.

Apostolorum canones apostolica reiciuntur auctoritate.

Canones⁹ q̄ dicunt aplorum seu q̄ eoſdē nec sedes aplica recepit: nec sācti pres illius assensuz pbuerunt ꝓ eo q̄ ab hereticis sub noie aplorum ꝯpositi dignoscunt: quāuis i eis vtilia inueniant tñ ab auctoritate canonica atq; aplica eoꝝ gesta cōstat eē remota, atq; inter apocrypha

a Clementis.i.q sub nomie clementis compositus est ab hereticis.

b Itinerariuz.qui actus petri continet quos per orbem itinerando peregit.

c Exceptis. Impropria videt hec exceptio.qz aut excipit a veris canonib⁹ aut a falsis.nõ de falsis. qz nullus ex illis obseruatur. Itez nõ de veris qz nullus illoruz est apocryphus. vel dic qp hoc nomẽ canones sumit large taz pro veris qꝫ p falsis canonibus.vt ponitur.infra.xxij.dist. §.verum.

d Placuit.ex bis trib⁹.ca.surgit cõtrarietas quaz gratianus nõ soluit nec ponit sexta sinodus dicit.lxxxv. capitula canonũ apostolicorũ esse seruãda. zepherinus.lx.z leo.l.quidã ita soluũt qp sexta synodus fuit añ zepherinuz z ante leonẽ et obseruabant.lxxxv. canones.put dicẽ sexta synodus:ſz postea in dissuetudinẽ abierunt.xxv.z remanserũt.lx.vt dicit zepherinus.pcedente vero tempore.x.ex illis perierunt.z sic remãserunt tantuz.l.vt dicit leo.ſz hec solutio stare nõ põt.nã zepherinus pcessit.vj.synoduz naz.vj.synodus fuit celebrata tempore agathonis. vt infra e.di.c.sexta que longo tempore fuit post zepherinũ vt ex cronicis apparet,ommissis aliis solutionib⁹ dicqp nõ cõtradicũt sibi: qz dicebat synodus. lxxxv.fuisse capitula zepherinus nõ dicit de capitulis ſz de sententijs.z põt esse qp i vno capitulo sint sententie plures.

deputata. Zepherinus autẽ ecõtra scribit episcopis p siciliam ꝫstitutis

Apostolor canones sunt recipiẽdi

Sexaginta sententias apostoli prescripserunt cuz alijs quam plurimis episcopis quas seruãdas esse censuerunt. Itẽ leo papa.ix. cõtra epistolã nicete abbatis

Exceptis.i. capitulis canones apostoloꝝ inter apocrypha deputant.

Clementis⁹ libruz.i.petri apostoli itineariuz⁹ z apostoloruz canones numerant patres iter apocrypha exceptis⁹ capitulis⁹.i.q decreuerunt orthodoxe fidei adiũgenda

Itẽ.vj.sinodus ca.secundo.

Placuit⁹ huic sancte synodo vt ammodo ꝫfirmata z rata sint canonuz apostoloruz.lxxxv. capitula. Epistola isidori in capite canonuz. Isidorus seruus christi lectori suo cõserno. Propter eorũ auctoritatẽ ceteris concilijs prepo nimus⁹ canones q dicũtur esse apostoloruz:ſz a quibusdã apocryphi dicantur quoniã plures eos recipiũt: z sancti patres eoꝝ sententias synodali auctoritate roborauerunt z inter canonicas posuerunt ꝫstitutiones. Itẽ primus ordo vt p̃dictũ est de celebrando concilio insertus habet postmoduz canones apostolorũ atqz apostolicorum.i.a sancto clemente vsqz ad sanctuz siluestruz decretoruz atqz conciliorum diuersoruz breuiariuz est interpolatuz sequens ordinez suum. Item cum adrian⁹ papa sextã synodũ suscipiat cuz omnibus canonibus suis:cum etiã sancta. viij. vniuersalia cõcilia professione romani pontificis sint roborata:in sexta autẽ synodo siue in septimo concilio apostoloruz canones sunt recepti et approbati:patet quod nõ sunt iter apocrypha deputandi. Unde scribit adrianus papa tharasio patriarche.

Sexta sinodus auctoritate adriani corroboratur.

Sextã synodũ sanctam cuz omnibus canonibus suis recipio. Sed dubitatur de ea an canones cõscripserit qõ ex quarta actione.i.sexte synodi facile absoluit. Itẽ enim episcop⁹ petrus epõ nicomedie.

Sexta sinodus canones cõscripsit.

Habeo⁹ liburz continentẽ canones sancte synodi sexte patriarcha dixit. Quidaz scandalizant per ignorantiã pro canonib⁹ istis dicentes:nunqd sexta sinod⁹ canones fecit.si autez ergo quoniam synodus sancta sexta sub cõstantino cõgregata est cõtra eos qui dicebant vnam operationẽ et vnã voluntatem esse in christo:in qua sancti patres illos vtpote hereticos anathematizauerunt.z orthodoxã fidez explanauerunt:Soluta est hec synodus ꝫstantini⁹ xiij.ãno.post q̃ttuor aut qnqz annos idem sancti patres ꝫgregati sunt sub iustiniano filio ꝫstantini⁹ et predictos canones promulgauerũt de quibus nullus dubitet,qui enim sub constantino imperatore in synodo fuerunt idez ipsi episcopi sub iustiniano⁹ istis canonibus scripserunt. Oportebat enim vt synodus vniuersalis canones ecclesiasticos promulgaret. Item sancta synodus vniuersalis sexta post promulgatã ab eo diffinitionez contra monoscelitas constãtino imperatoreq eaz congregauerat non multo post defuncto iustiniano filio eius regnãte pro eo eadem⁹ sancta synodus diuinitus inspirata iterum constantinopoli .iuj.aut.v. anno congregata est:et canones numero.cc.ii.ad correctionem ecclesie promulgauit.

Ex his ergo colligitur quod sexta synodus bis ꝫgregata est primo sub constantino imperatore z nullos canones constituit.secũdo sub iustiniano filio ei⁹ z prefatos canones promulgauit. Unde sancti patres in eadem synodo congregati dixerunt.

Constitutiones synodi sexte.

Quoniaz sancte vniuersales synodi.v.sub iustiniano augusto vj.sub constantino patre suo augusto de mysterio fidei plenissime disputantes canones non fecerunt:sic cetere quattuor vniuersales synodi: propterea nos conuenientes in hac imperialem vrbez sacros canones conscripsimus. Itez placuit huic sancte synodo vt ammodo ꝫfirmata z rata sint canonuz apostoloruz lxxxv.capitula. Itez confirmamus z ceteros sanctorũ canones et synodus:primã nicenã z anchiritanam:neocesariensez:gãgrensez:antiochenã laodicen. constantinopolitanã:ephesinã primaz:chalcedonensem:sardicensem:carthaginensem:z opuscula theophili alexãdrini episcopi z gregorij trimegistri neocesariensis episcopi z dionisij alexandrini:episcopi z martyris athanasij epi alexandrini basilij cesaree cappadocie episcopi:gregorij miseni episcopi:gregorij theologi ãphilogij yconensis episcopi:timothei alexandrini episcopi:germani ꝫstantinopolitani:cyrilli alexandrini episcopi:cypriani carthaginen.episcopi:z synoduz suã. Itez ex diurno libro professio romani pontificis.

Auctoritate romani pontificis sancta. viij. concilia corroborantur.

Sancta. viij. vniuersalia concilia primũ nicenũ secũdũ constantinopolitanũ: tertiuz ephesinũ chalcedonen .iij.z.v. item constãtinopolitanum. vj. itez nicenũ. vij. viij.quoniã constantinopolis vsqz ad vnum apicem imutilata seruare z pari honore z veneratione digna habere:z que predicauerunt et statuerunt modis omnib⁹ sequi z predicare:z quecũqz condemnauerũt ore et corde condemnare profitetur

Quo autem tempore sexta synodus z.i.ij.z.iiij.z.v. cõgregate sunt beda in libro de temporib⁹ scripsit dicens.

e Isidoms.proponimus argu.qz illi qui sunt maioris auctoritatis debẽt habere prioꝝ vocẽ in electione.vt xix.di.in canonicis.vnde ꝫ anquiritana synodus fuerit prior nicena tñ,ppter maiorẽ auctoritatẽ nicena pponitur vt infra.e.di.c.sexta.ibi prima annotatio ꝛc.ar.extra de re scrip.ab cõdicato.

f Sexta.sexte synodi.falsa est littera:z dz ibi eẽ septime sinodi:qualiter.enis dubitaret sexta synod⁹ de eo qõ ipsa fecerat.ꝛc.

g Habeo.voluntatẽ.quidaz dicebãt tantũ vnã fuisse voluntatẽ in xpo ſz dicendũ est qp due fuerũt voluntates i eo qp homo fuit:vna sensualitatis sm quã ipse dixit:pat ſi fieri põt trãseat ꝛc. alia rationis sm quã ipse dixit:verũtamẽ nõ sicut ego.ſz sicut tu vis.

h Cõstantini.nõ illi⁹ magni cõstãtini qui fuit tempore filuestri.sub eo.n.fuit nicenũ cõciliuz tpe filuestri,

i Cõstãtini.cõtra insti. de dona.§.est z aliud insti,q nõ est per fa.test.secus vbi iustinianus vocat patrẽ suũ iustinuz ſz loquit hic de alio iustiniano sub quo sexta synod⁹ celebrata fuit tempore agathõis pape.vt.j.e.sexta.sub iustiniano autẽ cuius leges leguntur celebrata est quinta synodus:vt.j.e.c.sexta.

k Sub iustiniano.Sz certe nec sic cessat cõtrarietas qz taz leo qꝫ synodus loquit de capitu.distinguebat tẽpora z cõ cordabit scriptura.ij.q.j.milti

l Eadẽ. Nota qp eadẽ dicitur synodus:qz idẽ patres ibi cõuenerũt:simile.vij.q.j. veniqs.z.ff.de iudi.,pponebatur. Et est hic ar qp eadez sit causa appellationis cum causa principali.ij.q.vj.si qs in quacunqz.

m Sancta. viij. Hec cõcilia dicuntur octo:quia octies sunt celebrata vt hic: dicuntur z quattuor quia in quattuor locis celebrata.vt s.di.proxi.sicut.

Sexta.maiorē. Arg.q̄ non qui prior est tempore potior est iure ꝫ melior preferendus est.q̄ non gradus elegantior sed vite melioris actio comprobatur vt xxiij.q.iiij.sicut.ꝛ.rl,dis.non loca.ꝛ.c.multi in fi.in aut̄. de monachis.§.ordinatione honestioribus.enim honores debent argu.j.lxxv.dis. c j.in fi.ꝛ.ff.de mune.ꝛ bo. bonores. argumē.cōtra.C. de offi.magi.officiorum.ne mo agentium.et.lxj.distin. miramur.ꝛ.argumē.contra lx.di.c.penulti.ꝛ vlti.

De temporibus conciliorum.

Sexta[a] synodus vniuersalis cō stantinopoli congregata est ꝛ greco sermone conscripta temporibus pape agathonis exequēte pijssimo principe cōstantino intra palatium suuz simulqz legatis apostolice sedis ꝛ episcopis.c.l.residētibus

Prima synodus vniuersalis in nicena congregata est contra arrium ccc.xviij.patruz temporib⁹ iulij pape sub cōstantino principe. Secūda in cōstantinopoli.c.l.patrū contra macedoniū ꝛ eudoxiuz temporibus damasij pape ꝛ gratiani principis quando nectarius eisdē vrbis episcopus est ordinatus. Tertia i ephesina.c.patrum cōtra nestoriuz anguste vrbis episcopuz sub theodosio magno principe ꝛ papa celestino. Quarta in calcedone.vj.c. xxx.patrum sub leone papa temporibus martiani principis contra eutices nefandissimorū monachoruz presulē. Quinta in cōstantinopolitana ciuitate temporibus iulij pape sub iustiniano principe contra theodorum ꝛ omnes hereticos.

Prima autez synodus in nicena.ccc.xviij.patrū ꝓtra arriū alexandrinuz presbyteruz q̄ tres inequales gradus in trinitate assere/bat:patrē.ſ.maiorez:filiuz minorez spirituz sanctuz creaturā vel seruū: temporibus cōstantini principis et siluestri pape romani macharij hierosolymitani.alexandri:alexādrini q̄ cōdemnata eadē hereſi statuerūt canones.xx.quoz auctor maxime prefatus alexander episcopus fuit.

Secunda synodus in ꝯstātinopoli.c.l.patruz cōtra macedoniū ꝯstātinopolis episcopuz.q̄ negabat spirituz sanctuz deuz esse:temporibus gratiani ꝛ theodosij principuz:damasi pape romani:cyrilli hierosolymitani:nectari alexandrini q̄ cōdemnata p̄fata hereſi statuerūt canones tres quoruz auctor maxime beatus nectarius cōstantinopolis episcopus fuit. Tertia i ephesō.ccc. patruz ꝓtra nestoriuz ꝯstantinopolis episcopuz qui dicebat beatā virginez mariā nō dei sed hominis tātūmodo genitricez:vt aliā psonam carnis aliā faceret deitatis:temporibus theodosij principis iunioris celestini pape romani:iuuenalis cōstātinopolis episcopi:cyrilli episcopi alexandrini qui.xv.capitula cōtra nestorij blasphemias totidē canones auctore eodē sancto cyrillo anathematizando conscripserunt.

Quarta in chalcedone.vj.c.xxx. patruz contra eutices cōstātinopolis abbatē q̄ asserebat christuz post humanā assumptionē nō ex duab⁹ naturis existere ꝫ solā in eo diuinā naturā permanere:temporib⁹ martiani principis:leonis pape romani iuuenalis hierosolymitani:anatholij cōstantinopolis qui cōdemnata p̄scripta hereſi statuerūt canones.xviij.quorū auctor maxime idez sanctus anatholius cōstātinopolis episcopus fuit. Quinta in cōstantinopoli cōtra theodorū mesocbenū ꝛ omnes hereticos qui theodorus dicebat aliud esse dei verbū ꝛ aliud christuz ꝛ sanctā mariā virginez negabat dei genitricez fuisse: temporib⁹ iustiniani principis.iulij pape romani domui ātbiocen:eutichij cōstantinopolitani qui.xvij.capitula anathematizando descripserunt cōtra theodori ꝛ socioz ei⁹ blasphemias. Sexta in cōstantinopolis.c.l.patruz cōtra macharium anthiocenuz epm ꝛ socios eius q̄ vnā voluntatez ꝛ operationē in christo falsa suspitione asserebant temporibus cōstantini principis agathonis pape romani:gregorij ꝯstātinopolis:qui condemnata hereſi prefata anathematizando scripserunt. viij. capitula interius annexa.

Prima ānotatio anquiritane synodi dicit q̄ ante nicenā fert fuisse:ꝫ ppter auctoritatē maiorez postponit:in qua patres.xvj.statuerunt canones.xxiiij.quoruz auctor maxime vitalis anthiocenus episcopus extitit. Secunda neocesarien. que post anquiritanā ꝛ anthiocenā legit fuisse:in q̄ patres.xvij. statuerunt canones.xxiiij.quoruz auctor maxime vitalis episcopus salonitanus extitit. Tertia gangrensis:que post nicenā legit fuisse i qua patres xvj.statuerūt canones.xx. propter quasdaz necessitates ecclesiasticas maxime cōtra eustachiuz qui dicebat q̄ nullus in cōiugali gradu positus nec vllus fidelis qui nō omnibus renunciaret ꝛ q̄ possideret:spez vllā ad deum haberet ꝛ multa alia venenosa q̄ enumerare longuz est.

Quarta sardicensis in q̄ p̄res.lx. statuerūt canones.xxij.quoruz auctor maxime osius cordubēsis epūs ꝛ vincētius capuanus epūs ꝛ ianuarius beneuentanus ꝛ calepodi⁹ neapolitanensis sancte romane ecclesie legati extiterūt. Quinta anthiocena:in q̄ patres.xxx.statuerunt canones.xxv.quorū auctor maxime eusebius palestinensis epūs extitit.

Sexta laodicensis:in qua patres. xxxij.statuerunt canones.lxiij.quoruz auctor maxime theodosius extitit epūs. Septima carthaginēsis. in qua patres.cc.xxviij.statuerunt canones.xxiij.quoruz auctor maxime aurelianus carthaginensis epūs extitit:ꝛ sanctus Augu.hypon.epūs in eadē synodo legitur fuisse tēporibus honorij augusti. Octaua affricana sub theodosio minore augusto.in q̄ patres.cc.xxix.recitauerūt ꝛ firmauerūt canones.c.v.qui per diuersa cōcilia affricane pūncie tēporibus aurelij carthaginensis epi legunt esse cōscripti. Nona arelaten.in q̄ patres.cc.statuerunt canones quattuor quoz auctores maxime siluester vrbis rome epūs ꝛ sanctus maurinus arelaten.epūs exstiterunt tpib⁹ constantini augusti.sicut

a Qginti.a sardicense.

b Quod dicitis. regionib9. hoc est duplex ar. vnã tale. ex quo omnes alij hoc faciũt. ergo et tu observabis hoc. Ut nõ. s. xij. di. illud. t. c. quẽadmodũ. Itẽ ar. q9 nulli licet ignorare ea que publice facta sunt. xij. q. ij. q et humanis. viij. q. j. lj. xj. q. iij. cure. xx. di. si decreta. lxxvij. dis. c. vlti. xviij. q. j. parat9. ff. de institoria. ß. t si ß. p scribere. C. de liberali cau. si filiũ. extra de postu. prela. ad hoc. ar. ptra. lxxij. di. proposuisti. t. j. q. j. si quis a. simoniacis. et xviij. q. j. si quis dederit. primus regulare secundũ casuale propter casuz ignorãtis extra qui ma. ac. pos. cum in tua.

c Generalia ꝯcilia. In hac. xvij. dis. oñdit qui possunt facere cõcilia. Sunt autẽ cõciliorũ quedaz vniuersalia: quedã particularia siue prouincialia: quedam episcopalia. Uniuersale est qõ a papa vel eius legato cũ omnibus episcopis statuitur. Particulare siue prouinciale est qõ metropolitanus vel primas facit cũ suffraganeis suis. vt. xviij. di. c. j. t. xcij. di. si quis episcopus. Sed vniuersale nõ dz fieri sine auctoritate pape vt hic. nec particulare sine auctoritate metropoli. vel primatis: nec episcopale sine auctoritate epi. Metropolitanus tamẽ põt facere ꝯciliũ sine auctoritate primatis. vt. xcij. dis. si qs episcopus. similiter episcopus sine auctoritate metropolitani vt. xxxviij. di. quãdo t. xij. q. ij. placuit. nec ob. qõ legit. j. di. prori. c. ꝓpter. in fi. t. c. pe. q. illud est intelligenduz de prouincialibus concilijs. vel intellige illud de canonibus cõstituendis. Jo.

d Sinoduz. s. generalez.

e Congregare. cõueniunt episcopi ad examinandã causam criminalem alicuius clerici t fm hoc est arg. q9 talis ꝯgregatio cp̃or nõ dicit synodus generalis

f Regula. Legatus ad hoc specialit destinat9 alias nõ posset legatus facere conciliũ vt no. s. dist. iij. §. porro t extra de offi. leg. qõ translationem.

g Ratũ est. argu. q9 id qõ nullũ est nõ põt ratũ haberi vt no. ir. q. ij. c. nullus alterius. eẽ de elec. auditis.

quidaz asserunt. Decima iterum arelaten. in qua patres. xviij. statuerunt canones quoruz auctor maxime cesarius arelaten. episcop9 temporibus augusti. cõstantini extitit.

Undecima iteruz arelaten. in qua patres. xviij. statuerunt canones.

Duodecima iteruz arelaten. in vt cohortẽsio in qua patres. xj. statuerunt canones. quorũ auctor maxime sanctus cesarius episcop9 extitit

Tertiadecima iterum arelaten. in qua patres. xviij. statuerunt canones: quoz auctor maxime sarpidi9 arelaten. episcopus extitit. Quartadecima auracien. in qua patres. xxvj. cõstituerunt canones quoruz auctor maxime hilarius episcopus extitit. Quintadecima empanen. in qua patres. xxvj. statuerũt canones. ix. quorũ auctor maxime cesarius extitit episcopus. Sextadecima agathen. in q̃ patres. xxxix. statuerunt canones. quorũ auctor maxime arelaten. episcopus extitit.

Septimadecima aurelianen. in q̃ patres. lxxij. statuerũt canones quoruz auctor maxime aurelianus arelaten. episcopus extitit. Octauadecima iteruz aurelian. in q̃ patres. xxx. statuerunt canones: quorũ auctor maxime melianus epẽs rhodonen. extitit. Nonadecima iterũ aurelianen. in qua patres. xxx. statuerũt canones: quoz auctor maxime sanctus albinus andegauensis epẽs extitit. Uicesima aluernẽ. in q̃ patres. xv. statuerũt canones. quoruz auctor maxime honoratus brelitẽ. epẽs extitit. Xxj. maticen. in q̃ pres. xxj. instituerunt canones: quorũ auctor maxime priscus lugdunẽ. epẽs extitit. Xxij. iterũ maticen. iq̃ pres lxxxvj. statuerunt canones: quoruz auctor maxime idez priscus lugdunen. epẽs extitit. Xxiij. lugdun. in q̃ pres. xviij. statuerunt canones: quoruz auctor maxime philippus vienen. epẽs extitit. Xxiiij. iterũ lugdun. in qua patres. xx. cõstituerunt canones: quoruz auctor maxime idẽ priscus lugdun. epẽs extitit. Si qõ nicena synodus. xx. canones supra statuisse dicit contrariũ videt ei quod in epistola athanasij inuenit. Scribit enim athanasius alexandrinus episcopus marco pape ita dicens.

Epistola athanasij postulantis capitula niceni concilij.

Septuaginta niceni concilij capitula q̃ de prefata synodo in bente dño meo alexandro decreta omniuz episcoporum attuli: q̃ sunt igne cõbusta optamus vt a sede sancte ecclesie vestra auctoritate percipere p̃ p̃sentes legatos mereamur.

Itẽ presentibus nobis. lxx. in memorata synodo capitula tractata: sunt. xxx. a grecis greca edita lingua t. xxx. a latinis similiter edita latina lingua. Sed visuz est. ccc. xviij. episcopis spiritu sancto repletis t maxime iã dicto alexãdro t apo. se. apocrisarijs. vt. x. capitula adunarent: alijs atqz alijs cõgruis locis inserentur t ad formã. lxx. discipuloruz vel totius orbis terre linguarũ. lxx. tanti t tam excellentis cõcilij fierẽt capitula q̃ omnez xpianoruz infoꝛmarent orbez. Quomodo ergo xx. tantuz capitula i nicena synodo statuta dicunt cum. lxx. capitula vt athanasius scribit i ea statuta monstrentur. Dis ita respondet capitula nicene synodi quedã in dissitudinez abierũt: viginti tantuz in romana ecclesia habent. Unde stephanus papa scribit dicens lutbobio episcopo maguntino.

Nicen concilij. xx. tantuz capitula habentur.

Viginti[a] tantuz capitula nicene synodi in sancta romana eccle. habentur: sed quo negiectu alia defecerunt ambigũ est: plurimi arbitrantur anthioceno concilio esse ea inserta. Sardicense quoqz conciliũ auctoritate nicolai pape recipit: Unde idẽ scribit clero ostãtino.

Auctoritate apostolica sardicense conciliũ recipitur.

Quod dicitis[b] neqz sardicense ꝯciliuz neqz decreta alia vos habere sanctoruz patruz vel recipere: non facile vobis facultas credendi tribuitur: maxime cuz sardicense conciliũ qõ penes vos in veltris regionibus actum est t omnis ecclesia recipit: qua ratione cõueniat: vt hec sancta constãtinopolis ecclesia abijceret: t vt dictũ est nõ reciperet

Di. .xvij.

Generalia quoqz cõcilia[c] vel quoruz tempore celebrata sunt: vel quoruz auctoritas ceteris preemineat: sanctoruz auctoritatib9 supra monstratum est. Auctoritas vero aggregãdoruz conciliorum penes apostolicã sedez est. Unde marcellus papa scribit maxentio episcopo.

Absqz romani pontificis auctoritate synodum aliquibus congregare non licet.

Sinoduz[d] episcoporum absqz huius sedis romane auctoritate quãquaz quosdã episcopos possitis ꝯgregare[e] non potestis regulariter facere[f] Neqz vllum epm qui hanc appellauit apostolicã sedem damnare: ãtequã hinc sentẽtia diffinitiua ꝓcedat. nã si seculares in publicis iudicijs libellis vtunt appellatoꝛijs: quãto magis sacerdotib9 hec eadez agere dz qui sup illos sunt de qbus dictũ est. Ego dixi dij estis

Itez iuli9 papa orientalib9 epis.

Non est ratuz conciliũ: qõ auctoritate romane ecclesie fultũ non sit.

Regula[g] vestra nullas dz vires nec habere poterit quoniã nec ab orthodoxis episcopis hoc ꝯciliũ actuz est nec romane ecclesie legatus interfuit: canonib9 precipientibus sine eius auctoritate ꝯcilia fieri nõ debere: nec vllũ ratũ est aut erit vnquã ꝯciliũ qõ ei9 nõ fuerit fulcitũ auctoritate. Itez damasus papa.

a Hic sedi cõcessa. Hic expresse habet q illud qđ soli pape ꝓpetur nõ trãsfertur generali mãdato nisi specialiter mandet vt extra de offi.lega.qđ translationẽ.que autẽ illa sint diri.xij.di.preceptis.ꝛ alia habes extra de offi. lega.quod trãslationem.

b Nec licuit.particularẽ. Ad aliquid generaliter statuendũ vel ad reuocãduz illud qđ in vniuersalib9 cõciliis est statutuz:vt isti epi q volebãt retractare statuta cõstãtinopol.synodi. Videt hic q ad solũ papã spectat interpretari statuta vniuersalis concilij ꝛ extra de cõcessi. pre.ꝛ ec.nõva.dilectus.arg. cõtra q ab omnib9 episcopis vel a sanioꝛi parte eoꝛuz qui interfuerũt.pot fieri interpretatio.qꝛ ab eo.pdite dz interpretatio q ius statuit:ex de sentẽ.ercõmu.inter.de iudi.cũ venissent.

c Ad recipiendaz. Eo ipso q qs errat non dicit hereticus si paratus est corrigi.vt xxiij.q.j.hec ẽ fides.ſz si dubitat de fide hereticus dicit: vt extra de hereti.c.j.

d Per seculares. Pñt ergo laici coercere clericos etiã nõ depositos in casibus.vt no.xxiij.q.v.principes.alias autẽ etiã depositũ nõ potest laicus punire nisi incorrigibilis sit.vt ex de iudi.cuz nõ ab homine. Nũquã.n.clericus quãtũcũq; sit criminosus tradẽdus est curie secularis dũmodo possit corrigi p ecclesiasticã potestatem:vt xxxj.di.dictũ.ex de iudi.at si clerici.nisi in crimine falsi litterarũ apostolicarũ.vt extra de cri.fal.ad falsarioꝛuz. Itẽ habes hic q vbicũq; deficit ecclesiastica potestas:semper recurrit ad brachiũ seculare.ꝛ.xj.q.j. petim9.ꝛ.xxiij. q.v.de ligurib⁹.

e Multis.hortatu.ar.q auctoritas superioris nõ excusat.vt.xij.q.ij.gcũq; militũ. arg.cõtra.xij.q.ij.de rebus.lxiij.di.salonitane.tu dic q i leuib9 excusat als nõ

f Ad maioꝛes.i.ad metropol. Et ita cum: appellat ab omnib9 epis ꝓuincie ad metropoli.videt q metropoli. solus maioꝛ sit omnib9 epis ꝓuincie:qꝛ de pari ad parez nõ lz appellari.ij.q.vj.§.anterioꝛuz.ver.idẽ etiã. Itẽ hic appellat a metropol.ad cõciliuz metropo.j.ij.q vj.ois ꝛ sic cõciliũ est maius ipso metropol.ꝛ sic appellat ab aliquo ad seipsuz cũ aliis ꝛ ẽ si. ff.quãdo ap.fit.l.j.§.solent. Sed qd est qđ hic dicit q si dissentiũt epi recurrat ad superioꝛẽ quare non statur hic sententie pluriũ.vt.lxv.dist. sane. Intelligũt quidã q hic dicit in cã criminali episcopi vbi oportet oẽs epos cõsentire.vt.vj.q.iiij.c.j.ꝛ.ij. Sed pot intelligi in eo casu quãdo in ꝓuincia dubitat de negocio aliquo inter epos:tũc recurrit ad sedẽ superioꝛem. Vel ſtelligas in eo casu etiã quãdo dissentiũt epi in sententia:nõ q sentẽtiã aliquã

Nullus vsurpet ꝓcessa ro. ecclesie

Hic soli sedi concessa a nullus vsurpare sine ei9 ꝓsultu presumat:q nõ vult honoꝛe ecclesiastico indignus aut contemptoꝛ iudicari.

Item gregoꝛius papa.

Absq; apostolice sedis auctoritate synodũ aliquibus cõgregare nõ lz.

Nec licuit ꝙlicui aliquãdo nec licebit particularez synodum cõgregare:ſz quotiẽs aliqua de vniuersali synodo aliquibus dubitatio nascit:ad recipiendã de eo qđ non intelligunt rationẽ:aut sponte hi q salutẽ anime sue desiderãt:ad apli caz sedẽ pro recipienda rõne cõueniant:aut si forte sicut de talib9 scriptuz est:peccatoꝛ cũ puenerit i profundũ malorũ cõtemnit:ita q obstinati cõtumaces extiterint. vt doceri nõ velint:eos ab eisdẽ sedib9 apli ci9 aut attrahi ad salutẽ quoquo mõ necesse est:aut ne aliorũ pditio esse possint:secundũ canones per seculares oportet opꝓmi potestates.

Itẽ pelagius papa:episcopis q cõnenerant ad illicitã vocationẽ ioã nis cõstantinopolitani episcopi.

Nõ est ꝓciliũ ſz cõuẽticuluz qđ sine sedis aplice auctoritate celebratur.

Multis denno apostolicis ꝛ canonicis atq; ecclesiasticis instituimur regulis:non debere absq; sententia romani pontificis concilia celebrari. Quapꝛopter vt iaz dictũ est recte nõ cõciliũ sed conuenticuluz vestruz vel cõciliabuluz cassat: ꝛ qcqd in eo actuz est irritũ habeat ꝛ vacuũ: vos quoq; deinceps videte vt nullius hoꝛtatu in talia pſumatis:si apostolice sedis cõione carere nõ vultis.si vero i qualibet ꝓuincia oꝛte fuerint qstiones:ꝛ iter ipsos ꝓuincie epos discrepare ceperit ratio:atq; inter ipsos dissidentes non cõueniant ad maioꝛẽ tũc sedẽ referantur:ꝛ si illic qđ facile ꝛ iuste nõ discernunt: vbi fuerit synodus regulariter congregata canonice ꝛ iuste iudicent. Maioꝛes vero ꝛ difficiliores qstiones vt sancta synodus statuit ꝛ beata cõsuetudo exigit:ad sedem semp referant apostolicam.

Item simmachus papa.

Ꝓuincialia concilia sine romani põtificis ꝑsentia põdere carebũt

Concilia sacerdotũ ecclesiasticis legib9 quotannis decreta p ꝓuincias:qꝛ presentiã pape nõ habent valitudinẽ pdiderũt:legitis insanissimi aliquãdo in illis ꝓuincijs maioꝛib9 preter apostolici apicis sanctionez aliquid constitutũ:et non de maioꝛibus negocijs ad cõsultationez siquid occurrerit prefate sedis arbitrio fuisse reseruatum.

Hinc etiã cũ auctoritas theodo

proferant.sed qꝛ videt qbusdã vno modo sententiãdũ:alijs alio modo.

g Adaiotes.vt de fide.vt.xxiij.q.j.quotiens.

h Concilia.sacerdotum.i.episcoporum.

i Perdiderũt. Nota q aligs dicit pdere qđ nũquã habuit sic v.q.vj.qꝛ iuxta.xxiij.q.iiij.guilisarius.xxij.di.quoniãdã fic.xxij.q.ij. quero ꝛ.c. Adoyses.

k Hinc etiã.precepisset. Isti epi venerunt ad citationẽ regis.non q venire tenerent:ſz vt reuocarent eũ ab erroꝛe suo simile ad hoc extra de excep.olim.

l Iussione dñi.habet ergo romana ecclesia auctoritatẽ a cõciliis.ſz impatoꝛ a populo. vt.xciij.di.legimus i fi.ꝓtrariũ huic signat.xxj.dist.quãuis.ꝛ.xxij.di.oẽs vbi dicit q romana ecclesia hz primatũ a dño ꝛ nõ a cõciliis.ſz dic principaliter habuit a domino.secundario a cõciliis.

m Reuerentiã.dz impatoꝛ reuerentiaz ecclesie ſz de reb9 ecclesie nihil põt disponere.vt.xcvj.dist.bñ. vñ nec dignitates nec pbendas dare põt.vt xxj.q.vij.figs deinceps.arg.cõtra.ex de cõsue.cũ inter.i parte decisa.vbi dicit rex cõferre decanatũ.sed hoc forte ex cõsuetudine et ex priuilegio. xxj.q.j.hinc etiam.

n Immunis.j.ij. q.vij.§.itẽ cũ balaam. in fi.cõtra ibi dicit q simoniacus post restitutionez rũdere tenetur accusatoꝛib9.ſz dic q primo fuit accusatus de heresi ſz cuz appareret calumnia accusãtis.postea fuit absolutus.vt h dicit

o Ante tps.qđ fieri nõ debuit.vt.viij. q.iiij.nõne.§.illud.

p Synodo.vt.xcvj.di.bene.

q Episcopos. sue tps. Benerale est q q prius dignitatẽ ceperũt pferendi sunt aliis.vt lxxiij.di.epoꝛ.ꝛ.lxxv.di.c.vl.ꝛ ex de ma. ꝛ obe.c.j.qm̃ ille gradus ceteros ãtecedit quez laboꝛ pluriꝛ et stipẽdia longioꝛa fecerũt anteire. vt.C.de offi.magi.off.le.nemo.nisi ſi aligs recipit dignitatẽ a pncipe.ille.enim preponit alijs.vt extra de maioꝛi.ꝛ obedien.p tuas ꝛ.ff.de albo scri.l.ij. ꝛ nisi sit loco metropolitani.vel alicuius maioris dignitatis q lz sint posterius ordi

nati.tamē preponuntur aliis:vt hic in palea placuit.

a Piscoporū.Hic intitulatur.xviij.di. In ꝓma dist.magister ostendit q̄ prouincialia ꝯcilia nihil generaliter possunt cōstituere ideo cōsequenter ostendit.ad qd sint vtilia. Addit etiā quotiens i anno ⁊ quo tēpore anni ⁊ cuius auctoritate sint

e celebrāda ⁊ q̄ metropolitan⁹ nihil dz exigere ab⁹ episcopis cōuenientibus ad cōcilium addit de pena epi q̄ni vocatus ad synodū nō venit. In fine dicit q̄ infra ser mēses dz episcopus indicare suis subditis ea q̄ in cōcilio acta sunt.

b Constituendū. Istud nō est verū:q̄ episcopi bene pūt cōdere canones episcopales.⁊ archiepiscopus ꝓuinciales q̄ q libet popl⁹ ⁊ quelibet ecclesia sibi pōt statuere aliq̄s ius.vt ff.distin.j.ius ciuile. ⁊.viij.di.q̄ cōtra ⁊.xj. di.catholica.⁊.xij.di. illa.⁊ de ꝓse.di.iij.c.j. ⁊ ex̄ de fer.ꝯquestus ſz de maiorib⁹ negocijs nō⁹ possunt aliqd statuere.vt hic.⁊.xij. di.preceptis.

c Oēcilijs bini hoc corrigitur j.e.quoniam.⁊ ex̄ de accusa.sicut olim.

d Be omnibus.ad cos spectantibus.

e Ordines.i.laicos vel clericos,loquitur primativl patriarche

f Metropolitan⁹. nota q̄ i magnis negocijs semper ꝯsulet archiepiscopus suuz primatē.vt h.⁊.lxv. di.de psona.⁊.vj.q. iiij.si inter epos. Itez habes hic q̄ primas nō dz interesse ꝯcilio metropol.⁊.xcij.di.c. pen.⁊.xj.q.j.si cleric⁹ aduersus.

g Instruere.ergo iudex a quo appellat pōt instruere iudicez ad quē appellatur.et ei⁹ causaz quare non recipit eius ap.⁊ exēplu sibi reddere dz. vt.ff.de ap.recipi.sciēduz nō tñ tāquaz testis,vt.ij.qōe.vj.statuendum.

b Habeat.dies q̄ dragesime.in se.c.dicit q̄ post tertiaz hebdomadā pasche.sed iste canō preindicat illi:q̄ iste canō preindicat illi:q̄ iste canō est niceni cōcilij vel loquitur ſm diuersas cōsuetudines.⁊.vj.di.c.serta.ver.prima.

i Simultatibus.Simultas est odiū priuatuz.lxv.di.c.j.

k Circa tempus.idibus octobris.vt.j.c.seq.

l Propter.admonēat.i.cōuocent vel ppie ⁊ sic est ar.q̄ mora pōt purgari lz certus dies sit appositus:alias quare admonerentur sic.j.e.di.quoniā.⁊ ex̄ de cōcess.præben.⁊ ec.nōva.q̄ diuersitatē.⁊.ff.de periculo.⁊ com.rei ven.l.j.§.lz autē.arg.cōtra ex̄ de elec.cū in cunctis.ar. cōtra.vij.q.j.presentiū.⁊.xx.q.ij.puella.⁊.C.de ꝓtrahē.sti.magna.⁊ ex̄ de do.⁊ cōtu.cū dilecti.So.vbi dies prefigitur a canone mora pōt purgari.secus si ab homine prefigit dies.arg.ff.de ar.si cū dies.§.vl.⁊.l.celsus.io. Sed hoc nō est verū vt extra de sup.neg.prela.lz vbi dici videt q̄ mora purgari nō possit.sed certe noua decre.dicit q̄ in solutione pensionis mora intra breue tempus possit purgari.vt extra de locato.c.vlti.sed illa loquitur in alio casu q̄ decre.licet vel dic q̄ illa corrigit decre.licet.b.

Di. xviij.

c Piscoporū igitur cōcilia vt ex premissis apparet sunt invalida ad diffiniendum:ad cōstituendū nō autez ad corrigendū. Sunt enim necessaria episcoporuz concilia ad correctionē ⁊ ad exhortationē:que ⁊ si nō habent vim constituendi:habent tamē auctoritatē imponēdi et indicendi qōd alias statutuz est ⁊ qōd generaliter seu specialiter obseruari preceptum est. Ex gabilionensi cōcilio.c.vj. Palea.

Placuit vt cōseruato metropolita.primatu:ceteri episcopi secundū sue ordinationis temp⁹ alius alij deferat locū. Unde leo papa anastasio thessalonicensi episcopo.

Bini cōuentus per singulos annos ab episcopis celebrentur.

De cōcilijs autē episcopalibus nō aliud indicimus:quaz sancti patres salubriter ordinauerunt. vt scilicet bini⁹ ꝯuentus p̄ annos singulos habeant⁹ in q̄bus de omnib⁹ querelis q̄ inter diuersos ecclesie ordines⁹ nasci assolent iudicet:acsi forte inter ipsos q̄ presunt de maioribus peccatis qōd abest nascit causa:q̄ pronunciali examine nequeat diffiniri: fraternitatez tuaz de totius negocij qualitate metropolitanus⁹ curabit instruere⁹ vt si cōā positis partib⁹ nec tuo fuerit res sopita indicio:ad nostrā cognitionē quicquid illud ē trāsferatur. Idē ex niceno ꝯcilio

Quo tempore cōcilia episcoporuz sunt celebranda.

Habeatur semel concilinz ante dies quadragesime⁹ vt omnibus si que sint simultatibus⁹ amputatis mundū ieiunium ⁊ solēne deo possit offerri.secūdū vero agat⁹ circa tempus⁹ autumni. Itez ex antiocheno concilio.

Ad mor correctionez ⁊ controuersiaruz dissolutionez bis in anno epi scopale concilū fiat.

Propter ecclesiasticas causas ⁊ q̄ existunt ꝯtrouersias dissoluendas sufficere nobis visuz est bis in anno p̄ singulas ꝓuincias episcoporuz cōcilinz fieri. Semel quidez post tertiā hebdomadaz paschalis solemnitatis:ita vt quarta hebdomada q̄ sequit ⁊ in medio temporis inter pascha ⁊ pentecosten cōcilium cōpleatur.admoneāt⁹ autez cōprouinciales epos bi q̄ in ampliorib⁹ ciuitatib⁹.i.metropolitanis degūt.

Secundū vero concilinz idib⁹ octobris habeat:q̄ dies apud grecos hyberperitij mensis⁹ decimus inuenitur. In ipsis autez concilijs ⁊ presbyteros ⁊ diacones p̄sentes esse oportet:⁊ omnes⁹ quotquot se lesos existimāt ⁊ synodicā expectare sententiaz:nec liceat aliquib⁹ apud semetipsos concilia⁹ sine metropolitanoruz ⁊ episcoporuz cōscientia et cōsensu facere:q̄bus ⁊ de omnibus causis⁹ constat esse p̄missuz iudiciū.

Item ex conci.laodicen.

Semetipsos accusant:q̄ vocati ad synoduz venire contemnunt.

Non oportet vocatos epos ad synodū contemnere venire:ſz adire debere ⁊ aut docere aut doceri⁹ q̄ sunt ad ecclesie ceteroruq̄z correctionez vtilia qōd si contempserit seipsos vident accusare⁹ nisi forte ire nō possint. Itē ex ꝯcilio calcedo.

Corripiatur episcopi qui ad ꝯcilū vocati venire recusant.

Peruenit ad nostras aures qōd in ꝓuincijs ꝯstituta episcoporuz concilia minime celebrent⁹. hoc ex eo probat⁹ qōd multe⁹ q̄ correctione opus habent ecclesiastice res negligantur. Statuit hec ergo sancta synodus secundū regulas patrū bis in anno in vnuz ꝯuenire p̄ singulas ꝓuincias epos vbi singula q̄ emerserint corrigant⁹. Qui vero nolnerint cōuenire epi ꝯstituti in suis ciuitatibus:⁊ hoc maxime cū sint corporis sanitate fint ꝯsistentes cū etiā ab omnib⁹ alijs vrgentib⁹ necessitatibus⁹ ⁊ inexcusabilibus negocijs sint liberi.licere eos fraterne charitatis cōmotionibus corripi. Itē ex cōcilio.vij.synodo.

Canonicis subiaceat penis metropolitanus qui saltem semel in anno celebrare concilium negligit.

Quoniā quidez regula⁹ est que dicit bis in anno p̄ singulas ꝓuincias oportere p̄ cōuentū episcoporuz regulares inquisitiones propter fatigationes ⁊ vt opportune habeant⁹ ad iter agendū bi qui cōgre

m Idibus.hoc falsum videtur.q̄ idus semp est i.xiij. die vel.xv.ſm q̄ none precedunt.si enim mēsis.hz.iiij. nonas sunt idus in.xij die. si vero ser nonas sunt i.xv. die ⁊ ita idus nunq̄ sunt in x.die verū est apud nos:sed apud grecos bene est i.x.die dicūt qdā q̄ idus quādoq̄z dicit large.vt h.ſ.totū illud tempus ex quo post nonas statiz incipiūt cōputari:vt cū dicitur.viij.idus.vij.idus ⁊ sic deinceps.nā in prin.mēsis dicit calende.deinde.iij. vel.vj.nonas deinde terminatis nonis dicit.viij.idus septimo idus.quare ergo dicitur q̄ fit decimus.ſz dicas q̄ h vocat hoc nomine idus quēlibet die qui est iter illos dies q̄ dicāt idus.nō vltimuz die illoz q̄ ꝓpie ⁊ absolute dicit idus.alia expositio que fit hic non valet.

n Il hyberperiti mensis.i. octobris.

o Et omnes.⁊ pro.i.alias si omnes debent conuenire de ꝓuincia.quare eps reseraret eis oīa ea q̄ fierent i synodo.vt.j.c.decernimus.

p Concilia ꝓuincialia.q̄ quilibet eps irrequisito metropolitano pōt facere concilia epalia. vt.xxxviij.dis.q̄.

q Causis.que ad statum prouincie spectant.

r Non oportet doceri.lz enim nō debeāt indigere doctrina. vt.j.q.vij.cōuenientib⁹.tamē discere debent.xxiij.q.iij.si habes.

s Accusare.i.d. bēt ercōicari.vt.ij.q.vj.q̄sq̄s prelat⁹.

t Peruenit.q̄ multe argu.q̄ p̄ sequētia itelliguntur ⁊ presumunt⁹ precedentia.nā siquis ab hereticis p̄ violentiā tractus fuerit ⁊ p̄ mensez steterit cuz eis presumit⁹ nō tractus.vt.j.q. j.cōstat. Itē ar.cōtra ꝓlatos ex vicijs subditorum ⁊ cōtra magistros ex vicijs discipulorum.vt.xxviij.di.priusquā. ⁊.xxij.q.ij.qō ait.liij.di.legē xij.q.ij.quattuor.xliij.dist. multis.xxxiij.q.j.cū p̄ bellicam.⁊.C.de adul.bi qui.

u Necessitatib⁹ q̄ necessitas excusat.habet⁹ de ꝓse.di. iiij.bi q. Itē siquis ꝓpter tē pestatez vel fluuiū:vel q̄ vocatus est ad testimoniuz vel ad dignitatē:vel si incipit ab eē causa reipubli.vel si domestico funere impedit.vel si maius negociū ipsum trahit excusat.vt.ff.siquis cau.l.ij.§.j.⁊.ij.⁊.l.iiij.⁊.ff.er qbus cau.maiores.itē bi vel si ad maius tribunal vocatus est.vt.ff.de re iudica.contra pupilliuz.§.is qui codē. Itē timor hostiū.extra de appel.ex parte.

r Quoniā quidē regula. Illud no.q̄ cū hec synodus velit corrigere antiquā cōstitutionē facit mentionē de ipsa.⁊ sic est hic arg.q̄ vna cōstitutio nō reuocet⁹ per aliā nisi faciat mentionē illius.sic est in rescriptis.q̄ aliter nō videtur papa ex certa scientia contrariū cōstituere.sed hoc nō dico verū ⁊ lz in rescriptis ⁊ priuilegijs requiratur q̄ fiat mentio priorū ad hoc vt priora reuocent⁹ nō tamē est ita in ꝓstitutionib⁹ ⁊ hoc ideo q̄ ꝓstitutio pcedit ex libero motu dñi

pape.ꝛ qꝛ oĩa iura hz in scrinio sui pectoris,vt.C.de testa.omniũ. Itẽ ꝛ cẽ ar.ad hoc eꝫ de cogna.spi.c.j.similiter in testamentis nõ requirit ꝙ fiat mẽtio prioris.qꝛ testamẽtũ ꝑ lege fuak.xiij.q.ij.c.vlti.nisi in duob⁹ casibus.vt si fit testamentũ factũ inter liberos,vt.C.de testa.l.hac ꝓsultissima,§.ex imperfecto,ꝛ aũt. inter liberos,ꝛ nisi ipse testator legẽ sibi testãdi dixerit:cũ dixerit si fecero aliud testamentũ nõ valeat.qꝛ tũc faciendo hz oportet ꝙ faciat mentionẽ de primo.vt.ff.de leg.iij.siquis in prin.in cõcilijs aũt antiquius obtinet si est potioris auctoritatis.vt.l. di.dño sancto in fi.io.vez ẽ ꝙ in rescriptis ꝓtinet.hz oĩz factorũ hr̃e memoriã poti⁹ ẽ diuinitatis ꝙ humanitatis. C.de vete.iu.enu.l.ij.§.sigs nec ꝓsumit papa ex certa sciẽtia ĩdulgere ꝑ scẽz rescriptũ post primũ sup eodez.hz ꝓsumit ꝙ hoc faciat imemor prioris,eꝫ de of.dele.ex pte. ipsuz.n.fallit oblivio.xxxiij. di.preterea.hz vt tangit i glo. io.ipse hz vel presumit habere oĩa iura i scrinio pectoris sui in legib⁹ꝛ cõstitutionib⁹ cõtinent̃ iura ꝛ posteriores tollit priores hz nõ faciat mentionem de ipsa.ff.de leg.non ẽ nouũ. In testamẽtis aũt alia est ratio ne libertas supremi iudicij infringat̃.qõ esse nõ dz.ff.pro socio.cũ duob⁹.§. idez rñdit,qꝛ nihil ẽ qõ magis hominibus debeat ꝙ ꝙ suprema voluntatis liber sit stabilis:ꝛ liberũ qõ iterũ non reddit arbitriuz.C.de sacrosanc.eccle.l.j.in fi.hz in duobus casibus supra notatis i glo.io.ẽ speciale.bar.

a ¶ Excusatione.frivola nã rationabiles exceptiões semper admittunt̃ vt eꝫ de offi. dele.ex parte.

b ¶ Cõmunione.nõ.princi pes posset excõicari.qõverũ est etiã a sacerdotibus.vt.j. dis.xcvj.duo sunt.xj.q.iij.si autez nobis,ꝛ.C.vbi de criagi.oportet.aũt.q̃ i ꝓuincia

c ¶ Delvi.videtur ergo ꝙ si aliquis p viz detineat̃ ab aliquo ꝛ aliqd interim fit cõtra ipsuz ꝙ retractari possit illõ. Idẽ ẽ si p doluz alterius nõ veniat.vt eꝫ de in integ.resti. er litteris,sed cõtrariũ legit̃. ff.siquis caut.l.ij.§.vlti.ꝛ.ff. de eo per quẽ factũ erit.l.vl. vbi dicit ꝙ si p doluz aut p viz alicuius aliquis nõ venerit ad iudiciũ non revocat̃ id ꝙ factuz ẽ.sed datur actio cõtra ipsum impedientẽ.sed dic ꝙ nõ revocatur ipso iure sed per in integ.resti.vel in eo casu revocatur quãdo detentor nõ ẽ soluendo.extra de restitu.spo.olim.

d ¶ Quadrupluz.arg.ꝙ clerici possunt̃ pecunialiter puniri et punire.ꝛ.xxiij. di.q̃q̃ in fi.ꝛ.xvij.q.iiij.diffiniuit.ꝛ.c.siquis deinceps.ꝛ.xxiij.q.v.de ligurib⁹. arg.contra extra de penis lz,sed dic ꝙ vbi pena spiritualis ẽ in iure statura.nõ debet infligi pecuniaria.alias secus,eꝫ.vt lite nõ cõtesta.quoniã in fi.Ideo aũt puniuntur in quadrupluz.qꝛ crimẽ cõcussionis cõmisit.qõ punit̃ pena quadruplu.j.q.j.quidã.ꝛ.q.vij.sanctim⁹.in fi.ꝛ tam laicus q̃ clericus punit̃ pena cõcussionis:vt.xxiij.q.j.militare.hic signatur cõtrarium.xij.q.ij.fraternitas.vbi dicit ꝙ ecclesia nõ debet suũ cuz augmento recipere.sed dic ꝙ hic non recipit nomine ecclesie sed proprio nomine.xvj.q.vi.si epm.

e ¶ Eulogijs.eulogie dicunt̃ munera que deferunt subditi suis prelatis.

f ¶ Dinus.arg.ꝙ magistri nõ petent collectã a scholaribus vt libentius veniant ad scholas.sic.j.q.j.baptizandis.ꝛ.c.placuit ver.vnusquisqz.j.q. iij.vendentes.

g ¶ Respuende.arg.ꝙ quedã licite possumus recipere:q̃ tamẽ petere probibemur.vt.j.q.iij.placuit.e.q.q̃ pio.xiij.q.ij.q̃sta.

h ¶ Episcopus legatum.arg.ꝙ licet citatus ad iudiciuz venire non possit. nihilominus tenet̃ mittere procuratorẽ.v.q.iij.si egrotans,ꝛ eꝫ de appo. cõstitutus.arg.contra eꝫ de procu.querelã.de hac materia queras.v. q.iij.si egrotans.sed illud.c.querelã.loquitur in ardua causa.

i ¶ Lacuit.neqz egritudine,graui vt.j.e.siquis episcoporũ.nõ enim excusat lenis febricula vel vetus quartana.vt.ff.de edil.edic.l.j. §.sed sciendum.

k ¶ Litteratorie. vel etiaz per certũ nũciuz cui credi possit.vt.xcvij.di.nobilissimus. eꝫ de offi.dele.prudẽtiaz.extra de rescript. ex parte ꝛ.c.scisciat⁹.

l ¶ Rationẽ. Nõ nõ sufficit dicere se non posse venire nisi rationẽ impedimẽti assignet.sic eꝫ de offi.et po.iu.dele.prudẽtiã. ꝛ de rescrip.scisciat⁹. ꝛ illaz causam ꝓbabit.vt.iij.q.v.qsqs. in fi.ꝛ per vnuz testẽ eaz põt probare vt eꝫ de ꝓcur.ex insinuatione.licet sit arg.cõtra extra de inte.resti.ex litteris.io. Sed certe credo hoc cẽ speciale vt vni testi credatur cũ suo iuramẽto.ioã.

m ¶ Cõiunez.videt ꝙ aliquis põt esse excõmunicatus in vna ecclesia ꝛ nõ in altera vt hic.ꝛ.lviij.di.sigs de alterius.ꝛ sic ẽ cõtra .iiij.q.v. quisqs. sed dic ꝙ iste non est excõmunicatus.hz cũ aliis episcopis nõ cõmunicabit:qꝛ nõ veniet ad negocia ipsorum vel ad.cõsecrandu epm cũ aliis.

n ¶ Episcop⁹ abbatez.hoc itelligi potest de abbatibus cisterciẽ.ordi. vt extra de sta. mo.c.j. nisi pro crimine enormi.xj.qõe.iij.priuilegium arg.extra de priui.tuaruz. sed alij abbates debent venire ad conciliuz.vt.xviij.qõe.ij.abbates ꝛ j.c.decernim⁹.ꝛ hãc paleam habes,xviij. q.ij.§.vlti.

o ¶ Siquis autem antequã sic.j. de cõsue.dist.j.omnis.xj.q.iij.certum.

p ¶ Nisi in sequenti.sic ergo quandoqz differtur absolutio vt maiorib⁹ ci sit absolui coram multitudine.similiter in sacrilegio differtur vt diutius cõfundatur.xvij.q.iiij.siquis suadente.sic differtur absolutio illius q multuz deliquit.vt.xj.q.iij.qui iubente vnde lz ante voluerit absolui nõ audiẽt.alias regulariter nõ debet differri vt eꝫ de appel. qua fronte.

q ¶ Si episcopus pontificis.i.episcopi.vt.ij.q.vij.c.accusatio.vel audire de eis que ordinauerit summus pontifex.

r ¶ Regia.licet episcopus suo metropol.tanquaz maiori teneatur obedire.vt.ꝛ.dist.viij.que cõtra morez.tamen hic deferet regie dignitati. vt.xj.qõe.ij.de rebus.lxiij.di.salonitane.Itẽ in hac synodali citatione vnica citatio sufficit.vt hic.ꝛ simile.j.iiij.q.v.qsqs.sed in iudiciali trina requirit̃.vt.xxiij.q.iij.de illicita.

s ¶ Regia.xxiij.q.vlti.si nobis.ꝛ.c.sigs episcopus.ꝓtra.sed hic loquit̃ de bis q habẽt feudũ.ibi nõ.ĩmo ꝛ qlibet deberet venire si vocaret̃ pp negociũ regni. vel illud ĩtelligit̃ cuz eps relicto ecclesiastico iudicio pgit ad

s ¶ Imperatorẽ petẽs ibi iusticiã.qõ null⁹ clericus dz facere.xj.q.j.placuit

s ¶ Siquis episcoporũ.nihil notatur.

gandi sunt:diffinierunt sexte synodi sancti patres omni excusatione remota omnibus modis semel in anno fieri ꝛ de prauata corrigi. Hũc ergo canonẽ ꝛ nos renouamus ꝛ si quisquam princeps inuentus fuerit hoc prohibere:cõmunione priuet̃. Si quis vero metropolitanus hoc neglexerit agere absqz necessitate: vel vt seu aliqua rationabili occasione:canonicis penis subiaceat.dñi autẽ synodus agit̃ sup canonicis et euangelicis negocijs:oportet congregatos epos in meditatione ꝛ sollicitudine fieri custodiendorũ diuinoruz ꝛ vnificandorũ dñi mãdatorũ

Porro nõ hz metropolitanus licentiã ex bis q̃ defert epis secũ siue inmentũ siue aliquã speciẽ expetendi:quod si hoc egisse conuictus fuerit:soluat quadruplum.

Item leo.iiij.

Non cogant̃ presbyteri ad sacra cõcilia eulogias deferre.

De eulogiis ad sacra ꝓcilia deferẽdis nihil inuenim⁹ a maioribus terminatũ:sed sicut vnicuiqz presbytero placuerit.nã si cõstitutũ fuerit aliquid illo tempore benedictionis afferre:forsitã minus libenter ad synodũ occurrerent:ꝛ magis venire obtrectabũt q̃ nõ sunt vt arbitror:rationabiliter regrende:nec vltro delate respuende.

Item ex cõci.carthagi.iiij.

Sine graui necessitate episcop⁹ ad synodum ire nõ tardet.

Episcopus ad synodũ ire nõ tardet:si nõ satis graui necessitate inhibeatur.sic tamẽ vt in persona sua legatũ mittat suscepturus salua fidei veritate quicquid synodus statuerit. Itẽ ex ꝓci.carthagi.v.

Excusatorias litteras dirigant:qui grauiti ad synoduz ire nõ possunt.

Placuit vt quotiens cũqz ꝓgregandi cõciliũ episcopi qui neqz etate neqz egritudie neqz alia graniori necessitate impediunt̃:cõperẽter occurrant.qõ si nõ poterint occurrere:excusationes suas litteratorie cõscribãt:nisi autẽ rationẽ impediẽti sui apud primatẽ suũ reddiderint:ecclesie siue cõmunionez debent esse cõtenti.

Item ex cõci.turon.c.ij.

Palea.

Episcopus nõ dz abbatẽ cogere ad synodũ ire nisi aliqua rationabilis causa existat.

Itẽ ex cõcilio arelatensi.

A comunione sit alienus:qui synodo adesse cõtempserit.

Siquis autẽ synodo adesse neglexerit:vel cerũ fratrũ asiqnã conciliũ dissoluat̃ crediderit esse deserendum alienũ se a fratrũ cõtione agnoscat:nec eũ recipi liceat nisi in sequenti synodo fuerit absolutus.

Itẽ ex cõcil.secũdo agaten.

Usqz ad primã synodum a cõtione abstineat.q a metropolitano vocatus absqz graui necessitate synodo adesse neglexerit.

Siqs metropo.ad cõprouinciales epos epistolas direxerit.in qbus eos aut ad ordinationẽ summi pontificis aut ad synodum inuitet post positis omnib⁹ exceptis graui infirmitate corporis ac precepti̇one regia ad cõstitutã diẽ adesse nõ differant qõ si defuerint sicut prisca canonum auctoritas precepit: vsqz ad primã synodũ a charitate fratrũ ꝛ ecclesie ꝑuent̃ cõmunione.

Item ex cõci.turon.

Communione priuet̃ eps qui a metropol.vocatus ad synodũ venire contempsit.

Siqs epoꝝ cõmonitus a metropol.ad synodũ nulla graui necessitate intercedẽte corporali venire ꝓtẽpserit sicut statuta patrũ sanxerũt vsqz ad futurũ ꝓciliũ cunctoꝝ epoꝝ charitatis cõione priuetur.

Item ex cõci.martini pape.

a PRopter eccle/siasticas cau/sas. Martinus qui fuit sollicitus pro re/publica renouauit ca/nones. vnde dicit re/nouator canonu.

b Vel hi.q.d, vel omnes veniant. vel saltem hi qui sunt le/si.nō.n.omnes tenē/tur venire.vt.j.eo.c. proximo.

c Cōmuni.episco/porum.io.

d Sententiaz absolutionis.

e Concilia.puin/cialia.s.cū alijs epis. sed episcopale potest vt.xxxviij.di.c.quando.xij.q.ij.c.placuit.

f OEcernim⁹.vt dū.i.postquā.

g Abbates. Imo abbates nō voca/bit ad synoduz.vt.s. c.i illa palea episcop⁹

b Excōicationis. idest suspēsionis ab officio duoruz mensiuz sic.lxxxvj.di.cāta.z.x.q.iij.vnio i fi.

i Epistolis supra i pria d'. tractauit de auctoritate canonū.hic agit de auctoritate decretaliū.et ostendit hic q eiusdē sit auctoritatis decretales z canones. Sciēduz itaqz q quedam decretalis epistola est generalis.quedā specialis.generalis est q ad omnes dirigitur. vt.ij.q.v. omnibus. specialis est que specialit ad aliquos mittitur. vt. xxxv.q.iij. quod scripsi.vij.q.j. petisti.siue sit generalis siue sit spālis dū/modo aliquid diffiniatur per eaz pro iure generali habēda. est. vt.xvj.q.iij.lz. ex de sen.z re iu.in cau/sis.nisi sit tradita ex tempore ex loco ex cā vt.xxix. di.sciendum. sed si dubiuz é an sit decreta.recurrenduz est ad registruz.vt.s. di.ix. vt veteruz.pre/sumitur tamen q sit decretalis si reperit inter alias decretales ad ista illius que reperitur iter alias mo/niales que presumit ex hoc monialis.arg. xx.q.j.quē progenitores.vel si plures eā tenent.tenenda é. vt xvj.di.isidor⁹.distingue prout dicit extra de fide instr.pastoral.

k Romanoꝝ. approbantur

Presbyteri z diaconi z cuncti qui se lesos existimant:ad metropol.. y hoduz cōueniant.

PRopter ecclesiasticas causas a z altercationuz solutiones bene placuit p singulas puincias bis i anno cōciliuz fieri:cōuocante metropol.eō omnes puinciales episcopos ita vt ad cōciliū veniāt oēs presbyteri z diaconi vl'hi' q se lesos existimāt: vt in cōcilio cause examinate ad instuz iudiciuz pducant z si q manifeste epi vel pbyteri aut diacones inuēti fuerint in offensa:secūduz rationez excōicent:quā diu de cōmuni ꝯsensu de his placuerit da re sentētiā. Nulli aūt eō liceat ppria apud semetipsuz ꝯcilia facere preter eos qbus metropoles sunt credite. Ex ꝯcilio bilon. Palea.

Annis singulis epūs in sua diocesi synodū faciat de suis clericis necnō abbatib⁹:z discutiat adulteros clericos et monachos. Singuli vero episcoporū suis ecclesijs notificare studeant que in cōcilijs statuuntur.

Unde in toletano ꝯcilio.

Que in cōcilijs statuuntur:singuli episcoporū suis ecclesijs notificent.

OEcernimus vt duz' i qualibet puincia ꝯcilū agitatur: vnusquisqz eporuz admonitionib⁹ suis infra sex mensiuz spacia omnes abbates presbyteros diacones atqz clericos seu etiā omnez ꝯuentuz ciuitatis ipsius vbi preesse dignoscit: necnō z cunctā diocesis sue plebez aggregare nequaquā īmoret:quatenus coram eis plenissime oia referet q eodez anno in ꝯcilio acta sunt vl' diffinita esse noscunt.qō si qspiā hec puipendenda crediderit:sententia excōmunicationis' duoruz mensiū curriculo persistat vsqz quaqz multatus. Di. .xix.

Epistolis' vero decretalibus q̄rit:an viz auctoritatis obtineant:cuz i corpore canonū nō inueniā/tur. De his ita scribit nico.papa archiepiscopis z episcopis p gallia constitutis.

Decretales epistole vim auctorita/tis habeant.

Romanoꝝ pontificuz decreto ceteroruz opuscula tractatoruz approbant vel reprobant:ita vt qō vere se.ap.probauit:hodie teneat acceptuz:z qō illa repulit hactenus inefficax habeatur:quanto potius ea q̄ ipsa pro catholica fide pro sanis dogmatibus pro varijs z multifarijs ecclesie necessitatib⁹ z fideliuz moīb⁹ diuerso tempore scripsit:omni honore debent preferri: z ab omnib⁹ prorsus in quibuslibet necessitatib⁹ vel opportunitatibus discretione vel dispensatione magistra reuerenter assumi:quāquā quidaz vestruz scripserint:haud illa decretalia priscoū pontificuz in toto canonuz codicis corpore esse discripta:z ideo inter canones non assumenda:cuz z ipsā vbi sue intentioni hoc suffragari' alias amalagiose cōspiciunt in omnib⁹ illis indifferenter vtantur:z soluz nunc ad diminutionez sedis apostolice potestatis z ad suoruz augmentuz priuilegioū minus accepta esse perbibeant.

Itez.Si ideo non esse decretales epistolas priscorum pontificuz romanoū admittendas dicunt:quia in codice canonū nō habentur ascripte:ergo nec sancti gregorij nec vllius alterius qui ante ipsum fuit vel post ipsuz est aliqō institutuz vel rescriptuz recipienduz:eo qō in codice canonuz nō habeat ascriptū:ergo doctrinā eoū z sanctiones q̄ ab omni lingua venerant:qz in codice canonū nō habent ascripte:de codicibus suis abradant:vt qd vel mēbranas occupant postquā non habent accepte. Sed quare multū immoremur:cū nec ipsas diuinas scripturas veteris z noui testamēti iaz recipiem⁹:si istos dixerim⁹ esse audiendos:eteniz neutrū horuz in codice canonū ecclesiasticoruz habet insertuz. Sed respōsuri sunt isti q ad resistendū potius quā ad obediendum pati sunt:dicentes qō inter canones inueniat capitulū sancti pape innocen.cui⁹ auctoritate docetur a nobis vtrūqz testamentuz esse recipienduz quāquā in ipsis paternis canonib⁹ nulluz eoruz ex toto cōtineat insertum. Quib⁹ ad hec respondenduz est:quoniaz si vetus nouumqz testamentuz sunt recipiēda:non qō codici canoniz ex toto habeant annexa:sed qō de his recipiendis sancti pape innocen.,plata videat esse sententia restat' nimiruz qō decretales epistole romanoruz pontificuz sunt recipiende z si non sunt codici canonum cōpaginate: quoniā inter ipsos canones vnum beati leonis pape capitulum' cōstat esse p̄mixtuz quo ita oia ꝯstituta se. apo.custodiri mandant:vt si qs in illa ꝯmiserit:nouerit sibi veniā denegari.dicit.n.capitulo.x.suaz decretaliz nequid vero sit qō preter/missuz a nobis forte credat:oia decretalia ꝯstituta taz bone recordationis innocen.quā omniuz predecessoruz nostroruz q̄ dei ecclesiasticis ordinib⁹ z canonuz promulgata sunt disciplinis ita nostra delectatione custodiri mādam⁹:vt siquis in illa cōmiserit veniaz sibi nouerit denegari deinceps. Dicēdo⁹ vero oia decretalia ꝯstituta:nulluz de decretalib⁹ ꝯstitutis pretermisit qō nō mādauerit esse custodiendum. Et rursus asserendo omniuz predecessoruz nostroꝝ nulluz pontificuz romanoruz qui ante se fuerunt excepit:cuius ita nō preceperit decretalia ꝯstituta ab omnib⁹ custodiri: vt siquis in illa cōmiserit veniā sibi denegari. Itaqz nihil interest vtruz sint oia necne decretalia sed apo.ꝯstituta inter canones cōciliorum immixta:cuz oia in vno corpore cōpaginari nō p̄nt:et arg.q̄ id qō papa approbat vel reprobat.z nos approbare vel reprobare debem⁹.vt xxviij.q.j.hec est fides.z.xxx. v.q.ix.veniam.

l Quanto.Satis eniz absurdum é aliquem alij opitulari z non sibi.vt.C.de naturali li.l.nuper.in fi.

m Suffragari.ar.q̄ illud quod pro se qs inducit.etiaz cōtra ipsum inductū.nō debet reprobare:vt instrumēta z si qua similia sunt.arg.di. ix.neqz quoruli bet.z.iiij.q. iij.§.ite in criminali. ver.si quis testib⁹.z.iij.q. viij.cui⁹ in agendo extra de cen.cuz olim arg.cōtra.ij.q.vij.si hereticus cōtra di.xxxvij.si qd veri.z.s.di.x.lege.primū regulare.secunduz speciale in odiuz hereticoū z fauore fidei z religionis.arg.ad hoc extra de fo.cō.cū sit generale

n Item si ideo mēbranas licet leges abrogatas nō teneamus.tamen noticia ea est necessaria.s.di.vij.fuerūt z est hic arg.q̄ nullū verbū posituz i aliqua scriptura debet vacare vel superflue poni.vt.xxviij.q.j.sic eniz z ex de maio.z obe.solite.z.ff.de vsur.l.iiij.arg.contra.C.de fideiuss.nō recte.

o Restat.q.d.quod obtinet in vno debet obtinere in omnibus similibus.vt.iiij. di.denicz.in fi.z.xxvj.dist. deinde.

p Capitulū. Illud.c.est. xxv.q.j.omnia.vbi tamē attribuit damaso pape.z pōt esse q vterqz fecerit illud.et est fi.j.q.j.decetero.et de cō. di.j.cōsulto.

q Dicendo.arg.q̄ verbo generali omnia debent cōprehendi vt hic.z.j.q.j.sunt nōnulli.z.xiiij.q.iij putant.z xij.q.j.c.dilectissimis.z.xiij. q.ij.nō estimem⁹.ꝓtra de cō se. distin.ij. reuera.z.j.xxv. distin.q̄ die.

a ¶ Besunt. Est hic arg. q; si papa in aliquo priuilegio vel rescripto cõfirmat alicui ecclesie priuilegia exemptionis vel alterius rei quã hz in priuilegijs suis q; eo ipso robur habeant illa priuilegia: lz nõ possit exhiberi, dicit enim hic q; decretales sint recipiende: cuz capitulum leonis qõ est in corpore canonũ hoc dicat q̃uis ille nõ sint in corpore canonũ. de hoc dixi. s. di. ix. vt veterum.

b ¶ Diuersis. Nota q; verbuz indefinite prolatũ generaliter est intelligenduz. vt. j. q. iij. saluator. 7 xv. qõe. j. nec is. xxviij. q. j. idolatria. xxxj. q. j. q; si dormierit. arg. ꝓtra. j. q. j. sunt nõnulli.

c ¶ Jc oẽs petri. nam papa sanctitatẽ recipit a cathedra vt. xl. di. nõ nos. io.

d ¶ In memoriã. iuguz. vt c. di. cõtra morẽ. xj. q. iij. quid ergo. idẽ est in alijs prelatis. vt. ij. q. vij. sacerdotes.

e ¶ Falsam. dicit charta falsa ex dicto vel tacito. 7 in tali falso distinguit: vt extra de rescrip. super litteris. 7 talis dicitur bene falsarius. vt ff. de fal. si quis obrepserit. Jtẽ dicit falsa scriptura vt cũ scribit omnes vel maiorẽ partez fuisse presentẽ q̃ nõ fuit als vere presens. vt extra de his que fi. a pre. si. ꝑsen. ca. q̃to. 7 talis falsarius suspẽditur ab officio 7 beneficio. vt extra de testi. tam litteris. in fi. Jtẽ ipso facto dicit falsarius vt si cartha appareat rasa vel immutata. 7 talis falsarius deponitur. vt extra de crimine falsi. ad audientiaz. Qui autẽ falsam chartaz fabricat de nouo. nõ soluz deponit: sed 7 curie tradit. vt extra de falsa. ad falsariorũ dicit falsa charta que non habet testes inscriptos. vt eẽ de ꝓb. c. j. Jtẽ dicitur falsa que hz subscriptiones variis manibus notatas 7 que nõ est pfecta eadez manu. vt eẽ de priui. cuz olim in fi. nisi ex hoc fit ibi diuersitas q; fit ibi calami vel atramenti mutatio. vt in autẽ. de fide. instru. et cau. in prin. col. vj. itez dicit falsa si est alieno sigillo sigillata. dũmodo ille habuit ꝓ priuz vel nisi dixerit q; tunc nõ habuit proprium. vt extra de ap. significauit itẽ dicitur falsa si est contrariũ alteri ex cadẽ parte ꝓlati. vt extra de fide ĩstru. imputari. 7 C. de fide instru. scripture. Jtẽ dicuntur false littere pãpe per falsam grãmaticaz, extra de rescrip. ad audientiã. Jtẽ dicuntur false si sint suspecte 7 eis nõ imponit fides. vt. C. de proba. iubemus. Jtẽ dicitur falsa charta si sigillum ẽ fractũ. vel si nõ est annus indictionis appositus. vt eẽ de fide instru. inter. Jtez si filum est ruptum. vt extra de crimi. falsi. lz. Jtẽ si sunt impetrate littere pendente appellatione. vt eẽ de testi. causaz. Jtez si sũt impetrate sine mãdato dñi. vt eẽ de rescrip. nõnulli

f In carcerẽ. si certũ ẽ cũ eẽ falsatorẽ deponit. l. di. si eps 7 extra de cri. fal. ad falsariorũ. sz ybi ẽ dubiũ fit qõ b dr. illa eis interfuit q̃ firmitatẽ his que desunt 7 vigorez suum assignat. presertim cũ synodalia gesta iter q̃ ipsi canones statuti sunt. ĩ codice canonuz non habeant sed a nobis omni cultu debito venerent. Cõsonat autem huic beatissimo leoni pape etiã facundissimus sanctus in decretis suis papa gelasius ita inquiens. decretales epistolas q̃s beatissimi pape diuersis temporib9 ab vrbe romana pro diuersorum patrũ consultatione dederunt venerabiliter suscipiendas decernim9. In quo notanduz est: qõ non dixit decretales epistolas q̃ inter canones habẽtur vel q̃s moderni pontifices ediderũt sz quas beatissimi pape diuersis temporib9 ab vrbe romana dederunt. dicens autez diuersis temporib9: etiã illa tempora vir sanct9 cõprehendit q̃ crebrescentib9 paganorum psecutionibus ad se. apo. deferri causas episcoporuz difficilime ꝑmittebant. Quis itaq; diuina fauente gratia prelibatis ostendim9 nullã esse differentiã inter illa decreta q̃ in corpore canonuz habent sedis apo. presuluz: 7 ea q̃ pre multitudine vir ꝑ singula corporuz volumina reperiunt cũ omnia 7 omniũ predecessorũ suorum decretalia ꝓsti tuta atq; decretales epistolas quas beatissimi pape diuersi temporib9 ab vrbe romana dederunt: foueve nerabiliter suscipiendas 7 custodiẽdas eximios presules leonẽ scilicet 7 gelasiuz mãdasse probauimus.

Jtẽ agatho. pa. omnibus epis.

Omnes sanctiones apostolice sedis irrefragabiliter sunt obseruãde.

S Jc omnes sanctiones apo. se. accipiendae sunt: tanquaz ipsi9 diuina voce petri firmate.

Jtẽ ex cõci. caroli imperatoris.

Tolerandũ est inguz qõ a sancta sede imponit: lz intolerabile videatur.

In memoriã beati petri apostoli hortemur sanctã ro. eccle. 7 apostolicaz sedez: vt q̃ nobis sacerdotalis mater est dignitatis: ecclesiastice esse dz magistrationis: quare obseruanda est cuz mãsuetudine humilitas. 7 licet vix ferenduz ab illa sancta sede imponatur inguz: tamen feramus 7 pia deuotione toleremus. Si vero qõ non decet quilibet siue sit presbyter siue diaconus aliquaz perturbationez machinando 7 nostro ministerio insidiando redarguatur falsam ab apo. se. attulisse epistolaz. vel aliud qõ inde nõ venerit salua fide 7 integra apõ apostolicuz humilitate penes episcopũ sit potestas vtruz eũ in carcerẽ 7 aut in aliã detrudat custodiã. vsq; quo per epistolã aut ꝓ idoneos siue par-

g ¶ Qui prostratus. Hic videt q; omnis q nõ obedit statutis romane sedis sit hereticus: 7 varios modos hereseos notauit. xxiij. q. iij. §. q; vero. 7. c. quidã sed intelligas qõ hic dicit q; qui dicit ro. ec. nõ esse caput nec posse cõdere canones. ille est hereticus vt. xxii. di. c. j. 7. xxv. q. j. violatores. 7. q. ij. sigs dogmata sz s. gs alias trãsgredi eius mãdata nõ propterea est hereticus sz peccet. extra de rescrip. si quãdo. io.

tis legatos apostolicaz interpellet sublimitatez vt potissimuz sua sancta legatione dignetur decernere: 7 qd de talib9 sancta romana lex statuit diffinire: vt 7 is corrigatur 7 ceterismodis imponatur.

Jtem stepha. papa quintus.

Quicquid romana ecclesia statuit vel ordinat ab oĩbus obseruãdũ ẽ.

Quimuero q; in speculũ 7 exẽpluz sancta ro. ec. cui nos xps preesse voluit: preposita est: ab omnibus q; eqd statuit quicqd ordinat: perpetuo quidez 7 irrefragabiliter obseruandũ est. Jtez greg.

A pontificalib9 sit alien9 officijs: q apostolicis nõ vult obedire ꝓceptis

Nulli fas est vel velle vel posse transgredi apostolice sedis precepta nec nostre dispositionis ministeriũ qõ vestrã sequi oportet charitatez. sit ergo ruine sue dolore prostratus quisq; apostolicis voluerit cõtraire decretis: nec locũ deinceps inter sacerdotes habeat: sz exors a sancto fiat ministerio: nec de eius iudicio quisquã postea curã habeat: q̃n tã damnatus a sancta 7 ap. ec. sua inobediẽtia atq; presumptione a quo quã esse nõ dubitet: q; maioris excõicationis deiectione est abijciendus cui sancte ecclesie ꝓmissa fuerit disciplina q; nõ soluz prelate sancte ecclesie iussionib9 parere debuit: sz etiã alijs ne preterirent insinuare: sitq; alienus a diuinis 7 pontificalibus officijs: qui noluerit ꝓceptis apostolicis obtemperare.

Jtẽ aug. de doctrina xpiana. li. ij.

Inter canonicas scripturas decretales epistole cõnumerantur.

In canonicis scripturis ecclesia ruz catholicarũ q̃ã pluriũ diuinaruz scripturarũ solertissimus iudagator auctoritatẽ sequatur: iter q̃s sane ille sint: quas apostolica sedes habere 7 ab ea alij meruerũt accipere epistolas. Tenebit igit hũc moduz in scripturis canonicis: vt eas q̃ ab omnibus recipiũtur eccle sijs: preponat eis quas quidã non accipiunt. In eis vero q̃ nõ accipiũ tur ab omnib9: preponat eas quas plures 7 grauiores q; accipiũt eis q̃s pauciores minoris q; auctoritatis: ecclesie tenent. si autez alias inuenerit a pluribus alias a grauioribus9 haberi quã q̃ hec inueniri vir possit: equalis tamen auctoritatis eas habendas puto. Jtẽ leo.

Ministerij diuini se exortem intelligat: qui a solicitate petri recedit.

Ta dñs noster iesus christ9 humani generis saluator: istituit vt veritas q̃ antea legis 7 ꝓphetarum precomo cõtinebatur ꝑ apostolicã tubaz in salutẽ vniuersitatis exiret.

b ¶ Judicio. sz cõtra xxiij. q. j. subdiacon9 sz ibi nõ admittit dãnatũ ab hereticis: sz si vult penitere admittit eũ. sz hoc nõ ẽ ideo q; hereticꝰ eũ dãnauit sz q; alias malus est.

i ¶ Maiorus. Arg. q; to a ligs delinquens ẽ maior. tãto magis ẽ puniẽd9. vt. xl. di. hõrpian9. xj. q. iij. ꝓpue xxv. q. j. nulli fas.

k ¶ Sz etiã alijs. ar. q; q tenet aliquẽ defendere cõtra alios. multo forti9 cõtra se. vt. xvj. q. j. ĩ canonib9 7 ff. si fui. vẽ. alteri9.

l ¶ In canonicis. inter ꝙs. Canonice scripture sũt eple.

m ¶ Habere meruit ab alia ecclesia.

n ¶ Preponat. arg. q; semp ꝑsumit ꝓ multitudine. vt. xlj. di. nullus iuuitis. Jtẽ ar. q; a plurib9 recipit maioris est auctoritatis q̃ qõ a paucioribus9 vt. s. xvj. di. Isidorus. 7. ij. q. vij. puto. xviij. di. c. vlti. Sed q̃liter stare põt q; hic dicit nõne oẽs canonice scripture equaliter sunt recipiende: ar. xv. di. scã roma. quõ ergo vna ꝓponit alijs: Rñsio põt cẽ q; oẽs recipiãtur nõ tñ q; oẽs i eadẽ veneratiõe habeãtur. vel itelligas istõ de localib9 canonib9 vt ille ꝓponat alijs q; a pluribus tenet 7 sic potest intelligi. l. di. dño sancto in fi.

o ¶ Plures nõ. q; h dignitas ꝑsonaꝝ ꝓpẽsat cũ numero similit in testib9 vt eẽ de test. inꝑsilr i creditorib9. vt. ff. de pac. maiorẽ sz i electiõe semp numer9 iudicat. lz maior sit dignitas ex pte altera 7 mai9 meritũ ꝑsone vt eẽ de elec. duo. i. lz sit. arg. cõtra. xviij. di. c. vlti. 7. xxxvj. di. §. nõ autem

p ¶ Jnueniri. ar. q; iura aptant ad ea q̃ raro accidũt. de cõ. di. iiij. sctm̃ ẽ. 7. ff. si pars hẽ. pe. antiq. ar. ꝓtra. xxviij. di. de syracusane. xviij. qõe. v. denigz ff. de le. nã ad ea.

q ¶ Ta. sacz. i. hoc sanctuz munus

a Hunc.i.petrum.
b Indiuidue.s.ecclesie.
c Erat.i.ab eo qō ipse dñs erat.s.petra volnit eū vocari dñs petrū de cōse.dist.ij. reuera.
d Et sup hāc petrā p hāc dictionē nō credo dñm aliud demōstrasse qp hec verba q̄ petr⁹ prīdit dño:cū dixit:tu es xp̄s filiꝰ dei viui.q: sup illo articulo fidei fundata est ecclesia ergo sup seipso fundauit de⁹ eccl̄iā
e Appetere.i.lacessiri calūniari.
f Nec porte.i.vicia vel etiā hereses.q: ecclesia nō pōt errare. vt.xxiij.q.j.a recta. nec eccl̄ia pōt cē nulla.vt.xxiij.q.j. pndēda.q: ipse dñs rogauit p ea vt nō deficēt. vt.xxj.dis.§.j.in fi.
g Cupiditatib⁹.i. voluntatibus.
h A veterib⁹.ar.q dicta veterū sunt sequenda.vt.xxxvij.di. relatus.xxiiij.q ij.trās feruntur. vt.j.dist. prori.de quibus.
i Hoc aūt.s.q decretales epistole sint pars auctoritatis cuz canonibus.
k Achacius.hereticus ꝛ excōicat⁹.xxiiij. q.j.achacius fuit.n. excōicatus ꝓpter heresim a gelasio ꝛ a felice papa vt ibi dicit.
l Secūdū.varijs modis ponit casus hui⁹.c.gra.inducit q̄si fit abrogatū ꝛ melendus sentit cū eo ꝛ oēs q dicūt veritatez sacrāmētoꝝ nō esse apud hereticos. vt.xxiiij.q.j.scisma.ꝛ j.q.j.ex̄ ecclesiā.h.dic̄ qp nec.c.ē reprobatū: nec auctor p his q̄ b ꝓtinent dānat⁹ fuit. q: nihil b cōtinet qō nō canonice dicat.s ideo fuit iste dānat⁹. q: cōicauit fotino heretico ꝛ q: voluit revocare achaciū hereticuz post mortē.ꝛ iō iste anastas⁹ fuit dānatus.vt.j.c.anastasius.alij dicūt qp ideo huius.c.cū auctore ē reprobatuz q: voluit dicere qp ordinati ab heretico sine omni dispensatione de iure pñt sua officia exercere.dicit.n.h.qp hereti habent veritatē sacramentoꝝ sed non habent executionem eoꝝ.vt de cōse.dist. iiij.sicut in sacramentis.ꝛ.c.nō estvobis.vt no.j. q.j.que perfectionē.ꝛ.c.dñs
m Baptizauit.in forma ecclesie.
n Munus.i.baptisma.
o Quia vox.hic est qui baptizat.
p Per columbā.i.p spūz sanctū in specie columbe.
q Et igne.i.charitate.
r Hāc si inuisibilis.j.q.j.si fuerit.
s Cōtineri.i.perfici.
t Diuinitatis.ideſt deo cooperante.
u Plantauit.predicando
x Appollo.discipul⁹ pauli
y Rigauit.baptizando.
z Incrementū.i.gratiaz et remissionē peccatorum.
a Vel qualis.hoc intellige de toleratis.alias bñ queritur. vt.xliij.di.qui escam⁹. nā nemo pōt predicare.nisi mittat. vt.xvj.q.j. adijcim⁹. de here.cū ex iniuncto.vl lo quitur fm antiqua tempora.quādo omnes poterant predicare.
b Predicet.sz q̄ predicet.
c Vt inuidos id est pseudo apostolos.
d Cōfirmet.ꝛ hoc in epistola ad philipenses.cū dicit siue per veritatē siue alio mō xp̄s predicetur,in hoc gaudeo ꝛ gaudebo.
e Et hoc ipse.i.inuidiam.
f Et hoc.s.achacius.
g Alijs.s.ignorātibus.
h Sue virtutis,quo ad veritatē sacramenti.
i Quod generaliter.ideſt in omni sacramento.
k Vt imaginet achacium
l Metuere.i.fm opinionez falsaz.nā in veritate susceperunt ordinē sz nō executionez .j.q.j.ordinationes.j. q.vij.da ibertum.
m Anastasi⁹. abegerūt.i. remouerūt.xxvij.dist. §.vez,sz cōtra.viij.q.iiij.nō ne.vbi dr qp añ tps snie nō pñt clerici recedere ab epo.sz hoc nō recesserūt añ sniaz q: inciderat in heresim iaz dānataz.vr.xxiiij.q.j.c.j.
n Cōcilio.vr ergo qp papa tenet regrere ꝓcilū epoꝝ qō vez ē vbi de fide agit.et tunc synodus maior ē papa vt.xv.di.sicut in fi.
o Qui cōicauerat ꝓtra.xj. q.iij.qñ.vbi dr qp excōicatio nō trāsit i tertiā psonā sz b cōicauit ei i maleficio. Añ potuit trāsire ad tertiaz psonaz.vt ex̄.de sen.ex nuper.
p Occulte magis vñ p̄sumit ꝓtra ipsuz.vt ex̄ vt ec.bñ vt nostrū.ex̄ de offi.dele.cō sulnit.ff.de ritu.nu.palā.ff. de admi.tu.nō existimo.
q Diuino.q: dū assellaret emisit intestina.
r Propter.obtineāt.q: preter formaz ecclesie ꝓtulit.j.q.j.ex̄.ecclesiam.
s Que circa eū.arg.qp qđ fit ab intrusis vel viciose electis totū cassāt,vt.xij.q.ij.

Sicut scriptuz est.In omnez terraz exiuit sonus eorum:ꝛ in fines orbis terre verba eoruz:sed huius muneris sacramentū ita domin⁹ ad omnium apostoloruz officiuz pertinere voluit vt in beatissimo petro omniuz apostoloꝝ summo principaliter collocaret.vt ab ipso q̄si a quodaz capite dona sua velut in corp⁹ omne diffunderet:vt exorte intelligeret se diuini ministerij esse q ausuz fuisset a petri soliditate recedere. Hunc enim in cōsortiuz indiuidue vnitatis assumptum id qō ipse erat dominus voluit nominari dicēdo. Tu es petrus ꝛ super hāc petrā edificabo ecclesiaz meā vt eterni templi edificatio mirabili munere gratie dei in petri soliditate consisteret. hanc etiam ecclesiaz suaz firmitate corroborans:vt illaz nec humana temeritas posset appetere:nec porte inferi contra illaz prevalerent. Ueruz hanc petre istius sanctissimā firmitatez deo vt diximus edificante cōstructaz nimis vult impia presumptione violare:quisquis ei⁹ potestatem tentat infringere fauendo cupiditatibus suis ꝛ id qō accepit a veteribus non sequendo. Hoc autē intelligendū est de illis sanctionibus vel decretalib⁹ epistolis in q bus nec precedentiuz patrū decretis nec euangelicis preceptis aliqd contrariū inuenitur. Anastasius.n. secundus fauore anastasij imperatoris quos achacius post sententiam in se prolatā sacerdotes vel leuitas ordinauerat:rite fungi acceptis officijs debere decreuit ita inquiens.

Anastasius secundus.

Nulla lesionis portio attingat:q ab hereticis iaz dānatis ordinantur.

Secūdū ecclesie catholice cōsuetudinez sanctissimū serenitatis tue petrus agnoscat qō nulluz de his quos baptizauit achacius: vel quos sacerdotes vel leuitas secunduz canones ordinauit aliqua ex nomine achacij portio lesionis attingat:quo forsitā per iniquū traditā sacramēti gratia minus firma videat:naz ꝛ baptisma:quod ꝓcul sit ab ecclesia:siue ab adultero siue a fure datuz fuerit ad percipiētē munus pervenit illibatuz q: vox illaq̄ sonuit per columbam hic est filius meus ꝛc.omnez maculaz humane pollutionis exclusit:quod declaratur cum dicitur hic est qui baptizat in spiritu sancto ꝛ igne.naz si visibilis solis istius radij cū per loca fetidissima transeunt nulla contactus maculatione inquinant: multoma gis ipsius qui istuz visibilez fecit virtus nulla ministri in dignitate constringit.naz ꝛ iudas cū fuerit sacrilegus atqz fur:quicquid egit iter apostolos pro dignitate ꝓmissa sibi beneficia per indignuz data nulla ex hoc detrimenta senserunt. Declarante hoc ipsuz domino manifestissima voce:scribe inquit ꝛ pharisei super cathedram moysi sederunt. Quecunqz dicunt facite:que autez faciunt nolite facere.dicunt enim ꝛ non faciunt.quicquid ergo ad hominez profectū quilibet in ecclesia ministri pro officio suo vident operari:hoc totuz cōtinent implente diuinitatis effectu.ita ille per quē loquitur christus paulus affirmat. Ego plantaui:appollo rigauit:sed deus incremētuz dedit.Itaqz neqz qui plantat est aliquid:neqz q rigat sed qui incrementuz dat de⁹. A deo autez nō requiritur qui⁹ vel qualis predicet sed quid predicet vt inuidos etiaz christuz bene confirmet predicare:quo malo ipse diabolus delectus est ꝛ hoc ipse predicare nō desinit.Ideo ergo ꝛ hic cui⁹ nomē dicitur reticendum esse:male bona ministrando sibi tantū nocuit.nam inuiolabile sacramentuz qō p illud datum est in alijs perfectionem sue virtuti obtinuit.quod generaliter quidez veruz est nisi aliquoꝝ tantū se extēderet curiosa suspicio vt imaginet prolato a felice pa.indicio postea inefficaciter in sacramentis quecunqz achacius vsurpauit ipsuz egisse.ac proinde oportet eos meruere qui vel in cōsecrationibus vel in baptismate ministeria tradita susceperunt ne irrita diuina beneficia videantur. Quia ergo illicite et non canonice.sed cōtra decreta predecessoruz ꝛ successoruz suoruz hec rescripta dedit:vt probat felix ꝛ gelasius qui achaciuz ante anastasiuz excōmunicauerunt:ꝛ omisda qui ab ipso anastasio tertius eundē achaciū postea damnauit:ideo ab eccle.ro.repudiatur:ꝛ a deo pcussus legitur fuisse hoc modo.

Anastasius a deo reprobatus nutu diuino percussus est.

Anastasius.ij.natione roman⁹ fuit temporibus theodorici regis:eodez tempore multi clerici se a cōmunione ipsius abegerunt eo qō cōmunicasset sine cōcilio episcoporuz vel presbyteroruz ꝛ clericorum cuncte ecclesie catholice diacono thessalonicēsi nomine fotino qui cōmunicauerat achacio:q: voluit occulte revocare achacium et nō potuit:nutu diuino percussus est. Hunc etiā de maximo episcopo in ꝯstantinopol.synodo statutuz est.

Que circa indisciplinatos prelatos vel ab eis gerunt irritū revocent.

Propter totius idisciplinationis eius doctrinaz q̄ cōstantinopoli exorta est:statutū est ne maximus fuisse aut esse iam putet episcopus:neqz hi qui ab eo sunt ordinati qualemcumqz gradum clericatus obtineant omnibus. s. que circa eum vel ab eo gesta sunt in irritum revocatis.

Omnes sanctiones apostolice sedis imponit:sz itolerabile videātur. Tolerandū est iuguz qō a sancta sedis epistole cōnumerantur. xx

alienationes.xxv.q.j.omne.arg.cõtra.iij.q.vij.§.tria l pán.ℨ.C.de sacrosan. ecclē.l.decernimus.

a Decretales. Jn hac.xx.di.magister q̃rit de exceptionib⁹ sacre scripture.an sit paris auctoritatis cũ canonib⁹ ℨ decretalib⁹ ℨ.j.soluit q̃ quãtũ ad sacrã scripturã exponẽdũ ꝑualet sanctoꝝ auctoritas.q̃tũ autẽ ad causas diffiniendas ꝑualet auctoritas romanoꝝ pontificuꝝ.

b ¶ Scientia.arg.q̃ nullus põt eẽ inder ecclesiastic⁹ maxime nisi sit perit⁹ vt ex̃ de cõsang.ℨ affi.ex litteris.i fi.ℨ.j.q.j.vt enidẽter.xj.qõe.iij.ℨ si ad tps.xxiiij.q.iij.figs papa de pe.di.v.ꝑsideret.ℨ di.vj.q vult.ℨ q leges scire tenẽt. in auẽ.de iudi.col.vj.§.gavero. Jtẽ q̃ finia ferẽda ẽ in scriptis.vt.ij.q.j.i primis.in fi. Jtẽ q̃ iudices p se debent scribere sñias ℨ recitare.vt. C.de assessõ.præsides.ſ cõtra.C.de iudi.certi.vbi dicit q̃ milites pñt eẽ iudices.q̃ p quotidianuꝝ vsuꝝ pñt hr̃e peritiã iudicandi.mediocris tñ sciẽtia sicut ℨ i plato ita ℨ i iudice sufficit.vt ex̃ de electi. cũ nobis olim.

c ¶ Prius.ar.ex ordine facti aliqd ꝓsumẽdũ.vt.xxiij.q.iiij.displicet.ℨ.j.q.j.vt euidenter.similit ex ordine verboꝝ.vt.xliij.di.sit rector.ℨ ex̃ de rescrip.cũ dilecta.

d ¶ Dedit.B.ꝺ vl̃ velle q̃ alia sit clauis ligãdi ℨ solvẽdi.alia sciẽtie ℨ ita q̃ sint due claues ſ dico tñ vnã eẽ.sed dicunt due eẽ pp duos effectus.ſ q̃liter sciẽtia dr̃ eẽ clauis cũ aliqs possit hr̃e sciẽtiã q̃ nõ hz clauẽ ℨ ecõtra.ſ dic q̃ hz sciẽtia prius non fuisset clauis añq̃ haberet ordinez tñ post ordinẽ icipit eẽ clauis Si tñ q̃ras qd ꝓprie sit clauis sacerdotalis dico ipsam ptãtẽ sacerdotalẽ per quaꝝ ligat ℨ soluit.

e ¶ Inter lepr̃ã.i.inter cãm ℨ cãm.alludit ei q̃ fiebat in lege.cũ.ꝛ.dubitabaẽ de aliquo an eẽt infectus lepra ducebaẽ ad sacerdotes:ℨ ꝑm eoruꝝ arbitriũ vel recipiebaẽ vl̃ deijciebaẽ. vt.xj.q.iij.quomõ de pe.di.j.bisver.moysi

f ¶ Elibellis.i.ꝑm libellos ℨ cõmentarios.

g ¶ Aliorum.ſ.hieronymi et augustini q̃ quoꝝ scripta nõ est iudicanduꝝ omissis canonibus.l.di.ſ ille.

h ¶ Junioris.Ecce ꝺ approbaẽ dicta greg.iunioris.alibi videnẽ reprobari.xxxij.q.vij.c.q̃ ꝓposuisti.ℨ i seq.§. vbi dicit.B.q̃ sunt ꝓtraria euãgelio.ſ illud.c.intelligiẽ de arta ℨ sic bene tenet.io.

i ¶ Illoꝝ.ꝺ videẽ q̃ potius iudicãdũ sit ꝑm illũ q̃ innitiẽ auctoritate canonis q̃ q̃ initur auẽte hiero.vl̃ aug.q̃ verꝫ ẽ nisi augu.innueẽ auctoritate ve.vel no.te.vel etiam aliquo canone.nã hz ꝓcilium apud aquisgrani factũ ꝓstituerit q̃ raptor nõ possit matrimonialiter iungi cũ rapta vt.xxxvj.q.ij.placuit.tamen hiero.cõtrariuꝝ statuit.ℨ ei statur.vt.xxxvj.q.ij.tria.

k ¶ Cõuincit.ſ nõne oriẽtalis ecclesia nõ recipit canones vl̃ q̃ nõ.vt xxxj.di.aliter nũqd ergo ipsa ẽ hereticа.ſ dic q̃ hz istos nõ recipiat canones nõ tamen cõtemnit eos.vel dic q̃ papa approbat consuetudinem ipsoꝝ.ꝑ.di.ꝑri.ſ romanorum.

Di. .xx.

d Decretales⁹ itaq̃ epistole canonib⁹ conciliorꝝ pariiure exequantur. Nunc aũt q̃rit de expositionibus sacre scripture.an exequantur aut subijciant eis.quo eniꝝ q̃q̃ magis ratione nititur:eo maioris auctoritatis ei⁹ verba esse videnẽ.plurimi aũt tractatoruꝝ sicut plenior gratia sancti spũs: ita amplior scientia alijs precellentes rationi magis adhesisse ꝓbanẽ: vnde nõnullorũ pontificũ ꝓstitutis augustini hieronymi atq̃ aliorꝝ tractatoꝝ dicta videnẽ eis esse preferẽda.sed aliud est causis terminuꝝ imponere aliud scripturas sacras diligenter exponere: in negocijs diffiniendis nõ solũ est necessaria sciẽtia⁹ sed etiã potestas vnde christus dicturus petro:qõcunq̃ ligaueris sup terrã erit li.ℨ in celis ℨc.prius⁹ dedit⁹ sibi claues regni celoꝝ.i altera dedit ei sciẽtiã discernendi inter lepraꝝ ℨ lepraꝫ:in altera dans sibi ptãtez eijciendi aliquos ab ecclesia recipiendi.Cũ ergo q̃libet negocia finez accipiant vel in absolutione innocentiũ vel in cõdemnatione delinquentiũ.absolutio vero vel cõdẽnatio nõ sciẽtiã tantũ sed etiã ptãtez presidentiũ desiderant:apparet qõ diuinaꝝ tractatores scripturaꝝ ℨ si sciẽtia pontificib⁹ preemineãt:tñ q̃ dignitatis eoꝝ apicẽ nõ sunt adepti in sacraꝝ qdẽ scripturaꝝ expositionib⁹ eis ꝓponunt.i causis vero diffiniendis ſcõz post eos locũ merenẽ.

Unde leo pa.iiij.scri.epis britãie

Aliorꝝ scripture romanorũ pontificuꝝ decretis nõ sunt preponende.

Elibellis⁹ ℨ cõmentarijs aliorum nõ ꝓuenit aliquos iudicare:ℨ sanctoꝝ ꝓciliorꝝ canones relinquere vel decretaliuꝝ regulas q̃ habenẽ apud nos simul cũ canonibus q̃bus in omnib⁹ ecclesiasticis vtimur iudicijs.i. apostoloꝝ niceноrũ ancbiritanoꝝ neocesariensiũ gangrensiũ sardicensiũ affricanẽsiũ carthaginensiũ:ℨ cũ illis regule presuluꝝ romanorũ silnestri cyricij innocentij zosimi celestini leonis bilarij gelasij omisde ℨ gregorij iunioris⁹ isti omnino sunt ℨ per quos iudicãt epi.ℨ p quos epi simul ℨ clerici iudicantur.naꝝ si tale emerserit vel cõtigerit inusitatũ negocium.q̃ minime possit p illtos finiri:tunc illoruꝫ quoruꝝ meministis dicta hieronymi augusti.isidori vel ceteroruꝝ similiter sanctoruꝝ doctoꝝ similiũ si repta fuerit magnanimiter sunt retinenda ac promulgãda.vel ad ap. sedez referatur de talibus.Quã ob causam luculentius ℨ magna voce pronunciare nõ timeo.q̃ q̃ illa que prediximus sanctoruꝝ patrũ statuta que apud nos canonuꝝ nomine pretitulantur.siue sit epus siue clericus siue laicus nõ indifferenter recipere cõnincitur* nec catholicam et apostolicã fidez:nec sancta q̃ttuor euãgelia vtiliter et efficaciter ad effectũ suũ retinere vel credere ꝓbaẽ.

Jtẽ nico.pa.clero cõstãtinopol.

Corrigẽdi sunt q̃ decreta romanoruꝝ põtificũ nõ habẽt vl̃ nõ obſuãt

Si decreta romanoruꝝ pontificũ nõ habetis*:de neglectu* atq̃ in curia estis redarguẽdi.si vero habetis ℨ nõ obseruatis de temeritate estis coripiendi* ℨ increpãdi.

Jtem inno.papa.

Ad quos sit recurrendũ cum sacre scripture auctoritas nõ occurrit.

De quibus causis nulla solnẽ di ligãdiq̃ auctoritas i libris ve.ℨ no.te.ℨ quattuoꝝ euãgelioruꝫ cuꝝ totis scriptis apostoloruꝫ nõ appareat:ad diuina recurrite scripta greca.Si nec i illis:ad catholice ecclesiasticas historias catholicis scriptas manuꝝ mittere. si nec in illis:sanctoruꝫ exempla p̃ spicaciter recordamini.q̃d si in omnibus his inspectis huius questionis qualitas nõ lucide inuestigatur seniores* prouincie congregate ℨ eos interrogate.facilius nãq̃ inuenitur quod a pluribus seniorib⁹ queriẽ verus etiaꝝ repromissor dominus ait.Si duo ex vobis vel tres cõueniunt sup terraꝝ in nomine meo de omni re quacũq̃ petierint fiet illis a patre meo.

Di. xxj.

d Decretis* ergo romanoꝝ pontificũ ℨ sacris canonibus concilioꝝ ecclesiastica negocia vt sup̃a monstratuꝝ est terminanẽ. Ministri vero sacroruꝝ canonũ ℨ decretorũ põtificuꝝ sunt summi pontifices ℨ infra presules ℨ reliq̃ sacerdotes:quoruꝝ institutio est in veteri testamento inchoata ℨ in nouo plenius ꝓsummata. Summi eteniꝝ pontifices ℨ minores* sacerdotes a deo sunt instituti p moysen.q̃ ex pcepto dñi aaron in summũ pontificẽ filios vero eius vnxit i minores sacerdotes:postea vero dauid cũ ministeria dom⁹ dñi ampliaret:ianitores ℨ cantores instituit.porro salomon quendã modu exorcizandi inuenit quo demones adiurati ex obsessis corporibus pellebaẽ:huic officio mãcipati exorciste vocati sunt. De q̃bus dñs i euãgelio:si ego in beelzebub cijcio demonia filij vestri.ſ.exorciste i quo ejciũt.hec omnia in nouo testamẽto ecclesia imitata hz ianitores suos quos hostiarios appellam⁹:pro cãtoribus lectores ℨ cãtores instituit:

l ¶ Si decreta. nõ habetis.ꝑ sciẽtiam.

m ¶ Ne neglectu. nulli.n.ẽ licitũ ignorare canones.vt.j.xxxviij.di nulli.ℨ.c.oẽs

n ¶ Coripiẽdi.ar.si mile.xxvj.di.q̃ dicitis

o Qui q̃ dr̃ aplorꝝ. idest aplicorũ.

p ¶ Exẽpla.ar.p exẽpla posse iudicari.vt xxxvij.di.q̃ de mẽsa. ℨ.xxiiij.q.iij.si habes ar.ꝓtra.C.de sententijs.nemo.ſ illud intelligiẽ cũ ius habeẽ. tũc p exẽpla nõ ẽ iudicanduꝫ. vel dic q̃ exẽplis priuatoꝝ nõ est vtendũ.ſ exẽplis publice ꝓsone siue autentice.vt exẽplis ꝓcipis primi siue aplicorũ vt.xxvj.q.iij.ſ ex̃ de sen.ℨ re iudi.i causis vel dic q̃ exẽplis paucoꝝ nõ ẽ vtendũ sed pluriũ bene.

q ¶ Seniores.i.sapiẽtes.vt.lxxxiiij.distin. porro.

r ¶ Pluribus⁹ fic ex̃ de offi.dele.prudẽtiã in fi.j.tñ.nã p ampliores boies manifesta veritas reuelaẽ vt.C. de fideicõ.l.pe.ℨ.C. de inge.ma.l.iij.ꝺ ps q̃ primo ad ꝓsuetudinẽ loci recurriẽ.cuꝫ ler deficit q̃ ad ꝓsuetudinẽ ro.ecc.fic.rij. dist.illa.ℨ.ff.de leg.ℨ se.cõ.de q̃b⁹ alij dicũt primo ad ꝓsuetudinẽ ro.ec.recurrẽdum.vt ar.§.rj.dis.c.vlti.io. q̃d aũt de hoc seruẽ notaui.rij.dist. illud melius.rj.distin.cõsuetudo.

s Decretis. ꝺ hagiẽ de ecclesiasticis ordinibus.ℨ oñdit originez ipsoꝝ.ℨ vñ sic appellantur.postea ostẽdit q̃ ille q̃ ẽ in maiori ordine vel dignitate nõ põt iudicari a minori ℨ sic papa a nemine põt iudicari.

t ¶ Et minores.cuꝫ ergo moyses elegerit sacerdotes i veteri testamẽto ℨ dñs i nouo.vt.j.eo.vl̃ q̃ ad epm de iure spectat electio canonicoꝝ.et impator dicit q̃ eps eligit dericos i cõstãtinopol.ciuitate vt in auẽ.de mẽsura ordinandoꝝ clericoruꝫ in

primo.§.coll.iiij. Ad hoc dicas q epi de iure cõi cũ alijs eliget.vt ex de his q si.a pre.si.cõ.ca.nouit.7.c.ea noscit ꝓsuetudo tñ ẽ fuãda.vt ex de elec.cũ ecclesia. Jtẽ vr ex loco isto q moyses fuit sacerdos cũ venerit sacerdotes.7 idẽ dicit Jnno.ex de ma.7 obe.solite.ſz cõtra.homicida fuit ergo nõ potuit eẽ sacerdos.vt.xxiij.q.iij.nõ inferẽda.ſz dic q olij sacerdotes bñ erãt homicide.vt.ij.q.vij.§.bis ita ſz dauid primo fuit ꝓhibitus ꝓstruere tẽ pluz.q vir sanguinũ erat.de ꝓse.dist.j.c.j. Quare aũt iudices 7 executores testes 7 ad uocati i cã sanguinis ꝓmoueri nõ pñt.no taui i q̃stionib9 i illa. q.q̃ sic incipit.aliquis ex officio suo homines interfecit.de hoc dixi.li.di.per totum.

a ¶ Alij primates.h diuisio nõ ẽ nisi rõne nominũ.q idez sunt primates q patriarche.xcix.di.c.j.

b ¶ Lxxij.discipulos 7ra.j.ca.di.in nouo ibi dicit q discipuli dñi.i.apostoli elegerũt.lxxij.discipulos. hic dicit ep a dño.sed dic q dñs bene dicit fecisse qõ eius minister facit:q q p alium facit p seipsum facere videt.vt extra de sen. ex.mulieres.

c ¶ Ordinatos.vt.xc iij.di.domin9 noster. 7.c.diaconi.

d ¶ Subdiaconos. nõ videt veruz dicere q tempore apostolorum aliq fuerũt subdiaconi. vt.xxv.dist. epos.q ille est canon apostolorũ.sed dic q subdiaconatus tunc fuit.sed nõ fuit sacer ordo adhuc.ex de eta. 7 quali.a multis.

e ¶ Leros. primo ondit isidorus quo nomine vocant ministri ecclesie.et q̃ re sic vocentur mini stri ecclesie. secundo ponit quadrimẽbres diuisiones episcoporuz.tertio ponit interpretationes omniuz ordinuz ecclesiasticoꝝ 7 eoruz officia.secũda pars incipit ibi ordo episcoporuz.tertia ibi pontifex.

f ¶ Mathias.cum quo fuit electꝰ ioseph b

g ¶ Primũ.in deri cum.f.sed alius.f.iacobus fuit primo episcopus factus. vt.j. lxvj.di.porro.7 ẽ hoc arg.pro sorte faciẽda vt.ff. de iudi.sed cuz ambo 7 q̃ in electionibus tempore necessitatis possumus ſz sorẽ.pcedere qõ nõ ẽ verum.vt.xxvj.q.ij. nõ exemplo.7 extra de electõe.ecclia vra.

exorcistas autez nomine antiquo 7 officio pmanẽte recepit:ꝑ filijs vero aaron oẽs infra summuz pontificez sacerdotiũ administrãtes sunt cõsecrati. Jnter eos q̃daz discretio seruata est vt alij appellent simpliciter sacerdotes alij archipresbyteri :alij coepi alij epi:alij archiepiscopi seu metropolite:alij primates alij patriarche:alij summi pontifices.

Horũ discretio a gentilib9 maxime introducta est:q suos flamines alios simpliciter flamines alios archiflamines:alios ptholiflines appellabãt.simpliciter vero maioruz 7 minoꝝ sacerdotũ discretio i nouo testamẽto ab ipso xpo sumpsit exordiuz.q.xij. apostolos tãquã maiores sacerdotes.lxxij.discipulos.q̃si minores sacerdotes instituit:petrũ vero q̃si in summũ sacerdotẽ elegit duz ei pre omnib9 7 pro omnib9 claues regni celoꝝ tribuit:7 a se petra petri nomẽ sibi imposuit:atqz.ꝑ ei9 fide se specialiter rogasse testatus ẽ. 7 vt ipse ceteros ꝓfirmaret sibi subiunxit dicens. Ego ꝓ te rogaui petre vt nõ deficiat fides tua:7 tu aliquãdo ꝓuersus ꝓfirma fratres tuos hanc eãdẽ formã apostoli secuti in singulis ciuitatib9 epos 7 ꝓsbyteros ordinauerunt.leuitas antẽ ab apostolis ordinatos legim9:quoꝝ maximus fuit beatus stephan9.subdiaconos 7 acolythos ꝓcedente tpe ecclesia sibi ꝓstituit. De his etiaz scribit beatus isidorus in libro.vij. etymo.c.xij.nomina illorũ 7 nominuz causas exponens ita inquiens.

Unde nomen ecclesiasticoruz graduum sumatur.

Leros 7 clericos hinc appellatos credim9:q matbias sorte electus est.quẽ primuz ꝑ apostolos legim9 ordinatũ.cleros.n.grece sors latine vel hereditas dicitur. ꝓpterea ergo dicti sunt clerici q̃ de sorte domini sunt:vl q̃ dominu partez9 habent. Generaliter autez clerici nuncupant oẽs q in ecclesia xpi deseruũt:quoꝝ gradus 7 nomina sunt hec.hostiari9 psalmista lector exorcista acolytus subdiacon9 diaconus presbyter epus. Ordo vero episcoporuz quadripartitus est idest in patriarchis archiepus metropolitis atqz epis. Patriarcha greca lingua summus patrũ interpretat: q primũ.i.post apostolicũ tenet locuz:7 ideo q summo honore fungitur tali nomine censet.sicut romanus antiocenus:alexandrinus.archiepiscopus greco interpretat vocabulo:qõ sit summus episcoporũ idest primas.tenet enim vicez apostolicaz 7 presidet taz metropolitanis quã ceteris episcopis. Metropolitani autez a mensura cinitatuz vocant.singulis enim ꝓuincijs pre eminent.quoꝝ auctoritati 7 doctrine ceteri sacerdotes subiecti sunt:sine quibus nihil reliquis agere ſz epi scopis.sollicitudo enim totius ꝓuincie archiepiscopis cõmissa est. Omnes aũt superius designati ordines vno eodẽq vocabulo epi nominant:sed ideo primato nomine q̃dã vtunt ꝓpter distinctionẽ potestatũ quã singulariter acceperunt. Patriarcha patrũ princeps.archos.n. grece princeps latine.inde archieps princeps epoꝝ. Metropolitanus a mensura ciuitatuz. Epatus aũt vocabulum inde dictum est qõ ille q efficitur epus supintendat.s.curã gerens subditoꝝ. Scopin.n.grece latine intendere dicitur. Epi.n.grece latine speculatores interpretant.naz ipe culatorẽ prepos9 in ecclesia.ideo dictus eo qõ speculet 7 ꝓspiciat populoruz infra se positoꝝ mores 7 vitaz. Pontifex princeps sacerdotũ est vel dicit esse quasi via sequẽtiuz ipse.n.summus sacerdoz ipse pontifex maximus nuncupat.ipse.n.efficit sacerdotes atqz leuitas.ipse oẽs ordines ecclesiasticos disponit:ipse qõ vnusqsqz facere dz ostendit. Antea autez pontificez 7 reges crãt nã maioꝝ hec ꝓsuetudo fuit vt rex esset sacerdos 7 põtifex. vnde 7 põtifices romani impatores appellabant. vates a uimentis appellatuz est:cuius significatio multiplex est. nã modo sacerdotez modo ꝓphetã significat modo poetã. Antistes sacerdos dictus est ab eo q̃ añ stat prim9 est.n.in ordine ecclesie:vt supra se nullu habeat. Sacerdos autez nomen hz cõpositu ex greco et latino quasi sacrũ dans.sicut n.rex a regendo ita sacerdos a sacrificando vocatus est. ꝓsecrat.n. 7 sacrificat.sacerdotes autez gentiliũ flamines dicebant.hi in capite habebãt pileuz.in quo erat breuis virga de lup habẽs lane aliqd qõ cuz ꝓpter estũ ferre nõ possent filuz tñ in capite religare ceperunt.naz nudis eos penit9 capitib9 incedere nefas erat: vnde 7 a filo quo vtebant flamines dicti sunt q̃si flamines. vel in festis dieb9 filo depositu pileuz impone bant ꝓ sacerdotij eminentia. Presbyter grece latine senior interpretat: nõ modo ꝑ etate vel decrepita senectute ſz ꝓp honorez 7 dignitatez quã acceperunt presbyteri nominãtur.ideo autez 7 presbyteri sacerdotes vocant q̃ sacra dant.sicut epi: qui ſz sint sacerdotes.tamen pontificatus apicez nõ habent:q nec crismate frontez signãt:nec paraclitũ spirituz dant.qõ solum deberi epis

b ¶ Partem.i.decimas 7 primitias q̃ dicunt dei.vt.xij.qõe.ij.c.quisquis.io. 7.c.qui abstulerit.

i ¶ Psalmista.hic ꝓz q psalmista 7 hostiarius 7 lector sunt clerici.7.xxv.di.p lectis.7.xxxii.di.seriatim 7.lxxij.di.clericũ.7.xj.q.j.de psona.7 deponi possunt sicut alij clerici.vt.xxvij.q.j.siquis episcopus.7 qui iniecit manus in istos excõmunicatus est.vt.xvij.q. iiij.siquis.7 extra de sen.ex. nõ dubiũ 7.c.parochianos 7 per primã tonsuraz fit aliquis psalmista.7 illa tonsura est sacramentale signũ.vt xij.q.j.duo.sed si hoc dicat tunc erunt.ix.ordines. verũ tamẽ videt q nõ fit ordo q vbi tractatur q clericus alij obedientiã prestabit:nil agit de istis ordinib9.vt.xc.ij.dis. a subdiacono.similiter alibi vt.lxxvij.di.illud sed dic q tantũ.vij.sunt qui cõferunt cũ solemnitate.sed tamẽ.xj. sunt.io.sed certe omnes cõferuntur cũ solemnitate bo die preter psalmi statũ qui a solo sacerdote cõferꝛ vt.xxiij. di.psalmista.ber.

k ¶ Episcop9.ar.q epatus est ordo.vt.xciij.di.diacones

l ¶ In patriarchis.quo nomine cõprehendit principales patriarchas.vt romanũ cõstãtinopolitanũ alexãdrinum hierosolymitanuz.antiochenum.

m ¶ Archiepiscopus.i.primatibus quo nomine comprehendit alios patriarchas siue primates vt aquilegiensez cantuariẽsem bituricẽsez.

n ¶ A mensura.q.r. vel.xj. dz sub se habere vt.vj.q.iij. scitote.vel dicit a metros qõ est mater 7 polis qõ est ciuitas.q est mater aliarũ ciuitatum.xij.di.de his.

o ¶ Licet de his q̃ spectant ad totã prouinciã sed de his q̃ ad suaz dioce.spectãt sine eoruz licentia possunt disponere.xx.q.iij.c j.7.ix.qõe.iij. c.j.7.ij.

p ¶ Disponit.ergo eps conferꝛ dignitates ecclesiasticas vt.lxxiij.di.episcopoꝝ.arg. cõtra.xciij.di.legimus.vbi dicitur q tantũ ad episcopũ spectat ꝓfirmatio.sed hoc refertur ad diuersas cõsuetudines.vt extra de elect.cum in cunctis.7.c.cũ ecclesia vniuersalis.ego credo q de iure cõmuni tantũ electio dignitatuz spectet ad capitulũ cuz episcopo.vt ex de his que fi. a pre.sine cõ.ca.ea noscitur. 7.c.quanto.

r ¶ Ex greco.scilicet dos qõ est datio.

s ¶ Virga.q̃ arcebant aues a carnibus sacrificiorum.

t ¶ Nudis.arg.q nõ icedit nudus q filuz fert in capite.

u ¶ Dignitatem.vt.lxxxiij. distin.porro.

a Et nō etatis,tñ suppſe.q; alibi dicit.qō ē nomen etatis. vt.xciij.di.legim⁹
b Predicant.i.legunt recitando nō autē predicando,q; illud est officiū sacerdotum.xvj.q.j.adijcimus.
c Miserabiliter.nō per prauā vocez sed potius per altā vocē ⁊ sonorā.⁊ iste intellectus patet ex littera sequenti vbi dicit.tanta.n.rē.
d Et infidelis.i.excōicatos.⁊ ita hostiari⁹ remouet excōicatos ab ecclesia.vt hic ⁊.xxv.di.perlectis.
e Ita nouo.tu es petrus. videt ergo q; p hec verba tu es pe,rē.datus fuit petro pontificatus.⁊ ita aſſ passionē q; ante fuit ei dictuz ⁊ ita videt ꝓtradicere.l.di.cōsiderandū ⁊.c.fideliū,nā ibi dicit q; post passionē.q; antea nō fuit datus ecclesie pastor. So.primo fuit apostolus ante passionē.ſz post passionez fuit pastor creatus p illa verba si diligis me rē.vt ex de elec.significasti.qō etiā hic innuitur cū dicit tibi dabo claues rē.hoc.n.ē,pmittere ⁊ nō dare.
f Dari,ar.g.q; omnis episcopus sit par apostolico q;tū ad ordinē ⁊ ratione ꝓsecrationis,xxiij.q.j.loquit.i pn. petrus tamē maior fuit aliſſ in administratione.vt.ij.q.vij.puto,pōt.n.aliquis esse maior alio in ordine.ſz tamē minor i administratione:vt archipresbyter maior ē archidiacono.vt.xxv.di.plectis. De apostolis qñ fuerūt cōsecrati nō legim⁹ dicūt qdā q; in cena qñ dictū ē eis.hoc facite in meā cōmemorationē de cōse.dis.ij.in christo.in fi. Alij cū dictuz ē eis.ite baptizate omnes de cōse.dist.iiij. propie.de paulo ⁊ barnaba habemus.lxxv.dis.q; dic.et de iacobo.lxvj.di.porro.
g Pretarato.in parte.c. que hic nō est.
h Operarios.ar.h signauerunt doctores q; ſz sit statutus certus numerus canonicorū.si tñ excrescant ecclesie facultates.q; pbēde debent augeri.vt ex devi.⁊ bone.de.quoniā.hoc expeditū est extra de cōsti.cū.AD.fer. ⁊ extra de cen.q;to.
i Rogauerūt.ar.g.q; non nisi volentib⁹ dabit prelatus etiā a papa.⁊.j.di.pri.sacro sancta.si.viij.q.j.sciēdū.⁊.c. audacter.
k Quāuis cōstitutis.ſ. tantum.
l Hic.hic videt q; eodem die petrus ⁊ paulus fuerūt crucifixi.ij.q.vij.beati.dicūt. tñ qdā q; reuoluto ānī spacio paulus fuit decolatus ſz eodē die post annū.historia tamē dicit.xiiij.anno imperij neronis eos fuisse occisos
m Cōsecrarūt.ergo ecclesia cōsecrat sanguine alicui⁹ sicut aliqs baptizat sanguine suo.vt de cōse.di.iiij.baptisini vicem.
n Prima dignitate.nam ecclesia anthiocena precessit istaz vt.xxiiij.q.j. rogamus.
o Nec aliqd.ar.q; vbicūq; sunt boni ibi est ecclesia.
p Gradus.in ordinibus.de quib⁹ supra dixit.e.di.deros.
q Inferior.Ex hoc.c.tres colliguntur regule.prima hec ē inferior superiorē nō pōt ligare vel soluere.Secūda hec ē.qui pōt ligare ⁊ absoluere.Tertia talis q; pōt soluere ⁊ ligare quelibet harū regularū videt

lectio actuū apostolorū demōstrat. Ubi ⁊ apud veteres idē epi ⁊ plbyteri fuerūt:q; illud nomē dignitatis ⁊ nō etatis⁹ est. Leuite ex nomine auctoris sunt vocati. de leui.n. leuite exorti sunt.a qb⁹ i tēplo dei mystici sacramēti mysteria explebant. Di grece diacones latine ministri dicūtur:q; sicut in sacerdote cōsecratio: ita in diacono ministerij dispēsatio habet. Dipodiacones grece:quos subdiacones dicim⁹.q; ideo sic appellant q; subiacent pceptis et officijs leuitarū. Oblationes.n.i tēplo dñi a fidelib⁹ ipsi suscipiūt:⁊ leuitis supponendas altaribus deferūt.bi apud hebreos nathanei vocant:lectores a legendo.psalmiste a psalmis canendis vocati sunt.illi.n.predicant⁹ populis volūtatez dei et qd sequantur. illi canūt vt excitent ad cōpunctionez alios audientiū.ſz ⁊ q; daz lectores ita miserabiliter⁶ pnūcient:vt quosdā ad luctuz lamentationesq; cōpellant. Idez etiā ⁊ pnūciatores vocant q; populo ānūciāt tāta etiā ⁊ tā clara erit eoꝝ vox:vt quāuis longe positoꝝ aures adimpleāt.cantor aūt vocat⁹ est q; vocē modulat in cantu:hui⁹ duo genera dicunt i arte musica sicut ea doctissimi hoies latine dicere potuerūt:pcentor ⁊ succentor. Precentor.ſ.q; vocez pmittit in cantu. Succentor aūt q; voce subsequenter canendo rūdet.cōcentor aūt dr q; cōsonat et cōcinit.q; aūt nō ꝓsonat nec cōcinit nec ꝓcentor erit. Acolythi.n.grece latine ceroferarij dicunt a deportādis cereis qñ legendū est euāgeliuz aut sacrificiuz offerēduz.tūc.n.accēdunt luminaria ab eis:⁊ deportant nō ad effugādas tenebras dū sol eodez tpe rutilat:ſz ad signū leticie demonstranduz:vt sub typo luminis corporalis illa lux ostendat de q; in euangelio alias xps legit. Erat lux ve.q; il.o.bo.ve.i.h.mūduz. Exorciste exgreco i latinū adiurātes siue increpātes vocant. Innocāt.n.sup catbecuminos vel sup eos q; habēt spūz imundum nomen dñi iesu adinrantes p euz:vt egrediat ab eis.hostiarij.i.ianitores q; i veteri testamēto electi sunt ad custodiā templi:vt nō ingrederet i illud imundus i omni re.dicti autez sunt hostiarij q; prefunt hostijs templi.Ipsi.n.tenentes clauez oia intus extraqz custodiūt: atqz iter bonos ⁊ malos habentes indicium fideles recipiunt ⁊ respuūt infideles⁶ Item anacletus.

Romana ecclesia a domino prima fundata accepit.

In nouo testamento post xpm dñm a petro sacerdotalis cepit ordo q; ipsi primo pontificat⁹ i eccle

fia xpi dat⁹ est dño dicente ad euz. Tu es ingt petr⁹ ⁊ su.h.pe.e.ec.me. ⁊ porte iferi nō pualebūt aduersus eā. Et dabo ti.cla.reg.ce.hic ergo ligādi soluendiqz potestatez prim⁹ accepit a dño:pmusqz ad fidez populuz sue pdicationis virtute adduxit verboqz istituit.ceteri vero apostoli euz codez pari⁹ sortio honorē ⁊ ptātez acceperunt ipsumqz pncipez eoꝝ esse voluerūt.q; etiā tuberte dño i toto orbe terraꝝ dispsi euāgeliuz pdicauerūt ipsiꝫ quoqz decedentib⁹ i loco eoꝝ surrexerunt epi quoꝝ ordinatio ptaxato⁹qz fieri ordine ⁊ mō.quos qui recipit ⁊ verba eoꝝ:deū recipit.q; aūt respuerit eos eū a quo missi sunt ⁊ cui⁹ legatione fungunt spernit:spernet ⁊ ipse idubitanter a dño. videntes autem ⁊ ipsi ap̄li messez esse multā ⁊ operarios⁹ paucos roganerunt⁹ dñz messis:vt mitteret operios i messez suā vñ abeis electi sunt.lxxij.discipuli:quoꝝ typuz gerunt plbyteri atqz in eoꝝ loco sunt cōstituti in ecclesia.

Item pelagius vrbis rome episcopus omnib⁹ orthodoxis.

Primatuz romane ecclesie nō aliqua synodus sed christus instituit.

Quāuis⁹ vniuerse p orbē catholice ⁊ ap̄lice constitute ecclie vn⁹ thalam⁹ xpi sit:tñ sancta ro.ec. catholica ⁊ ap̄lica nullis synodicis ꝓstitutis⁹ ceteris ecclesijs plata est: ſz euangelica voce dñi ⁊ saluatoris nr̄i primatū obtinuit. Tu es ingens petr⁹.⁊.ſ.h.p.e.ec.meā.cui data est etiā societas beatissimi pauli vasis electionis:q; nō diuerso sicut bereti ci garriunt sed vno tpe vna eadēqz die⁹ gloriosa morte euz petro i vrbe romana sub cesare nerone agonizans coronat⁹ est:⁊ supradictā pariter ro.ec. xpo dño ꝓsecrarūt⁹ eāqz omnib⁹ vrbib⁹ in vniuerso mundo sua ptentia:atqz venerādo triūpho pretulerunt. Est ergo pma⁹ ap̄li petri sedes roma.eccl.nō habens maculā neqz rugā nec aliqd⁹ huiusmōi

In his oibus quāto gradus⁹ celsior tāto maior auctoritas ūenitur In maioꝝb⁹ siquidez est regendi et iubendi ptās:in minoꝝb⁹ obsequēdi necessitas. Unde nicola⁹ papa scribit ꝓstātinopol.epo dicens.

Inferioꝝ facta superioꝝ sententijs obnixa sunt.

Inferior⁹ sedes potiorez absoluere nō pōt. Sola.n.potior inferiorez ꝓuenienter absoluit.hinc⁹ liquido,patet:q; quez nō pōt absoluere:nec pōt iudicio inferior potiorē ligare. vñ.pphēta ait:numqd gloriabitur securis ꝓtra euz q; secat in ea: aut exultabit serra ꝓtra euz q; trahit eā. Misitaqz ex diuina scriptura cō

habere exceptionem Prima regula videt recipere instantiā cuz maior se subijcit arbitrio minoris.vt.xj.q.j.peruenit. Secunda regula similiter fallit in incendiarijs ⁊ excōicatis qui debent papaz absolui ex de sentē.ex.tua.⁊ ex.de offi.dele.querenti. Tertia regula fallit.j.de ꝓse.dis.iiij.sanctuz. vbi habes q; q daz penitēs absoluit aliuz tempore periculi,quez tñ ligare non posset. Itē fallit.iij.q.vj.ꝙnis.⁊.C. vbi senatores.liij. similit fallit vt videt cuz aliquis cōfitet extraneo sacerdoti.q; ipsuz tūc absoluit.nō tñ posset ligare.io.Sed illa exceptio nō valet.q; nō cōcedo q; aliquo mō ꝓsequat⁹ qs remissiones qui cōfitetur extraneo sacerdoti. Ut dicit ex de peni.⁊ re. omnis.nisi prius obtenta licentia a pprio sacerdote vt dicit i ea dez decre.ois.nisi in necessitate. vt ex.e.ti. c.vlti.b. Et ē hic arg. q; si papa mādat alicui q; excōicet aliquē q; possit etiā ipsuz absoluere.q; excōicatio ⁊ absolutio pari cōditione cēsent. vt si vnū permittit ⁊ reliquuz. vt.j. de pe.dis.j.verbuz,ar.ꝓtra.xxvij.q.j.si homo. In oibus istis.c.vsqz in finē loquitur de eadē materia.ſ.de facto sufraganeoꝝ ignacii cōstātinopolitani archiepiscopi.q; a suis sufraganeis ē deposit⁹ fauore impatoris.
r Hinc ar.q; idem iuris ē in vno cōtrariorū qō in reliquo vt j.e.deniqz.⁊.xxvj.di. deinde .⁊.iij.q.vj.b quippe.⁊.ff.de verb. obli.inter.
s Unde prophetaIsaias.

a Erbibuimus.i.probauimus.

b Nolite reprehēdēdā.ꝫ cōtra.j.ij.q.vij.omnes.ꝛ.ix.q.iij.si autē vbi dicit ꝙ subditi possunt reprehendere prelatos.Sꝺ.tripler est reprehensio,imperiosa q̄ fit imperio ptātis hec tantū maioribus cōcedit vt hic,alia socialis,hec minoribus cōcedit,lxxxj.di,in omnib⁹,tertia temeraria est,que insa mandi causa fit,ꝛ hec nulli concedit,vt hic.

c Eniꝫ,ad hebreos,vbi legitur ꝙ melchisedech benedixit abrahe.ꝛ p hoc ꝓbat apostolus melchisedech fuisse maiorem.

d Etiaꝫ maledicat. Cōtrariorum.n. eadē est ratio.vt.s.e.inferior.ff.de verbo,obl. inter stipulantem.

e Maiore.argu.ꝙ minor iudex non pōt exercere iurisdictionē suaꝫ presente maiore iudice.vt.rcv.di.ecce ff.de offi.procōsul.l. vlti.arg.ꝓtra.xj.q.j. peruenit,ꝛ.C.de dona.in hac.

f Benedicere.sed dicit ep̄o post hāc benedictionē,ora,p nobis pater sancte.in q̄busdaꝫ locis ipse inferior dicit ep̄o. Jube domine benedicere. ꝛ ep̄s benedictiōe facta legit.

g Peccatuꝫ.ar.ꝙ aliquid,phibet nō ꝙ ipsum maluꝫ fit:ꝫ ꝙ inde malū pōt sequi. vt. xxij.q.j.in nouo. ꝛ.xj.q.iij.nolite,ꝛ.xl iij.dist.cū adrianus. §.verum.

h Nunc aūt.diodetiani. Nō. duos fuisse impatores sed cōtra.vij.q.j. in'apib⁹.sed fortevn⁹ habuit dignitatē alter administrationē.

i Marcellinus.ꝫ de isto loquit.ꝙ cōcilio ꝯgregato ꝓfessus est qō fecerat.ꝛ in se tulit sententiā depositionis.ꝛ veniēs coraꝫ diocletiano ꝓfessus est se xp̄ianū esse ꝛ exō cauit quicūq; eū post mortē sepeliret.sed videt ꝙ h̄ sententia qua p̄cepit nō sepeliri corpus suum cōtineat errorē.vnde nulla dꝫ esse.vt ex̄ de sen.ex.p tuas.ſquis eniꝫ precipiat ꝙ corpus suuꝫ nō sepeliat hoc preceptū nō ē ad implenduꝫ. vt.ff.de cōdi.insti.quidaꝫ.preterea q̄liter poterat. iste seipsuꝫ exōicare vel deponere.cū par in parem nō habeat imperiū.vt ex̄ de ele. innotuit.ad hoc pōt dici ꝙ nō fuit sententia quā tulit,ꝫ quedā memoratis sole clariꝰ exhibuimꝰ nō posse quēquā q̄ minoꝝ auctoritatis est eū qui maioris ptātis est iudicijs suis adijcere aut ꝓprijs diffinitionibus subiugare. Idem.

De eodem.

Nolite nos existiare cuiuscūqꝫ facta proximorum nostrorum ea q̄ sunt digna reprehēsione velle defendere.sed qō ita velimus filios circa spiritualeꝫ patrē ꝛ discipulos erga magistruꝫ deuotos esse ac ſobrios:vt nulla penitus temeritate ad eorū vitaꝫ vt nō tantuꝫ dicamꝰ diiudicandā:ꝫ nec saltē tenuiter reprehendendaꝫ prosiliant.

Itē nico.papa.

Inferiores maioribus nec benedicere nec maledicere possunt.

Eniꝫ si ī epistola ad hebreos legimꝰ qō minor a maiore bñdicitur:restat,pfecto vt exigente rome etiā maledicat.sicꝫ qdē prenoscentes hec periculosa tpa illi q̄ ante nos fuerūt.prouidaꝫ in ecclesijs cōsuetudinem tradiderunt.Modie quoqꝫ in roma.eccle.q̄ magistra ē omniꝫ ecclesiaruꝫ imp̄retermissa seruat:ita vt nullus sacerdos maiore suo nō inuente sacerdote cuiuslibet rei benedictionē dare nitat sed anteriorꝫ stans ad pronunciandā aliquaꝫ lectionē benedictionē quidē postulat:sed ei qlibet inferior nō audet benedicere.cur hoc nunqd benedicere peccatuꝫ est.absit de maledicis.n.nō benedicis dicit apostolus q̄ regnuꝫ dei nō possidebūt sed p hoc innuit quāte censure freno inferiores qque a suis ꝓpositis iudicādi cohercēdiqꝫ sunt si bi nec etiā benedicendi ius nullū penitꝰ obtineāt

Idē micha.impatori. De eodē

Nunc autē diuina inspiratiōe nō nos pigebit:nec nobis impossibile erit vobis ostendere si tamē audire velitis:nō posse quēquā rite ab his q̄ inferioris dignitatis vel ordinis sunt iudicialibꝰ submitti diffinitionibꝰ.ſiquidē tpe diocletianiꝰ ꝛ maximiani augustoꝝ marcellinꝰ eps vrbis rome:q̄ postea in signis martyr effectꝰ est:adeo cōpulsus ē a paganis vt templū eoꝝ ingressus grana thuris sup̄ pruna ꝛ imponeret cuiꝰ rei gr̄a collecto vniuersoꝝ ꝯcilio epoꝝ ꝛ inquisitiōe facta,hoc idē pontifex se egisse ꝓfessus est:nullus tamen eoꝝ ꝓferre sententiā ī eū ausus est.duꝫ ei sepissime oēs dicerēt. Tuo ore iudica cām tuaꝫ nō nro iudicio.ꝛ iteꝝ.noli audiri in nro iudicio.ꝫ collige ī sinu tuo cām tuā.Et rursuꝫ.qm̄ ex te inquūt iustificaberis aut ex ore tuo cōdemnaberis. Et iteꝝ dicūt.prima sedes nō iudicabit a quoqnā. Itez i eadez.Sz cuꝫ quodā tpe qdā ꝓtra synodū papā temtassēt qdā malis rumoribus obijcere ꝛ in ꝯcilio cui valentinianꝰ augustus intereat dictuꝫ fuisset:nō licere aduersus pontificez sniam dare.surrexit,ptinus idez impator ꝛ in arbitrio prefati pontificis tribuit iudicare iudiciū suū.Eteniꝫ nullus pontificuꝫ minoꝝ vel inferioꝝ vrbiū subactꝰ iudicijs iuenit. Itez ni.papa

Maiores a minoribus iudicari nō possunt.

Summittit ignacius minoruꝫ inferioꝝ ꝛ subiectoꝝ deliberationibꝰ ecōtra sacris canonibꝰ ꝑcipientibꝰ ꝛ exemplis sanctoꝝ patrū semp vbi est maior auctoritas eunduꝫ esse ꝛ i oībus ꝓuersijs ad potioris sedis iudicia dirigank:qō nō solū a catholicis:verꝝ etiaꝫ ab ipsis ꝓstat obseruatū esse hereticisᵐ:alioquin acephalū liquet esse ꝯciliū vbi de tāta psona agit ꝛ maioꝝ nō expectat sententia:cuꝫ ꝛ ī cā clericoꝝ inferioris gradus solius epi sui iudiciuꝫ tātūmodo postulanduꝫ sit.

Itē michaeli imperatori.

Minoruꝫ sententia maiores dānari nō valent.

Ad tm̄ hāc p̄sumptionez sancti patres apud chalcedonez detestati sunt vt dioscoraꝫ alexandrinū antistitez inter cetera iccirco potissimuꝫ sine vlla restitutione dānauerunt.qꝫ ponens in celuꝫ os suuꝫ lingua eiꝰ trāseunte sup̄ terrā exōicationez ī sanctuꝫ leonez pa.dictauit: ita vt in snia ꝓtra ipsuꝫ,plata:hoc videant memorare p̄cipue dicentes. Quoniāᵐ secundis excessibꝰ p̄cipue prioreꝫ iniquitatez valde transcendit p̄sumpsit.n.exōicationez dictari etiā aduersus sanctissimuꝫ ꝛ beatissimuꝫ archiep̄z magne rome leonez ꝛc̄. Nunqd ibi legit̄ iquisitionē factā fuisse vtruꝫ iste dioscorꝰ ipsaꝫ exōicationez inste dictasset ī papā nō plane.ꝫ absqꝫ omni ꝓtroversia hoc i eo vlti sunt.qꝫ cuꝫ esset inferior potioreꝫ qbuslibet conatꝰ est lacessere iniurijs teste anatholio ꝓstantinopol.p̄sule q̄ dicit pp fidē non est damnatꝰ dioscorus sed qꝫ exōicationē fecit in dominuꝫ archiepiscopum leonez. Di. .xxij.

q Ratia ergoᶜ maior a minori iudicari nō dꝫ.videnduꝫ est q̄ inter ceteras ecclesiaꝝ primuꝫ locuꝫ.q̄ secūduꝫ vel tertiuꝫ obtineat. Romana ecclesia sicut supradictuꝫ est primuꝫ locuꝫ inter ceteras obtinet alexandrina secunduꝫ anthiocena ecclesia tertiuꝫ ab ea locuꝫ accepit. Ad̄ nico.papa scri.mediolanēsibꝰ

Romana ecclesia ceteraꝝ primatum tenet.

k Cōpulsus.cōditionali nō absoluta coactione.si.n. fuisset absoluta nō deligisset vt.l.di.presbyteros.

l Ex ore.argu.ꝙ aliquis pōt esse iudex in ꝓpria causa si.ff.de adopt.l.iij.C.de fideicō.l.vlti.sed iudex ibi improprie dicit.i.arbitrator.

m Sum.mittit hēticis,argu.ꝙ ab exēplis gētiliuꝫ est argumētandū.vt.ir. q.j.sacerdotibus.xij.q.ij.q̄sta.ꝛ.c.nō estimemus.

n Inferioris.j.xv.q.vij. si autez in fi.contra vbi dicit ꝙ solus eps illorum causas pōt audire.sed nō excludūtur ibi clerici.sed alij episcopi.xv.q.vij.eps nullius.

o Ad tātū.presumptōez.s. depositionē ignacij.

p Ut dioscoruꝫ,qui intronizatus fuit per regē qui postea exōicauit papam.

q Quoniā secundis. Videtur hic ꝙ iudex in sententia teneat exprimere cām que ipsum mouit.C.de iudi. properanduꝫ.§.illo.ꝛ.ff. de his qui no.ifa.l.ꝙ ait.§.pe. arg.cōtra extra de sentē.ꝛ re iudi.fiē ad hoc dico ꝙ semp tenetur exprimere causaꝫ.ſi tamē nō expresserit tenet sententia.ij.q.vj.biduum.

r Fidē tantū.ne'sit contra. s.xv.distinc.canones.circa medium.

s Ratia ergo. In hac dis.ostendit ordinez maioruꝫ ecclesiarū.ꝛ primo ostendit quē ordinē habuerunt secūdū antiqua tēpora,secūdo ostendit quem ordinez postea habuerūt secundū moderna tempora,talis fuit ordo.prima fuit romana ecclesia.Alexandrina secunda:anthiocena tertia. quarta hierosolymitana sed postq̄ imperiū fuit trāslatū cōstantinopol.cōstātinopolitana ecclesia obtinuit secūduꝫ locū post ro.alexandrina tertiū.anthiocena quartuꝫ.hierosol.v.ꝛ hoc dicit.j.e.cōstantinopolitane.ꝛ dicit extra de p̄iui.antiqua.

a OMnes.sic ꝓstrue ro.hec instituit oēs.s.prelatos siue in apicē cuiuslibet patriarche.i.patriarchat⁹ et ꝓboc ꝓ q̄ sol⁹papa nouas facit dignitates
b Ador.i.ab initio.
c Nascentis.quantuz ad nouū testamentum.
d Celestis.ar.q̄ papa hz vtrūqz gladiū ⁊ spūalē ⁊ tēporalē.lxiiij.di.tibi dño ⁊.xv.qōe.vij.alius.⁊.c.nos sanctoruz.⁊.c.iuratos.⁊.j.q.iiij.q: presulatus.⁊.xcvj.dis. duo.trāstulit enīz de grecia imperiuz.vt extra de electi. venerabilez.arg.ꝓtra.xcvj. dist.duo.⁊.xciij.di.legimus ⁊.xxj.dist.§.j.
e Iniusticiaz.nec papa hz vni ecclesie detrahere ⁊.c.dare alteri. vt.xcix.di.ecce.⁊.c. nullus ⁊.xxv.q.ij.de eccle siasticis.nisi subsit causa.vt ix.q.iij.cōquestus.⁊.c.nunc vero.⁊.c.ꝓ principalem.
f Conatur.solus ergo conatus hic punitur.vt.vj.q. j.§.verū.⁊.j.q.j.qui studet de pe.di.j.fiquis.
g Sacrosancta.q̄ fine intermissione nō tamē in quolibet instanti.sed horis constitutis.sic.j.xxxj.dis. si laicus ⁊.xxxvij.di.de quibusdam.
b Amarco.vt.xxiiij.q.j. cū beatiss⁹mus.
i Primū.vt.vij.q̄stione.j. mutationes.
k Christianoruz. Primo enīz oēs fideles fuerūt dicti discipuli vel fratres.xj.q.iij. c.ad mēsaz.sed poꝑ apostoli fecerunt cōciliū anthiocenū dicti sunt christiani.xxiiij.q. j.rogamus.
l Moyses.licet moyses ⁊ aaron primi ⁊ summi dicti sint sacerdotes.tamē Moyses fuit maior q̄ aaron i administratione nō quo ad cōsecrationē sacerdotalē i b.n. ābo pares fuerūt moyseſ tñ hostias nō offerebat si vota offerebat ꝓ pplo. vt.xxxvj. di.sigs vult.⁊.lxxxviij.dis.ō creuit. Itē ⁊ in hoc erat moyses maior q̄ aaron.quia instruebat ⁊ redarguebat eum tanq̄ minorez. vt de pe.dis. iij.inter hec b:cum.
m Constantinopolitane noua roma nouia dicta est cōstantinopol.q: constantinus illuc cuz aliis romanis iuit.⁊ eaz cōstituit.vnde ⁊ cōstantinopol.⁊ roma est dicta.
n Ecōstantinopolitana.imo ipse impator eam fatetur subiectaz ro.ec. vt in auc̄.de eccle.ti.in prin. colla.ir.
o Discere.ar.est hic cōtra seniores.qui erubescunt discere a iuuenib⁹.sic.xxxviij. di.nullus.⁊.xxiiij.q.iij.si habes.⁊.lxxxiiij.di.pucnit. Itē habes hic q̄ maiores tenenť sequi exempla minoū si bona sunt.j.qōe.j.si fuerit.⁊.c. neqz in hoīe.⁊.xix.di.scōm.
p Bizancenus.i.cōstantinopol.primo enīz cōstantinopol.dicta fuit bizancium.
q Subijci.ita demum si qua culpa ⁊c.
r Nescio.q.d.erquo ꝓstā tinopolitanus episcopus fatetur se esse subiectū ro.ec.multomagis et alij tenenť fateri.scvidet q̄ cōfessio prelati nocet ecclesie.vt extra de capellis mo.dilectus.⁊ de sen.⁊ re iudi.suborta.⁊ de pos.prela.ad hecio. q̄ credo veruz esse si de cōsensu sui capituli facta est in iudicio.vt extra de iudi.causam.⁊ de procur.c.j.b.

OMnes* sine patriarche i cuiuslibet apicez siue metropoles primat⁹ aut episcopatū cathedras vel ecclesiaz cuiuscūqz ordinis dignitatez instituit romana ecclesia. Illā vero solus ipse fundauit ⁊ supra petrā fidei mox* natscētis* erexit q beato petro eterne vite claues ro terreni simul ⁊ celestis* imperij iura cōmisit. Nō ergo q̄libet terrena sententia:sz illud verbū quo cōstructuz ē celuz ⁊ terra p q̄ō deniqz oia cōdita sunt elementa:romanaz fundauit ecclesiā. Illius certe priuilegio fungiť:cuius auctoritate fulcitur. vnde nō dubiū est:q: qsqs cuilibet ecclesie ius suuz detrahit:iniusticiaz* facit.q autez romane ecclesie priuilegiū ab ipso summo oiuz ecclesiaruz capite traditū auferre conať hic,peuldubio in hereſiz labiť ⁊ cuz ille vocet iniustus:hic est dicēdus hereticus.fidē quippe violat q aduersus illā agit q̄ est mater fidei. Et illi cōtumax inueniť q eā cunctis ecclesijs p:retulisse cognoscit:⁊ ifra vnde ipse sanct⁹ ambrosius se in oibus sequi magistrā sanctaz romanā ecclesiā profitetur.

Itē anacletus papa christi iesu.

Nō ab apostolis sed ab ip'o domino romana ecclesia primatū accepit

Sacrosancta* romana ⁊ aplica ecclesia nō ab apostolis sz ab ipso dño ⁊ saluatore nostro primatuz obtinuit:sicut beato petro apostolo dixit. Tu es petrus ⁊ su.h.p.e. ec.meā ec.vsqz soluta ⁊ in celo.adhibita est etiā societas i eadē romana vrbe beatissimi apli pauli vasis electionis q vno die eodēq; tpe rome cuz petro glorioſſisima morte coronatus est:⁊ ambo sanctā ecclesiā romanā cōsecrauerūt:atqz omnibus alijs vrbib⁹ in mūdo vniuerso tā sua ꝓsentia quā venerādo triū pho p:retulerūt ⁊ sz p:o omnib⁹ assi dua apud deuz oiuz sanctoꝝ effundatur oratio:bis tñ verbis beatissimus paulus romanis ꝓpio chirographo pollicet dicens:testis ē mihi de⁹ cui seruio in spiritu meo i euāgelio filij eius q̄ō sine intermissione memoriā vestri faci o semp in orationibus meis. Prima ergo sedes est i celesti beneficio romana ecclesia:quā vt memoratū est beatissimi petrus ⁊ paulus suo martyrio consecrauerūt.Secūda autē sedes apō alexādriā q̄ beati petri noīe a marco* eius discipulo atqz euāgelista cōsecrata ē tertia vero sedes apud antiochiā eiusdez beati petri apli haberur nomine bonorabilis quaz illic prius quā romā veniret habuit: ⁊ ignatiū episcopuz constituit ibi:⁊ illic primū nomē christianoꝝ* exortuz est. Et post panca inter beatos apostolos quedā fuit discretio potestatis:⁊ sz oēs essent apli:petro a dño tamen cōcessuz est:⁊ ipsi inter se voluerunt idipsiz vt reliquis omnibus p:eesset apostolis ⁊ cephas. i.caput ⁊ principiū teneret apostolatus:qui etiā eandē formā suis successoribus ⁊ reliquis epis tenendaz tradiderunt ⁊ nō soluz hoc in nouo testamento est ꝓstitutuz.sz etiam in veteri fuit. vnde scriptū est. Moyses* ⁊ aaron in sacerdotibus eius.i. primi inter eos fuerūt.⁊ post pauca hec vero apostolica sedes caput ⁊ cardo vt p:efatū est a dño ⁊ non ab alijs constituta est.⁊ sicut cardine hostiū regiť sic hui⁹ apostolice sancte sediš auctoritate oēs ecclesie domino disponēte regunť. Hac auctoritate alexandrina ecclesia secūduz a prima locū habere censeť:sed postea in cōstantinopolitana synodo ecclesia cōstātinopol.secunduz a sede apostolica locum accepit.

Unde in eadez synodo constitutum est ita.

Secunduz a romano pontifice cōstantinopolitanus obtinet locum.

Constātinopolitane* ciuitatis episcopuz habere oportet primatus honorē post romanū ep̄m. propter q̄ō fit roma noua.

Itē greg.ioāni epo syracusano.

Apostolice sedi cōstantinopolita, nam cōstat esse subiectam.

Ecōstātinopolitana* ecclesia q̄ō dicunt qs eaz dubitet sedi apostolice esse subiectā.tñ si qd boni vel ipsa vel altera ecclesia hz ego etiaz minores meos quos ab illicitis ꝓhibeo:in bono imitari parat⁹ sum:Stultus enim est q se in eo primuz existimat vt bona q̄ viderit discere* cōtemnat. Itez eidez.nam q̄ō primas bizancenus* sedi aplice dicit se subijci* si qua culpa in epis suis inueniť.nescio* qs ei subiectus nō sit.cuz vero culpa nō exigit:oēs ſm rōnem hūilitatis* cēles sumus

Itez gelasius papa.

Cōstantinopolitanus episcop⁹ auctoritate romani pōtificis ordinať

Qua traditione* maiorū aplicā sedez in iudiciuz vocant* an se cūde sedis ātistites ⁊ tertie ceteriqz bene conscij sibi sacerdotes depelli* debuerūt:⁊ q extiterit religionis inimicus* depelli nō debuit. videāt ergo si alios habent canones.quibus suas ineptias exequanť.ceteꝝ isti q* sacri q ecclesiastici q legitimi celebranť sedez aplicaz ad iudiciū vocare nō ꝑmit.cōstantinopolitane vero ciuitatis epūs qui vtiqz p canones inter sedes nullū nomen* accepit i cōmunionez recidens ꝑfidoꝝ nō debuit submoueri.

Itez ex.vj.synodo.

s humilitatis.hoc vult dicere q̄ omnes essent equales si oēs vellent esse boni.sed quia aliq peccare volunt:necesse ē q̄ aliq sint maiores qui puniant peccata coruz. culpa enīz causa subiectionis est.naz non peccantes legi nō subiciuntur.vt in auc̄. de incest.nup.§.si vero.coll.ij.tit.q̄ōe.ij. due sunt.⁊ aliter nō posset ꝓsistere genus humanuz.nisi qdaz essent maiores et alij minores sicut ē in angelis.vt.lxxxix.dist. ad hoc.
t Qua traditione.casius acha cius cōstantinopolitanus patriarcha cū esset in hereſi alexandrinuz ⁊ anthiocenū patriarchaz excōmunicauit ⁊ deposuit.q: sibi nō fauebāt in erroꝛe suo.⁊ ꝓpter hoc in alia synodo cōgregata fuit depositus a felice ⁊ gelasio.vt.xxiiij.q.j.c.j.de hoc conquerebať achacius ⁊ dixit q̄ roman⁹ pontifex nō posset aliquē episcopuz deponere sine cōcilio episcoporum.⁊ sic volebat cogere gelasiuz ad cōgreganduz conciliuz de facto suo ⁊ dicitur hic q̄ non potest ad hoc cogi.
u Vocant.ad cōciliuz faciendum.
x Depelli.ab achacio.
y Inimicus achacius.
z Qui sacri.ironice dicit.
a Nomen.q: tempore gelasij constantinopolitana ecclesia nō habuit secunduz locuz adhuc:vel nullus vocat ꝓpter hereſim ibi statutam.

a REnouantes.similia.in qbusdã q; adjpsuz appellat mediis pter missis.vt.xj.q.j.si clericus.z qz deponit epm vt videt. vt.iij.q.v. q; suspecti.z impator dicit q idẽ iuris bz in suis subditis qꝫ papa ĩ suis vt.j.auc̃.de ec.ti.§.j.col.ix.similiter alexandrina ecclesia forte in predictis simile bz priuilegiũ romane.vt.lxv.di.quoniã.z.c.mos antiquꝰ.

b ¶ Porꝰ qꝫ.Sic ergo aliq ecclesia priuatiꝰ iure suo sine culpa sua.z hoc fit quãdoqz pp fauorẽ.quãdoqz pp odiũ.pp fauorẽ multiplicit vno mõvt b.alio mõ fauore sacerdotij.vt.liij.di.frequẽs et alio mõ pprium ꝓsecrationis.vt.xiij.q.vj.cõperimꝰ qñqz pp fauorez religionis vt ex de ec.edi.ad audientiã. qñqz pp scandalũ ex de clc.egro.tua.quãdoqz p defectũ sacramẽti. vt.xxxiiij.dis.sicutꝰ. Jtẽ pp odiũ alterius. vt.lxx.dist.neminez.xvj.q.vij.decernimꝰ.pp paupta/tez.x.q.iij.c.vnio.als regulare ẽ qꝫ nemo sine culpa sua pñãdꝰ est iure suo vt.xvj.q. vij.inuentũ.z.lvj.di. satis puersum.b põt bre locũ distinct o;qꝫ qñqz pdit priuilegiuz pp fauorẽ.vt b qñqz pp enorme dãnũ.vt ex de deci.suggestũ. qñqz pp abusuz.xj.q. iij.priuilegiũ.qñqz pp delictuz,xxv.q.ij.ita nos qñqz pp negligẽtiã.ff.de nũdinis. l.j.qñqz pp cõtrariuz factũ ex de priuileg.si de terra z.c.accedẽtibus.z nõ qꝫ lz qs sine culpa pdat priuilegiuz nũqꝫ tñ sine cã. ex vt lit.nõ ꝓtes.qm frequenter.§.porro.

c OJffinimꝰ. Ac hierosolymitanoz. Sũt z alij prĩarche vt bituricẽ.acgle gienſis.vt.ir.q.iij.cõquestus.z.c.nũc vero.j.xxxj.dis.erubescant.

d Reuiter. b In hac. xxiij. dis. oñdit qliter singuli jordies sint cõferendi.z primo oñdit qliter papa dz eligi z ordinari.scõo qliter ordinãdus in epz debeat examinari.tertio qliter epi z alij inferiores sint ordinãdi qrto annectit de habitu clericoz.z qꝫ moniales nõ debẽt ꝓtingere sacra vasa.

e ¶ In nomine.hec sunt verba notarij vsqz ibi nouit beatitudo.

f ¶ Jnditione. Jnditio dicit spaciũ triũ lustriuz.

g ¶ Patriarchij.in quo papa residet. b ¶ Trapezitas.i.cãpsores.

b ¶ Adeo b tangit latenter qꝫ legit ĩ chronicis qꝫ bñdictus.x.q succesſit stephano electus ẽ de põtificatu z factꝰ ẽ papa ioãnes sabiñ.epus.p pecunia.cui impositũ ẽ nomẽ filuester z iste etiã deiectꝰ ẽ.z deinde reparatꝰ z restitutꝰ ẽ bñdictus.z itez eiectꝰ ẽ bñdictꝰ z datꝰ papatꝰ ioãni archipresbytero añ portã latinaz cui impositũ ẽ nomẽ gregoꝝ.z b ab henrico impatore ẽ depositꝰ.z vltra montes trãslatus.hoc totũ vno anno factũ ẽ.z ꝓpter hoc datũ fuit priuilegiũ henrico de quo hic fit mentio.

Cõst antinopolitana eccl̃ia:scõm a romana ecclesia obtinet locũ.

REnouantes[a] sancti cõstantinopolitani decreta ꝯcilij petimꝰ vt cõstãtinopolitana sedes similia priuilegia q̃ inferioz roma bz accipiat.nõ tñ i ecclesiasticis rebꝰ magnificet vt illa:sz hec secũda post illaz existens prius quã[b] alexandrina sedes numeret:deinde anthiocena z post eam hierosolymitana. ¶Hinc dat intelligi qꝫ alexandrina ecclesia de secũda facta sit tertia:z ãthiocena de tertia sit q̃rta nisi forte quis duas cõtendat esse secũdas vt ꝯstãtinopolitanã z alexandrinã parem sue dignitatis velit locũ obtinere.

Unde in.viij.synodo legitur.

Que patriarchaliuz sediuz primuz vel deinceps teneat locum.

OJffinimꝰ[c] neminẽ ꝓrsus mundi potentũ quẽdã eoz qui patriarchalibus ꝓsunt sedibꝰ inhonorare aut mouere a ꝓprio throno tentare:precipue qdẽ sanctissimuz papã senioris rome:deinceps ꝯstãtinopoleos patriarchã:deinde vero alexandrie ac anthiochie ac hierosolymitanoruz. Di. .xxiij.

q Reuiter[d] q̃ inter ecclesiastica officia sit differẽtia monstrauimus. ¶Nunc a summo pontifice incipiẽtes z vsqz ad vltimũ graduz descẽdentes:qualiter qsqz eoz debeat ordinari sanctoz auctoritatibꝰ ostendamus. Jtez ex.vj.synodo.

Unde nicolaus papa.

Decretũ nicolai pape de electione roma.ponti.

IN nomine[e] dñi nri iesu xpi z saluatoris ab incarnatione eiꝰ anno.DCCC.lix.mẽse aprilis indictiõe.xij. ꝓpositis sacrosanctis euãgelijs ꝓsidẽte quoqz reuerẽdissimo ac beatissimo papa nicolao in basilica lateranensis patriarchij[a] q̃ cognominatur ꝯstãtiniana ꝯsidentibꝰ etiã reuerendissimis epis abbatibꝰ ꝓsbyteris diaconibꝰ:idẽ venerabilis põtifex auctoritate apl̃ica decernẽs de electione summi ponti.ingt. nouit beatitudo vra dilectissimi fratres z coepi:inferiora quoqz mẽbra non latuit defuncto bone memorie domino stephano pre.n.hec apostolica sedes cui auctore deo suio:quot aduersa ptulerit:quot deniqz p symoniace hereſis trapezitasꝫ repetitis malleis crebrisqz tunsionibꝰ subiacuit adeoꝰ qdẽ vt colũna dei vinẽtis iã pene videret nutare ꝓsagena summi piscatoris,pcellis itumescẽtibus cogeret in nauffragij ꝓfunda submergi: vñ si placet fraternitati vre:debemꝰ auxiliante deo futuris casibꝰ[i] prudenter occurrere z ecclesiastico statui ne recidiua qꝺ absit mala ꝓualeat pcauere q̃ pp istructi pdecessoruz nroz alioruqz sanctoruz patrũ auctoritate decernimus atqz statuimꝰ:vt obeunte huiꝰ romane ecclesie vniuersalis pontifice in primis cardinales epi diligẽtissime simul de electione tractantes[k]. ¶Dehinc reliqui clericos cardinales adhibeant:sicqz reliquꝰ clerus z populus ad ꝯsensuz noue electionis accedant:nimiũ pcauentes:ne venalitatis morbꝰ aliq occasione surrepat. Et ideo religiosissimi[l] viri pducesꝫ[m] sint in ꝓmouẽda pontificis electione reliq aũt sequaces.Certus vero atqz legitimꝰ[n] hinc electõis ordo pendit:si pspectis diuersoruꝫ patruz regulis sine gestis etiã illa beati leonis pdecessoris nri sentẽtia recolat nullaꝫ inqt ratio sint vt inter epos habeant q̃ nec a clericis sunt electi nec a plebibꝰ expetiti:nec a cõprouincialibꝰ epis cũ metropolitani iudicio ꝯsecrati sz qꝝ sedes apostolica cunctis in orbe terrarũ ꝓferat ecclesijs:atqz ideo sup se metropolitanũ bre nõ põt:cardinales epi,pculdubio metropolitani vice funguntꝫ[o] q videlicet electuz antistitẽ ad apostolici culminis apicẽ ꝓuehãt ꝯsecrandũ.Eligat aũt de ipsiꝰ ecclesie gremio[p] si reperit idoneus:vel si de ipsa nõ inuenit ex alia sumat:saluo debito honore z reuerentia dilecti filij nri henrici:q in ꝓsentia[q] rex habetur z futurꝰ impator deo ꝯcedẽte sperat.sicut iaz sibi ꝯcessimꝰ[r] z successoribꝰ illiusq ab apo.sede ꝓsonaliter hoc iuꝝ impetrauerint:qꝺ si prauoruz atqz iniquoz hominũ ita pinersitas inualuerit:vt pura z ꝯsyncera atqz gratuita fieri ñ vrbe nõ possit electio:cardinales epi cũ religiosis clericis catholicisqz laicis lz[s] paucis ius ptãtis obtineãt eligẽdi apostolice sedis pontificez vbi ꝯgruerit. ¶Plane postquaz electio fuerit facta si bellica fuerit tẽpestas vel q̃liscũqz hominũ conaꝰ maligni tatis studio restiterit:vt is q electꝰ est in apostolica sede iuxta cõsuetudinez inthronizari nõ valeat:electꝰ tñ sicut verꝰ papa obtineat auctoritatez regẽdi romanã ecclesiã z disponendi[t] oẽs facultates illiꝰ:qꝺ beatũ greg.ante suã ꝯsecrationẽ cognouit vt hic dicitur.z.lxiij.di.quanto.z ex de elec.bone.

i ¶ Casibꝰ.nõ ad cautelam futuroz aliqd statui.vt.lxiij.di.cũ adrianꝰ.z.j.q.vij.Quenientibꝰ,ff.Loca,figs domũ. §.ij.ar.ꝓtra.qꝫ nõ imputat alicui si nõ diuinauit.vt ex vt ec.bene.vt nostruz.vt.ff. ad.l.aquil.l.si putator.

k ¶ Tractãtes. Videt qꝫ electionez semp dz ꝓcedere tractatus.alioqn electio nulla est:sicut alienationẽ dz ꝓcedere tractatꝰ.vt.xxj.q.ij.fine. io.qꝺ hodie expressum ẽ ex de electi.in genesi.z.c.quia propter.b.

l ¶ Religiosissimi.i.episcopi cardinales.

m ¶ Pducesꝫ.j.di.lxxix.c. j.ꝓtra.sz hic dicit pduces nõ respectu cardinaliũ.sz aliozꝫ clericoz vel religiosos appellat b episcopos cardinales.

n ¶ Legitimus.i.canonicꝰ.

o ¶ Nulla.j.di.lxij.c.j.

p ¶ Fungunt.nõ tñ iõ sunt maiores papa.qz ꝯsecrat eũ qz suffraganei cõsecrãt metropolitanũ nõ tñ ideo sunt maiores.vt.lvj.di.c.j.

q ¶ Gremio.ergo aliqs in ec.ro.põt esse non idoneꝰ ad papatũ z sic ẽ ꝓtra.xxj.dist. quãuis in fi.vbi dr qꝫ ibi nõ est macula nec ruga,sed bñ põt eẽ qꝫ oẽs sunt sancti.nõ tñ oẽs sunt idonei ad papatuz.vel qz sunt corpoze vitiati vel aliud bñt impedimẽtũ Jtẽ habes qꝫ semp de clericis ipsiꝰ ecclesie eligẽdus ẽ ꝓlatus si ibi ẽ idoneꝰ. vt.lxj. di.nullus.z.c.obitũ.z.lxiij. dist.metropolitano.idẽ ĩ abbate.vt.xviij.q.ij.qꝫ sit.z tũc sufficit qꝫ sit bonꝰ.sz si de altera ecclesia eligit requiritur qꝫ sit optimꝰ. vt dicũt qdaz z ẽ arg.ad hoc.ff.de tu.z cu. diuiꝰ.de hac mã plene inuenies.viij.q.j.lz io.z tñ tali iure põt renũciari.vñ si maior pars capituli eligat de alia ecclesia vableit electio. ex de elect.cũ nobis oliz.z.c.cũ inter canonicos.z.c.in causis. lz io.dixerit contra.z sufficit etiaz tunc qꝫ sit bonus vt in preceden.decre.cũ nobis.b.

r ¶ Personalit. Ex his verbis apparet psonale priuilegiuz hoc fuisse.z iõ ad alios nõ ꝓrogari.ff.de cõ.etatez.et vij.questione.j.petisti.z.xxj. q.j.hinc etiam.

s ¶ Fieri in vrbe.semp.n.ibi faciẽda ẽ ordinatio z examinatio clericoz.vt.xxxiij.dist. qñ.z si alibi fit electio q̃ ĩ loco ad hoc determinato.electio est nulla vt ex de elec.venerabilem.nisi subsit causa.

t ¶ Licet hoc tantũ ad laicos refertur.

u ¶ Et disponendi. Jn alijs prelatis secus ẽ.nã illi ante cõfirmationẽ non habent ius administrandi.vt ex de electi.nosti nisi sint archiepi transmontani.vt

eꝑ de elec.q̄ sicut vł nisi sint exꝑti.q si trāsmontani sunt statiz pñt administrare.vt eꝑ de elec.nihil.ſz certe vł q̄ i oibus idē iuris ē.vt si electꝰ nō posset intrare possessionē rei ad quā ē electꝰ.nihilomin⁹.p possessore ē habēdꝰ.vt.xc j.dis.si qs epūs ⁊ eꝑ de re.spo.sepe ſz illa.c.loquunt q̄ si impedit p aduersariū.sec⁹ posset dici q̄ impedimētū ē in ſeipso.puta q: nōdū ē ꝓsecratꝰ.eꝑ de do.⁊ cō.ꝓtingit.

a ¶ Audiētia. Hic habes casuz vbi alicui denegat audiētia ſz in casu irrusionis.⁊.iij. q.j.§.ps. Itē ⁊ i casu scismatis.vt.xxiij.q.v.nōvos. Itē cū qs recipit ecclesiā de manu laici.vt.xvj.q.vij.siquis deinceps.itē cū qs excōicat suū maiorē.vt.xxj.di.in tātū. vñ videt q̄ spoliat⁹.p aliquo istoꝝ casuuz nō possit petere restitutionē.erquo ei denegatur audiētia.ar.ꝓtra extra de resti.spo.in lris.io. So. glibet spoliatꝰ restitui dz nisi spoliatus sit a iudice iusta de cā.vt eꝑ de rescrip.dilectꝰ.et nisi i casiz⁹ exceptis.vt eꝑ de resti.spo.lras.⁊.c.ex trāmissa.iij.q.j.in summa.nec excōicatꝰ directe poterit restitutionē petē.vt eꝑ de excep.cū inter.iij.q.j.i ſūma vbi de h.b.

b ¶ Furorē.i. vindictam.

c ¶ Elementa.i. siue sit i terra siue in aqua puniatur.

d ¶ Cōfundāt.i.a cōfusione nō liberentur.

e ¶ Maledicāt.nec peccauit iste maledicēdo.q: maledictoruz duo sūt gña.xxiij.q.iij.cū scī

f ¶ Qui epūs ordinādus.i. cōsecrandus.q: tūc est scrutiniū faciendū.

g ¶ Examinet.ista examinatio nō ē facienda nisi circa ignotos.xlvij.di.de petro.⁊ xciij.di.valde ⁊ hoc verū est de scrutinio electiōis nisi forte summatiz etiā circa notuz q̄reret de modo eligēdi ⁊ de his q̄ habes eꝑ de elec.cuz in cūctis.Scrutiniū aūt qō fit i cōsecrādo illud nūquam est omittēdū etiā circa votū.vt b ⁊.lxv.dist.c.j.ij.⁊.iij.⁊.lxxv. di.c.j.ūno repellit ⁊ si i vno deficiat.xxxviij.di.q̄ ipsis.

b ¶ Si docibilis. Deli⁹ dicerēt docilis q: hō ē docilis ⁊ doctrinalis.liber docibilis q̄ñz tñ ponit vnū.p alio.vt hic ⁊ petr⁹ in epistola ⁊ erūt omnes docibiles deo.dz autez rationē reddere omni poscenti.xxxvj.di.§.ecce.

i ¶ Temperatus.j.xj.q.iij. illa prepositorum.

k ¶ Vita.j.di.liij.legē.

l ¶ Cauens.nā pp simplicitatez repellit gs. vt.xxxix. di.petrus.sed iaz ꝓmot⁹ nō deponit ſz ci adiutor dat.vij. q.j.quia frater noster.

m ¶ Documēta.i.fidem.

n ¶ Simplicib⁹.i.aptis nō implicitis.eꝑ de sum.trī.firmiter.vt.§.di.iiij.erit autē. nō inusitatis.j.di.xxxvj.illitteratos.meli⁹.xxxvij.dist. relatuz.arg.ad testes repellē dos.arg.xij.q.iij.Itē in testibus.arg.cōtra instrumēta.

o ¶ Asserat.pfiteri dz q̄ ob seruabit patrū regulas.i autē.quo oz epos.§.ad nos ergo.circa prin.coll.j.

mus fecisse:qō sigs ꝓtra hoc decretuz nostruz synodali sentētia ꝓmulgatuz quasi p seditionē vel presumptionez aut quolibet igenio electus aut etiā ordinatus seu inthronizatꝰ fuerit:auctoritate diuina ⁊ sanctoꝝ apostoloꝝ petri et pauli perpetuo anathemate cuz suis auctoribus et fautoribus ⁊ sequacibus a liminibꝰ sancte dei ecclesie separatꝰ abijciat: sicut antichristus ⁊ inuasor ⁊ destructor totius xp̄ianitatis:nec aliq̄ sup hoc ei audientia reseruet:ſz ab omni ecclesiastico gradu in quocunqz fuerat prius sine retractatione deponat:cui qsqs adhesserit vel qualemcūqz tanquā pontifici reuerentiaz exhibuerit:aut in aliquo eū defendere presumpserit:pari sententia sit mācipatus.qō si quis huius nostre sancte decretalis sentētie temerator extiterit:⁊ romanaz ecclesiaz sua presumptione cōfundere ⁊ perturbare cōtra hoc statutuz tentauerit:ppetuo anathemate atqz excōicatione damnet:⁊ cuz impijs q̄ nō resurgent in iudicio reputetur.omnipotentis iraz cōtra se sentiat ⁊ sanctoruz apostoloꝝ petri ⁊ panli quoruz ecclesiaz presumit cōfundere in hac vita ⁊ in futura furoreꝫ sentiat. fiat habitatio eius deserta ⁊ i tabernaculis suis nō sit qui inhabitet.fiāt filij eius orphani:⁊ vxor eiꝰ vidua. Cōmotus cōmoneat ipse ⁊ filij eiꝰ mendicent ⁊ eijciant de habitationibus suis. Scrutetur etiā fenerator omnē substātiā eius:⁊ diripiāt alieni labores eius:orbis terrarum pugnet cōtra euz:⁊ cuncta elementa sint ei cōtraria ⁊ omniuz sanctoruz quiescentiuz merita illuz cōfundāt ⁊ in hac vita sup eū apertā vindictā eorū ostendant. Observatores aūt huius nostri decreti omnipotentis gratia ꝓtegat:⁊ auctoritas beatoꝝ apostoloꝝ petri ⁊ pauli ab omniuz peccatoꝝ vinculis absoluat. Epi vero ⁊ ceteri ordines infra ꝓstituti qualiter ordinari debeant ex auctoritate carthagi.ꝓci.iij.cui iterfuit augustinus tempore bonorij.augusti ostendamus ab eoꝝ examinatione incipientes.

Quomodo sit examinādus qui in episcopuz eligitur.

Qui episcopus ordinandus est antea examinetur si natura sit prudens si docibilis si moribꝰ temperatus si vitaꝫ castus si sobrius si p nigil si semp suis negocijs cauens si humilis si affabilis si misericors si litteratus si in lege dñi instructus si in scripturaruz sensibus cautus vel acutus si i dogmatibꝰ ecclesiasticis exercitatus:⁊ ante oīa si fidei documenta verbis simplicibꝰ asserat

idest patrē ⁊ filiuz ⁊ spirituz sanctuz vnū deuz esse ꝓfirmās totāq̄z trinitatis vnitatē deitatez coessentialez ⁊ cōsubstantialez ⁊ coeternaz ⁊ coomnipotentez predicās:si singulas quasq̄z in trinitate psonas plenum deū ⁊ totas tres psonas vnū deū.si incarnationē diuinā nō i patre neqz in spiritu sancto factā ſz i filio tñ credat vt q̄ erat in diuinitate dei patris filius verus deꝰ ex patre:esset ⁊ verus hō ex matre carnez ex mīs visceribus habens ⁊ animā humanā rationabilez.simulqz in eo vtriusqz nature.i.deꝰ ⁊ hō vna psona vnus filiꝰ vnꝰ xp̄s vnus deus creator omniuz q̄ sunt:⁊ auctor ⁊ rector ⁊ deus cū patre ⁊ spiritu sancto oīuz creaturaꝝ q̄ passus sit ꝓ salute nr̄a vera carnis passione: mortuꝰ vera corporis sui morte:resurrexit vera sue carnis receptione ⁊ vera aie resumptione in q̄ veniet iudicare vivos ⁊ mortuos. Querendū est etiā ab eo: si veteris ⁊ noui testamenti.i.legis ⁊ ꝓphetaꝝ ⁊ apostoloꝝ vnū eundemq̄z credat auctorē ⁊ deū vivos ac mortuos iudicaturū:⁊ si diabolus nō p ꝓditionez ſz p arbitriuz factus sit malus. Querendū est etiaz ab eo:si credat huiusmodi qnā gestamus carnis ⁊ nō alterius resurrectionez.si credat iudiciuz futuruz ⁊ recepturos singulos ꝓ his q̄ in carne hac gesserint vel penas vel ꝓmia.si nuptias ꝓhibeat si scda mrimonia nō dānet si carniū pceptionē nō culpet si penitentibꝰ reconciliatis cōcedet si i baptismate oīa peccata.i.tā originale pctm̄ ꝓtractū quā illa q̄ voluntarie admissa sunt dimittant⁹ si extra eccl̄iaz catholicā nullus saluet.cuz in his oīb⁹ examinatꝰ fuerit inuentus plene instructꝰ:tūc cū omni ꝓsensu clericoꝝ ⁊ laicoꝝ ⁊ ꝓuentu totiꝰ ꝓuincie eꝑoꝝ maxime q̄z metropolitane vel auctoritate vel p̄sentia ordinet epūs:suscepto i noie dñi nostri iesu xp̄i epatu non sue delectationi nō suis moribꝰ sed bis patruz diffinitionibus acquiescat.

Itez isidorus de vita clericoruz.

Qualis eē debeat clicoꝝ ꝓuersatio

His igit̄ lege patruz cauet vt a vulgari vita seculi a mūdi voluptatibꝰ se abstineāt nō spectaculis nō pōpis iterfint ꝓfanis publica fugiāt ꝑuata nō tñ pudica ſz sobria colāt vsuris nequaquā succumbāt neqz turpiū occupationibꝰ lucroꝝ nō sit audibꝰ cuiuscūq̄z studiū appetant amorē pecunie q̄si materiā cūctoꝝ criminuz fugiāt ⁊ secularia negocia officiaqz abijciant: honoris gradū p ambitionē nō suscipiāt ꝓ bñficijs medicine dei munera non accipiāt:dolos ⁊ ꝓiuratōes caueāt

p ¶ Nō p ꝓditionē.i.per creationē.vult.n.dicere q̄ nō ē creatꝰ malꝰ vt gdā dicūt.ſz ex libero arbitrio factꝰ ē malus.imo adhuc hz liberū arbitriū.ſz illud ē tñ malū.aliogn si nō haberet arbitriū nō demereret.xxiij. q.iiij.vasis ire.imo quotidie fit peior.similit angelus hz liberū arbitriū. ſz illud ē tñ ad bonū ⁊ per id quotidie meret ⁊ fit melior.hō hz liberū arbitriū eqne ad bonuz vt ad malū.vt.xxxiij. qōe.iiij. nabuchodonosor.

q ¶ Dimittant.i.dimissa oīdant.nā per cōtritionē dimittunt adulto peccato nō p baptismuz aut enim adultꝰ accedit ad baptismuz cū charitate aut nō.si cū charitate iaz nullū i eo ē peccatū.vt legit de cōsecratione.vt.xxxvj.di.dei de.⁊ de cō.dist.iiij.nō dubito.sine charitate nulluz petrī ei dimittit.de ꝓse.di.iiij. ostēdit.dimittunt tñ satisfactiōes quas p peccatis facere dz.vt de cō.di.iiij.sine penitentia. Itē ⁊ originalia dimittunt p baptismū adultis.ſz nulluz mortale si nō hz charitatē.j.q.j. vide.

r ¶ Extra eccl̄iaz.j.q.j.eꝑ eccl̄iaz catholicā.⁊.c.ex ecclesia.

s ¶ Et laicoꝝ.ſz q̄re hic post examinatōez regrit ꝓsensus clericoruz ⁊ laicoꝝ q.n.electioni ꝓsensit.postea electo nihil obijcere pōt. vt.viij.q.j. dilectissimi ſz dicas h̄ loquī de examinatiōe q̄ fit tpe ꝓsecratiōis. nec aliud vult dicere nisi q̄ cōsecrari dz si ita ē q̄ oēs ꝓsenserint in eū. Itē pz hic q̄ laici possunt ꝓtradicere electioni.vt dicā.j.c. illud ⁊c.

t ¶ His igit̄ spectaculis.vbi turpes ludi exercent.vt j.de cō.di.v.non oz. ⁊.xxxiiij.di.pſbyteri.

u ¶ Pudica.i.ꝓtinēs quo ad sermones lasciuos.et quotidie esurire debēt ⁊ eē cuz vacuo vētre.vt.j.de cōse.di.v.sint tibi.

x ¶ Pecunie diuites tñ nō sunt abijciē di cū bonis opibus. xxx.di.hoc scripsim⁹

y ¶ Pro beneficijs. ⁊ p sacramētis ecclesiasticis q̄ dicunt medicina dei q: sanant vulnera peccatoruz. xiij.q.ij.anime. Joā. fauentin⁹ dixit i oīb⁹ sacramētis ꝓmitti symoniā.nisi in matrimonio.ideo forte ga ibi nō ꝓferē gra spūs sancti. vt.j.q.j.gegd inuisibilis.greg.dixit q̄ ibi cōmittit sy-

monia cū sit maius inter sacramēta. vt dixi. xxxij. q. ij. bonorantur.

a ¶ Et frequentationes. Nō solā frequentationē phiberi. ex eo. n. q̄ frequenter fit p̄sumitur q̄ male fiat vt. xxxj. di. clericus. & si quispiam et volumus. & xxxij. di. hospitioluz.

b ¶ Seniorib⁹. i. prelatis. c ¶ Exercitio. j. de cō. di. v. nūquā.

d ¶ Tales. paucos. Multitudo. n. aliq̄ quos facit magis viles. vt. xciij. dist. legimus. & multitudo ē canonib⁹ inimica. vt eī de preben. q̄ in tā tuz. & multitudo onerosa nihil hz honesti. vt in auc. de referendarijs. ĩ fi. coll. ij. Jtē est hic ar. ꝓtra illos q̄ allegant multa de cō se. di. v. nō mediocriter. xxiij. qōe. j. odi et proieci. nā vtilius est pauca effundere &c. C. de veteri iure enu. tanta. §. siquid autē.

e ¶ Graue. q̄ ex certa scientia indignū ordinat: aut deponi tur aut p̄nāk potestate ordinandi. vt. l. di. ex penitētibus. & li. dist. aliquantos.

f ¶ Illud. Casus si electo cōsecrando obijcit crimē. non est cōsecrandus ante cause examinationē & si p̄s venerāt quatuor epi ad cōsecratiōnē adhuc veniāt duo & si ante venerāt tres veniāt adhuc alij tres ad audiendā causam criminis obiecti. & hz hoc exponas eligendus. i. cōsecrādū & expone purgādū. i. examinandū & ita intelli ge q̄ h obijciebāt crimen in modū accusationis. nā si esset obiecti hz i modū exceptionis nō viderent necessarij tot epi. cui hz cā illa posset expediri p̄ purgatorem vt eī de accu. sup his. & sic ꝓ q̄ metropoli. possit audire cām criminales epi. hz nō possit eū deponere tū requirit p̄tia pluriū epoꝝ. alij intelligunt tantū de eo q̄ tenet se purgare. dic. vt. iij. q. v. c. quāuis. & c. accusat⁹

g ¶ Ad eligendus. i. cōsecrandū.

h ¶ Suborta. idest q̄ obijcitur crimē electo.

i ¶ Ad purgandū. i. ad examinandum.

k ¶ Tres. q̄ soli eū possent ꝓsecrare. hz ipsi soli nō p̄nt audire cāz criālē.

l ¶ Tantum. s. accedere.

m ¶ Et in eadē. Jbi. n. melius p̄nt inquiri de crimine vbi aliquis ꝓuer satus ē. vt. xxiiij. q. j. pudenda. eī de elec. postquam.

n ¶ Plebe. Nō ar. q̄ laici admittunt ad accusandū electū. vt. s. e. qui eps i fi. lxj. di. studij. lxiij. di. vota. nā epi hz hīe bonū testimoniū ab his q̄ foris sunt. vt. viij. q. j. hz & de cō. di. j. inbem⁹. Jtē q̄ interest ipsoꝝ. vt eī de testi. c. decetero. & ē ar. ad hoc eī de testi. ex pte ade. & in auc. de sanc. epis. §. siquis aūt. coll. ix. & est arg. ad hoc. vt. lxxxj. dis. marimian⁹. ar. cōtra. xxiij. di. cōsulendū vbi etiā ad denunciationē nō admittunt laici Jtē si ideo dicis admittendos laicos q̄ ipsorum interest. ergo sive sint bone fame sive male admittunt. q̄ nullus remouet ab accusatiōe qui suaz iniuriā p̄sequit. vt. iiij. q. vj. omnibus. male ergo dicit decretū q̄ laici infames nō admittunt ad accusationē clericoruz. vt. ij. q. vij. accusatio pōt hic dici q̄ hic loquit cū ciuiliter agit & in eo casu quilibet admittit etiaz femina vt eī de testi. tā lxis. Si queris quare ergo tot epi ꝓuocant cū ciuiliter agit. Rñ. q̄ agit de crimine hz nō criminaliter. vñ oportet etiā inscribi ad penā extraordinariaz. vt eī de accu. sup his. & ē ar. ad hoc. iij. q. vj. hoc quippe. vbi. xij. epi requirunt. & tamen ibi ciuiliter agit vt videt

o ¶ Que. s. si sint graviora vel non.

p ¶ Et cū purgatus. i. iudicatur innocens.

q ¶ Uā q̄ sacris. i. ecclīasticis.

r ¶ Expedibile. i. iustum.

s ¶ Cautōe. s. iuratoria.

t ¶ Plus. sic ergo aliqs iure cōi se pōt tueri & p̄uilegio lxxxvij. dist. q̄s & eī de rescrip. c. j. ar. ꝓtra. de fi. istru. inter. vbi dicit q̄ idē nō pōt dari & ꝓfirmari. Jtē ar. ꝓtra. C. de thesau. l. vnica. de hoc plura ar. inuenies. c. di. ꝓtra morē. hz ita dicat ꝓfilio meo. si q̄rat ab eo hoc habeo de iure cōi. & si hoc nō cēt hēo ex p̄uilegio. Jtē nō q̄ plus valet spālis cautio q̄ generalis vt h. & ff. si qs cau. l. hz & si. §. q̄stitū. itē & pluf spālis ꝓfirmatio q̄ generalis. eī de cōfir. bone. itē & spālis appellatio q̄ generalis. vt eī de ap. sup eo. & spālis delegatio q̄ generalis. vt eī de rescrip. ad h & spālis subscriptio q̄ generalis. ff. ad. l. cor. de fal. dim⁹ i. rñ. & spāle ma. datū. vt eī de rescrip. c. j. & meli⁹. c. pastoralis tñ plus valet generalis correctio q̄ spālis q̄ñ multitudo ē ī cā. xxiij. q. iij. nō pōt & generalis petitio. vt. xiij. q. ij. nō estimem⁹. & generalis q̄stio. ff. de q̄stionib⁹. l. j. §. q̄ questionuz.

u ¶ Quā placiti. i. pacti.

x ¶ Annotatōe. i. scriptūra.

y ¶ Vt fidē. nō q̄ qlibet clericus suo p̄lato p̄stabit obediētiā. vt. j. de cō. di. v. i oīb⁹ & nō q̄ p̄stat electꝰ suo maiori iuramētū de fide & canonibus suādis. vt h de indēnitate rex ecclesie vz. xxviij. di. de Syracusane. de imoderata exactiōe nō facīda. x. q. vlt. c. j. ĩ fi. Jtē de fidelitate. eī de iureiu. ego. n. Jtē de pēsionib⁹ debitis solnēdis. ar. eī de no. op. nū. cū ex iniūcto. eī de elec. q̄liter. Jtē de pensionib⁹ nō augēdis. & arg. eī de iureiu. tua itē suspect⁹ de inobedientia iuramētū p̄stat de obediētia suādā. extra de

Di. xxiij.

uersis episcopis dictū ē satis placet.

Jtem ex cōci. toletano. xj.

Vota sue promissionis spondeant quos ecclīastica p̄mouet disciplina

Quāquā oēs qui sacris⁹ mancipantur ordinib⁹: canonicis regulis teneant astricti expedibile⁹ est tamen vt p̄missionis sue vota sub cautione spondeāt: quos ad p̄motionis gradus ecclesiastica p̄bat disciplina: solet. n. plus timeri q̄ō singulariter pollicetur quā q̄ō generali sponsione ꝓcludit. et ideo placuit huic sancto cōcilio vt vnusquisq̄ q̄ ad ecclesiasticos gradus est ascensurus: nō ante honoris cōsecratiōez accipiat quā placitꝰ sui annotatiōe promittat: vt fidē catholicā sincera cordis contritione ac deuotione custodiēs iuste & pie viuere debeat: & in nullis operib⁹ suis canonicis regulis cōtradicat atq̄ vt debitū pro oia honorez atq̄ obsequij reuerentiaz p̄eminenti sibi vnusquisq̄ dependat: iuxta illud pape leonis edictuz. Qui se scit aliquib⁹ esse p̄posituz: nō moleste ferat aliquē sibi eē p̄latuz: hz obedientiā quam exigit etiā ipse dependat pena tñ iuxta ecclesiastice cōsuetudinis morē & placitis taliū inferenda & ab his q̄ trāsgressoresꝰ fuerint persoluenda est.

De hinc disponitur qualiter ecclesiastica officia ordinentur.

Qualiter ordinetur episcopus.

Episcopus cum ordinat: duo epi imponāt manus et teneāt euāgeliorū codicē sup caput & verticez eius: & vno sup eū fundente bñdictionez: reliq̄ oēs epi qui adsunt manibus suis caput eius tangant.

Qualiter ordinetur p̄resbyter.

Presbyter cuz ordinatur episcopo euz benedicente & manuz sup caput eius tenente etiā omnes p̄sbyteri q̄ p̄sentes sunt manus suas iuxta manus episcopi sup caput illius teneant. ¶ Sicut autē in die sue ordinatiōis sacerdos orario vtroq̄ humero ambitur: ita tēpore cōsecrationis eodē orario debet vti instanter.

Unde in bracarensi ꝓcilio legitur.

a Ecclesiastica. orario. idest stola.

b Corporis. No. q; si in egritudine sumit sacerdos eucharistiaz circũdabit stola vtrũqz humeruz.

c Cernicẽ. si sacerdos legit euangeliũ nũquid vtet stola ſm q; diacon⁹ ar. q; fic. vt xciij. dist. precipim⁹. ⁊ xciiij. di. c. j. ⁊ ij. potius sequendã cõsuetudinẽ. vt. xij. dist. credo scit maxime de his q; breuiter sunt edicta. ff. de vẽ. inspi. li. j. §. viti.

d Ommunis filius ille diaconus.

e Suoꝝ. No. q; ꝓpter infirmitatẽ suoꝝ põt aliquis se excusare sicut ꝓpter timorez suoꝝ. vt extra de appel. er parte. itẽ no. q; ꝓpter intẽperiez loci aliquis excusatur vt b. ⁊ lxxii j. di. quorũdã. argu. cõtra extra de do ⁊ cõtu. cũ dilecti in fi. io.

f Nouuz. No. q; ea q; de nouo petunt non sine magna deliberatione ꝓcedunt. vt hic. ⁊ xvj. q. j. i parrochia. maxime a ro. cc. q; ola cũ magna maturitate solet tractare. vt. xxxv. q. ix. apostolice. q; in rebus nouis cõstituendis cuidens oz esse vtilitas. vt. ff. de ꝓsti. prin. in reb⁹. hodie vero diaconi indistincte vtuntur dalmatica. vt. xj. q. iij. eps aut pbyter. lxxvj. di. de ieiunio.

g Iaconus. ordinatur solus episcop⁹. sacerdoti autẽ imponunt manus omnes presbyteri astãtes. vt ſ. c. presbyter.

b Reterea. chrismatis. Manus sacerdotis iunguit oleo inũgit ⁊ brachiũ siue humerus principis. sed ⁊ man⁹ ⁊ caput epi inunguere chrismate. vt ex de sacra vnctione. cũ venisset in fi. cõtrariuz hic signat. xxvj. q. j. §. ecce. sufficienter. ibi dicit q; manus epi cõsecrant. ſz verꝛ est q; cõsecrant oleo. ſz non chrismate. vt diri. si aũt aliquis est vnctus oleo ꝓ chrismate vel ecõuerso. nihilominus ordinatus ẽ. ſz supplerj oz id q; omissuz ẽ. vt ex de sacra nõ iteran. pastoral.

i Fallat. Nõ ergo papa hz oĩa iura in pectore suo. vnde etiã vrbanus dicit q; nõ reperitur. phibitũ q; in vir ⁊ vxor simul possunt suscipere puerꝛuz. vt. xxx. q. iiij. q; autẽ ⁊ tñ antecessor ei⁹ leo illud prohibuerat. de cõ. di. iiij. nõ plures. ⁊ hoc cõcedo q; aũt dicit papa hz oĩa iura i pectore suo. vt. C. de testi. oĩuz. verũ est ꝓ interpretationez. q; oĩa interpretari põt nam ⁊ q; ignorãcia impedit minoꝛi intelligẽtia. vt ex de cen. cũ instantia.

k Oriũdã. imposuisse. Hic habes q; duo imperfecta sacramẽta nõ cõstituunt vnũ pfectũ ⁊ hoc ideo q; sacramẽta sunt vnitatis.

Quod quisq; accepit tpe cõsecrationis ferat tempore oblationis.

Ecclesiastica institutione ꝓfixũ nouim⁹ vt cois sacerdos cũ ordinat orario vtroq; humero ambiat. ſ. vt q; imperturbatus ꝓcipitur ꝓsistere inter ꝓspera ⁊ aduersa virtutũ: semp ornamẽto vtroq; circũseptus appareat humero qua ergo rõne tpe sacrificij nõ assumit qõ se i sacramento accepisse nõ dubitat. ꝓinde modis oib⁹ cõuenit: vt quod q; sq; ꝓcepit in ꝓsecratione bonoris hoc retineat etiã in oblatione vel ꝓceptiõe sue salutis. ſ. vt cũ sacerdos ad solemnia missarũ accedit aut ꝓ se deo sacrificiũ oblatur⁹ aut sacramentũ corꝓoris⁹ ⁊ sanguinis domini nostri iesu christi sumptur⁹ nõ aliter quaz orario vtroq; humero circumsept⁹ sicut tpe ordinationis sue dignoscit cõsecratus: ita vt de vno eodẽq; orario cernicem' pariter ⁊ vtrũqz humerũ premens signuz in suo paret pectore crucis: siqs autez aliter egerit excõicatiõi debite subiacebit. Dalmaticis aũt nec epis nec diaconib⁹ absq; apostolica licentia vti permittitur.

Unde greg. egre. cpo francoruz.

Absq; apostolica licentia dalmaticis nec epis nec diaconib⁹ vti licet.

Ommunis fili⁹ diacon⁹ ꝑpetrus nobis innotuit: qõ fraternitas vestra tpe quo hic fuit popolscit: vt sibi ⁊ archidiacono suo dalmaticis licentiã preberem⁹. Sz q; hominuz suoꝝ infirmitate ꝓpulsus festinanter abscessit: vt nec ipse meroꝛ incumbens diuti⁹ vt dignũ erat ⁊ res desiderata poscebat: sineret ꝓmanere: ⁊ nos in multis implicatos vt ecclesiastice rõnis est ꝓsideratio nouũ hoc incõsulte ⁊ subito indulgere nõ ꝓmitteret iccirco rei postulate ꝓlongatus est effectus. Nunc vero charitatiꝫ tue bona reuocãtes ad aiuz: huius auctoritatis nře serie petita cõcedim⁹ atq; te ⁊ archidiaconuz tuũ dalmaticarũ vsu decorãdos eẽ cõcessim⁹ easdẽq; dalmaticas dilectissimo filio nostro cyriaco abbate deferente trãsmissimus.

Qualiter ordinetur diacõnus.

Diacon⁹ duz ordinat⁹ solu⁊ episcopus q; eũ benedicit manus sup caput ei⁹ ponat q; nõ ad sacerdotiuz ſz ad ministeriũ cõsecratur.

Querit aũt an post benedictiõez man⁹ presbyteroꝛ ⁊ diaconoꝛ crismatis liquore debeãt perungi.

De his ita scribit nicolaus papa radulpho archiepo bituricen.

Nec pbyteris nec diaconib⁹ in ꝓsecratiõe chrismate man⁹ pungere hz

Reterea sciscitaris vtrũ solis presbyteris an etiã diaconib⁹ debeãt cũ ordinant man⁹ chrismatis liquore perungi: qõ in sancta romana ecclesia cui auctore deo fuimus de neutris agit. Sz qõ sit a nouis legis ministris actũ: nusquaz nisi nos fallat' oblitio legim⁹: ergo ad beati innocentij pape canonica de creta sanctitatez tuã transmittim⁹ ⁊ que tibi sint in cõsecrationibus ⁊ oꝛdinibus obseruanda ꝓncipia pagine ad decentiũ eugubinum epm emisse te affiriz edocebũt. Dalca.

Epistola simplicij pape seneroꝛ ⁊ florẽtino epis discreta ad cognitionẽ vestri examinis gabrenensis diaconi relatu puenit de quibusdã ecclesie ipsius quoruz vnus ad presbyteri: duo ad leuitarũ ministeria cõsecrarentur eps eoꝛ oculorum dolore detentus fertur manuz suã sup eos tantũ posuisse: ⁊ presbyteruz quendã illis cõtra ecclesiasticũ ordinez benedictionẽ dedisse: sed q; iaz ille examini diuino relictus humano iudicio accusari nõ põt' bi q; sup sunt gradum sacerdotij vel lenitici ordinis quem peruerse adepti sunt amittant⁹.

Ex cõci. carthagi. quarto.

Qualiter subdiaconus ordinetur.

Subdiaconus⁹ cuz ordinat: qa manus⁹ impositionẽ⁹ nõ accipit patenam de manu epi accipiat vacuã ⁊ calicẽ vacuũ: de manu vero archidiaconi accipiat vrceoluz cuz aqua manili ⁊ manutergium.

Qualiter acholytus ordinetur.

Acholytus cuz ordinat ab epo qdẽ doceat qualiter in offiõ suo agere debeat: sed ab archidiacono accipiat ceroferariũ⁹ cum cereo: vt sciat se ad accendenda⁹ ecclesie lumiaria mãcipari: accipiat ⁊ vrceolũ⁹ vacuũ ad suggerenduz vinuz in eucharistiaz ⁊ sanguinis xpi.

Qualiter exoꝛcista ordinetur.

Exoꝛcista⁹ cũ ordinat accipiat de manu epi libellũ i quo scripti sunt exoꝛcismi dicẽte sibi epo: accipe ⁊ cõmenda memorie ⁊ habeto ptãtez imponendi manus super

vt de cõ. di. ij. q; passus. ⁊ vnitas diuisionez nõ recipit. xxiij. q. j. loquit. idez dico i sacramẽto baptismi ⁊ eucharistie ⁊ i omnibus illis vbi certa forma desideratur q; duo impfecta nõ faciunt vnũ pfectũ. idẽ est in excusatione tutoruz q; due impfecte excusatiões nõ faciunt vnã perfectam vt. C. q; numero tutelaruz. l. j. idez ẽ in stipulatione. q; illa nõ diuidit. ff. de ver. ob. l. j. ⁊ l. cõtinuus. sed sacramentuz solẽnitatis vt i missa bñ diuiditur ⁊ ibi duo impfecta faciũt vnũ pfectuz. vt. vij. q. j. nihil.

l Nõ põt. q; crimina morte extinguũtur. ⁊ null⁹ post mortem põt accusari. vt. xxiij. q. ij. c. j. ff. de bonis eoruz q; ante sententiã mortẽ sibi ꝓsci. l. vlt. ⁊ xxxiij. q. ij. admonere. nisi in crimine hereſis. vt. xxiij. q. ij. sane. vel si aliqs hereticos instituit heredes. vt ex de hereti. siqs eps. vel si i toto crimine decessit vt. lxxxviij. di. neq;. put ꝓsuevit notari. xxiij. q. ij. in summa.

m Mittant. ⁊ tamen nũq; eũ receperunt. ⁊ ita aliqs dicit amittere qõ nũquaz habuit. vt. v. q. vj. q; xxiij. q. iiij. guilisari⁹

n Ubdiaconus ad h loco vsq; ad finẽ distinctiõez pone casuz q; lra plana ẽ

o Quia manus. cõsecratoriaz. sed ordinatoriã accipit.

p Impositionẽ veruz q; nõ imponitur man⁹ sup caput subdiaconi sicut diaconi vel sacerdotis ſz imponitur man⁹ sup ipsuz scõm q; impositio man⁹ idẽ est qõ ordinatio ⁊ sic nõ ob. cõtrariũ. lxxx. dist. qñ vbi dicitur q; etiã lectori man⁹ imponit.

q Acholytus. ceroferariũ. i. cãdelabruz.

r Ad accendenda. nõ in lampadib⁹. sed cũ legitur euãgeliuz. vt. xxj. di. cleros.

s Urceolũ. advinũ

t Eucharistiam. i. calicem.

u Exoꝛcista. sup energuminũ Energumini dicuntur lunatici ⁊ obsessi a demonibus. ab en

qđ est in ꝛ erge qđ est labor ꝛ mene quod ē defectus.

a Lector. spectāte lxvij. di. reliqui cōtra. ibi dicit qꝫ epi minores ordines pōt cō ferre sub testimonio triū sed hic loquitur de ignotis.

b Hostiarius. dat claues. vt eiciat excōicatos ꝛ infideles. vt. xxj. distin. c. j. i fi.

c Psalmista. sola de abbatibus nō dubitat ꝛ cor episcopis qn minores ordines cōferāt. vt. j. lxir. dis. quoniā similiter epi qui renunciauit epatui. eī de eo q renū epi. requisiuit. sed qualiter sacerdotes cōferāt ordines cuj ordinari nemo possit sine titulo. vt. lxr. dis. c. j. ꝛ solus epus cōfert tituluz. vt xxj. q. vij. c. nullus. ꝛ eī de offi. archi. cū satis ſz hoc veruz est de maioribꝰ ordinibꝰ vel dic qꝫ pñt assignare titulū ſz nō curā aliaruz, signat ꝓtrariuz. xxv. dist. per lectis ibi dicit qꝫ collatio illoꝝ ordinū spectat ad epꝫ sed illud veruz est de solemni ordine.

d Clerici dz parū. naz magnitudo coronę est signū cōuersionis. vt extra de suc. ab intes. cū dilectus. in parte decisa.

e Robibete. inī in epistola ad corinthios dicit vir si comā nutrit ignominia est ei. mulier si comā nutrit gloria ē ei.

f Spere. j. xij. questione. j. duo.

g Clerici q comā etiaz vrozati vt eī de vi. ꝛ ho. de. clericus. xxrij. di. placuit ſz illud pōt intelligi si vult gaudere pulegio clericali. alꝫ sec⁹. vt. lxxriij. dis. qsqs. io. Ego dico qꝫ clericus ꝓiugatus nō pōt gaudere pulegio clericali. nec dz ferre tonsuraz cuj hoc faceret in vitu periuz ordinis clericalis. vt eī de clericis coniu. c. Joānes. Bernar.

h Religionē. alioqn pdit pulegiū clericale. eī de sen. ex. in audientia de habitu clericoꝝ plene habes xxj. q. iiij. in summa.

i Jqs. comam vel barbaz. vt extra de vi. ꝛ ho. cle. c. vltimo.

energuminuz siue baptizatū siue catheczuminum.

Qualiter lectoꝝ ordinetur.

Lector cuj ordinat: faciat de illo verbuz episcopus ad plebē indicans einsdez fidez ac vitā atqz ingeniuꝫ: post hoc spectante ⁹ plebe tradat ei co diczi in quo lectur⁹ est dicens: acci pe ꝛ esto relator verbi dei: habiturus si fideliter ꝛ vtiliter impleueris officiuz tuū: partem cū eis q verbuz dei ministrauerūt.

Qualiter hostiarius ordinetur.

Hostiarius cū ordinatur: post quaz ab archidiacono instructus fuerit qualiter in domo dei debeat cōuersari: ad suggestionez archidiaconi tradat ei epus claues⁹ ecclesie de altari dicens ei sic age sic vive quasi rediturus deo rōnē pro his reb⁹ q̄ bis clauibus recludunt.

Qualiter psalmista ordinetur.

Psalmista idest cantor potest absqz scientia epi sola ⁹ iussione presbyteri officiuz suscipere cāta di dicēte sibi presbytero vide vt qđ ore cantas corde credas ꝛ qđ corde credideris operibus cōpleas.

Clerici comā nutrire prohibent quoruz caput desup in modū spere rasum esse dz⁹ Uñ anicius papa.

Clerici comā nutrire prohibentur

Prohibete⁹ fratres p vniuersas regionū vestrarū ecclesias vt clerici iurta apostolū comā nō nutriant: sed desup caput in modū spere radāt. Jtē ex cōcilio agathēsi

De eodem.

Clerici qui comaz⁹ nutriunt ab archidiacono etiā si noluerint inuiti detondeanꝫ: vestimenta etiā vel calciamenta eis nisi qne religionez⁹ deceant vti aut bre non liceat.

Jtez grego.

De eodem.

Si quis ex clericis relaxauerit comā⁹: sit anathema⁹.

Quibus vestib⁹ monialis sit induta cum cōsecratur.

Sanctimonialis⁹ virgo cuj ad cōsecrationē suo epō offertur in talibus vestib⁹ applicet: qualib⁹ semp vsura est professioni ꝛ sanctimonie aptis. Vasa quoqz sacrata ꝛ vestimēta altaris mulieres deo dedicate cōtingere ꝛ incensuz circa altaria deferre prohibentur.

Uſi sother papa oīb⁹ epis italie.

Vestimenta altaris ꝛ vasa sacrata mulierib⁹ tangere prohibentur.

Sacratas deo feminas vel monachas⁹ sacra vasa vel sacratas pallas penes vos cōtingere et incensum circa altaria deferre perlatuz est ad apostolicaz sedē: q̄ omnia reprehensione plena esse ꝛ vitu peratione nulli recte sapientuz dubiuz est: qua ꝓpter huius sancte sedis auctoritate hec omnia vobis re secare funditus quā citius poteritis censem⁹: ꝛ ne pestis⁹ hec lati⁹ diuulgetur: p omnes ꝓuincias abstergi citissime mandamus.

Jtez ex cōcilio laodicē. quarto.

Sacrariuz subdiaconibus ingredi non licet.

Non oportet subdiacones licētiaz habere in sacrariū siue secretarium⁹ quod greci diaconium⁹ appellant ingredi ꝛ cōtingere vasa dominica. Jtē de eodem.

De eodem.

Ministrum⁹ nō oportet vti oratijs nec hostias derelinq̄re.

Jtem. De eodem.

Non oportet lectores aut hostiarios aut psalmistas oratijs vti ꝛ sic legere aut psallere.

Jtem ex cōci. carthagi. iiij.

Mulieri in conuentu viros docere non permittitur.

Mulier quāuis docta ꝛ sancta viros in cōuentu docere non presumat⁹ laicus⁹ autē presentibus⁹ clericis nisi ipsis rogātibus docere nō audeat. Jtē ex ꝓci. agathen.

Ministris nō sacratis vasa dominica cōtingere non licet.

Non oportet insacratos⁹ ministros licentia habere in sacrarium quod greci diaconiuz appellant ingredi ꝛ cōtingere vasa dñica

Jtem ex ꝓci. bracaren. i.

Cuilibet ex lectoribꝰ vasa sacra altaris portare non licet.

Non liceat cuilibet ex lectoribus sacra altaris vasa portare⁹ nec alijs nisi his qui ab episcopo fuerint subdiaconi ordinati.

Jtem ex cōci. martini pape:

De eodē vt clerici comā no nutriāt

Non liceat cuilibet ministeria tangere nisi subdiacono aut acolytho in secretario⁹ vasa dominica: nec oportet clericos comam nutrire ꝛ sic ministrare: sed attonso capite auribus patentibus ꝛ secundum aaron thalarē vestez induere vt sint in habitu ornato.

Qualiter sponsus ꝛ sponsa sunt benedicendi.

Sponsus ꝛ sponsa cuz benedicendi sunt a sacerdote: a parētibus suis vel a paranymphis⁹ offerantur: que cū benedictionem acceperint: eadez nocte pro reuerentia ipsius benedictionis in virginitate⁹ permaneant.

Qualiter epus sit examinandus.

Qualiter ipse simul cū reliquis infra ipsum cōstitutis sit ordinandus breuiter monstratuz ē nūc aūt videndum est de sacerdotibus ꝛ reliquis an sine examinatione sint promouendi ad ordinē. De his ita scribit paulus ad timothe. Manus⁹ ne mini cito imposueris ꝛ nihil sine p̄ iudicio ⁹ facias in alteram⁹ partem declinando.

Ex decretis siluestri pape. c. viij.

Nullus acolythoꝝ vel subdiaconorum rem cōsecratam a p̄sbytero alijs porrigat: quia aliud est minister aliud assistens: nisi tantuz ipse supportet quod ei sacerdos imposuerit ore suo benedictum.

Jtem ex cōci. cartha. iij.

k Sit anathema. videt ergo q̄ omnis apostata sit excōicatus. vt eī de aposta. c. j. ꝛ infamis est. iij. q. iiij. figs a suo. vj. q. j. infames qđ non cōcedo ꝛ expone fit. i. fiat. nā monachus in apostasia pōt recipere ordinē vt eī de tempor. ex parte. ꝛ innocē. dicit qꝫ ammouendi priusq̄ suspēdatur. vt eī de' sen. ex. sacro.

l Sanctimonialis. semp etiā in lecto ꝛ in infirmitate. vt. xx. q. j. vidua.

m Sacratas vl mōachas nō sacratas. sacratas. scilicet corporalia.

n Et ne pestis. fic. s. viij. di. mala.

o Non oportet. secretariuz. i. altare. ne sit cōtra. j. ē. nō liceat.

p Diaconiū. appellat altare quia ibi diaconus ministrat sacerdoti.

q Ministrū. idest subdiaconum.

r Derelinquere. ſz ꝓsumere dz eas cuz alijs ministris. vt de cō. di. ij. tribus.

s Mulier. docere nō presumat. Hoc. n. est sacerdotale officiū. vt. xxj. q. j. adiscimus. idez plenius habes. xxxiij. q. v. mulieres.

t Laicus. arg. cōtra tēplarios ꝛ hospitalarios. ſz illi nō dicunt laici cā sint deo deuoti. vt. xij. q. j. duo. vel ipsi habēt hoc ex generali pulegio

u Presentibus maxime. nā nec absentib⁹. quomodo enim predicabit qs nisi mittatur ꝛ eī de here. ad abolēdā. ꝛ c. cū ex iniuncto.

x Non oportet insacratos. i. nō sacros.

y Non liceat. portare in processione. ꝛ vocat h vasa sacra vbi ꝓtinent relige

z Non liceat in secretario. h secretariuz dicit locus in quo sacra vasa ponuntur. ꝛ sic nō est cōtra. s. e. dis. nō oportet. vbi dicit qꝫ subdiaconi secretariū ingredi nō debent.

a Ponsus. vel a paranymphis. i. a parentibus vel ancillis. ꝛ dicuntur para. nymphe q̄si parentes nympham.

b In virginitate. alibi dr de biduo vel triduo. vt. xxx. qōe. v. aliter. sed intelligo et illud ꝛ istud esse consilium.

c Aliter. nūc aūt

q In hac dis. agitur de examinatione clericoꝝ. primo oñdit oēs examinandos eē, secundo oñdit qualit ꝛ qñ sint examinandi ꝛ a qbus. tertio q̄liter puniant q sine examinatiōe promouent

d Dan⁹. lxx viij. di. qd ē.

e Preiudicio. idest precedenti iudicio.

f In alterā. i. in contrariā prout ponitur. ij. q. iij. §. notandum ibi puaricator.

g Nullus. testimonio. b

habes ꝙ testimoniū populi equipolet examinationi. vnde sufficit ꝙ clericus ordinandus habeat famā pro se. ⁊ p hoc etiā patet ꝙ noti nō sunt examinādi. sed tantū ignoti. vt. xlvij. di. de petro. xciij. di. valde. ex̄ de præsum. mandata.

a Presbyteri ciuitatis. carentis epo. sed nōne vacante sede epali capitulum potuit dare inuestituram. vt extra de bere. ad abolendā. ⁊ ex̄ de elec. q; dili gentia. rñ. ꝙ inuestitura tā tū ad eos spectat. vt. xvj. q. vij. nullus est bodie exp̄ssus extra ne se. va. illa vbi dicit ꝙ capitulū nō supplet defectus epi in collationib⁹ pbendarū. vel dic ꝙ capitulum istū diaconū nō potuit alienare a se se. va. q; ecclesiastice res a capitulo alienari nō possunt se. va. vt. xij. q. ij. si qua de rebus. ⁊ lxxj. di. fraternitatē. ⁊ maior est alienatio persone ꝙ alterius rei. vt xij. q. j. precipim⁹. quare non petebāt hoc ab archiepo forte q; ecclesia erat erecta. Itē quare nō petebāt hoc a vicinis epis. vt. lxv. di. si forte. ſz forte nolebant poterāt. n ire ad papā oibus omissis mediis sicut ad cuius appellatur omissis mediis. vel capitulū ipsum elegit ⁊ petijt a papa confirmationē. nā idez nō pōt eligere ⁊ confirmare.

b ¶ Sciturus. semp hoc ergo est exprimendū ne p iure possit hoc in posterus sibi vēdicare. vt. vij. q. j. pontifices. extra de iurepa. ex lris.

c ¶ Creasse. i. ordinasse illuz.

d ¶ Nec ministro. ⁊ ita q̄libet ecclesia habebit sacerdotez ⁊ diaconem. alibi dicit ꝙ habebit duos sacerdotes. vij. qōc. j. illud. ⁊ extra de fi. præs. proposuit.

e ¶ Epiſcopi. qui plurimo. tales. n. pferēdi sunt alijs i ordine ⁊ i dignitate. vt. lxj. dis. c. statuimus. lxv. di. c. vlti.

f ¶ Quando. sacerdotes. tamē hoc videt ec̄ officiuz archidiaconi ⁊ repesentare abbates ordinādos ⁊ abbatissas in sede ponere. vt ex̄ de offi. archi. vt nostrum. ⁊ est arg. ad hoc. ſ. di. pri. hostiarius. ſz hoc videt ꝙ fi archidia. dz examinare instituēduz ꝙ tenet ordinato ad bñficiuz cōferendū. arg. liij. di. si seruus. arg. cōtra ex̄ de p̄ben. cps. vel illud est quādo eps ordinat sine repesentatione. vel quādo repesentans nō est soluendo.

g ¶ Patriā. nā propter nationalitatē vel patriā carius vel vilius emitur mācipiū. ff. de edi. edic. ꝙ si nolit. §. qui mācipium.

h ¶ Institutionē. i. titulum

i ¶ Inuestigent. ſz nūqd ordinādi ita rigide sunt examinandi. qō videt. vt ex̄ de pur. ca. cōstitut⁹. ⁊ ex̄ de elec. cū in cunctis. arg. ꝓtra. ff. de edic. edic. si qd venditor i p̄n. vbi dr ꝙ nō ita amarc: ſz cū quodā tēperamēto accipiēdū est vt nō requirat nimia pfectio ex̄ de elec. cū nobis olim. ℞ aūt tria potissime requirēda sunt. etas legitima. lr̄atura sufficiēs. mor⁹ honestas. vt ex̄ de elec. cū in cunctis. ⁊ si nō fuerit in his tribus examinatus deponendus est. vt ex̄ de elec. nihil est.

k ¶ Jam cōdemnati sunt. ergo tales ipso iure suspensi. j q. j. reperiuntur.

l ¶ Elias. i. si nō sunt examinati a collateralib⁹ epi vel. pbati p testimoniū ppli.

m Epiſcopus clericoz. sed contra. xv. q. vij. c. vltī. ibi dicit ꝙ solus episcopus honorē dare pōt. solus auferre nō pōt. sed ibi hec dictio solus non excludit clericos suos sed alios episcopos. adhuc signat aliud cōtrariuz. lxvij. di. reliqui sed illud loquitur de notis clericis. requiritur ergo cōsensus canonicoz in ordinib⁹ cōferendis vt hic. Itē in causaruz diffinitionibus. vt. xv. q. vij. eps Itē in cōferendis beneficijs. extra de bis que fiūt a pre. sine con. ea noscitur. xciij. di. legimus. Item in pānulegijs cōferēdis ⁊ alijs negocijs. vt ex̄ e. titu. quāto.

n Siquis p̄fessi. Si metu probationuz aliquis cōfitetur crimē. talis habetur pro cōuicto. sed si sponte aliquis cōfitetur crimē nulla examinatione precedēte seruat qō legitur. xv. q. viij. qui admiserit. ⁊ c. siquis presbyter. ⁊ ponitur hoc verbū abusciant impropriē. vno modo exponit ꝙ tum ad ordinandos. alio modo q̄tū ad ordinatos ⁊ ꝙ dicit ordinatuz deijciendu⁹ si prius fuerit criminosus. intelligas de maiori crimine q; si quis in minori crimine existens ordinari se p̄miserit nō deponitur. sed imponitur ei penitētia. vt. lxvij. di. c. j. lxxxij. dis. p̄sbyter ex̄ de renū. nisi. §. propter criminis cōscientiā. qui ergo tēpore ordinatiōis sue tacet crimē suū deponitur. vt. l. dis. et penitentibus vl siquis sine examinatione p motus fuerit vt. lxxxiiij. dis. q; s q; s. ⁊. lxxxj. di. siquis sine examinatione. ſz pone ꝙ in omnib⁹ sit idoneus q ordinatus ē sine examinatione. nunquid propter hoc solū deponendus est ꝙ nō est examinatus ita videt hoc dici ⁊ hoc nō est. p̄pter suū viciuz. sed p̄pter viciuz ordinantis. vt. lxx. di. c. j. xvj. q. vij. decernim⁹ ité q; nō intrauit per hostium vñ mori dz vt reus. ff. de re. di. l. vlti. alij contrariū dicunt. ioā.

o ¶ Quod irrepehensibile. ergo minores ordines cuz examinatione cōferendi sunt. nā ⁊ deponitur qs a minoribus ordinibus. vt. xxvij. q. j. siquis episcopus.

p q Quod nullus qd autē. In hac di. oñdit quid ptineat ad vnū quēq; ordinē. secūdo ponit regulā apli. oz epm esse sine crimine. et inde nacta occasione ponit varias significationes

q huius nominis crimē. ⁊ oñdit qō sit mortale qō veniale.

q Electis. cognita. Nō ꝙ querere possumus ea q̄ sunt nobis tō

Ante probationem nullus ordinetur clericus.

Nullus ordinet clericus nisi p̄batus vel examine episcopo/rum vel populari testimonio Itē gelasius papa celestino epo.

Ad ministeriū alicuius ecclesie clerici eiusdem promoueantur.

Presbyteri diacones ⁊ vniuersi clerici stomen. ciuitatis⁹ petitorio nobis suggessere porrecto i ecclesia beati martyris eleutherij epi: q̄ in supradicte ciuitatis parrochia. pbat esse ꝙstructa: presbyterū q cōstitutus fuerat defecisse atq; in eius locū iulianū diaconē ipsius ecclesie pro celebritate ipsi⁹ loci quātoti⁹ debere ordinari: ⁊ ideo frater charissime si de eius vita vel moribus nihil est qō ꝓtra canonū veniat statuta: supascriptū presbyterij honore decorabis: sciturus⁹ visitatoris tenoie nō cardinalis creasse ⁊ pontificis pariter etiā ⁊ felicissimū diaconez in ei⁹ ecclesie ministeriū si ꝙuersatio ei⁹ fuerit. pbabilis subrogabis vt locus p̄cessionis celeberrimus ad ministeriozz ꝙsecrationez nec sacerdote indigeat nec ministro.

Itē ex cōci. laodicensi.

Metropolitanorū ⁊ episcoporum examine promoueant ceteri epi.

Epiſcopi iudicio metropolitanorū ⁊ eorū epoz q circūeirca sunt. pmoueant ad ecclesiasticā dignitatē: ibi videlicet q plurimo⁹ tpe. pbant tā verbo fidei quā recte cōuersationis exēplo. Cuz itaq; fine examinatione nullus sit ordinandus: quēadmodū ⁊ quo tpe sacerdotū ⁊ ceteroz infra scriptoruz examinatio ōbeat fieri ꝙsiderādū ē

De bis in cō. nauatensi ita legit.

Qui ordinādi sunt feria. iiij. ad examinationē cōueniant.

Quando eps ordinationē facere disponit: oēs q ad sacrū ministeriuz accedere voluerint se. iiij. añ ipsaz ordinatōez vocādi sunt ad ciuitatē vna cū p̄sbyteris q eos repesentare debēt ⁊ tūc eps a latere suo eligere dz sacerdotes⁹ et alios prudentes viros gnaros diuine legis exercitatos in ecclesiasticis sanctionibus q ordinandoz vitā gen⁹ patriā⁹ etatē institutionē⁹ locuz vbi educati sunt: si sint bene litterati: si instructi in lege dei ante oīa diligēter inuestigent⁹: si fidē catholicā firmiter teneant ⁊ verbis simplicibus asserere queant ipsi aūt q̄bus cura cōmittitur cauere debent: ne aut fauoris gratia aut cuiuscūq; muneris cupiditate illecti a vero deuient: vt indignū ⁊ minus idoneū ad sacros gradus susc̄ipiendos epi manibus applicent qō si aliter fecerint: ⁊ ille q indigne accesserit ab altari remouebitur: ⁊ illi q donuz sancti spiritus vendere conati sunt coram deo iā cōdemnati⁹ ecclesiastica dignitate carebunt. Igit̄ p tres continuos dies diligenter examinent ⁊ sic sabbato q probati sunt epo repesententur

Alias⁹ ante fine clericoz videlicet cōcilio ⁊ populi testimonio nullum episcopus ordinare p̄sumat.

Unde in cōci. carthagi. iiij. legit.

Sine clericorum suoꝝ ꝓcilio epi/scopus clericos nō ordinet.

Epiſcopus sine cōcilio clericoruz⁹ suoz clericos nō ordinet: ita vt ciuiuz continentiā ⁊ testimoniuz querat. Queritur quid fieri debeat de bis q sine examinatione prouecti sunt.

De bis ita legit i ꝓci. martini pa.

De bis q sine examinatione ordinantur ⁊ postea pctā sua ꝓfitentur.

Siqs presbyter aut diaconus sine aliqua examinatione ordinati sunt: aut cū certe discenterent criminosa peccata cōfessi⁹ sunt aut post ordinationem ab alijs detecti sunt: abijciant̄ ex clero. similiter vero ⁊ de vniuerso clericoruz ordine seruetur nā hoc sibi qō irrepehensibile⁹ est sancta catholica defendat ecclesia.

Di. xxv.

q Quod nullus⁹ sine examinatione ordinād⁹ sit breuiter p̄batū est: qd aūt ad epiſcopū qd ad vnū / quēq; inferioz pertineat isidorus ispalen. eps i epistola ad ludifredū scribit ita dicens.

Quod episcopi ⁊ ceteroruz sit officium in ecclesia.

Perlectis sanctitatis tue litteris gaudius suz: qō optatā salutez tuaz caruz relatu cognoui. De bis autē que in cōsequentibus insinuare eloquij tui sermo studuit. gratias ago deo: qō sollicitudinē officii pastoralis impendis: q̄liter ⁊ quomodo ecclesiastica officia ordinentur pquiris ⁊ licet omnia prudentie tue sint cognita⁹ tamen qz affectu fraterno me consulis: ex parte q̄ valeo expediā: ⁊ de omnibus ecclesie gradi

ta vt.xj.di.qs nesciat.

a ¶ Infidelcs.ptra.j.de cõse.di.j.eps nullã sed illud nõ tenetur.

b ¶ Benedictiones.i.benedicamus.

c ¶ Laudes.i.alleluia.vel illud chr̃istus vincit ꝛc.

d ¶ Sacrificiũ.i.offertoriũ. e ¶ Lectiones.legendas in matutinis.

f ¶ Predicare.i.legere.ne sit cõtra.xvj.q.j.adijcimus.

g ¶ Et apostoluz.i.epistolã cuz deest subdiaconus.

b ¶ Precũ.dicendi letanias.

i ¶ Et recitatio ordinandorũ ꝛ baptizandorũ ꝛ mortuorũ ꝛ excõmunicatorum.ij.q.j.legum.

k ¶ Premonet.cuz dic̃ humiliatevos ꝛc.

l ¶ Clamare.kyrieleison ĩ rogationib⁹.

m ¶ Pacẽ.cũ dicit dñs vobiscuz vel pax vobiscũ ꝑm cõsuetudinẽ alterius loci.

n ¶ Annunciat.festiuitates.

o ¶ Chrismatis.alia plura spectant ad episcopuz.vt.lr viij.dis. quãuis

p ¶ Et sacrificij.portandi ad altare.ꝛc.

q ¶ Et iurgia.ꝫ videtur ꝙ archidiacoꝝ habent ordinariaz iurisdictionẽ.ꝛ ꝙ possunt ĩstituere clericos ꝛ suspendere vel excõicare.ꝛ.lxiij. di.si ĩ plebibus.ꝛ eꝫ de penis.ljz.ꝛ eꝫ de excess. pre.ad hoc ꝛ de offi. dele.sup eo.ꝛ de preben.referẽte.ꝛ eꝫ de instit.cũ venisset ar.cõtra.xvj.q.vij.nullus ꝛ eꝫ de offi.archi.c. vlti. Itẽ vicarius est epi.vt.j.e.c.j.ꝛ eꝫ de offi.archi.c.j.ergo hz delegatã iurisdictionez nõ ordinariã.ad hoc dico ꝙ archi.hz ordinariaz iurisdictionem.ꝛ qõ legiꝫ eꝫ de offi.archi.c.iiij.intelligo cũ archidiacon⁹ extendebat man⁹ ad ea q̃ sibi nõ competebant ex officio nisi cõsuetudo fit prescripta vel generalis aliarũ ecclesiarũ illius dioce.nec ob.q dicit ẽ vicarius epi.qz nihil omin⁹ ẽ ordinari⁹ iudex.nã ꝛ vicarius alicuius ecclesie perpetuus dicit ꝛ ordinarius.vt extra de preb̃.de monachis.sic video ꝙ vicarius iudicis ordinarii hz ptãtez.qõ ex eo pz qz interponit decretuz de nõ alienãdis reb⁹ minoruz.C.de of.ei⁹.q vi.alte. gerit.l.ij. sed hoc nõ posset facere si habaret delegataz

bus qd ad vnũquemqz ptineat cloquar ad hostiariũ nãqz ptinent claues ecclesie: vt claudat ꝛ aperiat tẽplum dei ꝛ oĩa q̃ sunt intus extraqz custodiat: fideles recipiat: excõicatos ꝛ infideles⁹ excipiat. Ad exorcist az ptinet exorcismos memoriter retinere: manusqz super energumenos ꝛ cathecuminos in exorcizando imponere. Ad acholituz ptinet preparatio luminarioꝝ in sacrario ipse cereũ portat: ipse suggesta pro eucharistia subdiaconib⁹ preparat Ad psalmistã ptinet officiuz canendi.i.dicere benedictiones⁹ laudes⁹ sacrificiũ⁹ responsoria ꝛ q̃cqd pertinet ad canendi peritiã. Ad lectorez pertinet lectiones⁹ pnunciare ꝛ ea que ꝓphete vaticinarent populis predicare⁹. Ad subdiaconuz ptinet calicez ꝛ patenã ad altare xp̃i deferre ꝛ leuitis tradere eisqz ministrare vrceolũ quoqz ꝛ aquam manile ꝛ manutergiũ tenere. epo pbyteris ꝛ leuitis ꝓ lauãdis ante altare manibus aquã prebere. ad diaconum ptinet assistere sacerdotib⁹ ꝛ ministrare in omnib⁹ q̃ agunt in sacramentis xp̃i in baptismo siue in chrismate ꝛ patena et calice: oblatiões quoqz inferre ꝛ disponere in altari: cõponere etiã mensaz dñi atqz vestire: crucẽ ferre ꝛ predicare enãgelinz ꝛ apostolũ⁹ ad populuz: nã sic lectorib⁹ vetus testamentũ ita diaconibus nouũ predicare ꝓceptũ ẽ. ad ipsuz quoqz ptinet officiuz pcũ⁹ ꝛ recitatio⁹ nominum: ipse ꝑmonet⁹ aures habere ad deuz ipse hortatur clamare⁹. ipse donat pacem⁹ ꝛ ipse annunciet⁹ Ad pbyterez ptinet sacrificiuz corporis ꝛ sanguinis dñi ĩ altario dei cõficere: oões dicere: et bñdicere dona dei. Ad epm ptinet basilicaꝝ ꝯsecratio: vnctio altaris ꝛ ꝯsecratio chrismatis⁹: ipse pdicta officia ꝛ ordines ecclesiasticos destribuit: ipse sacras virgines bñdic̃: ꝛ duz ꝓcesserit vnusqsqz in singulis ordinib⁹: iste tñ est ꝑordinatori cũctis. Hi sunt ordines ꝛ ministeria clericoꝝ q̃ tñ auctoritate pontificali in archidiaconi cura primicerij ꝛ thesaurarij sollicitudine diuidunt. Archidiaconus.n.imperat subdiaconib⁹ ꝛ leuitis ad quẽ ista ptinent ministeria ordinatio vestiẽdi altaris a leuitis cura incensi ꝛ sacrificij⁹ necessaria sollicitudo: qs leuitaruz ad populũ euãgeliũ legat: qs ꝓcesdicat seu rõsoria in dñicis dieb⁹ aut solẽnitatib⁹ decantet. Sollicitudo quoqz prochiaꝝ ꝛ ordinatio ꝛ iurgia⁹ ad eiusdẽ ptinent curã ꝓ reparandis⁹ diocesanis basilicis ipse suggerit sacerdoti⁹: ipse ingrit: prochias cũ iussione⁹ epi ꝛ ornamẽta ꝛ res ba

iurisdictionẽ.vt.ff.de of.ei⁹ cui mã.est iurisdictio.l.ij. videt tñ ex hoc ꝙ habeat delegatã iurisdictionẽ.qz appellat ab ipso ad archiepm.vt eꝫ de pbẽ.referente. ljz si haberet ordinariã iurisdictionẽ gradatz fieret appellatio.vt.ij.q.vj.anterioruz. Itẽ alia rõne videt hoc.qz tantũ de humilioꝛib⁹ negocijs cognoscit.vt hic dicit.ergo est pedaneus iudex.vt.C.de pedaneis iudicibus.l.viti.sed pedanei iudices dicũtur delegati sunt.vt.C. de peda.iudi.l.pe. Itẽ qz episcopus hoc officiuz delegat alijs.vt.x.q.j.episcopũ.ljz illu d intelligas de illo iure visitandi qõ epo competit.hoc dicat ipsuz hr̃e ordinariã.sed tamẽ eã nõ põt exercere sine auctoritate epi. sicut metropolitanus ius hz cõsecrandi episcopũ.illud ius tñ nõ põt exercere sine alijs epis.lxiiij. di.c.j.io. Mihi videt ꝙ solus eps ĩ ciuitate sua debeat esse iudex ordinarius vt.vij. q.j.in apib⁹. nisi secus fit de ꝓsuetudine iaz prescripta. vt eꝫ de ꝓscrip.de quarta ꝛ.c. auditis.ꝛ melius de offi.archid.c.vlti.qõ est honorij.b.

r ¶ Pro reparandis. Alibi dicit ꝙ hoc ad prepositũ spectet vt.lxx.dis.sanctoꝝ.ljz ibi nomen ꝓpositi large sumit. vt eꝫ de verb.sig.quãuis.

s ¶ Sacerdoti.i.episcopo.

t ¶ Cuz iussione.generali.

u ¶ Basilicarũ.i.ruraliũ quia eas que sunt ĩ vrbe custodit primicerius.

x ¶ De cõmunione.i.de oblationibus.

y ¶ Diaconus.cũ ergo possit vices suas delegare: ergo est ordinarius.vt.C.de iud. a iudice.

z ¶ Archipresbyter.in qbus⁹ daz ecclesijs vocat iste decanus.vt.l.di.in capite.sed ille est archipresbyter ruralis.

a ¶ Collectas orationes.

b ¶ Signũ.idest pulsatio cãpanarum.

c ¶ Modus.idest cũ organo vel sine eo.

d ¶ In vrbe.ljz archidiacon⁹ eꝫ vrbem. vt supra dictũ est.

e ¶ Clericos.ciuitatẽses.

f ¶ Basilicanos.i.custodes basilicarum.

g ¶ Et matriculã.faciat scribi quod quilibet canonicus legere debeat.

b ¶ Aut lege.idest ordine.ꝛ est arg.litteraturaz equipollere dignitati.

i ¶ Ordinatio.idest vt ordinet ea q̃ sunt necessaria ad basilicã.s.claues candelas.

k ¶ Audire oportet.subditos.

l ¶ Monita.i.querelationẽ.

m ¶ Disciplineꝫ.i.regulam viuendi.vt.xj.q.j.sicut.

n ¶ Vluz.i finistro humero. Et hoc ideo vt ostendat ꝙ dz transire deleua ad dextrã vt de temporalib⁹ ad spiritualia.ꝛ hoc ostendit cũ cũ flectitur postea versus dexteram.

silicaꝝ vel parrochiarũ gesta ꝛ libertatũ ecclesiasticaꝝ epo idẽ refert: collectã pecuniã de cõtione⁹ ipse accipit ꝛ epo defert: ꝛ clericis partes ꝓprias ipse distribuit: ab archidiacono nunciat epo excessus diaconorũ: ipse denunciat sacerdoti i sacrario iciunioꝝ dies atqz solẽnitatuz: ꝛ ab ipso publice i ecclesia pdicant: qñ vero archidiacon⁹ absens ẽ vicẽ ei⁹ diacon⁹ sequẽs adimplet Archipresbyter⁹ vero se esse sub archidiacono: eiusqz ꝑceptis sicut epi sui sciat se obedire: ꝛ qõ ipãliter ad ei⁹ ministeriũ ptinet: sup oẽs pbyteros in ordine positos curã agere et assidue in ecclesia stare ꝛ qñ epi sui absentia ptigerit ipse vice ei⁹ missaruz solẽnia celebret: ꝛ collectas⁹ dicat vel cui ipse iniunxerit. Ad pmiceriuz pertinent acholyti exorciste psalmiste atqz lectores signuz⁹ quoqz danduz ꝓ officio clericoꝝ ꝓ vite honestate ꝛ officiũ cãtãdi ꝛ pagẽdi sollicite lectiões psalmũ laudes rõsoria officioꝝ qs clericoꝝ dicere debeat. Ordo quoqz ꝛ modus⁹ canẽdi i choro ꝓ solẽnitate ꝛ tpe. Ordinatio quoqz pro luminarib⁹ deportandis. siquid etiã necessariũ fuerit ꝓ preparatione basilicaꝝ q̃ sunt ĩ vrbe⁹ ipse denunciat sacerdoti. episto las epi ꝓ dieb⁹ iciunioꝝ parrochianis per hostiarios ipse dirigat clericos⁹ quos delinquere cognoscit ipse distringat. quos vero emendare nõ valet: eoꝝ excessus ad agnitiõez epi deferat: basilicanos⁹ ipse constituat ꝛ matriculam⁹ ipse disponat. Quãdo autẽ primiceri⁹ absens est ea q̃ dicta sunt ipse exquirat q ei aut lege⁹ est. prim⁹ aut eruditione. Ad thesaurariũ ptinent hostiarij basilicarũ ordinatio⁹ incensi ꝓparatio cura chrismatis ꝯficiendi: cura baptisterij ordinãdi: preparatio luminarioꝝ in sacrario ꝛ sacrificijs. Ex hac epistola liquet qd cuiusqz officij sit

Est etiã alia distinctio cõꝝ presbyteroꝝ diaconoꝝ quaz fecit clemens in epistola sua ita dicens.

Quid ab epis: qd a presbyteris qd a diaconib⁹ audire oportet.

Audire eꝫz attentius oportet⁹: ꝛ ab ipso suscipe doctrinã fidei Monita⁹ aũt vite a pbyteris ingrere: a diaconib⁹ vero ordinẽ discipline⁹. Sacerdos quoqz vtrũqz humerũ orario ambit: diacon⁹ vero sinistruz tantuz vt ad ministeriuz expeditius discurrat.

Unde in toletano cõci.c.ij.

Quare leuita vnuz tantum humerum ambit orario.

Vnuz orariũ oportet leuitã gestare i sinistro humero⁹ ꝓpter qõ orat.i.pdicat. dexterã aũt partẽ

a ¶ Nunc aũt. Ꝙb hoc loco vsq; ad. rl'x. di. assignat. xiij. capitula ꝓposuit ere-
gule q̃ in locis suis distinguem⁹ eqpertingit hic tractat⁹ vsq; ad. xij. cãs assignã-
do quales in quolibet ordine ⁊ ex quo et in quẽ debeant ꝓmoueri. q lapsi va-
leant reparari ⁊ q nõ ⁊ sub quo iudice quilibet accusẽt siqua aũt alia interponit
incidentia sunt. vt in. vj. vij. viij. ix. ⁊. x. cã. ¶ Cõtinua hactenus oñdimus q̃les
sint ꝓmouendi ⁊ q̃liter sint
examinandi. nũc aũt cẽ.

b ¶ Breuiter. i. vsq; ad. xij. causam.

c ¶ Regulã. hec sunt. xiij. capitula q̃ ꝓsequit. oꝫ epm cẽ sine crimine vnius vroris viruꝫ nõ violentũ prudentez, ornatũ, hospitalẽ, pudicũ, doctorez. nõ pcussorẽ. nõ litigiosum nõ cupidũ. domui sue bene ꝓpositũ. nõ neophitũ.

d ¶ Ad timotheũ. scribit.

e ¶ Nomine autẽ. gratian⁹ volẽs exponere auctoritatez apostoli oportet epm cẽ sine crimine. assignat ꝫ plures significationes hui⁹ nois crimẽ. Et ly ꝫ qdaz. v. significationes assignẽt. ego nõ assigno. nisi q̃ttuor. dr̃. n. q̃q; crimen omne delictum siue mortale siue veniale siue ex deliberatione ꝓcedat siue ex ignorãtia. sm qõ dicitur. nemo sine crimine vivit. ⁊ hãc significationẽ innuit ibi. nomine aũt criminis. q̃q; dr̃ crimẽ ifamia ꝓcedẽs ex crimine. put ibi sumit. i epistola vero ad titum. q̃q; dr̃ crimẽ solũ id qõ ex deliberatione ꝓcedit. siue sit mortale siue veniale. put ibi sumit cr̃i minis appellatio cẽ. quarto mõ dr̃ crimẽ solũ id qõ ẽ dignum depositione. put ibi sumitur alias ea demũ io. Be inde exẽplificat qõ crimẽ sit mortale qõ veniale. oñdens q̃ mortalia delent⁹ p penitẽtiaz veniale i purgatorio. hic videas q̃liter diri i casib⁹. b.

f ¶ Criminis. in precedenti auctoritate.

g ¶ Unde in eadẽ epistola. sic cõtinua. ly quodlibet delictum dicat crimẽ. nõ tñ ita accipitur in ꝓcedenti auctoritate. quia sm hoc fere nullus esset idoneus ⁊c.

h ¶ Pene. j. de pe. di. j. c. vl.

i ¶ Pene. dicit ꝓpter beatam virginẽ ⁊ sanctũ ioanẽ q fuerũt sanctificati i vtero vel ẽ philosophicũ tẽperamẽtũ.

k ¶ Brer. sic. j. q. i. vltimus⁹ lxj. di. in sacerdotibus.

l ¶ Vel pro. idest.

m ¶ Criminis appellatio late, ſ latius. s. ibi. noie aũt. h enim solũ mortale ⁊ veniale qõ ex deliberatione ꝓcedit.

n ¶ Ex ignorantia. ſ. venialia peccata.

o ¶ Quia facile. Quia etiã laico possum⁹ ea ꝓfiteri. quãuis habeat copia sacerdotis ly mortalia nõ ꝓfitebimur. ni si sacerdoti. dũmõ possit hr̃i eius copia. alias laico possum⁹ ea cõfiteri. vt de pe. di. j. quẽ penitet. ⁊ dist. vj. q vult. vel ideo dicit facile. q: p oratiõnẽ dñicã vel p elemosynã vel p modicũ ieiuniuꝫ ⁊ p aspersionẽ aque benedicte dimittunt̃. vt de pe. di. iij. de quotidianis. ⁊ di. vj. qui vult ⁊ de cõse. di. iij. aqua.

p ¶ Hinc etiã. respicit ad id qõ dixit. si ex deliberatione. io.

q ¶ Criminale. i. cui⁹ assiduitas ⁊ cõtemptus vitãdi veniale non fiat mortale. nõ. n. videt q̃ id qõ est veniale posset fieri mortale, nisi velis dicere q̃ veniale et mortale nõ sint species peccati sed accidẽtia. vñ sicut mortale fit veniale recepta, penitẽtia de pe. di. j. ser pens. sic ecõuerso fit veniale mortale. alij dicũt q̃ tantũ ipse cõtemptus venialiũ est mortale peccatũ. ⁊ sm hoc exponit fit mortale. i. tibi p cõtemptũ fit mortale sicut ibi exponitur accedat verbuꝫ ad elementũ ⁊ fit sacramentum.

oportet hr̃e liberaz: vt expeditiꝰ ad ministeriuꝫ sacerdotale recurrat.

Nunc autez⁹ p singulos gradus ordine recurrentes: q ex qbus ordinibus in quez gradũ ꝓscendere possint q post lapsuꝫ valeãt reparari vl̃ qui nõ: quibus culpis a ꝓprio gradu mereant deijci: quo accusante: quibus testificationib⁹ possint convinci: cuius sẽtentia sint absoluẽdi vel dãnandi breuiter⁹ cõsideremꝰ. Ac primũ a pontificali gradu incipientes qualẽ oporteat eꝫ esse qui in epꝫ est ordinandus diligenter investigemus apostoli regulã⁹ secuti quã i huiusmodi re timotheo ⁊ tito scribit dicẽs. Sed epm irreprehensibilez esse. i. nõ obnoxiuꝫ reprehensioni. Hoc ad timotheuꝫ ⁹tertio ad titũ autez primo. Sed epm sine crimine cẽ: qõ vt hiero: scribit ad oceanuꝫ idez est. Nomine⁹ autẽ criminis⁹ quodlibet peccatũ intelligitur: vnde in eadez epistola ⁹hiero. dicit res cõtra naturam pene⁹ est: vt sine peccato aliqs sit: ſ talis eligat cui⁹ cõparatione ceteri grex⁹ dicant. In epistola vero ad titũ crimen vocat criminale peccatuꝫ vel ⁹criminalis infamia: vnde ibi legit: crimẽ est q̃ rela. i. peccatũ accusatione ⁊ dãnatione dignuꝫ quod autez sine crimine iubetur esse qui in episcopuꝫ eligitur: nõ ante baptisma sed post baptismuꝫ intelligendũ est: vt a tẽpore videlicet baptismatis nullius criminis cõscientia mentẽ eius remordeat. vnde hiero. scribit in eadẽ epistola ad titum. Criminis appellatio alias late⁹ patet cõplectens omne peccatuꝫ quod ex deliberatione ꝓcessit. vnde beda super epistolaꝫ ia cobi: peccata que ex ignorãtia⁹ vel infirmitate humana cõmittuntur: dicit ⁊ precipit alterutruꝫ confiteri quia facile⁹ dimittuntur. quecumq; vero sunt ex deliberatione: nõ nisi per penitentiaz. Hinc etiaz⁹ augu. ait: nullus peccatũ est adeo veniale qõ non fiat criminale⁹ dum placet.

Alias ea demũ significat que sermel cõmissa ad dãnatiõez sufficiũt: multa enim ex deliberatione procedunt. que nisi sepius reiterata ⁊ i cõsuetudinez fuerint deducta quãuis grauent post mortez nõ tamen eternaliter perdunt: quia ⁊ si quadam ratione crimina appellẽt tamen mortifera ⁊ capitalia nõ sunt. vnde augu. in homel. de igne purgatorio exponens verba apostoli: ait. Si quis sup hoc⁹ fundamentũ edificauerit ligna⁹ fenum stipulaz ⁊c. multi sunt qui lectionez istaz male intelligẽtes falsa securitate decipiunt̃ duz credunt quod si sup fundamentuꝫ christi capitalia crimina edificant peccata ipsa per ignez transitoriuꝫ possint purgari: ⁊ ipsi postea ad vitaz perpetuã peruenire. Intellect⁹ iste fratres charissimi corrigendus est: quia ipsi se seducunt qui sibi sic blandiuntur. illo eniꝫ trãsitorio igne de quo dicit apostolus ipse saluus erit sic tamen quasi per ignez nõ capitalia⁹ sed minuta peccata purgãtur: de qbus ⁊ ſ⁹ non omnia⁹ vel⁹ aliqua cõmemoranda sunt: ne aliquis inaniter excusare conetur: ⁊ dicat se nescire que sunt minuta peccata et q̃ criminalia: et quãuis apostolus plura capitalia commemorauerit: nos tamen ne desperationez facere videamur breuiter dicamus que illa sunt: sacrilegiuꝫ homicidiũ adulterium fornicatio falsiuꝫ testimoniũ rapina furtuꝫ superbia invidia auaricia ⁊ si longo tempore teneat⁹ ira⁹ cundia: ⁊ ebrietas⁹ si assidua sit i eorum numerũ cõputatur. quicunqz enim aliquod de istis peccatis in se dominari cognouerit: ⁊ nõ seipsuꝫ digne emẽdauerit: ⁊ si habuerit spatium longo tempore penitentiã nõ egerit: ⁊ largas elemosynas nõ erogauerit: ⁊ a peccatis ipsis non abstinuerit: illo transitorio igne de quo apostolus ait: purgari non poterit: sed eterna illuꝫ flamma sine vllo remedio cruciabit. Que autem sunt minuta: licet omnibus nota sint: tamen quia longuꝫ est vt omnia repliceꝫ: opus est vt ex eis vel aliqua nominemus: quotiens aliquis in cibo aut in potu plus accipit⁹ quã necesse est ad minuta peccata noverit ꝓtinere. quotiens plus loquitur quaz oportet plus tacet⁹ quam expedit. quotiens pauperes importune petentes exasperat: quotiens cuꝫ sit sanus corpore alijs ieiunãtibus⁹ prandere voluerit: aut somno deditus tardi⁹ ad ecclesiaz surgit: quotiens excepto⁹ filioꝝ desiderio⁹ vroꝝ suã cognouerit quotiẽs in carcere positos tardi⁹ regsiuerit ⁊ infirmos tardius visitauerit. Si discordes ad cõcordiã revocare neglexerit. Si pl⁹ aut proximũ aut vroꝝ aut filiũ aut seruum⁹ exasperauerit quã oportet.

r ¶ Sup hoc. i. sup fidem. i. postq̃ fidẽ qs susceperit. i. ſ qs post fidẽ sumptã venialit̃ peccauerit nihilominus saluus erit.

s ¶ Ligna p hoc innuit tria genera venialium. ligna vocat grauiora venialia. fenuz minora stipulaz minima. ligna. n. diutius sunt in igne q̃ fenũ ⁊ fenuz diutius q̃ stipula.

t ¶ Nõ capitalia. hac auctoritate dicũt qdã q̃ nullus ꝓ mortali peccato punit̃ igne purgatorio. sed tantũ pro veniali. alij dicũt q̃ si aliqd ceperit penitere ꝓ mortali ⁊ nõ perficit ꝫ penitẽtiã. ꝓficiet eã in purgatorio. sed si hoc nõ est contritus de mortali nõ purgabit̃ ꝓ illo i purgatorio. sic videt̃ aug. hic velle de pe. di. j. sic peccatũ. et de pe. di. ſ. c. vlti.

u ¶ Nõ oia. ſ. q̃ sint mortalia q̃ venialia.

x ¶ Vel pro saltem.

y ¶ Ebrietas. q̃ q̃q; est mentis obliuio. ⁊ hec est pena ⁊ nõ est aliqꝺ peccatũ. vt. xv. q. j. sanc. q̃q; dicitur studiũ ad inebriandũ se. ⁊ hoc est mortale peccatũ. vt. xxxv. dist. ante oĩa. extra de vi. ⁊ hone. cler. a crapula. q̃q; dicit̃ frequens act⁹ bibendi. ⁊ illud ẽ veniale.

z ¶ Plus accipit. casu nõ ex cõtemptu. ⁊ nõ ad ingurgitationez. alias esset mortale peccatũ. vt. iiij. dist. deniq;.

a ¶ Plus tacet. In platis ẽ taciturnitas mortale peccatuꝫ. vt xl. iij. dist. sit rector. xl. di. si papa in alijs est veniale.

b ¶ Jeiunãtib⁹. sed nõne comedere ante horã comedẽdi ẽ mortale peccatũ. vt de cõse. di. j. solent. ⁊ di. v. quinq; modis. ſ nõ itelligas de ieiunijs statutis. ſ de illis q̃ libet ꝓ sua voluntate ꝓfuat. lxxvj. di. vtinã.

c ¶ Tardius. sic peccatuꝫ est aliquid tardius dare. xiij. q. ij. qui oblationes. xvj. q. j. decime.

d ¶ Execpro. arg. cõtra. h. qui dicit q̃ vir nõ põt cognoscere vroꝝ q̃n venialiter peccet. vt diri. s. di. xiij. nerui.

e ¶ Desiderio. supple ⁊ causa reddendi debiti.

f ¶ Neglexerit. hoc est in ꝓlato mortale vt. xc. di. precipimus.

g ¶ Seruũ. in hoc casu suus audit̃ agens contra dñm suũ ⁊ dñs talis

cogit eũ vẽdere vt.ff.de his q fui vel alieni iuris sunt.l.ij.§.dominoꝝ similiter maritus vxoꝛẽ tenet moderate castigare.vt.viij.q.j.sicut i fi.nisi sit clericus qui eã durius põt castigare.vt.xxxiij.q.ij.placuit.

a ¶ Adulari.xxij.q.ij.primũ.cõtra.ꝛ.xj.q.iij.nemo peritoꝝ.ꝛ.xlvj.di. clericus.q So.trib⁹ modis adulatur quis.vel attribuendo alicui bonini bonũ qõ nõ habet vel minuũ ertollendo bonuz qõ hz.vtrũqz istoꝝ est veniale.vel approbãdo malũ qõ hz.istud est mortale. xj.q.iij.ne.illis.

b ¶ vel sumptuosa. xlj.dist.nõ cogantur.

c ¶ Juram⁹.intellige cũ qs iocãdo iurat nã pro temerario iuramento bene peccat aliquis mortaliter.hz nõ tãta presentia imponatur ei sicut si solemniter ꝛ ex discretione iurasset.vt.xij. qõc.iiij.q.sacramẽto. idẽ dico in iuramẽto per metuz ertorto.vt ex̃ de iureiur.veruz.

d Qualis hinc.b verũ ẽ de summe bonis vl summe malis.nã qdã summe boni.quidaz summe mali.

e ¶ In iudicio.vt.xxiij.q.ij.tẽpus.io.

f ¶ Culpis.scilicet venialibus.

g ¶ Credendus est. hoc vult dicere q q̃dam culpe tollunt̃ p ignez purgatoꝛij ante diem iudicij.

h ¶ Blasphemias. qui peccat p impotẽtiaz dicit peccare i patrez.qz patri attribuit potẽtia.xxiij.dist.qui eps.q peccat p ignorantiã dicit peccare i filiũ qz filio attribuit sciẽtia.xxxviij.di.si iurra.hz q er cõtẽptu peccat.dicit peccare i spiritũ sanctũ vt ille q est obstinatus i peccato ꝛ illud dr̃ irremissibile.i.nõ ita de facili remittit.sicut precedẽtia.de pe.di.i.§.vlti.

i ¶ Negat.argu.qõ de vno negat de alio ꝓcedit.vt.xv.q.iij.de crimine.ff.de iudi.cũ prẽtoꝛ fic qõ de vno cõcedit.de alio negat vt.xlv.di.disciplina. j.q.j.p eccliã.xxxiij.q. v.q fitit.ar. cõtra.C. de na.li.aũt.itẽ si qs vbi hz vnuz nominet. tñ extendit ad alios. sic.lxj.dist.miramur. ar.ff.ꝺ custo.re.figs.

k ¶ Sine culpa.similiter milicia mercatio ꝓcuratio siue ministratio aliqua vir sine peccato fit vt de pe.di.v.falsas.ꝛ.c.qualitas.

l Primũ.er hoc ca.tres ortunt opiniones.dicit.b.q̃ q semel peccauit nõ põt,ãmõ,ꝓmoueri vel aliquos actꝰ legitimos exercẽ.vt b.ꝛ.xlviij.di.qñ.ꝛ.j.q.viij.figs oẽz.ꝛ.l.di.illud.ꝛ.vj.q.j.q crimẽ.ꝛ.viij. q.j.i scripturis.l fi.ꝛ ex̃ de eta.ꝛ ãl.er tue.ꝛ ar.ꝓ eis.ff.ꝺ edi.edic.qd fit sugiriu⁹.i.rũ.fur.n.nõ purgat vitiũ furti hz res restituat.ff.ꝺ fur.q ea mẽte nec raptoꝝ vitiũ rapine.ff.vi bo.rap.l.pe.alij dicũt q post qõlibet mortale acta pnia põt qs ꝓmoueri nisi sit crimẽ enorme.vt.lxxxj.di.apls ꝛ est ar.ad b.l.di.ferrũ.ff.ꝺ edil.edic.q ità ſmatũ ẽ qz stat⁹ nr̃i tpis ꝛc.vt.xxxiij.di. fraternitatis.ꝛ dicũt q ille canõ corrigit alios q de rigoꝛe loquunt̃.tertij dicũt q q̃tũcũqz sit graue dictũ dũmõ sit occultũ post pniaz nõ impedit,ꝓmouẽdũ.vt l.dis.de his.ego credo q siue sit occultũ siue manifestum dũmodo sit enorme impedit,ꝓmouendũ.hz egerit penitentiaz.l.dist.miroꝛ.ioã.sed certe hoc nõ est ver.hz.io.hoc dicat.nã,ꝓ occulto crimine nemo repellit post pniam nisi i homicidio vt dicit noua decre.ex̃ de tẽ. oꝛ.c.vl.q̃ ꝺclarat hoc totũ.b.

m ¶ Preses.i.eps.

n ¶ Corripe.nõ q̃ põt qs accusari de petõ de quo penituit.xxxiij.q.ij.admonere.

o ¶ Videat.sic j.dist.,priuna tantum.ꝛ.xlij.di.§.j.ꝛ. lxj.dist.in sacerdotibus.§.j.

p Equit. In hac. q xxvj.di.erequit hz preceptũ aplice regule.oꝛ eps esse vnius vxoris virũ.qõ negatiue exponit.i.nõ plurũ. tamẽ in casu necessitatis bigam⁹,ꝓmouet vsqz ad subdiaconatũ.vt.xxxiij.dist.lector. Assignant autez q̃tuoꝛ rõnes q̃re bigam⁹ nõ possit ꝓmoueri.vna pp defectuz sacrameti.qz nõ est ibi sacrm vnitatis cũ carnẽ suã diuiserit.vt.j.e.acuti⁹. Itẽ pp prerogatiuã ordinuz.vt.j.e.vna. Itez pp signũ incõtinẽtie ex eo q̃ de vxa trãsiuit ad alã. vt.lxxxij.di.ppositi.itẽ ex eo q nõ hz frontẽ hortãdi viduitatez.vt.j.e.vna in fi.ꝛ ẽ.

q Unus.ꝛ.nõ plurũ.fit ex̃ de testi.hz ꝛ sic verba affirmatiua exponunt̃ negatiue.vt.j.q.j.iudicet.xxiij. q.iiij.si ea.

r ¶ Post baptismũ.nõ dic̃ ver.qz matrimoniũ nõ soluitur in baptismo.vt.j.e.de inde.ꝛ male sentit hic hiero. vñ aug.cũ corrigit in ꝓri.e.

s ¶ Meuo.sub eo mõ loquẽ di Fuus post manumissionẽ dr̃ nou⁹ hõ vt.ff.de adimẽ. le.Fuus legat⁹.ꝛ alia ler dic̃ q̃ post manumissionẽ alius intelligit.vt.ff.de sol.q res. §.ream.

t Lutius.de sacr̃o.sensus ẽ.bigam⁹ nõ repellitur qz peccauit.sed pp sacr̃i defectũ q ẽ i eo.ex̃ de biga.a nobis.ꝛ.c.nup. Et nõ q̃ in mr̃imonio duplex designatur sacr̃m.ꝓiũctio aioꝝ ꝓ verba de ꝓsti designat ꝓiũctionez fidelis aie ad rp̃z hz cõmixtio carnis designat ꝓiunctionẽ rp̃i ꝛ ecclesie.vt ex̃ de biga. debitũ.itẽ designat ibi vnio deitatis cuz humanitate.vt de cõ.dist.ij.in rp̃o ꝛ illã designat cõiunctio corporum.

u ¶ Consecrari.queri consuenit cũ ꝓsecratio epi maioꝛ sit ꝛ dignioꝛ q̃ virginuz.q̃re possit ꝓsecrari i ep̃m q nõ solũ vxoꝛẽ hz hz etiã post mortuã vxoꝛẽ habuit ꝓbinaz.vt.xxxiij.dist.habuisse.ꝛ.xxxiiij.di.c.fraternitatis ꝛ si q̃ fuerit corrupta vel añ baptismũ vl postea nõ possit inter sacras virgines ꝓsecrari.vt.xx.q.j.iuuẽculas.rñ.sacra virgo significat ecclesiã triũphãtẽ vbi nõ ẽ macula neqz ruga.xxj. di.q̃uis.hz eps eccliã militãtẽ vbi sunt boni ꝛ mali.xxx.di.qñ.xj.q.iij.audi.

x ¶ Significat.ꝛ ita ipse eps ẽ sacr̃m sic aq̃ ipsa.j.q.j.detrabe.ver.qd est nisi aq̃.

y ¶ Uni viro.i.deo ꝛ nõ diabolo.ꝛ sic bñ aptat sequens lr̃a.

z Unde cũ ceteris.impropꝛie ponit hec dictio ceteris vt ibi.ꝛ cũ eo alij duo latrones.sic.lvj.di.cenomanenses.xxxiij.di.fiquis viduã.viij.q.iij.ar.

Si amplius blanditus fuerit quaz oportet.Si vnicuiqz maioꝛi pſone aut ex voluntate aut ex necessitate adulari⁹ voluerit:si pauperib⁹ esurientibus nimiũ delicioſa vel sumptuosa⁹ cõuiuia preparauerit. Si se aut in ecclesia aut extra ecclesiã fabulis ociosis de qbus in die indicij ratio reddẽda est occupauerit. Si duz incaute iuram⁹ꝰ:ꝛ cũ hoc p aliquaz necessitatẽ implere nõ poterimus vtiqz peruram⁹:ꝛ cuz omni facilitate vel temeritate maledicimus quoniã scriptuz est. Neqz maledici regnũ dei possidebunt.

Item gregorius.

Que sunt venialia peccata que per hanc vitaz purgantur.

Qualis hinc⁹ quisqz egredit talis in iudicio⁹ apparebit vel repſentabit:hz tñ de qbusdã culpis⁹ esse ante iudiciũ purgationis ignis credendus est⁹ pro eo qõ veritas dicit:qz si qs in spiritũ sanctũ blaſphemias⁹ dixerit:neqz in hoc seculo remittit̃ ei neqz in futuro:in qua sentẽtia daꝛ intelligi quasdam culpas in hoc seculo quasdaz in futuro posse relaxari:qõ autẽ de vno negaꝛ:cõsequens intellectus pateat:qz de q busdaz cõcedit sed tñ vt p̃dixi hoc de paruis minimisqz peccatis fieri posse credendũ est:sicut est assidu⁹ ꝛ ociosus ſmo:immoderatus risus vel peccatũ cure familiaris qõ vir sine culpa⁹ vel ab ipſis agit̃:q culpã qualiter declinare debeãt sciunt:q etiã post mortẽ grauant:si adhuc i vita positis minime in morte fuerint relaxata.

Itẽ augu. **De eodẽ. Palea.**

Qui in alind seculũ distulit fructuz cõuersionis:prius purgabitur igne purgationis hic ignis etsi nõ sit eternus:miroꝛ tñ mõ grauis est:superat enim omnẽ penã quã vnquaz passus est aliquis in hac vita vel pati põt. Alias aũt ea tñ delicta significat:quoꝝ est ꝓpetua infamia.vnde illud hieronymi p̃mũ itaqz sine crimine ꝛc̃.

Unde hiero.scribit in eadẽ epla ad titũ. Itẽ ꝛ innocen.papa.

A die baptismi sine crimine dz inueniri q in episcopuz est ordinandus.

Primuz itaqz sine crimine inuenitur esse eps:qõ asio verbo ad timotheũ irrepꝛehẽsibilẽ nominatũ puto:nõ qõ eo tantuz tpe quo ordinandus est sit sine vllo crimine ꝛ preteritas maculas noua ꝙuersatione diluit:sed qõ ex eo tempoꝛe quo in christũ renatus est nulla peccati cõscientia mordeaꝛ:quomõ.n. põt preses⁹ ecclesie auferre malum de medio ei⁹ q in delictũ simile coꝛruit:aut q̃ libertate peccantẽ coꝛripere⁹ põt cũ tacitus ipse sibi respondeaꝛ eadẽ se admisisse q̃ coꝛripiat.

Ecce q ordinandus est in epz.nõ solũ tpe sue ordinationis:sed etiam omni tpe post baptisma a crimine immunis debet esse. **Di. .xxvj.**

f Equirit⁹ in vtraqz epistola vnius vxoris virũ:post baptisma videlicet non ante baptismũ. Unde hieronymus scribit ad oceanuz.

Post baptismuz debet esse monogamus:q est in epm ordinandus.

Unus vxoris virũ.i.monogamuz post⁹ baptismũ.si.n.ꝛ ante cõiugez habuerit q̃ obierit:non imputeꝛ ei:cui prorsus nouo⁹ homini nec stupra nec alia q̃ ante fuerãt iaz obsunt. Augustinus vero cõtra testaꝛ scribẽs in epistola ad titũ.

Qui ante baptismũ habuerit vnaz ꝛ post baptismũ aliã ordinãd⁹ nõ ẽ

Lutius intelligunt q nec cuz q cathecumenus vel pagan⁹ habuerit vnã ante baptismũ ꝛ post baptismuz habuit alterã ordinanduz censuerũt:qz de sacramento⁹ agitur nõ de peccato,ꝓpter sanctitatez sacramenti sicut si femina cathecumena viciata est.nõ põt post baptisma inter dei virgines cõsecrari⁹:ita nõ absurde visuz est bigamũ nõ peccasse sed normã sacrameti nõ amisisse: nõ ad vite meritũ sed ad ordinationis signaculũ:vnius vxoris vir episcopus significat⁹ ex omnib⁹ gentibus vnitatẽ vni viro⁹ rp̃o subditaz sicut duob⁹ dñis seruire:sic ab vno dño apostatare:atqz in alterius superstitionẽ ire nõ hz.

Itẽ innocẽtius rupho ꝛ eusebio ꝛ ceteris episcopis macedonibus.

In baptismate culpa dimittit non lex cõingij aboletur.

Unde⁹ opponit nõ dici oportere bigamũ eũ q cathecumenus habuerit et amiserit vxoꝛem:si

taldus. vnde ꝛ sic inueniatur scriptuꝫ in aliquo instrumẽto. bene ecclesia cũ ceteris capellis. ꝓ hoc nõ probat ecclam istã esse capellam.

a Eque. i. simili rõne.

b Sed obijcit. i. nũc obijcit cõtra tertiã opinionẽ.

c Quid de taliũ. hic obijcit cõtra tertiã opinionẽ.

d Vel naturales. q dicunt legitimi q naturales q spurij habes. xxxij. q. iiij. liberi. ff. de sta. ho. l. vulgo.

e Sortiunt. vxores ꝛ viros

f Responsuꝫ. nõ interpretandas eẽ locutiones ꝟ ꝑsonas q̃ loquunt qd vel qbus loquunt vt h. ꝛ. j. q. vij. dicit. ꝛ eẽ de ma. ꝛ obe. solite. et q̃ ꝑsona loquẽs cõprehẽdit in generali ꝓmone arg. ff. de pig. paulus. §. vlti. ar. ꝓtra. ff. locati. que insulaꝫ. §. vlti. vbi etiã familia nõ excipitur in generali sermone.

g Auctoritate. qõ. n. rõne probari nõ põt extirpanduꝫ est. vt. lxviij. dist. coꝛepiscopi.

b Lex precepit. xxiij. q. iiij. qui peccat non peccat legis auctoritate ꝛc.

i Destinatos. qd de hoc iuris sit habes. xxiij. q. v. ꝛcos.

k Concessiuꝫ. q. d. eadẽ cã nõ operat cõtrarios effect⁹. sic. lvij. di. figs in egritudine. sicut eadẽ solutio nõ parit liberationẽ ꝛ repetitionẽ. vt. ff. de solu. q hominẽ. §. vlti. eẽ de bap. maioꝛes. ar. cõtra. ff. rẽ ꝛa. ba. l. ij. §. vlti.

l Inter peccata. videt q̃ infamia ꝓtracta añ baptismuꝫ nõ tollit ꝑ baptismũ. ꝛ ita q ante baptismũ fuit infamis postea nõ põt ꝓmoueri. vt xlviij. dist. qñ. ꝛ. j. q. vij. figs oẽm. hoc nõ credo ꝟ dico in famiaꝫ ꝛ irregularitatẽ ex ꝓprio delicto ꝓuenientẽ tolli in baptismo q̃ dona baptismi sunt sine omni penitẽtia ꝛ satisfactione. vt de cõse. di. iiij. sanctũ. Si. n. peccatũ nõ deleret q̃ptũ ad infamiã adhuc post baptisinum obesset qõ negat ambro. j. c. vna. vñ si aliqs occidit mille hominẽs añ baptismuꝫ. oĩs infamia ꝛ irregularitas tollitur. vt. li. di. figs post acceptum. hoc etiã ꝟ in paulo q añ baptismum fuit homicida ꝛ tñ postea factꝰ est apo. vt. l. di. §. ecõtra. si obijcis q̃ ꝟ hoc illa q̃ corrupta est añ baptismuꝫ post baptismũ nõ fit irregularis ꝛ ideo ꝺz cõsecrari bene ꝓcedo q̃ nõ est irregularis. ꝟ tñ impedit a cõsecratione ꝓp defectũ sacramẽti. ꝟ q̃re repellit mulier ꝑtertu fornicationis quaꝫ ante baptismuꝫ cõmisit vt eẽ. de diuoꝛ. gaudem⁹. in fi. sic videt i ꝓmonendo. ꝟ hoc ideo ẽ. q illud delictũ nõ tñ vxoꝛẽ sed etiã virum maculat. vt. xxxij. q. j. in cõiugio. sic vides q̃ ꝑ libertatẽ tollit delictũ vel infamia quã qs in seipso cõmisit. sed illud delictũ qõ in alio ꝓmisit nõ tollit. vt. ff. de his q no. infa. l. pe. ꝛ. l. athletas. §. pomp. ꝑterea ꝑ baptismuꝫ tollit crimẽ p̃cedẽs non tamẽ tollitur exceptio cõpetens ex crimine sicut ꝑ pniaꝫ tollitur crimẽ nõ tamẽ exceptio cõpetens ex crimine vt. ẽ. di. pri. c. vlti. ꝛ. xxxiij. q. ij. admonere. io. qõ autẽ hic dicitur nõ est peccatũ sed sequela peccati. i. infamia ex peccato cõtracta. secus aũt est in illa que nõ ꝓuenit ex peccato sed ex cõstitutione ecclesie vt in illa q̃ inuita ẽ coꝛrupta. vt. ẽ. e. c. ij. ꝛ in iudice ꝛ executoꝛe. vt. l. di. siquis viduã. ꝛ. li. di. aliquãtus. ꝛ tamẽ nõ peccant tales

post baptismũ fuerit aliaꝫ sortitus: eamq̃ primã videri q̃ nouo homini copulata sit q̃ illud cõiugiuꝫ per baptismi sacramentũ cũ ceteris criminibus sit ablatũ: qõ cum de vna vtiq̃ dicit: certe si tres habuerit in veteri positus homine vxoꝛes: erit ei q̃ post baptismũ quarta est: sic interpretantibus prima: virginis cq̃ nomen accipiet q̃ quarto loco ducta est: qs oꝛo istud nõ videat cõtra apostoli esse preceptuꝫ q̃ ait vnius vxoꝛis viruꝫ oportere fieri sacerdotez. Sed obijcit q̃ qõ in baptismo totum q̃cq̃d in veteri homine gestum est sit solutũ: dicite mihi vt cũ pace vestra loquar: an crimina tantũ dimittunt in baptismo: an ꝛ illa q̃ secundũ dei precepta ac dei instituta cõplentur vxoꝛez ducere crimẽ est an nõ est crimẽ: si crimẽ est: ergo vt cũ prefata venia dixeriꝫ: erit auctoꝛ in culpa: q̃ vt crimina cõmitterent in paradiso precepit cũ ipse eos bñ dixit. si vero nõ est crimen: quia qõ deus instituit nephas est crimẽ appellari: ꝛ salomõ addidit etenim a deo preparat viro vxoꝛ quomodo creditur inter crimina esse dimissiuꝫ qõ deo auctoꝛe legit consummatũ quid de taliuꝫ filijs percensẽt: numquid nõ erunt admittendi in hereditatis cõsoꝛtiũ q̃ ex ea susceptisunt q̃ ante baptismũ fuerat vxoꝛ crũtq̃ appellandi vel naturales⁹ vel spurij: q̃ nõ est legitimũ matrimoniuꝫ nisi illud vt vobis videt qõ post baptismuꝫ assumit. Ipse deus cũ interrogaret a iudeis si liceret vxoꝛẽ dimittere: atq̃ exponeret fieri nõ debere addidit: quos deꝰ cõiunxit homo nõ separet: an de his locutus eẽ credat q̃ post baptismum sortiunt⁹ vxoꝛes meminerint hoc ꝛ a iudeis interrogatuꝫ ꝛ etiaꝫ iudeis etiã responsum' quero ꝛ sollicituꝫ quero si vna eademq̃ sit vxoꝛ eius q̃ añ catheczumin⁹ postea sit fidelis filioq̃ ex ea cũ esset catheczumin⁹ susceꝑit ꝛ postea alios filios cum sit fidelis: vtruꝫ sint fratres appellãdi an nõ: habeãt postea defuncto patre fami liebercisciunde hereditatis ꝓsoꝛtiũ. qbus filioꝝ nomẽ regeneratio spiritualis credit abstulisse qõ cũ ita sentire absurduꝫ est: q̃ ratio est hoc defendi ꝛ vacua magis opinione iactari: quã aliqua auctoꝛitate ⁹robꝛari: cuꝫ nõ possit inter peccata deputari qõ lex precipit⁹ ꝛ deus adiuuit. nunqd q catheczuminus virtutibus studuit humilitatẽ secutus est: pacientiã tenuit: elemosynas fecit: morti destinatos⁹ qualibet rõne eripuit: adulteria exhoꝛruit: castitateꝫ tenuit: q̃ro si hec oĩa cũ fuerit factꝰ fidelis amittit q̃ ꝑ baptismũ totuꝫ qõ vetus homo gesserat ꝓnatã auferri: aspicias gentilez hominẽ coꝛneliuꝫ oꝛationib⁹ atq̃ elemosynis vacantez angelũ audientez ꝑ reuelationeꝫ ipsumq̃ petrũ videntem: nunqd ꝑ baptismuꝫ hec illi ablata sunt ꝓpter q̃ ei baptismuꝫ videtur esse cõcessuꝫ⁹: si itaq̃ creditur mihi credite: nõ modicuꝫ, erratur: q̃ qcqd bene gestuꝫ fuerit ꝛ secunduꝫ ꝑceptа legalia custodituꝫ: nõ põt facientib⁹ deperire: nuptiaꝝ ergo copula q̃ dei mãdato ꝑficitur nõ põt dici peccatuꝫ: ꝛ qõ peccatuꝫ nõ est inter peccata' credi solui non debet Eritq̃ integrum ꝛ saluare extimatur aboleri nõ posse ꝓnotis nomen vxoꝛis cuꝫ nõ sit dimissiuꝫ ꝑ peccato qõ ex dei sit voluntate cõpletuꝫ.

Itẽ ambꝛosius ĩ libꝛo de officijs

Bigam⁹ reputat q̃ ante baptismũ habuerit vnã ꝛ post baptismũ aliã.

Una tantũ nec ꝛepetita nobis copula⁹ ꝓmittit ꝛ in ipso cõiugio lex est nõ iterare ꝓiugiuꝫ: nec secunde ꝓiugis sortiri ꝓiunctionẽ. qõ pleriq̃ miruꝫ videt: cuꝫ etiã añ baptisma iterata ꝓiugia electioni muneris ꝛ ꝓgatiue oꝛdinationis impedimenta generent: ꝛ cũ etiã delicta obesse non soleant⁹ si lauacri remissa fuerint sacramẽto: ꝟ intelligere debem⁹ q̃ in baptismo culpa dimitti põt lex aboleri nõ põt in cõiugio nõ culpa sed lex est qõ culpe est igit in baptismo relaxat: qõ legiꝫ est in cõiugio nõ solui: quomodo aũt põt esse bonꝛator⁹ viduitatis q̃ ꝛ ipse cõiugia frequentauerit. Joãnes baptista duꝫ herodẽ ab incestu, ꝓhiberet dicens. Nõ ꝟ tibi hãc vxoꝛez fratris tui euidẽter oĩdit inter fideles cõiugia esse. vñ dat intelligi q̃ bigami dicunt nõ solum q̃ post baptisma ꝓiugia frequentãt ꝟ etiã qui añ baptismũ vnã ꝛ post baptismuꝫ alterã habuisse, ꝓbant. Bigam⁹ vero in sacerdotez oꝛdinari nõ debet nõ q̃ deliquerit secundaꝫ accipiendo vxoꝛez: sed q̃ ꝓrogatiua exutus est sacerdotis⁹. Unde ambꝛosius in ep'la ad vercellenses ait.

Nõ peccat bigamus: sed ꝓrogatiua sacerdotij exuitur.

Qui sine crimine⁹ vnius vxoꝛis est vir: teneꝫ ad legem sacerdotij suscipiẽdi: q̃ aũt iterauerit ꝓiugiũ culpã q̃dẽ nõ ꝟ coingnati: ꝟ ꝓrogatiua exuit sacerdotis. **Di. xxvij.**

q Quod autem⁹ vnius vxoꝛis vir epiſcop⁹ iubetur eligi: queꝛit an de tempoꝛe oꝛdinatiõis hoc fit accipiendum vt tempoꝛe sue administrationis eius possit copula fungi quã vnicã ꝛ virginẽ sibi despõsauit. Hoc martin⁹ pa. ꝓhibet dicẽs.

rr iij. q. v. miles si ꝟ hoc videtur sequi incõueniens. s. ꝙ melioris cõditionis sunt deliquentes q̃ illi q nõ deliquerũt. xxxiiij. dis. fraternitatis. xix. q. iij. mãdamus. in glo. non tamẽ. sed hoc cõtingit ex virtute sacramenti.

m Una copulandis. similе. j. xxxij. di. seriatis.

n Non soleant. ergo infamia ex delicto prouenieꝫs nõ nocet quantũ ad legẽ promotionis. s. ꝙ baptismuꝫ deleta.

o Hortatoꝝ. sic. xxv. di. c. vlti. ꝛ. xlvij. dist. §. necesse.

p Sacerdotis. idez de quolibet sacro oꝛdine. xlij. di. gesceam⁹

q Qui sine crimine.

r Quod aũt q In hac. xxvij. di. primo ponit incidentẽ q̃stionẽ s. an episcopus possit vti matrimonio contracto secundo ponit cõtrarietas capitulorũ quorundã que loquuntur de vouentibus. ꝛ ea soluit distinguendo inter vouentes solemniter ꝛ simpliciter. et incipit hic tractare de cõtinẽtia clericoꝝ. ꝛ ꝓtenditur iste tractatus vsq̃ ad xxxvj. dist.

a Jaconus. fm q̄ patet per. §. sequentē. hoc. c. pōt intelligi de matrimonio iaz cōtracto ⁊ de cōtrahendo. ⁊ fm hoc diuersis modis exponēt littera. fm q intelligit de cōtracto planuz est q̄ iste. ad. papa præcessit grego. q indurit cōtinentiā subdiaconib⁹. xxxj. dist. ante. ſz hoc expone pro accipiendo. i. pro cōtracto retinendo licuit cuiz etiā tempore syrici vſq; ad grego. subdiaconib⁹ vti iam ⁊tracto matrimonio lxxij. di. qcūq;. lxxxij. di. ꝓpoſuiſti. expone ergo deſiderauerit. i. deſideraucit vti iā ⁊tracto ſz autē q̄ logit de cōtrahēdo de diacono fuit tantū q̄ſtū ⁊ de eo tātū reſponſuz Idez tñ est ⁊ de subdiacono. j. xxxij. dist. ſiqs eoruz. ⁊ fm hoc plana ē littera. q̄ tñ dixi q̄ ad. preceſſit grego. b. dicit p ironiaz ſuā falſum esse. et dicit q̄ grego. p̄ceſſit martinū. lxvj. annis.

b Si ꝓteſtatus. nō q̄ ꝓteſtatio valet. vt ex de no. ope. nū. cuz ex iniuncto. vt. j. di. ꝓri. diaconi ex quod me. cā platuz. xxxj. q. ij. lothari⁹. ⁊. ff. de nego. geſt. nenſenniuſ ff. q. mo. pig. vel hypo. ſol. ſi debitor. §. j. arg. ⁊tra ex de cōſti. cuz. ad. fere. ⁊ de ap. ſollicitudinē. ioā. hoc credo tenendū q̄ ꝓteſtatio ſemp valet facta p̄ñte aduerſario. niſi ⁊tradicat aduerſarius vel iudex ſi facta fuerit re adhuc integra exiſtēte vt l hoc c. ⁊ ex de conſti. de inte. reſti. cuz veniſſent. niſi in qb⁹ expreſſuz est q̄ ꝓteſtatio nō valeat. vt ibi. extra de cōſti. cū. ad. ⁊ de ap. ſollicitudinem.

c Tacuerit. ar. taciturnitatē hūi pro conſenſu vt h. ⁊. liij. dis. ſi furuus. lxv. di. ſi forte. ⁊. xx. q. ij. puella. ff. ſo. ma. l. ij. ar. ⁊tra ex de præſcri. nihil. Sotaciturnitas ſemp habetur p conſenſu niſi i trib⁹ caſib⁹ notatis. ij. q. vij. pleriq;. itē et in caſib⁹ illis vbi regit expreſſus ꝓnſus. vt in ſuitute imponēda nō ſufficit conſenſus tacitus ſz expreſſus. vt. ff. de ſer. vr. præ. inuitū. itē in ꝓcuratore cōſtituēdo. ff. de ꝓcu. filiꝰ. §. inuitū. itē in furto. vt. ff. de fur. q vas. §. vetare. itē in ſoluēdo matrimonio. vt. ff. de ritu nup. in eccluſure. §. iij. vel diſtingue an tale ſit factū q̄ poſſit fieri me ꝓhibente in eo caſu nō obeſt taciturnitas. vt rē meā qs pōt vendere me inuito. ⁊ ideo nō nocet taciturnitas. vt. ff. de ⁊trahē. emp. rez alienā. Si aūt tale factū eſt q̄ nō pōt fieri me ꝓhibente. taciturnitas habet pro cōſenſu. vt extra de his que fi. a pre. c. ij. ſic diſtinguit ler. ff. de re iudi. ſepe ſic. xj. q. iij. quādo ⁊ ex de ſen. ⁊ re iudi. q̄uis. io.

d hac auctoritate. licite allegando dicit.

e Quidā poſt votū. qdā dicūt illud votū eſſe ſimpler q̄ſ fit p verba de futuro. vt ego voueo q̄ poſt mortē vxoris cōtinebo. hoc votuz impedit vt dicunt. ſed nō dirimit matrimoniū. votū ſolemne eſt q̄ſ fit p verba de præſenti vt ego voueo cōtinentiā. iſtud impedit ⁊ dirimit. ego crego tribus modis votū ſolemnizari vel p ordinē vel p habitum vel ex eo q̄ coꝝ aliquibus teſtib⁹ denouit ſe alicui religioni. ⁊ dic vt no. xxvij. q. j. c. j. io. q̄ſ io. dicit de habitu intelligas ſi recipiendo habitū fecit pro feſſionez expreſſam vel tacitaz. vt extra de regul. ſtatuimus. ⁊. c. preceden. q̄ſ ſolus habitus nō ſolemnizat votū. vt. c. ti. ponectum.

f Si vir ſimpler. votū. i. propoſitū perpetue cōtinentie habende.

g Sed tribus annis, alibi dicit q̄ iſti ſunt peiores adulteris. vt. xxvij. q. j. nuptiarū. quare ergo iſtis tantuz triennij penitentia indicit cū adulteris ſe ptemnis indicat. xxxiij. q. ij. hoc ipſum. itē cuz iſti in deū peccent grauꝰ eſſent puniēdi q̄ illi q in hominez peccāt vt. xxij. q. iiij. ſicut q. xx. j. q. j. mouet. ſed iſtud ē ꝓpter bonuz matrimonij adiunctū et ſic habes q̄ minuitur pena delicti propter adiunctuz. vt xxxij. q. ij. quicqd. ⁊. qōe. iiij. dixit. ⁊. c. ongo. ⁊. xxij. qōe. ij. ſi quelibet.

b Quentib⁹. etiā velle. ſic ergo videt q̄ ſola volūtas etiā quo ad eccleſiā punitur. vt. xxx. di. anaſtaſi⁹. ſic ergo licet nubere per ſe ſit bonuz. tamen malū eſt iſtis. ſicut corꝰ xpi malū fuit inde. vt de cōſe. di. ij. ſiē iudas et arbor paradiſi mala fuit ade. vt. xj. q. iij. quid ergo.

i Si nupſerit virgo. que non nouit rē.

k Quod interrogaſti. et finxit. quedā ſimulatio ſit ex honeſta cauſa q̄daz ex inhoneſta. Ex honeſta. vt xxij. q. ij. vtilem. ⁊. xxiij. q. ij. domin⁹. ſimiliter ſi aliquis ſimulat religionez ꝓpter timorez. talis ſimulatio nō nocet dummō proteſtatio precedat. vt ex q̄ me. cauſa. platuz. Simulatio aūt ex inhoneſta cauſa ſemp facit monachuz. nec admitterēt ſi vellez probare contrariū. vt. xxvij. q. j. vidua. ⁊ extra de regu. vidua. ⁊. C. de lati. li. tol. l. vnica. §. ſz q domini funus pileati. Et nō q̄ io. fauentin⁹ diſtinxit. ē fictio intentionis ⁊ fictio operis. fictio intentionis eſt cū quis ficte ad baptiſmuz accedit. ⁊ licet ficte accedat tamē verū baptiſmū recipit. vt. j. q. j. ſicut ficti ſimiliter ſiquis ficte ſit monach⁹ ad hoc vt poſſit fieri abbas. nihilominuſ ē monach⁹ licet ficta ⁊ nō ſyncera ſit eius intentio. Fictio operis dicitur vbi factuz fingit eſſe q̄ non fiat. vt. ff. de ritu. nup. ſimulate. vel cū ſimulat ſe vendere ⁊ donat. fm q̄ dicit. C. plus valere q̄ agit q̄ q̄ ſimulate cōcipit. ſimiliter dico q̄ ſi aliquis eo ꝓpoſito copulatur alicui mulieri q̄ nolit ſtare legitime cū ea. ⁊ hoc paratus ꝓbare ſit q̄ nō eſt audiendus. nā in ſponſalibus recurritur ad cōem intelligentiaz verborum. lz contrahens aliū intellectū habuerit. vt extra de ſpon. er litteris. vbi. n. verba nō ſunt ambigua nō eſt locus interpretationi. vt. ff. de le. iij. ille. aut ille.

k Reuertatur. Hoc intellige quādo poſt habitum ſumptum ſteterit inter moniales. vt. xxvij. queſtione. j. vidua. alias ſolus habitus nō dirimeret ſequens matrimoniuz. vt extra. de regu. ꝓrectum. et extra de conuerſa. coniu. ex parte in fine.

l Preſbyteris. diaconibus. vt ex q̄ de. vel vo. ſuper eo. cōtra. ſz ibi fuit diſpenſatio cōparatiua.

m Diſiungi. nō enim dz diſſimulatione culpabili nefanda ſententia roborari C. de inceſ. nup. l. vlti. in fi.

n Diſiungi. quo ad carnis copulā. q̄ q̄ nō eſt nō pōt diſſolui neqz accuſari. extra de deſpon. impu. ad diſſoluenduz. ſic dicit ler q̄ matrimoniū nō dicit diſſolui q̄ ab initio nullū fuit vt in auē. de nup. §. ſi vero ab initio.

o Virgines. q̄ inceſte. ſacrilege etiā ſunt. xxvij. q. j. virginib⁹. q. vaſa dñi. i. ipſas cōtaminant. j. di. ꝓri. decernimus.

Non ordinatur diaconus niſi caſtitatem fuerit profeſſus.

Diacon⁹ q eligit ſi cōteſtatus fuerit pro accipiēdo miſſionio ⁊ dixerit ſe in caſtitatē nō poſſe manere. hic nō ordinet. q̄ ſi in ordinatiōe tacuerit. ⁊ ordinat⁹ fuerit ⁊ poſtea miſſioniū cōſiderauerit ſit alien⁹ a miniſterio ⁊ vacet a clero. Hac auctoritate dat intelligi q̄ illi q vxores habēt vel accipe volūt. nec diacones nec ſacerdotes fieri p̄ſt niſi ⁊tinentiā. p̄ſiteant. Si vero diaconuz a miniſterio ceſſare voluerit cōtracto miſſionio licite pōt vti. nā ⁊ ſi in ordinatione ſua caſtitatis votuz obtulerit. tñ tāta eſt vis in ſacramēto ⁊tingij q̄ nec ex violatione voti pōt diſſolui ipſuz ⁊tingiū. Aſſi auguſ. in li. de bono ⁊tingali ad iulianū

Nubentes poſt votum nō ſunt ab inuicem ſeparandi.

Quidā nubētes poſt votū aſſerunt adulteros eſſe. ego autez dico vobis q̄ grauiter peccant q tales diuidunt. Item theodorus.

De eodem

Si vir ſimpler votuz virginitatis habens adiungit vxori poſtea nō dimittat vxorē ſz trib⁹ annis penitеat.

Hiero. vero ecōtra ſcribit.

Damnabile ē vouētib⁹ velle nubere

Quentib⁹ virginitatez nō ſoluz nubere ſz etiā velle dānabile eſt. Idē ⁊tra iouinianuz.

Damnationez habebit ſi nupſerit qui virginitatez vouit.

Si nupſerit virgo nō peccat nō illa virgo q̄ ſemel cultui diuino dedicauit. Marcuz. n. ſi q̄ nupſerit habebit dānationē. q̄ p̄mā fidē irritā fecit. Item nicola⁹ papa ad albinuz vienen. ec. archiepiſcopuz

Que ſanctimonialē ſe eſſe finxerat nubere nō valet.

Quod interrogaſti de femina q̄ poſt obituz mariti ſui ſacrū velamen ſup caput ſuū impoſuit. ⁊ finxerit ſe ſub eodē velamie ſanctimoniales eſſe: poſtea vero ad nuptias rediit: bonuz mihi videt. q̄ ꝓ hypocriſiz eccleſiaſticā regulā ꝓturbare voluit: ⁊ nō legitime in voto ſuo p̄manſit: vt penitētiā agat de illuſione nefanda. ⁊ reuertat ad id q̄ ſponſondit: ⁊ in ſacro miniſterio p̄maneat q̄ inchoauit.

Falca.

Naz ſi ꝓſenſerim⁹: q̄ dia ſacra eccleſaſtica q̄ſq; p̄t vult fingat ⁊ nō vere faciat: dis ordo eccleſiaſticus turbabit: nec catholice fidei intra ꝓſiſtūt nec canones ſacri rite obſeruant. Quid. n. p̄fuit ſymoni mago baptiſmū ſacrū ficte ſuſcipe ⁊ in xpianitate ſe p̄mā ſurū finxiſſe. cū p apoſtolū fraude ei⁹ detecta q̄ ſibi futuꝝ eſſet p̄nunciatū fuit. Dixit. n. pecunia tua tecuz ſit i pditionē: cor. n. tuū nō ē rectū cora deo: p̄niaz itaq; age de hac iniqtate tua: ⁊ roga deū vt forte remittant tibi cogitatiōes cordis tui. In felle. n. amaritudinis ⁊ obligatiōe iniqtatis video te eſſe iō tales niſi reſipiſcāt ſpūali gladio p̄cutere cēſem⁹. nō. n. fas ē ſpūi ſcō mētiri: ſicuti ananias ⁊ ſaphira mētiti ſunt ⁊ ſtatim perierunt.

Item calixtus papa.

In ſacris ordinib⁹ ꝓſtituti nō ducūt vxores: ⁊ ſi duxerint ſeparentur.

Preſbyteris diaconib⁹ ſubdiaconib⁹ ⁊ monachis ꝓcubinas hīe ſeu miſſionia ꝓtrahere penitus interdicim⁹: ꝓtracta quoq; matrimonia ab hmōi p̄ſonis diſiungi ꝓ p̄ſonas ad p̄niaz redigi debere iuxta ſacroꝝ canonū diffinitionē iudicam⁹. Hic diſtinguēdū eſt: q̄ſ voluentiū alij ſunt ſimpliciter vouētes de qb⁹ auguſtin⁹ ⁊ theodor⁹ locuti ſunt: alij ſunt qbus poſt votū bñdictio accedit ꝓſecratiōis vl ꝓpoſitū religionis de qb⁹ hiero. ⁊ nico. ⁊ calixtus ſcripſerūt. Aſſi idez contra eūdez iouinianū hiero. ſcribens ait

Inceſte ſunt virgines que poſt conſecrationez nubunt.

Virgines q̄ poſt ꝓſecrationez nupſerint nō taz adultere ſunt pulatur alicui mulieri q̄ nolit ſtare legitime cū ea. ⁊ hoc paratus ꝓbare ſit q̄ nō eſt audiendus. nā in ſponſalibus recurritur ad cōem intelligentiaz verborum. lz contrahens aliū intellectū habuerit. vt extra de ſpon. er litteris. vbi. n. verba nō ſunt ambigua nō eſt locus interpretationi. vt. ff. de le. iij. ille. aut ille.

a
e Ece ostensiuz est in hac.xxviij.di.agit de cõtinentia clericoꝝ in tribus ordinibus.ostendit etiã qualiter sint ordinãdi qui ab infantia ecclesiasticis officijs adiunguñt itẽ ostendit qꝫ relicte p̃sbyteroꝝ ⁊ diaconoꝝ nõ possunt alij nubere.⁊ qꝫ sacerdotes a sua cura non debent abijcere mulieres vltimo qꝫ ad laicos nõ spectat iudicare de sacerdotib⁹ licet mali sint.

b D Ilus.pmiserit.expresse vel tacite,exp̃sse vt.xxiij.di.q̃ꝫ.⁊.xxvij.q.j.vt lex.tacite,vt.j̃.e.diaconi si q̃ris quomodo ecclesia imponit alicui necessitatẽ cõtinendi.cũ continentia sit res voti nõ precepti,vt.xxxij.q.j.integritas,dico qꝫ ecclesia neminẽ cogit cõtinere ꝛ̃ i ordine quez dat põt imponere legez quam vult,sicut qlibet alius in traditione rei sue.vt ff.de pac.in traditionibus.

c D Ecernim⁹.careãt,minus agit cũ eis decretalis que iubet eos ammoueri post admonitionẽ,vt extra de cohabi.cle.sicut.

d Q Uando.⁊ diacones.hodie etiaz acholitis.cõferunt ecclesie ex dispensatione vt ex̃ de eta.⁊ q̃l.ꝓterea

e C Professionẽ.qd ꝑmittere debeat dixi.xxiij.di.q̃ꝫ.

f P Riusq̃.ab altera parte.i.medietate,qꝫ nomine partis medietas designatur.vt.ff.de ver.sig.nomẽ.§.portionis,⁊.ff.de usufruc.l.etiã.

g C Parumlã,paruitas filie fuit argumẽtũ qꝫ nõ diu fuerat ꝓtinens.vñ aliud eẽt si habuisset magnaz filiaz vt sic nõ obstet vt.j̃.e.de syracusane.vñ ibi fuit dispensatũ.sed hodie iure cõi nullus talis promouendus ẽ in ep̃z vt.lxj.di.cõtinen.

h C Filiã.nõ qꝫ p factũ ipsiuz ꝓbatur aliqd. vt.lxxxij.di.ꝓposuisti.xxij.q.ij.q̃ttuor.⁊ xviij.di.puenit.et hoc capitulo videt qꝫ iudex ex suo officio possit aliqd supplere de facto qõ sibi nõ cõstat tanq̃ iudici ⁊ ꝛ̃ nõ obijciat aliqd a partib⁹ cõtra psonã electi.ip se tamẽ superior põt obijcere.ꝛ̃ hoc ideo supplet de facto qꝫ illud spectat ad substãtiaz electionis:sicut supplet de tali facto qꝫ spectat ad substantiam iudicij vt dixi.ij.q.vij.alieni.io.alias iudex nõ supplet de facto nisi qõ constat iudici tãquã iudici vt.C.de tẽp.ap.l.j.§.vlti.⁊.C.de ap.ampliorẽ circa p̃n.⁊.ff.de testi.l.iij.§.tu magis scire.ꝛ̃ ꝛ̃ possit supplere.tũ ei soli nõ credit.vt ex̃ de ꝓbati.qm̃ cõtra falsam.sed de iure supplet.C.vt q̃ de sunt'aduo.l.vna.b.

i Q Ẽ bis.infantie id est pueritie qꝫ ifantia nõ dꝛat nisi vsqz ad septẽniuz. vt.C.de iudi.deli.si infanti.sic ergo vr̃ qꝫ pueri bñ p̃nt bre bñficia ecclesiastica.nã ⁊ ꝓmoueri p̃nt.vt.lxxvij.di.in singulis ꝛ̃ cõtra.j.q.j.pueri.ꝛ̃ dic qꝫ beneficiuz possunt bre sed nõ prelaturas vt ex̃ de eta.⁊ quali.indecoꝝ.

k C Lector noie lectoris hic cõprehendit oẽs minores ordines.§.xxv.dist.c.j.

l C Octauũdecimũ in clerico secularir̃ requirit votũ in.xviij.anno.vt h̃ ⁊ ĩ xxvij.di.in singulis ꝛ̃ in monacho in.xv.vt.xx.q.j.illud qõ ideo fit ne monachalis habitus ꝓpter nuptias deseruat.nisi vbi dura est conuersatio,vt in insulis vbi datur maius spatiũ:vt ex̃ de regu.qꝫ in insulis.

m C Probatione.ꝺz enim longa precedere cõtinentiã,vt.§.e.ꝑi.c.et lxxvij.di.quicunqz.

n C Aut ad terrenas,qꝫ terrã replent.virginitas paradisum,xxxij.qõe.j.nuptie.

o C Auferre.qõ ergo de iure cõi ꝓpetit negandũ nõ ẽ.i anẽ. de nup.circa fi.§.sed hoc quidẽ.ff.de re iudi.l.iiij.§.siquis condemnatus.

p A Ssumi.ab isto loco vsqz ad.§.ecce.oia.c.inducũtur ad probandũ qꝫ subdiaconi cõtinere non tenenẽ.⁊ idez probat de diacono ⁊ sacerdote.et omnia sophiste inducit,vel loquunẽ de tempore illo quo cõtinentia ceperat introduci.

q P Reterea.

r D Iaconi.ad intelligentiã horum capitulorũ notabis qꝫ in orientali ecclesia et in occidentali licite cõtrahitur in minorib⁹ ordinibus. ⁊.xxxij.di.si qs eorũ.⁊.c.lectores.et.c.placuit.sed cõstituti i superiori ordine nec apud nos nec apud grecos possunt contrahere. nec poterant a tempore apostoloꝝ et sic cõtrahant nõ est matrimoniuz.vt hoc patet ex sexta synodo q̃ in oriente fuit celebrata ⁊ regulã statuit eis vt.xxxij.dist.si quis eoruz.xxxj.di.nicena lxxviij.dis.cuz in preterito.In hoc autem differt iter eos ⁊ nos ipsi.n.siue sint cõiugati siue nõ promouentur ad sacros ordines non promissa cõtinentia .xxxj.dist. quoniaz sed occidentales nũq̃ ꝓmouent nisi cõtinentia ꝑmissa.vt.§.c.nulluz.⁊.c. assumi.a tempore autez cyrici ⁊ innocentij nõ licuit occidentalibus ad diaconatũ vl supra promoueri nisi promissa cõtinentia. vt.lxxxij.distin.proposuisti.⁊.c.plurimos ꝛ̃ subdiaconib⁹ vsqz ad tẽpus gregorij licuit. vt.xxxj.di.ante trienniuz. orientales ergo licite vtunẽ matrimonio ꝓtracto ante sacros ordines.postea i sacris ordinib⁹ cõtrahere nõ ꝛ̃.vt.xxxj.di.quoniã.⁊.c.aliter.⁊ ex̃ de cle.cõiu.cũ oliz.ꝛ̃ post receptũ sacrũ ordinẽ nõ possunt ꝓtrahere.vt ibi dicitur.

s C Protestati.§.di.ꝑi.diaconus.⁊ ex̃ de in inte.resti.c.j.in fi.

t C Postea.sic ex̃ de cle.cõiu.diuersis.⁊ ex̃ de cõcess.prebẽ.nõ vacãt cuz sup̃ in fi.ex̃ de fi.presby.veniens.

u C In ministerio.qꝫ videret venire cõtra promissionẽ propriã.vt ex̃ de condi.appo.per tuas.

quam inceste. Di.xxviij.

e Ece ostensum est⁹ breuiter qõ nolẽtes vouere cõtinentiã nec ad subdiaconatũ nec ad sup̃iores gradus ꝓscẽdere p̃sit. Ꝙ ad subdiaconatũ accedẽtes nõ sine voto castitatis iubent admitti aũcte beati greg.q scribẽs petro subdiaco.ait.

Non fiat subdiaconus qui se caste victuruz nõ ꝓmittit.

N Ullus facere subdiaconũ p̃sumant ep̃i:nisi q se castũ victuꝝ ꝓmiserit⁹ qꝫ nullus ad ministeriuz altaris accedere ꝺz nisi cui⁹ castitas ante susceptuz ministeriuz fuerit approbata. Itẽ innocentius.ij.

Officio atqz beneficio careat subdiaconus si nupserit.

D Ecernim⁹ vt bi q ĩ ordine subdiaconat⁹ ⁊ supra vxores duxerint aut ꝓcubinas habuerint:officio atqz ecclĩastico bñficio careãt cũ.n.ipsi tẽplũ ⁊ vasa dñi:sacrariuz spũs sancti debeãt eẽ ⁊ dici:idignuz eos est cubilibus ⁊ imundicijs deseruire. Itẽ ex ꝓci.toletano.v.

Caste se victuros ꝓmittant in diacones vel p̃sbyteros ordinandi.

Q Uãdo p̃sbyteri ⁊ diacones⁹ p prochias ꝓstituunt̃.ꝺz eos ꝑfessionẽ⁹ epo suo facere vt caste ⁊ pure viuant sub timore dei:vt dũ eos talis ꝑfessio obligat:vite sancte disciplinaz retineant. Itez grego. nobilibus ciuibus neapol.

Qui longã corꝑis sui ꝓtinentiaz nõ habet:in epm eligi nõ debet.

P Riusquã ad nos scriptura via discurrisset iohannẽ diaconũ q ab altera pte⁹ electo⁹ ẽ:puellã⁹ hñe filiaz⁹ quoꝝdã relatiõe cognouim⁹ vñ si rõnẽ voluissent attendere:nec alij eũ eligere nec ipse debuerat cõsentire:nã q̃ ꝑsumptiõe auderet ad epatũ accedere q adhuc longã corꝑis sui ꝓtinẽtiaz filia teste ꝓuincit nõ hñe. Itez ex ꝓci.toletano.ij.

Ad subdiaconatũ accessuri cõtinẽtiaz profiteantur.

D E his quos volũtas parẽtũ a p̃mis ifantie⁹ ãnis clericat⁹ officio mãcipauerit:id statutum⁹ obseruandũ vt mox detonsi vel ministerio lectoꝝ⁹ traditi in domo ecclesie sub epali p̃ntia a prepposito sibi debeãt eruditi.at vbi octauũdecimũ⁹ etatis sue cõplenerint annũ:coram totius cleri plebisq cõspectu volũtas coꝝ de expetẽdo ꝓiugio ab epo p scruteť.qb⁹ si gra castitatis deo ĩspirãte placuerit ⁊ ꝑmissione castimonie sue absq cõiugali necessitate se se spoponderint seruaturos.bi tanquam appetitores artissime vie leuissimo domini iugo subdantur:ac primũ subdiaconi ministeriũ bita ꝓbatione⁹ ꝑfessionis sue a vicesimo anno suscipiant.quod si inculpabiliter ac inoffense.xx.⁊.v.annũ peregerint ad diaconi officiũ si adimplere id posse ab episcopo,pbãtur,ꝓmoueri debẽt:Cauẽdũ est tñ is:neq̃ sue spõsiõis ĩmemores aut ad terrenas⁹ nuptias aut ad furtinos ꝓcubit⁹ vltro ꝓcurrãt.quod si forte fecerint vt sacrilegi ad rei vel ecclĩa bẽant extranei.qbus aũt voluntas,ppria interrogatiõis tpe desideriũ nubendi psuaserit: ꝓcessam ab apostolo licẽtiã auferre⁹ nõ possumus ita vt cũ,puecte eratis in cõiugio positi renunciaturos se pari ꝓsensu operib⁹ carnis spopõderint: ad sacros ordines aspirent. Itez ex consilio arelatensi.iij.

In coniugio constitutus ad sacerdotium assumi non debet.

A Ssumi⁹ aliquez ad sacerdotiũ in coniugij vinculo constitutum non oportet:nisi fuerit promissa cõuersio. Itẽ ex eodem.iiij.

Non ordinentur diaconi qui castitatez nõ profitentur.

P Reterea⁹ placuit vt deinceps nõ ordinent̃ diacones ꝓiugati nisi q ꝑ us ꝓuersionis ꝓposito cõfessi fuerint castitatẽ. Verũ illa p̃ ori aũcte diaconib⁹ vr̃ ꝑmitti cõiugiũ cũ ad sacerdotiũ tñ cõiugati ꝓhibent assumi porro in sequẽti vr̃ ꝑmitti aũctate subdiaconib⁹ cũ de diaconib⁹ spãl'r precipiť vt sine ꝓbatiõe castitatis nõ ordinent̃:hoc idẽ in anchiritana synodo vr̃ esse ꝑmissum in qua sic statutum est.

Diaconi hõi prohibeãtur a ministerio pro nuptijs:si in ordinatione dicunt se continere non posse.

D Iaconi⁹ quoquoz cũ ordinant̃ si in ipa ordinatione protestati fuerint dicentes se velle hñe vxores nec posse se ꝓtinere.hi si postea⁹ ad nuptias puenerint maneãt in ministerio⁹:ppea quod his episcopus licentiã dederit.qcunqz sane tacuerint ⁊ susceperint manus ipositionẽ ꝑfessi ꝓtinẽtiã.si postea ad nupt⁹as puenerint:a misterio cessare debebũt. Itẽ ex ꝓsilio neocesarien.

Presbyter ab ordine. i. ab officio ⁊ nō beneficio. ⁊ fm hoc magis punit sacerdos q fornicat, ꝙ qui legitime cōtrahit. ⁊ hoc ideo q facit cōtra sacruz ordinez ⁊ etiā cōtra legez. ideo minus peccat ducēdo vroꝛē. q credit hoc sibi licere. sicut illa minus punit q̄ publice delingt ꝙ q̄ priuate delinqueret. q credit hoc sibi licere. vt. ff. de ritu nup. l. vlt.

b Ad penitentiā. l. di. cōfirmandū cōtra sed illud intelligit de solēni pnia quā clericus facere non dz. istud de publica. vt. xxx. q. j. si quis sacerdos. ⁊ xxx. dist. si qs presbyter. sed si depositus fuerit bñ pōt solemniter penitere. vt de pe. di. vj. sacerdos adhuc signat contra lxxxij. dist. presbyter. vbi dicit ꝙ sacerdos nō dz publice penitere iter laicos. sz illud verū ē quādo crimē est occultuz. sed h loquit quādo crimē ē publicū apud laicos v. q. j. si peccauerit.

c Quia sunt. qsi ꝙ h allegatio valeat ꝓbat. xxxiij. di. si quis viduā.

d Conductoꝛ. i. defensoꝛ.

e Dicens. ⁊ ita nō potuit vroꝛ eius cōsecrari. q maritꝰ corrupte nō potest promoueri.

f Nec eā virginez. h p duo extrema colligitur mediuz. er eo n. ꝙ ab initio nō erat virgo ⁊ postea iste promotus fuit in diaconuz colligit eam nō fuisse vroꝛē. arg. ff. de here. instit. sz ⁊ si. §. soleꝰ. ⁊ liij. di. c. legē. qñqz mediū trahit extrema. ff. de ser. rusti. prę. q sella. §. vlti. ⁊ l. tria prędia. quādoqz principiū trahitur ad finem. j. xxxv. di. ab exordio. ff. de le. iij. si qs in prin. qñqz finis trahit ad se principiū vt. xiij. q. ij. c. vltima voluntas. ff. de adimē. le. l. ij. ⁊ l. iiij.

g Nec religiosaz. i. religiosum habitum quē solent sumere vidue vel alie deuote. sz nō cōuertant ad aliquaz ecclesiaz. nec. n. credo ꝙ vroꝛ illiꝰ qui promouet ad sacruz ordinē teneat intrare religionē sz sufficit ꝙ vouerat perpetuā cōtinentiā. vt. lxxvij. di. epūs. nec ob. eē de cōuer. cōiu. sane. q: illud speciale ē in vroꝛe epi. sed adhuc obstat de deri. cōiu. qđ aūt. sed illud intellige cū ordinatus vult transire ad religionē. sed nec hic papa aliquid dicit de vete. sz petrus illud allegauit.

b Fuisse. supple ⁊ eū ordinatū ipsa sciente. nā si ea inuita ordinaretur vel ignorāte non fieret ei preiudiciū sed si sciuit ⁊ tacuit fit ei p̄iudiciuz vt post moꝛtē illius nō possit nubere. vt. xxxij. di. seriatim. vnde nō requiritur ꝙ mulier vouerat. sz sufficit si scit virum suū ordinari.

Presbyter ducens vroꝛem ab ordine deponatur.

Presbyter si vroꝛē duxerit ab ordine illum deponi debere: qđ si fornicatus fuerit vel adulteriū cōmiserit: extra ecclesiaz abiici ⁊ ad pniam inter laicos redigi oportet.

Item grego.

De eo qui relictaz cuiusdā diaconi duxit vroꝛem.

Quia sunt culpe: in qbus culpa est relaxare vindictā querēda est semp veritas: vt inquiri debeat vtruz accusatū noxa cōdemnet: an a pena innocētia patefacta subducat: itaqz puenit ad nos fautinū defensoꝛē vltionez exercere in petruz latoꝛē p̄sentiū voluisse: pro eo qđ inquātū dicit relictaz cuiusdaz diaconi tempoꝛe quo ꝙductoꝛ fuit maꝛito tradiderit: sz quoniā iste ꝙiugē diaconi asserit nō fuisse dicens nec eaz virginē ad euz puenisse deniqz nec religiosaz mutasse vestez postquā ille in ordine sacro promotus est ⁊ adjciēs etiā priusquā ad diaconē peruenisset ⁊ postea prava illā mulierē opinione viriisse. Ideo fraternitatez tuā his hortamur affatibus vt cū dei sicut decet timoꝛe causam hāc subtili omnino inuestigatione pquiras: ⁊ si in ꝙiugio diaconi mulierē de q̄ agit fuisse cōstiterit: supra scriptus latoꝛ memoꝛato dēf nsoꝛi ⁊ rectoꝛi patrimonij ad vindictam modis omnib⁹ tradat et cuz cōpetenti emendatione hi q male sociati sunt disiungant. Si vero in eius cōiugio nō fuerit: memoꝛatū fautinuz ex nostro mandato cōmonere te volum⁹ vt ei facere nil p̄sumat nec falsa illū accusatio i aliqno p̄egrauet. Item ex cōci. aurelian.

De vroꝛe presbyteri vel diaconi si alij se cōiunxerit.

Si se cuiqnā mulier duplicē cōiugio presbyteri vel diaconi relicta cōiunxerit aut castitate fruant aut separent aut certe si in criminis intentione pstiterint pari excōmunicatione plectantur.

Idem ex cōci. martini pape.

De eodem.

Si qua vidua epi vel presbyteri aut diaconi maritū accepe-rit: nullus clericus nulla religiosa p̄sona cuz ea communiū p̄sumat. nū quaz cōmunicet: morienti tamē ei

i Si fe. duplici. quantū ad primuz.

k Separent. Dubitat de vroꝛib⁹ ordinandoꝛ qualiter vouere debeāt ⁊ dare licentiā. videt ꝙ solo verbo vt. §. e. di. de his in fi. ⁊ c. q: sunt culpe. ⁊ xxxij. di. seriatiz. sz cōtra extra de cōuer. cōiu. sane. ⁊ xxxiiij. di. fraternitatis vbi dr ꝙ vroꝛ ꝓmouēdi intrabit monasteriū itē alia ratione q: cetus clericoꝛ ꝑtinet cetui monachoꝛū. q: vir bonus monachus facit bonuz clericū. xvj. q. j. legi. ⁊ fac ad hoc extra de cōuer. cōiu. ꝙiugatus. sed nullus suscipitur in monachū n si cōcertatur vroꝛ. xxvij. qōe. ij. agathosa. dic nō esse necesse ꝙ cōuertatur. sed ꝙ vouerat tantum. nisi de ea habeat suspicio. eē de cōuer. cōiu. cū sis ꝑditus ⁊ spāle ē in illa decre. sane. in vroꝛe epi. Sz obijcit. h mulier nō vouit solēniter. ergo si cōtraxerit tenet mōnioniuz qđ h negat. So. sz quosdaz votuz istud ē solēne ex ꝓpria ꝓfessione vt ex q de. vel vo. cōsuluit. alias nō videt ꝙ sola scientia mulieris solēnizet votū nisi ipsa expresse vouerit io. sz videt ꝙ sola cōstitutio ecclesie hoc faciat ex eo p̄z q: grecus nō ꝓmittit cōtinē tiā dū recipit sacros ordines vt. xxxj. di. qñ. tñ si. ꝙtraxerit post sacros ordines nō tenet mōnimoniū. hoc ergo nō fac votū sz sola ꝓstitutio ecclesie

l Si q. vel diaconi. ideo nō facit mentionē de subdiaconib⁹ q: tpe gregorij promouebāt qs in subdiaconatū nō promissa ꝙtinētia nec fiebat vroꝛib⁹ aliqđ ꝓiudiciū. vt. xxxvj. q. ij. multoꝛū.

m De syracusane solet. nō caueri debere eē eo ꝙ solet aliqđ fieri. vt. xcvij. di. afros. ⁊ lxxij. di. nosse.

n Presbiterū. no. arg. ꝙ ambulatoꝛia est volūtas eligentiū vsqz ad ꝓfirmationez vt. lxj. dist. studij. ⁊ lxiij. dist. ꝙto. ⁊ eē de elect. cū terra. ⁊ ꝙ nulluz ius acquirit electo ante confirmationē. vt eē de accusa. sup his. ⁊ xxxvij. q. ij. nō dubiuz et eē de elec. cuz in cūctis. ⁊ c. nosti. ar. ꝓtra eē de elect. cū inter. in fi. ⁊ p illā decre. ideo ꝙ nō pōt variari io. sed hodie publicato scrutinio variare nequeūt electoꝛes. vt eē de elec. publicato. postulatio autē variat si postulantes diffidunt de iure suo nisi sit iaz pñtata supioꝛi vt eē de postu. ꝑla. bone. b.

o Quā pncipalis. i. principiū. in auē. de sanc. epis. circa prin. hic probibetur in epm eligi habens vroꝛē ⁊ filios. ⁊ lxj. di. catinensis. idē est si bz nepotes vt i auē. quo oz epis. §. j. coll. j. sed hoc nō pōt intelligi qñ filij mali sunt vel nepotes. naz pp tales ab alijs legitimis actibus patres remouent. vt. vj. q. j. qui crimē. vel quādo ita tenere diligit eos ꝙ p̄sumit ratione ipsoꝛ ꝙ dilapident bona ecclesie. vt hic dicit idē est si habet patrem vel si habet fratres de q⁹ us est timoꝛ. alias nō repellit quis ꝓpter vroꝛē vel filios. cuz hoc pmittit apostolus ⁊ est arg. ad hoc. xij. q. ij. epūs q filios. ⁊ eē de testa. c. j. duz tamē longa cōtinent a precesserit. vt. §. e. priusquā. ⁊ lxxvij. di. quicūqz.

p Quesita. de reb⁹ eccl̄ie vel ritu ecclie. vt. xij. q. j. manifesta. ⁊ c. se. ⁊ q. v. c. pe.

q Ecce hac, nisi necessitate hodie iure cōi eligit vt extra de eta. ⁊ qli. a multis.

s Gregorij.s.c.quia sunt.
b Susceperat.hec solutio nō valet.qr a tempore apostolorū nō licuit in ordine illo cōtrahere nec in subdiaconatu.vt.lxxxiiij.di.cū in preterito.
c Necessarie.s.c.presbyter si. d Anchiritane.s.c.diaconi.
e Ex tēpore.illud stare nō pōt.qr dicitur in fi.illi⁹.c.diaconi,pfessi cōtinentiā
f Ex loco.B.ita credebat qꝫ in orientali ecclesia diaconi possent cōtrahere.sed hoc nō est verum.

g Sigs.ptemnere.quātuz ad exhibitionē necessariorū.vt.xxxj.dist.omnino.ꝛ.§.porest.

b Sigs discernit.ꝛ.j.cē.
i Presbyterū nō legalibus pōt itelligi de eo qui ptrarit secūdas nuptias per ignorantiā iuris.

k Habere,s.dignitatē,officiū.n.retinebit ꝛ locū i choro ꝛ cantabit cū aliis ꝛ intererit electionib⁹.sed hoc solū deest ei qꝫ nō dz ministrare. vt sacerdos.vt.xv.q.vlt.qui admiserit.ꝛ.c.siquis presbyt ꝛ no.qꝫ de vtroqz iure esset priuandus.vt.lxxxiiij.dist. qsqs.sed hoc beneficiū cōceditur sublato officio.ꝛ.l.dist. presbyteros.ꝛ.c.studeat.ꝛ extra de de.pub.heretic⁹ ꝛ extra de clerico egro.tua.

l Propter delictū.i.qō fatuz cōmiserit pignorantiā.
m Ignorantie,argu.qꝫ lz aligs ignorat se debere continere q ordinatur.tamen ex eo qꝫ recipit ordines tenetur cōtinere.xxiij.di.qꝫ.
n Priuatus.videt hoc qꝫ si sacerdos est excōicatus vel suspensus qꝫ nō dz priuatiz dicere horas suas.qō nō est verū imo ad hoc tenet dū tñ nō facit hoc officiādo suam ecclesiā. vt colligit.xj.q.iij. siquis epūs.
o Consulenduz.reprehē sibiles si,xv.q.vlti.c. vlti.sed cōtra.xxxij.dis.nullus.sed illud intelligit cum notorū est crimē eius.
p Sed notandū est
f qr dixerat.s.pr. di.§.ecce in fi.q̄daz.c.esse temporalia vel localia.ideo ad soluendū multa cōtraria oñdit in ista.xxix.di.quedā capitula tradita esse ex cā quedā ex tempore,quedā ex loco,quedaz ex persona.

q Scienduz est.ex cā.ex cā fuit statutū ne neophiti ꝓmoueant ad epatus vt.xlviij.di.c.j.s.ne in superbia extollerent.sz hec cā cessauit in ambrosio q cathecumenus est electus in epm.vt xlij.di.bis omnibus.
r Ex psona.vt in angu.q factus est coēps alij.vt.vij.q.j.nō autem.
s Ex loco.qr ppter ppinquitatē vel remotionez loci aligd statuit. vt.lxij.dist.cū longe.xxiij.q.j. pudenda.ꝛ z.3.dist.iiij.erit aūt.vel ideo dicit qr quedam sunt localia quedam nō.
t Ex tpe.sicut anglicis datum fuit ꝓpter nouitatez vt cōiungantur quarto gradu.vt.xxxv.q.iij.quedam.
u Intelligant,qō esse nō dz.i.j.q.iij.eoruz.
r Perquirant.qō in ciuile est.vt.ff.de legi.in ciuile.
y Regule pro negocio.i.ꝓpter qualitatē negocij aligd statuitur qō est cōtra ius sicut in causa matrimonij ꝓsanguinei admittuntur i testimoniū vt.xxxv.q.vi.cōsanguineos. ꝛ ppter causam ecclesie statuitur qꝫ domestici admittunt in testimoniuz.vt.xliij.q.ij.sup prudentiam.
z Necessitate,qꝫ ler nō dz instituī nisi ꝓpter necessitatē vt.s. di.iiij.erit.

a Necesse ē.causas.xxii.qōe.
b Vulnerib⁹.no. qꝫ varietas delictorū requirit varietatē penaruz.vt.xlv.di.lz.l. di.vt constitueretur. xliiij.di.cōmessationes.xl.di.nō cogant
c Collyrio.argu. cōtra illos q tales in omnib⁹ ptrarijs ponūt solutiones.aliud sm leges aliud ꝑ canones vel hoc nouū illud vetus.
d Illud aūt dictū fuit
i s. xxviij. di.in.c.illo.si qs.de cuerit ꝛ.c. se.qꝫ sacerdotes non debent a se abijcere vxores suas pretertu religionis hic dic̄ qꝫ ex causa fuit hoc statutū.s.ꝓpter quosdā hereticos qui ꝓhibita detestabantur.

vxorez nō diaconus iubet deponi.

Itē in anchiritana synodo. Diaconi qui in ordinatione sua dicunt se velle hīe vxores si postea ad nuptias venerint nō ꝓhibent a ministerio.patet quod nec diaconi nec subdiaconi sunt,phibendi a ꝓiugio sed qō de electione obijcit: vez qui dez est in episcopatū nō eligendum esse si in sacris ordinib⁹ cōstitutuz sz ipsum vxorē habere ꝛ filios nō repugnat premissis auctoritatib⁹ de cōtinentia clericoruz. In laicali vero habitu vel in minoꝛib⁹ ordinibus cōstitutus potuit hīe vxorez et filios.sed postea ex cōsensu vxoris cōtinentiā professus subdiaconatū vel diaconatū vel presbyteri graduz adeptus fuerat:ꝛ tamē vxori ꝛ filijs ipsum necessaria subministrare oportebit. Illud autez gregorij⁹ duob⁹ modis soluit. vel qr ecclesia illa cui diacon⁹ ille militauerat:nō duz cōtinentie votuz susceperat⁹ in diaconib⁹ ꝛ reliquis ministris:vel qr sicut de electo in epm supraseri ptuz est:ante subdiaconatū memoratus diacon⁹ eā in vxorez duxerat

Illud autez neocesariensis⁹ cōcilij ꝛ anchiritane⁹ synodi vel ex tēpore vel ex loco intelligit. Ex tpe⁹ qa nōduz erat introducta continentia ministrorum altaris ex loco⁹:quia vtraqz synodus oriētalis est:ꝛ oriē talis ecclesia non suscepit generale votū castitatis:hoc tamē diligenti obseruatione custodit vt post adeptū sacerdotiū defuncta prioꝛi vxore cuz qua sacerdos factus fuerat si alterā duxerit deponatur.

Itez opponitur illud qō legit in canone apostoloruz.

Presbyter causa religionis nō cōtemnat propriā vxorem.

Si quis docuerit sacerdotē sub obtentu religionis,ꝓpriā vxorem cōtemnere⁹ anathema sit.

Item ex cōci.gangrensi.

Anathema sit qui presbyterū cōiugatū discernit a ꝓmunione nuptiarū occasione.

Si qs discernit⁹ presbyterū ꝓiugatū tāquā occasione nuptiaruz qō offerre non debeat ꝛ ab eius oblatione ideo abstinet anathema sit. Itē ex.vj.synodo.

Ab officio abstineat presbyter non legalibus nuptijs detentus.

Presbyterū ñ legalib⁹ nuptijs detentū cathedrā qdē hīe⁹ sed ab officio abstinere pcipim⁹ sufficit enim huiusmodi indulgentia ei qa benedicere alijs eū qui vulnera sua debet curare cōsequens nō est.bñdictio eniz sanctificationis traditio est:q vero hāc nō hz ꝓpter delictū⁹ ignorantie⁹ quomodo alijs tradet: nō eniz publice neqz priuate benedicat nec corpus dñi dispenset alijs nec aliquo modo ministret:sz sufficiet ei qō presidet ꝛ imploret a deo vt dimittat ei iniquitas ignorantie sue:manifestuz est antez qō ꝛ huiusmodi nō legitime nuptie soluentur ꝛ nulliate⁹ vir accessuz habeat ad eam propter quā sacro ministerio priuatus⁹ est.

Itē nicola⁹ ad cōsulta bulgaroꝝ.

De ꝓsbyteris nō ē laicis iudicādū.

Consulendū decernitis:vtruz presbyterū habentē vxorē debeatis sustētare ꝛ honorare an a vobis proijcere. In quo respondem⁹ quoniā lz ipsi valde sint reprehensibiles⁹:nos tñ deū cōuenit imitari q solē suuz oriri facit sup bonos ꝛ malos:deijcere eniz a vobis ideo non debetis:qñ nec iudaz dñs cuz esset falsus discipulos a numero discipuloruz eiecit:verū ꝛ de presbyteris vobis q laici estis nec iudicanduz est nec de vita eoruz qcquā inuesti ganduz:sz episcoporū iudicio qcqd id fit:est reseruanduz. Di.xxix.

Sed notandū est⁹ qō secū
f duz isidorū pleraqz capitula ex cā ex loco:ex tempore:ex persona cōsiderāda sunt. Ait isidorus.

Ex tēpore loco ꝛ psona ꝛ causa regule canonū intelliguntur.

Sciendū est qō pleraqz capitula ex causa⁹ ex psona⁹ ex loco⁹ ex tempore⁹ cōsiderāda sunt quoꝝ modi qr medullitus nō indaganꝫ: in errorū labirinthū nōnulli intricando impinguntꝫ cū ante iudicant quā intelligāt⁹ ante inculpant quā iterando lecta perquirant⁹.

Hinc etiā grego.ait.

Pro diuersitate rer̄ temperantur regule sanctorum.

Regule sanctoꝝ patrū pro tempore loco ꝛ psona ꝛ negocio⁹ instante necessitate⁹ tradite sunt.

Itē hiero.in epla ad ephesios.

Pro diuersitate locoꝝ temporuz ꝛ hominū scripture intelligēde sunt

Necesse ē vt iuxta diuersitates locoꝝ tēpoꝝ ꝛ hominū qbus diuerse scripture facte sunt diuersas causas⁹:ꝛ argumenta ꝛ origines habeant:ꝛ qūo beat⁹ iohā. in apocal. sua septez scribens ecclesijs in vnaquaqz eaꝝ vel specialia vel vniuersalia vitia reprehendit vel virtutes ꝓbat:ita ꝛ sanctus apostolus paulus p singulas ecclesias vulneriba⁹ medet illatis. Nec ad instar imperiti medici vno collyrio⁹ omnium oculos vult curare. Di.xxx.

Illud aūt⁹ qō in canone
i apostoloꝝ ꝛ i gangrensi cōcilio ꝛ in sexta synodo

a Quotidã hereticoꝝ.

b Si qui fideles. fidelib⁹.ꝛ infidelibus parentibus tenemur subuenire. magis tamẽ fidelib⁹. lxxvj.dis.nõ satis ſz pone qꝫ habes pfem hereticũ nũqd pferes ipſum extraneo bono. Pd. manducator dixit hãc questionez esse nebulã ꝛ tenebrosam aquã in nebulis aeris.ſz dicas qꝫ patrez qualiscũqz sit debemus ꝓponere extraneo etiã sancto in his que spectant ad opus misericordie in prouidẽdo ei in necessarijs nisi alt magis indigeat tunc potius tenemur extraneo subuenire.vt.lxxvj.dist. paschc.ambrosius tamẽ videtur cõtradicere huic opinioni in canticis i illo loco ordinauit in me charitatẽ.ait.n.multorum est charitas inordinata.quidaz.n.id qõ est primũ ponunt tertiũ vel quartũ.sed primo diligendus est deus secũdo parẽtes deinde filij:postea domestici qui si boni sunt malis filijs sunt preponendi.de pe.di.ij. charitas,sed illa auctoritas intelligenda est de affectu interiori nõ de beneficioꝝ erhibitione.nã magis debemus diligere extraneos bonos qꝫ propinquos malos.lz illis potius debeam⁹ subuẽire.xiij. questione.j. non estimemus.

c Dei cultus.qõ q daz hereticꝰ fecerunt ratione illius auctoritatis,q reliquerit patrem ꝛ matrez pp me centupluz accipiet.xxviij.q.j.in prin.

d Quecũqz.j.de cõse.di.v.fucare.xxxiij.qõe.v.mulier.io.

e Si qua mulier discedere.sine eius cõsensu.

f Si qua mulier ꝓposito qꝫ magis est habilis ꝛ magis parata ẽ in scissa veste qꝫ in clausa ad meretricanduz.

g Si qs cõtẽptũ. qꝫ si nõ facit i ꝓtemptuz illius dieꝫ etiã omni die bonuz est ei si ieiunat.vt.lxxvj.di.vrinam.

h Si qs necessitatẽ.i.ꝓtinẽtiã legit:ex cã cõsideraꝫ ꝛ ex tempore: cã fuit heresis manicheoꝝ:q cõiugiũ detestabat:sicut etiã quoꝝdã superstitio multa in catholicorum detestationez introduxisse inuenit: cõtra quos in gangrensi cõcilio statutuz legitur.

De multimoda superstitione hereticorum:quos gangrense cõcilium anathematizauit.

Si q filij parẽtes maxime fideles deseruerint occasione dei cultus:hoc iustũ esse iudicantes:et nõ potiꝰ debitũ honorẽ parentib⁹ reddiderint:vt hoc ipsuz in eis veneretꝫ qõ fideles sint:anathema sit

De eodem.

Quecũqz mulier religioni indicans cõuenire comã sibi amputauerit:quã deus ad velamẽ eiꝰ ꝛ ad memoriã subiectionis illi dedit:tanquaz resoluens ius subiectionis anathema sit. Item.

De eodem.

Si qua mulier derelicto viro discedere voluerit soluto vinculo coniugali nuptias cõtemnendo anathema sit. Item.

De eodem.

Si qua mulier ꝓpter deuz virginitatem professus in coniugio positos per arrogantiaz vituperauerit; anathema sit. Item.

De eodem.

Si quis vel virginitatẽ vel cõtinentiã professus in coniugio tanquaz abominabiles nuptias iudicat:ꝛ non ꝓpter hoc solũ qõ cõtinentie ꝛ virginitatis bonuz sanctuz ꝓposituz sit anathema sit. Itẽ.

De eodem.

Si qua mulier suo ꝓpositꝰ vtile iudicans vt virili veste vtat ꝛ ꝓpter hoc virilem habituz imitetur: anathema sit. Item.

De eodem.

Si quis tanquã hoc cõtinentie conuenire iudicans die dominico ieiunauerit in eiusdem diei cõtemptũ⁹:anathema sit. Item.

De eodem.

Si qs coruz q in ꝓposito sunt cõtinentie:ꝓpter necessitatez corporalẽ supbiat ꝛ ieiunia cõmunia putauerit cõtemnenda:totꝰ eccl̃ie pfectã in sua cõsciẽtia iudicãs rationẽ:anathema sit. Itẽ.

De eodem.

Si qs p superbiã tãquã pfectũ se cristimans cõuentus q p loca ꝛ basilicas⁹ sanctorum martyrũ fiunt vel accusauerit vel etiã oblationes q ibidẽ celebrant̃ spernẽdas esse crediderit memoriasqz sanctoruz ꝓtẽnẽda):anathema sit. Itẽ.

De eodem.

Si qs docet⁹ domũ dei ꝓtẽptibilez debere esse ꝛ ꝯgregatões q in ea fiũt:anathema sit. Item.

De eodem.

Si qs extra⁹ eccl̃iã ꝓnatiz populos ꝯgregans ꝓtẽnat eccl̃iasticas sanctiones ꝛ eccl̃iã ipsaz apud se sine cõcilio episcopi cũ ꝓsbytero agat anathema sit. Itez.

De eodem.

Si qs nuptias⁹ in accusationez duxerit ꝛ mulierẽ fidelẽ ac religiosam cũ viro suo dormientẽ abominandã crediderit:aut etiã accusandaz tãquã nõ posse cõiugato in regnũ dei ingredi:anathema sit.

Item De eodez.

Si qs carnez manducantez ex fide⁹ cũ religione ꝓter sanguinez ꝛ ydolo imolatuz⁹ ꝛ suffocataz crediderit cõdemnandũ tanquam spem nõ habentez qui eaz manducat:anathema sit. Item.

De eodem.

Si qs reliquerit ꝓprios filios⁹ ꝛ nõ eos aluerit ꝛ qõ pietatis est necessaria non prebuerit sed sub occasione cõtinentie negligendos putauerit:anathema sit. Item.

De eodem.

Si qs virorũ⁹ putauerit sancto proposito idest cõtinentie cõuenire vt pallio vtatur tanquaz ex eo iusticiaz habiturus:ꝛ reprehendat vel iudicet alios qui cũ reuerẽtia birris vtuntur ꝛ alia veste cõi q in vsu est:anathema sit. Item.

De eodem.

Hec scripsimus nõ abscindẽtes eos q in ecclesia dei secunduz scripturas ꝓpositũ sanctũ ꝯtinentie eligunt:sed eos q suscipiunt habituz eius et in superbiam efferuntur aduersus eos qui simplicius viuũt: ꝛ etiaz eos cõdemnamus qui se extollunt aduersus scripturas ꝛ ecclesiasticos canones ꝛ noua⁹ introducunt ꝓcepta. Nos aũt etiaz virginitatez cũ humilitate admiramur ꝛ cõtinentiaz cũ castitate ꝛ religionẽ deo acceptissimaz esse dicim⁹ ꝛ renunciationes seculariũ negocioruz atqz actuũ cũ humilitate approbãdo laudam⁹ ꝛ nuptiarũ vinculum qõ secunduz castitatez pdurat honoramus ꝛ diuites⁹ cũ iusticia ꝛ operibus bonis nõ abijcimus.

Itez ex cõci.martini pape.

Anathematizatur qui manicheoꝝ superstitiones sequitur.

Si quis ꝓsbyter vel diacon⁹ ꝓpter publicaz⁹ penitentiaz a sacerdote acceptã absqz aliqua necessitate die dñica ꝓ quadaz religione ieiunauerit sic manichei:anathema sit. Similiter ꝛ qõ ab apostolis traditũ canõ tenet antiquus: placuit vt p oẽs dies dñicos ꝛ per oẽs dies,pasche vsqz ad pentecostẽ nõ,pstern⁹ se in oratione humilitatis sed recto vultu ad dñz oꝛonis fingantur officio qꝫ i his diebꝰ gaudiuz resurrectionis dñi celebram⁹. Si qs etiã nõ ꝓ abstinentia sed p execratione escarum a carne abstinet:placuit sancto concilio vt pregustet⁹:ꝛ si sic vult abstinere abstineat. Si autem spernit ita vt olera cocta cũ carnibus nõ degustet:iste non obediens nec suspitiones heresis a se remouens deponatur de ordine clericatus.

i Si qs basilicas⁹ nisi cũ fiunt p manes⁹ reuelationes,vt de cõ.di.j.placuit

l Si quis extra.ꝛ dom⁹ in qua hec fiunt publicanda est.vt in auẽ.de eccl̃e. ti.§.si qs in sua domo.coll. iii.io.

m Si quis nuptias.

n Si qs.ex fide.i.ex bonã cõsciẽtia.

o Immolatã.idolaticis nõ debem⁹ vesci.vt hic.ꝛ.l.dist. presbyteros.ꝛ.xxxij.q.iiij.sic sanctius.sed cõtrariuz videt illud apostoli ad corinthi.si quis infideliuz vocat vos ad cenã omne qõ vobis apponitur mũducate nihil interrogantes.sed illud loquitur sm sua tempora cum adhuc pauci erant fideles.qõ autẽ dicit de sanguine ꝛ de carne suffocata.hodie nõ tenet.qꝫ tantuz in figura fuit istud ꝓhibitum.

p Si quis filios.nam ex iuramẽto possumus astringi ad illud.vt.xxij.q. iiij.inter de hoc habuisti.§. di.j.ius naturale.

q Si quis viroruz veste. sufficit ergo qꝫ qs vestiatur sm cõsuetudinem regionis.et sic trãsmontani nõ coguntur vti affibulatis vestibus vt italici nõ obstante noua constitutione.extra de vi.ꝛ ho.cle.vt clerici.quia ler debet cõuenire cõsuetudini.vt.§.di.iiij.erit.

r Nec scripsim⁹.ꝛ nouã. ff.de ꝓsti.pn.in reb⁹.

s Diuites.hoc verum est de talibus qui faciunt misericordiaz,nõ habentib⁹.vt.xxxiij.q.v.sm.nã ꝛ dom⁹ habuit pecuniaz.vt.xij.q.j.cẽ pluz,alias abijcienda est pecunia exẽplo cratis.vt.xij.q. ij,crates.nã aliena rapere cõuincit q vltra necessaria sibi retinet.vt.xlij.di.§.j.io.

s Diuites nõ est cõtra illud facilius est camelũ p foramẽ acus transire.qꝛ illud de talibus intelligit q in diuitijs spez ponẽtes gratius intuentur aurũ qꝫ solem de quibus habet.xlvij.di.sic.

t Si qs.ppter publicaz. qꝫ facere põt sacerdos sed nõ solemnẽ vt dixi.§.xxviij.di.presbyter.

u Prosternat.vt de cõse. di.iij.quoniã sunt.

x Pregustet.ecce qꝫ suspect⁹ cogitur comedere sine gustare.sed nũquid idem est si aliquis est suspectus eo qꝫ non cõmunicat in anno,nũ quid cogendus est cõmunicare nõ.qꝛ illa nõ recipit sine peccato si recipiens est peccator sed ad hoc põt cogi.vt faciat se dignuz.i.vt peniteat. de ꝓse.di.ij.si quis intrat.

a Empus.in hac
t rxrj.di.ostendit
q'a tempore gre
go.statutuz fuit
vt subdiaconi nō ordinarentur nisi promissa cōtinentia.
secundo agit de causa cōtinentie presbyterorū ⁊ diaconozuz.tertio dicit q' lz ordinati in sacris ordinib⁹ vroribus nō debent cōmisceri.tñ necessaria prouidebunt eis.
vltimo assignat differentiaz inter oriētales ⁊ occidētales.

b Ante trienniuz.casus.
olim,pmouebant subdiaconi nō ,pmissa cōtinentia ⁊ licite vtebant vroribus ⁊ beneficijs.postea pelagius predecessor greg.statuit vt vl' cōtenti essent vxorib⁹ tantuz vel beneficijs tantuz de qua cōsti.greg.facit mentionez. rrvij.q.ij.multoz postea idē pelagius aliā edidit cōstitutionez in qua precise,phibuit vt subdiaconi nullo modo ,miscerī debeant ammodo vxoribus suis.⁊ illā constitutionē qdā subdiaconi habant quidā nō.sed q' illa cōstitutio fuit iniqua q' aliqs qui mō promisit cōtinentiaz cogeret cōtinere retractatur hoc a gregozio,⁊ statuitur q' si qui subdiaconi nō sunt non cogant cōtinere nisi velint. si qui autē in futurū sunt ordinandi non admittant nisi promittant cōtinentiaz.

c Buruz.statutuz pelagij fuit cōtra euangeliū in quo excipit sola' fornicatio.vt.rr rxij.q.ij.quos de⁹ ⁊ ideo reprobatū fuit.ꝫ quare reprobatur illa,cōstitutio pelagij i qua statuit vt aut bñficia aut vxores dimittāt cuz idez statuerit alexāder.extra de de. cōiu.c.j.sed dic cū aliquis in minoribus ordinibus exīstens postea cōtrahit.pōt priuari beneficio prius habito et de illis loquitur alexander.cuz vero aliquis primo ꝓtrahit ⁊ postea ecclesia sciēter ei cōfert beneficiū.postea nō pōt illud auferre.⁊ de illis loquitur pelagius ⁊ ideo cōstitutio eius fuit iniqua ſi.extra de de.cōiu.diuersis.

d Nō inuenit.i.nō suscepit
e Promiserit.hoc intelligo ſi habeat licentiā vroris.
f Mala.i.cōtinentia.que inuenib⁹ est mala.xxx.q.ij.i
S adolescentia.
g Acerdotibus.
b Piscopos.

i Tenere.quoniaz sanctus sum.ex quo dominus se cōmendauit ⁊ xp̄i actio nostra est.instructa lectio.lxxj.distin.legit.ergo ⁊ nos possum⁹ nos cōmendare.⁊ augusti.se cōmendat eg pārādo,se ,pphetis, vt.xxij. q.iij.ecce.⁊ pcōsul.pōt pmittere libellū cōmendationis sue.vt.ff.de offi.pcō.obseruare.similiter ille q impetrat

Di. .xxj.

t Empus⁹ quoq; nō dū erat institutū vt sacerdotes cōtinentiā seruarent.

Unde grego.scribens petro subdiacono sicilie.

Qui castitatē nō promisit ab vxore sua separari nō cogatur.

Ante trienniū⁹ omniū ecclesiaꝝ subdiaconi sicilie prohibiti fuerant vt more romane ecclesie suis vxoribus nullatenus misceant:qō mihi durum⁹ atq; incompetens videtur:vt q' vinz cōtinentie nō inuenit⁹ neq; castitatez ,promisit cōpellat a sua vxore separari:atq; p hoc qō abūt in deterius cadat. Unde videt mihi vt a presenti die epis omnib⁹ dicat vt nullū facere subdiaconuz presumant:nisi q' se victurū caste ,promiserit⁹:quatenꝰ ⁊ preterita mala'q ,pposito mentis appetita non sunt violenter nō exigant⁹:⁊ futura mala caute caueant⁹:q' vero post eādē prohibitionē q' ante trienniuz facta est cōtinenter cū suis vxorib⁹ vixerint laudādi atq; remunerādi sunt ⁊ vt in bono pmaneant exhortandi eos aūt q' post prohibitionē factā a suis se vxorib⁹ continere noluerint ad sacrū ordinē nolum⁹ ,promoueri: q' nullus dz ad altaris ministeriuz accedere:nisi cui⁹ castitas añ susceptuz ministeriū fuerit approbata.

Causa vero hui⁹ istitutionis mū dicta fuit sacerdotalis.vt libere cūctis diebꝰ vite sue orationi possent vacare.Si.n.vt paulus ait ab vxoribus est cessandū vt expediti⁹ orationi vacem⁹:ministris itaq; altaris q'bus quotidiana necessitas oīā di incumbit:nunquaz cōiugali officio vacare permittitur.

Unde beda sup lucā ait.

Sacerdotibus semper castitas obseruanda precipitur.

Sacerdotib⁹ vt semp valeant altari assistere:semp ab vxoribus est abstinenduz:semp q; castitas obseruanda precipitur.

Itez in cōci.carthaginensi.ij.

Qui diuinis sacramētis inseruiunt: cōtinentes esse oportet.

Episcopos⁹ ꝑsbyteros ⁊ diaconos ita vt placuit ⁊ decet sacrosanctos ātistites aut ,sacerdotes aut leuitas vel q' sacramentis diuinis inseruiūt:cōtinentes esse debēt in omnib⁹. Item innocē. victorino rothomagensi epō.

Sacerdotes ⁊ leuite cuz vroribus suis miscerī nō debent.

Tenere dz ecclesia vt omnimodo sacerdotes ⁊ leuite cū vroribus suis non misceant:q' ministerij diuini quotidianis necessitatib⁹ occupant. Scriptū est.n.sancti estote quoniā ego sanctus suz dñs de⁹ vester.nā piscis temporib⁹ anno' vicis sue de tēplo nō discedebant:siē de zacharia legim⁹:nec domū suaz omnino tangebant quib⁹ vtiq; ,pter sobolis successionē vroris vsuz fuerat relaxatus:q' ex alia tribu preterquā ex semine aaron ad sacerdotiū nullis accedere ,mittebat.quāto magis hi sacerdotes ⁊ leuite pudicitiaz ex die ordinationis sue fuare debent q'bus vel sacerdotiuz vel ministeriuz sine successione est:nec preterit' dies q' vel a sacrificijs diuinis vel a baptismatis⁹ officio vacēt

Palea.

Nam sicut paulus scribit ad corinthios dicens:abstinete vos ad tēpus vt expeditius vacetis orationi:⁊ hoc vtiq; ꝑcepit multoma gis sacerdotib⁹ q'bus orandi ⁊ sacrificandi iuge sacrificiuz est:semp debebūt ab hmōi cōsortio abstinere.

Itez exuperio tholosano epō.

Qui ab vroribus suis abstinent:ad sacrificia admittantur.

Nos ad sacrificia fas sit admitti qui vel etiā⁹ cuz vxore non exerceant carnale officium⁹

Itē hieronymus ,ra iouinianū

Sacerdoti cui est semper orandū: matrimonio semper est carendū.

Si laicus ⁊ q'sq; fidelis nō pōt orare⁹ nisi careat officio coniugali:sacerdoti vero cui semp offerēda sunt sacrificia:semp orandū est: si semp orandū est:ergo semp matrimonio⁹ carendū. Quod antē⁹ manicheorū causa de cōiugio sacerdotū illud supradictū sit ex gāgrēsi cōcilio apparet in quo sic statuuz legitur.

Anathema sit:q' nuptias vituperat

Si q's vituperat nuptias ⁊ dormientē cuz viro suo fidelez, ac religiosam detestat aut culpabilez estimat velut qui' regnuz dei introire nō possit:anathema sit. Itē.

De eodem.

Uicunq; virginitatez custodiens aut cōtinentie studens velut horrescēs nuptias nec ,pter hoc qō bonū ⁊ sanctū est nomē virginitatis assumit:anathema sit.pōt ⁊ aliter illud intelligi qō in canone apostoloꝝ legit vt iste sit sensus capituli.Si q's docet sacerdotez vxorez suā cōtemnere nō quaz in sacerdotio accepit ſz quaz ante sacerdotiuz duz adhuc esset laicus vel i minoribus ordinibus constitutus sibi copulauit cū qua cōtinentiā professus est:cuz ad sacros ordines ꝓscenderet:quaz nullus dz cōtēnere hoc est ab animo ⁊ cura sua abijcere q' ei necessaria,puideat:,pbatur autez hec iterpretatio auctoritate leonis pape qui scribens rustico narbonē. episcopo ait.

Ministris altaris cum episcopis et presbyteris eadem est lex ꝓtinentie

Lex cōtinentie eadez est altaris ministris q' epi⁹ aut ꝑsbyteris q' cum essent laici siue lectores licite qdez ⁊ vxores ducere ⁊ filios procreare potuerunt:sed cū ad predictos puenerunt gradus cepit eis licere⁹ qō licuit.vñ vt iā de carnali fiat speciale coniugiuz oportet eos

venias etatis se cōmē dat,C.de his qui ve. cta.impe.l.ij.

k Anno.i.septima na. sic alibi ponitur dies pro āno.vt.xxxiij.q.ij.hoc ipsum et tempus pro anno.vt 8 cō.di.iiij.omni tpe

l Nec preterit.excepto sabbato sancto et die veneris precedēte vt de cōse.di.iij.sabbato.q' dies nulli reputantur ,pter pauc itatez.fic.j.de conse. di.ij.re vera.

m Vel a baptisma tis.dū est necessitas.

n Nos etiam nedum cū alia.

o Officiū.post votuz factum.

p Si laicus orare qd de hac materia iuris sit habes. xxxiij.q.iiij.c.j.⁊.j.

q Matrimonio. argu.q' si aliqua sibi coherent vel si aligd sequit ex alio vno,probato ⁊ reliquū est ,probatuz vt.xxxiiij.dis.si quis viduā.xxvj.dis. deinde.iij.q.vj. hoc quippe.argu.contra de pe.dist.j.sicut primi in fi.

r Quod autez,respicit tria penultima c.xxviij.di.dicens q' illud statuuz fuit,pter heresim manicheorum.

s Uicūq; in canone,§.xxviij. di.si' q's docuerit.

t Ex cōtinentie eis non licere. nō. q' ,pter mutationem status incipit aligd nō licere quod prius licuit.xxj.qō.j. nolo.et.xxij.q.ij. ne quis arbitretur.

a ODnino et vestitum. ex quo dicit victuz ⁊ vestituz videtur q̄ nomine victus nō cōprehendatur vestitus. vt.ff. de transac. cuz. bi. §. qui trāsigit qō nō est. vex ff. de verb. sig. si verbo. victus.

b Largiat. sequestrato tamē habitaculo. vt. lxxvij. di. eps ⁊ hoc cuz psona est suspecta.

c Paulo apostolo dicente. ducebāt. n. vxores secū vt fruirēt eis in cibis parandis ⁊ ab eis pascerent cū eēnt paupes de mercede predicationis.

d Sororez. i. quasi sororem.

e Circunducendi. nobiscum.

f Ut mercede. arg. q̄ si qs habet vxorez ⁊ filios de bonis ecclesie ipsos pōt pascere si nō habet, ppria. vt. lxxvj. di. nō satis j. dis. pri. si qs vero ⁊. l. dist. studeat. in fi. ⁊. xxxvij. dis. legāt. q̄ nemo carnē suā vnq̄ odio habuit vt. xiij. q. ij. nō estimem⁹ et hec vera sunt si indigent alias sec⁹. vt. xxviij. di. de syracusane. vñ et si viro relictos est vsus alicui⁹ rei. mulier eadē re pōt uti. vt ff. de vsu ⁊ ha. l. ceteruz. §. mulier.

g Hinc illud. j. in illo. c. presbyter qdā qō est. j. distin. pri. iohā.

b NJcena introducere. de cōsensu vxoris aliter eēt iniqua.

i Castitatē. sic et q bñ comedit abstinēs est. vt. xliij. dist. cōuia. in fi.

k Sententiaz. vn⁹ ergo pōt cōtradicere toti vniuersitati si bz rationabilē causaz. vt extra de bis que fi. a ma. par. ca. c. j. nā sententia vni⁹ pōt alios trahere ad partē suā vt extra de eo q̄ mit. in possēs. c. cuz sicut. ff. de arbi. itē si vnus §. vlt. ⁊. C. de ve. iur. enu. l. j. §. ſz is tē.

l QUoniaz idest quāuis.

m Romani. b assignat differentia int orientales ⁊ occidentales.

n Qui ordinati sūt idest ordinantur.

o Apostolice. quia apostolus precepit vt vir reddat debitum vxori.

nec dimittere vxores: sed q̄ habent sic hīe videantur quasi nō habeāt: quo ⁊ salua sit castitas cōnubioruz ⁊ cessent opera nuptiarum.

Itē leo. ix. contra epistolaz nicete abbatis.

Episcopus vel presbyter vxorem propriā a sua cura non abiiciat.

ODnino cōfitemur non licere episcopo presbytero diacono propriā vxorez cā, religionis abijcere a cura sua ſz vt ei victuz ⁊ vestituz⁹ largiat⁹: ſz non vt cuz illa carnaliter ex more iaceat: sic ⁊ sctōs apostolos legimus egisse beato paulo apostolo⁹ dicente. Nūqd nō habemus potestatez mulierē sororē⁹ circūducendi⁹ sic ⁊ frater dñi ⁊ cephas Aide insipiens q̄ non dixit: nūqd nō habem⁹ potestatez sororez mulierē amplectendi ſz circūducēdi. ſ. vt mercede⁹ predicationis sustentarentur ab eis: nec tamen deinceps vlteri⁹ foret carnale iter eos ꝓiugiū Hinc ⁊ illud grego. in dialogo.

PResbyter qdā. Require īfra. Ut igit ex his auctoritatibus apparet: sacerdotes vxoribuz q̄s in laicali habitu vel in minorib⁹ ordinibus cōstituti sibi legitime copulauerunt. necessaria ministrare. debita reddere nō valent. Sed obijcit illud tripartite histore.

Dissuasu pannutij nicena synodus non cōstituit: qō presbyteri cuz suis vxoribus nō dormirent.

NJcena synodus volens corrigere hominuz vitā in ecclesijs cōmorantiuz posuit leges q̄s canones vocamus: in quoz tractatu videbat aliquib⁹ introducere⁹ legez: vt epi presbyteri diaconi subdiaconi cū cōiugibus q̄s añ cōsecrationē duxerunt nō dormirent. Surgens autez pannutius cōfessor ꝓtradicit honorabiles cōfessus nuptias ⁊ castitatē⁹ dicens esse cuz ꝓpria cōiuge cōcubituz: suasit itaq̄z cōcilio ne talez poneret legē granē esse asserens cām q̄ aut ipsis aut eoz ꝓiugalibus occasio fornicatiōis existeret: ⁊ hoc qdez pannutius lz nuptiaz esset inexpertus exposuit: synodusq̄z laudauit sententiaz⁹ eius ⁊ nihil ex hac parte sanciuit ſz hoc⁹ vniuscuiusq̄z voluntate nō necessitate permisit.

Itez synodus sexta.

Nō in perpetuū sed tempore oblationis a complexu suaruz vxoruz sacerdotes abstineant.

QUoniā⁹ in romani⁹ ordine canonis esse cognouim⁹ traditū eos q̄ ordinati⁹ sunt diaconi vel presbyteri cōfiteri q̄ nō suis iaz copulentur vxorib⁹ antiquū sequētes canonez apostolice⁹ diligentie ⁊ cōstitutiones sacroz virorum: legales nuptias ammodo valere volumus: nullo modo cuz vxorib⁹ suis eoruz conubia dissoluentes aut priuātes eos familiaritate ad inuicez in tempore opportuno⁹: quicūq̄z ergo diligens⁹ inuentus fuerit subdiaconali ordinatione aut diaconali aut sacerdotali: hi nullo modo ꝓhibent ad talez ascendere graduz pro vxoris sue cohabitatione nec etiaz tpe ordinationis sue ꝓfiteri castitatem cogant q̄ō abstinere debeant a legalis vxoris familiaritate. Itē oportet eos q̄ altari ministrāt i tpe oblationis sanctoz cōtinentes⁹ esse i omnibus: vt a deo possint conseq̄ que suppliciter postulant. Si quis igit presumpserit cōtra apostolicos canones aliquos presbyteroz ⁊ diaconoruz pnare a cōtractu ⁊ a cōione legalis vxoris sue: deponatur. Similiter ⁊ presbyter aut diacon⁹ religionis cā vxorez suam expellit: excōicetur si vero in hoc pmāserint deponantur. Hoc autez ex loco intelligendū est: orientalis enim ecclesia cui sexta synodus regulaz viuēdi prescripsit: votuz castitatis in ministris altaris nō suscepit.

Unde stephanus⁹ papa ait.

Occidētalis nō orientalis ecclesia castitatis votum obtulit.

ALiter se orientaliuz traditio hz ecclesiaz⁹ aliter huiuz sancte romane ecclesie: nā earuz sacerdotes diaconi aut subdiaconi in mrionio copulantur⁹ istius autē ecclesie vel occidentaliuz nullus sacerdotuz a subdiacono vsqz ad epm licentiaz hz cōiugium sortiendi. Similiter et capitulū nicolai⁹ ex loco cōsideratur: q̄z gens bulgaroz nouiter ad fidez cōuersa, ppositum sacre religionis ex integro assumere nōduz didicerat: qō autez in. c. vj. synodi⁹ pbyter nō legitimis nuptijs detent⁹ punitur nō legales nuptie sed secunde intelligende sunt. a quib⁹ auctoritate canonica sacerdos q̄libet eē immunis. Illud autem gangrensis cōcilij si quis⁹ discernit presbyteꝛ ꝓiugatum tē. similiter intelligendū vl localiter traditum vel cōiugatum ab ea esse appellatū quam ante tēpus ordinatiōis sue duxerat. Illud quoq̄z martini papa si subdiacon⁹ secundaz duxerit vxorez nō dissimiliter intelligenduz est: primaz enim vxorem añ subdiaconatuz hīe permittitur: q̄ defuncta vel castitatem professa, pmouetur iste ad subdiaconatuz: pmotus autez si secūdas desiderauerit nuptias: sentētie martini pape subiacebit. Di. xxxij.

ſ Eruanda est⁹ ergo continentia ab omnibus in sacris ordinib⁹ cōstitutis.

Unde leo papa ait.

Non etiam cōnubium subdiaconi bus conceditur.

ODninz sacerdotuz⁹ taz excellens est electio vt hec q̄ i alijs membris ecclesie vacant a culpa: in illis tamen habeantur illicita cū enim extra clericoz⁹ ordinem ꝓstitutis nuptiaz societati ⁊ procreationi filioz studere sit libez ad exhibēdam tñ pfecte ꝓtinētie puritatē nec subdiaconib⁹ carnale ꝓnubiuz quidem ꝓceditur: vt ⁊ qui habent sint tanquā non habentes ⁊ qui nō ha-

p Opportuno. istud ē cōtra grandulphū et alios qui dicunt q̄ vir quolibet loco etiā in ecclesia ⁊ quolibet tē pore tenetur reddere debitū vxori sed sicut creditor nō debet semp venire cū sacco paratus. vt. ff. de solu. qō dicimus. sic nec vir semper debet eē paratus. xxxij. q. iiij. chāstiano.

q Diligens. i. dignus.

r Cōtinentes. sed nunqd in orientali ecclesia vir pōt p monoeri sine licentia vxoris. dicit. h. q̄ sic. q̄ nec fit ei preiudiciū aliquod. ſz certe preiudiciuz fit ei. q̄ post mortez viri nō potest cōtrahere. itez ⁊ in alio fit ei preiudiciuz. ga tempore vicis sue non dz ei cōmisceri cū etiā ad tempus vir inuita vxore non possit orare. vt. xxxiij. q. iiij. apostolus. ſz ibi expone orare. i. pegrinari. io.

s ALiter copulant. i. copulato vtunt. multi ex hac littera dixerunt q̄ orientales possunt contrahere in sacris ordinibus. sed eis obstat. j. di. pri. si quis eorum sed ipsi dicunt q̄ ibi sexta synodus nobis prefixit regulā

t Nicolai. xxviij. di. ꝓsulē dum.

u Synodi. xxviij. distinc. presbyterum.

x Si quis. §. xxiij. distin. si quis.

y Subdiacon⁹. j. xxxiij. di. si subdiaconus.

z Eruāda est. In hac. xxxij. di. ad huc prosequitur de ꝓtinentia clericoruz. dicit ergo q̄ ꝓstituti in quattuor sacris ordinib⁹ tenent⁹ cōtinere ⁊ q̄ nō fuerint cōtinentes ꝓuant⁹ officio ⁊ beneficio. ⁊ si habēt publicas concubinas nullus missaz eoruz audiat. ⁊ vt facilius possint seruare cōtinentiaz precipit eis vt extranearuz feminaruz familiaritatē vitent io. Sed nūquid quilibet ordo est sacer. ⁊ certe videtur q̄ sic. nā vt dicit in libro. iiij. sententiaz. xxij. di. c. j. in prin. q̄ ordo est sacrum signaculuz in quo traditur spiritualis potestas ordinato ⁊ officiaz ⁊ in quolibet ordine cōfertur⁹ gratia si digne sumatur. vt ibi dicitur. So. reuera quilibet ordo sacer est. sed quattuor ꝓcipue dicunt⁹ sacri a sanctitate castitate et ꝓtinentia quā inducunt. §. xxviij. di. nullum. et. c. decernimus.

a ODniū sacerdotuz. q̄ in alijs. i. laicis.

b Clericoruz sacroruz.

a ¶ Singulares.idest diuisi ab eis.

b ¶ In hoc.i.subdiaconali.

c ¶ A capite.i.ab epatu ⁊ sic vī q epat⁹ sit ordo.liij.di.si su⁹.⁊.xciij.di.diaconi.⁊ dist. xxj.clerof.sic.xxviij.di.nullū

d ¶ Jtez.hic habent qdā.c. quod est.xxvij.qōe.ij.multorum tē.

e ¶ Jj qui exterius.signatur contrariū.xij.q.j. necessaria.⁊ de cōse.dis.v.in omnib⁹.vbi dicit q oēs clerici simul dormient.sed dic vt no.xij.q.j.q⁹ tua.

f ¶ Jnuigilent.licet eniz sint vxorati tamē abstinebunt a negociatōe ⁊ armis.vt.lxxxviij.dis.fornicari.xx.qōe.iij. eos.sic ex de elec.transmissa ⁊.lxxxj.di.dictum.

g ¶ Olli damus ꝫ nūqd papa dare pōt subdiacono licentiā cōtrahendi videtur q sic.naz dispensat ecclesia cū consanguineis.et dispensat in alijs votis vt extra de vo.⁊vo.redē.et multa.⁊ in iuramentis.vt.xv.q. vj.auctoritatez.vbi dicit dissoluere obligationes impietatis.ecōtra videt vt extra de sta.mona.cū ad monasteriū. in fi.Sol.si votū ipsiz obliget ordinatū papa nō potest dispensare ꝫ si ꝟstitutio obliget ⁊ nō votuz.tūc pōt papa dispensare.q⁹ cōtra cōstitutiones ecclesie bene dispēsat xxv.q.j.sunt qdā io.ego credo q papa possit dispensare cū hoc nō fit cōtra articulos fidei ⁊ ipse habeat plenitudinez potestatis.vt.ij.q.vj.de creto.⁊.c.seq.b.

h ¶ Nullus.audiat ꝟtrariuz legitur.xxviij.di. cōsulendū.xv.q.vlti.c.vlti. sed hic loquit de illo cui⁹ crimen notoriū est vel p sniam vel ꝓpriam cōfessionē vt ex de coh.de.vi⁹a.imo si adhuc post sententiā corrigi voluerit.nō dicā eū suspēsuz ipso iure.vt.lxxxj.dist.si q sunt presbyteri.ex de coha.de.et muli.c.sicut.b.tū dicit hunc canonē fuisse qsiz late snie ꝫ hodie nō ē.⁊ hoc qō dirispāle est in hoc crimine fornicationis vt notorius fornicator fit suspēsus ipso iure ⁊ etiā symoniacus.vt.j.§.verum.sed in alijs criminib⁹ nō est expressuz ⁊ ideo ꝫ notoria sint.nō est pp illa abstinēdū ab officijs ipsoz.vel q ꝫ notorius fornicator ipso actu sit suspēsus tū pp ꝟtrariuz ipso iure restituit ei officiū.lxxxj. di.si q sunt.vñ ꝙcito penitet licite celebrat.io.ꝫ certe qd dicat.io.hoc tene,p certo siue sit notoriū p sniam siue p cōfessionē vel p rei euidentiā de fornicatione ipsi⁹ q vitari dz vt ex ō coh.de.c.vl.b.

i ¶ Quem scit.scientia iuris nō facti.io.

k ¶ Preter ab eccl'ia.hoc cōcedo in suspensō a canone.idē est in excōicato. bent ꝓmaneant singulares⁹ ⁊ innupti.qō si in hoc ordine q quart⁹ ex/tat a capite dignū est custodiri:quāto magis in primo vel i secundo tertioue seruandū est.nec aūt leuitico aut presbyterali honore aut epali excellentia qsquā idone⁹ existimet qui se a voluptate luxurie necdum refrenasse detegitur.

Jtez grego.leoni epo catinensi.

Palea.

Multorū relatione cōperimus hanc apud vos cōsuetudinez olim tenuisse:vt subdiaconi suis licite misceant vxorib⁹ qō ne denuo quisquā presumeret a suo dei sedis nostre diacono ex auctoritate nostri predecessoris est isto modo,phibituz vt eodē tempore bi q iaz vxoribus fuerāt copulati vnī de duo/bus eligerent idest aut a suis vxoribus abstinerent:aut certe ministrare nullo modo presumerent ⁊ quātuz dicit specios⁹ tunc subdiacon⁹ pro hac re ab administratiōis se suspendit officio:⁊ vsqz in obitū sui tē poris notarij quidez gessit officiuz: ⁊ a mīsterio qō subdiaconū oportuerat exhibere cessauit.Et post ali qua de cetero vero fraternitas tua sit omnino sollicita vt quosad hoc officiū cōtigerit,pmonere:hoc quā maxime diligēter ispiciat:ne si vxores habent miscendi se cū ei⁹ licētia potiant:sed ad similitudinem apo. se.eos cuncta obseruare sua nihilo minus districtione cōstituat.

Jtē greg.augusti.anglorū epo.

Extra sacros ordines cōstituti ducant vxores:⁊ ab ecclesia stipendia accipiant.

Jq vero sunt clerici extra sacros ordines cōstituti q se cōtinere nō p̄nt sortiri vxores debent:⁊ stipendia sua exterius⁹ accipere:ga ⁊ de eisdē a patrib⁹ nonim⁹ scriptū qō dinidebant singulis,put cuiqz opus erat:de eoruz ergo stipendijs cogitanduz atqz prouidendū est et sub ecclesiastica regula sunt tenēdi vt bonis moribus viuant ⁊ canendis psalmis inuigilent⁹ ⁊ ab omnib⁹ illicitis ⁊ cor ⁊ linguaz ⁊ corp⁹ deo auctore cōseruent.

Jtem nicolaus papa odoni vienensi archiepiscopo.

Subdiacono vxorez ducere nō ꝫ.

Dillo⁹ clerico⁹ alnico nomine quez p ordines ecclesiasticos vsqz ad subdiaconatuz viriliter dicitis:cur vestra auctoritate vxorem duxerit miramur:eo quod nulli vnquā exceptis illis qbus ecclesiastica regula habere p̄mittit vxorē habendi licentiā damus.

Jtem nicolaus papa oīb⁹ epis.

Non audiat missa presbyteri quē scit cōcubinā indubitanter habere:aut subintroductam mulierē:vnde etiā ipsa sancta synodus hoc capituluz sub excōmunicatione statuit dicens:quicunqz sacerdotum ⁊ diaconorū ⁊c.sicut in subsequenti capitulo alexandri secūdi continetur.

Jtem alexander.iij.

Non est audienda missa a presbytero qui cōcubinaz habet.

Preterhoc autem precipiendo mādam⁹ vt nullus missaz audiat presbyteri quez scit concubinaz habere indubitanter vel subintroductā mulierem:vnde etiam sancta synodus hoc capitulū sub excōmunicatione statuit dicens:quicūqz sacerdotuz diaconorūm subdiaconorū post ꝟstitutuz beate memorie p̄decessoris nostri sancti leonis pape ⁊ nicolai de castitate clericoruz concubinā palaz duxerit vel ductaz nō reliquerit:ex parte omnipotentis dei ⁊ auctoritate principū apostoloz petri ⁊ pauli precipim⁹ ⁊ omnino cōtradicimus:vt missas nō cantet nec euāgeliuz legat neqz epistolaz ad missaz:neqz in presbyterio cuz his ad diuina officia q prefate ꝟstitutioni inobedientes fuerint maneat:neqz partez ab ecclesia⁹ suscipiat. Precipiētes etiā statuim⁹: vt hi predictoruz ordinū qui eisdez predecessoribus nostris obediētes castitatē seruauerint iuxta ecclesiaz sicut oportet religiosos clericos simul manducent ⁊ dormiāt ⁊ qcqd eis ab ecclesijs cōpetit hoc cōmuniter habeāt:deide vt decime ⁊ primitie seu oblationes viuorū ⁊ mortuoruz ecclesijs dei fideliter reddā tur a laicis ⁊ vt ipse in dispositione⁹ episcoporuz sint:quas q retinuerit a sancte ecclesie cōione separent⁹.

Ueruz principia haruz auctoritatuz cōtraire vident hieronymo⁹ augustino⁹ ⁊ ceteris:q christi sacramenta neqz in bono neqz in malo homine fugienda demonstrāt sicut subsequens causa symoniacorū plenius demonstrat.Sed vrbanus.ij. in epistola⁹ destinata prepositō⁹ sancti innocentij banc cōtrarietatē determinat dicens.Ad hoc⁹ vero qō subiungit in epistola.i.vtrū sit vtendū orationibus ⁊ reliquis sacramētis a crimiosis exhibitis vt ab adulteris vel sanctimonialiuz violatoribus vel huiusmodi:ad hoc i quaz respondemus. Si scismate vel hereſi ab ecclesia nō separentur:eorū dez ordinationes ⁊ reliq sacramenta sancta ⁊ veneranda⁹ nō negam⁹ sequendo beatuz augustinuz q sup iohannem de huiusmodi taz copiose quaz veraciter dixerit.Ait.n.baptizat seruus siue bon⁹ siue malus⁹. Nesciat se ille q baptizatur baptizari nisi ab eo qui sibi baptizādi dedit potestatē.⁊ paulo post:non abhorreat colūba⁹ misteriū maloz ꝫ respiciat dñi potestatē:attamē⁹ predecessores nostri nicolau⁹ ⁊ grego. a missis sacerdotū quos tales reuera esse ꝟkiterit⁹ fideles abstinere decreuerūt vt et peccandi licentia ceteris auferrēt ⁊ huiusmodi ad digne penitentie lamenta reuocarent scri ēt de ap.pastoralis. nō ita dico in suspenso ab hoie q ibi statim debeat amittere beneficiū.q⁹ relegato ad tps bona nō adimunt nisi hoc sniā exprimat.C. de penis.deportato⁹.quia dū alijs rōnib⁹ qs cōstringi pōt nō sunt ei subsidia subtrahēda C. de erecn.rei.iu.stipendia.io.imo dico q nec hic adimerent nisi in sniā exprimeretur.qd de hoc inris fit notaū in questionibus.b.

l ¶ Jn dispositione. ar.p cōiuita clericoruū. vt.j.q.ij.sacerdos ꝫ cōtra varie sunt cōsuetudines.ex de cōsti.cū oēs.⁊ de elec.cū ecclesia vulterana.

m ¶ Separent.arg. q laici excōicādi sunt q decimas vel oblationes soluere nolūt xvj.q.j.statuim⁹.⁊.c. reuertimini.xiij.q.ij. q oblationes.xij.q.j. duo sunt genera.

n ¶ Uerū,h.§,diuiditur in tres partes.

o ¶ Hieronymo.j.q. j.q⁹ rps.

p ¶ Augustino.j.q. j.si fuerit ⁊.c.neqz in homine.

q ¶ In epistola.j.q. iij.salnator.

r ¶ Prepositō sancti vicentij.epistola destinata fuit ab hereti co in q̄ multa⁹ obijcie bant ei.s. vtruz vera essent sacramēta vel sacrificia hereticoruz cui cū nō rndere posset misit eā papevrba no vt rnderet,ipsovero rndit ad singula.

s ¶ Ad hoc.hic incipit.c.vrbani.

t ¶ Et veneranda.⁊ etiā suscipienda.et p hoc rndet duab⁹ questionib⁹.s.q ipsa sacramēta vera sunt et pterea q suscipiēda sunt.⁊ ita facias viz i verbo illo veneranda.

u ¶ Malus.nō sufficienter ꝓbat hoc.cuz aliud dici pōt i baptis' mo aliud in ceteris. nā ⁊ a pagano cōtra ferri pōt.de cōse.dis. iiij.a quodā.sed melius probat p sequēs nō horreat.

x ¶ Columba.idest bonus.

y ¶ Attamē.hucusqz intelligitur de malis occultis ⁊ de illis qui tollerantur.

z ¶ Cōsiterit.p sentētiā vel p cōfessionē vel per rei euidentiā vt.ꝫ.di.xj.in.c.null⁹.

a Bucibus.arg.hic q laicus de mandato superioris pōt suspendere dericos ꝛ excōicare.q; excōicatio est iurisdictionis potius q̄ ordinis.ar. ē de elec.trāsmissaz.nā electioni possunt interesse.l.xiij.dis.adrianꝰ.ꝛ.c. in synodo.ꝛ arg.xcvj.di.bene qdē.ꝛ.c.nos ad fidez.ꝛ cauſis matrimo/ nialibꝰ.xxxv.q.v.ad sedē circa me.ij.q.v.mēnā.io.hoc tñ videt alienū

a laico cū de rebꝰ spi/ ritualibus se nō in/ tromittat.vt ē de iu di.decernimus.imo vt ibi dī ,phibēt plā tis.vt talia laicis nō cōmittant.tñ dīs pa pa qui bz plenitudi/ nem ptātis eis posset cōmittere vt excōica/ rent.b.

b Officiuz.b.istud intelligit de notorio symoniaco:flē de no torio fornicatore.me/ lius credo q; etiā oc/ cultus symoniacꝰ su spensus sit fi ē symo niacus i ordine.vt.j. q.j.reperiunt.suspē/ sus est.n.quo ad se ꝛ quo ad alios.hoc iō dicit qlibet peccator suspēsus ē quo ad se nō quo ad alios pre ter notorīū fornicato rez ꝛ occultuz symo/ niacū.vñ ab occulto symoniaco quez scis esse symoniacuz non debes recipere sacra/ menta.vt dicti.j.q.j. si qs a symoniacis et ꝓbat ē de symo.per tuas.sed a quolibet alio q adhuc tolerat pōt recipere.q; lz qui libet peccator sit quo ad se suspēsus, vt.j. q.j.sacerdotes nō tñ quo ad alios.vt b pz ꝛ.xv.q.vlti.c.vlti.fic qñqz aliqs ē suspen/ sus quo ad alios et nō quo ad se.vt ē de deri.peregri.tue.

c Porro.hec sunt verba vrbani.

d Si ab indignis. ideſt quāuis.

e Presumunt.i. pſumptiue ꝓficiunt.

f Sed agentibꝰ.ab hoc loco vsqz ad illuz locū ceterū agit de sy moniaco ꝛ de forni/ catore.et ab illo loco vsqz ibi sciēdū loqui

bit enīz p̄decessor noster gregorius rodulpho ꝛ bertulpho ducibꝰ ꝛ iter cetera officiuz symoniacoꝝ ꝛ i for/ nicatione iacētiū scienter nullo mō recipiatis:ꝛ quantū potestis tale/ a sanctis ministerijs vbi oportuerit p/ hibeatis ꝛc. Porro ad hec q tibi sylogistice in eadē epistola obij ciunt ꝛ si corpus ꝛ sanguis xp̄i non sunt ꝛ alia q̄ p̄dixim⁹:siue virtutis effectū nō habeant.qd hoc agenti/ bus obsunt qō si habent cur spernū tur:si ab indignis presumunt. Ad hec inquā ita rñdemus,ppīas qui dez habēt virtutes ꝛ dignitates:vt p̄fatus augustinꝰ ait sup io.contra donatistas:ſz agentibꝰ vel suscipiē tibus hec eadē sacramenta contra p̄fatorū pontificum instituta nisi forte sola morte interueniente vt po te ne sine baptismate vel cōione qli bet humanis rebꝰ excedat eis iquā agentibꝰ vel suscipientibꝰ in tñ ob/ sunt vt vere idolatre sint cū talibꝰ ꝛ ordinationū ꝛ sacramentoꝝ con fectio ꝛ aliter quā pmissuz est scien/ ter susceptio vehementer a sanctis canonibꝰ p̄hibeant. ait.n.samuel ,pphēta:qñ peccatuz ariolandi est repugnare ꝛ quasi scelus idolatrie nolle acgescere. Hec de malis catholicis q intra ecclesiā sunt. Ce/ teruz scismaticoꝝ ꝛ hereticoꝝ sacra menta,qñ extra ecclesiā sunt iuxta sanctoꝝ patruz traditiōes.s.pelagij gregorij cypriani augustini ꝛ hiero. formā qdez sacramentoꝝ habent: nō aūt virtutis effectū hīe,p̄fitemur nisi cū ipsi vel eoꝝ sacramētis initia ti p manꝰ impositionē ad catholi caz redierint vnitatez. Scienduz ve ro ē qō canones apostoloꝝ quoꝝ auctoritate orientalis et ex pte ro/ mana vtit ecclesia:etiaz insignis cy prianꝰ martyr.lxxx.epi cū eodē ba/ ptisma hereticoꝝ lauacruz diaboli appellant.Stephanꝰ vero ꝛ cornelius martyres ꝛ pontifices romani ꝛ venerabilis augustinꝰ in libro de baptismo cundez cypzianuz ꝛ p̄fa/ tos epos ob hanc cām vehemēter redarguunt affirmantes baptisma siue abhereticō siue scismatico ec/ clesiastico more celebratuz ratū ē baptisma:ꝛ merito:qz alia i baptis/ mo ꝛ alia in reliquis sacramētis cō sideratio est:qppe cū ꝛ ordine p̄ior est ꝛ necessarior sit fides:subito.n. morituro p̄ꝰ i baptismate quā dñi ci corporis cōione vl alijs sacramē tis ꝓsulit:ꝛ duz forte catholicꝰ nō in uenit:sanctiꝰ est ab heretico baptis/ mi sacrm sumere quaz i eternū peri re.et hanc sniaz p̄scriptoꝝ pōtificū cornelij stephani ꝛ augustini secuti sunt syriꝰ innocentiꝰ leo anastasiꝰ ꝛ magnꝰ greg.ꝛ oīs catholica eccle sia tz. Prohibent ergo de manibus taliuz sacerdotuz sacrā suscipi: nō qn sint vera quantuz ad formaz ꝛ ad effectuz:ſz qz dum hmōi sacer/ dotes se a populo ꝓtēptos viderint rubore verecundie facilꝰ ad pniaz ꝓuocant. Itez ex.vj.synodo.

Qui vroꝛez ducere volunt ante or dines subdiaconatus hoc faciant.

Si qs eoꝝ q ad cleꝝ accedunt voluerit nuptiali iure mulieri copulari hoc añ ordinatōez subdia conatꝰ faciat. Itē ex ꝓci.cart.iiij.

Lectores aut vroꝛes ducāt:aut cō tinentiaz profiteantur.

Lectores cuz ad annos puber/ tatis venīnt coganť aut vro/ res ducere aut ꝓtinentiaz p̄fiteri.

Itez greg.bōifa.epo rbegitano.

Subdiacones cōtinentiaz obserua re oportet.

Subdiaconibꝰ tuis hoc qō de singulis statuimꝰ decernimus obseruari:nec illaz diffinitionez no straz cuiusquaz ꝓtumacia finaz aut temeritate corrumpi.

Itez vrbanus secundus in syno do apud melphiam.

Beneficio et officio careāt:q post diaconatuz vroꝛibꝰ vacant.

Os qui post diaconatuz vro

p Formā,i.virtutē habent.qz vera ꝛ integra sunt,j.q.j.q; quidam.ꝛ de cōse. distin.iiij.ostenditur.

q Initiati.i.ꝓsecrati.ſi.de cōse.di.ij.qz corpus.xij.q.ij.aurū.xxviij.q.j.caue. xxvij.q.ij.cū initiatur. r Per manus.j.q.j.bi qui.

r Per manꝰ.sed qd dices de penitētia,nūqd est ab istis precisis accipienda. Rñ.i casu necessitatis eis bñ possumꝰ cōfiteri.nā ꝛ cuili/ bet de pe.di.j.quē penitet.ſz lz eis cōfiteamur.tamē non debemꝰ recipere ab illis pe/ nitentiā.qz nec in eo casu im ponenda ē pnīa ſz innotescē da.xxvj.q.vij.ab infirmis vel dic q; nō debemꝰ eis ꝓfiteri. xxiij.q.j.§.fi.de pe.di.vj.c. qvult ꝛ ill nd.ne īducāt nos in desperationez sicut iudei iudā cū ei penitenti dixerint tu videris.de pe.di.ij.is pōt

s Apostoloꝝ,i.q sub n o/ mine apostoloꝝ facti sunt,ſz sunt apocryphi.xv.dis.san/ cta romana.

t Nouuz simpler est hec relatio.

u Ex parte.xxj.di.aliter

r Diaboli,si quo ad effe/ ctuz dixissent in detestatiōez criminis hereseos bñ dixis/ sent.sed hoc dixerūt qz non credebāt esse sacramentoꝝ veritatē apud hereticos,ꝛ iō reprehensi fuerūt ab augu stino.b.

y Appellant.j.de cō.dis. iiij quomodo.

z In baptismo.videtur q; nec baptismus in necessita/ te ab heretico sit accip:ēdus. nā cordis ꝓtritio sufficit vt d cō.di.iiij.baptismi vicē sic nec corpꝰ xp̄i.xxiij.q.j.c.pe.ꝛ vlt. qz q credit māducat.de cōse. di.ij.vt qd paras.rñ. hec est ratio qz baptismꝰ necessarior est,nā in eo delent oīa pecca ta q; etiam ignis purgatorij pena nō sentiet.de cōse.dist. iiij.siue nō autē ita ē i cordis cōtritione vel pnīa.naz pe a nō pōt purgatoriuz euitari. qō excedit omnē penā quaz hic qs possit sustinere sm q; hec colligunt de pnīa.distī. vlti.c.vlti.

a Necessarior.imo est ia/ nua omniū sacramentoꝝ.j. q.j.si quis cōfugit.de cō.di. iiij.bi vero.ex de.de.nō ba/ pti.veniens.

b Si qs eoꝝ.istud.c.evi denter ē ꝓtra illos qui dicūt q; greci p̄sbyteri cōtrahere in sacris ordinibꝰ.cū hoc.c.sit sexte synodi.ꝛ sexta synodus p̄fixit eis regulam viuendi.vt.xxj.di.nicena.ꝑz q; apud eos in sacris ordinibꝰ nō cōtrahit matri monīū nec etiā tempore apostolorum licitū fuit cōtrahere in subdiaconatu.vt lxxxiij.di.cū in preterito.

c Lectores pubertatis.plene que ē.xviij.an.in secularibꝰ dericis,ſz in mo/ nachis.xv.xx.q.j.illud.xxviij.di.de his.hec.n.dicit plena pubertas.isti. de adop.§.minorē.sed q̄tū ad matrimoniū cōtrahendū dicit plena pubertas. xiij.anni in viro vel.xij.anni in muliere vt ex de despon.impu.puberes.

d Subdiaconibꝰ cōtumacia.qz nō est fauore alicuius psone omittendū.qō statutis generalibꝰ cōtinet.lxj.di.miramur.

e Os q.qō hic dicit intelligo quādo quasi matrimonialiter ducunt vxo res.ꝛ in eo casu filij redigunt in seruitutē ecclesie.vt.xv.q.vlti.cū multe. primo tñ ipse epus redigit in seruitutē eas si pōt.vt.lxxj.di.qdā clerici.ſz si ipse nō sufficit,tunc itur ad brachium seculare.vt hic dicit. Sed obijcit.nōne p̄ncepꝰ bz iurisdictionē sup istā cū sit laica,quare ergo eis indulgetur istud cū ipsi eas p se possint punire:si legitima eēt vxor ista tūc planū eēt.qz legitima vxor sortit forū.ex psona viri.vt.ff.de iurisdi.om.iu.cū quedā.ſz illa q̄ nō est legitima nō. vt.ff.ad munic.de iure.§.vlti.ad hoc pōt dici q; cū sit de familia sacerdotis est de foro ecclesie,sicut ꝛ alij q sunt de familia eiꝰ.vt.lxxxix.dis.indicatū.ꝛ.xij.q.ij.

ecclesiarum suos, vel ideo censet de foro ecclesie. qz deliquit in psona ecclesie. qz ratione delicti fit quis de foro alterius. vt. vj. q. iij. placuit.

a ¶ Consenserint. hodie deponit. vt ex de. vi. z ho. cle. vt clericorum mores. z. lxxxiij. di. si qs eps. z extra de simo. nemo. sed illud verū quando precevel pcio cōsensit vt ibi dicit in illa cōstitutione vt clericoz. si aūt eps negligens esset suspendat. p. ij. mēses. vt. j. q. j. quicquid.

b Erubescant secretoz. ex hoc pz qp eccla nō iudicat de occultis, sic, xxxij. q. v. xpiana. ij. q. v. psuluisti. z. vj. q. j. nō oia z ē argu. pro opinione illoz qui dicūt qp occultū delictū non irrogat irregularitatē io. qō ē expressuz bodie ex de tē. or. c. vl. b.

c Nemo virgo. qd si credit se cōtrahere cū virgine z ē corrupta. dico eū. p. mouendū cū sit maritus corrupte. vt li. dist. q'in aliquo. qz ibi nec error nec violētia excusat. vt. xxxij. q. v. ille autez sicut nec casus excusat vt. xv. q. j. c. vlti. qd si primo corupi virginē z postea eā despō sauit. arg. qp promoueri non possuz si volo eaz ducere. vt xxx. q. v. qualis. z. j. di. pri. maritū. hoc notaui in qstionibus. b.

d Placuit etiā abstinere i. nō cōtrahere.

e ¶ Sed vniuscuiusqz. no. cōsuetudinē. seruāda in matrimonio vt hic. z. j. e. qm̄ et ex de spon. duoz ma. z ex hoc videt qp eps i sua dioces posit statuere ne acolyti cōtrahant. sed credo hāc cōsuetudinē referendā ad bñficia. vt si consuetudo sit qp acholyti vrozati habeant bñficia ipsa seruet. sed hodie corrigitur p decre. ex de cle. cōiu. io. et. c. cū decorem.

f Seriatiz habitū. bñ dic habitū z votū qz solus habitus nō solemnizat votū vt extra de reg. porrectuz.

g ¶ Post mortē. de ista vroze. pmoti dic qp eoipso qp dat licētiā intelligit vouere. similiter etiā ea cuius marit⁹ suscepit habituz religionis. vñ neutra dz cōtrahere: si tamē cōtraxerit tenet ꝝm quosdaz nā votū nō fuit solemnizatū distingue tū vtruz hui⁹ vroz sciat iūs vel dicat sibi. qz tūc vouere itelligit. nō tū solēnizatur votum. si vero ignorat nec ei dicit nō intelligit vouere in vroze tamē pmoti sec⁹ posset dici nō. ppter votū sed ppter cōstitutionē ecclesie. s. vt nō sit matrimoniū si ptrahat. vt videt expressuz. s. xxxviij. dist. qz sunt. b. dicit qp in vtraqz vroze pmoti z ingressi votū de presenti dirimit licet nō solēnizet actū. Jo. fa. dic aliud ē i vroze ingressi aliud in vroze pmoti. qz illa post mortē cōtrahit. z vroz pmoti nō. q̄ est ratio diuersitatis. qz dignioz est clericatus qp monachatus nā etiā bigamus pōt esse monachus. xxj. q. j. legi. z mirum ē qp tātus vir hoc dixerit cū manifeste ob-

tribus vacare voluerint: ab omni sacro ordie remouem⁹ officioqz atqz bñficio ecclie carere decernim⁹ qō si ab epo ꝛmoniti nō se correxerint principib⁹ indulgem⁹ licētiā vt eoruz feminas mancipent fruituri. Si vero epi cōsenserunt eoz prauitatibus: ipsi⁹ officij interdictione multent. Itez grandensi patriarche dominico.

Excludendi sunt a sanctoruz gradnuz dignitate subdiaconi z deinceps si cōtinentes esse nolunt.

Erubescant impij z aperte intelligant iudicio sancti spirit⁹ eos q modo in sacris trib⁹ gradib⁹ s. presbyteratu diaconatu subdiaconatu positi mulierculas nō abiecerint z caste non vixerint: excludendos ab eorūdē graduz dignitate: de manifestis qdez loquimur: secretoruⁿ autez z cognitoz deꝰ z iudex ē.

Itē meldensi synodo psidēs ait.

Ad sacros ordines nō accedat nisi virgo aut probate castitatis.

Nemo ad sacrū ordinē pmittatur accedere nisi aut virgo⁹ aut pbate castitatis: z q vsqz ad subdiaconatū vnicā z virginē vroxez habuerit. Itē in cōci. cartha.

In tribus gradibus cōstituti etiam ab vroxibus abstineant.

Placuit epos presbyteros z diaconos subdiaconos secundū priora ꝛstituta etiam abstinere⁹ ab vroxib⁹: qō nisi fecerint ab ecclesiastico remoueant⁹ officio: ceteros vero clericos ad hoc nō cogi: sz secundum vniuscuiusqz⁹ ecclesie ꝛsuetudinez obseruari debere.

Itē leo ꝛtra epl'az nicete abbatis

In minoribus ordinib⁹ constituti vroxē ducant: nisi voto aut religioso habitu prohibeantur.

Seriatim z aperte, psequamur qō sancta ro. ecc. gradib⁹ clericoruz ait: clericos hostiarios lectores exorcistas acholytos si extra votuz z habitū monachi inueniant⁹: et cōtinentiā pfiteri nolnerint vroxez ducere virginē cū bñdictione sacerdotali pmittunt⁹: nō aūt viduaz aut repudiatā: qz pp hoc deinceps nec ad subdiaconatū puehi poterūt: qz nec laic⁹ nisi virginē sortit⁹ vroxez: aut bigam⁹ ad clericatū pōt ascēdere: vel si qs ex pfatis ordinib⁹ desideret ad subdiaconatū ascēdere nō pōt sine ꝛsensu vroxis sue: vt fiat de carnali deinceps spirituale ꝛiunginz nemine cogente eos. Neqz pmittitur postea vroxe iungi eidez marito suo carnaliter nec cuiquaz nubere in vita aut post mortez illius.

Itez ex cōci. chalcedon.

Ne liceat clericis alteri⁹ secte vroxem accipere.

Quoniā in qbusdā pouincijs cōcessiuz est lectoruⁿ z psalmistis vroxes ducere⁹ ꝛstituit sancta synodus cuiquā ex his nō licere accipere secte⁹ alterius vroxem.

Itē niceni cōcilio capitulo. iij.

Nō habitent cuz clericis mulieres nisi que naturali federe omnē suspitionez excludunt.

Interdixit p oia sancta synodus nō epo nō pbytero nō diacono nō subdiacono nō alicui omnino q in clero ē: licere subintroductaz hāc mulierē nisi forte aut mꝛez aut sororem⁹ aut amitā aut etiā eas idoneas⁹ psonas que fugiant suspitiones⁹. Itez biero. Palea.

Hospitiolū tuum. aut raro aut nunquā mulierū pedes terāt: qz nō pōt toto corde cū deo habitare: q feminaz accessib⁹ copulat: femina cōscientiā secū pariter habitātis exurit. nunqnā de mulieruz formis disputes: femine nomen tuū ne sciant: feminā quā beneviderīs cōuersantez: mente dilige nō corporali frequentia. Si bonū est mulierez nō tangere: malū est⁹ ergo tangere.

Itez greg. in dialogo. li. iiij.

Presbyter vroxez suaz quasi sororez diligat: z quasi hostem fugiat.

Presbyter qdaz sibi cōmissaz regebat ecclesiaz cuz magno timore dñi: q extpe accepti ordinis presbyterā suā vt sororem diligens sed q̄si hostez cauens ad se ppi⁹ accedere nō sinebat: eāqz sibi appropinquare nulla occasione pmittebat: ab ea sibi cōmunionez fundit⁹ familiaritatis abscidit.

Presbyteraz vero quaz debeamus accipere: laodicense cōcilium ostendit dicens.

Vidue vel senores presbytere appellentur.

Mulieres q̄ apud grecos pbytere appellant: apud nos aūt vidue aut seniores vniuire z matricurie⁹ appellant⁹ in ecclesia tanquā ordinatas ꝛstitui nō debere.

Di. xxxiij.

Lee⁹ qō in sacris ordinibus cōstituti vroxes hīe nō possunt vel si bigami aliq fuerint inuenti: ad sacros ordines ascendere nō valent. Sed q̄rit si qs preter vroxez cōcubinam habuerit: vtruz in sacerdotez pmoueri valeat: tales a sacris ordinib⁹ auctoritate canonū apostoloz pbibētur: in qbus sic statutū legitur.

Secūdis nuptiis post baptisma copulatus: aut cōcubinaz habens ad sacrū ordinez cōscendere nō valeat

Si qs post acceptuz⁹ sacrū baptisma: secūdis fuerit nuptijs copulatus: aut ꝛcubinaz⁹ habuerit

niet. xxvij. q. ij. agathosa. z. c. si qs cōiugatus. z. xxiij. q. v. q vroxē. possit autē dici qp votū vroxis solemnizatur ex voto viri. pmoti. z ita vir vroxi.

b Quoniā in quibusdā ducere. i. retinere.

i ¶ Secte. j. xxviij. q. j. caue. z. c. nō oportet.

k Interdixit. aut sororē. in quib⁹ nil seui criminis existimari fedus naturale pmittit. vt ex de coba. cle. c. pe.

l ¶ Idoneas z vroxes seruoz suoruz. vt lxxxj. di. volum⁹ z. c. cū omnibus.

m Suspitiones. qa suspectas mulieres habebant. vt ex de coba. cle. c. j. et. ij.

n Hospitiolū tuuz malū ē q i no. arg. a cōtrarijs. si vnū ē bonū: reliquū est malū. fallit in pdigalitate z anaritia. itē duo cōtraria qñqz inueniunt bona vt nubere z nō nubē. quotidie cōicare z nō cōicare. xxviij. q. j. sic. n. z de cōse. dis. ij. quotidie. z arg. C. de pcu. exigendi. ibi iustus ē tamen.

o Mulieres z matricurie. i. habentes curaz de reb⁹ ecclesie.

p e Lee. sed queritur Hic intitulatur. xxxiij. dis. in qua magister oñdit qp bigami corpore vitiati vsurarij publice penitētes lusores i scena ludentes furiosi arreptici accipientes meretrices in vroxes habentes ꝛcubinas nō possunt promoueri. qñqz tū dispensat in concubinarijs. j. c. c. vlti. z no. qp in pmis duob⁹. c. magister accipit cōcubinā. pvroxe quā qs duxit sine solēnitate. vt. j. xxxiij. di. §. cōcubinā. sz b. itelligit de vera cōcubina quā si qs habuit post baptismuz pmoueri non dz. vt xxv. di. c. vlti.

q Si qs post acceptū maxime idē. n. ē si ante baptisma habuit vnam et post aliaz vroxem vel cōcubinā. vel determinat verbum. j. positum.

r ¶ Aut cōcubinam. post pmā vroxē. talis tamē ex dispensatione quandoqz pmouetur. j. c. habuisse. z. xxxiiij. distincti. fra ternitatis.

a Aritū cōcubinā.arg.q̄ si qs habuit virginē cōcubinā lz postea sumat eā in vroz.q̄ nō potest ꝓmoueri.vt.xxxiiij.di.curandū ⁊.c.precipimus.⁊.xxx.q.v.qualis.

b Vel meretricē.xxxij.q.j.c.nō ē culpandus.ar.ꝓtra.So.illud i figura.⁊ ita ex vno eodēq3 facto punit qs ⁊ merek.vt.ff.qui.vt indig.l.j.

c Vel iniusto.i.ex indignatiōe vel ex nimia cōmotione secus ꝛ ꝓpter necessitatem faceret vt.lv.dis.si qs a medicis.

d Illos.talis etiaz deponit.xlvij.di.de petro.⁊.c.quoniam.

e Penitētia.vt.lj.di.q j aliquo.⁊.l.dis. de his.

f In furiā.tñ ꝓmotus non deponit.vt vij.q.j.quānis.

g Ommuniter. de his q ita verant distinguēdū est nā si frequēter cadūt nō debent ministrare.vt.vij.q.ij.c.j.si vero raro ⁊ emittunt voces cōfusas.similiter nō debēt ministrare. vt.j.vij.qōe.ij.c.ij.si aūt raro nec emittūt voces ꝓfusas pñt.sz hīe debēt coadiutores.vt.vij.q.j.illud. ꝓmoueri aūt nō pñt tales erquo passi sūt semel.vt.s.c.maritū ⁊ hec ē opinio.b.nec in hoc hz ꝓtradictiones. In demoniacis similit nulla ē ꝓtradictio iter.b.⁊ alios quo ad ꝓmotionē.q̄ dēs dicūt q̄ nullus talis debēt ꝓmoueri.vt.c. maritū.⁊.c.clerici. In ꝓmotis autē distinguit inter.b.⁊ alios. nā dicūt alij q̄ fīē nō dz ꝓmoueri q semel est arrept⁹ a demone ita nec offīū pōt exercere etiā si iā ꝓmot⁹. fit.⁊ q hoc dicūt illaz lfaz.q tñ alit itelligūt q̄.b.nā dicūt q̄ hoc relatiuū q refert ad ꝓxime positū.s.epileti cos ⁊ ē sensus lfe.epilentici nō debēt se ingerere diuinis sacramētis exceptis illis q sine passionib⁹.i.qui sine vocis ꝓfusione emissione ⁊ spume iactatione.q tñ ⁊ ipsi.i.isti q hoc nō faciūt sz tñ cadūt.debēt eē tādiu suspēsi donec appareat eos p annū liberatos.i.nō occupatos in cursu demoniū.i. appareat.q̄ illa passio nō est demoniaca sz epilētica.b. vero dicit i demoniacis promotis q̄ si p annum steterunt ⁊ nō fuerūt passi supradicta.pñt exercere diuina officia.vñ dic̄ q̄ illud relatiuū qui refert pro

nō potest fieri eps nec sacerdos nec diacon⁹ aut prius ex numero eorū q in ministerio sacro deseruunt.

Deseruientes sacro ministerio: intelligunt subdiaconi q calicē diacono offerūt ⁊ acholyti q cū cereis diaconos p̄cedunt. Ad ceroferarij dicunt q etiaz vinuz ⁊ aquā preparando calici subministrant. Cōcubina intelligenda est preter vroꝛez vt iste sit sensus capituli. Si qs post acceptuz sacrum baptisma secūdis fuerit nuptijs copulat⁹ aut ꝓcubinā habuerit distinguendū est antequā vroꝛē duxerit siue post mortē vroris. Unde beatus grego. ait.

Duaruz matronarū maritus post baptismū clericus nō ordinetur.

Aritū duarū matronaꝛ post baptismū clericū nō ordinanduz censem⁹: nec eaz qdē q vnā cōcubinā * vel meretricē in matrimoniuz assumpserit: nec illū q semetipsuz abscindens qōlibet mēbrū indignatione aliq̄ vel iusto vel iniusto timore superatus truncauerit: neqz illos q vsuras accepisse ꝓuincunt: aut in scena lusisse noscunt: nec eū q publica pnia mortalia crimina defleuit: neqz illū q in furiā aliquādo versus insaniuit vel afflictione diabolica veratus est: neqz eū q p emptionez ad imitationē simonis magi pecuniaz obtulerit.

Item pius papa.

Arreptici vel epilentici sacris altaribus nō ministrent.

Ommuniter diffinim⁹ vt nullus de his q aut in terra arrepti a demonibus elidunt aut quolibet mō veratiōis incursib⁹ efferunt: vl sacris audeant ministrare altarib⁹ vel indiscusse se ingerant sacramentis diuinis: exceptis illis q corpoꝛ incōmoditati dediti sine hmōi passionib⁹ i terra ꝓbant elisi q tñ ⁊ ipsi tādiu erunt ab officij sui ordine ⁊ loco suspēsi quousqz vni⁹ āni spacio p discretionez epi iuenant ab icursu demonuz liberati. Itē nic.pa.

De eodem.

Lerici q in adolescentia a demonibus cognoscunt obsessi: ad superioꝛem sacri regiminis gradum ascendere nō possunt.

Item gelasius papa.

De eodem.

Sqz adeo sane cōperim⁹ illicita queqz ꝓrumpere: vt a demonibus similibusqz passionib⁹ irretitis ministeria sacrosancta tractare tribuat: quibus si in hoc ope * positis aliqd ꝓprie necessitatis⁹ occurrat: qs de sua fidelium qz salute cōfidit: vbi ministros ipsos curatiōis humane tāta pspexerit calamitate versari: atqz iō necessario remouēdi sunt ne quibuslibet⁹ ꝓ quib⁹ xp̄s mortu⁹ est scandaluz generet infirmis: postremo si corpoꝛe sanctatū⁹ fortassis aut debilez nequaquā sancta ꝓtingere lex diuina ꝑmisit: quāto⁹ magis doni celestis dispensatores esse nō cōuenit qō est deteri⁹ mēte percussos.

Item innoc.papa felici epō.c.iiij.

Qui tempoꝛe baptismi vroꝛes habent: si postea religiose vixerint clerici fieri nō phibentur.

Laici q habentes vroꝛes baptizati sunt: ac si se instituer unt⁹ vt in nullo eoꝛ opinio vacillet aut clerici s iuncti sunt aut monasterijs ex quo baptizati sunt adheserunt si nō ꝓcubinaz si nō pellicez⁹ nouerint: si in bonis operib⁹ vigilauerint: non ꝓhibentur hmōi ad clericat⁹ sortē assumi. Cetez aū susceptū sacruz ordinez quosdaz legim⁹ ꝓcubinaz habuisse: quos tū sacri canones nō reijciunt: si post sacrū ordinē ab eis⁹ cōmixtione sese imaculatos custodiūt. Aū greg.andree tarēti.epō

De quodā epō qui ante sui epicopatus apicez cōcubinaz habuit.

Habuisse te ꝓcubinā manifesta veritate comperim⁹ ⁊ te illiuz criminis participationem hīe de q etiā ꝓtraria est quibusdā innata suspicio. Sed qz in reb⁹ ambiguis⁹ absolutū non dz esse iudiciuz: hoc tue ꝓscientie cōmittenduz⁹ eligim⁹ q̄ de re si in sacro ordine ꝓstitutus ei⁹ te recolis pmixtione maculatū: sacerdotij honoꝛe depositō⁹ administrāduz nullo modo p̄sumas⁹ accedere: sciturus in anime tue periculo te ministrare: ⁊ deo nō te sine dubio reddere rationem: si huius sceleris ꝓscius in eo quo es ordine celans veritatez permanere volueris.

Di. xxxiij.

d Omesticaz⁹ quoqz pso narum imoderataz familiaritatez epm vitare oz. Unde nicolaus papa ad aluinuz archiepiscopuz.

Etiā ꝓsanguinearuz imoderatā familiaritatez epm vitare oportet.

Quōdā relatione fideliū nostris auribus intimatū est: qd lanfredus eps qui ⁊ iuuenis dicitur venationi sit deditus: qō viciū plurimos etiaz de clericali catbalogo genere dūtaxat germanos⁹ ⁊ gallos irreuerentes implicat. Vez iste si ita est vt audiuim⁹ merito iuuenis dr qui in iuuenilib⁹ desideriis occupatus nulla grauitate ꝓstringitur: naz vt beatus dicit hieronymus venatoreꝛ nūquā legimus sanctū. nihilominus autē de hoc epō relatum est apostolatui nostro qō cuz quadam filia sua immoderataz tenear

k Passionibus.i.sine spuma ⁊c.

l Qui tamen.s.demoniaci ꝑm.b.

m Spacio.v.j.q.ij.c.vlti.cōtra.sed ibi fuit dubiū.hic certum.

n Qsz adeo.opere.i.in diuino obsequio.

o Necessitatis.i.infirmitatis

p Ne qbuslibet.ꝓmaꝛō.

q Sanciatū.i.debilitatuz vt.xlix.di.c.j.

r Diuina.i.mosaica.

s Quāto.q.d.ex quo vitiati corpoꝛe remouent⁹.multo magis vitiati mēte.argu. xxxviij.di.sedulo.

t Laici.instituerunt.i.informauerunt.

u Si nō pellicē.pellicēvocat quaz quis ad tēpus habet cā saturande libidinis.

x Abuisse.i ambiguis s.xiiij.di.sicut cōtra. sed dic q̄ tripler ē ambiguitas.ambiguitas iuris.ābiguitas facti.ambiguitas psone. vbi ambiguitas iuris est.ibi de similib⁹ ad similia ꝓcedit.vt.xx.di.de libellis. ⁊ de tali ambiguitate loquitur illud.c.xiiij.dis.sicut.sed vbi factū ambiguū ē.tūc nū quaz ferenda ē sn̄ia i alicui⁹ preiudiciū.vt.j.q.iij.graue. hoc iō dico.q si nulli fit preiudiciū.vt i baptismo cōsecratione vel ordinatiōe.bñ ferē in dubio certa sn̄ia.s.vt baptizet vel ecclesia ꝓsecret vel denuo ordinet.vt de cō.dis. iiij.puulos.⁊ di.j.solemnitates.⁊.lx viij.dis.presbyteri.tñ qñqz dubitat de facto ⁊ ferē sn̄ia in preiudiciū alteri⁹. vt ex de spon.inuenis.sz illud est pp periculū aīe.vbi aūt est ambiguitas psone sz factū ē certuz bene fertur certa sententia.vt.v.q.j.quidaz.

y Cōmittenduz.sz ōre nō indicit ei hec purgatio.q̄ ex illis fuit infamia.⁊ sic qñqz aliqs ꝓprie cōscientie cōmittit.vt.s.dis.iiij.deniqz.⁊.xv. q.viij.c.j.⁊.xxxiij.q.iiij. vir cū propria.

z Depositō.i.suspensō ad tēpus quousqz satisfaciat.sic ponit.xxj.q.ij.quoniam.

a Presumas.ar.q̄ occultuz delictū reddit hominē irregularē.arg.cōtra.di.ꝓrū. eru bescāt.dicit ibi hoc forte in eo casu quando nō penituit super crimine.

b Omesticaruz.in hac.xxxiiij.dist. d ostendit q̄ dericis etiaz domesticis psonis nō exhibebūt nimiaz familiaritatē.secūdo q̄ derici nō intererūt venationibus aut aucupationibus tertio q̄ bigami qñqz ꝓmouentur ad subdiaconatuz.vt j.e.lector.

c Quōdā.germanos. i.teutonicos q sunt veruz germē vel vere nobiles. arg.ex de elec. venerabilez ⁊ de prēben. venerabilis.

d Venatoreꝛ existentez ve-

natorem. ne obiciat de ecclesiastico. lxxxvi. di. esau.

a Fama. non q̃ aliqd ibi seui criminis existimaretur propter fedus naturale. sed q̃ cotidianis oib⁹ eaz numis oscula batur ⁊ ponebat manus in gremiũ eius. ⁊ ideo non fuit ei indicta purgatio. sic extra de pur. ca. cuz in iuuentute.

b Episcopis. arg. q̃ solus metropolitanus nõ põt audire causam epi etiã ciuilẽ ⁊ xj. q. j. si clericus ⁊. vj. q. iiij. si inter.

c Bestiarũ. j. lxxxvj. dist. qui venatoribus.

d Excõicatus. vt nõ inter fiat cũ eis negocijs cõibus.

e Cõcubina. hoc respicit id qõd dixi. s. pri. dis. c. j.

f Placiscitur. i. amplectit.

g Lex canonica. vt. j. c. pr. vel etiã lex ciuilis. q̃ cõcubinatus a lege nomẽ accepit. vt. ff. de concubi. in concubinatu

h Sq. xx. q. v. aliter ꝓtra. sed ibi loquitur quãdo nõ cõstat de mutuo cõsensu.

i Cõiunctione. sm leges ita est q̃ si impares sunt persone cõtrahentiũ nõ presumitur matrimoniũ nisi dotalia instrumẽta intercedãt C. de nup. imperialis. §. immo. ⁊ illud. ff. de don. donationes. secus si pares. ff. de ritu. nup. in libere. sm canones semp presumitur adulterium nisi appareant legales solemnitates. vt. xxx. q. v. aliter.

k Christiano. cõcubinaz i. dest mulierẽ nõ solẽniter ductã. sed tamẽ mutuꝰ cõsensus intercedit q̃ alias cõcubinam nõ lz habere. vt xxxij. q. iiij. nemo.

l Fraternitatis. nõ patitur ecce casus vbi plus iuris habet luxuria q̃ castitas. q̃ castus repelleretur si cõtraxisset cũ secũda. sed fornicator nõ ad idẽ facit extra de bigamis q̃ circa. Itẽ per istud. c. quidã dicunt derogatuz esse illi. xxv. di. c. vlt. q̃ cũ istud sit equitas ⁊ illud rigor. merito equitas preponitur rigori. vt. xlv. di. lz. l. dist. ponderet. extra de fur. c. vl. C. de iudi. placuit.

familiaritatẽ: ⁊ ob id mala fama⁹ eius orta sit: ꝓ q̃ re a sanctitate tua ceteris q̃z coepis suis ammonitus atq̃z correct⁹ est: ſz nullatenꝰ emẽdatus q̃ res in hoc maxime displicet ⁊ magis ac magis deteriorẽ de se reddit opinionẽ in quo beatitudini tue et ceteroꝝ coepoꝝz sinoꝝ rõnib⁹ non obedit: ⁊ ꝓ inobedientiã in culpam ꝓtoplausti relabi oportet ergo fraternitatẽ tuã synodale cũ epis⁹ ⁊ suffraganeis tuis conuocare ꝑciliũ: et hunc salutarib⁹ eloquijs epm cõuenire atq̃z illi pastorali auctoritate ꝑcipere: q̃tenꝰ ab omniũ bestiaꝝ vel volucrũ venatione penit⁹ alienus existat atq̃z ab immoderata filie sue familiaritate semet oĩno coherceat q̃ si parere cõtempserit ⁊ taz. p venationis delectatione quã ꝓ immoderata filie sue ꝑuersatione vitãda vobis ãmonentib⁹ obedire distulerit: a vestro collegio excõicatus⁹ absedat quod si in hoc cõtumax adhuc apparuerit: a ministerio cessare debebit.

Palea.

Episcopũ pr̃sbyteꝝ aut diaconuz canes ad venãduz aut accipitres aut hmõi res hr̃e non lz: q̃ si q̃s taliũ ꝑsonaꝝ in hac voluptate sepi⁹ detentus fuerit: si eps trib⁹ mẽsibus a cõione suspendat diaconus vero ab omni officio ⁊ cõmunione suspendat. Itez. Palea.

Omnib⁹ seruis dñi venationes ⁊ siluaticas vagationes cũ canibus ⁊ vt accipitres aut falcones habeant interdicimus.

Cõcubina⁹ aũt hic intelligit q̃ cessantib⁹ legalib⁹ instrumẽtis vnita est ⁊ cõiugali affectu nanciscitur⁹ hanc cõingez facit affectus: concubinaz vero lex⁹ nominat.

De hac dicit in cõci. toletano.

Qui nõ habet vroꝝz: loco illi⁹ cõcubinaz debeat habere.

Si q̃⁹ nõ hz vroꝝ ⁊ ꝓ vroꝝe cõcubinã hz a cõmunione non repellatur: tamen vt vnius mulieris aut vroꝝis aut cõcubine sit cõiunctione⁹ cõtentus.

Itẽ isidor⁹ de distãtia no. ⁊ ve. te.

Christiano nõ dicã plurimas: ſz nec duas simul hr̃e licitũ est nisi vnã tantũ aut vroꝝez aut certe loco vroꝝis si ꝑiur deest ꝑcubinã⁹

Ex dictis augustini. Palea.

Hadite charissimi mẽbra xp̃i et matris catholice ecclesie filij. q̃õ dico cõpetẽtib⁹ audiant fideles q̃õ dico fidelib⁹ audiant cõpetẽtes q̃õ dico fidelib⁹ ⁊ cõpetentib⁹ ⁊ penitentibus: audiant ⁊ cathecumini: audiant oẽs ⁊ timeant ⁊ nemo cõtemnat: si sit mihi in cõsolatione vester auditus: ne vobis sit in testimoniuz doloꝝ melius. Cõpetentib⁹ dico fornicari vobis nõ lz: sufficiãt vobis vroꝝes: audiat de⁹ si vos surdi estis: audiant angeli si vos cõtemnitis: cõcubinas hr̃e nõ lz vobis ⁊ si nõ habetis vroꝝes: tamẽ nõ lz vobis hr̃e cõcubinas quas postea dimittatis ⁊ ducatis vroꝝes tãto magis dãnatio erit vobis si volueritis hr̃e vroꝝes ⁊ cõcubinas. Ceteruz si nõ talis cõcubina fuerit ⁊ etas illius de quo agit future incõtinẽtie ꝑstitutũ esse creditur: q̃ difficile cõtinentiã seruat q̃ se illicito cõcubitu maculare nõ metuit: vel ꝓhibetur ordinari q̃ pellicez vel meretricez cognouerit maritali affectu: vel q̃ corrupta florez virginitatis amiserit: vel q̃ meretricari nõ desinit lz i vroꝝez ducatur vtrũq̃z. n. impedimentũ cuilibet prestat: quo minus ad sacros ordines ꝓtingere valeat.

Unde hilari⁹ papa scribit dicẽs.

Qui virginez nõ duxit vroꝝem ad sacros ordines nõ accedat.

Grandũ ergo in primis est ne ad sacros ordines sicut gestis priorib⁹ añ scriptũ est: q̃s quaz q̃ in vroꝝez nõ duxit virginez⁹ aspiret.

Itez grego. vrbis romane ꝑsulilitano episcopo.

Bigam⁹ vel penitens: corpore viciatus: lr̃as ignorans: curie vel conditioni obnoxius clericus non fiat.

Precipimus ne vnquaz illicitas ordinatiões facias: nec bigamũ aut q̃ virginez nõ est sortitus vroꝝez aut ignorantez lr̃as⁹ vel q̃libet parte corporis viciatuz⁹: vel penitentie vel curie aut cuilibet cõditioni obnoxium ad sacros ordines ꝓmittas accedere: ſz si quos⁹ hmõi

m Professura. alibi dicitur q̃ dz vẽdi. vt. lxxxj. di. quidã. alibi dicitur q̃ redigit⁹ i seruitutẽ. vt. xxxij. di. eos. ſz dic q̃ diuersitas penaruz ep̃o dat opt⁹ionẽ vt ex̃ de offi. deleg. de causis. vel distiguas an sint publice ducte quasi vxores vel nõ. xv. q. vlti. cũ multe sed qualiter precipit isti intrare religionez cum bec res nõ sit precepti. vt. xxxij. q. j. integritas. dic q̃ ratione delicti cogitur intrare monasteriuz q̃ñq̃z aliquis ad agendã penitẽtiã vt. l. di. si ille. lxxxj. di. si quis clericꝰ. vel expone iubemus. i. cõsulimus.

n Sed iqs nullatenus hoc destricto iure loquitur vt illud. xxv. di. primuz.

o Quod ergo meretricari. hec ratio nõ valet. q̃ nũq̃ marit⁹ corrupte promouet.

p Grandũ. virginẽ. xxx. q. v. qualis.

q Recipim⁹. lit⁹teras. s. prosus. vt. xxxvj. di. illiteratos.

r Viciatum. enormiter.

s Sed si quos. iaz ordinatos supple aliter repeteret.

Si cuius vxor admitti ꝛ nõne hic videt nimius rigor q aliquis sine culpa sua puniatur. ꝓpter hoc intelligũt quidã qõ hic dicitur quãdo marit⁹ patronus est turpitudinis ꝛ leno. sed certe tunc repelleret ꝓpter priuũ delictũ. vt. xxxij. qõe. j. c. j. ꝛ. iij. dic ergo q ideo ꝓhibet q est maritus corrupte tñ si nõ cognouit eaz post adulteriuz ppetratũ bñ ꝓmouet. vt j. e. c. vlt. Sz pone q vir accuset vxoz de adulterio. nũqd pendente accusatione tenet ei reddere debitũ si talis ẽ q vult ꝓmoueri. dicũt qdã q nõ q si reddit fit ei ꝑiudiciuz. sicut nec cogit reddẽ debitũ ei quaz audiuit esse ancillam vt ex de cõiugio suo ruz. ꝓposuit. ſz tñ ibi alia rõ ẽ. q cũ sua nõ est mꝛionii. sed ꝟ est mꝛionii. vñ meli⁹ vt q sibi preiudicet cognoscẽdo eã q̃ q illi iniuriã faciat. ſ. denegando ei debitũ. ꝛ ſz hoc sequit q aliquis punit ex eo qõ tenet facere ex necessitate. ꝛ est ꝟtra id. xxiij. q. iij. nabuchodonosor vbi dr q nemo puniendus est ex eo q necesse hz facere. itẽ ex hoc sequeret q aliqs ꝑ vno facto mereret penã ꝛ premiũ qõ ẽ cõtra id. viij. q. j. sciẽdũ. item ex hoc sequit q aliqs ꝑ vno facto et mereret et demereret qõ est ꝟtra id. ff. de neg. ge. ſ. fiue. meret. n. dũ cognoscit vxorem. vt xxxiij. q. v. c. j. ꝛ q vna res hz ꝟtrarios effectus. qõ ẽ ꝟtra id. ff. de so. q hoiez §. vlti. io. posset tñ dici q si maritus reddat debitũ vxori corrupte nõ ꝓiudicet sibi qn possit ꝓmoueri. qz tunc potius dicit cognosci ab vxore q̃ cognoscere ipsaz. vt. xxxij. q. v. ita ne. sicut nec facit sibi ꝓiudiciũ qn possit eã accusare ꝺ adulterio. lz sit arg. cõtra. xxxij. q. j. si qs. ff. sol. ma. cuz mulier. ff. de adul. si vxor. §. vlti. qd iuris sit de hoc in q̃stionibus notaui. ꝛ ibi videas ꝛ. Posset tñ ꝓbabiliter dici q sibi ꝓiudicat quo ad legẽ ꝓmotionis que factũ solũ requirit nõ reperieris non audeas ꝓmouere.

Item in neocesariensi concilio.

Non fiat sacerdos: cuius vxorem euidẽter cõstat adulteriũ admisisse

Si cuius vxorem adulteriũ cõmisisse cuz esset laicus euidenter fuerit ꝓbatuz: hic ad ministeriũ ecclesiasticuz admitti nõ põt: qõ si in clericatu eo iam cõstituto adulterauit: dato repudio dimittere eaz debet. Si vero retinere eius cõsortium velit: nõ potest suscepto ministerio perfrui.

Itẽ ex concilio martini pape.

De eodem.

Si laici vxor in adulterio fuerit deprehensa: hic talis ad ministerium ecclesiasticuz nullo modo adducatur. Si autem post ordinationez alicuius clerici vxor adulterata fuerit dimittat eam. Si autem cuz ipsa voluerit permanere a ministerio existat alienus. ꝓremissis auctoritatibus bigami ꝛ qui virgines non sunt sortiti vxores a sacris ordinibus ꝓhibent. Sed queritur si quis ante baptisma viduaz duxerit vxorem an postea sit prohibendus a sacris ordinibus. De his ita scribit inno. papa victori rothomagensi episcopo.

Qui ante baptisma seu post baptisma viduaz duxerit vxorem nõ admittatur ad clerum.

Si quis⁹ viduam licet laicus⁹ duxerit vxorẽ seu ante baptismuz seu post baptismuz nõ admittatur ad cleruz: quia eodem vicio⁹ videtur excluſuz. In baptismate. n. crimina dimittuntur: non accepte vxoris consortiũ relaxatur quod si nõ putatur vxor esse computanda que ante baptismuz ducta est: ergo nec filij qui ante baptismum geniti sunt: ꝓ filijs habeantur. ꝓhibentur etiã bigami a quolibet ordine clericat⁹. Juxta illud ambro. ad vercellenses.

Qui secunda cõiugia sortitur clericus non fiat.

Cognoscamus non solum de episcopo ꝛ presbytero⁹ apostolum statuisse: sed etiaz patres in cõcilij niceni tractatu addidisse: clericum quẽquaz non debere esse qui secunda cõiugia sit sortitus. Similiter etiam viduaruz mariti vel ancillarum vel meretricuz si in vxores accipiunt clerici fieri nõ possunt

Unde in canonib⁹ apostoloũ legitur.

Spectaculis publicis mancipataz vel reiectã vel ancillã ducens vxorem diaconus nõ fiat.

Si quis viduaz ꝛ eiectaz acceperit aut meretricez aut ancillam⁹ vel aliquaz de his que publicis mancipãtur spectaculis nõ põt esse episcop⁹ aut presbyter aut diaconus aut ex numero eoruz qui ministerio sacro deseruiũt. Que aũt sit vidua q̃ eiecta vel meretrix hieronymus ad fabiolã de veste sacerdotali ostendit dicens.

Que sit vidua vel eiecta vel meretrix.

Vidua est⁹ cuius maritus mortuus est. eiecta ẽ que a marito viuente eijcitur: meretrix que multoruz⁹ libidini patet. Sed postea temporuz detectui cõdescendẽs papa martinus in minoribus ordinibus constituti eos permisit non regulam prefigendo dicens.

Inter lectores vel hostiarios deputetur subdiaconus secundã ducens vxorem.

Si subdiaconus⁹ secundaz vxorez duxerit: inter lectores⁹ vel hostiarios habeatur ita vt apostolum non legat. Necessitate tamen exigente bigamus vsqz ad subdiaconatuz põt promoueri. Unde martinus papa ait.

Viduaz ducens vxorem subdiaconus fieri nõ potest.

Lector si viduaz alterius vxorẽ acceperit in lectoratu permaneat aut si necessitas fuerit subdiaconus fiat⁹: nihil autem supra. simili ter si bigamus fuerit. Quibus autem propria cõingia prohibent: interdicitur etiam nuptialibus conuiuijs interesse. Unde in agathẽ. conci. legitur.

Nuptiarum cõuiuijs presbyteri interesse non debent.

Presbyteri⁹ diacones subdiacones vel deinceps quib⁹ducendi vxores licẽtia modo non est etiam aliaruz nuptiaruz euitent cõuiuia: nec his cenbus misceant⁹ vbi amatoria cãtantur ꝛ turpia aut obsceni motus corporuz choreis ꝛ saltationibus efferuntur: ne auditus ꝛ obtnitus sacris ministerijs deputati turpium spectaculoꝝ atqz verborum contagione polluantur.

Uidua vero est intelligenda: si post solemne fedus nuptiaruz morte interueniẽte a viro suo diuisa fuerit. Ceterum si antequaz cõueniant fatali necessitate ab alterutro diuisi fuerint. licet ex sponsalibus vxor sit appellata: non tamen post mortez sponsi. etiam si in propria domo sit ducta: ꝛ etiaz cum eo velata vidua appellata est: nec ex eius copula a sacris ordinibus aliquis prohibet.

Unde pelagius papa scribit.

Qui cum alio velatã non tamẽ illi nuptã vxorẽ duxerit: sacerdos fieri non prohibetur.

Valentino⁹ clerico⁹ cui mulier cum alio ante velata non tamen illi nupta sed virgo ꝑmanens post mortem eius cum quo velata fuerat sponsa coniugali est copula sociata quia iterum velamen accepit nullum in promouendo generetur obstaculuz quia nihil est quã tum ad hunc articulum pertinet: quod ei de canonicis obuiet cõstitutis.

quo ad legẽ mosaycã vt. xv. q. j. §. fi. nõ ob. q̃ inuit⁹ hoc fecit vel passus fuit. ar. xxvj. di. acutius. hoc totuz determinat dec. cꝛ vtlit. pẽ. c. ij. b.

b Si qs. hoc hñ habes in auc. de san. epis. §. clericos aũt nõ alit ordinari.

c Laicus. ideo dixit de laico. q⁹ min⁹ videret de co. vel ideo q⁹ fidericus hoc faceret nõ solũ nõ ꝓmouere ꝛ ſz omni priuilegio ecclesiastice dignitatis puaret. vt. lxxxiij. di. quisquis.

d Dicio. ſ. defectu si. lvj. di. q̃simplicit. ꝛ xxvj. di. acuti⁹.

e Cognoscamus de presbytero. supple ꝛ diacono vt. lxxxi. di. c. j.

f Addidisse. augustin⁹ tamen dicit q̃ fm interpretationẽ aplꝰ itellerit de quolibet ordine. vt. lxxxi. di. aplꝰ

g Si qs ancillã ſz quare hic ꝓhibet cũ tñ eoipso q̃ aliqs ducit ancillã suã in vxorẽ ipsa libera efficitur vt. C. de la. li. tol. auc. ad hoc ꝛ. C. de oper. li. liberte. simi literꝛz mꝛionũ cũ aliena ancilla. vt. xxix. q. ij. c. j. ꝛ. ij. rñdeo ꝓpter ꝓrogatiuã sacerdotij. vel ideo q⁹ nõ videt ibi esse plenuz matrimoniũ. vt xxxij. q. ij. sicut nõ ois. ꝛ ideo nõ videt ibi esse plenũ sacramentũ vel hoc ideo cõtingit q⁹ vilis persona presumit q̃ cõtrahit cũ ancilla.

h Vidua est meretrix. alibi dicit meretrix cui⁹ turpitudo publice venalis ẽ vt. xxxij. q. iiij. meretrices.

i Nec mu tor. q̃ admiserit plures quã. xxxij. milia hoiuz. vt. xlv. dist. disciplina vel q̃ admisit. xl. vt extra de clerico exco. latores.

k Si subdiaconus. colligc casuz ex eo qõ habet. ſ. xxxj. dis. §. similit i fi.

l Inter lectores. de iure cõmuni pdit primle. clericale. vt. lxxxiiij. dist. qsqs. ideo fit hoc ex dispensatione. q̃ remaneant in sacris minorib⁹ ordinibus.

m Lector fiat. sic ergo papa dispẽsat ꝟtra apluz vt b. ꝛ. lxxxij. di. pſbyter. Innocentius tñ dic nõ lz dispẽsare cũ bigamo. vt ex de big. nup. ꝛ idẽ q̃ b dicit martin⁹ l. di. si qs viduã. luci⁹ tñ dispẽsauit cũ panormitano archiepo q̃ fuit bigam⁹. Itez habes hic q̃ lz sit dispẽsatuz in vno ordine. nõ ideo itelligit dispensatũ in ceteris vt. xij. di. nos ꝓsuetudinẽ. ꝛ l. dist. qcũqz penitens. sic dispẽsatur in ꝑmo mꝛionio ꝛ nõ in secũdo. vt. xxxvj. q. ij. si autẽ.

n Presbyteri etiaz aliaruz ꝛ si clerici fuerint in aliquo cõuiuio ꝛ adueniãt ioculatores. surgãt ꝛ recedãt de mensa vt de ꝓse. di. v. nõ oportet.

o Valẽtino. hũc casuz habes ex de biga. debitũ

a Tibus. Hic agit de tertio. c. aplice regule. oportet ordinādū nō esse violentū. interserit etiā de pena illoꝝ q frequenter indulgent ebrietati ⁊ dicit q minores corporaliter puniunt maiores post admonitionez. xxx. diebus cōione priuant. vt. j. e. c. vlti.

b Quia venter. pinguis venter grossum generat sensum. xliij. di. §. si ergo.

c Piscopus. alee. clerici non debent ludere vel ludis interesse vt extra de vi. ⁊ ho. cle. clerici. nec participes erūt ludentib⁹ nec ispectores ludi. vt in auc. de san. epis. interdicim⁹. sed nūquid pōt repeti id qō in alea pdix. dicūt qdā q nō. ſz pauperibus ē erogāda pecunia illa. arg. xliij. q. v. nō sane. cū. nō. turpitudo vertit er pte vtriusq3 melioꝝ ē ꝺditio possidētis. melio⁹ credo q possit repeti. vt. ff. de aleatorib⁹. l. vl. in fi. etiāvsq3 ad. l. annos. vt dicit greca ꝓstitutio. C. de relig. ⁊ sump. fu. ⁊ de alea. ⁊ si q3 cristens in alea rē suā vē diderit nō tenet de euictione vt. ff. quaꝝ rez actio nō da. si. filio. §. j. lz autē h ꝓhibeat ludus. tñ ꝓ cōuiuio habendo pōt ludi. ff. e. l. vlti.

d Beseruiēs. i. valde seruiēs vt illa ꝓpositio augmētet. ff. depos. l. j. in pn. qñq3 puat vt ibi. Sepe pcor'morē. mortem quoq3 deprecor idez.

e Aut desinat. nō ergo ꝓ quolibet delicto statiz epi debent fulminare. vt vel ercōi cent vel deponāt. ad idē facē. xi. vij. di. eps. ⁊. lxxxij. dist. c. vl. Si quotiēs peccāt boues sua fulmina mittat Jupiter exiguo tpe nullus erit.

f Priuetur. aut verbere. k. vt. j. e. c. vlti.

g Abrordio. nec carnibus tñ lamech fuit vinator sed illud fuit ꝓpter pelles nō ꝓpter carnes.

b In signū. vt ꝓ eaz fideles discernerent ab alijs. vel fuit signū interioris circūcisionis. vel fuit signū futuri baptismi. q: tūc ꝓ circūcisionez tollebant peccata. sicut nunc per baptismuz vt. j. de cōse. di. iiij. q apud nos.

i Implere. s. dist. iiij. erit. ꝓtra dic q facile nō pōt ipleri. vel dic q tūc nullus potuit eaz implere quo ad hoc vt adipiscerent vitā eternaz. q: ꝓ circūcisionē nō apiebat ianua celi. lz ianua iferni eēt precluſa. sec⁹ hodie ꝓ baptismuz. ex de bap. maiores vel ideo istud dicit q: ꝓtrarietas fuit i lege. cū. n. ꝓceptuz fuit q sabbati die nō fieret aliqꝫ opus itē ꝓceptū fuit q. viij. die circūciderēt puer. potuit ꝓiungere q sabbatū eēt dies viij. ab ortu pueri. ſz tñ i hoc nō peccabant q: excusabant ꝓpter impossibilitatē iō aūt fuerūt eis data dura ꝓcepta q: er superbia eoꝝ dixerūt nō deest q impleat. ſz deest qui iubeat.

k Buricia. tñ peccatū erat vt ex de diuo: gaudemus.

l Et. o. q̄ est vltima littera grecorum.

m Ad. a. qō est ꝓma latinoꝝ ⁊ ē ar. q restituta re ad ꝓstinū statū. priora iura restituunt vt. xxvj. q. vj. si qs de corpe. ff. de se. ru. pdi. bi q ar. q nō fit iniuria rei si restituit ad ꝓstinū statū. ff. ō pac. si vn⁹. §. q i spē dotis

n Hec comedimus. i. suadem⁹ nō comedere. ꝓhiū est.

o Dedicatū est. i. in vsum assumptum.

Tibus⁹ ordinib⁹ bigami q ꝓhibeant ⁊ vtrū reputē tur bigami q ante baptismū habuerūt vnā ⁊ post baptismū habuerunt alterā ⁊ an liceat sortiri vxores i sacris ordinib⁹ ꝓstitutis multoꝝ auctoritatib⁹ breuiter monstratū est. Sequit autē in descriptione illa apostolica vt sit sobrius q ordinādus est nō vinolentus: qō ex auctoritate veteris testamenti introductū est. ministri. n. tēpli ꝓhibent vinuz ⁊ siceraz bibere ne ebrietate grauant corda eorū vt sensus eoꝝ vigeat semp ⁊ tenuis sit vel q: venter⁹ mero estuans facile despumat i libidines. Uñ noe ebrietate nudauit femora. Loth aūt quē sodoma non vicit: vina vicerunt.

Quod aūt vinolētus esse ꝓhibetur: nō semel sed frequenter vino repletus ꝺz intelligi. Hinc etiaz in canonibus apostoloꝝ legitur.

Diaconus presbyter et episcopus ebrietati ⁊ alee deseruientes: nisi desierint cōmunione pruentur.

Episcopus aut presbyter aut diacon⁹ alee⁹ atqz ebrietati deseruiens⁹ aut desinat⁹ aut certe damnetur. Subdiaconus aūt aut lector aut cantor similia faciens: aut desinat aut cōione ꝑuet⁹: similiꝫ ⁊ laic⁹.

Item biero.

Esus carniuz ⁊ vini potus post diluuiū concessus legitur: post christi aduentū inhibitus.

Abrordio⁹ cōditiōis humane nec carnibus vescebamur nec dabam⁹ repudiū: nec ꝓpucia nobis eripiebant⁹ in signū⁹ ⁊ hoc cursu vsqz ad diluuiuz ꝓuenim⁹: post diluuiū aūt cū datione legis date per moysen quā implere⁹ nullus potuit carnes ingeste sunt ad vescendū: et repudij cōcessa duritia⁹: ⁊ cultellus circūcisionis appositus: q̄si dei munus plus in nobis creauerit quā necesse est. Post quā aūt christus venit in fine tempoꝝ ⁊ o⁹ etiā reuolat ad. a. ⁹ extremitatē retraxit ad pncipiuz nec repudiū nobis dare permittitur. nec circūcidimur: nec comedimus⁹ carnes: dicente apostolo: bonuz est vinuz nō bibere ⁊ carnes nō comedere. vinū. n. cū carnibus post diluuiū dedicatū⁹ est.

Item ex epistolis eiusdem.

Alienū est a sapiente potationibus tebrietatibus vacare.

Luxuriosa res est vinuz ⁊ cōtumeliosa ebrietas. omnis q cuz bis miscet. nō erit sapiens. Idē.

Ignominiosum est sacerdoti affluere delicijs epulis atqz lasciuijs.

Ecclesie principes⁹ qui delicijs affluūt ⁊ inter epulas atqz lasciuias pudicitiaz ꝑuare se credunt ꝓpheticus⁹ sermo describit: qō eiiciendi sunt de spatiosis domib⁹ lautisqz⁹ cōuiuijs ⁊ multo labore epulis⁹ ꝙquisitis: ⁊ si vis scire quo eiciē di sunt ꝓpter malas cogitationes ⁊ opera sua: euangeliū lege in tenebras. s. exteriores⁹: vbi erit fletus et stridor dentiuz: an nō ꝓfusio ⁊ ignominia est iesum crucifixū pauperez ⁊ esurientē falsis predicare corporibus: ⁊ ieiuniorum doctrinaz rubētes buccas⁹ tumentiaqz ora proferre: si in apostoloꝝ loco sumus nō solū sermonez eoꝝ imitemur: sed etiam cōuersationez ⁊ abstinentiaz.

Idem. De eodem. Palea.

Venter mero estuans cito spumat in libidinez. vbi ebrietas ibi libido dominatur ⁊ furor.

Idem. De eodem. Palea:

Vinolentū sacerdotē ⁊ apostolus damnat ⁊ vetus lex prohibet: sacerdotes q ministrant in templo dei prohibent vinū ⁊ siceraz bibere: ne crapula ⁊ ebrietate aggrauentur corda eoꝝ. Sicera hebreo sermone omnis potio nuncupat: q̄ qs inebriari pōt. qcqd inebriat: statum mentis euertit. fuge similiter ⁊ vinuz in quo est luxuria. Nolite ait apostolus inebriari vino in quo est luxuria: q altari deseruit: vinuz ⁊ siceraz non bibat. Sponsa xpi vinuz fugiat vt venenū. vinuz ⁊ ebrietas incendiuz est. Item prosper.

De eodem.

Luxuriā facit ⁊ nutrit vini peceptio nimia nō natura. Item ambrosius in sermone de ieiunio q ita incipitur: diuinum ad patrez resultat oraculum.

In paradiso abstinentia: post paradisum edendi lasciuia incepit.

Sexto⁹ die bestie⁹ sunt create et cū bestijs orta est edendi ptās ⁊ vsus escarum. vbi cibus cepit⁹ ibi finis factus est mundi: ibi cepit sua incrementa nescire vbi ceperunt diuina opera circa euz feriari⁹ quo iudicio declaratuz est qō ꝓ cibos mūdus haberet minui per quos desijt⁹ augeri: ⁊ infra vt sciamus non esse nouelluz ieiuniuz⁹: primā illic legez ꝓstituit de ieiunio ⁊ infra. consqz nemo preuaricari nouerat cuz adhuc orta nō esset que prima est preuaricatio: indictū est ieiuniū abstinētie: lex a dño deo: preuaricatio⁹ legis a diabolo culpa ꝓ cibū: latebra⁹ post cibuz: cognitio infirmitatis in cibo firmitatis virtus in ieiunio: serpens suasit gule: dñs ieiunare decreuit: itaqz gula a paradiso regnātē expulit: abstinentia ad paradisum reuocauit errantē: ⁊ infra. In principio generis humani ignorabat⁹ ebrietas primus noe vineaz plātauit: dedit

p Ecclesie principes. i. platos. vt de ꝙse. di. j. corpa.

q Prophetic⁹. s. michee.

r Lautisqz. i. delicatis.

s Epulis. i. terrenis delicijs que nullo labore querunt⁹ ō cōse. di. v. ne tales.

t Exteriores. idest er toto extra lucem. ar. xl. di. quelibet.

u Buccas. plen⁹ venter facile de ieiunijs disputat. xij. q. ij. gloria epi. arg. q archidiaconus cū visitat parrochias nō est ex illis prestanda procuratio. vt. x. q. iij. illud. hoc verū est ante visitationē factaz ex decen. erigit. greg. x.

x Sexto. illud inducitur ad detestandaz ebrietatem siue gulaz. primo qa p cā deierauit humana cōditio. secūdo erē plo noe. tertio q: fuit⁹ ē inducta pp eaz quarto exēplo loth. deinde cōmendat sobrietatē exēplo abrahe qui cibū ministrauit angelis sine vino ⁊ exēplo iohā. bapti.

y Sexto die. i. die veneris. nam dñico die dñs cepit facere mundū. vt. lxxv. dis. q die. alij dicunt q oia simul creauit. vñ salomō q vinit i eternū oia simul creauit sed lz simul facta fuerint nō simul dici oia poterant ⁊ ideo scriptura vtitur tali dist. ex de sum. trī. c. j.

z Bestie. i. animalia in terra. nā. v. die fuerunt creata volatilia ⁊ pisces.

a Cepit. mundus.

b Feriari. i. cessare.

c Desijt. tunc fuit homo spoliatus gratuitis ⁊ vulnerat⁹ in naturalib⁹ de penitē. di. j. adam.

d Ieiuniū. i. abstinentia.

e Preuaricatio. ibi fuit.

f Latebra. q: abscōdit se adaz a facie dñi.

g Reuocauit. quia primi parentes saluati sunt. vt de pe. di. j. si primi ⁊ de cōsecra. di. j. hi duo.

a Jumētū.i.carnē suaz quā pascit quasi iumentū.vel dicitur corp⁹ iumentū quasi iuuamentuz.
b Nō esset.s.di.j. ius gentiū.cōtra sed ibi solui.
c Prelationis inuidia.q: chaim interfecit fratrē suū.
d Lesa pietas:
e Ebrietas.i.ebri⁹.
f Tētāt.i.inebriāt.
g Partus.i.effectus.istud vult dicere q⁹ vinū er se duos ꝑduxit effectus.primo ebrietatez,deinde incestum. ⁊ ebrietas fuit deterior effectus vini.vel aliē ex ebrietate processit fruitus. Itē ex ea ꝓcessit incestus q deterior est vel illud vult dicere q⁹ filia est deterior q⁹ mater q⁹ monabite ⁊ amonite que ab illis processerant fuerunt deteriores q⁹ matres.
h Peccati.i.viciū.
i Remissio.i.deus remittens peccata.
k Ante oīa.aut corporali.sz eps nō verberabit clericuz p laicū.vt eē de sen.er. vniuersitatis.nisi sit incorrigibilis.vt extra de sen.er.vt.fama
l Portet. Ab hoc
o cousqz ad rl.dist.oñ dit quā peritiaz debent habere clerici.i hac oñdit⁹ q⁹ habebunt peritiā lr̄aꝝ sacrarū in ꝓri.di.ostēdit q⁹ etiā habebunt peritiā secularīū sciētiaruz.⁊ inde sumpta occasione ostendit in xxxviij.dist.q⁹ ignorātia est periculosa clericis.in.xxxix.di. dicit q⁹ habebunt peritiaz secularīū negociorū. ⁊ agit hic de quarto. c.apostolice regule.
m Simplicitatis. nec simplicitas nec aliud pōt excusare sacerdotis imperitiā vt xxxviij.dist.si i laicis.
n Secularīū.cū.n. eps sit iudex ⁊ corporuz ⁊ aiaꝝ.vt.xj.q.j. de persona.⁊.x.q.j. quecūqz oportet ipsum tā spūali quam seculari sciētia ornari xxxix.di.circa prin.
o Litteratos penitus.sufficit tñ mediocris scientia vt ex de elect.cū nobis olim nō.n.requirit⁹ i clerico summa perfectio sic.ff.de edil.edi. scendū.§.illud.⁊.l.si

Ecce qō sacraꝝ lr̄aꝝ oportet ep̄m hr̄e peritiā: vñ in veteri testamento inter cetera ordinamenta pontifex rationale ferebat in pectore:in quo scribebatur manifestatio et veritas q⁹ in pectore pontificis manifesta dz esse cognitio veritatis:hinc etiā vectes qbus arca portabat⁹ igiter annulis erant inserti vt cuz arca cēt portanda:nulla esset vel fieret mora de intromittendis vectib⁹ q⁹ predicatores p quos ecclesia circumfertur:sacris lr̄is semp debent insistere ne tunc q̄rant⁹ discere cuz ex officio alios debeant docere. Hinc etiam david pu⁹ ex gr̄a spiritus sancti donuz scientie pcepit:⁊ postea administrationez regni assecut⁹ est. Salomon quoqz nō diuitiaꝝ nō longa tpa hui⁹ vite:sz sapientiaz a deo expetijt ⁊ impetrauit.hinc etiā dominus prius ponit verba sua in ore ꝓphete:⁊ post ea ꝓstituit⁹ euz sup gentes ⁊ regna dicens ad hieremiā.Ecce dedi verba mea in ore tuo:ecce cōstitui te sup gentes ⁊ regna.hinc etiā malachias:labia sacerdotis custodiunt⁹ scientiā ⁊ legez exquirunt de ore eius:q⁹ angelus dñi exercituuz est.hinc etiā idez saluator noster prius in medio doctoꝝ sedit audiens illos ⁊ interrogans et postea predicare cepit:q⁹ prius q̄sqz discere:⁊ postea p̄dicādi officiuz vsurpare dz.hinc etiā salomon ait:pri⁹ tēpus tacendi ⁊ postea loquēdi:q⁹ veritas prius tacendo discitur ⁊ postea loquendo predicatur:hinc idē dñs ait:q audit⁹ dicat veni⁹ hinc etiā prius apostolos docuit:deinde eos ad predicanduz misit dicens.Este prudentes sicut serpentes⁹ ⁊ simplices⁹ sicut columbe.sic etiaz post resurrectionez prius illis sensuz aperuit ⁊ scripturas explanauit:et postea dixit eis.Euntes i mundu⁹ vniuersum ⁊c. Uñ cuz de quoqz panib⁹ quoqz milia hominuz vellet reficere:prius panes accipiēs fregit:⁊ postea discipulis dedit:⁊ post eos demuz turbis apposuit q⁹ sacramenta legis et ꝓphetaꝝ prius differendo exposuit ⁊ postea coꝝ scientiam discipulis dedit et p eos tandez illā fidelib⁹ dispensauit:hinc petr⁹ etiaz cuz rectoribus ecclesie scriberet ait parati esse debetis reddere rationē omni poscenti vos satisfactionem⁹ de ea fide⁹ ⁊ spe⁹ q̄ in vobis est:hinc etiaz paulus scribens ad timothe. ait. Attende lectioni⁹ et exhortationi et doctrine.Ex quibus omnibus liquido colligitur q⁹ nō sufficit prelatis bona cōuersatio et morum honestas nisi addatur scientia doctrine.vnde sacerdotes ingressuri templuz tabernaculi prius lauabantur in labio eneo q⁹ fecerat moyses ex speculis mulieruz:hinc etiaz in canticis canticoruz oculi p quos ꝓlati ecclesie intelliguntur assimilantur colūbis q̄ residēt iuxta fluēta plenissima⁹. Hinc etiā bier.i lenitico.

quis venditor.lz sit arg.cōtra eē de purga.c.cōstitut⁹. sed qd si penitus laicus ordinaretur.nunqd reciperet characterē sic ar.j.q.j.ventū ibi sed dicitur de hoc no.rl. di.sicut.⁊ extra de cle.p sal. prouo.c.vno.
p Imminutos.enormit.
q Seipsos.ex indignatione,io.
r Oēi ecclesiasticis stipē dijs.i.eccl'icis.
s Ordine.hic habes q⁹ q iniuste cōfert aliquē ordinez priuatur prāte cōtraferendi illū.j.q.j.si qui epi alibi fuspenditur a celebratione miss se p annū vt.lv.dis.nullus. alibi deponitur.vt.l⁹.di.c.j. ⁊.lxij.di.c.vlti.⁊.lxxxj.dist. tantis.cōsuenit distingui q⁹ si ex negligentia ordinat q⁹ indignū tunc suspenditur si ex certa scientia tūc deponit vel aliter.aut ordinat illū cū quo de facili dispensare pōt vel cuz quo dispensare non pōt vt ꝓm hoc magis vel minus puniatur.hodie tamen mitius agitur cū talibus.vt extra de preben.grauc.io.
t Ecce querant nec enim ep̄s dz egere doctrina aliorū qm̄ alios dz instruere.vt.j. q.vij.ꝓuenientibus.sic.xxj. q.j.sic viue.io.
n Cōstituit.no.er ordine loquendi,pbari ordinem factorū sic.xliij.dist.sit rector.et xx.di.§.j.io.
r Custodiunt.q⁹ videre dz q⁹bus predicet quib⁹ non.vt xliij.di.in mādatis.⁊.xxij.q. vlti.c.pe.
y Qui audit.discendo.
z Veni.docendo.
a Serpentes.ne coꝝ dolis supplantemini.
b Et simplices.Ne alijs dolos machinemini.ioban. vt.xvj.q.j.si cu pis.
c Satisfactionē,s.rādēdo eis ⁊ est arg.q⁹ prelati tenentur rīdere ad oēs questiōes nā tantuz debēt differre prelati a subditis quātū granū a palea.vt.xxv.dist.§.criminis.j.q.j.vltissimus.⁊.viij. q.j.lz.io.
d De ea fide.i.de articulis quos creditis ⁊ tenetis.io.
e Spe.i.de bis que speratis.
f Oculi.sponse.
g Plenissima.sic semper prelati sedebunt iurta fluēta euangeliorū ⁊ sacre scripture ⁊ sicut columba sedet et natura iurta aquā vt videat in ipsa aqua vmbrā superuenientis accipitris.⁊ sibi precauere cōsuevit sic prelatus sibi per scripturaz precauebit cōtra hereticos.⁊.dis.c.j. in fi.xj.di.nolite.

a SIqs vult.non vadit. nūquid ergo episcopi nō intererunt bellis.imo q3 etiā possunt alios hortari ad bellū.vt.xxiij.q.viij.igitur. ⁊.c.hortatu.io.

b ¶ Indesinenter.animo. vel bonis statutis.sic.xxj.q. iij.hi qui de cōse.di.v.nūq̄. xxj.di.si laicus.ff.de cōdi.et demon.si qs ita.xxxij.disti. sacrosancta.

c S Ed querit. Jn hac.xxxvij.disti. querit. ℣.an ordinādus debeat habere peritiaz secularīū sciētiarū primo autē ostendit q̄ clerici nō debent respicere libros gentiliū.secūdo ponit. arg.in contrariū.⁊ talez dat solutionez q̄ quidaz legunt libros gentiliū causa delectationis ⁊voluptatis.⁊ hoc est prohibitū.quidaz legunt ad eruditionē.⁊ illud licituz est vt per eos sciant recte loqui ⁊ discernere verū a falso.io. vt.j.e.§.cuz ergo.⁊ no.q̄ in omnib⁹.c.vsqz ad.§.ecōtra videt sola voluptas phiberi

d ¶ Piscopus gentiliū. ergo nec leges audire debent.nā opprobriuz est eis si se velint esse peritos disciplinarū forensiuz.C.de testa.cōsulta diualia.sed cōtra leges sunt per ora principuz diuinit⁹promulgate.vt.xvj. q.iij.nemo.dic q̄ ad hoc licet audire leges.vt p eas melius intelligamur canones ar.j.e.di.§.sz seculares.io.

e ¶ Acerdotes.necessitatis vt sciāt recte loqui.

f ¶ Jno.intelligunt.talibus qui male intelligūt dicta, magistri essent aures precidende.vt.xxiij.q.j. si petrus.

Sacerdotis est legis scientiā habere nō bellis sed orationib⁹ vacare.

SIquis vult⁹ pontifex esse:non taz vocabulo quā merito imitetur moysen imitet ⁊ aaron:quid enim dicit de eis:q̄ non discedunt de tabernaculo dñi.erat ergo moyses indesinēter⁹ in tabernaculo dñi: qd autez ei opus erat:vt aut adeo aliquid disceret aut ipse populū doceret:hec duo sunt pontificis opera vt adeo discat legēdo scripturas diuinas ⁊ sepius meditādo:aut populuz doceat sz illi doceat q̄ adeo ipse didicerat nō ex ppio corde vel humano sensu:sed q̄ spiritus sanct⁹ docet:et est aliud opus q̄ fecit moyses ad bella nō vadit nō pugnat cōtra inimicos.sz qd fac:orat:⁊ donec orat vincit populus ei⁹:si relaxare rit ⁊ dimiserit manus:populus ei⁹ vincit et fugat:oret ergo sacerdos ecclesie indesinenter:vt vincat populus q̄ sub ipso est:hostes invisibiles amalechitas qui sunt demones impugnantes eos q̄ volunt pie vivere in christo. Di.xxxvij.

f S Ed querit an secularibus litteris oporteat eos eē eruditos. De his ita scribitur in ꝯcilio cartaginensi.iiij.

Libros gentiliū nō legat episcopus

¶ Piscopus gentiliū⁹ libros nō legat:hereticoz aūt plegat ꝓ necessitate aut tempore.

Item hiero.ad damasum papā de filio prodigo.

Reprehendunt sacerdotes:q omissis euangelijs comedias legunt.

SAcerdotes dei omissis euāgelijs ⁊ prophetijs videmus comedias legere.amatoria buccolicoruz versuz verba cantare:tenere virgiliū in manibus ⁊ id q̄ ꝑ pueris adest causa necessitatis⁹ crimen in se facere voluptatis. Idem.

Jn vanitate et obscuritate sensus ambulant:q̄ secularibus disciplinis occupantur.

NOnne vobis videt in vanitate sensus ⁊ obscuritate mentis ingredi:qui diebus ac noctibus in dialectica arte torquet:qui physic⁹ perscrutator oculos transcelos leuat:⁊ vltra profunduz terrarum et abyssi quoddā inane demergit:qui iāduz seruet q̄ tantaz metroruū silua in suo studiosius corde distinguit ⁊ congerit:⁊ vt ad alterā partē tranſeaz:q̄ diuitias per fas et nefas q̄rit: qui adulat regibus:hereditates captat alienas ⁊ opes cōgregat quas in momento cui sit relicturus ignorat. Idem in ysaia.

Qui scripturas sacras male intelligit: vel seculari sapiētia abutitur vino inebriatur ⁊ sicera.

¶ Jno inebriātur qui scripturas sacras male intelligunt⁹ atqz pervertunt:sicera:qui abutuntur secularī sapientia ⁊ dialecticoz tendiculis:q̄ nō taz tendicula sunt appellā/

da:quaz fantasmata id est vmbre q̄ daz ⁊ imagines:q̄ cito pereunt ⁊ resoluuntur. Idē secūdū tropologiā⁹ pseudo ꝓphetas eos debem⁹ accipere q̄ aliter scripturaruz verba accipiunt quā spiritus sanctus sonat ⁊ diuinos eos q̄ coniectura mētis sue incerta futuroruz quasi vera.pnūciāt absq̄z diuinoz auctoritate verboruz. Idez quicūq̄z scripturas nō ita intelligunt vt rei veritas habet: vuaz acerbaz comedunt.

Idez in epistola ad ephes.

Reprehenduntur episcopi q̄ filios suos secularibus eruduint litteris.

LEgant episcopi atqz presbyteri q̄ filios suos secularibus eruduint litteris:⁊ faciunt illos comedias legere ⁊ minoz turpia scripta cantare:de ecclesiasticis⁹ sumptib⁹ forsitan eruditos:⁊ qō in corbonaz ꝓ peccato virgo vel vidua vel substantiam suā totā effundens q̄libet pauper obtulerat:hoc in calendaz strenā⁹ et saturnaliū sportulā⁹ ⁊ minerualem mun⁹ grammaticus ⁊ orator:aut in sumptus domesticos aut in templi stipes aut sordiduz cōuertit ī lucrū:hely sacerdos ipse sanct⁹ fuit:sed q̄ filios⁹ suos nō eruduit in omni disciplina ⁊ correctione supinus cecidit ⁊ mortuus est. Item ex responsalib⁹ vrbani pape ad carolum .c.xlviij. Palea.

OMnem viz inventoruū suoz in dialectica disputantes ponūt hereticiq̄ philosophoruz sententia diffinitur nō abstruendi viz habere sed studiū destruendi.sed nō in dialectica placuit deo patri fi.⁊ spi.s.regnuz eniz dei in simplicitate fidei ē: nō in cōtentione ſmonis. Item rabanus de pressuris ecclesiasticis.

Beatus hieronym⁹ ab angelo verberatur qui ciceronis libū legebat

LEgimus de beato hieronymo qō cū libros⁹ legeret ciceronis ab angelo est correptus:eo qō vir christianus paganoz figmentis intenderet. Hinc etiaz⁹ filius ille prodigus in euāgelio reprehenditur:q̄ de siliquis quas porci māducabāt ventrē suuz replere cupiebat.hinc etiaz origenes ciniphes ⁊ ranas q̄ bus egiptij sunt percussi:vanaz dialecticoruū garrulitatez ⁊ sophistica argumenta intelligit. Ex q̄bus omnibus colligitur qō nō est ab ecclesiasticis secularīū iſaruz querenda peritia. Sed ecōtra legitur qō moyses ⁊ daniel omni scientia egyptioruz ⁊ chaldeoz eruditi fuerūt:legitur etiaz qō precepit dñs filijs israel vt spoliarent⁹ egyptios auro ⁊ argēto:moraliter instruens vt siue aurū sapientie siue argentuz eloquentie apud poetas inueniremus:in vsuz salutifere eruditionis vertam⁹. Jn leuitico etiaz primitias mel.i.dulcedinez humane eloquentie dño iubemur offerre magi quoq̄z tria munera obtulerunt: in q̄bus nonnulli tres partes,⁹ philosophie voluntu

g ¶ Idem ſm tropologiā.i.ſm moralem intellectum.a tropos qō est cōuersio.quādo verba nostra conuertimus ad mores informādos.xliij.di. sit rector.

b L Egant de ecclesiasticis.ar. cōtra.§.xxxj.dist.omnino.

i ¶ Strenā.strena est primū donū q̄ dat in principio calēdaz.

k ¶ Sportulā.qō dat̄ ꝓ fabulis saturni

l ¶ Sed q̄ filios.talis repellit a testimonio.vt.vj.q.j.qui crimen. Jtē nec pōt esse ep̄s.vt.xlvij.di.§.necesse. ímo potiⁿ dicit canis q̄ ep̄s.vt.j.q. vij.qui nec io.

m L Egim⁹.libros q̄ legit eos cā delectationis non cā eruditionis.vt de cō. di.v.nō mediocriter.

n ¶ Hinc etiā.qui de siliquis.i.secularib⁹ scientijs que inflant non satiant.

o ¶ Vt spoliarent. xliij.q.v.dixit.

p ¶ Partes.ſ.moraliz naturalē rōnalē.

a Respecta.respectu aliarū scientiarū.io.xč.
b Urbat.si qua.ar.q vtile nō vindicatur p inutile. vt.xvij.q.iiij.q̄sti. ꝫ.di.ir.si ad scripturas.ꝓtra.io.
c Magister.nā legitur q cū paulus venisset athenas vidit arā ignoti dei.in qua erat scriptū.hec est ara ignoti dei in quo viuimus mouemur ꝛ sum⁹.a q̄ scriptura apostolus cepit predicationē suā. ꝛ aperuit illis athenienſibus sensuz illi⁹ scripture,psequēs de deo nostro.ꝛ dicens quē vos dicitis ignotū ego predico.ꝛ ideo tūc dionysi⁹ariopagita videns quendam cecū transeuntē dixit si illum naueris istū cecū credaz tibi.statiz inuocato nomine xp̄i illuminatus est ꝛ ille credidit.
d Indidisset.in epistola pauli ad titū illud pmenidis poete. cretenses semp mendaces male bestie vētris pigri.j.q.j.dominus declarauit. Interseruit etiā in pma epistola ad corinthi. illud terentij.sepe bonos mores corrūpūt colloquia praua.rr. viij.q.j.sepe.itē versus est illo versu.odero si potero si nō inuitus amabo.sed hiero.de cō.di.v.nūquā.vsus est versibus virgilij ꝛ augu.illud lucani mensis hausti.nulla xč.xxvj.q.v.nec mi⁹ ꝛ iuris peritus auctoritate virgilij.ff.de reruz diuisione.in tātū ꝧ.cenotaphiū ꝛ homeri.insti.de cōtra. hen.emp.ꝧ.precium.
e Sz seculares.vñ beatus grego.j.xxx vj.di.cū multa.
f Legim⁹.negligantur. vt ver⁹ testamentū.
g Ne ignorem⁹. naz q̄uis nullus sit vsus.tamē sciētia necessaria est.vt.ꝧ.dist. viij.c.vlti.
h Repadiemus.vt libros hereticoruz.vt xxiiij.q.iij.c.vlti.
i Sj qs geometria.de astronomia nō facit mētiōez b abijt in dissuetudinez.vt.xxvj.qōe.ij.ꝧ. bis ita.
k Qui de mensa. Daniel ananias mizael azarias. nā turpe est alicui de certāti ius i quoversatur ignorare.vt.ff. de or.iu.l.ij.ꝧ.seruꝰ
l Scirent ēē pecca tuz.ex eo q̄ hiero.hic inducit exēplū danielis.colligitur ar.q in dubijs recurrenduz. est ad exēpla maioꝝ ꝛ alioꝝ.xvj.q.j.sunt nōnulli.xxij.q.j.vt noueritis.j.q.vij.cōuenient b⁹.xiij. q.ij.q̄sta.xvj.q.iij.presulū.xiij.q.j.c.vlti.xxvj.q.ij.nō statiz ꝛ.c.nō exēplo.C.d e sen.ꝛ inter.nemo cōtra solu.vbi iura deficiunt recurrendū est de similib⁹ ad similia,alias nō itē arg.presumi eo ipso bonū q̄ ab aliquo bono fit factū vt.vij. q.j.ois q.ꝛ.xxiij.q.j.cū beatiss'im⁹.ix.q.ij.lugd.xij.j.erpedit.xxviij.q.j.sic enim xxxj.di.omnino.io.

telligi:deniqz in expositione psalterij cassiodorus testatur omnis splē/ dor rhetorice eloquētie:omnis modus poetice locutiōis:quelibet varietas decore pronunciationis a diuinis scripturis sumpsit exordium: hinc etiaz ambrosius ait super epistolam colossensiuz omnis ratio superne scientie vel eterne creature i eo est:qui est caput earū et auctor vt qui hunc nouit nihil vltra querat:quia hic est perfecta virtus ꝛ sapientia:quicquid alibi queritur hic perfecte inuenitur. In daniele et in salomone ostendit infidelib⁹ se esse auctorem totius eloquentie ꝛ sapiētie:quod infideles nō putant:quia non legunt in euangelijs et prophetijs astrologiam et alia huiusmodi que despecta' sunt:quia nil valent ad salutem sed mittunt in errorem: et dum his student:curā anime nō habent qui vero christuz nouit thesaurū sapientie ꝛ scientie inuenit:qr id nouit quod vtile est.

Hinc etiā ait beda in lib.regum

Non prohibeantur clerici seculares litteras legere.

Urbat'acumen legentiuz et deficere cogit qui eos a legendis secularibus libris omnibus modis existimat prohibendos: in quibus si qua' inuenta sunt vtilia quasi sua sumere licet:alioquin moyses ꝛ daniel sapientia ꝛ litteris egyptiorum chaldeorumqz nō paterentur eruditi:quorum tamen superstitiones simul ꝛ delicias horrebant:nec ꝛ ipse magister'gentiuz aliquot versus poetaruz suis vel scripturis vel dictis indidisset'. Cur ergo legi prohibentur que tam rationabiliter legēda probantur. Sed seculares'litteras quidā legunt ad voluptatem: poetaruz figmentis verborū ornatu delectati quidā vero ad eruditionem eas addiscunt: vt errores gentiliuz legendo detestentur: ꝛ vtilia que in eis inueniunt:ad vsum sacre eruditionis deuoti vertāt:tales laudabiliter seculares litteras addiscūt vnde beatus greg.quendā episcopum nō reprehendit:quia eas didicerat:sed qr contra episcopale officium pro lectione euangelica grāmaticaz populo exponebat.

Hinc etiam amb.scri.sup lucaz.

Seculares litere legende sunt ne ignorentur.

Legimus aliqua ne negligant' legimus ne ignorem⁹'.legimus nō vt teneamus sed vt repudiem⁹'

Item hieronymus super epistolam ad titum.

Grammatica legenda est: vt p eaz sacre scripture intelligantur.

Si quis artez noverit grāmaticam vel dialecticam vt recte loquendi rationem habeat ꝛ inter falsa ꝛ vera dijudicet nō improbamus:geometria' et arithmetrica et musica habent in sua scientia veritatez sed non est scientia illa scientia pietatis:sciētia pietatis est nosce legere scripturas ꝛ intelligere ꝓphetas in euangelio credere apostolos nō ignorare.grāmaticoruz aūt doctrina etiaz potest ꝓficere ad vitāduz fuerit i meliorez vsus assumpta

Idem.

Exemplo danielis ꝓbatur nō esse peccatū secularibus litteris erudiri

Qui de mensa' ꝛ vino regis nolunt comedere ne pollnantur vtiqz si sapientiaz atqz doctrinā babylonioruz scirent' esse peccatū nūquaz aquiescerent discere qō nō licebat.discunt autez nō vt sequātur: sed iudicent atqz ꝙuincant.quomodo si quispiaz aduersus mathematicos velit scribere:imperitus' mathesēos risui pateat ꝛ aduersus philosophos disputat si ignorat dogmata philosophoruz:discāt ergo ea mente doctrinaz chaldaicā:qua et moyses omnez sapientiaz egyptiorum didicerat. Idez si quādo cogimur litteraruz secularium recordari ꝛ aliqua ex his discere:q̄ olim omisimus:nō nostre est voluntatis:ꝧ vt ita dicaz grauissime necessitatis:vt probemus ea que a sanctis prophetis ante secula multa predicta' sunt taz grecoruz quā latinoruz ꝛ aliorꝝ gentiliuz litteris cōtineri'.

Itē ex synodo eugenij pape.

Magistros ꝛ doctores episcopi cōgruis locis cōstituant.

Oportet quibusdā locis vt ad nos refert:neqz magistros' neqz curam inueniri pro studio litteraruz. Idcirco ab vniuersis episcopis subiectis' plebibus ꝛ alijs locis:in qb⁹ necessitas occurrerit:omnino cura et diligentia habeatur: vt magistri' ꝛ doctores cōstituantur:qui studia litteraruz liberalium artiuz doctrinata assidue' doceāt:qa in his maxime diuina manifestantur atqz declarantur mandata.

Itez augu.in li.ꝓtra manicheos

Auctoribus gentiliū eoꝝ vanitas retunditur atqz cōuincitur.

Si qd veri' de deo sibylla vel orpheus alijue gentiliū vates aut philosophi predixisse perhibentur:valet quidē' ad reuincendā paganoruz vanitatē nō tamen ad istorum auctoritatez cōplectendā quātum enim distat de christi aduentu inter predicationē angeloruz ꝛ confessionē demonū⁹':tātū inter auctoritatez prophetarū ꝛ curiositatē sa

m Predicta.s.ō icarnatōe
n Cōtineri.vt illud virgilij.Jam nova ꝓgenies celo dimittitur alto.ꝛ illud ouidij.Odero si potero.si nō inuitus amabo xč.
o Oe quibusdam locis. neqz magistros ar.q̄ scholares in scholis de eccl̄is suis debent hꝫ epōbēdas ꝧ.distic.xxij.si qs.ff.ex q.ca. ma.in integrū.nec nō.ff.de neg.ge.l.j.eꝫ de cle.nō resi. inter quattuor.j.q.ij. facerdos.ꝧ cōtra.j.q.ij.placuit.j. de cō.di.j.nemo.j.xij.q.ij. concessa.xvj.q.j.generaliter
p Subiectis.i.baptismalibus ecclesijs.
q Ut magistri.qd iuris sit de magistris habes extra de magistris.q: nōnulli.extra de magistris.c.j.q: a clericis ꝓsius ecclesie ꝛ a pauperibus nil petent vt ibi dicitur.ꝧ nūqd magister iure licito pōt facere collectā. vt q̄ nō.q: sciētia donū dei est. vñ vendi nō pōt.vt.j.q.iij. nō solū.q: ꝓfessores iuris ꝛ si honeste acceperunt tñ inhoneste petūt.vt.ff. de var.ꝛ extraor.co.l.j.ꝧ.est quidē. Itez q: potius debent ꝓficere pecuniaz exēplo cratis.xij.q.ij. crates. Itē q: ꝓpter honorē adipiscendū legunt non pp vtilitatē alioꝝ.vt de ne.gest. si pupilli.ꝧ.ij.ꝧ ꝓtra q ꝓ tpe prestat obsequiū dz cōsequi bñficiū.vt.xij.q.ij.charitatē. itē ḡre nō posset magister vēdere doctrinā fiē iurisperit⁹ ꝙfiliū.vt.xiiij.q.v.nō sane. Itē nōne testis gratis testat' ꝛ tñ recipit ꝓcurationē.i.pecuniaz ꝓcurationis noīe.vt iij.qōe.iij.ꝧ.venturis.ꝛ eps gratis ꝙsecrat ꝛ tñ recipit ꝓcurationē.vt exꝫ de si.cū sit.ꝛ offiñ magistri remunerādū est.vt.ff. de dona.aglius so. tūc ꝓ magister collectā.cū ei sua plenissime nō sufficiunt vt.x.q.iij.ꝓscis.ꝛ.xij.qōe.j. eps ecclasticaꝝ rerū.io.ego credo qcqd dicat io.q magister pōt facere collectaz de q̄ viuat ꝛ ꝓcurēt etiā si abūdet qr eps cū ꝙsecrat eccl̄iā ꝛ cuz visitat recipit ꝓcuratōez etiā si abūdet vt in decre. de si.cū sit romana.ꝛ exꝫ de censi.cuz aplus.ꝛ.e.ti.sopite.nec vēdit magister scientiā qr estimari nō pōt.ꝧ ꝓ labore suo ꝓmittitur ei ꝓmiū.naz ꝛ p̄dicator nō dicit vendere p̄dicatiōez ꝛ tñ petere pōt sustentatiōez vt exꝫ de prescrip.cū ex offic̄ij ꝛ de censi.cū venerabilis. ꝛ.xiij.q.j.ꝧ.qr ergo.b.
r Assidue.i.bonis ꝓpetētib⁹ sic.ꝧ.xxxj.di.sacerdotib⁹.ff.ō
s Qd.ꝛ de.si qs ita lega. Si qd veri.arg.q te-

teſtes vel inſtrumēta poſſunt p pte rata bri p pte nō vt dixi. s. di. ix. ſi ad ſcripturas. ſz illud vez ē qñ reprobant rōne pſone ſecus ſi reprobent pp dicta. Itē arg. q ſi aliqd induxero p me qō nō teneor recipere cōtra me. s. dist. xix. ſi romanorū cōtra. io. ſo. ſi vtor aliquo cōtra me z p me vti debeo niſi in caſibus. ſpālibus. ij. q. vij. ſi hereticus dic. vt ibi. b.

a Valet qdē arg. eē argumentandū ab exēplis paganoz z in dubijs ad ea recurrendū. j. xxiij. q. ij. queſta. s. di. xxj. ſubmittitur.

b Demonū. cū dixerūt filio dei ad qd veniſti añ tps torquere nos. aplus tñ i epiſtola ad corinth. vī ꝓtrariuz dicere cū dic. ſi cognouiſſent eū nūq dñm glorie crucifixiſſent. dic q nō pfecte eum nouerūt. tñ credebāt eū filiū dei cū viderūt euz ambulantez ſup aquas: cū viderūt eū eſurire nō credebāt.

c Relatū eſt traditio nez. tales dicunt transferre terminos patrū. vt. xxiij. q. ij. transferunt.

d Verisimilitudines per ſimilitudines licitū ſit argumentari. vt. xx. di. de libellis nō tñ ſemp. vt. xxvij. q. j. nuptiaz. z. xxviij. q. j. ſic enim.

e Alienuz. niſi illud reperiat in auctē. vt cū inuenim⁹ annū poni p die vel ecōtra. vt. xxxj. di. tenere. xxiij. q. ij. hoc ipſum.

f Diſcere prius. n. dz diſcere q̄ docere. vt. xvj. qōc. j. ſi clericatus.

g In pueritia ar. q̄ aligs pōt teſtificari de eo qō vidit in puerili etate vt B z de cō. di. iiij. cū itaqz. z. c. placuit. z xxvj. dist. deinde. nā z liber fact⁹ pōt teſtificari de eo qō vidit cū eēt ſu⁹. vt. ff. de ver. ſi. notionē. §. vlti. ar. ꝓtra qz hec etas neſcit qd agat vt. C. de fal. mo. l. j. z impubes nihil itelligit ſcire. vt. ff. de iur z fac. igno. l. vl. dic q̄ ſi fuerit capax doli bñ pōt de eo qō tunc vidit teſtari de puro facto ſz de circūſtātijs. ſ. qlis qd factuz ſit nō. qz in hoc facile potuit falli pueri memoria. qō ſatis credo.

b Deo ꝓhibet. arg. inſti. de inuti. ſti. §. pupillus z. ff. de re. iu. negocijs.

i Thura. q. d. nō refert an qd fiat an eius ſimile. vt. xj. q. iij. exiſtimant. z. lxxxvj. di. paſce. ff. mā. l. vlti.

k Oculi eoz. j. prelati qui regunt alios.

l Dorſum. i. ſubditi qui ſuſtentari debent a prelatis q̄ſi in dorſo. vel qz ſequunt dorſuz ipſoz. xj. q. iij. precipue.

m Qui ignorat. i. q negligit ſcire vel cōtemnit ſcire.

n Qui noluit. videt ergo q̄ illi ſint excuſati ad quos predicatio apoſtoloz nō peruenit. vt. lxxxij. di. ꝓpoſuiſti ſz nō eſt ita. qz in oēm terraz exiuit ſonus eoz. nec etiā excuſatur qs p ignorantiā qui pōt hre copiā peritoꝝ. ff. de iu. et fac. igno. regula. vel ſi ſui prudentia facile potuit illud ſcire. C. de ingē. z ma. l. iij. ff. quis ordo i bono. poſ. ſer. l. ij. §. in bonorum.

crilegorū. Itē clemens papa.

Ad intelligentiā ſacrarum ſcripturarum ſecularium peritia neceſſaria oſtenditur.

Relatū nobis eſt: qō quidaz in veſtris partibus cōmorantes aduerſant ſacris doctrinis: et ꝓut eis videtur: nō ſecunduz traditiōez patruz ſed iuxta ſuuz ſenſum docere videntur multas enim quidā vt audiuimus veſtraruz partiuz ingenioſi homines ex his que legūt: veriſimilitudines capiunt: z ideo diligenter obſeruandū eſt: vt lex dei cū legitur nō ſecundū ꝓpriam ingenij virtutez vel intelligentiaz legat vel doceatur: ſunt enim multa verba in ſcripturis diuinis que poſſunt trahi ad euz ſenſum quez ſibi vnuſquiſq ſponte preſumpſerit: ſed non oportet: nō euz ſenſum extrinſecus alienum et extraneuz debetis quere vt quoquomodo ipſum ex ſcripturarum auctoritate confirmetis ſed ex ipſis ſcripturis ſenſum capere veritatis oportet. z ideo oportet ſcientiam ab eo diſcere ſcripturaz qui eaz a maioribus ſecunduz veritatem ſibi traditam ſeruat: vt z ipſe poſſit eaz quam recte ſuſceperit: cō petenter aſſerere: euz enim ex diuinis ſcripturis integram quiſq z firmaz regulā veritatis ſuſceperit: abſurduz non erit ſi aliquid etiam ex eruditione cōmuni ac liberali⁹ ſtudijs: que forte etiam in pueritia⁹ attingit: ad aſſertionez veri dogmatis conferat: ita tamen vt vbi vera dicit: falſa z ſimulata declinet.

Item iſidorus in lib. ſententiarū

Qua re prohibeat chriſtianis poetica figmenta legere.

Deo prohibetur⁹ chriſtianis legere figmenta poetarum quia per oblectamenta fabularū nimiuz mentem excitant ad incentiua libidinum: nō enim thura ſolum offerendo demonibus immolantur: ſz etiam eorum dicta libentius capiendo. Ut itaqz ex premiſſis auctoritatibus apparet: imperitia ſacerdotibus ſemper eſſe debet aduerſa quoniaz ſi per ignorantiā cecitatis aliis ducatū preſtare ceperint ambo in foueaz cadunt. vnde dicitur in pſalmo. obſcurentur oculi eorum⁹ ne videant: z dorſum⁹ eorū ſemper incurua. cuz enim obſcurantur illi q precunt ad ferenda onera peccatoruz: facile ſequentes inclinantur elaborandū eſt itaqz ſacerdotib⁹ vt ignorantiaz a ſe quaſi quandā peſtē abijciant: licet enim ſeruus neſciens voluntatem domini ſui z nō faciens digna plagis vapulare paucis: non tamen hoc de omnibus generaliter intelligitur: ait enim apoſtolus qui ignorat⁹ ignorabitur: quod de eo intelligendum eſt qui nolnit⁹ intelligere vt bene ageret. Unde auguſt. ait in li. queſtionum.

Non omnis qui ignorat immunis eſt a pena. Ille enim ignorans poteſt excuſari a pena q quod diſceret non inuenit. illis autez hoc ignoſci non poterit: qui habentes a quo diſcerent operā nō dederunt.

Di. xxxviij.

Uz itaqz volūtaria ignorātia⁹ omnibus ſit noxia ſacerdotibus eſt periculoſa. Unde in concilio toletano, legitur.

Sacerdotibus maxime ignorātia vitanda eſt.

Ignorantia mater cunctorum errorū maxime in ſacerdotibus dei euitanda eſt: qui docēdi officiuz in populo dei ſuſceperunt: ſacerdotes legere ſanctas admonent ſcripturas: paulo apoſtolo dicente ad timotheuz⁹: attēde lectioni z exhortationi doctrine et ſemper ꝑmane i bis. Sciāt ergo ſacerdotes ſanctas ſcripturas z canones: z omne opuz eorum in predicatione et doctrina conſiſtat: atqz edificent cunctos ſtā fidei ſcientia quā operuz diſciplina

Idem ex eodem.

Officialem libellū ab epiſcopo accipiant preſbyteri cū ordinantur.

Quādo preſbyteri i parrochijs ordinantur libellū officialem⁹ a ſacerdote⁹ ſuo accipiant: vt ad eccleſias ſibi deputatas inſtructi accedant: ne per ignorantiā etiā in ipſis diuinis ſacramentis chriſtuz offendant. cū vero ad letanias⁹ vel ad cōcilium⁹ venerint: rationez epiſcopo ſuo reddant: qualiter ſuſceptū officium celebrent vel baptizent.

Item leo epiſcopis cōſtan.

Inſcicia ſacerdotū nec excuſatione eſt digna nec venia.

Si in laicis⁹ videtur intollerabil⁹ inſcicia: quāto magis in his q preſunt: nec excuſatione eſt digna nec venia. Itez celeſtinus orbo doxis omnibus epiſcopis.

Canones ſū lz ſacerdotib⁹ ignorare

Nulli ſacerdotum liceat canones ignorare: nec quicquā facere quod patruz poſſit regulis obuiare: que enim a nobis res digne ſeruabitur: ſi decretalinz noſtra cōſtitutorū ꝓ alioruz libitu licentia populis permiſſa frangatur.

Item ex dictis augu.

c Um itaqz ignorantia. Superiori diſtinctione facta fuit mētio de ignorātia. ideo magiſter annectit iſtā. xxxviij. di. i qua oñdit q̄ ignorantia periculoſa ē maxime ſacerdotib⁹. Notā duz ē ergo q̄ ignorantia alia iuris nālis alia ciuilis vel canonici. Ignorantia iuris nālis neminē excuſat ſi eſt adultus vel diſcretus qz in his parum intereſt decipere z decipi poſſe. vt. xxj. q. j. ſi cupis. de hac dicit. ignorans ignorabit. Ignorātia iuris ciuilis vel canonici neminez excuſat. vt. j. c. ſi. i laicis q̄ ipſis. aliquos tñ excuſat vt milites mulieres ruſticos ruinoxes. io. i dāno tñ vitādo nulli nocet vt. ff. de iur. z fa. ignor. erroꝝ i ſi. niſi i his ſq̄ introducta ſunt ad rigorē iuris ꝓſtruādū vt i ꝓſtitutōe. ſi qs intātā. C. vñ vi. z i ꝓſcripti. b. Ignorātia facti alia⁹ ꝓbabilis z h excuſat qz ēt ptiſſimos fallit. vt. j. q. j. ſi qs a ſymoniacis. vt. xj. q. j. ordinatōes. alia ē craſſa z ſupina vt cū qs ignorat id qō publice fieri ē i ciuitate h neminē excuſat. vt. xxvj. di. qō dictis. xxij. q. iij. et humāis hoc plenī⁹ inuenies j. q. iij. §. vlti. in ſi.

p Ignorātia. ad timoth. eū arg. qō vni dī ad oēs extēdit vt. xxiij. q. j. qōcūqz. z xxvj. q. j. predicator. xl. dist. miramur. de pe. di. j §. his auctoritatibus. C. de diuer. reſcrip. l. j. ff. de pac. iuriſgen. §. pactoñ. ar. ꝓtra. xxv. dis. qualis.

q Quādo officiales. i quo cōtinetur officiū eccleſiaſticum.

r A ſacerdote. i. epiſcopo.

s Ad letanias. i. inrogationib⁹. z ſic patet q̄ omnes ſacerdotes vement ad cathedralē eccleſiā in feſto rogationum ſic. j. de cōſe. di. iij. c. iij. de cō. di. j. ad hoc.

t Vel ad conſiliuz ſic patet q̄ cōuentus quez habet epiſcop⁹ cuz clericis ſuis dicit conciliū. vt. xviij. q. ij. abbates. xij. q. ij. placuit. xviij. di. propter. z. placuit.

u Si in laicis videtur ergo q̄ laici habebunt peritiaz iuris. maxime ſi ſint iudices. cū teneātur ferre ſententiā in ſcriptis. vt dixi. xx. di. §. i. ſz pōt intelligi de iure ꝓſuetudinario vi

x De iure nāli in quo periculoſa eſt ignorātia. vt. xxj. q. j. ſi cupis.

r Illi canones. penitentiales ſi intelligis de ſacerdotib⁹. vt. xxvj.

q.vij.tempora ſi itel ligis de epiſcopo pla nus ē.vt.rxiij.di.qui epiſcopus.

a Que ipſi.ſ.ad diſcendū.ſup. hec ſunt.

b Sacramentor.i. miſſale.

c Cōput⁹.quo ad dies ⁊ menſes.

d Si vnū.argu.q⁹ vbi plura requirunt ex neceſſitate ſi vnuz ex his deeſt nihil agi tur vt de cōſe.diſ.iiij. in ſynodo.rxiij.q.ij. animaduertendum. ſic qui offendit i vno factus eſt reus omni uz.vt de pe.di.v.con ſideret.⁊ eſt ſimil'.C. de teſta. ſi vnus.et. ff. de tranſac.cuz hi. §. ſi pretor.ar.contra rxx.q. v. aliter. ff. de ven.inſpi.l.j.in fi.

e Vir. q⁹ vbi res deeſt nec nomen ha bebitur.vt.lxviij.diſ. cepi.vij.q.j.factus C. de ferijs.a nullo rxxv.q.vij.quidem.

f Omnes.repro mittim⁹.i.vi demur nos obligare cuz dicimus illa verba.in iuſtificationib⁹ tuis meditabor.

g Pſalterium.vt lxxv.diſt. archidia conum. rxiij.di. qui epiſcopus.

b Subſtantia.i.de ſubſtantia ſacerdotij videtur eſſe q⁹ ordinā dus habeat ſcientiā.

i Biſceptauerit.i. ſi contradixerit.

k Placuit.in cui cenē ſimiliter cum nouum celebra tur concili. vt.rviij. di. decernimus. xi. q.iij.cure.

l Sicut ſtellas.

m Siiurta.ſapiē tia eſt.ſic argu mentatur xp̄s eſt ſci entia ergo qui igno rat ſcientiam ignorat xp̄m ⁊ intellige de ta li ignorantia qui con temnit diſcere. io. §. diſt. pr.c.ſi.

n Qui ea. ſapiū tur.i.approbā tur.

o Ignorat. intelli ge de eo qui contēnit ſcire. vel de eo qui de facili ſcire poſſet ſi ha buiſſet tractatuz cum peritis. vt. C. de in genuis ma.l.iij.ſupra di.pr.

p Quāuis erra re. errare eniz eſt aliud p alio puta re. vt.rxii.q.ij.in qui bus.

Que ſint ſacerdotib⁹ neceſſaria ad ſciendum.

Que ipſis⁹ ſacerdotib⁹ neceſſa ria ſint ad diſcendū.i.ſacramē torū⁹ liber lectionari⁹ antiphonari⁹ baptiſteriū cōputus⁶ canones peni tentiales pſalteriū homelie p circu lum anni in dñicis dieb⁹ ⁊ ſingulis feſtinitatib⁹ apte: ex qbus omnibus ſi vnuz⁹ defuerit ſacerdotis nomen vir⁹ in eo cōſtabit: q⁹ valde pericu loſe euāgelice mine ſunt q⁹bus dicit ſi cecus ceco ducatuz preſtet ambo in foueā cadūt. Itē ex.vij.ſyno.

Que oporteat ſcire cū q epiſcopus eſt ordinandus.

Omnes pſallentes repromitti mus deo: in tuis iuſtificationi bus meditabor nō obliuiſcar ſmo nes tuos: qō oēs qdē chriſtianos ob ſeruare ſaluberrimū eſt: ſz precipue hos q eccleſiaſticā cōſecuti ſunt di gnitatē. vñ diffinim⁹ omnez qui ad ep̄atus eſt ,puehendus gradū mo dis omnib⁹ pſalterium⁹ noſſe vt ex hoc etiā ois cleruz q ſub eo fuerit ita moneat ⁊ imbuat. Inquirat autez diligenter a metropolitano ſi ī ,pm ptu habeat legē ſcrutabiliter et non trāſitorie taz ſacros canones ⁊ ſanctuz euangeliū quā diuini apoſtoli librū ⁊ omnē diuinā ſcripturā: atqz ſecundū mandata cōſeruare: ⁊ do cere ſibi populū cōmiſſuz: ſubſtantia⁹. n. ſummi ſacerdotij noſtri ſunt eloquia diuinitus tradita. i. vera di uinaruz ſcripturarū diſciplina: quē admodū magnus phibet dionyſi⁹: qō ſi diſceptauerit⁶ ⁊ ita libenter fa cere ⁊ docere minime ſpoponderit nullate⁹ cōſecretur: ait .n. ,ppbete deus: tu ſciētiā repuliſti: ⁊ ego repel lam te ne ſacerdotio fungaris mihi

Itez ex cōci.chal.iiij. De eode.

Placuit vt ordinandis epiſco pis vel clericis plus ab ordi natoribus ſuis decreta cōciliorz au ribus eoz inculten⁶: ne ſe aliqd cō tra ſtatuta cōcilij feciſſe peniteant.

Item zepherinus.papa.

Sacre ſcripture inherentes nō ob ſcurantur iniquitate mundana.

Sicut ſtellas⁹ celi nō extinguit nor: ſic mentes fidelū ⁊ inhe rentes firmamento ſancte ſcripture nō obſcurat mundana iniquitas.

Item bieronym⁹ in iſaia.

Ignorantia ſcripturaruz eſt ignorā tia chriſti.

Siiurta apoſtolū pauluz chri ſtus dei virtus eſt ⁊ dei ſapien tia⁹⁹: ſcripturaz ignorantia chriſti ē ignorātia. Itē greg. in moralibus.

A domino ſciuntur vel ignorātur q ea q̄ dei ſunt ſapiunt vel ignorant.

Qui ea q̄ dei ſunt ſapiunt a dño ſapiunt⁶: ⁊ qui ea q̄ dei ſunt ne ſciunt: a dño neſciunt⁶: paulo atteſtā te q⁹ ait: ſi qs ignorat⁹: ignorabitur. Idē qcunqz ſtultuz eſt in culpa: erit ſapiens in pena. Item aug.

Non q aliquid neſcit: ſed qui putat ſe ſcire qō neſcit errare, pbatur.

Quamuis errare⁹ quāta poſſu mus cura caue dū ſit nō ſolum in maioribus⁹ verū etiaz in minoribus⁹ rebus: nec niſi reruz ignorantia poſ ſit errari nō eſt tamen cōſequens vt cōtinuo erret qſqs aliquid neſcit: ſz ſi quis exiſtimet ſe ſcire quod neſcit: pro vero quippe approbat falſum: quod erroris eſt proprium: verūta mē in qua re quiſquis erret interest plurimuz: naz in vna eademq⁹ re ⁊ neſcienti ſciens ⁊ erranti nō errans recta ratione preponitur in diuerſis autem rebus. i. cum iſte ſcit alia: ille alia ⁊ iſte vtiliora: ⁊ ille minus vti lia vel etiaz noxia: quis nō in eis q̄ ille ſcit ei preferat neſcientē. ſunt. n. quedaz que neſcire melius eſt quaz ſcire⁶. Sed ſz p ignorantiā grāmati ce artis aliquid vicioſum proferant epiſcopi vel preſbyteri: non tamen ideo a ſcholaſticis ſunt deſpiciendi q⁹ morez vicia magis quā verboz ſunt precauenda. Unde auguſti. in lib. de cathetizandis rudibus.

Non cōtemnāt ſcholaſtici eccleſia ſticam ſimplicitatez.

Sedulo monendi ſunt ſchola ſtici: vt humilitate induti chri ſtiana diſcant nō cōtemnere: quos cognouerint morū vicia magiſquā verboruz deuitare: ſed corde caſto linguaz exercitatā nec conferre au deant: quam etiā preferre cōſueue runt: his maxime vtile eſt noſſe ita eſſe, preponendas verbis ſentētias⁹ vt preponitur animus corpori: ex quo fit vt ita male: debeant verio res quā diſertiores audire ſmones ſicut male debent prudētiores quā formoſiores⁶ habere amicos: noue rint. n. non eſſe voces ad aures dei niſi animi affectuz. Ita eniz nō irri debunt ſi aliquos antiſtites ⁊ mini ſtros eccleſie forte animaduertunt vel cū barbariſmis vel ſoloeciſmis deū innocare: vel eadez verba que pronunciant non intelligere⁶: ptur bateq⁹ diſtinguere: nō q⁹ iſta mini me corrigenda ſunt: vt populus ad id quod plane intelligit dicat⁶ amē⁶ ſed quia pie toleranda ſunt ab eis: qui didicerunt: vt ſono⁹ i foro: ſic vo ta in eccleſia benedici. itaqz⁶ forenſis illa⁹ nōnūquaz forte bonadictio⁶ nūquā tamē benedictio dici poteſt

Idez ad alexandrinū epiſcopū.

Indignū vehementer exiſtimo vt verba celeſtis oraculi reſtrin gam ſub regulis donati.

Idem de vera religione.

Locutio diuinaz ſcripturaz ſe cundū cuiuſlibet lingue ,ppri etatem accipiēda eſt: habet eniz om nis lingua quedaz propria locutio nuz genera: que cuz in alia trāſſerū tur: videtur abſurda. Itē biero. ad pamachium.

Eccleſiaſtica iterpretatio etiaz ſi habeat eloquētie venuſtatē diſſimulare eaz debes nō fugere vt nō ocioſis philoſophorum ſcholis pauciſqz diſciplinis et vniuerſallo

q Eademq⁹, in his q̄ ſpec tant ad ſalutem anime nihil intereſt decipi ⁊ decipere, vt rxi.q.i.ſi cupis.

r Quam ſcire. h videl q⁹ bonuz ſit ignorare mala. vt. rxxij.di. hoſpitiolū, ſed cōtra ois ſcientia a deo eſt. vt.rxx vij.di.§. hinc. ⁊ bonū eſt ſcire malavt ea vitemus. vt.§. di. ,pr.q de menſa ⁊.c. ſi qd. dic q⁹ ois ſcientia bona eſt. ſz dī aliqua ſciētia mala. quia ma la eſt illi cui dat occaſionem peccandi ſicut adfuit maluz paradiſi. vt. rj.q.iij. qd ergo ⁊ iude bucella. j.q.j. opponit §. nec mirum. de cō. di.ij. ⁊ ſancta

s Sedulo. ſnias. no. q⁹ magis p̄ſideranda eſt ſnia q⁹ verba. vt.j.q.j. mar chion. rij.q.v. hūane. de cō. di.iiij. retulerunt. ⁊ ſi nō ſciſi catur. ⁊ potius mens eſt p̄ſi deranda q⁹ verba. vt.rxiij.q. paratus. Ar. ,otra eū de ſpō ſali. er lr̄is. So. non eſt a ver bis recedendum niſi ex veri bis prauus generetur intel lectus. ⁊ tunc verba ſunt in terpretanda.

t Quā formoſiores. vnde Seneca. infirmus non que rit medicum eloquentez, ſed curare ſcientem.

u Intelligere arg. q⁹ non eſt deponendus aliquis pp. imperitiam. vt.r.q.j. placuit

x Bicat. ar. ,otra eū. de ſi. preſbyter. propoſuit. vij.q.i. illud. ſz nec hic popul⁹ reſpō dit amen officiando eccleſiā vel miſſaz. ⁊ ita vī q⁹ nec ſine miniſtro poteſt p̄ſbyter miſ ſam dicere. ſz hu. dixerit q⁹ bene poſſit cum populo tan tum eccleſiam officiare.

y Amen. vī ergo ſufficere ſi populus reſpondeat ſacer doti in miſſa. ⁊ ſic eſt ,otra. vij q.i. illud. ſed dic q⁹ nō reſpō dit populus officiando eccle ſiam.

z Ut ſono. hoc eſt dicere. ſicut in concione laici ,poſi tos ſermones ⁊ politos p̄ſi derant. ſic viri eccleſiarum votum ⁊ intentionem p̄ſide rare debent ſacerdotis.

a Itaqz. i. quamuis.

b Illa. concio.

c Bonadictio. nominek non tamen poteſt dici bene dictio. rxviii. di. preſbyteruz.

a NUllus eps. obprobriũ ⁊ dicit augu. ego senex a puero nondũ anniculo paratus sum edoceri. vt. xxxiij. q. iij. si habes. ⁊ stultus q bona quevidit discere cõtemnit. vt. xxij. di. de cõstantinopolitane. ⁊ si vnũ pedẽ haberez in sepulchro aliũ extra adhuc vellẽ discere vt. ff. de fideicõ. l. apud iulianum. vnde Seneca. nulla etas sera est ad discendum.

b Lce. In tribus s. distinctionib⁹ demonstratũ est epm debere esse prudentẽ in litteris taz diuinis q̃ secularib⁹. Nũc vero in hac. xxxix. dist. oñdit q oz epm esse prudentẽ in negocijs secularib⁹ vt sua cautela reddantur ecclesie indẽnes ⁊ cuiqz necessaria p suo modulo ministrent. ⁊ hoc exemplo dñi. q turbas sequentes nõ solũ verbis spiritualib⁹. sed etiã corporalibus alimẽtis reficiebat. quaz peritiã q̃ petrus diacon⁹ nõ habuit. ẽ a dignitate repulsus ad quã fuerat electus. vt pbat̃ se. c. qõ per se patet.

c Modo. q̃ plus q̃qz cõferendũ est vni q̃ alteri. vt. j. q. ij. clerici. xij. q. ij. vulteranẽ. eẽ de preben. de multa.

d PEtrus. simplex est q̃ dam est simplicitas q̃ est contraria dolo ⁊ illa est bona. vt. xxj. q. j. si cupis. sed hic vocat simplicitatẽ negligentiã siue stultitiã. vt. xxvj. di. in prin. illa. n. impedit pmouendũ. vt h. ⁊ lxxiij. dist. epoz. sz pmotũ nõ deiecit. sz dat̃ ei coadiutor. vt. vij. q. j. q̃ frater ⁊ xij. q. ij. nobis. tñ iste petrus nõ tñ ppter simplicitatẽ fuit remotus sz etiã q̃ solidos dedit ad vsuram. vt. xlvij. di. de petro.

e Extrinseca. debet. n. cautus circa sua negocia esse vt xxiij. di. qui eps ⁊ est si. lxxxvj. di. fratrem. io.

f Portet. Hic prosequit. v. c. aplice regule oportet epm eẽ ornatuz. Est aũt duplex ornatus exterior ⁊ interior. Exterior ornatus cõsistit in grauitate ⁊ incessu ⁊ in habitu ⁊ tẽperantia cibi ⁊ potus de isto ornatu agit in proxima se. di. Interior ornatus est virtus ⁊ de hoc agit hic. ⁊ ostendit q̃ locus nõ dat virtutẽ nec dignitas. sed vite merituz.

g Non nos. phẽnẽ aplicaz dignitatẽ p bona merita acquisitam.

h Cuz hereditate. i. ad hoc transmisit vt essent heredes bonitatis sue.

i Per actuuz. nostis p bonos actus.

k Quos. i. q̃ eos.

l Quis. n. q. d. ⁊ si q̃qz. forte aplici nõ eẽnt boni. tñ semp presumunt esse boni. qs. n. cẽ. sz nõne cõtra riũ c. xix. di. anastasius. xxj. di. nũc aũt. sz nõ dicit b q̃ sancti sint. sz q̃ sancti presumunt donec ⁊trariũ cõstet q̃ hereditatẽ innocentie recipiunt vt hic dicit. Sz qd si cõstet de ipso q̃ adulteriũ cõmisit vel homicidiũ dicit bug. q̃ sz non possit accusari inde. tñ peccat. ⁊ q̃ hic dicit semp benefacere intelligit̃ de his q̃ pñt eẽ retroqueri ad bonũ vel ad malũ q̃ semp in dubio pro ipsius facto presumit̃ sed hoc certe idẽ est in quolibet sacerdote. vt. xj. q. iij. absit. ⁊ xlj. dist. c. j. ⁊ xvj. q. j. si clericatus. Nõdeo hoc verũ est. sz tñ magis presumitur pro papa. vt. xciij. di. c. j. quantur hominuz genera.

Item clemens papa.

Propter hoc probrũz senectutis a parvulis ⁊ a minimis nõ erubescat discere episcopus.

PAllus eps pp obprobriũ senectutis vel nobilitatem generis a parvulis vel minimis eruditis: si qd forte est vtilitatis aut salutis: negrere negligat: q. n. rebelliter venit: ⁊ discere atqz agere bona recusat: magis diaboli quã xpi mẽbruz esse ostendit: ⁊ pot⁹ infidelis quaz fidelis esse monstratur. Di. xxxix.

Ece plenarie monstratũ est: qõ sacerdotes oz lfaruz tã sacraz quã secularium esse peritos. Nũc aũt queriẽ an secularium negociorz oporteat eos hẽ peritiã hãc prelatis ecclesie esse necessariã multis rõnibus pbat̃: debent prelati subditis nõ soluz spũalia: sz etiã carnalia subsidia ministrare: exẽplo igit̃ xpi q turbas sequentes nõ solũ verbo docebat sz etiã virtute sanabat: ⁊ corporalibus alimẽtis reficiebat: vt aũt plati hec oia plene pficere possint: secularium negociorz oportet eos hẽ solertiã: vt eoz cautela ⁊ ecclesie seruentur indemnes: ⁊ cuiqz necessaria p suo mõ⁹ ministrent: vnde qdã in episcopuz electus a beato greg. p sua simplicitate repellit̃: ne eius occasione res ecclesie dilapidarentur.

Unde grego. scribit nobilib⁹ cinibus neapolitanis.

Secularium negociorum imperiti nõ sunt in episcopos ordinandi.

PEtrus diaconus quẽ a vobis electũ asseritis: oio vt dicit̃ simplex est⁹ ⁊ nostis q̃ hoc tpe talis in regiminis arce oz cõstitui: q nõ solũ de salute animaz: veruz etiã de extrinseca⁹ vtilitate ⁊ cautela sciat esse sollicitus. Di. xl.

Portet quoqz episcopũ esse ornatuz ⁊ hospitalez Per ornamenta episcopalia virtutes debent intelligi: que a dño eis repromittunt dum dicit̃: sacerdotes eius induant salutari. unde in veteri te. varijs vestibus ex pcepto dñi sacerdotes ornati legunt̃: q̃ multis modis virtutibus oz splendere vita pontificis: vt gradui cõferat decorẽ quẽ ab eo nõ accepit: nõ enim loca sz vita ⁊ mores sanctuz faciũt sacerdotez: vñ ex officio suscepto nõ licentiã peccãdi vnde sacrilegij instar⁹ esset disputare de facto suo. vt. xvij. q. iiij. §. q autẽ vel dic q̃ facta pape excusant̃. vt homicidia samsonis ⁊ furta hebreoruz ⁊ adulteriũ iacob. vt extra de diuortijs gaudemus. io.

m Illustrat. i. dat eis occasionẽ beneviuendi. vt. lxxj. di. valet

n On est facile.

sed necessitatez vivendi se nouerint assecutos. Unde syminachus papa ait.

Officium sacerdotũ non cõfert sed admittit licentiã delinquendi.

NOn nos beatũ petruz sicut dicitis a dño cũ sedis priuilegio vel successores eius peccãdi iudicamus licentiã suscepisse. Ille quippe perbẽnẽ⁹ meritoz dotẽ cũ hereditate innocẽtie trãsmisit ad posteros: qõ illi cõcessuz est p actuũ⁹ lucez ad illos ptinet: quos⁹ par cõuersatiõis splendor luminat: qs. n. sanctũ dubitet esse: quẽ ad extante dignitatis attollit in quo si desunt bona acqsita p meritũ: sufficiunt que a loci pre decessore testantur: aut. n. claros ad hec fastigia erigit: aut q̃ erigunt̃ illustrat⁹ Item biero.

Filij sanctoz sunt qui exercent opera eorum.

NOn est facile⁹ stare i loco petri ⁊ pauli ⁊ tenere cathedraz regnãtiũ cũ xpo: q̃ hinc dr nõ sẽtẽuz filij sunt q̃ tenent loca sanctoz sed q̃ exercent opera eoz. Itẽ grego.

Modoz nobilitas nõ loci: nõ generis sacerdotes notificet.

NOs q̃ pñm⁹ nõ ex locoz⁹ vel generis dignitate: sz morũ⁹ nobilitate⁹ innotescere debemus: nec vrbiũ claritate sz fidei puritate.

Idez anastasio presbytero.

Nõ loca vel ordines: sz merita deo coniungunt.

NOn loca⁹ vel ordines creatori nro nos primos faciũt: sz nos aut merita bona ꝓiungũt aut mala disiũgũt. Itẽ iobã. chrysostom⁹.

Magnitudo peccati vel dignitatis quemquaz fortiter deiecit.

HOmo⁹ xpianus fortiter cadit⁹ in peccatũ ppter dnas causas aut ppter magnitudinẽ peccati aut ppter altitudinez dignitatis.

Itez ex dictis bonifacij martyris

Damnatur apostolicus q̃ suc ⁊ fraterne salutis est negligens.

SI papa sue et fraterne salutis negligens deprehendit̃ inutilis ⁊ remissus in suis operib⁹ ⁊ insup bono taciturn⁹⁹ qõ magis officit sibi ⁊ omnib⁹: nihilominꝰ innumerabiles populos caternatiz secuz ducit primo mãcipio⁹ gehenne cũ ipso plagis multis in eternũ vapulatur⁹ huius culpas istic redarguere pñsumit mortaliũ nullus q̃ cũctos ipse iudicaturus a nemine⁹ est iudicãd⁹:

o Nos. nõ ex locoruz tantum ne sit cõtra. lxxxj. dist. valet.

p Nomi. C. de epi. ⁊ de. si quẽquaz.

q Nobilitate, sic. j. j. q. j. vilissimus.

r Non loca. vl ordines tãtuz q̃ p ordines cõferr̃ gratia. vt. j. qõe. j. qeqd. ⁊ est si. xxiij. q. iiij. sicut

s Homo. cadit. i. cadere videtur ab ecclesia.

t Cadit. ex hoc. c. plurimi dicũt q̃ circunstantie loci ⁊ temporis ⁊ dignitatis et sẽtie aggrauãt peccatuz. vt magis peccat clericus q̃ laicus in eodem genere delicti ⁊ magis litterat⁹ q̃ nõ litterat⁹. ⁊ magis peccat in loco sacro vel tẽpore q̃ extra arg. xix. dist. nulli. ⁊. l. dist. q: tua. ⁊. xj. q. iij. pẽpue. ⁊. xxv. qõe. j. nulli. de pe. di. v. cõsideret. ⁊. xxij. q. v. q̃ viderit. ⁊ auget peccatuz dignitate peccantis. vt. ff. de re mili. omne. §. auget. Alij dicũt q̃ circunstantie cuz sint bone ⁊ adeo nõ debent esse alicui occasio mali. vñ dicũt q̃ circũstantie nõ aggrauant peccatũ. sed solus contemptus. si ergo laicus ex maiori contemptu peccat magis peccat q̃ clericus sed q: nõ constat ecclesie qualiter quis peccet an ex cõtẽptu vel alio modo. xxiiij. q. iij. deus. ideo non põt iudicare de pctõ secundus cõtemptuz ⁊ ideo iudicat p circũstãtias quasi p q̃sdaz psumptiones. ⁊ magis punit clericus q̃ laicus. q: magis pñs mittur cõtra ipsuz. et sz hic due cause tãtũ enumerent̃ q̃ videnr aggrauare peccatuz. tamẽ plures sunt. vt de pe. di. v. pñsideret.

u Si papa. taciturn⁹ tacitur⁹nitas mortalis est in plato. vt. xliij. dist. c. j.

v Mancipio. id est diabolo qui mancipatus est gehenne.

w A nemine. papa a nemine põt iudicari vt. xj. q. iij. nemo. qõ intellige nisi ipse se subijciat alij. iij. q. vij. nos si in cõpetenter. sz cõtra. xxiiij. q. ij. sane proferr̃. ver. itẽ romanoz. vbi dicitur q̃ dioscor⁹ papa a ro. eccle. fuit excõicatus quãuis in fide nõ peccauerat sz ibi appellat papã pñiarchaz cõstãtinopol. itẽ adhuc ob. xij. q. ij. nõ liceat ibivn⁹ papa iudicat de suo successore. sed ibi nõ iudicat de ipso. sed dicit q̃ non liceat ei alienare

res ecclesie.

a ¶ A fide. quod intelligit. b. cum papa non vult corrigi. si enim paratus esset corrigi non posset accusari. vt. xxiiij. q. j. apte. ¶. c. agit. ¶. q. iij. dixit apostolus. sed quare non potest accusari de alio crimine. ponam⁹ q notorium sit crimen eius. vel per confessionē vel per facti euidētiam quare non accusatur vel de crimine simonie vel adulterij. ¶ etiā cum admonetur incorrigibilis est. ¶ scandalizatur ecclesia per factuz ei⁹. certe credo q̄ si notorium est crimen eius quodcūq; ¶ inde scandalizatur ecclesia ¶ incorrigibilis sit. q̄ inde possit accusari. nam contumacia dicit hereſis. vt. lxxxj. distin. si qui p̄sbyteri. ¶ contumax dicitur infidelis. vt. xxxviij. distin. null⁹. hic tamen specialiter fit mentio de hereſi. ideo quia ¶ si occulta esset hereſis de illa posset accusari. sed ō alio occulto crimine non posset. item nunquid potest denūciari crimen pape scōm regulam si peccauerit in te frater tuus. cum nomine fratris quilibet ch̄ristianus dicatur. vt. xj. q. iij. ad mensam. sed dico q̄ non potest denunciari crimen de ipso nisi inde posset accusari. naz in vtilis esset denunciatio. Jtē nunquid papa potest statuere q̄ non possz accusari de hereſi. rñde non. quia ex hoc piditaret tota ecclesia. quod nō licet. j. xxv. q. j. sunt quidaz. quia hoc fit in eo casu quo desinit esse caput ecclesie. ¶ ita non tenet cōstitutio. sed p̄ quo peccato potest impator deponi? pro quolibet si ē incorrigibilis vnde ꝓponitur si est minus vtilis vt. xv. q. vj. alius.

b A Nte omnia. si perfunctorie negligenter.

c ¶ Periculosius. q̄ qui epatuz desiderat in tra inueniet ꝓfusionem in celo. viij. q. j. qui epatum ¶. j. c. c. multi.

d ¶ Adhi. ¶ fic aliqs potest cogi vt fiat epūs q̄ verū est ab initio cogitur. vt fiat de nolēte volens. vt. xxiij. q. iiij. displicet sed si perseueraret in volūtate nō esset cogendus. vt lxxiij. di. vbi ista.

e ¶ Ut secundus locus q̄ primus locus est papatus. secundus locus est epatus. vel iō hoc dixit. q̄ factus est coepiscopus alteri. vt. vij. q. j. non autem.

f Sicut clericatus i. minor ordo. hicvē q̄ si laicus ꝓmoueretur in sacerdotē nullus reciperet characterē. ſz si haberet aliquē minorē ordinez ¶ p̄ saltuz reciperet superiorez bene reciperet characterē. vt. lij. di. solicitudo. alij dicunt q̄ laicus verū ordinem reciperet duz tamen baptizatus fuerit arguit. j. q. j. ventum. quod verum credo. b.

g ¶ Electio. ꝓsueuit istud induci q̄ ex sola electione nō consequit aliquis ius vt de hoc dixi. lxiij. di. quanto.

Nisi deprehendat a fide⁹ deuiuz: pro cuius ꝑpetuo statu vniuersitas fidelium tāto instātius orat: quāto suam salutē post deū ex illius incolumitate animaduertit ꝓpensius pēdere.

Jtē augu. ad valeriuz.

Nō ordines ſz vite merita nos deo cōmendant

Ante oīa⁹ peto: vt cogitet religiosa prudentia tua: nihil cē in hac vita ¶ maxime hoc tempore facilius ¶ leuius ¶ hominib⁹ acceptabili⁹ episcopi aut p̄sbyteri aut diaconi officio si ꝓfunctorie atq; adulatorie res agat ſz nihil apud deum miserabili⁹ ¶ tristius ¶ dānabilius.

Jdē nihil est in hac vita ¶ marime hoc tempore difficilius ¶ laboriosius ¶ periculosius⁸ epi aut p̄sbyteri aut diaconi officio: ſz apud deū nihil beati⁹ si eo modo militet quo noster imperator⁹ p̄cipit: qs autez sit mod⁹: nec a pueritia nec ab adolescētia mea didici ¶ eo tēpore quo discere ceperā: vis mihi⁸ facta ē merito peccatoꝝ meorū: naz qd aliud existimē nescio: vt secūdus loc⁹⁸ gubernaculoꝝ mihi traditus est: qui remuz tenere nō noueram.

Jtem isidorus.

Cōrumpit ¶ ad terrā sacerdotium tradit nisi legaliter ¶ iuste seruetur

Sicut viri ¶ mulieris digna cōiunctio vnū facit matrimoniū ¶ sicut duoruz copulatio vnū ꝑficit corpus: ita clericatus⁹ ¶ sacerdotiuz vnuz faciunt p̄sbyterū ¶ electio⁹ ¶ cōsecratio vnuz faciunt episcopuz: que omnia vnū faciunt corpus qō citius corrumpit ¶ ad terraz tradit nisi legaliter cōseruet nisi iuste vinē/do laudet. Jtē amb. De eodē.

Illud⁹ aūt animaduerte: qō extra paradisum vir factus est: intra paradisum mulier: vt aduertas: qō nō loci⁹ nō generis nobilitate sed virtute vnusqsq; gr̄az cōparat sibi: deniq; extra paradisum hoc est i inferiori loco vir factus melior inuenit ¶ illa que in meliori loco hoc est in paradiso facta est: inferior inuenit.

Jtē gregorius.

Gratia nō locus saluat animam.

Quelibet occulta⁸ loca sine gratia animā saluare nō possunt: qō aliquando in ipsis quoq; cē spicimus erratibus⁸ electoꝝ. Nā lotb in ipsa peruersa ciuitate⁸⁸ fuit iustus: in monte⁸ peccauit. Sed ista cur dicimus: cū maiora nouerim⁹: qd. n. paradiso iocundi⁹: qd celo securi⁹ ¶ tamen homo ex paradiso ¶ angelus de celo peccando cecidit⁸.

Jdem. De eodem

Adam⁸ prim⁹ homo ꝓ peccato de paradiso electus est: hoc est q̄ dei nobilitatē a se dereciit: nobilitate loci p̄natus est.

Jdem iobā. chrysosto.

Non est verus sacerdos omnis q nominat sacerdos.

Multi sacerdotes ¶ pauci sacerdotes: multi in nomine ¶ pauci in opere. videte ergo fratres quo modo sedeatis sup cathedraz q̄ nō cathedra facit sacerdotē ſz sacerdos cathedraz: nō locus sanctificat hominez ſz homo locuz⁸ sanctificat nō omnis sacerdos sanctus ſz oīs sanctus est sacerdos: q̄ bene sederit sup cathedraz: honorem accipit cathedre: q̄ male sederit: iniuriaz facit cathedre. Jdeoq; malus sacerdos de sacerdotio suo crimē acquirit nō dignitatē: in iudicio enim tuo sedes: ſt qdem bene vixeris ¶ bñ docueris: populū instruis: ſi bene docueris et male vixeris: tui solus condēnatoꝝ eris. Nā bene viuendo ¶ bñ docendo populuz instruis quomodo viuere debeat: bene aūt docēdo⁹ et male viuendo deū instruis: quomodo te debeat cōdemnare. Jdeq; qui cūq; desiderauerit⁸ primatū i terra: inueniet cōfusionē in celo: nec inter seruos xp̄i cōputabit: q̄ de primatu tractauerit⁸ nec vnusq⁹q; eoꝝ festinet quomō alijs maior appareat: ſz quomodo omnib⁹ inferior videat quoniā non q̄ maior fuerit in honore⁸ inter homines: ille est iustior: ſz q̄ fuerit iustior: ille est maior. Di. xlj.

e Lce⁸ quibus oporteat sacerdotez esse ornatū moribus. Sz preterea oportet illuz esse ornatū exterioribus habitu videlicet ¶ incessu⁸ habitu vt nec fulgidis nec sordidis se vestibus ornet vt. n. ait hiero. nec affectate sordes nec exquisite delicie laudes pariunt: qō tā de vestib⁹ quā de cibis intelligendū est. Jn de aug. ait in li. de doctrina xp̄iana.

Pro moribus eorū cuz quib⁹ viuimus etiā vt debem⁹ alimentis.

Quisqs reb⁹ p̄tereuntib⁹ restricti⁹ vtit quā sese habēt mores eoꝝ cū q̄b⁹ viuit⁸: aut itēperās⁸ aut superstitiosus est⁸: quisquis vero sic eis vtitur vt metas consuetudinis bonorum inter quos versatur excedat: aut aliquid significat⁸ aut flagi

b Illud. ex̄ paradisuz in agro damasceno.

i ¶ Quod non loci. q̄ rōne loci vel dignitatis vel nobilitatis ꝓ aliquo nō p̄sumitur. vt. xxj. q. ij. gloria. ar. ꝓtra xxiiij. di. quanto. ¶ certe pro nobilibus sēper debet p̄sumi in his que spectāt ad nobilitatem. ar. ff. de fide ītrumē. l. fi.

k Quelibet occulta. arg. cōtra. heremitas.

l ¶ Erratibus. i. peccatis.

m ¶ Peruersa ciuitate. ar. nō nocet bono. malorū conuersatio vel cohabitatio.

n ¶ In monte. xv. q. j. inebriauerunt.

o ¶ Cecidit. nā ex varietate locoꝝ nulluz discrimē inducitur. C. de tēpo. in inte. resti. l. vlti. ar. cōtra. xxxij. q. v. qui viderit.

p ¶ Cecidit. ¶ hec est causa quare nos p̄sequitur q̄ nos illuc debem⁹ ascēdere vnde ipse descendit. xxj. q. ij. c. j.

q ¶ Adam.

r Multi. ſz homo locuz⁸ sic res accedere dz hominib⁹ ¶ nō hō rebus. ff. de edil. edic. iustissime.

s ¶ Desiderauerit. ad hoc vt p̄sit nō vt prosit. ne obstet. viij. q. j. qui episcopatum.

t ¶ Tractauerit. no. q̄ colo q̄ cū aliquis loquitur de episcopatu⁸ punit. fic eo ipso q̄ quis loquit ambitiose de nūmis peccat. xxj. q. j. si cupis ¶ qui loquit de mulieribus. vt. xxxij. dis. hospitiolū.

u ¶ In honore. q̄ nō gradus, elegātior ſz vite melioris actio cōprobat. xxiij. q̄e iiij. sicut ¶. xxj. q. j. sunt nōnulli. ¶ est hic ar. q̄ illa pars que iustiori rōni ꝓnitit maior dicit ſz fit minor. sic. xxxj. di. nicena. xix. di. i canonicis iiij. q. iij. §. ij. ex̄ de testi. i fa

p Lce q̄bus. Supra in precedenti di. dictū est q̄ oz epm esse ornatū moribus ¶ virtutib⁹. Jn hac xlj. di. dicit q̄ oz eū esse ornatuz in exterioꝝ⁹ in habitu ¶ incessu. in habitu ne fulgidis vl sordidis vestib⁹ se ero⁹ net. qō ꝓbat auctoritate biero. nec affectate sordes nec exquisite delicie laudes pariūt qō tā de vestibus q̄ cibis intelligendū est. ¶ ad hoc induxit se. c. de incessu autez dicit. §. vlti.

y ¶ Et incessu. vt grauitate itineris ostendat grauitatem mentis. vt. j. e. §. vlti.

s Quisq; viuit. no. q̄ libet se cōformare debet socijs suis in cibo ¶ moribus. vt di. vaj. que cōtra. xij. di. illa. ¶ est arg. q̄ ratione societatis toleratur excōicatus q̄ excōicatus rōne cōtractus ad cōionē admittit ex̄. de sen. ex. si vere.

a ¶ Aut intemperans. s. nolens cōformare se alijs.

b ¶ Superstitiosus. inanis glorie cupidus vel hypocrita.

c ¶ Significat. forte ꝺz ventrē insaciabilē. vel causa infirmitatis hoc facit.

a ¶ Aut flagitiosus est. pdigus vel hypocrita.
b ¶ Sed libido. q.d. potius cōsiderabim⁹ causaz facti q̄ ipsum factū. sic. xxiij. q. viij. occidit. z. xxix. di. sciendū. ar. j. xxxij. q. iiij. ozigo.
c ¶ Flagitia. i. nō statiz dicamus aliquid esse vitiosuz, nā dubia in meliorē partē sunt interpretanda extra de regu. iur. estote.
d ¶ Pisce. hanc historiā habes de pe. di. lj. §. opponitur
e ¶ Sed ex causa. z. j. xxj. q. iiij. omnis iactantia.
f ¶ Elicie.
g ¶ On cogant. ar. q̄ mitius agendū ē cū diuitibus z nobilibus q̄ cū pauperibus. vt. lxxxvj. dis. nō satis. z. lxxxiij. di. puenit. l. di. cōtumaces. xxvj. q. vij. tpa. ar. ȝtra. xxij. q. v. q ȝpulius. dic q̄ ignobiles magis puniunt corporali pena q̄ nobiles. sz pecuniariter magis punitur nobilis q̄ ignobilis. vt. xxiiij. q. j. qui cōtra. et ff. de penis. figs aligd. et. l. quedam.
h ¶ Diuites. cū sunt in pnia
i ¶ Si cōsuetudinē. ar. q̄ cō mutationes penaz possunt fieri in spiritualibus. lxxxij. di. prel'byter.
k ¶ Superfluis. i. preciosis.
l ¶ Pauperib⁹. arg. ȝtra. j. xlix. di. c. vlti. in fi.
m ¶ Quod dicit in euāgelio tangit hic qō rps in euāgelio mathei. vj. dicit de iudeis. venit iohānes nō māducans carnes neq; bibens vinū. z diristis demoniuz hz. venit ihesus manducans z bibēs. z diristis ecce vorator z potator vini. sed lz alij male opinarent de ipso. tamē iustificatus est ab apostolis suis.
n ¶ Illi. datiui casus.
o ¶ positas. corā aliis.
p ¶ Si id in tēpore. i. pro tēpore. s. cū corā aliquibus tēpore necessitatis citius ꝓponitur cibus.
q ¶ Vleq; i. nō ideo dz quis statiz comedere q̄ videt alios necessitate exigente comedere. z prepōitur cibus.
r ¶ Cum. i. quādo.
s ¶ Illis. i. eis.
t ¶ Scio. sic facient epi cū venient ad pauperes ecclesias ue bremis hora ꝓsumat victū longi tēporis extra de censibus cū apostolus.
u ¶ Parsimoniā. i. tpatuz vsum.
x ¶ Diligentiā. i. voluptatē.
y ¶ Infucatū. i. preciosuz. vel infucatū. i. nō ꝓcise fucatū
z ¶ In priuatis. argu. cōtra illos q̄ dicūt melius esse oāduz in priuato loco z nō coraz hominib⁹ q̄ in ecclesia ex illa auctoritate. tu aūt cū oraueris intra cubiculuz tuuz z clauso hostio ora pāez. sz illō de cubiculo, mentis intelligitur.

tiosus est[a]. In omnib⁹ eniz talibus nō vsus reruz sed libido[b] in culpa ē: qō igitur locis z temporib⁹ z psonis cōueniat: diligenter attendendū est nec temere flagitia[c] reprehendam⁹ fieri eniz pōt vt sine aliquo vicio cupidinis vel voracitatis preciosissimo cibo sapiens vtat: insipiens aūt sedissima gule flamma in vilissimū olus ardescat: z sanius qsqz maluerit more dñi pisce[d] vesci: quaz lenticula more esau nepotis abrahe aut hordeo more iumentoꝝ. nō. n. propterea cōtinentiores nobis sunt pleraq; bestie: qz vilioribus alunt esciis Nā in omnib⁹ huiuscemodi rebus non carū rerū natura qbus vtimur: sed ex cā[e] vtendi z modo appetēdi vel probandū vel improbandū est quod facimus. Itē augu. sup epistolaz iohānis.

Non cibus sz appetitus i culpa est.

Delitie quelibet si absq; desiderio pcipiant nō officiunt: et viles cibi appetēter accepti impediūt profectū abstinentie. Danid enim aquā male ꝓcupitā effudit: z helias carnē comedit. Itē in lib. de verbis domini.

Cōtra sue infirmitatis cōsuetudinē aliquib⁹ cibis diuites vti nō cogant

Non cogant[f] diuites[g] pauperū cibis vesci: vtant cōsuetudine infirmitatis sue: sed doleant aliter se nō posse sustentare. Si cōsuetudinē[h] mutant: egrotant: vtant[i] superfluis[k]: dent inopib⁹ necessaria: vtant preciosis dent pauperibus[l] vilia.

Idē in lib. questionū euangelij.

Equanimitas tolerādi nō vsus vel abstinentia cibi iusticiam facit.

Quod dicit dñs in euāgelio[m]: iustificata est sapientia ab omnibus filijs suis: ostendit filios sapientie intelligere: nec in abstinēdo nec in māducando esse iustitiā: sz in eq̄nimitate tolerandi inopiā z tēperātia per abundantiā nō se corrumpē di atq; opportune sumendi vel nō sumendi ea: quorū nō vsus sed ꝓcupiscentia reprehendēda est: non. n. interest omnino qd alimentoꝝ sumes: vt succurras necessitati corporis dummodo cōgruat in generib⁹ alimentoꝝ his cū qbus tibi viuenduz est: neq; quantū sumas interest multū: cuz videamus aliorū stomachuz citius saturari cibis z eos cuz illi[n] ipsi parco quo satiant ardenter intolerabiliter z oio turpiter inhiare: alios aūt[o] paulo plus poculo q̄dez saturari sed tolerabiliter inopiā perpeti: vel ante horā positas[p] epulas si id[q] in tempore aut opus sit aut necesse sit cū tranquillitate aspicere neq; tangere. magis ergo interest: nō qd vel quantū alimentoꝝ pro cōgruentia hominuz atq; persone sue z pro sue valitudinis necessitate quis accipiat: sz quāta facilitate z seueritate animi careat: cum[r] his[s] vel oportet vel necesse est carere vt illudi aio christiano cōpleatur quod

apostolus dicit: scio[t] z minus habere: scio z abundare vbiq; z in omnibus imbutus sum: z saciari z esurire z habūdare z penuriaz pati: omnia possum in eo qui me confortat.

Item ex cōci. gangrē.

Temperantia ciboruz z vestiuz nō dissolutio eoruz laudatur.

Parsimoniā[u] cuz veste humili nō reprobamus: sicut etiā ornatuz preter corporis diligentiā[x] infucatuz[y] laudamus. dissolutos aūtē z fractos vestib⁹ z incessū nō recipimus: pictatez in priuatis[z] domibus nō includentes: omnez locuz in nomine dei edificatuz honoramus: et congregationez i ecclesia dei factā ad vtilitatez cōmunez recipimus: z bona opera q̄ supra[a] vires i fratres pauperes exercent: secundūz eccle siasticas traditiones beatificamus z omnia q̄ cōueniunt traditionibus apostolicis z sanctaruz scripturaz preceptis in ecclesia fieri exoptam⁹

Item grego.

Sub specie virtutum sepe se vicia ingerunt.

Sepe se vicia[b] ingerunt: z se esse virtutes mentiunt: vt tenacia parsimonia: effusio largitas: crudelitas zelus insticie: remissio pietas velit videri. Itez ex ꝓci. cart. iiij.

Aderitis fidei z vite nō diuitijs episcopalis auctoritas queritur.

Episcopus[c] vilez supellectilez z mensam ac victuz paupereꝝ habeat z dignitatis sue auctoritatez fidei et vite meritis querat: hospitū quoq; nō longe ab ecclesia habeat

Item ex eodem. **De eodem.**

Clericus pfessionez suā et habitu z incessu probet: z ideo nec vestibus nec calciamentis decoreꝝ querat. Sicut ergo in cibis mores eoruz cuz qbus viuimus obseruare monemur: sic z de indumentis intelligenduz est: vt. n. alibi dicit: quisqs cōtemptis his cuz qbus viuit lautiora sibi vel austeriora pre ceteris indumenta vel alimenta q̄rit: aut intemperans sui aut superstitiosus est In incessu autez dz esse sacerdos ornatus vt grauitate itineris mentis maturitatez ostendat. In cōpositio eniz corporis vt aug. ait qualitatez indicat mentis: vnde historiographus[d] ille cuz eius mutabilitatem[e] describeret cuius cōscientia exercitata curis mentez vastabat inter cetera hoc etiā notabile indicauit dicēs incessus ei⁹ modo citus mō tardus

b Hospitalez vero sacerdotez esse oportet: ne sit de numero eoruz: qbus i iudicio dicet: hospes fui et nō suscepistis me: q eniz apostolū secutus fuerit: alios ad hospitalitatez dz inuitare: quomō hospitalitatis exhortator poterit esse q domuz ppriā hospitibus claudit. Si. n. sacerdos primuz a seipso[f] z a domestica sua ecclesia dz exigere qō postea populis

a ¶ Que supra. naz qcqd supererogaueris reddā tibi sic. lxxx vj. di. non satis.
b ¶ Epe vicia. stulti dum vitāt vicia in ȝtraria currūt.
c ¶ Episcop⁹ supellectilē. hoc hodie nō tenet qmodo habent āplas possessiones vt. xij. q. j. expedit. z sic nō ē cōtra de cō. di. j. vasa. et ex de cen. cū apostolus. vbi dicitur q̄ archiepiscopi qnquaginta equitaturas habebunt in visitationib⁹
d ¶ Unde historiographus. salustius.
e ¶ Mutabilitatem. Lateline.
f Hospitalē
b In hac dis. ostidit gratian⁹ q̄ hospitalis erit ordinandus q: nō haberet alias frontez inuitandi alios ad hospitalitatez. si domuz suā hospitib⁹ daudet. z q: hec pietas remunerat eternaliter z temporaliter. Item exēplo abrahe z loth qui quoniā hospitales erāt, angelos hospitio recipere meruerunt. addit etiā q̄ in hospitalitate nō erit electio vel delectus p̄sonaz. adiungit etiā de cōuiuijs in ecclesia nō faciendis i fine breuiter tangit. viij. c. aplice regule. s. oportet epm esse pudicuz.
g ¶ Si seipso. ff. ff. de neg. gest. si pupilli. §. vlti. ff. de fideiuss. tutor. ff. de pac. cū in eo rl vij. dist. §. necesse in princi.

a ℂ Aliena.xlvij.di.sicut.ĵ.xciij.di.diaconi.ĵ.xiiij.q.iiij.qd dicam sic ex de rest.spo.sepe.ꝛ.xvj.q.j.decime.
b ℂ Corporalis.sine operibus pietatis.
c ℂ Ad oia.i.ad temporalia ꝛ eterna.vt.xvj.q.j.decime.
d ℂ Ab hac.hospitalitate.
e ℂ Alienꝰ.vt.lxxxv.di.archidiaconus
f ℂ Vidua.xxxj.q.j. quomodo.
g ℂ Jquis.
h ℂ Hinc etiaz diotrepē.propriū nomen.vel.i.sacerdotē.
i ℂ Viescamꝰ curiositate. non eniz semp erimus curiosi.naz multa sunt dissimulāda.ff.de noxa.doli in fi.
k ℂ Periculuz.fi.n. in minoribus adhibenda ē discretio fortius in maioribus sic vij.qōe.ij.c.vlti.ff.ad carbo.l.j.§.ij.
l ℂ Postulat.ergo i distincte oibus est dāda elemosyna.vt.j.e.c.pri.ꝛ.š.§.pri.ꝛ lxxxvj.dis.pasce.ꝛ.j.q.ij.ℭpio et.xj.q.iij. quoniā multos.ꝛ.xvj.q.j.si cupis.ꝛ.xxxiij.q.v.duo.alibi dicitur omni petenti tribue.sed cōtra dns dicit desudet elemosyna i manu tua donec inuenies iustum cui des.ꝛ in canticis vbi dicit.ordinauit i me charitatez.ꝛ dicit ambr.ordinata ē charitas.vt primo deꝰ.secundo parētes deinde filij postea domestici vltimo extranei diligantur.ꝛ alibi dicit ambro.qꝫ delectus personarū dz esse in misericordia impendenda.vt.lxxxvj.di.non satis.ꝛ hiero.dicit qꝫ in pauperibꝰ nō tam paupertas qꝫ religio est attendēda.vt.xvj.q.j.quoniā quicqd ꝛ aug.dicit vtilius esurienti panis tollit qꝫ de cibo securꝰ ꝛc. vt v.q.v.nō ois.xxiij.q.iiij.nimiū.Distingue eoz qui petūt elemosynā alij sunt cogniti alij nō. Jteꝫ alij petunt quasi ex debito vt predicatores ꝛ prelati alij pro sustentatione corporis. Si ergo quis petat ex debito et ratione officij qꝫ dicit se ad hoc missuz vt ibi predicet ꝛ tale officiū cōstat ei cōmissuz esse recipiendus est.si est incognitus est examinādus an ita sit.vt in hoc.c. si aūt quis petit p nutrimento.tūc indistincte omnibꝰ est dāda. vt hic.j.q.ij.ℭpio.et xj.q.iij.qm̄.nisi quis p securitatez sibi negligat iusticiā tūc subtrahenda est ei.vt.v.q.v.nō omnis.nisi iam fame moriat vt.lxxxvj.di.pasce.si autē nō possumus omnibꝰ sufficere tunc danda est potiꝰ bono qꝫ malo ꝛ cōsanguineo qꝫ extraneo.ꝛ sic loquitur illud desudet elemosyna ꝛc.ꝛ illud ordinauit in me charitatē.ꝛ.lxxxvj.di.non satis.
m ℂ Sed quoniā omnes.arg.qꝫ ratione dubitationis melius est ex abundāti aliqd facere qꝫ aliqd dimittere.vt.xj.q.iij.nolite.xiij.q.ij.nō estimemus.xxiiij.q.iij. corripiantur.ꝛ est ar.ad questionez ū dubitatur quis ex duobus occiderit hominez. qꝫ potius ambo admittātur ad ordines qꝫ ambo repellātur.arg.cōtra.xxiiij.q.vlti.si quattuor.qd iuris sit de hoc notat in q̄stionibꝰ ꝛ ē expressum de homi.significasti ꝛc.
n ℂ Non oportet parētes.ꝛ domū mittere ꝛ est cōtra episcopos q nolūt peuincias visitare ꝛ tamen petunt redimi procurationes.vt.x.q.j.relata.
o ℂ Propter iniuriaz.i.infamiaz.
p ℂ Alli transeuntes.sic in tabernis pñt clerici comedere causa necessitatis.vt.lxiiij.di.clerici.de vi.et bo.de.clerici.
q ℂ Hospitioruz.tamē ecclesiastice cause possunt ꝛ debēt tractari in ecclesia.vt.ij.q.ij. preceptum.
r ℂ Adicus.ħ breuiter tāgit.vij.c. apostolice regule.oportet epz eē pudicum.
s ℂ Bene.sicut.n.p genas cibi.sic p predicationes ecclesie fideles incorporāturvt de cōse.di.ij.qꝫ passus.
t ℂ Debet gratiā.hic prosequitur.viij.c.apostolice regule.oportet ordināduz esse doctorē.i.talē qui sciat docere ꝛ predicare.ꝓsiderabit aūt prius quibꝰ ꝛ que predicet. qꝛ nō omnia omnibus sunt prædicanda.hereticis eniz secreta fidei nō sunt pandēda. nec nimis alta dicet minus capacibus.ꝛ si subditi non obediunt prædicāti. nō ideo cessabit a doctrina ꝛ correctione eoruz.
u ℂ Silentio.erpone negatiue sic.ij.q.vij.sancta.
x ℂ Naz latratu.i.prædicatione.
y ℂ Canuz.ĵ.ij.q.vij.q̄ nec
z ℂ Et bacculo.i.cōminationis.
a ℂ Jt rector casus. pño dicit qꝫ prædicator vel rector nec silenda,pferet.nec proferenda silebit.ꝛ hoc probat.viij.auctoritatibus.secūdo dicit qꝫ talia proponat q̄ nō deducant homines i errorez.ꝛ hoc probat tribus auctoritatibus.tertio ostēdit qꝫ etiam vtilia nō debet nimis effundere.et hoc probat.iij. auctoritatibus.

imparet:si primuz imitādo christuz ipse debet facere que postea populuz doceat:necesse est vt pauperes in hospitio recipiat quo ad hospitalitatez facilius suo exemplo subditoꝛ attrahat. Ordinādus itaqz sacerdos ad memoriā reuocet:quomodo abrahā ꝛ loth p hospitalitatis opa deo placuere ꝛ angelos hospitio meruerunt recipere:quomodo āgeli sodomis hospitalitatis domuz ingressi loth cuz familia sua liberauerunt:quomodo clausas domos cū hospitibuz ignis ingressus p diderit:quomo etiam sm hie.aliena rapere cōuincit:qui vltra necessaria sibi retinere ꝓbat:ac si p opera omnia pietatis se istituat:vt etiā presentis vite subsidia ꝛ eterne claritatis vite pmia a deo pcipiat vtrūqz eniz pietati promittit:vnde apostolus scribens ad timothe.ait:exercete ipsum ad pietatē:nā corporalis quidez exercitatio ad modicū vtilis est:pietas autē est vtilis ad omnia habens ꝓmissionez vite q̄ nūc est ꝛ future:ab hac quisquis alienus fuerit:in sacerdotē ordinari nō poterit.Si eniz vidua ab ecclesia recipi prohibetur q̄ pauperes nō recipit i hospitio:que pedes sanctoruz non lauit:que omne opus bonuz nō est executa:multo magis sunt prohibēdi a sacerdotio qui ab opere pietatis probantur alieni. Unde qdaz hospitalitatis opera despicientes i gangrensi conci.excōicank:sic eniz in eo statutū est.

Non sunt despiciendi qui conuiuia pauperibus exhibent.

Jqs despicit eos qui fideliter agapes.i.cōuiuia pauperū exhibent ꝛ ꝓpter honorez domini cōuocat fratres ꝛ voluerit cōmunicare huiuscemodi vacationibꝰ parui pendens qō geritur:anathema sit.

Hinc etiaz iohānes euangelista in epistola sua quendaz diotrepez excōicauit.q nec pauperes recipiebat ꝛ recipientes de ecclesia deiscie bat. In hospitalitate autem non est habendus delectus personaruz sed indifferenter quibuscūqz sufficim̄: hospitales nos exhibere debemus:

Unde iohānes chrysosto.in epistola ad hebreos.

In recipiendis hospitibus nulla dz esse distinctio.

Uiescamꝰ ab hac absurda curiositate et diabolica ꝛ pemptoria.Si eniz in clero se electū esse dicat:si sacerdotez se nominet:scrutare nō enim sine periculo in talibꝰ indiscussa cōicatio est:circa maiora maius periculū vertit:nō eniz das sed accipis.Si vero pro nutrimēto postulat ne i bis examines quomō abrahā hospitalē se circa oēs ostendebat:si scrutatoꝛ esset circa refugiētes ad se:nunquā angelos hospitio recepisset:fortassis eniz nō putasset eos angelos:sed cuz reliquis repelleret:sed quoniam omnes recipiebat:suscepit ꝛ angelos:nō eniz ex vita eoruz quos accipis mercedē tibi retribuꝰ est deus:sed ex voluntate ꝛ bonorificentia multa ꝛ miseri cordia ꝛ bonitate.Sed licet ipsa cōmunia despicienda nō sint:tamen nō i ecclesijs celebrari:nec clericos ad ea cōuocatos partes ex eis sibi tollere oz. Unde in laodicensi cōci.

Clerici ad agapē vocati partes sibi nō tollant.

Non oportet ministros altaris vel quoslibet clericos ad agapē vocatos partes tollere: ꝓpter iniuriā que ex hac occasione ecclesiastico ordini poterit deputari.

In locis deo dedicatis nec comedere nec accubitus sternere liceat.

Non oportet in basilicis seu in ecclesijs agapē facere:ꝛ intus manducare vel accubitus sternere nō lz. Jtē ex cōci.carth.iij.

Nisi necessitate coacti clerici in ecclesia nō cōmuentur.

Alli episcopi vel clerici in ecclesia cōuiuentur:nisi forte trāseuntes hospitioruz necessitate illic reficiantur:populi etiam ab huiusmodi cōuiuijs quantuz potest fieri prohibeantur. Jtē ex dictis beati benedicti abbatis.

De eodem.

Oratoriuz hoc sit qō dicit nec ibi quicquam aliud geraꝛ vel cōdaꝛ quā qō diuinis mysterijs ꝓueniat. Jtē aug.

In oratorio preter orādi ꝛ psallendi cultū penitus nihil agaꝛ: vt nomini huic ꝛ opera ingiter impensa cōcordent. Di. .xliij.

Udicus quoqz debet eē sacerdos: vt ꝛ moribus ꝛ verbis pudorez indesinenter exhibeat. Unde i canticis canticoruz gene sponse.i. predicatores turturi cōparantur dz etiaz gratiaz docendi habere:qꝛ vt hiero.ait. Jnnocens absqz ꝛmone cōuersatio quantū exemplo ꝓdest: tantū silentio nocet:naz latratu canum ꝛ bacculo pastoruz lupi sunt arcendi. In ipsa autez doctrina discretū oportet esse rectorē:ne aut tacenda proferat:aut dicenda taceat

Unde grego.in.xv.c.sui pastoralis ait.

De discretione ꝓdicatoris ꝛ silētij.

Jt rector discretus in silentio vtilis ꝛ cautus i verbo:ne aut tacenda ꝓferat:aut ꝓferenda reticescat. Naz sicut incauta locutio in

a ¶ Veniente,iuxta illud. nã filuisse nocet multosq; silentia damnat.
b ¶ Latrare.ppter pigriciã
c ¶ Rursus.primo cõsequit & primo ponit verba ppbete deinde ea exponit.& sic,procedit per totũ.c.
d ¶ Dicere.i.dicitur.
e ¶ Terga.no.q; tacens et timens fugere dicitur.vnde etiã tacens pro ?tumace babetur.vt.lxv.di.si forte.&.ff. de iterro.act.de etate.§.qui tacuit.
f ¶ Qui.duz fugitiua.i.trã sitoria.
g ¶ Quos simpler relatio.
h ¶ Securitate.eo ipso q; tacetur,pmittitur securitas delinquentiũ.vt.xciij.di.error
i ¶ Sermo.doctoris.
k ¶ Nescit.s.esse peccatũ ille cui predicatur, vel cũ eius penitentia auditur.queritur ab eo locus & temp⁹ & psona cũ qua deliquit que forte peccator ppter verecundiã vult occultare.vt de pe.di.vj.c.i. in fi.tamẽ in questionib⁹ vbi fit preiudiciũ alij nõ fient speciales iterrogationes. vt.ff. de questionibus.l.j.§.qui q̃stionem.
l ¶ Custodiunt.i.custodire debent.
m ¶ Quia angelus.i.nuncius dñi preconis.j. de ?se. di.iiij. baptismus.
n ¶ Pastores.i.apostolos.
o ¶ Tintinabulis.lrrr.tintinabula & totidẽ mala punica in inferiori margine tunice sacerdotalis pendebant.
p ¶ Nõ moriatur ala.s.peccando vel vt fama eius non fit mortua.
q ¶ Opera.arg.q; si aliqua promiserit se desponsari vel artari.lz exp̃esse nõ consentiat videtur q; sponsalia fint cõtracta.arg.xxx.q.v. femine. xxvij.q.ij.si qs desponsauerit.xxxij.q.ij.honorant.ff.de spon.sed quẽ. Nã opa,pbãt vt.xlvj.distl.c.j,xj.q.iij.estimant.xxij.q.v.cauete. vt ex̃ de bis que si.a ma.par.ca.

errorem protrahit:ita indiscretum silentiuz eos qui eruditi poterãt in errore derelinquit.Sepe namq; rectores improuidi humanã amittere gratiã formidantes loqui libere recta pertimescunt & iuxta veritatis vocez nequaquaz gregis custodie pastoruz studio sed mercẽnariorum vice diseruiunt:q; venientẽ lupo fugiunt dum se sub silentio abscondũt hinc namq; eos p prophetaz dominus increpat dicens ĩ esaia:canes muti nõ valentes latrare' hinc rursus dominus dicẽs in ezechiele:nõ ascendistis ex aduerso:neq; posuistis vos muruz pro domo israel vt staretis in prelio in die domini. Ex aduerso quippe ascendere est,p defensione gregis voce libera huiusmodi potestatibus ?traire:& in die domini in prelio stare:est,pauis de certantibus ex iusticie amore resistere:pastorem enim recta timuisse dicere':quid est aliud quaz,tacẽdo terga'prebuisse qui nimirum si pro grege se obijcit:murum pro domo israel hostibus opponit hinc rursus delinquenti populo dicitur ĩ iere. prophete.tui viderũt tibi falsa & stulta:nec aperiebant tibi iniquitatem tuaz:vt te ad penitentiaz prouocarent:prophete quippe in sacro eloquio non nũquã doctores vocant: qui dum fugitiua'esse presentia iudicant que ventura sunt manifestant: quos' diuinus sermo falsa videre redarguit quia duz culpas coripere metuunt:incassum delinquentibus promissa securitate' blandiunt:q; iniquitatez peccantiũ nequaquaz aperiunt:q; ab increpationis voce cõticescunt.clauis qppe aperitionis est sermo' correctionis:que increpando culpaz detegit:quaz sepe nescit': ipse etiaz qui perpetrauit:hinc etiaz paulus ait ad titum vt potens sis in doctrina sana exhortari:& eos q; cõtradicunt redarguere:hinc per malachiam dicit':labia sacerdotis custodiunt' scientiaz & legez exquirunt ex ore ei⁹:q; m angelus domini exercituz est:hinc per isaiam dominus monet dicens:clama ne cesses:quasi tuba exalta vocez tuaz:preconis' quippe officiuz suscipit quisquis ad sacerdotiuz accedit vt ante aduentuz iudicis qui terribiliter sequit' ipse scilicet declamando gradiat. Sacerdos ergo si predicationis est nescius quaz tibi clamoris vocez daturus est preco mutus. Hinc est.n. quod in actib⁹ apostoloruz legitur super pastores' primos in linguarũ specie spiritus sanctus insedit:q; nimiruz quos repleuerit de se ,ptinus loquentes facit:hinc moysi precipitur in exodo vt tabernaculuz sacerdos ingrediẽs tintinabulis' ambiat vt videlicet predicatoris voces habeat:ne superni ispectionis iudiciũ ex silentio offendat:scriptũ quippe est vt audiatur sonitus quando ingreditur & egredit' sanctuariũ in cõspectu domini:& non' moriat':sacerdos nãq; ingrediens vel egrediẽs moritur si de eo sonitus nõ audiat': quia iraz cõtra se occulti iudicis eligit:si sine predicationis sonitu incedit:apte autez tintinabula vestimẽtis illius describuntur inserta:vestimenta eniz sacerdotis qd aliud quã recta opera debemus accipere propheta testãte qui ait in psal.cxxxvj. sacerdotes tui indu.insti.vestimentis itaq; illius tintinabula inherent si vite viã cũ ligue sonitu ipsa' quoq; opera' sacerdotis clament. Sed cũ rector se ad loquẽduz preparat:sub quanto cautele studio loquat' attendat:ne si inordinate ad loquenduz rapitur erroris vulnere corda audientiuz feriant:& cũ fortasse sapientez se videri desiderat:virtutis compagẽ insipiẽter abscidat:hinc nãq; veritas dicit in marco:salem in vobis & pacez habete inter vos:p salẽ quippe,verbi sapientia designatur: qui ergo loqui sapienter nititur magnopere metuat:ne ei⁹ eloquio audientiuz vnitas confundatur: hinc paulus ait ad romanos:nõ plus sapere quã oportet sapere:sed' sapere ad sobrietatez'. Hinc in exodo.in sacerdotis veste iuxta diuinaz vocez tintinabulis malapunica cõiungũtur. Quid ergo p malapunica nisi fidei vnitas designatur. Maz sicut in malopunico vno exterius cortice multa interius grana muniunt':sic innumeros sancte ecclesie populos vnitas fidei contegit quos intus diuersitas meritoruz tenet:ne igitur rector incautus ad loquendũ prorumpat hoc qõ iam premisimus per semetipsam veritas discipulis clamat in marco habete salem in vobis & pacem inter vos:ac si figurate per habituz sacerdotis dicat malapunica tintinabulis iungite:vt p omne qõ dicitis vnitatez fidei cauta obseruatione teneatis:prouidenduz quoq; est sollicita intentione rectoribus vt ab eis nõ solũ prauа nullo modo sz nec recta quidez nimie' & inordinate proferant':quia sepe dictoruz virtus perdit':cuz apud corda audientiuz loquacitas incauta opportunitate lenigat' & auctorez suuz hec eadem loquacitas inquinat q; seruire auditoribus ad vsuz profectus ignorat vnde bene per moysen dicitur ĩ leuitico. vir qui fluxum seminis patitur immundus erit':in mente qppe audientiuz semen future cogitationis est audire equalitas locutiõis q; dum per aurez sermo cõcipit':cogitatio in mente generat' vnde & abhuiusmodi sapientib⁹ in actib⁹ apostoloruz predicator egregi⁹ seminerbius' est vocatus:q; ergo fluxum seminis sustinet immundus asseritur q; multiloquio subditus ex eo sese ĩquinat:qõ si ordinate ,primeret ,plez recte cogitationis edere in audientium corde potuisset:dumq; incautus p loq̃citatez defluit:nõ ad vsum

ex ore.ar.ff.de mino. si filius.ff.de inof.te. l.vlti.ff.de ed.l.edic. si tamen.§.ei qui io. Ego dico q; si cõtra bẽtes possunt loqui exprimere debent cõ sensuz suuz,alioquin nõ iudicaretur,p matrimonio cũ necessaria sint verba quãtũ ad ecclesiam.vt extra de spon.tue fraternitatis.q; etiaz mutus si cõtrahit signis debet exprimere cõsensum.vt extra de spõ. cũ apud.b.
r ¶ Sed sapere.ad ꝟ que hic dicuntur bñ facẽ extra de bere.cuz ex iniuncto.
s ¶ Ad sobrietatez.i. sine presumptione.
t ¶ Nimie.idest in multiloquio.
u ¶ Lenigatur.i.lenis & inanis ab auditoribus iudicatur.
x ¶ Erit.s.vsq; ad vesperam vt.ẽ.dist.vj. testamentum.
y ¶ Seminerbius.a presbyteris athenien siuz dictũ est de apostolo qd' sibi vult iste seminator verboruz. & ꝟ hoc erit hic seminerbius sed si habes seminerbus tunc dic q; obscurus erat.vel sq; vt dicitur vicium lingue habebat.

a Premisit.arg.q ab ordine verboꝝ est argumentandū.xliij.dis.§.j. 7.xxxij.q.iiij.displicet.7.j.q.j.vt euidenter.7.iij.q.vij.in grauib⁹.ex de rescrip.cū dilecta.7 si precedens verbū est dubiuz 7 sequens manifestū. sequens clausula est sequenda.ff.de pet.here.vtruz autē.quād oqz etiā fm precedentē exponit sequens.ff.de leg.j.si seruus plurium in fi.

b Importunitas. no.q ppter tria consueuit iduci.c.s.q tacens 7 timens videntur fugere.itē q aliquid pbatur factis vt dictis.itē ordinē verboꝝ attendēdū vt p no.s.positā patet.

c Ni mandatis. nō pōt.nam timor in dubijs deteriora creauit 7 lucan⁹ pessimus in dubijs augur timor.

d Quod.i. q bona est.

e Virtutū.ergo videtur q q nō hz fidē possit habere virtutē qō nō est verum.vt xxiiij.q.j.vbi.

f Que palā.i.idubitanter sunt mala.

g Permanet.sepius ammonitus.

h De secretionibus sed ea q̄ spectant ad admonitionē nō aūt secreta fidei.q: si illa sciret facilius nos impugnaret vt.xj.q.iij.nolite.

i Prudenter.trāsferēdo nos callide ad alienā materiaz cum nec ipsi debeant alieni regni scrutari arcana.C.de cōmercijs. mercatores.7 extra d elec.q sicut.imo subtili ingenio debem⁹ a barbaris extorquere aurum.vt.C.de cōmercijs.Lij.7.xiiij.q.iiij.ab illo.7.qōe.v.c. dixit.

k Eludere.no.doctoz esse bonū contra hostem. sic.xxij.q.ij. vtilē.e.ff.de dolo.l.j.

l Penuria.ar.cōtra.j.xxiiij.q.iij.cum quibus.

m Simus.pdāt i.cōfundant.

n Emulatione.i. dilectione.vnde noversum qui valet ad multas exp̄ositiones Emulor inflat amat inuidet ac imitat.b.

o Recedere.no.q ppter subsannationez vel psecutionem non cessabit doctor a docendo vl prelatus a predicādo.vt hic.et xj.q.iij.nolite.q: et si illi nō pficiant.tñ ipse faciet qō suū est.vt xlvij.di.q ad nos.et xxiij.q.iiij.sicut nō ē. nec ob.s.c.pri. vbi dixit q prudenter debemus eludere tales nec eē illō ob.xxiiij.q.iij.dixit aplus vbi dic hēticū boiez post pmā 7 secūdā correctionē occulta.q:vtrūqz illoz obtinet i secretionib⁹ fidei.q nō debem⁹ pādere illis ꝫ ab illis que factū ad correctionē nūquā cessandū est vt.j.q.vij.cōueniētib⁹ io. Hodie aūt si heretici nō corrigātur.statiz tradēdi sunt curie seculari ad puniēdū si aūt corriguntur 7 iurent stare mādato ecclesie in ppetuo carcere debēt detrudi ad agendā penitentiaz.vt extra de here.c.pe.b.

p Phesijs paulus.in actibus apostoloruz.

q A sanguine.i.peccato.

r Annunciarē.arg.q si p te nō stat aliqd quo minus flat.nō est tibi imputanduz. vt.xxxiij.q.ij. admonere. et xlvij.di.c.vlti.7.§.necesse.et C.de insti.7 substi.l.j.ar.cōtra ex de eo qui mitt.in pos. cā.rei ser.c.j.io.Sed certe ibi stetit nō p petentē possessionez.ff.de re.iur.culpa.b.

s Mundus.arg.a destructione antecedentis. vt .xxiiij.q.ij.sane.

t Tacendo.j.lxxxiij.dist. error.

u Ispensatio.s.eterna mors.xj.q.iij.ve qui.

x Et clamet.infelix hō qs me liberabit de corpore mortis huius.s.vt.di.sed pēsandū

y Quāto magis.argu.a maiori.vt.xxxij.q.v.si paulus.viij.q.j.si ergo ita.

z Vis.i.subditis.

a Parere.i.obedire.

b Irreuocabile.oratiō.naz semel emissuz volat irreuocabile verbū.extra de ver.si. forus.et ouidius.nescit vox missa reuerti.iurta illud vox semel emissa irreditura volat

c Toto.j.di.xlix.c.j hinc etenim nasuz cōparat discretioni.quia per eū perpendit odor 7 fetor.

d Um autez. Hec di.spectat ad tertiuz.c.aplice regule.q̄ tractata ē xxxv.di.oportet ordinādū cē nō violentū sed sobriū.sed nō tractauit ibi nisi de sobrietate potius.ideo resumit eaz hic 7 tractat de intemperantia 7 sobrietate sibi ānectit q laici 7 clerici qui faciunt magna cōuiuia cā lasciuie delinquūt.item addit q clerici nō debent comedere vel bibere in tabernis nisi necessitas cogat.deinde dicit q cibuz clericoꝝ semp precedet 7 sequetur oratio.itē q in sacerdotali cōuiuio semp dz legi.lectio sacre scripture.

e Utrūqz.arg.q vno pbibito vel pmisso.idē erit in cōtrario sibi.vt.s.dis.iiij.de niqz.7.j.q.j.sicut rps.7 est b arg.q si papa vel eps scienter aliquē ordinat vl restituē ipsuz fame.cū fama 7 sacerdotiū sibi sunt annexa.io.qō falsuz est vt ex de scisma.c.ij. vbi dicitur q pbare debet secū fuisse dispensatū.b.

f Viuere.sufficere dz ergo clerico q viuat.i.sola necessaria habeat.et artat illa necessitas tñ ad victū 7 vestitū vt.xij.q.j.eps qlit tñ boc

Ophesijs paulus dicit mūde sunt manus mee a sanguine omniuz vestruz:non enim subterfugi quo minus annunciarem omne consiliū dei vobis:mundus ergo a sanguine eoꝝ non essem:si eis dei cōsiliuz annunciare noluissem:quia cū increpare delinquētes noluerit:eos ꝑculdubio tacēdo pastor occidit.

Item nicolaus papa.

Eterne damnationis penā incurrit predicator:qui semē verbi dei non spargit.

Dispensatio est nobis celestis seminis iniuncta:ve si nō spargerimus:ve si tacuerimus:qō cum electionis vas formidet 7 clamet quanto magis cuilibet exiguo metuendū est:proinde sicut nōleue discrimē:incumbit pontificib⁹ filuisse quod cōgruit:ita his quod absit nō mediocre periculū est:qui cum debeant parere despiciunt. Pariter quoqz obseruare dz sacerdos: ne indignis 7 non intelligentibus secreta mysteria sua predicatione reserare incipiat:qui enim ea docet:q̄ ab auditoribus non valent intelligi:nō ad eoruz vtilitatē sed sui ostentationem facit:vnde in expositione beati immaculati dicit:viciuz animi est indignis secreta vulgare:quod fit vel loquacitate incauta duz fine iudicio volat irreuocabile verbuz vel adulatione:vt ei placeat cui secreta renelat:vel iactatione sciētie: vt plura scire videat. In quib⁹ omnibus profecto dat intelligi:quāta debet esse discretio in predicatione sacerdotis:quasi forte caruerit:tanquaz torto naso sacerdotalis officij iudicat indignus. Di. .xliiij.

c Um aūt violentus esse prohibetur:gule itemperantiaz nequaquā habere pmittit.neqz.n. ebrietas prohibetur 7 voracitas pmittit vtrūqz enim inter opera tenebraz apostolus cōmemorat scribens romanis:nō in comessationib⁹ 7 ebrietatibus:ventris nāqz inglnuies ad luxuriaz,puocat facile:7 omne op⁹ bonuz dissolnit.vnde hie.venter et genitalia sibimet ipsis vicina sunt: vt ex vicinitate membroꝝ cōsederatio intelligat vicioruz:binc nabuzardā princeps cocoꝝ muros hierusalem destruxisse legit:qz venter cui multitudo cocoꝝ deseruit:edificia virtutū ad solū redigit:sacerdos itaqz de altari viuere non luxuriari querat:vñ ait hiero.tibi o sacerdos de altari viuere nō luxuriari pmittitur.Sunt autez comessationes nō solū sacerdotibus sed etiā laicis noxie q festiuos 7 solemnes dies non

Verba predicationis persecutoribus suis prelati nō subtrahant.

Simus autez multos ob id infestare doctores suos:vt eos pdant:7 placita propie voluntatis adimpleant:nō propter ea tamē doctores inquātuz vires suppetunt:a recta emulatione 7 bona intentiōe recedere debent scientes q beati q persecutionē patiunt ppter iusticiā

Itē grego.venantio episcopo.

Non est mundus a sanguine subiectorum qui dei ꝑsilium illis non annunciat.

intelligẽdũ ẽ.dist.xxi.q.j.c.j.

a Omessationes,putã tur a stultis.

b Lugendũ:i.nõne vnus quisq3 hoc lugendũ videat.

c Carneis.i.spũalibus.

d Cũ multitudine.multi sunt.xl.vt extra de cle.ex co. latores.aliquãdo.xxiij.milia sunt pauci.vt.xlv.di.disciplina ⁊ habes ꝺ ꝙ ꝓpter multitudinẽ detrahit̃ seueritati.vt.l.di.vt ꝓstituere.t.j.q.vij.quotiens.⁊.xxiij.q.iiij. ipsa pietas ⁊.c.nõ põt,quãdoq3 ⁊ cũ paucitate miti⁹ ugẽdus est.cuz timetur scãdalus xxiij.q.iiij.cuz quisq3.vbi ergo aliquid male fit ⁊ quasi ex auctoritate defendit̃.tunc nõ dz dormire seueritas,qñ vero nõ defenditur,tũc dissimulari põt ꝓpter scandalũ vt de pe.di.vj.c.j.in fi.⁊.lxxxij.di.plurimos.⁊.l.dis.dño. sancto.sed ꝓpter scandalus nũquã debet deseri veritas ipsa.vt extra de re.iur.q scãdalizauerit.l3 seueritas pena ruz põt deseri.vt hic.io. Itẽ vbi nõ hz locuz dispẽsatiõis remediũ vt in matrimonio ꝓpter multitudinẽ nõ est recedendũ a seueritate canonica,vt eẽ de trãsac.ex pte.b.

e On oportet.vsq3 im propꝛie ponit̃ ꝺ vsq3 cũ nulli sint in medio.

f Qui ĩ ꝓposito.vt deo devoti cõuersi.xij.q.j.duo ⁊c.

g Nulli lz,aut ergasteriũ i.stationem.

h Quãto magis.cui nõ lz minus.nõ licebit ⁊ maius vt hic.⁊.xxiiij.q.j.mirantur ⁊.lxxiiij.d'.gesta.xiij.q.v.penale sicut in casu conuerso. xvj.q.ij.visis.

i Aut cesset,sic.xxxv.di.c.i.

k Clerici.nisi peregrinationis. Nota ꝙ ꝓmittitur viatori qꝺ alij nõ ꝓmittitur.arg.simile.infra.xj.q.iij.quoniã multos.

aliter se digne celebrare putant:nisi comessationib⁹ deseruiant.

Añ aug.scribit ad aureliũ epm.

Non est vacandũ comessationib⁹ ⁊ ebrietatibus.

Comessationes⁹ ⁊ ebrietates ita cõcesse ⁊ licite putant̃:vt in honore beatissimoꝝ martyrũ nõ soluz ꝓ solemnes dies:qꝺ vnusqsq3 lugẽduz videat q hec nõ carneis oculis inspicit:sed etiã quotidie celebrẽtur ⁊ post panca:nõ ergo aspere quãtũ estimo nõ duriter nõ modo imperioso ista tollunt̃:sed magis docendo quã iubendo:magis monendo quã minãdo:sic.n.agendũ est cum multitudine⁹ peccantiũ. Seueritas aũt exercenda est in peccata pauco ruz ⁊ si qd minamur cuz dolore fiat de scripturis cõminãdo vindictam futurã ne nos ipsi in nr̃a ptãte sz de⁹ in nr̃o ꝛmone timeat̃. Itaqz prius mouebunt̃ spũales aut spiritualib⁹ ꝓmi:quoruz auctoritate ⁊ leuissimis qꝺ ⁊ istantissimis admonitionibus cetera multitudo frangatur.

Itẽ ex cõcilio laodicensi.

Nulli clericoruz aut cõtinentiuz lz tabernas intrare.

Non oportet⁹ clericos suientes a presbyteris vsq3 ad diaconos ⁊ deinceps ordinis ecclesiastici omnes vsq3 ad ministros aut lectores aut exorcistas aut hostiarios aut psalmistas aut etiã eos q in ꝓposito continentie sunt:tabernas nisi cã necessitatis intrare.

Item ex.vj.synodo.

Deponat clericus q tabernas aut ergasteriuz habere voluerit.

Nulli clerico lz⁹ tabernã aut ergasterium bre.si.n.huiusmodi tabernã ingredi,phibet̃:quãto magis⁹ alijs ministrare in ea. Si qs vero tale qd fecerit:aut cesset⁹ aut deponatur. Itẽ ex cõci.carthag.iij.

Nisi necessitate compulsi clerici tabernas nõ ingrediantur.

Clerici edẽdi vel bibẽdi causa tabernas nõ ingrediantur:nisi peregrinationis⁹ necessitate cõpulsi

Item greg.natali epo.

Corripiendus est episcopus q cõuiuijs occupatur.

Multis ab vrbe tua veniẽtibus frater charissime didici pastorali cura derelicta solis te conuiuijs occupatũ:q̃ audita nõ credere nisi hec actionũ tuaꝝ experimẽtis ꝓbarem. Nã qr nequaquã lectioni studeas:nequã exhortationi inuigiles sed ipsuz quoqz vsuz ecclesiastici ordinis ignores:hoc est ĩ testimoniũ⁹ qꝺ bis sub qbus es positus:seruare reuerentiaz nescis. Itẽ ad eũdez.

De eodem

Omnia cõia q̃ ex intentione impendende charitatis fiũt recte vestra fraternitas in suis epistolis laudat. Sed tñ sciendũ est qr tũc ex charitate veraciter prodeunt:cũ in eis nulla absentiuz vita mordet⁹ nullus ex irrisione reprehendit̃:nec in eis inanis seculariũ negociorꝝ fabule sz verba sacre lectionis audiũtur cũ nõ plus quã necesse sit seruit̃ corpori:sed sola eius infirmitas reficitur:vt ad vsus exercende virtutis habeat̃.hec itaqz si vos in vris cõuiuijs agitis:abstinentiũ⁹ fateor magistri estis. Itez ex ꝛci.nanetensi.

Palea

Nullus presbyterorꝝ qñ ad ãniuersariuz diez.xxx.aut.vij. vel iij.alicui⁹ defuncti aut quacũqz vocatione ad collectaz veniunt:se inebriare nullaten⁹ presumat:nec precatus amore sanctorꝝ vel ipsius aie bibere aut alios ad bibendus cogere:vel se aliena precatione ingurgitare:nec plausus ⁊ risus in cõditos ⁊ fabulas inanes ibi referre aut cãtare presumat:aut turpia ioca vel verso vel tronatricibus ante se fieri patiatur nec laruas demonum ante se ferri cõsentiant:qr hoc diabolicum est ⁊ sacris canonibus ꝓhibitum.

Item ex eodem.

De eodem Palea.

Quando autez veniunt presbyteri ad aliqꝺ cõniuiuz:aliquis prior illorꝝ versus ante mensaz incipiat:⁊ cibuz benedicat:⁊ tunc secundus ordinez sedeant alter alteri honorez prebentes:⁊ ꝓ vices cibum ⁊ potuz benedicant:⁊ aligs de illorũ clericis aliqd de sancta scriptura legat:post refectionez similiter hymnuz dicant ad exemplum dñi:sicut in cena fecisse legit̃:⁊ se ꝓtineant omnes presbyteri maxime in talib⁹ locis:vt nõ vituperet̃ ministeriuz eoꝝ

Item ex eodem.

De eodem Palea.

Quando presbyteri ꝓ calendas simul cõueniunt post pactum diuinuz ministeriuz ad necessariam collectionez:nõ quasi ad plenã refectionez sed quasi ad prandiuz ibi ad tabulas resideant:ne ꝓ talia ĩbonesta cõuiuia se inuicez grauent:qa indecens est ⁊ onerosuz:sepe etiam tarde ad ecclesiã redeuntes maius dãnũ de reprehensione ꝓsequuntur qꝺ de grauedine multa ꝓtrahunt: quaz lucruz ibi faciant.naz de huius modi ꝓuentu paulus corinthios reprehendit:qr incõuenienter cenam dñi mãducare cõueniebant:sic et q ad cenaz dñicaz ideſt collectionem verbi sub occasione ꝓueniunt:et ex ingluuietate ventris cã cõfũguntur reprehensibiles coram deo ⁊ hoibus habent̃ ⁊ ideo pactis oib⁹ q volunt panez cuz charitate ĩ domo fratris sui simul cũ fratrib⁹ frãgant ⁊ singuli singuluz bibere faciãt:⁊ maxime vltra tertiaz vicez poculuz nõ ꝓtingant:⁊ sic ad ecclesias redeant.

Item ex cõci.laodi.

Christiani ex symbolis cõuiuia non celebrent.

Non oportet⁹ ministros altaris vel quoslibet clericos aut etiam laicos christianos ex symbolis⁹ que vulgus comessalia appel-

r Multis actionũ arg.presumi ꝓtra aliquẽ quãdoq3 ꝓpter crimẽ ꝓteritum.xviij.di.pueniit.xxxiiij.q.j.cum pbellicã.qñq3 ex ꝑsenti circa pñs.vt ꝺ.quãdoq3 circa futurum.l.di.si quis diaconus qñq3 ex preterito circa preteritum.xij.q.j. non est.quãdoq3 ex preterito circa futurũ xxiij.qõe.v.si apud ⁊ lxxxij.di. plurimos.

m In testimoniũ. hic vnum factũ probat aliud.vt.j.q.j.cõstat ⁊c.

n Omnia mordetur.vñ versus. Quisqs amat dictis absentis rodere vitaz.ll̃ãc mensaz indignã nouerit esse sibi.

o Abstinẽtiũ. No. ꝙ abstinens dicitur qui bene comedit.et cõtinens dicitur qui bene cognoscit vroꝛẽ suã.vt.xxxj.di.nicena

p On.oz ꝺ hñt qdaz.c.nullus qõ est.j.de cõse.dist. v.nullus.

q Ex symbolis,symbolũ est quãdo plures cõferunt ad cõuiuia facienda,idez est cõfertum.

a Celebrare.nãvt ait iuuenalis.miserũ ẽ aliena viuere q̃dr.
b Ro reuerentia.j.de cõse.di.v.in omnibus.
c On liceat imo.j.de cõsecratione.distinct.iij.panis ⁊ calix.⁊.c.di
dicimus.
d Equitur in hac.xlv.di.prosequitur.ix.c.apostolice regule.

r oz ep̃z nõ esse pcussorẽ.⁊ primo ꝓbat q̃ plati nõ debent aliquẽ pcutere vsq; ad.§.salomõ. postea allegat in contrariũ.no.ergo q̃ est pcussio spũalis et est pcussio corporalis.spiritualis est.s.cum qs indiscreto ꝓmone corrigit aliquos.ista ꝓhibetur.vt.j.e.c.vlt. corporalis est illa que manu fit.⁊ ista vbi fit ex ira vel odio vel ad hoc vt magis timeat peccatũ est vt.j.e.c.j. sed si fit causa correctionis licita ẽ ei q hz potestatẽ in eũ.vt.j.e.cũ beatus.⁊.xxxv. di.ante oĩa.ß tamen scias q̃ ep̃s suis manibus neminẽ verberabit. vt.lxxxvj.dist. nõ liceat.sed p alium põt.vt.v.q.v.illi.non tamẽ p laicũ ſ; p clericũ z si clericus fuerit verberãdus.vt ex̃ de sen.ex cõ.vniuersitatis'nisi penitus fit incorrigibilis.tunc etiã per laicũ põt.vt ex̃ de sen.ex cõ. vt fame.itẽ distinguendũ est circa qualitatẽ ipsaꝝ ꝓsonaꝝ que corrigẽde sunt.⁊ etiã circa q̃titatẽ criminũ.naz qui sunt in minoribꝰ ordinibus cõstituti licite verberantur.etiaz ꝓ minoribꝰ criminibus vt.j.e.§.salomon.et xxxv.di.ante ſ; maiores nõ sunt verberãdi nisi'pro maioribus vel enormibꝰ criminibus. vt.j.e.cũ beatus.⁊.xxxv.dist.ante Sunt tamen alij casus in quibꝰ licite petitur clericus. vt no. xvij.q.iiij.si quis suadente.

e Quid aũt.canones.lxxxvj.di. nõ liceat.

f Fidẽ.ad fidẽ enim nemo cogendus est. vt.xxiij.q.v.ad fidez. ⁊.j.e.de iudeis.ſ; fidẽ receptã cogitur quis retinere.⁊ sic nõ ob. xxiij.q.iiij.qs nos et q.vj.iaz vero.

g Eminẽ peccatez.dum tamẽ nõ nimis enormiter excedat.vel intellige q̃ clericus l sacris ordinibus cõstitutꝰ nõ est graviter ⁊ immoderate verberãdus.⁊ sic lat:conuiuia celebrare[a].

Item ex cõci.tol.iij.

Sacraruz scripturaruz lectio sacerdotalibus semp conuiuijs misceat.

Pro reuerentia[a] dei ⁊ sacerdotuz id vniuersa ꝓstituit synodꝰ vt q; solent crebro mensis ociose fabule interponi in omni sacerdotali cõuiuio lectio diuinaruz scripturaruz imisceat:per hoc.n.⁊ anime edificant ad bonũ:⁊ fabule nõ necessarie,ꝓhibent. Itẽ ex cõci.marti.pa.

De ꝓfertis nec ꝓuinia facere nec ad horã diei tertiã clericis cõcedere lz.

On liceat sacerdotes vel clericos sed nec religiosos laicos cõuiuia facere de cõfertis:nec oportet clericos vel laicos religiosos aũ sacrã horaz diei tertiaz inire ꝓuinia: nec aliqnãdo clericos nõ hymno[c] dicto comedere panẽ:⁊ post cibos gratiã anctoꝝ deo referre. Si ergo laicis comessationes dãnabiles sunt multo magis sacerdotibꝰ iputant ad gehennã:venter.n.pinguis vt biero.ait.crassum sensuz generat cũ sacerdotalis sensus ecõtra'vigil esse debeat ⁊ tennis.atqz ideo ebrietatis vicio obnoxij i sacerdote vnqz nõ debẽt.Di.n. vt ait greg.i moralibus q adhuc viciorum bello subiacent neqnaqnã per predicationis vsum preesse magisterio ceteroruz debent. Di.xlv.

Equitur[a] nõ pcussorẽ:nõ eniz oportet ep̃m ita esse irascibilez ⁊ pturbati sensus:vt pcutiat q̃ dz eẽ patiens:ſ; sequatur eũ q̃ dorsuz posuit ad flagella. Unde greg.scribit io. episcopo cõstantinopoli.

Verboruz correctione nõ verberibus timeri debet episcopus.

Quid aũt de episcopis q verberibus timeri volunt canones,[a] dicant bene fraternitas vestra nouit:pastores.n.facti sumus non percussores:egregius predicator dicit. Argue:obsecra:increpa in omni pacientia ⁊ doctrina. Noua vero atqz inaudita est ista predicatio:que verberibus exigit fidem. Itez i quodam cõci. De eodem.

Neminez qsquaz peccantẽ[a] clericuz cede attingat:nõ presbyter,diaconez:nõ ep̃s clericuz vel seruitorez ecclesie ad cedez perducat: qõ si ita causa exigit.i.si incorrigibilis extiterit clericus triduo[a] punetur honore: vt penitens redeat ad matrez ecclesiaz. Idez pascasio epõ neapolitano.

Non asperis sed blandis ad fidem verbis sunt aliqui prouocandi.

Qui syncera intentione extraneos christiana religione ad fidez cupiunt rectaz pducere:blandi mentis[a] debent nõ asperitatibus studere:ne quoꝝ mentẽ reddita ratio a plano poterat renocare:pellat ꝓ cul aduersitas. Nã qcũq; alit agũt ⁊ eos sub hoc velamine a consueta ritus sui voluerint cultura remouere:suas illic magis quaz dei causas ꝓbantur attendere. Judei siqdez neapolitani habitantes q̃sti sunt nobis asserentes:qõ quidaz eos a qnibusdaz feriaruz suaruz solemnitatibus irrationabiliter nitantur arcere:ne illis fit licituz festiuitatũ suarũ solemnia colere:sicut eis nunc vsq; ⁊ parentibus eoruz longis retro tẽporibus licuit obseruare:qõ si huiꝰ rei veritas ita se hz:superuacua rei videntur operã dare. Naz qd vtilitatis est quando ⁊ si cõtra longum vsum fuerint veriti:ad fidei illiꝰ cõuersionez nihil ꝓficit:aut cũ iudeis qualiter cerimonias[a] suas colere debeant regulas ponim⁹:si ꝓ hoc eos lucrari nõ possumus:agendũ est ergo vt potius ratione ⁊ mansuetudine ꝓuocati sequi nos velint nõ fugere:vt eos ex eoruz codicibꝰ ostendentes q̃ dicimus ad sinum matris ecclesie deo possumus auxiliãte cõuertere itaq; fraternitas tua eos monitis ꝓut potuerit deo adiuuante ad conuertenduz accedat:⁊ de suis illos solemnitatibꝰ iquietari denuo nõ permittat:sed oẽs festiuitates feriasq; suas sicut bactenꝰ tã ipsi quã parentes eoꝝ per longa colẽtes retro tẽpora tenuerũt liberaz habeãt obseruandi celebrandiq; licentiaz[a]

Itez vniuersis episcopis ꝓ gallia ⁊ europaz ⁊ germaniaz cõstitutis.

Nõ seueritate sed benivolentia subditos prelati corripiant.

Licet plerũq; accidãt sacerdotibus que sunt reprehẽdenda: plus tamen erga corrigendos agat benivolẽtia[a] quaz seueritas plus cohortatio quaz cõminatio plus charitas quaz potestas:cuz nemo nostruz sine reprehẽsione aut sine peccatoꝰ vivat. Nam si dñs statiz post trinam negationẽ beatũ petrũ apostolum preceptorez nostruz indicasset:nõ tantuz ex eo fructuz sicut fecit recepisset expectandi'ergo atqz corrigendi magis sunt rectores ecclesie:quam statim iudicandi[a]:vñ necesse est quecque negocia ecclesiastica post multaz experimẽta causaꝝ sollicitius ꝓspici ⁊ diligentius precaueri:quatenus ꝓ spiritum charitatis ⁊ pacis omnis materies scandaloruꝫ[a] ⁊ presumptio inuidoꝝ atqz oppressio simplicium fratruz de ecclesijs dñi auferant:⁊ sicut nõ vult qsquam fratrum se alioꝝ iudicio pregrauari:ita nõ audeat alij iferre qõ ubi nõ vult[a] fieri. Judei non sunt

non'ob.extra de senten.ex.vniuersitatis.

b Triduo.simili suspensio est.v.q.iiij.in loco ⁊c.

i Qui syncera blandimentis.vel etiã muneribus vt.xxiij.q.iij.c.vlti.lz.arc contra.j.q.ij.q̃pio.

k Cerimonias,cerimonie dicũtur sacrificia iudeoruz,q: cereis exercebantur. ſ.di.vj.§.bis ita.

Licentiã.sed nõne iudei mortaliter peccant ista facẽdo quomõ ergo datur eis licentia peccandi mortaliter⁊ itẽ si peccant mortaliter.q̃re nõ puniuntur cũ ipsi i alijs delictis puniuntur. vt.xxij. q.iij.cõstituit.extra de vsur. post miserabilẽ.sed dic non dat eis hic licentiã peccandi sed liberationez a pena,⁊ est simile.iiij.di.deniq;.xxj.q.ij. placuit.xxiij.qõe.j.paratus. Ad aliud respondeo q̃ si iudei ab hoc ꝓhiberentur.ergo iam cogerentur ad fidez.⁊ bene vera sunt dũ tamẽ ipsi in cõtemptuz nostre fidei nõ exercecant talia. vt.C.de iudeis.iudeos ⁊c.

m Licet.benivolẽtia.Nã scientia que misericordiaz vetat.fugienda ẽ.l.dist. ponderet.

n Sine peccato.vt.lxxxj. di.§.nunc autem.

o Expectandi.arg.q̃ semper iudex potius sequet misericordiã q̃ iudiciũ vel equitatez q̃ rigorẽ.vt.lxxxvj.di. nõ satis.l.di.ponderet.xxvj. q.vij.alligant.⁊.xxv.qõe.ix. veniam.

p Judicandi.i.damnãdi.

q Scandaloruꝫ.naz scãdalum est clericuz statiz puniri post delictum sic.xj.qõe.iij. rursus.

r Non vult.sic.ij.q.vj.qui se scit.

a De iudeis.salnādi fit q; nullus inuitus fit bonus.xxiij.q.vj.vides.

b Coacti sunt.coactio cō ditionalis de qua hic loquitur nō impedit sacramentuz baptismi.nec etiaz sacramē tuz ordinis. vt.lxxiiij.di. vbi impedit tamē sacramētū matrimonij. vt extra de spō.cū locum.sed si fuerit absoluta coactio nullus character imprimitur vt extra de baptis. maiores.sed in dormientib9 z amentibus distinguitur. q; si prius habeant,pposituz baptizandi recipiunt characterem.aliter' nō. vt ibidem dicitur in fi.eo q; dormiens possessionē non acquirit. vt, ff.de acqui.pos.l.j.§.j.

c Vilis .nota,ppter vilitatez vitādā aliquid fieri.l.dis. prisca.z.c.se.

d Licet.z qō,puisuz est fi. est qō dicit cre.qō alicui pro pietate cōceditur nō debet redūdare in alteri9 iniuriā.vt extra de ec.edi.c.ij. z extra de appel.reprehensibilis.

e Concordiā.s.vt vn9 pre esset alijs ne fieret scisma.vt xciij.dist.legimus.z.lxxxix. di.ad hoc.

f Episcopuz aut pī bteruz docuit.sed nōne dominus flagellis pcussit.vt.j.q.iij.saluator.sic.sed nō fecit hoc vt timeretur ꝛē. sed causa correctionis.vt.s. e.in summa.

g Cum beatus grauioribus hic pz q; maiores clerici nō sunt verberandi.nisi pro maiorib9 culpis q; minores etiā verberantur p minoribus.vt.xxxv.di.ante z.xxj.di.c.deniqz.v.q.v.illi qui sunt z alie persone que habēt cohertionē verberum sed temperatā.vt pater dōs pater familias magister maritus.vt.xxiij.q.iij.duo ista z.q.v.c.j.z.vij.q.j.sicut. vñ si pater verberat filium clericuz in minoribus ordinib9 cōstitutū.nō est excōmunicatus.idem est de alijs propinquis vel de his qui familiā habēt.vt extra de sen. excō.cū voluntate in fi.ioh. Tancredus tamē respōdit q; si pater animo corrigēdi verberat filiuz in sacris ordinibus cōstitutuz q; nō est excōicatus q; manus illa nō ē iniuriosa cū non faciat animo iniuriandi.vt z de sentē. ex.c.j.hoc etiaz notaui i.q.b.

b Subtrahant.arg.q; ex quo prelatus nō seruat reuerentiā subdito nec subditus tenetur ei seruare.vt.xcv.di. esto.xxij.q.v.ō forma.xxxij. q.vj.iniquum.

l Leniter.ff.ad.l.aqui.preceptoris.

k Exilij.no.clericū posse relegari in exiliuz.vt.ij.q.j.i primis.z no.iij.q.iiij.bi qui.

l Salamon flagellauit.vt

cogendi ad fidez:quaz tñ si inuiti susceperint cogendi sunt retinere.

Unde in tol.cōci.statutū est.

Sicut nō sunt iudei ad fidez cogendi:ita nec puersi ab ea recedere permittuntur.

De iudeis autē precepit sancta synodus nemini deinceps ad credenduz vim inferre:cui enizvult deus miserez:z quem vult indurat: nō.n.tales inuiti saluandi sunt':sed volentes:vt integra sit forma iusticie:sicut.n.homo ppria arbitrij voluntate serpenti obediens perijt:sic vocante se gratia dei ppria mentis cōuersione qsqz credendo saluatur ergo nō visse libera arbitrij sui voluntate z facultate vt cōuertant' sua dendi sunt nō potius impellendi q aūt iaz pridez ad christianitatē coacti sunt':sicut factuz est temporib9 religiosissimi principis zizebuti qa iaz cōstat eos sacramentis diuinis associatos z baptismi gratiaz suscepisse z chrismate unctos esse z corporis dñi extitisse participes: oportet vt fidez quā etiaz vi vel necessitate susceperūt:tenere cogant':ne nomen dñi blasphemet':z fides quam susceperunt:vilis' ac cōtemptibilis habeat. Itez leo papa episcopis.

Benivolentia plus quaz seueritas erga corrigendos agat.

Licet nōnūquaz accidant que i sacerdotalib9 sunt reprehēdenda psonis:plus tñ erga corrigēdos agat benivolentia quam seueritas: plus exhortatio quam cōminatio: plus charitas quā ptās:sed ab his q que sua sunt querūt:nō q̄ iesu christi facile ab hac lege discedit z dū dñari magis quā cōsulere subditis placet:bonoz inflat in superbiam z qō prouisum est' ad pcordiā':tendit ad noraz. Itē ex canone apostoloz

Deiciat ab officio presbyter z diaconus z eps verberib9 timeri grēs.

Episcopuz aut presbyteuz aut diaconū pcutientē fideles delinquentes aut infideles inique agētes z p huiusmodi volentez timeri: deiici ab officio suo pcipim9:quia nūquā nos docuit' hoc dñs:sz econtrario ipse cuz percuteret nō reperciebat:cū malediceret nō maledicebat:cū pateret nō cōminabat.

Item ex cōci.braca.

Non verberibus sed verbis subditos episcopi corripiant.

Cum beatus paulus apostolus arguere et obsecrare vel increpare in omni pacientia precipiat extra hanc doctrinā nouimus quosdā ex fratrib9 tantis cedibus inbonoratos efferuescere:quātas poterāt latrocinantiuz pmereri pone.z ideo q gradus tā ecclesiasticos meruerūt idest presbyteri abbates siue lente q exceptis grauioribus et mortalib9 culpis nullis debent verberib9 subtacere:nō est dignuz vt passiz vnusqsqz prelatus bonorabiliora membra sua prout voluerit z ei placerit verberib9 subijciat z doloxi:ne duz incaute subdita percutiant mēbra: ipsi quoqz debitā sibi subditoxū reuerentiā subtrahant':iuxta illud qō quidaz sapiens dicit:leniter' castigatus reuerentiaz exhibet castiganti: asperitatis autez nimie increpatio: nec increpationē recipit nec salutez Et ideo si qs aliter quam dictuz est predictos honorabiles subditos licentia precepte ptātis elatus malicia animi tantū crediderit verberādos:iuxta modū verboz quez iuclerit excōicatiōis pariter z exilij' sententiaz sustinebit. Salomō' vero ecōtra āmonet dicens:percute filiū tuuz virga:z liberabis animaz eius a morte:hinc etiaz beatus gregoriꝰ scribit in dialogo:beatū benedictū quendaz monachuz virga percutiendo sanasse quez crebra admonitione curare nō poterat:hinc etiā dñs flagello facto de funiculis male versantes in tēplo flagellauit:z de oō nis domo eiecit:hinc etiā apostol9 fornicatorez' illū sathane corporaliter veranduz tradidit:et magnum illuz corporali cecitate damnauit. Hinc etiā in canonibus' pueri q; aī rationales ānos irratiōabiliter versant: verberibus castigari inbentur Virgines quoqz si religionis veste deposita alijs se copulauerint erga stulis' retrudi precipiūtur. Hinc etiaz grego.in moralibus.xx.li.parte.iiij.c.xj.

Disciplina nō est seruanda sine misericordia:nec misericordia sine disciplina.

Disciplina' vl' misericordia multuz destituit':si vna sine altera teneat:sed circa subditos inesse debet rectoribus z iuste cōsulens misericordia:z pie seuiēs disciplina:hinc est qō seminiui illius vulneribus:q a samaritano in stabuluz ductus est z adhibet vinuz z oleum: vt p vinū medeant' vulnera per oleū foueant' quatenus vnusqsqz q sanandis vulneribus preest in vino morsum districtionis adhibeat:in oleo mollitiez pietatis per vinuz mundant' putrida:p oleum sananda fouent':misscenda est' ergo lenitas cum seueritate:faciendum est igit' quoddaz ex vtroqz temperamētū:vt neqz multa aspitate exulcerent' subditi neqz nimia benignitate solunant' hoc, nimiruz illa tabernaculi arca significat:in qua cū tabulis virga simul et māna est:q; cuz scripture sacre scientia est in boni rectoris pectore:si est virga districtionis:sit z māna dulcedinis. Hinc etiā danid ait. Virga t.z ba.t.ipsa me cōsolata sunt. virga enim pcutimur z baculo sustētamur sit ergo districtio iusticie q̄ feriat:sit z cōsolatio baculi que sustentent:sit itaqz amor:sed nō emolliens sit rigor sed nō exasperans sit zelus sz nō immoderate seniens sit pietas sed nō plus quā expediat parcēs:intueri libet i moysi pectore misericordiaz

j.qōe.iij.saluator.

m Fornicatorez.j. ij.q.j.de manifesta.j. xxxj.q.viij.legi.

n In canonib9. In hoc libro nō inuenio illos canones,sz verba correctionis inueniuntur.xxviij. dist. de his.z.xxj.q.j.c.j.

o Ergastulis .j. xxvij.q.j. impudicas z.c.peruenit.

p Disciplina.i.rigor siue pena.

q Discenda ē no. q; iudices semper sequentur mediocritatez.vt.ar.extra de cē. fi.et parte.ff.de pig. ac.fi seru9.ff.de iur. z fac.igno nec supina.extra de of.custo. c.j.z.ff.de ver.oblig. ꝓtinuus.§.cū ita.ar. cōtra.ff.de neg.gest. nensennius.in fi.io. so,iudex potiꝰ sequat equitatē q; rigorē.vt C.de in.placuit.ver. certuz est ius.ab equitate dissentire.vt i restitutione minoꝝ.ni si ex causa magis sequeretur rigoraz vbi s.multis crassantib9 opus est exemplo.vt ff.de pe.aut facta i fi. vbi autē ius scripturz nō est,iudex semp sequetur equitatem vt extra de transactio.c. vlti.b.

a ¶ Deus nõ ẽ.arg.qõ vno cõceditur de alio negatur.sic.j.q.j.p ysaiã xxxiij.q.v.q sitit.z.xxxj.q.iiij.forte.sic.xxv.di.qualis.similiter cũ iudicatur ré meã eẽ.p cõsequẽs iudicatur tuã nõ eẽ.vt.ff.de.pcur.põpo.§.ſi.

b ¶ Dele.sed quare hoc petit moyses,cũ nemo deleri possit nisi p petrũ, qz spiritus sanctus nulli ingerit ĩmeritã penã. vt.xj.q.iij.illud.dicunt quidã qp impetu mẽtis b dixit.alij dicunt qp ex mãgna cõfidentia hoc dixit.q.d.impossibile est qp me deleas.Ilu gustinus tñ dixit qp hec dictiõ aut ponit b ꝓditionaliter i.ſi non dimittis eis hanc noxaz,dele me cũ eis postea destrue cõſequens.ſz nõ deles me,ergo dimittes eis hãc noxã.z greg. hic cõditionaliter exponit.alij intelligunt hoc de morte tẽporali.put videtur sonare littera sequens.

c ¶ Obtinuit.j.l.di. ſi qs prepostera.ꝓtra ibi dicitur qp veniam petijt sed nõ obtinuit Rñdeo.obtinuit ad tẽpꝰ vel ne punirent eternaliter.sed nõ vt nunqã punirentur puniti.n.sunt pro illo peccato ĩ romana z in babylonica captiuitate,vt.lxxvj.di. ieiuniuz,obtinuit veniaz quo ad vitã eternaz nõ quo ad tpalẽ. sicut z dauid remiſſuz fuit peccatũ quo ad vitã eternã.sed tñ punitus fuit tẽporaliter.vt de pe.dist.j. sicut primi.

d ¶ Pauconũ.no.xxxij.milia dici pauca. qz pauci fuerũt respectu aliox ſic.ff.de verbo.sig.maiorem.

e ¶ Gladijs.arg.qp idz põt esse aduocatus vtriusqz partis. z nũc iducere iura ꝓ vna parte nũc ꝓ altera.qõ est falsum.z sic tutor duox litigãtiuz pro vno agit z p altero rñdit.vt.ff.de auct.tuto.accipientis. Causaz in populi ex hoc loco sumẽ causã quare eps accedens ad altare deponit mitrã z baculuz.sed cuz cõuertit se ad populuz resumit cõminationis sue ſignia.vt de pſecr.di.j.nullus epꝰ ẽ.

f ¶ Omnis.ĩtroqz.i.in absolutõ do z condemnando.

g ¶ Portat.sed qualiter istud stare, põt qp iudex habeat misericordiã z rigorẽ.ꝓmuz ea rõne qz iudex non põt mitigare penã a canone latã vl̃ lege iflictã vt.ij.q.iij.§.notã dũ.§ illõ ibi expeditũ est. Itẽ qualiter miseretur iudex illius quẽ occidit? item que misericordia fit ei ea illũ qui deponit? item que misericordia fit ibi vbi filius punitur pro delicto patris? vt.vj.q.j.§.verum.Sio.ideo dicit iudex seruare rigorem z misericordiã. nõ qp simul exerceat ea circa aliquẽ.sed qz ſi opus fuerit z cã subest dz cẽ misereri cors in dispensando.ſi cã nõ subest dz esse rigidus in iudicãdo.vel dic qp iudex semp habebit misericordiaz etiã occidendo hominẽ.z ſi nõ ꝓ mitigatione pene.saltẽ ꝓ cõpassione vt.j.e.ver.aliter hoc facit misericordiaz cũ facẽ vt ille cõteratur inter flagella.z ne fiat ꝺterior.vñ eo ipſo qp iudex punit aliquem misericordiaz facit. vt.j.e c. pri.z ille intellectus patere põt ex illis.c.xxiij.q.iij.duo ista.z.c.ea vindicta.qui enim facit finẽ peccato.misericors est.vt de pe.di.vlti.c.vlt.ĩ fi.

b ¶ Et qui emendat.dimittit quilibet potest z tenetur dimittere rancorez sed nõ tenetur dimittere satisfactionẽ.vt.xc.dist.ſi quis ꝓtriarchã.z.xxiij.q.iiij.ſi illic.

i ¶ Corripit.hic videtur qp aliquis possit verberare vel excõmunicare aliqua ꝓpria iniuria.sic.ij.qõc.vij.ſi quis sed cõtra.j.distin.prima.seditionarios.vbi dicit qp clerici nõ debent esse vltores ꝓ prie iniurie.similiter est cõtra.xxiij.qõc.iiij.inter vbi dicitur qp nullus debet alium excõmunicare pro ꝓpria iniuria similiter est cõtra.xxiij. q.v.de occidendis.vbi dicit qp iudex pro sua iniuria non debet reũ occidere.sed solue vt dixi.ij.q.vij.ſi quis episcopus.io.So.pro ꝓpria iniuria potest prelatus aliquẽ punire.dũmodo non faciat hoc animo vlciscendi. vt.j. dist.prori.seditionarios. vel vt magis timeat vt.ſ.e. dist. c.j.sed ſi animo corrigendi. hoc faciat z nõ ex indignatione bũ lz.vt in hoc.c.de.b.

k ¶ Inuitis.argu.qp inuito cõfertur beneficiuz. vt.xxiij. q.iiij.displicet.z.q.v.nõvos lxxiij.di.placuit.z.c.ꝓsuluit ff.de nego.gest.soluendo.ff. de libera.causa.l.j.z.ij.ff. de ap.non tantuz argumẽ.contra xx.q.iij. presens.xxiij.q. v.ad fidez.ff.de re.iur.inuituz. So.ad bonũ semel receptum bene cogitur aliquis illud retinere alias nõ.cõtraria vero iura in casibus specialibus loquuntur in quibus quis cogitur.

l ¶ Tria sunt.quicqd.hec est magna elemosyna q dat vltra id qõ põt.vt.xlj. di.parsimoniaz.

m ¶ Dimittere.quãtũ ad rãcorez ad minus.vt.xc.dist.ſi quis cõtristatus.

n ¶ De sunt redundat.i. habũdat.

o ¶ Benigno corde.qz qui dat pauperi elemosynaz nõ ex charitate sed ideo vt remoueat a se importunã petitionez.rez perdit z meritũ z venialiter peccat.vt.xxv.dist.§. criminis.

p ¶ Sunt nãqz.

oculis suis ꝓponit:semp timens z tremens in omni negocio formidat ne de iusticie tramite detiãs cadat z vñ nõ iustificatur:inde potius cõdemnetur. Itẽ aug.i enchiridiõ.

Qui remittit et qui corripit vterqz misereatur.

¶ Et q emendat verbere in quez potestas daf vt cohercet aliq disciplina:z tñ peccatũ eius quo ab illo lesus aut offensus est dimittit ex corde vel orat vt ei dimittat:nõ solum eo quod dimittit ex corde atqz orat:veruz etiã in eo qõ corripit et aliq emendat ora pena plectit:elemosynaz facit:qz misericordiã prestat:multa.n.bona prestant inuitis quãdo coruz cõsulit vtilitati nõ voluntati:qz ipſi inueniunt sibi inimici

Sunt enim multa genera elemosynaruz de qbus albinus ait.

De multiplici genere elemosynarum

Tria sunt genera elemosynarũ vna corporalis:egenti dare qc qd̃ poteris:altera spiritualis dimittere eẽ a quo lesus es nã dare aliquid indigenti aliquãdo qris z nõ habes:indulgere peccãti quãtuz volueris redũdat tibi:elemosyna cordis multo maior est quã elemosyna corporis:charitatis elemosyna sine substantia terrena sufficit illa vero q corporaliter daf:ſi sine benigno corde tribuitur oĩno suffit

Ex his oĩbus apparet qõ nec lenitas mansuetudinis sine rectitudine seueritatis nec zelus rectitudinis sine mansuetudine in prelatis dz inueniri. Percussores ergo q ꝓmissis auctoritatib ab epali officio remouent:nõ qlibet corporaliter flagellantes sed pretermissa mansuetudine ad verbera semp parati intelligẽdi sunt q p flagella nõ vicia corrigere sed timeri appetunt qbus petrus scripsit:ne sitis dominantes i clero sed forma facti gregis ex animo.

Hinc etiaz grego.scribit in moralibus li.xix.parte.iiij.c.xxiij.

Mansuetudo z discretio abinuicez nõ separentur.

Sunt nãqz nõnulli ita districti vt etiaz omnez mansuetudinẽ benignitatis amittant:z sunt nõnulli ita mansueti:vt pdant districti ire regiminis:vñ cunctis rectorib vtraqz sumope sunt tenenda vt nec in disciplineꝝ vigore benignitatẽ mãsuetudinis:nec rursus in mãsuetudine districtionez deserant discipline:

a Dera.falsa vero.vnde falsa iusticia nō ē iusticia ⁊ si iusticia in eo nō est. nō est iudex. vt.xxiij.q.iiij.ē iniusta.sicut falsus denarius non est denarius.nec falsus tutor non est tutor. vt.ff.de ver.sig.paulus.⁊ not.q̄ fac hic differentiā iter indignari ⁊ dedignari vt indignatio spectet ad malos ⁊ dedignatio ad bonos ⁊ illud odium est bonū quo quis odit peccata nō homines.vt.lxxxvj.di. odio.⁊ iustus irascetur peccatis populorū.vt.vij.q.j.§. cum vero.

b Recedite.hec sunt verba illorū q̄ habent falsam iusticiā.sz hec verba nō de corporali sed de spirituali recessu intelligenda sunt.vt xxiij.q.iiij.recedite.

c Infirmitate.ideo.n.dūs permisit petrus cadere.vt ex sua infirmitate sciret qualiē deberet aliorū infirmitatib⁹ cōpati.vt.l.di.cōsiderandū.

c Leuamentū.dz.n.prelatus singulos iuuare.p posse vt.viij.q.j.o clemens.

d Sed illud.q̄ vno.scilicet achor q̄ furat⁹ fuerat.regulā auream de hiericonitino anathemate. vt.j.q.iiij. item peccato achor.

e Ut ceteri.no.q̄ cū quis delinquit publice.publice ē arguendus ⁊ nō occulte.vt sic ceteris metus incutiatur ⁊ etiā scandalū auferatur.vt ij.q.v.si mala.⁊.q.viij. quapropter.⁊.xxiij.q.iiij.ita plane.⁊.xvij.q.ij.peruenit.⁊.xj. q.iij.c.vlti.et multis psonis crassantib⁹ exēplo opus est. vt.ff.de pē.aut facta.§.vlt.

f Buobus ex hoc.c.videt q̄ illa auctoritas si peccauerit intelliga.etiā de manifesto delicto.quid iuris sit.dixi ij.q.j.si peccauerit.

g Morbida.j.j.q.j.fertur xxiij.q.iij.resecande.

b Hinc etiā alibi argu.q̄ possum⁹ uti iure aliquo.cui⁹ nō habemus auctores vt.§. e.neminē.⁊ ex de fri.⁊ male. c.j.de cōse.dis.iiij.sanctū.ar. contra.ff.de falsis.l.vlti.vbi dicitur q̄ falsarius est q̄ allegat leges quas nō habetur auctorio.hoc ideo cōtingit i legibus.q̄ nulla sine auctore certo inuenitur.b.

quatenus nec a cōpassione pietatis obdurescant:cū cōtumacem corrigunt nec discipline vigorez molliāt cū infirmorū animos consolant:regat ergo vigor disciplīne māsuetudinez:⁊ māsuetudo ornet sermone vigorez:⁊ sic alterum cōmendet ex altero: vt nec vigor sit rigidus nec māsuetudo dissoluta. Item.

Vere iustus miseris cōpatit delinquentibus indignatur.

Dera iusticia cōpassionē.hz falsa vero⁹ dedignationē quānis ⁊ iusti soleant recte peccatoribus indignari. Sed aliud est qō agit typo superbie:aliud qō zelo discipline:indignant eteniz sed non dedignātes sunt:at cōtra hi q̄ de falsa iusticia superbire solēt:ceteros quosdā despiciunt:nulla infirmantib⁹ misericordia cōdescendunt:⁊ quo se peccatores esse nō credunt:eo deterius peccatores fiunt. Item hieron⁹.in hieremia.

Peccantes māsuetudine pnocentur nō austeritate abijciantur.

Recedite⁹ inquiunt polluti.recedite abite.nolite nos tāgere nobiscū nolite cōicare:talis loquela nō illuminat cecū nō sanat egrotuz:nō curat infirmū sed magis occidit atq̄ in desperationē periclitātē mittit:boni eteniz rectores ex sua infirmitate⁹ alior infirmitates pensantes magis p humilitatis ⁊ mansuetudinis leuamentū⁹ studeant peccātes ab erroris laqueo eruere quā p austeritatē in foueā pditionis nutantes ppellere. Unde doctor gentiū factus sum inquit infirm⁹ infirmis. Idem.

In populū ira dei desenit:cū predicator delinquentes palpat nō corripit

Sed illud nō ociose transcurrē duz est:qō vno⁹ peccāte ira dei sup omnez populū venit:hoc quomodo accidit:quādo sacerdotes q̄ populo presunt erga delinquentes benivoli videri volunt:⁊ verentes peccantiū linguas ne forte male de eis loquant⁹:sacerdotalis seueritatis imemores nolunt complere qd scriptū est:peccante cora omnibus argue:vt ceteri⁹ metū habeant:⁊ iteruz:auferre malū a vobisipsis:nec zelo dei succensi imitant apostoluz dicentē:tradidi huius hominez satbane in interitū carnis:vt spūs salu⁹ fiat:neq̄ illud euāgelij implere student vt si viderint peccantē:primo secreto eū cōueniant:post etiā duobus vel tribus adhibitis testib⁹:q̄ si cōtempserit:⁊ post ecclesie correctionē nō fuerit emēdatus de ecclesia expulsum velut gentilez habeāt aut publicanū ⁊ duz vni parcūt.vniuerse ecclesie moliunt interitū:quae est ista misericordia:q̄ ista bonitas vni parcere:⁊ omnes in discrimen adducere:polluit.n.ex vno peccatore populus:sicut ex vna oue morbida⁹ vniuersū grex inficit sic ⁊ vno fornicante vel aliud quodcūq̄z sce-

lus cōmittente plebs vniuersa polluitur. Hinc etiā⁹ alibi dicit rectorē subditis:pietas matrē:disciplina vero patrem exhibeat. Percussor quoq̄z dicitur q̄ sermone inutili infirmorū cōscientiaz vulnerat.

Unde anacletus papa.

Qui sermone incauto cōscientiā peccutit infirmorū percussor vocatur.

Sane percussor ille doctor dicit q̄ sermone inutili cōscientiā peccutit infirmoz. Ideo tenere vos ⁊ oēs fideles oportet eū q̄ secundum doctrinaz fidelis est ſmone:vt potens sit cōsolari in doctrina sancta ⁊ contradicentes redarguere ⁊ recte vinentes atq̄z etiā rectā fidez tuentes cōsolidare. Di. xlvj.

i Equit⁹ in epistola ad timotheuz.nō litigiosum nihil est eniz impudentius arrogantia rusticorū q̄ garrulitatez auctoritatē putant:⁊ parati ad lites in subiectos tumide intonant:qō ex arrogantia superbie puenire manifestuz est. Unde grego. scribit in moralibus libro.xxiij.parte.v.c.xij.

Arrogantes nesciunt inferre humiliter que docent.

Hoc habet ppriuz doctrina arrogantiū:vt humiliter nesciāt inferre q̄ docent:⁊ recta que sapiūt etiaz recte ministrare non possunt. In verbis⁹ eniz eorūz prodit:qō cū docent quasi in quodaz sibi vident summitatis culmine residere eosq̄z quos docent:vt longe infra se positos velut in imo respiciunt:quibus nō cōsulendo loqui sz vir dominādo dignant:recte autez bis p̄.ppheta dns dicit:vos autē cuz austeritate imparabatis eis et cuz potentia. Cuz austeritate eniz et potentia imparant:q̄ subditos suos nō cum tranquillitate ratiocinādo corrigere:sed aspere inflectere dominādo festinant:at cōtra:vera doctrina tāto vehementius hoc elationis vicium fugit p̄ cognitionez:quanto ardentius verborūz suorūz iaculis ipsum magistrum⁹ elationis insequit: cauet eniz ne cuz elatis morib⁹ predicet quez in cordibus audientium sacris ſmonib⁹ insectatur⁹. Ecce quare litigiosi pbibent⁹ i episcopos ordinari. Est ⁊ alia causa huius prohibitionis:litigiosi nāq̄z vel adulationibus animos principuz sibi cōciliant:vel fratribus suis detrahendo infamie notaz ingerunt:vel iter fratres discordiaz seminando sedi tionez nunquaz facere cessant:que omnia in prelatis damnabilia esse probantur. Unde grego.scribit i moralibus lib.xvij.parte.iiij.c.iij.

De his qui peccatoribus adulant.

Sunt nonulli q̄ duz malefacta hominuz laudib⁹ efferunt:augent⁹ q̄ increpare debuerāt:hinc.n. per ppheta dicit:ve bis q̄ cōsuunt pulvillos sub omni cubito manus:⁊ faciunt cervicalia sub capite vni-

i Equit⁹ in hac.xlvj. di. exequ tur.⁊.ca. apostolice regule.⁊.ozēpm non esse litigiosum.talis autē duplici de causa pbibetur ordinari. vna q̄ cuz talis sit arrogans nesciat humiliter docere vñ subditi vilipendūt eius doctrinā. Item alia rōne q̄ cōsueuerunt tales disperati esse in morib⁹.solēt n.esse adulatores ꝓditores ōtractores maledici inuidi scurriles ad vlciscendas iniurias suas prompti q̄ ſm ordinē h exequit

k Hoc hz in verbis.ex verbis eniz perpendim⁹ alicui⁹ stultitiā.vt.xciij. di.legim⁹.⁊ extra de succe.ab intest.cuz dilectus.⁊ ex verbis ꝓpēditur quāta fides adhibeatur testibus. vt.ff.de questionib⁹. de minore.qñq̄z etiā per signa perpendit q̄ impudic⁹ oculus ⁊c. vt.xxxij.q.v.nec solo. ⁊.de pe.di.j.in actōe.

l Magistruz.i.diabolum.

m Insectatur.idest persequitur.

n Sunt augentes nō.n.oportet laudādo augere malicias sui.vt.ff.de ser. cor.l.j.§.persuadere in fi.

a Sed sanctus.s. iob.cuius verba grego.hic exponit.

Estimat.qa dubia in melioꝝ partez interpretantur. vt ex de re.iur.estote.

b Clericꝰ.q adulationibus.triplex ē adulatio.vt di xi.rxv. distinctio .§. alias.

c Proditionibus proditor dicitur q ꝓpter timorē nō defendit veritatē.7 q tacet eaz.vt.xj.q.iij.nolite. itē q crimē alteriꝰ sibi soli notū manifestat vt.ij.q.j.si peccauerit itēq malicioſe circūuenit alium 7 callide seducit.vt in periculū salutis trahat.xvj. q.j.si cupis itē q rem sibi cōmissaz exponit hostibus.rxij.q.v.de forma.itē q iussa veritatis contemnit.xj. q.iij.abijt.itē qui sibi commissum reuelat. xiij.di.nerui.

d Accusatores.i. detractores.

e Non ad clerum. optimū est hic ar.ꝑ. h.qui dicē q q semel fuit excōicatus āmodo nō admittatur ad actꝰ legitimos.vt dicam.iiij. questio.j.in princi.

f Clericus cogatur.cogaſ per excōicationē.vt.vj.q. j.illi qui.7.rrij.qōc.j. predicanduz.

g Renocetur.arg. q ep̄s possit deposituz restituere.de hoc dixi.j.ij.qōe.vj.ideo vꝫ dic degradetur.i. suspendatur 7 renocetur per papam.

b Clericum.scurrilem.

i Clericus inuidens.

k Seditionarios ordinādos. 7 ordinatos deijcēdos

l Usurarios.qa tales ꝓpter auaritiā ꝓminimo litigant.

m Vel iniuriaruz de hoc dixi.§.di.ꝓ. 7 qui emendat.

n Non lz sescupla.h ponitur sescuplū pro sesquialtera.qō cōtinet totuz 7 eiꝰ medietatē. Sescuplū ſm q p.s.scribitur dꝫ a sesqui.qō est totū 7 plica.vñ sescupla usura dicit cū dat summa aliqua 7 recipit summa illa cū sua plica.i.medietate. Sercuplū scriptū per.r.dicit q̄libet res feries multiplicata, uerse etatis:ad hoc qppe sub cubito puluillus vel cerucal sub capite iacentis ponit:vt mollit qescat:qs/qs ergo male agentibus adulatur pulullū sub cubito vel cerucal sub capite iacentis ponit:vt qui corripi ex culpa debuerat:in ea fultus laudibus molliter quiescat:hinc rursus scriptū est:ipse edificabat parietem illi autē liniebant eū:parietis qppe nomine peccati duritia designatur edificare ergo parietez est contra se quēpiaz obstacula peccati cōstruere:sed parietē liniunt q peccata perpetrantibꝰ adulanꝫ:vt qō illi puerse agentes edificant:ipsi adulantes quasi nitiduz reddant:sed sanctus vir sicut mala de bonis nō estimat ita iudicare bona de malis recusat dicēs:absit hoc a me:vt iustos vos iudicē donec deficiā non recedā ab innocentia mea. Hinc etiā in cōcilio cartha.iiij.legitur.

Adulator vel proditor clericus ab officio degradetur.

Clericus q adulationibꝰ 7 pditionibꝰ vacare deprehendit: degradeſ ab officio. Item.

Excōicentur ab episcopo:qui fratribus nō approbanda obijciunt.

Accusatores fratrū episcopꝰ excōicet:q nō ꝓbanda fratribus obijciunt:7 si emendauerint viciū: recipiat eos ad cōionē nō ad clerū. Item.

Remoueatur ab officio clericꝰ maledicus:scurra fratruz profectibꝰ inuidens nō promoueatur.

Clericus maledicus maxime i sacerdotibꝰ cogaſ ad postulādaz ueniaz: si noluerit:degradetur nec vnquam absqz satisfactione ad officiū reuocetur. Idem.

De eodem.

Clericuz scurrilez 7 verbis turpibus ioculatorem ab officio esse retrabendū. Item.

De eodem.

Clericus inuidens fratrū profectibus donec in vicio est nō promoueatur. Item.

Non sunt ordinandi qui seditionibus vacant.

Seditionarios statuimus nunquaz ordinandos clericos:siē nec usurarios vel iniuriaruz suaz vltores. Item ex cōci.laod.

Usuras exigere clericis minime lz.

Non lz fenerari ministris altaris vel in sacerdotali ordine cōstitutis:vel usuras vel lucra q̄ sescupla dicunt accipere.

Item leo papa.

Nec suo nomine nec alieno clericꝰ fenerato resistat.

Sicut non suo ita nō alieno nomine,aliquis clericoꝝ exercere fenus attentet:indecens est.n.crimen suuz cōmodis alienis impendere 7 exercere:fenus autē hoc solū aspicere 7 exercere debemus:vt qō hic misericorditer tribuimꝰ a dño q multipliciter 7 in perpetuū māsura tribuit:recipe valeamꝰ. Di.xlviij.

q Quod autē in fine huiꝰ capituli usurarij ordinari ꝓhibenꝫ:inde ē:qō usuraz exercentes cupiditati deseruire,ꝓbanꝫ:cupidi autē ab apl̄o ordinari,ꝓhibenꝫ:qa tales facile a iusto deuiarent. Unde in canonibus apostolorū legitur.

Diaconus presbyter 7 episcop9 exigens usuras:niſi desierit deponat.

Episcopus aut presbyter aut diaconus usuras a debitoribꝰ exigens aut desinat aut certe deponatur. Itē ex cōci.niceno.c.xviij.

Usuras exigens siue clericꝰ siue subiectus regule deijciatur.

Quoniaz multi sub regula cōstituti auaritiaz 7 turpia lucra sectantur:oblitiqz diuine scripture dicētis:q pecuniā suā nō dedit ad usuraz:mutuū dantes centesimasꝝ usuras exigunt:iuste censuit magna et sancta synodus vt si qs inuentꝰ fuerit post hanc diffinitionē usuras accipiens aut aliquā adinuentionē faciens:vel quolibet modo negotiātigens aut emiolia.i.sescupla exigens vel aliqō tale prorsus excogitans turpis lucri gr̄a:deijciaſ a clero:7 alienus existat a regula.

Hinc etiaz greg.in.xix.li.moral. scribit dicens.

Tempor:alibus lucris deseruientes deo nequaquā militare probantur

Omnes huius seculi dilectores in terrenis rebus forte sunt i celestibus debiles. Haz pro tēporali gloria usqz ad mortez desudare appetunt 7 pro spe perpetua nec parū in labore qdez subsistunt.pro terrenis lucris quaslibet iniuriaz tolerāt 7 pro celesti mercede vel tenuissimi verbi ferre cōtumeliaz,recusant:terreno iudici toto etiā die assistere fortes sunt:in oratione vero coraz domino vel vnius hore momēto lassantur.Sepe nuditatē dejectionem fame,p acgrendis diuitijs atqz honoribus tolerāt:7 eaz rerū spe sep abstinētiā cruciant:ad qs adipiscēdas festināt:supna aūt laborioſe q̄rere tāto magis dissimulāt:quanto magis ea retribui tardius putant. Hi itaqz quasi malaz arborꝝ more deoruz vasti sunt:sui suz anguſti qz fortes in inferiora subsistunt sed ad superiora deficiunt:atqz cōtra ex q̄ litate palmaꝝ designaſ ꝓficiens vita iustoꝝ:q nequaquam sunt i terrenis desideriis fortes 7 in celestibus debiles sz longus atqz distāti9 studiosos magis deo se exhibent quaz seculo fuisse meminerint. Haz cū q busdā p predicatorez nostrū dꝫ:humanū dico pp infirmitatem carnis vr̄e:sicut.n.exhibuistis mēbra vr̄a ſuire immundicie 7 iniqtati ad iniqtatē:ita nunc exhibete mēbra vr̄a ſuire iusticie in sanctificatione coruz,p culdubio infirmitati ꝺdescendit:ac si eis apertiꝰ diceret:si nequaquaz amplius potestis:saltē tales estote

c Sicut nō suo.arg.qō qs nō pōt facere suo noīe nec alieno.vt.rxiij.qōe viij.bis a qbꝰ.7.ff.de admi. re,ad ci.p.l.ij.in prin.ar.cōtra.lxxxviij.di.ep̄s.7.ij.q.vj. si ep̄s.v.q.iij.c.vlti.ff.q̄ res. pi.ob.pos.aristo. Et ē h.ar. q si aliquis quasi,pcura.vꝫ tutoꝝ qñqz recipit vsuras.q non possit peterevt sibi reddantur vsure.io.vñ si aliqs tutoꝝ a me recepit vsuras nomine pupilli,finito offō possuz peterevsuras a tutore.qz pro alio peccare nō debuit. vt dꝫ hic.secus in alijs contractibus qz finito officio nō cōuenitur tutor vel curator. vt.C.de admi.tu.si non subscripſisti.7.C.qñ minores.l. j.lz secus fit in ,pcuratore.vt ff.de ,pcu.,pcurator q ,p euictione.qz tutor fit necessitate procur.voluntate.ff.de procur.l.j.b.

p Cōmodis.qz periculosa est talis compēsatio.xiij. di.quod ait.

q Quod aūt h ,pſequitur.rj.c.apl̄i ce regule.nō cupiduz 7 cōt:nuatur illi.c.seditionarios.et iō ꝓhibetur cupidus.qz facile a vero deuiat.

r Probibentur.in epla ad timotheum.

s Episcopus exigens. sed nō suscipiēs.tūc. eniz deponeretur.vt.j.co.si qs ꝓtra.vbi de accipiēte dꝫ vel exigens cū effectu.vel illud,p tpe datū est.7 nō hz locū hodie.ß habuit locuz tpe apostoloruz,ꝓpter nouitatez ecclesie.7 habes hic q̄ non quodlibet mortale peccatuz deijcit iam ,pmotū.vt.rxxv. di.c.j.7.v.q.iij.in loco.

t Quoniā multi.centesimas,centesima dicit vsura q̄ sorti eqparat i āno.

u Transigens.i.qōcūqz nouū pactū vel cōtractū inueniens in fraudē vsuraruz vt si sumat rez in pignore et nō cōputat fructus in sortez c.j.7.ij.extra de vsuris.

x Excogitans.ar.q̄ sola cogitatio punitur.vt.vj.q.j. §.veruz qō veruz est quo ad deū.7 si nō ,pcedit ad actuz. vt.rxvj.q.j.nec aliqua.

y Omnes palmarū.fm illud.iustus vt palma

a Amplius.tantū faciatis boni q̄tuz fecistis mali.non intelligaſqz tādiu debeat penitere q̄diu fuit malus.qa tāta posset eē cōtritio.q̄ momentanea penitentia sufficeret.de cōse.di.iiij.baptismi.

b Tales videt h q̄ aliqs possit tñ crescere i malicia q̄tuz in bonitate.qō nō ēverū q: charitas pōt i infinitū extendi iurta illud bonū mihi ler oris tui sup milia r̄ē.sed malicia nō.qz aliquis potest esse summe malus vt de pe. di.ij.§.econtrario.

a Aeris.i.celestis cõuersationis.

b De petro.de eodẽ petro habes.xxxix. dist. petrus.7.lxj.di.stadij de hac materia notaui.ꝫ.xxviij.dist. prus ꝙ.

c Peruenisse.iste repulsus erat.ꝑpter duo.ſ.ꝑpter viciuz vsurarũ.7 ꝑpter simplicitatẽ.7 tñ neutruz fuit ei forte oppositũ.7 ita est ar.ꝙ iuder ex officio suo põt aliquid obijcere.

d Subtilitate.no.ꝙ alicui cõmittitur inquisitio de proprio facto.sed hec inquisitio erit summaria nõ plena.alꝫ nõ cõmitteretur.

e Ignota.ꝑ hoc patet ꝙ q est notus nõ examinatur.vt xciij.dist.valde.7.xxxv.q.ix. veniã.vnde 7 notus sine ꝑ batione recipit.vt extra de regul.apostolicã sed duz cõsecratur bene examinatur. xxiij.di.qui epꝰ.

f Cũ decreto.omniũ subscriptionibꝰ roboꝛato.vt.lxj. di.epꝰ.7.lxiij.di.ꝙto.

g Si quis clericoꝝ.degradari.j.xxiiij.q.iiij. quoniam.

h Et abstinere.a sacramẽtis.quousqz penitet.

i Auri. mens.ga mens alligato visco cupiditatis cito deuiat a vero. vt xcvj.di.bene in pãn.7.lxxxiij.d.nihil.

k Potentie.i.humane dignitatis.

l Sicut bi q.facietas.qꝛ totus mundꝰ nec obolus videtur auaro.vt.xxiiij. q.iiij.qd dicam. vnde illud semper auarus eget.7 illud eris seruus eris si te species trahat eris.vnde in thobia defit auaritie fer.cui sua deesse stupescit copia nuda.fletis ebria.plena fames diues habere cupit.ꝙto plus omnia sumit.

m Aliena.q.d.circa rem propriã nõ põt quis peccare sed certe expedit rei publice ne quis re sua male vtaꝫ.vt insti.de bis qui sunt sui vel alie.iur.ꝫ.sed hoc tpe.

n Cõmune.i.cõicandum tempore necessitatis. vt.xij. q.j.duo.7.q.ij.aurũ.lxxxvj. di.nõ satis.7 ler dicit ꝙ cibaria tempore necessitatis sunt omnibus cõicanda.vt.ff.ad l.rbo.de iac.l.j.ꝫ.cuz in eadem.in fi.

o Etiã violenter dicitur ꝑ violentiã dicitur auferre quiviltra necessaria sibi retinet.7.xij.q.j.nolo.7.q.ij.auruz.qõverũ est si hoc fiat tẽpore necessitatis.nam alias põt quis sibi necessaria retinere.vt.xij.q.j.expedit.7.c. habebat.7.q.ij.aurum.

in fructu bonoꝝ operuz:ꝙles fuistis duduz in actione vicioꝝ:nec debiliores vos habeat sancta libertas acrisꝰ:quos i carne validos habuit vsus terrene voluptatis.

Item greg.cinibus neapolitanis.

Ad sacros ordines vsurarij ꝓmoueri nõ debent.

De petroꝰ isup ꝓueniss' ad nos cognoscite qꝛ solido) dedit ad vsurã:qõ vos oportet cũ omni subtilitateꝰ ꝙquirere:7 si ita constiterit: aliũ eligite:7 ab huiusmodi vos ꝓsona sine mora suspendite. Nã nos amatoꝛibꝰ vsurarum nulla ratione manus imponimus. Si vero subtili habita inquisitione hoc falsuz esse putaueritis:qꝛ ꝓsona ciꝰ nobis ignotaꝰ est:7 vtruz ita sit de simplicitate: qõ ad nos perlatũ est ignoꝛamꝰ:cũ decreto a vobis facto ad nos cũ venire necesse est: vt vitã moꝛesqz illiꝰ sollicitius inquirẽtes sensuz quoqz pariter cognoscamus:vt si iudicio huic aptus extiterit:vestra in eo ad iuuante dño desideria cõpleamus.

Itẽ ex cõci.elibertano.

Degradetur clericus:q vsuras accipere detegitur.

Si quis clericoꝝ detectus fuerit vsuras accipere:placuit degradariꝰ 7 abstinereꝰ. Itẽ leo epꝰ anatholio episcopo.

Nec implicari errore nec cupiditate violari sacerdotẽ oportet.

Auri catholicuz 7 precipue dñi sacerdotẽ sic nullo errore implicari decet ut ꝓfani dicti ignoꝛantia ꝓfanꝰ post cõcupiscentias tuas ne eas:mensꝰ etiã potẽtieꝰ auida nec abstinere nouit a vetitis:nec gaudere concessis: nec pietati adhibere consensum.

Item grego.

Qui cupiditatem a se non abscidit bonoꝝ auctoꝛi inherere nõ valet

Bonoꝝ auctoꝛi iherere aliter nõ valemus:nisi cupiditatez a nobis:q̃ omniũ maloꝝ radix est abscindam⁹. Itẽ ambro.de eo qõ scriptũ est in euãgelio bois cuinsdã diuitis:fructus yberes ager attulit.

Auari est hominuz bona inuadere quoꝝ necessitatibꝰ subuenire valet

Sicut bi q.ꝑ insaniã mẽte trãslati sunt:nõ iam res ipsas sed fantasias passionis sue vident:ita etiaz mens auari semel vinculis cupiditatis astricta semꝑ auꝛ semꝑ argentuz videt:semꝑ redditus computat gratius intuef auꝛ quã solẽ:ipsa eiꝰ oꝛatio 7 supplicatio ad deũ auruz q̃rit:7 post pauca:interduz etiã vsure arte nequissima ex ipso auro auruz nascit:sed nec sacietas vnquaz nec finis aderit cupiditati:7 infra:sz ait aliquis:qd iniustũ est:si cuz alienaꝫ nõ inuadã ꝓpria diligentius ꝺuo.o impudens dic tu:qd ꝓpria dicis q̃ ex qbus recõditis in hunc munduz detulisti:quãdo ingressus es in hãc luceꝫ:quãdo de matris ventre existi:qbus facultatibꝰ queso:qbuꝫ subfidijs stipatꝰ igressus es:7 post pauca:ꝓpriuꝫ nemo dicat qõ est cõeꝫ qõ pluꝫ quã sufficeret sumptui 7 violenterꝰ obtentuz est:7 infra:nunquid iniquus est deus vt nobis nõ equaliter distribuat vite subsidia:vt tu q dez esses affluens 7 habũdans alijs vero deesset 7 egerẽt:an iccirco magis qꝛ et tibi voluit benignitatis sue experimenta cõferre et aliũ ꝑ virtutem pacientie coꝛonare:tu vero susceptis dei muneribꝰ 7 in sinuz tuuz redactis nihil te reputas agere iniquuz:si taꝫ multoꝝ vite subsidia solus obtineas. Quis.n.tam iniustus tam auarus quã q tam multoꝝ alimenta nõ suũ vsuz sed habũdantiã 7 delicias facit:neqz enim minusꝰ est criminis habenti tollere:quaz cum possis 7 habũdans sis:indigentibꝰ denegare:esurientiũꝰ panis est quez tu detines:nudoꝝ indumentũ est qõ tu recludis:7 miseroꝝ redemptio est 7 absolutio pecunia quã tu in terra defodis:tantoꝝ te ergo inuadere scias bona: quantis possis prestare qõ velis. Necesse ẽ etiã vt ille q oꝛdinandus est:sue domui sit bene prepositus.i.si in laicali habitu vꝛoꝛez habuit vel filios a vicijs ad virtutũ studia 7 verbo 7 exẽplo ꝓducet:vt qõ postea preceptuꝛus est populis:puꝰ exigat a domesticisꝰ:vnde apostolus epbesijs scribit:vt vꝛoꝛes suas sicut sua coꝛpora diligant:7 filios nõ ad iracundiã ꝓnocent sed enutriant illos i omni disciplina 7 coꝛrectione dñi:vnde cũ paulus ad timotheũ scribens diꝛisset:sue domui bene preposituz statiz subinuexit:habentez filios sibi subditos in omni castitate:7 non in accusatione luxurie:nõ enim talium cohabitatoꝛ frontez habet alios redarguendi.Unde de beato iob legitur:qõ ꝓ filijs suis quotidiana oblationem offerebat deo sacrificia offerens holocausta ꝑ singulos quos tãta charitatis pfectio in vnuz constrinxit:vt quisqz eoꝝ in suo die cõuiuiuz fratribus prepararet:et ad epulanduz secuz tres soꝛoꝛes suas pariter inuitarent:qõ quia beli facere dissimulauit ac falsa pietate superatus delinquentes filios ferire nolnit:sicut in libꝛo regũ legitur:apud districtũ iudicẽ semetipsuz cum filijs crudeli damnatione percussit:vñ ei diuina voce dicit:bonoꝛasti filios tuos magis quã me. Hinc etiaz danid erga filios bonitatez nõ discipline seueritatez exercens eoꝝ iuuentutẽ experimento dicit esse pernicioſam: quoꝝ puericiã vaga licentia ꝓmisit esse voluptuoſaz:vnusꝰ qppe eoruz soꝛoꝛez suã stupꝛo coꝛrumpens a fratre eiꝰ absalone videlicet interepulas quas fratribus suis fraudulenter parauerat:obtruncatus est. absalon vero postquã veniã a pfe obtinuit:de regno illũ expulit 7 ad cõcubinas eius ingressus est:demũ per inuia deserti patrez persequens

p Minus.alibi inuenitur ꝙ magis delinquit qui aufert ꝙ qui nõ dat.vt.xij.q.j.7 si illi.

q Esurientiũ.nunquid ergo pauperes ipsum possunt petere nõ directo iudicio sed denunciare ecclesie illũ qui nõ dat.et sic ecclesia põt cũ cogere vt dct.arg.eꝛ de symo.ad apostolicaz.

r Necesse est.b ꝓsequitur.xij.c.apostolice regule oportet ordinandũ esse domui sue bene prepositum. tunc dicitur quis bñ prepositꝰ domui sue. quãdo familiaz suaz bene gubernauit verbo 7 exẽplo.qꝛ q negligẽter suos gubernauit ꝓsumitur cõtra eũ ꝙ circa extraneos sit magis negligẽs.nec haberet frõtez redarguẽdi alios qui suos noluit corripere.tamẽ si per euz nõ staret quin familia eius emẽdaretur. nõ imputaretur ei.j. e.c.penult.7 vlti.

s A domesticis. vꝛoꝛ vero dicitur domestica. vt.xxxij.qõe vj.c.vl.C.de re mili. qcũqz.ff.ad syll.l.j.

t Unus.ämon soꝛoꝛez thamar.

a ¶ Sibi.ſic.viij.q.j.gd autē.
b ¶ Debet.i.cōſueuit.hoc ideo dico q nemo dz preferre res ſuas rebꝰ ſibi cōmodatis. vt.viij.q.j.gd aūt. t.ff.cōmoda.ſi vt certo.§.cōmodatū
c ¶ Non.n.ſic.ij.q.vij.qui nec regiminis.
d ¶ Sed libertas.corrigendi alios cū corripit ſuos.
e ¶ Principi.i.prælatos ꝛc.io.
f ¶ Nō tunc.ſ.q̄ domui ſue ſit bñ prepoſitus.
g Quātūlibet.inter.viij.ipſe pſ ꝛ tres filij ꝛ quattuor ipſorum vxores.
h ¶ Unus.ſ.cham.
i ¶ Videri.i.diligēdū prouidi.
k ¶ Odio.ſ.prouidi. q̄ eſſet futurꝰ malus
l ¶ Difficile.ideſt vix quādoq̄ ponitur p nō.vt.j.q.j. principatus.ſic.ij.q.vj.§.biduum.
m ¶ Difficile.no.q̄ difficile aliqui inueniuntur meliores q̄ monachi.vñ hic euidenter colligitur ratio quare ſūt q ex nat alib⁹ maxime eſt irregularis.p monachatū fiat regularis.vt lvj.di.c.j.q̄ cū ſit pfectus in virtutib⁹.nō requirit q̄tum ad alia tanta pfectio in ipſo. rvj.q.j.legi.in fi.ꝛ ad de id qđ eſt.rix.q.vl. non liceat.in auc.de monachis.circa pn. coll.j.vbi dicit q̄ monachatus maliciam omnē tollit ꝛ ſicut p̄ſumit hic p illis qui in monaſterio pfrūt ita p̄ſumit cōtra illos q in monaſterio defecerunt vñ pz q̄ ratione loci nō pſumitur pro aliquo.vt xl.di.nō loca.ꝛ.rij.q. ij.gloria.in fi.ꝛ hoc verū eſt vbi pſona eſt nota.ſed vbi ignota ſemp̄ p̄ſumit.p ipſa rōne loci.rxiij.di. quando.
n Quod ad nos. inculpatos.argu.bonū ſi p aliquez nō ſtat quo minꝰ aliquid fiat.id nō eſt ei imputandū.ſimile. rxij.q.ij.faciat hō.et rxiij.q.v. de occidendis.xliiij.di. epheſijs ſufficit.n. vtiliter inchoari ꝛ nō habeat effectū.ff.de ne.geſ. ſed an vltro.§.j.
o ¶ Quo minus.ſi. ſupra di.xliij.ſimus
p ¶ Nō recedamꝰ.h minus ꝛ nō faciunt vnā affirmationē.vt ff.de ver.ſig. duobꝰ

quercui inheſit:atq̄ ita ſuſpenſus interijt. Hinc etiam paulus ad timotheū ſcribit dicens q ſuorū ꝛ maxime domeſticorū curaz nō bz:fidē negauit ꝛ eſt infideli deterior:iure ergo q domui ſue neſcit preeſſe ī ep̄m ordinari ꝓhibetur:q̄ q in re minima de qua ſibi familiarior dz curam ineſſe:fidelis nō ē:quomodo in ecclēſia dei vbi tot ſunt ꝛ alieni:ſolliciti diligentiā exhibebit:vñ hiero nymus:nō eniz iuſtus polluit ex vicijs filiorū:ſed libertas ab apoſtolo eccleſie principi reſeruat:vt taliſ fiat q nō timeat ꝓpter vicia liberoruz extraneos reprehēdere:qđ tūc fiet ſi nō erit qđ ſibi imputet:cuz.n. greſſus hominis a dño dirigantur: nec ſint in homine eꝰ vie:corripere quidez pōt:corrigere aūt nō valet: pulſare pōt:nō aperire:manus cōprimere:nō animuz mutare. Añ auguſti.ad vincentiuz donatiſtam.

Bonoruz hominū diſciplina mores imutare nō vlaet.

Quantūlibet vigilet diſciplina domus mee:homo ſum ꝛ iter homines vino: nec mihi arrogare audeo vt domꝰ mea melior ſit quā arca noe:vbi tantuz inter octo homines vnus reprobus iuuentus ē: aut melior ſit quā domꝰ abrahe cui dictuz eſt:eijce ancillaz ꝛ filiū eius: aut melior ſit quā domꝰ iſaac cui de duobꝰ gemmis dictuz eſt in malachia primo iacob dilexi:eſau autez odio habui:ſimpliciter aūt fateor charitati veſtre coram dño deo nro: qui eſt teſtis mihi ſup̄ animā meaz: ex quo deo ſeruire cepi quoniaz ſic difficile ſum expertꝰ meliores quaz qui in monaſterio ꝓfecerunt:ita nō ſum deteriores expertus quā qui in monaſterio defecerūt hinc arbitror dictū in apocalypſi iuſtus iuſtificet adhuc:ꝛ qui in ſordibus eſt:ſordeſcat adhuc. Itez cypriano cornelius papa.

Conuicia perditoruz a via rectitudinis nos mouere nō debent.

Quod ad nos attinet:conſcientie noſtre ꝓuenit ſemper dare operaz ne quis culpa noſtra de eccleſia pereat. Si quis autem vltro ꝛ crimine ſuo perierit:ꝛ penitentiaz agere atq̄ ad eccleſiam redire noluerit:nos in die iudicij inculpatos futuros credimus qui eoruz cōſulimus ſanitati:illos ſolos in penis remanſuros q nolnerint cōſilij noſtri ſalubritati ſanari: nec mouere nos debent cōuicia perditoruz:quo minus a via recta ꝛ a certa regula nō recedamus:quē et apoſtolus inſtituit dicens:ſi hominib⁹ placerē x̄pi ſeruus nō eſſem.

q Robibent. Hic intitulat.xlviij.diſti. in qua ꝓſequitur.rij.ꝛ vlti.c.
p apoſtolice regule.oz ordinādū nō eſſe neophitū. dicit aūt neophitꝰ nouellus in fide vel in religione. ꝓhibent aūt tales ordinari duplici de cā.ſ.ne incidant in ſuperbiā putātes q̄ fides x̄piana multum eis indigeat. vel q: nōdū eſt expertus ſtatū eccleſie. vnde neſcit ſe aliis conformare. vtrū aūt i aliquo caſu talis valeat ordinari. dicetur j.di.lxj.§.bis omnibus.

Robibentur autez neophiti in epiſcopos ordinari: vt q beri erat cathecuminus hodie non fiat epiſcopus:qui beri erat in theatro hodie nō ſedeat in eccleſia:q veſpere erat in circo:hodie nō miniſtret altario:qui duduz fuerat fautor biſtrionuz:hodie nō ſit cōſecrator:virginuz. Cauſa autez huius ꝓhibitionis eſt ſecunduz apoſtolū ne elatus in ſuperbiā tanquā religio chriſtiana plurimū eo regeret:incidat i ruinaz diaboli:mometanus nāq̄z ſacerdos neſcit humilitatē obſeruare ꝛ modos perſonaruz vel ſeſe cōtemnere:nō ieiunauit: nō fleuit:nō ſe correxit:nō pauperibus erogauit in arrogantiā que eſt ruina diaboli incidunt qui in puncto hore necdū diſcipuli ſiunt magiſtri:ꝛ ſicut innocentius ait:miſeruz eſt cuz fieri magiſtruz q necdū didicit eſſe diſcipulus. Unde de eiſdē in niceno cōlegitur.

Neophitus in epiſcopuz nō eſt ordinandus.

Quoniaz multa ſunt ſine p neceſſitatē ſine ex quacūq̄z cauſa cōtra regulaz geſta:ita vt homines ex vita gentiliuz nup adhuc cathecizati vel inſtructi ſtatiz ad ſpirituale baptiſma veniſſent:ꝛ cōtinuo cū baptizati ſunt etiā ad epiſcopatū vel preſbyteriū prouecti ſunt:recte igit viſuz eſt decetero nihil tale fieri:nā ꝛ tēpore opus eſt vt ſit cathecuminus ꝛ poſt baptiſma multa probatione indiget:euidens nāq̄z eſt apoſtolicuz preceptuz dicens:nō neophitū ne forte elatus in ſuperbiā in iudiciuz incidat ꝛ in laqueū diaboli. Si vero precedente tēpore aliqō mortale peccatuz admiſerit:ꝛ cōuictus duob⁹ vel tribus teſtib⁹ fuerit: ceſſabit a clero q huiuſmodi eſt. ſi quis vero preter hoc fecerit tāquā cōtra ſtatuta ſancti concilij gerens: etiā ipſe precipitabatur de ſtatu ſui cleri. Neophiti vero hodie appellantur ꝓpoſitū ſacre religionis nouiter aſſumētes. Unde beatꝰ greg.ſcribit ſiagrio epo.

Qui dicatur neophitus:ꝛ vnde ſit.

Sicut neophitus dicebat q in initio ſancte fidei erat eruditione plantatus:ſic modo neophitꝰ habendus eſt q repente in religionis habitu plantatus ad ambiēdos ſacros ordines irrepſerit. Ordinate ergo ad ordines aſcendendū eſt. nā caſum appetit q ad ſummi loci faſtigia poſtpoſitis gradibus p abrupta querit aſcenſuz:ſcimus autez qō edificati parietes nō prius tignoruz pondus accipiunt:niſi a nonitatis ſue humore ſiccent:ne ſi añ pon-

r ¶ Neophiti.nō facile ē tyroni cōmittenda cuſtodia. Haz culpa ꝓdita is culpe reus eſt qui ei cōmiſit. ff.de cuſto.reo.nō eſt facile.
s ¶ In theatro.b ſunt verba hiero.ſup epiſtolaz ad titum.io.
t ¶ Adōmētaneus. longo eniz tpe dz eſſe aliquis pfectꝰ vt.rxiij.dii.epi.in auc.quō oportet epos.§.ſanctum. col j. ꝛ graue eſt in expertos ꝛc. rix.q.iij.monaſterijs.
u ¶ Diſerū eſt eū fieri magiſtruz qui nōduz formam diſcipuli aſſumpſit. j.lxj.di. miſeruz.
x Quoniā multa.neceſſitatē.ſi propter neceſſitatē aliqđ fit. videtur. q illud licite fit. qđ nō eſt licituz in lege neceſſitas facit licitū. extra de re.iur. qđ nō eſt licituz.tē neceſſitas legē nō habet. j. de cōſe.di.j.ſicut. non ergo fit cōtra regulā. Nā. neceſſitas que reperit in auctoritate vt neceſſitas vite excuſat. vt extra de fur. ſi quis p neceſſitatē. de cōſe.dii.v.diſcipulos. ſed in adulterio neceſſitas non excuſat. vt. ff. de ritu. nup. palā. nā potius debemus quelibet mala tolerare ꝛc.rxxv.q.v.ita ne.
y ¶ Uenijſſent. j. de cōſe.di. v.neophiti.
z ¶ Et qđ.l.di.pōdēt p interſticia tēpoz. vt.lxxvj.di.ſingulis
a ¶ Temporū.i.ante ordinationez ꝛ poſt baptiſmū ſcitu telligitur. j.j.q.vij.ſi qs oēz hoc ideo dico.q̄ pro crimine cōmiſſo ante baptiſmuz nō deponit. vt.rxxvj.di.vna
b ¶ Ceſſabit.i.nō ordinabit vel ſm alios etiā ordinatus degradabit.ꝛ ſicvt q̄ crimē ciuiliter probatū inducit depoſitionē. ſic.rxiij.di.c.vlti.
c ¶ Fecerit.promouendo tales ꝛc.
d Sicut repente.i.nouit in monachali habitu talis nō eſt eligendus in prelatuz. vt extra de elect. cū cāz ꝛ extra de elec.officij.q̄ autē debeant eſſe interſticia habes lxxvij.di.in ſingulis.
e ¶ Qui ad ſummi. j.j.q.j. pueri.ꝛ ſi quis epūs p pecuniaz ꝛ.lxj.di.ſtatuimus.
f ¶ Gradibus.i.interſticijs. nec ob.lij.di.ſolliciudo.

a Lce.A.xxv.dis. bucuſq; tractatum eſt de.xiij.c. apoſtolice regule.hic magiſter in his duobus.c.ſub cõpendio tractat de eiſdem.

b Quia cũ is.ad intercedendũ videtur hic q; oões facte a ſacerdotib⁹ malis noceant ſubditis.qõ intellige cuz ipſi ex certa ſcientia eligũt malũ ⁊ ꝓfornẽ ſuis moꝛib⁹. alias.ſ.eque operatur remiſſionẽ ꝑ malũ vt ꝑ bonuz ſacerdotez.vt.j.j.q.j.ſi fuerit. ad hoc ar.vj.q.j.ex merito. arg.viij.q.j.audacter.

c Diſplicet.iij.q.vij.i gradibus.

d Si adhuc.arg.q; qs nõ põt accuſari de crimine de quo penituit.⁊ q; nõ impediatur a ꝓmotione.xxvj.q. v.quicũq;.ſ.xlvj.dis.clerici⁹ ⁊.viij.q.j.in ſcripturis.arg. cõtra.xxxiij.q.ij. admonere. ſol.accuſari põt.ſi cõmiſſuz eſt per baptiſma.vt.xxv.di. primum.

e Hinc.ꝑbat grego.in hoc.c.q; vicioſi non poſſunt offerre panes dño nec aliorum peccata diluere q; in veteri te.corpore vitiati repellebantur ⁊ hoc ꝓbat. xij.exemplis.que vicia figuraliter intellecta in nouo teſtamento repellunt.

f Vel ponderoſus.i.criminoſus.

g Seruabit.ne labantur in hereſim.

h In tenebris.peccatoꝛũ.

i Ex nimia.nimia ſubtilitas in iure reꝓbatur.ex de iudi.dilecti.⁊ ſic fit aligd in iure cõtra rationẽ diſputandi.ff.ad.l.aquil. ita vulneratus.in fi.⁊ magis valet ſimplicitas q; difficultas.inſti. de fideicõ.heredi.§.ſed quia ſtipulationes.

k Faciem.ideſt rationem que eſt facies cordis.

l Et eo.i.ideo.

m Quoſe.i.q;.

dera quã ſolidentur accipiant cunctã ſimul ad terrã fabricã deponãt

Dist xlix.

Lce a quibus vicijs debeant eſſe imunes:qui in epm̃ ſunt oꝛdinãdi appaꝛet.q.n.interceſſoꝛes ꝑ populo ad deũ parant:neceſſe eſt: vt eius gꝛaz bene viuendo mereant:vnde gregoꝛ⁹ ait in paſtoꝛali.Sollicite foꝛmidandũ eſt:ne q placare poſſe irã dei credit:hanc ipſe ex ꝓpꝛio reatu mereat:cũcti eniz liquido nouim⁹: qꝛ cũ bis⁹q diſplicet⁹ ad interceden duz mittit:irati anim⁹ ad deteꝛioꝛa pꝛouocat:q ergo deſideriȝ terrenis aſtringit:caueat ne diſtricti iram iudicis granius accedens dũ loco delectat gloꝛie:fiat ſubditis auctoꝛ ruine.Solerter ergo ſe q̃ſq; metiat ne locũ regiminis aſſumere audeat:ſi adhuc⁹ i ſe viciũ dãnabiliter regnat ne is quẽ crimẽ depꝛauat ꝓꝛiũ:interceſſoꝛ fieri appetat ꝑ culpis alioꝛuz. Idẽ in eodẽ paſtoꝛali.

Sacrificiũ deo nõ offert q vicijs eſt maculatus.

Hinc⁹ etenim ſuperna voce ad moyſen dicit i leuitico:loq̃re ad aaron:homo de ſemine tuo per familias q̃ habuerit maculã nõ offerat panes deo ſuo nec accedat ad miniſteriuz eius vbi repente ſubintꝛigitur:ſi cecus fuerit:ſi claudus:ſi vꝛ paruo vel gꝛãdi vꝛ toꝛto naſo:ſi fracto pede:ſi mãc⁹:ſi lippus:ſi gibbo ſus:ſi albugine babens in oculo:ſi iugẽ ſcabiẽ ſi impetigine in coꝛpoꝛe vel ponderoſus. Cecus qppe eſt q ſuperne lucẽ cõtemplationis ignoꝛat:q pꝛeſentis vite tenebꝛis pꝛeſſuz duz lucẽ venturã nequaquã diligẽdo cõſpicit:quo greſſus operis poꝛrigat neſcit. Hinc eteniz per ꝓphetantez annã dicitur in lib.reguz:pedes ſanctoꝛũ ſuoꝛũ ſ⁹uabit⁹:⁊ impij in tenebꝛis⁹ cõticeſcent. Claudus vero eſt q quidez quo pergere debeat aſpicit:ſed per infirmitatẽ mẽtis vite viaz perfecte nõ valet tenere quã videt:qꝛ videlicet qs ad virtutis ſtatuz duz flexa conſuetudine nõ erigit:quo deſideriuz ei⁹ nititur: illuc greſſus operis efficaciter nõ ſequunt. Hinc eteniz paulus dicit ad hebꝛeos:remiſſas manus ⁊ diſſoluta genua erigite:⁊ greſſus rectos facite pedibus veſtris vt non claudicans qs erret:magis aũt ſanet.paruo autez naſo eſt q ad tenẽdã menſuraz diſcretionis idoneus nõ ẽ.naſo quippe odoꝛes fetoꝛeſq; diſcernimus:recte ergo ꝑ naſuz diſcretio exꝓmitur:per quã virtutes eligim⁹: delicta reꝓbamus:vnde etiaz in laudibus ſponſe dicit in canticis cãticoꝛuz naſus tuus ſicut turris q̃ eſt in libano:qꝛ nimirũ ſancta eccleſia qua eſt canſa ſingulis tentamẽta ꝑdeant:per diſcretionẽ cõſpicit:⁊ vẽtura victoꝛũ bella ex alto depꝛehẽdit. Sed ſunt nõnulli q duz ſe exiſtimari bebetes nolũt:ſepe in qbuſdã inquiſitionibus pluſquã neceſſe eſt exercẽtes ex nimia ſubtilitate te fallunt:vnde hoc quoq; ſubdit vel grandi vel toꝛto naſo. Naſus quippe grandis ⁊ toꝛtus eſt diſcretionis ſubtilitas imoderata:que duz plus quã decet excreuerit:actionis ſue rectitudinẽ ipſa cõfundit. Fracto aũt pede vel manu eſt qui viã dñi pgere omnino non valet:atq; a bonis actibus funditus exoꝛs vacat:quatenus hec nõ vt claudus ſaltez cuz infirmitate teneat ſed ab bis omnibus alien⁹ omnino exiſtat. Gibboſus vero eſt quez terrene ſollicitudinis pondus deꝓmit:ne vnquã ad ſuperna reſpiciat:ſed ſolis bis q̃ in ĩfimis calcantur intendit:q ⁊ ſi quãdo aliquid ex bono patrie celeſtis audierit:ad hoc nimirũ puerſe ꝓtudinis pondere pꝛegꝛauatus coꝛdis facie⁹ nõ attollit:qꝛ cognitionis ſtatuz erigere nõ valet:quẽ terrene ſollicitudinis vſuz curuũ tenet ex eoꝛuz quippe ſpecie pſal.dic̃ i pſalmo xxxvij.incuruat⁹ ⁊ humiliatus ſum vſq; quaq;:quoꝛũ culpaz ꝑ ſemetipſaz veritas reꝓbans ait in luca Semẽ autez qõ in ſpinis cecidit:hi ſunt qui audierunt verbũ:⁊ a ſollicitudinibus ⁊ diuitijs ⁊ voluptatib⁹ vite euntes ſuffocant:⁊ nõ reſerunt fructũ.lippus vero eſt cuius quidez ingeniuz ad cognitionem veritatis emicat ſed tamen hec carnalia opa obſcurant. In lippis quippe oculis pupille ſane ſunt ſz humoꝛe defluenti infirmãtes palpebre groſſeſcunt: quoꝛ quidez qꝛ infuſione crebꝛa atteritur:⁊ acies pupille viciat:⁊ ſunt nõnulli quoꝛũ ſenſum carnalis vite operatio ſanciat:qui ſtudere ac videre recta ſubtiliter ꝓingeniũ poterant:ſed vſu pꝛauoꝛuz actuũ caligãtur:lippus itaq; eſt cuius ſenſuz natura exacuit:ſed cõuerſationis pꝛauitas cõfundit:cui bene ꝑ angelum dicit in apocalypſi:collirio inunge oculos tuos vt videas:collyrio qppe oculos vt videamus inungim⁹ cũ ad cognoſcendam veri luminis claritatez ĩtellectus noſtri aciez medicamine operationis bone adiuuamus. Albuginez vero bz ĩ oculo qui veritatis lucez videre nõ finitur qui arrogantia ſapientie ſeu iuſticie excecaſ ꝓpilla nãq; oculi nigra videt:albuginez tolerans nihil videt: qꝛ videlicet ſenſus humane cogitationis ſi ſtultuz ſe peccatoꝛemq; intelligit:cognitionez intime claritatis apꝛehendit. Si autez ſibi cãdoꝛez iuſticie ſeu ſapientie tribuit:a luce ſuperne cognitionis ſe excludit: et eo⁹ claritatez veri luminis nequaquaz penetrat:quo⁹ſe apud ſe ꝑ arrogantiã exaltat:ſicut de quibuſdã dicit i epiſtola ad romanos:dicentes enim ſe eſſe ſapientes ſtulti facti ſunt. Jugez vero ſcabiez bz cui carnis petulantia ſine ceſſatione dominatur:in ſcabie eteniz feruoꝛ viſcez ad cutez trabit:ꝑ quã recte luxuria

a Aliarum impropꝛ. ponit.ſic.ſ.xxvj.di.deinde.ibi cū ceteris crimi-
nibus.
b Ponderoſus.p̄ mundā cogitationez.
a Ad opus.ex hoc videtur q̄ occultū peccatū nō impedit ꝓmouēdū
ꝛ ex eo ſequitur ibi grauat in abditis.ꝛ.ar.l.di.ſacerdotes.q̄ latētia pec
cata nō habent vin-
dictā quo ad eccl̄iam
militantē.vt.xxxij.q.
v.chriſtiana.et.xxxij.
di.erubeſcant.
d Sacerdotes.ad
ſe.not.q̄ aliqd
dicitur malū quo ad
ſe.ſic.j.q.j.q̄ quidā.
ꝛ.q.ō.iij.ſaluator.ſic
matrimonium dicitur
ſolui quo ad ſoceruꝫ
qui repudiū miſit nō
quo ad ꝓuges.ff.de
dona.inter vi.ꝛ vxo.
cū hic ſtatus.§.ſi ſo-
cer ꝛ facit qs aliquid
q̄tuꝫ in ſeipſo eſt.xj.
q.iij.inter verba ſic.
xxxj.q.ij.§.vlt.in fi.j.
de cōſe.di.iiij.q̄ris.
e Potentez.in eo
q̄ potens eſt.
f Pauperē.j.xj.q.
iij.pauper.
g Locat i dignitate
h Uſqꝫquo.dictū
fuit ab helya fugiēte
iraꝫ regine iezabelis
vniuerſo populo co
lenti baal.iij.regum.
xviij.naꝫ deficit am-
bobus qui vult fui-
re duob⁹.ꝛ.xxvj.diſ.
acutius.
i Illuꝫ.i.alium.
k Indignū ē.ꝓtra
ſ.xlj.di.nō cogatur.
ſed ibi de rebus.hic
de perſonis.
l Ꝑmiſ-
e ſis.tracta
uit bucul
qꝫ magi-
ſter de qualitate ordi
nandoꝝ.in hac di.l.
tractat primo de iam
ꝓmotis.an ipſi poſt
quaꝫ lapſi ſunt.va-
leant reparari.ꝛ pri-
mo allegat q̄ nō p̄ſit
reparari.poſtea alle-
gat pro pte cōtraria.
ꝛ hoc bene ſoluit.j.e.
§.quō pro pte prima
allegat vſqꝫ ad.§.ecō
tra.et poſtea inducit
multa.c.ad ꝓbandā
ſolutionē ſuam vſqꝫ
ad.§.ſꝫ illud.vbi aliā
ponit.ꝛ eā ꝓbat p.c.
ſequen.vſqꝫ ad.§.q̄
vero.ꝛ poſtea adiun
git de lapſis i hereſi.
q̄ nō ſit eis cōicāduꝫ
ante recōciliationem
ab illo.§.quod vero.
ſubiungit tractatum
d homicidijs vſqꝫ ad
illū.§.premiſſis.dein
de addit de ſolemnit

deſignat:qd̄ ꝛ ſi cordis tētatio vſqꝫ
ad operationez ꝓſilijt:nimiruꝫ fer-
uor intimus vſqꝫ ad cutis ſcabiem
prorumpit:ꝛ foras iā corp⁹ ſanciat
q: duꝫ in cogitatione voluptas nō
reprimit:etiaꝫ in actione dominat:
Quaſi enim cutis prurigineꝫ paulꝰ
curabat abſtergere:cuꝫ dicebat ad
corinthios:tentatio vos nō appre-
hendat:niſi humana:ac ſi aperte di
ceret:humanū quidem eſt in corde
tentationeꝫ perpeti:demoniacū ve
ro eſt tentationis certamine ꝛ ope-
ratione ſupati.Impetigineꝫ quoqꝫ
hꝫ i corpore quiſqs auaricia vaſtat
in mente:que ſi in paruis non cōpe
ſcitur.nimirū ſine menſura dilatat.
Impetigo quippe ſine dolore cor
pus occupat:ꝛ abſqꝫ occupati te-
dio excreſcens membroruꝫ faciem
decorā fedat:q: etiā auaricia capti
animā dū q̄ſi delectat exulcerat dū
adipiſcēda q̄ſqꝫ negocia cogitatōi
obiicit inimicitias accendit:ꝛ dolo
reꝫ in vulnere non facit q: eſtuanti
aīo ex culpa habūdantiā promittit
Sed decor mēbroꝝ pdit:q: aliaꝝ
quoqꝫ virtutū p̄ hāc pulcritudo de
prauat:ꝛ q̄ſi totuꝫ corp⁹ exaſperat:
q: p̄ vniuerſa vicia animū ſupplan
tat:paulo atteſtante q̄ ait ad timo-
theū:radix oīuꝫ malorū eſt cupidi-
tas. Ponderoſus⁹ vero eſt q̄ turpi
tudinē ope non exercet:ſꝫ tñ ab hac
cogitatione continua ſine modera-
tione grauat in mente:q̄ nequaquā
qdē vſqꝫ ad opus nephariū rapit:
ſed ei⁹ anim⁹ voluptate luxurie ſine
vllo repugnationis ſtimulo dele-
ctat:viciū q̄ppe ponderis eſt cū hu
mor viſcerū ad virilia labit:q̄ ꝓfe-
cto cū moleſtia dedecoris intume
ſcunt. Ponderoſus ergo eſt q̄ to-
tis cogitationib⁹ ad laſcivia defluēs
pondus turpitudinis geſtat i corde
ꝛ quāuis prava nō exerceat opa ab
bis tñ nō auellit mēte:nec ad vſum
boni opis in aperto valet aſſurgere
q: grauat hūc in abſcōditis pōdus.
turpe. Quiſqs ergo cuilibet hoꝝ
vicioꝝ ſubijcitur:panes dño offer-
re,phibetur:ne ꝓfecto aliena deli-
cta nō valeat is diluere:quē adhuc
ꝓpria deuaſtāt. Quia igitur pau
cis ad paſtorale magiſteriū dignuſ
qualiter veniat:atqꝫ indign⁹ hoc p
timeſcat oſtendim⁹:nunc is qui ad
illud digne puenerit:in eo qualiter
viuere debeat demonſtremus.

Item hiero.ſuper malachiaꝫ.

Indoctus terrena lucra ſectans vi-
ciatus ordinari nō debet.

Sacerdotes nomen dñi deſpi-
ciunt:ꝛ quātū ad ſe⁹ panē pol-
lutuꝫ offerūt q̄ ad altare indigne ac
cedūt:quiqꝫ dato munere ſacerdo
tiuꝫ preſumunt. Panē quoqꝫ pol-
luit q̄ doctrinā dñi in populo male
diſpergit:ꝛ q̄ bonoꝝ at potentē⁹ ꝛ de
ſpicit pauperē⁹:ꝛ infra. Si offeratis
cecū animal ad immolādū:nōne ma
luꝫ eſt.ꝛc. Superi⁹ accuſati de pani
bus nūc accuſantur de victimis. Le
cuꝫ animal offert:q̄ ordinat idoctū
i loco docti:magiſtrūq̄ fac̄ q̄ vir
diſcipulus eſſe poterat.clauduꝫ of-
fert:qui lucra terrena q̄rentē locat⁹
vtpote pedē i diuerſa ponētē:vnuꝫ
in diuinis:alteruꝫ in carnalibus:cui
pōt inferri illud de libro reguꝫ vſqꝫ
quo⁹ claudicas i duas ptes.langui-
duꝫ offert qui vicioſuꝫ hꝫ ꝓ religio
ſo:quiqꝫ tarduꝫ ꝛ pigruꝫ ꝓbat pa-
tientem:dicens illuꝫ⁹ negligentie re
darguendum indignum eſt⁹.n.dare
deo q̄d dedignat hō. Di.l.

e Ꝑmiſſis⁹ auctoritati-
bus liquido monſtratuꝫ
eſt q̄ varijs criminib⁹ ir
retiti i ſacerdotes ordina
ri nō poſſunt:nunc autem de eiſdem
queritur vtruꝫ poſt pactā pentētiā
vel in ꝓprijs ordinib⁹ remanere:
aut ad maiores gradus cōſcendere
valeant:multoꝝ auctoritatibus va
rijs criminib⁹ irretiti a ꝓprijs ordi-
nibus deijciuntur ꝛ ab acceſſu ma-
ioruꝫ prohibentur. Unde greg.
ait cōſtātino mediolan.epō.

Lapſi i ſuum ordinē reparari nō p̄ſit

Slapſis⁹ ad ſuum ordinē reuer
tendi licentia cōceditur:vigor
canonice ꝓcul dubio frāgitur diſci
pline:dum pro reuerſionis ſpe⁹ pra
ne actionis deſideria quis ꝓcipere
nō formidat:ꝛ poſt panca illud au
tem pre omnibus ſtudete cauere vt
lapſos in ſacro ordine nulla nobis
ſupplicatio⁹ aliquomodo renova-
re⁹ ſtudeat:ne huiuſmodi non ſtatu
ta⁹ ſꝫ temporaliter dilata credatur
eis eſſe vindicta. Item martin⁹
papa amando epō.

Qui poſt ordinationez labitur:de-
poſitus p̄manebit.

Qui ſemel⁹ poſt ſuam ordinatio-
nem in lapſum ceciderit:deim-
ceps iam depoſitus erit:nullumqꝫ
gradū ſacerdotij poterit adipiſci.

Itē grego.papa fabiano epō.

promotus.ꝛ egerit penitētiā
tamē nō p̄ōt miniſtrare ſine
diſpenſatione.alij intelligūt
de magnis criminibus pre
dictas regulas.quia minora
poſt penitentiaꝫ nō repellūt
nec deijciunt.vt.lxxxj.diſt.c.
cū apoſtolus.ꝛ.xlvj.diſ.deri
cus.v.q.iiij.i loco.lxviij.di.
c.j.q: nec omne publicū cri-
men anime mortez irrogat.
inſti.de publi.iu.§.vlt. Ter
tij intelligunt predictas tres
regulas de manifeſtis occul
ta enim poſt penitentiā nō re
pellunt nec deijciūt.imo in-
re cōi promouetur.ꝛ ſi pro-
motus eſt remanet in ordi-
ne ſuo.j.e.c.de his vero.ꝛ.c.
precedenti.ꝛ hec opinio ve-
rior eſt ꝛ benignior.hoc ta-
mē excepto q̄ maxima pec
cata etiaꝫ occulta repellunt.
vt de hoc plene dixi.ſ.xxx.
di.c.vlti. De adulteris autē
ꝛ ſimilibus p̄ōt epiſcop⁹ ſim
pler diſpenſare.extra de iu.
at ſi clerici.j.e.ꝓtumaces.de
maiorib⁹ nō.j.e.miror.et in
ſymonia.j.q̄e.j.erga ꝛ ſm
quoſdaꝫ in omnib⁹ crīmini-
bus diſpenſat vbi nō ꝓhi-
betur.extra de ſen.ex nup.ꝛ
de pe.di.vj.§.j.i fi.ꝛ.lxxxij.
di.preſbyter ꝛ in plurib⁹ caſi
bus inuenio ep̄m poſſe di-
ſpēſare.vt notaui.ſ.j.q.vij.
§.niſi rigor. Ps.hiſpan⁹ cō-
trariū dixit.nā cū in quibuſ
daꝫ caſibus ei p̄mittitur diſ-
penſare.ergo in alijs ꝓhi-
betur.ar.xxv.diſ.q̄lis.ꝛ.C.
de ꝓcur.marit⁹. Quis aūt
cū depoſito poſſit diſpenſa-
re dixi.ij.q.vj.ideo cū ſuſpē
ſo aūt vel penitente etiaꝫ in
hereſi bene diſpenſat epūs.j.
eo.preſbyteros io. Iſte opi-
niones hodie terminātur p
decre.gregorij i extraua.de
tē.or.queſitū vbi reprobatur
opinio io.ꝛ credo q̄ epūs ſem
per poſſit diſpenſare.niſi ei
ꝓhibeatur expreſſe a iure.vt
xxvij.q.ij.lex diuine in fi.et
extra de ſen.ex.nuper.b.

m Slapſis.hoc.c.loqui
tur de depoſito vt pꝫ
per fi.
n Spe.q: facilitas venie.
ꝛc̄. vt.xxiij.q.iiij.eſt iniuſta.
o Supplicatio.carnalis.
ſed ſpūalis bene.j.e.clerico.
p Renouare.j.xxiij.q.iiij.
eſt iniuſta.
q Non ſtatuta.ꝑpetuo.q
enim deponitur.ꝑpetuo de-
ponitur. vt hic.lxxxj.diſti.ſi
quis clericus.ꝛ.ar.C. de pe
nis.Puus.argu.cōtra.xxxiij.
q.iiij.non oꝫ.ibi ſimpliciter

penitentib⁹.q̄ nō debeāt ordinari vel ad militiā ſecularē redire.ꝛ q̄ de
ricis talis penitentia nō ſit imponēda.ꝛ ꝓ quibus culpis ſit imponēda.
Ultimo ſubdit de apoſtatis.qui nec ad habitū ſecularē nec ad clericatū
aſcendere poſſunt poſt penitentiā. Circa lapſos tres regule ſunt notā
de que cōtinentur.j.e.di.vt cōſtitueretur. Prima regula ſm.b.hec ē.
vt qui mortaliter peccauit poſt baptiſmuꝫ nō promoueatur, vt.xxv.di.

ponit ſeparent.tñ ſeparant ad tps nō ꝑpetuo,vt ex de ꝓſti.ex lr̄is.in fi.ſed certe
illa nō ſunt cōtraria.q: ibi nulla fuit depoſitio ꝛ eſt hoc ideo ſtatutuꝫ.ne leges
crimine ad militiā nō recipitur.vt.ff.de re mili.qui cū vno.§.adulteri.

r Qui ſemel adipiſci.hoc.c.intelligitur de rigore vel in maiorib⁹ vel de ma
nifeſtis criminib⁹,ſic nō ob.lxxxij.di.preſbyter.ꝛ.xv.q.vlti.hi qui.

a Presbyter aut permanere. ſi. ſ. xxiiij. di. c. vlti. ĵ. xv. q. vlti, ſi quis p̄ſbyt cōtra. ſo. in inferiori miniſtrauit vt ibi. ſed nō in ſuperiori vt hic.

b Mitius arg. q̄ mitius agitur cū cōfeſſo q̄ cū cōuicto. vt. ĵ. de his vero. et xv. q. vlti. ſi quis preſbyter. ſi. lvj. di. quia ſimpliciter. j. q. v. preſentiuz. ar. cōtra. xxiiij. di. c. vlti. ſed ibi timore p̄bationū eſt cōfeſſus hic ſponte.

c Facili. i. ſponte. vt extra de homi. latoꝛ.

d Wiroꝛ. B habes q̄ epūs nō p̄t diſpenſare cū homicida. itē nec cuz ſymoniaco. vt. j. q. j. erga. niſi quā doqz. vt. j. q. vj. c. j. ⁊ vlti. io. de ſymoniaco ē expreſſiuz ex̄ de elec. c. pe. vbi dicitur q̄ ſi aliquo ignoꝛante ſit cōmiſſa ſymonia epūs cum eo p̄t diſpenſare. ſi in ſimplici beneficio ſit cōmiſſa ſymonia. ſecus ſi in prelatura. ſi autē eo ſciente ſit facta. epūs non p̄t diſpēſare cū eo. ex̄ de ſymo. nobis. b. itē nec cū depoſito ſm quoſdaz. vt. ij. q. vj. Jo. itē nec cū eo q excōicatus celebrat. vt. xj. q. iii. ſi quis epūs ⁊. vij. q. j. ſi quis preſbyter. lz ſit arg. cōtra. ij. q. v. q̄to. itez nec cū eo q accedit ad iudiciū ſeculare. vt. xxj. q. v. ſi qs epiſcopus. itez nec cū bigamo. vt ex̄ de biga. c. de bigamis ⁊. xxxiiij. di. lector. io. nec diſpenſat hodie cū filijs p̄ſbyteroꝝ. vt ex̄ de fi. preſby. c. pe. ver. miniſtrauit. p̄z īmediate. b. diſpenſat autē i pleriſqz criminib⁹. vt notaui. j. q. vij. §. niſi. ⁊ generaliter vbi nō p̄hibet epūs diſpenſatio ſemp diſpēſare p̄t. vt ex̄ de ſen. ex. nup. lz q̄dā dicāt q̄ i illis ſolis caſibus diſpēſabit vbi a iure p̄mittit. q: cū in q buſdā criminib⁹ eis cōcedit diſpenſatio. vt ex̄ de iudi. at ſi clerici. ergo in alijs eis p̄hibet. ar. xxv. di. qualiſ. ⁊. C. de p̄cu. maritus. ⁊ lz diſpenſatio ſit ius q̄ peti non p̄t. tñ q̄ſiqz epūs tenet diſpēſare vt. ĵ. e. vt p̄ſtituere. in fi. ⁊. c. ſi quis diacon⁹ ⁊. c. dño ſctō. ⁊. j. q. vij. diſpēſationes. ⁊. xxiiij. q. j. noli in fi.

e Homicidium ſponte. vt ex̄ de homi. latoꝛ.

f Suadere. plus enīz ē ſuadere q̄ cōpellere. ff. de ĥ. coꝛ. l. j. §. perſuadere. ⁊ plus punitur ſuaſoꝛ q̄ faciens. l. xxxvj. di. tanta io.

g Clericū. ocāderit. ſpōte. b.

b Militare. p hoc patet q̄ loquit de illo q in bello fuit hoꝛtari tamē p̄t clericus aliquos ad defenſionē ſue eccleſie. xxiij. q. viij. vt p̄dē arg. ff. de his qui. no. infa. ob hec verba. §. vlti.

i Per qō. arg. q̄ ratione vnius delicti imputantur oīa delicta que ſequunt ex illo. vt. xv. q. j. ſi quis inſaniens. xxij. q. iiij. inter. ff. qō me. cā ſi mulier. arg. cōtra. extra de ſpon. veniens. A.

k De his. circa illos qui cōmittunt homicidiū diſtingue ſic. q: aut cōmittit homicidiū ex neceſſitate. aut ex caſu. aut ex volūtate. ſi. ex neceſſitate. aut ex caſu aut ex volūtate. Si ex neceſſitate aut illa neceſſitas ē euitabilis aut ineuitabilis ſi eſt euitabilis ad ſupioꝛes ordines nō p̄t aſcēdē. ſed in iaz ſuſceptis tolerat. vt ĵ. e. de his clericis. ſi fuit ineuitabilis neceſſitas. ſine oī diſpēſatōe p̄t miniſtrare i ordine iā habito. lz ad ſupioꝛes habēdos petet diſpēſationē. vt ex̄ de ho. c. ij. nec ob. ex̄. e. latoꝛ. vbi dr q̄ ad ſuperiores tales licite p̄mouet q: hoc itelligo ex diſpenſatione io. Sed certe qcqd dicat io. de neceſſitate ineuitabili. c. videtur ex preſſe dicere q̄ talis neceſſitas in nullo obſit. vt. ĵ. e. q: te quaſi obnoxiū. de hoc notaui in qōnib⁹. b. ſi vero caſu cōmittit homicidiū aut dedit operaz rei licite. aut nō. ſi dedit operā rei licite. ei nō imputatur. ſed p̄t miniſtrare in ſuſcepto ⁊ aſcendere ad ſuperioꝛē. vt ex̄. e. q. vlti. ⁊. ĵ. e. ſepe. ⁊ ex̄. e. io. ſed ſi illicite rei operam dedit. tūc nec in ſuſcepto p̄t miniſtrare: nec ad ſuperioꝛē aſcēdere. vt. ĵ. e. clerico. ⁊. c. ſi quis voluntate. ſi vero voluntate occidit. nūq̄ diſpēſanduz eſt cū eo. ſm q̄ loquit. c. miroꝛ. b. tñ cū ſuo rigoꝛe dixit q̄ in nullo caſu p̄t homicida p̄mouꝛi. qa potius dz quilibet p̄mittere ſe occidi q̄ aliū occidere. vt. xxxij. q. v. ita ne. ⁊ dicit q̄ hoc verbū cōſulendi ponitur pro verbo precipiēdi. vt. xxviij. q. j. ſic. n. itē ſm. b. etiā ſi crimen homicidij ſit occultū tñ poſt penitentiā nō p̄t exequi ſuū officiuz. ſecus ē ſm eū in quolibet crimine alio vt. ĵ. c. de his. niſi i ſymonia. io. ⁊ hoc exp̄ſſe dicit extra de tē. oꝛ. c. vlti. ⁊ ita duo crimina tantū excipit. ſ. ſymoniā ⁊ homicidiū. ar. ex̄ de accu. inquiſitionis. b. alij autem plurimiqz dicunt. q̄ ſiue ſit homicidiū ſiue aliud crimē dūmō ſit occultū poſt p̄niaz bene exequit officiuz ſuuz ſine omni diſpēſatione lz nō poſſit p̄mouꝛi. ſed in ſymonia poſt nullā p̄niaz p̄t exequi officium ſuū. ĵ. q. j. erga. hodie aūt obtinet opinio. b. circa crimē occultum extra de accu. inquiſitionis. b.

l Defendendo. incaute ſine moderamine. cuilibet eniz licitū ē ſe defendere cū moderamine. vt. ſ. di. j. ius naturale. et extra de ap. c. ſignificauit.

m Si epiſcopus aut chartam dic vt. ſ. xix. di. i memoriā.

n Teſtimoniū. ĵ. v. q. vj. preſbyteri.

o Si quis iuder. executoꝛ ⁊ aſſeſſoꝛ in cauſis criminalibus nō poſſunt p̄mouꝛi. hoc nō ē ratione peccati. quia nō peccant iſta faciendo vt. xxiij. q. iiij. queſitū ⁊. q. v. miles. ſed propter irregularitatem quā ex tali facto contraxerunt.

p Aut facto. vt miles.

q Aut prece pro. vt iuder.

r Aut cōſilio. vt aſſeſſoꝛ. ⁊ ita ex cōſilio punitur aliquis cōtra illud. ff. mā. l. ij. in fi. ⁊. l. deniqz. ſed nūquid addi dz de voluntate. arg. j. q. iiij. q: preſulatus in fi. quod nō cōcedo. lz anteq̄ fiat vellet illud factū eſſe. vel poſt factum gratū habeat.

s Defenſione. euitabili. io.

t Poſt baptiſmuz. ergo ſi ante baptiſmū p̄t. bazianus dixit. ſi ante baptiſmū occidit nō peccādo vt iuder nō p̄t p̄mouꝛi. q: nō tollit irregularitas. ſed ſi occidit peccādo tollitur totū. io. de hoc quid iuris ſit notaui in queſtionibus. b.

u Peruenit. fuerit. de quo fuerit cōuictus vel cōfeſſus. ⁊ hoc verum eſt niſi epūs cū eo diſpenſaſſet. vt extra de iudi. at ſi clerici. lz nōne canon iſte p̄hibet epūs diſpenſare in hoc caſu nō. ſed redarguitur indiſcreta diſpenſatio. vt dixi extra de p̄ben. de multa.

x Accedens preſbytero. ergo clericus degradatus nō retinet ordinē arg. liij. di. et antiquis. ⁊. xj. q. iij. epūs. ⁊. xv. q. vlti. ſi qs preſbyter. ⁊ xxiij. q. vlti. clerici. ⁊ idez videt p̄ hoc q̄ dicit. ĵ. inter laicos cōionē lz tñ dico q̄ characterē ſemp retinet. p̄d q̄ habet. j. q. j. q̄ qdā. ⁊. xxxij. q. vij.

Presbyter poſt lapſum nulla ratione i ſacro ordine reparari valet.

Presbyterū de quo nos fraternitas tua latoꝛis preſentinz legatione cōſuluit: nulla ratione in ſacro ordine poſt lapſum aut p̄manere aut reuocari poſſe cognoſcat: circa quē tamen mitius agendū ē. qa cōmiſſuz facinus facili dicit profeſſione cōfeſſus. Itē iohānes. viij. cenomatico vticenſi epō.

Poſt patratū homicidiū ſacerdotale officiuz miniſtrare nō poteſt.

Wiroꝛ nimis doctā ſciētiā tuaz ſacerdotē putare poſt ppetratuz homicidiuz poſſe in ſacerdotio miniſtrare: imo q̄ eſt ineptius nobis ſuadere velle: vt ipſi tali p̄ſumptioni p̄rebeam⁹ aſſenſuz. Quis. n. taz demens tāq̄z peruerſi ſenſus tale q̄d exiſtimaret: vel poſt quantū cūq̄z penitentiā cōcedendū cū omnino canonice diſcipline ſit ꝛtrariū Debet ergo ſacerdotio priuatuz lachrymarū fonte flagitiū taz īmane diluere: vt talibus ſaltem remedijs curatus ſalutis poſſit īuentre ſuffragiuz. Itē nicolaus papa.

Ad maioꝛez gradu clericus p̄meni re nō p̄t: qui paganuz occidit.

Clericū qui paganū occiderit nō oꝛtet ad gradū maioꝛez prouehi: q carere etiā debet acgſito: homicida eniz ē. Nā cū diſcreti ſint milites ſeculi a militibus eccleſie: nō cōuenit militibus eccleſie militare ſeculo: per q̄ ad effuſionem ſanguinis neceſſe ſit p̄uenire.

Itē oſbaldo coꝛepō q̄drantino.

Qui defendendo ſe paganuz occiderit ſacerdotali careat officio.

De his clericis p̄o q̄bus cōſuluiſtis. ſ. qui ſe defendendo paganuz occiderunt: ſi poſtea p penitentiā emendati poſſint ad graduz p̄riſtinuz redire aut ad altioꝛē p̄ſcēdere: ſcito nos nullā occaſionē dare: nec vllaz tribuere eis licentiam q̄libet hominū quolibet mō occidendi: veruz tamē ſi contigerit vt clericus ſacerdotalis ordinis ſaltez paganuz occiderit: multū ſibi p̄ſuluit: ſi ab officio ſacerdotali receſſerit: ſatiuſq̄z eſt illi in hac vita dominо ſub inferioꝛi habitu irreprehenſibiliter famulari: quaz alta indebite appetendo damnabiliter in p̄funduz inferni demergi.

Item ex cōci. agathenſi:

Cadat ab officio epiſcopus preſbyter aut diacon⁹ capitale cōmittens crimen.

Si epiſcopus aut preſbyter aut diaconus capitale crimē commiſerit aut chartā falſauerit: aut falſum teſtimonium dixerit: ab officij honoꝛe depoſitus i monaſterio detrudatur: ⁊ ibi quādiu vixerit: laicā tantūmodo cōioneꝛ accipiat.

Item ex cōci. martini pape.

Qui homicidij facto aut p̄cepto aut cōſilio poſt baptiſmuz cōſcius fuerit: clericus nō ordinetur.

Si q⁹ viduā aut ab alio relictā duxerit: nō admittat ad clerū: q̄ō ſi irrepſerit deijciat. Similiter ſi homicidij aut facto⁹ aut p̄cepto⁹ aut cōſilio⁹ aut defenſione⁹ poſt baptiſmuz⁹ cōſcius fuerit: ⁊ per aliquā ſurreptionez ad clericatū venerit: deijciatur ⁊ in fine vite ſine laicaz cōioneꝛ tantūmodo accipiat. Item greg. ianuario epō caralitano.

De ſacris ordinibus lapſi reparari non poſſunt.

Peruenit ad nos quoſdā de ſacris ordinibus lapſos vel poſt penitentiam vel ante ad miniſterij ſui officiuz reuocari: q̄ō omnino p̄hibem⁹: ⁊ i hac re ſacratiſſimi quoꝛq̄z canones ꝛtradicunt: q igſt poſt acceptū ſacrū ordinē lapſus i pctīn carnis fuerit: ſacro ordine careat: ⁊ ad altaris miniſteriuz nō accedat.

Idē venantio lunenſi epō.

De eodem.

Accedens ad gorgoniā inſulaz fraternitas vr̄a diſcutiat id q̄ ad nos de ſaturnino p̄ſbytero⁹ relatuz eſt: puenit nāq̄z ad nos. q̄ō poſt

licite.argu.lxxxj.dis. dictuz.vnde q̃ peccat ipsum incidit in canonez saltez i memoriaz pristine dignitatis.vt ff.de decu.l.vlti.z.ff. questioni .l. vni⁹.§. fnus.z de cõ.di.iij. ostenditur io.qõ nõ credo cũ careat omni pulle gio clericali nec credo q̃ ꝓficiat.quia omnẽ ptãtẽ amisit.b.

a ¶ Jn tue.ergo epis põt remittere penitẽ/ tiaz iniunctaz a papa sic.xxxiij.q.ij.latorez.

b ¶ Abbatẽ.ergo ab bas põt essẽ diacon⁹ q̃ abbas poti⁹ est no men officij q̃ dignitatis. vt.xxvij.q.j.c. j.imo in minorib⁹ ordinibus cõstitut⁹ põt esse abbas.ex̃ de eta. z qua.tuã.

c ¶ Veneris.existen tem.

d ¶ Cecidisse.p cri/ men.

e ¶ Priorem.i.vt sit monach⁹ vt pri⁹ fuit. nõ tñ erit abbas.

f ¶ Obtineat.nõ.or/ dinẽ vel dignitatem.

g ¶ Sollicitudinez. vt fit ꝑcurator loci.lz sit infamis.qa infa/ mes nõ excludũtur a ciuilibus muneri⁹. sed honoribus.arg. C.li.r.de his q̃ ipse. sti.sacra.li.sunt.l.j. et extra de eta.z q̃.tuã. z sic ꝑcu.monasterij põt esse infamis.sed non ꝑcurator epi.v. q.iij.q: eps.q: nõ re/ quiritur summa i eis pfectio integritatis.vt xvj.q.j.legi.

b ¶ Dstq̃.z vltra tres menses. tres mẽses dãtur ad electionẽ a die mortis z alij tres menses ad cõsecrationẽ petendã j.e.di. quoniam.z.l. xiij.di.obeũtib⁹.et ex̃ de elec.ne p defectu nisi per necessitatẽ ꝓ rogek.vt.xxviij.dist. de syracusane.

i ¶ Jpost ordina/ tionem.

k ¶ Econtra de ma/ ria dicitur.ij.q.vij.§. itẽ obijcitur.

l ¶ Aaron.hec histo ria habetur.xlv.dist. disciplina.

m ¶ Dauid.h̃ histo/ ria dicta ẽ.ij.q.vij.§. item cũ balaã.

quaz de sacris ordinib⁹ lapsus a sui sacerdotij ordine ẽ dejectus:ad ex/ plenduz ministeriuz presbyteri pre sumpserit accedere:z omnipotenti deo hostias imolare:qõ si ita factũ vestra fraternitas repperit:eũ sacri corporis z sanguinis dñi participa/ tione primatũ in penitentiã redigat: ita vt vsqz ad diẽ vltimũ in eadẽ ex cõmunicatione pmaneat:z viaticũ tantũmodo exitus sui tpe pcipiat. Si antez eũ talez penitentiaz agere fraternitas vestra cognouerit:vt ei iuste ad recipiendã inter laicos cõ/ munionẽ etiã ante exitũ debeat mi sereri:hoc in tue fraternitatis poni mus potestate.z ifra. ¶Preterea ad fraternitatis tue cõsulta respon/ dentes statuim⁹ diaconẽ abbatez⁹ quẽ de portu veneris⁹ in crimen in/ dicas cecidisse⁴:ad sacrũ ordinẽ nõ debere vel posse aliquo mõ reuoca ri:quẽ qdez sacro ordine primatũ in penitentiã deputare te ꝓcuerit:cui⁹ si postea actus cõuersatioqz meruerit:priorẽ⁵ iter alios monachos vbi decreueris:standi locuz nõ ordinez obtineat:subdiaconi quoqz quos similis culpa constringit ab officio suo irrenocabiliter depositi iter lai/ cos cõmunionẽ accipiant. Jn portu autez veneris loco lapsi diaconi aliuz q̃ hoc officiuz implere debeat ordinabis Saturninuz vero pb̃y teruz vt nunquã ad sacri ordinis mi nisterium p̃sumat accedere scriptis cauere decreuimus:sed euz in ĩsula gorgoniaatqz capraria sollicitudi/ nez⁶ monasterij gerere:z in quo sta/ tu est sine cuiusquã aduersitate ma nere permittimus. Jdem.

Loco lapsi alius ordinandus est.

Postquã quẽquã criminaliter cadentez in locuz:quo lapsus est:nulla ratio pmittit reuocari z vl tra tres mẽses⁷ ecclesiã vacare pon tifice statuta sanctorum canonum nõ pmittunt ne cadente pastore domi nicuz gregem hostis:qõ absit:anti/ quus insidiando dilaniet:fraterni/ tas vestra deprecationi eorum ꝓsen tire:z in lapsi loco debet episcopuz ordinare. Jtez martinus papa.

Qui post ordinationez suã i lapsuz ceciderit:sacra mysteria non debet tractare.

Si post ordinationez⁸ suã qspiã in lapsum ceciderit:z si prevaricationis peccato fuerit deprehen sus obnoxius:omni modo ꝓhibẽ/ dus est cũ manibus lutulentis atqz pollutis mysteria nostre salutis tra/ ctare. Econtra⁹ exemplis z aucto ritatibus ꝓbaf̃ post actaz peniten/ tiã pprios gradus licite posse ad/ ministrare z ad maiores posse con/ scendere. Maria.n.sororaaró post quaz lepra pcussa est:qz in moysen murmurauerat acta pnia a pecca/ to mundata est:z pristinã gratiã ꝓ phetizandi recepit:aaron¹⁰ aũt post cõflatũ vitulũ etiã in summũ sacer dotez ꝓsecrat⁹ est:dauid¹¹ post adul terĩ z homicidiũ spirituz ꝓphetie recepit z in ꝓprio gradu permansit achab quoqz post mortem nabute viri sanctissimi p penitentiã humi/ liatus in regia sede remansit. Et vt pretereamus multa exẽpla veteris testa.petrus negauit christuz z po/ stea princeps apostolorum fact⁹ est: paulus stephanuz lapidauit¹²:z tñ a deo in apostoluz electus est:multi quoqz ab hereſi ad vnitatez catho/ lice fidei reuertentes in suis ordini/ bus sunt recepti.alij vero ad episco palez etiaz gradum sunt ꝓmoti:vt pote aug.°z alij quamplures.

Jtez ex epistola cyril.ad iohan. antiochenum. **De eodem.**

Johannes chrysostomus duab⁹ synodis orthodoxorũ episcopo ruz fuit diudicatus:sed iteruz fuit re stitutus:marcellus episcop⁹ anchi/ re gallacie depositus fuit:sed post/ moduz ꝓpriuz recepit episcopatuz Asclepius diiudicatus a synodo ec clesiaz suaz postea recepit:marcea/ nus episcopus andrinopolite dam natus a papa iulio recepit ecclesiaz sui episcopatus:cyrillus episcopus hierosolymitan⁹ depositus fuit:po stea recõciliatus est sue ecclesie.Si/ mili modo polocromiuz eiusdez ec clesie hierosolymitane pontificẽ fix tus papa damnauit:z iteruz ipse eũ recõciliauit:innocentius papa for/ tunatuz episcopũ damnauit:z ipse postea eũ in propriuz locũ restituit ecclesie sue:misenuz episcopuz a fe/ lice papa damnatuz gelasius papa successor illius recõciliauit: z eccle/ sie sue restituit:leuncio¹³ duz esset pre/ sbyter depositus fuit:sed postea in antiochia patriarcha extitit:grego rius vero.iiij.papa theodosiuz quẽ eugenius eius antecessor presbyte/ rij honore priuauerat:sancte eccle/ sie seguine cõsecrauit episcopuz:ab bas nãqz episcopus diiudicat⁹ fuit: sancta synodus canonice suã illi re/ stituit ecclesiaz. Rocardũ vero epi scopuz sancte sue sonensis ecclesie a synodo cui carol⁹ interfuit rex cõ/ demnatuz z sophidinũ placentinũ episcopũ merito reprobatum nico laus papa ambos reconciliauit. ¶Preterea calix.pa.de hui⁹ scri.ita.

Clerici post lapsũm suis ordinibus reparari nõ possunt.

Ponderet¹⁴ vnusqsqz ꝓmones suos:z qõ sibi loqui non vult alteri nõ loquatur vnde bene sacra scriptura ait.Quod¹⁵ tibi nõ vis fieri alteri ne facias:nos enim tempore¹⁶ indigem⁹ vt aliquid maturius aga mus:nõ precipitem⁹ ꝓsilia z opera nostra:neqz eorum ordinẽ corrumpa mus. Sz si aliquis lapsus quoquo modo fuerit:z portem⁹ eũ z frater/ no corripiam⁹ affectu:sicãit beatus apostolus¹⁷. Si preoccupat⁹ fuerit hõ in aliquo delicto vos q̃ spũales estis instruite hui⁹ in spiritu lenitatis alter alteri⁹ onera portãtes:z sic ad iplebitis legẽ xpi porro sctũs dauid¹⁸

n ¶ Lapidauit.i.lapidantibus cõsensit custodiẽdo ves/ tes,vt.j.e.cõsiderandũ. vñ non fuit penitus ĩmunis vt extra de homi.c.sicut.§.illi quoqz.tamẽ hoc exemplus nõ cõpetit.qr̃istud fuit ante baptismũ.

o ¶ Augustinus.q̃ fuit ma nicheus.sed ante baptismũ erideo nõ cõpetit exẽplũ rẽ.

p ¶ Ponderet.grauis erit quilibet in verbis.vt q.iiij.§.itẽ i criminalib⁹ ver. in testibus.z q̃ cito fatur ad pniam ꝓperat.vt dicit sene ca z põt qs in ꝓprio facto pe tere inducias ad respondendũ.ff.de interro.ac.q̃ iterro gatur an heres sit,naz testis repentinus rẽ .v.q.v.§.sed aliud.

q ¶ Quod tibi.in tobia.

r ¶ Tempore.nã ratio tem poris mutat cõstitutionẽ.vt xxxiiij.di.fraternitatis.

s ¶ Apostolus.ad galathas

t ¶ Dauid.hoc exemplũ nõ ꝓpetit.nã nihilominus fuit dictuz ei nõ sacrificabis mi/ bi q: vir sanguinuz es.j.de cõ.dist.j.c.j.

a Ministrare. dispẽsatiue si crimen ẽ manifestũ. vel ipso iure si crimẽ ẽ occultuz. cẽ de tẽpo. or. c. vlti.

b Qui dormit. in peccato

c Nõ adijciet. i. nõ conatur bene operando.

d Ut resurgat. per penitẽtiam.

e Docuit. i. docturuz se promisit. z sic eo ipso qꝫ qs promisit se velle docere deo obligatur. fic. xxj. di. i nouo. vbi similiter arguit anacletus ex illa auctoritate dabo tibi claues. i. do in corpore mortali z sic futurũ ponitur ꝓ pñti vt de cõ. dist. ij. in xpo. ff. de ver. sig. verbum erit.

f Misericordiaz. si enim in aliquo redarguendi sumus melius ẽ misericordie reddere rationẽ qꝫ crudelitatis. xxx v. q. ix. veniã z. j. xxvj. q. vij. alligant. z. xj. q. iij. nemo. j. lxxxvj. di. nõ satis. j. i. q. vij. exigunt. s. di. ix. sane qppe.

g Θ T purgabit. Verba malachie sunt. ecce veniet dominus exercituuz z qs põt cogitare diẽ aduentus eius. z qs stabit ad videndum eũ. ipse enim quasi ignis cõflans z quasi herba fullonuz. z sedebit cõflans z emũdans quasi auruz z argẽtũ z purgabit filios leui z colabit eos quasi aurũ z argẽtuz z erunt offerẽtes dño iusta sacrificia. z placebit dño sacrificiuz iuda z hierusalez. sicẽ dies seculi z anni antiqui.

b Tempus. verba petri i epistola canonica.

i Ad domo. i. a sacerdotib⁹ omnia. n. mala a sacerdotib⁹ ꝓcesserunt. xxiij. q. iij. trãsferunt.

k Et alibi. in ezechiele.

l Om. nẽ. argu. qõ de vno dicitur. de omnibus intelligitur. vt. lxj. dis. miramur. et xxiiij. q. j. qẽcũqz.

m Antiqui. i. patres.

n In principio. ante peccatuz. ar. j. priori. c.

o Sic post peccatum. imo plus. j. c. fideliorꝫ.

de mortiferis criminibus penitẽtiã egit: z tũ in honore pmansit. Beatus quoqz petrus amarissimas lachrymas fudit: quando dominũ se negasse penituit: sed tũ apostolus ꝓ mansit: z dños ꝓ ꝓphetã pollicẽs dicens: peccator in quacũqz hora cõuersus fuerit z ingemuerit omniuz iniquitatũ ei⁹ non recordabor amplius. Errãt itaqz q putãt sacerdotes post lapsuz si condignã egerint penitẽtiã: dño nõ posse ministrare z suis honoribus frui: si bonã deinceps vitaz duxerint z suuz sacerdotiuz digne custodierint: z ipsi q hoc putant nõ soluz errant: sz z traditas ecclesie claues despicere videnť: de quibus dicit: quodcũqz solueritis i terra erit solutũ z i celo: alioqn hec sententia aut dñi nõ est aut vera est. Nos vero indubitãter tã dñi sacerdotes quã reliquos fideles post satisfactiõez dignã posse redire ad honorez credim⁹ testãte dño ꝓ ꝓphetaz: nũqd q dormit⁹ non adijciet⁹ vt resurgat: z ꝓphetа dauid penitẽtiã agens dixit. Redde mihi leticiã sal. z spi. ꝑn. cõ. me. ipse nãqz post penitentiaz z alios docuit⁹: z sacrificiuũ deo obtulit dans exẽplũ doctoribꝫ sancte ecclesie si lapsi fuerint z cõdignã penitẽtiã deo gesserint: vtrũqz facere posse docere et sanctificari: docuit. n. quando dixit docebo iniquos vias. t. z im. ad te cõ. Sacrificiuz deo obtulit ꝓ se duz dicebat. Sacri. deo spũs cõtri. cor cõtri. videns autẽ ꝓphetа sua scelera mundata ꝓ pniam: nõ dubitauit ꝓdicando z dño libãdo curare etiã aliena. Abundet ergo homo a pctõ: z gra dei resurgit a lapsu: z in pristino manet officio iuxta predictas auctoritates: videat ne amplius cadat: sed euãgelica sententia in eo maneat: qꝫ ait: vade z amplius noli peccare. vñ apostolus ait: nõ ergo regnet pctm̃ in vestro mortali corpore z nõ obediatis cõcupiscentijs ei⁹: sniam que vetat misericordiaz': nõ soluz tenere fratres sed etiã audire fugite quia potior est misericordia omnib⁹ holocaustomatibus z sacrificijs.

Item bieronymus.

In pristinũ graduz post penitentiã reuocari possunt penitentes.

Θ T purgabit⁹ filios leui: tẽpus⁹ eniz est vt iudiciũ a domo' dei incipiat: z alibi⁹ scribit⁹ a sanctis meis incipite. In filijs aũt leui omnẽ' sacerdotalẽ intelligens esse dignitatẽ si autẽ sacerdotes purgãdi sunt z colandi: vt puruz aur remaneat z argentũ: qd de ceteris est dicẽdũ q cũ emẽdati fuerint z colati tũc offerẽt deo iusta sacrificia: et placebit dño sacrificiũ eor qõ offert ꝓ iuda z hierusalẽ: hoc est ꝓ his q dñm cõfitent z pacẽ eius mente cõspiciunt: sicut dies seculi et sicut anni antiqui⁹ hoc est vt quomodo in principio⁹ placuerunt deo: sic post peccatũ⁹ et penitentiã placere incipiant: cũ oium fuerint peccatorũ sordes purgati.

Item grego. secundino.

Lapsi reparari possunt.

Q Uia sanctitas tua requisiuit vt tibi de tali sacerdotali officio post lapsuz resurgendi auctoritatez scriberemus: dũ dicis: de hoc canonuz diuersorũ te legisse diuersas sententias: alios resurgendi alios nequaquã posse: ideo nos generales synodos a nicena synodo incipientes hãc cũ reliquis quattuor⁹ veneramur. qr ipsam sequentes cetera i cunctis canonicis sententijs vnanimiter cõcordant: nos vero precedẽtes patres sequimur qr auctore deo a sacra doctrina illoruz non discordamus: a capite⁹ itaqz incipientes vsqz in quartũ⁹ altaris ministrũ hãc formã tuandã cognouimus: vt sicut minorẽ maior precedit honore: ita etiaz crimine⁶: z quez maior sequit culpa: maiori plectat⁷ vindicta: z sic postea penitẽtia credat⁸ cẽ fructuosa: qd eniz ꝓdelit triticũ⁹ seminare et fructuz¹⁰ eius nõ tollere: aut domuz cõstruere et non illic habitare. post dignaz itaqz satisfactionez credim⁹ posse redire ad honorez z ad fontẽ misericordie recurrentes. euãgelicã sententiã ꝓferamus gaudeo¹¹ inquit sup vno peccatore penitentiã agente: magis quã sup. xcix. iustis. q nõ indigent penitentia: et onez ꝓditaz. xcix. ¹² nõ errantib⁹ relictis i deserto¹³ humeri pij pastoris ad ouile reportanduz dñs ipse testat. Si ouis ꝓdita errans post inuentionez ad ouile humero deportat: ꝓdictis. xcix. nõ errantibus i deserto relictis: cur iste post penitentiã ad ecclesie ministeriuz lapsus nõ reuocet: sicut in apocal. dicit de ministerio ecclesie: memento vnde cecideris et age pniaz et prima¹⁴ opa fac. Quid. n. grauius est aut carnale delictum cõmittere sine quo pauci¹⁵ inueniuntur: aut dei filiuz iure iurãdo negat. in quo verbo hunc ipsum beatũ petrũ apostolorũ principez ad cuius sacruz corpus indigni sedemus lapsuz esse cognouimus: sed post negationez penitentia secuta est: z post penitentiã misericordia data est: qui ab apostolatu eum nõ expulit: qui añ quidem ipsum se negare predixit.

Idem sup ezechielem.

Post acerrimã penitentiam lapsi reparantur.

Quid est hoc qõ ꝓphete¹⁶ iacenti dicit: sta supra pedes tuos et loquar tecuz. q eniz iacenti loqꝫtur cur statim ꝓmittit se locuturũ. Sed sciendum est. qr alia sunt q iacentes alia que stantes audire debemus. iacenti enim dicit vt surgat. statim autem precipit vt ad ꝑdicationem ꝓficisci debeat. adhuc enim nobis in infirmitatis confusione iacentibus presbyteri non debet auctoritas predicationis. sed cum iã in bono opere surgimus cũ iam recti stare ceperimus dignũ est vt ad lucrã

p Quia. q. tuor. s. cõstantinopolitana. ephesina chalcedonẽsis z anchiritana. de qua habes. j. c. domino.

q A capite. i. ep̃o.

r Usqz in quartuz idest subdiaconatuz.

s Ita etiã crimie. j. xxiij. q. j. non afferamus.

t Triticuz. i. pniaz.

u Et fructũ. i. restitutionez.

x Gaudeo. ideo dicẽ gaudeo. qr post penitentiaz fortior resurgit hõ. vt. j. c. fidelior

y Nouẽ. p qõ desiguant. ir. ordines angeloruz. de qbus habes. j. de pe. dis. ij. ꝑncipium.

z In deserto. i. in celo. qõ diabolus p casum deseruit.

a Et prima. arg. qꝫ restituti possunt accusare z testificari. ar. j. e. ferrũ. z. c. dño sctõ.

b Pauci. difficile eniz ẽ cõtinere. vt. xxviij. di. de his. z. xxx. iij. q. v. q. sitit. nec tamen ideo minus delictũ ẽ. vt. ij. q. j. multi in fi. z. xxxij. q. vij. fragilitia. z hz istud sit naturale. nõ tamẽ excusat. vt. ff. ad. l. aquil. si seruus. §. si fornicarius.

Et dist. maximinus lxxxj dis.

c Quid ẽ. qõ ꝓphete ezechieli

a Stans.hic stans accipit in mala significatione ꝛ prius i bona.ꝛ ita est hic arg.ꝙ aduocatus varijs modis põtiura exponere sicut hec auctoritas verbũ caro factũ ẽ.vel illud.veritas de terra orta ẽ.qñqz exponitur.i.xps de virgine natus ẽ.vt.xxxv.q.r.c.j.qñqz exponitur.i.ꝓfessio de penitente.de pe.di.j.quicũqz arg.cõtra.xxiij.q.vij.ꝙ autem.

b Timore.Guili.ſ. cũ quo charitas vedi gnat habitare.iducit tñ iste timor filialẽ sic̃ seta filuz.vt.j.de pe. di.ij.si quis tantaz.

c Errũ.in iob cõtinet ita hz argentũ venaz suaruz principia.ꝛ auro loc⁹ est in quo cõflat.ferruz de terra tollit.lapis calore solutus in eis cõuertitur.

d Incipit.arguꝫ.ꝙ post pniam reuertit qs ad priores act⁹ si. xxxij.q.j.cũ renũciat ꝛ.q.v.preceptũ.in si. ꝛ. vj.q.j.illi q.ꝛ.ſ.e. q.tua.in ſi.ff.de edil. edi.ꝙ ita.ar.ꝓtra.lxj. dis.in sacerdotib⁹.rñ deo ꝙ nũq̃ p pniam reuertit̃ res ad priorẽ statum.vt.xxxiij.q.ij. admonere.ꝛ.lxxxj.di stin.roman⁹ꝛ.c.si qs clericus sz p dispẽsationem.vt.ij.q.iij.ſ. notãdũ.in ſi.io.nisi i occultis criminib⁹ vt ex̃ de tẽpo.or.c.vlti.

e Dõ nõ fuit.i.q̃ lis nõ fuit.ꝛ sic nõ ẽ hic aliqua fictio iuris vl̃ dic ꝙ ius fugit eũ esse nouũ hoiez.sicut baptizatũ.xxvj. di.c. j.alteratus tñ ẽ.ij.q. vij.ſ.qꝛ ergo.sic fingit nõ esse homicidã q ẽ homicida.xxxiij. q.v.si homicidiũ similiter fingit aliquẽ nõ trãsisse q trãsiuit. vt.vij.q.j.mutatões ꝛ nõ eẽ epm q ẽ eps. vt.ij.q.vij.nõ oẽs.et c.q nec.ꝛ eẽ virginez q̃ nõ ẽ virgo vt.xxxij. q.v.ꝓposito.ꝛ nõ eẽ mrimoniuz.qõ ẽ.vt xxx.q.v.aliter.sz nũquid p tales fictiões preiudicabit veritati. ita vt nõ admittatur ꝓbatio in ꝓtrariũ.videtur ꝙ sic.vt ex̃ de regula.vidua.videt cõtra.vt ex̃ de renũ.super eo.ꝛ.ff.qõ me.cã.nõ est verisimile ꝛ vna p sumptio p aliã psumptionez tollit.ff.de in inte.resti. diu⁹. Ego dico breuiter ꝙ cõtra oẽm psumptionẽ auditur ꝓbatio.nisi vbi ius de iure alicui⁹ nõ tñ presumit.sed etiaz certuz qd statuit.nec multũ appreciat illaz distinctionẽ quorũdã ꝙ ẽ qdã presumptio iuris.qdã hois.qdaz nature.qꝛ lex dic̃ ꝙ p

dos alios in predicatione mitti debeamus. Stans⁹ ergo propheta visionez spiritualez vidit ꝛ cecidit:cadens vero admonitionis verba suscepit vt surgeret:surgens aũt preceptum audiuit vt predicaret:nã q adhuc ex superbie vertice stamus: cũ iaz de eternitatis timore⁹ aliquid sentire ceperimus dignum est vt ad penitentiaz accedam⁹:ꝛ duz infirmitatez nostras subtiliter cognoscẽtes humiliter iacemus:p diuini verbi cõsolationẽ ad fortiora operare surgamus: Idem.

De eodez.

Errus⁹ de terra tollitur:cũ fortis propugnator ecclesie aterrena quaz prius tenuit actione separatur:nõ ergo i eo debet despici qõ fuit:quia tam incipit⁹ esse qõ nõ fuit⁹

Item aug.

Post cõdignã penitentiã pristina recipiunt officia.

Cum exaudiero⁹ eos:dabo eis virtutẽ spiritus mei ꝛ implebo eos iudicio meo ꝛ fortitudine. Animaduertite in pñti loco posse docere aliquẽ post peccatũ si tamẽ vicia pristina penitẽtia digna diluerit. vñ dauid post adulteriuz ꝛ homicidiũ loquitur in psal.asperges me isopo ꝛ mundabor.lauabo.me.et sup niuem dealbabor. nec sua tñ puritate cõtemptus est:sz infert:redde mihi.le.sa.t.ꝛ spi. pn.cõ. me.cũqz hoc feceris docebo ait iniquos vias tuas. Item hiero.

De eodem.

Ihesus⁹ filius⁹ iosedech sacerdos magnus:quãquaz in typo⁹ aduentum preceſſerit saluatoris:q nostra peccata portauit ꝛ alienigenaz sibi ex gentib⁹ copulauit ecclesiã:tamẽ secundũ litterã post sacerdotiũ sordidatus⁹ inducit:astat diabolus⁹ a dextris eius ꝛ candida⁹ illi deincepsvestimenta redduntur.

Item ex pci.agathensi.

Post penitentiam clerici correcti graduz suũ ꝛ dignitatẽ recipiant.

Contumaces clerici:prout dignitatis ordo⁹ promiserit:ab episcopo corrigant⁹:ꝛ si q prioris⁹ gradus elati superbia cõionez⁹ fortasse contempserint:aut ecclesiaz frequẽtare vel officiuz suũ implere neglexerint⁹:peregrina⁹ eis cõmunio tribuatur:ita vt cũ eos penitentia correxerit:rescripti i matricula⁹ gradũ suũ dignitatẽqz⁹ recipiant.

Item ex conci.martini pape.

De eodem.

Si qs presbyter aut diaconus aut subdiaconus inuentus fuerit aliquid de ministerijs ecclesie venundasse:quia sacrilegium cõmisit placuit euz in ordinatione ecclesiastica non haberi. In iudicio tñ epi⁹

fictionez iuris veritas nõ cõfunditur nec deletur.vt.C. de iure do.i rebus in principio.

f Cum exaudiero.isaias propheta ꝛc̃.

g Esus.in typo.qꝛ duxit alienigenã sicut xps ecclesiam.

b Sordidatus.qꝛ dimisit vxorem.

dimittendus est si in suo debeat recipi gradu qꝛ multotiens hoc ipsum qõ de sacrosancto altario ꝓtamina tuz est in epi potestate dimissuz est.

Item aug.ad bonifacium.

Bene valet sacerdos restitui ad honorẽ suũ post peractã penitentiã lz in hoc diuersi diuersa sentiant dicentes non posse restitui ad honorez:sed sic dictuz est propter simulatas penitentias quorũdam et propter affectatas honoruz dignitates.

Itez augustinus.

Sacerdos quidem si cadit:valet ꝛ habet restitutionis locuz post dignaz ꝛ peractaz penitentiaz in honorẽ suuz,ppheta attestante q ait:nunquid q cadit non adijcient vt resurgat:ꝛ beat⁹ gregori⁹:dicit hoc ad secundinuz episcopuz inclusum amicũ suum etiã ab ipso ppheta in hoc argumentũ habem⁹:qui cum post peractuz adulteriũ ꝛ homicidiuz ppetrauit:ꝛ tamen postea peracta digna penitentia p dei gratiaz ad pristinũ officiũ restituitur. Quo modo igit huius auctoritatuz dissonantia ad concordiaz reuocari valeat breuiter inspiciamus. Sunt tñ quidã quos nõ odiuz criminis.sed timor vtilitatis ꝛ amissio ꝓpij gradus ꝛ ambitio celsioris ad penitentiaz cogit:hos sacri canones irrecuperabiliter deijciunt:qꝛ qui simulatione penitentie vel affectione honoris a deo nõ ꝓsequitur veniã nec ab ecclesia reparationẽ meretur.

Unde aug.scribit ad bonifaciũ

Quare cõstitutum est in ecclesia ne post penitentiam quis ad clericatũ redeat.

Ut constituerenr in eccclesia: ne quisquam post alicuius criminis penitentiam clericatum accipiat vel ad clericatum redeat vel in clericatu permaneat: non desperatione⁹ indulgentie sed rigore⁹ factuz est discipline:alioquiz ꝓtra claues ecclesie datas disputabit de quibus dictum est. Quecũqz solueris super terram soluta erunt ꝛ in celo. Sed ne forte etiaz de ceteris⁹ criminib⁹ spe honoris ecclesiastici animus intumescens supbe ageret penitentiaz: seuerissime placuit: vt p⁹ actam penitentiam de damnabili crimine nemo sit clericus vt desperatione temporalis altitudinis medicina maior⁹ ꝛ verior esset humilitatis. Nam ꝛ sanctus dauid de criminibus mortiferis egit penitentiam ꝛ tamẽ in honore suo prestitit ꝛ beatum petrum quando amarissimas lachrimas fudit vtiqz deum negasse penituit:ꝛ tamen apostolus permansit. Sed non ideo opinãda

i Diabolus.i.vxor q̃ idola olu.it.

k Candida.qñ ad cẽ ſ.liuz hesdre reliquit illã.xx viij.q. ij.ſ.j.ꝛ.ij.

l Contumaces.put ordo.alio.n.modo sunt puniendi clerici minoruz ordinũ ꝛ alio maiorũ.vt.xxxv. di.ante oia.ꝛ.xj.q.j.si q clerici couz.ꝛ.xij.q.ij. fraternitas.

m Prions.i.altioris.

n Cõmunionẽ.i.nolunt esse inter alios.

o Neglexerint. offerꝛ.n. hoc officiũ ac beneficiũ.io.

p Peregrina.aufert eis beneficiũ ꝛ officiũ.

q In matricula.sic.ij.q.j. nomen.

r Dignitatẽqz.si.n. a vigilijs deest.auferendum ẽ ei stipendiuz.vt.xcj.di.clericus victum,sed si ꝓlatus p tres hebdomadas deest.p trienniũ suspenditur vel etiã si dieb⁹ solẽnibus deest.vt.vij.q.j.si quis in clero.si p duos mẽses priuatur ecclesiastica.vt.vij. q.j.pñtiũ nisi velis dicere hodie correctuz.vt ex̃ de cle.nõ resi.ex tue. Sed an possit repetere fructus postea cuz reuertitur non vl̃.vt.C. de remiss.l.j.li.xij.aliogn spe restitutionis facili⁹ delinqueret.vt.ſ,e.di.c.j.itez qꝛ pene nõ solent repeti.ff.de cõ.inde.pene.ꝛ penaz quaz qs exsuo delicto prestitit nõ repetii.ff.de ꝓcu.q ꝓpio.ſ.penã.itẽ hic ꝛ in.c.ſe.vl̃ ꝙ eps possit dispensare cũ deposito.nã ꝛ senatus restituit.ff.ꝺ postu.l.j.ſ.de q̃ aũt ꝛ senat⁹ equiparat principi.vt.ff. de aqua plu.ar.ꝙ principis et ecclesia hz suũ senatuz.vt.xvj.q.j.ecclesia.ar.ad hoc.xj. qõe.iij.eps.ꝛ.C.de epi.ꝛ cle. placet.ar.cõtra.ex̃ de cle.nõ resi.ex tue i fi.ꝛ dixi de hoc. ij.q.vij.ideo.io.sol.cuz deposito solẽniter solus papa⁹ dispensat. vt de pe.dis.vj.c.j.ſ fi.ber.

s Si qs.iudicio epi.ſ.ergo ꝓmittitur eps dispensare in sacrilegio.sic ꝛ in hereſi.vt.j.e.presbyteros.q ꝛ in occultis etiã magnis.j. c.de his.ꝛ hoc verũ ẽ,nisi sit enorme sacrilegiuz. vt.xij.q. ij.de viro.

t Ut cõstituerek.nõ desperatione.i.ob hoc ꝙ ecclesia desperet se posse rẽsistituere tales.

u Sed rigore.hic manifeste colligit qꝺ canones q̃dicunt lapsos nõ esse reparandos vel restituendos.de rigore loquuntur.

x Etiã de ceteris.i.oibus nomine eniz ceteroꝝ oẽs intelliguntur.ff.de ver.ſi.ceteroꝝ.

a Sed nō ideo.q.d.lz possunt restitui aliqui fm rigorez.
b Nihil detrahebatur.i.vbi nō timetur periculum.
c Aliquid.i.rigorē vt nō restituerent vt sic fierent magis humiles.
d Addiderunt.s.vt nō possint restitui.
e Per affectatas.i.ppter.
f Potentias.i.dignitates.
g Experimēta.sic.xix.di. sciendum.vel aliter.vt qñqz fiat restitutio qñqz nō.
b Strages.s.xliiij.di.co= messationes.
i Detrahendu3 ē hic ba= bes q3 dispensatio qñqz est debita.s.vbi strages multo ruz iacet.7 alibi.vt.xlv.dist. lz.7.j.q.vij.dispensationes. 7.xj.q.iij. plerūqz.7.xxiij.q. j.noli.in fi.7.j.e.cōsiderādū eū eniz dispensatio sit quasi quedā misericordia.7 ē cer= tuz q3 qlibet tenet esse mise ricors vt.lxxx vj.di.nō satis 7 lz debita sit tñ peti nō pōt. sicut ep'at9 debet bono 7 tñ nō pōt eū petere vt.viij.q.j. q epatū.qñqz aūt phibetur dispensatio. vt.j.q.j.erga.et s.e.miror.qñqz etiā pmittit dispensatio.vt.j.e.dño.7.s. e.si qs presbyter.7 nota q3 aliud ē rigor aliud ē ius.aliō est dispensatio. Rigorē qdā excessus iuris 7 qdā austeri tas facm ad terrorē. Hz q3 dic canō q3 pnia imponit cōtra benti secundas nuptias.vt xxxj.dis.hac rōne.7.c.pcedē ti.7 q3 cōmunio nō ē danda etiā in fine vite bis q3 defece runt in accusatione clerico= ruz.hoc ē epor. vt.ij.q.iij.si qs epm 7 rigor nō ē puan= dus nisi vbi timet exemplū mali.vt.xlv.di.lz illud.quā doqz tñ rigorē idez qō subti litas iuris vt extra de re.spo. i lris.7 extra de no.ope.nū. intellexim9. Dispensatio est idez qō iuris relaratio.et ea nō ē vtendū nisi sit neces sitas vel utilitas. vt.j.q.vij. tali. Jus aūt media strata in cendi inter rigorē 7 dispēsa tionē.ff.de iurisdom.in.qui iurisditioni.et.xxiij.q.ij.le= gatur.
k Maioribus.sic.di.iiij. deniqz.
l Cleri romani.vel corne lij pape.
m Cypriano.in cronicis nō inuenitur q3 aliqs papa dictus fuerit cypr̄ianus tñ q3 fuit papa habes.j.e.de eo tantū sed forte 7 hic et ibi est mendosa littera.
n Absit.fidei.i.discipline
o Iaceāt i peccatis.
p Sed etiā cadant.vlteri9
q Ruine.i.euersi irruen= tes fratres.
r Properata.qr q3 cōmit= tuntur in deuz remitti non possunt sine pnia 7 qr facili= tas venie incentiuz tribuit delinquendi.vt.j.xxiij.q. iij.si is qui.7.c.ē iniusta.
s Intercepta.i.dimissa.
t Si qs.remissionē.q3.n. in nos delinquuntur possumus remittere sine pe nitentia.sed nō que in deuz vt.xxij.q.iiij.si is qui.

est superuacua posteriorum doctor diligentia:qr vbi saluti nihil detra= hebatur humilitati aliquid addi= derunt quo salus tutius inueniret: expertus credo aliquorum ficta3 pe nitentias p affectatas bonorū po= tentias:cogunt eniz multas inueni re medicinas multorū experimen= ta morborum:verū in huius causis vbi per graues dissensionū scissuras nō huius aut illius hominis pericu luz sed populorum plurimorū stra= ges iacet:detrahendū est aliqd se= ueritati vt maiorib9 sanandis ma= lis charitas syncera subueniat.

Item ex epistola cleri romani missa pape cypriano.

Reparationis beneficium non nisi post penitentiā debet cōcedi.

Absit a romana ecclesia vigo= rem suū taz prophana facilita= te dimittere: et nervos seueritatis euersa fidei maiestate dissoluere vt cū adhuc nō tantuz iaceant in pec= catis: sed etiaz cadant ruine pperata nimis remedia cōicationuz vtiqz nō profutura pre stentur: vbi eniz poterit penitentie medicina pcedere:si etiaz ipse me= dicus intercepta penitentia indul= get periculis:hoc est nō curare:hz si verū dicere volumus occidere est.

Item cypr̄ianus de lapsis.

Impenitentiū venia pcedi nō pōt

Si qs prepostera festinatione temerarius remissionē peccā torum cunctis putat se dare posse: aut audet domini precepta rescin= dere:nō tātū nihil prodest hz obest lapsis:pronocasse.n.iraz dei est nō seruasse sententiā nec misericordiā pijssimi dñi deprecari:sed ptempto dño de sua facilitate presumere:7 i fra:mandāt eniz aliqua martyres fieri:sed si iusta si licita si nō, contra ipsum dominum ac dei sacerdotes sunt:facienda sunt. Si obtemperā= tis facilis 7 prona cōfessio:si penitē tis fuerit religiosa moderatio:mā= dant martyres aliq fieri:sed si scri= pta nō sunt in lege domini q3 man= dant aut est vt sciamus illos a deo impetrasse que postulant:7 tūc fa= cere qō mandant:neqz eniz statim videri pōt divina maiestate cōces= sum qō fuerat humana pollicitati= one pmissum. Naz moyses p pec= catis populi petijt nec tamē pecca= tibus veniā a deo cū petijsset acce= pit Itē isido.ad massanū epm.

Qui iunt reparandi post lapsuz vel quando.

Domino sancto meritisqz san= cto fratri massano eps isidor9 eps salutez:qō in epistolis venera= bilis fraternitas tua innotuit: vide= licet qō in canone anquiritano.c. xix.legitur post lapsum corporalez restaurandū honoris graduz post penitentiā alibi legitur post huius delictū nequaquaz reparandū anti qui ordinis meritū:hec diuersitas hoc modo soluit:illos eniz ad pri= stinos gradus redire canones pre= cipiunt:quos penitentie precessit sa= tisfactio vel cōdigna peccatorū cō fessio:at contra hi qui neqz a vicio corruptionis emendant:atqz hoc ipsum carnale delictū qō admittūt vendicare quadā superstitiosa te= meritate nituntur:nec gradum vtiqz honoris nec gratiā recipiunt cōmu nionis:ergo ita est determinanda sententia:vt necesse sit illos restau rari in loco honoris:qui per peni= tentiā recōciliationē recepisse me= rentur statim divine pietatis:hi.n. nō in merito cōsequunt adepte digni tatis statū:qui p emendationē peni tentie recepisse noscunt remediū vi te. Id aūt ne forte magis fit ambi= guuz divine auctoritatis sententia cō firmetur:ezechiel qdez ppheta sub typo prevaricatricis hierusalez oī dit post penitentie satisfactionez pri stinuz restaurari posse honorez cō fundere inquit o iuda 7 porta igno= miniā tuā:7 post paululū:7 tu inqt 7 filie tue revertimini ad antiquita= tez tuā qō dixit cōfundere:ostendit post opus peccati debere quēquaz erubescere:7 post cōfessionez, p ad= missis sceleribus verecundā fron= tez humo,pstratā demergere:,p eo quod dignū cōfusione perpetraue= rit op9 deinde precepit vt post igno miniam 7 dejectionez sui nominis siue dignitatis revertatur ad suam antiquitatez:ergo dum quis post opus confessionis sue confunditur atqz ignominiaz portans deposi= tionem suaz cum humilitate luget revocari secūduz prophetā ad prio rez statuz poterit.itez io.evangeli= sta angelo epheſi ecclesie inter cete ra quedaz similia scribit. Memor esto vnde ceciderit 7 age peniten= tiaz 7 prima opera fac alioquin ve= niaz tibi 7 mouebo causa delabruz tuū de loco eius:ecce iqātū valui concilij anquiritani antiquā plane 7 plenaz auctoritatē sacris testimo nijs explanaui:ostendens eū posse restaurari in proprio gradu:q p pe= nitentie satisfactionez nouerit prio ra delicta deflere:qui vero negligit nec luget que gessit et lugenda sine vllo pudore religionis vel timore divini judicij cōmittit eū nullo mo= do posse ad pristinuz gradū restau rari cognoscas.in fine autem huius epistole hoc adjcienduz putaui.vt quotienscūqz in gestis conciliorum discor9 sententia inuenit:illius cōci

u Sniam.qui ergo nō servat sententiā iudicis offendit iudicē 7 iniu riaz facit iudici qui frustratorie appellat ab ipso.C.qñ prouo.nō ē nec.l. vlti.in fi.7 hec pōt esse cā quare inder debeat esse suspectus ei qui appel lauit ab ipso.vt extra de ap.ad hec.
r Martyres.i.xpi sacerdotes.
y Vt sciamus.per signa exteriora cōside rata in penitentibus
z Videri.arg.qr nō statim tenetur qs cre dere etiā bono viro. vt.x.di.ego solus si. ff.qō cuz falso tu.l.ij. imo imputatur alicui qr nimis ē credulus. xj.q.iij.nō solū.lxxx vj.di.si quid vero.ff. de eo p quē fac.l.j.§. j.non ob.xxiij.q.j.qd culpatur.vbi i dubio obeditur.qr ibi log= tur duz prelatus pre cipit qō ē dubiū.b de martyribus qui non erant prelati.xxvj.q. v.nec mirum.

a Domino sctō.i epistolis mas= sanus rogat isidorum vt solutionē canonū cōtrariorū circa resti= tutionez lapsorum ei rescriberet.
b Vendicare.i.de fendere.7 sic etiā cōtra ponitur.
c Superstitiosa.s. viij.di.quo iure.
d Necesse.ex b ve bo necesse 7 ex illo verbo precipiūt qō.s.po nitur pz dispensatio= nem qñqz esse debitā vt.s.e.vt cōstituerek. 7 sic patet qr eps pec= cat si nō dispensat vbi patet ratio dispēsandi vt.xxxiij.dis.fraterni tatis.arg.ij.q.v. q3to tñ cū superiore agi po test officio iudicis. vt fiat dispensatio.vt ff. de iurepat.nullus.lz non possit peti iure actionis.sicut pōt di= ci de elemosyna pau peri debita.
e Antiquitatē idest mores antiquos.
f Atqz ignominiaz ex hoc verbo 7 ex illo verbo depositū ē, ar. qr eps possit deposi= tuz 7 infamē restitue= re.qr ignominia idez est qō infamia.vt ff. de bis q no.infa.l.ij. §.ignominie.7 sic pz qr pōt tollere ifamiaz quod cōcedo vbicūqz pōt dispensare vt diri ij.qōe.iij.§.hinc colli gitur.
g Depositionem.i. suspensionez sic.xlvj. di.clericus.
h Discors.nōne ille sniа ē potius seqn= da q3 maiorem pti net pietatē:vt.ir.di.sana lz.n.canō apostolorū potior sit.qr antiquior

sit aliis canonibus.tñ preiudicatur eis p posteriores.vt.lxxxij.di. presbyter idē patet in canone.Jo. vt.xxvj. di.deinde.t.c. acutiꝰ itē qñqz piudicat ille canō qui nō ē potior. vt.xxv.q.j.cōtra statuta.qō ergo dr̄ b.intellige cū ambe cōstitutiones sunt particulares t locales t de illis loquit.c.xix.dist. in canonicis.sz si ambe sūt generales semper posterior preiudicat.vt eē de cog.spi. c.j.ff.de legi.non est nouū.sz qualiter preferatur vnus canō alteri.cuz oēs sunt promulgati instinctu spiritus sancti.xvj.q.iij. nemo. Rñ.q duo canones pñt esse cōtrarij.t tamē vterqz ē iuste ī stitutus.qō enim vnꝰ statuit t iuste alter contrariū pōt statuere t iuste.l xvij.dis. §.verum.

a Cui⁹ antiquior. si ambo sunt equalis pietatis.xix.di.in canonicis.

b Quicūqz.tc.

c Si qs diacon⁹. prima ps.c.facē ptra solutionē gr̄ani idē facit p ea in secūda parte que incipit ibi.q si eos.

d Ecce.vsqz ad hūc locuz sunt verba nicени cōcilij.

e Ccc viij.ergo videtur q hoc sit statuz niceni concilij cui tot iterfuerūt. vt.xv. di.canones lz damasus papa de.ccc.tātū loquatur.t.q.j.banc ꝓsuetudinē.sz minor numerus nō excludit maiorem.

f Deprehensi.aliquo sequentiuz modoz.vt ergo q sola deprehensio sufficit. vt hic.t.lxxxj. di.presbyter.t habes.j.e. de bis.sed non ē ita nisi sint cōuictivel cōfessi vt seqtur.j.ij.q. j.nos in quēꝫ.t.xij. q.j.nō dicatis.vel intellige deprehensi ita q factū sit notoriū et facti euidentia.vt extra ō coha.de.t mutua.tales.n.q in maleficio publice deprehenduntur sine iudicio dānantur. vt.C. de defen.ci.l.defensores ter.vij.ē.

g Nō pñt de iure.

h Pietate.ironice loquitur.

i In scō.s.e.minor

k Remedia.i.pe-

lij sententia magis teneat:cuiꝰ antiquior et potior extat auctoritas.

Quicūqz igitur p criminibꝰ suis digne deo penitentiā obtulerint auctoritate gregorij t aug.hiero.t isidori gradū pristine dignitatis recipere possunt:qui autē nō odio criminis sed timore vilitatis vel ambitione dignitatis honoris falsas deo penitentias obtulerunt:in pristini honoris gradū reparari minime potuerūt. Sed obijcitur illud hormisde pape:q scribit omnibus episcopis p vniuersas prouincias

Diaconus aut presbyter in adulterio deprehensi reparari nō possunt.

Si qs diaconus aut presbyter post acceptā benedictionē leuiticā cū vxore sua incōtinens inueniatur:ab officio suo abijciat. Ecce manifeste cōstat q secundū titulos antiquorū patrū sancto spū suggerente cōscriptos:t secundū sentētias.cccxviij.episcoporū quas gallicani canones ꝓtinere videnꝫ clerici in adulterio deprehēsi aut ipsi cōfessi aut ab alijs cōuicti ad honoreꝫ redire nō possunt sed q forte nō desunt qbus pro nimia pietate superscripta sanctorū patrū seueritas minime placeat:sciant se.cccxviij.episcopoz qui t reliquos statuerūt canones sentētias reprehēdere vel dānare:sz q forte maior est in illis pietas quam in supascriptis.cccxviij. episcopis maior est i illis misericordia quā in sancto iohāne papa maior charitas quā in reliquis sanctis sacerdotibus qui hoc exēplo remedia ecclesiarū suis diffinitionibꝰ deliberauerunt t ideo aut pna volūtate preceptis illoruz cōsentiant aut omnibus illis ꝓtrarios t inimicos se esse cognoscant:q est illa iusticie inimica bonitas palpare crimino-sos t vulnera eoruz vsqz in diē iudicij incurata fuare. Quod si eos durissimā penitentiā p plurimos ānos viderimus agere:tunc nos t salutē eorū possemus ꝓsulere:t statuta canonū deberemꝰ temperare:cū vero in aliquibꝰ nec cōpunctio humilitatis nec instātia orandi appareat nec beatū dauid imitentē qui dicit lauabo p sin.no.lec.m.la.m.stra.m: rigabo.t illud:cinerē tanquam pa. man.t.p.m.c.f.m.nec eos ieiunijs vel lectionibꝰ vacare videamꝰ possumus agnoscere si ad pristinos gradus vel honores redirent cum quāta negligētia t cum quanto tꝛpore t anime sue inimica securitate permanerent:credentes qō sic eis non acta penitētia digna dimiserit de quomodo sacerdotes indulsisse videntur:vere dico q ipsi qbuz cū periculosa t falsa misericordia idulgere videmur:cū ante tribunal christi pro tantis peccatis damnādi adueneriut:contra nos causam dicturi sunt dicentes:quod dum aut duraz asperitatez lingue eoruz expauim⁹ aut falsa blandimēta t periculosas adulationes ipsoruz libenter accepimus:in eisdez permanere peccatis eis inutiliter indulgemus:aut ipsa peccata augere pmittimus:non recordātes illud qō in ve.te.scriptū est:quia vno peccante ꝓtra omnes ira dei deseuit. Jtē hiero.

Difficile est post lapsuz ad pristinū gradus redire.

Quicūqz dignitatez diuini gradus nō custodiunt cōtenti fiāt animā saluare:reuerti.n.in pristinuz gradū post lapsum difficile est.

Jt em b asilius.

Lapsus post penitentiaz altario tāgz ministret.

Qui sub gradu cecideritpost penitentiā cōtentus fiat baptizare:cōmunionez infirmis dare:et altario tantūmodo ministrare.

Jtez ex cōci.anchiritano.

De sacerdotibus diacombꝰ vel laicis qui idolis turificant.

Presbyteros q imolauerunt t postea iteruz certamen inierunt:t si ex fide luctati sunt:t nō ex cōpacto ad ostentationez vt offerrent ipsi fecerunt bos placuit honorez quidez sedis propie retinere:offerre autē illis t ꝓmonē ad populū facere aut aliquibus sacerdotalibꝰ officijs fungi nō liceat diaconi similiter qui imolauerunt:postea vero iteruz reluctati sunt:alias quidē honorez habere oportet:cessare autez debēt ab omni sacro ministerio:ita vt nec panē nec calicez offerāt nec euangeliuz pnuncient nisi forte alii qui episcoporuz cōscij laboris eorū t humilitatis t māsuetudinis voluerint eis amplius tribuere vel adhibere:penes ipsos ergo de his erit potestas. Qui autez fugientes comprehensi sunt vel a domesticis traditi vel ademptis facultatibꝰ sustinuere tormenta:aut in custodia retrusi proclamarunt se christianos esse:et eo vsqz astricti sunt vt manus eorū cōprehendentes violenter attrahere:t funestis sacrificijs admouerēt vt aliquid polluti cibi per necessitatem sumere cogerentur in omni deiectione t habitu t humilitate vite fidem confitentes:hos vero velut extra delictuz ꝓstitutos a cōmunionis gratia nō prohiberi decernimꝰ Si vero prohibiti sunt ab aliquibꝰ propter cautelam ampliorem vel propter quorūdam ignorantiā:statim recipiantur. Hoc autem similiter t de clericis t de laicis obseruare cōueniat. Perquisituz est autez t illud si possunt etiā laici qui i bas necessitatis angustias inciderūt:ad clericatus ordinez ꝓmoueri. Placuit ergo t hos tāquā qui nihil peccauerint:si precedens eoruz vita ꝓbauerit:ad hoc officiū promoueri.de his autez qui neganerunt preter necessitatez aut pter ablationez facultatuz aut preter periculuz vel aliqd huius qō factuz est sub tyrannide licinij placuit sancte synodo:quānis

nas cōtra illos qui nō seruāt statuta.

l But omnibus.arg.q q vni facto cōtradicit.omnibꝰ cōtradicit. sic.s. iiij.dist.deniqz.de pe.di.v.fratres t ex de re.ur.defleat.de cō.dis. ij.cōperimus.

m Et inimicos.no.q eo ipso q aliquis nō obedit p̄lato eius ē inimicus. vt.xxiiij.q.j.quoniā vetus.s.e.si quis prepostera.

n Palpare.i.adulari.

o deberemus.no.dispensationē esse debitaz. vt.s.e. vt cōstitueretur.t.xj.qō.iij. plerūqz.

p Signa.qō nulli fac.xxiij.q.ij.legatur.

q Dimiserit,nō enim taz cito dimittit deus sicut sacerdos absoluit.de pe.di.j.quē penitet.

r Dicturi.nūqd voce tunc loquentur cū apostolus dicat q tunc lingue cessabunt lz prophetа contrariū dicat, exultationes dei in gutture eorū:sed qcqd sit.tunc nullus accusabit aliū.sz sola cōscietia accusabit quelibet.ix. q.iij.aliorum.

s Indulgemus.i.indulsimus.

t Permittimus.i.permisimus.

u Quia vno.s.ab hoc.viij. q.j.audacter.j.j.q.iiij.§.itez peccato ab hoc iohānes.

x Quicūqz.diuini.i. ecclesiastici.

y Difficile.tale difficile habes.xlvij.dist.q̄tūlibet.alias ponit p nō.ij.q.vj.§.biduū ver.si aduersus.t.xlvij.dist. c.fina.

z Qui sub gradu.i.i.sed nōne istud laico ꝓcedit vt.j.q.j.qō qdā.sz dic q iste pōt solemniter baptizare qō laicꝰ nō pōt.vt.lxxxj.dist. diacon⁹.tē obijcit si iste pōt baptizare.ergo t sacrificare. vt dicit hiero.j.q.j.sicut xps sz ibi logt̄ de adhuc tolerato

a Ministrare.sed nō celebrare.vel dic q pōt remanere in officio sacerdotali.sz nō pōt esse epūs.

b Presbyteros q imolauerūt coacti ꝓditiōalit

c Inierūt.i.supbie causa.

d Et nō,ex compacto.i. figmento.

e Honorē.s.beneficiuz.

f Offerre.i.officiū non retinent.

g Fungi.b dispensat i bñficio sz nō in officio,vt extra de de.pug.hereticus.t.j.e. studeat.

b Nec calicē.añ cōfectōez q: post cōfectionē nō ē eis licitū offerre.t sic nō ē contra. xciij.di.peruenit.

i Penes.b pz q epūs dispēsat i hereti t cū scismatico vt.s.e.vt ꝓstituerēt.nō tñ cū excōicato ministrante.xj.q. iij.si quis epūs.

k Per necessitatē.famis

r ímmo potius debent moꝛi fame q̄ vesci idolaticis. xxxij. q. iiij. sicut sanctius. ⁊ j. xxxij. q. v. ita ne vel vocat bi o necessitatē coactionem.

a ¶ Propter cautelaz. qñqz. n. ad cautelam imponitur alicui penitētia. vt. xxx iiij. q. ij. in lectum.

b ¶ Cōmodari. qꝛ restituuntur ad cōionē nō ad officiuz vel dabitur sustētatio eis. xvj. q. vj. q. . de lapsis.

c ¶ Sed illud borm. sūe. s. Ut quis diaconus.

d ¶ Aūt hie. s. e. quicūqz.

e ¶ Basilius. s. e. qui sub gradu.

f Sacerdotes. manifestus p euidētiaz facti.

g ¶ Nō pñt. sine dispensatione. ſz si ē occultū pōt sine dispensatione post penitētiā

b Ehis. q deprehensi. ⁊ cōuicti. vt. xv. q. vl. c. vlti. ⁊ extra de iudi. cuz nō ab hoie ⁊ aduocabit testes p quos ꝓbabit ipsum in crimine deprehēsuz. ⁊ detineat euz per. rr. boras. ff. de adulte. capite.

i ¶ Seruato. ſm quosdam iure cōi ⁊ promouetur ⁊ manet in ordine suscepto occultus peccatoꝛ post pniam. vt etiā sentit gratianus. s. e. §. sed illud. nisi in symonia vbi quis ordinē emit qui q̄tum ad se ⁊ ad alios est suspēsus vt. xxxij. di. §. vez ⁊ extra de si. tāta. ſz sit arg. cōtra eꝫ de si. ex tue. sed ibi nō dicitur q dispēsabatur cū eo. ſz dicitur q ꝓhiberi nō pōt cuz sit occultuz. sed obijcit illis quod dicit in fi. de spe. venie ſz ipsi intelligunt de spe venie q̄tuz ad peccatū. h. vero dicē q in occulto peccato nō pōt dispensari. qꝛ de illo nō pōt qs accusari vel puniri. qꝛ occulta peccata nō hñt vindictaz vt. xxxij. q. v. xp̄iana. ad hoc ergo q occultoꝝ peccatoꝝ possit ꝓmoueri. confitebit epō crimē suū. ⁊ nō ei soli. ſz cora aliquibus psonis ⁊ sic poterit dispensare secū sed vt dicit s. xxv. di. c. vlti. petrū siue sit occultū siue manifestuz duz tñ sit enorme semp impedit. ne possit sine dispensatione ꝓmoueri. ſz possit exequi suscepti ordinē cū ē occultum peccatū ⁊ q occultū peccatū impedit ꝓmouendū habes extra de tē. or. c. vl. b Sed nūquid sacerdos tpe pnie pōt exequi officiū suū, videtur q nō. vt. s. dis. vj. testamentū. ⁊ de cō. di. ij. si nō sunt. ⁊. c. quotidie. ⁊. s. e. qd ē hoc. cū quilibet sit suspēsus q̄tū ad se. ꝓpter mortale peccatū. vt. j. q. j. sacerdotes ⁊ facit ad hoc extra de cele. mis. de hoie. dico q melioꝛ ē si abstineat si credit se indignū. si aūt cōteritur. dico q pōt celebrare. non ob. s. dis. xxxiij. habuisse qō ē cōtra. ſz illud intelligitur de eo quē nō penituit adhuc de pe. dis. iij. inter hec hir cū.

k Eo cōicato. oliz eniz epꝰ nō poterat sine cō cilio reconciliare hereticū vt. j. humanitate probent indigni: tamē eis beniuolētiaz cōmodari. Sz illud bonifacij pape desidiosos et negligētes non vere penitentes reparari, phibet. Illud autē biero. fatetur hoc esse difficile nō impossibile. Basilius autez circa delinquētes rigoꝛez iusticie seruādum ondit quez circa penitentes alij relaxanduz misericoꝛditer affirmāt. Pōt ⁊ aliter distingui premisse auctoꝛitates secunduz iusticie rigoꝛez: quoꝝ crimina manifesta sunt ante vl post ordinationez a sacris ordinibꝰ deijciendi sunt: quoꝝz autem peccata occulta sunt: ⁊ satisfactiōe secreta secunduz sacerdotis edictuz purgāt. in pꝛopꝛijs ordinibꝰ remanere pñt.

Unde nico. papa carolo epō ⁊ eius suffraganeis.

Nō pōt restitui in sacerdotiū cuius crimen fuerit manifestum.

Sacerdotes si in fornicationis ceciderint laqueuz: ⁊ criminis manifestus siue ostensus sit actꝰ sacerdotij honoꝛem habere non pñt secunduz canonice institutionis auctoꝛitatē. Itē rabanus archiepꝰ scribit ad enbaldum.

Qui valeant reparari post lapsum vel non.

Ehis vero visuz est nobis scribendum esse: qui sacros ordines habentes ⁊ ante vel post ordinationem cōtaminatos se esse in capitalibus criminibus confitent. In quibus vt mihi videtur hec distantia esse debet: vt hi qui deprehensi vel capti fuerint publice i periurio furto atqz fornicatione ⁊ ceteris huius criminibus secūduz canonū sacroꝝ institutta a pꝛopꝛio gradu decidant: qꝛ scandaluz est populo dei tales personas supꝛa se positas habere: quas vltra modum vicioſas esse cōstat: nēpe inde retrahunt homines a sacrificio dei: sicut quondā beli filijs peccantibus fecisse legunt ⁊ rebelles huic atqz cōtrarij existentes coꝝz pꝛauis exemplis quotidie peioꝛes fiunt: qui antē de pꝛedictis peccatis absconse a se admissis peccata per occultā cōfessionez coꝝz angelis dei pꝛesente etiā sacerdote qui eis indicturuz est, penitētiā cōfitentur ⁊ semetipsos grauiter deliquisse querunt si se p ieiunia ⁊ elemosynas vigilias sacraſqz oratiōes purgare certauerint: his etiam gradu fuato spes venie de misericoꝛdia dei promittenda est. Delapsis etiā in heresim hoc obseruādū est: vt ante sententiaz cōcilij nullus eis cōmunicet. Unde cypꝛia. papa antonio ait inter cetera.

A cōmunione abstineat q lapsi ad restitutionez cōmunicant.

q. vij. si quis epōs. sed hodie secus extra de heret. ad abolendā. §. qꝛ vero

l ¶ Quod vero. s. e. c. clericū. ⁊. c. de his clericis. ⁊. c. miroꝝ.

m Ehis. q si in hoc. er necessitate.

n ¶ Pꝛuentur. ad cautelaz. fm. b. clerico in nulla necessitate licitum ē occidere. imo potius oꝛ pmittere se occidi. sed nos intelligimus istud de necessitate euitabili. qꝛ poterat bñ eriuisse castrū ante aduentuz paganoꝝz. si. n. esset ineuitabilis necessitas. nō imponeretur eis pnia vnde dicas q si necessitate ineuitabili sine omni dispensatione pōt celebꝛare in ordine habito. sed nō deberet, pmoueri sine dispensatione. vt eꝫ de homi. c. ij. ſz ob. eꝫ. e. latoꝛ. vbi videtur q licite pōt ꝓmoueri ad superioꝛes sed illud est dispēsatio. de hoc dixi. s. e. c. de his. sed melioꝰ dicas q ibi fuit casus fortuitus.

o ¶ Sacerdotis. vide quō circa canones penitentiales hoꝛ ipse sacerdos plenā ptātez. vt. xxvj. q. ij. tpa. fm leges duplicabit tēpus penitentie ei qui nō fuat penā ⁊ penitentiā iniunctā vt. ff. de penis. aut dānuz. §. inter eos.

p Clerico. si iste ꝺ dit operā rei licite expellēdo porcos de agro suo. tūc intelligē q minus diligēter fecerit alias i nullo puniretur. vt dixi s. e. de his.

q ¶ Pꝛo amoꝛe. spiritualis. talis. n. amoꝛ nō inducit symoniaz. vt. j. q. j. filiū. ⁊. c. latoꝛē. ⁊. xxxv. q. ij. venia

r ¶ In pnia. interioꝛ qꝛ sacerdos non facit publicā pniam nisi p enormi crimine et de pe. dis. vj. sacerdos. et xxviij. dis. presbyter.

s Uia te. iudicas. cū nō sis.

t ¶ Inde canonice. i. ſm rigoꝛē canonū. qꝛ tūc misericoꝛditer tolerantur vel intellige qñ ineuitabili necessitate hoc fecerit.

Eo tamen quod statuenduz esset circa causam lapsoꝝz dixit: vt cum quies ⁊ tranquillitas data esset: ⁊ epōs in vnuz conuenire indulgentia diuina permitteret: tūc cōmunicatoꝝ ⁊ librato de omni collatione cōcilio statuerez quod fieri oꝛtet: si quis vero ante cōcilium nostruz ⁊ ante sententiam de omni concilio statutam cōmunicare voluisset temere lapsis. ipse a cōmunione abstineat. Quod veroꝝ supꝛa de homicidis statutuz legitur: intelligitur quando facultas effugiendi datur: nec necessitate claudunt obsidionis. Ceteruz cuz necessitate angustati effugere nō possunt si tūc homicidiuz admiserit purgati per penitentiaz ⁊ officio ⁊ cōioni reddant

Unde in hylerdē. ꝓci. legitur.

Post duoꝝz annoꝝz penitentiaz officio ⁊ cōmunioni restituātur clerici: qui in obsidionibꝰ positi necessitate sanguinez fuderunt.

§ Ehis clericis qui in obsidionibus necessitate positi fuerunt id statutū est: vt q altario ministrāt ⁊ christi coꝛpus ⁊ sanguinez tradūt vel vasa sacra officio deputata cōtractant vt ab omni humano sanguine etiaz hostili se abstineant: qō si in hoc ceciderint: taz officio quā cōmunione coꝛporis dñi duobꝰ annis pꝛiuent: ita vt in duobus annis vigilijs ⁊ ieiunijs ⁊ oratiombꝰ ⁊ elemosynis pꝛo viribus quas dominꝰ donauerit expient ⁊ ita demuz officio vel cōioni reddant ea tamen ratione ne vlterius ad officia potioꝝa pꝛomoueātur: qō si in definito tempoꝛe negligentioꝛes circa salutē suā extiterint: pꝛotelande ipsius penitētie tempus in potestate maneat sacerdotis. Casu quoqz si clericꝰ homicidiuz fecerit: ipꝛopꝛio gradu ex dispensatione remanere pmittet

Unde vrbanus. ij. scribit guarnerio narbonensi epō.

Qui casu homicidium facit: ex dispensatione in ordine suo pmaneat

Clerō iaciente lapidem puer dicitur interemptus: nos pro amoꝛe dei ⁊ tuo in suo ordine eum permanere permittimus vt tamen semper in penitentia ⁊ timoꝛe pmaneat. Item stephanus. v. sichiberto corsice epō. De eodem.

Uia te quasi obnoxium iudicas eo quod a saracenis captꝰ homines interfecisse videris: bene facis: sed quoniā non tua sponte id fecisse cognosceris: inde canonice nullo modo iudicaris. Si vero ira pꝛesbyter cōmotus aliquē interfecerit: ⁊ si animū occidendi nō habuerit: ꝑpetuo tū depositus erit.

Unde nicolaꝰ papa scribit osbal

a Studeat.bar.intellexit hoc.c.prout littera sonat.q̄ lz ex pcussione ceciderit ꝛ cõfregerit ceruicẽ.nõ ideo ẽ sacerdos deponẽdus.ar.j. e.q̄tũnã si puus tuus vulneraui.ꝛ ille postea ex ictu alterius perijt non teneor de occiso.ff.ad.l.aquil.huic scripture.§.si puus ꝛ.l.ita vulnera tus.ꝛ hanc regulã qui occasionẽ dãni dat.dãnũ dedisse videtur.intelli git de occasione ꝓxima ꝛ sufficienti.lz ex pcssẽ cõtra extra.c. pl̃s byterus.ꝛ.ff.ad.l. cor.de sic.nihil ĩterest vnde itellige q̄ si nõ cecidit ex pcussione lz alio modo cecidit.tũc nõ tenetur de morte eius sed de eo q̄ pr̃ ipsum incaute pcussit.

b ¶ Ser.ga tot non erant in.puincia illa.

c ¶ Cadens postea.

d ¶ Interijt.non ex causa pcussionis,sed ex alio casu.

e ¶ Percussiõe.siue directa siue occasionali.

f ¶ Et si voluntatez. directam.

g ¶ Prodijt.ꝛ sic ꝓpter vnũ delictũ imputãtur oia q̄ sequũtur ex illo.j.e.sepe.ꝛ s.c.clericus.

b ¶ Ut tale.beneficium hic dispẽsatur in beneficio nõ in officio.vt.xxviij.di.pl̃s byterum dz aũt de iure carere vtroq̄z.q̄ cui interdicitur vnũ ꝛ relinquuz.cũ sint cõnera. vt.lxxxj.di.si qs.naz male meriti cõtinua egestate laborare debent.vt.ff.de pos.bona fides.sed ideo dispensatur ne pp necessitatẽ victus ad turpia lucra cõuertat.vt lxxxj.di.ad reatũ.

i ¶ Et sui.sui.n.filij eadẽ psona intelligũtur.vt.xxxv.q.iij.§. bacauctoritate.i pn. ꝛ vxor dicitur ps viri xxxiij.q.ij.admonere vñ videtur q̄ lz dericus sit suspensus ab homine vel canone. q̄ tñ ei relinq debeat vñ se ꝛ suos possit sustentare.ꝛ ẽ si.arg.ff. de preca.l.pe.de vsu. ꝛ ha.l.ij.maxime cuz etiã vxor ꝛ filij de bonis ecclesie pasci pñt vt.xxxj.dis.oĩno.nec totũ extorquendũ ẽ a debitore q̄ dz,lz habẽda ẽ ratione ex eat ff.de re iudi.iter eos in fi.ille autẽ qui ex cõicatur nil percipiet nomine ecclesie vt ex de appel.pastoralis.

k Qui vero,sed casu.dũ tamẽ culpa precesserit casum.alias etiã clericꝰ posset pmoueri.ex.e.er pte.ꝛ.c. significasti.ꝛ.c.dilectus in fi.imo talis minister dei dr.vt.xv.q.j.necis.

l ¶ Humana.ꝛ ideo magis ẽ tenenda.vt.s.ix.dist.sana.io.qd turis fit de hoc notaui plene in questionibus.b.

m Si qua femina.ancillã.hic habes q̄ eque punitur dñs occidens puuz suũ sicut alienuz.vt.ff.de bis qui sunt sui vel ali.iur.l.j.ĩ fi. modica tñ castigatio pmittitur dño.ff.de bis qui sunt sui vel alie.iur.l.ij.vnde ꝑm iura nostra puus pũt ꝓqueri de dño si seuiat in ipsuz.vt.xxiij.q.iiij.si eccl̃ia ꝛ.c.qui peccat in fi.ꝛ dic vt notaui sup illo.c.si ecclesia.

n Si quis semp.i.bonis statutis.sic.xxij.di.sacrosancta.ꝛ.xxxvj.dist.si quis vult.ꝛ dc̃ō.di.v.nunquam.

n ¶ In exitu.supple l i moritur ante finitũ tps penitentie.q̄ post tps pnie licite cõicat.vt.xxvj.q.vj.si qs de cor proe.

o Qui saccũ.anim⁹.lz cõtra.furtũ sine affectu furãdi non cõmittitur.xiij. q.vlti.c.vlti.ꝛ insti.de vsuc. §.itẽ si bis.sed dic q̄ rõne accessionis cõmittitur furtũ.et que cõmodatis vel depositis rebus accedunt deposita vel cõmodata intelliguntur ff.cõmo.l.fi.vt.§.vsq̄z adeo. vel dic anim⁹.s.principaliter sed secũdario ꝛ indirecte per quãdaz cõsequentiaz fuit ei animus sacci furandi.et sic nõ ẽ cõtrariuz.ff.de fur.si qã fur.§.j.sic.ff.quod me.cã.l.si mulier.§. pe.xv.q.j. merito. xxiij.q.iiij.displicet.

q ¶ Cõtra bucusq̄z ostendit op⁹ fine animo puniri,nunc oñdit cõtrarium.

r Cum q.cũ calcis.quoniaz fecit ludi causa.

s ¶ Si hoc.s.q̄ in ludo occidit.ꝛ istud obtinet cũ ludus licitus ẽ.ff.ad.l.aquil.nã ludus sed si ẽ illicit⁹ ludus nõ excusat.vt ex̃ de presum.c.j. exquo aũt constat q̄ in ludo mortuus ẽ nõ ẽ necesse probare q̄ casu occiderit.vt.ff. ad.l.aquil.l.in lege ex̃ ō sen. ex.sup eo.alias q̄ casum allegat.ipsum ꝓbare teneturvt C.de pig.ac.que fortuitis.ꝛ C.de iniur.si nõ cõuicij ergo si aduersarius dicit q̄ ipsum dolo occiderit hoc ꝓbabit.q̄ q dolũ obiecit ipsum ꝓbabit.ff.de ꝓba.quotiens ꝛ intellige q̄ ludus fuit licitus ꝛ ꝑm hoc intellige q̄ nõ punitur talis lege cornelia. exquo nihil fecit dolo,punitur tñ.l.aquil.ĩ quavenit levissima culpa.ff.ad.l.aquil. l.in lege.

t Annotatione,i.lege.

u Qui.i.sicut alienos si vis dicere q̄ iste furabatur caballos ꝛ ducẽdo eos collisit mulierem.tũc q̄ dicit in fi.nõ puniri ꝑ leges verũ ẽ,l.cornelia de sic.ĩ qua venit dolus nõ lata culpa vt ff.de sic.ĩ lege tñ de culpa bene punitur.vt.s.c.studeat.

x ¶ Culpabilis.sic ꝑz q̄ lz aliquis de furto teneat.nõ tamẽ tenet de bis q̄ sequuntur ex furto.sic.xv.q.j.sane. s.v.di.ad eius.ff.de furt.veruz.ex̃ de spon.veniens.ar. cõtra.s.c.clericum.

y ¶ Nõ agnoscitur.quãdo eaz premonuit.b.

z Si qui arborez.inculpabiles.si fecit in,pꝛiuato loco.tunc enim nõ potuit diuinare.vt.ff.ad.l.aquil.si putator.vt ex̃ vt ec.bene.vt nostrũ.si in publico debuit clamare.caue caue.vt.j.e.si duo.

a Spe cõtingit.vel negligentia.argu.q̄ qui occasionẽ dãni dat.sic.lxxxvj. di.pasce.xxj.q.j.decime.ꝛ ex̃ de homi.pres byterũ.xxvj.q.ij.si tu.ꝛ.xxxj.q. ij.de neptis.ꝛ.j.q.j.placuit.b.arg.cõtra.xv.q.j.inebriauerũt.ꝛ.ff.de ser.cor.nera

do corẽpo quadrantino.

Perpetuo careat officio pl̃sbyter qui ita cõmotus licet extra animuz aliquem interfecerit.

Studeat sanctitas tua pstuadere ẽpo tuo sibi canonicũ ꝓsociare numeꝝ collegaꝝ.i.sexꝰ ex vicinis ꝓuincijs fratres ꝛ coẽpos suos: qb⁹ tecũ cõiunctis ꝛ decernentibus diligẽter inuestigate:ꝛ omni nisu pscrutari ꝓcurate:q̄ten⁹ inuenire valeatis vtrũ ꝑ pcussione iã nominati pl̃sbyteri an cerucis fractione idez diacon⁹ vt ferk extinct⁹ est:q si qdez a pfato pl̃sbytero nõ ad mortẽ pcussus est:lz ex equo cadẽs ceruice fracta interijt:ꝑm arbitriũ vr̃m pro pcussiõe icaute agẽti pl̃sbytero pniaz cõpetentẽ indicite:ꝛ aliquãto tpe a missaꝝ solẽnijs suspẽdat denuo post hoc ad sacerdotale reditur⁹ officiũ q̄ si veraciter q̄licũq̄z percussione pl̃sbyter ille ꝓmotu⁹ est diacon⁹ hũc nulla ratione ministrare sacerdotis more decreuim⁹:q̄m ꝛ si volũtatẽ occidendi nõ habuerit:furor tñ ꝛ indignatio:ex qb⁹ motio illa mortifera ꝓdijt:ꝛ oib⁹ ꝛ pcipue ĩ dei ministris multipliciter inhibet atq̄z dãnat:vez si pl̃sbyter adeo vꝛo studio obnoxi⁹ forte claruerit:pcipim⁹ vt tale bñficiũ sibi ecclesie siue ꝓcedat quo ꝛ ipse ꝛ sui sufficiẽter possint habere siue sustẽtationis solatiũ. Itẽ ex ꝓci.maticen.c.vj. **Palea.**

Qui vero odij meditatiõe vel pp cupiditatẽ iudeũ vel paganuz occiderit q̄ imaginẽ dei ꝛ spez future ꝓuersiõis exterminat.xl.die) in pane ꝛ aqua peniteat. **Palea**

Si qs homicidiũ fecerit:si epc̃s ẽ xv.an.peniteat ꝛ deponat:cũctos dies vite sue pegrinãdo finiat pl̃sbyter.xij.an.peniteat tres ex his ĩ panẽ ꝛ aq̃.ꝛ deponat supioris sñia: diacon⁹.x.an.peniteat tres ex bis ĩ panẽ ꝛ aq̃.clericꝰ ꝛ laic⁹.vij.an.peniteat tres in panẽ ꝛ aq̃ ꝛ ad gradũ cuiuslibet sacerdotij accedere non presumat. Itẽ ex ꝓci.neocesariẽ.

Quinquennio a cõione abstineant qui casu homicidiuz faciunt.

Qui vero q nõ volũtate lz casu homicidiũ fecerint:prior q dẽ regula post.vij.tñ annoꝝ pniaz cõioni sociant ꝑm gradus cõstitutos hec vero humana diffinitio q̄nquennij tps tribuit. Itez ex cõci. elibertano.

Quibus temporuz spatijs a cõione abstineat:qui volũtate vel casu,an cillaz suam interfecerit.

Si q femina furore accensa zeli flagellis verberauerit ãcillã suã:ita vt infra certũ diẽ aiaz cũ cruciatu emittat:eo q̄ incertũ sit volũtate an casu occiderit:si voluntate post.vij.an.si casu post.v. annorũ tpa acta legitima pnia ad cõionem placuit admitti:q̄ si infra constituta tpa fuerit ifirmata:accipiat cõionẽ.

Item ex cõci.martini pape.

De his qui voluntate vel casu homicidiuz faciunt.

Si q̄s voluntate homicidiũ fecerit:ad ianuã ecclesie catholice semp iaceat:ꝛ cõionez i exitu vite sue recipiat. Si aũt nõ voluntate lz casu aliq̄ homicidiuz fecerit por canõ.vij.annis agere penitentiam iussit:secũdus canõ q̄nq̄z mãdauit.

Itez dige.ti.de furtis.

Qui saccũ hñtez pecuniã subripuit:furti etiã sacci noie tenet quãtis nõ sit ei animus sacci subripiendi.Cõtra aiuz nõ est op⁹ puniri vt li.ix.codi.ꝛ.ad.l.cornc.de sicc. exemplis sacraꝝ lraꝝ diocletiani ꝛ maximiniani colligit. **De eodez**

Cum q assseuerat homicidiuz se nõ volũtate lz casu fortuito fecisse cuz calcis ictu mortis occasio ꝓbita videat:si hoc ita est:neq̄z sup hoc ãbigi poterit omni metu ac suspitione quã ex admisse rei discrimine sustinet:ꝑm id q̄ annotatione nr̃a cõprehensuz ẽ:volum⁹ liberari

Hinc etiã pelagi⁹ pa. **De eodez.**

Quãtũ dicit iste placidi⁹ ãno ꝓte rito dctm̃ est de vxore illius:q̄ subito iter caballos iuenta est:ꝛ dũ traherent caballi collisa ẽ illa ꝛ abortuz fec̃. Qđ si ita est:forte si caballos alienos furatos tulerit:idem est culpabilis. Naz de muliere q̄ casu inter caballos ꝓfracta est:vbi volũtas illi⁹ nõ agnoscit pniciosa fuisse: nõ pũt adijci ꝛ occidi per leges.

Item nico.papa. **De eodem.**

Hi q arborez incidere vident si ꝓtingerit:vt cadẽs arbor occiderit hoiez:iculpabiles sunt atq̄z in noxij:q̄ nec volũtate eoꝝ nec desiderio homicidiũ ꝑpetratuz est. Si vero aliq̄ culpa eoꝝ vel neglectu morientis hois iterit⁹ cognoscit ad uenisse:abijciendi sunt a gradu ꝛ in sacro ordine nullaten⁹ suscipiendi.

Itẽ ex cõ.guarmacinẽ. **De eodẽ**

Spe cõtingit:dum q̄s operi necessario insistens arborẽ ici derit:vt aliq̄s subtus ipsam veniẽs

cius.§.fi fuĩ.ff.de furtis.verũ de eo qui fregit hostiũ meretricis sed non ideo punitur amplius.q; satis ẽ punitus ꝓpter ignominiaꝫ.

a ¶ Inſperatus.fortuiti.enim casus nullo hominũ cõſilio prouideri possunt.ff.

b ſi de admi.re.ad ci.perti.l.j.

c ¶ Si duo.ad.l.aquil.ſi puator.

¶ Premissis.ſ.c.de his dericis.

d ¶ Permittitur.allegãdo dicit ꝓpter ſequens.c.io.

e ¶ Hq hoc.c.habes.xv. q.vlti.hi qui.

f ¶ Onſiderãdũ.pmisit.i. nõ prohibuit.

g ¶ Debuisset.arg. dispẽsationẽ esse debitam.

h ¶ Preposuit.t.hoc verbo pasce oues meas fact⁹ ẽ princeps.extra de elec.ſignificaſti.nõ illo.tu es pe.xẽ.q; illõ fuit ei dictũ ante passionem.

i ¶ Adelior gratiã.arg.q; potius ẽ eligendus q peccauit & penituit.q; q ſemper fuit bon⁹.q; magis ſcit cõpati. vt .ſ.c.pri. nã infirmus fortior resurgit de pe. di.j.põt.ar.cõtra.xij.di. nos cõſuetudinẽ.&.xvj.q.j. legi.

k ¶ In nationibus.idest gẽtilibus.

l ¶ Ex penitentib⁹.ſi per ignorantiã.bñ enim põt ignorare cũ non ipſe ſed alij examinent.xxiij.di.quãdo eẽ vt eccle.bene.vt nr̃m.

m ¶ Non ꝓdidit.ex hoc.c. videtur q; qlibet ordinãdus teneatur ꝓdere crimẽ ſuum vt.xxiij.di.c.quãdo.&.c.vl. &.lxxxj.di. tantis.&.c.qcũq; &.viij.q.iij.artaldus in fi.ſic videtur q; in iure teneaꝫ quilibet cõfiteri delictũ ſuũ ſi interrogat⁹ fuerit. vt.xj. q.iij. gſqs.&.xxxv.q.vj.ſi duo.et xv.q.vlti.c.j.&.vlti.qõ.b.cõcedit & dicit q; qlibet in examinatione & in iudicio tenet cõfiteri crimẽ ſuũ.ſed in examinatione ſufficit vt dicat q; in genere cõfiteatur ſe crimi nosum.& ſic petat diſpenſationẽ.ſed ſi ſpecialiter ꝓ aliquo crimine fuerit interrogatus.tũc rñdebit & dicet ſe feciſſe inde penitentiam.nec ob.j. de pe.di.j.§.his auctoritatibus.vbi dicitur nõ tibi dico vt te ꝓdas.q; illud loq; tur de penitente q; ſe non dz in publico ꝓdere.niſi enim occultus peccator prodat crimẽ ſuum dicit.b.nõ posse dispensari ſecũ.& coram pluribꝫ debet dicere & ꝓdere ſe.quia ꝓdere ẽ in publico dicere.vt ij.q.j.ſi peccauerit ſicut enim eps nõ põt audire cauſaꝫ criminalẽ niſi cuꝫ clericis ſuis. vt.xv.q.vij.eps.ſic nec ſol⁹ põt diſpẽſare.qualiter.n.ꝓ baret aliquis ſecũ diſpenſatiõ eſſe niſi coram pluribus factũ eſſet.vt extra de ſciſmati.fraternitatis.alij dicunt q; nec in iudicio.nec in examinatione tenetur aliquis ꝓdere ſe. q; dominus occultat peccatuꝫ de quo aliquis penituit. vt.xxxij.q.j.apud.& ſic licitũ eſt alicui redimere ſanguinẽ ſuũ quocũq; modo põt.ij.q. deprimaꝫ:& iccirco ſi voluntate vel negligẽtia incidentis arborẽ factuꝫ eſt:vt homicida penitentie dz omnino ſubmitti qõ ſi nõ ex voto ſed i curia illius mortuus eſt:nõ hec euꝫ ſententia ꝓtigit.Si enim dũ ille operi neceſſario forteſſis incumberet:& iſte inſperat⁹ occurrerit ſub arbore:& ſub ipſa oppreſſus ẽ:inciſor arboris nõ tenetur pro homicida.

Item ex conci.triburiensi.

De eodem.

Si duo fratres in ſilua arboreꝫ ſuccciderint:& appropinquãte caſura ipſius arboris frater dixerit fratri caue.& ille fugiens in preſſurã arboris ceciderit:& mortuus fuerit viuens frater innocens de ſanguine germani diiudicetur. Premiſſis auctoritatibus lapſis ꝓmittitur vt poſt penitentiaꝫ in ſuis ordinibus reparari valeant:ad maiorez autez conſcendere poſt lapſum nulla eis auctoritate ꝓmittitur:immo penitus prohibetur. Unde in bylerdenſi cõcilio legitur.

Lapſi in ſuis ordinibus reparari poſſunt:ſed non ad maiores cõdescendunt.

Si qui altario ſancto deſeruiũt ſi ſubito in fienda carnis fragilitate corruerint:& domino reſpicié te digne penituerint ita vt mortificato corpore cordis cõtriti ſacrificium deo offerant:maneat in poteſtate pontificis vel veraciter afflictos non diu ſuſpẽdere vel deſidioſos prolixiori tẽpore ab eccleſie corpore ſegregare:ita tñ vt ſic officiorꝫ ſuorꝫ loca recipiant:ne poſſint ad altiora officia vlterius promoueri. Quod ſi iterato velut canes ad vomituꝫ reuerſi fuerint:& velut ſues in volutabris emerſi iacuerint:nõ ſoluꝫ dignitate officij careant:ſz etiaꝫ ſanctaꝫ cõmunionez nõ niſi in exitu percipiant. Sed exemplo beati petri:qui poſt quam trine negationis maculas confeſſione diluit amoris nõ ſolũ in gradu ſui apoſtolatus remanſit:verũ etiã in paſtorez totiꝰ eccleſie a christo inſtitui meruit:ex hoc probant lapſi poſt dignaꝫ penitentiã nõ ſolũ propria officia retinere:ſed etiaꝫ ad maiora poſſe cõſcendere. Quod antẽ beatus petrus poſt negationem paſtor eccleſie a domino ſit inſtitutus:probatur auctoritate beati grego. qui in homelia dominice reſurrectionis de eodez principe apoſtolorꝫ ſcribit dicens.

Petrus poſt culpam negationis princeps apoſtolorũ a domino eſt inſtitutus.

Onſiderandũ nobis eſt:cur omnipotens deꝰ eũ quẽ cunctę eccleſie preferre diſpoſuerat ancille vocẽ pertimeſcere & ſeipſuꝫ negare permiſit'. Quod nimiruꝫ magne eſſe actuꝫ pietatis diſpenſatiõe cognoſcimus vt is qui futurus erat paſtor eccleſie:in ſua culpa diſceret qliter alijs misereri debuiſſet:pꝰ itaq; eũ oſtendit ſibi & tunc prepoſuit ceteris:vt ex ſua infirmitate cognoſceret:quaꝫ miſericorditer alienas infirmitates toleraret.

Item ambro.in homel.li.j.

Poſt negationem in fide & gradu petrus profecit.

Adelior factus eſt petrus poſt quã fidẽ ſe perdidiſſe defleuit: atq; ideo maiorem gratiã reperit quaꝫ amiſit:tanquã enim bonꝰ paſtor tuenduꝫ gregez accepit:vt qui ſibi ante infirmus fuit:fieret omnibus firmamentũ:& qui ſe interrogationis tentatiõe mutauerat ceteros vere fidei ſtabilitate fundaret. Deniq; propter ſoliditatẽ denotionis eccleſiarũ petra dicitur:ſicut ait dominus,tu es petrus &c.petra.n.dicitur eo quod primus in nationibus fidei fundamentuꝫ poſuerit:& tanquaꝫ ſaxuꝫ immobile totius corporis chriſtianitatis cõpagẽ molẽq; contineat. Itez obijcitur:penitentes ad ſacros ordines ꝓmoueri nõ debent:non ergo lapſi poſt penitẽtiã ad maiora pertingere poſſunt.

Unde in cõcilio carthaginẽ.iiij. legitur.

Nõ ordinet clericꝰ ex penitentibꝰ

Ex penitentibus quãmis ſit bonus tamen clericus non ordinetur:ſi per ignorantiam eꝑi factũ fuerit a clero deponatur:q; ſe ordinationis tempore nõ prodidit' fuiſſe penitentez:ſi autem ſciens eꝑs ordinauerit talem etiaꝫ ipſe ab eꝑatu ſuo ordinandi duntaxat poteſtate ꝓtinetur'. Simili ſententie ſubiacebit eꝑs:ſi ſciens ordinauerit clericũ qui viduam aut repudiataꝫ vxorẽ habuerit aut ſecundam.

Item ſyricius papa imerito epo

Bigamus penitens vidue maritꝰ ſacre militie ſe ingerens ſine ſpe promotionis in ſuo ordine permaneat

Uicũq; penitens quicũq; bigamus quicũq; vidue maritꝰ ad ſacrã miliciã idebite & incõpetẽter irrepſerit:hac ſibi ꝓditiõe veniã a nobis intelligat relaxatã:vt i magno debeat cõputare bñficio:ſi adempta ſibi omni ſpe ꝓmotõis i hoc quo inuenit' ordine ꝑpetua ſtabilitate ꝓmaneat. Itẽ ex cõ.gerũdẽ.

Non ꝓhibeatur a clero qui preſſus langore ꝑ cõmunionez penitentie benedictionez accepit.

Si vero' qui in egritudinis langore depreſſus penitẽtie' bñ iij.§.notãduꝫ.&.ff.de bonis eorũ q; ante ſententiã.l.j.ſic & honorẽ ſuũ ſed nũquid clerico ꝓmouendo ꝓiudicat cõfeſſio ſua.vt inde debeat puniri.videtur q; ſic.vt extra de elec.per inquiſitionẽ.& extra de excel.prela. quã ſit graue.dico q; nõ niſi in ſolo hoc q; nõ admittuntur ad ordines. vt.xxiij.di.quãdo in fi.ſic eꝫ de excep.deniq;.& ẽ ea ratio q; ſz cõfeſſus fuerit tñ nõ punitur. q; ad hoc nõ agebaꝫ. vt dixi.iij.qõe.vj.hoc quippe idẽ dico ſi teſtis cõfitetur crimen ſuũ.vt ꝓbatur eꝫ de accu. inquiſitiõis.io.

n ¶ Pruetur.hic ſignantur contraria.q; ſoluta ſunt.xxxvj.di. qui eccleſiaſticis.

o Uicũq; inuenitur. ſic ergo facilius diſpenſatur in ordine ſũpto q; in ſuſcipiendo.vt eꝫ de renũ.niſi cũ prudẽ.qa turpius &c. vt eꝫ de iureur.quẽadmodũ vel vocat hic ſacram militiã minores ordines.ad quos poſſunt ꝓmoueri.vt.j.e.placuit.&.vj.q.j.c.ifamis

p Si vero. Qui dã ita ponunt caſum.aliquis tẽpore gritudinis talem recepit mãdatũ a ſacerdote.vt poſtquã cõualeſceret ſolẽnẽ faceret penitentiã.talis enim ꝓhibetur a ꝓmotione.duꝫ tamen nõ fuerit inter penitentes.ſed iſte caſus nõ placet q; poſtquã ſanatus ẽ talis tenet eſſe in ordine penitẽtiuꝫ.vt.xxvj.q.vj.qui recedunt itẽ cũ penitentia talis nõ iniungat niſi ꝓ graui petõ mortali.ergo pꝰ mortale petiũ nõ dz ꝓmoueri. vt.xxvj.q.vj.c. ylii.alij.ſic ponũt caſum.qdã cõiones nõ accepit quouſq; fuit i periculo mortis.dubitat de tali vtrũ poſſit ꝓmoueri poſt ſanitatẽ.q; nõ videbaꝫ vere penitens q; timore mortis penituit.& rñdet q; põt.& h fuit cã dubitatiõis q; ſic nõ põt ꝓmoueri q; i egritudine baptizat q; potius ꝓſumit ex timore ꝗ ex voluntate libera baptizat⁹. vt. lvij. di.ſi qs i egritudine. & ideo videbaꝫ de penitente tali.ſz ñ ẽ ſimile q; multi omittunt ex deuotiõe q; nõ cõicat vt de cõ.di.ij.quotidie.ſed qãq; differt baptizari i mora ẽ et etiã in culpa.

q ¶ Pnie.pnia ſirmis nõ ẽ iponẽda.ſz innoteſcenda.xxvj.q. vij.ab infirmis.io.tu aũt videas caſuꝫ quez notaui.b.

a ℂ Benedictionem.i.cōiones.
b ℊ Ille in monasterio.ergo pro aliquo delicto.alias ꝯtra nō cogerēt ibi manere.xx.q.j.sicut.ꝛ dic vt ibi notavi. ‖
c ℂ Dicēdus est.ppter similitudinē in iciunijs ꝛ vigilijs.alias.n.differt publica penitentia ab ingressu monasterij.vt.j.xxxiij.q.ij.amonere.j. ij.q.j.in primis.cōtra ibi ep̄i missi in monasterijs ad agendā penitentiā post ser mōes resumuntur ordi nis suo.sed ibi tempo raliter fuerunt missi. hic ppetuo.vel dicq ad superiorez nō p̄t promoueri.vt hic.sed ad eundē p̄t redire. vt ibi dicitur.io.'
d ℕ On cōfidat.vl̄ fine lr̄is.ℌ.xxx vj.di.illiter ::tos.
e ℂ Cōgruentis.j. lxxij.di.singulis ꝛ̄.
f ℚ Anones ab in finis.sic.xxiij. di.c.vlti.
g ℂ Excludunt.nisi in necessitate. vt.j.e. c.placuit.
h ℊ Jquis post re missionē.q̄ se mel egit pniam solē nes nō p̄t fieri cleri cus nec etiam miles. vt.xxxiij.q.ij.admo nere.nec laicalē habi tuz p̄t deferre. vt.j. e.c.vlti.tñ sin regulā ecclesiasticaz viuet.vt de pe.di.v.cōtrariuz. ꝛ.c.falsas.ꝛ ē tñ ꝓ uiendus sub iudice ecclesiastico. vt.xj.q. j.aliud.io.
i ℂ Remissionē.i.ba ptisma.vt.lj.di.si qs post acceptū ꝛ itelli ge de officiali q seua executus ē. vt lj.dist. cap̄.j.
k ℚ Uāuis.ne me dicina ℔ est vna ratio quare nō iterāt q̄ē sacrm̄ ꝛ signific at ejectionē ade de para diso.j.e.in capite.et ideo nō ē faciēda in iuria sacramēto vt de cō.di.iiij.ostenditur. ꝛ.j.q.j.sacramēta.gra tianus tñ dicit q̄.ℌz cōsuetudinē quarūdaz ecclesiaꝝ iteratur vt de pe.dist.iij.ℌ.ex person.
l ℂ Uilis.not.q̄ pp fugiendā vilitatē mul tā statuuntur.vt hic. ꝛ.xlv.dist.de indeis. lxxx. dis.epi.xxvij.q. ij.institutuz.
m ℂ Pniam.puatā
n ℙ Enitētes.im positiones.ab ep̄o ad quē solū spe ctat imponere solēnē pniam.vt.j.c.pri.et reconciliatio ad solum eū spectat nisi in ne cessitate. vt.xxvj.qōe vj.c.j.ꝛ vlti.
o ℂ Comas.ℌz nūqd deponet mulier co dictionē quā viaticū dicim̄ p cōio nez acceperit:postmodū recōuale scens si caput pniē i ecclesia publice nō subdiderit si ꝓhibitis vicijs non detinet obnoxi⁹:admittat ad cler̄.

Jtez hormisda papa oīb⁹ epis p vniuersas ꝓuincias cōstitutis.

Qui ad pniam agendā in monaste rio recludit p̄s byter nō ordinetur.

ℊ Jlle q̄ vltro petit pniaz:quā uis eā pfecte agat:nō p̄t eps aut p̄s byter ordinari:ita vt etiā si p ignorantiā ordinat⁹ fuerit:ꝛ postea cōuincit pniam accepisse deiciat: ille ergo q̄ inuitus ad pniaz agendā mittit in monasterio⁹ q̄ vtiqz nihil aliud quā penitens dicēd⁹ ē:q̄ cō scientia ad sacerdotū ꝓuenire p̄mit titur. Nemo mihi talia q̄libet ꝓtra auctoritatē se.ap.vl̄ ꝓtra.cccxviij. ep̄oꝝ ꝛ reliquoꝝ canonū cōstituta obijciat:q̄ q̄cq̄d ꝓtra illoꝝ diffini tionē in q̄b⁹ ipūm sanctū credimus locutū dictuz fuerit:recipere nō so luz temerariū sed etiā periculosum esse nō dubito. Jtez gelasius vr bis rome eps oībus epis.

Bigamus vel quilibet post pniam sacris applicetur ministerijs.

ℕ On cōfidat⁹ q̄squā pontificuz fas esse bigamos aut coniugia sortiētes ab alijs relicta siue quos li bet post pniam vel sine litteris vel corpore viciatos vel ꝓditionarios aut curie publicarūq̄z rei nexibus implicatos aut passiz nulla tēporis cōgruentis⁹ expectatione discussos diuinis ſuturos applicare ministe rijs. Jtē innocentius.

Penitentes nec etiam clerici fieri po ssunt.

ℚ Anones apud nicenā ꝓstituti penitentes etiā ab ifimis⁹ offi cijs clericoꝝ excludunt⁹ Hoc nō de q̄buslibet penitentib⁹ intelligik: sed de illis tm̄: q̄ post actā pniaz se cularis militie cingulū acceperunt.

De q̄bus innocētius eps scribit victorī rotbomagensi epo.

Nō dz fieri clericus q̄ post remissio nē peccatoꝝ militie cingulū babuit.

ℊ Jq̄s⁹ post remissionē⁹ pctōrū cingulus militie secularis ba buerit ad clericatū oino admitti nō dz. Hoc ꝓt ꝛ aliter intelligi est q̄dā pnia q̄ solēnis appellat:que solū se mel tm̄ in ecclesia ꝓcedit.de q̄ am bro.ait. Sicut vnū est baptisma ita vnica est pnia.itez nō est secūd⁹ lo cus pnie. Jtē hiero.reperiunt quā plurimi q̄ sepi⁹ agendā pniaz putāt q̄ luxurianti xp̄o. Nā si vere pniaz agerent:nūquā iterādā putarent.

Jtē aug.ad macedo. De eodē.

ℚ Uāuis cante ꝛ subtiliter ꝛ saln briter ꝓnisiz sit:vt loc⁹ humi lime pnie semel tm̄ in ecclesia cōce datur:ne medicina⁹ nimis vtilis vi lis⁹ habeat:tñ quotidie peccantib⁹ nūquaz p pniam⁹ venia negatur.

Hec aūt pnia quō iponēda sit in agatbē.cō.legit i quo sic statutū est

Quomodo penitentes ad peniten tiam accedant.

ℙ Enitentes tempore quo peni tentiā petūt impositionē⁹ ma nuuz ꝛ ciliciū sup capita sua a sacer dote sicut vbiqz statutū est ꝓsequā tur. Si aūt comas⁹ nō deposuerint: aut vestimenta nō mutauerint:abij cianť:ꝛ nisi digne deo penituerint: nō recipianť. Juuenibus⁹ etiā pnia non facile cōmittenda est pp etatis fragilitatez:viaticū tñ oīb⁹ i morte positis nō ē negādū. Jtē ex eodē

Que sint quanda in solemni pnia.

ℳ capite.q̄dragesime oēz peni tentes q̄ publicaz susciꝑunt aut susceperunt⁹ pniam ante fores eccle sie se representent epo ciuitatis:sac coꝝ induti nudis pedib⁹ vultibus in terrā demissis reos se esse ipso habi tu ꝛ vultu ꝓtestātes. Jbi adesse de bent decani.i.archipresbyteri⁹ pre sbyteri parrochiaꝝ ꝛ presbyteri pe nitentiū:q̄ eoꝝ pniam ꝛ ꝓuersatōez diligenter inspicere debent:ꝛ secun duz moduz culpe pniaz p̄ ꝓfatos⁹ gradus iniungere⁹:post hec eos in ecclesiā introducant:ꝛ cū omni cle ro septē pniales psal.in terra ꝓstra tus eps cū lachrymis p eoꝝ absolu tione decāter:tūc resurgens ab oīo ne iuxta q̄ canones iubent:man⁹ eis imponat:benedictaz⁹ aquā sup eos ꝓspargat:cinerē p̄mus mittat:de inde cilicio capita eoꝝ operiet:ꝛ cū gemitu crebus suspirijs denunciet eis:q̄m sicut adā ꝓiectus est de pa radiso:ita ipsi p peccatis ab eccle sia abijciuntur:postea iubeat mini stris⁹ vt eos extra ianuas ecclesie ex pellāt:clerus vero ꝓsequat eos cū rīsorio.s.in sudore vultus tui vesce ris pane tuo. vt videntes sanctā ec clesiā p facinoribus⁹ suis tremefactaz atq̄z cōmotā nō ꝓpendant pniaz in sacra aut⁹ dñi cena⁹ rursus ab eo rū decanis ꝛ eoꝝ p̄sbyteris ecclesie liminib⁹ repr̄esentent⁹. Hāc aūt pniam nulli vnquā clericoꝝ agere ꝓcedit:atq̄z ideo huiuscemodi pe nitentes ad cler̄ admitti ꝓhibent.

Unde in carthā.ꝓci.v.statutū ē.

Clericis non imponat manus tan quā penitentibus.

ℚ Onfirmanduz est vt si q̄ꝝ pre sbyteri vel diaconi in alicui gra uiori culpa ꝓiecti fuerint q̄ eos a mi nisterio necesse sit remoueri ad ip̄s nō eis man⁹ tāquaz penitentib⁹⁹ vl̄ tanquaz fidelib⁹ laicis imponatur neq̄z vnquam ꝓmittendū est:vt re baptizati⁹ ad clericat⁹ graduz ꝓ

qz etatis ratio habēda ē i pe nitentia.xxvj.q.vij.tpa.et.c. hoc sit ꝛ presumit magis ꝓ sene q̄ ꝓ iuuene vt.xxxiij. di.fraternitatis.

q ℂ Omnibus.ij.q.iiij.si qs ep̄m.cōtra illud terrons est vel hoc de penitentib⁹ digne
r ℑ capite suscepti ut.er go alio tpe p̄t pnia im poni a sacerdote.et postea b solēnitas fit ab epo.
s ℂ Sacco.sicut fecit achab. de pe.di.iij.ℌ.ecce.
t ℂ Archipresbyteri.videtur ergo q̄ alius sit decan⁹ ali⁹ archipr̄es byter.ꝛ fic ē contra. lx.di.c.j.sed.ibi ponitur.ℌ di ctio aut subdistinctiue.vel loquitur ℌ de rurali decano
u ℂ Per pr̄.fatos.in pte.c. qua hic nō ē.
x ℂ Iniungere.arg.q̄ eps nō p̄t iudicare de subditis suoruz prelatoꝝ.i. vt ex̄ de of. ord.cū ab ecclesiaꝝ.io.q̄ nō est vex̄ cū sit inder ordinari⁹ oīum clericoꝝ siue dioceſis. sed dī.ibi q̄ nō d⁹ eps reuo care sinas excōicationis iu ste latas ab eoꝝ prelatis.
y ℂ Benedictā.vt p̄ a tol latur ventilata peccata.vt de cōse.di.iij.aquā ꝛ di.iiij.nec quēquā.
z ℂ Ministris.i.hostiarijs ad cui⁹ ℌ spectat offm̄.vt.xxj. di.clericos.ꝛ.xxv.dist.plectis.
a ℂ Cena.j.de cō.dist.j.in cena.
b ℂ Repr̄esentent⁹.ita fit quo liber āno.vt tali die inuittant⁹ in ecclesia.ꝛ ls stent⁹ i ecclesia nō tñ cōicabunt cui⁹ alijs i eu charistia vel osculo.ꝛ fic erūt vsqz ad octauā pasce.ꝛ tunc iterū eribūt de ecclesia ꝛ erūt ex̄ ecclesiā vsqz ad talē diē se quētis āni ꝛ hoc fiet vsqz ad finē pnie.ꝛ etiā si bñ penitet secūdo vel tertio āno p̄t ei reddi ingressus ecclesie vt.xij. q.ij.ℌvuro.ꝛ.xxxiij.q.ij.latorē qñqz etiā vsqz i finē vite ma nebit ex̄ ecclesiā.vt.ꝛ xxiij.q. ij.admonere.ꝛ hec intromis sio fit a ꝓpio sacerdote.nisi solēniter debeat reconciliari ecclesie.s.finito tpe pnie.vel etiā ante.si epo visuz fuerit. banc.n.solus eps p̄t face re.vt.xxvj.q.vj.c.j.itē solēnis pnia nō ē imponenda nisi p crimine manifesto ꝛ enormi qō totā vrbē cōmouit.xxvj. q.vj.c.vlti.
c ℂ Onfirmādū.penitēti bus.nisi.sit depos⁹. tunc p̄t solēnē pniaz facere ꝛ sic itelligunť ꝓtraria.ℌ pe. di.vj.sacerdos.tñ publicā pe nitentiā p̄t facere sacerdos vt.xxviij.dist.pres byter.xxx. di.si quis pres byter.ꝛ.xxxj. di.si quis eps.
d ℂ Rebaptizati.scientur.vt j.de cō.dist.iiij.qui bis.tamē

a in habitu dericali vel regulari semper erunt vt de cõse.di.v.dictum.
Illud.par.i.equum.
b Instrumenta.i.ordines vel vtensilia.
c Qui dudum.ſi.j.lxxxj.di.in ſacerdotibus.argu.cõtra.ſ.c.ferruz.z.xxxiij. q.ij.admonere.
d Lienũ c.hec oĩa capitula loquũtur de ſolẽni penitentia.
e Succeſſio.nec tñ credẽduz.ẽ ſtatim.qz cã pnie ſit in monaſterio.nã qñqz boni viri ingrediuntur monaſteriũ qz meritũ augere deſiderãt. xxvij.q.ij.ſunt qui dicunt.
f Placuit.aut vſus.i. vtilitas.hec.n.induc̃unt diſpenſationez.j.q.vij. tali vel vſus.i.cõſuetudo.ſic eſt ar.qz conſuetudo attẽditur circa ordinãdos. vt dici.xij. di.nos cõſuetudinem.
g Epiſtolaz.ar.qz difficilius diſpenſatur cũ penitẽte qz cuz bigamo. vt.xxxiiij.di. lector.
h Nõ imponãt.i.nõ miniſtrent in officio ſubdiaconatus.ſed tñ nomẽ habeãt z habeãt locũ ſubdiaconoz̃ in choro z in cibo z ẽ ſi.xv.q. vij.qui admiſerit.z.c.ſi qs pref byter.
i Apoſtate.dicuntur retro abeũtes a fide religione vel clericatu.xxvj.q.vlti.nõ ſob ſeructis io.
k Hij q poſt.z ad ſeculares.qõ fieri nõ lz.qz q ſemel habuit tonſurã dericalem ſempvteꝛ ea.vt.xxxij. di.ſi q derici.xx.q.iij.eos.io. hoc tene.p certo qz in minoribus ordinib⁹ ꝓſtituꝰ põt cõtrahẽ z ad ſeculuz redire.nec tũc dz ferre tonſurã nec apoſtata iudicaꝛ vt i ertraua.de de.ꝓiu.io.ſi aũt retinẽdo.ecclesiaz dimitteret tonſurã et habitũ vel religioſus religionez ſuaz apoſtata iudicaꝛ.vt i ertraua.de apoſta.c.j.z.vl.
l Secularẽ.qcqd interim acquiſierit.cedet monaſterio xviij.qõe.ij.abbates.z.C.de epi.z cle.l.vlti.§.hoc etiam.
m Ab eccleſia.vt.ſ.e.diſ. c.j.ſi quis poſt remiſſionez.
n Lce adiecit quoqz tripler aſſignatur ratio ꝓre officiati ſiue curiales nõ.pmouentur. vna ẽ rõ qz frequẽter cõtrabũt irregularitatẽ er officio ſuo. vt.j.c.j. z.ij.ſecũda qz multuz moleſtatur eccleſia cũ tales repetunt.vt.j c.ij.z.iij.tertia rõ. qz ꝑſumit.ꝓtra eos qz nõ cã religionis ordinent.ſz vt fugiant ratiocinia.vt.liij.di.legez.qdã addũt duas alias rationes.ſ.qz eccleſia triſtaꝛ de eis cũ repetunt de qb⁹ gaudere deberet.itẽ pp voluptates ꝙs fore habuerũt in ſuis officijs.vt.j.e.ꝓterea dicuntur aũt curiales oẽs q aliquo mõ ſunt obligati curie ſiue milites ſiue aduocati forenſes ſiue iudices ſiue officiati ſiue biſtriones.nullus ergo officialis.pmouet niſi priꝰ ſit abſolutus a curia.poſtea ſic.dũ tñ ſeua nõ exercuerit nec effuderit ſanguinẽ humanũ nec turpia z inhoneſta facta fecerit vt biſtriones.de iudicib⁹ aũt z aduocatis ẽ dicẽdũ qz ſi tñ interfuerũt ciuilib⁹ cauſis nõ repellũtur.vt.lxj.di.oſius.z hoc ẽ verũ ſi poſt baptiſma hui⁹ officiũ exercuerũt.ſec⁹ ſi añ.vt.j.e.c.ſi qs bar.tñ dic̃ qz ſi añ baptiſmũ aliqs ex officio occidit hominẽ.talis poſt baptiſmũ nõ põt.pmoueri.qz baptiſmũ tñ crimina tollit.vt.xxvj.di.deinde.z.c.vna.fin hoc põt.ga

mouẽatur. Unde ſyricius papa.

Nec clerico penitentiaz agere nec penitenti ad clericatũ accedere permittitur.

Illud quoqz nobis parꝰ fuit ꝓuidere: vt ſicut pniaz agere nulli vnquã cõcedit clerico:ita poſt penitudinẽ ac recõciliationez cuiquaz laicorũ nõ licet honorez cleri catus adipiſci:quoniaz quãuis ſint omniũ peccatorũ ꝓgatione mũdati nulla tñ gerendorũ ſacramentoꝝ debent inſtrumenta accipere q ducz fuerunt vaſa vitiorũ.

Item leo papa.

Presbyteris z diaconib⁹ tanquaz penitẽtib⁹ nõ debẽt manꝰ imponi.

Lienũ eſt a conſuetudine eccleſiaſtica vt q in preſbyterali honore aut diaconi gradu fuerint cõſecrati:ibi ꝓ crimine aliquo p manus impoſitionẽ remediũ accipiãt penitendi:qõ ſine dubio ex apoſtolica traditione deſcendit ſecũdũ qõ ſcriptuz ẽ:ſacerdos ſi peccauerit qs orabit:ꝓ eo.vñ huiuſmodi lapſis ad ꝓmerendã miſericordiã dei prinata eſt expectanda ſucceſſio vt illis ſi ſatiſfactio fuerit digna:ſit etiaz fructuoſa. Probant etiã auctoritate toletani cõcilij huiuſcemodi penitentes ad cleruz nõ admittẽdi.

In quo ſic ſtatutũ eſt.

Cauſa neceſſitatis ad clerũ penitẽtes admittantur.

Placuit vt penitentes non admittant ad clerũ.niſi tantuz ſi neceſſitas aut vſus exegerit tũc deputent inter boſtiarios vel inter lectores ita vt epiſtolã vel euãgeliũ nõ legant. Si q aũt ordinati ſunt in diacones inter ſubdiacones ita habeant: vt manus nõ imponant nec ſacra cõtingant:eũ vero penitentez dicim⁹ q poſt baptiſma aut ꝓ homicidio aut ꝓ diuerſis criminibus grauiſſimiſqz peccatis publicã penitentiam gerens ſub cilicio diuino fuerit recõciliatus altario. Apoſtate quoqz ad clericatus officium admitti nõ debent: Unde in cõcilio arelatenſi ſecundo.

Ad clericatus officiuz nõ admittãtur apoſtate.

Hij qui poſt ſanctam religionis ꝓfeſſionez apoſtatant:z ad ſeculares redeunt cõuerſationem z poſtmodũ penitentiuz remedia nõ requirunt:ſine penitentia cõionem penitus nõ accipiant:quos etiã iubemus ad clericatus officiũ nõ admitti:z quicũqz ille ſit poſt penitentiã habitũ ſeculare accipere nõ preſumat:qõ ſi preſumpſerit:ab eccleſia alienus habeatur. Dist.lj.

Lce qõ criminoſi vel nõ
e vere penitentes vel publicã penitentiã agentes a ſacris ꝓhibent ordinibus. Adiecit quoqz ſancta mater eccleſia: vt curiales aut poſt baptiſma militantes aut in foro decertantes a ſacris prohibeant ordinibus.

Unde ait inno.papa.

Poſt baptiſmum militantes vel in foro decertantes a ſacris prohibentur ordinibus.

Liquantos ex bis q poſt acceptaz baptiſmi gratiã in forenſi exercitatione verſati ſunt z obtinẽdi pertinatiã ſuſceperũt ac citos ad ſacerdotiũ aſſumi:aliquãtos ex militia:qui cũ poteſtatibus obedierũt ſeua neceſſario ꝓcepta ſunt executi aliquantos ex curialibus qui duz parerent poteſtatibus que ſunt imparata fecerunt aliquãtos q voluptates z editiones populi celebrauerunt ad honorez ſummi ſacerdotij peruenire:quoꝝ omniũ nemi nem ad ſocietatez quidẽ ordinis clericoꝝ oporteꝛat peruenire: que ſi ſingula diſcutienda mandarem⁹ nõ modicos motus aut ſcãdala hiſpanienſibus prouincijs qbus mederi cupimus de ſtudio emendationes inducereꝛemus. Decirco remittenda potius hec putam⁹ ſed ne deinceps ſimilia cõmittant dilectiõis veſtre maturitas ꝓuidere debebit: vt tante vſurpationi nunc finis neceſſarius imponaꝛ:eo videlicet cõſtituto: vt qcũqz tales ordinati fuerint cũ ordinatorib⁹ ſuis deponant

Item felici epo miceriano.

De quibus laicis ad clericatuz non poſſunt peruenire.

Deſignata ſunt genera laicorũ de quibus ad clericatũ aliq venire nõ poſſunt ideſt ſi quis fidelis adminiſtrauerit:de curialib⁹ autẽ manifeſta eſt ratio qm̃ z ſi inueniantur huiuſmodi viri qui debeãt clerici fieri tñ qm̃ ſepi⁹ a curia repetunt

p Exercitatione.vt aduocati.
q Qd ſacerdotiuz. qcũqz fuit accuſator aut aduocat⁹.aut uidet aut teſtis vel etiã notarius i cã ſanguinis nõ põt ꝓmoueri vt.ſ.di.ꝓi.ſi qs viduaz nã ꝓſtat qz clericus nõ põt eſſe accuſator in cã ſanguinis vt.ij.qõe.vij.ſi qs.z.c. ſacerdotes.nec inducꝛ xxiij.q.viij.bis a qb⁹ nec teſtis.rj.q.j.teſtimoniũ.nec notarius xxiij.q.iij.illud z i ertraua.ne de.vel mo. ſniam.bazian⁹ iſi itelligit hoc de aduocato accuſatoris.nã cuilibet licitu ẽ defendere reũ.xxiij.q.v.reos z.C.de epa.au.addictos z ſi obijciat ei.nõne ſi accuſator deficit puniet pena talionis z ſic vꝰ hoc imponẽduz aduocato q obtinendi ptinaciã ſuſcepit.ſed ipſe rñdet.qz ad hoc nõ egit aduocatus vt accuſatoꝛ puniꝛetur.ſz vt reus abſolueꝛtur.itẽ qz alio iudicio agenduz ẽ de calũnia accuſatoris.z dicit clericũ appellare poſſe.ꝓ conicto in cã ſanguinis.qz ibi q libet audit appellãs. vt.ff.de ap.l.nõ tm.z ſic cãm ap.põt exercere.puto optimo magis ẽ tuta.vt nec ꝓ accuſatore nec ꝓ reo poſſit clericꝰ aduocare.hec ob.xxiij.q.v. reos.qz ibi nõ dicitur qz aliqs poſſit patrocinari ꝓ dãnatis.ſed poſſum⁹ itercedere.ꝓ cis.lz.n. aduocatꝰ rei nõ intẽdat ad hoc qz accuſatoꝛ puniaꝛ.tñ ꝓ quãdã ꝓſequẽtia tendit ad hoc. vt.xv.q.j. merito.z argu.j.q.iij. ſiqs obiecerit.ad idẽ ar.op.ſ.di.pr.clericũ
r Aliquãtos.milites.
s Ex curialibus.i. officiatis.
t Voluptates.i.lubdria qb⁹ voluptatibus exercitabãt boles.
u Et editiones.q narrabãtur voluptatis cã.ſ.ea q edita erant ab hominibus.ſ.turpes fabulas vel cantus.
x Diſcutienda.i.cognoſcenda
y Remittẽda.ar.rõne ſcandali aliqd tolerari.ſi.ſ.di.iiij.deniqz.xxviij. di.de ſyracuſane.z notaui.xliij.di.conceſſationes.itẽ ar.qz aliqd.phibeꝛ fieri.factũ tñ tolerat.vij.q.j.epos i dioceſi.ſ.di.pri.qcũqz.io.
z Deſignata.fidelis.i.poſt baptiſmum.
a Adminiſtrauerit.curie[] n[] eius actibus.
b Qui debeant.er merito vite.z ẽ arg.b qz ſi aliqd ẽ ꝓ me.z aliud cõtra me.magis nocet mihi qõ ẽ cõtra me qz ꝓſit id.qõ ẽ ꝓ me.ſ.c.lvj.di.

ísmabel.ꝛ.ff.qb⁹ ad li.pda.nō li.l.vlti.ꝛ extra de of.dele.sup q̄stionuz in fi.ar.ptra.ff.de iure fis.nō intelligitur.§.j.ꝛ extra de re iudi.cām i fi.

a Sepe,arg.aliqd statui propter cautelaz futurorū.vt.xxviij.di.de sy racusane.liiij.di.generalis.xxiij.di.in nomine dñi.

b Deterea.functionibus.i.officijs.ꝛ itelligitur de his q alicui officio obligati sunt vt tutores vel curatores vl' ꝓcuratores ꝓ finito officio suo licite ꝓmoueantur.vt eꝝ de obl. ad ratio.c.vnico.naz qui ex administratōe aliqua est obligatus reipublice nō pōt ꝓmoueri ad honores. vt ff.de mu.ꝛ ho.rescripto.§.debitores.secꝰ si obligatus ē ꝓ aliquo debito.vt ibi dr̄ ꝛ.C.de epi.ꝛ de.quis qs emersis.§ quid si aliquis est obligatus adꝰscribendū aliquid forte iuramēto.nūqd talis pōt conuerti in monasteriuz.dicit.h. q̄ sic.nec fit iniuria illi cui fuire tenetur qꝛ instinctu spiritꝰ sancti fit.sic .xiiij.q.v. dixit. arg.ꝓ eo extra de voto scripture ꝛ extra de cōuer.coniug.er publico.ꝛ.c.vlt.ꝛ.xxxij. q.ij.c.admonere.xix. q.ij.due sicut soluit ingratitudo religionis ingressu.vt.xix.q. iij.c.j.sed ecōtra videt q̄ etiā mortuus debitor nō pōt sepeliri nisi satisfaciat.vt eꝝ de ap.q̄ fronte.satis videtur q̄ possit intrare ꝛ q̄ monasterium nō in amplius teneat q̄ ad ipsuz puenerit nisi postea ratiōe sui ad pinguiorē fortunā perueniat ꝓ successionez aliquaz.vt.xix.q. vlti.si qua.vel dic q̄ in monasterio existēs pōt erequi tale offm̄. dum tamē nō negligat diuinū obsequiū vt.xcj.di.clericus.

c Dunerib⁹.i.offic̄js munerū minor

d Instabat.tñ facti sacerdotes nō restituūtur.liiij.dist.ex antiquis.

e Si qs pone casum.j.de pen. dist.j.si qs cū telo.alij ponūt casuz de officiali.

f Dilitauerit.mi lites vt videtur non pōt ꝓmoueri sine licentia pape.vt.xix.q. iij.monasterijs.ꝫ intelligo illud de his q irregularitatē ꝓtraxerunt.vñ non cōcedo q̄ hoc solū impediat ꝓmotionē q̄ gladiū assumpsit ꝛ militiaz nisi sena facta exercuit.vt.j.liij.di.legē.si vero sepe interfuit,bellis ꝛ peum non stat quin occidat aliquez.ꝫ nō occidat tamē ꝓpter ambiguū duplicitatis nō admitterē talē.ar.xxiij.q.v.excōicator.

g Ac cingulū.i.characterē militarē.vt.j.q.j.q̄ quidā in fi.

h Si ad clerū.i.ad subdiaconatū.

i Fuerit,ex dispensatione.

canenduz est ab his ꝓpter tribulationez que sepe de his ecclesie ꝓuenit. Idem.

Non admittantur curiales ad clericale officium.

Deterea frequenter qdam ex fratribus nostris curiales vel quibuslibet publicis functionibus occupatos clericos facere cōtendūt: pro qbus postea maior est tristicia tunc cū iaz de reuocandis eis aligd ab imperatore precipit:quā gratia nascat de ac cito.cōstat enim eos in ipsis muneribus idest ministerijs et officijs etiaz voluptates exhibere: quas a diabolo inuentas esse nō dubiuz est:ꝛ ludorū ꝛ mimorū apparatibus aut preesse aut forsitan interesse.Sit certe in exemplū sollicitudo ꝛ tristicia fratrū:quā sepe ꝓtulimus imperatore ꝓsente:cū ꝓ his sepius rogarem⁹ quā ipse nobiscuz positus cognouisti:qbus nō solū inferiores clerici ex curialib⁹:verum etiā i sacerdotio cōstituti igens molestia vt redderent instabat.

Itē ex cō.toletano legitur.

Non promoueatur ad diaconatū qui post baptismū ad fidelez necādum accinctus fuerit.

Si qs post acceptuz baptisma militauerit ꝛ chlamydez sumpserit ac cinguluz ad necandū fideles etiā si grauia nō admiserit:si ad clerum admissus fuerit diaconi non accipiat dignitatem.

Item in tole.cō.iiij.

A quibus debet esse immunis qui in epm ordinatur.

Si in aliquo crimine detenti sunt:qui infamie nota aspersi sunt:qui scelera aliqua ꝓ publicam pniam se admisisse cōfessi sunt:qui i heresim lapsi sunt vel qui in heresi baptizati sunt aut rebaptizati eē noscuntur:qui semetipsos abscinderunt aut qui naturali defectu mēbrorum minus habere noscunt:qui secūde vxoris cōiunctionē sortiti sunt:aut numerosa cōiugia frequentauerūt qui viduā vel a marito relictā duxerunt:aut corruptarū mariti fuerunt qui cōcubinas aut fornicarias habuerunt:qui huiusmodi ꝯditioni obnoxij sunt qui ignoti sunt qui neophiti vel laici qui seculari militie dediti sunt: q curie nexibus obligati sunt:q iscij litterarū:q nōduz ad.xxx.annos puenerūt:q ꝓ gradus ecclesiasticos nō ascenderūt:qui ambitu honorez querūt:qui honorē muneribus obtinere moliunt:qui a decessoribus sacerdotiū eliguntur.Sed nec ille deinceps sacerdos erit quē nec clerus nec populus ppie ciuitatis elegit: vel auctoritas metropolitani vl' cō prouincialiū sacerdotū assensus nō exquisiuit. Quicūq igit deinceps ad ordinē sacerdotij postulatus:ꝛ i his que predicta sunt exquisitus:ꝫ in nullo horū deprehēsus fuerit:et examinat⁹ ꝓbabili vita ꝛ doctrina extiterit:tūc secūdū synodica vel decretalia ꝓstituta cū omniū clericoruz vel ciuiuz,volūtate ab vniuersis cōprouincialib⁹ epis aut certe a tribus in sacerdotē die dñico cōsecrabitur:cōuenientib⁹ ceteris q absentes sunt,suis litteris,ꝛ magis auctoritate vel presentia eius q vere metropol.epūs est constitutus:epūs autē cōprouincialis ibi cōsecrādus est:vbi metropolitan⁹ elegerit:metropolita.aūt nō nisi i ciuitate metropoli.a cōprouincialib⁹ ibidē cōuenientib⁹. Si qs aūt deinceps cōtra predicta venita canonū ad sacerdotij gradū indign⁹ aspirare cōtenderit:cum ordinatoribus⁹ suis adepti honoris piculo subiacebit.

Di.lij.

q Ui vero pretermissis aliquibus gradib⁹ nō superbia sed negligētia ad maiorez ascenderit graduz: tamdiu a maioribus⁹ abstineat.quousqz cōgruo tpe pretermissos accipiat. Unde alex.secūdus scri.grimaldo cōstantiensi epo.

De eo qui subdiaconatus ordine postposito diaconus ꝛ presbyter ē ordinatus.

Sollicitudo dilectionis tue studuit cōsulere vtrum portatoris istaruz litterarū diaconatus ꝛ pbyteratus officiuz idoneus sit pagere nec ne:cū ad id ꝓpostero cursu subdiaconatus ordine postposito negligentia potius quā superbia cognoscat ascendisse. vñ nos ꝓsulēdo charitati tue mādam⁹ vt ab officio sacerdotali eū ꝓhibeas:donec,primo.iiij.tēpoꝛ ieiunio subdiaconatus ministeriū sibi rite imponas.et sic deinceps ad maiora officia eum redire concedas.

Di.lij.

c Uriales autem vt supra scriptū est:ideo ordinari ꝓhibent qꝛ frequēter dū ab ecclesia repetunt:plurima incōmoda ecclesia cōsequit:

k Qui in aliquo.primo ponit.xxvj.impedimenta q̄ impediunt ꝓmouēdū epm.secūdo dicit q̄ epūs adminus a trib⁹ epis ē cōsecrandus ibi.vbi metropolitano placuerit.metropolitan⁹ aūt ē cōsecrandus in ciuitate metropoli a suis suffraganeis.

l Infamie etiā de facto.vt dixi.ij.q.vij.c.ipsi apli.

m Qui cōcubinas.ex hoc vr̄ q̄ epūs ipso facto nō dispensēt.si.n.ipso facto dispensaret,quare ꝫ puniretur ,pmonēs ꝓcubinariuz cū tñ cū ipso possit dispēsare ipso facto.vt extra de iudicijs,at si clerici.ꝛ facit ad hoc lxxxj.dist.si q.ꝛ eꝝ de falsma. fraternitatis.ꝛ eꝝ de pbē,referente.itē fm hoc epūs semp diceret se dispēsasse vt sic nō puniret.q̄ aūt ipso facto dispenset,ꝓbat eꝝ de fi.pf by. veniens,xxviij.dist.diaconi liiij.di.si huius,ꝛ eꝝ.de resti. spo.lr̄as.vbi habes q̄ eccle fia mādādo vel dissimulando dispensat.ꝛ hoc credo q̄ circa notū solo facto dispensatur,sed nō circa ignotū.q̄ noti examinatione nō egēt. vt.xlvij.di.petro.consulo tñ q̄ testes vel lr̄as habeāt sup dispensatione facta sibi,vel dic q̄ hic redarguunt illi q ex contemptu ordinant aliquos nō examinādo eos vt lxxxj.dist dictū.ꝛ.c. q̄ūq;.et tantū in discreta dispensatio redarguitur hic ꝛ in oibus similib⁹ eꝝ de pbē.de multa

n Laici.nō.n.repente de laico fiet epūs.lxj.dilunet.c.j. ꝛ.ij.

o Qui a decessoribus⁹,nisi i hoc papa dispēsauerit.vt.vij. q.j.petitū.

p Dñico.hora tertia.lxxv. di.q̄ die.

q Metropoli.in ꝓpria ciuitate cōsecrādus ē metropolitanus.vt hic.ꝛ.lxiij.dist. metropolitano.

r Cōuenientib⁹.ꝫ habes q̄ metropolitanus cc fecrādus ē a suffraganeis vt.lxvj. di.c.j.eꝝ de tē.or.si archieps ꝛ in auct.de ec.ti.§.j.coll.ix. arg.cōtra.xxiij.q.j.pudēda. vbi dicitur q̄ a papa fit cōsecrandus.ꝫ primuz ē de iure.papa tñ iam

s prescripsit cōtra

q ius illud.

Ui vero.

t Sollicitudo.subdiaconatus videtur ergo q̄ aliquis ꝓmouetur in sacerdotez qui nullū habuit ordinē.vt laicus qui fit sacerdos fm.b.sed huic ob.rl.dist.sic extra de de.per psal.,pmo.c. veniens,episcopus aute nō pōt esse nisi fuisset sacerdos. vt extra de excess.plat.ex litteris in fi.de boc dixi.rl.di.sic i vero nō baptizatus,pmoueretur vel chrismarē nullū reciperet sacramētū qꝛ baptism⁹ ē ianua sacramētorū. vt.xxxij.di.§. vez nisi.n.positū sit fundamētū nihil pōt superedificari vt.j.q.j.cū paul⁹ ꝛ ē ar.q̄ ꝓposteratio facti nō viciat factū.ar.ptra.vij.q.j.nihil.xxxiij.di.quorūdaz,de cō.di.iiij.ois.io.so.dicas q̄ laicus recipit ordinē sacerdotij ꝛ etiā epatus qꝛ character imprimit si cōferatur in forma ecclesie ab eo q̄ ptātem hz.vt extra de cle.per.sal.,pmo.c.j.ꝛ boc dūmodo sit baptizatus nec decre.illa ex lr̄is in aliquo cōtradicit.b.

u c Uriales.Hic assignat tertiā cām quare curiales nō ꝓmouent.io.

a LEgez q̄ prius.no.qualiter ex sequenti facto ꝛ precedēti probatur mediū. vt.xx viij.di.quia.

b LEx militaribus.milites nō impedit religio sacramēti.q: ꝛ clerici sacramēto tenent epis.vt.xxiij.di.q̄q̄.ꝛ tñ eis inuitis ꝓmouentur.xix.q.ij.due.

c LIn suo.no.q̄ in suo habitu q̄libz ꝓbandus ē.vt hic.ꝛ.liiij.di.multos.ꝛ ex de regul.sup eo.ꝛ.xvij.q.ij. si quis incognitus dicūt tñ quidā q̄ potius i monachali habitu ꝓbandus sit.q: nō solū alij ipsum ꝓbabūt sed etiaz ipse ꝓbabit asperitatez ordinis ꝛ habitus ipsoꝝ qō nō pōt facere in sua veste.io. sed certe lz iura q̄dā dicāt q̄ in ꝓprio habitu sit ꝓbādus qs ꝓsuetudo tñ se in ꝓtrariū hz ꝛ decre.etiā cōtradicit extra de regu.statuimus.

d LPer triēniū incognitus ꝓbabitur p triēnium vt h.ꝛ xvij.q.ij.si quis incognitus sed laicus cognitus vel clericus ignotus p biēniū.xix.q.q.ij.monasterijs clericꝰ notus p annū.xvij.q.ij.cōsaldus.vel forte notꝰ statiz pōt recipi.ex̄ de regu.ad aplicaz i cruce signatis statuitur dimidꝰ annus ex̄ de regu.c.j.

e Erui.primo oñdit q̄ nec p̄uatoꝝ nec ecclesiaꝝ ſui sunt promouendi nisi libertatez sint cōsecuti. Secundo oñdit qd iuris sit si aliter sint ordinati Tertio qualiter ſui indeoꝝ a dñio ipsoꝝ valeant liberari. ¶Nota ergo q̄ nūquā ſuꝰ p̄uati est ꝓmouendus nisi plenā libertatē sit cōsecutus ita q̄ nihil iuris ret.neat in eo dñs.vt.j.e.quicūq;.ecclesia tamē nō pōt manumittere seruos suos pleno iure ni si det prelatꝰ duos eiusdez meriti.xij.q.ij.epūs q.necnūc pleno iure manumittit. vt ibidē colligitur de hoc distingue.vt extra de ser.nō oz.eo libentius.

f LNullus eoꝝ.i.istiꝰ vel illius.sufficit.n. vniꝰ voluntas si plures sunt.vt inſti.de dona.ſ.erat oliz.C. de cōi ser.ma.l.j.

g LVt voluntas etiā si tacita vt.j.e.si ſuus.

h LQui aliquid.ar.q̄ oñz cōſensus ē requirēdus.quoruz iuri i aliquo detrahitur vt hic.ꝛ.lxx.xv.di.archidiacon.vt ex̄ de of.dele.sup eo. C.de auc.p̄stā.l.vlti.ꝛ.ff.de aqua plu.ar.l.in concedēdo. lxvj.di.arch.epūs. viij.q.j.lz.

i LNulli.publice ar.q̄ si alicui sunt publice facte nemo postea auditur cōtradicto.viij.q.j.lz ꝛ.xvj.dis. qō dictis.ꝛ.xij.q.ij.q ꝛ humanis.ſi.extra.q ma.ac.pos. c.vl.ar.cōtra.xv.q.vj.c.j.i fi.

k LCeciderit.nisi sit p̄s byter vel diaconus. vt. j.e. ex antiquis. Sed nūquid gaudebit talis p̄uilegio clericali q̄tū ad canonē si quis suadente.ꝛ viij.q.iiij.ar.q̄ nō.ex̄ de foro cōpe.c.ij.ꝛ.xvij.qōe iiij.si qs deinceps.ar.ꝓtra.ff. de decur.l.vj.ad hoc dico q̄ iſte in omnibꝰ caret p̄uilegio clericali.preterq̄ in eo solo q̄ nō pōt verberari sine sacrilegiū.q: illud p̄uilegiū datū ē clericis nō tantuz fauoꝛe ipsoꝝ.sed etiā odio laicoꝝ.vnde in odiuz laicoꝝ vtitur eo.vt extra de ſen.ex.ſup eo.sed alias accusari pōt a bigamis ꝛ iudicari a laico.lz secus ſit in clerico depoſito.ꝛ hoc ideo est.q: iſte fecit furtū corporis ſui vt.C.de ser.fug.l.j. Itē nūqd pōt cōtrahere mꝛionium.nō.q: noluit qō facere potuit extra de ꝓuer.cōiu.quidā.io. nō credo ex cōicatū q̄ depoſitū peutit:cū ſit p̄uatꝰ omni dignitate et p̄uilegio qō habebat.arg.adꝰ hoc lxxviij.di.gſgs.b.

l QUi ex famulis religet hoc obtinet in ſuis ecclesie tantū. vt ꝓpter ſigratitudinez reuocentur in ſuitutē.xij.qōe.ij. octaua.itē ſi pres byt ſit.xij.q.ij.diaconi. lz in laicis secus.naz illi omne ius qō habent in ſuo tenentur remittere.vñ nō pñt reuocare in ſuitutem nec tz ler.C.de epi.et de.ſuus. vbi habes q̄ dño redditur ſuꝰ ſi deserit monasteriū p̄id q̄ habes extra ō cōdi.ap.c.ij.ſed si vult transire ad aliud monasteriū.tūc distingui tur.vt extra de ſ.nō oz.eo libentius.

m QUicūq; nullum obſequz dicunt quidā q̄ obſequiuz qō cōſiſtit i nō faciendo.ſ.de nō vocando in ius.vel qō in reuerentia cōſiſtit vt de assurgēdo.nō pōt patronꝰ remittere.q: illud naturalit debetur.vt.C.de bo. li.l.vl.C.de i ius vo. l.ij.ſed hoc nō ē verū q: ſup eo pōt libertus transigere.ff.de ꝓdi. inde.l.ſi nō forte.ſ.libertus.ſ bene concedo q̄ generali remiſsione nō tollitur vt ibi dicitur.ſed ſpāli pōt. nec tenet qō est extra de ser.nō oz.c.nullus non.n.in eo retineri pōt aliquid iuris.licz sit arg. cōtra.j.e.frequens.io. vl melius dic q̄ honesta condi tio.ſuit ibi apposita. quā q: nō ſuabat de gradari iubetur i illa decre.nullus.b.

n LEx clericis.qō tñ facere nō possunt.ni ſi ꝓbata cā ingratitudinis.vt.xv.qōe.viij. epūs sacerdotibus.

vel qua ijdez curiales nō voto religionis:sed vt officioꝝ ſuoꝝ ratiocinia fugiāt:ad ecclesiā se trāsferūt.

Unde greg.papa scribit lib. viij. regiſtri omnibus epīs de lege mauricij augusti.

Quare sit constitutū ne curiales ordinentur.

LEgez quā pijſſimꝰ imperator decidit ne fortasse bi q̄ militie vel ronibus sunt publicis obligati:duz causaꝝ ſuaꝝ periculū fugiūt:ad ecclesiasticū habitū veniant:vel i monasterijs conuertant:vestre ſtudui fraternitati trāsmittere:ob hāc maxime cām:qō bi q̄ ſeculi actionibus implicati sunt in clero ecclesie ꝓpropere ſuscipiendi nō sunt q: dum in ecclesiastico habitu nō dissimiliter quā ꝓpriuſ vixerāt viuūt:nequa quaz ſtudent seculū fugere sed mutare:qō si etiaz tales quiq̄ monasteriū petunt:ſuscipiendi nullo modo sunt nisi ꝓpriuſ a ratiocinijs publicis fuerint absoluti. Si q̄ vero ex militaribusꝰ viris annumerari i monasterijs festinant:nō sunt temere ſuscipiendi:nisi vita eoꝝ subtiliter inquiſita fuerit ꝛ iuxta normaz regulare in ſuo habitu p triēniuz ꝓbati:tūc monasticū habituz deo auctore ſuſcipiant.

Di.liij.

s Erui aut ordinari ꝓhibentur:nisi a ꝓprijs dñis libertatez legitimā cōſequātur. Unde leo epūs scribit omnibus epīs.

Seruus ad clericatus officiuz non promoueatur.

NUllus epoꝝ ſuuz alterius ad clericatus officium ꝓmouere ꝓsumat:nisi forte eoꝝ petitio aut voluntasꝰ accesserit q̄ aliq̄dꝰ ſibi in eo vendicant potestatis: debet .n. esse inmunis ab alijs q̄ diuine militie est aggregandus vt a castris dominicis q̄bus ascribitur nomē eiꝰ nullius necessitatis vinculis abſtrahat

Item ex cō.triburiensi.

De seruili conditione nullus ad sacros ordines deueniat.

NUlli de ſuili conditione ad ſacros ordines ꝓmoueant: nisi prius a ꝓprijs dñis legitimam libertatez cōſequātur cuius libertatis cbarta ante ordinationē in ambone publice legatur:ꝛ ſi nullus cōtradixerit rite cōſecrabuntur porro seruus nō canonice cōſecratus post quaz de gradu ceciderit eiꝰ conditionis ſit:cuiꝰ fuerat ante gradum.

Ex cō.mogunciensi.c.viij.

Ualea.

MAgnus epūs augustudinensis dixit qd dilectionis vestre ꝓcuratores actores ꝛ executores seu curatores pupillorū si debeant ordinari grat eps dixit:si post depoſita vniuersa ꝛ reddita rōcinia actus vite ipsoꝝ fuerint comꝓbati ꝛ in omnibus debere eos ꝛ cum laude clerici postmlati fuerint honore munerari. Si.n.ante libertatez negocioꝝ ꝛ ab aliquo sine cōſideratōe fuerint ordinati ab ecclesia infirmētur vniuersi dixerunt recte oīa ſtatuit sanctitas vestra. Ideoq; ita nostra quoq; est ilta ſnia. Item ex cō.toletano.ix.

Post donum libertatis famuli reuocentur in clerum.

QUi ex famulis ecclesie ſuituri vocant in clerū:ab epīs suis necesse est vt libertatis ꝓcipiant donuz:ꝛ si honeste vite claruerint meritis aduti tūc demū maioribꝰ ſungantur officijs: quos vero flagitij ſordidauerit incorrigibilis nora ꝓpetua seruitus cōditionis religet in catenaz. Qui autez ordinandi a dominis suis libertatez cōſequunt:ab eoꝝ patrocinio penitus debēt esse alieni: vt in nullo eoꝝ obſequijs inueniant obnoxij. Unde in cō.toletano quarto legitur.

Ad clericalem gradum ſuſcipiunt qui nullo obſequio retenti a dominis ſuis libertatem percipiunt

QUicūq; libertatez a dominis ſuis ita recipiunt vt ſibi in eis nullū obſequiūm patronꝰ retentet:si iſti sine crimine sunt:ad clericatꝰ ordinez liberi ſuſcipiantur:q: directa manumiſſione absoluti noscuntur: qui vero retento obſequio manumiſſi sunt:ꝓ eo q̄ adhuc patroni ſeruitute tenent obnoxij:nullatenꝰ sunt ad clericatus ordinem promouendi:ne quādo voluerint eoꝝ dñi fiant ex clericisꝰ serui.

Ex cō.toletano.lxxxij.c.

Ualea.

DE ſeruoꝝ ordinatione q̄ passim ad gradus ecclesiasticos promouentur:placuit omnibꝰ cuz ſacris canonibus cōcordare:ꝛ ſtatuiuz est: vt nullus epoꝝ deinceps eos ad ſacros ordines ꝓmouere ꝓsumat:nisi prius a propꝛijs dñis libertatez consecuti fuerint:ꝛ ſi quilibet seruus dñm fugiens aut p lras aut adhibitis testibus munere conductis vel corruptis aut q̄libet calliditate vel fraude ad gradus ecclesiasticos peruenerit:decretū est vt deponat:ꝛ dñis eius eū recipiat. Si vero auus aut pater ab alia patria in aliā migrans in eadez puncia filiuz genuerit:ꝛ ipse filius ibidē educatus est ꝛ ad gradus ecclesiasticos promotus fuerit:ꝛ vtruz seruus sit ignotuz sit:ꝛ postea veniens dominus illius legibus eum acquisierit: sancitū est:vt si dñs eiꝰ illi libertatē

a Ceterū.hic agit̄ qđ iuris sit si ꝑuus ordinatur nō adepta libertate.vnde no.q̄ si sciente ⁊ cōtradicente dño ordinatur:reuocatur in ꝑuitutē etiaz si sacerdos sit fact⁹ ꝟz quosdā.ꝟz.b.hoc neget.vt.j.e.quis aut si sciente ⁊ nō cōtradicente dño sit ingenu⁹. vt.j.e.si ꝑuus.si aūt dño nesciente distinguitur.aut ēpo sciēte aut ignorante.si autē sciente epo vel eo qui p̄sentat ipsum ordinetur duplū restituet dño ep̄s vel p̄sentās. j.e.si ꝑuus absente. Si vero ēpo ⁊ p̄sentatore ignorāte.tunc locū ꝟz hoc capitulū.

b Ex antiquis.añ fuerint.arg.cōstitutionē extendi ad p̄terita.iij.qōe.iiij. oēs.⁊.x.q.j.sic qdaz. arg.cōtra ex̄ de cōsti. cognoscentes.

c Religioso. ergo vī q̄ auferat eis ꝑuilegiuz clericorum.de hoc.lxxxiiij.di. qsqs.

d Peculij.ſz nōne peculiuz dñi c.xiij.q. j.illud.q̄ ergo ē ꝟb pena:dic peculij.i.rerū quas post sacerdotiū est lucratus.vel forte habuit vsum peculij ⁊ille aufertur ei.

e Aut vicariū.sed vī dabit cū nihil habeat.sed dic q̄ suū vī esse qō lucratur cōniuentibus oculis dñi ff.de ma.l.iij.dñs.n. recipiendo rez a suo pisius vī approbare dationē.vt.C.de cōdi.ob.tur.cām.l. vlti. similiter ꝑuus reipublice cū manumittit dabit vicariuz pro se. vt.C.de ꝑ.reipu.ma. l.prima.

f Vicariuz.arg.q̄ qs dando vicariū liberat se.sic.xxxvj.q. j.de raptoribus ſz qđ si ad p̄sens nō pōt habere vicariū nūqđ postea dando liberat se:satis credo q̄ sic. C.de patribus q fil. di.l.ij.

g Requēs.actores.i. procuratores.⁊ sic in cā liberali interuenit procurator cōtra id.ij.qōe. vj.si qñ.sed ibi loquitur de eo qui impetit hic de eo qui impetit hic habes q̄ aliter agitur.⁊ tamē ad depositionē sic.xlvij.di. quoniā cōtra regulā ūlā.ff.de mu.⁊ bo.rescripto.⁊ ex̄ de acc.

dare voluerit:in gradu suo permaneat.Si vero euz catena ꝑuitutis a castris dominicis abstrahere voluerit:gradum amittat:q: iuxta sacros canones vilis p̄sona manens sacerdotij dignitate fungi nō potest

Item ex cō.martini pape.

Sine patroni cōsensu non ordinet q patrocinio cuiuslibet ē obligat⁹.

Si qs obligatus fuerit tributo seruili vel aliqua ꝯditione vel patrocinio cuiuslibet domus:non est ordinandus clericus:nisi ꝓbate vite fuerit:⁊ patroni cōsensus accesserit. Ex cō.toletano.c.ij.

Dalea

De rebus vero illoꝝ vel peculio q̄ a p̄opr̄ijs dñis libertate donant:vt ad gradus ecclesiasticos p̄moueri debeant ſtatuuz ē: vt in ptāte dominoꝝ cōsistat:qcqđ ante libertatez habuerunt:vtrū illis ꝯcedere an sibi retinere voluerit

Ceteruz⁹ si a dñis suis libertatez cōsecuti nō fuerint:⁊ ad ecclesiasticos ordines aliquo modo irrepserint:p̄sbyter peculij amissione mulctetur:diacon⁹ vero factus aut vicariuz p̄o se p̄stabit:aut in seruitutez denocabitur:ceteri vero grad⁹ nō possunt quēquaz a nexu seruitutis absoluere. Unde gelasi⁹ scribit martino ⁊ iusto epis.

Seruus si latenter irrepserit ad sacerdotiū peculij amissione mulctet

Ex antiquis regulis ⁊ nouella synodali explanatione cōp̄ehensuz est:p̄sonas obnorias seruituti cingulo celestis militie nō p̄recingi:sed nescio vtruz ignorātia aut voluntate rapiamini:ita vt ex hac causa null⁹ pene episcoporū videatur extoris:ita.n. nos frequens et plurimoꝝ querela circūstrepit:vt ex hac parte nihil penitus putet cōstitutuz: actores siquidem illustris viri filij nostri amandi grauiter cōqueruntur:homines suo iuri debitos alios ꝥz in clericos alios ꝥz in diacones ordinatos:cū non solum post modernuz cōciliuz:qō tantoꝝ collatione pontificū sub omniū saluberrime ꝓuisionis assensu cōstat esse perfectū:huiuscemodi p̄sone suscipi nō deberent:veruz etiaz si q forte in diuine cultu militie ante fuerint⁹ ignorantia faciente susceptī:eliminati p̄orsus ⁊ exuti religioso ꝓuilegio ad dominoꝝ suoꝝ possessiones iusta debuerit admonitione ꝯpelli:⁊ ideo fratres charissimi eos quos supradicti viri actores in clericatus officio monstranerint detineri:discussos ⁊ obnoxios approbatos custodito legiz tramite sine intermissione restituite:ita vt si qs ꝥz ex his p̄sbyter reperitur:in eodez gradu peculij⁹ sui amissione mulctatus maneat:diaconus vero aut⁹ vicariuz ꝓ̄stet:aut si nō habuerit ipse reddat:reliqua vero officia sciāt neminē posse ab hac noxietate si cōuincitur vendicare quate⁹ hoc ordine custodito nec dominoꝝ iura nec ꝓuilegia vlla ratione turbent

Idez herculentio stephano ⁊ iusto episcopis.

Seruus clericus factus seruituti obnoxius maneat.

Frequens equidem ⁊ assidua nos querela circunstrepit de his pontificibus:qui nec antiquas regulas nec decreta nostra nouiter directa cogitantes obnoxias possessionibus obligatasq̄ p̄sonas venientes ad clericale cingulū non refutāt nuper eteniz rectores illustris femine ne placide petitoꝝ oblatione conquesti sunt sabinū marcellianensis siue clusionat⁹ vrbis antistitē antiochuz seruū iuris patrone siue absentis dñe occasione captata ad p̄sbyterij honoreꝝ vsq̄ perductū:einsq̄ fratrez leuncīū clericalis officij ꝓuilegio decorasse ⁊ ideo fratres charissimi inter supradictos actores⁹ ⁊ eos q̄ extreme cōditionis repetunt obiectu cognitionē vobis n̄ra auctoritate deputamus:vt omni veritate discussa si reuera obiectam sibi maculaz iuste refragationis nō poterit ratione diluere⁹ leunciuz clericuz quē gradus p̄finitus legibus nō defendit:ad sequendā cōditiōis siue necessitatez modis omnib⁹ redi'iubete:antiochū vero q: p̄ sacerdotiuz retolli nō pōt:si in sua ecclesia in hoc in quo ē honore collocare desiderat domina:nō velut reddituz sibi habeat sed p̄o misterioꝝ celebratione susceptum.

Idem ruphino ⁊ apuli epis.

De eodem.

Quis aut leges principū aut patrū regulas aut admonitiones modernas dicat debere contemni: nisi qui impunitū sibi existimat trāsire cōmissuz:actores siquidez filie nostre illustris ⁊ magnifice femine marcane petitoꝝ nobis insinuatione cōquesti sunt silvestruz atq̄z cādidiuz originarios suos cōtra cōstitutiones que supradicte sunt ⁊ contradictione p̄eeunte nō legitime a Lucerino pontifice diacones ordinatos:ideo fratres charissimi tāte p̄euaricationis excessus noueritis sagacius inquirendos:⁊ si cōstiterit q̄ rela veritate fulcirī:cōtinuo contradictione p̄eeunte:qui non legitime sunt creati:a sacris officijs repellāt⁹.

Idem eisdem.

Nec ad religiose vite p̄positū nec ad clericatus officiuz serui sine dominoꝝ cōsensu admittantur.

Generalis querele etiā vitāda p̄sumptio:quā ꝓpe moduz causantur vniuersi passim seruos ⁊ originarios dominoꝝ iura possessionēq̄z fugientes sub religiose conuersationis obtentu vel ad monasteria sese cōferre vel ad ecclesiastici famulatū cōuentibus quoq̄z p̄sulibus indifferenter admitti:q̄ modis omnibus ē admonenda ne pernicies per christiani nominis in qualiter.sed hoc ideo est.quia aliter nō posset restitui dño nisi deponeretur.

b Diuere.hic habes q̄ incumbit onus ꝓbationis reo cōtra id.vj.q.vlti.c.vlti.preterea ei qui ē in possessione libertatis ꝓbatio incūbit.sed dic q̄ nō hz ideo commodā possessoris q: viciose fuit in possessione.vt.C. de ꝓba.l. ius eius.vel dic q̄ ideo p̄obat.q: ꝑu⁹ nō pōt interuertere possessionē suā.ꝟz fit fugitiuus.ff. de acqui. pos.rez que nobis sed quare nō cōuenit istos coꝝ seculari iudice.cū seruus fugitiuus ⁊ gerens se pro libero remittendus fit ad foruz dñi.ꝟz alibi inueniatur. vt.C.vbi ⁊ apō quē cā sta.l.j.sed hoc fac̄ priuilegiū ordinis.

i Reddi.q̄ri cōsuevit q̄re seruus alienus cōsecrat⁹ domino reddatur ⁊ nō res aliena cōsecrata. vt.xiiij.q. vlti. cōperimus. Rñ.q: in rebus inanimatis nullus perpēditur dolus.sic.vij.q.j.eps.itē q: ibi ē cōsecratio in supficie sed in homine est in anima. ⁊ lex dicit q̄ alia est ratio in homine q̄ in alia re.ff.de le. j.si dom⁹.§.cum alicui in fi.

k Quis aut leges.repellantur.l.restituātur ei ⁊ sic habes hic q̄ plus valet cōtradictio q̄ absentia cōtra regulaz.extra de elect.q̄ sicut.itē habes hic q̄ hic qō post probabilē cōtradictiōez factū ē cassatur.nūquid eodē modo eo ipso q̄ aliqđ post probabilē appellationez factuz est.cassandū est statiz.qō videtur.vt.ij.q.vj.quotiens in fi.dico q̄ nō nisi ꝓbetur causa appellationis vt extra de testi.ex parte ade.ex̄ de resti.spo.audita.ij.q.j.in p̄mis sed nōne ē cōtrarium.j.e.si. ꝑuus.ibi.n. epⁱs sciens cōdēnatur in duplū sed pōt esse q̄ ⁊ eps ꝯdemnatur ⁊ ꝑuus restituatur.

l Generalis.⁊ originarios originarij sunt q̄ ex ascriptitijs nati sunt i ipso solo.vt.C.de agri.⁊ cen.l.colonos.li.xj.⁊ tales sine glēba nō possunt vendi. vt.C. de agri.quēadmodū nec vī esse differētia inter eos ⁊ seruos.vt.C.e.ne.diuti⁹. ascripticij sunt qui per.xxx.ānos fuerunt in solo.C.e.cū satisio. Ascripticij.n.duob⁹ modis fiunt aut p̄scriptione. aut duplici cōfessione p̄scripturaz bis factam. vt.C. de agri.⁊ cen.cū simus.b.

a ¶ Institutuz.i.ne fauore ecclesie aliquid iniuste statuatur.q; pretextu pietatis nõ ẽ facienda impietas.vt.xliij.q.v.forte ⁊.j.q.j.nõ ẽ putanda.

b ¶ Jurgari.i.litigare. c ¶ Seruituti.i.clericatui.

d ¶ Transactione.⁊ nõne hoc ẽ symonia vt quis se emat vt ꝓmoueatur.imo vt promotus maneat in ordine.vt.s.c.ex antiquis sed dic ꝙ hic nõ transactio super ordine sed sup libertate vel super ipso seruo ⁊ sup fuitio põt fieri trãsactio.xxxvj.q.j.de raptoribus.nec est magis symonia ꝙ̃ si qs emeret terrã vt ibi edificaret ecclesiam.sed tamẽ ipse suus nõ põt transigere cũ dño.vt.C. de transac.interpositas.

e ¶ Aliena.j.xij.q.ij.fraternitas.j.xiiij.q.vj.si res propter quã.

f ¶ Reddãtur.postq̃ scit ecclesia ea esse alterius. Sz pone ꝙ prelatus sciat rez nõ eẽ ecclesie.nũquid statim tenet restituere: videtur hic ꝙ sic. ⁊ extra de symo.p tuas in fi. ⁊ extra de postu.bone.q; bonam fidẽ dz agnoscere.vt.ff. mã.quintus.dico ꝙ si difficilit de iure ecclesie denunciabit illi quẽ credit dñm vt rez petat.nec in hoc facit fraudẽ vt.ff.de neg.ge.at q natura §.cũ me abstte ⁊ de hoc inuenies.xxxiiij.q.ij.si virgo.

g ¶ Hoc tunc.iudeus.distingue aut seru⁹ iudei ẽ vernaculus.i.ex propria ancilla natus aut emptitius.si ẽ emptitius.aut emit euz ante q̃ fuit xp̃ianus aut post itez si emit euz ante aut causa fuidi aut cã mercimonij. vernaculus si vult fieri xp̃ian⁹ statim eripitur in libertatẽ ꝓnullo p̃cio dato. vt.C.de epi.et de.deo nobis.§.vlti.sicut.n. emptus ad fruendũ sine precio liberatur si vult fieri xp̃ianus.multo magis qui nat⁹ est ex ancilla ꝓpria sine precio liberatur si vult fieri christianus.dicit.n.greg.ꝙ illo solo dandũ preciũ q cã mercimonij ẽ emptus.vt.j.e.fraternitatẽ.si aũt ẽ empt⁹ postq̃ fuerit xp̃ianus.liber efficitur nullo precio dato.q; cõmercũ xp̃iani penitus est ei interdictũ. vt.j.e. mancipia. si aũt esset emptus duz esset paganus.si causa seruitij est emptus ⁊ vult fieri xp̃ianus liber. efficitur sine precio. vt j.e.fraternitatẽ.si aũt cã mercimonij ẽ emptus si euz venalez nõ exponit.j.tres mẽses postea sine omni p̃cio liberatur.q; presumitur ꝙ ad seruiendũ euz emerit.vt.e.c. fraternitatem. Si aũt.j.tres mẽses eũ exponit venalẽ ⁊ forte euz vendere non põt.si vult fieri xp̃ianus liberatur relicto precio.xij.solidorũ.extra de iude.c.j.idez p̃ omnia in suis paganorũ.lz.h.dicat ꝙ si vernaculus pagani fiat xp̃ianus tenetur fuire dño suo fm illud apli. qcũq; fui sunt sub iugo infidelitz dños suos omni honore dignos arbitrentur ⁊ alibi. serui subditi estote dominis ⁊c.⁊ fm hoc potest paganus esse domin⁹ christiani sed non fieri.

b ¶ Mancipia xp̃iana.ante emptionez.

i ¶ Ad libertatẽ.j.xvij.q.iiij.iudas qui cõtra ß b de eo agitur quẽ constat esse christianũ ibi de eo q̃ mentit se xp̃ianũ vt euadat iugũ fuitutis.

h ¶ Perducite.i.pductos ofidite.q; statim liber ẽ extra de iudeis.c.ij.tũ coloni possunt esse iudeorũ vt ibi dicitur.sed nũquid xp̃ian⁹ põt emere iudeũ mancipiũ: sic.tamẽ vt cũ illo non moretur. vt.xxviij.qõc.j.sepe.⁊ c.nullus.iobã.

l ¶ Nulla officia.j. xvij.q.iiij.constituit.

m ¶ Occasio.arg.ꝙ nemo cogitur sibi eligere eroſum. vt.lxiij. di.c.vlt.io.argu.liij. di.c.j.

n ¶ Nõ reddito.fm legẽ decapitatur.C. ne iudeus xp̃ianum mã.l.vnica.

o ¶ Fraternitatem fuerit.i.debẽt vendi.⁊ tunc cũ emptor nõ inuenitur.nõ pdit seruũ.preciũ arg. xvj.q.iij.placuit.vel forte venditi fuerant ß emptor absentauit se aliqua de causa.

p ¶ Percipiant.datis.xij.solidis pro meliori mancipio.vt extra de iudeis.c.j.sed quid si nemo ipsum vult redimere: ⁊rat preciũ hostiatiz.vt.ff. de manu.l.iij.aut seruiat.v.an.C. de captiuis.l.vlti.⁊.xxxvj. q.j.de raptoribus.

q ¶ Percipiãt.sic ergo aliquis cogitur vẽdere rẽ suã.vt.xliij.q. vj.cõperimus.

r ¶ Emerit.i. emerit qñq; ponitur futurũ pro preterito.vt lxiij.dis.nosse.ibi ponitur forte puentũ ꝓ puenisse.sic.ff.de ver. sig.verbũ erit.⁊.ff.de le.iij.etiam.⁊.s.dis.l. ponderet.

s ¶ Dicitur.i.presumitur ⁊ hec ẽ presumptio iuris ⁊ dicit quidaz ꝙ cõtra hanc presumptionẽ nõ admittitur probatio.cũ hic nõ tantũ presumat ß etiaz statuat ius vt cẽ de regu.vidua extra de ap.p tuas.⁊ istud cõcedo ꝙ vbicũq; nõ tantũ presumit ius ß etiã aliquid certi statuit ꝙ nõ admittatur ꝓbatio in cõtrariũ.lz h.cõtrarium dicat vt xxvij.q.j.nec aliqua. ⁊.xxxv.q.iij.extraordinaria .j.xvij q.iij.i venditionib⁹.io. ego credo ꝙ semp admittitur ꝓbatio in ꝯrariũ nisi ius statuat ꝙ nõ admittatur.de hoc habes.l.di.ferrũ ber.

t ¶ Si finus absente.videtur enim eps tunc cũ eo dispensasse.si.xxviij.di.diaconi.⁊ ẽ ar.ad hoc ꝙ eps dispensat ipso facto circa notũ vt dixi.l.di.qui in aliquo.

u ¶ Officio.de dispensatiõe fauore libertatis.deberet.n.deponi.qz furtũ cõmittit corporis sui.vt.C.de ser.fu.l.j.ß gd si iste ñ bñt vñ soluãt.tũc dico istũ reddendũ dño.vt.s.e.ex ãtigs.ar.ff.de eo p quẽ factũ ẽ.l.vlti.

Ad libertatẽ perueniant mancipia christiana a iudeis cõparata.

Mancipia xp̃iana⁹ quẽcũq; iudeuz cõparasse patuerit ad libertatẽ iuxta legũ p̃cepta sine omni ambiguitate perducite⁹: ne quod absit religio christiana iudeis subiecta polluatur.

Itẽ ex cõci.toletano quarto.

Officia publica iudeis nõ sunt cõmittenda.

Nulla officia⁹ publica iudeis iungant: per q̃ eis occasio⁹ tribuat penã christianis inferre. Si vero christiani ab eis in iudaismo ritu sunt maculati vel etiã circũcisi: non reddito⁹ p̃cio ad libertatẽ ⁊ religionez redeant xp̃ianã. De his autẽ qui in infidelitate empti ad gratiaz baptismi venire desiderãt: qd fieri debeat gregorius papa scribit fortunato neapolitano epõ.

In libertatem venaicent serui q ab infidelitate ad fidez accedunt.

Fraternitatẽ vraz primo oportet esse sollicitã: si de iudeorũz seruitio nõ solũ iudeus sed etiã quisquã paganorũ fieri voluerit xp̃ianus: postquã voluntas ei⁹ fuerit patefacta: ne hunc sub quolibet ingenio vel argumento cupiã iudeorũ venũdandi facultas sit: sed is q ad christianã cõuerti fidem desiderat: defensione vestra in libertate modis omnib⁹ vendicet⁹: his vero quos huiuscemodi oportet fruos amittere: ne forsitan vtilitates suas irrationabiliter existiment impediri sollicita vos hoc cõuenit cõsideratione seruare: vt si paganos quos mercimonij cã de extraneis finibuz emerint: infra tres menses dum emptor cui venditi fuerint⁹ nõ inuenit: fugere ad ecclesiã forte cõtingit: ⁊ velle se dixerint fieri christianos: vel extra ecclesiã hanc talẽ voluntatẽ ꝓdiderint preciũ eoz ibi a christiano emptore percipiãt⁹: si aũt post prefinitos tres mẽses qsquã huiuscemodi seruorũ iudeorũ velle suuz dixerit ⁊ fieri voluerit xp̃ianus: nec aliquis eũ postmoduz emerit⁹: nec dominus q̃libet occasionis specie hũc audeat venũdare: sed ad libertatis ꝓcul dubio premia perducat⁹: quia hunc nõ ad vendendũ sz ad sibi seruiendũ dicit⁹ comparasse.

Idem ianuario carolitano epõ.

Palea.

Quilibet iudeoz seru⁹ ad venerabiliora loca fidei cã ꝓfugerit: nullat⁹ eũ patiamini ꝓiudiciũ sustinere. Sz siue olim xp̃ianus siue nunc fuerit baptizat⁹ siue vllo xp̃ianorũ pauperũ dãno religioso ecclesiastice pietatis patrocinio modis omnib⁹ defendat. Itẽ ex cõ.toletano.

Palea.

Et si iudeoz serui i ecclesijs cõuersi ad xp̃i gr̃am cõuolauerint libertati donent. Itẽ ex cõ. maticensi.xvj.

Palea.

Presenti concilio deo auctore sanctim⁹ vt nullũ xp̃ianũ mãcipiũ iudeo deinceps seruiat. Sz satis ꝓ quolibet bono mãcipio.xij.solidis ipsuz mãcipiũ qcũq; xp̃ianoz ad ingenuitatez seu ad seruitiũ licẽtiã habeat redimendi: ⁊ si xp̃ian⁹ fieri desiderat: ⁊ nõ ꝓmittit: similiter faciat: q; nephas est vt quez xp̃s dñs sanguinis sui effusione redemit: blasphemuz xp̃iane religionis uinculis tenere qõ si acquiescere statutis nr̃is qcũq; iude⁹ noluerit: quãdiu ad peruniaz ꝓstitutaz uenire distulerit: liceat mancipiũ ipsuz cũ xp̃ianis ubi cũq; voluerit habitare. Itẽ ex cõ. Aurelianensi.

De eodem.

Si seru⁹ abstẽte dño aut nesciente: epõ tamẽ sciente qõ seru⁹ sit: aut

a Recõpenset.i.si hz propriũ alioquin nõ.q: delictũ persone rc.vt.rvj. q.vj.si epm.extra de ap.reprehensibilis.

b Supplicauerint rc sic patet q nõ semp deponitur ordinatus q occultat crimẽ suũ.qđ ẽ cõtra.b.vt dixi.d.di.et penitẽtib⁹ itẽ ps hoc q eps tenet,puidere ordinato cũ alter cũ examinet.vt.s.rriij.di.quando.

c Si seruus.scie te.ar.g.de taciturnitate.extra de his que fi.a prelat.c.ij.et dixi.rrvij.di.diacon⁹ rc.rrviij.dist.diaconi.

d Unius.sed qualiter hoc stare põt in presbytero vel diacono nã eps dz huare itersticia tẽpo⁹.q̃ sunt j.lrrrvij.di.in singulis.sed si obseruauit. cõstat q plus stetit q̃ p annũ.dicũt qdã q iste fuit ordinat⁹ sine examinatiõe rc non obseruatis itersticijs. vel dic q erat grandeuus vñ vsq ad annũ potuit ꝓmoueri in diaconẽ.vt.lrrvij. di.monachus vel dic q ann⁹ iste icipiat nõ a tpe ordinationis sz a tpe scientie.ar.rvij. q.ij.figs incognitus

e Seruilẽ.plus.n. valet ordo q̃ sc̃tiã militia.vt.ff.de liber. cau.qui de libertate in fi.

f Suũ.cũ distincti one.s.e.er antiquis.

g Per triẽniũ.ad monachatũ dat triẽniũ ad clericatũ ann⁹ q: derici sunt i publico rc monachi latent.

h Epalis.rc etiã sacerdotalis. vt.s.e. er antiquis.

i Sed nõ a curiali. quidã dicũt ista verba nõ esse in ipsa lege rc verũ ẽ q in illa nõ ponũtur sed alibi.vt in auẽ.de sanc.epi.§. sz hoc qdez.coll.ir.sz fm hec iura canonica hoc nõ tenet q: cũ ordo liberet a fuili fortuna multo fortius a curiali.q̃ aũt dignitas liberat rc ptãte patria.h.bes in auc.cõstitutio que de digni. coll.vj.rc.C.de decu. l.vlti.rc in auẽ.vt ordinarie pfec.col.v.

k Adimpleant,hoc non tz.vt.s.e.qcũq.

l Emittunt.originarijs.tales, eniz liberi sunt.vt.C. de agri.ne diutius.rc ex de iudeis.c.ij.io.

m Abati.liberũ. q: si manumittitur suus eccie duo dabunt loco illius vt rij.q.ij.eps.sz abbas nihil hz ꝓprij vt.rij. q.j.nõ dicatis.vñ nõ põt facere hãc recõpensationẽ.

n Propriũ,q: ne mo põt plus iuris in aliũ rc.vt extra de dona.inter virũ rc vro.nup rc.ff.de re. in.nemo.j.q.vij.dabertũ sed fallit extra de elec.suffraganeis.ff.de acquir.re. do.nõ est nouum.

o Alienari.rij.q.ij.si quis.nisi in casibus.vt.ff.de pig.ac.si cõuenerit.rc insti. qui.ali.nõ li.§.j.rc.ff.de vsufru.l.q nostrũ.

p Proprio.si.extra de iure pa.q autem.

q Hac auctoritate.in alio. j.rvij.q.iiij.in vendition⁹.

r Multos negare.ex hoc vi⁹ q fuit ecclesiaruz fm prescriptuz modũ ꝓbati impediri nõ põt si velint ꝓmoueri.cũ opus sit pietatis manumittere suos.rij.q.ij. cũ redemptor.sed dic q grego.nõ dat ptãtẽ h huius ꝓuertendi rc se subtrahendi.sz plato⁹ instruit vt nõ aliter manumittant q̃ ꝓbatione adhibita vel dic q loquitur de iaz manumissis vt etiã tales indistincte nõ sint recipiendi nisi ꝓbentur p triẽniũ in laicali habitu.

s Omnia.rc ita nõ debemus oẽs refutare nec etiam oẽs admittere rc sic media via tenẽda ẽ. vt.rlv.dis.disciplina.ff.de offi.pcõsulis solẽt.

t Debitie.nõ ob.rir.q.iij. monasterijs.rc dixi.liij. dist. legem.

u Morte.nõ tñ oĩa nec so la q̃ tũc puniebantur morte hodie repellunt.a ꝓmotiõe q: furtũ rc simplex fornicatio non puniebãtur morte.vt. rrrvj.q.ij.dentq;.rc in alijs multis.vt.rrij.q.ij.figs per vetus.hec tamẽ hic repellũt a ꝓmotione.

r Robibẽdũ ẽ.fuerint i. virerint. vel etiã eo ruz heredes.vt.C.de liber.rc eoꝝ li.libertine.fili⁹ tñ liberti põt.vt.ff.de obsequijs liberes.C.de opis libertoruz q ex liberta.secus tñ ẽ in libertis ecclesiaꝝ. vt.s.e.q ex famulis.q: eoruz domina.s. ecclesia nũquaz moritur.vt rij.q.ij.liberti.

p Corpore vero viciati. c Hic agit de corpore viciãtis. rc q̃ pena debeat ordinato ab⁹ taliũ.notãdũ q̃ sponte viciati i quocũq; mẽbro repelluntur a ꝓmotione rc deiciunt iam ꝓmoti.vt.j.e. penitẽtes sunt.n.sui homicide.j.e.si qs.rc.q ptẽ.si aũt casu viciati sunt corpe.s. ab hostib⁹ inuiti.vel pp egritudinẽ volũtarij siue a se siue a medicis.non obest eis.j.e.si qs a medicis si aũt als sunt viciati aut ipsi insistebãt opi licito aut opi illicito.si illicito repelluntur.si licito,rc sunt viciati in minimis mẽbris siue occultis nõ repelluntur a ꝓmotione.vt.j.e.q ptẽ.rc.c.eunuch⁹.sz si i magnis rc manifestis nõ ꝓmouent.vt.j.e.si euãgelica.si ergo aliqs i ꝓncipalib⁹ mẽbris.s.i oculo vel manu hz enorme vicium ꝓmouetur secus si modicuz rc qõ nõ generet scandalũ.vt extra de cle.egro.vel debili.c.

libertatem promouendi ad sacros ordines:potest enim in sacris ordinibus ꝓstitutus monasterij obsequio perpetuo deseruire:ac si seruus monasterij rc libertatez adipisci rc sacris officijs associari valet:vnde in alio c.prefate ꝓstitutionis hec causa redditur:iniustuz enim est vt monachis rurale opus facientibus serui eoruz ocio torpeant,ac deliciis affluant.

Quod autem serui ecclesiarum: quo nomine etiaz monasterij suos significari intelligimus ad sacre religionis proposituz debeãt assumi: auctoritate greg.probatur qui i generali synodo residens dixit.

Si cõuersationis probate fuerit famulus ecclesie põt ordinari.

Multos de ecclesiastica familia nouimus ad omnipotẽtis seruitium festinare:vt ab humana seruitute liberi in diuino seruitio valeant in monasterijs cõuersarij:qõ si passim dimittimus:omnibus fugiendi ecclesiastici iuris dominiuz occasione prebemus. Si vero festinantes ad omnipotentis seruitium incaute retinem⁹:alli inuenimur negare quedaz qui dedit omnia: vñ necesse est vt si quis ex viris ecclesiasticis vel secularis militie seruitute ad dei seruitiuz cõuerti desiderat probetur prius in laicali habitu cõstitutus:rc si mores eius atqz cõuersatio bono desiderio illius testimoniuz ferunt absque vlla retractione in monasterio omnipotenti domino seruire permittatur: vt ab humano seruitio liber recedat qui diuino amore districtorem appetit subire seruitutem. Si autez rc in monachali habitu secundum patruz regulas irreprehensibiliter cõuersatus fuerit:post prefixa a sacris canonibus tempora iam ad quodlibet ecclesiasticuz officiuz ꝓmouebatur:si tamẽ illis non fuerit criminibus maculatus:que in veteri testamento morte mulctant. Ecce quando serui ad clericatuz assumi valeãt vel quãdo non admittantur:liberti quoqz non sunt promouendi ad clerũ:nisi ab obsequijs sui patroni fuerint absoluti. Unde in concilio eliberta.

Absqz patroni assensu liberti nõ ꝓmoueantur ad clerum.

Probibẽduz est vt liberti quorum patroni in seculo fuerint ad clerum nõ ꝓmoueantur.

Di. .lv.

c Corpore vero viciati' similiter a sacris officijs prohibentur. Unde gelasius papa scribit dicens.

Qui de monasterialib⁹ disciplinis ad clericale munus accedit rc de laicis:anteacta eius vita examinetur.

presbyterorum.extra de cor.vici.c.j.& ij.io.

a PRiscis, vel sufficientib⁹ vbi.n. nō ē copia⁹ alioꝝ.bene assumūtur minus legitimi,vt.ff.de decu.generaliter.§.pe.sic alias in defectū ꝓbationuꝫ admittit̄ min⁹ idone⁹ testis.vt.iiij.q.iij.§.itē i criminali.ver.itē.fui.xiij.q.ij.c.j.

b ¶ Monasterialib⁹.hic vī q̄ monachi nō p̄nt esse prelati ecclesiarū secularū nisi ex dispensatiōe.ex̄ de capel.mona.c.i ecclesijs.ex̄ de sta.mo.c.ij.b.dicit q̄ de iure p̄nt duꝫ tñ habeāt & abbatis & epi cōsensuꝫ.xvj.q.j.cū ꝓ vtilitate.& c.doctos de regu.habes q̄ licite p̄nt vt ex̄ de sta.mo.c.ij.io.credo q̄ de iure cōi p̄nt ꝓmoueri.si p̄nt fecū hr̄e socium sui ordinis.vt extra eo.ti.monachi.

c ¶ Nullus.seueriorem.& nōne seneriꝰ fuit.illa cōstitutio que priuat tales ptāte ordinādi. vt.xxxvj.dist. q ecclesiasticis.sic & hic adijcitur alia pena.

d ¶ Anno.nota hoc ānū cōputari a tpe scīētie. vt.xvij.q.ij.si q⁹ icognitus.ij.q.vj.§. biduū q̄d si annus sit bisextilis in quo aliq⁹ suspensus est nūquid sufficit abstinere. ccl.xv.dieb⁹ non videtur q⁹ illi dno dies habēt̄ ꝓ vno vt extra dever.sig.q̄ fuit.sed nō ē ita.vt.ff.de sta.li.cū here⁹. §.sticbus.q⁹ hoc.c.loquitur de viciato in alia & ēptuꝫ ad hoc facit ad ꝓpositum magistri.

e PEnitentes.dissoluet arg.aliquē venire cōtra factū ꝓpriū.si.xxxv.q.ij. q⁹ qs.xij.q.j.certe.ex̄ de elec. nosti.arg.cōtra de cle.cōiu. diuersis.& c.laicis.ex̄ de ꝓcess. prebē.cuꝫ sup q̄stione.ex̄ de fid.prela.veniens.vel dic q⁹ ipse.dr̄ dissoluere.q⁹ ob ignominia sui dissoluitur.sit.xxx. di.neminē.& xxj.q.ij.c.j.cuꝫ enim ob hoc sit dign⁹ depositione ipsemet non dissoluet. io.so.de iure cōi nō p̄t aliquis venire cōtra factū suū. nisi casib⁹ exp⁹.ff.s i iure.b.

f SI qs abscinderit.ex indignatione vel etiā cū cōtinentie.

g ¶ Clericus.si qd dices de origine q se eunuchū fecit vt liber⁹ in occulto posset p̄dicare tpe psecutionis ecclesie

h mulierib⁹.& tñ postea apud cesariā fact⁹ ē sacerdos.item marcus precidit sibi pollicez vt s.c fieret indign⁹ sacerdotio.& tñ postea factus ē sacerdos.vt legit in historia ecclesiastica.sed hec nō sunt trahenda ad cōsequentiā.iiij.q. iij.c.vlti.vij.q.j.petisti.

h ¶ Homicida.nō q⁹ homicida sit.sed ꝓpter homicidij periculū q̄ sequi poterat sectionē dr̄ homicida sicut qui infantem exponit homicida dr̄.l.xxxvij.di.c.vlti.& ē ar.q⁹ nō ē cōsiderandū q̄d eueniat si q̄d euenire possit.vt.xxij. q.j.in nouo.xxj.dist.deniq⁹. xxiij.q.v.relegētes.ff.debis qui deiec. si vero.§.penul.et C.devsufruc.si ambiguitatem.ar.cōtra.xxiij.qō.v.de occidendis.

i HI qui se.vicio.s.xxiij.di.maritus &c.

k QUi partē digiti.forte si haberet supfluos digitos eos posset precidere.sicut vngues vel dētes nimis pliros p̄cidere posset & hiero. fecit secare dentes & isaias suā linguaꝫ amputauit.vt.viij.q.j.in scripturis.ar.cōtra.xxxv.di. ab eroadio.vbi dr̄ q⁹ deus nihil supfluuꝫ creauit in nobis & est ar.ad hoc.s.e.si quis vbi dr̄ inimicus.

l ¶ Precipiunt.i.permittunt.sic.xxxj.q.j. hac ratione.

m ¶ Casus.sic simplicitati & ignorantie venia tribuitur.j.de cō.di.iij.c.iij.& extra de re.pmu.cū vniuersoruꝫ.tñ casus nō ercusat i amotione termino⁹.ff.de termi.anno. l.ij.

n ¶ Similiter.istud respicit vltimā partez capituli.

o SI qs a medicis medic⁹ licite p̄mouetur.sreū nō remordet cōscientia. ex̄ de eta.& q̄l.ad aures. ci.n.nō imputat euētus mortalitatis.ff.de offi.presi.illicitas.§.si cuti & tamē imperitia eius culpe annumeratur.ff.ad.l.agl.idez iuris circa medīū.

p ¶ Defectus ē.vt tñ nō pariat nimiā deformitatem.vt ex̄ de cle.egro.p̄ byteruꝫ.

q ¶ Audentqꝫ.q.n. sibi audet manū iferre.multo pot⁹ alijs auderet.vt.ff.de edil. edic.cuꝫ autē.§.erci, pitur.

r ¶ Aut dñi.qui aūt seruum castrat capite punitur & suus & locus in quo hoc factū est cōfiscantur.vt.C. de eunuchis.l.j.

s ¶ Eunuch⁹.talus.n.vicios⁹ est.vt.ff.de edil.edic. cū aūt.& q̄ꝫ precios⁹. ff.ad.l.aql.si.su⁹ §.& si pueruꝫ.

t ¶ Si in psecutione non est ergo necesse seruare carnē illaꝫ vel pulueren vt dicunt vulgares.

u ¶ Natus.vt frigidus.

r SI qs pro egritudine nō per disciplinaꝫ.vt videat cōtra hominib⁹ et⁹ cōtinētia.& forte hoc facē ꝓpter hypocrisim.sic xxxv.dist.ecclesie principes.

PRiscis igit̄ pro sua reuerentia manentib⁹ institutis q̄ quidez vbi nulla rerū vel tēpoꝝ vrget angustia:regulariter ꝓuenit custodiri: q⁹ eatenus ecclesie vel cunctis vel sufficientib⁹ ꝓuate sunt ministris vt plebibus ad se ptinentib⁹ diuina munera supplere nō valeāt:cōcedimus vt si qs mōasterialib⁹ disciplinis eruditus ad clericale mun⁹ accedit:etiā de laicis:anteacta ei⁹ vita requirat̄ ne sit aliquo facinore infectus vel illiteratus vel bigamus vel ab adolescentia sordidatus vel corpore viciatus vel fuilis vel originarie cōditionis vel curie vel publicaꝫ reruꝫ nexib⁹ implicat⁹ vel publica penitentia notatus vel nulla cōgruentis temporis expectatōe discussus. Itē ex.cōci.arelatē.iij.

Annue iuipennoni inviaceat q⁹ preter canonū formā aliquez ordinat.

NUllus penitentez nullus bigamuꝫ nullus viduarū marituꝫ in predictis bonorib⁹ audeat ordinare:& licet hoc iaꝫ omniuꝫ ꝓpe canonuꝫ instituta cōtineant:tñ ne cuiquaꝫ sacerdotū supplicātiū sicut iā supradixim⁹ importunitas vel suggestio iniqua subrepat: necesse fuit vt nunc seruioreꝫ⁹ regulā sibi velint dñi sacerdotes ponere:et ideo qcūqꝫ ab hac die ꝓxima ea q̄ superi⁹ cōprehensa sunt clericum ordinare presumpserit:ab ea die q̄ hoc ei potuerit approbari:anno⁹ integro missas nō presumat celebrare:quā rez si qs obseruare noluerit:& ꝓxima statuta fratrū faciens missas celebrare presumpserit:ecclesie cōtione priuet & ab omniuꝫ fatruꝫ cōtione nouerit se alienuꝫ:q⁹ dignuꝫ est vt seueritatez ecclesiastice discipline sentiat:q salubriter a sanctis patribus instituta obseruare cōtemnit.

Item hilarius papa.

Non ordinentur penitentes vel illiterati.

PEnitentes vel inscij litteraruꝫ aut aliq̄ membroꝝ dāna perpessi ad sacros ordines aspirare nō audeant.Quisqs autez taliū consecrator extiterit:factuꝫ suuꝫ ipse dissoluet. Corpore autez viciati intelliguntur nō casū sed ꝓpria volūtate abscisi.

Ait in canonib⁹ apostoloꝝ legit

Qui semetipsuꝫ abscinderit non ordinetur.

SI qs abscinderit semetipsum.i. siquis amputauerit sibi virilia nō fiat cleric⁹:q⁹ sui est homicida & dei cōditioni inimicus. Si qs cuꝫ cleric⁹ fuerit abscinderit semetipsum omnino dānet̄ q⁹ sui homicida est.

Item ex cō.arelatensi.ij.

Non ꝓducantur ad clerum:qui se ipsos abscindunt.

HI q⁹ se carnali vicio⁹ repugnare nescientes abscindūt ad clerum peruenire nō possunt.

Item innocentius scribit felici meceriano epō.

Non est ordinandus:qui partez digiti volens sibi abscidit.

QUi partez cuiuslibet digiti⁹ sibi ipsi volens abscidit: hunc ad cleruꝫ canones non admittunt cui vero casu aliquo ꝓtigerit:dum⁹ opi ruptico curaꝫ impendit:aut aliquid faciens se nō sponte percutit:hoꝫ canones precipiunt & clericos fieri:et si in clero reperti fuerint non abijci. In illis enim voluntas est vindicāda:que sibi causa fuit ferruꝫ injicere in istis autez casus⁹ veniaꝫ meruit.

Similiter⁹ vero intelligendum est de bis qui per languoꝝ a medicis secantur aut a barbaris abscinduntur:aut a dñis castrantur.

Unde in niceno cōci.legitur.

Qui per langnoꝝ a medicis desecatur:ad clerum valet admitti.

SI qs a medicis⁹ ꝓpter languorem defectus est⁹ aut a barbaris abcisus⁹:hic in clero ꝓmaneat. Si quis autez se cuꝫ sanus esse abscidit hunc & in clero cōstitutuꝫ abstinere cōueniet:& deinceps nulluꝫ debere talinꝫ ꝓmoueri. Sic autem claret hoc q̄d de bis qui hanc rem affectauerint audentqꝫ⁹ seipsos abscindere:hec que dixim⁹ sunt statuta:sic eos quos aut barbari aut domini⁹ castrauerunt:si inueniunt⁹ alⁱs dignissimi tales ad clerum suscipit ecclesiastica regula.

Item ex canone apostoloꝝ.

Licite ordinetur epūs:q⁹ p hominuꝫ insidias eunuchizatur.

EUnuchus⁹:si p insidias hominuꝫ factus est:vel si in psecutione⁹ eiuꝫ sunt amputata virilia vel si ita natus⁹ est:& est dignus fiat epūs

Item ex cōci.martini pape.

Non excludantur a clero qui a medicis vel a barbaris vel a dominis suis castrantur.

SI qs ꝓ egritudine naturalia a medicis secta habuerit similiter & q⁹ a barbaris aut q⁹ a dñis suis castrati fuerint:& morib⁹ digni inueniuntur:hos canō admittit ad clerꝫ ꝓmoueri. Si qs aūt sanus non p disciplinā⁹ religionis & abstinentie ꝙ p abscissionem a deo plasmati coꝝporis existimat posse a se carnales cōcupiscentias amputari & ideo se castrauerit:non eum admitti decernimus ad aliquod clericat⁹ officiū: quod si iam fuerit ante promotus ad cleruꝫ:prohibitus a suo ministerio deponatur.

Item ex cōci.hilerdensi.

Dicit et de hac materia. & ex pte de corpore viriatf adm. aūt no

a Sīqs claudus nō tñ vt oporteat ipsum venire cū baculo ad altare. vt ō cōse. di. j. nullus. ēps tñ ſm legē veterem claudus nō pmouebatur. xlix. di. c. j. ꝛ vl.

b Lator. a normānis de istorum ferocitate bēs. j. vij. q. j. scisciteris.

c Sinistre. idē ſi dextre. dū tamē nō fit deformitas magna. extra. e. c. j. ꝛ extra ō clerico. presbyterū. maxime ſi nō amisit aliquez de illis p̄quos fit signū crucis.

d Recepta. debiles. ſ. volūtate non casu.

e Inferiores. videbatur q̄ iste nō posſz cē sacerdos q̄ nec miles esse posset nisi haberet ad minus vnū testiculū. ff. de re mili. qui cū vno.

f Postmodū. arg. q̄ lz qs puenit ad statuz a quo nō pōt̄ recipere. tamē toleratur. xxix. q. iij. perlatū. xxx. q. j. ad limina. xxxij. q. vij. hi qui. ꝛ c. neqz ar. cōtra. extra de eta. ꝛ qualit. c. j.

g Sī euangelica. inuitus. arg. ē ad q̄stionē q̄ ſi ſponsa ē oppressa a ſpōso nō posſet. intrare religionē. q̄ nō ꝓdest ei q̄ inuita est passa. qd de hoc fit in q̄stionibus dixi. tñ q oculuz amiserit remanet tutor. vt. C. de exc. tu. frater tuus.

h Excepisse. ar. q̄ vbi canō non excipit nec nos excipere debemus. ij. q. v. cōsuluisti.

i Iniurie. q̄ pena vnius nō debet conuerti in præmiū alterius. ff. ad fil. l. ſi sequens. ff. qō me. cā. ficut. §. pedius.

k Prouocare. grauius delinquit q̄ me ad iracundiā. puocat q̄ ego. C. ad. l. iul. de vi priua. qm̄. et. xxiij. q. v. cū homo.

l Presbyterorū. Be legitimis nō ē dubiuz q̄n licite ꝓmoueantur. sed illegitimi nō. ſi tñ sint i monasterijs vel canonicis regularibus licite promouentur. vt. j. e. c. j. ꝛ extra. eo. c. j. ꝛ c. ad abolendaz. q̄ ingressus mōasterij tollit irregularitatez. vt

Non prohibetur a sacris ordinib⁹ q̄ a medicorū incisione claud⁹ efficit

Sī quis in infirmitate posit⁹ clericus medicorū incisione claudus⁹ efficit: promoueri ad sacros ordines cuz nō denegamus.

Itē stephan⁹ roberto marēſi epō

Non prohibet a clero qui digitum sibi casu abscidit.

Lator presentiū flatuis scilicet clericus ad sedē apostolicā veniens detulit⁹ a te directā nobis epistolaz: q̄ indagare studuisti eū a normānis⁹ nuperrime captum finistre⁹ man⁹ digitū hꝫ abscissuz: sciscitaris si ob hoc ad ecclesiasticū ordinē valeat ꝓmoueri an non. Ꝙd etiā nos reperientes q̄ solertia tua magis super hoc sollicita a sede apost. doceri flagitat: normā iusticie semp̄ se qui desiderans: studiū tue sanctitatis merito collaudam⁹: reuerentiā tuā scire volentes: q̄m̄ ſi ita est q̄d a normānis digitū ipse habeat abscisſuz ad ꝓmouendū ſi alias dign⁹ fuerit nil ei nocebit: eo q̄d qd de his q̄ a medicis vel dñis siue paganis nō ſponte tale qd patiunt: sacri cēſeāt canones: dilectionez tuā latere non credimus. Itez gelasi⁹ papa palladio epō.

Tempore ſyncēritatis dignitas accepta ſegnēti debilitate nō amittit.

Recepta canonica: q̄b⁹ eccleſiastica regit̄ disciplina: ſic̄ nō patiunt venire ad sacerdotiū debiles⁹ corpore. ita ſi qs in eo fuerit cōſtitutus ac tunc fuerit sauciat⁹: amittere nō pōt q̄d tēpore ſue ſyncēritatis accepit. Stephanus ſi qd epī byter: petitorio nobis deflenit oblato q̄d haberet in ſubditis oliz ſibi ꝛ añ annos plurimos collatā pſbyterij dignitatē quā reuera imaculati corporis iudicio ſuſcepiſſet: ſz nup̄ propter ꝓuincie vaſtitatē thuſcie quaz pre oīnib⁹ ꝓuincijs barbarorū ſeritas diuersa sectātiū ꝛ ambiguitas inuerit animorū dū imminentes gladios euadere fuge p̄ſidio niteret: acutis ſudibus occurrentia ſibi ſepta tranſiliens inferiores⁹ ptes corporis inſeruiſſe ſuggeſſit: q̄ vir adhibita curatione biēnio potuiſſent abstergi ꝛ ideo frater charissime ſupra dicto locū ſuū dignitatēq̄z restitue: quatenus ſacroſancta mysteria ſic̄ cōſueuit exerceat: nec. n. cōuenit ob hoc auferri ante ſuſceptū ordinē in quo postmodū in inualitudinē corporis casū ꝓbat faciente ꝓlapſus.

Hoc aūt non de oīnib⁹ mēbris intelligēdū. est: q̄. n. oculū casu amiſerit lz desit voluntas tamē ſacerdotiuz adipiſci nō potest.

Unde gelasi⁹ ſcri. rufino epō.

Nō ſunt prestanda iura ſacerdotij cui oculus eruitus est.

Sī enāgelica admonitio iracūdiaz nec vſq̄z ad verbū furētē ꝓſilire ꝓmittit: vt ſi racha fratri ſuo q̄s dixerit: reus ſit gehēne ignis: q̄li putam⁹ pena plectenduz eſſe: q̄ nō ſoluz pugno impie petiſſit in leuitici ordinis hominez miſterio ſuiē rez ſz quaſi nō ſufficeret ad cedē manus: ita inſtigante ſe diabolo raptuz est ad iracundiā: vt fuste nō ſolū p̄cuteret: ſed etiā erueret oculū fratris ꝛ quānis huiuſmodi exceſſus grauior esſet pena plectend⁹: bene tñ fraternitas tua fecit ab officio eū p̄ſbyterij remoueri: hoc tñ ſollicitudinis tue ſit vt locuz ei penitentie ꝓſtituas ꝛ in aliquo eū monaſterio retrudas laica tm̄ ſibi cōione cōceſſa: in⁹ loco autē illius aliū te neceſſe est ordinare preſbyteruz. Nā illi cui erut⁹ est oculus nō poſſunt ſecūdū canones ſacerdotij iura ꝓcedi: neq̄z. n. aliq̄d ei ꝓdest: qui oculuz inuitus⁹ amiſit: cuz nec volens quiſquā oculū amiſſe credend⁹ est: nec ſacratiſſimos canones aliquez caſuz in amiſſione oculi ei qui ſacerdotiuz adipiſcendū nō impediret ſuis excepiſſe⁹ regulis inuenim⁹: ſed hoc tantuz modo ad ꝓhibitionez feciſſe videmus vt q̄ caret oculo ſacerdotij officiuz adipiſci non poſſit. Sed nec illi nullatenus q̄ſi in cōpenſatione iniurie ſacratus ordo concedi poterit: qui ad tantuz ſacerdotez ꝓpriuz potuit iracundiā ꝓuocare: vt ꝛ ille officiū in quo erat amitteret ꝛ ille ꝓuectus ſui ꝓderet facultatez. Bi. lvj.

p Presbyterorū etiā filij ad ſacra officia non ſunt admittendi. Unde vrbanus papa. ij. ait.

Filij presbyterorū a ſacris prohibentur officijs.

Presbyterorū⁹ filios⁹ a ſacris miniſterijs remouemus: niſi aut in cenobijs⁹ aut i canonicis religioſe ꝓbati fuerint ꝓuerſari. Sz hoc intelligenduz est⁹ de illis qui paterne incontinentie imitatores fuerint veruz ſi moruz honeſtas eos cōmēdabiles fecerit exēplis ꝛ auctoritatibus: nō ſoluz ſacerdotes ſz etiā ſummi ſacerdotes fieri poſſunt. Ūñ damaſus papa ſcri. hiero. pſbytero

Palea.

Osius papa fuit filius stephani ſubdiaconi. Bonifaci⁹ papa fuit filius iocundi preſbyteri de titulo faſciole. Agapitus papa fili⁹ gordiani preſbyteri. Theodorus papa fili⁹ theodori epī de ciuitate hieroſolyma. Siluerius papa fili⁹ ſiluerij epī rome. Deus dedit papa fili⁹ iocundi pſbyteri. Felix. n. tertij⁹ natione roman⁹ ex patre felice pſbytero fuit. Itez gelasi⁹ natione afer ex⁹ pfe epō valerio natus⁹ est. Itez agapit⁹ natione roman⁹ ex patre gordiano pſbytero origineꝫ duxit: quāplures etiā alij inuenitunt: qui de ſacerdotibus nati apostolice ſedi preferunt.

Hinc augustinus ait.

Vicia parentuz filijs nō imputent.

Vndecūq̄z⁹ boies nascant: ſi parentuz vicia nō ſectant⁹ bonesti ꝛ saluti⁹ erūt. Semen. n. bois ex⁹ q̄ licunq̄z boie dei creatura est: et eo

rvj. q. j. legi. xix. q. vlti. c. vlt. ꝛ in auc. de monachis. i ꝓn. coll. j. lz quidā ꝓtrariū⁹ dicāt ꝛ dicunt q̄ religio circa eos nō plus operatur nisi q̄ facilius cū eis dispensatur ar. ꝓ eis. lv. di. c. piscis. ꝛ l. di. c. ſi ille. ꝛ dico epm̄ posse dispēſare circa tales. vt ex̄. e. veniens. ꝛ c. extrāſimissa. lz sol⁹ papa dispensat cū eis in epa tu. vt extra de elec. innotuit. dicūt tamē quidā q̄ circa paternas ecclesias imediate habendas solus papa possit dispensare. arg. extra. e. ex tua. quod nō credo p illā decre. veniēs. io. sed certe ſolus papa dispensat in hoc casu vt extra. e. c. dilectus filius et ex̄ e. c. vlti. vbi de hoc tradit. b.

m Presbyterorū. idez de diaconis ꝛ ſubdiaconis q̄ non ē alia cā prohibitionis niſi q̄z timentur i eis exempla paterni criminis vt xxj. q. j. §. verū ꝛ etiaz ꝓpter odiū paternū. vt. xv. q. vl. cū multe. ꝛ xxiij. di. quādo.

n Filios. sed nūquid hoc ad nepotes extenditur: ꝛ videtur q̄ ſic. q̄ nomine filioruz nepotes ꝓtinentur. ff. de verb. ſig. liberorū. ꝛ ar. ff. ad macedo. filiū. lz nō ē ita quia odia sunt restringēda. vt de pe. di. j. pene. ff. de liberis et posthu. cū quidā. tollitur. u. viciuz per ſucceſſionē. vt. j. e. dñs. ꝛ lz senator non possit ducere illaz cuius pater vel mater artem ludicrā fecit. tñ pōt illaz ducere cuius auus vel auia artē ludicraz feē. vt ff. de ri. nup. l. in l. lege. §. j.

o Cenobijs. lz hoc ad facilitatez dispensationis referas vt quidā dicunt. idez est vbicūq̄z cōuersentur religioſi. q̄ locus nō sanctificat homines. vt. xl. dis. nō loca. naz cōuersati in monasterijs sepe deteriores sunt alijs vt. xlvij. di. quātūlibet.

p Sed hoc intelligendū ē istud ſpectat ad principū capituli.

q Undecūq̄z. nulla. ſimilis locutio. vestes q̄s geritis. ſordida lana fuit.

r Sic mali. no. q⁹ bonum precedens nō excusat malū ſequens nec bonū ſequens purgat malū ꝓcedēs. vt. xxiij. q. v. relegētes. ꝛ xiiij. q. v. forte. ꝛ c. neqz ſed verū est q̄ nō nocet delictuz patris filio q̄tū ad vitā eternā. nocet tñ quo ad alias penas quo ad ſucceſſionē. vt. vj. q. j. §. vez itē quo ad alias penas. vt. j. q. iiij. itez peccato. mitius tñ loquitur ler de illis q̄ ſpurij sunt q̄ nō obest eis hoc q̄n poſſint eligi ad decurionatū q̄ nō ē impediend⁹ dignitas ei⁹ q̄ nihil admiſit. ſ. vt. ff. de decurio. ſpurij. in ꝓn. ꝛ l. generaliter. §. ſpurios. ꝛ boetius. qd gen⁹ aut ꝓau⁹. ꝛc. et iuuenalis. tolle tuū hānibalez. Balo pater tibi ſit terſi-

tes.dūmodo tu ſis. Eacide ſimilis vnlcaniaqz arma capeſſas. Quāte terſiti ſimilē producat achilles.

a Unq̄ neſcio. b vult dicere q̄ ille q̄ natus eſt ex parentib⁹ prorſus alienis a virtutibus duz tñ ipſe ſit bonus melior ē q̄ ille qui natus ē de bonis parentib⁹ ipſe. ſz etiā ſit bonus.

b Parentibus. i. ratione parentum.

c Naſci q̄ ſuuz ē. mulieres. n. ad hoc natura genuit. vt partus ederēt. vt. C. de idic. vidui. l. ij. ꝛ pudor. ē feminis nuptiarū premia non habere. vt. xxxij. q. ij. pudor.

d Sanctos. tamē i hoc nō fuit ſanctus. q̄ temerarium iuramentuz voluit ſuare. vt xxij. q. iiij. vnuſquiſq̄.

e Triticū. xxiiij. q. j. quoniam vetus.

f Sponſus. eccleſia vocatur ſponſa xp̄i. q̄ ad huc p delictū ſeparari pōt ab ipſa ſicut ſponſa a ſpōſo añ cōfirmatū matrimoniū. ſz in futuro ſeculo dicetur vxor q̄ modo ſponſa dicitur. vij. q. j. ſicut vir.

g Actis puerſuz iſtud. c. intelligitur de iam p moto talis. n. ppter delictuz alteri⁹ nō p̄uatur iure ſuo. nō enīz p̄uandus ē qs iure ſuo niſi pro grauiſſimo delicto. vt. xxj. q. vij. inuentuz. et lxxiij. di. geſta. excipiūt qdā caſum in eo q̄ ignorāter adeptus ē beneficiū pecunia patris. vt. j. q. v. c. j. ſed illud iō perdit q̄ furtiuū ē. Sz qd ſi pater p̄miſit crimē leſe maieſtatis. nōne filiꝰ p̄uādus ē beneficio cū. ſit infamis factꝰ vt. vj. q. j. §. v. rū. ꝛ infames p̄moti etiā deiciūtur. vt. vj. q. j. infames. nō. q̄ cū dericꝰ ſic ē a iuriſdictione principis exēptus. utē fallit illud ex de ec. edi ad audientiā. ij. ꝛ ex de cle. egro. c. ij. vbi qs ſine culpa p̄uatur iure ſuo. hoc tñ licias q̄ multotiens qs punitur ſine culpa.

b Dominus. a ſacerdotio nō intelligas q̄ ipſo iure poſſit promoueri. ſed hoc ideo dicit q̄ eps tenetur in hoc caſu diſpenſare q̄ diſpenſatio qñqz eſt debita. vt dixi. l. di. vt p̄ſtituere tur.

i Repellitur. ſed nōne filij ſacerdotuz ſui ſunt eccleſie. vt. xv. q. vl. cū multe. q̄lit ergo p̄mouentur. non adepta libertate ſed dic q̄ illud loq̄tur de his q̄ quaſi legitime ꝛ ſolemniter ducūt vel dero gatuz ē ei cōtraria cōſuetudine. i. ij. di. §. leges.

k Iſmael. fraterna quaz habuit. ꝓtra iſaac. xxxij. q. iiij. recurrat.

l Potās. hanc olim habuerunt ptāte mulieres vt de licentia vel ptāte ipſarum viri poſſent accedere ad ancillas malevtentibus male erit: nō ipſum aliquādo maluz erit: ſicut aūt boni filij adulteroruz nulla eſt defenſio: ſic mali filij cōiugatoruz nulluz eſt crimen nuptiarū. Item iohā. chriſoſtomus ſup matheū homelia. iiij.

Unquā de vicijs erubeſcam⁹ parentū: ſz illud vnū q̄ramus ſemp amplectamur virtutez videlicet huiuſmōi ēt ſi alienigenā hz matrez etiā. ſi fornicatione pollutā vel quolibet huiuſmodi dedecore ſordidataz: nihil tñ de eius aut vilitate fuſcabit aut crimine polluet. Od̄ ſi fornicatorē ipſuz ad meliora cōuerſum nequaquā prior vita cōmaculat: multo magis ex meretrice nat⁹ ꝛ adultera ſi ppria virtute decorētur parentuz ſuoruz nec decoratur opprobrijs. Item non eſt omnino nec de virtute nec de vicio parentū aut laudādus aliquis: aut culpandus: nemo vere inde aut obſcurus aut clarus eſt: imo etiā vt ſi cōſiderantius aliq̄d dicam⁹ aut exp̄ſius: neſcio quomō ille magis nō reſplendet: q̄ ex parentib⁹ a virtutib⁹ prorſus alien⁹: quaz ipſe q̄ fuerit dei virtute mirabilis.

Item hiero. i epi. ꝓtra ruphinum.

No parentuz ſed ppria culpa quē quā cōdemnat.

Naſci de adulterio nō eſt ei⁹ culpa q̄ naſcit: ſed illius q̄ generat quomō in ſeminib⁹ nō peccat terra q̄ cōfouet nō ſemen q̄ in ſulcis iacit nō humor vel calor q̄bus tēperata frumenta in germen pullulant: ſed verbi gr̄a: fur ꝛ latro q̄ fraude et vi eripit ſemina: ſic genus humanū recipit terra ideſt vulua q̄ ſuū eſt: et receptuz cōfouet: ꝛ p̄fectū corporat: corporatū in membra diſtinguit: et inter illas ſacri vētris anguſtias dei man⁹ ſemp operat: idēq̄z corporis creator et anime eſt: noli deſpicere bonitatez figuli. i. dei q̄ te plaſmauit ꝛ fecit vt voluit: ipſe eſt dei virtus ꝛ dei ſapientia: q̄ i vtero virginis matrie edificauit ſibi domuz. Inepte inter viros ſanctos apoſtolice voce numeratus meretricis eſt filiꝰ eſau de rebecca ꝛ iſaac biſpidus tā mente quā corpore: q̄ſi bonū triticuz inter loliuz auenaſq̄z degenerat: quia nō in ſeminib⁹ ſed in voluntate naſcentis. cā vicioruz eſt atq̄z virtutuz

Item auguſtinus.

Iniquitates parentum filijs obeſſe nō poſſunt.

Sponſus ille: q̄ vocatur⁹ erat ad nuptias bonos ꝛ malos cōgruens inuitatis: naſci etiam voluit de bonis ꝛ malis: quo exemplo diſcāt parentuz ſuoruz filij iniquitates ſibi obeſſe nō poſſe.

Item gregorius.

Non aliena culpa. ſz ppria aliquez ab eo quo fungit deiicit gradu.

Actis perſuz. ſ. ꝛ cōtra eccleſiaſticā pbatur eſſe cenſuram vt fruſtra quorundā voluptatibus ſuis qs p̄uet officijs quez ſua culpa vel facin⁹ ab officij quo fungitur gradu nō deijcit. Item hiero.

Ex adulterio natus a ſacerdotibus nō p̄hibetur.

Dominꝰ noſter ieſus xp̄s voluit nō ſoluz de alienigenis cōmixtionib⁹ ſed etiā de adulterinis naſci nobis magnā fiduciā p̄ſtās vt q̄licunq̄z modo naſcamur: duz tñ veſtigia ei⁹ imitemur: ab ipſi⁹ corpore nō ſeparemur: cui⁹ p fidez membra effecti ſum⁹: ꝛ ſicut ille verus eſt pōtifex ꝛ ex adulterinis natus cōiunctionibus: ita q̄licunq̄z ordinel nat⁹ fit aliquis: tñ vt pfectā fidez habeat: ꝛ q̄ fide tenet operib⁹ impleat: ſitq̄z litteratus ꝛ vir vnius vxoris nequaquā a ſacerdotō repellit. Judaz. n. patriarcha ꝓcubuit cuz thamar nuru ſua: ꝛ ex illo cōcubinatu nati ſunt phares ꝛ zarā. inde poſtea ſalomō q̄ fuit dux in deſerto: inde obeth. ide quoq̄z booz. inde poſtea yſay q̄ fuit pater david. ex illa ergo p genie ori go ducit chriſti: qui verus ſacerdos eſt. ideoq̄z ſi filij ei⁹ ſum⁹ q̄ ipſe fecit nos imitari debemus.

Item aug. de vnico baptiſ. lib. j.

A populo dei nō ſeparat aliquem materna conditio: ſed ppria culpa.

Iſmael vt ſeparet a populo dei nō obfuit mater ancilla: ſed obfuit fraterna diſcordia: nec pfuit poteſtas vxoris cui⁹ magis filiꝰ erat: q̄ p ipſi⁹ iura cōiugalia ꝛ in ancilla ſeminaꝰ erat: ꝛ ex ancilla ſuſceptus eſt. Cōtra bonifa. martyr. ſcribēs regi anglorum.

Vicia parentuz etiam ad poſteros tranſferunt.

Gens anglorum: ſicut p̄iſtas p̄uincias diuulgatuz eſt ꝛ nobis in frācia ꝛ i italia improperat ꝛ ab ipſis paganis nobis obijcit: ſpretis legalib⁹ cōnubijs adulterādo ꝛ luxuriādo ad inſtar ſodomitice gentis ſedā vitā duxerit: de tali cōmixtiōe meretricū eſtimādū eſt degeneres⁹ populos ꝛ ignobiles ꝛ furentes libidine fore. p̄creādos: ꝛ ad extremuz vniuerſaz plebē ad ōteriora ꝛ ignobiliora vergentem: ꝛ nouiſſime nec bello ſeculari fortez nec i fide ſtabilez: ꝛ nec honorabilem boibus nec deo amabilez eſſe venturā: ſic alijs gentibus biſpanie ꝛ p̄uincie ꝛ burgundoꝝ populis cōtigit: q̄ fic a deo recedentes fornicate ſunt: donec inder taliuz criminuz vltrices penas p ignorātes leges dei etiā p ſaracenos venire ꝛ ſeuire p̄miſit⁹. Unde idem vrbanus in fine ſuperioris. c. p̄ſbyteroꝝ diſtinguendo ſubiunxit

Si religioſi inenti fuerint filij laicoruz ordinentur.

Niſi aut i cenobijs aut i canonicis religioſe pbati fuerint conuerſarij filij ſacerdotuz nō admittātur ad cleruz. Item alex. ij.

De eodem.

Apoſtolica auctoritate p̄cipimus vobis vt ſi ecuz qui ab eccleſia electus eſt altero digniorem eſſe canonicāqz eius electionez probaueritis: fulti noſtra auctoritate cō ſuas. filij ita nati dicebātur poti⁹ filij domine q̄ ancille. ſz erat legalis filius dñe et carnalis fili⁹ ancille. ꝛ ita ſm legē moſayc̄ mulieres poterāt ad optare filios. ſz ſm legez iuſtiniani nō p̄nt niſi filij ei⁹ ſint i acie amiſſi. vt iſti. de ado. §. femine.

m Gens. degeneres. quo ad fortitudinē ꝛ nobilitatem. vt. xxxv. q. iij. quidam.

n Permiſit. no. q̄ ppter delictū p̄mittit deus iferri penas. vt v. q. v. nō ois. xxj. q. j. ꝛ tēporis. ꝛ. c. reuertimini. ꝛ. vij. q. j. ſciſcitaris.

o Unde. iſtud cōtinuatur ei q̄ dixi. ſ. in illo. §. ſz hoc in p̄n.

p Poſtolica ab eccleſia. nota q̄ dicitur ab eccleſia electus qui a maiori pte capituli eſt electus vt extra de elec. cū nobis olim. ff. ad municip. q̄ maior extra de ele. inter in p̄n.

a ℂ Cetere.improprie ponitur.sic.xxvj.di.deinde,vel nomine ceteroꝝ oēs cōprehenduntur.vt.ff.de ver.sig.ceteroꝝ.

b ℂ Enomanenses,electū.bodie nō sunt tales eligendi sed postulādi a solo papa,q. metrotropolitanus cū electo in ep̄m nō posset dispensare vt extra de elec.innotuit.

c ℂ Sed ad tps.j.j. q.vij.tali io.

d ℂ Cū ergo.respicit primū.§.huius dist̄.

e ℂ De fornicatione. nō dicit dn̄s,qr si eēnt legitimi sine dispensatione ꝓmouerētur §,qō autem.

f ℂ Negatur.s.e.vn decūq;.

g ℂ Alia simpliciter dignoscit. arg.ff.de aequi.here. sed ꝛ si de sua.

h ℂ Et vitaz.ex quo plura fecerūt ꝑ ipso ꝛ tantū vnuz faciebat ꝓtra ipsuz nō debuit impediri ei⁹ ꝓmotio. xxviij.dist.de syracusane.ꝛ.xiij.dist̄.duo mala.

i ℂ Confirmam⁹.et hoc fit ex dispensatione.io.

k Tez q in egritudine.in hac dist.tradit ꝙ qui baptizatur in egritudine nō ē promouendus.ꝛ ē intelligendū de tali q cuz san⁹ esset distulit baptizari.§ timore mortis petijt baptismum causa aūt huius ꝓstitutionis ē qr ꝓsumitur nō vere penitens q timoris cā ē penitens⁹ ꝛ sic' ꝓsumūtur peccata nō esse ei dimissa.si tñ statiz moreretur.p̄sumeret ecclesia pctā ei dmissa esset.vt de pe.dist.vij. nullus.et sic ecclesia circa idez factū bz cōtrarias ꝓsumptōes sed diuerso respectu. de cō,di.iij.perlatuz.

l ℣ Jqs.intellige adultus nam pueri ab hereticis baptizati ꝓmouent. vt j.q.iiij.placuit.

m ℂ Sed ex necessitate.i.p̄sumitur et sic canō ꝓsumit hoc i deteriorē ptē similiter xxx.q.v.aliter.sed cuz irregularitas proueniat a peccato.ꝛ baptismus tollat pctm̄ quare nō tollit irregularitatē ipsius.rn̄. qr baptismus inducē banc irregularitatez vñ nō pōt cā tollere. qr eadē res nō potest habere cōtrarios effectus.ar.extra de bap. maiores vltra medū ibi.§ hec tā ꝑ impossibilia. sic.s.xxvj.di. deinde.sicut eadez cā nō pōt parere obligationez ꝛ libertatē.vt.ff.de solu.qui hominē.§.vlti.

n ℙ Postea.ꝛ ita p̄ sequens factū elidit̄ precedens ꝓsumptio.sic de cōse.dist. iiij.tunc valere.xxxiij.q.j.cū per bellica.sic quādoq; presumptio sequens elidit precedentez vt.ff.de in int̄e.testi.diuus.

o Raritas.arg.q ꝓpter raritatē hominū aliqua cōcedūtur.vt.lv.di.c.pscis.

p Tem ex monachali.§.lv.dist.c. pscis.dicerat q monachi pñt ꝓ ci parrochialibus eccl̄es,§ crederet aliquis q hoc ꝓsser fieri sine licentia abbatis. iō hāc ponit distinctiōez ꝛc.

q ℕ Ullus ad ecclesiasticuz,abbas.no.q nullus monach⁹ pōt ꝓmoueri ad eccl̄esiasticos honores nisi cū licentia abbatis. vt.xvj. q.j.si quis monach⁹.ꝛ.c.cuz pro vtilitate.idē intellige de quolibet clerico vt sine licentia p̄lati sui nō possit ab epo transferri ad aliū.cū nec clericus ep̄i ab archiepo. vt.l.iiij. di.nullus.ix.q.iij.p singulas.ꝛ nō solū volūtas abbatis est requirenda §,sed etiā monachoꝝ.vt.xix.q.iij.statuimus.nā hec ē quedā alienatio. vñ nō pōt fieri sine ꝓsensu omniū .vt.xij.q.ij.sine.io. qō dicitur de epo credo falsum si causa subest,b.

r ℣ Jqs maiorem.ex hoc loco vī q monachus possit eē prelatus,in ecclesia seculari q ep̄s possit eē non est dubiū.vt.xviij.q.j.statuz,itē q plebanꝰ possit eē babes.xvj.q.j.monachos.ꝛ.c. in parrochia.itē q canonic⁹ possit esse.videtur.lxxiij.dist. quorundā.itē q vicedominus epi possit esse vī.qr epꝰ dz hīe testimoniū a monachis.vt.ij.q.vij.cū pastoris. §,iconomū dz hīe ep̄s vt sit eiꝰtestis.vt.xvj.q.ij.qñ ergo pōt esse iconom⁹ vel vicedominus epi.ꝛ istud.b.admittit. arg.cōtra.xvj.q.j.de presentiuz.de hac materia notaui.xvj.q.vij.in noua.pōt tñ intelligi qō hic dr de ecclesia monachali.q̄ epalis ēt fuit.

s ℂ Sue.si.s.dist.xviij.placuit.sed' cōtra.j.iiij.q.v.c.j.

t Tem dictū fuit. §,di.l.nō ꝓfidat. ꝛ.l o.dist.pscis. ꝙ nullus ordinandus ē nisi ꝓbatis interstitijs tempoꝝ ideo oñdit hic ꝙ ad instar seculariū dignitatū nullus per saltū ē ordinandus.

u ℚ Ui ecclesiasticis.

x ℣ Jofficia secularia.i.seculares nō deferūt' ꝑn̄e palez locū ingressis ꝛc.

y ℂ Quis.no.modū arguendi ex quo ita ē apud seculares eodez mō erit apud eccl̄iā.sic.xxxj.dist.tenere.iij. q.v.qr.xix.q.iij.monasteriis sic.xij.q.j.cū deuotiōe.mā ꝛ ē ar.ad qōnē illā q si aliqs ē legitimat⁹ a ꝓncipe q apud ecclesiā ē legitim⁹ qō nō credo ad hoc extra que fi.sint le.ꝑ venerabilem.

z ℂ Saltu.gradatim.enim

secretis:naz pro eo qō filiꝰ sacerdotis dicit:si cetere virtutes in eū ꝓueniant nō reijcimus:sed suffragātibꝰ meritis cōmendo eū recipimus.

Hoc aūt qō de filijs sacerdotuz dicit:ex dispensatione ecclesie introduci videt:ꝛ qō ex dispensatione introducitur ad sequentiā regule generalis trahi nō pōt. Unde vrba. scribit bar.turonen.archiepo.

Filij sacerdotuz non prohibent ab ep̄atu:si cetere virtutes i eis inueniāt

Enomanensem electū⁹ pro eo qō filius sacerdotis dicit:si cetere virtutes in eū cōueniūt nō reijcimus sed suffragantibꝰ meritis eum patienter suscipimus:nō tamen vt hoc pro regula in posteruz assumatur:sed ad tempus⁹ ecclesie periculo consulitur. Cuz ergo⁹ ex sacerdotibus nati in summos pontifices supra legantur esse promoti nō sunt intelligendi de fornicatione⁹:sed de legitimis cōiugijs natis:que sacerdotibus ante prohibitionez vbiq; licita erant ꝛ in orientali ecclesia vsq; hodie,eis licere probantur. Qō autez vicium originis semini imputari negatur⁹:videtur esse cōtrariuz illi sententie:adulteroꝝ filij abhominatio sunt domino §,sicut supradictum est de presbyteroꝝ filijs:ita ꝛ hoc de filijs adulteroꝝ intelligēduz videtur vt illi dicantur esse abhominatio domino:ad quos pater na flagitia hereditaria successiōe descendunt. Similiter ꝛ illud vrba ni intelligendum est:qō ipse scribit petro legionensi episcopo.

De eodem.

Quia simpliciter ad sedez apostolicaz vemen⁹ humiliter peccatuz ꝓfessus es:quod pontificij tui videbatur officiuz impedire:videlicet quod ex matre nō legitima ꝓcreatus sis:quam viuente propria vxore pater tuus cognouisse dignoscitur⁹:nos apostolice mansuetudinis gratia admonente a ceteris que sacerdotiuz impediūt criminib⁹:tā tui professione quaz fratruz testimonio qui tecū sunt immunē te agnoscentes ꝛ vitaz⁹ tuaz religiosam audientes ab huius te peccati vinculo absolutū in suscepto sacerdotali officio cōfirmamus. Di. .lvij.

i Tem q in egritudine⁹ cōstitutus baptizatur ꝑsbyter ordinari non debet.

Unde in neocesariensi cōcilio legitur.

Non ordinetur clericus qui in egritudine cōstitutus baptizatur.

Jquis⁹ in egritudine constitutus fuerit baptizatus: presbyter ordinari nō debet:nō enim fides illius voluntaria:sed ex necessitate⁹ est:nisi forte postea⁹ ipsius studiuz ꝛ fides ꝓbabilis fuerit:aut bominuz raritas⁹ exegerit. Di. .lvij.

i Tem ex monachali⁹ habitu nullus assumatur ad ecclesiasticuz officiuz nisi fuerit oblatus ꝓprij volūtate abbatis. Unde greg.scribit.

Monachus nō ordinetur clericus: nisi volūtate abbatis episcopo fuerit oblatus.

Nullus ad ecclesiasticū officiuz ex monasterio producat⁹ monachus:nisi quez abbas⁹ loci admonitus ꝓpria volūtate obtulerit epō

Item ex cōci.chal.v. **De eodē**

Jquis de alterius monasterij cōuentu repertuz vel ad clericatuz promoueri voluerit vel i suo monasterio maiorez⁹ personaz monasterij ꝓstituere sine licentia abbatis ꝛ monachoꝝ:episcopus q hoc fecerit a ceteroꝝ cōtione seiunctus sue tantūmodo plebis cōtione cōtentus sit:ꝛ ille neq; clericus neq; canonicus neq; prepositus ꝓueneret.

Di. .lix.

i Tem⁹ qui ecclesiasticis⁹ disciplinis imbuti non sunt ꝛ tempoꝝ approbatione discussi non sunt ad summuz sacerdotiū prouehi nō aspirēt.

Unde ait papa zosimus.

Non aspiret ad summū sacerdotiū qui ecclesiasticis disciplinis non est imbutus.

Qui ecclesiasticis⁹ disciplinis ꝓ ordinez nō est imbut⁹ nec temporum approbatione diuinis ītipē dijs eruditus:nequaquā ad summū sacerdotiuz ecclesie aspirare vel presumere debet:ꝛ nō soluz in eo ambitio inefficax habeatur verū ordinatores eius careant eo ordine quem contra precepta crediderant presūmenduz. Item vrba.papa.

Ad sacerdotale officiū nullus nisi ꝑ singulos grad⁹ approbat⁹ accedat.

Jofficia secularia⁷ principalez locū non vestibuluz actionis ingressis:sed per singulos grad⁹ examinatis deferunt:quis' tam' arrogans tam impudens inuenitur:qui in celesti militia:que propensi⁹ ponderanda est:ꝛ sicut annuz repetitis ignibus exploranda statim' dux esse desiderat:cū tyro ante non fuerit:et prius velit docere quā discere.assine scat in domim castris inf lectoꝝ primitus gradu diuini rudimenta seruitij.nec ille vilescat exorcistam acholytum subdiaconum ꝛ diaconuz per ordinez fieri nec hoc saltu⁹ sed statutis maiorū ordinatione tēporibus. Jam vero ad presbyterij fastigium talis accedat:ꝛ vt nomē,etas impleat:ꝛ meritū ꝓbatis

deferendi sunt honores. vt .xciij. di. legim⁹. in' fi. ꝛ. ff. de mu. ꝛ ho. vt' gradatim. naz casum appetit qui pabrupta ascensuz querit. vt. xlviij. di. sicut.

a ℂ Stipendia. nota q magis presumitur pro illo qui plura stipendia habet i ecclesia. q is gradus ceteros antecedit quez labor prolixior ꝛ stipendia longiora fecerunt ante ire vt. C. de offi. mag. offi. nemo. ꝛ. lxj. di. miramur.

b ℂ Karum. sic. j. xcij. dis. legimus.

c Hoc ad nos. consorantur. arg. q nullus debet consorari ad hoc vt dignitatez cõsequatur. ꝛ ad idez. lxj. di. bene. ꝛ. xvj. q. vij. p laicos quid iuris sit de hoc ibi notaui. h. dicit q ipsa spes non nõ inducit symoniã dum tñ nõ intercedat pactio. q sola animi destinatio nõ iducẽ symoniã. vt extra vt ecclesia bene. vt nostrũ. alij cõtrariũ dicũt. vt arg. viij. q. iij. artaldus. io. ꝛ certe decretalis videtur dicere q sola spes inducat symoniã. eſt de symo. c. vlti. ꝛ talis symonia p solã penitẽtiã aboletur. vt ibi dr. hoc tñ credo q spes. p honesto fuitio nõ iducit symoniã

d ℂ Inculpati. nota q semp presumitur q in fraudẽ receperit ordinẽ qui subito recipit. lz bene meritus sit als. sic presumitur q libertas in fraudem data sit qñqz lz fuꝰ sit bene meritus. vt. ff. qui. ꝛ a quibus man. l. j. in fi. arg. ad hoc. lxj. di. miramur.

e Ordinatos. no. q cõfessio vniꝰ nocet alij qõ ẽ cõtra id. ij. q. v. interrogatus. sed hoc ẽ ꝓpter causẽ cõnerionez. vt. lxxxj. di. tãtus vt no. iij. q. vj. hoc qppe. vel dic q nota nocet nisi quo ad presumptionẽ. sicut dictum vnius nocet quo ad presumptionẽ. vt. lxxx vj. dist. tanta.

f ℂ Ratione. vt prius sit discipulus.

g ℂ Confirmat. i. cõfirmare debet.

h ℂ Difficilius. s. xl. di. ante omnia.

i ℂ

k Lce. hic ostendit er quibꝰ ordinibus aliquis eligendus sit i prepositũ vel decanuz vel archipresbyterũ vel epz. ꝛ dicit q nullus eligendus est in preposituz nisi sit diaconus vel p̃sbyter. nullus in archidiaconuz nisi sit diaconus nullus in decanũ vel archipresbyteruz nisi presbyter nullus in epm nisi adminus sit subdiaconus.

k Nullus. hec duo capitula dicit. h. abrogata p id qõ ẽ. j. c. penul. ꝛ. vlti. eſt de elec. cuz in cunctis vbi dic q si ẽ i sacris ordinibꝰ põt eligi in ꝓpositũ vel archidiaconuz. lz subdiaconꝰ ẽ hodie sacer ordo. eſt de eta ꝛ q̃l. a multis. ꝛ hoc satis sustineri põt cñ acholytus etiã possit eligi ad platurã. vt eſt de eta. ꝛ q̃l. ꝓterea. vbi dr q dispẽsatiue põt eligi vel dic q er ponit dictio sit. i. fiat. sufficit. n. si talis sit q i breue possit promoueri ad istos ordines. vt eſt de eta. ꝛ q̃. ꝓterea. nõ. n. refert an iaz sit an cito fiat. vt eſt de ver. sig. c. iij. ꝛ. de cõse. di. iiij. qñ. lz q̃re statuit istud de istis dignitatibꝰ cñ in epm possit eligi subdiaconꝰ. vt. j. e. c. vlti. lz butꝰ rõnẽ assignat gra. j. e. stipẽdiaª anteacta testentᵉ: inde summi põtificis iure locuz sperare debebit: facit hoc nimia remissio cõsacerdotuz nostroruz q pompã multitudinis querunt: ꝛ putant ex hac turba aliquid sibi dignitatij acqri hinc passim numerosa pluralitas etiã in his locis vbi solitudo est taliũ reperitur: duz per parrochias extẽdi cupiunt: aut qbus alind prestare non possunt: diuinos ordines largiũtur qõ oportet districti semp eẽ iudicij: raruz est enim omne qõ magnũ est.

Item gregorius.

Cuiuslibet meriti laicus ad summũ nõ aspiret sacerdotium.

Hoc ad nos pueniſſe qõ nõ dissimili dignum est detestatione cõplecti: qõ quidaz honorus desiderio inflãmati defunctis epis tonsorantª ꝛ fiunt repente ex laicis sacerdotes atq̃ inuerecunde ꝛ repẽte religiosi. ꝓpositi ducatũ arripiũt: qui nec esse adhuc milites didicerũt: qd putamus qõ isti subiectis prestaturi sunt: q antequã disciplinatus limen attingant: tenere locũ regiminis nõ formidant: q̃ de re necesse est vt quãuis inculpatiª q̃s sit meriti: ante tñ per distincta ecclesiastici ordinis se exerceat officia. Item celestinus epis galliarum.

Non aspiret ad summũ sacerdotiũ qui ecclesiasticis disciplinis non est imbutus.

Ordinatosª vero quosdaz fratres charissimi epos: q nullis ecclesiasticis ordinibus ad tante dignitatis fastigiuz ꝓstituti fuerint: cõtra patruz decreta huius vsurpatõe qui se hoc recognoscit feciſſe didicimus: cũ ad epatuz his gradibꝰ qbꝰ frequentissime cautũ est debeat peruenire: vt i minoribꝰ initiati officijs ad maiora firmentᵉ: dz. n. ante eẽ discipulus q̃s doctor esse desiderat: vt possit docere qõ didicit: ois enim vite institutio hac ad id qõ tendit rationeª cõfirmatª q minime litteris operã dederit: preceptor eẽ nõ põt litterarũ: qui nõ p singula stipendia creuerit: ad meritũ stipendij ordinẽ nõ põt peruenire: solũ sacerdotiũ interista rogo vilius est: cur facilius tribuitur cuz difficilius impleãtur.

Di. .lx.

e Lceª ostensuz est er parte qui possunt ad sacerdotij ordinez promoueri ꝛ q nõ. Nunc autẽ cõsiderandũ est er quibꝰ ordinibꝰ in archipresbyteruz vel prepositũ vel epm vel archiepiscopuz sint eligendi.

De bisita statutũ est in cõcilio vrbani pape celebrato aluernie.

Archipresbyter vel decanus aut archidiaconus non nisi diaconus aut presbyter ordinentur.

Nullus epsª in ecclesia sua nisi diaconus fit archidiaconũ instituere: nec archipresbyterũ aut decanuz: nisi presbyterᵐ sint ordinare presumat: qõ vt districtius teneaf: apostolica auctoritate. phibemꝰ et interdicimꝰ. Itẽ calixtus papa.

Nullus in preposituz vel archiepiscopuz vel archipresbyteruz vel archidiaconuz nisi presbyter vel diaconus ordinetur.

Nullus in preposituz: nullus in archiepiscopuz: nullus i archipresbyteruz: nullus in decanuz nisi presbyter vel diaconus: nullus in archidiaconuz nisi diaconꝰ ordineſ

Item in nocen. ij.

De eodem.

Innouamus autez ꝛ precipimꝰ vt nullus in archidiaconuz vel decanuz nisi diaconus vel presbyterª ordineſ: archidiaconi vero vel decani vel prepositi: q infra ordines prenominatos existunt: si inobedienteª ordinariᵒ contempserint honore suscepto priuentur. phibemus autẽ ne adolescentibusª vel infra sacros ordines ꝓstitutis: sed q prudentia et merito vite clarescunt: predicti ꝓcedant honores. Horuz vnuz propter ꝓcacitatez quorundã statutuz est: q nomen prepositure adepti officiuz cõtemnunt: nolentes fieri sacerdotes: alias autẽ inane esset: cũ etiã in epm eligi possunt in subdiaconatu constituti.

Juxta illud vrbani pape.

Nõ eligatur in epm nisi in sacris ordinibus cõstitutus.

Nullus i epatuz eligatur nisi in sacris ordinibusª religiose viuens fuerit inuentus. Sacros autez ordines dicimꝰ diaconatuz ꝛ p̃sbyteratuz hos siqdez solos primitiua legiſ habuisseᵉ ecclesia subdiaconos vero qᵗ ꝛ ipsi altaribus ministrant: opportunitate exigente cõcedimꝰ: si tamen ꝓspectare sint vite religionis ꝛ scientie qõ ipsum nõ sine romaniᵉ pontificis vel cum metropolitani scientia fieri firmiter permittimus.

Alteruz vero vt i epz vel archi epm: nisi i sacris ordinibꝰ cõstitutus nõ eligatur ꝓpter dignitatẽ ordinis statutum est. **Di. .lxj.**

i Tem laiciª nõ sunt i epos eligendi sed per singulos ordines priꝰ sunt ꝓbãdi.

l ℂ Epis. ergo collatio archidiaconatꝰ spectat ad epm. lxviij. di. epor. ꝛ. xxv. dis. c. j. et lxxj. di. c. j. ꝛ. lxxxix. di. volumꝰ. lz ꝓtra. xciij. di. legimꝰ ꝛ eſt de elec. cñ in cũctis. vbi dr q ad canonicos spectat dic q ad epm tñ spectat ꝓfirmatio. ad canonicos electio de iure talibꝰ tñ ꝓsiderãda ẽ cõsuetudo. vt eſt de elec. cñ eccleſia.

m ℂ Nisi ꝓbyteri. j. xxiij. q. iiij. sicut excellentiã ꝓtra. vbi dr q nõ gradꝰ elegãtior sz vite melioris ꝛc. sed dic q nõ tñ ordo cõsideraf. sed ordo ꝛ meritum.

n Innouamꝰ. vel presbyter redde singula singulis.

o Ordinari. co gitur ergo aligs recipe ordinẽ. ꝛ sic ẽ ꝓtra hoc. lxxiij. di. gesta. lz illõ rõne adũcti ordinis.

p ℂ De adolescẽtibꝰ. j. xxv. ãnos. vt eſt de elec. cuz in cũctis.

q Nullus. i sacris postulari tamẽ põt in epm laicꝰ. lxj. di. os ius ꝛ. lxiij. di. valentinianus.

r ℂ Habuisse. supple. sacros. naz etiã subdiaconatꝰ fuit tẽpore apostoloruz vt. xxxv. di. episcopus.

s ℂ Romani. hodie licite eligiť. vt eſt de eta. ꝛ q̃. a multis.

t ℂ Metropolitani. sicut ergo olim metropolitanus potuit dispensare circa ordinẽ sic videt q adhuc possit. cũ nõ auferat ei hec dispensatio siue iuris dictio. arg. eſt de sen. excõ. nuper.

u ℂ

i Tez laici Hic ostendit q laici nõ sunt eligendi in episcopos sed possunt postulari. itez ostendit q tñ de ꝓpria ecclesia facienda est electio. deinde ostendit de visitatore q nihil dz presumẽ de rebus illius ecclesie cui datus est visitator. Et no. q vocat hic laicos illos qui nõ sunt ordinati. ꝛ illos

r Sacerdotale. subito. ꝛ ita inique ꝛ male. iniquitas. n. ois precipitat

vt.j. de peni.dist.iij. inter hec bircuz.si tñ necessitas ẽ.in an'no ⁊ dimidio põt laicus recipere omnes ordines.vt.lxxvij.di.monachus.⁊.c.se.

a ¶ In sacerdotib⁹. corrigendis sic. iij.q.vij.iudicet.⁊.c.sequenti.

b ¶ Longa.sic.s.xxviij.di.primꝰ.

c ¶ Non negam⁹.

d ¶ Prestare. vnde nõ petere erẽpluz sed dare dign⁹ erat ad idez.xxj.q.j. predicator.

e ¶ Emẽdatiorez.sic viij.q.j. qualis j.q.j. c.vilissimus.

f ¶ Humilitatis.qa nihil ita splendet in pontifice sicut humilitas vt.c.dist. contra morem.

g ¶ Teste.qz publica delicta publico egẽt remedio.vt de peni. dis.j.§.hoc ergo.et.c. q̃uis.

b ¶ Memorandi.et hoc ꝓpter memoriã ꝓteriti delicti.si.xxv. di.c.vlti.⁊.xl viij.dis. §.j.⁊.iij.q.iiij.c.ij.⁊.ff. de decur.l.vlti.

i ¶ Miseruz ẽ.qui nũq̃.s.lix.di stin.ordinatos.

k ¶ Iramur.aut ꝓ tumultum. ar.qꝫ nõ ẽ deuiãdũ a iure cõi ꝓpter tumultuz populare nec pp sedandã discordiã.vt lxij.dis.docẽd⁹ .xviij. q.ij.si qs abbas.viij. q.j.lz.sic.C.de penis decurionũ.⁊.arg.eẽ de ap.c.ꝓstitutus.ar. contra.ff.ad.l.cor.de fic.l.pe.⁊.xxviij. dist. de syracusane.et.xj. q. iij. anteces⁹. et.l. dist.vt cõstitueret eẽ de reg.iu.q scandalizauerit.

l ¶ Discrimẽ.i.periculum.

m ¶ Presidentiũ.i. sacris officijs deputa orum.

¶ Principatus.j. q.j.principatus.

o ¶ Inordinatũ.s.vt potius eligatur ille q diu militauerit in ecclesia. vt.j.e. qd ꝓderit vel etiã ille q est in maiori ordine cõstitutus.vt.lxxv.distin.c. vlti.

p ¶ Quãto.nõ q̃to res ẽ maior.tãto maior ẽ inquisitio faciẽda.vt.lxx.di.ordinatos.⁊.xlvij.di.q̃stũli bet.xlij.dist.quiescamus.⁊.vij.q.ij.c.vl. ⁊ẽ hoc cõtra illos q

Unde gregori⁹ brunichilde regine francoruz.

Sacerdotes ex laicis nõ sunt ordinandi.

Sacerdotale' officiũ vestris in partibus in tãta sicut didicim⁹ est ambitione perductũ: vt sacerdotes subito qõ nimis graue est ex laicis ordinentur. Itẽ hormisda papa omnibus epis. **De eodem.**

In sacerdotib⁹ eligendis vel ordinandis curã oportet eẽ perspicuã: irreprehensibiles esse conuenit quos preesse necesse est corrigẽdis. longa' debet vitaz suã probatione monstrare: cui gubernacula cõmittuntur ecclesie. **Idem.**

Non negamus' eẽ in laicis deo placitos mores ſz milites ſuos ꝓbatos sibi querũt instituta fideliũ discere prius quisquã dz antequam doceat: ⁊ exemplũ religiose cõuersationis de se potius alijs ꝓstare': quã sumere: emendationẽ' esse contingit' populo quẽ necesse est orare ꝓ populo: longa obseruatiõe religiosus oculus tradat vt luceat ⁊ clericalibus obsequijs erudiendus inseruiat: vt ad venerãdi gradus ꝓducẽ⁹ summã: qs sit fructus humilitatis' ostendat. nec tãtũ ꝓsecrare de laicis inhibemus: ſz nec de penitẽtib⁹ qdẽ qsquã ad huiusmodi gradũ ꝓpbanu⁹ temerato' aspiret satis illi sit postulanti veniaz cõcedi: qua ꝓscietia absoluat reũ: qui se peccata suo populo sit teste' cõfessuz. quis.n. quem paulo ante iacentez viderat venerẽ antistitez: pferens memorandi' criminis labez: nõ hz lucidaz sacerdotij dignitatẽ. Itez inno. papa.

De eodem.

Miseruz est eũ fieri magistrum qui nunquam' fuit discipulus eumqz summũ sacerdotez fieri qui in nullo gradu vnquã obsecut⁹ fuerit sacerdoti. Itez leo eps.

De eodem.

Iramur tantuz apud nos per occasionez temporis impacati aut ambientiũ ꝓ presumptionem aut ꝓ tumultũ' valuisse popularez: vt indignis qbuslibet ⁊ longe extra sacerdotale meritũ cõstitutis pastorale fastigiuz ⁊ gubernatio ecclesie crederẽ': nõ eniz est hoc ꝓsulere populo: ſz nocere nec prestare regimẽ sed augere discrimen': integritas.n. presidentiũ' salus est subditorum, et vbi est incolumitas obedientie: ibi sana est forma doctrine. Principatus' autez quem aut seditio extorsit aut ambitus occupauit: etiã si moribus atqz actibus nõ offendit: ipsius tamen initij sui est pnicios⁹ exẽplo ⁊ vix bono peragunt exitu: q̃ malo sunt inchoata principio. Quod si in quibuslibet ecclesie gradibus ꝓuidenter scienterqz curandũ est: vtiq; in domo dñi nihil inordinatum' sit nihilqz prepostertũ: quãto' magis elaborandu⁹ est: vt in electione ei⁹ qui supra omnes gradus ꝓstituit nõ eretur: nã totius familie dñi status et ordo nutabit: sic qõ requirit in corpore nõ inuenit in capite vbi est illa beati pauli apostoli per spirituz dei emissa preceptio: q̃ in' psona timothei omniũ' sacerdotum christi numerus erudit: ⁊ inde vniuersi⁹ nostruz dicit: manus nemini cito imposueris: neqz cõices peccatis alienis. Quid est cito' manus imponere: nisi ante maturitatez etatis: ante tempus examinis ante tps emeritũ obedientie ante experientiã discipline: sacerdotalez honorem tribuere non cõprobatis. Et qd est cõmunicare peccatis alienis nisi talez effici voluntatẽ qualis est qui nõ meruit ordinari. Sicut.n. boni operis sibi cõparat fructum qui rectuz tenet in eligendo sacerdotez iudiciũ: ita graui semetipsuz afficit dãno qui ad sue dignitatis collegiũ sublimat idignũ Non.n. in cuiusquaz psona' preter mittenduz est: qõ institutis generalibus ꝓtinet nec putandus est honor ille legitim⁹: qui faerit cõtra diuine legis precepta collat⁹. Merito patruz beatoruz venerabiles sanctiones: cuz de electione sacerdotũ' loquerentur eos demuz sacris administrationibus idoneos censuerũt: quoruz omnis etas a puerilib⁹ exordijs vsqz ad pfectiores annos p discipline stipẽdia ecclesiastice cucurrisset ⁊ vnicuiqz testimonium prior vita preberet: nec põt de eius ꝓuectione dubitari: cui pro laboribus' multis pro moribus' castis pro actionib⁹ strẽnuis celsioris loci premiuz debeꝫ. Si eniz ad honores mundi sine suffragatione temporis sine merito laboris indignuz est pueniri: et notari ambitus solent: quos ꝓbitatis documenta' nõ adiuuant: quaz diligens ⁊ quaz prudens habenda est dispensatio diuinoruz muneruz ⁊ celestiuz dignitatum.

Item ex cõ. laodicensi.

Non sunt eligendi ad episcopatuz nisi quos ꝓbabilis vita cõmendat.

Episcopuz nõ oportet preter iudicium metropolitanoꝝ et finitimoꝝ episcopoꝝ cõstitui' ad ecclesie principatum: nec eligant' nisi bi quos multo' añ nota ꝓbabilisqz vita cõmendat ⁊ nihilominus si in ꝓmone fidei ⁊ recta rõne pro sua cõuersatione ꝓbati fuerint.

Item celestinus omnib⁹ orthodoxis. **De eodem.**

Quid ꝓderit' p singula stipendia clericos militasse ⁊ omnez egisse i dñicis castris etatem: si bi q futuri sunt sacerdotes ex laicis requirantur: q vacante seculo ⁊ omnem ecclesiasticum ordinem ꝓscientes saltu prepostero in alienum ãbiunt honorez ꝓmoderata cupiditate trãscẽdere i aliũ vite gen⁹ calcata regularia ecclesiastice discipline trãsire: talibus itaqz fratres charissimi necesse est vt obuiem⁹: his itaqz fraternitatem vestra" decretis cõmonem⁹ dicũt q̃ in' causis matrimonialibus nõ ẽ ita districta ex animatio faciẽda circa testes

q ¶ Omniũ.ar.qõ vni dicit ad alios extenditur. vt dixi. xxxviij.di.ignorãtia.⁊.argu. xxxij.q.vij.apostol⁹.⁊.xxxj. q.j.q̃ fi.⁊.C.de naturali.lib. quẽ.itẽ si quis.

r ¶ Quid est cito.vt.lxxviij. di.c.quid ẽ manus.

s ¶ Persona.not.q̃ ꝓpter personã nõ recedit a iure cõmuni vt hic.⁊.l.di ex penitẽtibus.⁊.xxxix.dist. singula. lix.di.hoc ad nos.tñ qñq; receditur a iure ꝓpter psonam vt fuit in augustino.vt.vij. q.j.nõ aũt.itẽ ꝓpter scãdalũ qõ timetur in psona vt.xxij. q.iiij.nõ põt similiter ꝓ miseratione psone. vt. lxxxvj. di.tãta sed dic q̃ ib psone fauore nõ receditur a iure. sed ꝓpter vtilitatẽ ꝓuenientem ex persona.

t ¶ Pro laboribus.nõ q̃ eo ipso q̃ quis electus ẽ presumitur esse melior alijs. vt.s. di.lix.c.j.⁊.xl.di.c.j.arg.ꝓtra viij.q.j.illud.

u ¶ Documenta.ſ mala vita ꝓbat aliquẽ ambitiose ꝓuenisse ad dignitatẽ. sic econuerso merita alicuius excusant ipsuz de ambitione. vt j.q.j.quibusdam.

x ¶ Episcopuz cõstitui.i. cõsecrari. solus.n. nõ dz cõsecrare ipsum, ſz solus ipsum possit confirmare. vt lxviij.di.c.j.⁊.lj.di.c. vlti. duz tamẽ ladsit cõsensus capituli sui. vt extra de his que fi.a prela.nouit.

y ¶ Multo.sic.s.dist.lix.c. vlti.⁊.s.e. in sacerdotibus.

z ¶ Quid ꝓderit nõ q̃ licituz ẽ alicui iure i ecclesia spe stipendioruz. vt.s.lix. di.si officia.⁊.lxxviij.di.cõsuluit.arg.cõtra.viij.q.j.sunt i ecclesia.⁊.xij.q.j. habebat. ſz dic q̃ sperare põt dũ tamen nõ ꝓncipaliter ad hoc fuiat vt.lxxvij.dist. in singulis.⁊ viij.q.j.qui episcopatum.

a ¶ Alienũ.i.alijs debitũ sic s.xiij.di.§.j.ff.de adopt.l.fi.

s Tatuim⁹.ab infimis.sic.xlviij.di.sicut.
b Noui.seniores in ecclesia semp preponendi sunt iunioribus in electi one in responsione.in subscriptione.vt.lxxv.di.c.vlti.z.lxxiij.di.epoz.z.xvj. di.§.hinc etiã.z.c.se.xcvj.di.bene.
c His omnib⁹.hec so.nõ valet.q:laicus quãtũcũqz sit pfectus, nõ est eligẽ dus sed tantũ postulandus. vt.j.e. obitũ.z.s.e.in sacer dotibus z.s.di.pri.hoc ad nos.qõ autẽ dicit de his tri bus nõ ob.qz diuina ispira tione fuit factũ.vel dic q:isti postulati fuerunt.
d Nophit⁹ superbiã.s. xlviij.di.quoz.
e Causa.videtur ergo q vbi prohibet electio er cã.q cessante illa cã possit fieri ele ctio.vt h.z.xxviij.di.de syra cusane.j.q.j.q .p necessitate ar.ptra.xxxij.q.j.dixit.z.xix. q.ij.due sunt.vno modo fic põt erpoi cessante cã cessat z pstitutio.i.qñ cã cessat actu z exẽplo.i.vt nõ possit trahi in pniciẽ exẽpli.lxiij.di.§.ve ruz.vel dic q cessat circa pso nã illã ad hoc tñ vt dispẽsa ri possit secũ.vel dic q tunc cessat qñ hoc in iure exprimi tur q cessare debeat.vel qñ oĩs cã cessat z impulsiua z fi nalis z efficiẽs z occasiona lis tunc cessat cõstitutio.
f Judicio.i.p scientiam.
g Exẽplo.similes ordinã do.sed dispensatiue z sic pla num est.
b Sius aut diues q de suis facultatib⁹ aliqd dedit ecclesie.nõ tñ ẽ recipiẽ dus ideo.nisi alias dign⁹ sit. vt.j.q.iij.er multis.nec.n.di uites sunt reijciendi.vt.xxx. di.hec scripsimus.
i Scholasticus.id est litte ratus.
k De foro.s.causarũ eccle siasticarum.
l De administratione.ciui li vel curiali.
m Ante lectoris.j.xviij.q. ij.qz fit.z ita differri põt cõse cratio epoz.qñqz vltra ãnũ. vt.vij.q.j.cõstitutũ.z.xxviij. di.de syracusane.
n Sed aliud ẽ.postulatio fit his verbis petim⁹ vt faciaſ te pmoueri.qz volum⁹ te eli gere.z tũc dr postulari a se ipso.ab alio añt fit postulatio vt si laicus vel clericus sit de epatu alteri⁹ tũc postulaſ ab epo loci.vt.lxxj.dist. primat⁹.z etiã a seipso.qz vnius cõsensus nõ sufficeret.Si aũt laicus diceret no lo tonsurari nisi certus sim de electione.vel,cleric⁹,diceret nolo ordinari nisi cer tus sim de epatu.de hoc nullũ pactũ ẽ interponẽdũ.vt.lix.di.hoc ad nos.z.xvj. q.ij.p laicos.nec peccat q hac spe recipit ordinẽ:dũ tñ pncipaliter eo,ppositono ordineſ ſz ad hoc vt possit pdesse.viij.q.j.sunt in ecclesia.si ergo cleric⁹ ẽ de eo dez epatu ille nõ postulaſ.z ẽ monẽdus z etiã cogẽd⁹ suscipere sacros ordines. vt.j.e.bñ.ſz laicus de eodẽ epatu a seipso postulaſ vt.s.e.ofius.Ille aũt a quo nuz.lxxvj.di.lectionis.in auẽ.de sanctis epi.§.nullũ.coll.ix.põt tñ p superiorez cogi vt ipsuz det qñ nõ subest iusta cã omittẽdi.ar.eſ de iurepa.null⁹. Sz q̃ro ad quẽ titulũ ordineſ isse.cũ adhuc nõ sit electⁿ nec aliqõ hz bñficiũ.dico ad titu luz ecclesie ad quẽ ẽ postulatus.pone ergo q aliũ postea eligãt.hoc.n.facẽ pñt. qz p postulationez nõ ẽ ius q̃sitũ postulato.vt eſ de postu.bone.z.c.postulatõez z ita tenebit electio alteri⁹.dico q lz nil iuris sit q̃sitũ postulato.tñ põt eos cõue nire vt puideãt ei in stipendio cõuenienti.vt eſ de iure pa.pastoralis.nõ.n.de buerũt mutare cõsiliũ in alteri⁹ iniuriã.vt.xxij.q.ij.primũ.ff.de re.iu.nemo.si aũt nõduz elegerũt aliũ põt eos cõuenire.vt eligant ipsuz ad illũ epatuz.z hoc põt dici q pñt variare si aliqs a seipso postulaſ.Si vero postulaſ a superiore z postulatio pñtata ẽ ei z ille cõsensit.satis põt dici q nõ pñt variare postulatõez vt eſ de postu.bone.ij.Item cleric⁹ alteri⁹ ecclesie bñ põt eligi.ſz post electionẽ est postulandus.vt.lxxvj.di.dilectionis.lxiij.di.litteras.lxxv.di.florentinũ.Sz lai cus primo ẽ postulandus.deinde eligendus.extra de elect.in causis.
o Piscopus.idest dum aliquis postulatur vt fiat episcop⁹. vt.lxiij. di litteras.
p Subscriptionibus.in quibus cõtinetur de vita electi, vt.j.e.catinẽ sis.z.vij.q.j.qualiter.Sz nũqd adeo requirit hoc decretũ.vt electio sine decreto facto nulla sit videt q sic.vt hic.z. xlvij.di.de petro.z.ij. q.j.legũ .z.viij.q.j. q liter.z.viij.q.iij. talia z.xxj.q.ij.fine excepti one.z.lxiij.di.quãto. sed dico q lz in electi one requiraſ decretũ cũ subscriptionib⁹ ca nonicoz.tñ electio fa cta sine ipso tz. Duabus .n. decausis fit subscriptio vna cã vt qs vellet variare vo ta sua inciperet ei ob uiare ppria cõfessio. vt.j.q .vij.saluberri mum.alia rõne vt p subscriptionẽ sciaſ an oes canonici fuerint pñtes in electiõe.ar. eſ de his q̃ fi.a p. q̃ to i fi.lz ergo scriptu ra requiraſ in electõe tñ si fiat sine ipsa tz et est simile.nã in ma trimonio multa req runſ iteruenire.z tñ si nõ iterueniãt tenet matrimoniũ. vt.xxx. q.v.nostrates.ioã.b. ptra eſ de ele.inotuit
q Sic beatus.
r Ec emeritis.i. bene meritis. in vita z scientia.j.q. j.vilissimus.
s Nullus inuitis. a principio. sed si p negligẽtiã ne mi nez eligissent bñ da ret eis iuitis. vt.lxxx ix.di.volum⁹. similiſ vbi minor pars ptra dicit nec hz iustã cãm ptradictionis.bñ daſ eis epo inuitis. Idez põt dici de laicis q eis inuitis nõ ẽ dã dus epo si bñt iustaz cãm ptradictionis vt lxiij.di.si forte.ö hoc no.xxiij.di.c.illud.
t Ciuitatis.nũqd p hoc intelliges prius clericos toti⁹ ciuitatis vel diocesis esse reprobandos.vñ q sic.vt.j.lxiij.di.sacroz.z.c.plebs.z.c.nosse.z eſ de vsu pall.cũ sup.illi.n. vñ esse de aliena ecclesia cũ totũ nõ sit aliud a pte.vt eſ de ele. cũ nobis olim.z q in ptinentib⁹ edificijs demorãtur rome morari videã tur.vt.ff.de ver.sig.l.q in ptinentib⁹.z.l.edificia.z.l.pupillus.§.incola. sicut in tutela reprobãdi sunt oes de ciuitate antequã eatur ad vicinas ciuitates.vt.ff.de tu.z cu.l.diu⁹.z preses dz esse de dioc.vt.C.li.x.de in col.l.vex.z hoc pcedit.b.sed credo sufficere q reprobati sunt oes de ma iori ca.ar.eſ de ver.sig.cũ clerici.z de rescrip.rodulphus Sz qd si maior pars eligit extraneũ r minor eligit de gremio suo.vñ q lz pualebit elec tio paucoz.vt.vij.q.j.deniqz.nã in postulatione oes erũt pcordes. vt lxiij.di.lxxas.io.so.hoc falsum ẽ.sufficit.n.q due ptes psentiãt in postu latione.de elec.scriptũ.b.Itẽ minor pars iustã hz cãm ptradicendi.vñ lz sint pauciores.auditur eoz ptradictio.vt eſ de his q̃ fi.a ma.par.ca.cuz in cũctis.xxxj.di.nicena.arg.ptra eſ de elec.cũ nobis oliz.z.c.cũ inter di co tenere electionez minoris ptis q eligũt fm formã canonicam de suo gremio.vñ si diuersi sunt clerici.prius examinaſ ille,q est de ppria,q̃z,q est de aliena ecclesia vt di.lxxv.florentinũ archidiaconũ.nec ob.pmisse dere.ideo nõ.n.tenuit ibi electio maioris partis.qz null⁹ fuit ibi,et ad uerso elect⁹.ſz adhuc ob.eſ eo.ti.in causis.vbi prevaleat postulatio triuz de aliena ecclesia electioni duoz de ppria.ſz hoc fuit ppter formã mã dati.qz ita pueneratvt in quẽ maior pars pueniret ille esset potior.z de

Scholasticus ex foro aut ex administratione postulari põt epus.

O Sius epus dixit:z hoc necessa riuz arbitror vt diligentissime tractetur:si forte aut diues aut scho lasticus de foro aut de administra tione epus fuerit postulatus vt non prius ordinetur:nisi ante lectoris munere z officio diaconi:aut pbyterij fuerit pfunctus:z ita p singulos gradus si dignus fuerit:ascendat ad culmen epatus. Sed aliud est postulari aliud eligi:postulaſ nexibus curie astrictus ab imperatore:cleri cus alterius ciuitatis a suo epo.sed nõ eligiſ aliquis nisi in sacris ordini bus cõstitut⁹.fit.n.electio cũ solem nitate decreti omniũ subscriptioni bus roborati:postulatio vero sim plici petitiõe:quã distinctionez bea tus greg.innuit in registro scribens cuidaz episcopo.

Electio epi dz fieri cuz solemnitate decreti oĩum subscriptiõe roborati

E Piscopus duz fuerit postula tus cũ solemnitate decreti sub scriptionibus oĩum roborati:z di lectionis tue testimonio litteraz ad nos pfecrandus occurrat. Sic bea tus ambro.añ susceptuz baptisma ab imperatore est postulatus nõ ele ctus.Idem clerici alterius ecclesie nõ sunt preferendi in electione his q bene militant in ppria ecclesia.

Unde cele.papa.

Extranei emeritis si suis ecclesijs nõ preponantur.

Nec emeritis i suis ecclesijs pe regrini z extranei z q añ ignoti sunt ad exclusionez eoruz qui bene ciuiuz suoz merenſ testimoniũ pre ponantur. Item.

Nullus inuitis detur epus:tunc autem alter de altera eligatur ecclesia:si de ciuitatis ipsius clero cuius est episcop⁹ ordinãd⁹ nullus

hoc no. ex de elec. cū inter canonicos. sed qd si oēs eligunt de aliena ecclesia preter vnū q eligit de ppria. hic dico nō valere electionē vnius qr nullū de ppria pōt eligere cū quilibet eoz cōsensit in aliū. vñ in seipsum nō pōt cōsentire. Itē qd si data est aliquib⁹ ptās vt eligant z ipsi postulant extraneū. tenet postulatio. vt ex de renū. post translationē. extra de elec. in causis de postu. bone. lz autez ex pte sint egressi fines mandati. tñ secerūt id qd ē vicinū mādato. vt. ff. iudi. sol. iaz tñ. §. vlti. io. qcqd dicat io. ei⁹ opinio nō seruatur de electione minoris partis de eadē ecclesia vñ cū totū capitulum facere videat qd fit a maiori pte ca. vt in extrauā. de his q̄ fi. a ma. par. z a. cuz in cūctis. tenebit electio extranei. vt dic t. p decre. superi⁹ allegatas. qr multa fieri non debent. tñ aliter facta tenēt. nā melior eligi dz. vt. viij. q. j. lz. tñ sufficit si bon⁹ eligatur. vt ex de elect. cū nobis. z. c. cū dilecti. z. C. de statuis et ima. l. vlti. b.

a ¶ Nō credim⁹. nō benignā p̄sumptionez q̄ semp p̄sumitur q̄ aliqs sit dign⁹ i eccle sia. vt. j. e. obituz.

b ¶ Fructū. sic. ff. de adop. nec ei. §. p̄terea

c ¶ Premiuz. s. obtinet. vt aliqs de ipsis eligat. p hoc vī q̄ lz aliqui p̄diderint ius eligēdi q̄ p̄nt excipe ptra illū q dat eis. vt tñ q̄ excipere nō p̄nt sed tantū agere. vt ex de ap. p̄stitutus in fi.

d ¶ Vel liber. i. saltē

e ¶ Studij. declinari. ar. q̄ ecclesia pōt i duos cōsentire. vt si vn⁹ non obtineat. alter saltez obtineat. lxxxv. di. archidiaconū. z. viij. q. j. in scripturis. mariti. ubi dixidūt de ure suo vt ex de postu. bone. lz nōne priuati debēt esse iure suo. vt ex de elec. cū i cūctis. lz h z similia loquuntur in eo casu. qñ eligentes latebat viciuz electi. sic. xxviij. dis. de syracusane. sm alios secūdus pōt eligi sub cōditione vt si prim⁹ nō obtineat secūdus maneat. vt. lxxxv. di. archidiaconū florētinuz. sic ex de elec. cuz terra. l. c. viij. q. j. quā uis. z. c. pastoralis.

f ¶ Bitū. solēniť i. ita plene q̄si eps ola disponet. vt xij. q. j. qñ velina.

g ¶ Studio. dissentione vel. inuidia.

h ¶ Et tz piculuz. et qō euenire nō credim⁹ dign⁹ poterit reperiri: primū enīz illi reprobandi sunt: vt aliqui de alienis ecclesijs merito preferant: habeat vnusq̄sq̄z suuz fructū militie in ecclesia in qua suā per omnia officia transegit etatez in aliena stipendia minime alter obrepat: nec alij debitā alter sibi vēdicare audeat mercedē. sit facultas clericis renitendi si se viderint pregranari: z quez sibi ingeri extrāuerso viderint: nō timeāt refutare q z si nō debitū episcopatus premiū vel liberū de eo qui eos recturus est debent habere iudiciū. ¶ Palea.

¶ In ordinatiōe prepositi illa semper cōsideret ratio: vt hic cōstituatur: quē omnis cōcors congregatio secunduz timorez dei: siue etiam pars congregationis quānis praua saniori cōsilio elegerit vite antē merito z sapientia eligat q ordinanduz est: z si vltimus est in cōgregatione qō si omnis congregatio vicijs suis cōsentientē personā pari cōsilio elegerit: z vicia ipsa aliquaten⁹ in notitiam episcopi vel ad alios vicinos prepositos vel christianos claruerint: prohibeat prauoruz prevalere cōsensuz: sed domui dei episcop⁹ cōstituatur cū alijs dignū dispēsatorē.

Itē gregorius ciuibus neapoli.

De eodem.

Studij vestri sit etiā alium qui aptus sit. p̄uidere vt si forte petrus quez a vobis electum asseritis huic ordini nō videat idoneus: sit i quo declinari vestra electio possit: naz graue cleri illi⁹ erit opprobriuz vt si hic fortasse. pbatus non fuerit: aliū se dicant qui eligi debeat nō habere. Itez greg. in registro.

De eodem.

Obituz victoris panormitane ciuitatis antistitis. directa relatio patefecit: qua. ppter visitationis destitute ecclesie fraternitati tue operā solemniter delegam⁹ z ideo fraternitas tua ad predictā ecclesiā ire. ppereť z assiduis exhortationib⁹ clerū plebēq̄z einsdē ecclesie admonere festinet: vt remoto studio vnoeodēq̄z cōsensu talez preficiendum sibi expetant sacerdotem: qui tanto ministerio valeat dignus reperiri: z a venerandis canonib⁹ nullatenus respuat: cōmonem⁹ etiā fraternitatez tuā: vt nulluz de altera eligi permittas ecclesia: nisi forte inter clericos ipsius ciuitatis in qua visitationis impēdis officiū: null⁹ ad ep̄atū dignus: qō euenire nō credim⁹ poterit. inueniri: puisurus añ oia ne ad cuiuslibet cōuersationis meritū laice p̄sone aspirare p̄sumāt: ne z ille p̄sone voluntatis affectū nō ineniāt z tu periculosuz ordini tui qō absit incurras. monasteria autem si qua sunt in ipsius constituta parrochia fub tua cura dispositioeq̄z quonsq̄z illic propri⁹ fuerit ordinatus episcopus concedimus. Itez pelagius papa eucarpo messanēsi episcopo.

De eodem

Catinensis ecclesie visitationē tibi iniūgimus: cuius episcopū de hac luce transisse sucepta cleri relatione didicimus. impossibile enīz est vt nos in. p̄uincia illa dūtaxat in syracusanis partibus alij cuiuslibet causas q̄ ad deuz pertinent cōmittamus: nisi forte talez p te deus nūc in catinensi ecclesia eligere voluerit: de cui⁹ p̄scientia possim⁹ esse securi vt a te labores istos paululū remouere possim⁹ mox ergo dilectio tua ad supradictā catinensiuz ecclesiaz pergat: z hominez de clero qui nec vxorez habeat nec filios nec crimē aliqō canonib⁹ inimicū: eligi cū auxilio dei p̄pellat atq̄z inducat: z statim eū ad vrbez romā cū decreto z testificatione relatiōis tue trāmitte

Item greg. passiuo epō.

Qui in epīm eligitur: nō fit reus criminū que sacra lex morte punit.

Bene nouit fraternitas tua quaz longo tempore apruciū ciuitas pastorali sit sollicitudine destituta: vbi diu quesiuimus qs ordinari debuisset: z nequaquā. potuim⁹ inuenire: sed q optimus mihi in moribus suis in psalmodie studio in amore orationis valde laudat⁹ religiosaz vitā omnino dicit agere: hunc volumus vt fraternitas vestra ad se facia venire: z de aia sua admoneat: quatenus in bonis studijs crescat z si nulla ei crimina q̄ per legis sacre regulā morte mulctāda fūt obuiēt: tunc hortādus est vt vel monach⁹ vel a vobis subdiacon⁹ fiat: z post aliqnātuz temporis: si deo placuerit: ipse ad pastoralē curā debeat p̄moueri. Cui autē visitatio iniungitur: nihil de rebus einsdez ecclesie a quoquā p̄sumi patiatur.

Unde grego.

Nō patiat a quoqnā p̄sumi de rebus ecclesie cui fuerit iniuncta visitatio.

Quoniā festus capuane ecclesie epūs: in romana ciuitate positus de hac luce migrauit: cure nobis fuit q̄ vniuersis ecclesijs impendit: fraternitati tue p̄sentia scripta dirigere: vt memorate ecclesie visitator accedas: sic tñ vt nihil de p̄nectionibus clericoz de redditu oz natu ministerijsq̄z vel qcqd p̄fati loci esse poterit a quoquaz p̄sumi patiaris: lz omnē vigilātiā atq̄z cautelā circa clericos plebēq̄z einsdem ecclesie exhibet te cōuenit: vt in vita

a b Reuiter nũc hic oñdit, q̃ clericoꝝ sit eligere ⁊ populi cõsentire ostẽdit etiam q̃ si aliquis fuerit consecratus sine auctoritate metropolitani deponitur.

b NUlla nec a plebib⁹ cõsensus plebis requiritur in electione. ⁊ eo ipso cõsentiunt q̃ phibent ei testimoniũ q̃ testimoniũ plebis equiualet electõi. vt. xxiij. di. c. j. ⁊. lxvij. dis. reli qui, sed quid si aliquis ẽ cõsecratus q̃ nõ habuit cõsensum plebis. nũqd cassabitur ꝓsecratio videtur q̃ sic ĩ odiũ cõsecrantiũ ⁊ eligentiũ cũ cõtemptus est. lz ex gratia populus sit requirend⁹ vel vocãdus. vt. xvj. q. vij. decernimus. xxj. q. ij. c. j. nã semper ꝓsensus plebis est requirendus. vt. viij. q. j. lz. Itẽ q̃ laicus põt eripere, ꝓtra electũ ⁊ dicere q̃ ei inuito nõ ẽ dãdus eps. vt. j. lxiij. dis. c. si forte. ⁊. c. adrianus. h. dicit si oritur scandalũ er hoc q̃ cassanda sit electio ⁊ cõsecratio. sed dico nõ ideo cassandaz lz nõ affuerit. q̃ plura exigũtur q̃ tñ omissa nõ viciant factuz. ar. xxx. q. v. nostrates. q̃ huiusmodi leuia omissa nõ viciant rez. vt. ff. de ver. inspi. l. j. in fi. eo ipso aũt intelligit laic⁹ consentire si nõ dissentit. vt. lxij. dis. si fuus. ff. sol. ma. l. ij.

c Tribuenduz, isti tamen dant ordinẽ ⁊ habent eũ sed nõ iuste. vt. j. de cõse. di. iij. nullus autem.

d Nec docetur, si ex̃ de iurepa. q̃ autem.

e Siqui. j. q. j. sacerdotes. ⁊. c. siqui a pseudo epis.

f Docendus. vt p seueritatẽ. s. ex cõicationez. ferro eniz rescãda sunt vulnera ⁊c. vt. xxj. q. j. in canonibus.

g NUllus. deponatur. i. q. j. si quis eps. siqui epi. §. dis. l. ex penitentib⁹. §. xxxvj. di. q ecclesiasticis.

b l Aici. in precedẽti di. ostensum ẽ q̃ laici tantũ debẽt cõsentire electiõi plenius hic prosequitur q̃ nullo modo debẽt interesse. ⁊ hoc facit vsq̃ ad illũ. §. bis omnib⁹. deinde ꝓbat cõtrariuz vsq̃ ad illũ. §. electiões ⁊ ibi soluit deinde oñdit que priuilegia fuerunt imperatoribus data circa electiones que postmoduz fuerunt eis ablata. vltimo dicit q̃ religiosi viri nõ sunt excludẽdi ab electionib⁹. est ergo ḃ veritas q̃ nullus laicus dz interesse electioni etiã incõuentuali ecclesia. nisi hoc habeat ex ꝓsuetudine. vt extra de iurepa. vobis. liz. h. direrit q̃ ibi põt bene patronus interesse. vt. xviij. q. ij. abbatem et hoc. c. dicit intelligi de nõ patronis. equaliter aũt est pẽnus q̃ minus dat ficut qui plus q̃ vnus põt supplere per operaz q̃ ei deest in patrimonio. ff. pro sol. l. v.

i NUllus. cõmunẽ. cũ ergo hec tria requiruntur. s. cõmunis ꝓsonans ⁊ canonica. si vnũ istoꝝ deest viciosa est electio. vt arg. xxxviij. dis. que ipsis. nõ eniz sufficiat electionẽ esse cõmunẽ. nisi sit canonica. vt hic. ⁊. lxix. di. c. j. ⁊. c. antepe. itẽ ḃ est arg. q̃ si aliqui separatim cõsenserũt in aliquẽ q̃ talis ꝓsensus nõ valet q̃ nominationes circa cõsiliũ publicũ facte nõ valent. vt. ij. q. vj. nominationes. ⁊ priuata conuenticula in electionib⁹ prohibent. vt. lxxij. di. c. j. ⁊. c. nullus. ḃ. arg. cõtra. lxiij. di. quãto. extra de elec. q̃ ficut. ⁊ extra de postu. bone in fi. ⁊ seruitus separatim cõceditur. ff. de serui. p fundum dico nullaz talẽ esse electionẽ. cũ sit clandestina. vt ex̃ de elect. quia propter. ad fi. ioã. boc hodie, determinatũ ẽ extra de elec. in gen. fi. vbi dicitur q̃ singulares electiões nõ valent. ḃ.

gilijs obsequioz ecclĩastico sedule ac deuote obeãt deseruire. **Di. lxij.**

b l Reuiter⁹ mõstratuz est ex q̃bus ordinibus in quos gradus sunt eligẽdi. nũc videndũ est a q̃b⁹ sunt eligendi ⁊ ꝓsecrãdi. Electio clericoꝝ est ꝓsensus principis petitio plebis.

Unde leo papa.

Nõ sunt habẽdi inter epos q̃ nec a clericis eliguñ nec a plebibus expectantur:

NUlla ratio finit vt inter epos habeañ q̃ nec a clericis sũt electi nec a plebib⁹ sunt expediti nec a cõprouincialib⁹ epis cũ metropolitani iudicio ꝓsecrati: vñ cũ sepe questio de male accepto honore nascat̃ q̃s ambigat nequaquã ab istis esse tribuendũ q̃ nõ docek⁹ fuisse collatuz: si q̃ autez clerici ab istis pseudo epis i eoꝝ ecclesijs ordinati sunt ⁊c. ⁊ infra: cã symoniacoꝝ tertia.

Itẽ celestinus papa.

Populus nõ dz preire sz subsequi.

Docẽdus ẽ populus nõ sequẽdus nos quoq̃ si nesciunt eos q̃d liceat q̃ue nõ liceat cõmouere nõ bis ꝓsensuz pbere debem⁹: q̃s q̃s conat⁹ fuerit tentare, phibita: sentiet censurã sedis apostolice minime deiturã: q̃. n. sola admonitiõis auctoritate nõ corrigim⁹: necesse est vt p seueritatẽ ꝓgruẽtẽ regulis vindicemus: p totas ergo q̃ ppũjs rectoribus carẽt ecclesias volum⁹ vt hoc innotescat: vt nullus sibi aliq̃ spe forsitã blanditijs illudat. Nisi autẽ canonice elect⁹ fuerit ꝓsecrari nõ dz

Unde calixtus papa.

Non cõsecretur in epm nisi canonice electus.

NUllus in epz nisi canonice electũ cõsecret: qõ si ꝓsumptũ fuerit: ꝓsecrans ⁊ ꝓsecrat⁹ absq̃ recuperationis spe deponat̃

l Aici⁹ nullo mõ se debẽt inserere electioni. Unde adrianus papa.

Laici electioni pontificũ nõ se ingerant.

NUllus laicoꝝ pncipũ vel potentũ semet inserat electiõi aut ꝓmotioni patriarche metropolite aut cuiuslibet epi: ne videlicet inordinata ⁊ incõgrua fiat electio vel cõfusio vel ꝓtentio: psertiz cuz nullã i talib⁹ ptãtez quẽquã ptãtinoꝝ vel ceteroꝝ laicoꝝ hic ꝓuenat. ⁊ infra. Quisq̃s secularium pncipum vel potentuz vel alteri⁹ dignitatis laic⁹ aduersus cõez ꝓsonãtẽ atq̃ canonicã electionẽ ecclesiastici ordinis agere tentauerit: anathema sit donec obediat ⁊ ꝓsentiat q̃ q̃d ecclesia⁹ de electione ⁊ ordinatione ꝓpũjs pbis visum fuerit. Itez ex. viij. synodo.

De eodem.

drianus papa. ij. qõ nicolaus: pdecessor ei⁹ disposuerat missos suos donatuz. s. hostiensez epz ⁊ stephanuz neophesinuz epm ⁊ marinuz diaconez sancte ro. ec. ad basiliuz impatorez ⁊ ad filios ei⁹ ꝓstãtinuz ⁊ leonez augustos⁹ ꝓstãtinopoli direxit cuz q̃b⁹ ⁊ anastasi⁹ bibliothecari⁹ romane sedis vtriusq̃ lingue grece ⁊ latine pitus prexit: ⁊ synodo ꝓgregata quã octauã vniuersalez synoduz illuc ꝓuenientes appellauerunt: exortuz scisma de ignacij depositiõe ⁊ fotini ordinatiõe sedauerunt: fotinuz anathematizantes ⁊ ignaciuz restituentes i q̃ sic⁹ statutuz est: ꝓsecratiões⁹ ⁊ pmotiones epoꝝ ꝓcordãs ꝓuib⁹ ꝓcilijs clericoꝝ electiõe ac decreto ⁊ epoꝝ collegio fieri hec sancta ⁊ vniuersalis synodus diffiniuit ⁊ statuit: atq̃ iure pmulgauit: neminez laicoꝝ pncipuz vel potentuz semet iserere electiõi vel promotioni patriarche vel metropolitani aut cuiuslibet epi: ne videlicet inordinata ⁊ incõgrua hinc fiat electio ꝓtẽptio vel ꝓfusio: psertiz cuz ĩ talib⁹ nullã potestatez quẽquã ptãtinoꝝ vel laicoꝝ ceteroꝝ hic cõueniat sz silere ⁊ attẽdere sibi vsq̃ quo regulariter a collegio ecclesie suscipiat finez electio põtificis futuri. Si vero q̃squã laicoꝝ ad ꝓtractandũ vl coopandũ innitat⁹ ab ecclesia: lz hmõi laico cũ reuerentia si forte voluerit obtẽperare se assistentib⁹: taliter. n. dignũ pastorez sibi regulariter ad suaz ⁊ ecclesie salutẽ, pmouet clerus. Itez ex hist̃oria tripartita

Electioni epoꝝ imperator itereſſe non debet.

VAlentinian⁹ impator veniens ab oriente ab hesperias ptes vt refert hist̃oria ecclesiastica mortuo aurentio arriane pfidie magistro: q̃ mediolanenses ecclesiã vt lup⁹ dilanianerat: cũ vellet impator catholicũ deo ordinante ibi ꝓsecrari episcopuz euocans epos⁹ hec eis locut⁹ ẽ. nostis apte eruditi diuinis eloqijs q̃ lez oporteat esse pontificez: ⁊ q̃ nõ decet cũ verbo solo sz etiã ꝓuersatiõe gubernare subiectos ⁊ toti⁹ semetipsuz imitatorez virtutis ostendens moribus ⁊ facundia alios debent precedere. vt. C. de professorib⁹ ⁊ medicis magistros lib. x.

k Ecclesia. ecclesiã hic vocat viros ecclesiasticos. quãdoq̃z vocatur cõgregatio fideliuz. vt. j. de cõse. di. j. ecclesia. de hoc dixi. vij. q. j. scire.

l Adrianus. Disposuerat, ar. successorẽ debere cõfirmare q̃ antecessor inchoauit. vt h. xij. q. ij. hec huius.

m Augustos nota q̃ filij imperatoꝝ dicuntur etiã augusti. quia sperabaꝫ quod essent futuri imperatores. ⁊ quasi p augurium hoc sperabatur vl sicut imperator dicitur augustus. quia illius propositi debet esse q̃ augeat sic et filius põt dici augustus. q̃ ⁊ hoc ꝓpositum debet habere cuz habebit imperiũ.

n Bibliothecari⁹ i. cancellarius. s. xxj. di. submittitur.

o Cõsecrationes. hec sunt verba ꝓlij.

p Laicoꝝ. j. xcvj. di. bene quidẽ.

q Ad ꝓtractãdũ. i. simul tractandũ.

r Inuitaꝫ. h inuitantur laici ad electionez. alibi ad ſmonẽ faciẽdũ. vt. xxiij. dist. mulier q̃nq̃z ad causas mſimoniales. vt xxxv. q̃o. v. ad sedẽ. causis aũt fidei interũt etiã non vocati. vt. xcvj. dis. vbi nã. lz nũq̃d subscribent laici. argu. q̃ sic. vij. q. j. eps de loco.

s Valẽtinianus. epos. ergo electioni metropolitani intererunt oẽs episcopi prouinciales. vt. j. e. metropolitano. lxvj. dis. c. j. io. sed i his nõ attendo nisi cõsuetudinẽ. vt ex̃ de elec. cũ ecclesia ⁊ ex̃ de postu. bone. de iure cõi omnis electio spectat ad capituluz. vt ex̃ de cã pos. ⁊ ppẽ. cum ecclesia. ḃ.

t Solo. sic magistri

u Testẽq̃z no. q̃ ꝓuersatõ pbet alicui testimoniũ. vt. ij. q. vij. cũ pastoris

x Submittam⁹. ar. q̃ impator ẽ minoꝝ quolibet epo ⁊ ercõmunicari põt ab episcopo. vt hic inuitur. ⁊. xviij. di. quoniã quidẽ. ⁊. xcvj. dist.

duo.tamē imperator est maior in tēporalibus illis qui ab eo recipiunt temporalia sed minor est in spiritualibus.ex de ma.& obe.solite.

a ¶ Sup vos.i.ad vos spectat sicñdit theodosius.xvij.dist.§.hinc. vel ideo hic dicit sup vos.qz electio est periculo eligentiū.si qs.n.malū nominat tenet de omni dāno,& dispendio qō p eū acciderit.C.de periculo nominantiū.l.j.li.xj. Itē si inhabilē nominant & appellatur.tenentur dare sumptꝰ quos fecerant aduersarij C.de decur.lege secunda.

b ¶ Electus.& ita male dicit.g.qꝫ fuerit postulatus.§.lxj.dist.§. sic beatus in fi.ſz potes dicere qꝫ fuit electus in postulandus. vt extra de renū.post trāslationē.io.& dicit.qꝫ clericus alterius ecclesie in sacris ordinibus cōstitutus eligi pōt.ita not.in illa decre.post trāslatiōez nisi sit epūs.vt vī dicere decre.extra de elec. cū inter can.& postea dz postulari.b.

c ¶ Corpora,& ita fuit curialis ſz absolutus fuerat.nec ex officio cōtraxerat irregularitatez.alioquin nō promouerē.li.dist.figs post.

d ¶ Ordinem.ex hoc verbo dixerūt quidā qꝫ imperator dz hīe ordinez subdiaconalē ſz nō est verū qz hz militarez characterē. vt.j.q.j.qꝫ quidā.gerit tū officiū subdiaconi.cū ministrat epō.

e ¶ Oro.fauctez i crimine adulterij cū galdrada.vel forte fecit eos iurare ei fidelitatē.qō clerici nō debent facere laico.xxii.q.vlt.c.vl.nisi habeāt ab ipso regalia.xxij.q.v.de forma

f ¶ Eligi.videt ergo qꝫ in illis duab⁹ eccl̄ijs nō possit fieri electio nisi volūtas pape requirat sicut est i ecclesia rauennati. vel istud p tpe fuit statutuz.vel dic eligi.i.cōsecrari vel instituī.

g ¶ Sp ordinationē recipi.tū ille q recipit eccl̄iā a laico nō est excōicatus.sed est excōicandus.vt extra de iurepa.preterea nisi a sacramentis.xvj.q.vl.c.quoniā.& c.si qs deinceps.si tū post donationē laici accesserit cōsensus epi.cōfirmatur donatio.vt ex de iurepa.cura pastoralis.io.bodie etiā talis ineligibilis fit.vt extra de elec.quisqs.b.

b ¶ On est.

i ¶ Omnis electio.regulaz.xvj.q.vij.si quis deinceps.

k ¶ On licet.

l ¶ His omnibus ecōtra.tu dicas qꝫ laici debent interesse nō ad eligendū sed ad cōsentiendū.j.e.nosse.

m ¶ Prime.i.salonitane que sic dicta est qz iustinianus ibi natus ē alij dicunt de rauenna.qz vtraqz est illirica vel adiacet illirico mari.

n ¶ Via igitur.cōcilij.i.collegij.

o ¶ Cōsentimus.cōfirmando electionē tuā.& ita papa confirmat oēs metropolitanos.vt.j.e.qsto.& c.salonitane.& c.di.quoniā qꝫ verū est cū nō habent primatē.sed ei nullo medio subsunt.vt.j.e.cū longe.et j.di.prori.qꝫ p ambitionē.nisi velis dicere qꝫ eo ipso qꝫ quis recipit pallīuz a papa.intelligit cōfirmari ab ipso.imo & plerīqꝫ archiepiscopi non cōfirmantur nec cōsecrantur,nisi a suis subditis nec petitur cōfirmatio a papa sed tantū palliū.vt dixi.de hoc.li.di.qui in aliquo.

p ¶ Quanto.subscripta relatio.Ex hoc loco quidaz dixerunt qꝫ electio posset variari vsqz ad subscriptionē.& j.q.vij.saluberrimū.& xxvij.q.j.oēs femine.& arg.pro eis extra de esse.olim.alij dicunt vsqz ad cōfirmationē esse ambulatoriazvoluntatē eligentius vt extra de prebē.cū nō ignores.& ex eo qꝫ dicit hic perdurare.j.e.salonitane.xxviij.de stin.de syracusane.lxj.dist. studij.vnde& prioza stipēdia retinet electus vsqz ad cōfirmationez vt extra de elec.cū in cunctis.nec cogitur inscribere qui excipit cōtra electū nō cōfirmatuz.qz nō deiicit ab obtento.sed ab obtinēdo. vt extra de accu.sup bis.Itē quia ante cōfirmationē non renunciat electus episcopatui.cuz adhuc nil iuris sit cōsecutus.vt extra de transla. inter.sed tu dicas qꝫ p cōsensum eligentiū ius est acquisituz electo.duz tū ipse cōsentiat vel cōsentire velit.vt extra de elec.cuz inter canonicos.in fi.Johā.nec possunt post electōez variare.ſz an' publicationez scrutinij possunt vt extra de elec.publicato.b. Si queras quale ius acquiritur electo per electionē.dico qꝫ ius prelature & ius ad ministrādi.sed nō exercitiuz prelature vel administrationis.p cōfirmationē.cuiz nihil iuris noui acquiritur.ſz tantū exercitiū.electio enim facit imperatorez.vt.xciij.di. legimus.sed queritur vtrū per nominationez aliquid iuris acquirat.videt qꝫ sic vt.xvj. q.vij.cōtra sanctoruz.& ij.q. vj.nominationes.& lxxij. di sti.placuit.& extra de elec.auditis.arg.cōtra.extra de ele. qꝫ sicut.& c. innotuit.dico qꝫ si nominatio est tractatꝰ precedens electionez per nominationē nihil iuris acquirit. naz per talez nominationez exprimit cōsensus de futuro.& est sensus.nomino talē idest nomino cuz eligēdum sicut etiā aliquis eligit in postulandū.vt extra de renun. post translationē.& s.e.valē tinianus.sicut non cōtrahit matrimoniuz carnale p hec verba denomino te in mulierē.sed si p denominatiōez exprimit cōsensus de presenti.tunc denominato ius est acquisitū.qz nō refert qbus verbis quis exprimat cōsensum.vt.xxij.q.v.humane.maxime si cōsuetudo est alicuius ecclesie qꝫ p talia verba celebretur electio tunc in talibus ad cōmunē intelligentiā verboū est recurrendū.vt extra de spō.ex litteris.quid de postulatione iuris sit.dixi.s. lxj.di.§.sed aliud.sed quare reprobatur hec electio ,ppter defectū subscriptiōis sed intellige qꝫ hic nō erant due partes presentes ꝙ ad minus debēt esse in electione.& ideo in fraudez nolebant subscribere ne eoū paucitas reprehenderet vnde cū ab initio nō fuit cōsensus eoū legitimus bene dicit papa si perdurat. sic.s.xxv ij.di.de syracusane.& xxxix.dist.petrus.lz videt qꝫ nō esset denuo requirendus eoruz cōsensus.vt.ff.de ser.ru.pre.per fundū sed illud nō est simile qz seruitus cōcedi potest separatim.sed electio dz esse cōmunis vt hic dicit.& s. e.c.j.sed cū gra.intelligat hoc.c.qꝫ cōsensus laicoū hic requirebatur.quare ergo dicit,subscripta relatione.cū laici non subscribant.vij.qō.j.epūs,de loco.& ij.qō.vij.si,quis autez episcopus. Itē subscriptio nō est de electione sed de solemnitate.vt.lxj.di.episcopus.

q ¶ Januam.nota qꝫ vocantur absentes a mediolano vsqz ad ianuā.sed non vsqz ad.xij.dietas.vt extra de electione.cuz inter.quid de hoc iuris sit.di.i.vij. qō.j.factus.

r ¶ Barbarica.pp hoc verbū inducit magister.c.vt ēt cōsensus laicoz requirat.

dere testemqz doctrine ꝙuersatōez habere bonaz:talē itaqz in pontificali ꝙstituite sede:cui & nos q gubernamus imperiū syncere nostra capita submittam⁹ & eius monita dū tāquā homines delinquim⁹ necessario velut curantis medicamina suscipiam⁹ hec aūt cū dixisset impator petijt synodus: vt magis ipse decerneret sapiens & pius existens atqz ille ait sup vos est talis electio. Nos eniz gratia diuina potiti & illo splendore fulgentes melius poteritis eligere:tunc sacerdotes egressi de epali sede tractabāt:cū aūt ordinatione diuina ambrosiuz nōduz baptizat⁹ electus fuisset exultans impator ait gras ago tibi dñe omnipotēs & saluator noster:qñ huic viro ego qdē cōmiserā corpora:tu aūt animas:& meā sniam ondisti iusticie tue ꝙnire,cūqz sanctus ambrosi⁹ ꝙtristaretur de hoc qō acciderat vt idē ipse in suis epistolis scribit:cōfortauit eū impator & ait:noli timere:qz de⁹ q te elegit:semp te adiuuabit:et ego adiutor tu⁹ vrmeū ordinem decet semp existam. Itez nicolaus papa lotbario regi.

Auctoritate apostolica non regio fauore,episcopus est eligendus.

Oro scias qz relatū est nobis qcūqz ad epatum i regno tuo ꝓuehendus est nō nisi fauētē tibi p̄mittas eligi. Iccirco apostolica auctoritate sub divini iudicij obtestatione iniungim⁹ tibi vt in trenerensi vrbe & in agrippina colonia nulluz eligi patiaris:antequā relatuz super hoc nostro apostolatui fiat.

Itez ex cō.parisiensi.

Nō recipiatur a cōprouincialibus qui regia ordinatione epale culmē est adeptus.

Si p ordinationez regiā honoris istius culmē puadere aligs nimia temeritate p̄sumpserit:a cōprouincialib⁹ illius loci epis recipi nullaten⁹ mereat:quē vero indebite ordinatū agnoscūt:si qs de ꝓprouincialib⁹ recipe eū ꝓtra interdicta p̄sumpserit:sit a fratrib⁹ oībus segregatus:& ab ipsoz omni charitate semotus. Itez ex cō.laodicēsi.

De eodem.

Non est ꝓmittendū turbis electionez eoz facere q sunt ad sacerdotiū ꝓmouēdi. Itez ex secūda actione.vj.synodi.ccc.l.eporuz.

Irrita sit electio episcopi vel presbyteri a principibus facta.

Omnis electio epi vel presbyteri vel diaconi a principib⁹ facta irrita maneat secūdū regulaz q̄ dicit.Si quis epos secularib⁹ ptātib⁹ vsus ecclesias p ipsos obtinuerit deponatur & segregent ab ecclesia oēs illi q cōicāt. Itez ex cō.martiā.pa.

Non eligant a populo qui sunt promouendi ad clerum.

Non lz populo electionez facere eoz qui ad sacerdotiū promouent ſz in iudicio epoz sit:vt epi eū:pbent:si in fmone & fide & spirituali vita edoctus sit. His oīb⁹ auctoritatib⁹ laici excludunt ab electione sacerdotuz:atqz iniungit eis necessitas obediēdi nō libertas imperandi. Ecōtra vero scribit beatus grego.io.epo prime instiniane illirice.

Voluntas principis in ordinatione pontificis desideratur.

Via igit suscepta fratrum atqz coepoz relatio ad locum vos sacerdotij toti⁹ ꝓcili vnito ꝓsensu & serenissimi principis voluntate declarat accersiri:gras saluatori nro magna cuz exultatōe retulim⁹ nos quoqz i psona fraternitatis tue per oia ꝓsentim⁹ atqz oipotentez deuz deprecamur:vt charitatez vraz sic gra sua te elegit:ita i oi b⁹ sua ,protectione custodiat. Itez gre.io.subdi.

Cler⁹ & populus pontificis electioni intererunt.

Quanto apostolica sedes sua auctoritate cunctis prelata constat

a ¶ Perdurare.arg.q nō est cōsensus nisi duret.vt de pe.di.j.diuortiū.ex de verb.sig.nā t ego.ff.de in rem ver.ſi pro parte.§.versum.

b ¶ Assensu.h habes q papa ꝓfirmat electionē metropolitani vt dixi.s.c.pr.

c ¶ Plebs.t tenuib⁹.i.modice auctoritatis.t sic nō tātū numerus sed etiam auctoritas aligentiū cōsideratur.arg.xix.di.in canonicis.arg. ꝓtra extra de elec.dudum.

d ¶ Ex omnib⁹.ergo in electione epi totus clerus ciuitatis intererit vt hic.t.j.eo. obeuntib⁹.t.viij.q.j.lz.ſ ve rūz est q intererunt ad ꝓsentiendū nō ad eligendū vel interfuerunt ſi est cōſuetudo ex causa poſ.t ꝓpter eū ecclesia.

e ¶ Turbā.hoc.c.t oīa que dicunt laicos vocari ad electionē intelligi.h.de ꝓnis.

f ¶ Admonentib⁹.ergo ꝓ hic q visitator nō eligit vt dixi.lxj.di.obitum.

g ¶ Osse.imolensez.tſi tē pore stephani nō erat imola sedes epalis.ſz iuxta i castro sancti cassiani t sic é argu.q nō viciat rescriptuz.lz qs nominet epm nō nomine cathedre.sed hoc ideo fecit. q locus ille celebrior erat.

h ¶ Sepe.j.e.c.vlti.t.j.viij. q.j.nec nouuz.

i ¶ Clero t populo.t nō verbuz semel hic positū equiuoce poni.sic.xx viij.di.ꝑ byterū

k ¶ Piscopos.p emiliā. emilia dr a rauenna vsqz ad placentiaz.

l ¶ Itteras.vt ſi oēs.hic colligit q oēs ꝓsentire debent in postulatione extranei.vt dixi.s.lxj.di.null⁹. t ideo dicit decre.q postulatio nō admittit in discordia. vt extra de postu.bone. qō tſi verū est ſm distinctionez eius qō legit extra de electi. scriptū est.

m ¶ Et vis.hic habes q clericus alterius epi est postulandus.vt.lxj.di.§.ſz aliud. t.c.ostius.t laicus etiā ē postulandus.vt ibi dī.t illegitimus.vt ex de elec.inotuit. Itē hic habes q epm nō cogit dare postulatū.vt.lxxxv. di.florentinū.nemo.n.cogit emācipare filiū suū.vt insti. q.mo.ius pa.po.sol.§.vl.sed pone q eligat talis clericꝰ et epus ei⁹ postea nō ꝓsentiat.nūqd isti sunt priuati electōe.q elegerūt eū quē nō poterāt hīe.vel nūqd cōsensus illi⁹ a quo erat postulandꝰ ꝓfirmat electionē.ar.q nō cōfirmat. ex.e.auditis.ar.q sic.ex.e.fīē t ex de iure pa.cura pastoralis.ad hoc dico q ſi eligit in postulādū bñ tenet talis lectio.vt ex de renū.post translationē.vel dic q ſi elegerūt eo ꝓpōsito vt statiz debeat tenere electio.nō ratificat p sequentē ꝓsensu: illius a quo esset postulādus.ſi vero sciebant electionē p se invalidaz esse.sed sperabāt q dñs eaz ratā haberet.tūc ratificatiōe dñi cōfirmat.sic.ix.q.j.lugdunensis. Similē distinctionez facit lex.ff. de solu.figs. offerenti.vel dic q nō est inconueniens ſi clericꝰ alienꝰ eligat.q talis primo dz eligi et postea postulari.vt dixi.lxj.di.§.sed aliud. Itē obijcit cū clericꝰ tradicē te epō possit fieri monachus.vt.xix.q.ij.c.j.ergo multo fortiꝰ pōt ꝓmoueri ad epale regnū.cū ille trāseat ꝓ priuata vtilitate.iste ꝓ cōmuni que preiudicat priuate.vt.viij.q.j.scias.t.viij.q.j.in scripturis. Rñ.monachꝰ transit ad locū deiectionis vbi nulla presumit ambitio hic presumit ambitio.ex eo q nolente epo vltro ſe ingerit q potiꝰ trahi dz.vt.viij. q.j.sciēdū male tñ facit epus ſi eū absq3 iuſticia negat.vt.viij.q. j.oēs q.t ꝓ superiorē cogi pōt.ar.extra de iurepa.nullus.

n ¶ Rincipali.ex. c.isto t se dicit h.patronū debere eligere cū aliis in ecclesia quentuali.alij di cūt q ecclesia epalis nō habet patronū.

o ¶ Principis.ſz q̄re petebat istud ab imperatore.ga forte isti curiales erāt.vel forte patronꝰ erat.t ita ē arg.q patronꝰ nō tm prelatū sed etiaz subdiaconū t diaconum pōt istituere.ar.t viij. q.ij.eleutherius.t vj. q.ij.ſ quis epōuz.in auc.de san.ep.ſ.ſ.ſi quis oratorij domū. coll.ix.t ex ō ſi.ꝑby. ex trāsmissa dū tamē hoc fiat cum cōsensu prelati.vt ex eo.ti.pro posuit.sed verius credo hoc spectare ad ꝓsum prelatuz.vt ipse possit ministros prefficere quos velit. vt extra de iurepa.postulasti.quid iuris habeat in electione pr̄o nus.dicit decr.de iurepa.nobis.

p ¶ Mediana.ſ.cuz causat sitientes.ioā.

q ¶ Si vicerimus.ſi habes viceritis planū est.ſi habes vicerimus est arg.q mandatū t preceptū morte mādantis reintegra solvit.ex de offi. dele.gratū.io.

r ¶ Ratina.hoc.c. t duo sequentia loquūtur in eadez materia.

s ¶ Licētia.ꝓsensus principis est requirēdus electione celebrata.vt ex de elec.q sīē nisi aliud suadeat scādalum.extra.c.q: vel prescripta cōsuetudo vt extra de iurepar. nobis.

t ¶ Accepta.xvj.qōe. viij.decernimus.

u ¶ Grates.ſpūales non carnales.hoc.n. esset symonia.vt.j.q. j.sunt nonnulli.t.q. ij.sicut.

¶ Obis dñs.ex humilitate h fecit.q: dñs imperatoꝛ dr.cū sit filiꝰ ecclie.vt xcvj.di.ſi imperato

De eodem.

¶ Piscopos p emiliā nō cōsecres:nisi post electionē vel cōsensuz cleri t populi. Itē pelagiꝰ papa tuliano epo grumentino.

De eodem.

Litteras charitatis tue suscepimus:qbꝰ significas latinū diaconez tuū ad epatum ecclesie marcellianensis a clero t oib⁹ q illic cōueniunt postulari:hic itaq3 dicim⁹: vt ſi oēs eū eligunt:t vis eū ꝓcedere:gratum nobis esse cognosce t ſi pōt:ante diez sanctū festinet occurrere:vt vel sabbato ipso noctis magne post baptismū cum dei gr̄a valeat ordinari. Idez laurētio epo. centumcellensi.

Sacra principis auctoritas ordinādis est necessaria.

¶ Rincipali⁹ deuotissimoz mi/lituz q illic in ciuitate centucellensi cōsistunt:relatione ad nos directa sacrā epistolā isinuāt se clemētissimi principis⁹ impetrasse:qui eis presbyterū diaconē t subdiaconez fieri debere ꝑcepit:ideo hortamur dilectionez tuā:vt ꝓsonas ipsas videas t diligenter requiras ne aliqd ꝓtra canones cōmisissent:t ſi eas inculpabiles reppereris:t vite ipsoz laudabile testimoniz videris: veniente mediana⁹ septimana pasce ſi dñs volnerit:t ſi vicerimus⁹:vnūquēq3 p officia q̄ prędixim⁹ nō differas promouere. Itez leo.iiij.lothario t lodonico augustis.

Papa rogat augustū vt reatinā ecclesiā cuidā electo dignet cōcedere

¶ Eatina⁹ ecclesia q̄ p tot tēporū spacia pastoralib⁹ curis destituta ꝓstitit:dignuz ē vt brachio amplitudinis vestre sublevet ac gubernationis regimine ꝓtegat vñ salutationis eloquio ꝓmisso vestrā mā suetudinez deprecamur q̄ten⁹ colono humili diacono eādez ecclesiaz ad regendā ꝓcedere dignemini:vt vestra licentia⁹ accepta⁹ ibidez deo adiuuāte ꝓsecrare valeam⁹ epz:sin autez i ꝑdicta ecclesia volueritis:vt ꝓficiat epō:tusculanā ecclesiaz q̄ viduata existit:illi vestra serenitas dignet ꝓcedere vt ꝓsecrat⁹ a nostro presulatu deo omnipotenti vioq3 imperio grates⁹ peragere valeat.

Item rite comitisse.

Regio precepto ab apostolico colonus reatine ecclesie ordinat epūs.

¶ Obis dñs⁹ impat oꝛ t imperatrix p suas epistolas direxit:vt colonuz in reatina ecclesia q̄ pastoris officio p longa iā tempora destituta videbat epm facere deberem⁹ sicut t fecimus.

Item stepha. guidoni comiti.

Imperatoris epistola in electionis cōfirmatione desideratur.

a Lectis,diu.i.vltra tres menses.vt.l.di.postquã.nisi cã necessitatis vt.lxv.di.qñ.z.vij.q.j.constitutũ.z ita restringitur quãdoqz vaga significatio alicuius verbi,vt.lxv.di.de persona.

b Metropolitano.metropolim.ibi.n.cõsecrandus est metropolitanus.vt.lj.di.qui in aliquo.z est arg.ꝫ q̃ ꝓuinciales epi intererunt electioni metropolitani.vt.s.e.valẽtiniañ.

c Ex pl̃ byteris p̃sbyter̃ premittit.q.n. prior ẽ in ordine,erit prior in electione.vt. lxxv.dist.c.vlti.z.lxj.di.statuim⁹.vñ ꝫ dictio vel non dat illis optionez sic vel sic eligendi.sed ordo verborũ oñdit quo ordine debeãt eligere.sic j.de ꝓse.di.iij.in rp̃o. ꝙoptime hoc dicit.ff. ad trebell.l. beredes. in fine.

d Vel diaconibus hodie ex subdiaconibus põt eligi ex̃ deeta.z q̃.a multis.

e Optim⁹.ſi j. auẽ. de monachis.§.ordinationẽ.coll.j. Dz qs dicetur optim⁹ qõ.n. p superabundantiaz dr̃.vni soli ꝓuenit.vt ff.de ver.ob.vbi autẽ nõ apparet.i.nñ.ff.de ed.l.edic.figs vendidor.§.vlt.q̃liter istud intelligatur inuenies. viij.q.j.lz.

f Si in plebibus ꝓficiscatur special auctoritate epi. alias nõ liceret.vt ex̃ de offi.archi.cũ satis nisi hoc habeat de cõsuetudine prescripta. z sic intelligo ex̃ de eccl̃.prela.ad hoc.z ex̃ de ap.bone.z ex̃ de ſti.cũ venissent.qd tñ de hoc iuris sit.dixi. xxv.distinctione perlectis.

g Batho.q̃ solita.qlibet.enim epũs dare cõsueuit aliquid imperatori in electione sua.vt.j.e.qa. dũmõ reddit⁹ epales excederent,duas libras auri.vt in auẽ. de sancti.epi.§.iiij.z forte tũc cũ mos erat crumẽ nõ erat. vt.xxxij.q.iiij.obiciũtur sed nõne imperator ꝓmisit symoniã relaxãdo illud ius sub hac cõditione.vt cõsensus ei⁹ requiratur in electõe ſz dic q̃ primꝰ vtũqz ius habuit.vñ mõlterũ potuit remittere ideo aũt petijt a papa hanc cõsuetudinẽ tolli.q: cõtinebat speciẽ mali.vt.i.q.j.emendari.

b Brianus.defendendas. ad hoc tenentur oẽs ꝓncipes vt.xxiij.q.v.ꝓncipes.vt z si nollent eã defendere possunt exõicari.xxiij.q.v.administratores.

i Patriciatus.vt puniret crimina.z ex hoc põt intelligi.ij.q.vj.omnis oppressus.z ita iudex ecclesiasticus alij põt cõmittere cãm sanguinis. vel intellige q̃ est aduocatus rome.vt extra de elec.venerabilez.

k Per singulas.ergo in francia z in hispania. vn⁹ ẽ.n.imperator.vt.vij.q.j. in apib⁹.qõ cõcedo nisi pbẽt se exemptos ab imperatore. vt.xxiij.q.viij.§.ecce.vñ adhuc,de capite suo dabũt tributuz imperatori.cũ nõ probent se exemptos ab impatore,vt.ff.de censi.l.vlti.ſi.n. dicũt se nõ subesse romano imperio,p ꝙsequens dicant se non habẽ aligd ꝓprij vt.s. di.j.ius quiritũ.fateamur ergo imperatorez esse dñz mũdi.vt.ff.ad.l.rbo.deprecatio. obstat q̃ reges hispanie cuz nõ subessent imperio regnũ ab hostiũ faucib⁹ eruerunt.

l Publicari.h ecclesia publicat bona laicorum.z q̃liqz deponit laicos a dignitatib⁹ xxiij.q.v.preceptum.i fi. vel dic q̃ hic docet ecclesia quid fieri debeat.sic.xxiij.q.iij.de illicita.z.v.q.vl. delatori.

m In synodo.cõfirmam⁹ arg.q̃ idẽ põt dari z cõfirmari.vt.xxiij.dis.i nomie. z extra de elec.cũ inter.ar.cõtra extra de fide instru.c.iter dilectos.z.ff.de iurisd.om.iu. z q̃ quãdoqz etiã dicitur dare.i.datuz oñdere.vt.xxiij.q. v.§.hinc notandũ.ff.de test. heredes.§.siquid.

n Primo.nõ dicas primo regi.sed primo,ottom.i.ante quẽ nullus alius fuit.sic ex̃ de verb.sig.ioseph.z de ver. sig.primus.

o Successorem.hoc spãle fuit cõtra id.viij.q.j.moyses sic.vij.q.j.petisti.h bz q̃ maximã bz potestatẽ papa circa imperiũ.sed dic q̃ tñ in italia ꝓmittitur facere successorem.

p Sic p hoc quasi dicat exquo in romana ecclesia hoc ꝓmittitur ergo in minorib⁹. z est arg.q̃ idẽ iuris est i mẽbris qõ i capite. vt.xxj.q.ij. c.j.z.xij.q.ij.cognouimus.z q.j.precipim⁹.z.j.q.iij.siquis epũs.xxiij.q.j.rogamus.

q Concessit.videtur ergo q̃ imperator possit dare priuilegiũ libertatis.vt ex̃ de restit.in inte.auditis.

r Sit patricius.z sic papa dat hic gladij ptãtẽ.cuius tñ exercitiũ ipse non bz io.ci de elect.suffraganeis.b.

Lectis sagacitatis vestre apicibus qõ defuncto ecclesie reatine antistite clerũ z plebẽ eiusdẽ elegisse sibi futurũ antistitẽ z a nobis cõsecrandũ vestro studio directũ, esse ne ipsa ecclesia diu sine ꝓprio ꝙstet pastore fatebant. Nos de obitu pͦris dolentes:nũc ipsum electũ vnanimitate z canonica ipsius ecclesie electione:vt mãdastis, taz citissime ordinare omisim⁹:eo qõ imperialẽ nobis vt mos est absolutionis minime detulerit epistolã,p q̃.s.re ambiguuz est nobis:ideo volũtati vestre in hoc parere distulim⁹ ne augustalis animus durissime hoc quocũqz mõ peciperet. Sed scientes ecclesiã dei sine ꝓprio diu pastore nõ debere cõsistere:glorie vestre mãdam⁹: qñ aliter nos agere nõ debuim⁹, vt a vestra solertia impalij,vt prisca cõsuetudo dictat:pcepta licentia z,nobis quẽadmodũ vos scire credim⁹ imꝑatoria directa epistola,tũc voluntati vestre de hoc parebim⁹:eũ dẽqz electu dño adiuuãte ꝙsecrabimus:qõ charissime fili moleste nullo mõ suscipias. Itez leo papa.

Clericorũ z ciuiuz volũtate metropolitanus est ordinãdus.

Metropolitano defuncto cũ in loco ei⁹ alius fuerit subrogandus:ꝓuinciales epi ad ciuitatẽ metropoli cõuenire debent:vt oium clericorũ atqz ciuiuz voluntate discussa ex presbyteris eiusdez ecclesie vel diaconib⁹ optimus ordinet

Itez isidorus in lib.officiorum.

Cum clero z populo archipresbyteri fiat electio.

Si in plebibus archipresbyteri obierint:aut ꝓto aliquo reatu exinde electi fuerint: archidiacon⁹ quã citius ꝓficiscat illuc:z cũ clericis z populis ipsius plebis electõez faciat:q̃tenus dignus pastor domui dei cõstituat:z duz ordinat ei⁹ ꝓuidentia ipsa plebs custodiatur.

Itẽ ex gestis romanoꝝ põtificũ

Electus in romanuz pontificẽ non ordinet:nisi eius decretũ imperatori primũ ꝓsentetur.

Batho natione siculus cui⁹ legatione fungens iohãnes epũs portuensis dñico die octauo pasce i ecclesia sancte sophie publicas missas corã ꝓncipe z patriarcha latine celebrauit:hic suscepit ab illo dinalẽ.i.regiã epistolã secundũ suaz postulationez:ꝑ quã releuata est quãtitas pecunie q̃ solita erat dari p ordinatione pontificis facienda:sic tñ vt si ꝙtigerit post ei⁹ trãsitũ electõez fieri nõ debeat ordinari q electꝰ fuerit nisi ꝓius decretũ generale introducat i regiã vrbẽ secundũ antiquã cõsuetudinẽ. vt cũ eoruz ꝙscientia z tussione debeat ordinatio ꝓsperari.

Itez vitalianus natione siguensis direxit:responsales suos cũ synodica epistola iuxta ꝙsuetudinẽ in regiã vrbez apud pissimos ꝓncipes significãs de ordinatione sua.

Item ex hystoria ecclesiastica.

Imperatorius bz eligẽdi pontificẽ

Hadrianus papa romam venire carolũ regez ad defendendas res ecclesie postulauit:carolus vero romã veniens papiã obsedit:ibi qz relicto exercitu in sancta resurrectione ab adriano papa rome honorifice susceptus est:post sanctã resurrectionẽ reuersus papiã cepit de sideriũ regẽ:deinde romã reuersus ꝙstituit ibi synodũ cũ adriano papa in patriarchatu lateranensi i ecclesia sancti saluatoris:q̃ synodus celebrata est a.cliij.epis religiosis z abbatibus.adrianus aũt papa cũ vniuersa synodo tradiderũt carolo ius z ptãtez eligendi pontificez z ordinãdi. apostolicã sedez:dignitatem quoqz patriciatus ei ꝙcesserat:insuper archiepos z epos p singulas ꝓuincias ab eo ĩuestituraã accipe diffinit:vt nisi a rege laudet z ĩuestiat epũs:a nemine ꝙsecret:z qcũqz ꝓtra hoc decretum ageret:anathematis vinculo eũ ĩnodauit z nisi resipisceret:bona ei⁹ publicari ꝓcepit.

Item leo papa.

Electio romani pontificis ad ius ꝓtinet imperatoris.

In synodo ꝙgregata rome in ecclesia sancti saluatoris ad exemplũz beati adriani apostolice sedis antistitis:q̃ dño carolo victoriosissimo regi frãcorũ ac longobardorũ patriciatus dignitatez ac ordinationez apostolice sedis z ĩuestituraã episcopoꝝ cõcessit.ego leo quoqz fui⁹ seruoruz dei epũs cũ toto clero ac romano populo cõstituim⁹ z ꝙfirmamus z corroboram⁹ q̃ ꝓ nr̃az apostolicã auctoritatez ꝙcedimus atqz largimur dño ottoni ꝓmo regi teutonicorũ eiusqz successorib⁹ huius regni italie i ꝓpetuũ facultatez eligendi successorẽ atqz summe sedis apostolice pontificẽ ordinãdi ac p hoc archiepos seu epos:vt ipsi ab eo ĩuestituraã accipiãt z consecrationez vñ debent exceptis his quos imperator põtificib⁹ z archiepis ꝙcessit z vt nemo deiceps cuiuscũqz dignitatis vel religionis eligendi vel patriciũ vel pontificem summe sedis apostolice aut quemcũqz epm ordinandi habeat facultatez absqz cõsensu ipsius imperatoris:qõ tñ fiat absqz omni pecunia:et vt ipse sit patricius et rex. Quod si a clero z populo qs eligat epũs:nisi a ꝓdicto rege laudet z ĩuestiat:nõ ꝙsecret.

a Apostolicã.sed nunquid papa posset ei ptãtẽ dare vt deponeret ipsum. sic in bereſi ⁊ de cõſciſu cardinaliũ. Imo in oĩb⁹ se põt subijcere ei. vt.ij.q.vij. nos ſi.

b Exilio.no.eccleſiã posse aliquẽ mittere in exilĩũ. vt.iij.q.iiij.bi.qui.

c Afflci.cũ hec pmilegia fuerũt oĩbus ſucceſſoribus data. quare non vtuntur eis. Rñ. q; imperatores eis renũciauerũt. vt. j. e. tubi. | Item q; per abuſus pdiderũt. vt. j. e. §. vez. Itez q; er cã fuerũt cõceſſa. vnde ceſſante cã ipſa ceſſauerũt. vt j.q.vii. qõ p remedio nec ob. q; hic dicitur de ſucceſſoꝛib⁹ q; hoc ſtelligẽdũ ẽ õ illis ſucceſſoꝛib⁹ q hoc ĩpetrare poſſint. vt xxiij. di. in nomine.

d Alonitane. inſſiſſ. ar. q; anctas maiores ex cuſat. vt. xiiij.q.v. dixit. xxv. iij. di. diaconi. xxiij.q.v. miles. ar. cõtra. xij.q.ij. quicunq; ⁊. xxj.q.j. in canonib⁹. io. ſo. in malo nulli ẽ obidiẽdũ. nec aliqs excuſatur. vt. xj.q. iij. ſi dominus. b.

e Sub excõicatiõis. ex hỹ vꝛ q; p talia verba fiat excõi catio. cũ ſic dꝛ. pcipio tibi hỹ ſub pena excõicatiõis. ⁊ est ar. ad idẽ ex de eo q; oꝛ. fur. rece. c. j. ar. cõtra ex de iure pa. relatũ. in fi. ⁊ de ſagittari js. c. vno. vbi de hoc. h. dicit q; ſi talis phibitio fiat a canone nõ fit excõicatio p illa verba. vt xxx. di. p totũ. ſec⁹ ſi ab hoie q; canõ mitt⁹ agit q; hõ. vt. xxvj.q.vij. alligãt. ⁊. ff de arbitris. celſus. alij. dicũt q; refert an diffiniendo illa verba pferãtur. vt tũc p ea fiat excõicatio. an pstituẽdo ius ⁊ tũc nõ fiat excõcatio. p illa verba: ſz hec veritas ẽ q; illa verba nõ hñt vim ſeẽctie ſz tãtũ cõminatiõis. vt. C. cõmina. epiſtolas p totũ. hoc ſãt ſcias q; ſub cõditiõe põt qs excõicari. ⁊ taliter hic intelligo. latã ſñiaz. vñ erñte cõditiõe ligat excõicatio ⁊ nõ priuſ. ⁊ tñ a tali excõicatiõe põt appellari. lz. h. cõtrariũ ſcripſerũt. vt ex de ap. preterea. ⁊ hoc ideo. q; excõcatio tũc nõ trahit ſecũ ſuã executionem q; nõ cedit nec vẽit dies ante. erñtem cõditionẽ. vt. ff. õ ver. ſig. cedere. Sed quid ſi excõicans moꝛit priuſq; eriſtat cõditio ⁊ ita aliqs excõicat a mortuo. Utrũ aũt cõditione eriſtẽte intelligatur retro fuiſſe excõicatus per id qõ legit. ff. qui poti. in pi. potiꝛ. ⁊. ff. de manumiſ. teſ. neracius. vel tãtũ a tẽpoꝛe conditionis extantis per id qõ ẽ ff. de edil. edic. boue. §. ſi ſub cõditione. diſputatiõi relinquo. io. ego credo q; a die eriſtentis cõditõnis per decre. illã preterea. extra de ap. b.

f Obediens. hoc dicit q; ei precipere. non poterãt. b.

g Relaxaui. nota epm remittere poſſe que ad ipſum ſpectant nõ que ad deũ vt. xxiij. q. iiij. ſi is qui prelatus Sed nõne que fiunt in pſona epiſcopi vel alterius p̃lati fiunt in cõtemptũ eccleſie ⁊ ideo in deuz vtiqz. ſz principaliter i prelatuz. ſ. di. xlv. ⁊ qui emendat. ⁊. xxxiij. q. iiij. inter.

h Ac ſi me. ar. q; ratihabitio ſequens facit aliqd legitimũ qõ ab initio factũ fuit illegitime. ex õ iurepa. cura. xviij. q. j. de mõachis. ir. q. ij. lug.

i Cognoui. per auditũ. vt. ij. q. v. q̃to. xxij. q. v. hoc videt non tãquã iudex. ij. q. j. §. quando.

Si quis cõtra hãc apoſtolicaz⁹ auctoꝛitatez aliqd molietur: hunc excõicationi ſubiacere decernimus: et niſi reſipuerit irreuocabili exilio⁹ puniri: vel vltimis ſupplicijs affici.⁹

Item grego.

Precepto principum maximo remittitur qõ abſqz auctoꝛitate apoſtolica ordinatur.

Alonitane ciuitatis epũs mene ſciente; ac reſponſali meo ordinatus eſt ⁊ facta ẽ res q̃, ſub nullis anteriorib⁹ principibus euenit. Qõ ego audiens ad eundem prevaricatoꝛem qui inordinate ordinatus: eſt; protinus miſi vt omnino miſſa rũ ſolemnia celebꝛare, nullo modo preſumeret niſi prius a ſereniſſimis dominis cognoſcerẽ ſi hoc fieri ipſi iuſſiſſet⁹ qõ ei ſub excõicationis⁹ iterpoſitione mãdaui: q; cõtempto me atque deſpecto ĩ audacia quoꝛũdaz ſeculariũ hominũ: qbus denudata ſua eccleſia premia multa prebere dicit: nũcuſqz miſſas facere pſumit atqz ad me venire ſecundũ inſſionẽ dominoꝛuz noluit: ego aũt precepti oni pietatis eoꝛũ obediens eidẽ maximo q; me neſciente ordinatus eſt: hoc qõ in ordinatione ſua me ve vl reſponſalez meũ pretermittere preſumpſit: ita ex coꝛde relaxaui⁹: ac ſi me⁹ auctoꝛe fuerit ordinatus: alia vero illi⁹ puerſa. ſ. mala coꝛporalia q̃ cognoui⁹: vel q; cuz pecunia eſt electus: vel qõ excõicatus miſſas facere, preſumpſit: ppter deuz irrequiſita preferire nõ poſſuz. ⁊ ſi ad me venire diu diſtulerit: exercere in eo diſtrictionez canonicaz nullo modo ceſſabo. Itez ex cõcilio toletano

In electione epiſcoporuz principis deſideratur aſſenſus.

Uz longe lateqz diffuſo tractu terraꝝ cõmeantiuz impeditur celeritas nunciorũ: quo aut nequeãt regib⁹ audientib⁹ decedentis preſulis trãſitu⁹ notificari aut de ſucceſſore morientis epiſcopi libera principis electio expectari: naſcit ſepe aut noſtro ordini de relatione taliũ difficultas aut regie poteſtati⁹: dum cõſultũ veſtruz ſubrogãdis pontificibus ſuſtinet innumeroſa neceſſitas: vnde placuit omnib⁹ pontificibus biſpanie atqz gallacie⁹ vt ſaluo priuilegio⁹ vniuſcuiuſqz puincie licitũ maneaꝛ deinceps toletano pontifici quoſcũqz regalis poteſtas elegerit ⁊ iaz dicti toletani epi iudiciũ dignos eſſe pbauerit: in qbuſlibet puincijs ⁊ in precedentiuz ſedib⁹ preficere preſules: ⁊ decedentib⁹ epis⁹ eligere ſucceſſoꝛes: ita tamẽ vt quiſqs ille fuerit ordinatus: poſt ordinationis ſue tempus infra⁹ triũ menſiũ ſpaciuz metropolitani, pprij preſentiaz viſurus accedat. Electiones⁹ quoqz ſummoꝛum pontificuz atqz alioꝛuz infra preſulũ quondã impeꝛatoꝛib⁹ repꝛeſentabant: ſicut de electione beati ambꝛoſij ⁊ beati greg. legit qbus exemplis ⁊ premiſſis auctoꝛitatibus liquido colligit laicos nõ excludendos ab electione neqz principes eſſe reijciendos ab ordinatione eccleſiaruz. Sed qõ populus aut princeps iubeat electioni ĩter eſſe: nõ pcipit aduocari ad electionez faciendã: ſed ad cõſenſuz electioni adhibenduz. Sacerdotum. n. vt in fine ſuperioꝛis capituli ſtephani⁹ pape legit eſt electio: ⁊ fidelis populi eſt humiliter cõſentire: deſideriuz ergo plebis requirit: vt clericoꝛum electioni cõcoꝛdet: tunc. n. in eccleſia dei rite pficiet antiſtes: cuz populus pariter in euz acclamauerit. quez clerus cõmuni voto elegerit.

Unde celeſtinus papa ait.

Plebis nõ eſt eligere ſed electioni cõſentire.

Ueri plebiſqz cõſenſus ⁊ deſideriuz requiratur.

Item leo primus.

De eodem

Ota⁹ ciuiũ⁹ teſtimonia populoruz honoratoꝛuz⁹ arbitriũ⁹ electio clericoꝛuz in ordinationib⁹ ſacerdotuz cõſtituant⁹ ⁊ infra: p pacez ⁊ quietẽ ſacerdotes q; futuri ſũt poſtulant⁹ teneaꝛ ſubſcriptio clericoꝛ: honoratoꝛũ teſtimoniuz ordinis cõuẽtus ⁊ plebis⁹. Principib⁹⁹ vero atqz imperatoꝛib⁹ electionẽ romanoruz pontificuz atqz alioruz epoꝝ referendas vſus ⁊ pſtitutio tradidit pro ſciſmaticoꝛũ atqz hereticoꝝ diſſenſionib⁹ qbus nõnunquã eccleſia dei cõcuſſa periclitabat cõtra quos legib⁹ fideliſſimoꝝ imperatoꝝ frequenter eccleſia munita legit. Repreſentabat ergo electio clericoruz principibus. vt eoꝝ auctoꝛitate roborata nullus hereticoꝝ vel ſciſmaticoruz auderet pꝛaire. ⁊ vt ipſi pn cipes tanquã devotiſſimi filij ĩ euz cõſentirent: quẽ ſibi ĩ patrez eligi viderent: vt eis ĩ omnib⁹ ſuffꝛagatoꝛes exiſterent: ſicut valẽtinian⁹ beato ambꝛo. ſupꝛa legit dixiſſe: noli timere: q; deus q; te elegit: ſemp te adiuuabit ⁊ ego adiutoꝛ ⁊ defenſoꝛ tu⁹ vt meuz ordinez decet ſemp exiſtaz

Unde ſtephanus papa ſtatuit dicens.

Preſentibus legatis imperatoris ordinetur pontifex romanus.

Uia ſancta⁹ romana eccleſia: cui de auctoꝛe pfidem⁹ a pluribus patꝛ violẽtias pontifice obcũ te q̃ ob hoc iferunt⁹ q; abſqz impiali noticia pontificis fit electio ⁊ conſecratio: nec canonico ritu ⁊ cõſue-

k Quam lõge. ptã ti. nihil tñ; hic regi ſubtrahit qa ſic̃ prius eligebat. ita ⁊ mõ poſt priuilegium collegio pceſſuz. b.

l Atqz gallacie. cõnumerat hỹ gallaciaz biſpanie. cũ tñ ſit pars eius.. ⁊ ita pars cõnumerat ſuo toti. ſic. j. e. ego. et. C. de excu. tu. exactores vbi dicit oneribꝰ ⁊ tutelis.

m Priuilegio. i. iure. ſic. ir. q. iij. ſaluo. ff. q. mo. pi. z. vel hy. ſol. ſi debitoꝛ. §. j. potius ergo on⁹ q̃ ius primatie pceſſuz fuit huic collegio. cuz. n. rer eligeret oliz de cõſilio oĩum epoꝝ boc pfiliũ pcedit ei hỹ.

n Manceat. ar. pp loci ⁊ tẽporis difficultatẽ electionez fieri a quo non debeat. vt. xxiij. q. õe. j. pudenda. xciij. di. iurta.

o Epis. eligere. i. a rege electos pſecrare ⁊ pfirmare.

p Infra. iſra. diſt. xciij. iurta ex de iure pa. ſi vero. j. lxv. diſt. ſiquis pꝛa. ſed nõ eſt cõtra.

q Electiões. ⁊ beati grego. nõ in hoc volumine. niſi argumẽto. ſ. e. agatho.

r Stephani. ſ. co. di. noſſe.

s Ota. i. cõſuẽtia ⁊ pſensus. vt. ſ. di. xiij. epis.

t Ciuiũ. nõ ruſticoruz extra ciuitatẽ cõſtitentiuz.

u Honoratoruz. ſ. maioꝝ de populo et clero. ſ. e. adrian⁹ i fi.

x Arbitriũ. ſ. diſti. xxiij. c. j. xxiiij⁹. diſti. c. nullus.

y In ordinationibus. i. electionibus.

z Ordinis. q; dõ oꝛdo cerdonũ pellipariorũ vel alteri⁹ corpiz

a Et plebis. noĩe plebis cẽſent illi q; nõ ſunt collecti ad aliqõ corp⁹ faciẽdũ. de quo corpoꝛe hẽs. ff. q; cuiuſqz vniuer. l. j. ⁊ est ad hoc bonuz ſimile. C. õ epali au. iubem⁹

b Principib⁹. legibus. xxiij. q. vij. c. j. et ij. ⁊ di. viij. quo iure.

c Uia ſancta. pñte. j. di. xl. xxv. di. nullus.

a Juramenta. videtur ergo qp añ electionẽ nõ fit prestandũ iuramẽtũz de indemnitate ecclesie. vt. viij. q. iij. artaldus, z. s. xxviij. di. de syracusane. presumeret. n. hoc facere vt eligeret. dicũt tñ qdã qp si est cõsuetudo qp prestet prestari põt z sic intelligũt qõ dicit b in fi. gd tñ iuris sit de hoc habes. viij. q. iij. in summa.

b Cõsuetudo. per hoc vsq; qp in spiritualibus seruãda fit ꝓsuetudo i recipiẽdis muneribꝰ. vt. s. co. agatho z in auẽ. de sanc. epi. §. iiij. coll. ix. z. j. q. iij. q̃stiũ. z. ix. q. iij. cõq̃stus z ex de symo. ad apostolicã. ar. cõtra ex de symo. cũ in ecclesie z. c. fic. ad hoc dicũt qdã qp licitũ est aliqd petere in spũalibus. sz nõ pro spũalibus. vt nõ perat pro ꝓsecratione sz p ꝓsuetudine. vl dic qp si cõsuetudo illa pietatez cõtinet nõ põt peti. tñ sapior cogere põt vt fuetur talis ꝓsuetudo vt dicit illa ꝓstitutio ad apostolicaz. b. tñ dicit qp istud referatur ad legatos imperatoris vt nõ aliud romana ecclesia petat ab eis q̃p soliti sunt facere, s. vt papa nõ cogat eos aliud iuramẽtuz facere pape q̃p iuramẽtũ fidelitatis qõ impator cõsuevit prestare. vt. j. e. tibi. z hoc iudicat illud verbum minatur.

c Ercelsa. i. templa idolorũ in ercelsis posita. ideo qz iussu dñi factus erat. z qz eũ respicientes liberabant

d Destrurit. Bezechias cõmẽdat er destructione imaginis q̃ erat occasio supstitionis: q̃re ergo massiliẽses epꝰ cõdemnat q destrurit imagines i qbus populus idolatriã cõmittebat. vt de cõse. di. iij. platuz. dicqp serpens iste fuit tẽporalis ad sanãdum vulnera. vñ cessante cã cessare debuit effectus. sz cã imaginũ p petua ẽ. vt habeat in eis memoria dei.

e Destruant. argu. successores debẽ mutare facta z instituta pdecessorũ etiã bona si viderint esse ea pniciosa exẽplo. vij. q. j. videtes. xxv. q. j. c. j. xcvj. di. bñ. in fi. dist. lxviij. cozepi. et ex de deci. suggestũ. vbi est arg. qp priuilegiũ qõ est exẽplũ mali remouenduz est. iste. vilbo. rap. §. nedũ talia.

f Cum adrianꝰ. traberetur. ozn. ire q̃si inuitꝰ. vt ar. j. q. vj. sicut is. C. de tudine ab impatore directi sunt nũcij: q vetent scãdala fieri: volumus vt cũ instituendus est pontifex: ꝓnientibus epis z vniuerso clero eligatur presente senatu z populo qui ordinãdus est: z sic ab omnibꝰ electus presentibꝰ legatis imperialibꝰ consecret nullusq; sine periculo sui iuramenta vel promissiones aliquas nouas ad inuentione audeat extorquere: nisi q̃ antiqua exigit cõsuetudo: ne vel ecclesia scandalizet z imperialis magnificentia minuatur.

Verũ qz imperatores quãdoq; modus sunz ignorãtes nõ in numero cõsentientiũ sed primi distribuentiz ymo exterminantiũ esse voluerunt: frequenter etiã in hereticoruz perfidiã prolapsi catholice matris vnitatez ecclesie impugnare conati sunt: ideo sanctorũ patrũ, statuta aduersus eos, pdiderunt: vt semet electioni nõ misereret: z qsqs eoz suffragio ecclesiaz obtineret: anathematis vinculo innodaret: sicut scriptura quoq; diuina dicit qõ postquaz ezechias dissipauit excelsa z ꝓtriuit statuas z succidit lucos z fregit, ẽpẽtez eneuz quez fecit moyses: videlicet qz illuz serpentẽ deus fieri iusserat: ne serpentina morte populus interiret: ideo ipse populus colere et venerari eũ cepat: z iccirco destruxit iste qõ inbente deo fecerat ille ac p hoc magna auctoritas ista est habenda in ecclesia vt si nõnulli ex predecessoribus z maioribꝰ nostris fecerũt aliqua q̃ illo tẽpore potuerũt esse sine culpa: z postea verunt in errorez z superstitionẽ: sine tarditate aliqua z cũ magna auctoritate a posteris destruant. Postremo presentibꝰ legatis imperatorũ z incõsultis electiones romanorũ pontificũ legunt celebrare: z tandẽ ijdẽ imperatores religioso mentis affectu prefatis priuilegijs renunciauerũt multa isup donaria ecclesie dei cõferentes. Itẽ greg. iiij. scribit.

Incõsultis legatis impatoris adrianus ad pontificatũ eligitur.

Cum adrianus. ij. ad romanuz pontificatũ ab ecclesia dei genetricis domine nostre que dicit ad presepe traberet ad lateranense patriarchiũ: certatiz a populo z clero z procerib⁹ deportatus est qõ audiẽtes missi lodouici imperatoris moleste tulerũt: z indignati sunt: qõ dũ presentes essent nõ fuerunt inuitati: nec optate a se futuri presulis electioni interesse meruerunt: q accepta rõne qõ nõ cã cõtemptus augusti: sed futuri temporis, pspectu hoc commissum fuerat: ne videlicet legatos principũ in electione romanoz presuluz expectãdi mos p; huiusmodi fomitez inolesceret: omnẽ indignationẽ medullitus sedauerunt: et ad salutandũ electũ etiã ipsi humiliter accesserunt. Itez pactũ constitutionis imperatoris primi lodouici cũ romanis pontificibus.

Electio romanorũ pontificuz a lodouico cõceditur romanis.

Ego lodouicus imperator romanus augustus statuo z ꝓcedo per hoc pactũ ꝓfirmationis nostre tibi beato petro principi apl'oz z p te vicario tuo dño paschali summo pontifici z successoribꝰ eius in ppetuũ sicut predecessoribꝰ vris vsq; nunc i vestra ptate z ditione tenuistis z dispositistis romanã ciuitatez cuz ducatu suo z suburbanis atq; viculis omnibꝰ z territorijs eiꝰ montanis z maritimis littoribꝰ z portubus seu cunctis ciuitatibꝰ castellis oppidis ac villis i tuscie partibus. Idẽ quãdo diuina vocatione huiꝰ sacratissime sedis pontifex de hoc seculo migrauerit: nullus ex regno nostro aut frãcus aut longobardus aut de qualibet parte bõ sub nostra ptate cõstitutus licentiã habeat cõtra romanos aut publice aut pnatim cõueniendi aut electionẽ faciẽdi: nulluſq; i ciuitatibꝰ aut i territorijs ad ecclesie beati petri apostoli ptatez pertinentibꝰ aliqõ malum. Preterea facere presumat: sz liceat romanis cuz omni veneratione z sine qualibet pturbatione, honorificã suo pontifici exhibere sepulturã z, cuz quẽ diuina ispiratione z beati petri intercessione oẽs romani vno cõsilio atq; vna cõcordia sine aliq̃ ꝓmissione ad pontificatus ordinẽ elegerint sine aliq̃ ãbiguitate atq; cõtradictione more canonico cõsecrare: z duz cõsecratus fuerit: legati ad nos vel ad nostros successores reges francoꝝ dirigant q̃ iter nos z inter illũ amicitiã z charitatẽ z pacẽ cõsocient. Itez leo. iiij. lotbario, z lodouico augustis.

Electio z cõsecratio romani pontificis nõ nisi iuste z canonice fiat.

Palea.

Inter nos z vos pacti sarie statutuz est z cõfirmatũ qõ electio z cõsecratio futuri romani pontificis nõ nisi iuste z cãonice fieri õbeat Idem.

Ab imperatore vel nuncijs eiꝰ electioni romani pontificis nulluz obstaculuz generetur.

Constitutio primi hẽrici z ꝑmi ottonis cuz romanis pontificibus: vt nullus missoruz nostroꝝ cuiuscunq; impeditionis argumẽtum in electione, romani pontificis cõponere audeat omnino ꝓhibemus. Itez in electione romanoruz epis. z deri. si quẽq; sic eniz appellãtur quasi ꝓpuo nomine. z qz portatur papa in manibus ne offendatur ad lapidem.

g Temporis. nõ q̃ nõ sunt mala interdũ debent omitti. ne fint exemplo pernicioſa. vt. s. dist. xxiij. in nomine. s. di. xxj. deniq; xxij. q. ij. liberti. ij. q. vij. accusatio. z. xxx. q. j. c. j. instu. vj. bo. rap. §. sed ne duz talia.

b Et ad salutandũ ar. eos cõsensisse electioni. exquo interfuerũt z eũ salutauerunt. z nõ reclamauerũt. sic ex de bis q̃ fi. a ma. par. ca. ex ore. in fi. z ex de priuile. cũ olim. in fi. z ex de sen. er. si aliquãdo. z eo ipso qp quis salutat aliũ vt cõsentire ei. vt. xxiij. q. j. ois. sic. ex eo qp quis nõ vult salutare aliũ ꝓsumitur inimicus. vt ex de offi. dele. cũ sup z eo ipso qp stephanꝰ dixit plegatur itelligitur cõsensisse. vt. xcvj. dis. bñ. sic. j. de cõse. di. ij. pacem.

i Ego confirmationis. nõ qp aliqd simul datur z cõfirmatur. vt nota vi. s. e. in synodo.

k Atq; viculis. i. villis. ff. ad munici. q ex vico. nec posset imperator illã dñationez reuocare, nã dicit ler qp sola imensitas est mensura rerũ donatarꝝ in ecclesie. C. de sacrosan. ec. auẽ. sz hodie. imo nec cõcedit hic. sz cõcessa cõfirmat. nã oia hec z alia plura iaz prius fuerãt ecclesie. j. xcvj. dis. cõstãtinus. preterea qz impator põt alienare res imperij. vt. ff. de leg. j. apud iul. §. vlti. Itez qz p hanc cõcessionez nõ leditur impiuz. exquo res redit ad primũ statuz. vt. ff. de pac. si vnꝰ. §. pactus. z. xxxv. dist. ab ordio. nõ ob. xij. q. iij. nõ licear. qz il le nõ poterat legẽ imponere suo successori. extra de electi. innotuit.

l Et territorijs. qd sit territoriũ qd sit oppidũ qd vrbs habes. ff. de ver. sig. si pupillus. §. territoriũ. z sic est arg. qp nõie ciuitatis nõ cõprehẽduntur eiꝰ territoria. vt. xij. q. iij. c. vlti. z. ff. de ver. sig. l. iij. z. ff. de arbi si cũ dies. §. si arbiter. arg. ꝓtra. ff. de ver. sig. qui in ꝓtinentibꝰ. z l. edificia ff. de iudi. insule. ff. de offi p. vr. l. j. ibi cũ vrbem.

m Seu. hec dictio seu potius auget donationẽ q̃z disiungat inter res donatas. vt. ff. de au. z ar. leg. sigs ita.

n Adgrauerit. oliz. n. nullus audebat tractare de electione pape ante tertiũ diez post sepulturã premortui. vt j. di. lxxix. nullus. sed p ꝓtraria consuetudinẽ hoc hodie abrogatum est.

o Omnes romani. nõ qp olim oẽs romani intererant electioni ex cõsuetudine. j. c. proximo.

p Francoꝝ. nõ imperium prius francoꝝ fuisse. sed postea theutonici virtutibꝰ promouerũt imperiũ. vt. xxviij. q. j. §. ex his. in quos hodie trãslatũ est imperiũ. extra de elec. venerabilem.

a Tbi dño.arg.q̄ q feudū recipit ab ecclesia iuramētū fidelitatis nō solum ecclesie sed etiā prelatis prestare dz.vt ex̄ de iureiur.ego ep̄.s.disti.xxiij. q̄q̄.7.xij.q.v.de forma.imo etiā ipsi capitulo.vt ex̄ de ver.sig.cū clerici.cū ipsi sint pars corporis sui.vt vj.q.j.§.verū.nō ob.extra de symo.et dilti genti.q: nō erat ius feudi.de quo iure plene habetur in cōsti.federici.de feudis.

a Et iurare.nō q̄ iconomus siue syndicus iurat in aiam ppriā.ex̄ de iura.ca.in practādis.sed pcur.iurat in aiam dñi.vt h.c.di.optatū.7 xv.j.q.iiij.metuentes 7 ex̄ de offi.lega.nouit.in parte decisa.Fit aūt hoc iuramētū sub talib⁹ verbis.ego iuro ī aiaz dñi mei q̄ ipse hoc seruabit. vel sic iurat.dñs me⁹ iurat p me q̄ hoc seruabit sic ipsum de⁹ adiuuet. Sz q̄liter obligat aliqs aliū p iuramentuz cōtra id qđ lexit isti.de iuri. isti.§.siqs alij.sz dic q̄ dñs se met obligat.sz p aliū vt ex̄ de sen.ex.mulieres.ff.de admi. tu.ita aūt.§.gessisse.sed quid si dñs reuocet mādatuz nūqđ intelligitur obligatus.p tale iuramētū.ita si nō puenit reuocatio ad pcuratorez. fiē id qđ facit iuder.tz donec ignorat reuocatū mādatuz. vt ex̄ de ap.si duob⁹.7 rōne ignorātie tenet sniа.vt.iij.q. vij.§.tria.in prin.7.ir.q.j.ordinationes.ff.de offi.presi.si forte.ff. de pcu.si pcuratorē in fi.ff.mā.si mandasse.io.si autē lis esset cōtestata oporteret q̄ reuocatio pueniret ad iudicē vel ad aduersariū. alioquin firmū est qđ fit cuz pcuratore.vt ex̄ de pcu.mādato si aūt nō sit lis cōtestata vī sufficere.si reuocatio puenіat ad pcuratorē vt dicit ex presse decre.ex̄ de pcur.ex in finuatione.7.c.seq.b.sunt trī spāles casus in qbus requiritur pseuerātia sicut cū matrimoniū cōtrahit p nunciū si dñs reuocat mādatū.non dico dñm obligatuz tz nūci⁹ ignoret reuocatū 7 cuz pater mādat filio vt aliquē manumittat.ff.de manumis.vindic.si pater.7 hoc ideo est.q: pater 7 filiꝰ censentur vna p sona.vt.xxxv.q.iij.§.hac auctoritate.io.

pontificū neqz libere neqz sine ad hoc venire presumat vt illis romanis quos ad hanc electionez p cōstitutionez sanctorū patrū antiqua admisit cōsuetudo:faciat aliqđ impedimentū:qđ siquis ꝓtra hāc nostrā cōstitutionē presumpserit:exilio tradatur. Itez cōstitutio ottonis.

Juramētū ottonis qđ fecit domino papę iohāni.

Tbi dño⁹ iohāni pape ego rex otto ꝓmittere 7 iurare⁹ facio p patrez 7 filiū 7 spiritū sanctū 7 per ligнuz hoc vinifice crucis 7 p has reliquias sanctorū qđ si ꝓmittente domino romā venero:sanctaz romanaz ecclesiā 7 te rectorez ipsi⁹ exaltabo secundū meū posse:7 vitam |aut mēbra nūquam neqz ipsuz honorē quē habes mea voluntate aut meo cōsilio aut meo⁹ cōsensu aut mea exhortatione pdes 7 in roma nullum placitū aut ordinationem faciaz de omnib⁹ q̄ ad te aut |ad romanos pti nent sine tuo ꝓsilio:7 qcqd |de terra sancti petri ad nostrā ptātez pueneritibi reddā:7 cuiscūqz italicū regimē cōmisero:iurare faciā illuz vt adiutor tui sit ad defendenduz terrā sancti petri secundū suum posse.

Itez ex primo libro capitulorū caroli 7 lodouici imperatorum.

Liberuz sit clero 7 populo de ꝓpria diocesi episcopuz eligere.

Sacroruz canonū nō ignari vt dei nomine sancta ecclesia suo liberius potiat honore assensum ordini ecclesiastico prebem⁹.vt.s.epi per electionē⁹ cleri 7 popnli secūdū statuta canonuz de propria diocesi⁹ remota personaruz⁹ 7 muneruz⁹ acceptione ob vite meritum 7 sapiētie donū eligātur vt exemplo⁹ 7 verbo sibi subiectis vsqz quaqz prodesse valeant. Ex his ꝓstitutionibus 7 pacto lodouici imperatoris deprehendunt imperatores illis renunciasse priuilegijs:q̄ de electioni summi pontificis adrianus papa carolo imperatori 7 ad imitationez eius leo papa ottoni primo regi theutonicoruz fecerat. Cū ergo p̄missis auctoritatibus cunctis liqueat electionez clericoruz tātummodo esse querit quoruz sit ipsa electio an clericoruz maioris⁹ ecclesie tantuz:an etiā alioruz religioсoruz q̄ in eadem ciuitate fuerint:sed sicut in breuiatione canonuz fulgentij carthaginē. ecclesie diaconi inuenit in.vij.nicено ꝓcilio 7 in gangrensi statutuz est vt ad eligenduz epm sufficiat ecclesie matricis arbitruz. Nunc autē sicut electio summi pontificis nō a cardinalib⁹ tantuz:verum etiā ab alijs religiosis clericis auctoritate nicolai pape est facienda:ita 7 epi oruz electio nō est a canonicis tātuz sed etiā ab alijs religiosissimis clericis sicut in generali synodo innocē. pape rome habita cōstitutum est.

Ait enim.

Absq religiosorum virorum cōsilio canonici maioris ecclesie episcopum nō eligant.

OBeuntibus sanc epis quontā vltra tres mēses vacare ecclesiam sanctorum patruz phibent sanctiones:sub anathematis⁹ vinculo interdicim⁹ ne canonici de sede epali ab electione eporuz excludāt⁹ religiosos⁹ viros 7 eoz cōsilio bonesta 7 idonea psona in epm eligat:qđ si exclusis⁹ religiosis electio fuerit facta:qđ absqz cōsensu⁹ eoz⁹ 7 cōmunitia⁹ factum fuerit:irritum habeat 7 vacuum. Nunc ergo q̄rit⁹:si vota eligentium in duas se diuiserint partes qs eoz alteri sit preferēdis.

De his ita scribit leo epūs.

m Religiosos.i.prelatos aliarū ecclesiaruz.

n Exclusis qnquite nuptie 2ē.xxxj.q.ij.§.j.

o Consensu.videtur q̄ nō tm cōsiliuz religioсoruz sed etiā cōsensus ipsoruz requirendus est.et ita vī q̄ religioсoz ꝓsone faciant partē in electione ar.extra de elec.cū in veteri.nā 7 sequaces sunt alioz in electione vt.lxxix.disti.c.j.7.c.si quis pecunia.7.xxiij. di.c.j.7 satis pōt dici q̄ nisi cōsiliū ipsoruz fuerit requisitus q̄ nulla sit electio.si tm fuit habitū cōsiliū 7 non cōsensus tenet.vt ex̄ de arbi.cū olim.7 est si.ff.de admi.tu.qđā decedēs.§.pap̄.7 ex̄ o regu.lz.C.ō iur̄ ephi. l.vl.7 expone ꝓsensu requisito.lz nō habito.

p Eoz.arg.q̄ nō sufficit religioсoz penitētia nisi habeatur consiliū.arg.j.x.q.ij. casellas.arg.xij.q.ij. sine exceptione.§.j.

q Et conuentia. arg.qđ aliquoruz cōsensu fieri dz.eorum dissensu impedit faciendum 7 dissoluitur factu⁹.vt.§.di.lj.q in aliquo.7.xxxi.qđe.ij. si verū.§.di.lxij.nulla ratio.j.q.j.ordinationes.x.q.ij.casellas xij.q.ij.alienationes. 7.c.fine.xv.qđe.vij. epūs nullus.xxxiij.q. v.q̄ deo.7.c.manifestuz.xx.q.ij.puella.

r Nunc ergo q̄rit⁹ supra isto.§.potuit.b. distinctionez.q: cū eligentes dissentiūt tria cōsideranda sunt.auctoritas.numerus.et bonus zelus.auctoritas cōsideratur in dignitatib⁹.zelus cōsistit in alio vt si nō carnali amore eligant sz fm meritū psone.de numero ꝓz.7 dicit q̄ vbicūqz duo er istis cōcurrunt preponderant tertio.vnde si ex vna pte ē auctoritas 7 bonus zelus.ex altera numerus ꝓ priore iudicatur vt.xxiij.di.c.j.7.xciij.di.mirat⁹.vij.q.j. deniqz.Itē si ex vna parte ē numerus 7 auctoritas 7 ex altera ē bonus zelus ꝓ primo iudicatur.arg.xxviij.dist.de syracusane.ibi n.bono zelo cōtradicebāt q̄ significabāt pape electū habere vxorez 7 filios.sed tamen q̄ plures erāt ex alia parte 7 maioris auctoritatis cōsensit papa illis.Itē si numerus 7 bonus zelus ē ex vna parte.7 ex altera parte auctoritas. statur primo.lxv.di.c.j.7.ij.hanc distinctionē nō approbo.q̄.lz ex vna parte sit auctoritas 7 melior zelus.ex altera numerus.statur ꝓ numero vt ex̄ de elec.dudū.7 ex̄ de ap.constitutus.nisi numerus esset in paruo maior 7 auctoritas aliorū longe precelleret 7 posset eo casu fieri cōparatio.vt extra de testi.in nostra.nā vbi ē par debitū 7 dispar numer⁹ creditoruz semp numer⁹ prefertur.vt.C.qui bo.ce.pos.l.vltī.§.j.tunc enim decurretur ad dignitatē cū par numerus ē hinc inde.ff.de pac.maiorez similiter dico ad zelū decurrendū.cū par vel fere par numerus est hinc inde.sed qđ si par ē zelus numerus 7 auctoritas hinc inde tunc recurrat ad meritū psone.vt.j.c.pri.sed si oīa sunt equalia tūc cassetur vtriusqz electio 7 nouus eligatur.vt.lxxix.di.si duo.vel iuder cogat eos ad cōcordiā.vt insti.de satisda.tu.§.sin aūt.vel res forte dirimatur.vt in matthia.vt.xxj.di.cleros.C.cōia de le.l.vltī.in prin.7.ff.de iudi.sed cū ābo. vel metropolitan⁹ gratificet cui velit extra de parochi.c.j.7.ff.ad sl.l.iij. §.si cū oēs.7.ff.de relig.l.vltī.vel preferatur ille q̄ p̄⁹ ordinat⁹ ē.vt.lxxv. di.c.vltī.vel senior preferatur.vt.xxx.q.vj.c.j.7.ff.de fi.instru.l. vltī.vel ille q̄ prius nominatus ē vt in auē.de monachis.§.pe.coll.j. vel ꝓferat ille qui q̄nq̄z deliquit illi q̄ semp bonus fuit vel preferatur ille q̄ diuti⁹

b Beorū.sed quā cautionē pōt de hoc facere q̄ sui nō dent damnū.cōtra id ff.cōmoda.ad eos.vel qualiter pōt se obligare ad alienū factū extra id ist⁹.de inuti.isti.§.si qs alij.nec n.tenet qs de facto familie sue si ipse nō mādauit nec ratuz habuit.vt.j.q.iiij.q̄ presulatus.extra de testi spo.cū ad sedem.ff.de vi 7 vi. arg.l.j.§.ait prętor.sed dic q̄ intelligit se ob igasse se curaturū ne ab eis dānuz daret.xxij.q.v.de forma.sicut est cū qs ꝓmittit alium sisti in iudicio tm ad hoc tenetur vt operā det quā pōt.ff.de verb.obli.quotiens qs.sz littera illa meoz nō est in libro meo.io.

c Acroruz.per electionē hoc nomē ꝓprie 7 ī proprie sumitur hic cū illis ge nitiuis cleri 7 populi.arg.ff.cōmo.si vt certo.§.cōmodatuz.

d Diocesi.nō pro.b.q̄ examinandi sunt omnes de diocesi prius q̄z eligatur extraneus vt dixi.lxj.di.nullus.

e Personarū.sic.viij.q.ij.dilectissimi.7 extra de insti.ad decorez.

f Et numerū.cū talis eligat⁹ a deo dicitur eligi.viij.q.j.si ergo.b.

g Vt exēplo.nā cepit iesus facere 7 docere.vt.xxvj.di.§.ecce.7.§.ex his.

b Maioris.sic ergo nomē clericoz restringit ad maiores ecclesie canonicos. vt.x.q.j.antiquos.viij.q.j.c.ij.ex̄ de ver.sig.cū clerici.bene ē in talibus fuāda cōsuetudo.vt extra de cā pos.cū ecclesia.

i Non a cardinalibus.vt.s.di.xxiij.c.j.2ē.

k Beuntib⁹ sub anathematis.qđ de hoc tenere debeas.dixi.s.c.salonita.

l Excludant.dicit.b.tripliciter istos excludi.tunc ꝓprie excludūtur cū nō vocantur.vel si vocati nō auditūtur.vel si sponte veniāt nō admittātur.credo hoc c.nō tenere.aliud.n.fuatur.7 religioси hic vocantur clerici ciuitatis vel prelati episcopatus.arg.lxxix.di.si quis pecunia.

diutius mitlitauit in ecclesia.vt.lxj.di.qđ proderit.fiant vtraq3 electione viciosa vtraq3 cassatur.vt extra de elec.cõsideramus.

a' Si forte.se diuiserint.q3 natura hominis ꝓna ẽ ad dissentiendu3. ff.de arbi.itẽ si vn⁹.§.vlti.arg.xx.q.iij.,pdiuus.ꝛ presumit ꝫ canõ q3 discordia sit i electione,q vtraq3 pars bono zelo moueatur. vt.viij. q.j.nec nouũ.sz cõtra s.e.nosse idest frequẽ tius,hoc aũt raro.xij. q.j.oĩs etas.

b ℂ Judicio.sed qđ si metropolitanus nõ vult ipsũ consecrare videt q tũc a suffraganeis petẽda sit cõsecratio.vt.lxxxix.di. volum⁹.sed melius est q a superiore petat. vt.ix.q.iij.nũc vero.ꝛ viij.q.iij.artaldus ex de incepa.c.nullus.

c Qui maioribus eligentiu3.qa magis appetit.k iste q̃ ille.

d ℂ Tamẽ vt nullus q.d.si timeat scãdalũ. tunc vtriusq3 electio cassabitur. vt.lxxix.di.si duo tũc eni3 est aliqđ detrahẽ dũ seueritati. vt.l.di. vt cõstitueretur.

e Jnc cõsiderãdũ ẽ. ꝫ depingit.lxiiij. di. Jn precedẽti dist. docuit ad quos pti neat epoꝝ electio. in hac ordi tractatu3 suũ vsq3 ad.lxxj.di. oĩdendo a quib⁹ sacri ordines sunt distribuendi ꝛ quo tẽpore in qb⁹ locis a qbus hoc facit in hac dist.ꝛ quo tpe hoc facit in lxxv. Jn qbus locis. hoc facit in.lxxx.primo dicit de ꝓsecratione epoꝝ.nõ ergo q electus in epm cõfirmatus debz cõsecrari a metropo.cũ suis suffraganeis.vt aũt metropolitan⁹ adesse nõ pot vel etiã non vult prestabit auctoritatez hoc faciendi trib⁹ ad minus alijs omnib⁹ plas suas cõsensu3 prebentib⁹.itẽ metropolitanus ab oĩbus suis suffraganeis debz consecrari aut saltem a tribus.

Cũ vota eligentiũ in duas se diuiserint partes:qs sit ꝓferendus alteri.

Si forte:qđ nec reprehensibile nec irreligiosum iudicam⁹ vota eligẽtiũ in duas se diuiserint⁹ ptes is metropolitani iudicio⁹ alteri pferat:q maioꝝib⁹ iunat studijs ꝛ meritis:tñ vt nullus⁹ deꝫ inuitis ꝛ nõ petentib⁹:ne plebs inuita epm nõ optatuz cõtemnat aut odiat. Di.lxiij.

b Jnc cõsiderãdũ⁹ est a qb⁹ vel quo tpe sacri ordines sint distribuẽdi:vel qb⁹ in locis patriarche ꝓmates archiepi epi corepi ꝛ reliq sacerdotes sint ordinãdi. A qbus ordinentur epi:in niceno cõci.diffinituz est:in quo sic legitur.

Ab omnib⁹ cõprouincialibus epi ordinentur.

Epi scopi ab omnib⁹ q sunt in ꝓuincia sua debent ordinari. Si vero hoc difficile fuerit vel vrgente necessitate vel itineris longitudine:tres epi⁹ debent in vnũ congregari:ita ceteroꝝ q absentes sunt: ꝓsensum in lris⁹ teneãt. Ꝓtãs sanc vel ꝓfirmatio ptinebit p singulas,p uincias ad metropolitanũ epm.

Itẽ anacletus. De eodez.

Ordinationes epoꝝ auctoritate aplica ab oib⁹ q i eadẽ,puincia sunt epis celebrãde sũt:qđ si oẽs simul minime ꝓuenire poterunt:assensuz tñ pbeant suis apicib⁹:vt ab ipsa ordinatione aio nõ desint.

Ex cõci.aurasico.cxx. Palea.

De abiectiõe ꝛ ambitõe ei⁹ quẽ duo psumpserũt ordinare epi in vris,puincijs:placuit de psumptionib⁹ vt sic vbi ꝓtigerit duos epos tertiũ ordinare:ꝛ epi ꝛ actores dãnabunt:quo cauti⁹ ea q̃ sunt antiqtus statuta fuerint. Itẽ annitus papa

Ceteris assentientib⁹ cuz tribus,cõprouincialibus ordinetur eps.

Omprouinciales epi:si necesse fuerit:ceteris ꝓsentientibus a tribus epis iussu archiepi cõsecrari

f Epi scopi.tres epi absq3 metropol.ex de tẽpo.or.c.nec epi.vel dic q duo sufficiũt cũ metropolitano ꝛ ꝑm hoc dic q hec dictio preter ibi ponit includitur.sic.xv.q.vij.felix.arg.ad hoc.j.e.c.iij.io.sed certe ibi nõ est preter nec lra cõtradicit.b.

g ℂ Litteris.arg.q in quocũq3 cõtractu vel causa cõsensus aliquorum desideratur nil refert an pũtes cõsensum exprimant an absentes plas cõsentiant.vt.c.di.optatũ.ꝛ ẽ arg.de cõsensu absentiũ.vt di.lxiij.quãto. ꝛ di.xviij.placuit.ꝛ ẽ arg.matrimoniũ cõtrahi inter absentes. vt.j.xxx. q.v.c.nec illud ꝛ extra de cõuer.cõiu.ex parte.ff.de spõ.l.vlti. Nã in cõsensu nõ crigit verboꝝ solemnitas.ff.de ac.ꝛ ob.cõsensu.sed ꝫ ita fit in cõsecratione.secus ẽ in electione,nisi p procuratorẽ fieret electio.vt ex de elec.q propter.io.

b ℂ Protestas.quo ad cõfirmandũ.nã cõsecrare nõ pot epm contẽpto minimo epo q in ꝓuincia sit.nec ille reciperet executionẽ.nec dico eu3 plus posse hoc casu q̃ aliũ epm.ar.ix.q.iij.c.j.ꝛ ij.confirmare aũt debet statim vel infirmare si ei notus est electus etiã simpliciter verbo ꝛ in camera extra de ap.qua fronte.sufficit.n.si est notus vt dicat eligatis magis idoneũ.arg.xx viij.di.priuscz.xxix.di.petrus.vbi ẽ ignotus examinet. eũ in cõsecratione vero semp examinet.vt.xxxiij.di.q epi.

i ℂ Ordinationes.auctoritate generali.vt huius.c.ꝛ simiiũ.

k ℂ Assensum.sed quomodo prestabunt assensum.cũ eis forte not⁹ sit qui eligitur nec eum viderunt vel audierunt aliquid de eo.sed dic q sufficit si nõ cõtradicant.vel dic q qđ indignuz esse n. nouit.dignũ dz estimare ꝛ extimationi ferre.vt extra de seru.in ordi.fa.ex parte.

l ℂ Omprouinciales.intellige.sed si ecclesia archiepiscopo vacat cui⁹ auctoritate hoc facient ꝛ cõuenient. Respon.apostolici vlti.capi. matricis ecclesie extra de beneficiis.ad abolendaz ꝛ extra de elec.q diligẽtia.nã ꝛ penes vnuz stat ius vniuersitatis. xij.q.ij.non liceat alicui.ff.q cuiusq3 vniuer. sicut.ꝛ.lxv. di.si forte.

m ℂ Extra' cõscientiã.plurimoꝝ.nã dicit lex q per ampliores homines pfecta veritas reuelatur. C.de fideicõ.l.vlt.ꝛ est si.ex de offic.dele.prudentiã.i.rñ.in fi.

n ℂ Ne furtiuũ.ideo dic furtiuũ.q3 quod 'ad omnes' spectat isti furripiunt.nil tamen vnus cõfert.lxvj.dis.c.ij.potius ergo hoc dicendo respexit similitudinem facti q rei essentiã.lau.

o ℂ Quia per ambitiones idest dissentiones.

p ℂ Illicitas.dimitte.ꝛ incipe ibi nõ pudet.

q ℂ Metropolitanis.in cõsecrandis epis.

r ℂ Epis in metropolitanis cõsecrandis.

s ℂ Antiquitas.nõ' q consuetudo priuilegiũ inducat. ix.q.iij.conquestus.ꝛ prestationes que fiũt a rusticis tẽpore acquirũtur.C.de agricolis,libros.lib.xj.arg.cõtra'.x.q.iij.ga ꝛ dixi.xviij.q. ij.seruitium.

t ℂ Vel q impune.i.saltem de facto.lau.

u ℂ Sinceritatis.q3 catholicam sinceritatem nõ obseruant.

x ℂ Durimus.ꝫ resume q3 quasi dicat q3 hic ꝛ hic est et ideo durim⁹ eam ꝛc.

y ℂ Deministis.ꝛ ideo debitum honorẽ eis exhibere debetis.

z ℂ Et.i.etiam.

a ℂ Decernentes.in cõe.cõmunẽ vtilitatẽ cõsiderantes ꝛ ad scrutiniũ venientes vos omnes inquã vnanimiter.

b ℂ Statuatis.ꝛ hoc fieri.s.

c ℂ Antistites.substitui sicut vetus.

d ℂ Et vicissim.omnibus modis censeatis.

e ℂ Metropolitanus.subaudi sacrari a cõprouincialibus episcopis.si metropolitanus de hac vita ꝛc.hic est verus intellectus huius littere.nec ꝺz ꝓtrariuz alij intelligunt sic q mortuo metropolitano suffraganei possunt interiz aliquẽ electũ,consecrare.secundum hoc hec dictio sacrari ponitur passiue ꝛ non subauditur ibi metropoli.vt.lxv.di.si forte.sed cõtra.c.dist.quoniam.ibi dicitur q vacante sede metropolita,nõ debẽt epi ordinari.nec eniz ecclesia sustinet semp vicez defuncti epi.vt.xij.q.ij.siqua.ꝛ extra de prescriptionibus,c,j.sed illud pot intelligi quãdo ille fuit in mora petendi pallium.io.

f ℂ Patiamini.ꝛ ita resistere potest quis pro iure suo.argum.C.vnde vi.l.j.ff. ad.l.aquil.scientiam.§.penulti.argumen.q licitum sit tibi sic tua iura tueri q quia resisto tibi nõ potes inde queri.xxiij.q. vlti.igitur cũ sepe.ff.de peti.here. illud.ꝛ.lxj.di.nullus.

g Epi scopum.oportet.i.cõgruũ ꝛ oppoꝛtunum est lau.

b ℂ Difficile.s.di.lxj.catinensis.ibi vt impossibile.ꝛc.lau,ita sumitur ꝫ difficile vt ibi impossibile.

q LLud.si quis.j.distin.propi.c.iij.z.j.qõe.j.ordinationes.z.qõe.vl.quoniã. quicquid.§.j.

b Omprouincialibus.Hic intitulatur.lxv.dis.i quattuor articuli ponuntur.primus ẽ qd iuris sit in ordinatione episcopi.si aliq episcopi dissentiunt.secundus qp metropolitanus nõ dz cõsecrare episcopuz preter ꝓscie

c tiaz primatis vbi primas est. tertius qp episcopus nõ cõsecratus in presentia archiepiscopi debet euz infra spaciuz triuz mensium visitare. quartus est qp si vnuz tantũ epz cõtingit in prouincia superesse.inuitare dz vicina prouincie epos.z cuz eis consecrare cõprouinciales epos. aut si ipse negligit.epi cõuenient ipso cõtradicente z cõsecrabunt epos in primo ergo articulo obtinebit sentẽtia plurimoruz.

c SAne.animositate per hoc pz eos malo zelo duci.qa cuncta mala ministrat impetus.de pe.di.iij.inter hec hircuz.alias secus.i.si nõ animositate.vt.xxxj.dist. nicena.

d C Contradicant.sed qd si archiepus sol9 cõtradicat nec vult cõsecrare z oẽs alij volunt vel ipse vult z ipsi nolunt.dico archiepiscopũ preferendum.nisi ille malo zelo moueretur vel ipsi cãm non assignarent z ordinabit ipm cũ epis vicine prouincie fz.h. tu dic qp si archiepiscop9 cãz nõ assignet sue ꝓtradictiõis p ꝓsentiente habet.ar.ff.soma.dotẽ ex de his q fi.a ma. par.ca.cũ in cũctis.ff.de le.j. filiusfa.§.diuo ex de iurepa. pastoralis z vno oib9 resisteret si cãm assignauerit.xxxj.dis. nicena.imo si nõ audiret deponeret z ordinator et ordinatus.lxxxj.di.tãtis z i auc. de san.epi.§.ij.coll.ix. vl dic qp petetur ꝓsecratio a superiore.vt.dixi.lxiij.di.c.vlti.

e DOn dz.oportet occurrere duos ad minus. lxvj.di.c.porro.

f C Presentiã.exhibet ergo qs p suas litteras tñ pniam suã z eroneratur.procurator a satisdatione ac si presens eẽt cũ litteris de rato.ff.de procur.si procuratorẽ ar.cõtra de pe.di.j.quẽ penitet in fi.istit. de aucto.tu.§.j.z.ff.de auct. tu.obligari.§. pupillus.similiter per legatũ representatur supioris auctoritas.xciij di.c.j.z ex de ap.cũ pati.lau.

g EPiscopus ꝓpijs lris sictiã oẽs cõtradicerẽt. z vn9 cõsentiret.nõ põt revocare cõsensum suum.ff. quoruz le.l.j.§.si alter.cõtrarium no.s.lxiij.di.qto.

b C Contemptis.i.omissis. ff.de mino.si iuder.xj.q.iij. qui resistit.nã neminẽ debemus cõtemnere.

ab omni ꝓsilio ꝓstitui qõ si aut boc pro necessitate aut ꝓ longinquitate itineris difficile fuerit:ex oibus tres eligant:vt omniũ presentiũ vel absentiuz subscriptiones teneant:z sic postea ordinatio fiat. Huius aũt rei ptãs in omni ꝓuincia ad metropolitanũ pertinet epm.

Item ex cõci.niceno.'

Nõ erit epus:q preter metropolitani cõscientiaz fuerit ordinatus.

LLud generaliter est clarũ:qõ si quis preter sententiã vel ꝓsciẽtiaz metropolitani fuerit factꝰ epus: hunc magna synodus diffiniuit epz esse nõ oportere. Di. .lxv.

c Omprouincialiũ episcopuz vniuersaliter desideratur cõsensus in ordinatione episcopi.qõ si aliqui animositate ducti ꝓtradicere voluerint obtineat sententia plurimoruz.

Unde in niceno cõci.

Si ceteris consententibus ordinationi episcoporuz duo vel tres ꝓtradicant:obtineat ꝓia plurimoruz.

SAne si cõmuni oiuz ꝓsensu rationabiliter ꝓbato secũdũ ecclesiasticã regulã duo vel tres animositate ducti p eõtentionẽ cõtradicant obtineat plurimoruz sentẽtia sacerdotũ. Itẽ ex cõci.marti.pa.

De eodem.

NOn debet ordinari episcopus absqz ꝓsilio z presentia metropolitani epi:adesse aũt oportet oẽs qui sunt i ꝓuincia sacerdotes:quos per suã epistolã debet metropolitanus cõuocare.z si quidez omnes cõcurrant bene est.si autẽ hoc difficile fuerit plures oportet cõcurrere:qui autẽ nõ cõueniunt presentiã sui per epistolas suas faciant:z sic omniuz facto cõsensu ordinationez episcopi fieri oportet.si autez aliter ꝓterquã a nobis terminatũ est fuerit factuz: talez ordinationẽ nihil valere decernimus.Si autẽ secũdũ canones ordinatio episcopi fuerit facta:z aligs cũ sua malicia in aliquo cõtradixerit:plurimoruz cõsensus obtineat.

Item in cõci.antioceno.

De eodem.

EPiscopus nõ est ordinãdus sine cõsilio z presentia metropolitani episcopi.cui melius erit si ex omni ꝓuincia cõgregent epi:quod si fieri nõ põt.bi q adesse nõ possunt proprijs lris cõsensuz suuz designẽt z tunc demũ post plurimoruz eporuz siue per presentiaz siue per lras cõsensuz sententia cõsona ordinetur qõ si aliter quaz statutuz est fiat:nichil valere huiusmodi ordinationez sciat.Si vero etiã secundũ diffinitas regulas ordinatio celebretur.cõtradicant aũt aliqui:ꝓpter proprias z domesticas simultates:bis cõtemptis sententia de eo obtineat pluriz moruz'. Si autez ꝓuincia primatez habere cõstiterit:nec etiã metropolitano absqz cõscientia eius epm cõsecrare licebit.

Unde leo papa anastasio epo.

Absqz primatis ꝓsensu metropolitanus episcopuz non ordinet.

DEpsona autez ꝓsecrandi episcopi z de cleri plebisqz ꝓsensu metropolitanus episcop9 ad fraternitatez tuaz referat quodqz i ꝓuincia bene placuit scire te faciat:vt ordinẽ rite celebrãduz tua quoqz ꝓfirmet auctoritas:q rectis dispositionibus nihil more aut difficultatis debebit afferre:ne gregibus dñi diu desit cura pastorũ. Itẽ ex ꝓcilio. cartha.iiij. De eodem.

DLacet omnib9:vt incousulto primate cuiuslibet ꝓuincie tã facile nemo presumat:lz cuz multis in quocũqz loco sine eius vt dictuz est precepto:episcopuz ordinare:si aũt necessitas fuerit:tres episcopi quocũqz loco sint cuz primatis precepto ordinare debent episcopum

Itez ex ꝓci.niceno.

Unicuiqz ecclesie ꝓprius honor obseruetur.

QOs antiquus pduret in egypto vel lybia z pentapoli vt alexãdrinus episcopus honoruz oiuz habeant ptãtez:quoniã qdez z romano episcopo parilis ẽ mos:similiter autẽ apud antiochiã z ceteras ꝓuincias honor suus vnicuiqz fuet ecclesie. Itẽ ex eodẽ. De eodez

QUoniã mos antiqus obtinuit et vetusta traditio.vt helie .i. hierosolimoruz episcopo honor deferatur:habeat ꝓsequenter honorẽ manente tñ metropolitane ciuitatis honore ꝓprio. Qui vero a cõprouincialibus suis cuz metropolitani licentia fuerit ordinatus.infra cõstitutа tẽpora eius se representet cõspectibus. Unde in terraconẽ cõ. legitur. De eodez.

SIqs in metropolitana ciuitate episcopus nõ fuerit ordinatus:postea quã suscepta bñdictõe p

i C Plurimoũ.regulare est qp preiudicet cõsensus maioris partis.vt hic dicit nisi in casu.vt extra de rescrip.pastoralis.z in causa patronoruz,vt extra de iure pa.quoniã.z cuz examinetur causa criminalis episcopi.vt.vj.q.iiij.c.j.z.ij.z i re cõmuni.vt.ff.cõi.di.sabinus.z in iudicibus delegatis a principe.vt.C.de ap.in offerendis.z in causa liberali.vt.C.de cõi ser.ma.l.j.§.ij.z dum qs plus iuris habet in re.vt.C.de dona.sancimus.§.ne autẽ. Itẽ dum quis facti boc qp reli

k C Si aũt episcopũ.erquo ergo primatẽ habet archiepiscop9.semp cõsulat eũ sup cõsecratione episcopi.z si primas forte nõ vult cõsentire.dic b.cuz superiore esse agendũ.arg.viij.q.iij.artaldus.vel forte extũc archiepiscopus poterit cõsecrare.In ꝓfirmatione aũt faciẽda nõ dico primatez cõsulendũ.qz non inuenio expressum. nec primas consulat papã sup cõsecratiõe sui suffraganei.vt.argu.lxiij.dis.cũ longe. alias nulla vel modica esset auctoritas primatis.qd iuris pñas habet dixi.§.lxviij. di.c.j.xẽ.

l DEpsona.fraternitatez tuaz anastasij ꝓiarche cõfirmet.j.lxvj.qõe.vij. nullus omnino.

m C Dore.sic.ij.q.j.sic.z extra de sent.z re iu.iurgantiuz imo z vbi pena est imponenda nulla mora dz interuenire de pe.di. j.adã.arg.cõtra.xj.q. iiij.cuz apud negocia ergo cũ celeritate expedienda sunt.

n DLacet.in quo cũqz.dũ tamẽ bene sto.naz dicit lex qp cũ dicitur quidam sunt alijs preferendi. intelligendũ ẽ si sint honesti.ff.ꝺ mu.z bono. vt gradatiz.ff.de recep.si cuz dies.§.arbiter.

o C Si autẽ necessitas.i.si archiepiscop9 non est in prouincia.

p QOs antiqus. arg pro cõsuetudine seruanda vt.ix. questione.iij.conquestus

q C Et pentapolis regio est.

r C Parilis.i.similis in quibusdã quia vterqz deponit episcopos vel dic romano. i.constantinopoli.sic ponitur.xxiiij.qõe.ij. sane ꝓfertur.h enim sub est pape sic alie. vt.ix.qõe.iij.cuncta.z xxiij.questio.j.quotiens.

s C Ecclesie.j.dist. cxix.ecce.

t QUoniaz.vt helie.vocata est ciuitas hierosolimita. ab helio questore qsi tum ciuitatis mutauit cum primo dicta fuit salem postea iebus.postea salomonia a salomone.inde dicta est hierusalez a hierõ quod est sacra z salomon quasi sacra ciuitas salomonis.

u C Manente.vt non minuatur ab eo.electio enim episcoporum ad solum metropolitanum est referenda.sed consecratio non debet fieri sine noticia primatis.

x SIqs.nõ fuerit.vbi.n.vult metropolitanus.ibi ordinandus est episcopus.vt.lj.di.qui in aliquo.

a C Impletis.sic ergo ep̃s cõsecratus preter cõscientiam metropolitani eius cõspectui dz presentari.j.tres mẽses.vt.s.di.lxiij.cũ longe.sz ordinati a papa debent se presentare cõspectui ei⁹ singulis annis.xciij.disti. iuxta sanctorum.

b C Duobus.s.di.lxiij.cũ longe cõtra sed potius cõsonat qr ibi ⁊ hic.j. tertiũ mẽsez hoc facit

c C Et si infirmitate. si.s.disti.xviij.eps ad synodum .v.q.iij.c.j. vbi de hoc tractaui.⁊ ff.de leg.j.si grege.§. si.idẽ est in alijs impedimentis.⁊ hoc ponitur gr̃a exẽpli.

d S I forte.hoc.c. semper ad hoc cõsueuit induci.qp vniuersitas stet in vno.⁊ ff.qõ cuiusqz vniuer. l.sicut imo potius in cõtrariuz põt induci. cũ iste solus nõ possit id qõ vniuersitas potuit vnde dico qp vniuersitas perist cũ redigitur ad vnũ caput arg.ff.de leg.j.si grege.vnde satis dici põt qp si oẽs delinquent in eligẽdo preter vnũ qp ille solus non põt eligere cũ non cõstituit in eo ius vniuersitatis.io.qõ credo falsuz vt.ff.qp cuiusqz vniuer.sicut municipiũ. in fi.⁊ ex̃ de elect.bone memorie.vnde dico qp si omnes peccẽt preter vnũ.qp ille solus põt eligere p iura superius posita.b. sed qs dabit istis epis erpẽsas.ecclesia que vacat.ar.iiij.q.iij.vẽturis.⁊.r.q.ij.cauendus.⁊.xij.q.ij.charitatez.si est tenuis comẽdãt de suo.⁊ ex̃ de vi. ⁊ bõe.cle.cũ ab omni

e C Cõuocet.sed nũ quid tenentur ille cõuenire ad cõuocationez illius.tenẽtur qdez ⁊ nisi venirẽt peccarent. arg.xj. qõe.j. sicut enim.arg.disti.rc. precipim⁹ ⁊ debẽt tũc cogi ab ipsor̃ prelato vel papa.h.dic̃.qp ab isto cõpelli põt auctoritate huius canonis nã quandoqz par inparez habet imperiũ.vt.ij.q.vj.placuit.⁊.vj.q.iiij.c.ij.

metropolitani lr̃as honorem fuerit adeptus epi id optimũ esse decernimus vt post modũ statuto tẽpore.i. impletis⁹ duob⁹ mẽsibus se metropolitani sui presente aspectibus:vt ab illo monitis ecclesiasticis instructus plen⁹ quid obseruare debeat recognoscat qõ si forte hoc impl ere neglexerit in synodo increpat⁹ a fratribus corrigatur:⁊ si forte infirmitate⁹ aliq̃ ne hoc impleat fuerit impeditus:hoc suis litteris metropolitano iudicare,peuret. His auctoritatibus datur intelligi : quod episcopi a comprouincialibus suis debeant ordinari. Sed queritˢ si in ,puincia plurimi epi fuerint ⁊ contigerit forte vnũ remanere episcopũ qd fieri debeat:ille qr solus est ordinare nõ potest epm cõprouinciales eniz nõ habet cũ qbus epm cõsecrare valeat:cum ergo talis necessitas fuerit:qd faciẽdũ sit:in sardicensi cõcilio diffinit⁹ in quo sic statutũ legit.

Si forte vnus tantuz in ,puincia remanserit eps:ad ꝓsecrationẽ episcopi de vicina ,puincia cõuocentur.

S I forteᵉ in prouincia vnuz'tãtuz cõtigerit remanere episcopum superstes eps cõuocetᵉ epos vicine ,puincie ⁊ cuz eis ordinet comprouinciales sibi epos:qõ si facere neglexerit⁵ populi⁵ cõueniant epos ,puincie vicine:⁊ illi pr⁹ cõmoueãt epm q in eadez prouincia cõmoratˢ ⁊ ostendant quomodo populi petant sibi rectorez ⁊ doceant iustum esse vt veniat ipse ⁊ cum eis ordinet epm:⁊ si lr̃is ꝓuentus tacuerit⁵ ⁊ dissimulauerit nihilqz rescripserit:tũc satisfaciendũ est populis: vt conueniant ex vicina ,puincia ⁊ epm ordinent.

Di.lxvj.

a R Chiepˢ autẽ ab omnibus siue ,puincie epis ,debet ordinari. Unde anicius papa ait.

Ab omnib⁹ suffraganeis suis archiepiscopus ordinetur.

k A Rchieps.ar.qp si eligit abbas alicuius monasterij q preest alijs monasterijs oẽs abbates illor̃ monasteriorum debent ꝓsentire ⁊ electioni interesse.

l C Ab omnibus.arg.qõ omnes tangit ab omnib⁹ dz approbari. vt.viij.q.j. lz.C.de auc̃.prestã.l.vlti.⁊.liij.di.c.j.

m C Irrita.quo ad officij executionem.

n C De episcopis.qp tribus. lz quare tres episcopi debẽt interesse.qr in tribus est fidei fundamentũ.quaz puris et simplicibus,verbis ꝓfiteri tenentur.xxiij.dist̃in.qui eps.⁊ xxiij.di.quãdo.

o P Apa.archiepiscop⁹. s.xxj.di.cleros cõtra sed matthias fuit prius ordinatus in clericuz,iste prim⁹ in archiepiscopuz.

p C Nuncupatus.qr filius fuit sororis matris dñi vel qr fuit ei similis prorsus in pson̄a.vel qr mater fuit filia fratris ioseph q putabatur pater domini.

q C Ordinatus.i.ad certi loci administrationẽ electus.vel ordinatus simpliciter.lz nõne omnes apostoli erãt epi. videtur qp sic.qr petro primo fuit datus pontificat⁹.⁊ oẽs alij fuerunt pares, prãte predicti.vt.xxj.di.in nouo. Itẽ episcopi successerũt in loco apostolorũ.vt.lxviij.di.quoruz. ergo apostoli fuerũt episcopi itẽ legitur de iuda.qp episcopatũ ei⁹ accipiat alter.ad hoc dicũt quidã qp oẽs apli erãt simplices sacerdotes.⁊ tamẽ cõsecrare poterant.naz moyses simplex sacerdos erat.et tamẽ cõsecrauit aarõ.vt.xxj. disti.§.j.nec tunc differentia erat inter episcopũ ⁊ sacerdotem. vt.xcv.dis̃.olim.vel dic qp tantũ visibili vnctione dixit cõsecrauerunt eum.sed prius erat inuisibiliter vnct⁹ a dño.vel dic qp nõ ordinauerunt eũ sed tantũ formaz ordinandi aliis oẽderunt.vl dic qp nõ in episcopũ lz in archiepiscopũ cũ ordinauerũt vel dic ordinauerũt.i.intronizauerũt eũ ad administrationez certi loci.prius.n.erat episcopus sine titulo.

r R Espˢ byteri.h de p pingit.lxviij.dis̃. oẽso qp episcop⁹ nõ põt ordinari nisi a plurib⁹.oẽdit h qp reliqui sacerdotes ⁊ clerici ordinari possunt abvno solo episcopo.in ordinatione tñ sacerdotũ ⁊ diaconorũ alij sacerdotes ⁊ ciues assensum debent prestare.in reliquor̃ ordinatione sufficit testimoniũ trium.

s R Eliqui.reliqui vt ciues quibus debent prẽesse.

t R C Sacerdotes.quibus dz associari. vel de quor̃ collegio est. vel de clericis maioris ecclesie dicit.sine quor̃ cõsensu episcopus clericos ordinare non debet.vt dixi.xxiiij.di.episcopus.

u C Jeiunãtes.tã ordinãtes qp ordinati. vt.j.de cõ.di.v.vt epi.j.dist̃.lxxv.qõ a patribus.

x C Diaconi.nã ecclesie pẽpue ꝓmittũtur pr̃byteris ⁊ diaconib⁹.xij.q.ij.diacõi

y C Triũ.j.j.q.j.placuit vt de ordinatione.ver.multor̃.cõtra.sed ibi multi põt dici tres.insti.de iure personaruz.§.vlti.s.di.xxiij.episcopus.cõtra.s.dis̃.xxiij. lector.cõtra.sed hoc de notis intelligitur.illud de ignotis.vel hic cũ occultẽ ordinat ⁊ sine solemnitate.illud cum publice ꝛc̃.

z C Piscopus ꝛc̃.solus.i.sine alijs episcopis põt ordinare aliquos.sed sine alijs episcopis nõ potest deponere.vt.xv.q.vij.felix.nõ aũt excludũtur clerici.quia nec sine illis potest beneficia cõferre.nisi habeat ex cõsuetudine.vt extra de his que fi.a maio.par.ca.ea nosc̃itur.

a C Auferre.j.xj.q.iij.ep̃.scopus.⁊.xv.q.vij.c.vlti.

b q Eritur.Hic depingitur.lxviii.disti.in qua magister ostẽdit quid

turis sit de clericis, qui ordinãtur ab eis quos nõ cõstãt esse epos, z q̃ differentia sit inter epos z corepos, z quare corepi recesserũt ab aula dñi, quarto oñdit qui successerunt in loco apostoloꝝ.

a Sicut hoc. c. nõ facit ad ꝓpositũ gratiani, qz hoc. c. loquitur de illis q sunt ordinati a talibus quos cõstat esse epos, z illud cõtra, qõ sequitur, similiter male inducitur, qa nullo modo est cõtrariũ. z ita superficialis ẽ argumẽtio magistri

b Cõsecratus. j. q. j. si qs cõfugerit. contra. z. j. q. vij. dalbertũ. cõtra. ibi dr̃ q ordinatus male vel baptizat⁹ iterũ ordinatur. sed illud verũ ẽ cũ extra formã ecclesie est ordinatus vel baptizatus alias secus. de cõ. di. iiij. oñditur. ver. si. z. c. quomodo.

c Cũ lenis culpa. dicũt qui daz veniali. arg. xxv. di. §. criminis. alij leui. i. mortali pcunte tamẽ non pmanente. nã peccauit sed penituit, sed qz post talẽ culpaz se pmisit promoueri, aliã culpã cõtrarit. cũ qua ꝓmotus est de q̃ hic loqtur. tu dic q ꝓmoueri põt cũ culpa existẽte z manente mortali. dũ tñ leui de huiusmõi culpis collige erẽ pla. v. q. iiij. in loco. xxj. qõe. iiij. c. vlti. xxviij. dist. c. vlti. de cõse. dist. ij. relatũ. sed hic nõ q̃ oẽs cõcordantie iste de ꝓmotis loquũtur. sed si enorme peccatũ, tacuisset sec⁹ ẽct. vt. l. di. er penitentibus. nisi eẽt occultũ peccatũ. vt extra de tẽ. or. quesitũ. nisi i homicidio. vt ibi.

d Presbyteri, q ordinãtur vera lra ẽ ordinãt ad hoc facit. iij. q. iiij. omnes quos.

e Et cõsecrentur. b in dubio pot⁹ presumitur nõ ordinatus q̃ ordinat⁹ similiter in dubio presumitur potius nõ baptizatus q̃ baptizat⁹. vt de ꝓse. dist. iiij. paruulos. i dubio potius presumitur ecclesia nõ cõsecrata. vt de cõ. di. j. solemnitates. sed cũ ita ꝓsumitur in his sacramẽtis q̃re in sacramento⁹ mrionio potius ꝓsumitur ꝓ ipso q̃ cõtra. vt. xxxiij. q. j. si qs acceperit. ſ. ſñ. ſine omni periculo est si sacramẽta illa ite rentur, sed periculum esset si iudicaretur non esse matrimoniuz vbi ẽ. Itẽ quare nõ creditur hic vero illius qui se dicit ordinatuz, sicut creditur ei q se dicit baptizatuz, vt de cõse. di. iiij. placuit. z. c. de infantibus. Sñ. qz sola fides cõfert alicui sacramẽtũ baptismi, vt extra de cleri. non bapti. mi. c. ij. ſz sola fides nõ dat ordinẽ. ad hoc facit. j. q. j. §. ecce apparet. §. qõ ergo. itẽ lz in viuo ꝓsumatur aliqs poti⁹ nõ baptizatus. tñ ꝑ in mortuo presumiſ poti⁹ baptizatus. vt de cõse. di. iiij. si eos supple vt suffragia ecclesie ei proficiant. xiij. q. ij. nõ estimemus. z. c. anime.

f Nõ reiterat. b solutio ẽ canoncia. dicit tñ. g. q si millies ordinat presbyter. tot ꝓsbyterales ordines recepit quot recipit sacerdotia. idez dicit de baptismo. aliter. n. quõ fieret iniuria sacro. vt. j. de cõ. di. iiij. oñdit. vel quõ diceret qs bis baptizari. vt. j. de cõ. di. iiij. q bis. z. c. eos. Itez cũ dicatur accedat verbũ ad elementũ ẽ. i. q. j. detrahe. ergo quotiens dicũtur verba illa z apponitur elemẽtũ fit nouũ sacramẽtũ. z sepi⁹ sumit aliqs corp⁹ xpi. z sepi⁹ ercõdicat aliqs. z ex pluribus causis aliqs possidet rez aliquã. vt. ff. de ac. pos. possideri. §. ex pluribus. ſz certe ſm hui⁹ si centies aliqs ꝓtraheret cũ aliq. tot essent mrionia. itẽ posset ſz hoc deponi ab vno sacerdotio z retinere aliud. dicas, ergo q nõ iterat nisi vnctio ex

ctoritate grego. q scribens iohãni rauennati archiepiscopo ait.

Semel Consecratus, iteruz consecrari non debet.

Sicut semel baptizatus iteruz baptizari nõ dz: sic z semel cõsecratus, iterũ cõsecrari nõ põt: ſz si quis cũ leui culpa ad sacerdotiũ venerit pro culpa penitentia dz indici z tamẽ ordo sernetur. Cõtra idez grego. testat scribens cuidã epo.

De presbyteris q ordinant ab eis quos cõstat epos non fuisse.

De presbyteri quos repperisti sii cogniti fuerint viri illi q ordinantur z dubiuz est eos epos fuisse aut q eos ordinauerunt si bone actionis viriq catholici sint z ipsi ꝓsbyteri in ministerio xpi dei sancta lege edocti ab episcopo suo benedictiones ꝓsbyteratus suscipiant z cõsecrentur: sic z ministerio sacro fugãtur. Quod ergo cõsecratus in eo dez ordine iteruz cõsecrari ꝓhibet de eo intelligendũ est qui cõsecrat⁹ est ab illo quez certũ erat cõsecrãdi ius habere. Qui autez ab illo cõsecratur quẽ nõ cõstat ius cõsecrandi habuisse: iteruz cõsecrandus est: qa si ille ꝓsecrandi ius nõ habuerit: iste ex olei effusione nil ꝓsecrationis accepit: z qz in ipso ordine cõsecratus nõ erat: nunc quasi primuz ad cõsecrationez veniens ab epo sacerdotalez benedictionẽ z ꝓsecrationẽ cõsequitur. Si autẽ ius ꝓsecrandi habuerit: in prima vnctione ꝓsecutus est ꝓsecrationẽ: in secunda vero nõ reiteratur consecratio: sed sola vnctio: sicut de quo dubiũ est an sit baptizatus vel non debeat baptizari. Quod si primus baptizatuz nõ fuerat consequit gratiã baptismi: si aũt baptizatus erat nihil accipit in secũda vnctione: nec ptinet hoc ad reiterationez baptismi: sed ad cautelã salutis hoc etiã de ecclesiis consecrãdis similiter obseruãdũ est. Unde in piceno ꝓcilio legitur.

Non debet iteruz consecrari ecclesia semel consecrata.

Ecclesijs semel cõsecratis deo non iteruz debet consecratio adhiberi: nisi aut ab igne exuste: aut sanguinis effusione: aut cuiuscũqz se

minẽ fuerint pollute: qz sicut infans a qualicũqz sacerdote i noie patris z filij z spiritu sancti semel baptizatus nõ debet iterũ baptizari: ita nec locus deo dedicatus est iteruz cõsecrandus nisi ꝓpter eas causas quas superius nominauim⁹: si tamẽ fidẽ sancte trinitatis tenuerunt q eaz cõsecrauerunt. Inter epos z corepiscopos antẽ hec est differẽtia: quod epi non nisi in ciuitatibus: corepi et in vicis ordinari possunt: epi formatas tribuunt lras corepi nõ nisi cõmendaticias, z pacificas dare valent: epi ius cõsecrandi habent: corepi tantuz minores ordines tribuũt leniticã autez z sacerdotalez benedictionez nõ valent prestare. De his ita scri. leo eps omnib⁹ epis.

In qbus corepiscopi ab episcopis differant.

Quãuis corepiscopis z presbyteris plurima cũ episcopis ministerio: uz: cõmunis sit dispensatio quedam tamẽ sibi prohibita nouerint: sicut est presbyterorũ diaconoruz z virginuz cõsecratio: cõstitutio altaris ac benedictio vel vnctio: si quidez nec erigere altaria nec ecclesias cõsecrare eis licitũ est: nec ꝓmpositionez manuz fidelibus baptizatis vel ꝓuersis hereticis paracliuz spũm. s. tradere: nec chrisma cõficere: nec chrismate baptizatorum frontes signare: nec publice quidez in missa quẽquã penitentez reconciliare: nec formatas cuilibet epistolas mittere. Nec ꝺcia illicita sunt corepiscopis. q ad exempluz z formaz. lxxij. discipulorum esse noscũtur: vel presbyteris q eandez gestãt figuraz: quoniã quãquã cõsecrationem habent: pontificatus tamẽ apicem nõ habent. Ni vero ꝓpter isolentiaz suaz qua officia episcoporũ sibi vsurpãt ab ecclesia ꝓhibiti sunt

Unde damasus papa ait.

Ordo corepiscoporuz a sacra sede reprobatur.

Corepiscopi tã ab hac sacra sede quã ab episcopis totius orbis ꝓhibiti sunt. nimis. n. eoruz institutio improba est z prava: qz ſ si de summo sacerdotij ministerio aliqd presumant omni tñ auctoritate ca-

g h Ecclesijs. qd iuris sit de hac mã notaui. de cõse. dist. j. ecclesijs.

b Semine fornicario. nã dixit. g. q etiã in ecclesia vir vxori tenetur debitũ reddere. sed male. arg. ff. de sol. qõ dicimus.

i Propter eas ad de aliũ casuz. de cõse. di. j. si motuz.

k Inter epos. tres ponit dñas iter episcopos z corepos isti mũt corepi aliqd habebãt sup̃ ꝑ byt. ſz nõ bñ determinat qd.

l Formatas. formate sine dimissorie dicũtur lre qb⁹ qs erimit a iurisdictiõe sui epi. q oliz cũ solenitate magna fiebant. vt lxxiij. di. c. j. Cõmẽdaticie sine pacifice dicunt q̃ dant viatori. qb⁹ ꝓmendat vt pacifice possit exeq̃ officiũ suũ. z. lz. g. dicit q corepi tales dare poterãt. illud nõ credo. ſz solus eps. vt de cõse. di. v. nõ oz. lxxj. di. extranco. q archidiaconus eas dare nõ. possit. habes ẽ de offi. archidi. significasti.

m Cõmẽdaticias. ar. ꝓtra. lxxj. di. ẽmeo

n Leniticã. nec subdiaconalẽ. nisi tñ lectoratũ. vt. j. ꝓ. dist. c. j. in fi. ſz. g. fuit deceptus ex. c. ſe. vbi non dr̃ nisi de duob⁹ ordinibus tñ.

o Quãuis. plurima quo ad minores ordines cõferẽdos quo ad ꝓdicationez quo ad ꝓfectiõez. ita tñ q nõ possit cõferre nisi lectoratuz z inferiores hostiariatuz z psalmistatuz.

p Erigere. i eccl'ia ꝓsecrata. nã añ ꝓsecrationẽ lz ꝑ byteris, cõstituere altaria. ſz post nõ nisi de ꝓsensu epi qõ si fecerit deponat ar. j. de ꝓse. dist. j. nullus ꝑ byter. b expositio ẽ illius. verbi cõstitutio altaris.

q Fidelib⁹ baptizatis. b. intelligit lra sic baptizatis. s. ex ecclesiã z redeuntib⁹ ad eã. vt de cõ. dist. iiij. ab antiq̃. qõ postea sequitur de hereticis itelligit in ecclesia baptizatis, vel dic q idẽ repetit i sequẽti lra. alij intelligũt de baptizatis in necessitate a ꝑe vel a mre. xxx. q. j. ad limina. gbus postea eps in cõfirmatione dz ea cõferre q̃ collata eis nõ fuerũt. vt hic. j. q. j. §. ecce. sequẽs verol lra intelligit de baptizatis nõ in necessitate. z ita nõ repetit idem.

r Hereticis. j. de cõ. di. iiij. q̃zus.

s Nec publice. quod solus eps põt nisi i necessitate. vt. xxvj. qõe. vj. c. vlti. z. c. i.

t Unde damasus. sed tamẽ hunc nicolaus est secutus est. z sic est cõtra di. l. studeat. sed iam tẽpore nicolai aboleuerat cõstitutio damasi. vel fuerunt prohibiti nõ quin essent sed ne essent vt prius.

u Corepiscopi. vnde. idest. ex qua causa processerit quo ad talez presumptionem.

a ¶ Ignoram⁹.sed nõne ꝑ totũ orbez fuerunt corepi.ergo presumẽdus est q fuerunt ab apostolis vel cõciliis instituti.vt.xij.di.illa.sed ꝺ̃ non negas illos ab apostolis institutos.sed causaz institutionis ignorat.⁊ ẽ hic.arg.q a quocũqz auctore aliquid sit institutũ ⁊ quãtucũqz diu obtẽtuz si nõ subest cã vel si onerosuz est.extirpandũ ẽ.vt.xij.di.oia.j.de cõ. di.j.placuit.x.q.j.bãc ⁊.lxiij.di.§.verũ ⁊ de cen.peruenit.

b ¶ Et qõ rõne institutionis.⁊ est ar.pro rõne reddenda.vt eẽ de cen.peruenit ⁊.C. de codicillis.l.pe.ff.solu.ma.dotem.

c ¶ Quod aũt.si nõ habent.qualiter officiuz habebunt arg.si re priueris nec nomẽ habere merearis.xxxij. q.iiij.dicat.in fi.C.de fer.a nullo ar.lxxxvj. di.fratrem.xvj.q.j.si cupis.

d ¶ Quorũ vices.j. xij.q.j.videntes.§.di.xxj.i nouo

e ¶ Ecclesia.ergo est ecclesia mater ⁊ filia. Itẽ ecclesia quãdoqz dicitur vxor. viij.q.j. sicut.⁊.xxj.q.ij.siẽ qñ qz mater.xij.q.ij.q ab stulerit.quãdoqz dicitur filia.vt de cõ.di.j. ecclesia.nã catholicoruz collectio q̃ est ecclesia ꝑ eporuz predicationẽ generatur.vt xxxij.q. iiij. recurrat. Itẽ etiaz dicitur locꝰ vbi deũ timẽtes peccatoruz veniã postulant.i auc.vt lice.ma. ⁊ auie.§.q;vero.coll. viij.

f ¶ Patres.q; eam ꝓtegũt ⁊ defendunt.

g ¶ Genuit.per baptismuz.⁊ ita ecclesie filius datur ei curator.qõ etiã ler dic̃.ff. de tu.⁊ cu.da.ab his qui patres.dic vt no.xij.q.j.c.vlti.

h ¶ Filos.in hoc cõparatur patri episcopus ⁊ ecclesia filio.q sicut filius nõ potest sine auctoritate pris litigare. vt.C. de bo. que libe.l. vlti.sic ecclesia sine auctoritate prelati.vt extra de iudi.cãm.⁊.xvj.q.j.monachi.Itẽ sicut filius nõ cõuenitur sed pater noie filij.vt.C. de bo.ma.l.j.C.de ãna.ercc.l.j.sic ipse prelatus est cõueniendus non ecclesia:nisi ne zocia ecclesie distincta sint a negocijs prelati.vt extra de rescrip.edoceri.

i ¶ Per quos.per eos pullulauit ⁊ creuit.cũ nulla esset tunc temporis

k ¶ Nata es.i.augmentata.

l ¶ Onsura vero.In hac.lxix.di.tractat de collatione minorũ ordinũ vsqz ad lectoratũ.⁊ nomine tonsure accipe ꝺ̃ tres minores ordines psalmistatũ hostiariatũ ⁊lectoratũ.⁊ hoc licet abbati tantuz in suo monasterio.exorcistam tamẽ facere vel acholytum nõ licet.j.e.c. vlti.

m ¶ Quoniã videmus.tonsurã.i.coronã.nã aliaz tonsuraz posset femina dare.

n ¶ Lectoris vel etiã hostiarij.nõ aũt exorciste vel acholyti faciendi ius habet.lz sit ar.cõtra.extra de or.ab eo qui resi.cri.sed ⁊ si abbas ex priuilegio habeat vt oẽs minores conferat bene põt.sed nũqd bodie abbas põt cõferre istos ordines.credo q sic.si tñ ei manus est imposita.eẽ de eta.⁊ qua.or.cũ cõtingat.io.ego nõ credo q possint ꝓferre tales ordines abbates nisi lectoratũ.vt videtur dicere hoc.c.⁊ decre.cũ cõtingat.si aũt esset sacerdos abbas posset etiã cõferre psalmistatũ.vt.xxiij.dist.spalmista quia psalmistatũ dat simpler sacerdos.vt.xxiij.di.psalmista.

o ¶ Autez manus.s̃.xxiij.di.subdiaconus.cõtra.

p ¶ Monasterio.sed ⁊ monachos alterius monasterij potest ordinari si inuitatus fuit.ix.q.iij.lugdunensis.

inter monachos:lectoris aũtẽ manus imꝓsitione licentia est vnicuiqz abbati in ꝓprio monasterio solũmodo faciẽdi:si dumtaxat abbatis manus ꝓsitio facta noscatur abepiscopo secundũ morem ꝓsidiendoruz abbatũ duz cõstet illum esse presbyteruz. Simili modo secũ duz antiquã consuetudinez corepiscopuz preceptione oportet episcopi ꝓmouere lectores. Item ex cõcilio laodicensi.

Nõ exorcizent q ab episcopo ꝓmoti non sunt.

Non oportet exorcizare eos: q nec duz ab episcopis suis sunt promoti neqz in ecclesijs neqz i domibus.

Di. lxx.

a ¶ Episcopis alterius ciuitatis clericus ordinari nõ poterit nec etiaz a ꝓprio absolute ordinandus est absoluta enim ordinatio in chalcedonensi cõcilio ꝓhibetur:⁊ vacuaz habere manꝰ imꝓsitione ꝓcipit

In quo sic statutum est.

Nullus ordinandus est absolute.

Neminez absolute ordinari iubemus presbyteruz neqz diaconuz nec quẽlibet in ecclesiastica ordinatione constitutuz:nisi manifeste in ecclesia sue ciuitatis siue possessiones aut in martyrio aut in monasterio hic q ordinatur mereat ordinationis publice vocabuluz;eos autez q absolute ordinant decreuit sancta synodus vacuã habere manus imꝓsitionez ⁊ nullũ tale factũ valere ad iniuriaz ipsius q eum ordinauit. Itez ex cõci. vrbani habito placentie.

Irritã fit ordinatio sine titulo facta

Sanctoruz canonũ statutis cõsona sanctione decernimus vt sine titulo facta ordinatio irrita habeatur:⁊ in qua ecclesia quilibet intitulatus est:in ea ꝑpetuo perseueret:omnino aũt in duabus aliquez titulari nõ liceat:sed vnusquisqz in

q ¶ Imposito que nõ ẽ nisi benedicto. vt.j.q.j. manus.

r ¶ Secundũ morẽ.de quo habes .xij. q.j. alienationes nec hoc postulabit a supiore nã sufficit semel a iure cõcedi.ff.de cõdi.insti.l.que sub cõditione.§.fi.

s ¶ Preceptione.generali. arg.xvj.q.j.cunctis.

t ¶ Non exorcizare.i.lege exorcismos.

u ¶ Promoti. ad ordinem exorciste.

x ¶ In domibus.i.ecclesijs nõ sacratis,superfluũt duo neqz.io.

y ¶ Episcopis.hic depingitur .lxx. dis.quia dixerat presbyteros ⁊ reliquos clericos ab epo debere ordinari.inde sumpta occasione ostendit q nullus ordinandus ẽ sine titulo.i.sine ecclesia vel ecclesiastico bñficio.⁊ si fuerit ordinatus debet deponi tã in iniuriã ordinantis q̃ ordinati q; ꝓmisit se sic ꝓmoueri.xvj.q.vij.decernimus.xxj.q.ij.c.j.§ qñ episcopi hanc penã nullã reputabant.bodie ꝓuisum est vt remaneant ꝓmoti.⁊ episcopus vel etiã eius successor eis ꝓuideat.extra de ꝓben. epus eẽ.e.ti.cũ secundũ.

z ¶ Alterius.hoc exequitur in di.sequenti.

a ¶ A ꝓprio.hoc exequitur in ista di.cẽ.

b ¶ Eminẽ.etiã in minoribus ordinibus nõ debet ordinari.arg.xij.q.j.videtes.xxxij.di.si quis vero cuz enim habeat officiũ in ecclesia,ergo ⁊ beneficiũ dz habere.extra de symo.dilect⁹.extra de fi.presby. ꝓposuit.ne dicatur.mendicat in plateis infelix clericus. vt.xciij.dist. diaconi.

c ¶ Absolute.i.sine titulo.

d ¶ Ciuitatis.hoc ideo dixit.q; potius est presentandus clericus q est de ciuitate q̃ extraneꝰ. vt.j.di. ꝓi.hortamur.C.de epi.⁊ cle.i ecclesijs.

e ¶ Siue possessionis.i.si ordinatur ad titulũ patrimonij sui. vt extra de ꝓbẽ.c. tuis.vel hoc ideo dicit.q; potius sunt illi clerici instituẽdi de quoꝝ bonis ẽ fundata ecclesia.vt extra de rescrip.cũ adeo.

f ¶ In martyrio.vbi sunt reliquie martyruz.vel loquitur de regulari ecclesia. colligitur etiã hic ex eo q dicit siue passionis.arg.q siquis habet patrimoniũ sufficiens ordinari põt sine titulo.extra de ꝓben.eps.

g ¶ Vacuam.quo ad executionem.

h ¶ Ad iniuriã.⁊ etiam suũ delictũ.quia se sic permisit ꝓmoueri.alias alteri⁹ odio non debet alius ꝓgrauari.C.de inoffi.test.si quis in suo.extra de his q̃ fi.a ma.par.ca.quesiuit in fi.

i ¶ Sanctoruz.in ea perpetuo.i.dum viuit.ff.ꝓ so.l.j.filius.n.nõ debet esse tẽporalis nec heres.ff. de adop.q̃situ ⁊ insti.de here.insti.§.heres.

k ¶ In duabus.q.n.titulũ habet in vna ecclesia.si recipit secũdã ecclesiã vel prebendã ꝓ titulo pdit primã.vt eẽ de cõcess.prebẽ.nõ vacã.lx as.sed si recipit ipsaz quasi beneficiũ ⁊ quasi cõmẽdatã siue stipendiũ tunc secus.⁊ tunc nõ est canonicus secũde prebende nec cũ eis põt eligere si queras quare canõ iste permittit. epo dispensare in ecclesijs ⁊ nõ in prebendis.dico q eque põt dispensare i pbẽdis sicut in ecclesijs.dũmodo sint de eodẽ episcopatu est ergo hec veritas q de iure cõmuni nõ põt qs habere duas ecclesias vel prebendas in eodẽ epatu vel

ſi diuerſis.niſi in caſibus notatis.xxj.q.j.in ſumma.ſed nūqd hodie bñficium huius canonis eſt ſublatū epis p̄ūlā nouā cōſtitutionē de multa.in ti.de p̄bē. ex eo q̄ dicitur ibi.p ſe.ap.poterit diſpenſari.dico q̄ nō.ſed tantū vaga ⁊ indiſcreta diſpenſatio eſt ablata ab eis nō ꝓbabilis.ſicut p̄ reuocationē ap.nō remouetur neceſſaria appellatio vel ꝓbabilis.ex de ap.paſtoralis ſic cū,dñs ꝓhibuit iurare.nō ꝓhibuit iuramentū neceſſariū ſed temerariuz.vt.xxij.q.j.c.ita.ſic cuz dñs ꝓhibuit vxorē ſeparari a viro intelligendū eſt tantū de illa ſeparatione q̄ fit tātuz ſine rōne vt.xxxiij.q.ij. quos de⁹ ſi obijcias q̄ punit epūs q̄ pmittit ipſuz bñ p̄⁹ ſtipendiuz vt ibidē dr. vt ex ō p̄bē. q⁊ in tantū. de cle.nō reſi.q⁊ nōnulli. ergo diſpēſare nō p̄ōt.nō ſequit.q⁊ epūs panit q ordinat clericū cōcubinariū vt.li.di.qui i aliquo.⁊ tñ cuz ipō diſpēſare p̄ōt ſ ideo punitur.q⁊ i diſcrete diſpēſat. ſi obijcis q̄ dr ibi p ſe.ap.ergo nō p̄ōt p aliū ñ ſeqr.q⁊.eodē mō decretū dicit q̄ ordinationes epōz faciēde ſūt aucte ap.lxiiij.di.ordinatiōes.⁊ tñ ꝓpria aucte fieri p̄nt.ſic ēt alibi dr.qō quilz p̄sbr p̄ōt ⁊ oz baptizare vel celebrare ō licētia epi.vt.xvj.q.j.cūctis.⁊ tñ ſuo iure p̄ōt baptizar.ſed iō dicit hoc q̄ ei⁹ aucte ſaltē generali ōbeat fieri diſpēſatio. vel dic q̄ tūc ſol⁹ papa diſpēſat.cuz qs diuerſa bñficia in diuerſis epatib⁹ vult bre.pp ꝓpugnātiaz q̄ ex hoc ꝓueniret.q⁊ nēo duob⁹ dñis p̄ōt ꝑ uire.vt.xxj.q.j.c.j.io. bec.gl. nihil valet.q⁊ papa tantū diſpēſat circa plures eccl̄ias bñtes curaz aliaruz ⁊ plures dignitates.vt expreſſe dicit de cre.de multa.ſed circa plura bñficia ſimplicia nō vr epo diſpenſare.prohibituz.

k ¶ In duab⁹.nec iure ciuili qs in duob⁹ collegijs p̄ōt cōnumerari. ff. de coll.l.j.§.j. nec duas militias bre. C.q mili.nō.poſ.l.v.§.in poſterū nec duos honores.ff.ad munic.libertus.§.preſcripto.

b ¶ Diuerſis.nō cōuentualibus.cū.n.nec canonic⁹ i diuerſis ꝓuentualib⁹ eē poſſit ergo multo magis nec prelatus.ita q̄ ſit in eis canonic⁹

c ¶ Cura.xij.q.ij.bone,rei laūda.

d ¶ Prepoſito.i.epo q̄ eſt ordinator in cūctis.vt i ꝓtrario hic ſignato.xxv.di.c.j. vl dic prepoſito.i.archidiacono.ex de.ver.ſig.quis.⁊ ſic nec illud erit contrarium.

e ¶ Tam de poſſeſſiōibus ar.pro.capell.vt.decime debite maiori eccl̄ie cōicent illiſ ar.,ꝓra.xij.q.j.videntes.i.q.j.c.j.

f ¶ Prouideat.vt denk vni vel ſimulvnianr. vt.r. q.iij. vnio.de cō.diſ.i.c.ij ⁊ extra de preben.exp̄oſuiſti.

g ¶ Mouem.de con.di.j.inuenimus.

b E clericis vero.In hac diſt.lxxj.oſtdit.g.q̄ clericus vni⁹ epi nō eſt ab alio ordinand⁹ epo.vel in aliqua ecclesia inſtituendus ſine litteris,ſui epiſcopi quod ſi ſanctuz fuerit irritabitur niſi hoſtilitatis.cauſa clericus erularet. j.eo.clericos.

i ILlud.contentionibus.nam cōitas mater diſcordie eſt.ff.de le.ij.cum pater.§.dulciſſimus.

k ¶ Et ſine voluntate.ar.expreſſuz ad id qō dixi.vij.q.j.placuit.

l ¶ Ordinatio.niſi poſtea ratū hr et ſuus epūs.vt.lxiij.diſ.ſalonitane.

m OE aliena eroratuſ.ſed nūqd ſufficeret vt diſſimularet.no. vt.lxxv.di.florentinum.⁊ lxiij. diſ.liſas.vt notani.j.vij.q.i. placuit

n SIqs auſus.ꝓſenſuz.ergo cuz ꝓſenſu eius poterat.C. de ſacroſā. ec.qui ſub pretextu.⁊ expreſſo conſenſu nō tacito.ff.de procu.filius.§.inuitus.

Qui ſine ſui epiſcopi ꝓſenſu ordinatur:irrita ſit eius ordinatio.

SIqs auſus fuerit aliquem: qui ad alterum pertinet:in eccleſia ordinare cum non habeat cōſenſum illius epiſcopi a quo receſſit clericus:irrita ſit huiuſmodi ordinatio.

Item ex concilio calcedo.

Clericus vnius eccleſie in aliena non ordinetur.

CLericos in ſingulis eccleſijs conſtitutos.non liceat ſicut tā diffiniuimus in alterius ciuitatis eccleſijs ordinari: ſed quieſcant in ea in qua ab initio miniſtrare meruerunt:exceptis illis qui propriitas ciuitates perdiderunt: ⁊ ex neceſſitate ad alias eccleſias migrauerunt. Si vero quicunq epiſcopus poſt diffinitionem iſtam ad alium epiſcopum pertinentem clericum ſuſceperit.placuit ſancte ſynodo:⁊ hunc ſuſcepit.⁊ eum qui ſuſceptus eſt.tādiu excōmunicatos manere quandiu ipſe clericus reuertatur ad propriam eccleſiam

Item gregorius fortunato epiſcopo neapolitano.

Apoſtolica permiſſione vnius eccleſie clericꝰ in altera valet ordinari.

FRaternitatem tuam a nobis petiſſe recolim⁹ vt gratianuz eccleſie beneſtane diaconem tue ꝓcederemus eccleſie ordinandum ⁊ quoniam nec epiſcopum cui obſecundare debeat :propria eccleſia habeat hoſte ſcilicet prohibente quo ſuum debeat miniſterium exhibere petitionem tuam non preuidimus differendam iccirco tibi ſcriptis preſentibus enim neceſſario duximus concedendum: habituruſ licentiam illum diaconum noſtra intercedente auctoritate eccleſie tue deo propicio conſtituere cardinalem.

Item ex concilio car.ideſt.

Sine litteris epiſcopi ſui in aliqua eccleſia clericus non ſuſcipiatur.

o CLericos.ſed q eſcant.niſi vocentur ⁊ allegant ad alias eccl̄ias.tūc enim auctē maioriſ p̄ñt trāſire ad aliaſ vt.vij.q.j epiſcopus de loco.

p ¶ Ex neceſſitate.ſ̄ pone q̄ p̄ſbr amiſit eccl̄iam ſuaz eps cuitem ſuaz tñ retinetur in aliq̄ pte ſui epatuſ nūqd clericus ꝓcedet quo voluerit ſine lr̄is epi dicūt qdaz q̄ nō naz adhuc plat⁹ rēanet amiſſe eccl̄ie.alij. dicūt ꝓtrariū.vt.dixi. vij.q.j.paſtoralis ſed verior ē rō ꝓpter.q⁊ epūs adhuc nō deſinit eſſe ſuus prelat⁹.q⁊ nō tā tum rōe bñficii.ſed ēt ratione ordis ē prelatus ſuus alij. dic in pendenti eē vtz ſit p lat⁹.naz ſi poſtea liberatur eccl̄ia remanet prelatus alſ nō vij.q j. paſtoralis ⁊ .ar.ad hoc ex de cle.nō reſi. fraternitatis.Item z pone q̄ epūs dat licentiam tranſeūdi ad aliū epatuz ſub ea cōditione vt ſi redierit ꝓpter eccleſia ad libertatez redeat ad eaz. nūquid epiſcopus interiz eſt prelat⁹ eius.ſic.nō tñ poteſt eum excōmunicare niſi forte eccl̄ia libertate nō velit redire.z.n.iterum ſit ei⁹ plat⁹ ligatā tñ hz execūtionē. Itē ſi ad aliam eccl̄iā velliet eū reuocare nō poſſet.niſi ad ſuā ex quo ei lr̄iaz dedit.niſi ei ſub hac cōditiōe lr̄iam dediſſet. vt poſſet eū q̄ñcūq z vellet reuocare. Itē ſi tot⁹ epat⁹ occupatus eſt a ſaracinis. nūqd remanēt.clerici iſtius epi.cum oēs ſint in epatu alterius dico q̄ remanent.ſed nō habet iuriſditiōez liberaz in eos. Itē nūqd p̄ñt eos vicini epi recipere ſine lr̄is eiuſ ſic.ipſe tamē ſi epatū ei⁹ eēt liberat⁹ poſſz eos reuocare ēt ſi eis lr̄iam dediſſet niſi forte licētiādoeos abſolueret. vl dic q̄ prior deſinit eſſe prelatus ipſoz .vt notak .vij.q.j.paſtoralis.

q ¶ Tādiu. j.xxj.q.iiij.epi.ar.j.vij.q.ij.c.ij.tē.

r FRaternitatē.hiturus.abſolute ponit ſiue verbo.lxiij.di.agatho.

s ¶ Licentiā.ſed nūquid capitulū dum eccl̄ia vocat poſſet ipſuz licentiare nō q⁊ quedā alienatio eſt que nō p̄ōt fieri vacante eccl̄ia.xij. q.ij.ſi qua ō iac.mater habes.xxiij.diſti.c.ij.ſz qd ſi eccl̄ia hz viſitatorē videt q̄ iſte poſſit alienare.vt.inſt. de curato.§.vl.nam auctoritate metropolitani debet cōſtitui viſitator: ſed videt ꝓtra q̄ dic lex.q⁊ ad ea que ſolēnitatē iuris ōſiderāt tutoꝝ op⁹ eſt.ff.ō ꝓſenſu.⁊ aucē .preſtan.l.cura. vnde non credo hoc fieri per viſitatorem.cum ſolemnitatem exigāt.r.q. ij.hoc ius.io.

a PRimat⁹.siue lris.j.pri.di. c.ij.℣.iij.℣.j.lxxvj.dis. c.vlti.℣.s.c.prori.et.s. lxj.di.ostius.℣.lxxxv. florētinū in fi.s.lxiij. di.lras.

b ¶ Sine lris.credere℣ tñ℣ testes sufficere.C.de fide instru.in exercēdis.℣ eꝑ de.de. peregri.tue.lau.

c ¶ Obtineat.sed nō ne extraneus episcopus pōt ordinare laicuz de alterius ep̄atu cū laicus possit trās ferre domiciliuz quo voluerit. dico q̄ fic. sed domicilio nō trās lato nō pōt euz ordinare.sicut nec alia sacraměta ab extraneo recipere posset. vt de pe.dist.vj.placuit de cō.di.ij.trib⁹.nec peregrinari pōt laicus. sine licentia epi.vt de cō.dist.v. nō oportet.

d ¶ Eius epi.sic.C. de offi.ma.mi. milites. vbi dicit q̄ sine licētia impatoris.nē.

e ¶ A collega suo.sz pone q̄ eum cōcedat vbi dicitur iste habere domiciliuz .dic q̄ si vtrūq; beneficiū retinet vtrobiq; ff. Ad municip .l.labeo.℣.l. assumptio .§.a viris prudentibus.

f ¶ Extraneo clerico.cōmēdatijs.j.de cō.di.ij.tribus.eꝑ de cler.peregri.c.tue .℣.xx.q.vl.et c.vlti.℣.xxx.q.ij.duc. ℣.C.de epi.℣cle.si q̄.

g ¶ Hortamur. veniens .hoc veruz est cuz ille q̄ clericū presentat laicus ē. q̄ eꝑdiu idoneus est in suo episcopatu nō p̄sentabit episcop⁹.n. vndecūq; posset pñtare vt.j.xvj.qōe.ij.si

PRimatus⁹ eps begeselitanus dixit. Suggero sanctitati vē: vt statuatis nō licere clericū alienū ab aliquo epo suscipi sine litteris⁹ epi sui neq; apud se retinere: Neq; laicū vsurpare sibi de plebe aliena vt eū obtineat⁹ sine cōscientia ei⁹ episcopi⁹ de plebe cuius est. gratus eps dixit: hec obseruantia pacē custodit Mā℣ memini in sanctissimo cōcilio sardicensi similiter statutū vt nemo alterius plebis hominez vsurpet: sz si forte erit necessari⁹ petat a collega suo℣ p̄ ꝓsensuz sui epi habeat.

Item ex cōci.chalcedon.

Sine litteris cōmendaticijs clericꝰ extra suā ecclesiā nō ministret.

EXtraneo clerico℣ lectori extra suā ciuitatez sine cōmēdaticijs⁹ lris .pprij epi nusquā penit⁹ liceat ministrare. Item ex sermone sancti augu. ad populum.

De eodem.

HOrtamur xp̄ianitatez vestraz in tra sanctorū canonū institutа: vt in ecclesijs a vobis fundatis aliunde veniens⁹ p̄sbyter nō suscipiatur: nisi a vestre fuerit ecclesie cō secratus epo: aut ab eo per cōmendaticia s lras suscipiatur. Item ex cōcilio antioceno.

Absq; formata clerici peregrini nō suscipiantur.

NUlluz⁹ absq; formata quā greci epistolaz dicunt peregrinoruz clericorū suscipi oportet.

Di. .lxxij.

Imissorias⁹ vero lras epi
d scopus nisi rogatus non tribuat: sicut statutū est in synodo habita rome. Unde leo papa ait.

Nisi eodem petente nulli dimissorie littere p̄sententur.

EPiscopus subiecto sibi sacerdoti vel alij clerico nisi ab ipso⁹ postulatus⁹ dimissorias nō faciat ne ouis quasi perdita aut errans inueniatur⁹ Item ex cō.car.iiij.

De eodem.

CLericū alienū nisi concedente eius ep̄s⁹ nemo audeat vel retinere vel p̄mouere in ecclesia sibi credita. Clericoz aūt⁹ nomē etiā lectores℣ psalmistē℣ hostiarij retinent. Item ex cō.mileuitano.

In vna ecclesia ordinatus i alia nō suscipiatur.

PLacuit vt qcūq; i vna ecclesia semel eligit⁹ ab alia ecclia ad clericatū nō teneatur. Di.lxxij.

Aliter⁹ vero cōmenda
q ticia vl⁹ dimissoria seu formata ep̄la facienda sit videndum⁹ est debent nāq; littere grece interponi i ea epistola nō sine causa: greca enim elementa litteraruz numeros etiā exprimere nullas q̄ vel tenuerit greci ꝑmonis noticiā ignorat: nec igit in faciendis epistolis canonicis quas mos latinus formatas vocat aliqua fra⁹ fallitatis temere p̄sumeret. hoc a pa tribus. cccxviij. nicene congregatis saluberrime inuentuz est℣ cōstitutū vt formate epistole banc calculatiz onis seu supputationis habeāt rōnē idest vt assumant in supputatiōe prima greca elementa patris℣ fi.℣.s.s. hoc est.t.y.a.q̄ elementa octogenaruz quadragesimū℣ primuz significant numeros: petri quoq; apostoli prima lra.i.n.q numeros octoginta significat: eius q̄ scribit episcopi prima littera: cui scribit secunda: accipiētis tertia lra: ciuitatis quoq; de qua scribit quarta℣ inditionis q̄ cunq; est id temporis.i.q̄ fuerit numerus assumat atq; bis omnib⁹ litteris grecis q̄ vt diximus numeros exprimunt i vnuz ductis vnā quecūq; collecta fuerit summā ep̄la teneat banc q̄ suscipit cū omni cautela requirat expressam: addat preterea seꝑatim i epistola etiaz nonagenariuz℣ nonū numerū q̄ secūduz greca elementa significat amen.

Exemplar formate epistole: q̄ i nicena synodo a.cccxviij. p̄ib⁹ facta: ē

IN nomine p̄is eniz℣ filij.y.℣.s. sancti.a. vualterio ꝑ dis ecclesie epo ego brocardus sancte vnarmacensis ecclesie deuotus gregis xp̄i famulus i deo summe felicitatis beatitudinez. Cū sancta catholica ecclesia ꝓmpta sit seq̄ documēta euāgelica: q̄ dicunt: q̄ recepit ꝓphetaz i nomine ꝓphete mercedez prophete accipiet: ℣ q̄ recipit iustuz in nomine iusti mercedez iusti accipiet℣c.℣ apostolus iubeat hospitalitatez sectari:℣ necessitatibus viroruz sanctoruz cōmunicare: tñ ꝓpter eos q̄ cauteriataz habent suā ꝓsciētiaz dicentes se esse simplices cū sint astutia diaboli repleti:℣ pro opere pietatis dicunt se de loco ad locum transire: cū sint fugitiui sua malicia facientes:℣ dicunt se esse ministerio sacro insertos cuz nō sint: statutū est a patribus sanctis neminez clericuz alienum℣ ignotuz recipi ab aliquo epo℣ intbronizari i sua ecclesia: nisi habeat a ꝓprio epo epistolaz q̄ in canonibus nominat formata. ideo notū facimus paternitati vestre qō presens frater noster harū litterarū portator nomine bermānus non ꝓ sua nequicia expulsus est a nobis: sz postulantib⁹ fratribus eo qō ex familia nostra fuit℣ noster baptizat⁹ fecimus ei libertatez recepta in coram altaris cānonice℣ ordinauim⁹ eū ad gradus presbyterij cui etiaz⁹ has dimissorias siue cōmendaticias literas facimus.℣ eū ad vestrā dilectaz fraternitatez dirigimus vt i vestra parrochia sub vestro sacro regimine℣ defensione ꝓsistere valeat ego inquā brocardus humilis eps in nomine patris℣ fi.℣ spi.s.a.℣ i vnitate sancte ecclesie i qua petro datū est tus ligandi atq; soluendi. absolno bermaoū presbyterū de ciuitate vuamarcensi iditione.℣ licentiā do vobis intbronizandi eū i q̄cūq;

NUllus episcoporū.
b Ullum absq;.

i Imissorias. Hic depingit .lxxij. di. dixerat supra magister dericuz sine ꝓmēdaticijs lris sui episcopi nō esse recipiendū. nūc ostendit q̄ episcop⁹ nō debet eas dare nisi instāter rogat⁹

k EPiscopus nisi ab ipso s. qui eū b'e desiderat℣ postulat. sicut cū quis trāsfit in familiā alterius. vt.ff. de adop.l.ij.sic.§.lxx.dis.c.ij.

l ¶ Postulatus. sunt enim quedā que non cōceduntur nisi cū instantia vt palliū.c. dist.p̄isca.℣ apostoli.ij.q.vj. post appellationē. bene accedit ad hoc q̄ qui p̄est parissime debet cōmeatū dare ff. de regnli. officium.

m CLericū. episcopo. sic. C. de emāc. iubem⁹.

n ¶ Clericoz. autē. §. dist. lxj. deros. ergo℣ q̄ eos verberat incidit in canonē.

o PLacuit. eligitur. arg. ex electione ius acquiri. qdā tamē dicunt cōtrariū℣ exponūt semel. i. pfecte. ita q̄ cōfirmatus sit. arg. eꝑ de of. dele. in lris℣ etiā si nōdū est trāslatus. vt est arg. ff. de dona. qui sarum.

p Aliter. Hic de
q pingit. lxxij. di. que i scholis nō legitur. qz q̄ in ea cōtinentur. in dissuetudinez abierunt. s. de formatis qualiter℣ quibus litteris concipiende sunt et qd ergo mēbranas occupat. ix. di. si romanorum.

a q Querit.hic depingit.lxxiij.di.in qua querit an gs inuitus sit ordinandus ⁊ precise cõtinetur in gbusdã.c.q nõ.in quibusdã q sic.vt de nolẽtibus fiant nolẽtes.cũ ergo nec aliquis vult ꝓmoueri.nec necessitas vel vtilitas ecclesie exigat nõ est cogẽdus. vt.j.e.c.j.⁊.ij. si aũt necessitas ecclesie hoc exigit cogitur iuxta illud qõ habes.j.e.c.iij.⁊.iiij.⁊ xxiij.q.iiij.displicet si aũt exigat vtilitas ecclesie.tũc dz cogi iuxta id qõ habes.j.eo.c. vlti.hec tñ distinctio videtur reprobari.j.e.epõũ.⁊ eẽ de eta.⁊ qua.ordi.queris.⁊ ideo dici põt oĩa hec referẽda ad arbitriũ iudicis.puta qñ dices q vtilitas sit ⁊ nõ necessitas tunc dico vtilitatẽ eẽ tñ cũ ecclesia idiget ꝓmotione aliquorũ qui nolunt ꝓmoueri.⁊ tñ aliqui sunt in eadẽ ecclesia q ꝓmoueri possunt. vt.j.e.c.vlt.tũc aũt dico necessitatẽ esse quando ecclesia indiget ꝓmotione aliquorũ nec alij sunt in ecclesia q digne possint ꝓmoueri.vt.j. e.c.iiij.si vis distinguere ꝑm distinctionẽ.b.s.qs sit ꝓmouendus. dic q ꝓmouẽdus ad dignitatez cogit̃ p attractionẽ etiã corporis ad ordines. vt.j.q.vj.c.vlt.viij.q.j. in scripturis.xxiij.q.iiij. dicit.si tñ sit semp inuitus nõ cogit̃.xx.q.iij. pñs.j.e.c. vbi inuitis.n.nõ sunt dandi honores.ff.de ẽcur.l.ij.⁊.iij. §.vlti.sed ꝓmonẽdus ad ordines vel honores suadente vtilitate tñ cogit̃ ꝑm qõ habes.j.eo.c.vlti.sz q maiores sunt plurib⁹ bñficijs honorandi.vt ibi dicit.necessitate cogente cogit̃ suspensione ab officio.j.e.si q.⁊.c.placuit in quo itelligo ⁊ ꝓuationez beneficij.regulariter.n. vno subtracto ⁊ reliquũ cõsubtractuz.vt.lxxxj.distl.si qs ãmõ credo tñ q debeat precedere suspensio ab officio q̃st q̃dã excõicatio.quã si cõtẽnit.sequit̃ bñficij subtractio.vt.lx. di.inouam⁹.xxiij.q.iiij.forte fuero nec necessitas nec vtilitas exigit nõ est cogendus.⁊ si eps eũ cogat vt cã odij ⁊ ingratitudinis eũ cogere.j.e.eps ⁊.c.gesta.qdaz tñ volunt remouere distinctionẽ de necessitate ⁊ vtilitate.ar.j.e.epox.⁊ dicũt q diuersi canones diuersas penas imponunt nolentibus ꝓmoueri.⁊ cẽ in arbitrio epi quã imponat aliter tñ soluit̃ b ⁊rarietas eẽ de eta.⁊ q̃.q̃ ris.b.io.qcqd dicat io.decr. illa q̃ris.dic q cogi pñt si vtilitas vel necessitas exigat p subtractionẽ officij ⁊ bñficij. ⁊ tũc dico vtilitatẽ esse eccle. cũ ille q ꝓmoueri petit vtilior est i officio q̃ alter q iã ẽ ꝓmot⁹.⁊ vtile est plures eẽ i eccl̃ia.i eodẽ officio.nec̃itas ẽ cũ iã ꝓmot⁹ nõ sufficit.vel nõ ẽ aliqs ꝓmotus.b.

b. c Q Piscopus⁹ q inuitũ aliquo iudicio alio q̃ voce voluntatem ostendente.

c ¶ Aut reclamãtez.voce vel signo.l.di.si qs diacon⁹.q̃uis.n.esset inuitus si nec voce nec aliquo iudicio reclamaret.ꝑsumeret volũtari⁹.liiij.di.si fu⁹ aut reclamãtẽ signo saltez nã.⁊ per signa ita apparet voluntas.sicut p vocem. xxxij.q.v.nec solo.xxj.q.ij.c.j.⁊.ij.⁊ sic nõ differentiã inter inuitũ.⁊ reclamantez. vt.ff.de ser.vr.prę.inuitum.

d G ¶ Nõ presumat.nihilominus deponetur.j.e.vbi.

e G Esta.hoc.c.⁊.c.honorar⁹ loquunt de eadẽ mã.⁊ idez est casus vtriusq.

ecclesia vultis vestre prochie:hãc ergo epistolaz grecis lr̃is vincinde munire decreuim⁹ ⁊ annulo nostre ecclesie firmare censuimus: fraternitatez vestrã xps nobis incolumẽ conseruet. Data vuarmacie idibus marcij anno dominice incarnationis.ĀD.ij.mẽse.xij.inditione.x.

Incipit epistola formata a.ccc.viij. episcopis ⁊ abbatibus cõstantinopolitane vrbis episcopo edita.

S Anctissimo in xpõ fratri summa dulcedine charitatis amplectẽdo.a.illius ciuitatis epõ idest illius ecclesie presul ꝑpetue beatitudinis optat i xpõ salutẽ.y.c.y.c.p.c. l.v. Decetero nouerit sancta fraternitas vestra qõ iste clericus her.nomine nostra in parrochia instruct⁹ ac detonsus paruitatẽ nostrã rogauit:quatenus illi cõmendaticias litteras scriberem⁹ qbus vestre celsitudini cõmendatus sub tuitione vestri regiminis degere posset:cui⁹ voluntati cõsentientes secũdũ canonicaz auctoritatez litteras ei dimissorias dedimus:p quas et ipsi cõcedimus vt sub vestro ministerio diuine fruitui insistens sue seruiat vtilitati:⁊ vobis licentiaz tribuim⁹ vt si dignuz eũ iudicaueritis:ad sacros ordines ꝓmoueatis.cõmendatuz ergo eũ cure vestre suscipite:⁊ nostris ex partibus absolutũ in vestrarum omniz numero custodite. Quas litteras vt vigore veritatis firmate indubitanter a vobis suscipiant̃ litteris grecis: vt canonica docet auctoritas cõfirmare satagimus. Sancta trinitas vestraz beatitudinez ad regimẽ sancte sue ecclesie ꝑpetualiter benevalere cõcedat amẽ.xcviii. vt sic qõ eandez summã exprimunt:inditione.x.cõtinet hec formata epistola summã numeri.ĀD.ccc.xv.y. grecaz in nomine illius primã ponimus:qz greci eam in gbusdaz locis pro.y.cõsonante ponunt.sicut ẽ.a. n.y.s.id.

Di.lxxiij.

q Queritur⁹ de his clericis q ab episcopis suis ꝓmoueri cõtemnũt:an inuiti sint sublimandi an nõ:de bis ita statutuz est in cõcilio aure.

Annne suspensioni subiaceat episcopus qui inuitũ ordinare presumit.

Q Piscop⁹ q inuituz aut reclamantez ordinare presumpserit:annali penitẽtie subditus missas facere nõ presumat⁹. Itẽ greg.in registro natali epõ in ꝓmo libro.

Nullus promoueatur inuitus.

G Esta⁹ q̃ nobis cõcilij vestri cõfecta secretario direxistis:in q bus archidiaconus honoratus adducitur plena esse cognouim⁹ semine turgioruz:cuz vno eodẽq tẽpore vna ꝑsona⁹ nolens ad sacerdotij ordinez ꝓuehitur:q̃⁹ tanquã imerita a diaconatus officio remoueat⁹ ⁊ sicut iustuz est vt nemo crescere⁹ cõpellatur inuitus ita censenduz puto ne quisquam insons ab ordinis sui ministerio deijciatur iniuste.

Cõtra inuenit in cõci.cartbagi.

Qui ab episcopis suis ꝓmoueri cõtemnit:a loco suo deijciatur.

S I q clerici ab episcopis suis ꝓmoueri cõtemꝑserint nec illic maneãt:vnde recedere⁹ noluerunt

Item. **De eodem.**

P Lacuit⁹ vt qcunq clerici vel diaconi p necessitatib⁹ ecclesiasticaruz reruz nõ optemperauerint episcopis suis volentib⁹ eos ad honorez ampliorem in ecclesia sua ꝓmouere:nec illi ministrent in suo gradu:vnde noluerunt recedere.

Item ex cõci.agathen.

Posteriores prioribus episcopi nõ preponant.

Q Piscoporuz⁹ etiã quoruz vita nõ reprehendit posteriorez priori nullus preponat:nisi forte superbia elatus qõ pro necessitate ecclesie eps iusserit implere contẽnat. Sane⁹ si officiuz archidiacon⁹ at ꝓpter simpliciorem⁹ naturã implere aut expedire nequiuerit.ille loci sui nomen teneat ⁊ ordinationez⁹ ecclesie:quez elegerit.eps preponendus

Itez greg.iobãni epõ syracusa.

In locõ quo qsqz ordinatus est inuitus teneri nõ debet.

Q Uorundaz⁹ ad nos relatione puenit:cosmaz q ex monacho monasterij sancte lucie a decessore tuo venerande memorie maximiano in ecclesia syracusana subdiacon⁹ est factus:atqz a te post ea in possessione q̃ iuliana vocat̃ presbyter dicit̃ ordinatus ita nimia tristicia et loci q̃litate⁹ vehementer afflictum vt vitaz sibi penaz existimet:⁊ contritionis sue fuge querat auxiliuz:et ideo⁹ qz tale⁹ erga subiecto⁹ nostros

f C Secretario.aliter sumit.xxiij.di.nõ oportet.

g C Persona.ar.nõ debere ꝓmoueri ad maiora q minoꝛib⁹ indignus iudicat.arg.xxiij.q.j.miramur.⁊ di.xlviij.nulli liceat.ff.de sena.q indignus.⁊ cui interdicit pomeriũ ẽ.ff.de ser.expor.cui pacto.ff.de iterdic. ⁊ rel.relegatorũ.§.vlti.

b C Que tãq̃z.i.⁊ ille.ar.q cõtraria allegãs nõ ẽ audiẽd⁹.xiij. q.ij.q̃ ꝑposlex.de cõse.dis.ij.re vera.xxiij. q.vij.c.iij.eẽ de apel. sollicitudinẽ.

i C Crescere.arg.q monachis vel canonicis iuitis districtior vita nõ possit iponi. ar.xv.q.j.nõ ẽ.⁊.xx. q.iij.pñs.io.xxxij.q. j.integritas.

k S I q clerici.recedere.non q amittat qs ordines inferiores si promouẽt ad maiores sz dz recedere quo ad executionez solẽnẽ.qa nõ ita solẽnit̃ erequit̃ qs inferiores ordines. vel recedit quo ad appellationẽ.q non recedant a priore ẽ ar.xxxvij.di.q de mẽsa.xcij. di.in scã.sz vt ꝑdiri recedit quo ad on⁹ non quo ad honorez arg. opt.ff.ad muni.municeps. Sz qd si se dicit criminosuz ẽ et credenduz:vt q nõ.gamota iã s.bi ꝓtrouersia hoc dic̃.ar.eẽ qui ma.ac.pos.cũ i tua.⁊ c.quenit sz dic ei credendũ.eẽ de etate.et q̃l.q̃ris a nobis.similiter si se dicit insufficientẽ audiend⁹ ẽ.ar. j.e.epox.alias s.nõ auditur ei⁹ excusatio põt appellare. C. de ap.ciues.et.l.bi q ad ciuilia.

l P Lacuit.

m Q Piscoporũ sic ꝟstrue nullus epox ꝓponat posteriorẽ priori q̃suis posterior sit de numero eox ẽ.⁊ nõ ꝑm opi. b.q prior dz semp eligi.⁊ de priore vt dicit sufficit ne malus eligat sz posterior melior sit.vt.j.lxxv.di.c.vlt. alij dicũt semp meliorez ꝓferẽdũ etiã si posterior sit.ar.xvj.di.a ferta synod⁹ ver.pria

n C Sane.hãc lr̃am itelligũt qdã de.pmouendo ⁊ etiã totũ.c.⁊ ita assignãtur duo casus i qb⁹ posterior preferr̃.priori.s.cũ renuit prior ꝓmoueri.vel.cũ est simplicior q̃z esse debeat i officio ad qõ eligit.⁊ tũc lege ille.s.posterior tenebit nomẽ loci sui.i.debiti sibi prioris vel debiti rõne prioritatis. o C Propter simpliciorez.vij.q.j.qz.c.petisti.cõtra.s.di.xxxix.petrus.⁊ di.xlvij.de petro. p C Et ordinatõez.i.administratõem.⁊ dic̃ archi.s.dãdi ⁊ ita simplicitas ꝑpedit.ꝓmouẽdũ sz nõ deijcit.si vis itelligẽ õ iã.ꝓmoto.dic ille.s.simpler tenebit.i.habebit honorẽ.⁊ dignitatẽ.qz nõ remouebit̃.sed dabit̃ ei coadiutor.⁊ hoc ẽ qõ dic̃ ⁊ ordinationẽ.i.administrationẽ teneat ille quẽ elegerit eps.

q Q Uorũdã.syracusana.q̃ monachox est sicut ⁊ cãtuarien sis et ita

nō est.arg.hic q̄ monachus possit esse secularis canonicus.licz.n.possit esse prelatus tamē nō pōt prebendā habere.que priuate est vtilitatis.h. cōtra sentit.vt dixi.lviij.di.c.ij ⁊.xvj.q.vj.in noua.

r ¶ Qualitate.ar.q̄ si qs trāslatus est de vna ecclesia in aliā ecclesiaz ⁊ decceptus est qualitate loci,restituendus est,⁊ ita error q̄litatis dissoluit matrimoniuz spūale et adde qō dixi.xxiij. di.cōmunis.

s ¶ Et ideo.q; vt in aūt.vt cū de ap.cog. §. considerare.colla. viij.

a ¶ Bi ista.bonorez.hic pz q̄ lz qs coact⁹ ordinat tñ recipit ordinē.argu.j. q.j.q̄ qdā.⁊.xlv.dist. de iudeis.lz fi absoluta eēt coactio tūc nulluz reciperet ordinē vt ex̄ de baptismo.maiores.Sz nūqd ille qui cōditionali coactione ordinatus ē tenet cōtinere vx̄ q̄ sicvt.xlv. dist.de iudeis. Itē q; coacta volūtas ē volūtas.vt.xv.q.j.merito maxime fz illos q dicunt q̄ ordini sit votuz āneruz.vt.xxviij. di.diacon⁹.lxxxiiij.di. cū in pterito. dicūt q daz q̄ talis teneat̄ ꝓtinere lz nō debeat qs cogi ad recipiēduz ordinez.tñ receptū cogitur ꝑuare.lz hoc non credo,vbi met⁹ talis ē q cadit in cōstātē vir vt ex̄ qō me.cā.platū ⁊.c.cū dilectus,q; integritas est res voti ⁊ nō precepti.xxxij.q. j.integritas.⁊ ꝓtinētia nō dz esse nisi voluntaria.vt.xxj.dist. añ tricēniū.⁊.xx.q.iij. pñs.nec dico talē i aliquo hꝫ priuilegium clerici.si tñ vult vti eo pōt lz tūc cōtinere tenet.Secus aūt i baptismo.q; illud est sacrametū salutis ⁊ necessitatis.ideo illō cogitur retinere.

b ¶ Inuitū.j.xxiij.q. iij. displicet tibi.contra.j.j. qōe.vj.sicut. ios ꝓtra.⁊.vij.q.j.scias C.de epi.⁊ cle.si quē q̄.ꝓtra.lz dico q̄ semper ab initio dz ee in unitus. vt dixi.j.viij. q.j.i scripturis.io.

c ¶ Honorat⁹.salonitane.. lxxiij. di.miratus.

d ¶ Sed cā ingratitudinis.q aliū ꝓpter odiū vel in gratitudinē nominat ad dignitatez.tenet ei ad omne damnū qō ei inde accidit.C.si ꝓpter inimicitias ꝓcratio facta fit.l.j.li.x.

e ¶ Honorē nā dic̄ ler q̄ ex quo qs ꝓmouet ad maiorez dignitatē amittit priorē.C.de ꝑmiceno.l.j.li.xij.⁊.arg.ff.ad'municipa.l.municeps.

f ¶ Conscius.ar.q̄ q vocatus non venit hoc ipso videt diffidere de cā xj.q.j.xpianis.iij.q.ix.decreuimus.

g ¶ Tot scriptis arg.hic q̄ nemo puniendus est pro prima cōtumacia. xcij.di.c.vlti.⁊.lxxxiiij.di.c.j.sed fieri dz,put canon dicit.xxiij.q.iiij.forte. qō nō est verū.vt dixi.iiij.q.v.gsgs.in hoc cōueniūt.t.hug.⁊ iaco.q̄ puniri dz in expensis citatus si in prima citatione nō veniat.lz ius ei cōcedat trinā citationez vt.xxiij.q.iij.de illicita.⁊.C.quomodo ⁊ quādo.in auē.q semel nec dicitur antea cōtumax q̄stū ad excōicationē vel missionē in pos.puniri tamē dz in expensis si prima citatione nō venit.ff.si qs ius dicenti nō ob.l.vna ⁊ ita i publico cōuentu.K.ia.t.⁊.b.⁊ est arg.ꝓ ra.b.sententiā quam no.iiij.q.j.in summa. Nā si post cōtumaciā infamis eēt. nō retineret dignitatē.C.de dig.l.ij.li.xij.ex̄ de excess.prelatis.

b ¶ Cōtradices.attende archiepiscopū a subdito excōicari posse.eiusdem censure si multitudine posse deponi illi⁹ auctoritate a quo fuit destinatus.vt.ij.q.vj.si epūs.bar.

i ¶ Adhuc.arg.q̄ crescente contumacia debet crescere et pena.ff.de inter.⁊ rel.relegatorum ⁊ iste ordo est ꝑ ādus cū aliquis punit ur pro cōtumacia vt post admonitionē suspendat.secūdo excōicetur tertio deponatur.quarto curie tradatur.vt.xxiij.qōe.iiij. forte in fi.⁊.xxxiij.dist.quorundam.sed si ꝓ crimine qs punitur.tunc primo deponitur postea excōmunicat.vt. lxxxj.di.dictū.ex̄ de iudi.cū nō ab homine.

k ¶ Priuabis.idest priuatū esse ostendes. Nā eo ipso q̄ cōtumax erat priuatus erat vel priuabis quo ad hoc vt possit vitari ab alijs in sacramentis.

l Consuluit.indigere.h verbū temperat.h.ita q̄ sonat in utilitatē nō necessitatē dicit enim qs indigere eo qō bonū ⁊ utile est sibi habere.si enim necessitas eēt cōpelleretur p subtractionē beneficij vel officij.s.c.c.iij. ⁊.iiij.⁊.v.licet fit ar.ꝓ ra.s.c. eporū.extra de eta.⁊ q̄l.q̄ris fm quā potes soluere,canones istos.illa tñ loquitur de bis qui habent plura beneficia prout ipsa lra dicit.⁊ qō ibi dicit priuabis dic parte stipendioū nō omnib⁹.ioā. qegd dicatur illi decre.q̄ris. stabis.b.

m ¶ Cōmoda.nā exhortatione premioū ꝛc.ff.de iust. ⁊ iu.l.j.⁊.xxiij.q.iiij.c.vlti.

n ¶ Propensius.sed quomodo hoc,ꝓcedet vbi ꝑbende omnes equales sunt:pōt dici q̄ decurient prebēde coruz.vel dic q̄ cōsequant̄ spe non re.

n ¶ Propensius.est h arg. de iure cōi plus presbyteros q̄z diacones de oblationib⁹ ⁊ decimus debere hꝫ.arg. xxxij.dist.preter hoc.qō verū est.sed specialitate quādoqz aliter fit.j.q.j.c.vlti.

o ¶ Hac cōsecutiuū est.j.q.j. quisquis.si enim esset causa tituz symoniā cōmitteret qui ꝓpter questuz deo fuiret.deo.n.ꝓpter deū fuiēduz est principaliter.vt.viij q.j sunt in ecclesia.⁊.j.q.j.nō est.⁊ si esset causatiuū videretur eos inuitare ad inuidendū alijs.Itē arg.beneficiuz sicut priuilegiuz quādoqz cōcedit alicui odio alterius.

p ¶ Ratione.graue.n.vt q̄ plus dex socio q̄z sibi etiā fratri.C.de bo.q̄ li.cū oz i.rñ.nec de eadē societate dz vn⁹ plus q̄ alij cōseq.ff.p socio.ver.§. sicut tres. nec est alicui cōferendū,vñ alij scrupuloso corde moueant.vt.xxj.q.vij.c.j.

debem⁹ existere:q̄les nos si subiecti fuissem⁹ nostros vellemus esse prepositos:magne benignitatis ē:si cū in ecclesia vbi subdiacon⁹ funct⁹ est officio sanctitas tua reducere atqz illic studuerit ꝓstituere cardinalez: qō etiaz facere quātum arbitramur debes:si nihil est qō iuste ꝓtra animos tuos exasperet. Si vero ali q̄ culpa est:suis nobis epistolis hoc vestra fraternitas vt scire possimus insinuet. Ceruz illud greg.de bis intelligendū est q nō cā necessitatis sed cā ingratitudinis callide ab epis suis ꝓmoueri q̄runt:illud aūt carthaginensis cō.de bis intelligit:q nolunt obtēperare epis suis ꝓpter necessitatē ecclesie volēt⁹ eos ad alt̄a ꝓmouere. Hanc distinctionez ex decreto simplicij pape quilibet corroborare valet q scribēs ioāni archiepo rauēnati:ait iter cetera

Non est aliqs inuitus ad episcopatuz pertrahendus.

Bi ista⁹ didicisti q̄ i epm ⁊ fratrez nostrū grego.nō dilectionez fz iuidia ꝓpetrasti:quē i excusabili violentia pertrahi a te passus es atqz vexari: vt ei tñ honorez nō p animi trāquillitatez sed p amentiaz sicut dictū est irrogarēs:neqz.n.talia potuissent fieri sanitatē cōsilij nolumus exaggerare qō gestuz est ne cogamur iudicare qō dignū ē. Nā priuilegiuz dignitatis meruit amittere:q ꝓmissa sibi abutit potestate.denunciam⁹ aūt qō si post hoc tale aliqd presumpseris:⁊ aliquē talez seu epm vel presbyterū vel diaconum inuitū⁹ facere posse crediderīs:ordinationes tibi rauennatis ecclesie vt emilienſis noueris auferendas.

Itē greg.anto.subdi. De codē.

Honorat⁹ archidiacon⁹ salonitane⁹ ecclesie a sancte memorie predecessore meo missa supplicatione poposcerat:vt ab antistite suo prouehi inuitus ad fortioris gradus ordinez cōtra morez nullo modo cogerek:hoc.n.sibi fieri nō cā ꝓuehendi sed ingratitudinis⁹ ꝓhibeat pro quare tunc etiaz sancte memorie ꝑdecessor noster scriptis suis natali fratri ⁊ coepo nostro interdixerat.ne predictū honorātū archidiaconez inuitū prouueberet neue dolorez concepte ingratitudinis in corde retineret:cūqz etiam a me hec summopere fuerant interdicta:nō solū mādata dei negligens:sed etiā scripturaz meā cotemnens predatū archidiaconez quasi ad fortiorez honorez⁹ ꝓuehens conatus est callide degradare:vnde actū est:vt eodez archidiaconatu submoto loco aliū asciceret q eius obtemperare moribus posset.quē honoratū archidiaconez arbitramur antistiti suo aliū de displicere nō posse nisi qō euz sacra vasa suis parentib⁹ dare prohibuerat quā caulam subtili voluim⁹ ⁊ tunc sancte memorie ꝓdecessor meus ⁊ nunc ego indagatione perquirere:lz sui suoruqz actuū ꝓscius⁹ psonaz suaz ad iudiciuz postposuit destinare:vnde experientiaz tuam presentis precepti auctoritate duximus fulciendaz:quatenꝰ veniens i saloniā natalez fratrez nostrū ⁊ coepm saltez tot scriptis⁹ admonitum studeas adhortari:vt supra memoratuz archidiaconez in statu suo suscipiat.Quod si facere hoc cōtumaciter:vt ꝓsueuit forte distulerit:vsquz ei alij q ab hac sede concessus sibi fuerat ⁊ auctoritate se.apo. cōtradices⁹:quē si etiam in eadem pertinacia amisso pallio adhuc⁹ psenerare ꝓsperetis:dominici corporis ⁊ sanguinis eundem antistitē participatione priuabis⁹. Adhibenda est etiam disciplina qua nolentes promoueri ad sacros ordines ad obediendū epis promouemur i minoribus siquidem ordinibus constituti paulatim p singulos gradus sunt,promouendi:vt alij cōtemnentes suis obedire epis.doleant sibi illos esse prelatos:quos habebāt subiectos.

Cū gelasius scribit victori,epo.

Cū maiores ordinari ꝓtemplerint de minoribus,promoueant ordinib⁹

Consuluit dilectio⁹ tua de inoruꝫ promotione clericoruꝫ phibens qō diacon⁹ ad ꝓsbyterij gradū quo ecclesiā tuā memoras idigere⁹ venire detractāt q̄ propter q̄ inuitos fieri ecclesiastica moderatio granitaſ qz nō patit̄ vt ex nolentib⁹ fiāt volētes ordiatio illa pōt ꝓficere.si quoꝝ bēsī acholytis vl̄ sub diacombus maturiores etate:quoꝝ fit vita ꝓbabilis hoꝝ i ꝓsbyteratū studeas ꝓmouere:vt q i suis ordinib⁹ ꝓficere noluerint:reddant̄ suis iferioꝝb⁹ post minores:ipsa ꝓmoda⁹ ꝓsbyteri ꝓpensius⁹ quā diacon⁹ ꝓsequant̄:vt bac⁹ saltem ratione⁹ cōstricti ad bonum symoniā cōmitteret qui ꝓpter questuz deo fuiret.deo.n.ꝓpter deū fuiēduz est principaliter.vt.viij q.j sunt in ecclesia.⁊.j.q.j.nō est.⁊ si esset causatiuū videretur eos inuitare ad inuidendū alijs.Itē arg.beneficiuz sicut priuilegiuz quādoqz cōcedit alicui odio alterius.

a ¶ Mitrant.arg.q̄ fit quādoq; fr̄ecūdario qō pīncipaliter fieri nō potest.vt hic: ⁊.ff.de postu.l.j.§.pe.⁊ vlti.

b Empus autē.Hic depingitur.lxxv.di.in qua agit magister de cō-
t secratione episcoporū.⁊ de temporibus ordinationū.subiungit etiā de ordinatione aliorū clericorū.ꝺz aūt ordinatio epōrum fieri bora tertia die dñico.

j.e.c.j.⁊.c.qō die.ceterorꝫ vero ser temporibus anni.s.in quattuor temporibus ⁊ i sabbato medie hebdomade quadragesime.⁊ in sabbato sctō j.e.c.vlti.eꝰ de tēpo.or.c.iij.⁊ lxxij.di.lr̄as.

c ¶ Non eligit.i.nō est electus vel determinatus in canone.

d ¶ Omni enim tempore.i. omni mense vel septimana. similiter restringitur de cō. di.iij.omni tempore.ibi exponitur.i.omni anno.

e Ordinationes.casus oīs ditur a qbus qualiter qua hora qua die episcopus debeat ordinari.

f ¶ Auctoritate.generali.eꝰ de elect.cū in cunctis.xxj.q. j.cunctis.

g ¶ Scrutiniuz.i.examinationē.de qua habet di.xxiij. q episcopus.

h ¶ Adan⁹ duo ponent sup caput cōsecrandi codicē euāgeliorū.tertius fundet bñdictionem. alij oēs ponunt manus sup caput ei⁹.vt.xxiij.di.eps.

i ¶ Tertia.multipler est ratio de hora tertia.qr tunc ꝺz missa publice celebrari vt de cōse.di.j.nocte.sine q̄ missa qs nō pōt consecrari.qr nec eccleſia sine missa cōsecratur de cō.dist.j.oēs.lz quidā dicant cōtra q.s.nō sit de substantia consecrationis.qbus ego assentio.qr nō est de substantia vnctio ipsa de q̄ magis videt esse de substantia. imo si omissa est supplet extra de sacra vn.c.vnic in pn. alij tñ dicunt oia ista esse de substāna. ar.xxiij.di.quorūdaz.preter tps vel horā.qr quocūqz tempore ordinat recipit ordinē.ar.j.lxxvij. di.subdiacon⁹.eꝰ de tē.or.sane.nā quādoq; citius quīq; tardius missa celebrat Itē ideo est facienda cōsecratio hora tertia.qr spūs sanctus i igneis linguis hora tertia ⁊c. de cō.di.j.nocte.quorū loco succedunt epī.xxj.di.in nouo.⁊ qr hora illa dñs est crucifixus.vt ibidē dicit.⁊ tali hora apostoli cōsecrauerunt paulum ⁊ barnabā ⁊c.j.e.qō die.

k ¶ Exemplo.qr samuel inunxit dauid ⁊ saulez.eliseus iehu in regē israel.

l ¶ Hore apostolorum.q inunxerūt iacobū.s.lxxvj.di.porro.

m ¶ Et moysi.q inunxit aarō ⁊ filios eius.xxj.di.§.j.

n ¶ Sanctificatio.i.omnis vnctio sanctificans ⁊ efficax est a spiritu.⁊ sic ꝑz q̄ in collatione sacramēti cōfert gratia ⁊ illa gr̄a inuisibiliter operat.j.q.j. multi.⁊ si sacramentum aliqō cōfertur digno tunc corroborat virtutē priorē.vt de cōse. di.v.nouissime.⁊ auget in eo gr̄a.de cō.di.iiij.nō ex quo sed si sacramētū confert indigno solū sacramētū recipit ⁊ illud recipit ad sui malū.sed non recipit rez sacramēti ꝺ mā optime tractat eꝰ de sacra vn.cū venissent.

o ¶ Chrisma.⁊ ita chrisma est sacramētū.qō cōcedo.sic ⁊ aqua.j.q.j. detrahe.

p Oniā.qdaz tres vsqz ad tres menses fit electio.vt.l.di.postq̄ ⁊ vsqz ad alios tres menses cōsecratio vt ꝺ dicit.⁊.c.di.quoniam.

q ¶ Necessitas.ꝓpter quā quādoq; posset differri per totā vitā electi maxime cōfirmati.vt si viciet in corpore.arg.extra de elec.cū in cunctis.lz fit arg.ꝓtra eꝰ bus.vt.j.vij.q.j.cōstitutū.s.di.xlj.ofius.xxviij.di.de syracusane.

r ¶ Episcopoꝝ.vel metropolitanoꝝ vel electoꝝ.q epi sunt destinatione.cōtra vtrosqz.n.pena est statuta.c.di.quoniā.

s ¶ Apud yconomū de hac mā dixi.j.xij.q.ij.illud.

t Ordinationes.lenitatē.hoc idē in subdiacono.nisi in papa tantū eꝰ de tē. or.c.j.sed fm hec decreta,nondū subdiaconatus erat sacer ordo.ar.j.e.c. penul.⁊.lr.di.c.fi.

nōrem quez fugerant:appetere nitantur⁹⁽⁾⁾ ⁊ questum. Di.lxxv

t Empus⁵ aūt ꝯsecratiōis sicut i ordine romano habet ad epi bñdictiōez nō eligit⁹ omni⁹ .n.tpe bñdicunt:dūmō ieiuni ⁊ hora tertia bñdictionez accipiāt. Unde anacletus papa scribit omnibus epīs.

Ordinationes episcoporū qua hora fieri debeant.

Ordinatiōes⁹ epōrū auctoritate⁹ apostolica ab oīb⁹ q in eadē ꝓuincia fuerint epīs sunt celebrāde:q simul ꝓuenientes scrutiniū⁸ cū pcib⁹ celebrēt:man⁹ cū sanctis euāgelijs iponentes:dñica die hora tertia⁹ orātes:sacraqz vnctione ꝓpbetaz exēplo⁹ regū capita pungentiuz eos more⁹ apl̄oꝝ ⁊ moysi⁸ vngētes q; ois sanctificatio⁸ ꝓstat esse in spū sctō:cui⁹ virtus inuisibili⁹ sctō ē chrismati⁸ pmixta ⁊ hoc ritu solēnez celebrent ordinationē. Itē post aūt ꝓsecratiōis triū mensiū spaciū clandif:vltra qō nisi necessitate cogēte epōrū cōsecrationes posit electionez differri nō licet. Unde in chalcedonēsi cōcilio legitur.

Ultra tres menses nō differatur episcoporū ordinatio.

Quoniaz⁹ qdā metropolitano ruz:sicut ad nos platū est:negligunt sibi greges creditos:⁊ differunt ordinationes facere epōruz: placuit sancte synodo ītra tres menses fieri ordinationes epōr⁹:nisi forte mercusabilis necessitas⁸ coegerit ordinationis tps ampli⁹ protelari. Si aūt qs epōr⁹ hoc nō obseruauerit:ipsuz debere ecclesiastice ꝓdemnationi subiacere:reddit⁹ vero eiusdem viduate ecclesie integros reseruari apud yconomū⁸ eiusdez ecclesie censemus. Ceteroꝝ vero clericoruz ordinatiōes nō nisi tpibus certis ⁊ dieb⁹ maxime sacerdotū et leuitarū fieri debent: vespera videlicet sabbati vel mane diei dñice cōtinuato ieiunio. Unde zepherinus papa scribit omnibus epīs.

Ordinationes presbyteroruz ⁊ leuitarum qua hora fieri debeant.

Ordinationes⁹ presbyteroꝝ leuitarūqz tpe⁸ cōgruo multo corā astantibus solemniter agite:et ꝓbabiles ac doctos viros ad hoc opus,ꝓcibite:vt de eoꝝ societate ⁊ adiumento plurimū gaudeatis.

Item leo epūs dioscoro alexandrino epo.

Presbyteri ⁊ leuite qua hora ordinandi sunt.

Quod⁴ a patribus nostris,ꝓpensiori cura nouimus esse fuatuz a nobis quoqz volumus custodiri: vt nō passim diebus oībus sacerdotalis vel leuitica ordinatio celebret Sz post diez sabbati eiusdez noctis q̄ lucescit i pma⁹ sabbati exordia ꝓsecrādi eligant⁹ in qbus bis q ꝓsecrādi sunt ieiunis ⁊ a ieiunātibus sacra benedictio cōferatur quod eiusdez⁸ obseruantie erit:si mane ipsō die dominico cōtinuato⁹ ieiunio⁹ sabbati ordinatio celebretur:a quo tempore precedentis noctis initia non recedunt qō ad diez resurrectionis fiē in pascha dñi declarat⁸ pertinere nō dubium est. Idem.

u ¶ Tempore.⁊ in maiori ecclesia.vt.arg.s.di.lxvij.reliqui.⁊.arg.xxiij. di.c.vlti.minores aūt ordines vbi ⁊ quādo libuerit pōt epūs cōferre.vt eꝰ.e.c.iij.⁊ oēs simul si cōsuetudo habeat hoc in ꝓuincia.eꝰ de eo q fur.

Preci.or.c.cū.b.lator.

r Quod a patribus.sabbati.qdā intelligunt hoc.c.de sabbato paschali.vt si qs tūcvelit cōferre ordines,debeat eos cōferre i occasum solis.qr missa tunc nō est cantanda nisi die illa finita vt.j. de cō.dis.iij.sabbato. qō patet er eo qō dī tunc.deus q hanc sacratissimā noctem .b. dicit q omnes ordines sint ꝓferendi die dñico.⁊ dic qō vespera precedentis noctis trahit ad diē sequētē vt siue de vespere in sabbato siue de mane in dñico cōferant semp in die dominico vident cōferri.sed certe fm hoc nō esset necessaria cōtinuatio ieiunij.preterea omnia iura dicūt q tantuz in sabbato cōferendi sint ordines.v eꝰ.e.c.iij.Alij dicunt q oēs ordines sabbato cōferunt.⁊ dicit q mane dñice dici potius trahit ad vesperam precedentē q̄ vespera ad mane.⁊ ita siue cōferant vespere in sabbato siue in mane sequenti semp fictione canonica cōferent sabbato.⁊ fm hoc de iure debet cōtinuari ieiunū.anno centius aūt nō determinat an mane trahatur ad vesperā precedētē an vespere ad mane. de tē.or.litteras cōsuetudo tamē habet q̄ tantū circa horam nonā sabbati fiunt ordinationes fz b.exponitur post diem sabbati.idest post finitum diem sabbati.Alij exponunt post diem sabbati.idest post inceptum diem sabbati iohā,⁊ certe.b.opinio.vera videtur.⁊ male reprehenditur de cōtinuatione ieunij. quia tam incepta est dies dominica ⁊ ideo est necessariū ieiunū.lz non seruetur de cōsuetudine.nisi velis dicere q̄ hec.c.sint abrogata p decr. eꝰ eo.ti.c.iij.b.in cōsecratione autē episcopi nō est necessaria cōtinuatio ieunij.cum tātum die dominico cōsecretur.⁊ in mane glibet intelligatur ieunus vt extra.c.lr̄as.sed licet qs possit ordinare aliquem in sacerdotem in sabbato.⁊ in mane in episcopum.tamē alium ordinē nō possit eidem cōferre in mane cui vnū contulerat in sabbato.extra.eo.litteras sed nūquid dominico die in mane post qs ordinari in sacerdotem ⁊ eadem die hora tertia in episcopum.b.dicit q̄ sic.quia nunquam inuenitur prohibitum.

y ¶ In prima.i.mane die dñico.

z ¶ Eligantur.i.electi cōsecrentur.hij palage.xviij.q.ij.diffinimus.

a ¶ Quod eiusdē.i.cōferātur ordines.

b ¶ Cōtinuato ab ordinatoribus vel ordinandis lau.

c ¶ Ieiunio .qd pransus cōferat ordinē.nūqd confertur ordo.b.dicit q̄ sic.⁊ idē dicit in alijs sacramētis preterquā in eucharistia.⁊ forte idē posset dici in eucharistia.arg. de cōse.di.ij.liqdo.qō ꝓcedo q̄ pransus bene pōt cōficere.licet nō debeat.arg.illius.c.liqdo.

d ¶ Declaratur.legit.n.in quadā homelia bede.q̄ legitur nocte illa sup euāgelio illo. vespere aūt sabbati. vbi dicit beda q̄ in die ista noctes iciunt precedere dies.ideo forte vt tres dies ⁊ noctes haberi possint i.q bus dñs fuit in ventre terre.qō nec sic habetur synodochie. Uel declaratur.qa missa nō decātatur in sabbato sed in principio sequētis noctis.⁊ dicitur deus q hanc sacratissimam nocte ⁊c.⁊ ita est de die dominica nox illa.lau.

a Quod die.h.ponit fundamẽtuz sue opi.in ca.isto. q.s.in die dominico pñt ordines conferri qđ patet ꝑ hoc quod dicit ordinationes sacerdotum ⁊ ꝑ id initiuz ⁊c.nos q cõtrariuz dicimus exponimus ordinationes sacerdotũ idest episcoporuz cõsecrationes pro quo intellectu bene facit qđ.j.subijcit ex apostolica ⁊c.nam paul⁹ ⁊ barnabas epi fuerunt.vnde ꝑ eorũ exemplũ nil ꝓbatur nisi de episcopis.⁊ q dicit cui initiũ ⁊c.dic nil facere ad rem.sed dicit incidenter.imo ascribit ei fictione canonis nõ in veritate sacerdotũ.i.episcoporuz.sic nõ erit pro.h.

b ¶ Ut quicqd.xvj. q.j.c.vlti.⁊ de cõsecr. di.iiij.queris.

c Ordinatões q̃rti idest ieiunij.hoc semꝑ in omni septimana pentecostes occurrit.⁊ loquitur secunduz antiquã cõputationez latinoruz. qui incipiebãt annuz a martio.

d ¶ Et septimi.idest septembris.

e ¶ Decimi.i.decembris.

f ¶ Quadragesimalis.in prima septimana quadragesime.

g ¶ Mediante i qua cantat fitientes q̃ precedit dominicam de passione.

h ¶ Seu presbyterꝝ de hoc dixi.s.lxxiiij. di.episcoporum.viij. q.j.licet erga.

i ¶ Preferre.ecce h habes q prius ordinati preferunt alijs. vt in habẽdis honoribus ⁊ in alijs vt.xvij. di.§.hinc.⁊ extra de maio.⁊ obe.c.j.⁊.lxxiiij.di.episcoporum. etiaz li.⁊ posteriores sint meliores nõ ob. xxiij.q.iiij.sicut.viij. q.j.licet.vt ibi no.licz fit.arg.cõtra.s.disti. xvj.sancta.ioã.hodie sufficit si elect⁹ a maiori parte capituli sit bonus.vt ex de elec. cũ nobis.b.

k Quibus tẽporibus. In hac distinc.lxxvij.agit magister de temporibus ieiunioruz ostendit etiã diuersas origines eoruz.postea ponit differentiã inter nos et hebreos in cõputatione mensiuz.ostendit

Quare die dominico sacerdotũ ordinationes celebrentur.

Quod die dñico ordinationes sacerdotũ celebrent:nõ tantuz ex cõsuetudine:sed etiaz ex apostolica nouim⁹ venire doctrina:scriptura manifestante:qđ cũ apostoli pauluz ⁊ barnabaz ex spirit⁹ sancti precepto ad euangeliũ gentibus mitterent predicandũ ieiunantes ⁊ orantes imposuerunt eis manus:vt itelligamus quãta ⁊ dantiũ ⁊ accipientiuz deuotione curandũ sit:ne tante benedictionis sacramentũ negligẽter videat impletũ ⁊ ideo pie ⁊ laudabiliter apostolicis morẽ gesseris institutis:si hanc ordinãdorũ sacerdotuz formã ꝑ ecclesias:qbus dñs preesse te voluit:etiaz ipse ꝓuaueris vt his q cõsecrandi sunt nũquã bñdictio nisi in die dñice resurrectionis tribuat cui a vespere sabbati initiuz cõstat ascribi:q̃ tantis diuinaruz dispensationũ mysterijs cõsecrata est: vt qcqd a dño est insigne cõstitutũ in huius diei dignitate sit gestum in hac die mundus sumpsit exordiuz: in hac per resurrectionẽ ⁊ mors interituz ⁊ vita accepit principium.

Exordine romano. De eodez.

Quando ⁊ vbi libitũ fuerit vsqz ad subdiaconatus officiũ ordinantur clerici:diaconi vero ⁊ p̃sbyteri nunquã nisi impublica ordinatione. Itẽ gelasius omnib⁹ epis.

De temporibus ordinationis.

Ordinationes presbyterorũ et diaconorũ nisi certis tẽporib⁹ ⁊ diebus exerceri nõ debẽt.i.quarti mensis ieiunio ⁊ septimi et decimi sed etiam quadragesimalis initij ac mediante hebdomade etiã sabbati ieiunio circa vesperas ipsas ordinationes noueritis celebrãdas:nec cuiuslibet vtilitatis causa:seu p̃sbyterꝝ seu diaconẽ his preferre audeant:q añ ipsos fuerint ordinati. Di.lxxvi.

q Quibus tẽporib⁹ ieiunia celebranda sint:calixtus papa determinat scribẽs benedicto epo.

Quibus tẽporib⁹ ieiunia celebrent

Ieiuniuz qđ ter i anno apud nos celebrare didicisti:cõueniẽtius nunc ꝑ quattuor tẽpora fieri decernimus:vt sicut ãnus ꝑ quattuor voluitur tẽpora:sic ⁊ nos quaternũ solemne agamus ieiuniuz ꝑ quattuor anni tẽpora. Itez ex cõci.mago.

De eodem.

Constituimus vt quattuor tẽpora anni ab omnibus hominibus cõmuni ieiunio obseruent.i. in martio hebdomada prima:in iunio secũda:in septembri tertia:in decembri quarta. Itez ex cõci.salegusta habito. De eodem.

De ieiunio aũt quattuor tẽporꝝ hanc certitudinẽ statuimus vt si kalẽde martij in quarta feria siue antea euenerint:eadẽ hebdomada ieiuniuz celebret. Si autez kalende martij in quinta feria aut in sexta feria aut in sabbatuz distendant:in sequenti hebdomada ieiuniũ differat simili quoqz modo kalende iunij i quarta feria aut ante euenerint:i subsequenti hebdomada ieiuniũ celebretur et si in quinta aut i sexta feria aut in sabbato cõtigerit:ieiunium in tertia hebdomada reseruetur. Et hoc sciendũ est qđ si quãdo ieiuniũ mensis iunij in vigilia pentecostes secunduz predictaz regulaz euenerit:nõ ibi celebrandũ erit:sed in ipsa hebdomada solemni pentecostes: qꝛ vigilia simul ⁊ ieiuniũ celebrari nõ dz ⁊ tunc ꝓpter solemnitatẽ sancti spiritus diacones dalmaticis induantur:⁊ alleluya decantet:⁊ flectamus genua nõ dicatur. Eodem modo de septimi mensis ieiunio cõstitutuz ẽ:vt si kalende septembris in quarta feria euenerint aut antea in tertia hebdomada ieiuniuz celebretur:⁊ si in quinta aut sexta aut in sabbato cõtigerit:in quarta hebdomada ieiunanduz erit. In decẽbri vero illud obseruandum erit:vt in ꝓximo sabbato ante vigiliaz natalis dñi celebretur ieiuniũ:qꝛ si vigilia i sabbato euenerit:simul vigiliaz ⁊ ieiuniũ celebrari nõ cõuenit.

Ecõtra vrbanus.

De eodem.

Statuimus etiã vt ieiunia quattuor temporũ hoc ordine celebrentur:primũ in initio quadragesime:secundũ in hebdomada pentecostes:tertiũ vero in septembri:q̃rtuz in decembri more solito fiat.

Item ex sermone leonis pape.

De eodem.

Igit post sãcte leticie dies quos in honore dñi a morte resurgentis:ac deinde celuz ascendentis exegimus postquã acceptũ sancti spiritus donuz salubriter ⁊ necessarie:cõsuetudo est ordinata ieiunij:vt si qd forte inter ipsa festiuitatis gaudia negligens libertas ⁊ licentia imoderata presumpserit:hoc religiose abstinentie censura castiget. Item.

De eodem.

Huius obseruantie vtilitas fratres dilectissimi in ecclesiasticis precipue est cõstituta ieiunijs q̃ ex doctrina sancti spũs ita per totius anni circuluz distributa sunt:vt lex abstinentie omnib⁹ sit ascripta temporibus. Siqdez ieiuniũ vernuz in quadragesima estiuuz i pentecoste autumnale i mense septimo hyemale i hoc q est decimus celebrem⁹:intelligentes diuinis esse nihil vacuũ preceptis:⁊ verbo dei ad eruditionez nostrã oia elementa seruire:dũ ꝑ ipsius mundi cardines q̃si ꝑ quattuor euãgelia incessabili iuda discimus:qđ ⁊ predicamus ⁊ agimus.

Primũ vero mensez quartuz septimũ ⁊ decimũ nõ hebreoꝝ rõnesz nostra debem⁹ accipere:primus enim mensis apud illos est aprilis: quartus iulius:septim⁹ october decimus ianuarius:in qbus etiã ieiu etiã q nõ sit ieiunandũ a pascha dñi vsqz ad pentecostẽ. nec esse flectenda genua.

l Ieiuniuz. voluitur.lex tamẽ in estatẽ ⁊ hyemẽ annũ distinguit.ff.de aqua quo.⁊ esti.l.j.§.hanc interdictum.

m Constituimus.

n De ieiunio.martij.nõ semper.imo prima septimana quadragesime.

o ¶ Junij.nec hoc semper. imo in septimana penteco.

p ¶ Et hoc sciendũ est.hebdomada.qđ ab hinc dicitur manet imutatũ.superiora ꝑ sequentẽ canonẽ mutant.s. statuimus ⁊ ita vtile non viciatur per inutile contra.ix. di.si ad sacras.lau.

q ¶ Celebrari.cedit ergo in ieiunio minus dignum digniori.arg.ff.de mino.verũ §.vlti.extra de cõsecr.ec.vel al.c.quod in dubijs.⁊ ẽ arg. qđ si festũ alicuius apostoli die lune euenerit.sabbato vigilia ieiunãda est.qꝛ ieiuniũ ⁊ dñica simul cõcurrere nõ possunt.extra de obser.ieiu. c.j.arg.cõtra extra de verb. sig.quesiuit.lau.

r ¶ Ieiuniũ.j.de cõ.dist.iij. quoniam.

s ¶ In decembri.prima quadragene seruat ieiunia veris Pneumatis hebdomada secunda seruare iuberis. Tertia septẽbris cultũ fert mercurius istuz sabbata ieiunẽt vigilẽ preeuntia xp̃m.laur.

t Statuimus.in septẽbri.s̃m distincti.c.superioris.in fi.

u Igitur.

x Huius obseruantie.

¶ Primũ.accipe.in superiori di.c.vlti.

a ¶ Eiuniũ ,subaudiť mẽſis ꝛ ar. ſumi põt ex hoc. c. q̃ etiã, ea q̃ moralia, ſunt
imutank̃ p ecclẽſiã hodie .nã alijs, tpib⁹ celebrabank̃ olim b̃ ieiu. alijs nũc.
b ¶ Loco. verba hyeronimi.
c ¶ Dixerunt. oſtendendo cauſas ꝓſtitutionis talis ieiunij.
d ¶ Be fonte. collige in dubijs ad rei originẽ recurrendũ, plus magiſtro q̃ diſcipulis credendũ, vt dixi. di. ix. vt veterũ. ꝛ di. xx. de. qb⁹. xxiiij. q. j. loquiť. ſ. di. xij. preceptis. arg. ꝓtra nũq̃ ad rei originẽ recurrendũ. ff. de le. ꝛ ſe. cõ. ꝛ ideo. nã. dicit ler q̃ ſi de omnib⁹ que conſtituta ſunt quereret cõ. ff. e. ti. non omniũ.
e ¶ Be rinulis. arg. nõ valere ſumptum ſine originali C. de edẽ. auẽ. ibi poſita. ar. cõtra eã de fideiuſ. peruenit. dicit albericus q̃ ſi eſt tranſcriptuz p manũ tabellionis valet. arg. ff. de admi. tuto. cirographis az. dicit nõ valere niſi p iudicẽ fiat trãſlatio vt in auẽ. vt fratrũ filij. §. iſtõ coll. ix. C. de teſta. publicati. io. hec. q. determinať hodie per decre. quaz habes extra de fide inſtru. c. vlt. vbi dicit q̃ exemplata inſtrumẽta aliqua iuſta cã auctoritate iudicis eandẽ viz habent cũ autẽticis ꝛ originalibus. b.
f ¶ Querere. ſ. di. ix. vt veteruz.
g ¶ Quarti menſis. ſ. ſz hebraicã cõſtitutionem.
b ¶ Ejecit. cũ inueniſſet iudeos ꝓflaſſe vitulos. vt. xlv. di. diſciplina.
i ¶ Ciuitatis. a nabuchodonoſor qui cũ caldeis cepit ciuitatẽ hieruſalẽ. xxiij. q. v. §. hinc in fi.
k ¶ Omnes. q diffidere ceperunt ſz cũ moyſes nõ diffideret ꝛ eſſet maior. xx. annis. quare nõ ĩtrauit terrã promiſſionis ratione habes. xxiij. q. iiij. §. his omnibus ꝛ dic omnes qa. xx. an. ꝛ. ſ. exiuerunt de egypto.
l ¶ Multa. ſed quare induxit hoc de tito ꝛ veſpaſiano cuz ante p multa tẽpora fuit illud ieiuniũ cõſtitutũ. ꝛ dicimus q̃ iſtud nõ facit ad ꝓpoſitũ. vñ eſt ar. q̃ qñq̃ alia qua inſerunť decretis q̃ nõ faciunt ad ꝓpoſitũ principale. arg. §. pri. diſ. q̃ die ver. cui. initium.
m ¶ Hieroſolymis. legiť in pſalterio vt qd deus repuliſti q̃ hieruſalẽ. capta eſt eo tẽpore quo interfecerunt ieſuz xpm. ſ. in paſcha poſſum⁹ dicere q̃. tunc fuerit capta ſed illeſa cõſeruata in ſe. vſq̃ auguſtũ quãdo fuit accenſa ab iſmaele qui iudeus erat. et a quibuſdaz alijs.
n ¶ Igitur eſt omne. i. hoc ſignat apud nos nã apud grecos decimus inueniť october. vt. ſ. di. xviij. ꝓpter.
o ¶ Anagogẽ. i. ſuperioré ꝛ ſpiritualẽ vel moralẽ intellectuz nã ana. ſ. goge. ducere inde pedagogus quaſi ductor. hoc mõ exponiť. b. eſt. n. gdã intellectus hiſtoricus. allegoricus. moralis ſiue tropologicus anagogicus ſicut dirum⁹. ſ. diſti. xxxvij. dino. ſic hec vox hieruſalẽ hiſtorice ſignat ciuitatẽ illã terreſtrẽ. allegorice eccleſiã. moraliter animã fidelẽ anagogice celeſtẽ hieruſalẽ. moralis intellectus attendit que iuxta nos ſunt. allegoricus que intra nos anagogic⁹ q̃ ſupra nos. hic ergo ponit anagogicus pro allegorico.
p ¶ Et fames. j. viij. q. j. audacter.
q ¶ Non aũt videnť. improbat quod dictũ eſt. ſ. de ieiunijs. ſ. e. ꝓſtituimus. ꝛ. c. de ieiunio. in prin.

nabunt: preterea in quto menſe q̃ auguſtuz q̃ fuerit ei⁹ cã ieiunij: hieronim⁹ ſup zachariã exponit dicens.

Quare in ſupraſcriptis temporibus ieiunia lex imperauit.

¶ Eiuniũ⁹ quarti ꝛ ieiuniũ quti et ieiuniũ ſeptimi ꝛ ieiuniũ decimi menſis domui iude ꝛ bieruſalem in dies feſtos vertek in gandiũ: hoc loco⁹ noſtrozũ multi multa dixerũt⁹ et inter ſe diſſonãtia: cogimur atq̃ ad hebreo currere ꝛ ſcientie veritatem de fonte⁹ magis quã de riuulis⁹ quererẽ. Jeiuniũ quarti⁹ mẽſis q̃ apud latinos vocatur iulius die. vij. ꝛ. x. eiuidez mẽſis illud arbitramur quãdo deſcendens moyſes de monte ſinay tabulas legis abiecit⁹ atq̃ cõfregit: ꝛ iuxta hieremiã muri primũ rupti ſunt ciuitates. ¶ In quto vero mẽſe q̃ apud nos appellať auguſtus cũ p exploratores terre ſancte ſeditio eẽt orta in populo: inſũ ſunt mõtez nõ aſcẽdere: ſed p. lx. annos ſonguis a terra ſancta circuire diſpendijs: vt exceptis duob⁹ caleph ꝛ ioſue oẽs in ſolitudine caderent ĩ hoc menſe ꝛ a nabuchodonoſor ꝛ multa post ſecula a tito ꝛ veſpaſiano tẽ pluz hieroſolymis⁹ icenſuz eſt atq̃ deſtructũ. capta vrbe bethel ad quã multa milia confugerant iudeoruz. In ſeptimo vero q̃ apud nos appellatur october occiſus eſt godolias ꝛ inde trib⁹ ac bieruſalez relique diſſipate ſunt. Menſe. x. q̃ apud nos ianuarius dicitur eo q̃ ianua ſit anni atq̃ principiũ ezechiel in captiuitate poſitus audiuit ꝛ cunctus populus captiuoruz q̃ nto menſe templũ eſſe inuerſuz q̃ pleniſſime in eodẽ ꝓpheta cognouim⁹: hoc igitur eſt omne⁹ q̃ dicitur dies planctus ꝛ ieiuniozuz quos hactenus habuiſtis in luctuz: ſciatis q̃ ego cogitaui vt benefaciaz iſrael: ꝛ domui iuda vobis in leticiaz ꝛ gaudiuz ꝛ ſolemnitates. eſſe vertendas ita dumtaxat ſi veritatez diligatis ꝛ pacem iuxta anagogem⁹: q̃ tunc ieiunam⁹ quãdo ſpo⁹ ſus auferťa nobis ꝛ nõ meremur eius habere preſentiã: cũ reuerſus fuerit ad nos dñs: ꝛ cogitauerit vt benefaciat nobis: omnis triſticia vertek in gaudiuz: ꝛ fames⁹ priſtina ſermonis dñi preſentia doctrinaruz eius ꝛ celeſtis panis ſaturitate cõpenſabiť. ¶ Nõ autez videnť ieiunia quarti menſis poſſe celebrari ante diez pentecoſtes: a die enim dñice reſurrectionis vſq̃ ĩ diez pentecoſtes nõ indicuntur ad obſeruã/

da ieiunia⁹. Unde ambroſius in eiuſdez dici ſermone q̃ ſic incipit.

De eodem.

¶ Dire debet ſanctitas veſtra p hos quinquaginta dies nobis eſt ingis ꝛ cõtinuata feſtiuitas ita vt hoc omni tempore neq̃ ad obſeruandum indicamus ieiunia: neq̃ ad exorandum dominuz genibus ſuccedamus⁹: ꝛ infra: ad inſtar ergo dñice reſurretionis tota. l. dieruz curricula celebrank̃ ꝛ omnes iſti dies vel ut dñici deputank̃: reſurrectio enim dominica dies eſt: in dominica enim reſurgens ſaluator reuerſus eſt ad homines. ꝛ poſt reſurrectionez tota quinquageſima⁹ cũ hominib⁹ cõmoratus eſt equalis eoruz⁹ ergo neceſſariuz eſt vt ſit feſtiuitas quoruz equalis eſt ꝛ ſanctitas: nõ ergo ieiunamus in quinquageſima q̃ in his diebus nobiſcuz dominus cõmoratus eſt. Jtez in apologia⁹ danid hũc numeruz quinquageſimũ videlicet lecti celebramus: poſt domini paſſionez remiſſio culpe totius debito chirographoq̃ euacuato⁹ ab omni nexu liberi ſuſcipimus aduenientem in nos gratiaz ſpiritus ſancti: in die pentecoſtes vacãt ieiunia: laus dicitur deo ꝛ oratio: ꝛ alleluya⁹ cantatur⁹. Neceſſario⁹ ergo eccleſia cõſtituit: vt poſt diez pentecoſtem ieiunia celebrentur. Sed quod in illis. l. diebus ieiunandum eſſe negat ex obſeruantie neceſſitate intelligiť

Unde in eiuſdem dici ſermone qui ſic incipit.

De eodem.

¶ Poſſe credo vos fratres: non minore leticia celebram⁹ diez pentecoſtes quaz diez ſanctuz paſce celebrare curanimus: tunc enim ſicut modo fecimus ieiunanimus: ſabbato vigilias celebranimus orationibus pernoctanter inſtetimus. vnde neceſſe⁹ eſt vt ſimilẽ obſeruantiaz ſimilis leticia ſubſequatur. Obſeruantia vero ſimilis dicit quo ad factuz: nõ quo ad neceſſitatem.

Jtem iſidorus. **De eodez**

¶ Poſt paſcha autez vſq̃ ad pentecoſtez licet traditio eccleſiarum abſtinentie rigorem prandijs relaxauerit⁹. tamẽ ſiquis monachorum vel clericoruz ieiunare cupit: nõ ſunt⁹ prohibendi: quia ꝛ antoni⁹ ꝛ paulus ꝛ ceteri patres antiq̃ etiaz bis diebus in eremo leguntur abſtinuiſſe: ne ſoluiſſe abſtinentiã niſi tãtum die dominico.

Jtem biero. ad lucinum.

r ¶ Jeiunia. ĩ. de cõ. diſ. iij. rogationes. cõtra. ſo. licz ibi ieiunemus tribus diebus⁹. nihilominus tamẽ ibi eſt cõtinuata feſtiuitas. nã dicit ler q̃ per ennis eſt ſiue cõtinu⁹ fluuius ꝛz q̃ñq̃ exareſcat. ff. de flu. l. j. j. reſpon. vel dic cõſuetudinem ſequendã. xij. di. illa.
s ¶ Dire ſucceda/mus. q̃ vnuz genu ſuccedit aliud. ꝛ ita factũ notat.
t ¶ Quinq̃geſima. ſi quadrageſimã diceret melius dixiſſet. nã poſt. xl. dies aſcẽdit in celũ. de cõ. diſt. v. ieiuniũ. ꝛ ſic ponit totũ ꝓ parte ſic. xxiij. q. iiij. cuz ſuperna. ſic ecõuerſo pars ponit pro toto. xiij. q. v. penale.
u ¶ Eoũ. ar. pro omnibus vigilijs apl̃oz ieiunãdis vel p nullis q̃ falſuz eſt. eccleſia tamẽ romana cõſuenit in vigilijs omnium ieiunare. ex de obſer. ie. ꝓfitium. niſi ioã. philippi ꝛ iacobi vt ibi lau.
x ¶ Jn apologia. i. ſermone excuſatorio de adulterio q̃ dauid cõmiſit cũ berſabee ab apo. q̃ ẽ re et logos q̃ ẽ ſmo. q̃ſtriñio pro aliquo.
y ¶ Chirographoq̃ i. peccato quo tenebamur diabolo obligati tã chirographo.
z ¶ Euacuato. vt. C. de plus pet. l. vna ꝛ ẽ ar. q̃ cancellato iſtrumento liberať debitor. q̃ vez ẽ niſi creditor probet cõtrariũ ff. de pba. ſi chirographum.
a ¶ Cantak̃. ĩ. de cõ. di. iij. ne qs ꝓtra. ꝛ. c. ieiunium.
b ¶ Neceſſario. obſeruãtie. hoc male dicit ꝛ in ſe. §. imo vigilia pentecoſtes neceſſario ieiunãda eſt. vt in. c. noſſe. ꝛ. §. c. de ieiunio non ob. c. ſcire. q̃ ꝓ vno die nec pl⁹ necmin⁹ ſz q̃ ieiunari debeat hoc bz eccleſie cõſuetudo generalis.
c ¶ Noſſe. pnotanť p totã noctez ſignificat. ff. de ver. ſig. vrbana. §. pnoctare.
d ¶ Unde neceſſe ẽ. i. cõuenies eſt ſz. g. nã ꝓfiliũ ẽ. nõ. n. gcgd ꝓfilik in
e ¶ Poris neceſſitati ſubijciť. de pe. di. vj. c. j. ĩ fi. ff. de iudi. nã gcgd.
¶ Oſt paſcha. relaxauerit. interdicendo ieunio

a Tinā.in actibus.s.xxx.di.figs tanq̄ contra.
b Contextas.i.inter certas solemnitates vel, contextas.i.iūctas ⁊ continuatas.s.e.scire.
c Auferā.dicendo tunc esse ieiunandum.
d In suo.vt morē obseruet in ieiunijs sicut dicitur de vigilia, bartholomei.extra de obser. ie.consilium.
e Apostolicas.cō suetudo enim interpretatur legem.ff.de verb.sig.anniculus.
f Dilectionis.vt veniret.q; forte suberat pape iste epūs nullo medio.
g Ab epō.argu.q̄ clericus alicuius epi in alia puincia non debet eligi.nec ipse debet cōsentire nisi habeat litteras dimissorias.q̄bus absoluat ab obnoxietate suiepiscopi.arg.dist.lxxxv. florentinuz archid.et di.lxxj.fraternitatez. arg. ꝓtra.q̄.s.nō erigatur cōsensus episcopi.insti.de adopt. §.sz si qs nepotis.de hoc dixi.s.lxj.dist.sz aliud.
b Ad quarti.s.pr. di.c.ordinationes.
i Jstpib⁹. b Hic titulat. lxxvij dist.in q̄ tractat de interstitijs temporuz obseruandis.nō ergo q̄ figs ab infamia ſit emācipatus militie clericali anno septimo pōt ordinari clericꝰ hostiarius lector exorcista.⁊ sic stabit vsqz ad ānū xij. exinde acholytus vsqz ad annum.xx.⁊ postea in.xxj.subdiaconus in.xxvj.anno diaconꝰ.in.xxxj.presbyter.exinde pōt eē epūs.vt j.e.in singulis.⁊.c.q̄cūqz .xxviij. dist.de his.sz si adultꝰ velit ordinari.fic; pōt fieri ordinatio. vt per vij.ānos recipiat ordines oēs in duobꝰ primis q̄tuor minores.in reliquis quinqz ordinet acholytꝰ subdiaconꝰ. diaconꝰ.presbyter.⁊ epūs.si electꝰ fuerit.j.e. quicūqz.si aūt secus factū fuerit deponi dz.j.e.di.subdiaconus.ex generali tā consuetudine bis omnibꝰ capitulis derogatū est.vbi vero maior necessitas ecclesie incūbit laicus p ānū ⁊ dimidiū.monachus vero p annū potest recipere omnes ordines.vt.j.e.c.vlti.

Dtinā omni tempore ieiunare possemus:qō in actibus apostolorum diebus pentecostes ⁊ die dominico apostolū paulū ⁊ cuz eo credentes fecisse legimꝰ nec hoc dico qō festiuis diebus ieiunāduz esse putez ⁊ cōtextas.l.diebus ferias et solemnitates auferaz:sz vna queqz prouincia abūdet in suo sensu:⁊ precepta maiorum leges apostolicas arbitrentur. Jtez pelagius papa petro epō potentino.

Sabbato magno post horā baptismi epūs valet ordinari.

Dilectionis tue scripta suscepimus qbus significas latinum ecclesie grumentine diaconem ad episcopatuz marcellianensis ecclesie siue ciuitate ab omnibus fuisse electū qō iam ante hoc tempus retulisti:⁊ iussimus vt veniret credentes eos de psona eiusdez ab epō suo dimissorias accepisse:qō si modo secerunt:facite euz velociter ad vrbez romaz occurrere vt si deus iusserit i sabbato magno post horaz baptismi ordinetur:qō si ante memoratū diem nō occurrerit coget vsqz ad quartū mensis ieiunia subsistere.

Di.lxxvij.

b Jstēporibus secūdū anacletuz ⁊ zepherinuz gelasiuz ⁊ pelagium episcopi: presbyteri diacones sunt ordinandi:metropolitanꝰ aūt iuxta leonez papaz ex presbyteris eiusdez ecclesie vel ex diaconibꝰ optimis ordinet. Ex monachis aūt vt laicis nullus nisi p gradus ecclesie dz ad summū sacerdotiuz peruenire.

Unde gelasius papa.

Nō nisi per distinctos gradus qsqz ad sacerdotiuz aspiret.

Illud nos statuētes ⁊ vobis omnibus seruare mandamus vt oēs ad ecclesiasticos ordines sic accedant in ecclesia q̄ ordinari merent. idest si qs epūs esse meret:sit primū hostiariꝰ deinde lector:postea exorcista inde sacret acholytus:deinde vero subdiaconus:deinde diaconꝰ ⁊ postea presbyter:exinde si meret epūs consecretur. Unde zosimus epūs vrbis rome ait.

k Illud primū.s.xxj.di.cleros.ꝓtra.di.xxxij.seriatim.ꝓtra.s.xliiij.di. Nō or.nā bi colligit q̄ psalmistatus ſit ordo primus.sed melꝰ colligitur ex de eta.⁊ qua.cū contingat.sed dic q̄ hec dictio primū sequentia respicit nō q̄ sit primꝰ ordo hostiariatꝰ sz primꝰ est respectu sequentium.
l In singulis.si ab infantia.i.septimo āno.C.de iure deli.si infanti.
m Romē vt scribat in matricula.l.di.cōtumaces.
n Quinquennio.post septēniū.j.e.c.subdiaconus.
o Exinde.post.xij.annos cū voluerit.
p Vel subdiaconus.vel ꝓ.i.hoc ꝓbatur in.c.seq.arg.C.de verb.sig.l.vlt. arg.ex de eo qui fur.or.re.c.ij.
q Xiiij.annis.cōputatis a tēpore septemnij.
r Xiiij.annis hoc respicit qō dicit de infantia.i.septēnio.⁊ ita in.xxi.anno.
s Xiiij.annis hec determinatio.xiiij.annoz non respicit nisi tm̄ subdiaconū.

Que intervalla temporis in singulis gradibus seruanda sint.

In singulis gradibus hec ipsa sunt obseruanda si ab infantia ecclesiasticis ministerijs,nomē derit:vt inter lectores ⁊ exorcistas quinquennio teneat:exinde acholytus vel subdiaconus.xiiij.annis fiat:⁊ sic ad benedictionez diaconatus si meretur,accedat:in quo ordine quinqz annis si inculpate se gesserit adherere debebit. Exinde suffragantibus sibi meritis stipendijs per tot gradus datis,ppte fidei documentis,poterit sacerdotiuz ꝓmereri:de quo loco si euz exactior ad bonos mores vita pduxerit summuz pontificatuz sperare debebit. Defensores autem ecclesie,etiaz qui ex laicis fiunt:supradicta obseruatiōe teneantur:si meruerint esse in ordine clericatus.

Jtez siricius papa.

De eodem.

Quicunqz itaqz se voluerit obsequijs ecclesie a sua infantia ante pubertatis annos baptizari ⁊ lectorum debet ministerio sociari: q ab accessu adolescentie vsqz ad.xx. siue etatis annuz si probabiliter vixerit:vna tantuz ⁊ ea quaz virginez cōmunꝫ per sacerdotem benedictione percepit,vxore cōtentus acholytus et subdiaconus esse debebit postquaz ad diaconij gradum si seipsum primitus cōtinentia preeunte dignum probauerit accedat. vbi si infra.v.annos laudabiliter ministrauerit:cōgrue presbyteratuz consequatur exinde post decennīū episcopalem cathedram poterit adipisci:si tamen per hec tempora integritas siue vite ac fidei eius fuerit approbata:qui vero iam etate grandeuus melioris propositi cōuersatione prouocatus ex laico ad sacrā militiam peruenire festinat:desiderij sui fructum non aliter obtinebit: nisi eo quo baptizetur tempore statim lectorum aut exercistarum numero societur:si tamen eū vnaz habuisse vel habere ⁊ hanc virginem accepisse constet vxorem:q̄ dū initiatus fuerit expleto biennio:p quin qō patet ex.c.seq.vbi dicit q̄ ab accessu adolescentie vsqz ad.xx.annos fiat acholytus ⁊ subdiaconꝰ.s.in.xv.anno acholytꝰ.i.xxj. subdiaconus
t Pontificatuz.j.de cōse. di.v.de his vero.s. di.xviij. si epūs.⁊ di.lix.si officia.
u Defensores.i.aduocati castaldi.j.q.iij.saluator.
x Ex laicis.j.di.lxxxix.idicatū.cōtra.sz hic isti laici erāt de foro ecclesie.ibi nō ⁊ cōstituti debent isti quo ad tēporalia nō quo ad spūalia.xxj. q.vij.in noua.
y In ordine.contra.nōne isti sunt grandeui cū eis cōmittatur administratio ergo p.vij.annos tantū possunt ascendere ad oēs ordines.vt j.e.pri.q̄re ergo hic dicit su pradicta obseruatione.iō.vt gradatim oēs ordines recipiant ei nullus pretermittāt nec tm̄ per tanta interstitia. vel hoc corrigit.io.
z Quicūqz pubertatis.i. ante annum.xiiij.fm quosdaz.fm.b.ante.xij.institu.g.mo.tu.ff.in princi.extra de despon. impu. puberes. xx.qō.j.illud.vbi incipit ab adolescentia ⁊ suffiat ⁊ erubescat pubertas.le.io.qō dic.b. de.xij.annis nō est verus in masculo.sed in puella.vt in stitu.qui.mo ff.tu.in prima columna.b.
a Baptizari.sed quare dicit q̄ tunc dz baptizari cū sit dubiū ⁊ periculosum intātū differri baptisma.vt de cōse. di.iiij.qñ qs.ideo dicit cū baptisma sit ianua omniū sacramentoz.vt.xxxij. dist.§. verū.in fi.nōꝰ posset ordinari si nō esset baptizatus.extra de pres.nō bap.c.iiij.non q̄ debeat differri.sed si casu de latuz est baptizari debet.
b Acholytus.⁊ ita videt q̄ de iure nō debeant minores ordines simul cōferri qō credo nisi dispēsatiue vel nisi sit cōsuetudo.vt ex de eo qui fur.or.re.cū.b.latoz.
c Ad diaconij.cōtinentia preeunte.ideo hoc nō dixit de subdiaconatu.q̄ nonduz erat sacer ordo tēpore syricij qui antiquissimꝰ fuit. xxxij. di.erubescant.bodie vero est sacer ordo.
d Exinde.j.e.di.epūs.ꝓtra sed referas hoc ad.xx.annū de quo fmo pcessit nō ad quinquēnīū primū ⁊ sic eris in.xxx.anno.vt ibi dicit.⁊ extra de elec.cū in cūctis.vel dicas essē cōstitutionum varietatez.b.
e Grandeuꝰ.s.xxxij.annoz̄.vel.xxx.q̄ hec est virilis etas.j.c.c.epūs.etas.n. multū facit ad eruditionē.xxvj.q.vij.hoc fit ⁊ si fit.xxiij.annoz̄ ita recipit omnes ordines infra.xxx.annū sicut quilibet alius q̄ a puericia deseruiuit ecclesie vel grandeuꝰ.s.xviij.annoz̄.ar.xxviij.di.de his.xxxij.di.lectores.
f Statim.s.di.xlviij.§.j.c.j.cōtra.sed nō dicit statim.i.incōtinēti.sed statiz.i. paulo post.si statim babes.ff. de ꝓcu.qui procuratorē. vel ibi non ꝓhibet nisi episcopatu ⁊ presbyteratu.
g Vel habere.ita tm̄ q̄ dudū iam ꝓmiserit cōtinentiā.nā preire dz cōtinētia

vt.xxviij.dī.c.prīa sē.preterea de isto grādeuo nō exprimitur in canone.xxvi. dī.q sine.distingue tū inter ordinē z ordinē.z ita arbitrio boni viri relinquitur. ex de offi.dele.de causis.ff.de iure delī.l.j.

a Aliud.a biēnio si esset in.xv.anno.nec refertur ad antecedens quinquēniū qz nō precessit aliud sic.C.quomodo z quādo iudex.auc.qui semel.

b Subdiaconus.nō minor.xx.ānoꝝ ita vt cō pleuerit.xx.annū.hoc.n.requiritur in honoribus ecclesiasticis vt ex de elec.cū in cūctis.lz secus sit in honoribus ciuilib⁹ vbi sufficit attigisse. xxv.annū. vt.ff.de mu.ad rē lz sit arg. cōtra.j.disti.pri.c. presbyter. In vsucapionib⁹ sufficit attigisse.vltimū diez. vt.ff.de diuer.z tēp. presc. in vsucapione.z sim.liter qꝫ tuz ad factionē testamēti, sufficit attigisse vltimū diez.xiiij. anni.vt.ff.de testa.q̄ etate.lz q̄stū ad excusationē ciuiliuz munerū requiritur qꝫ ann⁹ sit cōpletus.vt.ff.de iure immunita.maioris.sed quātuz ad beneficiū restitutionis sit ꝓputatio de momēto ad momētū.vt.ff.de mino.l.iij.minoꝝ.lz in temporalib⁹ actionibus oꝫ vt vltimus dies sit cōpletus.vt.ff.de act.z obli. in omnib⁹ tp.alibus.io.

c Placuit.j.xx.q.j.placuit.

d Salutent.solebant forte lecturi in pulpito aliquaz salutationez nobis ignotam premittere.vel dicebant dñs vobiscū.vbi modo dicūt inbe dñe benedicere.xxj.disti. deniqz.

e Episcop⁹.iuuenes de idem est de alijs regulariter.arg.xxxiij.q.v.p totū si sunt senes bene pōt alter cōuerti z alteri seculo remanere.ex de cōuer.ꝓiu.cū fis.

f Sequestrato.j.lxxj.disti. volumus ꝓtra.sed hic de suspectis.vel dic qꝫ thalam⁹ tāz dꝫ sequestrari nō autem manso z hoc obtinet in vrore ꝓmouendi.secus est i vrore illius qvult cōuerti.qꝫ tūc vxor intrabit religionē vel si est senex ꝓmittet cōtinentiā vt ex de cōuer.cōiu.cū fis.et de illa materia not avt.xxiij. disti.qꝫ sunt culpe. Quid si vxoratū ꝓmouet eps ad minores ordines dꝫ ne ab eo erigere cōtinentiā cū fine titulo eū nō debeat ꝓmouere.z bñficiū simul cū vxore hre non possit? sic si tū ꝓmouet nec exegerit.habebit beneficiuz. arg.xxij.di.si qui ab eo antē qui vxorē nō habet nō est exigenda cōtinentia.xv.q.iij.§.cum autem.

g Religione.i.castitate q̄ qualiter ꝓmitti debeat dixi.xxxij.dist.seriatim.nec enim ista debet religionē intrare qꝫ nec vir eius intrat.secus est in vxore monachi vel episcopi.extra de cōuer.cōiu.sane.

h Antecꝫ.nō qꝫ canō aliter interpretat virilē etatē.aliter interpretat lex.ff.de mino.l.j.C.de bis q ve.eta.impe.l.vlti.sed diuersificāt.qꝫ diuersos bñt respectus.prētor nō habuit respectū nisi ad rerū suarū administrationem.

i Ne per etatē.ar.rōne etatis presumi pro aliquo vel cōtra.vt.§. xxxiij.dist. quorundā.xxxiij.q.ij.antiqui.

k In veteri lege.leuite.in veteri lege a.xxv.anno.leuite deseruiebāt tabernaculo z custodiebant vasa tabernaculi aurea.antea non.

l Tabernaculo.quid sit tabernaculū habes.ff.de ver.sig.tabernaculo.

m Nos cōmiscet se alijs vt citius reprehendat.

n Pueros.puer quādoqz suū quādoqz puellā significat.ff.de.ver.sig.puer quādoqz dicit puer.xviij.annoꝝ.ff.de ali.z cib.le.l.mela.

quenniū aliud[a] acholytus z subdiaconus fiat:z sic ad diaconatū si per hec tempora dignus iudicatus fuerit prouebatur:exinde iam accessu temporū presbyterio vel episcopatui si eū plebis aut cleri enocauerit electio nō imerito societur.

Itē ex.vj.synodo. De eodem.

Subdiaconus[a] nō minor.xx.annorum ordinetur. Si qs vero in aliquo sacro ordine sacerdotali ꝑ ter cōstituta tempora ordinatus fuerit deponat. Itez ex cōci.carthag.

De eodem.

Placuit[a] vt ante.xx.annos etatis nec diaconi ordinētur:nec virgines consecrentur:z vt lectores populuz nō salutent[a]. Itē ex cō. agathensi.

Nō nouus.xxv.annis leuitica nō prestetur benedictio.

Episcopus[a] benedictionē diaconatus minoribus quā.xxv. annorū penitus nō cōmittat. Sane si cōiugati iuuenes se cōsenserint ordinari etiā vxorū volūtas ita requirenda est:vt sequestrato[a] mansionis cubiculo religiōe[a] promissa postea quā pariter cōuersi fuerint ordinentur:presbyterū vero vel epm ante xxx.annos.i.anteqꝫ[a] ad perfectiuiri etatez pueniant: nullus metropolitanoruz ordinare presumat ne ꝑ etatez[a] qd aliquotiens euenit aliquo errore culpentur. Itē ex cōci.toletano.iiij. De eodem.

In veteri lege ab anno vicesimo quinto leuite[a] tabernaculo[a] fuire iubentur:cuius auctoritatem in canonibus et sancti patres secuti sunt:nos[m] z diuine legis z preceptorum canonuz ignorantes z infantes z pueros[a] leuitas facim⁹ ante legitimaz etatē ante experiētiā vite.ideo qz ne vlterius fiat a nobis z diuina lege z canonica admonemur sentētijs:vt a.xxv.anno siue etatis leuite[a] consecrent z a.xxx.presbyteri ordinentur. Itez gelasius papa.

Per que interualla temporū ordinetur q de monachis in clericuz eligitur.

o Leuite.omnes q in templo seruiebant dicebantur leuite.qꝫ de tribu leui assumebant.sed nūquid cōferebatur eis tunc character.si. arg. de cō.di.j.c.j.sed nō idē qui hodie.arg.extra de sacra vnc.cū venisset.in fi.xxj.di.c.j.qd est cōtra opi.h.quā dixi.§.lxxv.dī.c.j.qꝫ.f.sine missa cōferatur character,sed hodie imutata est forma ꝓpm.vnde nec aaron sine missa ꝓferret hodie characterez.

p Siquis.

q Monach⁹.hoc.c.loquit ꝑz casum illū.§.di.lv.prisc.s.de dispensatione precedente de iure cōmuni.

r Nouitius.qꝫ de nouitio maior dubietas videbatur esse.

s Vel notarius a notis.i.lꝛis legendis pedius tū scripsit litteras nō eē notas.ff. de bo.po.sed cū pōno.§.notis.note autē quādoqz dicunt cicatrices.vñ lex dicit qꝫ z note z nomina fugitiuoꝝ ad magistratus sunt referēda.ff. de ser.fu.l.ij.iurta illud.folijsqz notas et nomina manda.

t Defensor.i.exorcista.nā prius fit hostiarius post exorcista §.e.c.j.z dicit exorcista defensor.qꝫ defendit corpus a demonibus.

u Deuotio.ficut et ingeniū supplet tps in bene studente.sic bonitas etatem.z ita cōpensant ꝓbitas cū tpe.sic ergo bonitas supplet etatē siue tēpus.vt.C.de prepo. sacro.scri.l.j.li.xij.sic z malicia dicit etatez supplē.C.si mi.ma. se.dix.l.iij.ex de ōspō. impu.de illis.ita ꝓbitas z honestas supplet tps.C.de bis q ve.eta.l.oēs.z.ff. de dec'e.ab oꝫ.faci.l.j.sic aliqd qō est min⁹ eq⁹ parat alij qō est maiꝰ facta compensatione bincinde.vj.q.j.qro. z.xix.dist.in canonis. Istud idē considerat in testib⁹ qꝫ fit cōpensatio auctoritatis ad numerū extra de testi.in nostra.

x Examinare.arg. qꝫ si laicus inducitur in testem diligentius est examinandus q̄z clericus.

y Cōuenientia.i.cōuenientibus ministris.

z Vitia.i.vicioſos clericos.

a Compendia.i.vtilitates.vel vtiles ministros.

b Quoꝝ.arg.potest colligi ex hoc.c.qꝫ tantū valeat testimonium.iiij. clericoꝝ q̄tū.vi.laicoꝝ.nā q̄ in seragenaria proportione vident se bñt sicut se habent quattuor.qa tantū pōt clericus facere ꝑ annū z dimidiū.xlvj.di.c.pe.

c Aetas.§.di.e.qcūqz.ꝓtra.sed ibi de neophito.hic de renato ablin fantia loquit.vel illud regulariter ex rigore.hic specialiter ex dispensatione.vnde subijcit que tamen rē. d Bistare.j.viij.q.j.nec sufficē.

e Cessantibus.cessante causa cōcessionis cessare dꝫ pariter z cōcessuz vt.j.q.vij.qꝫ pro remedio.z.c.exigit.§.di.lv.priscis.l.vij.dis. bismael.cōtra.C.fami.her.l.ij.laurentius.

f Ea vero.Hic intitulat.lxxviij.di.in q̄ oñdit magister no

Dī. lxxviij.

Ea vero etate sacerdotes ordinari debeant bo

debere ordinari sacerdotes de iure cõi ante.xxv.annos cõpletos.qui tali etate dñs baptizatus est ꝛ predicare cepit.ꝛ qdã alij ꝓphete.sed qr ꝛ ante hoc tẽpus ꝓphete ad predicãdũ missi sunt.possunt necessitate iminente

Sa.xxv.anno ordinari.j.e.di.c. vlti.ff.ad trebel.filium.§.j.

a SJ qs.nõ impleuerit.eꝫ de elec.cũ in cunctis.

b ¶ Sit dign⁹.arg.nõ debere derogari iuri cõi ꝓpter ꝑsonam.s. di.l.ex penitentibus. dist.lxj.miramur.sed ꝓpter necessitatẽ vel vtilitatẽ derogat iuri lz nõ ꝓpter dignitatẽz tantũ.vt.j.q.vij.c.

Ntali ꝛc.

c NEmo ꝑsbyter

d QVid est.hoc in epistola ad thimo.man⁹ cito nemini ꝑposueris.neqz cõices peccatis alienis.

e ¶ Cõicare.cõicat peccatis alienis q illis cõsentit.vt ar.dist. lxxxvj.culpã.ꝛ.lxxxiij.di.c.qd enim.

f DRes byter añ xxx.põt tamẽ ei cõcedi.in.xxv.ãno regimẽ parrochialis ecclesie.eꝫ de elec.cuz in cunctis.sed cui incũbet ꝓbatio de etate si dubitaꝫ de etate. dico qr ei q agit.s.q petit ordinem vnde si minor ẽ actor ipse probabit se maiorez siue minorẽ. vt.C. de proba.cũ te.C. de in ite. resti.si minorem.ff. de mino.minor aspectu sed si minor est reus tunc aduersari⁹ ꝓbabit. vt.C.q ꝛ aduer. quos.l.j.ff. de mino. de etate.

g ¶ Predicauit.lz sacerdotis officiuz ẽ predicare.vt.xxj.q.j.adijcimus. vnde est hoc arg.cõtra id qõ diximus qr debeat implere.xxx.annũ.dixit io. chriso.qr de.xxx.ãno nõdũ attigerat iesus. nisi.xxx. dies sicut in euãgelio cõtinet erat iesus quasi annoruz. xxx.sed est arg.superficiale. sed ꝓbatur ꝑ hoc qr ante.xxx.ãnũ non possit ꝓmoueri.

b ¶ Hoc regulariter predicasse ante hoc tẽpus.

nisatius papa diffiniuit dicens.

Ante annos.xxx.presbyter non ordinetur.

SJ qs.xxx.etatis sue annũ non impleuerit⁹ nullo modo ꝑsbyter ordinet:etiaz si valde sit dign⁹.

Item in nouell.

De eodem. Dalea.

NEmo presbyter⁹ consecret qui minor.xxx.an.sit. Nemo diaconus vel subdiacon⁹ fiat q minor. xxv.annis sit.nemo lectoribus cõnumeretur:q minor.xviij.annis fuerit:nemo inter diaconissas cõsecret sacrosancte ecclesie:q̃ minor sit.xl. annis vel ad secundũ matrimoniuz peruenerit. Item leo papa.

Non est ordinandus sacerdos:nisi longo sit ꝓbatus examine.

QVid est⁹ manus cito imponere:nisi ante etatis maturitatez ante tempus examinis:ante meritũ obedientie:ante experiẽtiã discipline sacerdotalez honorẽ tribuere nõ ꝓbatis:ꝛ qd est cõmunicare⁹ peccato alieno nisi talẽ effici ordinantẽ:q̃ lis ille est q non meruit ordinari.

Itẽ ex cõcilio neocesariensi.

Ante.xxx. annoruz etatẽ presbyter nõ ordinetur.

PResbyter⁹ ante.xxx.annorum etatez nõ ordinetur quãuis sit ꝓbabilis vite:sed obseruet vsqz ad prefinitũ tempus:dñs enim.xxx.ãno baptizatus est:ꝛ tunc predicauit⁹.

Hoc regulariter⁹:vnde ꝛ xps ꝛ iobãnes baptista ꝛ ezechiel ꝛ nõnulli prophetarũ nõ leguntur ante hoc tempus predicasse ꝛ ꝓphetasse:verum qr hieremias ꝛ daniel ante inuenilez etatem spirituz prophetie accepisse leguntꝫ:danid quoqz ꝛ salomõ in adolescentia vncti inueniuntur.ꝛ iobãnes euangelista cũ adhuc esset adolescens a domino in apostoluz electus ꝛ cũ alijs ad predicandum missus inuenit:paulus quoqz apostolus in adolescentia a domino est electus ꝛ ad predicãdũ missus asserit:ecclesia similiter necessitate exigente nõnullos ante.xxx.annos ordinare consuenit. Vñ zacharias papa bonifa.epo.

Necessitate exigente.xxv. annoruz presbyteri ordinentur.

SJ.xxx.annoruz nõ reperiunt⁹ ꝛ necessitas⁹ exposcit a.xxv.ãnis sacerdotes ordinentur. **Di.lxxx.**

a ¶ Postolicus⁹ antẽ nõ nisi a cardinalibus ꝛ religiosis clericis est intronizãdus. Vñ nico.pa.ait.

De eo qui sine cõcordi cardinaliuz electione intronizatur.

SJ quis⁹ apostolici sedi sine cõcordi ꝛ canonica electione cardinaliuz ei⁹ ecclesie ac deinde sequẽtiuz⁹ clericoruz ac religiosoruz⁹ intronizantur:nõ papa vel apostolicus: sed apostaticus habeatur.

Item symmachus papa.

Papa superstite eo inconsulto de electione futuri pontificis nemo audeat loqui.

SJ qs papa superstite ꝓ romano⁹ pontificatu cuiqz quolibet modo fauorez prestare cõuincitur: loci sui honore priuetur:ꝛ infra. Si quis presbyter aut diacon⁹ aut clericus papa incolumi:ꝛ eo incõsulto aut subscriptionẽ⁹ pro romano pontificatu accõmodare:aut pitatia⁹ ꝓmittere aut sacramentũ prebere tẽtauerit aut aliquod certe suffraginz polliceri:vel de hac causa priuatis ꝙuenticulis factis deliberare aliqd atqz decernere ꝓsumpserit:loci sui dignitate vel cõmunione priuetur: ꝛ infra propter occultas frandes et cõiurationũ secretas insidias quas sententia huius districtionis⁹ persequitur:siquis ad ecclesiasticã pertulerit⁹ noticiaz vel consilia eoruz qui contra banc synodũ dei pontificali egerit ambitu ꝛ rationabili probatione ꝙuincitur:particeps huiusmodi actionis nõ solũ purgatus ab omni culpa sit:sed etiam remuneratione⁹que non indigna sit subleuetur.

Item ex cõci.stephani pape.

In apostolatus culmen nullus nisi ex cardinalibus promoueatur.

l SJ qs.ꝛ canonica.quã electionẽ vocas canonicã.nũquid dices idẽ esse qõ in alioz electionibus saltẽ quo ad hoc vt debeat esse de eadẽ ecclesia.vel vt melior eligi debeat.vel etiã prior vel nõ sit aliquo modo irregularis ſz breuiter dico qr si ẽ electus a duobus partibus ammodo nulla admittit cõtra ipsuz exceptiones.nec de vicio eligentiũ vel electi.qr nõ esset corã quo iudice exceptiones ille ꝓponerent. vnde si tertia pars vellet ꝓbare electionẽ esse symoniacã nõ audiretur.vt eꝫ de ele.lz qui tñ sic eligunt peccant.ꝛ lectio talis vitiosa est.

m ¶ Sequentiuz.hi cõsentire debent.nõ tamẽ vocandi sunt de necessitate.

n ¶ Religiosoruz.s.dist.xxiij. c.j.cõtra.sed ibi dicit religiosos viros.ꝑduces nõ respectu cardinaliuz sed respectu laicoruz.

o SJ qs.ꝑ romano maxime.arg.j.eo.nullus pontifex.

p ¶ Aut subscriptionẽ.alias subscriptionis.

q ¶ Pitatia.pitatia ꝺ dicit scriptura obligatoria.xxx.q. iij.pitatiũ.ꝛ secundũ hoc dicitur pitatiuz a pingendo vel dicunt munera quedã.ꝛ ſz hoc dicitur a petẽdo.

r ¶ Districtionis.i. districte cõstitutionis sententia.

s ¶ Pertulerit.arguit in symonia aliquẽ de se ꝓfessum audiri contra socios eiusdez criminis.sed est argu.cõtra. xv.q.iij.nemini.sed subintelligendum est ibi vel cum symonia.ꝛ ita per hoc.c. determinatur ꝛ supplet illud.vñ colligitur qr crimẽ symonie. ꝛ crimẽ lese maiestatis equiualent ꝛ equis passibus ambulant.vt.xv. qõe.iij.sane.ꝛ quidem quecũqz persone recipiuntur in accusatione in crimine lese maiestatis.recipiuntur in crimine symonie ꝛ cũ ibi recipiantur socij iniite factionis ꝓtra se.similiter ꝛ hic. Itẽ hic habetur qr aliquis illum cũ quo symoniã cõmisit.potest accusare.ꝛ ille punietur.ꝛ iste nõ.qõ.h.itel ligit vbi res nõ processit ad actum.s.ad donationem vel receptionem pecunie. tũc.n. vterqz debet deponi.iobã. quod ego nõ credo.cum crimen istud procedat ad istar criminis lese maiestatis. vt. xv.q.iij.sane.in quo socius criminis si ꝓbat crimen remuneratur.vt.vj.q.j.§.verum.b.arg.extra de testi.veniens dicunt tamẽ quidam qr nũquã in symonia socius socium accusat.xv.q.iij.nemini.nisi quãdo simul cõmittitur crimẽ lese maiestatis vt hic ꝛ ad.c.sane.rñdeo qr quo ad quedã nõ quo ad omnia symonia equis passibus ambulat cum crimine lese maiestatis. Sed videtur qr ille q accusat illum quẽ dicit fuisse sociũ in crimine non esset audiendus.tum ideo qr statim puniendus esset ex quo sponte confessus ẽ crimen suum.vt.ij.qõe.j.nos in quẽquam.tum quia turpitudinẽ suã allegans nõ auditur.vt extra de dona.inter.sed dic hoc speciale esse in hoc crimine.vt al legans suam turpitudinẽ audiatur.ꝛ vt cõfessio eius nõ puniatur.tum qr nõ est directa confessio quãdo⁹ qs confitetur vt accuset.sed licet cõfessio accusatoris nõ puniatur in symonia.tamẽ cõfessio⁹ testis punitur.vt eꝫ de elec.per inquisitionẽ. Sed qd si cõfessus nõ põt ꝓbare crimẽ.videtur qr tunc puniẽdus sit qr tacere debuit crimẽ qõ ꝓbare nõ potuit.vt.ij.q.vij.pleriqz.vj.q.ij.si tãtũ quod cõcedo.

r ¶ Remuneratione.nõ ipso facto.ſz a iudice eã ipetret.vt.C.ex q.ca.s.ꝑmio li.acci.l.j.ꝛ ita innuitaꝫ aligs ꝑ ꝑmiũ ad accusandũ.vt.vi.q.j.vex.ꝛ.l.si.qs cuz.

i SJ.xxx.annoruz.necessitas.vel vtilitas cũ illa etiaz inducat dispẽsationẽ.vt.j.q.vij.tali.imo de iure cõmuni vt videtur.cuz.n.in.xxv. anno ad regimẽ ecclesie possit assumi.vt extra de elec.cũ in cunctis.ꝛ qui licet prelatus debeat esse presbyter.xxj.q.ij.sicut.cũ etiã talis debeat eligi qui ꝑ breue tempus possit ꝓmoueri.vt extra de eta.ꝛ quali.or.preterea.ꝛ breue tempus est vt nõ vacet ecclesia nisi per tres menses ad plus vt.l.di.postꝙ.ergo predicta.c. videntur correcta.io.qõ nõ credo.vt extra de elec.dudum.ꝛ eꝫ de preben.cũ iam dudũ.in fi.

k a ¶ Postolicus autẽ.Hic depingitur.lxxix.di.in qua specialiter magister agit de electione summi pontificis a quibus debeat eligi.ꝛ dicit qr a cardinalib⁹ ꝛ quãdo.qr die tertia post depositionẽ defuncti.vt.j.e. null⁹.subdit etiã qd iuris sit cũ duo malo zelo eligunt.vt.j.e.si duo.vel cũ symoniace aliquis eligit.j. e.si qs pecunia.ꝛ dicit qr a solo deo põt deiici.de ordinatione eius non tractaꝫ hic.qr de ea dictũ est.s.xxiij.di.in nomine.

a OPortebat.planum'est.

b SIqs presbyterorũ.arg.cardinales presbyteros maiores esse diaconibus ꝛ ex illis primo debet eligi.ꝛ postea ex diaconibus.si in illis nõ inueniat idoneus.arg.ꝑ.di.xxiij.in nomine.arg.cõtra.ꝑ.c.pri.qꝛ ibi prius dicit diacon⁹ ꝛc.sed ordini,li'e nõ est stãdũ ff.de sol.nec enim.

c CPerpetuũ.donec peniteat.r.qõc.j.qꝛ sacerdotes.si mile ex de cõsti.ex lris.ꝛ isti. locati.ꝑ.adeo.aliter sumitur ff.pro so.l.j.ꝛ.r.questione.ij. perpetua.ex de iure iu.veritatis.

d SIqs.seu primatib⁹ primates nobile appellat quosdã forte nobiles q inter sunt vt populũ arceant qui si iuste mouerentur exaudirentur.

e NVllus.viuente.idez dicitur ex de elec.bone sed nũquid mortuo papa ecclesia erit monstrũ sine capite.vel nũquid vniuersitas cardinaliuz erit caput.si hoc dicas.cardinales tunc tẽporis possunt deponere ẽpm eadez rõne canonici mortuo epo pñt deponere clericũ aliquẽ.dic ergo ꝛ ecclesiaz tunc viuere.ꝛ tñ carere capite.ar. tñ est q cardinales suppleãt defectũ mortui pape.j.e.si qs io.melꝰ ex de ma.ꝛ obe. bis que.c.cũ olim.b.

f CSed querit.de bis bonoribus.sed qd spectat ad imperatorem statuere aliqd de electionib⁹ cõtra id.xcvj.dist bñ.sed istud fecit rogatu ecclesie.ꝛ est arg.ad ꝙstionem illã q laicus de rebus ecclesiasticis vel spiritualib⁹ possit iudicare.ar. cõtra.ꝑ.di.xcvj. deniqz.ꝛ ibi intelligit preter auctoritatẽ ecclesiastici prelati.de hoc dixi extra de arbi. cõtingit.

g SIduo forte ꝓtra fas. ꝛ ideo neuter obtinet. vt ex de elect.cõsideramus. nec priuant cardinales hoc casu ptãte eligendi contra id ex de elec.cũ in cunctis.ꝛ qs erit iudex ō hoc an electio fit cõtra fas:nõ ipsi cardinales qꝛ si sic esset.essent iudices in propio facto.nã nullus põt superior iueniri.vt ex de ele. ꝛ in fi.dicistud.c.locum hꝫ e qñ neuter est electus a duabus partibus.vel dic q cõciliuz vocabitur.

h CNullũ.ꝑ.di.lxiij.si forte cõtra.sed quod hic dicit.fit cũ vtraqz pars ducitur malo zelo.ibi cũ vtraqz pars bono zelo ducitur ꝛ hoc ꝓ p bverba cõtra fas.

i CHoc autem.

k SIqs pecunia.nõ apostolicus videt p principium istius capituli q papa de symonia possit accusari. qꝛ nõ est apostolicus ꝛ apostate⁹.ꝛ qꝛ simonia heresis est.j.q.j.eos q ꝛ.c.fertur.c.cũ liqueat.ꝛ per primũ.c.huius di.qõ nõ credo ꝛ loquit hic de eo q p symoniã electus est ab illis q nõ habebant ptãtẽ eligendi.nõ a cardinalibus symonia aũt large dicit heresis.nõ ꝓm'q papa vel alius de heresi põt accusari.cum.ſ.errat aliquis in articulis fidei,sed anteq̃ eligat papa exceptione cuiuslibet criminis repelli poterit.Sed pone q aliquis accusat cardinales q symoniace elegerint papaz hoc eniz licite põt fieri.vt.j.c.pri.nunquid si ꝓbata fuerit symonia papa deponet ꝛ nõ arg.ij.q.v.interrogatũ.ff.de adulte.denũciasse.Sed qd si duz vrorem tuam creditur mortua eligeris in papã ꝛ cõsecraris.ꝛ vrorem tuam te repetit,an ei reddendus es,ve si tu neges eaz tuã vrorem esse apud quẽ cognoscetur.cum papa iudicari nõ possit nisi de heresi.respon.si renocetur in dubiũ nõ est cogendus stare iudicio alicuius.immo excipere põt.dñs est q me iudicat.ir.q.iij. aliorũz.si autez certus est tenetur ei reddere debitũ nisi mulier in duci possit ad cõtinẽtiaz obseruandam vel abrenũciabit papatui ꝛ satisfaciet vrori ꝛc.

l CLaicis.j.di.xcvj. c.j.cõtra sed illud generaliter phibetur in malis.hoc specialiter cõtra inuasorez ap.sedis pmittitur vel i singulis referenda sunt singula iz clericis anathematizare et laicis humano auxilio a sede ap.pellere.ꝛ sic aliquis punit pena canonica ꝛ ciuili contra id ex tra vt,lite.nõ ꝓte. quoniã in fi.

m CInthronizatus fi.xviij.distinct.in nomine.

n SItransit⁹.nõ possit.j.viij.q. j.epo nõ.contra.sol. aliud est de sui successoris electione cũ fratribus deliberare.qõ posset fieri vt hic permittitur,ꝛ aliud est ex testamẽto ꝙsi dignitatis sue heredẽ subscribere.qõ ibi penit⁹ ꝓhibetur qꝛ nec pape licz.qꝛ nec moyses potuit.viij.q.j.moyses.nec est trahenduz ad cõsequentiã factũ petri dementẽ substituentis sibi.viij.q.j. c.j.qꝛ ꝛ ad ei⁹ vmbrã curabant infirmi.de hoc dici consueuit.j. q.j.petrus.

o CSententia.ſ.duaruz ꝑtiũ.ex de elec. licet.

p CCareat.accusabitur,ergo iste de symonia.nec preiudicabitur pape.arg.ij.q. v.interrogatũ est.

q SIectionẽ.ꝛ ita fallit regula ad quẽ ſpectat institutio ꝛ destitutio.xvj.q. ij.vi⁹ qui benedicere põt ꝛ maledicere qui ligare ꝛ absoluere potest.vt.xxj.di.inferior ꝛ.c.deniqz.

r Oca.Hic intitulatur.lxxx.di.supra magister ostendit a,qb⁹ ꝛ qñ sint ordinandi clerici.nũc subdit in qbus loci ordinãdi debeant ordinari.ꝛ quidẽ primates cõstituunt vbi olim ponebantur,protoflamines gentiliũ,archiepi vbi archiflamines

OPortebat vt hec sacrosancta dña nra romana ecclesia iuxta quod a beato petro ꝛ eius successoribus institutuz est:rite ordinaret et in apostolatus culmẽ vnius de cardinalibus presbyteris aut diaconibus cõsecraretur. Item eodem.

De eodem

NVllus vnquaz laicorũ neqz ex alio ordine presumat:nisi p distinctos gradus ascendens diaconus aut presbyter factus fuerit cardinalis:ad sacrũ pontificatus ordinez,promoueri. Itẽ ex eodem.

Anathema sit qui ẽpũ monachum vel laicũ romanã ecclesiã inuadẽs ꝛ in gradũ filiorũ eius prumpens.

SIqs⁹ ex episcopis vel monachis vel laicis cõtra canonuz ꝛ sanctorũ patrũ instituta ,prũpens in graduz filiorũz sancte romane ecclesie idest presbyterorũ cardinaliũ ꝛ diaconorũ ire presumpserit:ꝛ bãc apostolicã sedez inuadere qlibet ex supradictis tentauerit ꝛ ad summuz pontificalez honorez ascendere voluerit:ipsi ꝛ sibi fauentibus fiat ppetuuz⁹ anathema:ꝛ infra. Si qs resistere presumpserit sacerdotib⁹ atqz primatib⁹ ecclesie vel cuncto clero ad eligendũ sibi romanũ pontificẽ secundũ canonicã traditionez anathema sit. Itẽ ex ꝛci.leo.pa.q̃rti.

Anathema sit q canonicce electioni romani pontificis cõtradicere presumpserit.

SIqs⁹ ex sacerdotibus seu primatibus nobilibus seu cũcto clero huius sancte romane ecclesie electioni romani pontificis cõtradicere presumpserit sicut i cõcilio beatissimi pape bonifacij ꝛ stephani legitur statutuz anathema sit. Itez ex cõcilio bonifatij pape tertij.

Nulli⁹ epi fiat electio:nisi post diez tertiuz depositionis alterius.

NVllus⁹ pontifice romano vinẽte aut epo ciuitatis sue ꝓsumat loqui aut partez sibi facere:nisi tertio die depositionis ei⁹ adunato clero ꝛ filijs ecclesie ꝛ tunc electio fiat. Sed querit⁹ si duo ꝓcertantiũ temeritate electi fuerint qs eorum alteri preferendus sit. De hiꝭ ita scribit bonorius aug.ad bonifati.papam.

Si temeritate cõcertantiuz duo fuerint ordinati.

SIduo forte⁹ cõtra fas temeritate cõcertantiuz fuerint ordinati:nulluz⁹ ex eis futurũ sacerdotez permittimus:sed illũ in sede apostolica pmansurum censemus:quẽ ex numero clericoruz nona ordinatione diuinũ iudiciũ ꝛ vniuersitatis cõsensus elegerit. Hoc autẽ capituluz nõ de eo intelligendũ est q vno per apostasiaz ordinato a cardinalibus ꝛ religiosis clericis apostolice sedis inthronizat:etiã si ille apostaticus ita carbedrã beati petri violenter tenuerit:vt canonica ꝛ catholica ecclesie electio intra vrbez fieri nõ valeat. Hñ ni.pa.statuit dicẽs

De eo q p pecuniã vel populari tumultu nõ canonica electõe ordinat

SIqs pecunia vel grã humana aut populari seu militari tumultu sine cordi ꝛ canonica electione ꝛ cardinaliuz ꝛ sequentiũ religiosorum clericorũ fuerit apostolice sedi inthronizatus nõ apostolicus,ſz apostaticus habeat liceatqz cardinalibus ꝛ alijs clericis deũ timentibus et laicis⁹ inuasorez illũ anathematizare: ꝛ humano auxilio a sede apostolica pellere.qõ si hoc cõtra vrbez pficere nequiuerint apostolica auctoritate extra vrbem cõgregati in loco quo eis placuerit electionẽ faciant cõcessa electo auctoritate regendi ꝛ disponendi res in vtilitatez romane ecclesie iuxta qualitatẽ tẽporis quasi inthronizat⁹ sit. Electio vero romani pontificis etiã cũ deliberatione predecessoris fieri dz

Unde symmachus papa ait.

Si papa de electione sui successoris ante decernere nõ potuerit.

SItrãsitus pape inopinat⁹ euenerit:vt de sui electione successoris añ decernere non possit⁹ vt supra placuit:sigdẽ toti⁹ in vnũ ꝓuenerit ecclesiastici ordinis electio cõsecret elect⁹ eps. Si vero vt fieri solet studia ceperint esse diuersa eorũ de qb⁹ certaminẽ emerserit ꝓuincat sententia⁹ plurimoꝝ:sic tñ vt sacerdotio careat⁹ q capt⁹ ꝓmissione nõ,recto iudicio de electione decreuerit.

Sicut supra mõstratũ ẽ electio summorũ sacerdotũ a cardinalib⁹ religiosis clericis,dz fieri:electio vero eorũ iudicio diuino reseruata est

Unde anacletus papa ait.

Summorũ pontificũ hoc dns electionẽ reseruauit.

OIectionẽ⁹ vero summoꝝ pontificũ vel sacerdotũ sibi dominus reseruauit:iz electionẽ eorũ bonis sacerdotibus ꝛ spiritualibus populis ꝓcessisset.

Oca⁹ vero i qbus primates patriarche archiepiscopi epi pbyteri sint or-

episcopi vbi eorũ flamines.ꝛ hoc ex maxima parte factũ est ex institutõe beati petri.vt.j.e.c.i.ꝛ.ij.

a ℭ Rbes,statute,a gentib⁹.ꝛ ita ẽ arg.ꝙ cõstitutiones gentiliuz sint cautẽtice,arg.xcix.di.c.j.nec est cõtra,xiij,q.j.c.j.nã illud de parro chijs hoc de ciuitatibus.

b ℭ Appellabant,ergo bene,dicit appello papã,appello sedem apostolicã.ꝛ apostol⁹ dicit cesarẽ appello.

c ℭ Patriarchas,repetitio est eiusdez.qa idẽ est primas ꝛ pⁿiarcha,xcix.di.c.j,sicut ꝛ dicit lex differentia tã tuz nominis est inter pignus ꝛ hypothecã ff. de pig.res hypo. §.inter pignus.

d ℭ In illis,petrus. arg.a tẽpore petri esse limitatas prouincias.

e ℭ In fide,j.xxiiij.q.j.quotiens.contra.j.xvi.q.j,frater nr̃ ꝓtra vbi dicitur q̃ tantuz ad petruz est referẽda questio fidei,sed ergo ne hic in fide.i.fidelitẽ vel pñt agitare causas fidei sed nõ ꝓcedere ad sententiã. vel distingue q sint q dubitant.nã si laici videtur.q̃ epi possint determinare eꝝ de bẽt. ad abolendã si clerici pa.extra.e.cũ xps.

f ℭ Tenebãt.i.reputabant.

g ℭ Singulos,ar.in vna ciuitate nõ plures esse debere episcopos de augustino et valerio fuit speciale. vt.j.vij.q.j.nõ autẽ. Sed qd de venetis q patriarchaz habent ꝛ episcopũ.ſz dic q̃ nõ est patriarcha venetoruz sed grandensis q locus differt multuz a venetijs.

b ℭ Vocabula,nam olim cẽ.xcv.di.olim.

i ℭ Par.s.dis.xxj.in nouo. ꝓtra.xxiiij.q.j. loquit. cõtra sed parfuit quo ad cõsecrationẽ nõ quo ad administrationẽ.

k ℭ Episcopi,nõ in castellis,qñqz. tamẽ epⁱs est in castro xvj.q.j.ꝛ tẽporis, vbi dicitur cumani castri sacerdos.

l ℭ In modicis.similiter leges in maioribus ciuitatibus ꝛ regalibus tãtũ sunt docende.vt ꝓhemio.ff.

m ℭ Singuli,arguunlluz debere i duabus ecclesijs ẽtitulari

n ℭ Vilescat.quantũ ad vulgi opinionẽ.nã ꝓpter hoc nõ est vilior episcopus.vt.xciij.di.legimus.similiter sponsa nõ est statiz tradenda ne vilescat defideranti.vt.xxvij.q.ij.institutũ est.simile in fide suscepta ꝓ vim vt.xlv.di.de iudeis,sic epⁱs nõ erit solus ne vilescat ꝓ hoc. vt.xciij.dist. diaconi q. Itẽ est in pnia nõ iterãda.de peni.di.iij.q̃uis.ꝛ.l.dist.q̃uis.

dinandi hec sunt secundũ lucinum papã ꝛ clementez atqz anacletum

Ait enī lucinus papa.

In quibus locis primates vel patriarche debeant ordinari.

ℭ Rbes ꝛ loca in quibus primates presidem debẽt:non a modernis sed multis ante aduẽtuz christi statute ⁹sunt temporib⁹ quarum primates gẽtiles etiaz ꝓ maioribus negocijs appellabant ⁹in ipsis vero vrbibus post aduentuz christi apli ꝛ eorum successores patriarchas ⁹ꝛ primates posuerunt ad quos episcoporuz negocia salua tamen in oib⁹ apostolica auctoritate et maiores cãe post apostolicam sedẽ fũt referẽde Itẽ clemẽs papa.

De eodem.

In illis vero ciuitatibus in qb⁹ oliz apud ethnicos primi flamines eoruz atqz primi legis doctores erãt epõrũ primates vel patriarcas beat⁹ petrus ⁹ poni ꝑcepit qui reliquoruz cãs epoz ꝛ maiora negocia in fide⁹ agitarent in illis autẽ i quibus dudũ apud predictos ethnicos erãt eorum archiflamines quos tamen minores esse tenebãt⁹quaz memoratos primates archiepiscopos institui precepit.in singulis vero reliquis ciuitatibus⁹singulos⁹ꝛ nõ plures episcopos ꝓstitui precepit:qui episcoporuz tantuz vocabula⁹ sortirentur.quoniam neqz inter ipsos apostolos par⁹fuit institutio sed vn⁹ prefuit omnib⁹. Item anacletus.

De eodem

℔ Piscopi⁹ nõ in castellis neqz in modicis⁹ciuitatibus debent ꝓstitui.ſz presbyteri p castella ꝛ modicas ciuitates atqz villas debent ab epⁱs ordinari ꝛ ponⁱ⁹singuli⁹⁹ tñ ꝑ singulos titulos suos epⁱs nõ ab vno ſz a pluribus epⁱs oz ordinari:ꝛ vt dictuz est nõ ad modicã ciuitatẽ:ne vilescat⁹ nomen epⁱ:ſz ad honorabilẽ locũ titulandus est ꝛ denominãdus presbyter vero ad qualẽcũqz locũ in eo⁹ ꝓstitute ecclesie pficiẽdus est.

Itẽ leo papa. De eodem

Illud sane qõ ad sacerdotalem ptinet dignitatẽ inter omnia volumus canonũ statuta seruari vt nõ in qbuslibet locis neqz qbuscũqz castellis:ꝛ vbi⁹ante nõ fuerunt epⁱ cõsecrentur⁹:cũ vbi minores sint plebes minoresqz cõuentus:presbyteroruz cura sufficiat:epⁱ alia autẽ gubernacula nõ nisi in maioribus populis ꝛ frequentioribus ciuitatibus oporteat presidere:ne qõ sanctoruz diuinitus patrum inspirata decreta vetuerunt:vt viculis ꝛ possessionibus vel obscuris ꝛ solitarijs municipijs tribuat sacerdotale fastigiuz.

Item ex cõcilio laodicensi.

De eodem.

Non debere in vicis ꝛ in castellis epⁱs ordinari:sed visitatores⁹idest q circũeant constituti:hos autẽ q ante ad hoc ordinati sunt:nihil agere censemus sine ꝓscietia epⁱ ciuitatis.similiter aũt presbyteri⁹ nihil sine precepto⁹ꝛ cõsilio epⁱ agãt.

Sedes autez episcopoz nõ longo interuallo debent disiungi:vt ad cõsecrationez sui ꝓuincialis sine difficultate possit occurrere.

Unde gregorius augustino anglorum episcopo.

Episcopales sedes nõ longo interuallo a se debent disiungi.

Raternitatẽ tuã ita volumus ordinare epⁱs:vt sibi ipsi longo⁹ interuallo minime disiungant: quatenus nulla sit necessitas:vt i ordinatione epⁱ ꝓuenire nõ possint nã epⁱorum ordinatio sine aggregatis tribus⁹aut quattuor epⁱs fieri nulla tenus debet. Di.lxxxj

b Ec de ordinãdis⁹ꝛ ordinatoribus atqz de singulorum graduum distinctionib⁹ꝛ officijs dixisse nos sufficiat:verum qz aliquantulũ diffusius in his immorati sumus:precedentibus coherentia quedã sub epilogo⁹ ad memoriã subijciamus.

Debet ordinãdus in epm vt apostolus scribit esse sine crimine.i.sine peccato mortali qõ nõ solum de episcopo sed etiã de quolibet electo ad aliquã prepositurã ecclesie oportet intelligi. Unde augustinus scribit super iobãnem.

Sine crimine ꝛ graui peccato oz ẽ qui ordinatur episcopus.

Postolus⁹paulus qñ elegit ordinandos vel presbyteros vel diacones:ꝛ quicũqz ordinãdus est ad prepositurã⁹ecclesie nõ ait:siqs sine pcõ est hoc.n.si diceret ois hõ reprobaret⁹ꝛ nullus ordinaret⁹.ſz ait:siqs sine crimine est sicuti est homicidiũ adulteriuz aliq̃ immundicia fornicationis furtũ fraus⁹sacrilegiũ cẽ.huiusmodi:crimen aũt est graue peccatuz accusatione ꝛ dãnatione⁹ dignissimũ. Quolibet itaqz

o ℭ Illud sane.ꝛ vbi vt ꝛ.j.xvj.q.j.felix⁹ episcopus.ꝛ.c.multis consilijs.ꝛ xvj. qõe.j.plures.

p ℭ Cõsecrentur.nisi multitudo excreuerit.vel gens de nouo sit conuersa ad

q ℭ fidẽ.vt.j.xvj.q.j.ꝑcipim⁹ar.di.xcix.nulli archiepi.eꝝ de ec.edi.ad audietiã Non debere.sed visitatores.i.archidiaconos vel archipres byteros.

r ℭ Similiter autẽ pres byteri.j.xij.q.ij.abbatibus.

s ℭ Sine precepto.si voluit res ecclesie alienare.vel itelligе de precepto generali. vt xvj.q.j.cunctis.

t ℭ Raternitatẽ longo.dicunt qdã longo.vt.xx. milliariũ. arg.ff. de ver.sig. l.iij.melius hoc relinquitur arbitrio boni viri.i. iudicis. ar.ff.de iur. deli.l.j.extra de offi.iudi.dcle.de cauſis vñ si multuz distant,ciuitates ille inter se in locis inter medijs oz poni epⁱs.ꝙuenienti ergo interuallo oz distingui habita cõsideratione situs ꝛ qualitatis regionis ipsius ꝛ difficultatis viaruz.ſc.xvj.q.j.et temporis.

u ℭ Tribus.ad min⁹.s.dis. li.c.vlti.s.di.lxiiij.epm.

r Ec de ordinãdis
b a.xxv.dis.vsqz.l. tractauit magister.xiij.c.aplice. regule.sed qz quedã omisit ꝛ ab hac.lxxxj.di.vsqz ad.xcij. di.nonẽ ca.apostolice regule repetit.nõ ordine illo quo illa executus est.ꝛ in hac exequitur illud.oz epm esse sine crimine addit etiã de incõtinentibus.in quo includitur secũdũ capitulũ apostolice regule.ꝛ ꝙ q priuat officio oz priuari bñficio.ꝛ q̃ archidiaconus solus nõ oz accedere sub pretertu humilitatis ad tabernacula matronarũ.

y ℭ Sub epilogo.i.breui repetitione superiorum.

z Postolus.quãdo ele git.i.eligi precepit.vj. q.j.si sacerdos.

a ℭ Ad ꝓpositurã.i.ad qõcũqz ecclesiasticũ officiũ.ꝛ ita patet q̃ criminosus etiam a minimo ordine ꝓhibet⁹ vt h ꝛ.xxxiij.di.c.j.ꝛ.ij. xxxiiij.dis. cognoscamus.xxiij.di.c.vl. hocdie terminatur eꝝ de tẽ. oz.c.vlti.

b ℭ Reprobaretur.j.de pe. di.iij.septies.§.minuite.

c ℭ Ordinaret⁹.simile de pe. dis.iij.c.pe.ꝛ di.ij.si enim.

d ℭ Fraus,hoc verũ est cum fraudi dolus ineſt nã ois dolus est fraus sed non ꝙuertitur.ff.de pac.iur.gen.§.dolo.ꝛ sic sumitur eꝝ de rescrip. ceteꝝ.qñqz large sumit⁹ fra⁹ ff.de re.iur.fraudis.

e ℭ Et damnatione.solet q̃ri ꝓpter que crimina qs deponi debet.nõ enim ꝑ quolibet deponit.v.q.iiij.i loco. ꝛ est sup hoc dupler opinio. quidã dicũt q̃ pro quolibet crimine deponit.nisi expressum fit in cõtrariũ q̃ pro eo deponi nõ oz alij dicũt q̃ nunquã deponi debet pro aliquo nisi expressum fit pro quo.Ego dico q̃ ꝑ quolibet crimine in quo qs est incorrigibilis deponi debet.sed statim tamen nõ deponitur aliquis pro prima contumacia.vt.lxv.di.lz.ꝛ.lxxiij.di.honoratus. illud aũt nõ est crimẽ.v.q.iiij.in loco.nec illa quoꝝ exempla posui.lxv.ij. di.c.j.

ꝛ multa exempla de hoc posui.xv.q.viij.in summa.

a NEmo recte.monitoris.i.predicatoris.

b Errata.i.maiora.lxv.ij.di.c.j.alias cõtradiceret proposito gratiani.sic xv.di.c.vl.ꝛ.iij.q.vij.iudicet.

c Antis.litteris.ꝛ ita res iam erat litigiosa,eꝫ de offi.iu di.dcle.gratum.

d Obrepsit,equo aũt se promoueri fecit lite pendẽte.de ponendus etiã si innocens inuenit.eꝫ de accu.de omnipotens.ff.de li.cã q de libertate.io.qõ falsum credo put notaui in qstionibus.b. de hoc notaui.viij.q.iij.nõne.io.si aũt accusator p ãnũ tacuerit postea põt promoueri electus vt.ff.de mu.ꝛ ho. reus.sed in epatu tantũ tres mẽses dant vt i auc̃.de san. epi.§.iiij.nisi iudex breuis tẽpus fuerit moderat⁹.vt.iiij. q.v.qsqs.ar.eꝫ de fide.istru. accepimus eꝫ de appel.per sonas.in fi.

e Cõuicto.de crimine vel qõ post accusationem fuerit ordinatus.

f Sociabit.sic ergo sentẽtia lata cõtra ordinatũ preiudicat ordinari,sicut cõfessio ordinati preiudicat ordinatori,vt h.lit.dist.ordinatos.ꝛ hoc vt pp causse cõnexionez. vt dixi.iij.q.vj.hoc qppe vel dic qp tunc preiudicat ordinatoꝛi snia lata cõtra ordinatuz qñ presens est ꝛ scit cãm agi ordinati,cũ.n.qsi sua cã agi videatur ꝛ tacet nec defendit eam saz sibi preiudicat. vt eꝫ de sentẽ.ꝛ re.iudi.qzuis.ꝛ.ff. de re.iur.sepe.

g SI q sine examinatiõe ꝛ qd ō epo q sine examinatione tales ordinat.dic lex ꝛ canō eũ deponendũ.in auc̃.qũo opoꝛtepos.§.ozꝛ.j. q.j.si q epi.ꝛ.§.di.xviij.§.vl. §.di.l.de bis vero.ꝛ.c.er penitentibus.Item qd si dicat eps se dispensasse cũ eis:nõ est lei credẽdũ nisi pbet se cũ eis dispensasse.vel nisi bonas lras sibi dederit.nã bec res ꝓmissa.est epo qrẽda nõ negligẽda.ff.de trãsac.cũ bi §.si pretor.dz ergo pbari dispensatio.vt est expressuz eꝫ de scisma.c.ij.marime cũ episcopus dispẽsare nõ debeat sine cõsensu capituli,vel maioris partis.alias post errores suos semp mentiret eps se cũ eis dispensasse.qõ vez credo,etiã circa notuz.hoc tñ nõ nego qn circa notã psonaz solo facto dispensat eps vt diri.dist.li.c.vlti. punit tñ eps si indiscrete dispensat.

SI qui sine exãminatione⁹ promoti presbyteri sunt: ꝛ postea examinati⁹ sunt confessi peccata sua ꝛ cuz cõfessi fuissent venientes homines cõtra regulaz⁹ eius manus imposuerunt bos ecclesiasticus ordo nõ recepit:in omnibus enim qõ irreprehensibile ẽ sancta defendit ecclesia.

Item eiusdem cõcilij.

Lapsi p ignorantiã aut contemptu ordinantiuz tonsurati deijciantur.

OMnicũqz⁹ ex his q lapsi sunt per ignorantiã iaz ordinati sunt vl ꝓtemptu⁹ eorũ qui eos ordinauerũt hoc nõ preiudicat⁹ regule ecclesiastice cũ.n.cõpertũ⁹ fuerit deponẽt

Item innocentius.

Auenus fiat a ministerio:q uinum uendendo illicite polluit.

libello plures accusare possit.io.qd iuris sit de hoc nõ plene.ij.q.j.ꝓbentur in glo.q̃ incipit questus.b.

r Libelli.i.charta quã papa misit.xxx.q.iij.pitatiũ.b.

s Prospecto.videtur ergo qp nõ sufficiat si autẽtice ipsuz exhiberet. sed vt etiã teneat exhibere libellũ quẽ porexerat pape.vt.vij.q.j.pñtiũ. ꝛ.lv.dis.precepta.ma rime vbi procurator impetrauerat lras.et dubitat an ille ō hoc habuit spãle mãdatũ vt eꝫ de rescrip.non nulli.vel an fuerit excõicatus.vt eꝫ de.pbat.c.post,cessionẽ.

t Remoueant.ergo presbyter pp simplicẽ fornicationẽ deponi.vt.xxvij.q.j.vt lex ꝓtra.ꝛ.j.lxxxij.di. presbyter.ꝛ.xxxiiij.dis. fraternitatis.io.cõ ter aũt dicit qp ꝓ simplici fornicatione qs deponi nõ dz,cuz pauci sine illo vitio inueniãtur.vt.l.di.q.tua.

u Polluerũt.quã tuz ad se.xlix.di.c.vl.

x SAcerdos.si in eo.ergo ꝓ omni cã nõ deponit.b.

y Prouiso loco.i. monasterio.vt.c.seq.

z OIctũ est.negligentiaz.nõ qp aliquis eque deponitur ꝓpter negligẽtiã sicut ꝓpter dolũ.lxxx vi.di.c.j.ꝛ.xj.qõe.iij. placuit.ꝛ.c.dis.qñ.et eꝫ de sta.mo.cum ad monasteriũ.i fi.et.C. de offic.prefec. oꝛi.si quos.ꝛ.ff.de custo.ꝛ exhi.re.l. carceri.et.l. milites.qõ itell go cũ crassa est negligentia vt.j.q.j.qeqd.ꝛ.ff.de ver.sig.magna.

a Gradu.arg.ꝓ illis q dicunt erauctoratũ priuari sacramẽto,vnde colligit talez posse verberari sine sacrilegio arg.est ad hoc.l.di.accedens.

b Seculariter.hic patet qp depositus ꝑ regulã ecclesiasticam tenet viuere.argu.ad hoc.xxxiij.di.si q vero.ꝛ.xx.q.iij.eos.vnde verberans eos incidit in canonẽ.ꝛ ecclesia eos tueri debet nisi sint incorrigibilis.vt ertra de,iudi. cũ nõ ab homine.io. qõ falsum credo cũ sit erauctoratus ꝛ nudatus omni priuilegio.b.Sed nũquid qui hoc modo detruditur in monastariuz ibi cogitur esse ꝓpemo? qõ videtur.dis.l.c.j.ī.eo.siquis clericus.sed dic hoc esse in arbitrio iudicis ꝛ secũ qualitatẽ delicti.nã quãdoqz ad tempus detruditur.vt.ij. q.j.in primis.quãdoqz iubetur peregrinari per orbẽ vt de pe.dis.vj.sacerdos.quãdoqz traditur curie.vt.xj.q.j.statuimus.alias nũqz cogitur quis inuitus ingredi monasteriũ nisi propter delictũ.vt.xx.qõe.j.sicut ꝛ lv.di.si euangelica.

b Emaculati.cũ ad maiora ꝓmouentur.s.ad epatum.

i Contra regulam.q̃ interdicit tales ordinari.

k Vicũqz.p ignorantiã ordinantiuz.

l Vel cõtemptu.i.eis scientibus.

m Nõ preiudicat.factũ.n.pretoris iuri publicõ nõ derogat.ff.de fer.l.j.

n Compertũ.arg.qp qñcũqz de veritate cõstat sequẽda est.viij.di.q cõtẽpta nã diuturnitas temporis ꝛc.eꝫ de symo.nõ satis inducit tñ dispẽsationẽ.xxxv. q.viij.de gradibus.ꝛ eꝫ q ma.ac.pos.per tuas.

o QArimianus.ī.iij.q.ij.qꝛca.

p Querelã.eraudi criminalẽ.nã clericus erat iste,non.n.laicus posset istos accusare.ij.q.vij.per totũ.nisi forte patronus prelatũ de dilapidatione.qꝛ tunc sua interest.arg.xvj.q.vij.filijs.alias laicus nõ auditur de hoc crimine.vt.xxviij.di.cõtulendum.

q Libelli.ꝓ hoc qp dicit libelli,ꝛ postea presbyteris,argumentat qp qs i eodẽ

QArimianus⁹ filius noster qualez detulerit querelaz⁹ libelli⁹ eius series annexa declarat:qzelo si dei atqz discipline ductus nõ patit ecclesiaz pollui ab indignis presbyteris:quos in presbyterio filios asserit procreasse:ꝛ ideo fratres libelli⁹ huius:qui subiectus est tenore ꝓspecto⁹ eos q talia perpetrasse dicũtur: debetis in medio collocare:discussi siqz obiectionibus q̃ ipsis presbyteris impingunt:si ꝓuinci potuerit: a sacerdotali remoueant⁹ officio:qz q sancti nõ sunt sancta tractare non possunt:atqz alieni efficiant a ministerio qõ viuẽdo illicite polluerũt⁹.

Item eugenius papa.

Cuilibet ab ordine deponendo epi ꝓuidẽtia locus penitentia deputet.

SAcerdos aut qs alius in ordine ecclesiastico ꝓnectus:si i eo scelere inuenitur quo abijciẽdus cõ probetur:depositus ꝓuidentia epi bene ꝓuiso⁹ loco cõstituat:vbi peccata lugeat:ꝛ vlterius nõ cõmittat.

Item ex cõci.magocensi.

Retrudunt in monasteriuz presbyteri:qui priuaz agere cõtemnunt.

OIctum est nobis presbyteros ꝓpter suaz negligẽtiã⁹ canonice degradatos ꝛ seculariter gradu⁹ amisso viuere ꝛ penitentie agende bonuz negligere:vnde statuim⁹ vt gradu amisso agende penitẽtie gratia in monasteriuz aut in canonicã regulare mittant⁹.Si vero hoc fieri causa quelibet ꝓhibuerit: vbicũqz sint penitentiã agere nõ desistant:si aũt amisso gradu seculariter⁹ viuere voluerint ꝛ penitentiã agere neglexerint:ab ecclesie cõtione seꝑetur. Item isidorus.

Mutatio loci aliquando valet cõuersis ad penitentiam.

QAlet interdũ⁹ cõuersis ꝓ salute sue anime mutatio loci plerũqz enim duz mutat⁹ locus mutatur mentis affectus.cõgruũ est ergo et inde etiam corporaliter euelli: vbi quisqz illecebris deseruiuit. Nã locus vbi qsqz praue vixerit in aspectu mentis apponit qõ sepe ibi qsqz cogitauit vel gessit.

Item ex.v.synodo aurelianẽsi.

c Valet.gra.cooperante.

d Interdũ.interdũ nocet.vt.§.di.lxxiiij.quorũdam.ꝛ.C.quomodoq ꝛ quãdo iudex.l.v.sed valet si fiat ex charitate.

e Mutatur locus.ī.xxxv.q.vj.ab isto die.ī.di.lxxxvj.fratrum.

f In aspectu.memoria delictorũ q̃ est cõpiscentia detestabilis est.xv. q.j.mulier.q̃ aũt est ad cõpunctionẽ illa bona est.nullũ.n.tale delictorũ

remediū est sicut eoū cōtinua memoria. de pe. disti. iij. iudas de pt. di. i. ver. seq. sub. §. his auctoritatibus. ꝛ quandoq; bona est memoria rei ad terrorem. vt. vij. q. j. deniq;. in fi.

a Si quis.

b Romanus. romana, sed quaꝛōne detruditur cū aliunde esset. gaRibi forte cōmiserat. vt in auē. vt nulli iudicū. §. si vero.

c Presbyter. aut furto. ſz qualiter laici, pbabūt istō esse. cū nō possint testari cōtra clericuz.

d Captus est. ꝛ cōuictus. ex de iudi. cuz nō ab hoie. de hoc di. xi. l. dist. de his. ꝛ. c. si quis diaconū. vñ cuz capitur detineri dz p. xx. horas diurnas et nocturnas vt videat vt. ff. de adulte. capite sed nec testib⁹ admissis credit. nisi a principio clericū in adulterio viderint. nec laicis credet de hoc. ga laici opido nobis infesti sunt. ij. q. vij. laici vel dic captus p sñtiaz vel p confessionē propriā vel rei euidentiā vt ex de habit. cle. vestra. ꝛ. c. vlti.

e Scriptura. ex de iudi. at si. de pe. di. iij. §. auctoritas. ff. nau. cau. lz. §. vlti.

f Bis. i. pfecte.

g Si qs epūs. inter laicos. hoc itellige quādo crimē venit in noticiaz populi. vt. ē. dist. xxviij. presbyter.

b Si diacon⁹. cōmunione corporis xpi. vl ad t̄ps ꝛ sic soluit ꝓtra illud. c. presbyter vel exponei. beneficio ꝛ sic soluit ꝓtra. ē. e. c. presbyter

i Necessitatis. arg. alicui licere cā necessitatis baptismū ꝓferre cui nō lz aliud sacramētū ꝓferre. j. de cō. dis. iiij. ꝓstat. i. q. j. sicut xps ꝓtra. ē. di. l. c. qui sub gradu.

k Liceat. cū solēnitate. alias etiā laicus hoc posset.

l Baptizare. dic. vt di. q sub gradu.

m Si q. dū peniteāt. et hoc determinant ꝓtraria. ē. di. lxj. miramur vere. sicut enim.

n Emendēt et hoc vt q sicut tales ipso facto suspendunt. sic ipso facto p ꝓtrariū restituit eis officiū vt di. xxij. di. nullus. ar. ad hoc. xv. q. vj. nos sanctoꝛ ꝛ. xvj. q. vij. siquis deinceps.

o Audire. ē. xxxij. di. nullus preter hoc. ꝛ. c. j. xv. q. viij. scisitantibus. cōtra sed ibi soluam.

p Maledictionē. i. reprobo vl reputabo maledictōez cū bñdixerit vob.

Clericus adulterasse cōuictus vel cōfessus in monasterio retrudatur.

Si qs clericus adulterasse aut cōfessus aut cōuictus fuerit depositus ab officio cōmunione concessa in monasterio toto vite sue tēpore detrudatur. Itē pelagi⁹ papa cōstantino defensori.

De eodem.

Romanus ecclesie thianensis clericus pro crimine adulterij: qō admisisse, perhibetur: a clericat⁹ ordine depositus in monasterio bic in vrbe romana⁹ ad agendaz penitētiaz ex nostra iussione detrusus est.

Item ex canone apostolorum.

In crimine captus pbyter vel diaconus deponatur ſz nō cōmunione priuetur.

Presbyter aut diacon⁹ qui in fornicatione aut periurio: aut furto⁹ aut homicidio captus⁹ est: deponatur: nō tamen cōmunione priuetur: si paruerit sententie: dicit enim scriptura⁹ nō iudicat deus bis⁹ in idipsum. Item.

De eodem

Si quis episcopus aut presbyter aut diaconus post diaconi gradū acceptū fuerit fornicatus aut mechatus deponatur: ꝛ ab ecclesia proiectus inter laicos⁹ agat pniam.

Item ex cōcilio aurelianensi.

De eodem

Si diaconus⁹ aut presbyter crimen capitale cōmiserit simul ꝛ ab officio ꝛ a cōmunione pellatur: si vero pro reatu suo se ab altaris cō munione sub penitentis professione submouerit. bis quoq; si alij defuerint ꝛ causa certe necessitatis⁹ exoꝛit poscētē baptismā liceat⁹ baptizare⁹

Unde greg. omnibus per regnū italicū ꝛ theutonicoꝛū.

Non ingrediantur ecclesiā presbyteri diaconi subdiaconi: qui in fornicationis crimine iacent.

Si qui⁹ sunt presbyteri diaconi vel subdiaconi: q̄ in crimine fornicationis iaceāt: interdicim⁹ eis ex parte dei patris omnipotentis ꝛ sancti petri auctoritate ecclesie, introitū vsq; dum peniteant ꝛ emendent⁹ si q vero in peccato suo pseuerare maluerint: nullus vestrū eoꝛ presumat audire⁹ officiū: q̄ benedictio eorum vertet in maledictionez⁹ ꝛ oratio in peccatuz: te stante domino p ppbetaz: maledicā inquit benedictionibus vestris: qui vero huic salubrem mo pcepto obedire noluerint: idolatrie peccatū incurrent: samuele te

q Paganitatis. i. infidelitatis.

r Cōtemit. q̄liter sit hoc itelligendū. dixi. xxij. di. oēs. xix. di. i memoria. iobā.

s Si qs. hec tria. c. de eadē materia loquunt. ꝛ idē est casus.

t Diaconus. vel subdiaconus vt in. c. seq.

u Decidat. quo ad executionē. put patet in sequēti lra sed nec statim dz suspēdi. sed expectari dz p. xl. dies ex de coha. cle. sicut ad extirpandā sed illud dispensatio est. ius. n. erit q statim deponatur. ē. e. c. j.

r Si qs sacerdotū. officiū ex his duob⁹ capitulis habes q cui iterdicit officiuz ꝛ beneficiū. quādoq; tñ pmittit beneficiū ꝛ nō offiū. vt. l. di. studeat. ꝛ. xxviij. dist. presbyteruz. q̄q; ecōuerso. vt. j. q. v. c. j. quādoq; etiam punitur in pson̄a ꝛ nō in rebus. vt. xvj. q. vj. cognouimus. ꝛ. c. illud.

y Cogat. ergo p electiōez vnius vel prenunciationez intelligit alij abrenunciatū. ē. viij. di. quo iure. C. de fur. l. j. ff. de tribu. q in heredē. §. eligere. ff. ō re. iu. nemo. §. quoties. arg. ꝓtra. ff. quoꝛ leg. l. j. §. iij. ꝛ argu. plura de hoc inuenies. xiij. q. j. i fi. io. So. vbi sunt alio repugnātia eligendo vnū renunciat alteri. alias secus. b. de peni. di. j. §. itē si ante q̄.

z Os. beneficio. j. xvj. q. vj. illud. arg. cōtra ff. de pecu. l. j. ꝛ. C. de vsufr. l. vlti.

a Ministri. ppie vxoris marima. q̄ idē est in aliena. ꝛ nota q̄ dicit inade re q̄ az nō ex vxore quo ad debitū reddēdū. ē. lxxvij. di. epūs cū qua votū emisit. et si eā cognoscat. incestū cōmittit ꝛ filij erūt illegitimi et fui xv. q. vi. cū multe. est tñ vxor quo ad administratōez. xxxj. di. lex ꝛ plus peccat cū, ista q̄ cū soluta. b. arg. cōtra. j. di. pri. ppositi.

b Sacrarij. i. sacroꝛ vasoꝛ

c Ab offerentib⁹. i. sacerdotibus q offerunt. i. ꝓficiūt vel exponeꝛ, nec ad oblationezalijs porrigendā. q̄si dicat nec ipsi sumant corp⁹ xpi nec alijs porrigant, vel melius hoc vult dicere. diaconi nec exerceāt offiū. diaconale nec pbyter pbyterale vel expone nec ab offerentib⁹. i. subdiaconib⁹ q offerre solēt diacono patenā cuz eucharistia.

d Holocausti. i. eucharistie ꝛ dic intrāsitiue.

e Neq; accedant. presbyteri. i. nō cōficiant.

f Minoꝛa. i. minoꝛ ordinuz sine lnia supioris. ꝛ planuz est capitulū vt. xxj. q. vj. illud arg. ꝓtra. C. de vsufru. l. vlti. ꝛ. ff. de sup. le. l. j.

g Clericus. femina. arq̄ solitudine vel societate presumi pro aliquo vel cōtra. j. c. omnibus. ꝛ. c. clerici. arg. xviij. q. ij. in decima. ꝛ. c. diffinimus.

b Humilitatis. pretextu enim pietatis nō est cōmittenda impietas. ff. depositi. si. hominez. ꝛ. xxx. q. j. nosse. ꝛ. xiiij. di. q̄ ait.

i Frequenter. ratione frequentie pro aliquo vel cōtra presumitur. similiter ex

longa mora ar. xxxiiij. di. quorundã. xix. di. anastasius.

a Secrete. magis enim peccat occulte pccãs q̃ manifeste. vt. xix. di. anastasius. Sed cõtra. ff. de ri. nup. l. vi. ff. de auctu. pupillus. §. vlt. qui. n. male agit odit lucem xviij. q. ii. pniciosaz extra de offi. audi. dele. consulit. z. eẽ vt ec. bñ. vt nostrum Sol. vbi quis magis contenuit ibi magis peccat siue secrete siue palam. de. b rl. di. hõ xpianus.

b O Portet nefariũ. i. horribile. nã si nefariuz eẽt dicere maluz faceret gre. dicendo.

c Stimuli. nam ex cohabitatione psumit accessus xviij. q. ij. diffinim⁹.

d Ne fallamus. publicũ enim testimoniuz z opinio nõ est fallenda. C. de iudi. li. ol. l. j. §. sed z qui scimus. z o. xxvij. di. q̃ interogasti.

e Qui fallitis. dicũtur enĩ fallere ex quo bñt volũtatẽ fallẽdi. nec minus peccãt. ꝺ pe. di. t. ſi cui alias autẽ nõ fallunt xxiij. q. iij. de⁹. imẽtiri enim deo z̃. de cõse. di. iij. panem.

f Pollutos. q̃tuz ad sacerdotes. xlix. di. c. vlt.

g Olum⁹. qõ ꝺ ĩ istis c. videt corrigi eẽ de coha. cle. z mu. c. j. vel itelligẽ illud. qñ. psone sunt suspecte vl secũ bñt suspectas ſz vſqz ad quẽ gradũ lz. de ricis cũ ꝓsanguineis bitare dici põt q̃ vſqz ad secundũ in linenea transuersali. ĩ. e. cum oibus sed in ascendẽti vſqz ad vij. vel hodie vſqz ad quintũ. qz cũ bis nãle fedus nihil seui criminis z̃ z eẽ de coha. cle. a nobis. z. C. de. epi. z cle. eũ qui. etiaz si ille persone iuuenes sint. vltra secũdũ vero distigue an suspecte sunt. qz iuuenes ſſit. an nõ qz sũt senes. z tũc potest. i primo casu non fic etiam distingue in ancillis z sic intellige. ĩ. e. scias. sed ꝓtra non ne clerici debent simul dormir. xij. q. j. nec aria ſz hoc de alijs qui simul nõ viuũt io. z no. q̃ illi decretali a nobis est standum. que vltima est de illa materia z corrigit. decre. primã illius tituli. b.

h Vl vroĩ. s. di. lxxvij. epſ ar. ꝓtra sed hoc de senibus illud de suspectis. vel loquitur hic secundum antiqua tempora vel solue vt ibi ꝺixi. z q̃ ꝺicit caste. qz castas. z̃. xxxj. di. nicena.

i Egitur. ar. q̃ etiam a licitis dẽmus abstinere si cuiz occasione puenitur ad illicita. argumentum ꝺi stin. lxiij. §. verum. xj. q. iij. priuilegium z. xxj. di. deniqz

k Idea. z hoc intellige cuz tales sint consanguinee que sine alijs esse non possunt vel intellige de episcopo cui non licet aliquaz habere secum. C. de episcopis. z de. auten. ep. scopo. lau.

l Sorores mee. qz socius socij mei socius meus non est. ff. pro. soci. nam. socij. nec vasallus mei vasalli me⁹ est. sicut nec libertus mei liberti libertus meus est. ff. de. verboruz significatione modestinus nec frater fratris mei. ff. de ritu. nupt. generalis. §. inter priuignos.

secretre⁸ si agnitum fuerit: z ille deponatur z illa a liminibus ecclesie arceatur.

De eodem. Palea.

S Ed si forte aliqua interceſſio fuerit: episcopo suggeratur z si talis est ad quaz ire debeat ipse per interuentum pergat. sin autem de latere suo ꝺirigat cum duobus aut tribus testibus. nemo tamen cum extranea habitet femina: nisi soror aut proxima fuerit. z cum magna solicitudine fiat non enim ignoro malitias sathane. Ex decreto eugenij pape.

De eodem. Palea.

S I quispiam sacerdotum ideſt presbyter vel diacon⁹ vel subdiaconus de quacunq; femina crimine fornicationis suspicatus⁹ post primam secundam z tertiaz admonitionem inueniatur fabulari cum ea z aliquo modo cõuersari: excõmunicetur: femina canonice iudicetur. Item grego.

Simul cum mulieribus sacerdotes habitare non licet.

O Portet sacerdotes quibus domini populus cõmissus ẽ cum magna constantia vigilare super dõinicas oues: ne lupinis morsibus ideſt diaboli stimulis lanientur. Neqz enim hoc silere debeo quod cum graui animi tristitia z amaritudine dico sacerdotes cum feminis habitare conspicio. qõ nefarium⁸ est dicere vel audire. z cõtra sanctorum canonum sancita. vbi enim talis fuerit cõmoratiuz habitatio: antiqui hostis stimul⁹ nõ desunt. ideoqz admonẽꝺi sũt vt nõ antiqui hostis ꝺecipiãtur fraude: quatenus iuxta apostoli vocẽ nõ vitu pereẽt ministeriũ nostruz cauere eni oportet nos fratres ab illicitis vt mundas valeamus manus ad ꝺominuz leuare. scriptũ est eniz sancti estote quoniã sanctus ego suz si qs vero presumpserit aliter agere: sacerdotij sui honore priuetur vnde omni modo cauẽꝺuz est fratres. ne fallam⁹ ⁸ populũ: z illud prophete dictũ impleatur in nobis. Sacerdotes mei contaminãt sancta z repro bãt legẽ quos z ali⁹ ꝓpheta increpauit dicẽs. O nos sacerdotes qui fallitis⁸ nomẽ meuz, z ꝺixistis i q̃ re fallimus nomẽ tuũ. qbus respõsuz est: offerẽtes ad altare meuz panes pollutos⁸: nõ ẽ mihi volũtas in vobis ꝺicit dñs: z sacrificiũ nõ accipiam ꝺ manib⁹ vestris qa polluti estis

m In omnibus. vt certus. i. ille ad cuius spectat officium. xviij. qõne. ij. in decima.

n Loco. in hoc. c. habes presumi ꝓtra aliquem z pro aliquo rõne numeri loci tpis rõne ẽt persone z cãe. xxiij. q. viij. occidit. z. xxix. di. sciẽduz z. xviij. q. ij. diffinimus.

Item Symmacho. De eodem.

O Lumus⁸ vt sacerdotes prohiberi ꝺebeant ne cum mulieribus conuersentur: excepta ꝺuntaxat matre vel sorore vel vxore⁸ q̃ caste regenda est. Idẽ i registro.

De eodem.

L Egitur⁸ quod beatus augustinus nec cuz sorore habitare cõserit ꝺicens: que cũ sorore mea⁸ sunt sorores mee⁸ nõ sunt docti ergo viri cautela magna nobis ꝺebet esse instructio. Item ex. vij. synodo.

De eodez.

In omnibus obseruare conuenit: vt certus⁸ quis z certo tempore z certo loco⁸ z certis personis vel apparere clericus vel loqui ꝺebeat mulieribus vt excludatur ois nefanda suspicio. certe solũ ad solaz accedere nulla religiõis rõ permittit. melius enim duo⁸ quam vnus. similiter. n. z filius z tutius res geritur. ue enim vni qz si ceciderit: non est qui erigat eum. Item ex cõcilio carthaginensi. iiij.

De eodez.

A Um oib⁹ oĩno clericis extra nec femine nõ cohabitent: sed sole matres anie z mater eẽ amite sorores filie fratrũ aut sororũ z que cũqz ex familia⁸ ꝺomestica necessitate ẽt ante quã ordinarentur⁸ iam cum eis habitabant: vel si filij eoꝝ iam ordinatis parentibus vxores acceperunt: aut si seruis nõ habentibus in ꝺomo quas ꝺucant aliunde ꝺucere necessitas fuerit.

Item ex concilio laodicensi.

De eodez.

N On opz ministros altaris vel clericos quoslibet aut se continentes z oĩno⁸ christianũ cuz mulieribus lauacra habere cõia. hec ẽ. n. apud gentiles prima reprehensio.

Item gregorius ianuario epõ carolitano. De eodem.

H Rchidiaconum tuũ vt audio habitare cum mulieribus prohibuisti. z nunc vſqz in ea prohibitione ꝺespiceris qui nisi⁸ iussiõi tue paruerit: eũ sacro ordine volumus esse priuatum⁸. Item ex concilio toletano.

Renuncdentur ab episcopo: que appetunt consortia clericoꝝ illicita.

Q Uidã clerici legitimũ non habentes cõiugium extranearũ mulier⁸ vel⁸ ancillaꝝ suaꝝ que iter ꝺicta sũt cõsortia appetũt. iõ q̃cũqz clericis taliter ꝓiuncte sunt: ab epõ auferantur z venũꝺentur⁸ illis pro

o Duo. ar. q̃ melius ẽ eẽ duos q̃ vnũ vt. ij. q. j. illud. z. xij. q. ij. nobis ar. ꝓtra. ff. de admini. tu. l. iij. §. q̃ ĩ tutoꝝ⁹. ſi. ff. de exer. ne in plures. z adam ꝺum solus fuit non peccauit vt ꝺe pe. ꝺis. ij. itẽ ambrosius. arg. ꝓtra. xxj. q. ij. sicut. vij q. j. in apibus. so. horum brocardoꝝ ẽ vt referas te ad id õ quo agitur. licet. n. binari⁹ reprobetur. xxxij. q. j. nuptie nõ tamẽ quo ad omnem significationem. xxiij. q. j. sepe i. nõ quo ad omnem locum in quo ponit z solue per. c. sepe.

p Um oibus. ex familia. gs. n. ferret cõiuges a viris. vel patres a filijs separari. C. cõia vtriusq; iuꝺ. possessionuz ar. ad hoc. xj. qõe. iij. quoniaz multos. ꝺura. n. esset talis separatio. ff. ꝺe fundo instruc. quesitum. §. salinarium.

q Etiã anteq̃ ordinarentur. ideꝝ si post. sed ideo ꝺicit. qz foꝛe non haberet necessetor psonas recipe iaz ordinatus. vt filij⁹ ꝺuceret vxoreꝝ in domũ patris clerici. sed si pri us ante ordinationẽ patris iam eã hẽbat i ꝺomo. nõ ꝺebet eam eiscere. nam turpius eiscitur q̃ nõ admittitur hospes extra õ iureiu. quẽadmodum.

r On oz. z oĩno. vnde si vir accedit ad balneum extranee mulieris priuatur ꝺonatione propter nuptias. z muli er ꝺote si cũ viro alio habuit balneum. C. ꝺe re pu. l. vlmo etiã infamis est qui tenet mulieres custodictes balneatoꝝ vestes. vt ff. ꝺe bis qui no. ifa. athletas.

s Rchidiaconũ, qui nisi vt. xxiij. q. iij. ꝺe illicita.

t Priuatum. post trinã cõmonitionem vt extra. e. ti. si quispiam.

v Uidam clerici. mulieꝝ vel pro. i. ancillarum.

u Et venũꝺentur. z hoc si filios habuerint. si autem filios nõ bũcrit clauꝺuntur monasterio vt ꝺi. xxxiii. fraternitatis. ne filij pereant propter eoꝝ absentiaz Item hic eraudi. q̃ contrabunt cum eis tanq̃ cũ vxoribus. alias nõ cõcedo q̃ venũꝺari ꝺebeant vel in seruitutẽ rediגi

ꝑpter simplicem fornicationem. ar. xv. q. vlt. c. vl. ⁊ vt notaui. xxxij. di.

a Heos. ⁊. xxxiij. di. fraternitatis.

a Eminas, permisit. que est. s. e. in oibus.

b Clerici ꝓtinentes. vt sunt conuersi ⁊ deuoti.

c ¶ Aliqui. hoc non ꝑ̄t intelligi nisi de laicis ꝑpter litterā precedentem. Sed quid si duo clerici dicunt me cōmisisse fornicationem cū aliqua tali die, duo laici dicunt me fuisse secum tota die in alio loco, dico ꝑponēdos laicos, qꝝ stant pro reo, ⁊ ita patet hic ꝙ clericus ꝑ̄t se purgare quādoqꝫ cum laicis. vt. xiij. q. ij in decima. vt ibi dixi.

d Dreatum vite. coguntur enim qñqꝫ sanctimoniales ꝑpter defectum rex operas aliquas facere clericis vel alijs ⁊ ꝓ talem familiaritatem ⁊ rex defectum cogūtur aliqua turpia facere ꝓcipitur ergo hic ꝙ si alique sint pauperes ꝙ ep̄s eis ꝓuideat. ⁊ hoc facit ō ꝗrta paupex. si obijcias j. de condi. di. v. nūq̄ vbi nūquam ꝓmittit imo iubetur ne sint ociose. sed faciant calatos vel similia. sed illud intellige ꝙ ecclesie possunt facer̄ operas nō extraneo. liiij. di. si seruus. in fi.

e Jdue. j. lxxvij. distin. c. j.

f Eneraliter hic depingitur. lxxxij. dis. in q̄ tractat adhuc magister de cōtinentia ministrorum, ⁊ addit si qs ministrorum fornicationē cōmittat. ⁊ agat penitētiam ex dispensatiōe p̄t remanere in ordinibus. vt. c. vlt. ⁊ referuntur hec duo q̄ dicūtur in hac di. ad id. oꝫ ep̄m esse sine crimine ⁊ ad id opꝫ. ep̄m eē monogamū. tamē ꝓmittit in. c. i. qualiter epi pauperibus ⁊ infirmis debeant prouidere.

g ¶ Quia suis. pauper. n. q laborare p̄t si se immiscet elemosine impatoris redigit in seruitutem. si. C. ō mendi. i. va. l. j. li. xj.

b ¶ Non possunt. ei qui p̄t laborare nō debet ecclesia ꝓuidere vt. v. q. v. nō omnis. ⁊ dicit glo. super matheum. iustius feceris si iniuste petentem coercueris ꝙ̄ si ei dederis ꝛc̄.

i Episcopus pauperibus. j. di. lxxxvj. c. j. ⁊ ij.

k ¶ Innocentius. qui fuit tertius a syricio.

l Roposuisti. diaconij. ideo nō dicit de subdiaconis, qꝝ non erat sacer ordo nō tamen poterat cōtrahere. xxxij. di. si qui.

m ¶ Filij. filius enī est. ar. ambulans super terrā de incontinentia patris testificatur. xxviij. di. pius ꝙ̄.

n ¶ Quod sola. i. a solis ꝓtinentibus. vt. lxxxiij. di. cum in preterito.

o ¶ Jam inde. i. de hoc articulo.

tempore religatis ad penitentiam: quos sua libidine infecerunt. Ñ syricus papa imerio episcopo. c. xij

Non habitent mulieres cum clericis: nisi quas necessitudo excusat.

Eminas nō alias in domo clericorum esse patimur: nisi eas tantum quas ꝑpter solas necessitudinum cās habitare cū eis synodus nicena permisit.

Jtem ex cōcilio africano quarto

Nisi maiorum iussione ad feminarum domicilia clerici nō accedant.

Clerici cōtinentes ad viduas vel virgines nisi ex iussu vel p missu episcopoꝝ aut presbyterorū non accedant. ⁊ hoc nō soli faciant sed cum clericis vel cum quib⁹ episcop⁹ aut presbyter iusserit. nec episcopi ipsi aut presbyteri soli habeāt accessum ad huiusmodi feminas: sz vbiꝫ aut clerici ꝑsentes sunt aut graues aliqui christiani. Jtem ex cōcilio carthaginensi. iiij.

Episcopi prouideant: ne occasiōe temporalium clericoꝝ familiaritatibus virgines socientur.

Dreatū episcopi pertinet vel presbyteri q parrochie preest si sustentande vite presentis causa adolescētiores vidue vel sanctimoniales clericorum familiaritatibus subijciantur. Jtem ex eodē.

Jdue que stipēdio ecclesie sustentantur tam assidue in dei opere eē debent: vt meritis ⁊ orationibus suis ecclesiam adiuuent.

Di. lxxxij.

Eneraliter etiam pauperib⁹ ⁊ his qui suis manibus laborare non p̄t episcopus necessaria prouideat.

Unde in aurelianensi ꝯcilio legit

De eodez.

Episcopus pauperibus vel infirmis qui debilitate facientes vis manibus laborare nō possunt victum ⁊ vestimentum inquantuz sibi possibile fuerit largiatur.

Jtem innocētius exuperio tolosano epō.

Qui voluptatem offō ꝓposuerit: modis oibus submoneatur.

Roposuisti quid de his obseruari debeat: quos in diaconij ministerio aut in officio presbyterij positos incōtinentes esse aut fuisse generati filij ꝓdiderunt: de bis etiam manifesta, est diuinarum leguz disciplina: ⁊ beate recordationis syricij episcopi monita euidētia comprobarunt: vt incontinentes officijs positi talibus omni honore ecclesiastico priuarentur nec admittantur ad tale ministerium: quod sola cōtinentia oportet impleri. est enim vetus admodum sacre legis auctoritas iam inde ab initio custodita: quod in templo anno vicis sue habitare precepti sunt sacerdotes: vt seruientes sacris oblationibus puros ⁊ ab omni labe purgatos sibi vendicent diuina ministeria. neqꝫ eos ad sacra officia fas sit admitti: qui exercent etiam cū vxore carnale ꝓsortium: qꝝ scriptum est. Sācti estote: qm̄ ego sanctus suz dicit dominus deus vester. quib⁹ vtiqꝫ propter sobolis successionem vsus postea fuerit relaxatus: qꝝ ex alienatribu ad sacerdotium nullus fuerat ausus accedere: qno magis ipsi sacerdotes vel lenite pudicitiam ex die ordinationis sue seruare debent quibus ⁊ sacerdotiū vel ministeriū sine successione est: nec preterit die⁹ qua vel a sacrificijs diuinis vel baptismatis officio vacent. Nam sic paulus ad corinthios scribit dicens. Abstinete vos ad tempus vt expediti vacetis ordinatiōi ⁊ hoc vtiqꝫ laicis precepit multo magis igitur sacerdotes quibus ⁊ sacrificandi ⁊ orandi inge officium ē: semper debebunt abhuiusmodi cōsortio abstinere. quia si contaminatus fuerit carnali concupiscentia quo merito se posse exaudiri credit: cuz dictum, sit: omnia munda mundis coinquinatis autem ⁊ infidelibus nihil est mundum: sed coinquinata est eorum mens ⁊ conscientia. sed fortasse hoc sibi licere credit: quia scriptum est: vnius vxoris virum. non dixit hoc: vt permaneat in concupiscentia generandi ꝙ propter incontinentiam futuram. qō apertius declarauit dicens: qui autem sunt in carne deo placere non possunt. vos autem iam non estis in carne sz in spiritu: sz ea plane dispar syricius patet ex hoc. c. ⁊ se. vbi dicitur ꝙ quidā excusantur ignorantia constitutionis syricij. sed qualiter hoc dicetur in prima ꝓstitutione. quidā dicunt ꝙ nō dedit de hoc facto nisi semel cōstitutionem renouando ꝓstitutionē apostolorū ⁊ mitigando eā cū sua distinctione. ⁊ ꝑm hoc eadē est cā decisionis innocētij. nisi ꝙ innocentius vtitur distinctione circa ꝓstitutionem syricij ⁊ syricius circa ꝓstitutionem apostolorum. tertij dicunt ꝙ syricius duas emisit ꝓstitutōes. sed in nulla renouauit apostolorum ꝓstitutionē. qꝝ apostoli nihil ꝓstituerunt de incōtinentia. ar. xxxj. di. qm̄. ⁊ dicit. g. ꝙ quedam cōstituit ecclesia que nō fuerunt statuta ab apostolis. vt de ꝓtinentia ministrorum. xxxv. q. j. §. hac, itaqꝫ i fi. quod aūt dicitur. j. lxxxiij. di. cum in ꝑterito. ꝙ. s. apostoli docuerunt. verum est exemplo. xxxj. di. oīno. non ꝓstitutōe. sed de hoc dixi. xxviij. di. diaconi. prima

p ¶ Quod in templo. sufficit ergo scholari ad hoc vt stipendium ꝓsequatur vt sua vice seruiat ecclesie. s. cum ibi est.

q ¶ Vicis. i. septimane. alias est dies pro anno. o. vt. xxxiij. q. ij. hoc ipsum.

r ¶ Cum vxore. multo ergo fortius si cum alia.

s ¶ Scriptum est. sufficit ergo ita scriptū esse. lz sit duxerit. xix. di. in memoriaꝫ ff. qui ⁊ a qui. li. ma. l. proꝫ sperit.

t ¶ Estote. ar. cōtra. xxxj. di. nicena. naz castitas est cum ꝓpria coniuge.

v ¶ Quo magis. i. quanto magis.

x ¶ Nec preterit. preter sabbatum magnū ⁊ diem precedentem. vt de cō. di. iij. in sabbato. vel dic sacrificijs. i. officijs diuinis.

y ¶ Vel baptismatis. cū necessitas exiget. alias baptismus qui fit cum cerei benedictione. ⁊ ir. lectiōibus bis in anno tm̄ fit. de con. di. iiij propriē.

z ¶ Precepit. i. persuasit. vt xxiij. q. iiij. christiano. vel precepit vxoribus volentib⁹ cōtinere. vel dic ꝑceptum esse cum vir accipit corpus xp̄i. vt. s. nō exigat sed reddere teneatur omni tempore.

a ¶ Vxoris. i. non ideo dicit eum esse virum vxoris vnius, vt ea vtatur tpe syricij in sacerdotio.

b ¶ Vt permaneat. ar. voces affirmatiuas resoluendas in negatiuas ar. s. dist. xxvj. vna tantum. ⁊. c. vni⁹.

c ¶ Sed ꝓpter incōtinentiā i. vt ea mortua ꝓtineat. ⁊ secundā nō ducat. ⁊ sic negatiue legitur. i. nō pluriū. ar. extra de testi. licet.

d ¶ Futurā. i. quā timebat.

e ¶ In carne. i. carnaliter viuentes.

¶ Sed ea plane. hic rñdet consultationi. ⁊ reuertit ad cōstitutionem syricij de qua dixerat. dicat aūt. b. ⁊ alij ꝙ syricius bis emisit constitutionē. primo illam que erat data ab aplis. s. vt in sacris ordinibus nullus ꝓtraheret ⁊ si ꝓtraheret deponeretur. vt. l. xxxiiij. di. cum in ꝑterito. hec fuit primo ab aplis statuta. sed qꝝ aboleuerat. renouata est a syricio ꝓcedente tpe referebatur questio ō talibus de quibus inꝺocē. hic loquitur. sed tñ. qꝝ quidam ꝑtendebant ignoranti am primē cōstitutionis syricij. ⁊ inde sumpta occasionē aliam edidit humaniorem mitigando rigorem primē. s. vt ignorātes excusentur. vt j. eo. plurimos. ⁊ hanc formā scribit. s. secunde innocētij exuperio ⁊ ꝙ scripsit bis

ergo cōstitutio syricij fuit de ꝓtinentia. vt quicūqz vellet ꝓmoueri ad sa cros ordines faceret hoc nō tantum ꝓmissa. sed etiam ꝓeeunte ꝓtinentia. hoc in nui videtur. lxxvij. di. quicūqz. sed qz illa non seruabat a quibusdā pretendē tibus ignorantiā. ideo aliam fecit cum distinctione. ī. e. plurimos. nec fecit pri mam nisi de ꝓmouendis. ꝓmotos enim nō posset astringere sine suo velle sicut nec posset papa consti tuere de acolythis iam pro motis ne ꝓtraheret. ar. xxxij q. j. integritas quod falsum est cū habeat plenitudinem potestatis. ij. qō. vj. ōcreto. nec legibus astringitur. vt ff. de le. z con. princeps. z. C. e. digna vor. bar. nec in pri mo vel in scō. c. habes q. syricius aliquā cōstitutionem fecerit sed inuebitur in scō e. ꝓtra incontinentes. de qui bus cōsultus fuerat distin guendo. imo potius dispen sando qō ꝓ er verbo moni ta in principio. c. z per verbū admonitionem. in fine z dic cōmeauit nō constituendo sed ignoscēdo z dispēsando vt. ī. e. presbyter.

a Et diuersa. i. diuisa z bi mēbris. nam recepit diuisio nem. i. distinctionē. z hic de secunda.

b Prouincias. pro maio ri parte.

c Non ꝓbatur. ex hoc vi detur q qui dicit citationez ad se non peruenisse q hoc nō tenetur ꝓbare. sed poti⁹ aduersarius tenetur ꝓbare q ꝓuenerit ad eū. cum talis n egatiua nō possit probari. vt extra de ele. bone. sed nō est ver qz credendum ē ver bo nuncij donec ꝓtrariū pro betur. vt no. iiij. q. iij. §. item in criminali ver. item testes quos. sic ergo expone. non ꝓbatur pueniſſe. i. probat nō peruenisse. cum. n. consti tutio fit publice promulga ta quilibet eā tenetur scire. vt. x vj. di. q ꝓ dicitis. z fm le ges tenetur eaz quilibet sci re vsqz ad duos menses. vt in auc. vt facte noue cōstitu tiones. §. j. colla. vj. fm ca nones vsqz ad. vj. menses. vt. xviij. di. decernimus. qz ergo presumebat pueniſſe ad istos. tenebātur ipsi pro bare ignorantiā. z hoc est ge nerale q pp presumptionez cogitur ꝓbare aliquis igno rantiā vt hic z extra de elec. inotuit. z. j. q. j. fi qui a simo niacis z. C. de peri. tut. l. pe. alias qui dic aliquē sciuiſſ hoc tenetur ꝓbare. vt. iij. qe ir. indicas. z. ff. de admi. tu. l. ij. hoc aūt. quid. n. peccat q pūtis legis insciꝰ pristinaz sequtur obseruantiā. vt. C. ō testa. iubemus. ī fi. Sz qua liter ꝓbat aliquis se ignorasse. dico suo sacramento. vt. xxxviij. q. ij. in lectuz. ex de sen. ex. fi vero. vt no. iiij. q. v. quisqs in fi. io. vel ēt alio modo si pōt se ꝓbare fuisse in alio loco z forte si presumptio est ꝓtra eū non ꝓcederē iuramento suo b. sed quid si collegiū vel aliquis cōuentus dicit se ignorasse. nunqd tunc oēs iurabunt. dico q sufficit si eps cum maioribus de capitulo iurat. vt. ff. de cō di. z de municipibus. alij dicūt q eo ipso ꝓbatur ignorantia q nō probatur scīa. vt. C. qui. mili. nō poſſ super seruis. li. vj.

d Ignorantibus. decretū nō ligat ignorantes. ff. de decre. ab or. fa. l. vl. ff. lo ca. l. fi ignorans.

e Negabitur. ar. neminē ligari ante q̄ constitutio ad eū peruenit. ar. di. xxxj ante triennīū. xxxvj. q. vl. fi aūt. xij. q. v. sic vbi. z. xlvij. di. quoniam. xviij. q. iij. fiquis oblitus. liiij. di. et antiquis.

f Deteguntur. eo ipso q non probant ignorantiam. cu m ad omnes commeauerit.

g Plurimos. solius successionis cā precipue. nam z cā incontinen tie. xxxij. q. ij. §. bis ita.

nozis augmēto in hoc quo dejecti sunt quādiu vixerint officio perseue rent si tamen post hoc ꝓtinentes se studuerint exhibere. bi vero qui illi citi priuilegij excusatione vtuntur: z sibi asserunt veteri hoc lege con cessuz: nouerint se ab omni ecclesia stico honore quo indigne vsi sunt apostolice sedis auctoritate dejec tos. nec vnquam posse veneranda tractare mysteria a quib⁹ se ipsi dū obscenis cupiditatibus inbiant pri uauerūt. z qz exempla presentia ca uere⁹ nos premonent in futurum si quilibet episcop⁹ presbyter aut dia conus: quod nō optamus: fuerit ta lis inuentus: iam nūc sibi omnez p nos indulgentie aditū intelligat ob seruatū. qz ferro necesse ē: vt abscin dantur⁹ vulnera que fomentorum nō sentiunt medicinam. Qui au tem propter peccata inbentur de poni post condignam penitentiam in suo ordine poterunt reparari.

Que penitentia sit imponenda sa cerdoti qui de fornicatione conui ctus fuerit.

Presbyter⁹ si fornicationez se cerit quāquaz scōm canones apostolorum⁹ debeat deponi: tamē iuxta auctoritatem⁹ beati silnestri si in vitio nō perdurauerit: si sua spō te cōfessus adiecit vt resurgat. x. an nis⁹ in hunc modum peniteat trib⁹ quidez mensibus a ceteris remot⁹ pane z aqua a vespere in vesperā⁹ vtatur. tantum aūt diebus domini cis z precipuis festis modico vino z pisciculis atqz leguminibus recre atur sine carne z sanguine⁹ ouis. z caseo vtatur: sacco indutus humi adhereat: die ac nocte misericordi am dei omnipotentis imploret. fini tis tribus mensibus cōtinuis ereat. tamen i publicuz non procedat ne grex fidelis in eo scandalum patia tur. nec enim debet sacerdos publi ce penitere⁹ sicut laicus. postea ali quantisper viribus resumptis vnū annum z dimidiuz in pane z aqua expleat: exceptis dominicis ceteris⁹ z precipuis festiuitatibus: in quibus vino z sanguine ouis z caseo iuxta canonicam mensurā vti poterit. si

b Quia aliquāti. vt tua. cū ergo hic scribat vni. z i pre cedēti. c. dicatur q cō stitutio syricij pape. ad omnes ꝓuincias cōmeauit. pz q duas emisit syricius cōsti tutiones. z etiā qz hic dicit ignorātiā respe ctu prime. lapsos re spectu. s. secūde consti tutionis.

i Misericordiā. qz illa ignorantia iuris nō eos excusat a toto sed qz facilius cuz eis dispensatur. alij dīt q vnam tm emisit. z dicūt ignorantiā apo stolice const tutionis

k Dejecti. i. lapsi.

l Priuilegij. ar. cō tra eos qui ꝓtendunt se nō debere dare de cimas. qz predecessō res sui nō dederunt. z sic vti volunt priui legijs suoz antiquo rum. extra de decī. c. ij. z. c. Quis. Item ar. ꝓtra illos qui pro sui iuris tuitione cōsue tudine antiquas alle gāt vt. xxxij. q. iiij. ne mo. z. j. q. iiij. c. vlt.

m Cauere. ar. ex ꝓ sentibus futura pre sumi. ar. di. i. figs dia conus. z di. li. ꝓterea.

n Ut abscindantur fic. xxj. q. j. i canonib⁹

o Presbyter. hoc intelligunt q dam de dispensatiōe alij⁹ de iure. qz episco pus post pactam pe nitentiaz tenet dispē sare. ar. l. dis. domino sancto. z. c. vt cōstitue retur. vñ dicūt hodie pro fornicatiōe nemi nem deponendū nisi in ea perduret. z ideo quia hodie fragiliora sunt corpora nostra q̄ oliz erāt. xxxiij. di. fraternitatis sed eadē rōne debes dicere de quolibet crīe vt. ī. e. c. ver. eadem quoqz. z no. §. pri. di. c. mari mianus.

p Apostolorum. hic cilium dispensat cō tra apostolū in penis vt. §. dis. pror. presbyter sic. §. xxxiij. distin. cognoscamus. z. c. lector.

q Auctoritatem. hāc non habemus in corpore canonū beati silnestri.

r Decem annis. alibi dicitur q sacerdoti pro fornicatione imponitur pena. xij. annoz. z epo. xv. xxx. q. j. fi sacerdos. z. c. nō debet alibi. vij. vt xxxiij. q. ij. hoc ipsum. Sed varietas delicti inducit varietatem pene. s. cum fornicatio est simplex vel lcestuosa poterit sacerdos mitigare penā pro qualitate criminis. z qualitate persone.

s In. v. speram. nam ea hora debent comedere ieiunantes. de conse. di. j. solent.

t Et sanguine. ar. q̄ licet comedere de sanguine illis diebus. quib⁹ oūa z caseū lz comedere. iij. di. deniqz.

v Penitere. s. di. pr.

siquis episcopus.contra.7.xxviij.di.presbyter.contra.sed exponē publice idest solemniter.

a ¶ In choro.vt ministret.

b ¶ Nocem.quā non habemus in hoc corpore.

c ¶ Legitimas ferias.l.ij.7.iiij.7.vj.feriam.vt.j.e.innuitur. 7 de cō.di. iij.ieunia.7.xxij.q.v c.j.

d ¶ Expleto.ergo reconciliandus est quis peracta pte penitētie. 7 si tota finita nō sit. vt xij.q.ij. de viro extra de fur.ex litteris in fi.

e ¶ Denarium.7 ita pōt dare denariū p ieiunio. quod spūale est.nec tamen simoniam cōmittit q: cū deo intelligitur ?trahere sicut necler iulia. de ābitu. locum habet i romana ciuitate imo spūale datur hic tantum.s.elemosyna pro spūali. bene facit ad hoc q: sicut ere peccatoris iste se vendidit. vt xv.q.j. nō est q: cuiq: ita 7 pecunia sua se redimat.de pe.di. j.medicina.7 est ar. pro cō mutatōe pene.xxxvj. qōe.j. de raptoribus. Nūquid aūt pōt hic ieiunare per aliū. qō videtur .q: denarius potest dare vt se redimat a ieiunio. ergo multofortius per alterius ieiuniū pōt liberari. Itē q: ieiuniū viui liberat mortuus vt.xiij.di.aīe ō pe.di. vj.c.j.quod cōcedo 7 debet iste denarius esse talis q: nō euincatur ab eo.alias nō cōtingeretur liberationes. C.de sen.7 inter libera. ff. de le.iij. qui cū cubinam.§.fi heres. q: nō intelligitur datum qō euinci pōt.vt ibi dicitur ar.xiiij.q.v imolans.sed nūquid penitens sua auctoritate pōt hanc cōmutationes facere. dicūt q: fic.quod nō concedo in pnīa ipposita abboie. vt extra de vo.7 vo.re.ex multa. in fi. io.ſz certe qō hic dicit de denario auctoritate huius canonis facere pōt penitēs . nec decre. illa i aliquo cō tradicit.b.

f ¶ Redimere. ar. q: ea q̄ facere tenemur alia equiualentia faciendo posse recōpensare 7 ita mutatiōem penaruz posse fieri.ar.xxxvj.q.j. de raptoribus. di.xlj. nō cogantur. contra.j.q.j. nullus episcopus.ij.

g ¶ Sertā feriam.ergo quartam posset redimere.qō enim de vna negatur de alia cōcedere videtur.xxv.di.qualis.

b ¶ Eadem.nō tamen eadē dispensatio in oībus.q: i aliqbus ꝓhibet.

i Rouidendū.in duabus supioribus di.tractauit magister q: ordinādus dz esse sine crimine ꝓprio.in hac di.ostdit q: non debet alienis criminibus cōsentire.

k ¶ Inferas.simile est.j.lxxxvj.di.pasce.7 extra de sen.ex. q̄te.7 patet hic q: medicus gratis tenet curare pauperem infirmū.q: plus debet valere apud cū vita illi⁹ q: ꝓpria pecunia.vt.lxxxvj. di.nō satis.sed.qd si infirmus diues est 7 nihil vult dare medico.nūquid gratis tenetur eū iuuare.videt q: nō.cum nemo de suo cogatur facere beneficiū vt.x.q.ij.p̄carie.cum etiam medicus licite pōt recipere mercedē. vt.xiij.q.v. non sane.dico q: tenetur eū curare suis impensis 7 si cōualuerit repetat expēsas.q: vtiliter gessit negociū eius.vt.ff.de neg.ge.pomponius.et si moriatur eger pōt petere impēsas. q: sufficit si vtiliter cepit gerere licet euentus nō sit secutus vt.ff.e.ti.sed an vltro.nec pōt ei obijci q: cā pietatis fecerit sumptus illos.nisi esset propinquus infirmo.vt.C.e. alimenta.Sed qd si infirmus ꝓhibet ne alique medicine fiāt.7 tunc dicunt qdam q: medicus nullā hz actionem vt.C.de neg.ge.l. vl. sed dico q: eū inuitum possum curare. fīē inuitū possuz extrahere de domo ruitura. xxiij q.iiij.ipsa pietas. inuito.n. pōt ?ferri beneficiū. vt. xlv. di.7 q emendat. imo pīum mo ipm fuisse furiosum.cū illa verba dirit i egritudine vt.ff.de ?di.instī. qdam 7 extra de succes.ab iitestato.c.fi. Sed qd dices si qs vult me interficere nisi dē ei pecuniā nūquid teneor ei dare vt me liberē a morte.ita videtur p hoc qō hic dicitur.7.lxxxvj. dis.nō satis.i prin.dicunt tñ qdam solos ꝓlatos ad hoc teneri.vt.xij.qōe.ij. gloria.7 xvj.q.j.c.vlt.alij dicūt q: glz tenetur redimere vitā alterius.vtrū aūt quilibet teneat defendere aliū.dixi.xxiij.q. iij.non inferenda.

l ¶ Si qs epūs precio.de hac materia iuenies xvj.q.vij.decimas.7.j.q.j.c. vl.7.c.nullus epūs.j.xxiij.q. iiij.c.fi is qui.7.c.fi illic.

m ¶ Suspendatur. i. deponatur.j.q.iij.fiquis epūs. alias ēēt cōtra.xj.q.iij.teugaldum.

n ¶ Nemo.redarguere.s. di.xl.si papa.vj.qōe.j oues q: vult magis placere filendo q: displicere redarguendo.

o ¶ Extendit.delicta.n.maiox trabūtur ab alijs in exēplū.vt.xj.q.iij. precipue.

p ¶ Nō corrigit.cū ē clamor de talib⁹ ex de simo. lz beli.

q ¶ Error.cū possis ex officio boc.n.intelligūt qdam de prelato.ar.xxiij.q. iiij.ita plane.sed.b. de quolibet.xxiiij.q.iij. tā sacerdos.

r ¶ Societatis.improprie sumit hoc nomē societatis .q: in hōestaz rez societas nulla ē.ff.p so.nec ptermittēdū

s ¶ Quid.n.nō pollui.dicte.nā occasiōe alteri⁹ bene polluitur si ei cōsenserit.

t ¶ Qui.j.xxiij.q.v.fiquis.

v ¶ Cōsensum.de triplici consensu di.xiij.q.j.notum in fi.

x ¶ Consentire videtur.corrigi.j.xj.q.iij.qui cōsentit.j.xxiij.q.iii. ostendit 7.xxiiij.q.iij.q aliorum.

y ¶ Non occurrit.fi.ff.de iurepa.adigere.ff.de nora.fi seruus.in fi.ff.de bis q no.infa.quid ergo.§.j.

z ¶ Sicut aūt qs aliox 7c.

a Nihil.qui lupoꝝ.i.laicoꝝ.qui quādoqz dicuntur oues. vt.ij. qōe vij.oues.

b ¶ Placere.fic.xxj.q.j.c.j.fi.ex de de ?ju.c.diuersis.fi.ff.de ope.libe.duox.

c ¶ Labiox.i.predicandi.vel etiā redarguendi.

d ¶ Obligata.fi.j.viij.q.ij.c.vlt.7.e.dilectissimi.

e ¶ Negligentia.s.xxxviij.di.ignorantia.

Maxime ecclesiaz ledit qui sub nomine sanctitatis dissimulat.

Nemo quippe nocet in ecclesia dei amplius quam qui peruerse agens nomen vel ordinē sanctitatis 7 sacerdotis hz.delinquentem nāqz hunc redarguere⁹ nullus presumit:7 in exemplum culpa vehementer extenditur⁹ quando pro reuerentia ordinis peccator honoratur.episcopus itaqz qui taliū crimina non corrigit⁹ magis dicēdus est canis impudicus quā episcop⁹

Item innocentius.

Qui non resistit erroribus cōsentit

Error⁹ cui nō resistitur approbatur.7 veritas cum minime defensatur opprimitur: negligere quippe cum possis perturbare peruersos nihil ē aliud quā fouere . neqz caret scrupulo societatis⁵ occulte:qui mānifesto facinori desinit obuiare. Item pius papa.

Non prodest suo errore non pollui qui alieno consentit.

Quid enim prodest illi suo errore non pollu⁵ qui⁵ cōsensuz⁵ prestat erranti. Item greg.

Qui nō occurrit:consentit erranti.

Consentire videtur errāti qui ad resecanda que corrigi⁵ debent non occurrit⁵. Sicut autez quis aliorum⁵ vitia palpare nō debet:ita nec malorum laudibus delectari. Unde anacletus papa. cunctis fidelibus.

Miserrimus est episcopus:qui malorum laudibus gloriatur.

Nihil illo pastore miserius qui gloriatur luporum⁵ laudibus quibus si placere voluerit atqz ab bis amari elegerit:erit hinc ouibus magna pernicies.nullus igitur pastor placere⁵ lupis 7 gregibus ouiū potest perdit enim memoriam labiorum⁵ mēs terrenis obligata⁵ carceribus .sicut autem artium in⁵ suo quoqz opere inuenitur mater instā tia:ita nouerca eruditionis est negligentia⁵. Quāquam sacerdotem tam a suis quam ab alienis crimini bus oportet esse immunem.tamen si alioꝝ sese babuerit:nō iō verba sue predicationis debent ?tēni.

Si episcopus fornicatioi presbyterorum diaconorum. vel crimen incest⁹ in sua parrochia precio⁵ vel precibus interueniente consenserit:vel commissum auctoritate officij sui non impugnauerit: ab officio suspendatur⁵⁵. Item augustinus.

Rouidendum⁵ quoqz ne is qui ad ordinandus eligitur 7 si a proprio vitio videatur alienus: cō sentiēdo alienis coinquinetur vt symmachus papa ait. Nō est grandis differentia an letum inferas⁵ vel admittas mortem enim languentibus probatur infligere:q banc cū possit non excludit. Dic grego. vij. ait.

Suspendatur epūs ab officio clericorum suox fornicationi cōsentiēs.

a S Olicitū. Tria.c.apostolice regule hic breuiter tangit ꝙ debet eē prudēs continens,monogamus.
b P Eruenit.pauperes.quoꝝ curā nō per se sed p'archipresbyteꝝ vel archidiaconū gerere dꝫ vt.j.lxxxviij.di.eps gubernationem.
c ❡ Consilia.vnde aug.dicit ꝙ a puero nōduꝫ anniculo patus est edoceri.,vt xxiiij.q.iij.si habes.aliaś stultus eē ꝯuincitur.vt.xxij.di. de constantinopolitane.qui n.bono cōsilio nō acquiescit amittere debet dignitatem exemplo roboā. quī senioribus nō credidit.vij. q.j.denīqꝫ.vel ad istar vxoris loth que conuersa est in statuam salis.ꝛ dicit lex ꝙ ea firmitate nituntur que ꝯsilio gerūtur.C.de rep.l.iij.cum etiaꝫ consilio clericorum debeat eps dispōere de rebus ecclesie.extra de his que fi.a pla. si.cō.ca.nouit.Et iste nō excusatur quando potuit scire sed noluit.xxxviij. di. q ca. nec,iudici licet deuiare a responsis prudentiū instit. de iure na.§.rñsa.ꝛ dicit lex ꝙ nō prodest alicui ignorātia quando potuit scire p se,vel per alium.ff.de bo.pos.i bonorum.ff.de iur.ꝛ fac.ig. regula.
d ❡ Sapientium.j. qōne.j. estote.
e ❡ Ab altero.s.di.xxxviij. c.vlti.
f ❡ Possit.nā omne artificium ꝛc.ff.d le.iij. seruis legatis.§.ornatricibus.
g ❡ Distulisti.hoc iō q2 iste erat legatus istius ꝓuincie
h ❡ Sacerdotibus.i.episcopis.
i ❡ Discere.xv.q.v.c.j.dei timorem.xxviij. di.q2 sunt ti.
k N Unciatum est. vigilantes.nam vigilātibus ius ciuile scriptū est.ff. de his que in frau. cre. pupillus.
l ❡ Aliqua excusatione ar. i hoc cāu nō licere appellare ar.,j.xxvij.q.j.si custos ꝛ.c.si hō arg.eẋ de ap.cū sit romana ꝛ.c.reprehensibilis dic insufficienti ne sit cōtra .extra de of.dele.c.ex parte.
m ❡ In se.vt si stultus sit in culpa sapiens sit in pena.vt xxxviij.di.qui ea.ꝛ.xxij.q .j. si custos.ꝛ.c.si homo.
n ❡ Quod autem de munditia castitatis.
o C Um in preterito.s.in primo cōcilio carthaginensi.hoc.c.ꝛ sequens intellig t.h.d matrimonio cōtrahendo.ꝙ.s.non licet presbyteris vel diaconibus.
p ❡ Qui sacramentis diuinis inseruiunt.i. diaconi.ꝛ quod dicit.j .e.ab vxoribus abstinendū.dicas de ducendis.ꝛ ꝓm hoc suppletur hic qō dicitur in.c.se.in quo nō fit mentio de subdiaconib⁹ per illō qō habemus.xxxij. di.placuit.in quo sunt fere eadēverba.ꝛ est similiter cartha.ꝯci.ꝛ hic dicit.h. ꝙ apl'i nō instituerunt de nō vtendo iam ꝯtracto.q2 si apl'i hoc instituissent orientales hoc

sicut enim ait hiero.vt lixiuiuꝫ per cinerem humidū fluens lauat ꝛ nō lauatur ita bona doctrine per malum doctorem animas credentiuꝫ lauat a sordibus peccatorum.

Di. lxxxiiij.

S Olicitum[a] quoqꝫ ꝛ vigilantem oportet esse episcopum circa defensionē pauperum releuationeꝫ oppressorum tuitionem monasteriorum.quod si facere neglexerit:aspere est corrigendus. Unde greg.autem in subdiacono campanie.

Corripiatur epus:qui circa officiū suum negligens extiterit.

P Eruenit ad nos fratrem ꝛ coepiscopum nostrum pascaliuꝫ ita desidem ꝛ negligentem in cunctis existere: vt in nullo quia est episcopus cognoscat:adeo vt neqꝫ ecclesia ipsius neqꝫ mōasteria siue filij ecclesie vel oppressi vel pauperes[*] eius erga se dilectionis studiuꝫ sentiant:nec aliquā supplicantibus sibi i quibus iustum est opem defensionis accomodet ꝛ quod est grauius dici:cōsilia[c] sapientium[d] ꝛ recta suadentium nulla rōne patiatur suscipere vt quod per se nequit attendere:ab altero[e] saltē possit[f] addiscere.quod si ita est: nō sine tua culpa eē cognoscas:qui eum obiurgare atqꝫ coercere vt dignum est distulisti[g]. volumus itaqꝫ vt eum coram alijs sacerdotibus[h] ꝛ quibusdam de filijs suis nobilibus contestari pro hac re debeas ꝛ hortari.si vero qō non credimus post hanc adhortationem vestram solito adhuc more negligens eē tentauerit:ad nos ē omnibus modis trāsmittendus:vt hic positus discere[i] possit quid vel qualiter secundum dei timorē agere conueniat sacerdotem. Idem ad eundem.

De codeꝫ.

N Unciatum est nobis cāpanie episcopos ita negligentes existere ꝛ immemores honoris sui vt neqꝫ erga ecclesias neqꝫ filios paterne vigilantie curam exhibebant vel monasteriorum solicitudinem gerant:seu in oppressorum sine pauperum se tuitionē impendant.iōqꝫ hac tibi auctoritate precipimus:vt eis ad te conuocatis ex nostro illos mandato districte cōmoneas quatenus ita in his que eos iuste secundum deum agere cōuenit vigilantes[k] existant:vt nullum nos de his denuo murmur exasperet. si quem vero eorū:post hec negligenteꝫ eē cognoueris ad nos eū sine aliqua[l] excusatione transmitte:vt quam sit graue nolle ab his que reprehensibilia ꝛ valde vituperanda sunt corrigi:regularem in se[m] valeat districtionem sentire. Quod autem de mundicia[n] castitatis sacerdotibus imperatur hoc etiam de quibuslibet altari seruientibus intelligendū est. Unde in carth.conci. ij. aurelius episcopus dixisse legitur.

Qui sacramentis diuinis inseruiūt continentiam in oibus seruent.

C Um in preterito[o] concilio de continentie ꝛ castitatis moderamine tractaretur:isti tres grad⁹ conscriptione quadaꝫ castitati per cōsecrationem annexi sunt:epi cospos inquam presbyteros ꝛ diacones ita placuit vt condecet sanctos antistites ac dei sacerdotes necnon leuitas:vel qui sacramētis[p] diuinis inseruiunt continentes esse in omnibus quo possint simpliciter quod a domino postulāt impetrare:vt qō apostoli docuerunt exemplo:ꝛ ipsa ꝓuauit antiquitas[q] nos quoqꝫ custodiamus.ab vniuersis episcopis est dictum:omnibus placet vt episcopi presbyteri ꝛ diaconi:ꝛ qui sacramenta contractant pudicitie custodes etiam ab vxoribus abstineant.ab omnibus dictum est placet vt in omnibus ꝛ ab omnibus pudicitia custodiatur qui altario deseruiunt. Item ex conci.carth.vj.

De codē.

C Um de quorūdam[r] clericorū quāuis erga vxores[s] ꝓprias incōtinentia referatur:placuit episcopos presbyteros ꝛ diacones[t] secundū priora statuta etiaꝫ ab vxoribus continere:quod nisi fecerint: ab ecclesiastico remoueantur[v] officio.ceteros autem clericos ad hoc non cogi sed secūdum vniuscuiusqꝫ ecclesie consuetudinem[x] obseruari debere. Cōtra martinus papa. Si lector viduam duxerit vt supra legitur.sed illud vbi necessitas:hic vbi nl'la necessitas vrget.Similiter qō monogamus episcopus esse iubetur:etiā ad reliquos ordines ecclesiasticos deriuari oportet. Unde syrici⁹ papa scribit imerio terraconensi episcopo.

Laica sit tantum cōione cōtentus clericus viduam ducens aut secundam vxorem.

Q Uisquis clericus[y] aut viduaꝫ[z] vel secundam duxerit[a] vxorē omni ecclesiastice dignitatis priuilegio mox denudetur:laica sibi tantum communione concessa: quaꝫ[b] ita demum poterit possidere[c]:si nihil postea propter quod hac carere debeat:admittat. Presbyterorum[d] vero nomen quāquaꝫ a senectute sit sumptum:magis tamen maturitatem indicat sapientie quā

admisissent. Alij intelligunt ea de ꝯtracto.ꝛ quod dicit. j.ēt ab vxorib⁹ dicunt aūt legitime sibi copulatis.aut de facto.nā dicunt ꝙ ista.c.facta fuerunt añ tempus gregorij.qui introduxit ꝯtinentiam ministris.xxxj. di.ante triennium.i.subdiaconibus.p̄sbyteris vero ꝛ diaconis syricius introduxit imo dicunt ꝙ olim sacerdotes poterant ꝯtrahere ante syricium.vñ ꝛ moyses contraxit.exponūt ergo. apl'i docuerūt exemplo ꝛ opeř ꝛ admonitione ꝓm.h.nō institutione vel cōstitutione ꝓm alios.
q ❡ Antiquitas.a tēpore syricij hic vocat antiquitatē.lxxxij.di. plurimos.
r C Um de quorū dam.ordo cum referretur de incontinentia quorūdam clericorum placuit ꝛc.
s ❡ Uxores.cū quibus ꝓfessi erant continentiam seruare.
t ❡ Et diacōes.ꝛ subdiacōes.xxxij.di. placuit.vbi sūt eadē ꝟba
v ❡ Remoueanť.s. di.lxxxj. ministri.
x ❡ Consuetudinem xxxij.dis.placuit. ꝛ.c. cum in quibusdam.
y Q Uisqs cleric⁹.i minoribus ordinibus cōstitutis.q2 d alijs ñ poss' itelligi.
z ❡ Uiduā.s.di.xxxiiij.lector contra.
a ❡ Duxerit.ꝛ ita nō incidit in canonem q eum verberauit. hoc verꝫ erat tpe syricij q precessit innocentiuꝫ qui edidit illud. xvij. q. iiij. si quis suadēte sed quid hodie.h.dic ꝙ incidit. q2 iste coronā teneť portare.eẋ d vi.ꝛ ho. cle. cleric⁹. tu dic ꝙ vbi cōtraxerit cum corrupta vel vidua statiꝫ priuatur oi priuilegio prout hoc c.dicit.si vero cū virgine tunc est in ei⁹ optione an velit retineř priuilegiū an non. si vult retinere portabit coronā ꝛ viuet clericaliter.si nō exuitur oi dignitate ꝛ honoř clericali.lꝫ quidā ꝯtradicant.io.hoc hodie corrigitur p decre.eẋ de cle.cō.io. h. itē pꝫ hic ꝙ priuilegiuꝫ pdiť p actū ꝯtrariū vt eẋ de ꝯsti.cū accessissent.ꝛc. cum.
b ❡ Quam.s.cōionē
c ❡ Possidere.ar.incorpalia possideri.de hoc dixi.ij.q.vij.nullus.ꝛ scia possideť.vt xvj.q.j. reuertimini. Imo lex dicit plane ꝙ ius possideť.ff.cōia p dioꝝ.l.ij.eẋ d cā pos. cū eccl'ia.ꝛ ita facit ad h⁹ ꝙ restitutō cōionis possit peti vt aliaꝝ reꝝ
d ❡ Presbyterorum

maturitate sapientia scia ꝛ moribus.j.q.j.vilissimus.

a Pro sapientiam.j.xxxv.q.vj.c.j.sic.xx.di.de quibus. ff.de iure primu,semper.ff.de fi.instru.l.ij.ꝛ.l.vlt.arg.ꝙtra.ff.de edi.edic.ꝑcipiunt ediles.si.habes.extra de elec.cū nobis olim.

b Ellius.ante abrahā.melchisedech.n.fuit sacerdos cōtemporane⁹ abrahe.

c Archidiaconus florentinū ꝓprium nomen vel qa inde fuit.

d Senio.ecce q senectus impedit promouendum. sed nō deiicit ꝓmotū vt.vij.q.j.petisti,extra de renun.litteras.

e Ita.tenacem.no. auaricia impedit promouendum vt. xlij. di.§.j.nam dom⁹ derici erit omnib⁹ cōis xxj.questione.j.quoniam.

f Qui ab oībus.i. a maiori parte capituli.vel dic q hic plures simul fuerūt electi,vt si quis reprobaretur,alter assumeret vt.lxj.di.studij.ꝛ.lvj. di.apostolica.

g Singulorū.item hic ꝑz.q primo examinantur electi de,ppria ecclesia q̄ de extranea ꝛ satis ꝑz hic q licet extraneus electus fit a maiori parte q tamen ꝓfertur ille qui est de gremio ecclesie,vt dixi lxi.di. c.nullus inuitis.ꝛ.c. quid ꝓderit.Item hic ꝓius examinatur archidiaconus tanquā maior q̄ diaconus,qa maiores ꝛ seniores sē per ꝓferuntur i electione minoribus vt lxiiij.di.episcoporum ꝛ.lxxv.di.c.vlt.

b Sanctis.videtur ergo q ꝓpter tale iuramētum aliquis repellitur ab episcopatu,quare enim iuberetur de hoc inquiri, si ꝓpter hoc nō repelleretur.b.distinguit, si iurans hoc intellexerit q nollet recipere episcopatu;quecūq; necessitas instaret.iuramentum tale, nullum fuit. nec tenetur illud seruare vt v.j.q. j.scias.viij.q.j. i scripturis.ſz si alio modo intellerit veniaꝝ pec cauit.qz temere iuravit.vt.xxij.q.iiij.§.illicitum semper autem intelligitur iuramentum esse temerarium.cum nō ſubest necessitas.vt extra de iureiur.ꝛ si xp̄s si autem ignoratur an generaliter intellerit vel nō.tūc ꝓsumo q tm̄ de licitis iurauerit.vt extra de iureiu.ad nostram.Sed nūquid tale iuramentum excluder electum.nō videtur.vt extra de renū. cum inter in fi.extra de iureiu.sicut nostris.nec temerarium iuramētum repellit a beneficio.extra de testi.spo.solicite. nec a testimonio.vt extra ō testi.in timauit.extra de testi.cogē.peruenit cum penitentia vnius anni imponatur ꝓ temerario iuramēto.vt.xxij.q.iiij.qui sacramēto.ecōtra videtur q nō possit eligi.vt hic patet,sicut nec eligere pōt qui illud iurauit.

canicie corporis. Unde anacletus.

Presbyteri seniores dicuntur nō tam etate q̄z sapientia.

Pro moysi precipitur vt congregat presbyteros.i.seniores vnde ꝛ in prouerbijs dicitur:gloria senum est canicies sapientia⁹ designat de qua scriptuz ē:canicies hominum prudentia est.cunqz nōgētus ꝛ amplius annis ab adam vsqz ad abraham virisse homines legimus:nullus alius⁹ primus appellatus est presbyter.i.senior nisi abraham:qui multo pauciorib⁹ virisse annis conuincitur nō ergo propter decrepitam etatem vel senectutē q̄z ꝓpter sapientiam presbyteri nominantur.

Dī. lxxxv.

Hospitalitas verovsqz adeo episcopis est necessaria:vt si ab ea inueniātur alieni iure prohibeantur ordinari. Aū gre.scribit io. epō.

Hospitalitatem nesciens non fiat episcopus.

Archidiaconum florentinum⁹ ecclesie anconitane qui ad episcopatuz fuerat electus scripture q dem sacre scientiā hēre:sed ita etatis senio⁹ iam confectum accepim⁹ vt ad regiminis officium nō possit assurgere:adijcientes etiam illū ita tenacem⁹ existere:vt in domo eius amicus nūquam ad charitatem introeat. Rusticus autem diaconus eiusdez ecclesie qui similiter elect⁹ fuerat vigilans qdem homo dicit: sed quātum asseritur psalmos ignorat. florentinum vero diaconuz ecclesie rauēnatis qui ab omnib⁹ᵛ electus memoratur: solicitum cē nolumus sed qualis sit interius omnino nescim⁹:ideoqz fraternitas tua vna cum fratre nostro armenio suprascripte ecclesie āconitate visitatore illuc festines accedere:ꝛ diligēter de vita ac moribus singulorum requirere:si nullo crie sint cōscij qō eos ad hoc officium vetet accedere.pariter etiā requirendum est: si hoc quod de prefato archidiacono dictum est:qz nūquam amicus ciuī domum ingressus ē:si ita se veritas bēat.ꝛ vtrum ex necessitate aut ex tenacitate talis sit:aut si ita est senex vt ad regendum nō possit assurgere.vel si tactis sanctis⁹ euangelijs sicut nobis nūciatum est iusurandū prebuerit nūquam ad episcopatuz se accedere.sed etiaz de rustico diacono quantos⁹ psalmos minus ꝛz scrutandum est.florentino autē diacono rauennati si nullum sicut diximus crimen est quod obsistat:apō episcopuz⁹ eius necesse est agere vt ei debeat cessionem concedere nō tamen ex nostro mandato vel edicto:ne contra suam voluntatē⁹ eū concedere videatur.

Dī.lxxxvj.

Doctorem autez⁽ᵐ⁾ episcopum oportet eē ne inferiorum culpe in euz refundantur:qui docēdi offm̄ accepit:qō exequi nescit vel negligit. Unde leo epūs scribit aquilegi.epō.

Negligentie rectorum imputātur culpe inferiorum:

Inferiorum⁽ⁿ⁾ culpe ordinuz ad nullos magis referēde sunt quā ad desides negligentesqz⁽ᵒ⁾ rectores qui multam sepe nutriunt pestilētiam dum austeriorem dissimulant adhibere medicinam. Item leo epūs rustico narbon.epō.

Homines sunt diligendi peccata odio habenda.

Odio habeantur peccata non homines⁽ᵖ⁾ corripiantur tumidi tollerentur infirmi ꝛ quod seuerius castigare necesse est nō seuientis⁽ᵖ⁾ plectatur animo sed medētis⁽ᵖ⁾.

Item ioannes. viij.

Qui negligit emēdare quod valet: facientis culpam habet.

Qui⁽ᵖ⁾ pam proculdubio faciētis⁽ᵖ⁾ habet:qui quod pōt corrigere negligit emendare⁽ᵉ⁾.scriptū quippe est:non solum qui faciunt sed etiaz qui consentiunt facientibus participes indicantur:ꝛ libat dño,pspera: qui ab afflictis pellit aduersa.ꝛ negligere cū possit perturbare peruersos:nihil est aliud quaz fouere.nec caret scrupulo consensionis occulte:qui mānifesto facinori desinit obniare:ꝛ probat odisse se vicia q condemnat errantes:neqz reliquit sibi locum deuiandi qui non pepercit erranti:ꝛ primus⁽ᵖ⁾ innocentie grad⁹ est odisse nefanda:ꝛ latum pandit

vt extra quod metus cā.ad aures.Item qr ꝛ si esset illicitum.tamē propria auctoritate nō potest venire contra illud.vt.xxij.q.iiij.innocens.extra de elec. venerabilem.Item qr lex dicit q gratia ei facienda est qui hoc inrauit.vt. ff.ad muni.imperatores.non ergo est ius cōe.solu.credo q possit eligi dūmodo penituit de tali delicto.qr temerarium iuramētum non itrogat perpetuam infamiaz iudicio meo sed tantū solemnē.io.ego credo io. bene dicere.b.

i Quantos.de iure debet totum psalteriuz scire.xxxviij.di.oēs ꝛ.xxiij.di.q epūs. extra ō elec.cuz nobis olim.

k Apud epm.non q aliquis ante pōt eligi q̄ postulari a suo epo.lxxvj.di.dilectionis.ꝛ.lxiij.di.litteras. extra,de,renun.post translationem.

l Voluntatez.ar.epm nō debere cogi vt cōcedat cleri cum suū sine voluntate sua ar.dis.lxiij.lras.dis.lxxvj.di lectionis.naz nemo cogitur aliquē a sua potestate libera re.C.de emā.nec auus,nec cogitur quis inuitus mutare familiā.C.de adop.l.pe. §.j.similiter nec abbas compellendus ē monachū suuz ꝓcedere.j.q.iij.q̄ pio.ꝛ.lviij. di.c.j.ꝛ.ij.ita nec epūs.i auē. de sanc.epi.§.nullū aūt epm Item ar.q mādatum pape sic est interpretandū vt nulli faciat ꝓiudicium.vt.ix.q.iij. nūc vero,extra de of.dele.super eo.xcix.di.ecce.C.ō emā ci,nec auus.

m Doctorem autem. In hac di.lxxvj. repetit illō ca.apli ce regule. oportet epm esse doctorez hec autem doctrina debz cō fistere i disciplina correctōis ꝛ in sermone p̄dicationis.in disciplina vt corrigat ex charitate ꝛ cum lenitate non ex odio.nec modum excedat i correctione.ſz si excesserit veniam nō cogitur a subditis postulare. In sermone predicationis.s.vt p̄dicet,sciam sacre scripture nō humane i.e.cum multa.replicat etiā in hac di.c. oportet epm esse hospitalem sed verbis alijs s.oportet epm esse liberalem lau.

n Inferior culpe.no. q per culpam subditorū ꝓbatur negligentia prelati vt.xxviij.di.ꝓpter.ꝛ.c.peruenit.

o Negligentesqz. ꝓpter negligētiam,ergo bene punitur aliquis de cō.di.i.nemo.ff.ad.l.acqui.fuus.§.si fornicarius.lxxxi.di.dictuz.

p Odio.nō boies.xxiij.q iiij.duo ista .j.de pe. di.j.quamobrem.s.di.xlv. sunt nanqz.

q Non seuientis.qz hoc solum bene agit vt vita hominum corrigat ꝛc.j.6 pe.di.iij.importuna.ꝛ.c.qz diuinitatis.xxiiij.q.iij.cum sancti.

r Sed medentis.vt.xiiij.q.v.ꝓdest.est etiam opinio similis.in auē. de mā. prin.§.non permittas.col.j.lau.

s Culpam.faciētis.hic io.ligat arenas sine cemento.ꝛ idē decies dicit.b.

t Emendare culpam hz facientis qui negligit hoc.exaudi p⁹ admonitionem.ar.xxvij.q.j.si custos nā alias esset eadem pena negligētie ꝛ cooperationis.quod falsum ē.j.q.j.quicqd.

v Et primus.nā tres sunt innocētie gradus.xxiij.q.iiij.ita plane,primus ē

malum nō facere.secūdus est facientibus nō cōsentire. tertius peccantes si p̄t corrigere.xlv.di.c.tria.z.c.duo.

a ¶ Alieno.j.vj.q.j.qui crimē in fi.xxxvij.di.legant.ff.de consensu alieni peccati.nam de alieno peccato nullus punitur saltē in alio seculo.j.q.iiij. iā ita qz z.c.crimen.z.lxxxiij.di.quid ꝓdest.vij.q.j.§.cum aūt.io.

b Quando.dura nimiū. z tunc peccat prelatus venialiter.xxiij.q.iiij.qui peccat.sic z qui pauperem exasperat importune petentem xxv di.§.criminis.j.ij.q.vij nosti.ꝓra. Sed illud er humilitatis lenitate.hic er auctoritate ꝑlature vel subaudi illud est casuale.hoc āt regulare z necessarium .vbi autē prelatus er odio modū excessit.tenetur veniam postulare qz tenetur iniuriaz.ff.ad l.aeq.quemadmodū .§.magistratus.iō aūt magis pcitur ꝑlatis i hoc casū q̄ alijs qz vir pōt quis i cura rei familiaris peccatū euitaſ.xxv dis.q̄lis.vel hoc eraudi vbi modum ignoraūter excessit. quo cāu non tenetur. ff.vi.bo.rap.l.ij.§.si publicanus officiatis.n.facilius parcitur q̄ alijs.vt extra de sen.ex.si vero.

c ¶ Ne apud eos. ij. q. vij. nos si incompetenter. ꝓra.

d ¶ Frāgatur auctoritas augere enim ex ingenio dz dignitatem:nimia.n.familiaritas ꝓemptum generat.ff.ō of.p̄si.obseruandū.ff.de of. pcō.nec quicq̄.§.circa. qō verum ē inter fatuos.ita exponebat azo.vt ab eo audiui.illa ergo auctoritas. vade prius reconciliari fratri tuo antequā offeras ad altare ō ꝓlatis non intelligitur.

e ¶ Diligatis.i.diligere de beatis.

f ¶ In doctrina.

g ¶ Nec laudes .iupiter er alto iniuria ridet amantum.

b Cum multa. vt nega re.arg.q̄ si subditus honestus est.ꝑlatus eius iustas preces eius dz exaudire j.xij.q.ij.religiosaz.z.xxxv. q.ix.veniam.

i ¶ Grammaticam.sz quō iste exponebat grammaticā populo.qz forte dicebat. cuz ego dico bō.intelligatis taz de mare q̄ de femina.quia cōis generis est ff.de ver.si. hominis appellatione. sed melius dic q̄ grammaticaz hic appellat scientiam auctoꝝ.recitabat enim in eccle sia fabulatiōes iouis.z eas moraliter exponebat in predicatione sua.

k ¶ Verteremus.i.debere mus vertere.

l ¶ Laudibus.s̄.di.xxxvij. c.j.z.ij.c.legimus.z.§.cur ergo.

m ¶ Non capiūt.nō bene ꝓuenūt nec in vna sede morant maiestas z amor.

n ¶ Canere.laudes iouis agmina christi.

o ¶ Liberalē.hic.§.respicit illum.§.pr.s̄.di.hospitalitas.

p Patrem nostrū.iste de monacho factus fuit epūs z tota die volebat legere.vt in monasterio faciebat.

q ¶ Mutet.s̄.di.lxxxj.valet.j.di.c.rōnis.

r ¶ Ut remotus.j.di.lxxviij.epūs ꝓra.z.c.epūs nullum.ꝓra sed aliud ē nulla necessitate faciente curā rei familiaris suscipere.z lectionū atqz orationum studio tepidum inberere qō ibi interdicitur.aliud in necessitate alijs subueni delinquentibus aditum qui iungit cum pranitate ꝓfensum:z nihil prodest alicui nō puniri ꝓprio qui puniendus ē de alieno peccato. Si autem in corripiendo quisquis modum excesserit.nō a subditis sz a domino veniam petat. Unde aug. de vita clericoꝝ.

Veniam a subditis non petat qui i corripiendo modū excesserit.

Quando necessitas disciplīne i moribus cohercendis dicere vos duraꝝ verba compellit:si etiaz ipsi modum vos excessisse sentitis. non a vobis exigitur. vt vos a subditis veniā postuletis ne apud eosꝝ quos oportet eē subiectos:dum minium seruatur humilitas regendi frangatur auctoritasꝝ.z tamen petē da est venia ab omniz domino q nouit eos quos plus iusto forte corripitis:quanta benignolētia diligatis. In doctrinaꝝ vero sacre scripture auctoritatem debēt episcopi ꝓferre non secularium litterarum peritiam ostentare.non enim ē episcopalis officij grammaticaz exponere nec laudesꝝ iouis personent in ore pōtificis. Unde greg. scribit desiderio epō.

Sacram scripturam non grammaticam debet epūs exponere.

Quam multa nobis ō vestris studijs fuissent nūciata ita nostro cordi est innata letitia: vt negaſ ea que sibi vestra fraternitas concedē da deposcit minime valeremus:sz post hoc peruenit ad nos quod sine verecundia memorare nō possumus.fraternitatez vestrā grammaticamꝝ quibusdam exponere:quā rez ita moleste suscepimus ac sumꝰ vehementer aspernati vt ea que prius dicta fuerāt in gemitum z tristiciaz verteremusꝝ qz in vno ore se cū laudibusꝝ iouis christi laudes non capiūtꝝ:z quā graue nefandumqz sit episcopis canereꝝ quod nec religioso ꝓueniat considera. Liberalezꝝ quoqz necessitatem patiētibꝰ facer dotem eē oportet:alias aūt vacuū portabit nomen epi. Unde greg. scribit scō seruo dei inter cetera.

Sine liberalitate inane portat nomen episcopi.

Patrem nostrumꝝ marianuz episcopum verbis quibus vales excita:qz eum obdormisse suspicor.dic ergo illi vt cum loco z mentem mutetꝝ:nec sibi credat solaz lectionem z orationem sufficere: vt remotusꝝ nihil studeat de māu fructificare:sed largam manum bēat necessitatem patientibusꝝ cōcurrat alienam inopiam suam credat qz si hoc nō habet:vacuuzꝝ nomenꝝ epi tenet. In ipsa autem liberalitate modus adhibendus est rerum z psonarum:rerum vt non omnia vni sed singulis quedam prestentur vt pluribus ꝓdesse possimus.iuxta illud ꝓpbete:dispersit dedit paupe ribus personarum vt primū iustis deinde peccatoribus:quibus tamē dare ꝓhibemurꝝ:nō qz boies sunt: sed qz peccatores. Unde augustinus super io.parte secūda.

Immane peccatuz est res suas donare bistrionibus.

Donare res suas bistrionibusꝝ vitium est immane nō virtus z scitis de talibusꝝ quā sit frequens fama cuz laude:quia laudatur peccatorꝝ in desiderijs anime sue z qui iniqua gerit benedicitur. Idem in psalmo.c.ij.

Grauiter delinquunt qui venatori aliquid donant.

Qui venatoribusꝝ donant quare donent dicant mihi: quare dant venatori.hoc in illo amant in quo nequissimus est:hoc in illo pascunt:hoc in illo vestiunt.ipsam ne quiciam publicant spectaculis hominum:qui dant bistrionibus qui donāt meretricibusꝝ.quare donāt nūquid non z ipsa hominibus donantur:non tm̄ naturam ibi attendunt operis dei sed nequitiam operis humani. Item.

De eodez.

Qui venatoribus donant:non hominibus donāt sed arti nequissime. Nam si homo tantū esset z venator nō esset non ei donares. honoraz in eo vitium nō naturam

Idem in psal.cxvij.

De eodē.

Idem homines venatores z delectant:ve miseris si se non correxerint.qui enim venatorez videnz z delectantur:videbunt saltatorem z tristabuntur. Item bier. in psal.lxxxij.

r ¶ Prohibemur.aliter debemus.

y Donare. bistrionibus.isti bistriones.ꝓhibentur a ꝓmotione.xxxij. di. marium.z a corpore xpi.de con.di.ij.p dilectiōe.z ifames sunt iiij.q.j.c.j.z.ff. de his qui no.infa.l.j. §.ait pretor.

z ¶ Talibus.dare cā vanegloꝛie ꝓexercitio sui vitij inane peccatum est.sed in necessitate nō. Idem ō venatoribus z meretricibus.in talibus enī nō vitium est fouendum sz natura sustētanda est.sed qd de citharistis z alijs q varijs vtūtur instrumētis nūquid est licituz audire ea vel tangere vel talibus personis aliqd dare z quidem si ad voluptatem vel luxuriā:nō.qz deum manibus stimulat.q populum vocibꝰ delectat.vt.xcij.di.i sancta.sed ad laudez dei bñ. vel ob aliā iustaz cām puta recreatiōis qz debilis est vel infirmus.de cō.di.iij .peruenit.ver.si.

a ¶ Peccator.j.xxiij. q.iiij.duo.

b Qui venatoribus.no.qz venatio quedā oppressiua est.z hec illicita est vt.s̄.di.vj.§.vlt. quedam arenaria.quedā saltuosa.arenaria est cū quis pugnat i arena cum bestia dentata.z ad hoc locat operas suas.hāc qui exercet peccat mortaliter z qui eam aspicit.z qui eam exercet infamis est.nisi gratia. viriuz suam experiendaꝝ.ff de postu.l.j.§.item senatus.de hac logtur hoc.c.z duo se.z.iij.q vij.§.tria.saltuosa est que fit in siluis z saltibus hec licita est.tamē est illicita ex tpe.vt in quadragesima z diebus ieiuniozꝝ.xxiij.q. viij.si nulla.j.eo.an putatis. Item ex psona.quia clerico nō ē licita. etiam si pauper sit ꝑm quosdam.vt.xxxiij.di.quozūdam.qz pōt alias vicium querere.xcvj.di.clericus nam facit cistas z calatos z retia de con. di.v.nūquā.laico licita est ob necessitatem pro pellibus z carnibus.non ob voluptatem z hoc de ea que cum clamore fit.ponere antē laqueum vel rete sine strepitu z clamore z canibus.sz etiam clericis cū monacho etiā liceat tetere linum pro capiendis piscibus.de con.di.v.nūq̄.de saltuosa logtur.j.eo.esau.z duo se.ca.

c ¶ Meretricibus.meretrix tamen nō turpiter accipit.licet turpiter meretricium faciat.ff.de con.ob tur.ca.l.iiij.§.sed q̄ meretrici.sed nōne cā

affectionis meretricibus dare possumus.ff.de do.affectionis.dicunt q dam q̄ sic pactõe non p̄cedente.sed cã remunerandi bene possum⁹ post factũ.qõ non credo.q; semper peccatũ est dare.ar.xvj.q.j.legi.ff.de do. inter vir⁹ z vx.l.iij.§.j.rem aũt quã dedi meretrici repetere non possum sed pignus,nõ pignoratitia sed rei ven.possum.vt.C.de cõ.ob tur.ca.l.ij nõ in textu sed i glo. h. q; cõuenitur tunc tanq̄ quilibet ali⁹ pos sessor.ff.ad exhi.õ co. §.heres.

a Sau.venato⁹ rem.dum ve nator⁹ p̄manet ne obij ciatur de eustachio.l. di.ferrũ.

b Piscatores. sed quare,phibetur vena ri z non piscari.q; for te piscatio fit fine da more.venatio nõ.vel q; maior est õlectatio in venatione.dum.n quis est in venatione nihil põt de diuinis cogitare.

c Quid p̄dest ie iunare.efficaci ter ad salutem.

d Putatis,ser uulos. non tñ seruí debent ei obedi re.xi.q.iij.nõ semper. excusantur tam quo ad quid.vt.xxij.q .v. qui compulsus .C.õ sepul.vio.l.ij.C.õ bis qui sibi in te.aser.l.vl. nõ in totum,q; i atro cibus nõ debent obe dire.ff.de re iu.ad ea. ff.de ac.z obli.seru⁹.z dñs tenetur pro om nibus peccatis eorũ. ex̄ de testi.sicut.z.xxij q.v.qui compulsus.

e Non satis.velle. cuz facultas a dest.z necessitas ista alias sufficit bona vo luntas cuz charitate xlv.di.due. sic extra de eo q mit. in pos.cõ stitutus.

f Ex bono.alias ñ ẽ bonum.ar.ff.man. l.j.§.ij.z.l.ñ,pcu.xxx ij.q.v.sicut.

g Ex bõa.informa ta.s.charitate.lau.

h Liberalitas.no. in libertate esse atten dendã fidem causam locum tẽpus modus necessitudinẽ etatem debilitatem conditi onem que diligenter z ordine tractãtur.ca. presenti⁹ vsq; ibi.pul chra etiã liberalitas. vbi tractatur p̄cipue de modo vsq; ibi. itẽ super lucã exinde oñ dit preceptum de mi sericordia impendenda esse cõe z generale omnibus.

i Domesticos.nisi extraneus indigeret ad mortẽ z domestici non tũc enim prius extraneo subuenirem. Sed qd si pater meus est infidelis z equaliter indiget cum fideli cui teneor mag.pe.mãducato⁹ vocauit hãc qõnem tenebrosam aquam in nubibus aeris,posset tamen dici q̄ ma gis fideli,q; dicit hic fidei.z.j.e.cãm p̄stat natura,non gratia.h.p̄fert patrem infidelem.vt dixi.xxx.di.c.j.

k Suor.quia quis magis timet in filijs q̄ i se.ff.quod me.causa.isti quidem.§.vltimo.

De eodẽ.

Sau venator erat:quoniam peccator erat:z penitus nõ in uenimus i scripturis sanctis sanctũ aliquem venatorẽ piscatores inue nimus sanctos. Itez amb.in ho melia de quadragesima.

De eodez.

Quid prodest ieiunare viscerib⁹ z luxuriari venatibus ab stinere a cibis z errare peccatis.

Item. De eodem.

Putatis illum ieiunare fra tres qui primo diluculo nõ ad ecclesiam vigilat:nõ beatorũ mar tyrum sancta loca perquirit:sed sur gens congregat seruulos: disponit retia:canes ,ducit:saltus siluasq; perlustrat:seruulos inquam secum pertrahit fortasse magis ad eccle siam festinãtes:z voluptatibus suis peccata accumulat aliena nesciens reum se futur⁹ tã de suo delicto quã de perditione seruor⁹. Itẽ amb. in lib.de officijs.

Que sint in liberalitate seruanda.

Non satis est bene velle nisi stu deas etiam bene facere. neq; satis est iteruz bene facere:nisi id ex bono fonte procedat:hoc ẽ ex bona voluntate proficiscatur. Itẽ perfecta liberalitas fide causa loco tempore cõmendatur vt primum operetur circa domesticos fidei. grandis culpa est si sciẽte te fidelis egeat:si scias eum sine sumptu esse z famẽ tolerare:erumnam perpeti qui p̄sertim egere erubescit. Si in causa ceciderit aut captiuitatis sue vel suor⁹ filiorum aut calũnie z nõ adiuues:si sit in carcere posit⁹ z pe nis z supplicijs ,ppter debitum ali quod iust⁹ aliqs excrucietur. Nã z si oĩbus debetur misericordia :iu sto amplius. Si tpe afflictionis sue a te nihil impetret. Si tpe periculi quo rapitur ad mortẽ plus apõ te pecunia tua valeat quã vita moriturí.non ẽ leue peccatũ. Item.

De eodez.

Dominus non vult simul effũdi opes sed dispensari nisi forte vt elisens qui bones suos occidit z pauit pauperes ex eo quod bũit: vt nulla cura teneretur domestica. sed relictis oĩbus in disciplinam se ,pphetica daret. Item.

l Et ,ppter debitum.hic loqtur sẽz ea tempora quãdo si debitor nõ erat solu endo dabatur creditoribus ad puniendũ ipsum.hodie aũt si aliquis cõueni tur ex maleficio z nõ ẽ soluendo puniri potest.xiiij.q.vj.si res.ff.de pe.l.j.§.j.z hoc cãu nõ est ei subueniendum.nec redimẽda est pena eius.q; eius pena pre cio remitti ,phibetur.j.q.j.iubemus.si aũt conuenitur ex contractu non ẽ cru ciandus.sed sufficit quod ce dat bonis.C.qui bo.ce.pos. l.j.z inanis est actio cẽ.ff. de do.ma.l.nam is tenet tamẽ si post perueniat ad pinguiorem fortunã.ff.de ces.bon. is qui.

m Excrucietur.de fẽ nõ de iure.extra de pig.c. ij.C. de ac.z.ob.ob es. in auẽ. vt nulli iu.§. quia vero. col.iv. lau.

n Ad mortẽ,qualiter hoc intelligi õbeat inuenies.xx iij.q.v.reos.

o Sit ,pbanda.melio⁹ ar. C.de serui.l.reos.

p Velint.nam tãq̄ pau peribus debes dare.als nõ xij.q.ij.quisquis.

q Natura.nam oĩs fide les ,primi sunt nostri.vt de pe.di.iij.c.primos.z.c.cha ritas.

r Non gratia.vnde sup ple z affectio.

s Putant.parentes tui q volunt te dare bona eccle sie illis.

t Onsideranda est.hic de etate.

v Ingenuos.hic de con ditione.

x In egestatem. dicit boe tius.Inter oĩs aduersitates fortune infelicissimũ genus infortunij ẽ fuisse felicem.

y Et maxime.i.tãtum.nã aliter nõ teneor ei subueni re.vt.ff.depo.l.bona fides.z v.q.v.nõ omnis. sed veruz ẽ q̄ redimere nõ teneor.sed dare elemosynã bene.

z Pulchra.hic itez repe tit de modo.

a Bato.quãto enim mino ra sunt que sparguntur.tã to plures recipiẽtes erũt.de consul.§.si aũt.col.iiij.vnde pauperibus nõ sunt facien da sumptuosa conuiuia.vt xxv.di.§.alios.in fi.

b Necessarias. C. de cu. fu.l.vl.§.j.lau.

c Honore. j. de con.di.j.c. j.j.xij.q.ij.gloria.z.tra. sz ibi notãtur illi qui hoc ita faci unt q̄ sup dei pauperes nõ intendũt.hoc nõ ita fieri p̄ cipitur vt cura pauerũ re linquatur.

d Superfluas.ar.j.xxj.q. iiij.c.j.lau.

e Possumus.quod fit cũ nobis necessaria subtrahi mus ad quod nõ tenemur vt.xlij.di.§.j. si tamen hoc facimus commendandi su mus.vt.xli.dist.parsimoniam. Nam dicit ier q̄ tunc tenetur libertus patro num alere quando superest sibi z deest alij.vt.ff.de li.ag.si quis.§.de alimen tis.C.de ope.li.l.j.z dicit canon q̄ in tantum debet dare quãtũ sibi possibile est.lxxxij.dist.c.j.dicit ergo hic quã possumus.i.quantum debem⁹ z tenemur ex precepto.

f Causas.sic.s.dist.l.põderet.in fi.z.xj.q.iij.nemo.z.xxvj.q.vij.alligant ar. contra.ff.depo.si hominem.vbi ponitur pietas.sed ibi misericordia dolo ,pri ma fuit.z est qñq; iniusta misericordia.xxiij.q.iiij.est iniusta.

g Quod confregerimus.j.xij.q.ij.aurũ.

a IN singulis.vnū.j.xxiij.q.j.mlstare.
b Omnibus.de misericordia impendēda.
c Crassetur.i.impinguatur rapiēdo ⁊ spoliando hoīes lau.
d Pauper.ar.q̄ pauper de elemosynis quas colligit debet elemosinam facere.j.xij.q.j.habebat.
e Ut cōferant.quicqd enī habes vltra id quod tibi sufficit aliorum est.vt.xlvij.di. sicut hi.
f Non habēti.q̄ habenti dare nihil aliud est q̄ perdere.vt.j.q.ij.pastor.
g QUorum.quo loco.i. qua auctoritate.
h Insolentem.que erat. q̄ ipi filij sua omnia dabāt ecclesijs vel sacerdotibus ⁊ nolebant pascere parentes. vt.xxxj.di.c.j. Nam ⁊ si impius pater sit.tamen pascendus est.vt in auē. de incest. nup.§.si vero ꝓtingit.col.ij.
i PAsce.tpe enim necessitatis cibaria cōmunia sunt.ff.ad.l.rhod.de iac. l.ij.§.idem etiam.
k Occidisti.occidit qs alium per subtractionem panis corporalis vt hic.⁊.x.iiij. q.v.immolans ⁊ spūalis.vt di.xliij.ephesijs. detractiōe occidit quis odio.accusatiōe vt.j.de pe.di.i.homicidio⁹ vt de pe.di.i.omnis negligētia.j.di.pri.c. vl.⁊.lv. di. si quis absciderit.⁊ est ſi.ff.ō li.agno.necare.j.xvj.q.j.de crime.ff.de re mili. omne.§. qui ꝓponit.xxj.q.iij.nō solū xij.q.ij.an⁹.§.di.i.sepe ꝓtingit.j.xxij.q.v.nullum autez §.di.xlij.sicut.xv.q.vij.c.ij.
l QUi clemētiam. q̄uis i. q̄uis faciāt opera spūalia.lau.
m SIquid.qualiter hoc c.debeas intelligere habes extra de simo.lz beli.
n Nō credas.j.xxij.q.iiij. innocens.cōtra.ibi de incredulitate que inter socios bñda est loquitur.sed hic ō illa que ad iudicē pertinet.vl refert vtrū bona vel mala de aliquo dicātur.de hac materia notaui.xxiij.qōe.iij.q̄ magnum.
o Ecclesie.cuz hoc.c.de cā inquisitiōis loquatur.vt extra de accu.qualiter.ij.ergo in cā inqsitionis non habet necesse episcopus alios conuocare nisi canonicos tantū nam noie ec.lesie tue maior ecclesia intelligitur.ar.eē de ver.sig.cum clerici.ar.cōtra xviij.q.ij.si quis abbas.⁊ extenditur hoc nomen ecclesie tue ad oēs ecclesias dioceſis.eē de vsupal.c.j. Item ē arg.hic q̄ epūs non vocatis aliis epis possit etiā sacerdotem ꝓdemnare, sed dic q̄ seniores hic vocat epos. cum iste corinthior eēt archieps vel loqtur tantum de cā pecuniaria quā potest tractare epūs tm̄ cum suis clericis,vel ē derogatum huic p alios canones. vel canonica districtio dicat pena suspensionis.quam epūs cuz suis clericis pōt inferre.vel loqtur de clericis infra sacros ordines constitutis. quor cās etiam criales.pōt epūs cum suis clericis tractare ⁊ decidere.ar.xv.q. vj.si autem quid de hoc iuris sit,inuenies,xv.q.vij.in summa.io.
p' TAnta.j.j.q.vij.tanta.

De eodez.

IN singulis⁹ quoqz generibus hominum conueniens tribuit sanctus ioannes baptista respōsum vnum omnibus⁹ ita publicanis ne vltra prescriptum exigant:militib⁹ ne calumnias faciant ne predaz requirant:docens iccirco stipēdia cōstituta militie nedum sumptus queritur predo crassetur⁹ sed hec ⁊ alia officiorum precepta ꝓpria sunt singulorum:misericordie est ꝓmunis vsus iō cōe preceptum est omnib⁹ etatibus omnibus officijs necessaria:⁊ ab omnibus deferēda. nō publicanus non miles excipitur non agricola vel vrbanus diues ⁊ pauper⁹ omnes in cōe admonentur vt cōferant⁹ nō habenti⁹. misericordia enim plenitudo virtutū,est. ⁊ iō oībus ꝓpōsita perfecte forma virtutis ne vestimentis alimentisqz suis parcant.misericordie tū ipsius pro possibilitate ꝓditionis humane mensura seruetur vt nō sibi vnusquisqz totum eripiat:sed quod bz cū paupere partiatur. Idez.

De eodez.

QUorum dei traditio est:vt pius pascas parentes.nam si iuxta diuinū oraculum ꝓtumelia parentis morte luitur quāto magis fames que mlto grauior ē:quo loco⁹ insolentem⁹ dōs infrenat iactantiaz Idem in lib.de officijs.

PAsce⁹ fame morientem. quisquis enim pascendo hominē seruare poteris:si nō paueris fame occidisti⁹. Item hieron.

De eodez.

QUi clementiā non bz:nec iduitus est viscera misericordie ⁊ lachrymaz quāuis⁹ spūalis sit non adimplet legez xpi. Similiter ēt opz epūz nō esse percussorem. i. ad vindictā facilez. Unde greg. scribit.io.epō corinthiorum.

Ad vindictam facilis episcopus eē non debet.

SIq̄d⁹ vero ad aures tuas de quocunqz clerico peruenerit quod te iuste possit ostēdere: facile nō credas⁹.nec ad vindictaz te res accendat incognita:sed presentibus ecclesie⁹ tue seniorib⁹ diligenter ē veritas pscrutanda:⁊ tunc si qualitas rei poposcerit canonica districtio,culpam feriat delinquentis.

Idem ianuario epo.

De quodam epo:q̄ antequā missa

q Fixa.i.certa.sed cū iste absens esset qūo papa ferret in eum sententiam:dic q̄ hic loqtur de snia cōminatoria.s.comminando ei vel citatus fuit ⁊ noluit venire ⁊ dominus papa recepit testes eo absente. de vno habes hic de duobus habes.xj.q.j.fratris.alij dicunt sniam fuisse latā sub ꝓditione.si scilz constaret de his que dicta fuerunt de ipso.

ruz solēnia celebraret die dñico ad exarandā messē cuiusdā ꝓfectus ē.

TAnta⁹ nequitia ad aures nras de senectute tua puenit vt eaz nisi humanitus pensaremus fixa⁹ iā maledictiōe feriremus.dictū quippe est mihi:qō dñico die prius quā solēnia celebrares: ad exarandam messem latoris ꝓsentium prexisti.⁊ post exarationem eius missaz solēnia celebrasti post missarum solemnia ēt terminos⁹ possessionis illius eradicare minime timuisti. qō fem̄ que ōbeat pena sequi oēs qui audiunt sciunt.dubij aūt de tanta puersitate fueramus:sed filius⁹ noster cyriacus abbas a nobis reqsitus: ita se cognouisse perhibuit:⁊ qz adhuc canis tuis parcimus:hortamur vt aliqū resipiscas miser senex: atqz a tanta lenitate morū ⁊ opez pernersitate cōpescere:⁊ quāto morti vicinior efficeris: tanto solicitior atqz timidior esse debes.⁊ quidem pene snia in te fuerat iaculāda.sed q⁹ simplicitatem⁹ tuā cū senectute cognouimus interim taceamus⁹:eos⁹ vero quoz ꝓsilio hoc egisti: in duob⁹ mensibus excōicatos⁹ esse decreuimus.ita vt si quid in eis intra duoz mensiū spacium humanitatis adnenerit:bsidictione viatici nō priuent deinceps autem ab coz ꝓsilijs cautus existe. Te quoqz sōlicite custodi ne st eis in malo discipulus fueris quibus in bono magister eē debuisti neqz simplicitati tue neqz vlterius senectuti parcamus. Uel percussor eē prohibetur ne videlicet,p prijs manibus aliquē cedat. Uñ in agathē.conci.legitur.

Non liceat epo propijs manibus aliquem cedere.

NOn liceat⁹ episcopo mānibus⁹ suis aliquem cedere.hoc enīz alienū a sacerdote esse dz. Prohibetur etiaz epūs turpis lucri gratia esse cupidus ne aliquo etiā inhonesto negocio victū vel cetera sibi necessaria querat quod generaliter de omnibus diuino cultui mancipatis.i.clericis vel monachis intelligere oportet. Unde in calce don. ꝓcilio legitur.

Qui connumerantur in clero turpibus lucris non inseruiant.

PErtinet ad sanctā synodū q̄ de his q̄ in clero ꝓnumerant quidā pp⁹ turpis lucri gratiam aliorum possessionum cōductiones⁹ ⁊ r Etiam terminos in hoc peccauit graviter.⁊ sez leges punitur pena.l. aureoz ⁊ relegatione. vt.ff.ō termino amo.l.ij.⁊.iij cum distinctione vtr fit iuuenis an senex. vt ibi dicitur. Im legem autem diuinaz maledictus reputat. xij.q.ij.in legibus.
s Sed filius.ar.q̄ creditur dicto vnius vt.j.viij.q.iij.talia.⁊ xxxj.q.j.c.j.i forma iudicij quātum ad veram ꝓbationem vni testi nō creditur. vt eē de testi.licet in fine.⁊ e.ti.veniens.sz quantum ad ꝓsumptionē. vt.C. de re.cre.in bone.nisi cāus aliquis spālis inueniatur. vt extra de in inte.ꝓsti. ex lris. ⁊ de ꝓcur. ex insinuatione.⁊ eē q̄ōme.cā.c.vl.⁊ extra de testi.in omni.io. simiter vbi non fit preiudicium alij credit vni testi. vt de con. di.iiij. cum itaq⁹.b.
t Quia simplicitatez.no.q̄ parcitur senectuti.vt.xxxiij. di. fraternitatis,xxvj.q. vij.tempora. Item parcitur simplicitati. de con.di.ij.c.ij.⁊ extra ō re.permu.cuz vniuersorum.
v Taceamus.non ergo semper qui tacet ꝓsentit.nec semp idem est tacere quod voce ꝓsentire.arg.de con.dist.iiij. cum pro paruulis. ⁊.lx v.di.c. si forte.
x Eos.ff.de re iud. concilij.lau.
y Excōicatos.ar.q̄ qñqz magis puniuntur ꝓsiliarij q̄ facientes.di.xcvj.duo.ri.q iij.qui ꝓsentit ⁊.xxiij. q.iij.qui alioz. sz hoc ideo factū est.qr istis nō ꝓueniebant ea pp que fieret dispensatio circa eos. sed licet iste debuit puniri. tamē indultum est ei rōne etatis ⁊ simplicitatis.
z Non liceat.qō tamen pōt p alium ⁊ si nō per se.vt.v.q. v.illi qui.⁊.xiiij.q. vj. c.j.lxxxviij.dist.epus gubernationem.ita tñ q̄ fit clericus,si enim per laicum petitur incidit in canonē extra de sen.ex.vniuersitatis sed qd si clericum non bz, tunc verberet per se.vt.dixi.xlv.di.in summa.

a Manibus.C.de epi.⁊ de.auē.sed neqz ꝓprijs manibus.
b Peruenit,ꝓductiones.contra extra de deci.c.dilecti.nā ibi non reprobantur monachi qui bñt terras ad firmam.sed dic q̄ illud e

cum sua eis nō sufficiunt. vel cū ipſimet excolunt nō vt inde plus lucrē tur. sed vt de fructibus viuant adeo aūt hoc ꝓhibet clericis q̄ si pp hoc capiūtur in fraudē nō subuenitur eis. ex̄ ne de. vel mona. c. sacerdotib⁹

a ℂ Causas. de hoc notaui. xv. q. ij. in summa.

b ℂ Auaritie. nam pp necessitatē bene possent. xci. dis. c. ij.

c ℂ Ad tutelas. j. dis. lxxxviij. c. vlti. contra xxj. q. iij. cyprianus. ⁊ tra. sed illud cypriani de testamentaria tute la siue datiua hic aūt de legitima tutela in/ telligitur. Jtē. xvj. q. j. generaliter ꝓtra. ad hoc dic q̄ clerici non cogūtur recipere ali/ quā tutelaz. possunt tñ legitimā recipe tu telam si volūt. vt hic dicitur ⁊ est hoc priui legiū clericoꝝ q̄ licet ipſi possint succedere alicui ab intestato. nō tñ tenentur recipe tu telam. licet alias illō obtineat. vt instit. ō le gi. pa. tu. sed epūs vl monachus etiam vo lens nō posset recipe legitimā tutelam. in auē. de san. epi. §. deo amabiles. vel dic q̄ il li auē. ꝑiudicatur per canonē istum vt epūs ⁊ monachus si velint possint recipere legiti mam tutelā sed non datiuā vel testamen/ tariam. ß ad tutelam miserabiliū psonarū oēs clerici siue mona chi tenentur vt hic. ⁊ lxxxviij. di. c. j. ⁊. c. epūs gubernationem.

d ℂ Correctioni. i. suſ pensioni. lau.

e Jduis. In hac di. lxxx viij. ostēdit magſ q̄ vi duis ⁊ pupillis liber tis ⁊ oppſſis tenetur ꝑlatus patrocinium impendere. ⁊ etiā ma numissos defendere ad vltimū subiungit de expositis. j. e. c. vl. ⁊ cetera.

f Jcet. xi. q. j. chri stianis.

g ℂ Plus tamē. no. q̄ etiā cāe pauperuz ⁊ oppressoꝝ ⁊ peregri noꝝ spectant ad eccle siam. vt. xxiij. q. iij. si quis de potēt⁹ ⁊. c. se. ⁊. ℨ. c. pri. ⁊ extra ō ver. sig. super q̄busdam in fi. spectant etiā ad iudicium regis. vt. xxij. q. v. regū. ⁊. c. administratores. Similiter viduis ⁊ pupillis ꝓcessit impera tor magnum priuilegium. s. q̄ aliqs nō possit illos trahere ad iudicium extra ꝓuinciam ipſi tñ possunt alios trahere. C. qñ impe. inter pu. ⁊ vi duā. l. vna vidua est que etiam maritū nō habuit. ff. de ver. sig. malum ℨ. viduam. pupillus est qui infra pubertatē defijt esse in patris potesta te. ff. e. pupillus. rñ. i.

h Defensionis pupillis. pupillo tu eris adiutor.

i ℂ Executionis. i. defensionis.

k ℂ Commenta. i. fraudes.

l Quisquis remedia. ar. q̄ debeat quis de hoc quo certus est vel se curus priuilegium ro. se. impetrare. vt hic elicitur. cū omnes te/ neamur defendere tñ specialius. ar. extra de testi. licet vniuersis. ar. di. xxxij. quāquam. lau.

m ℂ Nos. vt tamen primo cōā suo iudice deferatur querela. vt extra de foro compe. ex transmissa.

n ℂ Animositate. in bona significatione sumitur. alias in mala. lxv. di. sane.

o Duine retributionis. q̄ nullum bonum ⁊remuneratum. de pe. dist. iij. Opium est. nec aliquod malum impunitum. de pe. dist. i. nullus. ⁊ est fi. lxxxi. di. capitulo. pe.

causas⁹ secularium suscipiunt: ⁊ a sa cris officijs se per desidiam separāt ad domos aūt secularium concur runt: ⁊ substantiarum eoruz guber/ nationesq̄z auaritie⁹ cā suscipiūt. de creuit igitur sancta vniuersalis vel magna synodus neminem bonum deinceps hoc est epm siue clericuz aut monachum cōducere possessi/ ones aut misceri secularibus posses sionibus posse nisi forte qui legibus ad minorum etatis tutelas⁹ siue cū rationes inexcusabiles attrahūtur aut cui ipsius ciuitatis episcop⁹ ec/ clesiasticarum rerum cōmiserit gu bernacula ⁊ orphanoꝝ atq̄z vidua rum que indefense sunt: aut earum psonarum que maxime ecclesiasti/ co indigent adminiculo ꝓpter dei timorem. si quis vero transgressus fuerit hec p̄cepta ecclesiastice cor/ rectioni⁹ subiaceat.

Dī. lxxxvij.

Jduis⁹ aūt ⁊ orphanis ec clesie presidium iploran tibus epi debent adeē. ⁊ cōtra improbor violen tias ꝓtectionis patrocī/ niū eis negare nō debent. Unde gelasius gerontio ⁊ petro epis.

Implorantibus patrocinia episco pi debent adesse.

Licet⁹ oībus de nobis speranti bus non debeamus inquātū possum⁹ nos denegare: plus⁹ tamē viduaꝝ ⁊ orphanoꝝ cās ⁊ impensi us ducimus exequēdas: quas tueri a nobis vel ab oībus diuina mani/ festat assertio. Jdem anastasio epo.

De eodē.

Defensiōis ꝓprie desolatis au xilio: ⁊ qui suis actibus adeē pro etatis infirmitate non possunt exoratū pontifices decet subuenire q̄ pupillis⁹ ⁊ viduis tuitionem eti am diuinitas iussit impēdi. ⁊ iō ma/ ximo ⁊ ianuario clericalis officij q̄ se solacio parentū vel propinquo/ rum asserūt destitutos auxilium ex nostra delegatōe prestabis: vt ad/ uersus improbitates aduersariorum suoꝝ ꝓtecti: tue executōis⁹ nisu no/ ria⁹ cōmenta⁹ non sentiant. Jtem leo ntio ⁊ petro epis.

De eodem.

Quisquis i negocijs suis nostri nominis intercessione sperat sibi remedia⁹ posse conferri: prona nos⁹ ꝓuenit animositate⁹ prestare.

Jdem bonozio epo.

De eodem.

Duine retributōis⁹ memor ad pontificalem cōscientiam nō ambigas pertinere egētium cōmo dis piā sollicitudinem non negare.

Jtem fortunato epo.

Tueatur ecclesia quos in sui defen/ sione suscepit.

Jreligiosum⁹ prorsus ⁊ execra bile iudicamus: si quisquā cle/ ricus vel extraneos in sua tuitione susceptos nō omni fide⁹ ⁊ tota ai sui educauerit sanctitate. Ac cū olym/ pius diaconus dilectiōis tue felicis atq̄z olimpij suggeratur auūculus eiusq̄z paruulos⁹ tutele vice susceperit nutriendos vltra latrocinitū esse iudicamus quod eos bōusculis pa rentum sicut asserunt reliquit extor res alia retinendo alia cōtra leges⁹ ⁊ iura vendendo. Jtem ex con/ ci. aurasico.

Confugientes ad ecclesiam extra here non licet.

Hos qui ad ecclesiam⁹ cōfugi/ unt tradi non oportet sed loci sancti reuerentia ⁊ intercessione de fendi. Si quis autem mancipia cle ricorum pro suis mancipijs⁹ ad ec/ clesiam ꝓfugientibus crediderit oc cupanda. per omnes⁹ ecclesias di/ strictissima damnatione feriatur. in ecclesia quoq̄z manumissos ⁊ per testamentū⁹ ecclesie cōmendatos: si quis in suitutem vel obsequium vel ad colonariam conditionez re uocare tentauerit: aīa aduersione ec clesiastica coerceatur⁹. Jtem ex conci. agathen.

In libertate ecclesia tueat libertos.

Libertos⁹ legitime a dominis suis factos ecclesia si necessitas exegerit tueatur. quos siquis ante audientiam aut pernadere aut ex/ poliare presumpserit: ab ecclesia re

p Jreligiosum. non om ni fide per hoc. c. ⁊. §. pri. di. peruenit. colligit q̄ clericus bene pōt legitimaz tutelā suscipere sed ⁊ etiam extranearum psonarū. ff vult. lau.

q ℂ Nō omni fide ⁊ ita vide tur q̄ tutor teneatur etiā de leuissima culpa. C. de picu. tut. ⁊. cu. tutoribus. ar. cōtra q̄. s. non teneatur nisi de le ui. C. arbi. tu. quicqd. ⁊ q̄ di cit fide. est arg. ꝓtra perfidos aduocatos qui plena fide cli entulos nō defendūt ar. ij. q. iij. §. notandum.

r ℂ Paruulos. no. q̄ si mi nor ledatur in cōtractu. ha/ bet actionem aduersus dan tem ⁊ accipientem. C. si tut. vel cu. inter. l. etiam. si vero ledatur in iudicio habet acti onem aduersus tutorem tā tum. C. de iusti. ꝓperandu in fi. sed ꝓtra. ff. de mino. l. et §. j. sed illa lex ꝓperandum intelligitur quādo tñ circa instantiam iudicij lesus est. Illa. l. etiam in principali cā sequitur cum restituatur i iu/ dicijs minor vt. ff. de mino. etiam. §. ex cā. ⁊. C. si aduer sus rem iu. per totū. io. imo etiam restituit minor ⁊ si cō tumax fuerit. vt. ff. ō mino. l. minoretia m. b.

s ℂ Contra leges. C. de p̄/ di. mino. per totum.

t Hos qui ad ecclesiaz. j. xvij. q. iiij. reum.

v ℂ Mancipijs de istis ma numissis ab ecclesia vel de cōmendatis ecclesie dicit. b. q̄ si postea impetantur sup libertate ipsi coram ecclesia/ stico iudice debent respōde/ re. vnde ⁊ siqs eos detinens⁹ nollet respōdere nisi sub se/ culari iudice. posſ statim ec clesia ipm excōicare. si vero non est manumissus i eccle sia. tūc primo debet ꝓueniri qui eos molestat sub secula ri iudice. ⁊ si non vult satisfa cere per eum. tūc ecclesia eū cōpellet excōicando vel alio modo lau. dicit q̄ vbicunq̄z manumittant⁹ nisi māumit tant⁹ in ecclesia vt clerici fie/ rent. vt extra de ser. nō or. c. j q̄ sp primo ꝓueniendus est qui eis litem fac̄ sub iudic⁹ suo secularī nisi hoc forte faceret laicus in fraudez extra de iurepa. relatum. §. ad hec. Sed quero ad quid ergo ecclesia recipit li/ bertos sub protectione sua cum illud ius sit in alijs omnibus. q̄ si aliquis nō potest habere iusticiam coram iudice seculari accedit ad iudicem ecclesiasticū. vt extra de foro compe. ex transmissa. videtur ergo q̄ liberti spectent ad iudi/ cium ecclesie. vt. xi. q. j. xp̄ianis. vel dic q̄ licet iste persone ⁊ alie de quibus hic agitur recipiantur sub ꝓtectione eccl̄ie non tamen eximunt⁹ a iudicio secula/ ri. vt extra de priuile. recepimus. ⁊ est expressum in iudicijs. extra de foro com/ pe. ex tenore.

x ℂ Per oēs. in vna excōicetur. in alijs denūcietur. si dicis q̄ nemo pōt plu/ res excōicari. dic vt no. iij. q. iiij. c. vlt.

y ℂ Et per testamentū. extra de ser. non or. c. j.

z ℂ Coerceatur. nisi admonitus satisfaciat. ⁊ est ar. hic q̄ omne crimen ꝓt ec/ clesiasticum. xxxv. q. vj. eps in synodo.

a Libertos.

Liberti.peculio.sed nũquid liber homo hz peculium.nõ.q; sicut seruus nõ habet bona.ita paterfamilias nõ habet peculiũ.ff.ỗ ver.sig.paterfa. sed logtur hic fm tps quo seruus erat.vel peculiũ sumitur hic impropie ar. C.de inof.test.l.vlt.ff.ad trebel.cogi.Re.i.de peculio aũt serui qui manumittitur hoc in summa notabis q; si manumittit inter viuos, dominus videtur ei ꝓcedere peculiũ nisi adimat expresse.Si aũt in testamento libertas ei relingtur. peculium apud heredem remãet nisi expresse ei ꝓcedatur,C.de pecu.eius qui.li.me.l.vna.

b Si expositus.exponitur aliquis a pfe vel dño vel ab extraneo. si a patre vel dño aut necessitate, vel spõte.si spõte. nũq; põt recolligere eũ postea.nec. n. suus dicere poterit quẽ per euntem ꝓtemptit.C. de infan.expo.l.j.ꝛ.ij.si necessitate.repetit qñcũq; q; inuitus a videt exposuisse.C.de ifans expo.l.j. ꝛ in his cãibus locum nõ hz ꝓtestatio.qõ tamẽ dixi de necessitate videt male dictũ.naz dicit lex q; si ipe non põt eũ alere debet eum in xenodochiũ mittere. C.ỗ lat.libe.tol.l.vna. §.sed scimus.sed qõ dixi intelligas cum nullũ talem locũ inuenit.ꝛ itelligas maxime hoc de filijs.nam ỗ suo videtur q; potius debeat eũ vendere q; expõere. ꝛ est iste cãus in quo suus habitus ꝓ derelicto statim in libertatẽ eripitur vt.C.ỗ la.li.tol.l.vna. in auẽ.de nup.§. hoc amplius.ꝛ.§.misto magis. col.iiij. alias occupanti cõceditur.si aũt ab extraneo ꝛ sciente domino vel patre.tunc locũ hz qõ hic dicitur.si vero ignorãte sp põt repetere qñcũq; venerit.C.de infan.expo.l.j.b dicẽ q; tñ vsq; ad.x.dies additur pater ī hoc cãu.qõ verius credo,q; de his que publice fiunt non põt pretendi ignorantia vt.xvj.di.q; dicitis. Idem põt dici qñ pater ꝓpria volũtate exposuit.io. hoc teneas breuiter q; si a patre infans exponitur vel ab alio eo sciente vel ratũ hñte statim liberatur a patria potestate,ꝛ si dñs idẽ facit. Su; statim cripitur in libertatẽ.ꝛ libertus in ingenuitatẽ.idez est si alimẽta fuerint istis lãguentibus denegata, aut si isti languentes exposite fuerũt cuiuscũq; fuerint'etatis. ꝛ qui eos suscipiunt.nõ hñt aliquod ius in ipsis.vt ex ỗ infant.vel lang.expo.c.j.b.

c ¶ Intra.x.dies de bis .x. dieb; dic q; currũt a tpe scie ꝛ sunt ꝓtinui,ꝛ si in tali loco est q; venire nõ põt restituitur p clausulam generalem ar.ff.er qui.ca.ma.l.j.Alij dicũt q; sunt vtiles cum.l.exp̃iri põt.ff.de edi.edic. cum ser.ꝛ de diuer.ꝛ tem.p.l.j.si vero ille qui colligit expendit aliqua ī puero erudiẽdo in aliqua arte.repetit a re colligente.C.ỗ infan.expo.l.j.quod aũt cã alimenti expẽdit nõ repetit.nisi in duobus cãibus,s.protestatus est.ff.de neg. ges.nemo.vel vbi collectus nõ vult ducere filiam suam in vxorem.C. de nup.patrem.

d ¶ Habeat.non in seruum.C.de infan.expo.l.vlt.ꝛ iõ dicitur iste eũ habere. q; alius.iam non põt petere puer.puer tamen bene recedit ab eo cũ voluerit. ꝛ ꝓtinebit epistola q; l.si quis in eo aliqd iuris sibi vendicet ereat ꝛ ꝓbet eẽ suum.alias nõ crederetur ei.arg.cõtra extra qui filij sint le.trauñisse. vbi creditꝰ patri ꝛ matri dicentibus aliquem nõ esse filium suum.q; non est presumendum aliquẽ denegare filium suum.

e Robibentur.Facta interpositiõe de viduis ꝛ libertis ꝛ expositis reuertitur in hac di.lxxxviij.ad ꝓpositum suum.s. ad illõ c.nõ cupidum.ꝛ ostendit clericos cã turpitudinis ꝛ cupiditatis nõ debere operã exercere.tandẽ subijcit q; nullus pres b terum in testamento debet nominare tutorem nẽ.

f Decreuit. cõdu cere.s.cã cupiditatis vt notaui.lxxxvj.di.c. vlt.ꝛ semper intelligo cã cupiditatis hoc fieri nisi necessitas ꝓbetur ar.xij.q. j.c.j.

g ¶ Vbi patet.i. propter quod patet.

b ¶ Angelos.per angelos intelligũtur pdicatores qui pro ingenio auditoꝝ debẽt se aptare. vt.viij. q.j.c. oportet.ꝛ dist.xliij. sit rector.§.vlt.vnde nõ ꝓpter iacob,sed propter angelos inducit hec auctoritas.

i Consequẽs. q; sacerdotes er ãt isti. vt.ij.q.vij.accusatio.Iou.

k ¶ Cantantem.i.metrice describentem.

l ¶ Negociationes.i. falsam traditionez iudeoꝝ.q;.s.credebãt se iustificari ex operib; legis figuras legis sectantes a gratia resilientes.vel.

¶ Negociationes i.vt vilius emãt ꝛ carius vendant.

m ¶ Ingenio.arg.q; nec sub qualibet fraude cognita possunt exerceri negociatões ergo nec causa necessitatis vt quidam asserũt. nec causa lucri captandi pauperum i.q.iij.siquis obiecerit.ar.contra extra nede.vel mo.c.i.xci.di. clericus Iou.

n ¶ Cessandum.videtur ergo q; in eius optione sit aut abstinere a questu aut ab officio .ff. de iur. do. plerũq; §. vlt. quod falsum ẽ.sed hoc aut ꝓtinuatiuum ẽ.xj.q. j.placuit.

o Episcopus.curas.s.xxj.q.iij. c.j.ij.ꝛ.iij.ꝛ.xi.q.j.tequidem.

p Perlatum.ꝛ ꝓcuras.i.locis iudicij tractandi qd sit' pretorium habemus.ff.de iusti.ꝛ iure.l.pe.

q ¶ Preceptũ. j.xxiij.q.iij.iustum.j.xxiiij.q.iij.clericus.

r ¶ Quinq; diebus.ar.morã posse purgari. Item no.inducias ꝛ expectationes.v.diez ꝛ hoc a tpe quo suscepit litteras ex ỗ ap.sup eo.iij.q. iij.c.j.ꝛ.q.v.c.j.qñq; duoꝝ.v.q.ij.c.pñti.

s Episcopus.tuitionem .i.apertiõem.vt.s.coram eo nõ aperiãtur sed coram magistro census.C.de testa.ꝙsulta. vel dic tuitionem i.q; sit aduocatus.alias per eũ debet adimpleri qõ in testamẽtis relictã ẽ,extra de testa.si heredes.ꝛ.ff.de peti.here.hereditas.in fi.io.

Consequens' est: vt illa quoq; que de picentis partibus nup ad nos missa relatio nunciatur non pretereũda putaremus. idest plurimos clericorum negociationibus inhonestis ꝛ turpib; lucris inhiare nullo pudore censentes euangelicã lectionem qua ipe dñs negociatores ex templo verberatos asseritur expulisse:nec apostolica verba recolẽtes q;bus ait nemo militãs deo implicat se negocijs secularib; psalmistaz quoq; dauid surda dissimulantes aure cantantẽ':quoniam nõ cognoui negociationes' introibo ī potentias domini,pinde huiusmodi aut ab indignis post hac questibus nouerint abstinendũ ꝛ ab omni cuiuslibet negociatiõis ingenio' cupiditateq; cessandũ':aut in quo cũq; gradu sint positi mox a clericalibus officijs cogantur abstinere quoniam domus dei domus orationis ꝛ eẽ ꝛ dici debet:ne per officia negociationis potius fit latronum spelunca. Item ex canone apostolorum.

In sacris ordinibus constitutus secularis curas assumere nõ debet.

Episcopus aut sacerdos aut diaconus' nequaquã seculi curas' assumant sin aliter deijciantur.

Item greg.romano defensori.

Episcopus secularibus causis occupari non debet.

Perlatum est ad nos reuerendissimum fratrem nostrũ basiliũ ẽpm velut vnũ de laicis in causis secularibus occupari ꝛ ꝓtinus' ī utiliter deseruire que res qm̃ ipsum vilem reddit ꝛ reuerentiaz sacerdotalem annihilat:statim vt expiẽtia tua hoc ꝓceptũ' susceperit ad reuertendum eũ districta executione cõpellat:quatenus ei illicite insistenti v.diebus' sub qualibet excusatione inoxari nõ liceat:ne si quolibet mõ eum ibidem amplius moxam bẽre permiseris cum ipso apud nos graviter incipias esse culpabilis. Itẽ ex cõci.carthaginen.iij.

Testamentoꝝ tuitionem ꝛ curã rei familiaris ẽpus non suscipiat.

Episcopus tuitionem' testamentorum non suscipiat.

Item ex eodem.

a ¶ Piscop⁹. ad se reuocet. pⁿcipaliter vel p se ⁊ tūc nō est ꝓtra. lxxxvj. di. fratrem.

b ¶ Piscop⁹. gubernationem. sed per archipr̄es byterum. maz ⁊ partiri dz onera sua eꝫ de offi. archidi. c. vlt. ar. p alios nobis licere q̄ nobis per nos nō licent ar. v. q. iij. c. vlt. ar. xij. q. j. ꝑcipimus. Et valet ad gōnem q̄ eccle sia possit alicui ꝓcedere gladiū. hz ei nō liceat eo vti per se. xxiij. q. vlt. c. sepe similiter inuenitur qō licet nobis per alios ⁊ p nos vt di. xcv. illud super fluū ⁊ econuerso qō nō licet nobis p nos nec per alios. xlvj. di. sicut. xxiij. q. vlt. bis a quibus. ⁊ cōsegtur quis per aliū qō non potest per se. ff. de sta. bo. imperator ⁊ id per se qō non per aliū. C. de his q̄ ue. eta. l. ij. ff. de adop. post mortez §. neqz. xxiij. di. quorūdam ⁊ qñqz plus p se valet. de con. di. iiij. illud. io. So. generale est q̄ quis potest p se quod pōt per aliuz ⁊ econtra. sed in casibus spāliꝫ fallit quā doqz rōne persone. q̄ ꝓhibetur per se facere vt in hoc. c. sed per aliū non prohibetur vel rōne rei. qz in cā criminali aligs agit p se ⁊ non per alium vt v. q. iij. in criminali

De eodem.

¶ Piscopus nullaz rei familiaris curam ad se reuocet⁹ sz lectioni ⁊ orationi ⁊ verbo predicationis tūmō vacet. Itē ex eodez.

De eodē.

¶ Piscopus gubernationem⁹ viduarum ⁊ pupillorum ac peregrinorum non per se ipm: sed per archipr̄es byterū aut archidiaconum agat. Itē greg. quartano ꝓfecto.

Rationicinior̄ causas clericus fuscipere non debet.

Nutile⁹ ⁊ valde laboriosuz est hominem litterarum rationicinorum causas assumere: ⁊ i eis quod non expedit se obligare. Item hieronymus.

Fugiendus ē clericus negociator.

Negociatorem⁹ clericum ⁊ ex inope diuitē ⁊ ex ignobili gloriosum quasi quandam pestē, fuge.

Item aug. in li. questionum veteris ⁊ noui testamenti.

Clerico negociari non licet.

Rōnicari hominibus semper non licet⁹: negociari vero aliquādo licet: antequā enim ecclesiasticus gs sit licet ei negociari: factoriam nō lz⁹. Item io. chrisostom⁹ super matheum.

De eodē. Palea.

¶ Ejciens dominus vendentes ⁊ ementes de templo significauit: qz mercator nūquam potest deo placere: ⁊ ideo nullus christianus debet eē mercator aut si voluerit eē proiciatur de ecclesia dicente prophēta: qz nō cognoui negociationes introibo in potentias domini. quemadmodū enim q ambulat inter duos inimicos volens amborum placere fine alloquio mali esse nō potest: necesse est vt istū male loquātur de illo ⁊ illi male de isto: sic mercator sine mēdacio ⁊ periurio eē non potest. Sed substantia talū stabilis eē non potest neqz ad bonum ꝓficit quod de malo congregatur. Quemadmodum enim si tritico aut aliud tale cernas in cribro duz huc ⁊ illuc iactatur omnia grana paulatim deorsum cadūt ⁊ tandem in cribro nil remanet nisi stercus: sic de substantia negociatorum nouissime nil remanet nisi solū peccatū. sed omnes videntur eē mercatores. ostendam ergo qs non est negociator vt qui talis nō fuerit enim intelligas esse negociatorem. Quicūqz rem comparat nō vt integram ⁊ immutatā vēdat sed vt materia sibi sit inde aliqd operādi ille nō est negociator. qui vero rem cōparat vt integram ⁊ immutatā vēdendo lucretur. ille est mercator q de templo dei eiicitur. vnde super oēs mercatores maledictus plus ē vsurarius. ipse nāqz rez datā a deo vendit nō comparatam vt mercator. post fenus rez suā repetit tollēs aliena cum suis: mercator autez nō repetit rem venditam. Dicit aligs qui agrum locat vt agrariam⁹ accipiat: aut domū vt pensionez recipiat: nō est similis ei qui pecuniaz dat ad vsuram absit. Primo quidem qñ pecunia nō est dispositā nisi ad emēdum. Secūdo qñ agrum habens arando accipit ex eo fructum habens domū: vsum māsionis capit ex ea. ideo qui locat domuz vel agrum suum vsum dare videtur: ⁊ quodāmodo videtur mutare cum lucro lucrū. ex pecūia reposita nullū vsum capis. Tertio ager vel domus veteraſcit. pecunia spiritualiter intelligūtur homines: quia sicut numm⁹ habet caragma cesaris ita homo caragma dei. ⁊ sicut nūmus qui non hz caragma cesaris reprobus est: ita homo qui non ostendit imaginem dei. vnde esaias ad hierusalem: caupones tui miscent vinū cuz aqua. Ideo ergo mensas nummulariorum euertit: significans: qz in templo dei nō debent eē nummi nisi spirituales idest qui dei imaginez non diaboli portant. aut certe mensas nummulariorum idest sacerdotuz dicit scripturas. nouo enim testamēto succedente priori euerse sunt scripture illorum. Itē augustinus.

Palea.

Quoniam nō cognoui litteraturam. aliqui codices habent negociationes in quo diuersitas interpretum sensum ostendit nō errorem inducit. si ego iste, propterea assidue laudē dei dicit qz non cognoui negociatōes non negocientur christiani. Sed ait ipse negociator: affero ex longinquo merces mercedez laboris mei vnde vinā peto. dign⁹ est. n. mercenari⁹ mercede sua. De mendacio ⁊ de periurio agitur non de negocio. Ego enim mentior nō negocium. Nā possum dicere tāto emi: sed tanto vendā: si placet: eme quomodo ergo reuocas me a negociatione. omnes artifices mentiuntur sutores agricole. Dis vt optem carum tempus: vt possim vēdere annonā quaz seruaui. sed hoc non faciūt boni agricole inqt. neqz illa boni negociatores. est peccatū habere filios: qz quando eis dolet caput matres infideles querūt eis ligaturas sacrilegas ⁊ incantatiōes omnia ista sunt peccata hominum nō rerum. quare ergo ipse dicit mihi negociator qūo psalmistam intelligas. ⁊ noli me prohibere a negociatione. negociatio enim me nō facit maluz: sed iniquitas mea ⁊ mendacium meū. Queramus ergo negociatores qui presumunt gloriari ex suis operibus si sunt cōtra illaz, gratiam quā hic spiritus commendat vt nemo ō suis operibus glorietur ⁊ sicut cōtra medicos superbe pollicitantes salutez vigilat hoc quod dictū est tota die salutare tuum: sic cōtra negociatores operibus suis gloriantes vigilat hoc quod dictū est: os meum annūciabit laudez tuam. vnde ⁊ dominus eiecit eos de templo volentes suam iusticiā sta-

b Ibus. b.

c Nutile.

d Negociatorem. sed nū quid licz clerico habere tabernā. videtur q̄ sic. C. de epi. ⁊ de. l. ij. Sed dicimus q̄ licet lex concedat. ea nō tamen non pmittit. vel dic q̄ potest habere tabernam. propter necessariam ⁊ honestaz negociationem.

e Rōnicari. semper nō licet. i. nūquā. xxxij. q. iiij. nemo. ar. contra. xxxi. q. j. hac ratiōe. sed licet aliquā do licentia pene sed licentia culpe. non euadit culpā. di. iiij. c. deniqz.

f Non licet. arg. q̄ propter mutationem status qō ipsi erat licitum fit illicitum ⁊ econtra. arg. dist. xxxi. lex ar. contra. xij. qōne. j. nō dicatis.

a NEq3.hec pars ẽ illius.xxi.q.iij.cyprianus.
b C Dei ⁊ nõne accusatur iste post mortẽ ꝓtra id.xxiij.dist.quorũdã.C. si reus vel accu.mor.fue.l.j.⁊.ij.So.dicunt quidam ꝙ accusari põt quis post mortẽ per instrumentum sicut hic ꝙ apparebat per insin̄m.i.per testamentuz eum decessisse in mortali peccato.sed.b.dicit ꝙ iste nõ accusatur.qz notorium erat eũ impenitentẽ decessis se alias nõ posset accusari ꝓ mortem nisi de bereti.xxiij.q.ij.sane.⁊ in illo cãu.C.ad l.iul.ma.l.vlt. Sed nõne dz presumi pro isto.qz etiam in vltimo instanti potuit penitere.vt.xxvj.q.vj. qui recedunt ⁊.c.cognouimus.arg. ꝓtra de pe.di.j.agite.dicit ergo.b.ꝙ cum mortaliter peccauerit nec penituerit nõ dz pro eo orari.xiij.q.vlt.c.vlt. ⁊ punitur hic in quo deligt xij.q.ij.de viro.vel hoc intelligas quo ad sepulturaz tm̃ extra de tomea.c.j.io. credo hoc ad terrorẽ̄ institutũ.nec modo locum hẽre. quod vltimo dicitur seruatur de facto.lxxxvj.di.c.vlt.b.

c Domui.Hoc.c.tractat magister supra.xlviij.di.§.necesse.sed aliter hic ⁊ aliter ibi.ibi enim exposui domui idest familie sue.hic aliter domui sue.i.ecclesie sue.⁊ illud ẽ quasi preparatorũ ad istud vt in hoc §.innuit.g.ostendit ergo in hac di.lxxxix. qualiter plat⁹ ecclesiastica beneficia debeat dispensare.qz plura non dz cõmittere vni ⁊ ꝙ nõ dz laicos iconomos ꝓstituere i ecclesia vel vice dominos.⁊ ꝙ ecclesiastica officia propin quis nõ concedat lau.

d SIngula.nõ difficile est vt vnus vicẽ duorum.ff.obtineat.ff.de pac.si plures.C.de assesso. nemo extra de testi.ad hec.C.de testa.cõsulta.vbi dicitur ꝙ absurdum ẽ si ꝑmiscuis actibus reruz turbentur officia ar.cõtra.j.xxi.q.j.c. vlt.⁊.ff. quod cuiusq3 vniuer. sicut §.vl.similiter lex dicit ꝙ nõ potest quis ꝑ plures ciuitates plures hẽre potestarias ff.ad muni.libertus.§. ꝑscriptio.so. regulare est ꝙ vna ꝑsona nõ suppleat vicẽ plurium.nisi in cã necessitatis. vt idem sit carnalis ⁊ spũalis pater.xxx.q.j.ad limina vel prelatus i diuersis ecclesijs.x.q.iij.vnio. vel idem sit eligens ⁊ confirmãs. extra de elec.cũ inter. vel vt ipsemet tradat sibi possessiõem ff.de ꝓtraben.emp. fistulas §.fundum.vel nisi cãvtilitatis.vt cuz due ecclesie vni cõmittantur.xxvj.q.j.⁊ tpis.vl vt idem seruus vicẽ pluriũ dñoꝝ sustineat.ff.de stu.ser.l.j.§.cõis seruus.vel vt apud semetipm aliqs emãcipetur vel adoptetur.ff.de adõp.si consul.lau.

e C Ecclesiastici.nõ ordinum sed dignitatũ.vnius enim bene habet oẽs ordines licet ab vno tm̃ denominetur.

f C Singulis.j.xxi.q.j.c.vlt.ꝓtra sed illõ ex spãli priuilegio hoc ex generali iure.xxj.q.j.hinc.lau.

g C Cõmittendum,est.alius bẽbit archidiaconatũ.alius aũt archipresbyteratum.⁊ sic de aliis.ar.j.xiij.q.j.c.j.⁊.c.ij.lau.

h C Quantũlibet,ar,non eẽ derogatũ iuri generali ꝓpter ꝑsone prerogatiuã s.dist.lxj.miramur.s.di.lxxviij.siquis.lau.

i C Oculus.i.si omne officiũ attribuitur ei qui dicitur i ecclesia oculus. vbi erit auditus.i.auris.i.officiũ quod ei attribuitur q dicitur in ecclesia auris.per oculũ intelligũtur maiores in ecclesia q sibi ⁊ aliis ꝓuident. per aurẽ in ecclesia discreti intelligũtur ⁊ scientes.vel referas hoc ad illõ quod dixit.ꝙ diuersitas officiorum sit in ecclesia.alias non obstaret.qz si totũ cẽ.qz si homines i ecclesia essent vnius officij. qũo impleretur corpus ecclesie cũ diuersis opus est.

k C Et pulchritudinẽ singula queq3 locuz tenean̄t sortita decenter.lau.

l VOlumus.⁊ vice dominũ. ꝑpõit.b.i.iconomũ rerum ep̃alium. qui rebus ep̃alibus ⁊ hospitibus superuenientibus prouidet.

m C Et maiorẽ.i.iconomum rerum canonicorum.⁊ iste intellectus habet ex rubrica quadam.vel maiorẽ quedã dignitas que est in quibusdã ecclesijs,vt vercellen.in ecclesia sancte marie.

n C Vel hospitibus. qz epus nõ põt in ꝓpria persona tractare talia negocia.v.q.iij. qz epus ⁊ referas qõ dicit de hospitib⁹ ad vice dominum.

o C Clerus.arg.ꝙ si prelatus non vult vl negligit facer̄ ea que debet ea debent supleri per subditos ⁊ ecõuerso.ar.j.ix.q.iij cum simus.⁊ videtur ꝙ in talibus non sit necessaria admonitio vt extra de supp. ne. pl.lx. extra de conce. pre.⁊ ec.non va.qz si fi.

p VOlumus.vi cedñm.ex hoc c.patet ꝙ vicedñs est qui habet potestatez super res ipsius ep̃atus.iconomus q sup res canonicoꝝ cui.s. res ecclesiastica gubernanda mandatur C.de sacrosan.ec.iubemus.i ꝓin.⁊ sicut episcopus dispensat res episcopales sub testimonio vicedñi. sic canonici res ecclesiasticas sub testimonio iconomi ⁊ econuerso vt.xvi.q.vij.quoniaz ⁊.xij.q.j.manifesta.⁊ iste iconomus in quibusdam ecclesijs appellatur prepositus.

q VOlumus vt frater noster pascasius ⁊ vicedominuz sibi ⁊ maiorem̄ ordinet domus.quatenus possit vel hospitibus superuenientibus vel causis que eueniũt idoneus ⁊ paratus existere.si vero negligentem eum ꝓspicis: vel ea que dicimus implere differentem:omnis clerus eius adhiberi debet: vt cõi consilio episcopi eligantur quoruz persone ad ea que prediximus valeant ordinari. Hinc colligi põt archidiaconi electionẽ a cũcto clero:si episcopus negligens vel deferens fuerit canonice fieri posse.

Officium vicedomini est ep̃atũ disponere. Unde greg. clemẽtie patricie post alia.

Quid sit officium vicedomini.

VIaconum vero anatholium quem ad vos dirigere popoposciſtis:hoc nos facere nõ posse: cãe magis modus quã rigoris auctoritas facit.vicedominũ enim eũ cõstituimus:cuius arbitrio ep̃m commisimus disponendum. Itez ex concilio chalcedonensi.

De eodẽ.

QUia in quibusdam ecclesijs sicut ad nos peruẽit sine iconomo episcopi res ecclesiasticas tractant:placuit omnes ecclesias, habẽtes episcopos etiam iconomos habere de ꝓprio clero qui gubernent res ecclesie cũ arbitrio sui episcopi: vt non sine testimonio sit gubernatio ipsaruz rez ecclesiasticaz aliꝭ committendũ est illud neqz.n: quantumlibet exercitate vni persone vno tempore duarum rerum officia cõmittenda sunt:quia si totũ corpus est oculus vbi auditus: sicut enim varietas membroꝝ per diuersa officia ⁊ robur corporis seruat:⁊ pulchritudinem̄ representat: ita varietas ꝑsonarum per diuersa nihilominus distributa officia ⁊ fortitudinem ⁊ venustatẽ sancte ecclesie dei manifestat.⁊ sicut indecoruz est in corpore humano vt alterum membrũ alterius fungatur officio: ita nimirum noxiũ simulqz turpissimum est:si singula rerũ ministeria personis totidez nõ fuerint distributa. Item gre.autemio subdiaco.

Quilibet episcopus vicedominũ ⁊ iconomum habeat.

VOlumus vt frater noster pascasius ⁊ vicedominuz sibi ⁊ maiorem̄ ordinet domus.quatenus possit vel hospitibus superuenientibus vel causis que eueniũt idoneus ⁊ paratus existere.si vero negligentem eum ꝓspicis: vel ea que dicimus implere differentem:omnis clerus eius adhiberi debet: vt cõi consilio episcopi eligantur quoruz persone ad ea que prediximus valeant ordinari. Hinc colligi põt archidiaconi electionẽ a cũcto clero:si episcopus negligens vel deferens fuerit canonice fieri posse.

Officium vicedomini est ep̃atũ disponere. Unde greg. clemẽtie patricie post alia.

Quid sit officium vicedomini.

VIaconum vero anatholium quem ad vos dirigere popoposciſtis:hoc nos facere nõ posse: cãe magis modus quã rigoris auctoritas facit.vicedominũ enim eũ cõstituimus:cuius arbitrio ep̃m commisimus disponendum. Itez ex concilio chalcedonensi.

De eodẽ.

QUia in quibusdam ecclesijs sicut ad nos peruẽit sine iconomo episcopi res ecclesiasticas tractant:placuit omnes ecclesias, habẽtes episcopos etiam iconomos habere de ꝓprio clero qui gubernent res ecclesie cũ arbitrio sui episcopi: vt non sine testimonio sit gubernatio ipsaruz rez ecclesiasticaz

tuere:⁊ ignorantes iusticiã dei Deriuo dictum est negocium.qz negat ocium quod maluz est neqz querit veram quietem qui ẽ deus. Itez cassiodorus in eodẽ psalmo.

De eodez. Palea.

QUid est aliud negocium nisi q̃ possint vilius comparari carius velle distrabere. negociatores vero illi abominabiles existimantur qui iusticiã dei minime considerantes per immoderatum pecunie ambitũ pollunt merces suas plus pluriꝭ onerando quam precijs. tales eiecit dominꝰ de templo dicẽs. nolite facere domũ patris mei domum negociatõis. Itẽ cyprianꝰ

Nomine sacerdotis careat.qui dei ministros suis enocat officijs.

NEqzª apud altare deiª meretur nominari in sacerdotum prece qui ab altari sacerdotes ⁊ ministros volunt auocare:⁊ ideo victor cum cõtra formaz nuper in cõcilio a sacerdotibus datã geminuz faustinam presbyterum ausus sit tutorem cõstituere:ob dormitionem eius apõ vos nõ fiat oblatio: neqz aliqua deprecatio pro noie eius frequẽtetur in ecclesia: vt sacerdotum decretum religiose aut necessarie factum obseruetur a nobis.

Di. lxxxix.

OMniª quoqz sue oportet episcopum esse bene ꝓpositum vt quedam in de quodammodo futuꝝ dispensationis argumenta sumantur. In dispensatiõe vero ecclesie hãc regulam obseruandã nouerit: vt nulli quãtumlibet exercitate persone duo simul officia cõmittat neqz secularibꝰ viris res ecclesiasticas gubernãdas cõmittat.

Unde greg.scribit oibus epis.

Ani persone duo non committantur officia.

SIngulaª ecclesiasticiᵉiuris officia singulis ꝰ quibusqz ꝑsonis singulatim committi iubemus. Sicut enim in vno corpore multa mẽbra habemus.omnia autem membra nõ eundem actum habent ita i ecclesie corpore multa mẽbra sunt secundum veridicam pauli sniam. in vno eodemqz spirituali corpore conferendum est hoc officium vni

buſdam ecclesijs appellatur prepositus.

q QUia in quibusdam episcopos.vel etiam alios prelatos.quilibet enim prelatus debet iconomum constituere.C.de epi.⁊ cle.omnes.§.hoc nihilominus.ar.ix.q.iij.cum simus.extra de of.or.cum vos de officio iconomi findici actoris no.xvj.q.vij.quoniã ar.ep̃m posse corrigere iconomum res ecclesie dispensantem sicut ⁊ archidiaconus,arg. di.lxxiij.bonoratus.

r C Testimonio.ipſi enim phibent testimoniũ sue administratõis.sed cubicularij sui phibẽt testimoniũ sue ꝓuersatõis.vt.iij.q.vij.cũ pastoris.

a Tdictum est.inter eos sed nõne isti erant laici.ergo debent cõueniri sub'seculari iudice.vt.xj.q.j.experientie.sed iõ ꝓueniuntur coram ecclesiastico.qr rapuerũt bona ecclesie.vt extra de fo.compe.c.cum sit generale.Et est hoc ꝓtra rectores ciuitatum qui cõpellunt rusticos'ecclesiarum sub se respondere.Alij dicunt seruos ꝛ libertos ecclesie sequi foꝛum domine.i.ecclesie.vt dixi.xi.q.j.c.ij. rusticos autem nõ ꝛ seculare.nisi ecclesia ab imperatoꝛe conseꝛcura esset iurisdictõez super eos.ar.lxiij.di. ego extra ō ap.si duobus verius dicẽ hic laicos istos cõueniri in foꝛo ecclesie ratiõe ꝓdicta.ꝛ quia adhuc erant in administrationem.vnde rõne administrationis rusticos cõueniri poterãt sub episcopo.ar.ij.q.vj.§ nulli quoqz officialium.post depositã ad ministrationem non nisi forte in breui vel nisi fugerent. in auc. vt iud.sine quoquo suf.§.siquis autem.ꝛ §. necessitatem. Alij dicũt qꝫ iste episcopus reprehẽsus fuerat qꝛ iconomuz fecerat aliqũ de istis laicis qui tantum clericus esse debet.alias bñ posset eis cõmittere curam rusticorum ꝛ aliorum bonoꝛ epatus.

b Cum pẽa. isti cõmittebant crimen cõcussionis cuius pena quadruplum est. vt xviij.di. quoniam.ꝛ hoc cum ciuiliter agitur.cum vero criminaliter punitur ꝓ arbitrio iudicis.vt.j.q.j concussionis.ꝛ sic ecclesia suũ quandoqz potest cum augmẽto repetere. vt.xij.q.ij. fraternitas.ꝛ.c.in legibus.

c At in subditis.videtur ergo qꝫ predicti laici non sint de foꝛo ecclesie.sed ideo hoc dicit.qꝛ facilius coercentur clerici qꝫ laici.

d Quam accusent i.accusabiles oñdãt.

e Ecẽter.aut sanguine fic.ꝛ.q. ij.hoc iusꝫ.in fi.vel intellige de bis qui male vite sunt.alias videtur esse ꝓtra.ꝛ.di. lxxxvj.nõ satis.quis enim carnem suam odio habebit.sed quare prohibet hoc de ꝓpinquis.ideo qꝛ magis proni sunt epi ad dandum coniunctis personis qꝫ alijs.sicut sepius ꝛ fortius ꝓhibetur fornicatio.qꝛ potius peccatur hoc genere peccati.l.di.qꝛ tua.Item sicut magis punitur qui interficit vxoꝛem qꝫ matrem.qꝛ proniores sunt boies ad illud faciendum vt xxxiij.q.ij.admonere.Item sicut hac rõne subuenitur mulieri cum intercedit nõ tamen dat qꝛ proniοꝛ ẽ ad intercedendum qꝫ ad dandum.vt ff.ad vell.l.iiij.Item ꝛ alia rõne prohibetur dare propinquis.qꝛ semper presumitur qꝫ res ecclesie latenter ledantur per eos.i.q.iij.peruenit.ꝛ.ꝛ. q.ij.episcopus.

f In duplum.fic.xij.q.ij.fraternitas ꝛ.c.in legibus.

g Hoc.diuersos.inter prelatum ꝛ subditum.

h Et potioꝛes.hoc erit vsqz in diem iudicij tantum', dicit enim apostolus.Cũ mundus iste durabit homines presunt boibus.demones demonibus angeli angelis.cum autem deus erit omnia in oĩbus cessabit omnis prelatio nõ tamen ordo vel maioꝛitas.aliquis enim maioꝛ erit alio.nam in domo patris mei ꝛc.de peni.di.iiij.in domo.sed nõ perit. ꝛ vide quomodo prelatus ꝛ subditus sibi connectuntur.vt.xcv.dist.esto.ꝛ hec diuersitas ordinum ꝓpter maioꝛem ꝓcordiam ẽ statuta.vt.xlv.di.licet.ij.

i Vera.i.per veram ꝓcordiam.

k Contextio,j.xcv.di.esto.io.

Graduũ ꝛ ordinum distributio ecclesie vnitatem conseruet.

Ad hoc dispensatiõis prouisio gradus diuersos' ꝛ ordines cõstituit esse distinctos: vt dũ reuerentiã minoꝛes potioꝛib⁹ exhiberent ꝛ potioꝛes' minoꝛib⁹ dilectionẽ ipẽderent: vera' ꝓcordia fieret ꝛ ex diuersitate ꝓtextio': ꝛ recte officioꝛuz gereretur administratio singulorũ neqz.n. vniuersitas' alia poterat rõne subsistere: nisi huiusmõi magnul eam differentie ordo seruaret.qꝛ veroꝛqueque creatura i vna eadẽque qualitate' gubernari vel viuere nõ põt: celestiũ militaꝛ exẽplar nos instruit qꝛ duꝛ sunt angeli sunt archãgeli liquet: qꝛ nõ sunt equales sed in potestate' ꝛ ordine sicut nostis differunt alter ab altero.

Di. lxxxx.

Itigiosus' quoqz prohibetur ordinari: qꝛ q sua ptãte discordãtes ad cõcordiã debet attrahere q oblatões dissidentiũ prohibetur recipere nequaquã litigandi facilitate alios ad discidiũ debet prouocare. Unde in ꝓcilio carthaginensi.iiij.legitur.

Clerici discordes deijciantur vel reuocentur ad concordiam.

Discordãtes clericos epũs vel ratione' vel ptãte' ad ꝓcordiam trabat: inobediẽtes synodus ꝓ audientiã damnet. Itẽ ex eodẽ.

Dissidentiũ fratrũ in ecclesia oblationum dona nõ recipiantur.

Oblationes' dissidentium fratrum neqz in gazophilatio' recipiãtur: similiter dona' eoꝛum qui pauperes opprimunt' a sacerdotib⁹ refutanda sunt. Item cypꝛianus.

Extra ecclesiam esse probatur: qui pacem cum proximo non habet.

Neqz' ad cham neqz ad mũera eius respexit deus.neqz.n. hẽre placatum deum poterat q cũ fratre non pacẽ sed zeli discordiam hẽbat.quã sibi igit' pacẽ promittũt seruare.

l Uniuersitas.creaturarum.

m Qualitate. qꝛ natura coꝛporum nõ potest manere in vno statu .de conse.di. v.ne tales.ꝛ dicit lex qꝫ circa statum humanum nihil est stabile vt in auc.de nõ alie. aut permu. §. vt aũt. col.ij. vel dic qualitate.i .equalitate.qꝛ non omnes possunt esse episcopi.

n Itigiosus.in hac di.xc.tractat hoc,e non litigiosuz qõtractauit. xlvj. di. sed dissimiliter.ibi enim ostendit qꝫ epꝰ nõ debet esse litigiosus . hic vero qꝫ discordantes debet ad cõcordiaz reuocare.vltimo additur qꝫ epi debent sibi vicissim prestare auxilium ad pacem seruandam.

o Discordantes rõne.i. amicabili cõpõe extra iudicium ꝛ de plano.nã iudex ad ꝓcordiam laborare debet.v.q.ij.si primates.ꝛ litigantes recõciliare.ff.ō vsufr.si cuius.§.equissimũ. ꝛ ō offi.presi.illicitas.§. ne potẽtiores.si ergo inter se cõpositionem faciãt remanebũt crimina impunita ꝓtra illõ ff.ad.l.acq.ita.vulneratus. sed hoc in crimine iniuriaꝛ obtinet. quod qlibet potest remittere sed si criminaliter ageretur esset falsum sed si delictum tãgeret ecclesiam ibi nõ posset subditus componere cum prelato.vt.xxiij q.iiij.si is qui.potest tamen renũciare accusationi. vt eẽ de accu.veniens.

p Vel potestate. scilicet'coertione.vt.ff.de offi.presi.cõgruit.ꝛ.j.eo placuit.

q Oblationes.cum oditum eoꝛum apertum est ꝛ notoꝛium.hoc intellige de voluntarijs oblationib⁹ non de decimis ꝛ primitijs extra de elec.de terris.xvj. q.i.decime.lau.

r In gazophilatio.idest arca.vel locus vbi reponuntur oblatiões. a gaza quod est diuitie ꝛ philare quod est

s Bona.dicit.b.hoc generaliter intelligendũ esse de quolibet qui est in moꝛtali peccato ꝛ gratia exempli est istud positum tu melius dic qꝫ cum hec sit pena non debet extendi nisi quatenus reperitur.nam specialiter de quibusdam perꝰonis inuenitur prohibitum vt hic de isto Item de eo qui pauperem oppꝛimit. Item de sacrilego.vt.xij.questione.ij.de viro.Item de eo qui vi extra ptoꝛe extra de rap.super eo.Item de vsurario.extra de vsur.c.ga in omnibus sed.etiam penitentes quãdoqz ꝓhibentur oblationes facere.de cõ.di.iiij. eos idem dico de meretrice.

t Oppꝛimunt.si quis tamẽ officiatus oppꝛimit rusticos.quia forte debet habere.ꝛ.accipit.xij.dona eius non sunt respuenda de iure ꝑm quosdam.quia transfertur dominium in huiusmodi.ꝛ fieri potest inde elemosyna.nec est vera rapina.ar.xiiij.q.v.non sane.si tamen ꝓpterea coꝛrectus nollet cessare debent respui. vel dic qꝫ inde potest fieri elemosyna non tamen oblatio.idẽ dico in meretrice.vt dixi.xiiij.q.v.in ꝓn.

v Neqz ecclesiã.eꝝ quã q ꝓueniunt exterminabũt.xxiiij.q.i.ga ex sola.lau.

a ℂ Nec sanguine.si impenitens decedat.
b ℂ Sanguine.hoc ad exaggerationē huius crīs dicitur.q; idem est in quolibet alio crimine.
c ℂ Abluitur.quo ad vitā eternam.sed vz martyriū quo ad minorem penam.
d ℂ Inexpiabilis.vex est post mortem.alias de nemine desperandū est. vt de pe.di.vij.nēo.xxxij.q.ij.ancillam.nā qui impenitēs decedit.in martyrio nō saluat de pe.di.i.c.vl.sed mitiꝰ punitur.vt ibidem dicitur ⁊ de pe.di.iij.§.pōt.
e Hlienus opꝰ.i. oratio eius si clericus ē.opꝰ enim eius ē orare.xxxvj. di. c.vl.vel si est laicus opꝰ eius i. oblatio.ē.c.di.oblationes ⁊.xij.q.j.duo.
f ℂ Neq;.sic. ij.q. vij.§. de his etiam.
g ℂ Murmurauerūt ⁊ pierunt in deserto.illa pena est vt citius' moriatur. xj.q. iij. epi.si sacerdotali.
b ℂ Ab exterminatore.i.ab āgelo malo.qui exterminauit murmurantes in deserto a terra ꝓmissionis.b.
i Iquis.vel manifestū i.manifeste.
k ℂ Peccati diuturna.videtur q; tāto tpe debeat qs ē in penitentia q̄to fuit i peccato.iij.q.ij.c.j. Sed dicimꝰ hoc ponendū in arbitrio prelati.nā q̄q; inuenitur q; dz esse tanta de pe.di.i quam obrē.q̄q; minor de pe.dist. vl.c.vl.q̄q; maior.ō pe.di. iij.pductior.
l ℂ Prioris.i.abbatis.abbas enim pōt absoluere monachum suū inicientem manꝰ in monachū suū vel alteriꝰ. sed nō pōt si percusserit clericum secularez. vt extra de senten.excō.cum illorum et cetera.
m Ossidentes ⁊c.
n Tudendum.ad pacē hec ⁊ similia intelligo cū ciuiliter agitur de crīe vel in.cā ciuili.secus vbi crīmaliter ageretur.expedit enim peccata nocentiū nō esse. ff. de iniur.eū qui.⁊ extra ō collu.deteg.c.i.io. vel cum agitur actione iniuriarum. vt dictū est.ō.e.c.j.
o ℂ Coerceant.ar.q; epūs si quis corā eo accusauerit aliquē ⁊ velit desistere ⁊ ille velit ei remittere nō ōbeat eos cogere ꝓsequi cām illam ēt lite cōtestata.⁊ q; illi possint desistere.cū epūs ōbeat eos magis hortari ad pacem q̄ ad contentionem.ar.v.q.ij. si primates.qō vex: credo in crimine iniuriarum.vel cuz agitur ciuiliter.alias nō. vt extra de collu.c.ij.
p Dum.⁊c.
q Lacuit.arguank.ar. q; admonitio semp debet precedere vindictā.ar. xij.q.ij.indigne.
r ℂ Excōicatione.videtur tñ q; primo inder secularis coget eos ad cōcordiā.⁊ si hoc nō sufficiat q'tūc excōicabūtur.xvij.q.iiij. de presbyterorum ⁊c.

inimici fratrum:que sacrificia se celebrare credunt emuli sacerdotum secū collecti'fuerint opinantur hi q extra ecclesiam christi colliguntur. tales etiam si occisi in cōfessione nominis xpi fuerint: macula ista necꝰ sanguineꝰ abluitur'.inexpiabilisꝰ.n ⁊ grauis culpa discordie nec passione purgatur. Itē ex. viij.synodo.

Murmurantes a fratrum vnitate alieni efficiantur.

Hlienus fit a fratrū vnitate qui murmurat:⁊ opusꝰ eius abiiciatur qui murmurꝰ extiterit: ne pena murmurātium incurrat. de qua apostolus scribit:neq; enim murmurauerūtis sicut quidam murmurauerunt'ꝰ⁊ perierunt ab exterminatore'. Juxta mēsurā itaq; opis peccator:quod in hac snīa apostoli plenius declaratur sacerdotis iudicio periteat. Item ex eodem.

Corripiantur qui rixas ⁊ contentiones amant.

Iquis monachus cōtentiōes vel rixas amauerit.vel manifestum' conuicium fratri itulerit: iuxta arbitriū rectoris modūq; peccatiꝰ diuturna expietur penitentia. Item qui ꝓtēciosus aut murmurās extiterit secūdum arbitriuz prioris tā diu periteat quādiu culpe qualitas extat. Item ex ꝓci.car.iiij.

Dissidentes episcopi ad concordiam redire coganntr.

Jssidentesᵐ episcopos si nō timor dei synodus reconciliet. Item ex eodem.

De eodē.

Tudendū est episcopis vt dissidentes fratres siue clericos siue laicos ad pacemꝰ magis quaz ad iudicium coherceantᵉ. Item ex eodem.

Non recipiantur dona eorum qui pauperes opprimunt.

Orum' qui pauperes oppriműt dona a sacerdotibꝰ sunt refutanda. Itē ex ꝓci. agathensi.

Arceu arcenentur fidelium qui ad concordiam redire cōtemnunt.

Placuit etiā vt sicut plerunq; fit quicūq; odio aut longinqua inter se lite dissenserint: ⁊ ad pacem reuocari diuturna obstinatōe nequiuerit.a sacerdotibus ciuitatis primitus arguāturᵉ: qui si inimiciti as deponere pernicioſa intentione noluerint:ō ecclesie cetu iustissima excōmunicationeᵉ pellantur. Itē fabianus papa.

Iniecius maceretur acerrimis qui fratri suo recōciliari non vult.

Iquis cōtristatus noluerit reconciliari fratri suo satisfacienteᵉ eo qui cōtristauit:acerrimis maceretur in edijsꝰ vsq; dum gratanti animo satisfactionez recipiat. Itē innocen.iij.

Episcopi ad pacē firmiter tenendā vicissim sibi consilium ⁊ auxilium prestant.

Recipimusᵃ enim vt episcopi ad solum deum ⁊ salutem populi habētes respectum omni tepiditate se posita ad pacez firmiter tenendam mutuū sibi ꝓsilium ⁊ auxilium impendāt:neq; hoc alicuius amore vel odio ptermittant.quod siquis in hoc dei opere tepidus inuentus fuerit damnū propīe dignitatis incurrant. Itē victor papa.

Expellendi sunt a cōione fideium qui sibi inuicē reconciliari noluerit.

Perlatum est ad sedez apostolicam aliquos vestrum nocere fratribus velle vt cadāt decerta resimiliter in sacramētis discrepare'.⁊ ob id ꝓtentiones ⁊ emulatōes fieri inter vos:a quibus dissensionibus vos auertere ⁊ in his oībus cōcordare' ⁊ opem ferre vicissim mādamus. Nam si hoc agere cito neglexeritis:⁊ vicissim recōciliari nō studueritis ab apost.se.⁊ totus ecclesie cōione vos pelli nō dubitetis.

Di. xci.

Ui autez' turpi lucrō vel inhōesto negocio victuz sibi quere prohibetur:de oblationibus ecclesie stipendia ꝓsequatur.quod si ecclesia ei sufficere nō potuerit:ꝓprio artificio vel agricultura exemplo apostoli qui de labore manuū viuebat sibi necessaria mueniat.ita tamen vt occasione sui opis ecclesie vigilijs nō desit.quod absq; inequalitate sui corporis nulli īpune ꝓceditur. Unde pelagius papa.

Corripiatur clerici qui officijs matutinis vel vespertinis se subtrahūt

Leutherius' frater ⁊ coepūs noster queritur clericos suos sibi contra canones superbire:⁊ id quod nobis inbētibus facta in scripnio cautione promisit vt quotidianis diebus vigilie' in eius celebrarentur ecclesia:illis cōtenentibus implere non posse: sed magis vnū quēq; suis postposito ecclesie seruitio vacare negocijs.⁊ ideo experiētia tua eos quos tibi esse ostenderit contumaces:debita obiurgatione compesce:⁊ modis omnibus vigilijs vacare compelle. Itez ex cō ci.ananetbensi.

De eodem. Palea.

Presbyter mane matutinali officio expleto pensum seruitutis sue canēdo primaz:tertiā:sextā: nonam vesperāq; persoluat: ita tñ vt horis cōpetentibus ⁊ significatibꝰ iuxta possibilitatem aut a se aut a

f Iquis.satisfaciente.imo ēt nō satisfaciente eo rancorē tenetur dimittē.vt de pe.di.v.c.vl.q; nō est licitum nobis aliquē odio hēre vt.xxiij.q.iiij.cum in lege.xi.q.iij.inter verba.sed actiōem iniuriaꝝ.i.satisfactōem nō tenemur dimittere. Nā ad remittendam iniuriā nullus est cogendus.xxij.q.iiij.si illic.imo bene facit q; dimisso rācore agit iniuriarū.xlv.di.⁊ q e mē dat.xxiij.q.v.de occidendis.
t ℂ Inedijs.i. penis excōicationis.
v Recipimus. pista.c.patet q; ad iudicium ecclesie spectat facere pacē vt hic ⁊ extra ō treu. ⁊ pa.treugas. Itē patet hic q; epi puniun tur q; sibi nō prestant mutuū auxiliū vt.iij. q.i.nulli.⁊ etiam mortuo epo vel infirmo vicini epi tenenᵗ supplere defectuz epi. vt vij.q.j.pōtifices.io.
r Perlatū ē. discrepare hoc dicit canon vt simplam teneam⁹ baptismi formam ꝓpter scismavitandum.de cō.di.iij. propter vitandū. vbi tñ ꝓsuetudo ē diuersa nihil officit vt ō cō. di.iiij.de trina.
y ℂ Concordare.cum metropol.ecclesia.rij di.c.vlt.de cō.di.i.c. vl.⁊ c.altaria.⁊ di.iij. litteris.io.
z Ui aūt.dictum est.ō. lxxxviij.di. clericis non licere negociari.vnde ostenditur in hac. xci.dist. ex quo debeant sustēta ri qñ de ecclesiasticis stipendijs ali sufficiēter nō possunt vbi āt clerico non sufficit ecclesia ꝓprijs manibꝰ fibi querere victū; dz iuxta apostolum nō tamen q; hac occasione subtrahat se ecclesiasticis officijs. b.
a ℂ Quod absq; inequalitate.i.nisi cum inequale ē corpus eruberantia vel defectu humorum.hoc est ex cā infirmitatis.
b Leutheriꝰ. promisit que ꝓmittenda sunt notaui.xxiij.di.quāq; quā.
c ℂ Vigilie.i.mortuorum exequie vel generaliter ecclesiastica officia.lxi.di.quoniā festus.⁊ propter cām hec cautio fuit exacta ab epo isto. q; clerici sui negligentes erāt circa diuina officia.alias de iure cōi huiusmodi cautio nō est in ordinatione epi exigēda. Sed videt q; eleutherius hoc modo ꝓ suis clericis obligari nō potuit ꝓmittēdo

conum factum.insti.de inuti.stip.§.si quis alium.sed die q bene potuit cum ad eius officium spectaret eos ad hoc cogere.z ita sua interfuit.preterea per illa verba videtur promisisse se curaturum vt illi interfint.sicut cum quis ꝓmittit alium iudicio sisti.arg.ff.de ver.obli.quotiēs qs alium z est fi.§.Iriij.di.tibi domino. Item ē ar.hic q episcopus pōt induc ere consuetudinē nouā i sua ecclesia quo ad officia celebranda rij.di.nouit.z de cō. dis.iij.c.j.

a Clericus, agricultura ar. C.ō epi.z de.l.ij.naz mercari non pōt.b.

b Officij.ergo clericus nō potest opas suas per totam diem locare cum non debeat officio deesse.

c Vigilijs. non tñ videntur puniendi si ōssint diuinis officijs cum nō possint percipere necessaria ab ecclesia.cum de altario debeāt viuere. secus tamen est.qz fecerūt sibi ꝓiudicium quādo permiserunt se ꝓmoueri ad tā tenuez ecclesiam sicut est in matrimonio carnali ar.xxxij.q.v. horrendus.vnde sicut vir tenetur ministrare necessaria vxori que tñ debitum reddere nō valet.vt.xxxij.q. vij. quod proposuisti. ita iste tenetur officiare ecclesiaz.licet pauper sit.z dicere cum apostolo.scio z abundare z esurire ꝛc. xli.di. q dicit. z ministrent ei manus.xxi.q.i.clericꝰ in fi.Sed qd si a principio fuit diues ecclesia cum ad eam promotus ē.sed post vergit ad exiguitatem.dices clericū adhuc teneri.sic episcopus tñ in hoc cāu z ꝓmisso debet eam vnire ecclesijs alijs.x.q.iij.vnio. de con.di.i.omnes.

d Stipendio.sz cui applicabitur hoc pōt dici q canonicis instimul cū episcopo. hoc verum est in eo quod de cōmuni percipiebat alias videtur q tantum canonicis ar.C. de here.decu. z naui. Li.ij.z.iij. nisi cū iniuste priuatus est. tunc enim omnia ipe recuperat que amisit.ff.ō re mili.l.pe.C.e.l.j.li. xij.l.au. sed certe ego credo q suum beneficium debet assignari alicui qui celebret pro eo.donec ipse est ercōicatꝰ vt extra de appel.peruenit.b.

e Clericus.artificiolo er quali artificio clericus pōt sustentare se nota ui.xiiij.q.iij in summa.

f Interemptores idest illud secūdum quod solet esse interemptores. z sic idem repetit.z tunc sunt due partes secūdum q est hic interemptores est vna pars z vocat interemptores prosenetas de quibus habes.ff.ō prosene.l.ij.

g Declinantes.s.clerici.io.

De.xcij.

Am aūt ad ecclesiaz venerint corde magis quā voce deo cantanduz meminerint. Item hiero. in epistola ad ephe.

Corde non voce deum laudare debemus.

Cantantes z psallentes in cordibus vestris domino: audiant hec adolescentuli.audiantꝰ hi q bus in ecclesia est psallendi officiū deo non voceꝫ sed corde cantādū. nec in tragediarum moduz guttur z fauces medicamine liniēdeꝰ sunt vt i ecclesia theatralesꝰ moduli audiantur z cantica. Ab offōꝰ autē cantādi z psallendi diacones inueniuntur exempti:ne duz vocis modulationi studēt altaris ministeria negligant. Unde grego.

Cantandi offīm diacones sibi non vsurpent.

In sancta romana ecclesia dudum ꝓsuetudo est valde reprehensibilis exorta: vt quidā ad sacri altaris ministeriū ꝓstituti cātores eligātur z in diacōatus ordine ꝓstituti modulationi vocis inseruiant: quos ad p̄dicatōisꝰ offīm z elemosynaz studia vacare ꝓgruebat: vñ fit plerūq vt i sacro ministerio dū blāda vox querit: ꝓgrua vita negligatur z cātor minister deū moribꝰ stimulatꝰ cū pplm vocibꝰ delectat Qua de re presenti decreto ꝓstituo vt in hac sedeꝫ scī altaris mistri cantare nō debeāt: solūqzꝫ euangelice lectiōis offīm intra missaz solemnia exoluāt.psalmos vero ac reliquas lectiones censeo p subdiaconos vl si necessitas exigit p minores ordines exhiberi.sigs aūt ꝓtra hoc decretū meū venire tētauerit anathemasit. Ab quibus ordinādos oportet esse īmunes:breuiter mōstratū est:de quoz vero manibꝰ suos ordines suscipere debeāt:facile patet sacerdos.n.z cuncti ifra ipsum ꝓstituti ab epīs debent ordinari. Añ in ꝓcilio martini pape legitur.

Qui nō sunt ordinati ab epo in pulpito nō psallant neqz legant.

Non liceat in pulpito psallereꝰ aut legere: nisi qui ab epōꝰ sūt ordinati lectores. De epīs aūt a qbus vel in quibus locis ordinare debeant supra diffinitū est. nūc aut queritur de his q ordinati a parrochia sua nō recipiūtur: vl ꝑ aliqua cā eas adire noluerint:an in alteriꝰ parrochia epale possint officiuz celebrare. De his in concilio martini pape sic statutum est.

Sacerdotis offīm gerat epus quez sua parrochia non recipit.

Iquisꝰ ordinatus episcopꝰ ad

b Um autem. ostendit magister i precedenti di.q clerici debēt celebrare diuina officia in ecclesia.in hac.xcij.di.ostendit magister qualiter. qz.s.non debent voci modulationis insistere.adijcit etiam q in ecclesia romana diacones cantare non debent sz verbo predicationis vacare.postea mouet incidentē qōnem.virum episcopi qui nō recipiūtur in sua ecclesia possint in alia parrochia episcopale officium exercere.

i Cantātes.hec sunt verba apostoli.

k Audiant.verba hieronymi exponentis.

l Non voce tantum.nam z voce decantandum est. vt de con.dis.v.non mediocriter.z ibi psallite deo in iubilatione. tñ magis cordis deuotione q̄ vocis iubilatiōe vt.xxxviij.di. sedulo.

m Liniende.vt populum delectent.nam nec ipsa veritas pronuncianda sic est vt quis boibus placeat.xxij.q. ij.primum. linire autem vt melius cantent z pronūciēt veluti electuaria peccatum nō est.si ad laudem dei z nō gratia laudem consequendi delectantur arg.xxxij.q.iiij. obiciuntur. ꝓcurare enim debet vt clara voce nō rauca ꝓnunciet.vt.xxi.di.c.j.vt populus plane intelligens dicat amen.vt.xxxviij. dist. sedulo.

n Theatrales.tragedi fiebant in theatro decantando tragedias. z dicūtur a tragos quod est hircus.z oda quod est laus. qz hirco remunerebantur ꝓpter fetidam naturam hirci.

o Ab officio.exempti.hoc intellige qñ induti sunt i ecclesia ad cantandum euangeliū.z sic itellige sequēs.c.

p In sancta. ministeriuz constituti.

q Predicationis.j.xvj.q j.adijcimus ꝓtra sed illō er cā dictum ē ꝓpter quosdaz improbos monachos.alias etiam diaconi possunt p̄dicare.vel hoc intellige er delegatōe.alias solius sacerdotis offīm est predicare vel predicationem appellat lectōez euangelicam.

r Stimulat.i.exasperet cōtra se.

s In sede apost.er hoc dicunt quidam hanc ꝓhibitionem in ec.ro. tantum locū habere.alii tantum de cardinalibus intelligunt.h.vero generaliter intelligit eē ꝓhibitum.cum.s.ad legendum euangelium induti sunt.qō patet er illo verbo quod. j. dicit iter missarum. z causa huius cōstitutionis fuit honestas.

t Solūqz ar.q diaconus non nisi cā necessitatis dz legere epistolam.xx v.di.c.j.cē.

v Non liceat psallere.argu.pro laicis qui non cantant in pulpito sed alibi in ecclesia.

Qui ab episcopo vel abbate.lxix. dist.c.j.vel etiam a sacerdote vt. xxiij. dist.psalmista.

x Si quis.hec tria ca.loquūtur de eadem materia.s.cū quis est ordinatus epūs ad aliquā ecclesiam.sed nō audet ire illuc propter scandalum. vel ꝓpter hostilitatem.vel qz nō recipitur aliqua de cā fine culpa. tamen sua iste non debet aliquid presumere de rebus ecclesie ad quam diuertit.z expectabit

quousq; ꝓuideat ei synodus alibi. vij. q. j. pastoralis.

a Pro contentione. ar. ꝯtra. xvj. q. vlt. si plures.

b Aut pro aliqua. s. de iure. q; dicunt se non elegisse eum. vel dicunt ꝙ renũciauit episcopatui.

c Contingere. i. nõ episcopalia. nisi inuitatus fit. ar. extra de eo qui refig. c. j. j. vij. q. j. c. episcopi.

d Judicare. nã aliam eccle siam si vacat debent ei conferre. vij. q. j. pastoralis. sed ꝛ populus est ercõicandus q eum nõ recipit cum iustam cãm nõ pretendit nisi scãdalum timeatur. sicut ꝛ ipse excõmunicatur cũ ad ecclesiaz illam ire non vult. j. e. c. iij.

e S Jquis. cuius est. i. ad quam.

f Etiam. quã forte allegat

g Et bonoris. videtur cõtra. ĩ. pri. c. sed dic bonoris i. honorabilis ministerij. q; in vestibus epalibus exercebit; sacerdotale officiũ non episcopale nisi inuitatus fit vt dixi. ĩ. c. pr. ꝛ maior reuerentia exhibebit ꝙ alij ꝓbytero simplici.

b Prouincie. que. s. hz. x. vl. xi. episcopos ꝛ metropol. vi. q. iij. scitote. lau.

i S Jqui. i. siqui clerici ordinati sunt episcopi.

k Vbi prius. i. in quo loco vel in quo ordine. Sed nunquid prior ecclesia tenet eos recipere. videtur q; nõ. lxxij. di. placuit. arg. xxi. q. ij. siqs iam translatus. Ad hoc dic. q; si habuit corpalem possessionem per se vel p aliuz ei⁹ ecclesie ad quã modo nõ recipitur non tenetur prior ecclesia eum recipere lz nõdũ eius bñficium sit collatum. si nõ habuit; possessionez. tenetur. licet iam alijs cõcessa fuerint eius bñficia vt extra de elec. cum in cunctis. vij. q. j. eos. C. de repu. ber. l. vl. per aliũ dixi q; idem est ac si per se. extra de preben. accedens. ar. iij. q. j. c. j. in. §. i. io. hec glo. non adaptatur ad tertium. b. Sed nũquid ẽ de ricus huius epi distingue. q; si nõ vult renũciare epatui ad quem electus est non erit clericus eius remanebit tamen ei prius bñficium qõius ꝓseruauit ei. Si vero renũciauit eius clericus erit. ꝛ ab eo iudicabitur. extra ỏ renũ. ad supplicationem. nisi i criminali. cã. tñ non potest eum deponere in memoriã pristine dignitatis. ff. ỏ decu. l. vl. q; ergo dicit auferatur bonor. dic q; per papam. ar. C. vbi sena. vel clarif. l. vl. circa medium. rõne aũt delicti poterit eũ ercõicare si excesserit in sua dioceſi lz nõ abrenunciet epatui q; ꝛ posset quẽlibet archiepm nõ suum. ar. vj. q. iij. placuit. ff. de of. presi. preses. hoc tñ tene q; sine licentia pape nõ abrenunciabit. extra de transla. epi inter corporalia. lau.

l Non abijciantur. ar. q; nõ debet electus in alia ꝓuincia priuari beneficio prioꝛ antequam transferatur ad aliam.

m S Jquis. impositionem. i. ordinem episcopalem.

n Nec acquieuerit. infra tres menses. j. c. di. qm̃ sponsa. tamẽ infra duos; menses ꝛ. extra de conuer. ꝓiu. ex publico.

o S Jquis epꝰ. vacans. i. vacans epatu vel epatum non habens. sic dicitur mulier vacans que virum nõ habet. ff. a. l. iul. de vi publ. qui cetu. §. q vacantem. io.

p Jrruerit. sed quid si iste intrusus aliqua ꝓtulerit ipsi ecclesie. tenetur ei ecclesia restituere sicut de simoniaco extra de si. veniens ꝛ q; nihil dederit eccle liij. di. generalis. sed si bene ꝓmotus esset ecclesia nõ tenetur ei restituere ꝛ iõ malus deterioꝛ est ꝓditionis q; bonus. io. sed cõtra de simo. de hoc. So. in simoniaco dicunt qdam q; nihil debet ei restitui. ꝛ quod dicit illa decre. veniẽs parrochiã cuius est electus pro cõtentione populi aut pro aliqua ratione nõ pro sua culpa i parrochia que ei fuerit data nõ ierit hũc bonorem oportet sacerdotij tantũmodo cõtingere: ita vt de rebus ecclesie i quã venit nihil presumat. sustineat aũt quid de eo sanctum ꝯcilium iudicare voluerit. Jtem ex conci. antiocheno.

De episcopo ordinato quẽ sua parrochia non recipit.

S Jquis epus ordinatus ad parrochiam cuius est electus minime accesserit non suo vitio: sz qõ eum aut populus vetet: aut ꝓpter aliam cãm nõ tamẽ eius vitio perpetratam: hic ꝛ honoris sit ꝛ ministerij particeps: dũmodo rebus ecclesie vbi ministrare cognoscitur in nullo molestus existat: quem etiaz obseruare conuenit quicquid synodus perfecte prouincie iudicando decreuerit. Jtem ex concilio. an cyriteano.

A sua parrochia non recepti alijs molestiam non inferant.

S Jqui epi ordinati sũt neqz recepti ab illa parrochia in qua fuerãt denominati: voluerintqz alias occupare parrochias: ꝛ vim pre sulibus eaz inferre seditiões aduersus eos excitando: eos abijci placuit q; si voluerint in presbyterij ordine vbi prius fuerant: vt presbyteri residere: nõ abijciantur a ꝓpria dignitate si aũt seditiones cõmouerit ibidem cõstitutis epis: presbyterij quoqz bonoꝛ talibus auferatur: fiantqz damnatione notabiles. Jtẽ ex concilio antiocheno.

Cõmunione priuetur epus: qui sibi cõmissaz ecclesiã adire neglexerit.

S Jquis epus per manus impositionem epatuz acceperit ꝛ sibi cõmissum ministeriũ subire neglexerit nec acquieuerit ire ad ecclesiam sibi cõmissam: hunc oz cõmunione priuari donec susceperit coactus offiñ aut certe de eo aliquid integra decreuerit eiusdez prouincie synodus sacerdotũ. Jtẽ ex eodẽ.

Sine concilio integri ordinis vacãtem epus ecclesiaz nõ adeat.

S Jquis episcopus vacans in ecclesiam nõ habentez epum surripiens populos sine ꝯcilio integri ordinis irruerit: etiam si populus quem se duxit desideret illum alienuz tamen eum ab ecclesia esse oportet. Integrũ aũt ꝛ perfectum ꝯcilium dicimus illõ: cui metropolitanus episcopus interfuit. Hõ autez supra clerici se vigilijs subtrahentes ercõicari iubentur. de his intelligendũ est qui ab epo frequẽter admoniti negligentiam suam corrigere contẽnunt. Unde in cõcilio martini pape legitur.

Excoicetur clericus qui ab episcopo cõmonitus matutinis vel vesperis horis adesse neglexerit.

S Jquis presbyter aut diaconus vel quilibet clericus ecclesie deputatus in quolibet loco fuerit in quo ecclesia est ꝛ ad quotidianum psallendi offiñ matutinis vel vesperis horis ad ecclesiam nõ ꝯuenerit. deponatur a clero: si tamen castigatus veniam ab episcopo psatisfactionem noluerit promereri.

Dl. xciij.

Bedientiã autem inferiores ex ordine superioribus debent. summo enim pontifici ea dentur ab oĩbus obedientia: vt nulli liceat ei cõicare: cui pro actibus suis inimicus ipse exiterit. Nec in ecclesia esse poterit: q; eius cathedraz deserit. Unde beatus petrus pũceps apostoloꝝ in ordinatione clementis populum alloquens inter cetera ait.

Cui pro actibus suis prauis apostolicus inimicatur. cõicare nõ ỏbem⁹

q Desideret. arg. ꝙ que malo sunt inchoata principio non cõualescũt ꝙnis ad eũ cãuz deueniãt a quo recte possent ĩcipi. vt vij. q. j. epim. extra de ele. auditis ar. ꝯtra extra ỏ iurepa. cura pastoralis. extra de conuer. ꝓiu. placet io. dic quod ipso iure nullũ est nõ ꝙalescit. it. alias secus. b. Jtem ar. ꝙ non valet electio concors nisi canonica fit xviij. q. ij. siquis abbas. lxiij. di. c. j.

r Et perfectũ ꝛ nõ. ꝙ cõcilium dicitur p fectum licet nõ adsit primas vt. xviij. di. c. j

s S Jquis. deputatus. per hãc litterã dicunt qdam illũ teneri ad hoc tantuz qui alicui ecclesie intitulatus est. alias nõ. etiam si ordinat⁹ sit ad titulos; siue possessionis. extra ỏ preben. epus tu dic cũ ꝛ quemlibet clericuz teneri ad hoc licet nõ teneatur specialiter ad hanc vel illam ecclesiam sic exaudi. extra ỏ regu. super eo.

t Matutinis, matutina dicũtur officia que celebrãtur a mane vsqz ad nonam. vespertina a nona vsqz ad noctem. xi. q. iij siquis epꝰ in cõcilio.

v Castigatus. nõ ꝙ pro prima offensa nõ est quis puniẽdus vt. lxxiiij. di. honorat⁹

x Bedientiã hic intitulatur. xciij. dist. in qua ostẽdit magister hactenus qualiter ꝛ a quibus ꝛ in quibus locis clerici ꝛ prelati debent ordinari. sed q; dignitas prelatorum sine obedientia cõtemptibilis ẽ. ideo ostẽdit hic de obedientia quã debent inferiores superioribus. Et primo ỏ obedientia que debetur pape. scõo de obedientia quã debent minores maioribus rõne ordinis. postea de obedientia quã subditi clerici epis suis. ostendit etiam differentiã inter presbyteros ꝛ diaconos qñqz loquens ꝯtra istos quandoqz ꝯtra illos. ad vltimum ostendit presbyteros maiores esse diaconibus. Nota autem ꝙ obedientia consistit in tribus. i reuerentia exhibenda in mandato suscipiendo. in iudicio subeundo. Reuerentiam debet minor vt assurgat maiori. ꝛ cedat ei primum locum in sedendo ꝛ eũdo. nisi minori maior administratio cõmissa fit. vt archipresbyter. vl presbyter archidiacono ỏz reuerentiã. lz ordine maior sit rõne maioris administratõis. xxv. di. c. j. hac consideratione quãdoqz presbyter tenetur obedire diacono prelato. In mandato autem ꝛ iudicio nemo tenetur obedire nisi ei qui habet administrationem vel iurisdictionem super eum. nisi ab eo absoluatur per appellationem vel recusationem. vl si ei controuersiam moueat. vel si prelatus depõatur. viij. q. iiij. in summa ꝛ. c. nonne. l.

y Apostoloꝝ. dementis. in presbyteꝝ. nam petro viuente nõ fuit clemens papa. viij. q. j. si petrus.

a SJ inimicus est.inimicus dicitur hic quo ad opi.excõmunicati.si cut iudex dicitur crudelis latroni.xxiij.q.v.nõ est crudelis.alias papa neminem debet habere odio immo pacem cum omnibus habebit.xi.qõne.iij.inter verba.vel inimicus est actibus.vt.lxxxvj. di. odio.

b ℂ Nolite.sic.vij.q.i.scire.xi.q.iij.quibus episcopi.ar.contra.vj. q.ij.si tantum.sed ibi solutum est.

c, ℂ Expectare .ergo denunciatio non est expectanda .extra de sen.ex.cum nõ ab homine.tamẽ sola fama semper non sufficit ad hoc vt quis vitãdus sit. vt extra de excess. pre.inter.lz sit ar. contra extra de elec.venerabilem. Sed quid si papa cõmunicat excõmunicato.nõ incidit iõ in canonem.vt extra de elec.innotuit ff.õ recep.l.pe. nec eo ipo eum absoluit.ar. extra de sen.ex. cum desideres.si tamen ei communicaret intendo cũ absoluere facto etiam si nõ verbo habendus est pro absoluto cum princeps sola voluntate libertatẽ concedat.ff.õ manu. l.apud.z facit ad hoc extra de sen.ex. si aliquando extra de prãsule.cum olim.C. de fideicõmiss. liber. l. si voluntate.

d ℂ Dicat.non enim debet certiorari q nõ ignorauit.ff.õ ac. ẽp. l.prima.

e ℂ Nolite.nã eo ipso quis suspectus est q inimicorũ est amicus argu.iij.q.v. c.ij.z ob hoc filius matrem exheredat.C.õ inof.te. liberi.z est si. extra de accu.cum oporteat.

f ℂ Non loquit.hoc verum est in hoc cãu si qui.s.excõmunicati sunt secus si ꝓpter priuatũ odium alicui non loqueretur.

g ℂ Qui exterminare.j.xxiij.q.j.quoniam vetus.

h ℂ Hostis. vnde hostis nulla pestis efficatior est ad nocendũ q̃ familiaris inimic9 ar.C.õ dolo lata. vñ non ẽ deterior hostis q̃ fictus amicus nõ odiũ grauiꝰ q̃ simulatus amor. vnde illud etiam mus in pera cẽ.ar.xiij.q.j.§.item precepit.si.est.xij.q.j.certe.io.

i MJratus. clero.z ita quilibet episcopus.suffraganeus est de clero metropolitani ar.extra de postu.prela.bone.ar.lxxxvj.di. siquid vero.forte iste fuerat canonicus z adhuc retinebat ibi prebendam.

k ℂ Vir.quod ergo vir fit tamen fit.ff.de iudi.vir.xix.di.in memoriaz ar.ꝓtra.ff.ad vell.tutor.q: dicitur vir fieri vt gs pro se apud eundẽ intercedat.i.nũq̃ fic.ij.q.vi.§.biduum.ver.si aduersus.

l ℂ Ordinibus.ar.pro eis qui multitudinẽ nõ sequũtur.vt.vij.q.j.de niq:.z q̃ multitudo nõ excusat a delicto vel pena.ar.ij.q.j.multi. s.di. xxiij.in noie.ar.ꝓtra.s.di.xix.in canonicis.

m ℂ Filij.qui ergo priuati sunt a sacramentis filij sunt ecclesie.q: sunt

SJ inimicus est iste clemẽs alicui pro actibus suis prauis: z vos nolite expectare vt ipse vobis dicat: cum illo nolite amici esse3 prudenter observare debetis z voluntati eius absq3 cõmonitione obsecundare z auertere vos ab eo cui ipsum sentitis aduersu3: neq3 loqui bis quibus ipse non loqtur. Unde vnusquisq3 qui in culpa est dum cupit omnium vestrũ amicitias habere: festinet citius reconciliari ei qui omnib9 preest: z per hoc redeat ad salutem: cum obedire ceperit monitis presidentis. Si vero qs amicus fuerit his quibus ipse nõ loquitur: vnus est ipse ex illis q exterminare ecclesiam dei volunt. z cũ corpore videatur eẽ nobiscum. mẽte tamẽ z animo cõtra nos est. z ẽ multo nequior hostis hic. quaz illi qui foris sunt z euidẽter inimici sunt. hic enim per amicitiarum spẽm que inimica sunt gerit: z ecclesiaz dispergit z vastat. Jdeoq3 huiusmõi apostolicis institutis vos monẽtes instruimus vt effecta certior charitas vestra solicitius deinceps agere studeat z cautius: ne peruersi z infideles homines ledendi fideles z benignos habeant facultatem. Jtẽ grego.

A nullo debet suscipi: quem roma na depellit ecclesia.

MJratus valde sum: q: in tãto salonitane ecclesie clero z populo vir duo in sacris ordinibus inuenti fuerũt frater. s. z coepus meus paulinus z dilectissimus filius meus bonoratus archidiaconus eiusdem ecclesie: qui cõicare marmo sacerdotium rapienti minime ꝓsentirent z se christianos esse cognoscerent: debuistis enim filij charissimi pensare ordines vestros z quem sedes aposto. repellebat repulsu3 cognoscere vt prius si posset ab illatis criminibus mũdaretur z tunc ei vestra dilectio cõmunicaret ne participeps obligationis existeret. Jtẽ cypr̃ianus.

Non est in ecclesia qui cathedraz petri non sequitur.

QVi cathedraz petri supra quã fundata est ecclesia deserit: in ecclesia se esse nõ confidat. Episcopi vero qui apostolice ordinationi subiacent etiam hãc reuerentiã debent vt singulis annis apostolorum liminibus sese representent.

Uñ anacletus z zacharias papa.

Singulis annis apostoloz limina visitent epi que ordinationibus apostolicis subiacent.

TUrta' sanctorũ patrum: z canonum institura omnes episcopi qui huius apostolice sedis ordinationi subiacent: z qui ꝓpinqui sunt annue circa idus maij sanctorũ principum petri z pauli liminibus presententur omni occasiõe seposita. qui vero de longinquo sunt iurta cyrographũ suũ ipleant. qui ãt huiusmodi institutõis ꝓmptor extiterit. ꝓter quã si egritudine fuerit detẽtus sciat se canonicis subiacere sententijs. Reliq vero i ecclesia minores semp debent maiorib9 subeẽ sicut in synodo sci siluestri legitur.

Minores maiorib9 obedientiam exhibeant.

HSubdiacõo vsq3 ad lectores oẽs subditi sint diacono cardinali viro reuerẽdissimo in ecclesia repsentãtes ei honorẽ. Porro põtifici presbyter presbytero diacon9 diacono subdiaconus subdiacono acolythus acolytho exorcista exorciste lector lectoꝝ ostiari9 ostiario abbas abbati mõachus in oĩloco representi obsequiũ siue in publico siue in gremio ecclesie. Jtez ex epistola clemen. pape.

Quid sit officium diaconorum.

DJaconi ecclesie sint tanquam oculi epi oberrantes z circũ Instrantes cũ verecũdia actus totius ecclesie pscrutãtes diligentius si quẽ videant fieri vicinũ ꝓcipitio z primum esse peccato: vt referant hoc ad epm z ita epo suggerere q̃ ad cultũ ecclesie z disciplinaz eius ptinet. diaconibus cura sit. Jtez in eodem.

De eodem.

SAcerdotes vero dicebat beatus petrus sal terre z mũdi lumen docens eos in splẽdore bonorũ opeꝝ glorificare deũ patrẽ: de q̃ bus ait dñs: beati estis cũ maledixerint vobis hoĩes z reliqua. z iterũ vos estis sal terre. Item ex concilio parien̄si.

n LUrta. hoc.c.loqtur de eis qui subsunt dño pape nullo medio.

o ℂ Propinqui sunt.qui.s.in eadem prouincia sunt.illos vocat lex presentes.C. de prescrip.x. an. l.vlt.

p ℂ Presentetur. per se vel per alios.extra de iureiurã. ego.h.

q ℂ De longinquo.ar. ratione loci permitti quod aliaꝰ non permittitur ar. xxiij.q. j.pudenda.s .dist.lxiij. cum longe.s.dist.xxix.c.j. z ij.s. di.iiij.erit.s.dist.lxiij.c.j.z.ij. z dic de longinquo vt sunt vltra italiam cõstitutiv extra de elec.nihil est quod ecclesie.vel.remotos vocat vltra duas dietas.vt extra de rescrip.nõnulli.

r ℂ Jurta.ar.q̃ expediri per alios sufficit quod iuste impeditus per se facere nõ põt xxiij.di.episcopus.

s ℂ Cyrographum extra õ elect. significasti supra.lxv. dist.fiquis.v.qõe.iij.si egrotans.

t ℂ Canonicis.s.di.xxiij.si quis epor.

v HSubdiacono. ad lectores.hic noie lectorum oẽs inferiores ordines comprehendit.

x ℂ Honorem.ratione ordinis.hec est enim iustitia vt minor seruiat maiori.xxxiij. qõne vl.est ordo. nisi minor in administratione maior fit xcv.dist.c.primo vel nisi obtineat locum superiorꝰ.j.e. c.vlt.

y ℂ Abbas loquitur sm ea tempora cum monachi nõ erant clerici.vt. j.xvj.qõe.j. generaliter. vel forte quilibet clericus dignior est quolibet monacho arg. xvi. q.j. alia est causa z.c.legi. hodie maior honor debetur abbatibus q̃ aliis clericis. argu. extra de eta.z qualit c.i.lxix. di.c.j.

z ℂ Siue in gremio. argu. contra.xcv.dist. episcopus. nam ibi dicitur q̃ in domo collega debet esse non in ecclesia.

a DJaconi. oculi. z nota q̃ loco diaconorum successerunt archidiaconi qui dicuntur oculi epi qui perlustrant.alia cã habetur j.e.diaconi.

b ℂ Oberrantes. sunt z alij oculi circũlustrantes synodales testes.xxxv.q.vj.episcopus in synodo.vel ibi loquitur de excessibus laicorum hoc clericorum.b.

c ℂ Precipitio ergo non tantum tenetur quis denunciare iam cõmissum crimen.sed etiam cõmittendum.quod verum ẽ.xxij.q.v.hoc videtur. ar. extra õ cog.spi.tua.de cõse.di.ij.cũ omne crimen.

d SAcerdotes.sal terre.in omnibus enim operibus nostris sal offerre debemus.de conse.distin.iiij.sal.z per sal sapientia intelligitur.xliij.distincti. fit rector.

e ℂ Maledixerint.nõ q̃ ex maledictione bñdictionem quis ꝓsequatur.sed ex patientia quã sustinet.xi.q.iij.qui iustus.l.

f DElla.j.xviij.q.ij.abbatibus.

a ¶ Acephalos. priuilegiati tamen qui pape subsunt nō sunt acephali q papa episcopus cor est. ar. extra de priuil. recepimus. tales sicut excōicatos oz quilibet excludere de ecclesia sua. extra parroc. z alie parroch. c. ij. Et est hic arg. pro prelatis. z q etiam heremite subsunt episcopo. i cuius territorio sunt vt. xvi. q. prima. qui vere.

b ¶ Male procul. scandalizat i. scandalizat deū. viij. q. j. qui vos. io.

c ¶ Jaconi. hoc. c. loqtur de episcopali ecclesia vbi debēt esse septē diaconi. vt de cō. dis. i. eps deo. z vbi facultates suppetunt. vt. vij q. j. illud.

d ¶ Ne ipse eps. quoquo modo infestetur aut ledatur ab istis insidiatoribus. i. hereticis. vl ita ne quoquo mō offendatur ab illis aut ledat a suis clericis per oppressionem z nō debēt ei astare z ab eo auerrere huiusmodi oppressiones.

e ¶ Aut verba. hec est scōa cā huius institutionis.

f ¶ Detrahēdo. timore hereticorum. s. subticendo.

g ¶ Redoleat. i. exeat in publicum ex frequenti ardore.

h ¶ Cum volūtate. j. ō cō. dist. ij. reuera. io.

i ¶ Jaconi. actuū. vj. vbi agitur de septem diaconibus ordinatis ab apostolis. io.

k ¶ Ex pmissis. ab isto loco incipit magister altercatōez suam inter pbyteros z diaconos. z primo allegat pro presbyteris. q diacōi debēt eis subesse. vsqz ad illud. c. diaconi. post in illo. c. diaconi. allegat pro diaconib⁹ vltimo i. c. legimus. dabit sententiam ptra diaconos. b.

l ¶ Jacones. deputatū. sic. xviij q. ij. hoc tm.

m ¶ Primis. i. maioribus epali. s. z presbyterali. z ita epatus ē ordo. vt. lxxxiij. di. cum preterito. xxi. di. cleros ad idem. xxij. di. c. j.

n ¶ Absqz epo. i. absente episcopo vel presbytero. quib⁹ solum baptizandi ministerium pmissum est. vt de con. di. iij. cōstat. z dic q absque episcopo. i. preter auctoritatem eius.

o ¶ Necessitas. nō q vbi necessitas exigit z presbr est absens pōt diaconus etiaz in re suo baptizare z corp⁹ xpi erogare infirmis si psecratū est. sed in ecclesia in pūtia pbyteri nō potest etiam si necessitas exigat nisi iussus a presbytero. puta cum multi sunt qui indigent baptismo z presbyter non pōt oībus sufficere. similiter si multi sunt qui volunt accipere corpus christi nec presbyter sufficit omnibus.

p ¶ Christianis. z ēt hereticis vt. j. q. j. q qdam cc.

q ¶ Peruenit. sacramēta i. eucharistiaz pfectā. sanguinē autem bene porrigūt. j. c. diaconi sunt. z ver. sacerdotibus z hec est ratio quare sacerdos corpus xpi

Di non sunt habēdi clerici qui episcopali prouidentia nō gubernant.

Nulla rōne clerici aut sacerdotes habendi sunt: qui sub nullius episcopi disciplina z prouidentia gubernātur. tales enim acephalos⁹ idest sine capite prisca consuetudo nuncupauit. Item.

De eodē.

Qui suis episcopis nō obediūt indubitanter reprobi z rei existunt. ¶ Porro ipsi a deo donū sum mi numeris psequūtur: qui suis doctoribus qui recte episcopi intelliguntur libenter obediunt. Item anacletus.

Illi in deum scandalizātur: qui suo non obediunt episcopo.

Male procul dubio scādalizatur⁹ in deum qui recte non docet. z qui eius scandalizat episcopum vel sacerdotem. Item eusebius omnibus epis.

Septem debent eē diacones i vna quaqz ciuitate.

Jaconi⁹ qui quasi oculi videntur esse epi in vnaquaque ciuitate septem debent eē: qui custodiunt epm predicantez. ne ipe epus⁹ ab insidiatoribus quoquo mō infestetur aut ledatur a suis: aut verba⁹ diuina detrahendo⁹ aut insidiando polluantur vel despiciātur: sed veritas spūali redoleat⁹ feruore z pax predicata labijs cū voluntate⁹ animi concordet. Item ex concili. neocesariensi.

De eodē.

Jaconi septem debēt eē secūdum regulam quāuis nō magna sit ciuitas regule ār auctoritas est ista: quod z liber actuū⁹ apostolorum idez insinuat. Ut igitur ex premissis⁹ appareat auctoritatibus diaconi debent obedientiā presbyteris sicut presbyteri epis. sz diaconi superbientes sacerdotib⁹ exequari vel potius preferri querebāt: contra quoz insolentiā multoz auctoritates manauerunt eoz supercilijū reprimentes. atqz vt sacerdotibus pdignam obedientiam exhibeant decernentes. Unde pelagius papa ait.

Nihil eorum que sunt decreta primis ordinibus vendicent diaconi.

Jacones⁹ ppriam pstituimus⁹ obseruare mensurā neqz vltra tenorem paternis canonib⁹ deputatū quippiam tentare permittimus: z nihil boz in suo mīsterio penitus applicare que primis⁹ ordinibus ppie decreuit antiqtas. absqz epo⁹ vel presbytero baptizare nō audeant nisi predictis ordinib⁹ fortassis longius cōstitutis necessitas⁹ extrema cōpellat quod etiaz laicis christianis⁹ facere plerūqz concedi tur. sacri corporis erogationez sub cōspectu epi seu presbyteri nisi bis absentibus ins nō bēant exercendi.

Item in niceno pci. legitur.

Inferiores presbyteris le diaconi cognoscant.

Peruenit ad sanctū pciliuz qō in locis quibusdam z ciuitatibus presbyteris sacramenta⁹ diaconi porrigant. hoc neqz regula neqz psuetudo tradidit. vt hi qui offerendi sacrificij nō habent potestatem. his qui offerūt corpus xpi porrigāt sed z illud innotuit qō qdam diacones etiam ante epos sacramenta sumunt. hec ergo oia amputentur excidantur z in sua diaconi mēsura pmaneant scientes qō qz epoz minister sunt: inferiores a presbyteris habentur. ordinē ergo post presbyteros sacre gratiam cōionis accipiant aut epo aut presbytero porrigēte eis sz nec sedere in medio⁹ presbyteroz diacono liceat q si fiat hoc: preter regulam pbatur existere. Si quis aūt post has diffōnes obedire noluerit: a ministerio cessare debebit. Item ex pci. laodicensi.

Diaconus honorē exhibeat pbytero z ipe ab inferioribus honoret.

Non oz diaconū coraz presbytero sedere: sed iussione⁹ pbyteri sedeat. similiter aūt diacon⁹ honorem bēat a sequentibus. i. a subdiaconibus z ab oībus clericis.

Item ex eodez.

Calicem benedicere z panez dare diacono non licet.

Non oz diaconos panez⁹ dare nec calicem bñdicere. Item ex pci. carthaginensi. quarto cui papa zosimus interfuit per vicarios.

Sicut episcopis ita z pbyteris diaconi ministrent.

Jaconi ita se⁹ presbyteri sicut epi ministros esse cognoscāt. Item ex eodem.

De eodē.

Presente presbytero diacon⁹ eucharistiam corporis christi pp'o si necessitas⁹ cogit iuss⁹ eroget⁹ Item ex eodē. **De eodem.**

Jaconus sedeat iubente presbytero in quolz loco⁹. Item diaconus⁹ in conuentu presbytero rū interrogatus loquatur⁹ alba⁹ vero tm tpe oblatiōis z lectionis⁹ vtatur. Item ex pci. tol. quarto.

Diacones presbyteris se. iuniores nō cognoscant.

Nonnulli diacōes in tātā prūpunt supbiam vt sese presbyteris anteponāt atqz in primo⁹ choro z ipsi priores stare presumant pbyteris in secundo choro constitutis. ergo vt sublimiores⁹ se presbyteri per se sumat. calicem aūt de altari presbyteris sumere nō lz sed diacon⁹ eis porriget q sumptio corporis futurā resurrectionem corpoz significat quā deus sua virtute fact sine omni ministerio. sed sumptio sanguinis significat redemptionē peccatoz que fit intercessionib⁹ alioz. s. dis. l. presbyteros qui ptra ibi. Jn penam dicitur de diaconibus ne panem offerāt quare de iure licitum eē videtur. io. sed illud intelligitur qñ in principios decretoz diaconus accipiens patenā cū pāe offert sacerdoti. Jmponitur ergo diaconis ad penam ne panem offerant altario ministrādo hoc aūt phibetur ne post sacramenta cōfecta corpus christi porrigant sacerdoti vt sumat. b. Etiam ante. i. anteq̄ episcopū sumant.

r ¶ Jn medio. fm cō suetudinem diuersorum locoz hec variā tur. Jn quibusdam n. locis hec obseruantur. in qbusdam non

s ¶ Non oz. sed iussione. hoc obtinuatur fm psuetudinē qrarūdam ecclesiarum. cū redit a lectione euangelij. lau.

t ¶ Non oz. panez i. corp⁹ dñi vel dic dare. i. pficere qō ad solū presbyteroz pertinet. j. q. j. c. dictum.

v ¶ Jaconi ita⁹ se. i missa naz alibi magis sunt ministri episcopi.

x ¶ Presente. eroget. iussus vel nō iussus lōge positis episcopo vel pbytero. s. c. diacones.

y ¶ Jacon⁹. loco. i aliquo de. oī tamen honesto. ff. de arbi. ff cū dies. §. ff ar biter z de mu. z bo. vt gradatim. §. j.

z ¶ Diaconus. in conuentu. vbi pueniunt ad synodum.

a ¶ Loquatur. i. predicat. nā officium predicandi presbyteroz ē. xvj. q. j. adijcim⁹. b.

b ¶ Alba. i. dalmatica. ar. xi. q. iij. episcop⁹ presbyter.

c ¶ Et lectiōis. euangelij.

d ¶ Nonnulli. atqz i primo. i. in prio ordie vt fit pisius.

e ¶ Ut sublimiores. sic pgrue ergo tam illi q̄ isti consistant in vtroqz ita. s. vt diaconi agnoscant presbyteros sublimiores se s. diacōibus z stabūt fm tempus sue ordinationis. xvij. dist. §. vl. in fi.

a ℂ Cõpagis.i.sandalibus ꝛ dicuntur cõpagi sandalia vel calige epa/les.ꝛ est mal.g.io.

b ℂ Nec mappulis.i.ornamentis equoꝝ que ꝓstantinus cõcessit cardi nalibus.ĵ.xcvj.di.cõstantinus nã mappa ornamentum est equi.simi/liter in auc.de consuli.§.qtacũqꝫ.ꝛ sunt quedã alba linteamina qbus cooperiũtur equi car dinalium cũ ꝓcessiõe faciunt.alij dicunt q manipule sunt mitre epales.

c Peruenit.alicu ius.ar.ex hoc ꝛ se.c.hẽs q illud vi/detur ꝓhibituꝫ quod nõ ostenditur eẽ con cessum.ar.dist.c.ꝓtra morem.ar.xxv.q.ij. amputato.arg.ꝛ.q.j. hanc.ar.ij.q.v.consu luisti.ꝛ est hoc verũ i his que sunt de iure ſpãli.alias quod non est ꝓhibitum intelli/git esse cõcessum.xx/vij.q.ij.ler diuine.ꝛ xxx.q.iij.illud ꝛ de de spon.ipu.c.j.in fi.

d ℂ Auctoritate.nam si maioris auctoritate hoc esset vtcunqꝫ er/cusabile.ar.di.lxiij.sa lonitane.ꝛ di.xxviij. diaconus.

e ℂ Iam.C.de idic. vidu.l.ij. in fi. C. vñ vi.meminerit. ĵ.xxi. q.j.c.ij.ĵ.xxiij.q.iiij.ẽ iniusta.j.q.vij.exigũt ꝓtra.ĵ.xxxv.q.ix.loci nostri.

f Illud autem ꝑ/sumptum.ar.an tiquitatem vel longã ꝓsuetudinem nõ da/re.ꝓuilegium vt di. c.ꝓtra morez.ar.lxiij. di.qꝫ ix.q.iij.conque stus ꝛ est rõ.quia hoc possideri non poterat de iure cõi.ar.g. extra de ꝓscrip.cãm. Maz ꝛ sunt alia iura que non præscribuntur vt subiectio vel ꝓcura/tio.extra de præscript. cum ex officij vel via publica.ff.de via pu/bl.viã.ar.C.de aque ductu diligenter li.ri. ꝛ est fi. C. de fundis rei priua.ꝛ sal.diuine domus.vsus aque. li.rj.

g Oi.angeli i.prelati.

b Cãdelabra. que erant in templo dñi.

i Voces. audite. a ioanne i apocalypsi.

k Docentes. popu lum quo ad vitam a/ctiuam.

l Soli deo. qꝫ sol⁹ deus nouit eoꝝ cõ/scientiam.ei nãqꝫ cor omne patet.ꝛ oĩs lo/quitur voluntas. vt xxiiij.q.iij. deus.

m Colloquentes.quo ad contemplationem.vel hoc dũ sunt in orõ ne.de con.di.j.quando.

n Patri.i.diabolo.hoc põt intelligi historice quãdo moyses in vlti/one idolatrie vituli conflati precepit leuitis vt nemini parcerẽt nec etiaz patri.similiter diaconi nõ deberent eos cognoscere.i.amoꝛ dei amoꝛẽ eoꝝ ꝑ/ponere.vel põt intelligi mystice de diabolo ꝛ de cõcupiscẽtia carnis ꝛ eius mo ribus vt in glo.hic de pictis.

o ℂ Et matri.i.carnali cõcupiscentie.

p ℂ Non noui.i.nolo preponere vestrũ amorem amori dei.

q ℂ Et filios.i.illicitos mo/tus.

r ℂ Non agnoscentes.i.nõ nocẽtes,sed ad petram illu/dentes.

s ℂ Habet,qꝫ sine diacono epus missam celebrare non poterit.nisi necessitate insta/te tunc.n.ꝛ si non posset ha bere diaconũ absqꝫ eo missã celebrare poterit.

t ℂ Ministet hoc commen dat eos a ministerio.

v ℂ Ministratio.i. ꝓsecra/tio eucharistie.

x ℂ Sacramẽti.s.pñtibus sa cerdotibus corã eis vt.§.di. e.diaconi.

y ℂ Maiorem.i.meliorẽ.vt hoc cum bene administrat.

z ℂ Stant.i.predicant vt di. xxv.vnũ.ꝛ.xi.q.j.sicut enim. vndẽ exponendo subdit tũc demũ.quod aũt dicitur i al/tari ante põi :respicit qõ de calice premiserat calicem nõ tollere:nisi eis traditus fue rit a diaconibus vel dic oãt i.ad orandũ inuitãt:cum, di cunt:flectamus genua.

a ℂ Tũc demũ.s. circa finẽ misse:cum diaconus clamã do dicit populo humiliate vos ad benedictionem.

b ℂ Predicat.ĵ.xi.q.j.sicut n.s.legendo euangeliũ.

c ℂ Sacerdotibus.quedam hic referũtur que ex toto bñ nõ intelligũtur.qꝫ nõ in oĩ/bus ecclesijs hec officia ha/bet diaconus.

d ℂ Huic.cõmendat hic eos ab institutõe.ĵ.e.dominus ꝓtra.s.di.xxi.§.j.ꝓtra.sed in telligas tñ per deum princi paliter qꝫ ei⁹ auctoritate hoc in ve.testa.fuit institutũ.ar. extra de sen.ex.mulieres.

e ℂ Ler de sacerdote.perijt. verba esaie,i.multi sacerdo tes non adimplent legem.

f ℂ Et vitio.i.gratia.ꝓphe tizandi ꝓpter auariciam :qꝫ oẽs virtutes patiũtur detri mentuꝫ ab vno vitio ꝛẽ. de pe.di.v.c.j.

g ℂ Per potentiam.inuebi tur in eos.

b ℂ Absqꝫ ecclesia.s.tali mõ vt aliena vsurpent.aliter vi detur cõtra.ĵ.e.c.proꝫ.xcv. di.olim.

i ℂ Qui.s.dist.lxxxvj.non satis.

k ℂ Desolatus,idẽ suis me ritis.

l ℂ Vtitur.i. non vult ptiri onera administrationis cus fratribus extra ō of.archiꝑ. c.vlt.de presump.mandata. vel dic.i.rebus ecclesiasticis

m ℂ Alienas.cũ quod suũ non est scire debet ad alios pertinere.C.vnde vi.cum.querebatur.

n ℂ Decidit.hoc refertur ad laicos quibus occasionem mortis prestant.lxxx/vj.distin.pasce.

o ℂ Accusantur,nã episcopi oĩa etiam ea que de nouo eueniunt.infirmul cuz

teros agnoscant:taz illi q̃z hi vtro qz cõsistant. Compagis⁹ vero cal ciari absqz apostolica licẽtia diaco nibus non permittit.sicut nec map pulis⁹,vti absqz eius auctoritate q̃ buslibet clericis conceditur. An/de grego.io anni epo syracusano.

Absqz apostolica licentia diacões compagis vti nõ presumant.

Peruenit ad nos q̃ diaconus ecclesie catinẽ.calciatus com pagis procedere ꝓsumpsisset.qõ qꝫ hactenus nulli per totam siciliam licuit:nisi tantũmodo diaconibus messanensis ecclesie quibus oliz p̃. decessoribus nostris nõ dubitatur esse concessum bene recolitis. quia ergo tãte temeritatis ausus leniter non est attendendus cuz omni hoc fraternitas vestra subtilitate perq/rat:vt an per se vl' alicuius⁹ hoc au ctoritate⁹ presumpserit:nobis subti liter innotescat Nam si negligẽter ea que male vsurpantur omittim⁹ excessus viam⁹ alijs aperimus.

Item io.rauẽnati epo.

Mappulis clericis sine apostolica licentia non licet.

Illud aũt quod pro vtendis a clero vestro mappulis scripsi/stis:a nostris clericis fortiter est ob uiatum dicẽtibus nulli hoc vnquã alij cuilibet concessum fuisse eccle/sie:nec rauẽnates clericos vel illic vel in romana ciuitate tale aliquid cum sua consciẽtia ꝓsumpsisse. nec si tentatum esset ex furtiua vsur patione sibi ꝓiudicium generari sed etiam si in aliqua ecclesia hoc ꝓ sumptum⁹ fuerit asserunt emendan dum.quod non concessione roma ni pontificis:sed sola vsurpatõe vel surreptione ꝓsumitur. Itẽ bie. ad rusticum epũz narbon.

Sicut in ministerio ita in dispensa/tione sine diacono episcopus non viua⁹

Diaconi sunt quos in apocaly psi legimus septem angeli⁹ ec clesiarum:bi sunt septem candela/bra⁹ aurea:bi sunt voces⁹ tonitruo/rum virtutum operatione precla/ri:bumilitate prediti:quieti: bumi/les:euangelizantes pacem annun/ciantes bona dissensiones ꝛ riras ꝛ scandala resecantes docentes⁹:soli deo⁹ colloquẽtes⁹ in templo: nibil penitus de mundo cogitantes: di/centes patri⁹ ꝛ matri⁹ nõ noui⁹ vos ꝛ filios⁹ suos non agnoscentes⁹ sine bis sacerdos nomẽ habet⁹ non offi cium.bic minister⁹ dei dicitur qui a scriptuz est:maioꝛ est qui ministrat quam cui ministratur.ꝛ sicut est i sa cerdote ministratio⁹. ita i ministro dispensatio sacramenti⁹. Sacerdo/tibus etiam,ꝓpter presumptionem non licet de mensa domini calicez tollere.nisi ei traditus fuerit a dia/conibus:ita enim dominus noster omnipotens diuersa disposuit: vt q maiorem⁹ se crediderit minoꝛ esset ꝛ qui minoꝛ videretur maioꝛ existe ret.deniqꝫ quomodo boc veruz sit tuipe perpende. leuite componũt mensam domini. ꝛ leuite sacerdoti bus cum sacramenta bene dicũt as sistunt:leuite ante sacerdotes oãt⁹ Etsi distinctio locoꝝ credatur in mundo:tamen in altari dei videãt sibi episcopi qui superbi sunt diaco nes anteponi si humilitatez diligũt ꝛ diaconi maiores se esse i eo quod sunt humiles recognoscãt tunc de/mum⁹ vt aures babeamus ad de/um diaconus clamat ipe predicat⁹ ipe boꝛtatur ipse etiam commonet astantibus sacerdotibus⁹ nec leui/ter banc vocem qua loquitur ꝛ pa cem annunciat:audiant:aut negli/genter aspiciant. Sufficit buic⁹ oꝛ/dini tantum fuisse per deum concef suim:vt non solum sacerdos in tem plo dei totum agere ꝛ implere vi/deatur.ꝛ infra. Nunc autez ex quo in ecclesijs,sicut i romano imperio creuit auaritia:periit lex ō sacerdo/te⁹ ꝛ visio⁹ de ꝓpbeta. Singuli quo que per potentiam⁹ coepiscopalis nominis quaz sibiipsi illicite absqz ecclesia⁹ vendicauerunt:totum qō leuitarum est in suos vsus redigũt. nec boc solum quod sibi ascriptum est vendicant:sed cunctis auferunt vniuersa. Adendicat infelix in pla/teis clericus:ꝛ seruili operi⁹ manci/patus publicam a quolibet posci elemosynam.qui⁹ ex eo magis de/spicitur a cunctis: quo miser ꝛ de/solatus⁹ iste putatur ad hãc igno/miniaz deuenisse. solus episcopus incumbit bonis: solus vtitur⁹ mi/nisterio: solus episcopus vniuer/sa vendicat: solus partes inuadit alienas⁹ solus occidit⁹ vniuersos binc propter auariciam sacerdo/tum sepe odia consurgunt:binc epi scopi accusantur⁹ a clericis:binc pñ cipium litis:binc detractionis cau sa:binc origo fit criminis. Eteniz si

alijs debent diuidere.ar.xij.q.ij.cognouimus.Item nec ea distribuere dz sine ꝯsensu canonicoꝝ:extra de his que fiūt a prelatis.si.cō.ca.nouit.lz.sit pordinatoꝛ in cunctis.xxv.di.perlectis.nisi hoc sibi vēdicaret episcopus ex ꝯsuetudine extra de his que fiunt a p̄.ea noscit.⁊ est ar.ꝙ sp presumitur ꝙ accusatio epoꝝ fiat ex odio vt no.ii.q.vij.siquis episcopus.ar.ꝯtra.vj.q.j.si omnia.

a ¶ Possidere. hoc ad laicos refertur.vnde caute dixit in hoc mūdo:in alio secꝰ vt.j.xij.q.j.c.duo sunt.

b ¶ Sibi.ar.pro distributōe portionum inter clericos.

c ¶ Equalem.si.xcv.di.eps ⁊ iste est vnus gradus humilitatis.vt.s̄.di.xxij. de constantinopol.

d ¶ Ita in dispensatione.i. distributione prebendaruz.

e ¶ Ultionis.ex toto.qꝛ nō dicitur differri:qꝛ totum tēpus huius vite breuissimuz reputatur:de pe.di.v. consideret.Nam ꝙ qn̄qz pēa differatur est expressum.j.xxiij q.iiij.quod.xp̄s.xlv.di. lz.⁊ ē rō quare qn̄qz differatur: vt de peni.di.iij.quid ergo de pe.di.j. prediterat.

f ¶ Assidue.i.iterato nō miseretur de facili. nam vulnꝰ iteratū tardius sanatur:vt.j de pe.di.iij.inanis.

g ¶ Hoc capitulo.insolescētes:qꝛ sepe ex laudis preconio innascitur sup̄bie inflatio.vt.vj.q.j. sunt plurimi. superbiebāt forte ex eo ꝙ.s̄. c.px.cōmendati sunt.

h ¶ Legimꝰ.in esaia.xxxij. c.fatua loquetur.nō ar.ꝙ qui fatua loqtur fatuus est.⁊.xxiij.q.viij.cōueniꝰ.⁊.ff.de ꝯdi.insti.quidam j.de peni.di.j.§.pōt.⁊.j.q.j. ita fit.

i ¶ Mensarum.quam iniuriam patitur.

k ¶ Audi.iō dicit testimonium:quia duo sunt p quos probat.

l ¶ Philippis.nomen ē ciuitatis in macedonia.

m ¶ Cum episcopis. cū in vna ciuitate plures epi non debeant esse ar.di.lxxx.i illis ⁊.c.episcopi.⁊.xiij.q.j.c.j.⁊ iō hoc ipō presbyteri intelligūtur.

n ¶ Ep̄os.i.presbyteros cū in vna ecclesia epi plures eē non debent.

o ¶ Contentiose.qꝛ singularum ecclesiaꝝ singuli episcopi:vt.vij.q.j.in apibus.

p ¶ Reliqui.verba apostoli:ad titum:post sequitur ad timotheum.

q ¶ Luxurie.idest de luxuria accusabiles iō non subditos.qꝛ ꝓpter peccata filioruz citius rapitur quis moꝛte.xlvij.di.§.necesse.cum.s.ipse est negligens.

r ¶ Prophetiam.i.per electionē.

s ¶ Presbyterij.s.presbyterij mei.⁊ sic loqtur de seipso: cum tamen ipse paulus esset epus cum eum ordinauerat.

t ¶ Compresbyter.ecce petrus se vocat p̄sbyteꝝ:cū tamen eēt episcopꝰ ⁊ summus.s̄.di.lxxv.ꝙ die dn̄ico.in ver.sacerdotum.

v ¶ Non ex necessitate.i.ex gratia turpis lucri.arg.j.di.xcv.esto ⁊ ita est ar.ꝙ presbyter nō debet locare opas suas.ar.xxi.q.ij.precipimus.

x ¶ Significantius.s.qō episcopus dicitur presbyter.q.d.vbi pro episcopo dicitur presbyter significantius diceretur sic.s.epithiꝰ:qꝛ magis accedit ad significationem vocabuli episcopus quā hoc nomen presbyter.

y ¶ Filius.i.ioānes qui altius intonuit.⁊ qꝛ cum iacobo assumptus ī montē seorsum audierunt vocē nubis:hoc est filius meus dilectus.

z ¶ Presbyter.ecce ioannes vocat se presbyterum:cū tamen eēt ep̄us.

a ¶ Electe.proprium nomen.

b ¶ Gaio.mitto salutem.

c ¶ Postea.hic respōdet tacite obiectioni quare hoc īmutatum est: ad hoc rn̄det.Sed queritur in quo facta fuit hec prelatio. si dicatꝙ in offō. contra de cōse.di.v.manus.qꝛ exercere episcopalia n̄ licuit nisi his qui successerunt in locū apostolorum. lx viij. dist. quoꝝ vices.xxi.di.in nouo.⁊ ita hec prelatio ab initio facta fuit si autem dicatur ꝙ in nomine obstat. lxxx. di.in illis qꝛ ibi dicitꝙ quidam prepositi sunt qui tm̄ episcoporum vocabulo ⁊c̄.ad hoc dicūt quidam ꝙ in prima primitiua ecclesia cōe erat officiuz episcoporum ⁊ sacerdotum. ⁊ noīa erant cōmunia ⁊ officium erat cōe.sed in secūda primitiua ceperūt distingui ⁊ nomīa ⁊ officia.h.dicit ꝙ tantuz in noīe fuit facta prelatio.primo.n.oēs dicebantur sacerdotes: lz quidam alijs prelati essent quantum ad offm̄:⁊ quod dicitur. lxxx.di.in illis qui tātum episcopoꝝ vocabulo potirentur: expone.i.nō archiepoꝝ nec primatuz. ⁊ ita excluditur superius nō inferius.tertij dicunt ꝙ prelatio hec fcā fuit quo ad nom̄ ⁊ quo ad administratiōem ⁊ quo ad quedam ministeria que spectant tm̄ ad officium episcopale.⁊ fuit hec prelatio facta a tp̄e petri ⁊ hoc innuit hec littera ibi. Nam ⁊ a marco euangelista vsque ad esdrā ⁊ dionysium.⁊ dic ꝙ marcus fuit cōtēperaneꝰ petro ⁊ clementi.ar.xxiiij.q.j.cū beatissimus. esdra āt ⁊ dyonisius fuerunt cōtēperanei ipā hyeronimo. ⁊ ita est illō sedatum.lxxx.dist.in illis. ⁊ illud de conse. dist.v.manus. Ante prelationez ergo ista noīa presbyter episcopus erant ꝓrsus synonima.⁊ ēt administratio cōis erat:qꝛ ꝯsilio sacerdotum regebātur ecclesie.xcv.di.olim in scismaticis ergo in remedium vt hoc dicitur facta est prelatio vt vnus preesset ⁊ quo ad nomen ⁊ quo ad administrationem:⁊ quo ad quedam sacramenta:que modo appropriantur episcopis.

d ¶ Imperatorem.ex sola.n.electione principum dico eum verū imperatorem anteꝙ a papa ꝯfirmetur ar.hic lz non ita appellet:vt dixi.lxiij. di.quāto ꝯtrarium est veꝝ extra de elec.venerabilem.xxiij. di.in noīe.

e ¶ Diaconi.supple ⁊ qūo diaconi eligunt ⁊c̄.

f ¶ Eligāt.ecce ꝙ epi si ē archidiaconū eligere ⁊c̄.ar.ꝯtra.lxxiiij.di.epoꝝ sed varie sunt ꝯsuetudinis.xxi.di.§.j.ex̄ de electio.ecclesia vulterana.

g ¶ Ordinatione.in ordinatione cetera intelligūtur que non fiunt nisi

vnusquisqz ita in hoc mūdo visibili aliquid possidere ᵃ iubetur vt sua tantum possessione sit cōtentus: ac res non inuadat alienas:nō agrum pauperis tollat:non vineā:nō subuectoriū aliquod:nō famulos:non fructum.quāto magis qui ecclesie dei preest dz ita seruare in omnibꝰ iusticiam vt solum sibiᵇ vēdicet qō sui iuris esse cognoscat:aliena nō rapiat:aliena non tangat:equalemᶜ se ceteris faciat:⁊ sicut sine his in ministerio nō viuit:ita in dispensationeᵈ non viuat.Certe vt ipse nosti q visibiliter in hoc mūdo ius inuadit alienum:accusatur a paupere:damnatur a iudice:ita in ecclesia dei :dum quisque stipēdia perdit:clamat ad dominuz ⁊ exauditur a christo. nec differtur vltionisᵉ sn̄ia:si nō reddātur vniuersa.Moderatio enim dei ac pietas solum nostrum reditum querit:ac nos cupit longa bonitate sua saluari si nō conuertimur:si duri colli sumus:si in peccatis vsqz ad mortem illicite perduramus: assiduef peccantium nō miseretur deꝰ.

Hoc capitulo sacerdotuz auaritia reꝑhenditur: diaconoꝛuz dignitas siue offm̄ cōmendatur. Sed qꝛ vt supra dictum ē diaconi insolescētesᵍ ēt presbyteris se preferēdos arbitrati sunt.cōtra eoꝛum superciliū scribit hyeronimus ad euandrū vl̄ eugenium episcopum.

Diaconi p̄sbyteris debent subesse.

Legimusʰ in esaia fatuus fatua loquitur.audio quendā i tantam erupisse vecordiam:vt diaconos presbyteris.i.episcopis antеferant. Nam cuz apostolus ꝑspicue doceat eosdem eē episcopos quos presbyteros:quid patitur mensaꝝⁱ ⁊ viduarum minister:vt super eos tudimus se efferat. ad quoꝝ preces christi corpus ⁊ sanguis conficitur. queris auctoritatem:audiᵏ testimonium. Paulus ⁊ thimotheus serui christi iesu omnibus sanctis qui sunt philippisˡ cum episcopisᵐ ⁊ diaconibus.Uis ⁊ aliud exemplum. In actibus apostoloꝛū ad vnius ecclesie sacerdotes ita paulus loquitur: attendite vobis ⁊ cuncto gregi: in quo vos fratres spiritus sanctus posuit episcoposⁿ vt regatis ecclesiaz dei quā acquisiuit sanguine suo. ac nequis contentioseᵒ in vna ecclesia plures episcopos fuisse contendat. audiat aliud testimoniū:in quo manifestissime declaratur vel comprobatur eūdem esse episcopum atqz presbyterum.propter hoc reliquiᵖ te certe:vt que deerant corrigeres ⁊ constitueres episcopos per ciuitates:sicut tibi mādaui:siquis est sine crimine vnius vxoris vir filios habens fideles non in accusatione luxurieᵍ aut non subditos.opoꝛtet.n. episcopum sine crimine esse: quasi dei dispensatoꝛez.Et ad thimotheum noli negligere gratiam que tibi data est per ꝓphetiamʳ ⁊ per impositionem manuū presbyterijˢ.Sed ⁊ petrus in prima epistola presbyteros qui in vobis sunt precoꝛ ego cōpresbyterᵗ ⁊ testis passionum christi ⁊ future que reuelanda ē gloꝛie passionum particeps regite gregē christi:⁊ inspicite non ex necessitateᵛ sed volūtarie iuxta deum.quod qdem grece significantiusˣ dicitur epithinus.vnde ⁊ nomen episcopi tractuz est parua tibi videntur tantoꝝ viroꝛum testimonia:clāgat tuba euāgelica filiusʸ tonitrui queᶻ iesus plurimum amauit:qui de pectoꝛe saluatoꝛis doctrinarum fluenta potauit presbyterᶻ electeᵃ domine: ⁊ filius eius quos ego in veritate diligo.⁊ alia epistola:presbyter gaioᵇ charissimo:quem ego in veritate diligo. Quod autem posteaᶜ vnus electus est qui ceteris prepōeretur in scismatis remedium factum est: ne vnusquisqz ad se trahens ecclesiam christi rumperet. Nam ⁊ alexādrie a marco euangelista vsqz ad esdram ⁊ dionysiuz episcopos presbyteri semper vnum ex se eligebāt ⁊ in excelsioꝛi gradu collocabant: quem episcopum nominabāt quo modo si exercitus sibi imperatoꝛēᵈ faciat.Diaconiᵉ autem eligantᶠ de se quem industrium nouerint ⁊ archidiaconum nuncupent.quid enī facit excepta ordinationeᵍ episcopus quod presbyter non facit :nec

ab epis.hec ꝙtinentur.S.di.lxviij.q̄uis corepiscopis.

a ¶ Hec altera.rñsio.est ad tacitam qōnem.nōne diaconi cardinales romani pponūtur oibus pbyteris:exceptis pbyteris cardinalibus quibus videntur parificari. Rñ.q̄ ꝙsuetudo romane ecclie nō est trahenda ad ꝙsequentiam.vel respō.est hic in pin.c.ibi audio quedam ꝛc.

dicebant.n.quidā q̄ sicut rome honorabiles erant diaconi: ita debebant ee vbique locorum.

b ¶ Totius.immo fideles sunt vna eccla ꝛ hoc est q̄ sequitur ꝛ gallie ꝛc.

c ¶ Maior est.ꝛ ideo magis sequēda est cō suetudo generalis vt S.di.xij.nouit. S.dis. xl.nos qui.ꝛ.c.nō loca.ꝛ est hoc ar. q̄ statuta ꝓcilij preiudicāt statuto pape si cōtradicant.vt dixi.ix.q.iij nemo.

d ¶ Eiusdem meriti est.q̄tum ad sapientes ꝛ peritos ꝛ discretos. Haz idio te ꝛ vulgares epm parue ciuitatis ꝓtenere solent ar.di.lxxx.epi.

e ¶ Et paupertatis'. nā paupertas ciuitatis nō minuit prerogatiuaz regni.j.xcvj. di.sicut nec mulier.pter paupertatē dicit humilis vel abiecta. C.de incest.nup.humilem.ar.ꝓtra.i auc. de defen.ci.§.nos igitur.col.iij.

f ¶ Diaconi.hoc non solū rome fit.sed etiaz aliaz ecclesiarum cō suetudo obseruat.sed forte tempore byeronimi non fiebat :hodie fit:extra de seru.i or.fa.c.j.

g ¶ Urbis.S.dist.xi. quis nesciat.ꝓtra.ꝛ.c. nolite.ꝓtra sed ibi de ea ꝙsuetudine agitur q̄ ecclesia romana seruat ꝛ aliis mādat seruandam .hoc vero ō ea q̄ sola seruat nec vnlt ab aliis seruari vnde ibi dicitur q̄ romanā ecclesiam videre sequi ꝛ docere. de conse.di.i.basilicas.

b ¶ Cōsuetudinem. q.d. non qd fiat: sed qd fieri debeat considerandū est vt extra ō elec.c.venerabilē.xij. q.ij.gloria.in fi.ff.de of.presi.sed lz.

i ¶ Paucitatem .q̄ pauci erant tales diaconi.ꝛ iō supbiebant quiqd enim raro accidit miraculum est.in auc.de consu.§.itaqz.colla.iiij.

k ¶ Precios⁹.ficut ꝛ precia rex in qbusdam locis variantur ꝑm plus ꝛ minus.ff.de eo quod cer.lo.l.iō.

l ¶ Abbensis.viduaz ꝛ pauperz sed nō istemus predicationi.

m ¶ Dignitatis.j.viij.q.j.qui epatum.ꝓtra.sed ibi iuxta etymologiā vis nominis designatur.hic q̄ ex vsu loquēdi ex nomine ꝙcipitur. vel dicendū q̄ non est nomē honoris tm̄ sed ēt opis.viij.q.j.illō inferendū.

n ¶ Cōtinetur.nam in toto ꝓtinetur ꝛ pars vt.xiij.q.v.penale.ꝛ.ff.de reg.iu.in toto.ꝛ est ſi.ff.quod me.cau.l.j.

o ¶ A minori.hoc bñ dicitur.ff.de mu.ꝛ ho.vt gradatim.

p ¶ Sacerdotibus.j.de pe.di.j.§.ex his itaqz.

q ¶ Dominus noster sacrilegum.ar.q̄ si dñs papa aliquem suis p̄uilegiis primatē appellat:ex ipsa nominatione ius ei acqritur.xxxij.q.iiij. dicat. in fi.xvj.q.vlt.ꝓtra.sanctoz ar.ꝓtra.iij.q.vj.hoc quippe extra de presump. illud. C. de iur.ꝛ fac.ig. nō iccirco. ēt est ar. hoc q̄ tam bonus q̄ malus sacerdos gaudet priuilegio clericali.xi.q.j.sacerdotibus.

r ¶ Ut nos.sed debent esse fortes.i.debēt prestare exemplum facti boni er animo.i. er dilectione ꝛ nō velint dominari.

s ¶ Elegit.nō q̄ q̄to a maiori quis ordinatur : tanto ē maioris dignitatis: vt.j.q.j. filium.extra de maio.ꝛ obe. per tuas.

t ¶ Constituerūt.hoc in nouo testō.nā in veteri vterqz a dño.S.e.c.diaconi.ꝓtra.ij illud inve.test.hoc in nouo. vel per dominum fit qō ab apostolis statuitur vt.xxviij q.j.sic.n. tamen auctoritate eius.de ꝙse.di.iiij. quando.

v ¶ A qbus fiunt.ar. q̄ nemo dz se oppōere illi a quo recipit beneficium.vt.xx.j.q v.de forma.ꝛ extra ō postu. c.vlt.ff. de inof.test.si pars i fi.§.hoc aūt.viij.q.ij.illud.

x ¶ Recipimus.añ pbyterum sedeat i ꝓcilio xvij.di.in fi.

y ¶ Tunc. ar. aliquē tādiu hēre priuilegiū q̄diu tenet eius locū. xvj.q.j.generalr C.de testa.mi.l.vlt. ꝛ hec dictio tāe extremitatē.i.finem iurisdictionis complectitur arg.ff.de con.ꝛ de.l.iiij.§.si ita ar. q̄ qs cōsequitur ex alterius ꝑsona quod non bz ex sua.ff.que res pig.obli.pos. l.aristo.ꝛ dicit lex q̄ si nō potes phibere me euntē p fundum:nec aliquez noie meo ff.de ver.ob.si stipulatus.tamen ea tm̄ bz iste que iurisdictionis sunt nō qui ordinis ar.ad primū extra de of.dele.sane.

z ¶ Ultimus. nō q̄ q̄ eligit in aliquo ordine in hoc pūitur q̄ postponitur alijs sui ordinis vt.l.di.accedēs.ꝛ.xix q.iij.mādamus.xxv.q.ij.sic decet.xxxiij.distin.§.j.ꝛ.j.q. vij.c.primo.

a Abdiacono.hic titulatur.xciij.di. in qua magister idem dicit de subdiacono qō dictū erat in superiori.c.de diacono q̄.ſ.etiam legatus pape pōt esse. Exponit tres. §.ꝛ i §.singulis.mutat materia.

Di. xcviij.

Abdiacono⁹ ēt summus patriarcha vices suas cōmittere valet. Unde symmachus papa ait.

Etiam subdiaconibus vices suas apostolica cōmittit ecclesia.

Alde necessarium per psperi mus eē vt sicut predecessoruz nostroz fuit iudiciū :ita vni eidēq̄z persone omnia⁹ committamus: ꝛ vbi nos presentes⁹ esse non possumus:nostra per euz cui p̄cipimus⁹ nem christi seruassent. Nam cuz le prosum mundasset: dixit illi: vade ꝛ ostende te sacerdotib⁹ ꝛ offer donum.humilitatem nos christus humilis docuit:sacerdotez adhuc appellans quē sciebat esse sacrileguz⁹ Item subditus passioni cū alapaz accepisset:ꝛ ei diceretur :sic respondes pontifici:nihil ille cōtumeliose locutus est in personam pontificis sed sic magis innocentiam suaz tutatus est dicens:si male locutus sum exprobra de malo.si autem bñ :qd me cedis.que omnia ab eo iō facta sunt būliter atqz patienter vt nos⁹ humilitatis ac patientie haberem⁹ exemplum.docuit.n. sacerdotes veros legitime ꝛ plene honorari duz circa falsos sacerdotes ipse talis extitit meminisse autez diaconi debēt quoniam apostolos.i.episcopos ꝛ pbyteros dominus elegit⁹. diacones autem post ascensum domini in celū apostoli sibi constituerunt⁹ episcopatus sui ꝛ ecclesie ministros quod si nos aliqd audere ꝓtra deū possumus qui epos facit:possunt ꝛ cōtra nos audere diacones a qb⁹⁹ fiunt. Hoc autem quod de diaconorum minoritate dicitur vbiqz seruandū est nisi cū locū diaconus habuerit aut ꝑ pprij patriarche aut metropolitani sui ꝓ aliquo capitulo.tūc⁹.n.sicut illius locū tenens honorabitur. Si quis vero ꝑsumpserit hoc tyrānice facere:a ppio gradu repulsus vltimus⁹ oium fiat in ordine suo.

Diacōus sacerdotib⁹ nō ꝑferatur nisi locū metropolitāi sui obtineat.

Recipimus⁹ ne diacon⁹ quāuis ēt in dignitate hoc ēt offō quolibet ecclesiastico sit:ante pbyterū sedeat nisi cū locum hūerit ꝑ pprij patriarche aut metropolitani sui ꝓ aliquo capitulo.tūc⁹.n.sicut illius locū tenens honorabitur. Si quis vero ꝑsumpserit hoc tyrānice facere:a ppio gradu repulsus vltimus⁹ oium fiat in ordine suo.

In primo dicitur qō diri.in scdo q̄ siquis impedit legatum domini pape excō municandus est. In tertio. q̄ archidiaconus vltra suum statutum erigere non debet.ioan.

b ¶ Alle.oia.S.di.lxxxix.singula.ꝓtra sz dic oia quo ad cognitionē cāe :nō quo ad dignitates vel officia ecclesiastica.vt ibi.

c ¶ Pōtes.ar.q̄ pōtia non exhibetur p alium.ar.ꝓtra.lxv.di.c.ij.

d ¶ Precipimus.ar.q̄ papa etiā laico cām spiritualem cōmittere possit.xxxij. distin.§.verum.

a ℂ Representetur.nam idem ipse videtur cognoscere qui dedit iudicem vt extra de of.dele.sane.C.vbi ⁊ apud quem restitutio peti dz.l.iij.C.de iudi.l.vlt.

b ℂ Auctoritas.nota quod delegatus nō habet plus iuris q̄ delegans: siue par sit alias delegatus.ar.ff.de dam.infec.qui bona.§.vl.siue sit maior.ff.de of.eius cui mā.est iuris.etsi pretor:quādoq; tamen habet minus gs si er delegatione cognoscat quā si er iure suo.extra de of.dele. super qōnum.§.si vero.ar.C. de pcur.maritus.

c ℂ Dubitare.ar.quod si papa er certa scientia dat iudicem qō ille non pōt recusari.ff.de offi.presi.p̄tor.l.vnica.sic.j.xvij.q.iiij. §.qui aūt extra de rey permu.olim ⁊ extra de appel.nouit.sed cōtra.extra de ꝓpp.cum spāli. ⁊.c.postremo.io. So.iudex poterit sp recusari iusta cā interueniente.etiam si esset legatus pape.vt extra ō of.dele. lz cum legitime exceptiones cuilibet cōseruentur: vt extra de of.dele.er parte. b.

d ℂ Patrimonium.ergo si cilia est de patrimonio beati petri:vt ar.x.q.iij.relatū.xi. q.j.peruenit.

e ℂ Si quis aūt legatiōez. immo qui legatum hostium impedit tradēdus est hostibus.vt.ff.de le.l.vl.

f ℂ Sed multorum.ar.q̄ q peccat in multos grauiꝰ peccat eē de testi.sicut.xxij.q.v. qui cōpulsus.sicut qui circa eādem personā multis modis peccat grauiꝰ peccat.xxiij.q.v.relegētes.Sed nūqd qui eū capit pōt ab eo absoluj.sic eē de sen.ex.ad eminētiā.⁊ nō.quod legatꝰ huiusmodi nō pōt epm deponere nec mutare de loco ad locum. nec in eius manibus posset eps resignare nisi ad hoc bēret spāle mandatū:eē de of.le.c.qō trāslationē.ar. de of.eius cui man.ē iur.l.j. baz.legebat hoc.c.trusando siquis impedit legatuz:non auertit ꝓfectum vnius tm̄ s.cardinalis:sed multoruz.i. familie sue ⁊ parentū.⁊ sicut multis nocet ille.s.cardinal. ita a multis est redarguendus:⁊ ita vsq; in finem.

g ℂ Nocet. ergo qui cūque aliqd nocumenti sentit admittitur ad agendū vel accusandū: vt.xij.q.ij. nō liceat.

b ℂ Impedit.nec legatus ō legatum impedire debet,eē de of.le.studuisti.

i ℂ Liminibus.arg.in quo quis deligit in eo debere puniri.xij.q.ij.qui ⁊ humanis xvij.q.iiij.frater ⁊ coepus.

k ℂ Dictū est.rectitudinis. sed nūquid de ꝓsuetudine p̄scripta pñt archidiaconi mulctare videtur qō non eē de penis licz sed dic qō bene pñt ex quo iudicare possunt de ꝓsuetudine p̄scripta ar. ff.de iudi. l.ij.§.vl.eē de of.dele.⁊ litteris.Illō ergo exandi cū pecuniaria pena nō timetur:alias si illa magis timetur imponēda est.xxiij.q.v.pdest.dum tamē pena pro eodem peccato nō infligatur nisi ter in anno.C.de mo.mulc.eos.

l ℂ Apostoli.i.petri.licet alibi dicatur qō noīe apostoli paulus designat.xvj. q.j.prædicatoꝛ.x.q.iij.qꝛ cognouimus.

m ℂ Iniungitur.videt ergo q̄ archidiacon⁹ nō bēat nisi demandatā iurisdictionem.de hoc notaui.xxv.di.perlectis.⁊.lxvj.di.in plebibus.

n ℂ Quod aūt.hic intitulatur.xcv.di.in qua ponit gratia.quandam cōtrarietatē:⁊ eam soluit.postea ponit duas qōnes ⁊ eas soluit auctoritate gelasij.reperit postea de dignitate presbyteroꝝ ofidens multa in ecclesia presbyteris in episcoporum presentia.

o ℂ Chrismate.j.de ꝓse.di.v.manus.ꝓtra.⁊.c.nouissime ꝓtra.§.di.xxi. cleros ꝓtra hoc ad tēpus pro sedando scandalo fuit ꝓcessum.nunc vero antiqua tum.vel in primitiua ecclesia presbyteri chrismabāt: nūc vero minime:extra de ꝓsuetu.quanto io.

Di.xcv.

Quod autem "sacerdotes supra iubentur episcopis tanquā subditi obedire: nō ita intelligendum est quasi nō liceat eis presbyteris presentib⁹ episcopis sacramēta celebrare sicut episcopali supercilio quidam ab his volebant presbyteros ꝓhibere:sed qꝛ presbyteri pontificibus tāquam filij parentibus debent obedire.⁊ baptizatos etiā chrismate eis tāgere ꝓceditur.

Unde gregoriꝰ scribit ianuario episcopo carolitano.

Ubi episcopi desunt baptizatos presbyteri in fronte chrismate tangat.

Peruenit ad nos quosdā scandalizatos fuisse quod presbyteros tangere chrismate eos q baptizati sunt prohibuimus:⁊ nos q̄dem secūdum veterem vsum ecclesie nostre fecimus.sed si oino ō hac re aliqui contristantur vbi episcopi desunt vt presbyteri ēt in frontibus baptizatos chrismate tangere ōbeant ꝓcedimus. Supra leo epus contra quāuis corepiscopis. Itē gelasius papa.

Ultra suum modum presbyteri cō tendere nō presumant.

Presbyteros vltra suum modum ꝓtendere prohibemus nec episcopali fastigio debita sibimet audacter assumere:nō conficiendi chrismatis nō consignationis pōtificalis adhibende sibimet arripere facultatem. Sed istud gregorij per scandalo sedādo semel cōcessum legitur.Illud autem leonis pape ⁊ gelasij vsu approbante:prevaluit nisi forte vbi aliquoꝝ cōsuetudo hoc admisit: vt i absentia epi extrema necessitate cogente ⁊ ex cōcessione gregorij presbyteri baptizatos in frontibus liniant. Prohibitio vero leonis ⁊ gelasij in eo cāu intelligatur cum episcopi presentes sunt: vel cum nō cogit vltima necessitas:oleo vero sanctificato' pmittitur eis vngere infirmos vnde iacobus ait infirmatur quis in vobis inducat presbyteros ecclesie q orēt super eum vnguentes eū oleo i nomine domini ⁊ oratio fidei salnabit infirmum. Sed queritur: an episcopis liceat eodez oleo vngere infirmos vel si ipenitētibus huiusce modi vnctio sit cōcedenda. De his vero ita scribit innocēti⁹ papa.

p Peruenit. ōbeant ꝓcedi m⁹. hoc expeditum est q̄ presbyter chrismādo si sua auctoritate hoc faē nihil agit.nec pueri aliqd recipiunt: eē de ꝓsue.quanto .Sz nunquid papa ei demandare hoc potest: quidam dicūt q̄ fic:⁊ q̄ ola sacramēta que recepit presbyter : ex delegatione pape cō ferre pōt.ar.hocvnde diaconus pōt conferre diaconatum ⁊ confirmare in fronte.sed non pōt papa ei demandare vt conferat ordinem quem non hz.vel ēt quod ꝓficiat corpus xpi:quia solū presbyteris dictū est: hoc facite in meaz cō memorationē.ar.j.q. j.dictuz. hoc dicit. b. alij dictum q̄ nō pōtest papa delegare presbytero vt chrismet i fronte.vnde isti nihil cōferebant. Si obijciatur quare hic permisit grego.hoc illis cum videatur eis dare licentiam peccādi: dicunt qō inuitus permisit ob nimiū scandalum.nec dabat eis occasionem mali. q̄ inuitus hoc concederet bat.xxxv.q.iij. q̄ scripsi.⁊.xxxiij.q.ij.si qō verius.alij dicunt q̄ hoc.c.loquitur scōm antiqua tpa sed hoc nihil est. qꝛ littera huius.c.ꝓtradicit ibi scōz veterē vsum.⁊ qꝛ sm hoc grego. nihil hoc ꝓcederet. Sed nūqd papa posset eis cōcedere vt chrisma confi cerent.b.dicit q̄ nō. Item queritur;nunquid epus demādare pōt ea que sunt ordinis episcopalis : sic sed ea non pōt demādare nisi epo:extra ō cō.ec.aqua. Ea vero que iurisditiōis sunt pōt etiam presbytero sicut reconciliare. xxvj.q.j. presbyter aur elius.sed etiam inter ea que iurisditionis sunt quedā nō pñt demādari nisi eis qui adminiculo ordinis illa exercere pñt vt deponere verberare clericum.alia sunt que ēt laicis demandari possunt: sicut iudicare in cā ciuili: Item dico q̄ episcopus nihil habet hodie quod fit meri imperij quod demandari nō possit.de quo ler loquitur.ff.de of.eius cui mā.est iurisd.l.j.qꝛ oia alij episcopo demandare potest nisi vsum pallij: extra de vsu pallij,ad hoc.

q P'Resbyteros.

r ℂ Sed istud.hoc allegando dicit:alias cōsuetudo nō iuuaret in hoc:extra de consue.quanto.

s ℂ Sanctificato.quo deficiente admiscetur aliud.extra de cō.ec.vel al. c,quod in dubijs.Et ē duplex cā quare infirmi inūguntur qꝛ venialia

delentur:ꝛ prestat augmentum virtutibus.ar.de cõse.di.v.c.j.ꝛ.ij.ꝛ extra de sac̃ vnct.c.j.ꝛ qꝫ citius liberat ab infirmitate corporali.ar.hoc.Sed quid si quis nõ habet oleum ꝛ inungit chrismate tenet vnctio:videtur qꝫ sic.qꝫ ppe eadem vsia est:qꝫ chrisma non est nisi oleum balsamo admixtum:extra de sacer.vnc.c.j.sicut ꝛ tenet emptio cũ acetum venditur pro vino:qꝫ est prope eadem vsia.ff.de contraben.emp.in venditionibus .sed forte secus:qꝫ non est forte prope eadẽ vsia. Itẽ nunquid confert hoc sacramentum si quis inungit oleo non cõsecrato videtur qꝫ sic: qꝫ ꝛ baptismus cõfertur in aqua nõ consecrata.de ꝯse.di.iij.c.si quis.alij dicũt cõtra. nec est simile quia vis baptizandi tota est in verbis.hic autem vis est in re ipa.s.in oleo. sed ista rõ calumniaz habet:extra de bap.c pe. Sed nũquid põt huius sacramentum iterari.dicũt quidam qꝫ nõ.j.q.j. qꝫ quidã de ꝯse.di.iij. ostendi tur.si obsciat de matrimonio nõ valet:qꝫ veritate inspecta,matrimonium ,non iteratur.xxxi.q.j. hac ratiõe.prius enim vnũ deletur/ꝗ secundum cõtrahatur. alij dicũt qꝫ põt iterari: qꝫ cum quis secũdo infirmatur desinit in eo eẽ,illud sacramẽtum qõ prius accepit.

a Illud.vt de epõ ar,qõ licet minori ex offõ multo fortiꝫ maiori licere.ar.xxxiij q.ij.historia. xxxv.q. vj.si duo ar. contra. lxxviij.di. episcopus gubernationem . ar. si.per ꝛrarium. viij. q.j.si ergo.

b Dicuz a iacobo. vbi dixit :infirmatur quis ꝛc.ꝗuis in hoc nõie presbyteri pñti telligi episcopi:ar. s. dist.l. placuit ver. vt manũ nõ imponant.

c Chrismate.idest oleo.vel vt dicunt qdam epus chrismate presbyter oleo inunguit.b.

Oleo sanctificato non prohibetur episcopus infirmos tangere.

Illud superfluum videmus eẽ adiectum vt de episcopo ãbigatur quod presbyteris licere non dubium ẽ.nam idcirco de presbyteris dictum est:qꝫ episcopi preoccupationibus alijs impediti ad oẽs lãguidos ire nõ possunt.ceteruz si episcopus aut potest aut dignuz ducit aliquem a se visitandum : ꝛ benedicere ꝛ tangere chrismate sine cũctatione põt cuius ẽ ipsum chrisma cõficere nã nõ penitentibus istud fundi nõ potest qꝫ genus est sacramenti.nã quibus reliqua sacramẽta negantur:qõo hoc vnum genus putatur posse cõcedi. his igitur frater charissime omnibus que tuaz dilectio voluit a nobis exponi ,put potuimus rñdere curauimus. Chrisma vero a suis epis ad basptismi sanctificationez presbyteri petant.

Unde in ꝯci.cartha.iiij.

De eodẽ.

Presbyteri quis p dioceses ecclesias regunt non a quibuslibet epis sed a suis nec per minorez clericum sed omni anno aut per se ipsos aut per illũ qui sacrarium tz: ꝛ ante pasce solẽnitatez chrisma petant. Item byeronimus sup epistolam ad titum.

Presbyter idem est qui episcopus ac sola consuetudine presunt episcopi presbyteris.

Olim idem erat presbyter qui ꝛ episcopus.ꝛ antequam diaboli instinctu studia vel scismata in religione fierent ꝛ diceretur ĩ populis:ego sum pauli ego sum apollo ego autem cephe:cõmuni presbyterorꝫ cõsilio ecclesie gubernabant. postquam aũt vnusqsqz eos quos baptizauerat suos eẽ putabat non christi.in toto orbe decretum est vt vnus de presbyteris superponeret ꝛ scismatum semina tollerentur ꝛ paulopost. Sicut ergo presbyteri sciunt se ex ecclesie consuetudine ei q sibi ꝓpositus fuerit eẽ subiectos ita epi nouerint se magis cõsuetudine quã dispensationis dominice veritate presbyteris esse maiores : ꝛ in cõi debere ecclesiã regere. Idez ad rusticũ narbonensem epm.

Coram episcopis presbyteris docere licet.

Nec ego dico presentibus episcopis suis atqz astantibꝰ i altario presbyteros posse sacramenta ꝯficere.sed qꝫ scriptũ est presbyteri duplici honore honorẽtur maxime qui laborant in verbo dei:predicare eos decet vtile enim ẽ bene dicere; cõgruũ est ꝯfirmare:cõuenit reddere cõtionem necesse est uisitare infirmos orare pro iualidis:atque omnia dei sacramẽta cõplere nemo hinc episcoporum inuidia diabolice tentatiõis inflatus irascatur si plebem interdum presbyteri exhortantur:si in ecclesijs predicent si plebi vt dictum est benedicant.etenim abnuẽtibus mihi ista sic dicaz. qui nõ vult presbyteros facere que iubentur a deo dicat quid magis ẽ christo:aut qd poterit corpori ꝛ sanguini eius ãteponi:si presbyter christum cõsecrat cum in altario dei sacramẽta benedicit:benedicere potest nõ debet:qui xpm cõsecrare non metuit circa laicos ac mulieres inbentibus vobis omni iustissimi sacerdotes presbyter dei benedictiõis perdit officia : amittit linguae opus:nõ habet confidentiam predicandi ꝛ truncatus est oi parte virtutum:solum presbyteri habet nomen:plenitudinem ac perfectionẽ que cõsecrationi eius competit nõ retentat.quis igitur hic rogo sacerdotes bonoꝝ vester est: vt damnuz gibbi inferatis:quoniam cũ pastoribus per potentiaz auferetur deo digna diligentia contagium quoddã ꝛ calamitas crescit in gregibus . ac dominici patrimonij damna conqueritis.dum soli vultis in ecclesijs potentari.presbyteri vero ab initio

d Nõ penitentibus.ita ꝯtinua.vere ei quem episcopus dignum duxerit ad visitandum ꝛ ita in originali bñ nõ penitentibus:quod itelligit de solemniter penitentibus.

e Non potest.sic.l.di.c.vlt.

f Negantur.ar.qꝫ excõicatus vel anathematizatus nõ possit habere matrimoniũ.quod non est vex:extra de eo qui du.in ma.quam pollu it.significasti in fi.b.

f Negantur.ar.oĩa eiusdẽ generis eodem iure censeri.ar. di.iiij.deniqz,ar.s.di.v.ad eius de cõ.di.ij.cõperimus.ar.ꝯtra.di.l.studeat.ar.dist. lxxxi.si quis sacerdotum.

g Presbyteri.q.j. de ꝯse.di.iiij.presbyteri.

b Episcopis.peccant ergo abbates q volunt potius hoc accipere ab alijs quam a suis:nisi forte priuilegiati sint vt possint petere a quibuscunque velint.

i Anno:hoc exponitur.de conse.di.iiij.omni tpe.

k Per.sacrarium idest per diaconez.xxiii.di.nõ oportet.ꝛ nota quod ex quo res datur certo nuncio,eius est iam periculo cuius est nuncius si nuncio rem dari voluit secus si misit nuncium vt eum admoneret quod ei res mitteretur.ꝛ hec colliguntur.ff.commo.cum q rem.§.si rẽ.ꝛ legibus duabus sequentibus.ꝛ est ar.ff.de solu.si quis.ꝛ.l.si solituras.

l Lim.pauli.i.baptizatus baptismo pauli.

m Tollerentur.ꝛ dicit lex quod commodius ẽ singulas res singulis nominibus distingui. insti. qui.mo.te.infr.§. sed quia distinctio nominum differẽtiam rerum declarat vt.xxi. di.deros sic.C.ò codicil.nõ codicillum.

n Consuetudine,nihilominus ex institutione.vt.s. di.xciij.legimus.ꝛ ita erudit,quod sequitur,ꝛ magis ex consuetudine cõtrarium ar.extra de bis que fi.a pre. nouit.

o Nec ego.si qꝫ.ita cõtinua.dico qꝫ presentibus epis pos possunt cõficere:qꝫ non solum hoc sed alia possunt facere.Ex vi litere ꝛ etiam probationis videtur qꝫ episcopi non prohibẽt presbyteros missas cantare sed benedicere ꝛ predicare ꝛc.que sequuntur.

p Duplici.a clericis.s.ꝛ laicis.vel quo ad obedientiam in spũalibus ꝛ subministrationem in temporalibus.vl duplici.i.officio predicandi ꝛ sumendi tympanum.i.tẽporalia. iunta illud : sumite psalmum ꝛc.

q Benedicere.cum epus abest.sed hec so.nõ valet:qꝫ hoc loquitur cum presens ẽ epus.vel itelligas istud qñ benedicit priuati sine solemnitate alias ꝯra.xxi. dist.de niqz.Item.xxvj.q.vj.ministrare sed ꝛ illud similiter intelligitur de solemni ,benedictione.vel dic quod quando cantat missam ꝑsente episcopo debet innuere epo vt ipse benedicat sed si vult episcopus benedicere nõ benedicet presbyter.ar.de cõ.di. j.cum ad celebrandas.alias presbyter suo iure põt benedicere nam eo ipso qꝫ ei dat potestatem benedicendi supponitur ei tanqꝫ minori ꝛ potest ab eo benedici.ar.g.ff.de iurisd.om.iu.l. est receptum. ꝛ ad treb.ille a quo.§.tẽpestiuum.b.vel dic qꝫ eo ipso qꝫ permittit ei missam celebrare p consequens omnia que siue missa esse non possunt:vt extra de of.dele.preterea.

r Confirmare.in fide.xi.q.iij.q predecessor.vel iungere oleo infirmoruꝫ vel chrismate in vertice.

s Omnia.que ad eos ptinent.ar.vocabulũ generaliter ,platum nõ omnia particularia cõprehendere.ar.ꝯtra.xxviij.dist.de syracusane.

t Benedicere.i.absoluere vel priuatim reconciliare non solemniter.vt.xxvj. qõne.vj.c.j.

v Nõ debet.ar.cui lz plus licet ꝛ minus.vt.xxvj.q.ij.c.j.sed maius tripliciter dicitur efficatia vt baptismus vt.xxxij.di.§.vez.s.qꝫ mortalia tollit ꝛ venialia ꝓpter rem subiectã ꝛ sanctitatem:vt corpus xpi:vt hoc.auctoritate.ministrantium vt que ad epos solos pertinent:vt.j. de con.di.v.manus. ꝛ quarto mõ ꝓpter significationem vt matrimoniũ qõ significat xpi ꝛ ecclesie ꝯiunctionez: extra de biga.debitum.quinto pp multitudinẽ ꝙuersoꝝ.j.q.j .interrogo.

x Nomen.ar.C.de cura.fur.cũ alijs.in fi.

y Inferatis.i. remoueatis presbyteros a ꝯsecratõe ꝛ predicatione :sicut ille qui gibbũ habz:vt.s.di.xlix.hic etenim.vel dãnum gibbi :qꝫ nõ predicantibus presbyteris incuruat populus in delictis:ꝛ quasi gibbosus efficitur.

z Patrimonij.i.rerum ecclesie,s.xxi.di.in nouo.

a ¶ Negociorum.i.cāy:vt.xi.q.j.relatum.ꝛ.iij.q.v.siquis.
b ¶ Sacerdotum.ergo ꝛ omnes interūt concilio metropolitani:vt.xviij. dist. c.pe.ꝛ vlt.
c ¶ Error.hoc collige ꝙ ea que per errorē statuta sunt.ex diuturna vtentiū p̄batione ius faciunt.io.qō falsum est:cū consuetudo debeat cē rōnalis ꝛ p̄scripta vt extra a ꝓsue.c.vlt.nec ista littera ꝓtradicit.b.ꝛ rōe multitudinis excusent a pena nō a culpa:vt.s. dist.iiij. denique.qō.n.scīm est:infectum esse non pōt.in aūt.de equal.do.§.j.col.iiij.ff.ō ca. in bello.§.facti.
d ¶ Vel ad p̄ns .i. āmodo.
e ¶ Quod rome.s. vbi minores exercēt sua officia p̄sentibus maioribus.
f ¶ Sto.quasi clericos. hoc est ꝓtra supcilīū ep̄or qui subditos appellāt filios cū debeant eos appellare fratres:vt.viij.q.j.quid abit.vel socios vt.r.q iij.cauē dum.caueāt tamē clerici ne cū scribunt ep̄o vocent eum fratrē:put dicit dñs ip̄erator:ꝙ iudices supiorib⁹ honorem debēt facere in salutione.C.de of.di.iu.l.ij.ar.C. de of.p̄.vr.l.j vbi hoc idē dī
g ¶ Beferak.sed pone ꝙ ep̄s aliter se bēat ꝓtra istū ꝙ debeat.nūquid pōt iste suo iure ei obedientiā negare:videtur ꝙ sic.ar.xlv.di.cū beatus.xxij.q.v.de forma. ꝛ fides nō est seruāda nō ſuā. ti.extra de iureiu. peruenit. secus tū est.ꝓsulo tamē eivt agat per supiorem.ar. xi. q. iij.si ep̄s.ix.q.iij.nūc vero.
h ¶ Scitum est.i.sapiēter dictum ꝛ tō sciri dignum.
i ¶ Ut principē.scīm respicit nā de iure tollerādus ē p̄latus vsq; ad sniam.viij.q. iiij.nonne.
k ¶ Ade.ar. ꝙ frustra petit debitū qui qō ꝺz nō impedit:vt.xxviij.q.j.si infidelis xxxij.q.vi.si ducturi.s.di.ir. neq; in fi.x.q.j.placuit.xxij. q.vlt.de forma.xviij.q.ij.abbatibus ar.ꝓtra.xi.q.iij.iter verba.xciij.di.dñs.xxxij.q. v.ꝙ deo.b.
l ¶ Inuideāt.ar.ꝓtra ep̄os qui malunt hēre illitteratos ꝙ litteratos circa se.
m ¶ Revelatū.s.di.viij.frustra.C.de of.rec. potētiores.
n ¶ Sedenti.i loco iferiori.
o ¶ Taceat.deliberando in sermone cū non debeat iterrumpere verbum eius.
p ¶ On ꝺz.tpe solēnium officior: vt cū redeūt a ꝓcessione ad chor.
q ¶ Et sedere. ꝓiūgas igredi ꝛ sedere.alias falsum eēt.
r ¶ In tribunalibus .C.de hērē.ꝛ manichē.cuncti.
r ¶ In tribunalibus.i.in sede iudiciaria:vt nō indicent sine eo.
s ¶ In peregrinatōis.de licentia superiorīs.j.de cons. di.v.non oportet.ꝛ de consensu ipsius ecclesie.extra ō vo.ꝛ vo.re.c.magne.ꝛ etiaꝫ domini pape.
t ¶ Piscopus.non patiatur:ita ꝙ non liceat ei sedere nisi p̄sbyter assumeret sibi officium stan
di.C.de postu.quisqs.§.vlt.
v ¶ Pūs.collegā.ita tū ꝙ nō ꝓtemnatur.ff.de of.pre.obſuādā.io.
x ¶ Pbyter.nō signet in vertice:qr in fronte nō potest etiā auctoritate ep̄i v de ꝓse.di.iiij.p̄sbyteri.

esse constiterit. Item ex concilio cartha.iiij.

Ep̄us non dīm sed collegaꝫ se p̄sbyterorꝫ cognoscat.

¶ Piscopus i quolibet loco sedens stare p̄sbyterꝫ nō patiatur. Item ex eodem.

De eodē.

¶ Piscopus in ecclesia in ꝓcessu p̄sbyterorꝫ sublimior sedeat:intra domuꝫ vero collegam⁹ p̄sbyterorꝫ se esse cognoscat.

Item ex ꝓci.martini pape:

Sine p̄cepto ep̄i p̄sbyter nō signet infantes.

¶ Presbyter p̄sente episcopo nō signet⁹ infantes:nisi ab episcopo fuerit illi p̄ceptum. Itez ex ꝓci.genitensi.c.iij.

De eodez. Palea.

¶ Presbyteri i ecclesia ciuitatis ep̄o p̄sente vel p̄sbyteris ipsius vrbis offerre nō possunt:nec panem sacrificatū dare calicemqz porrigere.si vero absentes bi fuerit ꝛ ad dandam orationem vocētur soli dare debent.

Di. xcvj.

Aliud aūt⁹ honorij augusti quod de electiōe summi pontificis supra cōstitutisse legitur:nullius esse momenti ꝓbatur:cū nō soluꝫ de ordinibus:sed nec etiā ō rebus ecclesiasticis laicis legatur aliquando attributa disponēdi facultas vnde quecūqz a principibus in ordinibus vel in ecclesiasticis reb⁹ decretā inueniūtur auctoritatis nullius esse mōstrantur. Unde symmachus simplicius episcopus catholice ecclesie vrbis rome i synodo residens dixit.

De rebus ecclesiasticis disponendis laicis nulla facultas attribuit.

Bene⁹ quidē fraternitas vestra ecclesiasticis legib⁹ assueta subdiuini timore iudicij que erant statuenda diffiniuit:ꝛ ad iusticie cumulum puenit:cuꝫ sufficienter omnia amplectitur:nec adiectiōe indiget plenitudo⁹.maxie⁹ de clericis quos amor dominationis inuasit ꝛ ingū disciplīe ecclesiastice fecit respuere quoꝫ excessus enarrare difficile est. vnum tamen quod occurrit venerando ordini vestro intimare nō differo:inter alia scripturam quandam illustris memorie⁹ basiliū quasi pro ecclesiastice amore substātie cōscripsisse refero:in qua nullus romane ecclesie interfuit vel subscripsit⁹ antistes:per quem potuisset firmitatem legitimā sortiri:ne ergo in de disputem⁹ vnde pōt vestrū iudicare ꝓcilium requiratur ꝛ referatur in medīū:vt ex lectiōe cognoscatis

y ¶ Aliud autē sic depingitur.xcvj. dist.magister posuit ꝓstitutionem bonorij augusti latam super electione.romani pontificis.lxxir.di.ſi duo.sed ne videretur laici habere potestatem ꝓstituendi vel disponēdi de rebus ecclesie:ideo reducit hic illam cōstitutionē ad memoriā vt ostendat ꝙ laicus non habet potestatē suo iure cōstituendi.aliquid ō rebus ecclesie, bene tū p̄nt laici rogati ꝓcilijs interesse ꝛ de reb⁹ ecclesiasticis ꝓstituere: non tū vt valeat eoꝝ ꝓstitutio:qr ipsi ꝓstituerunt sed qr ratum hz ecclesia:vt dicē gra. j.di.pr.§.j.ꝛc.
z ¶ Bene. symmachus papa laborabat in extremis: ꝛ timuit ne in electōe sui successoris ꝓpter strepitus hereticoruꝫ scisma iteruenīret rogauit patriciū basiliū ꝙ gerebat vices odoacris regis :qō ipse interesset in electiōe sui successoris. basili⁹ statim symmacho viuēte fecit q̄dam ꝓstitutionē.s.ꝙ sine ei⁹ cōsultatione non fieret electio summi pōtificis.preterea ꝙ non liceret alicui p̄diū ipsi⁹ ecclesie alienare: que ꝓstitutio retractat hic tum qr ibi quedā constituta sunt que a laico nō possunt constitui:tū qr res eēt mali exempli.lxiij.di.§.verum.
a ¶ Plenitudo.j.vj. q.j.si somnia.
b ¶ Sarime. bñ dixiniuit.supple.
c ¶ Memorie. ergo iam decesserat basili⁹ tpe huius synodi.
d ¶ Vel subscripsit. ar.in ꝓtractibus rex ecclesiasticaꝝ nō sufficere ꝓsensum clericorum nec in alienatiōibus nisi spāliter subscribant.ar.x.q.iij.casellas.xij.q.ij. abbatibus.ꝛ.c.sine exceptōe.
e ¶ Unde disputem. nō est disputandum de eo de quo statim cōstare potest.si ergo vꝛ petat sibi virus restitui:ꝛ vir paratus

est incõtinenti ꝓbare consanguinitatem: nõ est audienda. ff. vt in poss. le. is a quo. ar. ꝓtra extra de resti. spo. litteras.

a ℂ Synodus. verba notarij.

b ℂ In mausoleo. verba scriptoris. mausoleũ ꝓprie est sepulchrum. ꝛ dicitur a mausoleo rege cui vxor ꝓstruxit sepulchrũ mire pulchritudinis. vnde ꝛ alia sepulchra sic sunt appellata.

c ℂ Electione. non tamen vt aliquid inde ꝓstitueres ꝛ ita excessisti finem mandati basilij.

d ℂ Ac ne cõfusionis ꝓsecutio legis ꝛ cõtinuãtur verba sic: nõ celebretur de electõe pape ꝛc. ac. ne.

e ℂ Nihil debuisset. hoc dicit ꝓpter quosdam qui viuente prio re symmacho tentauerunt alium eligere vt di. lxxix. siquis papa. ꝛ. c. nullus. io.

f ℂ Preferẽtes. i. primo statuentes.

g ℂ Rusticum. quid sit rusticum prædium ꝛ quid sit vrbanũ prædium habemus. ff. õ ser. rust. prę. ꝛ de ser. vr. prę.

h ℂ Titulis. siue donationis siue emptionis.

i ℂ Maximus. sic ꝛ iurisperiti dicunt qd sentiant. ff. õ his que in te. delẽ. l. proxime.

k ℂ Laico. non licuit laico iure suo: sed ex delegatõe pape bene ar. xxxij. di. §. verum ꝛ. q. iij. c. vl. sed vtrũ episcopus laico possit hoc cõmittere iam dicemus. ĩ. e. c. qꝛ nõ tamen dicit contra qꝛ mucro est epi immo nec ꝓsbyter hoc põt.

l ℂ Abunitum. nã si quis emit rem ecclesie vel aliam rem i casu illicito non potest prescribere. nam dicit lex qꝛ non est dubium eum male fidei possessorem: qui cõtra legũ interdicta mercat. C. de agri quemadmodum. nam nec iuris ignorantia põt eum excusare. ff. õ iuris ꝛ facti igno. l. iure. ꝛ hoc benigne statueret. sed cum tamen est de iure qꝛ bene ꝓscribit laico rem ecclesie cum fructibus ẽt percipiẽdis si sit malefidei possessor. de restituti. spoli. grauis.

cuiusmodi possit habere substantiã Sancta synodus rñdit: deferatur i mediũ vt cuiusmodi sit possit agnosci. hoc cũ diceret: hormisda diaconus recitauit. cũ in mausoleo quõ ẽ apud beatum paulũ apostolum resideret sublimis ꝛ eminentissimus vir. ꝓfectus prętorio atque patricius agens ẽt vices ꝓcellentissimi regis odoacris basilio dixit: quãquã studij vestri ꝛ religionis intersit: vt in episcopatus electõe ꝓcordia principaliter seruetur ecclesie: ne tamen per electionis occasionez status ciuitatis reuocetur in dubiũ admonitione beatissimi viri pape nostri symmachi simplicij: quã ante oculos semper hẽre deberem: hoc nobis sub obtestatione meministis fuisse mãdatum: vt ꝓpter illum strepitum ꝛ venerabilis ecclesie detrimentũ si cum de hac luce trãsire cõtigerit. nõ sine nostra cõsultatione cuiuslibet celebret electio. hec cuz legerentur cresconius tudertine ecclesie epus surgens de ꝓuentu dixit hoc ꝓpendat scã synodus: vtrũ prętermissis religiosis personis: quibus maxime cura est de tanto põtifice laici electionẽ eius in suã possint redigere potestatẽ: quod ꝓtra canones cẽ manifestissimũ est. Itez hormisda diacon legitur dixisse: ac ne ꝓfusionis atqz dispendij aliqd venerabilis ecclesia sustineret: murmur prętermissis nobis quicquaz de rebus ecclesie fuisse tentatũ cum sacerdotũ nostro superstite nihil ỏbuisset assumi: quare si ąplitudini vestre ꝛ sanctitati placet incolũia omnia que ad futuri antistitis electionẽ respiciũt: religiosa veneratione seruemus hãc legem specialiter prętferentes: quã nobis heredibusqz nostris christiane mentis deuotõe sancimus: ne vnquã prediuz siue rusticum siue vrbanum: vel ornamẽta aut ministeria ecclesiarum que nunc sunt: vel que ex quibuslibet titulis ad ecclesiaruz iura peruenerint: ab eo qui nũc antistes sub electiõe cõsti fuerit ordinãdus: ꝛ illis qui futuris seculis sequũtur quocũqz titulo aut qz commento alienari liceat. ꝛ qui cũqz hoc facere voluerit: inefficax atqz in irritũ reuocetur. sitque faciẽti ꝛ ꝓsentiẽti danti accipiẽtique anathema. Maximus epus bletãe ecclesie dixit: mõ sancta synodus dignetur edicere: si licuerit laico hoĩ anathema i ordinem ecclesiasticuz dictare: aut si potuit laicus sacerdoti anathema dicere: ꝛ ꝓtra canones quod. n. nõ competebat cõstituere dicite quid vobis videtur de me: licuit laico legem dare. Sãcta synodus dixit: nõ licuit. ꝛ adiecit lege se

m ℂ Perlegatur. ff. de le. ꝛ con. in ciuile.

n ℂ Heredes. turpia enim lucra ab heredibus sunt exorquẽda. extra de vsu. tua. ff. de calũ. in heredem. sed ꝛ alienator posset conueniri: vt notaui. xij. questione. ij. monemus.

o ℂ Reliquerit. in more. relinquẽdi nãque verbũ ꝛc. ff. de tab. exhi. l. ij. §. vlt.

quentia: hormisda diaconus legit: etiam is qui pdium seu rusticum vl vrbanũ iuris ecclesiastici fuerit cõsecutus nouerit se nulla lege vel prescriptione munitũ sed siue is qui alienauerit siue qui cum sequẽs voluntate ꝓtraria prediũ huiusmodi alienatum retinere voluerit: ad cũ fructibus restituat. quos illic cõsecutus fuerat. hec cum legeret: stephanus venusine ecclesie epus surgẽs ex cõsessu dixit: perlegatur. hormisda diaconus legit: qua pẽa placuit accipiẽtis etiã heredes afficere i qua re cuilibet clericoꝝ nulla contra dicendi libera sit facultas. Iniquuz ẽ n. ꝛ sacrilegij instar vt que pro salute ꝛ requie animarũ suarum vnusqsqz venerabili ecclesie pauper cã contulerit aut certe reliquerit ab his quos maxime seruare ꝓuenerat in alterum transferatur. plane quecũ qz in gẽmis vel auro atqz in argento necnon ꝛ vestibus mundo apta vestibus vel ornatui videbũtur ecclesie que seruari ac diu manere non pñt: sub iusta estimatione vendãtur: ꝛ erogatio religiosi ꝓficiat. cũqz lecta esset: laurentius epus mediolanẽsis ecclesie dixit ista scriptura nullus romane ciuitatis potuit obligare pontificem qꝛ nõ licuit laicis statuendi in ecclesia prȩter romanuz pontificem hẽre aliquam potestatem quos obsequendi manet necessitas nõ auctoritas imperandi. maxime cum neqz papa romanus subscripserit nec alicuius sm canones metropolitani legat assensus. Petrus episcopus rauennatis ecclesie dixit. scripturam que in nostra congregatiõe vulgata est: nullas vires habere manifestum est qꝛ nec canonibus conuenit: ꝛ a laicali persona ꝓcepta videtur maxime qꝛ i ea nullus apostolice se. psul interfuisse vel ꝓpria subscriptione eam firmasse monstratur. Eulalius epus syracusane ecclesie dixit. scripturã que in sacerdotali cõcilio recitata est euidentissimis documentis cõstat esse inualidaz. primũ quod ꝓtra patrũ regulas a laicis quãnis religiosis quibus nulla de ecclesiasticis facultatibus aliquid disponendi legitur vnquaz attributa facultas facta videtur. deinde quod nullius psulis apostolice sedis subscriptõe firmata docetur: quod si cuiuslibet prouincie sacerdotes intra suos terminos concilio habito quicquid sine metropolitani sui auctoritate tractauerint irritum esse debere sancti patres sanxerunt quanto magis quod in apostolica sede nũc extante presule q merito beati petri apostoli per vniuersum orbẽ primatũ

p ℂ Vendantur. ar. C. õ ad mi. tu. ler.

q ℂ Proficiat. hic terminat lex ipsa.

r ℂ Mediolanen. ar. mediolanen. prorogatiuã sedis bẽre ante rauennatẽ cum ante eum rñderit sicut in alia synodo ante eũ scripsisse legit. s. di. xvij. §. hinc. ꝛ. §. illõ igitur. B. tam aliter hoc soluit di. xvij. §. illud.

s ℂ Preter romanũ. i. pape auctoritatem ꝛ ꝓsensum eius sed ꝓtra. xvj. q. vlti. in noua actõe. sed ibi nõ prohibetur qꝛ epus laico non possit cõmittere officium ad tps. sed ne iurisditione largiatur ei i perpetuum ꝛ est ar. papam quãlibet cãm ecclesiasticam cõmittere posse laico. ar. xxiij. di. mulier. ꝛ. xciij. distin. valde. v. q. iij. qui eps cõtra lxxix. dis. si duo. ĩ. e. deniqz. ꝓtra intelligendũ est nõ sua auctoritate. Sed nũquid auctoritate epi potest laicus aliquid ꝓstituere in ecclesia. vt qꝛ prędicare põt inuitatus a clericis. xxiij. di. mulier. arg. extra õ fo. compe. nullus iudicum. dic cum. b. qꝛ nõ põt ex delegatione episcopi cãs speciales tractare nec excõicare. vnde nihil faciunt qui per pueros excõicant ꝛ per seruientes. cãm autem ciuilem laicis eps cõmittere potest: ꝛ ita intellige prę. decre. in nona. ꝛ quod dicit de prędicatione speciale est. Quid ergo dices de tẽplarijs nõne ipsi possunt excõicare fratrem suũ dici potest qꝛ sic: qꝛ ipsi non sunt laici. ar. xij. q. j. duo.

t ℂ Imperandi. ĩ. xvi. q. vlt. non placuit.

v ℂ Legatur. vez est qꝛ nõ legitur assensus metropolis. scõm canones. s. legitimus. bñ tamen legitur consensus epoꝝ ar. ĩ. e. c. j. Illa ergo determinatio que precedit sm canones soluit cõtra.

x ℂ Nec canonibus. cõiuncta accipe hec duo non diuisa. vel iuris conceptio.

y ℂ Religiosis. infra. xvj. q. vl. laicis.

z ℂ Debere. ĩ. xviij. q. iij. c. ij.

a ℂ Qui merito. õ. xl. dist. non vos.

b ℂ Primatũ. ĩ. ix. q. iij. nemo. ꝛ. c. antiquis.

a Tribuere.s.di.xvij.c.j.z.ij.
b Carere.s.di.xxi.in tantum.
c Vel stephani.iste tamen stephanus nō dixit nisi perlegatur z sic per tale verbū intelligitur aliqs ꝓsentire: vt no.s.lxiij.di.in synodo.
d Ratione.ar.rōne auctoritatis aliqua repelli: z sint bona.ar.xvj.di.ca.j.j. q.j.principatus .ff.de re mi li.l.iij.§.in bello ar.ꝓtra.j.q j.dominus ōdarauit.ar.cō tra.j.q.j.nonne sodomite.
e Actione. dicitur prima actio: q fiebat pro prima die in synodo.xvj.q.vij.i nona.
f Nos.itereſſe.similiter solebat itereſſe electi oni pape pp hereticoz scan dalū.ar.di.lxiij.q: sancta.
g Inuenta.z ita videtur q posſit de fide catholica di sputari.ar.ꝓtra .C.de sum. tri.nemo.xxiij.q.iij.cū qb⁹. Rñdeo dubitando nō licet disputare de ea.q: dubius i fide hereticus est: extra ō he re.dubius.alias disputatur j.c.satis.xxiij.q.vj.vides.C de epi.z de.qñ.
h Bi nam.hec.iiij.c.lo quuntur de materia ignacij.ō quo dicitur.s.xxi. di.submittitur.ar.omissum intelligi q scriptū non inue nitur.ar.x.q.j.banc ꝓsuetu dinem.ō ꝓse.di.iiij.cū itaq z.c.se.ff.de ver.ob.quicqd.
i Interfuisse.nisi rogatos lxiij.di.hadrianus.
k Ad dericos . dic hic q nomen dericos stricte acci pitur. vnde per finē z ad oēs nē.comprehendit deo deuo tos z tales personas.vel dic put sonat.
l Pertinet.ar. quod oēs tangit ab oībus debere tra ctari z approbari ar.di.lxvj. c.j.C.de aut.pref. veterem. de hoc extra de bis que fi.a pre.c.fi.
m Eniqz.ar. q epūs in cāis eccleſiaſticis laī cum non posſit preficere.ar. ꝓtra.s.e.bene quidem.
n Judicare .j.xvij.q.iiij. diffini.cōtra in fi.sed ibi dic principis.i.principalis perso ne vel.i.epi.xxxv.di.ecclefie.
o Presumant.ar. q clerī cus diffinitiōibus principū z laicoz nō debeat supponi nisi per reconuentionē.
p Qm ad vez.hoc.c.ex po situm ē.s.x.di.qñ idem.iō hic non labores.
q Advez.i.ad discussionē veri. vel.i.ad tps xpi.
r Usurpauit.ar.cū iste po testates sint diuise q īpe rator nō habet gladiū a pa pa. vt j.e.in scripturis .z.c. duo.z.c. si impator. z. xciij. di.legimus. z q imperiuz a solo deo ē.xxiij.q.iij.quesitū ar.ꝓtra.lxiij.di.c.j. Jtē q pe tro sunt date claues celestis z terrenis imperij.xxij.di.c. j.item q: depōit īperatorē.j. xv.q.vj.alius.z c.iuratos.z j.q.iiij. q: presulatus quare s.de hac mā.x.di.c.qñ.
s Proprijs.i.īperij z sacer dotij: vel ,pprijs quos ad chri stum. quādā. n.gessit tan q impator: puta cū eiecit de templo xē.ij.q.vij.accusatio.z cū coronā de spi nis portauit qđ est signum regni.xij.q.j.duo.
t Discreuit.immo videtur ꝓtra q: nō discreuit sed cōfudit cū ipsevn⁹ z idem vtrūq officiū gessit sed dic q ideo ipse vtrūq offīm gessit per se: vt notaret q ex eodem fonte ꝓcesserunt.xxi.di.cleros.in fi. nā dicit lex q summa nobis do na a deo cōcessa sunt s̄ sacerdotiū z imperi um.i aut. quomodo oz epūs.in prin.col.j.
v Rursus.primus per superbiā cecidit vñ boies in infernū de mergebantur xp̄s āt nos būilitate sua sur sum erexit. sed si ha berent oēs ola officia superbirent ita q iterū demergerentur in in fernum.
x Pro eterna.j.de pe.di.i.multiplex.
y Temporaliū.ar. q in cāis spūalibus vt in matrimonio nō fit vtendum legibus tpalibus ar.xxxiij.q. ij.inter hec.xi.q.j.cōti nua'ar.de ꝓse.dis.iij. celebritatē sed in alijs lz eis vti si nō obuiēt canonibus.ar.di.x.ſi i adiutoriū.ar.di.liiij. ex antiquis.b.
z Tantūmodo.hoc aduerbium determi nat tamē illō adiecti uum tpaliū.non illō verbū vterentur.z sic est falsum hic notatū ab.b.ar. q in causis spiritualibus xē. Mā bene licet leges alle gare in spiritualibus xxxv.q.v.ad sedē.xv. q.iij.§.cū aūt lau. vel dic tm̄modo.i.mari me.sic ecōtra.xi.q.iij. si quis episcopus.
a Satis, ostendit in alia pte capi tuli que hic non ē.
b Appellatū. legit n.oēs clericos deos appellasse: vt.xi.q.j. sacerdotibus.xij.q.j. futuram sm hanc rō nem nec ab epo pos sent iudicari clerici.sz hoc dixit vt oñderet quanti sint habendi si.extra de iud.nouit.
c Ephesine.prime q: secūda non est rece pta in auctoritate.
d Seu potius: opti me corrigit se: q: que stiones nō debent fie ri super fide dubitan do.ar.extra de here. dubius. dogma aūt per.g.est doctrina in fide: sine.g.est angu lus. vnde illud: sede bat domate domus. xxv.q.ij. si quis.
e In scripturis.xi. q.j.c.sacerdotib⁹
f Et cooperirē.ff.ō initur.cum qui nocē tem.ꝓtra. sed hoc de occulto qđ nō posset

Nec etiā imperator iura pontificis nec pontifex iura regia vsurpet.

Qm' ad verum' ventū est: vl tra sibi nec imperator iura pō tificatus arripuit: nec pōtifex nomē imperatoriū vsurpauit'. qm̄ idem mediator dei z hominū homo xp̄s ihesus actibus.pprijs' z dignitatibus distinctus officia potestatis vtriusqz discreuit', ppria volens medicina li humilitate sursum efferri non hu mana superbia rursus' in inferno de mergi: z vt christiani impatores p eterna' vita pontificibus indigerēt z pontifices pro cursu temporaliū' tantummodo' rez imperialibus le gibus vterentur: quatenus spūalis actio a carnalibus distaret incursi bus z deo militans minime se negō cijs secularibus implicaret. ac vicis sim non ille rebus diuinis p̄sidere videretur qui cēt secularibus nego cijs implicatus. Idem.

A seculari potestate pontifex pro sus nec solui nec ligari valet.

Satis euidenter ostēditur a se culari potestate nec solui' pri sus nec ligari pontificem quem cō stat a pio principe cōstantino quez longe supius memoranimus deuz appellatum' cū nec posse deum ab hominibus indicari manifestuz sit. Sed z theodosius minor sancte sy nodus scribens ephesine' prime di xit: deputatus ergo est cādidianus magnificentissimus comes strenu orum domesticoz tranſire vsqz ad sanctissimam synodum nostrā: z in nullo quidem que faciende sunt de pijs dogmatibus qōnes seu potiꝰ expositiones cōmunicare: illicituz nāqz est euz qui nō sit in ordine san ctissimoz episcoporum ecclesiaſtici cis intermiscerī tractatibus: z post pauca. Dis itaqz mānifeste repertis apparet cōministrum nostrū igna tium per imperialem tm̄modo sen tentiam nullo modo potuisse pro sus expelli in cuius damnatione q p̄sulum quoqz assensus est subsecu tus apparet id cā patratū fuisse adu lationis nō legitime sanctōis. Jdē lodouico imperatori.

Facta pontificum imperator iudi care non debet.

In scripturis' narratur constan tinus imperator dixisse: vere si pprijs oculis vidissem sacerdotez dei aut aliquem eoz qui in mona chali habitu circūamicti sunt pec cantem clamydem meā expoliarē z cooperirem' eū ne ab aliquo vide retur. In quib⁹ igitur desideratissi me filij necessario cōmonemini: vt quēadmodum fide z religione ac bonoris paritate ei adequare vi deamini ita quoqz humilitate atqz

ꝓbari:qꝫ talia nō habent vindictam ⁊ sic solue ꝓtrarium illud.lxxxiij. di.c.ij.illud aūt in manifestis in quibus etiam nō deberet euz prodere: vt no.ij.q.j.si peccauerit.

a ℂ Cōtegatis.⁊ tamen corripiatis.ij.q.j.si peccauerit. hoc de occultis intelligitur.nam de manifestis cogimur accusare ꝑmissa tamē admonitione.ij.q.vij. qua ꝓpter.ar.cōtra. j.v q.ij.c.vlt.⁊c.

b Quis. dubitet si filius. sic in aūt.de nup.§.si vero ibi dicit: qꝫerubescit ler filios esse correctores patrum.si tamen pater caderet in furorem filius daretur tutor vt eum regeret.ff. de tu.⁊ cu.da.ab his qui.vj.q.j.oues ⁊ c.sacerdotes.

c Quo sūt.i aūt. quomodo oz epi.in pūn.col.j.§.di. i.humanum.

d ℂ Quib⁹:vt ab eis. sunt autem alia duo quibus aut per que regitur:vt.§.di.j. humanum genus.

e ℂ Auctoritas, neuter pendet ex reliquo ⁊ ita est ar.pro imperatore qꝫ diuinit⁹ consecutus est imperiuz j.e.c.pror.

f ℂ In quibus.i. per quos naz dicit ler qꝫ parum est ius in ciuitate esse nisi sint per quos ius reddatur.ff de or.iur.l.ij.§. post originem.

g ℂ Rationem.j.xv. iij.q.ij. cognouimus

h ℂ Te pendere quo ad spiritualia.j.ō pe. di.j.multipler.

i ℂ Judicio.zacharias quoque regez frā corum deposuit: ⁊ in locum eius pipinum substituit:vt.j.xv.q. vi.alius.

k ℂ Consensit.ar.cō sentientem maiori pena astringi quam faciētem:ar.xxiij.q.iij. qui alioz.ar.§.lxxxvj.di.tanta nequitia.

l ℂ Excommūicauit. nota principem posse excōicari etiam a quouis episcopo.§.di. lxiij.valentinianus.ar. j.xi.q.iij.si autem vobis. videtur tamē qō hoc fecerit ex delegatione synodi: quod innuitur ex illo:pro culpa que ab alijs sacerdotibus nō.sed primū est verum.

denotione equipararenihilomin⁹ anheletis:ita vt in nullo inferiores eo sed potiores inueniamini p⁹ illius exēpla qui talem se exhibuit ante talia prorsus exempla.sed hoc quidē dixim⁹ cautos vos reddere cupientes: vt si de domini sacerdotib⁹ qui iure patres animarum dicūtur aliquid ꝓtigerit vos audire: quod cōfusione pijs mentibus ingerat non infrunitū:sed pudoratos filios noe imitantes patriam de reliquo verecundiam contegaris⁹: vt affluenti quemadmodū ⁊ illi benedictiōe repleri moderante dño mereamini.

Itez ex epistola gre. ad hermanū metensem epm.

Regum ⁊ principum patres ⁊ magistri sacerdotes esse censentur.

Quis⁹ dubitet sacerdotes christi regū ⁊ principum omniumqz fideliuz patres ⁊ magistros cēseri:nōne miserabilis insanie esse cognoscitur:si filius patrē discipulus magistrū sibi conetur subingare:⁊ iniquis obligatiōibus illum sue potestati subijcere:a quo credit nō solū in terra:sed etiam in celis se ligari posse ⁊ solui. Item gelasius papa anastasio imperatori.

Auctoritas sacra pōtificum ⁊ regalis potestas huius mundi guberna cula regunt.

Duo⁹ sunt quippe iperator auguste quibus⁹ principaliter hic mundus regitur:auctoritas⁹ sacra pōtificum,⁊ regalis potestas.in⁹ quibus tanto grauius ē pondus sacerdotum quāto etiam pro ipsius regibus vel legibus hominum i diuino sunt reddituri examine rōnem⁹ ⁊ p⁹ panca:nosti itaqz inter hec ex illoz te⁹ pendere iudicio⁹ nō illos ad tuā posse redigi volūtatem.talibus igitur institutis,talibusqz fulti auctoritatibus.pleriqz pontificum alij reges alij impatores excōicauerunt. Nam si speciale aliquod de personis principum requiratur exemplū beatus innocentius papa archadium imperatorem: quia consensit⁹ vt sanctus.io. chrysostomus a sua sede pelleretur excōmunicauit⁹.beatus etiam ambrosius licet sanctus non tamen vniuersalis ecclesie episcopus pro culpa que ab alijs sacerdotibus non adeo grauis videbatur⁹ theodosium magnum imperatorem excommunicās ab ecclesia exclusit.qui etiā in suis scriptis ostēdit:quod aurum non tam pretiosius sit plumbo:quam regia potestate sit altior ordo sacerdotalis hoc modo circa principum sui pastoralis scribens bonor fratres ⁊ sublimitas episcopalis nullis poterit com

m ℂ Videbatur.sed male.qꝫ licet pro minimis cāis non sit quis excōmunicandus vt.xi.q.iij.epi tamen quelibet cōtumacia digna est excōicatione.immo tā to maior videtur quanto ex re minori.consurgit.ij.q.vij.nō possum⁹.

n ℂ Fulgorem.⁊ ꝙta est differentia inter solem ⁊ lunam tanta est differētia inter imperium ⁊ sacerdotiū.extra de ma.⁊ obe.solite.

paratiōnibus adequari.si regū fulgori compares ⁊ principum diademati:longe erit inferius quā si plūbi metallum ad auri fulgorem⁹ cōpares:quippe cū videas regum colla ⁊ principum submitti genibus sacerdotum: ⁊ osculata eorum dextra orationibus eorum credant se communicari vel muniri. Item ioānes papa.

Imperatores debent pontificibus subesse ⁊ non ꝑesse.

Si imperator⁹ catholicus est quod salua pace ipsius dicim⁹:filius est nō presul ecclesie: qō ad religionem competit discere ei cōuenit non⁹ docere habet prinilegia sue potestatis que administrandis legibus publicis diuinitus⁹ consecutus ē ⁊ eius beneficijs nō ingratus cōtra dispositionem celestis ordinis nil⁹ vsurpet.ad sacerdotes.n. deus voluit que ecclesie disponenda sunt pertinere nō ad seculi potestates quas⁹ si fideles sunt ecclesie sue sacerdotibus voluit esse subiectas.non sibi vendicet alienuz ius⁹ ⁊ ministerium quod alteri deputatum est:neqz cōtra eum contendat abrumpi a quo omnia constituta sunt ⁊ cōtra illius beneficia⁹ pugnare videatur:a quo propriam consecutus ē potestatem non legibus publicis nō a potestatibus seculi sed a pontificibus ⁊ sacerdotibus omnipotens deus christiane religiōis clericos ⁊ sacerdotes voluit ordinari: ⁊⁹ discuti ⁊ recipi de erroze remeantes. Imperatores christiani subdere debēt executiones suas ecclesiasticis presulibus⁹ non ꝑferre. Idē.

De eodē.

Nunquaz de pontificibus nisi ecclesiaz iudicare debere: nō esse humanarum legum de talibus ferre sententiam absqz ecclesie principaliter cōstitutis pontificibus obsequi solere principes christiānos decretis ecclesie non suam preponere potestatem:epis caput subdere pricipes solitum est:nō de eorum capitibus iudicare.

De eodez. Palea.

Constantinus imperator coronam ⁊ omnem regiam dignitatem in vrbe romana ⁊ in italia ⁊ i partibus occidentalibus apostolico concessit. Naz in gestis beati silnestri:que beatus papa gelasius in concilio.lxx.episcoporum a catholicis legi cōmemorat:⁊ pro ātiquo vsu multas hoc imitari dicit ecclesias:ita legitur.

De eodez. Palea.

Constātinus imperator quarta die sui baptismi prinilegiuz

o Si imperator. filius ē j.xxiij.q.vi.Quenior. qui tamen prelati ecclesiarū dicuntur.vt dixi,xi.qō. iij. precipue.

p ℂ Non docere.j.xvj.q.j. adijcimus.

q ℂ Diuinitus, nō ergo a papa.nam imperiuz a solo deo ē:vt.xxiij.q.iiij.quesitū nam a celesti maiestate babz gladij potestatem.C.de ve. in.enu.l.j.in princ.qō ꝓcedo de vero impatore.sed quis ē verus imperator: dicūt quidam qꝫ cōstantinopolitan⁹ sed iste alius,pcurator ē siue defensor ro.ec.ar.de cō.dist. v.in die.§.hinc ⁊ huic romana ecclesia. ꝓcedit gladij potestatem ⁊ coronā. sed cōtra extra de elec.venerabilē.dicitur ibi qꝫ romana ecclesia transtulit imperiū in occidētem a grecis ⁊ ita iste romanus est verus imperator.

r ℂ Quas. ergo debet dici bona potestas est ista.

s ℂ Jus.§.di.x.imperiuz.⁊ c.certum ē.xi.q.j.si tributū.

t ℂ Beneficia.ar.clericū stātem ꝓtra ecclesiam vnde hz beneficium :debere illo priuari nisi.forte pro talibus psonis pro quib⁹ licitū sit ei contra quēlibet agere:quas habes.ff.ō postu.l.hi qui.⁊.iij. q.vij.§. tria. in fi.c. in ꝓpria causa vel parentum suorū. vel pupillor suorum.simile est inter vasallū ⁊ dominum:vt.j.xxij.q.vlt.de forma.ff.de aduocatis.C.ō ad no.di.iu.l.ij.C.de reuo.do. l.j.⁊.vij.q.j.qꝫ frater. ⁊ dixi de boc.iij.q.j.nulli.boc tamē exaudio de ecclesia ad quaz intitulatus est:pro qua stare potest contra quālibet ecclesiam etiam in qua habet beneficium:qꝫ saluum fuit ius prime:immo si aliquod munus ei iniūgitur ab ecclesia nullam excusationē pōt pretendere.C.de excu.tu. libertos.xxiij.q.j.in summa.

v ℂ Et discuti.ergo,antecꝑ esset aliqua ꝓstitutio etiā clerici non erant de iurisditiōe seculari.vnde omnes ꝓstitutiones que emanauerūt qō clerici nō sunt iudicandi nisi ab epis:non sunt nisi iuris declaratio.io.

x ℂ Presulibus.hic bñ dicit.nā dicit ler quod si iudex secularis iudicauerit clericū esse damnandū:primo ōbet eruí ꝓuilegio clericali:vt.xi. q.j.siquis.i aūt.vt de.apud ꝓprios.§.illud,plane.col.vj licet illō hodie nō teneat.ff. extra de iudi.at si clerici,⁊c.

romane ecclesie pontifici cōtulit vt in toto orbe romani pontifices vel sacerdotes ita hunc caput habeant sicut iudices regez. in eo priuilegio ita inter cetera legitur. Utile iudicamus vna cū omnibus satrapis nostris ⁊ vniuerso senatu optimatibus ⁊ cuncto ꝓpulo imperio romane ecclesie subiacēti vt sicut beatus petrus in terris vicarius filij dei videtur eē constitutus: ita ⁊ pontifices ipsius principis apostoloruz in terris principatus potestate amplius quam terrene imperialis nostre serenitatis mansuetudo habere videtur: concessaz a nobis nostroqz imperio obtineant. eligentes nobis ipsum principem apostoloꝝ vel eius vicarios firmos apud deum eē patronos: ⁊ sicut nostra est terrena imperialis potentia: ita eius sanctam romanam ecclesiam decreuimꝰ veneranter honorare ⁊ amplius quā nostrum imperium terrenūqz thronum sedem sacratissimā beati petri gloriose exaltari tribuentes ei potestatem ⁊ gloriam ⁊ dignitatez atqz vigorem ⁊ honorificentiam imperialē atqz decernentes sanctimꝰ vt principatuz teneat: tam super quattuor sedes alexandrinam antiochenam hierosolimitanam constantinopolitanam quam etiam sup omnes in vniuerso orbe terrarum ecclesias dei: ⁊ pontifex qui per tempora ipsius sancte romane ecclesie extiterit celior ⁊ princeps cūctis sacerdotibus ⁊ totius mundi existat: ⁊ eius iudicio que ad cultum dei vl' fidem christianorum vel stabilitatem ꝓcuranda fuerint disponantur ⁊ infra ecclesijs beatoruz apostolorum petri ⁊ pauli pro continuatione luminariorum possessionuz predia cōtulimus ⁊ rebus diuersis eas ditauimus: ⁊ per nostram imperialem iussionem sacram tam in oriente quam in occidente: vel etiaz a septentrionali ⁊ meridiana plaga videlicet in iudea grecia asia thracia aphrica ⁊ italia vel diuersis insulis nostra largitate ei concessimus: ea prorsus ratione: vt per manus beatissimi patris nostri siluestri summi pontificis successorumqz eius omnia disponantur. ⁊ infra. Beato siluestro ⁊ omnibus successoribus eiꝰ de presenti tradidimus palatiuz imperij nostri lateranense: deinde diadema videlicet coronaz capitis nostri simulqz phrigium necnon ⁊ super humerale videlicet lorū: quod imperiale circundare assolet collū. verum etiam clamidem purpureā atqz tunicam coccineam ⁊ omnia imperialia indumentai eu etiam dignitatem imperialium presidentium equitum: cōferentes ei etiaz imperialia sceptra simlqz cūcta signa atque banna ⁊ diuersa ornamenta imperialia ⁊ omnem processionez imperialis culminis ⁊ gloriam potestatis nostre viris etiaz diuersi ordinis reuerēdissimis clericis sancte romane ecclesie seruientibus illud culmē singularis potētie ⁊ precellētie habere sancimus, cuius amplissimus noster senatus videtur gloria adornari idest patricios ⁊ consules effici. necnon ⁊ ceteris dignitatibꝰ imperialibus eos ꝓmulgamus decorari: ⁊ sicut imperialibus extat dēcorata militia: ita clerum sancte romane ecclesie adornari decreuimꝰ ⁊ quemadmodum imperialis potentia diuersis officijs cubiculariorum nempe ⁊ ostiarioruz atqz omnium concubitorum ordinatur ita ⁊ sanctam romanam ecclesiam decorari volumus ⁊ vt āplissime pōtificale decus prefulgeat decreuimus: ⁊ vt clerici eiusdem romane ecclesie mappulis ⁊ linteaminibus idest candidissimo colore decoratos equos equitent. ⁊ sicut noster senatus calciamentis vtitur cum vlonibus idest candido linteamine illustretur ⁊ ita celestia sicut terrena ad laudē dei decorentur. Pre omnibus autem, licentiam tribuimus beato siluestro ⁊ successoribus eius ex nostro indicto: vt quem placatꝰ proprio consilio clericari voluerit ⁊ in religiosorum numero clericorum connumerare: nullus ex omnibus presumat superbe agere. Decreuimus itaqz: ⁊ hoc: vt ipse ⁊ successores eius diademate videlicet corona quam ex capite nostro illi cōcessimus: ex auro purissimo ⁊ gēmis preciosis vti debeat pro honore beati petri. ipse vero beatissimus papa super coronā clericatus quā gerit ad gloriam beatissimi petri ipsa ex auro non est passus vti corona. phrigium vero candido nitore splendidum resurrectionem dominicam designans eius sacratissimo vertici manibus nostris imposuimus ⁊ tenentes frenum equi ipsius pro reuerentia beati petri stratoris officium illi exhibuimus: statuentes eodem phrygio omnes eius successores singulariter vti in processionibus ad imitationem imperij nostri. vnde vt pontificalis apex non vilescat: sed magis quaz terreni imperij dignitas gloria ⁊ potentia decoretur: ecce tam palatium nostrū quam romanam vrbem ⁊ omnes italie siue accidentalium regionuz prouincias loca ciuitates beatissimo pontifici ⁊ vniuersali pape siluestro concedimus atque relinquimus: ⁊ ab eo ⁊ a successoribus eius per pragmaticum constitutum decreuimus disponenda atqz iuri sancte romane ecclesie ꝯcedimus permanenda: vnde cōgruum perspeximus nostrum imperium ⁊ regni potestatem orientalibus transferri regionibus: ⁊ in bizantie prouincie optimo loco nomini nostro ciuitatem edificari: ⁊ nostrum illic impe

Sicut. sensus ē
a sicut parua ci-
uitas non potest re-
gnū impugnare: ita
nec imperium sacer-
dotum. vel sicut licet
episcopus sit in par-
ua ciuitate rer tamen
nō potest iudicare de
clericis eius ꝑm hoc
dic: dispensationis re
ligiosi. i. cpi cōstituti
in parua ciuitate.

b ¶ Non tamen con
tra religionem. nam
leo cāu posset a quo
cūqz redargui. xl. di. si
papa vel etiam si scis
ma faceret. xxiij. q. v.
de liguribus. Et plu
res casus in quibus
laici hñt iurisdictionē
super clericos vide. xx
iij. q. v. principes.

c ¶ Nullatenus. lxiij
di. valentinianus.

d Bōni contritas
vt. xxv. q. j. di-
uinis cē.

e ¶ Restaurare. xvij.
q. iiij. diffinimus. xvj.
q. j. statuimus.

f De capitu
lo. respicit i
hac dis. xc-
vij. illud. c.
bene qdez
xcvi. di. ꝛ assignat in
hoc. §. ꝓdam ꝓtrarie
tatem ꝛ dat postea so
lutionem.

rium constitui: quoniam vbi princi
patus sacerdotum ꝛ christiane relu
gionis caput ab imperatore celesti
constitutum est iustum non est vt il
lic imperator terrenus habeat po
testatem hec omnia vero que per
hanc imperialem sacraz ꝛ per alia
diualia decreta statuimus ꝛ confir
mauimus: vsqz in finem mundi illi
bata ꝛ inconcussa permānere decre
uimus. vnde coram deo vino qui
nos regnare precepit: ꝛ coram ter
ribili eius iudicio obtestamur om
nes nostros successores imperato
res vel cūctos optimates satrapas
etiam amplissimum senatū ꝛ in vni
uersum populum in toto orbe ter
rarum nunc ꝛ in posterum nulli eo
rum quoquo modo licere aut con
fringere vel in quoqnam conuelli.
si quis autem quod non credimus
in hoc temerator aut contemptor
extiterit eternis cōdemnationibus
subiaceat innodatus: ꝛ sanctos die
principes apostolorum petri ꝛ pau
li sibi in presenti ꝛ in futura vita sen
tiat contrarios atqz in inferno infe
riori concrematus cum diabolo ꝛ
omnibus deficiat impijs: huius ve
ro imperialis decreti paginam pro
priis manibus roborantes super ve
nerandum corpus beati petri posui
mus: data rome tertio kal. aprilis a
constantino augusto quarto consu
le ꝛ gallicano. iij. conci.

Item gre. gelasio.

Imperialis auctoritas religiose dispensationis mensuram non mutat.

Sicut* quelis parua ciuitas p
rogatiuam presentis regni nō
minuit: sic imperialis presentia man
suraz dispensationis religiose nō mu
tat: ꝛ infra Semper est effectuz in sa
cerdotali concilio de sacerdotibus
iudicia prouenire. Nam qualescun
qz pontifices sint ꝛ si errore hūanit9
accedente nō tamen' contra religio
nez vllatenus excedēres nullaten9'
videntur a seculari potestate posse
percelli. Item marcellus papa.
maxentio episcopo.

Ecclesias restaurare contritas non pontifices psequi boni pricipis est.

Bōni principis est ac religiosi
ecclesias contritas' atque con
scissas restaurare' nouasque edifica
re: ꝛ dei sacerdotes honorare ac tue
ri. Unde sanctos apostolos eorum
qz successores sub diuina cōtestatio
ne cōstitutos precipisse legimus nō
debere fieri persecutiones nec in
ferri fluctuationes: nec inuidere la
borantibus in agro dominico nec
expelli eterni regis dispensatores.

Di. lxxxvii.

b Oc capitulo' patenter
ostendit quod nec im
peratori nec cuilibz lai
co licet decernere vel
electione summi pōtificis vel de re
bus ecclesiasticis quecunqz autem
ab eis constituta fuerint pro ifectis
habenda sunt nisi subscriptōe roma

ni pōtificis fuerint roborata. vnde
illud honorij' augusti vt supradictū
est vanuz esse videtur: quod cōtra
auctoritatem sacrorum canonum
de electione summi pontificis de
cernere tentauerit. sed sicut ex eodē
capitulo habetur ecclesie precibus
imperator impresumtores valet de
cernerē sicut pro defensiōe fidei quo
modaz decreuisse leguntur ne here
tici' aliquid nomie ecclesie possider
rent. ab ea autez non iuitat' de reb9
ecclesiasticis aliquid disponendi nō
habent facultatem honorius vero
augustus nō sua auctoritate. sed bea
to bonifatio supplicante ecclesiasti
ce quieti consulere ꝛ pcertantiū am
bitionem punire curauit. Unde idē
bonifacius episcopus supplicatio
nis epistolam honorio augusto de
stinauit dicens.

Epistola bonifacij ad honoriuz augustum.

Ecclesie* mee cui deus noster
meum sacerdotum vobis re
bumanas regentib9 deputauit nos
cura constrinxit: ne cāis eius quan
tis adhuc corporis icōmoditate de
tinear pp ꝓcūrus' quia sacerdotib9
vniuersis ꝛ clericis ꝛ christiane ple
bis pro turbationibus agitanr apō
aures christianissimi pricipis existi
memur deesse. Si enim secus quaz
oporteat eueniat: nō vos id facere*
qui cuncta equa moderatiōe com
ponitis: sed nos per nostram tacen
tem' desidiam videbimur: quod ci
uitatis quietem ꝛ ecclesie pacez per
uertere valeat admisisse. cum enim
humanis rebus diuine cultor religi
onis domino fauēte preuideas: no
stra culpa erit si non id sub vestra
gloria quam certum est diuinis re
bus semper animo promptiore fa
uisse: firmo ꝛ stabili iure custodia
tur: quod per tot annorum seriem
sub illis' etiam principibus obtinu
it: quos nulla nostre religiōis cura
constrinxit idest vt licita seruentur
ꝛ sub vestre imperio clementie mi
nime que sunt licita formidentur'.
Ipsa enim ecclesia deuotionem tu
am christianissime imperator non
meo quidem sermone sed suo qui
dez venerabili affectu appellat quā
christus de9 noster vere fidei rector
ꝛ vestri gubernator imperij sibi vni
desponsatam ꝛ intactam virginez'
seruat ne in ea aliquos patiamini in
fidiantium procellaruz' fluctus illi
di ꝛ quietam faciem' tempestatis in
solito tumore turbati glorioſissime
ꝛ tranquilissime imperator auguste
ipsa vero que vni desponsata ē: no
stra tamen ecclesia mater est: pieta
tem vestram legatione quam suis
sacerdotibus cōmisit appellat pre
terita' presentiaqz repetit' vobis in
quit religiosissime imperantib9 mo
do tutus ē populus tam fidelis deo
quam tibi' principi christiano. ecce
enim inter mysteria inter preces su
as quas ecclesia pro felicitate vestri

g ¶ Honorij. ē. dist. lxxix. si
duo.

b ¶ Ne hereticī. ē. dist. vij.
quo iure. ꝛ xxiij. q. iij. c. j. ꝛ
ij. ꝛ c. nimirum.

i ¶ Inuitati. ē. di. lxiij. hadri
anus. ꝛ c. in synodo.

k Ecclesie. j. c. pr. victor
ꝓtra sed vt ibi dicitur:
tam erat in conualescentia.
adhuc tñ erat debilis vt hic.

l ¶ Cōuentus. i. cōuenticu
las. C. de epi. ꝛ de. conuenti
culam.

m ¶ Facere. ſ. videmini.

n ¶ Tacentem. cē de testa.
qz ingrediētib9. ꝛ lxiij. di. c. j.

o ¶ Sub illis. ꝛ xi. q. i. de sa
cerdotibus.

p ¶ Fomidētur. christianis.

q ¶ Virginem. ꝛ xxvij. q. i.
nuptiarum in fi.

r ¶ Procellaz. i. hereticoz.

s ¶ Faciem ecclesie.

t ¶ Preterita. ſ. beneficia.

t ¶ Preterita. sic itelligitur
de ꝓse. di. ij. panis. qp. ſ. om
ni munere debem9 deo gra
tias referre pñt. ſ. ꝛ preterito
non futuro: qz nec deus fu
tuz peccatū indulget. j. de
pe. di. iij. sane cauendū. nec
pactum valet si fiat qp non
agam de futura iniuria. ff.
de pac. si vnus. §. pacta.

v ¶ Repetit. i. recolit ꝛ ad
memoriam reducit.

r ¶ Tibi. ne sis ingratus.

a ¶ Euulsa.per affectum.i.euellens.
b ¶ Prosequentibus.legationem nostram.'
c ¶ Postulatis.datiui cāus.
d Victor.sed quare premisit hic imperator nomen sunm forte hec consuetudo erat olim.C.de sum.trī.inter claras.papa tamen alios sibi pponit.xij.q.j.dilectissimis vel forte tunc nouella erat ecclesia.ad hoc obtinebat illud quare fremuerunt gentes ꝛc.postea autem imperator subiecit se pape: vt xxij.q.iiij.displicet.'
e ¶ Sua studia.i.conspirationes.io.
f Nobilissim⁹.ar.ꝙ sine litteris nō est adhibēda fides legatis.ix.qōne.i j. lugduñ.
g ¶ Signatis.oz ergo ꝙ/gatus exhibeat litteras legationis sue:ad hoc vt credatur ei vt hic.ꝛ.lxiij.dist.electis.ꝛ.C.de man.princ.l.vnicas Sz quid si perdidit litteras ꝛ vult probare amissionem.. dico ꝙ potest:nō tamen sufficit probare tenorem litterenisi ꝛ probetur ꝙ illa littera fuerit sine vicio :vt extra de presbyt.cum olim.in fi.ꝛ.C.ō fide instru.l.vlti.Sed nunquid sufficit mandatum sine litteris:dico ꝙ legato nō sufficit probare mandatum vt.C.de man.prin.l.j.quia legati non sine periculo recipiuntur. vnde maior est in eis facienda examinatio :vt lxij.di.quiescamus:sed delegatus potest probare mandatum sine litteris :vt in auten.de lit.§.omnem col.iij. ꝛ ar.extra de off.deleg.prudentiā.ꝛ extra de rescriptis. ex parte io.an.ꝛ quidam alij dicunt ꝙ in iudice delegato non sufficit probare amissionem rescripti nisi ostēdat autenticum:vt extra de of.dele.cum in iure.xxv.q.ij .sanctimus.ꝛ extra ō fide instru. c.j.ita notauit.T.super illa decre.cum olim.io.Sed pone ꝙ partes viderunt ꝛ approbauerunt rescriptum.ꝛ postea redactum fuit in publicam formam per tabellionem nunquid amisso postea rescripto iudex procedere poterit:satis credo ꝙ sic. vt notani in questionibus meis.b.Sed cum hic indistincte dicat ꝙ littere debeant esse signate videtur ꝙ a quocūqz sint signate ꝙ sufficiat adhoc vt scriptura dicatur autentica. vt extra de ap.personas. ꝛ extra de fide inst.peruenit.Nam ꝛ episcopus sigillat sigillo ecclesie sue vt.lxxiij.dist. in nomine domini.in fi.Item ꝛ alieno anulo potest quis signare testamētum. vt insti. de testa. §.possunt autem item ꝛ alienū sigillum eriā nō iudicis sui facit fidem. vt.j.di.pror.c.i.ꝛ.ij. Sed dic ꝙ alterius sigillum facit fidem si non haberet proprium alias non. vt extra de ap. significauit.ꝛ.lxv.dist.episcopus.item littere non dicuntur signate si legi non possunt characteres vt extra de fide instrumen.inter ꝛ.ff. de testa. ad testium §.si signa:ꝛ.§.signum.item si filium ruptum sit non dicuntur signate. vt extra de crimi.fal.c.licet.si autem filium ex toto non est fractum. bene dicuntur signate. vt.ff.de bono.poss.fm tabu.l.j.§.si linum.extra de fide instrumen.sicut.

depēdit imperij teste apud quem ꝛ de cuius sede agitur sancto petro sollicitis pro religionis obseruātia vocibus clamat ad vos:cum sollicita petitione miscetur,oratio ne humanas res solito tentatore occulte sollicitante semel exulsa discordia distrahat.augeretur pluribus princeps christianissime mater ecclesia nisi apud te suarum esset cura causarum:ꝛ nisi in oppressionibus idolorum in hereticorum correctionib⁹ fide tua diuino pariter clericatu cū imperio nostro semper florente viciisset.habet refugium pium tue mā suetudinis animum cum sue religionis veneratione cōiunctum:cum quicq d huic proficiat ecclesie vos agatis ꝛ conferatis fratribus ꝛ consacerdotibus meis ,pbatissimis viris a me ꝛ ab omnibus qui ecclesiā faciant legatis:quibus prosequentibus⁹ precamur sacre causa religionis: vt in vrbe vestre mansuetudinis hoc animo quo postulatis⁹ ꝛ annuntiis in perpetuum statui vniuersalis ecclesie cōsulatis.

Rescriptum bonorij ad bonifaciū papam

Victor⁹ bonorius inclytus triumphator semper augustus: sancto ac venerabili bonifatio pape vrbis rome.scripta beatitudinis tue debita reuerentie gratulatione suscepimus quibus recensitis egimus omnipotenti deo marias gratias:quod sanctimoniam tuaz post longum incommoduz optate redditam didicimus sanitati ꝛ ideo reuerentibus venerabilib⁹ viris gaudium nostrum sanctorum apicum attestatione signamus ac petimus vt quotidianis oratiōibus apostolatus tuus studium ac votum suuz circa salutem atqz imperiuz nostrū impendere dignetur. Illud autem pietati nostre satis placuisse cognosce:quod sanctimoniā tua de ecclesiaruz ac populi perturbatione sollicita est:que vt aliqua ratione non possit euenire satis clemētia nostra credidit esse prouisum:deniqz predicante beatitudine tua id ad clericorum cunctorum notitiam volumus peruenire: vt si quid forte religioni tue quod nō optamus humana sorte contigerit sciant omnes ab ambitionibus esse cessandum ac si duo contra fas ꝛc. vt supra. ꝛ infra. vnde id seruandum est: vt omnes tranquillā mentem ꝛ pacificos animos exercitatis nostre admonitione custodiant nec aliquid seditionis conspirationibus tentare cōtur.cum certum sit nulli partiū sua studia⁹ profutura. Sine signatis apicibus non est mos romane ecclesie vndecūqz legationem suscipere neqz mittere. Unde nicolaus papa.

Romana nō cōsuevit ecclesia sine signatis apicibus legationez vndecunque suscipere.

Nobilissimus⁹ vir atqz strenuus vestre sublimitatis legatus licet nullam epistolam iuxta consuetudinem a vobis nostro pōtificio detulisset:licet nūquam apostolice sedis moris fuerit absqz signatis⁹ apicibus vndecūqz legationez suscipere nos tamen vos in illo bonorantes eiusqz grauitatem ꝛ eloquiorum illius veridicas cognoscētes assertiones nihilominus⁹ eū ꝛ sicut decuit suscepim⁹ :ꝛ ei sicut honestū fuit credimus⁹.

Dl. xcviij.

De circa⁹ ordinādos sint obseruanda:que in eorū electione diligenter sunt consideranda multorumz auctoritatibus monstrata sunt:sed quia veritas rei nōnunquā obscuratur mutatione pronicie:decretum est sacris canonibus vt peregrini nisi quinqz vel eo amplius suorum episcoporum fuerint commendati chirographis nō ordinentur. Unde siluester papa in generali concilio presidens dixit.

Nisi.v.eporum litteris designatū transmarinum boiem ad clericatū nullus suscipiat.

Nullus⁹ aliqua ratione transmarinum hominē penes vos in clericatus gradus suscipiat: nisi quinque⁹ aut eo amplius episcorū designatus sit chirographis.

Idem anastasius vrbis romane episcopus omnibus episcopis.

De eodem.

Transmarinos⁹ homines i clericatus honorem nemo susci/

i ¶ Credimus.ar.ꝙ interdum voci ꝛ assertioni vnius credendum sit.si persona sit honesta ꝛ autentica. arg.viij.q.iij.c.j.arg. contra.ar.dist. ego solus sic ecōuerso ex persona proferentis instrumentum minus creditur instrumento vt.ff. de edendo.§.j.sic si malus aliqd dicat non facile ei creditur.vt.xxiij.q. j.qui quis.arg.contra.xix. dist.fm.

k ¶ De circa. Hic depingit.xcviij. di.in cuius principio vitur.g.transitu. i quo ostendit quid dixerit hactenus ꝛ qd i hac dicturus sit.Nam ꝙ clerici sepe mittūtur de prouincia ad prouinciaz. breuiter ostēdit ꝙ non sunt recipiendi i alia prouincia sine litteris episcoporum suor.

l Nullus aliqua ista capitula introducta sunt ad cautelam. vel legunt de primitiua ecclia. ꝛ sic secus hodie.

m ¶ Nisi quinqz. cōtra.lxxi.dist. c.ij.§j hec capitula loquuntur qñ ita remoti sunt ꝙ sigilla episcoporuz ꝛ etiam loca ignota sūt illud quando episcopus propinquus est ꝛ eius sigillum bene cognoscatur ꝛ hoc colligitur extra ō de.pe. tue.Sed pone nō habet litteras est ne recipiendus si ꝓbet per testes.ita extra de cle. pe.c. vl. nam magis credendū est viue voci quam mortue. in aūt. de fide instru.§. si vero.col.vj.b. itellegit hec capitula abrogata.olim. n. habuit locum hoc ca. ꝓpter multitudinem hereticoz.Sed illud .c.tue euacuat opinionem istā.sed certe nō videtur recipiēdus.ꝛ si mille sigilla hēret ignota qz non plus fidei prestāt mille ignota quā vnū ignotū.preterea in testō ita inuenis:ꝙ cū signa sunt ignota cōuocātur oēs illi quoz dicūtur sigilla.vt sciatur an recognoscant sua signa vt.ff.quēadmodū testa.api.cū ab initio.ꝛ hoc ꝓcedo ꝙ nisi aliqua qualis q̄lis hēatur notitia de sigil.ꝛ de illis remotis ecclesijs ꝙ non sit eis credendū etsi mille sint.ar.extra de fi.instr.c.qō super his.

n Transmarinos idem intelligo de quolibet ignoto qui sigilla re/

Lro que no apparent no fuit e tu m nec t offo Hega L emilia At t ghen. empt.

presentat ignota.io.

a ℂ Chirographis.litteris l quibus ꝓtinebitur de vita de moribus de ordinibus de irregularitate sua.

b ℂ Per surreptionem.ff.extra de procura. capitulo.j.z. iij. questione iij.inducie.

c ℂ Afros. ratione prouincie presumitur cōtra aliquē ar.xxiij.dis. quando ff.de ed.edic. ꝙ si no lit.§.qui mancipia.

d ℂ Suscipias. vt oficient populum.alias bene.extra de cle. pere.c.pe.

e ℂ Fortiores .hec est vna ratio quare non admittuntur.alie assignantur. xir. qōe.ij. due.

f ℂ Omnes. hoc. c. loquitur de adultis.Sed nōne baptismus tollit omnē pcti maculam. vt qz sic.j.de pe.di.vl.c.vl. hoc ergo ideo: qr forte isti bigami vel alias irregulares sūt qr ante baptismum forte fuerunt bigami.

g ℂ Primatibus. Fecerat.g.§. in di.lxxx.mētionem de primatibus z patriarchis.sed ne qs crederet propter nominuz diuersitatem aliq̄ eē realem differentiam. ideo ostēdit i hac dis. differentiam esse tantum in nomine.ostēdit etiam de reuerentia q̄ dicunt archiepiscopi suis primatibus ostendit etiam ꝙ nec romanus pōtifex debet vniuersalis appellari.

h ℂ Prouincie. ante christi aduētum. ergo ante tempus gelasij z dionysij distincte erant prouincie. vnde reprobatur solutio que ponitur x.q.iij.nec numerus. q̄. s. tunc non erant prouincie limitate. sed dic ꝙ prouincie fuerunt diuise: vt hic sed dioceses non nisi a tēpore dyonisij. xiij. q. j.c.j. vel solue per illā litteram: maxima ex parte.q.d.non omnes.

i ℂ Quibus permissum,quia modica erat summa.ij.q.vi.antecessorum.§.illud.

k ℂ Non erat.vt clericis qui in causis ecclesiasticis non possunt appellare ad principem v.j.xi.q.j.placuit.

l ℂ Quotiens.idest bis a snia:vel post sententiam.e nō ꝙ dicit quotiens ꝑm leges.sed tamen non lz ꝑm leges appellare nisi in cāu ante sententiam.z ita est arg.ad expositionem illius.secunda questione.vj.om-

piat:nisi quinqz aut eo amplio epiſcopoz chirographis fuerint designati:quia per surreptionem multa solent euenire. Idem grego. romane ecclesie presul squillitano episcopo.

De eōdem.

Afros passim z ignaros peregrinos ad ecclesiasticos ordines accedentes nulla ratione suscipias:quia afrorum alij quidez manichei alij rebaptizati sunt. peregrini vero plurimi in minoribus ordinibus constituti fortiores de se pretendisse honores sepe ꝓbati sunt.

Itē ex conci.elibertano.

Non sunt promouendi ad clex: qui peregre fuerint baptizati.

Omnes qui in peregrinatione fuerint baptizati eo quod eorum minime sit cognita vita:placuit ad clerum non eē promouendos in alienis ꝓuincijs.

Di.xcviij.

Primatibus autē quorum supra mentionez fecimus queritur quē gradum in ecclesia obtineāt an in aliquo a patriarchis differant:quam obedientiam archiepiscopi eis debeāt. Primates z patriarche diuersoruz sunt nominum:sed eusdez officij. ab archiepiscopis autem quotiens necesse fuerit:episcopi ad primates appellant:sed a primatibus ad archiepiscopos appellare non licet: debent ergo obedientiam primatibus archiepiscopi in oībus que sibi fuerit ab eis iuste imperata. Unde anacletus pa.ait.

Que obedientia sit exhibenda primatibus z patriarchis.

Prouincie multo ante christi aduentuz tempore diuise maxima ex parte sunt: z postea ab apostolis z beato clemente predecessore nostro ipsa diuisio est renouata. z in capite prouinciarum vbi dudum primates legis erant seculi ac prima iudiciaria potestas ad quos qui per reliquas ciuitates commorabantur quando eis necesse erat qui ad aulam imperatorum vel regum confugere nō poterant vel quibus permissum non erat confugiebant pro oppressionibus eoruz vel iniusticijs suis ipsosqz appellabant quotiens opus erat:sicut i lege eorum scriptum erat.ipsis quoque ei ciuitatibus vel locis nostros patri

uis oppressus.

m ℂ Ipsis.repetit quod dixerat.

n ℂ Formam ar.C.de codicil.si idem.ꝓtra qr diuersitas nominū dz designare diuersitatem rex:vt.xxi.d.cleros.

o ℂ Comitibus.idest comitantibus vel sequentibus eos. vel comitantibus idest episcopis comitatus.n dicitur districtus alicuius ciuitatis vbi est episcopus.vt hoc vult notare ꝙ archiepiscopus maiorem habet potestatem in ꝓuincia z iurisditionem q̄ primas.nā metropolitanus est iudex ordinarius omnium episcopoz prouincie primas tātum archiepiscopi.vñ fm hoc maior est patriarchis Comitibus idest propter comites:z propter episcopos suffraganeos.

archas vel primates qui vnam formam tenent licet diuersa sint nomina:leges diuine z ecclesiastice ponit z esse iusserūt ad quos episcopi si necesse fuerit cōfugerent eosqz appellarent:z ipsi nomine primatum irrogarentur. Reliqui vero metropolitane ciuitates que minores iudices habebant lz maiores comitibus essent baberēt metropolitanos suos qui predictis iuste obedirēt primatibus sicut in legibus seculi olim ordinatum erat qui non primatū sed aut metropolitanoz aut archiepiscoporum nomine fruerentur.

Item anicius.

Non vocentur primates nisi q primas sedes tenent.

Nulli archiepiscopi primates vocētur nisi illi qui primas sedes tenent:quarū episcopos apostoli eorūqz successores regulariter patriarchas vel primates esse constituerunt:nisi aliqua gens deiceps ad fidem conuertatur cui necesse sit pre multitudine primatem cōstitui. Reliqui metropolitani nominentur qui alias metropoles tenēt

Item ex pci.aphricano.

Princeps sacerdotum vel sūmus sacerdos non appelletur nisi prime sedis episcopus.

Prime sedis epūs non appelletur princeps sacerdotū vel summus sacerdos aut aliquid huiusmodi:sed tantū prime sedis epūs

Uniuersalis aūt nec etiā romanus pontifex appelletur. Unde pelagius omnibus epīs.

Nec etiam romanus pontifex vniuersalis est appellandus.

Nullus patriarcharū vnitatis vocabulo vnquam vtat:qr si summus patriarcha vniuersalis dicit patriarchaz nomē ceteris ārogat. sz absit hoc a fidelibus hoc sibi velle quēpiā arripere. vñ honorē fratruz suoz iminuere ex quātulacūqz prevideat qua pp charitas vestra neminē vnquā et suis in epistolis vniuersalē noiet:ne sibi debitū subtrahat cū alteri honorē ifert indebitū.

Item greg. eulogio patriarche alexandrino.

De codē.

Ece in prefatiōe epistole quā ad me ipm qui ꝓhibui direxistis:superbe appellationis verbuz vniuersalez me papā dicens imprimere curastis:quod peto mihi dulcissima sanctitas vestra vltra nō faciat quia vobis subtrahitur quod

p ℂ Nomine.ar.er nominibus semper res nominum idest res significatas per nomina debere attendi.

q ℂ Nulli archiepiscopi ꝓmates vocentur.C. de li.causa iubemus. C. de ꝓba.nec epistolis.

r ℂ Qui primas.sicut romanus antiochenus alexandrinus.s.xxi.di.cleros. qd de veneto dic ergo ꝙ est primas respectu iferioz extra de ꝓbati.c.antiqua.

s ℂ Ad fidem conuertatur. nam z apes accrescentes zc. de conse.di.v.nunq̄.z iuuētus romana excrescens nonam sibi ciuitatem edificauit ar.C. de sacro.san.ec. iubemus. Et bene dixit conuertatur:nam alias vix posset cōtingere ꝙ in aliquo loco in tantum excresceret populus vt primate indigeret vt.xxxiij.dist. fraternitatis.

t ℂ Cōstitui.ar. j.parrochiam alicuius non debere cōstitui ecclesiam nisi multitudo fidelium excreuerit. sz nunquid illo inuito cuius ē parrochia poterit hoc fieri z irrequisito.non:vt.xvj. q.j. multis conciliis.z .xvj. q.j. felix.z.c.se.sed si requisitus nollet consentire:non minus tamen fieret per maiorem.s. per papam:extra de ec.ed.c. iij.eius tamen consensu primo requisito:z nota ꝙ huiusmodi requisitio facienda est cum ille locus esset i quo excreuit multitudo fideliuz iam ōputatus alicui episcopatui:alias non.

v ℂ Prime, idest patriarchalis.

x ℂ Ullus.

y ℂ Ece in prefatiōe.subtrahitur.ar.ꝙ papa per suum mandatum non vult derogari iuri alicuius j.xxv.q.ij.ꝙ vero dicitis.j. ir.questione.iij.con questus j.xi.q.j.peruenit.s.lxiij.dis. ꝙto.s.lxxxv.di.archidiaconum florentinum in fi.arg. contra.viij.q.iij.artaldus.fic extra de of.dele.super eo.vbi dicitur:nō est intētionis nostre alicui derogare per rescriptum nostrum.z ita ar.quod vni attribuitur alij subtrahitur.ar.xlv.di.disciplina.ff.de iudi.cum pretor.in fi.z extra de rescrip.olim.in fi.lxxxv.di.archidiaconum arg.nemini consulendum cuz

alterius iactura vt .j.xi.q.iij.siquis vero no.xxij.q.ij.primum. xiiij. questione v.denique.

a Prebetur.nō enim debent plus esse subditi q̄ expedit.ij.q.vij.admonēdi.nec prelati ita humiles vt contemnantur.lxxxvi.dist.quando.ff. de of.pref. obseruandum.

b Non negatur.sic.C.de cadu.tol.l.j.§.vl.C.de nup. imperialis.i prin. nec.n. publice ꝓdest rē.C. de sē. prefec.pre.l.j.

c Negat se hoc esse.i.eē ō vniuersitate :cū tamē romana ecclesia nō sit vniuersalis.lz sit de vniuersitate .io.

d Episcopos Hic intitulatur.c.di.z q̄ fecerat mentionez ō primatibus z archiepiscopis:z eoz dignitas videtur esse imperfecta sine pallio.vt extra de elec. significasti.iō specialiter tractat ō pallio:ostendens q̄ nisi habeant pallium non possunt epalia exercere officia.ponit etiam.j. quod tempus debeat peti z dari:q̄. j.tres menses.z quibus:q̄ bene meritis z fortiter postulantibus z quo tempore fit eo vtendū quia tantum in celebratiōe misse:nisi plus ex priuilegio alicui cōcessum sit:z qualiter sit dandum :q̄ cum donatione noui priuilegij vel renouatione veteris rē.

e Quoniam.fidem.i. fidelitatem:vel ēt symbolum:vt.j.eo. optatum.

f Epōrum.sed quare differunt per hoc cōsecrationes epoz.cum ecclesia vacante cōprouinciales epi aliquem cōsecrare in epm possint: vt lxiij.di.q̄ extra de elec.quia diligentia. Item z si ipse nō habeat pallium. tamen alijs mandare posset consecrationem.vt extra de elec.suffraganeis.ad hoc p̄t dici quod illud.c. logtur quādo electꝰ est in mora petendi pallium ſ.post tres menses elapsos. vnde ipe alijs non potest cōmittere cōsecrationem. nec etiaz tūc suffraganei sui possunt consecrare aliquem:vt per hoc maioz rubor incutiatur electo:cum viderit suū suffraganeum cōsecrari ab aliis extraneis:q̄ non multum curaret si a suis consecraretur.sed vsq̄ ad tres mēses anteq̄ fit in mora petendi pallium :satis videtur q̄ cōprouinciales epi possint epalia iura supplere:cum sp vicini epi suppleant defectum alicuius vacantis ecclesie.vt.vij.q.j.pontifices.lxv.di.si forte. Sed ipe electus lz sit consecratus iura epalia nō potest exercere ante receptum palliū. nec virgines cōsecrare:nec ordinare clericos nec synodū celebrare.vt extra de elec.q̄ sicut in fi.extra.e.significasti.sed nūquid electus in archiepm z cōfirmatus potest cōfirmare eos qui sunt electi in epos:dico q̄ sic extra de elec. nosti. z.c.transmissam.de trāsla.cum ex illo.imo z capitulum pōt confirmare quia supplet vicem prelati.extra de bere.ad abolendā. Sed dico q̄ nec capitulum in hoc supplet defectum plati. vt extra ne se.va.illa.lz sit ar.q̄ solus papa possit.xxiij.di.presbyteri:extra de ꝓcess.prebē.q̄ diuersitatem.

g Viduatis.olim nā post cōfirmationem electi iam ē matrimonium inter eum z ecclesiam de translat.prela.inter corporalia.vel dic q̄ vidua est quo ad episcopalia.

h Tres.accusatus de hoc coram papa.alias non.

i Consecrationis.i.ꝓfirmationis.si ante erat epus.

k Post lcōam.dicunt quidam faciēdam ipsi metropolitano.j. alios duos alteri plusq̄z ratio exigit prebetur*. Ego non verbis quero prosperari sed moribus nec honorem eē depu to in quo fratres meos honorez sinum perdere cognosco. Deꝰ nāq̄z est honor vniuersalis ecclesie: meꝰ honor ē fratrum meorum solidus vigor. Tunc ego honoratus sum: cum singulis quibusque honor debitus non negatur*. Si enim vniuersalem papam vestra sanctitas dicit negat se hoc esse quod me fatet vniuersum:sed absit hoc:recedant verba que veritatem inflant z charitatem vulnerant.

Di. c.

Episcopos* autem ordinare ante pallium acceptū nec archiepō nec primati nec patriarche licet Quod ex auctoritate pelagij pape lz minus euidēter datur intelligi ait.n.pelagius papa.

Infra tres menses fidem suā exponere z pallium postulare a romana ecclesia quisq̄z metropolitanus studeat.

Quoniam quidam metropolitanorum fidem* suam secūdū priscā consuetudinē sancte sedi apostolice exponere detractantes vsuz pallij neq̄z expetunt neq̄z percipiunt:acper hoc episcoporum' cōsecratio viduatis* ecclesijs non sine periculo protelatur:placuit vt quisq̄z metropolitanus vltra tres* mēses consecrationis* sue ad fidem suam exponendam palliūq̄z suscipiēdum ad apostolicam sedem nō miserit commissa sibi careat dignitate sitq̄z metropolitanis alius licentia post secūdam* z tertiam cōmonitionem viduatis ecclesijs cōsilio' romani pontificis ordinando episcopum subuenire. Si vero consecrandi epi negligētia prouenerit vltra* tres menses ecclesia viduata consistat cōmunione p̄ retur quousq̄z aut loco cedat* aut se consecrandū offerre non differat. Quod si vltra menses ante q̄ deponatur sicut post sequitur de episcopis quod enim dicitur de episcopis .j. hoc etiam de metropol. vnde hec determinans post secūdam rē. determinat illud verbum careat.z p̄m hoc est hic ar.q̄ mota;potest purgari. alij dicunt q̄ hec admonitio debet fieri tantūmodo a suffraganeis metropolitani ad quos vt dicunt translata est potestas cum metropolitanus negligens erit stat.si ergo suffraganei post admonitionem neglexerint consecrare vel eligere. vicini metropolitani cōsecrabunt cōsilio pape.Sed quare aufertur capitulo potestas eligendi:q̄ neglexerunt admonere suum electum ad petendum pallium alias dico reuerti ad eos ius eligēdi.sed quare descendit ad metropolitanū cum tantum ad papam deuoluunt epi scopatus. vt extra de ꝓcess.prebē.z eccle. nō va.dilectꝰ.sed hoc precise non descendit ad metropol.sed ad papam cum eis. vel tūc descendit ad papam cum aliqs est negligens in eligendo. et est si.lxv.dist.si forte. io.hodie solus papa facit hoc per decre.illam dilectus.b.

l Cum consilio dicunt quidam hoc generale esse q̄ vbicūq̄z per negligētiam vnius transfertur potestas ad alium ille nō procedet.nisi prius requirat auctoritatez sue pietatis.sz hoc nego. z est hic speciale.alias secus.ar.q.iij.cum simus.ar.ff.de cōdi.instit.q sub conditione §.vlti.

m Vltra.sed quare nō dantur nisi tres menses archiepiscopo.vt.§.e.c. quia maius periculum est in mora metropolitani xliij.dist.quiescamus.

n Cedat cōtra.vij.q.j.mutationes z.iij. questione.vj.quāuis extra de transla.inter sed hoc speciale est vt confirmatū possit metropolitanus deponere.z huius in odium negligentie. Alius est casus.xcij.di. siquis epi scopus per manus.tertius.xxiij.dist.illud.sed certe hic non deponitur nisi ab obtinendo non ab ordine quem habet. vt extra de accusa.c.super bis.

Non dat pallij nō detur nisi meritis exigentibus z fortiter postulanti

Prisca cōsuetudo obtinuit vt honor pallij nisi exigentibus cāz meritis z fortiter* postulāti dari nō debeat. Item ioanni coūm thorum epo.

De eodem. Palea.

Nouit sanctitas tua q̄ prīs pallium nisi dato cōmodo non dabatur quod quia incōgruū erat: facto cōcilio ante corpus beati petri apostolorum principis tam de hoc quā de eorum ordinationibus aliquid accipere sub districta interdictiōe vetuimus.oz ergo vt neq̄z per commodum neq̄z per gratiaz aut quorundam supplicationibus aliquos ad sacros ordines consentiatis vel p̄mittatis addnci. Causarum vero merita accipienda sunt vt z is qui postulat mereatur accipere z fidei sue professionem prius iuramento cōfirmet: z apostolicis decretis atq̄z synodalibus statutis se obediturum nihilominus caueat pallio autem non nisi certis diebus z intra ecclesiam ad missarum solemnia cuiquā pene metropolitano vti liceat. Unde ioānes epi scopus giliberto agripinensi epō.

Nisi post consuetam fidei professionem pallium dari non dz.

Optatum tibi pallium nūc cōferre nequiuimus : quia fidei tue paginam minus* quam oporteat continere reperimus cum videlicet nullam in ea sanctarum vniuersalium synodorum:in quibus fidei nostre symbolum continet:nec decretalium pontificum romanorum ꝓtitutorum secūdum morem feceris mentionem*. Sed nec illaz propria subscriptione* munieras:

o Prisca consuetudo.z fortiter sz si fortiter postulet nōne potest notari,ambitio.non quia cum quis suo iure vtatur prodest instantia, de pe.di.i.importuna.lxxij.di.c.j.z.ij.q.vi.post appellationem.

p Optatum.minus.ar.totum ꝓtractum vel rescriptum vel instrumentum nil valere z esse irritandum si aliqua necessaria desint i eo.ar.xxxiij.di.que ipsis.iij.q.ir.pura z idem facit plus quod minus vt ir.di.si ad sacras ar.ꝓtra q̄ superflua nō viciant.vt de ꝓse.di.iiij.si :non sanctificatur.ff. de reg.iur.nō solent.

q Mentionem.de eis conseruandis.quid autem iurare debeat qui palliū petit.habes extra de iureiur.ego z de elec.significasti.z no. xxiij. dist.quāquā.

r Subscriptione.ar.donationem epi nihil valere nisi eꝰ subscriptōe

firmetur.sicut cum pcdit aliquem locum vel iurisditionem alicuius loci alicui loco vel hospitali ar.di.xcvi.benc.ar.xij.q.ij.sine exceptione.ꝛc cum redemptor.

a Aliquem.ar.quem per alium iurare.ſ.di.lxiij.tibi domino.j.xvij.q.iiij.metuentes.

b Jureiurando.ex tra de iura.calū.inherentes.

c Ea.quod trāſmiſimus.ar.pactionis in donatione ſpūalium posse interuenire ꝛ cōditiones. ar.ꝓra.i.q.ij. ꝯ pio. ſed ibi intelligitur pactio ꝛ condino illicita ſed hec eſt licita cū ad eam nihilominus teneretur. vel ante electionem nulla dz eſſe ſed poſt electionez ante conſecrationez pōt eſſe ſaltim licita: vt ō rebus ꝛ cōſuetudine eccleſie ꝛ fidei articulis ꝛ huiuſmodi obſeruādis.ꝛ hoc a maiori nō a minori erigi pōt.ar.xxviij. diſt. de ſiracuſane:vt no.viij. q.iij.in ſummavſ dic q hec dictio ſi nō notat hic cōditionez ſed quandam modificationem:ar g.ff.de tute. muto.§.ij. ſic pōitur extra de elec.ſignificaſti:imo.nec dicitur cōditio cuz ſubintelligatur.ff.de condi.ꝛ demō.quibus dieb⁹ §.j.iob.ego credo q honeſta ꝛ licita conditio apponi pōt in collectione ſpūalium:vt extra de elec.ſignificaſti:ꝛ extra de ſer.non ex eo | bentius.b.

d Diſcurrentibus i.cito directis.

e Allium tibi.intra eccleſiaz tuam.ꝯcunqz ſue dioceſis.extra d vſu pal. c.j.nō autem pōt vti pallio alterius. vt eꝛ c.c.ad hec.nec in alterius dioceſi.e.ti.c.ad honorem.

f Miſſarum.ꝛ in ſynodo etiam vti pōt.ſed non pōt ſynodum congregare ante ſuſceptionē pallij.vt extra de elec.ſignificaſti:tamen.c.pr. dicere videtur q tantum in eccleſia debeat vti pallio:nec in proceſſione vtetur eo:vt extra.e.c.j.

g Antra morem.patiētiſſime.ar.q licet videatur iniuſtum qō precepit prelatus patiēter tamē ferendū.eſt.ſ.di.xxxi.aſi triennū.ꝛ di.xix.in memoriā.xxiij.q.i.quid culpatur.

h Cōſuetudines.ſi nūquid valet priuilegium ita generale:ſic vt.xix. di.ſi romanor.ꝛ eſt ſi.ix.q.iij.epi xxiij.di.preterea.ff.de le.i.l.ſi quando. uñ cum hoc priuilegiū obſcure logtur:ꝛ faciat mentionē alterius priuilegii vel ꝓſuetudinis neceſſe eſt vt illud erbibeatur:vt.lxxvj.di.ieiunii in pin.ꝛ extra de ver.ſig.abbate.vt no.ſ.di.ir.vt vetez.ad hoc dicunt gdam q ſi in hoc priuilegio inſeritur totus tenor primi non eſt neceſſe primum erbiberi.extra de iura.calū.inherentes.C.de do.ſi donatio.ff. de dona.et hec ſcriptura.ff.de admi.tu.cbirographis.ſed certe illō nō ſufficat.nam adhuc pōt eſſe falſitas in bulla vel ſi.io: vt extra de priui.

nec aliquem[a] qui hanc iureiurādo[b] firmaret miseras. Item gre.aregio epo francorum.

Qui palliuz desiderat accipere prius a se amouere illicita,pmittat.

Tea synodo quam ꝓtra simoniacam hereſim per fratrem ꝛ coepm noſtrum ſiagrium decreuimus congregari.ſanctitatē veſtraz volumus intereſſe:atqz eidez fratri ita pallium quod trāſmiſimus[c] tribui ſi prius ſe promiſerit illicita que prohibuimus per diffinitionem ſynodi a ſcā eccleſia remoueri:ō qua ſynodo omnem nobis ſubtiliter ordinem tuam fraternitatē volumus ſcriptis diſcurrentibus[d] nunciare vt ipſe cuius nobis ſcitas valde experta eſt:nos reddat de omnibus certiores. Idez vigilio epiſcopo arelatenſi.

Non niſi ad miſſaruz ſolēnia archiepiſcopis vti pallio licet.

Pallium tibi transmiſimus quo[e] fraternitas tua intra tuam eccleſiam[a] ad ſola miſſaruz[f] ſolemnia vtatur. Item ioāni rauennati archiepiſcopo.

De eodez. Palea.

Non multum temporis interuallum ē:quod quedam nobis de tua fraternitate fuerunt nunciata:de quibus veměte illuc caſtorio notario ſancte eccleſie cui deo auctore preſidemus ſubtiliter nos indicaſſe meminimus: peruenerat nāqz ad nos quedam in eccleſia veſtra contra vtilitatem eccleſie ꝛ cō ſuetudinis tramitē geri:que ſola vt bene noſtis eſt officij ſacerdotalis ereptio. Que ſi ſapina veſtra vel manſuete vel cum epiſcopali ſuſceptiſſet ſtudio:nō de illis accendi deberat:ſed oportuerat hec eadē cū gratiarum actōe corrigere. Idem ioanni archiepo rauennati.

De eodē.

Antra morem quippe eccleſiaſticū eſt ſi non patientiſſime[g] tolleratur qō a nobis abſit etiaz iuſta correctio ꝛ infra illō frater charissime nō putamus tibi ignotum: quod pene ō nullo metropolitano in quibuſlibet mūdi partibus ſit auditum extra miſſarum tēpus vſum ſibi pallij vēdicaſſe ꝛ quod bñ hāc conſuetudinē generalis eccleſie noueritis veſtris nobis māifeſtiſſimis ſignificaſtis epiſtolis:quibus pcep tum pdeceſſoris noſtri ioannis pape nobis in ſubditis trāſmiſiſtis annexum cōtinens omnes cōſuetudines[h] ex priuilegio[i] predeceſſorū ꝺ ſtrorum conceſſas vobis veſtreqz eccleſie debere conſeruari: confitemini igitur eſſe aliam generalis eccleſie conſuetudinem: poſtquaz ea que geritis vobis ex priuilegio vēdicatis.nulla ergo nobis in hac re vt arbitramur poterit remāere dubietas.aut.n.mos omniz[k] metropolitanorum etiam a tua eſt fraternitate ſeruandus: aut ſi tue eccleſie aliquid ſpecialiter dicis eſſe conceſſum preceptūne a prioribus romane vrbis pontificibus:quod hec ra uennati eccleſie ſunt conceſſa a vobis oportet oſtēdi[l]: quod ſi hoc nō oſtenditur[m] reſtat poſtquam talia agere neque conſuetudine generali neque priuilegia vendicas: vſurpare te cōprobes[n] quod feciſti. ꝛ infra decorari pallio nolumus forſā moribus indecori:dū nihil in epiſcopali cernice ſplendidius[o] fulgeat quaz humilitas.oportet ergo fraternitatem tuam ſi honores ſuos ſibi quibuſliber argumentis ſtabili prepoſuit mente defendere:aut generalitatis vſum[p] ex non ſcripto[q] ſequi: aut ex ſcriptis priuilegijs ſe tueri[r]. Quod ſi poſtremo nihil horum eſt aliis metropolitanis huiuſmodi tempbere volumus preſumptionis exemplum. Priuilegia quoqz ſemper cum vſu pallij debent concedi. Unde idem gre. ſiagrio epiſcopo auguſtinidem.

cum olim in ſi.alij dicū q ſi auctoritate iudicis eſt reſcriptum publicatū:nō ē neceſſe erbiberi ſecus ſi per tabellionē:qz publicatio facta coram iudice fidem facit lz poſtea verdatur:vt.C.de teſt.publicati.ꝛ iudex diligenti[s] ſingula cōſiderat ꝯ tabellio. Sed iſtis obſtat:extra de ſen.ꝛ re iudi.cū inter ad hoc dico q ſufficat ſi coram iudice ē publicatum.ita vt nō teneatur erbiberi prius inſtm niſi aduerſarius dicat ſevel le pbare falſum.tūc.n.ōbet illō erbibere:lz prius fuerit ei fides impoſita.niſi iuret illud ſe pdidiſſe.vt.C.de fi.inſtru.l.vl.io. hoc hodie determinat.eꝛ de fi.inſt.c.vl.bar.

i Priuilegio. vide qualr argumentatur erquo p priuilegiū hoc vēdicatur.nō ergo de iure cōi hoc pōt vēdicari.quaſi ſimul non poſſet qs iuti priuilegio ꝛ iuri cōi vt.xvj.q.j.hic ē.ꝛ.ff.ad munic.l.j.ff.de le.j.ſi qñ. ſed certe qñqz vtitur qs ꝛ priuil. ꝛ iure cōi.vt extra de ꝓſue. cū dilectus. nec renunciat qs priuilegio militari.lz vtatur iure cōi.vt.ff.de milit.teſta.l. iij.ſic.ff.de priuil.cre.l.añpe. xxiij.di.ꝯ ꝯ.i prin.ſic ꝛ iuri cōi,ꝛ et ꝓſuetudini pōt quis inuiti.vt eꝛ de cenſi.c.ſopite ꝛ.xcv.di.olim io.ſz certe quicqd dicat ioānes non dicitur priuilegiū de eo qō cōperit de iure cōi cum priuilegiuz ſit ler priuata.ſ.diſ.iij.priuilegia.nec illa decre.de ꝓſue. cū dilecto ꝓtrad cit.imo concordat. cū ꝓfirmatio ad priuilegiū ꝛ electio ad ius cōe pertinere dicatur.eꝛ de elec. cum inter.ad fi.bar.

k Omniū.vide qualiter argumentat.er quo alie eccleſie vtuntur tali ꝓſuetudine. ergo ꝛ iſta debet vti eadem ar.fi.eꝛ de cōſi.er pte ſz hunc argumento poſſet rñderi q ꝓſuetudo aliaz eccleſiaz nō derogat ꝓſuetudini iſti[o]:vt ſ.xij.di.illud.ꝛ eꝛ de capel. mona.dilectus.circa finem.

l Oſtendi.hoc ē ꝓtra tres regulas.vnā q tenetur poſſeſſor dicere titulū ſue poſſeſſionis.hoc ē ꝓtra id.ij.q.v.§ j.aliaz.q ab eo q ius negat nō requiritur ꝓbatio qō eſt ꝓtra id.ff.de ꝓba.ab ea.tertiam ꝯ actoꝛ non ꝓbante reꝰ nō abſoluitur.vj.q.vl.actoꝛ ſed hoc eſt iō.qz preſumptio ꝓtra ipſum facit.

m Nō oſtend ſ. qui.n.priuil'allegat debet probare ꝛ oſtendere:eꝛ de priui.paſtoralis.nullus tñ tenet edere niſi illum articulū qui facit ad rē:extra de fi.inſtr.ꝓpter.licet alias nemo poſſet indicare de priui.ſedis.apoſtolice extra de iudi.cum venſſent.tñ qui ōſendit ſe per tale priuilegium.ex vt illud erbibeat.vt extra de fi.inſtr.accepimus. ſic ergo canonicus qui poſſidet duas prebēdas cum de iure nō poſſit eas poſſidere ſi ꝓtra eum agatur.ipſe tenetur ꝓbare qualiter habet.ſecus ſi queniatur ſuper prima tantum.dicunt tamē quidam q canonico indiſtinctē incūbit onus ꝓbandi.ſ.inſtitutionem ſuā.extra de ap.ꝓponas.ar.extra de.ꝓcu.et inſinuatione.ar.ij.q.j.legum.

n Te cōprobes.nō preſcriptione poſſet iſte ſe tueri:nō q nullum ius ꝓditum ē quo talia a talibus taliter poſſideantur ꝛ quod de iure cōi nō poſſideat nec preſcriptione acquirur.vt hic ꝛ.xcvij.di.illud.

o Splendidius.ſic nihil eſt ſplendidius in pncipe q recta fides.C.de ſum. trī.inter claras.

p Er non ſcripto.j.xxv.q.ij inſtitut onis.ſ.di.j ꝓſuetudo.

q Tueri.ſ.di.ri. catholica.ar ꝓtra.ſo.onus pōt qs inducere ſibi er ꝓſuetudine non bonorem.viij.q.j.in ſcripturis.

a RAtionis ordo. cura. arg. ad quem pertinet honor ⁊ onus: vt di. lvj. dñs noster. di. lxxxvi. fratrem. di. xiij. nerui. xl. di. ante omnia. di. xxxv. eccle. nam dicit lex q vtilitas per dignitatem augmẽtatur. ff. de iudi. l. si lõgius in n. ff. de dona. filius. §. j.

b ¶ Subiector. ꝫ. lxxxvij. d. §. i ⁊ c. diuine.

c DAllium. vices. p priuilegium fecerat eus legatum suum: sicut suꝰ predecessor fuerat vel iõ hoc dicit qz omnes vocantur ab eo in partem sollicitudinis nõ in plenitudinem potestatis vt. ij. q. vj. decreto vel prius erat legatus sed eẽ desijt factus archiepiscopus ar. ff. ꝺ arbi. nõ distinguemus. §. j.

d SCriptorum vestror. ordinatum. a suis episcopis. nam hoc est regulare vt a suis suffraganeis cõsecretur archiepis. lxiij. dist. quãto. ⁊ põt perpẽdi er hoc c. ⁊. ꝫ. e. quoniam. ⁊. lxiiij. di. qz quod metropolitanus ẽt sine licentia sũmi pontificis potest cõsecrari. ⁊ ad papam non spectat vt videt nisi datio pallij. alij dicũt istud obtinere vbi metropolitanus habet primatem vel cũ hoc habet ex consuetudine. hodie tamen vult papa q petatur ab eo cõfirmatio cum pallio vt extra de elec. q ficut. vt dixi. li. di. c. vl.

e ¶ Atqz priuilegia. ista priuilegia fuerũt personalia ⁊ tranſierunt cũ persona. ff. ꝺ re. iur. priuil. ⁊ extra de istit. cum venissent. sed lz transeant cũ persona tamen debẽt concedi successori cũ petierit ⁊ fit iniuria ei. nisi concedat sibi. beneficium tamen est si ei ꝓceditur. ff. de aqua quo. ⁊ esti. l. j. §. pe. nã si impetrauit vt ducam aquã de flumine publico per prediũ meum ⁊ vendo tibi predium priuilegium non transit ad te: lz tamen impetrabile est a te: ⁊ iniuria fit tibi si non cõceda tur. lz tñ multa potest iudex ⁊ debet facere ad que compelli non põt. ff. ꝺ iudi. non quicquid. C. quomõ ⁊ qñ iudex. l. iij.

f ¶ Vna.

g PEruenit. supra di. x. c. j.

h ¶ Per pragmaticũ. idest principis rescriptũ. pragma. enim cã dicitur. pragmatica sancio dicitur cã in consistorio principis ventilata coram ꝓceribus sacripallatij ⁊ constitutio principis facta ex cognitiõe cause dicit pragmatica sancio.

i ¶ Vnam. nam ex quo princeps diuidit due sunt prouincie. ff. de off. asseſſi eadem.

k ¶ In vna. quod fieri non debet nisi excrescat multitudo populi. vt. ꝺ. lxxxix. dist. nulli.

l ¶ Tale. ar. q licet princeps legitimet aliquem: nõ tñ erit legitimus quo ad ecclesiã: ⁊ ita erit legitimus quo ad vnũ for: non tamen quo ad aliud.

m ¶ Videam. qr hic tractatur de simonia: videamus quid sit simonia: ⁊ vnde dicatur qbus modis cõtrahitur: quis ad accusandum vel testificandum in tali crie admittatur. que pena imponatur: que dispensatio circa tales admittatur. Symonia ẽ studiosa cupiditas vel volũtas emendi vel vendendi aliqd spuale vt. j. eo. qui studet nec or addi vel annexum spũali ꝓpter ilud. c. j. q. iij. Siquis obiecerit videtur tamen q hoc addi or: arg. extra de iurepa. de iure. licet quidam dicant iuspatronatus spirituale eẽ. ⁊ male de fructibus vero non est qõ. qr etiam dari porcis ⁊ vẽdi possunt: vt ex ne prela. vj. su. c. fi. ⁊ de emp. ⁊ vendi. c. ꝓsitum. us. dicitur simonia a simone mago: qui primo in nouo testõ hui⁹ sceleris auctor extitit. Sicut. n. giezi i veteri testõ. voluit vendere sanitatẽ naamã regi. sic ⁊ iste voluit emere donum dei. vnde giezyticus ẽ dicendus qui vendit gratiam: simoniacus qui emit. vnde simoniaci sunt appellãdi emptores. Contrahitur autem tribus modis: a manu: ab obsequio: ⁊ a lingua. vt. j. e. sunt nõnulli. ⁊ contrahitur qñq; ex parte dantis. quandoq; ex parte accipientis. quandoq; ex vtraq;. quandoq; ex neutra extra de si. ⁊ si questiones. vt no. j. e. q. v. c. j. Admittitur autẽ quilibet cõtra simoniacum sicut in crimine lese maiestatis. xv. q. iij. sane. si tamẽ clericus accusatur cũ distinctione admittitur laicus. s. bone fame. contra eũ tamen ꝑm distinctionem. extra de si. per tuas. ij. q. j. in primis i fi. Imponitur autez eis pena quadrupler. quando qz excommunicatio. qñq; in mõasterium deruſio. vt. j. e. reperiuntur. quandoq; spoliatio omniũ bonor vt. xxiij. q. v. de liguribus. quãdoq; depositio vt hic ⁊ in multis capitulis. Clerici n. deponuntur. vt. j. e. statuimus. ⁊ sunt infames vt. j. e. q. iij. c. fi. ⁊ accepta tenentur restituere. extra de si. de hoc. j. e. q. iij. siqs dator. dispẽsatur autem circa tales. quãdoq; autem vt laicã habeant cõmunionẽ vt. j. e. q. vij. c. j. ⁊ ministrant quandoq; i minoribus ordinib⁹ ꝓstituti. vt. j. e. q. v. c. j. quandoque remanent in acceptis. j. e. questione. vij. saluberrimum. quis aũt valeat dispensare habes. j. e. q. v. c. fi. io.

De eodem.

RAtiõis ordo⁹ omnino nos ãdmonet: vt cum vsu pallij aliqua priuilegia largiri debeamus. Sed quoniã cum honoris augmẽto cura quoq; sollicitudinis debet excrescere: vt cultui vestium actõis quoq; ornamenta conueniãt oportet vt enixius i cunctis studijs se vestra fraternitas exerceat: ⁊ circa subiectorum⁹ actus sit cura vigilans.

Idem ioanni episcopo prime iustiniane illirice.

Vsus pallij concedatur: ⁊ antiqua priuilegia innouantur.

PAllium vobis ex more transmisimus: ⁊ vices⁹ vos apostolice sedis agere iterata innouatione decreuimus. Idem epis epiris.

De eodem.

SCriptor vestrorum insinuatio fratres charissimi patefecit andream nichomediane ciuitatis episcopum deo ꝓpitio solemniter ordinatum⁹: cui pallium nos direxisse cognoscite atq; priuilegia⁹ cũcta cõcessisse que predecessores nostri eiꝰ predecessoribus contulerunt.

Di. cj.

Vna⁹ autez prouincia duo metropolitani eẽ nõ dicunt sicut in calcedonẽsi concilio. legitur statutum esse.

Duo metropolitani in vna ⁊ eadẽ prouincia esse nõ debent.

PErueni⁹ ad nos quod quidã preter ecclesiasticas ordinationes affectantes potentiaz ꝑ pragmaticum⁹ sacrum vnam⁹ prouinciam in duas diuidant. ⁊ ex hoc inueniantur duo metropolitani episcopi in vna⁹ eadẽq; prouincia eẽ. Statuit ergo sancta synodus deinceps nihil tale⁹ attentari a quolibet eor: eos vero qui aliquid tale tẽtauerint cadere de proprio gradu. Hactenus de electione clericor tractauimus. Nũc ad simoniacor ordinationes transeamus. Et vt facilẽ liqueat quid super hanc heresim scõrum patruz decreuit auctoritas. cã deducatur in mediũ cuius negociũ ⁊ de scientẽr a symoniacis ordinatis ⁊ de ignoranter a symoniacis cõsecratis: ⁊ de ordinationibus que per pecuniam fiunt ꝓtineat.

Secundus tractatus.

Vidam⁹ habens filium obtulit euz diuissimo cenobio exactus ab abbate ⁊ a fratrib⁹ decẽ libras soluit vt filius susciperetur: ipso tamen beneficio etatis hoc ignoratẽ creuit puer ⁊ per incremẽta temporum ⁊ officior ad virilem etatem ⁊ sacerdotij gradum peruenit exinde suffragantibus meritis i episcopuz eligitur. interueniẽte obsequio a paternis precib⁹ data quoqz pecunia cuidam ex ꝓsiliarijs archiepiscopi consecratur iste in antistitẽ nesci⁹ paterni obsequij ⁊ oblate pecunie. ꝓcedente vero tempore nõnullos per pecuniã ordinauit quibusdam vero gratis benedictionem sacerdotalez dedit. tandem apud metropolitanum suum accusatus ⁊ ꝓuictus sententiam in se dãnationis accepit. Hinc primum queritur an sit peccatum emere spiritualia. Secũdo an pro ingressu ecclesie sit exigenda pecunia vel si exacta fuerit an sit persoluenda.

Tertio an ingressum vel prebendas ecclesie emere sit simoniacum

Quarto an sit iste reus criminis quod eo ignorante pater admisit.

Quinto an liceat ei esse in ecclesia vel fungi ea ordinatione quam paterna pecunia est assecutus.

Sexto an illi qui ab eo iaz symoniaco ignoranter ordinati sunt: abijciendi sint: an nõ. Septimo si renũcians sue heresi sit recipiendus i ẽpali dignitate vel non.

Q. j.

Quod autez⁹ spũalia emere peccatuz sit probatur multis auctoritatibus.

Ait enim leo papa.

Symoniaci gratiam non prestant quam vendere queunt.

n ¶ Quod autem spũalia. Spũalia autem dicuntur tribus mõis vno modo dicuntur gratia virtutũ ⁊ dona dei. hec non pũt emi vel vendi q̃tum in eis est. non. n. ꝓferũtur nisi gratis. j. eo. q. iij. saluator hic. c. j. Quãdoq; dicitur dignitas ordinis ⁊ omne sacramentum ecclesiasticũ preter matrimonium. Itẽ ⁊ omnia iura ecclesiastica spũalium rer. vt administratões prebẽde. ius decimarum. cimiteria. ordo hec vendita transferunt quo ad characterem tantum. nõ quo ad vite meritum. de facto enim non de iure ꝓcedit in talibus vẽditio. Quãdoq; ipe res sacre: vt vasa ⁊ omnia vtensilia. hec bene vendũtur clericis vel laicis conflata ⁊ ꝓfracta. vt. x. q. ij. hoc ius In summa ergo scias. q pro spũalibus in corporalibus quãdoq; munus datur aliquando pro digno. nec est peccatũ si est munus a lingua

ſ.e.filium.ſed obſequium tpale dum tamen ſine pactione.extra de de, non reſi.de cetero.de ſpuali obſequio quin qñq; dari poſſit non eſt qō etiam ex quentione.extra de pben.ſignificatum imo ſp premium aliqđ debet interuenire ſpuale.ſ.meritum hominis talis.n. ſimonia ſpualis nō reprobatur:ſicut nec vſura ſpualis ar.xxiiij.q.j.aduocauit. pecunia autem pro ſpiritualibus icorporalib⁹ nūq̄ interuenire,debet niſi in.v.cāibus. in matrimonio.ĵ.e.quicqđ ꝛ.xxij.q.ij.honorātur in operis etiam quas clericus non ōbet.vt ſi ſacerdos locat operas ſuas per annum ar.extra ne prela. vices ſuas.c.vlt.xij.q.ij charitatem.Jdē eſt ꝛ ſi ſint debite:dum tñ ius dicatur aliqđ dādum,ar.x.q.iij.relatū extra de ſi.cū ſit. Jtez p ſalute eterna ꝛ peccatorum remiſſiōe de pe.di.i.medicina. xiij. q.ij.anime. Jtem ſm quoſdaz pro iure ſibi competēte, ne vereā i eo.ĵ.e.q.iij. queſituz. extra de vſur.c.i.ꝛ eē de ſi.dilectus.ſpuale autem pro ſpuali permutari pōt. extra de re.permu.ad qōnes, pro ſpualibus autem corporalibus pecuniam dare nō eſt ſimonia vt pro calice pro libro niſi inueniatur,prohibitum, vt i eccleſia in cimiterio ꝛ chriſmate:vt.ĵ.e.placuit ꝛc.

a Gratia.i. donū ſpūs ſancti. vl ecclaſtica dignitas

b Si non gratis,i. ſine munere, aliquo non debito.

c Accipitur ar. contra.xxiij.q.iiij. ille gladium.q; ille dicit gladium accipere qui illicite accipit.

d Gratis. i.cū gratia.i.cum charitate. i. non conferetur gratia niſi gratis.ꝛc.

e Poſſunt arg.quēquam non poſſe dare quod nō habet.i.q.vij.dabertum.ff.de reg.iur.nemo de ꝑſe.di.iiij.quomodo.ĵ.eo.q.qui perfectionem de ꝑſe.di.iiij.ſolet cōtra creditor diſtrahit pignus cuius dñiuz non habet.vnde ar.cōtra.ff.de acq.re.do.non eſt nouum.ꝛ extra de elect.ſuffraganeis.io.So.generale eſt q; nemo de iure dare pōt quod nō habet.ſed fallit in cāibus.b.

f Spiritum mendacij .i.effectum diaboli q pater eſt mendacij.q; iſti ſunt mendaces cum ſint heretici.ꝛ omnis hereticus mendax eſt,ĵ.eo. ſiquis inquit.

g Teſtante.cum aūt gratis acceptiſtis,gratis date ꝛc.ar.a ꝓtrarijs.contraria enim ꝓtrarijs opponūtur.ſ.di.ix.c.j.ꝛ.xxv.q.ij.deceſſorū.ꝛ.xxiiij. q.ij.ſane.xxxij.di.hoſpitiolum.vj.q.v.delatori.ꝛ de pe.di.ij.c.ij. ꝛ vide quod no.xviij.q.j.ſciendum.

h Quicūq; ſtudet.hic ergo ſola volūtas facit hoiem ſimoniacū: vt ĵ.e.reperiuntur.ꝛ.q.iij.nō ſolum.ſicut ſpes ſola facit hominem vſurarium:vt.xiiij.q.iij.c.j. Jtem hic volūtas ſine effectu imputatur:ꝛ dicit bar.q; huiuſmodi peccatū ſi nō preceſſerit ad actū ſola volūtate deletur:ſicut ea ſola commiſſum ē ar.extra de re.iur.omnis. vel intellige hoc verbum ſtudet cū effectu.ĵ.xxxvj.q.ij.ſi quis nō dicam ꝓtra.ſ.di, li.ſiquis poſt ꝓtra.ſ.di.xix.anaſtaſius.ſ.di.l.is vero qui.ꝓtra.vi.q.j.ſ. verum.l.di.ſi quis cum io.So.bodie ſola pnia ſine reſignatione queſtorum ſufficit cū ſimonia in aīa gerebatur vtrinq; :vt extra de ſi.c. ſi.b.

i Concupiſcit,ideſt er ſua concupiſcentia ſequitur: vt inaniter dicatur ſacerdos.

k Presbyter.ſi ſacerdotij,hoc verū eſt ſi in modum accuſationis eſt ꝙuict⁹ ſed ſi in modū exceptionis ſecus:vt eē de accu.ſuper his. itē ſi i modū inquiſitionis cōuincitur tunc pīuatur beneficio ꝛ nō ordine:extra de ſi.dilectus quādoq; ēt non pīuatur omnibus bñficijs in eo cāu;vt extra de elec. per inquiſitionem. Jtē hec vera ſunt q; perdit priora beneficia ſi eo ſciente fuerit data pecunia, alias ſine culpa ſua pīuaretur eo q; eſſet legitime adeptus vt.xvj.q.vij.inuentum.item nec ipm beneficium nec ordinem perdet ſi in fraudem ipſius fuerit data pecūia.vt extra de ſi.ſicut ꝛ.c.nobis.i.q.vj.§.vl.

l Et ſpūm ſāctū.i. ordinē ꝛ alia officia que dona ſunt ſpūs ſancti.

m Simoniacam.ar.ĵ.e.q. iij.altare.ĵ.e.q.j. quicūq; ſacros.ĵ.e.q.v.c.j.

n Benedictio illi. ad hoc i.qui ſic honorem accepit hereſim incurrit.eſt.n. li.vt ꝓſecutiuum nō cātiuū. vt di.lxviij.conſuluit.ꝛ.iij.q vij.§.item.ꝛ.vj.q.j.ex merito.ꝛ eſt ſi.lex ſubintrauit vt abundaret delictū.ſi.C. de obſe.patro.ꝓſt.ſi māumiſſori.ꝛ hic.ꝛ.ff.ad.l.acql.l. ſi ex plagis.§.j.ſic ꝛ.C. de iudi. ꝓperandum.in prin.

o Quisqs. neophitoruz q; a neophito.ſ.a ſimone ortū habuerit, vel qa neophiti ſolebant dare pecuniam vt cito ꝓmouerent qa aliter nō poterant vt.lxviij.di.c.j.

p Erarſerit.vt.ĵ. e.quicū qs.ꝛ.c.placuit.hoc verum ē ſi pōt ꝓbare illud alias non nocet ei taciturnitas:vt.ij.q. vij.plerique.ſed ſi nō poteſt ꝓbaꝝ faciat quod dicit aug. xxij.q.v.hoc videtur.tem ꝛ ſi ꝓbare poteſt ꝛ ſi timeatur ſcandalum tunc faciat id qō legitur.xxiij.q.iij. tā ſacerdotes.xxiij.q.iij,forte.

q Piaculare.nō dicit piaculare:q; ꝑm leges comparatur ei qui morte expiatur. xv.q.iij.ſane.v.q.vj. delatori ꝛc.

r Quos.hic vacat. ar. ē ꝓtrario ſenſu.ĵ.e.q.iij ſaluator.ver.quiſqs pp ſua lucra.ar.ĵ.q.c.ſiqs epūs.ar.ſ.di.lxi.miramur.

ſ Teſtatur.actuum apoſtolo ꝛ:cum dixit pecunia tua tecū ſit in pditionem ĵ.c.pr.ꝛ.c.q ſtudet.io.

t Reperiuntur.velle.ꝛ ita ſola voluntate ē ſimoniacus.hoc intelligo ō voluntate ad actum aliquē exterioꝛē ꝓducta.alias nō eſt ſuſpenſus ab ingreſſu eccleſie.ꝛ ſic ēt ꝛaudi.ĵ.e.q ſtudet.ꝛ.ſ.e.quicunqs.xxiij.di.quādo epūs extra de ſi.tanta.

v Quia viſitatum.ar.q; mos nō excuſat a crie.ĵ.e.q.iij.c.ſi.ar.ꝓtra.lxiij.di. agathoſa.ꝛ.c.q.ſ.di.iiij.deniqs.ĵ .xxxij.q.iiij.obijciuntur.

x Succiſum.per canones.

y Injiſcimus.hoc dicit:qa adiſcit penàm.vel dic injiſcimus.i. iniectum eſſe oſtendimus ꝛc.

z Anathematis.ar.q; ipſo iure ſit anathematizatus clericus ſimoniacus vt ĵ.e.q.qcunqs.ꝛ.c.placuit.vel dic anathema ſeparationem a corpore ꝛ ſanguine.vnde ſubdit atqs pro ideſt ꝛc.nam poſtea excōicandus eſt.ĵ.e. qui ſtudet.ꝛ q.iij.ex multis.quod eſt pro quolibet mortali peccato ſed ad deteſtationem ipſius dicitur:quod generaliter intelligitur.hoc tñ eſt ſpāle in notorio crimine ſimoniacus nō ſit ipſo iure ſuſpenſus.extra.e.ex tue.dicas ergo q; ois peccator occultus ſuſpenſus ē quo ad ſeipm.vt.ĵ.e.ſacerdotes:ſed ſimoniacus ſuſpenſus ē quo ad ſe.ꝛ quo ad alios.vt eē de ſi.tāta.ꝛ hoc verū eſt de illo q emit ordinē,talis enim penitere nō pōt cum rē furtiuā hēat.vt.xiiij.q.vj.ſi res.

a Condemnatum.a ſtatutis patrum ipſo iure er genere delicti.iij. queſtione.viij.§.porro.

b Ex quo.q.d.ex eo tpe ſit excōmunicatus vel ſciat ſe ꝓdemnatum ex quo

tpe constat vobis/nč.q.d.er eo tpe sit excōicatus, vel scīai se ꝓdēnatum er quo tpe ppetrauit crimen, ꝛ est ff.in crimine lese maie.arg.C.ad.l.iuli.ma. quisqs ver.donationis, nč. Et ita illud verbū ex quo determinat verbū perpetrasse.ꝛ-fm hunc intellectū etiam occultus simoniacus suspensus est.vel determinat hoc verbū ꝓstat.tunc est sensus.ex quo cōstat eum simoniacū tunc demū erit suspensus.hoc vltimū dicebat martinus hispanus.

a Extiterit. Hoc vex est si pōt ꝓbare illud.alias nō nocet ei taciturnitas vt.ij.q.vij plerique sed si nō pōt ꝓbare faciat quod dicit aug.xxij q.v.hoc videtur.itē ꝛ si ꝓbare pōt ꝛ timeat scandalū. faciat id quod legit.xxiij.q.iij tam sacerdotes.ꝛ.xxij.qōe. iij.forte.

b Perpetuo.s.quousque emendet.ff.extra de ꝓstit.ex litteris.xxvij.q.j. de viduis ar.ij.q.v.quanto. Vel ppetuo. i.ppetua separatione a corpe xpi.i.vsqz ad finem vite ēt si añ peniteat.ꝛ hoc ē in cris detestationē.ar.ff.pro socio.l.j. Vel perpetuo. i. ꝯtinuo.ar.ff.de ser.vr.prę.foramen.

c Siquis epūs. bucusqz introdurit capitula ō simonia que fit ab accipiēte nūc introducit vsque ad .§. qr ergo.capitula tā de accipiente q̄ de dāte ordinem vel aliud spūale per pecuniam.

d Sedegerit. q̄tum in eo est.xlix.di.c.vl.ff.de recep.l. celsus de ꝓse.di.iiij.c.queris

e Dispēsatorē.i.iconomū vel quēlibet ecclesiasticarum rex administratorem vt prepositum iconomū ꝛ vicedominū.vt.ff.e.quos constituit.j.e.q.iij.saluator. b.

f Defensores. i. aduocatū vel iudicem vel castaldū.hic collige.q̄ castaldias emere ē peccatū.nā dispensatione ē religiose dom⁹ emere est peccatum.

g Vel quēlz.i.archipb'ter archidiaconū monachū vel quemlz offō ecclesiastico mancipatū.vt dicet.j.e.q.iij saluator.hoc exaudi p id qō legit.xxviij.q.ij.quidā.in aūt.de san.ep.§.sed neqz.col.ir.

h Sed fit.s.a prelatura.

i Vel sollicitudine.i.administrat ione.

k Mediator.itē nō infamie isti pcellunt.vt.j.q.iij.c.vl.hi oēs simoniaci sunt nec recipiūtur ad testimoniū vt ex de testi.veniens. In alijs aūt ꝓtractibus nō recipit interuentor in testimonium.nisi de voluntate ptium.in au c. de testi.§. q̄m vero.colla.vij. Nō ergo q in cribus nō exceptis quicūqz admittit ad accusandū ꝛ ad testificandū.vt.iiij.q.iij.c.i.ar.ꝓtrario sensu.nā tm integre fame admittunt in illis.vt ppiam iniuriā nō ꝓsequat.iiij.q.vi. oibus.in quo cāu nō admittent ad testimonium.vt ex de testi.de cetero ꝛ fm.b.eadem ꝯ atur regula in exceptis.qr nec ad accusandum nec ad testificandū admittunt testes. nisi sint integre fame.nisi accusatus antea male exriterit opinionis ar.ij.q.j.in primis sed.b.secus in exceptis dici .nā admittit in fame ad accusationem contra quēlibet clericū qui praue opinionis est.ar.ex de si .c.tanta.sed nō ad testificandum.nisi aliqua precunte p̄sumptione. ar.ex de si.licet.ver. p̄sertim cum alia nč.nā testes in his cribus torquēdi sunt.iiij.q.iij.item in cri ali .ver. item si rex exegerit.v.q.v.illi qui.in aūt.de testi.§.si vero ignoti.col. vij.sed tor menta fine p̄sumptione.nō sunt infligenda ex de re.iur.cum in cōtemplatione .ff. de qō. l.j.C.e.ti.milites.§.or.ꝛ tamen no.q nō nisi p̄cunte p̄sumptione a dm ittitur criminosus testis in exceptis.non tamen quilibet qr nō inimicus nō consp irator.ex de si.licet.lz ibi agerē non criminaliter sed denūciatiue ibi etiam exaudi tales non fuisse admissos de rigore iuris. sed fm temperantiam equitatis. preterea ibi accusatus excipiebat de minoribus cribus ꝓtra eos q̄ de quo ipsi testificabant maxime cum de cri ia essent emendati ex de si. per tuas. ꝛ de hoc dixi.ij.q.j.in primis.in ff.x v.q.iii.sane.io.

sto perpetrasse flagitiuz quod si alii quis eius accusator exriterit, ille q̄ hunc ordinem munerum fuerit dānatiōe lucratus ꝛ suscepto honoris gradu priuetur: ꝛ in mōasterio sub perenni penitentia retrudat. Illi vero qui hac cā munerum acceptores exriterint si clerici fuerit honoris sui amissione mulctentur. si vero laici perpetuo anathemate condemnētur. Item ex concil.calcedonēsi.

Damnatur epūs qui per pecuniaz ordinationem facit.

Siquis episcopus per pecuniam ordinationez fecerit: ꝛ sub precio redegerit spūs sancti gratiam que vendi non potest ordinaueritque per pecuniam presbyterū aut diaconū vel quemlibet de his qui cognominantur i clero promouerit ꝛ dispensatorem aut defensorem vel quemlibet qui subiectus est regule pro sui turpissimi lucri cōmodo: is qui hoc attentare probatus fuerit: proprij gradus periculo subiacebit: ꝛ qui ordinatus est nihil ex hac ordinatione vel promotiōe que est pro negociatione facta proficiat: sed sit alienus a dignitate vl sollicitudine quam pecunijs acquisiuit. Si quis vero mediator tā turpibus ꝛ nefandis datis vel acceptis exriterit: si quidem clericus fuerit a proprio gradu decidat. si vero laicus anathematizetur. Item ex octaua synodo.

A sacerdotio est alienus qui per pecunias ordinat vel ordinatur.

Qui per pecuniam quemquaz consecrauerit: vel ab alio cōsecratus est: alienꝰ a sacerdotio fiat

l Qui per pecuniam.a sacerdotio eius nole quilibet ordo ecclesiasticus intelligi ē presertim sacer.vt.§.di.lxxxi.si quispiam.xxiij.q.iiij.guilisarius.xxviij.q.j. vel exponе a sacerdotio.i.ab administratione

m Spiritualium.

Anctorum.

n Qui studet.cassus dicitur q̄ simoniacus non posfit in ordine remanere sed talis a communione remouēdus ē. ꝛ q̄ graue sit peccatum probat exemplo giezi iude simonis ꝛ domini.quivendentes eiecit ō templo.

n Studet.cum effectu. verba enim sunt recipienda cum effectu.ff.quod quisqz iuris.l.j.extra de cle.nō resi.relatum ve lsuffi cit q̄ dat operam.

o Ordine.bene dicit ordine.quia siquis emit ordinem nō potest dispēsare circa ipsum.vt.j.e.erga ꝛ ex de si. nobis in fi. nisi a patre suo eo ignoráte esset emptus ordo.tūc dispensari posset.j.q.v.c.vlt.sed secus est in beneficiorū retention e. cum enis renunciat quis beneficio empto potest in illo vel in alio tollerari.vt.j.e.q.v.c.j.ꝛ in decre.de si.ex infinuatione.illa tamen decre.logtur cum a patre ipso ignorante est cōmissa simonia.

p Permanere.j.e. siquis.nisi ex dispensatiōe.j.e.q.v. presentium.

q A communione. nunquid pro sola voluntate est excommunicandus quis cum sit simoniacus. certe non.qr in voluntate non scandalizatur ecclesia nisi ꝓcesserit in actum.ar.xxiiij.q.iij.deus.ꝛ di.xxij.erubescant.ꝛ intellige a cōmunione.s.fidelium ab alia ipso iure separatus est etiam occultus.quod tenendum est.extra de si.c.tanta.io.quod forte hodie correctum est.extra de temp.or.c.ff.b.

r Capitale.i.mortale vel dignū depositione.

s Sanitatis nunquid ergo licitum ē medico recipere pecuniam pro conferenda sanitate: sic quia illud dicitur potius bonor q̄ precium. vt xxiiij.q.v.non sane.vnde non recipit pecuniam pro danda sanitate cū illud sit gratia.sed pro labore suo. sic magister nō recipit pecuniam pro scientia quam dat.sed pro labore vel bonore.sicut ꝓpheta recipit. vt.j.e.q.iudices.sic dominus recipit decimas ꝓ bonore non precio.vt.xvj.q.j.decime.

t Judas.sed nūquid iudas commisit simoniam.ꝛ quidem plagium commisit in eo q̄ liberum hominem vendidit.ff.ad.l.faui.de plag.l.j. simoniam etiam commisit in eo q̄ rem sacram vendidit.dicit.h.q̄ dominus non potest vendere seruum iam ordinatum.cōmutare tamen poterit vel alio genere contractus alienare.quidā tamen dicūt cōtra vt hic.liij.di.generalis.

v Vendidit.no.q̄ dicit vendidit.ꝛ tamen quando iste exegit munera iam ille gratiam fuerat cōsecutus ꝛ ita est ar.ꝓtra eos qui non exigunt ante collationē beneficij sed post ar.j.e.eos.ꝛ.q.iij.siquis obiecerit.ff.ō calū.l.j.§.qui aūt tamen qdam dicunt giezi damnatum nō pro vēditione.sed pro mendacio quod mihi nō placet.

r Pecunia tua.hoc in detestationem criminis dictum est.i.q.iiij.§. econtra.ar.contra.

a ¶ Dimisit.ar.expressum cõtra bar.dicentem q̃ quilibet per peccatum mortale erat priuatus ab introitu ecclesie,ar.de pe.di.i.q̃ sanctus sacerdos.xxxiij.q.iiij.vir cum ꝓpria. nam dñs solos simoniacos de corpore ecclesie eiecit relictis alijs peccatoribus.intellige tñ hoc de illis qui simoniam cõmittunt in ordine accepto.l3 auctoritas generaliter loq videat. vnde dic cuz ba. z.m. q̃ nec telis simoniacus nec publicus fornicator debet ecclesiã ante pniam intrare. de hac materia nõui xxxiij.q.iiij.vir cũ propria.io.T. tamẽ dicit quod etiã mihi sepe rñdit.q̃ peccator quilibet z etiã excõicatus põt intrare ecclesiam cã orandi dummodo nõ interfit diuinis officijs.cũ non inueniatur ꝓhibitum extra. de sen.ex.cũ nuper.b

b ¶ Dicũqz sacerdotes.qz si per pniam recõcilientur quod tamẽ per pecuniam acquisierũt retinere nõ possunt. vt q̃tum ad imprecationũ effectum.

c ¶ Vnde scriptũ est. qui offert alijs ꝙvel accipit ab alijs vt ordinetur. excõicatus est hic.z.j.e.perlatũ.

d ¶ Hoc est simoniaca.i.sic dare vel accipere simoniaca heresis est.

e ¶ Tradere.i. digne exercere officiũ sacerdotis.

f ¶ Am liqueat. ante oia .cõtra de con.di.ij.prima.sz hoc vex est post resurrectionem vel ante.i. pre oibus alijs.

g ¶ Origine.hoc vex est quo ad nouum testamentũ.nam iudas ante cõmisit. vel dic satis fuisse in origine qz q̃ cito hoc fecit fuit damnatus statim .j. e.cito.

b ¶ Am ordinaretur.lepra .idest peccati vulnere se infectum reddidit.

i ¶ Ratiam non meruisti.arg. xxi.q.iiij.c. vlt.

k ¶ Jto turpem.inexpiabilẽ.quo ad ordinis executiõez vel dic q̃ in detestationem criminis dicit. z sicut culpa discordie que forte nec passione purgatur vt.s. dist.rc.neqz ad caim vel qz penitet vsqz ad mortem.vt.j .e.figs.

l ¶ Beniqz moabite. isti moabite z amonite idolatre erant z cũ redirent filij israel de captiuitate egyptiaca z scirẽt isti q̃ stim patiebant.obuiauerunt eis cum pane sine potu ducentes balaam secũ ariolum vt eis maledíceret ꝓ quod peccatũ precepit dñs.ne eos sacros proselitos reciperent in ecclesia dei vsqz inseptimam generationem.l3 ꝑm aliam translationẽ dicatur vsqz in.x.sz nõ ꝓtradicunt sibi nam descendentes per sexũ masculinum nõ recipiunt vsqz in septimam per femininũ vsqz in.x.sed hebreus dixit.q̃ nihil aliud erat recipere eos ad ecclesiam dei. ni si dare eis nuptui filias suas

ostenderet:cunctos alios peccatores per gratiam in templo dimisit singulariter vendẽtes z ementes increpans z flagellans de templo eiecit:in quo vẽditores z emptores sus os gratia spiritus sancti constat destitutos esse z vacuos.quos.n.xps eiecit de templo: nũquam spiritus christi sibi faciet templum. Jtez gregorius.

Simoniaci sacerdotes esse nõ pñt.

Quicunqz sacros ordines vẽdunt aut emunt sacerdotes esse non possunt. vnde scriptum est anathema danti:anathema accipienti.hoc ẽ simoniaca heresis. quomodo ergo si anathema sunt z sancti non sunt :sanctificare alios possunt: vt cum in christi corpus tradere vel accipere possunt : qui maledictus est:benedicere quomõ potest. Idem.

De eodem.

Quam liqueat hanc heresim ante omnia radice pestifera surrepsisse.atqz i ipsa origine sua apostolica esse detestatione damnataz cur nõ cauetur cur non perpẽditur quia benedictio illi in maledictõez conuertitur:qui ad hoc vt fiat hereticus promouetur. Idem ãbrosius de ministerijs.

Qui precio ordinat:lepram non officium confert.

Quam ordinaretur episcopꝰ qõdedit aurum fuit:quod perdidit aia fuit.cuz aliũ ordinaret quod accepit aurũ fuit quod dedit lepra fuit. Idem.

De eodem.

Gratiam cũ ordinaueris non suscepisti :quia gratuito eam non meruisti. Jtem idẽ de giezi.

De eodem.

Jto turpez sequitur lepra mercedem:z pecunia male quesita corpus animamqz cõmaculat vides quia facto auctoris successio damnatur heredis.inexpiabilis ẽ enim culpa venditi ministerij:z vindicta gratie celestis transit in posteros. Beniqz moabite z ceteri non intrabunt ecclesiam dei vsqz in tertiam z quartam generationem tã diu videlicet vt simplicius interp̃temur donec culpam auctorũ multiplicis successio generationis aboleret.Sed cum illi qui in deum idolatrie errore deliquerunt: in tertiaz z quartam generationem videantur esse mulctati: profecto durior esse videtur sententia qua giezi semen vsqz in eternum pro cupiditate habendi prophetica auctoritate damnatur: presertim cum dominus iesus christus per lauacri regenerationem omnibus remissionez dedit peccatorum. Cur ergo giezi semen in eternum damnatur nisi vt vitiorum magis quam generis semen sectatores intelligas sicut enim qui filij promissionum sunt existimantur in semen bonum ita etiam qui erroris sunt: existimantur vt in semen malum. Nam z iudei ex patre diabolo sunt non vtiqz carnis successione sed criminis. ergo omnes cupidi omnes auari giezi lepram cum diuitijs suis possident :z male quesita mercede non tam patrimonij facultatem quam thesaurus criminum cõgregauerunt eterno supplicio z breui fructu. Quia ergo auctoritate leonis pape simoniaci non nisi spiritum mendacij accipiunt secundum gregorium apud simoniacos sacerdotium non subsistit, benedictio eorum in maledictionem conuertetur.apud eos manet anathema dandi z accipiendi cum sancti non sint nec in christi constituti corpore cuz sint maledicti:nec sanctificare alios possunt :nec corpus christi tradere vel accipere. nec benedicere alijs valent secunduz ambrosium vero anathematis opprobrio condemnantur atqz a participatione corporis z sanguinis christi alienantur cum accipiatur aurũ z lepra detur : cum inexpiabilis sit culpa venditi ministerij secundum calcedonense concilium ex tali ordinatione nihil proficere iudicantur.secundum gelasiuz simonis dãnatione involuũtur.secundum gregorium nazanzenum in sacro ordine permanere aut renouari nulla ratiõe possunt ab heliseo lepra perfunduntur : a petro in perditione damnantur a christo vere de templo eiciuntur.Quid aliud simoniacus simoniaco in sua ordinatione potest conferre:nisi quod innocentius de ceteris hereticis testatur dicens.

Qui spiritus perfectionem non habent:ipam dare non possunt.

Qui perfectionem spiritus sancti quam acceperant perdiderunt non dare eius plenitudinem possunt que maxime operatur i ordinationibus quam per suam perfidiam perdiderunt.Et iterum qui bonorem non habuit.bonorez dare non potuit.nec aliquid ille accepit quia nihil erat in dãte:sed damnationem quam habuit per pravam manus impositionem dedit.

Idem.

Simoniacus per pravam manus impositionem non benedictionez sed damnationem prestat.

m ¶ Vsqz in tertiam. i. nisi hẽant fidem trinitatis z quatuor genera virtutũ vl quatuor euangeliorꝫ.

n ¶ Multiplicis.ar. culpaz vel dolum purgari ꝓcessu tpis.vt.ij.q.j.i primis.xxxv. q.ix.de gradibus.ff.de her. vel ac.ven.l.venditor.ff. de ac.z obl.is qui extra de fi.pñ. per totum.extra qui ma. ac. pos.insuper.ar.ꝓtra.j.e.vẽtum.ff.de po.l.j.§.si rem.ff. de cõdi. fur.l.q furtum. z.l. vl.sed rei veritas est q̃ licet nõ possit purgari ꝓcessu tẽporis quo ad pñtem cãum. purgatur per ecclesie dispensationẽ.vt.xxiij.q.iiij.ipa pietas.vñ versus Composito late fetẽti queso cibate, Qui putas exclusum crimen per tpis vsum.de cõsue. q̃to in glo.solam ꝓsuetudinem.

o ¶ Et quartam hic nõ ꝓsequitur ambrosius nostram interptationem sed.lxx. iterpretũ.vel dic q̃ refert se hic ad mysticum intellectum.i. donec hẽat fidem trinitatis z quatuor euangeliorꝫ.

p ¶ Durior. z quis dubitat sceleratius cẽ cõmissum qõ durius est vindicatum.vt.j xxiij.q.j.non afferamus infi.quod ꝓpetuum ẽ l3 z propre vxoris interfector grauius puniatur.vt.j.xxxiij.q. ij.admonere. q̃ matricida. xxxij.q.ij.latorem. qõ tamẽ spãle est z ob frequentẽ causam factum z ob ꝓnã i vxores suas maliciam refrenãdam.talia qz sunt spãlia ad ꝓsequentiam trahi nõ dẽt io.vt.xxvij.q.j.nuptiaruz.z di.xxvij.si vir.

q ¶ Presertim. respic id qõ dixerat durior.vel incipit ibi versus z respicit ad litteram sequentem.s.cur ergo.

r ¶ Per lauacri. sine quo nemo ꝺ3 vitam eternã. nisi pro xpi noie quis fuerit baptizatus sanguinevt.xv.q.j §.vt itaqz.de cõ.di.iiij.c.firmissime.

s ¶ Vt vicior. sophistice argumentatur nam idẽ est in idolatria sed in ꝑdictis non considerat nisi litteralem intellectum.

t ¶ Qui perfectõem.plenitudinem.i. executionem ordinis hic interserit magister de ordinibus hereticorꝫ.Sed quicqd io. fauẽ. z alij de hac materia dixerit istud est tenẽdum q̃ quilibz epꝰ siue catholicus siue hereticus siue i ecclesia siue ex conferat ordinem. dũ tamẽ

conferat fm formam ecclesie.7 recipit ordinatus ordinem.li nō recipiat executionem ordinis.similiter si taliter ordinati alios ordinent idē est.7 sic in infinitū. vt.j.e.q quidam.ix.q.j.ordinationis.Idem dico de ꝓficiendo corpore xpi.j.e dñs declarauit.7.c.non nocet.j.de cō.di.iiij.nō in nobis logtur ergo principium capituli de bis qui in forma ecclesie receperūt ordinē.Secūda pars ō illis qui extra formam. illi nihil recipiunt nec aliqd cōferūt. qr nemo dare potest. 7c. vt s.c.j.7.j.q.vij.daibertum.

a QUentum est tres nāq macedones epi.qbus hec scripsit Inno. inter alia fecerant qōes. Prima erat vtrū quis ducens viduam i vxorem possit ꝓmoueri.vel factus clericus propter hoc debeat deponi cuius determinationem ponit.s.di.xxxiiij.siquis viduam Secūda erat vtrū dicendus esset bigamus qui ante baptismuz vnam post baptismum habuit alteram.cuius determinationem ponit.s.dis.xxvj. deinde Tertia.q.erat an remaneant clerici.i.an reciperent characterem ab hereticis ordinati.vel an deberent ad vlteriora ꝓmoueri.7 dic ꝙ nunquam.7 hanc qōem in hoc.c.explicat.

b Pro sui difficultate. qr fuit quesitum si ordinati ab hereticis accepissent honorē 7 si ad ecclesiam reuersi recipiantur in honorē clericat⁹.

c Vulneratum.i.capitalē 7 sacr̄alem dignitatem cum vulnere.i.cū damnatiōe susceptā tenere.

d Caput.i.aiam nā 7 anima ponitur pro boie de cō. di.v.ne tales.

e Vulnus.vbi.n.malum ꝓtingit 7c.ij.q.j.si peccauerit

f Medicina. hoc videtur sic exponendum.i .reiterandum est in his sacramentū j.e.q.vl.per illicitam.hoc.n. videtur intelligēdum cum omissa fuit forma ar.j. q.vl. daibertum. vbi hoc inducitur.

g Cicatrice esse.qr 7 si peniteant.tñ irregularitas manet que non aboletur p penitentiam vt.xxv.di.primū 7.l.di.illud.7.j.q.vij. siquis omnem.

b Habere.j.xxiij.q.iiij.ipsa pietas.Contra s:d ibi de ordinatis a catholicis.7 post in heresim labentib⁹ hic ō bis quibus heretici manus imposuerunt. vel hoc de rigore.illud de misericordia.

i Quō ei tribuetur.ar.ꝙ vxor nō tenetur reddere debitum viro leproso.ar. ꝓtra.xxxij.q.vij.oēs.7.q.v.si quis vxorē.vide de hoc cui est standum. extra de coniu.le.c.j.7.ij.

k Accepisse.alias accipere.7 supple 7 iō non dz ei nocere quin ordinari possit q.d.id quod nihil est non dz prestare impedimentū.vt extra de iurepa.qō aūt in fi.sed hoc fallit.extra de spon.c.ad audientiam.

l Damnationē.i.sacramentū qō damnabiliter būit.dānabiliter dedit.7 ita factus est pticeps damnatōis.j.e.q.vij.siquis.j.e.q.iiij.§.cum ergo.j.de con. di.iiij.ab antiqua.

m Non possum.de mero iure. nam ex dispensatione possum.j. questione vlti.conuenientibus.

n Dicitur.i.obijcitur.7 hec erat secūda obiectio que fiebant innocētio. prima fuit ibi sed contra.

o Benedictōe.que est cū hereticus rediens recōciliatur ecclesie vel que erat fm illos cōtra quos hic agit innocētius quando reuertentes ad ecclesiā iterū ordinantur.vel qñcūq aliquis ordinatur.b.

p Sed nostre.s.occidentalis.hec est tertia rō.

q Ler.i.ꝓsuetudo.C.de eman.l.j.alibi ponitur pro regula.j.e.q.vij c.ij.alibi ponitur pro rōne.j.di.ꝓsuetudo.s.di.xxxi.nicena.

r Per manus.impositionem.q.d.non solum ab hereticis ordinati sunt sed etiā qui apō eos baptizati sunt tā tum.ita ꝙ nō ordinati.vt.j.e.q.vij. qui in qualibet.

s Vel exiguum.secus in orientali. ecclesia que illos p vnctionem chrismatis reformat.vt.j.de cō.di. iiij.ab antiqua.j.e.q. iiij.placuit.cōtra sed ibi de infantibus.hic de adultis 7 discretis de con.di.iiij.c.sicut.

t His ita.dictis a se. nam sibi ipsi oppōit ꝓpter compationem ster simoniacos 7 hereticos in.§.qr.in fi. 7 ita subalternatiōe veniet vsqz ad.§.cōstat ergo.

v PEtrus.de pranatus .similiter dicit.c.de saule.ꝙ depranat⁹ causa peccati ad se trāstulit qō ꝓdamnauerat. xxvi. q.v.nec mirum.

x Per impositōez s.vt quicūq imponeret manum acciperet spiritum sanctuz 7 ei ifunderetur spiritus

y In hac fide. s.nostra catholica. sed in actibus apostolorum habetur in sermone isto.vt.j.e.eos q. vsde pōt dici in fide tua i.in eo ꝙ credis obtinere.s.vt pecunia infundatur spūs sanctus. In hoc facit ad ꝓpositum gratiani. qd dicit nō est tibi ps i hac fidelis.ergo hereticus 7 sic exaudi.c.sequens 7c.

z Quod purā.quetiam ad actum prōgressa est.de pe.di.j.c sicui etiam non contingat.

a Fidei.7 in hoc facit ad ꝓpositum.

b QUm ois auaricia.ideo dicitur auaricia spāliter seruitus idolox.quia tanꝙ deo exhibet auarus nūmo reuerentiam.j .xi. q.iij.pauper.

c Idolox.ar.vj.q.j.quero.

d Perditioni.7 ita ē hereticus fm ꝓpositum gratiani.

e Subijcitur.potius enim vocat ꝙ sit.j.xxiij.q.ij.sane.7.j.xxij.q.v. cauete.viij.q.j.sciendū.j.xxij.q.iiij.forte.io.

f QOs diuinus.in bona significatōe a deitate sumitur nō a diuinitate vel diuinatione.vt.j.e.nūꝙ.

g Et eox.i.sequaciū eius.

b Efficiunt.s.quantū in se est.sicut emere 7 vendere dicuntur.j.e.cō q.iij.saluator.b.

i Si vult.nihil enim tam cōsonum 7c.insti.de re.di.§.per traditōem C.de ꝓtraben.emp.dudum.in fi.nisi vbi lex inhibet venditionē. extra de iurepa.de iure.C.de re.alie.l.vl.imo 7 qñq cōpellitur vendere. C. de cōi seruo.ma.l.j.ff.de reli.siquis sepulchrū 7.ff.cōmuni di.l.j.§.vlt. emere autem non cōpellitur quis.C.de iur.deli.nec emere.arg.contra

ab innocentio de ceteris hereticis decernitur.non valet de his conlequenter intelligi.Hōis ita 7 respōdetur.simoniaci 7 si fidem tenē videantur:infidelitatis tamen perditioni subijciuntur. Unde beat⁹ ambrosius in primo libro de penitētia ad nouatianum scribens dixit.

Simoniaci fidei integritatem non habent.

PEtrus:cum simon magice artis consuetudine depranat⁹ putasset quod gratiam christi p impositionem manus 7 infusionē spiritus sancti pecunia compararet: ait:non est tibi sors neqz pars ī hac fide:quia cor tuum non est rectum apud deum.vides quod hunc magica vanitate blasphemantem i spiritu sancto apostolica auctoritate condemnat:7 eo magis quod puram conscientiā fidei nō habebat.

Item gre.in registro.

Simoniacus infidelis esse ꝓbatur.

QUm omnis auaricia idolox sit seruitus quisquis hāc 7 maxime in dandis ecclesiasticis bonoribus vigilanter non precauet: infidelitatis perditioni subijcitur: etiam si tenere fidem verbis quaz negat facto videatur. Item ex epistola tharasij ꝓstantinopolitani epi missa pape hadriano.

Simoniacox hereses ceteris damnabiliox esse ꝓbatur.

QOs qui per pecunias manus imposuerunt vel imponūt petrus diuinus apostolus:cuius cathedram sortita est sanctitas vestra tanquam simonem magum deponit. Tolerabilior est enim macedonij 7 eorum qui circa ipsuz sunt spiritus sancti impugnatorum impia heresis. Illi enim creaturā 7 seruuz dei patris 7 filij spiritum sanctū delirando fatentur isti vero spūm sanctum efficiunt suum seruū. Omnis enim dominus quod habet si vult vendit:siue seruum siue aliqd aliō eorum que possidet. Similiter 7 qui

C. de dona. sancimus.

a Pecunie. nã pecium in pecunia numerata cõsistit. insti. de emp. t ven. §. item pcium. ar. extra de re. permu. ad qõnes. nam vbi aliud pro alio datur in spẽ permutatio est. ff. de ptraben. empt. l. j. sed tñ hec ẽptio large t pecunia similiter large accipitur. vt. j. q. iij. per totum.

b Detrahunt. sicut enim iudei miraculorum operationes tribuebãt diabolo que per spũm sanctũ fiebat. ita isti ordines q sunt dona spirit⁹ sancti per diabolum sibi acquirunt.

c Cum ergo. meli⁹ diceret cum enim ẽ. q post sequit i littera.

d Sanctor⁹. que sic se habet. si quis epus pbyter aut diacon⁹ obtinuerit per pecuniam dignitatẽ t ipse t ordinator ei⁹ modis omnibus a cõione abscindantur sicut simõ magus a petro

e Et tertius. vbi dicitur de bieroboã q quicunq; volebat im plebat manum suã t fiebat sacerdos excelsorum. t ppter hanc eãm peccabat dom⁹ bieroboam t versa ẽ t delicta de superficie terre.

f Et quartus. vbi de giezi agitur.

g Accipere. arg. in electionibus t in alienationibus vt firme sint fieri ex ꝓsensu p⁹ sequente sicut et pri ori. j. xxix. q. j. §. bis ita j. xvj. q. j. c. vl. t. qõe. vij. decimas ẽ. t. c. ecclesias. extra de iure pa. cura pastoralis. ar. ptra. xxiiij. di. c. vl.

g Accipere. similiter impendere est qñ cũq; impendere. vt. j e. q. iij. saluator. t. j. e. si quis pbendas. t. c. si quis obiecerit t ẽ ff. de calũ. l. j. §. quod aũt. Est ergo simoniacus qui ratiõe ordinis vel beneficij collati aliquod mun⁹ dat vt dixi de giezi. s. e. q studet. io.

h Placuit. aliqñti. ar. propter indignos hanc pbibitionem institutam fuisse porrigitur tam ad omnes. j. eo. q. iij. peruenit. j. xix. qõne ij. due.

i Oportet. s. dist. lxxv. c. j. so. hic appellantur multi duo vel tres vel hoc intellige cũ derici sunt ignoti.

k Per multorum s. di. lxvj. reliqui. cõtra. s. xxxiij. di. lector cõtra. t. xx. q. ij. o.

l Item opponit. ei. s. quod ꝓpositum est principaliter q. s. vendere spũalia sit peccatũ. vel q dr do venditus non hz gratiam spiritus sancti.

m Aliuda. huiusmodi obiectionis solutionẽ ponit. j. q. iij. §. cum ergo prime in. c. iudices t.

n Udices. alias incipit duces. verba michee ꝓphete t est talis casus. q dũ cum reprehenderẽtur de simonia excusabant se exemplo quorũdam in ve. test. qõ biero. põit in hoc. c. Primo ergo põit verba michee prophete t exponit ea oñdens propter huiusmodi simoniacos bierusalem fuisse destructam. Secundo ibi poterat petrus. ponit verba petri cuz oblata pecunia simonẽ ꝓdemnantis. Tertio excusat samuelem de quarta pte fidi a saule oblata. quarto excusat achiã de panib⁹ sibi ab vroe bieroboã oblatis. quinto helisenz de pecunia quã azael nũcius benadab sibi obtulit q; non est verisimile quod acceperit.

o Eius populi iudaici. io.

p Requiescebant. ille dicitur requiescere super dñm qui obtentu sacerdotij vel ꝓphetie nõ vivit luxurioset t exponere regescebant. i. gratiam eius bẽbant se cũ sm opinionem suam.

q Non venient. quasi impunitatem sibi ꝓmittebãt.

r Mala que minant nobis ꝓphete.

s Arabitur. bos. aratro. i. de solabitur t eẽ desinet. ar. ff. q. mo. vsufr. amit. t si vsufr. t hoc factũ ẽ a romanis.

t Pomerij erit. custodia enim pomerij collectis pomis deseritur t iõ hoc dicit.

v Sed fac. i. pone. t ita sm canones põt quis põere falsum de cõ. dis. iiij. sanctum.

r Quinq; sunt oboli. ar. in delicto q̃litatem rei attẽdi. j. xviij. q. vlt. c. vlt. j. xvij. q. iij. quicũq; j. xvij. q. vlti. questi sunt.

y Qui vtinã. t hoc negatiue legas. i. vtinã nõ plus acciperet. simile vtinaz bẽs xviij. q. iij. si ea. t. xxvj. q. v. cpi. t iõ hoc forte dicit. q si plus nõ deberẽt accipe. nullus esset q vellet simoniam cõmittere. vel iõ forte quia q̃to minus qs accipet tãto minus peccaret sm q dicit de abigeo minus. n. pũitur pro porco vel oue q̃ pro bove. ff. de abigeis. l. j. j. rñ. vel posset intelligi sm illã decre. ex de si. t si qões ar. ptra. j. xiiij. q. vl. c. vl. xvij. q. iij. qui cũq; ex de si. ex tue.

s Ad boiem. s. achiaz qui ei predixit mortez filij abie. t qui peccata sua exprobraret t suam vltionem prediceret vt j. e. si quis inquis.

a Insumptũ. ad sumptũ. t sustentationem accipere licet. extra de si. cũ sit. ff. ꝺ of. ꝓconsul. solẽt. ff. de of. ꝓsi. plebiscito. Et ita ꝓbyter si pauper est accipere põt pro

emit dominus eius volens esse qõ emerit per precium pecunie illud acquirit. ita t hi qui hanc iniquam actionem operantur detrahunt spiritui sancto: equaliter peccantes his qui blasphemauerunt dicentes christum in beelzebuch ejcere demonia. atq; vt verius dicam⁹ inde comparantur proditori qui iudeis occisoribus christum vendidit. cuz ergo spiritus sanctus consubstanti alis sit christo: eiusdem ipsi portionis erunt t proculdubio in eis non est gratia spiritus sancti. i. sacerdotij sanctitas: nam quod non acceperunt non habent. ait enim petrus simoni: non est tibi pars neq; sors in sermone isto. quia existimasti donum dei pecunia possideri: nam t vigesimus nonus canon sanctorum apostolorum t actus eorundem t tertius t quartus liber regum alienum omnino a sacerdotio pronunciant eũ qui aliquando dederit vel acceperit pecuniam in aliquo tempore sive ante manus impositionẽ sive post accipere enim est qñcũq; accipere. Item ex conci. bracarensi secundo.

Et qui dat t qui accipit: vt ordines sacri prestentur: anathema sit.

Placuit vt de ordinatione clericorum episcopi munera nulli suscipiant sed sicut scriptum ẽ: qõ gratis donante deo accipiunt gratis dent. non aliquo precio dei gratia t impositio manuum venundetur. quia antiqua diffinitio patrum ita de ecclesiasticis ordinationibus statuit dicens: anathema sit danti t accipienti: propterea quia multis sceleribus aliquanti obruti sancto altario indigne ministrantes non hoc testimonio bonorum operum sed profusione munerum obtinent oportet non per gratiam muneraz sed per diligentem prius discussionem deinde per multorum testimonium clericos ordinare. Ex illa auctoritate beati ambrosij t gregorij patet quod simoniaci sicut t alij heretici a fide exorbitant. t iõ consequenter de illis intelligitur: quod t de alijs decernitur. Item opponitur quod prophetia donum spiritus sancti est hoc autem in veteri testamento a sanctis prophetis vendi consueuerat vnde saul ad samuelem pro vaticinio expetendo non nisi cũ munere ire presumpsit. vxor etiam bieroboam ad hominez dei non nisi cum munere accessit. item christus a iuda venditus auricularis serui sanauit. Exemplo itaque saulis t vxoris bieroboam: patet quod donum spiritus sancti emere vel vendere non est peccatum. Exemplo christi liquet quod spiritus sanctus t si iniuste a simoniacis tamen venalis putetur. virtutis tamen siue gratiam non obliuiscitur: nec desinit effectum siue gratie etiam venditus prestare: sed de prophetia beatus hyeronimus in michea competenter soluit: malos tãtum accepisse t non bonos denuncians.

Mali prophete non boni prophetiam vendebant.

Udices inquit eius in muneribus iudicabant: sacerdotes ei⁹ in mercede respondebant: t ꝓphete eius in pecunijs diuinabant t super dominum requiescebant dicẽtes: nonne dominus est in nobis: non venient super nos mala. Iccirco propter vos syon quasi ager arabitur: t hierusalem vt custodia pomerij erit. nemo ambigat hierusalem propter scelera que in hoc capitulo leguntur fuisse subuersaz. Et paulo post: poterat petrus simoni mago vendere quod petebat: immo simulate vendere. spiritus enim sanctus nec vendi nec emi potest: sed oblatam pecuniam cum offerente damnauit. nec moueat quenquam illud quod in primo regum libro legimus saulem volentez ire ad samuelem dixisse puero suo ad eum se ire non posse quia precium non est in manu mea Et adiecit: ẽ rta pars sicli est in manu mea. Dãc dabo viro dei: t annũciabit nobis viam nostram non enim scriptum ẽ quod samuel acceperit aut quod illi obtulerit quin potius pascuntur a prophetis. sed fac eum accepisse: stipes magis sunt estimande tabernaculi quam munera prophete Siclus enim viginti obolos habet. quarta ergo pars sicli quinque sunt oboli. nostri ergo sacerdotes si volunt vendere prophetiam t columbam in cathedris suis proponere. quas dominus flagello subuertit quinq; tantum obolorum sint mercede contenti: qui vtinam non precium villarum sed quinq; obolos acciperẽt hoc ipsum sonat in tertio regum libro de vxore bieroboam ad hominem dei pergentem que non nisi decem panes obtulit t crustulam t vas mellis. hec magis in sumptum prophete quam muneri prophetie reputanda sunt: licet potuerunt hi qui ad ariolos ire cõsueuerant ex mala eorum consuetudine idipsum extimasse de prophetis t voluisse sanctis viris offerre

pro celebratione misse.extra de preben.significatū.nisi sit ,prius sacerdos de con.di.i.sufficit.

a Libro regum.qui misit lignum in aquam ⁊ natauit ferrum.j. de consecra. di.ij.nerua.

b Ad azaelē.suaꝝ rerum dispensatorem.

c Bona.i.aliqua de omnibus bonis.i. de omni genere bonorum.ff.de.re.iur. aliud.§.refertur.

d Dixit.ar.in eodem facto ꝑm diuersitatem intentionis alterꝫ peccare ⁊ alterꝫ nō.vt.xxxij.q.v. proposito.

e Dixit. hec iuratio erat in ꝙve.te.xxij.q.j.⁊ iurabunt facere ar.ꝙra.cathalanos.

f Non.i.raro prohibitio enim parte dictū est.aliter falsum est. vt. §.e. eos qui.

g Diuinatio. hoc enim impossibile est.q diuinatio fit prophetia ergō ergo sic facta est diuinatio.i.diuinatio eorum que credebatur esse ꝓphetia.eorum enim,pphetia declarata est non ee prophetia.

h Cum ergo ꝑm.⁊ ita docet nos magister resistere.ar. a simili.xxvij.q.j. nuptiarū ff.de condi.in de.ff re⁹.xxxij. q.vij.apostolus.preterea rideri pōt per id quod no. §. e.eos.

i Item obijcitur.in defensionem simoniacorum vsq; ad.§.sed nibil.⁊ ibi statim incipit impugnare eos.

k Dixit supplantationem. tamen factam instinctu domini.

l Principatus.nō offendit.ff.xxiij.q.v.neq;.

m Exemplo. similitudo exempli ⁊ rō exempli nonnulla siquidem in canonib⁹ operantur. Multa enim reprobātur ne sint pernitiosa exemplo.que possent tolerari.vt.xi.q.iij.precipue.§.l. di.de his vero.§. dis.lxxxij. plurimos.§.di.xcvj.bñ.ar. ⁊.xxi.q.ij.siquis iam ar.xxx. q.j.quod si.j.xxvij.q.ij.istitutum est.

n Et difficile.i.nunq̄.j.e siquis neq;.quādoq; ponitur provix.xlvij.di.q̄tumlibet.

o Bono.ar.cōtra eā qui si.sint legi.tanta.⁊ de matrimonio contracto post votū de futuro.

p Principio.ar.initiū spectandum.⁊ q̄tū valeat bōa fides a principio collige ex bis.arg.x.q.iij.placuit.xx.q iij.propositum.lxi.dis.miramur.xcj.dis.siquis epūs.extra de elec.auditis.extra de cō.peruenit.ff.de rei ven.si i aliena.⁊ de publiciana de p̄tio.ff.de bis qui no.infa.gd ergo.⁊ de ori.iu.l.j.ar. cōtra ff.de le.non omnium.xvj.q iij.§.pōt.§.di.xvij.regula.j xviij.q.v.neq;.j.xxvj.q.j.c. vlt.⁊.q.iij.si sacerdotes extra ō iurepa.cura pastoralis io. quod diuinis offerre consueuerant vnde in quarto libro regum legitur quod helyseus venit ad damascū ⁊ benadab rex syrie egrotabat annunciauerunt;q ei dicentes: venit vir dei huc.ait rex ad azaelem tolle tecum munera: ⁊ vade in occursum viri dei.⁊ consule dominuꝫ per eum dicens:si euadere de infirmitate hac potero. Fuit igit azael i occursum eius habens secum munera ⁊ omnia bona damasci.honera.xl. camelorum.sed non est credendum accepisse:sicut de eodem heliseo legitur quod naamā mundatus a lepra obtulit ei munera dicens obsecro te vt accipias benedictionem a seruo tuo.at ille respōdit viuit dominus ante quem isto: qr non accipiam.cunq; vim faceret: penitus non acquieuit. Idem in eodem.

Nonnquam diuinatio in bonā partem accipitur. videbātur quidem sibi esse prophete:sed quia pecuniam accipiebant prophetia eorum facta est diuinatio.Cum ergo secundū hyeronimum bōi prophete non munera prophetie accipiebant:sed stipes tabernaculi.mali autem quia accipiebant prophetia que dei erat donum in diuinationem que diabolica est cōuertebatur:quid aliud colligitur nisi quod in simoniacis:quod superius dictū est:nulla spiritualis gratia cooperatur.cum enim in sacramentis neq; qui plantat:neq; qui rigat sit aliqd sed qui incrementum dat deus.qs operatur in eis si dominus qui incrementum dat in eis non lucet sed est ociosus. Item quod dicitur de christo quod sicut christus vendit auriculam restituit malcho ⁊ fecit miracula:sic ⁊ spiritus sanctus possit vendi: ⁊ in ipa venditione suam gratiam operari.nō valet hec similitudo.non enim operatur spiritus sanctus spiritualiter i perfidis mercimonijs auaritie quod christ⁹ gessit corporaliter certi ministerij causa ad exemplum patientie. si enim omnifaria est similitudo: cum creditur posse vendi sicut christus:creditur etiaꝫ ⁊ spiritus sanctus posse crucifigi:quod impossibile est. potest etiam intelligi vt a similitudine nō recedamus quod sicut christus venditus nō venditori vel ementi: sed eis qui nescientes aderant dona sue gratie cōtulit:pro quibus etiam in cruce supplicauit: sic ⁊ spūs sanctus non vendēti vel ementi:q; bis qui de manibus eorum ignorantia ducti sacramenta dominica accipiunt sine gratie effectum largiri probatur. Item obijcitur quod ⁊si malum sit ecclesiastica emere tamē sepe finistra principia ad felices peruenium exitus: vt iacob per supplātationem perueniat ad benedictionem: vt seges que leprosa manu feritur munda tamē metit vt ex adulterino concubitu pulchra soboles nascitur:sic ⁊ pecunia que per simoniam acgritur felicem habet exituꝫ cum pauperibus pro futura erogatur.sed nibil horū simoniacis patrocinatur. Ait enim leo ep̄s ad mauros.episcopos.

Que malo inchoātur principio nō peragantur bono exitu.

Principatus quem aut seditio extorsit aut ambitus occupauit.etiam si moribus aut actib⁹ nō offendit: ipsius tamen inicij sui est pernicios⁹ exemplo ⁊ difficile ē vt bono peragantur exitu que malo sunt inchoata principio. Item grego.antiochēno epō.

Non superedificatur bonuꝫ opus vbi xp̄us fundamentū non est.

Quam paulus dicat fundamentum aliud nemo potest ponere p̄ter id quod positum est quod est christus iesus:consequenter probatur:quia vbi christus non est fundamentum nullius boni operis est super edificium. Idem siagrio episcopo.

Non potest fieri elemosyna ex pecunia simoniace acquisita.

Non est putanda elemosyna si pauperibus dispensetur qō ex illicitis rebus acquiritur:q; qui hac intentione mala accipit vt bene dispenset:grauatur etiam potius quam iuuetur. Unde etiam certuꝫ est quia ꝫ monasteria vel xenodochia vel aliquid aliud ex pecunia q̄ pro sacris ordinibus datur construantur:non proficit mercedi. Ne ergo sub obtentu elemosyne cuꝫ peccato aliquid studeamus accipere: prohibet scriptura dicēs:hostie impiorum abominabiles sunt domino que offeruntur ex scelere. Quicquid enim in dei sacrificio ex scelere offertur omnipotentis dei non placat iracūdiam sed irritat. Hinc rursus scriptum est honora deū de tuis iustis laboribus. Qui ergo male tollit: vt quasi bene prebeat:constat quia sine dubio dominum non honorat. Hinc quoq; per salomonem dicitur: qui offert sacrificium de substantia pauperis:ac si victimet filium in conspectu patris. Quantus autem dolor sit patris perpendamus si in eius ꝓspectu filius victi

q Quam paulus dicat fundamentum ar.ꝙra debile principiū melior fortuna sequetur.⁊ ar.nō baptizatū nō suscipere ordinē.xxiij. q.j.vbi sana.j.e.q.siquis per.extra de pres.nō bap.veniens.⁊.c. siquis.

r Quod est.Casus in prima parte ꝓbatur triplici auctoritate.q de illicite acquisitis nō est elemosyna facienda. Prima auctoritas est illa hostie impiorum ⁊c. Secunda honora deum.Tertia qui offert sacrifi.⁊c. In quarta parte dicitur.q si aliquis ad honorem debet accedere prius vires suas consideret ⁊ etiam si se sufficientē videat.cuꝫ timere accedat.aliter nullo modo accedat.

f Et illicitis rebus hic dicitur q de male acquisitis non debet fieri elemosyna. verum est cum dominium non est translatum. vel si repetitio cōpetit vt dixi i summa.xiiij.q.v. sed vb non competit repetitio bene vnde ⁊ meretrix potest facere elemos; nam sed non latro.arg.ff. de con.ob tur.causam.idem. §. quotiens.Sed quid si de pecunia simoniaca fundata est ecclesia dico q non demolietur.xiiij. q.vj. comperim⁹.⁊.xij.q.ij. arrum.Sed quid de iurepatronatus illi⁹ ecclesie:dic q datur ecclesie cui facta ē ignominia.extra de si. de hoc autem in aut. de san.epi.§.pro omnibus.ff.de calū.l. generaliter.§.illud. Item quid si ex pecunia simoniaca qs emit vineam nunquid ō fructu faciet elemosynā nō.quia eodem iure censetur cuꝫ pecunia cum fructus in locū pecunie succedāt. ar. extra de vsuris cū tu. in fi.ff.de le.ij. imperator.§.v'.⁊.l.sc.⁊.§. xciij. di.c.j.ar. cōtra ff.de fur.qui vas. §. pe.⁊ vl.

a ¶ Facere. sed opponitur fac tibi amicos de mammona iniquitatis. hic exponitur. i. de diuitijs sollicitudinibus ⁊ laboribus acqsitis. vel quibus abstuliſti sua restituas vel eorum parentibus. vel illis mortuis sacerdotibus offeras. ⁊ isti omnes facti tibi amici orabunt pro te ad dominum licet dictum sit. que in malum acquisiuisti in bonum erpende. nō tamen id patrocinabitur. b. male acquirere ꝑpter elemosynam ⁊ id in bonum erpēdere est filium in conspectu patris mactaꝛ. aliter autem acquisituz vt amore filiorum ⁊ in bonum erpensum id tibi patrocinabit ad premium. b.

b ¶ Prius vires suas. Sumite materiaz vestris qui scribitis equam. Viribꝰ ⁊ versate diu quid ferre recusent. Quid valeāt habueri. ar. ff. ō excu. tu. paupertas. Idem dicit lex in muliōe. ff. ad. l. acql. idem iuris §. j. ⁊ l. qua actōe. §. v.

c ¶ Abstineat. hic presumitur ꝓtra indignū prelatū statim q̄ male sit electus. ar. a cōtrario sensu. lri. di. miramur. ver. nec putā dus est bonor.

d Certur. simoniaca. Notat ergo primo de negligētia reges istos frācie eo q̄ dominatur simonia in regno eorū Secūdo dicit q̄ ipsorum platorum culpa in eoꝝ regimen retor queatur. Tertio timēdum eē de his qui tales apud deum intercessores habent. q ad se ꝓuocant iram dei quam placare debēt.

e ¶ Et in ipso ortu. quo ad nouum testamentum. ⁊ intellige post resurrectiones ⁊ sic non est contra. de con. di. ij. prima.

f ¶ Fides. pfessionis scilicet.

g ¶ Operibus. exterioribus.

h ¶ Mortua est. si tēpus datur vel locus. de pe. di. iij. c. vl.

i ¶ Verum etiam excellentie ecce q̄ crimē alicuius nocet innocenti. ar. di. lri. miramur ver. sicut enim ar. c. q. dominus. contra. j. ea. q. iiij. c. j. ar. viij. q. iiij. c. j. cōtra di. lxxi. siquis pres byteri ar. di. xxxvij. §. vt itaq3. ar. de cōse. di. j. in sancta. ar. ꝓtra. xxiiij. q. j. nō turbatur. arg. vj. q. j. ex merito. arg. xlix. di. §. j. ar. ij. q. vij. c. j. §. siquis. ar. j. e. q. multi. ⁊ est ar. q̄ res inter alios acta alijs nō preiudicat. j. de peni. di. vj. c. j. ff. de re iud. sepe. io. Hoc breuiter tene q̄ res inter alios acta alijs non nocet generaliter. nec crimen alterius alij nocet. in cāibus tamē specialibus fallit. qui in iure expressi inueniuntur. ex̄ de re iud. quis. ⁊ vj. q. j. §. verum. ⁊ alijs similibꝰ cāibus. vt. ij. q. vj. §. diffinitiua.

h ¶ Suffragatur. nam dicit lex qualiter quisq3 meretur. nō q̄tum dare sufficiat estimetur. C. de epi. ⁊ de. si quēquam. Sed queritur quare scribit papa regi. cū non hēat potestatem sup his. xi. q. j. sacerdotibus. iō q3 particeps erat vel q3 erant incorrigibiles. vt. j. e. q. vl. c. vlt.

metur: ⁊ hinc facile cognoscit quantus apud deum dolor exasperatur: quando ei sacrificium ex rapina tribuitur. nimis ergo declinanduz est sub obtentu elemosyne peccata simoniace hereseos perpetrare. Nā aliud est propter peccata elemosynas facere. aliud propter elemosynas peccata perpetrare. Et pꝰ pauca. Quisquis ergo sacerdotium nō ad elationis pompam sed ad vtilitatem adipisci desiderat: priꝰ vires suasꝫ cū eo quod est subiturus onere metiatur: vt si est impar abstineat: ⁊ ad id cum metu etiaz cui se sufficere existimat accedat. Item theodorico ⁊ theodeberto regibus francorum.

Pastor simoniacus nullā ouibus prebet medicinam.

Certur simoniaca hereſis que prima contra dei ecclesiaz diabolica supplantatione surrepsit ⁊ in ipso ortu suo zelo apostolice vltionis percussa atqz damnata est i regni vestri finibus damnari: cum in sacerdotibus fides sit eligēda cū vita. si enim vita deest: fides meritum non habet: beato iacobo attestante: qui ait: fides sine operibus mortua est. Que enim opera eē valeant sacerdotis qui bonorem tanti sacramenti conuincitur obtinere p̄ preminz: ⁊ post pauca. Hinc igitur non solum in ordinatoris ⁊ ordinati animam letale vulnus infligitur: verum etiam excellentie vestre regimen vestrorum episcoporum culpa quorum magis intercessionibus iuuari debuerat pregrauatur. Si.n dignus is sacerdotio creditur: cui non actionis merita: sed premiorū copia suffragatur: restat vt nihil sibi in ecclesiasticis honoribus gratuitas: nihil sibi defendat industria sed totum auri prophanus honor obtineat: ⁊ dum vicia honore munerat: in locum vltoris is fortasse qui fuerat vlciscendus adducitur atqz hinc sacerdotes non proficere sed perire potius indicantur. Vulnerato nāqz pastore quis curādis ouibus adhibet medicinā: aut quo modo populum orationis clypeo tueatur: qui iaculis hostium sese feriendum exponit. aut qualem fructum de se producturus est cui graui peste radix infecta est. Maior ergo metuenda est locis illis calamitas: vbi tales intercessores ad locū regiminis adducuntur qui dei magis in se iracundiam prouocāt quā per semetipsos placare debuerant. Cum ergo secundum leonez simonia non bono peragatur exitu secūdum grego. nullum boni operis sequatur edificium: nec est putanda elemosyna que ex precio simonie erogatur pauperibꝰ vulnerato pastore medicina non adhibetur curandis ouibus: de ifecta radice fructus nō producitur maior etiam calamitas i futuro metuitur. ergo de tam siniſtro principio: quis felix exitus speratur. Hinc etiaz aug. ait.

Simoniacorum sacramēta effectu gratie carent.

Sicut eunuchusꝫ fuit q ioseph comparauit: ita qui gratiam mercatur virum semen nō habet siccis genitalibꝰ: sic quoqz ignis sacrificij: qui per septuaginta annos babylonice captiuitatis sub aqua vixerat extinctus est. Antiochoꝰ iasoni vendenti sacerdotium quod significauit spiritus sancti ignem non lucereꝫ in simoniacis sacramentis qd i bis similitudinibus beatus augustinus notare voluit: niſi quia sacramenta simoniacorum sicut ⁊ ceterorum hereticorum. licet sint vera quantum ad formam: inania tamē ⁊ falsa sunt quantum ad effectum: cum non possint in cordibus hominum gignere vel accendere celestē gratiaz. Sed obijcitur illō aug. contra hereticos.

Siue bonus siue malus sit minister per vtrunque effectus gratie confertur.

Siustus fuerit minister: computo eum cum paulo qui gloriam suam non querit dicens. Ego plantauiꝫ apollo rigauitꝫ deus autem incrementum dedit. qui vero superbus fuerit minister: cū zabulo computabitur: sed non contaminatur donum christi: quia per illum purus fluuius transitꝫ ⁊ venit ad sertilem terrā. scio quia lapis ex aqua fructum ferre non potest sed per lapideos canales transit aqua ad areolas. in canali lapideo nihil generatur: sed hortus plurimum fructū affert. Spiritualis enimꝫ virtus sacramenti vt lux pura ab illuminandis excipitur: sed per imundos transiens non coinquinat. Itē ad vin

l ¶ Vltoris. i. prelati q vicia aliorum debet vlcisci.

m ¶ Vlciscendus. i. ꝓpter peccata puniendus.

n ¶ Vulnerato. ꝓuocant in se non in illos pro quibus supplicant. ⁊ ita etiam erat di. iij. q. vij. in grauibus.

o Sicut eunuchꝰ. phutifar qui primo habuit vxorem filiam pharaonis. cum postea fuit ordinatus sacerdos eliopolis fuit erectus vel vt quidam dicunt: siccauit dominus genitalia eius q3 ad turpes vsus emerat ioseph.

p ¶ Semen. s. boni operis. Sub aqua. ar. di. lxxi. c. siq ar. tamen ꝓtra. xxviij. dist. c. vl. ⁊ j. e. dñs. io.

q ¶ Antiocho. iste ātiochus grecus fuit. ⁊ multū indeos oppressit. vendidit sacerdotium templi. ⁊ est ar. hic q̄ in ve. test. simonia erat ordinez emere.

r ¶ Non lucere. ignis missus a ꝓieremia in puteo qui tamen post nunq̄ fuit inuētus. sed aqua pinguis lapidi supposita illum cōburebat. de isto igne habes ō pe. di. iij. inter hec bircum ⁊ puteus erat in valle iosaphat vbi rex pſaꝛ fecit fieri tēpluz ⁊ appellatum est a ꝓieremia neptam. quod interpretatur purificatio. io. lau.

s ¶ Sed obijcitur. in defensione simoniacoꝝ. pbando q̄ habent effectū sacramenta ab eis collata. io.

t Siustus fuerit ab isto c. vsqz ad illud etiam corde ostendit magister q̄ sacramenta hereticorum vera sunt ⁊ vere ab eis conferuntur si in forma ecclesie conferantur. nō tamē quo ad virtutem cum distinctione tñ. q3 sacramenta necessitatis si i necessitate quis sumat ab heretico. vel etiam si ignorāter sumat ⁊ virtutem ⁊ veritatem quidem accipit sacramenti. si vero nō necessitate vel scienter accipit veritatez quidem accipit sacramenti nō virtutem. si tamen agat pnīam habebit vtrunqz de con. dis. iiij. tunc valere. ⁊ in §. sed notandum. j. e. in sacramēto vero dignitatis vt in ordine distingue sm illaz distinctionem. ir. q. i. ordinationes. ⁊ in summa ibi posita. In sacramēto eucharistie dicimꝰ q̄ de manu heretici sumendum nō est. xxiij. q. j. c. vl. ⁊ xxxij. di. §. vez. si tamen accipiatur verum est corpus si in forma ecclesie est ꝓfectū non ꝑput quidam dicunt q̄ ipsi nō ꝓficiunt. xxiij. q. j. scisma.

v ¶ Plantaui. predicando.

r ¶ Rigauit. baptizando.

y ¶ Transit. j. e. sicut populus contra so. hic de sacramentis necessitatis que

semper habent effectum. nisi culpa suscipientis impediat ⁊ ibi de sacramentis dignitatis. vel hic de ficte ordinatis ibi de his quos ecclesia tolerat. vel dic q̄ sunt polluta q̄tum ad illos. vt. xlir. di. c. vl. xv. q. vl. c. si.

a ¶ Æ catholica. In hoc ⁊ duobus. c. sequētibus dicitur q̄ vera sunt sacramenta hereticoꝝ que in forma ecclesie celebrantur.

b ¶ Omnia. idest omnium sacramētorum veritas ⁊ forma.

c ¶ Habebantur. ar. contra j. e. extra catholicam. sed ibi expone idest extra formam catholice ecclesie.

d ¶ Sic autem deus. dꝰ dicitur adesse talibus sacramentis. veritas subsistat ⁊ vt virtus prestetur ei q̄ accipit ignoranter. ℟. eo. si iustus.

e ¶ Et verbis suis. ⁊ ita verba necessaria sunt. arg. j. e.

f ¶ Nec foris.

g ¶ Sacramēta. mutastis i. non extra formam ecclesie tradidistis.

b ¶ Iniuriam. ar. q̄ ꝓpter alterum non debet alteri iniuria fieri. de con. di. iiij. ostēditur. ff. de reg. iur. non debet. io.

i ¶ Sicut ficti. sed nūquid est dandum baptismum ei qui ficte accedit: dic sic sed post compellendus ē fidem obseruare. ar. xlv. dis. de iudeis vtrum autem baptizetur ignorans vel inuitus vel dormiens habes extra de bap. ⁊ eius ef. c. maiores.

k ¶ Non emendamus. j. ō con. di. iiij. ostenditur. ⁊ c. solet queri. j. e. si quis inquit. sed contra. j. e. q. sicut vigeri sed hic de fictione accipiētis que non impedit ibi de fictione dantis. vel quando non in forma ecclesie. xxxij. di. ℟. verum.

l ¶ Neq; in homine. malo. idest tolerato vel in necessitate ⁊ sic non est contra. ℟. dist. xxxij. nullus. ⁊ c. preter hoc. b.

m ¶ Nonne. vult probare aug. in hoc. c. q̄ apō hereticos sunt vera sacramenta. ⁊ quia erant apud iudeos qui peiores erant sodomitis. item ⁊ alia ratione. q̄ si gentiles aliquid boni habuerunt hoc sancti viri non reprobauerunt. q̄ aūt apud iudeos essent vera sacramēta probat exemplo domini ⁊ zacharie. zacharias tamen bonus fuit. vnde ratiōe persone nulla est probatio. sed iste eodē modo sacrificabat quo ⁊ alij iudei.

n ¶ Peiores. j. xxxiiij. q. i. nō afferamus quia illi tantum naturalem legem transgressi sunt. iudei etiam scripturam. illi predicatores nō habuerunt. isti etiā iesum christum apud illos nulla miracula facta sunt apud istos multa facta sunt. ⁊ preterea isti christuꝫ crucifixerūt.

o ¶ Iusta. i. minus mala. ar. viij. q. j. vereor. vnde dicit comparatione melioris vite. non potestate iudicij.

p ¶ Talia. idest tale sacrificium est. qualis sacrificans. j. e. dominus declarauit centium donatistam.

De eodem.

Æ catholicaᵉ ecclesia sunt omniaᵍ sacramenta dominica: q̄ sicut habetis ⁊ datis: sic habebantur' ⁊ dabantur p̄ūsquā inde exiretis. Item ad donatistas.

De eodem.

Sic autē deusᵉ adest sacramentis verbisᵉ suis per quoslibet administrentur quorum sacramenta ⁊ verba recta sunt. sicut mali homines quibus nihil prosunt: vbiq; peruersi sunt idest intus ⁊ foris.

Item.

Hec foris' ergo nec intus quisquam qui ex patre diabolo ē potest in se vel in quoquā maculare sacramentū q̄ō christi est. Item ad emeritum.

Sacramenta que nō mutantur catholicis ⁊ hereticis communia probantur.

Sacramenta que nō mutastisᵉ sicut habetis approbantur a nobis ne forte cum vestram pranitatem corrigere volumus illis mysteriis que i vestra pranitate deprauata non sunt: sacrilegam faciamꝰ iniuriāᵉ. neq; saul deprauauerat vnctionem quam acceperat. cui vncti oni dauid pius sepius exhibuit tm̄ honorem. Item ad donatistas.

De eodē.

Sicut ficti' veraciter non ficte recipiūt: nec eorum baptisma reprobatur: sic ⁊ illa que scismatici ⁊ heretici non aliter habent nec aliter agunt quā vera ecclesia: duz ad nos veniunt nō emendamusᵉ: sed potius approbamus. Item cōtra petilianum.

Non effugiantur sacramēta a quo cunq; ministrētur.

Neq; in homine bono aliquis dei sacramenta fugiat neq; in homine maloᵉ. Idem in lib. de baptismo.

Hominū malicia sacramenta non prophanat.

Nonneᵐ sodomite ethnici erāt idest gentiles. peiores' ergo iudei quibus dominus dicit: tolerabiliᵘ erit sodomis in die iudicij quā vobis. ⁊ quibus prophetа dixit: iustificatis sodomam idest comparatione vestra iustaᵉ facta est. Nūqd tamen ideo sacramēta diuina que apud iudeos talia' erant quales ⁊ ipsi erant: que dominusᵉ quoq; ipe suscepit ⁊ ad ea celebrāda leprosos quos mundauerat misit ⁊ ea zacharieᵉ ministranti angelus astitit: eūq; in templo sacrificantem exaudituꝫ esse nunciauit. hec eadem sacramēta ⁊ in bonis hominibus illius temporis erant ⁊ in malis peioribꝰ quā sint ethnici: quandoquidem in malicia prelati sunt sodomitis ⁊ tamē illa sacramenta erant in vtrisq; integra ⁊ diuina. Nam ⁊ ipsi gentiles si quid diuinum ⁊ rectum' in doctrinis suis habere potuerunt: non improbauerunt sancti viri: quamuis illi per suas superstitiones ⁊ indolatriam superbiamq; ⁊ ceteros perditos mores detestandi essent ⁊ nisi corrigerentur diuino iudicio puniendi. Idem.

Sacramenta mali habere possunt licet virtutem spiritus sancti habere non possint.

Multe autez operationesᵉ sunt spiritus sancti: quas, cum apostolus in quodamᵉ loco cōmemorasset ita conclusit: omnia autē hec operatur vnus ⁊ idem spiritus diuidens singulis prout vult. Cumq; ergo aliud sit sacramentum: quod habere etiam simon magus potuit ⁊ aliud prophetia que in malis hominibus etiam fieri solet vt in saulᵉ aliud operatio eiusdez spiritus sancti: quam nisi boni' habere non possunt idest charitas. quodlibet horꝫ heretici ⁊ scismatici accipiant charitas que operit multitudinem peccatorum proprium donū est catholice vnitatis ⁊ pacis nec est in omnibus donum eius: quia nec oēs sunt eius. Idez.

Licet sacramenta mali ministrent remissionem peccatorꝫ nō prestāt.

Remissionem peccatorumᵉ' attriᵉ nō dant: que per orationēᵉ idest per columbe gemitum datur Quicunq; baptizat si tamen ad eiꝰ pacem illi pertinent quibus datur. non enim raptoribus ⁊ feneratoribus' dicit dominus: sicut dimiseritis peccata dimittuntur illi: sicut tenueritis tenebuntur. foris' quidem nec ligari aliquis potest nec solui vbi non sit qui aliuz ligare possit aut absolnere: sed solnitur qui cuz columba fecit pacem ⁊ ligatur qui cum columba non habet pacem: siue aperteᵉ foris sit: siue intus esse videatur.

Si ergo sacramentaᵉ in modum lucis ab immundis coinquinari nō

q ¶ Que dominus. ſ. vt circuncisionem quādo cum hostijs in templo fuit p̄ītatus. de con. di. iiij. ꝓpie. in fi.

r ¶ Et ea zacharie. ecce per bonos ostendit sacrificium fuisse apud iudeos.

ſ ¶ Et rectum. ar. propter pſone detestatiōnē nō reprobaꝫ dicta illius. ℟. xxxvij. dist. si quid veri. ⁊. c. turbat j. xxiij. q. iiij. qd ergo j. e. q. j. dominus declarauit. ℟. xix. di. fm j. xxvj. q. ij. si de area. contra. ix. di. si ad sacras contra. dist. xvj. canones dic vt in decre. si ad sacras. vel dic q̄ vtile viciatur p inutile cum alteri sit preiudicium. xvj. dis. c. primo.

t ¶ Multe autē operationes idest multa sunt dōa que spiritus sanctus operatur.

v ¶ In quodam. i. in epistola prima ad corinthios. xij. c.

x ¶ Vt in saul. ⁊ i caypha expedit vt vnus moriatur ꝛc̄. j. e. q. ꝓphetauit.

y ¶ Boni. ſ. per gratam inhabitātem. j. xxiiij. questione. iij. de us qui.

z ¶ Remissionē peccatorum. lauari non dant idest indigni sunt dare. j. ō cō. di. iiij. quomodo. vel intellige de precisis. quia non dant in veritate nisi sacramentum i necessitate ⁊ eiᵍ etiam virtutem.

a ¶ Quari. idest idolatre. idest quilibz mali. xxviij. questiōe. i. idolatria.

b ¶ Que per orationem. quia facileꝰ precibus iustorum qui sunt in ecclesia obtinetur remissio. vt. j. xxiiij. questione. iiij. obtineri. vel per vinculum charitatis ecclesie dimittūtur peccata. infra de conse. dist. iiij. ecclesie charitas.

c ¶ Foris. si itelligas c. de toleratis. dic foris. i. extra ecclesiam que complectitur tantum grana. si de precisis. dic foris idest extra ecclesia militantē tem que cōplectitur grana cuz paleis. vij. questione. i. ℟. cum vero.

d ¶ Aperte. cū sit ꝓpianus ecclesiaz impugnans manifeste. siue perturbant ecclesiam occulte. xxxij. q. iij. recurrat ver. finali.

e ¶ Si ergo sacramenta. respicit illud capitulo. si. iustus fuerit supra eodem.

a Et non inania. verum est hoc in sacramento necessitatis. xxiiij. q. j. si quem forte.

b Sed notandum. s. contra simoniacos. respondet enim per distinctionem sequentem sue conclusioni. sacramentum enim male acceptum duplici caret effectu. aut quia in eo prestito non percipitur gratia. sed arguitur malicia. ⁊ hoc omnibus sacramentis est commune. vel quia negatur executio. quod speciale est i sacramentis dignitatis.

c Necessitatis. necessitatis quinq; sunt sacramẽta. baptism⁹. confirmatio penitentia vltima vnctionis corpus christi. In baptismo tantum hoc ẽ speciale. q⁹ in summa necessitate accipi potest ⁊a quocũq;. xxxij. di. §. verum. versus fi. ⁊ idem circa pniam nam confiteri possuꝫ cuicunq; in necessitate. de pe. dist. i. quem penitet. Circa alia sacramenta necessitatis vel circa ista duo cuꝫ non instat necessitas. hoc est attendendum q⁹ cuꝫ peccat quis accipiendo acta pnia. rata intelliguntur quo ad effectum in sacramentis vero dignitatis hoc est de iure q⁹ non habeant executionem cum peniteant accipientes nisi cũ eis dispẽsetur ⁊ sacramẽta dignitatis sunt ordo ⁊ ideo dicitur i plurali quia sunt plures spẽs ordinis. xxi. dist. deros. ⁊ dicũtur dignitatis. q⁹ a dignioribus. i. episcopis cõferuntur. vl̃ quia nõ nisi digni assumendi sunt. videtur etiaꝫ q⁹ baptismus non fit necessitatis sacramentũ ar. de cõse. di. iiij. c. baptismi vicem.

d Illa. hic assignat vnam differentiaꝫ inter baptismum ⁊ alia sacramẽta. aliam ponit. j. in se. §. ecce si clericus. aliam in illo. §. ecce cum bonoꝝ.

e Qui a pseudo ī non canonice electis toleratis tñ. sic lxij. di. c. j. arg. contra xij. q. ij. alienationes ibi ius cõmune. hic misericordia.

f Ecclesiis. j. e. q. v c. j. contra. so. ibi propter scandalum in ecclesia quã per manifestam adeptus est simoniam non pmittitur ministrare. hic econtra. s. ppter scandalum cum occultum sit delictũ ecclesia cui intitulatus est ⁊ nõ in alia suscipitur. vel hoc cũ emit illuꝫ ordinem. illud cũ dignitatem vel bñficium. j. e. erga.

g Quod pro necessitate temporis. ⁊ẽ. cessante necessitate ⁊ dispensatio cessare debet.

poſſunt: ſi in moduꝫ puri fluuij per lapideos canales ad fertiles areolas peruenirunt: patet quod ſimoniaci ſacramentuꝫ vnctionis ſibi quidem inutiliter ⁊ pernicioſe habent: alijs vtiliter ⁊ ſalubriter eandeꝫ vnctionẽ adminiſtrent ſicut ergo ſunt vera ſacramenta hereticorum quãtum ad formam: ita ſunt vera ⁊ nõ inania[a] quantum ad effectuꝫ. Sed notandum[a] eſt quod ſacramentorum alia ſunt neceſſitatis[a] alia dignitatis. quia enim neceſſitas non habet legem: ſed ipſa ſibi facit legẽ: illa ſacramẽta que ſaluti ſunt neceſſaria: quia iterari non poſſunt cum ſint vera auferri vel amitti non debent: ſed cuꝫ penitentia rata eẽ permittuntur Illa[a] vero ſacramenta q̃ ſunt dignitatis: niſi digne fuerint adminiſtrata ita vt digni digne a dignis promoueantur dignitates eſſe deſinunt: nõ vt minnatur veritas ſacramenti ſed vt ceſſet officiũ adminiſtrandi vel loco vel tpe vel promotione: Loco vt ait leo.

De his qui a pſeudo epiſcopis ordinantur.

Si qui a pſeudo[a] epiſcopis ordinati fuerint: poteſt rata haberi talis ordinatio: ita vt in ipſis eccleſijs[a] perſeuerent. aliter vana habenda eſt talis ordinatio. Ecce aliquis a pſeudo epiſcopis ordinatus: ſi locuꝫ ſue ordinationis mutauerit: vana eſt: ⁊ ſine adminiſtratione erit talis ordinatio. Tempore vt ait innocẽtius de ordinatis a bonoſo hereticoꝝ.

Que pro neceſſitate cõceduntur eadem ceſſante ceſſabunt.

Quod pro neceſſitate[a] temporis ſtatutum eſt: ceſſante neceſſitate debet ceſſare pariꝫ quod[a] vrgebat: quia alius eſt ordo legitim⁹ alia vſurpatio. Ergo ſi aliqs alio tempore ab eo qui bonoſo ſimilis ſit ordinat⁹ ceſſabit ab adminiſtratione: que pro neceſſitate illius temporis fuit permiſſa. Itez promotione vt ait leo.

Qui ab hereticis redeunt: ſine ſpe promotionis in ſuis ordinibus recipi poſſunt.

Si quis[a] hereticæ communiõis contagiõe ſe maculauerit hoc i magno beneficio habeat ſi adempta ſibi omni ſepe promotionis[a] in quo inuenitur[a] ordine permaneat.

b Quod. i. deſt quia diſpenſatio vrget. vel quod eſt accuſatiui caſus i. deſt qõ neceſſitas vigebat. i. deſt inducebat. arg. contra. j. xix. queſtione. ij. due. ibi propter criminoſos.

i Si quis. hoc. c. non loqtur de mero iure.

k Promotionis. ſ. xxxiij. dis. ꝑcipimus. C. depo. ſi depoſiti. de hoc enim gratificare ꝏbet vt ibi.

l Inuenitur niſi in caſibus no aris. ix. queſtione. j. in ſumma.

m Ecce. oſtendit magiſter in hoc. §. differentiam inter ſacramẽta dignitatis ⁊ alia ⁊ cauſam differentie.

n Infamia. que etiam ſine culpa contrabitur. vj. q. j. §. verum.

o Mundicie. vt in illo qui contrahit cum ancilla. xxxiij. di. ſi quis viduam.

p Iſtud ſolum. i. ordinẽ.

q Si qui epi talem. ex ꝏ temp. or. litteras.

r Qualem. extra de pbẽn. graue.

Aliquo modo. diſpenſatiue. Increpatione. vt. xlv. di. cum beatus. Item in ſcientie recognitione. xxj. q. i. reuertimini in fi. Item i potestate ligandi vel ſoluendi xxiiij. q. iij. de illicita. Item in priuilegijs. xi. q. iij. priuilegium. Item in ordinis collatione vt in. c. preſenti ſi qui epiſcopi. itẽ in bonoris ablatione. vt dixi. xcv. di. nullus item in armoꝝ retentiõe. vt i. q. vij. c. j. b.

t Ordinationis. ſ. di. l. ex penitentibus contra. ſ. dis. xxxvj. qui eccleſiaſticis. ſ. contra. lv. di. nullus. ſ. di. li. c. j. in. §. j. So. ibi de his qui ex pertinacia cõtra canones ordinant tales. hic de illis q ex ſola negligentia hoc faciunt intelligitur. ar. ij. q. j. in primis. nec eſt contra extra de temp. or. litteras. quia ibi non indignum ſed indigne ordinauit. alias ſemper eſt hec veritas q⁹ qui promouet indignum depoſitionez meretur vt. l. di. ex penitentibus. ⁊ ar. hic ibi euaſerint. ita tamen ſi ſcienter hoc facit cum ⁊ ille ſit in notorio crimine. aliter non poſſet eũ repellere ab ordine ſuſcipiendo. extra de tempo. or. ex tenore. vel dic q⁹ varie ſunt pene. hodie mult⁹ agitur vt extra de pbẽn. graue.

v Non babebunt. ſ. cum aliquis punitur in eo i quo deliquit.

x Illi bar. dicit q⁹ illum eundem ordinem non poteſt conferre. ſed minorem vel maiorem bene. argu. extra de tempo. ordi. litteras. quia hec pena eſt. ⁊ ideo nõ debet amplius extendi quã inueniatur delictum. h. contra dicit q⁹ hec dictio illi facit ſimplicem relationem.

y Unquam. ar. in eo puniendum eſſe aliquem in quo deliquit. xij. queſtione. ij. de viro. ⁊ c. qui ⁊ humanis. j. e. queſtione. v. c. j. ſ. dis. lxxxj. valet. xxij. q. iiij. frater. ⁊ vij. q. j. ſi quis de ordine. ⁊ xxxiij. q. ij. admonere. j. xxvij. queſtiõe ij. qui dormierit.

z Ecce. adhuc perſeuerat aſſignando dẽiam ⁊ cãm differentie.

a SJ quoscunqz .i. aliquos quod collige ex illo verbo assedis ab obsequeor obsequeris. vnde z assedia comus aliter si eent sui dign: plus eis tenerẽ tur. ar. xij. q. j. hocius. lxxxvj. di. non satis.

b In scandalum. qui ergo occasionem dãni dat damnũ zc. extra de iniu. z dam. si egressus. j. e. placuit. ar. ptra. xxiij. q. v. de occidendis.

c Quissimus. s. dis. xxv. §. nunc autem.

d Nisi precellat. idest nisi habeat illam discretionem que in prelato exigitur. z si non eminentem. tamen sufficientem. extra de elec. cum nobis olim. sufficit enim q̃ sit bonus. l xv. di. c. vlt. quid ergo si omnes sint valde periti. non ideo erit iste vilissimus. quia non est vt salomon. de hoc. viij. q. j. lz.

e Ergo. respicit illud. c. ex catholica. z. c. si iustus. io.

f Edit. dicẽ q̃ baptismꝰ collatus a ioanne erat quoddam sacramẽtale quo abluebatur corpus exterius tantum. z valebat ad assuefactionem.

g Dedit. in nomine christi vel in nomine patris z filij z spiritus sancti. z ideo non fuit zc. de con. di. iiij. aliud.

h Dedit. in nomine vẽturi zc. z ideo fuit. io.

i Et baptizatum est. j. de conse. di. iij. non regenerabantur.

k Christi est. in quarto li. sententiarum legitur. Hic considerandum est si baptizati sunt baptismo xpi a ioãne baptizati. z qua formaverborum fit vsus ioanes. Illi qui baptizati sunt a ioanne nescientes spiritum sanctuz esse ac spem ponentes in illius baptismo postea baptizati sunt baptismo xpi. baptismus autem ioãnis tantum dabatur in nomine venturi. vnde hiero. super iob qui dicit se in christum credere z non credit in spiritum sanctum. nõdum habet claros oculos vnde baptizati a ioãne in nomine venturi quia dixerint. sed neqz si spiritus sanctus est audiuimus. iterum baptizati sunt in nomine xpi explicite. Illi vero q̃ spem in baptismo ioannis habebaut z patrem z filiuz z spiritum sanctum credebant non fuerunt postea baptizati. sed impositione manuum ab apostolis sup eos facta spiritum sanctum receperunt. Alij vero qui nõ ita credebant. baptizati sunt baptismo xpi. vt dictum est. vnde bie. qui spiritũ sanctum nesciebant cum baptismum a ioanne acceperunt. iterum baptizati sunt ne quis ex iudeis vel gentilibus putaret aquam sine spiritu sancto sufficere ad salutem. De hoc etiam Ambro. Quidam negauerunt se scire spirituz sanctum cum baptizatos se dicerent baptismo ioannis. quos tamen in aduenie tis iesu non in suo baptizauit nomine Justi ergo qui nec in xpi nomine nec cũ fide spiritus sancti baptizati fuerant nõ poterant accipere baptismi sacramentum. baptizati sunt igitur in nomine xpi. nec iteratum est in eis sacramentum sed innouatum. Sed queritur cũ in baptismo ioannis nõ confertur remissio peccatorz. vt de con. di. iiij. non regenerabantur. nec ad veritatem baptismi valeat fides alicuius vel infidelitas officiat. cur reiteratur baptismus in quibusdam a ioãne baptizatis. maxime cum per circũcisionem originale fuisset deletum. vt extra de bap. maiores. §. caute. Nam si dicas baptismum xpi necessariũm esse etiam circũcisis. concluditur ergo q̃ in oibus baptizatis a ioanne necessariũ ẽ. siue bene crederent siue male. si aũt dicas nõ esse necessariũ. quare ergo baptizati sunt baptismo xpi iam a ioanne baptizati. cum isdem essent circũcisi. Potest dici forte q̃ ante passionem xpi nulli erat baptismus necessarius. sed tantum baptizati sunt ab apostolis ne putaret aliqui baptismum sine spũ sancto sufficere ad salutem. quod credo. vel forte a baptismo xpi. i. postq̃ xps baptizatus fuit omnibus baptismꝰ fuit necessarius. siue ioãnis siue christi. sed baptismus xpi tanq̃ a seipso ratus nõ indiget fidei adminiculo. secus in ioannis baptismo. vnde baptizati sunt quibus recta fides nõ affuit. quod locum habuit in baptismo. io. vide quod no. de con. dist. iiij. ex quo.

l Ebrius. ita tamẽ q̃ sentiat quid faciat. quia intentio baptizãtis exigit. vt j. de cõ. di. iiij. solet qz nemo dicit quod non sentit si. de supel. le. l. labeo. z ita non est contra. j. e. §. ecce.

m Jcut vrgeri dimittit. s. co. remissione.

n Sic z ego. arg. sufficere respondenti dare instãtiam. alibi sufficit assignare rationem. xxviij. questione. j. sic enim. z dicit aristoles. viij. thopicorum optima instantiarum est dicere quare non sic. sic ordinabis ar. hereticus iste baptizat. ergo dimittit peccatuz. quod ego nego. z insto. auarus baptizat iuste. ergo dimittit peccatuz quod non concederent ipsi. sed dic instãtiam nõ valere. quia ꝑm suam opinionez concludit sic. xxvij. questione. j. nuptiarum.

o Unice. que complectitur tantum grana sine palea. xxxij. q. iiij. recurrat.

p Etiam. ab isto loco inducit magister capitula quibus vult probare. q̃ heretici zñ sacramentum conferre possint non tamen effectum sacramenti. quãdoqz tamen inducit q̃ possint effectum conferre. z sub ista alternatione venit vsque in finem questionis fracto freno.

q Sed quia. sicut aliud est elementum aliud consecratio. vt de con. di. iiij. per aquã. z ideo notatus fuit cyprianus qz nõ fecit istam ordiam. j. e. si quis inquit.

r Hereticos. sacramentum gratie dat deus etiam per malos. ipsam vero gratiam non nisi per seipsum vt infra de consecra. distinctio. iiij. quando.

s Corporalia. quia ministerio corporum conferuntur. vel quia quedam sunt corporea. vt chrisma. vel forme corporum sunt. vel quia sub corporalibus speciebus conferuntur. Sed nunquid cum corpore pereunt arg. q̃ non. infra. e. quod quidam. xxxij. questione. vij. tantum valet.

t Pietatis. idest veritatis sed ideo dicit. quia tunc est ibi pietas cum z veritas zc.

Simoniaci rei sunt infidelitatis eorum qui se scandalizant.

Hjquoscunqz de assecliis suis ordinantes: z vitam eorz in scandalum populi exponentes rei sunt infidelitatis eorum qui scandalizantur. Reuera enim q̃ ad hoc eliguntur vt ceteris presint sicut ordinantur dignitate: sic pre eminere debent sanctitate. alioquin cur ceteris preferuntur qui nulla meritorum gratia a ceteris assumũtur. Hinc etiam symmachus laurentio mediolanensi episcopo.

Sicut honore ita z scientia quisq̃ precellere debet.

Quissimus computandus est nisi precellat scientia z sanctitate qui est honore prestatior. Ipse tet ergo illud augustini. sacramenta videlicet christi per hereticos ministrata suo non carere effectu: non de omnibus intelligi generaliter: sz de sacramento baptismi. Unde idem augustinus ait.

Baptismus siue per bonum siue p malum ministretur: reiterari non debet.

Edit baptismum iudas z nõ baptizatum est post iudaz. dedit ioannes z baptizatum est post ioannem. quia qui datus est a iuda baptismus christi est: qui a ioanne ioannis erat: non iudam ioanni: sz baptismum christi etiã per iude manus datum baptismo ioãnis recte preponimus. Item quos iudas baptizauit z christus. sic ergo quos baptizat ebri⁹ homicida adulter christus baptizat. item sacramẽtum ecclesie tam magnum ẽ: vt nec ab homicida ministrante polluat. Itẽ contra donatistas.

De eodẽ.

Sicut vrgeri video: dum mihi dicitur: ergo heretic⁹ dimittit peccatum cum iuste baptizat: sic z ego vrgeo duz dico: ergo auarus religionis simulator peccata dimittit. Si per viz sacramenti: sicut ille z ille: zñ per meritum suum nec ille nec ille. Illud. n. sacramentum christi z in malis hominibus eẽ cognoscitur. In corpore autez vnice colũbe immaculate nec ille nec ille inuenitur: vt si cuius manus esset arida: verum quidem esset membrum quamuis sine sanguine z mortificar esset z mortuum: sic z fides cũ sit vera: tamen sine operibus mortua est. item sic in heresi baptizatus in nomine sancte trinitatis non fit tamen templum dei: si ab heresi nõ recesserit. quoniam neqz in auaricia in eodez nomine baptizatus fit templum dei si ab auaricia non recedat que est idolorum seruitus.

Ex his itaqz verbis apparet baptisma quod ab hereticis tribuitur virtute sua remissionẽ conferre peccatorum. Sed idem augustinus econtra testatur in libro de baptismo dicens.

Baptisma christi zñ nulla peruersitate violetur apud hereticos tamẽ caret effectu.

Etiam corde tardiores intelligunt baptismum christi nulla peruersitate dantis vel accipientis posse violari. Sed quia aliud ẽ sacramentum ab effectu sacramenti: cum eos qui in ipsa vnitate eccle sie perdite viuunt: constet remissionem peccatorum nec dare nec habere posse quia non malignis sz bonis filijs dictum est: ficui dimiseritis peccata dimittuntur: cui tenueritis tenebuntur, patet ergo hereticos tantum dare vel accipere sacramẽtum baptismi z non dare remissionem peccatorum. Itẽ in verbis domini de blasphemia spiritus sci.

Corporalia sacramenta q̃ portant z celebrant etiaz segregati ab vnitate corporis christi formã habere pietatis possunt. virtus vero inuisibilis z spiritualis ita in eis esse non potest. quemadmodum sensus non sequitur membrũ quando amputatur a corpore. Item ambrosius in libro de iniciandis rudibus.

a NOn ſanat baptiſmus. datur extra formam eccleſie. vt. j. eo. §. ſed notandum.

b QUi in diluuio aquarum. ideſt multiplicitate diuerſarum ſententiarum vel ſeciar. vel in diluuio tantum. q; ſolus baptiſmus nō ſufficit niſi ⁊ gratia detur.

c Ex fide. ideſt cum fide operante per dilectionem.

d HIqui baptizati. nam tūc nihil acceperunt ab eis. lxviij. di. §. hi vero.

e Unus. i. incōmutabilis.

f Una. i. abvno veniens.

g Unum. i. vnam habens efficaciam in omnibus paruulis. niſi malicia ſuſcipientis impediat. vel vnū qui a non iterandu3

h Vt q̄. ſcilicet ſanctitatis virtutem gratiam remiſſionez peccatorum. eraudi tamen vt dicit gratian⁹. j. e. §. nemo. Naz aliter conſtitutus ſ in neceſſitate accipit. xxxij. di. §. vez.

i Sed notandum ē quorum vt arriani. q dicunt filium non coeternum patri. xxiij. q. iij. c. quidam. ver. arriani.

k Perſonarum. vt ſabelliani qui dicunt eandem perſonam eſſe patris ⁊ filij ⁊ ſpiritus ſancti. vt. xxiiij. q. iij. quidam ver. ſabelliani.

l Eccleſie. que neceſſaria eſt. xxij. di. §. vez. ⁊. j. e. c. detrabe.

m SIquis. paulianiſtis. q dicebant chriſtum non fuiſſe ſemp. ſed a maria ſumpſiſſe initiuz vt. j. xxiiij. q. iij. quidam. §. paulianiſte. Cathafrige dicūt ſpiritum ſanctum puulum hominem ⁊c. vt in predi. c. quidā. ver. cathafrige.

n Et cathafrigis. i. qui non baptizant in forma eccleſie ⁊ ſic ſoluuntur contraria. j. de con. di. iiij. quibuſ ſed hic non fuit facta iniuria ſacramēto. cū nullum preceſſerit. ibi contra. vel hoc intelligendum eſt per illud. Nam ibi dicitur niſi neceſſitas ⁊c. Item contra. j. e. ſi quis per ignorantiam. ſed hoc de diſpenſatione. illud de rigore. vel hic loquitur de iure. quia cum hoc nullum fuit prius baptiſma nec ordo vnde non fit iniuria hic alicui ſacramento ſed tantum baptizantur ⁊ ordinātur. nec tangit illud c. hoc quia ibi alius caſus. ſcilicet quia ibi ſunt due' queſtiones ſecundū vnum caſum.

o Debere. ar. q̄ non baptizatus nullum recipit ordinem. extra de pſ. non bap. c. ſi quis preſbyter. j. e. ti. ſigs per ignorātiā. ſ. e. cum paulus.

p Deponi de facto. vel deponi. i. nō admitti.

q Paulianiſte ⁊c.

r Alij. hic. §. reſpicit. §. ſ. poſitum. ſed notandū.

ſ In patria. q; nemo ꝓphēta eſt acceptus in patria ſua.

t Non poterat. ideſt nolebat. quia potentie ſue non congruebat. ar. xxxij. q. v. ſi paulus. q; ipſi erat incredulis ⁊ nōne poterat facere. ne eēnt incredulis ⁊ ita facere miracula. nam dicit regula iuris q̄ qui poteſt facere vt poſſit dicitur poſſe. ff. de re. iu. qui poteſt ſed lex illa intelligitur de eo q tenetur

v Ex neceſſitate ⁊ aſtrictus eſt ad aliquid faciendum.

Detrabe. ideſt ſi aliquis imergat aliquem ⁊ non ꝓferat verba non baptizat. q; nec ſoluz elementum nec ſola verba ad hoc ſufficiunt. vel aliter quidam baptizant tantum i nomine patris ⁊ ſpiritus ſancti. ⁊ tūc exponе detrabe verbum. i. filium. quid eſt aqua niſi aqua. q. d. non eſt ibi baptiſmus. de con. di. iiij. in ſynodo. vel aliter detrabe verbum aque ideſt formā ⁊ nō erit ſacramentum baptiſmi Et nō q̄ gādulphus dixit q̄ ipa aqua ſit ſacramētum ſ. ipſum elementum. ar. de conſe. di. ij. c. ſacrificium. vñ ſi aſinus bibat aquā illam. bibit ſacramentum. ſicut de mure diximus. de cō. di. ij. qui bene nō cuſtodiunt. alij dicunt q̄ impoſſibile eſt q̄ aſinus bibat ſacramentum nam dicunt q̄ aqua illa in eodem inſtanti incipit ⁊ deſinit eſſe ſacramentum. ſ. in vltima ꝓlatione ipſius formе. baptizo te i nomine patris ⁊c. vt notaui de con. di. iiij. c. j. ſed per alias oratōes que primo funduntur ſup ipſam aquam non fit aqua ſacramentum. ⁊ hoc ita verum eſt ſm eos. q ſi i eo inſtanti quo forma finitur ⁊ aquā fit ſacrm. puer nō cēt in aqua puta anteq̄ diriſſet ⁊ ſpūs ſancti leuaſſet cū de aqua non eſſet baptizatus. nec eſt mir ſi incipiet ⁊ deſinat eſſe in eodem inſtāti. cū fit idem etiā in alijs caſibus ſm legem. nam ſi qd mihi debetur ſub ꝯditione ⁊ illō accepto tuli ante exiſtentiaz ꝯditionis. ſi poſt exiſtat conditio. eodem inſtāti incipit ⁊ deſinit eſſe debitum. ff. de acceptis. l. aſſipe. ⁊. l. q̄ in die. melius poteſt pōi exemplū i ſeruo dato vxori a viro. vt cum manumittat. nā in eodem inſtanti icipit ⁊ deſinit habere dñium. ff. de do. iter vi. ⁊ vxo. q̄ uūt. §. vlt. ar. hic in fi. ꝓtra. q; alius eſt ſonus ⁊c. ſed qō dicit q̄ virtus permanet nō intellige in aqua ſed in puero. itē ar. ꝓtra. ff. ō vſufructino cum moritur. item aliud exēplum pōt poni vbi quis ſimul icipit ⁊ deſinit eē debitor. vt. ff. ad vel. debitric. quidam aūt intelligunt aliter illam litteram.

De eodem.

NOn ſanat baptiſmus perfidorum non mundat ſed polluit: qui in diluuio aquarum ad domi/num non approximabunt: quia vt per apoſtolum dicitur quicqd non eſt ex fide peccatum eſt: ⁊ ex ipſis q faciunt ⁊ quibus faciant non ſolum non prodeſt ſed ad iudicium eſt.

Item leo ad niceten epm.

Per manus impoſitionem confirmentur qui ab hereticis baptiſma accipiunt.

HIqui baptiſma ab hereticis acceperunt cum antea baptizati non fuiſſent: ſola ſpiritus ſancti inuocatione per impoſitionem manus confirmandi ſunt quia formaz tantum baptiſmi ſine ſanctificationis virtute ſumpſerunt: ⁊ hanc regulam vt ſcitis ſeruandam in omnib⁹ eccleſijs predicamus vt lauacrum ſemel initum nulla iteratione violetur dicente apoſtolo. vnus deus vna fides: vnum baptiſma. cuius ablutio nulla, iteratione temerāda eſt. ſed vt diximus ſola ſanctificatio ſpiritus ſancti inuocāda. vt quod ab hereticis nemo accipit: a catholicis ſacerdotibus conſequatur.

Sed notandum eſt: quod hereticivt arriani ⁊ ſabelliani: quorū alij inequalitatem: alij indiſcretionem perſonarum confitentur baptiſma non in forma eccleſie: ſz ſue peruerſitatis miniſtrabāt. De his ſpecialiter ambro. locutus ē dicēs. Non ſanat baptiſmus hereticorum ⁊c. ſed etiam baptizentur ⁊ reordinentur ⁊c. Unde in cōci. niceno ſtatutum eſt.

Rebaptizentur ⁊ reordinentur qui de paulianiſtis ⁊ cathafrigis ad eccleſiam redeunt.

SIquis confugerit ad eccleſiaz catholicam de paulianiſtis ⁊ cathafrigis. ſtatutū eſt rebaptizari eos omnino debere. Siqui vero clerici erant apud eos. ſi quidem inculpati fuerint ⁊ irreprehenſibiles rebaptizandi ſunt ⁊ rurſus etiaz ab epiſcopo eccleſie catholice ordinētur. Si vero exaiati minus apti fuerint deprehenſi: deponi eos oportet. Similiter aūt ⁊ circa diacones ⁊ de oibus qui i eodem clero inueniuntur eadem forma ſeruabitur.

Item inno.

De eodem.

PAulianiſte in nomine patris ⁊ filij ⁊ ſpiritus ſancti minime baptizant ⁊ nouatiani eiſdez nominibus tremendis baptizāt. nec apō iſtos de vnitate poteſtatis diuine hoc eſt patris ⁊ filij ⁊ ſpiritus ſancti queſtio aliquando commota ē ⁊c.

Alij formam eccleſie in baptizando ſeruant. Sed dum ab eis baptizantur qui in hereſi vel ſciſmate eis cōmunicant. ſacramentum quidem baptiſmi ab eis accipiunt: virtutem vero non conſequūtur: quā ſine fide nullus conſequi poteſt. vnde de domino dicitur qō in patria ſua non poterat facere ſignum propter incredulitatem eorū. Unde aug. in homelia. lxxx.

Dum verbum accedit ad elementum fit ſacramentum.

DEtrabe verbum ab aqua qd erit niſi aqua: accedit verbuz ad elementum ⁊ fit ſacramentum vnde iſta tanta virtus aque vt corpus tangat ⁊ cor abluat. niſi faciente verbo: non quia dicitur ſed quia creditur. Nam ⁊ in ipſo verbo aliud eſt ſonus tranſiens aliud virtus manens. De his etiaz qui in hereſi vel ſciſmate baptizantur. ſcribit aug. ad petrum diaconez dicēs.

Extra eccleſiam baptizati pernicie/em ſibi cumulant ſi ad eccleſiaz nō redierint.

FIrmiſſime tene ⁊ nullatenus dubites extra eccleſiam baptizatos ſi ad eccleſiam non redierint baptiſmo cumulari perniciem Tā tum enim valet eccleſiaſtice ſocietatis cōmunio ad ſalutez: vt baptiſmo non ſalnetur cum ibi nō datur

p Verbū. nam verba neceſſaria ſunt ar. in. l. j. ff. de ver. ob.

y Et fit ſacramentum. i. ſacrm fit ibi ex forma verboz. ⁊ aqua qō eſt, baptiſmus. Sed queritur ſi in littore maris baptizetur qs. an tota aqua conſecretur an nō. dicendum eſt q̄ illa mā que puerū tangit ar. ff. de relig. l. ij. §. celſus. nā ibi dicitur q̄ ſola terra que tangit corpus bois eſt religioſa. vel poteſt dici q̄ et illi que iſtam tangit. vt. ff. de rei ven. que religioſis. ſz eraudi per canonē. xi. q. iij. qm̄ multos. q; ercōicatio nō tranſit in tertiā perſonā. ſic nec religio.

z Faciente. i. in forma euangelij in noīe patris ⁊ filij ⁊ ſpūs ſancti.

a Creditur. ſ. e. ſicut. vt ergo q̄ mutus poſſit baptizare. q; matrimoniū pōt ꝓtrahere. marime ſi tres pſonas pōt exprimere. qō concedo ſi eſt mutus ter ſi loqui nō pōt non baptizabit. ⁊ qō dicitur ſed q; creditur. hoc ad ſuſcipientem refertur. q; nō exigitur fides ꝓferentis ſed ſuſcipientis de cō. di. iij. tūc vale re. ab ipſo. n. dante ſola intentio requritur. vt diri. ſ. e. ſicut.

b Sonus. eſt ſonus vocalis ⁊ eſt ſonus mentalis. c Alio. i. efficacia a deo ſibi collata. j. ō cō. di. iiij. ſolet q̄uis. ⁊. c. eccla paradiſo.

d Firmiſſime. cumulari. ad cumulū ſupplicij. xxxij. q. vij. vſq; adeo.

a TEneamus. pbat baptismum posse cõferri a malis. z ipsi possunt mira cula facere. j.e. pphetauit.

b Nihil est. quo ad vitam eternã.

c Magi. manes z mãbres. isti magi. s. manes z mãbres tria fecerunt mira cula. virgas in serpentes conuerterunt. z aquã in sanguinẽ z fecerunt aquam ranas ebullire. sed ciniphes non potuerunt educere vt moyses. vnde dixerunt. digitus dei est hic. z ita defecerunt in quarto miraculo .s. in tertia plaga. quia primus nõ fuit plaga. sed iõ qñq; dicuntur defecisse in tertio miraculo. qr in tertia plaga. xxvj. q. v. c. nec mirum.

d Hanc. hoc. ẽ pars huius. ẽ. c. bi qui repetit hic finez illius. c. vt exponat in. ẽ. sequenti. l.

e Nemo. ar. ad qõnem ẽ invasore vtruz per eum possit pñtari clericus in ecclesia z si per hereticum sententia iusta detur de con. di. ij. z dixit dominus io. quoz vtrũqz falsum est. qr invasor nõ toleratur. z hereticus est excõmunicatus. b.

f Forma. s. i necessitate vt ignoranter.

g Per lapideum. ẽ. eo. si iustus.

b Spiritus. i sancta ecclesia fallatur. nã mẽtiri deo possumus. sed ipm fallere non possumus. ẽ cõ. di. ij. panem. omnia enĩ certa sunt ei. ff. de iudi. sed z si restituatur. ẽ. vl. arg. contra lxxxi. dis. oz. xxvj. q. j. reuertimini.

i Reprobos. ar. nõ preiudicare alicui in sua cã religionem alterius non enĩ melius debet alicui credi. quia signa z miracula facit. cum etiam bonis z malis sint cõmunia. ẽ. e. c. multe.

k Probos. qr illud sacramentum puro corde sumũt j.e. non nocet.

l Ecce a paganis si in forma ecclesie detur. de cõ. dis. iiij. a quodam.

m Puerox. doli capacũ aliter nihil agerent. nam tales furiosis cõparantur. ff. de acqui. pos. l. j. ẽ. j. xv. q. j. illud. quis autem sit doli capax lex dicit qui. s. est prorimus pubertati. ff. de re. iu. pupillum. ignorans tamen bene acgrit aliquid. ff. quẽ ad. f. amit. si partem. ẽ. ij.

n Per anastasium. ppriũ nomen est.

o Interrogationibus. per hoc quod dicit integris patet non iocosum factũ fuisse z ita non soluitur hic illa qõ aug. de con. di. iiij. solet queri. licet quidam dicant eam hic solui. sed dico etiam qd licet formam ludendo accipiat dum tamen baptizare intendat baptizat. si autem omnia iocose fiant non erit baptismus. ar. xxij q. ij. c. quod ait. ff. de ac. z obli. obligationum substantia. ẽ. vl. extra de sentẽ. excom. si. vero.

p Baptismum. arg. nõ iterari facm licet non sit perfectum.

q Non debere. ar. simulationem alicui pudicare. ẽ. di. xxvij. qd interrogasti j. xxij. q. v. ecce. j. de conse. di. iiij. solet queri. contra. j. xxij. q. j. qd ait. ff. de ac. z obli. obligationum.

r Sed adimplere. ar. xxij. di. quoxũdam. vij. q. j. nihil.

vbi oportet vt detur. Idem.

Inutilia sunt dona: que preter vnitatem ecclesie habentur.

TEneamus[a] fratres mei vnitatem preter vnitatez z qui facit miraculũ nihil est[a]. In vnitate erat populus israel z non faciebat miracula preter vnitatem: erant magi[a] pharaonis z faciebant similia moysi. populus israel vt dixi non faciebat miracula. Qui erant saluandi apud deum: qui faciebant miracula: an qui non faciebant. Petrus apostolus resuscitauit mortuum. si mon magus fecit multa. Erant qui dam christiani qui non poterant facere quod faciebat petrus; nec qõ faciebat simon sed inde gaudebãt: quia nomina eorum scripta erant in celis. Item leo ad nicetem episcopum.

Baptisma semel traditum amplius non est reiterandum.

HAnc[a] regulam conseruãdam in omnibus ecclesijs predicamus: vt lauacrum semel inituz nulla iteratione violetur dicente apostolo. vnus deus: vna fides: vnum baptisma. cuius ablutio nulla reiteratione violanda est: sed sola spiritus sanctificatio inuocanda: vt qõ ab hereticis nemo accepit: a catholicis sacerdotibus consequatur.

Nemo[a] in hereli vel scismate cõstitutus intelligendus est. Ceterum si cum fidei integritate z animi puritate de manu hereticorum in forma[a] ecclesie aliquis baptisma acceperit: tunc impletur illud aug. per lapideum[a] canalem aqua trãsit ad areolas: z iterum spiritualis virtus sacramenti ꝛc. Item in libro de blasphemia spiritus sancti.

Etiam per malos boni colligitur.

SPiritus sanctus in sancta ecclesia[a] etiam in isto tempore quo velut granum atteritur cuz palea sic operatur: vt nullius veram confessionem aspernetur: nullius simulatione fallatur: atqz ita reprobos[a] fugiat: vt etiam per illoruz ministerium probos[a] colligat. Ecce quando ab hereticis baptisma cuz sua virtute accipitur cuius tam necessaria administratio est. vt nec etiam a paganis[a] datum possit reitera

f Ea que. s. vt in vertice z pectore z in spatulis vngantur extra de sacra. non iterã. c. j. z fi. io. ẽ.

t Siquis. quidam ponit ita cãum istum. Due questiones fiũt hic isidoro. prima vtrum baptizati ab ordinato ante baptisma fint re baptizandi. secũda vtrum ipse debeat ordinari. Ad primam questionez respõdet ab illo loco. sed romanus. secũde questioni non respõdet. sed potest decidi p c. ẽ. e. si quis confugerit. z fm hoc legitur totum sub interrogatione vsqz ad illud. sz romanus. sed supple bis fm hoc in litteris vlterius non ordinetur. sed. i. quia ẽ. z ita rñdet vni questiõi nõ alij. arg. extra de presump. nõne insti. ẽ in uti. sti. ẽ. quotiens. C. de diuer. rescrip. l. j. z hoc verum ẽ cũ sunt connexe. aiij legũt. c. plane z dicunt qd baptizati ab eo debẽt rebaptizari. sed male dicunt. vnde illud sz romanus est correctiuũ Et ipse vlterius non ordinetur z hoc corrigitur. ẽ. e. siquis confugerit. Vel hic loqtur ẽ rigore fm isidorum. secũdum cãum quem ponit isidorus fm falsam quorundam opinionem. qd. s. tales debent rebaptizari. vnde corrigit se statim ibi. sed romanus. q. d. ita alij dicũt sed romanus ẽ.

v Non ordinetur. de rigore alias secus de de. non ordi. mi. c. primo.

r Paganus. ẽ. di. xxxij. ẽ. verum. j. de cõ. di. iiij. quos a paganis. contra sed ibi preter formam ecclesie fuerunt baptizati. hic autez de eo baptismo agitur quod i forma ecclesie traditur.

y Quod autẽ non possint. cum effectu gratie.

z Sic populꝰ. sic consecutiuum est z hec sequentia. c. loquuntur quando forma pretermittitur vel scienter preter necessitatem sacramẽta recipiuntur.

a Vel vota. generale est z postea subdiuidit per partes.

b Vel pro salute. pro salute z pro peccato dicit quasi sint nomina sacrificiorum quorum vnum ad salutem cõseruandam alterum ad peccata purgãda offerebatur. quidam codices habent fm. b. vel sacrificium quod offerebatur pro pace adepta vel adipiscenda.

c Vel holocausta. holõ. totum cauma incendium. l. distincti. ponderet. ver. si.

d In cõspectu meo. ecclesiastica enim dignitas non facit cum christianum. vt. j. ij. q. vij. non omnes epi.

e Dixit. z daudit. humana loqtur similitudine. vt. xxxij. q. j. odi.

ri. vnde i ecclesiastica historia legitur quod alexander episcopus alexandrie cum petri martyris solemnia celebraret post expleta missarũ sacramenta vidit super oram maris puorum[a] ludum: imitantium vt fieri solet episcopum z gerentiũ ea que i ecclesia geri mos est. mox eos ad se perduci iubet. z quid egissent per cunctatur. Illi rei ordinem pandunt baptizatos a se esse quosdam catbecuminos confitentur. p anastasiuz[a] puerum qui illis fuerat episcopus simulatus: vbi ex respõsis eorum vidit secũduz religionis nostre ritum cuncta conitare: statuit illis quibus integris, interrogationibus[a] z responsionibus aqua fuerat infusa: iterari baptismum[a] nõ debere[a] sed adimplere[a] ea que[a] sacerdotibus mos est. Hinc etiam ipse dotus ait.

De his qui per ignorantiam ordinantur: antequaz baptizentur.

SIquis[a] per ignorantiam ordinatur antequaz baptizetur dicunt ab eo baptizati iterum baptizari: z ipse vlterius non ordinetur[a] Sed romanus pontifex non hominem indicat qui baptizat sed tantũ spiritum dei subministrare gratiaz credit baptismi: licet paganus[a] sit qui baptizat. Palea.

SIpresbyter ordinatus deprehendent se non esse baptizatũ baptizetur z ordinetur iteruz, z oẽs quos prius baptizauit. Qõ autẽ cetera sacramenta ab hereticis ministrari non possint[a]: testatur hieronymus in aggeo propheta.

Non placent deo que ab hereticis offeruntur.

SIc pꝰ populus[a] iste hereticorum oĩum est in ꝓspectu meo dicit dñs omne qõ fecerint qõ mihi obtulerint vel vota[a] vel ꝓ salute[a] vel pacifica vel pro peccato vel, holocausta[a] vel elemosynas siue ieiunia vel corporis castitatem cõtaminata erunt in ꝓspectu meo[a] quãtis. n. sancta videantur spẽ sui que offerũtur: tñ qr tractata sunt ab illo q pollutus est in aia polluũtur oia. Itẽ in amos ꝓpheta. De eodez.

ODit[a] deus sacrificia hereticoruz z a se ꝓiecit. z quoscũqz

a Li vere.i.ex charitate ⁊ fide.de pe.di.iiij.c.pe.⁊ vl.'

b Truncato capite.i.fide que est fundamentum oium bonorum s.e.cum paulus.

c Archion.iste marchiõ dixit duo esse principia.vnum spiox alium inferiox.xxiiij.q.iij.quidam.ver.⁊ marchioniste.

d Basilides.iste negauit xp̃m fuisse passum.vt.c.quidam.xxiiij.q.iij.

e Suo humanũ.i. non diuinum. nõ eõ ferens gratiam.

f In verbis.ar. verba rebus non res verbis deseruire ꝓfertur enim intentio verbis ar.xiij.qõe.j.§.ij.ver. verba.ar.xxxviij. dis. sedulo.arg.xxij.q.v. humane.⁊.q.ij.ne qs ar.xxiij.q.j. paratus. ⁊.q. viij. occidit. arg. xxix.di.regule.

g Sed in sensu.ar. ri.q.iij.antecessox.⁊.c. quod predecessox.ar. ff.de leg.⁊ se. cõ. scire leges.ar.extra ō versi.propterea.⁊.c.intelligentia.arg.xxij.q.ij. is qui.

h Qde ẽ tũ. operi.arg.q̃ dare elemosynam ad vanam gloriam fit peccatum.ar.xxiij.qõe.j. militat.xxiiij.q.j.odi.

i Quam corona.s di.rc.neq; in fi.⁊.c.fi quis aũt.j.de pe.dis. iiij.§.penul. cõtra ibi dicit aug.q̃ figs non habens charitatẽ patitur martyrium ⁊ si non ꝓdest ei ad vitaz eternam.ꝓdest ei tamen ad minus supplicium subeũdi. io. ibi agit ō illis que bono zelo ⁊ si nõ ꝑm cõscientiam martyriuz subeunt. hic de illis qui arrogãter. vt hic innuitur.io.

k On oportet. benedictiões.i.sacramẽta vel dogmata.vel hoc dicit ironice.benedictiões.i.dignitates ⁊ predicationes que idiotis videtur benedictiões vel benedictionum abusiones.

l On liceat.scismaticis.j.ō cõ. di.i.eps nullũ contra so.illud antiquitus. istud de cõsuetudine ecclesie roboratũ.h.

m Ecclesia dei. nec vera. q̃tuz ad habendam rem sacramenti ⁊ licitũ executionem.

n In ꝓpietate.i.i vera fide incarnatõis id est non credamus xp̃ianos deo reconciliari nascendo moriẽdo ⁊ resurgendo. ⁊c. congregati sunt in nomine eius detestatur fetorem eoꝝ ⁊ claudit nares suas. Item in osee.

De eodem.

Li offerunt sacrilegum panẽ ⁊ dant elemosinas ⁊ sectari videtur humilitatem: que ego si vere fiant holocausta interpretor: cum autem scientiaz dei dereliquerint frustra trũcato capite fidei cetera mẽbra habere se iactant. Idem i epistola ad gal.

Sine fide ⁊ charitate nec euangelium habetur: nec prosunt aliqua bona.

Archion ⁊ basilides ⁊ cetere hereticorum pestes nõ habent dei euangelium quia non habent spiritum sanctum. sine quo humanum euangelium non docetur. nec putemus in verbis scriptura rum esse euangelium sed in sensu: non in superficie sed in medulla: nõ in sermonum folijs: sed in radice rationis. Idem.

De eodem.

Qde quantum bonum est charitas. Si ita martyrium fecerimus vt nostras velimus ab omnibus reliquias honorari ⁊ si opinionem vulgi sectantes intrepidi sanguinem fuderimus ⁊ substantiã nostram vsqz ad mendicitatem propriam dederimus: huic operi non tam premium quam pena debetur ⁊ pfidie magis fomenta sunt quã corona victorie. Item ex concilio laodicensi.

Hereticorum benedictio maledictio est

Non oportet hereticorum benedictiones accipere: quoniam magis sunt maledictiones quã benedictiones. Item ex concil. martini pape.

Neqz cum hereticis neqz cum scismaticis licet orare.

Non liceat clericis vl laicis ab hereticis eulogias. i. bñdictiones accipere. qz maledictiões sunt magis quam benedictiones. neqz liceat aut cum hereticis aut scismaticis orare. Item leo ad anatholium constan. epm.

Extra ecclesiam non sunt vera sacrificia.

In ecclesia dei que corpus christi est aliter nec rata sunt sacerdotia nec vera sacrificia: nisi in ꝓpietate sue nature verus nos ponti fex reconciliet. Itẽ leoni augu.

Impiorum manibus diuina sacramenta se subducunt.

Manifestum est per crudelissimam ⁊ insanissimam vesaniam in alexandrina sede omne celestium sacramentorum lumen extinctum intercepta est sacrificij oblatio: defecit chrismatis sanctificatio. ⁊ parricidialibus manibus impiorum oia sese subtraxere mysteria.

Item beatus martyr cyprianus in epistola contra hereticos.

Sacramenta extra ecclesiam ministrari possunt: salutem vero conferre non possunt.

Siquis inquit de ecclesia hereticã presumptione exierit: a semetipso damnatus est cum huiusmodi secundum apostolum nec cibum quidem sumere debemus. declaratur hoc in libro regum: vbi cum homo dei ad hieroboam missus esset quod peccata sua exprobaret atqz vltionem suam futurã prediceret: panem apud illum edere ⁊ aquaz bibere prohibitus est. quod cum non custodisset: diuina sententia inde rediens morsu leonis in itinere interijt. An debet quisquaz dicere sacramentum salutare ⁊ gratiam celestem communem cum hereticis esse posse: cum qbus nec terrestris cibus nec secularis pot debet esse communis. constat autem oleum vnde baptizati vnguntur sanctificari ⁊ eucharistiam fieri apud illos oino non posse vbi spes nulla est ⁊ fides falsa vbi omnia pmendacium geruntur. Nam hereticus more simiarum que cum homines non sint formam humanam imitãtur: vultum ecclesie catholice ⁊ auctoritatem sibi ⁊ veritatem vendicat: cum ipse in ecclesia non sit benedicit: cuz a deo sit maledictus vi tam polliceatur: cuz sit mortuus deum inuocat: cum sit blasphemus sacerdotium administrat prophan. munus ponit ante altare sacrilegus ad hec omnia accedit ⁊ illud malũ vt antistes diaboli audeat eucharistiam facere. Et cum nec sacrificari oblatio illic possit vbi spiritus sanctus non sit: nec cuiquam domin per eius preces ⁊ orationes prosit qui deum ipse violat. Si enim qui ecclesiam violant ethnici ⁊ publicani habentur: multo magis rebelles ⁊ hostes falsa altaria ⁊ illicita sacerdotia ⁊ sacrificia sacrilega ⁊ omnia adulterina fingentes inter ethnicos ⁊ publicanos necesse est vt cõputentur quo omnes constat a charitate ⁊ vnitate ecclesie catholice recessisse. Ergo omnia quecũqz faciũt heretici: carnalia sunt ⁊ inania ⁊ falsa: ita vt nihil eoꝝ que illi gerunt a nobis ꝓbari debeat. Non statim suscipienda sunt ⁊ assumenda que iactantur in christi nomine: sed que geruntur in christi virtute:

o Manifestum est. per crudelissimam scilicet arrianam extractum. vt.xxiiij q.iij.resecande.

p Intercepta.i. prorsus quo ad effectũ ꝓsumpta. ⁊ ita dicit ouidius maior in fabula ranarum ⁊ intercepta colla gerebant.

q Sigs. Cãus. itendit cyprianus ꝓbare qd non debemus vti sacramẽtis hereticoꝝ. primo auctoritate apli qui cibum corporalem ꝓhibet cum eis sumi. Secũdo auctoritate dñi qui ꝓhibuit abdon ꝓphetã cũ eis cibus sumere. Tertio qz heretici more simie imaginem tñ habent sacramẽtorum: sed nõ habent vera sacramenta. Quarto qz si mali qui sunt i ecclesia post trinam monitionẽ comparantur ethnicis ⁊ publicanis vt cum eis nõ sumamus cibũ multo fortius ipsi heretici precisi. Quinto quia nõ tñ ipi puniuntur. sed etiam eis fauentes ⁊ eoꝝ sacramẽtis vtentes. Sexto auctoritate osee ꝓphete dicentis sacrificia eoꝝ esse panem luctus.

r Exierit. i. egerit propter quod meretur exire ⁊ damnari. ar. xxiiij.qõe.iij. siquis non recte.

s A semetipso. i. ad suum effectum siue factũ cadendo in heresim iam damnataz. vt.j.iiij.q.v.c.j.j.xxiiij.q.j.c. j.ij.⁊.iij.

t Damnatus ẽ. i. ipse iniecit se in excõicationem. vij. q. denique.

v Ad hieroboam. vt. vij. q.j. deniqz. qui fecerat duo idola ⁊ vnũ posuerat in bethel. aliud in dan.

x Non posse. qz. s. effectus vel res sacramenti non est apud illos. sz nec veritas sacramenti ꝑm cyprianum vi j. de con. di. iiij. qũo. s. dist. xxxij. §. vez. sed cõtra eũ est j.e.qõne.c.per isaiam. s. di. xix. ꝑm.

y Per mendaciũ. hic erranit cyprianus prout dicit aug. ⁊ eum corrigit. xxxij. di. §. verum. j. ō cõ. di. iiij. qũo. quidam tñ volunt eum hic excusare. qz intellexit hoc de hereticis qui formam ecclesie nõ tenent. vel hoc verbũ vbi omnia per mendacium ꝛc. eum excusat. ar. de cõ. di. iij. solet queri. vel hoc dixit cõtra hereticos quos semp insequebatur. sicut ⁊ pelagius. xxiij. qõe. j. scisma. ⁊ fuit ibi excessus veritatis. ar. de con. di. ij. ego berengarius. magis tamen credo aug. q dicit eum errasse.

z Non statim. arg. qd non omni verbo doctrine credẽdum est. j. xxiiij. q.j. aduocatiue. s. di. xix. ꝑm ar. contra. s. l. di. siquis prepostera. j. xxiij. q. iiij. alle. ⁊. q. v. miles. ⁊. q. j. qd culpatur. viij. q. j. sciendum. arg. xi. q. iij. siquis epus. ⁊. c. non semper. ⁊. c. si dñs. Ar. b. hic est ar. contra

figilla que non statim debēt recipi. ar. extra de ꝓba. tertio. nam littere approbande sunt. ff. de ꝓcu. si procuratorem. ff. quod cuiusq; vniuer. item eorum. §. qꝫ si actor. nō tamen figillum reprobatur. si nomen actoris nō hz. extra de eo qui mit. in pos. cum sicut in parte decisa.

a Seperauerint. hic est ar. qꝫ maritus sciens se vxori in ꝓpinquo gradu cō sanguineum licet in probā do consanguinitatem defecerit debet abstinere ab eius thoro. etiam iubente epō ne abstineat. ar. di. l. .siquis pre postera. quid ergo si epūs euz excōmunicat patienter ferat nec curet. cum non ligetur apud deum vt. xi. q. iij. quomodo. quid obest. j. e. vt euidenter. b.

b Sic etiam per osee.

c Peccato. i. cōsensu peccati cox. viij. q. j. §. cum aūt. ⁊ xxiij. q. iiij. ita plane. ⁊ .c. si quis a catholica.

d Extra ecclesiaz. i. extra formam ecclesie rationeffectus.

e Supueniente. noctis. quatuor sunt partes noctis cōticinium intempesta. gallicinium antelucanū

f Acciperet. quare in necessitate possit ab heretico baptismum accipere ⁊ non eucharistiam dixi rōnē. xxiiij. q. j. si quem.

g Arianos. sacerdotes indignos christi bonoribus.

b Sub imagine. imaginē pnie appellat publicam reconciliationem que fit p manus impositionem.

i Baptismate. qō fecerūt vel acceperunt. s. e. q. si gs contra.

k Nec arbitramur. subaudi dici. nō enim videtur clerici ⁊c. qꝫ eox laicos ⁊c. quasi cum hoc alias sit de laicis merito sic debet esse de clericis. nō enim clerici simili forma recipientur. ⁊ iō pater qꝫ sunt digni ecclesiasticis bonoxbus ⁊ cōtinuatur hoc. cum fine illius. s. e. superueniente vl dic quia eorum'. i. quāuis. q. d. quāuis laicos eorum ita suscipimus'. non tamen clerici ita suscipiendi sunt in bonox.

l Quoniam. hec ratio nō videtur sufficiens. sed satis videtur i hoc qꝫ dicit' auctores eorum. naz tunc sunt auctores eorum. cum illi ⁊ isti sunt extra ecclesiam. vel dic qꝫ sufficiens est quo ad hoc qꝫ nō possunt ꝓferre de merito vite. xl. dis. multi.

m Perfectionem. i. sancti tatem ⁊ officij executionem.

n Vt eorum. i. qꝫ eoruz vt sit relatiuum cuz causa ⁊ ita per hoc precedens lectio approbata non videtur. i. ideo non videtur qꝫ ⁊c.

o Imperfectos. quia nō receperunt gratiam per illud baptisma.

p Qui tetigerit. tactu mentis. extra de sen. ex. nuper.

q Damnati. i. dānationis vel auctoris iam dānati ⁊c.

r Et eo. non est rō hec. qꝫ sunt quedam sacramenta que iterantur. quedā nō vt vnctio infirmox ⁊ dedicatio ecclesiarum.

Quomodo enim ꝓficere que agūt aut impetrare aliquid illicitis conatibus a deo possunt: qui contra deum quod eis non licet moliuntur. Quare q hereticis ⁊ scismaticis patrocinantur. censura diuina in eorū ꝓbantur facinore ⁊ penis non solum duces ⁊ actores sed etiam participes destinari: nisi se a communione malorum separauerint. ꝓcipiente domino per moysen: separamini a tabernaculis hominum istorum durissimorum: ⁊ nolite tangere de omnibus que sunt in eis. ne simul pareatis in peccatis eorum: ⁊ quod cōminatus dominus p moysen fuerat impleuit: vt quisquis se a chore a dathan ⁊ abiron non separasset penas statim pro impia communione solueret. sic etiā per osee ꝓphetam spiritus sanctus testatur dicens: sacrificia eorum tanquam panis luctus: omnes qui manducant ea contaminabuntur. docens scilicet ⁊ ostendens ⁊ omnes omnino cum auctoribus ⁊ fautoribus supplicio coniungi qui fuerint peccato eorum contaminati. Item augustinus.

Extra sacramenta nō nisi in fide ecclesie celebrantur.

Extra catholicam ecclesiam non est locus veri sacrificij.

Item grego. in. iij. li. dialogoꝝ ait ō ermigildo rege leouigili filio.

De manu hereticoruz cōmunio non est recipienda.

Superueniente paschalis festiuitatis die intempeste noctis silentio ad eum per fidus pater arrianum episcopum misit: vt ex eius per fidis manibus sacrilege consecrationis cōmunionez acciperet: atqꝫ per hoc ad patris gratiā redire mereretur. Sed vir deo deditus arriano epō venienti exprobrauit vt debuit: eiusqꝫ a se perfidiam dignis increpationibus repulit. Item innocen. capitulo. vij.

Sacerdotes hereticorum episcopi bonoribus non habentur digni.

Arianos ꝓterea ceteraſqꝫ huiusmodi pestes: quia eoruz laicos conuersos ad deum sub imagine penitentie ac spiritus sancti sanctificatione per impositionem manus suscipimus: non videntur clerici eorum cum sacerdotij aut cuiuspiam ministerij suscipiendi dignitate esse quoniam quibus solum baptismum ratum esse permittimus: quod vtiqꝫ in nomine patris ⁊ filij ⁊ spiritus sancti percipitur. nec spiritum sanctum eos habere ex illo baptismate illisqꝫ ministerijs arbitramur. quoniam cum a catholica fide eorum auctores discederent etiam perfectionem spiritus quaz acceperant amiserunt. nec dare eius plenitudinez possunt: que maxime in ordinatiōibus operatur qui per impietatis sue perfidiam fidem domini perdiderūt: propter quod fieri nō potest vt eorum prophanos sacerdotes dignos christi bonoribus arbitremur quorum laicos imperfectos vt dixi ad spiritus sancti percipiendam gratiam cum penitentie imagine recipimus. Item legitur qui tetigerit immundum immūdus erit. Quomodo ergo ei tribuetur qui immundicias ⁊ spurcitias consueuit accipere. ⁊ infra q particeps factus est damnati: quomodo bonorem debeat accipere: inuenire non possumus. Ex eo autem quod manus impositio iterari ꝓcipitur sacramentum esse ostenditur. Unde augustī. de baptismo libro. iiij.

Manus impositio nō est sacramēti iteratio.

Manus impositio nō sicut baptismus repeti non pōt. quid enim est aliud nisi oratio super hominem. Cum ergo innocentius solum baptisma hereticis ratū esse permittat: cum gregorius sacrilegā vocet consecrationē arrianoꝝ: cuz cyprianus quecūqꝫ ab hereticis fiunt carnalia ⁊ inania ⁊ falsa iudicet: cum hyeronimus oia que ab eis offeruntur contaminata in cōspectu dei asserat: cum leo extra ecclesiaz nec rata sacerdotia nec vera sacrificia esse testetur: ꝓ quod sacramēta ecclesiastica ꝓter baptisma vt supra dictum ē ab hereticis ministrari nō possunt. Item obijcitur illud hieronymi ad luciferianum.

Cui in baptismo sanctus est: ad altare peccatoꝝ non accedat.

Sicut christus ē qui baptizat ita ipse ē qui sanctificat: vnde oro te vt aut sacrificandi licentiaz ei tribuas: cui baptisma approbas aut reprobes eius baptisma quem non putas esse sacerdotem neqꝫ. n potest fieri: vt qui in baptismo sanctus est: sit ad altare peccatoꝝ. Sed

f Impositio. reconciliatoria. ⁊ intelligas de priuata. quia solemnis nō reiteratur.

t Precipit. quotienscūqꝫ reuertunt ab hereti. §. e. hi q baptisma ⁊c.

v Manus. sensus est. manus impositio pōt repeti. vt. j. de con. dis. iiij. quō baptismus. ⁊ viij. di. sicut.

r Impositio. consecratoria. sed cōfirmatoria non. Item nec ordinatoria. sed curatoria bene iteratur. ō qua dicit. sup egros manus imponet ⁊c. vt. xcvj. di. §. sed illō. reconciliatoria. simili ter vt hic imponitur enī reconciliatoria manus hereticis reuersis. vt. s. e. arianos. de cō. di. iiij. quomō. Et excōmunicatis vt xi. q. iij. cum aliquis. ⁊ penitentibus. vt. l. di. in capite. ⁊ in hereticis vel excōicatis nō est sacramētum. ⁊ iō repetitur in penitentibus si est publica. ē sacramentum. ⁊ ideo non iteratur. ⁊ conuenit tantum epis. vt xxvj. q. vj. c. j. ⁊. l. di. in capite. si ē priuata nō est sacramentum iteratur. ⁊ conuenit etiā pres byteris. vt. xxvj. q. vj. c. pres byteri. §. ecce.

y Non sicut. i. licet

z Repeti. j. e. q. qꝫ quidam cōtra. fo. sed ibi manus impositio nem consecrationem nominat. hic vero manus extensionem super penitentem cum oratiōe inuocato sancto spiritu paradito. vel ibi prohibet reiterationem manus impositionis fieri in publico. hic autem pmittit fieri in occulto.

a Sicut xp̄us est qui baptizat. i terius. de con. dis. iiij. nemo vel cuz effectu.

b Unde oro te. putabat iste eum qui homicida vel adulter fuerat mundari in baptismo. non ita tamē vt dignus esset sacerdotio. Gratianus tñ hoc intelligit ō occulto peccatore. nam dicebant quidam de tali ⁊ male. qꝫ licet possz baptisma dare nō tamen conficere ⁊ hic tales reprehenduntur ⁊ fm hoc est. ar. cōtra l. di. qui sub gradu. §z ibi de depōsito cum quo dispēsatur vt baptizet hic de tolerato.

c Sacerdotez. idest sacramenta posse conficere.

d Potest fieri. ar. qꝫ vno de duobus que sunt eiusdē iuris concessō. alterum conceditur. ex quo enim aliquid alicui cōceditur. eius coherēs ei conceditur vt. j. iij. q. vj. huius quippe. ⁊. xvj. q. j. ꝫ monachus. ⁊ .q. iij. c. j. §. viij. di. quo iure. b.

a Cooperante.istud cooperante falsum est quantū ad dāēm vel facientem.non ꝑtum ad recipientem.j.e.dñs.

b Maledicam.aliam expositionem huius verbi habes. j.eo. multi secularium.

c Intra ab isto loco vsq3 ad.c.sacerdotes loquūtur omnia.c.de malis sacerdotibus toleratis ab ecclesia.

d Recreantur.quo ad sustentationē corporis.z post anime. vt de con.dist. ij non ista panis.

e Omnia sacramēta.z verbum.i. predicatio. que si fiat ab indigno alijs prodest sed sibi nocet. ar. di.lxxxiij.§.q̄ q̄.arg. xv.q.vl.c.vl.

f Dictum est. tales instruunt deum qualiter eos punire debeat.xl.di.multi.

g Prophetauit, hic probat q̄ malus sacerdos pōt conficere q: saul malus erat z ꝓphetauit. immo mali hñt omnia dona spiritus sancti ꝓter charitatem.s. e.multe.historia autē erit hic pro casu.

h Non noui.i.non approbaui. Ita dicūt aliqui scholares qui noti sunt alīgbus in scholis cū vident eos in terra sua dicūt. nō noui vos vel quādo sunt diuites dicunt: pauperibus. nō noui vos.vel quod peius est nolunt loqui cum eis.

i Prophetа.ad litteram intelligitur de babylonica captiuitate.nā cyro dante licentiam reuertendi de babylonica captiuitate. populus israel edificauit altare.z deiecerūt fundamentum tēpli sed per litteras cābise ducis militie ipsi9 cyri ꝓhibitus est in edificatiōe ꝓcedere vsq3 ad 9m annum darij in quo egressus ē edificare templuz ceptū ab aggeo ꝓphetа ad hoc exhortante populum logtur ergo byeronimus ō medio' tē pore.i quo īmolabāt in altari.sed domum dei.s.templum reedificare negligebāt.cuz domos ꝓprias reedificarent quod in ipso aggeo planius patet

k Diruta.i.edificatiōe virtutum.diruit enim remotis virtutibus alia.xv.qōne.i. merito.

l Ta fit verbum. i.blasphemia.j. de pe. dist.j.§. vlti.z distinct.iij.§.fine.b.

m Congregationem.i.vnitatem ecclesie.

n Nunq̄.z ita peccatuz in spiritum sanctum est finale in' penitentia.de qua dicit aug. de pe.di.vij.c.j.z fi.z notani.xxv.di.qualis.

o Et tamen.hoc dicit.q: ab isto possum accipere etiam sine necessitate.

p Quidenter. quodā ita z aduocatus pōt allegare.vt dicit quedaz lex xlv.di.cum beatus.

q Et continuo.ar. verborum ordinem spectandum esse.vt.xxiij.q.j.§.j.ar.ex serie verboz aliquid perpēdi j.xxiij.q.j.alienus.

r Dimiseritis hñ dicit dimiseritis.non cui putauerit dimitti.

s Hoc est spūs sanctus.j. xi.q.iij.illud.z.c.nemo. condemnat.j.e.q.dictum est.j. de con.di.iij.nemo.b.

t Ostiarius.i.xp̄s.idem ē z ostium.vt j.e.q.ordinationes.

v Preiudicio.i.prauo iudicio.j.xxiij.q.iij. siquis.z xi.q.iij.si epūs forte.s.e.q.remissionem.j.ij.qōne.iij.qđ obest.b.

x Cum scriptura. hic intendit ambrosius ꝓbare q̄ spūs sanctus tēpore hoc operatur inuisibiliter in sacramentis ecclesie. quod ex eo ꝓbat q: olim visibiliter operabatur in legalibus sacramentis.

z Cuz scriptura testetur. z.quasi diceret.cuz nullus dubitare hic debet-mēdaciter apposuit gratian9 sicut vult intelligi vsq3 ignis.nec reddit rōnē ambrosius quare olim visibiliter nūc vero inuisibiliter operetur spūs sanctus.nec fit ibi malorum mentio sacerdotum vt.c. interposuit.sed dūtaxat bonorum puta belie byeroboaz z alioz sanctorum quos ibi ambrosius nominat vñ ad ꝓpositum materiam nihil operatur io. z ita falsa est littera cum bieroboam z̄.

y Scriptura. quam non hēmus. sed est in scriptura lxx.interpretum.

z Bieroboam. bieroboaz qui fuit malus 9m falsum intellectū gratiani. alia byeroboaal quasi sacrabaal destruens.hiero.n.sacrum hic dictus ē gedeon.sed hoc nō faceret ad propositum gratiani.io.

De codez.

Omnia sacramenta obsunt indigne tractātibus:prosunt tamen per eos digne sumentibus: sicut z verbum dei. vnde dictuz est' que dicunt facite.que autem faciūt facere nolite. Itē in tractatu epistole ioānis.

De his qui sanctis male vtuntur.

Prophetauit' saul rex malus cum etiam sanctū dauid' persequeretur. non ergo se iactent qui forte sine charitate' habent sanctuz munus dei.sed videant qualem rationem sint habituri cum deo qui sanctis non sancte vtuntur. Ex his erunt qui dicturi sunt in iudicio. z in nomine tuo prophetauimus. Quibus non dicetur mentimini: sed nō noui' vos z̄c. Spiritum ergo prophetie' dicendi sunt habuisse:sed nō meritum. Item byero.in aggeo ij.ca.

Quisquam non tam sanctificatur ex hostijs quam pro peccato polluitur.

Prophetа' qui altari tantum extructo z domo mea diruta' hostias mihi offers in altari z victimis ei9 sanctificari te putas. Scito quoniam sanctum quidem est quod offertur in altari sed non tam sanctificaris exhostijs quā ex mortuis operibus polluens. Item aug. in li. de verbo domini.

Contra spiritum sanctum verbum dicitur:cum ex dispersione nunquā redditur.

Ta fit verbum' contra spirituz sanctum cuz ex dispersione ad congregationem" nunquam" venitur:que ad remittēda peccata accepit spiritum sanctum ad quaz cōgregationem z si per malum clericum sed tamen' catholicum ministrum reprobum z fictum si aliquis accesserit corde non ficto:in ipo,spiritus sanctus operatur remissionez peccatorum qui in sancta ecclesia ita operatur vt reprobos fugiat: z tamen' per eorum ministerū proibos colligat. Idē in sermone de remissione peccatoz.

Non meritis hominum:sed virtute spiritus sancti peccata remittuntur.

Quidenter ostenderet dominus a spiritu sancto quē donauit fidelibus suis dimitti peccata nō meritis hominum:quodam' loco sic ait:accipite spiritum sanctum z cōtinuo' subiecit. si cui dimiseritis' peccata remittuntur ei:hoc est' spiritus sanctus dimittit;nō vos. Proinde sicut is quem sacerdos tolerat in ecclesia :est tamen extra ecclesiam z extra corpus eius cuius caput est christus si ei ostiarius' non aperuerit:ita non ideo extra ecclesiam est. z non est de corpore siquis pastoris preiudicio' compellitur foris esse. Item ambrosius de sacramentis.

Deus non merita personarum:sed sacerdotum officia considerat.

Am' scriptura' testetur quod ad preces byeroboam' ignis descendit de celo: z rursus precante belie ignis emissus est qui sacrificia consumeret:datur intelligi quod deus non merita personarum considerat sed officia sacerdotum. Ignis ille visibilis mittebatur vt crederent: nobis inuisibilis operatur quod credim9. Credo ergo ad esse dominum yesum inuocatū precibus sacerdotum qui ait: vbi fuerint duo vel tres congregati in nomine meo:ibi sum in medio eoruz. Item greg.

Non merita sacerdotum sed virtus diuina sacramenta sanctificat.

a QUlti.hoc.c.int:Aligitur de malis tolerādis q̄ generaliter loquitur de omnibus sacramētis.Casus.In p̄ma pte reprehenduntur quidam laici qui vitam sacerdotum rep̄hendendo diuina sacramēta ab eis collata cō temnebant gerentes trabē in oculis suis ⁊ festucam volentes mouere de oculis alio⁊.In secūda parte dicitur q̄ q̄tūcunq; sit sacerdos malus sacra tamē ei⁹ vera sunt nec magis sanctificantur a bono. In tertia ostendit quid sit mysterium ⁊ quid sit sacrificium vltimo ponuntur verba oscē prophete.

b ℂ Lederet.ar.alterius crimen nō nocere innocenti.j.e.q.iiij.c.j.s.e.q. fertur contra.b.

c ℂ Spernunt.er his cōtinetur q̄ missa malorum sacerdotū audiri possit.⁊ si prohibitum sit in casu vt.j.xv.q.vl.c.vl.j.viij.q.iij.c.vl.s.rir.di.c.fi.contra.s.di.xxxij.nullus.di.lxxxi.si qui p̄ biberi.sed illud de publico vel de damnato.sed hic de tolerato.b.

d ℂ Sinus.i.non.

e ℂ Incomprehensibiliter. non.n.a nobis cōprehendi pōt qualiter trāsubstantiatio sub specie pānis ⁊ vini corpus christi ⁊ sanguis fiat.

f ℂ Itaq;.⁊ q̄ occulte ⁊ inuisibiliter.

g ℂ Dispensationem.i.virtutem ⁊ gratiā a deo dispēsatam ⁊ collatam.

b ℂ Quia prece.sacrificia veteris testamēti non faciebāt quod figurabant.de cō.dis.ij.sacrificium.⁊ qō dicit prece mystica cōsecretur. hoc refert ad speciem facti p̄m.b q̄ nec corpus x̄pi consecratur.q̄ ⁊ panis corpus sacratissimum erat.nec panis. q̄ sbi definit esse statim.

i ℂ Quid melius corpore. certe aia x̄pi.vnde hoc dēm intelligas dūtaxat amplificationis gratia.ſi.j.xxxij.q.vj.nihil.⁊.q.vij.quod i omnibus.vel sic quasi nulla sacramēta ecclesiastica quo ad sanctitatem ⁊ reuerentiā.vt j.de cō.di.ij.nihil.⁊.c.q mādicat.⁊.xcv.di. ecce vel inter res eiusdem generis scilicet inter corpalia.vel intelligē cōpore quod est x̄ps.

k ℂ Qui rigat.j.c.q.interrogo.sed p̄ra.s.di.lxxxi.sic q̄ p̄sbyteri.si ibi expone verbum.i.filium.⁊ sic nō est cōtra.de pe.di.i.verbum.

l ℂ Vel q̄.ista duo vt respiciunt tantum primum mēbrum cuius due inueniuntur expositiōes persequētia

m SIgnificastis non cōgruenter.ideo vitabant eorum sacramenta.

n Docuerūt.ergo nec nos presumere vel inuenire debemus vt.s.di.xxxvij.qui de mensa.j.ij.q.v.cōsuluisti.j.xxxi.q.j.q̄ si.s.di.lv.

Ni euangelica.s.di.xlv.c.cp̄m.vij.q.j.c.j.

o ℕOn quales.nec enim illos.nota modum arguendi de malis ad bonos de con.di.j.c.j j.xi.q.j.sacerdotibus s.di.xxi.submittitur

p DOminus declarauit.nō q̄ aug.in hoc.c.improbat duas opiniones petiliani.qui petilianus dicebat immunditiam malo⁊ mundis obesse. dicebat etiam q̄ mali sacerdotes non cōferebant vera sacramenta. Dicit ergo in p̄ma parte q̄ immunditia malo⁊ bonis ⁊ mundis nō obest. In secūda ponit quandam obiectionē petiliani que nō tangit ꝓpositum.⁊ eam soluit. In tertia ostēdit q̄ sacramenta ſi i forma ecclesie conferantur a quocūq;.vera sunt.⁊ hoc ostēdit triplici exēplo caiphe. apostoli ⁊ danid. In quarta ostēdit q̄ quales sunt.qui sacramēta accipiūt talia sunt eis ipsa sacramenta. In quinta infert duplicem conclusionē contra duplicem opinionem petiliani gratias agens deo q̄ ac quieuit petilianus suis rōnibus.

q ℂ Declarauit.in p̄ parabolis.de zizania separanda a tritico .xl. q.iij.nolite.ō edis. vt xxiij.q.vij.c.j.vel declarauit sustinēdo in dam.ij.q.j. vnus ex vobis.

r ℂ Cetu.i.collectōe apostolorum vel ecclesie.vbi sunt boni a mali.xxij.qōne.iiij.recurrat.

QUlti⁹ secularium hominū cūplus sacerdotis vitam quam suam discutiunt:in magnum contēptionis diuinorum sacramentorum crimen incurrunt.magna enim trabe vulneratos habentes oculos eā que negligentes festucam tenuem in aliorum conspiciunt oculis: quādum incaute festinant auellere:erroris infoueam dilabuntur:minus quidem considerantes quod non eos sacerdotum vita lederet⁹ si ipsi humiliter bonis sacerdotum admonitionibus aurem accommodarēt Sed dum hypocritarū more plus illorum famam quam p̄priam vitam vel vite negligentiam diiudicant:spernunt⁹ sancta monita ⁊ spiritualia dona. vnde fit vt non solum ab eis dicta respuant: sed quod est deterius diuina etiam mysteria cōtemnant vt nec corporis communionem nec sanguinis domini nostri iesu christi eorum ministerio cōfectam assumant:putantes hāc minus⁹ esse sanctificatam:si illorum fiat officio quorum vita eorum oculis videtur ignobilis. Heu in quaz magnum laqueum incidunt: vt diuina ⁊ occulta mysteria pl⁹ ab alijs sanctificata posse fieri credant: cuz vnus idemq; spiritus sanctus in ecclesia diffusa per totum orbem terrarum incomprehēsibiliter⁹ ea mysteria ⁊ occulta atq; inuisibiliter ⁊ operando sanctificet ⁊ benedicendo benedicat:mysterium itaq; fratres ob hoc dicitur:quod secretam ⁊ reconditam habet dispensationē⁹ Sacrificium autem quasi sacrum factum:quia p̄ece⁹ mystica consecratur p̄o nobis in memoriam dominice passionis. Sacramentū vero est in aliqua celebratione cū res gesta ita fit: vt aliquid sanctificate accipiamus quod sancte accipiendum est.sunt autem sacramēta baptisma chrisma corp⁹ ⁊ sanguis x̄pi que ob id sacramenta dicuntur: q̄ sub tegmento corporalium rez diuina virtus secretius salutem eorūdem sacramento⁊ operatur. vnde a secretis virtutibus vl sacris sacramenta dicūtur.que iō fructuose pertines ecclesiaz fiunt: q̄ sanctus in eis manet spiritus eorūdem sacramento⁊ latenter operatur effectum eius panis ⁊ calicis sacramentū greece eucharistia dicitur: latine bona gratia interp̄tatur.Et quid melius corpore⁹ ⁊ sanguine x̄pi. Sine ergo per bonos siue p̄ malos ministros intra ecclesiam dispēsetur, sacramētum tū est.q̄ spiritus sanctus mysticeillud viuificat qui quondaz apostolico i tpe visibilibus apparebat operibus nec bonor̄ meritis dispēsato⁊ ampliatur:nec malorū attenuatur.q̄ neq; qui plātat est aliq̄d neq; qui rigat⁹:sed qui incrementū dat deus.hoc de corpore ⁊ sanguine dñi nostri iesu x̄pi.hoc etiā de baptismate ⁊ chrismate sentiendū est ⁊ tenendū:q̄ virtus diuina secreti⁹ operatur in eis ⁊ diuina solūmodo hec est virtus siue potestas:nō humane efficacie.polluimus itaq; panem.i.corpus x̄pi qñ indigne accedimus ad altare:⁊ sordidi munduz sanguinē bibimus.⁊ infra: maledicam ingt benedictionibus vestris: hoc est bis que nunc mei benedicti omnibus possidetis:seu quicqd a vobis benedicitur maledicaz.vel qm̄ nō benedicunt sanctis ex vero corde.vel q⁹ qui inique agunt benedicuntur ab eis adulāturq; peccatoribus dūmodo diuites sint. Itez fabianus papa epis orientalibus.

Non sacerdotum merita: sed q̄ docent ⁊ ministrant ꝓsiderare ōbemus.

SIgnificastis insuper plerosq; attēdere multos in ipis bonoribus ecclesiasticis nō congruēter⁹ viuere sermonibus ⁊ sacramētis q̄ per eos populis ministrātur.Miseros hoīes qui bos intuendo x̄pm oblituiscuntur:qui ⁊ multo ante predixit: vt legi dei potius obtemperetur quam imitandi videantur illi q ea.que dicunt nō faciūt.⁊ traditoreZ suum tolerans vsq; in finem :etiaz eum euāgelizare cum ceteris misit. nam apostoli talem cōsuetudinem nō habuerunt nec habendam docuerunt⁹. Itē nicolaus papa michaeli imperatori.

De eodem.

NOn quales⁹ sacerdotes domini sunt:sed quid de dño loquātur est vobis magnopere p̄uidēdum.nec in vicarijs beati petri apostoli vobis est attendendum quid sint:sed quid p̄o correctione ecclesiaz:quid p̄o salute vestra satagāt nec.n.illos inferiores dicetis scribis ⁊ phariseis sedētes super cathedraz moysi:de quibus dominus⁹ p̄cepit dicens:quecūq; dixerint vobis facite:secundū opera eor nolite facere.Ergo imperator considera si illos dixit audiēdos qui super cathedram moysi sedebant:quanto potius qui super cathedrā petri residēt esse existimas obaudiēdos. Itez aug.contra petilianum.

Sacerdotum immūdicia sacramētum non polluit.

DOminus⁹ declarauit⁹ in vno cetu⁹ hominū eadem sacramē

a Petiliamus.obijciendo.dicebat enim malum sacerdotem nō posse conficere q.nō est verus sacerdos sicut nec laicus pōt.

b Baptisma.quasi hoc querimus ꝛ nō illud.ꝛ ideo non valet .ꝛc.

c Sacramento.ordine ꝛ offō fine iusticia.ar.ꝓtra.xl.di.sicut viri.ꝙ ibi agitur de essentia sacerdotis.hic de qualitate.

d Suū.i.si non sua sed dei forma.s.eccle.

e Item. verba sunt epimenidis illius thebani sacerdotis q malus fuit.ꝛ apostolus sumit eadem verba i testimonium i epistola ad titum.

f Si ergo.ꝛ vere ē. supple ꝛ ideo approbemus.

g Habet.ar.pro testimonio alicui⁹ qui non est bonus.ꝛ vt credatur testimonio i quo verē dicit.ꝛ si in alijs mentiatur.ē.di. xxxvij.turbat.ꝛ.c.si quid.sed contra.iij.q. ix.pura.

h Vere.q.d.non.ꝛ ita nō quicūq; verū dicit verax est.xij.q.ij homines.

i Violatis.i.violāda esse creditis.

k Sacrilegiū.quasi cōprobare scisma vestruz videamur ex eo q sacramenta vestra non reprobamus.

l Si nō habebat saul.quē dñs elegerat ꝛ fecerat regem.i.fieri inflerat.vt j.viij.q.j.audacter.

m Pauniculum. qñ precidit chlamydē vestimenti sui.vt.ij.q vij.§.de his.ꝛ §.item opponitur.

n Nos dicim⁹. oia munda iurta illud. Qui manib⁹ sordes opery prius abiue sordes Intus te mūda. q mūdis oia mūda.

o Optati. ppriū nomen est.ꝛ erat malus catholicus vel hereticus sed occultus.

p Sacrificio.hic pz q precisus conficit.vt j.e.non nocet.ꝛ.c.dicunt.ꝛ de con.dis.iiij. nō in vobis.preterea que esset rō quare dānat⁹ a deo posset conficere q̄diu toleratur ab ecclesia. sed dānatus ab homine non. dicas ergo q hereticus excōicatus potest hoc sacramentū ꝛ reliqua sacra ministrare p capitula que dicti quidam tñ ꝓtrarium dicūt per id qō ē xxiij.q.j.scisma. vbi dicit pelagius.si veritate duce regimur ñ est xpi corpus qō hereticus conficit item q hoc sacramentum est sacm vnitatis.vt de con.di.ii.q; passus.item q extra vnitatem ecclesie cōfici non pōt.vt.§.e.extra ecclesiam.j.e.sacerdotes.

q Polluti.ar.nō imputari socio peccatum alterius si ei displiceat dūmodo eum admoneat vt respiscat.vt.j.e.q.iiij.c.j.incipit nullius crimē.arg.xxiij.q. iiij.recedite.viij.q.j.quid aūt.j.xl.q.iij.quod pdecessor.j.xxiij.q.iij.§ habes.j de con.di.j.in sancta. cōtra j.e.q.v.c.j.contra.b.

ta sumentium non obesse mundis aliquorum immundiciam.petilianus[a] dixit at si quisquaz carmina sacerdotis memoriter teneat.nunqd inde sacerdos est:quod ore sacrilego carmen publicat sacerdotis. augustinus rñdit.ita istud dicis quasi modo queramus quid sit verus sacerdos:ꝛ non quid sit veruz baptisma[a]:vt enim quisqz sit verus sacerdos:oportet vt non solū sacramento sed iusticia quoqz induatur sicut scriptum est:sacerdotes tui induantur iusticia.qui autē solo sacramento sacerdos est:sicut fuit pōtifex caiphas persecutor vnius ꝛ verissimi sacerdotis:quamuis ipse verax nō est:quod dat tamen veruz est: si nō dat suum[a] sed dei. Item[a]. Cretenses male bestie pigri corde. Si ergo[a] apostolus nescio cuius alienigene testimonium quia verum cōperit etiā ipse attestatus est:cur nos apud quēcūq; inuenerimus quod christi est:ꝛ verum est: etiam si ille apud quem inuenimus peruersus ꝛ fallax est nō discernimus propter vicium quod homo habet[a] veritatem quam non suam sed christi habet:ꝛ dicimus sacramentū hoc verum[a] est: sicut ille ait testimonium hoc verum est.sed nunquid ideo dicimus:etiam ipse homo verax est: quia dicimus sacramentuz hoc verum est. vobis autem necesse est vt semper erretis quādiu propter hominum vicia dei sacramenta violatis[a]:aut nos propter dei sacramenta que in vobis violare nolumus: etiam vestri scismatis sacrilegium[a] assumere putatis. Item. Baptismi ergo puritas ab impuritate vel immundicia conscientie siue dantis siue accipientis omnino distincta est. Item. Ademento sacramentis dei nihil obesse mores malorum hominum:quo illa vel non sint vel minus sancta sint. Item.

Si non habebat saul[a] sacramēti sanctitatez:quid in eo dauid venerabatur. Si antez habebat innocentiam:quare innocentem persequebatur:nam euz propter sacramenti vnctionez ꝛ honorauit vinū ꝛ vindicauit occisuz. Et q; vel pannicul[um] ex eius veste abscidit percusso corde trepidauit. Ecce saul ñ habebat innocentiam :ꝛ tamen habebat sanctitatem.non vite sue sed vnctionis. Nam hec sine innocentia haberi non potest:sed sacramētum dei quod ꝛ in malis hominib⁹ est sanctum est. Item. Nos dicimus[a] tale cuiqz sacrificiuz fieri qualis accedit vt offerat:ꝛ qualis accedit vt sumat ꝛ eos de sacrificijs talium māducare qui ad illud tales accedunt quales ꝛ illi sunt. Itaqz si offerat deo malus ꝛ accipiat inde bonus tale cuiqz est qualis quisqz fuerit:quia ꝛ illud scriptuz est. Omnia munda mundis. Per hanc sententiam veridicam ꝛ catholicam etiā vos optati[a] sacrificio[a] nō estis pollnti[a]. Si facta eius displicebant vobis:non vtiqz panis illius panis luctus erat: sub cuius iniquitatibus africa tota lugebat. Sed panem luctus omnibus vobis communem esse omnium vestrum malum scismatis facit. Itē gratias ago deo quia tandem confessus est posse valere inuocatum nomē christi ad aliorum salutem:etiam si a peccatoribus inocetur. Hinc ergo itelligite: cum xpi nomen inuocatur:non obesse alioꝝ saluti aliena peccata.

Idem in li.psalmorum.

Etiam per malum ministrum dona dei ad eos perueniunt: qui cum fide accipiunt.

Christus[a] quid fecit nobis:qui traditorem suum tanta patientia pertulit:vt ei primam[a] eucharistiam confectā manibus suis ꝛ ore[a] suo commendatā sicut ceteris[a] apostolis traderet Quid nobis fecit deus: qui eundem traditorem suum quem diabolum nominauit[a]:q ante traditionez domini nec loculis[a] dominicis fidem potuit exhibere: cum ceteris discipulis ad predicandum regnum celoꝝ misit: vt monstraret dona dei peruenire ad eos: qui cum fide accipiunt:etiaz si talis sit per quem accipiūt:qualis iudas fuit. Item grego.

Sacramentis episcopi malicia nō nocet.

Non nocet malicia episcopi neqz ad baptismum infantis neqz ad eccleie[a] consecrationem[a]:q baptisma a deo datur nō ab homine venit.sic ꝛ eucharistia :ꝛ omnia quecūq; in altari ponuntur : nō ab hoie sed a deo sanctficatiionem accipiunt. Sed obijcitur[a] illud hyeronimi in sophonia.

Non verba sed merita sacerdotuz eucharistiam faciunt.

Sacerdotes qui eucharistie deseruiunt ꝛ sanguinem domini populis eius diuidunt: impie agūt in lege christi:putantes eucharistiam im precantis[a] facere verba non vitam ꝛ necessariam esse tantum solemnem orationem ꝛ non sacerdotum merita. De quibus dicitur sacerdos in quacunqz fuerit macula[a]:non accedat offerre obiationes

r Quistus quid fecit. q signa patientie ostendit nobis.

s Primā.i.primo ꝓfectaz eucharistiam dedit .nā vna sola est ꝛ iō nō est prima vel vltima.vel fic.primā.i. vnicam ꝛ nō plures.

t Hoc.cū dixit hoc est corpus meum.j.de con.dist.ij. accipite.

v Ceteris.j.xxiij.q.iiij.tu bonus.ꝛ.c. q̄ magnū.j. de con.di.ij.cū omne. cōtra so. sed ibi ō buccella panis quā soli iude tradidit postea. hic de corpore xpi quod primo tradidit sibi postea omnib⁹ dedit.

x Noluit.vbi nescio. sed credo q ibi q intingit mecū manum ꝛc.ar.insti.de exhere.li.§.sed feminini.

y Loculis.ar.ꝓtra infideles seruientes.io.q; sint diaboli.de pe.di.j.§. hoc idem.

z Non nocet.ad ecclesie j.de cō.di.j. ecclesijs cōtra.sed illud qñ forma seruata non est.

a Consecrationē.dū tamē cesset ois pactio vel aliqua turpis ꝓmissio.alioqn exercrata potius q̄ cōsecrata dici debet.vt.j.e.q.iiij.ecclesia sed hoc in odium cōsecrantis.nam reuera cōsecrata ē.

b Sed obijcitur. respicit. §.hoc ergo.s. prorime positum.nam inducit ista. vj.c. quedam directe. quedam a sensu contrario ad probandum q malus sacerdos nō possit conficere sacramenta. sed ibi respondet insequenti §.cum vita.

c Sacerdotes.imprecantis.i.inuocantis per preces.

d Non vitam. q̄tum ad rem sacramenti. s. vt digne conficiant.alias vita nō exigitur vt conficiant.

e Macula.mortalis peccati.ar.de cō.di.ij.quotidie. vel venialis.ꝛ tunc est consilium.ar.di.vj.testiñ.b.tamē hec auctoritas intelligitur ō macula corporali vt xlix.di. hinc etiaz.ꝛ ita sophistice inducitur.§.nō accedat dū.n. estuauerit in pectore precantis ignis alienus.q esurije nō satiat.nō potest digne accedere ad altare.de pe.di.iij inter hec circū.vnde no.hic q̄ quilibet sacerdos pro macula mortalis peccati suspē sus ē quo ad se. quo ad accipientes vero nō.nisi vt no. xxxij.dis.§.vez.ꝛ.c.nullus.

a Ipsi sacerdotes comedunt.i.oblata pro peccatis.vel dicuntur comedere peccata populi.q; delent.ꝛ sic comedunt peccata populi oñibus suis. vel forte q; exemplo bone opationis ꝛ verbo p̃dicationis corrigunt homines ꝛ ita ꝑ̃tum in se est delent.solus enim deus delet peccatū.i.peccati reatū.sacerdos penam infligendā pro peccato oñibus minuit.propter quod peccatum delere dicitur.h.vel illi dicūtur comedere peccata populi.qui de suis possent sustentari ꝛ tamen ꝓcipiunt de ecclesiasticis.xij.q.ij.illud cuz habenti dare ꝛc.j.qõne.ij. pastor.

b Sacrosancta.i.religiosa sacramẽtoꝝ reuerentia.vel.i.eucharistia vel quodlibet aliud sacramentum.s.e.ventum.

c Consecrationẽ.quã diuinum ministeriũ facit non ministri administratio.vt.j. de con.di.iiij.nõ est aqua.

d Aduenier.aduenier quidem magis ad ꝓficientis detrimentum q̃ ad saluẽ.de con.di.ij.ꝛ sancta.

e Necesse est.vasa.i.subditoꝝ animas.q; dominus in eis sedet.vt.xxiij. q.iiij.nabuchodonosoꝛ.xxxij.q.v.si paulus quoꝝ sanguis regritur de manibus nostris.xliij.di.ephesijs.

f Ad interiora.i.spũalia ꝛ celestia. vel dic.i. ad vicia.ꝛ tunc dic perducendas vapulaturas a primo mãcipio ie benne.xl.di.si papa.

g Interrogo.verbum.i. predicatio que plures cõuertit ꝛ plus facit; cõpungi hominem.ita vt oia peccata per eã tollãtur.sed per corpus xp̃i tãtum venialia tolluntur.vt de cõ.di.ij.iteratur.ꝛ.c.quotidie.ꝛ sic non ob.s.e.multi.

h Negligenter.i.id quod verba significatur.vel p; verbum cõcipitur.

i Cadere.de conse.dist.ij. qui bene.

k Neq; nõ q̃ tria dicũtur hic.s.q̃ sacra domini nõ rite vel recte conferuntur nisi a dignis cõferãtur,ꝛ a dignis sumantur.ꝛ in forma ecclesie.primũ notatur ibi.nisi per sacerdotẽ. secõm ibi.nec nisi.tertiuz ibi. atq; id ꝛc. Quidaz diuidũt c.in duas partes. In prima fit mẽtio de sacrificio quod ab eo accipitur pro quo offertur.ꝛ hoc vsq; ad illũ locum.atq; id. In secunda fit mentio de sacramẽto quod nõ accipitur ab eo pro quo offertur.ꝛ dicit sine vicio.i.sine peccato.

l Rite.quo ad offerentem ꝛ accipientem.

m Pro quibus offertur. supple nec põt rite offerri nisi ab eis.

n Sine vicio.i.nõ sit citra formam ecclesie.sed in ipsa forma ecclesie.

domino. Item alexan.

Tanto facilius sacerdotes exaudiuntur:quanto apud deum sunt dignniores.

Ipsi sacerdotes pro populo interpellant ꝛ peccata populi comedunt[a] quia suis precibus ea delent atq; consumunt:quanto digniores fuerint:tanto facilius in necessitatibus pro quibus clamant exaudiuntur. Item gelasius elpidio episcopo.

Non adest sacramẽtis spiritus sanctus:que p criminosos ministrãtur

Sacrosc̃a[b] religio que catholicam continet disciplinaz:tantam sibi reuerentiam vendicat: vt ad eam quilibet nisi pura conscientia non audeat peruenire. Nam quomodo ad diuini mysterij cõsecrationem[c] celestis spiritus inuocatus aduenier[d]:si sacerdos ꝛ qui euz adesse deprecatur:criminosis plenus actionibus reprobetur. Item greg.in registro.

Adanus immunda tacta inquinat non mundat.

Decesse est vt munda sit manꝰ[e] que diluere sordes curat:ne tacta queq; deterius inquinet:si sordida sequens lutum tenet.Scriptũ nanq; est.mũdamini q̃ fertis vasa[f] domini.domini etenim vasa ferunt qui proximorum animas ad interiora[g] perducendas in conuersatiõis sue exemplo suscipiunt. Itẽ aug.

Eque seruandum est verbum christi ꝛ corpus christi.

Interrogo[h] vos fratres vel sorores.dicite mihi quid plus videtur vobis.corpus christi an verbum christi.Si vultis vere respondere:hoc dicere debetis:quod non sit minus dei verbum quam christi corpus.ꝛ ideo quanta sollicitudine obseruamus:quando nobis christi corpus ministratur:vt nihil ex ipso de manibus nostris in terraz cadat tanta sollicitudine obseruemus ne verbum domini quod nobis erogatur dum alind aut cogitam[i] aut loquimur:de corde puro pereat:q; non minus erit reus qui verbuz dei negligenter[k] audierit:quam ille qui corpus christi sua negligentia in terram cadere[l] permisit. Item.

De eodem.

Neq;[m] potest rite[n] offerri nisi p sacerdotem iustum ꝛ sanctuz nec nisi ab eis accipiat[o] quod offertur pro quibus[p] offertur:atq; id sine vicio[q] sit. vt[r] pro viciosis mundandis[s] offerri possit hoc certe omnes cupiunt:qui pro se offerri sacrificium deo volunt. Cum vita[t] sacerdotum eucharistie necessaria eꝛ se dicitur:non consecrationi sed effectui intelligendum est. Non enim effectum salutis confert ei;quez merita faciunt indignum.potius completur in eo illud apostoli qui manducat corpus domini ꝛ eius sanguinem bibit indigne:iudiciũ sub manducat ꝛ bibit. ergo contra eos qui crebra oblatione sacrificij se putãt posse mundari: nõ cessantes impie agere in lege dei intelligitur illõ esse dictuz biero. Quod vero sacerdos etiaz si malus sit:tamen pro officio sue dignitatis gratiam transfundat hominibus testatur aug.in li.qõnũ veteris ꝛ noui testa.

Sacerdotes nomen domini inuocant dominus autem benedictionem prestat.

Dictum est[u] a domino in numeris ad aaron: vos ponite[v] nomen meũ super filios israel ego dominus benedicam eis: vt gratiam traditam per ministerium ordinati transfundat hominibus: nec voluntas sacerdotis obesse aut prodesse[w] possit:sed meritum benedictionem poscentis:quãta autem dignitas sacerdotalis ordinis vel officij: hinc aduertamus. Dictum est autez de requissimo caipha interfectore salnatoris inter cetera. Hoc autem a semetipso non dixit sed cũ esset princeps ꝛ pontifex sacerdotum anni illius:prophetauit.per quod ostẽditur spiritum sanctum datorem gratiarum nõ personaz sequi digni aut indigni sed ordinem traditionis:vt quãuis aliquis boni meriti sit :non tamen possit benedicere nisi fuerit ordinatus vt officij ministeriũ exhibeat:dei aũt est effectũ tribuere benedictionis. Quod vero[x] per hereticos sacramenta dignitatis ministrata dicũtur carere effectu:improbatur auctoritate anastasij pape: q ordinationẽ acbacij quãuis hereticj ita ratam approbat:vt etiam eis quos post dãnationẽ baptizauit vl; ordinauit in nullo reã personaz nocuisse asserat. Sed hoc euz illicite ꝛ non canonice. immo ꝓtra decreta suoꝝ predecessorum fecisse ꝛ successorum ꝓbat felix ꝛ gelasius q; acbacium ante anastasium excommunicauerunt:ꝛ bormisda q; ab ipso anastasio tertius eundem acbaciuz dãnauit. Unde etiaz ab ecclesia romana repudiatur:ꝛ a deo fuisse percussus:legitur etiam in gestis romanorum pontificum hoc modo: Anastasius secũdus natione romanus ꝛ cetera.requirere retro i tractatu[y] decretalium epistolarum. Item obijcitur[z] illud augustini ad parmenianum de hereticis ꝛ damnatis.

o Ut pro viciosis.expone vt recte possit offerri pro viciosis.i.venialia habentibus.Sed intellige generaliter quia offertur etiam pro habentibus mortalia.

p Mundandis.i.venialis peccati maculam habentibus.

q Cum vita.respicit hoc.c.sacerdotes ꝛ bene soluit.ꝛ ad ꝓfirmandam suam solutionem inducit.c.sequens.

r Dictum est.probat aug.q; benedicere nõ tantũ meritum.sed etiam ordinem requirit. In prima ergo parte ponit auctoritatem domini vsq; ibi.q̃ta In secũda ꝓbat intentionem suam ꝛ auctoritate ꝛ exemplo caiphe.

s Vos ponite.i.invocate.

t Prodesse.hic colligitur q; licet voluntas sacerdotis nõ sit vt ꝓfit.prodest tamẽ j. de con.dis.iiij. non illud te. Sed quid si cantet missam. vt deus ꝓbat aliquos.conficiet reuera.sed debz puniri.ar.xxvj.q.v. quicunq;.

u Quod vero.dictum est.s.in.§.si ergo.q; sacramenta dignitatis ab hereticis collata effectum non habent.contra quod allegat auctoritatem anastasij.quã ostendit friuolam esse auctoritate gelasij ꝛ felicis.

x In tractatu. per hoc ꝓbatur q; gratianus non diuisit per distinctões hoc opus arg.xi.qõne.iij.§.euidenter.

y Item obijcitur.ei s.quod dictum est.s.e.§.cum ergo innocentius.

a Quod quidam. Casus opinio est quorundam q̄ sacerdos vel episcopus recedens de ecclesia ad hereticos sacramentū baptis mi nō amittit sed sacramentum ordinis amittit. Istud improbat aug. multiplicit er. Primo sic quia cū vtrunq; sit sacramentum non potest assignari ratio quare potius perdatur vnū q̄ aliud. Scō sic, q̄ sue tudo ecclesie est q̄ cū tales redeūt nō solēt reordinari si eos ecclesia vult tolerare. Tertio dicit q̄ sicut recedens ab ecclesia vtrūq; retinet. ꝛ sic videtur q̄ vtrūq; pōt cōferre alijs extra ecclesiā, ꝛ male cōferat ꝛ eū qs recepit sacramentū extra ecclesiā, ꝛ reuertit ad ecclesiā, nō ē sacramētū iterā dum in eo. ꝛ hoc probat triplicit p baptismū datus a laico, qō non iterat, ꝛ illud iniuste dek per signum publice monete ipressum ab eo qui nō debuit ipsimere ꝛ p characterem militie qui non repetitur.

b Bādi. ſ. ordinem.

c Amittit. characterem enim non potest amittere. licet videat aliter dici. xj. q. tertia, episcopus.

d Amittere. nā vbi eadez, rō ꝛ idē ius. ff. ad. l. acq. illud an tñ hoc sit verus notatur. xxviij. q. j. sic enī, xxxj. q. vij. apostolus, ſ. e. q. §. cū ergo.

e Jus dandi. i. ordinem. de con. di. iiij. ostēditur. vel potestatē ꝓferēdi baptismā. J. xxxij. q. vij. licite.

f Utrūq;. ſ. baptismus ꝛ ordo.

g Homini. hoc de baptismo sacerdotis i quo ptās baptizādi ē sacramētū in laico ē quedā licentia nō sacrm. arg. q̄ snia hereticī valeat ꝛ ligatio et solutio cum ius ligādi. iudicādi atq; soluēdi. a tēpore cōsecrationis acceperit. ſ. di. xl viij. c. j.

b Parte. collectio. hereticoꝝ rectissime pars appellatur a partiendo idest. diuidendo.

i Non in sacramētis fuit vicium.

k Sunt q̄ a quocūq; venī iterari nō debēt. ꝛ ideo ipa sunt idest firma ꝛ vera sūt ꝛ bona.

l Manus. ſ. e. q. c. manus impositio cōtra sed hic de consecratoria.

m Bandi est. i. cōsecrādi. vel vādi ipaz ordinationem.

n Illud. ar. contra illud generale qō est extra de translatio. inter corporalia ꝛ. vij. q. i. factus. ff. si quis caut. quotiēs. arlxiij. di. salomonitate. lx v. di. de iudeis. vij. q. j. epōs.

o Necessitate hic aperte colligitur q̄ laici nō habēt ius baptizādi. nisi large dicatur ius vel potestas. i. pmissio. vi. j. de cōse. di. iiij. constat ꝛ c. a quodā ꝛ xxx. q. j. ad limina.

Qui recedit ab ecclesia nec baptisma nec ius dandi amittit.

Quod quidā a dicūt. baptisma quod accipit nō amittit qui recedit ab ecclesia: ius tñ dandi b qō accepit amittit. c multis modis apparet frustra ꝛ ianiter dici: primo q̄ nulla ostēdit cā cur ille q̄ ipsū baptismū amittere d nō pōt ius dādi e possit amittere. vtrūq; n. sacramētū ē ꝛ quadā ꝓsecratōe vtrūq; f homini g dat illud cū baptizat: illō cū ordinat: Jdeo nō licet a catholico vtrūq; iterari: nam si ex ipsa parte h venientes ēt prepositū q̄ p bono pacis correcto scismatico q̄ errore susceptī sūt: ꝛ si visuz ē opus esse vt eadem officia gererēt que agebāt: nō sunt tamē rursus ordinandi: ꝛ sicut baptismus i eis ita ordinatio mānsit integra: q̄ in precisiōe fuerat vicinū qō vnitate pacis est correctū: non i in sacramētis q̄ vbicūq; sunt k ipsa vera sunt: ꝛ cuz ipsi expedire videtur ecclesie: vt prepositi eaq̄ venientes ad catholicā societatē honores suos ibi non administrent: non eis tamē ipsa ordinationis sacramēta detrabūtur: sed manēt etiā sup eos ꝛ óq; nō eis in populo man l ipponitur: ne nō homini: ꝛ ipsi sacramēto fiat iniuria: ꝛ ifra. sicut autē est in baptismo q̄ p eos dari possit: sic in ordinatione ius dandi est m. vtrūq; quidē ad pniciē suam quādiu charitatē nō habēt vnitatis. Sed tamē aliud ē prorsus nō hēre aliud n salubriter hē. quicqd nō habet dādū est cū opus ē dari. quod vero pniciose habet: per correptionē depulsa pernicie agēdū ē vt salubriter hēat. Quod ꝛ si laicꝰ alicui pereūti necessitate o cōpulsus baptisma dederit: quod cū ipse acceperit quomodo dādū esset addiscit nescio p an quisquā dixerit pie esse reprehendū: nulla enim cogē e necessitate si fiat ei: alieni muneris vsurpatio ē. Si aūt necessitas vrgeat: aut nullū aut veniale delictū ē q Sed si nulla necessitate vsurpet: ꝛ a quoꝝ cuiꝝ detur: qō datū fuer nō pōt dici nō datuz quānis recte dici possit illicite datum. Illicitaz ergo vsurpationē corrigit reminiscēs ꝛ penitēs affectꝰ: qō si nō correxerit manebit ad penaz vsurpatōis: qō datum est vel eius qui illicite dedit vel eꝰ qui illicite accepit: nō tamē pro non dato habebitur. r Si enim aliqui furtim ꝛ extra ordinarie non in monetis s publicis aurum vel argentum perentiēdo signauerint cū fuerit deprehensum: nōne illis punitis t. vel idulgentia libertatis cognitū regale signuz thesauris regalibus ꝓgregek. Et paulo post: si forte militie characterē i corpore ino nō militās paniđ exhorsit: ꝛ ad clemētia iperatoris ꝓfugerit: ꝛ ipetrata venia militare iā cepit nūqd boie liberato atq; correcto character ille repetit: an nō potiꝰ agnitꝰ approbatur: an forte minꝰ haberēt sacrāmētū christiana quā corporalis hec nota: cū videamꝰ nec apostatas carere baptismate: qbꝰ vtiq; p penitētiā redeūtib nō restituit. ꝛ iō amitti nō posse iudicat. De his u qui ab ecclesie catholice vnitate separati sūt nulla iā q̄stio ē q̄ habeāt ꝛ dare possint sacramēta: ſ pniciose habēt p nicioseq; tradūt: q̄ extra vinculum pacis sunt neutri sacramēto iniuria facienda est: ꝛ ifra. sicut nō recte hz q̄ ab vnitate recedit: sed tñ hz ꝛ ideo redeūti nō redit. sic etiā ñ recte dat q̄ ab vnitate descedit: sed tñ dat qō accepit: ꝛ ideo qō accepit ab eo veniēti ad vnitatē nō iteratur: ꝛ ifra. sicut redeūti nō dat: qō ꝛ sortis habebat: sic veniēti repetēdū nō ē qō sortis acceperat vñ ꝓsequēter intelligit puersitatē hominū esse corrigēdā: sanctitatē aūt sacramētoꝝ in nullo puerso esse violādā. Cōstat enī ea i puersis hoib ꝛ sceleratis sine in eis q̄ intus sunt sive in eis qui foris sunt impolutam atq; inviolabilem permanere: ꝛ quod dicuntur eam mali polluere: quantum in ipsis est dicuntur: cum illa impolluta permaneat: sed in bonis permanet ad premium: in malis permanet ad iudiciū: ꝛ inf. a. quomodo catholici nō clarificant dominū: qui sacramenta eius tam debita veneratiōe prosequūtur: vt etiā si ab indignis tractata fuerint vel sua peruersitate dānatis: illa iremerata sanctitate permanere demonstratur. Ex his v verbis augustini cōstat in omnibꝰ tā apostatis quā hereticis vel dānatis pmanere christi sacramenta vera quātū ad se ꝛ sancta, ꝛ nisi penitentia vel indulgentia subnētū fuerit: ad damnationem vsurpatoris puenient vel habētis vel dātis vel accipientis. Quid ergo prodest qō vera ꝛ sancta sunt cuiꝝ vsurpatores suos eque perimant w ac si essent mala ꝛ nocta. Crassus x aurum fitiuit: aurum bibit: eque perijt vero auro sicut vero veneno. Item aurum y eque verum est in arca furis sicut in thesauris regis: sed a fure q̄ illicita habetur: illicite datur vel accipitur a rege aūt licite habet licite dat ꝛ accipit iō ipse fur ꝛ cōmunicator furti: z nisi forte de cōsciētia furti

p Nescio. i. non approbo siquis dixerit reperēdū.

q Dilectū est hic philosophicū temperamētū ē. nam in veritate nullum est. ꝛ est ſ. xxij. q. ij. in quibus.

r Habebitur. ar. cōtra ex de iurepa. quod aūt in ſ.

s In monetis. i. signis vl figillis nūmismatibus vel ſtrumētis monetā cudēdi.

t Punitis. isti varijs penis puniūtur. C. de fal. mo. per totū. parcitur tamen illi q̄ formauit. si antecꝰ signuz ſprimat penitet. ff. ad. l. cor. dē fal. qui falsum ꝛc.

u Exhorsit. qui forte fugit de bello publico. ꝛ ita in famis effectus est. vi. q. j. in fames. ꝛ hoc intelligitur de militib illis qui iurauerūt se mortez nō euitaturos pro re'publica. ꝛ isti habebant stigmata vel alia signa de ali quo colore: de qbus dictuz est. milites nostros arma scire volumus nō leges. C. de iu. delī. sanct mus. vel sēsus est huius littere. q̄ si aliquis preter auctoritatez principis adeptus est militie cingulū ꝛ post recōciliatur ipsi principi. erit ne iterādus character. q. d. non.

x Be his. repetit que iam dicta sunt. dubitatur hic fore. §. sed non est dubitandū quia non est.

y Be his. infert ex precedēti. c. q̄ sacramēta vera sūt apud hereticos indifficte vq; ad. §. opponit. ꝛ ibi obijcit aug. ponit ipse intelligit augu. dicere vsq; ad §. iz ne. ibi pōit vnā solutionē vsq; ad. §. quis. vbi ponit aliam bonā ꝛ catholicā ad quā p bandā inducit quattuor exēpla que notabo in ſfa.

z Permiant illa. i. eorum abusio. ab isto loco dicit io. sa. q̄ verba sunt augustini. vsq; ad. §. opponit. b. cōtra. imo gratiani vt in notula hic apparet. j. e.

a Crassus. iste dictatorꝰ fuit cōtēporaneus iulio cesari ꝛ pōpeio. ꝛ a parthis auro feruenti, interfectus est.

b Aurum. cuius ope. vel consilio furtum cōmittitur tenetur. ff. de con. fur. proinde. Est aūt differentia inter furē ꝛ cōmunicatorē. q̄ cōmunicator manifestus esse non pōt. ff. de fur. is qui opem.

c Furti. videtur ergo q̄ tenetur quis se purgare de conscientia. q̄. insti. de obli. que ex delic. §. sed hec actiones. C. de fur. cuile. ar. j. q. iiij. quia prelatus cū suis concor. ꝛ ita est arg. q̄ quis potest ꝛ tenetur ldicare furtum arg. extra de fur. qui cum fure. cuiꝝ concor. ibi po

stis.ar. cõtra.ff. de cõdi.ob
tur.cauſã.idẽ.ꝛ ſi ob ſtupũ
§.vlt.ꝛ.ff.de preſcrip.ver.ſo
ſet. Nam in vtraq; dic ẽ qꝫ
licite poſſum accipere pecu
niã a domino.vt ſeruũ indi
cẽ fugitiuũ.io.Sol.in caſu.
iſto videt poſſe dici qꝫ ſecũdũ
canones nõ eſt licitũ accipe
re:ſecus ſm leges.b.

a Perbibet.Hic apparet
potius hec eſſe verba gratia
ni qꝫ auguſtini.

b Opponitur.hoc modo
ꝓcedit in hoc.§. ꝓmo ponit
obiectionẽ ſuam.contra au
guſtinũ ꝙã tangit vſq; ad
§.ſed ne.ibi ponit ꝙdã ſolu
tionẽ ſuam q̃ ꝓtendit vſq;
ad.§.Quis ꝛc. ibi aũt ponit
aliã q̃ magis cõis ẽ. ad quã
probãdã inducit q̃druplex
exẽplũ primũ ibi.ipſa enĩ ſe
cũdum ibi.itẽ dñs in patria
ꝛc.tertiũ ibi.qꝫ vt plane q̃r
tũ de.r. virginibus.qõ inci
pit ibi: ſic ꝛ oẽs ꝛc: vltimo
conducit ab illo loco.ſcien
dũ vero ꝛ ad ꝓbandũ cõclu
ſionẽ ſuam iducit.c.p yſaiaz.

c Sententie.c. precedẽtis.
vbi dicit qꝫ vtrũq; ante con
firmationẽ dat.ꝛ ita videtur
parificaſ ordinẽ ꝛ baptiſmũ

d Pagano.ſ.e.q. ſiquis
p ignorãſ.eo.§. ecce qñ.j. de
eo.di.iiij.quos apo.j. de cõ
ſe.di.iiij.a quodam.

e Cõſequẽter. noli hic re
prehẽdere magiſtrum:nam
opponendo dicit hoc. vt ꝓ
ſolutionibus ſequẽtib⁹ ma
xime ex ſecunda.

f Ptãs.t.executio ptãtis
ꝛ ſic verũ dicit alias mẽtitur
nã ptãs ſacerdotalis.i. ordo
ſacerdotalis in eo remanet.

g Ptãte non bene argu
mẽtaſ:qꝫ ſi vocet ptãs ſacer
dotalis ordinẽ vl̃ ſacm̃ nec
hic nec ibi amiſit ptãtẽ ſ ere
cutionem ꝛ hic ꝛ ibi amiſit.

h Largiẽdi.ſ cũ hereticꝰ
preciſus poſſet ꝓferre tã ba
ptiſma q̃ ordinẽ. que ſpãlitas
erit in baptiſmo. dico qꝫ
in caſu neceſſitatis non pec
cat baptizans. qõ nunq̃ eſt
in collatione ordinum.

i Sed ne.hoc dicit gratia
nus ac ſi aug.itelleriſſet ius
dandi bñt.j. executionem ꝛ
ita ſoluit.

k Unitatẽ.hic tãgit gra
nus opinionẽ io.fa. dicẽtis
qꝫ q recipit vltimã manus
ipoſitionẽ in eccleſia ꝛc. hec
opinio vi expreſſe cõfirmari
eſt de ſciſma.c.j. ſed expreſſe
reprobaſ.ix.q.j.ordinatiões.

l Sacſ otenus.i. qꝫ ſi ordi
nant conferunt ordines. licz
non debeant.ꝛ hic eſt quod
ſequitur ſine effectu ꝛc.

m Diſſoluũt.xxxij.q. vii.
c.j.

n Chalcedonenſi.ſ.e.q.c
ſiquis epiſcopus.

o Etiam inocentio.ſ. eo.
ventum.

ſe purgauerit vt perhibet gelaſius
ad anaſtaſiũ iperatorẽ vterq; iuſte
digne dãnabitur. Opponitur aũt
hinc ſentẽtie auguſtini: ptãs dãdi
baptiſmũ ꝛ ius ꝓſecrãdi domicum
copus ꝛ largiendi ſacros ordines
plurimuz inter ſe differũt. ſuſpenſo
eni vel depoſito ſacerdote nulla ei
relinqtur ptãs ſacrificandi. Sacra
mentũ tamẽ baptiſmi nõ ſolũ a ſa
cerdote depoſito vel laico catholi
co: vez ẽt ab hereticꝰ vl̃ pagano
ſi miniſtratũ fuerit. nulla reiteratio
ne violabitur. nulla aũt ratio finit.
vt inter ſacerdotes habeaſ qui de
manib⁹ laici vel pagani oleũ ſacre
immo execrãde vnctiõis aſſumãt.
Non ergo conſequẽter colligitur
vt ſi recedẽtib⁹ a fide ins baptizan
di relinqtur ptãs ẽt diſtribuẽdi ſa
cros ordines eis relinq̃tur: quãuis
vtrunq; a conſecratione ꝓueniat.
Degradatus.n. epiſcopus ptãtez
largiendi ſacros ordies nõ habet
facultatẽ tñ baptizãdi nõ amiſit.

Sed ne auguſtinuz in hac ſenten
tia penitus reprobem⁹: itelligam⁹
aliud eẽ ptãtez diſtribuẽdi ordines
ſacros aliud eẽ executionẽ illi⁹ po
teſtatis qui itra vnitatẽ catholice
eccleſie ꝓſtituti ſacerdotalẽ vl̃ epil
copalez vnctionẽ accipiũt officiuz
ꝛ executionẽ ſui officij ex ꝓſecratio
ne adipiſcũtur. Recedẽtes vero ab
itegritate fidei ptãtez acceptã ſacra
mentoren⁹ retinent: effectu ſue po
teſtatis penit⁹ priuaſ. ſicut ꝓinga
ti ab vnitẽ diſcedẽtes ꝓinguũ ſemel
initũ nõ diſſoluũt ab opere tñ ꝓin
quali inueniũtur alieni. De his ergo
qui accepta ſacerdotali poteſtate
ab vnitate catholice eccleſie rece
dunt loqtur auguſtinus nõ de illis
qui in ſciſmate vel in hereſi poſiti
ſacerdotalẽ vnctionẽ accipiũt. alio
quin eſſet ꝓrari⁹ chalcedonẽſi cõ
cilio. in quo ordinati a ſimoniacis
in nullo ꝓficere iudicãtur ẽt inno
centio qui ordinatos a ceteris here
ticis per pranã man⁹ impoſitionez
ſolã dãnationem ꝛ capitis volnus
aſſecutos teſtaſ. Quãuis poſſit
generaliter dici ſacramẽta q̃ apud
hereticos nõ aliter quã in eccleſia
dei celebrãtur vera ꝛ rata eſſe quã
tum ad ſe falſa vero ꝛ inania quã tũ
ad effectũ ꝛ i bis a qb⁹ male tracta
tur ꝛ in illis a qb⁹ male ſuſcipiũtur.
Nec mirũ ipſa enĩ ſalus nra bucel
lam inde dedit ſtari cũ bucella non
bonus ſed malignus ſpiritus intra
uit. ẽre nõ qꝫ bonus nõ daret bonũ
ſz qꝫ malus male accepit bonũ Sic
qõ bonũ effectũ bonum nõ habuit
qꝫ vbi illud faceret nõ inuenit. Item
Dominus in patria ſua preſẽs ꝛ ve
rus affuit nõ per malũ miniſterĩũ ſz
per ſeipſũz: nihil potuit: qꝫ fidẽ nõ i
uenit. ꝓ ꝓfida alioz nõ caruit ſua
veritate. ſz effect⁹ bõi virtute. Qõ
vt plane i omnib⁹ ſacramẽtis oſtẽ
deret bis eſt trãſfiguratꝰ cũ eſſet in
carne i vna trãſfiguratõe ſol appa
parũit mirabilis: vt fides credẽtiũ
angereſ ad ꝓrẽplãdã celeſtẽ gloriã
ſuper ſe eleuatã. In altera vt pere
grinus incogniſcibilis de ſe dubi
tantibus ire longius ſe finxit: ꝛ ne
agniſceretur oculos eorum tenuit
ad quid aliud: niſi vt qꝫ per fidẽ nõ
erat in cordib⁹ eoz longi⁹ ſe ab eis
recedere oſtẽderet: ꝛ qꝫ ipſum non
credebant eſſe quod erat viderent
eum aliũ quã erat. Ecce in vtraq;
viſione ſua erat preſentia ꝛ veritas
ſed in vna exercebaſ fides vt ma
gis crederẽt quã credebãt in altera
tenebatur icredulitas: ne etiã agno
ſcerent qnod videbant. Sacramẽ
tũ ergo corꝓis ꝛ ſãguinis ſui alijs
eſt ad ſalutem: alijs eſt ad iudiciuz.
fides etiã quãuis ſit vera tamẽ ſine
operibus mortua eſt. Sic ꝛ omnes
decez virgines equaliter erant vir
gines: ſed ex his quinqz erant ſatue
ꝛ quinqz prudentes. equa erat vir
ginitas veritas: ſed ꝓ eiuſdẽ vir
ginitatis intentione non omnibus
equa meriti idẽtitas. Sic etiã eſt ee
ſonãs aut cymbalũ tinniens mar
tyrium vel elemoſyna quam nelcit
charitas. Si vero cecꝰ ceco lucer
ne miniſtret veritatez. neuter tamẽ
ideo magis ſuã illuminat cecitatez
ſic ꝛ malus miniſtrat malo vera ſa
cramẽta: ſed nõ ĩõ dona ſpiritualia:
qꝫ malis eoz meritis ſpiritus ſãct⁹
ipedit. ne in eis qõ ſum ẽ operet.
inde inocẽti⁹ cũ hereticoz baptiſ
ma concedat eſſe ratũ nõ tñ ex illo
baptiſmate ꝓcedit haberi ſpiritum
ſãctum. Et leo hos q formã baptiſ
matis acceperũt nõ finit rebaptiza
ri: ſed iubet ſpiritũ ſãctũ qnẽ ab he
reticis nemo accipit: ꝓ ei⁹ inuocatio
nẽ manus ipoſitionẽ a catholicis
ſacerdotib⁹ cõſeq. Sciendũ vero ẽ
qõ ſacramẽta hereticoz dicunt irri
ta vl̃ dãnãda falſa ꝛ inania: nõ quã
tũ ad ſe cũ ſint ſancta ꝛ vera etiã ab
heretico celebrata: ſed qꝫ cũ illicite
dãtib⁹ pfidis ſint ad iudiciũ illicite
ab eis accip ẽnt⁹ nõ ꝓferũt ſpirituz
ſanctũ. Irrita ꝛ nõ vera dicũtur: qꝫ
qõ ꝓmittũt ꝛ cõferre credunt nõ tri
buũt: ꝛ ideo dãnãda vt ea dari vel
recipi ab hereticis nõ approbẽtur:
ſed iterdicãtur. nõ eni quãtuz ad ſe
polluta ſunt: quamuis ab hereticis
pollui dicãtur: vnde gregorius cõ
munionẽ arrij vocat execrationez
ꝛ innocẽtius vocat bonoſij ordina
tionem: dãnationem non quod ira
in ſe ſint ſz qꝫ male dãtibus vel ac
cipiẽtibus id efficiunt. Sic etiã hye
ronimus in oſee. ſacrificia eoz pa
nem luctus vocat: non quantum
ad ſe ſed quantum ad effectum. qõ

p Quãuis. Sol
vera ẽ quã ꝛ ſupra te
tigit. ꝛ q̃ recitaſ.j. ir.
q.j. in principio.

q Bis quantũ ad
primã vel quantũ ad
ſcũdã prout videbaſ
duobus diſcipulis i
caſtellũ emaus eunti
bus. ſed quare dicit i
carne cuz ẽt modo ſit
domin⁹ in carne. ſed
dicunt quidã in car
ne. ſ. mortali. ſz male.
nam in carne mortali
ſemel tantum tranſfi
gurat⁹ eſt. poſt paſſio
nem vero etiã ſemel.
ꝛ ideo poteſt dici cum
eſſet in carne. i. inter
carnales. vbi carnez
aſſũpſit. vel põt itelli
gi i carne. ſ. monali ꝛ
ſic fiet ibi punct⁹ bis
trãſfiguratꝰ ẽ cũ eſſet
in carne in vna trãſfi
guratiõe ꝛc. quaſi di
ceret i carne mortali.
i. vna tranſfiguratiõe
ſ. in mõte thabor i al
tera poſt reſurrectio
nẽ in ſpecie. ſ. peregri
nus apparens.

r Sol. ſ. chriſtus et
hoc eſt primũ exẽplũ.

ſ Apparuit mirabi
lis. coꝝ iacobo ꝛ ioñe in monte thabor.

t Alium. i. alterius
mundi.

u Sonãs. qꝫ ſeipſũ
conſtringit alij ſonuz
preſtans.

x Charitas. ſ. e. q.
vide.

y Ceco. ſi cecus ce
cum conetur ducere
ſecum: in ſoueam du
ctor primũ cadit inde
ſecutor.

z Nec in eis. exiſten
do i hereſi. vl̃ quo ad
effectum niſi neceſſi
tatis. vel ignoranter.
ſ. e. q. ſuper veniẽte.

a Innocentius. ſ.
e. q. qui perfectiõez. j.
e. q. vij. Item innocen
tius. quod.

pro remedio.

a ¶ Sacrificia.vt xl.k.š.e.q.§.sed hoc.š.e.dñs ver.nos dicimus ꝛc.si quis inquit.

b ¶ Non quātū.š.di.xlix.sacerdotes.j.e.q.iij.saluator.

c ¶ Er isaiā.Casus.primo ponunt verba prophete. Secūdo dicit aug.ꝙ vbicūqz malus deo offert sacrificium sibi perniciem. ūrogat non digne sumēti. Tertio dicitur ꝙ spiritus sāct⁹ disciplīne effugiet fictum nam per eū nō operatur remissionez peccatorū sed per officiuz operatur ꝛ de malis toleratis intelligitur qō hic dicitur.

d ¶ Vitulum.talis ē ꝛ ita agit.quasi nē.

e ¶ Coquit.alias colit in culnu quasi colēdo in sacrificio offert. ꝛ est similago flos farine.de quo fiebat panis ꝓpositionis.

f ¶ Abereatur.quod dicit prophēta.

g ¶ Audire.i.sibi dictum.esse.

h ¶ Non illis bonis accipientibus ab eis sacramenta.

i ¶ Non alijs.argu. ꝙ dño nē.vt di.xlv. disciplina ibi meus ñ ē ar. cōtra. j.xx.iij.q. quarta. forte.

k ¶ Constat superius introdurit magister multa capitula ꝙ que ostendit de hereticis ꝛ simoniacis idem eē.er quibus infert cōclusionem suam i isto §. Sed siue conclusioni obijcit statim dupliciter ibi sed obijcit ꝛ ibi immo.

l ¶ Sed obijcitur.ad hoc quod dixit de simoniacis locum habere quod de alijs hereticis dicitur.

m ¶ Hoc soluz quod non est in ordinatiōe hereticorum.

n ¶ Reputetur.vez est quamtum ad characterem.

o ¶ Baptizandis cōsignandis. idest chrismandis.idē est in quolibet sacramento extra de simo.cum in ecclesie.

p ¶ Prefigāt.sic.j.x q.vlt. nec numerus ſm ꝙ ibi est in littera numnius est simile. alias si est numerus. non est simile.

q ¶ Renascētes.i.renasci volētes voluntate sua vel parentuz.

r ¶ Erigere.aliquid. tamen sponte oblatū recipi pōt vt.š.di.xviij.de eulogijs.

s ¶ Aboliantur.sed qui sacerdos nullo modo vult baptizare nisi ei detur pecunia.dicūt quidam ꝙ si baptizandus est adultus nihil ei debet dare.quia sola fides ei sufficit.de consē.di.iiij.baptismi.vel ipsemet baptizet se.ar.ff.de adop.si consul.ar.contra.cī de bap.ꝛ eius effectu.debitum.io.Sed certe si in necessitate tali aliquis seipsum baptizet non est.tamen baptizatus lz ad patriam si decederet cōuolaret.vt dicit decre.illa.debitum.b. Si est puer.baptizet eum offerens vel pater. sed si illi ita debiles sunt. vel nescīunt formā baptismi.vel nullus est alius qui baptizet in necessitate.non ideo danda,est pecunia ꝛ committenda simonia potius permittatur mori sine baptismo.arg.hic.ꝛ.j.eo. placuit,ego tamen potius darem pecuniam quam eum sic dimittere mori.ꝛ bene lz non deberē facere.ar.hic. j.eo.placuit.

t ¶ Coxerint.relinquendo honorē ꝛ perpetue penitēdo.vt.j.e.q.iiij.s neqz io.

u ¶ Dillus epūs. aut diaconus. j. de con. di. ij. peruenit.contra ibi dicit ꝙ presbyter dare debet eu charistiam sed hoc in necessitate.xciij.di. diacones et.c presente.b.

x ¶ Erigat.cum effectu. vel ēt ipse conatus puniendus est in detestationem criminis.š.eo.qui studet.arg.vj. q.j. §. verum ar.xlvij.di. quoniam.b.

y ¶ Quicquid. consolatione nota coniugiuz non esse de bis sacramentis que consulationem celestis gratie tribuunt.ꝛ ideo in ipso posse pretium interuenire xxxij.q.ij.honorantur.cetera ita sacre rei tenēt significationem.vt ꝛ eius pariter habeant virtutem.Istō solam significationem. cetera verbo.sed istud er consensu perficitur cetera a iure canonum initium habuerūt.hic a iure naturali initium habuit extra de biga. debitum illa aūt non est ratio sufficiens ꝙ pecunia interueniat.quia in eo non cōfertur gratia.quia nec in sepultura.nec in funeratōne gratia confertur est tamen simōia. xiij.q.ij. questa.lim mo dicit lex matrimonia ñ debēt esse venalia.ff.de do. inter. vi.ꝛ vro.le.ij. ꝛ dic. ꝙ licet queratur in matrimonio quantum detur pro dote. hoc non est simonia. ar.de consē.di.j.nemo. naz episcopus non consecrat ecclesiam nisi dos fuerit ei assignata.vt ibi dicitur. ꝛ tamen illud non est simonia. j.eo.q.ij.placuit.

z ¶ Inuisibilis.i.sacramentum in quo gratia invisibilis continetur per significationem.

a ¶ Questibus.a quero q̄ris.non a queror quereris.

b ¶ Excomunicationi idest suspensioni .xxxij.di.eos. no. episcopum suspendendum esse qui non corrigit subditum.

c ¶ Crediderit ad hoc vt occultet illud crimen.

d ¶ Si presbyter. hanc. leuem penam antiquitus statuit.ex posterioribus autem decretis pro huiusmodi sui honoris periculo subsunt.ꝛ nota infamie percelluntur.vt.š.e.q.baptizandis.ꝛ.j.q.iij.c.vlt.

e ¶ Excommunicatione.hic grauius punitur sacerdos ꝙ episcopus. arguitra.xl.di.homo sed hic presbiter in nobis deliquit.ꝛ quia contemnit. et quia simoniam committit, episcopus tantum in negligentia, ꝛ quod dicit

ipsemet ostendit subiungens: qui cūqz comederit ex eo cōtaminabitur.quia sibi ad iudicium sumet.

Hinc ēt augu.li.ij.contra epistolam parmeniani.

Sacramenta quamuis obsint idigne tractantibus:prosunt tamē digne sumentibus.

Dicit dominus dicit:sacinoxosus qui sacrificat mihi vitulū quasi canē occidat:ꝛ q coquit similaginem quasi sanguinem porcinum.ꝛ qui offert thus in memoriaz quasi blaspbemus. Quilibet vbilibet offert sacrificiū tali corde vel factis vt hic mereatur audire perniciē sibi infert:non illis bonis qui accipiunt ab eis sacramenta eadē qui secundū prophetā exchibelem ab eis gemūt ꝛ merēt peccata ꝛ iniquitates que sunt i medio eorū quāuis ide senō corporaliter separent ꝛ infra.Sacrificia impiorum eis oberunt qui offerunt ipie. nā vnum arqz idē est sacrificiū propter nomen domini quod ibi inuocatur: ꝛ semper est sanctum ꝛ tale cuiqz fit:quali corde ad accipiēdū accesserit:qui.n.manducat ꝛ bibit indigne:iudicium sibi māducat et bibit:non alijs lz sibi.ꝛ infra.Hoc pene in omnibus talibus cōibus intelligendū eē admonem:qz simul omnia sacramēta cū obsint idigne tractātibus:prosunt tamē per eos digne sumentibus ꝛ infra.Spūs sanctus in eccleste preposito vel ministro sic ineſt:vt si fictus nō ē: operetur per eū ꝛ eius mercedē in salutē sempiternaz ꝛ eorū ēt regeratiōnē vel edificationē qui per euz sine consecrantur siue euāgelizantur. Si āt fictus est: qñ veriſſime scriptum ē:spūs scūs discipline effugiet fictū:desit quidē saluti eius.et aufert se a cogitationibus eius que sunt sine intellectu.ministerium tñ eius non deserit quod per eū salutē operatur aliorū. Cōstat ergo vt inocentius ait de ceteris hereticis ordinatos a simoniacis per prauam manus simoniace ipositionez vulneratū babere caput. Sed obijcit quod in ordinatione simoniacorū boc solū reprehensibile iueniatur: quod gratia spūs sancti sub precio redigi putetur. aliorsū aūt in omnibus integra forma sacramētorum seruetur. Cū ergo illicita sacramēti vsurpatio per penitētiā correcta fuerit vt gratia spūs sancti gratuita ꝛ non venalis existimet:integer dz adesse vnctionis effectus immo ēt si non sequat pna lz simoniace:tamen reuera cōsecratus reputet fi cut illi qui quōdā nō nisi precio dato ad sacri baptismi regenerationē nec ad sancte cōionis ptcipationē admittebant.lz simoniace:tamen nō ideo minus baptizati vel sacre cōmuniōis participes reputati sunt sed boc tantuz sacris canonibus cōstitutū est:ne de cetero sacramenta christi simoniace distribuantur.

Unde gelasius.

A baptizādis vel cōsignādis precia non exigātur.

Baptizandis cōsignādisqz fidelibus sacerdotes precia nulla prefigāt nec illationibus qbuslibet ipositis exagitare cupiāt renascentes quoniā quod gratis accepimus gratis dare mandamur. et lō nihil a predictis prorsus exigere moliant quo vel paupertate cogente deterriti vel indignatione reuocati redēptionis sue cās iure despiciant:certū habentes: quod qui ꝓhibita deprehensi fuerint admisse vel cōmissa non poti⁹ sua sponte coxerint:periculuz subeant prō pij honoris. Itē de sexta synodo.

A percipiente gratiaz cōmunionis precium exigi non debet.

Nullus episcopus aut presbyter aut diaconus:qui sacram dispensat cōionē:a percipiente gratiam cōmunionis aliquod preciuz exigat neqz.n. vendit gratia:neqz pro precio gratiā spiritus sancti damus:sed dignis muneribus sine defraudatione participare concedimus. Siquis vero eorū qui connumerantur in clero ab eo cui sacraz communionez dispensat: aliquod precium exegerit deponatur sicut imitator simoniace fraudis. Itē ex concilio toletano.xj.

Munera inuisibilis gratie questib⁹ non sunt prestanda.

Quicquid inuisibilis gratie cōsolatione tribuitur nunquam questibus vel quibuslibet premijs venundari penit⁹ debet dicente domino:quod gratis accepisti gratis date: ꝛ ideo quicunqz deinceps in ecclesiastico ordine cōstitutus aut pro baptizandis cōsignādisqz fidelibus pro chrismate vel promotionibus graduz precia quelibet vel premia nisi voluntarie oblata pro huiusmodi ambitiōe susceperit, eq

quattuor mēsiū ercōmunicatiōe hec pena nō excludit depositionē. alij intelligunt hoc. c. tantū de negligēte non de cōmittente. sed huic intellectui obuiat illud accipiēdū. z illud cupiditatib⁹. sed eraudi hoc per illud. eē de simo. nemo cum scilicet quis celat crimen alterius pro pecunia. ar. S. c. cibi conterit sed dic q maior pena ē episcopo cessare per duos mēses, quā presbytero p quattuor.

a ¶ Clericus. z sm hoc clericus in minoribus ordinibus pōt eē prelatus.

b ¶ Cōpetenti. depositionis. j. e. q. iij. c. vlt.

c Placuit. vt balsamo i. chrismatis. nā post cōsecratiōes chrisma ē chrisma ergo vēdi non pōt. nec etiam in necessitate. cum sit sacramētum. j. q. i. multi. et j. q. iij. siquis prebendas. z S. e. quicquid.

d ¶ Tremissem. tertia pars solidi ē tremissis. de hoc tremisse habes. C. de veste mili. fortissim. li. xij. z inde dicitur tremissis sm isidorū q̄si terminssus solidū cōstituat.

e Placuit. cor. ar. q̄ in eadem sit pditione z qui damni cāz vel occasionē dat damnum dedisse videtur. j. xxiij. q. v. de occidēdis. z. c. cū hō. contra. xxvj. q. vi. si presbiter. j. xxvij. q. ij. si tu abstines. S. dis. lv. si quis absciderit. j. xvij. q. iiij. diffiniuit. S. l. di. studeat. j. xvj. q. j. decime. io. Sol. hoc intelligendum ē de cā prima mariū cū malo zelo causaz vel occasiones pstant. b.

f ¶ Perditio. nihil. n. interest an occidit quis. an cām mortis prebeat. ff. ad. l. cor. dō sic. nihil vnde si prestito impunitatis sacramēto seruos fugiētes ad ecclesiā sacerdos nō reddiderit. z postea fugerint. fuga cor a sacerdote q̄renda ē. vt. j. xvij. q. iiij. diffiniuit. q. n. occasionē dāni ꝛc. ff. ad. l. aql. qui occidit. §. vltimo.

g ¶ Requirat. nota p loco z tpibus illicita reddunt. q̄ simpliciter licita siūt vt. xxvij. q. j. neq; viduas.

h Ardendari. non mittant. presumit. n. simonia. similis presumptio ē er tpe vel loco. j. xxxj. q. j. relatū. S. di. lxxxj. in omnibus. j. viij. q. iij. c. j. z ij. S. di. lvij. siquis in egritudine. j. xvij. q. vlti. eleutherius cōtra. eē de simo. cuz sit romana. j. e. q. ij. placuit. Sol. eraudi hoc de nūmis eractis nec sponte oblatos accipere possū ar. j. c. pri. Alij dicūt hoc vitādū propter spēz mali ar. eē de transac. cōstitutus. ff. ad. l. iuliā. de ambitu. l. vna vbi dicit q̄ accusatus non dz intrare domuz iudicis. hic argue opus p se laudabile rōe tpis reprobari. z ne inalignādi occasionem inducat. lz. n. nūmos in conchā mittere op⁹ pietatis sit. tpe tamen suscipiēdi baptismi simonie suspitionē inducit ar. ē. ff. ad. l. iul. de ambitu. l. vna in fi. adeo vt si etiam sub alio pretextu dem si sciente loci episcopo tale qc quā a subdito perpetrauerit fuerit: idē episcopus duobus mēsib⁹ excōicationi subiaceat: p eo qō in scientia mala contexit z correptionē necessariaz non acquisiuit. ¶ Sin autez suorū quispiā eodez nesciente quic quā de supradictis capitulis accipiendū sibi esse crediderit si presbyter est quattuor mensiū excommunicatione plectatur: si diaconus triū subdiaconus vel clericus⁹ his cupiditatibus seruiēs p arbitrio cōperentis pena z debita excōicatione plectendus est. Item ex concilio carthaginen. iiij.

Nihil a sacerdotib⁹ exigat p balsamo quod in chrismate ponitur.

Placuit vt nullus episcopoz pruz pro modico balsamo qō benedictuz pro baptismi sacramento p ecclesias detur: qz singuli tremissez. p ipso exigere solēt: aliquid vlterius exigant ne forte quod p salute animaz per innocationē spūs sancti ꝓsecrat: ficut simō magus donuz dei pecunia voluit emere: itanos venundantes dānabiliter venundemur. Itez Ex eodem.

Non est aliquid exigendum ab his qui infantes suos ad baptizandum adducunt.

Placuit vt vnusquisq; episcopus per ecclesias suas hoc faciat: vt hi qui infantes suos ad baptismuz offerūt siquid voluntarie pro suo voto offerūt ab eis suscipiatur si vero p necessitatē pauperta tis aliquid nō habeāt quod offerāt nulluz eis pignus violenter tollat a clericis. Nā multi pauperes hoc timentes filios suos a baptismo retrahūt. Quidā forte dum differunt si sine gratia baptismi de hac vita recesserint: necesse est vt ab illis eoruz⁹ perditio⁹ requirat⁹ quoz spolia pertimescētes a baptismi gratia se subtraxerūt. Itē ex ꝓci. elibert.

Qui baptizatur nullos nummos in conchā mittere cogatur.

Ardendari placuit: vt qui baptizant vt fieri solebat nummos in conchā non mittant⁹: ne sacerdos⁹ quod gratis accepit precio distrahere videat. neq; enz pedes eoz lauādi⁹ sunt a sacerdotib⁹ vel clericis. Itē ex cōcil. tribuensi.

Pro ꝓceptōne baptismi vel chrismatis aliquid exigi non debet.

Ictum est⁹ solere in quibusdā locis pro ꝓceptione chrismatis nummos dari. similiter pro baptismo z comunione. hoc simoniace hereses esse detestata ē sancta synodus: z anathematizauit. z vt de cetero nec pro ordinatōne nec pro chrismate vel baptismo vel p balsamo nec pro sepultura vel cōmunione quicquā exigat⁹: statuit. Sed gratis dona christi gratuita dispensatione donetur. Item ex cōcil. cabilonensi.

Nec pro dedicandis basilicis vel pro sacramentis ecclesie conferendis aliquid exigi debet.

Statuimus. vt sicut pro dedicandis basilicis z dandis ordinibus nihil accipiendū est: ita ēt pro balsamo vel pro luminaribus⁹ emendis nihil presbyteri chrisma accepturi dent. Episcopi itaqz de facultatib⁹ ecclesie balsamū emāt z luminaria singuli in ecclesijs suis Sicut⁹ ergo hec sacramenta⁹ licet simoniace ministrent: tamen effectuz benedictionis cōferunt accipienti: sic z sacerdotalis vnctio licet simoniace ministret: suo tamē non dz carere effectu. sed sicut supra dictuz est illa sacramenta sūt necessitatis: hec dignitatis z ideo priuilegia illorū non pñt generare cōmunem legem istoz. habēt ergo simoniaci vulneratū caput per simoniace manus prauā impositionez. hoc aūt de illis intelligit⁹ quos nec excusat ignorantia nec attractatiōis violentia: qui ab illis ordinant. quos indubitāter sciunt esse simoniacos siue simoniace siue non simoniace ordinent ab eis. vt enim distinguit Nicola⁹ papa: alij simoniace ordinant a simōiacis alij simoniace ordinant a non simoniacis. alij nō simoniace a simoniacis. Hāc distinctionē innuit nicola⁹ pa. c. ij. dicēs.

De multiplici genere simoniacoz

Statuimus⁹ decretū de simoniacis simoniace ordinatoribus vel ordinatis: z de simoniacis simoniace a non simoniacis: et de simoniacis non simoniace a simoniacis. Simoniaci simoniace ordinati vel ordinatores secūduz ecclesiasticos canones a proprio gradu decidant. Simoniaci quoq; simoniace a non simoniacis ordinati: similiter ab officio male accepto remouentur. Simoniacos⁹ autez nō simoniace a simoniacis ordinatos misericorditer⁹ per manus impositionem pro temporis necessitate in officio concedimus permanere⁹ Iz hoc⁹ intelligendum est de his qui ordinātur a simoniacis quos ignorabant esse simoniacos: hos facit simoniacos. non reatus criminis sed ordinatio simoniaci. De quibus vrbanus papa ait.

De his qui non simoniace a simoniacis ordinantur.

Si qui⁹ a simoniacis non simoniace ordinati sunt. si quidem probare potuerint se cum ordinarent a simoniacis alij simoniace ordinant a non simoniacis. alij nō simoniace a simoniacis. Hāc distinctionē innuit nicola⁹ pa. c. ij. dicēs. tpe prohibito detur. presumptio simonie nō euanescat. ar. l vij. di. siquis in egritudine. viij. q. ij. c. primo.

i ¶ Ne sacerdos. ar. non solum abstinendum esse a malis. sed etiam ab omni specie mali. ar. S. liij. di. generalis.

k ¶ Lauandi sunt qz mediolanēses ꝓmo aqua consecrata puerorum pedes lauant. z postea baptizant. z non peccāt. qz auctoritate ambrosij hoc faciunt. q̄ qui est mundus totꝰ non indiget nisi vt pedes lauet. tamen in illa auctoritate itelligūtur pedes. i. affectus. scilicet vt habeant cor purum iurta illud q̄ speciosi pedes euāgelizātiū pacē ꝛc. Item est.

l Statuimus. in luminaribus. pro in conficiēdo chrisma necessarijs fraudē remouet. nota pro tēpore etiam luminum precium interdici. in extraua. alex. iij. de bis sane. b. satis dicit extra de simo. non satis z. c. cuz in ecclesia.

m ¶ Sicut accipit hic finem altercatio gratiani. que quandoq; simoniacos cōparat hereticis quandoq; nō vt. S. e. §. quia ergo. z §. se.

n ¶ Hec sacramenta. idest baptisma z chrisma.

o Statuim⁹ idez dicitur hic qō in. §. nisi quia subiungit quid iuris sit cum sic vel sic ordinantur.

p ¶ Simoniacos autem nō illa sola vocē non reatu simoniaci dicuntur. extra de simo. de simoniace. s. propter ordinationes a simoniacis factas. sicut vsurarius quandoq; dicitur qui vsuras dat. si. de vsuris. debitor.

q ¶ Misericorditer. et ita dicitur. hic q̄ non receperūt executiōez.

r ¶ Permanere. in executione.

s ¶ Sed hoc respicit vltimam partem cā precedentis.

t Si qui⁹. h. intelligit hoc c. de precisis qui tamen ne sciebant⁹ precisi esse ab ordinatis nam opinio eius est. q̄ si occultuz est eum ordinatorem esse simoniacum quia tolleratur ordinatus suscipit executionem. vt. xv. q. vj. c. vlti. nisi sit notorium. vt. xxxij. di. §. verum. vel nisi testibus hoc probari possit. vt. S. e. quisquis. z ideo vt locū habeat ꝓmo cuz qō hic sequitur misericor-

diter ꝛc. necesse habet legere de precisis, nos vero qui aliter sentim⁹, ar. j. e. quibusdam, ꝛ. s. e. reperiuntur. legimus hoc. c. de occultis. nam qñ tūcunqꝫ occulti sunt ꝛ etiam ignorēt ite. non cōsequī executionē, ꝛ hoc in simoniaco in ordine, ꝛ licet sine culpa istius ordinati contingat, indiget tamen dispensatione ꝛ hoc in detestationē criminis, ꝛ ideo dicit misericorditer, ꝛ licet hoc in ignorante secus tamen in eo qui coact⁹ est. vt. .e. constat. naꝫ ille de iure admittendus ē ad executionez ꝛ ea est ratio quia manifestis constat nobis de volūtate coacti q̄ ignorātis, nec intelligas illō. c. de absolute coacto, qr nō recipiet characterem. extra de baptis. maiores. §. si aūt.

a ¶ Siquidem probare, per sacramentum. extra de sen. ex. fi. vero vel probāt eo ipo quod non probatur. contra. C. qui mili. ñ pos. super seruis. ſz pone prelatum meū esse simoniacū, ꝛ vult. me ordinare. si ꝓbare possum non debeo ab eo ordines recipere ſm plurimos, doctores. ꝛ equi tamen nō possum ordines sine dispensatione pape tantum secundum quosdam ſm alios cuiuscūqꝫ superioris. Ista tamen dispensatio debet fieri in occulto. ne infamet ille prelatus cuius crimen occultū est. huic tamē obuiat extra. e. per tuas. ideo hoc teneas pro certo q̄ si ego scio simoniacum esse aliquem licet occultum, non debeo recipere ordines ab eo, vt in pre. decre. per tuas. ꝛ. j. e. decetero, ꝛ si vellet me cogere, potius debeo. pati excommunicationez, vt extra de sen. ex. inq̄sitioni. bar.

b ¶ Vel probare, hic argue q̄ qui ignorantiam allegat, eam probare debet, ꝛ cum probatio tripliciter fiat, tū scilicet directe, tamen probatio eo ex quo id quod intendit necessario aut verisimiliter sequitur ignorantie tamen verisimilis probatio sufficit. quod patet ex eo quod dī. tunc pro catholicis habebant ex his quoqꝫ verbis sequētibus si tamen eos laudabilior vita cōmendat arguit potest precedētia merita ad delicti post commissi veniam in petrādā prodesse ar. ff. de re mili. nō omnis. io. arg. allegantē ignorātiā debere eam probare vt. j. ix. q. j. ordinatiōes. j. xxxiij. q. vlt. in lectū extra de elec. innotuit. §. di. lxxxij. propositi. contra. j. iij. q. ix. indicas. contra. b.

c ¶ Et q̄ tunc. xv. q. vlti. c. vlt. ar. j. ix. q. j. c. iij. contra. ibi namqꝫ dī quod siqui ab hereticis nominatim excomunicatis fuerint ordinati ignorantes illos esse damnatos eor ordinationes rate habebunt. hic autē dicit tunc ratas esse si ordinatores pro catholicis habebant. vnde colligit q̄ si tunc non catholici sed damnati habebant talium ordinatio non tolleratur sed sciendum ē q̄ non semp cōtrarius sensus auctoritatis pro lege ꝛ certa ratione suscipiendus ē sicut in nonnullis decretor locis diligentia lectoris inueniet. vel dicatur stricti⁹ se habere in simoniacis propter odium ipsius horrendi criminis, ꝛ mitigantius in alijs peruersis ordinationibus. quod illo. c. demonstratur. ix. q. j. ab excōmunicatis. vl q̄ hic dī catholicis, non ad ordinantes sed ad ordinatos refertur. b.

d ¶ Decetero, dubitat quia est preteritum, vel per sententiam. b. sed contradicit littera.

e ¶ Sententiam subeant tu intellige de eo quem probare, potuit simoniacus qui est ordinandus melius intellige ſm quod dixi in glo. hoc teneas.

f ¶ Arga nullam. j. e. si quis neqꝫ. j. e. q. vij. requirit is. j. e. q. v. c. j. cōtra Sol. hic simonia ē in ꝓmoto ꝛ promouente.

g ¶ In dignitate. i. in ordine extra de simo. cūcta. ꝛ no. j. eo. q. v. c. j. cum. n. furtiu⁹ fit character. j. e. ordinationes non pōt dispēsari. Ad secus dixit ex de simo, ex insinuatione.

b ¶ Onstat. si statim, ar. q̄ si qua alicui tradit inuita ꝛ pro viribus renuens, si statim post traditionem fugerit, non tenet illō matrimonium. quod sumitur ex verbo si statim. marime si nunq̄ cōsēsit. h. ꝛ ita per cōsequētia deprehēdūtur precedentia. xxij. q. ij. qō ait de pe. di. iij. iudas.

i ¶ Redijt. eo aio vt iterū non redeat ad eos, sicut dicit lex q̄, is qui fugit ab hostibus eo animo vt iterū ad eos redeat non bz postlimi nium. ff. de cap. ꝛ postli. re. l. nihil interest, C. e. l. pe. nec enim satis est domū quem redijsse si mēte alienus est. vt. ff. de of. ꝓcōs. l. diuus. et. iij. q. ix. indicas.

k ¶ Excusationis, ar. q̄ eo actio excusat in ordinib⁹ fic. l. di. presbiteros. xv. q. v. c. j xx. q. iij. pñs. ar. contra. xv. q. j. merito, ꝛ. j. de cō. di. iij. eos quos.

l ¶ Post mensem ar. q̄ si aliqua alicui inuita tradita fuerit ꝛ aliquanto tempore cum eo in domo māserit, ꝛ cū potuerit non effugerit si postea virū dimiserit poterit reuocari ab eo. qr ex tacito tpis cōsensu ratū fuit matrimoniū. ar. xxx. q. ij. de neptis. lxiij. di. quanto. l. di. p̄ sbyteros, ꝛ di. xlv. de iudeis ꝛ extra de spon. ad id qō.

m ¶ Amplius. ar. ad probā dū cōsensum interfuisse matrimonio si non statim diuertit. xvj. q. j. reuertimini.

n ¶ Tales. s. qui consenserint hereticis vel statim recesserunt vel nō statim. idez intelligo etiā post momentum si iam cōsensissent, ꝛ idē post centū annos si non cōsensissent. Nam semper excusarentur. ff. de re mili. non omnes. §. qui captus. factū ergo tāgit hoc dicendo, ideo tamen dicit qui post mensem quia ꝛ si. j. mēsem redierint semp fuisse inuiti presumūtur. nisi contrarium probaret. sed post mensem presumerentur consensisse, nisi contrariū probaret, ꝛ est si. C. ad vell. l. si mulier pfecte.

o ¶ Auctēticam. i. fructuosam nisi executioni rei adepte renunciauerit. vt. j. e siquis neqꝫ.

p ¶ Usurpatum ē. i. contra rigorem factū ē. ar. C. de iur. do. vbi.

q ¶ Donationis. j. e. q. vii. maximum et. c. donatum.

r ¶ Minoribus. non. n. cū maioribus hereticis dispensatur. vt. j. q. vij. c. j.

s ¶ Ita etiā. cū simoniacis ē dispensandum. vt iam habebitur.

t ¶ Aliorsum. quasi dicat, ꝛ hoc fecit ad dispensationem.

u ¶ Cognoscantur. ar. q̄ si instrumētum sit falsum in aliqua parte ꝛ in aliq̄ verum. vbi verū est debemus illud recipere. C. de transac. si ex falsis. ar. cōtra ix. di. si ad sacras ꝛ. xlij. di. c. quiescamus.

x ¶ Omnis. habeat. si tamen iterata vnctione non fuerit maculatus. vt. j. q. vij. saluberrimum.

rentur nescisse eos simoniacos esse ꝛ quod tunc pro catholicis habebantur in ecclesia: talium ordinationes misericorditer sustinemus: si tamen eos laudabilis vita cōmendat: qui vero scienter se a simoniacis consecrari: immo execrari permiserint eorum consecrationē omnino irritam esse decernimus.

Item nicolaus iunior. Hoc idē alexandri. ij.

De eo qui ordinatur ab illo quem scit simoniacum esse

Decetero statuimus: vt siquis inposterum ab eo quez simoniacum esse non dubitat⁹: se consecrari permiserit: ꝛ consecrator ꝛ cōsecratus non disparem damnationis sententiam⁹ subeant sed vterqꝫ depositus penitentiam agat: ꝛ priuatus propria dignitate perſistat:

Idem.

Simoniacis in dignitate seruanda nulla est impendenda misericordia.

Arga simoniacos nullaz⁹ misericordiam in dignitate⁹ seruanda habendam esse decernim⁹ sed iuxta canonum sanctionem et sanctorum patruz decreta eos omnino damnamus ac deponendos auctoritate apostolica sanctimus. Subaudiendum est nisi violenter attracti fuerint. De his enim et a quibuslibet hereticis violenter ordinatis ait innocentius.

De his qui inuiti ad hereticorum ordinationem trahuntur.

Onstat multos vim passos atque initos attractos repugnā resqꝫ ab hereticis ordinatos sed huiusmodi aliquis si post ordinationem talem non interfuit cuz illi cōficerent sacramenta si comunioni eorum participatus non est: si statim⁹ discedentibus illis pessimo cōciliabulo eorum abrenunciauerit si ad ecclesiam redijt⁹: talis potest habere colorem aliquem excusationis⁹. Ceterum qui post⁹ mensem aut amplius⁹ redierunt cum se confiderēt ab hereticis ordinatos, quāuis nihil ab eis acceperunt: rei sunt vsurpate dignitatis. Tales⁹ plerunqꝫ ex intuitu pietatis reformat catholice manus impositio cum satisfactione ꝛ medicina penitentie. Sed damnationem simoniacorūz ꝛ eorum qui eis consenserunt legimus medicinam vero auctentica⁹ ex hac heresi nominatim non legimus: nisi quod sicut vsurpatum⁹ ē in nouationis⁹ vel donatistis minoribus⁹ vtriqꝫ hereticis non canonice sed ex intuitu pietatis: ita etiam⁹ ex his posse fieri colligimus. Ideo etiam quia aliorsum⁹ per omnia ortodoxam habēt fidem nisi quod spiritum sanctum credunt esse venalem. Et vt ait beat⁹ augu. hereticī cum redierint qua parte se absciderint ab ecclesia curentur: qua vero parte adheserint cognoscantur⁹. Hinc ꝛ leo scribit Januario episcopo.

Qui ab heresi ad ecclesiam redeunt in quo inueniūtur ordine ex beneficio perseuerent.

Omnis cuiuslibet ordinis⁹ clericus qui catholicam deserēs vnitatez heretice vel scismatice cōiunctionis contagione se maculauerit: si ad ecclesiam redierit cuz legitima satisfactione ꝛ erroris sui dānatione. hoc in magno beneficio habeat⁹ si adempta spe omnis promotionis: in quo inuenitur⁹ ordine permaneat. De his autem qui ordinantur simoniace a non simoniacis⁹ vtpote illi qui data pecunia archidiacono. vel consiliarijs episcopi episcopo ignorante hoc efficiunt: vt de manu eius sacros ordines accipiāt: ita scribit gre. iiij.

Ordinationes que simoniace fiūt false iudicantur.

Ordinationes que intercedente precio⁹ vel⁹ precibus⁹ vl obsequio alicui persone ea intentione impensio. vel que nō communi

a ¶ Inuenitur. si tamen illos ordines simoniace nō reciperet. ⁊ cū q̄bus dispensef cū quibus nō. dicunt isti versus. Si bis ordo daf seu baptismus repetatur Ut euertatur fidei status ordo petaf. Uel si prestef q̄ vtrunq̄ simō operef. Ut dispensef. spes irrita prorsus habetur. s̄. e. siquis.

b O Rdinationes. precio dato vel retēto vel ꝓmisso. C. de transac. trāsactionem remittere dare est. ex̄ de testi. veniēs. ff. ō his que in frau. cre. si pignus. Itē nūquid ē simonia abrenunciare beneficio vt alij def̄ nō nisi deducaf in pactū vt ex̄ de prebē. dilecto. spem tā inde habere non est simonia. ex̄ de pac. cū pridē. Itē qualiter regnū dei pecunia possit emi cū nihil sit spiritualius. de peni. di. j. medicina ⁊ nō ordo vel honor ecclesiasticus. ⁊ est ratio q̄ cū vendentē regnū celoꝝ non potest esse malitia. hic secus. s̄ falsum ē regnū dei emi. sed ex misericordia meritisq̄ p̄cedentib⁹ acquirif. xiij. q. ij. aie. de pe. di. j. medicina.

c ¶ Uel precibus. hoc de p̄cibus ꝓ indigno ⁊ carnali amore impēsis. vel a se porrectis. alias n̄. vt. j. e. latorē.

d ¶ Uel precib⁹. hic hēs q̄ preces inducūt simoniā. et. j. e. sunt nonnulli. viij. q. j. moyses ⁊ hoc verū est si aliquis pro seipso petat. talis autē se ingerit. qd̄ non licet. vt. viij. q. j. in scripturis. ⁊ ex̄ de inrepa. per nostras. Alij. dicunt q̄ aliquis ꝓ se si est dignus pōt petere. Nā petrus dixit. quid ergo fiet nobis qui secuti sumus te. et ita ꝓ seipso petijt. sed si preces porrigunf ab alio distinguitur vt. viij. q. ij. in sūma ⁊. q. j. c. moyses.

e ¶ Intentione. ergo sine ea intentione nō ē simonia. alias secus. vt nota. ex̄ de simo. nemo. b.

f ¶ Fures. vī ergo cū simoniacus furi cōparef. q̄ cum simoniaco nemo possit dispensare. nisi renūciet ordini male suscepto. vt. j. e. siquis neq̄. ⁊. s̄. e. erga. ⁊. ex̄. e. nobis. in fine. q̄ nec viciū furti purgaf nisi res furtiua redeat i ptātē dn̄i vt. xiiij. q. vj. si res aliena. Istō satis posset cōcedi. ⁊ s̄ʒ hoc posset dici q̄ simoniacus nec ēt characterē reciperet. q̄ simoniacus dʒ renunciare rei q̄ viciose ē adeptus. constat q̄ executioni nō renunciet, q̄. executionē nūquā habuit. characteri ēt pōt renūciare. vnde satis vī q̄ non receperit characterē. nisi velles dicere q̄ recipisset possessionē characteris. sicut fur dī habere rē furtiuā. i. possessionē rei tā credibilius ē vt dicaf q̄ hēat characterē. ⁊ q̄ papa possit cū eo dispēsare. l̄ʒ ille nō renunciet. nā ēt viciū furti pōt purgari re apud furē manente. ff. de vsucap. si fur. in prin. idē vī in violento detentore vt. ff. de p̄ca. certe. §. iulianus.

g S Unt nonnulli accipiūt. ex̄ de si. ⁊ si questiones.

¶ Describeretur. nō ē in esaia id quod sequitur. sed in psalmo. iudica me domine. ibi in quorum manibus.

h ¶ Ab obsequio. ⁊ sic dī q̄ nō possim seruire ꝓ beneficio. vt hic ⁊. s̄. c. pr. argumentum contra. xij. q. ij. quicūq̄ suffragio. ⁊. c. charitatē. ⁊ de cle. nō resi. de cetero. licite ēt pōt quis sperare vel appetere dignitates. vt. lxxiiij. di. consuluit. lxj. di. quid ꝓderit. ⁊ ex̄ de pac. cū pridē. So. h. dicit si directe hēat animū ad hoc cū seruit et simoniacus. vt. viij. q. j. sunt quidā sed tu dic q̄ si dignus ē ⁊ dignū exhibet seruitiū nō ē simoniacus. vt hic ⁊ ex̄ de cle. non resi. de cetero. alias si indign⁹ ē vel dignus ⁊ indigne seruit simoniacus ē. ⁊ hoc notauit cū dixit seruit⁹ indebite ⁊c. ⁊ licet dignus seruire possit. non tā hoc pōt duci in pactionē. nā illud simoniacum est extra de pactis. pactiones. Nullum ergo munus dabit. nisi illud quod alias fuisset daturus propter aliquas necessitates. vt ex̄. e. ⁊ si q̄ōes. vel nisi det exeniū aliquod. vt. ff. de of. procōsu. l. solēt. §. vlt. vel nisi recipiat illud ad stipes templi. vt. s̄. e. iudices.

i ¶ Ab omni. vt omnia particularia. ⁊ singularia ꝯprehēderet. s̄. xix. di. si romanorum. si. j. xxiij. q. iij. putāt. j. e. q. iij. saluator. contra. xxxj. q. j. q̄ si dormierit. Nota q̄ dicit indebite. nā si debite impendaf. nō ita sit. vt. j. e. q. iij. saluator. ⁊ exponit bazian⁹ indebite cū idebite dignus. vel debite indignus seruit pro beneficio. alias nō. ar. insti. de societate. §. de illa.

k ¶ Gratiam. s̄. xxiiij. di. quando.

l S Iquis vocat⁹ ⁊ etiā l̄ʒ valde dignus sit. nō tamen effrenata temeritate s̄ʒ trepida deliberatione onus sacerdotij debet subire vt. s̄. e. non est putāda. ⁊ di. xxiij. nexui. lxj. di. miramur.

m ¶ Amor. ex hoc collige omnē illū esse simoniacū qui ductus amore alicui indigno beneficiū cōfert. extra de simo. nemo. nam ex quo fauor tertij nimiū fauoris inducit. multo magis ipsius qui ordinatur. vel expone hoc ita q̄ cesset iste intellectus i iusto cordis amore. i. l cupiditate ⁊ ambitione.

n ¶ Comitatu. i. seruitio.

o ¶ Fraudulēto fraudulentū ē munus. cū dicit se alias voluisse hoc ei dare vt ex̄. e. ⁊ si questiones. vel quando altera pars dicit se expēsas fecisse ⁊ illas petit vt cedat beneficio. vt ex̄ ō pac. cū pridem.

p ¶ Non sponte hoc idē de quolibet crimine. sed hoc dī ad terrorem. ⁊ nota q̄ dicit spōte. q̄ si cogeref iuris ordinē dimittere n̄ sponte. non valere ei ad salutem.

p ¶ Mors. ⁊ quod vt dixi in quolibet crimine nō. vʒ pn̄ia ad salutē nisi perseueret aīo vsq̄ in finē de pe. di. j. §. his aūt ver. itē illud. io. ⁊ l̄ʒ de omnib⁹ alijs criminibus possit quis penitere ordine retento. vt. xxxij. di. presbiter. l. di. de his. hi non nisi renunciet ordini vnde non videtur q̄ hic locum habeat admonitio vel denunciatio. ar. contra. j. q. vlt. c. patet.

q D E ordinationibus. supplicationem. j. eo. latorem contra vbi papa ad supplicationem quorundam ordinat quemdā. sed distingue aut aliquis petit pro se aut alius pro ipso vt supra. eodem ordinationes.

r Q Uibusdam. casus. primo dicit gregorius. se dolere quod in illis partibus nemo promouetur ad sacrum ordinem sine commodi datione. ⁊ probatur auctoritate domini simoniacos ipso iure esse suspensos. tertio prohibet hoc de cetero fieri. et statuit penam in committentes.

s ¶ Stare. quo ad id in quo nunquam stetit. s. quo ad executionē. ar. ff. de consti. pe. id quod. argu. cōtra. xxxij. q. ij. moyses.

t ¶ Eorū. ⁊ ita simoniaci ēt occulti ipso iure sunt suspēsi. nō tamen vitandi sūt. cū ꝓbari nō pōt ei⁹ simonia. vj. q. ij. si tātū. sic exaudi extra de simo. tanta. ⁊. s̄. c. reperiuntur.

---

ni consensu cleri ⁊ populi secundū canonicas sanctiōes fiunt ⁊ ab his ad quos consecratio pertinet non comprobantur: falsas esse diiudicamus: quoniam qui taliter ordinantur non per ostiū id est per christū intrant sed vt ipsa veritas testatur fures[f] sūt ⁊ latrones. Quia ergo simonia tripliciter in capitulo notatur videndum ē quot modis precium in hac heresi detur. Hoc beatus grego. in euāgeliorum tractatu exponit dicens.

De multiplici genere simoniacorum.

S Unt nonnulli qui quidem nūmorum premia ex ordinatione nō accipiunt[g] ⁊. tamen sacros ordines pro humana gratia vel laude largiuntur: atq̄ de ipsa largitate laudis solummodo retributionem querunt. Hi nimirum quod accipiunt gratis. gratis nō retribuunt: quia de impenso officio sanctitatis nummum expetunt fauoris: vnde cum virum iustum propheta describeret[h] ait. Beatus qui excutit manus suas ab omni munere non dixit solū a munere sed ab omni munere: quia aliud est mun⁹ ab obsequio[h] aliud a manu aliud a lingua. Munus ab obsequio est seruitus indebite impēsa: Munus a manu pecunia est. Munus a lingua fauor: qui ergo sacros ordines tribuit: tunc ab omni[i] munere manus excutit: quando in diuinis rebus non solum pecuniam nullam sed nec ēt humanam gratiam[k] requirit.

Idem in registro.

Eternā damnationem inueniet q quolibet munere ad sacros ordines accedit.

S Iquis neq̄ sanctis pollens moribus vel neq̄ a clero populoq̄ vocatus[l] vel pulsatiōe coactus impudenter christi sacerdotium iam quolibet facinore pollut⁹ in iusto cordis amore[m] vel sordidis precib⁹ ouis siue comitatu[n] siue manuali seruitio siue fraudulento[o] munusculo episcopalem seu sacerdotalem non lucro animarum sed manis glorie auaricia fultus dignitatē acceperit. ⁊ in vita sua non sponte. reliquerit: cumque isperata mors[p] penitentem non inuenerit: proculdubio ineternum peribit. Hinc idem gre. io. corinthiorum episcopo.

Pro ordinationib⁹ nihil omnio accipiatur.

D E ordinationibus accipere aliquid sub districta interdictione decreuim⁹. oportet ergo vt neq̄ per donum neq̄ per gratiam neq̄ per quorundā supplicationē[q] aliquos ad sacros ordines consentias vel permittas adduci. Idē vniuersis episcopis per ilerdā prouinciam constitutis.

Nec precio nec prece nec gratia nec supplicatione aliqui ad sacros ordines accedant.

Q Uibusdā[r] narrātibus agnoui quod in illis partib⁹ nullus ad sacrum ordinem sine cōmodidatione perueniat. qd̄ si ita est flens dico gemensq̄ denuncio: quia cū sacerdotalis ordo intus ortus occidit: foris quoq̄ diu stare[s] non poterit. scimus quippe ex euāgelio quid redēptor noster perseipsū fecerat quia in gressus templū cathedras vendentiū columbas euertit. Columbas enī vendere est de spiritu sācto quem deus omnipotens consubstantialem sibi per impositionē manuum hominibus tribuit commodū tēporale percipere: ex quo vt predixi malo iam euenire creditur. q̄ qui in tēplo dei columbas vēdere presumpserunt: eoꝝ[t] iudice deo cathedre ceciderunt: qui videlicet error in subditis propagaf cū augmento. nā eoipso quod quisq̄

a ¶ paratio.quod noua testa capit inueterata sapit.quod semel ẽ imbuta recẽs seruabit odorẽ testa diu.ꝛ est ſi.in auẽ.di iudi.sine quoquo ſuf.§ j.col.ij.vbi.dñ.dato.n.vno illicito principio necesse est eũz q dationẽ facit plures manus circuire.

b ¶ Et actionis. hic argue carnales preces pro digno porrectas nõ facere simoniã. secus i pecunia vel obsequio q̃ loco precij intercedere solent qõ preces nõ faciunt vt j.c.q.v.c.vlt. ꝛ licet pro indigno porrecte facerẽt simoniaz tamẽ pp merita digni ab hac excusant.vt.j. xxxij.q.ij.quicqd.io. Sed quare minus cõmittit simonia in precib⁹ oblatis ,p digno q̃ in pecunia. ℟.ideo quia in precibus nihil dat de suo .ꝛ ideo ibi nullũ intelligit cẽ commertiũ.nã perdere verba leue est.ꝛ ita nihil peruenit ad accipientẽ ar.C.de dona. inter vi.ꝛ vxo. marit⁹ ff.de do.aristo, sed in alio casu dat.sed ꝛ pro indigno magis detestat ecclesia munerũz dationẽ q̃ preciũ effusionem. vel dic q̃ hec dictio nisi non excipit a supplicatione sed a verbo promouere.sic ponitur.§.xxxviij.di. sedulo.

c ¶ Nullus.culpetur.ꝛ puniatur pena centũ aureorũz ꝛ irrogatur ifamia q̃ petierit aliquã dignitatẽ.ff.ad.l.iul.de ambi.l.j.ꝛ j.q. vij. sancti mus.arg.cõtra .ff. de of. preto. barbarius, sed soluetur.j. q. vj. ficut is.

d ¶ Religiosis.i. clericis.ꝛ per hoc exponeillud.c.xx.q.iij.presẽs in fi.argu.gradũ altiorẽ grauius facere cõmissum. vt.j. xj.q.iij. precipue arg.j.xxv.q j.nulli.et.viij.q.ij.illõ quidem.

e ¶ Stote ergo rẽ graues.§.xxiij.di.quando.

f ¶ Pueri.pueri dicunt.j.xiij.annum.extra de eta.ꝛ q̃li.indecorũ. vel pueri. i .neophiti.xlviij.di. ficut neophitus.

g ¶ Ad sacros. Nam minores ante.xiij.annum bene possunt accipere. licet nõ omnes ꝛ ita intelligatur.lxxv ij.di.c.iij.qr non acolytatum. lxxviij.di.in singulis.tamẽ si puer ordinetur.in sacris ordinibus bene recipit characterez cũ possit recipere minores ordines.vt i dicto.c.in singulis sed nunquid tenet ꝓtinere.sic si ẽ doli capax.alias ſi. Nam ꝛ voto ꝛ sacramẽto se obligare põt doli capax.extra de delic.pu.c j.sed religioni nõ.vt nota.xxviij.q.ij.§.cum ergo.xx.q.ij.c.ij.

g ¶ Ad sacros. si tñ ordinent ordines suscipiũt sacros etiã septẽnes.

b ¶ Quanto citius:§.di,xlviij.sicut.nã casũ appetit rẽ.gerendoꝝ.n.bonorum nõ promiscua facultas ẽ.nõ.n. prius gerere dz maiorẽ honorez q̃ minorẽ.ꝛ.de mu.ꝛ ho.honor.§.gerendorum.

i ¶ Atorẽ. per intercessionẽ.nam sepe papa ad intercessionẽ laicorũz. ordinat vel dispensat vel tolerat.vt.xxviij.di.de syracusane.l.di.clerico lxiij.di. salonitate.

k ¶ Proficere.ex de ma.ꝛ obe.per tuas.ex de tem.or. cum in distribuendis.

l ¶ Ilium. mãdastis.ꝛ ita mãdat minoz maiori ſic.xj.q.iij.rogo.

m ¶ Non habet.sine licẽtia eius.lxiij.di.litteras.ꝛ quo ad hoc nihil ẽ speciale in ecclesia romana.vt.xxj.q.ij. c j.lxx.di.sanctorũ.sed ordinati a papa licet inter alios digni honore sint subsunt tamen episcopis extra de maio.ꝛ obe.per tuas.ff. de albo scri.l.vlt. ꝛ preferent eis tãtũ qui sunt eiusdem ordinis.ff.e.l.j.ꝛ ab episcopo potest deponi ordinat⁹ a papa.

n ¶ Non itaq;.ordinandi. ꝛ ita aliqs põt ,p se dignas ꝓces offerre qõ.b.nõ cõcedit.i quo nõ credo eũ bene dicẽt,qr multos ꝓdẽnat.io.

o ¶ Er principalẽ.hoc.c habes.ix.q.iij.c.vlt.

p ¶ Potestatẽ.hoc idẽ põt epi̇s.ij.q.vij.cũ pastoris .ex de cle.non resi.de cetero.

q ¶ Redimẽdi ex.de si.que relam.c.si nullus.

r ¶ Nullus.seruile seruitiuz vocat angariam v̄l per angariã quod lex vocat foꝛe sordidum munus. xvj.q.j.§.nouarum.

s ¶ Ex vsu.i.non assuescat vel ex vsu preterito preter id quod bacten⁹ est cõstitutuz quasi ratione prescriptionis vt angarias sacerdot⁹ nõ imponat.cũ .n. de aliqua reruz prescriptione agit.inspiciẽdũ ẽ vtrum cõmuni iure talia a talibus possideri valeãt.nec ne.prio casu sola lõge vsurpationis detẽtione currit prescriptio. vt xvj. q. iij.ꝛ.iiij.p totuz.saluo eo qõ de limitibus dr ea.cã.ꝛ.q.c. iz.ꝛ.c.inter memoratos. secundo casu nõ currit prescriptio.prescriptio .n. ius advocat creatũ.nouũ aũt non creat.vt xxiij.q.v.q̃ deo.ꝛ dis.c.contra.morẽ.ꝛ di.xciij. illud autem.ꝛ.xvj.q.j.c.vlt ꝛ.q.iij.§.põt ẽt ꝛ.q. vij. decimas.ꝛ.j.e.q.iij.quesitum. in his omnibus ꝛ in alijs ñ finitis casib⁹ prescripto euanescit qr non ẽ prodituz ius commune scriptũ vel non scriptuz,quo tales talia valeãt possidere.io. Hec regula fallit.extra de cã pos. cuz ecclesia.ꝛ extra de prescriptẽ auditis io.Sed certe nõ fallit. qr iura incorporalia q̃si possidentur.ꝛ interdicta proeis possessoria constituta sũt ff.de serui.quotiens.b.

t ¶ Ex vsu.nã tẽpus non ẽ modus rẽ.x.q.iij.qr cognouimus.ff.de ac.ꝛ ob. obligationum fere.§.placet,nisi forte cuius non extat memoria.ar.ff.de aqua quot.ꝛ etli.hoc iure.ꝛ ex de ver.sig.c.abbate.

u ¶ Ecclesia icã.nã iusta de cã bñ põt ab eis auriliũ petere.ex de censib⁹.cũ apostolus.ꝛ sic nõ est ꝓtra.xviij.q.vlt.seruitũ.qr illud intelligit de licitis.

x ¶ Restituat.nec absoluere põt pro precio nisi sit consuetudo.ex de ſi.nemo.

Episcopo iterueniente papa quẽdam acolytum ordinauit.

Latorez presẽtiũ per intercessionẽ vestre sanctitatis acolytũ fecimus quẽ ad obsequia vestra retransmisimus vt si in lucrãdis animabus amplius seruierit profice re amplius possit. Idẽ belie presbytero ꝛ abbati.

Quisquis i romana ecclesia sacrũ ordinem acceperit: ab ea vlterius egredi non poterit.

Fluiz vestrũ epiphaniũ mandastis: vt ad sacrũ ordinẽ promouere deberemus vobisq̃z transmittere:ſz in vno vos audiuim⁹:in altero minime potuim⁹ audir: diaconus quidẽ fact⁹ ẽ. Sed quisquis semel in hac ecclesia sacrũ ordinez acceperit egrediendi ex ea vlteriuz licentiam non habet⁹. Si vero videre vos non potui ex hac re consolationẽ habeo: quia in filio vestro requesco. Non itaq;z quorum libet precibus ordinationes facte false diindicant:sed hẽ demuz que precib⁹ ordinandi vel eius amici nõ spirituali sed carnali affectu porrectis fiunt:cum alias future nõ essent quas non charitas interueniens:sed ambitio supplicans extorquet. Non solum aũt clericos cuilibet episcopi.summus põtifex i ecclesia romana valet ordinar:verũetiã opportunitate exigẽte monachos ꝛ quoscũq̃z clericos cõuocare põt ꝛ iuitare. Unde nicolaꝰ papa.

De eodem.

Er principalẽ beatoꝝ petri ꝛ pauli ptãtẽ ius habem⁹ nõ solũ i monachoꝰ verũ ẽt i quoslibz clericos de quacũq̃z dioceſi cũ necesse fuerit ad noꝰ ꝓuocare atq̃z ecclesialticis exigẽtib⁹ opportunitatib⁹ inuitare. Quolibz ergo munere iterueniẽte falsa diindicat ordinatio. Sicut aũt p̃cio iterueniẽte sacris ordines nõ sũt tribuendi:ita nec restituendi vt.n.ait beat⁹ ambrosius sacri ordines nec precio sũt emẽdi nec redimendi⁹. Hinc ẽt grego. vij.ait.

Precio interueniẽte sacerdotale officium non restituatur.

Nullus episcopus grauamen seu seruile⁹ seruitium ex vsu⁹ cõtra ecclesiasticã⁹ normã abbatibus seu clericis suis imponat: vel interdictũ sacerdotale officiũ precio interueniente restituat⁹ quod si fe-

Jtē nec reconciliare. extra de si. c. nemo. Sed nunqd ipsi clerico licet redimere cum iniuste suspēsus ē. videtur q̄ non. s. §. pr. in fi. extra de si. matheus. ar. contra. s. q̄ possit redimere ius suū ⁊ veracionez suam. j. q. iij. quesitū. extra de vsur. c. j. ⁊ extra de si. dilect⁹. immo ⁊ si quid dederit repetere poterit. C. de condi. ob tur. cām. quod euitandi. quidam dicunt q̄ non potest in aliquo casu redimere. alij contra. s. cum iniuste suspenditur. hoc nota. xvj. q. vij. decimas.

a ¶ Qui autem. tractauit magister questionez istam affirmatiue. nūc autē vult. tractare eam negatiue. scilicet vtrū sit simonia dare pecuniam vt nō ordinet quis sed quoniā non habuit capitulum indurit leges que in hoc faciunt ad propositū vbi in eis aliquid dicitur negatiue. Quod aūt hoc sit simoniacū habetur extra de simo. nemo. in fi.

b ¶ Infames. ⁊ simoniaci large. ar. eē. de simo. nemo. ar. C. de inof. tes. si qñ. sed alij contra propē descriptionē simonie. sed mortaliter peccāt. j. e. q. iij. vēdentes. ſz certe simoniaci sunt vt dicit illa decre. nemo. io.

c Sunt. sacrilegos. i. simoniacos. alias nō facit ad ꝓpositū. S. ⁊ q̄ sit sacrilegiū sic probat. ff. n. ille qui frangit īmunitatē ecclesie. vel qui inde aliquid eripit sacrileg⁹ iudicat⁹ multo fortius q̄ facit ne ecclesie ordinentur. vel ne ordines tribuantur. vel impediatur alicui⁹ electio vel promotio

d Tenemus. ad h̄ introducit has leges vt ostēdat pari pena mulctandos q̄ precio inducti īpediūt fieri quod de iure fieri debet ⁊ qui faciunt quod ō iure fieri non deberet.

e ¶ Hortamur. forte se temperat ne videatur quē iubere accusare inuitum. C. vt nemo inuitus in rubro ⁊ nigro.

f ¶ Administrante. si is talis sit quē in ius vocari liceat. ſz cōtra. ij. q. j. ꝓhibēt. Sol. illud de maioribꝰ magistratibus hoc de minoribus. argu. ff. de iniu. nec magistratibus. ⁊. ff. de in ius vo. l. ij. vt hoc de perpetuo iudice ar. ff. de re. cre. presidis. ⁊. l. precedenti. in aut. vt differētes iudices. §. fi. cō. col. ir. ⁊ hoc ne crimē eius inultū remaneat. illud de temporali. vel hic cū peccauit in ipsa administratione. ibi de eo q̄ extra administrationē cōmisit. ff de iudi. l. ij. §. legatis. i aut. vt iudi. fine quoquo suſ. §. fiquis autē coll. ij.

g ¶ Reportaturus. reportabit. n. quadruplū. j. l. prop. xiij. q. ij. cū duorissimā.

h Item. intra annum vtilez a principio post continuum. ff. de calum. annus.

i ¶ In quadruplum. in quo cōtinetur rei ꝑsecutio. vt tantum triplū sit pena. vt. ff. e. l. in heredem. §. fi. ⁊ hoc ē verum cū ipse idē dat. nam si alius daret pro eo. tunc totum quadruplum est pena. quia ille qui dedit repetit pecuniā quā dedit. ff. e. scilicet de calum. fiquis ab alio huius autem quadruplū medietas dabitur fisco mediatas spoliato.

cerit officij sui periculum subeat.

Qui autē ꝑ pecuniam accipiunt vt ordinandis sacros ordines non tribuāt. vel vt canonice electioni assensū nō prebeāt aut ecclesijs edificādis vel cōsecrādis lapidem benedictū: vel cōsecratōnē subtrahāt multis argumētis accepte pecunie rei ⁊ infames⁹ esse probant. Aut enim pascalis. ij.

Sacrilegi sunt iudicandi qui ecclesiam dei non permittunt regulariter ordinari.

Sunt quidā q̄ vel violētia vel fauore nō permittūt ecclesias regulariter ordinari: hos ēt decreuim⁹ vt sacrilegos⁹ iudicādos.

Codice li. ix. ad. l. iul. repetūdarum.

Habem⁹ ⁊ hortamur⁹ vt sigs forte honorator̄ decurionū possessorū postremo etiā colonor̄ aut cuiuslibet ordinis a iudice fuerit aliqua ratione concussus: siquis scit de iure venalē fuisse sententiā: siquis penā vel precio remissaz. vel vicio cupiditatis igestā: siquis postremo quacunqz cā improbū iudicē potuerit approbare: is vel administrāte⁹ eo vel posit administratiōnē depositā in publicū prodeat: crimē deferat: delatū approbet: cū probauerit victoriā reportatur⁹ ⁊ gloriā. Jtē in digestis ti. de calūniatoribus. Ulpianus.

De eodem.

Item cum qui vt calūnia cā negociū faceret vel nō faceret: pecuniā detegitur accepisse intra vtilē annū⁹ in quadruplū⁹ eius pecunie quā accepisse dicitur: post annū in simplū īfactū actio cōpetit⁹.

Ibidem li. xl viij. titulo de concussione iudicis.

Concussionis⁹ iudicium publicū ⁹ nō ē. sed si ideo pecuniam qs accepit. quod crimē minat⁹ sit. potest iudiciū publicū esse ex senatusc̄ōsultis⁹ quibus pena legis cornelie⁹ teneri inbetur: qui in accusatione innocētū⁹ coierint. quine ob accusandum vel non accusandum denunciandum vel non denunciandum testimonium pecuniam acceperit.

Ibidez li. xl viij. titulo de lege iulia repetundarum: marcellus.

Lege iulia repetundarum tenentur qui cum aliquam potestatem haberent pecuniam ob iudicandum vel non iudicanduz decernendumue acceperint: vel quo magis aut minus quid ex officio suo facerent.

Idem.

Eadem lege tenetur⁹: qui ob denunciandum vel non denunciandum testimonium pecuniam acceperit. Lege iulia repetūdarum cauetur: ne quis ob militez legendum⁹ omittendumue⁹ eis acciat: neue quis ob sententiam in senatu concilioue publico dicēdaz pecuniam accipiat vel ob accusandum vel non accusandum. Marcellus ibidem: Lex iul. repetundarum precepit ne quis ob iudicem arbitrumue dandum⁹ mutandum inbendumue: neue ob non dandū vel non mutandum vel non inbēdum: neue ob litem eltimandam⁹ iudiciumue capitis pecuniue faciendum vel non faciēdum aliquid acceperit: hodie ex lege iulia repetundarum extra ordinem puniuntur: ⁊ plerunqz vel exilio punītur vel etiam durius prout admiserint Hac lege damnatus testimonium publice dare aut iudex esse postulare ne prohibetur.

ij.

Equit⁹. ij. questio: qua queritur An pro ingressu monasterij pecunia sit exigenda vel exacta persoluenda. Hoc vtrunqz licituz fieri vtriusqz testamenti serie comprobatur. Legitur. enim in primo libro regum: quod anna detulerit secum samuelem postquā ablactat⁹ fuerat. in tribus vitulis ⁊ tribus modijs farine ⁊ amphora vini ad domum domini in silo. In actibus vero apostolorum legitur: quod multitudinis⁹ credentium erat cor vnuz ⁊ anima vna. nec aliquid eorum que possidebant quisquā suuz proprium esse dicebat sed erant illis omnia comunia. ⁊ singuli vēdebāt predia sua: ⁊ ponebant precia eorū ante pedes apostolorū. Quoruz vnus. scilicet ananias dum partem sibi reseruaret cum vxore sua saphira: sententia maledictionis accepta ante pedes apostoli cecidit mortu⁹. Hinc liquido apparet: quod ingressuri monasterium sua debent offerre rectoribus: nec aliter⁹ sunt recipiendi nisi sua obtulerint pauperibus. Et si ideo pecuniam accepit. quod crimē minat⁹ sit. potest iudiciū publicū esse ex senatusc̄ōsultis⁹ quibus pena legis cornelie⁹ teneri inbetur: qui in accusatione innocētū⁹ coierint. quine ob accusandum vel non accusandum denunciandum vel non denunciandum testimonium pecuniam acceperit. Et ideo. publicum ē ad cuius accusatōnē quibz de populo admittuē nisi infamis sit. vt insti. ō pu. iudi. circa principium.

k ¶ Cōpetit. nō ei qui dedit ēt si turpiter dederit. ſz ei ad cuius lesionez data est. vt. ff. de calū. l. generaliter. §. illud erit.

l Concussionis. cōcussionis crimē est cum quis minatur alicui nisi ita vel ita faciat. j. xxi j. q. j. militare. ff. de ꝓcur. l. j. ⁊ ij.

m ¶ Publicum. i. ordinarium. ⁊ hoc semper. vel non est publicum nisi cum quis pecuniam erroserit. ⁊ hoc ē quod sequitur ſz si ideo. publicum ē ad cuius accusatōnē quibz de populo admittuē nisi infamis sit. vt insti. ō pu. iudi. circa principium.

n ¶ Senatusc̄ōsultis volusiano ⁊ libonia no. ff. ad. l. cor. de fal. l. j. ff. ad. l. iul. de vi pu. et senatusc̄ōsulto.

o ¶ Cornelie. cuius. pena in liberto est de portatio. in seruo vlti mū supplicū. ff. ad. l. cor. de fal. l. j. §. vlti.

p ¶ Innocētū. secus si nocentuz. xvj. q. vij. sane.

q Eadē lege tenetur. quia reddit quadruplum et infamis efficitur. ff. eo. eadem. §. j. hoc crimē etiam extraordinarie punitur. ff. e. l. lex iulia. §. fi.

r ¶ Lege iul. legendum. idest eligendus. vt eligatur qui non debet vel contrariū.

s ¶ Omittendumue vt mittatur in legationem qui non est emittendus. vel non mittatur⁹ qui mittendus est.

t ¶ Bandum. puta non ad probandos fideiussores vel loco iudicis recusati.

u ¶ Estimandam. ne scilicet estimet litem minoris. vel maioris pro pecūia. quod quā doqz facere videtur. ff. ad. l. aql. proinde. §. notandum.

x Equitur. Hec questio nō habet quēstionem. extra de simo. cum in ecclesie. melius extra. eo. veniens. melius extra. eo. quoniam simoniaca. vnde nec ante nec post potest peti aliquid. vt. ſ. q. j. eos qui. ⁊. j. eo. q. iij. fiquis prebēdas nisi forte monasterium ita esset tenue ꝙ non posset prouidere ei. tūc enim bene posset dici ei nec esset simonia. bene reciperemus te si haberemus possessionez vnde possessionez sustentari. ar. j. e. fiquis. propter hoc. hoc tñ vt reprobare. illa cōstitutio quoniam simoniaca. ꝙ preterea pauperatis posset peti pecunia. io. quicquid dicat io. si sic dicatur simonia est vt videtur expresse dicere decre. extra de si. quoniam simoniacam bar.

y ¶ Adultitudinis. xij. q. j. c. ij.

z ¶ Aliter. hoc non ē verū sed allegando dicit hoc.

a Sponte. quod licet. xix. q. iij. siqua mulier.

b Ex parte. ar. q̄ non debeat quis cōmunicata reuocare. j. de pe. di. iij. sunt plures. r vij. q. iiij. sunt qui opes.

c Placuit. ex debito. ar. j. q. j. placuit. j. e. q. iiij. ecclesia. s. e. q. statuimus. j. r viij. eleutherius. contra. so. ibi.

d Aliquod. aliud a conuiuio vel procuratione. in auc. de man. prin. §. illud. r in auc. vt nulli iudi. §. nulli sed bene illā exigit. eē. de fi. cuz sit. alia nō debet exigere. sed sponte oblata recipere pōt vel potest dici q̄ r illa que consueuit pcipere propter ꝓcurationez exigere pōt quasi pro laboꝛe ar. xij. q. ij. charitatē. vbi hoc diu obtinuit. r viij. q. fi. seruitium.

e Dotē. immo nec p̄ marium lapidē ponere debuit. vt. j. de con. dist. j. nemo. in auc. vt determi. sit numerus cle. §. inuestigantes igitur. coll. j. j. r vj. q. vlt. pie. r. c. frigentius. sed hic omissuz fuit r ideo est restaurandum. vel iam declarat prius. sed hic debz facere instrumentuz. Unde si dotē non dedisset prius. nunc est compellendus. q̄ ibi fecit poni primariū lapidem. sicut in eo qui promisit reipublice pecuniā dare. ff. de pol. l. prima.

f Eoruz. pluribus ergo sufficere debz ecclesia. vt. vij. q. j. illō. r de cō. di. j. hoc. quoqz

g Ibidem. ar. cōtra clericos q alibi q̄ in ecclesia sua moꝛantur. s. di. xxxvij. ō quibusdam. contra. j. r vj. q. j. generaliter. j. xij. q. ij concessio.

h Quampio. quidam petebant ab aliis vt darent eis abbatē ipsoꝝ. sed hoc illi nolebāt gratis cuz eēt eis vtilis r hec est consultatio.

i Responsuz. non dubitauit papa quid iuris eēt in questione sed ironice hoc dicit.

k Anxiū. q̄ dubitatis vtrū ad dei cultuz quispiaz iteruētu munꝛis prouocādus sit sed dubitādū non est. eē. de fi. si questiōes.

l Interuētu. j. xxiij q. iiij. dz. s. xlv. di. qui syncera. cōtra sz nō vī prohibeꝛi nisi pactio. nam r dādo r bonorādo r loquēdo possumus blādiri infidelibus vt conuertant. h. Sed tu dic simoniaciuz si pagano vel hereticō deē vt christianus fiat ertra de fi. querelā. sed vī ꝓtra. q̄ cū me possim pecunia redimere. vt de pe. di. j. medicina vī q̄ r aliū possim. r siluester promisit omnibus munera qui vellent baptizari.

m Alimento. quod dabant apostoli pauperibus conuersis. s. versus prin. questionis ver. sed illud.

rint. Sed aliud ē sua sponte offerre aliud ē exacta psoluere. Anna mater samuelis nō exacta neqz petita sz spōte munera sacerdotibꝰ obtulit. Credētes ēt sua sponte offerebant apostolis: vt indigētiū necessitatibus deseruirēt: que instante persecutione infidelium eis possidere non licebat. Ananias quoqz non ideo damnatus est: q̄ sua nollet offerre sed quia spiritui sancto mentitus pcia coruz que apostolis obtulerat ex parteꝫ fraudabat. Non ergo bis auctoꝛitatibus permittit rectoꝛibꝰ ab in ingressuris aliquid exigere: sz sponte oblata suscipere: quia illud damnabile est hoc vero minime. Unde in bracarensi cō. legitur.

Pro dedicādis ecclesijs nihil exigatur.

Placuit vt quotiēs ab aliquo fidelium ad consecrandas ecclesias episcopi inuitantur: nō quasi ex debitoꝫ munus aliquodꝫ a fundatoꝛe requirāt: sed ipse fundatoꝛ si quidem aliquid ex suo voto obtulerit non respuatur. Si vero aut paupertas illū aut necessitas retinet. nihil exigatur ab illo. Hoc tamen vnusquisqz episcopoꝝ meminerit. vt nō prius dedicet ecclesiam: nisi antea dotēꝫ basilice et obsequiū ipsius per donationem cartule cōfirmatū accipiat. Naz non leuis culpa est ista temeritas. vt sine luminarijs vel sine substantiali sustētatione eoꝝm' qui ibidēꝫ seruituri sunt. tanquaz domus priuata cōsecretur ecclesia. Item bonifacius vrbis rome epūs scribit oibꝰ carolitane ecclesie cenobijs.

Ab his qui ad conuersionem accedunt nihil est exigendum. nec precio aliquis ad conuersionem est inuitandus.

Quampioꝫ mētis affectu fratres charissimi vestre destitutioni romana compatiatur ecclesia vobis fortassis ē incognitum. sz cognitoꝛi omniuz nō icognituz habeē. Dubitationi aūt vestre quod idoneum ē demus responsuz' deuz testificoꝛ: ipsa quoqz me dubitatio reddit anxiumꝫ r ineptum. nunquā enim legimus domini discipulos vel eoꝝ ministerio conuersos quē piam ad deī cultum aliquo muneris interuentu' prouocasse: misi forte de pauperum alimēto" quis icō cinneꝫ proponat quoꝝm' nulli cuiuscunqz professionis eēt victualia negabāturꝫ. Scimus equidē quod omne datū optimū r omne donuz perfectum de sursum est descendēs a patre luminum apud quem et a quo bone voluntatis donum accipit: qui sancto de liberationis arbitrio gratis deo seruire d̄ posuit. Restat ergo vt q̄ pro aliqua ecclesie susceptione munꝰ accipit donū dei quod a patre luminuz descendere debuit vendat. munuz aūt largiens importunus emat. quid aūt de diuini doni vēditoꝛibus vel emptoꝛibꝰ cōsequaē concludi necesse non ē. Cauete ergo fratres quā sit ambiguū quod petistis cōsiliū qd̄ quidem secundum vestre volūtatis ꝓpositū nulla inuenimꝰ rōe ꝓfirmatū. verū tamē si vestre necessitati adeo ē opportunus quē reperistis: dum tamen ois absit pactioꝫ ois cesset q̄tioꝫ nullaqz vestre ecclesie fiat distractio: accedat gratis deo seruire incipiat: suiqz regiminis deuore gestet obsequiuz: r postmodum' vos quasi subsidij. gratia aliqua sue ecclesie munera largiri fratrum solatio romana permittit ecclesia. Unde vrbanus papa.

De eodem

Nullus abbas precium sumere vel exigere ab eis qui ad cōuersionem veniūt: aliqua pacti obseruatiōe vel occasione presumat.

Regulam antiquam sequens nulli vnquam de ordinationibus aliquid omnino accipiendum esse constituto. neqz ex datione palij neqz ex donatione cartarū: neqz ex ea quam noua per ambitionez simulatio inuenit appellatione pastelli. quia enim in ordinando episcopo pontifex manum imponit euangelicam lectōnem minister legit. confirmationis autem eius epistolam notarius scribit. Itē gre. in regitro:

Ab ordinando non debet aliquid exigi. sed nec voluntarie oblata respui oportet.

Sicut episcopum non decet manum quam imponit vendere: ita ministeꝫ vel notarius non debet in ordinatione eius vocemꝰ suam vel calamum' venundare. Is autez qui ordinatus fuerit: si nō ex pacto neqz exactus ac petitus post acceptas chartas r palliuz offerre aliquid cuilibet ex clero gratie tantūmodo cā voluerit: hoc accipi nullo modo prohibemus: q̄ eius oblatio nullam culpe maculā ingerit. que non ex ambientis' petitione processit. Auctoꝛitate" bonifacij patenter ostendit: quod sicut nullus precio ē inuitandus ad conuersionem: ita nulli pecunie interuentu ecclesie largiri oportet ingressum. Auctoꝛitate vero gre. datur intelligi quod pro ingressu ecclesie non licet pecuniā exigere: sed

n In cōcinne. q̄ nō cōpetit oppositio.

o Quoꝝ. i. quia eoꝝm.

p Negabātur. ar. q̄ anathematizato dz dari elemosyna. s. di. xlij. quiescamus xj. q. iij. qñ. r xiij. q. iiij. dz cōtra. sed illud de iam catholico. r vj. q. j. si cupis. sed cōtra. v. q. v. c. ij.

q Pactio non remouet nisi pactio inhonesta. nam honesta non remouet. r xiij di. q̄q̄. s. di. c. in ea synodo ar. r viij. q. ij. eleutherius. eē de preben. significatuz. r vj. q. vij. p laicos. s. di. lix. hoc ad nos. vij. q. j. mutationes hoc nota. viij. q. iij. in fūma.

r Conuentio. nomē conuentionis generale est. ff. s pac. l. j. §. ij.

s Postmodū. ar. q̄ licet post qō nō lz ante. vt. j. viij. q. iij. talia. r. c. artaldus. ar. quod nō licet ante nec post vt. s. e. q. j. eos ad fi. r q̄ licz ante qō nō post. vt. s. di. iiij in istis. ij. q. vj. quotiens epi r viij. q. ij. dilectissimi. s. eo. q. j. eos cōtra. So. ibi er pactione. datuz fuit quicquid datū fuit. hic vero ex mera liberalitate vel gratia subsidij. conceditur. io.

t Subsidij. vel honoris. vt. j. eo. q. iij. er multis. r. ff. mā. si remunerandi. r certe hoc casu idē eēt ante r post. sed hoc fit hic propter presūptionez vitādum. r hoc soluit cōtrarium. s. e. q. j. eos. sz ex quo ambitio precessit r petitio pecunie nocere certe debuit etiā post. vel gratia subsidij. debuerunt percipere. ar. j. eo. sicut episcopum in fi. a cōtrario sensu.

u Sicut. minister. i. archidiaconus cuz examinat vocando ordinādos r xiij. di. quando.

x Vocē. i. lectionē euāgelicam. eē. de fi. c. j. r ar. in superiori palea. §. regulā ēt.

y Calamū. i. scripturam quā ordinatꝰ recepit ab ordinatoꝛe. ne dubitet de eius ordinatione. vt. j. ij. q. j. legū hoc olim. h. vel hoc intelligit. cū b salariū de publico alias deputatū. hoc tamen dico. q̄ in collatione ordinis nō ē distinguēdū an hēat salariū vel nō. nā dicit q̄ i collatione ordinis nec p laboꝛe nec pro charta dz aliquid recipere. sz epūs procuret ita vt sine muneris alicuiꝰ acceptione scribatur. nec teneat ler. in auc. de sanctis. epi. §. iiij. col. ix.

z Ex ambientis. vbi enim causa non adest vicium nō imputatur.

a Auctoꝛitate. cōuersionem. idest fidem r cultum

dei.lxj.di.§.his'omnibus.

a ¶ Opponitur.ad id quod dixit nihil exigendū ab ingressuris.q.d. indifferenter omnes debēt suscipi vt pascantur'de rebus ecclesie,exceptis talib⁹ de

b quibus loquitur in capitulis sequentibus.

¶ Jduas honora,que debent sumptibus ecclesie sustentari.ꝛ vidua quā doqz dicit que virū nōdum habuit.ff.de ver.sig.malū. §.viduam.

e ¶ Vidue.i.que sicut a vitis ita ꝛ a reb⁹ ꝛ amore mūdi sunt destitute.non recipiantur vt sustententur sumptibus ecclesie nisi sua dent ecclesie.xij.q.j.illi.s.di.xlij.§ j.s.di.xlvij.sicut.

d ¶ Sufficiat.ar.q̄ non teneantur. canonici suscipere aliquez vltra q̄ facultates ecclesie sufficiunt.ꝛ de cōse. di.i.omnes.ꝛ extra de instit. c.j.xvj.q.j.quoniā qcquid.

e ¶ Clericos.accipiunt.ꝛ in alios vsus cōuertunt.ꝛ sic intellige sequētia. c.cū.scilicet male dispēsant. j.xij.q.j.illi qui.

f ¶ Sacrilegium.ar.q̄ stipēdia ecclesie non sūt danda his quibus propria sufficiunt.vt.xij.q.j.illi.qui. ex de fi.cū sit romana.nec vlla ecclesiastica.ar.contra.xij q.ij.charitatez.ff.de re.iur. fin naturam.Solu.quod hic dicitur exhortatio est nō preceptuz.vel de his loquit qui occasione. patrimonij ampliandi quod habent se a diuinis subtrahunt ob sequijs. quibus se absentātibus dandum non est.vel hic de quarta pauperibus debita que dari prohibetur habundātibus. panis enim egentium.ꝛc.vt.j.xiiij.q.v. c.ij.ꝛ in summa.si habūdātes de bonis ecclesie suscipiunt siue absentes siue presētes sint.licet non debet eis ōnegari porcio.quia nemo cogitur suis stipendijs militare.mortaliter tamen peccant presertim si ex cupiditate sua reseruant.j.eo.§. verum.cum.c.se.

g ¶ Pastor ecclesie. panper.panis.egentiū. vita pauperis est.q fraudat illū homo sanguinis est vt. j.xiiij.q.v.c.ij.ꝛ.iij.q.prima nulli.

b ¶ Verum.suscipi.i. suscepti alimentari.non enim tā tū de suscipiēdis loquitur.

i ¶ Petrus. non videtur competere exemplū de petro qui fuit pauper piscator ꝛ ita reliquit paupertatem tantum propter amorez dei ꝛ sic faciunt multi templarij ꝛ hospitalarij.hodie et q̄ si omnes religiosi.sed petr⁹ se ipsum abnegauit.

k ¶ Jquis. vt quid xij. q.j.expedit.xxiij.q.v ij.q̄ autē xij.q.j.illi.aūt.§.j.

l ¶ Allienis.i.oblatis.p peccatis aliorum.

m ¶ Velut pro ipsa expensa sua.ar.aliquē posse dare ecclesie de propijs pro sua sustentatione.h.hoc. nō est verum nisi illud fiat sine pacto. vt extra de simo. tua.nec excusat paupertas.vt extra eo.quoniam simoniaca.

n ¶ Jactantia.nam nocet iactantia.vj.q.j. inuitare.

o ¶ Quia perfectio,idest expeditior.ad seruiendum deo est.

p ¶ Expoliat.nam tunc dicitur in eo manere spiritus sanctus,cum vo

spontanee oblatā licet suscipere.

Itē oppōitur⁹ illud apostoli ad timotbe. De eodem

¶ Jduas honora⁹ que vere vidue.sūt.que aūt nō sūt vere vidue⁹.i.que suis vel parentum opibus sustētari possūt. nō recipiātur vt ecclesia sufficiat⁹ bis que vere vidue sunt. Item hieronymus ad damasum papam.

Qui sumptibus propijs sustentari potest ab ecclesia stipendia non accipiat.

¶ Clericos antē illos ꝓuenit ecclesie stipēdijs sustētari: quibus parentū ꝛ propinquorū nulla suffragātur bona. Qui aūt bōis parētū ꝛ opibus suis sustentari possūt si quod pauperū ē accipiūt⁹ sacrilegium⁹ profecto ꝓmittūt:ꝛ per abusionē talium indiciū sibi mādūcāt et bibunt. Item ꝓsper.in li.de contemplatiua vita.x.c.

Quibus sua sufficiunt: ecclesie alimentis non sustententur.

¶ Pastor ecclesie⁹ bis quib⁹ sua sufficiunt non debet aliquid erogare. quādoquidez nibil aliud sit habentibus dare quam perdere nec illi qui sua possidentes dare sibi aliquid volunt sine grandi peccato suo vnde pauper victur⁹ erat accipiunt. De clericis quidez dicit spirit⁹ scūs. peccata populi mei comedūt.sed sicut nibil habentes ꝓpriū nō peccata sed alimēta quibus indigere videntur accipiūt:ita possessores nō alimēta qbus habūdant sed aliena peccata suscipiunt.

Ceruz bis auctoritatibus ꝓbibētur ab ecclesia suscipi⁹ nō illi qui quōdam fuerūt diuites sed postea oia reliquerunt. vt petrus⁹ et matheus ꝛ paulus:aut pauperibus distribuerunt vt zacheus. aut ecclesie rebus adiūxerūt sicut illi predia sua vendētes ponebāt precia ante pedes apostolorz vt eēnt illi⁹ omnia coīa:sed illi qui in domib⁹ parētū residētes vel sua reliquere nolētes ecclesiasticis facultatib⁹ pasci desiderant. De quibus in eodez li.prosperi subinfertur.

Qui sua relinquere non vult.non debet sūptibus ecclesie sustentari.

¶ Jquis ꝓpter hoc sua relinquere nō vult vt habeat vñ viuat vt quid⁹ accipit vnde rōnez reddat vt quid de peccatis⁹ alienis⁹ sua multiplicat. Idem. nō ē meū dicere quale peccatuz ē qui cibos pauperum presumendo suscipiunt qui ecclesiam quaz iuuare de propijs facultatibus debuerant:suis expensis insuper grauant.ꝓpter hoc fortassis in cōgregatione viuentes ne aliqnos pauperes pascāt:ne aduenientes accipiant:aut ne suum censum quotidianis expensis minuāt. quod si aliquid de fructibus suis ecclesie velut pro ipsa expēsa sua⁹ cōtulerint:non se preferāt inani iactātia⁹ illis quos nibil habētes pascit ꝛ vestit ecclesia.quia profecto perfectior⁹ est ille qui se mundi rebus expoliat⁹.aut qui cum nibil habuerit nec habere desiderat: quā ille q ex multis q̄ possidet ecclesie aliqd prestiterit ac se de eo quod prestitit forsitan iactat. Ecce qui ꝓbētur ab ecclesia suscipi. Illi vero q oia sua relinquūt vel pauperib⁹ distribuūt vel ecclesie reb⁹ adiungunt:ꝛ ab ecclesia laudabiliter suscipiendi sunt ꝛ eius opibus sustentandi. Unde in eodē li.legitur.

Qui sua relinquunt vel pauperib⁹ distribuunt vel ecclesie rebus adiungunt: laudabiliter ecclesiastica dispensant.

¶ Sacerdos cui dispensationis⁹ cura commissa est:non soluz sine cupiditate sed etiam cum laude pietatis accipit⁹ a populo dispēsanda ꝛ fideliter dispensat⁹ accepta quia omnia sua aut parentibus reliquit aut pauperib⁹⁹ distribuit aut ecclesie reb⁹ adiunxit:ꝛ se in numero pauperum paupertatis amore constituit:vt vnde pauperib⁹ subministrat:inde ꝛ ipse tāquā pauper voluntari⁹ vinat. Clerici quoqz quos pauperes natiuitas fecit cuz perfectione virtuti⁹ vite necessaria siue in domibus⁹ suis siue in cōgregatione viuentes accipiāt:quia ad ea accipiēda nō eos cupiditas.duxit sed vinendi necessitas cogit. de talibus dicere videtur apostolus qui in sacrario⁹ operant⁹:que de sacrario sunt edant:ꝛ qui altario deseruiunt de altario participent qō nisi hoc de cōemptoribus suarum facultatū vellet intelligi: nunqnaz secutus adiungeret. Ita ꝛ deus ordinauit his qui euangeliū annunciant de euangelio viuere. De euangelio viuunt.qui nibil habere ꝓpriū volunt: qui nec habent nec habere aliquid concupiscunt nō suorum sed communiū possessores. Quid est aliud de euangelio viuere nisi laborantez inde vbi laborat necessaria vite percipere⁹. apostolus tamē qui sic predicauit euangelium. vt necessaria sibi sui⁹ manib⁹⁹ ministraret de se ꝓfidenter loquit̄. Ego autem nullo horū vsus⁹ sum ꝛ quare dixerit secut⁹ apparuit dicens. Expedit mihi magis mori quā vt gloriā meam quis euacuet. Euacuari dicit gloriam⁹ suam:si ab

lūtariam diligit paupertatem.de pe.di. ij. querendum. diuites tamen cum bonis ꝛc xxx.di.hoc scripsim⁹.

q ¶ Sacerdos. dispensationis.j. xij.q.j.c.expedit.

r ¶ Accipit .i. accipere debet.

s ¶ Dispensat,i. dispensare debet tam sibi q̄ alijs ꝛc.

t ¶ Pauperibus.qō ei licet.xij.q.iij.c.j.ꝛ.iij

u ¶ In domibus.j. de con.di.v.in omnibus contra .j.xij.q.j. necessaria.contra.j.xij q.ij.nobis.So.hic loquitur de clericis indigentibus quib⁹.tenetur prouidere sicut alijs pauperibus .isti tales accipiunt ab ecclesia.non quia clerici.sz q⁹ pauperes.ar.canonicis licere beneficia.diuidere.vt priuatim percipiant quod in cōmuni soliti erant habere vt di. xxxij.si qui vero.

x ¶ Sacrario.j.xiij.q j.§.quia ergo.j.xvj.q j.c.pe.ꝛ vlt.

y ¶ Percipere.xij.q. ij.charitatē.

z ¶ Adanibus.j.x.q iij.cauendum.j.xxj.q j.clericus.

a ¶ Vsus sum. ne ea occasione pseudo apostoli acciperent ꝛ sic in predicatione pfisterent.nam erqno videbant cum non accipere⁹. verecundabantur ꝛ ipsi accipere.

b ¶ Gloriā quam habeo apud deū de hoc quod non accipio. vel si acciperem cum scādalo vel vltra q̄ deberem vel si predicarem eo obtentu vt acciperem.

a Clerici,deseruiunt.et infirmi seruiunt.ex de cle.ergo.c.j.ff.de stati.l.cum heres.§.fidibus.

b Meritū.j.xvj.q.vij.c.j.cōtra.sed ibi,soluitur.vel meritū.i.vt presbyter.plusquā alij.percipiāt.vt.di.lxxiij.cōsuluit.quod nō ē in alia societate.ff.pro soc.verum.§.sed cum tres.

c Ed ad huc. Hic depingit. iij.q.an.s. ingressum vel prebendas emere sit simoniacū.primū membrum expedituz ē.s.e. prox q.scōm expeditur hic Nota q prebenda dicitur qñqz ius quoddaz spirituale percipiendi ecclesiaz vel ipsaz prebendā. hoc modo emere simoniacū est. quandoqz dicunt ipsi fructus prebēde quos emere non ē simoniacum.vt ex ne prela.vices suas.c.vlt.nisi qs forte emeret. fructus ab initio sue ordinationis in ipsa ecclesia.vt habeāt dum vixerit. ar.j.e.siquis obiecerit.c.saluator.tunc enim ita sunt annexa. vt q priuetur officio priuetur illis.vt.lxxxj.di. siquis sacerdotum.

d Annexa.ar.q idē iuris sit in vno cohērentiū.7 cōnexoꝝ qō in altero.vnde qui priuatur officio.7 bñficio vt.s.di.xxviij. decernimus.s.di. lxxxj.siquis sacerdotum.7.c. eos.s.di.l. studeat.cōtra.ibi de gratia.hic rigore.

e Ostia.i.qui gerit officium ostiarij.vnō videtur q emere huiusmodi officium ostiarij. vel pulsandi cāpanas sit simoniacū. cū illud spectet ad officiuz pmicerij.xxv. di. perlectis. simoniacuz est quod cōcedo.sed emere quācūqz administrationez rex ecclesie puta q det panez in refectorio vel vinū vel cuiuscūqz alterius rei dicit.h. simoniacū esse.ar.s.e.q.j. siquis episcopus prope fi.7 j ea.q.saluator.7 dicit q licite pōt dari pecunia alicui vt suscipiat tale officiuz sed tamē ille non posset dare pecuniaz vt ei daretur.7 sic aliquid vēdi potest licite qō nō pōt emi. Alij dicunt q tūc ē simoniacum emere aliquā administrationē ecclesiasticaz. cū aliqō spirituale bz annexū. vel talis ē q per deri cū tantū cōsueuit exerceri 7 ratione officij. quod magis credo.

f Adiuimus. sa eis quibus predicabat voluisset accipere vite temporalis expensam. nolebat quippe in presenti laboris sui fructum:sed in futuro recipere.

Item ex cōci.agathensi.

Iuxta meritū laboris ecclesiastici stipendia sacerdotes distribuant.

Clerici omnes qui ecclesie fideliter vigilanterqz deseruiunt nt⁹ stipendia sanctis laboribus debita scōm seruitij.sui meritū⁹ per ordinationem canonū a sacerdotib⁹ consequantur. Item ex cōcilio vrbani pape habito aluernie.

Multorum auctoritatibus luce clarius constat quod abīgressuris monasteriuz non licet pecuniam exigere:ne 7 ille qui exigit 7 ille qui solvit simonie crimen incurrat.

Ed adhuc⁹ obijcit⁹ quod qui īgressuri monasteriū pecunias tribuūt:nō proposituz religionis sz participationez stipendiorum ecclesie emunt.Temporalia ergo non spiritualia ementes nequaquaz simoniaci habendi sunt. His itaqz respondetur non solum qui spiritualia sed etiam qui tēporalia eis annexa⁹ precio accipiunt vel tribuūt simoniaci iudicantur. vnde malachias loquens ex persona domini ait.Quis est inquit in vobis q claudat ostia⁹ 7 incendat altare meum gratuito:non est mihi voluntas in vobis dicit dominus exercituum:7 munus non suscipiam de manu vestra. Ostia claudere non est sacri muneris officium sed tantum sibi adiunctuz. Item greg.scribit vniuersis episcopis hispanis.

De his qui sacros ordines munerum acceptione dispēsant.

Audiimus dilectissimi quod nos audire oportuit:sed audisse profecto non libuit quosdam scilicet esse sacroꝝ ordinum professores:qui sub munerum datione vel acceptione dei ecclesias vel earuz sibi beneficia vsurpant:quod quidem scelus vos iam nō dudū acriter correxisse vehementer admiramur. Juste enim vterqz corripiendus est 7 a sancte liminibus ecclesie submouendus:7 qui pro ecclesie ambitu,munera largitur:7 q vt ecclesiam adeat quicquā presumit accipere. iste quippe donum dei emere:hic autem presumit vendere.a sacrilegio⁹ quoqz hoc facinus non dispar dixerim: cuz id qō spōte 7 sacro deliberationis arbitrio gratis fieri debuit sub pecunie pactione causatur⁹. Quare fratres charissimi que taliter facta sunt cu-

g Causatur.i. in cām ducitur vel pro cā.s.pro acceptione.vel datione pecunie fit.vel causatur.i.facit vnde causari.i.accusari debeat.

b Siquis dator,restituere.sed cui dices restituendā talē pecuniā.videtur q ei in cuius ignominiā data est.vt.xvij.q.iij. siquis in atrio.xv.q. vlt.cū multe.xxvij.q.j. sigs rapuerit.extra de simo. de hoc.in auc̄. de san. epi.§.ij neqz col.ir.7 extra de sim. audiuimus.ecōtra videtur q illi qui dedit eam.vt ex.e veniens. itē videtur q illa pecunia non dz remanere penes ecclesia.cū petrus dixerit pecunia tua tē. tē q fisco cōpetit persecutio eoruz que scelere cōquisita, sūt.ff. de iure fis.lucius.ff.de do⁹. inter virum 7 vxo.cum hic status.§.fi.

i Siquis episcop⁹.suspēdatur.i. deponat. lxxxiij.di.c.j.vel dic vt. s.e. q.j.quicquid.

k Debra.j.iij.q.ir.pura. ar.j.xij.q.ij.cognouimus.s di.lxiij.in synodo.ar. est hic q idē iuris ē in toto quod 7 ī pte 7 ī maiori quod in minori.xxij.q.v. de forma,. ex de prebē.maiorib⁹.xcv.dist. esto.ff.pro dclericto.l.iij.

l Quesitū ē.pm .b. casus talis est.qdā epi contulerāt ecclesias qualdā cū omni iure suo quibusdā locis religiosis.mortuis psonis illarum ecclesiarū collatarū epi volebāt in ecclesijs instituere clericos pro sua voluntate.nisi abbates darēt eis pecuniā.dr q talis datio pecunie simoniaca ē.ar.ad hoc. xvj.q.ij.c.ij. Alij casus inutiles cōsueuerunt hic notari. quos omitto.

m Data.a predecessoribus suis pro redēptione animarum suarum.

o Err.propter quod credebant aliquod ius acquisitum ex q: per.xxx. annos 7 vltra recepit huiusmodi redemptionē a monasterijs sed non ē ita q furtiue recepit.7 ideo non prescripsit.itē lz monachi singulis annis emerent ius instituēdi.non tamē epis er hoc fuit ius q fitū instituendi.7 licet hic fuerit simonia ex parte eoruz non tamen ex parte monachoruz.q illi quod eoz fuit redimebant.quod licite facere poterāt.vt d ri.s.e.q.j. nullus.7 sic simonia ē pōt ex vna parte 7 non ex altera.simile fuit in giezi. sicut ēt spōsalia possūt eē ex vna parte 7 non ex altera. ex de despō.impu.de illis.7 plura similia nōui.xxxij.q.v.p posito.7 licet eps peccet recipiendo pecuniā.tñ monachi non peccabāt dando vt xxiij.q.j.quid culpatur.contra.tamē huic signatur.j.e. xvj.q.iiij.possessiones sed ñ est contra quia monachi licite quesierāt ista altaria.vñ non habuerunt ea iure pre

scriptionis sed ex insta donatione.

a ¶ Et supra, hec dictio supra ad modicuz tẽpus refertur. ff. ex quib⁹ ca. ma. ab hostibus. §. sed q⁹. ar. ff. de ver. sig. hec adiectio.

b ¶ Redemptione. sed nunqd est licitũ redimere ius suũ. hoc nõ. s. q. j. null⁹ eps grauamẽ. 7. xvj. q. vlt. decimas. dici. enim põt q⁹ vbicũqz qs scit aduersarium. suũ non credere se ius habere redimat verationez suã. sed quare nõ deponũtur isti episcopi. dic quia nõ agebatur ad' hoc. 7 sentẽtia oz dictari fm formã petitionis. eẽ de accu. qualiter et quando.

c ¶ Saluo vtiqz. nõ. enim pleno iure omnino videtur donasse ecclesiaſ eps. nec potest donare sine cõsensu capituli. extra de dona. pastoralis.

d ¶ Aque. vel promissa tertiũ casum habes. s. vel retenta. vt eẽ de trãsac. super eo. Nam remittere ẽ dare eẽ de testi. veniens. 7. ff. de calũ. l. ij. 7 ita in spũalibus non põt iteruenire trãsactio cũ bis tribus modis tãtum fiat transactio. C. de trãsac. l. transactio. ff. e. l. j. ſ nec permutatio potest fieri super beneficio habito vel bãdo. alias bene. ad hoc eẽ de re. permu. questiũ. nec ẽt transactio. vt eẽ de transac. super eo. ar. cõtra. extra' de offi. iudi. dele. si qñ. sed ibi fuit facta transa. non super beneficio. sed super ꝓpꝛietate. 7 sic intellige extra ō de ci. ex multiplici. itẽ super re spirituali tamẽ ꝓpꝛietate potest fieri permutatio. extra de re. pmu. ad questiões non tamẽ vt detur tpale ꝓ spũali. extra de re. permutj. c. vlt. Illud aũt dubiuz nõ ẽ. quin amicabilis cõpositio interuenire possit eẽ de trã sac. c. ij. item 7 auctoritate iudicis põt interuenire pecunia. eẽ de preben. nisi. in fi. 7 de transac. statuimus. ff. de his qui no. infa. furti.

e ¶ Dꝛum. probat ꝙ hoc c. ꝙ sicut i pecunia simonia cõmittitur ita et in alia re.

f ¶ Pecunia strictius accipitur tantũ pro pecunia numerata. j. xiij. q. iij. c. j. ij. 7. iij.

g ¶ Pecunia. nomen' eniz pecunie etaz iura continet quandoqz. ff. de. ver. sig. pecunie. itẽ qñqz etiã speciem 7 rẽ q̃libet. vt hic 7. ff. de. le. iij. quisquis. itẽ qñqz ea tantũ que consistunt i ponderе numero vel mensura. ff. de l. e. j. l. talis scriptura. preciuz. aũt nõ cõsistit nisi in numero tantum. vt insti. de emp. 7 ven. ſ. precium.

b ¶ Jquis. sed res. non de rebus corporalibus sed de iure spũali cui coberet officium intelligitur. vel intellige de iure percipiendi res vel de reb⁹ ipsi officio adherẽtib⁹ vel de reb⁹ ꝓsecratz. vt in synodo. ar' xvij. q. iiij. si forte ar. j. iij. q. vj. hoc qppe. j. xvj. q. ij. c. j. ſ. vlt. vel itelligas de rerũ admiſtratione. 7 fit in hoc. c. de duob⁹ mẽtio. scilicet de cõsecratiõe. 7 administratione et ordine proueniẽte. 7 facit ad hoc. j. q. vj. ſ. j. vel. de iure quo res ipse percipiũtur vel hoc intellige de rebus ipsis fm. b. 7 tũc quando quis promouẽdus est ad ecclesiam vel ordinem fructꝰ proueniunt iure ordinis 7 ideo nõ licite emit. tũc enim presumitur emere ecclesiã vel ordinem. alio autem tempore emere non est peccatum. vt extra ne prela. vi. su. c. iij. xij. q. ij. alienationes.

i ¶ Aut episcopus. i. dignitas episcopalis.

k ¶ Aut' abbas. i. dignitas abbatialis.

l ¶ Nullo. bene accedit ad id quod legitur in auẽ. vt iudi. sine quoquo suffra. §. cogitatio. Nam ibi dicitur ꝙ fiscus babũdare dicitur si vtaẽ subiectis locupletibus. vt. s. e. q. ij. c. ij. cõtra. s. e. q. j. cos. contra. sed hoc cuz ex pacto precedenti.

m ¶ Nec anima. i. ipsum collegium vel ad litteram.

n ¶ Viuit. exercendo sensus corporeos. aliꝰ as saltim est. cũ ante quam sit in corpore viuat. sic eraudi. xxxij. q ij. moyses i

o ¶ Neutruz. ar. ideꝛ iuris esse in vno conueneronum quod in reliquo. ar. s. di. viij. quo iure. iij. q. vj. hoc quippe. 7. xvj. q. j. c. j. 7. ff. ō iurciu. euz qui. §. si libertus.

p ¶ Dastum. ar. contra. in auẽ. de san. epi. §. pro consuetudinib⁹ coll. ir.

q ¶ Nec postea. ar. ff. de pac. iurisgen. §. dolo. ibi ne qd fiat ei qõ ante promisit.

r ¶ Soluat. non etiã sub obtentu cõsuetudinis. j. e. q. c. vlt. contra. dic vt ibi.

s ¶ Saluator. casus In prima parte ostenditur auctoritate euangelij heresses debere circa finez seculi imminere. vnde oportet nos ex aduerso consurgere cuz ꝓpheta. 7 cum apostolo pro domo israel. In secunda ostenditur. v. auctoritatibus ꝙ vendere ecclesiastica beneficia sit simoniacum.

t ¶ Sed tamen portas. dest vicia. 7 etiaz hereses quibus intratur in infernum que non preualet ecclesie. 7 quia semper aliqui boni sunt in ecclesia. xxiiij. q. j. a recta 7. ca. prudenti.

u ¶ Oportet. idest vtile est vt nos exeitant. j. xxxiiij. q. vlt. c. vlt.

x ¶ Ecclesiasticam. i. ecclesiasticum beneficium. vel aliquam rẽ consecratam in casu ſ concesso puta calicem fm quosdam. nam et nomen rei generale est. ff. de; ver. sig. rei appellatione. s. e. que situm vel dicecclesiasticam administrationem. 7 sic bene adaptatur littera chalcedonensi synodi.

y ¶ Et donum idest officium per quod datur spiritus sanctus. scilicet potestas faciendi miracula.

z ¶ Sed ambitionem. arg. affectum vel conatum sine effectu puniri. argu. xxij. di. c. j.

a ¶ Quisquis hoc collige ꝙ corporales res ecclesie emere vel vendere simonia est in tali casu. cum quis intrat ecclesiam. vt. s. co. in prin.

b ¶ Propter sua hic vacat argu. a ꝓtrario sensu. vt. s. co. q. j. cos quos 7. c. siquis episcopus. j. xxix. q. ij. prelatum.

c ¶ Sed ad propria idest precibus quas ꝓ se quis offerre non potest ſ b. vt nota. s. j. q. j. sunt nonnulli. sed quid tencas ibi dici.

d ¶ Chalcedonenſ. alli qui emunt vel vendunt res ecclesiasticas non sunt simoniaci cur. 7ẽ.

---

gere 7 multos seducere: 7 fideles suos in mundo multas habituras pressuras: sed tamẽ portas inferi ñ preualituras. pinde vt ait apostolus. oportet hereses esse: vt qui probati sunt manifesti fiant. oz nos cũ propheta ex aduerso consurgere et murũ opponere pro domo israel. 7 cũ apostolo per multas tribulationes intrare in regnuz dei: quoniã nõ sunt cõdigne passiones huius tẽporis ad futurã gloriã. que reuelabitur in nobis. Jgitur qz innotuisti nobis quod tibi obiecit. vtruz vendere ecclesiasticã rem simoniacuz sit. hoc simoniacũ esse patenter colligit ex hoc quod beatus apostol⁹ petrus ait simoni. pecunia tua tecũ sit in perditionẽ: qz existimasti donũ dei pecunia possideri. donũ ꝙpe dei est spiritus sanctus 7 donuz dei ẽ res ipsi ecclesie oblata. 7 si bene ne aduertis simon magus qui ad fidẽ ficte accessit non spũm sanctuz quo ipse erat indignus: quoniã vt scriptũ ẽ: spũs scũs discipline effugiet fictũ: sed donũ dei emere voluit vt ex venditione signoꝝ que per eundem fierẽt: 7 multiplicatã pecuniã lucraret: nec apostolus cinptionez spũs sancti quã bene fieri ñ posse nouerat: ſz ambitionez que stus talis 7 auariciã que ẽ idolorum seruit⁹ in eodẽ simone exhorruit: 7 cũ maledictionis iaculo percussit. quisquis' igitur res ecclesiasticas 7 dei dona que a deo fidelib⁹ 7 a fidelibus deo donant: queqz ab eodez gratis accipiunt: 7 iõ gratis dare ō bẽt. ꝓpter sua' lucra vẽdit vel emit cũ eodẽ simone donũ dei possideri pecunia existimat. Jõ q eas nõ ad boc ad quod istitute sunt: ſz ad propria' lucra munere lingue vel indebiti obsequij vel pecunie largit vel adipiscitur simoniacus ẽ: cũ principalis intentio fuerit simonis sola pecunie causa auaricia vz idest idolatria vt ait apostol⁹ paulus. alio quin cur sãcta synodus chalcedõ⁹. xercentorum. xxx. episcopoꝝ procuratorem vel defensorẽ ecclesie vel quemq̃z regule subiectum adeo ꝙ

---

nuo: quem ab eisdez altaribus habere soliti sunt. Jtem greg.

Quicquid data vel promissa pecunia in sacris ordinibus acquiritur irritum habeatur.

Qa que a sanctis patrib⁹ de simoniacis statuta sũt: nos quoque 7 iudicio 7 apostolica auctoritate firmamus. Quicquid ergo in sacris ordinibus vel in ecclesiasticis reb⁹ vel data vel promissa pecunia acquisitum est: nos irritum esse 7 nullas vnquaz vires habere censemus. Jtez aug. de doctrina christiana.

Quicquid possidetur: nomine pecunie intelligitur.

Otuz' quicquid homines habent in terra omnia quorum domini sunt. pecunia' vocatur seruus vas: ager: arbor: pecus: quicquid bonum est: pecunia dicitur: ideo autem pecunia' vocata est: qz antiqui quod habebant in pecoribus habebant. Jtem pascalis papa.

Qui ecclesiastica beneficia emerit ecclesias quoqz emere probatur.

SIquis' obiecerit: non consecrationes enim sed res que ex consecratione pueniunt: penitus despere probatur: nam cum corporalis ecclesia aut epũs' aut' abbas aut tale aliquid sine rebus corporalibus in nullo' proficiat: sicut nec anima' sine corpore corporaliter viuit': quisquis bonum alterum vendit sine quo nec alterum prouenit: neutrum' inuenditum derelinquit. nullus igitur emat prebendã vel ecclesiam vel aliquod ecclesiasticum nec pastellum nec pastuz' antea: nec postea' pro huiusmodi soluat'. Jtem vrbanus episcopus seruus seruorum dei dilecto filio preposito ecclesie sancti vincentij salutem 7 apostolicam benedictionez.

Quare in euangelio probibetur in nesitura ecclesie a laicis fieri.

Saluator' predicit in euangelio circa finem seculi pseudo christos 7 pseudo prophetas sur-

a Militares.clerici scilicet quitales milites sūt quoꝝ arma lachryme sunt.xxiij.q.vlt.conuenior.vel orationes.vt.xxiij.q.viij.c. reprehēsibile vel ercōmunicato.xvj.q.ij.c.j.ꝛcastra eoꝝ sūt ecclesie.li.ij.di.c.nullus.

b Non militantes.contra.s.di.xix.nulli fas.j.viij.j. illud ꝛ.xxiij.q.v.qui viderit.s.di.xl.hō.j.xj.q.iij.precipue.j.xxv.q.j.nulli fas.j.e.q.p uenit.contra.sol. pōt dici q ideo dicitur laicus peccare magis. quia peccat i duob⁹ ꝛ qz rez ecclesie emit. ꝛ qz suo officio nō debitā.ar.ff.de reg.iur. culpa.clericus autez in vno.qz emit tātū.

c Damnabilius.i. dānabiliter. ar.xxviij. q.ij.Iuges vbi cappellat non militātes ecclesie nō laicos sed clericos q ecclesie nō seruiūt illi magis peccant quonīā in pluribus q̄ qui emunt ꝛ seruiūt. ꝛ sm hoc nō sunt cōtraria que ibi signantur.

d Procuratoris generaliter sumitur hic nomen procuratoris ar.ff.de procura.l.j.

e Prepositū. s q̄ differentiā facit inter ista nomina. pōt dici q nomē prepositi generale est. ꝛ continet alia sub se.ar.extra ō verbo. sig. q̄uis vel dic q prepositꝰ ꝛ iconomus nomina diuersa sūt s idē significant. sicut primas et patriarcha.xcix. di.c. j.vel bene possunt cē in eadem ecclesia prepositus ꝛ iconomus de vice dño planum est.qz ille est q preest rebus epi.lxxxix. di. volumus.vicedominus in rebꝰ episcopi iconomꝰ in rebꝰ canonicoꝝ.sepe nō vnum ponitur pro alio.

f Inconomus. iconomus est cui res ecclesiastica gubernanda mandat.C. de sa san.ecc.iubemus.

g Aduocatus' scilz qui preest tantū causis tractandis qui alias dicitur sindicus.

h Casaldū scilicet qui habet curam exteriorum rerum qui dicit alias maior domus.

i Et iudicem. sicut in ecclesia boñ.s non ne isti tres pñt cē laici sine dubio.qualit ergo in istis officijs q nihil spūalitatis habēt annexū simonia cōmittitur. dicit.b.q̄ in omni administratione rei ecclesie committit simōia si ematur.sicut notaui.s.e.i pun. ꝛ hoc est simoniacū. qz ꝓhibet. nō ideo prohibitū quia pecuniā ordinari prohibet: vt interuentores quoq tanti sceleris anathematizet.nisi quod eosdem simoniacos iudicet.quod si prefati milites * ecclie ob huiusmodi scelus taliter percelluntur nemo sapiens negabit nō militātes * ecclesie multo dānabilius' ob hanc causam.i.emptionis vel vēditionis debere percelli. Sed beatus antecessor noster pascasius lib.de ꝯsecratione: affirmauit:quod quisquis eoꝝ alterum vendiderit:siue quo alterum nō ꝓuenit neutrū vēditū derelinqt:ac p eū qres ecclesie vēdi vel emit:simoniacū esse intelligit. In nomine vero procuratoris * intelligit prefata synodus quēlibet ecclesiasticaꝝ rerū administratorē vt verbi gratia. ꝓpositus' iconomū' vicedominū defensoris nomine aduocatū * siue castaldum' ꝛ iudicē'. In subiecto vero * regule archipresbyteruz archidiaconem ' diaconū canonicum monachū vel quēlibet ecclesiasticū co mancipatū officio. Quod vero spiritum scūm quantū in se est vendat vel emat qui preposituraz vel aliquid huiusmodi vendit vel emit audi aug.super io. Q quot prepoturas fecerunt vel sequntur alium prepositum bz chartaginen. principatus:alterum in mauritania rogatus alterum bz in numidia ille vel ille qnos iā nec nominare sufficim⁹. Circuit ergo aliquis emere columbam vnusquisq laudat prepositum suū quod vendit * ꝛc.eccevenerabilis aug.de prepositure distractione agens in noie columbe.sanctus spūs venditionē vel emptionez accipit:sicut ꝛ oēs huius euāgelici capituli tractatores. Intensandum vero est:qua pena mulctētur qui iam deo ꝛ ecclesie sue oblata vendunt vel emunt si cum figellis a dei templo eiecti sunt qui que deo erant offerenda vendebant vel emebant: si de offerendorū venditoribus vel emptoribus dictum est vos fecistis domum patris mei: domū negotationis ꝛ spelunca latronum: quid dicet de ecclesie iā oblatoruz vendi / toribus vel emptoribus: Et ne qs iulianus iā obijciat: merito hoc dominum tā acerbe vindicasse:qr tunc illa in dei templo vēdebātur ecclesiastice vero res.mō extra tēplum distrahunt: attende superius aug. nō terminante locum venditionis vel emptiōis prepositoꝝ:sed tantū idefinite * dicentem:circuit aliquis emere columbā vnusquisq prepositus suum laudat quod vendit:nō adijciens in templū vel extra templum. Nec * circa venditores vel emptores rerum sacrarū sufficiant

Item aler.episcopus seruus seruoꝝ dei lucensis ecclesie clero ꝛ populo salutem perpetuam.

Ministri ꝛ seruitores ecclesie absq; vlla venalitate ab episcopis ordinentur.

Ex multis * temporibus hoc detestabile malum in vestra ecclesia inolevisse cognouimus: vt nulli inquā clerico quamuis religioso quānis scientia ꝛ moribus predito ecclesiasticum beneficium cōcederetur nisi ei * qui prophano pecunie emere illud emere studuisset fiebatq; ecclesia ꝛ res eius ita venalis velut quedaz terrena ꝛ vilis merx a negociatoribus ad vendendum exposita quod malum quam detestabile quātū deo sanctisq; fit contrarium:ꝛ sacri canones docēt ꝛ fere omnibus manifestum existit. Ista sententia inuenitur in.ij.c.chalcedon * concilij. Chalcedonense nāq; concilium vnum ex principalibus' similī pena condemnat eos qui ecclesie beneficiū interuētu pecunie acquirūt ꝛ eos qui sacrā manus ipositionē p quā spūs sanctus ꝓfertur mercari dinoscunt. vtrosq; eni auctoritate ierpugnabili illos * a beneficio istos' a sacro ordine iubet expelli. vnde humani generis redēptor oēs emētes ꝛ vēdētes de tēplo eijciens cathedras vendētiū colūbas euertit: nūmulariorū effudit es:precepti sui auctoritate denūcians ꝛ dicēs. Nolite facere domū patris mei domum negotiationis. Illud quoq; in eodē facto sollicite cōsiderate:quod per totū textū sancti euangelij nusquā reperitur dominū tanta seueritate tam districta censura iustitie peccantes corripuisse:cum non solum eloquio increpans: verum etiam facto flagello de funiculis verberans omnes eliminauit de templo: apert e demonstrans quod tales negociatores nō sicut ceteri negociatores sunt corripiendi' sed ꝺ templo dei.i.a sancta ecclesia' longius sunt proijciendi. Nam sicut per columbarum venditores illi denotātur qui sacrā manus impositionem vendere conantur:sic per nummularios ecclesiastici beneficij venditores designantur qui domum dei teste euangelio spelunca latronum efficiunt. Quapropter ego alexander sancte ro mane ecclesie ꝛ apostolicesedis episcopus immo minister indignꝰ tot ꝛ tanta mala in multis ecclesijs:ꝛ maxime in lucensi ecclesia ex fuit ante simoniacū.sed alij non ita late extendūt simoniā inherentes ꝓsuetudini generali dicūt.n.q; tunc tantū est simonia inempta administratione.si talis est qui habeat aliquod spirituale annexum sibi aliasꝰ non.

k ¶ In subiecto vero.nōne ēt iconomus clericus debet esse vtiqz.xvj.q.vij. I noua.dic ergo q istud vero potius aduersatur officio q̄ ordini. nā circa alia constitut officium iconomi. ꝛ circa alia archipresbyteri ꝛ alioꝝ hic sequētū quidaz aūt intelligūt hoc totum de clericis in quibꝰ dicūt simoniacū esse huiusmodi officia emere.ꝛ quod dicit in subiecto vero ꝛc dicit quia illi magis sūt subiecti regule ecclesie quā illi.licet omnes sint clerici:nam dum illi versantur circa exteriora negocia ꝛ administrationes.isti circa diuina officia ꝛ iō dicit mā mancipantur officio ꝛ non dicit ordini. vel ideo dicit in subiecto ꝛc.vt notetur q isti habēt curā animarū connexam.ꝛ qō dicit de canonico vel monacho nō referas ad ministrationē s ad ēptionē p̄bēde vel ingressus mōasterij vel iō dicit in subiecto regule qr eos ligat ista cōstitutio nemo militās deo ꝛc.superior,aūt sit administratio circa temporalia.ꝛ eos non ligat ista cōstitutio. nemo militans deo.

l Archidiaconem. hoc totuz intellige de dignitatibꝰ ipsis.

m Quod vendit in eo q laudat nō cōmittit simoniā sed in eo quod vendit. quia quod cōmendandi causa dicitur pro non dicto hī.ff.de dolo.quod vēditor. sed hoc verū est dū cōmendatio cōsistit in genere. Nam vbi descēdit ad specialia teneretur ex eo qō cūmendādo plus vendidit.n si qō cōmendādo dicit sit in euidenti.ff. de cōtrahē.emp.ea que.

n Indefinite. Nota ex indefinita colligi vniuersalem vt.s.q.j.eos.qui.ff.ō aleato. l.j.§.quod autē.ex quo enim a canone nil excipit nec nos excipere debem⁹ vt.xxx.j.q. j.q̄ si dormierit.j.ij.q.v.cōsuluisti.s.di.xix. si romanorum ār.s. dist.iv. si euāgelica.s.e.q.j.sunt nonnulli.ar. cōra.j.xxviij.q.j. idolatria.

o Hec circa.hec particula de.c.non est ꝛc.

p Ex multis.casus. In prima parte reprehēdit alexander omnes simoniacos ꝛ specialiter lucēses inducendo auctoritatē chalcedonensis concilij ꝛ dominī qui vēdētes ꝛ emētes eiecit de tēplo. In secunda cōstituit q nullus ꝓmittat simoniam.in tertia cōstituit penā depositionis ꝓ trāsgressores huius cōstitutiōis

q Nisi ei simile bēs.xxxij di.interdixit.

r Chalcedonēsis.s.e.q. j.siquis episcopus.

s Ex principalibus. papa tamē bene pōt dispēsare cōtrariū si non fit in articulis

fidei.xv.di.sicut sancti.vel de vniuersali statu ecclesie. vt nota.xxv.q.j.c. sūt q dam.s. di.xvi.sancta.

t ¶ Inexpugnabili.q̄tum ad ordines retinendos.

u ¶ Illos scilicet ementes ecclesiasticum beneficium.

x ¶ Istos.scilicet ementes sacram manus impositionem.

y ¶ Corripiendi.ar.simoniacos fine precedēti admonitione eē puniēdos.qō b. tñ ꝓcedit qr fm eū etiā in accusatione necessaria est admonitio ꝓpter euangeliū.ji.q.j.si peccauerit ire v. volens accusare si decesserit.subeat penā qua ꝓuict⁹ aduersari⁹ subibit.item vt aduersarius nō grauetur in exp̄ēsis.z vt disciplina ecclesie nō defe/rat.xviij.q.v.excōicatorum ar.cōtra.b.eī de simo.lz.io. eqd dicit.b.illi decre.lz.statbitur.b.

z ¶ Sancta ecclesia.i.a ꝓfor tio fi fideliū p nathema.nā ipsi deles sunt domus dei vt.j. de pe.di.iij. in domo. nā als ipo iure sunt suspēsi vt nō.s.e.q.j. reperiuntur.

a ¶ Sanguis.i.vindicta vel prodino vel peccatū.j.ix.q. iij.episcopo.

b ¶ De manu. nota prelatū ex negligentia sua teneri lxxxj.di.dictum.

c ¶ Conferre. Isti volebāt facere fraudē legi. qr nec ēt tali pretertu.dz quis accipere vel dare extra de vsur.c. sup eo.z hoc est fraudulētū munus. vt. s.e. q. j. siquis neqz. arg. ō.s.e.q.j. duces.

d ¶ Scriptura.s.e.q.j.nō est putanda.x.iij.q.v.forte.

e ¶ In chalcedonensi.s. e. q.j.siquis episcopus.

f ¶ Possit.ar.cū simoniaco non posse dispensari in ordine vel beneficio simoniace acqsito.ar.j.e.q.vij. requiritis.s.e.q.j. siquis. neqz. io. tñ cū eo qui sciēter cōmittit simoniā solus papa dispē/sat.xij.q.j.§.bis ita.sed si eo ignorante simonia cōmissa sit vel si tantū in alio eps dispēsat.vt eī de si. de regularibus.z.c.cr infinuatione z c.si.immo cū solo animo cō mittit simōia.sola pnia sufficit extra de si.c.si.z ita dixit t.sup. decre. de si.nobis io. vel sic in prelatione nō pōt epūs dispēsare nec in ordie per simoniā acquisito sed in beneficio sic.vt innuit illa ō cre.nobis.b.

g ¶ Endētes. ꝓpter.ar. q̄ in trāsactione illicite pecunia interuenit cū remittitur alicui quod ō iure erat illi remittendum.

h ¶ Justitiā.ar.q̄ sententia etiā iusta si p pecuniā data fuerit nullius momēti sit z simoniā cōmittit.vt.xviij.q. v.nō iane.xj.q.iij. q recte.lz qr p̄missit ervpositionē de simoniacis vī q̄ in his duobus modis non sit simonia. qō verum est.alias tñ graue peccatū ꝓmittitur.z snia nō valet.ij.q.vj.§. diffinitiua.ver. venales.C. de pe.indi.qui.ma.iud.l.j.dicūt tñ quidā q̄ si cā est ecclesiastica q̄ qui iusticiā emit simoniā ꝓmittit.nisi in matrimonio.s.e.q.j.quicqd mutabilis.

i ¶ Debitā videtur ergo q̄ theologi.z decretiste nō p̄sit aliquid percipere ex eo quod ducent.nā ad hoc tenent vt.xliij.di.ephesis.xvj.q.j. reuertimini.ar. contra.xxviij.q.j.iam nōc.xij.q.ij. charitatē.sed dic accipi posse licite. vt s.q.j. qui studet.sed pone promissione facta qñ tenet sibi soluere. dico q̄ in principio anni.ar.C. de professo.l.medicos.li.x. ut̄ aduocatus in prin. debet salariū accipere.ff.locati qui operas.ar.cōtra.C. de suffra.l. vna salariū aut non debet excedere summā.centū aureoꝝ.ff.de vari.z extraor. co.l.j.§. sicut. cautum est.

k ¶ Debitā.i.quā tenent soluere.s.cum qs aduocato dat pecuniā vt ipsum defē dat sic vacat illa glo. videtur ergo.

l ¶ Non solū vel gratiā.alicuius ecclē tie vel alteri⁹ doni.

m ¶ Largiēte.j.xxvj. q.j.reuertimini.

n ¶ Retributiōis.cū n.sint literati et alijs donis predicti nolunt nisi intuitu humane retributiōis hec exercere i ecclesia. vt.s.q. ij.quaz pio.z extra de magistris.c.j.ij.z.iij. nā dicit etiā lex q̄ civilis iuris sapiētia fi fit precio numerario debonestāda ꝛc.ff. ō uari.z eōr.cog.l.j.§. j.dicit tamē lex q̄ tutor ꝓ facultate pupilli debet magistro dare.ff.de admini.tu.cū plures.§.fi tutor.

o ¶ Deū.i.deo attribuit non sibi.

p ¶ Qui ministrat.i. loqui z mīstrare dz.

q ¶ Res ecclesie.aliquē.z ita videt q̄ simoniacus sit violētus detēt⁹.ficut alias dz cōmittere sacrilegiū qui res ecclesi promissas nō dat ar. xvij.q.iiij.c.ij.

r ¶ Urban⁹. hic vn⁹ vrbanus de alio fac mētionē.z ita fuerūt duo.lxxxj. dis.fig sūt.

s ¶ Peruenit.j.xvj. q.vij.peruenit

t ¶ Siniſtra. non de episcopis q oīa agūt finistre. vt. xxxv. di. ecclesie.

u ¶ Oblationes.x.q. j.qr sacerdotes.

x ¶ Laicalib⁹. quod fieri nō dz. vt extra ō dec. ꝓhibemus. vnde nota q̄ fructꝰ bene possunt dari laico er cā.lz ius decimale nequaq̄ nam aliud ē ius aliud ē ipsa res sicut dicit iurisperit⁹. q̄ cū dicimus vitulū cē fructū vacce.ñ ius sed corp⁹ demonstramus.ff.de evic.vacce possunt ergo dari decime.i.res ipe i feudū sed tñ nō trāsibit ad

---

Item beda.

Qui gratiam quam a deo accipiūt non gratis exercent venditores columbarum sunt.

Non solum vēditores sunt columbarum z domum dei faciunt domum negationis: qui iacros ordines largiendo precuz pecunie vel laudis vel etiam bonorū inquirunt. veruz bij quoqz qui gradum vel gratiam ' in ecclesia spirtualem quam domino largiente ' perceperunt nō simplici intentione lz cumslibet humane cā retributionis ' exercent: ꝓra illud petri apostoli qui loquit quasi sermones dei qui ministrat ' tanquam ex virtute quam administrat de⁹ vt in omnibus bonorificetur deus. Quicūqz ergo tales sunt si nolūt venīte domino de ecclesia auferri: auferant ista de actib⁹ suis: ne faciant domū dei domum negociationis. Itez ex epistola vrbani pape.

Que ex ꝓsecratiōe proueniūt: si sūt ius vt vel munere nemo ꝓuertat.

Res ecclesie que ex consecratione proueniunt in suū ius vel vi vel aliquo munere aliquez ꝓuertere non debere docens sanctus vrbanus ' ait quisquis res ecclesiasticas que dona dei sunt: quoniam a deo fidelibus z a fidelibus deo donantur. que ab eodem gratis accipiuntur: z ideo gratis dare debent. propter sua lucra vendit vel emit cum eodem simone domuz dei pecunia possideri existimat. Item gre. vij.

Simoniacus est qui decimas z oblationes laicis non clericis distribuit:

Peruenit ' ad nos fama sinistra ' quod quidā episcopoꝝ nō sacerdotib⁹ proprie diocesis decimas arqz christianoꝝ oblatiōes ' ꝓferant: sed potius laicalibus ' personis multū videlicet siue seruitoꝝ vel quod grauius ' est consanguineis. vnde siqs amodo episcop⁹ inuētus fuerit bnius diuini precepti trāsgressoz iter maximos hereticos z antichristos nō minim⁹ habeatur z sicut nicena synodus de simoniacis censuit: z qui dat episcopus z q recipiūt ab eo laici siue precio siue beneficio: eterni incēdij ignib⁹ deputentur. Itē paschalis.ij.

---

y ¶ Grauius.no.q̄ minus peccatū ꝓpter adiunctuz grauius punit.

minus cu'm peccatū est dare cōsanguineo ꝙ extraneo.lxxvj.di. nō satis;hec est ordinata charitas.sed quia ꝓpudendo ꝓsanguineis enor miter ledunt ecclesias iccirco dicit ꝙ petrus est dare ꝓsanguineis.i.inde grauiorē lesionez sentit eccl'esia.ſi.j.xxviij.q.j.latorē vel dic grauius.i. cōiuſ.xxiij.q.vij.quid i omnib⁹.nā ecci sunt episcopi circa nepotes viij. q.ii. dilectissimi vnde tātus. ipetus in eos cia fundendi fuit re stringendus vt dicit l j alio casu ff. ad. l. iul.de adul.nec i ea.

a Altare.ſ que in altari offerunt vel in administrati⁹e altaris vel in ecclesia

b Et ōmas.ſi epiſ copus ab aliquo m i lite redimeret decias nō est simoniacū sed rei ecclesiastice libera tio.sed ſi emeret a lai cis cum alter nollent tribuere. simoniacus esset.

c Siquis prebēdas.vel benedictiones nubentiuz vel sepulturas extra de ſi.cum in ecclesie.

d Sacramentū. in quo cōfertur gratia. aliter sumi potest pe cūia.xxiij.q.ij. bonorātur. Ad.nā ꝓterū dicit arg.extra de of. dele.causam extra ō spōsa du.duobus.

e Et ꝓsecrationes sed nunqd ꝓsacratio altaris est sacramētū ſic large sumptū cuz fit sacre rei signuz.vt bic ⁊ extra de ſi.cū fit romana.ar.xxiij.q.j. §.sed illud.

f Interuenīte.militiam secularē bene pōt quis emere.ff.ō act.emp.creditor.§. i ter venditorē.⁊.§.sed q ante.

g Percellantur.ſ. in perpetuū.ō.e.q.iij ſiquis ⁊.c.saluator.ō e.q.j.ſiquis epūs.

h Consuetudinis. arguo consuetudinē longā non facere ad licentiāvel exscuatio nez simonie. extra de ſi.cū in ecclesia.ar.cōtra.in auc.de scō epi. §.pro ꝓsuetudinibuſ col.ix.ix.q. iij. cōque stus.ō.e.di.c.nouerit ō.e.q.j. reperiūtur.ō. di.iiij.denique. ar.p j.xxxij.q.iiij.obijcit⁹ ꝓtra.ō di.viij. ſi ꝓsuetudinē.j.xiij.q.ij. questa ē.io.bodie ꝓterea ꝓsuetudinis nihil peti potest nec ante nec post.de ſi.iacob⁹.ber.

i Diminutiōe. niſi cuz ex cā. detinet fructus episcopus.vt ex vt ecclesiasti. benefi. fine dimi.vt nostruz. Et ita ſi dignitas. ō ferak alicui diminuta.insolidum potest cā petere.ar.extra de instī.cum venissent.

k Et quarta. Ad intelligentiā huius qōnis nota ꝙ tripler est pena eterna corporalis.⁊ spiritualis. Eterna pena nunꝙ ponit vnus ꝓ alio.v.j. e.c.j.⁊.c.iam ⁊aqz. Corporalis pena dupler ē.quedā circa corpus ipsū ⁊ illa sepe punitur vnus pro alio.j.e.§. ītē peccato.quedā circa statū rei.vt est seruit⁹ vel infamia.⁊ illa etiā punit filius ꝓ patre.vt vj.q.j.§ verū.xv.q.vlt.cum multe.Spiritualis quadrupler est.nā quedā est excōi cationis.⁊ illa nunꝙ punit vnus ꝓ alio vt.xxiij.q.iij.ſi habes.aliud interdictū. ⁊ illa punit vnus ꝓ alio vt ex de spō.non est vobis. alia ē remotio ab oblatione ⁊ illa similiter punitur vnus pro alio.⁊ vij.q.iiij.miror.alia est ordinis ⁊ illa similiter punitur vnus ꝓ alio. naz ꝓpter delictū vroris vir remouet a ꝓmotione.vt.xxxiij.di. ſi cuius.item ſi pater nesciēte filio emerit ei ecclesiā.ille ꝓ peccato nō remouetur a ꝓmotione.sed tamē perdit ecclesiam.vt.j.q.v.c.j.io.

l Nullius.ſ.alteri⁹. naz suuz quādoqz cōmaculat.vt de pe.di ij. sciendus xxxij.q.vij.quēadmodum.⁊ ita nō ꝓsecrēditur ꝓsona de qua fit sermo.

m Maculat.j.xv.q.j.mulier.⁊.q.vlt.cū multe.j.xvij q.iij.miror.xxxiiij. di. ſi cuius.⁊.vj.q.j.§. verum.xxiij i.j.nō turbatur.io.

n Lacuit.i.promouetur.ō.e.q.j.ventū est cōtra.j.e.q.vij.qui in quolibet contra solu.sed illud ex nimio rigore hoc ex dispensatione.vel ibi de bis q post modū i adulta etate bereſi consentiunt. vel qui adulti ab hereticis baptizātur. hic de istis qui non aquiescunt vel qui pueri baptizant ab hereticis.

o Qui apud paruuli.i. doli capaces.de cō. d.iiij.paruuli.

p Ordine.i.ſm antiquaz regulā ecclesie.

q Quia prelat⁹.ablata ⁊ ideo erat ei restituenda ꝛz ꝑ expresse non dicatur sufficit eni cōqueri de spoliatione.licet expresse nō petak restitutio vuj..q.j.notum.extra de cā.poſ.cuz ecclesia.bictſi non rñdet ad ꝑ. rñdendo eū in nocēte ergo ⁊ restituēdū.ar.C.de diuer. rescrip.l.j.extra de cōiug. le pro.c.vlt.

r Volūtate ar.ꝙ nudam volūtatē teneak qs purgare ſi suspectus hī.e alibi nuda voluntas legit grauiter plectenda.vt.j.de pe. di.j. figs cū.⁊.c.figs pulsatus.⁊.xxxij q.v.qui viderit.ar.contra de pe.di.j.cogitationes. Bicas igitur ⁊ ꝓ.i. vel dic de volūtate i actū ꝓducta. alias nō tenek purgare cā ar.xxiij.q. vlt.c.vl.ſi est ex de homi.petrus ex de testi.ꝓstitutis.

s Canonica. ar. ꝙ ſi cō

Spiritum sanctum vendit qui decimās ꝓ pecunia tribuit.

Altare⁹ ⁊ decimas⁹ per pecuniam dare ⁊ spiritum sanctum vendere simoniacam bereſim esse nullius fidelium ignorat. Item inno.pa.ij.

Careat honore male acquisito qui ecclesiastica beneficia pro pecunia inuenire tentauerit.

Siquis prebēdas⁹ vel prioratum seu decanatum aut bonorem vel ꝓmotionē aliquā ecclesiasticā seu quodlibet sacramētum ecclesiasticū vtputa chrisma vel oleū sanctū ⁊ ꝓsecrationes⁹ altariū vel ecclesiaz iteruenīēte⁹ execrabili ardore auaritie ꝙ pecūiā acquirit: honore male acquisito careat:⁊ emptor atqz vēditor⁊ interuētor nota infamie pcellāt⁹:⁊ nec ꝓ pastu nec sub obtentu alicuius cōsuetudinis⁹ ante vel post aliquid exigatur vel ipe dare presumat:quoniā simoniacū est:sed libere absqz diminutiōe⁹ aliqua collata sibi dignitate atqz beneficio perfruatur. De.ij.⁊.iij.q stione quid sacri canones distinīāt: auctoritatibus hincinde in medium deductis patefactū est. Q iiij

Hanc ergo ō quarta⁹ questione est pertractādum: quā querit an paternuz crimen huic imputetur quod eo ignorāte: constat esse admissum.quod ignorantia hunc excuset multoz auctoritatibus,pbat. Hie.n.aug.

Alienū crimē nesciētē nō maculat.

Nullius crimen maculat⁹ nesciētez. Item. De eodē.

Quis locus innocentie relingit si alienum crimē maculat nescientem. Item in affricano concilio legitur.

De infantibus qui ab hereticis baptizantur.

Placuit vt de infantibus qui ab hereticis baptizātur: neqz suo hoc fecerunt iudicio:cum ad ecclesiam dei salubri ꝓposito fuerint renersi:ne parentum illos erroꝛ impediat:quo minus promoueātur⁹ ad sacri altaris ministeriū. Item in eodem. De eodem.

Quid apud donatistas puli⁹ baptizati sunt nondum scire valentes erroris sui in crimū: ſi post quā ad etatē rōis capacē perueniūt agnita veritate falsitatē eoꝛ abhorrentes ab ecclesia ordine⁹ antiquo per manus impositionem recepti sunt:tales ad suscipiendum munus clericatus nō debet impedire nomē erroris. Item leo quartus ebroniō

⁊ adelfrido episcopus.

Cōsanguineo⁹ ꝙ malefacta i nullo clericis obsunt nisi consilij fuerint.

Quia prelat⁹ nostri quod bene nostis magisterū nō solum de sacerdotū verū etiā de secularū vtilitatibus debet esse solicitum ꝓ pterea fraternitatē vestraz scire volumus hūc presentē presbyterū ad sedem apostolicā venisse: nobisqz violentiā ⁊ excōicationē suā per ordinem retulisse:quod etiā sine iusto legis tramite illi sua esset ablata⁹ ecclesia similiter idicauit: quā ali⁹ dato munere sacerdos zelo ductus iniuidie vsurpare presūpsit. Inde parentes eius magno dolore cōpulsi prelbyterū illū qui suaz tenebat ecclesiaz:mox ꝓhenderunt:⁊ eius oculos eruerunt:tamē ipse sepe dictus sacerdos dicit:quod absqz sua voluntate⁹ ⁊ sine eius consilio hoc fit peractū quod ſi ita est vt ipse nobis suo ore testatus est vobis magnopere prouidēdū ē vt ſi canonice ipse est excōicatus non ē canonica⁹ super eum fiat remissio⁹.

Digestis titulo de pēnis.

Crimen vel pena paterna nullam maculā filio infugere potest.nam vnusquisqz ex suo admisso⁹ sorti subijcit:nec alieni criminis successor cōstituit. Idqz etiam dini fratres hierapolitanis respūdet ūt.

Item ex con. tole.iii.

Perfidia parentum filijs.obesse non debet.

Idei baptizati ſi postea prenaricātes in christuz qualibet pena damnati exiterint: a rebus eoꝛ fideles⁹ filios excludi non oportebit:qz scriptū est:filius nō portabit iniquitatē patris: ⁊ pater nō portabit iniquitatē filij. Item aug. ad bonifacium.

Non ipūtātur peccata parentum his q ab his ,planatis dimissi ,pbant.

Tam⁹ itaqz cuz homo in seipso habeo qui genuit eum alter est effectus peccato alteri⁹ sine sua cōsensione⁹ non tenetur obnoxius. Traxit ergo reatū⁹ quia vnus⁹ erat cuz illo ⁊ in illo a quo traxit quādo quod contraxit admissum est⁹ non auteztrahit alter ab altero quādo sua vnoquoqz propria vita viuente iam est vt vere dicatur anima⁹ que peccauerit.ipsa morietur: vt aūt regenerari possit per officiū voluntatis aliene cum offertur consecrāndus⁹ facit vnus hoc spiritus ex quo regeneratur oblatus. Hinc etiā grego in.li.xxvj.moralium.

Et qui imitatur i impietas alterius nocet.

sanguinei alicui⁹ clerici absq3 ei⁹ ɔsensu epm suũ offēderēt. ꝑpter hoc episco pus nō pōt ꝑuare clericū beneficio.ar.xxiij.q.iij.c.j.ipse tñ episcop⁹ nō dz cō q̄ri de cōsanguineis si credit ꝙ ita acerbe eū puniāt. Sz nūqd tenet ei remit tere actionē iniurie cū sciat ꝙ si nō remiserit iterficiēt eū fratres sui non dū tñ ipse ei sinihil dicat sed rācorē tenetur dimittere.xc.di.siquis ɔtristatus.

a ¶ Remissio. nullā.n. pe nā patietur iniuste excōica tus vt.xj.q.iij.non dz. absit enī vt iniuste ⁊c. C. de pe. sanctimus.

b ¶ Primē.ex suo admis so nō.n.dz aliqs. alie no pregrauari. C. de inof. tes.siquis i suo.§.leg ⁊ hoc est vex i penis.secus in vsu capionibus.q: viciū transit ad heredez.ff.de acqui. pos. pomp.itē.quod hic dī regu lare est.vt.lvj.d.vndecunq3 ⁊.c.nasci.⁊ c.sat s.in casu. tñ q̄nq3 aliter inuenit de tpali pena.vt.vj.q.j.§.vex.⁊.c.ex merito.xv.q.vlt.cū multe.⁊ xxiij.q.iij.§.bis ita.š.q.j.fert viij.q.j.audact.⁊ di.xlvlij.§ ecce cū multis alijs caplis.

c ¶ Iudei.fideles.sed nihil spāle ɔstituitur hic cir ca iudeos.idē.n.fit i filijs ali orū dānatorū.C. de bo. dā. auc.bona.nisi i dānatis cri mine le.ma.vt.vj.q.j.§. ve. rū. pretera si cōuertantur filij.ad ecclesiā non possunt eos parētes exheredare. ex de iudeis.iudei. qd iuris sit de filijs hereticox dixi.xxiij q.vij.in princi.io.

d ¶ Iam itaq3.genuit alter siue de natiuitate i vte ro siue de natiuitate ex vtero.

e ¶ Consensiōe.sed nec tūc dicit teneri peccato alterius sed suo.s.cū cōsensit ad pec catū alteri⁹.š.di.lvj.vñcūq3 j.xv.q.viij.c.iij.ɔtra. j.xxiij q.iiij.ita.⁊.c.siqs acatbolicis.

f ¶ Reatū.i. cām reatus.s. originale peccatū. ex hoc.c. colligit ꝙ aliud est i via ali ud in mutuo. naz nō pōt qs peccare per aliū.licet possit saluari per aliū.vt de pe.di. j.tres.⁊ de cō.di.iiij. querie ⁊ bonū simile est in lege.nā dicit lex ꝙ siquis hz filium ⁊ postea. creat decurio. iste nō dicet filius decuriōis sz illi tantū q postea geniti sūt C.de decur.l.vlt.si.e.l.ij.§.i filijs.

g ¶ Unus.partus.n.pars viscerū ē vt de cō.dis.iiij. si quid.ff.de vētre ispi.l.j.§.j.

h ¶ Admissuz.i. receptum.

i ¶ Alia.sicut dñs p ezechi elē ait vt.j.xxiij.q.iij.si hēs.

k ¶ Cōsecrādus.i.baptizā dus.io.

Homini ᵃ q similis tui ē noce bit ipietas tua.⁊ filiū hominis adiuuabit iustitia tua humana ipie tas ei quē nocet ᵇ quē peruertēdo coiquinat:⁊ rursus cū adiuuat nr̄a iustitia quē a prauis actionib⁹ immu tat.nocere enī vel adiuuare nesciūt ea q̄ vel a bono cōrūpere vel a ma lo pmutare nō pñt. Ecōtra dñs ad moysē ego sū de⁹ zelotes:q visito ᶜ peccata patrū i filios ᵈ vsq3 i tertiā ⁊ quartā generationē:sz nō i equali tate iudicij sz magnitudie clemētie Augu. asserit hoc dictū ita dicens. In tertia ⁊ q̄rta gñatione peccatū patx se dñs ɔminatur i lege filijs red dit ᶠ nō inequalitate ᶠ iudicij:vt alij peccēt ⁊ alij puniātur. sz magnitu dine clemētie.dū semp expectat ad penitētiā:⁊ qd i pma generatiōe de linqt nō ꝑus corripit ⁊ emēdat:nisi ⁊ tertia ⁊ q̄rta gñatio euenerit ˢ Cū ergo ᵗ de baptizatis ab hereticis in nocē ius scribat:lex ē ecclesie d his q ab hereticis baptizati sūt p man⁹ ipositionē laicā tantū cōmunionē prebere nec ex his aliquē in clerica tus honore vel exiguo subrogare: patet qd infantes q ab hereticis ba ptizati sunt sola excusat ignorātia ᵘ vt iuxta illud africani cōcilij ad su scipiendū clericat⁹ officiū non eos impediat nomē erroris.

Item sicut aug.scribit ad auxiliū episcopum. De eodem.

Non iputant filijs ˣ peccata pa rentū.q̄ post eox natiuitatez a parētib⁹ ɔmittūtur nec ꝑ peccatis parentuz spirituali. pena ʸ filij sunt plectendi.officio aūt vel beneficio ecclesie priuari spiritualis pena est non igitur hanc ex peccato patris promeret filius. Itez si excusatur ᶻ Qui ignoranter a simoniaco ordi natur vt supra in.c. vrbani legitur ⁊ iste excusandus ᵃ est qui per igno rantiam simoniace ordinatur.

Sed obijcitur illud greg.

De ecclesia que pactione conse cratur.

Ecclesia que pactiōe ᵇ cōsecra ta fuerit:potius execrata quā ɔsecrata dici dz. ᶜ Itē peccato ci uiū thesauri hierico anathematiza ti leguntur vñ achor q regulā aureaz ⁊ q̄dā lia preciosa furat⁹ est de ana themate ᵈ cit tullisse. Itē peccato amalechitarum animalia eox iussa sunt iterfici:quib⁹ q: saul pepcit au diuit a samuele: nescis q: peccatuz ariolādi ē repugnare ⁊ quasi scelus idolatrie nolle acqescere. Item peccato ᵉ egyptiox possessiōes eox grādini tradite iumēta ⁊ primoge nita eox morte ɔsumpta sunt. Itez peccato isra helitarum archa dñi philisteis tradita ē. Si ergo q̄ sensu carent:vt ecclesia altare archa dñi lapides hierico vel execrātur vel peccatorib⁹ tradunt vel anathema tizātur vel grauedine deuastātur. si ea q̄ vim itelligēdi nō hñt vt anima lia egyptiox ⁊ amalechitarū pec catis hominū pdūtur morte.pz qd nullum excusat ignorātia criminis maxime cū ex eo vtilitas deferatur ignorāti. veluti si quispiā de latroci nio ⁊ rapina filio suo ignorāti diui tias ɔgreget:non excusat filiū igno rātia:quin post mortē patris cogat reddere male ɔquesita ᵈ Item pec cato achor ᵉ plebs israhelitica in manib⁹ hostiū tradita est. Itē pec cato filiox hely populus in manu ᶠ philistinox corruit. Peccato quo q3 plebis electi eox sepe sunt ipedi ti:⁊ tandē cū eis ꝑphete ducti sunt in captiuitatē. His ita ᵍ respōdetur isensibiliter ⁊ irratiōabiliter pecca to hominū vel execrant vel anathe matizātur vel morte pduntur non participatiōe peccati sz causa sacra menti. vel detestatiōe peccati. vel flagello ʰ delinquētium causa sacra meti vt thesauri hierico ⁊ animalia amalechitarum. hierico enim luna iterpretat.⁊ significat mūdū istum amalechite iterpretātur lingētes sā guineū.⁊ significāt cupidos auaros ⁊ demones. israhelite iterpretāt vi ri vidētes deū:⁊ significāt multitu dinē sanctox.lapides ergo ⁊ thesau ri hierico anathematizāt. animalia amalechitax interfici iubentur ad examinandū ⁱ cupiditatē israheliti ce plebis ⁊ vt significaretur quod

l ¶ Homini.verba iob sūt vsq3 ibi hūana.ibi vba greg.verba iob exponēs.

m ¶ Nocet.exemplo.

n ¶ Ea q̄ sicut sunt illi ⁊ gl⁹ exēpla ñ sumim⁹.vt vetustas corpis egritudo.

o ¶ Ecōtra.visito.i.postea visitādo ad penitētiā expecto vsq3 ad seniū.i.quo usq3 videat tertia ⁊ quarta gnātio.qd est dicere vsq3 ad finē.sic augu.exponit vnde ⁊ sic licet mihi exponere.

p ¶ In filios.istud potest intelligi ad litterā ⁊ hoc iō dicit.q: hoies nō cōsue uerunt vltra viuere vel potest intelligi mystice.nā pma gnātio dī pmi motus ⁊ isti nō puniūtur.de qbus dictū est.beatus q allidet paruulos suos ad petrā. Secunda generatio dī cogitatio q̄ nō punit de.pe.di.j.cog tationis.Tertia dicit ɔsensus ⁊ iste punit.nam facientē ⁊ ɔsentiētē pari pena ɔstringit.ij.q.j notū.Quarta est opus ⁊ ista similiter punit in filios cū sint imitatores pris sceleris alias.n.š.j.q.j.cito turpem.Aliter numerant iste quatuor generati nes.de.pe.di.j.super tribus.

q ¶ Redditurū.i.vsq3 in tēpus filiox ⁊ vltra eos expectaturū ad peni tentiam de peccatis suis.

r ¶ Inequalitate.vt alij peccēt.⁊ alij puniant prout seqt.⁊ ē vna dictio inequitate ⁊ hec verba lz nō iequalis sunt verba aug. ⁊ auctoritas ista facit ad ꝑpositū.G. expositio vero cōtra

s ¶ Euenerit.i.nisi cū vitam finierint.io.

t ¶ Cū ergo.hic ostē dit ꝙ ignorātia excu sat ifantes ab hereti cis ordinatos. ⁊ a filij vt excusādus cui pt ignorāti ecclesiā ade ptus est.

u ¶ Ignorātia.sz nō semp de pe.di.ij. sciē dū.j.c.pro.§.notādū.

x ¶ Non imputan tur filijs.š.e.q prima placuit.

y ¶ Pena.s.excōica tionis.j xxij. q. iij. si hēs. sed alia bene ex de si.pres.c.j.j.e.q.v.c. j.⁊ sophistice pcedit ō vna ad aliā.ar. cōtra l.vj.di.c.j.

z ¶ Itē si excusatur. vt.š.e.q.j.siquis a si moniacis.

a ¶ Excusandus. ex cusant a reatu crimi nis.sz nō qn pruent beneficio.j.e.q.v.c.j. ⁊.j.presentium.

b ¶ Ecclesia.pacti one.j.xviij. q. ij. eleutherius. cōtra so.aliud est nō prius ɔsecrare nisi aliquid ex pacto det vel pro mittat qd hic penit⁹ reprobatur. aliud est post dedicationē pa cisci de ānuo reddítu ex ablatiōibus eccle sie.suggerente epo ⁊ ei⁹ ecclesie presbyteris pro futuro. quod ibi fieri permittit.hugo ɔtra.vij.q.j.epūs š.e. q.j.nō nocet. sed dic ꝙ hic nō fuit conse crata i forma ecclesie ⁊ ideo debet ɔsecrari de con.di.j ecclesias vel dic ir odium con secrantis hoc dici. si mile.xxiij.q.j.puden da ⁊ ideo.ita interpre tatur.G.j.§.his ita. ver.in detestatiōe. q. reuera est ɔsecrata.

c ¶ Itez peccato hic probat ꝙ vnus puni tur pro alio tpaliter pmo per historiā de achor.scdo per historiā de amalechitis tertio p plagas egiptiox. quar to per arce captionē.qnto p ꝑphetas ꝑpter peccata plebis captos.

d ¶ Conquesita.idem est in vsura extra de vsu.cum tu.⁊ est. ratio q: in vicium succedunt parentum.ff.de diuer.⁊ temp.ps.cum heres naz turpia lucra sunt ab heredibus extorquenda.ff.de calū.l. in heredem. ar.contra.C.ne ex.deli. dofū.l.vnica. sed de canonica equitate semper tenetur etiam si nihil ad eum peruenit ex maleficio.vt dixi.xvj.q.vj. si episcopum

e ¶ Achor.nonne iā dixit de peccato achor sic.sed nō de plebe.

f ¶ Manu.ideo repetit vt addat de populo de quo nihil dixerat.

g ¶ His ita respondetur.sacri.idest figure.

h ¶ Vel flagello.alit enumerat hic istos modos.⁊ alit exeqt in littera.

i ¶ Ad examinandam.idest vt examinentur cupidi a nō cupidis.Alia

littera est ad exterminandam.

a Animalia.hic de flagello delinquentium.

b Eorum.ſi.xxvj.q.j.reuertimini.

c In detestatione.hec est detestatio criminis.

d Ecclesias de.cō.di.j.arrianorū.ꝛ.c.ecclesias,ista duo.c.male inducit

gr̄anus.qꝫ arrianorū ecclesie nō consecrant a catholicis i detestationem criminis.sed qꝫ non fuerūt consecrate in forma ecclesie.ergo melius potuisset inducere.ſ.eo.q. ecclesia q̄ pactione.

e Sanctificationez. ſ.e.q.j.c.qui studet.

f Carebāt.i.eꝫ formam cōsecrabāt.alis fallūm esset.

g Item populus. hic addit quartum.

h Pro meritis.j. vj.q.j.et merito.j.ij. q.vij.c.j.

i Portantes,idest tolerantes.

k Inlata.hoc soluit statim.

l In diminutione ar.qꝫ i eo punitur qs in quo deligit.j.xxiij q.iiij.frater.j.xxj.q.j. reuertimini.j.xij.q.ij. de viro.ꝛ.c.qui.ꝛ humanis.ſ. di.lxxxj. valet.

m Paruulos. historiam habes.xlij.di. ſ.primo.

n Pariter.habetur alia responsio.

o Flagellari.lz etiā in eis crimen paternū non timeretur.

p Chanaā filius.ꝛ ideo maledixit chanaam ꝛ nō cham.quia diſs benedixit ei ꝛ iō non fuit ausus ei maledicere.vel rō in lege est.vt.ff.quod metus ca.instī.quidem.

q Etiā reliquie eorū.idest isti addicti fūt pene propter mortem christi.

r Addicte.j. de pe. di.iij.ſ.ecce.

s Posteri eiꝰ euangelista enim transitum facit a iorā vsqꝫ ad oziam.qui fuit quartus post eū.qꝫ dictū erat p heliaz prophetā in domo regni tui quēquā nō esse sessurum ō domo achab.nisi i quarta generatione tū illi tres qui omissi fuerūt bene sederet i throno sed dicuntur nō sedisse ex merito vite.

t Esau.qui alio nomine dicitur hedom'. idem dicuntur hydumei quasi hedomei.

u Exemplis.ſ.ponemis.de chā. giezi. achab.esau.io.

x Turbatur.j.xxiiij.q.j.nō turbatur.j.vij.q.j.aduer

ntas.j.de con.di.j.in sancta

y Notandū.ignorantia.Est ignorantia facti ꝛ ignorantia iuris. Ignorātia facti semper excusat.siue ignoret de aliēo facto siue de proprio dū tū probabilis sit.Ignorantia ꝓprij facti excusat.vt.xxxiiij.q.ij.i lectū.ꝛ.j.q.j siquis a simoniacis magis tū excusat error in alieno facto q̄ in proprio.qꝫ ꝓbabilis ē ignorantia in alieno facto.vt. ff. pro suo.l.vlt.sed non ē veri simile q̄ quis dubitet siue erret de propio facto.vel ō propria re.vt. C. de rescin. vē.q̄gs.Licet aūt sit ignorantia de alieno facto dum tū nō sit probabilis nō excusat.vt.xij.q.ij.q ꝛ humanis xxj.di.q uod dicatis. ad hoc aūt vt quis probabiliter dicatur errare non requiritur q̄ sit nimis scrupulosus et diligens ꝛ curiosus in iquirēdo.nec q̄ sit nimis negligens ꝛ dissolutus in iquirēdo.vt.ff.de iur. ꝛ fac.ignō'. nec supina. Ignorātia iuris alia est iuris naturalis alia iuris canonici siue ciuilis. Ignorantia iuris naturalis neminē excusat.qꝫ ibi nihil interest in vicio decipere vel decipi. vt.xxvj.q.j.si cupis.ꝛ.C.de in ius vo.l.ij. et de hac ignorantia dī ignorans ignorabitur.xxxvij.di. ſ.vlt.xxxviij.di.q̄ea. Ignorantia iuris canonici siue ciuilis neminē excusat. vt.xxxviij.dist.si in laicis.ꝛ.c.que ipſis.ꝛ hoc intellige cū ius tale est quod aliquis de facili. per seipm scire potuit. vl etiam per alios dū tū habuerit copiaz iurisperitorū. vt. ff.de iuris.ꝛ fac.igno. regula ꝛ.ff.de bo.pos.in bonoꝛ. vbi enim de bona fide agit. nō est de iuris apicibus disputandum vt.ff.mā.si fide iussoꝛ.ſ.quedam ꝛ hec vera sunt nisi sint milites rustici mioxes ꝛ mulieres.istos enim excusat iuris ignorantia. Item iuris ignorātia si est de damno vitando excusat.si est de lucro captādo nō vt.ff.eo.iuris. Si queras ergo que sit differentia inter has.iiij.personas ꝛ inter alias q̄tuz ad ignorantiam iuris cū nulli noceat in dāno vitando.vt dicta .l.iuris. tic q̄ lz omnibus alijs noceat in lucro.nō tū istis. aliter si eēt aliquod spāle i istis. Sz tū no.dī iam inter istas.iiij. qꝫ non concedo q̄ mulieribus ꝛ rusticis noceat in lucro nisi vbi expresse inuenit q̄ nota.nā nocet quādoqꝫ vt.C.eo.si emancipata.ꝛ alias vbi expresse inuenit. sed vbi non inuenitur expressū nō subuenitur eis. Subuenitur enim eis in velleiano ꝛ in alijs casibus notis. C.e. l.vlt.sed militibus ꝛ minoribus vbiqꝫ subuenitur nisi vbi expressum inuenitur q̄ non sit subueniēdū. Itē ignorantia iuris ciuilis siue canonici nocet omnibus in damno vitando vt in tēporalibus prescriptōnibꝰ quia prescriptio introducta ē ad

n

muri viciorum ꝛ huius mundi thesauri qui per lapides ꝛ thesauros hierico designantur: irrationabiles quoqꝫ viciorum motus qui p animalia amalechitarum intelliguntur:non debent transire in sortem sanctoruꝫ.animalia' vero egyptiorum ꝛ possessiones eorum' et primogenita grandine ꝛ morte cōsumpta sunt vt in illis punirentur quorum felicitate letabantur: ꝛ vt daretur intelligi quod mundus peribit et concupiscentia eius. sed et terra israhelitarum in salsuginem versa est.ꝛ segetibus eoruꝫ imbres aduersi sunt.animalia eorum sterilitate ꝛ morbo confecta sunt: vt auctorem suum quem per beneficia cognoscere noluerunt: saltem inter supplicia sentirent.in detestatione' vero peccati pecunia simonis damnata est.cui dictum est. pecunia tua tecum sit in perditionem. quia existimasti donum dei pecunia possideri. In detestationem quoqꝫ eiusdem criminis altare et ecclesia que per simoniam consecrantur non tam consecrari quam execrari dicuntur quia qui interuētu pecunie oleum consecrationis fundit:non consecrare sed execrare credendus est. Hinc est quod beatus gregorius:ecclesias' ab arrianis consecratas iterum consecrare precepit:quia sanctificationem' consecrationis que non nisi in fide trinitatis perficitur prestare non poterant qui fide carebant'. archa vero ꝛ prophete peccato suorum ciuium hostibus traditi sunt electi quoqꝫ qui murmure eorum impediti sunt.non in penam criminis' sed in experimentum ꝛ exemplum patientie hec passi sunt: Itez populus' qui peccato achor ꝛ filiorum bely in manibus hostiuꝫ traditus est.significat subditos corporaliter flagellari. vt inter ipsa flagella peccata prelatorum ferian tur:sicut achor sorte deprehensus lapidibus obrutus est:sicut ꝛ nauicula ione' periclitatur vt fugitiuus sorte deprehēsus fluctibus immergeretur:aliquando pro meritis' p̄latorum deprauatur ꝛ dānatur vita subditorū: vt prelatis suis subditi fauentes ad malū cum eis simul coꝛruant:sicut filij israbel diu portantes' peccata sacerdotuꝫ tandez cū eis ceciderunt in manibus hostium. Item dauid populū numerauit quo peccato gladiꝰ domini desenit in' populū. sed in lata' gēte gloria regis est.in diminutione plebis contritio principis.qui ergo ō

numerositate siue gentis superbiuit iure in eius diminutione' punit9 est

Item paruulos" sodomitarum non excusauit ignorantia:quin pro paterno scelere celesti igne consumerentur: sed igne boc pena illis diminuta est:quibus successio paterni sceleris est adempta.pariter" etiam demonstratum est peccatis parentum paruulos aliquādo coꝛporaliter flagellari'. Illud idem etiam intelligendum est de paruulis qui peccato dathan ꝛ abiron vi ui descenderunt ad inferos. Item cham peccante chanaaz' filius eiꝰ maledicitur. Giezi delinquente lepra transmittitur ad posteros. Judeis clamantibus sanguis eius super nos ꝛ super filios nostros. etiā reliqui eorum' pene mortis christi addicte' sunt: Achab quoqꝫ peccante posteri' eius regni soliuz amiserūt:ꝛ qui de eius semine in regno inde nati sunt vsqꝫ ad purgatam labem idolatrie illius familie a genealogia domini sunt excluſi. Odiuz quoqꝫ esau' vt malachias testatur transiuit ad hydumeos. Quibus omnibus colligitur quod ignorantia peccati non excusat aliquem.

Sed bis exemplis" non probatur teneri peccato aliorum.nisi imitatores nequitie eorum. quicunqꝫ enim de semine esau ꝛ ceteroruꝫ ad deum conuersi paternam maliciam detestati sunt:non odium sz dei clemētiam experti sunt: Itez ambrosius ait.

Turbatur' nauicula petri i qua erat iudas:quia qui suis meritis erat firmus: turbatus est alienis. Ignorabat autem petrus peccatum iude nō ergo ignorantia excusauit illū .sed turbatio. hoc non est peccati coinquinatio: sed coꝛporalis persecutio intelligitur: qꝫ meritis malorumno nunquam adeo premuntur boni.vt coꝛū turbetur infirmitas.non itaqꝫ bis auctoritatibus simoniaci probantur pro quibus ignorantibus pecunia data est. non ergo potest probari iste reus criminis:cuius non habuit conscientiam. Notandum' quoqꝫ est:quod non omnis ignorantia aliquem excusat. Est enim ignorantia alia facti alia iuris. Facti alia est eius facti quod oportuit eum scire:alia quod non oportuit eum scire. Quod non oportuit euꝫ scire:sicut apostolus ait. siquis infidelium vocauerit vos ad cenaz quicquid vobis aposituꝫ fuerit comedite nihil interrogantes. siquis vobis dixerit boc idolis immola

rigorem iuris conseruandū. idē est in cōstitutione. siquis in tātā. C. vii vi. b.

C Virerit. ar. q ad victū vnius statim aliquis teneat? possit credere. vt. xrij q. iiij. innocens. de boc nota. xrriij. q. iiij. q magnū. ? xrj. q. iij. nō solū. in pin.

a C Comedere. exp̄ssa ergo nocent nō tacite. ar. ff. de condi. ? demō. nonūq? ? de euic. si serui venditor. diuersa ē enim cā voluntatis exp̄sse ? ei? que inest. ff. de ver. ob. cū q certarū.

b C Oportuit. hec nō excusat cū sit iuris naturalis. xr? rviij. di. q̄uis.

c C Judeor?. hec ignorantia iuris etiaz dici pōt. eo q̄ ignorabant ꝓphetas. quia si eos intelligerēt nō ignorarēt facta eoꝝ.

d C Dānabilis. velut de patronis absq; venia impetrata in ius nō vocādis ab eorū libertis. nec enim in ea re pēdus est rusticitati. cū naturali rōne huiusmodi p̄sonis honor debeatur. vt. C. de in ius vo. l. ij.

e C Alijs. nō lucro captando. q? in damno vitādo omnibus. ff. de iur. ? fa. igno. l. iuris ignorantia.

f C Negociuz. i. si erat i cōtractu. nā aliter est in malestcio in quo nec etiā minor excusatur. C. si aduer. delic. l. j. ? ij.

g C Filiosa. maiori nā tunc pōt repetere. ff. de mino. verū in fi. Si aūt filiusfa. minor erēt. nō repeteret si comsūpta ēt vel deperdita. ff. e. ti. si minor.

h C Quasi delictuz ē. ff. ad maced. l. ij. ? bene dicit quasi delictū. nā si vere esset delictū nec minori subueniret

i S Ji successionē. sine iudice. secus si per iudicē. ff. fami. her. cū putarem. ? hoc cum fidez ? cōfessionem eius inder secut? ē. nā alias repetere posset. C. de iuris ? fact. ignor. si post.

k C Naturali. cū quis solvit indebitū. aut indebituz est iure ciuili tantū quale est illud qō pōt per falcidiā retinerī. C. ad l. fal. error. hic si per ignorātiā facti soluit. repetit. C. de iuris. ? fac. igno. cuz quis. C. ad. l. fal. error. si per ignorātiā iuris soluit nō repetit. vt in legibus predictis nisi a minore vel mulie re vel alia persona p̄uilegiata soluat. ff. de ꝓba. cū de indebito. ℈. si aūt. ? ff. de cō. inde. inter dū. alias indebituz. aut est de iure nāli tantū q̄ le est illud ad quod per cirographum obligamur vt spe future numerationis. aut indebitū vtroq; iure. l his duob? casibus quacūq; ignorantia soluat repetit. ff. de cōdi. inde. indebitaz. ? ff. de proba. cū de indebito. aut per exceptiōez tātū. ? tūc si tpalis ē exceptio. dū tñ sit certū debitū nō repetit. ff. de cōdi. inde sub ꝓditiōe. ? l. nā si maritus. Si aūt est ꝓpetua ? fauorabilis. hic quacūq; occasione soluit repetit. C. ad vel. q̄ uis. ff. de cōdi. inde. q exceptionē. Si est odiosa. vel sciens soluit vel ignorans. si ignorās. aut ius aut factum. his duobus casibus nō repetit. ff. de condi. inde. qui exceptionē. alias si rigore iuris cōseruandi gr?a ē exceptio introducta. hic sciens si soluit non repetit. ff. de cōdi. inde. iulianus. si ignorans repetit fm pp leum cum illa exceptio sit ꝓpetua ? non odiosa. alij vero contra. nā ? post sententiam remanet debitum naturale. q? sentētia de iure ciuili est. ? ideo ea que iuris naturalis sūt tollere non potest. quare si soluat non repetit. arg. ff. de cōditio. inde. iulianus. si autem dubitatur an temporalis an perpetua. hic repetit. ff. de conditio. inde. sufficiat.

l C Repetis. hoc tamen intra biennium. ? hoc cum promittit spe future numerationis.

m C Poterat. ? ita dupliciter eum excusat.

tuz ē nolite comedere. Ecce quod vocatū ad cenā non oportuit scire carnes sibi appositas idolis fuisse imolatas. Nō oportuit euz scire sicut ignorantia iudeoruz? reliquorū infideliū qui ea que a prophetis de christo fuerant prenunciata adhuc ignorant cē cōpleta. vnde a iudeis adhuc expectat vēturus. hec neminē excusāt. Itē ignorantia iuris alia naturalis alia ciuilis. Naturalis oībus adultis dānabilis ē. Jus vero ciuile alijs ꝑmittit ignorare. alijs non. Juris ciuilis ignorātia nemini obest in dāno vitando si negociū inde contigerit: vt si minor pecuniā dederit filiosa. repetit. in maiore vero quasi delictū est. Itez. Si successionē etiā tibi maiori delatā cū alio sine iudice diuidas. putās testamentū iure subnixum cū nō esset: solidā successionē obtinebis vel si id quod nullo iure debuisti aut iure naturali non debuisti sed ciuili. tanquā ex cirographo solueris aut promittas repetis non ita si delictū. nā si putat rez suā sibi per legē licere rapere: incidit in cōstitutiōez istā cod. li. viij. titu. vii vi. Jmperator valerius aug.

Palea.

Siquis intātā furoris audaciā perenerit: vt possessionē rerū apō fisc̄ vel apō quoslibz homines cōstitutaz ante euentū iudicialis arbitrij violenter iuaserit. dominū qdē constitutus possessionē quā abstulit restituat possessori: ? dominium ei? rei amittat. Si vero alienaz rerū possessionē inuasit. nō solum eā possidentibus reddat verū ēt estimationez earūdē rez restituere cōpellatur. Jn hoc aūt non fuit ignorantia iuris sed facti: ? illius quod nō oportuit eū scire. A reatu ergo criminis simonie eū ignorantia excusat paterni ōlicti. quod ? si oportuisset eum scire infirmitate tamen etatis deprehēdere nō poterat[m].

n Quod vero huius questionis duo sūt articuli. Primus an liceat isti esse in ecclesia quam paterna pecunia est assecut?. Secūdus est si pat? ei nō emit ecclesiā. sz ordinē an liceat ei illo ordine fungi. De ꝓma questione dicas q̄ postq̄ ecclesiaz dimisit ex gr?a potest ibidem manere. vt. j. c. j. ? ex de fi. de regularibus. In secunda dico q̄ si per patris pecuniam adeptus est ordinem. ita tamē q̄ simonia nō fuit i ordināte postq̄ ordini renunciat pōt eodem ordine ex misericordia fungi. vt. j. c. vlt. si autez ipse ōdit vel simonie consciꝰ fuerit. tunc distinguit aut accepit ordinē vel dignitatem aliquā. vt aliquod beneficiū ecclesiasticum. si ordinē vel prelationez deponit. nec dz secuz dispēsari. vt. ℈. e. q. j. ergo. ? c. siquis neqz ? j. q. v ij. siquis oēm ? c. regularis. si vero ecclesiam vel prebendaz vel simile beneficium ō ure deponitur. vt. ℈. eo q. j. presbyter sz ex dispensatione post renūciationem pōt in eodem beneficio manere. vt. j. c. proxi. io.

De ꝓpositis.

Quod vero quito loco queritur an liceat ei esse in ecclesia vel fungi ordinatione: quā paterna pecūia ē assecut?: aūcate vrbani diffinitur q scribēs ō simōiaciꝰ ait int cetera.

De paruulis qui cupiditate parentum ecclesias emunt.

Quicunq; sane cupiditate parentū cuz adhuc paruuli essent. ecclesias vel ecclesiaz partes ꝑ pecuniā adepti sūt: postquaz eas oino dimiserunt si canonice in eis viuere voluerint. ꝑ magna? miseri cordia? ibidē eos ē concedim?. neqz pro hoc facto a sacris ordinibus illos remouem?: si alias digni inueniatur. Jlli vero qui per se ipsos. cū maioris etatis essent nefanda cupiditate ducti eas emerunt: si in alijs ecclesijs canonice voluerint vinere. seruatis p̄opijs ordinibus pro magna? misericordia ibi eos ministrare permittim?. quod si ad alias fortassis transferri nō poterunt: ? in eis canonice viuere promiserint. minoribus ordinib? contenti ad sacros ordines non ascendant salua? tamē in oibus apostolice sedis auctoritate. Si qui tamen ante emptionē catholice ordinati sunt cū. ea que emerūt dimiserint et vitā canonicam egerint in suis gradibus permittāt? nisi? sorte huiusmodi ecclesia sit vbi primum? locū debeant obtinere. primum enim vl singularem vel prepositure locuz in emptis ecclesijs eos habere nō patimur. Hoc autem eū non in preiudiciū canonū sed ex misericordie dispensatione dixisse ex epistola eiusdez colligitur missa vitali ꝓsbytero in hec verba.

Jn dignitate seruanda simoniacis misericordia potest impendi si eos vita commendat.

Hos qui ecclesiam emerūt. si persona talis fuerit quam vita commendet. videlz in canonis ? vere de misericordia. nā de iure nō pōt. ? iō hac misericordia digni sūt qui alieno laborāt vicio. C. de nā. lib. legem.

o C Quicunq; par uuli hic presumitur pro etate. ℈. q. iij placuit

p C Partes. i. prebēdas. ? sic non est contra. xrj. q. ij. sicut extra de preben. maioꝛib?.

q C Pro magna. ? ō iure. cum enim non peccauerint isti. non sunt priuandi ordinib? suis. ar. j. ℈. ex hac.

r C Concedim?. vt ? primum locuz ibi obtinere possit. ? istud ibidem non respicit nisi quod sequitur in fi. c. fm vnū intellectuz.

s C Si in alijs. hic ꝓsumit ꝓtra etatē. vt. j. e. q. vij. q in qualibz. ℈. di. lxrrj. valet. ꝓtra. ℈. e. q. j. sigs a pseudo sed ibi illā ecclesiā licite fuerat adeptus.

t C Magna. nā ex rigore iuris olim deponi deberēt. vt. ℈. e. q. j. presbyter. ? vij. q. j. ꝓsectiuz. ? c. sanctitū est.

u C Ordines. i. ad misteriuz sacroꝛ ordinuz. quos tñ post emptionez. ecclesie receperant. ? ita grauatur. eoꝝ pena in ecclesiaz emptionē.

r C Salua. vt. s. papa possit dispēsare si velit. vel hāc reuocet si iteruz ei videbitur expedire. y C Ante emptionē. ar. supueniens delictū vel nouā cām nō viciare legitime factū. xxx. q. j. nosse. ? c. dictū. ? ℈. di. lxv. precepta. xrrij. q. vij. bi qui. j. e. q. vij. siqnis omnem. contra.

z C Permittant. i. eadē ecclia. hec ē ofia inf istū casū ? secundum.

a C Nisi. istō nisi respicit duos articulos vltimos. nā in ꝓmo casu pōt ex dispēsatiōe singulare locū obtinere. sz male dic̄ q hoc dicit. nā cū vlt. magis dispēsatur quo ad executionē ordinis q̄p cū medio. vii istō nisi refert ad ꝓmū mēbr?. c. Ego cū hugo dico q̄p istō nisi respic̄ dōs tres casus predictos. nā i nullo ipsoꝛ ꝓmū vel singulare locū inempta ecclesia poterit obtinere. vt in fi. c. dicitur manifeste ꝓbi. additio ē b C Primuz ar. ex de fi. ex insinuatiōe. ? intelligūt qdā hoc tātū ō ꝓlatiōe. h. itelligit ō q̄libz dignitate. q̄nec archipr. byt nec ōcan?. c C Jn emptis.

fi xlij.d i.nos consuetudinem.

a Hos qui.absq; tñ.s.dis.lv.pulcis.quasi nō ō iure cōi sz ex dispē/ satione.

b Dimiserint.hoc idem habes extra de fi.de regularibus.

c Reportare.nā ex alieno dolo alius lucrum reportare nō debet.ff.ō eo per quē fac.e.l.vl. Rñ.j.z hoc vex est ni fi i casu extra de simo. nobis.s.per fraudem ulterius.

d Presentiū.tria p isto faciūt co actiō accipiendi illum ordinē.s.sacr sponta/ nea pfessio.renuncia/ tio.Duo faciūt cōtra detestatio criminis z disciplina eccl'iastica.

e Incuria.i.negli/ gētia vel stulticia vel ignorātia iuris.

f Cuidā.idez si epo s.e.q.j. statuimus.

g Et inuitum.i.co actū a parētibus. vel inuitū postq̄ sciuit.

h Culpā.nō simo nis in proprietatē.naz exponitur culpā.i.de fectū.s.di.l vi.c.vlt.

Istā.hic colligere rō nē cuz quis obijcit ali quid eē culpaz nō qō culpa sit sed solet esse sic r v.q.j.c.mulier.

k Supplicauit.vnō miti⁹ cū eo agendū fu it.j.xij.q.j.ñ dicatis. s di.l.q.te. C.ne tuto. vel cura.vel. cōducat. l.vna. sz nonne male rogabat cum depositū sequatur infamia. ff.de his qui. no.ifa.l. ij.§.ignomine. nec ēt quis deponi debeat nisi p maximo crimi/ ne lxxj. di.apostol⁹. dic ergo rogauit vt ō poneretur.i.ab execu/ tione suspenderetur.

l Fratrūqz.z sic epūs in tali casu dispēsare non potest sine consē su z auctoritate fratrū r v.q.vij.epūs nullius nā i omni dispēsatiōe consensus capituli.re quirendus.est preterea per.c.istud nō dis/ pensari circa simoniā commissā i ordine nā si ipse ordinarius de/ dit pecuniā vel alius dum tamen det epis/ copo non poterit epis copus hoc casu dispē sare.z hoc notauit cū dixit nō episcopo.q.d secus si episcopo esset data vñ strictior erit e piscopi ptās dispensā di in simonia commis sa in ordine q̄ in bñfi/ cio.s.e.q.c.j.sed hoc ñ admitto. vñ dico q̄ si ue simonia fuerit cō/ missa i ordine siue be/ neficio.dū tamen episcopo fuerit data pecunia q̄ episcopus non possit dispensare. sed i hoc dico eē differentiaz.q̄ si episcopo fuerit data pecu nia pro beneficio. et tunc non episcopus sed quilibet superior possit dis/ pēsare siue in illo beneficio siue in alio ſm cum modum qui traditur. s.e.c.j.sed si fuerit epo data pecunia pro ordine tūc non possit secum dispen/ sari nisi a solo papa.vt.s.q.j.ergo.z.c.siquis neqz.z.j.q.vij.siquis omnem.z. c.requiritis.illud aūt expeditū est q̄ episcopus vel capitulū pōt dispen.are cū eo q̄ ignorāter est adept⁹ beneficiū etiā simoniace.vt ex de fi.er insinuatione. io.qd aūt iuris hodie seruet dici per decre.s.q.iij.ex multis.in vlt.glo.b.

Qui. vj.

Quid vero de his qui ordinati sunt: requiratur. Nūc autez de illis queritur: qui nō pro ordina tione pecunias offerunt: sz pro elec tione: vel vt decretū electōnis fiat: vl' vt subscriptione firmetur vel vt electioni non resistatur aliquibus premia largiūtur an eorum electio viciosa fit iudicāda. Non enī videtur spiritus sancti donum emere: q̄ non pro cōsecratione sed pro electi one munera largiuntur: cum nullius spiritualis gratie aliquos faciat electio participes: sed sicut ecclesiasticarū rerum⁹ emptores simoniaci iudicant quia ecclesiasticis officijs ita adiūcte sūt: vt alterum sine alte/ ro alicui non proueniat: ita q̄ per electionem⁹ peruenitur ad conse/ crationem: perinde simoniac⁹ ha betur qui pro electione⁹ premia lar gitur ac si pro consecratione mune ra dedisset. unde symmachus scri/ bit ceſario episcopo.

De his qui pro muneribus ordinationem faciunt.

Siquis⁹ autem episcopatū de siderat data pecunia poten/ tes psonas minime suffragatrices⁹ sibi adhibeat. nec ad decretuz sibi faciendum clericos uel ciues ad seri benduz⁹ adhibitio cuiuslibet gene/ ris timore⁹ compellat. uel premijs quibuslibet exhortetur. Itez gre go. salonis consistentibus.

Simoniac⁹ est qui ut eligatur pre mia largitur.

Ego autem uestre dilectioni prouidens z mee anime om nipotētis dei iudiciuz pertimescēs eiusdem maximi⁹ causas subtiliter exquiri⁹ desidero. si nullus crimini bus pressus que sacro ordini cōtra dicunt. si non per simoniacam be/ resim .i. premia quibusdam se eli/ gentibus prebendo ad sacerdota/ le pertingere conatur officium. Tūc eniz liber pro uobis apud do minum intercessor erit. si non obli gatus de suis ad locum intercessio nis⁹ uenerit. Item greg. siagrio episcopo augustudinensi.

Sicut ordinatio sic electio uel con sensus sine uenalitate dz preferri.

Sicut is qui i inuitatus rēnuit ⁹ quesitus refugit⁹ sacris altari bus est admonendus. si qui ultro ambit uel importunuz⁹ se ingerit. ē proculdubio repellēdus. naz qui sic nititur ad altiora cōscēdere qd aliud agit: nisi ut crescendo decres cat. z ascendendo exterius interius

m Quid vero de his h.e. determinatuz ē p.c. qō g. inducit. s.q. j. siquis ex si/ moniacis.

n Nunc aūt.hic ponit in cidentē qōnē que dubia ñ ē

o Rerum. s.q.iij. siquis obiecerit.

p Per electionem.s. di. xl. sicut viri.

q Electione.ff.j.xv.q.iij. sane.

r Siquis pecunia.j.x/ viij.q.ij.c.j.

s Suffragatrices.s.e.q. j.estote.j.xvj.q.vij.siqs epūs s.di.lv.nullus.

t Ad scribēdū.s.cū pfoni sūt. vel hoc cū spāliter vocā tur laici ad electōez. lxiij. di. adrianus. vel dic q̄ factū pbibet. nō ideo dicit q̄ ō iu re subscribere debeāt ciues ar. extra de elec.c.j. Subscri bere debent ciues nō vt eli gētes sed vt cōsentiētes. vt j.vij.q.j.epūs de loco.

u Timore. sed nūquid ti mor inducit simoniā. dico q̄ nō peccat tñ mortaliter q̄ p timorē obtinz bñficiū. ar.cō tra.s.q.iij.res eccl'ie.z ē hic ar. q̄ ñ tātū timor mortis vl' cruciat⁹ corpis sed ēt timor verboruz viciat electōnē. ar. xxiij.q.viij.conuenior.io.

x Ego aūt.maximi. ō isto. agit.ij.q.v.q̄to. lxiij.di. salonitate.

y Exquiri.tūc tenet prela tus inquirere. cū ad eū per uenit clamosa querelatio. ex de fi. licet hely.

z Intercessionis.iij.q.vij. in granibus.

a Sicut is qui inuitat⁹ renuit. dū tñ nō eēt pseuerās. q̄ si sēper eēt inuo lūtari⁹. nō eēt cognoscend⁹ vt lxxiij.di. vbi ista. sz faciē dū ē vt de nolēte fiat volēs z sic licite ordinatur. vt. xxiij q.iij.di. displicet. rl. di. āte om nia viij.q.j. in scripturis. z. xvj.q.j. vos autem.

b Refugit. sz mirz ē q̄ hic dicit q̄ fugeſ dz cū alibi di catur q̄ ēpatū zē. vt viij.q.j. q̄ ēpatū zē. nā si illud gerit i alio z aliud exterius iudicat peccat. nā ita mētē qs simu latis op⁹ sicut ore. xxiij.q.v cauete. z q̄ peccet patet. xxiij q.ij. cū būilitatz. dicūt qdaz q̄ istud mēdacium nō ē mor/ tale sz nō sit benignitatz vel iocositatis qz caret dolo. z ō nō est mortale. dico q̄ iste ō bet esse nolens z debet fu/ gere. i. timere ne forte nō sit sufficiens. vt. rl. di. ante om nia. vnde mentiri debet vires suas. s.q.j. non est putanda. vel dic q̄ intelligi tur fugere qui dignus est. si se non ingerit. qui queritur z non querit.

c Vel importunū. nam eo ipso q̄ se ingerit est suspectus. ff. de pact. q̄ om nia. idē in tutore. ff. de testa. tu. ex sententia. ar. contra q̄ quis potest petere bo

norez.ff.de decur.l.eos ⁊ pecuniã pro eo dare.ff.ꝺ of.pref. barbarius.ar.viij q.j.qui epatũ.ff.de mu.⁊ bo.reus. Ad has leges rñdent quidã q̃ publice peti põt non in occulto. Alij.vt py.dicunt q̃ meritis põt quis petere alias nõ quia ler iul.de ambitu nõ habet locũ rome.ff.ad.l.iul.de ambitu.l.j.vel dic q̃ quondam a populo potuerunt peti.modo vero ab imperatore. vel aliud l dignitatibus secularibus. vnde ⁊ militia secularis emi põt.ff.de ac.emp. L creditor §.inter vẽditores.multũcõtradicit solutioni huic.extra de fi.nobis vbi semp nocet datio pecunie.nisi cum data est ab aduersario. ſ ideo hic excusatur.q⁊ nihilominus erant eũ electuri. sic ex e.⁊.fi q̃stiões.⁊ hoc tenet.b.

Unc aũt recipiendus.nõ de iure.sed de dispẽsatione.sic xxiij.q.iiij.ipa pietas Sunt tamen qdã casus in quibus ecclesia nõ ꝓsueuit dispensare.quos notaui.j. ir.q.j.in summa ⁊ determinatur hec qõ.j.e.§.ex hac auctoritate.io.

b S Ji qui pbyteri.ordinatione.j.xxiij.q.iij.ipsa pietas.ꝓtra ſ illud ex pietate matris ecclesie istud de rigor pater ne discipline ⁊ ad hoc facit.l.di.vt constitueretur.

c ¶ Quibus.nõ puniri aliquem in eo in quo deliquit ar.xij.q.ij. qui ⁊ humanis.

d ¶ Contra nos.ar.q̃ si dericus beneficiatus ẽ in duabus ecclesijs non põt prestare patrocinium vni cõtra aliam.ar.xcvj.di.si imperator iij.q.j.nulli.si tamen habet ad ministrationẽ i vna potest contra aliã stare.ar.ff. de in ius vo.quesitũ.⁊.iij.q.vij si cõtra.in fine.io.

e S Jquis.Casus intẽdit.vij.finodus probare q̃ licet per pnlam subueniatur cuilibz peccator.tamen.post penitentiã nõ potest de iure promoueri. immo si post peccatũ promot⁹ est vel post promotionẽ peccauit deponendus ẽ ⁊ dicit hoc regulare fuisse tam ãte istitutõnez baptismi q̃ post ⁊ hoc probat erẽplis tã vet. test:q̃ no.⁊ hoc sonat littera illa.nullũ tñ eoz qui ãte baptismũ ⁊c.nam illi qui ante baptismũ peccãt. ꝓmoueri pñt vt expressuz est.xxvj.di. deinde.

f ¶ Omnem.i.aliquam de omnibus.si.xv.q.j. mulier

g ¶ A sacerdotio.ar.q̃ legitime factũ superueniente ꝺlicto irritatur.j.xxvij.q.ij.q dormierit.j.xxx.q.j.de eo ⁊. c.ad limina.cõtra.s.e.q.v.c j.cõtra.j.xxxij.q.vij.c.hi q⁊ c.neq̃.cõtra.s.di.xcij.siqs j.xxv.q.ij.siqui episcopi.j. xvij.q.iiij.frater.j.xij.q.ij. qui ⁊ humanis.

h ¶ A sacerdotio.i. ecclestastica dignitate. vt.s.e.q.j qui per pecuniam.

i ¶ Jndulget.de pe.di.j.c.verbum.

k ¶ Penitentiã.⁊ adeo hoc verum est.q̃ si quis etiã perueniat ad summum malorꝫ subueniatur ei per penitentiam vt de pe.di.iij.talis.nã in quacũq̃ hora ingemuerit peccatoꝛ ⁊c.nec tibi dico septies ⁊c.de pe.di.iij.adhuc ista.

l ¶ Et q̃ dixerit.⁊ ita synodus inducit hãc auctoritatem ac si primo peccasset dauid ⁊ postea dominus dixisset ei inueni ⁊c. quod tamen secus fuit.sed synodus,non curauit de ordine.sed de veritate.q⁊ dominus sic ei dixit ⁊ ille penituit.nec tamẽ post penitentiã permissus est edificare et in hoc facit ad propositum.vel. retulit se synodus ad diuinaz penitentiaz vbi iam pñs erat futurum peccatum dauid.

m ¶ Scio manassen ezechie filiuz qui acta penitentia restitutus est ad regnum.ar'. de pe.di.j.si enim ingt.

n ¶ Peccauit.ar.per baptismum nõ aboleri infamiam.cuz etiam post baptismum impediat promouendum quod nõ est verum.quia omnia crimina ⁊ etiam sequela peccati dimittunt in baptismo.vt. xxv.di. primum.xx vj.di.dei de.⁊ sic nõ est obiectio de paulo qui ante baptismum peccauit et quod hic dicitur refert se ad id qõ tũc accidit. quia tunc non fuit visum q̃ aliquis talinz promoueretur ãte baptismum.si vacat hic ar.notatum ab.b.nõ aboleri infamiam per baptismum.

o ¶ Quod.scilicet qõ fuerit promoti.

p ¶ Raro.sicut i matheo qui fuit theolonarius.⁊ tamen post fuit euangelista.

q ¶ Nulla.ar.q̃. licz aliquid in ecclesia accidat. non tamen lex efficitur.s.di. lxxvij. monachus.s.di.lv.ꝑscis.s.di.lvj. cenomanẽsem.s.di.liij. multos.

r ¶ Ler.id est regula vel ius comune. alibi dicitur consuetudo vt s.eo.q.j. ventum est similiter dicitur regula.xxxj.di.nicena.

s ¶ Traditio id est adinuentitia machinatio.q⁊ per simoniaz sacerdotium obtinuit a romanis.

t ¶ Et si in fornicatione.hoc intelligit.G. ⁊ Ad. cum ipso iure infamis est puta ꝺprehensus est in adulterio ⁊ in alijs que infamant.vj.q.j.§. porro. ar.xxv.di.primum.et hoc de rigore iuris. ſ de misericordia secus xxxiij.di.fraternitatis vt ibi notatur.dicit tamen.b.hoc esse verũ quod dicitur hic.licet

dulget per penitentiam peccata q̃ iam facta sũt Noui enim quod dauid fornicatorem ⁊ homicidam ꝑ penitentiaz receperit deus ⁊ quod dixerit de eo. Jnueni virum secundum cor meũ. Noui rursus eundẽ audientem a deo. Non edificabis mihi domum:quia vir sanguinum es. Scio manassen per confessionem dimissam impietatem suã. Scio meretrices ⁊ theolonarios per penitentiã receptos:nullum tamen eorum qui ante baptismum peccauit sacerdotibus connumeratum. Scio quosdam dum essent in mũdo in multa fornicatione mãsisse:monachos vero factos quasi luminaria mundi resplẽduisse:nullum tamen ad sacerdotium ascendisse. Quod ⁊ si raro cõtingit:nulla tamen lex ecclesie fuit. Noui mus peccatricem prius mariam post conuersionem quamuis sancta ⁊ casta tamen inter diaconissas nõ est cõputata:sed quid hoc dico. sequens sanctos apostolos ⁊ venerabiles patres cum omni fiducia clamo.qui per simoniã ordinatus est siue episcop⁹ siue pbyter siue diaconus.alienus est a sacerdotio neq̃z enim venalis est gratia spiritus sancti. Cuyphe traditio ⁊ adinuẽtio simonis a sancto sacerdotio est aliena. Et si in fornicatione lapsus est aliquis post baptismum: in sacerdotium non recipitur canones enim hoc prohibent. Siquis vero cum hoc peccato ad sacerdotium profectus est:cognitus ꝺgradetur. Item epm qui p pecuniã ordinatus ẽ:ꝓfiteor q⁊ per penitentiã recipit. deus bon⁹ ẽ in omnib⁹ ⁊ aperta viscera eius oi homini penitenti. sed quoniã iuxta apostolũ oportet episcopum irreprehensibilem esse quicunq̃z per pecuniam vel ordinauerit aliquem vel ordinatus est:ab omni sacerdotio alienus sit. Tharasius patriarcha dixit quicunq̃z per pecuniam vel ordinat vel ordinauerunt vel ordinati sũt episcopi vel pbyteri vel diaconi vel quilibet denumero sacerdotali.repellantur omnino a sacerdotali honore sicut symon magus a petro. quicunq̃z per pecuniam dispensationem vel curam sortiti sunt monasteriorum vel ecclesiarum vel religiosarum domoꝝ bieroconiorum xenodochiorum orphanotrophiorum cuz depõne

durum sit. xxv.di.c.vlt.

t ¶ Epm.penitenti.C.de sum.tri.liquet igitur.

u ¶ Sacerdotio.i.clericatui.ar.ex de cohabi.de.si quisquaz.

x ¶ Religiosaz.⁊ ita in hospitali cõmittitur simonia.

in ꝓfundo descendat. Itaq̃z frater charissime i sacerdotib⁹ ordinãdis synceritas vigeat.sit simplex ⁊ sine vẽalitate cõsensus.para ꝑferat electio vt ad sũmũ sacerdotij vl ꝑtificij ñ suffragio vẽditoꝝ ꝓuect⁹ ſ dei credat eẽ iudicio. Si autem pecunia promissa fuerit vel soluta electo vel ordinato penitus ignorante:nec eo modo ad electionem vel ordinationez peruenerit:ei nullatenus obesse videtur.nec ad reatum criminis pertinet:cuius cõsciẽtiaz nõ habuit.nec ad electionis vl ordinationis cassationez pertinet: ad quã alias non per prauam illorũ cupiditatẽ peruenisse docetur.

Q. vij.

Unc autem de.vij. questione tranctandum est.an renuncians siue hereſi sit recipiendus in episcopali dignitate vel non. De his ita scribit cyprianus ad stephanũ.

Qui redeuntes ab hereſi suis ordinibus recipiuntur.

S Jquis presbyteri ⁊ diaconi in ecclesia catholica prius ordinati fuerint ⁊ postmoduz perfidi ⁊ rebelles extiterint contra ecclesiaz vl apud hereticos a pseudo episcopis ⁊ antecristis contra christi dispositionẽ prophana ordinatione promoti sunt:⁊ contra altare atqz diuinum verbuz sacrificia foris falsa ⁊ sacrilega offerre cõati sunt:eos quoq̃z hac conditione suscipi conuenit cum reuertuntur vt cõicet laicis.⁊ satis habeant quod admittũtur ad pacem qui hostes pacis extiterunt.nec debere eos reuertentes ea apud nos ordinationis ⁊ honoris arma retinere: quibus contra nos rebellauerunt. Item ex vij.synodo.

De his qui pro muneribus ordinationem faciunt:⁊ qui redeuntes ab hereſi in suis ordinibus recipiãtur.

S Jquis omnem traditionez ecclesiasticam scriptam vel non scriptam violat anathema sit. omnis episcopus vel presbiter aut diaconus connictus quod pro muneribus ordinationem dederit vel acceperit:a sacerdotio cadat. Sz dicunt quidam quia penitentiam agimus pro peccato:⁊ deus indulget illud.ita ⁊ ego dico.quia omnem penitentiam recipit deus,⁊ in

C Orphanotrophiorum.ar.simoniā esse dare pecuniam p ad ministratione pauperuz ⁊ hospitalis.j.xx⁊iij.q.viij.§.quis.i auctentica de ſan. epi.§. sed neq; coll.ir.

a C Timeri.ſ.xlv.di. quid autem.

c C Qui seculares.j. xvj.q.vij.siquis deinceps.

d C Onuenientibꝰ Casus conuenerunt sancti patres in septima synodo. vt tractaret qualiter episcopi ab hereticis venientes recipi debeant. In prima parte ponūtur verba notarij. In secunda dicitur sic eos esse recipiendos sicut vj. vniuersales synodi receperūt postea auctoritatibus sanctoruz patruz probatur q̄ recipiendi sunt nisi vbi ad fidei subuersionez sunt ab hereticis ordinati.

e C Conuenientibus verba notarij quibus credendū est ar.ff. qō me.cā metū.§.sed q̄ pretor. nā ibi inter illos ius facit.

f C Et ioanne.qui dixit eē melius iurantez deierare.q̄ sacramentū in fractiōe sacraruz imaginuz seruare. vt xxij.q.iiij.actione.

g C Apochrysarijs. apos nūcius ⁊ chrysis aurum quasi deaurati nūcij.tales hodie non sūt pape sed applum barij.

b C Orientaliū alexādrie ⁊ antiochie ⁊ hyerosolymis

i C Itē basilius non videtur q̄ ille basiliꝰ debebat loqui q̄ erat hereticus.vt.j.per xij lineas ibi ⁊ iussi sūt ⁊c sed dic q̄ loquebatur vt excusaret se.

k C Uniuersalibus. vniuersales synodi dicūtur quibus iterest romanus pontifex vl eius legatus. locales quas congregant primates vel metropolitani absq; presētia domini pape vel eius legati. hic ergo colligit ista distinctio synodorum alia vniuersalis alia localis. ⁊ est ar. q̄ autētice sunt locales sicut vniuersales.

l C Scripto. hic colligitur q̄ illi qui ab heresi reuertuntur ad fidem catholicam scripto debent negare heresiz suā vt.j.e.q.quotiens.⁊c.si qui.§. de

expellantur a dispensatione illa et cura. Qui post baptismū cadens i fornicatione ordinatꝰ ē. si postmodū confessus fuerit cesset ab administratione. Si vero cōuictꝰ ab aliquo. deponatur omnino. Similiter percussor episcopus aut presbyter aut diaconus per se vel per alium quē aliū quasi per hoc timeri' volens deponatur. Itē qui p seculares' potestates ordinatꝰ fuerit aut ecclesiam obtinuerit deponatur. si vero religiosam domum expellatur. Idem ex conci. meldensi.

De eodem.

Cauendū est ⁊ sūmopere studendū ac per virtutez christi sanguis interdicendū episcopis et regibus ⁊ omnibus sublimioribus potestatibus atq; cunctis fautoribus ⁊ electoribus quoruncūq; cōsensoribus seu ordinatoribus i gradu ecclesiastico. vt nemo per simoniacaz heresim obtineat locū quacūq; functione calliditate, pmissione seu ꝓmoditate aut datione per se aut submissam personam

Item in eadem synodo. vij.

Qui redeuntes ab hereticis recipi possunt vel non.

Onuenientibus apud niceaz bithynie ⁊ ꝓsedentibꝰ petro archiepiscopo ⁊ petro presbytero ⁊ abbate monasterij sancte sabine locum tenentibus adriani pape ⁊ tharasio archiepiscopo cōstātinopo. ⁊ ioānē' ⁊ thoma apochrysarijs' apostolicaz sediū orientaliū' ⁊ ceteris episcopis. epi sicilie dixerunt Dignuz ē vt de futuris inquiramus Itē basilius' episcopus anchire. dixit. Constitutio ecclesiastica hz canonice tradita ab antiquo a sanctis apostolis ⁊ successoribus eoruū sāctis patribus nostris apostolicis viris ⁊ magistris ⁊ sanctis vniuersalibus'. vj. synodi ⁊ localibus: synodis orthodoxis. vt q̄ ab aliqua hēresi reuertunt ad orthodoxā fidē ⁊ traditionem catholice ecclesie scripto' negare debeant heresim suā ⁊ confiteri catholicam fidem. Item tharasius patriarcha dixit. videtur vobis vt sedes suas recipiant. qui ab heresi reuertūtur. Religiosissimi monachi' dixerunt Sicut receperunt vniuersales. vj: synodi ab heresi reuertentes: ita et nos recipimus. Sancta synodus dixit placet omnibus nobis. ⁊ iussi sunt basilius" episcopus anchire. ⁊ theodorus episcopus mire ciuitatis ⁊ theodosius episcopus sedere in gradibus ⁊ in sedibus suis. Itez constantinus episcopuꝰ cypri dixit Non oportet" nos qui episcopi sumus indigere doctrina. sed aliorū esse doctores. Item tharasius episcopus dixit. Malorum doctoruz mala est doctrina. ecclesia de malis doctoribus sacerdotes non recipit. Item io. apochrysarius oriētalium sedium dixit. heresis separat omnem hoiem ab ecclesia: Itē tharasius episcopuꝰ dixit ecce multi cānonici libu ⁊ synodici ⁊ paterni lecti sunt. ⁊ ab heresi reuertētes docuerunt noꝰ recipere: si aliqua' alia causa nō est in eis. Item petrus apochrisari' pape dixit: rome exulatus' ē machabarius' hereticus a sācta. vj. synodo. ⁊ quadraginta dieruz inducias dedit illi pater noster benedictus papa ⁊ quotidie' mittebat' ad eum bonifacium consiliarium suum. ⁊ instruebat eum cōmonitorijs verbis ex diuina scriptura. ⁊ nullatenuꝰ voluit emendare. hoc autem faciebat vt eum reciperet in ordine suo. Item tharasiꝰ patriarcha dixit: quid dicitis de anatholio. nonne etiam in. iiij. synodo factus est princeps'. ⁊ ecce ab impio dioscoro ordinatus est.

Et nos igitur ita recipiamus eos qui ab hereticis ordinati sunt. sicut ⁊ anatolius receptus est: Item vere' vox dei est. Et quoniam nō moriuntur filij pro patribus sed vnusquisq; in peccato suo moriet' quoniam ex deo est ordinatio'. Item tharasius patriarcha dixit. Audiuimus paterna mandata. Quid igī oportet recipere ab hereticis ordinatos'. Sancta synodus dixit. Audiuimus domine. ⁊ oportet nos recipere. Tharasius patriarcha dixit plures eorum qui in. vj. synodo cōuenerunt a sergio pyrrho paulo petro ordinati sunt: qui fuerunt ⁊ principes hereseoꝰ monoscelitarū quoniam isti continuatim in constantinopolitana sede sederunt. ⁊ ab vltimo eoruz petro. scilicet ⁊ vsq; ad. vj. synodū non fuerunt plures quā xij. anni. Thomas vero ⁊ ioannes ⁊ constantinꝰ ab hereticis illis archiepiscopi facti sunt. ⁊ tamen propter hoc non sunt reprobati. Sancta synodus dixit. hoc manifestum est. Constantinus episcopus' cypri dixit Sufficienter ostensum est. q̄ ab hereticis venientes recipiendi sunt Si vero quis sponte ad hereticum vadit ⁊ accipit ordinationē non recipiatur'. Itez tharasius patriarcha dixit: ⁊ ego refuto eos qui ob huiusmodi causam ad fidei subuersionez ordinati sunt. ⁊ maxime cum presētes essent orthodoxi episcopi a quibus poterant ordinari: sic est paternus intellectus: Si vero synodalis consonantia fuerit et vnitas ecclesiarum de orthodoxis qui presumserint ab immundis hereticis ordinari depositioni subiaceant. Sancta synodus dixit hoc est iustum iudicium. Ex hac auctoritate' datur intelligi quod qui ab vnitate catholice fidei in hereticoruz societatem transierit. vt ō manibus eorum ecclesiastice di-

con. di. ij. ego berengarius ' j. xxvj. q. vj. bis q tempore.

m C Monachi. ⁊ ita monachi interesse debent synodo quod verum est in abbatibus. vt. xviij di. episcopus non debet.

n C Basilius. isti tres reuerebātur ab heresi.

o C Oportet. sed ad quid respondet iste sic. dic q̄ reprehendit tharasium qui dixerat videtur vobis ⁊c. ⁊ iō statim respondet iste tharasius reprehendendo constātinum. Sed aliorū. vt ſ. e. q. j. viliſſimus. ⁊ est arg. cōtra malos doctores. Illi qui alios docere debent ⁊c. ff. de eden. siquis ex argentarijs. §. pretor.

p C Si aliqua alia. que impediat dispēsationē.

q C Rome exulatus. i. per excōmunicationē exilio cōdemnat'. ſ. di. xvj. sexta.

r C Machabarius. pronunciatus.

s C Quotidie. j. xxiiij. q. iij dixit apostolus.

t C Mittebat. ſ. di. xix. anastasius.

u C Princeps. i. promulgator vel actor canonū'. vt. di. xvj. sexta ver. quarta. io.

x C Item vere. q. d. iz parentes. i. episcopi heretici fuerunt. non tamen filij in heresi suscepti ⁊ ordinati cum ad ecclesiā redierint min're cipiendi sunt in ordinibus vt. ſ. di. xix. anastasius.

y C Moriet̄. q. d. tandiu. moritur quādiu penitentiā nō agit ⁊ sic facit ad propositum.

z C Ordinatio. facta per hereticos. ⁊ ideo non est reiterāda. vt. ſ. e. q. iiij. indei. j. xxiiij. q. iij. bis ita.

a C Ordinatos. ar. pro opinione dicētiū q̄ ille qui recipit vltimā manus impositionem ex ecclesiaz ordines confert quod est contra io. fa. vt dixi. ix. q. j. in summa nam recipiuntur hic in ordinibꝰ ordinati ab illis q̄ receperūt in heresi episcopalez vnctionem vt a sergio petro paulo pyrrho.

b C Non recipiatur. in casu sequenti. vel de iure.

c C Ex hac auctoritate. cypriani. ſ. e. siqui pbiteri.

a ¶ Siquis. ſ.e.q.ſiquis.
b ¶ Et innocentij.ſ.e.q.iij.c.vlt.ſ.e.q.j.arrianos.'
c ¶ Et alioꝝ.ſ.e.q.j.ſiquis confugerit.c.qui ſtudet.ꝛ.c.ſiquis per pecuniaꝝ.
d Requiritis,vendere.j.emere,nam veteres indifferenter vtebantur his verbis.ff.de ac.emp.veteres.nam de venditore non videtur dubium quin remanere poſſit.vnde loquitur de emptoribus,qꝛ agere penitentiam nō poſſūt in ordine empto.niſi purgetur vicīū rei furtiue.i.niſi dimiſſo quod ſimoniace acquiſierūt.ſed vendentes poſſunt ſi occultū ē vel indifferēter de emptoribus ꝛ venditoribus intelligatur qꝫ nō poſſūt agere penitentiam remanendo in ordinibus ſuis niſi ex diſpenſatione.ſi crimen ſimonie ſit notum. loquitur enim de convictis ꝛ quorum crimina ſunt publica, de talibus quidē interrogatus eſt papa ꝛ de talibus reſpondet.
e ¶ Utrum poſſint.j.vtruꝫ poſſint retinere ordines poſt penitentiam.ꝛ hoc notat ſequens littera . an tantūmō ꝛc.ꝛ eraudi de convictis . vt j.ſequitur nā cū ſponte confeſſo mitius eſt agendū.
f ¶ In ordine . hinc colligę ſubditum poſſe accuſare prelatū de ſimonia non premiſſa priuata admonitione. ar. contra.j.e.q.vlt.pꝛ.ꝛ hec eſt ratio qꝛ de alijs criminibus poteſt quis penitere ꝛ eē in ordinibus.vt dixi.lxxxij. di. presbyter. de ſimonia vero penitere non poteſt niſi prius dimittat ordines. vt.ſ.e.q.j.ſiquis.neqꝫ.
g Subuenire.niſi gradibus ſuis vel dignitatibus taliter adeptis prius amiſſis.vt.ſ.e.q.j.ſiquis omnez ꝛ.xj.q.j.ſiquis neqꝫ.j.xxvij.q.j.q christo.ꝛ.c.nec aliqua.j.xxxij.q.vij.fidelis.
h ¶ Obuiare.j.xxv.q.j.ſūt quidam.ꝛ.c.contra ſtatuta.
i ¶ Sed in illoꝝ vt.ſ.de iure deponantur.vt.ſ.eo.ſiquis omnem.
k ¶ Niſi rigor.vtilitatis.ſicut etiam ius ciuile quedaꝫ admittit propter vtilitatem ff.de pig.,ſed an vie.
l ¶ Ut pleriſqꝫ . hic incipit tractare de diſpēſatione. vñ videndum eſt quid ſit diſpenſatio.quid diſpenſare ꝛ qō ius ſit diſpenſabile.ꝛ quis poſſit diſpenſare. Diſpenſatio eſt iuris cōis relaxatio facta cū cāe cognitiōe ab eo qui hꝫ diſpenſandi.ar. xj.q.j.§.et his.Diſpenſare eſt diuerſa penſare. Nam omnia hec de quibꝰ fit mentio i hoc §.penſare dꝫ.qui diſpenſare vult.Sciaſ ergo qꝫ vbicū qꝫ decoloratur ſtatꝰ eccleſie non pōt diſpenſari vt.j.e.ꝛ ſi illa.ꝛ dicūt quidam indiſtincte qꝫ contra quattuor cōcilia non poſſit diſpenſari.vt.ſ.xv.di.ſicut.nec contra euāgeliū vel preceptū apoſtoli.vt.xxvij.q.ij.ſunt qui dicunt.vt ibi notaui.De diſpenſatione eporum dico qꝫ vbicunqꝫ nō eſt eis prohibita diſpenſatio poſſunt diſpenſare vt ex de.de.pug.in duel.c.j.ꝛ.de.ſen.ex.nuper.In quibuſdam tamen caſibus inuento eis premiſſam diſpenſationē.in quibuſdā ꝓhibitā.quandoqꝫ.n. diſpenſant cum ſacrilego.vt l.di.ſiquis presbyter. Item cū heretico.l.di.presbyteros qui. Item cum adultero.vt ex de iudi.at ſi clerici. Itez cū ſimoniaco diſpenſant quandoqꝫ in beneficio quādoqꝫ in ordine.vt.ſ.e.q.v.c.j.ꝛ.c. vlt. Itē cum ſciſmatico.vt.l.di.vt cōſtitueretur. In maioribus aūt criminibus etiaꝫ diſpenſant in beneficijs.ſi ſint occulta.vt.l.di.de his vero. Item cū homicida diſpenſant in beneficio.vt extra de cle.pug.in duel. benricus.l.di.ſtudeat.ſed non in officio vt.l.di.miroꝝ. Item quandoqꝫ cum aliquo diſpenſant in matrimonio contrahēdo.vt.xxxiij.q.ij.antiqui. Item in ordinibus ꝛ dignitatibus niſi tātū i epiſcopatu.vt extra de elec. innotuit. Item diſpēſant cū excōmunicato miniſtrante.vt.ij.q.v. ꝙto.licet ſit contrariū xj.q.iij.ſiquis epiſcopus. Fit autē diſpenſatio cum hoc requirit neceſſitas vel vtilitas.j.e. tali. Item fit quandoqꝫ diſpenſatio qꝫ timetur maius malum.ſicut cū anglicis fuit diſpenſatum vt.xxxv.q.iij.qō ſcpſit ꝛ.c.quedā lex. Item quandoqꝫ propter futurū bonum vt quando diſpenſatur cū hereticis vt alij facilius reuertantur ad eccleſiam.vt.xxiij.q.iiij.ipſa pietas. Item quandoqꝫ propter multitudinem ꝛ propter ſcandalum vitandum.l. di vt conſtitueretur.
m ¶ De monachis.
n vt.ſ.lv.di.c.j. Neceſſaria.
o Quod p remedio ceſſante.ar. cā ſublata tolli conſtitutionē er eadem cauſa orta. ceſſante enim neceſſitate ceſſare debet id quod vigebat vt.ſ.di.xxviij.de ſyracuſane . ſ.e.q.j. qō p remedio.ꝛ.ſ.di.xj. §.his omnibꝰ.c. neophitus.ſ.q.j.quod.p neceſſitate.ſ.di.xlviij. quoniam multa.j.ix q.j.ordinationes.ꝛ. lx iij.di.verum.
p ¶ Neceſſitate.futura ſed non iam facta.
q ¶ Quod vigebat ar.ff.de adopti.in omni fere iure.ar.ff.ō ſta. bo.bō liber.
r ¶ Uſurpatio . ideſt diſpenſatio vel iuris derogatio impellit.vt promoueantur.
s ¶ Similiter. ordinē tur.ideſt vt promoueantur vel ordinentur ſi ante non fuerint ordinati.vel forte extra formā eccleſie.
t Siqui voluerūt

Jn ordine male accepto ſimoniaci penitentiā agere non poſſunt.

Requiritis de his qui turpiſſimo lucro columbas in tēplo domini vendere non pertimeſcūt ꝛ ſua acta ꝓbra temeritate ſimonis hereſi coniungunt. vtrum poſſint in ordine penitentiam agere. an tantummodo extra ordinem ꝛ ſacerdotaleꝫ fieri gradū . Quibus nos quidem cōuictis ꝛ his qui taꝫ deteſtabile nefas quod iaꝫ multis eſt dānatum conſilijs peregiſſe noſcūtur nulla poſſumus penitentia ſubuenire ꝛ tot ſpiritualibus patribus obuiare: ſed in illoꝝ patruꝫ me ſententia conuenire omnibus certū ſit. ¶ Niſi rigor diſcipline quandoqꝫ relaxetur ex diſpenſatione miſericordie. multoꝝ enim crimina ſunt damnabilia. que tamen eccleſia tolerat pro tempore ,p p/ſona intuitu pietatis vel neceſſitatis ſine vtilitatis ꝛ pro eventu rei: pro tempore ſicut gelaſius: qui cū neceſſitate temporis videret italicam eccleſiam propter belli famiſ qꝫ incurſionem fere omnium cleri coꝝ officio deſtitutā adeo vt pleriſqꝫ populis ſubſidia regendarū deeſſent animarum conceſſit ō monachis vel de laicis clericos aſſumi.ita dicens:

Pro temporum neceſſitate apoſtolice ſedis decreta temperantur.

Neceſſarta rerum diſpenſatione cōſtringimur: ꝛ apoſtolice ſedis moderamine conuenimur ſic canonum paternoꝝ decreta libꝛare. vt ea que preſentium neceſſitas temporū in reſtaurādis eccleſijs relarāda depoſcit. diligenti cōſideratione quantum poteſt fieri temperemus. Item priſcis igitur . Require ſupra in tractatu ordinandorum. Item innocenti.pa. cuꝫ pro neceſſitate temporis ne nimiū ſcandalum eſſet in eccleſia ordinatoſa bonoſo heretico ſuſciperet.ait in decretis ſuis:

Ceſſante neceſſitate debet ceſſare quod vrgebat.

Quod pro remedio ac neceſſitate temporis ſtatutum ē. cōſtat primitus non fuiſſe. Quod ergo neceſſitas pro remedio reppererit.ceſſante vtiqꝫ neceſſitate debꝫ ceſſare pariter quod vrgebat . qꝫ aliud eſt ordo legitimꝰ aliud vſurpatio quod ad preſens fieri tempus impellit. Similiter ex diſpēſatione etiam in niceno cōcilio de nouatianis ſtatutuꝫ ē: vt ad eccleſiam redeuntes ordinentur.

Jterum ordinentur qui ex nouatianis ad eccleſiam redierunt

Siqui voluerint ad eccleſiaꝫ venire catholicam ex nouatianis placet ſancto concilio vt ordinentur: ꝛ ſic maneant in clero. ante omnia autem banc ab eis cōfeſſionem per ſcriptura exigi oportet vt fateantur ſe communi conſenſu catholice eccleſie ſtatuta obſeruaturos. Item greg.in regiſtro.

Juramentum a ſciſmate redeūtiū

Quotiens cordis oculus nube erroris obductus ſuperne illuſtrationis lūine fit ſerenus magna cautela nitendum eſt ne latenter auctor ſciſmatis irruat. ꝛ ab vnitatis radice eos qui ad eam reuerſi fuerant: telo iterum erroris abſcidat. Et ideo poſtquā ego . N. ciuitatis illius epiſcopus comperto diuiſionis laqō quo tenebar. diutina mecum deliberatione pertractans. ,p

s̄.e.q.j.ſiquis confugerit.
u ¶ Catholicam.ſupra.e.q.j.ſiquis epiſcopus.ſ.e.q.j.ſiquis omnem ꝛ c.conuenientibus contra.
u ¶ Ut fateantur.j.xxiij.q.vlt.peſſimam.
y ¶ Conſenſu.aliud eſt ergo iurare ſtare mandatis eccleſie aliud epiſcopi.ꝛ ex hoc ſoluitur contrarietas illorum.c.extra de appel. queſtioni.
z Q ꝛ.c.preterea.io.
Quotiens cordis.cautela.ar.qꝫ cum abundātioꝝ cautela faciendū

est in quo timetur regressus. ℨ. di. xxviij. de his. ℨ. xx. q. ij. c. vlt. ⁊ q. iij. c. j. ℨ. di. xxiij. quamꝯ.

a ℂ Sub ordinis. similiter obligatur aliqs sub pena beneficij sui. vt extra de elec. cū dilectus. in fi. ⁊ extra de cri. fal. c. fi.

b ℂ Et anathematis. imprecatio ē. nō enīz qsquam pōt se excōicare. Similis ē ipsa precatio. ō cō. di. ij. ego berengarius ⁊ xj. q. iij. si is qui. nec pōt apud se aliqs obligari. ff. de fideiusso. siquis pro eo. §. j.

c ℂ Et p te. ar. cōtra in sti. de inuti. sti. §. siqs alij. qz ibi dr ꝙ alteri stipulari vel pacisci nemo pōt nisi sit seruus eius vt ibi. vel procurator pūtis. ff. de ver. obli. si procuratori presētis. dic. ergo iō. hoc fieri. qz papa seruꝰ est beati petri. vñ dicit de se in epīs suis seruus seruoꝝ dī. vñ versus. Serui erāt tibi roma prius dñi dñoꝝ. Ser uoruz serui nunc tibi sunt dñi. Vel hoc fit fauore religionis sed credo inre canonico me teneri si ego ꝓmitto tibi me daturum ticio. x. ar. xxij. q. v. iuramenti. maxime si iter uenerit sacramētum. ar. ff. de cōsti. pecu. l. j. ⁊ l. eum qui.

d ℂ Euangelia. ℨ. xj. q. j. imperator. ar. contra. ℨ. xxij. q. j. §. sic ēt. ℨ. causa. pr. q. v. que ō cā. ℨ. xxij. q. j. clerium. ⁊ c. mouet. cōtra dic. vt. xxij. q. j. si aliqua.

e ℂ Salutē. i. per euz cuiꝰ iudicio salus dominorum meorū consistit. sic enīz iurando per has creaturas respectum hēbat ad creatorē. ⁊ iō. nō peccabat. ff. de iureiur. qui per salutem. ⁊ ꝙ dicit in manibus rē. est ar. ꝙ ēps cū iurat tāgere dz euangelia. ⁊ sic est cōtra. xj. q. j. nec honore. io. ⁊ ē expressuz hodie ꝙ ēps cuz iurat nō dz tangere librum. in decre. de iuramen. ca. c. vlt. b.

f ℂ Dominoruz. ℨ. xxij. q. j. clerium. ⁊ c. mouet contra.

g ℂ Consulibus. hoc nō habet hodie locuz nam sufficit apponere nomē pape ⁊ imperatoris. vt nota. ij. q. v. sacramentum.

h ℂ Sacro. hec. vi. ꝑ byterum faciunt iurare coactū. vt fit recta fides. vt obediat. ℨ vt bona fama. ne veruz pereat. ne res sacra. vel data damna. xxviij. di. de syracus.

i ℂ Subscripsi. scilicz hoc quod statutū ē in cōcilio niceno. ℨ. e. q. si qui

k volverint.

Qui in qualibet discreta. ⁊ sic soluit contrarium. ℨ. e. q. iiij. q apō ⁊ c. placuit.

l ℂ Baptizati. hic dispēsare ꝙsueuit. sz nō in casu sequēti cū. s. rebaptizant. vt ō con. di. iiij. qui bis. ⁊ nota. ix. q. j. in summa in princi.

m ℂ Aut rebaptizari. ℨ. e. q. j. ventuz est. ⁊ ℨ. di. l. cōfirmandum. ℨ. e. q. iiij. placuit. cōtra. so. ibi. ℨ. de cō. di. iiij. qui bis. ℨ. di. li. c. vlt.

n ℂ Et eius cetu vel si in adulta eorum etate consenserint vel fidem impugnauerint. vel de adultis in adulta etate baptizat⁹ loquitur.

o ℂ Pro ꝑsona. ar. cōtra. lxj. di. miramur. sz veruz ē qz ibē dicit ꝙ propter amorē rē.

o ℂ Pro persona. i. ꝓpter simplicitatē persone.

p Tanta nequitia. ℨ. di. lxxxvj. tanta.

q ℂ Tacemus. ar. q tacet nō ꝓsentit. ff. cōi di. sabin⁹. ver. sicut ꝓhibere rē. ff. de. pecu. filiꝰ fa. §. inuitū. ℨ. de. con. di. iiij. cū pro paruulis.

r ℂ Pietatis. dicit aūt pietas qñqz respectu nāe. vt qz nra natura hodie fragilis ē exercenda est pietas. vt. xxxiij. di. fraternitatis. Itez alias propter fragilitatem vel pietatis intuitu dispensatur xxxiij. q. ij. antiqui. Item adhibetur pietas propter innocentiam. sic puer baptizatus ab heretico admittit ad sacros ordines propter pietatē nocētie. vt. ℨ. e. q. iiij. placuit

s Siqui vel ꝓpria. tales ꝙ quibus supponit istud tales nō] pōt hr̄i ex. c. nisi ex. §. precedenti. sz credē dū est gratiano qui vidit originale. ⁊ est. ℨ. eo. tali. ⁊ xxxiij q. v. c. ij.

t ℂ Necessitatis. ⁊ l. di. ō eo.

u ℂ Metropolitā. ℨ. di. lxv. c. ij. ⁊ iij.

x Quoniā quicquid ab alterutra. i. ab altera. sz tñ aliter intellerit. ℨ. vt ꝑz per precedentē. §. vñ pōt dici ab alteruta ꝓprie. qr̄ iā forte metropolitan⁹ aliqd fecerat vñ scandalū cēt ortum.

y ℂ Vel cōsensuz. ℨ. lxxij. di. c. vlt. ℨ. xlv. di. c. j. ⁊ ij.

s Quoniens a populis aut a turba. cē de. de. ereōi. latores.

a ℂ Propter multitudinē. ar. ꝙ parcēdū ē multitudini vt. xlviij. di. ꝓmissationes. l. di. vt cōstituerē. xxxij. q. iiij. ipsa pietas. ⁊ c. nō pūt. ix. q. j. ordinatiōes. sz qñ dicentur multi. dic ꝙtū ad hoc ꝙ mlti dicuntur quo ad respectū nā aliaſ. xl. dicūtur multi. cē de. de. ereōi. latores. alias xxxij. milia dicūtur pauci. xlv. di. disciplina. preterea ar. cōtra. cē de re. iu. qui scādalizauerit. de pe. di. vi. c. j. in fi. xxv. q. ij. ita nos. vbi nō parcē multitudini. so. videtur hr̄i ꝙ id qō legitur. xxxij. q. iiij. cū qsqz. vel ꝑ finē illius. de pe. di. vj. c. j. vt ex tūc eis nō ꝓcatur cū ex auctoritate volūt

beatus greg. scribēs ianuario epiſcopo ait.

Rigor canonum pro persona aliquando dispensatur.

Tanta nequitia in aures meas de tua senectute peruenit. vt eā nisi adhuc humānitus pēsaremus fixa iam maledictione ferirem⁹: et quidē pene fuerat in te sētentia iaculanda. sz qñ simplicitatē tuā cū senectute cognouimus. interiz tacemus. Pietatis intuitu. sicut ō illiteratis ⁊ corpore viciatis gelasius ait.

Canonum decreta pietatis intuitu nonnunquam relaxentur.

Siqui vel ꝓpria temeritate vel incuria presidētiū tales suscepti sunt nihil vltra promotionis accipiant: satisqz habeant hoc sibi pro nimia miseratione cōcessum.

Necessitatis intnitu sicut hylarius papa. qui cum de quodā episcopo preter noticiā vel consensuz metropolitani ordinatio loqueretur. ne in vtroqz graue scandalum fieret. ait in epistola sua.

Necessitatis causa quedam in ecclesiam tolerātur.

Quoniam quicquid ab alterutra parte est iudicatuz omni videmus puersitate cōfusum temporū necessitate perspecta hac ratione decernim⁹ ad veniā peruenire quod gestū est. vt deinceps nullus preter noticiā vel cōsensum metropolitani ordinetur antistes.

Item innocen. **De eodem.**

Quotiens a populis aut a turba peccatur. qr in omnes ꝓpter multitudinē vindicari nō potest inultum solet transire. Prouora ergo dimittēda dico dei iudicio ⁊ de reliquo marima solicitudine precauenda. Item in epistola cyrilli missa maximo diacono antiochceno.

Ex dispensatione quedā tolerantur que canonū rigor cōdemnat.

Idici a diligendo mihi paulo monacho. qr re cusat pietas tua vsqz hodie communionez reuerēdissimi episcopi ioannis amplecti pro eo quod quidā in antiochena ecclesia male adhuc cū nestorio vel sentiant vel iaz sēserint q dem sz forsitan resipuerūt. probet. igitur tua modestia. vtrum aliquā do colligi nude ac irreuerenter cū nestorio sentiant ⁊ inuicem colloquantur. licet aliquando cauteria tam habuerint consciētiaz colli

---

b ℂ Et de reliquo. i. de cetero. xcvj. di. in scripturis. ff. de legi. cuz ler.

c Idici. colloquāntur. ar. ex collusiōe ꝑsumi cōsensum. xxxvij. q. j. nec alicj.

d ℂ Cauteriataz. i. vulneratā vel adustam ignito errore. canterio.

a ¶ Surrepti sūt.i.surreperūt.⁊ ē antiqua grammatica vel.i.corrupti.ff.de ser uo cor.l.si quis seruum.
b ¶ Confiteri.publice.s.⁊ in hoc ē dispēsatio.nam de iure publice dꝫ confiteri.s.e.quotiens.de cō.di.ij.ego berengarius.
c ¶ Districtius.non vult aliquid exagerare ⁊c.lxxiiij.di.vbi.
d ¶ Multū.i.magnum.

est si.extra de inrepa.nullus.
p ¶ .Quod ex laicis.s.lxxvij.di.monachus.s.lix.di.si officia.contra.s.di.lxi.quid proderit.cōtra.s.di.lxi.c.j.⁊.ij.contra so.ibi ius cōmune; hic dispensatio.
q ¶ Quia remissio.j.xxiij.q.iiij.est iniusta in fi.contra.s.di.xciij.peruenit.⁊.xxxv.q.ix.loci.j.xxi.q.ij.placuit.so.ibi factū respicit.hic ius.⁊ expone qd sequitur.

e ¶ Et archimādritam archos princeps mādros ouis vnd archimādrita princeps ouium.
f Dispensationes a debito.i.a iure cōi quod omnib⁹ equaliter debetur.⁊ ita dispensatio nō ē ius.vt xxxj.q.j.hac ratione.qnqꝫ tamē dispensatio debet.vt.l.di.vt constitueretur.
g ¶ Exonerāt.j.xxij.q.iiij.non solū.j.xiij.q.vlt.anime ff.si qs can.l.iiij.ff.ad.l.rhodiam.qui leuande.
h ¶ Despicimus.i.om ttim⁹ qꝛ easdem res non hñt p ð relicto.vnde male faciunt reges hyspanie q naues fractas occupāt.nā dicit lex ꝙ fiscus nō debet ditescere calamitatibus miserorū.C.ð naufragio.li.lj.xj.committit etiam furtum si quis inde quid accipit cum distinctione tamen.ff.de fur.falsus.§.vlt.
i ¶ Dispendia.ēe solēt magno minora dāna bono.
k ¶ Utilitatis.
l Tali coniugio.sed nōne inter raptam ⁊ raptorem.tenet matrimonium.vt.xxvj.q.ij.tria.quare ergo filij cum legitimi sint repellūtur a promotione.rñ.hoc non tenet.vel dic ꝙ hic loqtur de monialibus raptis.cum quibus matrimoniū non tenet.⁊ dic coniugio.i.coniunctione vel coniugio de facto alias legitimi essent nisi forte quo ad episcopatū extra de elec.innotuit.sꝫ certe illa decretalis loquitur tā tum in concubina.
m ¶ Huic.scilicet vt necessitate vel vtilitate promoueantur tales.
n ¶ Petrus ait ⁊c.quia apud deum non est persona rum acceptio.
o Exigunt cause cuꝫ ergo hic sit rigor ⁊ ibi misericordia.potius debet iudex sequi misericordiam ꝙ rigorem.vt extra de sortileg.c.ij.⁊ C.de iud.placuit.⁊ sic iam videtur ꝙ dispensatio sit debita.quia preceptum misericordie omnibus est cōmune vt.lxxxvj.di.non satis.⁊ sentētia que misericordiam vetat fugienda est.vt.l.di.ponderet.in fi.qð.concedo ꝙ qnqꝫ sit debita.⁊ iudex peccaret si non dispensaret.non tamen est proditum ius per quod petatur dispēsatio.sicut ad elymosinā tenemur pauperi.paup tamē cā nullo iure.petit.tamē ad petendā dispensationeꝫ pōt implorare officium iudicis.⁊ si nollet episcopus dispensare petet hoc a superiore..

gantur autem nunc acta penitētia super his in quibus surrepti sunt. quamuis confiteri fortassis reuereantur excessum.vt autē non estimemur amare cōtentionem amplectamur episcopi reuerendissimi ioannis communionem ⁊ indulgentes ei ⁊ causa dispēsationis eius negocium non subtilius vel districtius siue vehementius erga se recognoscat agitari.dispensationis enim gratia sicut dixi eget negociuꝫ multum. Idem ad ianuarium episcopum ⁊ archimandritam presbyterum. De eodem.

Dispensationes rerum nonnūquam cogunt parum quideꝫ a debito rigore quosdam exire foras vt maius aliquid lucri faciant sicut enim hi qui mare nauigant tēpestate vrgente.nauiqꝫ periclitante anxiati quedaꝫ exonerant vt cetera salua permaneant.ita ⁊ nos cū non habemus saluandorum omnium negociorum penitus certitudinem.despicimus ex his quedaꝫ ne cunctorꝫ patiantur dispendia. Utilitatis intuitu.sicut in melidensi cōci.prehibetur de filijs virginum per vim raptarum.⁊ sic ad coniugium raptorū applicatarū.

Utilitatis intuitu quedam in ecclesia temperantur.

Tali coniugio generati ecclesiasticis ordinibus non applicentur.in forte eos aut maxima ecclesie vtilitas vel necessitas postulet vel euidens meritorum prerogatiua commendet. Huic pe trus concordans ait.in veritate comperi.quia non est acceptor personarum deus ⁊c. Pro euentu etiā rei quedaꝫ in ecclesia tolerantur.sicut leo ait in decretis suis de laicis subito contra decreta canonum ordinatis episcopis.

Laicis qui contra decreta canonū ad episcopatum promouentur: ex misericordia susceptum officiuꝫ relinquitur.

Exigunt cause vt non solum in tales presules:sed etiam in ordinatores eorum competens vltio proferatur.Sed circunstāt nos hinc māsuetudo misericordie hinc censura iusticie.vt credamus quedam delicta vt cunqꝫ tollerāda quedam vero penitus amputanda.

Illos ergo quorum prouectio hoc tantuꝫ reprehensionis incurrit quod ex laicis ad episcopale officium electi sunt.locuꝫ suū tenere permittimus nō preiudicātes apostolice sedis statutis:nec beatorꝫ patrum regulas soluentes:quia remissio peccati non dat licentiam deliquēdi.nec quod potuit aliqua rōe concedi:fas erit amplius impune cōmitti.ne quod ad tēpus pia lenitate concessimus.iusta postmodum vltione plectamus.

Idem ad mauros episcopos.

Donatiste ⁊ nouatiani quāuis reprehensibiliter ordinati.tamen ordinati ex necessitate tolerantur.

Maximum quoqꝫ ex laico reprehensibiliter lꝫ ordinatuꝫ tamen si donatista iam non est ⁊ a spiritu scismatice prauitatis alien⁹ est:ab epāli quaꝫ quoquo modo adeptus est:nō repellimus dignitate:ita vt ipse libello ad nos directo catholicuꝫ se esse manifestet.

Idem. De eodem.

Donatum autem seiacēseꝫ ex nouatiano vt cōperimus cū sua plebe conuersum ita dominico gregi volumus presidere:vt libellum fidei sue meminerit ad nos dirigendū.quo ⁊ nouatiani dogmatis damnet errorem:⁊ plenissime confiteatur catholicaꝫ veritateꝫ. Que autem nunc certa remisim⁹ consideratione causarū: antiquis deinceps custodienda sunt regulis ne quod ad tēpus pia lenitate cōcessimus iusta post hac vltione plectamus. Idem ianuario episcopo aquilegensi.

Redeuntes ab heresi post publicam professionem in suis ordinib⁹ recipi possunt.

Saluberrimū eni ⁊ spiritualis medicine vtilitate plenissimū est vt siue presbyteri siue diaconi siue subdiaconi aut cuiuslibet ordinis clerici:qui se correptos videri volunt:atqꝫ ad chatolicaꝫ fidē qꝫ pridem amiserant rursum reuerti ambiūt:prius errores suos ⁊ ipsos auctores erroris a se damnatos sine ambiguitate fateātur.⁊ sensibus prauis ⁊ iam per emptis nulla desperandi supersit occasio.nec vllū membrū taliuꝫ possit societate violari cū per omnia illis professio propria ceperit obuiare circa quos ēt illā canonū constitutioneꝫ percipimus custodiri vt i magno habeāt beneficio: si adepta sibi omni spe promotionis:in quo inueniuntur ordine stabilitate maneant perpetua:si tamen iterata vnctione non fuerint maculati. Item ex concī.martini pape.

Ab heresi redeuntes heresim ⁊ ei⁹ auctores publice detestentur.

Si quis episcopus siue alicui⁹ episcopi presbyter aut diaconus in alicuius heresis opinione effenderit ⁊ ob hanc causam fuerit excōmunicatus nullus episcopus

r ¶ Nota dat.idest ñ ordare.nam leges q piuria puniunt ⁊c.C.de indi.vidu.l.ij.ar.C.vnde vi.meminerint.j.de con.di.iiij.q ris.ar.de pe.di.iij.§.sꝫ verba.⁊.c.sane.sed aliud est impunitatis occasione amplius peccādi cōfidentiaꝫ sūmere.quod ibi dicit.aliꝰ p vno concesso reliq similia vsqueqqꝫ concedere.quod hic negatur vel dic non dat.i.non dari debet.
s Maximum.ex laico iste fuerat fact⁹ episcopus nō seruatis interstitijs tēporꝫ in minoribus ordinib⁹.⁊ iō dicit ref.laico.ar.superficiale p illfatis.s.lx.di.c.j.ij.⁊ iij.contra.io.
t ¶ Ab episcopali.j.xvj.q.vlt.inuentum.
u ¶ Quoquo.idest nō legitimo sicut illō quos genui quocunqꝫ thoro.
x ¶ Dignitate.quid si patronus labitur in heresim an reuersus recuperet ius qð habebat ar.ꝙ sic.extra ð elec.qꝛ diligentia.ff.ð in ius vo.l.sꝫ si.ff.de bo.liber.l.iij.§.si deportatus.io.tamē si lata fuisset sententia cōtra eū de amissione iuris patronat⁹ amplius non recuperat.extra de diuor.de illa.extra de cōuer.ꝯiug.c.vlt.h
y ¶ Libello.j.vij.q.j.§.ecce qualiter.s.e.q.c.si qui voluerint.
z Donatū auteꝫ.causarū.colligeex hoc intelligentiā eius qð dici solet i lrīs salua apostolica auctoritate.
a ¶ Antiquis.i.sm āntiquas regulas.et ita nisi exprimeret hoc.videtur ꝯstitutio perpetua.ar.C.de penis.seruus.Sꝫ tñ qd iuris sit sup hoc nō.lxj.di.§.ex his omnibus.
b Saluberrimū.p fessio.C.de nōnu.pe.generaliter.j.ij q.j.leguꝫ.j.xxvij.q.j.omnes femine.extra ð appella.personas.
c ¶ Maculati.idem.est si fuerunt rebaptizati.ar.de:con.di.iiij.

qui bis.7.c.eos quos vel si ad subuersionem fidei adheserunt hereticis ś.e.q.conuenientibus.

a Siquis episcopus.concilio.hodie sufficit solus episcopus.extra ō ſbere.ad abolendaz.§.quia vero eo.

a Concilio.ś.l.di.de eo.

b Libello.ś.e. siqui voluerint.

c Purgatiōez. idē ēt si de simonia suspectus sit extra de pur'. ca.quoz.

d Opinione.ś.di. xxx.c.vlt.

e Distinguit.7 protinus agit ō illis que dispēsari solent.

f Et si illa. vt dispensabilia.

g Sinēda sūt.i.dispensanda 7 ita ceterorum ipropie sumit. ar.ff.de mino. pfi.xx vj.di.deinde.

b Que si ceteroz. i. que dispensari pñt.

i Illa hoc de illis q dispensare nō pñt.

k De coloratiōe. puta si cēt latro vel ebrio ius.vt extra de re.iur. estote.

l Et si ea ipsa. forma cōstructionem si illa nullatenus. sūt mutilāda que nullo detrimēto 2c.ḡto magis nec illa sūt mutilāda 7 est sensus sicut in dispensabilibus non dz iudex dispensaſ' ni ſſ er magna cā'. ḡto magis in his que sūt in dispensabilia nullo modo dz iudex dispēsare.xxiiij.di.c.ij.

m Vel.tpoz.vel personaz.naz pro q̄litate psonaz 7 actio formatur/7 cōdēnatio moderatur.ff.de neg.ge. pōponi⁹.in negocijs. habeſ ergo hic causaſ pp q̄s ē dispensandū scilicet cā vtilitatis et necessitatis.sed nunqd er cā ꝓbabili videtur ar.q̄ fic.lviij.di.c. j.quod ꝓcedit alanus ego.contra nec obstat lviij.di.c.i.qz si post fides eius appareat ꝓ babilis aboletur irregularitas ibi presūpta 7 promouek ō iur' cōi.

n Vel accelerate. nā q ue ō nouo emergunt 2c.ff.de inter roga.ac.de etate.

o Dutilāda.dispēsationes quas extoz quet necessitas cessāte necessitate mutilande sunt que vero regulariter fiunt non vt.j.ix q.j.ab excōicatis.ś.di stin.l.placuit.j.vij.q.j.mutationes.

p Precepta.quedam non omnia.

q Breuiter.ordinibus.scilicet illi qui coacti sunt vel ignorāter.ab hereticis ordinati sunt.

r Utrum in eo ordine.7 dic q̄ non si in forma ecclesie ordinati sunt ex̄ de aposta.ex litteris.nec bene soluit hic gratianus.

s Ut ait beatus gre.ś.di.lx viij.c.j.

in cōmuninonē cū recipiat:nisi prius in cōmuni cōcilio⁹ porrecto sue fidei libello⁹ satisfaciat omnibus. 7 ita liberā teneat suaz purgationē⁹ hoc idem 7 de fidelibus laicis sit ō cretum.si in aliqua heresis opinione⁹ fuerint nominati. Ecce quibus de causis quedā in ecclesia tolerantur que eisdem cessantib⁹ pia seueritate vidicantur.quando autem toleranda sint'quando resecāda gelasius papa distinguit⁹dicēs.

Quomodo in ecclesia aliqua sint tolleranda.

Et si illa⁹ nonnunquā sinen'/da⁹ sunt que sit ceteroz⁹ constat integritas.nocere sola non valeant illa⁹ tamē magnopere precanēda sūt:que recipi sine manifesta decoloratione⁹ non possunt.7 si ea ipsa⁹ que nullo detrimento aliquotiens indulgenda creduntur vel rerum vel temporum⁹ que cogit intuitus vel accelerate⁹ promissionis excusat respectus.quanto magis illa nullatenus sunt mutilanda⁹ que nec vlla necessitas nec ecclesiastica prorsus extorquet vtilitas. Aliquando enim pro necessitate vel vtilitate ecclesie mutilantur 7 laxātur precepta⁹ canonica. Breuiter ostendimus qui reuertentes ab heresi in suis ordinibus⁹ valeant recipi vel qui non. Nunc autem queritur de his qui ab hereticis ordinati sunt si ad vnitatē catholice matris ecclesie redierint.vtrum in eo dē ordine⁹ iterum valeant ordinari.Semel enim consecratus vt ait beatus greg.⁹iterum cōsecrari non debet. Item. Sacramenta que ab hereticis in forma ecclesie ministrantur sicut ang.⁹testatur. reiterari⁹ non debent.ne non homini sed sacramento videatur iniuria fieri.

Sed illud greg.de his intelligit. qui consecrationē sacerdotalē vel episcopalem acceperunt qui aut p manus impositionez cū ad ecclesi az redeunt effectum sue vnctionis accipiunt.aut ab eins administrati one perpetuo cessare iubentur. Similiter illud augusti de eadem mystica vnctione 7 de sacramēto baptismatis intelligitur Sunt autem in ecclesia alij ordines qui sine sacramentali vnctione sola episcopi benedictione cum quadam vasorum vel indumentorū distributio

t Augustinus.ś.e.q.j.quod quidam.

u Reiterari.vt.ś.e.q.j.ventum.

r Albertū.per hoc.c.probat io.opinionē suā. scilicet ꝙ baptizat⁹ ab eo q recepit vltimā manus impōnē ex̄ ecclesiaz nihil recepit. Nos q dicim⁹ cōtrariū hoc intelligimus cum non ordinabant in forme ecclesie.

ne prestantur: vt sūt leuite 7 ceteri infra eos constituti.bi quamuis ab hereticis ordinentur tamen ad ecclesiā redeuntes in eodem ordine si alias digni fuerint ab ecclesia ordinent nec fiet in eis reiteratio muneris: cum. ab hereticis nihil doceatur eis fuisse collatum. Ūn vrbanus.ij.scribit petro pistoriensi episcopo 7 rustico abbati vallis vmbrose.

Redeuntes ab hereticis sunt reordinandi.

Albertuz⁹ a nezelone lz simoniaco non simoniace eiusdez confessione reperimus in diaconū ordinatum 7 beati⁹ innocentij pape sententia constat declaratum. quod nezelon hereticus quem cōstat ab hereticis ordinatum: quia nihil⁹ habuit: nihil dare⁹ potuit ei cui manus imposuit. Nos igitur tanti pontificis auctoritate firmati 7 damasi pape testimonio roborati:qui ait reiterari⁹ oportet qō male actum est.Albertum ab hereticis corpore 7 spiritu digressuz atqz vtilitati ecclesie pro viribꝰ insudātem ex integro⁹ ecclesie necessitate ingruente diaconem⁹ constituim⁹ quod non reiterationē existimari censemus.sed tantū integram diaconij dationem. quoniam vt prediximus.qui nihil habuit nihil dare potuit. Item damasus papa.

De eodem.

Per illicitam manus impositionem vulneratum⁹ caput illi qui videbantur aliquid accepisse habeant.7 vbi vulnus infixum ē necesse est medicinam⁹ adhiberi. qua infixa sanetur macula ideſt reiterare⁹ necesse est quod legittime⁹ actum non est.aut collatum minime probatur. Naz quomodo⁹ posſit honorem retinere.qui ab illo acceperit qui potestatem dare nō habuit legitime inuenire nō possuz.

Idem li.ix.cod.t.ad le.iul. repetundarum.

Imperator theodosius 7 valerius.

Sancimus⁹ hu iusmodi viros ad prouincias regendas accedere. qui ad honoris insignia non ambitione vel precio sed probate vite 7 amplitudinis tue sōlent testimonio promoueri:ita sane: vt bi quibus honores per sedis tue vel

y Et beati.7 ita cū faciat ḥ mentionem de illo.c. supra q.j.ventum est.intelligendum illud sicut 7 istud de ñ ordinatis in forma eccl'ie.

z Quia nihil.ś.e.q.j.gratia.j.de con.di.iiij.quō. ar. ś.eo.q.j.qui perfectionē.

a Dare.ar. qui nihil habet nihil dare potest ar. contra extra de elec.suffragane is.Item ar.pro nō dato habetur quod datur ab eo qui de iure dare non potest. vt extra de iurepa.qō aūt in fi.

b Reiterari.quo ad speciem facti nō rei ēntiam. Nā sepe quod male fit vel mīn⁹ plene.ex̄ integro est agendum sicut in satisdatione.ff. qui satisda.co.ō die.§. si seruus.7 in iuramento.ff.ō iureiuran.qui per salutem. 7 i libelli cōfectione. ij.q.vlt.c. vlt.arg.ff. qui satisda.cog.si ab arbitro.§.quod 7 si. Naz in his omnibus non est aliquid iterandum sed quod omissum est restaurandū extra de sacra.non ite.c.vno io.male dicit io. hic euz quo ad rei essentiam sit iteruz ordinatio facienda.quia prima ordinatio non erat in forma ecclesie.b.

c Ex integro.ś.e.q.j.figs configerit.j.de con.di.iiij. si nulla.ex̄ de cens.scientes.

d Diaconem.iste albert⁹ extra formam ecclesie fuerat ordinatus.vel extra formaz ecclesie ordinatus fuit a nezelone.

e Per illicitam.ideſt.nō iustam.

f Ulneratuz caput. ideſt mētem macula culpe infectam.

g Medicinam adhiberi.i. reiterari.vt ita 7 illud intelligatur de ordinatis in forma ecclesie.

b Reiterare.nota hanc ꝺfinitionē 2c.7 hec ꝺfinitio est sub intelligenda.ś.e.q.j. ventum vbi eadez sunt verba.

Legittime.ar.ex hoc loco ꝙ si potestas. translata ē in aliquem vt eligat episcopum 7 ipse minus bonum eligit.iterum possit eligere. ar.vij.q.j.factuſ.viij.di.que contra.nam reproba pecunia non liberat debitorem. ff.de pig.ac.eleganter.§.qui reprobos.7 est ar.ad hoc ex̄ de elec.in causis in fi.ar.contra.extra de of.dele.in litteris.nam functus est officio suo.nā etiam ipſi canonici male eligendo p̄uatur ptāte eligēdi.extra de elec. cū in cūctis.7 nō.lxj.di.studio.qcgd iuris sit nota in questionibus. bar.

k Quomodo.ś.xix.di.scōm contra.sed illud cū auctoritate sua generaliter est prohibitum.istud in ecclesia catholica confirmatum.nā pro nō dato habetur 2c.extra de iurepa.ꝙ autē.7.ff.siquis cau.l.quotiens.ar. contra extra de iurepa.consultationibus.

l Sancimus.lex est canonizata nō ambitione.ś.e.q.j.nullus itaqꝫ.

a Uel ,vite,loquitur prefecto.
b Jurati.s.xxiij.di.q̄q̄.j.viij.q.iij.artaldus.z.c.talia.
c Sortiendis,dignitates enim non debent venales esse.sicut nec matrimonia.ff. de dona.inter vi.z vxo.l.ij.
d Postmodum.s.j.q.j.eos qui.s.di.xlvj.sicut non suo.
e Per se.extra de pecul. cleri.inquirendū,extra ō sē. ercom.mulieres.
f Cuiusq3.sed videtur cōtra .ff. de poll.l.j. sed aliud est publice promittere aliqd reipublice,aliud occulte alicui vt eius suffragio promoueatur.
g Salarijs.j.xxiij.q.j. militare.s.,di.lxxxvj. nō satisioan.
h Arbitremur.ar.pro tes. presumendū3 est q̄ nolit deierare.extra de testi.cum tu. filii.z vicit canō, quos scim9 nolle periurare zc.ij.q. v. si mala fama sz licet presumatur est tamen nota dignum q̄ler.non stat huic presumptioni.immo subijcit penaz in deieratione.j.e.ibi quadrupli zc.
i Publicum.j.vj.q.j.§. vlt.
k Conuictus.nā post depositā administrationē debz ee presens per.l.dies. C. vt omnes iudices tam ciui. q̄ mili.l.j.z cōuenitur sub episcopo loci.in autē.vt iudi. fine quoquo suf.§.necessitate coll. vj.sed er contractu non pōt inder cōueniri post depositam administrationē si contractuz aliquem fecit nomine ciuitatis.vt.ff.de administra.rerum ad ciui.perti ,curatores.§.in eum z.ff.ō euic. illud.§.j.sed procurator negociorum bene conuenitur post depositū officium.vt.ff de procu.procurator.b.
l Patet. ab exteris.i.laicis.qui extra ecclesiā habent hanc potestatem. vt s.di.xvij.nec licuit.j.xxiij.q. v.princeps io.
m Pro nihilo.hoc in detestationem huius sceleris dicitur.s.di.xc.neqz.z. s .e. q j.cito.j.xxxij.q.vij. quidī omnibus z.c.non soluz.z extra de fi.tanta.
n Reputantur.hoc dicit i detestationē crimis z ad terrorem.sicut illud.omnis peccator zc.extra de simo.tanta vel est grauius quia facilius dicitur hoc crimē committi in deum q̄ aliud q3 donum dei volunt emere pecunia.s.j.q.j.eos. Et ideo grauius dicitur .ar.xvij.q.iiij.sicut xxij.q.j.mouet vel ideo hoc dicit.quia nulla certa penitentia pro hoc crimine indicitur nisi q̄ vsqz ad mortem aspere peniteat.s.e.q.j.siquis neqz.io.
o Quod autem.Tu dicas q̄ manifestis requiritur ordo iuris xj. q. iij.eorū sed non in notorijs.vt dicā.j.e.manifesta.z habes extra de iureiur.ad nostram.Et nōdum q̄ quedā sniā ē diffinitiua.quedaz interlocutoria.quedā precepti.quelibet istaruz requirit ordinē iuris.z si diffinitiua snia fuerit lata omisso ordine iuris ipso iure nulla ē.vt.j.e.q.vj.§.diffinitiua hoc tamen scias q̄ dupler est ordo iuris.vnus qui ē.de natura siue de sba iudiciorū scilicet vt quis post citationem habeat inducias.z vt fiat litis cōtestatio.z testes recipiantur si cōtra hūc ordinem feratur snia non tenet.d.§.diffinitiua.Est alius ordo qui non est de sba iudiciorum scilicet vt sententia nō feratur sub conditione.z non prius pronuncietur de possessione q̄ de proprietate.si tū hoc non seruatur nihilomin9 tenet sententia.j.e.q.vj.§.biduum.z.C. de appel.l.i. Item sententia interlocutoria siue sit excōicationis vel suspensionis vel missionis in possessionem requirit.ordinē iuris. De ordine excōicationis sīle habes. j.e.nemo.z.xxiij.q.iij.de illicita.melius extra de sen.ex.sacro. De ordine suspensionis habes .j.e.nomen. Si tamen iste ordo non fuerit seruatus.tenet excōicatio vel suspensio. vt.xi.q.iij.si episcopus. Item in sententia missionis in possessionem requiritur semiplena cā. cognitio. vt extra vtī li.non cōtes. quoniā frequenter.in fi. Et siue talis ordo fuerit seruatu9 siue non si absens pōt probare se non fuisse 2tumacez sententia talis retractatur vt extra de sen.z re iudi. cū bertoldus.z.ff. quib9 ex cā.in pos.ea fulcinius.§.quid sit autez latitare.z.ff.de priuil. cre.imperatores. Sēntentia precepti est cuz iuder sine cāe cognitione precipit alicui vt soluat alij decem que petit.si ille soluat z pecunia illa debita ē licz iuder preceperit in iuste.tamen non potest repeti pecunia. vt.ff. metus causa.l.vlt. A predicta regula pleriqz doctores excipiunt infamatos.circa quos non requiritur ordo iuris.vt.j.e.q.v. presbyter.z extra de simo. quotiens. quod non admitto.vt dicemus in.loco suo in illo, c. presbyter,z in illa decre.quotiens. bita fuit cāe cognitio. Item excipiunt dilapidatores.vt.iij.q.ij. quia ea.quod nō ē verum q̄ hodie propter solaz suspitiōem non remouetur quis ab administratione.vt extra ō simo.lz bely.io.
p Nos in quē q̄. conuictū. quatuor sunt modi conuincendi aut iure scilicet instrumentis vel testibus.aut facti euidentia.vt extra de cohabi. de.tua z.j.e.q.que lotharius.aut iuris interpretatione vt sepius citatum esse reum vt.iij.q.ix. decernim9 aut violenta suspitiōe seu presumptiōe.xxxij.q.j.dixit.z.C.de adulte.auctoritate sigs. auctri.
q Confessum.habes ergo hic q̄ sententia ferenda est in confessum.hoc verum est etiam si aduocatus alicuius confiteatur nec reuocat confessionem suam.vt extra de cen..olim.z est ferenda sententia in confessum in cā ciuili.vt.ff.de confessis.l.iulianus.z etiam in criminali.vt.ff.de custo.z exhi.reo.si confessus.nisi aliquis metu tormentorū aliquid confiteatur dum est in carcere.tali enim confessioni non statur.vt.ff.de questionibus.l.j.§.diuus z.§.siquis.vltro.nisi post tormenta in confessione perseueret.vt.ff.de.q. l.j.§.questioni.mentitur ergo ler que dicit q̄ nulle sunt partes iudicis in confitentem.vt.ff.ad.l.acqui.proinde.§.vl.sed dic q̄ nulle sunt q̄tū ad exaīationem cause.sunt tamē aliq3 quantum ad plationez sententie vel dic q̄ si post receptionē libelli z inducias datas reus confitetur.tūc inder feret sententiam.sed sine omni correctione libelli si er abrupto cōfiteatur tunc non est ferenda sententia sed iuder simpliciter precipiat ei vt soluat.ff.de iudi.si debitor. Que autem cōfessio preiudicat.his verbis collige. Maior.sponte.sciens.contra se vbi ius sit z hostis. Nec natura neget.fauor z lis.iusue repugnet. Maior ff. de confes. certū ī fi. Sponte.xxxj.q.ij.lotharius. Sciens.C.de iur.z fac.ig. error contra se

quo auctoritates hincinde controuersantes distinguantur.z quid sā ctorum patrum sentiat auctoritas. liquido intimetur.

Q.j.

Vidam episcopus de lapsu carnis a laico impetit. Duo monachi vnus subdiaconus z duo leuite ad versus ipsū testimonium ferūt A metropolitano suo sentit se pregrauari. In ipsa vētilatione cause tres ex testibus deficiunt: siue promissione decepti siue canonica examinatione reprobati. Expoliatur tamen episcopus quia crimen eius notorium erat. Hic primum queritur an in manifestis iudiciarius ordo sit requirendus. Secūdo an expoliatus ab aliquo sit indicandus. Tertio: qua pena sint feriendi qui in accusatione vel testificatione ō fecerint. Quarto: an duorum testimonio episcopus sit condemnandus: Quinto. si deficientibus accusatorib9 quis sit cogendus ad purgationem. Sexto: si remedium sit dandum ei qui causa dilatōis vocem appellationis adhibuerit. Septimo. si laici vel monachi vel quilibet inferiorum ordinum in accusatione maiorum sunt audiendi Octauo quo modo debeat fieri accusatio: an in scriptis an sine scriptis.

Quod autem nullus sine iudiciario ordie damnari valeat auctoritatibus multis ,pbatur. De eo namq3 ait augu.

Damnari non valet nisi aut cōuictus aut sponte confessus.

Nos in quēq̄nam sententiam ferre non possumus. nisi aut in conuictum aut sponte confessū Item constantinus.imperator.

ff. de interro. ac. de etate. Ubi ius sit ex ō iudi. at si. Hostis. ff. de interro. act. l. vlt. Nec nā neget. ff. de interro. ac. ꝓfessionib⁹. Fauor. C. de li. cā introgatā. Et lis. ff. ad l. aeq. ide nerati⁹. §. vl. Iusue repugnet. ff. de pac. st vn⁹. §. pacta. ꝛ melius. ff. de interro. ac. l. si is e⁹. xxxij. q. ij. solet q̄ri.

a Vider criminosum. i. causam criminalem.

b ℂ Per innocentes. idest bonos.

c Sicut sine iudicio. que iuste. i. sm ordinem iuris licz enim sciat eam executionem iniustam q̄tū ad ius litigatoris. tamen eam erequitur. vt extra ō off. dele. pastoralis. nisi sit lata p falsa instrumenta. C. si ex fal. instru. vel testi. iudicati.

d ℂ Excusatione. nisi incontinenti obijciat. exceptio. vt extra de testi. veniens. extra de testi. spo. litteras dic vt notaui. xj. q. iij. cuz

e Apud. Ibil.

f Primates. idest episcopi. v. q ij. si primates.

g ℂ Sententiā excōmunicationis. quam ferre possunt in episcopum sed non damnare. vt. ē. di. xij. ō bis in si. j. xi. q. iij. si quis episcopus. j. iij. q. vj. q̄uis. ꝛ. c. sc. nisi fit synodus cōgregata auctoritate pape. vt. v. q. iiij. c. j.

b ℂ Retractandam. q̄liter retractatur sentē tia que nulla est ipso. iure. nā nec in sententia excōmunicationis necessaria est absolutio si sententia nulla ē vt extra de of. dele. c. cum contingat. ꝛ eā ō sen. ex. per tuas. ꝛ id quod nullum est rūpi non potest. ff. de iusto ꝛ rup. te. nam et sub conditione. ꝛ ibi nulla ē obligatio. ibi nulla est liberatio. ff. de ver. obli. decem stipulatus sed hic retractatur de facto. sic aliquis absoluitur ō facto. extra de ap. ād presentiam. sicut depositus de facto restituit. vt xvj. q. j. frater nr̄.

i Vlus ex vobis ar. quod ō vno dicitur de alijs negat vt. xlv. di. disciplina. sic. ff. de iudi. cum pretor. ē. xxv. di. qualis. C de procu. maritus.

k ℂ Sustinete. etiam in publica cōmuniōe vt eā de of. or. si sacerdos. ꝛ. vj. q. ij. si tantum episcopus.

l In primis. ar. q̄ prius est cā pauperis tractanda q̄ diuitis. vt. xvj. q. vj. de lapsis. ꝛ. C. de episcopis ꝛ de. si quis ad declinandam. sed dic q̄ hic vltimo iubetur tractari cā episcopi vt eo melius memorie cōmendetur. vt. j. decon. di. j. liquido. Sed quare iubet inquiri scilicet an ordo iuris fuerit seruatus cū ipsi depositi essent a non suo iudice. vñ statim deberent restitui. dic q̄ hoc fuit propter scandalum comitioli ꝛ est si iij. q. vj. hoc quippe.

De eodem.

Vider criminosū⁹ discutiens ñ ante proferat sententiam. quā aut reum ipse se confiteatur: aut p innocentes⁹ testes conuincatur.

Hoc idem testatur aug. ꝛ eisdez verbis. Item greg.

De eodem.

Sicut sine indicio quenquaz nolumus condemnari. ita q̄ iuste⁹ diffinita sunt nulla patimur excusatione⁹ differri. Item eleutherius episcopus.

De eodem.

Nihil⁹ contra quēlibet accusatum absqz legitimo ꝛ idoneo accusatore fiat. nam ꝛ dominus noster iesus christus iudam furez esse sciebat: sed quia non est accusatus. ideo non est electus. Item felix papa.

De eodem.

Primates⁹ accusatum discutientes episcopum non ante sē tentiam⁹ proferant damnationis. quaz aut reuz se ipse cōfiteatur: aut per innocentes ꝛ canonice examinatos regulariter testes conuincatur. aliter irritam eē censemus ꝛ iniusta episcoporū damnationē: ꝛ iccirco a sancta synodo retractādā⁹. ita vt oppressis ab omnibus in cūctis causis subueniatur. Item ō creuit zepherinus papa.

Adulti per tolerantiam sustentandi sunt: quāuis sententia diuini iudicij sint condemnati.

Vlus ex vobis⁹ me traditur⁹ est. bene dixit ex vobis ꝛ non ex nobis. ex vobis enim est: a quibus per iudiciarum potestatem cōfessus aut conuictus exclusus non est. a me vero qui nullis indigeo argumentis ꝛ omnia certissime noui separatus ꝛ diuisus est. tale ē ac si diceret: ꝛ si ego eum per occulti iudicij sententiam damnatum habeo: vos tamen adhuc illuz per tolerātiam sustinete⁹ Item greg. io. defensori euntj in hispaniam.

Nullum seruetur iudicium nisi rationabiliter habitum.

In primis⁹ requirendum est ō ipsona presbyteri dilectissimi⁹ fratris ꝛ episcopi nostri ianuarij. et

m ℂ Presbyteri dilectissimi. transitiue ponitur.

n ℂ Aliqua mota siue probata. siue p ꝛ. ꝛ tunc planu⁹ est. non enim eo solo q̄ quis ē accusat⁹ reus ē. vt. xv. q. vij. c. vlt. vel dic mota ita q̄ fit infamat⁹ et in purgatione deficiat. hoc enim solum sufficit ad depositiōem. vt extra de sim. de hoc. ꝛ. c. infinuatum. hoc verū ē quādo crimen in quo deficit inducit depositionem.

si ita veritas se habet sicut einsdez episcopi petitio cōtinet: in ecclesia atqz loco suo idem presbyter modis omnibus reuocetur. si antē dictum fuerit. quia contra ipsum cā aliqua mota siue probata⁹ est: subtiliter ipso presente⁹ ꝛ pro se ratiōez reddente querendū est ꝛ gen⁹ cause⁹ ꝛ modus⁹ probationis: vt ex hoc colligere valeas vtruz adhuc in exilio vel deportatione demorari. an certe i ecclesia ꝛ officio suo debeat reuocari. De episcopi persona hoc faciendum est. vt si nulla contra eū criminalis causa que exilio vel depositione digna est. mota siue probata est. is episcopus q eo superstite pernerse⁹ ꝛ contra canones in ecclesia eius ordinari presumpserit. sacerdotio priuatus ab omni ecclesiastico ministerio ꝛpelatur⁹ qui etiam eidem dilectissimo iānario fratri ꝛ coepiscopo nostro tradendus ē vt aut ab ipso⁹ in custodia habeat⁹. aut certe ab eo ad nos transmittatur. Episcopi vero qui eum ordinauerunt vel ordinatiōi eius consentientes interfuerunt. sex mensibus⁹ dominici corporis cōmunione priuati agere penitentiaz in monasterio decernātur. ꝛ supra scriptus ianuari⁹ loco ꝛ ordini suo modis omnibus reformetur. Si vero cōmunione priuatis mortis contigerit imminere periculum. benedictio. eis viatici non negetur Si autem episcopi in preiudicium damnationis vel depositionis memorati episcopi se metu⁹ iudicis cōfensisse ac talia fecisse non sua⁹ spōte confessi fuerint ꝛ tempus eis abbreuiandum ē ꝛ modus penitētie temperādus. Si vero ille qui locū eius inuasit de hac fortasse luce migrauerit. ꝛ alter ē ordinat⁹. quia lesionis⁹ culpe videtur: cū nō quasi isti superstiti. sed successisse defuncto videatur episcopatus illi officium ab ea tantummodo ecclesia interdicatur: vt in alia ecclesia que sacerdote vacauerit si electus fuerit possit eē epūs. ad malachitanā tamen ecclesiā nūquā aliquo modo reuersurus⁹: Gloriosus autē comitiolus quicquid predictus epūs p violentiaz atqz insecutionem ipsi⁹ expendisse⁹ vel damnum pertulis-

o ℂ Pōnte. ꝛ intelligēte. aliās non diceretur pīs. ff. de ver. sig. coram. io.

p ℂ Et genus cāe. an sit ciuilis an criminalis. q̄ alij testes admittuntur i vna q̄ i alia. vt. xiiij. q. ij. super pudē tia vel dic genus cāe. i. an tale sit crimen quod inducat depositionem vel non. q̄ ñ omne crimen inducit depositionem. di. lxxxj. apostolus ꝛ. v. q. iiij. in loco.

q ℂ Modus probationis. non intelligas. vt inquiraē an ciuiliter an criminaliter agatur nā ꝓpter crimen ciuiliter ꝓbatum remouetur quis a beneficio vt extra de of. custo. c. j. extra de fideiuss. puenit. de in rem ver. ā. querelā sed dic modus ꝓbationis. idest an accipiendo vel ōnūciando vel alio modo probatum sit crimen. q̄ si excipiendo vel denunciando non ē remouendus. vt extra de accu. super his. si autez directe agatur ō crimine ciuiliter bene remouetur ab administratione sed non a dignitate. vt ex⁹ de simo. per tuas.

r ℂ Pernes⁹. quid iuris ō hoc sit habes. iij. q. ix. i simila

s ℂ Repellatur. nisi fecisset ignoranter. vt. j. vij. q. j. presentium. ꝛ. c. cū qui.

t ℂ Ab ipso. non ab ipso vt iudicetur. vt. j. iij. q. v. quia suspecti.

u ℂ Ser mēsibus. post hoc tēpus forte ipso iure restituuntur ar. ff. de postulā. iperatores. ē. di. l. si ille. contra. sed ibi erāt detrusi i monasterio vt ibi ꝑpetuo cēnt.

x ℂ Metu. metus hic attenuat peccatū. vt ex⁹ qō met⁹ cā. sacris. quādoqz penitus excusat. vt. l. di presbyteros q̄ñqz i nullo excusat. vt. j. ō ꝑ. di. iiij. eos. ꝛ. xj. q. iij. qsqs.

y ℂ Sua spōte. ar. q̄ initi⁹ agit cū sponte. cōfessio q̄ cū conuicto. vt. l. di. c. iij. ar. extra de elec. innotuit.

y ℂ Quia leuioris. cū eniz sit singularis successor mala fides defuncti non nocet successori. secus si cēt vitiosus successor. C. de acqui. pos. vicia. ꝛ. ff. de diuer. ꝛ tem. ꝓs. l. an vicium. ꝛ. l. cum heres. purgatur ergo hic vicium per successorem. sic extra de si. presc. ex translimissa. vnde dicit lex q̄ non videor vi possidere si recipiam possessionē ab eo qui possidet licet ille viciose possidet. vt ff. vti pos. si duo. ꝛ simile extra ō resti. spo. cum ad sedem. in si. io. hodie. tamen spoliatus potest cōuenire quēlibet possessorem conditione ex canone. vt extra de resti. spo. quod sepe contingit barto.

a ℂ Reuersus. ac. q̄ dignitas non conualescit in inuasore si electus moritur ar. j. xxj. q. j. relatio.

b ℂ Expendisse. de expensis consueuit notari extra de penis. calumniaz. immo melius de do. ꝛ contu. cum dilecti. Sed hic aliqua adijciam. dico ergo q̄

omnes expense soluuntur que facte sunt in eundo ꝛ redeundo, extra de elec. vt preterite, vel etiam circa aduocatū, vt. C. de iud. sancim⁹, ꝛ hoc obtinet cum victus succumbit victori. Secus est si quis cōdemnatur pro contumacia. tūc tantū soluat expensas factas a tempore cōtumacie. vt extra de do. ꝛ contu. cuz dilecti. Illas tamen expensas dico deducendas quas domi consueuit facere. vt. ff. ad exhi. sed ꝛ si. §. j. ꝛ. ff. depeti, heredi. ꝛ si. §. qꝫ autē ꝛ. ff. de rei ven. si res. nec illa petit que vel casu fortuito facte sunt. vt. ff. man. inter causas. §. non omnia. Item iste expense erunt mediocres et non ōlicata. vt. ff. de. pig. ac. si seruos. in fi. ꝛ. ff. de dam. i fec. inter quos. §. ij. ꝛ. l. se. solas enim illas prestabit que propter ipsaz cām facte sunt vt extra de sequel. pos. ꝛ fructu. ad hoc. in fi. ꝛ solas. necessarias non vtiles prestabit. vt extra de eo qui mit. in pos. cum venissent. in fi. Illud autem non obstat ei qꝫ minores facere potuisset vt. ff. man. siquis. §. impendia. Item iudex tarabit expensas. qꝫ pro eis iuretur. vt. iij. q. iij. §. spaciuz. ꝛ est illud speciale quod probatur aliquid proprio iuramento. ꝛ hoc iō est. quia res talis aliter neqt probari. sic per sacramētū suum probat se aliquis perdidisse instrumentū suuz. vt. C. de fi. instru. l. vlt. eodem modo ꝓbat sibi res aliquas mobiles esse ablatas. C. vñ vj. si quando. extra qō me. causa. c. vltimo. hoc tamē teneas pro certo qꝫ nullus in principali causa cōdemnat, i expensis postqꝫ iurauit ō calumnia cū postea presumatur bona fide litigare. vt. ff. de leg. ij. q solidum. ꝛ in hac opi. fuit io. cremonensis et alij doctores legū. vnde dixit bulgarus exceptionē facit cōtumacia absentis' actoris ꝛ iusta ignorantia. Io. et ita seruatur de facto in hac ciuitate bōionensi. sed in causa ap. indistincte qlibet cōdēnatur vt. ij. q. vj. Iodo. b.

a ℂ Dato sacramento. si aliter nequit probare. C. vnde vi si quando. io.

b ℂ Accusatores. i. accusator non enim plures accusatores admittuntur. quia posset esse qꝫ vn⁹ probaret ꝛ alter deficeret in probatione. sed si plures sunt iudex eligeret magis dignum. vt. ff. ō accu. si plures. tamen in tantum preiudicabit eis qꝫ qui semel apparuit inter accusatores. non potest postea in illa causa testificari. vt extra de accu. cum. p.

c ℂ Si eo presente testes iurare debent presente vtraqz parte vel altera per cōtumaciam absente extra de testi. in nomine domini. sed testimonij non debēt dicere coram partibus. exēplo danielis qui solus secrete querebat a testibus. j. q. vij. §. his ita. ver. item daniel. ego credo qꝫ quecunqz pars velit interesse interrogationibus qꝫ potest, qꝫ partes melius nouerunt querere omnes circunstātias. ꝛ hoc ꝓbatur. ff. de adul. si postulauerit. §. questioni. sed hoc sciāt partes qꝫ quecunqz pars semel interfuit ammodo non pōt alios testes producere super illo articulo. vt extra de testi. fraternitatis in auc. c. §. quia vero. col. vij. io. Sed certe sicut testimonium dicit in secreto. ita ꝛ interrogationes fiunt in secreto. ꝛ dantur in scriptis. ꝛ ita seruatur de facto. b.

d ℂ Querendum. sed non videtur hoc modo eē querenduz cui exceptio que testi est obijcienda ante publicationē dēat opponi. vt extra de testi. presentium ꝛ quia non refert cuius opinionis testis fit dummodo eo tempore quo tulit testimonium nihil fuit obiectū testi. vt. C. ō testi. l. j. rñ. re⁹. hanc obiecit. qꝫ testes tales non eēnt admittendi. sed iudex spretis istis exceptionibus admisit eos vnde in hoc casu potl ſnīam dz inquiri de opinīōe testium vt eꝫ ō test. er pte ade. vl reo absēte, fuerūt ibi testes īducti ꝛ cuz iudex de suo officio deberet inqrere de opinione testiū nō quisiuit.

se dato sacramento⁹ firmauerit. ei dez epō restituere ꝯdemnetur. Si aūt aliter quam antefati epi petitio contineat actū esse forsitā perhibeat. subtiliter querenduz est: ꝛ cognita veritate cū ōi timore quod iusticie ordo suaserit iudicandū est. Quia igitur Stephanus epūs in odio suo quedā ficta ꝛ de falsis se capitulis accusatū neqz aliquid ordinabiliter factū sz iniuste se asserit ꝯdēnatū diligenter ꝗrendū est primo si iudiciū ordiabiliter ē hitū. i. si alij accusatores⁹ atqz alij testes fuerunt: De inde cārū qualitas ē exaīanda si digna exilio vl depositiōe fuerit si eo presente⁹ q accusat⁹ est sub iureiurādo testimoniū ꝓtra eū dictū est. si scriptis actum est. si ipse licentiam respōdendi ac defendendi se hūerit. Sz ꝛ de personis accusantium ac testificātiū subtiliter querendū⁹ est. cuius ꝯditiōis sint cuiusue opinionis: ꝛ ne inopes patrimonij sint: ne forte aliquas, contra prefatū pastorem inimicitias⁹ būissent vtrū testimoniū ex auditu dicerit aut certe si spāliter⁹ se scire testati sūt si scriptis⁹ iudicatū ē: ꝛ partib⁹. pīsētib⁹ sīnia recitata sit Dō si forte hec solēnit acta nō sunt neqz cā ꝓbata est que exilio vel depositione digna sit omnibus modis in eccles iam suaz renocetur. Si vero qui cōtra dei timorez ꝛ statuta canonū eum condēnauerūt: excomunicati in monesterio ad agendā penitentiam ser mensibus mittendi sunt: ita sane vt si cuiquā eorum mortis cōtigerit imminere discrimen: viatici benedictio ei non negetur. ipse aūt qui eo vinente locū eius temerarie ambiuit: priuatus sacerdotio ab oi ministerio ecclesiastico repellatur atqz eidem delectissimo fratri ꝛ co episcopo nostro tradatur vt eum ipse aut ad nos transmittat aut apō sēm custodia habeat. Episcopi vero qui eum ordinare presumserunt vel perverse ordinationi eius assensum prebuerunt: comunione priuati ser mensibus ad agendam penitētiam in monasterio deputentur ꝛc.

vt supra de causa ianuarij. episcopi. ꝛ infra de eodem. Quod si forte aliqua de obiectis contra mēoratū stephanum episcopum ꝓbata sunt aliqua vero doceri minime potuerunt cauta omnino considerationē pēsandum est vtrum leniora' capitula an certe grauiora sunt probata. vt ex eis qualiter diffinitionem tuam formare debeas possis. scire Gloriosus vero comitiolus si suprascriptus episcopus innocēs eē claruerit. quicquid de rebus eius vel ecclesie ipsius tulit: ei sine aliqua dilatione restituat ꝛc. vt supra in causa ianuarij episcopi. Si autē episcopū talem culpā quod absit ꝛc. ꝛ infra vt in causa monachoruz de persona presbyteri: ꝛ infra in cā clericus aduersus clericum: ꝛ infra De persona ianuarij episcopi sciendum est grauiter omnino ꝛ contra leges esse actum vt violenter de ecclesia traheretur dum "si quālibet" iniuriam a quocunqz episcopus passus fuerit i ecclesia: iuriantē lex capitali' pena percutiat. ꝛ sicut maiestatis reū oīb⁹ det eū accusandi licētiā: vt hui⁹ legis series loqtur codice li. i. ti. de epis ꝛ clericis in cōstitutōne prima. Siqs⁹ in hoc genus sacrilegij irruperit: vt in ecclesia catholica irruens sacerdotibus ꝛ ministris⁹ vel ipsi cultui loco qz aliquid iportet iniurie ꝛ cetera: ꝛ infra. De psona episcopi stephani hoc attēdēdū est qꝫ nec inuit⁹, ad iudicium "trabi nec ab epis alieni concilij debuit iudicari'. Contra hoc si dictum fuerit: qꝫ nec metropolitanū habuerūt nec patriarchā dicendum est: quia a sede apostolica que omnium ecclesiaruz caput est. hec causa audienda fuerat ac dirimenda. sicut ꝛ predictus episcopus petisse dignoscitur. Quia ergo episcopus alieni concilij iudices habuit omnino suspectos sententia non a suo iudice "dicta nihil firmitatis obtineat. Quod autem dicitur a seruis suis accusatus sciendum est: quia audiri minime debuerunt. Si vero de crimine" maiesta

e ℂ Inimicitias. capitales. vt eꝫ ō si. p tuas ꝛ in auc. de te. §. si vero quis odiosius. insti. de ercu. tu. §. inimicitie. j. iij. q. v. c. ij.

f ℂ Ex auditu. j. iij. q. ij. testes. tū de auditu ꝛ de credulitate queritur a teste extra de test. cum causam.

g ℂ Specialiter. i. assignata cā scientie. vt notaui. iiij. q. ij. sola.

b ℂ Scriptis. j. xj. q. j. siquis cum clerico. cōtra. sed illud in cā ciuili. istud in criminali vel illud speciale in eps.

i ℂ Leniora. an grauiora. j. iij. q. i. placuit. contra. sed hic non dicitur qꝫ secundo sint admittendi. ad accusandum.

k ℂ Dum si quamlibet ergo pro modica vt pro magna iniuria potest quis taliter puniri. ar. xviij. q. vj. c. vl. tamen pro modica iniuria non excōmunicatur quis, xj. q. iij. nullus. extra ō senten. ex. peruenit. io. ꝛ male dicit io. quia excomunicatus est. sed non debet mitti ad sedez ap. nisi velit episcopus'. vt dicit illa decre. peruenit. b.

l ℂ Capitali. hec est lex cornelia. sed. contra. C. ō episco. ꝛ cleri. auē. sed nouo. ibi enim dicitur qꝫ talis verberatur ꝛ in monasterū mittit. io. So. potest dici qꝫ nouo iuri stabitur vel stabitur huic legi. cū sit canonizata.

m ℂ Siquis in hoc. j. xvij. q. iiij. §. qui autem de ecclesia.

n ℂ Et ministris. nō diligēter qꝫ i hoc casu crimen sacrilegij comparatur crimini lese maiestatis. vt. xvij. q. iiij. siquis suadente. §. qui autez. immo si laicus extrahatur de ecclesia tale crimē comparatur crimini lese maiestatis vt. C. ō bis qui ad ecclesiam confu. l. ij.

o ℂ Ad iudicium. alienum. hoc patet per verba sequētia. scilicet ab episcopis alienis ꝛc.

p ℂ Judicari. ergo cōprouinciales episcopi sunt iudices episcopi. vt. iij. q. vj. c. ij.

q ℂ A iudice. j. xj. q. j. c. pe. ꝛ vlt. C. si a non cōpe. iudice. l. vl.

r ℂ Crimine. nota qꝫ etiam in istis exceptis criminibus non omnis admittitur ad accusationē vel testimonium nisi male fame fuerit accusatus vt hic. ꝛ. j. e. q. vij. §. accusatio, ꝛ extra de testi. veniens. Si vero male fame fuerit accusatus omnes admittuntur vt extra de testibus quoniam. nisi odio venerit ad accusationem vt extra de simo. licet bely ꝛ. c. per tuas. Alij. dicunt speciale esse in episcopo decre. tamen videtur dicere qꝫ contra eum etiam qui fuit male fame non admittuntur criminosi in exceptis criminibus cum crimin aliter agitur. si

vbi ciuiliter agitur .tunc admittuntur crimino ſi cõtra regulares prela/
tos ſed non cõtra ſeculares ,ſed ſi ſunt emẽdati de crimine.tñc admittũ/
tur contra eos de equitate.non de rigore.vt eẍ de ſimo.p tuas,io.

a ¶ Nõ extitit.eẍ de of.iudi.c.j.eẍ de preſũpti.mãdata.7.e.ti.cũ in iunẽ
tute.ff.de ſuſpec.tu.l.iij.ff.ad.l.iul.ma.famoſi.xxviij.di.qz ſũt culpe.ff.
de re.mili.l.non ꝺ̃es.

b ¶ Corporali.j.v.q.
v.illi qui.

c Statutis.vt ſẽ
tentia.p hãc.l.
nõ põt gre.,pbare qꝫ
in criminalib⁹ cauſis
debeat iteruenire ſcri
ptura.qz ler illa tãtz
de ciuilib⁹ cauſis loq
tur.nã eps inter ſub/
ditos ſuos ſine ſcriptu
ra iudicat.vt.rj.q.j. ſi
quis cũ clerico.7.C.ꝺ
ſentẽ.ex periculo reci.
auc.niſi ſimiliter ſecu
laris iudet in modi/
cis cauſis.vt ibi dicit
7 in auẽ,de man.p̃n.
§.ſit tibi coll.iij.7 qꝫ
ptes illud mutuo ꝓſẽ
ſũ pñt remittẽ.vt.C.
de epi.7 cle.auẽ.gene
raliter in fi.7.C.de pa
ui.eoꝝ q in ſacro pa/
latio ꝓſiſtunt.l.quoti.
in fine.li.xij.dicas cuz
greg.qꝫ in criminali
bus cauſis requiritur
ſcriptura.niſi in cã di
lapidatiõis.vt in auẽ.
vt iud. ſine quoquo
ſuſ.§.neceſſitate col.
ij.io.

c Statutis.regrat
tñ ſi appellauerit. vi/
ꝺeẽ qꝫ debeat.pſequi
appellationẽ.vt eẍ de
ſen.7 re. iudi. ſnia. qz
appellatio ꝓfirmat ſẽ
tẽtiã.ff.rez ra.ba. l.iij.
§.falſus.extra de pa/
ro.coram.

d Legũ eccliaſtica
rũ fontẽ.j.de cõ
ſe.di.iiij.baptizãdi.

e ¶ Prouebit.s.diſ.
lxj.eps dum fuerit,

f ¶ Societate.vt he/
reticus. vt. s.j. q.vij.
quotiens.

g ¶ Excõicatur.xj.q.
iij.debent.7.c.cure.

h Notum ſit per
tres.nota ſepi⁹
poſſe inquiri de eodẽ
crimine.

i ¶ Niſi.iſtud niſi nõ
ponitur hic exceptiue

k ¶ Monem⁹.p hoc
verbũ nõ precipit. vt.
j.xxviij.q.j.ſic enim.
7.ff.de leg.iij.fideicõ/
miſſa.§.hec verba.7.
xj.q.iij.rogo.7.iij.q.ir
reuera.7.ij.q.vij.ſicut
inquit in glo.ij.

l ¶ Tue remittit hec
cauſa ad eũ.a quo ap
pellatũ ẽ non vt ipm
iudicet ſed vt ipſuz re
ſtituat.7 ſic nõ obſtat
extra de ap.accepta.

m ¶ Reſtituendo.cã
prius cognita ne ob/
ſtet.j.vij.q.j.pñtiuz.

n ¶ Et conſentientez

tis dicitur accuſat⁹.nec ipſis de eo
credendum fuit: ſi vita vel opinio
eius talis ante non extitit⁹. Quod
autem dicit idem epiſcopus: quia
ſe abſente aliqui viliſſimi ſint teſtes
exhibiti.hoc ſi verum eſt nullius ẽ
momenti. Teſtes autẽ quales vel
cuius opinionis ad teſtimoniuz ad
mittendi ſunt plurime leges oſten/
dunt que pene nulli habentur inco
gnite:que etiam illud ſanciũt vt vi
liſſimis teſtibus ſine corporali⁹ diſ
cuſſione credi non debeat. Quod
autem dicitur:quia nihil ſine ſcri/
ptis iudicandum eſt:legendum eſt
codice titulo.xliiij.li.vij. conſtituti
one vltima.quia ſcriptis debuit iu
dicari.nam ibi inter alia precipitur
vt ſententia que ſine ſcripto dicta
fuerit:nec nomen ſententie habere
mereatur.Item codi.li.vij.ti.de ſẽ
tentijs ex periculo recitandis. Im
perator valenti.7 gratianus.7 ce/
tera.

Ultima ſententia debet de ſcripto proferri.

Statutis ⁹ generalib⁹ iuſſim⁹
vt vniuerſi iudices quib⁹ red
dendi iuris in prouincijs permiſi/
mus facultatem.cognitis cauſis vl
timas diffinitiones de ſcripti recita
tione proferant. Hinc adijcimus
ſancioni. vt ſententia que dicta fu
erit.cum ſcripta non eſſet.nec no/
men quidem ſententie habere me/
reatur:nec ad reſciſſionẽ perperaz
decretorum appellationis ſolenni
tas requiratur. Item ex.conci.
apud ſanctum medardum. viij.c.
bimarus remorum archiepiſcop⁹
dixit.

De eodem.

Legnz eccleſiaſticarum aucto
ritas talis eſt.vt in cauſis ge/
ſtorum ſemper ſcriptura requira/
tur:adeo vt qui ad ſacrum fontez⁹
accedit.ſuum dare nomen precipi
atur:qui ad ſummum ſacerdotiuz
prouebitur⁹.decreto manibus om
nium roborato eligatur. Ordina
tus autem a ſuis ordinatoribus lit
teras accipere iubetur. qui etiã ab
eccleſiaſtica ſocietate⁹ quolibet ex
ceſſu diſcinditur libellari deſcripti
one aut recipitur aut deijcitur. ſed
qui accuſatur aut excõmunicatur⁹
ſen reconciliatur:per ſcripturaz ac
cuſari vel recõciliari iubetur. 7 ſic
in ceteris huiuſmodi in tantum ſcri
ptura depoſcitur: vt ſicut beatus
greg.in commonitorio ad ioannẽ
defenſorem ex romanis legibus ſu
mens ſcribit.ſententia que ſine ſcri
ptis profertur: nec nomen ſenten/
tie habere mereatur. Item nico
laus papa girardo turonenſi archi
epiſcopo.

hoc iõ dicit quia ipſe eũ non pñauerat ſed alij de conſenſu ſno.7 hoc nota
bile qꝫ põt conuenire non ſolum qui deiecit vel mandauit vel ratum habu
it ſz etiam qui conſenſit.extra de reſt.ſpo.cum ad ſedem in fi. Conſentire dici
tur quis tribus modis,s.vt q ad hoc cooperatur.vt in ſimonia.j.q.j.ſigs epiſ
copis,7 in inceſtu.iij.q.iiij.cõſanguineorum.item 7 in raptu virgis. xxxvj.
q.ij.de puellis.in rapina.xv
ij.q.iiij.omnes eccleſie.item
iniuſta ſententia.vt.s.e.in p̃
mis.Secundo modo dicit
cõſentire.cũ ñ corrigit quos
tenetur ex officio corrigere
vt.lxxxiij.diſ.c.j.7.ij.7.lxxx
vj.di.inferiorũ. Tertio mõ
ꝺ̃ conſentire cũ defẽdit pec
cantẽ vel quãdo ſua aucto
ritate delinquit.xi.q.iij.q cõ
ſentit.xxiij.q.iij. q aliorũ et
talis magis ẽ punitẽdus qꝫ
ipe faciens.vt ibi dicitur.

o Nemo.preſbyter excõ
municet. ar.qꝫ ſim/
pler ſacerdos hz prãtem ex
cõicãdi.vt eẍ de of.or. cũ ab
eccleſiarũ.7 de ap. reprehen
ſibilis.7 eẍ de eo qui fur. or
di.re.c.j. Nã quilibet ſacer/
dos hz claue ligãdi 7 abſol
uẽdi.vt.j.e.q.vij.§.itẽ cum
dauid.7.xj.q.iij.quõ. Item
qꝫ de cãis pñt cognoſcere vt
eẍ de iud.c.ij.7 eẍ de immu.
ecc.nõ minus.7 ẽt de matri
monialib⁹ cãis.eẍ de ſen. et
re iudi.tenor. in prin.in pte
ꝺeiſa. Cũ ergo excõicato ſit
potius iuriſditionis qꝫ ordi
nis.vt eẍ de elec.tranſmiſſã
7 tales minores prelati hñt
iuriſditionẽ vt dictũ ẽ. ergo
pñt excõicare. Sed ꝓtra ex/
cõicatio eſt mucro epalis 7
vj.q.ij. viſis.itẽ excõicatio di
citur maxima pena.vt.xxiiij
q.iij.corripiantur. preterea ar/
chidiacono modicã hñt iuriſ
ditionẽ.vt eẍ de of. archid.
c.j.7 vlt.ergo multo fortius
ſimplices ſacerdotes.ſo. vbi
cõſuetudo ẽ ibi bene pñt ex
cõicare.cõſuetudo.n.dat iu/
riſditionẽ.vt ir.q.iij.cõque/
ſtus.in fi.de hac materia in
uenies.xj.q.j.de ꝑſona.io.p
babiliter põt dici qꝫ eccleſia
rũ.prelati de iure cõi pñt ex
cõicare.vt eẍ de of. or.cũ ab
eccleſiarz.lz epi iã preſcripſe
rint cõtra multos platos.b.

p Cã probetur.j.xj.q.iij.
nemo.

q ¶ Maioꝝ.auctoritate. cũ
ꝺ̃ſincõe.xj.q.iij.ſi eps.fo
te ibi notatuz inuenies.7 eẍ
de ſen.ex.ſacro.

r Nemen preſbyteri.vt
ſupprimere.nota ex/
cõicatorũ tempore excõicati
onis ſupprimebãtur in ma
tricula. ſz nomina depoſito
rum redebantur.ſic.l. di.cõ
tumaces

s ¶ Relatione.ſiliꝫ eẍ de of.
dele.lz.ex eo ẽt qꝫ iudex dicit
ſe velle referre nõ põt ampli
us cognoſcere. C. de ap.ex
tra de of.dele.cũ ſuper. qõ i
telligo ſi relatio fuerit a par
tibus approbata.vt.C.de re
la.l.ij.

a Suspendi nisi sit infamatus. j.e.q.v. pbr.

b Primo. suspicionis. tripler est suspicio. Temeraria de qua dicitur que nec expurgationem inducit. Probabilis que expurgationem induceit. vt. j.q.v. presbyter. Violenta que ad cõdẽnationẽ sufficit. vt. xxxij.q.j. dicit dns. tñ quandoq; violẽta suspicio vel presumptio non sufficit ad condemnationẽ. vt extra de testi. co. preterea. ex de presump. litteras in fi. ꝛc.

c Prohibentur. alij propter sacramẽtum. quod prestãt. s se nõ cuitaturos mortem propter salutem rei publice. milites enim nos magis volumus scire arma q̃ leges. vt. C. de iure delibe. l. scimus. C. locati. milites.

d Magistratũ. ꝛ cõtra. s j.q.j. in illa. l. iubemus ꝛ illud cum delinquit iudex in administratione sua vt tũc possit cõueniri. vt in auẽ. vt iudi. fine quoquo suf. §. illõ vel hic loquitur de eo q̃ ante administrationẽ deliquit vel ibi de minoribus. iudicibus hic de maioribus. vt. ff. de iniur. nec magistratibus tamen ẽt maiores iudices prestabant cautiones stãdi iuri post depositã administrationẽ. vt. ff. de adult. ꝛ ad ulterium. §. vlt.

e Sine fraude. i. sine pena.

f Questum. idest questũ suspitionẽ qui enim duos ceperit accusare. si vult tertium accusare. presumitur q̃ hoc cauta questus faciat sed huic est contra. ff. de accusa. l. hos. accusare. §. l. iulia. vbi dicitur q̃ nemo potest duos simul accusare nisi suam vel suorũ iniurias prosequatur. sed dic q̃ in diuersis libellis possunt duo accusari. ꝛ tertius non potest. nisi suam vel suorum iniuriam prosequatur vt hic dicitur. ꝛ. C. q accu. non poss. l. cum rationibus. sed in vno libello nõ potest duos accusare. nisi suam vel suorum iniuriam p̃ sequatur. vel in illa. l. hos accusare. nisi cum crimen cõmune est vt. ff. de adulte. q pupillam. §. j. sed in crimine adulterij nõ possunt duo simul accusari. C. de adulte. reos.

g Nummos uel. accusatori licet nobis dare pecuniam in causa sanguinis. sed qui dat pecuniam ꝛ non in causa sanguinis. pro conuicto habetur. vt. j.q.iij. §. notandum. in fi. ver. in omnibus cautis. sed non licet accusãti recipere. vt. s. j.q.j. concussionis. tamẽ post finitam accusationem quandoq; remuneratur accusator. vt. s. lxxix. di. si quis papa. ꝛ j.iij.q.v. accusatores. vj.q.j. §. verum.

h Qui falsũ testimonium. isti repelluntur ꝛ nõ sint infames. vt extra de. or. cog. cum dilectus in fi.

i Paupertatem. propter hoc repelluntur testes. vt. iiij.q.iij. testium. dum tamen ratione paupertatis fit suspectus. vt insti. de suspec. tu. §. vlt. paupertas enim non est de numero malorum. xv.q.j. illa in fi.

k A possessione. nõ tamen ab eis possunt repetere possessionem per interdictum vnde vi. licet enim nullũ interdictũ infamet. tñ diminuit ꝛ suggillat. opinionẽ eius contra quẽ proponitur. vt. ff. de obsequi. l.ij. nec etiã in integrum restitutio petitur contra parentes. vel pronos. vt. C. qui ꝛ aduersus quos in inte. resti. l. vlt.

l Non vt crimen. nisi atrocẽ iniuriam fecissent. vel nisi nomine alieno conueniantur vt. ff. de in ius vo. sed ꝛ si. §. pe. ꝛ vlt. ꝛ. xij.q.ij. qui manumittitur. Aliter non potest agere pro iniuria contra tales personas. vt. ff. de iniur. non solum. §. quamq;.

m Nõ põt. siue enim quis sit condẽnatus siue absolutus tamẽ super eodẽ crimine sepius agi non potest. vt extra de accu. de his.

n Abolitione publica. Tripliciter fit abolitio aut publice ob dictũ insigne. vel ob rem. p̃spere gestã. aut priuatim accusatore petẽte. aut ex lege quando accusator desistit vel mortuus ẽ. In publica abolitione potest accusator repetere rem finitis feriis. j. xxx. dies. vt. ff. ad turpil. si quis. ꝛ. l. sc. sed in alijs duabus non. admittitur ille q̃ desistit vt. ff. ad turpil. qui desistit. sed alius bene admittitur. j. xxx. dies j.c.q. vlt. in fi.

o Ad annonã. cum hoc crimen. s. fraudate annone ponat inter excepta crimina ꝛ istõ crimen equiparat crimini dilapidationis. videt q̃ ibi quilibet admittat. Nam ꝛ femina cui nõ interest si pietate ducitur. admittitur ad crimẽ suspecti tutoris insti. ò suspec. tu. §. cõsequens. Nec in hoc crimine tenetur quis inscribere. vt i auẽ. vt iudi. sin quoquo suf. §. necessitatem. col. ij.

p Manifesta. ò notorio loquitur ꝛ qd̃ sit notoriũ ignoramus. scias ergo qõ aliud est fama aliõ manifestũ. aliud notoriũ. Fama quãdoq; ex scientia q̃nq; ex suspicione p̃cedit. q̃nq; ex certo. q̃nq; ex incerto auctore. vt de con. di. iiij. sanctũ in fi. Manifestum ẽ qõ sẽp ex scientia ꝛ ex certo auctore p cedit. ꝛ qõ põt probari. vt. ff. de testi. heredes palã. Idem etiam quãdoq; dr occultus qõ põt probari. C. de ap. eos. §. ij. ꝛ occultus dr qõ quinq; scilt vt de pe. di. j. §. hec aũt secreta. Item notorium dr manifestũ qõ p confessionẽ vel probationem vel per euidentiam rei. vt extra de verbo. signi. cum olim. Notoriũ tripler est. est enim notorium facti notorium iuris ꝛ notorium presũptionis. Notorium facti ẽ qõ cribet ꝛ offert se oculis omniũ. j. quod ita hz facti euidentiam. Quod non potest negari. supple probabiliter. vt ex de coba. cle. tua. ꝛ ex. e. ti. vestra. in tali nõ auditur appellans ex de ap. cum sit romana. ꝛ. c. preterea. ꝛ. c. puenit ꝛ creditur simplici assertioni officiales. vt. iiij.q.iiij. §. aliquando. Nec requiritur hic scientia omniũ sed plurium. vt. j.e. de manifesta. Est aũt qõ dã factũ ꝓtinuũ siue pmanẽs qõ interpolatũ. quoddã statiꝫ trãsiẽs. In notorio facti continui nullus ordo iuris exigitur. vt in decre. tua. In notorio facti interpolati semiplena probatio requiritur. vt ex de vsur. cũ in dioces. Notorium actu non pmanens. pbabiliter potest negari. vt ex de sortile. er tuarum. Notorium iuris est de quo aliquis est cõdemnatus vel confessus tamen in hoc notorio q̃nq; contra negantem requiritur probatio vt extra de sen. ꝛ re iudi. sicut. Item quandoq; non sufficit p̃quis sit confessus nisi sit confessus ꝛ conuictus. vt. j.e.q. vj. §. sunt ẽt quorum. ver. in occultis. Notorium presumptum est. vt si aliquis publice habitus est pro filio alicuius ibi non requiritur aliquis ordo iuris vt extra de fil. presbi. michael. ꝛ. c. quoniam. hoc enim q̃ aliquis sit alteri⁹ filius non potest vere probari. vt. ff. de conditio. ꝛ demõ. lucius.

q Qde lotharius manifesta. j. xj.q.iij. eomm contra. sed ibi non erat notorium sed manifestum. ꝛ sic non obstat. iij.q.v. quia suspecti. Etiam si sit notorium. tamen nihilominus hec citatio forte est facienda. j.e. §. quando. xxiiij.q.iij. de illicita. ꝛ j.e. deus omnipotens ꝛ sententia

stitutũ est nullũ clericũ qui nondũ cõuictus est suspendi a cõmuniõe debere: nisi ad causam suã examinandam se non presentauerit.

Item melchiades papa.

Nec suspitionis arbitrio nec ante verum ꝛ iustum iudicium aliquis condemnetur.

Primo semper ante omnia diligenter inquirite. vt cũ iustitia ꝛ charitate diffiniatis: neminez cõdẽnetis ante verũ ꝛ iustũ iudicium. nullum indicetis suspitionis arbitrio. sed primũ probate: ꝛ postea charitatiuam sniaz p̃ferte. ꝛ quod vultis non vobis fieri alteri facere nolite. Item li. xlix. ti. de accusationibus ꝛ inscriptionibus.

Qui ab accusatione prohibeantur ꝛ qui recipiantur.

Prohibentur alij accusare. propter sexuz vel etatem: vt mulier ꝛ pupillus. Alij propter sacramentum. vt qui stipendium merẽtur. Alij propter magistratũ ꝛ postestatem: in qua agentes sine fraude in ius vocari non possunt. Alij propter delictũ proprium vt infames. Alij p̃pter turpẽ questũ vt q̃ duo iudicia aduersus duos reos subscripta habent nummosue ob accusãdum vel non accusandum acceperint. Alij propter conditionem suam. vt libertini contra patronos. Alij propter suspicionem calũnie vt illi qui falsum testimonium subornati dixerunt. nonnulli propter paupertatẽ: vt sunt qui minus quã quinquaginta aureos habent. Omnes tamen omnes. si suam iniuriaz exequantur mortemue propinquorũ defendant: ab accusatione non excludũtur. Liberi libertiq; non sũt prohibendi suarum defendendarz rerum gratia de facto parentuz patronorumue queri: veluti si dicant se vi a possessione ab his expulsos scilicet non vt crimen in eis intendant: sed vt possessionẽ recipiant. Nam ꝛ filius non quidem prohibitus est de facto matris conqueri si dicat suppositum ab ea partum: quo magis coheredẽ habeat: hz et eam ream lege cornelia facere ei p missum non est. Ab alio delatũ alius deferre non potest. sed cum q abolitione publica vel priuata interueniente aut desistente accusatore de reis exemptus est. alius deferre non prohibetur. Mulierem propter publicam vtilitatem ad annonam pertinentem audiri a prefecto annone deferentem dinus seuerus ꝛ antonius rescripserunt. famosi quoq; accusantes sine vlla dubitatione admittuntur. milites quoq; ad hanc accusationem admittẽdi sunt. serui quoq; differentes audiendi sunt. His omnibus auctoritatibus datur intelligi quod nullus est condemnandus. nisi iudicio ordinabiliter habito aut cõuincatur aut reum ipsum confiteatur. Nec hec de illis intelligenda sunt. quoz crimina sunt occulta. Ceteruz que manifesta sunt: iudiciarium ordinẽ non requirunt. Unde ambrosius

Sine accusatione manifesta iudicentur.

Manifesta accusatione nõ indigent. Item Nicolaus papa carolo regi.

De eodem.

Que lotharius rex nepos vester fecit: accusationem nõ indigent. manifesta enim sunt teste apostolo opera carnis: fornicatio immundicia ꝛc. In manifestis enim calliditate accusantium non opprimitur reus: nec tergiuersatione p̃ primum crimen celatur: cum culpa sua oculis omnium sponte se ingerit.

Abolitione publica. Tripliciter fit abolitio aut publice ob dictũ insigne. vel ob rem. p̃spere gestã. aut priuatim accusatore petẽte. aut ex lege quando accusator desistit vel mortuus ẽ. In publica abolitione potest accusator repetere rem finitis feriis. j. xxx. dies. vt. ff. ad turpil. si quis. ꝛ. l. sc. sed in alijs duabus non. admittitur ille q̃ desistit vt. ff. ad turpil. qui desistit. sed alius bene admittitur. j. xxx. dies j.c.q. vlt. in fi.

Ad annonã. cum hoc crimen. s. fraudate annone ponat inter excepta crimina ꝛ istõ crimen equiparat crimini dilapidationis. videt q̃ ibi quilibet admittat. Nam ꝛ femina cui nõ interest si pietate ducitur. admittitur ad crimẽ suspecti tutoris insti. ò suspec. tu. §. cõsequens. Nec in hoc crimine tenetur quis inscribere. vt i auẽ. vt iudi. sin quoquo suf. §. necessitatem. col. ij.

Manifesta. ò notorio loquitur ꝛ qd̃ sit notoriũ ignoramus. scias ergo qõ aliud est fama aliõ manifestũ. aliud notoriũ. Fama quãdoq; ex scientia q̃nq; ex suspicione p̃cedit. q̃nq; ex certo. q̃nq; ex incerto auctore. vt de con. di. iiij. sanctũ in fi. Manifestum ẽ qõ sẽp ex scientia ꝛ ex certo auctore p cedit. ꝛ qõ põt probari. vt. ff. de testi. heredes palã. Idem etiam quãdoq; dr occultus qõ põt probari. C. de ap. eos. §. ij. ꝛ occultus dr qõ quinq; scilt vt de pe. di. j. §. hec aũt secreta. Item notorium dr manifestũ qõ p confessionẽ vel probationem vel per euidentiam rei. vt extra de verbo. signi. cum olim. Notoriũ tripler est. est enim notorium facti notorium iuris ꝛ notorium presũptionis. Notorium facti ẽ qõ cribet ꝛ offert se oculis omniũ. j. quod ita hz facti euidentiam. Quod non potest negari. supple probabiliter. vt ex de coba. cle. tua. ꝛ ex. e. ti. vestra. in tali nõ auditur appellans ex de ap. cum sit romana. ꝛ. c. preterea. ꝛ. c. puenit ꝛ creditur simplici assertioni officiales. vt. iiij.q.iiij. §. aliquando. Nec requiritur hic scientia omniũ sed plurium. vt. j.e. de manifesta. Est aũt qõ dã factũ ꝓtinuũ siue pmanẽs qõ interpolatũ. quoddã statiꝫ trãsiẽs. In notorio facti continui nullus ordo iuris exigitur. vt in decre. tua. In notorio facti interpolati semiplena probatio requiritur. vt ex de vsur. cũ in dioces. Notorium actu non pmanens. pbabiliter potest negari. vt ex de sortile. er tuarum. Notorium iuris est de quo aliquis est cõdemnatus vel confessus tamen in hoc notorio q̃nq; contra negantem requiritur probatio vt extra de sen. ꝛ re iudi. sicut. Item quandoq; non sufficit p̃quis sit confessus nisi sit confessus ꝛ conuictus. vt. j.e.q. vj. §. sunt ẽt quorum. ver. in occultis. Notorium presumptum est. vt si aliquis publice habitus est pro filio alicuius ibi non requiritur aliquis ordo iuris vt extra de fil. presbi. michael. ꝛ. c. quoniam. hoc enim q̃ aliquis sit alteri⁹ filius non potest vere probari. vt. ff. de conditio. ꝛ demõ. lucius.

Que lotharius manifesta. j. xj.q.iij. eomm contra. sed ibi non erat notorium sed manifestum. ꝛ sic non obstat. iij.q.v. quia suspecti. Etiam si sit notorium. tamen nihilominus hec citatio forte est facienda. j.e. §. quando. xxiiij.q.iij. de illicita. ꝛ j.e. deus omnipotens ꝛ sententia

ferenda est. vt extra de ap. cū sit romana. in fi. sed nec probatio neq; purgatio ē requirenda. vt. j. e. deus omnipotens. vt extra de pur. ca. cū. dilectus. fit tamen probatio quandoq; er abundanti extra de elec. bone. ⁊. ff. de manu. cām. in prin. ⁊ xxiiij. q. j. pudenda. in fi. nil enim tam indubitatum ē. quin solicitā dubitationem admittat. vt in auē. de tabel. in medio. col. iiij.

a Ē manifesta. plurimis ergo non requiritur oium scia forte sufficiunt. ⁊. vt. ⁊. q. iij. vnio. iudici tamen dz eē notum. ⁊ xiij. q. iiij. cum quisq;. Unde potest contingere q; aliquid ē notorium apud delegantē ⁊ si cā audiretur coram delegante ille procederet ſm ordinē iuris sed delegatus non. vt extra de pur. ca. cū dilectus. Idem ē in inq sitione. potest enim eē q; delegans. posset inquirere de crimine alicuius. si apud eum ē infamatus sed delegatus non extra ō accu. cum oporteat.

b Sine accusatore. Nota q; nemo est cōdemnandus sine accusatore. vt. ff. de mu. ⁊ ho. rescripto. §. figs accusatorem. Sed fallit in charta suspecta cui fides non fit. C. ō proba. iubemus. ⁊ cū testis fraudulenter ⁊ procaciter rñdet. C. ō testi. nullus. ⁊ in tuto re suspecto. ff. de suspec. tu. l. iij. §. j. ⁊ iij. q. ij. quia ea. ⁊ quando maritus ercipiēdo cōdemnatur de lenocinio. ff. de adult. l. ij. §. si publico. ⁊ quando calumniator punitur C. de calū. l. j. Addit. vj. casus quādo crimē probatur per inquisitionem extra de accu. qualiter ⁊ quando. v. ij. cum defecit reus in purgatione. extra de simo. de boc. viij. i no tonjs vt hic.

c Omnes. scilicet corinthij.

d Sciebant. eo q; publice in domo sua videbant eam. ⁊ sic ex de coha. de. ⁊ mu. tua.

e Tergiuersatione i. dissimulatione.

f Absens iudicari ergo absens ercōicatur. vt extra de ap. cuz sit romana. in fi. ⁊ ex de simo. accusatum. sed nunquid absens absolui. ar. q; sic. j. e. q. v. q;to. ar. ctōra. j. ō sen. er. a nobis in fi. vbi certa forma absolutionis exprimitur. rñ. sic non est absoluendus si tamen aliter absoluitur tenet absolutio. vt extra ō re. iu. omnis res. xxx. q. v. obijcitur.

g Ulti corriguntur. non possumus. nominatim sed in genere. vt v. q. j. quidam.

h Quamuis. interpositio est.

i Mortalis. ante contemptum. xxiiij. q. iij. notandum.

k Medicinalis. vt spiritus eius salnus fiat. vt. xi. q. iij. audi. nisi sit in corrigibilis. vt. xj. q. iij. nemo episcoporum. ⁊. j. xxiiij. q. iij. corripiantur. ⁊ notandum in fi.

l Seculari. idest de rebus secularibus. vel loquitur de laico. ⁊ sic non est cōtra. extra de iudi. at si clerici. ar. huius. c. videtur q; clericus de crimine ciuiliter conuictus infametur. per sentenciam latā ipsum a laico per reconuentionez vt. vj. q. i. beatus pet. us. ⁊. c. infames. ar. eē de testi. decetero ⁊. iij. q. v. de accusatoribus. xxxv. q. iij. coniunctiōes iij. q. viij. cuius. immo si coram quocunq; in modū exceptionis pbatur crimē cōgetur ad pnām. nā vñcuiq; darent crimina ⁊ē. xxiij. q. iij. ecce nā ⁊ iudiciū hereticorū certificant ecclesiam. vt. j. xxiij. q. j. subdiaconus ⁊ in auē. de san. ep. §. si vero crimē. coll. ix. ⁊ sentēcia in vno iudicio. lata fidem facit in alio. ff. de iniur. si duo. C. de libe. cā iubem⁹. hoc verū ē inter easdem personas q; res inter alios acta ⁊ē. extra de re iud. cuius cum similibus similiter fit fides seculari iudici per iudicium ecclesiasticum. vt. xj. q. j. statuim⁹ ⁊ hoc satis potest admitti. Judex tamen ecclesiasticus nō potest clericuz rōe illius sententie puniri quasi conuictū si tamen infamia crebrescit ex tali sententia potest episcopus ipsuz cogere ad purgationez. in qua si deficeret puniatur. vt extra de simo. de boc nec testes purgationis sunt contrarij prioribus testibus. quia isti iurant de credulitate. ⁊ alij de sciētia. ⁊ bene potest esse q; isti credant eum innocentem. ⁊ alli sciant eum nocentem. nec obest ei illa sententia quo ad beneficium vel quo ad ordinem extra de exce. ordiniq;. de or. cog. cum dilectus. iij. Sed forte potest ipsum cogere. ad penitentiam. nam etiam in causa correctionis tenuis probatio ⁊ scientia sufficit. ō sponsa. pterea. xxij. q. v. hoc videtur. immo sufficit vnus testis quo ad sententiaz medicinalem. vt de test. co. peruenit. de con. di. iij. cum ita q; extra ō consangui. ⁊ affi. super eo.

m Accusator ⁊ iudex q; fieret si occultos tales accusare nus.

n Similia. ar. q; licet aliquid specialiter de vno dicatur tamen extenditur ad oia similia. vt. j. e. deus omnipotens. xxxij. q. vij. apostolus xvj. q. iij. liz di. xj. miramur vt. ō. di. v. ad eius. ff. de fun. instrumen. quesitum. §. vlt. ff. de adimen. lega. l. legata ff. de ali. ⁊ ciba. leg. l. verba. ff. ō supel. le. lagata. xvj. q. j. bic ēt. arg. C. ō. pcu. marit⁹

rat adq; ideo in talibus indiciari⁹ ordo non requiritur: qui ideo tantum institutus est: vt nec innocentia insidijs pateret aduersantium nec culpa delinquentiuz sentētiam effugeret iusti examinis. Unde stephan⁹ pa. leoni. episcopo thianēsi.

Ordinem iudiciarium manifesta ñ desiderat causa.

Ē manifesta ⁊ nota plurimis⁹ causa non sunt querēdi testes vt sanctus ambrosius i epistola ad corinthios dicit: ō fornicatore sentētiam exponens apostoli. Judicis inquam non est sine accusatore⁹ dānare. quia dominus iudam cum fuisset fur: quia non est accusatus: minime eiecit. cognito autez opere isto pellendum illum apostolus de cetu fraternitatis cēsuit. omnes⁹ eni crimen eius sciebant⁹ ⁊ non arguebant. publice enim nouercam suam loco vxoris habebat in qua re⁹ neq; testibus opus erat. neq; ter giuersatiōe⁹ aliqua poterat tegi crimen. Et paulo post. absens⁹ facie presens autem auctoritate spiritus sanctus qui nusquam absens est jā iudicauit vt presens cuz qui hoc admisit. tradi satbane in interituz carnis: ⁊ infra. Sed sciendum est quod eorum que manifesta sunt alia sūt nō iudici ⁊ incognita alijs. alia sūt manifesta alijs ⁊ occulta iudici. Quedaz vero sūt nota iudici ⁊ alijs. Que iudici tātū nota sūt sine examinatione feriri non possunt quia dum accusatoris persona assumit iudiciaria potestas amittitur. Jn vna enim eademq; causa nullus simul potest esse accusator ⁊ iudex

Unde aug. in home. de penitentia.

Quando aliqui sunt corrigēdi quā do tolerandi.

Ulti corriguntur⁹ vt petrus multi tolerantur: vt iudas. multi nesciuntur donec veniat deus: qui illuminabit abscondita tenebrarum. ⁊ infra. Nos vero quē quam prohibere a cōmunione nō possumus: quamuis⁹ hec prohibitio nondum sit mortalis⁹ sed medicinalis⁹: nisi aut sponte confessum aut in aliquo siue seculari⁹ siue ecclesiastico iudicio nominatuz aut conuictum quis enim sibi, vtrūq; auderet assumere. vt cuiusquaz ipse sit ⁊ accusator⁹ ⁊ iudex. Huiusmodi etiam regulam paulus apostolus in epistola sua ad corinthios breuiter insinuasse intelligitur: cum quibusdam cōmemoratis criminibus ecclesiasticis formam ad omnia similia⁹ ex quibusdam daret. ait enim Scripsi vobis in epistola. Ne commisceamini cū fornicarijs⁹ non vtiq; fornicarijs⁹ huius mundi aut auaris aut raptoribus aut idolis seruientibus. alioquin ō debueratis de boc mundo exire. Nō enim possunt homines in boc mūdo manentes nisi cum talibus vivere: nec eos possūt lucrifacere christo si eorum colloquiuz cōmictūq; vitauerit. vnde dominus cū peccatoribus ⁊ publicanis comedēs non est inquit necessarius sanis medicus sed male habentibus. non. n veni vocare iustos sed peccatores ad penitentiam ⁊ ideo consequenter apostolus etiam adiūgit. Nūc autem scripsi vobis: non cōmisceami fornicarijs. Siquis autem⁹ frater noiatur⁹ fornicator aut idolis seruiens. aut auarus: aut maledicus aut ebriosus aut rapax cum huius modi nec cibuz sumere. Quid. n. mihi de his qui foris⁹ sunt indicare⁹ nonne de his qui intus sunt vos iudicatis: de his autez qui foris sūt iudicabit deus. auferte malum a vobis ipsis. quibus verbis satis ostendit. non temere aut quōlibet sed per iudiciū auferendos esse malos ab ecclesie cōmunione: vt si p iudicium auferri non possunt. tolerentur potius: ne peruerse malos euitādo ab ecclesia ipse discedens: eos quos fugere videtur vinciat ad gehennam: quia ad boc nobis in scripturis sunt exempla proposita: velut in messe vt palea sufferatur vsq; ad vltimum ventilabruz. vel intra illa retia vbi pisces boni cum malis vsq; ad separationem: que futura est in littore. idest in fine secuti equo animo tolerentur.

Non enim contrarium est illud buic loco: quod dicit apostolus. Tu quis es qui iudicas alienuz seruum: suo domino stat aut cadit.

Uolnit enim bominem ab homine iudicari ex arbitrio suspicio/

o Cum fornicar ijs. iudeis vel gentilibus.

p Fornicarijs. scilicet occultis nisi in casibus. q. d. non est aliqua pars mundi in qua non sint tales mali

q Siquis autem. q. d. quare bic nō dicas de alijs q; de fratribus. rñ.

r Nominatur. per sententiam.

s Qui foris idest qui non nostri iuris. xvij. q. iiij. constituit. §. di. xlv. qui syncera. contra. dic vt nota. xxviij. q. j. sepe.

t Judicare q;tum ad excōmunicationem. sed corporaliter possunt puni/

ri.vt.xvij.q.iiij.constituit.ar.q̄ excōmunicatus non potest iterum excōicari.& hoc inuenies.iij.q.iiij.engeltrudam.

a Suspicionis.subaudi temerarie.si violente secus.xxxij.q.j.dixit.

b Extraordinario.agendo contra eum denūciatiue vel inquisitiue.qui modus nouus est & extraordinarius p̄ quosdam. Sed dic extra.i. p̄ter hoc vel contra ordinem iuris scilicet quia non est de foro suo cuz sit occult⁹ vnde sequit vsurpatio. Nam vsurpare quis dicitur cum vendicat sibi qō ad ipsum nō pertinet.

c Nam si nominatio.i.infamatio.j.xxv.q.vlt.c.vlt.& xxv.q.vj.si duo.arg. q̄ per famam nō probatur aliqd ex̄ de coha.de.& mu. tua.ex̄ de eo qui cogno.consan.vr. sue.super eo.sed fama cum alijs adminiculis probat.iij.q.iij.sepe.ex̄ de p̄sump. illud de ap.c.j.

d Si peccauerit in te.s. lesum vel te teste.quidam totam hanc auctoritatem intelligunt de occulto peccato.& exponunt adhibe vnum vel duos testes q̄ sint testes facte admonitionis.et qō sequitur. die ecclesie.i.sacerdotibus qui orent pro ipso vel admoneant eū desistere a peccato.& tali qui potest prodesse & non obesse.xxij.q.v.hoc videtur.& qō sequit. sit tibi sicut ethnicus &c.q̄ tum ad priuatā cōmunionē sed non in publico. vt.vj.q.ij.si tantum.sed.huic opinioni contradicit.xlv.di.sed illō & ex̄ de iudi.nouit.xj.q.iij.p̄cipue.vbi habes q̄ etiā i manifestis loquitur hec auctoritas. Alij intelligunt totaz de manifesto.sed eis contradicit augu.ibi solus nosti. Tertij dicunt q̄ principiuz de occulto & sequens de manifesto loquitur.sed eis contradicit quod dicit. distingue tempora & concordabis scripturas. io. intelligit de tali occulto qō scitur ab aliquo & potest probari & vocantur testes vt probetur admonitio facta quia nisi precessisz admonitio accusare nō posset.vt.j.e.q.vij.accusatio.& c. si quis erga.naz si ad admonitionem ecclesie nollet penitere. isti possunt eē testes admonitionis facte.& hoc innuit vbi dicit forte.quod tamen scis & ego scio ar. est ad hanc solutionez extra de iudi.nouit. Sed isti opponit. quare ergo dicit aug. tu solus nosti.rñ.hic solus nō excludit paucos sed multitudinem.ff.di.viij.si solus.& ibi quō sedet sola diuitas.i.cum paucis.sic.xv.q.vij.§.si solus.j.e.q.vij.§. de his. Nunc quer̄ vtrū hoc sit p̄ceptū omnib⁹ videtur q̄ istud extendatur ad omnes.j.e.q.vij. qua propter xj.q.iij.p̄cipue.xxiiij.q.iij.taz.sacerdotes.xlv.di.sed illud.quod.b.cōcedit.sed dura ē hec opinio & constituit omnes transgressores.sed Ald. dicit q̄ est mandatum ad omnes qui sunt in magistratu positi siue sint clerici siue laici.arg.xxiij.q.iiij.duo ista.xxvj.q.ij.q.iij. de p̄sbyterozuz ad alios est constitū. & hoc est veruz de peccato iam facto sed de peccato adhuc faciendo omnibus est p̄ceptum.xxij.q.v.hoc videtur.xc.dis.diaconi.extra de cog.spi.tua. Et intelligе primā p̄em quādo p̄latus scit peccatū per se.scām quādo ei ab alio denunciat.quicunq; ergo habet familiaz tenetur corrigere eā. xxiij.q.iij.duo ista.& q.v.non putes.& q̄ teneatur p̄ceptiue quo ad p̄latos.quo ad subditos consultiue.est.ar.xxiij.q.viij.c.j. Item dubitatur an infames persone admittātur ad denūciationem & criminose. & videtur q̄ sic.q̄ omnes ex precepto ad hoc tenentur. Nam & hereticus admittitur.xxiij.q.j.quisquis.& alienę persone vides.vt extra de spon.preterea.ij.& vbi agitur ad correctionem non requiritur tantus rigor.vt.xxij.q.v.hoc videtur.de bona fide enim agitur. vnde non conuenit de a picibus iuris disputare.ff.mandati. si fideiussor.§.quedam. Econtra videtur.quia tantum honestiores persone admittuntur.xxxv.q.vj.episcopus.in fi.& nō infames.vt de testi.cō. preterea.nam etiaz ad populares actiones non admittuntur nisi persone integri status vt.ff.ō popula.ac. popularz. ego credo quē libet admitti. dum tamen bono zelo denūciet.extra de re iudi.cū j.& a. sed licet infames admittantur & irregulares.non tamen criminosi.cum enim tales nō coercerint sua crimina. credendū est q̄ malo zelo denuncient crimina aliorū.io. similiter est i teste qui in ciuili causa non admittitur nisi post penitentiam.extra de testi. testimonium.b.

e Sed proditor.sed nonne dominus prodidit crimen inde cuz dixit.qui intingit manum mecum in parapside.s.e.vnus.& paulus crimen indecoruz tribuno.vt.xxiij.q.iij. maximianus. Rñ.illi poterant tantum prodesse.xxij.q.v.hoc videtur.item contra .ff. de iniur.eum qui. sed illud intelligitur quā do quis directe vult aliquem accusare.

f Suspectus.j.xxxiij.q.j.dixit dominus

g Non nouerat.vn de conceperat.

b Occulte.idest nō accedere ad eam.non tamen voluit eam a se repellere.xxviij.q.ij. p̄iuſq̄.vel occulte.i. sine probatione quod bodie non licet. xxxv. q.vj.multorum.

i Scriptura. euangelica cum apostolo dicente.peccantem coram omnibus argue.

k Et sic agendum vj.q.ij.si tantum.

l Quando in nos id est vno vel altero sciente.sed etiam quā do nullus scit. dum tamen p̄sumptio sit contra eum qui peccat.b.

m Nouerit episcopus.de se loquitur aug.

n Hac auctoritate.scilicet euangelica.

o Zelantibus.arg.malo zelo denunciantem crimen fratris audiendum.hoc est verum si prosequatur suam iniuriam.vt.j.questione.vij. siquis erga.

p Non prodimus ad querelam earum.

q Deus omnipotens.descendam.angelos mittendo. vt prosequitur.

r Sciam.tanquam iuder:si habes sciam tunc transpone litteram sic.vt sciam an non est ita.idest.an non hoc sit ita & tunc incipit versus ibi.deus omnipotens.si habes sciat tunc incipies versum an nō est ita vt sciat.& leges interrogatiue vsqz ad locum illum non ideo hec &c.

s Prius quisquam.p̄sumendum est enim quemlibet esse bonum vt xj.q.iij.absit extra de p̄sum.dudum.

nis[a] vel etiaz extraordinario[b] vsurpato iudicio:sed potius ex lege dei secundum ordinem ecclesie siue vltro confessum siue accusatum atqz cōuictum.alioquin illud cur dixit siquis frater nominatur aut formicator aut idolis seruiēs & cetere.nisi quia eam nominationem voluit intelligi que fit in quenquam cum sentētia ordine iudicario atqz cuz integritate proferтur. Nam si nominatio[c] sufficit:multi damnandi sunt innocentes.quia sepe falso in quoquaz crimina nominantur:nō ergo illi quos monemus agere penitentiam querant sibi comites ad supplicia.nec gaudeant quia plures inueniant sibi similes nam propterea non minus ardebunt quia cum multis ardebunt. Idem in eodem.

Peccatum quod tantuz iudici notum ē ab eo damnari non valet.

Si peccauerit in te[e] frater tuus corripe eum inter te & ipsum solum. Quare.quia in te peccauit Quid est in te peccauit. Tu scis qz peccauit. quia enim secretum fuit quādo in te peccauit secretuz quere cum corrigis quod peccauit in te: naz si solus nosti quia peccauit in te & cum vij coram omnibus arguere:non eris corrector erroris sz proditor[e] Attende quemadmodū iustus ioseph tanto flagitio: quod de vxore fuerat suspectus[f] tanta benignitate pepercit. antequam sciret vnde illa conceperat:quaz gra uidam senserat & se ad illam nō accessisse nouerat[g]. Restabat igitur certa adulterij suspicio.& tamen ipse: quia nō nouerat qnid dicit euā gelium:ioseph autem cum esset iustus:& nollet eaz diuulgare vel traducere: volnit occulte[h] dimittere eam. Ergo corripiēda ipsa sunt coram omnibus que peccantur coā omnibus. ipsa vero corripienda sunt secretius que peccantur secretius. distributiue tempora & cōcordabit scriptura[i]. sic agamus & sic agendum est .non solum quando in nos peccatur .sed etiam quādo peccatur ab aliquo vt ab altero nesciatur. Nescio quem homicidam nouerit[m] episcopus & nemo alius illum nouit. Ego nolo eum publice corripere & tu queris inscribere prorsus nec prodo nec tamē negligo corripio tamē in secreto. pono ante oculos eius dei iudicium: terreo cruentam conscientiam: persuadeo penitentiam.hac auctoritate[n] prediti esse debemus. Unde aliquā do homines reprehendūt nos qō quasi non reprehendamus aut putant nos scire quod nescim⁹ aut putant nos tacere quod scimus forte quod scis & ego scio non tamen coram te corripio.quia curare volo non accusare. Sunt homines adulteri in domibus suis in secreto peccantes.aliquando nobis ab vxoribus suis plerunqz zelantibus[o] aliquando maritorum salutem querentibus produntur.nos non prodimus[p] sed in secreto arguimus:vt vbi contigerit maluz ibi moriatur non tamen vulus illō negligam⁹ ante omnia ostendentes homini i tali peccato constituto sanitatāqz gerenti conscientiam illud vulnus esse mortiferum. Quando vero crimen est notum alijs & non iudici:nec tunc sine examinatione feriendum est:quia in crimine sibi occultum iudex sententiam ferre non debet. Unde euaristus papa ait.

Sententia non precipitanter ferenda est

Deus omnipotens[q]: vt nos a precipitande sententie prolatione compescеret cum omnia nuda & aperta sint oculis eius mala tamen sodome noluit audita iudicare:priusquam manifeste cognosceret que dicebantur. vnde ipse ait descendam[r] & videbo vtrum clamorez qui venit ad me opere compleuerint:an non est ita vt sciam[r] Deus omnipotens cui nihil ē absconditum.sed ei omnia manifesta

a ¶ Quam probare,idest examinare.
b ¶ Quoquo,modo.idest diffinitiue vel interlocutorie.
c ¶ Audita.s.oi.lxxxvj.sigd vero.j.xj.q.iij.in cunctis.z extra de presū ptione.oudum.
d ¶ Inquirat.cum istud.c.locum habeat tantum in causa inquisitiōis vt extra de accu.qualiter.ij.vbi q tantū boni testes sint ibi admittendi in causa inquisitionis in eo q dicit i fi.fidelibus. z eadem decretalis dicit de prouidis z honestis. z decreta.dicit vbi de simonia agitur propter immanitatez sceleris admittuntur criminosi. z loquitur ibi in causa inquisitionis. z fie videtur q in minoribus criminibus non sint admittendi criminosi.vt ex de simo. per tuas.fz est.ar. contra.ex de re iudi .cū.i. z.a. Satis potest dici q si extranei testes inducūtur in cā inquisitionis.requiritur q non sint criminosi.sed in illis qui sunt testes de ipsa ecclesia sufficit q̄ cunq; sint dūmodo non sint inimici vl corrupti.io. quicquid io.dicat ego nō credo q testes criminosi,admittantur in cā inquisitionis.nisi essent de crimine emendati. ex de testi.testimoniū, in exceptis tñ criminib⁹ bene admittunt criminosi.nisi sint cōspiratores vel capitales inimici.ex de simo.p tuas.quod intelligunt q dam si ille contra quē fit inquisitio fuerat male fame.alioquin criminosi non admitterentur.vt innuit illa ō cretalis per tuas z.s eo.in primis verbo.ō persona stephani ibi, quod autem cē.b.

e ¶ Quando.iudicis non sedentis p tribunali.si .n.p tribunali sederet z cōtingeret aliquid ibi fatē posse te statim punire ac si probaretur per testes coram eo.melius. enim probatur aliquid per ipsum factum q̄ per testes.ff. de ferijs. l.ij. in fi.z extra de ap. dilecti.z.ff. de mino.minor.z.xxvij.q.j.nec aliqua.Sed pone q̄ reus neget aliquid eē notorium.nunquid sufficiunt duo testes ad probādū aliquid eē notoriū sic.sicut duo pñt p bare famam vt ex de testi.tālitteris.z p duos testes probatur q vij.interfuerunt.C.ō bo.pos. bonorum.z p duos ꝓbatur subscriptio.trium.vt.C.de fi.instru.comparationes.C.de.testi.l.testium.
f ¶ Correctionem.ar.admonitionē debere precedere innotorijs .vt.j.q.iij.c. ex multis.xij.q.ij.indigne.io.
g ¶ Celus.si tamen.xxj.dis.deros.
h ¶ In duabus.s.teberga repellendo gualdradam sociando sibi.

Celus quod lotharius rex si tamen rex veraciter dici possit.qui nullo salubri regimine corporis appetitus refrenat:sed lubrica eneruatione magis illicitis eius motibus cedit.in duabus feminis teberga scilicet z gualdrada commisit.omnibus manifestum est.sed dudum episcopos teugaldum et guntarium z in tali facto cum babuisse tutores atq; fautores pene totus orbis vndiq; ad limina seu sedem confluens apostolicam referebat igitur decernente nobiscum sancta synodo in presentia depositi z officio sacerdotali excomunicati atq; a regimine sed episcopus alienati indubitanter existunt.

G. ij.

Quod autem expoliatus ante iudicez stare non possit: multis auctoritatibus probatur. Sit enim.

Ante litem contestatam possessori cuncta sint restituenda.

Antiquitus decretum est. vt omnes possessiones z omnia sublata atq; cunctos fructus ante litem contestatam perceptos episcopus vel primas possessori restituat. Item nicol.

De eodem.

Omnes leges tam ecclesiastice quam vulgares z publice precipiunt vt omnia sibi ablata restituantur ei qui suis est rebus expoliatus. Item stephanus pa.

Nullus debet accusari.dum suis rebus fuerit spoliatus.

Nullus episcoporum dum suis fuerit rebus expoliatus debet accusari priusq; omnia ei q̄cunq; ablata sunt quocunq; ingenio. legibus reintegrentur:ita vt omnes possessiones atq; omnes fructus ante acceptaz accusationē primates z synodus episcopo de quo agitur funditus restituant.

Item eusebius fratribus constitutis per alexandriam et egyptum.

Nec cōuocari ad synodum nec in aliquo debet iudicari spoliatus.

In scripturis vestris reperim⁹ quosdam episcopos vestris in partibus a propriis ouibus accusatos aliquos videlicet ex suspicione z aliquos ex certa ratione. Et ic circo quosdam suis esse rebus expoliatos.quosdaz vero a propria sede depulsos.quos sciatis nec ad synodum comprouincialez nec ad generalem posse conuocari:nec in aliquo iudicari.antequam cuncta que eis ablata sunt: legib⁹ potesta si eorum reintegrentur. Item iulius papa.

i ¶ Referebat.bi epi nō fuerant depositi ꝓpter publicam famā.sed quia erāt confessi crimen suum vt.xj.q.iij. teugaldus.sola.n.fama non sufficit ad depositionem. vt ex de coba.de.tua. nec ꝓpē famā dicitur aliquid manifestum. vt ex de cōsan.z ad. super eo.z in fama requirit ordo iuris.vt.s.e.deus.§. quando autem.

Quod aūt. hec differentia inter questionez. istam z illam q̄ est.j.iij. q.j. qr. hic petitur restitutio in modum exceptionis.ibi in modum actionis.

l ¶ Antiquitus.fructus perceptos z percipiendos vt extra de resti.spo.grauis. z restituendus est ad omnez causam in qua esset si nō fuisset spoliatus. ff. de vi z vi. ar.l.j.§.non solum.

m ¶ Ante litem contestataz Ideo autez dicitur ante lit. contes.qr exceptio spoliationis est dilatoria z sic est ante lit.contes.proponenda tamē si vult directe agere de spoliatione.etiam post lit.contes.hoc potest facere. vt extra de causa pos. pastoralis.

n ¶ Restituat. tamen si in modū exceptiōis probatur spoliatio.non ideo fit restitutio. vt ex de or.cog. cum dilect⁹ dico tñ decretalem illaz hic non habere locum.quia vbi excipitur de spoliatione contra illum qui crimen intendit.bene restituitur.si spoliationem probat prout intelligo omnia hec iura.Secus vbi vtraq; questio est ciuilis vt in illa decretali.cum dilectus.z in hoc tamen cautus sis.q̄ si aduersarius tuus cōuenit te sup re aliqua si vis dicere te spoliatum esse eadē re vtilius est tibi vt directe petas restitutionem quia si ꝓbas spoliationem directe agēdo duo consequeris.et q̄ prius audieris.z quod restitueris si prius probes restitutionem licet aduersari⁹ prius proposuerit actionem suam vt extra de resti. spo. ex conquestione. Sed si de alio agit aduersarius.z tu super alio dicis te spoliatū.vtilius est tibi vt in modum exceptionis proponas spoliationem si aduersarius te punit in querela. Nam si directe velles agere.prius audiret aduersarius q̄ tu. secus si excipiendo vt ex de or.co.

o ¶ cum dilectus.
¶ Omnes leges.

p ¶ Nullus episcoporum ingenio qui ergo dolo alterius renūciat iuri suo

restituendus est,sicut si eet violentiam passus quia in hoc casu vim7 fraudē equiparat sibi canon.xv.q.vj.c.j.7.j.cā pror.q.j.reintegranda 7c.io.

q IN scripturis vestris,nec in aliquo a spoliatore nullum potest obijci crimen spoliato extra de resti.spo.in litteris.7.c.cē cum quis.nisi suam prosequatur iniuriam.vel nisi sit tale ad quod quilibet admittat.arg.ij.q.j.in primis sed ab alio potest accusari de alijs criminibus sed non de illo pro quo est spoliatus ar.v.q.ij.si primates.a contrario sensu.extra de ap. ad hoc.7 c.pposuit..aliogn delictum ei9 maneret impunitū si de nullo crimine posset accusari ab aliquo,ioan'. Ego non credo q9 in aliquo spoliator admittatur contra spoliatum nisi prius facta restitutione.vt eē.de or.cogni. cum dilectus. vt dē in hac questione per totū.7.iij.q.j. c.j.ij.7.iij.vbi generaliter vē dici q9 nullus crimen possit spoliato obijci.b.

a NUllus pōt.oia iura etiam icorporalia. vt extra vt lite pēdēte.a memoria.7 est ratio q9 inermes nō possunt resistere inimicis.vt j.iij.q.ij.c.iij.7.c.siquis episcopus.7 ēt cōmunio hoiuz est restituēda si est iniuste excōmunicatus vel suspensus ar.j.q.v.sup causa. in fi. q9 verbum restituendi plenaz 7 perfectaz hz significatiōez ar.j.c.pror.7 ar.eē vt li .non con.accedens.in fi.ff.ō vsu. l.videamus.§.in fauiana.

b PReceptū.ecclesias.eē de ap.qua fronte.j. xviij.q.viij.conuenior de immunitate ecclesiarum c.j.

c Testes,ar.ibi causaz tractandam vbi testes possunt haberi.iij.q.ix.hortamur.vt extra de ap.ex parte.7 extra de of.iudi. ordi. significauit 7 xxiij.q.ij,sine.io.

d Ea autem accusator in quinque peccare potest aut errore decipitur aut temeritate seu calore iracundie ad prouocandum venit sed in omnib9 his casib9 desistit impetrata abolitione q cunqz non punitur nec infamis est.item si non impetrauit abolitionem parcitur ei.vt.j.e.§.notandum.Secus si est vel calumniator vt preuaricator vel tergiuersator.Calumniator punit ad penam talionis.vt.j.e.c.ij.7 iij. Preuaricator postea neminem potest accusare 7 eē ordinem punitur.vt.j.eo.§. notandum.in fi. Preuaricator vel tergiuersator punire in quinqz libras auri.vt.ff.ō preuari.l.iij.in fi. testis etiaz calumniator penam talionis sustinet.iij.q.ix.nihilominus xxviij.q.v.hec imago.7.C.de testi.l.nullum.Si autem tulerit alias falsum testimonium punitur eē ordinē.vj.q.j.quicunqz.de teste posuit gratianus i tbemate,sed hic omisit.

e SIquis.sustinere.non tamen ipso iure sed per sententiam vt.ff.ex qui. cau.iro.infa.athletas.§.calumniator 7.j.e.§.notādum.

f CAlumniator fallit.in vj.casibus.vt.xxviij.q.v.hec imago.7.j.v.q.vj.c. iij.tamen satis punitur qui amittit sacerdotium quod recepturus erat xxviij.q.iij. guillelmus.item fallit.extra de accu.super his.7 in priuatis crimnibus.ff.ad turpil.l.j.7.l.7 in priuatis.7 forte in denuntiatione.extra de accu.cum dilectus.sed in inquisitione non est pena ordinari statuta.7 iō in arbitrio iudicis relinquitur.extra de of.iudi.deleg.de causis.

g Talionem.7 aliam penam similem.vt.j.e.c.pror.ff.de iu. delib. l.j. extra de transac.c.fi.dic q9 pena que a lege statuitur.retractari non pōt que ab homine bene potest.ff.ō ver.si.l.pe.

De eodem.

NUllus potest connocari aut iudicari antequam omnia sibi ablata 7 omnia iura ei i integrū restituātur quia non habet priuilegium quo possit erui iaz nudatus.

Item zepherinus papa.

De eodem.

PReceptum ergo est in antiqs statutis electos atqz suis rebus expoliatos ecclesias propriaz recipere.7 primo sua oia eis reddi 7 demum siquis eos iuste accusare voluerit equo periculo facere Judices esse decernentes episcopos recta sapientes 7 in ecclesia conuenientes vbi testes essent singulorū qui oppresse videbantur. nec prius eos respondere quam omnia sua eis 7 ecclesijs eorum legibus integerrime restituantur. O.iij.

Ea autem pena ferendi sunt qui in accusatione deficiunt.canonum censura diffinit.penam enim illati criminis cū dispendio estimationis excipent. Unde gelasius pa.

De his qui non probanda obijciūt

SIquis circa huiusmodi personas non probanda detulerit: auctoritate huius sanctionis intelligat se iacturam infamie sustinere. vt damno pudoris 7 estimationis dispendio discat sibi aliene verecūdie impune insidiari saltem de cetero non licere. Item damasus pa.

Si accusator in accusatione deficerit,talionem recipiat.

QAlumniator si in accusatione defecerit.talionem recipiat.

Item ex decreto badriani papa.

QUi nō probauerit quod obiecerit penam quam ipse intulerit.patiatur. Itē damasus pa.

De his qui falsis criminibus alium impetunt.

SIquis episcoporum aut presbyterum.aut diaconem falsis criminibus impetierit vel accusauerit 7 probare non poterit.nec in fine dandum ei cōmunionem censemus. Aliud est accusationem non implere.7 aliud est conuicium non probare.Illud enim nulli sine abolitione.hoc omnibus licet.

Unde fabianus papa.

Conuicium non est pro accusatione habendum.

SIquis iratus crimen cuilibet temere obiecerit conuicium non est pro accusatione habendū sed permisso tractandi spacio si id quod iratus dixit per scripturam sese probaturuz fateatur: vt si forte resipiscens.que per iracundiam dixerit iterare aut inscribe noluerit non vt reus criminis teneatur.

Sed aliud est crimen illatum non posse probare. aliud aliqua,pmissione accusationem deserere.huic enim qui promissione deceptus accusationem deserit. venia datur: illi vero qui crimen illatum probare non valuerit infamia irrogatur

Unde beatus greg.scribit io.episcopo corinthiorum.

De eo qui promissione illectus ab accusatione destiterit.

PAulum itaqz diaconum quā nis culpa sua vehementer cōfundat quod deceptus promissiōe ab accusatione sui episcopi destiterit.tamen hanc ei culpam ignoscimus.

QUisquis igitur qui crimen obijcirscribat se probaturum.reuera ibi semper causa agatur: vbi crimen admittitur.7 qui non pbauerit quod obiecerit.penam quaz intulerit ipse patiatur. Idem.

De his qui accusationem deserunt vt ecclesiasticos ordines accipiāt.

QAthemium atqz thomam q pro deserenda accusatione episcopi sui sacros ordines acceperunt.eisdem ordinibus priuatos eē atqz sicuti depositi sunt. volumus permanere. Unde colligitur clericorum infamiam per romanum pontificem aboleri posse:contra illud gelasij.quamquam animas p penitentiam saluare possimus infamiam tamen abolere non possimus:contra illud stephani.cū causas enumerasset ex quibus infamia irrogatur: hos omnes inquit sub non perpetue infamie ad penitentiam suscipimus:vel non fiunt isames lege canonum,omnes quos leges secuit infames pronunciant cum paulus diaconus qui non impetrata abolitione ab accusatione destiterit hac auctoritate dignitatem officij sui recuperauit quem senatusconsultum turpillianum infa

h Qui non probauerit.

i SIquis episcopum. ff.de remiss.l.omne.§.j.7 eē. de sen.ex.nobis.

k Communionem nisi resipiscat.vt.§.distin.l.penitentes.contra.7.iij.q.v.eos.7 xxvij q.j.c.virgines.

l SIquis irat ira rescindit cōtractū.ff.de publica.licitatio.in prin.7 minuit delictum vt.C.de adult.gradibus.

m Pro accusatiōe sed pro iniuria.ff.de iur.item apud.§.j.7 totum.j.xj.q.j.siquis sacerdotū.contra.vbi deponitur 7 curie traditur qui dicit episcopo conuicium. Sed ibi loquitur de eo qui ex deliberatione 7 sepe loquitur cōuicia.

n Tractandi.i.deliberandi.7 per hoc est ar.q9 ibi non erratur vbi ex deliberatione aliquid fit. itez ex hoc est ar.q9 etiam accusatori dande sunt inducie ar.g.contra.iij.q.iij §.spacium.

o Iratus quod pbabit.C.de iniur.si si conuicij animo.ff.eē ō presump.c.j.

p Iterare.hoc ideo dicit,quia si iteraverit conuicium non videtur ex iracundia 7 ex ōliberatiōe dixisse. sic.C.ad velle.si mulier.

q PAulum. promissione. non promissione pecunie. talis enim non posset petere absolutionem nam solus ille petit q errore vel temeritate vel calore iracidie ad accusandum venit vt qui suam iniuriam,p sequitur vel suos consanguineos accusauerit.C.dabol.l.ij.ō dic promissione scilicet testium qui ei promiserant ferre testimoniū contra illum.sed tunc sequens.c.nō facit ad ppositum magistri,

r Culpam.sed non infamiam.vt.j.eo.indulgentia.

s QUbemium.pro deserenda qui ex pacto desistit fortius incidit in turpi.quam alter.quia etiam femina in hoc casu incidit q9 alias non incideret.vt.C.ad turpil.si femina.ff.ad turpil mulier.

t Unde colligitur infamiam non facti sed iuris.sed videtur q9 potest vt.j.vj.q.j.illi.qui contra de simo.ex diligenti.j.xv.q.vj. auctoritatem ē.j.q.j.ventum.contra.vel supple non possumus nisi post penitentiaz vt.j.pror.q.iiij.consanguineorum vel non possumus per penitentiam

sed per in integrum restitutionem. vnde bene dico ꝙ episcopus possit tollere infamiam in omni crimine in quo potest dispensare nam ⁊ fe= natus tollit infamiam. vt. ff. de postul. l. j. §. de qua. ⁊ ecclesia comparat senatui. vt. j. xvj. q. j. ecclesia.

a ¶ Infamem. idest infamandum per sententiaz non ipso iure vt. ff. ex qcau. irro. infa. athlee= tas. licet. ff. hic nota uerit. hic fateor plane te mētitum gratiane. qui enim citra aboliti onem desistit non ifa matur sed punitur in quinqz libris auri. vt. ff. de prevari. l. iij. ⁊. iiij sed tantum per senten tiam infamatur vt. C ad turpil. l. ij.

b ¶ Sed illud. sue so= lutioni obijcit quod ē vj. q. j. infames.

c ¶ Quorum. ex qui fi. sint legi. per venera bilem. contra.

d ¶ Non nisi ad ciui= lem. nisi velit dicer ꝙ reges iurisditionem. habeant a papa.

e ¶ Sequi in auc. vt de. apud proprios epi scopi. §. pe. col. vj.

f ¶ Notandum. si ab innocente. ⁊ volunta tate iudicis. vt. C. de abol. l. iij. ⁊ vlti.

g Siquem peni= tuerit. dum tñ non accusauerit falla citer. vt. C. de abolitio l. fallaciter.

b ¶ Et inscriptionem nam ante inscriptiōez potest desistere. ff. eo. quesitum ⁊ extra ō ac en. licet in fi.

i ¶ Conuenerit. imo etiam eo inuito. j. xxx dies potest nisi eius iā sit passus aliꝙ iniuri am. vt. C. de abol. l. vlt. ⁊. l. fallaciter.

k ¶ Legibus. pena. lx. solidorum. vt ē illō bardia. nam fm leges lōbardam qui desistit ab accusatione crimi= nis condēnatur in lx. sol. sed fm legem ro= manaz qui desistit ab accusatiōe publici cri minis punitur. in. v. li. auri. ff. de preua. le. iij. ⁊ banc penam ne= mo prestat nisi qui de sistit a publico crimi= ne. ff. ad turpil. l. siqs. §. si stellionatus. sed q desistit ab accusatione priuati criminis infa= mis est. ⁊ extra ordinē arbitrio iudicis punit vt. ff. ad turpi. ⁊ in pri= uatis. ⁊. C. e. l. ij. Sz si accusator absens est. ⁊ citatus noluerit pce= dere i accusatione tunc grauius punitur ꝙ pena. v. lib. auri. vt. ff. de pe. absentem. §. ij. io.

l ¶ Notandum. calumniari. immo sic videtur ꝙ calumnietur. vt. ꝫ. e. q. qui non probauerit. sed intellige in his quos excusat necessitas. pietatis officium. ⁊ criminis enormitas ⁊ iustus dolor. vt. C. de adult. ꝙuis. C. qui accusare non possunt. l. ij. ⁊. C. de fal. mo. l. j. ⁊. C. de calum. l. ij.

m ¶ Crimina. idest probationes.

n ¶ Absoluto. idest absoluendo. ne fit contra. C. de calum. l. j. vel dic ab

mem⁹ pronuncianit: quod etiaz de ea fateri cogimur: que intra temp⁹ luctus nubit: cum matrimonia ho die regantur. iure poli non iure fo= ri. ⁊ iure poli mortuo viro mulier soluta ē a lege viri. nubat cui vult. sed idem stephanus econtra scribit dicens infames dicimus quoscun= qz leges seculi infames pronunci= ant. Sed⁹ illud gelasij ⁊ stephani: quamquam animas ⁊c. sub nota ppetue infamie ⁊ cetera de illis in= telligitur. quibus per iudicem ciui lem infamia irrogatur. quorum⁹ si cut examinatio ⁊ castigatio. ita ⁊ i integrum restitutio nō nisi⁹ ad ciui lem iudicem spectat. De ea vero que infra tempus luctus nubit. nō est contrarium⁹ ei quod stephanus ait: infames dicimus ⁊c. cum. enim leges seculi precipue in matrimo= nijs sacros canones sequi⁹ non de= dignentur. non videntur pronunci are infamem. que apostolica ⁊ ca= nonica auctoritate non illicite nu= bit. Notanduz est quoqz. quod aliud est cum aliquem penituerit criminaliter accusasse ⁊ inscriptio= nem fecisse. si ab innocēte fuerit ab solutus. Aliud si pecuniam a nocē te acceperit: vt a probatione eius quod obiecerat desistat. Unde in lib. capitulorum clxxv. ca. legif.

De eo quez penitet criminaliter ac cusasse.

Siquem penituerit⁹ accusasse criminaliter: ⁊ inscriptionem⁹ fecisse de eo quod probare non po tuerit: si cum accusato innocēte cō uenerit⁹: inuicem se absoluant. Si vero iudex eum qui accusatus est: crimino sūz esse cognouerit. ⁊ inter reum ⁊ accusatorem per obreptio nem conuenerit. de colludio penā accipiat legibus⁹ constitutam.

Notandum quoqz est. quod si cut dig. li. xl viij. legitur. ti. de aboli tionibus criminum: accusatorum temeritas tribus modis detegitur. Aut eniz calumniantur aut preua= ricantur: aut tergiuersantur. Calū niari est falsa crimina scienter inten dere. preuaricari est vera crimina⁹ abscondere. tergiuersari est in vni= uersum ab accusatione desistere. Calumniatoribus pena legitime irrogatur. Sed non vtiqz qui non probat quod intendit protinus ca

solutio quo ad animum. vt. ff. de ver. sig. fugitiuus. vel dic ꝙ si iuder officio suo vult punire calūniantem. hoc faciat ante sententiam absolutionis. vt. C. de calum. l. j. sed aliquo accusante ipsum de calumnia quandoqz pōt vel idez iuder vel alius. C. de aduo. diuer. iudi. l. j. ⁊. ff. ad turpil. l. i. in prin.

o ¶ Qua mente. i. quo animo venit ad accusandum.

lumniari videtur. Nam eius rei i quisitio arbitrio cognoscentis cō mittitur. qui reo absoluto⁹ de accu satoris incipit cōsilio querere qua mente⁹ ductus ad accusationem p cessit. ⁊ si quidem iustum eius erro rem repererit. absolvit eum. Si ve ro in euidenti calumnia eum dep= benderit. legitimam penam ei irro gat quorum alterutrum etiam ip= sis verbis pronunciationis mani= festatur. nam si quidem ita pronun cianerit. non probasti. pepercit ei sinautem pronunciauerit. calumni atus es condemnauit eum. ⁊ quā= uis nihil de pena subiecerit. tamen legis⁹ potestas aduersus eum exer cebitur. nam facti quidem questio in arbitrio est iudicantis: pene ve= ro persecutio non eius voluntati⁹ mandatur. sed legis auctoritati re= seruatur. Si autem interloquen= do dixerit: licins temere accusasse videtur: non calumniatorem pro= nunciauit. Temeritas enim facili= tatis veniam continet: ⁊ inconsul= tus⁹ calor calūnie vitio caret. ⁊ ob hoc nullam penam huic irrogari oportet: supra li. xl vij. ti. de preua= ricatoribus. Preuaricator⁹ ē qua si varicator. qui diuersam partem adiuuat. pdita causa sua. quod no= men labeo a varia concertatione tractum ait. nam qui preuaricator ex vtraqz parte consistit quinimo ex altera. Is autem preuaricator proprie dicitur: qui publico iudi= cio accusauerit. Ceterum aduoca= tus non proprie preuaricator dici tur. Quid igitur de eo fiet: siue pri= uato iudicio siue publico preuari= catus sit: hoc est prodiderit causaz suam. hic extra ordinē soler puniri. Sciendū⁹ est qō hodie bis q puā= ricati sunt pena iniungit extraordi naria: ⁊ infra Accusator⁹ de puari= catione cōuictus postea non accu set ex lege. ⁊ infra. In omnib⁹⁹ cau sis preterquam in sanguine qui de= latorem corrumpit: ex senatusscon sulto turpilliano ꝙ cōuicto habe= tur: ⁊ infra lib. xl viij. ti. de abolitio nibus criminū. Preuaricatorē esse eius ostendim⁹ q colludit cum reo. eo qō ꝙ prias qdez ꝙ probatiōes dissimularet. falsas vero excusatio nes admitteret. Siquis autem ab accusatione citra abolitionem de=

p ¶ Legis. forte fm distincti onem que est. ff. de pe. absē tem. in fi.

q ¶ Voluntati vt. j. iij. q. v ij. iudicet. C. de pe. si operis. C. ad. l. iul. de vi. pu. seruos in fi. ⁊. ff. ad turpil. l. i. in prin ci. Sed contra. C. de infami bus. ⁊ si seuerior. xlv. distin. omnis qui. contra. ⁊. j. xxiij. q. v. c. j. contra de pe. di. j. §. pene. In omnibus istis. cō trarijs dicitur ꝙ iuder pōt moderare penam. Quidaz dicunt istud loqui de ordina rijs penis illud de extra or= dinarijs. sed hoc nihil est. qz in illo. c. circumcilliones xxx= iij. q. v. c. j. loquitur de ordi= nario crimine. scilicet homi cidio. Sed dic ꝙ ex causa ex persona ⁊ etate ⁊ ratione scā dali potest iuder artare vel ampliare penam. Ex causa vt. l. di. vt constitueretur. et. ff. de penis aut facta. §. vlti. Ex persona. xxiij. q. j. qui cō tra. ⁊. ff. de pe. capitalium. §. vlt. vbi dicitur maiores pu niri maiori supplicio. ⁊ seue ri⁹. seruos ꝙ liberos. famo sos quam integri stat⁹. Eta te. lxxxvj. dis. tanta nequitia Ratione scandali. vt. ꝫ. q. j. i primis. vl dic fi pōt fine cau se cognitiē. sed cū cause co= gnitione potest. vel dic non potest post sententiam. si an te pōt vel in sententia. C. de pe. l. penam. vbi dicitur sua dicta presidi reuocare non li cet. ff. de re. iudi. cum quere= batur.

r ¶ Et inconsultus. ar. non esse imputandum quod fit cum impetu mentis. vt. ꝫ. e. siquis iratus. C. siquis im= peratori maledix. l. vna. con tra. j. xvij. q. iiij. sunt q opes ⁊ extra de de. maledic. inno tuit.

s ¶ Preuaricator. quinimo correctiue ponitur. sic ff. de. bere. instit. si ita fuerit scriptū alias vel proprie. C. de sacro san. ec. iubem⁹. §. iconomos non proprie sed abusiue.

t ¶ Prodiderit causam. vl qui revelat secreta cause ad uersario. vt. ff. de re. mil. om ne. §. ex ploratores.

u ¶ Sciendū ler scda.

x ¶ Accusator hec ē ler qnta

y ¶ In omnibus. scias ꝙ i omni crimine capitali quod irrogat penam sanguinis li cet transigi preter quam in crimine adulterij. sed in aliis capitalibus que nō irrogat penam sanguinis non licet trāsigi. nisi in crimine falsi. vt. C. de transac. l. trā sigere. sed in priuatis criminibus non inuenio prohibitum quin possit transi gi. sed videtur ꝙ fm canones non possit transigi. super aliquo crimine. quia fm canones nullū crimine irrogat penam sanguinis. xxiij. q. viij. bis a quib⁹. ⁊ ita super publico crimen non licet tranfigi. item nec super priuato qz secun= dum canones omne crimen publicum est. In cā ciuili licet quādocūqz ab ac cusatione desistere etiam sine iudicis auctoritate. siue pecunia accepta siue gra tis. nisi sit actio famosa vbi requiritur iudicis auctoritas. ff. de bis qui no. ifa.

furti.§.pactus ꝛ.§.q̄ iussu.in causa criminali sante inscriptionem semper põt recedere dum tñ gratis fiat.ff.ad turpilli.mulier.ꝛ.l.quesitum.ꝛ extra de accusa.licet.sed postea non ꝯ nisi iudicis auctoritate ꝛ rei consensu si reus fuerit aliqua tormēta passus.ſ nõ fuerit aliquid passus tũc vsq; ad.xxx.dies potest accusator eo inuito deserere accusationē. C.õ abol.l.ij.ꝛ vlt.ſ canones forte ñ licet recedere ab accusatione pro pecunia nec transigi. qr omne crimen videtur ſ canones eē publicũ. vt hic ꝛ extra de collu.c.j.ꝛ iij.ar.tamē est quod possit auctoritate iudicis.v.q.ij.si primates.ꝛ.eſ de of.archidi.ea que.contra ſ.xc.di.dissidentes.ar.contra.ij.q.vij.qua ꝓpter eſ de simo.nemo sed in causa spirituali nullo modo licet pecunia accepta desistere qr in ea.nõ licet transigi pro pecunia.eſ de re.permu.c.fi.

a ¶ Delatorem.i.accusatorem.punitur enim talis in.v.libris auri.ff.ad turp.l.et in priuatis.ff. de preuari.l.iij.ff.ad turpil.l.j.§. abolitio ff.de re.iur.omnia que.

b ¶ Singulorum. sic extra de sen.ex. officij.ꝛ.ff.de ap. cũ in vna.ff de ope.no .nũ. de pupillo.§.ſ pluribus.

c ¶ Animum.presumitur õ posuisse.quia tempore statuto non procedit ad accusationem.vt extra qui ma.accu. pos.cum in tua.ꝛ.C.qui ac. non pos.ſ ea.nisi cũ est protestatus.vel cum biennium est elapsum.vt.C.vt.j.certũ tempus criminalis questio. l.vlt.

d ¶ Abolitio. Hic fuit deceptus gratianus ex eo q̄ legẽ istam reperit insertam in ti. illo quam non alia de causa iurisperitus ibi inseruit. nisi propter similitudinem.qr ſ cut abolitio infamiam tollit.sic indulgentia penam.

e ¶ Notat.ſ.j.q.j.ventum, ꝛ.ſ.c.§.hic colligitur.

f ¶ ℣Et omnibus ceteris.ar. q̄ rescriptum principis est latissime interpretandum. vt. xij.q. ij.qui manumittitur ꝛ eſ de dona.cum dilecti.in fi. Fallit hoc.naz licet mulier restituatur fame que nubit infra tempus luctus.tamen semissem bonorum tenetur dare filius prioris matrimonij.C.ad turpil.ſiqua mulier. Sed forte hoc falsum est ſm ius canonicum cuz mulier que nubit infra tempus luctus non notetur aliqua infamia.ꝛ in hoc leges non dedignantur sacros canones imitari. de secun.nup.c. pe.ꝛ ſi.nec canon aliquaz penam imponit fic nubenti.ioan.ꝛ fic nõ punietur aliq̄ pena er eo q̄ nubit infra tempus luctus.

stiterit.punitur. Abolitio priuatiz a presidibus postulari ac impetrari solet. Item pro tribunali non de plano.nec preses hanc cognitionez alteri demandare potest. Si plura crimina idem eidem intulerit: singulorum debet abolitionem petere alioqui pro vt quid omiserit eis nomine senatusconsulti penam patietur ꝛ ti.eodem. Destitisse eum accepimus:qui in totum animum agendi deposuit. Non qui distulerit accusationem sed qui permissu imperatoris ab accusatione destitit:impunitus est. Abolitio enim penam remittit.infamiam non tollit. Unde imperatores valentinus et valerius.ix.lib.cod.e.t.de generali abolitione dixisse leguntur. Indulgentia patres conscripti quos liberat a pena notat.nec infamiam crimins tollit:sed pene gratiam facit. Si autez restituo te in integrũ princeps dixerit infamiam tollit. vnde in eodem lib.ti.legitur de sententiam passis et restitutis cuidam deportato in insulaz imperator antonius dixisse legitur. Restituo te in integruz prouincie tue.et adiecit.At autem scias quid sit in integrum restituere honoribus ꝛ ordini tuo ꝛ omnib⁹ ceteris te restituo

O. .iiij.

Eficientibus vero accusatoribus reus non videtur esse cogendus ad purgationem. Sicut enim possessor deficiente actore titulum siue possessionis probare non cogitur ita qui impetitur ad innocentiam suam purgandam cogendus cẽ nõ creditur. Auctoritate quoq; pape cornelij ꝛ triburiẽsis conci.sacerdotes iurare prohibentur:nisi pro recta fide. Ait enim cornelius.

Juramentum a sacerdotibus non est exigendum.

Sacramentum hactenus a summis sacerdotibus vel reliquis exigi nisi pro recta fide minime cognouim⁹ nec nisi sponte eos iurasse reperimus. Item.

De eodem.

Nos sanctorum sequentes apostolorum eorumq; successorum iura firmamus ꝛ sacramenta incauta fieri prohibemus.

Item.

Nos sacramentum ab episcopis nescimus oblatum.nec vnquam fieri debet nisi pro recta fide. Item ex concilio triburiensi.

Siquis presbyter contra laicum. ꝛ laicus contra presbyterum querimoniam habeat.

Si quis presbyter contra laicũ vel laicus contra presbyterũ aliquam habet querimõnie cõtroversiam:episcopo precipiente ne personaruz acceptione fiat iuratur laicus per iuramẽtum si necesse sit se expurget.presbyter vero vice iuramenti per sanctam consecrationem interrogetur:quia sacerdotes ex leui causa iurare non debent.

Manus vero per quam corpus ꝛ sanguis christi conficitur:iuramento polluetur. absit:cum dominus in euangelio discipulis suis: quorũ vicem nos indigni in sãcta gerim⁹ ecclesia dicat nolite omnino iurare:si autem sermo vester est ẽ:ꝛ nõ non:quod autem his abundantius est:ex malo est. Verum his auctoritatibus non omnimoda iuramenta prohibentur fieri a sacerdotibus sed tantum incauta ꝛ ea que pro qualibet causa temporali iudicio offeruntur cum autem populari infamia sacerdotes opprimunt. tunc ad innocentie sue assertionez iuramenta debet offerre. Unde greg.papa.ait.

Sacerdos si a populo fuerit accusatus iuramento innocentiam suã affirmet.

Presbyter vel quilibet sacerdos si a populo accusatus fuerit.ꝛ certi testes inuenti non fuerint qui criminis illati veritatem dicãt iusurandum in medio faciat ꝛ illum testem proferat de innocentie sue puritate.cui nuda ꝛ aperta sunt omnia. Item ex registro grego. ad iustinum imperatorem.c. vij.

De leone episcopo quem beatus gregorius purgationem prebere fecit.

Habet hoc proprium antiqui hostis inuidia: vt quos improbo rum actuum perpetratione deo sibi resistente deijcere non valet:

et publice coram oĩbus si est publice infamatus.ſ.j.c. presbyter si a plebe.ſi apõ derũ tũc tantũ priuatiz.ſ.xv.q v.c.j.io.

b ¶ Hõ cogit.vt.ſ.vj q.v.c.j.ꝛ vlt. nisi i casi b⁹ vt.ſ.cũ qs possidet ꝓ her de vl ꝓ possessore vt.C.õ peti.her.l.cogi.Et ẽt fundata intẽtiõe actoris.vt.C.õ ꝓba.siue.Et cum aliqd possidetur contra ius cõmune.c. di. contra morẽ.Et cũ iam ẽ presumptio cõtra eũ. C. de furtis.ciuile.Et cũ põt ꝓbari q̄ quando qz alieno nomie possederit eſ de presc. ſi diligẽti.C. de presc. xxx.an. male. Itẽ.ꝛ in vi.casu cũ ordinatus ministrat. vt.ſ.e.q.ſ.legum.ꝛ eſ de ap. personas. vel semper obtinet quod hic dicitur ꝛ.C. de rei.ven.l.vlti. ꝛ.ff. vti pos. iusta.

i Sacramentum ſ.incautum.

k ¶ Hactenus. vt .C. de epi.ꝛ dc.cum clerici.ꝛ.xxij.q.v.ca.vlti. Sed forte hoc obtinet in sacramento calumnie qõ clerici per se ꝓ hibentur ꝓstare.ſ per alium põt. vt eſ de iura.calum.c.j.ꝛ ij.sed.c in pertractandis. ꝓtra iurant tñ pro recta fide ꝓ obedientia ꝛ pro pace ꝛ pro idẽnitate ecclesie.eſ de elec.significasti. vltra medium. xxviij.di. de syracusane.ꝛ cum quis absolutũ ab excõmunicatõe vt extra de sen. excõ.

l Nuper.

m Nos sanctor.

n Nos sacramentum.

o ¶ Si quis presbyter.precipiente. Sed quare hic actor ñ sequitur forũ rei contra id.xj.q.j.experientie.ꝛ.C. de iurisdi.omiu.l.iuris.ordinẽ. sed dic q̄ loquitur ſm ea ꝛpa quando omnes cause determinabant ab ecclesia. vt.xj.q.j.relatum.ꝛ.q.iij.cũ apud

§ Eficientibus. Primo probat q̄ non sit cogẽdus clericus ad purgationem.quia clerici non debent iurare. Sed nota q̄ vulgaris expurgatio prohibetur.quia fabricante diabolo est inuenta. vt. j.c.mẽnã. Et contraria.c.sunt abrogata cum sint cõtra preceptũ domini non tentabis dominum deum tuum. Canonica purgatio inducitur cũ deficiẽte accusatore reus laborat infamia.alias ſi. vt.vj.q.v quod autẽ.fama aũt orta a detractoribus vel malis non inducit purgationem vt.xj.q.iij.in cunctis. item nec orta ab inimicis.extra de pur.ca.c.pe.sed sola illa que ex probabili presumptione est orta.quidã tamẽ dicũt vndecunq; sit ortã vel logtur ſm consuetudinem quorũdã. extra de fo.cõpe.q̄ clericis.

o ¶ Consecratiõez.imo sufficit siue per ſalutẽ siue per aliqd aliud iurer xxij.q.v.c.ij.ꝛ.ff. de iureiur.nõ erit ratũ. Sic ergo aliqs põt se obligare sub pena ordinis sui.vt.j.q.vij.quotiens.ꝛ ẽt sub pena anathematis vt ibi dr. Sed nũquid ille q̄ obligat se sub pena ordinis vel beneficij est priuandus ordine vel beneficio ſi non fit verum illud ad quod se obligat. sic extra de elec.cum dilectus.in fi.

p Presbyter vel qlibz. iusurandũ.j.vj.q.vlt.c.vlt.cõtra.sed hic qñ infamatur. ibi qñ non infamatur.

q ¶ In medio.j.xv.

q.v.c.j.contra sed illud verum est.cum non est publice infamatus.sic.rr iij.dis.illud.

a Habet hoc proprium.ex abundanti fiunt aliqua ad superandum hominum maliciam. vt C.de iudi. autē. iubemus.rj.q.iij.inter verba.extra de elec.bone.extra de do.ꝛ contu.cum olim.Et que abundant non solent vicia re contractum.ff.ō re. iur.l.non solent.ꝛ.ff. de ver.ob.que extrinsecus.sed quare dicit ex abundanti. dicunt quidam ꝙ ita exilis. idest leuis vel modica fuit ifamia ꝙ nec erat necessaria expurgatio Certe ꝑm hoc nō debuisset facta fuisse inq sitio.qr inquisitio nō ē facienda nisi ita publica sit infamia ꝙ vlterius sine scandalo ſ possit tolerari. vt ex ō accus.qualiter. Melius dicas ꝙ iste non tenebatur expurgare se. Nā cū inquisitio p̄cedit expurgationem. ſ testes p quos fit inq sitio dicunt ipsū reum statiz punitur. nec audit expurgatio sua. sed ſ semiplene ꝓbatur.tunc inducitur.expurgatio.de pur.ca. cuz inter. Si ſ ꝙd dicta testiuz nulla est suspicio cōtra ipsū.tūc nō ē onerandus expurgatione. vt hic. Si quid ſ infamatus vult expurgare se.iudex antē vult inquirere de fama eius.videtur ꝙ iudex potius inquirere possit.vt hic.ꝛ ex.e.inter. Sed contra.illō ē ordinariū qō ifamat⁹ se expurget.ergo bñficiuz illud non ē ei auferendū.ſ.e.q.j.multi.circa ſ.sed dic ꝙ episcopus ſ vult pōt ingrere.quia crimen qñ qz per inqsitionē reuelatur qō per purgationem occultat.So.ſ infamia orta ē contra eū.iudex inquirere potest.ex de accu. ꝗliter.

b Dubietas ergo post expurgationē nō potest accusari ab aliquo super illo crimine.vt ex ō accu.ō his criminibus.ꝛ.rriij.q. iij.ſ illic. Nec enim sepius querendū ē de ō licto eius fidez hominis vt.ff.nau.cau.sta.licet.ar.contra.rrriij.q.ij.admonere.rrv.di.primum. extra de accu.veniens. vbi etiā post absolutionem cogitur ad expurgationem. Tu dicas ꝙ illum qui semel est absolutus amplius nullus potest accusare super illo crimine nisi in duobus casibus.scilicet ſ suā iniuriaz ꝓsequatur.ꝛ probat se ignorasse accusationē fuisse ab alio institutam.vt.ff.de accu.ficut.§.j.ꝛ cum vult.probare de preuaricatione prioris accusatoris.vt.ff.de preuari.l.iij.io.

c Nam.cessauerit.ſ dicas ꝙ verbum hoc cessauerit ſ preteriti temporis non procedit obiectio.vel ꝑm.b.cum quis expurgat non precedente accusatione tunc post purgationem bene admittit accusator secus ſ precessit accusatio. Vel dic ꝙ ſ accusatore absente ꝛ.non citato audita est expurgatio idem accusator potest ex denuo accusare.vt. C.de accu.l.iiij.secus ſ eo presente.vel loquitur cū suam iniuriam vult prosequi vel ignorabat accusationem ab alio institutam.ff.de preuari.l. iij.ꝛ.ff.de accu.ficut.

d Arbitrio. delegatur hic laico spirituale negocium.sic.ſ.rrrij.di.§. verus Fuit tamen hic nimium papaliter dispensatum.ꝙ episcopus expurgatus coram papa cogitur adhuc coram muliercula se purgare.cū tamen plenissimas debeat habere vires quod auctoritate pape fit licet per se sit inualidum. extra de transac.c.j.in fi.C. de testa.omnium. Item cum instruendus sit maiores auctoritatis ꝙ res iudicata.ff.ō iureiu.l.ij.ꝛ illud obstat omnibus accusare volentibus ēt in publicis criminibus.ff.ō iureiu.eum qui.§.in popularibus. multo fortius res iudicata obstabit omnibus. quare ergo postea admittit. accusator pōt dici ꝙ fuit absolutus sub conditione nisi accusator appareret.vel fuit absolutus ab instantia iudicij.nec ideo lis periit.ff.de iudi.ꝛ post edictum.

e Quanto a nobis. marimus ſlōitanus archiepiscopus sine licētia pape fuit consecratus propter quod a papa fuit excōmunicatus.ꝛ postea missā celebrauit. similiter ponebatur ei simonia ꝛ fornicatio.

f Responderit.exilis enim hic fuit infamia ꝛ ideo vni⁹ iuramento admittitur.

g Penitentiā. sed quero an ei soli sit credendū. ō hoc videtur ꝙ sic.qr ī nulli⁹ vertitur preiudiciuz.sic.j. de cō se.dis.iiij.placuit.

b Epistolam.ergo qs potest absolui per litteras ꝛ excōicari vt ex de simo.accusatum.ꝛ.§.q.j. de manifesta. Quid simoneretur ꝓsq̄ littere peruenirent ad ipsum. tunc dicā eū absoluendum post mortem.vt ex de sen.ex cō.a nobis.ꝛ est hic ar.ꝙ tūc demum fit quis excōicatus vel absolutus litteris receptis.ar.iiij.q.v.quisquis et ex de ap.super eo in fi.ꝛ.§. di.iiij.leges. Arg.contra.ff. ſ cer.peta.cuus qui in prouinciam.ibi statue sui ignarus. sed distingue.vt.ff.de acquiren.pos.qui absenti.vbi dicitur ꝙ ſ quis manumittit ab sentem.refert an velit euz ee liberum.quando scribit litteras manumissionis.vt qñ littere ad eum peruenerint. Probabilius est dici ꝙ excōicatio nō ligat in tempore scie.sicut nec.lex. vt.dis.iiij. leges.ꝛ.lrrrij.di. proposuisti.nec sententia vt.j.e.q.vj. §.biduum.io.sed certe. ſ qs absens excōmunicatur statī ē excōmunicat⁹ antēq̄ sciat qr ſ hīa excōmunicatiōis statiz trahit secū suā executionē. ex de app.pastoralis.dummō sit pura ꝛ nō ꝺditiōa'is. verūtn nō punit cū ingerit se cōmunioni hominū antēq̄ sciat.extra de de.excō.mi.illō. Error enim facti nemini nocet vt.ff.de iur.ꝛ fac.igno.l.error.

i Epistolam.de grauibus expurgat se iuramento.de minoribus nuda promissione.io.

k Penitentibus.ſ.extra de postu.pre.ad hec.circa ſ.

l Non debemus.qui tamē de rigore esset deponēdus.ſ.dis'.l.accedens. cōtra.rj.q.iij.ſ quis episcopus.ꝛ.c.pe.

m Ve de causa.de eodem marimo loquitur hoc capitulum.

n Quicquid.ar.papam seruaturum quod legatus statuit.ꝛ idē honor ei exhibendus est sicut pape.rciij.di.c.vl.ꝛ.ff.de of.pre.preto.l.vnica.in fi. ibi credidit enim princeps eos qui ob singularem industriam explorata eorū fide ꝛ gratia ad huius officij magnitudinem ꝛc. Item est hic ar.ꝙ generalj mā

opinionem eorum falsa ad presens simulando dilaceret.quoniam igitur quedam contra sacerdotale ꝓpositum de leone fratre ꝛ coepiscopo nostro siniſter rumor asperserat vtrum vera essent districta diutius fecimus inquisitione perquiri ꝛ nullam in eo de his que fuerant dicta culpam inuenimus. Sed ne quid videretur omissuz quod nostro potuisset cordi manere ambiguuz ad beati petri sacratissimuz corpus districta eum ex abundanti fecimus sacramenta prebere.quibus prestitis magna sumus exultatione gauisi quod huiusmodi innocentia eius euidenter enituit pro qua regula vestra predictum virū cuz omni charitate suſcipiat ꝛ reuerentiā ei equalem sacerdotez decet exhibeat.nec aliqua ſ cordibus remaneat de his que iam sunt purgata dubietas⁹.

Et ita supradicto vos episcopo decentissime oportet in omnibus adherere. vt congrue decenterqz deum in eius persona videamini cuius est minister.honorare. Item ex eodem ad burnigildam reginaz francorum.ca.ccxxxij.

Quomodo beatus gregorius mēnam episcopum iuramento purgari fecit.

Quennam⁹ vero reuerendissimum fratrem ꝛ coepiscopuz nostrum postquaz ea qua de eo dicta sunt requirentes in nullo inuenimus esse culpabilem qui insup ad sacratissimum corpus beati petri apostoli sub iureiurando satisfaciens ab his que obiecta fuerāt ei⁹ opinioni se demonstrauit alienum reuerti illum purgatum absolutuz qz permissimus:quia sicut dignuz erat vt ſ in aliquo re⁹ existeret culpam in eo canonice punirem⁹:ita dignum non fuit vt eum adiuuante innocentia diutius retinere vel affligere in aliquo dēremus. Purgationem tamen ante duobus sibi sacerdotibus iunctis vbi accusator cessauerit eundez ex se prebere tuo cōmisimus arbitrio.⁸ Vulgarem denique ac nulla canonica sāctiōe fultem legem feruētis.scilicet aque siue frigide ignitiqz ferri contactuz aut cuiuslibet popularis inuentionis.quia fabricāte hec sunt omnia facta inuidia: nec ipsum exhibere nec aliquo modo te volumus postulare immo apostolica auctoritate prohibemus firmissime. Idē castorio notario rauenne.

De maximo salonitano episcopo qui sacramento semetipsum expurgauit.

Quanto a nobis creditur ꝛ necessarias vides causas in iūgi tanto ſtrenuum deberes te ꝛ solicitum exhibere:proinde ſ maximus salonitanus⁸ prestito sacramēto firmauerit se simoniaca hereſi ſ teneri:atqz de alijs ante corpus sācti apollinaris tantummodo requisitus innorium se esse responderit ꝛ de inobedientia sua sicut deputauimus egerit penitentiam⁸ volumus vt ad cōsulendū illū epistolā⁹ quam ad eum scripsimus qua ei ꝛ gratiam nostram ꝛ communionez reddidisse signauimus.experientia tua dare debeat.quia sicut in cōtumacia persistentibus seueros nos esse conuenit sic humiliatis ꝛ penitentibus⁸ locum venie negare nō debemus. Item mariano epiſcopo rauenne. De eodem.

Que de cā⁹ maximi sunt agenda ex epistolis quas ad vos trasmisimus agnouistis.sed qr qualis de hac re fraternitatis vestre volūtas sit:magis a presētiū latore castoreo chartulario nostro renūciāte cognouimus.ideo ſ idez maximus coraz vobis ꝛ predicto chartulario nostro de simoniaca hereſi se sacramento purgauerit.atqz de alijs ante corpus sancti apollinarij vt scripsimus tantūmodo requisitus liberū se esse responderit.cautā ipsius vestre fraternitatis indicio ō eo qō excōmunicatus missarū solēnia agere presumpserit cōmittimus qua debeat penitentia talis culpa purgari. Et ideo quicquid⁸ vobis

dato dispensatio delegatur. Ar. contra ex de of. dele. qō trāslationem. cum. ii. dispēsatio hēat instar restitutiōis in integrū. z restitutio i integrū ñ delegat p generale mādatū. vt. ff. de minori. illō. ergo nec dispensatio. io. Ego dico q̄ legat⁹ domini pape generalis omnia pōt. nisi ea sola que romāo pōtifici sūt reseruata. extra de sen. ex nuper. de of. le. q̄ translationem, b.

a Mandastis. Mandat hic minor maiori. nā precariū verbum est mando. vt. C. communia deleg. Lij. in prin. sic. j. q. j. filium.

b Auctoritate. xcvj. di. vbi nam.

c Potuissem quia papa a nullo potest iudicari. vt. ix q. iij. aliorum. nec etiam ab vniuersali concilio. vt. xvij. di. §. hinc etiam. ff. de leg. pri ceps preterquā in bereti. rl. di. si papa.

d Formam. xiiij. q. v. dixit. io.

e Super causa. forte hic non intēdebatur possessorium. alias non obstat crimen petenti restitutionez. vt. extra de resti. spo. in litteris. Nam alij dicunt q̄ spoliator obijcit exceptionem q̄ vult statim probare prius ē audiendus q̄ ille restituatur ar. xxxj. q. ij. lothari⁹. in autz. de testi. §. si vero quis. coll. v ij. z ar. extra de testi. veniens ij. sed hoc non concedo. vt ex de resti. spo. litteras. in fi.

f Beneficia. iste beneficio z officio fuit priuatus. quia graniter erat infamatus. ex de pur. ca. inter. Et fructus medij temporis recuperat. ff. ō re. mili. l. pe. Si. vero iuste esset depositus non recipiet fructus medij temporis restitutus. nisi hoc exprimeretur. in sententia. vt. C. de. re mi. cum allegatis li. rij. io.

g Illegitimi. non potuerint. C. de re. cre. l. in bone fidei.

h Si valet. quia si non valet deponitur. ex de simo. de boc. vel forte sunt inimici sui ex de pur. ca. cum in iuuentute. immo cum femina pōt se purgare. xviij. q. ij. in decima. io.

i Presbyter si a plebe. idem ē si ab episcopo vel a sacerdotib⁹. vt. j. e. omnibus. in fi. §. di. xxviij. consulendū. contra.

k Suspendatur. forte sm distinctionem ex de pur. ca. c. ij. §. xxiij. di. c. vlt. contra. dic q̄ ibi fuit exilis ifamia.

k Suspendatur. hoc verū est, sm distinctionem si fuerit notorium vel manifestum vel famosum. extra ō coba⁹. cle. vestra. z. c. fi. z tunc refert si fuerit famosum sine scandalo vel cum scandalo. ex ō coba. cle. tua. cōtra. xxviij. di stin. cōsulendū. Sol. ibi non imminebat scandalū. hic sic puta ex eius celebratione. extra de coba. cle. tua. j. xxviij. q. j. iam nunc. z. iij. q. ij. audiuimus aliter obtinet. §. e. q. j. c. ij. Sed nunquid a beneficio suspenditur. z videtur q̄ non quia pene sunt emolliende. z qz crescente cō tumacia crescere debz z pena. vt di. lxxiiij. bonoratus. Sed cōtra videtur quia

secundum deum placet securi disponite. nec aliquod de nobis dubium habeatis. Nam quicquid a vobis de hac causa fuerit ordinatum nos z gratāter suspicimus z libenter admittimus. Item sixtus papa omnibus episcopis.

Qualiter sixtus semetipsum purgauit.

Mandastis vt scriberem vobis qualiter instans iurgium contra me suscitatum sit vel a quo vt vestro adminiculo pelleretur z causa mea firmaretur. Scitote me criminari a quodaz basso z iniuste me persequi. quod audiens valentinianus augustus nostra auctoritate synodum congregari iussit: et facto concilio cum magna examinatione satisfaciens omnibus licet euadere aliter satis potuisset. suspicionem tamen fugiens cōā omnibus me purgaui. s. a suspicione z emulatione me liberans. sz non aliis qui noluerint aut sponte hoc nō elegerint faciendi formam dans.

Item alexander. ij. rimaldo cumano episcopo.

De causa gillandi presbyteri.

Super causa gillandi presbyteri tui de morte episcopi sui predecessoris tui infamati in medium consuluimus: itaqz circunstantium fratrum vnanimi assensu. tue dilectioni referimus prefatū gilandum presbyterum ante te representandum: vbi si certi accusatores defuerint. tūc dictāte iusticia fine omni controuersia presbyter quecunqz ob hoc iniuste amiserit ac sacerdotium accipiat z integra beneficia. Item ex conci. agathensi.

De purgatione clericorum si conuinci non potuerint.

Si legitimi accusatores criminis sacerdotis probare nō potuerint z ipse negauerit: cum vij. sociis sui ordinis si valet a crimine se metipsum expurget. Diaconus vero si eodem crimine accusatus fuerit cum tribus semetipsum excuset

Item ex concilio illerdensi.

De eodem.

Presbyter si a plebe sibi commissa mala opinione infamat⁹ fuerit z episcopus legitimis testibus approbare non potuerit. suspēdatur vsqz ad dignam satisfactionem ne populus fidelium in eo scādalum patiatur. digna vero satisfactio ē. sicut a maioribus constitutū esse docetur. quando siue secundū canones siue ad arbitrium episcopi. vij. sibi collegas adiungat: z iurret in sacro sancto euangelio cora posito: quod crimen sibi illatuz nō perpetrauit: z hac satisfactione purgatus secure deinceps suuz exequatur officium. Item siluester papa.

De eodem. Palea.

Accusatum simoniacum necesse habuimus summopere per scripturam prohibere ne missaruz solēnia celebrare debuisset. donec quid esset verius potuissemus cognoscere. Item ex concilio triburiensi.

Palea.

Nobilis homo vel ingenuus si in synodo accusatur z negauerit si eum constiterit fidelem esse cum. xij. ingenuis se expurget. Si autem deprehensus fuerit in furto aut periurio aut falso testimonio: ad iuramentum non admittatur sed sicut qui ingenuus non est. feruenti aqua vel candenti ferro se expurget. Item imarus remorum episcopus

De eodem.

Si mala fama de presbytero exegerit: z accusatores ac testes legales defuerint ne cōtra apostolum infirmorum corda de mala fama presbyteri percutiantur z ne vituperetur ministerium nostrū neue securiores presbyteri existentes licentius in peccatum prolabātur: secundum decreta maiorum cum denominatis sibi vicinis presbyteris quos scimus se nolle⁹ peierare sacramento famam suam purget. Item innocentius acquilegens patriarche z mantuano episcopo.

De eodem.

Quotiens frater noster tridentin⁹ episcopus in nostra z vestra presentia de simonia sit impetitus: prudentiam vestram latere nō credimus. cuius causa tandem in nostra presentia ventilata. pducti sunt aduersus eum accusatores viua voce in scripto asserentes. quod ecclesiam sancti petri de pado presbytero paulo dederit pro quattuor modijs frumenti. quos ab eiusdem ecclesie laicis acceperit. verū quoniam accusatores. nec testes secundum formam canonū z sanctorum patruz statuta in causa ipsa. p cedere non potuerunt. communi fratrum nostrorum cōcilio iudicamus vt tertia manu sui ordinis. et quattuor abbatum z religiosorum sacerdotuz de supradicta simonia in vestra presentia se debeat expurgare. Porro expurgatiōis tenor

hec duo sunt contraria. lxxxj. di. si quis sacerdotuz z. xxxij. di. preter hoc sz dic q̄ non est priuandus beneficio. nisi sm ordinē iuris extra de iud. c. j. nisi forte propter scandalum. §. e. super causa z cum magna laborat infamia. vt. extra de pur. ca. inter.

k Suspendatur hic colligitur q̄ infamatus statim debet suspendi vsqz ad dignam satisfactionez ar. j. iij. q. ij. q. ea. ex de pur. ca. inter. z extra. e. ex tuarū sz contra. §. e. q. j. nomē. ex de accu. qualiter et qñ. extra de pur. ca. c. ij. z vl. In his habes q̄ prius inquirendus ē de crimine q̄ priuetur officio ille q est infamat⁹. z ar. iij. q. ij. audiuimus. Notādum ergo q̄ cū clericus aliquis cora iudice suo ē infamat⁹ prefiget episcopus certū tpus volentib⁹ accusare extra de clāde. despō. c. vlt. z si accusatores apparuerint canonice audientur. j. e. oīb⁹ nobis. xv. q. v. c. j. ex de pur. ca. c. ex tuarū. Si vero accusator nō apparet z mala fama crebrescit tunc ep̄s vocatis eccle sie senioribus procedat ad inquisitionem. extra de accu. qualiter lx. xxvj. di. si quid vero. z ipsemet episcopus inducet cōtra euz testes si alius non apparet. xj. q. iij. precipue. in fina. extra. de accus. cuz oporteat. §. e. p̄sbyter z lite non contes. hoc facere potest. vt extra vt lit. non cōtes. quoniam frequenter z si fuerit conuictus canonice puniatur. Si autez non conuincitur z ad huc mala fama p duarat admoneat ipsū primo seorsuz postea corā testibus vt se corrigat. quod si non fecerit. tūc demū suspēdat eū vsqz ad dignaz satisfactionem extra de pur. ca. c. ij. in quo casu intelligo quod hic dicitur. nunquam. n. a principio suspendat cum nisi enormitas ō licti vel scādali hoc exposcat. extra. e. inter. z hec est digna satisfactio vt purget se adūcto sibi legitimo numero vel ad arbitriuz sui epi. vt hic. z. j. e. oī bus. extra. e. ex tuaruz z eodem deficiente in purgatiōe puniat et puniat eū tanquā cōuictū vel cōfessū. extra de ac. cū. p. extra ō simo. insinuatuz. et ō pur. ca. cum. p. z ibi, ō boc.

l Arbitriuz. hic nō compurgatores arbitrio episcopi sumendos.

m Si mala fama, se nolle. bone opinionis z qui vitaz eius nouerint,

ꝛ mores.vt extra.e.c.cum dilectus.sed non fiet rigide examinatio.testiꝫ extra.e.c.constitutus.immo frater potest purgare fratrem.extra de presump.c.litteras.io.

a In premissis.se purgare.falsum dicit allegando.

b Sirti papc.s.e.mandastis.io.

c Et leonis.hoc est in sequē.c.io.

d Aditum ē.iusti nec consilium dedi.nec defensionez prestiti.nec sciente me factum est.vt extra de pur.ca.quotiens.l.di sti.siquis viduam. ad dunt quidā nec volu it vt.s.j.q.iiij. siquis presulatus quod valde duruz videtur. Sz nunquid hoc iurabo quia cum sciui phibere potui ꝛ nō phibui ꝛ hoc ꝙ nō habeā ratum qō factum ē cum ēt in maleficijs ratibabitio mandato eqparetur.ff.de vi.ꝛ vi ar. l.iij.§.cū procurator.ꝛ extra de resti.spol. cuz ad sedem.in fi.s.e.q. j.notum.in fi.

e Cogantur.qꝛ ab emulis hec infamia processerat.vel dic ceteris apostolicis.

f Ecce.necessitatez. extra de elec.innotuit

g Bak. allegando dicit.

h Ji decreto leonis.j.e.prori.ꝛ se.io.

i Omnibus.auditu.aliquid ergo scitur auditu.xxij.q.v.hoc.videtur.

k In canonibus.j.e.q.vij.testes.ꝛ.c.ipsi.

l Aut.pro ꝛ.non.n.sufficit ꝙ soli episcopo sit suspectus ar.contra.j.extra de offi.iu.or.er parte.ꝛ.xxx.di.c.vlt.ꝛ sic non obstat.vj.q.ij.placuit. credo tamen ꝙ si ē accusatus ꝛ episcopo ē suspectus.ꝙ pōt eum cogere ad purgationē.secus si nō est accusatus ſz leges p ullō vj.q.ij.placuit.immo inuenio ꝙ ppē calumniosaz accusationez cogit quis se purgare.vt extra de accu. veniens.ꝛ ar.ff.nequis eum q in ius vocatus ē.l.pe.§.j.

m Consacerdotibus.vel etiam abbatibus.eſ.e.cum ꝛ iuuentute.

n Bonis.xj.q.iij.cū in cūctis.hic patet.quomodo intelligatur. illud verbum ꝛ a plebe.s.e.presbyter.q erant boni ꝛ iusti.immo nō admittūtur.licet sint boni. si tamē leues fuerint. Nam leues sunt qui er facili credūt que probari non possunt. xj.q.iij in cunctis.ꝛ est expressuz extra.e.cum in iuuentute.alias.solus qui esset bonus sufficeret.extra de adult.c.significasti.io.

erit huiusmodi. Idem episcopus supra sancta euangelia primum iurabit quod pro ecclesia sancti petri de pado presbytero paulo danda neqz ipse per se vel per submissam personam neqz alius pro eo se scie te preciū receperit. Deinde expurgatores super sancta dei euangelia iurabunt. scilicet quod sicut ipsi credunt veruz iurauit. Nos itaqz cause huius seriem committentes prudentie vestre mādamus vobis vt congruo loco in vnum conuenire curetis. ꝛ ita in causam ipsam iuxta presentium tenorem prestante domino restauretis. quatenus ꝛ ois de cetero huius questionis scrupulus auferatur. ꝛ vtriqz parti sua iusticia conseruetur. Siquis vero de vobis certa prepediente causa interesse nō poterit. vos qui adesse poteritis: idem iudicium terminate. Quod si predictus frater. noster. a. predictam purgationez fecerit vobis auctoritate nostra predictum officium ꝛ tridentinam ecclesiam restituite. hanc autem purgationem ante proximam purificationez beate marie virginis adimplere iubemus. In premissis auctoritatib9 subintelligitur si reus se purgare vo luerit: vt sacri canones modumnō necessitatem purgādi accusato imponant sicut apparet ex fine capituli sixti pape ꝛ auctoritate leonis qui data purgatione ait de seipso.

De leone qualiter se purgauit.

Aditum est fratres charissimi qualiter mali homines in me grauia crimina confinxerunt: quā obrem ego leo pontifex sancte romane ecclesie purifico me in conspectu vestro coram deo ꝛ angelis eius: quia istas criminosas ꝛ sceleratas res quas illi mihi obiciūt nec ppetraui nec perpetrare iussi. hoc autem faciens non legez prescribo ceteris: qua id facere cogantur.

Ecce vterqz sūmus pontifex semetipsum pargat nec ceteris necessitatem purgandi prescripsit vnde datur intelligi quod satisfactio purgationis in voluntate consistit accusati non in arbitrio iudicis. Sed cum in ilerdensi concilio presbyter iubeatur suspendi vsqz ad condignam satisfactionem. cum etiaz in decreto leonis in arbitrio pōnitur episcopi. quota manu sacerdos purgare se debeat: patet quod ad purgationem cogendus est: nec in sua voluntate sed in arbitrio iudicis consistit. Unde leo papa scribens ad carolum regem ait.

Qualiter sacerdotes se purgare debeant.

Omnibus vobis visu aut auditu notum esse non dubitamus quod sepissime suadēte hoste antiquo sacerdotibus crimina diuersa obijciuntur. Sed qualiter ex eis ab his rationabiliter examinatio ꝛ satisfactio fiat. licet bone memorie tempore domini genitoris vestri pipini sine priscis temporib9 a sanctis patribus ꝛ reliquis bone fidei ꝛ deuotionis hominib9 sepissime ventilatum fuerit nos tamen pleniter inde aliquid diffinitum reperire minime quiuimus: nostris quippe temporibus idipsum a sanctis episcopis ꝛ reliquis sacerdotibus ac ceteris ecclesiastice dignitatis ministris vestris in regnis seu in alijs deo degentibus nobisqz vna cum eis agentibus sepissime propter multas ꝛ nimias reclamationes: que ex hoc ad nos de diuersis partibus venerunt ventilatum est Sed qualiter cōsultu domini ꝛ patris nostri leonis apostolici cetero rumqz ecclesie romane episcoporum ꝛ reliquorum sacerdotuz sine orientalium ꝛ grecoruz patriarcharum ꝛ multoruz sanctorum episcoporum ꝛ sacerdotum necnon etiaz nostroruz romanoruz episcoporum sacerdotum omniumqz ceteroruz ac leuitarum auctoritate ꝛ consensu atqz reliquorum fideliū ꝛ cunctoruz consiliarioruz nostrorum consultu diffinitū est: vos omnes vtriusqz ordinis ministros scire volumus. Statutum est namqz ratione ꝛ necessitate auctoritate predicta consultu omnium. vt quotiēscunqz cuiquaz sacerdoti crimē imponitur si ipse accusator talis fuerit vt recipi debeat. qꝛ quales ad accusationem sacerdotum admitti debeant in canonibus pleniter expressum est. Si autem vt dictuz est ille accusator qui canonice ē recipiendus eum cum legitimo virorum numero ꝛ bonoruz testiū approbare in conspectu episcoporuz poterit: tunc canonice diiudicetur. ꝛ si culpabilis inuentus fuerit. canonice damnetur. Si vero euz supra scripto pretextu approbare ipse accusator minime poterit. ꝛ hoc canonice diiudicet. Ipse ergo sacerdos si suspiciosus aut incredibilis suo episcopo aut reliquis suis consacerdotibus sine bonis ꝛ iustis ō suo populo vel sua plebe hominibus fuerit. ne in crimine aut in predicta suspicione remaneat. cum trib9 aut cum. v. vel. vij. bonis ac vicinis sacerdotibus exemplo leonis pape qui. xij. episcopos in sua purgatione habuit: vel eo amplius si suo episcopo visuz fuerit: aut necesse est propter tumultum populi ꝓ sperserit: ꝛ cum alijs bonis ꝛ iustis hominibus se sacramento coram

a Onsuluisti.homicidij.qui hominẽ occidit si animũ occidendi non habuit.non tenetur.l. cornelia de sicar.vt.ff.ad.l.cor.de sica.l.j.§. diuus tenetur tñ.l.aquil.etiaz licet nocere noluerit.dum tamẽ fuerit in culpa licet leuissima.ff.ad.l.aquil.sedz si quemcunqz.§.ij.z.l.in.l.Culpa aũt ẽ qz a diligẽte potuerit prouideri z nõ ẽ preuisũ.ff.si putator.tenetur etiã quantũ ad deuz vt hic z.l.dis.clerico.z.xxxiiij q.ij.in lectũ.non tamen punitur rõne homicidij.sed ratione negligẽtie.vt.xv.q.j. lebrauerunt.minor ẽt iniũgitur pena ab ecclesia p negligentia vt.l. di.eos.z.c. si quis voluntate.z.xv.q.j.si quis non iratus.

b Superstitiosa.vtili enim z necessaria licet.vt.xxxiij.q ij.quos deus.de conse.di. ij liquido.xxviij.q.j. sic enim.i pñ.t.z ẽ.ar.aliquid ibibitũ eo,qz non est concessũ.xl.di. si papa.z.ff.de coll.l.iij.§.j. ar.extra de vo.z vo.rede.ex multa.cõtra.extra de sen.ex nuper.j.e.monomachiam. z vbi canon non excipit nec nos.vt.ş.di.xij.omnia.lv. di.si euangelica. z.xxxj.q.j. quod si dormierit.C.de hęre.vel ac.ven.l. vlti.ff.de publi.de precio.ff.de aleato.l.j §.quod at.ff.de ritu nuptiarum.in fi.extra de deci.ad audientiã.xxij.q.v.hoc videtur. Arg.contra.xxvij.q.ij. lex diuine.io.So.omnia cõcessa intelligũtur de iure cõmuni.nisi ꝓhibita i ceteris. casibus inueniantur. vt innuit.c.lex diuine.z extra de sen.ex.nuper.b.z.ff.de testi. l.quesitum.C.ō testa.l.sanci mus.

populo super.xiij. euangelia dato purgatum ecclesie reddat. Siquis autem scire desiderat quales testes ad accusationem sacerdotum reci pi debeant.z quid de accusatore faciendum sit.plenius in canonibus reperi poterit. Juramento vero candentis ferri vel feruentis aque purgatio data non est addenda. Unde stepha.v.huberto episcopo maguntino.

Candẽs ferri z feruentis aque iudicium in ecclesia prohibetur.

Onsuluisti de infantibus qui in vno lecto dormientes cuz parẽtibus mortui reperiũtur: vtrũ ferro candenteant aqua fernẽte seu alio quolibet examine parentes se purificare debeãt eos non oppressisse. Donẽdi sunt namqz z protestandi parentes ne tam tenellos secum in vno lecto collocent:ne negligentia qualibet prouenient suffocentur vel opprimãtur. vnde ipsi homicidij rei inueniantur. Naz ferri candentis vel aque feruentis examinatione confessionem extorqueri a quolibet sacri non censent canones.z quod sanctorum patrũ documento sancitum non est.superstitiosa adinuentione non est presumendum. Spontanea enim confessione vel testium approbatione publicata delicta habito preoculis dei timore commissa sunt regimini nostro indicare.occulta vero z incognita illi sunt relinquenda q solus nouit corda filiorum hominum.bi autem qui probantur vel confitentur talis reatus se noxios tua eos castigat moderatio: quia si ille qui conceptum in vtero per abortum deleuerit homicida est. quanto magis qui vnius saltez dei puerulum premerit.homicidam se esse excusare nequibit. Hoc aũt vtrum ad omnia genera purgationis an ad hec duo tantum que hic prohibita esse videntur pertineat: non immerito dubitatur propter sacrificium zelotypie.z illud greg. Si vir qui frigide nature esse dicitur per verum indicium probare potuerit vxorem suam nunquam se cognouisse separatur ab ea.

Palea.

In libro nanqz numeri legitur dominuz precepisse moysi: vt loqueretur filijs israel.z diceret eis Vir cuius vxor erraverit maritum qz contemnens dormierit cuz alio viro z id maritus deprehendere nequiuerit sed latet adulteriuz z testibus argui non potest.quia non ẽ inuenta in stupro si spiritus zelotypie concitauerit viruz contra vxorem suaz que vel polluta est vel falsa suspiciõe: appetitur.adducet eaz ad sacerdotez z offerret oblationẽ pro illa.x.partem sacci farine hordeacee non fundet super eam oleũ nec imponet thus quia sacrificium zelotypie est z oblatio inuestigans adulterium.offeret igitur eã sacerdos z statuet coram domino. assumetqz aquam sanctaz in vase fictili:z paurillum terre de pauimento tabernaculi mittet in eam cunqz steterit mulier in conspectu domini discoperiet caput eius:z ponet super manus eius sacrificiuz recordationis z oblationem zelotypie ipse autem tenebit aquas amarissimas in quibus cũ execratione maledicta cõgessit.adiurabitqz eã z dicet. si non dormiuit vir alienus tecum:z si non polluta es deserto mariti thoro non tenebunt te aque iste amarissime in quas maledicta congessi. Si autem declinasti a viro tuo atqz polluta es z concubuisti cum alio viro: his maledictionibus subiacebis. det te dominus in maledictionem z exemplũ cunctorum in populo suo. putrescere faciat femur tuum.z tumens vterus tuus dirũpatur.ingrediantur aque maledicte in ventrem tuum:z vtero tumescente putrescat femur tuum.z respõdebit mulier amẽ amẽ. Scribetqz sacerdos ista maledicta in libello:z delebit ea aquis amarissimis in quas maledicta congessit z dabit ei bibere:quas cum exause rit tollet sacerdos de manu eius sacrificiuz zelotypie z eleuabit illud coram domino: imponetqz super altare ita dumtaxat vt prius pugillum sacrificij tollat de eo, quod offertur z iceđat super altare.z sic potuz det mulieri aquas amarissimas quas cuz biberit si polluta est:z cõtempto viro adulterij rea est. ptrãsibunt eam aque maledictionis.et inflato vẽtre computrescet femur: eritqz mulier in maledictionem et in exemplum omni populo.mari tos vero absqz culpa erit.z illa recipiet iniquitatem suaz quod si polluta non fuerit:innoxia erit z faciet liberos. Sed quelibet huiusmodi purgatio videtur esse inhibita. cuz ꝑmissa auctoritate stephani pape dicitur spontanea cõfessione ꝛc.

Item ex decre.nicolai pape.

In nouo testamẽto monomachia non recipitur.

Monomachiam vero in lege non assumimus.quam preceptam fuisse non reperimus: quam licet quosdam iniisse legamus:sicut dauid sanctum z goliam sacra prodit historia:nusquam tamen vt pro lege teneatur alicubi diuina sanxit

c Qui per abortum.z hoc si puer perium ẽ formatum.vt xxxij.q.ij. moyses.z.c. quod vero.Sed tamen licet ꝓz legẽ mosayca non sit homicidium tam punitur lege cornelia de sicariis.ff.ad.l.corne.de sicca. si mulierẽ et etiam.l.aquil.ff.ad.l.aquil.si seruus. §.si mulier.tamen q opprimunt infantes puniuntur penitentia trium annorum.extra de bis qui filios.occi. de infantibus. Item qui procurat venena sterilitatis dicit, homicida.vt extra de homi. si aliquis. vbi de hoc

d Hoc autem.hic.§ non legitur.

e Si vir.xxxiij.q.j. §.quod autem.io.

f Nomachiã Istos ẽt lex romana cõdemnat.vt. C.de gladiatoribus.l. vna li.x.Eucaristia ergo nõ ẽ dãda talibus cũ peccãt mortalit. de cõse.di. ij.§.sz si ñ. Si cũt gdaz qz defendẽdo põt sumere.qz cuilibz licitum est defendere se.Sz nõne dauid peccauit.nõ qz instinctu spũs sãcti fecit. vt sãson z alij. xxij.q. v. si ñ sz de diuorci. gaudemus.z ẽ hic.ar.qz ñ est arguẽdũ ab exẽplis xxxvj.q.ij.nõ statim.z c.non exẽplo.xiij.q.v dixit.xxij.q.ij. si quis præuẽtus.j.de cõse.di. ij.liqdo.ex.de elec.liez C.de sen.z iterlo.omiu.nemo.

a Tentare.xxiij.q.viij.si nullo.z.xxij.q.ij.queritur.cur.

b Spe huic.c.ē derogatum.q; suspectis non ē danda eucharistia. vt infra de conse.di.ij.tribus.de pur.ca.dilecti.

c Interrogatū ē.iculpati.i.ifamati.nō.n.possint simul duo accusari de crimine.C.ō adul.reos.si.ff.ō adul.reos si.ff.de inoffi.test. nam z si.§.filius.

d Profitetur.nondum q victoria vni⁹ prodest alteri.sed condemnatio nō nocet.ff. de adult. denunciasse extra de adul.signi ficasti.ff.ō inof.test.posthum⁹.§.siquis ex his.ff.si serui.ven.loci §.competit.Itēar.q confessio vnius non nocet alteri.xv.q.iij. nemini.Arg.contra. lix.di.ordinatos.z.lxxxj.di.tantis.z ē verū q non nocet alij quā tuz ad cōdemnatiōez nocet tñ q̄tū ad presūptionez.vt ex̄ de adulteri.significasti.z̄.

e Statuit quoq; vt si duo.Ar.ō C.de adulte.reos.Sz dic q agitur hic criminaliter.sed ad penitentiā vel ad thori separationem.

f Alter illorum.vel ut procurator.lxiij.di sti.tibi domino.Sz si directa agetur cum fit cā criminalis.non posset vn⁹ alterū constituere procuratorē vt.iij. q.ix.absens.nisi velis dicere q̄ i causa criminali vnus socius auditur z pro se z pro alijs.vt est arg.iij.q.vj. hoc quippe.z extra ō do.z contu.cum dilecti.in prin.

g Si episcopo aut presbytero.qn quenntio.hodie deponitur qui in purgatione deficit.vt ex̄ de simo.de hoc hic habes quid fieri debeat cum volens purgare se nequit.

b Quod vero. duorum. sē/ per duo sufficiūt. iiij.q.iij.§.item in criminalib⁹.ver.vbi numerus.nisi in casibus specialibus.Sed i casu vnus sufficit.vt ex̄ de testi.co.peruenit.z vbi nulli fit preiudicium.de cōse.di.iiij.placuit.de infantib⁹.z in causa denunciationis ex̄ de testi.in omni.z i alio casu ex̄ de procura.et insinuatione.z vbi agitur ad impediendum negociū ex̄ de spon.preterea.Itē q̄n tuz ad presumptionē faciendā.viij.q.iij.talia.ff.ō dote prele.thesopōpus.item plures auctoritas:cū hec z huiscemodi sectantes deum solummodo tentare videantur. Contra in con. guarmacienſi.

Si furta in monasterio fiunt iudicio monachi se expurgent.

Sepe contingit:vt in monasterijs monachorum furta p petrentur:iccirco statuim⁹.vt quādo ipsi fratres de talibus expurgare se debent:missa ab abbate celebretur vel ab aliquo ex presentib⁹ fratribus:z sic expleta missa omnes communicentur in hec verba. corpus domini sit tibi bodie ad probationem. Item.

Quicunq; de adulterio accusatur probabili iudicio se expurget.

Interrogatū est.si duo de adulterio inculpati fuerint:z vnus profitetur z alter negat.quid inde agendum sit:decretuz est in sancto concilio vt ille qui negauerit probabili se iudicio expurget:z qui p/fessus fuerit dignam penitentiam agat. Item.

Cum plures de adulterio accusantur z vnus ceteros purgare voluerit omnes rei habeantur: si ipse in iudicium ceciderit.

Statuit quoq; sancta synodus vt si duo de adulterio accusati fuerit:z ambo negauerint:z orāt sibi concedi vt alter illorum vtroq; que iudicio purget diuino. si vnus in hoc ceciderit.ambo rei habeantur. Item.

Pro singulis missa celebretur:qui de aliquo crimine accusantur.

Si episcopo aut presbytero aliquod maleficium imputatuz fuerit pro singulis missam celebrare debet z communicare z de singulis sibi imputatis innocentem se ostendere.quod si non fecerit quinquēnio a liminibus ecclesie extraneus habeatur. Illud vero qō sixtus z leo in fine sue purgationis addiderunt:ex eorum exemplo intelligendum est.exemplo enim sue satisfactionis noluerunt ceteris prescribere legem purgandi.

Q. v.

Quod vero quarto loco querebat.an duorum testimonio episcopus sit condēnādus multorum auctoritatibus probatur.sicut enim in euangelio ioannis legitur. ait christus ad iudeos.In lege vestra scriptuz est.quoniam duorum hominuz testimonium verum est.Hinc conse quenter argumentatur contra eos dicens:si duorum hominum testimonium verum est:quare testimonium meum z patris mei non accipitis. Itez paulus in epistola ad corinthios.In ore duorum vel trium stat omne verbuz. Itez in epistola ad hebreos.Quis preuaricās legem moysi duobus vel tribus testibus conuictus sine miseratione lapidabitur. Item ex concilio bracarensi.ij.

Quot testibus quisq; clericorum conuinci debeat.

Placuit vt siquis aliquem clericorum macula fornicatiōis impetit:secundum precep tuz pauli apostoli duo vel tri atestimonia requirantur ab illo:quod si nō potuerit datis testimonijs approbare quod dicit excommunicationem accusati accusator accipiat. Ex premissis itaq; colligitur quod duorum vel trium testimonio episcopus conuinci vel damnari potest. Porro siluester papa in generali synodo residens econtra dixit.

Quot testibus episcopus vel presbyter vel reliqui clerici sunt conuincendi.

Presul non damnatur nisi cū lxxij.testibus.presbyter autē cardinalis nisi cum.lxiiij.testibus non deponat.diaconus vero cardinalis vrbis rome nisi cum.xxvij. testibus non condemnabitur subdiaconus acolythus exorcista lector ostiarius non nisi.vij.testibus condemnabitur.Testes autem et accusator esse sine aliqua sint infamia

Item leo.iiij.

Episcopis non nisi.lxxij.testibus condemnandi sunt.

Nullā damnationem episcoporum vnquam esse cēsem⁹ nisi aut ante legitimum numerum episcoporum qui fit per.xij.episcopos aut certe probata sententia p lxxij.testes idoneos :qui tales sint qui accusare possint:z prius ad sacra christi quattuor enāgelia sacramenta prestent.quod nihil falsum depromant sicut nobis beatus siluester tradidit z romana sancta videtur tenere ecclesia z si inter eos quos damnandos esse dixerint homines fuerit episcop⁹ qui suaz cāz in presentia romane sedis episcopi petierit audiri nullus super illuz definitinam presumat dare sententiā sed omnino eam audiri decernim⁹

Sed hoc vel speciali priuilegio de clericis romane ecclesie intelligitur vel propter improbitatē quorundam qui cum non sint spectate vite z scientie in accusatione ministrorum dei repente prosiliunt. Quorum vita vero adeo laudabilis est vt in omnibus imitanda appareat de quorum assertione nulli dubitatio nasci poterit:eorum testi

i Et patris. pater potest ee testis in cā filij in testamēto.vt.ff.de testa.l.qui testamento.alias nō vt.iiij.q.iij.§.item in criminali.hic āt isti mentiri non poterāt.vel dic testimonium meuz z patris mei.i.ō patre meo z me dictum scilicet testimonium prophetarum.

k Vel trium.vt comprehēdat actorē p vno teste.ex̄ de testi.in omni. Illa tamē loquitur in cā denuntiationis vl ideo dic trium qz q̄ndoqz secundum canones plures l q̄ duo requiruntur sed nunquam pauciores vt ex̄ de testi.licet vnde in testamē t⁹ bene requiruntur.vij.C. qui test.fa.pos.hac consultissima.nisi in his que ecclesie relinquitur.vt extra de test. cum esses.z.c.rcla.uz.qō dicit ioan.de testamentis.non credo verum vnde intelligo decre.illas cū esses.z relatū in quolibet testamento loqui.b.

l Placuit vt siquis.vel tria.ō.di.xlviij.quoniam multa.

m Excommunicationem idest damnationem.

n Presul.idest. cardinalis episcopus. Sed nunqnid contra papā duplicabuntur testes.non immo duo sufficiunt z in hoc est deteriorisconditionis.qz ipse sine cōparatione aliorū creatus est maior.z ideo sine spe venie condemnandus est vt diabolus. de pe.d i.ij. principium.

o Testes extra de testi.personas.z.c.super eo.

p Nullā damnationem episcoporum.Sz hoc nō videtur posse stare. quia nullus potest iudicare clericos romane ecclesie nisi solus papa. Itē q̄ episcopi episcopum deponere non pñt. vt.iij.q.vj. quannis. Ibi. q̄ loquitur in eo casu quando papa committit alijs cāz suoz clericorum.ne ipse suspectus habeatur vel ne fauore pro eis vel hodio cōtra eos iudicaret.ff.de iurisdic. om.iu l.pretor.

q Damnationem.j.iiij.q.vj.accusatus.z.c.quāuis.

r Episcoporum.j.v.q.iiij duodecim.

s Falsum.v.capitula iurabunt testes.scilicet vt dicant veritatē.vt.iij.q.ir. bortamur.z q̄ testentur.p vtraq; parte veritatez.vt.xiij.q.v.non sane.q̄ non admisceant falsitatem.vt hic. q̄ nec amore nec odio nec proprio commodo testentur vt extra de test.quotiens. Item quinto requiritur.q̄ dicant qcqd

de re ipsa nouerint siue fuerint interrogati siue non vt extra de accu.cum dilectus.

a Equitur.Hic intitulatur.vj.qō.

b LIceat appellationis.Appellatio est prouocatio inique sententie querelam continens.ff.de minō.prefecti.tamen ⁊ in his que extra iudicium agūtur appellatur.vt in electione.extra de app.constitutus.quis apellet dicetur.j.e non solent.⁊ hoc in ciuili cā. In criminali autem quilibz ēt inuito reo appellat.ff. de app.non tantum.⁊ in causa liberali.vt.ff.de li. cā.l.j.⁊ ij. appellat ād a minori ad maiorem.⁊ gradatim.vt.j.e.anteriorum.C.de app. precipimus excepto papa ad quez omnibus pretermissis appellatur vt.j.e.c.iij.iiij.⁊ v. Et hoc verum est in iudicibus ordinarijs. In delegatis autem distinguitur si tota iurisditio ē ōlegata appellat ad primuz delegātē.e ō of.dele.sup q̄stionū.§.porro.ff.qs et a quo.ap.l.j.sed si ñ tota cā. tūc ad delegantē secundum vt.C.qui pro sua iurisditione.le.j.ff.quis ⁊ a quo ap.l.ñ.⁊ extra de of.dele.super.questionum. Judice sedente pro tribunali pōt viua voce appellari.sed extra iudicium in bello tantuz appellabitur.vt.j.eo.§.iudicibus ver.litigatoribus.ff.ō ap.a sententia.§.vlti.secundum leges appellatur tantum post diffinitiuam sentētiam.nisi in casibus notatis .j.c.non ita.extra de ap.sup eo.ij.fm canones ⁊ ante lit. cōtesta.⁊ post.vt extra ō ap. cum sit romana.j.e.non ita licet hoc sit correctuz per cō stitutionem nouam.extra.e.vt debitus.vbi dicitur q̄ causa appellationis debet assignari Item fm canones appellatur quotiens superior inder inuenit. vt.j.e.omnes fm leges bis tantum vt.j.e.post secundam.io. Hoc pro certo teneas.q̄ ante sententiam potest appellari quotiens pars grauatur ⁊ allegatur causa.vt extra.e.vt debitus.Sed post diffinitiuam sententiam tantuz bis. vt dicunt leges preall.nec assignatur tunc causa sed dicit apello ab iniqua sententia.sentētia tamen in causa matrimonij non transit in rem iudicatam vt extra de sententia ⁊ re iudi.lator.⁊ c.consanguinei.b. Item appellatur vsq̄z ad decem dies continuos.vt.j.e.anteriorum. Appellanti datur annus vel bi ennium.vt.j.e. siquis appellat tamen inder pōt moderari tempus recisius. extra eo.cum sit romana ⁊ c. reprehensibilis. Item appellatione pendente nihil innouandum est.vt.j.e.appellatione.nisi appellans suspectus sit vel depopulator vt.j.e.quotiens. In causa criminali reus custoditur vel dabit fideiussorem si est suspectus.C.de ap.eos.ver.super bis Judicis officium ⁊ libellos dimissorios dare.j.e.post appellationem.inder autem ad quem appellatur si appellatur a sententia fm priores allegationes vel infirmabit vel confirmabit sententiam.vt.j.e.§.diffinitiua.in fi.potest tamen nouas allegationes audire.C.de ap.eos.§.primo.ff.de ap.quesitum in fi.extra de fi. instrumen. cum io.quando autem non est necesse appellare habes.j.e.§.diffinitiua. Inbibetur autem appellatio quia a principe non appellatur.ir.q.iij. cūcta nec a prefecto pretorio.C.de offi.prefe.preto.l.j.nec a senatu.vt.ff.a quibus app.ñ licet.l.j.nec ab arbitro. C.de arbi.l.j.nec appellat officiatus.j.e.§. diffinitiua ver.nulli. Item propter sceleris magnitudinem non appellatur.C.quorum appel.non re.l.ij.⁊ extra de ap.cum sit romana. Item in momentanea possessione.vt.j.e.§.diffinitiua.ver.de possessione.fm leges.sed per canones sic extra de testi.significauerunt.⁊ de resti.spo.cum ad sedē.item in re que non capit dilationem.ff.de appella.re.l.vlti.⁊ extra de rapto.in litteris.ar.contra de ap. qua fronte.in fi. Item a sententia maioris partis capituli extra de his que fi. a ma.per.c.j.item contumar non appellat vt.xriiij.q.iij.de illicita.j.e.sūt quorum.C.de iudi.properandū.§.finautem item ab accusatore non appellatur .j.e.§.diffinitiua.ver. ab executore.

c ODnis. Pone casum q̄ appellatur a subdito episcopi ad episcopum deinde ad metropolitanum.deinde ad concilium metropolitani.

d ¶ Libere idest siue ante sententiam siue post.

e ¶ Sacerdotum. ergo a seculari iudicem ad papa potest appellari.quod verum est vacante imperio.vt extra de fo.compe.licet alias non. vt extra de ap. si duobus.

f ¶ Ad maiorem.ō.xvij.di.multis.§.j.

g ¶ Coram patriarcha.que dignitas est.vt.xcix.di.prouincie.

b ¶ Secularia.scilicet cuz ambo sint clerici.quia prelati non debent tractare secularia iudicia.xj.q.j.te quidem. Vel dic q̄ cum laicus iudex nō vult facere iusticiam.tunc appellatur ad clericum vt ipsum corrigat.⁊ si noluerit facere iusticiam.potest ipsum ercō municare.vt. xxiij.q. vi.administratores. Vel dic q̄ cum iudex secularis suspectus est pōt adiri iudex ecclesiasticus. vt in auth. vt diffe. iudi.§.si vero.coll ix. vel etiam si decesserit vt ibi dicitur. vel si habeatur querela cōtra ipsum vt in cadez col. §.vlti.sic extra de foro.compe.ex trāsmissa.⁊ extra.e.licet.

i ¶ In communi.i. publice.

k SIquis.⁊ apostolicam.ex hic patet q̄ ad papam aliis pretermissis appellatur.sed in aliis secus est.vt.j.e.decreto ⁊.q.vij. metropolitanum.⁊ ix.q.iiij.conq̄stus.⁊ xvij.dis.multis xviij. distin.de conciliis.cum ergo hoc sit priuilegium pape ergo ad legatum nō appellatur omisso episcopo.vt.xj.q.j.peruenit.sed contra de offi. legati.cum non ignoretis.sed dicas quod ille non fuit tantum legatus sed metropolitanus.Et si ille legatus non habuisset illud p̄ uilegium.inutile fuisset officium legationis.sed ille qui simpler legatus est non habet illud priuilegium nisi ei specialiter sit datum io. Quicqd dicat io.omnibus pretermissis curritur ad legatum vt dicit illa decre.⁊ quod facit legatus papa facere videtur.xciiij.di.c.j.vt.ff.de admis.tu.ita autem.§.gessisse.b.

l ODnes episcopi. quotiens.dum tamen non vltra secundam vicem ne lites in infinitum extendantur non enim licet tertio appellari super eodem capitulo.vt.j.e.siquis.sic exponitur hec dictio quotiens.ff.de leg.iij.fideicommissis.§.siquis.x.ff.de edem. veluti in fi.simile quotiens habes extra de elec.querelam .Secundum.b.exponit quotiens siue ante lit.contes.siue post. Alij dicunt q̄ licet etiam ter appellari fm canones.vt.j.xxxj.q.ij.lotharius.s.e.omnis.sed. ODo. dicit q̄ licet a grauamine quandocunq̄ appellari.sed bis post sententiam tantum.et exponit quotiens idest in omni grauamine.sed non nisi bis a sententia vt.j.e.siquis in quacunq̄.⁊ extra de ap.directe.G.dicit q̄ in illo.c. omnis.tertio fuit relatum.⁊ hoc non fuit per appellationez sed per cōsultationem.vt.s.di.xviij.c.j.⁊ extra.e.sua nobis.

m ADromanam.qui voluerint.ergo frustratoria admittitur.vt extra eo.consuluit.ergo audiendus est qui causa dilationis appellat. vt extra de ap.cum sit romana.⁊.c.personas.sed contra ius eum punit vt.C.de ap. a proconsulibus.⁊.C.quorum ap.non reci.ab executore.in fi.vbi in.l.libris auri punitur frustratorie appellans.ergo ius non debz eam admittere.vt.xxiij.q.iiij.qui peccat.immo non debet per eam negocium impedire.extra.e.pastoralis. Ñ. dubia frustratoria est admittenda.sicut occultus peccator ad eucharistiam.de conse.di.ij non prohibeat.hodie autem ipso iure est inhibita appellatio ante sententiam.nisi euidēs causa proponatur que si probata esset debeat appellatio legitimare putari vt extra.e.vt debitus.sed cum hodie ipso iure sit inhibita appellatio.quid prodest scribere remota appellatione. Ñ. si appellatio remouetur in litteris.tunc intelligitur remota etiam post sententiam alias ēt rationes assignaui super illa constitutione vt debitus.sed si non apponitur in litteris tantum ante sententiam est remota.io. Ego credo q̄ nihil prodest remotio appellationis nisi ad remouendam frustratoriam appellationem vt dicit decre.expresse extra de ap.ex parte.b.hoc scias q̄ nisi iudici euidenter pateat appellationem tenere nunquam deferat ei. vnde si non credit tenere appellationem non deferat ipsi.licet superior possit retractare quod factum est.vt extra.eo.pastoralis. Sed pone q̄ in

der dubitat de ap. aut deferet tali appellationi aut nō. si deferet mentiē ergo constitutō ꝛ decre. nam constitutio dicit ꝙ nisi talis causa sit proposita. que si foret probata legittima eēt appellatio non ē deferendum appellationi. item decre. pastoralis dicit ꝙ in solis illis casibus deferēdum est appellationi. vbi a iure indulgetur expresse ꝙ posset appellari. Si dubitatur de appellatione. ergo nō debet cognoscere ō cā cū dubitet an si sit iuder vt .xj. q. iij. graue. Ad hoc dico ꝙ si iuder dubitat de cā appellationis sūmatim pōt inquirere de cā. vel seorsuz extra formā iudicij inquirēdo de causa ꝛ si videbitur cā pbabilis. et pterea talis ꝙ ea probata legitima iudicaret defert ei. vnde nō sufficit appellanti proponere talem causā que si probata eēt debeat appellatio legitima iudicari sed etiam requiritur ꝙ sit probabilis ꝛ ꝙ iudici iusta videatur.

a ¶ Consecrationē si metropolitanus distulerit. viij. q. iij. artaldus

b ¶ Custodia q appellat. nec cogitur dare cautionem de prosequenda appellatione nec custodiri debet nisi sit causa criminalis ꝛ suspect⁹ sit vt .C. ō ap. eos. §. semper his.

c ¶ Excōmunicatione. pro aliis tamen bene potest excōicari vt extra de ap. ad hoc. ꝛ. c proposuit.

d SIquis putauerit. vel primatē vel pro. i.

e ABromanā eccl̄esiam. matrez nec presumit esse mater nisi diligat filium vt extra de presūp. afferte.

f PLacuit. maior ff. de ap. l. j. §. fi quis. j. e. anteriorum.

g IDeo huic concilijs ergo patet ꝙ legatus non potest facere concilium. vt dicit̄ .D. di. iij. §. porro. di xvij. huic sedi.

gari episcopis. sed absque vlla custodia. aut excommunicatiōe aut expoliatione vel damnatione libere ire concedatur. Item victor episcopus.

Quis ꝓpio metropolitano se grauari putauerit maiorem sedem appellet.

SIquis putauerit se a ꝓpio metropolitano grauari apud patriarcham vel primatem dioceseos aut penes vniuersalis apostolice ecclesie iudicetur sedem Item sepherin⁹ vrbis rome episcopus.

Ad romanam ecclesiam quasi ad matrem appelletur ab omnibus.

AB romanaz ecclesiam ab omnibus maxime tamen ab oppressis est appellandum ꝛ concurrendum quasi ad matrem vt eius yberibus nutriantur auctoritate ō sendantur. a suis oppressionibus releuentur quia non potest nec debz mater obliuisci filium suum.

Item iulius papa.

Quotiens aliquis appellauerit audientia sibi non denegetur.

PLacuit vt a quibuscunqz ecclesiasticis iudicibus ad alios iudices ecclesiasticos vbi est maior auctoritas prouocatum fuerit. audienti non negetur. Idem.

Iniuste damnati restitutionem et oppressi auxilium a romana ecclesia debent habere.

IDeo huic sancti sedi prefata p̄ uilegia specialiter sunt concessa: tam de congregandis concilijs ꝛ iudicijs ac restitutionibus epis̄coporum quam ꝛ de summis ecclesiarum negocijs: vt ab ea omnes oppressi auxilium ꝛ iniuste damnati restitutionem sumant. ꝛ talia ab impijs non presumantur absqz vltione: nec exerceātur absqz sua dānatione. Cum ergo zepherinus dicat ab omnibus esse appellādum maxime tamē ab oppressis ꝛ marcellus scribat episcopi qui voluerit vel quibus necesse fuerit appellare debent. patet quod accusato siue grauetur siue non vox appellationis non est deneganda. Quidā tamen ita distinguunt. vt volentes ad consecrandos. necessitatem patientes ad oppressos referantur. vt sit sensus oēs qui voluerint a romana ecclesia consecrationem accipere ꝛ ab aliquibus impediuntur. eā debent appellare quibuscunqz in suis oppressionib⁹ necesse fuerit ad eam confugere: similiter vocē appellationis exhibeant vt institutionem ꝛ illi consecrationē ab ea accipiant. Similiter ꝛ illud zepherini distinguitur ab omnibus est appellandum ad romanam ecclesiā: in

b ¶ Ac restitutionibus. ar. hic ꝙ solus papa potest restituere clericum depositum. de. pe. dis. vj. qui vult. in fi. ꝛ. ff. de questiōi. l. j. in fi. ꝛ de pe. l. diui. argu. contra. xj. q. iij. episcopus in synodo. ꝛ. rl vj. di. clericus maledicus. ad hoc dicas ꝙ si est solemniter degradatus. solus papa potest eum restituere secus si ē verbo solo depositus.

telligendum est qui ab ea consecrationem voluerint accipere vel qui a prelatis suis aliquaz iniuriam passi fuerint. maxime tamen abopressis. Secundum primam interpretationez oppressi intelliguntur aliqua iniuria affecti: iuxta secundam vero oppressi dicuntur a iudice iniuste condemnati. secundum hanc distinctionem. qui in aliquibus negocijs non ad releuandum sed ad differendum vocem appellationi exhibuerint: appellandi auctoritatem non habent. Sed cum gregorius scribat omnibus per diuersas prouincias.

De causa appellationis cognoscere non licet: nisi ei ad quez appellatur.

DEcreto nostro vestram rogātes charitatem mandamus: vt si aliquis: quod non optamus. suorum emulorum aldricuz cēnomanensi ecclesie episcopum ac cuculare damnabiliter tentauerit licet illi post auditionem primatum dioceseos si necesse fuerit nos appellare ꝛ nostra auctoritate aut ante nos aut ante legatos nostros exlatere missos iuxta patrum decreta sua exercere atqz diffinire actiōes nulluszqz illū ante hoc iudicet aut iudicar̄ p̄sūat. sz si qd qō absit graue intollerādūqz ei obiectū fuerit nr̄a erit expectāda cēsura. vt nihil pri⁹ de eo q ad sinū sācte ecclesie romane ꝓfugerit ꝛ ei⁹ iplorat auxiliū decernat quā ab eiusdē ecclesie auctoritate fuerit p̄ceptū: que vices suas ita alijs ipartiit ecclesijs. vt in partē sint vocate sollicitudinis non in plenitudinem potestatis. Si aūt quod non arbitramur. a quoquaz secus p̄sumptum fuerit. ab officio cleri submotus auctoritatis apostolice reus ab omnibus iudicetur ne lupi qui sub spē ouium subintrauerunt. bestiali sęuitia quosdā audeāt lacerare: ꝛ quod sibi fieri nolunt: alijs inferre p̄sumant.

Item cum iulius papa dicat.

Iudicia appellantium ab eis sunt audienda ad quos appellatur.

QUi se scit alijs esse p̄positus non moleste ferat aliquem sibi esse prelatum ipsa nanqz ecclesia que prima est ita reliquis ecclesijs vices suas credidit largiendas vt in parteu sint vocate sollicitudinis non in plenitudinem potestatis. vnde omnium appellantium apostolicam sedem episcoporum iudicia ꝛ cuncta maiorum negocia causarum eidem sedi reseruata eē liquet. p̄sertim cum in his omnibus eius semper sit expectandum consultum. cui⁹ tramiti si quis obui

i ¶ Cū ergo magister magꝫ approbat opinionez que dicit ꝙ frustratoria admittitur ꝛ probat hoc sequentib⁹ .ij. ij. c. ꝛ suspenditur constructio vsqz ad illuz. §. patet. ergo vide in titulo. cuiuslibz c. ponitur hec dictio cum.

k DEcreto nostro. emulonz. Si emuli erāt quomodo admittebātur ad accusationez cum hoc sit prohibitū. vt. j. e. q. vij. si qui sūt ꝛ iij. q. v. c. ij. ꝛ iij. Rñ. omnes accusatores vulgo dicūtur emuli. presumit enim ꝙ semper inuidie causa fiat accusatio. vnde canō vocat accusationē illaudabilē intentionē. vt. j. e. q. vij. si quis epis̄copus. nā non solum videtur eē discordia iter accusatorē ꝛ accusatū. sz ēt in ē domesticos ꝛ amicos accusatoris ꝛ accusati. vt. ff. ō le. scēdū. § ij

l ¶ Auditionem. videtur ꝙ tiō lz appellari ad apostolicū omisso metropolitano. ꝛ. j. q vij. metropolitanum. vt. ō. e. si quis putauerit. ꝛ. ff. ō ap. imperatores. sed non tenet hoc in foro ecclesiastico. ō. e. si quis

m ¶ Legatos ad hoc destinatos vel dic ꝙ in legato pape speciale ē fm quosdā vt ō crimine possit diffinire vt xvj. q. i. frater alias secus ut. ff. de offi. pcō. l. solēt ꝛ. ff de of. e. cui mā. ē iurisdi. l. i. immo nec dico legatū pape hoc posse facere sine māda to speciali. ut extra de of. lega. ꝙ translationem.

n ¶ Actiones. notāduz actiones ꝓponēdas. xi. q. i. experientie. ꝛ extra de mutu. pe. c. extra de iudi. examinata. Arg. contra extra de iudi. dilecti io. Sol. fz ius canonicū nō tenet aliqs ꝓponere actionez vt ex̄ de iudi. dilecti. Sz si ꝓponat ꝛ ineptē cadit a causa ꝓponēs vt extra. e. ti. examinata. b.

o ¶ Submot⁹ ecce pena illius qui. ñ. defert appellatōi secunduz leges punitur in. xxx. pōdo auri. C. de app. quoniam.

p QUi se scit ꝛc. iij. q. vi. quanuis ꝛc.

a Rguta continuatim.i.iterum ⁊ iterum.
b Et carcerali.quod pōt fieri in causa criminali;si condēnatus appellans est suspectus.nec potelt dare fideiussorem.vt.C.de ap.eos.
c Honore.vt sicut de facto fuit depositus.sic de facto restituatur de app.ad hec.sicut.⁊.c.ad presentiam.3.e.q.j.primates.
d Qui scit.Ita facit hoc c.ad propositum.qz sicut episcopus vel alius prelatus ecclesie vult deferri appellationibus ad ipsum factis sic ⁊ ipse tenetur deferre appellationibus factis ad sedem apostolicā. Et est simile bonuz.C.de of.pre.vr. l.j.vbi dicitur qꝫ est societas muneris,qꝫ magistratꝰ gradum superioris agnoscat.
e Exegerit.si.xxxij.q.vj.c. j.⁊ ij.⁊.lxxiiij.di. quorūdam ⁊.di.ir.neqz.in fi.ff.de adul. si vxor.§.inder.
f Patet.ergo condemnabitur si appellatio alicuius fuerit pronunciata frustratoria.tūc si prior iudex a quo appellatum non admisit appellationem in criminali negocio lite perdita notatus abscedat.C.de ap.a proconsulibus.sed si prior iudex admisit appellationē pro arbitrio iudicis punitur.vt C e.l.eos sed si in ciuili negocio per calumniam appellat punitur in.l.libris argenti. C.quoruz ap.non re.ab.executore.in fi.si sine calumnia non punitur.nisi in expensis.eē de ap.sepe.eē de eo qꝫ mit.in pos.causa rei seruande.cum venissent.item remittitur ad eum a quo appellauit.extra.e.cum in ecclesia.Dicunt tamen quidam qꝫ nisi euidens sit aliquem calumniose appellasse non debet puniri in expensis.ar. ff.de le.ij.qui solidum.§.etiam alioquin quilibet metu expensarum relinqueret ius suum indefensum.vt.ff. de. pe.here.illud.tunc autem ꝑsumitur non fieri calumniose.cum iuratum est de calūnia.vt.j.q.vj.sancimus.sed hoc non credo.immo semp in causa appellationis condemno victum vt.j.e.omnino.⁊ in consti.noua.inno.3 ap.vt debitus.⁊.ff.de ap. negotiorum.in prin.⁊.3.e. q.j. in primis.io.
g Qui Votiens.episcopi putauerint.licet non grauentur. ⁊ sufficit quod putāt hoc.⁊ sufficit ꝓbare ꝓbabilem causam appellandi eē eo.bone.ī fi.⁊.ff.eo. appellanti.nisi sit remota appellatio.tunc requirit qꝫ sit probabilis.⁊ qꝫ sit talis quia probata legitima,sit appellatio.vt extra.e.vt debitus.io. Ego credo in distincte qꝫ hodie debet esse causa probabilis ⁊ legitima.vt extra.e.vt debitus.quod intelligo ante sententiam.b.
h Appellent. Nota qꝫ ꝓtest a iudice suspecto recedi per appellationem vel etiam per recusationem.vt hic ⁊ extra.e.postremo.⁊.3.c.prori.⁊ extra vt li. non contes.accedens.⁊ quicquid fit post recusationem eqz cassatur sicut si fieret post ap.vt extra de eo qui mit.in pos.cum sicut.in fi. Refert tamen cum dicitur recuso iudicem vt suspectum.quo casu loquitur decre.extra de ap. secūdo requiris.vel si sic dicatur habeo iudicem suspectum.quo casu non cogitur coram arbitro probare causam suspicionis quia potest iudicem declinare per appellationem.vt dictum est.
i Audiri.nota nihil interesse vtrum dicat quis qꝫ velit causam suam audire a papa vel expresse ad ipsum appellauerit.sicut nec refert an appellat quis facto vel verbo.extra.e.c.dilecti.in decisa.
k Excommunicare.potest tamen de facto ad cautelam petere absolutionem.vt extra.e.ad presentiam.si vero appellatio non tenet tunc potest talis excommunicari post appellationē.ar.extra e.q̄stion.io.
n Non ita.Hm leges ante diffinitiuam sententiam non appellatur vt.C.de iudi. apertissimi.⁊.j.e.ñ.solent.tñ dericus ante diffiniti uam sententiam appellat.vt.C. de episcopali aud.l.ij.⁊ cum actorum vel pronunciationis editio negatur C.vt lit.pen.l.ij.⁊ cuz ab iniuria appellatur vt.ff. de minoribus. ait prętor. §. permittit. Idem dico vbi appellatur a grauamie manifesto.vt.C.de ap. si quis prouocationem. Idem vbicunqz iudex aliquid facit cōtra legem negando dilationem vel quid simile. vt.j.e.non solent. Hodie autem secundum ius canonicum non appellatur ante sententiam nisi euidens fuerit causa grauaminis vt in consti.inno. vt debitus.⁊ sic videt idem iuris secundum leges ⁊ secundum canones. quod falsum est vt dicunt doctores legū.⁊.j.eodez.non solent
m Non licet.alia est ratio negotiorum ecclesiasticorum alia secularium.vt.j.de cō. di.iij.celebritatez.x. distin.leges xxxij. q.ij. admonere.ar.contrari.q.j.quicunqz litem sed hoc non tenet. vt extra de fo.compe.ꝓposuisti. Quidam tñ dicunt qꝫ vbicunqz tā secundū leges qꝫ secūdum canones potest fieri appellatio a manifesto grauamine. Alij dicunt qꝫ ante sententiam fm leges non appellatur nisi in casibus in iure expressis.
n Dicta causa.idest signata appellationis sed non oportet ibi ꝓbari iz corā ad quē appellat. vt.C.ō ap. eos ⁊ j.e.q.in.fi nisi in cāu C.de precibus imperatoꝝ.of.auē.que supplicatio.⁊ extra de his que fi.a ma.per.cum in cuntis.nec prius est audiendus appellans a iudice ad quem appellauit.qꝫ constet ipsum appellasse a aliquo grauamine aliter enim remittendus est ad eum a quo appellauit.vt extra de appellationi.cum in ecclesia.videtur ergo qꝫ quilibet tenetur assignare causam appellandi.vt hic.⁊ extra de ap.constitutus.⁊ ff.de ap.appellanti.sicut in suspecto iudice causa est assignanda licet alibi probanda sit.sed qꝫ non sit assignanda probatur quia frustratoria appellatio. secundum hec iura est ammittenda. Item nō videtur esse necessarium qꝫ allegetur causa quia potest ab ea recedi.ff.e.scio quesitum in fi. Item qꝫ non sit necesse causam assignari probatur.extra vt.li.non contes.accedens. Et dicit.l.qꝫ cum coram iudice appellatur sufficit dicere appello.vt.ff. de ap.scio. Dicas ergo qꝫ semper appellans tenetur assignare causam.vt extra.e.vt debitus.tamen si causam non assignat ⁊ postea contra iudicem appellationis probat iustam fuisse causam ap-

uiare tentauerit. sacerdotum causas non sine honoris sui periculo se apud eandem sedem nouerit redditurum. Item cum nico. pa. in remensem archiepiscopum iuebatur:qui rotardum episcopuz appellantem apostolicam sedem dānare ausus est ita dicens.

De remēsi archiepiscopo qui appellantem romanam sedem iudicare est ausus

Arguta sapientia tua vtinam in bono accepto fomite iudicij materiam depositionis aduersus rotardum assumpserit:⁊ abstinere apostolice sedis remouerit.et continuatimª apostolicam sedem appellantem damnauit ⁊ carceraliª custodie mancipauit.⁊ infra. priuilegia tamen apostolice sedis vos oblitioni tradere nullo modo debuissetis.quibus venerandi canones iudicia totius ecclesie ad banc deferre iubent ⁊ infra. Hoc quippe nos in rotardo iccirco nouerit is operatos:in priuilegia sedis apostolice:que mala a vobis violata esse videbantur. auctoritate apostolica ⁊ canonica patrum de liberatione pristino tandem ingenio.⁊ proprio decorentur honore
Item cum leo papa.

Quisque obedientiam maioribus exhibeat quam ab inferioribus deuiderat

Qui scit se quibusdam prepositum non moleste ferat aliquem sibi esse prelatum.sed obedientiam quam exegerit etiam ipse dependat:⁊ sicut non vult grauis oneris sarcinas ferre:ita non audeat alijs importabile pondus imponere. Discipuli enim sumus humilis ⁊ mitis magistri dicentis:discite a me quia mitis sum ⁊ humilis corde. Patet ergo quod nulli appellanti sunt inducie denegande. Ceterum si causa frustratorie dilationis appellauerit.a iudice ad quē prouocatum fuerit condemnabitur. Tempus vero appellatiōis est ante datam vel post datam sententiam:quotiēs enim quis se grauari senserit libere potest apellare

Unde sixtus papa.ait.

Qui grauat a proprio metropolitano primates aut vniuersalem ecclesie sedem appellet.

Si quis putauerit se a proprio metropolitano grauari: apō primates dioceseos aut penes vniuersalis apostolice ecclesie papaz iudicetur.

De eodem.

Quotiens episcopi se a suis cō prouincialibus vel a metropolitano putauerintª pregrauari. aut eos suspectos habuerint mox romanam appellentª sedem. atqz eil libere ire liceat.⁊ dum predictam romanam ecclesiaz appellauerint aut ab ea se audiri poposcerint nullus eos autª excōmunicare aut eorum sedes surripere aut res eorum auferre aut aliquam eis vim iferre presumat antequam amborum causa. romani pontificis auctoritate terminetur. Quod si aliter a quoquam presumptuz fuerit nihil erit sed viribus carebit.
Item iulius papa:

De eodem. Nota.

Ideo huic sancte sedi prefata p nilegia specialiter concessa sūt vt ab ea omnes auxilium oppressi ⁊ iniuste damnati restitutionem sumant. Oppressi ⁊ se pregrauari putantes intelliguntur ante datam sētiā. iniuste vero damnati post datam sententiam. Unde eutici anus vrbis rome episcopus scribit omnibus episcopis.

Ante exitum cause per appellationem recedere licet.

Non ita in ecclesiasticis agēduz est negocijs:sicut in secularibus.naz in secularibus postq̄z legibus quisquis vocatus venerit ⁊ in foro decertare ceperit ,nō iz eī ante peractā cāz recedere. In ecclesiasticis vero dicta causaª recedet iz:si necesse fuerit:aut si se viderit pregrauari. Qui vero ex contumacia iudicibus obtemperare noluerit communione priuetur.
Unde in conci.milenitano.

pellandi.bene cassabitur quod factum est.vt extra vt li.non'contes.acce-
dens.Et ita prior iudex bene facit non deferendo appellationi cū causa
appellationis non sit expressa.Secundus similiter bene recusat quod fa
ctum est cum iusta causa subfuit appellandi.Alij exponunt dicta causa
i.li.non contes.quia ante li.contes.nō ē appellādū.vt ex de ap.reprehen
sibilis.nisi sit apertus grauamen.vt ex.e.cō
suluit.ꝛ.c.cuz sit roma
na.io.hodie ante sen-
tentiam qui vult.iudi
cem recusare semper
ꝓponat causaz.vt ex
e.vt debitus.ꝛ offerre
debz proponēs se vel
le eam probare coram
arbitris.si iudex petit
alioquin eius appella
tio nō valet. vt extra
de ap.interposita. Si
vero non recuset iudi
cem sed aliam causaz
proponet.alleget talē
qua probata sit legitti
ma.ꝛ eam coram iudice
offeret se probaturꝫ si
iudex petit.b.

a Quisquis.Istō
c.itelligūt qdā
de delegatis iudicib⁹
quorum sententiam
episcopus loci tenetur
mandare executioni
vt extra de offi. dele.
significasti. Alij.intel
ligunt de iudicib⁹ da
tis ab ipso episcopo q
suam sententiam nō
possunt mandare exe
cutioni.qꝛ tantū dele-
gati a principe possūt
mandare suas senten
tias executioni.ff. ō re
iudi.a diuo. sed hoc
non est verum. quia
subdelegati hoc pos-
sunt.vt extra de of.de
le.ex litteris.ꝛ extra ō
sen.ꝛ re.iud.cum ber
toldus.io. Fere om-
nes dicunt qꝫ subdele
gatus nō potest sentē
tiam mandare execu
tioni per legem.ff. de
re iudi.a diuo.ꝛ si er-
communicare possit.
vt extra de of.dele. ex
litteris.quia iubere ca
uere ꝛ in possessionez
mittere magis est im
perij. q̄ iurisditionis
vt.ff.de iurisdi.om.iu.iu
bere.b.

b Probatum.ergo
qui dicit aliquem con
tumacem hoc proba
bit.sicut qui dolū obij
cit.ꝛ ar.s.q.j.c.j.ꝛ.c.ne
mo.extra.de resti.spo.
audita ar.contra.ff. ō
re iudi.contumacia.ꝛ
ff.v.di.c.vltimo.

c Iceat etiam in
criminalibus.
immo potius in crimi
nali.q̄ in ciuili. vt.ff.
de ap.non tantum.ꝛ
j.e. non solet.ꝛ. ſ. est
autez quādo.ver. nul
lus.

d Siquis.post da
tam.j.v. dies
oliz statuti fuerūt duo
dies.theodosius dedit.v.deinde iustinianus.x.vt.j.e.anteriorum.

e Unde in theodosianis leg.qui has leges allegat falsarius est.vt.C.ō ve
teri iure enu.l.ij.ſ.hec omnia.ꝛ.C.de nouo cod.confir.in fi.

f Propter superfluam.quo iter.vt semper.xx.miliaria pro die computē
tur.vt.ff.siquis cau.l.j.ꝛ siquid supererit hoc etiam pro die compu-
tetur.vt.ff.de ver.signi.l.iij.

g Heo.intra.v.hodie.
xxx.vt.j.e.q.in fi.ſ.p.

h Statuta.sic ꝛ hoc hodie
non tenet.vt. C.e.quoniā.

i Quicunqz.quod ob-
tinet in ciuili.vt.cōfes-
sus non audiatur appellās
in criminali aliud.vt.j.e.sūt
quorum. nisi alia probatio
iudicez instruat.ff.de questi.
l.j.ſ.diuus.io.

k Cotiens.sequestrā-
tur.hoc nō tenet ho
die.vt.j.cvj.q.iiij.volumus
j.e.appellatione pendente.ꝛ
extra de sequest. ad hec vl'te
net in casu qui est.ff.de app.
imperatores.scilicet quando
possessor dilapidat fructus.
vt ibi dicit hoc expresse pa-
tet de sequest.c.pe.ꝛ fi.vl' dic
qꝫ si appellatur ab executore
qꝫ tunc sequestrantur fructꝰ
sed non res ipsa.vt.C.quo-
ruz ap.nō reci.ab executore.

l Omino. sumptus
fm canones punitur
in expensis.vt hic ꝛ extra.c.
reprehensibilis.secundum
leges punitur in ciuili causa
in.l.libris argenti. C. quoꝛ
ap.non reci.ab executore. In
criminali infamis est ꝛ litez
perdit.vt.C.de ap.a procon
sulibus.

m Quadruplos.hodie sim
plos vt.C.de fruc.ꝛ luz.ex-
pen.non ignorat.ꝛ.l.termi-
nato.vel forte duplos.vt.iij
q.iij.libelluz. dic vt extra de
dolo.finem.

Ulteriorz in autz.de
ap.ꝛ intra que tempo
ra debeat.ap col.iiij.in prin.

Excommunicetur qui iudicibus suis obtemperare non vult.

Quisquis probatus fuerit pro
contumacia nolle obtempe-
rare iudicibus.cum hoc prime se-
dis episcopo fuerit probatum vel
litteras vt nullus ei communicet
episcoporum:donec obtemperet.

Item quod post datam sententi
am appellari possit:fabianus pap.
testatur dicens.

Non denegetur appellatio ei quē in supplicio sententia destinauit

Liceat etiam in criminib⁹ cau
sis appellare.nec vox appel-
lationis denegetur ei quem in sup-
plicio sententia destinauerit.

Quod ante idem affirmat.

Ante datam sententiam liceat alicui appellare.

Siquis iudicem aduersum si-
bi senserit.vocem appellatio
nis eribeat. Post datam vero
sententiam qui appellare voluerit
infra quinqz dies appellet: ꝛ infra
eosdem a quo prouocauit litteras
dimissorias accipiat.ꝛ infra eosdez
ad quem appellauit iter arripiat.

Unde in theodosianis legibus sic
statutum inuenitur

Post latam sententiam infra quod tempus quisqz appellare debeat.

Propter superfluam appella
torum licentiam ne in retra-
ctandis vel reuocandis sententijs
liberum habere arbitrium videan
tur.ꝛ tempora appellationis ꝛ pe
ne constitute sūt.vt quicunqz apō
iudicem qui causam eius audiuit
appellare ꝛ ad alium iudicem pro
uocare voluerit infra.v.dies appel
let ꝛ i bisipsi.v.dieb⁹ ad iudicez ad
quem,prouocauerit sine aliq̄ dissimu
latione perueniat ꝛ ipse dies in quo
accepit litteras in his quinqz dieb⁹
specialiter computetur.quod si lō
gius iter sit exceptis qnqz dieb⁹ spa
tiū diez quo iter agi possit cōputet.

Habita dinumeratione.xx.mi
lium diurnoruz per singulos
dies computetur. Item.

A quo appellatur ad quē apellatū fuerit dimissorie litter. dirigātur.

A Beo a quo appellatū est ad
eum qui de appellatione co-
gniturus est dimissorie littere diri-
gantur que vulgo apostoli appel
lantur:quarum postulatio ꝛ acce-
ptio intra v.dies ex officio finien-
da est. Ista iam superius sub titu
lo de cautionibus ꝛ penis appellā
tium interpretata sunt qui intra sta
tuta tempora dimissorias non po-
stulauerint vel acceperint vel red
diderint prescriptione ab agendo
submoneantur ꝛ penam appellati
onis ferre cogantur. Idem.

De his qui causa dilationis appellant.

Quicunqz non confidentia iu
ste cause sed causa differende
more ne contra eum sententia pro
feratur appellauerit vel si de facto
suo confessus ne abijciatur appella
re noluerit:huiusmodi appellatio
nes non recipiantur. Item.

Cum possessor appellat:dum enē tus cause dubi⁹ est possessionis fru ctus sequestrentur.

Cotiens post auditā causam
iudicē possessor appellat fru
ctus possessionis de qua agitur dū
sequende audientie euentus dubi-
us est merito sequestrāt. Naz si
petitor appellauerit:hoc ab eo po
stulari non potest:quia non potest
sequestrari quod non habet:si pro
pter predia vrbana vel mācipia:
vel inuēta appellatur: possessio-
nes eorum vel mercedes vel ve-
ctura: etiam si de nauis naulo a ga
tur deponi solent. Item.

Iniuste appellās omnino puniendus est.

Omino puniendus est:quo
tiens iniusta appellatio pro-
nunciatur.sumptus quos dum se-
queretur aduersarius impēdit red
dere cogatur non simplos:sed qua
druplos. Premissis auctorita
tibus infra qnque dies post datam
sentētiam cuiqz appellare permit
titur:quod postea iustinian⁹ in cō-
stitutionibus suis corrigens infra.
x.dies appellationis remediuz cui
qz dandum decreuit dicens.

Imperator iustinianus augustꝰ

Intra decem dies remediuz appellationis conceditur.

Anteriorum legum acerbita
ti plurima remedia interpo-
nentes ꝛ maxime hec circa appel-
lationes faciendas in presenti ad
huiusmodi beneficium peruenire
duximus esse necessarium. Antiq
tati enim cautum erat: vt si quis p
se litem exercuerit ꝛ fuerit condem
natus intra duos dies tantummō
licentiam appellationis haberet:
Si autem per procuratorem cā
ventilata sit in triduū,primuz cam
cāz extendi. Ex reruz āt experiēcia
inuenimꝰ hoc satis esse dānosū.plu
res enim homines ignaros legum
subtilitatis ꝛ putantes in triduum
prouocationes esse porrigendas i
promptū periculum incidisse ꝛ bi-
duotrāsacto causas perdidisse. vn
de necessariuz duximus huiusmōi
rei competenter mederi. Et sanci-
mus omnes appellatiōes siue per
se siue per procuratores sen per de
fensores vel curatores ꝛ tutores
ventilentur: posse intra decem die

a ℂ Verum. Sed nunquid ille dies in quo appellatur cõputabitur inter illos .x. dies. quod videtur quia dies illa in qua promissio aliqua fit. cõputatur cum illo tẽpore. nisi excipiatur. vt. ff. si quis cau. l. j. Similiter dies in quo fit diuortium computatur inter. lx. dies qui dantur accusatoria tempore diuortij. vt. ff. de adul. pater. §. j. Item licet dicat intra .x. dies. tamen decimus dies comprehenditur intra illud tẽpus. vt. ff. de successorio edicto. l. j. §. qõ dicimus. ⁊. ff. ō. ver. sig. si quis sic dixerit. immo idez videtur si diceret ante .x. dies q̃ adhuc i decimo die vt posset appellare. ff. de ver. ob. eum. qui. ⁊. l. cum quis. §. q ita. ⁊ facit ad hoc. ff. e. propter. Nñ. q̃ si tantum supereſt de die q̃ potest deliberare condemnatus. tũc illa dies cõputatur pro vno die. io. Ego. credo q̃ semper cõputetur. ⁊ ita seruatur de facto. b.

b ℂ A recitatione. Nunqd hoc tempus vtile ẽ. sicut fuit tempus biduj. Quod videtur. aliter. n. videtur diminutum beneficiũ antiqui iuris. maxime cũ lex noua nihil exprimat ō hoc. ergo veteri iuri standum est. C. de ap. precipimus. in fi. ⁊ quod nõ mutatur quare stare prohibet. vt. C. de. tes. sancimus. quare ergo dicit hic a recitatione sententie cũ secundum. l. antiquã a tẽpore sentẽtie computantur hic. x. dies. vt. j. e. §. biduum. dic ergo q̃ q̃tuz ad sui initiũ vtile est. sed continuz quãtũ ad sui progressum q̃ tempus hoc computabitur a tempore scientie vt. C. quõ ⁊ quando iudex ab eodez. ⁊. ff. de edil. edic. cũ ser. ⁊. j. c. biduum. Cũ. n. illi dies. x. dentur ad deliberandum an velint stare sententie vel ñ qualiter posset ignorans deliberare. Currit ergo hoc tempus a tempore scientie. ⁊ ẽt a tẽpore quo potest agere. j. e. §. biduum. ⁊. § aduersus. extra de ap. ex ratione. h. tamen dicit hoc tempus cẽ continuũ sed postea dicit restituendũ eũ qui agere non potuit.

c ℂ Ad hoc. lis. extra. eo. ex ratione.

d ℂ Vitium est. ar. quod pme nõ stat mihi non est imputandum. xliij. dis. ephesis. C. de condit. insertis. l. vl.

e ℂ Sed siquid. vnde sic nõ põt termino prefigi. vt die tali sit appellans reuersus. vt extra de ap. ex in finuatione.

f ℂ Imperator. idem si aliq̃ iuder impediatur ad quẽ appellatur in autz. vt spõ. lar. § hoc quoqz coll. ix. ⁊ hoc verũ est in causa appellationis. i principali. n. causa secus est. qz ibi perit lis triennio. C. ō iudi. properandũ. Itẽ quod dixi est verum. si ipse appellans impediatur p cãm necessariam. puta viz fluminis vel simile. extra. e. de ap. ex ratione. si aũt aliter impediret cum hoc ei noceret sed posset agere contra impedientem. ff. de dolo. arbitrio. §. si dolo. Sed si ille non esset soluendo tunc ei lis restituitur. ff. de eo per

rum spacium a recitatione sententie numerandorum iudicibus ab his quorum interest offerri siue magni siue minores sint excepta videlicet sublimissima pretoriana prefectura vt liceat hõi intra id spaciuz plenissime deliberare siue appellãdum ei sit siue quiescendum. ne timore instante opus appellatorium frequẽtetur. Sed sit omnibus inspectionis copia que ⁊ indiscussos hominum calores potest refrenare. Ad hoc sancimus si quãdo lis speratur in nostrum inferri consistoriũ si forte contigerit imperatoris maiestatem occupatam publicis causis ex mandatis prouisionibus nõ posse conuocare patres: quatenus causa agitet nõ ex hoc litez pericli tari quod enim vitiuz est lingãtiũ si culmen imperatoruz occupetur vel quis tante est auctoritatis: vt nolentem principem possit ad conuocandum patres ceteroſqz proceres coartare. Sz si quid tale euenerit: causa intacta permaneat donec iperator sua spõte motus ⁊ ceteros conuocari proceres insserit ⁊ litez i ferri patiatur omnia secũdũ morez ꝓcedere ℂ Illud ẽt i tertio capitulo disponẽdũ est qõ ãtiqtas benestarnit: nouitas autez neglexit. Cuz n. venerãda vetustatis auctoritas ita magistratus digessit: vt alij maiores alij medij alij minores sint. et a ppellationes a minoribus iudicibus non solum ad maiores iudices remittãtur sz ad spectabilium iudicum tribunal: quatenꝰ ⁊ ipsi sacro auditorio adhibito litem exerceãt nouitas autem hoc dereliquit. euenit vt super minimis causis maximi nostri iudices inquietentur ⁊ homines propter minimas causas magnis fatigentur dispendijs. vt forsitan totius litis estimatio ad sumptus iudiciales non sufficeret. Idcoqz sancimus siquando ex egyptiaco tractu vel adiuncta ei vtra que libya prouocatio speratur vsque ad .x. libraruꝫ auri quantitatem non in hanc regiam vrbem eã euenire sed ad prefectum augustalem qui audiat ⁊ causam dirimat vice sacri cognitoris nulla eis post diffinitiuam sententiam appellationis obiectione porrigenda. Similiqz modo quotiens in asiana dioceſi vel pontifica tale aliquid emerserit vsqz ad predictam quantitatem. x. libraruꝫ auri appellationes ad viros spectabiles comites forte vel proconsules vel pretores vel moderatores quibus specialiter eas dem lites peragendas deputam⁹ remittantur quatenus ⁊ hi ad similitudinem prefecti augustalis vice sacri cognitoris intercedãt. ⁊ causas sine spe quidem appellationis dei tantum ⁊ legum timore preferant dedicendas. Orientalis antem tractus causas appellatione suspensas ⁊ vsqz ad decem librarum auri quantitatem limitatas ad virum spectabilem comitem orientis mittere simili modo audientiam ⁊ finem eis impositurum sancimus illo videlicet obseruato: ⁊ viri spectabiles vel alij spectabiles iudicet non ad alios eadem spectabilitate decoratos iudices suas transmittãt appellationes in litibus quantecũque sint quantitatis. cum non oporteat ad compares iudices appellationes referri sed a minori iudicio in maius tribunal ascendere: sed ad illustrissimam prefecturam illorum appellationes cuiuscunqz sint dignitatis vel quantitatis vt dictũ est dirigantur. que vna cum viro suo excelso pro tẽpore questore eas dirimat vtroque officio subministrante ideſt tã ex sacris scrinijs more solito quam prefectorio. Ita tamen hoc sancimus vt nec a ducibus vel ab alijs spectabilibus iudicibus quibus forte ⁊ si priuati sint ⁊ imperialis maiestatis causas iunxerit: appellatio ad memoratos spectabiles iudices curratur: ne causa non gradatim procedere sed perperam videatur: sed a presidibus quidem prouinciarum ⁊ iudicibus a nobis datis si non sint spectabiles iudices intra memoratam quantitatem referatur. Si autem vel illustres sint dati a nobis iudices quibus apices dignitatum sup spectabilitatem sunt vel duces qui omnimodo spectabilitate sunt decorati vel hi qui a principe sunt delegati spectabilem habeant dignitatem eoruz appelationes sub qua cunqz quãtitate in hac regiã vrbẽ ad competentes antiquo more iudices referantur. omnib⁹ alijs que in appellationibus statuta sunt vel ab ãtiqua prosapia vel auctoritate anteriorum coltitutionum vel a nostra humanitate intactis illibatisqz custodiẽdis.

Quando appellandum sit primo vel secundo.

Item dig. quãdo appellandum sit.

BIduum vel triduz appellationis ex die sententie late cõputandum erit. Quid ergo si sententia

quem factum erit. ex hoc edicto. Ar. contra. extra de in integrum restit. ex litteris. ibi enim non datur actio contra decipientem sed restituitur contra sẽtentiam. sed hoc fuit quia impediens non poterat soluere quod petebatur. io. hodie secundum canones non perit instãtia iudicij. si propter impedimentum causa. j. triennium terminandi nõ potuit. vt extra de iudi. venerabilis.

g ℂ Illud ẽt causis. qõ. fieri non debet. vt inauẽ. vt omnes obe. iudic. §. ⁊ hoc considerãtes col. v.

b ℂ Ad sumptus. i. ad victualia que dantur iudicibus. vt eẽ de vi. ⁊ ho. de. cũ ab omni.

i ℂ Ad. x. libraruꝫ. nõ x. libras auri minimũ dicit.

k ℂ Auri. hic vocat minimã sũmã vsqz ad x. libras auri. alibi vsqz ad .xx. marcas. alibi vsqz ad duos aureos. ff. ō dolo. si oleũ. alibi. l. solidi. C. de defen. ciui. l. j.

l ℂ Post. sniam. Nõ casus in qb⁹ secundo nõ audit appellans. C. de episcopali audi. aut. siquis litigantiuz C. de asser. col. l. j. C. ō ap. iubemus. ⁊. l. in oferẽdis. in aut. de san. episco. §. siquis vero. col. ix.

m ℂ Sacri cognitoris i. principis.

n ℂ Illo que vna. scilz pfectura illustrissima.

o ℂ Utroqz. scilicet pretoris ⁊ questoris. questor. n. qui prefuit scrinijs imperatoris audiuit cãs appellationis

p ℂ Ita tamen. Sensus ẽ. nõ ẽ appellãdũ a iudicibus qui sũt illustres ad spectabiles qui sunt minores nec a spectabilibus ad alios spectabiles cũ sint pares. sed a presidib⁹ q sunt minores appellandũ ẽ ad spectabiles.

q ℂ Primati quãdo qz delegatur eis causa sed pẽdẽte iudicio fiunt spectabiles. vt. C. de ap. precipimus. in fi. ⁊ sic non semper pfuderat principiũ accepti iudicij. ff. c. iij. q. vij. §. tria. in fi. ff. c. ff. de pact. si rem. §. si. ar. contra. eẽ de probatio. c. post cessionem de ele. dudum.

r ℂ Nõ gradatim. C. de ap. precipimus.

s ℂ Sz a presidibus q sũt clarissimi. ⁊ minores

t ℂ Datis. non tamen delegatis.

u ℂ Referat. applio ad iudices spectabiles

r ℂ Sub quacũqz. hoc verũ ẽ cũ appellatur a spectabilibus sed si a clarissimis. tunc nõ

appellatur ad vrbẽ. ni si fit. §. x. librar auri. vt. §.

ℂ Ad competentes. per hoc nota appellationem ad alium fieri q̃ ad

delegantem.contra id.ff.quis ⁊ a quo appell.l.ij.⁊ extra de of. de le. super questionum.sic.j.eo.placuit vt presbyteri.

a Que in appellationibus.l.ad principem.vt.C.de ercus.tu.quinquaginta.ff.quãdo ap.fit.l.j.§.siquis.

Jduum.sub conditione de futuro.tunc suspenditur sententia.ff. si cer.pe. respiciendum conditio autẽ de presẽti vel preterito nõ suspendit sententiam.ff. si cer.pe.cum ad presens.tamẽ sententia ex communicationis lata.sub conditione tenz lxiij.di.salonitane. ex de sen.ercõ.a nobis. ⁊ extra de ap.preterea ⁊.ff.de ver.sig. cedere diem.

b Non est. prohibetur qd fieri quod tamẽ factum tenet.sic.xlv.di. de iudeis.ff.de interdictis ⁊ releg.relegatorum.§.ad tempus.

c Sententia. diffinitiua.sed interlocutoria sic.vt.j.xvij.q.iiij. si quis suadente. ⁊ ex õ ap.pterea.que ẽ huic legi contraria.

d Statim.in alijs prescriptionibus non nisi a tempore conditionis existẽtis currit prescriptio.ff. quãdo .ac. de pecu.est annalis.l. j.§.annus.⁊.C.õ prescripti.xxx.an.cuz notissimi.§.illud.Sz obicitur.hec sententia nõ continet absolutionez vel condemnationez. ergo nulla ẽ vt. C. de sen.⁊ interlo.preses.ergo nec ab ea appellari ẽ necesse. vt.j.eo.§. distinitiua.ver. ẽ. aũt quando. Rñ.licet modo nulla sit speratur tamen ⁊ timetur qꝫ fit valitura.nã in conditionalibus obligationibus spes est debitum iri.vt.ff.de ver.signi.cedere diem. vnõ licet appellatio non ineniat quid extinguat. tamen conditione existente retro fingitur extinxisse.vt.ff.de sol. sub conditione debitor.⁊ effectus sententie retrotrahitur quandoqz.vt.ff.de his qui no.infa.furti.

e Quod autem.non profertur vt in electionibus ⁊ presentationibus vt extra de ap.constitutus.⁊.c.reprehensibilis.⁊ extra de of.dele. super. eo.⁊ est.hic ar.qꝫ a tempore electionis vsqz ad.x.dies potest appellari.

f Excusatio. Nota qꝫ quinquaginta dies dantur ad excusandum se illi qui vocãtur ad munus ciuitatis.similiter ad munus tutele.sed si excusatio non fuerit admissa tunc poterit appellare.vt insti.de excu.tu.§.qui autem.ff.quan.ap.fit.l.j.§.si quis tutor.C.de excus.tutor.l.quinquaginta. Nec tenetur tunc appellare cum nominatur tutor.sed tunc cum excusatio eius non admittitur vt ibidem dicitur sed cum aliquis eligitur ad dignitatem aliquam.statim tenetur appellare antequam se excuset. vt.ff.quando ap.fit.l.j.§.si quis tutor nisi eligatur vt sit defensor ciuitatis ibi non habet locum appellatio.vt in auc.õ defen.ciui.§.itez illud.col.iij.

g Dies autem.suprema.videtur qꝫ iudices vsqz ad supremam horam tenentur expectare partem aduersam.sicut totus dies quo pecunia debetur cedit arbitrio soluentis.insti.de ver.ob.§.ij.⁊ dicit ler.audient iudices vespere mane ⁊ meridie.vt in auten.de iudi.§.sedebunt.coll.vj.et qui ante cal.promisit idem est ac si in calendis promisisset.vt.ff.de verbo. ob.qui ante ar.contra.ff.de oãg.iu.l.ij.§.⁊ quia magistratibus.vbi dicitur qꝫ incongruum est quod iudices vespere presideant.sed distingue vt de of.iu.dele.consuluit.

b Adeundi.an imputetur.propter hoc verbum dicit quidã qꝫ non possit appellari nisi in presentia iudicis.quia si eo absente potest appellari.ergo nõ refert siue subtrahat se iudex siue non.⁊ est arg.pro eis extra.e.cum sit romana.sed contra extra.e.suggestum.extra de aliena.iudi.mutan. c.j. C. quemõ et quando iudex ab eo.C.õ iudi.l.vlt.

i Appellauit.idest appellare voluit.

h Daret.ipse iudex.scilicet dimissorias.vel intellige de libellis appellationis quos appellans vult dare iudici.

l Quod cum. facto enim sicut voce quis appellat. vt extra de ap.dilecti.

m Palaz est eam.põt.n. dãnũ pertinere ad aliquem ⁊ fieri non suo nomine .xij. q.ij.qui manumittitur. ⁊ nũ q.ij.super prudentia

n Scit.ff.extra.de ap.sup eo vero quod.in fi.C.quomodo ⁊ quando iudex.ab eo.

o Difficile. idest non.nam alibi ponitur hec dictio difficile pro vix.xlvij.di. quãtũ ez

p Audiatur. nota cum aliquis est absens post lit. contesta.aut abest ex iusta causa aut ex iniusta. Ex iusta tripliciter potest abesse qz aut abest ex causa necessaria ⁊ probabili.aut ex causa necessaria tantum aut ex probabili tantum. S. abest ex causa necessaria ⁊ probabili vt ex cã reipu. tunc si ẽ legitime õ excusus restituitur ad appellandum.vt.ff. de in inte.rest. l.vl.si vero nullo modo est defensus.vel fuit minus legitime.ad totam causam restituitur.vt.C.ex qui ca. ma l.j.C.õ procu.quia.Si abest ex causa probabili tantum. vt ex causa peregrinationis vel studiorum tunc si est legittime õfensus ad nihilũ restituit. ⁊ ita loquitur hec ler.ff.ex qui.cau.ma.l.nec ñ si autem non est. legittime defensus tunc si constituit procuratorem vel potuit cõstituere ad nihilus restituit. nisi ille procurator quem reliquerat mortuus sit vel forte soluendo non sit. vt.ff. ex qui.ca.ma.sed ⁊ si.§.j.decre. tamen.dicit indistincte retractandum quod falsum est. si probatur iusta causa absentie vt extra de senten.⁊ re.iu.cum bertoldus. Nec distinguitur an potuerit cõstituere procuratorem an non.vel non abfuerit ex probabili causa an non.et est ar.ad hoc.C.quomodo ⁊ quando iudex.ab eo.ibi.enim videtur qꝫ non sit opus restitutione.sed qꝫ de iure cõmuni possit appellare.Si absest ex causa necessaria tantum, vt cum quis sit deportatus propter suus delictum tunc si potuit constituere procuratorem non subuenitur ei. vt.ff.de mino.papi.ait. Sed si abest ex iniusta causa nunquam auditur appellans.nec subuenitur ei quia contumax non auditur appellans. vt.xxiiij.q.iij.de illicita.⁊.j.eo.§.sunt quorum.nisi veniat iudice adhuc sedente pro tribunali. vt.ff.de in inte.resti. diuus .Sed si est absens ante li.contes.tunc vel ex communicatur vel fit missio in pos. vt distinguitur extra vt lite non cõtesta.tue.⁊.c.quoniã frequẽter

q Siqdẽ deportãdũ. pses.n. deportare nõ põt. vt.ff.dele.iij.l.j.§.deportaꝰ ff.de iniust.rup.te.l.siquis.§.eius qui ⁊.§. seq.⁊.ff.de iterdi.⁊.rel.relegatoruz.

r Annotauerit.i.iudicauerit.ar.qꝫ metropolitanus potest cognoscere de cã criminali episcopali.⁊ talem ferre sententiam.iudico te eẽ deponendum sicut hic preses iudicat deportandum.

s Aduersus ergo qui appellat a grauamine iuste appellat licet remota sit appellatio.qz nõ aduersus lras principis.sed aduersus malitiã iudicis appellat.sic ex de of.iudi.dele.c.sane.in fi.ff.de custo.reoz.l.diuus.C.de rela.l.j.

t Illud.imperatori.consulendo ipsum.vel referendo.b.⁊ tunc litigatorib

edi dz cõsultatio.vt.C.de reb.l.iij.extra de ap.intimasti.

a Qui tunc.hic manifeste vr qp si quis non appellat a suspecto iudice nõ recipit lras iudicis.vel si gs nõ ptestatur cã suspitionis vel appellationis qp postea nõ possit appellare vel recusare.7 ex hõ sen.7 ar.re iudi.qõ ad cõsultatio nẽ.7 extra de of.dele.gratũ.sed contra petitis inducijs a iudice potest ipsum recusare et allegata cã absẽ/tie coram eo.vt extra vt li.non cõte.accedẽs.imo 7 post pre/stitã cautionẽ stãdi iuri põt appellare.vt extra de eo qui mit.in pos.cuz veniss̃et.7.iij.q.iij.offerat.Et nõ vr ꝓsen/tisse in iudicẽ q postulat sibi edi genus actõis.ff.de iudi.non vr 7 post receptas lras iudicis quas remittit pape possus iudicẽ recusare.vt ex/tra de of.dele.cũ olim.Itez ar.extra de resti.spol.ex cõ/qõne.dic qp sp põt a grauamine apppellari.de app.vt debitus.

b Non solẽt interest. sic extra de of.dele.sup eo.ff.de inof.test.si susceptã immo etiã si nõ interest dũ/mõ qualecũqz timet preiu/dicium fieri.vt.ff.e.a snia.in prin.7 extra de sen.7 re iudi.cum super.

c Dor.i.intra.r.dies qz ratũ debeo hre qõ meo noie factũ est.cũ adhuc agere pos/sim.vt.ff.rẽ ra.ba.l.pe.vl oi/cit mor.i.modico tpis spa/cio quod magis intellectu qp locutione exprimi põt.vt ff.de sol.ratũ.ff.rẽ ra.habe. quo enim.

d Ratum.sed nonne fi.ali quis appellat p altero.ille cogit hre ratã appellatiõez cũ negociuz eius vtiliter fit gestũ.vt.ff.de neg.gest.põ/po.ar.ꝫ qp tantũ in crimini bus appellatur inuito cõdẽ nato.vt.ff.de ap.nõ tantũ.

e Prouocauerit.p filio ꝺdẽnato 7 pro ꝓsanguineo etiã pñt appellare alig.vt ex̃ de re.iu.cũ in ꝓplatione.in parte decisa.melius õ regu la.cũ simus.i parte decisa.

f Litẽ.appellationis.qz si ab initio defenderet oporteret eam satis dare.qz i aliena re nemo idoneus est defensor sine satisdatiõe.ff.de procu.qui proprio sed hoc est virile officium.C.de procu.alienam.

g Ab initio pro filio nõ põt mater agere vel ipsum defendere.qz hoc est vi rile officiũ.C.de procu.alienã.põt tñ postulare pro parentibus valitudine õ tẽtis.ff.de procu.feias sed aliena negocia põt mulier gerere extra iudiciũ.ff.õ neg.gest.l.iij.§.i.ff tñ vis recipere mulierẽ intercedentẽ pro aliquo facias eã renunciare auxilio velleiani.vt.C.qñ mulier tu.off.fungitur.l.vl.

h Si qõez.in cribus tñ fit qõ.vt.v.q.v illi.ff. õ qõni.l.j.i pñ.sed in pecunia rijs causis nõ facile nisi cũ aliter veritas nõ põt liquere.ff.de qõni.diu9 pi9 li beri ẽt torquenẽ si feõ iterfuerit.ff.e.vni9.§.testes.als ñ.C.õ qõi.decuriones

i In criminali.i.si vult torquere aliquẽ nulla presumptione precedente.qõ non licet.vt extra de re.iur.cum in contemplatione.

k Eius qui.hoc intelligunt oẽs cũ nũciũ misit.sz aliud ẽ si per se in propria persona 7 añ citationẽ iter arripuit.vt ex̃.e.meminimus.7.c.suggestũ.Sed ꝺ hãc distinctõez ẽ ar.ex̃ de of.dele.cũ cã.vbi differtur cã propter missionẽ nũcij 7 est hodie exp̃ssum in decre.de ap.ad hoc.sic nõ obstat e.ti.vt debit9 honor. Illud.n.intelligitur qñ hoc tñ dicit 7 non probat.Et ibi dr qp primo ꝓuenit qui primo litteras dedit iudici.hodie statur decre.vt debitus.

l Post appellationẽ.simiter si appellationẽ non recepit dabit litteras appellanti.vt eas det superi in quibus significabit ei quare appel/lationẽ nõ recipit.vt.ff.de ap.nõ reci.sciendum.

m Tẽpus.rrr.dier.vt.j.e.§.vl.in fi.7 si infra id tẽpus nõ petierit vr renũ ciare appellationi.vt.s.e.ab eo.7.C.e.qñ.nec iuder ad quẽ appellauit cũ au diet.iuder tñ etiã non petenti tenetur offerre apostolos vt.C.e.eos.in fi.

n Instanter.s..c.di.prisca.

o Per eum stetit.ergo si per ipsum stat hoc ei nocebit.vt iuder superior ip/sum non audiat sine apostolis.hoc hodie in paucis locis seruatur.

p Appellatione interposita.ita qp teneat.

q Medio.dum tamen sit recipienda.

r Nihil.nisi cum appellat ab executione.tunc siue sit mobilis res si ue immobilis fructus sequestrantur.C.quor ap.non re.ab executore Itẽ in alio casu cũ dilapidat fructus.ff.eo.imperatores.extra de seque stra.pos.c.vi.7 cũ appellãs est in notorio crimine.extra.e.cum sit roma/na.vel est in ualor ec/clesie.ꝯ.e.§.sunt etiã. Item si beres conui ctus delegato vel fi/deicõmisso prestãdo appellat.tunc nõ de/feretur appellationi. Cauebit tñ de co re/stituendo.ff.vt legato9 vel fideicõ.nomi ne caueatur.l.post qp §.j.ita etiã est in sup/plicatione.C.de pre/cib9 impera.of.aug. que supplicatio. Itez põt nouas ꝓbatiões inducere post publi/cationem testiũ.quas prius nõ poterat hre C.de tempo.app.per hanc extra de fi.ustru. cũ Joãnes. Item de reo fit actor 7 tenetur probare victus appel lationem esse iustam. vt extra de ap.cuz in ecclesia. Cum ergo appellationi qñqz nõ deferat.pz qp differt a nũciatiõe noui ope ris.qz post illam siue ipsa sit iusta siue iniu sta nihil est innouan/dum.vt extra de no. ope.nuncia.c.cum ex iniuncto. Juder er/go a quo appellatur si non recipit superio ri mandabit opinio/nem suam 7 causam quare non recipit ap/pellationem vt.ff.de ap.re.sciendum.

s Si quis.banc.l. intelligunt quidam qñ cria sunt connera vt.ff.de mino.etiã si. sed hoc falsum est.qz non potest quis simul accusari de criminibus pluribus descendenti/bus ex eodem facto.C.de accu.qui de crimine.sed intellige qñ minor pena preiudicat maiori. Vel dic qp si maior pena includit in se minorez vt depositio priuationem officij.differetur etiam pena in minori.nam satis est si punitur in maiori pena ar.ad hoc.xxiij.q.v.relegentes.

t Quedam.sententia ergo pro parte tenet pro parte non.vt.ff.de mi no.etiam si.§.ex causa.C.de transac.si ex falsis.extra de; preben.dile/ctus.extra de testa rainutius 7 raimaldus.sed sententia arbitri non po test pro parte tenere 7 pro parte non.ff.de arbi.dicere.quidam habent qualem pro lege.§.sed 7 si.hz contrarium inueniatur extra de arbi.cuz tempore. Hoc tamen scias qp rerum pluralitas non facit plures senten tias.hz secus sit quandoqz in stipulationibus.ff.de ver.ob.qõ dicitur. 7.l.scire.7.ff.fami.her.in hoc iudicio.ff.ad exhib.celsus.§.item celsus Jo.probabiliter põt dici qp tot sunt sententie quot sunt articuli exprẽs/si.ar.l.ff.de ver.ob.scire.b.

v Granioza.quid si sunt equalia:idẽ credo.7 sic pz.hic qp maius di gnũ trahit ad se minus dignuz.si.extra de cõ.cc.vel al.qõ in dubijs.

x Forma.quinto.dicit.qp hec est falsa littera.qz non sunt tot anni qp liber iste cõpositus fuit.fuit enim editus docente iacobo bonon.in le gibus 7 aler.in theologia qui fuit postea papa alex.iij.7 fuit anno do mini milesimo.c.l.vt ex cronicis patet.

y Si autẽ vnus.si plures condẽnati sunt 7 volunt appellare.libel/lus appellationis oĩuz noĩa ꝓtinebit.sed si vnus est ex pluribus ꝺdem natus si vnum in libello nõ exp̃ssit.illi nõ nocebit.vt.ff.e.scio quesitũ.

z Sindici.põt ergo esse duo sindici vel procuratores.vt hic 7 extra de testi.insuper.7 extra de do.7 contu.cum dilecti.7 extra de sen.7 re iudi. cum.i.7.a.melior tamen erit conditio occupantis.vt.ff.de procu.pluri/bus.ar.tamen contra.ff.de admi.tu.decreto in fi.7.ff.de procu.si quis cum. Tu dicas qp bene possunt esse plures procuratores,sed tantum

vnus aget cām. qz si ambo agerent. forte quod vnus concederet alter negaret imo ꝛ si plures sunt qui agunt. oēs debent constituere vnum procuratorem. ne causa spargare in plures aduersarios. vt. ff. fam. ber. si familie. ff. de edil. edic. q; si nolit. §. si plures. Adhelius potes distingue re. qz si plures sunt rei quiconueniuntur. omnes tenentur dare vnum procuratorem. ne cā spargatur in plures aduersarios. ſꝫ si plures sunt illi qui cōueniunt aliquem nō habēt necesse dare vnuꝫ procuratorē. sic distinguit ler. ff. iudi. sol. iā tamen. §. vl. Jo. b. tamen dixit q; plures procuratores possint simul agere. sicut notauit in distinctionibus suis. h.

a ¶ In scriptis. si coram iudice appellat. sufficit si dicat appello. ff. e. l. ij. sed si appellat sine iudice. tūc scribet quis ꝛ a quo ꝛ ꝙ quez appellet ꝛ a qua sententia. ff. e. l. j. in fi. idē videtur si a grauamie appellat. imo sufficit si dicat appello.

b Catholicꝰ. fidei iudicis. Infidelibus. n. sunt interdicta officia publica. C. de iude. l. vlti. ꝛ vij. q. iiij. constituit.

c ¶ Excōicet. nisi fit sub fge ifideli. vt paulus q appellauit ad cesarē. xxiiij. q. j. paratꝰ. x. di. si in adiutoriū. xj. q. iij. iulianus.

d Judicibus. si cōsensisti i iudicez aliquē ꝓpter iniquitatē persone non potes appellare. vt hic ꝛ extra de of. deleg. super qōnuꝫ. sed ab iniqua sententia potes appellare. qz lz reprobare dicta sed nō personā. vt iiij. q. iij. si quis testibꝰ vnde appellatur si vocauerit litigatores ad inhonestū. locum. ff. de arbi. sicut dies. §. si arbiter vel ad periculosum locū extra de ap. ex parte. Dicas ergo q; nisi remota fit appellatō bene appellatur a iudicibus. de cōi ꝙsensu electis nisi sint electi vt arbitri. vt ff. de ap. ex ꝙsensu vel etiaꝫ si sunt arbitri tales qui electi sunt ex necessitate. qz a talibꝰ appellatur. vt. C. ō iudi. l. vl. Item scias q; duo sunt genera arbitroꝝ. quidā sunt arbitratores qui componunt inter partes ꝛ taliū arbitrium si est iniquū est reducendum ad arbitriuꝫ boni viri. vt. ff. pro socio. si societatem. sed arbitrium illoꝝ qui eliguntur sub pena lz sit iniquū tñ tenet. sed a superiore potest retractari. vt extra de arbitris nō sine. itē si per dolum sententiam tulerit. lz non retractetur. per ap. tamē per exceptionem retractatur. ff. e. ti. non distinguemus. §. cum quidam.

e ¶ Consensus. secus si in cā criali vbi consensus rei sufficit. xj. q. j. c. iij.

f ¶ Quod arbitris. potestatem eius rei de qua est ordinarius iudex po

testez appellamus: ꝛ apostolos postulamus. Et huiusmodi appellationes in scriptis fieri debent.. Ad iudicium autem alterius fidei catholico appellare non licet. Unde in carthaginensi concilio. iiij.

Excommunicatur catholicus qui cōmittit causam suam iudicio alterius fidei.

Catholicus qui causam suam siue iustam: siue iniustaz ad iudicium alterius fidei iudicis propriꝰ vocat excōicetur. Notandum vero est: quod quidam iudicē sunt a quibus appellari non oportet.

Ut in cōcilio mileuitano legitur.

A quibus iudicibus prouocari nō licet.

A Judicibus quos communis consensus elegerit: non liceat prouocari. Quod de arbitris itelligendum est. Judicum enim alij sunt arbitrarij: alij ordinarij. Ordinarij vero sunt qui ab apostolico vt ecclesiastici vel ab imperatore vtpote seculares legitimam potestatem accipiunt. Arbitrarij sunt q; nullam potestatem habentes cum consensu litigantium in iudices eliguntur: in quos compromittitur vt eorum sententie stetur. Horum alij sunt ordinarij ꝛ arbitrarij: alij arbitrarij tantum. Ordinarij ꝛ arbitrarij sunt: qui legitimam potestatē habentes ab eis eliguntur ad arbitrandum qui non sunt sue iurisditioni suppositi. Ab his ꝛ si vt arbitrarij sedeant ꝛ non vt ordinarij priuilegio tamen ordinarie dignitatis grauatus aliquis appellare valebit. Unde in carthaginen. concilio. iiij. legitur.

A iudicibus qui eliguntur communi consensu prouocare non licet.

Sane si ex consensu partium iudices electi fuerint: etiaz a pauciori numero quam constitutum est liceat prouocari. Item ex cō ci. milenitano.

Qui de episcoporum iudicijs queruntur: a vicinis episcopis audiantur: vel ab alijs ex consensu eorum adhibitis.

Placuit vt presbyteri diaconi vel ceteri inferiores clerici in causas quas habuerint. si de iudicijs episcoporum suoruꝫ questi fuerint: vicini episcopi eos audiant ꝛ inter eos quicquid est diffiniant adhibiti ab eis ex consensu episcoporum. suorum. quod, si ab eis prouocandum putauerint non prouocent nisi ad aphricana concilia ad primates prouinciarum suarum. Ad transmarina autem qui putauerint appellandū a nullo intra aphricam in cōmunione suspiciantur.

Nisi forte romanam sedem appellauerint. Is autem qui appellauerit: ad eum a quo appellauit remitti non debet. Unde in sardicēsi concilio.

De eodem.

Si quis episcopus accusatus fuerit: ꝛ omnes iudicauerint cōgregati episcopi regionis ipsius ꝛ de gradu suo deiecerint cum si appellauerit cum deiectus fuerit ꝛ cōfugerit ad beatissimum romane ecclesie episcopum: ꝛ voluerit se audiri si iustum putauerit vt renoceꝛ tur vel renouetur examen scribere episcopis dignetur episcopꝰ romanus his qui infinitimaꝝ ꝛ ꝓpinquaꝝ altera prouincia sunt. vt ipsi diligēter omnia requirant: ꝛ iuxta fidem veritatis diffiniant. Quod si is qui rogat causam suam iterum audiri: deprecatione sua monnerit episcopum romanuꝫ vt de latere suo presbyteros mittat erit in potestate eiꝰ quid velit ꝛ quid estimet. Et si decreuerit mittendos esse: qui presentes cum episcopis iudicent: vt etiā habeant auctoritatemꝝ persone illius a quo destinati sunt: erit in eius arbitrio. Si vero crediderit sufficere episcopos comprouinciales: vt negocio terminū imponant: faciet quod sapientissimo concilio suo iudicauerit. Arbitrarijꝝ tantum sunt qui nullam legitimaz potestatem acceperunt a quibus appellari non licet: quia eis imputandum est: quod sibi tales elegerūt. Si vero sententia eorum a quibus appellatur soluta fuerit per eum ad quez appellatum est: nihil eis oberit: nisi forte vel inimicitia vel pecunia depranati iniustam probantur tulisse sententiam. Unde in eodem conci. carthaginen. iij. legitur.

Cum per appellationem sententia soluitur non debet obesse ei qui nō iniquo animo iudicauit.

Hoc etiam placuit: vt a quibuscūqz iudicibus ecclesiasticis ad alios iudices ecclesiasticos vbi est maior auctoritas fuerit prouocatū: non eis obstet: quoꝝ fuit soluta

g ¶ Ordinarij ſm canones credo q; ꝛ ordinarius ꝛ delegatus possit esse arbiter. q; possit ordinarius. est extra de arbi. cum tempore. ꝛ extra de elec. cām. q; delegatus est ex de presum. litteras. extra de arbi. cū olim extra de preben. nisi. ꝛ licet non possit appellari a sentēcia arbitri. supplicari tamen potest. extra ō arbi. nō sine.

b Valebit. hoc falsum est q; a compromissario nunq; appellatur. siue alias sit iuder siue non. C. de arbi. l. j. ꝛ nisi exprimatur qō eligit vt arbiter tenebit eius sentēcia vt iudicis. C. de iurisdi. om. iudi. l. j. ꝛ appellatur. vt ff. q; satisfda. co. l. arbitro. Jo.

i Sine. liceat. licet sit remota appellatio. tamen q; tertius deest qui possit alios reuocare potest appellari. extra de. eo qui mit. in pos. cum sicut. in decisa. vel intellige q; si vnus delegauit alijs vices suas. tunc enim appellatur. extra ō officio. dele. super qōnum.

k Placuit. questi fuerit recusando eos. ꝛ infra triduum alios eligendi. iij. q. iij. offeratur. C. de iudi. l. vlti.

l ¶ Vicini. forte nō erat metropolitanus. ꝛ ideo prouinciales epi supplent defectuꝫ metropolitani.

m ¶ Et consensu. maxime vel ideo dicit. q; sine licentia eius non potest clericus renunciare foro vt extra ō foro compe. si diligenti. ꝛ ideo dicit ex cōsensu. q; episcopus delegabit ei cām. ꝛ tamē ille non cogitur eaz recipere q; par in parem non hz pt̄ātez vl imperium. vt est si. vj. q. iiij. si quis. episcopus.

n ¶ Concilia. casus vbi nō appellatur ad delegantem q; est suspectus. ꝛ est si. s. e. anteriorum in si.

o Si quis epūs. vt renocetur. alia est ergo cā appellationis q; principalis vt. vj. q. iij. ofius.

p ¶ Infinitima. nō ergo remittitur cā ad eum a quo appellatuꝫ est. nisi partes hoc petant. vt extra de ap. accepta. ꝛ c. interposita. §. ij. ꝛ nisi velit ei deferre a quo appellauit. vt ex de sen. ex. pertuas. ꝛ extra de matrimo. ꝙ cto ꝙ interdēm eccle. lse. et qñ frustratoria ē appellatio vt extra de ap. cuz ecclia.

q ¶ Et ꝓpinqua. vt nec sit vltra duas dietas. vt extra de rescrip. nōnulli. sic. j. iij. q. vj. neminem. extra de of. dele. prudētiā. §. ferta. ꝛ extra de ap. c. vltī.

r ¶ Auctoritatē. ꝛ sic vī q; epi vicine puincie ordinario iure cognoscant. ar. s. c. pri. ꝛ sic ordinarius ꝛ delegatus sil potenūt cognoscere de cā qd ergo iuris ē si isti dissentiāt i sniā: dic vt. j. c. §. si plures. extra de sen. ꝛ re iudi. c. si.

s ¶ Arbitrarij. hec verba habes. ff. de arbi. diem. §. ltari n. si contra ius sit qō profertur. j. e. §. est autem quando.

r Hoc etiam. obstet. nisi quantum ad hoc q; in alijs cauſis possint suspecti recusari. extra de ap. ad hoc. ꝛ j. e. proposuit.

a Si conuinci.ar.ꝙ contra aliquem ex officio suo facientem aliquid nō fit malum presumendum nisi conuincatur.xj.q.iij.abfit.ꝛ.c.si episcopus forte.ꝛ. q.ij.lugdunensis.extra de renū.in presentia.de sen.ꝛ re iudi.sicut.hodie non presumitur pro solo iudici.nisi hoc legitime constuerit documentis.vt extra de proba.quoniam cotra.

b Vel iniquo.Si iuder per suam,imprudentiam iudicauerit male puniturquā tū iudici videtur equum.ff. de vari.ꝛ extraor.cog.l.vlt. sed si per imprudentiam assessoris.tunc assessor tm̄ punitur.vt.ff.qō quisq; iur.l. ij.Sed si iuder per dolum vel per gratiā vel odiuz vel pro pecunia male iudicauerit.punitur in veram litis estimationem ꝛ etiam infamis fit.C.de pena iudi.qui ma.iu.l.ij.ꝛ isti.de obli.que ex quasi delic.nas.§.j.si aūt iuder nō vult iudicare facit litem suam. vt.xxiij.q.ij.dixit dns.vt ibi dixi.

c Tatutū est.apostolico id est canonico.

d Deciso.i.sententia.

e Clericoꝝ idest iudiciū.

f Bisplicuerit.ꝛ ideo appellauerit.

g Preses.i.presidium ferens idest aduocatus vel assessor preses enim dicitur ō fensor.xxxij.q.iiij. nemo.

b Cognitor. instrumēto tamen iudicis creditur sup bis que acta sunt corā eo.ꝛ etiā dicto suo creditur .vt extra de rest.spo.olim.in fi.ꝛ c.cū ad sedē.ꝛ eꝝ de sen.ꝛ re iudi.cum super.ꝛ.c. sicut ꝛ extra de eo qui mit.in pos. c.ij.ꝛ de testi.cū a nobis.C. de ōben.stip.optimā.C.de fal.si quis decurio.ar.contra.C.de rel.l.j.C.de arbit. ne in arbitris.ff.de custo.re.diuus.§.eo.biduum in fi.extra de condi.appo. per tuas.extra de accu.cum dilectus in fi.

b Vel cognitor prohibetur ergo ne iuder vel aduocatus vel assessor fiat testis in causa illa.Juder enim est offensus ꝛ suspectus est appellanti.vt extra eo.proposuit.Item quia iuder semper vellet teneri suā sententiā.ꝛ ita nō eēt ex vtraq; parte.qō est officium testis.vt.xiiij.q.v.nō sane.Instruere tū pōt eū q cognoscit de ap.vt.xviij.di.c.j.lz fit ar.ō.ff.de iud.eū q.Nec etiā assessor pōt esse testis.qz ipse libellis ꝛ snijs ꝛ cognitiōib⁹ preest.ff.de assess.l.i.licz sit ar.ꝙ possit.ff.qō me.cau.metuz.§.sed qō pretor.in fi.Itē aduocatus ꝛ executor negocij non pōt esse testis.vt.ff.de testi.l.vlti.ꝛ iiij.q.iij.testes quos.circa medium.sicut nec iuder pōt esse.ne dum aduocationis sue memor ꝛc.C.de assess.nemo.Jo.Quidā dixerunt ꝙ in principali negocio nō admittuntur bepsone.sed super bis que acta sunt in cā sic.alij vero econtra.b.

i Ad testimonium.regulare est ꝙ in ciuilibus negocijs cogi pōt quilibet testificari.xj.q.iij.quisquis metu.C.de testi.si quando.sed clerici non coguntur ad testimonium.sicut nec ad alia officia publica.vt.xxj.q.j. generaliter.quia clerici non de facili debent iurare.ij.q.v.si quis presbyter.sed si aliter veritas non potest manifestari.tunc ꝙ episcopū possunt cogi clerici ad testificandum xiiij.q.ij.quāꝙ.item ꝛ si gratia odio vel timore se subtrahunt. extra de testi. cog.c.j.ꝛ.ij.

k Pulsetur.i.cogatur.

l Ab eis.

m Jautem.pone casum.§.e.a iudicibus.

n Ut ab episcopis si hec dicto vt ponitur consecutiue vt gratianus vult tunc intelligas ,put dixi.§.e.a iudicibus.sed si ponitur modaliter.nihil est hic iure quia taliter bene possunt eligi iudices vt non liceat pronocari.vt C.de tempo.ap.l.vl.

o Post secundam.eadēq;.Ar.contra aduocatos.qz eadē causa dicitur appellationis cum principali fic.§.e.si episcopus.ꝛ.xxj.di.habeo.ar.contra.vj. q.iij.ofius So.eadem est causa.i.negocium.sed non est idem iudiciū.qz alij sunt iudices.Jo.ꝛ.lb.pronunciant appellationem iustam vel iniustam.vt.j. eo.§.vl.sed in priori cā pnunciatur de ipso principali.ꝛ hoc notaui in questionibus meis.Bar.

p Si quis.tertio in eadem.ergo quibus appellanit non auditur tertio appellans,hoc iō qz presumitur ꝙ totiens iuste condēnatus sit ꝛ nō grauetur. vnde idē pōt dici fm canones extra ō ap.sua nobis.Sed quid est ꝙ dicit hic

aliquis potest recusar i non tamen appellari ab eo.cum tamen a suspecto iudice pōt appellari vt extra vt lit.non contes.accedens.ij.§.e.quotiens.item fm decre.vbicūq; inhibetur appellatio ꝛ recusatio.vt extra e.super eo.ij.ꝛ.c.consuluit,sed dic ꝙ inhibetur simpler ꝛ vaga recusatio vbicunq; inhibetur appellatio.tamen expresse non potest inhiberi remediū recusationis vt.C.ō sen.ꝛ interlo. om.iu.l.vl.pōt dici ꝙ tertio appellatur non a sententia sed a suspecto iudice. ß qualiter pōt hec lex stare:qz si iste qui appellauit impetrauit iudices ipse nō potest eos recusare.vt dixi.§.e.a iudici bꝰ si aduersarius eos impetrat aut ante terminum appellatiōis aut post terminuz.si ante terminum tunc littere non valent.vt extra de ap. oblate.ꝛ c.sepe ſz si post terminum stultus est impetrans si vtatur litterꝫ illis cum sententia iā teneat.vt.j.e.ei.g.Bi cas ꝛ intelligas quando aduersarius impetrat litteras.ꝛ ante terminum appellatiōis non ante terminum datuz ab hoie.sed ante terminum appellationis datū a lege qō facere potest vt.j.e.appellatore.vel intellige quando idem qui appellauit ipetrauit iudicem illum.qz eum potest recusare ,ppter nouā causam superuenientem.vt extra ō of.dele.insinuante.

q Super bisdez.§.

De eodem.

est tertio enim in vna eademqꝫ cā super bisdem ,capitulis pronocare non licet. Unde in.vij.li.cod.ti. ne liceat in vna eademq; causa tertio pronocare Imperator Justinianus scribit. Si quis in quacunq; lite iterum pronocauerit non liceat ei tertio in eadez lite super bisdem capituli pronocatione vti.vl sententias excellentissimorum prefectorum pretorio retractare licentia data litigatoribus arbitro dato ipsius audientiam qui eum dedit ante litis contestationem inuocare ꝛ huius petitione minime ꝓuocationis vim obtinentie. Cū autem in causa capitali vel status interpellatum fuerit non per procuratores:sed per se ipsos appellantes causam suam agere oportet.

Unde hadrianus papa ait.

Appellationem in causa capitali vel status interpositam per procuratorem exequi non licet.

Jquando in causa capitali vel causa status interpellatum fuerit: non per exploratores: sed per se ipsos est agendum. Tēpus autem exequende appellationis annus est: vel si insta causa iter cessit:biennium. Unde in auctenticis costitutione.xj. collationē.v. legitur.

e omnes in prin.

r Arbitro.i.iudice delegato.vel intellige de arbitro quoram quo probanda est causa recusationis.

s Eum qui dedit.per hoc patet ꝙ cum delegatus recusatur ꝛ recusatio fit probata statim euanescunt littere.ꝛ mittitur negocium ad delegantem.Sed si ordinarius recusatur tunc tenet illud qō est in illa cōstitutione speciali extra.e.ad hec.ꝛ.j.xj.q.j.peruenit

t Contestationē.quia est dilatoria exceptio vt.iij.q.vj.§.exceptio.sic iij.q.v.quia suspecti.de hoc dicemus.j.iij.q.iij.§.offeratur.Et sic patet ꝙ in causa appellationis est lis contestanda.extra de testa.rainaldus.ergo ꝛ libellus est porrigendus tamen aliter fit de ꝓsuetudine.Jo.Certe immo de consuetudine porrigitur libellus talis,pero sententiam cō firmari vel infirmari latam inter me ꝛ talem,bar.

v Jnuocare ꝛ iustum recusare.Jo.

r Jquando.in capitali.j.v.q.iij.in criminalibus.

y Status.in causa status non cōstituitur procur. nisi ille qui constituit sit in possessione libertatis.vt.liiij.di.frequens.ꝛ.C.de asser. tol.l.j.in prin.

z Per exploratores.i.procuratores.sed in cā appellationis in his casibus admittitur ꝓcurator.et in cā criali ꝛ in cā status.vt.ff.de ap. nō tm̄ ꝛ.ff.de li.cā.l.j.vbi.filius ꝙ pfe ꝛ econuerso pōt appellare etiā ipsis inuitis.qz interest filioꝝ parentes habere liberos ꝛ econuerso.vt ibi.

z Per exploratores. Regulare ē ꝙ per ꝓcuratorez nō agitur de crie sed fallit de crie iniuriarū.vt.iij.q.ir.§.nisi.Itē qs se excusare pōt ō crie ꝓuentus ꝛ accusatus per procuratorem.v.q.iij.reos.Item excipere.extra de accu.veniens.ꝛ c.super bis.itez in lentbas crimibus.ff.de accu. leuia.Itē si crimen nō excedit penam relegationis.vt.ff.an.per alium cause appellationis exerceri possint.l.i.Itē si agatur ad pecuniariā penā.lz infametur reus.vt in ea.l.Itē in crie suspecti.ff.de procu.non solū.§.vl.Itē vbi quis aliū vult accusare de ingratitudine.ff.de procur. sep.ꝛ be.§.j.Itē in accusatione populari interuenit procurator ad defendendum sed non ad agendū.vt.ff.de popularibus.ac.qui.in popularibus.Itē fm quosdā per nunciū pōt agi in cā criali.vt extra de testi.spoli.litteras.Itē cū cā non est pure criminalis.vt extra de procu.tue.Itē per socium litis agitur in cā criminali.vt.iij.q.vj.hoc quippe et extra de dolo et contu.cum dilecti in prin.et.ij.q.v.si duo.

a QJ qui appellat.alius.Idem beneficium dant antique decre.vt extra de ap.et ratione ꝛ c.cum sit romana.similiter noue.extra e.constitutus.hoc tñ tẽpus iudex põt artare.extra e.reprehensibilis.ꝛ.c. cũ sit romana.ꝛ sit ar.ꝯ ff.de re iudi.l.iiij.§.fi,quis vbi dr̃ q̃ iudex beneficium legis non potest dimittere.

b C Annus si appellatur ad aliũ q̃ ad principem.tunc videntur ser mensꝛ dãdi. Itẽ si appellat a delegato qui nõ recipit appellationem dantur tres mẽses.C e.si appellationẽ.ꝛ si a delegato pncipis tunc nouem mẽses C.de tẽp.ap.l.ij.§.q̃ si.sed si a pedaneis iudicibus tũc ij. mensꝛ.in auẽ.col.vj. ꝺ iudi.§.audiãt ergo.

c C Manet q̃ fingitur nõ prouocasse.vt C.de tẽp.ap.l.vl.circa fi.fuit tñ extincta sententia p appellationẽ vt.ff.ad turpil.l.j.i fi. sed ante sententiã appellans.si nõ,psequatur appellationez ita bit iudicio eius a quo appellauit extra eo.psonas.nec post audiẽ appellans.vt extra.e. reprehensibilis.ꝛ.c.cõsuluit ꝛ.c.psonas.io. nisi iterũ grauetur.extra e.vt debitus.ꝛ.c. directe.b.

d C Appellatore.mensis hic habes q̃ victor põt preuenire legalez terminum appellationis per mensem.vt C.de tẽp.ap.l.vl.§.in his aũt casibus.sed victa pars põt quattuor diebus preuenire.vt.e.l.§.precedẽti.Et nota q̃ tripler est terminus appellationis. Q̃ñq̃z statuitur terminus ad iter arripiendũ.vt extra de sen. ꝛ reiudi.cum ex cã.extra de ap.peruenit. Q̃ñq̃z statuitur terminus ad pñtandum se iudici appellationis.vt extra eo.cum sit.ꝛ.c.significauit. Tertius terminus est qui statuitur a lege.ſ.annus vel biennũ.ꝛ infra illũ ꝺz esse finita cã appellationis vt hic.ꝛ.C.de tempo.ap.l.nemo.ꝛ.l. vl.circa medium.ꝛ in auẽ..de ap.circa medium col.viij. Hoc autẽ scias q̃ terminũ statutũ ab hoie nõ põt altera ps preuenire.vt ex e.sepe.sed terminũ legalẽ põt puenire cũ modicũ supest de tpe.vt hic dr̃.ꝛ extra e. oblate.pm legẽ ãtiquã poterat ꝛ debebat elapso medietate termini legalis victor se exhibere iudici appellatõis.vt.C.de tem.ap.nemo.sed tñ vt patet ex illa decre.oblate.q̃ñq̃z ante terminum potest altera pars prosequi causam appellationis,dum tamen altera pars non preueniat diligentiam alterius.vt.vj.q.iij.placuit.

e C Inuento.hic patet q̃ etiam in causa ap.partes sunt citande.si tñ altera pars non venerit iudex ea absente potest procedere.vt hic dicitur q̃ priuilegium eius est qui de app.cognoscit q̃ possit vna parte absente litem audire.vt.C.de tem.ap.l.vl.§.pe.Si tamen absens probat iustam causam absentie bene retractatur qõ factum est.vt extra de sen.ꝛ re iudi.cum bertoldus.

f C Omni casu.i.siue vincat siue vincatur.vt extra de ap.reprehensibilis.ꝛ.c.sepe.ꝛ.C.de iudi.properandum.§.si autem.ꝛ.iij.q.iij.libellum.

g C Si vero is.penitentia.ff.de dona.qui sarum.ff.de repu.si penituit.ff.locati.l.fi in lege.§.pe.ff.de in ius vo.q̃uis.ff.de mino.qõ si minor.§.scenola.

h C Nõia ductus.intellige si penitet cum adhuc nihil interest aduersarij.ff.de condi.ob sau.si pecuniam,potest tñ iterum appellare.extra ꝺ ap.directe.

i C Siquis libellos.cõmutandi.sic extra de ap.e.directe.qõ tñ verum est re adhuc integra.q̃ si aduersarius iam recessisset.non posset iste mutare consilium in iniuriam alterius.ff.de re.iur.nemo.

k C Nominationes.publicum.ꝛ cleri ꝛ populi.vt.xviij.ꝺi.episcopus etiã absẽtibus ad.xij.dietas.vocat̃ vt ex̃ de elec.cun inter.si sine periculo possunt vocari.vt extra de elec.q̃ sicut.hodie qui non potest interesse hoc iurabit.ꝛ sic põt cõmittere vices suas alicui de ecclesia sua vt extra de elec.q̃ ppter. De hac materia nõ.vij.q.j.factus est.ꝛ vocabuntur q̃ sunt in puincia.vt extra.e.cozã. Itẽ pz hic q̃ licet oẽs canonici elegerint aliquẽ seorsum non cõicato concilio q̃ electio non valet.l.xiij,ꝺi.c.j.

l C Appellare.appellatio tamen tuetur electõez minus bene factaz,vt extra de elec.consideranimus.

m C Diffinitiua.Diffinitiua sñia est que finẽ iponit negocio.ff.de arbi.qualem.ꝛ.xj.q.iij.summopere.alia oĩs est interlocutoria.sufficit tamen proferre verba que habent vim absolutionis vt extra de ver.signi.in his.ꝛ.ff.de arbi.quid tamen.§.si arbiter. Item si continet cõdemnationem.sed tamen incertam non valet,vt iudex precipiat solui debitum.vt.C.ó sen. que sine certa quantitate p ferrur per totum.q̃ñq̃z etiã tenet sententia licet non cõtineat condemnationem vl̃ absolutionem.vt in sententia sub coditione lata vr.s. e.§.biduum.

n C Item sententia citra solitum.ſ.generalem.nam si primo sñiatũ fuerat de proprietate q̃ de possessione.ꝛ hoc fieri nõ debuerit.tamẽ nisi appellet sñia tenet.C. e.l.j.ꝛ.

o C Itẽ si sententia.

p C Iudicatas.nisi in causa matrimoniali.xxxv.q.ij.§. q̃ ergo.ꝛ i crimine falsi.C. de fal.querela.ꝛ vbi negatur iudicatum.ff.que sñia sine appellatione.l.j.in prin. ꝛ cum dolo omisit exceptionem que competebat ex prima sententia.vt extra de sen. ꝛ re iudi.inter que huic legi videtur contraria.sed decre. intelligo cum aliquis ex certa scia ꝛ ex dolo omisit exceptionem volẽs decipere aduersarium,ar.ff.ad velle.si decipienti.hec autem lex loquitur cũ ex ignorantia omisit exceptionem rei iudicate vel etiam si ex certa scientia omisit.sed ideo omisit quia non poterat eam tũc temporis probare.hoc enim non preiudicat.vt.ij.q.vij.plerigz. Itez fallit.ff. de iureiuran.admonendi.vbi retractatur prior sententia propter periurium Jo.Ego intelligo decre.inter,cum prima sententia nõ valebat.vt ibi dicitur quod poterat esse ex multis causis.b.

q C Item si sententia contra ius. Nisi iudex estimet leges illas non iuuare causam.vt.ff.de re iudi.cum prolatis. ad. Sed hoc est falsum.quia error iudicis non debet excusare sententiam.vt.ff.que sententie sine appellatione.l.j.in prin.ꝛ illa.l.cum prolatis.loquitur quando contra ius litigatoris sententiatum fuerit.ꝛ sic patet q̃ sententia lata contra ius litigatoris quantum ad litigatores transit in rem iudi.vt hic ꝛ extra de senten.ꝛ re iudi.cuz inter.in fi.

r C Item si plures iudices siue iudices sint ordinarij siue delegati siue arbitri ꝛ omnes sint presentes.quicquid maior pars statuit.illud tenet.vt.lxv.ꝺi. c.j.ꝛ.ij.ꝛ.ff.de re iudi.duo ex tribus.ꝛ.ff.de arbit.item si.§.vltim.ꝛ.l.diem.§. si plures.nisi in solo casu quem habes de rescript.pastoralis. Sed si in pari numero dissentiant.ꝛ tunc si sunt arbitri neutra sententiarum tenet.vt.ff.de arbi.diem.§.si plures.ꝛ tunc iudex ordinarius coget arbitros aliquam personam eligere cuius auctoritati stetur.vt.ff.de arbitris.item si.§.pncipaliter. In delegatis autem iudicibus tenet vtriusq̃z sententia.sed suspenditur quo usq̃z confirmetur a superiore.ff.de re iudi.duo iudices.nisi velis dicere aliud esse in deleg.a pncipe.vt.C.de ap.in offerendis.vbi dicitur q̃ si dissentiunt eligant tertium. In ordinarijs vero si dissentiant in pari numero tenet sententia pro reo lata.nisi in causa liberali.vt extra de proba.er litteris.ff.ó re iudi.inter pares.similiter tenet sententia lata pro testamento.ff.de inoffi.test. si pars.Tertius casus pro matrimonio.vt.xxxiij.q.j.si quis acceperit.ꝛ extra de presump.illud.Quartus in dote de re.iur.c.fi.vnde ver.Si sint equales qui producuntur vtrumq̃z.Stat testamentum libertas coniugium dos.Et hec que supra diri vera sunt quando omnes iudices sunt presentes si autem quis abest ꝛ non per contumaciam sententia aliorum nulla est vt hic.ꝛ.ff.de arbi.item si.§.vltimo.ꝛ.l.sequenti.ꝛ extra de offici.delega.quamuis.ꝛ.capitulo causam.Jo.ꝛ ponit hodie decre.totam hanc distinctionem.de senten.ꝛ re iudi.c.vlti.

s C Item cum certa.quidam enim iudices possunt punire vsq̃z ad duos aureos quidam plus.vt.C.de mo.mulct.illustres.ꝛ.l.sequentibus.ꝛ tamen p̃ pter inopiam condemnati potest iudex sententiam moderare.vt.ff.de offici. presi.illicitas.§.penultimo.ꝛ.xxiij.questione.v.c.j ꝛ.C.eo.eos in fi.Sed nunquid vsq̃z ad modum legitimum valet enim argu.ff.falsi.hercisciunde.in hoc iudicio.argu.contra de dona.sanctimus.ꝛ extra de preben.dilectus.ꝛ.c. nisi.ꝛ.xij.q.ij.si quos.

a ℂ Uenales.sed si arbiter tulit sententiam per gratiam tenet.sed datur doli exceptio.C.de arbi.l.iij.ff.ad trebel.seruo.§.cū prætor.sed si corruptus tulerit nulla est sententia.vt hic.ꝛ.C.si er fal.all.l.vlti.

b ℂ Sūt etiā quor.qui per ꝓtumatiā.sic j.xriiij.q.iij.de illicita.nisi veniant iudice sedente,p tribunali.ff.de in inte.resti.diuus.Itē bene audietur appellatio ꝓtumacis q pñs est.vt ff.de ap.creditor.§.missus.

c ℂ Sūmatim.i.semiplene ingret iuder de negocio cuz aduersarius abest.nō.n.statim absente aduersario mittat psentē in possessionem sed faciat ipsuz iurare q̄ credat se iuste litigare.ꝛ sic intelligitur quod est extra vt lit. non ꝓte.qñ frequenter.i fi.

d ℂ Ueneficor.idem est in alijs.vt extra de spō.er lris.

e ℂ Et hoc in notorijs.illud de suo ponit.C.ꝛ male i notorijs enim nō est opus testibus.§.eo.de manifesta.nec in notorijs appellari,pōt vt extra.e.cuz sit.ꝛ.c.p.ruenit. Si ergo hec duo ꝙuictio et ꝓfessio ꝓcurrūt nō auditur appellans.q; sola cōfessio in criminali nō nocet.nec etiaz in ciuili fm quosdā gn possit appellare.ff.de cōfes.cuz fidei cōmissum.sed contra §.eo.quicunqz.

f ℂ Formidine .j.xv.q. vj. c.j.

g ℂ Nulli.officialiū vt executori vel tabellioni quādo delinquunt circa suā administratōez.q; presumitur q̄ iudicem offenderint.ꝛ q; nō presumitur q̄ iuder iniuste contra eum aliquid faciat. itē q; nō pōt abesse a curia.

h ℂ Quotiens etiam fiscalis.i.quotiens ab aliquo rō administrationis requiritur ꝛ intellige quando euidens est tributum alioqnin secus vt.C.de ap.qñ nonnulli. Patz ergo q̄ i tributis nō appellatur:ergo nec in decimis cū decime sint tributa egentium animarū.vt.xvj.q.j.decime.ꝛ.est expressum extra de deci.tua in fi.

ℂ Calculi.i. cōputatiōis.

k ℂ Publici.i.fisci.

l ℂ Priuati.i.de proprio patrimonio imperatoris qō respectu fiscalium priuatum dicitur.

m ℂ Atq;.prohdest.

n ℂ Ab executore.non pōt. distingue tamen.quia aut executor habet meram executionem aut mixtam.si meram non appellatur ab eo. nisi mandati fines excedat. vt hic dicitur.ꝛ si suspectus est non appellatur ab eo.vt extra de app.nouit.nisi obijciatur crimen falsi coram eo.tunc enim superseded debit executioni.vt extra de crimine falsi.super eo.ꝛ.C.si er falsis instru.iudicati.ꝛ de tali executore loquitur ler.C.de executione rei iudi.si vt proponis.ꝛ extra de sen.ꝛ re iudi.decetero.qñq; dicit executor qui habet mixtam executionem.ꝛ talis potest recusari propter suspicionem extra de of.dele.super questionuz.§.si vero.de tali loquitur.xxv.q.ij.ꝛ si non cognitio.ꝛ talis executor audiet ꝛ admittet exceptōes rōabiles q̄ cūq; absolute ei scribaꝛ.vt eꝛ ō offi. dele.er pte.ꝛ eꝛ ō eta.ꝛ q̄li.eā te.ꝛ eꝛ ō referi.cū ad̄o.Itē lz mixtus sit executor nō pōt appellari a grauamine vel iniuria.vt.C.de ap.siquis.Itez videtur q̄ differenda sit executio si incōtinenti volo probare sniam iniustam.vt extra de testi.veniens.ꝛ.ff.de iudi.si prætor.de hac materia plene inuenies.xxv.q.ij.ꝛ.si non cognitio.

o ℂ Siquis etiam.defuncti.ar.contra.extra de ap.qua fronte sed.ibi debituz erat ligdū.vnde ibi valebat appellatio.ne corp⁹ sepelieꝛ añ satisfactōez.

p ℂ Patuerit.nota q̄ dicit patuerit.er hoc est arg.q̄ satis est pro illo q impetrauit possessorium.q̄ aliquam presumptionem pro se habeat licz non perfecte probet.

q ℂ Possessionem.quia ibi non auditur appellans nec aliqua exceptō nisi prius fiat missio i pos.vt.C.de edicto diui adri.tol.l.ij.

r ℂ Ignauem. nota iudicem puniri qui recipit friuolas appellationes.

s ℂ De possessiōe.momento.momentaneam possessionem vocat illam que restituitur ei qui spoliatus ē ꝛ vocatur momentanea quia apta est per momentum durare si aduersarius in momento probet de proprietate.

t ℂ Effectum. fm canones tamen appellatur a momentanee possessionis sententia vt de testi.significauerunt.vbi ab interlocutoria infra decez dies est appellandum.ꝛ extra de elec.cum dilectus.extra de ap.sup eo.ꝛ extra de rest.spo. er conquestione.

v ℂ Quandoq;.quo casu.vt in duobus reis debēdi.

x ℂ Ad alios.vt.§.e. q.v.statuit.ꝛ.c.interrogatum.

y ℂ Etatis.nisi sint cōnera.ff.de mino.etiaz ꝛ.l.tutor.ꝛ.ff.quemadmo.ser.amit.si cōem.

z ℂ Judicibus.ꝛ ꝑgesta.i. allegationes.C. de rela.l.ij.

a ℂ Relatione.i.rationibus partium.

b ℂ Prestari.etiaz nō appetentibus. C. de ap.eos.in fi.§.j.

c ℂ Ab eo.pronuncia re etiam ex prioribus instrumentis vel nouis.vt.C.de tempo. ap.per banc.C.ō ap. eos.§.j.nouas enim causas appellationis pōt audire iuder. vt extra de ap.constitut⁹ in fi.ff.de ap.scio.in fi.

d ℂ Pronūciare.pone ergo q̄ alicui fit cō missa causa appellationis iuder ille pronūciat appellationem iustam.nunquid incipiet de nouo cognoscere de principali negocio.hec ler videtur velle q̄.nō sed q̄ possit est ar.extra de testa.rainucius in fi.ꝛ.C.de rebus cre.generaliter.§.finautem.in fi.ꝛ in auē.de sanc.epi.§.si quis contra aliquē col. ij.ꝛ extra de ap.vt debitus in fi.

e Quod vero.fm bar.laici si sunt bone fame.admittuntur ad accusationem clericorum.arg.j.e.clericos.aut laicos. ꝛ.B.idem sentit. Alij dicunt q̄ laicus propriuz prelatum propter delictum accusare potest.quia sua interest habere prelatum bonum vt dixi.xxiij.di.illud.cōmuniter est opinio q̄ non possit nisi suam iniuriam prosequatur.vt.iiij.q.vj.omnibus.extra ō testi.de cetero.§.e.q.j.prohibetur.nisi in crimine hereſis.j.eo.sacerdotes.ꝛ.c.oues.ꝛ in symonia.extra de symo.tanta.ꝛ in crimine lese maiestatis.xv.q.iij.sane.C.de episco.ꝛ der.fi.

Quod vero laici in accusatione episcoporum non sint audiēdi:euaristus papa testatur dicens.

quenq̄ ⁊ in crimine sacrilegii.sm quosdam.xvij.q.iiij.§.qui autem.⁊ in crimine dilapidationis.vt.xij.q.ij.non liceat.vt dixi.xvj.q.j.constitutum. Jn his autem omnibus ita demum admittuntur si bono zelo denuncient crimina.extra de simo.licet beli.in fi.⁊ si accusatus fuerit vite suspecte.s.e.q.j.in primis.quia si accusatus est suspecte vite admittūtur laici male vite si bone vite.tunc tm̄ laici bone vite extra de simo.per tuas. Clerici vero cōtra clericos admittuntur.nisi sint criminosi vel irregulares.vt.j.e. psumūt ⁊.c.lator.⁊.c.ipsi apli. tales tm̄ qui sunt irregulares bene admittunur ad accusatōez eor̄ qui sunt eiusdez ordinis cum eis vel inferioris vt.j.e.ipi apli ⁊.c.testes. simili mo nachi audiūtur extra de accusa. ex parte ⁊ c.olim. Et hec vera sunt de solēni accusatione sed in denunciatione criminis vt dicunt quidam oēs admittuntur.ar.xxiiij.q.j.quisquis.⁊ q̄ cuiz dictū est hoc si peccauerit in te ꝛc.xxij.q.v. hoc videtur.xxiiij.q.iij.tam sacerdos ar.p̄ xxxv.q.vj.eps i synodo.⁊ extra de accu.cū oporteat.⁊ nō.de hoc s.e.q.j.si peccauerit.

a Non est.q̄ pro meritis.j.viij.q.j.audacter.⁊.vj.q.j.ex merito.

b Nullus clerico. inferre.vl̄ monniali.extra de accusa. Timeminimus.

c Laico.

d Si sancta.anathematizatus.j.vij.q.iiij.nullus hoc proprie est.vel idest separatus a q̄uersatiōe clericor̄ q̄ laicus j.e.laici.⁊.xxiij.q.iij.certum.⁊.vj.q.j.illi qui. ⁊.c.omnes.

e Super illos.s.di.x.certū.⁊.c. suscipitis.

f Ita nec obligari i.accusari.xxj.di.inferior.

g Nō magnuz.s. di.xciij.legimus Jo.

h Laicos. Certuz est q̄ laicus p̄sequens propriam iniuriam admittitur ad accusationem clerici coram clerico iudice.vt extra de testi.de cetero. Mungd ergo ⁊ econuerso clericus admittit ad accusatōem laici cor̄ laico iudice si psequatur suā iniuriam:dicunt quidā q̄ nō.nā vbi crimē irrogat penā sanguinis clericus interesse nō p̄t.vt.xxxiij.q.vl.bis a quibus.sed si nō irrogat penā sanguinis bene p̄t. Alij dicunt q̄ in nullo crimine clericꝰ p̄t accusare laicū.ar.xj.q.j.nullus.q̄ nō p̄t in crimine testari ꝑ ipsum xj.q.j.resumonium.⁊ sic fallit regula que est.iiij.q.vj.oibus. agat ergo clericꝰ ciuiliter de crimine.

i Nō accusasse epos.i hoc c.assignātur tres rōes quare laici nō admittūtur cōtra clericos.quarta assignatur s.e.q.c.j.quinta est q̄ magnū est q̄ clerici accusentur ab eis.vñ dz esse ratum vt s.eo.prori.c.Jo.

k Litigare.extra de sindi. c.vno.

l Sacerdotes ⁊ reliqui agant si prelati sunt hereticī vel excōcati vel non seruent canones vel simoniaci vel notorij fornicatores tunc p̄t recedi ab eis ante sniam.xix.di.nulli.xvj.q.vl ti.sane.xxxij.di.nullus i alio crimine ante sniam non est recedendū ab eis.viij.q.iij. nonne.⁊.xv.q.vj.c. vlti. io. hoc corrigitur pro parte.extra de tempo.or.c.fi.b.

m Qualis condēnatio amplioi.ar.q̄ in eo dē genere delicti plus peccamus erga patres spūales q̄ carnales,vt.xxx.q.iij.pitacium.

n Clericus.hoc.c.nō tenet vel loqtur de his qui pp irregularitatem non p̄nt.ad altiora p̄moueri vt bigami ⁊ corpore viciati.alias esset contra omnē rōnez vt.j.e.lator.Et dic clericus scz psalmista ⁊ ostiarius.

o Maiorz.hoc.c.similiter non tenet.

p Impetatur.criminose si de clericis intelligas.

q Sententia cha ꝛc.p̄dunt.tales deponuntur.xlvj.di.accusatores.

r Leu.i.sicut.

s Oues.cū criminose.si de clericis intelligas dic hoc cum prelatus eorz est bone opinionis.

t Uis.i.locutionis.

v Gladio.i.lingua.

x Reprehēdēda.i.reprehensibilia.j.e.nos si.ne sit ꝑ.s. xxj.di.nolite.j.vj.q.j.oues.

Laici in episcoporum accusatione non sunt recipiendi.

NOn est a plebe aut a vulgaribus hominibus arguēdus vl̄ accusandus episcopus iz sit inordinatus.quia pro meritis subditorum iz disponitur a deo vita rectorum. Jo ista dico.quia insidiator bona sepissime solet conuertere in malum et in electis ponere maculam. Itē siluester papa.

Laicus clericum non accuset.

NUllus laicus audeat clerico crimen inferre. Item marcellus papa.

De eodem.

LAicos nō liceat quemlibet clericum accusare. Item iulius papa.

Anathematizatos sacerdotes accusare non potest.

JN sancta nicena synodo statutum est:vt nemo anathematizatus in nostram suscipiatur accusationem:nec illi qui nos in suam nolunt recipere accusationem:cum super illos sciamus a domino constitutos nō illos super nos:⁊ sicut maior non potest a minore iudicari:ita nec obligari quia rarum est omne quod magnū est. Portemus onera omnium qui grauantur. Quinimo hec portat in nobis beatus Petrus apostolus cuius vice fungimur legatione ⁊ cuius regula informamur:quatenus eius fulti auxilio nūc ⁊ in perpetuum ab omnib⁹ tueamur aduersus.

Item eusebius.

De eodem.

LAicos non accusasse episcopos hactenus obseruatum ⁊ constitutum est:quia non sunt eiusdem conuersationis:⁊ opido eius quidam infesti existunt.quippe cū vita eorum ⁊ conuersatio eorum debet esse secreta ⁊ a laicorum actib⁹ remota:nec ab eis impeti debent etiam qui eorum castitatem ⁊ grauitatem nolunt imitari maxime cū eos nolunt recipere in suis accusationibus. Itē fabianus papa.

Nec clerici in accusatione laicorū nec laici in accusatione clericorum sunt suscipiendi.

SIcut sacerdotes vel reliq clerici a secularium laicorum excluduntur accusatiōe:ita illi ab istorum sunt excludendi ⁊ alienādi criminatione.⁊ sicut illi ab istis:ita et isti ab illis non recipiuntur.quoniā sicut domini sacerdotum se gregata debet esse conuersatio ab eorum q̄uersatione:ita ⁊ litigatio:quia seruum dei non oportet litigare sed mitē esse ad oēs. Itē clemens.

Laici clericos accusare nō debent.

SAcerdotes ⁊ reliq sacre ecclesie ministri, omnesq̄z plebes episcopos suos diligere debēt ⁊ eorū preceptis obedire:etiā si ipsi aliter quod obsit quā debēt agant nisi in fide errauerint. Idem.

De eodem.

QUalis condemnatio eis imminet qui in patres peccant diuina scriptura ostendit dicens. Si enim cham quia nō operuit pudenda patris maledictus est:multo amplioi condemnatione digni sunt:qui patribus legatione dei fungentibus contumeliam inferunt.

Psone inferiorum ordinum insuperiorum accusationem recipiende non sunt. Unde siluester papa.

Minores nō debent accusare maiores

CLericus aduersus exorcistā exorcista aduersus accolythū accolythus aduersus subdiaconuz subdiaconus aduersus diaconem diaconus aduersus presbyterum presbyter aduersus episcopum accusationem dare aut testimonium ferre non valet. Item zepherin⁹ papa.

De eodem.

MAiorum quispiam minorum accusationibus non impetatur. Item anacletus papa.

De eodem.

SEntentia chā filij noe damnantur:qui suorum doctorum vel prepositorum culpam prodūt: ceu chā qui verēda patris nō operuit:sed irridenda monstrauit.

Item eusebius papa.

Oues pastorem suum:nisi a fide exorbitauerit:non debent accusare.

OUes que suo pastori commisse sunt eum nec reprehendere nisi a fide exorbitauerit:nec vllatenus accusare possunt.quia facta pastorum oris gladio ferienda non sunt:quāq̄z reprehendenda recte videantur. His auctoritatibus probatur quod subditi siue sint laici siue clerici prelatos suos accusare nō p̄nt. Uerū de criminosis ⁊ de infamibus hoc intelligendū est.qui vitā suor̄ prelatorum parati sūt reprehēdere nō imitari.quod ex verbis anacleti datur intelligi qui ait,

Quare laici in accusatione episcoporum non audiantur.

LAici in accusatione episcoporum audiendi non sunt.quia opido eis quidā infesti sunt.⁊ idignū est vt ab eis accusentur:qui eorum grauitatē nolunt imitari. Idem. Sacerdotes non nisi a viris idoneis ⁊ probatis accusari possunt.

a Accusatio.suspicionibus.suspecti ab accusatiõe ⁊ testimonio repellũtur ff.e.testes.iij.q.v.accusatoribus.

b Aut prave vite.ar.qꝫ nec etiã in excepto crimie laicus prave vite est admittẽdus ꝺ clericũ.qõ verꝫ est nisi prius clericus fuerit male fame vel opinionis vt.s.e.in primis.in fi.⁊ extra de simo.lꝫ beli.⁊.c.per tuas vt dictum est supra i summa.

c Seruum suum.dns est iuder i cã serui.vt hic ⁊ hoc de cõsuetudine alias falsꝫ est.de fo.compe.contingat.

d Columne.sic ⁊ prohibet ler colũnas cuiuslibet dom⁹ tolli.vt.ff.dele.j.l.cetera.

e Sed sigs.hec pars vsqꝫ ad finem loquitur ꝺ causis ciuilibus vel criminalibus ciuiliter propositis.naꝫ hoc c.de laicis loqtur vnde non põt intelligi de criminalib⁹ causis.qꝛ in illis non auditur laicus contra clericum etiam si promoueret eum. hoc ideo dico.quia non concedo qꝫ in accusatiõe sit premittenda admonitio.vt extra de simo.licet.⁊.c.per tuas ⁊ de accusa.qualiter.sed denunciationes semper precedere debet canonica monitio vt per eadem iura probatur nec obstat extra de accu. si quis episcopus.quia illa in denunciatione loquitur de hoc notatur.xij.q.ij.indigne tamen vbi denũciatur crimen simonie.non est necessaria admonitio.qꝛ de illo non põt quis penitere retento ordine.vt.j.q.j.siquis neqꝫ.⁊.q.vij.requiritis.lꝫ sit ar.contra.j.q.vlt.patet.⁊ extra de simo.lꝫ cui hodie statur.vel dicas speciale esse in ecclesia vt semper primo admoneatur qꝫ proponatur q̃ rala contra eam siue ciuiliter siue alio modo agatur.

f Prius.j.xxiij.q.v.ad fidem.

g Per satisfactionem.qõ videtur esse speciale in eo q offendit ecclesiam vt prius satisfaciat qꝫ absoluatur.vt extra de ver.signi.ex parte. alias sufficit qꝫ iuret.vt extra de sen.ex.per tuas.

h Iniuria.vnde nec clericus potest remittere iniuriã factaꝫ ecclesie.vt.xxiij.q.iiij. si is qui.Jo.

i Si quis actores.actor constituitur a nõ domino ⁊ auctoritate iudicis ⁊ ad presentes lites tantum. insti.de curator.§.vlti.ff.qõ cuiusqꝫ vniuer.item eorum §.actor.⁊ hoc ideo qꝛ actor cum decreto fit ⁊ decretum non extenditur ad futura.ff.de vsur.l.j.sed procurator semper a vero domino constituitur ⁊ ab initio ⁊ ad vnam litem ⁊ ad plures ⁊ ad presentes ⁊ ad futuras.ff.e.l.iij.⁊.C.de procu.neqꝫ fiudicus ab vniuersitate ⁊ ad vnam ⁊ ad plures causas presentes ⁊ futuras ⁊ de auctoritate episcopi.C.de epis.⁊ cleri. omnes qui.§.⁊ hoc nihilominus.Canon.tamen omnes administratores ecclesie vocat procuratores.j.q.iij.saluator fm canones prelatus ⁊ ante lit.contesta.⁊ post procuratorem constituit.vt extra de iura.calum.c.cum causam.

k Sepissime.i.ter.xvj.q.vij.omnes decime.

l Priuetur.Hic videtur qꝫ episcopus possit aliquem pro propria iniuria excommunicare ⁊ punire.vt.l.xv.di.⁊ qui emendatur.⁊.xxiij.q.quarta.guilisarius.contra est.xxiij.q.iiij.inter querelas.⁊.q.v.de occidendis.vbi videtur qꝫ iuder pro sua iniuria non debeo reum occidere cuius iuder est.Bistingue. quia si iniuria tangit specialiter prelatum non potest excõmunicare aliquem pro tali iniuria.si tangit ecclesiam potest.nam episcopus potest esse iuder in causa sue ecclesie sicut procurator fisci est iuder i causa fisci.vt.C.vbi causa fiscales.l.j.sic imperator est iuder in causa fiscali.ff.de his que intesta. dele.proxime.⁊ tamen res fisci res imperatoris dicitur.ff.ne quid in loco pub.l.j.§.hoc interdum.

m Si qui sunt vituperatores idest conuiciatores qui depositi curie tradẽtur .xj.q.j. siqui sacerdotum.nisi fecerit ex calore iracundie vt.s.ea.q.iij. si quis iratus. Jo.hoc hodie falsꝫ est nisi eẽt post excommunicationes contumax.de iudi.cũ non ab homine.fallit in casu speciali de crisal.ad falsarioꝝ.vbi depositus statim traditur curie seculari.

n Eporuꝫ. hec duo c.loquuntur de suspectis vel ignotis ⁊ de his qui suam iniuriã non prosequuntur.

o Qua intentione. an faciant animo nocẽdi.xxiij.q.v.pdest.

p Cõscientia.si sit cõsciꝰ criminis.

q Aut cupiditate. pecunie.s.e.q.j. prohibentur.

r Querendum ẽ hic dicitur idẽ qꝺ in precedenti.c.et dic querẽdum est.scilicet a iudice etiam si aduersarius non querat.ff.de postu.quos prohibet.⁊.xxx.q.v. iudicantem.⁊.j.c.alieni.⁊ argu.C.de questio.seruos.Et loquitur. hoc.c.⁊ precedẽs de ignotis ⁊ suspectis quia tales persone integri status esse debẽt ff.de testi.questionem Sobijcio tibi si iuder querat de conuersatione hui⁹ testis oportet qꝫ querat ab alijs similiter oportet.qꝫ q̃rat de conuersatione illoruꝝ a quibus queritur de conuersatione istius.⁊ sic in infinitum procedet iuder quod reprobatur extra de rescriptis cum in multis.Si autem iuder ab ipso teste querat an sit fur vel homicida.stulta cẽt questio cum nemo illud fateretur. Respon.si est ignotus bene potest ab eo querere an sit liber vel seruus.ab alijs autem notis inter quos est conuersatus queret de fama istius.potest etiam iuder in genere querere sic dicendo es tu talis vt possis esse testis.vt.ff.de questionibus.l.j.§.qui questionem.

s Accusat.In accusationibus ergo nõ presumitur quis dignus nisi hoc pbetur.vt.j.e.criationes sic in oblatione eucharistie.vt de con.dist. ij.trib⁹ gradib⁹.Et in ordinibus.xxiij.di.qñ.⁊.xiij.di.quiescamus.Item excõicatus quis creditur pp periculum vitandum potius qꝫ non.vt extra de sen.ex per tuas.⁊ cum desideres.§.tertie questioni.sic in impetratione venie etatis tenetur impetrans probare instituta morum suorum ⁊ testimonium vite honestioris ⁊ animi probitatem.idest se esse idoneuꝫ vt.C.de his qui.ve.eta.impe.l.ij.alias circa notos potius presumitur quis dignus qꝫ indignus.vt extra ꝺ presump.dudum.

t Nescitur.per hoc patet qꝫ loquitur de ignotis.

v Maiores.idest dericos.

Ecusatio quoqꝫ eorum super q̃ nos consulere voluisti:nõ nisi ab idoneis ⁊ probatissimis viris: qui suspicionibus⁹ ⁊ sceleribus carent:fieri debet:quia ⁊ dominus sacri corporis sui tractatores a vilib⁹ ac reprobis ⁊ non idoneis personis infamari noluit nec calũniari sed ipse proprio flagello peccantes sacerdotes a templo eiecit. vnde liquet quod summi sacerdotes idest episcopi a deo sunt iudicandi non ab humanis aut prave⁹ vite hominib⁹ laceranꝺi:sed potius ab omnibus fidelibus portandi ipso domino exemplum dante:quando per seipsum ⁊ non per alium vendentes ⁊ ementes eiecit de templo sacerdotes. nullus enim vtreor inuenitur inter illos qui velit seruum suum ab alio q̃ꝫ a se iudicari.quod si presumptũ fuerit:aut multa indignatione ipse irascitur: aut potius vindictam querit super eum. vnde ⁊ dominus ait per prophetaꝫ:qui vos tangit me tangit ⁊ tangit:pupillam oculi mei.Et paulo post:si detractores quorumcũqꝫ graniter iudicãtur ⁊ in perditionis laqueũ cadunt. multomagis laceratores ⁊ detractores atqꝫ accusatoes famulorum dei dãnãtur:⁊ in baratrum nisi se correxerint ⁊ per eorum satisfactionem condignam egerint penitentiam:indubitanter vadũt ⁊ vindicibus flãmis exuruntur.hec ⁊ alia periculosa considerantes apostoli costituerũt ne facile commouerẽtur aut lacerẽtur vel accusarentur colũne⁹ sancte ecclesie dei:que apostoli ⁊ successores eorum non immerito dicũtur. Sed siquis⁹ aduersus eos vel ecclesias eorum commotus fuerit aut causam habuerit:prius⁹ ad eos recurrat charitatis studio:vt familiari colloquio ea sanent commoniti:que sananda sunt:⁊ charitative emendẽt que iuste emendenda cognouerint.Si autez aliqui eos prius q̃ꝫ hoc egerint:lacerare accusare vel infestare presumpserint:excõmunicentur.⁊ minime absoluantur anteq̃ꝫ per satisfactionem⁵ vt iam dictum est condignam penitẽtiam egerint:quoniam iniuria⁹ eorum ad christum pertinet:cuius legatione funguntur. Item alexã.

Communione priuetur qui prima aduersus episcopum cõqueritur priusquam familiariter eum conueniat.

Si quis ergo episcopũ vel actores⁹ ecclesie quamlibet querelam iultam se habere crediderit nõ prius primates aut alios adeat iudices quam ipsos a quibus se lesum existimat:familiariter cõueniat nõ semel sed sepissime⁹:vt ab eis aut suam iusticiam accipiat aut excusationem.si autem secus egerit ab ipsis aut ab alijs communione priuetur⁹ tanq̃ꝫ apostolorum patrumqꝫ aliorum contemptor. Item euaristus papa.

Nisi opinione discussa non audiantur accusatores episcoporum.

Si qui sunt vituperatores⁹ aut accusatores episcoporum⁹ vel reliquorum sacerdotum:non oportet eos a iudicibus ecclesie audiri anteq̃ꝫ eorum discutiatur estimationis suspicio vel opinio qua intentione⁹ qua fide qua temeritate qua vita qua conscientia⁹ quone merito si pro deo aut pro vana gloria aut pro immundicia vel odio aut cupiditate⁹ ista presumpserint.

Item calixtus papa.

Maiores natu non accusent:nisi qui sint recte fidei et conuersationis.

Querendum est⁹ in iudicio cuius sit conuersationis ⁊ fidei is qui accusat⁹ ⁊ is q accusatur:quoniam bi qui non sunt recte fidei ac conuersationis ⁊ quorum vita est culpabilis ⁊ quorum fides ⁊ libertas nescitur⁹:nõ tñ mittuntur maiores⁹ natu accusare:neqꝫ viles persone in eorum recipiantur accusatione. Item sixtus papa.

Absqꝫ duobus vel tribus testibus non recipiantur:episcoporum accusationes.

a ACcusatio episcoporum facile.idest absq; inquisitione.

b SI quis.conuicij.non tamen ex hoc sequitur q̄ propter conuicium ipsum possit excōmunicare.vt.xxiij.q.iiij.inter querelas.vel hic non fuit tantum episcopi cā sed ecclesie.vel propter hoc remouēdus est a cōione a metropolitano sed non ab episcopo:vel dic si cō uicium redundat tantum in personam episcopi.q̄ dicit tu es filius rustici.tunc nō potest.sed si dixit eum simoniacum.quia hoc redundat in ecclesiaz bene potest.

c GEnt nonnulli nihil notatur.

d In libro solilogorum.i. psalmorum.i. solius spiritus sancti eloquium.q̄ solo instinctu spiritus sancti ibi locutus est.ō quo habetur de pe.di.ij. querendum.

e PResumunt vl' accusari.ar.laicos posse accusare clericos.j.eo.clericos.x xxiij.di. illud.x.C.de offi.rec. proui.iustissimos.sed corrigitur talium opinio.extra de testi.decetero.

f Criminosis.s.clericis.

g Testimoniuz.cū debebat exemplificare de accusatione exēplificat de testimonio qō ideo facit.q̄ q admittitur ad vnuz x ad reliquum.iiij.q.iij.testes.Jo.

h Opponitur.direrat in illo.§.bis auctoritatibus q̄ subditi criminosi siue clerici fuerint siue laici non admittantur ad accusationem prelatorum vnde colligitur a ꝓtrario sensu q̄ alij admittantur.huic distinctioni obijcit.x postea ſz suam opinionem soluit que talis est q̄ laici non criminosi possunt accusare clericos qō falsum est,vt extra de testi.decetero.

i ALieni erroris. Ex tribꝰ locis istius.c.largumentatur gratianus a ꝓtrario sensu i sequēti.§.

k Recedentez ,idest apostatam.

l Non obedientez idest scismaticum . vt xix.di. nulli.x.xxv.q.j.violatores.

m Non possumus ar.q̄ iudex potest ifamen repellere ſz reus ipsuz recipiat.xlv.di.. ſz.xxx.q.v.iudicantem C.de questi.seruos in ꝓn.iiij.q.iij.parētes. Itez ar.q̄ iudex examinabit accusatores sicut ordinādos ꝓteos repellat.xxiij. di.quāq̄.x gregorius precipit Joanni.vt inquirat de persona accusatoris.§.e.q.j.in primis sic.xxiij.di.illud.x.j.e.criminationes.x ꝓtor sue dignitatis tuende gratia indignos a postulatione remouet.ff.de postu la.l.j.in prin.x repellit militem ꝯ aduersarius velit eum admittere.ff.de ꝓcu.filiusfa.§.milites.x quos ꝓtor prohibet in totum x omnino prohibet.nā si aduersarius consentiat.vt.ff.ō postu.quos prohibet.immo vbi aduersario non competit exceptio.iudex ex officio suo excipiet.extra de ap.constitutis.x ff.de pe.here.l.vl.sed contra nonne sic videtur iudicare ſm conscienciā x scis q̄ nihil ex ingenio suo x domestice voluntatis motu facere debet.vt.j.c.ꝓori.x.iij. q.vij.iudicet. Respon.iudicat in hoc casu ex his que p cipit in exercitio cause que ante eum agitur.nam cum coram se videt ifamē admitti.pōt ipsum repellere.sicut cum scit tpa appellationis elapsa esse.supplet de facto vt.C.de temp.ap.l.iij.in fi. fic.xxviij.di.si priuſq̄.ſō facto.qō constat iudici tanq̄ iudici extra de postu.bone.

n NOn pōt ꝓuaricari ergo si nō sunt ꝓuaricati.videtur q̄ sint admittendi nō obstante precedenti delicto.sicut x alius q fuerit in mortali. vt.iiij.q.j. diffinimus.qō quidam negant eum nec ad ordines admittatur qui quandoq; fuit criminosus.vt.xxv.di.plurimū.x. vj.q.j.qui crimen x.ff.de ritu nup.palam.vbi dicitur.turpitudo licet intermittatur non deletur sic.ff. ō fur.qui ea mente.quid'iuris sit de hoc dicitur extra ō testi.testimonium.vbi corrigitur hoc.

o Infirmari.ſ.rix.di.c.si. vel aliter ar.q̄ non valet dictum testis si postea detegitur eius infamia.

p PAgani.nisi suam iniuriam prosequātur vt.iiij.q.vj.omniꝫ.sed heretici non.q̄ excōicati sunt. extra de hereti.vergentis.x excōicamus.Sed numqd isti.ſ.pagani x iudei audiuntur in exceptis criminibus dico q̄ nō sim.b.sic ſz q̄ iudei ꝓnt videtur extra de iude. iudei.sed decre. expresse ꝺdicit que dixit q̄ testis dz esse fidelis vt extra de testi.ſz x ea ratione q̄ sunt in peccato mortali x sic non sunt audiendi.extra de testi.super e.

q Aut vocem.oportet tñ clericos habere testimoniuz bonuz ab his qui foris sunt vt.j.viij.q.j.ſz de con.di.i. iubemus.

r Infamationis vt se expurgare debeant.

s Equalitas.falsuz dicit sufficit enim q̄ accusator sit bone fame.ſz accusatus sit melioris.vt.j.e.lator. Item in alijs falsum dicit.q̄ nec infamis infamē.nec criminosus criminosum accusat vt.vj.q.j.qui crimē.nisi ꝓs eum tolerauit sciens eum talem extra de ac.nulli.sed potest dici hoc esse spāle in episcopo.vt non possit remouere ab accusatiōe illos quos ꝓius tolerauit. Itē fallit in arenario qui potest accusare arenarium.vt.C.de inoffi.testa.in arenam. Itē fallit in casibus in quibus socius criminis non repellit socium quos habes notatos.iiij.q.iij.liberi x.C.de testi.qñ.aliaꝫ quilibet cuiuscunq; conditionis.x quātumcūq; criminosus viles ab accusatione vel testimonio repellit vnde etiam socius a sua ac

ACcusatio episcoporum nō est facile recipienda dicente domino non accipias vocem mendacij. Et apostolus inquit aduersus presbyterum inscriptionem non recipiendam absq; duobus vel trib⁹ idoneis testibus. Si hec de presbyteris vel ceteris fidelibus sunt precauenda:quanto magis de episcopis. Item ex concilio aurelianensi.

Pro sola cōuentione episcopi nō submoueatur aliquis a cōione.

SIquis ab episcopo vel ab ecclesia vel de proprio iure crediderit aliquid repetendum:si nihil conuicij aut criminationis obiecerit eum pro sola conuentione a cōmunione ecclesie nō liceat submoueri. Item euaristus papa.

Quare subditi prelatos suos reprehendere non possunt

SUnt nonnulli qui prepositos suos peruerse reprehendunt: si vel parum ipsis molesti. extiterint. Ex his omnibus datur intelligi quod illi ab accusatione remouētur:qui non affectione charitatis ſz prauitate sue actionis vitam eorum diffamare x reprehendere querūt.

Quod vero premissis auctoritatibus criminosi prohibeantur ab accusatione prelatorum: testatur augustinus in libro soliloquiorum⁹ ita dicens.

Non omnes subditi:sed criminosi tantum prohibeantur accusare prelatos

PResumunt prelati non debere se reprehendi vel accusari⁹ pro eo quod canones non eos passim constituunt accusandos:quod tantum negatur solis criminosis⁹: cū de reprehendendo veritas ipsa constituat. Si male locutus sum testimonium⁹ perhibe de malo x̄c.

Opponitur⁹ huic distinctioni. Ipsi sacri canones distinguunt in quo casu pastores sint accusandi a subditis dicentes:oues pastores suos non accusent nec reprehendant nisi a fide exorbitauerit.ecce i quo casu sunt accusandi a subditis:in aliis autem minime. Huic oppositioni respondetur sic.Distinctio illa canonum ō criminosis x infamibus intelligitur.Oues enim criminose x infames pastorem suum accusare vel reprehendere non possunt nisi a fide exorbitauerit. Ecce rum si a fide exorbitauerit talez est labes illius criminis:quod ad eius accusationem x serui aduersus dominum x quilibet criminosi x infames aduersus quemlibet admittū tur. Unde dyonisius papa.

Infames accusare non possunt hereticos

ALieni erroris⁹ socium vel a sui voluntarie propositi tramite recedentem⁹ aut sacris patrum regulis x constitutionibus non obedientē⁹ suscipere nō possumus⁹⁹ nec debemus. Nec impetere recte credētes vel sanctoꝝ patruz sanctionib⁹ obtemperātes permittimus:q̄ infames omnes esse censemus qui suam fidem aut cristianam legem preuaricantur aut apostolicaz aut regularem libenter postponunt auctoritatem. Item ex cōci.tol.iiij.

Christianos accusare vel in eos testificari nō possunt qui fidem acceptam deseruerunt

NOn potest erga homines esse fidelis qui deo extiterit infidelis. Judei ergo qui dudū christiani effecti sūt x i christi fide preuaricati⁹ sunt:ad testimonium dicenduz admitti non debent:quānis se eē christianos āuncient:quia sicut in fide christi suspecti sunt:ita ī testimonio būano dubij habentur. Infirmari⁹ oportet eorum testimonium qui in fide falsi docentur.nec eis est credēdum qui veritatis a se fidem abiecerunt. Item caius papa felici corepiscopo.

Heretici iudei vel pagani christianos accusare non possunt

PAgani⁹ vel heretici siue iudei nō ꝓnt christianos accusare: aut vocē⁹ infamationis⁹ eis inferre. In hoc.c. decernitur: vt heretici nō impetant recte credentes. vñ ecōtra itelligitur quod heretici ab hereticis impeti possunt. Itē a tramite sui ꝓpositi volūtarie recedentes nō ꝓnt ipetere seruātes limitez sue ꝓfessionis. Ex hoc dat intelligi quod recedentes a suo proposito similiter recedentes criminari possunt. Item non obedientes sanctionibus sanctorum patrum non possunt accusare obtemperātes sacris constitutionibus. In quo similiter intelligitur quod in⁹ inobedientib⁹ inobedientes accusare licz vnde generaliter colligitur:quod in accusatione equalitas⁹ fidei x conuersati/

cusatione repellit suos ⁊ criminosos. ff. de accu. bos accusare. §. si fuus. ⁊. iij. q. iiij. c. pe. qō falsuz est in exceptis criminibus vt. s. in pnci. questionis notaui.

a ¶ Jhereticus. hec autē tica est falsa. qz nunq̄ hereticus admittitur ad accusandum. vt. j. iiij. q. j. c. j. forte loquitur de minorib⁹ hereticis qui non peccant i precipuis articulis fidei qui non admittūtur in iudicijs i. de his que actu sunt cor̄ iudice sed in alijs contractibus pp inopiam probationum admittuntur. non tñ sine tormentis. vt. iiij. q. iij. §. in criminali. ver. si ea res. ⁊. C. de hereticis. l. vl. Jo. sz certe fm canones nō admittitur hereticus cum sit excōicatus. ⁊ debeat statim occidi de here. ercōmunicamus. ⁊. c. pe. b.

b ¶ Contra hereticum ar. aliquid admitti pro aliquo qō nō admittitur contra se. si. rrr vij. di. c. si quid vi. ar. contra. iiij. q. iij. si quis testibus. secundum est regulare primum casuale propter odium heresis.

c ¶ Sed queritur. hanc solut vbanus. rij. q. j. scimus vel aliter respicit illud qō dicitur. s. e. §. opponit ⁊ mouet incidentem questionez ⁊ diuiditur in duas partes.

d ¶ Pastores. in principio questionis. que tamen non sunt verba illius capituli sz sensus eius.

e Lerūqz. ⁊ tacent. dicat tñ ei qp potest p desse ⁊ non obesse. xxij. q. v. hoc videtur. sed in publico

onis inter accusantem ⁊ accusatum semper consideranda est vt is qui accusat vel par vel superior inueniatur. Jtem nouellarum constitutio.

Hereticus hereticū accusare ⁊ contra eum testificari potest.

Jhereticus[a] cōtra. hereticū[b] litiget cuiqz eorum hereticuz testem adducere licet. Si autem orthodoxus contra hereticū litiget pro orthodoxo quidem heretici testimoniuz valeat. contra orthodoxum autem solius orthodoxi testimonium valeat. Jtem orthodoxis autem litigantibus ad testimoniuz nulli heretico pateat aditus. Sz queritur[c] si flagitiosissimus catholicus possit conuenire hereticum de alio crimine quam de heresi. Huic questioni ita respondetur. In quo hereticus inferior est videlicet in regula fidei: in eo a malo catholico accusari potest. In quo autem superior fuerit videlicet in conuersatione vite: in eo a flagitiosissimo conueniri non potest. Jtem quod dicitur pastores[d] pro suis actibus magis sunt tolerandi q̄z corrigendi: dupliciter intelligitur. vel quia a criminosis tolerandi sunt ⁊ non corrigendi. vnde ibi subinfertur: quia sepe pro meritis subditorum deprauatur vita rectorum: quorum ergo merito deo permittente vita rectorum deprauatur ab eis potius sunt tolerandi q̄z corrigendi: vel quia sunt quidam qui sepe deserūtur publicis documentis ⁊ crimen quod intendunt probare non valent. de quibus in homelia ō penitentia augustinus ait.

Que publicis documentis probari non possunt: tolerāda sunt.

Plerūqz boni viri propterea sufferunt aliorum peccata et tacent[e]: quia sepe deseruntur publicis documentis quibus ea que ipsi sciunt iudicibus[f] probare non possunt. De his[g] etiam illud anacleti[h] intelligitur sententia cham filij noe damnantur: qui suorum doctorum vel prepositorum culpam' p̄dunt cen cham qui patris pudēda non operuit: sed ridenda monstrauit. Hac enim auctoritate subditi non prohibentur ab accusatione sz a proditione. Aliud est enim prodere: aliud accusare. Prodit qui non probanda defert. accusat q reo presente crimen iudici offert. probaturus quod intendit. Cham solus vidit pudenda patris: ⁊ ideo per eum intelliguntur qui cum soli sunt conscij criminum suorum prelatorum atqz ideo accusare non possunt: vitam tamen eorum infamando aliis ridendam offerunt. Jtem objcitur quod subditi etiā religiosi prelatos suos accusare nō possunt. Legitur in exodo' quod maria soror aaron: que prima post transitum maris rubri sumpto tympano hym

num cantare meruit: postea murmurans in moysen: eo quod ethyopissam duxerat in vxorem: a domino lepra percussa est. Jtem in libro regum legitur: quod cum dauid fugeret a facie saul: latuit in spelunca in quam cum saul diuertisset ad purgandam ventrem. dauid precidit oram chlamidis eius: qō se fecisse postea grauiter doluit ⁊ vehemēter penituit. Saul a domino erat reprobatus: ⁊ ex inuidia dauid persequebatur vt eum morti traderet. dauid erat vir humilis ⁊ mitis sanli a domino substitutus p samuelem vnctus in regem. sed tamen qz precidit oraz chlamydis saulis graniter fleuit: cum a saule sola administratione vnctionis separaretur vnde datur intelligi: quod subditi quamuis religiosi sint prelatos suos criminosos accusare nō possunt. Nam per saulem qui ventrem purgabat prelati intelliguntur qui maliciam corde conceptam in opus. p ducunt. Jtem legitur in libro regū quod cum arca domini reducerētur de gaba in iherusalem a bobus recalcitrantibus arca inclinata est: cui dum oza leuita manū adhibēret vt eam erigeret a domino percussus[i] interijt. per arcaz prelati intelliguntur: per ozam subditi. per inclinationem arce casus intelliguntur prelatorum: per illum qui manum adhibuit intelliguntur reprehendentes vel accusantes vitam doctorum: qui a domino percussi intereunt. His ita' respondetur veruz est p' arcam significari prelatos ⁊ per ozam subditos. Illud verο falsum est: q̄ per inclinationem arce casus significetur prelatorum. Aliud est enim inclinari vel descendere' aliud cadere. Legitur enim qō saluator noster se inclinauerit: sicut quando digito scribebat in terra ⁊ de montibus frequenter descenderit in quos ascendebat: vt vel pernoctaret in oratione vel vt discipulos in monte altiora[m] doceret precepta: vel vt turbas fugiens ex altitudine montis eas respicere ⁊ libere posset docere. Inclinatio vel descensio humilitatem significat: qua spirituales nonnunquam carnalibus condescendunt: vt eorum infirmitati compatiantur: iuxta illud apostoli: quis infirmatur: ⁊ ego nō infirmor. Hos etiam[n] significauerunt angeli quos iacob vidit scalā descendentes. de his per prophetam dicitur. Inclinauit celos ⁊ descendit par arcam: ergo inclinatam intelliguntur prelati: qui subditoꝝ culpam misericorditer portant et eorum infirmitati humiliter compatiūtur. vnde bene dicitur: quod bobus recalcitrantibus arca inclinata est. boues quippe recalcitrantes subditos significant suis doctoribus non obedientes: quibus duz prelati compatiuntur: quasi bob⁹

non debet habere. vt vj. q. j. si omnia hec ergo taciturnitas non obstat ei qui non pōt probare. Jtem nō nocet ei qui non pōt impedire vel etiaz erubescit loq. vt. ff. de fur. l. pe. Jtez nec nocet ei q scit fuuz ius durare ff. qui. mo. pig. vel by po. fol. sicut. §. non videtur. alias semp obstat taciturnitas. vt extra de his. que fi. a p. c. ii. ⁊. iiij. di. si fuus.

f ¶ Judicibus. iudici ergo facienda est probatio nō aduersario vt. iiij. q. iij. §. itē in criminali. ⁊. C. de condi. ob tur. cau. l. j. arg. 5 j. q. j. si quis epus.

g ¶ De his qui accusant prelatos ō crimine qō nō pñt. pbare.

b ¶ Anacleti. s. e. sententia.

i ¶ In exodo. melius in libro numeri. l. di. §. in ecclesia.

k ¶ Percussus. quia ea nocte nō se ab vxoris amplexu abstinuerat.

l ¶ Jbis ita. incipit rñdere bis tribus obiectionibus. ⁊ primo rñdet. vltime.

m ¶ Altiora doceret ar. qp magister dz docere in alto.

n ¶ Hos etiaz. i. spirituales predicatores.

a ¶ Peccatorē in hoc tñ non peccauit. quia adhuc non erat prohibitum. nec hodie est si sub hac conditione ducitur vt fiat fidelis xxxiij. q. j. nō oportet.

b ¶ Jtez. ad hoc simi liter tripliciter rñdet z vltimo male.

c ¶ Per dauid. secunda solutio.

d ¶ Saul. tertia re sponsio.

e ¶ Solus. z tñ cum socijs suis.

f ¶ His ita' rñdetur quibus dicitur q̄ subditi non possunt accusare prelatos.

g ¶ Paulus. s. i epistola ad thymotheum.

h ¶ Regula. ar. q̄ possumus interpretari z artare generalia verba apli. vt. xxxiij. q. ij. quos deus conūxit xxij. q. v. hoc videtur z. ff. de ius vo. l. quā uis. z. ff. de testi. questium.

i ¶ Obseruanda. erā pla enim prelatorum z senum facilius corrūpunt z ideo magis sunt punienda. vt. xj. q. iij. p̄cipue. z. lxxxvj. di. tanta.

k ¶ Scriptum. scilicz in esaya.

l ¶ Laqueus. s. malo exemplo.

m ¶ Puer. canō propter maliciam aliquorum fingit aliquid eē qō non est. z econuerso. xl. di. multi sacerdotes.

recalcitrantibus arca inclinatur. leuita qui manum adhibuit: significat illos: qui misericordie compassionez in prelatis suis reprehendūt eosqz in seueritatis amaritudinem erigere volunt. vnde bene leuita iste oza dicitur. oza quippe robust⁹ dicitur. illi enim robusti dicuntur: q cum de sua iustitia p̄sumunt: misericordiam peccantibus negandam putant z impendentes reprehendunt. vnde a domino percussi intereunt. quia iudicium sine misericordia erit illis qui nolunt facere misericordiam delinquentibus cui per salomonem dicitur. Noli esse nimis iustus quia est nimis iustus qui perit iniusticia sua. Sic z moysi illud intelligitur. per moysen enī prelati intelliguntur. per ethyopissam vxorem peccatores intelliguntur. moyses ethiopissam vxorem ducit cum quilibet predicator peccatorem sibi copulat: vt ex eo soboles bonorum operum deo gignere valeat. hanc copulam dum maria. id est subditi reprehendunt: lepra peccati inficiuntur. vel per mariam synagoga intelligitur: que in moysen idest in christum murmurauit: quia ethyopissam idest ecclesiam de gētibus sibi copulauit: quos lepra perfidie z etroris sordidos fecit. Non ergo his auctoritatibus subditi p̄hibentur ab accusatione suorum prelatorum. sed mouentur ne reprehēdant misericordiam compassionez eorum. Jtem⁹ per saulem prelati intelligūtur: per dauid⁹ subditi. Saul⁹ purgans ventrem eos significat q malicias corde concepras foras in opus producant. Sed in precisione chlamydis non significatur reprehensio peccati. per chlamydem enim regni potestas intelligitur. Hanc precipit qui prelatum sententia damnationis fuerit: quod nulli subditorum licet. facta enim pastoris oris gladio idest sententia damnationis a subditis feriēda nō sunt. Hinc est quod hiero. ait super marcum de pontifice qui scindit vestimenta sua. Scissio vestis scissionez significat sacerdotij quod in proximo erat scindendum z auferendum iudeis: vel per dauid significantur qui nequitiam suorum prelatorum videntes maiora eorum peccata contemnunt: minima vero z lenia quasi extremam ozam chlamydis precidentes reprehendere z lacerare satagunt. vel quia saul solus⁹ diuertit in speluncam in qua dauid solus latebat. Jtem super hoc potest intelligi: quod de cham dictum est qui solus vidit pudenda patris que non cooperuit sed ridenda mōstrauit. Hac itaqz auctoritate non inhibetur subditis accusare prelatos: si accusabiles fuerint. Jtem probatur quod subditi prelatos suos accusare non possunt: etiam si religiosi fuerint. Infames enim sunt eoipso quod suorum doctorum vitam reprehendere conantur. Infames enim fiunt vt canonum tradit auctoritas: omnes qui in patres armantur z qui doctorum suorum vitam reprehendunt vel accusant. Nullus autem infamis in accusatione prelatorum est audiendus: nisi forte a fide exorbitauerit: vt supra dictum est. Cum ergo subditi eoipso quod in accusationem prelatorum prosiliunt infames efficiuntur. infamibus autem copia accusandi denegatur: patet quod subditi prelatos suos accusare non possunt.

His ita respondetur' non omnes prelati pro prelatis habētur. nomē enim non facit episcopum sed vita.

Unde grego. ianuario episcopo scribit.

Quem etas non vita senioꝛem facit grauiter est increpandus.

Paulus⁹ dicit seniorez ne increpaueris. Sed hec eius regula⁹ tunc est obseruanda' cum culpa senioris suo exemplo non trahit ad interitum corda iuniorum. vbi autem senior iuuenibus exemplus ad interitum prebet ibi districta increpatione feriendus est. nam scriptū est: laqueus' iuuenum omnes vos z rursus maledictus puer' centum annorum. Jtez hyero. ad elliodorum.

Dignitas non facit episcopum sed vita.

Non omnes episcopi⁹ sunt episcopi. attende petrum: sed iudam considera: stephanum suscipe nicolaum⁹ respice. Non facit ecclesiastica dignitas christianuz. cornelius⁹ centurio adhuc ethnicus' dono sancti spiritus mundatur. presbyteros⁹ daniel puer iudicat. Non est facile stare in loco petri et pauli scilicet tenere locum iam cum christo regnantium. Infatuatuz⁹ sal ad nihilum prodest: nisi vt proiciatur foras z a porcis⁹ conculcetur.

Non episcopi nomen sed vita retinētiam meretur.

Non omnis qui dicit pax vobis: quasi columba est audiēdus. Lupi⁹ de monte pascuntur. Hec columba non habet: immo ō fructibus. terre vivit: innocens est victus eius. Jtē beda in secunda epistola petri.

Docti ab indoctis clerici a laicis quandoqz merito reprehenduntur

Secuti sunt' viam balaam' ex bosor': qui mercedem iniquitatis amauit. Correptionē vero habuit sue vesanie subiugale mutum quod hominis voce loquens prohibuit p̄phete insipientiā. Plerūqz heretici tam stulta dogmata tam execranda proferunt sacramēta: vt etiam hebetum sensus paganorum z q ratione diuine agnitionis omnimodo carent: illorum detestētur insaniam: z illorum dilatta et deo

n Non oēs episcopi. voce sunt episcopi sed non re.

o ¶ Nicolaū. qui fuit vnus de septem diaconib⁹. quos apostoli instituerunt qui fuit reprobus.

p ¶ Cornelius. qui primū er gentib⁹ nomē ihesu xpi ē secutus. xxvj. di. deinde.

q ¶ Ethnicus. i. gentilis.

r ¶ Presbyteros. qui condemnauerunt susannam. j. e. §. item cum balaam.

s ¶ Infatuatum. i. stulti prelati. insipidi in predicādo. fatui in delinquendo.

t ¶ Foras. i. deponatur

v ¶ Et a porcis. i. demonib⁹ qui dominantur malis prelatis quasi pecori suo. xxxiij. q. j. §. his auctoritatibus.

x Non oīs. cui comparatur equiparatur malus presbyter in nigredine vitiorum z in raucedine vocis z in voracitate. s. mortuorum oblationum z in feroze spiritus z in garrulitate z in furto. Jo.

y Secuti sunt. prelati z doctores mali.

z ¶ Balaā. supple venientis

a ¶ Ex bosor. verba sunt petri. vsqz ad ver. plerūqz. hieron. exponens verba petri in canonica dicit q̄ heretici a gentibus reprehensi comparantur balaam correpto ab asina. Comparantur et ei mali prelati reprehensi a laicis.

a Redarguant. non dicit accusent vnde nō potest hic sumi ar. quod laici pñt accusare clericos. vt extra. xxi. di. nolite. in fi. contra solu. ibi quia triplex est reprehensio. quod ibi vide.

b In tribulatione positus.

c Fontes. verba petri.

d Quia infert er tribus p̄mus. c. q. mali cū criminaliter peccāt possūt a subditis accusari ꝛ ad hoc inducit. c. sequētia.

e Alterek. i. l alterius statū cōmutek. transit enim de familia dei ad familiam diaboli. xxiij. q. iij. siquis nō recto.

f Ut ita dicam. videk etiā quod infamis capite minuatur. ff. de var. ꝛ extor. cog. cognitionuz. §. estimatio.

g Qui nec. crimen. talek enim ad accusatiōez vel ad testimonium non admittuntur. vt. xxxvij. di. legat. j. vj. q. j. qui crimen.

h Quibus ergo hiero. l. in tribus proximis. c.

i Dissimulans. anferturenim alicui nomen propter suam maliciam. xxxiij. q. ij. admonere. §. xix. di. secundum. ꝛ. j. q. iiij. §. itē peccato.

k Paulus imparez meritis non tamen administratione di. lxxx. in illis.

l Sciret. ex hoc p̄ q̄ aliquis scit se habere charitatē per reuelationem. paulus alibi dicit. scio q̄ neq; mors neq; vita neq; quid aliud me poterit separare a charitate dei. alibi tñ dicit nihil mihi conscius sum ꝛc. vt. §. xl. di. c. vlti.

m Hoc non de officio. q̄ non possit esse impar. paulus petro.

n Quāq̄. q̄ episcopus est nomen dignitatis pbyter nomē etatis. xciij. di. legimus.

o Augustinus. augustinus forte hoc credebat. non enim licuit ei mentiri p̄ humilitate. xxij. q. ij. cum humilitatis. ꝛ cuz hieronymus fuit pbyter cardinalis patet q̄ quilibet episcopus maior est pbytero cardinali.

p Pato. cristā. si dicaz. cypianū in omnibus equalē.

q Cuilibet. §. xxj. di. in nouo. j. xxiiij. q. i. loquitur. contra.

r Promouek. ita vt i hoc. videant ipsi esse pares ꝛ etiam statuta eoꝝ.

s Quāto. ꝛc. Et est hic ar. quod potius stakei quod a pluribus q̄ q̄ a paucioribus dicitur. ꝛ. xix. di. in canonicis.

t Queritur. ñ equamus. sm canones ergo filiꝰ conqueritur de patre tam in ciuili q̄ in criminali negocio. sed sm legesnon pōt in ciuili nisi tm̄ in causa castrensi. vt. ff. de iudi. l. lis nulla. ꝛ. ff. de fur. si quis vxori. j. respon. tamē non pōt eum cōuenire de furto sed actiōe in factuz. vt. C. de dolo malo. si superstite. Emancipatus autez potest agere cōtra patrem. sed venia impetrata. vt. C. de in ius vo. l. vlti. sed in criminali causa non auditur contra patrez. §. e. q. j. prohibentur nisi iniuriam in ipsum cōmiserit. vt. C. ō pa. po. l. ij.

v Non equamus. sic celsus corrigit dēa pfis sui. ff. de pdi. ob. c. da. l. de di. §. si quis. quasi statuli ber. Itē ar. q̄ aliquis pōt esse maior ꝛ minor altero diuerso respectu. §. e. quāq̄. xxv. di. plectis.

x Preponimus filium arg. q̄ veritas a quocūq; prolata amplectenda est. ꝛ est etiā ar. contra testimoniū honorabilium personarum. simile di. ix. ego.

ꝓtraria itinera sanius sapiēdo redarguant. Et quod peius est nonnunquam multi catholicorum in tantū mercedem amāt iniquitatis: vt etiam docti ab indoctis clerici a laicis merito redarguantur: qui vere et iure comparantur ꝓphete: q̄ verbis afine cōtra naturam loquentis corripitur nec tamen a ꝓpōsito ꝓmi itineris retardatur: quibus etiam apertissime nomen cōgruit ciuitatis de qua balaam venisse perhibetur. bosor. nanq; carneus sine in tribulatione positus interpretatur neq; enim alia magis causa luxuriosis existit verbuz veritatis amore pecunie vel desideriorz temporalium adulterare quam qui carnis se concupiscentijs manciparunt. Sed ꝛ nomen ipsius balaaz qui vanus populus siue precipitās eos interpretatur: talibus conuenit. qui enim agnitam veritatis viam sponte deserunt quid nisi vanus populus fūr qui etiam in precipitium suos mergunt auditores: quibus non salutaria que corrigant sed que illos delectant erronea predicant: de quibus aperte subditur. hi sunt fontes sine aqua: ꝛ nebule turbinibus exagitate quibus caligo tenebrarum reseruatur. Quia ergo non omnes episcopi sunt episcopi: presbyteri a daniele puero iudicantur. sal infatuatum a porcis cōculcatur: ꝛ qui dicit pax vobis plerūq; non columba sz corvus reputatur: patet quod non semper pro officio vel auctoritate persone ab accusatione est cessandum: immo contra pranos est agendum: cum omnis persona criminaliter peccans altercetur: ꝛ vt ita dicam capite minor legibus cēseatur. qui enim facit peccatum: seruus est peccati tam in pena q̄z i culpa. Unde aug. ait.

Qui susceptuz officium non administrat non est episcopus sed canis impudicus.

Qui nec reginius in se rationē habuit nec sua delicta debita fleit nec filiorū crimen correxit: canis impudicus dicendus est magis quam episcopus. Quibus ergo hieronymus augustinus grogorius auferunt nomē columbe. episcopi senioris nomē ꝛ priuilegium est auferunt dignitatis: vt possit a subditis repbendi. vnde scriptura dissimulans priuilegium praue senectutis ait. maledictus nō senior sz puer centum ānorum. Apparet ergo quod hi ex accusatione prelatorum infames fiunt: qui eorum vitam reprehendere ꝛ lacerare conantur: q̄ locū sui reginiis non nomine tantuz sed vita ꝛ moribus tenent. Alij autem potius laudabiles fiunt ex accusatione prelatorum suoruz q̄z infames. Itez quod dicitur maiorū quispiam minoruz accusationibus nō impetatur: minores intelligendi sunt nō dignitate sed vita. Unde hieronymus ait de paulo super epistolam ad galathas.

Maiores ꝛ minores, non dignitate sed vita intelligi oportet.

Paulus petrum reprehendit: quod non auderet: nisi se non imparem sciret. Hoc non de officio ecclesiastice dignitatis: sed de puritate vite ꝛ sanctitate puersatōis intelligik. Solus. n. petrus inter apostolos primatum gerebat. Hinc aug. ait ad byeroni.

Non episcopi nōmen: sed vita maiorem facit.

Quanquam secundum vocabula que vsus obtinuit: episcopat⁹ sit presbytero maior: angustinus tamē hieronymo minor est.

Itē libro ſo de vnico baptismo.

Episcopi iz pares sunt meritis: gradu tamen differunt dignitatis.

Pato quod sine vlla sui contumelia cyprianus episcopus petro apostolo comparatur: quantuz attinet ad martyrij coronam. ceterz magis vereri debeo ne impetruz cōtumeliosus existam. Quis enim ne scit illum apostolatus principatum cuilibet episcopatui preferendum. Sed ꝛ si distat cathedrarum gratia, vna tamē est martyruz gloria. Itē cum petrus a paulo posteriore corrigatur: ꝛ pacis atq; vnitatis vinculo custodito ad martyrium promouetur: quanto facilius ꝛ fortius q̄ per vniuersē ecclesie statuz firmatū est: vel vnius episcopi auctoritati vel vnius prouincie concilio preferēdum est. Idem.

Non in honore sed in veritate filius equatur vel preponitur patri.

Queritur pr̄ de malo filio queritur filius de duro patre seruamus honorificentiam patri: que debetur a filio, nō equamus filium patri in honore: sed preponimus filium patri in veritate: ꝛ sic tribuam⁹ honorem debitum: vt non perdat equitas meritum.

Item ambro.

Equales fuerunt meritis: licet gradu differentes petrus et paulus.

Beati petrus ꝛ paulus eminenter vniuersos apostolos ꝛ speciali quadam prerogatiua precellūt verum inter ipsos quis cui preponatur incertum est. Puto enim illos equales esse meritis qui eqles sunt passione: ꝛ simili eos fidei deuotione viuisse: quos simul videmus ad martyrij gloriam peruenisse. Nō

a Beati petrus. p; virtute. s. vt parem virtutem ⁊ constantiam cõtra perfectionem in passione habuisse videantur.

b Item penitentes. sõliciter. j. vj. q. j. qui crimen.

c Ppõ apostoli. ordinis. in criminali sed in ciuili possunt omnes extra de testi. tam laicis.

d Nec esse. ex his duobus. c. colligitur q; hec tria accusatõ testimonium ⁊ ordo pari passu ambulant. vt quicunq; non admittitur ad vnum nec ad reliquum. Sed obijcitur. quicunq; semel ꝑ peccato mortali fuerit non admittitur ad ordines. vt. xxv. di. primũ. ergo nec ad testimonium. Item si crimen ciuiliter fuerit probatum. non admittur ad ordies. vt di. xxiij. qñ extra. de accu. sup his ergo nec ad testimoniuꝫ. Sin hoc nullus inuenitur testis cum nemo sine crimine viuat. xxv. di. §. nẽ autẽ. Tu dicas q; regula que hic traditur locum habet cum criminaliter agitur si enim ciuiliter agitur aut crimen est occultum qõ obijcitur testi. aut manifestum. si occultum presumo eum inde egisse pniam. q; occultum in meliorem partem interpretor. extra. de sortil. c. ex tuarum. ⁊ extra de re. iu. estote. si autem manifestum ꝓbabit se egisse penitentiam per sacerdotẽ qõ facere põt vt extra de simo. nemo. i. di. in capite. ij. q. j. si peccauerit. in fi. nisi tale fit crimen qõ ẽt post penitentiam irrogat infamiaꝫ. vt cũ aliquis conuictus est de periurio. vt. iij. q. vij. §. porro. Si autez crimina liter agitur sine fit occultum siue manifestuꝫ siue inde egerit penitentiam sine non repello cum. vt. vj. q. j. qui crimen vel distingue sicut notaui super illo. c. qui crimen. Jo. ⁊ extra õ testi. testimoniuꝫ. vbi diffinitur breuiter. b.

enim sine cã factũ putamus qõ vna die passi sunt: vno loco: sub vno ꝓsecutore. Una die vt ad rpm pariter peruenirẽt i vno loco ne alteri roma deesset sub vno ꝓsecutore: vt eẽ lis crudelitas vtroq; ꝓstringeret. Dies ergo. p. merito locus pro gloria: persecutor decretus est pro virtute. Et in quo loco idez tandem martyrũ pertulerunt: in vrbe roma que principatũ ⁊ caput obtinet nationũ scilicet vt vbi erat caput superstitionis illic caput qesceret sanctitatis vt vbi gentiliuꝫ principes habitabãt illic ecclesiaꝝ principes morerent.

Itez penitentes bigami sacerdotes accusare nõ possunt vnde generaliter colligitur: quod quicunq; sacerdotes nõ sũt vel esse sacerdotes non possunt: in sacerdotes accusationem vel testificationem proferre non possunt. Unde fabianus aut.

Qui sacerdotes esse non possunt: sacerdotes accusare non valent.

Ipsi apostoli ⁊ eorũ successores statuerũt vt sacerdotes dñi nõ accusent nec in eos testificentur qui sui ordinis nõ sunt nec esse possũt.

Item damasus papa.

Sacerdotes accusare vel in eos testificari non valent qui ad sacerdotium prohibentur eligi.

Testes absq; vlla infamia aut suspitiõe vel manifesta macula ⁊ vere fidei plenitudine instructi esse debent: ⁊ tales quales ad sacerdotium eligi diuina iubet auctoritas

Quoniam vt antiquoruꝫ tradit auctoritas: sacerdotes criminari non possunt neq; i eos testificari: qui ad eundem nõ debent nec possunt promoueri. Jo. ⁊ illud silnestri intelligitur: laicus non accuset clericum ⁊c. id est qui in inferiori gradu constituti ad superiorem ascendere nõ possunt. in superioribus agentes accusare non debent. Ecce ostenditur est quid respondeatur auctoritatibus ⁊ argumentis quibus subditi ab accusatione prelatorum videbantur repellendi. nunc demonstrandum est quibus rationibus probentur recipiendi: ⁊ quid contra respondeat a prelatis. Christus qui erat pastor pastorum ouibus suis: de quibus ait non sum missus nisi ad oues que perierunt domus israel ⁊ cetera. iter opprobria ⁊ verba que ab eis patiebatur ait. Si male locutus sum testimonium perhibe ó malo ⁊c. Itẽ Quis ex vobis arguet me de malo At quicunq; ad testificãdum in aliquem vel ad arguendum admittuntur: ad eundem accusandũ admitti possunt. Cũ ergo oues vt aduersus pastorem suum testimoniuꝫ ferant ⁊ vt ipsum si possunt reprehendant

Circa hanc materiam constituit queri. si quis vinum non potest habere. an possit promoueri cum ipsum ministrantem oporteat communicare. de con. sc. di. j. episcopus deo. ⁊ di. ij. pacta. dic q; non. nec etiam accusare potest ille qui casu membrum amisit. tã inferiorem vel parem potest accusare. q; põt remanere in. execution illius ordinis. di. lv. precepta. nam qui est infra. xxx. an. põt accusare sacerdotes. Item clericus bigamus non potest accusare coniugatum q; vnicam ⁊ virginem habuit vxorem. q; clericus coniugatus gaudet priuilegio clericali. xxxij. di. si qui vero. Jo. dicit q; sacerdos depositus alius põt accusare. Sed hoc non placet. nam er quo est de crimine condemnatus. statim est delictum eius notorium extra de coha. cleri. vestra. item nec ille admittitur ad accusationem. cui crimẽ est in modum exceptionis probatum per quod est repulsus a testimonio. licet nõ sit infamis ar. extra de elec. sup eo. ⁊ ij. q. j. prohibentur. gratiana est tamen eius opinio sicut illius qui ancillam oppressit. C. de adulte. ⁊ si libidine. Nam inhonestum est tales ad ordines admitti. vt dicit lex de his qui suppoꝫ nuntur fustibus ab edilib; licet non sint infames. ff. ó decurio. eos. nisi sit necessitas. ff. de muneribus ⁊ honoꝝ. l. vt gradatiz q; opinio eius in nullo vacillabit. vt xxxiij. di. laici. ⁊ nota. s. e. q. j. in pamis. in fi. io. ⁊ probatur hodie tota hec distinctio in decre. de testibus. c. testimonium. Quid iuris sit de ordinãdo. notaui. s. xxv. di. primum. b.

admittãtur: patet quod subditi possunt accusare prelatos suos. Dicitur sic respondetur. Christ; quamuis esset pastor suarum ouium: quas verbo et exẽplo pascebat: tamen quantum ad officiorum distributionẽ: ex qua hodie ecclesia alij presũt alijs vñ qdã prelati qdã subditi vocant: in populo suo pastorale officiũ non gerebat. Mystica enim ⁊ visibili vnctione nec in regem nec in sacerdotem vnctus erat que sole persone in populo illo prelature nomẽ sibi vẽdicabant. Non ergo ex hac auctoritate subditi probantur admittendi in accusatione prelatorum. sed tantum ostenditur quod auditores eos reprehendere possunt ⁊ in eos testificari: qui cum officia ecclesiastica nõ habeãt: verbo tamen ⁊ exemplo quoscunq; valent lucrari deo satagunt. Respondetur et aliter. Aliud est quod de rigore cogimur seruare disciplineː aliud quod admittitur ex perfectionis consideratione. Christus iudeos ad se arguendum admisit perfectione humilitatis: non seueritate iuris. Si enim legis rigore essent admissi: hac auctoritate criminosi ⁊ infames in accusatione religiosorum essent recipiendi: cum essent sceleratissimi: q; de nece christi tractantes innocentem damnare volebant. hoc ergo exemplo prelati non cogantur recipere subditos in accusatione sui. sz permittantur si velint. Item paulus petruz reprehẽdit qui princeps apostolorum erat. vnde datur intelligi: quod subditi possunt reprehendere prelatos suos: si reprehensibiles fuerint. Sed hoc facile refellitur: si vnde sit reprehendẽdus adnectatur. Petrus cogebat gẽtes iudaizare: ⁊ a veritate euangelij recedere cum iudeis gregem faciens ⁊ a cibis gentilium latentur. se subtrahens: par autem est in se a fide exorbitare: ⁊ alios exemplo vel verbo a fide deijcere. ergo hoc exemplo non probantur prelati accusandi a subditis: nisi forte a fide exorbitauerint: vl alios exorbitare coegerint. Item cum petrus intrasset ad cornelium: conquesti fratres sunt qui erant in iudea: ⁊ reprehẽderunt eũ quod ad gentilem diuertisset. Ecce quod prelati iure possunt reprehendi a subditis. Sed huic oppositioni beatus grego. respondit dicens.

Petrus a fidelibus interrogatus cur ad gentes intrasset: non potestate respondit sed humilitate rationẽ reddidit.

Petrus potestatez regni acceperat. ⁊ tamen idem apostolorum primus querimonie contra eũ

e Testes absq; suspitione. repelluntur testis pp suspitionem. vt. s. e. accusatio in prin. ar. contra de con. di. ij. non prohibeat.

f Sic. ⁊ illud. s. e. nullus laicus.

g Nec in regem. immo nec regnũ eius erat de hoc mundo. xxiij. q. iij. §. j.

b Petrus. respondit dicens candẽ dedit, deus gratiam eis sicut, nobis qui credimus in Jesum.

a NOs si incompetenter aliena. hic papa se subijcit aliorum iudicio. quod facere potest. vt. ff. de iurisd. om. iu. est receptum. Nō tñ eum possunt deponere ir. q. iij. nemo. Sin aut. possunt. quia ꝛ seipm pōt deponere vt. xxi. dis. nunc autem.

b Eramussiz. i. regulariter vel indubitāter vel perfecte q; amussim est instrumentū plumbeum cum quo rectificantur parietes vel plumbantur.

a fidelibus facte cur ad gētes intrasset: non ex potestate officij qua posset dicere: ones pastorem suum non accusent nec reprehendant: sz ex auctoritate diuine virtutis qua gentiles acceperant spiritum sanctum respondit. Cum ergo petrus potuit ex officio repellere querelas sz noluit: non hoc exemplo prelati coguntur suscipere, reprehensionē subditorum. Ex hac etiam humilitatis dispensatione itelligitur illud leonis quarti lodouico augusto dictuz.

Imperiali iudicio apostolicus se emēdare permittit: si quid erga subditos iniuste commiserit.

NOs si in competenter aliquid egimus ꝛ i subditis iuste legis tramitez nō conseruauimus vestro admissorum nostrorum cuncta volumus emendare iudicio: quoniaz si nos qui aliena debemus corrigere peccata: peiora cōmittim⁹ certe non veritatis discipuli: sed quod dolentes dicimus' erimus pre ceteris erroris magistri. ide magnitudinis vestre magnopere clementiam implorauimus: vt tales ad hec que diximus perquirenda missos in bis partibus dirigatis: qui deū per omnia timeant: ꝛ cuncta quemadmodum si vestra presens fuisset imperialis gloria diligenter exquirant. ꝛ nō tātum hec sola que superius diximus querimus: vt examussim' exagitēt sz sine minora sine etiā maiora illis sint de nobis iudicata negocia: ita eorum cūcta legitimo terminentur examine quatenus in posterū nihil sit quod ex eis indiscussum vel indiffinitum remaneat. Item cū balaaz arioluꝰ iret ad maledicendum populū: angelus domini a fine cui insidebat in via se opposuit: euaginatoqz gladio eam ab itinere compescuit: quaz duz ille verberibus affligeret: in vocem prorupit: ꝛ prophete vesaniam redarguit. si ergo animal mutum angelica virtute prophete insipientiam reprehendit: multo magis subditi possunt: accusare prelatos suos. Hijs ita respondetur: verum est quod per asinaz subditi significantur ꝛ per balaam prelati: non tamen hoc exemplo probant prelati accusandi a subditis sz subditis tñ forma dat humiliter renitendi prelatis: si forte eos ad malū cogere voluerint. balaam nāqz asinam vrgens vt ad maledicēduz populo dei eum veheret: significat eos qui verberibus ꝛ cruciatibus a subditis exigunt vt eis ī malo fautores ꝛ coadiutores existant. sed quia angelus quilibet videlicet predicator euaginato gladio aperte scilicet predicatoꝛ timore ꝛ horrore future vindicte a consensu aliene malicie illos reuocat: licet eis ī huiusmodi vocem cōquestionis prorumpere ꝛ prelatis suis dicere cur nos verberibus affligitis: cur nobis iniuste iracimini. nunquid vobis inobedientes aliquando fuimus nisi nunc cuz ad malum cogimur: videte illum qui prohibet ab incepto. non ergo hinc prelati, pbātur accusandi a subditis. Item cum dauid adulteriū ꝛ homicidium commisisset: missus est a deo nathan prophetа vt eum redargueret. Ecce q; prelati sunt arguendi ꝛ reprehendendi a subditis.

Sed notandum est: quod due sunt persone quibus mūdus iste regitur regalis videlicet et sacerdotalis: sicut reges presunt in causis seculi: ita sacerdotes in causis dei. Reguz est corporalem irrogare penam: sacerdotum spiritualez inferre vindictā. Dauid ergo ꝛ si ex regali vnctione sacerdotibꝰ ꝛ prophetis preerat in causis seculi: tamē suberat eis ī causa dei. vnde reges a prophetis ꝛ a sacerdotibus vngebantur: et eorum oblatione peccata reguz expiabant Sicut ergo ozias a domino lepra percussus est. quia sacerdotum officia vsurpare voluit: sic sacerdotibꝰ ꝛ prophetis reguz vsurpare officia nō licuit. nathā ergo, pphēta cū regē redarguit: suū est executꝰ officiū: in quo erat rege superior: non vsurpauit regis officiuz in quo erat rege inferior: monuit eum vt per pñiam peccata sua expiaret: non tulit in eū sententiam: qua tanquam adulter ꝛ homicida morti addiceretur. sic ꝛ beatus ambrosius theodosiuz: et beatus innocentius imperatorem arcbadium excōmunicauit: et ab ecclesie ingressu, phibuit. sicut enim non sine ratione iudex gladiuz portat ita non sine causa claues ecclesie sacerdotes accipiūt. ille portat gladiuz ad vindictam malefactorum laudem vero bonorum. isti habent claues ad exclusionez excommunicandorum ꝛ reconciliationez penitentiū. hoc ergo exemplo subditi, pbant reprehēdēdi a prelatis: nō prelati a subditis. Item daniel nulla legitima potestate functus iudices a populo constitutos de falso testimonio conuicit ꝛ conuictos dānauit. constat ergo quod nullam potestatez habētes possunt redarguere dignitatibus vel potestatibus sublimatos. Hijs ita respondetur: miracula ꝛ maxime ve. te. sunt admiranda: nō in exemplum nostre actionis trahenda'. multa enim concedebantur tūc que nunc penitus prohibentur. tunc enim samuel agag pinguissimum regem amalech in frustra diuidendo concidit nunc nulli ecclesiastico iudiciuz sanguinis agitare licet. tunc finees indeum coeuntem cuz madianita interfecit: et reputatum est ei ad iusticiaz. hodie sacerdotibus huius actus in perniciem sui verteretur officij: exemplo ergo danielis non solum accusandi vel redarguendi sed etiaz iudicādi potestatez subditi sibi ī prelatos vēdicarent: si illud in argumentuz nostre actōis liceret assumi: quod nulla vnquaz auctoritate permittitur magis ergo ex hoc facto datur in-

c Item cum balaam arioluꝰ. arioluꝰ dicitur qui circa aras idolis preces nefarias effundebat. ꝛ fructum sibi in tristicia. affert. xxvi. q. iij. igitur genus.

d Trahenda. xxij. q. ij. si quis per vetus.

e Sanguinis. xxiij. q. viij. his a quibus. ꝛ c. legi. ꝛ c. occidit. ꝛ extra ne de. vel mo. sententiam sanguinis.

telligi quod in nouissimis temporibus suscitare deus spiritum pueri iunioris illius videlicet de quo per ꝓphetam dicitur: puer natus est nobis & iterum. Ecce puer meus qui iudices iniquitatis scribas scilicet & phariseos falsis cribus susannã .i. ecclesiã accusantes & reas adulterij, pnũciantes: eo quod christus sequeret ꝓnunceret & cõdemnaret. Item hieronymus refert in' libris virorũ illustriũ: quod damasus papa a subditis de adulterio accusatus. cum xlij. episcopis se purgauit. Item symmachus papa i romana synodo dignitate sua expoliatus prius statui suo reddi decernitur: vt tũc veniret ad causam & si ita recte videretur: accusantium propositionibus responderet. digna res visa ẽ maximo numero sacerdotum: atq; meretur effectum & cum post modum ordinaret quo modo esset accusandus prefatus papa vt causam diceret occurrebat: sed ab emulis est impeditus.

Item gregorius ait de seipso.

Redarguendi se licentiam beatus gregorius aliis prestat.

Si quis super his nos redarguere voluerit vel extra auctoritatem nos facere contenderit veniat ad sedem apostolicam vt ibi. ante confessionem' beati petri mecum iuste decertet quatenus ibi vn' ex nobis sententiam suscipiat suã. Ex his omnibus' colligitur quod subditi possunt' reprehẽdere & accusare prelatos suos. Sed sicut de christo dictum est: qñ iudeis dixit: si male locutus sum &c. ita de istis intelligẽdũ est quod suo exemplo prelatis dederunt facultatem recipiendi subditos in accusationem sui sed non coegerunt. Item.

De eodem.

Paulus' deacline cinitatis episcopus accusatur a subditis ꝺ lapsu carnis: conuincitur: deponitur: alius loco eius substituitur: hoc an ex dispensatiõe accusati an ex rigore iuris sit factum ex registro gregorij ad ioannem episcopum .c. cc xvij. potest perpendi: vbi ait.

Paulus deacline cinitatis episcopus subditorum accusatione convictus deponitur.

Lator' nemesion ad nos veniens indicauit: quod paulus deacline cinitatis episcop' inter alia mala in corporali crimine lapsus a suis clericis accusatus atq; convictus episcopali sentẽtia depositus est. postea cum auxilio secularium veniens episcopatũ more predonis ingressus est: ablatisq; reb' ecclesie dilectissimum nemesion' latorem presentium sibi substitutum ab eo

a Siquis, quia actor forum rei sequi ꝺz extra de fo.compe.cum sit generale. &. C. de iurisdi.om.iudi. l. iuris ordinem. vel qr cã fidei est que in ecclesia est tractanda. vt. xxiij. q. vlti. conuenior. &. s. e.q. ij. preceptum. xxiiij. q. j. quotiens.

b Confessionem. i. scripturam.

c Ex his omnibus prelatos. & ꝺabuntur eis expense ab episcopo quem accusant si egerẽt. vt extra de accu. c. ex parte. Nam & ꝺantur seruo agenti causam libertatis. C de ordi. cog. l. vl. similiter ei qui egit de inoffi. te. & obtinuit. si aduersarius appellet. ff. de inoffi. te. si institu-

d Pta. §. pe. Paulus.

e Lator. in corporali. s. adulterio vel incestu. vt. xxx. q. j. nõ ꝺeber. secus si de simplici fornicatione pro qua hodie nõ ꝺeponitur. lxxxij. ꝺi. presbyter. &. xxxiiij. ꝺi. fraternitas. nisi de rigore factus fuerit. lxxxj. ꝺi. siquis episcopus. &. c. presbyter aut diaconus

f Nemesion. nõ qꝺ papa non vocat eum fratrẽ li' eẽt episcop'.

g Excusatione. iusta tamen exceptio vt excusatio admittitur extra de offi. ꝺele. ex parte.

h Reddere. cum de mero iure ꝺẽret iste i exilium relegari centum miliaribus a ciuitate remotus. C. de epi. & cleri. quicunq;. Item cadere debuisset a iure suo. C. vn de vi. siquis in tantaz xvj. q. vj. placuit. sed melius est vt sua auferre sinat ecclesia ꝙ in perniciem ecclesie amplius incandescãt vt. j. xvij. q. vl. §. vlti.

i Ꝓprium. hic videtur qꝺ spoliator possit spoliato referre qõnem proprietatis extra de cã pos. c. cuz ecclesia & se. qꝺ non est verum. vt extra de resti. spo. item cuz quis &. c. in litteris. sed ꝺispensatiue cum ipso actum est vt patet in glo. precedenti.

k Vt non a vobis loquitur primati. qr apud metropolitanũ prius est conueniendus. vt. j. c. prori. & ir. q. iij. nullus primas. & c. conquestus.

l Tulit. ar. ꝺ. xvj. q. vj. placuit. &. c. de lapsis. vbi ꝺicit qꝺ monasterio maꝺuit res depositi. sed illud verum est quando detruꝺitur in monasterium.

m Hoc edicto. verba sunt gratiani vsq; ad illum locum vt si vltra. & a loco illo ad locum illum. quem ergo. sunt verba gregorij. exinde. sunt verba gratiani.

n Dispensatione. i. voluntate.

o Metropolitanum. ex contemptu. alias omisso eo possunt adire papam vt. s. e. q. vj. c. ij. & iij. Itez intellige istud quando episcopi inter se litigant. naz si episcopus litigat contra clericũ tunc coram arbitris est litigandum. xj. q. j. si clericus. Ex contemptu ergo intelligo fieri quãꝺo sine causa ꝺeclinatur ei' iurisꝺitio. sic ꝺico qꝺ sine causa non potest quis ꝺeclinare iurisꝺitionẽ episcopi etiam per querelaz factam pape. vt plene ꝺicit in consti. vt ꝺebitus de appellar. nõ esse appellandũ omisso medio. sed hic non loquitur de appellatione.

p In aliquo. episcoporum enim est iuꝺex ordinarius primo loco metropolitanus. x. q. iij. qr cognouimus. xj. q. j. si clericus aduersus.

q Sicut inquit. perlata a subditis. & sic facit ad propositum gratiani. aliter hoc. c. nihil facit ad ꝓpositum gra. nisi velis ꝺicere eoipso qꝺ ꝺedit alijs licentiã iuꝺicandi ergo & accusandi.

r Hortamur. nota qꝺ per hoc verbum hortamur & monemus. mandatur iurisꝺitio. sic. s. e. q. j. notum. ff. de offi. presi. sepe. videtur tamẽ qꝺ prouinciale concilium ordinario iure cognoscat ꝺe primate siue ꝺe metropolitano suo. nam cum concilium iuꝺicet de papa in his in quibus ipse potest iuꝺicari. ergo concilium metropolitanum potest iuꝺicare de ipso ad hoc. j. e. siquis. ar. contra xvij. ꝺi. multis. nam ibi appellatur a concilio ad metropolitanum ergo cum concilium sit minus metropolitano. non potest ipsum iuꝺicare. xxi. ꝺi. inferior. Sed potest ꝺici qꝺ quantum ad sua negocia est minor metropolitanus concilio. quantum ad aliorum negocia est maior. sed in. c. multis. non appellatur a concilio. sed a quaꝺam congregatione episcoporum ad metropolitanũ. Sed aꝺhuc obstat. xxj. ꝺis. nunc autem. sed potest ꝺici qꝺ potest iuꝺicare de ipso cõcilio. non tamen eum conꝺemnare potest. sed qꝺ possit iuꝺicari a concilio bene facit. ix. q. iij. saluo. &. c. si autez &. xliij. ꝺi. salonitane. sed est argu. contra. s. e. prori. Jo.

a Quapropter. videtur hic speciale. q̄ quilibet possit accusare suum epi-
copum hoc. c. continuatur illi. xij. q. ij. quattuor.
b Protinus. nonne necessaria est admonitio: certe sic. ideo expone protin⁹
i. post tertiam admonitionem. vt. s. c. q. i. si peccauerit. sic extra de simo. licet.
c, Pontificis. vel alterius superioris. Jo.
d Deferre. i. denunciare.
Hic habes q̄ aliquis cogit̄ accusare. 7. j. q. j. quisquis. 7 v. q. v. c. j. extra q̄ fi. sint leg. e. causam. 7. xxiiij. q. iij. taz sacerdotes. an: contra extra de accu. lz̄ i fi. 7. v. q. ij. si prima. tes. 7. iij. q. iiij. clericus. 7. C. vt nemo inuit⁹ agere. l. vna ff. ad denunciationez quilibet tenetur de qua hic loq-tur non autem ad accusationem vt in contrarijs.
e Interdictio. forte spāle est in dilapidatione vt quilibet teneatur denunciare.
f Sin vero. i. si non fecerit q̄ dictū est de quattuor portionibus. xij. q. ij. quattuor.
g Suppriměda. j. v. q. ij. si primates. ff. si illud de crimine iniuriarū de quo pōt episcopus cōponere cū clericis suis siue inter partes.
b Sjqđ in ecclesia. relatione. er hoc pz q̄ loq-tur in denunciatione 2c. sicut c. superius. Jo.
i Clericos aut laicos. accusantes. episcopos aut clericos. decernimus nō ee recipiendos passim 7 sine probatione.
k Eoz. i. laicoz vel clericorum si sunt ignoti. vt. s. e. querendā. Vel eoz. i. episcopoz q̄ accusantur. q. si vita eoz antea bona fuit. laici in nullo casu possunt eos accusare. vt. s. c. q. j. i primis. 7 extra de testi. veniens. si vero mala 7 laici 7 quilibet crimi nosi admittūtur. nisi inimici 7 conspiratores. extra de simo. lz hely. 7 de sen. 7 re iudi. cum. i. 7. a. Et ex hoc loco baz. fundauit suā opinionē vt dri in sūma. sed itelligas log i illis cāis in q̄bus laici pñt accusare clericos.
l Sjqs episcopus. q. alibi. ar. q̄ solus episcopus hz merū iperiū i sua diocesi. vt. xj. q. j. de pfona. v. q. vj. delatoi. hoc enī est merū iperiū. s. cognoscere de criminibus. ff. de offi. eius cui mā. est iurisd. l. j. 7. ff. de offi. presi. illicitas. §. qui vniuersas. 7. C. de proba. sciant.
m Illaudabilis. accusationē vocat illaudabilē intētionē q. cāe materiaz cribus creare noscūtur. C. de iudi. properandū. Et presumitur semp q̄ inuidie cā fiat accusatō. vt. vj. q. j. si ofa. 7 q. vir sine culpa experiri pōt. ideo clerici ab ea abstinere debēt vt de pe. di. v. qualitas. s. e. q. vj. decreto. Vel dic illaudabilē quo ad vulgi opinionē. Mā presumitur alias q̄s bono zelo accusare. vt extra de dol. 7 cōtu. veritatis. Ex charitate. n. dz. puenire accusatio. extra de accu. siqs episbis molliat vel a veritate excutiat sed sacerdotaliter ad inuestigandaz veritatem vos propter deum accigite. nam si quis in hoc piger aut negligens esse presumpserit dictis criminibus apud deum se nouerit esse participē cuius zelo ad perscrutandas subtiliter nefandi facinoris causas non mouetur. Hec siqs specialia 7 ex his generalem regulā colligi non oportere contendit: audiat quid gelasius. c. xxvj. dicat omnibus clericis cuiuscunq̄ ordinis: ita scribens.

Clerici excessus sui episcopi auriḃ⁹ deferant romani pontificis.

Quapropter⁸ nec clericorum quisquam apostolice offense se confidat futurum immunem: si in his que salubriter sequenda apostolica deprompsit auctoritas siue episcopum siue presbyterum siue diaconum viderit excedentez 7 nō protinus⁹ ad aures romani pontificis.⁶ deferre⁶ curauerit probationibus dumtaxat competenter exhibitis: vt transgressionis vltio fiat ceteris interdictio⁶ delinquendi.
Sin vero⁶ modis omnibus erit vnusquisq̄ pontificuz ordinis 7 honoris sui elisor sicut clericorum vel auditui totius ecclesie hoc putauerit suppriměnda⁸. Item.
Sjquid in ecclesia damni aut in his que sunt preceptionis nostre prohibita pontificem vestz videritis admittere mor nostris auribus relatione⁹ signate vt quid fieri debeat censeamus. Item ex concilio chalcedonensi. c. xxj.

Clerici aut laici sine examinatione ad episcoporum accusationem nō admittantur.

Clericos aut laicos passim accusantes⁹ 7 sine probatiōe episcopos aut clericos ad excusationem non recipiendos decernimus nisi prius discutiatur eorum⁹ estimationis opinio. Itez ex synodo romana.

Quelibet persona episcopum aut alios accusans monstranda documentis inferat.

Sjquis episcopus aut diaconus aut quilibet clericus apō episcopos quia alibi⁹ non oportet a qualibet persona accusati fuerint quicūq̄z fuerit vir ille siue sublimis honoris siue alterius dignitatis qui hoc genus illaudabilis™ intentionis arripuerit: nouerit dicenda probationibus⁹ monstranda documētis se debere inferre. Item damasus papa stephano archiepiscopo.

Sacerdotes non accusent: qui ad eundem ordinem prouehi non possunt.

Sacerdotes vt antiqua tradit auctoritas criminari non possunt nec in eos testificari qui ad eūdem non debent nec possunt prouehi honorem. Item iginus papa.

Nisi irreprehensibiles in maiorum accusationem non recipiantur.

Criminationes maiorum natu per alios⁹ non fiant nisi per ipsos qui crimina intendūt. si tamē ipsi digni 7 irreprehensibiles apparuerint 7 actis⁹ publicis docuerint omni se suspicione carere 7 inimicitia 7 irreprehensibilem habere fidē ac conuersationem ducere. Colligitur itaq̄ ex his omnibus quod subditi in accusatione prelatorum sunt admittendi. Hinc videndum est an monachi in accusatiōe episcopoz sint audiendi. Adrianus papa videtur eos ab accusatione remouere ita dicens.

Monachi sacerdotes accusare vel in eos testificari non possunt.

Placuit⁶ eorum accusandi sacerdotes 7 testificandi in eos vocem obstruere: quos non ab humanis vocibus sed diuinis mortuos esse⁶ scimus: q̄ funestam⁶ vocez potius interdici quam audiri oportet. Itē in cōcilio chalcedonēsi precipit⁶: vt ecclesiasticas actiones monachi attractare non presumant.
Item pelagius papa.

Monachi in accusatione non sunt audiendi.

Nullus monachus talia vsq̄z arripiat nec secularia⁶ aut ecclesiastica⁶ negocia perturbare presumat: q̄ mortua est in talibus vox eorum. Sed aliud est quod ex presumptione assumitur temeritatis: aliud quod ex necessitate geritꝰ charitatis. monachi enim ex presumptione episcopos accusare non possunt: ex charitate possunt vnde 7 in canonibus precipitur: vt cubicularij episcopi sint vel religiosi clerici vel electi monachi vt de eius vita testimonium dicere possint.
Item illud elutherij pape omnib⁹ generaliter dicitur.

Consentire cōuincitur: qui cuz possit ppersis negligit obuiare.

Negligere cū possis⁹ pturbare⁶ puersos: nihil ē aliō quā fouere: nec caret scrupulo⁹ societatis occulte: qui manifesto facinori desinit obuiare. Itē hieronymus tam de seq̄z de alijs monachis in primo prologo biblie scribit dicens.

Quantum ex vite merito quis ecclesiam edificat: tantum nocet si ōstruentibus non resistat.

Sancta quippe⁸ fusticitas⁹ solum sibi prodest: 7 quantum

p Et actis. i. actiōib⁹ vel lr̄is ep̄oz suoz. vt. xix. q. ij. duc. 7 hoc si sunt ignoti. 7 est fi. j. iij. q. v. canonica. vel tantū valet eis testimoniū populi quantū examinatio. vt. xxiiij. di. c. j. io.
q Placuit. hoc. c. idē hadrianus intelligit de infamibus. vt. j. iij. q. iiij. hi q. 7. j. iij. q. v. canonica. vel itellige cū gl̄a. no de monachis. s. criminosis. nā certū est q̄ monachi accusare pñt. vt cē de accu. c. exparte. 7. j. e. cū pastoris.
r Mortuos cē q̄tū ad ciuiles actus 7 etiā ad diuinos. q. ñ pñt baptizare sepelire predicare pñaz dare. vt xvj. q. j. c. i. 7. c. q vere.
s Quia funestā. q. semper debent flere vj. q. j. placuit.
t Nullus monachus nec secularia. i. tutelā 7 curatōz
v Aut ecclesiastica i. baptizare quod olim nō licebat eis. vt. xvi. q. j. placuit. Jo.
x Negligere cuz possis. vt de prelatis tñ loqui.
y Perturbare. i. pbibere 7 remouere a malo. 7 hoc cū cōmode pōt illud facere. alias nō peccat q̄ sic nō prohibet. xxij. q. ij. primum. 7. c. faciat. 7 sm hoc q̄z tenet⁹ phibere iniuriā a primo. xxiij. q. iij. nō inferēda alij hoc. c. itelligūt de plātis. vt. xxiij. q. iiij. duo⁹ista. 7. c. ita plane 7. q. vl. pterea. vel itellige de atrocibus vt tūc q̄z tenear. vt ex ō sen. ex ḡte. xxiij. q. iij. c. vl. 7 de pe. dis. j. perculose. vl dic q̄ q̄z tenet⁹ phibere primus a peccato cōmittēdo. xxij. q. v. hoc vt secus in cōmissō. xciij. di. di aconi. Jo.
z Scrupulo. i. suspicione.
a Sancta qppe. i. cū simplr 7 pie viuūt 7 alios nolūt increpare 7 itelligit ō plat⁹ q̄ ex offō tenet̄ resistere i malis 7 quorū taciturnitas ē mortale peccatū 7 magnū dānū i eccl̄ia opat vt xxxiij. di. nēo. Et est hic ar. vitā actiuā ee p̄ferēdā ꝓtēplatiue. vt vij. q. j. scias. 7. viij. q. j. i sēpturis. 7 bñt se vt arcedentia 7 ercessa. cōtēplatiua quātū ad pson̄ ꝓtēplantis magis est secura 7 vtilis actiua vero magꝭ

laboriosa ⁊ min⁹ secura ſz magis fructuosa vt ex de renũci. niſi cũ prudẽ.

b ℂ Rusticitas. idest simplicitas.

a ℂ Nocet. intellige hoc negatiue. i. nõ tantũ prodeſt edificando quãtũ edocendo ⁊ reſiſtendo ſimile. xliij. di. §. dz. xx j. q. ij. pmũ. io.

b Amonendi. bonũ mediocre ſqñqz dimittitur pp bonum obedientie ſed malũ nũq̃ fieri dz vt. xj. q. iij. quid ergo. Jo.

c Cum paſtoris, generaliter teneas q̃ monachi poſſunt accuſare ⁊ epiſcopos ⁊ alios dũ tñ hoc faciant de licentia abbatis. xij. q. j. nõ dicatis. xvi. q. j. monachi ⁊ ſi ſuũz abbatem accuſare vult habebit expẽſas a monaſterio. Si ſunt in ſcholis poſſunt agere de his tñ quo pertinent ad ſtudium. vt extra de offi. dele. preterea ff. de re iudi. queſitus ⁊. ff. de iudi. ſi lõgius.

d ℂ Pueri. i. ſeruientes ſic. xxij. q. ij. §. abrahã quoq;. ⁊. ff. de verbo. ſigni. pueri.

e ℂ Ut quidaz duos habebit ſacerdotes ⁊ tres diacones. vt de conſe. di. j. iubemus. Sed nunqd ꝓtradicente abbate põt ſumere monachum epiſcopus ſibi in ſocium non videtur. cuz hoc ſit priuilegium pape. vt. ix. q. vi. per principalem. ⁊. lviij. di. c. j. ⁊. ij. argu. ꝓtra. xvj. q. j. qui vere io. So. credo q̃ ſic. niſi monaſterii ſit exemptum cuz maiora poſſit vt extra de erceſ. pla. ſicut j vnire. b. ſed nõne monachi. vnq̃ exibunt de clauſtro: vt. xvj. q. j. placuit. rñdeo qñ perfecti ſunt fit hoc vt ex tenins fructificẽt. vel qñ fit ñ epiſcopi. ⁊ iſti cubicularij poſſunt eſſe teſtes non ſolũ de cõuerſatione epiſcopi ſed etiã de facto ei⁹ vt. xij. q. j. manifeſta. io.

f ℂ Teſtes, ppter hoc inducit. c. q; qui poſſunt teſtari ⁊ accuſare. nec tales epiſcopus põt ab accuſatione repellere extra de accu. nulli. ⁊. C. qui accuſa. non poſ. iniquum.

g Peruenit ad nos. in ſocietate. nota q̃ preſumitur ꝓtra aliquẽ vel pro aliquo ex ſocietate. vt. xxviij. q. j. ſepe. lxxxj. diſtin. clericus. ⁊ xviij. q. ij. diffinimus.

h Epiſcopi lectioni. poſſint. ſ. di. xciij. diaconi.

i ℂ Joannes. probat. cum hic heremita accuſabat q̃ monachi poſſunt accuſare quod verum eſt ſi habent ſpeciale mandatũ abbatis. xvj. q. j. q vere. niſi forte regri non poſſit ſine magna difficultate arg. ff. de iniur. ſed ſi vnius. §. filio. vt notaui. xij. q. j. non dicatis.

k E accuſatione. Circa hoc notandum q̃ aliud eſt infamatõ aliud denunciatio. aliud accuſatio. Infamatio prohibetur ſ. e. q. priori. accuſatio. v. q. j. c. j. ⁊. ij. Secunda. ſ. denunciatio precipitur. ſ. e. q. j. ſi peccauerit. ſ. q. prori. quapropter. ⁊ ſit ex vite merito edificat eccleſiã chriſti: tantum noceꝝ ſi deſtruentibus nõ reſiſtat. Item gregorius.

Subditi vitia prelatorum reprehendere ſtudeant

Admonẽdi ſunt ſubditi ne pl⁹ quam expedit ſint ſubiecti: nec cum ſtudent pluſquam neceſſe eſt hominibus ſubijci: compellãtur vitia eorum venerari. Idem generali ſynodo preſidens dixit.

Clerici ſine electi monachi ſint cubicularij epiſcopi

Cum paſtoris' vita in exemplo debeat eſſe diſcipulis: plerumq; clerici qualis in ſecreto ſit vita ſui paſtoris neſciunt: quam tamẽ ſeculares pueri' ſciunt. De qua re p̃ſenti decreto conſtituimus vt quidam' ex clericis vel etiaz ex monachis electi in miſterio cubiculi põtificalis obſequantur: vt is qui i loco regis eſt: ⁊ tales habeat teſtes' q veram eius in ſecreto conuerſationez videãt: ⁊ ex ſedula viſione exẽplum profectus ſumant. Itẽ virgilio epiſcopo arelaten.

Pranos in ſua ſocitate epiſcopus habere non debet

Peruenit' ad nos fratrem ⁊ co epiſcopum noſtruz ſerenum maſſilienſem pranos homines in ſociaetate ſua habere: ita deniq; vt preſbyterum quẽdam qui poſt lapſum carnis in ſuis adhuc dicit iniquitatibus volutare: familiarez habeat. quod a vobis ſubtiliter eſt requirenduz: ⁊ ſi ita cõſtiterit: cure vobis ſit noſtra eum ſic vice corrigere vt ⁊ qui talem recipit: non familiaritate fouere ſz diſcat ſe potius vltõe comprimere: ⁊ qui receptus eſt diſcat lachrymis peccata dilaere: non iniquitatem immũdicijs cumulare

Item paſchalis papa.

Viros boni teſtimonij ſemper epiſcopi ſecum habeãt.

Epiſcopi' lectioni ⁊ orationi vacent: ⁊ ſemper ſecuz preſbyteros ⁊ diacones aut alios boni teſtimonij clericos hẽant: vt ſm apoſtolum ⁊ ſanctorum patrum inſtituta poſſint irreprehenſibiles inueniri

Item ioannes' baptiſta cum docereꝝ heremiticam vitam: ſcribas ⁊ ſacerdotes ⁊ leuitas iudeorum ad ſe venientes aſpera increpatione redarguit. Item ex canonibus diffinit. Illi ſacerdotes accuſare poſſunt q ad eundem gradum conſcendere valent. Cum ergo monachi ad ſacerdotij gradum laudabiliter pertigere valeãt. patet quod ⁊ ipſi ſacerdotes libere accuſare poſſunt.

Q. viij.

E' accuſatione vero qualiter fieri valeat: in canonibus aperte decernitur. Ait enĩ calixtus papa.

Accuſatio ſemper fiat in ſcriptis.

Accuſatorum' perſone nunqã recipiantur ſine ſcripto nec abſente eo quem accuſare voluerint: quibuſlibet' accuſare permittit codice li. iiij. ti. de probationibus.

Sciant cuncti accuſatores eam rem ſe debere inferre in publicam notionem: que munita ſit teſtibus idoneis: vel inſtructa apertiſſimis documentis: vel indicijs' ad pbationẽ idoneis: vel indubitatis et luce clarioribus expedita. Item euticianus papa.

Accuſatõ ſemp debz fieri i ſcriptis.

Quiſquis' ille eſt qui crimen intendit in iudicium veniat nomen rei indicet: vinculuz' inſcriptionis arripiat: cuſtodie ſimilitudinez. habita tamen dignitatis' eſtimatione patiatur: nec impunitam ſibi noverit licentiam mentiẽdi: cum calũniantes ad vindictam poſcat ſimili tudo' ſupplicij. Qui vero ad ſortilegos magos que concurrunt nullatenus ad accuſationez ſunt admittendi Item ſixtus papa.

De eodem.

Qui crimen obiecit: ſcribat ſe probaturum: ⁊ qui non probauerit quod obiecit: penam quaz intulerit ipſe patiatur. Sed ſtephanus papa contra videtur ſcribere dicens.

De eodem.

ſine ſceptiõe. iiij. q. iiij. §. aliqñ. Tertia. ſ. accuſatio pmittit ⁊ l. ea inſcribit ⁊ ſubſcribit. ſ. e. libello ꝛ fallit tñ hoc in. vj. caſib⁹. nõ. n. ſemp cogit qs inſcribere vt i leuib⁹ cribus. ff. de accu. leuia. ⁊ in crie abigeatus. C. õ abigeis. l. vna. ⁊ in caſu vbi mulier accuſat. xv. q. iij. de crie. ⁊ ſm quoſdã i crie apoſtaſie ⁊ vbi chriſtianus iudeã duriſſe accuſatur. C. de apoſta. apoſtatarum. C. de iudeis ne qs vbi maritus accuſat vroꝛez iure mariti. iiij. q. iiij. §. ſi maritus. C. de adult. q̃uis. ⁊. l. iure. io. hoc falſum eſt, ſm ius canonicũ. vt ex de peur. tue fraternitatis. Itẽ qñ offi cij denũciat crimẽ alicuius C. de accu. ea que. iiij. q. iiij. §. aliqñ. b. Et cũ crimẽ i modũ exceptõis ꝓponit ſm q̃ diſtinguit ex de accu. ſuper bis. Nũc videndũ qd iuris ſit circa ſingulos modos agendi. Denũciatõz. ꝓcedet admonitio. alias remouet denũcians a denũciatione. vt extra de accu. ſup his. ⁊. c. ſigs epiſcopus. ⁊. ij. q. vij. accuſatio. ⁊. c. ſigs erga. Item crioſi infames. inimici pñt a denunciatione repelli. vt iij. q. vij. q ſine peccato. ⁊. c. poſtulatus. ⁊. xxxv. q. vi. epiſcopus i ſynodo. ⁊ ex õ teſti. cog. ꝓterea ex de accu. cum oporteat. ⁊ dcñi eſt. ſ. e. q. j. ſi peccauerit. ⁊ ex. e. q̃ſt. Pena ſic quieti modica ẽ q; dz penitere de crie. ⁊ credo euz nõ eẽ remouendũ ab ordine vel dignitate: niſi delicti q̃litas aliud reqrat. vt in ſimonia. ſeu ſcãdalũ inde oriret ex de no. ope. nunci. c. cũ ex iniũcto. ſi aũt in modũ inqſitionis ſimiliter inſcriptio nõ ẽ neceſſaria ⁊ põt ꝓcedi ſine ipſo q ipetrauit inquiſitionẽ ſicut ⁊ cũ ipo. ſed fama dz ꝓcedere nõ ſemel ſed ſepius ⁊ apud bonos ⁊ graues vt ex de accu. q̃liter. ⁊. c. cuz oporteat. ⁊ õ ſimo. lz. Citari ct dz ifamatus: vt audiat⁹ exceptio. vt eiſdez. c. ⁊ ex de ſen. ⁊ re iud. cũ. i. ⁊. a. ⁊ i hui⁹ cãu põt teſtes recipi lit. non ꝓteſ. vt. ex. vt lit. nõ ꝓteſ. qñ frequẽter. §. iij. Pena hui⁹ talis ẽ. plati ſunt ab adminiſtratione remouẽdi: minores ſunt bñficio p̃ãdi. ex. e. qualr. ⁊ õ ſimo. dilectus. ſz ſi i modũ exceptiõis obijcit crimẽ. diſtigue. vt ex. e. ſup bis. ⁊ ex de or. cog. cũ dilect⁹ ⁊ dz eẽ pñs. ex. e. qualiter ⁊ in h⁹ cãu laici bõe fame admittunt ad agẽdũ exceptiõ dũ ⁊ teſtificãdũ ex õ teſti. tã lr. ſ. xxiij. di. illõ. Sz cũ crimẽ obijcit i mõz accuſatõis ſp ẽ neceſſaria iſceptõ. vt. j. e. libellozum. fallit ĩ. vj. caſib⁹. ſ. nõ. ⁊ l ſeptio ſm quoſdã cũ officialis accuſat. C. õ accu. ea q̃. In hoc cãu pẽa ẽ depoſitio: vt. ſ. pri. q. latoꝛ. ⁊ ex õ ſimo. dilectus.

l Accuſatoꝛ. nec abſente. C. de penis. ne din. contra. ſed illud ſpãle eſt in dilapidatore ſic. ſ. e. q. vj. §. ſunt quoꝛ. ⁊ nõui. j. q. iiij. nulli.

m ℂ Quibuſlibet. j. v. q. ij. relatum. ſed contra. v. q. vlt. epiphanium.

n Sciant cuncti. iudicij's. xxxij. q. j. dixit. ⁊. xxxv. q. vj. c. j. ſed ↄ. iij. q. ix. absens. libellus tñ in abſentia rei ꝓponit. ff. de. adul. miles. §. ſeraginta. hoc verũ eſt niſi abñs ſit per cõtumaciã. vt. iij. q. ix. decernim⁹. C. õ. accu. l. vlt.

o Quiſquis. hoc ponitur. C. de accu. l. vlt.

p ℂ Vinculum inſcriptionis. i. obliget ſe ad talionem.

q ℂ Dignitatis. quia pari iure cenſentur accuſatoꝛ ⁊ accuſatus. iij. q. ix. c. vlti. C. de exhi. re. l. vl. tamen ratio dignitatis in hoc habetur q̃ minus punitur conſtitutus in dignitate q̃ alter. xxiiij. q. j. qui contra. ⁊. c. quiſquis.

r ℂ Similitudo. niſi in caſibus exceptis. ſ. eo. q. iij. §. notandum.

a PEr scripta.absens.potest enim libellus dari absente accusato:vt.v.q.vj.epiphanium.C.de erbi.reis.l.ij.7 etiã die feriato.vt.ff.de adult.mlles.§.feraginta.prius tamen denunciabit cum accusator:quem vult accusare alias nõ audietur.vt.ff.de adul.denũciasse.7.C.de accu.absentez.deinde det libellũ iudici.iuder tamen non prius libellum recipiat quaz inscriptio sit facta.7 fideiussorem dederit de lite prosequenda.C.ad turpil.l.j.7.C.qui accu.non pos.l.iij.postmodum vocandus est reus fm legez.C.de erbi.reis.l.ij.7 nomen eius recipietur inter nomina reorum.7 hoc fit cum lis est cõtestata.ff.õ adul.si maritus §.prescriptionis.7.ff.de iure fisci.fiscus.Et prius habebit inducias.rr.dierum ad deliberandum non trium tantum vt quidam dicunt: vt.ff.õ pub.iud.inter.habebit etiam inducias.xxx.dierum ad componendos mestos penates.vt.C.de erbi.reis.l.ij.fm canones tamen nõ videtur q necessaria sit denunciatio vel talis solemnitas.vt extra de accu.licet in fi.

b C Libellorum.consul 7 dies.institute accusationis q de die commissi criminis loquitur.nam consul 7 dies sunt preponendi.hodie primo ponitur imperatoris nomen postea consulis: postea inditio postea mensis et dies:in auctentica.vt prepo natur imperatoris nomen col.v.

c C Gaio seio.iõ nomẽ exponitur fm qualitatem persone puniat magis vel minus.Sed quid si ignoratur que sit illa persona:videtur q nihilominus ipsum accusare possit:vt.v.q.j.c.ij.

d C Neqz autem diem.cõmissi criminis.sed nõ concepti libelli.vt.§.diximus.penitus contrarium est in ciuilibus actõibus:vt.ff.õ edẽ.l.j.§.diem autem.a testibus autem queritur dies.vt.iij.q.ir.nihilominus .7.xxxv.q.vj.de parẽtela.de hoc plene dicemus.j.iiij.q.iij.in testibus.7 etiam dicẽt in qua parte domus fm.b.dies ẽ assignanda:q nõ licet vagari cum discrimine alterius: vt.ff.de iniur.l.prẽtor.Jo. tamen dicit quod nõ aliud tenetur dicere testis quam accusator proposuit:q non aliud iudicandum est quaz in libello comprehensuz fit argu.extra de causa pos.cuz super electione.b.

e C Se professum.i.se velle prosequ accusationẽ 7 subitura talionẽ si nõ pbauerit.

f C Sed si aliud.i.eodez modo est procedendum:si aliud crimen obijciat.

g C Reo.hoc etiam fiat elapsõ biennio.vt.C.vt intra cer.temp.l.vl.

b C Videbimus.ff.ad turpil.l.in senatus.§.vl.

PEr scripta nullius accusatio suscipiatur:sed propria voce si legitima 7 condigna accusatoris persona.fuerit presente videlicet eo quem accusare desiderat.quia nullus absens accusare potest:nec ab aliquo accusari.Sed calixtus papa precepit vt accusator presente eo quem accusat in scriptis iudici accusationem offerat:et propria voce litteras sue accusationis legat.Stephanus.autem prohibet ne absens aliquem per epistolam accusare audiat. Que vero sit forma accusationis:quis modus, concipiendorum libellorum: paulus in digestorum libro de publicis iudicijs 7 ti.de accusationibus 7 inscriptionibus ostẽdit dicens. Libellorum inscriptionis conceptio talis est.Cõsul 7 dies apud illum pretorem vel consulez.lucius ticius professus est se meam lege iulia de adulterijs ream deferre:quod dicat eã cũ gaio seio in ciuitate illa in domo illius in mense illo consulibus illis cõmisisse adulterium.Atque enim 7 locus designandus est i quo adulterium commissum est:7 persona cum qua admissum dicitur ei mensis.hoc enim lege iulia publicorum iudiciorum cauetur 7 generaliter precipitur omnibus:qui aliquem reum deferunt:ne qz autem diem neqz horaz inuitus comprehendat. Quod si libelli inscriptionum legitime ordinati nõ fuerint:rei nomen aboletur:7 ex integro repetendi reum potestas fiet. Item subscribeꝝ debebit is qui dat libellum se professuz esse:vel alius pro eo si litteras nesciat.Sed si aliquid aliquod crimen obijciat veluti quod domum suam prebuit vt stuprum materfamilias patretur:q adulterum deprehensum dimiserit quod precium pro comperto stupro acceperit:7 si quid simile:idipsum in libello comprehendẽdũ erit. Si accusator decesserit aliane causa eũ impedierit: quo minus accusare possit:7 si quid simile est:nomen rei aboletur postulante reo. Idque et lege iul.de vi 7 senatus cõsulto cautum est:ita vt liceat alij ex integro repetere reum:sed intra quod tempus videbimus:7 vtiqz.xxx.dies vtiles observandi sunt.

Vidam episcopus a propria sede deiectus est petit restitui: post restitutionem inducitur i cãz inducias postulat. tandem ad eius accusationem procedit quidam non legitime coniunctus vroti 7 duo infames 7 tres religiosi:accusatores testes de domo sua producunt 7 alios sibi inimicos extra suam prouinciam:reus crimi noso iudici offertur ab vno tantum audiendus 7 iudicandus. quidam de accusatoribus 7 testibus absentes:per epistolam illum accusare 7 in eum testificari contendunt:cum multa capitula ei obijcerentur:i primo accusatores deficiunt:demum accusatio in accusatorem vertitur.

Hic primum queritur an restitutio danda sit quibuslibet expoliatis

Secũdo de inducijs:an post restitutionem tãtum:an etiam post vocationem ad causam quibuslibet concedende sint. Tertio quo spatio mensium vtriqz sint concedende. Quarto:an infames 7 non legitime coniuncti ad accusationem sint admittendi. Quinto:an testes de domo accusatorum sint producendi vel inimicorum vox sit audienda. Sexto an extra prouincia reus sit producendus. Septimo:an sit audienda eius sententia quem cum reo par inficit malicia.

Octauo:an ab vno tantum episcopus sit audiendus vel iudicandus. Nono:an accusatores vl testes in abstẽtia vocẽ accusatõis vel testificatõis exhibere valeant. Decimo:an deficiẽtes i primo.c.sint admittendi ad sequentia. Undecimo:an accusato liceat accusationem in accusatorem vertere.

Quod restitutio quibuslibet danda sit multis auctoritatibus probatur.

Ait enim gaius papa.

Expoliatis vel eiectis omnia sunt reintegranda.

Episcopis suis rebus expoliatis vel a propriis sedibus eiectis omnia que eis ablata sunt legibus sunt reintegranda quia priusquam hoc factum fuerit nullum crimen eis obijci potest. Item fabia

tumacia, vt.iij.q.ir.ô cernimus.Scandalũ vt.iij.q.vj.hoc quippe. Fornicatio. extra de diuor.significasti. Item cuz reus est absens extra de of.iudi. dele.consultationib. Cum incõtinẽtij deiecit.extra de resti.spo. olim.Item cum spoliatio est,pbata in modum exceptionis.extra de or.cog.cum dilect. Item fm quosdã cũ incontinẽti spoliator vult probare exceptionem.extra de resti. spo.litteras.ff.ad exhibendum.l.iij.§.ibidem.Item cuz a muliere obijcitur seuitia viri.vt extra de resti. spo.ex trãsmissa.Item in casu quem.habes extra de diuor.gaudemus.in fi.Item exceptio rei iudi.ij.q.vj. §.diffinitiua.Item exceptio iurisiurãdi vel pacti fm quosdam vt extra de resti.spo. accepta.Item si sub conditione possedit, extra de resti.spo.oliz causam.Item si ex gratia vel precario possedit.j.r.q.iij.q cognouimus.7 extra de excep.prela.cũ ad quorũ dã.Item si possedit vt colonus.ff.de vi 7 vi.ar.cũ funduz.Hoc autem scias q quatuor sunt auxilia,pdita p que petitur restitutio.actio interdẽ 2ditio ex canone.iudicis offm.Actione petitur restitutio.vt actione q me.cã.dat restitutio 2 quẽlz possessorẽ.ff.qõ me.cã.l.metũ.§.volenti.Item actione de dolo petit restitutio.7 p illã nõ fit restitutio.2 illum q dolum fecit.ff.de dolo. l.si plures.Item p interdictũ restitutio dat 2 illũ solũ q viz fecit.vt eẽ õ resti.spo.cũ ad sedẽ.in fi. Per 2ditionẽ ex canone dat restitutõ 2 quẽlz possessorẽ.vt extra de ap.bone me.7 eẽ.e.c.sepe.7 j.e. reintegrãda.Item p iudicis offm petit restitutio cũ aliqs pp absentiam pdiditrẽ suã de qua agitur.ff.er qui.cau.ma.l.j.7 p totum 7 illa põt agi cõtra quẽlibet possessorem.vt.r vj.q.iij.§.porro.

k Episcopis.oĩa.etiã depposita:vt.ff.depositi.l.j.§.q autem.7.ff.de vi 7 vi ar.l.j.§.q autem.

l C Nullũ crimen.a spoliatore vel generaliter a nullo cum sit inermis vt.j.e.q.ij.oportet.

l C Nullũ crimen.pro quo fuerũt spoliati fm.b.vel nec illud nec aliõ põt obijci a spoliatore.ij.q.ij.in scripturis.7.c.nullus.Sed murũ est si ali

quis non potest eum de crimine illo accusare. vt j.q.ij. cum ecclesie. ℞. priori. cum res inter alios acta alijs non preiudicet. Jtez nūqd spoliator pōt eum accusare postq̄ ℞ restitutus. ar. q̄ non extra de resti. spo. item

a Acū quis. ar. contra q̄ possit saltem ciuiliter. j.e.q.ij. audiuimus. Piscopi. si. tñ spoliatus velit agere ꝯ spoliatores reconueniri pōt ab eo. vt ar. ff. de iudi. l.ij. §. itē sed hoc verū est q̄ non agit de spoliatione. extra de ordi. cog. cum dilectus.

b Cobijcere. quid si nunq̄ velit petere restitutionem: vt sic nō puniatur de crimine pro quo est spoliatus cum tñ inde grauiorem penam meretur. dicerem q̄ in tali casu bene possit accusari ante restitutionem ne fraus sit ei lucrosa. ar. extra de iudi. intellexim⁹. ℞. xj.q.iij. priuilegium. sed si minorem penam de illo crimine meretur. tūc non est accusandus de illo cuz satis fit punitus ar. ij.q.vj. si qs ex pluribus.

c Sed notanduz naturalē. nec sufficit dari pignora. eē de sen. ℞ re iudi. cum aliquibus. similiter in pretorium pignus est qs corporaliter mittēdus ff. de pig. ac. nō est mirum. secus in conuēctionali. ff. e.l.j. ℞. ff. ō dolo. l. si plures.

d Reintegrāda ℞ in eo loco. etiam vltra mare. ℞ sunt reuocanda sumptib⁹ spoliatoris. ff. ō rei vēdica. si vero.

e Captiuitate. j. xvj.q.iij. porro. ℞. c. p̄cedenti.

e Captiuitate. si. n. per viz aliquid ab eo extortum est vel ablatum. j. annum si potest agere contra deiectorem in quadruplum post annū in simpluz ff. de vi ℞ vi ar. l.j. sed si per metum est extortum aliquid. tunc cōtra omnem possessorem agitur. j. annum in quadruplū cū non vult restituere. ff. qō me. cau. si cum exceptione. §.j.ij. ℞.iij.

f Aut dolo. ℞ tunc vsqz ad biennium potest q̄ueniri qui dolus cōmittit. vt. C. de dolo. l. vlt. sed perpetuo pōt cōueniri actione in factum de eo quod ad eum peruenit. vel si dolo fecit quomin⁹ ad euz peruenire: vt ff. de dolo. in heredez ℞. l. eatenus ℞. l. dolo. Cum autem canon equiparet dolum metū vel violentiā videtur q̄ conditione ex

nus papa. De eodem.

Pisci⁹pi si a propijs sedi⁹bus aut ecclesijs sine auctoritate romani pontificis expulsi fuerint antequam ad synodum vocentur: propius locus ℞ sua omnia eis reintegranda sunt. Nulla enim ratio permittit dum ad tempus eorum bona vel ecclesie atq̄ res ab emulis aut a quibuscunq̄ detinentur vt aliquid illi obijci debeat: nec quicquam potest eis quilibet maiorum vel minorum obijcere⁹ dum suis ecclesijs vel rebus vel potestatibus carent. Sed⁹ notanduz est quod restitutionis sententia sola non sufficit: nisi presentialiter omnia iudicis officio restituantur vt electus vel expoliatus etiam naturalem possessionez recipiat: siue animo suo ℞ corpore alieno veluti per procuratorem: siue animo ℞ corpore suo.

Ūcta quoq̄ que sibi ablata sunt vel fuerant quacunque conditione in eodez loco vnde surrepta fuerāt reuocanda sunt. Unde ioannes vrbis rome episcopo scribit zacharie erchiepiscopo.

De eodem.

Reintegranda⁹ sunt omnia expoliatis vel eiectis episcopis presentialiter ordinatione pontificū ℞ in eo loco vnde abscesserant funditus reuocanda quacunque conditiōe temporis aut captiuitate⁹ aut dolo⁹ aut violentia maiorum ℞ per quascunque iniustas causas res ecclesie vel proprias. idest suas substātias perdidisse noscuntur. Jtem eusebius apostolice sedis episcopus omnibus episcopis.

De eodem.

Reintegranda sunt omnia expoliatis vel eiectis episcopis ℞. vsque funditus reuocanda eodem modo vt supra. Jtem alexander papa.

Non est sacerdos sed scismaticus: qui fratrum se subtrahit obsequijs.

Nulli⁹ dubium est: quia boni a malis semper persequuntur ℞ tribulantur: propter quod nos oportz humiliari sub potenti manu dei: vt liberet nos in tempore tribulationis. Nam diabolus non cessat circuire: querens quem deuoret et querere quos ex fidelibus perdat. ℞ maxime illos quos ardentiores in seruitio saluatoris eique familiares inuenerit. familiares dico eos quos sacrari ℞ in ordine apostolatus ꝯsti tui voluit. ipsi. n. p populo interpellant ℞ populi peccata cōmedunt q̄ suis precibus ℞ oblationibus ea delent atq̄ consumunt. et infra. Qui autez ex vestro fuerit collegio ℞ ab auxilio vestro⁹ se subtraxerit: magis

boc canone glibz possidens possit q̄ueniri ar. ad hoc extra de iudi. q̄ ℞ eē de transac. veniens. ℞ extra de emp. ℞ ven. peruenit. eē vt lit. pen. ecclesia. ℞ extra de ap. bone memo. ℞ est expressuz eē de resti. spoli. sepe.

f Aut dolo. ar. q̄ restituendus sit qui dolo suo iuri renunciat. vt. j. xv.q. vj. c.j. ℞. j. xxx.q.j. dictū. ℞. C. de inoffi. testa. eum q.j. rñ. eē de his. q̄ vi me. ve cāsi. cuz dilectus ꝯ. ℞. xx.q.iiij. constituit.

g Ulli. aurilio episcopi sibi inuicem debēt prestare mutuum auxilium. vt ꝯ. di. xc. precipimus. ℞ ideo inducit hoc. c.l. q̄ semp fit subueniēdum spoliatis.

b Uestro. ar. q̄ quilibet tenetur patrocinium pro sua ecclesia prestare. xcvj. dist. si imperator. ℞ si ꝯ ecclesiaz suam staret priuādus esset eo qō habet ab ea. ℞. j.q.vij.c. j. C. locati. milites. ℞ est expl̄ sum extra de postula. c. vlti.

i Eus.

k Patet⁹ si quis pecunia. ꝯ. di. lxxix. si quis pecunia. hoc tñ ibi non dicitur sed melius posset induci qō est xxiij. di. in noie. vbi etiam nulla ei audientia detur. de illo inuenies xiiij.q.j. in p̄n.

l Nō ꝓtinuato. i. si non interponit ꝯius actus. ff. ō testa. heredes palā vel cōtinuato cū primuz poterit. ff. ad tertul. l.ij. §. confestim.

m Eiudicijs. Unq̄ sunt genera inducias. Restitutorie. prepatorie citatorie: ōliberatorie ℞ iudicatorie. Jn cāe criali restitutorie ñ erūt miores. vj. mensibus: nec maiores anno ℞ habent locuz ad vocationē in iur. in cā criali j.e. electis. vel verius est q̄ sint arbitrarie. vt. j.e. si eps. Citatorie erunt vnius vel duoz vel triū mēsiū. vt. iiij. q.v.c.j. ℞ habent locū post citationem⁹ ℞ p̄testationē. ille aūt que hñtur. v.q.ij.c. p̄ñti sunt paternales adiectiōes de quibus mentiuntur qdā q̄ sint clericoz minoruz vel laicoz: tñ ar. est p̄ eis. xv.q. vij. si aūt. alie sunt pref byteroz vel diaconoz: vt dicūt. Preparatorie erunt anni ℞ dimidij. vel vnius anni. vt vj. mensiū. vt. j.e.q. iij. de inducijs. ℞ he dantur ante lit. p̄test⁹ post. v.q.i. si p̄mares. In ciuili aūt cā sunt inducie deliberatorie. xx. dierum vt. j.e.q.iij. offeratur. Citatorie. xxx. dierū: in auc. de lit. §. oēm. col. ix. ℞ p trinuz edictū. vt. xxxiij.q.iij. de illicita. Judicatorie q̄uoz mēsium que dantur iudicatis. vt extra ō offi. iud. dele. que rēti. In criali vero non dantur deliberatorie. q̄ certus dz esse reus vtrū velit crimē p̄fiteri an negare. cum sciat se esse reum vel nō. Jtē nec iudicatorie dantur q̄ ibi pena nō differtur nisi in casibus. vt. xj.q.iij. cū apud.

Q.ij.

Eiudicijs⁹ autem post restitutionem prestandis ℞ quo spatio: tēporis con

a Quanto.l. quali.i. si longo tpe fuit spoliatus. longo tpe erit restitutus
sic.xc.di.si quis monachus.in fi.

b Cum ecclesia.sponte.ar.q spoliatus suo iuri potest renunciare.ar.con
tra extra de resti.spo.solicite.

c Oportet.nudi.ecce ratio canonis quare spoliatus non tenetur rndere.
z est forte ideo statu
tū q cū est spoliatus nō pōt
sufficere ad sumptus iudici
ales: nec iuenit boues adeo
fanosabiles.z per hoc videt
q nec spoliatori nec alij tene
atur respōndere sup aliquo
quod ei obijcitur.ar.ſ.c.cuz
ecclesie.z.ſ.q.pri.ca.ij. Itē
videtur q si modicum esset
ei ablatū: q tūc cuilibz z pro
qualibet causa teneatur rn
dere. dic vt extra ō resti.spo.
frequens li.vj.

d Audiuimus. infamatos. de facto vel ab
emulis, alias enim non re
stitueretur si eēnt infames ō
iure. vt.ij.q.v. pbyter fi.b.

e Quia alibi.ſ.lxxx.dist.
episcopi.

f Habuerit. Sz quā pos
sunt habere querelā: crimi
nalē nō possunt cū sint inimi
ci. eī de resti.spo. iter cum
gs. nō ciuilē. q ceciderunt a
iur suo. xvj.q.vj. placuit. for
te logtur de his q suā inuria
prosequuntur. vt.iiij.q.
vj. omnibus.

g Iectis. anniuersarie,
ad plus: vel. vj. mensi
um adminus.

h Prius ergo.

i Tamdiu.

k Si episcopus. detent
one si detines me ne
possim intrare possessionez
cōpetit mihi interdictum. ff.
ne vis fi. ei qui in pos. mit. l.
j. ſ. siue aūt. z. xcij. di. sigs. z
in pstitutiōe. eī de resti. spo.
sepe.

l Cōuocari. sed nūqd ve
niet allegare priuilegiū: vt
eī de ap. cū parati. Ri deo
nō cū pstet eū esse spoliatuz
sic. ff. de peculio. eo tpe. Scias ergo q vbi euidēs est ci
tationē nō tenere reus non
tenetur venire etiā ad alle
gandum suū priuilegium.
Scias ergo q qñqz citatio
nō valet. q: intra angusta tē
pora fit. vt. v.q.ij.c.j. qñqz si
valet: q: non recipitur cā
quare fiat citatio. vt. v.q.ij.
c.vl. quādoqz non valet. q:
nimis maturatur pempto
riū. vt eī de dila. dilecti. qñ
qz nō valet citatio rōne tpis
vt si fiat tpe feriato. vt. xv.q
iiij.c.j.z.ij.z.ff. de fer.l.j. qñ
qz nō valet rōne loci vt si ci
tatur extra prouinciaz vltra
duas dietas. vt extra de re
scrip. nonnulli. vel si citatur
ad locum periculosum vel
inhonestum. vt extra de ap.
ex parte. ff. de arbit. si cum
dies. ſ. si arbiter. qñ qz non
tenet rōne iudicis. vt si eui
dēs est ipsum nō esse iudicē
q citat. vt eī de offi. iudi. de
le. ex litteris. z eī de ap. si du
ob⁹. Itē nō valet si recipiū
apostolicū nō inserit vt ex ō dila. preterea. z ex de off. iudi. dele. cū iure.
Itē si euidens est iudicē esse inimicū vt.iiij.q.v.q:. Itē non valet si ille q
citatus est: spoliatus est vt hic. Itē nō valet si ad querelā liberti citatur
patronus. iiij.q.iij. liberti. Et generaliter vbicunqz euidenti exceptione
reus se tueri potest. ff. de iudi. non videtur. Sed si dubium est an citatio
teneat. tūc tenetur ve
nire ad allegandum
suū priuilegiū. vt ex
de ap. si duobus. z. c.
cuz parati. ff. de iudi.
sigs extra aliena. In
uenio tñ q citatio qñ
qz nulla est. z tñ nisi
defendatur citatus p
cedetur ō ipsum: vt
ff. iudi. sol. si reus. Itē
inuenio q citatio est
iniusta ex psona agē
tis. cū agens agit ca
lumnioſe. z tamen ni
si citatus venerit ad
iudiciū punitur vt ex
tra de accu. veniens.
z ar. ff. negs cū qui in
ius vo. est vi extimat.
l. pe. io. Tutius tñ est
q citatus vadat alle
gaturus priuilegium
suū. vel appellaturus
si eū grauauerit. nisi
qñ pstat eū nō esse su
um iudicem. b.

m Vel preiudicari
i. preiudiciū fieri.

n Sponte hic assi
gnant quidaz aliquē
posse iuri suo renūcia
re. vij.q.j. q periculo
suz: z. C. de epis. z cle.
z de pac. si qs in pstri
bēdo. certe ōniū innui
tur ex illo verbo mi
nime: nec hoc refert
nisi ad illud verbum
conuocari.

o Bin dicitur diu.
quod est vsqz ad. iiij.
menses. sic. lxiij. dist.
lecti. sic hec dictō mor
āpliat. xx.q.ij.c.j.

p Vel. v. vel. vj. ar.
inducias eē arbitrari
as eī de ap. cuz sit ro
mana. ff. de iudi. nō
nūq. sed ar. ō i auti.
ō nup. ſ. sed hoc qui
dē. xxviij. di. de his in
fi. z. j. c.q.iiij.c.j.

q Ante puocat⁹. q
possibilitas ei fit.

r Juste. i. si iustum
crimē ei obijcitur.

s Quia ea. Ideo
forte remouet
suspectus ab admini
stratiōe. q: forte timor
est ne corrūpat iudi
ces. Et iō nec creditō
res ei soluentes libe
rātur. ff. de solu. q si
forte.

t Donec cā. in crie
dilapidationis spāle
est quod sequestratur
possessio a possessore
anteq fit cōuictus ō.
id. xvj.q.iiij. volum⁹.
nā z post appellatōez
sequestrat ab eo pos
sessio. ff. de ap. impe
ratores. z. ij.q.vj. quo
tiens. Quā cito ergo

cedende sint: scribit ioannes papa
dicens.

Secundum tempus expoliationis concedunntur inducie restitutionis.

Quanto⁹ tēpore, expoliati vel
expulsi esse videbantur ante,
quaz ad synoduz conuocentur sub
eodem spatio temporis eis inducie
indulgeantur. Item pelagius pa
pa.

Dum possessiones vel res episcopi detinentur: aliquid sibi obijci non potest.

Cum ecclesia alicuius episcopi
aut possessiōes vel res ab eius
emulis vel a quibuscunqz alijs nō
sua sponte⁹ detinentur: aliquid illi
non debz aut potesta quoquam an
te reintegrationem omnium suaruz
rerum obijci. Sed prius illi legibus
reintegranda sunt omnia: z postea
tempore a patribus prefinito nego
cia sunt ventilāda. Item stepha
nus papa girardo laodicensi.

Ante litem contestatam violenter ablata restituantur.

Oportet vt primum vos tam
de inuasis ciuitatibus z mona
sterijs z mansis: quam de reliquis
generaliter rebus reinuestire facia
tis: q: nec nudi⁹ contendere nec in
ermes inimicis nos debemus op
ponere. Item eutichius papa.

**Deijciantur a clero z infames fiāt qui loca expulsorum adulterina fe
ditate inuaserunt.**

Audiuimus quosdam a vobis
infamatos⁹ z dilaceratos epi
scopos a ciuitatib⁹ propijs expul
sos: quia alibi⁹ constituti episcopi nō
possunt nisi in ciuitatibus non mini
mis z alios ipsis vinentibus conisti
tutos. Ideo hoc vobis scribimus
vt sciatis hoc fieri non licere: sed p
pios reuocari z integerrime resti
tui debere. Illos vero qui adulteri
na feditate suas sponsas: quas vxo
res eorum prefixo tenore esse intel
ligimus tenent eijci z adulteros at
qz infames fieri eos que ab ecclesia
sticis honoribus arceri iubemus.
Si autem aduersus eos aliquam
querelam habuerit⁹ his peractis
inquirendum erit. z auctoritate bu
ius sancte sedis terminandum.

Item gelasius papa.

Inducie sex mensium iniectis vel expoliatis prestentur.

Iectis⁹ vel expoliatis post in
tegram restitutionez anniuer
sarie inducie vel sex mensiuz indul
gende sunt. Item eusebius.

Post restitutionem inducie prestā de sunt.

Prius ergo⁹ oportet omnia le
gibus expoliatis reintegrari
z ecclesias: que sibi subiate sunt cuz
omni priuilegio sibi restitui. z post
modum non sub angusto tempore
spatium eis indulgeatur: sed quan
tum expoliati vel expulsi videban
tur: antequam ad synodum conuo
centur. Item felix papa.

De eodem.

Tamdiu⁹ in sede propria pacifi
ce z potestatiue cuncta acta di
sponens resideat quamdiu expul
sus vel expoliatus suis carere, vilius
est rebus. Idem.

Ante restitutionem aliquis ad causam reuocari non debet.

Si episcopus suis fuerit aut ec
clesie sibi commisse rebus ex
poliatus: aut quod absit quod alie
num ab omnibus esse debet fideli
bus: a sede propria iectus: aut eti
am detentione⁹ aliqua a suis onib⁹
fuerit sequestratus: tunc canonice
ante pristino statui restituatur cum
omni priuilegio sui honoris: z sua
omnia que insidijs inimicorum sui
orum ei ablata fuerant: legibus re
integrentur. Non enim cōuocari⁹
poterit vel preiudicari⁹: nisi ipse p
sua necessitate, minime tamen iudi
candus aduenire sponte⁹ elegerit.
Nullatenus ergo a quoquam co
gatur antequam integerrime om
nia que per suggestiones suoruz ini
micorum amiserat potestatui eius
ab honorabili concilio legali ordi
ne reintegrentur. Presul vero cuz
omni honore statui pristino reddā
tur z ipse dispositis ordinatisqz libe
re ac secure diu⁹ suis rebus tunc re
gulariter infra quatuor vel quinqz
vel sex⁹ aut septem. mēses iuxta qō
possibilitas ei fuerit: z non ante con
uocatus⁹. ad tempus in legitimo cō
cilio z canonico conueniat ad cau
sam. z si ita iuste⁹ videtur accusan
tium propositionibus respondeat.

Quod si male viuendo facultā
tes ecclesie dispersit episcopus: ab
eius patrimonio quousqz de dila
pidatione rerum ecclesiasticarum
cognoscatur submonendus est ex
emplo tutorum vel curatorum qui
dum fuerint suspecti: a tutela vel cu
ratione remouentur: donec de su
specto cognoscatur. Unde pelagi
us papa petro presbytero.

Ab administratione remoueantur qui res ecclesie male viuendo dispergunt.

Quia⁹ ea que de fraudibus ma
ximiliani presbiteri flebili ad
aures nostras supplicum relatione
venerunt: non facile secundum ve
ritatem agnosci potuerunt: nisi fa
cultas ecclesie quam in vsus suos
male cōuertendo dispersit: ab eius
ptāte donec⁹ cā cognoscatur: se po
nat⁹ idcirco nos eum z a supradicte

aliquis accusatus statim ab eo remouenda,est administratio: vt hic ⁊ C. de suspec.tu.l.eū ⁊ sine accusatore põt remoueri si iudici liqueat ex apertissimis argumentis eum suspectum.ff.de suspec.tu.l.iij.§.preterea.Suspectū aūt dicimus illū:q moribus talis est vt suspectus dici debeat:vt ff.de suspec.tu.suspectū. Nec audiretur talis licet vellet satisdare q̄ bene administraret: vt insti.de suspect.tuto. §.nouissime.hodie tamen videtur q̄ non est remouendus ab administratione: nisi probetur suspicio .vt extra de symonia.licet heli. Itē ad accusationem quilibet admittitur:vt in aut̄.de nō alie.aut pmutan. in fi.⁊ C.de suspect. tu.l.euz.⁊ l.pietatis.⁊ absens potest condēnari .vt.C.de penis. nie diu.nec enim aliquo dz gaudere priuilegio qui suos contubernales afflixit:vt C.vbi de ratiocinijs agi oportet.l.ij.tñ probabilius videtur q̄ soli illi admittantur quoz interest:vt.xvj. q.vij. filius.⁊.§.ij.q. vij. qua propter. vel saltem soli clerici. vt xij.q.ij. non liceat.nā in popularibus actōibus nō admittuntur infames.vt.ff.de popula.actio.popularis Item nec ad accusationem talium iudex statim remouebit accusatum ab adminiſtratione.sed summatim cognoscet an calūniose accusetur an nō ar.ff.de preto.sli.l. j.§.vl.Et si qui scierint suspectum.⁊ pati sunt eum per aliqđ tempus esse in administratione non videtur quod tales possint dicere eū suspectum: vt.ff. de priuil. ere.si creditores.⁊ ar. extra de his que fi.a ma.per .ca.cr one.⁊ ar.extra de accu.nulli.qui autem criminaliter convictus est:remouetur ab ordine:si vero ciuiliter tñ ab administratione extra de simo.per tuas in fi.⁊ regulares prelati ex modicis causis remouentur ab administratione. vt in eadem decre.per tuas.in fi. Item si iō qs remouetur quia dolose administrauit infamis est factus sed si propter negligentiam remouerētur non fit infamis vt.C.de suspec.tu.l.vlti. Hoc autem scias q̄ qñq̄ administrat quis temporalia quandoq̄ spiritualia.⁊ fm hoc remouetur ab istorum ⁊ illorum administratione.xij. q.ij.vulterane. vnde licet quis sit remotus ab administratione temporalium propter suspitionem:adhuc tamē prelatus quo ad obediendum sibi.vt.viij.q.iiij.nonne.⁊.xv.q.vl.c.vlt.

ecclesie patrimonio volumus interim submouere:⁊ in vestro discussionis ipsius tempora moderamine detineri.

Q.iij.

Quod vero post vocationem venienti ad iudicium inducie negande nō sint idem felix papa testatur dicens.

Venienti ad iudicium inducie non negentur.

Cum accusatus ad iudicium venerit:si voluerit inducie ei petenti a patribus cōstitute absque impedimento concedantur:et iudices a se electi sibi tribuantur. Itē ex epistola felicis pape.ij. fratribus egyptiorum.

Quot inducias episcopis prestande sunt.

De inducijs vero episcoporum super quibus consuluistis diuersas a patribus regulas constitutas inuenimus . quidam enim ad repellenda imperitorum machinamenta ⁊ suas preparandas responsiones ⁊ testes confirmādos ⁊ consilia episcoporum atque amicōrum quirenda annum ⁊ sex menses mādauerunt concedi quidam autem annum:in quo plurimi concordāt minus vero quam sex menses non reperi:quia laicis hec indulta sunt: quantomagis domini sacerdotib⁹ ⁊ infra. Inducie vero non sub āgusto tempore. sed sub longo temporis spacio concedende sunt: vt accusati se preparare possint. vt vnusquisq̄ communicatores in prouincijs positos conuenire ⁊ testes preparare atq̄ contra insidiatores se plenius valeant armare. Itez leuthe rius papa.

De inducijs prestandis.

Inducie nō modice dāde sunt ad inquirendum:ne aliquid,pere agi a quacūq̄ parte videatur quia per surreptionem multa proueniunt. Item damasus.

Palea.

Inducie accusatis in criminalibus causis sex mensium vel eo amplius si necesse fuerit concedende sunt. Spatium vero dilationum sicut in.iij.lib.codicis.titu. de dilationibus inuenitur:hac ratione moderandum est. vt si ex ea prouincia vbi lis agitur:vel instrumenta vel persona poscuntur: nō amplius quam tres menses indulgeantur. Si vero ex continētibus prouincijs:sex menses custodiri iusticia est. In transmarina autem dilatione.ix.mēses computari oportebit. Judicantes autem hac ratione non sibi concessum intelligant dande dilationis arbitrium:sed eandem dilationem si rerum vrgentissima ratio flagitauerit:⁊ necessitas desiderate instructionis exegerit: non facile amplius quam semel: nec vlla trahendi arte sciant esse tribuendam. Si autem dilatio penitus est deneganda qui rescriptum ad extraordinarium iudicem deportauerit illi vero qui in iudicium vocatur danda est ad probanda precum mendacia vel proferenda alia instrumenta vel testes:quoniam instructus esse non potuit qui preter spem ad alienum iudicium trahitur. Cum vero ad appellationem sine consultatione a principe

latio.ar.ad'id.ff.de vsur.sciendū.sic in aduocato:ff.ex qui.can.ma.ait pretor.in fi.⁊.l.ab hostibus.in fi.alias preterea absentie aduocati non potest quis petere inducias.extra de dolo ⁊ contu.prout.

g Annū ⁊ ser menses.ꝺ in aut̄.vt clerici apud ꝓpios.col.vj.§.si tamen.

b Plurimi ergo illud est potius tenendum.vt.⁊ vj.di.isidorus.⁊ ix.di.in canonicis. Sed obijcitur.reo dantur trine inducie.ff.de fer.l.vl.ergo prorogātur vltra triennium qđ esse nō dz vt.C.de iudi.properandus. Sol.hic primo dabit annuz sed postea minus dabitur.

i Ser.in aut̄.de san.epis. §.iij.col.ix.

k Cōicatores.i.ep̄os.

l Inducie.ergo tā actori q̄ reo dāde sunt inducie.⁊ v.q.vij. si aūt.ff.de fer. l.vlti. nisi in casu.vt.j.e.§. iudicantes.

m Per surreptionem.sic xcviij.di.transmarinos.

n Spatium.inuenitur in l.j.

o Vt si ex ea.hoc non est principium legis.quia incipit.qñ plerūq̄.

p Persona.i.testis vel aduocatus.

q Ex continētibus.i.que modico freto distant.vt.ff.de ver.signi.si notionem.§.j.

r Judicantes. exegerit.vl qz in finem litis.

s Amplius.in pecuniarijs non datur amplius.dilatio q̄ semel.nisi inopinatū qd emergat.sed in criminalibus dantur actori due reo tres.vt.ff.de fer.l.vlt.si in crimine adulterij nulla datur dilatio.ff.de adult in crimine.h sit ar.ꝺ.xxxiij.q. ij. siue de coniugij federe.

t Quā semel.hic hēs q̄ tantum semel danda est dilatio ⁊ sic est contra extra de testi.in causis.⁊.c.significauerunt.C.de iudi.auten.iubemus.vbi habes q̄ ad testes inducendos tres dilationes sunt concedende. Sol. licet plures productiones possint dari:tamen sub vna dilatione possunt mille fieri productiones. Alij intelligunt q̄ de iure tres possunt dari dilationes ad testes producendos.⁊ dicunt hanc.l. loq de dilatio.que idulgenē a iudice:sed aut.⁊ decre.de dilationibus que ꝓceduntur a iure.h.dominus meus notauit sup legem illam de feriis q̄ in pecuniarijs causis vna dilatio danda est tantum.sed si impedimentum interueniat dabitur alia cum cause cognitione.⁊ ita ꝓpter multa impedimēta multe inducie dantur.⁊ aut̄.de testi.§.quia vero col.vij.non est contraria.q̄ vna dilatione multā possunt fieri productiones.vel si dicas productionem.idest dilationem.dic q̄ vltra primam non habebit sine cause cognitione secundā vel tertiam.multi tamen dicunt q̄ aut corrigat.l.vl.de fer.io.sed certe qđ dicit.h.non seruatur de facto.q̄ plures dilationes dantur ⁊ plures q̄ tres productiones fiunt.h.

v Trahendi.i.differendi.

r Si autem.hoc est.C.de dilatio.si quando.

r Beneganda.nisi forte casus inopinatus emergat.ff.de iudi.interdum.⁊ de feri.orationem.

y Beneganda hic habes q̄ si actor petit inducias ad inducendos testes q̄ non dabuntur ei.quidam hoc volunt intelligere,de inducijs deliberatorijs sed littera eis contradicit quia loquitur de preparatorijs. In hoc autem oneratur actor qui petit rescriptum ad extraordinarium iudicem. Item ⁊ in alio oneratur:vt.j.eo.q̄ fieri.tamen si reus erupiat ⁊ actor replicet:bene dicerem tunc actori dandas inducias,quia in tali replicatione non potuit esse instructus. Item tertium speciale hic est in eo qui impetrat rescriptū ad extraordinarium iudicem q̄ si ille iudex nollet procedere.tūc ordinarius vteretur sua iurisditione.vt extra de offi.ordi.significauit.

z Deportauerit.hic adiunge illam constitutionem qđ fieri non debet.

a Cum vero.non licebit actori:sed reo:vt.ꝺ.l.prori.

a In iudicijs.i.sententijs.ꝛ hoc intellige cum primo plene fuit cognitum ꝙ causa coram imperatore.ꝛ non restabat nisi ferre sententiam.alias inquitatē continet.l.ista naz iudex.ap.bene tenetur dare inducias.

b Judice.procedente in via.

c Tribunatur.i.tribui petatur.

d Cause.i.vāde dilatōis.

e Confidente ar.ꝙ ea ꝙ cause cognitionem regrunt debent iudice sedente.p tribunali.fieri.vt.ij.q.iij.preuaricator.ꝛ.q.vj.biduum.

f Constitutione. hec est C.de lit.contesta.

g Libellum.libellus porrigendus est iudici ordinario ꝛ delegato.vt extra de libel.obla.ignarus.ꝛ ex vt lit.non contes.c.j.ꝛetiaz coram arbitro.lz sit ar.ꝑ.C.ō epis.ꝛ de.auc.generaliter.i fi.libellus iste tradēdus est iudici ꝛ iudex enim porriget reo:vt.C.quomō ꝛ qñ iu. aut.qui semel.nec tenetur reus hunc libellum recipere nisi actor prestiterit duplicem cautionem vnam ꝙ intra duos menses litem contestabit.vel ꝙ restituet reo omne dānum in duplum vt hic dicit.Item aliam prestabit ꝙ per se vel legitimū procuratorem causam aget vsqz in finem.ꝛ si cōuictus fuerit iniuste litem mouisse prestabit decimam partē rei petite in libello.Si autē cautionem istam dare non potest super hoc prestabit iuratoriaz,cautionem boctoū habes.C.de epis.ꝛ de.auc. generaliter.Jo.ista hodiejō consuetudine non seruantur.b.

h Et executorem.idest iudicem vel officialem.ꝛ expone ꝛ pro vel.ꝛ habes hanc auc.col.vij.de executorib⁹. §.sanctimus.

i Restituturuz.in duplū ita tamen vt cautio nō excedat.xxxvj.aureos.vt in auc de execu.in prin.col.vij.

k Offeratur.sportulis.i. iudicibus delegatis.expressum est de sportulis.s.ꝙ debebūt duos aureos.in prin. ꝛ duos in fine cause.in auc. col.vj.de iudi.§.ne autez.in ordinarijs nō inueniemus nisi in clericis qui prestant quattuor si liquas.C.ō epi. ꝛ de.auc.sed hodie.dz autē vtraqz pars soluere officiali b⁹ p labore.xiiij.q.v.ñ sane.

l Fideiussione.iudicio sisti cum non sit possessor rerum immobiliū.ff.qui satisda.cog.sciendū.non autē iudicatū solui quā cautionē nemo prestat conuentus suo nomine.insti.de satisda.§.sed hodie.Sed nunqd sufficit dare pignora:nō videtur cum sit pretoria hec satisdatio:vt videtur.ff.de preto.sup.pretorie.sed nō est verū.licz enim non teneatur dare pignora.pōt tñ si vult immo expresse dicitur ibi de sola fideiussione.in auc.de exhiben.reis.§.sanctimus.col.v.cū tñ hec auc.indistincte dicit dari debere fideiussorē.credo ꝙ siue sit possessor rei mobilis siue immobilis ꝙ dabit fideiussorem.Jo.Bñs.h.ꝛ alij doctores legū dicunt ꝙ auc. nō coarctat.l.sed distinguit.b.Item hic habes ꝙ iz quis dedit fideiussorē standi iuri ꝙ adhuc pōt recusare iudicē sicut appellare pōt:iz iurauerit stare iuri:vt extra de appel.ad hec.ꝛ j.Sed qd est ꝙ dicit qō vsqz ad.xx.dies dz iudex recusari:cū exceptio talis sit dilatoria.ꝛ sic vsqz ad lit.cont.pōt opponi:vt ex ō sen.ꝛ re iudi.cū inter.So.quicqd ab illis cantetur proponenda est hec exceptio vsqz ad.xx.dies tñ nec dicitur iō dilatoria ꝙ vsqz ad litis ꝓtest.possit obijci:iz iō qz semp añ lit.ꝓtest.est obijcienda.ff.n.posset qscunqz vsqz ad litis ꝓtestationē:quare diceret lex ꝙ si iudex abūs est ꝙ est recusandus dz reus ꝓtestur. cora aliis/ꝙ hz iudicē suspectū.vt.C.de iudi.cū spāli.vñ dico ꝙ si quis omittit exceptionē de suspecto iudice ꝛ ꝓponat alias exceptiōes ammō nō pōt reuerti ad istā.ar.optimū.ff.de iudi.sed ꝛ si susceperit.Jtē cum multas forte recepit snias.p se qualiter posset ipsum ammō recusare: ar.ad hoc extra de offi.dele.in sinuante.j.e.q.vj.§.Exceptio.io.quia si probo aliqd coram iudice.s.aduersarū metus esse.excōmunicatum videor approbare iudicē.nec decetero potero recusare eū,ꝛ ita semel.Tācre.rñdit in scholis.b.

m Sociari qñ ordinarius recusatur.

n Nisi sit ille xxij. q.v. hōrendus.simile.ff.de neg.gest.pomponius.

o Alio recusato petijt si quis ergo petijt iudicē aliquē illū nō pōt ammō recusare vt hic ꝛ extra de offi. dele.sup qōuz immo si procurator alicuius petijt iudices.dñs nō pōt illos recusare.vt ex de cā.pos.cū olim tñ appellare pōt ab eo.vt nota.s.ij.q.vj.a iudicibus.

p Prohibilo.quā tū ad hoc quin possit adhuc recusari.quasi lis non sit prestata:vt in auc.ō erbi.reis.§. illud col.v.reuera tñ tenet lis ꝓtestatio.sic facta.vt ibi perpendi tur.

q Quod fieri.scilicet vt reus teneatur rñdere coram ordinario iudice p rescriptuz ad eum impetratus.

r Exacto.i.reus eriget ab actore.qō tamē nunqꝙ vidi.hic nota duo specialia vt certa quantitas promittatur.ꝛ tamen plus exigatur.et ꝙ expectabit actor post terminum vsqz ad decez dies tñ coram ordinario iudice expectaretur p annū ꝛ tres mēses fz quosdaz.vt.C.quomodo ꝛ quando iudex.auc. qui semel.sed verius est quod hic loquitur cum absoluitur a iudicio illius iudicis.et loquitur lex ista cum quis trahitur extra prouinciam per rescriptum principis:vt in auc.col.v.de exhiben.reis in prin.sed illa.l.qui semel loquitur cum penitus absoluitur.

s Jurauerit.notanduz quotiens petitur interesse ex delicto alicuius illud declaratur per iuramentum.vt hic.ꝛ ij.q.j.in primis.C.vnde vi. si qñ.C.de fide instru.l.vlti.sed petatur interesse ex ꝑcu:illud probabit de debito modo.ff.de minō.ff.in emptionem.ꝛ.ff.de preto.stipu.l.vl.ff. de eden.l.argentarius.§.vlti.insti.de verbo.obliga.§.vlti.

t Quod vero maxime.nam etiam post admittitur.vt.vj.q.j.qui crimen.

v Beatus.

r Jquis infamis.Hic ꝙ infamis non admittitur ad accusationem nisi suam vel suorum prosequatur iniuriam.vt.iiij.q.vj.omnibus.§.ij.q.j.prohibentur.nisi in criminibus exceptis.vt.vj.questione.§.verum.nec in his prout notaui.§.ij.q.j.in primis.in fine.ꝛ.q.vij.in summa.

Beatus predecessor noster clemens vir apostolicus ꝛ spiritu dei plenus vna cum reliquis sanctis collegis suis statuit dicēs. Accusandi vel testificandi licentia denegetur his qui christiane religionis ꝛ nominis dignitatez ꝛ sue legis vel sui propositi normam aut regulariter prohibita neglexerint Transgressores enim sponte legis sue einsque violatores apostate nominantur. omnis enim apostata refutandus est ante reuersionem suam nec in accusationem recte agentium aut testimonium suscipiendus est.

Item pius papa.

A suo proposito discedentes sunt infames.

Siquis a vero proposito retrorsum exorbitauerit ꝛ instituta apostolice sedis libenter transgressus fuerit:infamis efficitur. Reprobari ergo oportet eorum redargutiones:qui recta fide suspecti sunt.

rias autez exceptiones:vt sunt prescriptiones longi temporis.sufficit in initio litis contestari.

Q.iij.

Quod vero infames ꝛ non legitime conuicti ad accusationem admitti non debeāt: ꝛ qui generaliter ab accusatione remouendi sunt: multorum auctoritatibus daret. Ait enim iginus papa.

Infames eos qui sunt bone fame: accusare non possunt.

Alieni erroris societatem sectātem vel a sui propositi tramite recedentem aut apostolice sedis iussionibus inobedientem suscipere non possumus:nec impetere recte credentes vel sanctorum patrū iussionibus obtemperantes permittimus:quia inter fideles ꝛ infideles magna debet esse discretio. Jtez anacletus papa in prima decretali.

Qui legem suam sponte transgreditur aute suam reuersionē recte agētes accusare non potest.

Beatus predecessor noster clemens vir apostolicus ꝛ spiritu dei plenus vna cum reliquis sanctis collegis suis statuit dicēs. Accusandi vel testificandi licentia denegetur his qui christiane religionis ꝛ nominis dignitatez ꝛ sue legis vel sui propositi normam aut regulariter prohibita neglexerint Transgressores enim sponte legis sue einsque violatores apostate nominantur. omnis enim apostata refutandus est ante reuersionem suam nec in accusationem recte agentium aut testimonium suscipiendus est.

Item pius papa.

A suo proposito discedentes sunt infames.

Siquis a vero proposito retrorsum exorbitauerit ꝛ instituta apostolice sedis libenter transgressus fuerit:infamis efficitur. Reprobari ergo oportet eorum redargutiones:qui recta fide suspecti sunt.

a Consanguineorum dotali.fin quosdaz dos ad eo requiritur in matrimonio vt sine ea matrimonium non teneat.argu.ad hoc xxx.q.v.nullum.sed verius est ꝙ teneat.C.de nup.si imperialis.§.is aũt.tamẽ presumitur non esse matrimonium.vt.xxx.q.v.aliter.

b Consentientes.approbando defendendo patrocinium' prestando quo casu non minus peccat ꝙ facient.ij.q.j.notum immo magis.xxiiij.q.iij.q alioꝝ

c Sub infamie.j.xxvij.q.j.si quis rapuerit.C.de rap.vir.l.vna.ſi.j.xxiij.q.vij.quicunqz.

d Sub infamie nota.qualiter sit hoc intelligendum dixi.ſ.ij.q.iij.§.hinc colligit j.iiij.q.j.diſſinimus Itẽ patet hic ꝙ fm canones ipsum factũ infamat.j.e.q.v.constituimus.

e Conspiratores.xj.q.j.conspirationum.t.c.coniurationum nec ad denũciationem admittuntur.extra de accu.cuz oporteat.t de fimo.licet.

f Nullus.credantur ar.ꝛ.xxiij.q.viij.vt ꝓdem.

g Scriptis.i.p scripta nunciant vitandos.t sic aliquis põt absentem excõmunicare per scripturaz.vt ſ.ij.q.v.quanto.t ar.ff.de testa.seruus.

h Aut eorum.ſi.ꝛ sen.ex.nuper.

i Anathematizant.vbi est canon late' sententie.

k Omnes.

l Clericus accusauerit.calumnioſe:ne sit contra.ſ.ij.q.vij.quapropter.

m Curie tradi.nõ statim sed tunc cuz est incorrigibilis.vt ex ꝛ iudi.cuz nõ:ab hoc xj.q.j.fiquis sacerdotum.

n Jq.t si a more corporali.

o Et exilio.ergo iudex ecclesiasticus põt in exilium mittere.vt l.vi.accedens.lxvij.di.in synodo.j.pro.xi.q.c.iij.in fi.vel ponitur exiliuz pro carcere monasterij.vt.ij.q.j.l pũmis.

p Detractores.j.vj.q.j.detractores.

q Inimicorum.i.inimicitiarum.

r Nulli humilis.ergo videtur ꝙ si infamis vult agere ciuiliter ꝙ nõ auditur.sed intellige vel pro idest.vel loquitur de excõicato.

s Seruilis.ergo loquitur de criminali cũ.q.seruus in cũ ciuili se defendere nõ põt sed in crĩali põt.vt.ff.de accu.seruos.t.l.eos.§.seruos.

t Angeltrudam.sed etiam anathemate.Anathema est maior excommunicatio.xj.q.iiij.nemo episcopoꝝ.t est hic differentia inter maiorẽ t minorẽ excõicationẽ.vt.xj.q.audi.v.q.ij.pñti.xvij.q.iiij.qsquis.Est ẽt hic ar.ꝙ sepius qs põt excõicari.xj.q.iij.c.excellentissimus.t.c.oĩs xij.q.ij.de viro.lxxxvij.di.eos q.ex de postu.prela.ad hec.t ꝓfirmat' põt amplius confirmari.xj.q.iij.ꝙ predecessor.t qui in sordibus est sordescat adhuc:vt.xlvij.di.c.vl.Sed contra.xxiij.q.j.c.j.Itẽ nihil ad nos de his qui foris sunt.ij.q.j.multi.t vltra excõicationem ecclesia non potest quid facere.extra de iudi.cũ non ab homine.Item qui mortuus est interfici non põt.ſz anathema est eterna mortis dãnatio.xj.q.iij.nemo.Item qui est extra ecclesiam non potest esse magis extra vt.xj.q.iij.ois.Itẽ ar.contra ff.de ver.obli.qui bis.Itez meldendus dixit qui semel est excõicatus non põt amplius excõicari:sed denunciari põt excõicatus.t sic intelligit oĩa iura vbi quis se pius videtur excõicari.sed obijcitur ei ꝙ fm hoc excõicatus erit melioris conditionis ꝙ non excõicatus instat in iudeo.qz licet iudeus non possit excõicari non tñ est melioris conditionis ꝙ christianus. Ego credo ꝙ excõicatio duos habet effectus.vnum eijciendi extra ecclesiam t alium detinendi extra.t ſz excõmunicatio non possit consequi primũ effectum in excõmunicato tamen consequitur fm.Itẽ nunquid tot erunt absolutiones quot fuerunt excommunicationes t videtur ꝙ vna absolutione omnes excommunicationes tollãtur vt ar.ff.de accepti.l.pluribꝰ t.l.si ex pluribus.vel ꝙ saltim vltima confirmet omnes precedentes:vt.ff.communia prædi..est receptum.

v Quod vero.Domestici sunt libertus colonus ascripticius.C.de his qui ad eccle.confu.l.vl.§.sane.itẽ mercẽnarius ff.ꝺ penis respiciendum.§.furta.itẽ oĩs qui sunt de familia alicuius siue sint liberi siue non.ff. de edil.edict.ediles.§.familie.large tamẽ dicũtur familiares omnes qui habitant cuz aliquo.vt extra de testi.in litteris.extra de offi.dele.infirmante.vnde cum vroꝛ dicatur de familia:vt.ff.ad sylle.l.j.§.si vir.domestica est.t ar.C.de re.mili.quicunqz.lib.xij.et vroꝛ dicit domestica.xlvij.di.§.necesse.ar.ꝛ.C.de qõnibus.l.iij.item domestici sunt qui sunt in eiusdez potestate.vt insti.de testa.§.in testibus.Itẽ propinqui.C.de emenda.seruo.l.j. Hoc etiam notandum ꝙ amicꝰ non põt esse testis.vt.j.proxi.cã.q.iij.§.itẽ testiuz fides nec cui imperari põt ratiõe patrie vel dominice potestatis.vt.iiij.q.iij.§.item in criminali.Itez inimicus capitalis nunq̃ admittitur.sed si est inimicus alia de causa admittitur.sed tempore disputationis disquiretur:an sit ei credenduz.in aut. de testi.§.si vero odiosus:col.vij.Item consanguinei omnes fm alanum possunt admitti si tales appareant.qui veritatem gratie ꝓponant.iiij.q.iij.§.eos testes.Sed hoc non credo verum.cum etiã iudex propter hoc possit recusari.extra de ap.postremo.extra de offi.iudi.dele.cãmqz.sed in cã matrimonij admittuntur consanguinei.xxxv.d.vj.c.j.t.ij.t ar.ff.de proba.etiam matris.extra qui.ma.accu.pos.videtur.quod veruz est vbi agitur de consanguinitate probanda vel improbanda.alias repellerentur quasi suspecti.vt extra de testi.sup eo.Jo.Sed certe male dixit io.qm̃ parẽtes bñ admittunt sup fe-

Fides autem t conuersatio primũ scrutanda est t deinde qui irreprehensibiles apparuerint: sunt recipiendi t non prius. Item calixtus papa.

Incestuosi t non legitime coniuncti sacerdotes t legitime coniunctos accusare non possunt

Consanguineorum coniunctiones nec legitime sunt: nec manere possunt:sed sunt repellende. Quisquis ergo non legitime coniunctus vel absque dotali' titulo ac benedictione sacerdotis constat copulatus: sacerdotes vel legitime coniunctos criminari vel in eos testificari minime potest: quoniam omnis incestus macula pollutus infamis est t accusare suos dictos non permittitur. Non solum ergo bi sunt repellendi et infames efficiuntur: sed etiam omnes eis consentientes'. Similiter de raptoribus vel eis' qui seniores impetunt:fieri censemus.hos enim leges seculi interficiunt:sed nos misericordia preeunte sub ifamie' nota' ad penitẽtiã recipimus. Idẽ.

Qui non sunt recipiendi in accusatione

Conspiratores' in nullius accusatione sunt recipiendi nec eorum vel anathematizatorum vox vlluz nocere aut ledere põt. Itẽ stephanus papa.

De eodem.

Nullus anathematizatorum suscipiatur:nec a quoquam credantur' que ab eis dicuntur vel cõscribuntur.Eos dico anathematizatos esse:quos episcopi suis scriptis' anathematizauerũt: aut eoꝝ' statuta anathematizant'. Itez fabianus papa.

Anathematizati fideles accusare non possunt

Omnes' quos sanctorum patruz statuta tam preteritis quã futuris temporibus anathematizãt submouemus t ab omnium fidelium accusatione alienamus. Itez stephanus papa.

Clericus qui episcopum accusauerit:infamis efficitur

Clericus vero qui episcopum suum accusauerit' aut ei insidiator extiterit: non est recipiendus: quia infamis effectus est: t a gradu debet recedere ac curie' tradi seruiturus. Item alexander papa.

Infames t exules fiant:qui episcopos persequũtur

Hi qui' episcopos suos persequũtur t amouere nituntur iniuste contra apostolicam auctoritatem:t si a morte prohibentur:dicente domino. Nolo mortem peccatoris:sed vt conuertatur t viuat perpetua tamen proculdubio notantur infamia:t exilio' digni iudicant fratres:de quibus a temporibus apostolorum t infra tenemus atque decreta habemus:eorum accusandi episcopos vel testificandi vocem obstruimus quos non ab humanis sed diuinis actibus mortuos scimus. Item zepherinus papa.

Detractores t inimicorũ auctores episcopos non accusent.

Detractores' qui diuina auctoritate eradicandi sunt: t auctores inimicorum' ab episcopali submouemus accusatione vel testimonio. Item euticianus papa.

Infamis vel sacrilegus religiosum christianum accusare non potest.

Nulli vnquam infami aut sacrilego de quocunque negocio liceat aduersus religiosum christianum quamuis humilis' abiecta seruilisque' persona sit testimoniuz dicere:nec de qualibet ratione vel inscriptione christianum impetere.

Notandum vero est:quod aliud sit excõmunicatio. t aliud anathematizatio. Unde ioannes papa.viij.scribit cuidam episcopo.

Aliud est excõicatio:aliud anathematizatio.

Angeltrudam vxorem boso nis noueris non solum excõmunicatiõe:que a fraterna societate separat:sed etiaz anathemate' qõ ab ipso christi corpore quod est ecclesia recidit:crebro percussaz esse.

Unde datur intelligi:quod anathematizati intelligendi sunt: non simpliciter a fraterna societate sed a corpore christi quod est ecclesia omnino separati.

Quod vero' testes de domo accusatorum producendi non sũt: t quod vox inimicorum non sit audien-

dere matrimoniꝫ: vt in illa decre. super eo, ⁊ de con. c. videtur in fi. ⁊ ita seruatur de facto. b.

a Consanguinei. nec familiares. ff. de ver. signi. pronunciatio. §. j. ⁊ l. se. ⁊ ff. de fur. si libertas. extra de test. in litteris.

b Prodeuntes, tempore iudicij: quia ex hoc suspectus esset iudex. ff. ad. l. iul. de ambi. l. j. i fi. similiter qui prodijt de domo iudicis non potest esse testis alterius vt. iiij. q. iiij. c. vlti.

c Parentes. j. iiij. q. iiij. parentes. ⁊ sed illud itelligẽ ⁊ remotis parẽtibus istud de vicinis. vel illud ⁊ collateralibus: istꝫ de descẽdẽtib⁹ vel ascẽdẽtibus. Cõtra collateralẽ. n. non cogitur quis testificari vsqꝫ ad quartuꝫ gradum: vt. iiij. q. ij. c. lege iul. ⁊ hoc intelligunt quidaꝫ in criminalibus causis tantuꝫ sed in ciuilibus vt dicunt licite admittitur cõtra fratreꝫ frater ⁊ quo ipso: quia nulla lege est prohibitum ⁊ edicum de testibus est prohibitoriũ: vt. ff. de testi. l. j. Itẽ quia in priuatis iudicijs filius potest habere patrem iudicem. vt. j. e. q. vij. §. tria circa fi. ⁊ ff. de iudi. ⁊ in priuatis. io. Ego hoc non credo quia propter consanguinitatem aliquis recusatur: vt extra de ap. postremo. potest tamen dici ꝙ collaterales admittantur post tertiũ gradũ ea ratione: quia vsqꝫ ad gradum illum non coguntur inter se dicere testimonium. Dominus Hug. dicebat ꝙ filius potest habere patrem iudicem nisi recusetur: quia recusari potest vt. d. c. postremo. b. Sed qd si testis est consanguineus illius pro quo inducitur ⁊ illius contra quẽ inducitur satis videtur quod tũc par suspicionis causa suspitionem fraudis excludit. ff. de ritu nup. non solum. §. j. vt videtur quod in ciuili causa admittuntur consanguinei siue propinqui siue remoti in testimonium: licet non possint esse iudices. minor enim causa repellit iudicem quam testẽ. vt dicitur. j. e. accusatores. hoc ideo quia facilius haberentur mille iudices quam vnus testis: ad hoc facit extra de appel. postremo.

d Accusatores, bestiarum. ar. ꝙ repellitur accusator ⁊ testis eque p preteritas ficut per presentes inimicitias: sic. vj. q. j. qui crimen. ⁊ hoc in memoriaꝫ prioris offense: vt. ff. de decuri vt. ff. de questionibus. l. vnius. §. seruus. Et ẽ hic ar. ex recẽtia tempoꝛi aliqd presumendum esse. vt. rrrj. q. j. si quis viuente. l. di. siq̃ femina. Sed nunquid quelibet inimicitie repellant videt ꝙ tñ criminales ⁊ capitales. vt extra de simo. per tuas in fi. ⁊ insti. de excu. tu. §. inimicitie ⁊. ff. de arbi. licet. Nã nõ quilibet amicus repellitur. sed solũ ille qui maxima familiaritate ꝓiũctus est. ff. de ver. signi. late. §. amicos. Itez lex dicit ꝙ propter leues inimicitias non extinguitur legatum sed propter graues: vt. ff. de adimen. lega. l. iij. in fi. Econtra videtur ꝙ inimicitie non soluꝫ capitales sed etiam alie repellant: quia ab accusatione repellitur quis propter ciuilem controuersiã: extra de resti. spoli. item cum quis. Nec etiam tales inimici admittuntur ad purgandum. vt extra de purga. cano. cum in iuuentute. in fi. Tu dicas ꝙ semper inimicus repellitur nisi sint leues ⁊ modice inimicitie. ar. extra de simo. licꝫ beli. ⁊ hoc relinquitur ingstioni iudicis quales inimicitie repellãt. vt in anſ. de testi. §. si vero dicatur coll. vij. ⁊ iiij. q. iij. §. itẽ in criminali. in fi. de tali inimico dicit ler ꝙ nõ semper repellitur quis ꝓpter inimicitias: sꝫ iudex estimabit an ei credi debeat vel non. ff. ꝺ questio. l. j. §. questionem in fi. ⁊ est simile. ff. de excu. tu. pp litẽ.

e Accusatoribus inimicis. C. de inoff. testa. liberti. vbi filius exheredare pot matrem si copulauerit amicitias cum inimicis. ⁊ extra de accu. cum oporteat ex ꝺ appella. er insinuatiõe.

f Pertulerit, admonitione premissa si in modum denunciationis agitur alias esset proditor criminis ij. q. j. si peccauerit. si autem in modum accusationis non est necessaria admonitõ. extra de sy. licet beli. ⁊ habes hic ꝙ remunerat accusator. fic. Ixix di. si quis papa.

g Suspectos, litigantes. i. litigiosos qui fm apostolum nõ promouent. rlvj. di. §. j.

b Ex accusationibus clericoꝝ, exterarum. i. romanorum, sed quare vocat eos exteros cum ecclesia eos approbat. vt extra. di. per totum. Rñdeo ꝙ gallicis logr ꝙ leges illas nõ tenent si. rij. q. ij. cũ venerabilis mã. vbi papa regine francoꝝ lõbardã nõ romanã legẽ inducit. alia lra exterarũ consuetudinum.

i Publice. i. seculares.

k Canonica. gentis. de ignotis loquit ꝙ nõ ꝓmouent. rrriij. di. qũ. rcviij. di. ꝓ totũ. alias iniquuꝫ esset qꝺ hic dicitur ꝙ theotonicus nõ posset testificari ⁊ gallicum.

l Domnos. in peccatis vt. ij. q. vij. placuit. Jo.

m Accusationes.

n Fudit⁹. gnãliter negocia. i. testimonia.

⁊ clericos nõ admittuntur laici. ⁊. ij. q. vij. laicos ⁊. c. sicut.

o Superiores. i. clericos.

p Accusatores, vt iudices. a dictis ergo malorum possumus argumẽ

da: multorum auctoritatibus probatur. Ait enim calixtus papa.

Consanguinei vel familiares aduersus extraneos testimonium non dicant.

Consanguinei accusatoris aduersus extraneos testimonium non dicant: nec familiares⁹ vel de domo prodeuntes⁹: sed si voluerint ⁊ inuicem consenserint: inter se parentes⁹ testificentur et non in alios. Item anacletus papa.

Super inimici accusatores vel testes esse nõ possunt.

Accusatores⁹ ⁊ testes esse non possunt: qui ante hesternum diem aut nudiustertius inimici fuerunt: ne irati nocere cupiant: ne lesi se vlcisci velint. Inoffensus igitur accusatorum ⁊ testiꝫ affectus querendus est: ⁊ non suspectus. Itez symmachus papa.

Decodem.

Accusatoribus vero inimicis vel de inimici domo prodeuntibus vel qui cum inimicis⁹ morantur aut suspecti sunt: non credatur: ne irati nocere cupiant: ne lesi se vlcisci velint. Si quis hec que hodie in sancta synodo phibita sunt infringere tentauerit aut voluntarie transgredi presumpserit: si clericus est: gradu proprio penitus careat: si vero monachus aut laicus fuerit: communione priuetur: ⁊ si non emendauerit vicium: anathemate feriatur. Secretas vero insidias vel manifestas pontificibus a quibuscunque illatas: vel ea que huius sancte synodi sententia comprecitur: siquis ad ecclesiasticam pertulerit⁹ noticiaꝫ: potiatur honore: ⁊ hi qui aduersa moliuntur eis: sicut a sanctis patribus dudum statutum est: ⁊ hodie synodali ⁊ apostolica auctoritate firmatum: penitus abijciantur et exilio suis omnibus sublatis perpetuo tradantur.

Item pontianus sancte ⁊ vniuersalis ecclesie episcopus.

Qui non possunt esse accusatores vel testes.

Suspectos⁹ aut inimicos aut facile litigantes: ⁊ eos qui non sunt bone conuersationis aut quorum vita est accusabilis: ⁊ qui rectã non tenent ⁊ docent fidem: accusatores esse: ⁊ testes antecessores apostolici prohibuerunt ⁊ nos eorum auctoritate submouemus atqꝫ tẽporibus futuris excludimus.

Item eusebius episcopis gallia.

rum.

Ab accusationibus clericorum repellantur quos leges seculi non admittunt.

De accusationibus clericoꝝ super quibus mandastis: scitote a tempore apostoloꝝ in hac sancta vrbe seruatum esse: accusatores ⁊ accusationes⁹ quas exterarum⁹ consuetudinum leges nõ ascisscunt: a clericorum accusatione submotas ⁊ infra. Ideirco ⁊ nos sequẽtes patrum vestigia pro saluatione seruorum dei quascunqꝫ ad accusationem personas leges publice⁹ nõ admittunt bis impugnandi alterũ ⁊ nos licentiaꝫ submouemus: ⁊ nulle accusationes audiantur a iudicibus ecclesiasticis que a legibus seculi prohibentur. Item pelagius papa.

Alienigene et quos diuine voces mortuus appellatur: episcopos accusare non possunt.

Canonica⁹ sanctorum patruꝫ statuta sequentes atqꝫ roborantes omnes infames cunctosqꝫ suspectos vel inimicos: ⁊ eos qui non sunt eorum gentis vel quorum fides ⁊ vita aut libertas nescitur: ⁊ qui non sunt bone conuersationis vel quorum vita est accusabilis ab omni accusatione episcoporuꝫ funditus submouemus. Similiter et omnes quos diuine leges mortuos⁹ appellant: submouẽdos esse ab eadem accusatione ⁊ publice penitentie submittendos iudicam⁹:

Item ex synodo romana habita sub hadriano papa.

A clericis repellunt accusationes quas leges seculi non asciscunt.

Accusationes ⁊ accusatores atqꝫ eorum negocia⁹ que secula res non asciscunt leges diuina ac synodica funditus⁹ ad clericis repellere auctoritate censemus: quia indignum est superiores⁹ pati ab inferioribus: que inferiores ab eis pati despiciunt. Item stephanus romane ecclesie episcopus omnibus episcopis.

Nec seruus nec libertus nec infamis episcopos accusare presumat.

Accusatores⁹ et accusationes quas leges seculi non admittunt: ⁊ antecessores nostri prohibuerunt ⁊ nos submouemus. Nullus alienigena aut accusator fiat eoruꝫ aut index. vnde de loth scriptũ est. Ingressus es vt aduena nunquid vt iudices. Accusator aũt nostroꝝ

tari.xxxvij.di.siquid.veri.

a Aut libertus.qui non pōt ordinari nisi pleno iure sit emancipatus liij.di.gcūqz,ergo nec testari nec accusare.vt.ij.q.vij.ipsi apli.z.c.testes.

b Onstituimus.malefici.qui faciūt ne viri possint cognoscere vxores suas.vel qui volunt futura scire,z hoc est crimen publicum. C.de paga.l.ij.z vlti.

c Qui falsus extra de or.cog.cum dilectꝰ contra sed ibi nō fuit lata sententia ꝺ testez sed contra reum.si vero contra testez secus esset.contra testem.n potest ferri.vt.C.de testi.nullum.in fi.

d Similesqz,alij adduntur.j.vj.q.j.quicunqz.z.c.infames.

e Quia infames. hoc non referas ad omnia supradicta,qꝛ suspecti z domestici ñ sunt infames.z ita ē argu.cp verbum sequens in priuilegijs non refertur ad omnia supradicta: sic de conse.di.ij.cum omne.ff.de in rem verso.si pro patre.§.eidez z.ff.dele.j.l.talis scriptura.§.vl.z.l.seruus plurium.§.vl.ar.cōtra extra de dona.cuz dilecti.

f Similiꝫ aut gratiosi,idest adulatores,

g Aut gratiosi.vt.j e. accusatores .C. de transac.preses.

h Vel affines.j.e. q.iꝛ. absens sic.ff.de iniur.l. ler cornelia.i prin.tamē inter se bene admittentur.quia affinis potest accusare affinez.C.de abol. l.vltima.

i Nullus.

k Accusatores. ac dominationis dominus enim aduersarij non potest esse iudex.extra de offi. dele.causam immo propter dominum tota familia declinat iurisditionem alicuiꝰ: vt C.si quacunqz predictus po.l.j.Scias tamē cp minor causa repellit aliquem a iudicio ꝙ a testimonio nam iudex recusatur si aduocatus partis aduerse est cōmensalis iudicis.vt extra de appel. er insinuatione.similiter si iudex est suffraganeus aduersarij. vel de terra aduersarij,vt extra vt lit.non pte.accedens.Item si quandoqz appellasti ab eo.vt extra de appel.ad hec.

l Timor.xj.q.iij.quatuor.

m Ad ne s armant quintando.vel infamando.vt.vj.q.j.sacerdotes.io.

n Quod suspecti.Quod non sit quis condemnandus ab inimicis vel suspectis probatur duabus rōnibus.v nā est in prin.c.altera in fi.Item duobus exemplis,s.chalcedonensis synodi.z Jo.chrysostomi.z tribus auctoritatibus constantinopol.synodi z gelasij pape.z constantini imperatoris.

o Exemplis.a quibus ly argumentari.xx.di.de qbꝰ. C.de edifi.priua.an.in totū z.x.di.si inadiutorium.

p Nā quid. primo ratio.

q Ad impetendum .i.ad puniendū vel iudicandus.

r Quod proinde. prima auctoritas.

s Dignoscitur.hoc nescio vbi sit.

t Veniamus.primum exemplum.

v Canonice.forte ideo dicit canonice quia tribus edictis citatus erat.vnde debuisset misisse responsalem.vl dic cp sufficit isti protestari suspicionem.z quicqd post illam protestationem fit nō tenet.sicut si post appellationem esset factum.extra de eo qui mit in possess.causa reiser.cuz sicut.in fi.immo licz snon protestetur:tamen si postea probat suspiciones cassatur quod fit contra eū. vt extra vt lite non contest. accedens.

x Sed solum.ergo cum ordinarius recusatur nō est necesse probare causam recusationis: sicut nec causa appellationis assignat tunc licet hoc hodie corrigatur. vt extra de ap. vt debitus.z c.cum speciali.

y Judicabat.ar. ordinarium iudicem recusari posse vt.ꝺ.ij.q.vj.placuit.z.c.presbyter.C.de iurisdi.om.iud. nemo z extra de fo.compe. siquis.quod negant quidā z dicunt associandum episcopum.vt.ꝺ.q.iij.offeratur in aut.vt dif.iud.§.si vero col.iꝛ.C.de iudi.aprissimi.

z Et si manifesta.ar.cp notorium crimen nō obest petenti restitutionem.ad idem extra de resti.spo.item cum quis z cp ī notorio crimine etiam iudex recusatur.ar.ꝺ extra de appel.proposuit.

a Veniat.hec est secūda auctoritas.

b Tunc egrotantibus .i. debilibus in fide.

nullus sit suꝰ aut libertus nullaqz suspecta aut infamis persona. Itē eusebius papa.

Infames qui ad sortilegos z diuinos conuertunt:nec accusatores nec testes esse possunt.

Onstituimus cum omnibus qui nobiscum sunt episcopis vt homicide malefici fures sacrilegi raptores adulteri incesti venefici suspecti criminosi domestici periuri:z qui raptum fecerunt vel qui falsum testimonium dixerunt seu qui ad sortilegos diuinos que concurrunt similesque eorum nullatenus ad accusationem vel ad testimonium sint admittendi:quia infames sunt z iuste repellendi:quia funesta est vox eorum. Item iulius papa.

Suspecti aut gratiosi ad accusationem non admittantur.

Similiter ein prīma synodo ē decretum ne suspecti aut infames aut criminosi aut gratiosi aut calumniatores vel affines vel scelerati aut facile litigantes suscipiantur accusatores:sed tales qui omni careāt suspicione. Item felix papa.

Qui inimicitijs studet vel facile litigat nec accusator nec testis potest esse.

Nullus seruus nullus libertus nullus infidelis nullus criminibus irretitus nullus calumniator nullus qui inimicitijs studet nullus frequenter litigans et ad accusandum vel detrahendum facilis nulla infamis persona vel omnes quos ad accusandum publica crimina leges publice non admittunt permittantur episcopos accusare.

Item calixtus papa.

Familiares suspecti de domo prodeuntes non recipiantur in accusatione.

Accusatores vel testes suspecti non recipiantur nec familiares vel de domo prodeuntes nec etiaz consanguinei accusatoris aduersus extraneos testimonium dicant: quia propinquitatis z familiaritatis ac dominationis affectio veritatem impedire solet.amor carnalis z timor atqz anaritia plerumque sensus hebetant humanos z peruertunt opiniones vt questum pietatem putent z pecuniaz quasi mercedem prudentie.

Item gelasius papa.

Qui inimici vel suspecti sunt z qui odio quoslibz insequuntur ab accusatione remouentur.

Omnes qui aduersus patres armantur: vt patrum innatores infames esse censemus.horum ergo vitiorum auctores vel patratores non sunt in accusationem pontificuz recipiendi:sed penitus repellendi:quoniam iubent canonica decreta patrum.vt accusatio vel testimonium eorum qui odio quo libet persequuntur vel qui inimici aut suspecti habentur nullo modo recipiantur. Item pascalis papa.

De eodem. Palea.

Nulli episcoporum ab accusatione sua repellere liceat quos antequam ab eis impeteretur a sua communi familiaritate neglexerit separare. Quod vero inimici ab hac accusatione prohibentur inde est quia eorum calliditate innocentia frequenter opprimi solet. Sed cum anastasius sue cathedre reddi precipitur quia de inimicitia sui patriarche conquestus est:patz quod z si manifesta crimina alicuius sunt non tamen condemnandus est accusatione inimici. Unde nicolaus papa scribit michaeli imperatori.

Qui inimici sunt iudices esse non possunt.

Quod suspectiꝰ z inimici iudices esse non debeant: et ipsa ratio dictat: z plurimis probatur exemplis. Nam quid gratius et amabilius dare quis inimico posset: quam si ei ad impetendum commiserit quem ledere forte voluerit: quod prouideꝰ constantinopolitana synodus canonum suoruz sexto dignoscitur prohibere capitulo. Veniamus z ad sanctam chalcedonensem synodum z quod nobis de ipso anastasio perennorum referat episcopo audiamus. Js.n. antistes tertio euocatus quia non occurrit a suo patriarcha canonice condemnatus extiterat sed solum quia cum vocaretur ad synodum quod inimicus esset eius ipse qui iudicabat clamauit:a sancta chalcedonensi synodo ad causas illatas sibi examinandas referatur.et nisi denno conuinceretur:recipere propriam iudicatur ecclesiam,Si anastasius a patriarcha suo depositus quia de inimicitia eius conquestus est:iterato ad iudicium reuocandū dirigitur:z si manifesta sibi officiāt crimina:tamen sue ecclesie reddi precipitur.quanto magis ignatius qui non a patriarcha sed potius ipe existens patriarcha minime debuit ecclesia propria priuari: z inimicis z suspectis iudicibus decernentibus expoliari. Veniat z facundissimus noster pater papa gelasius hereticorum expugnator fortissimus:z qd de constantinopolitanis:episcopis more solito tunc egrotantibus di-

a ¶ Et teſtes. propter hoc inducit gratianus capitulum.
b ¶ Quod ſi in iudicio. verba nicolai.
c ¶ Hinc iuſtinianus. tertia auctoritas.
d ¶ Inchoetur. non tamen ſemper ante litis conteſta. vt dixi. ſ. e. q. iij. offeratur. vſq; ad triduum autem cogitur alios eligere. C. de iudi. l. vl. Sed tamen illa lex loquitur: quando eliguntur iudices ad cauſam principalez audiendam vnde ſecus videtur ſi eligũtur ad approbandam cãm recuſationis. Quid autem iuris ſit de ſuſpecto iudice. dixi in conſtitutione illa eſt de appel. vt debitus. ⁊. c. cum ſpeciali.
e ¶ Nam quodãmodo alia ratio.
f ¶ Hinc. hoc eſt ſecundum exemplum.
g ¶ Intrare. miſit tamẽ excuſatorẽ fortẽ vel ideo non venit qz citatio nõ tenuit.

Extra prouinciã

b Regulariter quilibet coram ſuo iudice eſt conueniendus. vt. j. eo. pulſatus. et. ri. q. j. experiente. aliogn penaz patitur actor. rj. q. j. inolita. ⁊. c. placuit. ⁊. C. de iuriſdi. om. iudi. l. in criali. Si fallit rõe poſſeſſionis. extra de fo. cõp. ſane. ⁊. C. vbi de poſ. agi oz. l. vna ⁊. C. ſ̃ predi. minorum ſi prediuz. Itez ratione contractus ff. de iudi. heres. Item ratione criminis conuenitur quis vel vbi deliquit vel vbi inuenitur vel vbi domiciliuz hz C. vbi de crimine agi oportẽt. l. j. vel cum eſt queſtio ꝺ fide. xxiiij. q. j. quotiens. trahitur etiam ꝓpter loci oportunitatem ad aliam prouinciam. xxiiij. q. ij. ſiue. item ꝓpter appellationem. itez propter iuſſionẽ pape. vt. j. e. q. vnaqueqz. ⁊. c. peregrina. vt patet in verſibus hic notatis. Contractus. crimen reus ⁊ res: religioqz. Vir ratio ſimilis vel prouocat. atqz recuſat. Excellit. iuſſus vel ſi conſentit vterqz. Contractus. ff. de iudi. heres abñs Crimẽ vt hic. ⁊. C. vbi ꝺ crimagi oportet. l. j. Reus quia actor debet forum rei ſequi vt. j. e. l. neminez. Et res ar. extra de foro. cõpe. ſane. Religioqz ⁊ cauſa iuriſpatronatus ⁊ decimarum. extra de iudi. quanto. ⁊. c. decernimus. Vir quia vxor forum viri ſequitur. ff. de iuriſdi. om. iudi. l. penult. Ratio ſimilis. in mutua reconuentione. extra de mu. pe. er litteris. Vel prouocat. j. eo. peregrina iudicia. Atqz recuſat. extra de' fo. compe. ſiquis contra clericum. Excellit. quia epiſcopus non deponitur niſi a papa. j. e. quanuis. Juſſus. j. e. vnaqueqz prouincia. vel ſi conſentit vterqz. ff. de iuriſdi. om. iudi. eſt receptum. ⁊. ij. q. vij. nos ſi. Item in feudo extra de iudi. ceterum. Item ſi ſecularis iudex eſt negligens. extra de fo. compe. licet. Item in ſcholaribus vt in conſtitutione federici. C. ne fi. ꝓ patre auñ. habita.

i Ubi enim vel vbi domicilium habet vel vbi repetitur. C. vbi de cri. agi oportet. l. j. ſed ſi grauius eſt crimen remittitur puniendus ad iudicẽ vbi deliquit. ſi eſt leuius ibi poteſt puniri. vt in auñ. vt nulli iudi. §. ſi vero cognoſcat col. ir. ⁊. §. ſed ſi illud. ⁊. ff. de re mili. deſertorẽ in prin. Nec admitto illud quod quidam dicunt ꝙ ſemper primo cognoſcat iudex ꝺ qua reus eſt. an crimen cõmiſerit. ⁊ poſtmodum remittat eum ad iudicez vbi deliquit: quia iudex vbi deliquit cognoſcet ⁊ puniet crimen. ff. de accu. l. vlti. poteſt tamen ſi vult tranſmittere eum puniendum cum litteris ſuis ad ſue prouincie iudicem. quod tamen non facit niſi ex cauſa. ff. de cuſto. ⁊ exhi. reo non dubium. ſicut pilatus remiſit chriſtum ad herodem.

k ¶ Cauſa. ſed quid ſi metropolitanus vel alter epiſcopus. deliquit in alterius dioc. ſi. numquid ab illo poteſt puniri argu. ꝙ non. ix. q. iij. ſi autem. ⁊ in aut. de defen. ciuita. § non habente. col. iij. xxj. di. inferior. ⁊. c. nolite. eſt de ſen. ex. a nobis. ff. de arbi. l. iij. in fi. ſed cõtra. C. vbi de cri. agi oportet aut. qua in prouincia. Et reatus omnem huiuſmodi honorem excludit. vt. C. vbi ſena. vel clari. l. j. in fi. ⁊. vj. q. iij. placuit in fi. Item pone ꝙ ſic tulerit epiſcopus ſententiam: qui hoc fecit ſit excõmunicatus. dicit

b etiam ſi archiepiſcopus hoc fecit in dioceſi epiſcopi eſt excõmunicatus non ab homine ſed a canone. qz ſequitur factum iam damnatum. xxiiij. q. j. c. j. ij. ⁊. iij. ſed contra extra de ſen. ex. a nobis. Lau. dicit ꝙ archiepiſcopus non ſit de foro illius. cum ipſe ſit iudex ordinarius totius prouincie. ir. q. iij. c. ij. lxxv. di. quoniam vnde cum non poteſt excõmunicare ſed alium quemlibet epiſcopum poteſt excõmunicare. non tamẽ deponere io. Ego credo. Ho. bene dicere quia ꝓpter crimen efficit archiepiſcopus ſubiectus epiſcopi ꝓpter rationes ſuperius allegatas. b.

Jqs. ab omnibus. ad minꝰ a. xij. vt. j. e. q. viij. ſuggero. xv. q. vij. felix

m ¶ Exceptio. Exceptionũ alia ꝓpria. alia eſt dilatoria. alia media ſiue mixta. Dilatoriarũ alia declinatoria iudicij. alia dilatoria ſolutionis. Declinatoria iudicij in pun. lit. eſt proponenda ⁊ probanda vt extra de ſen. ⁊ re iudi. inter monaſterium. ⁊. C. de excep. l. vl. Niſi exceptõ illa de nouo ed noticiam eius peruenit vt extra de procu. in noſtra. ⁊ extra de excep. paſtoralis. vel niſi de nouo cõpetere ceperit vt extra de offi. iudi. dele. infinuante. ⁊ ff. de arbi. non diſtinguemus. §. cũ quidã ⁊ de tali loquitur hic. Dilatoria ſolutionis

hz ante lit. conteſ. obijci: ſed probari hz poſtq̃ actor fundauerit ſuã intentionem. C. de excep. ſiquidẽ. ⁊. C. de proba. exceptionem. Peremptoria dicitur que põt opponi ⁊ probari q̃cunqz dũ tñ ante ſniam: vt. C. ſententia reſcin. nõ poſſe. pemptorias. ⁊. C. de excep. preſcriptionẽ. Dilatoria dicitur exceptio que in hoc hz ſimilitudinẽ cũ pemptoria ꝙ poſt lit. cõteſ. põt obijci. ſed in hoc hz diſſimilitudinẽ cũ dilatoria que põt q̃cunqz añ ſniam obijci. vt extra q ma. acc. poſ. p tuas. ſed in hoc hz ſimilitudinez cũ dilatoria. qz añ lit. cõteſ. põt obijci. vt extra de excep. exceptionẽ. Sunt ad huc alie exceptiones anomale que etiã poſt ſententiã obijciuntur. vt exceptio velleiani ⁊ macedoniani: ⁊ armate militie: de quibus agitur. ff. ad macedo. tam ⁊ ſi non. ⁊. C. de iur. ⁊ facit. ignoꝛ. l. j

n Pulſatus. voluerit nõ tñ a ꝺño ſenſu argumẽteris: vt. rj. q. j. placuit. ⁊. j. e. neminẽ. ſed hic loqtur de eo q habuit ꝺ ſenſu ſui epiſcopi: vt. rj. q. j. clericũ. ⁊. c. nullus. extra de fo. cõpe. ſignificauit.

o ¶ Taceat. ſed hoc forte cũ hz ꝺ ſenſu epi vt. rj. q. j. clericũ. nec ob. j. e. ſ̃ liceat. extra de fo. cõpe. ſi diligenti. ⁊. vj. q. iij. deniqz.

p Extra.

q Excuſatus. loco. viij. q. iiij. nonne.

r ¶ Nõ tñ diffinire ſuſpendere ⁊ excõicare põt metropolitanus xj. di. de his. xj. q. iij. ſi qs epiſcopus. ⁊. xxviij. di. pp. Jte abſolvere põt ſm pl eroſqz ſi eſt innocens. C. vbi ſena vel clari. l. iij. Jo. Ego ꝺño cre

rias autem exceptiones vt ſunt preſcriptiones longi temporis ſufficit initio litis conteſtari. Item.

De eodem.

Pulſatus ante ſuum iudicem cauſam dicat. ante non ſuum iudicem pulſatus ſi voluerit taceat pulſatis vero quotiens appellauerint inducie dentur. Hoc autem quod de loco dictum eſt tunc intelligendum eſt cum veritas cauſe nõ niſi in loco admiſſi criminis deprehendi poteſt: aut niſi altera pars iudicium maioris perſone interpellauerit ſiue declinando iudicum ſiue releuando ſententiam. Unde ſtephanus ſancte ⁊ apoſtolice atqz vniuerſalis eccleſie romane epiſcopus ſcribit omnibus epiſcopis.

Intra prouinciam ⁊ accomprouincialibus tantum cauſa eſt audienda.

Extra prouinciarum termi nos accuſandi licentia nõ progrediatur. ſed omnis accuſatio intra prouinciam audiatur ⁊ a comprouincialibus terminetur: niſi tantum ad apoſtolicam ſedem fuerit appellatum. Item ſixtus papa.

A comprouincialibus acculatus vel iudicatus apoſtolicam ſedem appellet.

Excuſatus vel iudicatꝰ a comprouincialibus in aliqua cauſa epiſcopus licenter appellet ⁊ adeat apoſtolice ſedis pontificem qui aut perſe aut per vicarios ſuos retractare eius negocium procuret. Et dum iterato iudicio põtifex cauſam ſuam agit alius in eius loco nõ ponatur aut ordinetur epiſcopus quoniam quanquam a comprouincialibus epiſcopis: accuſati cauſam liceat ſcrutari epi. non tamen diffinire' inconſulto romano pontifice permiſſum eſt.

Item damaſus papa ſtephano ar

do vt hic.7.v.q.iiij.c. j.7.c.ij.b. Sed obijcitur.vj.q.iij. deniqs.7 xxj.q.v. ſiquis a prio pio vbi dicitur q̄ pri mas vel conciliuz de ponit epiſcopum. ſed illud fuit de licētia pa pe. vl loquitur ſm ea tempora q̄ cauſe epi ſcopoz nō deferebantur ad ſedem apoſtoli cam. xix. di. ſi roma norum.

a Multum. infir mitatis. hec ē iuſta cā abſentie vt extra de procu. querelā quid de hoc iuris ſit dicā. v.q.iij.c.j.

b Dudum. volue runt ſic ergo cō cilia dederunt prima tum romane eccleſie. quod verum eſt ſecū dario. ſed ſpe chriſtus principaliter: vt. xxj. di. quāuis. xvij. di. §. hinc etiam. 7. ix. q.iij. aliorum.

c Hec qppe. ſuf fraganei. i. pro ſuffraganeis ſunt ha bendi. quia ille fuit in poſſeſſiōe. 7 ita erit vſq̄ ad ſententiam. xvj. q.iiij. volumus 7 ita nō eſt hic ar. interlo cutoriam non obeſſe. Vel dic ideo nō ob eſt: q̄ nō agebatur ad hoc: ſed de hoc ſolum an epiſcopi eſſent iu ſte dejecti. i. an crimē ab ipſis cōmiſſum eēt dejectione dignū ad hoc. j. e. c. ibi. nihil. n. quero. 7c. 7 q̄ interlo cutoria non obſtit bē ff. de bis q̄ ſui vel ali eni iuris ſunt. l. pe. 7 extra de ordi. cog. cuz dilectus. Non. n. q̄c quid iuder profert eſt habendum pro ſnia: vt. C. ō ſen. 7 interlo. om. iudi. ex ſtipulati one. 7. C. cōminatio nes 7 epiſtolas. l. j. tiſ p interlocutoriam bñ aliquid determinat 7 tranſit in rem iudica tam ſicut diffinitiua ſententia: vt eē ō elec. cū dilectus. in fi. 7 ex tra de teſti. ſignifica uerunt 7 extra de ſen. 7 re iudi. cum inter. 7 quādoq̄ ius facit: vt. ff. quod me. cauſa. me tuz. §. ſed quod preto. ſic ergo ſemper eſt cō ſiderandum ad quid agatur. 7 an iuder inci deter vel tacite vel ex preſſe vel diffiniendo vel interloquendo ali quid dicat vt extra de preſump. afferte. extra de teſtibus veniens. C. de his qui no. infa. interlocutio. 7. ij. q. iij.

chiepiſcopo.

ℙDalea.

Ojſcutere epiſcopos 7 ſum mas eccleſiaſticoruz negocio rum metropolitano vna cum om nibus comprouincialibus ſuis: ita vt nemo ex eis deſit 7 omnes ſingu lorum concorditer negocijs con ueniant: licet. Sed diffinire eorum atque eccleſiarum ſummas quere las cauſarum vel damnare epiſco pos abſq̄ huius ſedis auctoritate minime licet: quoniaz omnes ap pellare ſi neceſſe fuerit 7 eius ſulci ri auxilio oportet.

Item eleutherius papa.

Cōprouinciales 7 metropolitani epiſcoporum cauſam audire ſed diffinire non poſſunt.

Quannis liceat apud compro uinciales 7 metropolitanos atque primates epiſcoporum ven tilare accuſationes vel criminatio nes: non tamen licet diffinire ſine huius ſancte ſedis auctoritate ſicut ab apoſtolis eorumque ſucceſſori bus multorum conſenſu epiſcopo rum iam diffinitum eſt. nec in eo rum eccleſijs alij aut preponantur aut ordinentur antequam hic eo rum iuſte terminētur negocia. Re liquorum vero clericoruz cauſas apud comprouinciales 7 metropo litanos 7 primates 7 ventilare 7 iu ſte finire licet. Item leo epiſco pus vrbis rome anaſtaſio epiſco po theoſſalonicenſi.

Ante apoſtolicaz cenſuram in cau ſis epiſcoporum non eſt diffinitiua ferenda ſententia.

Multum ſtupeo frater cariſſi me ſed 7 plurimum doleo quod in eum de quo nihil amplius indicaueris: quam quod cuoca tus adeſſe differret vt excuſationē infirmitatis oſtenderet: taz atroci ter 7 tam vehementer potueris cō moueri preſertim cum etiam ſi ta le aliquid mereretur: expectanduz tibi fuerat quid ad tua conſulta re ſcriberemus. Sz etiam ſi quid gra ue intolerandumque committeret noſtra erat expectanda cenſura: vt nihil ipſe prius decerneres. quam quid nobis placeret agnoſceres: vi ces eni noſtras ita tue credidimus charitati: vt in partem ſis vocatus ſollicitudinis non in plenitudinem poteſtatis. vnde ſicut multum nos ea que a te pie ſunt curata letificant ita nimium ea que perperam ſunt geſta contriſtant. Jtē iulius pa pa orientalibus epiſcopis.

Preter conſcientiam romani pon tificis nec concilia celebrari nec epi ſcopum damnari oportet.

Vadam' a ſanctis apoſtolis ſucceſſoribuſque eorum in an tiquis decretum eſt ſtatutis: que ha ctenus ſancta 7 vniuerſalis apoſto lica tenet eccleſia: nō oportere pre ter conſciam romani pontificis cō cilia celebrari vel epiſcopum dā nari: quoniam ſanctam romanam eccleſiam primatum omniuz eccle ſiarum eſſe voluerunt. Et ſicut bea tus petrus apoſtolus primus fuit omnium apoſtoloruz: ita 7 eccle ſia ſuo nomine conſecrata domino inſtituente prima ſit 7 caput cetera rum 7 ad eam quaſi ad matrez at qz apicez omnes maiores eccle ſie cauſe 7 iudicia epiſcoporum re curr ant: 7 iuxta eius ſententiam ter minum ſummant: nec extra roma num quicquam ex his decerni de bere pontificez. Aliquando in con ſulto romano pontifice pleriqz epi ſcoporum damnati inueniuntur: 7 alij in eorum loco ſubrogati: quo rum damnationē 7 ſubrogationez pro bono pacis ex diſpenſatione to leraſſe legitur eccleſia. Unde nico laus papa ſalomoni regi britonuz.

Quorundā epiſcoporum depoſiti onē contra cōſcientiaz romani pōti ficis ſactā p pace toleranit eccleſia.

Hec quippe eſt ordinatio dei patris tui: 7 hec eſt ex eccle ſie matris tue videlicet vt omnes epiſcopos regni tui ad turonenſem archiepiſcopuz mittere non detra ctes: ipſiuſq̄ iudicium poſtulare non dedigneris. ipſe enim eſt me tropolitanus 7 omnes epiſcopi tui regni ſuffraganei eius ſunt: ſicut cō ſcriptiones predeceſſoruz meoruz euidenter oſtendūt: qui predeceſſo res tuos quia illos ab ipſius cura ſubtraxerant forti inuectione corri gere ſtuduerūt quannis nec noſtra ſcripta ſuper hac re miſſa deeſſe vi deantur. cunque coram de ſignato turonice eccleſie preſule 7 integro numero collegaruz. i. xij. epiſcopoz celebrato conuentu fuerint electi epiſcopi regulariter examinati: ap parueritque quod canonice fuerint electi: epiſcopis ipſis in ſua dejecti one manentibus: qui in locis eoruz conſecrati ſunt: poterunt vtiqz epi ſcopatus honore potiri: quod ſi ele cti epiſcopi inſōtes fuerunt declara ti: his amotis' q illis ſubrogati ſunt eccleſias ſuas ipſi recipiant. Nam cum anteceſſores mei preſules eiec tionem eorum epiſcoporum qui ab eccleſijs ſuis ſunt expulſi: nec ad miſerunt: nec approbauerunt: nec ipſos qui eis ſubrogari poſſunt vi uentibus illis legitimos epiſcopos dixerunt'. Sane ſi turonenſez forte archiepiſcopum mittere prefatos epiſcopos dignaris: ſtudeas duos epiſcopos de expulſis' 7 duos de ſubrogatis vna cum eccleſie tue le gato ad poſtolicam beati petri ſe dem tranſmittere: vbi digna exami nationem premiſſa qui legitimi epi ſcopi ſunt appareant 7 ſuas eccleſi as irregulariter non amittant. ni hil. n. quero aliud in preſenti nego cio diffinire. Quia vero magna qs ſit metropolitanus apud britanos contentio eſt: licet nullius memo ria teneat vos in veſtra regione vl lam habuiſſe metropolim eccleſiā tamen ſi libet poſtquam deus om

§. notandus. 7. xxij. q. ij. que ritur.

d This amotis. ſed quere eēt ſententia pro deſtitutis la ta ipſis ſubſtitutis cum res inter alios acta alijs nō pre iudicet. vt extra de fi. inſtru. inter dilectos. 7 eſt contra il lud. quod ē. ff. de adul. dicitur ciaſſe. 7 extra de adul. ſignifi calti. ſed hoc eſt propter cau ſe coherentiā ſic. vij. q. j. pñ tium. 7 lxxxj. di. tantis in fi. 7 xlv. di. diſciplina. nā ſi pro nunciatū eſt petrum eſſe vi ruz marie. p conſequens. p batum eſt martinuz nō eſſe extra de ſpō. ex parte vides enim q̄ cauſe eligentium 7 electi ſunt onere. qz lata ſen tentia contra electores preiu dicat electo licet abſenti. vt extra de elec. duduz in fi. ni ſi appelletur ab altero illoz vt extra de offi. iudi. dele. ſu per eo. aliud videtur eſſe in ter preſentantem 7 pñtatuz nam tunc ſententia lata cō tra vnum nō nocet alteri ab ſenti. vt extra de elec. quere lam. hoc ideo eſt. quia illoz cauſe ita ſibi non coherent. vel dic q̄ nūq̄ ſententia pre iudicat. alij. niſi preſens fue rit. ar. liiij. di. ſeruus

e Subrogati. ar. q̄ ſi ali qua duo ſunt onera. prohi bito vno prohibitū eſt 7 reli quum ſic. xxxj. di. ſi laicus. xx vj. di. deide. xxiiij. di. ſiqs viduam. 7. viij. di. quo iure j. q. iij. ſi quis obiecerit. 7 ex tra de bere. fraternitatis. ſic econuerſo aliquid permitti tur ratione connerionis. vt lxxxi. di. cum omnibus.

f Dixerūt. ſupple nec ego dico.

g De expulſis. ſed quali ter poterit cauſa per procu ratorem criminaliter tracta ri forte: quia ſic placuit pa pe. vt hic ciuiliter agebatur non enim ad aliud ageba tur hic niſi an eſſent ſm or dinē iuris ōpoſiti. 7 ſz fuerit ciuilis: tñ neceſſarij erāt. xij. epi ſic. xxiij. diſt. illud. xxxiij. di. quorundaz: quia licet nō fuerit cā criminalis: tamen fuit de crimine. vnde neceſ ſaria eſt inſcriptio. vt extra de accu. ſuper his. vel dic q̄ in cauſa criminali vnus con ſocius procurat cām alioruz vt extra de do. 7 contu. cum dilect'. 7. ij. q. v. ſtatuit. Jtez hic hē quod ſnia lata a nō ſuo iudice rata poteſt habe ri. de hoc nota. ix. q. ij. nul lus. 7. ij. q. vj. ſi quando.

d Debeant.ar.pro obsequijs tempore litis non prestandis:vt.ij.q.vj.quotiens.& xj.q.j.qr ar.ℨ.xxxiij.q.ij.seculares.xxxv.q.vj.multor.ff.de ope.liber. operis.sed hoc ideo hic fuit quia episcopi pro liberis se gerebant.alias illi deberent obedire qui esset in possessione.viij.q.iij.nõne ex vt lite pendẽ.a memoria. Nec obstat.C.de agri.& sensi.litibus.li.xj.vbi dicitur si est cõtentio inter colonum & dñm de fructibus quod fructus sequestrantur.sed illud obtinet cũ dñs est suspectus.dicas ergo qp possessor semp vtitur fructibus lite pẽdẽ.vt.xvj.q.iij.volumus.nisi in casu vt ex ℨ urepa.er litteris.qℨ intelligo nisi de hoc ipsa qℨ sit an possideat vel nõ vt ex de integ.resti.cũ venissent in fi.& ex de questi.cũ. ad.i fi.& ff.de aqua quot.& esti. l.pe.vñ si post motã controuersiã canonici eligãt.nõ iõ statiz cessat electio:donec cõstet de iniusta electiõe.vt ex ℨ in integ.resti.c.ij.in fi.& ex de cã pos.& ppria cũ ecclesia. idẽ dicerez de patrono lz nõ debeat post motã ptrouersiam pñtare vel eligere.

b C. Incunctanter.i.decetero.& sic planum est.

c Irritã fcãz fine auctoritate romani põtificis.

d Peregrina.ab ex neis ar.iudicẽ ad quẽ appellat nõ esse ordinariũ.vj.q.iij.scitote.& sic archiepiscopus est ex ne vt ibi vf.& ex de offi.iudi.ordi. pastoralis. hug.sed potius est hic ar.ℨ qr dicit hic qp oz habere iudices ꝓuinciales.& archiepiscopus est ꝓuincialis illa ergo exceptio nisi ad pncipiũ refert.s.ad peregrina.& fuit itellectus gr ani:qp figs recusaret metropolitanũ ad cõprouinciales iudices ꝛecurreret nõ ad peregrinos nisi appellaret.& boc est qℨ dicit & cũ cã ex puinciã commissa fuerit.vt.j.e.si liceat.

e C Electos.cũ ordiarij sint suspecti.ij.q.vj.placuit. vel logt i cã criali presbyteri vl diaconi:vt.xv.q.vij.si aũt.

f Leges per moysen.qr ipse moyses loquens p spirituz dñi introdurit in genesi sodomitas ita loquẽtes.

g Non liceat pꝛeindicio boc iõ dicit.qr spretis omnibus ordinarijs ad eũ põt appellari:ar.ℨ.q.vj.c.j.ij & iij.nam ipse est ordinarius omnium extra de elec.cum nobis olim.

h C Expetere.hic pꝛ qp dericus sine consensu sui epi non põt consentire in aliuz iudicem.nam sic posset euacuari iurisditio episcoporuz si omnes consentirent in alium iudicem.ad idez facit.ij. q.vj.placuit.& i aut.de san. epi.ℨ.economos col.ir. ar. contra.ℨ.e.pulsatus.sed extra de fo.compe.si diligenti. expeditum est qp non potest p pactum renunciare foro.de hac materia notaui.xj.q.j.inolita.fo.& qℨ dicit io.quod expeditum est in illa decr.extra de fo.compe.si diligenti.non est verum:qr illa decre. loquitur qp dericus nõ potest consentire in laicum:sed hodie nec in dericum potest nisi de consensu sui episcopi.vt extra de fo.compe. significasti.b.

i Neminem.Est autem boc ideo statutuz:qr alibi nõ possunt habere testes vel amicos.vt.xxxiij.q.ij.sine.ij.q.ij.preceptũ & in aut. vt omnes obe.iud.ℨ.iij.col.v. Unde dico qp si aliquis impetrat rescriptum ad iudicem alterius prouincie.non sufficit qp vltra duas dietas bus iudicetur. Reuerentia autem que apostolice debetur ecclesie & eius auctoritas intelligenda est cuz vel ad ipsam appellatuz fuerit:vel ab ea indices electi conceduntur. Unde sixtus papa cum diceret cõprouinciales & a se electos debent habere indices:statim subiungit.nisi fuerit appellatum. Item anacletus papa.

Absqz apostolice sedis decreto extraneos iudices adire non possumus.

Quaqueqz prouincia tam iuxta ecclesiasticas ꝯz iuxta seculi leges debet suos iudices & nõ inquos habere iudices:& non extraneos:nisi huius apostolice sedis decreuerit auctoritas. Item ex synodo romana.

Super appellatione alterius prouincie iudices adire non oportet.

Neminem exire de prouincia ad prouinciam vel de comitatu ad comitatum oporet nisi ad relationem iudicis:ita vt actor rei forum sequatur.& infra Illa q̃ sunt per vnamquanqz prouinciam:ipsius prouincie synodus dispenset:sicut in niceno constat esse decretum concilio. Ultra prouincie terminos accusandi licentia non progrediatur:sed ois accusatio intra,puiciã audiat:& a comprouincialibꝰ terminetur:nisi prelatus sit qui accusatur.

Item sixtus.

De odem.

Si quis clericus super quibuslibet criminibus accusatus fuerit:in prouincia in qua consistit ille:qui pulsatur suas exerceat actiones:nec existimet cum accusator suus alibi aut longius ad iudiciuz protrahendum. Item ex decreto badriani pape.

Ubi crimen admittitur ibi causa vẽtiletur.

Qui crimẽ obiecit:sciat se probaturz reuera ibi causa agatur vbi crimen admittitur.

C. vij.

Quod iudex esse nõ possit quem cuz reo par aut maior macula ifficit multis auctoritatibus probatur. Dicit enim sancta romana synodus.

Infames iudices esse non possunt

Infamis persona nec procurator esse potest nec cognitor.

Tria sunt quibus aliqui impe non trahat aduersarium vt dicit illa cõsti. extra ō rescrip.nõnulli.sed etiaz requiritur qp extra prouinciam eum non trahat nisi in litteris fiat mentio de prouincia. Luz.ii. de iure extra prouincia nemo sit trahendus vt bic dicitur.ergo nisi rescriptuz pncipis de eo faciat mẽtionem.nõ potest auctoritate rescripti trahi extra prouinciam licet minus sit spacium ad quod trabitur, qp due diete.est tamẽ argu.contra extra de offi.iudi.or.significauit.certe tamen non nocet contra. sed illi constitutioni nõnulli stat. Ista opinio bodie non habet locum immo contrariuz obseruat romana curia.

k Quod iuder.bic q̃ rit an criminoſi vl infames possunt esse iudices.& quidez si nõ, tolerentur ab ecclesia non possunt.si tolerentur bene possunt.& tenet eorum sententia ipsi tamen peccant iudicando. Vel distingue an aliquis sit infamis per sententiaz vel ipso facto vt tunc nõ possit.an alias vt tunc possit. Illud tamen certum est qp si infamia obijcitur alicui qui est electus in iudicem.qp ppter hoc bene remouetur.licet bucusqz fuerit tolleratus.vt extra de rescri. scisitatus,& extra de excess. prela.inter.& ff. ad.l.iul. de vi priua. l.j.criminoſi ergo possunt iudicare officio sed non ex vite merito,xv.q. vltima.c.vltimo.

l Infamis per sententiam.

m C Nec procurator i.aduocatus:vt.j.pro ri.ℨ. vel intellige de procuratore vero vt i famis non possit esse procurator sm canones:vt.j.v.q.iij.quia episcopus. Nec obstat insti.de excep.ℨ. vl.quia loquitur bic de infami. per sentẽtiam.ibi de tali qui est alias infamis.si tamen iudex toleratur in officio eius tenet sententia.viij.q.iij.nonne. Sed infamis potest esse arbiter.vt j.e.ℨ.tria.ver.cognitores.

n C Tria sunt.boc est sumptum a lege.ff.de iudi.cũ ꝓtor.ℨ.nõ aũt oẽs.

a Et perpetuo. secus si ad tempus. vt. ff. de iudi. cum furiosus.
b Amotus. imo & si ei⁹ electio fuerit cassata pp ei⁹ vicii de electi. sup.
c Moribus. i. consuetudine. imo etiaz lege siue canone. xxxiij. q. v. mulierem. nec obstat. xv. q. iij. §. i. vt ibi dicit.
d Judicium. i. discretionem.
e Ceruntamen. §. gratiani.
f Cū putaretur. ecce quātū cōis opinio operetur. vt extra. de iurepa. ꝓsultationib⁹ extra qui fil. sint legitimi. cū inter. & j. q. j. si qui. a simoniacis. C. de testa. l. j. ar. g. §. qui fi. sint legitimi. p tuas. & §. xxiij. di. c. vl. xxix. q. iij. si quis in genuis. & di. viij. veritate. & ff. de iudi. l. ij. in princi. Sed nūquid idē si ex cōicatus ferat sniam qui publice habetur pro non excōicato: nō extra de sen. & re iudi. ad probandum. Et ē ratio quare aliud i seruo: q; seruus in multis casibus habet ꝓsonā standi in iudicio. vt. xij. q. iij. qui manumittitur. sed excōicatus in nullo. vel dicq̄ vsus credo. q; nec sententia serui teneret nisi cōfirmata eēt a principe.
g Infames. postulare. Postulare est pro tribunali petere & nō alibi. ff. de dā. infec. dies. §. hoc aūt.
h Dio etiam. p se.
i Nō audit. nullus enim adeo surdus ē quin aliquid audiat. vt. C. qui test. fa. pos. discretis.
k Vel pp casuz. ff. de iudi. cecus. & j. xv. q. j. §. vlti.
l Predonuz. tunc nō est imputandum. vt. ff. de adul. viz passam. xxxij. q. v. ille.
m In arena. nisi cā virtutis hoc faciaz. ff. e. l. ij. §. q̄ si.
n Alij enim. notandū q; oēs q maiori infamia sunt notati: nō nisi. p se & p his quorum sunt tutores possunt postulare. & illi sunt de secundo ordine. iz minori infamia notati possunt; pro se & pro quibusdam certis ꝓsonis aduocare. & illi sunt de tertio ordine postulantium. s. ō minori.
o Infames. minori infamia.
p Permittitur. vt sunt illi de scō ordie.
q Officio. vt tutores & curatores.
r Affinitatates. que quōdam. ergo vno coniugium defuncto solnit affinitas. insti. ō nup. §. affinitatis. sed ō. xxxv. q. v. c. j. sed potes dicere q; quo ad impedimentum matrimonij non deletur. sed quoad alia aut quo ad beneficia huius edicti.

diuntur: vt iudices non fiāt. Natura: vt surdus & mutus & qui perpetuo furiosus est. & impubes quia iudicio caret. Lege: qui a senatu amotus est. Moribus: femine & serui: nō quia non habeant iudicium sed quia preceptuz est vt ciuilibus non fungantur officijs. Ceruntamen si seruus dum putaretur liber ex delegatione sententiam daret: quamuis postea in seruitutem depulsus sit: sententia ab eo dicta rei iudicate firmitatem tenet. Item in digesto ti. de postulando.

Infames non possunt esse procuratores vel patroni causaꝝ rum. Sunt autem tres ordines eorum qui postulare prohibentur. Est autem postulare desiderium suum vel amici sui in iure apud eum qui iurisditiōi preest exponere vel alterius desiderio cōtradicere. Nā vt premisimus non postulātiū tres ordines sunt. Quidam prohibentur ommino postulaī vel propter etatem: vt minores. xvij. annis vel propter casuz vt surdus qui prorsus non audit. Alij prohibentur ne pro alijs postulent vel propter sexum vt femine. vel ꝓpter casuz vt vtroq; lumine orbati: vel propter non tam infamie turpitudinis vt hi qui corpore suo muliebria passi sunt nisi forte vi predonum vel hostium stuprati probentur. Similiter qui capitali crimine vel calumnie causa publici iudicij sunt damnati. vel qui operas suas locauerunt vt cuz bestijs depugnarent in arena pro alijs postulare prohibentur. His personis pro se allegare permittitur pro alijs postulare prohibetur nisi forte tutelam impuberum vel curam adolescentium non affectatam sed necessariam administrent pro bis enim quorum curam gerūt eis postulare conceditur. Alij enizᵒ omnes qui vt infames notantur: nisi pro se & pro certis personis postulare non possunt nisi in integruz restitutionez acceperint. Permittitur autem eis postulare pro parē te pro patrono & pro patrone pro liberis etiam suis & parentibus patroni & patrone. pro liberis etiam suis fratribus & sororibus socero socru genero nuru vitrico nouerca priuigno priuigna pupillo pupilla furioso furiosa fatuo fatua surdo. p caligo & adolescente. Item pro bis quibus propter infirmitatem curatores dari solent: vt qui negocijs suis aliquo perpetuo morbo superesse non possunt. Omnes autem q nō sponte sed necessario fungunt officio: sine offensa postulare possunt etiaz si bi sunt quibus nō nisi p se postulare permittitur. Affinitates vero non eas accipere debem⁹ que quondaz fuerunt: sed ꝑsentes. Nurus & generi appellatione & soceri & socrus etiam viteriores quibus preposition. p solet accedere cōtinētur.

Arcentur etiam a professione advocatoruz sicut in secundo libro codicis ti. de postulando inuenitur: q sub nomine bonoratiorum ex ipsis negocijs que tuēda susceperit emolumentuz sibi certe partis cuz graui damno litigatoris & depredatione poscentes inueniuntur. Item siquis adeo procax fuerit: vt non ratione sed probris verbis putet esse certandum: opinionis sue immunitionez patietur. Preterea nō licet aduocato vllum contractum inire: vllaz pactionem conferre cum eo litigatore quem in propriam recepit fidē nec ex industria iurgiuz protrahere. Apud vrbem romam etiam bonoratis qui hoc officium putauerit eligenduz: eousqz liceat orare quousqz maluerint videlicet vt non ad turpe compendium vel etiam stipendiuz deforme hec arripiatur occasio. nam si lucro pecuniaqz capiantur velut degeneres inter vilissimos numerabunt. Si vero in vno auditorio duo tantum vel plures q ceteris fuerint quorum fama sit hilarior: in iudicantis officio sit vt par causidicoruz distributio fiat & exeq̄tur pro partibus auxilium singulorum. Siquis vero commonitus a iudice ea excusatione que nequeat comprobari cuicunqz parti patrocinium denegauerit: careat foro. Sciat etiam nunquam sibi agendi copiam posse restitui. Siquis autē ex litigatoribus detectus fuerit separatim tractasse cum pluribus & aduersario suo subtraxisse parez defensionis copiā: ostendet proculdubio iniquam a se litem foueri & auctoritatem iudiciariam elusam a se experietur. Item quamis illi qui causam fisci egissent: prohibeantur aduersus fiscuz patrocinium prestare tñ hodie etiā aduersus fiscū patrociniuz possūt exhibere priuatis: etiā dum eam causam declinent suscipere quam tractauerant dum fisci aduocati fuerunt. Item si contra patrem pupilli caulaz egisti: tutor vel

s Prepositio. s. patruus istorum vel viris istarum. & dicitur proscer. i. pater soceri. progener maritus neptis nā gener filij mei est mihi progener.
t Arcentur sibi certe partis de parte litis nō lz paciscī. vt. ff. de pac. sumptus sed super certa re licet. ar. C. de sniam passis. si debitor. lz. Mo. direrit. q; licet de aliquota re paciscī sine graui detrimento partis. vt hic. tñ vltra centū aureos non licet paciscī. vt. ff. de var. & extraor. cog. l. j. §. i bonorarijs.
v Preterea hōtū est post facto ab initio tñ pōt. xj. q. iij. non lz. sed si non fecit pactum: postea ei dabit ꝓ mō litis & facundia aduocati & pro ꝓsuetudine regionis. vt ff. ō var. & extraor. cog. l. j. §. in bonorarijs. vel loquit de tali qui sponte sē vinci sustinet in aliqua exceptione. vt fic asserat se non posse fouere cām nisi augmentetur salarium qō fieri non dz. ar. medici vt. ff. de var. & extra. cog. medicus.
x Ex industria. qō si fecerit eū iudex puniat in duab⁹ libris auri. C. de iudi. prōperandū. §. illo proculdubio.
y Apō vrbē. ō eadē lege ē.
z Etiam bonoratus. etiam melioribus.
a Eligendū. vt sunt aduocati.
b Maluerit. i. quousqz tale officiuz voluerit exercere vñ nō est hic ar. qō aduocati tandiu audiantur ꝙdiu volunt allegare. quia iudex potest aduocatos remouere cū voluerit. vt. ff. ō his que intesta. delen. l. iij. in fi. & C. de iudi. aufī. iubemus.
c Non ad turpe. i. ad modicuz & vile. & est ar. q; bona dona danda sunt doctorib⁹ vt. ff. de admi. tu. cum plures. & ff. ō oꝛi. iuris. l. ij. §. vl.
d Pecuniaqz. modica.
e Si vero. C. e. prouidendum.
f Ut par. illud olim obtinuit cum salaria dabantur de publico. hodie vtraqz ps sibi dz prouidere: vt. C. de iudi. l. properādū. §. illo. tamē pueris & debilib⁹ & pauperibus pretor dabit aduocatum: vt. ff. de postula. l. j. §. ait pretor.
g Foro. ff. de penis. motis §. j.
h Siquis. iniquam. sic extra de testi. intimauit. & extra de testi. cogen. puenit.
i Quāuis. verba gregorij.
k Tñ hodie. verba legis.
l Cām. nisi suā vel parētum suoz vel pupillorum suorum iniuriam prosequātur. ff. e. l. pe. §. vlti.
m Item si ꝓra. male ponit litterā que est. ff. e. l. vlti.
n Tutor. ar. q; rōne officij licz quod alias nō liceret. vt. xciij. di. precipimus. & C. de admi. tu. cū quidā. Item ar. q; si iudex successit appellanti. q; pōt propriam sniaz impugnare. ff. de iudi. iulianus ait. Item ar. q; si iudex a quo appellatur efficit illius iurisditionis cuius est ad quē appellatur. q; possit cognoscere. vt. xj. q. iij. si episcopus. q; iā videtur alia ꝓsona. ff. qñ appel. fit. l. j. §. sed & si preses. ar. ō. ff. de iurisdi. om. iudi. pretor. io. So. consuetuit dici q; dz cām alicui delega-

re:vt.ff.de iurisdi.om.iu.pretor.vñ glosak ibi põt.i.dz aliogn posset recusari.b.

a Cognitores.exponit primum capitulum huius questionis.

b Non ex arbitrio.ff.de arbi.pedius.

c Filius.ff.de arbi.quin etiam.

d Et iudicem.sed ꝺ.ff.de iurisdi.om.iudi.qui iurisditioni.vbi dicitur ꝙ iuder nec sibi nec liberis suis ius dicere põt sed illud intelligas in criminali cã:secꝰ in ciuili.sed tamen in criminali cã põt vsqz ad litis contest.dicere ius suis:vt.ff.de offi.presi.senatus.tñ delegatus iudex nõ põt esse filius patris.vt extra de appel. postremo.

e Siquis vero.verba huius legis sunt.ff.de arbit.ſz z si.ſ.si quis.

f Iudex.quidam ita intelligunt vt hic duo prohibeãtur hoc.s.vt ordinarius vel iudex alter non possit esse arbiter de ea re de qua iudex fuit. Item z hoc prohibetur ne iubeat cõpromitti in se. Quare autem ordinarius non põt esse arbiter tripler assignatur ratio. Una quia ſm hoc ordinarius semp ꝓcuraret vt eligeretur in arbitrum.ne ab ipso possit appellari aliaratio est.qꝛ ordinarius ꝺz cogere arbitrum vt procedat z ꝺz suam sentẽtiaz mandare executioni.extra de fo.compe.siquis ꝓtra ff.de arbi.l.iij. Sed hoc nõ posset esse:cum idez esset ordinarius z arbiter. Tertia ratio est:qꝛ arbitria sunt ad modũ ordinarie iurisditiõis z sic sequeretur ꝙ aliqd cẽt simile sibiipi sicut nõ simul possunt concurrere, iura naturalia z iura adoptiõis vt insti.de adop.ſ.iij.to. Ego credo tñ ꝙ ordinarius possit esse arbiter.vt no.ij.q.vj. a iudicibus.nunq̃ enim precise inuenies ꝙ ordinarius non possit esse arbiter. Sed vbiqz dicitur ꝙ non põt cogere partes vt in se compromittant.vnde licite compromittitur in euz volentibus partibꝰ:vt.ff.ꝺ tu.z cu.l.iiij.

g Porro ifamia. Fama opinio z estimatio idem est. Fama ẽ illese dignitatis ita tus moribus z legibus cõprobatus.ff.de var.z extraord.cog.l.pe.ſ. estimatio. Infamia alia iuris alia facti. Infamia facti est qñ gs aggrauat vel ifamat apꝺ bonos z graues:de qua agit.ff.ꝺ obsequis libertoꝝ.l.j.z.l.ls z.vj.q.j.sunt plurimi.s.qñ lesa est fama alicuius pp factum ꝙ cõmisit apud bonos z graues. Utrum autem hec infamia repellat ordinandum dist.ij.q.vij.ipſi apostoli.z q.viij.in summa. Infamia est diminutio status alicuius:hec infamia que dicitur infamia iuris quandoq; irrogatur ipso facto z aliis modis vt hic dicitur. Per sententiam infamatur quis cum de crimine publico conuincitur quis vel ciuiliter vel criminaliter:vt.ff.de pub.iudi. infamen.nisi in casu:vt ff.de pub.iudi.l.vl. In priuatis delictis si quis criminaliter sit cõuictus z cõdemnatus si sit tale crimen quod descendit ex actione famosa tunc infamatur:vt.ff.de bis qui no.infa.quid ergo.ſ.vlti. Sed si ciuiliter agatur:non.ff. de cri.ſtel.l.ij.nisi in casibus scilicet in actione furti.vi bo.rap.iniuriarum.z dolo mali:vt.ff.de bis qui no.infa.athletas.ſ.vl. Item fallit in crimine expilate hereditatis:vt.C.de bis qui no.infa.si te.expilasset.z in crimine sepulchr violati.vt.ff.de sepul.vio.l.j. Et quãdo mulier calumnioſe se mitti facit in possꝫ sit grauida:vt.ff.e.l.notatur. Sed pro actionibus que ex contracto descendunt nemo fit infamis:nisi in quatuor casibus:vt.ff.de bis qui no.infa. furti.ſ.mandati.s.cum directe conuenitur actione tutele mandati.depositi z pro socio vt ibi dicitur.per sententiam arbitri nemo infamatur.ff.e.l.quid ergo.ſ.ex compromisso.sed hec distinctio nõ videtur habere locũ ſm canones

curãtor datus eãdez causam defendere non prohiberis. Cognitores vero ex officio intelliguntur non ex arbitrio. Nihil enim refert cum q arbitrium suscipit.an sit integre fame:an ignominiosus. Filius etiaz in re patris arbiter esse potest. Naz z iudicem cum esse posse plerisque placet. Siquis vero iuder sit:arbitrium recipere eiusdez rei de qua iuder est z in se compromitti iubere prohibetur.z si sententiam dixerit:non est danda pene persecutio. Seruus arbiter esse nõ valet.libertinus põt. Porro infamia multipliciter irrogatur. Aliquando.n. contrahitur genere delicti declarati per sententiam: veluti cum iudex pronunciat:iniuriam fecisti heredi tatez expilasti:calumniatas es. Aliquando genere pene ficut illi qui damnantur in opus publicum qui pristinum quidem statum obtinẽt sed damno infamie etiam post impletum tempus subijciuntur. Aliquãdo genere pene z delicti declarati per sententiam: veluti daz fustibus ceso per preconez dicitur si copbantis ideit calumniator. Aliquando ipso genere facti vt exercẽtes improbaz fenus:z illicite exigẽtes vsuras vsurarum:z mulier que intra tempus quo moris est lugere maritum: contrahit matrimoniuz z qui sciens eam vxorem duxerit. Idem testatur felix papa:z eisdem verbis. Item in euangelio ille qui trabem gestat in oculo: probat nõ posse educere festuca de oculo fratris sui. Item dauid in li.psal.peccatori autem dixit deus q̃re tu enarras iustitias meas:z assumis testamentum meum ꝛc. Item gregorius cuius vita despicitur:restat vt eius predicatio contemnatur.

Idem in moralibus.

Qui aliorum vicia punisit:sua prius corrigere studeant.

QUi sine peccato est vestrum primus in illam lapidem mittat.ad aliena quippe peccata punienda ibant:z sua relinquebant.reuocentur igitur intus ad conscientiam:vt prius propria corrigant z tunc aliena reprehendant. hinc est quod cum tribus beniamin in carnis scelere fuisset obruta: collectus omnis israel vlcisci iniquitatez voluit. Sed tamen semel z iterum in belli certamine est ipse prostratus consulto enim domino si ad vlciscendum ire debuisset.iussum est vt iret.qui iuxta diuine vocis imperium perrexit.z semel z secundo perdidit z tunc demum peccatricez tribum valde feriens pene funditus eam extinxit. Quid hoc est quod i vltione sceleris inflammatur:z tamen prius iste prosternitur:nisi qõ prius ipsi purgandi sunt:per quos aliorum culpe feriuntur: vt ipsi iaz mundi per vltionem veniant :qui aliorum vitia corrigere festinant.

Item ambrosius super.beati immaculati.

Ille de vita alterius iudicet:qui nõ habet in seipso quod puniat.

IUdicet ille de alterius errore qui non habet i seipso quod cõdemnet iudicet qui non agit eadez que in alio putauerit punienda:ne cum de alio iudicat in se ferat sentẽtiam: Judicet ille qui ad pronunciandum nullo odio:nulla offensione:nulla lenitate ducat:z post pauca. Bonus iuder nihil ex arbitrio suo facit z proposito domestice voluntatis sed iuxta leges z iura pronunciat: statutis iuris obtemperat non indulget proprie voluntati .nihil preperatum z meditatum de domo defert:sed sicut audit ita iudicat z sicut se habet natura decernit obsequitur legibus non aduersatur examinat cause merita:non mutat Discite iudices seculi quem in iudicando imitemini. Si enim ille qui omne mortale crimen, infamet.vt.ſ.e.q.v.constituimus.z.vj.q.j. infames.z.c.omnes.

b Pene hoc falsum est qꝛ sola pena nõ infamat.C.e.l.nullam.

i Sicut.aliqua euidẽti causa precedenti ex qua si esset condemnatus infamaretur.ff.de bis qui no.infa.ictus fustium.sicut est in furto cum quis i manifesto furto deprehenditur.

k Qui damnãtur sine sententia.z sic nõ est hoc membrum superfluum.

l Pristinuz.s.libertatem.

m Declarati.quandoq; etiaz si nõ declaratur.vt cum militi ꝺ trabũtur insignia militie ls non dicak cã.vt ff.e.l.ij.ſ.j.

n Per sniam.istud nõ videtur differre a predictis.nisi ꝙ duo mẽbra ꝓiungũtur in vnũ.nisi velis dicere qꝺ aliqd operank ista verba cum dicitur ei fichophãtis .commedens ficus.

o Intra tẽpus.hoc tamen non tenet ſm canonem.vt extra de secun.nup.super illa.

p Item gregorius contemnatur.i. contẽptibilis habeatur:nõ tamen cõtemni debz vt.j.q.j.si fuerit.z.c. multi.z.xv.q.vl.c.vlt.

q Qui sine peccato.vlciſci.ar.ꝙ si iuder nõ exhibet iusticiam de aliquo subdito.ipse conueniendus sit: vt. xxiij.q.ij. dominus noster.z in consti.federici.habita C.ne filius pro patre vbi dicitur ꝙ si iuder ciuitatis debitam iusticiam nõ exhibet cõueniri potest.

r Pene.quia tantum sercenti remanserunt.z sic hec dictio pene ad magnaz quãtitatez refertur.sic ponitur .xxxiij.q.v.qualis.

s Funditus.arg.ꝙ post penitentiaz restituitur aliquis pon dignitati .xxvj.q.v. qui cunqz.z.l.di.domino sancto.z.c.qꝛ tua sanctitas,sed illud intellige quo ad iudicandum z predicandum.non ad accusandum vel testificandum vt.vj.q.j.qui crimen.

t Udicet.condemnet.i.dignum sit condemnatione.

v Judicet.odio.xj.q.iij.quattuor.

x Voluntatis.sed nonne iuder põt iudicare ſm ꝙ sibi iustum videk vt.ff.de arbi.qualem.z ex sñia,sui animi estimabit:qd aut credat aut parum esse probatum videatur.vt.iiij.q.iij.sepe z potius ꝺebz iuder sequi suam opinionem quam concilium aliorum vt extra de cõsue.ad nostra sed dico ꝙ tenek seq opinionẽ suã sed nõ voluntatẽ .qñq; tñ sequtur opinionem aliorum potius ꝙ suam. vt extra de ap.cum cessante.

y Audit.argu.ꝙ ſm allegata est procedendum.vt.ff.de offi.presi.illicitas.ſ.veritas.s ij.q.j.deus omnipotens.j.xj.q.iij.illa.z.c.summopere.z.vj.q.j.si tantum.z.c.placuit. Sed contra.xxx.q.v.nullum.z.c.iudicantem contra.j.eo.postulatus contra.sed ſm.b. delegabit causam si b.conscientia non concordat allegatis,sed ſm alios potest determinare ſm allegata.quia aliud facit aliquis in eo ꝙ iuder est.aliud in eo ꝙ homo est:vt.xxiij.q.iiij.si ecclesia.z sic iudicare potest ſm conscientiam quam habet vt iuder non vt homo.ar.extra de offi.ex.si sacerdos.z extra de offi.dele..pastoralis.ſ.qꝛ vero.z extra de elec.quod sicut.

a In grauibus. Notandum q̄ imputat alicui si malum nunciuz vel stultum procuratorez misit: vt. ff. commo. argē tum. ff. de minori. cuz mādato. ar. ff. ō pub. cum exhibuisset. z ex̄ de ap. sepe in prin.

b Prouocatur. ex vite merito non pōt malus sacerdos dimittere peccata, sed ex officio potest. xv. q. vlti. c. vl. Et est hic arg. orationes malox bis pro quibus orant nocere. j. q. j. fertur. z. c. necesse. z. c. nō nocet. lxj. di. miramur. §. sicut. sed contra. j. q. j. prophetauit.

c Quid. q. deus nō considerat dictuz sed affectum offerētis. vt xxiij. q. j. odi. z proieci quandoqz tamen cōsiderat quid offeratur vt. xlix. di. c. vl. quandoqz cōsideratur pro quo offeratur: vt. j. q. j. dictum.

d Postulat⁹ scribebat. hoc. s. terra terrā accusat vel hoc si quis sine peccato. rē. Et hic est. ar. q̄ sufficit si sentēcia scribatur in pariete. Maz z ibi edicta pretorum olim scribebantur. in albo.

e Obnixe. i. instanter.

f Delicto. vos qui spirituales estis iudicate huiusmodi. l. di. ponderet. ar. ergo q̄ mali non possunt iudicare.

g Sacerdos. sic xlij. di. §. j.

h Et postea. ar. presbyterum post penitētiaz posse restitui. l. di. de his vero.

i Et non publicare ea que quis ei in secreto direrit. alias deponitur. j. ō pe. di. vj. sacerdos. hodie ponit in artum monasteriū ad agendam penitentiam. perpetuam: vt extra de pe. z re. omnis. in fi.

k Sic z acbab. xxij. q. ij. vtilem.

l Quod aūt ab olim episcopis prouincie dz audiri cā episcopi: vt. ō. c. q. vj. si qs episcopoz. vel. xij. ad minus quos ipse metropolitanus eligit vel ipse reus si electos a metropolitano habet suspectos. j. e. q. j. c. j. z tales coepiscopi nō candō tenere debeatis affectū: quā societatem quam sobrietatem quā sinceritatē z paulo post: qui iudicat voluntati sue obtemperare non debet sed tenere quod leguz est. z post panca in iudicando cordi magis est custodia veritatis: quam obedientia voluntatis. Item gregorius.

Grauat⁹ cribus iudicare nō valet.

In grauibus⁹ peccatis quis positus dum suis premitur aliena non diluit. Cunctis. n. liquet: quia cum is displicet qui ad⁹ intercedendum mittitur: irati animus proculdubio ad deteriora ꝓuocatur⁹ scriptum quippe est: victime impiorū abominiabiles deo sunt: vota iustorū placabilia. Neque. n. in omnipotentis dei iudicio quid⁹ sed a quo datur inspicitur. hinc est quod scriptuz est. Respexit deus ad abel z ad munera eius: ad cbaim vero z ad munera eius non respexit. dicturus q̄ pe quia dominus respexit ad munera premisit solicite quia respexit ad abel. ex qua re patenter ostendit quia non offerens a muneribus: sed munera ab offerente placuerūt. dona quippe iniquorum non probat altissimus: nec respicit in oblationibus eorum: nec in multitudine sacrificiorum eorum propiciabitur peccatis. Item longe est dominus ab impijs. z orationes iustoruz exaudiet. Idez.

Primuz nosmetipsos: deinde proximos debemus corrigere.

Postulatus iudicare dominus de peccatrice non statim dedit iudicium: sed prius inclinans se deorsum digito scribebat⁹ in terra ac sic demuz quod obnixe⁹ rogatur iudicat nos videlicet typice instituens vt cum quelibet proximorum errata comspicimus: non hoc ante reprehendendo iudicemus: quam ad conscientiaz nostram humiliter reuersi digito eam discretionis solerter exculpemus. z quid in ea cōditor placeat quidue displiciat examinatione dirimamus. Juxta illud apostoli: fratres si occupat⁹ fuerit homo in aliquo delicto⁹ rē. qui sine peccato est vestrū. i. primo vos ipsi iusticiam legis implete z sicut innocentes manibus ad lapidandaz ream concurrite. Item augustinus ad quēdam comitem.

Sacerdos primum sua peccata: deinde aliena detergat.

Sacerdos⁸ vt sapiēs medicus z perfectus: primum sua peccata filūere sciat. z postea⁸ aliena detergere z sanare z non publicare⁸.

Item in euangelio. sal insatuatuz ad nihilum vtile esse dicitur nisi vt proijciatur foras z ab omnibus cōculcetur. Ex quibus omnibus datur intelligi quod criminosus alterius criminis iudex esse non potest: z seipsum condemnat dum in alteri⁹ crimen sententiam profert. Sz obijcitur: saul cum a domino esset reprobatus: populum dei iudicabat: et ei⁹ iudiciuz vniuersus populus expetebat. Item dauid cum esset adulter z homicida: interrogatus a p̄ pheta sententiam in dimitem dedit qui ouem pauperis rapuit dicens. Judicium mortis est viro huic. Itē salamon cum amore mulierculaꝝ deos gentilium coleret⁸: tamē vniuersa plebs israelitica ad eius iudicia confluebat. sic z achab⁸ quā ⁹is coleret baal: tamen. x. tribus iudicabat. multi etiaz alij tā in vete. quam in nouo inuenitur quoruz vita cum esset blaspbemabilis tamē eorum sententia quia ex⁹ officio seruata iudiciarij ordinis integritate processit inuenitur seruata. vnde z dominus ait in euangelio: super cathedram moysi sedebūt scribe z pharisei dicentes rē. Hinc liquido constat quod mali pastores duz sententia iusti examinis aliorum crimina feriunt: sibijpsis nocent: dum sine exemplo sue emendationis aliorum vitia corrigere curant: subditis vero prosunt si eorum increpatione correcti vel sententia coerciti vitam suam in melius cōmutare dicerint. Ac per hoc dum ab ecclesia tolerati fuerint: eorum iudicium subterfugere non licet.

Q. viij.

Quod autem⁸ episcopus ab vno tm̄ audiri vel iudicari non debeat: zepherinus papa testat dicēs.

Episcopus nō nisi a pluribus audiatur z iudicetur

Accusatores⁹ episcoporuz omni careant suspicione: q̄ colūnas suas dūs firmiter stare voluit nō a quibuslibet agitari: nullum nāq̄ eorum sententia a suo iudice nō dicta constringat: q̄ leges seculi idipsum fieri precipiunt vt codice li. vij. de sententijs z interlocutionib⁹ omnium iudicum.

Quius in agendo qui obseruat arbitriū: eum habere etiaz cōtra se iudicem⁹ in eodem⁹ negocio non dedignetur: quia z leges seculi idipsum fieri precipiūt. Judices. xij. quilibet episcopus accusatus si necesse fuerit eligat a quibus ei⁹ causa iuste iudicetur. Nec prius audiatur aut excōicetur vel iudicetur quam ipsi p se eligantur⁸ z regulariter ad suorum primo vocatus cōuentum episcoporum per eos eius cā iuste audiat z rationabiliter discernatur. finis vero eius cause ad sedē apostolicā deferatur: vt ibidem determinetur: nec antea finiatur quā eius auctoritate fulciat: absens vero nemo iudicetur⁸ nisi excōtumacia absens fuerit: quia diuine z humane leges hoc prohibent. Item felix episcopus dixit in conci. car. iij.

A quot episcopis audiatur episcopus qui in reatum inciderit.

Saggero secundū statuta veterum conciliorum vt siquis episcopus quod non optamus in reatum aliquez inciderit⁸ si ei inimia nec sunt iudices: sed assessores. sicut nec clerici sunt iudices: qui debent interesse cū episcopus audit cām cleri. xv q. vij. episcopus. ar. tamen. est q̄ sunt ordinarij: vt. vj. q. iij. scitote. z si papa delegat cāz episcopi. videtur q̄ eodem modo intererūt. xij. epi. ō. c. q. vj. hec quippe. z xxxiij. di. quorūdam.

m Accusatores. nulluz magis extra de iudi. at si clerici.

n Quius in agēdo. ꝫ se iudicem. ex hoc videtur q̄ clericus possit reconueniri coram laicis etiam in spiritualibus nisi clericus passus fit violentiaz a laico vt extra de iurepa. relatum in fi. z. ff. de iudi. l. ij. §. item si extra. nam qui aliter non pōt esse iudex ratione reconuentionis pōt vt. extra de mu. pet. prudentiam. C. de ordi. iud. adite. fi. ff. de iurisdi. om. iudi. si idem. j. rū. Sz q̄ non possit reconueniri est ar. extra de iudi. decernim⁹. z. c. quanto nā z quandoqz cessat recōuentio. vt. C. qui legi perso. l. vlti. Item in criminibus cessat reconuentio vt. j. e. q. xj. prius. Itē in possessione repetenda. extra de resti. spo. ex cōquestione. ex̄ de ordi. cog. c. j. z. C. de compen. l. vlti. q̄ concedo z dico q̄ laicus etiam incidēter nō pōt cognoscere de cā spūali extra q fil. sint leg. lator. Itē uidet⁸ q̄ nō tenet sīia super altera qōe tantum. ff. qñ appellat. l. i. in fi. ff. de va. z extraor cog. l. i. nam iudex vna sīia vtranqz dirimet. vt ex̄ de or. cog. cum dilectus.

o In eodē. sed nonne alia est cā recōuentionis q̄ fit pncipale negociū vt ex̄ de mu. peti. c. j. z. ij. Sed dicitur ea dē ijdē sunt iudices z litigatores. z q̄ vna sentēcia determinandū est vtrūqz extra ō or. cog. cū dilectus. z q̄ si inhibetur appellatio in vna z in alia. ex̄ de mu. pe. c. ij. rū papinianus. qui hanc. l. edidit: intellexit q̄ si tu me conuenis actione mandati. ego te possuz recōuenire contra tu mandati alias nō. C. de sen. z interlo. cū papi. sed iustinianus aurit intellectum eius p aut. ad oēs cās. C. de. ti. aut. z consequenter.

p Eligant. i. pueniantur.

q Judicetur. sed propter contumaciam excommunicatur. j. e. q. ix. absens. z. c. ō cernimus.

r Aggero. inciderit. Sz q̄d si nō sint tot epi. i. puincia: aduocabit vicinos: vt. lxv. d. si forte. vj. q. iiij. c. j. z. ij. alioquin metropol. vel episcopus non posit audire causam criminalem clerici: cum non sint tot episcopi prouincia. xv. q. vij. felix.

Ꞓ accusatoribus.Sedem.ll.de crimine nunquã proceditur ꝯ ab
a sentez lite non cõtes.nisi in casu ꝯ apparitores.vt.C de penis ne diu pro contumacia aũt annotantur bona eius ⁊ expectatur per annũ.⁊ si.ĩ.ãnum nõ venerit.postea bona deuoluuntur ad fiscũ nec super bonis auditur sed bñ audit super crimine:vt. C.de requi.reis.l.ij. Si aũt.ĩ.ãnuz veniat.bona recuperat si velit iudicio stare.si ãt lis est cõtes.⁊ liquet de cã.in maiorib⁹ criminib⁹ nũqꝫ pcedit ꝯ absñtez.immo audit quãcũqꝫ venerit.vt.ff.de requi.reis ãnus.sed ĩ minorib⁹ q̃ penã relegationis vel dãnũ estimationis ꝯtinét:bñ procedit ꝯ absñtẽ.ff.de pẽis:absentẽ.fallit.C.de adul.q̃uis.⁊.ĩ.e.decernim⁹ sꝫ canonẽ distiguit.h.an liqueat d cã an nõ.si liqueat de crimine potest ꝯdemnari absñs.iiij.q.v.c.j.⁊.xxiiij.q.iij.de illicita.si non liquet est excõicãdus:vt.xj.q.iij.rursus ⁊.c.quicũqꝫ.In hoc tamen peccat.h.quia non distiguit an lis sit contes.vel nõ.nam sm eum nõ refert an lis sit contes.vel nõ.Ego tñ dico ꝙ cũ lis est contes.⁊ liquet de cã:locum hꝫ illud.c.decernimus.sed si lis nõ est ꝯtes.vel est ꝯtes.sed nõ liquet de cã locus est illis.c.rursus.⁊ c.quicunqꝫ.nã an litem contes.nunꝙ sunt recipiendi testes in crimine.extra vt lite non contes.ad hoc deus.nisi aliquid speciale dicamus de dilapidatione vbi publica cõmoda periclitantur.vt s.e.q.ij.quia ea.⁊.C.de penis.ne diu.nullo enim priuilegio gaudere debꝫ qui male administrãdo suos contubernales affligit:vt.C.vbi de ratiocinijs.l.ij.Idem est in causa inquisitionis.qꝛ testes recipiuntur lite non cõtes.vt extra vt lite non ꝯtest.qm̃ frequenter.Itez vbi qs infamatus deficit in purgatione punitur lite nõ ꝯtes.vt extra de pur.ca.cum petrus extra de simo.de hoc.Item in heresi p⁹ mortẽ:vt.xxiiij.q.ij.sane profertur.Sed in cã ciuili non proceditur lite non ꝯtes.nisi in casibus qui sunt extra vt lite non ꝯtest.qm̃ frequenter.Item in cã ap.vt.C.de tempo.ap.l.vl.extra de ap.sepe.⁊.ij.q.vj.ei qui.Itẽ in absentia actoris vt extra de do.⁊ contu.cãm que est hodie correcta per d cre.qm̃ frequenter.sicut credo.C.quomodo ⁊ qñ iudex aut.qui semel.Itẽ vbi agitur iudicis officio.C.si mi.se ab here.absti.in aut.ibi posita.ff.de mino.in cause.§.causa.Item in cã surreptionis.extra de sen.⁊ re iudi.cum olim.Item sm quosdam in causa libertatis.C.de ingenu.ma.diffamari:item in petitione legati vel fideicõmissi.ar.C.de vsu.⁊ fruc.lega.vl fideicõ.l.ij.Item in trebellianica restitutione.C.ad trebel.l.pe.§.cum autem.Item cum electus nõ cõparet.extra de elec.dudum.in si.alias nunꝙ ferẽda est sententia ante lit.contes.sed proceditur contra absentem prout traditur extra vt lite non contes.qm̃.in si.quod dicitur de officio iudicis hodie certuz est extra de offi.iudi.c.vlti.

cessitas fuerit nõ posse plurimos cõgregare episcopos ne i crimine maneat a.xij.audiatur episcopis.

Q.ix.

De accusatoribus[a] vero vel testibus quod in absentem vocẽ accusationis vel testificationis exhibere nõ valeant:multorum auctoritatibus liquet. Ait.n.thelesphorus papa.

Nisi reo presente accusator non audiatur.

Accusatori[b] omnino non credi decernimus qui absente aduersario causam suggerit ante vtriusqꝫ partis iustam discussionem.
Item eleutherius papa.

Absente aduersario sententiam ferre non licet.

Caueat[c] iudices ecclesie:ne absente eo cuius causa vẽtilatur sententiam proferãt:quia irrita erit,immo etiam causam[d] in synodo ꝓ facto dabunt[e]:proditoris vero nec calumnia nec vox audiatur. Itẽ calixtus papa.

Reo absente accusator non audiatur.

Absente eo quem accusare voluerit quicquam accusatori nõ credatur:quia sine scripto difficile[f] est:per scriptum autem nunquam recipiatur:quia per scripturam nullus accusari potest sed propria voce ⁊ presente eo quem accusare voluerit suaꝫ quisqꝫ agat accusationẽ.
Item cornelius papa.

Que in absentes geruntur omnia euacuantur.

Omnia que aduersus absentes[g] in omni negocio aut loco aguntur[h] aut iudicãtur:oĩo euacuentur:quoniã absentẽ nullus addicit[i] nec vlla lex damnat. Item marcellus papa.

Nõ iudicetur qui presentialiter nõ accusatur vel conuincitur.

Non oportet quemlibet iudicari vel damnari priusquam legitimus habeat presentes accusatores locum[k] que defendendi accipiat ad abluenda crimina. Item damasus.

De eodem.

Habetur[l] quoqꝫ in decretis sanctorum patrum sancitum:nõ fore canonicum quẽquam sacerdotum iudicari vel damnari antequã accusatores canonice examinatos presentes habeat:locumqꝫ defendẽdi accipiat:idest inducias[m] ecclesiasticas ad abluenda crimina.

Palea.

Ne extra patriam fiat prouincie:primo discussionis accusatio sine apostolica preceptione:cui in omnibus causis reuerentia debetur:custodiri:quoniaꝫ ⁊ antiqua patrum regula hoc docet:in qua iperialia pariter statuta concinũt.Criminum inquiunt discussio ibi agitãda est vbi crimen admissum est.Et in canonibus.Quecunqꝫ negocia in suis locis vbi absorta sunt finienda:salua tamen in omnibus apostolica auctoritate.

De eodem.

Qui accusare[n] alium elegerit presens per se ⁊ non per alium accuset inscriptione videlicꝫ premissa,neqꝫ vllus vnquaꝫ iudicetur antequam legitimos accusatores presentes habeat:locumqꝫ defendẽdi accipiat ad abluenda crimina.
Item ex cõci.tole.septimo.

De eodem.

Dignum est vt vita innocẽtis[o] nulla maculetur pernicie accusatoris.Ideo siqs a quolibet criminatur non ante accusatus:supplicio detur quã accusator presentetur,atqꝫ legum ⁊ canonuꝫ snĩa exquiratur.quod si indigna ad accusanduꝫ persona inuenitur:ad eius accusationem non iudicetur. Item bonifacius papa ad gallos.

Sententia feratur qui cause sue negligit adesse.

Decernimus[p] vestrã debere intra prouinciã esse iudicium et congregare.synodum ante diẽ calendaruꝫ nouembrium:vt si ad esse voluerit[q] presens si confidit ad obiecta respõdeat.Si vero ad esse ne

b Accusatori.qui absente.qꝛ merita causarum ⁊c̃.C.si p vim vel alio modo.l.vl.nec.etiam in cã restitutionis auditur qs volẽs de iure suo docere in absentia alterius partis:vt extra de offi.dele.consultationibus.

c Caueant.ar.est hic pro opinione illorum que dicunt ꝙ sententia nulla est cum peremptorium non venit ad noticiam absentis.C.quomodo ⁊ qñ iudex.ea que.⁊.ff.que sen.sine appel.rescin.l.j.§.cuꝫ ex edicto.sed ibi nõ puenit.qꝛ nec propositũ fuit.vnde sm plerosqꝫ bene tenꝫ sententia lꝫ peremptoriũ nõ venerit ad noticiam rei.sm hoc expones irrita.i.irritanda vnde satis videtur sufficere si absñs sufficiẽter sit requisitus ad hoc vt possit ferri snĩa lꝫ nõ sit inuentus:vt extra q filij sint leg.cãm.extra de cleri.non resi.ex tue.ar.ad hoc.vij.q.j.presentium.C.de iudi.properandum.§.⁊ si qdẽ.ff.de euict.si ideo.⁊.l.si dictũ.§.si pñte.⁊.ff.locati item.queritur.§.exercitu.ar.ꝯ.ex vi lite non cõtes.quoniaꝫ.§.si vero naꝫ ibi dicitur ꝙ ẽt in causa matrimonij nõ est procedendũ ꝯ absñtez lꝫ non inueniatur quia põt eẽ ꝙ habeat iustã causam absẽtie.nec.n.videt cõtumax qui vocem preconis nõ audiuit.ff.d ĩ iteg.restit.l.pe.⁊ vltia.hoc tamẽ certuz est ꝙ siue peruenerit ad eum citatio siue non.si probauerit iustaꝫ causam absentie retractatur id quod factuz est:vt extra de sen.⁊ re.iudi.cũ bertoldus.ioãnes.
Hoc teneas ꝙ sufficit si citetur aduersarius publice ad domũ vbi cõsueuit morari.vt ex de do.⁊ cõtu.causã.c.vlt.⁊ si non veniat lite nõ cõtes.fiat missio in possessionẽ vel excommunicabit.vt ex.vt lite ñ cõtes.tue.lite vero cõtes.ad sentẽtiã ꝓcedit.vt.C.de iudi.ꝓperãdũ.§.siquidez.⁊.§.sinaũt.⁊ si postea veniat assignãdo iustã cãꝫ absñtie retractabit.ꝙ factũ ẽ.vt ex.d sen.⁊ re.iudi.cũ bertoldus.

d Causaꝫ.i.penaꝫ.

e Dabunt.i.sustinebunt.

f Absñte.difficile.i.ñ vt.ij.q.vj.bidun.vel difficile.i.vix qꝛ in casib⁹ sit accusatõ sine ĩscriptõis vinculo.vt no.ij.q.viij.in pn.

g Omnia absẽtes nõ p cõtumaciã ⁊ in casib⁹ exceptis in summa.

h Agũtur.nõ etiaꝫ ꝙ gesta que siãt absẽte altero nõ valẽt.vt.ĩ.e.charte.⁊.s.e.caueant.

i Addicit.i.punit.

k Non.oꝫ.locũ.i.iducias.vt.ĩ.c.proximo.

l Habet examiatos.h⁹ cũ sint ignoti vl suspecti.vt.ij.q.vij.ꝗrẽdũ.

m Inducias.ar.sniam nõ valere:nisi precesserint legitime inducie extra de dila.dilecti.⁊.v.q.ij.vocatio.

n Qui accusare premissa.inscriptõ.n.semper precedat accusationeꝫ.vt extra de accu.qualiter.

o Dignũ.innocentis sanctius est enim nocentem impunitum relinquere ꝙ innocentem condemnare.vi.ff.de pen.absentem.

p Decernim⁹.qdã ponũt casuz sic ꝙ eps iste fuit ĩfamat⁹ ⁊ papa cõmittit istis vt ĩ modũ iqsitõis ꝓcedãt.⁊ si nõ venerit vt se purget vl ꝯfiteri d crĩe.vñ põt ꝯdẽnari vt ex de simo.de hoc.⁊.c.ĩsinuaũ.Vel intellige ꝙ hic fuit lis ꝯtes.sicut ĩ sũma itellexi.hoc.c.vel nõ loqt de diffinitiua snĩa.sꝫ iterlocutoria vel excõicatõe vel missione ĩ pos.vl tñ ꝙ ẽt lite nõ ꝯtes.ferri possit diffinitiua snĩa lꝫ nõ de crĩe sed depositõis p ꝯtumacia:vt vl colligi ex de do.⁊ cõ.veritatis.Io.

q Voluerit.

marimus valentine ciuitatis epiſcopus.

a Sententie ferende contra.ff.de pen.abſentem.

b Manifeſtū eſt.preſumptiue.vt.ff.de re iudi.ꝓtumacia.§.i.ſic.xxiiij. q.iij.de illicita.in fi.ſed videtur q̄ ſemp liqueat de cauſa.q̄ aut probat actor q̄ aſſerebat:ꝛ tūc ꝓdēnandus eſt reus.aut nō probat ꝛ tūc eſt ab ſoluēdus reus.vt.vj. q. vlti.actor.ſed iſtud obtinet cuz vterq̄ eſt preſens.ꝛ preterea q̄ reus abſoluitur non procedit ex eo q̄ de cā liqueat.ſed q̄iura ſūt obſcura ꝛ ī dubio fertur ſententia pro reo vt inſti.de interdic.§. cōmode.extra de fi.inſtru.inter.in fi.nā q̄ſq̄z actor probat intentionem ſuam.ꝛ tamē iudici nō liquet de cā ff.de re iudi.l.pomponius.

c Purgandi.i.oſtēdendi innocentiaz ſuam vel cauſam abſentie.

d Nō omnia.duz tamen illa que probata ſunt ſufficiāt ad cōdemnationem ꝛ omnia ſimul obijciantur vt.xxiij.di. illud.arg. cōtra.j.e.q.r.placuit.

e Ruera. monemus.i.mandamus.ij.q.j.notum ſit xxviij.q.j.ſic enī.ꝛ no. ſ.ij.q.vij. ſicut inqt.

f Poſt excōmunicationem.no.q̄ excōmunicatus appellat ar.extra de ſen.excō. per tuas.

g Abſens.niſi fuerit. hec verba ponuntur iu auth. vt omnes obe.iu.§.ſi vero.col.v.

h Contumacia.ſic extra de teſti.in nomine domini.

i Adicas.hermanum.iſte in furore occiderat homines.

k Quia.prima ratio eſt.

l Fuerint.ꝛ ita non tenebantur venire.vt v.q.ij.ſi primates.

m Utruz.tertia ratio eſt.

n Oſtēderis.archiepiſcopus bene fatebatur q̄ q̄ſq̄z fuerat furioſus.ſed tamē dixit eū mō eſſe ſanū ꝛ ī ſanitate occidiſſe hominē alias tenetur ille potius probare qui dicit aliquem in furore peccaſſe.vt extra de ſuc.ab inteſ.cum dilectus.ꝛ.C.de codicil.nō codicillos.

o Conſulendū.q.d.ſatis ipſo furore punit ſic.ſ.di.v.baptizari.ff.de offi.preſi.diuus.iudex tñ diligētiſſime ingret an fuerit furioſus:q̄ multi fingūt furorē vt ſic excuſent.vt.ff.ō cur.fur.obſuare.ꝛ.j.e.hortamur.

p Teſtes.ſcripturā.nūqd ergo lr̄e ep̄oz valent.nō:q̄ teſtibus nō teſtimonijs credēdū eſt.vt ex̄ de coba.de.ꝛ mu.tua.de hoc nōui.j. rj.q.iij.cure.ar.ff.de cuſto.re.diuus.als ex̄ iudicium ſecus eſt.vt.rj.q.iij. cure.lxxj.di.extraneo.

q Sed p̄tes.fallit.ff.de iureiur.ad p̄ſonas.ff.ō teſti.ſi qs teſtium.

q Sed p̄tes.in cā criminali ſemper teſtes erunt preſentes.ſed in ciuili ſeruetur conſuetudo regionis.vt.ff.de teſti.l.iij.in fi.

r Que nouerūt ꝛ viderūt.i.in aliquo ſenſu corporeo preperūt.largē n.ſumit viſus:vt ibi.guſtate ꝛ videte.ꝛ legit in Exodo.videbāt voces. i.audiebāt.vñ ſi auditu aliq̄ ſcij ſunt de aliquoz fornicatione bene poſſunt de hoc teſtificari.ex̄ de teſti.preterea.ꝛ q̄ de auditu recipiatur teſtimoniū.ex̄ de teſti.cū cā nā ſufficit qualitercūqz aliqd ſciat.xxij.q.v.hoc vr.Si ergo aliq̄s eſt mutus dū tñ audiat ꝛ ſcribere ſciat bene teſtificat.vt.C. q teſta.fa.poſ.diſcretis.ſilr ſecus teſtificat ſi voces ꝯbentium bz notas.nec obſtat ſi dicas q̄ ſecus põt in voce decipi.vt.xxvij.q.j.necaliqua.nā in viſu poſſumus decipi.vt.xxxj.q.j.quomodo ꝛ in tactu.xxxiiij.q.ij.in lectum.

s Mouerunt.ergo de his que pupillus vidit non poteſt eſſe teſtis.quia hec etas ignorat gd videat.C.ō fal.mo.l.j.

t Preſentia.dū tñ intelligant.nā aliter nō dicūtur p̄ſentes.vt.ff.de ver.ſignī.cō rā.Non intellige preſentes prout ponit.xxvj.q.iij.§.põt ſed intellige preſentem ſiue in eadem domo ſiue alibi ſit dū tñ audire poſſit.vt.ff.ad ſyl.l.j.§.eodem tecto.

v De his.que audierunt. ꝑſones poſſunt nōīi caſus vbi ferē teſtimoniuz de auditu. Unus hic. Alius cū ꝓbāt voluntas obmutescētis. vt xxvj.q.vj.q recedunt.ꝛ.c.is qui. Alius in matrimonio vt.xxxv.q.vj.de parentela. Alius in ꝓbatione piurij. vt.xxij.q.v.hoc videt. Alit in memoria facti operis.vt ff.de proba.ſi arbiter. Alius ex̄ de teſti.preterea.ꝛ extra e. ti.cū cām. Sed certe non cōcedo q̄ alicubi ſit teſtimonium de auditu niſi vbi teſtat quis q̄ ſic audiuit recitari a maioribꝰ.vt d ē de teſti.quotiēs. Et hoc tñ ꝓtingit ī matrimonio ꝛ in memoria facti operis ꝛ bodie circa mſimoniū illud er pte ſit īmutatū.ex̄ ō teſti.ꝛ niſi velit qs dicere ibi iō eſſe teſtimoniū de auditu:q̄ melius in talibus cōꝓhendimus p auditum q̄ p viſum. Unde ſi duo intereſſent ꝯctui quoz vnus eſſet ſurdus ꝛ alter cecus.vnus audiret verba ꝯctus:alter videret numerare pecuniā:p illos forte nō ꝓbaret ꝯctus. Sūt tñ hic alia duo ſpālia.ſ.q̄ valet ꝓfeſſio extra ius.ſicut ꝛ alibi ex̄ de excel.ꝑla.q̄ ſit graue. Et in alio caſu q̄ſ qs confitetur ſe debere pecuniam cā adiecta.vt.C.de nō nu.pecu.generaliter. Et in caſu q̄ habetur de ſecūda cautione quā mulier poſt bienniuz emiſit C.ad vell.ſi mulier. Et generaliter dicunt gdā valere confeſſionē factam extra ius vbi teſtes interſunt rogati. Itē aliud ſpāle eſt hic q̄ nō valēt teſtes niſi ſint rogati. Et ijdem requiruntur in teſtamentis ꝛ in codicillis.C.de teſta.auiē.rogati.ꝛ in mſimonio.vt vñ.xxx.q.v.noſtrates.ꝛ in diuortio.ſi.de diuoꝛ.l.nullū.alias nō reqrit ſit rogatus.vt.j.ꝓcuri.q.iiij.ad fidē. Jo Cōſueuit generaliter dici q̄ eſt verū q̄ ꝓfeſſio extra iudiciū nō ꝓiudicat niſi cā adiiciatur.vt ꝓfiteoꝛ me tibi debere centū ex cā mutui.vt.C.de nō nu.pecu.l.gnāliꝛ.b. Et ſcias q̄ oēs iſti teſtes rogati dicunt itereſſe:q̄ rogati ſunt audire.ꝛ ad aliud venerint vt ff.de teſta.heredes palaz.autē.tamē gnāliter vñ dicere q̄ teſtes debeāt eē rogati.vt.C.de teſti.autē rogati.ſed hoc verū eſt cū ꝯctus eſt in ſcriptis.

x Si debitum.aut pro memoria. Tres hic ponit caſus q̄ teſtes rogati poſſunt teſtificari.vel pro ſolutione quam voluit facere creditoꝛi debitoꝛ.vel pro ſolutione ei facta.vel pro confeſſione creditoris.

y Confeſſionem.immo magis eſt pro debitore confeſſio creditoris q̄ ſi ſit ei redditum inſtrumentum.C.de ſolu.pecunie.

z Philominus.puniendi. In criminali punit teſtis capitali pena.xxxiij. q.v.hec imago.hoc ſm leges veteres.ſm canones infamis eſt.vj.q.j. quicunqz.xxij.q.v.ſiquis.ſed ſm legem accuſat de crimine falſi.ff.ad.l.cor.ō fal.eos qui.non obſtat.ff.de bis qui no.infa.lucius.extra de ordi.cog.cum dilectus.quia ibi non eſt ſententia lata contra teſtem.

ſos exceſſus perpetrabat euidenter oſtenderis: Satiuſq̄z arbitramur quālibet interim infirmitatez ad penam peccati quā ad ipſuz pertinere peccatum:cui magis conſulendum ſit ꝛ compatiendum quaz puniendum:vel etiam aliquo modo ferendum. Item calixtus papa.

Teſtes non dicant teſtimoniū niſi de bis que preſentialiter et veraciter nouerunt.

Teſtes per quazcunqz ſcriptuaz teſtimoniuz nonferent:ſed preſentes de his que nouerūt ꝛ viderūt veraciter teſtimoniū profe rant nec dicant de aliis cauſis vel negocijs teſtimoniū:niſi de bis que ſub eoꝝ preſentia acta eſſe noſcuntur. De bis etiam que audierunt ad hoc vocati ſunt: in ciuili cauſa teſtimonium dicere poſſunt. Unde in autenticis col. ſeptimati. de teſtibus.ꝛ codice eo.tit.legitur. Si debitum ſcriptum ſit:ꝛ probatio ſolutionis proferatur a litigantibus per teſtes ſine ſcriptura:tunc ſuſceptibilem eam apud iudicē eſſe volumus:dum ad hoc ipſuz teſtes aſſumantur vt prohibeant teſtimonium pro facienda ſolutioē:aut pro memoria facta alicui iam facte ſolutionis:ꝛ pro confeſſione eius qui pecunias accepit.hec autē teſtimonia inania erunt ſi ex tranſitu perbibita ſunt:aut ab eo qui propter aliquid opus aduenies audiui aliquo dicente ſe accepiſſe ab aliquo auruz aut debere alicui:nulla ratione valere cenſemus. Similiter autem neceſſe eſt vt videant:quod ſi alius vno tempoꝛe:ꝛ alius alio tempoꝛe viderit:diuerſitas temporum eoꝝ teſtimonium non admittit. Unde leo papa.

Non admittuntur in teſtimonium quos non eodez tempoꝛe negocio interfuiſſe conſtiterit.

Philominus quoqz puniendi ſunt teſtes:qui ad calūniandum ſeu ad aliquid impedimentum ſe ingerunt:ſi ſuper his que ſe dicunt vidiſſe vel audiſſe:ſe ipſos in mendacio deprehenderit.

De eodem.

Adicas hermannō epiſcopuz ſuper quibuſdam frequēter fuiſſe accuſatum: pro quibus:quia ex parte ipſius perſona de eſt:nos vni parti ad diſcrimen alterius credere proculdubio nō poſſumus:quāuis nec vſqz adhuc qui fuerint illi exceſſus dixeris:nec vtrum ſane mētis erat idem antiſtes necne:cum ip ſe exercerit:dilationem ſentētia de abſentia non lucretur. Nam manifeſtum eſt confiteri eum de crimine: qui indulto ꝛ totiens delegato iudicio purgandi ſe occaſione non vtitur.nihil.n.intereſt vtrū in pñti examine nō omnia que dicta ſunt probētur:cū ipſa quoqz pfeſſio ex procurata totiens conſtat abſentia.

Item felix papa.

Abſentes nec accuſari nec iudicari poſſunt.

Abſente aduerſario non audiatur accuſator:nec abſēte alia parte ſententia a iudice dicta vllaz obtineat firmitatem. Item Nicolaus papa galliōi archiepiſcopo ſenenſi.

Altera parte abſente diffinitiua nō ferat ur ſententia.

Euera iuſtus mediator nō eſt q̄ vno litigante ꝛ altero abſente amborum emergentes lites diſcidere non formidat. His ita premiſſis volumꝰ ꝛ apoſtolica auctoritate monemusꝰ vt ſi preſbyter ō quo agitur poſt excōicationemꝰ ſuā apoſtolicam ſedem adire voluerit:nullus iter eius impedire preſumat.

Item zepherinus papa.

In abſentem non eſt ferenda ſentētia.

Abſens vero nemo iudicetur q̄ diuine ꝛ humane leges hoc prohibent:niſi fuerit abſensꝰ ex contumaciaꝰ.pro preſenti nanqz eum contumacia haberi facit. Item nicolaus papa galliōi ſenēnſi archiepiſcopo.

a Quos tempoꝛ.fimile.j.iiij.q.iij.in teſtibus.C.de codi.l.vl.§.vl.ſi.C.ō teſta.ſi vnus.

b Simul.quidā dicunt hoc tenere in bis que nō niſi ſemel cōmittuntur:vt homicidiū alicuius,ſed ſi ſepius aliquid pōt cōmitti:vbi non nocet tempoꝛ diuerſitas:ſed eis obijcitur de Suſanna.Sed illi reſpōdent q̄ iō fuerunt illi teſtes reprobati:q̄ dixerunt q̄ in eadem hoꝛa ⁊ in diuerſis locis cōmiſſum eſſet adulterium.ſed nō poterat cō mitti in eadē hoꝛa ⁊ in diuerſis locis.⁊ hoc dicunt pp expreſſam ſimilitudinem non propter idētitatem.nā reuera aliud eſt adulterium qđ hodie fit:aliud quod cras.ſz eſt ſimile illi quod nō concedo:cum ſinguli ſint in ſuis dictis ſingulares.Si tamē aliquem actuz continuū viderent aliqui:licet diuerſis hoꝛis videꝝ q̄ teſtimonium teneret vt ſi ſucceſſiue i vno foramine viderunt aliquos fornicari:vel ſi aliqui volunt teſtari q̄ aliquis excōicatus celebrauit ⁊ vnus audiuit ſi nē miſſe alter principiuz.in hoc caſu concedo eos bene teſtari de vna re propter cōtinuationem actus,ſicut pp continuationem poſſeſſiōis vna dicitur preſcriptio:licet facta ſit a diuerſis perſonis vt.x vj.q.iij.§.pōt.ſicut etiaz vnus dicitur procōſulatus ſz diuerſe pſone ipſum exercuerint.vt.ff.ō offi.procon. meminiſſe.Item quid ſi cōueniant in tempoꝛe ſed diſcordent in officijs.vnus dicit de miſſa:alter dicit de veſperis.Eadem eſt queſtio ſi vis probare ſolutionem decime ⁊ vnus dicit frumentuz ſolutū:⁊ alter dicit fabā. Et reſpō.q̄ non valet teſtimonium:q̄ omnes ſunt in ſuo teſtimonio ſingulares. vt extra de elec.cum dilect⁹ diem forte nō tenetur teſtis exprimere ſed menſez.vt.ſ. ij.q.viij.libello.

c Pra.i.ſine dolo.

d Simpler.qualiter hoc intelligatur.dixi.iiij.q.iij.in teſtibus.

e Aligd.ar.vtile p inutile.viciari.vt.rij.q.ij.ſi quos de ſeruis.ſ.di.xxxvij.ſiquid veri.Sed contra.ff.de excu. tut.qui teſtamento.ſ.di.ix. ſi ad ſcripturas.So.vtile p inutile viciaꝝ vbi in iure inuenitur expreſſuz alias nō.ar.xv.q.iij.§.cū autez.

f Adijcit.vel ſubtrahit.vt.v.q.vi.preſbyteri.extra de ver.ſigni.ſcius.§.vlt. ar.rj.q.iij.quiſquis metu.xxv.q.ij.preſcriptione.xxij.q.ij.cuz humilitatis.C. de teſti.teſtium.

g. Addendum.q̄ nō preiudicaret hoc alicui ſi de hoc nō iuraſſet,vt extra ō teſti.c.de teſtibus.vbi de hoc dixi.ſ.ij.q.vj.ſi quando.

h Absens.nec affinis.ſ.e.q.v.ſimiliter.

i Reo.hec rubꝛica eſt falſa:quia non intelligitur de libello accuſationis.ſed de libello atteſtationum.

k Arthe.abſente.ſ.ij.q.j.in primis,extra de teſt.in nomine domini.⁊.c. decetero.

l Hortamur.amputari.hic eſt ar.q̄ iudex preſtabit conductum ⁊ ſecuritatem teſtibus.extra vt lite non conteſta.accedens.de elec.bone memorie extra de appel.ex parte.xxxiij.q.ij.ſiue.

m Preſentari.ſic.ſ.e.teſtes.

n Nouerunt.teſtis enim pro vtraq̄ parte teſtabitur.xiiij.q.v.non ſane.⁊ iurabit,q̄ nihil falſitatis dicet.ij.q.iiij.nullam.

o Neceſſe quantacunq̄z.paritas enim ſeruanda eſt in iudicijs.C.de proxi.ſacrorum ſcri.in ſacris.ff.de arbi.ſi cum dies.§.ſi arbiter.arg.contra extra de do.⁊ contu.ex litteris,⁊ eſt ſimile.j.q.j.teneamus.ſ.di.ix,ego,in ſententia ⁊ in iudicio nulli eſt deferendum ſed in ſedendo ⁊ in ſimilibus.ſic ij.q.viij.quiſquis.

p Preiudicium.ſic.xj.q.iij.ſi quis vero.C.de ſta.⁊ iuna.l.iiij.

q Quod vero vbi quis ſimul de pluribus criminibus accuſat ſi in vno deficiat bene admittitur ad alia.vt.ſ.ij.q.j.in primis.dummodo non ſit calumniator.vt.ij. q.iij. paulum.nam ⁊ condemnatus proſequitur crimē de quo inſcripſerat pendente accuſatione.vt.j.e.ne ganda.⁊.ff.de pub.iudi.is. qui.§.illud. ſed capitula hic poſita loquuntur:vbi quis ō calumnia convictus vult accuſare aliquez ⁊ deceptus fuit ſecus ſi promiſſione aliqua deceptus fuit.vt.ij.q. iij. paulum.Ho.⁊ alij diſtingunt vtrum deficerit in minori vel maiori.Si in minori admittitur ad ſequentia alias non.vt.ij.q. j.in primis.In ciuilibus autem cauſis cōuictus de calumnia bene ad ſequentia admittitur.vt.C.de inoffi.teſta.cum qui.in fi.de excu.tuto.§.qui autez.extra de appel. conſtitutus. Quidā dicunt q̄ ſiquis accuſauit de pluribus crimibus ⁊ conteſtat⁹ eſt litem ſup oībus:ſz in vno deficiat bene admittit ad ſequentia tanq̄ ſiaz incepta.ſed ſi tm̄ ſup vno ē lite cōteſt.⁊ deficit in illo nō admittit ad ſe.quaſi ſuſpectus.ff. de ac.ſi cui. vj.q.j.qcūq̄z. Tu diſtingue an ſit calūniatus vel nō vt dixi tñ ſi q̄s primo egit criminaliter:ſiue obtinuerit ſiue ſuccubuerit pōt poſtea agere ciuiliter.C.qñ ciuilis actio criali p̄iudicet.l.j.

r Placuit qdaz ſic ponunt caſum:accuſo te ſuper pluribus cribus ſili ⁊ eodē libello ⁊ lite ſup bis cōteſtor ſz in vno deficiā.tñ admittor ad ſequētia ſz iā fim infamis.⁊ hoc eſt ió.q̄ tpe litis ꝓteſ.fui bone fame.vt.ff.de pub.iudi.is q.⁊.ij.q.j.in pmis.ibi:an gratiora.cc. Si aūt te pmū accuſo de vno crie ⁊ deficio:nō admittor poſtea ad alia.Joh.Sz certe mirū vr̄ de iſtis opinionibus.nā ſi lite ꝓteſtatus eſt accuſator ſup plibus cribus:publicatis atteſtatōibus poſtea non admittit ad pbādū aliqd.Si ſup vno tñ lite ꝓteſtatus ē ⁊ nō pbauit vr̄ calūniari:⁊ ita nō admittit ad ſequētia vt hec capitula dicunt que in hoc caſu intelliguntur.b.

s Nō admittantur.ſed videtur q̄ hmōi exceptio nō poſſit obijci poſt lit.ꝓteſ.vt.ff.de adul.ſi maritus.§.preſcriptiones.maxime cū exceptio ſ.tu es calūniatus ſit dilatoria.q̄ tñ declinatoria ē iudicij.qō ex hoc pz nā ab alio adhuc accuſari pōt. Rñdent qdā ſpāle eē in adulterio vt etiā peremptoriā ibi aligs nō poſſit obijcere poſt lit.ꝓteſ.ſ.hanc:tu p quinquenniū tacuiſti.vt.C.de adul.adulter ſicut ⁊ ſpāle eſt in illa exceptione.ex q ma.accu.poſ.cū in tua. Alij dicūt q̄ hec exceptō:tu es calūniatus:bene pōt obijci poſt litis ꝓteſ.ſed melius dic q̄ hic lis nō fuit ꝓteſtata:niſi ſuper eo ꝙ quo defecit.vñ cū vult ꝓcedere ad alia ſup qbus lis nō eſt ꝓteſtata.iuſte admittitur hmōi exceptio ō illū.vel dic q̄ illa exceptio de nouo cepit cōpetere.vñ pōt ea vti p⁹ lit ꝓte.vt ex ō offi.dele.ſi nuāte

t Os,obieciſſe,calumnioſe.

a S Jaccusatorum.culpabiles.idest calumniose.
b S Non tamen.suam iniuriam non prosequendo.vel speciale est in calumniatore:episcopi ne fit .D.iiij.q.vj.oibus.r.s.ij.q.j.phibetur.
c Ecclesiasticas.hoc ideo dicit:quia causa ecclesiastica non est agenda nisi per hominem bone opinionis.v.q.iij.quia.

d B accusato.si accusat⁹ crimen suum pponit cõtra suum accusatorem pendente accusatõne. aut proponit in modũ accusatõnis,aut i modum exceptionis.si in modum accusatõnis: aut nomen accusati ẽ receptum inter reos: aut non.hoc est dicere si lis est cõtestata ãut non.Si nõ,potest enz accusare demaiori crimine r audietur pri⁹. di.j.e.prius.r.j.c.ij.si est receptũ non potest sed pendente accusatione potest contra euz inscriptionem deponere r post sentẽtiam eam consumare.vt.j. eo.c.ij r.ff. de public. iudi.is qui.Si autem suam iniuriam prosequitur tũc r ante r post damnationem potest ipsum incipere accusare.ff.de accu.qui iudicio.Si vero in modum exceptionis proponit crimen semper auditur excipiens vt C.de adul.quoniam alexandrum.r.xxx.q. vj.nihil iniquius.C. de lib.causam.si filiũ. r.eẽ de or.cog.cuz dilectus.

e N Eganda.non in criminibus non habere locum reconuentionem vt hic. r.j.e.prius vt non.s. q.viij.c.j.

f C Accusat⁹.iter eos receptis.vt.ff.de adul. si.maritus.§.perscriptiones.

g C Criminandi.etiã si suam iniuriam prosequatur fm. K.qi ñ relatione criminuz ꝟ innocentia reus purgabitur.vt.ff.de pub. iudi.is qui.sed hoc nõ est verum.vt.c.prori.

h C Rei.i.accusati.

i C Quemcunqz ergo eo ipso quod quis accusatur perdit legitima iura.vt.ff.ō mu. r bono.reus.lxxxj.di tantis.eẽ de accu.de⁹ omnipotens.

S Jaccusatorũz persone in iudicio episcoporũ culpabiles⁹ apparuerint:ad arguendũ episcopos decetero non admittantur:nisi pro prias causas asserere nõ tamen⁹ criminales vel ecclesiasticas⁹ voluerint. Cum ergo qui falsa fratribus obijciũt: vsqz ad exitum vite a cõmunione prohibeantur: cuz illi qui in episcoporuz iudicio culpabiles inueniuntur:ad arguendum decetero,admitti prohibentur:apparet quod in primo capitulo deficiẽtes tanquam falsorum obiectores adsequentia procedere non valẽt.

C.xj.

B accusato⁹ vero accusationem in accusatore verti:multorũ auctoritate prohibetur. Item stephanus papa.

Accusati nisi prius se purgauerint alios accusare non possunt.

N Eganda⁹ est accusatis⁹ licentia criminandi⁹ prius quaz se crimine quo premuntur exuerint: quia non est credendum contra alios eorum confessioni:qui criminibus implicantur:nisi se prius probauerint innocentes:quoniam periculosa est r non debet admitti rei⁹ aduersus quemcunqz⁹ professio:libro.ix.codicis tit.j.Imperator valẽtinus valerius r gratianus.

N Eganda est accusatis:nisi suas suorumqz iniurias prosequantur licentia criminandi in pari vel minori crimine prius quam se crimine quo premuntur exuerint: secunduz scita veterum iuris conditorum:ita tamen vt r ipsi inscriptiones contra eos etiam pendente accusationem deponere possint.

Item ex decreto hadriani pape.

De eodem.

N On est credendum⁹ contra alios eorum confessioni qui criminibus implicantur:nisi se prius probauerint innocentes: quia periculosa est r admitti non debet rei aduersus quemcunqz professio.

Hoc autem intelligendum est in pari r minori crimine.Ceterũ si de maiori crimine eum accusare voluerit: veluti si accusatus de fornicatione:de periurio:de homicidio vl simonia:vel quolibz alio huiusmodi crimine accusatorem suum impetere voluerit:his auctoritatibus nõ prohibetur: Aliquando enz criminalis questio preiudicat ciuili⁹: aliquando criminali.Unde in libro tercio codicis ti.de ordine iudiciorũ legitur.Ciuili questione intermissa sepe fit vt prius de crimine iudicet quod vt pote maius minori meritho perfertur. Item libro.ix.codice qui accusa.non pos.l.i.

P Rius⁹ est vt tu respõdeas criminib⁹ cedis atqz vulnerum que tibi vt grauiora crimina ab adversario tuo obijciuntur:r tunc exeuẽtu cause⁹ iudex exstimabit:an tibi permittendum sit eundem accusare:tametsi prior inscriptionem deposuisti. Aliquando ciuilis preiudicat ciui:aliquando criminali.sicut enz in septimo libro codi.ti.de ordine cognitionum legitur.Si de hereditate r libertate controuersia est prius debet agi causa libertatis.

Item si crimen⁹ aliquod inferatur ei qui ingenuus esse dicit:libertatis causa suo ordine ante debet agi cognitionem suam preside prebente:quoniaz si delectuz probatũ fuerit:antea scire necesse est vtrum vt in liberum r ingenuum an vt in seruum cõstitui oporteat. Item Qui confitetur⁹ se pati controuersiam status:frustra postulat sibi dare potestatem accusandi⁹ euz qui se suum dominuz esse fatetur. Causa vero libertatis terminata:si seruus pronunciatus fuerit dominum suum accusare non poterit.Codice lib.ix.ti.i.Si quis⁹ enim ex familiaribus⁹ vel seruis cuiuslibet domus cuiuscunqz criminis delator atqz accusator emerserit:eius estimatioz caput r fortunas⁹ petiturus cuius familiaritati inhęserit vel domino ante exhibitionem testiuz:ante examinationem iudicij in ipsa expositione criminum r accusationis exordio vltore gladio feriatur.Nocem enim funestam interdici oportet potius quam audiri. Maiestatis autem crimen excipitur. Similiter⁹ r si liberti accusatores⁹ manumissorũz heredũue esse presumpserint eodez quoqz vt serui supplicio tenebuntur luituri penas ante prohibite delationis exordium.

k N Eganda.nisi suas.sed tunc non permittitur nisi ponas illũ qui accusat similiter psequi suã iniuriã.aliogn concederet posterior quod aufert prio.condemnatus aũt non põt nisi uam iniuriam prosequatur.ff.de accu.qui iudicio.cum iaz sit infamis.ff.de pub.iu.infamẽ. r hoc si post condemnationem accusationem inchoat ineẽneuz nonin suum accusatorem.si enim in suum:post si non perdit ex illo crimen ciuitatem vel libertatẽ.vt.ffde pub.iu.l.is q.r hoc iõ.q⁹ paratur illi q.prouocatus vult se vlcisci.ff.de bo.li.qui cuz maior.§.si libertos.fm canones aut cũ qs ẽ dãnat⁹ decrie ãmodo nõ põt accusarenec suũ nec eẽneũ accusatorẽ.vt.vj.q.i.grimẽ.nisi suã vl suoz iniuriã,psequat.iiij.q.vj.omnib⁹.

l N On est credendum.

m N C Liui.sepe fit.namqñqz aliter fit.eẽ de resti.spo.itẽ cũ quis.C.ō do inter.vi.r vxo.similitus.posset tamen illud intelligi cum crimen in modũ exceptionis obijcatur:vel directe fuit propositum sed non accepta pagina inscriptionis.vt.C.de fal.satis.

n P Rius.ñ si due sint qstões pncipales et ambe sint ciuiles que prius pponit pus ẽ determinãda lz sint inequales dũmodo se nõ contingant r directe proponantur.vt eẽ de or.cog.cũ dilectus.ff.de iudi.qui prior Si sint criminales r inequales r directe proponunt⁹ maior preponitur.sed si altera ẽ crimialis r altera ciuilis:de criminali prius agit Si vero nõ sunt ambe principales sed vna incipit alteri:de incidenti prius cognoscit. Incidit autẽ quãdoqz criminalis crĩali:qñqz ciuilis ciuili:qñqz crĩalis ciuili:qñqz ciuilis crĩali. Crĩalis incidit crĩali:vt si accusati de adulterio obijcio lenocinium.r pone aliud exẽ pluz in hac.l.prius. Ciuilis ciuili.vt si petenti hereditatẽ obicit questio status. Criminalis ciuili.vt si agẽti perali quod instrumentũ obijcitur quest⁹ excipiendo de falsitate. Ciuilis criminali.vt si accusati obijcitur qstio status

o C Cãe.quia si proseqũris iniuriã tuã bene potes alias nõ.hoc n ō placet.quare enī diceret ex euentu cause.naz etiaz si esset cõdemnatus bene admitteret ad acusandũ volens prosequi iniuriã suã vt.ff.ō accu.qui iudicio.multomagis ergo si fuerit absolutus,lz nõ prosequat iniuriam.vel aliter ex euentu si cõdemnatus es nõ permittit tibi.si absolut⁹ es bene pmittitur.sed fm hoc obstat.ff.de qub.iudi.is qui.vbi dicit qp inchoatas accusatiões bene põt postea perficere.vt.ō.e. neganda.lz dic inchoatas ꝺ alios nõ contra accusatorẽz Vel pone casuz.si cepisti te aliquis accusare qm sibi eius seruũ surripuisti tali die.tu obijcis ei qp ille seruuz illum iterfecit anteriori die.r tunc exeuẽtu cause patebit an possit te accusare vel non.

p C Jtez si crimen.in seruuz aliter enz punit seruus.aliter liber.vt.xxij.q.v q ꝓpulsus.

q C Qui cõfitetur.cã.verba sũt gratiam.r sũt sumpta ex lege.C.e.si status cõtroversiam.r.l.cum ipse.

r C Si quis.C.qui ac.non pos.l.pe.r.l.iniquum.

s C Ex familiarib⁹.i.nutricis.r sic itelligo si accusat dominũ de crimine ꝓpter qꝺ ifamari vel interfici vl proscribi põt.ff.de bo.libe.i seruitutẽ cõtra.ꝟ illud itelligit cuz dem inorib⁹ criminib⁹ accusabat.r ideo nõ sic punitur.sed hoc penitus contrariuz est in familioribus episcopi.vt extra de accu.nulli.sed hoc ideo est.quia religiosos viros debet episcopus tantum habere infamilia.vt.ij.q.vij.cum pastoris.

t C Fortunas.i.bona.
C Similiter.hoc est verbum gratiani.r.l.C.
C Liberti,accusatores,qꝺ hic dicit verũ ẽ ō ꝑuator liberti,ecus ẽ de liberti ecde.nam tales revocat in seruitutez.vt.xij.q.ij.episcopus qui mancipium.

Quidam in excōicatione. De prima questione nō est dubium. s. ex cōicatus nō pōt aliquē accusare sed transfert se. h. ad questionem illā. s. an excōicatus post absolutionem possit aliquē accusare Fm h. excōicatus etiā post absolutionē nō admittitur ad actus legitimos ar. xlvj. di. accusatores. qꝛ nemo est excōicandus nisi pp ɔtumaciā. xj. q. iii. nemo. ⁊ c. certū. preterea inobedientia grauissimū crimen est. viij. q. j. sciendum. ⁊ qui semel fuit criminosus repellitur. vj. q. j. qui crimen xxv. di. c. vl. itē in veteri testō puniebatur ɔtumacia capite. xj. q. iii. absit ergo. hodie repellitur a pmotione. liiij. di. multos. Itē grauissima est pena cōtumacie. xxiiij. q. iij. corripiantur. ergo grauissimū peccatum est. xxiiij. q. j. nō afferamus. immo est crimen idolatrie inobedientia vt. viij. q. j. sciendū ergo maxime penā puniendū. xxiiij. q. j. non afferamus. sed hoc nō credo: qꝛ absolutio tollit qδ idurit excōicatio. ij. q. iij. §. notandū. extra de elec. qꝛ diligentia Jo. fa. distinguit si est excōicatus p crie ⁊ ɔtumacia tūc repellit etiā post absolutionē. secus si pro ɔtumacia tm̄. Alij autē dicunt aut crimen p quo est excōicatus infamat: aut nō. ⁊ qδ dr̄ q inobedictia morte puniebatur. hoc intelligo vbi quis erat preuaricator legis vel cū qs nō obediuit iudici in his que spectāt ad vindictā malefactorū. vt. xxiij. q. v. miles. qs. n. diceret q talis cōtumax morte punireť q nollet soluere pecuniā ad mādatū iudicis. ɔueniri aūt pōt excōicatus. ex̄ δ iudi. intelleximus. ⁊ ex̄ de sentē. ex. si vere. sed an pōt recōuenire aliquē excōicatus. vr̄ q nō. vt ex̄ de here. vergentis. ex̄ de sentē. ex. p tuas. vr̄ tm̄ q possit qꝛ q alias non pōt accusare si accusatus fuerit accusat. ff. de bo. li. q cū maior. §. si libertus. Itē querit an possit excipere. vr̄ q sic: qꝛ ex quo pmittitur ei rn̄dere ergo ⁊ oia ɔntia. vt extra δ offi. iudi. dele. pterea. ff. de iuris. om. iud. l. ij. Ecōtra videtur q nō: qꝛ tunc cogeretur iurare sed non pōt tāgere sacramenta cū ea non possit ingredi. s. s̄. di. v. ad eius vero. vel cui prohibentur alia sacramenta ⁊ illud vt. xcv. di. illud. item querit an cōpensare possit videtur q sic. q. licet quis nō possit petere: pōt tamen cōpēsare vt in naturali debito. ff. de compen. etiam. sed contra p exceptionem repelleretur si ageret: ergo nō posset cōpēsare. ff. de cōpē. quecūqꝫ. sed hec questio est soluta extra de excep. cum inter.

Quidam. h. in excōmunicatione[a] cōstitutus episcopū ac cusare disponit: adolescentē infra decē ⁊ quartum etatis sue annū ad assertionem sue cause adducit. prohibitus ab accusatione adolescentem accusatorem ⁊ se testem facit. adolescens personā accusatoris ⁊ testis gerere cupit: die statuta ad iudiciū electorum iudicum veniunt: episcopus minime occurrit: a cōmunione suspenditur. tandem reuocato iudicio accusator culpabilis in accusatione inuenitur demū ad assertionem proprie cause procedit. Hic primum queritur: an in excommunicatione constitutus alium accusare valeat. Secundo: an infra decimū quartum annū in criminali causa testari quis possit. Tertio: an ab accusatione prohibitus personam testificantis possit assumere. Quarto an idem possit esse accusator ⁊ testis. Quinto: an die constituta non occurrens a communione sit remouendus. Sexto. si in episcoporū iudicio accusatoris persona culpabilis inuēta fuerit: an ad assertionem proprie cause decetero sit admittenda.

Q. j.

E prima questione sic statutum legitur in consilio Carthaginensi septimo: cui interfuit faustinus romane ecclesie legatus.

Ad accusationem non admittatur qui in excōmunicatione pseuerat.

D Iffinimus eum rite ad accusationem nō admitti: qui postquam excommunicatus fuerit: in ipsa adhuc[b] excōmunicatione constitutus: siue sit clericus: siue laicus accusare voluerit: omnes etiam infamie maculis aspersi: idest histriones[c] aut turpitudinibus subiecte: persone. heretici etiam siue pagani[d] siue iudei ab accusatione prohibentur. Item nicolaus papa.

vel excōmunicatione ab ecclesia sunt separati.

Q Uod autem hi qui iam a prefato frater ⁊ comministro nostro ignātio depositi vel excōmunicati: vel anathematizati fuerāt: nullam aduersus eū intorquere damnationem potuerunt: ex prolato secunde vniuersalis[e] synodi capitulo declaratur cū dicitur. Si vero ecclesiasticū[f] fuerit crimē quod episcopo illatum fuerit: tunc probari oportet accusantium personas vt primo quidem hereticus non liceat accusationes cōtra orthodoxos episcopos pro ecclesiasticis facere negocijs. Sed ne[g] hos hereticos[h] esse denegemus: audite sequentia: hereticos autem inquiunt dicimus tā eos q olim ab ecclesia[i] proiecti sunt q̄ꝫ q post hoc a nobis anathematizati sunt. Porro si adhuc nec sic creditis: audite quod subditur. Preter hos autē aiunt ⁊ eos qui fidem quidem sanam negant vel simulant confiteri scismaticos esse. ⁊ eos qui seorsum a cōicantibus nobis episcopis collectas faciūt. Deinde vero ⁊ si quidā ab ecclesia super causis quibusdam reprehensi sunt ⁊ proiecti aut excōicati: siue ex clero: siue ex laici[k] ordine: nec his licere accusare episcopum anteq̄ꝫ p prio crimine primitus exuātur. Similiter autem ⁊ eos qui sub accusatione priori existunt nō ante esse acceptabiles in accusatione episcopi aut aliorum clericorum: quā innoxios semetipsos illatorum sibi ostē derint criminum. quid autem periculi regule huius immineat contē ptoribus non ignoratis.

Q. ij. ⁊ iij.

S Ecunda autem[l] ⁊ tertia questio eodem concilio vno eodemqꝫ capitulo terminātur. Illud vero est huiusmodi.

dum peruenerint testes esse nō possunt.

T Estes autem ad testimonium non admittendos esse censemus qui nec ad accusationem[m] admitti iussi sunt: vel etiam eos quos ipse accusator de domo sua produxerit. Ad testimonium autē[n] infra annum decimumquartum sue etatis constituti non admittantur. Item ex concilio maticensi. ca. sexto.

h Hereticos. verba synodi.

i Ab ecclesia. s. excōicati nota q oīs excōicatus dr̄ hereticus. vt. j. xxiij. q. iiij. ipsa pietas.

k Laici. laici vero absoluti possunt clericos accusare. sed intellige de clericis depositis qbus quāqꝫ laica cōmunio conceditur. vt. xj. q. iij. teugualdum.

l Secūda aūt. hic queritur an ante. xiiij annum aliquis sit admittendus ad testimoniū. Et qui dē in ciuili causa post xiiij. annos admittit. vt. j. e. c. i. sed in criminali non ante. xx. annos. vt. j. e. in. §. in testimoniū. Jo. Hoc tamen scias q puella post. xiiij. in ciuili causa recipit ad testimoniū: qꝛ tunc tutela est finita. vt instit. q. mo. tu. fi. circa mediū. preterea tunc nubere pōt puella. vt extra de despon. impu. c. vltimo. tunc etiā potest intrare religionē. vt. xx. q. ij. puella. itē post illā etatem testamentum facere potest. vt. ff. qui test. fa. pos. qua etate. Jo. ⁊ agere cām matrimonij. vt extra de procura. tue. h. Tertia questio est an oīs q repellitur ab accusatiōe repellat a testimonio ⁊ dicendū est q sic. sꝫ nō in oībus casibus in qbus qs repellitur ab accusatione repellitur a testimonio. Nā in puatis delictis nō pōt accusare ille cuius nō interest. tm̄ hn̄ pōt testificari ibi. Similit q admittitur ad accusationē ⁊ ad testimonium. sed nō vbicunqꝫ qs accusat pōt testificari. vt extra de testi. decetero. Fallit tm̄ pdicta regula in muliere. nā Fm legē mulier in paucis casibus admittit ad accusatōem sed in multis admittitur ad testimoniū nō tm̄ in testamentis. vt xv. q. iij. de crie. Item hec regula: qui nō admittitur ad accusationē nec ad testimoniū intelligenda est in testimonio in crialibus cāis. sed in ciuilibus cāis bene admittūtur testes: sicut illi q sunt irregulares nō rōne cris vt mutilati bigami vel alias irregulares in crialibus nō testificantur contra clericos. sed in ciuilibus bene extra de testi. tam litteris.

b Diffinimus. adhuc ergo postea restituitur ad accusationē. vt. vj. q. j. illi oēs. xxxij. q. v. preceptū. in fi. qδ est ɔ. h. Fm eū vacat ar. a ɔ̄rio sensu.

c Histrionis. j. de con. di. ij. pro dilectione.

d Pagani. ij. q. vij. pagani.

e Quod aūt. secunde vniuersalis. s. constantin opolitane. vt. s̄. di. xvj. sancta. ⁊. xxiij. q. iiij. ipsa pietas.

f Si vero ecclesiasticū vt simonia heresis vsura. xj. q. j. si qs cū clerico. imo om ne crimen est ecclesiasticum. vt extra de iudi. nouit.

g Sed ne verba nicolai.

m Testes aūt. nec ad accusationē nisi in casu. vt. xv. q. iij. de crimine.

n Ad testimoniū aūt. infra. xiiij. an. impubes nō recipitur ad testimoniū vt hic. ⁊ insti de testi. §. testes. tum qꝛ talis etas plena est piuriis. vt extra de delic. que. c. j. ⁊ qꝛ nec iurare cogitur. vt. xxij. q. v. pueri. ⁊ c. paruuli. ⁊ c. honestū. nec obstat. j. e. in testimoniū. qꝛ illud loquitur in crialibus cāis. Sed obijcitur melius elicitur veritas a pueris q̄ a senioribus Fm Salomonem. Itē impubes ferula ceditur pro veritate dicenda. ff. ad sill. l. j. §. impubes. ⁊ ab impubere sumitur initiū qōnis sicut a

timido.vt.ff.de questio.vnius in prin.⁊ impubes iurat.ff.d' lib.cã.l.vl. in fi. Rñ.deo ideo nõ iurat q: nõ põt peierare.vt.ff.de iureiurã.l.q iuras se.⁊ q: hec etas nescit quid agat.C.de fal.mo.l.j.⁊ obtinẽt predicta in cõtrariũ allegata in exceptis criminibus.⁊ in nece occisi domini:⁊ in crimine lese maiestatis.ar.vj.q.j.§.si quis cum.

a ¶ In crial. Hoc verbũ nõ ẽ i lege.ff.de testi.produci. quidã sic intelligunt legẽ istã q si aliquis testis inductus est semel contra aliquẽ: ammodo ille testis nec in illa cã nec in alia potest esse testis cõtra illũ. videtur enim esse suspect⁹ ⁊ eũ odio habere qui totiens vult contra ipsũ testari.⁊ hoc intelligũt in criminali causa.sic ⁊ gratianus intelligit.⁊ est ar.ad hoc ex̃ de app.ad hec si in vna. Sed tu dicas q̃diu attestationes clause sunt etiam in eadẽ causa ⁊ iidem aliiq; testes denuo possunt induci.vt extra de testi. cum causã.in fi.⁊.C. de testi.l.vlti.sed post publicatas attestationes nõ possunt induci vel iidem vel alij super eadem causa.nisi si id quod ego primo probaui in modũ exceptionis modo velĩ probare.directe vt ex̃ e.c. veniens.ij.tũc autem ante publicationem testium possũ eundem testem inducere.si forte primo nõ habuit oĩa in memoria.vt i autẽ.e.ti.§.qñ vero multi.ff.d' questi. repeti. Item idẽ testis põt redire ⁊ errorẽ suũ corrigere.vt extra de testi.cogen.preterea.⁊.xxxv.q.vj.de parentela.ibi discordasse. Itẽ si testis aliquid obscure dixit põt ab eo etiã post publicationẽ queri interpretatio.vt.ff.de testi.heredes.§.j.lz sit ar.ꝯ extra de proba.in pñtia.sed ibi forte ex cã omisit iudex interrogare testem. Alij exponunt reũ testimoniũ.i.malũ testimoniũ ⁊ falsum.ar.ad hoc extra de elec.sup eo.⁊.ij.q.j.prohibentur.de hoc autem non est dubium qui in alia causa idẽ testis possit induci denuo contra eundem.vt extra de testi.fraternitatis.

b ¶ Si testes eoꝝ. Circa ꝯrietatem testium plene distinguas: vt si vn⁹ testis ꝯdicat sibi expresse testimonium eius nõ vz.vt.iij.q.ix.pura ⁊ xiij.q.vij.quod aũt.extra de appel.sollicitudinẽ.C.de li.cau.cũ precum nisi hoc fecerit corrigendo se ⁊ incontinenti.extra de testi.cogẽ.preterea. Idẽ videtur si qs testis pro parte inueniatur falsus q tunc in nullo valet testimonium eius.vt.ꝯ.di.ix.si ad scripturas.j.e.itẽ qui falso. Si vero vnus testis ꝯdicit pluribus talis ꝯrietas nõ obstat:q: testimonium vnius nec iustificat nec condẽnat.vt.xxxiij.q.ij.admonere.nisi cõtradicat pluribus testibus cũ quibus ipse scriptus est in aliquo instrumento.ff.quẽad.testa.ape.l.j.in fi. Si vero plures testes ꝯdicunt pluribus: distinguunt quidã.q: aut ꝯdicunt testibus ex eadem parte productis, aut ex aduersa. Si ex eadẽ parte productis ꝯdicant: nullius testimoniũ valet.vt.iij.q.ix.nihilominus.⁊ vr̃ hoc expressũ.ex̃ de proba.lz.sicut cũ diuerse scripture ex eadẽ pte.pducuntur.que sibi ꝯrie sunt ex illis nulla valet.vt.C.de fi.instru.scpture.⁊ ex̃ d' fi.istru.iputari.sed si ꝯdicũt testibus aduerse partis: tunc preualet testimoniũ pluriũ testimonio paucorũ: nisi illi pauciores meliores sint: vel magis verisimiliter loquãtur vt hic dicitur. Hanc distinctionẽ non approbo.licet enim testes vnius partis sibi ꝯdicant non dico q in hoc casu testimonia omniũ succũbant lz ita sit in instrumentis: q: instrumenta sua põt quis preuidere an sibi ꝯdicant.vnde imputet sibi si ꝯtraria instrumenta exhibet: sed in testibus nescit quid dicturi sint. Dicas ergo q si testes ꝯtradicãt testibus siue ex eadẽ siue ex altera pductis.primo ꝯcordabit iudex ꝯrietatẽ illã si põt vt extra de testi.cũ tu fili.j.de pe.di.j.periculose extra de ver.si.nihil obstat xj.q.iij.antecessor. Idẽ põt dici de ꝯrijs instrumẽtis.vt extra de ꝯsue.cũ dilectus.nisi manifesta sit ꝯrietas.vt.iij.q.ix.nihilominus.xxxv.q.vj. de parentela.vbi ergo testes ꝯrij sunt semp testimoniũ pluriũ preualebit: nisi ex altera pte sit tanta dignitas vt merito debeat preiudicare numero.vt ex̃ e.in nr̃a.vel nisi pauciores verisiliora loquãtur.vt hic vel nisi p pauciores testes plura pbẽtur q̃ p pl's verbi grã. Pl'es testes pbant me possedisse rẽ aliquã p.xl.an.pauciores pbãt eãdẽ rẽ te possedisse p.xl.an.⁊ pterea pbãt titulũ possidẽdi: tũc dicerẽ pualere testimoniũ paucoꝝ.vt ex̃ de pba.lz. Et hec vera sint vbi testes d' eodẽ tpe iducti sunt. Si vero testes alterius ptis inducunt ꝯ testes alterius ptis.vt si mei testes pbassent me ꝯtrixisse cũ aliquo i aliquo loco: ⁊ tu induceres testes ad pbãdũ q ego non fuissem tunc tpis in illo loco.hic posset videri q secundis testibus potius esset credendũ q̃ pmis.vt extra e.ex tenore.⁊.c.series.extra de excep.deniq; sed hoc nõ credo: imo credo in tali casu q si secundi debent probare dicta prioꝝ q etiã plures debeant esse ⁊ lõge melioris fame.vt.C.d' cõtrahen.sti.optimã.hoc iõ: q: presumitur magis subornatio post publicatas attestationes q̃ ante. Si aũt testes ex omni parte sunt pares ⁊ in numero ⁊ in dignitate: tunc fertur sentẽtia pro reo vt extra de proba.ex lr̃is ex̃ d' fi.instru.inter dilectos.in fi.nisi in matrimonio ⁊ i cã liberali ⁊ pro testamento et in dote.vt extra de sen.⁊ re iudi.c.vl.b. Si autẽ neuter possidet sed vterq; rẽ ab aliquo ex̃neo petit: tunc si testes vtriusq; ptis sint pares res diuidatur si põt.vt ex̃ d' presump.afferte.si est res indiuidua põt iudex gratificari ⁊ dare cui vult.extra de paro.c.j.vel res sorte diuidatur.vt.xxvj.q.ij.c.sors. Si vero testes ꝯdicãt istrõ: aut ꝯdicũt pprio: aut ex̃neo.si pprio.s.in quo sunt scripti preualent testes instrumẽto.ex̃ de proba.tertio extra de ꝯdi.ap.p tuas.ff quẽad.tes.ape.l.j.in autẽ.de fi.istru.§.si vero.col.viij.si vero ꝯdicãt alij instrumẽto in quo nõ sunt scripti dixerunt qdã q semp preiudicat viua vox mortue.vt in autẽ.de fi.instru.§.si vero.col.viij. Alij dicũt q si factũ est remotũ ab hoiũ memoria potius creditur instrumẽtis q̃ testibus.sed si factũ est recens: potius creditur testibus q̃ instrumẽtis tñ iõ: q: memoria hoiũ qñq; nõ habetur vltra annũ.vt.ff.de pba.si arbiter.tum iõ q: testes ꝯsueuerũt fidẽ suã variare ex tractu tpis.ff.de car.edi.l.iij.§.due.ff.de dã.infec.l.q bona.§.vl. Ego credo q ꝯ quodlibet instrumentũ admittuntur testes quãtũcũq; sit publicũ.vt ex̃ de prescrip.ad audientiã.C.de pba.cũ precibus.nõ tñ ꝯcedo q testimoniũ duoꝝ vel triũ preualeat instrumẽto.nã cũ instrumentũ obtineat vicẽ duoꝝ testiũ.⁊ preterea tabellio eqpolleat vel maior est vno teste: oz q ad minus p.iiij.testes reprobetur instrumentũ.vt extra de fi.instru.cũ Iob. fallit tñ hoc in duobus casibus: vbi videtur q̃ ꝯ instrumentũ nõ admittuntur testes.sicut ꝯ inuentariũ publice ꝯfectũ nõ admittunt testes.vt.C.arbitu.l.vl.⁊ in confessione que fit a muliere in instrõ in quo ꝯfitetur se recepisse pecuniã p intercessione.vt.C.ad vell.antique. Quedã tñ sunt q̃ meli⁹ pbantur p instr̃z q̃ p testes.vt sñia lata ⁊ arbitriũ ⁊ cõmissio facta iudicibus.

De eodem. Palea.

Placuit sancto cõuentui vt testes ad testimonium dicendũ precio non conducantur.⁊ vt qui ꝗz optimi ⁊ fideliores in testimonium assumantur: vt is contra quem testimonium ferre debent: nullam eis possit afferre calumniam: et vt nullus testimonium dicat nisi ieiunus. Item in criminali[a] causa produci testis non potest qui antea in eum reum testimonium dixerit. sicut i.xxij.libro.ff.ti.de testibus inuenitur. Item ti.eodem.

Si testes omnes eiusdẽ honestatis ⁊ estimationis sint: et negocij qualitas ac iudicis motus cũ his concurrit: sequenda sunt omnia testimonia. Si vero ex his quidam eorum[b] aliud dixerint: licet in pari[c] numero credendum est quod naturę negocij conuenit: ⁊ quod inimicitie aut gratie suspicione caret: confirmabitq; iudex motum animi sui ex argumẽtis ⁊ testimonijs que rei aptiora ⁊ veritati proximiora esse comperit. Non enim ad multitudinem[d] respici oportet sed ad sincerã testimonioꝝum fidem ⁊ testimonia quib⁹ potius lux veritatis assistit. Item: in testib⁹ fides: dignitas[e]: mores: grauitas est moderanda vel examinanda[f].⁊ ideo testes qui aduersus fidem sue testationis vacillant[g] audiendi non sunt. Item. Testium[h] fides diligenter examinanda est. Ideoq; in persona eorum explorãda erunt inprimis conditio cuiusq; vtrũ quis decurio[i]: an plebeius sit: ⁊ an honeste et inculpate vite: an vero notatus sit: quis ⁊ reprehensibilis. an locuples[k] an etiam egenus sit[l]: vt lucri causa quid facile admittat: vel an inimicus[m] sit ei aduersus quam testimonium fert: vel amic⁹ eius sit pro quo testimonium dat: nam si careat suspicione testimoniũ vel propter personam a qua profertur quod honesta sit: vel propter causam quod neq; lucri: neq; gratie: neq; inimicitie causa sit: admittendum est. Itẽ. Lege iulia de vi[n] cauetur ne hac lege in reũ testimonium dicere liceret qui se ab eo parenteue eius liberauerit[o]: que impubes erit: quive iudicio publico[p] cõ

c ¶ In pari.i.q tot sunt ex vna parte quot ex alia.vl' dic impari vt sit vna pe.
d ¶ Ad multitudinẽ.ar.p paucitate ꝯ multitudinẽ.vt.xxxj.di.nicena.xxiiij.q.j.odi.ff.de pac.maiorẽ.nã maior ps ẽ q̃ maiori nitit' rõne.vt.xl.di.multi.i fi.
e ¶ In testibus.dignitas.vr̃ ergo q semp preualet testimoniũ eoꝝ q sunt in dignitate constituti vt hic.xcvij.di.nobilissimus.⁊.xl.di.c.j.⁊.xj.q.iij.absit.⁊ ff.de fi.instru.l.vl. Sed contra non est querendum quis vel qualis dicat.sed quid dicat.vt.xix.di.secundum.⁊.iij.q.ix.c.vl.⁊.ij.q.vij.queritur.⁊.vj.q.ij.placuit. So.semp presumitur p multitudine ꝯtra dignitatẽ: nisi ex altera parte tanta sit dignitas vt merito possit prepon derare.vt extra e.in nostra.sed i electione etiã preiudicat numerus dignitati.extra de elec.dudũ.sed hoc ideo q: inter multos presumendũ est aliquos esse idoneos.vt.lxj.di.nullus.
f ¶ Examinanda.idest inquirenda.
g ¶ Vacillant.dubitando.talis tenetur crimine falsi.ff.de fal.eos qui.⁊ est si.iij.q.ix.pura.⁊.ff.de questi.de minore.in fi.⁊.l.ex libero.in prin.⁊ extra de accu.super his.extra vt ec.bene.vt nostrum.
h ¶ Testiũ.exploranda a iudice.vt.ij.q.vij.querendũ.xxx.q.v.iudicantem.
i ¶ Quis decurio.ar.q testimoniũ nobilis preualet.ar.xl.di.nõ cogant'.siñr electio vt in autẽ.de defe.ciui.§.j.colla.iij.⁊ ar.ex̃ de appel.ꝯstitutus.
k ¶ Locuples. In salomone legitur. Diuicias ⁊ paupertates ne dederis mihi.ne repletus mendax fiã.ne paup periurẽ nomen domini.sic.ij.q.j.prohibent.si tñ alias caret suspicione.bene admittitur.vt inst..de suspec.tu.§.vlti.
l ¶ Sit.supple talis vt.⁊c̃.
m ¶ Inimicus.capitalis.vt ex̃ de simo.tuas.⁊ de hoc notaui.ꝯ.iij.q.v.c.ij.
n ¶ Lege iulia.de vi.ab eo.s.reo.
o ¶ Liberauerit.xij.q.ij.episcopus qui mancipium.
p ¶ Publico.sm canonem.idem est de priuato.ex̃ eo.super eo.

a In vinculis.pro crimine quod p sententiam infamaret.vt.C.de infa.l.j. ⁊ extra de accu.sup'bis.alias noie vinculoꝝ priuata vincula intelliguntur.ff. de ver.signi.vinculoꝝ.Hic patet q̄ p̄m leges repellitur criminosus etiam si nondū in eum sit lata sententia ⁊ in fine idē innuitur vbi dicit iudicatus.nē.

b Custodiane.donec sit purgatus.

c Feceritue.⁊ sufficit si'q̄ qz fecit.vt.ff.ō ri.nup.palā.

d Lege iulia.iudicioꝝ publicoꝝ.ne inuito volens ergo admittitur.vt.ō.proxi.q. v.c.j.

e Ipsius accusati.

f Eius.s. liberto. supple parentum rei.hoc vult dicere q̄ libertus alicuius non pōt ferrd testimonium contra ipsum:nec libertus filiorum suoꝝ.nec libertus parentum suoꝝ nec vroris sue ⁊ repete hanc dictionem libertus com quolibet genitiuo.

g Ne patroni.genitiui casus ⁊ est sensus ne denūciet liberto patroni.s.rei.vt si dicat testimoniū adder sus eū. s.reū.i.vnus libertus aduersus conlibertum suum eiusdem patroni non cogitur testari.vel melius patronuz patronam hic vocat eum q est patronus alicuius liberti:⁊ tamen idez est si alterius libertus:⁊ sic patronus ⁊ libertus.

b Idonei. imperari.fallit hoc in matrimonio:vt extra qui me.accu.pos.videtur.in fi.ergo vroꝝ nō erit testis p marito:quia ei subiecta est. xxxiij.q.vl.mulierem.

i Serui.ff.de proba.cum probatio.

k Cum alia.ff.xliij.q.ij.c. vl.C.de heret.l.vl.sic ppoefectum admittūtur minus boni.vt.lv.di.c.j.

l Probatio. plena. nam presumptio aliqua dz precedere.non enim a tormentis est incipiendum.vt extra de reg.iu.cum in contemplatione.⁊ intellige cum de suo facto interrogatur seruus vt.j.e.serui.⁊ illud dicit responsum non testimonium nec creditur ei tunc fine tormentis.vt.v.q.v.illi qui.

demnatus erit quine in vinculis^a custodiane^b publica erit: quine eoruz in integrum restitutus non erit.qui ad bestias vt depugnaret se locauerit:quine palam questum facit fecerite^c quine ob testimonium dicendum vel non dicendum pecuniam accepisse iudicatus vel convictus fuerit. Item Lege iulia^d publicoruz iudiciorum cauetur:ne inuito denūcietur: vt testimonium dicat aduersus socerum: generum: vitricum: priuignum priuignam:sobrinuz:sobrinam:sobrinosobrinaue natum: eosue qui in propiori gradu sunt.

Item ne liberto ipsius^e liberoruue eius^f et parētuz viri et vroris. Itez nepatroni^g patrone aduersus libertos: neqz liberti aduersus patronos cogantur testimonium dicere. Cum autem excipitur ne gener aut socer inuitus testimonium dicere. cogatur:generi appellatione sponsum quoqz filie continere placet. Item soceri sponse patrem. Item. Idonei^h non videntur esse testes: quibus imperari potest vt testes fiant. Item. Serui^i responso tunc credendum est cuz alia^k probatio^l aderuendam veritatem non est. Itez. Inuiti^m testimonium dicere nō cogātur: senes: valitudinarij: vel milites: vel illi qui cum magistratu rei publice causa absunt: vel quib^9 venire non licet^n. publicani^o etiam testimonium non dicunt inuiti. Itez. Is qui non detractandi^p causa testimonij abierit. Item. Is qui exercituiq̄ prebendam conduxerit. Sed nec pupillus testimonium denunciari potest. Item In testimoniuz^r accusatoꝝ citare non debet eum qui publico iudicio reus fuerit. Aut qui minoꝝ viginti annis erit. Item Ob carmen famosum^s damnatus intestabilis erit. Item Si res^t exigit nō tantum priuati sed etiam magistratus si in presenti sint testimoniuz dicant. Pretoꝝ quoqz testimonium dare debet in iudicio de adulterij causa. Si autem ea rei conditio^v sit vbi arenarium^x testem vel similem personam admittere cogimur:sine tormento^y testimonio eius credendum non est. Item testes quos accusatoꝝ de domo propria produxerit interrogari non placuit. Patroni^z quoqz in causa cui patrocinium^a prestant testimonium non dicant: quod etiam in executoribus^b negotiorum obseruandum est. Item Qui falso vel varie testimonia direxerunt: vel vtriqz parti prodiderunt^c: a iudicibus competenter puniuntur. Item Pater:⁊ filius qui in potestate eius est. Item Duo fratres qui in eiusdem patris potestate tunt testes vtriqz in eodem testamento esse vel eodem negocio possunt fieri: quoniam nihil nocet ex vna domo plures testes alieno negocio adhiberi. Itez Hermaphroditus^e an ad testimonium adhiberi possit qualitas seruus in calescentis ostendit. Testis^f idoneus pater filio^g aut filius patri non est. Item Nullus^h idoneus testis in re sua^i intelligitur. Item Ad fidem^k rei gestefaciendam etiam non rogatus testis intelligitur. Item Vbi numerus testium nō adijcitur:etiā duo^l sufficiūt. pluralis enim locutio duorum numero contenta est. Item In testibus^m considerandum:qui simpliciter testimoniū dicant: vtrū vnū eundēqz meditatum sermonē afferant:an ad ea que interrogantur extēpore^n verisimilia rñdeant^o

Deprēdas ai tormenta lateris in ergo corpore
Deprēdas ⁊ gaudia sunt vtriqz mī habind facies
Heu ꝙ bipharia ⁊ crimē no pbē nulla

Juuenalis
Ouidius

m Inuiti.senes:maiores.lxx.annis.ff.de execu.tu.l.ij.in p̄n.sed ad domuz eorum est mittendum extra e.si qui testium.

n Non licet propter turpitudinem quibus interdictum est.

o Publicani.idest theolonarij.

p Is qui non detractandi .i.euitandi'vt ille qui est in aliena prouincia.vt extra de fideiuss.constitutus.C.de fi.instru.iudices.naz ad tales est mittenduz vel intellige quando iam per.xv.dies fuerunt coram iudice:tunc enim licite recedunt.vt.C.de test.si quando.

q Is qui exercitui.conduxerit vebendam

r In testimonium.reus.i.accusatus.sic.lxxxj.di.tantis.

s Ob carmē famosum.ff.de iniur.ler cornelia.nec ipse potest esse testis nec testamentum facere.nec alter pro ipso est testis in testamento.ff.qui testa.facere. poss.cum lege.

t Si res.magistratus.qualiter inder possit eē testis.dixi.ō.ij.q.vj.statuēdū.

v Conditio.s.in exceptis criminibus.

x Arenarium.qui pugnauit in arena vel in loco tali.

y Siue tormento.v.q.v.illi qui.

z Patroni.qui nō possunt esse simul testes iuris ⁊ facti.vt.C.de assess.l.nemo possunt tñ testari de transactione facta pro cā sua extra.de transac.ex lris.

a Patrocinium de hoc dixi.ij.q.vj.statuendum.

b In executoribus idest procuratoribus ⁊ curatoribus.

c In executoribus sed nonne executor iudicis potest esse testis quare enim destineretur a iudice si non crederetur dicto suo.nam ⁊ nuncio creditur.vt extra de ap. cum aperti.ff.de rebus eorum qui sub tu.l.magis.ō.illud.lxv di.c.pe.in fi.nec de illorum actibus dubitandum est qui ad officium tale admittuntur.vt xciij.di.valde.ff.de offi.pre.preto.l.j. qualiter enim probaret quis se nō citatum.vt extra de elec. bone. Respōdeo.creditur eis donec probetur contrarium saltem per suum iuramentū.ar.lxxxij. di.proposuisti.ff.de custo.⁊ exb.re.l.diuus.

d Qui falso vel varie.ff.extra vt ec.ben. vt nostrum. extra de coucess.pre.post electionem.

e Prodiderunt.dicta.

f Hermophroditus an ad testimonium. s.in testamēto vbi mulier nō pōt esse testis sm legem.vt instit.ō testi.ō.testes.in iudici. autez potest.xv.q.iij. de crimine. Sed quid si in omnibus est paritas.item nunquid talis potest ordinari. Item an ꝫbet cuz viro an cum muliere:⁊ si prius cum viro ꝫ rit an possit eo mortuo cum muliere contrahere Jo. sed certe in omnibus respici debet sexus qui magis incalescit.demonstro possunt fieri monstruose questiones.b.

g Testis filio.ff.de proba.etiā contra vbi dicitur q̄ mater potest testari pro filio.sed illud intellige q̄ potest pro etate vel etiaz pro cognatione filij testari. Item pater testatur pro filio in causa religionis.xx.q.iij.presens.

b Filio.siue emancipato vl nō. In castrē si autem peculio si filius ante missionem testamentum fecerit pat potest.testis ei adhiberi.vt.ff.de test.⁊ testamēto. sed postq̄ missus est non instī.ō test.ō.in testibus.

i Nullus.sua.s.propria.item nec in.communi:quia quod cōmune est vtriusqz est.ff.de ritu nup.illud.nisi indirecte vt in testamento vbi quilibet legatoriorum testis est.insti.dē testa.ō.legatarijs.

k Sua.contra.j.xliij.q.ij.super.sed illa non est sua.vt.xij.q.ij.qui manumittitur.res enim sua est cuius cōmodum vel emolumentum spectat ad aliquem suo nomine.vt.ij.q.vj. biduum.sed contra.ff.finium regum.l.pe.vbi venditor potest esse testis pro emptore.

l Ad fidem.nisi in casibus notatis.ō.iij.q.ir.si debitum.

m Duo.ff.de con.di.j. hoc quoqz.ff.de man u.testa. libertas.ō. vlti. ar.contra.ff.de op.le.l.j.

n In testibus.qui simpliciter.idest sine adiectione cause.vel simpliciter.idest non obscure.vt.iij.q.ir.pura.sic.ō.di.iiij.erit.xxiij.di.qui episcopus.nam obscurus testis est suspectus.vt.ff.de iur.fis.non intelligitur.⁊ obscure dictum pro non dicto habetur.vt extra de proba.in presentia.ff.de inter.ac.de etate.ar.extra de accu.cum dilecti.⁊ obscure scriptum pro non scripto habetur.vt.ff.de bis qui'pro non scri.ba.l.ij.

o Ex tēpore.ergo videtur q̄ testes sunt interrogādi de tempore.vt extra e.ti.cum causam.iij.q.ir.nihilominus.sed non est verum.vt.ff.de proba.si arbiter.ij.q.vlti.libellorum. nisi testes'essent suspecti:tunc enim posset queri de qualitate temporis ⁊ testium ⁊ quocunqz modo posset inder inuestigare veritatem.vt.C.de den.is apud quem.xxx.q.v.iudicantem.vel ex.tem pore.i.ex mora.quia prius cogitabit qualiter respondeatur.vt.l. di.ponderet.nam testimonium repentinum non valet vt. v.q.v.ō.sed aliud.

p Respondeant.sponte.non enim de hoc sunt interrogandi vt diri

Jo,sed certe de tempore in quo res dicitur facta bene interogantur.vt extra.e.cum causam.sed de qualitate temporis non nisi sint suspecti.b.

a ℂ Sepe.iudici enim facienda est fides.vt.ij.q.vij.plerigz.z.C.de cõdi. ob.cau.l.j.

b ℂ Fama.ergo per famam aliquid probatur.vt.ś.ij.q.v.si mala fama matrimonium enim probatur per famam eẽ de presupm.illud. xxxij.q.iiij.dicat.ar.ɔ xxxv.q.vj si duo eẽ. de eo qui cog.ꝑsang. vro.sue.super eo.verum est qõ fama per se nihil probat sed si adesset testimonium vni⁹ cũ fama ꝑ illud probare põt.ar.extra de proba.sicut.C. de re.credi.in bone.z si inder dubitat de fama querat a vicinis. ff.de magis.conue.l.j. §.si preses.z magis valet fama q̃ vnus testis.vt extra de cõsag. z affi.sup eo.põt autẽ fama probari per duos testes.vt extra e.tã litteris.

c ℂ Vnam probationis.extra de sen.z re iudi.causam.

d ℂ Alia.hoc est expositũ.ś.c.propi.q.ix.c.testes.

e ℂ Alia extra de coba.cle.tua.

f ℂ Soli testes.instrumẽtis verba sunt gratiani z male intelligit hoc enim vult lex dicere q̃ nõ tñ per instrumenta.sed etiam per testes põt probari libertas.

g ℂ Etiaz domestici. fallit.C.de repu.l.cõsensu.circa fi.extra de testi. veniens .ij.in fi. extra q ma.accu.pos. videtur.

b ℂ Solam.i.sine adiectione cause.

b ℂ Solam.aliter ponit.ś.di.viij.si solus.

i ℂ Attestationem.cã a teste inquirenda est vt extra e.cum cãm.si tñ non fuerit quesita z testis de ea cã nihil dixerit:nõ ideo minus valẽt testimonium q̃ dixit omnia que nouit licet non causam omnium.ar.ad hoc.ff.de no.ope.nunci.de pupillo.§.qui opus.ar.extra de sen.z re iudi.sicut.

k ℂ Eos iudiciarie.i.iudici.nota q̃ sufficit si iudici fit probatuz.vt extra de rescrip.inter.ś.e.sepe.

l ℂ Parentes:nec volẽtes.ɔ.ś.iij.q.v.c.j.Sed hic vocant parẽtes ascẽdẽtes z descẽdẽtes nõ collaterales,put ꝑsumit.ff.de ri⁹ vo.l.iij.§.j.

m ℂ Qui intendit.aduersariũ actor nõ põt petere vt reus exhibeat sibi instrã sua.vt.vj.q.vi.§.vi.eẽ de ꝓba.ex epistole.nisi reus sit eis vsurus vt eẽ de fi.istru.ꝓtingit.itẽ cũ instrã sint cõia.vt.C.de edẽ.ꝓcurator.

n ℂ Serui.nisi in casu.vt.xiij.q.ij.in patronos.

o ℂ Sed.p fcõ suo qñ p eũ dñs aligd cõmodatũ vl depositũ.vt.C.ó q̃sti. iterrogari.ff.ó edil.edic.q̃ro.z sic pz q̃ vites psone rectpiũtur vbi ó ipoz facto agit fic eẽ de elec.p ingtitionẽ.z eẽ de sen.z re.iudi.cũ.i.z.a.

p ℂ Juristũ rãdi.sic.iij.q.ix.bortamur.nisi rẽttat a pte.vt eẽ ó testi.tuis.

q ℂ Unius.xi.q.j.qcũq3.ɔ sed illud nõ tenet.sed fallit hoc extra de testi. cog.pueñit.Itẽ vñ creditur.vt.C.de fal.si quis decurio.ff.ó do.prele. theopõpus.z generaliter creditur vni quo ad presumptionẽ.sed dictuz vnius non iustificat neq3 condemnat.vt.xxiij.q.ij.admonere.

r ℂ Sibi.i re ppria.ar.ɔ.C.de fideico.l.vl,sed ibi.ipropie ponit iudex.

s ℂ Liberi.si soci.sed fallit.ś.lxxxix.di.si qs papa.Itẽ fallit in crie lese maiestatis.xv.q.vj.nemini.z in crie simonie.eẽ de simo.q̃uis.ſz obstat extra de testi.veniens.i.so.socius criminis z numeris repellit:sed nõ cris tñ.

t ℂ Sed fides.idest causa.

v ℂ Centuris.de hoc notaui quid iudici vel testi dandum sit.xi.q.iij.non ſz videbatur q̃ vtraq3 pars debet ꝓuidere testibus:q3 pro vtraq3 testatur.xxiij. q.v.non sane.sed secus est,vt dicit.g.

re prefulgeat. Item Omnibus in re propria dicendi testimonia facultatem iura submouerunt. Item Liberi testes ad causas postulentur. alienas si socij z participes criminis non dicantur:sed fides ab his noticie postuletur. Centaris autez ad iudicium per accusatorem:aut: ab his per quos fuerant postulati sumptus competentes ministrentur:etiaz si inpecuniaria causa ab alterutra parte testes sint producendi. Item. Liberti aduersus patronos sponte procedere non audiant sed nec vocati quidez in iudicio venire cogantur. Item Si quis testibus vsus fuerit:idemq3 testes aduersus eum in alia lite:producãtur non licebit ei in eorum personas excipere:nisi ostenderit inimicitias inter se z illos postea emersas fuisse ex quibus testes repelli leges precipiunt:nõ adimenda.s.ei licentia ex ipsis depositionibus testimonium eorum arguere. Sed si liquidis probationibus datione vel promissione pecuniarum eos corruptos esse ostenderit:eam etiam allegationem integram ei seruari oportet.

Sed obijcitur illud beati brici qui voce pueri.xxx.dies ab ortu habentis innocens probatus est. Sed miracula diuina sunt admiranda: non in exẽplum humane actionis trahenda.

Q.iiij.

E quarta vero questione Fabianus papa constituit dicens,

Accusator vel testis vel iudex aliquis simul esse non potest.

Nullus vnquã presumat accusator simul esse z iudex vel testis:quoniam in omni iudicio quatuor personas semp necesse est esse idest iudices electos: accusatores:

r ℂ Si qs.pducantur.testẽ inductũ pro me teneor recipere ɔ me vt hic filr illuz q fuit inder pro me teneor recipere ɔ me.vt.iij.q.viij.cuius in agendo.Itẽ allegationẽ vel rõnem pro me inductã recipiã ɔ me.ś.xix.di si romanoz,filr instrm eẽ de cenſi.cũ olim.Itẽ iuramentũ.C. de re.cre. generaliter. ar.ɔ ista.ij.q.vij. si beretic⁹ xxxvij.di.si quid veri.

y ℂ Eoz arguere.sed hoc nõ põt fieri nisi p alios testes.ergo visis attestationibus possunt induci alij testes qõ ẽ ɔ id eẽ e. fraternitatis.Consueuit rñderi q̃ directe non põt induci testes ɔ testes.sed indirecte vel probando corruptionẽ.vt eẽ e.series eẽ ó proba.lz.vel probãdo testes aut psonas fuisse in alio loco tũc ipis.vt eẽ e.ex tenore. sed ɔ hec est cã quare nõ admittant testes post publicationẽ:q3 timetur subornatio sed subornari põt:lz testes indirecte inducant.Itẽ si testes aduersarij volũt probare de alio tpe.ergo ego inducã testes ad ꝓbandũ de eodẽ tpe iniquũ.n.eẽt q̃ aligd ꝓmitteret ipugnãti z nõ ꝓmitteretur defendẽti.ff.ó reg.iur. nõ dz.cũ dicta meoz testiuz possim ꝓfirmare,vt dixi.ś. iij.q.iij.de inducijs.Ad hoc põt dici q̃ spãle est in cã matrimonij vt inducantur testes qñcũq3 etiã post sniam q3 ibi nõ trãfit snia in rẽ iudicatã.vt eẽ de sen.z re iudi. lator.z.c.ꝓsanguinei. vel ɔ mulier fuit admissa i illa de cre.ex tenore q3 ignorauit ó quo die testes vellẽt testari. sed si qs scit de quo die velit qs ꝓbare z añ publicatõem nõ,ptestat q̃ die illo nõ fuerat i loco tali.post publicationẽ eũ nõ admittere.z qõ ḃ dr q̃ põt obijci in dicta:vez est oñdẽdo eos cẽ ɔnos sibi

Itẽ instrm induci põt post publicationẽ vt eẽ de fi.instru.cũ dilectus.si q̃rit quare viso instro induci pñt testes vt.C.de ɔbẽ.stip.optimã.z nõ visis attestationibus.Kñ.q3 si vnus vult improbare instrm p testes,reliquus põt p testes instro fidẽ facere qõ nõ est in testibus.Jo.Ego credo q̃ publicatis attestationibus sup nouo capitulo sicut dicit.t.pñt induci testes.lz legiste dicant ɔtiũ.z hoc nõ solũ est in cã mrimonij sed etiã in alia cã.vt eẽ de fi.instru.cum Jo.z eẽ de testi.ex tenore.z.c.veniẽs.ij.In cãsa appellationis in ducunt testes sup nouis articulis pẽdentib⁹ ex veteribus.eẽ.e.fraternitatis.Legiste ſm opinionẽ.Jo.inducũt super nouis z sup veteribus articulis.vt.C.de appel.l.eos.

z ℂ Inimicitias.vel etiam inf amiam postea contractã,vt eẽ de testi.cog.preterea si.ś.di.x.r. si romanorum.extra de accu.nulli.

a ℂ Sed obijcitur.

E quarta.Hic querit an aligs simul possit eẽ testis z accu.z dicẽdũ q̃ nõ,vt.j.e.c.i.z.ij.q.j.multi.nec cñt simul debet qs fũgi pluribus officijs vt.x v q.i.ꝓbyteros.z lxxxix.di.singula.In mrimonio ẽ spãle vt idẽ fit accu.z testis.vt nõ.xxxv.q.vj.c.i.tñ in ppria vlcã in mrimonio accu.nã mirta dicã iter ciuilẽ z crialẽ.vt eẽ ó ꝓcu.i denũciõe aũt idẽ ẽ denũciator z testis.vt eẽ ó testi in õni.negotio.z.eẽ ó simo.lz.ſz ex quo semel qs apparuit inter accu.ãmodo non potest esse testis.vt eẽ.de accu.cum.p.mãconella.

b ℂ Nullus.accusator.nisi in causa matrimonij.vt.xxxv.q.vj.c.j.

c ℂ Quatuor.extra de ver.sig.foros.ɔ.sed dic q̃ quatuor sunt personе.i.quatuor genera psonaz,vl dic qđ appellat ibi tres testes.i.tria genera.

probationum.ſ.inſtrumentorum teſtium ⁊ fame.lz obiſcitur de ꝯcrimine notorio.vt extra de elec.venerabilem.§.nos igitur.⁊ vbi quis confitetur aliqd ⁊ vbi iudex ex officio procedit in bis enim non eſt accuſator:ſed loquitur hic cum ordinario iure proceditur.ſ.in forma iudicij.

a ¶ Equitate.C.de iud.placuit.xlv.di.omnis qui.

b ¶ Ad minuendam.nō tamen vt falſo inducat aliqō ius.Sed nunquid tenetur aduerſario dicere iura q̄ ꝑ ipſo faciunt nō:tamē in corporali bello licitum eſt deci pere hoſtem.vt.xxij.q.ij.vtilem.⁊.xxiij.q.ij.dominus.

c Nullus perſonaliter, ſi.cum acceptione perſone.vt.iij.q.ix.c.vl.quia bonor vnius pſone non debz obeſſe alij.vt.C.de dig.l.iij. li.xij.xj.q.iij.ſiquis vero.C. de ſta.⁊ ima.l.iiij.Iudex tamen magis dignuz poteſt honorare.vt.ij.q.vij.queritur.⁊.q.viij.quiſq̄is.nō tamen ſedebit cum iudice cuz agitur cauſa.vt.C.de offi.ciuil.iudi.l.j.

d ¶ Inſcriptio.⁊ ſi non fuerit facta nihil valet qō actuz eſt.ij.q.j.in primis.ibi:ſed ſoleniter.Sed an obligabit ſe accuſans ad talionem.ar.q̄ ſic extra de accu.ſuper bis. C.de fi.inſtru.l.ij.contra.C. de⁹ aduo.diuer.iudi.l.j.dico q̄ ſic.lz quidaz legiſte ſecus dicant.

e ¶ Semper fiat.niſi in caſibus notatis.ij.q.vl.in ſumma.

f ¶ Ut codice iſtud reſpicit verba ſequentia.

g ¶ Aliquando.per officiales.hoc exemplum non valet:quia ibi non fit accuſatō loquitur enim in notorio crimine.iſta lex q̄ ſolum officiati denunciant.ſi enim denunciat officialis aliud crimen ei non creditur niſi probet legitime.vt.C.de accu. ea que.C.de curioſis.curioſi.li.xij.

b ¶ Si maritus.lx.dies a ſe pore diuortij computandos vt.ff.de adul.l.is.cuius opeꝰ.§.pe.ſed iure extranei poteſt eam accuſare poſt hos dies etiam dum tamen nō exceſſerit quinquennium.vt.ff. e.ti.mariti.ſed ad thori ſeparationem etiam poſt ſeptēnium poteſt.vt.xxiij.q. ij.admonere.Conſiſtit autem ius mariti in hoc q̄ ex ſuſpicione facit vroꝛez ream:⁊ q̄ prefertur aliis accuſatoribus:⁊ q̄ non inſcribit:⁊ qō non punitur quaſi calumniator ſm quoſdam:niſi euidens ſit calumnia.vt.C.de adul.iure mariti.ff.e.is cuius.Jure tamē nouo tenetur vir inſcribere.vt in auth.vt li. ma.⁊ auie.§.cauſas.colla.ix.⁊ extra de procu.tue.ſm canonem non videtur q̄ ſuſtineat penam talionis.vt.xxiij.q.v.beꝯmago.ſed hoc eſt verum cum agitur ad thori ſeparationem ſecus ſi agatur ad penam legalem.vt extra de procu.tue.

i ¶ Quam ex ſuſpicione.xxxij.q.j.c.ij.

k ¶ Abacti.i.cum quis gregem abigit vel partem gregis.

l ¶ Inſcriptionibus.i.cum agitur criminaliter.

m ¶ Obſeruatione.i.cum ciuiliter.

n ¶ Si quis.C.de accu.ſi quis ſe.

o ¶ Non ad ſtationarios.i.non pedaneos iudices.

p ¶ Aut libellos.cum criminaliter.

q ¶ Aut querelas.cum ciuiliter.

r ¶ In alijs.male exemplificat magiſter.vbi non cogitur quis inſcribere.ſed ver os caſus poſui.§.ij.q.iij.§.notandum.⁊.q.vl.in ſumma.

s ¶ Extra ritum leges.extra de offi.iudi.dele.cauſam.ff.de iuriſdi.om.iudi.qui iuriſditioni.

t ¶ Dē imperialibus edibus.i.de domo cuiuſlibet iudicis.de hoc dicit.iij.q. v.accuſatores.iudex tamen.ſuos domeſticos cogitur recipere cōtra ſe.vt.C. de aſſeſ.ſi poſt.

v ¶ Quinta.De iure ter eſt citandus quilibet.vt.xxiij.q.iij. de illicita.ſi tamen ad primam citationem nō venerit delinquit:quia ſpernit mandatum iudicis ⁊ punitur.ff.ſi quis in ius vo.non ie.l.ij.ff.ſi quis ius.di.non obtem.l.vnica.⁊ preſtabit ſumptus litis de illa factos.vt.C.ō iudi.ſancimus.⁊ agitur hic de iudcijs citatorijs ſiue expectatorijs que dantur epiſcopis.⁊ ecdē dantur preſbyteris ⁊ diaconibus.vt.xv.q.vij.ſi autem.⁊ dictuz eſt ō bis ſ.iij.q.ij.in ſumma.

r ¶ Quiſqs. Caſus epiſcopus accuſatus ſi infra tempus vnius menſis a tpe receptionis litterarum non venerit excōmunicat. Si allegat iuſtuz impedimentuz datur ei alius mēſis.ſed remanebit excōmunicatus quouſqz probabit iuſtum impedimentuz. ⁊ ſi non venerit ſecūdo menſe dānabitur Si vero accuſator nō venit dſe ſtatuto excōicādus eſt.ſed ſi iuſtam probat abſentiā abſoluetur ⁊ poſtmodum aget.Jtez eſt caſus ſm.b.⁊ ſm eum exponitur poſt menſem.i.poſt principiuz ſecundi menſis. Aliꝰ caſus. Aliqs vult accuſare epm vadit ad pmatē.vocat eps eligi iudices epus.deinde vocatur ab eis vt ſit tali die coram eis.⁊ ſi tunc venerit ſuſpendatur.Si autem miſerit non enim qui alleget iuſtam cauſam abſentie:vel aliam iuſtam cauſam excuſationez datur ei alius menſis.⁊ ſi in fine ſecundi menſis non venerit tunc excōicatur. Et ſz hoc expone pꝰ ſecundum menſez.i. poſt finem ſecūdi mēſis.⁊ ſic nō obſtat.J.cā proꝛi.q.iij.ſi egrotans.q̄ ibi datur tertius menſis ad conuincendam maliciam.extra de dolo ⁊ contu.cum olim.

idoneos:defenſores congruos:atq̄z teſtes legitimos. Judices autez debēt.vt i equitate⁹:teſtes veritate: accuſatores intenſione ad amplificandā cauſam:defenſores extenuatione ad minuendā⁹ cauſam. Jtē damaſus papa.

Qualibet in cauſa duas perſonas gerere non valet.

Nullus⁹ introducatur perſonaliter ad cauſam:ſed accuſatores ⁊ accuſati equa audiant⁹ ratione iuxta quod ordo exigit. Accuſatores vero ⁊ iudices non idem ſint:ſed per ſe accuſatores:per ſe iudices:per ſe teſtes: per ſe accuſati vnuſquiſqz ſuo ordine. Inſcriptio⁹ ſemper fiat⁹ vt talionem calūniator recipiat. quia ante inſcriptōnem nemo debet iudicari vel damnari:cum ⁊leges ſeculi hec eadem retineant: vt codice⁹.li.ix.tit.de accuſationib⁹ ⁊ inſcriptionibus.⁊ codice eodem li.de adulterijs.⁊ ti.de abigeis. Aliquando etiaz fine inſcriptione accuſatio fieri poteſt. ea eniz que per officiales⁹ preſidibus nunciantur:etiam citra ſolēnia accuſationuz poſſe perpendi incognitum non eſt. Jtez codice de adulterijs. Si maritus⁹ iure mariti: hoc eſt infra ſexaginta dies vtiles adulteriuz vxoꝛis ſue accuſare voluerit quā ex ſuſpicione' ſola ream facere valet:nō continetur vinculo inſcriptionis. Jtez. Abacti⁹:animalis accuſatō non ſoluz cū inſcriptiōibus' ſed etiaz ſine ea obſeruatione⁹ ꝓponitur. Jtez Si quis⁹ ſe iniuriam ab aliquo paſſuz putauerit:⁊ querelaz deferre voluerit:non ad ſtationarios⁹ recurrat ſed preſidalez adeat poteſtatem: aut libellos⁹ offerens aut querelas⁹ ſuas apud acta deponens. Jn alijs⁹ autem criminalibus cauſis dignum eſt vt inſcriptiones proponātur que magnitudinem vidēlicet criminis tempuſqz oſignet vt aliter vtram partem digna legū terrere poſſit auctoꝛitas. Inſcriptio vero ſemper fiat vt talionem calūniatoꝛ recipiat:quia ante inſcriptiōnē nemo debet iudicari vel damnari:cum ſeculi leges hec eadem retineant: De domo etiam iudicis accuſatoꝛ vel teſtis produci non debet:ne in cauſaz ſuſpicionis incidat iudex. Unde nicolaus papa.

Suſpicionis incidet in crimen iudex de cuius domo vel accuſatoꝛ vel teſtis producitur.

Contra ritum⁹ eccleſiaſticum contraq̄z venerandas leges producitur accuſatoꝛ vel teſtis de imperialibus edibus⁹ et cui imperari poteſt:cum ad falſum teſtimonium dicendum quis adhibetur: ſi unt ſuſpecti iudices ⁊ lupi cuſtodes.

Q. v.

Equinta⁹ vero queſtione in concilio cartaginenſi xiij.ſic inuenitur diffinitum.

Non eſt a communione ſuſpendēdus:qui die ſtatuta ad cauſam venire non potuit.

Quiſquis⁹ epiſcoporum accuſatur ad primates pronincie eius ipſe cauſam deferat accuſatoꝛ nec a cōmunione ſuſpendatur:cui crimen intenditur:niſi ad cauſam ſuam dicendam electorum iudicuz die ſtatuta litteris euocatus mini⁹me occurrerit⁹:hoc eſt infra ſpaciuz menſis⁹ ex ea⁹ die qua eum litteras accepiſſe conſtiterit. Quod ſi veras aliquas neceſſitatis cauſas probauerit:quibus occurrere non potuiſſe manifeſtum fit:ſue cauſe dicende intra alterum⁹ menſem integraz ba

y ¶ Occurrerit.ſed pone q̄ iudex ita dixerit:ſi nō veneris die illa ſis excōicatus.⁊ ille nō venit.q̄ nō pōt venire:nunquid erit excōicatus.videtur q̄ nō.nā ⁊ auditur hic cā abſentie:⁊ probata cauſa non abſoluitur nec enim extat conditio:q̄ non dicetur non veniſſe ex quo caſu nō venit.dt.ff.de condi.⁊ de.l.ij.nec propoſuit iudex excōicare ipſuz in omni caſu ſed in caſu contumacie tm.ar.ad hoc.ff.de ſol.ſi ſeruus.r.in fi.⁊ cū non cōtumar penā ꝓtumacie nō patiatur ſi non venit.vt.ff.de re iudi. cōtumacia.io.So.excōicatus eſt ſed abſoluitur ſine expenſis.q̄ excōicatio tenet:niſi in duobus caſibus.vt extra de ſenten.excō.p tuas.

z ¶ Abenſis.vel trium menſiū.vt.J.pri.q.iij.e.j.⁊.q.ij.c.ij.contra.

a ¶ Et ea.nota q̄ cōputandum eſt ſemper tempus a receptione litterarū vt hic.⁊.xxj.q.iij.placuit.ij.extra de appel.ſup eo.⁊.C.ō excu.tu.l.qn quaginta .nec cōputabitur dies in quo recepit lras.vt.ff.ſi qs cau.l.j.

b ¶ Alterū.ſed obiſcitur.aut primus menſis fuit peremtoꝛius:aut non ſi nō quare excōicatur cōtra illud.xxiij.q.iij.de illicita.ſi fuit quare;datur ei alius menſis poſtea. Jtem qualiter fuit hic miſſum peremptoꝛium.prima vice contra illud extra de dila.c.dilecti.Si vis tenere caſum b.dic q̄ hic ex cā fuit primo miſſum perēptoꝛiū.vt extra de in inte.feſti. tum ex litteris.in fi.⁊.ff.de iudi.nōnunq̄.⁊ ſequens pemptoꝛiū datur ad conuincendā maliciā.ſic.J.v.q.iij.c.j.ſm aliū caſum non eſt primus menſis pemptoꝛius ſm hoc dic q̄ nō punitur hic ſentētia excōicatōis

sed suspensionis vel alia.nam bene punitur quis in citatione non pertoria.vt.v.q.ij.pñti.C.de iudi.sancimus.ff.si quis i ius vo.nō ie.l.ij.

a Non cōmunicet.in sacramentis.

b Bānationis.cū lis est testata.vel legitur de snia excōicationis.

c Cōicet.ar.cp qui est suspensus in vna ecclesia z in altera qz cum sit tantum vna ecclesia non potest esse partiz intra z partim extra ecclesiam. vt.xxiiij.q.j.loquitur. z.vij.q.j.si quis presbyter.ar.cōtra.l viij.di.si quis de alterius.

d Accusator.sz qre cogitur iste accusare contra illam regulaz C.vt nemo inuit⁹ agere vel accu. compellatur. Item nonne primo accusator esset admonendus.vt.C.qui accu.non pos.qui crimen.forte hoc est speciale in episcopo:sicut aliud.ī. causa prori. q.ij.c.iij.z hoc obtinz cum ex accusatione orta est infamia contra episcopum.z ideo cogitur accusator procedere.vt.ī.prori. q.j.q dam.z.q.vl.epiphanium.vel hic inscriptū fuit.z ideo cogebatur procedere.vt extra de accu.licet.in fi.Si autem nec accusator nec accusatus venit.tunc neuter est puniendus ff.si qs in ius vo.non ie.l.ij.§.vl. Itē habes hic cp si accusator nō probat iustam causaz absentie ammodo nō auditur de illo crimine.vt extra de accu.lz C.qui accu.non pos. l.iij.idem forte vbi de crimine agitur etiam ciuiliter.ff.de iure fis. l.ij.§.senatus. Idem vbi accusatur instrumentuz falsum.vt extra de fi.instru.contingit. Idem vbi accusatur matrimoniuz. vt extra q ma.accu.pos. per tuas. Idem vbi prefigitur terminus ad inducendos testes vt extra ō proba.liez. Idez vbi proponitur terminus ad exceptiones proponendas. vt extra de excep.pastoralis. Idez vbi impetitur status alicui⁹ vt.C.de inge.manu. diffamari.secus autē in ciuilibus negocijs vbi per triennium expectatur.vt.C.de iudi.properandum.

e Admittatur.vt.C. qui accu.non poss.si ea.z.l.qui crimen.

f Probauerit.suū sacramentum sufficit in hoc casu. vt.xxij. q.j.c.j.C.de re.cre.in bone.c.di.optatum.extra de procu.ex insinuatione non enīz requiritur cp plene probetur causa absentie.vt extra de sen. z re iudi.cum bertoldus.ar.contra extra de in integ.resti.ex litteris.

g Illud.nō admittat.istud est exp̄sitū ff.iij.q.x.si accusatoruz.z.c.j.z.iij.

b Nō admittat.qdā dicūt cp in nullo crīe admittat ꝺ episcopum.

i Omnibus.excipiuntur excōicati.vt.ff.e.q.j.c.j. Itē serui z impuberes vt.iij.q.vij.§.tria.in prin.z minores.vt.C.de auc. prestan.l. clarum.z in casu quem habes extra qui ma.accu.pos.cum in tua. Item fallit in vsurario.vt extra ō vsur.quia frustra. Item fallit in libertis z parentibus.vt.ij.q.j.prohibentur. Item in muliere vt.xxxij.q.j.§.hec in mulieribus.

k In infamiam cuiusdam episcopi. De pma. Hic queritur qua pena punitur q famosuz libellum vel falsum cōposuit occulte z probare nō vult qō scripsit. Et distinguitur aut certū est qs cōposuit aut nō.si certum est.aut est ꝓuictus. aut sponte confessus si ꝓuictus ꝑm leges decapitatur.vt.ī.in.l.si qs.z fit ite stabilis.ff.causa prori.q.iij. ob carmen.ꝑm canones vero subijcit verberibus.vt.ī. e.c.j.Si vero spōte ꝓfitet cū nō pōt.pbare mitt⁹ cū eo agitur.vt.ī.e.c.ij.l fi.Si nō est certū dz admoneri.vt.pdeat in publicū z pbet quod scripsit.qō si nō fecerit pmo priuabit sacris:postea excōicabit.z hoc ē cū innocēs aligs infamat.secus si reus fuerit q accusat:qz expedit peccata nocentiū ee nota.ff.de iniur.eū q.in prin.

l Qui i alterius.publice .i.in publico loco.

m Flagellet.ꝑm legē capite punit.ī.e.si qs. Nō penas corporales infligi ꝑm canones.vt.ff.xlv.di.cū btūs.

n Et q sic.C.ō fur.ciuile.

o Incurrere.pōt tñ.pbat crimē si vult.ff.ō iur.eū q.

p Vidā maligni⁹ q si nō erierit: nōne debuit admonitio p̄cedere excōicationez.vt.xxj.q.ij.indigne.sz forte hic precessit z qz illud tp̄s hic ñ adijcit vsqz ad qō tp̄s teneat exire:statiz tenet exire.cp si nō fecerit ex quo est i mora statiz icidit i excōicatōez.ar.ij.q.vij.qua pp.j. q.j. Stat.ff.de manumiss.testa.libertas.sed vt cp q̄diu pōt exire cp nō sit excōicat⁹ ff. de ver.ob.ita stipulatus §.j. Petrus bispan⁹ dixit exp̄ectādū vsqz ad.xl.dies ex ō pur.ca.c.vl.hec tñ veritas est cp ꝓditio affirmatiua aliter exponit q̄ negatiua. Cū.n.dī si intraueris capitoliū:exponit sic.i.si cū primū potes intrare intres.vt.ff.de ꝓdi.z demō.ꝓditō.sed ꝓditō negatiua sic exponit.si non intraueris.i.cū primū vesinis posse intrare. vt.ff. de ver.ob. ita stipulatus.§.j.ni si in casu hic posito z in casu libertatis .vt.ff. de manumiss.test.libertas.§.j.

q Publice.ff.j.de pe.di. j.§.bis auctoritatib⁹ vbi penitēti dī nō tuī dico vt te ꝓbas:sed istud ē ꝑ dete statiōe criminis vel ibi loquit ō occulto crīe:sz hic ō mānifesto lz p̄sona sit ignota ad disciplinā.i.correctōm.

r Poterit.sz nōne re⁹ būc accu-

---

beat falcultatem: veruz tādiu post mensem secundum non communicet⁹ donec purgetur. Si autem adu̇niuersale consiliuz occurrere noluerit: vt uelibi causa eius terminetur:ipse in se damnationis⁹ sententiam dixisse iudicetur. Temporesane quo non communicat: nec uel: in sua ecclesia vel parochia cōmunicet⁹.accusator autem eius si nunquam diebus cause dicende defuerit subtrahens se a cōmunione non remoueatur. Si vero aliquando defuerit subtrahens se: restituto in cōmunione episcopo:remoueatur a communione accusator⁹:ita tamē vt:nec ipsi adimatur⁹ facultas peragende cause:si se ad diem statutum nō voluisse sed non potuisse occurrere probauerit⁹. Q.vj.

Exta vero questio eodem capitulo terminatur in quo sequitur.

In ciuili et proprio dumtaxat negocio ad arguendum admittitur: qui in episcopi accusationem culpabilis inuenitur.

Illud⁹ vero placuit: vt cuz agere ceperit in episcoporum iudicio si fuerit accusatoris persona dānabilis:decetero ad arguenduz nō admittatur⁹:nisi proprias⁹ causas: non tamē ecclesiasticas vel criminales asserrere voluerit. Itez ex concilio cartaginensi octauo.

Propriam causaz agere valet cui accusare non licet.

Omnibus⁹ quibus accusatio: denegatur: in propriis causis accusandi licentia non est denegan da. Item felix papa. omnibus episcopis.

In accusatione episcoporum deficiens ciuiliter tantum experiri poterit.

Si accusatoruz persone in iudicio episcoporum culpabiles apparuerint:ad arguendum non admittantur:nisi proprias causas asserere:non tamen criminales vel ecclesiasticas voluerit. Itez badri. anus papa.

De eodem.

Quod si accusatorum persone in iudicio episcoporuz culpabiles apparuerint:ad arguendum non admittantur:nisi proprias causas asserere:vt supra eisdez verbis.

In infamiam cuiusdam episcopi⁹:chartula occulte conscribitur. Tandem accusator procedit in publicum. Episcopus autem semel litteris enocatus cause sue die statuta adesse non valens per procuratorem iudici se presentauit: absqz synodali audientia damnatur. deinū iudicio per appellationem renouato de accusatoris inimicitia episcopus conqueritur.tandem in ipsa.probatione deficit accusator. Primo queritur:qua pena sit ferēdus qui famosum libellum ⁊clanculo scribens probare negligit que litteris mandauit. Secundo:quotiens sit vocandus ad causam antequaz sententiam damnationis excipiat.

Tertio:an per procuratorez causam suam agere valeat:qui per seipsum cause sue adesse no potest.

Quarto an absqz synodali audientia sit damnandus. Quinto: an ideo aliquis habendus sit inimicus quia crimen alterius indicat.

Sexto.qua pena sit plectendus qui quod intulit probare non valet. Q.vij.

In prima questione badrianus papa scribit dicens.

Flagelletur qui scripta i alterius famam neglexerit probare.

Qui in alterius⁹ famam publice scripturam aut verba contumelioſa confixerint: et repertus scripturam non: probauerit: flagelletur⁹ z qui⁹ eam prius inuenerit rūpat si non vult auctoris facti causaz incurrere⁹. Itez gregorius.

De eodem.

Vidam maligni⁹ spiritus consilio repletus contra castoriū notarium ac responsalē nostruz nocturno silentio in ciuitatis loco contestationem posuit in eius crimine loquētem:inibiqz etiam⁹ asserebat eum defacienda pace calide contradicentez qui si non exierit neqz publice⁹ confessus fuerit:quisqs ille sit:qui hoc agere presumpserit: vel consensum tante iniquitatis cōsilio prebuerit:ex dei:z domini nostri. Jesuchristi spiritu diffinimus: vt sancti eius corporis ac sanguinis participatione priuatus sit. Si vero quia latet:z quoniam nescitur teneri ad disciplinam⁹ non valet:si tanti.m ali:conscius ⁊prohibit⁹:corpus z sanguinem domini precipere presumpserit:anathematis vltione percutiatur:z vt fallax ac pestifera sancte ecclesie corpore sit diuisus. Sin autem in eadem ciuitate ingressus publice poterit⁹ docere que dixerit:vel forte sciēs se non posse,que

accusatorem posset remouere.qz eum nō premonuit.vel qō verus est qa ei. suspectus est.vj.q.j.qui crimē.sed forte deinocētia sui ꝫ fidebat.sed certe ꝫ iste sit infamis ipso facto ꝛ per sniaz tñ in odiuz suū ꝛ in fauorē rei admittit ad accusationē vt sic clareat de innocētia rei:ꝛ vt accusator non probās puniat de calūnia.ꝛ fic ē hic speciale ꝙ aligs criosus admittit ad accusationē ꝫ nō prose quat suā vel suoruz iniuriā.

a ¶ Errorē.ꝫ.di.viij.consuetudo.ꝫ.ij.q.iij.§.notandum.

b ¶ Hj qui.

c ¶ Si quis.capitali suit crimen conscriptū alias nō vt.ꝫ causal.pri.q.iij.ob crimen. §.item in criminali.

d ¶ Ocatio.si ter citet qs ꝫ nō dicat peremptorie tñ sufficit hoc vt peremptorie. sit citatus.vt.C.quō ꝛ qñ iudex.cōsentaneuz.ꝛ.l.tres denūciationes ꝛ.l.cessante.illud tñ apponere dz iudex ꝙ peremptorie citet.ꝛ dz cōminari ptis nō venerit ꝙ ꝓcedet.ff. de iudi.in peremptorio.ꝛ vel in ꝑma vel secunda vel tercia citatione pōt citat peremptorie. vt ex de in inte.restit.tum ex lris.in fi.et.ff.de iudi.nōnūꝙ dūmodo nō matureť peremptoriuz nimis.vt ex ō dilati.dilecti.

e ¶ Venerit.si aligs inuenit rome ꝑ sua necessitate vl ex causa delegatiōis vel appellationis nō cogit ibidē respōdere ꝫ pōt domuz reuocare vt.ff. de.iudi. l.ij.§.ea quoqz.ff.quib⁹ er cau.in poss.ea. l.ad cognitionē.ꝛ in auth.de sanctis.epi.§.si vero episcopi.col.viij.sec⁹ si sit ibi ex voluntate.vt in autem.e.§.si qs epūs aut clericus.C.de epis. ꝛ cle.oēs.§.in hac.naz roma cōis prīa est.vt.ff.ad munic. roma.nā cū episcopi faciunt consilia bene tenet ibi glibz rñdere.ex de libel.ob.c.j. nā illuc qlibet generali citatione citat.vt di.xviij.per totuz Quare g.dicit hic ꝙ nō teneant respondere coram synodo.dic qō appellat hic synodū aliquē cōuentuz episcoporuz qui propter necessitatē aliquā fit.nō tñ synodi cā veniunt.vel dic ꝙ speciale.ē in accusatione vt accusatus nō teneat respōdere coraz synodo nisi .habeat l ducias. secus in ciuilibus cautis.

f ¶ Presenti. vel itelligit hoc.c.de raptoribus rerū ecclesiasticaruz vel propter odiū eorum.vel de clericis in eadē ciuitate constitutis quibus miores dant inducie ꝙ remotis.vt.j.ea.q. iij.si egrotās:vel delaicis:vl sunt patnales adiectōes:vl pet quas quis expectat etiā pōtquā canonice ꝛ ꝛ per tēpus legitimū citatus nō venerit.vel nō tenet per illud. j.xxiiij.q.iij.de illicita.

g ¶ Addātur.si.C. de iudi. auc.iubemus.extra de dol, ꝛ contu.cum.olim.

h ¶ Cōione.sed nōne est eadem hec pena cuz prima.nā. cui interdicitur ecclesia interdicta sunt sacramenta ecclesie,vt.xij.q.ii.de viro ꝛ.xxxiij. q.iij.latorē. Jtez nonpōt intelligi de cōione fideliuz quia de illa loquit in fine.sed dic ꝙ loquit de cōione fratrū.j.qō nō cōicabit alijs fratrib⁹ vel in choro vel mēsa vl i dormitorio.

i ¶ Elatū.scripta sic.ꝫ.ij.q.viij.per scripta.

k ¶ Testimoniū.iudiciale.nam ꝑ lras pōt aliqs phibere reali testimoniū fame sue.vt lxxj.dis.extraneo.ꝛ.c. hortamur.ꝛ de cō.di. j.iubem⁹ ꝫ iudiciale ñ

l ¶ Jra.quia tēpore ire nō discernit homo quod iustuz est.vt.xj. q.iij.illa.

m ¶ Jpīmates, patricať. potest ergo iudex cōponere inter ptes.vt.xc.di studendū .ꝛ.xxiij.q.vlt.si quis mēbroz.ꝛ.q.iiij. si illic.ff.de no. operū ci.l.j.§.pōt.ꝛ est si.ff.ō vsur.equissimū.ꝫ hoc verū est in crīe qō nō inducit depositiones. qa in alijs licet cōponat potest iudex ex officio suo ō crimine inquirere.vt ex de coll. dete.c.j.ꝛ.ij.ꝛ.C.de ob ol.l.ij.Similiter in denunciatiōe nō admittit cōpositio.vt.ꝫ.ij.q. vij.quapropt. vel itelligitur cum non accusatur de iniuria facta ecclesie sed psone.xxij. q.iiij.si is qui ꝛ sic nō obstat.ij.q.vij.qua ꝓpter vel melius ibi loquit in denūciatione. ad quā quilibet tenet de hoc noui.ꝫ.ij.q.iij. §.notandū.ij.in fine.

n ¶ Quid.eis sic.iij.q ix.indicas.ex de dila. preterea.extra de ap. significantibus.

Quod autē In causa. iniuriaruz dat procurator. Jtē i crīe susupecti.vt.ff.de.pcu.ñ solū. §.vlti.Et in minorib⁹ criminibus. ff. an per aliū cause ap.l.j.quia inleuibus criminib⁹ nō fit inscriptio.ff.de. accu. leuia.ꝛ ad allegandum causas absētie in ciuili dari potest procurator.ꝫ in actiōe populari nō pōt procurator.dari.ff.ō ꝓcu. licet.ꝛ in causa status vt.C de asser .toll.l.j. quidam etiā coguńt. dare procuratorem vt episcopi.vt.j.quia episcopus.ꝛ illustres persone.vt. C.de procu. vlti de hoc pleni⁹ inuenies.ꝫ.ij.q. vj.si qñ.

p ¶ Jegrotans.legatuz,sed nunquid tenetur infirm⁹ vel absens ex iusta cā ex necessitate procuratorē mittere respōsuꝝ nomine absentis.non videtur .ex de procu. querela.nam si cōtra

---

Ratum est ad sedē apostolicam vos accusationes fratrū pscripta' suscipere absqz legitimo accusatore:qō deinceps in ōni orbe terraruz fieri apostolica' auctoritate prohibem⁹.ꝛ quod nup factū est absqz vlla retardatione corrigere. curamus. Nec vnqnā prius pscripta eorū qui accusant causas discutere:quā per querelantiū instituti one vocati canonice ad synodū veniāt ꝛ presens per psentē agnoscat veraciter ꝛ itelligit ea que rei obijciunť. Leges enim seculi accusatores: presentes exigūt ꝛ nō per scripta absentes. Unde canonica patrū istituta nō semel ꝫ sepissime clamāt.nec accusationes nec testimoniū' vllū pscripta posse ꝓferre. nec de alijs negocijs quicūqz testimoniū dicāt nisi de his que sub eorū psentia acta eē noscūtur.Similiter ꝛ q accusare aliū elegerit.psen per se ꝛ nō p aliū accuset.iscriptiōe videlicet ꝑmissa. Neqz vllus vnqnā indicet' anteqz legitimos accensatores psentes habeat:ꝛ locū ōfēdēdi accipiat ad ablnēda crimina. Curandum quoqz est ne ira' cuiquaz surrepat faciatqz citius omne qō nō licet. Jtem felix papa anastasio ꝛ omnibus orientalibus episcopis.

Qui aut timore electi aut suis rebus expoliati ad synoduz nō vocētur.

Si ꝑmates, accusatores eorū cū eis pacificare⁹ familiariter minimi potuerit:tūc tpe legitio eos ad synodū canonice antea cōnocatā nō infra augusta tpa cānonice connocēt ꝛ nō pus qz eis pscripta significēt qd eis' opponit vt ad respōsionē ꝑpati aduenīāt.nā si aut vi aut timore electi aut suis reb⁹ expoliati fuerit:nec cānonice ad synodū vocati pñt nec respōdere emulis debēt āteqz cānonice restituāť ꝛ:oia sua legalit eis redāť. Uis aūcatib⁹ enidētissime dať itelligi qō nisi qs canonice vocat⁹ fuerit:ēt si aliq occasione ad synodū veniat:suis nullatēns cogit rñdere insidiatoribus.Canonica aūt vocatio ē quādo seruato diex iterstitio: ꝑm auctoritatē bti silvestri cāe sue lris ad eē iubet qbus qd ei obiciat auctoritate felicis:pape significari oz.

Quod aūt ꝑ ꝓcuratorez cām suaz agere valeat:q impedit⁹ cāe adeē nō valz auctoritate romane synodi. que tē pore hadriani pape celebrata ē:probari videť:in qua sic statutū legitur

Pro se legatū ad synodum mittat quem gravis necessitas premit.

Si egrotās fuerit epūs:aut aliqua eū gravis necessitas detinuerit pro se legatum' ad synodum

---

q.iij.latorē. Jtez nonpōt intelligi de cōione fideliuz quia de illa loquit in fine.sed dic ꝙ loquit de cōione fratrū.j.qō nō cōicabit alijs fratrib⁹ vel in choro vel mēsa vl i dormitorio.

i ¶ Elatū.scripta sic.ꝫ.ij.q.viij.per scripta.

k ¶ Testimoniū.iudiciale.nam ꝑ lras pōt aliqs phibere reali testimoniū fame sue.vt lxxj.dis.extraneo.ꝛ.c. hortamur.ꝛ de cō.di. j.iubem⁹ ꝫ iudiciale ñ

l ¶ Jra.quia tēpore ire nō discernit homo quod iustuz est.vt.xj. q.iij.illa.

m ¶ Jpīmates, patricať. potest ergo iudex cōponere inter ptes.vt.xc.di studendū .ꝛ.xxiij.q.vlt.si quis mēbroz.ꝛ.q.iiij. si illic.ff.de no. operū ci.l.j.§.pōt.ꝛ est si.ff.ō vsur.equissimū.ꝫ hoc verū est in crīe qō nō inducit depositiones. qa in alijs licet cōponat potest iudex ex officio suo ō crimine inquirere.vt ex de coll. dete.c.j.ꝛ.ij.ꝛ.C.de ob ol.l.ij.Similiter in denunciatiōe nō admittit cōpositio.vt.ꝫ.ij.q. vij.quapropt. vel itelligitur cum non accusatur de iniuria facta ecclesie sed psone.xxij. q.iiij.si is qui ꝛ sic nō obstat.ij.q.vij.qua ꝓpter vel melius ibi loquit in denūciatione. ad quā quilibet tenet de hoc noui.ꝫ.ij.q.iij. §.notandū.ij.in fine.

n ¶ Quid.eis sic.iij.q ix.indicas.ex de dila. preterea.extra de ap. significantibus.

Quod autē In causa. iniuriaruz dat procurator. Jtē i crīe susupecti.vt.ff.de.pcu.ñ solū. §.vlti.Et in minorib⁹ criminibus. ff. an per aliū cause ap.l.j.quia inleuibus criminib⁹ nō fit inscriptio.ff.de. accu. leuia.ꝛ ad allegandum causas absētie in ciuili dari potest procurator.ꝫ in actiōe populari nō pōt procurator.dari.ff.ō ꝓcu. licet.ꝛ in causa status vt.C de asser .toll.l.j. quidam etiā coguńt. dare procuratorem vt episcopi.vt.j.quia episcopus.ꝛ illustres persone.vt. C.de procu. vlti de hoc pleni⁹ inuenies.ꝫ.ij.q. vj.si qñ.

p ¶ Jegrotans.legatuz,sed nunquid tenetur infirm⁹ vel absens ex iusta cā ex necessitate procuratorē mittere respōsuꝝ nomine absentis.non videtur .ex de procu. querela.nam si cōtra.

absentem feratur sententia ꝛ ipse postmodu ꝫ probet iustam causã absẽtie nec tractat sententia. ij nõ miserit procuratorẽ. vt. extra de sen. ꝛ re iudi. cum bertoldus. ꝛ. vij. q. j. presentiũ. imo ꝛ si sub pena promisisset aliqs stare iudicio ad certum diem: si probaret iustam causam absentie subuenitur ei. vt. ff. de arbi. si cum dies. §. si quis ex litigatoribus naꝫ egritudo iudicis vel partis prorogat diem. ff. de re. iudi. quesitũ. immo etiã si probabili cã abst nõ procedit cõtra euꝫ. vt. extra de off. dele. consultationibus. Itẽ fm hoc nõ esset melior cõditio illius qui abẽt. ex iusta causa ꝙ illius q abest ex iniusta causa: quia qui nõ vult ũe esse sufficit ei si mittat procuratorẽ. vt. ff. de procu. l. j. Et generaliter tradit pro regula. quotiensc̃unqꝫ qs abest ex necessitate nõ ex voluntate: subuenit ei siue habeat procuratorẽ siue nõ. vt. ff. er. q cau. ma. sed ꝛ si. §. vlti. Item sufficere debꝫ talis qui alegat cã absẽtie. vt. lxv. di. si quis. Eꝫ ꝓbat qõ nõ sufficit mittere procuratorẽ q alleget cãꝫ absẽtie nisi alleget cãm cãe. vt. xviij. di. eps. nã sicut quis põt mittere nunciũ sic ꝛ procuratorẽ. vt ex de ap. constitutus. Nec excusat quis per iustã absentiã quin fiat missio i possessionẽ bonorũ suorũ si nõ sit qui defendat eum. vt ex de eo qui mit. i possessione. c. vlti. nec exuli subuenitur si nõ reliquit procuratorẽ. vt ff. de mino. papinian⁹ nec ei q appellatõis. causam prosequit. vt. ff. eũ. qui ap. in puicia debeꝫ defendi. l. j. ꝛ ij. nec subuenit absenti. causa reipublice vt. C. de in inte. re. ignorare. Ad hoc dicũt quidaꝫ. qõ actor semper tenet mittere suum procuratorẽ siue possit siue nõ possit venire pid qõ legitur. ff. de diuer. ꝛ tẽpore prescrip. l. j. reus autẽ nõ tenetur. Abelius põt dici ꝙ siue sit reus siue sit actor: si hꝫ iustã causã absentie nõ tenet mittere nisi sub hac forma sit citatus vt veniat vl procuratorẽ mittat. vt probatur extra de dolo ꝛ cõtu. cum dilecti. in fi. alioquin sufficeret talem mittere q alleget causaꝫ absentie. xviij. di. placuit. ꝛ. ex de se. ꝛ re iudi. tenor. tamẽ si diutino impedimẽto qs est detẽt⁹ si tale sit negotiuꝫ qõ possit expediri per procuratorẽ: ita vt plene iudex possit instrui per procuratorẽ sicut. per dominũ bene tenet mittere procuratorẽ talẽ sufficiẽter instructũ et ego credo qõ decꝫ. querelã tales causas appellat graues que ita itricate sunt ꝛ inuolute: ꝙ nõ de facili per procuratorẽ pñt expediri. ſꝫ tñ nõ nego quin semp possit actor mitti in possessionẽ rerũ absẽtis et quacũqꝫ cã reus abest vbi actio est tpe pitura. io.

a ¶ Nisi ad causam. idest si non.

b ¶ Aliena. vel qꝫ vocatur a rege. vt. xviij. di. si episcopus. tñ canõ alia ꝛia excipit: etatẽ ꝛ egritudinẽ: ꝛ grauiorem necessitatem. vt. xviij. di. placuit. Itẽ si ad testimoniũ dicendũ vel ad municipales necessitates vocet ur. ff. si quis cau. l. ij. ꝛ prin. Item si occupatio proprioꝝ negociorꝝ eum vrgeat. vt. ff. de re iudi. contumaciam.

c ¶ Reos defendi. ſ. ad excusationes proponendas ꝛ etiam ad exceptiones obijciendas. vt extra de accusa. veniens. ꝛ c. sup his. Abelius est enim qualemcunqꝫ procuratorẽ admitti: ꝙ absẽtẽ. nõ. ff. de procu. seruum. §. publice. C. de procu. exigendi. licet Ab. dicat p legem istam ꝙ post litis contestationem potest interuenire procurator ad defendendum in crimine.

d In criminalibus. nisi in casibus notatis. ij. q. vj. si quando.

e Quia episcopus. sed quid si ita pauper est sacerdos ꝙ non põt constituere procuratorẽ: tunc p se litigabit sicut illustres pauperes. vt in aut. de illustri. ꝛ qui super illustres sunt. coll. v. Ideo autem iubentur sacerdotes constituere procuratores: quia nõ expedit seruos dei litigiosos esse. vt extra de syndico. c. vno. ꝛ ij. q. vij. sicut. ꝛ ne cogantur recedere a diuinis obsequijs. vt C. de epis. ꝛ cleri. omnes. tuꝫ etiam quia cause materiam criminibus creare nosc̃untur. vt. C. de iudi. properandum in princ. habebit ergo quelibet ecclesia iconomuꝫ vt. lxxxiij. di. quia. ꝛ. ix. q. iij. cum sumus. ꝛ vj. q. vij. quoniam in quibusdaꝫ. ꝛ ille cõstituetur auctoritate episcopi. C. de epi. ꝛ cle. omnes. §. hoc nihilominus. Sed qd si canonici aliqui contra episcopum volunt agere: tunc a superiore dandus est curator ad litem sicut cum pupillus agit contra tutorem. C. de in li. dando tu. vel cu. l. ij. ꝛ vlti. sed fm iura nostra canonici per se sine episcopo constituent procuratorem. so. sed certe procuratorem ad agendum contra alium ab episcopo non possunt constituere sine auctoritate episcopi nec esse in iudicio vt extra de iudi. causam. ꝛ extra de procura. c. j. b. Itez habes hic ꝙ procurator nõ potest esse infamis. vt diri. iij. q. vij. c. j. Item habes hic ꝙ episcopus ꝛ sacerdos semp debent litigare per procuratores. ꝛ sic patet ꝙ ante litis contes. ꝛ post potest dericus fm iura nostra constituere procuratorem ꝛ per ipsuꝫ iurare de calumnia. vt extra de iura calum. cum causam. nisi velis exponere ibi procuratorẽ. i. iconomũ. eꝫ de iura. calũ. in ptractandis. ꝛ lex dicit ꝙ vbi ꝙuenit monasteriꝫ um vel ecclesiastica persona pñt ꝓstituere. pcuratorẽ. vt. i. aut. de sanctis. epi. §. si vero epi. col. ix. alij vero cõparant prelatos tutoribꝰ. ꝛ dicũt ꝙ sicut tutor vl curator nõ põt añ litis ꝓtes. ꝓstituere. pcuratorẽ. vt. C. de ꝓcu. neqꝫ. sic neqꝫ ꝑlatus qõ nõ ꝓcedo. Nulla ẽ. n. cõpatio inter tutores ꝛ prelatos: qꝫ tutor est tpalis prelatus ẽ ppetuus. tutor nõ vtit bonis pupilli: sicut ꝑlatus bonis ecclie. tutela ẽ onus. ſꝫ ꝑlatura est bonor. ꝑlat⁹ hꝫ liberã ꝛ gnãlẽ admistratõez i bonis ecclie ꝛ dare põt bõa aliq̃: si hoc bẽat ꝓsuetudo ecclie ſꝫ tutor nõ. eꝫ de dona ceteruꝫ.

f ¶ Publico. publicũ vocat hic crimẽ de quo solẽnter ꝛ publice põt qs accusari. idem enim est in priuatis criminibus. vt. C. de iureiuran. l. vlti. quia nec in illis interuenit procurator. vt. ſ. c. in criminalibus.

g ¶ Aduocatum. i. procuratorem.

b Quod aũt. Hec qõ tractata est. ſ. iij. q. viij. sed hoc solũ hic addit ꝙ romanus pontifex sine ꝓcilio põt epm dãnare. vt. j. §. qõ vero.

i Nullus. auctoritate. generali. audiri. n. põt cã episcopi: ſꝫ nõ põt terminari sine spãli mãdato apostolice sedis: hꝫ absolui posset. vt. iij. q. vj. ꝙuis. ꝛ. c. dudũ. tñ hoc nõ credo. vt diri. iij. q. vj. accusat⁹. ꝛ ar. ſ. x. pri. in fi.

k Quodcunq. ipse. ſ. ix. q. iij. cuncta. ꝛ. c. ipse. ꝛ. c. saluo.

l ¶ Sicut. in niceno. §. iij. q. vj. neminem.

Nisi in legitima synodo episcopus iudicari vel audiri non debet.

Nullus episcopus in legitima synodo: ꝛ suo tempore: apostolica auctoritate conuocata: sup quibusdam criminationibus pulsatus audiatur vel iudicetur vel dãnetur. Si autem aliter a quibusdã presumptum fuerit: in vanuꝫ deducatur quod egerit: nec inter statuta ecclesiastica vllo modo reputetur.

Item zepherinus vrbis rome archiepiscopus omnibus episcopis.

Episcopus accusatus a duodecim audiatur: cause vero finis ad sedem apostolicam deferatur.

Quodecim⁹ iudices quilibꝫ accusatus episcopus si necesse fuerit eligat: a quibus eius causa iudicetur. nec prius audiatur aut excõiceatur vel iudicetur quam ipsi per se eliganter: ꝛ regulariter vocatus ad suorum primo conuentum episcoporum per eos causa eius iuste audiatur: ꝛ racionabiliter discernatur. Finis vero cause sue ad apostolicam sedeꝫ deferatur vt ibi determinetur. nec antea finiatur quam eius auctoritate fulciatur. Quod vero absqꝫ synodali audiencia episcopus damnari prohibetur: sine preiudicio romane sedis oportet intelligi que sua auctoritate quosqꝫ valet damnare: vel damnatos absolvere. Unde gelasius papa. Ipsi sũt canones. et cetera. infra causa. ix. Sententia excommunicatõis notatus. Item hadrianus. Saluo romane ecclesie in omnibus primatu manifestum est quod illa que sunt per vnamquamqꝫ prouinciam ipsius prouincie synodus dispenset si cut in niceno decretuꝫ constat esse concilio. Cum vero accusatus ad concilium venerit: quicquid cõsedentium consultatõibus agitur aut quod ab accusantiuꝫ parte proponitur. nõ contentiosis: vocibus sed mitissima verborum relatione proferatur. Unde in tole. concilio

a IN loco benedictionis idest synodi.

b Ditissima.vt.C.de ob se.patro.l.si manumissori.ꝛ s.iij.q.vij.si quis adeo.lex punit talem vltimo supplicio.vt.C.ō his qui ad eccle. confu. denunciamus.

c Tumultu.sic presumit de iniusta electione illius q per clamorem est electus extra de elect.ofius.viij.q.j.si ergo.ꝛ est.si.de con.di.iij.ir religiosa.

d Excōicatus.a consortio fratrum.sic.s.di.xlv.neminem.

e Nec antē:si bono zelo quis indicat crimen illi qui potest prodesse ꝛ non obesse nō est maliuolus .xxij.q.v.hoc videtur ꝛ si premonuerit eū quē accusat.ij.q.j.si peccauerit. vel si crimen propositū vult probare ij.q.viij.qui crimen s.e.q.j.c.ij.sed si crimen tm̄ proponeret ꝛ nō psequeret puniēdus ēt tanq̄ pditor. vt.lxvj.di.accusatores.

f Non vos.hoc.c.loquit de denunciatione ꝛ ō secreta correctione.ꝛ est arg. hic q̄ quilibet ad denunciationem tenetur.

g Indicatis.illis qui possunt prodesse.

h C. Tacendo.j.viij.q.j.qd autem ō.sed hic de secreta correctione logtur.ibi ō manifesta.

i Non ois.tollit nō obstat.lxxxvj.dis.pasce q: illud q eo q ad mortē est ruit'sic.xj.q.iij.qm̄ multos.ꝛ est hic ar.q̄ excōicato nō est dāda elymosina.de hoc dicit.xlij.di.gescamus.

k Patriarchas.iacob ꝛ filios eius q fama coacti iuerunt in egiptum.

l Flagello.nō volūtatē potius spectandam q̄ factū vt.xxiij.q.j.paratus.dist.v. ad eius vero,ꝛ qualitas facti ex persona facientis presumit.xj.q.iij.abstit,ꝛ.xxiij.q. iij.ea vindicta.

m Non osculak.amarissime.i.amare.

n Vli.q sponte.i.detractores.xlvj.di.accusatores vl'alit.i.sine discretōe.

o Et iō replicāda est.i.sepius querenda ō oēs supradictos p̄m quosdā qō nō placet sed ō ꝓfitentes tm̄ q: inimici ꝛ infideles nunq̄ admittuntur.

p Religiosus.sed qualit exercet religiosus vir cāz sāguinis ō illō.j.xxiij.q.viij. bis a qb⁹.sed dic q ecclesiasticus iudex pōt virga puni re.vt.xxiij.q.v.c.j.ꝛ hoc nō est iudiciū sanguinis.sed hic facit qōnes in cā ciuili qō fi erij in defectū probationū. ff.de questi.ditus.ꝛ etiā in ecclesiastica crimali i.ij.q.j.in primis in fi.Quidaz etiam rj.legitur.

In cognitione causarum cōtentiosi locum non habeant.

IN loco benedictionis[a] consedentes domini sacerdotes nullus debet:aut indiscretis vocibus perstrepere:aut' quibuslibet tumultibus perturbare.nullus etiaz fabulis vanis vel risibus agi.ꝛ quod est deterius:obstinatis disceptationi bus tumultuosas voces effundere Si quis enim vt apostolus ait putat se religiosum esse:non refrenās linguam suam sed seducens cor suum huius vana est religio.Cultum enim suum iusticia perdit:quando silentia iudiciorum obstrepentiuz turbo confundit:dicente propheta Erit cultus iusticie silentium. Debet ergo quicquid:aut consedentiuz consultationibus agitur:aut ab accusantiuz parte proponitur:sic mitissima' prolatione verboruz,p ferri: vt nec contentiosis vocibus sensus audientium perturbent:nec iudicij: vigorez tumultu' eneruent. Quicunqz ergo inconuentu consilij:hec que permissa sunt violanda crediderit:ꝛ contra hec interdicta aut tumultu aut cōtumelijs vel risibus cōsilium perturbauerit iuxta diuine legis edictum quo precipitur.Ejice: derisorem ꝛ exibit cuz eo iurgium cum omni dedecore de confessione abstractus a communi cetu secedat:ꝛ triuz dierum excō municationis[a] sententiam ferat.

C.v.

Nec autem' queritur:an sit aliquis iudicādus maliuolus:quia crimē alterius indicat. De hoc scribit btūs augustinus hoc dicēs.

Magis nocet qui crimen celat.qz qui amicabiliter indicat.

NOn vos' iudicetis esse maliuolos:quando crimen alterius indicatis[a] magis quippe nocētes nō estis indicando crimen:quā si fratres vestros quos indicando corrigere potestis tacendo[a] perire permittitis.Si eni frater tuus vulnus habeat in corpore quod vult: occultari cum timet secari: nonne crudeliter a te siletur:ac misericorditer indicatur.quanto ergo potius debes manifestare crimen:ne deterius putrescat in corde: Item ad vincentium donatistaz ꝛ rogatistam.

Nec qui parcit est amicus:nec qui verberat est inimicus.

NOn omnis' qui parcit amic⁹ est.nec omnis qui verberat'inimicus est.meliora enim sunt vulnera amici:qz voluntaria oscula inimici.melius est enim cum seueritate diligere quam cum lenitate decipere. vtilius esurienti panis tollitur si de cibo securus iusticiam negligat:quam esurienti panis frāgatur: vt iniusticie seductus acquiescat.ꝛ qui freneticum ligat:ꝛ qui letargicum excitat: ambobus molestus: ambos amat.quis potest nos amplius amare quam deus:ꝛ tamen nos non solum docere suauiter:verum etiam salubriter terrere nō cessat. Fomentis lenibus:quibus deus omnes consolatur:sepe etiam mordacissimum medicamentum tribulationis adiungit.Exercet fame patriarchas[k] etiam pios:ꝛ religiosos:populum contumacem penis grauioribus agitat:non aufert ab apostolo stimulum carnis tertio rogatus:vt virtutem in infirmitate perficiat:ꝛ infra. Noueris alitquando furem auertendis pecoribus pabulum spargere.ꝛ pastorez aliquando flagello' ad gregem pecora errantia reuocare. Item ex sermone ambrosij q sic icipit.Fortasse amariora.

Non odio habetur sed diligitur q castigatur ꝛ corripitur.

NOn osculatur[m] semper pater filium:sed aliquādo castigat ergo quando castigatur qui diligitur:tunc circa eum pietas exercetur.habet enim ꝛ amor plagas suas que dulciores sunt cum amarissime inferuntur.dulcior enim est religiosa castigatio quam blanda remissio.vnde ait propheta.Dulciora sunt vulnera amici:qz voluntaria oscula inimici. Ex his verbis datur intelligi:quod magis cōfert vtilitati fraterne qui crimen accusando vel indicando' prosequitur: qz qui celādo fouere nititur. Eusebius autem contra statuere videt dum aliorum crimina sponte confitentes in episcoporum accusatione recipi prohibet dicens.

Ad accusationem nō admittantur aliorum crimina sponte confitētes.

ILli qui aut in fide catholica: aut in inimicitia suspecti sunt ad pulsationem episcoporum non admittantur:nec illi qui aliorum crimina sponte[n] confitetur.Et ideo replicanda' est sollicite veritas quaz sponte prolatam in illis vox habere non potest:banc diuersis cructibus elatebris suis religiosus[a] torquere exigere[a] debet: vt dum[n] penis: corpora subijciuntur:que gesta sunt fideliter ꝛ veraciter exquirātur.

Item in proverbijs.

QUi ambulat' fraudulenter:revelat arcana.qui autem fidelis est celat amici commissum.Item infra.Que viderūt oculi tui ne proferas in iurgio cito:ne postea emendare non possis:cum de honestaueris amicum tuum. Sed aliud est ex charitate aliorum crimina deferre:vt quos secreta admonitōne corrigere non possumus.convictos in dicis sententia corripiat:atqz.aliud insidiando falsa obijcere:vel in sultando vera facile exprobare.Illud vero charitas.hoc autem impietatis est officium.Unde in eisdez proverbijs dicitur:verba impiorum insidiantur sanguini:os iustorum liberabit eos.ꝛ infra.Qui quod nouit. er hoc loco dicunt vtles ō clericos gnālit admitti sed cū tormentis.sed hoc falsum est qz tm̄ in exceptis criminib⁹ admittunt vtles.vt.s.iiij.q.iij.l.si aūt ea ꝓditio.

p Religiosus istud obtinet in exceptis criminib⁹:vt in crie lese maiestatis vbi accusator torquet.vt.vj.q.j. §.verum.C.ad.l.iul. ma.nullus.in fi.sed i ciuili cā nūq̄ torquet aliqs nisi in defectu probationū.vt i auc. de testi.§. sancimus. col.vij. Vel dic q̄ prima ps loq̄t de accusatore.secūda de teste.vtles.n.testes bñ torq̄ntur in exceptis cribus vt.iiij.q iij.si ea,ꝛ etiā in ciuilibus negocijs in defectū probationū vt diri.

q Exigere.non p se sed p alios.vt.lxxv vj. di.nō liceat p dericos aūt nō p laicos.ex de sen.excō.vniuersitatē hēs ergo hic q̄ prelatus pōt subditos corporaliter punire.vt xly.di.cū beatus.

r Vt dū.hoc nō refertur ad oia predicta sz tm̄ ad illos q ꝓfitentur. inimicus.n. non pōt eē testis in aliquo crie.ex ō simo.lz bely. pōt tm̄ dici q̄ inimic⁹ torq̄ri q̄qz pōt.ꝛ esti mabit iudex an adhibebit ei fidē vl' nō.vt ff.de questi.l.j.§.q̄ni in fi.Sz vtz clerici de beāt subdi verberib⁹ pro testimonio dicendo dubitat qō vī vt hic.ꝛ.j.e.qi.ꝛ.c.presbyteri.ꝛ.xlv.di.cū beat⁹ dicunt tm̄ gdā minores clericos posse torqueri sed nō maiores Alij dicūt oēs suspectos posse torqueri. nā ꝛ liberi vacillātes torquent vt ex de accu.sup his.ff.de questi.ō minore.ꝛ ecclesia virgis pōt aliquos corrigī. vt'.xxiij.q.v. c.j.hoc certū est q̄ minores clerici idistincte pro quolz crie verberi b⁹ subijciūt.vt.xxv. di.añ.sz maiores ñ nisi p enormibus.vt di. xlv.i fūma.tm̄ lz clerici torq̄ant p delicto' nō tm̄ testimonio dicēdo ꝑm plerosqz qui' dicunt non tenere istaz legem.j.e.q.vj.presbyteri.vel dic q̄ clerici suspecti possunt torqueri non a laico.sed ab episcopo.

s QUi ambulat.

a ¶ Sed aliud est repetinus quale ergo erit responsum testis nam si cito respondet videtur mendax. si in mora videtur dubius vt dixi. l. di. ponderet.

b Qui autez hec questio expedita est. ij. q. iij.

c Omnis punitur. si conuict⁹ fuerit ō calūnia vt. ij. q. iij. §. notandum. ij.

d Qui calumnia. etcetera.

e Via iurta. manus presbytero enim z diacono tantū manus imponitur. vt xxiij. di. presbyter. z. c. diaconus. z. c. subdiaconus. sed ꝯ. lxix. dis. c. j. vbi z clerico iubetur manus imponi. sz illud de manu benedictionis. hoc de manu cōsecratōis: vel dic qō tempore gregorij: subdiaconat⁹ nō erat. sacer ordo. xxj. di. c. j.

f ¶ Sacerdotio. qō habiturus erat. ar. qō quis dicitur perdere. quod nunqꝯ habuit. xx. q. j. puelle. xvij. di. cōcilia. xxiij. q. iiij. gnilisarius. xxvij. q. ij. §. er bis.

g ¶ Castigari. h̄ vna pēa commutatur l'aliam. penam corporalez sic. xij. q. ij. in. §. libertus. z. lxxxij. di. presbyter. xiiij. q. vj. c. j. ff. ō accu. bos. §. omnib⁹. in fi.

b ¶ Veluti. boc vult dicer quod subdiaconus conuincitur veluti laicus. quantuz ad hoc. s. qō sicut causa. laici ab episcopo vno. audiri potest sic causa subdiaconi. vt. xv. q. vij. felix secus est i diacono. Quidam referunt hoc ad qualitatē testiū: vel sicut bigami admittuntur contra laicum sic contra subdiaconum. quia possunt er dispensatione fieri subdiaconi. vt. xxxiiij. di. lector. sed eadem ratione homicida admittitur cōtra sacerdotē cuz secū dispēsari possit a papa.

i ¶ Presbyteri. bone opinionis ꝑm. b. sec⁹ si suspecti sunt. vt. ꝯ. e. q. v. illi. sed boc non placet minores ergo clerici possunt coram episcopo torqueri nō a laico. vel nō credo tenere qō hic dicitur.

k ¶ Leges. circa laicos infames.

loquitur index infitie est. qui autez mentitur. testis est fraudulent⁹. Itē Labium veritatis firmuz erit imperpetuum. qui autem testis est repentinus* concinat linguam mendacij Item. Qui custodit os suū custodit animam suam. qui autem inconsiderate loquitur: sentiet mala. Verbum mendax iustus detestabitur. impius autem confundit z confundetur. Item augustinus in psalmo. xxxiij. Si aliquando humana infirmitate pedes nostri in aliquod peccatum mouetur: insurgunt lingue iniquissimorum inimicorum: cum fuisset miserendum: irrident impij: vnde dolent pij.

C. vj.

Qui autem* quod intulit probare nō valet: puniēdus est. Unde badrianus papa ait.

Puniatur qui alijs falsa intulerit:

Omnis qui alijs falsa intulerit puniatur* z pro falsitate ferat infamiam. Itez gregorius.

De eodem.

Qui calumniam* illatam non probat: penaz debet incurrere quam si probasset reus vtiqz sustineret. Idem in registro.

Qua pena feriatur qui crimen illatum non probat.

Quia iurta patrum sententias canonicas qui calumniam illatam non probat: penam debz incurrere: ac per boc quia subdiaconus crimen diacono probare non potuit: quoniam impositionez manus* qua carere potuisset non habuit: non solum sacerdotio* sed officio caruit: z tanqz reuera infamis meruit verberibus castigari*. Nā cui cum tribus testibus veluti* laico crimen quodlibet approbatur: non est mirum quod obijcit dum probare non sufficit: si corporali infamie quemadmoduz laicus ex iuris similitudine subiugatur. quod enim esset diacono gradum omittere boc fuit subdiacono fame plenitudine caruisse. codice. libro ꝑmo titulo de episcopis z clericis. Imperator theodosius. Presbyteri* citra iniuriam questionum testimonium dicant: ita tamen vt falsa non simulent. Ceteri vero clerici qui eorundem gradum vel ordinem sequuntur si ad testimonium dicendum petiti fuerint: prout leges* precipiūt audiantur: salua tamen sit litigatoribus falsi accusatio. Si forte presbyteri qui suo* nomine superioris loci testimoniuz dicere citra aliquam corporalem iniuriam sunt: precepti: boc ipso quod nihil metuunt vera suppresserint: multo magis etenim pena sunt digni: quibus cum plurimuz bonoris per nostrā iussionem delatum est: si occulto inueniuntur in crimine. Item constitutione. iij. col. nona. Presbyteri* seu diaconi si falsum testimoniam dixerint: si quidem in re pecuniaria diuino ministerio dumtaxat per tres annos separati mōasterio tradātur: si in criminali clericatus honore nudati legitimis penis* subijciātur. ceteri vero clerici communi iure officio ecclesiastico pulsi sine delectu cause legitime coerceantur. Idez ianuario episcopo.

Ac sancte communionis ministerium non accedat: qui crimen illatū non probat.

Epiphaniū* presbyterū quorundam sacerdotum litteris* criminaliter accusatum* cuius nos vt valuimus causas discutientes*: nichilqz in eo obiectorum reperiētes: vt ad locum suuz reuerteretur absoluimus*. criminis ergo auctores volumus te perscrutari: et nisi: qui eādem transmisit epistolaz: paratus* fuerit boc quod obiecit: canonicisatqz districtissimis probationibus edocere. nullatenus ad: sancte communionis ministeriū accedat. Item ex decreto badriani pape.

Qua pena delator sit feriendus.

Delator*: autem lingua* capuletur: aut connicto caput amputetur.

Palea.

Delatores autem sunt qui inuidia produnt alios. Item ex concilio elibertano.

De eodem. Palea.

Delator si quis extiterit fidelis et per delationem eius aliqz quis fidelizz fuerit proscriptus vel interfectus: placuit non nisi in fine accipere cōmunionez. si lenior: causa fuerit: infra quinquenniuz accipere poterit cōmunionem: si catbecuminus fuerit: post quinquennium: admittitur ad baptismum. Item ex octauo synodo.

Qui innocentez falso crimine quem maculauerit: sacerdotis arbitrio penitentia diuturna purgetur.

Palea.

Si quis falsum* dixerit: vel personam innocentis falso crimine maculauerit iurta sacerdotis arbitrium diuturna penitentia expurgetur. Itē ex concilio agathensi:

A communione coerceatur: vel secularis vel laicus: qui ecclesiaz vel clericum per calumniā fatigauerit:

Si quis vero secularium* per calumniaz: ecclesiaz aut clericum fatigare presumpserit z connictus fuerit: ab ecclesie sue liminibꝰ z a catholicorum communione: nisi digne penituerit coerceatur:

Ao fornicatores et infamia notati quēdam religiosum episcopum de simonia accusare nitūtur: reus alterius prouincie archiepiscopi iudicium expetit: tandem in probatione deficit accusator: reus cogitur ad sue innocentie assertionem. Queritur primo an crimine irretiti vt infamia notati ad huius accusationem sint admit-

l ¶ Qui suo. i. propter suum bonorem.

m ¶ Presbyteri. qualit̄ statuit hic imperator aliquid ō rebus ecclesiasticis: contra id. xcvj. di. bene quidem. nisi hoc fecerit auctoritate apostolica. vt. xcvij. di. ecclesie. z c. victor. sed hic instruit iudicem ecclesiasticum quid facere debeat. sic. j. e. delatori.

n ¶ Legitimis penis. que sunt. ff. de fal. l. j. §. vl. vbi dicitur qꝑ pro crimine falsi si ē liber deportatur z omnia eius bona publicātur. si est seruus patitur vltimuz supplicium. vel intellige de penis canonicis prout dicitur di. l. si episcopus. vel dic cuz iudex ex officio suo punit testem ꝑm suum arbitriuz punit eum. C. de testi. nullum secus si directe accusatur testis. vt. l. di. si episcopus. z. ff. de fal. l. j. §. vlti.

o Epiphanium. de eodem agitur extra. de testi. quoniam.

p ¶ Litteris. sz qualiter hoc fecerit cum non sit admittēda accusatio per litteras. vt ij. q. viij. per scripta. z. iij. q. ir. absentem. sed hic non plene examinauit causam.

q ¶ Accusatum idest infamatum.

r ¶ Discutientes. de plano non in forma iudicij. extra ō accu. olim.

s ¶ Absoluimus. ab obseruatione iudicij: vnde postea admittitur accusatio.

t ¶ Paratus nonne potuit accusator penitere z dicere se errasse. vt. ꝯ. e. q. j. quidam. z ante lit. contes. potest desistere accusator. vt extra de accu. licet in fi. Sz istud est speciale in accusatione episcopi vel cum orta est infamia. vt dixi. ꝯ. iiij. q. v. quisquis.

v Delatori. ꝓfesso.

¶ Lingua. sed qualiter dat papa iura de pena sanguinis cōtra illud. xxiij. q. viij. bis a quibus. sed hic docet quid facere debeat iudex secularis. sic. xxvij. q. j. si quis rapuerit. io.

r. Si quis falsum.

r Si quis secularium.

a Quod aūt. Jn simonia quilibet auditur accusans ℨ laicū etiā me retrix. vt. lxxix. di. si qs papa. ⁊ ex de simo. tāta. ⁊ hoc iō. q; oia cria nulla reputant respectu istius vt. j. q. vi. ꝑ secus si accusat⁹ sit clericꝰ: ⁊ bone fame. vt. ij. q. j. in ꝓmis. in fi. imo eadē ē distinctio in laico an ꝑius fuerit bone fame an ſi vt. ff. ad. l. iul. maie. famosi. Jz aūt ī exceptis cr̄ib⁹ admittant cr̄iosi: nō tñ sine tormēto. vt. iiij. q. iij. si ea. Si gꝰ clericꝰ ē bōe fame nullo crie suspectus nō audit ℨ ipm vt extra ō testi. venies. si est ma le qlibet admittit ad accusā dū ⁊ testificandum. vt ex de simo. ꝑ tuas. Quidā tñ dicūt q; Jz viles admittant ad accusationē. non tñ ad testimoniuz q; tota vis negocij pendet ex testimonio sed nō in accusatione vel dic vt di. xl. ij. q. j. in ꝓmis. in fi.

b ℨ Jf sacerdos. precipit ab apostolis. vt. xxv. di. primum. si tale est crimē qō est accusatione ⁊ damnatione dignissimuz. vt. lxxxj. di. apostolus.

c Omnes leges. sed ⁊ alios dicimus infames ſm canones qui non sunt infames ſm leges. vt bigamos ⁊ corpore viciatos sicut. nec oēs dicimus infames ſm canones qui ſm leges sunt infames vt mulier que nubit infra tempus luctus. io. Sed certe bigami ⁊ corpore viciati non sunt infames ⁊ si sint irregulares cum non deliquerint. b. Dicunt tñ quidam q; infamia que est irrogata ꝑ sententiā vel que contrahitur ipso facto. vt cū aliqua deprehendi tur in adulterio: vel cum aliquis contrahit binas nuptias. de qua agitur. ff. de his qui no. infa. quid ergo infamia hec nō purgat ꝑ quantācunq; penitentiā. vt. ij. q. iij. ℨ. hinc colligitur. nisi restitutus sit ab illo q; pōt restituere: vt a principe vel a senatu. vt. ij. q. iij. ℨ. notanduz ij. in fi. ff. de postul l. j. ℨ. de qua. Alia est infamia facti. de qua agitur. ℨ. e. sunt plurimi. ⁊ hec melius dicitur infamatio que inducit purgationem: ⁊ illa aboletur purgatione prestita. vt. xv. q. v. de crimine. Est etiā quedaz infamia canonica que irrogarur ex quolibet petō mortali vt hic. ⁊. xxxij. q. v. preceptū in fi. ⁊ hec aboletur ꝑ penitentiā. vt. ℨ. e. illi q tñ vt dicunt qdā talis nō admitteretur ad accusationē vel ꝓmotiōez q; nō sufficit q; mō nō fit infamis sed q; nunq; fuit infamis. ℨ. e. qui crimē. Jtē infamia ℨcta ex ſnia ex cōicatōis tollitur ꝑ absolutionez. vt. iiij. q. j. c. j. sic finito tpe relegationis tollit infamia orta ex ſnia. ff. ad muni. ordine.

tendi: Secundo: si episcopus in: eos accusatione vertere voluerit: an simplici assertioni sue sit fides adhibenda. Tertio: si liceat: sibi expetere iudicium archiepiscopi alterius prouincie. Quarto: cuius iudicium sibi sit expetendum si circa suam sententiam episcopos sue prouincie discordare contigerit.

Quinto si in probatione deficit accusator an reus sit cogendus ad probationem sue innocentie.

C. j.

Quod autemª crimie irretiti alios accusare nō possint: anacletus papa testatur dicens.

Jn criminosis sacerdos accusari nō permittitur.

ℨ Jf sacerdos sine crimine eligi precipitur⁹ nullatenus a criminosis accusari aut calumniari permittitur: nec ab alijs quam ab his qui sine crimine sunt: ⁊ iurta electionem canonicam sacerdotes ordinari possunt. et tales per omnia inueniuntur: quales sacerdotes eligi inbentur. Jtez hadrianus papa.

Jnfames ſt qui culpis exigentibus ad sacerdotium ꝓuehi non possunt sacerdotes non accusent.

Omnes vero infames esse: dicimus quos leges⁹ seculi infames appellant: ⁊ omnes qui culpis exigentibus ad sacerdotium nō possunt ꝓuehi: indignuz est: vt illi eos accusent qui esse non possunt quod ipsi sunt: quoniam sicut maiores a minoribus⁹ non iudicantur ita nec criminari possunt. Jtez fabianus papa.

Jnfames sunt: qui regnum dei consequi non valent.

Illi qui⁹ illa peccata perpetrant de quibus apostolus ait quoniam qui talia agunt regnum dei non consequentur. valde cauendi sunt: ⁊ ad emendationem si voluntarie venire noluerint compellendi⁹ sunt quia infamie macula sunt aspersi et in baratrum dilabuntur: nisi eis⁹ sacerdotali auctoritate subuentuz fuerit. Similiter ⁊ illi de quibus ipse ait: cum huiusmodi⁹ nec cibum sumere: quia infamia sunt notati auctoritate quam sacerdotali auctoritate curent: ⁊ gremio sancte matris ecclesie reintergrentur: quia qui extra nos sunt nobiscum communicare nō possunt. Jdem.

q. vj. si duo. ar. ℨ. iij. q. iiij. ℨ sanguineoz. ⁊. c. bi⁹ q. ⁊. ℨ. e. qcunq; ⁊. xxij. q. v. paruuli. Sed dic q; canonica infamia ꝑ penitentiam tollitur. sed nō illa que irrogatur ipso facto vel ꝑ sententiā. io. de ipso occulto crimine tollitur per penitentiā sed non de manifesto. vt extra de tēp. or. c. vl. ⁊ pe.

b ¶ Cum huiusmodi. s. excōmunicatis.

Ante satisfactionem excōicati ad accusationem non admittantur.

Omnes illi sunt ab accusatiōe repellendi quos apostol⁹ cōmemorat dicens: cum his nec cibū sumere ⁊ ante satisfactionem⁹ ecclesie non sunt recipiendi. Jtem clemens papa iacobo hierosolymi ꝑtano episcopo.

Sacerdotes nō nisi a coequalibus accusari debent.

Beatus Petrus homicidas ⁊ adulteros ac cunctos crimina libus nexibus alligatos: et qui eis coequales non erāt: ab episcoporum vexatione ⁊ accusatione: dicēte⁹ domino prohibebat: et non nisi a coequalibus aliquid sibi inferri: debere docebat. Jnfames etiā omnes ⁊ quos primates: ⁊ leges seculi non recipiunt: sed ⁊ laicos ab eorum accusatione ⁊ vexatione semper repellere debere rogabat⁹ ⁊ cunctos subditos esse precipiebat: cunctoꝝ sacerdotum vitam superiorem sanctioremq; ac discretam a secularibus ⁊ laicis hominibus esse: ⁊ spirituales atq; sacerdotes sup er carnales ac laicos semper constituere ⁊ fore dicebat debere: quoniaz primum⁹ esse nobis debet vt a talibus⁹ arguamur ⁊ iudicemur vel ab humano⁹ die. maiores vero a minoribus nec accusari vel iudicari nullatenus posse dicebat: quoniā hoc non solum diuinas sed etiaz leges seculi inhibere docebat. Jtez hadrianus papa.

Qui criminosus fuerit: sacerdotes accusare non potest.

Qui crimen⁹ intendit: agnoscēdum est si ipse ante⁹ non fuerit criminosus. quia periculosuz est ⁊ admitti non debet rei⁹ aduersus quēcunq; professio. testes autem si ne aliqua sint infamia. vxores ⁊ filios habentes christū⁹ omnino predicantes. Non solum autem criminosi: sed etiam quilibz alij ab accusatione episcoporuz repellūtur.

Unde anacletus papa ait.

Deo nō placet qui seruos suos accusat.

ℨ Jomnia⁹ in hoc seculo vindicata essent: locuz diuina iudicia non haberent. Superuacuu; laborat impendijs qui celuz certat facibus adiunare. Jdeo si aliqs putat se i hoc deo placere quod seruos accusat: ⁊ vt meliores fiāt dicit

i Omnes. ante satisfactionez vel iuramentum. extra ō sen. ex. per tuas.

k Beatus. dicente. cū dixit qui sine peccato est. xc.

l ¶ Rogabat. i. precipiebat. sic. xj. q. iij. rogo.

m ¶ Qm̄ ꝑ mimo. sic ꝓtinua. qm̄ ⁊ si boni sumus.

n ¶ Ut a talibus. s. illis qui semper parati sunt reprehendere. de qbus ait. xj. q. iij. secuti. sed alioz reprehensiones attēdēde sunt quiz mali nō sint. tñ iō reprehēdūt. q; eos malos eē credunt. xj. q. iij. ñ sūt. xj. q. j. nolo

o ¶ Ab humano. i. q tantū humana nō diuina querunt. viij. q. j. sunt in ecclesia.

p Qui crimen. si vis dicere q; peccauit post baptisma pōt promoueri si egerit penitentiā: tūc dicas illū bic appellari criminosum q; ꝑ sententiā quictus est vel de enormibus criminibus intelligas que irrogant infamiaz ipso iure. vel de illo itel lige q; pendente accusatione qua fuit accusatus voluit accusare aliū qō nō lz. iij. q. vl. neganda. Baz. ait facit vim in hoc verbo criosus. s. plenus. vicijs sicut ille q; est pirurus. vt. ℨ. e. qcunq; et lz qlz crīosus ēt nō cōuictus repellat. vt ex de testi. sup eo. tñ si ꝑbat se egisse pniaz bñ recipit marie in ciuili ar. l. di. ferruz. ⁊. ff. de edil. edi. q; ita. lz sit ar. ℨ ex de simo. ꝑ tuas. vbi dr q; in exceptis cribus: lz ciuiliter agatur potiꝰ admittat de egrate q; de rigore. io. Tu dicas breuiter q; si ꝑbat crimē ꝓtra aliquē, sp repellit in cā criali. vt. ℨ. ij. q. vij. q. rendū vt ex de testi. testimoniū. nisi in exceptis cribus ſm distinctōez pluries dictam superius. b.

q ¶ Si ipse. añ lz de illo nō fit condēnatus

d ¶ Minoribus. honestate moz. i. crīosis ne fit ℨ. ij. q. vij. presumūt. ⁊. c. latoz.

e Illi q; ſm quosdā prima ps logt de crīosis nō excōicatis. secda de excōicatis. ſm alios logt ꝑma ps de occultis. secunda de manifestis crīosis

f ¶ Cōpellēdi. ar. existēte in mortali peccato cogendū ad penitētiā. xxij. q. j. predicandū. xxiij. q. iij. tam sacerdos ar. ℨ. ij. q. j. multi.

g ¶ Nisi eis. ar. tolli in famiā q; satisfactōez ecclesie. vt. xxxij. q. v. preceptū. xxxv

ar. extra de testi. super eo. ⁊ est hic ar. qō post pniam accusatur qs de crie xxxiij. q. ij. admonere. j. q. vij. si qs oēm. l. di. puenit. xlviij. di. qm̄ multa.

r ¶ Rei. i. accusati.

s ¶ Ꝑm. nō tñ obest eis si eos instruxerint. xlvij. di. ꝓtulibz. ⁊. xliij. dis. ephesijs. Aliud si neglexerit. eos corri-

t gere. vt. xxxvij. di. legant

Joia. de occultis loquit q; soli deo reseruanr xxxij. di. erubescāt

a ¶ Inuidie. hic canō
presumit potius accu
sationem fieri causa
inuidie q̄ charitatis.
vt dist.iij.q.vij.si qs
episcopus.
b ¶ Acerdotes.
c ¶ Oues hic.iij.q.
vij.oues.
d ¶ Suspicio. hic.ij.q.
j.c.j. Suspicioni teme
rarie non credit. xj.q.
iij. in cunctis probabi
lis inducit presumpti
onem. ff. qō me. cau.
l. viti. ij.q.v. presbyter
violenta condemnati
one. xxxii.q.j. dicit. ⁊
C. de adulte. q̄uis. lz
sit ar. contra. extra de
presump. litteras.
e ¶ Aditare. Casus
Nemo dz se ia
ctare de bonis ne ca
dat vt petr⁹ ⁊ dauid
f ¶ Tertio hic videt
q̄ totiens penitentiā
faciam quotiēs com
mitto fornicationem
etiam cum eadē mu
liere. ⁊ q̄ quasi pro di
uersis delictis sit mi
hi penitentia indican
da. vt de pe. di. v. con
fideret. ⁊ ō pe. di. j. mē
surā. Itē si post p̄mā
fornicationē quis pe
nitet: iniungit. ei. peni
tentia. si secundo ac
cedit ad eādem: secun
do iniungit ei penitē
tia. talis ergo erit me
lioris cōditionis si nō
peniteat a principio
q̄ si peniteat postea.
item si secūdo accedit
ad aliam mulierē cū

se hoc agere: immanū laborat: ⁊ plus
inuidie⁹ stimulis agitatur quaz cha
ritatis quoniam diuine gratie ple
nitudo adiectione humana non in
diget: nec vlla requirit commenda
tionis augmenta. Item telesphо
rus papa.

Populus sacerdotes arguere vel increpare non valet.

Sacerdotes⁹ qui proprio ore
corpus domini conficiunt: ab
omnibus sunt obediendi ⁊ timendi
non dilacerandi aut detrabendi ga
a quibus se domini populus bene
dici salnari ⁊ instrui cupit: nullate
nus eos debet arguere: nec vulgus
in eorum accusatione suscipi debet
populus enim ab eis docendus est
et corripiendus: nō ipsi ab eo: quia
non est discipulus super magistrum
dei ergo ordinationem accusat qui
eos qui ab eo constituuntur sacer
dotes accusat vel damnare cupit.
Idez. Si qui non sunt idonei nō
suscipiantur ad accusationem. Omnes qui aduersus patres. i. sacerdo
tes armantur: infames esse censemus. patres enim omnes. i. sacer
dotes venerandi sunt: non respuendi aut accusandi vel insidiandi aut
infamandi. Item pius papa.

De eodem.

Oues⁹ pastorem suum nonre
prehendant: plebs episcopū
non accuset: nec vulgus eum argu
at: quia nō est discipulus super ma
gistrum. Episcopi enim a deo sunt
iudicandi: qui eos sibi oculos ele
git. Nam a subditis aut prauis vi
te hominibus non sunt accusandi aut
arguēdi aut lacerandi. et infra. Ne
mo bonū faciens alteri verbo aut
facto nocere vult. quāto minus in
suspicione debet venire fidelis ho
mo: vt dicat aut faciat ea que pati
non vult: quia omnis suspicio⁹ po
tius est repellenda q̄z approbanda
vel recipienda. Ipsa autem de
tractio licet vicio detrahentium ta
men iusto dei iudicio nonnunquaz
aduersus bonos excitatur: vt quos
vel domestica presumptio: vel ali
orum fauor in altum extulerat: de
tractio humiliet. Unde ambro
sius.

Ne quis de se presumat linguе malorum ex dei precepto contra eum excitantur.

Iditare⁹ petrum tertio dicen
tem: domine tu scis quia amo
te. Etenim quia tercio⁹ negauerat:
tertio confitetur: sed neganit in no
cte: confitetur in die. Hec autem. iō
dicta sunt: vt sciamus neminem ia
ctare se debere: nam et si petrus⁹ la
psus est: quia dixit ⁊ si alij. scandali
zati fuerint in te: sed nō ego: qs alius
iure de se presumat: denigz ⁊ dauid
quia dixerat: Ego dixi in abundan
tia⁹ mea: non mouebor in eternum:
eam sibi iactantiam obfuisse confi
tetur dicens: auertisti faciem tuam
a me: ⁊ factus sum conturbatus

Item gregorius.

Vt boni salubriter humilientur linguе malorum contra eos insurgunt.

Sunt plurimi qui vitam bono
rum forte amplius quā de
bent laudant⁹ ⁊ ne qua elatio de lau
de subrepat permittit omnipotens
deus: malos in obtrectationem et
obiurgationem prorumpere: vt si
qua culpa ab ore laudantium in cor
de nascitur: ab ore vituperantium:
suffocetur. Hinc: est quod doctor
gentium se in predicatione currere
testatur inter infamiam⁹ et: bonam
famam: qui etiam dicit vt seducto
res ⁊ veraces. Verum hac aucto
ritate⁹ prohibētur spirituales a car
nalibus accusari: non carnales a spi
ritualibus: quod ex verbis eiusdem
datur intelligi quibus in eodem ca
pitulo subiunxit dicens. Capite lan
guescente facilius reliqua corporis
membra inficiuntur. sicut scriptuz⁹
est. Omne caput languidum ⁊ om
ne cor merens a planta pedis vsqz
ad verticem non est in eo sanitas.
Quapropter manifestum est dia
bolum qui sicut leo rugiens circuit
querens quem devoret: cordibus:
plebium suadere: vt doctoribus at
qz pastoribus suis detractiones ir
rogent vel eos accusent: vt plebes:
languescentes non tenentibus pa
storibus frena eorum lasciuiant: atqz
in ima ruant: vt saltez sic pericli tari
possint. Multum vero distant dā
na morum a damnis rerum tempo
ralium: cum ista extra nos sint: illa
vero in nobis: et infra. Deinus ma
lum fore non existimo quam chri
stianos suis inuidere sacerdotibus.

Hinc etiam felix secundus ait.

Deo recte famulantes persequi nō licet.

Quiescite⁹ inquit sancta syno
dus nicena: ⁊ nolite persequi
eos qui recte deo famulantur: ⁊ sin
cera voluntate superna dei manda
ta custodiunt: vt nostris legib⁹ sub
iugantur: quia non decet vt carna
les spirituales persequātur. Item
gregorius.

Subditi prelatos suos accusare nō debent.

Quamerito plebis nonnunq̄z
episcopi deprauantur⁹ quate
nus proclinius cadant⁹ qui sequun
tur. Capite languescente cetera cor
poris membra inficiuntur. deterio
res sunt qui vitam moresq̄z bono
rum corrumpunt bis qui substanti
as aliorum prediaq̄z diripiunt. La
neat itaqz vnusquisqz: ne aut liguaz
aut aures habeat prurientes. idest
ne aut ipse alijs detrahat: aut alios
detrahentes audiat⁹. Sedens inqt
propheta aduersus fratrem tuum
loquebaris detrahendo: ⁊ aduer
sus filium matris tue ponebas scan
dalum. ⁊ cetera. Parcant singuli
detractioni lingue custodiant que
sermones suos ⁊ sciant: quia cuncta
que de alijs loquuntur: sua senten
tia iudicabuntur. Nemo inuito au
ditori libenter refert. Officium sin

le peccatū cōmittit sicut si se
cūdo accederet ad priorē. sed
pro illo secūdo peccato qō fa
cit cū altera noua pnia sibi
indicit. ergo ⁊ noua penitē
tia ē indicēda sibi si ad eādē
denuo accedat. cum par sit
peccatum: ⁊ hoc concedi po
test: lz sm leges qui sepius
rem contractat. nō commit
tit diuersa furta. ff. de fur. ei
qui.
g ¶ Petr⁹. arg. a maiori. si.
xxxij.q.v. si paulus.
b ¶ In abundantia. i. cōfi
dentia bonitatis mee.
i ¶ Sunt. laudant. hoc ē
veniale peccatū. xxv.
vi. criminis. sed qui commē
dant mortalia vicia mortali
ter peccant. xl vj. di. sunt nō
nulli.
k ¶ Inter infamiaz. i. quidā
sapientes dicebant eos ve
races quidam non. xl. di. qō
dixit dominus.
l ¶ Verum hac auctoritate
l. s. ea. oues. hec sunt verba
eiusdem pij. ⁊ continuātur
illi. c. oues⁹
m ¶ Sicut scriptū i Ysaya.
n ¶ Uiescite.
o ¶ Merito. deprauan
tur. idest praui episco
pi constituuntur. non enim
propter aliorum merita effi
ciuntur mali: sed mali ppter
malorum merita prelati fi
unt. viij.q.j. audacter.
p ¶ Cadant. quia componi
tur orbis regis ad exemplū
ar. xj.q.iij. precipue.
q ¶ Audiat. sic. j. xj.q.iij. nō
solum.

Vide ⁊ si quis ga epm ... q vij an & quando subditus & alius quicunq; pr accusare epm vel actores eccliē ⁊

a ℂ Unḡ.s.per detractores ne fit ꝓtra.s.v.q.v.non vos vel dic per eos.i.per curiosos,vnde iuuenalis. Scire volunt secreta domus atq; inde timeri.

b Sapiens.

c Deteriores.peius;est ꝑ suadere q̄ facere.vt ff.de ser.cor.l.i.§.persuadere.ꝛ.l.vt tantuz,ꝛ.lxxxvj.di. tanta.

d Summa.detrahere. §.di.xlvj.accusatores

e ℂ Et accusare.s.ij.q.vij.si quis episcopus.ō pe.di.homicidiorum.

f Infames. contemnūt ff.xix.di.nulli.

g ℂ Fures. ex hoc.c.patet q̄ omne crimē infamat ꝑm canones,ꝛ.s.e. omnes,ꝛ.c. sequenti. Item ex hoc.c.videtur q̄ omne crimē fit publicum ꝑm canones.

b ℂ De bellis publicis.tales sunt rei lese maiestatis. vt.ff.ad.l.iul.ma.l.iij.ꝛ capite puniuntur.nisi dominū defendere non potuerint. ff.de re mili.omne.§.qui in acie.

i ℂ Petūt ambitiose,vt.s. j.q.vj.sicut.

k ℂ Ad iracundiam.extra ō homicidio sicut dignum.§. illi vero.

l ℂ Prouocat.i. delatores, vt.v.q.vl.delatori.

m ℂ Legitimam.i.plenam aliter enim non promouent nec aliquem possunt accusare.vt.j.sequitur.

n ℂ Curie.liiij.di.c.j.ꝛ.ij.

o ℂ Mentem.vt furiosi.

p ℂ Manifestant.s.xxxiij. di.maritum.

q Quicunq;.periurauerit.s.iij.q.v.constituimus.

r ℂ Septem.xxij.q.iiij. qui sacramento contra.so.ibi.

s ℂ Sine penitentia.interiori.ff.l.di.clerico.

t ℂ Testimonium etiā post penitentiam priuataz. vt.j. xxij.q.v.paruuli. Et hoc est verum in testibus. Secus videt in accusatore.vt.xxij. q.v.si quis convictus.

v ℂ Recipiatur. alibi dicitur q̄ iuramentum solum deum habet vltorem.vt.C. de rebus cre.l.ij.non ergo incurrit infamiam. Item alibi legitur q̄ periurium continetur sub crimie stellionatus.vt.ff.de crimine stel.l.ij. Sed crimē stellionatus nō infamat.vt.ff.de crimi.stel. l.ij.ergo nec periurū So.vbi iuramentuz nō cedit in prejudiciū alicuius,solum deū hz vltorem. Dicūt autē quidā q̄ si iuramentū est de futuro semp infamat.q̄ibi frāgit fides deo ꝛ homini. Secus si est de presenti vel de preterito.vt.C.de transac.si quis maior. Alij dicunt q̄ iuramentum q̄ interuenit in contractibus non infa-

gulorum sit dilectissimi non solum oculos castos seruare:sed ꝛ linguaz nec quid in cuiusquam domo agatur:alia domus vnquam[a] per eos nouerit:habeant omnes simplicitatem columbe:nec cuiquam machinentur dolos:ꝛ serpentis astutiaz ne aliorum supplantentur insidijs.

Item lucius papa.

Bonus nocere non cupit.

Sapiens[b] non est omnis qui nocet. Item anacletus papa.

Deteriores[c] sunt qui doctoruz vitam moresq; corrūpūt bis qui subitantias aliorum prediaq; diripiunt.ipsi enim ea que extra nos sunt:hz nostra sint auferunt. nostri: quoq; detractores.ꝛ morum corruptores nostroꝝ siue qui aduersus nos armantur:proprie nos ipsos decipiunt:ꝛ ideo iuste infames sunt:et merito ab ecclesia extorres. fiunt.pro meritis ergo plebis sepe pastores de prauantur ecclesie vt: procliuius corruāt qui sequuntur.

Item alexander papa.

De eodem.

Summa iniquitas est fratres: detrahere[e] ꝛ. accusare[e] vnde scriptum ē. Omnis qui detrahit fratri suo homicida est.et omnis homicida non habet partem in regno dei. Patet ergo vt permissum est quod carnales prohibentur ab accusatione spiritualium:non spirituales ab accusatione carnalium Cum itaq; criminosi ꝛ infames ab accusationibus prohibentur:videndum est quos canonum sacra auctoritas infames appellet. De his stephanus romane ecclesie episcopus hilario dicens.

Que persone infames habeantur.

Infames[f] esse eas personas diximus que pro aliqua culpa notantur infamia. i.omnes qui christiane legis normaz abijciunt ꝛ statuta ecclesiastica contemnunt.similiter fures[g] et :sacrilegos ꝛ. omnes: capitalibus criminibus irretitos sepulchroꝝ quoq; violatores[h] et omnes qui aduersus patres armantur qui in omni mundo infamia notantur.similiter ꝛ inceltuosos homicidas periuros:raptores maleficos veneficos adulteros de bellis publicis[i] fugiētes:ꝛ qui indigna sibi petunt[k] loca tenere:aut falcultates ecclesie auferunt iniuste ꝛ qui fratres calumniantur aut accusant et: non probant:ꝛ qui contra innocentes principum animum ad iracundiam[l] prouocant[m].ꝛ omnes anathematizatos vel pro suis sceleribus: ab ecclesia repulsos.ꝛ omnes quos ecclesiastice leges vl[n] seculi infames pronunciant. Hi nimirum omnes nec serui ante legitimam[m] libertatē nec penitentes nec bigami:nec illi: qui curie[n] deseruiunt: vel non sunt integri corpore aut sanam non habent mentem[o] vel intellectum:aut

qui inobedientes sanctorum patruz decretis existunt aut qui furiosi manifestantur[p]. hi omnes inquam nec: ad sacros gradus debent prouehi nec isti nec suspecti nec liberti nec: rectam fidem vel dignam conuersationem non habentes summos: sacerdotes possunt accusare:nec ad accusationem seu ad testimonium nullatenus iuste possunt recipi.

Item fabianus papa.

Infamis efficitur:qui sciens deierare presumit.

Quicunq;[q] sciens se periurare querit.xl.dies in pane et aqua: ꝛ septem[r] sequentes ānos peniteat: ꝛ nunquam sit sine[s] penitentia ꝛ nūquam intestimonium[t] recipiatur[v]. communionē tamen post hoc precipiat. Item eusebius papa.

Accusationes ꝛ personas:quas leges seculi non admittunt: ecclesiastice quoq; repellunt.

Nos sequentes[x] patrum vestigia pro salutatione seruoruz dei:qualcunq;[y] ad accusatiōes personas leges publice non admittūt bis impugnandi alterum ꝛ:nos licentiam subimouemus ꝛ nulle accusationes a iudicibus audiantur: ecclesiasticis: que legib[z] seculi prohibentur. Sed hz[a] infames ab accusatione episcoporum prohibeātur:non tamen isti ab huiusmodi[b]: accusatione prohibendi sunt. hereticos namq; accusare infamibus non prohibetur: vt supra patuit in eadez causa vbi de accusatione minorum aduersus maiores[c] disputatum est. Item. **De eodem.**

Quam maiores scientia:ꝛ moribus a minoribus[d] accusari prohibeantur:non equales ab equalibus vel minores a maioribus ab accusatione huiusmodi sunt prohibendi:cum hereticus catholico minor sit:Sed et:hoc an generaliter: accipiendum est:augustinus non diffinit dicens.

Dubium est:an sciens auarus an nesciens hereticus grauius peccet.

Quero ergo quis peccet grauius qui nesciens[e] heresim incurrerit:an qui sciens ab auaritia: id est ab idolatria non recesserit. Secunduz illaz[f] regulam qua peccata scientium peccatis ignorantie preponuntur :auarum conscientia vincit[g] in scelere. Sed si forte hoc: faciati n hereſi ipsius sceleris magnitudo quod facit in auaritia scientis admissio:hereticus nesciens: auaro scienti coequatur. Item vtz catholicum pessimis moribus alicui heretico in cuius vita preter id quod hereticus est non inueniunt: homines quod reprehendant preponere debeamus non audeo precipitare[h] sententiam. Verum[i] hoc augustini:ꝛ illud de infamium accusatione de his intelligendum est quos constat[k] esse hereticos: non de his qui se negant in heresim lapsos. Dic autem in omnibus reli-

mat secus in iuramento qō fit i iudicijs hoc est certū q̄ omne iuramentū infamat canonica.infamia vtrū āt temerariū iuramētum repellat a legitimis actib[l] dixi.lxxv. di.florentinuz.ꝛ ex̄ de testibus.causamq;.

p Nos sequētes.

q ℂ Sed licet infert ex predictis.

z ℂ Ab huiusmodi.i. simonie.

a ℂ Maiores.vt.ij. q.iij.vij.per totum.

b Vero. nesciens ille ē ignoranter hereticus qui sequitur opinionē q̄ putat veriorē.vt.xxxij q.iij.heresis.

c ℂ Scōm illam.de pe.di.ij.scendum.

d ℂ Vincit.vide qualiter argumentatur. licet enim peccatum sit maius peccato,qbi sciētia preponitur ignorantie,tamen facta compensatione scienter peccans potest equipari ignoranter peccanti.Similis cōpensatio,xix.di.in canonicis.Qō autem minus sit peccatum ignorātis q̄ sciētis,habes xxxij.q.vij.quem admodum q̄q; videtur plus peccaꝛ ignorāter peccās q̄ sciens vt.xxiiij.q.j. scisma. quandoq; parificantur.vt hic.

e ℂ Precipitare.B. tñ in simili questione precipitat sententiam vt.ij.q.vij.§.sed queritur.ꝛ vbanus eādē videtur soluere.xij.q. j.scimus.

f ℂ Verū.B.rñ.illic.quero.ꝛ illi.§.sed hz in quibus probauerat infames admittē dos ꝛ hereticos.ꝛ ita contra simoniacum ꝛ eius solutio durat vsq; ad. §.hec hz rationē.ꝛ ibi incipit suaz solutionez ipugnare.

g ℂ Constat.si constat.ergo nō est necessarius accusator.expone ergo constat.i.tale est crimen qō constat esse heresiz.vel dic q̄ constat per famam q̄ sunt male fame.

a Apparens.hec solutio est canonica.q̃ concordat cũ gregorio.li.q.j.in primis ⁊ impugnatio quam ponit in sequenti.§.allegando ponitur
b Tractauerit.sic supple in simonia non est querendum an simonia sit heresis.iste enim episcopus negauit simoniam esse heresim.⁊ male vt.j.q.vij.patet.⁊ sic concludit in fi.

c Si quis priuatis.nõ milites non dici priuatos.vt xxiij.q.j.qui contra.
d Voluntatez.Nõ punitur hic sola volũtas.vt.xix.dist.nulli.xxij.dis.omnes.quia in maleficijs voluntas spectat nõ exitus ff.ad.l.cor.de sic.diuꝰ ar.cõtra.xxxij.di.erubescant.de pe.di.j.cognationis.xxxij.q.v. xpiana.So.regulariter voluntas non punitur.nisi ad aliquez actum procedat.
e Fisco.idem est in crimine heresis.vt.extra de here.vergentis alias bona damnatorum reseruantur filiis.vt.C.ó bo.dã.aut bona.
f Filij vero in potestate constituti.si enim eos postea emãcipasset non valeret.vt.C. e.l.perpenditur.ar.ff. de bo.dã.l.vlti.§.exliberis.filij itaqz emãcipati non patiuntur banc penam.dicunt tamen quidaz q̃ hec pena spectat ad filios postea natos non ad iam natos.sed littera eis contradicit.
g Metiuntur. Sepe solet filius similis esse patri.Et sequitur leuiter filia mris iter lr vj.di.si quis gentis vnde qui emit mancipia de genere eorum queritur.vt.ff.ó edil. edic.q̃ si nolit§.qui mancipia.
h Et vita.§.lxxiiij di.quozũdam.
i Interuenire.sic.§. l.di.miror.Et nota q̃ quãdoqz probibetur supplicari pro aliquo de pe.di.j.predixerat. ⁊ extra de hereti. ad abolendam.et.C. de transac.si quis maior
k Porro.hic ponit assumptionem argumenti sui.premisit.n. primo propositionem suam.
l Pena in crimine enim simonie conuictus deponit.vt.xv. q.iij.sane.sed hic capite punit qualiter isti purificentur notaui. xv.q.iij.sane.⁊.l.nemini.sed nunquid ordinatus simoniace potest ordinatorem suũ conuenire de hoc cum accusatores consequantur primũ.non credo licet dicatur hic q̃ omnes accusatores admittantur.
m Nullus.fidicularum.i.cordarum que ligantur circa frontem hominis ⁊ stringitur caput per eas.⁊ est fidis idem q̃ corda vt ibi.

giosus apparens dum se negat hereticе communionis aliquãdo macula infectum:infames atqz alios huiusmodi a sua accusatiõe ipse repellit. Hec licet ratione niti videantur.exemplo tamen lese maiestatis vana intelliguntur:ad cuius accusationem dum socius iuite factionis admittitur:nõ queritur an cogitare contra animam principis sit maiestatem ledere:sed an aliqs de nece eius tractauerit. Unde imperator honorius ⁊ archadius in nono libro codicis titu.ad legez iul.maiestatis scripsisse leguntur.

Si quis cuz militibus vel priuatis barbaris etiam sceleste inierit factionem aut factionis ipsius susceperit sacramentum vel dederit etiam de nece virorum illustrium qui consilijs ⁊ consistorio nostro interesunt etiam senatorum.nã ⁊ ipsi pars corporis nostri sunt:vel cuiuslibet postremo qui nobis militat cogitauerit:eadem enim seueritate voluntatem sceleris qua effectum puniri iura voluerunt:ipse quidẽ vtpote maiestatis reus gladio feriet:bonis eius omnibus: fisco nostro addictis. Filij vero: eius quibus vitã imperatoria specialiter lenitate concedimus paterno enim deberent:perire suppl.cio in quibus paterni hoc est hereditarij:criminis exempla metiuntur a materna ⁊ a successione omnium proximorum habeantur:alieni.testamentis extraneorum nihil capiant:sint perpetuo egentes ⁊ pauperes.Infamia eos semper paterna. comitetur.ad nullos vnquam honores ad nulla penitus sacramenta perueniant.sint postremo tales vt bis perpetua egestate sordentibus ⁊ sit mors solatium:⁊ vita supplicium. Denigz iubemus etiaz notabiles esse infamia sine venia qui: pro talibus vnquam apud nos interuenire tentauerint. Sane siquis ex bis in exordio iuite factionis ludio vere laudis:accensus ipse prodiderit factionem:et premio a nobis:⁊ honore decorabitur. Is vero qui vsus fuerit:factione si sero tamen incognita adhuc conciliorum arcana patefecerit:absolutione:tamen ac venia dignus habebitur.

Porro simonie accusatio ad instar lese maiestatis :procedere debet:sicut leo imperator in:primo libro codicis decreuisse legitur:ti.de episcopis ⁊ clericis.l.si quenquam

De fide perspicuus troie munitor amauit.
n Militie.C.de questi.milites.
o Vel generis.C.de penis.l.decurionem.
p Aut dignitatis.C.de questi.decuriones.
q Excepta.vbi nullꝰ potest se excusare aliquo priuilegio.

quod de accusatione non de:pena intelligi oportet. Unde valentinus ⁊ gratianus.li.ix.codicis titu. ad.l.iul.ma.

Nullus omino:cui inconsultis ac nescientibus nobis fidicularum tormenta offeruntur:militie vel generis aut dignitatis defensione vti prohibeatur.Excepta tantum maiestatis causa:in qua sola omnibus equa conditio est.

Sed cum omnes illi assumuntur:in hac accusatione simonie qui possunt accusare de crimine maiestatis:constat quod sicut ibi non dubitatur de crimine:maiestatis sed an reus commiserit illud:sic et hic non negatur heresis:sed impetitur accusatus an commiserit:heresim.

Q.ij.

Quod autem queritur si:episcopus in accusatorem :accusationez vertere voluerit .an sue simplici assertiõi fides sit: adhibenda.facile soluitur.si sanctorum patrum auctoritas diligenter: inspiciatur.Ut enim sancti patres: diffiniunt. nullius:persone quantumlibet exercitate confessioni fides.est adhibenda:nisi competentes probationes adhibeant. Unde in concilio cartbaginensi.iiij.legitur.

Episcopus alicui crimẽ objiciens: in synodo probet quod objecit.

Episcopus si clerico vel laico crimen imposuerit:deducatur ad probationem in synodum

Sed objicitur:si se solum alienuz sceleris conscium nouerit probare: illud testibus non: valet.quid ergo tunc sibi faciendum sit. Ex consilio:varẽsi sic diffinitur.

Episcopus non proferat quod probare non potest.

Si tantus episcopus alieni sceleris se conscium nouerit quandiu probare non potest:nihil proferat:sed cum ipso.ad compunctionem eius secretis correctionibus: elaboret :quod si forte correctus: pertinax:fuerit :et se communiõi publice ingesserit etiaz si episcopus in redarguendo illum quem reum indicat in probatione deficiat:indẽnatus:iz bis qui nihil sciuerunt se: cedere ad tempus pro persone maioris auctoritate iubeatur ille tamẽ quandiu nihil probare potest in cõmunione omnium preterquaz eius

r Quod autem nũ q̃ soli episcopo credit.xiij.q.iij. iurisiurãdi.nec tenet ler xj.q.j.quicunqz.
s Episcopus.laico sed huic.c.est contra.xj.q.j.experientie.⁊.c si quis cuz clerico.Sed qõ hic dicitur. intelligas ó ecclesiasticis criminibus.potest tamen clericus iudicare de omni crimine quantum ad iniungendam penitentiam.ó.e.q.j.illi qui.xxij.q.j.predicanduz ⁊ extra de iudi.nouit vel loquitur fm tempora apostolorum quando omnes causse deferebantur ad ecclesiaz vt.xj.q.j.relatum.
t Sinodum.idest conuentum clericorum.qui concilium appellatur.xij.q.ij.placuit.⁊.c.episcopus qui fine eorum penitentia non debz causas audire.xv.q.vij.episcopus nullius.ab itelligo de criminali negocio.sed in ciuili causa eliguntur arbitri.vt.xj.q.j.si clericus.
v Si tantum.Hec duo c.intelligit.h.de occulto peccatore.⁊ dicit q̃ si scio aliquem esse in mortali peccato.iz sit occultum.debeo ipsum vitare occulte.iz non publice.nec possum de hoc accusare cum non habeam testes.sed illud est durum vt omnem quez sciam peccatorem debeaz euitare.⁊ est illud contra.ij.q. j.multi.Sed tu ponas casũ fic.episcopus aliquis solus scit aliquem in canonem incidisse.debet cum corrigere priuare.⁊ si incorrigibilis sit priuate vitabit eum non publice.ne fit proditor criminis vt extra de sen.ex.cum non ab homine in pan.
x Proferat.accusãdo publice.
y Indemnatus.sic ordina litteram.ille tamen indẽnatus.i.non damnatus in cõmunione omnium permanebit.
z Illis.i.quantũ ad eos q nihil sciunt de excõicatione illius vel de crimie eius.vt extra de sen.ex.cum illoruz.
a Ad tempus.idest dum est in peccato.
b Jubeatur.iubere enim potest prelatus aliquem vt abstineat a sua priuata cõione.vel etiã a cõione sacramẽtoꝝ.q̃m secreto põt precipere talia hominibus peccantibus.xxxiij.di.babuisse tñ p sententiã non potest aliqs aliquem secreto separare a participatione sacramentoꝝ vel etiam suspendere.põt etiam quis cuz scit aliquẽ criminosum suo prelato dicere.vt ipsum corrigat.vt.xxij.q.v.hoc videtur.vel exponе iubeatur.i.moneatur.sic.xxxj.q.j.hac ratione fm premissa patet q̃ nõ obstat.j.de cõ.di.ij.non prohibeat.xciij.di.si inimicus.vij.q.j.

scire.7.xj.q.iij.quibus episcopi.vbi dicitur quibus episcopi non cõicant.nec nos cõicare debemus.qz illa.c.de publice excõicatis intelliguntur.

a PLacuit sibi soli.nõ tãquam deo,ne sit contra de pe.di.vj.sacerdos.j. xj.q.j.quicunqz contra.sed illud nõ tenet.Sic ergo dicto soli episcopi nõ creditur nec etiam scripto,nisi ad fit subscriptõ.vt extra de testi.cum a nobis.nisi hoc habeat cõsuetudo.vt ex de fide instru.cum dilectus.Vnaz ẽis suis credit quib⁹ significat se aliquẽ excõicasse.vt.xi.q.iij.cure.

b Excõicato.idest quẽ dicit excõicatum.

c Caueat.ecce pena illius qui iniuste vitat aliquez vel iudicat sic.ij.q.j.nemo.

d Vdiciuz.Nulli licet hẽre iudices alterius prouincie nisi p appellationẽ.vt.iij.q.vj.nõ liceat.

e Scriptum est mittet. nec ordinare nec aliqua sacramenta dare potest in alterius epatu.ix.q.ij c.i. 7.ij.Secus de proconsulib⁹ qui insigna sua extra prouinciam ferunt.7 voluntariam exercẽt iurisditionem.ff.de. offi.proconsulis.l.j.

f Admonẽdo.ñ tñ publice eis predicando tãquã ius in eis bñs.lxxj.di.hortamur 7.ix.q.ij.episcopuz.ar.7.xiij. q.j.c.ij.xvj.q.j.interdicimus sed sine sdẽnitate ad bonuz monendo.qõ quilibet põt. facere etiaz monachus,xvj. q.j.c.c.7.c.quia iurta fm alios possum predicare nõ tñ i concitando turba.xvj.q.iij. placuit.quia illud nõ constitit in cõtentiosa iurisditõe. nec refert quis predicet,sed qd predicet.ix.di.secũdum.

g Scitote,epos hoc iõ ẽ statutum.quia causa episcopi coram.xij.episcopis est tractanda.xv.q.vij.siqs. timidus.

h Omnes.ar.archidiacono non esse iudices.

i Sedem ordines.ergo. medio pretermisso nõ est ad superiorem eunduz.vt.ij.q. vj.c.anteriorum.7 vero.illo proculdubio.et .c.decreto.7 q.vij. metropolitanuz.7 sic. est ar.quod omisso archidiacono non itur ad episcopũ vt.extra de offi.archidi.c.j.7. xviij.q.ij.cognouimus.7 ar. cõtra.ex de preben.referẽte.

k Ab extraneis.ergo metropolitanus.est extraneus iudex.nõ est ergo iudex prouincie.quid iuris sit de hoc quere.ix.q.iij.c.ij.io.

l Eniqz. vel infirmitate.vel malicia plebis vel defectu sciẽtie.vel irregularitate. vt extra de renũ. nisi cum pridem.

m Restituatur.sed nõne debuit perdere locum suum.quia spõtanee respondebat coram extraneo iudice.xj.q.j.placuit.7.iij.q.vj.non liceat.sed dic qz papa pepercit ei.7 est hic ar.de illicita renunciatione.qz non teneat si fiat ignorante prelato suo.vel si fiat in manu alterius.xvij.q.ij.gonsaldus.extra de renun.admonet.7.ff.ỏ offi.pre. legatus.sed contra,quia etiam tacite quis renũciat iuri suo.extra de bis que fi.a ma.per.ca.ex ore.7.vij.q.j.eos.7 extra de renun.qz in dubijs.7.xxxij.q.j. de benedicto.vij.q.j.qz periculosum.dico qz ipse non potest repetere.quia renunciatio tenet quantum ad ipsum.sed ecclesia potest eum repetere.vt.vij. q.j.non oportet.7.c.eos.vel dic qz renunciare potest bis que spectãt ad onus sed non bis que spectant ad honorem.non enim subditus potest abdicare a se iurisditionem sui episcopi.vt extra de foro compe.si diligẽti.io.

n PLacuit.parrochianum.Sed nonne episcopus potest punire exemptos qui delinquunt in sua dioceſi.videtur qz sic.per .c.istud 7.ỏ.iij.q.vj.c.j.7 extra de beret.ad abolendam.in fi.vbi dicitur qz nullum priuilegium inuat.7 extra ỏ priui.ex tuarum.in fi.Item negligentiam taliuz potest supplere.vt extra de sup.negli.prela.sicut extra de priuileg. cum 7 plantare.7 excessus eorum punire vt extra de priuilegi. patentibus.Item qz ratione delicti perditur priuilegium.xj.q. iij.priuilegium.Item quia reatus omnem honorem excludit.vt C.vbi sena.vel da.l. j.Item qua in prouincia quis deliquit.illic iuri subiaceat nullo se excusaturus priuilegio.C.vbi de cri.agi. oportet autẽ.qua in prouincia.non enim pretertu priuilegij cõcessi flagitiorum crescet auctoritas.vt.C.de priuile.schol.l.iij.lib.xij. ad idẽ in autẽ.de mã. punci.§.qz si delinquentes inueneris. col.iij.vbi dicitur nõ permittas nocentes aliquibus vti priuilegijs ecõtra probatur qz non possunt pniri.vt extra de priuile. sane.7.c.cum capella xvj.q.j. frater noster 7 expresse dicitur.extra de sup.negl.prela. sicut si enim tales possent puniri sicut 7 alij inutile esset eoruz priuilegium.Item proconsul.non potest se intromittere de causis fiscalibus. sic nec episcopi ỏ istis q quodammodo fiscales facti sunt per priuilegium.ff.de offi.proconsi in aliqua.§.j.Sol. quidam dicunt qz p occulto delicto a solo romano pontifice possunt puniri sed p notorio possunt puniri. ab episcopo loci p id qõ legit ex de priuil. tuarum.Melius dicas qz si priuilegiatus delinquit circa rez nõ exemptam vt in contractu vel maleficio occidendo hominem vel adulterando cum aliqua tale delictum potest punire episcopus loci.quia 7 si sit psona exempta.tamen res in quam delinquitur non est exempta.Si vero deliquit circa rem exemptam.puta male gerendo se in officio suo vel alienando res ecclesie sue in bis a solo papa punitur.vbi ergo factuz exempti preiudicium affert nõ exemptis.bene episcopus loci punit in bis in quibus delinquens contingit suam iurisditionem.secus si non afferat alicui preiudicium. Et hec distinctio probatur extra ỏ priui.cum capella.7 dicit qz cum delictum eoz publicũ ẽ põt puniri ab episcopo.vt supra dictum est.7 vt dicit decre.patentibus.7.c.tuarũ extra de priuile.

qui eum rem indicat permanebit. Item ex concilio aphricano.

De episcopo qui sibi soli dicit aliquem crimen suum fuisse confessum.

PLacuit vt si quando epus dicit aliquem sibi soli propriũ crimen fuisse confessum:atqz ille neget non putet ad iniuriaz suaz episcopus pertinere quod illi soli: non creditur.7 si scrupulo proprie cõscientie se dicit neganti nolle cõicare:quandiu excommunicato: non communicauerit suus episcopus:tandiu eidez episcopo ab alijs non communicetur episcopis:vt magis caueat episcopus ne dicat: in quenquam quod alijs documẽtis conuincere non potest.

C.iij.

Vdicium vero archiepiscopi alterius prouincie alicui expetere non licet. Vnde gregorius ait.

Alterius parrochianum alicui indicare non licet.

Scriptum est in lege:per aliena messem transiens falcez mittere non debes sed manu spicas conterere 7 manducare:falcez enim iudicij:mittere non potes nec debes eam in segetem que alteri: videtur esse commissa:sed per affectum boni operis frumenta dominica vitiorum suorum expoliare paleis 7 in ecclesie corpus admonendo 7 persuadendo quasi mandendo conuertere. Item pelagius: papa omnibus episcopis.

Quot ciuitates vnaqueqz prouincia habeat.

Scitote certam esse prouinciã: que habet. x. aut. xj. ciuitates 7 vnum regem 7 totidem minores potestates subse 7 vnum metropolitanuz alioſqz suffraganeos. x. vel xj: episcopos:iudices ad quorum iudicium omnes cause episcoporum reliquorum sacerdotum ac ciuitatum referantur:vt ab bis omnibus iuste 7 consona voce discernatur:nisi ad maiorem auctoritatem fuerit ab bis qui iudicandi sunt appellatum.vnde non oportet vt degradetur vel debonoretur vnaqueqz prouincia sed apud semetipsam habeat iudices sacerdotes:7 episcopos:singulos videlicet secũdum ordines:suos 7 quicunqz causam habuerit:a suis iudicibus iudicetur:et non ab alienis.i.a sue instis iudicibus prouincie 7 non:ab extraneis:nisi vt iam est prelibatũ a iudicandis fuerit appellatum.

Item nicolaus papa.

Non aliorum sed primatis sui iudicio quisqz se subijciat episcopus.

Eniqz saffredus si tale in se crimen nouerat quo recte posset episcopatu priuari: vel infirmitate se sentiebat fortitan pregrauari: qua impeditus,nullus:posset proximis sua prelatione prodesse:is primatis sui debuerat 7 non aliorum: diocesis antistitum prestolari iudicium.quod si quelibet ambiguitas vel aliqua fortasse super eius examinatione vel epatus ab renunciatione oborta fuisset contentio:ex more ad apostolicam sedem referri conuenerat:7 nostra in bis omnibus debuerant: cuncti decreta penitus expectare:quod quia omissuz est hactenus:dolemus dilectissimi: igitur gloriam vestram vehementer efflagito:vt iam dictus suffredus episcopus proprio restituatur episcopo:7 hic si aliquid reprehensione dignum gessit.postea vel correctione vel digna animaduersiõe: diffinietur: Est tamẽ casus in quo episcopus alterius parrochianum excommunicare valet. Vnde in concilio apud compendium.

Quando episcopus parrochianuz alterius excommunicare velit.

PLacuit pro cõmuni vtilitate vt nullus episcoporum graviter ferat si eius parrochianum depredationis causa alter episcopus excommunicauerit. Item ex concilio meldensi.

De eodem.

Illis autem qui infra parrochiam beneficium aut beredi tatem habent et alterius episcopi: parrochiani sunt 7 de loco ad locũ iter faciunt.7 rapinam 7 depredationes peragunt: placuit, vt excommunicentur nec ante ex parrochia: exeant quam que patrarunt digne emendent.quorum excommunicatio senioi eorum 7 proprio episcopo significanda est:ne eos recipiat

Oro. Hec
a questio ex-
pedita est.
ij.q. vi. §.
diffinitiua versi. item
si plures.

b Jquis. istud. c. videtur cõtinere iniquitatez, tũ er eo quod non statur hic. iudicio maioris partis tum er eo quod alienus iuder iudicat nõ suum subditum. ꝛ expone, put hic notaui.

c Prouincie. idest. pari numero.

d Sẽtẽtias. i. opiniones quibusdaz. s. volentibus eum absoluere. quibusdaz volẽtibus reseruare sententiam pape.

e Pronunciare. nõ sniando. sed opinionẽ suaz recitando. ꝛ ideo sic exponе. ne sit cõ. ff. de reiud. duo. ꝛ. l. iter. pares. ꝛ. ij. q. vi. item si plures. vbi dicit quod si discordant delegati ad delegantem est recurrendum.

f Aduocari. per papе rescriptum. idest papa committit metropolitanis ꝛ episcopis. vicine prouicie negociuz illud. sic exponitur in illos qui de iudicibus a papa delegatis hoc intelligunt vel etiam de episcopis ipsis qui sui iudices sũt intelligas. Et sm hoc est speciale. qõ par pari potest causam delegare. nam quãdoqz i defectum iudicis ordinarii. par inparem habet imperium. vt lx v. di. c. vl. sic. ij. q. vj. placuit. ij. vel forte hoc fit de consensu partium. ar. xj. q. j. iudices. Est etiam hic aliud speciale quod si discordant iudices non obtinet sententia plurimoruz sic. C. de ap. iubemus in fi. ꝛ extra de, rescrip. pastoralis. alias secus. lx v. di. sane. vel forte. hoc tenet cum pares. sunt hincinde iudices sed contrariuz est. xxi. dist. c. submittitur. vbi dicitur quod ad maiorem iudicem est eunduz. sed hoc fit vt diri de consensu partium vel dic quod omnia. ista specialia sunt incã episcopi. vbi omnes. debent concordare in sentẽtia. vt. j. e. c. iiij. io.

g § Jquis episcopus.

b § Jnter episcopos. negocijs. No. prouinciabus negocijs posse celebrari i

ante quam illuc redeant vbi rapinam fecerunt: ꝛ ibi omnia pleniter emendent.

Q. iiij.

Orro[a] cuius iudicium sibi expetendum sit si iudices electi inter se discordare ceperint: i hac dicensi concilio sic inuenitur diffinitum.

A quo sit ferenda sententia in: quo prouinciales episcopi discordant.

§ Jquis[a] episcopus criminaliter in iudicio episcoporum fuerit accusatus: contingat autem episcopos prouincie[e] qui conuenerint diuersas habere sententias[e]: ꝛ alios quidem innocentem: eum pronunciare[e] alios reum: propter huiusmodi controuersiam amputandaz placuit sancte synodo metropolitanum episcopum alterius prouincie: vicine aduocari[f]: et aliquantos cum eo episcopos alios: qui pariter residentes quicunqz fuerint: diriment questionem: propter hoc: vt sit firmum iudicium: quod ab vniuersis prouincie: episcopis fuerit: promulgatum. Jtẽ. ex concilio martini pape.

Quando iudices electi: de sententia inter se discordes: extiterint: de: vicina prouincia archiepiscopus: ad vocetur.

§ Jquis[a] episcopus in aliquib[a] iudicatur: ꝛ viderit ipsos episcopos qui in prouincia: sua sunt inter se iudicio: discrepare ita vt alij: videantur eum qui iudicatur iustificare: alij condemnare. pro diffinitione huius dissensionis hoc placuit sancte synodo: vt de prouincia uicina alter metropolitanus vocetur episcopus: vt per eum confirmetur quod secundum rectum placuerit canonem. Nisi eadem prouincia primatem habuerit: ad quez negocia que per metropolitanum terminari non valent referenda sint.

Unde bonifacius papa populis gallie.

Primati: deferuntur negotia: que metropolitanus explicare non valet.

§ Jnter episcopos[a] eiusdẽ concilij. dubitatio emerserit de ecclesiastico iure vel de alijs negocijs primum metropolitanus eorum: cum alijs: in concilio considerans rem dijudicet: ꝛ nõ acquiescat vtraqz pars iudicantium: tunc primas[a] regionis inter ipsos audiat: ꝛ quod ecclesiasticis canonib[a]us et legibus vestris consentaneum sit: hoc diffiniat: ꝛ nulla pars calculo eius valeat contradicere[e]. Jtem alexander papa.

De eodem. Palea.

§ Jmetropolitanus a quocunqz comprouinciali episcopo: in causa propria appellatus euz audire distulerit: in prorima synodo negocij: sui habeat licentiam exercendi: et quicquid per iusticiam a comprouincialibus fuerit statutuz debet custodiri. Sed si omnium comprouincialium concordi sententia fuerit damnatus: manebit erga eum immobilis censura. Unde in antbioceno concilio legitur.

Episcopus qui ab episcopis sue prouincie consonam sententiã reportauerit: ab alijs iudicari non poterit.

§ Jquis episcopus criminaliter accusatus ab omnibus q̃ sunt intra prouinciam episcopis exceperit vnam consonamqz sententiã ab alijs vlterius iudicari non potest: sed manere circa eam oportet tanquam conuenientẽ. que ab omnibus prolata est firmam ratamqz sententiam. Subintelligendum vero est nisi ad iudicez maioris auctoritatis fuerit prouocatum. tunc enim per appellationem soluta sententia firmitatem non obtinet:

Unde nicolaus papa ait.

Semel diffinituz retractari nõ licet nisi vbi maior auctoritas fuerit.

Quod bene[a] semel diffinitum est ꝛ interpositis iuramentis deliberatum: nulla debet iteratione: nisi fortassis vbi fuerit: maior[a] auctoritas: retractari. Jtez ex cõ ci. sardicensi.

In renouatione iudicij: beati petri memoria est habenda.

Sins episcopus[a] dixit quod si aliquis episcopus abiudicatus fuerit in aliqua causa: ꝛ putet se bonaz causaz habere: alterũ iudiciuz renouetur. Si vobis placet sancti petri apostoli memoriam bonoremus: vt scribatur vel ab bis[a] qui examinauerunt: vel etiam ab alijs episcopis qui in prouincia proxima morantur. romano episcopo ꝛ si iudicauerit renouandum esse iudiciuz renouetur: ꝛ det iudices si ita tem probauerit talem causaz vt ea nõ reficentur que acta sunt: que decreuerit romanus episcopus cõfirmata erũt. Si hoc ergo placet omnibus: statuatur. Synodus respondit: placet.

C. v.

Quod autem[a] deficiente accusatore non sit reus cogendus ad probationez: auctoritate gregorij probatur: qũ iscribẽs maximo ait.

Onus probationis reo nõ icũbit.

Quod autem[a] postulas: vt illuc personam diligere debeamus: qua de, bis que dicũtur possit esse probatio: esset vtcunqz excusabile: si vnquaz ratio ei qui accusatur necessitatem probationis imponeret. at postquam non tibi sed accusantibus hoc onus incumbit: ad nos sicut prefati sumus: dilatione cessante venire non desinas.

Uz accusatus non negationẽ sed exceptionem probare debet cod. li. iiij. ti. de probationibus.

De eodem.

Accusator[a] quod asseuerat, pfitendo se probare no posse: reũ synodum vt. s. di. xviij. propter.

i Tunc primas. ar. quod maiora negocia non licet facere metropolitano sine auctoritate pmatis. sic. lxv. di. de psona. ꝛ xcx. di. c. i. ꝛ xvj. q. vj. placuit. sed illud intelligе si appellatur adipm. vt. xviij. di. c. i. ꝛ ix. q. iij. conq̃st[a].

k Contradicere. Ecce casus vbi non auditur secundo appellãs. vt. dixi. ij. q. vj. anteriorum.

l § Jquis ab omnibus. per hoc videtur quod speciale sit in episcopo. vt ab omnibus debeat absolui. vl condemnari.

m Quod bene diffinitũ est a iudice per sententiam a quocunqz. Et intellige de iuramento quod iuder parti defert. nõ quod pars defert parti. quia illud non potest retractari. vt. C. de rebus. cre. generaliter. ꝛ. ff. de iureiur. admonẽdi. Jtẽ ar. quod qui iurat stare vel. parere sententie vel mandato alicuius. quod potest appellare. ff. rẽ ra. be. l. iij. §. fal sus. ff. iudi. sol. cum apõ. extra de ap. ad hec. ij. ꝛ c. prete rea. ꝛ c. questioni.

n Maior extra de iureiuram. venientes.

o § Sins epicopus[a] ar. aliam esse causam appellationis a principali. ar. contra. xxxj. q. ij. lotharius. ꝛ nõui. ij. q. vj. si episcopus. ꝛ §. post secundam.

p Vel ab bis. ille enim iuder qui tulit sententiam. si[a] si defert appellationi. rescribet ei ad quem appellatur opinionem suam. ꝛ quare non deferat appellationi. vt. ff. õ ap. reci. vel non sciendum.

q Quod autez. Reus non est cogẽdus ad purgationem. nisi laboret infamia. vt j. e. quod autem ꝛ ij. q. v. p̃sbyter. vbi plene de hoc inuenies. io.

r Quod autez. qua. i. per quam fic. s. tiij. q. iij. qui intendit. ꝛ extra de presump. cum in iuuentute.

s Accusator. Ex hac. l. due habẽtur regule. Una quod nisi auctor probet quod intendit reus absoluitur. Secunda est. quod negantis factum nulla est. probatio. prior regula recipit exceptiones. Nam rõne presumptionis transfertur probatio ad reuz. vt extra vt ec. bene. vt nostrum. ꝛ extra de procu. ex insinuatione in fi. ꝛ ff. de dona. inter. vj. ꝛ vxore. quintus. Jtem cum auctor intentionem suam fundauit iure communi vt. C. de proba. fiue. xxviij. di. quia. sunt culpe. ꝛ c. di. contra. morem. Jtem reus sponte assumit sibi onus probandi. vt. ff. de proba. circa. Jtez in

cōibus iudicijs vtriusq; probatio auditur. vt extra de proba. er litteris. Item cū vterq; ostendit se possidere extra de pba. lz Itē in crie falsi vtriusq; testes audiunt. vt. C. de fal. vbi similiter in crie lese maiestatis ⁊ in sacramentis de sectis ⁊ in p̄ditione patrie ⁊ in crie peculatus vtriusq; testes audiūtur. vt. C. de abol. falsaciter. in fi. Et de secūda regula notabis q; triplex est negatiua facti iuris ⁊ forme siue qualitatis. Negatiua facti est. in qua negatur aliquid factuz esse hec si nō habet determinationem loci vl temporis. nunq; pōt probari. vt. si qs dicat se citatū non esse vel se nō cōtrariasse cū berta. tales improbari possunt sed probari minime de tali loquit hic. Et hoc ideo q; negationum nō sunt cause. Si aūt adiiciatur tps vel locus potest pbari. si pbatū fuerit de alio tpe ⁊ de alio loco. vt ex de testi. er tenore. ⁊. C. de cō traben. sti. optimā. Itē dico de hac negatione q; capitulū nō sunt etatū quod cū determinatione tpis pōt pbari lz ōīum innuatur extra ō elec. bone. sed illud nō est pp vim negationis. sed potius singularitatis. Añq; tamē negatiua probatur sine determinatione tpis. vt extra de proba. tertio. Sed illa potius est p̄sumptiua probatio q; violenta. Et ste intelligitur quod est contra de testi. iam litteris in fi. Itē negatiua facti probatur cuz hz implicitā affirmatiuam. vt extra de renū. sup hoc. Itez negatiua iuris bene probat vt. ff. de proba. ab ea pte. q; q negat aliquid iuste factuz dicit ⁊ illud iniuste factum ⁊ q; p̄sumitur aliquid potius iuste q; iniuste factum ideo illud tenetur probare. Negatiua forme siue qualitatis dicitur ista. Iste nō est idoneus non est legitimus nō est soluendo. ⁊ talis est p banda ab eo qui eā proponit. vt extra de p̄sum. duū. ⁊. ff. dele. ij. cū quidā. ⁊. l. cum pater. §. rogo. ⁊. C. de inoffi. testa. omnimodo.

a Per rerum naturaz. i. p̄ consuetudinem causarum. Itē iste intellectus perpenditur p id q; legitur. xxxvj. q. v. c. vlti. in fi. sic extra de fi de instru. iter dilectos. ⁊ sic extra de causa pos. ⁊ proprie cum ecclesia. ⁊ extra de fide instru. c. ij.

b Elegantis. sic ex de cā pos. ⁊ propri. cū eccl̄ia. ⁊ ex ō proba. quoniam.

Vidam episcopus lōga necessitate mostrandi contrarium non astringit cum per rerum naturam* factū negantis* probatio nulla sit. Hoc autem obseruandum est quando reum publica fama nō vexat. tunc enim auctoritate eiusdem gregorij: propter scandalum remouendum famam suam reum purgare oportet.

Vidam* episcopus longa infirmitudine grauatus alium sibi substitui rogauit: cuius precibus: summus pontifex annuit: et quod rogauerat ei concessit. Postea vero conualuit idem episcopus: ⁊ quod prius fecerat cupit rescindi. hic aduersus eum qui sibi accesserat questionem monet: suamq; cathedram tā. quam sibi debitam reposcit. Hic primum queritur: vtrum viuente episcopo alius possit in eadem ecclesia ordinari. Secundo: an iste valeat reposcere cathedram: quaz sua intercessione alter accepit.

Q. j.

Vod autem viuente* episcopo ali⁹ superponi aut: superordinari non possit ex concilio apud aluer/niam celebrato diffinituz est in quo legitur vt nullus viuente episcopo alius superponatur aut superordinetur episcopus: nisi forsitan in eius locum quem capit alis culpa deiecerit. Item ex registro gregorij: pape ad anatholium' constantinopolitanum diaconem.

Promolestia, corporis suo honore non priuetur episcopus.

Scripsit mihi dilectio tua me reuerēdissimo fratri meo ioanni prime* iustiniane sedis, episcopo pro egritudine capitis quam patitur: episcopum preci pere succedere: ne forsasse dum episcopi iura eadem ciuitatis non habeat quod absit ab hoste depereat. ⁊ quidem nusquam canones precipiunt vt pro egritudine episcopi episcopus succedat. Et ideo iniustum* est vt si molestia corporis irruat honore suo priuetur egrotus. Sed suggerendum est: vt siquis in regimine egrotat: dispensator* illi talis requirat qui possit eius curam omnem* agere: et locum illius in regimine ecclesie ipso non deposito conseruare: vt neque deus omnipotens offendatur neq; ciuitas neglecta esse inueniatur.

Idem in epistola ad candidum.

Flagellatis a domino: afflictio addi non debet.

Cum percussio' corporalis imminet: vtrum pro purgatione' an pro vindicta contingat dei: iudicium in hoc ignoratur: et ideo non debet a nobis addi flagellatis* afflictio*: ne nos culpe: quod absit: offensa respiciat. Itez gregorius clementino episcopo primati bizanceno.

Infirmitatis causam loco suo quis primari non debet.

Presentium latoris a deodati querelam: qui se presbyteratus sui loco incongrue dicit expulsum: licet subdite tibi textus petitionis explanet: tamen paulo iudicatiuimus apertius referendam: asserit namq; a quintiano fratre ⁊ coepiscopo nostro in loco suo quibusdā se suis ordinandis negotijs relaxatuz: egritudinisq; causa per duorū* mensium spatium sue se ecclesie: defuisse: cuius rei occasionem captantem predictum fratrem nostruz, alium loco eius illic presbyterum ordinasse. Hortamur itaq; fraternitatem tuam: vt causam eius sollicite: districteq; perquiras: ⁊ si manifeste egritudinis: sicut dicitur causa ecclesie sue defuisse eum, reppereris: nullum ei ex ordinatione alterius presbyteri permittas preiudicium generari: fz in loco suo sine aliqua euz fac dubietate restitui: ⁊ infra. Illud autem charitatem tuam specialiter ad monemus: vt si vera fuerit buius suggestio atqz i suo ordine fuerit restitutus ō presbytero qui in loco eius ordinatus est: subtiliter distri/

d vi. cōmuniter. ⁊ extra de elec. cum inter. sed promotuz' morbus' nō deh vt hic. ⁊. j. c. ij. sed datur ei coadiutor. vt. c. j. sed ex dispensatione magna quandoq; viuenti episcopo alter adiungitur. vt. j. e. non autem. ⁊ idez de quolibet clerico intelligas. Sed abbates facti inutiles remouentur penitus. ⁊ viij. q. ij. siquis abbas. sicut etiam fit in iudice. C. de of. p̄sec. oz. si quos. cuz etiam ex modicis causis remoueantur. extra ō stimo. per tuas. Vbi autez electus siue confirmatus ante ordinationem fit inhabilis. remouēdus est vt videtur extra de etate. ⁊ quali. c. j. vtte tamen necessaria recipiet. j. e. quāuis.

c Scripsit. prime idest salonitane. qz ibi iustinianus primo recedit. alij dicunt rauennam ⁊ nō salonitanam esse primaz iustiniani sedez.

f Et ideo iniustum. preesse enim intelligitur. licet sit infirmus. sicut seruus seruire intelligitur. lz sit infirm⁹. ff. de sta. liber. cum be res.

g Dispensator. si. ff. de tute. solet etiaz. vbi dicitur q; si tutor propter longam egritudinem non potest adesse. datur ei curator q; potius dicitur administrator.

b Omnez. idest' res eius administrare. Sz que spectant ad pontificale officium. vicini episcopi supplebūt j. e. pontifices. Et est hic ar. q; coadiutor ⁊ administratores vl' visitatores debeant habere liberam ⁊ generalē administrationez vt. j. e. quis. ⁊ ex de elec. cum nobis olim. in fi. ⁊. xxj. q. j. relatio. sed qd' licet nolit habere coadiutorem: dico eum cogendū per superiorem. vt ar. ff. si mi. l. ait. §. j.

i Cum percussio. purgatiōe. i. pbatiōe. j. e. aduersitas.

k Flagellatis. sufficienter. sed nō sufficiēter afflictis addi pōt vt. xxj. q. v. figs a propio. Et est ar. q; post penitentiam non pōt quis accusari de crie. similiter nec duplici damno dz qs puniri. ff. de iure do. iure. ⁊. ff. de condi. ob ca. si pecuniā. §. vel similiter pena non debet verti vel culpam. vt. S. di. v. baptizari. ⁊. e. ad eius vero.

l Afflictio. S. iij. q. ix. indicas. ⁊ ex de iudi. at si clerici. ⁊. S. di. v. c. j.

m Presentiū. p duoz. idē forte si p vnū. vt. j. e. siquis in clero. Hic sumitur ar. Ad. q; si episcopus indeterminate licentiauit clericū. nō videtur eū licentiasse vltra duos menses. sed tū hoc est referendū ad arbitrium boni viri considerato negocio. ar. ff. de ver. ob. cōtinuus. ad hoc. c. bene facit. ff de re mili. qui cōmeatus. nam ibi dicitur q; si aliquis abest vltra statutum tempus pro desertore habetur. si bonum. ar. xxj. q. ij. placuit. pōt tū p modicū tempus purgare morā. lxxxviij. di. p latū. nō. n. festinabit iudex ad sententiā vbi gs iusta cā abfuerit. vt. ff. de dā. infec. si finita. §. si forte. etiā licet ap̄ prefixū terminū reus nō veniat sed habebitur rō viarū tpis ⁊ egritudinis. ⁊ alterius impedimēti. vt. ff. de vaca. mu. tps. ff. qbus ex ca. ima. si cui. §. j. pōt. n. absens iustā habere

n Vidam episcopus lōga Supra proxima cā in illo. c. deniqz. agebatur de renūciatione episcopi. vnde nacta occasione subijcit cāz istam de renunciatione. qua queritur an episcopo viuente alius substituendus sit. ⁊ de mutatione sedis. Et vt hec ⁊ alia cōpetentius faciat proponit thema ex quo duas elicit questiones.

d Vod autem viuente. Dicendum est q; non. nisi sit depositus. l. di. postq;. vel nisi renunciauerit de licentia pape. vt. j. e. c. mutationes. vel nisi per ambitionem se transtulerit ad aliaz. quo casu debit habita ⁊ ambita. j. e. siquis episcopus ad instar inuasoris q; mittit rem inuasam ⁊ aliud tantumdem. vt. C. vnde vi. si quis in tantam.

In egrotante autem distinguunt quidam. si egritudo est incurabilis. vt tūc alter substituatur. vel etiaz si nimis senex est ad instar iudicis. ff. de iudi. si lōgius. C. de offi. p̄fec. orien. l. si quos. sed hoc nō admitto nisi i leprosō. qui a dignitate remouetur propter scandalum. extra de de. egro. tua. hoc etiam scias q; epilentici ⁊ alij diuturno morbo laborantes nō promouētur. vt. xxxiij.

ercusationē.vt ex vt lite nō ptet.qm frequēter. Lex dicit q̄ sigs p inias abest si vsq; ad quinquennium nō reuertit punit.vt.C.ō a.uo.diuer. iudi.l.vlti.Jo.

a ¶ In aliam.Ar.q̄ si concedo alicui ecclesiam que ab eo cuincitur.teneor ei aliam concedere.vt extra de præben.inter cetera q̄ iuuari nos beneficijs non decipi oz ff.cōmo.l.in cōmodato.§.pe.j.e.omnis.z c.pastoralis.z est ō id q̄ dicit lex.q̄ donator nō tenetur de euictione.vt.ff.de edil. edic.ad res donatas. sed hic dicitur episcopus donare.q̄ hz necesse concedere ecclesiam.z in necessitatib⁹ nemo liberalis existit ff.de edimen.legat.l. rem legataz.tñ de dolo possuz agere ō donatorem si inibi scienter det rē alienam.vt ff.ō dona.aristo.§.vl. Item si quis p violentiam expellitur de ecclesia.nō hz recursuz ad episcopū.sicut nec emptor ad venditorez in hoc casu.vt.C.de act.emp.z vē.l.expulsos. Et nō q̄ hoc.c. semp ꝓsuevit ad hoc induci.q̄ spoliatus a iudice nō possit petere restitutionez.vt.ij. q.j.notum.Juder.n. nō dicitur facere violentiam.vt.xxiij.q.ij. c.j.ff.qō me.cā.l.iij.sē per eniz pro facto suo p̄sumitur.nisi possit de dolo argui.vt.ij. q.vj.hoc etiā.io.

b ¶ Pontifices.q̄ licita' sunt vt missam canere z predicare.vt.xcv.di.ecce.

c ¶ Sacerdotes.i.archidiaconi vl' ō cani.qui vicarij' sunt episcopi.vt.xxv.di.p lectis.

d ¶ Non licet in his que spectant ad officium episcopale qō est lxviij.di.quamuis.

e ¶ Vicinorū.sic.lxv. di.si forte.

f ¶ Usq; sic.C.de cura.fur.cum alijs.

g ¶ Cum cautele.i. p̄stabit cautionez de bōis ecclesie nō vsurpandis.

g ¶ Cum cautele.i. p̄stabit cautionez q̄ ex hoc nullus ius sibi vendicabit z ar.est q̄ quis p possessore habetur eo q̄ fuit in possessione.nisi protestatio p̄cesserit.vt hic.z §.xxiiij.di.p̄sbiteri.z extra de iurepa.cōsultationibus.ar.ō ex ō sti.tspo.olim.z.x.q.tij. qz.z extra de offi.dele.consultationibus.io.

h ¶ Actus est.que tunc.Hic videtur q̄ absentes non sunt vocandi ad electionem.vt.x.q.ij.hoc ius.z extra de sen.z re iudi.cum olij maxime si sint remoti.vt extra de elec.cuz inter.immo z si in ortis sunt non videntur vocandi.vt.ij.q.vj.§.biduum.sufficit enim ad citationez cteqz debeas esse sollicitus:z si quidem sine datione aliqua ad eundē ordinem peruenerit:vt in simonia cam heresim non potuisset incidere:in aliam⁹ quam cunqz vacantez ecclesiam euz volumus ordinari. Si autem in eum quippiaz:quod auertat dominus tale fuerit repertum:ipso etiam p̄sbyteratus ordine priuetur:quem non causa replē de necessitatis ecclesie:sed sola cō probabitur ambitione suscepisse.

Item nicolaus papa alnino Jayuensi archiepiscopo.

Pontifices infirmitate vel egritudine pōtifices non sunt abijciēdi:nec in eorum locum alij substituendi

Pontifices qui aliqua occupāt̄ infirmitate vel egritudine abijciendi non sunt nec alij: in loco coruz consecrandi sunt:nisi ex hac fuerint luce subtracti:quod si de ministerio sibi concesso conquerūtur que:licita sunt⁹ sacerdotes' explerant. In his vero que his p̄sume re non licet ⁹:vicinoꝝ⁹ vsq;': ad recipiendam sanitatem episcopoꝝ auxilia surrogentur:z hoc cuz cautele⁹ studio peragant:ne pernecessitatis occasionem p̄sumptionis pullulet ambitio. Episcopos: vero qui dominici gregis suscipiūt curam atq; sollicitudinem:ab administratione eoruz discedere non oportet:vt accepti talenti pulchritudo non deleatur:sed certamē eorum salubriter augeatur:z triplicetur fructus. Item ex epistola cy priani episcopi z martyris.

Quente epūcopo alius non succedere non valet

Actus est cornelius episcopus de dei z christi eius iudicio :de clericoꝝ pene omnium testimonio:de plebis que tunc⁹ affuit suffragio:de sacerdotum antiquoꝝ z bonoꝝ virorum consensu:cum nemo ante se factus esset cum fabiani locus.ideſt cum locus petri z gradus cathedre sacerdotalis vacaret:quo occupato' z de dei voluntate atq; omnium nostroꝝ consensione confirmato⁹: quisquis iam episcopus fieri voluerit foris fiat necesse est:nec habz ecclesiasticam ordinationem' qui ecclesie non tenet vnitatem quisquis ille fuerit licet se multum iactans z plurimum sibi vindicans prophanus est: alienus est: foris est:z cum post primuz esse non potest:quisquis post vnum qui solus: esse debet factus est:iam non secundus ille sed nullus⁹ est. Item eiusdem.

Non est episcopus qui in locuz vinentis irrepsit

Quatianus episcopus non est qui cornelio episcopo in ecclesia a.xvj.coepiscopis facto aduliter atq; extraneus episcopus fit erit a desertoribus per ambitum'nititur. Et cuz sit a christo vna ecclesia per totum mundum in multa: membra diuisa⁹: item episcopatus vnus multoꝝ episcoporum et: concordi numerositate diffusus:nisi' post dei traditionem:post connexaz z vbiq; coniunctam catholice ecclesie vnitatem: humana⁹ conatur ecclesiam facere:z per plurimas ciuitates nouos suos,apostolos mittit vt quedam recentia institutioni sue fundamenta constituat: Cumq; iam pudem per omnes prouincias z per vrbes singulas ordinati sint episcopi:in etate: antiqui:in fide integri:in p̄ressura probati:in persecutione proscripti :ille super eos creare alios pseudoepiscopos audet quasi possit aut totuz orbem noui conatus obstinatione peragrare:aut ecclesiastici ordinis compagem discordie sue seminatione rescindere: nesciens scismati cos semper inter initia⁹ feruere:incrementa vero habere non posse: nec augere quod illicite ceperint:sz statim cum prana sua emulatione deficere z:infra. Qui ergo nec vnitatem spiritus nec communionem pacis obseruat:z se ab ecclesie vinculo z sacerdotum collegio separat episcopi nec potestatem potest habere nec honorem:qui episcopatus nec vnitatez voluit habere nec pacem. Idem ad papianum.

Non est in ecclesia qui cum epūcopo pacem non habet.

Scire debes episcopuz in ecclesia⁹ esse:z ecclesiam in episcopo:z si quis cum episcopo non sit: in ecclesia non esse z frustra sibi blādiri eos qui pacem cum sacerdotibus dei non habentes obrepunt:et latenter apud quosdam se communicare credūt:quando' ecclesia que catholica vna est:scissa non fit neq; diuisa. Idem.

Suo iuri quis cedere non debet.

Quam periculosum⁹ sit in diuinis⁹ rebus:vt quis cedat iuri: suo z potestati scriptura sacra declaret:cum esau primatus⁹ suos;inde: primogeniture.vt dicunt est dignitas talis,q̄ primogeniti pre alijs in festis sacrificia offerebant z q̄ sedebant ad dexteram patris.z q̄ cibos duplicatos recipiebant.z dicit gandulfus esau cōmisisse simoniā.q̄ illud ius spirituale fuerat qō vendidit.sed est ō cum.j.q.j.q studet.vbi dicitur q̄ giesi fuit primus q̄ cōmisit simoniā.Sed nunqd peccauit iacob emendo:nō q̄ gratis hoc fecisset

palsatio cam pane.vt extra de of.custo.c.j.z.ij.z extra de elec.in causis.z extra de postu.pre.c.pe.z antepe.z lex dicit illos solos vocandos qui.sunt in vrbe.vt.C.de lega.l.vl.li.x. Quod autem vocādi sint absentes.probatur.lxiij. di.quanto. Alioquin plus nocet contemptus vnius q̄ contradictio pluriuz vt extra de elec.q̄ sicut.z.c.cum nobis olim. Nam remoti sunt vocandi vbi tractatur publica vtilitas.vt C.de decur.curiales.ij.li.x. So.semp vocandi sunt vbi cōmode vocari possunt.vt extra de elec.q̄ sicut. Sed si absentes non possunt interesse.reliqui possunt eligere. vt ibidem dicitur.tamen si aliquis non potest interesse si suo iuramento fidem de hoc fecerit permittitur ei p procuratorem eligere qui sit de collegio vt extra de elect. q̄ propter.extra prouincias tamen non sunt vocādi.vt extra de elec.coram.

i ¶ Quo occupato ideſt canonice sumpto.

k ¶ Confirmato.ergo electio pape est confirmāda.

l ¶ Ordinationez.ar.q̄ que ab intruso fiunt non tenent vt.xij.q.ij. alienationes.ar. q.j.ordinationes.

m ¶ Sed nullus.ar.q̄ nullus est qui malus est.ff.extra de transla.inter corpora lia sic.ij.q.vij.non omnes.z xir.di.fm argu.contra.j.q. j.q̄ quidam.

n Quatianus. diuisa. xxiij.q.j.loquitur.

o ¶ Humanam. ideſt non spiritualem.

p ¶ Initia.Argu.cōtra nouitios magistros.qui p̄mo feruent z postea deficiunt. xxxiij.q.iiij. displicet.x.c.nō inuenitur.z.c.si ecclesia.immo a minimis est incipiendum.vt.xlviij.di.sicut.

q ¶ Scire in ecclesia.vj.q. ij.si tantum .contra. sed ibi solutum est.hic dicit ecclesia episcopus. alibi est idem q̄ ecclesiastici viri.vt §.xliij.di.c.j.alibi ponitur p maiori pte.vt.§.lvj.di.apostolica.quandoq; pro cōgregatione fideliuz.j.de cō.di. j.ecclesia.z dic per exemplaria varias significationes vt extra de testa.relatū.z extra ō ver.sig.cum clerici.extra de vsu pal.c.j.

r ¶ Quam periculosum. ar.q̄ qui iuri suo renunciat.illud repetere non pōt.j.e.eos.xxiij.q.iiij.si illic ff.de succ.edic.l.j.§.q semel z.C.de pact.postq̄.j.e.hoc nequaq̄.z.ff.ō edi.edic.queritur.§.si venditor. vbi dicitur q̄ remittentibus actiones suas non est dandus regressus ad eas.xcij.dist.si quis episcopus.xviij.q.vlt. dudum. z notaui .vj.q .iij. deniq;.

s ¶ In diuinis.tpe periculi vt.j.e.suggestum.

t ¶ Primatus.ius ergo p

vaturus vel quia redemit. id quod sibi diuinitus erat debituz.extra de diuor. gaudemus.

a ¶ Eniqz.suo.s.filio salomonis ꝛ est hic ar. quod filij:regum de iure debent esse reges ar.cōtra.viij. q.i.moyses ꝛ.rciij.di.legim⁹.

b ¶ Quod isdem qui ar.q̄ idez est populus qui fuit ante mille ā nos.fic.xvj.di.habeo ꝛ.ff.de iud.proponebatur.Sed contra isti fuerunt ante tempus christi.vltra ca spios montes transflati.sed dic quod adhuc multi sequebātur eos in vicijs suis.vnde illi isdem dicebantur esse cum eis.i.q.i.cito.

c ¶ Adequari. xxiiij.q.i.nō afferamus.ꝫ.vbi dic̄ scisma esse grauius peccatum. sed erpone grauius.i.periculosius.xxxij.q.ij.nemo.

d ¶ Memoriale.hec que generant materiam mali iubē tur publice exponi.vt alijs: terroꝛ incutiatur.vt hic.ꝛ.xj. q.iiij. mandamus .quando iubētur destrui ne refricēt facti memoriā.xv.q.i.mulier.

e ¶ Scisma.ita magnuz vt isti nouatiani qui nouam fecerunt ecclesiam.

f Non furem. idest non inuasoꝛem.furtuz enī non committitur in re īmobili.vt insti.de vsucap .§.qs autem.

g Sicut vir.adulterare. i.dimittere.

b ¶ Adulterꝫ.i. dimittat.foꝛnicantem.

i ¶ Fornicatus.vroꝛ potest dimittere virum.ob fornicationem.sic vir vroꝛem.quia non ad imparia iudicantur. xxxij.q.i.siquis. vroꝛem sed non potest .eum dimittere. vt alij adhereat.

perdidit:nec recipere postmodum potuit quod semel cessit. Idem. Perditionem sibi acquirunt: qui ab episcopis recedentes vnitatem ecclesie scindunt.

Eniqz quam sit inseparabile vnitatis sacramentuz: ꝛ quaz sine spe sint ꝛ perditionem sibi maximam de indignatione dei:acquirant:qui scismata faciunt ꝛ relicto episcopo,alium sibi foris pseudo episcopum constituunt. declarat scriptura diuina,in libꝝis regum: vbi a tribu iuda ꝛ beniamin.x.tribus scisse sunt.ꝛ relicto rege suo⁹ alterum sibi foris constituerunt. Et indignatus est inquit dominus omni semini israel ꝛ demolitus eos:ꝛ dedit eos in direptionez:donec abiceret eos a facie sua:quia dissipatus est israel a domo dauid:ꝛ constituerunt sibi regem hieroboam filium nabath: indignatum esse dixit dominum et: eos in perditionem dedisse:quia ab vnitate dissipati alterum sibi regez constituissent: ꝛ tanta idignatio domini exticit ad versus illos qui scisma fecerunt:vt etiam cum homo: dei ad hieroboam missus esset qui ei peccata sua exprobaret atqz vltionem futuram prediceret:panem apud illos edere ꝛ aquam bibere. vetaretur:quod eam non custodisset:ꝛ contra preceptum domini prādisset:statim diuina censura percussus est. vt inde, regrediens impetu: ac morsu leonis in itinere necaretur. Sed ad hunc in euāgelio suo dominus maiorem intelligentie sue lucem manifestat :quod idem :qui⁹: tunc se a tribu iuda ꝛ beniamin scierant:ꝛ hiero solymis relictis in samariam secesserant :inter pesendo: prophetas ꝛ gentiles computarentur.nam cum primuz discipulos in ministerium salutis mitteret:mandauit ꝛ dixit. In viam gentiuz non abieritis:ꝛ ciuitatem samaritanorum ne intraueritis. Et ad iudeos: prius mittens gentiles adhuc prete rire iubet. Addendo autem ꝛ ciuitatem samaritanoꝛum debere omitti vbi erant scismatici ostendit scismaticos gentilib⁹ adequari ꝛ post pauca. Quod vero eundem quemnos deum patrem eundem filium eundem spiritum sanctum nosse dicuntur:nec hoc adiuuare tales potest. Nam etiam choꝛe dathan et: abirun cum sacerdote aaron ꝛ moyse eundem deum nouerant pari lege ꝛ religione viuentes:vnum ꝛ verum deum qui colendus atqz inuocandus fuerat invocabant:tamen quia loci sui ministerium transgressi ꝛ contra aaron sacerdotem qui sacerdotium legitimum dignatione dei atqz ordinatione perfecerat:sacrificandi sibi licentiam vendicauerunt diuinitus percussi penas stati pro illicitis conatibus penderunt: nec potuerunt rata esse ꝛ proficere sacrificia irreligiose ꝛ illicite ꝛ contra ius diuine dispositionis oblata.

Thuribula quoqz ipsa in quibus incensum illicite fuerat oblatuz.ne in vsum decetero essent sacerdotibus sed potius indignationis ꝛ vltionis diuine memoriam corrigendi posteris exhiberent:iussu domini conflata atqz inigne purgata in lamias ductiles producuntur ꝛ affiguntur altari:secunduz quod loquitur scriptura diuina. Memoriale⁹ inquit: filijs israel: vt non accedat quisquā alienigena: qui non est ex semine: aaron imponere incensum ante deum.vt non sit sicut chore.Et tamen illi scisma⁹ non fecerant nec foras egressi contra domini sacerdotes ipudenter atqz hostiliter rebellauerant:quod nunc hi ecclesiam scindentes ꝛ contra pacem atqz vnitatem christi rebelles cathedram sibi constituere ꝛprimatum assumere ꝛ baptizandi atqz offerendi lniaz vendicare conantur. Item Leo.iiij. veroni duci britānie.

Non est defendendus qui vinētis locum inuadit.

Non furē⁹ ꝛ latronem:qualē gis lardum esse sentimus in nāne tica sede qui viuentis:quod non licuit: locum non timuit vsurpare: pro cuiuscunqz muneris donis vltra deberes defensare. Item eusebius papa omnibus episcopis.

Non licet episcopo ecclesiam suam dimittere.

Sicut vir⁹ non debet adultera re vroꝛem suam:ita nec episcopus ecclesiam suam .i. vt illam dimittat ad quam fuit sacratus absqz inenitabili necessitate aut apostolica vel regulari mutatione vt alteri se ambitus causaz coniungāt Et sicut vroꝛi non licet dimittere: virum suum vt alteri se viuente eo matrimonio societ aut eum adulteret⁹:licet fornicatus⁹ sit vir eius sed iuxta apostolnz aut viro suo debet reconciliari:aut manere innupta.ita ecclesie non licet dimittere episcopum suum:aut se ab eo segregare vt alterum viuente eo accipiat.sed aut ipsum⁹ habeat aut innupta maneat.i.alterum episcopum suo viuente,non accipiat:ne aut foꝛnicationis,aut adulterij:crimen incurrat.Si vero adulterata⁹ fuerit. i.si se alteri iunxerit:aut super se alterum episcopum adduxerit:aut esse fecerit vel desideauerit:per acerrimā penitentiam aut suo reconcilietur episcopo:aut innupta permaneat. Episcopum vero oppoꝛtune ꝛ impoꝛtune atqz sine intermissione ecclesiam docere eamqz prudenter regere ꝛ amare vt anicijs:se abstineat ꝛ salutem consequi possit eternam:ꝛ illa cum tanta⁹ reuerentia eius doctrinam suscipere debet:eumqz amare ꝛ diligere vt legatum⁹ dei ꝛ preconem veritatis.

Ecce⁹ his auctoꝛitatibus patenter ostenditur quod episcopo vīē te alius super ordinari non potest: nec etiaz pro eius egritudine.Sed.

k ¶ Adulterata .ergo ecclesia potest delinquere ꝛ etiam vniuersitas.ar.ff.de oꝛg.iu.l. ij.§.illud.ꝛ est contra. illud.ff.de dolo.si ex dolo vbi dicitur quod municeps non potest facere dolum ,supple de facili.Sed nūquid potest ecclesia vel ciuitas excommunicari: dico qō non vt.xxiiij. q.iij.si babes.Ij maiores de ecclesia possunt excommunicari.vt extra de simo. veniens. ꝛ.ff.de condi.ꝛ demō. municipibus.ꝛ xliiij. di. commessationes. Dico enim quod si ecclesia vel ciuitas posset excommunicari.sequeretur absurditas. Nam omnibus illis mortuis ꝛ alijs substitutis est eadem ecclesia.ergo adhuc esset excommunicata si priores canonici non petijssent absolutiōez. Adhuc de hoc notatur xij.q.ij.eps qui.ij.

l ¶ Et legatum.episcopus dicitur legat⁹ dei.ꝛ tamen est inder. ordinarius.vnde patet quod legatus pape est inder ordinarius vt proconsul.

m ¶ Ecce.Ij illud gregoꝛij.§.e.scripsit.

a Si vero hoc habetur in originali, vnde hoc extractum est.

b petierit. ergo nulli infirmo dandus est coadiutor, nisi hoc petant. infra. e. qualiter. x. c. quis. x. c. scripsit ar. contra extra de eccle. edi. ad audientiã.

c On aũt nouo. Sed contra in nullius persona est omittendum qõ statutis generalibus cõtinetur. lxj. di. miramur. sed illud non fit propter vtilitatem psone sed ecclesie.

d Ut non succederet. sic ergo vterq; insolidus est episcopus li. xxj. q. j. relatõ x vterq; põt hominem per se solvere x ligare. ff. de admi. tu. si plures ff. de exercito. j. §. sed si plures. x. ff. de offi. proconsul. l. j. Sed nũ quid quẽ vnus ligat. potest alter absoluere x videtur q; nõ. q; pares sunt. vnde videt q; sententia pro reo teneat. ff. de re iudi. iter pares. Item si simul ferant contrarias sententias. cuius sententia tenebit. videtur q; mutuo se impediant ff. de vsufru. quotiẽs x hec forte vera sunt vbi simul. administrãt. Sed hic forte valeri⁹ cessit administrationẽ augistino. quia facilius expeditur administratio per vnum q; plures. ff. de admi. tuto. l. iij. §. vlti. vel dic q; lz vterq; hẽat dominium x iurisditõez insoliduz. tamen vn⁹ sine altero non potest iudicare ad instar plurium iudiciam. vt. ij. q. vj. §. diffinitiua v. si plures. extra de of. dele. quãuis. x. c. cãm Item nunquid eodẽ modo possunt eẽ duo apostolici. ar. q; nõ. s. e. factus. Et domin⁹ tantum vnum constituit. xxiiij. q. j. logtur. x. c. quicunq; contra. qõ dispensari nõ põt xxv. q. j. sunt quidam preterea quia vna est eccl'ia catholica x vnũ caput. x tamẽ plures imperatores fuisse legimus. xxj. di: nũc autem. sed hoc nõ est ita. q: offenderetur illa regula. vnã sanctam catholicaz. xẽ. xxiij. dis. qui episcopus. Item nunquid papa põt renunciare: nã marcellus renunciauit. xxj. di. nunc aũt. x clemẽs illud gregorij: intelligenduz est quãdo ille qui egrotat alium sibi substitui non rogat. Ceterum quando aliquis vel senectute. vel infirmitate: grauatus susceptum officium ministrare non valet: si alium sibi substitui petierit: rationabiliter fieri potest. Unde in eodem capitulo sequitur. Si vero⁹ idem ioannes fortasse pro molestiam a petierit⁹ vt ab episcopi honore debeat vacare: eo petitionem scripto dante concedendum est: aliter id facere non valemus. Hinc etiã beatus augustin⁹ episcopo suo nondum defuncto sed senectute grauato cathedram episcopalem suscepit. Unde in epistola paulini ad romanum legitur.

Augustinus non tam successit quaz accessit.

On autem hoc tantum scripsimus gratulandum quod episcopatum augustinus accepit: sz quod hanc curam dei gratia meruerit aphricana ecclesia: vt verba: celestia augustini ore perciperet qui ad maiorez dominici muneris gratiam nouo⁹ more promotus ita consecratus est vt non succederet⁹ in cathedra episcopo sz accederet⁹. Naz incolumi valerio byponensis ecclesie episcopo coepiscopus augustinus est. Hoc idem probatur auctoritate beati gregorij: qui ariminensi episcopo dolore capitis laboranti alteruz subrogauit: ita scribẽs in registro suo capitulo. ccxxxviij.

Episcopo grauato infirmitate alius subrogari potest.

Qualiter ordinati a nobis sacerdotis corporis quia notuz est impediente molestia: ariminensis ecclesia pastorali hactenus ac sacerdotali sit regimine destituta: duduz fraternitas vestra cognouit qz dudum habitatorum loci illius precibus permoti sepius hortati simus vt: si de eadem capitis qua tenebatur molestia melioratum se esse sentiret: ad suam auxiliante deo reuerteretur ecclesiam qui datis inducijs in hoc quadriẽnio⁹ expectatur. quẽdum cleri vel ciuium huc venientium nosq; precibus vrgentium instantius hortaremur: vt si valeret cum eis auxiliante deo remaneret datis⁹ scriptis supplicatione nos petijt: vt quia ad eiusdem⁹ ecclesie regimen vel susceptum officium pro eadem qua detinebatur molestia: assurgere nullatenus posset: ecclesie ipsi episcopum ordinare debere mus. vnde quia cunctarum⁹ ecclesiarum inuncta cura solicitudinis nos constringit ne diutius gregi fidelium desit pastoralis custodia: illorum precibus x huius ex fui impossibilitate renunciatione compul si⁹ visuz est nobis eidem ariminensi ecclesie deberi episcopum ordinari: x datis ex more preceptis clerum plebemq; eiusdem ecclesie non destitimus admonere quatenus ad eligendum sibi antistitem concordi: prouisione concurrant. Hortantur ergo vt fraternitas vestra cum quẽ vno consensu omnes elegerint: sicut x ipsi a nobis popposcisse noscuntur: ad se faciat euocari quem cauta ex omnibus examinatione discuti, te x si in eo que in textu eptabici' cõtinentur minime domino opitulante fuerint reperta: atq; fidelium personarum relatione eius quoq; vita vobis placuerit: ad nos euz cuz decreti⁹ vestri pagina additaq; testificationis epistola destinate: quatenus eiusdem a nobis ecclesie domino disponente cõsecretur antistes.

Item⁹ ex eodem. c. ccxliij. ad eleutherium episcopum.

De eodem.

Quamuis sit triste⁹ nobis valde quod loquimur: atq; fraterna nos compassio potius arguat⁹ quaz aliquid de auditis diffinire permittat: suscepti tamen sollicitudo regiminis cor nostrum instanti pulsat aculeo magna nos ecclesijs cura prospicere: ne qua earum possit vtilitas deperire. Peruenit igitur ad nos quibusdaz referentibus quẽdam episcopum ita passioẽz capitis incurrisse vt quod mente alienata agere soleat: gemitus x fletus: audire sit. ne ergo languente pastore grex quod absit insidiatoris laniandus dentibus exponatur: vel ecclesie ipsius vtilitates depereant: cauta nos necesse est prouisione tractare: x ideo quia viuentem episcopum ab officio suo necessitas infirmitatis non crimen abducit: alium loco eius nisi recusante eo nulla fuit ratio ordinari. Sed si interualla egritudinis habere est solitus: ipse data petitione nõ se vlterius ad hoc ministerium subuertente infirmitate posse fateatur⁹ assurgere: x aliũ loco suo expetat ordinandum: quo facto⁹ omnium solenniter electione alter qui dignus fuerit episcopus ordinetur sic tamen vt quousq; eundem episcopum in hoc seculo vita tenuerit sumptus ei debiti de eadez ecclesia ministrentur⁹. Quod si nullo tempore ad sane mentis redit officium: persona fidelis ac probabilis vite est eligenda⁹: que ad regimen ecclesie idonea possit existere: atq; de animarum vtilitate cogitare inquietos sub disciplinę vinculo constringere. ecclesiasticarum rerum curam gerere: x maturum atq; efficacem se in omnibus exhibere: qui etiam episcopo qui nũc egrotat superstes loco eius debeat consecrari. Ne autem huiusce modi passionibus sacerdotibus subito occupatis: ceptũ officiũ inexpletum remaneat: institutuz est: vt sacerdos sine psallẽs siue sacrificãs alios secuz habeat: q; si huiusmodi casus iterueniat ichoata ministeria perficere valeant. Unde in tol. con. xj. Quisq; sacrificans sacerdotẽ sibi vicinũ habeat: qui cepta sacramẽta expleat si ei aliq; necessitas ingrueerit. papa post linuz x cletuz iterum recepit cathedraz. viij. q. j. si petrus.

e Accederet. videtur tamẽ q; augustinus i administratione fuit minor. xl. di. ante omnia. in fi. Quia vt videt in casu necessitatis erit vn⁹ episcopus vicarius alterius ne sit ibi monstruz habens duo capita. extra de offi. iud. ordi. quoniam. in plerisq;.

f Qualiter. quadriẽnio quadriennium enis datur vt possit abesse causa curationis. sed ãnus datur ei tantum ad experiendum si possit celebrar. s. xxxiij. di. cõmuniter. vel etiaz. xxx. dies vt. j. q. ij. c. vl. potius debuisset iste episcopus fugisse romam pro sanitate recuperanda sicut cõmunis fili⁹ vt. xxiij. di. communis. x est hic argu. q; rome est sanum morari. io.

g Satis ergo in scriptis facienda est renunciatio. alias nõ tenet. s. e. q. §. ecce. io. qõ falsum est cum etiam solo facto potest aliquis renũciare. vt extra de ap. sollicitudinem. x extra de ẽbis que fi. a ma. per ca. ex ore. x etiaz solis verbis. vt. C. de pact. postq;.

b Cõpulsi. absolute ponitur, ille nominatiuus x nõ habet verbum.

i Eptatici. eptaticum abepta dicitur qõ est septem x theca qõ est repositio. vnde eptaticuz, idest repositio. vij. libroz um. s. di. xlix. hinc etenim. v. libri moysi x liber iudicum ibi continetur.

k Decreti. in quibus testetur de examinatione x vita electi. lxj. di. catinensis. x. c. episcopum.

l Quamuis. triste. data petitione tempore infirmitatis nõ tempore furoris nã tunc non teneret renũciatio. xvij. q. ij. Baldus.

m Fateatur. iste equitate suadente lz ius deficiat cogitur renunciare cum alijs in hoc profit x sibi nõ nocet ar. ff. de aqua plu. ar. in fine. §. idem varus. x. ff. loca. si quis domum.

n Ministretur. lz pro crimen remoto non ministrantur sumptus. quia male meriti publica debent egestare laborare. vt. ff. depositi bona fides.

o Eligenda. ar. contra. s. di. lxxxix. si quis papa. x extra de pac. accepimus. x extra de confes. p. x ec. nõ va. nulla. sed omnia illa continentius cõe. vel dic quod ille fuit electus subtali cõdictionẽ nisi superstes conualuerit x tunc eo conualescente irritatur electio. eo mortuo demde confirmatur. arg. j. e. pastolaris. lxj. di. studij: extra de elec. cum terra. lxxxv di. flo-

rentinum ꝛ est ſi.C.de cur. fur.cum aliquis quidam dicunt ꝙ modo tanꝫ admini ſtrator eligitur ſi eo mortuo in epiſcopum.

a ¶ Tlud.ne autem alios j.xxj.queſtiõe.ij. ſicut contra.ſed dicas talem coadiutorem vel ſocium non prelatum.vel loquitur de eccleſijs conuentualibus.vel qñ ſufficiũt facultates ſic.xciij. di.diaconi.ꝛ de con.diſt.j.c. hoc quoqꝫ.ꝛ.c.epũs deo.

b ¶ Eliſius.per hoc dicunt qdã loqui de infirmo qꝺ falſum eſt.quia infirmus niſi conualuerit non celebrabit. j.c.q.ij.in litteris.

c ¶ Nbil. ſoluantur. ideſt ne inexpleta remaneant.

d ¶ Vel.preſbytero.preſbyter ergo põt ſupplere miſſaꝫ ab epiſcopo inchoatam.ar. hoc.ꝛ.xxv.di.c.j.vbi dicitur ꝙ archipreſbyter ſupplet ẽ fectuꝫ abſitis epiſcopi in cantando.ſed contra.j.de con. di.ij.c.vl.ſed dic ꝙ nouam miſſam non poteſt incipere, ſed priorem poſſet conſummare. Incipiat ergo vnus vbi alius deſtitit.niſi ſit oratio dominica cepta.tunc eaꝫ alter recipiat.Similiter vbi deficit in ſecreta alter id in principio incipiat. Idem dicit in baptiſmo. vt alter de nouo id reincipiat.qꝛ hec ſũt ſacramenta vnitatis. ¶De ordinatione idẽm credo.xxiij. di.quorũdaꝫ.ſimiliter inde incipiet vbi alter terminauit ff.de iudi.edita. Sed nunqd pranſus poteſt ſupplere id qꝺ alter inchoauit:nõ. Itez vſqꝫ ad nouam tantum fit hec ſuppletio.ſed matutinis ꝛ veſperis non expletis vſqꝫ ad qꝺ tẽpus poſſit fieri ſuppletio dubitatur.ſed dico ꝙ quandocunqꝫ expleri pñt ab alio. ¶De ſacerdote quid dices qui dum venit ad cõſecrationem memor eſt mortalis peccati:dico ꝙ perficere ꝺz licet peccet conficiendo extra ẽ cele.miſſ.de homine. Item eſt hic ar.ꝙ duo imperfecta faciunt vnuꝫ perfectuꝫ ſic.iiij.q.iij.item in crimina li.§.ſepe.ẽ pe.di.j.tres ſunt C.de dona.ſancimus.in fi. xvj.q.iij.§.poteſt.ar. contra xxiij.di. quorumdam .ꝛ.C. qui nu.tu.l.j.

e ¶ Compleantur.ar.nihil credas actum.ꝛc.ſi.xxxviij. di.que epiſcopis.xxiij.diſt. quorũdam. Itez ex eo ꝙ dicit ordine eſt.ar.ꝙ ordo turbatus irritat factum.vt.lxj. di.miramur.ꝛ.lxviij.diſt.ſiẽ qꝺ verum eſt de ordine qui eſt de ſubſtantia rei.

Tlud dñi oraculi mente ſinguli precantes quo ſcribitur ve ſoli qui cum ceciderit non habet ſubleuantem: ſummopere nobis: verendum eſt ꝛ cauendum ne horis illis atqꝫ temporibus:in quibus domino pſallitur vel ſacrificat vnicuiqꝫ diuinis ſingulariter officijs: inſiſtẽti perniciosa paſſio vel corporis quelibet infirmitudo occurrat:qꝫ aut corpus ſubito obrui faciat:aut mentem alienatione vel terrore cõfundat:huiuſmodi ergo caſibus precauentes neceſſarium duximus inſtituere: vt vbi temporis ꝛ loci ſine cleri copia ſuffragatur:habeat quiſquis illic canens deo atqꝫ ſacrificãs poſt ſe vicini ſolaminis adiutorem: vt ſi aliquo caſu illi qui impleturus officia accedit turbatus fuerit vel: ad terram elisus a tergo ſemper habeat qui eius vicem exequatur intrepidus. Sed ſi hoc ſacrificanti frequenter acciderit:tunc omnimode ab oblatione prohibeatur. Hrez ex con.tol.vi:.

Si acerdos neceſſitate preoccupatus fuerit:cepta ſacramenta per alium explicentur.

Nbil contra ordinis ſtatutum temeritatis auſu preſumatur: neqꝫ illa que ſumma veneratione cenſentur vlla preſumptione ſolũtur:cum ad hoc tantum iuſſa fieri: ſunt: vt non interrupta noſcantur: ne languoris prouentu robore ſaluris natura priuetur. non ergo loꝫlum fragilitati conſulitur humane ſed etiam ſacris miniſteriorum dei prouidetur ſollicitudine. Cenſuim⁹ igitur conuenire debere vt cum a ſacerdotibus miſſarum tempore ſacra myſteria conſecrentur:ſi egritudinis accidat cuilibet euentus quo ceptum nequeat conſecrationis explere myſterium:ſit liberum epiſcopo vel preſbytero⁹ alteri cõſecrationem exequi cepti officij.non enim aliud ad ſupplementuꝫ initiatis myſterijs conuenit:quam vt aut incipientis aut ſubſequentis benedictione ſint completa ſacerdotis:qꝛ nec perfecta videri poſſunt niſi perfecti onis ordine compleantur⁹. cuꝫ enim ſimus omnes vnuꝫ in chriſto:nihil contrarium perſonarum diuerſitas formet: vbi efficaciaꝫ proſperitatis vnitas fidei repreſentat:quod etiaꝫ conſultum cuncti ordinis clerici in diuiduum ſibi eſſe non ambigant: ſed vt premiſſum eſt precedentibus libenter alij pro complemento ſuccedant.non tamen quod nature lãguoris cauſa conſulitur:in preſumptionis perniciem conuertatur:nullus poſt cibum potumqꝫ quemlibꝫ minimum⁹ ſumptum miſſas facere preſumat. nullus abſqꝫ prouentu: patentis moleſtie miniſter vel ſacerdos cum ceperit:imperfecta officia preſumat omnino relinquere. Si: quis autem temerarie hoc preſumpſerit:ex communionis ſententiam ſuſtinebit. Ecce quod epiſcopo petente precibus etiam populi infirmitate grauato alius poſſit ſubrogari patenter monſtratur ſenectute autem grauato non ſucceſſor ſed coadiutor dari debet qui ei decedenti in locum regis ſuſcedat. Sic auguſtinus dicitur acceſſiſſe non ſucceſſiſſe byponenſium epiſcopo.

Hinc etiam zacharia papa ſcribit: bonifacio magũtino archiepiſcopo.

Senecture grauato coadiutor eſt: dandus:qui morienti ſuccedat.

Petiſti⁹ vt cum noſtro conſulto pro ſuperueniente tibi ſenectute atqꝫ corporis imbecillitate ſi poteris inuenire alium in eadem ſede in qua preeſ:pro tua perſona debeas collocare.nos vero adiutore deo conſilium prebemus tue ſancti tati: vt pro ſalute animarum ratiꝫonabilium fautore chriſto ſedem: quam optimes maguntine eccleſie nequaquam relinquas. Sin vero: dominus dederit iuxta petitionem tuam hominem perfectuꝫ:qui poſſit ſollicitudinem habere et curam: pro ſalute animarum:pro tui perſona ordinabilis illum epiſcopuꝫ erit qꝫ in euangelio tibi credito ꝛ miniſterio dei chriſto portando in omni loco requirens ꝛ confortans eccleſiam dei. Item ſi eundem diuina: voluerit clementia tui poſt diez trãſitus ſupereſſe:ſi eum aptuꝫ cognoueris:ꝛ in tua voluntate fuerit diffinitum:ea hora qua te de preſenti ſeculo migraturum cognoueris preſentib⁹ cunctis tibi ſucceſſorem de ſigna vt huc veniat ordinãdus hoc nulli concedi alij: patimur quod tibi charitate cogente largiri cenſuimus. Idem de eo autem quem tibi ſucceſſorem conſtituere diriſti: vt te vivente in tuo loco eligatur epiſcopus:hoc nulla ratione concedi patimur:quia contra omnem eccleſiaſticam regulaꝫ vel ſtatuta patrũ eſſe monſtratur: ſi volumus vt miniſtret⁹ tibi ꝛ ſit in euangelio chriſti: adiutor.nimis enim reprehenſibile eſſe manifeſtum eſt: vt te vivente tibi alium ſubſtituamus ſed hoc commonemus: vt orare non ceſſes: vt tibi deus illum ſucceſſorem concedat:qui ei poſſit eſſe placabilis ꝛ populuꝫ irreprehenſibiliter regere valeat. Item pelagius papa clero narnienſi

Non ſucceſſor ſed coadiutor vivenți epiſcopo detur.

Quia frater ꝛ coepiſcopus noſter ioannes eccleſiaſtice vtilitatis ſtudio ſuadente ꝛ nature ſue ſimplicitate⁹ laudabili conſideratione tractata:ob hoc quod ſe in gerẽda patrimonij: gubernandi cura vel in diſciplina eccleſiaſtica conſeruanda minime fatetur idoneum: conſtitui⁹ preſbyteri ad hec⁹ explenda ſibi expoſcit adhiberi perſonam vt ea que ſunt neceſſaria competẽti eo diſponente ſollicitudine nihil indecens fieri vel inutile permittatur. Ideoqꝫ preſenti vobis iuſſione

f ¶ Minimum.pranſo non licet celebrare miſſaꝫ.vt hic.ꝛ de cõ. di.ij.liquido.nec baptizare nec ſignare.ẽ con.di.v.vt ieiuni.ſed eſt forte abrogatuꝫ id qꝺ eſt.j.de con.diſ.j. ſacramenta.vbi dicit ꝙ in cena domini prãſus, poteſt celebrare ꝛ intellige ſi eodẽ die pranſus eſt.vt dies a media nocte incipiat ꝛ etiam ſi ante mediũ noctis cõmederet et adhuc ſentiret eructationes quia nondum eſt cibus digeſtus.et quãdiu ſentiet cibuꝫ abſtinebit.j. de con. di.ii.tribus.medicinã forte poteſt ſumere.qꝫ illa non connumerat inter alimenta .vt.ff. de penu.leg.l.nõ omne qõ non credo.ſed nec aquam calidã poteſt ſumere.vt extra ẽ cele.miſſ.ex parte.

g ¶ Petiſti.preſentibus.viij.q.j. c.ij.cõtra.ſed iſtud eſt diſpenſatio.ꝛ habes hic ꝙ licꝫ papa det aliquibus poteſtatez eligendi.tamen alioruꝫ conſenſus eſt requirẽdus.ſic.xxj.di.in nouo.viij.q.j.licet.ꝛ.ff.ẽ ritu nup.generali.

h ¶ Miniſtret.ꝛ ita iſte epiſcopus erit vicarius huius archiepiſcopi.vi extra ẽ offi.iudi.ordi.quoniam in pleriſqꝫ.

i ¶ Quia frat.ſimplicitate.ẽ.di. xxix. petrus contra ſed de ordinando.tamen iſte affectare nõ debuit id i quo ſciuit aut ſcire potuit infirmitatem ſuaꝫ alij dã noſam.ff.ad.l. aquil. idem iuris.in fi.

k ¶ Cõſtitui.proprium nomen. Primo ẽ.diſ.viij.que contra vel aliter huic obediunt in ſpiritualibus coadiutori in tempora lib⁹.viij.q.j.ſi petrus.

a Obedientiam ar.q̄ si episcopus precipit alicui pro vtilitate ecclie ire romam.q̄ illud tenetur facere.xxvj.q.j.vos autem.

b Repetendus ergo qui administrat res,ecclesie potest agere ⁊ conueniri vt extra de rescriptis.edoceri.

c Illud vero cypriani.s.e.factus.⁊.c.nouatianus.

d Euaristi.s.e.sicut vir.

e Ambitionis. Ad hoc enumerat gratianus causas propter quas fiunt mutationes ⁊ quare clericus amittit ecclesiam suaz Sunt autem .v. cause mutationum.s. causa leuitatis,cupiditatis,necessitatis.vtilitatis.⁊ humilitatis. Cū causa necessitatis trāsit,necessitate cessante recuperante ecclesiaz vt.j.e.pastoralis. Cū causa cupiditatis trā.tunc vtraq; caret. vt.j.e.eos.⁊.c.si quis episcopus.sed tamen ecclesia potest eum repetere.vt.j.e.c.j.⁊ cogitur. tunc redire.vt j.e.si qs vera. In causa leuitatis est vis aliquanta.b.dicit q̄ idē fit in causa leuitatis qđ in causa ambitōis q̄.s.sine admonitione pōt priuari si ex cā leuitatis adheserit alij nisi prior ecclesia velit eum repetere.si autez non adheserit.aut ecclesia habet euz pro derelicto aut nō si habet putē si ꝑhat mōimoniuz vel sit miles tunc. potest priuari. Item,fz. b.si defuerit per tres septimanas vel duos menses ⁊ sine iusta cā ⁊ absq; lnia prelati est in studio vl in peregrinatione. In his omnibus sine admonitione potest priuari vt. dicit honestum tamē est vt admoneatur.vt. j.e.siquis presbyter.⁊ c.si quis in clerico ⁊ extra de cob.cle.⁊.mu.c. si quisquam veri° credo qđ semper primo admonēdus est.vt extra de ap.cuenit. Et ter admonēdus est vt ex de sen.ex.inaudientia. Item ar.ad hoc.j.e. cuenit.ex ō cle.nō resi. ex parte.⁊ ex.e.ex tue. Nec.n.de, facili credē dū est aliquē habere eccleiā suā pro derelicto.ex de renū.sup hoc nec.n. ex sola absentia.presumitur habere ecclesiam pro derelicto.cum potest. quis ex iusta causa labesse.vt ex.vt lite nō contes.quoniam frequenter. quis ex iusta causa labesse.vt ex.vt lite nō contes.quoniam frequenter. si autem non inuenitur.fiat prout dicitur in illo decre.ex tue.De vtilitate patet.quia causa vtilitatis transire potest ad aliam ecclesiam auctoritate maioris.vt.j.e.mutationes. Item si causa humilitatis transit ad monasterium.non potest eaz repetere.vt.j.e.hoc nequaq̄. Alio mō etiā consueuerunt quidam distinguere.vt inueniens in illa glosa cuz quis

e Ambitionis. Cum quis sine lnia prelati recedit de ecclesia.si quidem ex causa necessitatis.adhuc eaz retinet.vt.s.e.pānium.si ex cā voluntaria perdit eam.xxj.q.ij.si quis iam translatus. Si autez ex vtili cā. recedat non perdit eam sed punitur alio mō a iudice.de con. dis.v.non oz ⁊.xcj.dist.clericos. Sed si accedit ad aliam ecclesiam videtur renunciare pāme.vt extra de renun.ex litteris in fi.ex de preben.de multa.⁊ de

precepit.preb.li.as.l.fi.populus tñ eñ,si vult repetere pōt.j.e.nō oz. Si aūt prelatus p tres septimanas abest,p triēniū suspenditur.j.e.si qs in clero. Si p duos menses priuatur ecclesia. s.e.pānium. Si per .v. annos deponitur.extra de cle.non resi.c.ij.prelatus vero si diebus solemnibus defuerit ab ecclesia. punitur.j.si quis in clero.immo ⁊ clericus si vna hora defuerit.xcij.di.c .vlti. vbi deponitur.

f Non oportet.hoc ca.respicit primaz partem.

g Restituatur ecclesie.si ecclesia eum repetit.j.e.si qs episcopus.⁊ tunc cogitur redire.vt.j.e.si qui vero.

stituat' cui' fuit episcopus aut presbyter aut diaconus ordinatus.

Item greg.antenno subdiacono.

In monasterio deputetur episcopus qui in ecclesia sua residere contemnit.

Peruenit ad nos pigmentum amalphicane ciuitatis episcopum' in ecclesia residere nō esse cōtentum sz foris per diuersa loca vagari. Idcirco hac tibi auctoritate: precipimus quatenus hoc decetero facere non presumat:sed in ecclesia sua sacerdotali more resideat qz si forte non emendare post tuam interminationem' cognoueris:in monasterium eum deputare' ⁊ nobis: modis omnibus curabis indicare vt quid facere' debeas nostra iteruz preceptione cognoscas. Item ex concilio carthaginensi .v.

Episcopo nulli conceditur principalem cathedram relinquere ⁊ ad aliam ecclesiam se transferre.

Placuit' vt nemini sit facultas relicta principali cathedra ad aliquam ecclesiaz in dioces' constitutam se conferre: vel in re propria diutius quam oportet constitutum curā vel frequentationem propriē cathedre negligere. Item ex eodē.

Intercessori cathedram cui datus est tenere non licet.

Constitutum est' vt nulli intercessori sit licitum cathedram: cui intercessor datus est quibuslibet populorum studijs:⁊ seditionibus retinere:sed dare operam vt intra annum' eisdem episcopum prefficiat:quod si neglexerit anno explero interuentor alius tribuatur.

Item ex eodem.

Excōicentur clerici qui relicta sua ecclesia ad eam redire noluerint.

Siq vero sine respectu dei agētes ⁊ timorem dei ante oculos non habentes neq; ecclesiastica statuta custodientes recesserint ab ecclesia sua:siue presbyter siue diaconus vel in quocunq; ecclesiastico: ordine positi fuerint:non debent suscipi in ecclesia:sed omni necessitate cogantur' vt redeant' ad ecclesiam

b Peruenit.episcopus. Episcopis ad plus ꝑm iura canonica p ser.mēsem aberit.vt extra de cle.nō resi.ex tue.auctentica tamen dat annum.vt in auē .qūo. oporteat epos. §.illud col.j.

i In terminationez ergo. admonendus est.

k Deputare.hic subditus suspendit suum prelatum. sic.xxiiij.di.honoratus hoc etiam laicus posset.xxxij.di. §.verum.⁊ femina.vt.ij.q. v.mennam. Sed certe i hoc non erat,subditus.quia faciebat hoc ex delegatiōe domini pape.idem est de alijs.

l Facere.ar.q̄ si papa mā dat alicui vt excommunicet aliquez.idem non potest eū absoluere.vt argu.xxvij.q. j.si homo.

m Placuit.relicta.clericus inconsulto episcopo non potest dimittere ecclesiam suam.extra de renuncia.admonet.⁊ si transit de vna ecclesia ad aliam de eodem episcopatu ibi sufficit tacitus consensus episcopi.qz tacitus dissensus dissoluit matrimonium carnale.vt.xxxiij.q.v.qui vroresz. Sed si transfert se ad aliam diocesim tunc quasi liberatur a patria potestate qō non potest fieri nisi expresso ꝑsensu episcopi.C.de emā. li.l.iij.⁊ expresse dicitur.lxxj. dis.c.j.⁊.⁊.xix.q.ij.c.j.⁊.xxj. q.ij.c.j.

n In diocesi.nisi causa visitandi.vt.⁊.q.j.placuit.seruato qō dicitur.j.de con.di. iij.episcopus.

o Proprie.nota q̄ prelatus nō debet preponere suam vtilitatem vtilitati ecclesie ⁊ si in hoc passa fit ecclesie damnum illud de proprio resarciet.xij.q.iiij.quicunqz.

p Constitutum est,Curam debet habere visitator i electione.⁊ ideo prohibetur eligi ne possit malignari sicut tutor prohibetur ducere pupillam ante reddita ratiocinia ne possit malignari.C.de interdi.ma.si tutor.sic nec creditori licet sibi pignus addicere.C.qui bonis cedere pos.l.iiij. Item visitator non debet sibi bonorē assumere.viij.q.j.in scripturis.⁊ sic ratione officij aliqd prohibetur.vt.⁊.q.ij.hoc ius porrectum in fine.⁊.ff.de contraben.emp.si in emptione.§.tutor.⁊ est cōtra regulam illam q̄ nulli debet suum officium esse dānosum.extra de fide iust.cuenit.ff.de fur.si seruus cōis. Iste visitator mortuo episcopo cōstituitur ⁊ iste dz admonere clericos vt eligant futurum episcopum.vt.lxj.di.obitum ⁊.c.catinensis ⁊ si plures eligātur potest examinare quis sit melior.vt.lxxxv. di.florentinum. Item custodit redditus ecclesie.vt.lxj.di.qm̄. Q̄nqz tñ redditus ecclesie custo diūtur ab iconomis si eos habeat eccl'ia.vt.lxxv.di.qm̄ qdē.

q Sicut intra annum.s.lxiij.di.obeuntibus.

r Item qui vero cogantur.simile.ff.de decur.l.j.

s Et redeant.si ecclesia vult eos repetere ipse tñ non pōt.extra de renun.

q in dubijs.xxij.q.j.de benedicto. sic.xxiij.q.v.mulier. Sed nõne hodie ipo iure perdit priorem ecclesiaz vt ex de preben.de multa. Rñ. perdit quantum ad se sed ñ quantum porem prelatum.

a Sjquis.spem.ergo restitui non potest clericus depositus ab episcopo. z hoc cum pro crimine deponitur.secus si pro contumacia.l.di.contumaces.

b Alius epõs.si ab vno episcopo quis suspenditur.vbi qz habendus est suspensus. vt hic.z.iiij.q.v.quisquis.qz quantum ad officium sententia ius facit.Secus si est. suspensus a beneficio.sed in excommunicato idem est qz. cum sit extra ecclesiam nihil potest possidere nomine ecclesie.xxiij.q.vij.z.iij.z.viij. di.quo iure.z.xj.q.iij.si quis a proprio.S.lxx.di.sacrorum z extra de appell. pastoralis

c in fi.

d Episcopum.

e Propter.

f Lacuit.xiij.q.i.c.i.

Episcopus in dioecesi. amotis.j.xvj.q.v.c.i. ix.q.ij.lugdunensi.S.sed ibi nomine alterius cõsecrauit z ille ratum hũit.hic nomen proprio.z.xxiij.q.i.c.i. vel ibi dominus ratã habuit ordinationem.

g Altaris.Si res sanimata fuerit consecrata.domino non restituitur vt.xiij.q.vj. comperimus.secus in re alata.liij.di.frequens.quia alata delinquere potest.sz inanimata non.

h Anno.ix.q.ij.nulluz.cõtra vbi pro tali culpa deponitur.sz istud ẽ ex dispẽsatiõe

i Sjquis in clero.quod laicis nõ licet.j.de cõ. di.i.siquis.z di.iij.c.nulli.

k Solennibus.imo nullo tpe deerit.xcj.di.eleutherius

suã:q si pmaserint ex cõicari oz eos Jtẽ ex cõcilio antiocheno:

De eodem.

Sjquis presbyter vl diaconus vel quilibet clericus deserta: ecclesia sua ad aliam transeunduz esse crediderit:z ibi paulatim tentet quo migrauerit perpetuo manere: vlterius ministrare non debet:presertim si ab episcopo suo ad reuertendum fuerit exhortatus. Quod si post euocationem sui episcopi non obedierit:sz inobediens pseueraverit:omni modo ab officio suo deponi debere nec aliquando spem restitutionis habere decernimus. Si vero propter hanc culpam depositus ali episcopus susceperit:z ipse a communi synodo penam merebitur increpationis tanquam ecclesiastica iura dissoluens. Jtem ex eodem.

Non licet episcopo ecclesiam suaz relinquere:z ad aliam transire.

Episcopuz de dioecesi ad dioecesim non debere transire: neqz si seipsum ingesserit:neqz si a populis fuerit violenter attractus: neqz si etiam hoc ei ab episcopis suadetur.manere autem euz debere in ecclesia dei quam ab initio sortitus est:z non ab ea alibi demigrare seyncdum regulam super hoc olim a patribus constitutam decernimus.

Jtem ex conci.calcedonensi.

De eodem.

Propter eos episcopos z clericos qui de ciuitate ad ciuitatem transeunt placuit diffinitiones datas a sanctis patribus habere propriam firmitatem. Jtem ex conci.carthaginensi.iij.

Aliene plebes ab episcopo non vsurpentur.

Placuit vt nullo episcopo vsurpẽtur plebes aliene:nec aliquis episcoporum supergrediatur: in dioecesi collegam suum. Jtem anacletus papa.

Alienos clericos ordinare et:alta ria consecrare episcopo non licet.

Episcopus in dioecesi aliena ad alienos clericos ordinandos vel consacranda altaria irruere non debet. Quod si fecerit: amotis his quos ordinauit:altaris tantum consecratione manente transgressor canonum annos a missaruz celebritate cessabit. Jtem ex concilio agathensi.

Diebus solennibus clericus ecclesie sue deesse non debet.

Sjquis in clero constitutus ab ecclesia sua diebus solẽnibus de fuerit idest natiuitate domini:ey pipbania pascha:vel pentecosten dum potius secularibus lucris studet quam seruitio dei parere conuenit vt triennio a communione suspendatur.similiter diaconus vel: presbyter si per tres ebdõadas abecclesia sua defuerit huic damnationi succũbat. Jtez bilari papa.

Remouendus est episcopus ab ecclesia cui irrepserit z ad suam cogendus est redire.

Remoto ab ecclesia barchinonensi atqz ad suam remisso ireno episcopo sedatis per sacerdotalem modestiam voluntatibus:que per ignorantiam ecclesiasticarum legum desiderant quod nõ licet obtinere:talis protinus de clero propuo z barchinonensibus ordinetur episcopus:qualem te precipue frater asconi oporteat eligere z decet consecrare:ne si forte aliter factuz sit non sine obiurgatione maxime in tui nominis redundat nostra preceptio quod in iniuriam dei a quo specialiter sacerdotalium est gratia dignitatum didicerimus ad missuz

Jtem leo episcopus vrbis rome anastasio thessalonicensi episcopo.

Qui alienam cathedram appetit: ab ea expulsus:etiam propria careat.

Sjquis episcopus sue ciuitatis mediocritate despecta administrationem celebrioris loci ambierit:z ad maiorem se plebem quacunqz ratione transtulerit:a cathedra quidem pellatur aliena:carebit etiam propria:vt nec illis presideat quos per auariciam concupiuit:nec illis quos per superbiaz spreuit:suis igitur terminis contentus: quisqz sit:nec supra mensuras iuris sui affectet augeri. Jtez ex conci. meldensi.

Utraqz careat ecclesia:qui contemptu minoris ad maiorem aspirat.

Sjquis de ordine sacerdotali contemptu minoris ecclesie ambitiose et improbe ad potiorem aspirauerit:canonica erga eum diffinitio conseruetur:hoc est vt vtraqz careat. Qui vero precio ecclesiam vacantem ingressus fuerit ab officio suo deponendus est:sicut in rotbomagensi concilio legitur.

Deijcitur aclero:qui muneribus: ecclesiam acquirere tentat.

Sancitum est atqz omnibus modis prohibitum. vt siquis presbyter inuentus fuerit alicui clerico vel laico munera dare vel dedisse aut aliaz pecuniaz tribuere vt alteri presbyteri ecclesiaz vacantem precio redimat pro hac cupiditate seu rapina seu presũptione turpis: lucri gratia deijciatur aclero z alienus existat regula. Quod vero: cõmuni cõcilio atqz omniuz aliorum vtilitate mutatiões episcoporz fieri possint:z in ecclesijs a quibus recesserint eis vinentibus alij substitui valeat. Anterius papa demonstrat scribens omnibus episcopis.

Necessitatis vel vtilitatis cã episcoporum mutationes fieri possunt

Utationes episcoporuz scito cõmuni vtilitate atqz necessitate fieri licere:sed nõ propria cuiusquam voluntate aut dominatione. Petrus sanctus:magister.

c.c.clericus.z.xcij.di. c.vlt. Sed quid si plures habet ecclesias vl prebendas:tũc dicas ecclesiam secuz dispẽsasse vt ad istud non cogatur.

l Per tres.S.e.pũtium.contra ibi dr de duobus mensibus.sz ibi, factuz narrat.hic ius commune.

m Remoto.ab officio visitationis vel etiam ab episcopo episcopatu quẽ occupauerit.

n Sjquis episcopus ad maiorem multo, fortius si ad parem quia facilꝰ dispensatur in maiori quaz ipari.ex de translatlicet ad minorez etiaz difficilius qõ ad parem.extra de translat. cum ex illu.z hec est p sumptio canonis.qz. eoipso quod. transit ad maiorem .presumitur esse ambitio potiꝰ qꝫ leuitas.quia nullꝰ tranfit ad minorez extra de cle.non resi.c.i.

o Sjquis de ordine.

p, Ancitũ.aut aliã .bene dicit aut. aliam qz quicquid habent homines.pecunie nomen censetur. i.q.iij.totum.

q Utationes.petrus.xxij.di. sacrosancta.

a ¶ Parua.l. vercellina.regularem est vt a minori,pmoueatur ad maius.vt.xciij.di. legimus in fi.ꝛ.ff.de mu.ꝛ bo.vt gradatiz sed non econuerso.

b ¶ Nec transfertur presumit enim canon locuz non mutari cũ animus non sit mutatus,sicut virgo censetur cũ nõ sit animus corruptus liczꝫ corpus sit corruptuz.xxxij.q. v.ita ne.sic pp animũ bonũ iudicat canõ etiam iniustũ factum bonũ.xxiij.p.viij.occidit ꝛ.q.vij.q aũt.ꝛ.xxxij. q.v.proposito.

c ¶ Alias plurimorum,illuc potius accedet prelatꝰ vbi plus lucri põt facere liczꝫ maior sit ibi pena sua.vt.j.e.c.j.ꝛ hic apparet ratio quare episcopus nõ debeat fieri monachus. inuito papa.qꝛibi consulit,p prie vtilitati tñ.vt.ij. q.vij.sed.sed hic cõi,ꝛ proprie,que duo sunt preferenda proprie tñ vt.ij.q.vij.sancta.

d ¶ Preferẽda est.nã cũ qꝫ vocatur ad prelaturam.non preponet,priuatum cõmodum cõi.vt hic.ꝛ.viij. q.j.i scripturis.ꝛ.xvj. q.j.vos autez.Et boc intelligas cũ p publicũ non impeditur priuatuz,alias enim suã vtilitatẽ põt preferre ff.de iudi.si longius. ff.de arbi.lz autem.ff. ad.l.aquil.figo fumo. ff. de prescrip.ver.l.q seruandarum . aliud tamen videtur in prelato.vt ille semper teneatur preponere vtilitatez ecclesie sue proprie vtilitati.vt.xij.q. iiij.quecunqꝫ.Cũ ergo detrimentũ qꝫ patur pro publica vtilitate põt suã preponere vtilitatem.xix.q.ij. due .xiiij.di.q aũt.qꝛ ordinata charitas a se incipit.xxiij.q.v.si nõ liczꝫ.de pe.di.ij.q vult ¶ Vel dic q qñ priuata vtilitas includitur in cõi,tũc preponitur cõi,vt est in prelatura.vt ar.ff.p socio.l. actione.§.labeo. ¶ Vel distingue an vtilitas in agrẽdo ꝓfuit aut in dãno vitando tũc secus.vel econuerso.

e ¶ Aliud.vt.s.di.vj. testamẽtũ.ꝛ extra qõme.causa sacris.

f ¶ Omnis,sciret.argu.q eo ipso videtur aliquid bonuz noster ꝛ princeps apostolorum de antiochena ciuitate vtilitatis causa est translatus romam vt ibidez potius proficere posset.Eusebius quoqꝫ de quadam parua ciuitate apostolica auctoritate mutatus est in alexandriam. Similiter felix de ciuitate in qua ordinatus erat:electione ciuium propter doctrinam vitã qꝫ bonaz quam habebat:auctoritate dui sancte sedis ꝛ cõmuni episcoporum ꝛ reliquorum sacerdotuz ac populorum consilio translatus: est epbetum. Non enim transit de ciuitate ad ciuitatez nec transfertur de minori ad maiorem:qui boc nõ ambitu nec propria voluntate facit sz aut via propria sede depulsus aut necessitate coactus aut vtilitate loci vel populi non superbe sed humiliter ab alijs: translatus est. Nam sicut episcopi habent ptãtem regulariter ordinare episcopos ꝛ reliquos sacerdotes:sic quotiẽs vtilitas aut necessitas coegerit supradicto modo ꝛ mutare ꝛ intbronizare ptãtem habent:non tamen sine sacrosãcte romane sedis auctoritate ꝛ licentia alia etenim est causa vtilitatis:alia auaricie ꝛ presumptiõis ac proprie voluntatis: Item pelagius papa: benigno archiepiscopo.

Causa necessitatis mutationes episcoporum fieri possunt.

Glias frater dilectissime aliud esse caulam necessitatis ꝛ vtilitatis:aliud presumptionis ac proprie voluntatis nõ ergo mutat sedẽ qui non mutat mentem.i. qui non: auaritie causa aut dominatiõis aut proprie volũtatis vel delectatiõis sue migrat de ciuitate ad ciuitatem sz causa necessitatis ꝛ vtilitatis mutatur. Nam plurimorum' vtilitatez vnius vtilitati vel volũtati preferenda est'. Aliud' est enim mutare ꝛ aliud mutari. Naz aliud est sponte transire:aliud coacte aut necessitate venire. vnde non isti mutant ciuitatem sed mutantur:quia nõ sponte sed coacte boc agunt. Non ergo bene intelligunt ecclesiasticas regulas qui boc negant causa necessitatis vel vtilitatis fieri posse quotiẽs communis necessitas aut vtilitas: persuaserit. Item ad eundem

Charitatem negare conuincitur qui: necessitatem patientibus misericordiam non impendit.

Omnis qui gemebat ꝛ verabatur a saul.fugiebat ꝛ veniebat ad dauid.Si rex pissimus atqꝫ iustissimus dauid sciret' peccatuz esse fugientes persecutionem ꝛ transeuntes de loco ad locum ꝛ decimitate ad ciuitatem recipere:tales nequaquam reciperet nec secum teneret:neqꝫ in alijs ciuitatibus eos collocaret. Qui enim persecuuntur domini episcopos eosqꝫ de ciuitatibꝰ ad ciuitates transire cõpellunt non eos tantum persecuntur quantum dominum nostrum:iesum christuz cuius legatione fungũtur. Necipsi in boc peccant epi:quoniam non: sponte sed coacteꝰ boc agunt.sed ipsi qui eos persequuntur . Nec ipsis episcopis boc imputari potest:sed illis,qui eos boc agere cogunt. Qui autem negant misericordiam faciendam fugientibus ꝛ necessitatem patientibus:ipsum xpũm negant: qui est misericordia ꝛ veritas. Negant misericordiam necessitatem patientibus:qui populis indigentibus diuinis ministerijs ꝛ non habẽtibus propriũm episcopum qui eos instruat:causa necessitatis atqꝫ vtilitatis vt ex alia ciuitate licet minori: sit:ut eaz que non habet episcopuz doctiorem' ꝛ vtiliorem' meliorẽ cõsilio non sponte transeuntez sed maiorum exhortatione mutare negãt aut episcopum delectum ꝛ perfectionem patientem causa vtilitatis aut necessitatis nolunt intbronizare. Item ex conci.carthag.iij.

Nõ ambitione sed synodali auctoritate de ecclesia ad ecclesiam episcopus transeat.

Episcopus de loco ignobili ad nobilem per ambitionez non transeat:nec quisqꝫ inferioris ordinis clericus.Sane si vtilitas ecclesie poposcerit decreto prio eo clericorum ꝛ laicorum episcopis porrecto in presentiam synodi transferatur,nibilominus alio in loco eius episcopo subrogato. iseriorꝭ vero gradus' sacerdotes vel alij clerici concessione suorum episcoporum possunt ad alias ecclesias tranimigrare. Item ex eodem.

De eodem.

Episcopi vel presbyteri si cã visitandi ad ecclesiam alterius episcopi venerint,in gradu' suo suscipiantur ꝛ tam ad verbum faciendum qꝫ ad oblationem cõsecrãdam inuitentur'. Item calixtus papa omnibus episcopis.

Ecclesia vnius episcopi ab alio dispoñi non debet.

Sicut alterius vxor nec adulterari ab aliquo vel iudicari' aut dispoñi nisi a,ppio viro eo,viuente permittitur:sic nec vxor episcopi ipsius: que eius ecclesia vel parrochia indubitãter intelligitur eo viuente,absqꝫ eius consilio ꝛ voluntate alteri iudicari vel dispoñi: aut eius concubitus:idest ordinationes frui non conceditur': vnde ait apostolus.Alligata est vxor legi viri.quãdiu vir eius viuit:eo vero defuncto soluta est a lege viri. Similiter spõsa,episcopi quia spõsa vxor qꝫ eius dicitur ecclesia:illo viuente illi alligata est eo defuncto soluta ẽ ꝛ cui voluerit nubat tñ in domino idest regulariter'. Si enim eo viuẽte alij nupserit adulterata iudicabitur. Similiter ꝛ ille si aliam sponte duxerit:adulter estimabitur:ꝛ communione priuabitur. Si autem piscuius fuerit in sua ecclesia fugiẽduz eius fuerit q a bono' factum est.xxxvij.di.qui de mensa. ꝛ.xx.q.ij.lugduncnsis.

g ¶ Coacte precibus superiorum,sic supra'.e.qualiter videtur enim qꝫ non possit cogi.vt.lxxiiij.di.vbi.vel dic qꝫ põt'qꝫ cogi.vt de nolẽte fiat voleus.vt.xxij.q.iij.di splicet.et.lxxiij.dis. placuit. Papa tñ absolute põt aliquẽ cogere.vt.ix q.iij.p'pan apalem.

b ¶ Minori.sed nũqd'tenet mnor populus suũ episcopũ maiori cedere.cũ.nemo cogetur de suo bñficiũ facere.x.q.ij. precarie. Rñ.sic.si aliũ põt babere eque idoneum.vel logtur in eo casu cũ ibi magis vtilis erit.ꝛ.ff.locati.si domo.

i ¶ Doctiorem.ois cõparatiua positiue hic ponuntur.

k ¶ Et vtiliorẽ.i.illis.

l ¶ Episcopus. gradus qõ verũ est de bis q subsunt,episcopis nullo mediante,vt.lxxj.di.clericos.ꝛ extra de renun.admoneri.Rñ si alijs subsunt vt ab bamb' vel alijs eorum,cõsensus requirendus est.vt.liij.di.c.j. ꝛ.ij.ꝛ.xx.q.iij. conquestus. ꝛ lxij.di.quanto. Quid si clericus non vult transire de minori ad maiorem.dico qꝫ non põt cogi ab episcopo,qꝫ nemo crescere cogitur inuitus.lxxiij.dist.gesta. ꝛ.lxij. di.quanto.hoc autem papa potest.Sed si ad aliuꝫ episcopatum vocatus est episcopus,necessarius est consensus episcopi.lxxj. di.per totum.ꝛ.lxxv.dis.floriãnũ io.ego credo' qꝫ episcopus põt cogere clericũ vt trãseat ad maiorẽ locũ.cũ maiora facere possit.vt extra de cleri. preIa.sicut.ꝛ ad hoc facit ex de etate ꝛ quali.queris.b.

m ¶ Episcopi, in gradu idest honore.

n ¶ Inuitetur.alias non licet.ix.q.iij. nullus.ꝛ.vj.q.iij. scriptum.

o ¶ Sicut iudicari.ff.ꝺ in risdi.om.iudi.qui' in risditioni,ꝺ.vbi,dicit qꝫ nullus sibi vl' suis ius dicere potest. Rñ.iudicare potest maritus vxorem corrigendo,cã xxiij.q.iiij.duo ista.sed non. verberando,vt.C.de repu. consensu.quia illa aliẽa iunt ab ingenuis.vt ibi dicitur,ꝫ tpate potest eam castigare qꝫ est de familia sua.xxxiij.q.v. hec imago.sicut dñs seruuz instituit.de bis qui sui vel alieni iu.sunt.§.fi.ꝛ etiam mercenarium suum.ff.de penis. respiciendum.non autem in forma iudicij:põt eã iudicare

p ¶ Regulariter .i. boi sue professionis.xxviij.q.j.caue. vel sine suspicione turpitudinis.xxxij.q.j.si qs vxorem.

a Cum qui.archidiaconatum.Sed nõne iste debuit deponi.vt.iij.q.ij. audiuimus.ꝛ.ij.q.j.in primis.sed iste excusabatur auctoritate maiorꝫ qui hoc fecerat.xliij.q.v.dixit dominus.ꝛ.xxviij.di.diaconi.

b Tapibus.imperator Ar.q̃ oĉs reges coronabit impator.vt dix.l.xliij. di.hadrianus.tñ plures sunt reges.vt.vj.q.iij.c.ij.

c Unus.tamen quãdoqz fuerunt duo imperatores ō facto.vt.xxj.di.nunc autem quid ergo dicemus de grecalo videtur q̃ iste fit imperator'q; cõstãtinus illuc trãstulit imperium.vt.xlvj.di. cõstantinus ꝛ imperator appellat.vt extra de ma.ꝛ obe. solite.sed non est ita.quia romana ecclesia transtulit imperium ad alemanos ab oriente extra de elec.venerabilem.io.

d Juder vnus.Sed immo.x.sunt iudices puincie vt.vj.q.iij.scitote.sed hic appellat iudicem regem alibi tñ videtur q̃ vnus sit iudex prouincie preter regẽ.vt.xxiij. qiiij' duo ista.

e Roma .ff.de re diui.l. vi.contra .ibi dicitur quod ideo romulus interfecit remum quia muros transiliit Rñdeo.nam potuit hoc idẽ fecisse ex inuidia.

f Parricidio.large sumpto nomine.vt.ff.ad.l.pom. de parrici.l.j.

g Archidiaconi.i.in quolibz archidiaconatu erit vnus archidiaconus nõ autez probibz quin in vna ecclesia possint esse plures archidiaconi vt.xciij.di.diaconi.

h Ecce.definit.xxj.q.iij. siquis iam translatus.

i Defuncto.cum enim loco eius succedit promortuo habetur.ff.pro socio,actione. §.publicatione.

k Pastoralis.gubernare. Videtur quo iste episcopos sub condictione. vel ad certuz tempus fuerit institutus sed bñficia sub cõdictione non dantur.j.q.iij. quampio.nec ad tempus. vt.x.e.quamuis.ꝛ.lxx.dist. sanctorum.nec cõuenit moribus nostris temporales filios habere.ff.de.adop.quesitum.sic.ff.de.re.iur.actus. sicut nec libertas ad tempus datur.ff.de ma.testa. libertas.nec hereditas .insti.de here.insti.§.heres.nec matrimonium.xxxij .q.ij.solet. potest dici puram esse institutionem sed sub condictione resoluitur.vt.ff.de i diẽ adiec.l.ij.ſi. extra de ſi.presbyter veniens.ꝛ simile ex ō pig.illo vel dic qõ iure postliminij : restituitur ei prior episcopat⁹.sic.xvj.q.iij.pma non.n.potest dici quod maneat episcopus prioris ecclesie.ſi c enim esset episcopus vtriusqz.contra illud qõ est xxj.q.relatio.ꝛ est simile.C.de cur.fur.cum alijs.ꝛ tunc dices q̃ prior loc⁹ definit esse religiosus. vt.ff.de rela.cum loca.Sed postea eam repetit iure postliminij.vt.xxxiiij.q.j. cum per bellicam.Vel dic q̃ papa sub conditione vel ad certum tempus potest aliquem instituere prelatum.sicut miles sub conditione ꝛ ad certum tempus instituit heredẽ.ff.de mili.testa.in fraudẽ.§.miles.

l Reuocari.argu.q̃restituta re in pristinum statum omnia iura restituuntur.vt extra de elec. q̃ diligentia.vt.xvj.q.iij.pma.ꝛ siquis peruenerit ad meliorem fortunam.tenetur ad pristinam obligationem.xxvj.q.vij.ab infirmis.ff.quẽadmodũ seruitus amit.ſi locus.ꝛ.C.q̃ bo.cedere pos.l.ij.

m Reuertaris.cum ergo teneatur redire nõ ergo desinit esse episcopus prime ecclesie.ꝛ sic episcopus est duarum ecclesiarum.contra illud xxj.q.j.relatio.Bas.vero dixit q̃ est episcopus vtriusqz.sicut in matrimonio carnali dixit q̃ aliquis põt esse maritus duaruz si vtor intrat religionem.Sz contra.nam ille locus desijt esse ecclesia per captiuitatem.vt.ff.de reli.cum loca.sed nõ est ita.quia ipsa sacra mẽta ecclesie,vera dicimus eẽ apud hostes vt.j.q.j.q̃ quidaz.Et qõ dicit lex q̃ desinit esse sacer locus,intellige quia viduatus ẽ sacris ministris. Ciuitas autem definit esse inductione aratri ff.quib⁹ modis vsusfructus amit.l.ſi vsus fructus.ꝛ collegium trãslatis personis .ff. de colle. illicitis.l.iij. Sed pone econuerso q̃ episcopus sit capt⁹ ꝛ nõ ciuitas.tunc bene ꝓstituetur alius.vt dicunt quidam.quia ſi tutor est captus ab hostibus,alius dandus est.ꝛ tamen ſi captus redierit oĩa recuperat iure postliminij ꝛ ille alius desinit eẽ tutor.vt insti.ō attilia. tuto.§.ab hostib⁹.qõ nõ ꝓcedo.q; ſic offenderet illa regula.xvj. q.vij.inuentum.

n Eos.ĉt ordinatus.Ar.q̃ re integra põt repeti ecclesia que babita est pro derelicto.nam ꝛ cessit qs bonis,rebus nõdũ distractis põt eas repetere.vt ar.C.ō repu.bere.l.vl.ꝛ ar.ff.ō test.bo.is q .ſimile.ff. ō decur.q ad ĩps.Sz quero ĉt iste substitutus ebat,aut vacabat episcopatus aut nõ.Si nõ vacabat qualiter successit in locũ viuẽtis.ar.ff.de ver.ob.l.j. nõ põt eriã dici q̃ vacabat.q; nõ fuit ecclesia abiudicata .marie cũ dicatur.q̃ nõ ipso recessu pdat qs ecclesiam.Sed breuiter põt dici q̃ ille fuit admonitus ꝛ p ſniam fuit eccl'ia abiudicata.Vel dic q̃ eũ de iure debuit vacare.lz super hoc nõ esset lata ſnia.põt alij adiudicari.vt ex ō

o Tãdiu vacet.ꝛ sic videtur q̃ eo mortuo possit repetere ecclesiã.sed nõ est verũ.sic ergo quod hic dicitur in fauorẽ ecclesie dicitur.q; eũ non vult repetere.vel ideo q; ecclesia post mortẽ huius eũ põt repetere.Sed pone moritur substitutus ecclesia repetit primũ ille nõ vult redire.põt ne cõpelli nõ vf.videtur.n.ecclesia renũciasse iuri suo nõ repetendo.cũ potuit eũ repetere ꝛ noluit.sed aliũ prelegit. Immo vf q̃ ipse repetere possit ecclesiã,vno secũdo.Et ſi obijcitur ei.q̃ habuit ecclesiã,p dere

renũ.et trãsmissa.ꝛ ex de ꝓcess.preben.ꝛ ec.nõ vac.c.literas.

scopo squillacino.c.xxv.

Qui metu hostilitatis ad alium locum transierit:postea ad suam ecclesiam redire oportet.

Pastoralis' officij cura nos admonet destitutis ecclesijs prios cõstituere sacerdotes:qui gregem dominicum pastorali sollicitudine gubernare debeant.propterea te ioannem ab hostibus captiuatum,lesiniane ciuitatis episcopuz in squillitana ecclesia te cardinalez necesse duximus statuere sacerdotem:ꝛ vt susceptam semel animarum curam intuitu retributionis future impleas ꝛ licet a tua sis hoste imminente depulsus:aliam que pastore vacat debeas ecclesiaz gubernare:ita tamen vt ſi ciuitatem illaz hostibus liberam effici:et domino protegente ad priorem statutuz cõtigerit renocari':etiam ad eam in qua prius es'ordinatus ecclesiam: reuertaris". Sinautem predicta ciuitas continua captiuitatis calamitate premitur:in hac in qua es incardinatus a nobis debeas ecclesia: permanere. Qui vero vtilitatis causa transfertur:nequaquaz ad priorem redigere cogitur. Est etiaz alius casus in quo episcopus viuenti: episcopo substituitur. Cum eniz aliquis relicta prioi cathedra sua auctoritate ad aliam transierit:ꝛ alius ei substitutus fuerit.licet ille prioris ecclesie episcopus esse non desierit: substitutus tamen episcopatum habebit. Unde damasus vbis rome episcopus scribit omnibus episcopis dicens.

De sacerdotibus qui relictis suis: ecclesijs:ad alias migrarunt.

Eos' sacerdotes qui de ecclesijs ad alias ecclesias migrauerunt tamdiu a communione habuimus alienos quãdiu ad eas redierint ciuitates in quibus sunt constituti:quod ſi alius alio transmigrãte in locum viuentis est ordinatus: tamdiu vacet' a sacerdocij dignitate qui suam deseruit ciuitatem: quãdiu successor eius quiescat in domino. Episcopalium etiam sedium mutationes metu hostilitatis interueniente nonnunquam fieri solent.

Unde gregorius scribit ioãni episcopo bellitrano.

Necessitate temporis episcopalium sedium mutationes fieri possunt.

licto.replicabitur q̄ illa alij adhesit vt eē de dīnor.significasti q̄ ñ credo.vt.xxxiij.q.vj.nihil.ff.negd i loco pub. l.ij.§.idem ait.

a TEmporis.transponere.j.ō cō. j.tribus.j.xvj.q.vl.si quis.z.q.j.z tēporis. vbi ō hoc nōui plene.

b HOc nequaq̄. vlterius.tamē monachus qui nunquam fuit episcopus. bene potest esse episcopus.vt.xvj.q.j.vos autez.z.viij.q.i.in scripturis.z.xviij.q.i.c. vnico.Item si plebanus aliquis fit monachus postea pōt fieri. plebanus.vt.xvj.q.j. si quos a dicatu. Dicunt quidam qō cum quis dimittit episcopatum vbi plus proficere potuit.presumitur quod propter conscientiam criminis hoc fecerit.sed hoc nō est verum.quia sepe ingreditur quis monasteriuz propter merita augēda vt.xxvij.q.ij.sūt qui dicunt. Intelligo ergo hec.c.de eo qui. conuictus est de crimine.z detruditur i monasteriuz propter hoc vt extra de renū.post translationem.vel intellige ō eo qui humilitatis causa transiuit z de licētia pape.z talis per se nō potest redire ad episcopatum. sed de licentia superioris.Sed nunqd talis pōt esse abbas:non videtur quia maioribus bonoribus functo nō licet inferiores recipere.vt.C.ō his qui ad diuina munera vocātur.l.maioribus.li.x. Secus tamen credo qz etiam pōt esse plebanus vt extra de renū.ad supplicationez z.xvj.q.j.si quos.z.c. in parochia.

c SUggestuz est decipiat.Ar.q̄ si quis volo renunciat.q̄ tenet renunciatio.qō nō est verū.vt ij.q.j.reintegranda.

d SIscitaris.pro retā idest rectorez nauis a proa que est anterior pars nauis.

e Non dicimus.i. quo exemplo.

f Nō fugiamus.i. fugere debeamus.

g Diuinitus.deus propter peccata hominū mittit flagella z persecutiones.lv.di.si gēs xvj.q.j.reuertimini

TEmporis qualitas nos admonet:episcoporum sedes antiquitus certis ciuitatibus constitutas ad alia que securiora putamus eiusdez dioceſis loco transponere quo z habitatores securi valeant: degere z barbaricum possint periculum facilius declinare:propterea te Iohannem fratrez z coepiscopuz nostrum bellitrensis ciuitatis sedē qz tuam in loco quodam arenata: ad sanctum andream apostolum precipimus transmigrari:quatenus ab hostilitatis incursu liberior existere valeas:et illic consuetudinem solennium festiue disponas. Item Cuz aliquis causa humilitatis apostolica concessione de episcopali sede ad monachalez descenderit subiectionem:alius loco eius subrogari poterit:ille vero ad pontificatuz resurgere nequaquam vlterius valebit:vnde in quinta actione constātinopolitane ciuitatis synodo.ccc. lxxxviij.patrum sub octano Iohāne papa cui prefuit petrus presbyter: cardinalis z paulus anchonitanus episcopus z eugenius ostiēsis episcopus apocrisarij: pape dixerunt.

Episcopus qui causa humilitatis monachus efficitur.ad pontificatum redire non valet.

HOc nequaquaz apud nos habeatur. vt quicunqz de pontificali ordine z habitu ad monachorum descenderit vitā vlterius' posit in episcopatum reuerti. Item precepit sancta synodus: vt quicunqz de pōtificali dignitate habituqz ad monachorum vitam et penitentie descenderit locum:nequaquam ad pontificatum resurgat:monachorum enim vita subiectionis habet: verbum z discipulatus:non docendi vel presidendi vel pascendi alios. Hoc ad penitentiam agendam non ad quietem seruandam: quibusdam conceditur. Unde liberius papa scribit omnibus episcopis.

Pro infestationibus malorum nō licet episcopo gregem relinquere.

SUggestuz est nobis quod pro preteritis laboribus z infestationibus nonnulli vestrum assignatas sibimet z adeo commissas relinquerunt plebes z in futurum plures relinquere velint eas quas tueri debent ecclesias:z pro ouibus sibi commissis laborare negligant z monasteriorū se quieti tradere:sistinent:z vocationem ab episcopatus laboribus eligere:z silētio atqz ocio vitaz ducere magis appetant quam in his que sibi commissa sunt per manere dicente domino:beatꝰ qui perseuerauerit vsqz in finez. vnde nanqz est beata perseuerantia: nisi de virtute patientie: quoniam secundum apostolicam predicationem omnes qui volunt in christo pie viuere:persecutionem patiuntur. Ideo fratres charissimi nō vos afflictionuz amaritudo a pio mentis vestre proposito coerceat recedere:considerantes quanta pro absolutione nostra z liberatione creator dominusqz z redemptor noster pertulerit:quibusue se contumelijs afficiendum tradiderit: vt nos a vinculis potestatis diabolice liberaret. Attendite itaqz vobis z omni gregi in quo vos spiritus sanctus constituit episcopos regere ecclesiam dei:quam acquisiuit pprio sanguine saluator mundi:vt non sit q vos decipiat aut seducat subtilitate sermonis vt plebes vobis commissas relinquatis:z alicui propter opprobrium malorum hominum quieti vos tradatis vt vos solum mō saluetis: et filios orphanos relinquatis. Item nicolaus humifrido moxinensis ecclesie episcopo.

In persecutionibus episcopus ecclesiam suam non deserat.

SIscitaris itaqz pcf gualdaguarium presbyteruz:vtrum cum a normannis de episcopio depellaris debeas de cetero in monasterio conuersari. In quo scias charissime frater quod si pernicioſum est prozetam' in trāquillitate nauiz deserere:quanto magis in fluctib⁹. Ubi non dicimus' quod persecutorum non fugiamus' maximeqz paganorum insidias:cum ad tempus seuiunt:z ob multitudinem delictorum nostrorum nocendi facultatez diuinitus' assequuntur:presertiz cū eis prodire' vltro non debeamus z multos prophetas z apostolos ipsum quoqz dominum huiusmodi fugisse isecutores luce clarius cōster:sed quod precipue nos qui tanquam arietes' ducatum gregibus prebemus:immo qui z horum pastores sumus deo auctore cum eis in periculis prouintibus persistere,p certo conueniat:z cum tranquillitas reddita diuina fuerit pietate:sopitaqz furentiū infestatio:mox gregem perquirere:in vnum colligere z eius animos celestis patrie pace ac potissimum securitate predicata surriuz erigere debemus. Et tandiu super eorūz cautela oportet nos esse solicitos vt si dei iudicio presentis temporis commoda fortassis amittunt:future vite se sperent' gaudia: absqz ambiguitate percipere sempiterna. Item gregorius.

Non est reprobandus virtutis probatio bonorum aduersitas.

ADuersitas que bonis votis': obijcitur: probatio' virtutis ē non iudicium reprobationis: quis enim nesciat quam proſperum fuerit quod beatus paulus apostolus: predicaturus ad italiam veniebat z tamen" veniens naufragiuz pertulit sed tamen nauis cordis in maris fluctibus integra stetit. Hoc etiam tunc obseruandus' intelligitur quando inter subditos aliqui inueniuntur quibus prelatorum vita: proficiat quādo nec specialiter prelatus queritur:nec per alios tuta po

z.xxviij.q.iiij.si quos. Et sm quosdam potestatem nocendi dat deus quādo permittit quosdam nocere.eoipso q̄ se nō obijcit. Secundum alios proprie dat potestatez. Sed ipse er se habet potestatem nocendi. vnde sathane potestas nocēdi iob data fuit. Omnia enim que fiunt in ciuitate.aut iusto dei iudicio.aut eo permittente fiunt vt.xxvj.q.v.nec mirum.

b Prodire.pugnādo cuz eis.qō i nullo casu possunt clerici.si alias possunt euadere.l.di.de his clericis. sed possunt alios hortari ad pugnam iustam.z etiam interesse.vt.xxiij.q.viij.igit.z ca. vt pridem.

i Arietes.alibi dicuntur episcopi canes.ij.q.vij. qui nec regiminis.

k AUersitas. votis.i.p positis.

l Probatio,s,co.cum pcussio.

m Sed tamē nauis.idest cōstantia fidei.

n Hoc obseruandū.q̄ prelatus maneat cum subditis suis.

o Obseruandum in hoc §.distinguitur quid iuris sit in extrinseca siue intrinseca persecutione. Extrinseca.n. persecutio consistit in manifestis inimicis ecclesie,intrinseca in eis q adhuc nō sunt precisi. In exteriori persecutione distinguitur.aut solus prelatus queritur.aut totus clerus. Si solus prelatus. aut eo recedente tuta est sal' ecclesie.z tunc fugiet.z hoc probat exemplo xpi z pauli 2 tribus auctoritatibus augustini dñi z dauid.si nō est tuta.tunc ponet animaz suā pro ouibus suis. Si totus clerus queritur indistincte se pro eis hostibus opponet vt.xliij.di.sit rector.sed si alias pōt cōsuli ecclesie totus clerus fugiat cum prelato.si non potest,remaneat cuz prelato.vel omnes vel quidaz ex eis.si ē altercatio iter eos de remansuris.res sorte diuinatur.xxvj.q.ij.sors. Circa intrinsecam distinguitur sic aut omnes sunt mali.aut q dam si boni sunt' committi malis eos non deseret.xxiij. q.iiij.tu bonus. Si omnes. mali sunt aut spes est de correctione.aut non.si est.non. sunt deserendi.si nō est spes tunc sunt deserendi,vt.j.e.c. vlt. Et nota quod loquitur de extrinseca psecutiōe vsqz ibi.est z aliud genus abinde mirū de extrinseca z intrinseca vsqz ibi.cuz aūt a vitijs: z abinde tātuz de intrinseca.

a In psalmo. Exaudi deus orationem meam.
b Ut occasionez. ꝛ ita peccat quis eo quod dat alijs occasionē peccandi. vt. lv. di. si euāgelica. ꝛ. xxij. q. iiij. inf.
c Salus. ergo videtur qō pro rebus temporibus non debeat prelatus mori. vt. xxiij. q. v. non est nostrum.
d Fides, per beresim aliquam.
e Persecūtioni. i. compassionis.
f Non vtor. compatiēdo.
g In psalmo. domine exaudi. ibi. quia defecerunt sicut fumus dies mei. ꝛ ossa mea sicut in frixorio confrixa sunt.
b Frigitur. i. confrigitur. idest tantum dolet de maiorum interitu quantum salutas eorum diligit.
i Xrr. Ante dñe speraui. vsqz miserere mei deus qñ tribulor. conturbatus est in ira oculus meꝰ anima mea ꝛ vēter meꝰ. qñ defecit. ꝛc.
k Palearum. i. malorum qui sunt sine fructu.
l Odit supple id. in quo odio extingueretur oculus rationis si haberet illud odium. vel dic non odit homines sed peccata eoꝝ. lxxxvj. di. odio.
m Oculus. i. intellectus.
n Venter. i. prelatus. qui quandoqz ventrosus est.
o Pro interioribus. idest subditis.
p Non clamat. alte sed intus ingemiscendo.
q Defecit. dicens supple qz defecit. quasi dicat oio cōturbatus est oculus meus qz defecit ꝛ dolore vita mea ex magna iniquitate malorum. Et quare dicat hoc. occulte subdit videns nō posse proficere. ꝛc.
r Lxix. s. deus in adiutorium meum intende.
s Contribulatorum. i. illa vox deus in adiutorium meum. est vox martyrum in manifesta persecutione. ꝛ etiam vox iustorum in occulta ꝛ intrinseca.
t Sed de capite. i. xpo.
v Presumentium. idest confidentium.
x Cum illis. idest martyribus. ꝛ hic innuitur intrinseca persecutio.
y Vel a leone. i. diabolo aperte seuiendo.
z Bracone. idest a diabolo occulte persequendo vel a falsis fratribus.

test esse ecclesie salus: ne si deserere incipiat: quibus prodesse potest: dicatur de eo. Mercenarius autem ꝛ qui non est pastor cuius non sunt: oues propie: vidit lupum venientem ꝛ deserit oues ꝛ fugit. Cum vero specialiter queritur: fugiat exemplo christi qui a facie herodis fugit in egyptum: fugiat exemplo pauli qui a fratribus per murum submissus est in sporta: Unde augustinus ait fugiat minister christi sicut christus in egyptuz fugit, fugiat: qui specialiter queritur: dum per alios est firma salus ecclesie. Hinc etiaz ait dominus discipulis: si vos persecuti fuerint in vnam ciuitatem fugite in aliam. Hinc etiam idem abscondit se ꝛ exiuit de templo: quando iudei lapides tulerunt vt iacerēt in eum: Hinc etiam augustinus ait de eodez in psalmo. liiij. Ecce elōgaui fugiens: illud tangit quod vitabat persequentes: vt occasionez ire demeret: ꝛ manebat in desertis orans in quo docebat nos in secreto conscientie, quiescere: cum a malis premimur. Cum vero non prelatorum tantum sed totius ecclesie salus queritur: fides impugnatur: necesse est vt ex aduerso accedant ꝛ in diebelli seipsos vt murum opponant pro domo domini: et animas suas ponant pro ouibus suis: vt exemplo sue passionis accendāt quos sermone doctrine diutius cō firmare non valent: ꝛ hoc quidem de manifestis persecutionibus. Est ꝛ aliud genꝰ persecutionis in quo apostolus laborabat dicens: quis infirmatur ꝛ ego nō infirmor: quis scandalizatur: et ego non vror. ꝛc.

Hinc augustinus in psalmo ci. ossa idest fortes quorum frixorium sunt qui scandalizantur: tantuz enim frigitur bonus quantuz amat. Hic idez in psalmo. xxx. ira scitur instus peccatis palearum: non tamen odit in quo extinguitur oculus: vt venter pro interioribus queratur: quando nec corripi possunt impij: quibus nō clamat quia defecit in dolore vita videns non proficere quod predicat. Hinc idē ait in psalmo. lxix. vtrumqz genus pfecutionis distinguemus: vox cōtribulatorum christo: id est martyrum inter passiones periclitantum sed decapite presumentium cum illis vox omnis iusti cui ex charitate abundans iniquitas christianorum passio est: vt loth corporalez persecutionem a nullo in sodomis sustinuit: sed a malis eorum cuz quibus habitabat. Est ergo persecutō iusti vel a leone in ipetu: vel a draco ne in insidijs. vnde omnes clament: deus in adiutorium meuz intende. Cum autem a vicijs subditoruz prelatus affligitur: aliquando omniz est vna ꝛ insatiabilis obstinatio: aliquando mali inueniuntur bonis admixti: quando boni simul cum malis habitant: non sunt

deserendi boni propter malos ne perse malos euitando vincamus quos fugimus adgehennaz: sed potius mali tolerentur, ppter bonos. Unde gregorius: Abel esse renuit quem chaim malicia non exercet. Ferrum quippe nostre mentis ad acumen non potest peruenire veritatis: nisi hoc alterius eraserit lima pranitatis. Hinc etiaz augustinus tu bonus tolera malum et cetera. Infra de tolerādis malis in prima causa hereticorum idem ait. Mali malum in separatione bonoruz cōmittimus: quam in coniunctione malorum fugiamus: tali non imputat deus sua peccata: quia non fecit non aliena qz non approbauit: non negligentiam quia non tacuit: non superbiam: qz in vnitate permānsit. Hinc idem in psalmo. liiij. quis dabit mihi pennas sicut colūbe: nō ait sicut co: no. columba vero a molestijs querit auolare: sed non dilectionem amittit semperqz gemit. sic bonus vult se separare corpore nō amore ab his quibus non potest, p desse: sed si aliquando ligatur non visco cupiditatis sed cura ꝛ officio vt deserere non possit, tūc dicat cupio dissolui ꝛ esse cū christo: sed manere in carne necesse est, ppter vos ꝛ sic est meritum ex desiderio. Ecce elongaui fugiens: non loco nerum patur charitas bonoruz ne perdat exercitium maloruz quos deus admiscet vt indam apostolis quē quā nis sciret furem esse: tamen ad predicandum misit ꝛ ei eucharistiā dedit: docens in ecclesia tolerari malos: nec obesse bonis malorum cōsortia. Quamdiu vero omniz subditorum est obstinata malicia: nec prodest eis prelatorum presentia: tunc etiam corpore licet ab eis recedere: ne illorum nequitia semper in deterius proficiat: ꝛ illi quidem fructum amittant quem de aliorum, p fectu possent inuenire. Si beatus benedictus deseruisse legitur quos in necem suā vnanimiter viderat conspirasse. Hic etiam beatus gregorius petro diacono interroganti an liceat prelato gregem semel susceptum deserere in. ij. li. dialogoz respondit dicens.

Quando liceat prelatis subditos deserere vel non.

Ubi adunati equanimiter portandi sunt mali: vbi inueniūtur aliqui qui adiuuentur boni: nā vbi omnino fructus de bonis deest: fit aliquando de malis labor superuacuus: maxime si enicino cause supplantant que fructum deo valere ferre meliorez. Sepe agitur in animo perfectoruz: quod silentio pretereūdum non est quia cum laborem suum sine fructu esse considerāt: in loco alio ad laborem meliorem cuz fructu migrant: vñ quogz ille egregius predicator qui dissolui cupiebat ꝛ cum christo esse cui christus est viuere ꝛ moꝛi lucrum: qui certamina passio

a Omnes. i. taz illi qui extrinsecam ꝙ intrinsecam persecutionem patiuntur.
b Luz autem. Hic ꝟ. loquitur de intrinseca persecutione.
c Vincamus. dest magis sumus: digni gēhenna ꝙ bi quos fugimus.
d Abel. i. filius abel in patientia non vult esse qui non potest tolerare consortiuz malox. nā quisquis malos non tolerat ipse sibi per intolerantiam testis est ꝙ bonus si est. vt. j. xxiij. q. iij. hec autem. ꝛ. c. tu bonus.
e Chaim. idest fratris abel.
f Nō exercet. i. malos non allicit. si gnificat vt illos corrigat.
g Lima. i. pfecutō.
b Tu bonus. j. xxiij. q. iiij. hec autem. ꝛ. c. tu bonus.
i Bonorum. ar. ꝙ si per aliquem nō stat quominus faciat. idē est ac si fecisset. xliij. di. ephesijs.
k Cōiunctione fugimus enim malum in hoc quod non cōtūgimur malis quia si essemus cuz eis possemus corrumpi cuz eis. tamen maius malum committimus ex hoc quod separamur a bonis. quia separando nos a bonis cōmittimus scisma. qō facere maximū maluz est vt. xxiiij. q. j. non auferamus.
l Non possit. i. non debeat propter hos quibus potest proficere.
m Ubi adunati. laborez. Nota qō labor non debet esse sine mercede. vt. xij. q. ij. charitatem. ꝛ in auc. cō iudi. ꝟ. ne aut. col. vi. vbi dicitur qō labor si debet esse sine fructu. vnde ver. Cum labor in damno est crescit. mortalis egestas. inserta illud ꝛ.

a ¶ Alibi. idem fecit cyprianus. vt xxiij. q. j. aduocauit. §. multorum.

b Quod autem. si qs de licentia pape renũciauit. 7 ad preces eius alter substitutus est. certum est qõ ille non potest repetere eam lz conualescat. vt. s. e. q. j. hoc nequaquaz Et ideo mgr aliaz questionem tractat. vtrũ ille qui abstinuerit a missa pro egritudie. recuperata sanitate possit celebrare. 7 certum est qz potest. j. e. c. j. dummodo certum sit eum esse sanatum. Si autez fuit demoniacus vel epilenticus. debet prius per annum esse liberatus. xxxiij. dis. communiter lv. d. precepta. 7. ar. ff. de redibitoria ac. qz ita. In egritudie cõstituti missas celebrare possunt. s. e. q. j. c. illud. nisi ita õbiles sint quod ceptum officiuz nequeant adimplere. 7 nisi habeant morbũ caducum. xxxiij. dist. communiter. cñ cum distinctione an morbꝰ iste sit cuz spuma 7 clamore. vt tunc non possit. vl sine spuma 7 clamore. 7 tunc possit. vt ibi notaui. sed quidaz indistincte dicunt qõ non debent celebrare infirmi.

c ¶ Infis. frequenter. Ideo quidaz dicunt qõ si raro accidit potest celebrare: dũmodo habeat socium. s. e. q. j. c. illud vel supple maxime. vel distingue. vt. xxxiij. di. communiter.

d ¶ Interdicimus. sic: ergo propter infirmitatem non repellitur. quis ab officio diuino vel a preceptione sacramentoꝝ. vt. s. di. v. ad eius vero.

e ¶ Super foro. segnius. Nota qz in magnis rebus diligentior inquisitio est. faciẽda: vt. xlij. di. quiescamus 7 lxi. dist. miramur. Et iõ hic actore non probante reo. indicitur purgatio vt

num non soluz ipse appetijt: sed ad toleranda hec etiam alios accendit damasci persecutionem passus vt potuisset euadere murum funẽ sportamq3 quesiuit: seq3 latenter deponi voluit. nunquid paulum mortẽ timuisse dicimus: quam seipsum. p amore iesu testatur appetere. Sed cum in eodem loco minorem sibi fructum adesse conspiceret ad grauem laborem se alibi cum fructu seruauit. fortis etenim predicator deteneri inter claustra noluit: sed certaminis campum quesiuit. ¶ Multorum auctoritatibus apparet quando viuẽtibus episcopis alij possunt substitui 7 quando non.

¶ .ij.

Quod autem iste valitudine recepta suaz repetit cathedram: nulla auctoritate ratuz habetur: celebrationem vero sacrificiorum quam infirmitatis causa dimiserit: valitudine recuperata exequi non prohibetur. Unde alex. ij. scribit gebonardo viuarensi archiepiscopo.

De quodam presbytero qui caduco morbo laborabat.

In litteris tuis continebatur sic ¶ Clericus ordinem habet presbyteri: sz quia caduco morbo laborat: 7 ipsi in presentiaꝝ hoc agnouimus: non ausi fuimus concedere sibi vt offerret vel missam celebraret quia vero languor in culpa non est super hac re auctoritatis nostre decreto consulendo deliberauimus. Consulimus itaq3 vt si frequenter hoc morbo tangitur: ab oblatione 7 missarum celebratione omnibus modis prohibeatur. indecens enim est 7 periculosum vt in consecratione eucharistie morbo victus epilentico cadat. si vero dei misericordia conualuerit quando quidez nõ culpa: sed infirmitas est in causa: eũ sacrificare iam non interdicimus.

Item gelasius rustico et fortunato episcopis.

A regimine suspendatur ecclesie q in terram frequenter elicitur.

Super foro populensis eccle/ sie clerici vna cum sabino episcopo 7 pelagio 7 laicis propria suggestione reserarunt: presulem suum grauj quadam necessitate vexari: cuius cum dicerent incursione frequenter elisuz. quod ne scandalum fidelibus videretur ingerere: 7 ecclesiam dei vbiq3 positam hac offensione turbare: precipue cum eodem ipso volente huc se perrexisse: firmarent: ad dilectionem vestraz scripta direximus: vt ecclesie cuius rector tali casu tenetur astrictus: visitationem congruam reddatis. verum quia nunc idem ipse venit huc pontifex falsa'que omnia de se iactata disseminat sub diuini contemplatione iudicij: vestreque conscientie estimationisque respectu rerum fide solertissime perquisita si aliquã do scilicet vel in domo vel in pcessione vel in alio quocunq3 loco. p bat repẽte collapsus: voceq3 dãs se ꝓfusas 7 spumas ore iactasse: quãta fieri põt examinatione ꝗrat: qõ tamen siue nonpossit aliquorum factum testificatione firmari: siue nũquam contigisse dicatur: non putãdum est posse sufficere: sed certum manifestumq3 documentum: quia de tanta re non segnius agendum est: faciat rem tua dilectio frater rustice suis modis 7 aptaz magno põtifici: vt eum vel .xxx. diebus tecũ esse constituas: eumq3 carnibus indifferenter necessaria probatione compellas vti.

Vidam episcopus agens in extremis successorem sibi ex testamẽto instituit in de suorum amicorum patrocinio in eundem episcopatuz eligitur post electionem pro indemnitate ecclesie canonicis iuramentum prebuit. accusat de simonia tanq3 munus ab obsequio prestiterit: ante tẽpus sententie a clericis suis relinquitur. sine litteris apostolicis ad ecclesiam suam reuertitur episcopus.

Hic primum queritur an liceat episcopo sibi successorem instituere. Secundo an amicorum patrocinia in electione debeant cõtinescere. Tertio: an sit habendus symoniacus: qui post electionez huiusmodi iuramentuz canonicis prestat. Quarto: an liceat clericis ante sentẽtie tẽpus ab episcopo suo discedere. Quinto: an sine litteris apostolicis debeat redire ad propriam ecclesiam. ¶ .j.

Quod autez episcopo successorem sibi instituere liceat ex verbis zacharie pape conijcitur: quibus episcopo maguntino permisit ad iutorem sibi statuere: qui ei defunct3 to in plenitudinem potestatis succederet. Item ex verbis symmachi pape dicentis. Si transitus pape inopinatus euenerit vt sui electione successoris non possit ante decernere apparet quod episcopi successores sibi instituere possunt.

Item exemplo beati petri illud idem probatur: qui beatum clemẽtem sibi successorez instituit. Unde ioannes tertius scribit episcopis germanie 7 gallie.

Quod petrus unum 7 cletum adiutores sibi ascivit.

Super petrus princeps apostolorum adiutores sibi ascivit linum 7 cletum: non tamen potestatem pontificij aut soluendi aut ligãdi normam eis tradidit. sed successori suo clementi qui sedem apostolicam post eum 7 potestatem pontificalem tradẽte sibi beato petro tenere promeruit. linus vero 7 cletus ministrabant exteriora: princeps extra de causa pos. 7 propãe cum ecclesia. in fi.

f ¶ Ex. contra. xxxiij. di. cõmuniter. sed ibi certum fuit eum esse demoniacum. sed hic dubium. 7 omnes cibos ideo iubetur comedere ne. morbus possit occultari qõ physicum est vnde significatur contrarium. j. de. consecr. di. v. contraria. Jõ aũt. hic dantur omnes carnes est. preter edinas. que prouocãt demones.

g Vidaz. in extremis agens.

b Quod autem. Certuz est quod non licet nisi cui hoc specialiter. permittitur vt maguntino vij. q. j. petisti. Nec obstat. lx xix. dist. si transitus. vbi innuitur quod pape licet sibi instituere successorem. Sed dicitur ibi quod potest cum fratribus deliberare de successore.

i ¶ Decernere. i. deliberaꝝ

k ¶ Jpetrus. si ideꝫ quãuis.

l ¶ Aut ligãdi. non intelligẽ quod isti prius non habuerint potestatem ligandi Sed hoc vult dicere qõ istis non dedit papa plenam potestatem ne sit contra. ij. q. j. nemo 7 xxxiij. q. j. quecunq3 vbi dicitur quod omnes presbyteri hanc habent potestatem: sed non tantam. isti aut duo temporalia pauperibꝰ erogabant. ad quod officiuz apostoli diaconos elegerant xcuj. di. legimus. qõ hodie. habet camerarius pape. 7 patet quod linus 7 cletus non fuerunt apostoli. Et hoc verum quod post petrum statum non fuerunt apostolici. sed clemẽs fuit post eum apostolicus. Videns autem clemens quod hoc esset periculosum exemplo. quod aliquis filoꝝ eligeret successorez renunciauit papatui. 7 tẽ electus fuit linus: eo mortuo. electus est cletus. quo mortuo denuo fuit clemens electus. Et sic clemens secũdũ vnam cõputationem fuit secundus. 7 ẽm alias fuit quartus vnde versus. Disputat hic mundus quartus fuerit ue secundus.

m ¶ Tradente. ad hoc induc itur capitulum.

a Piscopo successorem. verum est q̄ non potest de iure cōmuni sed ex dispēsatione pape. vij. q. j. petisti. nec obstat. xx. q. iij. presens. vbi pater volebat q̄ eo mortuo filius eius fieret monachus. sed ibi nō erat successio iuris.

b Piscopo. episcoporum. hoc requiritur in ordinatione. sed non in electione. lxiij. di. per totum.

c Leriq; acclamatuꝫ ab vniuersis.

d Que dei: vt ecclesiastice dignitates: vt. xxi. q. j. in canonibus. ꝛ xxiij. q. viij. cōuenior

e Moyses. facie. idest familiariter.

f Locutus est. sm quosdā apparuerat per angeluꝫ in specie visibili. sicut dicitur descendisse per angelos. ij. q. j. deus. ioannes autem dicit in canonica epistola deū nemo vidit vnq̄ tamen ex eo q̄ dicitur moysen vidisse posteriora dei dicunt quidā eum vidisse in spē inuisibili

g Potuit. q; adhuc non erat prohibituꝫ hoc. ff. xxxij. q. iiij. objiciuntur.

h Be alia tribu. moyses eniꝫ erat de tribu leui. iesus naue siue iesue fuit ō tribu effraim de his tribubus habes. vij. q. j. deniq;.

i Non sanguini. ar. q̄ reges debent fieri per electionem. xciij. di. legimus. ꝛ. j. e. ff ergō. nisi habeāt ex priuilegio constituere successorem sibi: vt. lxiij. diūin synodo. alias esset ō iure omnes seculares. potestates non debent succedere: vt. C. vt omnes tam ciuiles q̄ mili. iudi. l. vnica. in prin. q̄ autem dauid in vita sua salomonem sibi successorem instituit instinctu spiritus sancti est factum. ar. tamen contra. vij. q. j. deniq;.

k Sz vite. S. xl. di. nos q.

l Roganerit. ergo videtur q̄ preces inducant simoniam. vt hic. ꝛ. j. q. j. sunt nōnulli. Et dici consueuit q̄ si preces fiūt. p digno nō inducunt simoniam: vt. j. q. j. quibusdaꝫ. in fi. hoc veruꝫ est si non sint consanguinei sui: vt extra de eta. ꝛ qua. tuam in fi. io. Non credo q̄ preces consanguineorum iudicant simoniaꝫ: si fiant pro digno vt. j. q. j. latorem. ꝛ maxime cum quis possit pro se rogare si dignus est: vt extra de. simo. tua. nec illa de cre. tuaꝫ ꝺdicit. si bene inspiciatur. b:

m Ut deteriora. color. est rhetoricus qñ dicit quod dicit se velle tacere.

n Postolica. prebēdas Episcopo non licet filios istituere in patribus ecclesijs: ex̄ ō si. presbyp̄tiuꝫ. nisi p mediam personaꝫ. vt extra. eo. ex transmissa. prebēdam autez potest habere in eadem ecclesia si est legitimꝰ extra. e. ti. ad hec. sed licet sit legitimus. beneficiuꝫ tamē paternum non potest habere sicut hic dicit. sed illegitimus in eadem ecclesia secularī esse nō potest cānicus

autem apostolorum petrus verbo ꝛ orationi instabat.

Dolca.

Unde ipse clemens in epistola ad iacobum hierosolymitanum missa inter cetera scribit: quod petrus adhuc viuens clementez in episcopum elegit. Simō petrus in ipsis diebus quibus vite finem sibi presensit: apprehensa manu mea in auribus totius ecclesie hec protulit verba. Clementem hunc vobis ordino episcopum: cui soli mee predicationis ꝛ doctrine cathedram trado: quem preceteris expertus sum deum colentem: homines diligentem: discendi studijs: deditum sobrium benignum: iustum. patientē scientem nonnullorum ferre etiam ex bis que verbo dei instituuntur iniurias. Sed in antiocheno concilio hoc omnino fieri prohibetur: in quo sic statutum legitur.

Episcopo successorem sibi constituere non licet.

Episcopo non liceat pro se: alterum successoremª sibi cōstituere licet ad exitum vite perueniat. quod si tale aliquid factum fuerit: irritum sit huiusmodi constitutum. Seruetur autem ius ecclesiasticuꝫ id continens non aliter oportere fieri: nisi cum synodo ꝛ iudicio episcoporum. ꝛ electione clericorū qui post obituꝫ quiescentis potestatē habet euꝫ qui dignus extiterit eligere ꝛ promouere. Item ex concilio martini pape.

De eodem.

Episcopo nōª liceat ātē finez vite aliū i loco suo cōstituere successorē. siquiꝫ autē hoc vsurpare tētauerit: talis cōstitutio irrita erit: nō ergo aliter fieri oꝫ nisi cuꝫ concilio ꝛ iudicio episcopoꝝ qui post exitū predecessoris potestatē habēt dignū eligere. Item bilarius papa.

De eodem.

Leriqʒ sacerdotes in mortis cōfinio constituti in locū suū ferūtur alios deligatis nominibꝰ subrogare: vt. s. nō legitima expectetur electio sz defūctiꝰ gratificatio pro populi habeat assensu. qō quā graue sit. estimate. Ab vniuersis acclamatuꝫ est: hec presumptio nunquā fiat: que deiª sunt ab homine dari: non possunt. Item bieronymus.

De eodem.

Moyses amicus dei: cui faciesª ad faciez locutus estª deus potuitª vtiq; successores principatus filios suos facere. ꝛ posteris propriam relinquere dignitatem sed extraneus de alia tribuª eligitur iesus. i. iosue: vt sciremus principatuꝫ in populō nō sanguinisª deferenduꝫ esse sz vite*. At nunc cernimus plurimos hanc rem beneficio facere: vt non querāt eos in ecclesias colūnas erigere quos plus cognoscāt ecclesie prodesse sz quos vel ipsi amāt: vel quoꝝ sunt obsequijs: deliniti vel ꝑ quibus maiorum quispiaꝫ rogauerit* ꝛ deteriora** taceaꝫ qui vt clerici fierent muneribus impetrarunt.

Item innocen. papa. ij.

De eodem.

Apostolica auctoritate prohibēus nequis ecclesias ꝛ prebēdas* preposituras capellanias aut reliqua ecclesiastica officia hereditario iure valeat vēdicare: aut ex postulare presumat. qō siquis ipsorbus aut ambitionis reus attentare presumpserit debita pena multabitur ꝛ apostolatus carebit. His oībus* auctoritatibꝰ prohibentur episcopi successores sibi instituere. Sz aliud est de sui successoris electione cū fratribus deliberare: aliud est ex testō tanquam sue dignitatis heredē sibi querere. Illud fieri premittit hoc ātē penitus ꝓhibetur. Illud ātē beati petri apostoli ab illis valet in argumētuꝫ assumi: qui tales sibi substituunt qualem sibi successorem beatus petrus quesiuit. verum quia officium non vite sed sanguini cepit deferri: atqꝫ adepiscopatū tales quisquis sibi successores querere cepit: qui vel odiosi populis vel a plebe docendi inueniuntur. idcirco sacris canonibus ꝓstitutū est ne quisq̄ sibi sui officii: querat successoreꝫ: sed populi electiōe querātur qui eorum vtilitati digne deseruiat: qui illoruꝫ vtilitatez nō sua lucra querat: qui christo semē velit suscitare: non sibi diuitias congregare: quod qui facere cōtempserit: iure ab ecclesia repudiatur. Unde augustinus in libro contra manicheos.

Qui sibi ꝛ ecclesie prodest: vtroq; pede calceatus intelligitur.

Olim* iussus est frater premortui fratris vxorem ducere: vt non sibi sed illi suscitaret sobolem: eiusq; noie* vocaret quod inde nasceretur qō si recusaret: discalciatus vno pede ꝓspui solebat in faciē nūc euāgelij: quisq; predicator ita dz in ecclesia laborare: vt defuncto fratri i. christo suscitet semen: qui pronobis mortuus est. ꝛ qō suscitatum fuerit eius nomē accipiat. At vero q electꝰ ab ecclesia ministeriū euāgelizādi ꝛ baptizādi renuerit ab ecclesia ipsa digne meritoq; ꝓtēnitur: q. n. ꝛ sibi ꝑdest ꝛ ecclesie: bene intelligit vtroq; pedeª calciatus. vnde illud. q̄ speciosi pedes euāgelizātiū bona. qui. n. lucrādoꝝ cmāª refugit alioꝝ: discalciati illius nō figuratū*.

vt extra. e. ti. ad abolendam. tamen per illam constitutionez videtur etiā quod legitimus non possit habere beneficium cum patre. ꝛ hoc tenēas de omnibus descendentibus. arg. extra ō iurepa. ꝓsuluit. extra de' insti. ad decorem. ꝛ. ff. de ver. sig. filij: Forte aliud in collateralibus ꝛ ascendētibus ar. de. pe. dist. j. pene. licet sit. ar. contra eū de insti. ad decorem io.

Sed certe potest probabiliter dici qō hoc. non extenditur ad nepotes quia pene sunt restringēde. ff. de libe. ꝛ postbu. cum quidaꝫ in fi. nec semper nomine nepotis filij intelliguntur. vt insti. q vari tu. non pos. in fi. ti. b. Sed quid de illo qui renunciat: vt deē alij: forte consanguineo. hanc renunciationez papa approbat extra de offi. dele. ex parte. sed dic quod ibi fuit. pura renunciatio.

o His omnibꝰ. beatus. Sed nunquid ad huc papa posset facerī sibi successorem. non quia hoc est immutare statutuꝫ ecclesie: vt. xxv. q. j. que ad perpetuam. ꝛ quia statutuꝫ facit id tempus i quo non est futurus iudex ff. de iurisdi. omn. iudicuꝫ cum qui.

p Olim. sobolem. tamen istiꝰ erat. carnalis filius: sz erat filius mortui legalis. vt. lvj. dist. ismachel. Matheus ponit carnales patres: vbi dicit qui genuit. Et lucas ponit legales: cū dicit qui fuit duos. n. habebat patres huiusmodi filius carnalem ꝛ legalem.

q Nomine. idest filium mortui.

r Utroq; pede. q; ꝛ de se curat ꝛ de proximo.

s Non figuratum sed etiam signuꝫ. hoc est dicere: factum istius signum est ꝛ figuratī. vel hoc vult dicere q̄ factum istius nō significat factum illius. sed factū istius. vel iō dicit hoc quia in facto istius cōpletur illa figura.

a Scripturis.veniſſe.per electionem.vel forte volebant recuſare.
b Fugientibus.ſic,rl.diſ.añ oia.C.de.epi.z.de.ſi quenquã z.ſ. lxxiiij.di.epiſcopus contra.ſed illud depenitus inuito ſed ab initio aliquis debet cogi vt conſentiat,nam nullus eligendus eſt niſi ab initio. diſſentiat.j.q.vj.c.vl.tepide tñ debet diſſentire ſicut femina.xxxij.q.ij. bonorantur,alias ſi diceret nolo cuz forte vellet.faceret contra conſcientiaz:ert ra de preſump.c.vlt.vel ſi forte diceret nõ ſuz dignus licet.h.direrit qõ poſſit ſimulare ſe nõ eſſe idoneum.xxij.q.ij.vtilem.
c Scriptum eſt.in epiſtola ad hebreos.
d Et rurſus.i ſecũda epiſtola ad corinthios.
e Minime.ergo q ſe dignũ credit.z prelaturam ſibi oblatam non recipit,moraliter peccat.vt.ſ.eo.c.pror. z.j.e.qui epiſcopatũ.
f Prophetaz opere.ar.diuerſaruz perſonaruz ſentẽtia vtrãqz tenere.xxij.q.ij.beatus.z.de.con.diſt.iij. quotidie.z.xxxv.q.v. ad ſedem.Jtez.ar.pro diuerſis conſuetudinibus.xij.di.illõ.xxxj. diſt.aliter.z de conſe. di.iiij.de trina.Jtem. ar.pro diuerſitate teſtium.extra de.ỹ.ſi.nihil obeſt.z de pe.di.j. periculoſe.xxiij.q.vij. quicunqz.ſ.diſt.v.ad eius.z extra de teſti. cum tu fili.
g Plene.ecce ffpõſio illius qui ad epiſcopatum petitur non dicet expreſſe nolo.quia tunc mentiretur.xxii. q.ij.cum humilitatis nec dz ſe ſtatiz ingerere.ſz dicat vt dixit mutinẽſis epiſcopus:nolens volo.z.volẽs nolo.xxj.q.j.vos autez.
b Purgatũ.ar.pro h.quod promouẽdus debet epiſcopo confiteri crimen.z epiſcopus debet eum purgare.ideſt ſecuz diſpẽſare.Jſaias enim ad huc imundus obtulit ſe.z poſtea fuit purgatus.Jtez eſt hic ar. q ſi aliquis eligitur qui adhuc eſt in mortali peccato.q ideo non eſt viciosa electio ſi ipſe velit corrigi:vt.ſ.l.di.quid ẽ. Jtem eſt hic ar.q duo ſimul poſſunt eligi.vt ſi vnus ſuccumbat.alter obtineat:vt dixi.ſ.lxj.di.ſtudij.
i Ciendum.ſi de ſuo,ideſt ex ambitione.ponitur enim in mala ſignificatione:vt.iij.q.ix.bura.
k Non habuerit.de propria voluntate.
l Proprie.hic patet ratio quare epiſcopo inuito non poteſt clericus eius vocari ad epiſcopatum.vt.lxiij.di. litteras.ſed inuito eo fit monachus.xix.q.ij.due qz iſte preſumitur facere ex ambitione.z facit ad ſuum cõmodum.ille nequaq.
m Inuitus,ar.q remunerari non debemus de eo q inuiti facimus.vt.xiij.q.ij. quam preposterum.xx.q.j. illud.z.xxxij.q.v.ille.
n Inobedientia.in hoc patet q inobedientia equiparatur hereſi:vt dixi.iiij.q.j. in ſumma.
o Ex aduerſo,ideſt ex eo q vnum contrarium cõmẽdatur:aliud vituperatur.vt j.de pe.di.ij.§.econtrario. Et nota hic q optima eſt,probatio que fit per ſuum contrarium: vt hic.z.j.q.j.c.j.z z.xiij.q.ij.animę.z.ff.ỏ offi. eius cui man.eſt iur.l.j.
p Sola eſt.i.neceſſaria.ſic ſ.di.viij.c.ſi ſolus.
q Ui epiſcopatum.i. epiſcopari.ideſt preeſſe vt proſit non vt prefit vt rl.di.multi.ſperare ergo z ỏſiderare poſſumus epiſcopatum.vt.lix.di.ſi officia.z lxxvij.di.i ſingulis.z.j.q.j. non eſt putanda.
r Jtaqz.dixit q quis poteſt deſiderare epiſcopatuz modo dicit qualiter.ſ.vt nõ ingerat ſe.ff. de procura.l. que omnia.
s Appetitur.ar.q aliqs ſeipſum non debet eligere ſi poteſtas in eum ſit tranſlata.ſ.e.i ſcripturis.z.xvj. q.vos autem.quia inter cõferentem z cum cui confertur erit diſtantia:vt extra ỏ bap.debituz.ſimile.extra ỏ iurepa.per noſtras.z extra de inſti.cum ad noſtram.poteſt tamen ſe colligere:vt eſt de elec.cum in iure.

ſignificauit ſed in ſe impletũ portauit opprobrium. Jtem gregorius in regiſtro.

Locus regiminis ſicut deſiderantibus eſt negandus ita fugientibus ẽ offerendus.

In ſcripturis veſtris vos magnopere requiem queſiſſe narratis:ſed per hoc ad paſtoralem ſollicitudinem vos congrue veniſſe oſtenditis:quia ſicut locus regiminis deſiderantibus negandus eſt ita fugientibus offerendus eſt. Et ſicut ſcriptum eſt.nec qſquã ſibi ſumat honorẽ:ſed qui vocatur a deo tanquam aaron. Et rurſus, idem: egregius predicator dicit:Si vnus pro omnibus mortuus eſt:ergo et omnes mortui ſunt z pro omnibus chriſtus mortuus eſt z ſi hoc eſt:ſupereſt vt qui viuunt:non iaz ſibi viuant:ſz ei qui pro ipſis mortuus eſt: z reſurrexit. Et paſtori ſancte eccleſie dñi.ſimõ ioãnis amas me:paſce: oues meas. Ex quib9 verbis colligitur:qõ ſi is qui valet oĩpotentis: dei oues rẽuit paſcere.oſtẽdit ſe paſtorez ſummũ minime amare.ſi eniz vnigenitus patris pro explẽda vtilitate õniz de ſecreto patris ad publicuz noſtruz egreſſus eſt:nos quid dicturi ſumus:qui ſecretũ noſtrũ pponimus vtilitati ,primoruz: qui es itaqz nobis ex corde appetẽda eſt:z tamẽ pro multoz lucro aliquãdo poſtponẽda.nã ſicut toto ỏ ſiderio debemus occupationez ſuz gere:ita ſi deſit qui pdicet:occupationis onus libenti neceſſe eſt humero ſubire.qõ ex duoz ppbetaz opere docemur:quoz vnus predicationis officiũ vitare conatus eſt:z alter appetit.naz mittenti ſe domino hieremias reſpondit dicens.a.a.a. domine deus.ecce neſcio loqui: qa puer ego ſuz z cum oĩpotens deus ad pdicandũ ſibi perſonã quereret dicens quem mittã :z quis ibit nobis: vltro ſe obtulit iſaias dicẽs:Ecce ego:mitte me.En ab vtriſqz exterius diuerſa vox prodijt:ſz non a diuerſo fonte dilectiõis emanauit. duo quippe ſunt precepta charitatis.amor dei z proximi.per actiuaz igitur vitaz pdeſſe proximus cupiens iſaias officiuz predicationis appetijt:per contẽplatiuã vero hieremias amori ẽditoris ſedule inhere re deſiderans:ne mitti ad predicandum debeat ẽtradicit. Qõ ergo laudabiliter vnus appetijt:hoc laudabiliter alius expauit.iſte ne tacite cõtẽplationis lucra loquendo perderet:ille ne dãna ſtudioſi operis tacẽdo ſentiret. Sed hoc in vtriſque eſt ſubtiliter intuendũ:qz z is q recuſauit plene non reſtitit:z is q mittivoluit ante ſe per altaris calculũ purgatũ vidit:ne aut nõ purgatus adire quiſqz myſteria ſacra audeat aut quẽ ſupna gra elegit:ſub humilitatis ſpecie ſupbe cõtradicat. Jdez in moralibus.

Locus delectionis in voto dignitatis ſemper ſit in neceſſitate.

Siendũ ſũmopere eſt qõ obediẽtia aliqñ ſi de ſuo aliqd habuerit:nulla eſt:aliqñ ſi de ſuo aliquid non habuerit minima eſt:nã cum huius mũdi ſucceſſus precipitur:cũ locus ſuperior imperatur:is q ad pcipienda hec obedit:obediẽtie ſibi virtutẽ euacuat ſi ad hec ex proprio anbelat.neqz.n.ſe ſub obedientia dirigit:q ad pcipienda huiꝰ vite proſpera ſibidini ,pprie ambitionis ſeruit. Rurſus cũ mundi deſpectus precipitur:cũ probra adipiſci z ꝓtumelie iubẽtur.niſi ex ſemetipſo animus appetat:obedientie ſibi meritũ minuit.q: ad ea que ĩ hac vita deſpecta ſunt inuitus nolẽſqz deſcendit. Et paulo poſt ſuperius: obedientia victimis iure preponit q: p victias aliena caro:p obedientiam vero propria volũtas mactatur:quod ꝓtra ariolandi peccatuz inobedientia eſſe monſtratur. Ex aduerſo ergo melius oſtẽditur qd de eius laude ſentiat.Si.n.quaſi q ſi peccatũ ariolandi eſt repugnare z quaſi ſcelus idolatrie nolle acquieſcere:ſola eſt que fidei meritũ poſſidet obedientia:ſine qua quiſqz in fidelibus ꝓuincitur etiã ſi fidelis eẽ videatur. Jtem auguſtinus.

Qui preeſſe z non prodeſſe deſiderat epiſcopari non debet.

Qui epiſcopatuz deſiderat:bonum opus deſiderat:exponere voluit qd ſit epiſcopatus:q: nomen eſt operis nõ honoris grecum eſt .n. atqz inde dictuz vocabuluz quod ille qui preficitur:illis quib9 preficitur ſupintendit curam eoz.i. gerens.ſcopos quippe intentio eſt ergo epiſcopos ſi velimus latine ſupintendentes poſſumus dicere: vt intelligat non ſe epiſcopuz:qui preeſſe dilexerit: non prodeſſe. Jtaqz a ſtudio congnoſcende veritatis nemo prohibetur:quod ad laudabile pertinet ociuz.locus vero ſuperior ſine quo regi populus non poteſt: z ſi ita teneatur atqz miniſtretur vt decet:tamen non decenter appetitur: quamobrem ocium :ſanctum querit charitas veritatis :negociuz iuſtum ſuſcipit neceſſitas charitatis quam ſarcinam ſi nullus imponit: percipiende atqz intuende vacandum eſt veritati. Si ãt impoſitur ſuſcipiẽda eſt propter charitatis neceſſitatem:ſed nec ſic oĩmodo veri

a ¶ Suauitas.contemplationis.
b ¶ Et opprimatur.i.vt contẽplatio eum penitus nõ impediat qui forte nimis vult esse intentus contemplationi.
c O Portet.vt pro ingenio.ii.xliij.di.sit rector.
d ¶ Apprime.idest valde.
e ¶ Et doctus.que sacerdotes vel episcopi scire debeãt habes.xxxviij.di.nulli.ꝛ se. sufficit tñ mediocris scientia vt extra de elec.nobis.
f ¶ Pauidus.idest timẽs peccare.
g ¶ Fore.i.futurum' esse.
h Q Lemens.iuua largus eniz erit.lxxxvj. di.fratrem.
i ¶ Releua.ar.iudicem potius debere seruare misericordiã q̃ rigorẽ:vt.lxv.di.lz ꝛ.l.di.põderet.in fi.q: statiz nõ dz punire.sed tenetur sp̃ remittere:vt.lxv.di.lz.ꝛ xxxvj.q.vij.alligãt.
k Q Ui vos.
l I Jcer.precepisset.Arg. q̃ quandoqz licet iudici excedere fines mandati dũ tñ alias sententia nihil ꝓtineat iniqui.ar.extra de sen.ꝛ re iudi.cãm.nã qui datur ad eligendũ:põt postulare:vt extra de ele.in cãis.ꝛ de renunci.post translatõez in p̃n.ꝛ pcurator datus ad rẽ vendicandã põt agere ad exhibendum.ff. de ꝓcu.ad rẽ mobilez. sufficit.n.q̃ fiat id quod est vicinũ mãdato lz ipsum nõ fit mandatũ:vt ff.iud.fol.iã tñ.§.vl.ff.mandati.l.vl.Itẽ ar.q̃ lz dicere rescripto vel mãdato p̃n. cipis q̃q̃z.ex̃ de offi.dele. ex parte.q̃lz mãdet soli epo q̃ det alicui prebẽdã.tñ nõ faciet hoc fine ꝓsensu canonicoꝝ:vt nõ.vij.q.j.petisti.
m ¶ Etiã populi.s̃.di.lxiij. plebs diotrẽf.ꝛ.c.nosse.ꝛ.c. vl.ꝛ.s̃.j.q.j.ordinatões.
n ¶ Qui prestãtior.hic cõparatiuã tẽperat.h.fin euz n.sufficit q̃ bonus eligat ẽ aũt aliqs bonus eoipso q̃ nõ est malus.vt ex̃ de presump.dudũ.ꝛ.ff.de le.ij. cuz pater.§.rogo nec.n.maior bonitas vnius alij dz facere preiudiciũ:vi.iij.q.ir.necesse.ꝛ.j.q.j.teneamus.ꝛ.C. de sta.ꝛ una.l.vl.Si aũt aliquis ꝺ alia ecclesia eligitur ipse dz optimus esse sicut si tutor de eadẽ ciuitate sumit satis ẽ si est bonus.si ꝺ alia tũc erit optimus.ff.de tu.ꝛ cu.da.diuus.Alij dicũt meliorẽ semp esse preferendum. vñ si pauciores volũt eligere optimũ:maior pars minus bonũ.si minor pars appellat tenet eoꝝ appellatio nã iustã cãm assignãt vt ex̃ ꝺ his que fi.a ma.par ca.cũ in cunctis.Sed si illi elegerint:cassanda est eoꝝ electõ cum sp optimũ debuerunt eligere:vt.lxiij.di.metropolitano.lxj.di.nec emeritis.lxxv.di.c.vl.lxxiiij.di.episcopoꝝ.nõ obstat.xvj.q.vl.monasteriũ vbi dicitur.sufficit q̃ non fit malus.q: illud intelligunt cũ alius ibi melior nõ est in monachis etiã obtinet q̃ sp melior est eligendus in aut̃.ꝺ monach.§.vl.colj.Ego magis adhereo opinioni.b.nã cũ nõ fit vitiũ in eligentibus nec in electo quare erit electio cassanda:nã appellatio non dz cassare nisi ea que iniuste facta sunt extra de testi.spol.audita.ꝛ extra de elec.cũ nobis.Itẽ si bonus iuste põt eligi ergo contra illã electionẽ nõ admittit appellatio.q: contra ea que ꝑpetuo decreto sancita vel statuta sunt nõ admittit appellatio.ff.de ap.recip.vel nõ.l.pe.ꝛ vl.nõ.n.est querendũ de meritis pso-ne cũ maior fit numerus ex vna pte q̃ ex altera.vt ex̃ de elec.dudũ.Sic vides in filij.nã sp̃ de eadẽ eccl'ia dz prelat' eligi.si tñ maior pr̃s eligat de eccl'ia aliena lz post appellatõez:prevalet electio maioris partis cũ altera ps neminẽ eligit:vt extra ꝺ elec.cũ iter.immo ex alioꝝ opinione sequeretur q̃ qlibet peccaret bñfaciendo.q: bñ posset meliorẽ rẽfacere ꝛ magister peccet illegẽdo q: posset melius facere.i.orare.

Pro ingenio discentium doctor moderetur verba doctrine.

O Portet' eum qui docet ꝛ instruit animas rudes esse talez vt pro ingenio discentium semetip sum possit aptare:ꝛ verbi ordinem pro' audientis capacitate dirigere. deberet ergo apprime' esse eruditus ꝛ doctus' irreprehensibilis maturus panidus' sicut ipsi probatis: fore' clementem hunc post me.
Item eiusdem.

Qui omnibus preest.singulos relevare contendat.

Q Lemens' si tanquam oĩbus: preesse volueris:singulos pro ut poteris iuua ꝛ singulos releua': qui ꝛ singulorum onus ac sollicitudinem portas. Item bieronymus.

Contra christum faciunt: qui gratia non meritis gradum ecclesiastici cum tribuunt.

Q Ui vos' spernit:me spernit. Et quo manifestum est:quia qui apostoli lege contemꝑa eccle siasticum gradu non meritis voluerint alicuius deferre sed gratie: contra christum facere vidẽtur qui qualis in ecclesia presbyter constituendus sit per apostolum suum in sequentibus exercitus est. Item bieronymus in li.leuitici.

Ad sacerdotium non eligatur nisi qui ceteris ꝛ sanctior ꝛ doctior habeatur.

L Jcet' ergo dominus de constituendo principe precepisset ꝛ elegisset:tamen conuocatur ẽt synagoga.requiritur ergo in ordinãdo sacerdote etiam populi' presentia vt sciant: omnes ꝛ certi sint:quod qui prestantior' est ex omni populo:qui doctior: qui sanctior: qui in omni virtute eminentior:ille eligitur ad sacerdotium:ꝛ bocatte stante populo' ne qua postmodum retractatio' cuiquaz ne quis scrupulꝰ resideret.hoc est autem quod ꝛ apostolus precipit in ordinatione sacerdotis dicens:oz autem illum ꝛ testimonium habere bonuz ab his qui foris sunt. Ego tamen ꝛ amplius aliquid video i eo quod dicit:quia conuocauit moyses omnem synagogam: vt hoc sit colligere omnes animi vires ꝛ in vnum congregare virtutes:vt cum sermo de sacerdotalibus habeatur saramentis vigilent omnes animi virtutes ꝛ in tente sint:vt nihil scientie nihil' in eis sapientie nichil desit industrie:sed adsit omnis multitudo sensuum:adsit omnis congregatio sanctarum cogitationum:vt quid sit pontifex' qd vnctio quid indumenta' eius conferens intra sacrarium cordis sui possit aduertere. Item ex libro: numeroꝝ.

Populi gubernatio diuina electione prestetur.

S I ergo tantus ille actalis moyses nõ permittitur iudicio suo de eligendo populi principe de cõstituendo successore: quis erit' qui audeat vel ex plebe que sepe clamoribus' aut gratia aut precio fortasse excitata amoueri solet vel ex ipsis etiaz sacerdotibus quis erit qui idoneum' ad hoc se iudicet:nisi hoc si: cui oranti ꝛ petenti a domino reueletur sicut ꝛ deus dicit ad moysen:assume ad temetipsum iesum filium naue hominem:qui habet spiritum dei in semetipso ꝛ ipones manus tuas super eum ꝛ statues eum coraz eleazaro sacerdote:ꝛ pcepta ei dato in ꝓspectu totius synagoge ꝛ precipue de ipso coram eis q̃ dabis claritatez tuam super illum vt audiant eum filij:israel. Audis enidenter ordinationem principis populi taz manifeste descriptaz vt pene exꝓsitione nõ egeat.nulla hic populi acclamatio' nulla consanguinitatis ratio:nulla propinquitatis habita contẽplatio est:ꝓpinquis agroꝝ ꝛ predioruz relinquat hereditas.gubernatio populi illi tradatur quem deus elegit.boi:silicet tali qui habz sicut scriptuz audistis spiritum dei in semetipso:ꝛ precepta dei in ꝓspectu eius sunt:et qui moysi valde notus ꝛ familiaris sit idest in quo sit claritas eius legis ꝛ sciẽtia vt possint euz audire filij:israel. Item gregor. ciuibus neapolitanis.

Non ex fauore sed iudicio debz venire electio.

N Ec nouum nec reprehensibile' est in eligẽdo episcopo populi se vota in duas partes dimidere:sed graue est quãdo in huius modi caula nõ ex iudicio sed ex solo fauore venit electio. Cuz autez gubernatio populi ei tradi iubet' quez

p ¶ Retractatio.per hoc videt' q̃ populus possit retractare electionẽ que fit in eius absentia cũ ercipere posset ꝺ electõez.vt.xxiij. di.illud.cũ eis iuxtis nõ fit dandus episcopus:vt.lxiij.di.c.vlti. sed hoc non concedo. vt diti.lxij.di.c.j.
q ¶ Pontifex. vel ei' officium.xxxvj.di.si.si quis vult.
r ¶ Quid indumenta.lxiij.di.sit rector di scretus.
s S I ergo tãtus. quis erit.Ar. q̃ nõ licet minori qõ maiori nõ licet.xxxij. q.v.si paulus.
t ¶ Clamoribus.sic ergo electio que fit ad clamorẽ populi non valet:vt hic.ꝛ extra ꝺ elec.of ius.ꝛ est simile C.de penis decurionũ.sic.xxxij.q.iiij.vn' quisq;.Qui.n.ad clamorẽ populi' manumittit aliquẽ:videtur coactus manumittere.C.q̃ manu ĩ pos. l.ij.ꝛ.ff.q̃ agbus.si privatus. Q̃q̃z ad vocẽ populi aligd fit xxviij.di.de siracusane.l.di.vt constituere tur.attñ ad clamorez populi remittitur aliqui pena.ff.ꝺ sic.l.pe. de hoc notaui.lxj.di. miramur.
v ¶ Qui se idoneũ ar.q̃ nullus põt se eligere.s̃.c.in scripturis.
r ¶ Acclamatio.s̃.c.prori.contra.Sed ibi bonũ testimoniũ populi auditur.hic vero strepitus negatur.v.q.iiij.in loco.
v N Ec nouũ.si.s̃.lxiij.di.nosse.q: quot sunt boues tot sunt sñie tot opiniões.j.ꝺ ꝑse.di.iiij.sic i sacris.ꝛ.ff.de recep.itẽ si vnus.§.p̃incipal'.
r ¶ Reprehensibile.si nõ est reprehensibile quare ergo cassatur electio

que fit in scismate vt ex de elec.quia.

a Adacter. arbitriū. approbatū ne fit.d.j.xxiij.q.j.qd culpatur contra vbi. dr qō nō est ptās nisi a deo iubente vel sinente.xxvj.q.v.nec mirū. Sed nō approbat sed pmittit eos regnare ſi. vj.q.j.er merito.

b Et nō per me.cō probante.ſz tamen iubentez: Et ita est ar.qp qnqz aliquid iubem⁹ qō nō approbam⁹.z est.d ea que per ipro/ bitatem obtinētur qō illa dicūtur fieri iusto dante: vt ex ō rescrip. ſi qñ.z. C.de pet.bo. subla.l.j. z.vij.q.j.scias. vbi bēs qp qui in/ uitus aliqd facit potius. dr pati qp facer: vt d.di. vj. testamentuz.

c Per consiliuz.i. approbationem.

d Sunt in ecclesia ppē hec.ar. in re pali nō esse seruiēdū alicui nisi secundario: vt.lxxv.d.c.vl.z.lxj.d. quid pderit.z .lxxiiij. dist.consuluit.z.lix.di. c.ſi officia.

e Illud. meliores. ar.qō ſi ples dz p aliquo pſumi iō qz hz dignitatez.xl.di.nō loca.z.c.multi z.ij.q. vij.querit z.di.ix.ego solis ar.cōtra.xj.q.iij. abſit.z.lxj.dist.miramur.in fi.

f Prohibent.propter negligentiam: vt d.xlvij .di.§. necesse.

g Qualis erit maiorez.ſic. d.xcvj dist.quis dubitet.d. distin .lxj .statuimus. z.c.quid pderit .vñ q dam discipuli in hoc decepti nimis festināt ad cathedram.z dum delectātur i loco glie: fiunt alijs: auctores. ruine: vt.xlviij.quoniaz cū magister faciat. cathedraz.ſi cathedra magistruz: vt.xl.dist. c.vlt. magistri.n.moribus z facūdia debent alios.precedere. vt C. de pfes.z medi.magistros li.x.z erit talis magister cuius cōparatione ſui discipuli palee djcantur: vt.xxx.d. §.criminis.

b Meliores.i.dericos esse deteriores qz laicos.sufficit enīz clerico ſi est bonus.

i Dereor.i.verecūdor.

deus elegit: dātur intelligi: quod aliquando quibusdā tradit quos de⁹ non elegit. Unde hieronymus.

Non est arbitrio dei aliquādo dat tur princeps ecclesie.

Adacter⁴ fortasse aliquid dicimus: tamen quod scripturz est: dicimus nō semper princeps populo z iudex ecclesie per dei arbitriuz datur sed put merita nostra depo/ scūt. ſi mali sunt actus nostri z operamur maligna in ꝓspectu dei: dant nobis principes secūdū cor nostrū z hoc tibi de scripturis sanctis ꝓbabo. audi nanqz quod dñs dicat. fecerūt sibi regē z nō per me⁴: principē z nō per cōsiliuz⁴ meū. Et hoc dictuz videtur de saule illo: quē vtiqz ipse dñs elegerat: z regē sibi fieri iusserat ſz: quoniā nō secūdū dei volūtatē ſz secūduz peccatoris populi merituz fuerat electꝰ. negat euz cū sua volū tate vel cōsilio constitutū. Tale erz go aliqd intelligamus ēt in ecclesijs fieri: qō pro meritis aut i verbo aut opere potēs a deo tribuit rector ecclesie aut ſi malignū faciat populus in cōspectu dñi z tales perseverāt talis ecclesie iudex dat sub quo famez z sitim populus paciatur non famē panis neqz sitim aque: ſz famē audiendi verbum dei. Itez augu.

Non sunt filij: sed mercenarij: qui honorē ab hominibus appetūt.

Sunt in ecclesia⁴ quidā ppositi de quib⁹ apostolus paulus dicit: sua querētes nō que iesu christi: Quid ē sua querētes nō christū gratis diligētes: ſz deuz nō pp deū que rētes: tēporalia cōmoda sequētes: lucris ībiantes: honorē ab hoibus appetētes. hec quādo amant a ppo sito: z pp hec seruitur deo. quisquis talis est mercenarius est: iter filios: eius se nō cōputet. Non ergo qui preficiunt semper ceteris meliores intelligūtur. Unde biero.

Ex electione non perficiuntur epi/ scopi sed comprobantur.

Illud inferēdū est aduersus eos qui de episcopatu intumescūt z putāt se nō dispēlationē christi ſz iperiz cōsecutos: qz nō statim ōnibus his meliores⁴ sunt quicūqz episcopi nō fuerint ordinati. z ex eo qp episcopi electi sunt: se magis estimēt comprobatos. Si aūt peccata filiorū ab episcopatu instuz prohibēt⁴ quanto magis se vnusquisqz considerans z sciens qz potētes potenter tormēta patientur: retrabit se ab hoc nō tam honore quaz onere: z aliorū locum qui magis digni sunt nō ambigit occupare. Itez eiusdem.

Pro gradu sui officij: quemquam meliorem esse oportet.

Qualis enim erit edificatio discipuli ſi intelligat magistro se esse maiorē⁴ vnde nō solum episcopi presbyteri z diacones debent magnopere prenidere: vt cūctum populuz cui presidēt cōuersatione z sermone preeāt: verū etiaz inferior gradus exorciste lectores custodes ediuz acolythi z omnes omnino q domui dei deseruiūt qz vehemēter ecclesiā dei destruit: meliores⁴ laicos esse quam clericos. Idem.

Populus iudicabit episcopuz sua officia non agentez.

Quero⁴ quomodo regia austri veniēs a finibus terre audire sapiētiaz salomonis iudicatura⁴ est homines tēporis sui: z viri niniuite acta penitentia ad predicationē ione dēnabunt⁴ eos⁴ⁿ qui maiorez⁴ ēt iona saluator est cōtēpserūt: sic plurimi in populis epōs iudicēt⁴ subtrahētes se ab ecclesiastico gradu: z ea q epō cōueniūt nō exercētes. Itē ambrosi⁹ i increpatione ad populū

Qui clericos suos non corrigit populuz corrigere non valet.

Quid antē ego vos arguo: cuz possitis me vnoſermone cōuincere. cōuicor. n. ego: cū in hac parte clericos vobis magis video negligētes. qnō. n. possū corrigere filios: cū fratres⁴ emēdare nō possim: aut qua fiducia succenseā⁴ laicis: cū a cōsortibus pudoris⁴ verecūdia cōtice/ scā: Ego āt fratres non de oibus loquor. sunt certe qdaz deuoti: sunt z alij: negligētes. Ego neminē⁴ noio. cōscia sua vnūquenque cōueniat.

Itez beda super matheum.

Epo ad salutez nō sufficit moribus z vita populo edequari.

Nec sufficere⁴ nobis ad salutez arbitremur ſi tubis neglientiū vel quorūlibet indoctoruz fide vel actibus adequemur quib⁹ sacris litteris vnica est credendi pariter z vivendi regula prescripta. Ne ergo vt supra dictum est tales sui officij: successores aliquis sibi quereret: probibentur episcopi alterum pro se successorē sibi statuere: ac designātis nominibus in locum suum aliuz sibi subrogare. C.ij.

Quod autem⁴ amicorum patrocinia in aliquorum electione cōualescere nō debeant: auctoritate beati gregorij: pape probatur: qui in tertio libro registri scribit antonio: subdiacono dicens.

In electione epi nō muneruz datio nec aliquoz patrocinia cōualescāt.

Illud⁴ quidem preoibus cure: tibi sit vt in hac electiōe nec datio quibuscunqz modis interueniat premioruz: nec quarūlibet personarū patrocinia conualescant. nam si quorundam patrocinio⁴ quisquā fuerit electus voluntatibus eoruz cuz fuerit ordinatus: reuerentia exigente obedire compellitur⁴ sicque: fit vt res illius diminuantur eccle/ sie z ordo ecclesiasticus nō seruetur talem ergo te admonēte debēt sibi personam eligere: que nullius in cōgrue voluntati deseruiat: sed vita z moribus decorata tanto ordine digna valeat inueniri. Idez ad clerum mediolanensem.

In electione antiquitus communi vtilitati nō suo lucro quisqz ꝓpiciat.

k Judicatura. non potestate iudicij: quia illud femine nō habēt iii.q.vij .§.tria. ff.de reg.iur.l.ij.

l Condemnabunt⁴. melius viuendo.

m Eos. ſ. iudeos.

n Judicēt. d.dist. xx viij.c. vlt. d.d.di.xxj. nolite .d. vj. q.j. oues. d. ſed nō dicūtur subditi corrigere siue iudicare ꝓlatos ptāte officij. ſz vite cōparatione. vt.j.q.j. nōne.

o Quod autem. cōuincere. z ruborem incutere ex hoc qp laici meliores sunt clericis. non enim poſſet ad hoc reprehendi. xl vij. di. quod ad nos qz non criminis relatione: ſed innocētia reus purgat. ff. de pub. iudi. is qui.

p Cum fratres. alias⁴ socij dicuntur. x.q.iij. cauēdū.

q Succenseā i. iraſcar.

r Neminem. contra. d.v. q.v. nō vos. ſed hic logitur quando crimen non potest probari: ibi quando potest occulta enim crimina non habent vindictam. vj.q.j. ſi ſi omnia. xxij. di. erubescāt.

s Nec ſufficere. credēdi. quantū ad articulos fidei laicis tamen ſufficit pictura pro doctrina. de conſe. di. iij. perlatum.

Quod autez. patrocinia. Patrocinia aut consistunt in pecunia vel obsequio. z tunc fit simonia⁴ aut in precibus. et tunc aut sunt carnales aut ſpirituales. ſi ſpirituales valent nec p eas simonia committitur. vt.j.q.j. latorez. carnales etiam prodigno sunt recipiende. vt.j.q.j. quibusdam. in fi. ſed preces carnales pro indigno facte inducunt simoniam j.q.j. de ordinationibus. z dic vt. d.e. moyses.

v Illud quidem patrocinia. niſi dignus ſit ille pro quo petit⁴. vt. d.j.q.j. nullius ſtaqz. z.c. pueri. z.c. qbusdaz. in fine.

x Patrocinio. ſed nonne ſuffragium patris prodest filio. ff. qō cuiusqz vniuer. l. illud. ſed illud quantum ad numerum eligentium.

y Compellitur. qz ad antidota tenentur: vt. ff. de peti. bere. ſed etſi. §. consulit. et lxxxiij. di. nihil. z extra de testa. cuz in officijs. humanū enim est vt quis exhibeat ei reuerentiam a quo percepit beneficium: vt. z vj.q.ij. vitis.

a DIlectissimi.libero.sic.lxxxiij.di.nihil.sic.xj.q.iij.quatuor.

b ¶ Judicari.Ar.q electum quem semel comprobasti.non potes post ea reprobare.vt.j.xxxij.q.v.horrendus.ar.extra de his que fi.a ma.p ca.ex one.in fi.s.di.iiij.erit.z.c.in istis.s.e.q.pri.c.lj.ff.de decur.l.pe.in fi.z ar.ff. de pac.dota.conuenire.ff.de nego.gest.pomponius.ar.contra ō liber causa. non idcirco.z.l.nō mutat.z C.de profes.z medi.l. grammaticos.li.x.extra de elect. cum dilectus.cōtra.vbi patientia non equiualet electioni cōtra id qō est.ff.de publi.si ego.§.j.So.electus semel approbatus non potest amplius reprobari ab eligētibus:nisi ex causa noua vl de nouo ad eorum noticiaz veniente:tunc enim bene potest ab eis reprobari: vt ex ō offi.dele.infinuante.z extra de excep.pastoralis.z.ff.de mu.z hoc vt gradatim.§.reprobari.z ita intelligitur illa decre.z illa lex grammaticos.

c ¶ Quod autem.Et ante z post electionem licite fiu quosdaz petitur cautio:que habetur ex iure vel consuetudine.lxiij.di.qz j.q.iij.qz quesitum extra de præben.significatum a superiore vero quelibz cautio peti pōt.xxviij.di.de syracusane.x.q.iij.c.vl.xviij.q.ij.eleutherius.c.di. contra morez. ¶Quidam tamen dicunt q ante electionez nulla cautio pōt peti:z si prestetur simonia est.qz videtur eam facere vt eligatur.j.e.c.j. Idem est si promittat ante electōez se iraturū post electionem vt.j.q.ij.q̄pio.sed post electionē bene potest.qz tunc nihil sperat ab eis.sed a superiore vt dixi pōt peti z ei prestari tale iuramentum siue ante electionez siue post c.di.optatum.xxviij.dist.de syracusane.z.xxiij.di.quāq̄ tamen id quod prius dixi: yarius videtur.maxime si quilibet canonicoruz ita iurat. Ego iuro q si fuero factus episcopus nihil alienabo ō rebus ecclesie.qz tutor eligitur sub tali conditione si satisfecerit.vt.ff.de tutel. muto.§.j.extra ō elec.significasti.nec tamen videtur eē conditio.sed potius admonitio quedaz vt dicit illa lex muto.tamen ex persona cōtrahentium presumi debet contractum siue promissionem esse simoniacaz vel nō sicut z presumitur ptra vsurarium contractum ex pso na contrahentis.vt extra ō pignoribus.illo in fi.

d ¶ Alia impunitatez.vt remitteret eis ea que abstulerant.illud enim est simonia.remittere enim est dare.vt extra de testi.veniens.ff.de calū.quinetiam.

e ¶ Viri.ar.testimonio vnius credi:vt.ff.de vote prele.theopompus.s.xcvij. di.nobilissimus.s.di.lxxxvj.tanta.j.xxiij.j.q.iiij.inter querelas.xx.q.iij.presens.ar.contra.xxxiij.q.ij.admonere.

f ¶ Judicij.i.qō circa eum fecimus nos mutabimus.

g ¶ Hāno.quia retractabimus quod fecimus.

h ARtaldus.iuramēto. Ar.q solus episcopus sola manu se expurgat vt

DIlectissimi filij officij nostri censura cōmoniti suademus vt in suscipiendi ātistitis cā nullus vestrum neglecta vtilitate cōi suo lucro pspiciat:ne si quisquā ppria cō moda appetit:frivola estimatione fallat:quia nec libero iudicio prefe rēdā sibi personam examinat mēs quā cupiditas ligat.pēsantes ergo que cūctis expediunt:ei quē vobis grā diuina prætulerit:integerrimaz sēper in oībus obediētiā prebete.i. talē eligite cui semper dēatis obedire. Judicari nanqz a vobis vltra nō dz semel prelatus: sed tāto nunc subtiliter iudicādus est:quāto post modum iudicandus nō est.

Q.iij.

Quod autē queritur an si mōiacus habendus non sit qui post electionē pro indēnitate ecclesie iuramētū prestiterit facile probat. aliud est.n.aīi electionē iuramētū facere: vel se pacisci factūz ad hoc vt eligat:aliud est nulla precedenti cōuētiōe post electionez huiusmodi iuramentuz offerre.illud ab officio tanquā munus ipensuz deijcit:hoc āt cōsecrādo nullū ipedimētū generat. De priori casu scribit pelagius clero catinensi.

Qui epūz eligit:de rebus ecclesiasticis aliquas securitatē nulli faciat.

TAlia quidez iā dudū ad frēm z coepūm nostruz eucarpū de visitatiōe catinensis ecclesie scripta direximus: vt in eis iudiciū nostruz potuissetis agnoscere. verumtamē quia quosdam ibi non sana intentione sed pravis studijs: dissensiones susciture vestra etiam relatio ne cognouimus:qui sciētes se ad episcopatum nec etate nec scia nec vite meritis posse perduci:ad hoc tantummodo inquietare ecclesiam voluerunt: vt sibi de his que ex ipsa presumpta sunt :impunitatem futurus promittat episcopus:z fiat ra pine securitas episcopatus ambitio hoc etiam vos duximus commonendos :vt decretum in elpidium diaconem factum z subscriptum: ab omnibus quos vestra relatio ō signauit ad nos cum predicti visitatores epistola z cum eodem diacono maturetis deo propiciante perducere:z post pauca. Cuz igitur hic filius noster magnificus vir leo prior venisset: retulit nobis de singulis que ibi mota sunt:z quomodo: vota prope totius ciuitatis in elpidio diacone concordarent :vnde. quia de memorati viri testimonio dubitare omnino non possimus:id circo si cut dictum est elpidium diaconem ad nos facite properare nec expectetis vlterius :vt admonitio ad euz nostra debeat destinari:quē tamen per vestram dilectionem in hac presenti iussione: specialiter admonemus :ne cuiquam se aliquid dare vel daturum se esse promittat sed neqz de ecclesiasticis preteritis causis aliquam securitatem cuiquā audiat facere siue: promittere aut quasi factus episcopus ea que dicta sunt permanere libere patiatur sciens quod: si tale aliquid fecerit vel fecit:nec a nobis omnino permittitur valere ipsa promissio.z cū iudicij nostri quod deseipso habuimus damno pastoralis consecrationis ordinem promererī non poterit. De secūdo vero casu in gestis vrbani secundi legitur:

Post electionēm prō indemnitate ecclesie licet electo iuramentum prestare.

HArtaldus arelatensis episcopus narbonensis ecclesie suffraganeus romam consecrandus: ad dominum papam vrbanum venit: suus quippe archiepiscopus. eum consecrare nolebat:quoniam post electionem suam propter bona ecclesie conseruanda canonicis iurauit.consecratus itaqz est a domino papa vrbano ante purgatus huiusmodi iuramento:de iuramento quod canonicis nostre:ecclesie feci post electionem nullam conuentionem ante: vt eligerer feci. narbonensis vero ecclesie archiepiscopus nullius preter id criminis causa consecrationem omisit: me sciente:neqz mihi criminis conscius sum propter quod a sacerdotio me repellat.

Q.iiij.

Quod autem clericos ante tēpus sententie ab episcopo suo discedere non liceat: probetur auctoritate symmachi pape dicentis.

Ante tempus sententie nō licet clericis ab episcopo suo discedere.

NOnne directa sunt verba decreti:siquis clericorum ab episcopo suo ante finie tempus prolationē clerici debēat ei obedire:cum pendente appellatione vel lite nihil fit innouandum.vt.ō.ij.q.vj.appellatione interposita.z extra.vt lite pen.nihil innouetur.per totum.ff.ad turpil.l.j.in fi.z excommunicatio tenet cum statim trahat secum suam excommunicationē.vt extra de appellatione pastoralis.

i ¶ Vt eligeret.ar.contra.xxviij.di.de syracusane.

k ¶ Nullius.Et hoc verbo dixit Jo.fa.q infamatus de vno crimine expurgabit se de omnibus aliis.sed certe:hic non fuit generale iuramētum:sed hoc solum iurauit.q nullius criminis cōscius erat:z q archiepiscopus ei aliud crimen non obiecerat. sed quare papa consecrauit istum pendente adhuc obiectione archiepiscopi:sed dic q archiepiscopus in forma iudicij.nihil obiecit ei.

l ¶ Ade sciēte.ar.bonum ad interpretādū negatiua dicta testiuz vt cum testis iurat se non audisse tale quid intelligendum est q ipse sciat. sic in antē. de here.z falsi.§.sanctimus.in fi.z.§.si vero.in fi.col.j.

m Quod autem. Clerici āte sū spensionē vel depositionez prelati non negabunt ei obedientiam .xvj.q. iiij. volumus .xv.q. vl.c.vl.nec obstat.xij. di.nullus .lxxxj.di.si qui:z.xvj.q.vlt.sane. quia ibi de suspensis a canone loquitur.nā in illis tribus criminibus est speciale .s. simonia z in hereti z in notorio fornicatoī sz ō simonia.occulta videt correctū ex de tē.or.c. vlt.Sed.nūquid statī post sententiā recedent ab ipo cū adhuc posse appellaī .z appellatio extinguit pronūciatuz. Itez q sniа nō est statiz executioni mādanda.vt.ex desen.z reiu. qō ad cōsultationem. E cōtra videt q statī p sniam amittit dignitatē.ff.ō.pe.q vl.z.l.q ad statū. Itē qd si pendēte appellatiōe excō municat subditū suū an ē ille excōicat. distīgue.qz si ē psecutus appellatiōez suā tūc iz appellatio sit pmulgata iniusta.excōmunicatio tenet quā fecit.sed si tempora appellationis sunt lapsa:z nō est prosecutus appellationem.idez est ac si nō appellasset.z secundū hoc nō est excommunicatus.vt distinguitur.ff.de his qui no. infi:furti.§.j.z.ff.de iniusto rupto tes.siquis. §.ātepe.io. ego credo quod pendente appellatione clerici debēat ei obedire:cum pendente appellatione vel lite nihil fit innouandum.vt.ō.ij.q.vj.appellatione interposita.z extra.vt lite pen.nihil innouetur.per totum.ff.ad turpil.l.j.in fi.z excommunicatio tenet cum statim trahat secum suam excommunicationē.vt extra de appellatione pastoralis.

n Nonne.sententie. sola ergo accusatio non constituit aliquē reuz vel criminosuz:vt.xv.q.vlt.c.vlt.vnde reo accusato p ōt solui id

qꝫ ei debetur: vt.ff.de solu.reo. sola.n.nominatio non sufficit. vt.ij.q.j. multi.7 lex dicit qꝫ si condemnatus appellauit. status eius integer est ff.nihil inno.pen.ap.l.vnica. nec inter infames interim est habendus ff.de his qui no.infa. furti. impeditur tñ interiz ab bonoribus: vt.lxxxj. di. tantis.7 extra de accu. deus omnipotens, nec procurator esse potest. C.de procura.reum.

a ¶ Priusꝫ fic extra vt lite pẽ.c.ij. ſi.xxxiij. q.ij. seculares.7.xxxv. q.vj. multoruꝫ.7.xv. q.vi.c.vlti.

b Sine litteris,

c Quilibet. repre-
sentauerit. Clericus etiã se nõ repre-
sentabit pape sine lit-
teris sui episcopi: vt C.de epi.7 cle.si qua. per cal.7 in auth.qũo oportet episcopos.§. nõ aliter.col.j.

d ¶ Ambiguitate. si extra de õf.or. ex par-
te. extra õ fide instru. q̃ super.

e ¶ Eorum. idest apo-
stolorum.
Entẽtia
f ercõmu-
nicationis
In suspe-
riori cã dictum est qꝫ episcopi qñqꝫ vsur-
pant sibi aliquid õ iu-
re suoꝝ clericoꝝ: quã-
do sibi constituũt suc-
cessorem hic agit qua liter vsurpant qñqꝫ õ iure vicinoruꝫ episco-
porum 7 ostendit hic qꝫ nemo ordinabit cle-
ricos alterius episco-
pi. eo non rogsito, nec etiam iudicabit. 7 qõ metropolitanus cleri
cos sui suffraganei ñ põt iudicare: 7 vt hec 7 alia. 7c.

g Quod ordi-
natio hic
queritur
an ordina-
tio facta ab ercõmuni
cato sit rata. Ercõmu
nicatus hic dicit pre-
cisus ab ecclesia pro-
pter heresim vel scis-
ma vel aliquã causaꝫ Dicit Jo.fa.7 rufinus qꝫ qui recepit vltimã manus impositionẽ idest ordinem episco-
palem in ecclesia ordi-
nes cõfert: sed nõ exe
cutionem ordinis. si autem extra nihil cõ-
fert: nec ordinem nec executionem: cum ta
les nihil habebãt. ar.
j.q.vij. daibertuꝫ. rir.
di.c.propter. j.q.j. sigs confugerit. Sed hec opinio reprobat. j.q.
vij. conueniẽtibus. j. eo. ordinationes. Bi-
cas ergo qõ sine quis recipiat vltimam ma
nus impositionez in ecclesia siue extra dũ tamen forma ecclesie seruetur in ordinando semper ordinem confert: ſ
non semper executionem, 7 hoc siue scienter siue ignoranter ordinetur ab eo. Sed in hoc solo est differentia, qꝫ ordinati ab episcopo qui recipi

suspicione discesserit: manifestaz in eum manere censuram. lex.n. eccle siastica pontificem ab alijs: accusa tum plusquaꝫ sub luce obiecta cõ stiterint exigit non relinqui.

Sine litteris apostolicis epi-
scopus accusatus 7 a sancta se de vocatus ad suam non reuerta-
tur ecclesiam. Unde sixtus papa ait.

A sede apostolica vocatus episco pus ad domum non reuertatur ni. si purgatus 7 apostolicis litteris in. structus.

Quilibet fratrum pulsatus ali-
qꝫ ab hac sãcta sede vocatus cum se nobis representauerit: non prius reuertatur quam hinc litteris apostolicis vel formatis pleniter in structus atqꝫ purgatus sit: si fuerit: vnde 7 postquam domum reuer-
sus fuerit recognoscãt vicini sui qua liter suam aliorumqꝫ: causam hic finierit: quatenus illam absqꝫ amy biguitate vlla nunciare 7 predica-
re omnibus possit. ab hac enim san cta sede a sanctis apostolis tueri de fendi 7 liberari episcopi iussi sunt: 7 sicut eorum dispositione ordinan-
te domino primitus sunt constituti: sic huius sante sedis cuius dispositi-
oni eorum causas 7 indicia seruane runt protectione futuris tẽporibus sint ab õnibus pertersitatibus sem per liberi. Unde culpantur qui cir-
ca fratres aliter egerint quaꝫ huius sancte sedis, rectoribus placere co-
gnouerunt.

Ententia ercõmuny
nicationis notatus quidaꝫ archiepisco pus aliquot cleri-
cos alterius metro politani ordinauit: quendam capellanum sui suffraga-
nei illo incõsulto depositit. atqꝫ ali-
um in loco eius ordinauit. Hic primum queritur. an ordinatio que excommunicatis facta est: aliquo modo possit rata haberi. Secũ-
do: an liceat episcopo archiepisco-
po primati vel patriarche clericos alterius pronincie sine proprijs lit-
teris ordinare. Tertio: an archi-
episcopus clericos suffraganei sui illo inconsulto damnare valeat vl' dãnatos absolnere. C.j.

Quod ordinatio[s] que ab ercõmunicatis celebrat nullas omnino vires ob
tineat nec etiam consecratio appel landa sit: testatur grego. dicens.
Non potest appellari consecratio

unt vltimam manus impositionem in ecclesia siue ignoranter siue scienter: si alias digni fuerint possunt tolerari. vt. j. eo. c.ij. nisi i quattuor casibus. si sunt maculati iterata vnctione: vt.j.q.vij. saluberrimum. in fi. vel si sunt ordinati si moniace a simoniaco: vt. j. e. ab ercõmunicatis: vel si sunt rebaptizati. vt de con. di. iiij. eos. vel si ad subuersionẽ fidei adhesernt hereticis. 7 in cõtemptũ ecclesie voluerunt ordinari ab eis: vt.j.q.vij. conuenien tibus. Si autez sunt ordina ti ab episcopo q extra eccles am recepit manus impositi onem. si scienter nunquam tolerantur. si ignorantes 7 hoc probauerint tolerantur vt. j. e. ordinationes. Hec er go sit fides tua: qꝫ heretici 7 ercõmunicati 7 depositi ve ra sacramenta conferunt. 7 verum corpus christi confi-
ciunt: vt no. j.q.j. dominus declarauit. Jo. Quod Jo. dicit õ deposito nõ credo eẽ verũ. vt.l. di.c. accedẽs. b.

b Nos consecrationem. s. j.q.vij. conuenien tibus. 7.c. daibertum.

i ¶ Ab ercõmunicatis, idest hereticis vel scismaticis. ta-
les enim ipso iure sunt ex-
cõmunicati.

k ¶ Celebrata, preter formã ecclesie. vel dic qꝫ in odium eorum hoc dictum est qꝫ po tius dicitur execrata quam cõsecrata. vt. j.q. iiij. ecclesia xxiij.q.j. pudenda.

l Ab ercõicatis quon-
dã hic habuit Jo. fa. fomentũ sui erroꝝ 7 posse induxit. j.q.j. si quis inquit 7. j.q.vij. daibertuꝫ. 7 extra de scismaticis. c.j. 7.ij. ſ hoc ideo dꝫ qꝫ facilius dispen-
satur cũ ordinatis a talibus q vltimã manus impositi-
onẽ receperunt in ecclesia. 7 capitula que inducit. intelli go cũ nõ fuit forma seruata 7 õ eũ expresse est. j. de. con. di. iiij. ostenditur. 7.c. qũo. 7 j.q.j. qꝫ quidã. Videtur aũt hic qꝫ siue scienter siue igno ranter ordinetur qs ab he-
retico preciso 7 simoniaco ſ debeat cũ eo dispensari. qõ verũ est nec obstat. j.q.j. ſi qui a simoniacis vbi innuit ſi ignoranter a talibus quis ordinatur qꝫ possit secum di spensari. sed illud intelligi-
mus cum gratiano de pre-
lato tolerato ab ecclesia. hic de precisso vel ibi nõ fuit ſi-
moniacus 7 hereticus. hic aũt simoniacus 7 hereticus Siquis ergo est ordinatus a simoniaco etiã ignoranter executionẽ nõ recipit cuz ſi monicus sit suspensus ip-
so iure. vt. j.q.j. reperiuntur extra de sy. tanta. Sed qd fa ciendũ est hinc ſi suus epi-
scopus quẽ scit esse simonia cũ vult ipsum promouere. h. dicit qꝫ q promouet a simoni aco prelato suo adhuc tole rato nõ peccat. 7 libere põt suũ offm exeq sed õ̃ legi tur eꝫ de si. p tuas. õ hoc di xi. ſ. j.q.j. fig a simoniacis.

m Ordinationes que ab hereslarchis. i. precisis ab ecclesia q nunquaz ca tholici episcopi fuerunt. de alijs habes. ſ. c. proxi.

n ¶ Nisi probare. Isti forte erant pueri cũ illi erãt precisi. vel forte rome a pa-

que fit ab ercõmunicatis.

Nos consecrationem dicere nullo mõ possum9 que ab ex cõicatis boibus est illicite celebra ta: Item: Palea

Excommunicati illicite manꝰ imponunt: quia potestatẽ or dinandi non habent. vbi autem il-
licita est manus impositio vulnus infigitur. vnde rei iterari necesse est: quod minime probatur esse collay tum. Unde damasus papa ait.

Palea.

Per illicitam manus imposi-
tionem vulneratuz caput illi qui videbãtur aliquid accepisse ha bebãt: 7 vbi vulnus infixũ ẽ necesse ẽ medicinã adhiberi qua fixa sanet macula. Itẽ reiterari necesse ẽ qõ le gitime actũ aut collatũ minime py batur nã quomodo possit honorẽ retinere qui ab illo accepit q potesta tẽ dare nõ habuit. legitime inuenire nõ possuz. Sz excõmunicati hic iny telligunt qui in ipsa sua ordinatione penã excõmunicatiõis cõtraxerunt qui. nũquã in numero catholicorũ fuerũt. Ceterũ qui inter catholicos prius deputati sunt: si postea excom municatiõis sententia notati fuerit. ordinationes tamẽ eorũ ab eccley sia misericorditer tolerãtur. Un-
de vrbanus. ij. scribit dicens.

**Ordinationes ab excõicatis non si moniace facte ex misericordia to-
lerantur.**

Ab excõicatis quondã taz ca tholicis episcopis ordinatos si qdẽ nõ simoniace ordines ipsos acceperunt 7 si ipsos epos simõia-
cos nõ fuisse cõstiterit: adhoc si eoꝝ religiosioꝝ vita 7 doctrine prerogatiua visa fuerit promereri: penitẽtia indicta quã congruã duxeris i ipsis quos acceperũt ordinib9 permane re permittas: ad superiores antẽ cõ scendere nõ cõcedimus: nisi necessi tas 7 vtilitas maxima flagitauerint 7 ipsoꝝ sancta cõuersatio promer-
uerit. Sz illud greg. de nomina-
tiz excõmunicatis intelligiꝫ quoruz ordinationes sunt irrite: si eorũ dã-
natio nõ erat ordinandis incogniy ta. Unde idem vrbanus ait.

Qui nominatim excommunicati: sunt: et qui aliorum sedes inuadunt alios ordinare non possunt.

Ordinationes que ab heresiy archis[m] nominatim excom-
municatis facte sunt: 7 ab eis qui ca tholicoruz adhuc viuentiuz episco porum sedes inuaserunt: irritas es-
se iudicamus nisi probare[n] volue-

pa fuerūt p̄cipi:ꝛ ātēꝫ fama crebresceret fuerūt aliq ordinati ab eis:alias ī his que publice fiunt nō p̄ot quis ignorātiā allegare.xvj.di.q̄ dicitis.Et est hic ar.q̄ qui allegat ignorantiā ipsam probabit.iij.q.ir.indicas.j.q.j.si q̄ symoniacis.extra de elec.in nouit.lxxxij.di.proposuisti.Et hic manifeste reprobatur distinctio io.ꝛ ru.hic enim distinguitur inter ordinatos ab illis qui receperunt vltimā manus impositionem in ecclesia ꝛ ordinatos ab illis qui receperunt vltimā manus impositionē extra ecclesiam.ꝛ taz bi q̄ illi recipiunt ordinem ſ.caracterem:sed non executionem.

a ¶ Nescisse.ff.de proba.verius.ō.sed hic p̄sumebat eos scire:sic.lxxxij.di.proposuisti.in fi.

b ¶ Adultorum.simile.ō. xliiij.di.cōmessationes.ꝛ.ō. di.l.vt constitueretur.

c ¶ Os.si.xxiiij.q.j.apte ꝛ.c.miramur.

d ¶ Eligitur.constat q̄ suspensus non p̄ot eligere:vt extra de ꝓsue.cū dilectus.ꝛ extra de eta.ꝛ quali.cuz bone.Sed quid si maior pars fuerit excōicata.an possint alij eligere sine ea.ar.q̄ nō extra de concess.prebē.ꝛ ec. nō va.qr diuersitatē.Item quid si vnus est excōmunicatus ꝛ eligit cum alijs:an tota electio vicietur:nō.nisi ipsi cōmunicent consentiēdo.extra de sen.ꝛ re iu.ad pbandum.vbi cassatur sniа iudicis.qr vnus iudicū fuit excōicatus.ꝛ ar.ad hoc ex̄ d offi.dele.cū sup.ꝛ.ff.de recep.pedius.ar.ō.ff.q̄ cum falso.tu.l.i.§.j.vbi dicit q̄ nō obest si tutor falsus intērponit auctoritatē suam cuz tutore vero qr tenet qđ actum ē suspēsus āt hodie eligit vt ex̄ de cle.exco.mi.ficelebrat.

e Quod autez certum est q̄ nullus episcopus d̄ bet ordinare vl. recipere clericos alteri⁹ episcopi sine litteris sui episcopi.vt.lxxj.di.p totū.nec sufficiunt ad hoc littere archidiaconi.vt extra de offi.archidi..significasti.

f Nullus. iudicare.nisi in casib⁹.vt de pe.di. vj.placuit.vj.q..iij.c.vlti.ō. iij.q.iij.peregrina ꝛ.c.primo ꝛ.r.q.iij.nec numerus.ij.q quinta.mennam.et.q.vij. nos incōpetenter.ꝛ in casibus vbi quis sortitur forū ꝛ cū quis negligit suum locuz conuertere ad fidē.xvj. q.iij.placuit.ꝛ cum episcopus solus est in vna puicia vt.lxv.di.si forte.in fi.

g ¶ Rata.sed querit̄ si vn⁹ iudex sniaz excōmunicatōis lataz ab alio ratam habere possit.ar.q̄ sic.ī.e.lugdunē.ꝛ.iij.q vj.hoc qppe.lxiij. di.salonitane.nam factum falsi procuratoris possum ratum habere extra de offi.dele.cum olim.ff.de iudi.licet.ꝛ electionem que nulla est possum ratam habere extra ō elec.q̄ sicut. Item adoptio iniusta potest confirmari.ff.de adop.adoptio. Item sententia femine ꝛ serui confirmatur licet nulla sit:vt.iij.q.vij.tria in prin.ꝛ.ff.de of.pre to.barbarius extra de arbi.dilectus.ꝛ est ar.ad hoc insti.de test.milit.§.sed sigs Nam ꝛ per appellationem p̄ot confirmari qō nullum est.ff.rem ra.ba.l.iij. §.falsus.sed contra extra de consue.ad nostram. Item qō meo nomie gestum non est:ratum habere non possum:vt.ff.de neg.gest.si pupilli. §.sed si ego. Item cuius penitentia desideratur eius rati habitione nō p̄ot confirmari.vt insti.de auct.tuto.in fi. Item si sententia et cōicationis confirmaretur:retro esset quis excōicatus:qō esset absonum.Sicas ergo q̄ sentent̄ia que nulla est nō p̄ot ratihabitione confirmari:qr sentēria plus habet iuris q̄ facti.ꝛ i illa lege.ff.rē ra.ha. fuit sniа lata a suo iudice.sed ō ius ꝛ sufficit q̄ litigator credat se cōdēnatum ad hoc vt teneat iudiciū.ff.ka mi.ber.cū putarē.sol⁹ tū p̄nceps p̄ot sniam que nulla est cōfirmare:vt.ij.q.j.in p̄mis. ꝛ.iij.q.vj.hoc quippe qr ꝛ ipe mutat ſbalia rei.C.de rei vr.acti.i prin.sic intellige.ij.q. vj.hoc qppe.Alia aūt que plus hn̄t facti q̄ iuris:vt emptio locatio ꝛ traditio:p̄nt ꝓfirmari.ff.de cur.fur.ꝓfitio.§.vl.vñ donatōez fcāz a laico.ꝛ nō nole ep̄i p̄ot ep̄s ꝓfirmare vt.xvj.q.j.c.vl.ꝛ ex̄ d iurepa.cura.pastoralis.Si aūt aliqs ordinat clericos alteri⁹ credēs suū ep̄z ratū habiturū.tunc p̄ot talis ordinatio ꝓfirmari p ratihabitionem.vt.ī.e. lugduñ,sec⁹ si nō poneret spē ī ratihabitione illius.vt.ff.de sol. figs offerēti.In sniа aūt dici p̄ot q̄ si,aliqs nole alterius tulit sententiā q̄ tūc possit ratificari.io.qđ iuris sit de hoc ꝛ de sniа excōicationis notaui ī questionibus.b.

b Nullus. metropolitan⁹.si metropolitanus nō p̄ot intrare dioceſiz suffraganei sui.nisi vocatus vt hic dr̄ q̄liter ergo visitat dioceſim ꝛ recipit ibi,p̄curationes. vt ex̄ de cē.sopite.ex̄ de p̄script.cū ex officij.Sz illud itelligo i eo casu qñ p negligētiā deuoluitur ius ad metropolitanum: vel etiā p appellationē.

i ¶ Ordinare.arg.ex quo minuo nō ꝯz nec mai⁹.ar.xliiij.di.nulli xvj.q.ij.visis.ꝛ ꝯz hoc min⁹ ē ordinare q̄ iudicare qr solus p̄ot ordinare ſz nō solus iudicare ad depositiōez ī.xv.q.vij.si aūt ē.ꝛ.c. felix.ꝛ.c.vl.

k ¶ Judicabit.sepe tñ iudicat qui nō p̄ot ordinare.vt archidiaconus.vt xxv.di.prelectis.ꝛ extra de tēp.or.cū in distribuendis.

l Nullum.a metropolitano.Hoc intelligas in arduis negocijs.alter sufficit,voluntas episcopi.vt.ō.c.prori.

m ¶ Vacua.quantum ad executionem altaris.tamen consecratio manebit.vt.vij.q.j.episcopus in dioceſi.

Alterius parochia nisi eo vocāte nulli aliquid agere licet.

Nullus⁹ primas nullus metropolitanus nullus reliquorum episcoporum alterius adeat ciuitatem:aut ad possessionem accedat que ad eum non pertinet:ꝛ alterius episcopi parrochiam sup̄ eius dispositione:vel depositiōe nisi vocatus ab eo cuius iuris ēē cognoscitur vt quicquam ibī disponat vel ordinet aut iudicet:si sui gradus honore potiri voluerit. sin aliter p̄sumpserit damnabitur:ꝛ non solum ille sed cooperatores ꝛ ꝓsentientes ei:qr sicut ordinatio ita etiā eius iudicatio ꝛ aliarum rerū dispositio prohibet̄ naz qui ordinare⁹ nō poterit: quō iudicabit:nullatenus ꝓculdubio iudicabit⁹ aut iudicare poterit.

Item ex conci. meldensi.

De eodem.

In dominicis diebus vel festis p̄sbyteri ante quam missas celebrent plebem interrogent si alterius parochianus in ecclesia sit qui ꝓprio contēpto p̄sbytero ibi missaz velit audire.quē si venerint statim ab ecclesia abijciant:ꝛ ad suaz parochiaz redire cōpellant. Item ex concilio nauatensi. De eodē.

Nullus p̄sbyter aut diaconus alterius plebanum nisi initinere fuerit vel placitum habuerit ad missam recipere audiat. Item ex conci.anthioceno.

Ad ordinationē clericoꝝ vel ecclesiarū alterius episcopi nisi ab eodez inuitatus nō accedat episcopus.

Nullum⁹ episcopuz audere debere ex alia prouincia ad alias trāsitū facere:ꝛ ordinare aliquos in ecclesia aut p̄ferre ad sacruz ministerū.nec ab alijs: illuc trahatur episcopus:nisi forte per litteras rogatus abierit:non solū a metropolitano:sed ꝛ ab his qui cū eo sunt oībus ipsius prouincie epis. Quod si nullo iuitāte in ordinate supereniat ep̄us:ꝛ aliquos vel ordinare p̄sumpserit:vel quoslibet illi ecclesie cōperentes qui ad se minime pertinēt vsurpare tētauerit vacuam⁹ qdē ꝛ inania erunt oia que gesserit. ipse vero huius idisciplinati ausus et irrationabilis cepti dignas cās expen-

s Episcopū ordinandū. si tñ suū subditū alibi excōicaret. videtur ꝙ tenet. xj. q. iij. si episcopus. sicut paulus abñs excōicauit corinthiū 2 facit ad hoc. vij. q. j. si quis presbyter. 2. c. si qui vero sine respectu. tñ. p tribunali nō pōt ibi ferre sniam. vt ar. extra de of. le. nouit. ff. de offi. pre si. l. iij. ff. de iurisdi. om. iudi. l. vl. ff. de offi. procon. 2 le. l. ij. de hoc plenius dixi ex ō of. le. nouit.

b Et testionio. Nū quid hoc testimoniū sufficit isti: vt nō iterū examinek ab illo episcopo arg. qꝫ sic. xlv. q. ij. due. xlvij. di. de petro. 2. xvj. q. vij. si qs episcoporum. sicut nu roi dato in testō sufficit testimoniuz patris vt insti. de satisda. tu. §. j. ar. 5 lxiij. di. sanctissimo. sed ibi de collocando in ecclesia secunda. Jté nunquid sufficiunt littere archidiaconi: nō. vt extra ō of. archi. significasti. sz hoc verū est vbi non est consuetudo' prescripta. ix. q. iij. questus.

c Episcopi. diocesim. i. prouinciā siue regionem. sic ecō tra nomē regionis. p diocesi ponit. s. c. pro ri. sic. 2. j. prori. q. per singulas. valet hoc considerare ad instrumenta et diuisiones

d prouinciarū.

e In inuitati.

Lugdunensis. poterit. Et rg. qꝫ sequēs ratihabitio cōfirmat quod pmo fuit inutile: vt. lxiiij. dis. salonitane. 2. xvj. q. j. c. vlti.

f Quod sanct⁹ vir. sic. s. xxxvij. di. qui de mēsa. vij. q. j. omnis. Sed nōne iste episcopus deliquit ordinando clericos alterius: quomodo ergo sanctus fuit omissis multis solutionibus dicꝫ excusatur ideo. qꝫ viriliter gessit: 2 qꝫ credebat hoc ioanni placere. sicut nō facit fortuz' qui credit hoc placere domino. vt insti. de ob. que ex deli. nascun. §. j.

g Moderatio tua. Permittit hic ēpo dispensatio canonis vel criminis penalis. simile. ē. s. j. q. v. c. vlt. in fi. sed nō pmitteret si simoniace fuissent ordinati. j. q. j. erga. de penitentialibus non est dubium quia hoc pōt quilibet sacerdos: vt. xxvj. tempora penitudinis.

b Quod aūt metropolitan⁹ epō inconsulto nō pōt iudicare clericos suos nisi in casibus specialibus. s. qñ dat: tā quā depositus a sancta syno do 2 pp huiuscemodi psumptionez iaz predānatus. Jtez ex eodem.

Ad ordinationem ecclesie que sibi cōmissa nō fuerit: minime accedat episcopus.

Episcopū nō debere i alienā irruere ciuitatem: que illi probatur nō esse subiecta: neqz in regionez que ad eius curā minime noscitur pertinere ad aliqd ordinādū ne qz presbiteros aut diaconos constituere ad alios epos pertinente: nisi forte cū voluntate 2 testimonio' p prie regionis epi. Quod si quispiaz horū tale qd facere voluerit: irrita quidez erit talis ordinatio: 2 superbis ēt que male vsurpauerit: a synodo arguatur: nā si ordinare nō potuerit: nullatenus ad alios ptinentē iudicare presumat. Jtem ex synodo constātino politana.

Non accedāt episcopi ad ecclesias que sunt extra eorū diocesim.

Episcopi qui extra suā diocesim' sunt ad ecclesias que extra terminos eoz sunt, nō accedāt: neque cōfundāt 2 permisceāt ecclesias sz regulas statutas. alexandrie quidē epi ea que sunt in egypto tantūmodo gubernēt: orientales āt epi solius orientis curā gerant: seruatis tñ honoribus primatus ecclesie antiochene: qui in regulis nicene synodi ptinētur. sz 2 asiane diocesis epi 2 ea que sunt in asia 2 que ad asianā tātūmō diocesiz pertinēt gubernēt pōti āt epi pōtine tātūmō diocesis hēant curā thracie vero ipsius tātū mō thracie. Jtē.

De eodez

On inuitati⁹ epi vltra diocesiz accedere nō debēt super ordinandis aliquibus vel qbuscunqz disponēdis ecclesiasticis cāis seruata regula que supra scripta ē de vna quaqz diocesi. manifestū z nāqz est quod p singulas quasqz prouincias prouincialis synodus' administrare 2 gubernare oīa debeat sm ea que sunt in nicena synodo diffinitiua.

His auctoritatibus prohibentur qlz episcopi clericos alterius ordinare. Sed queritur si cōtingat eos aliqbus sacros ordines distribuere an ordinati ab episcopis suis in propriis ordinib⁹ recipi possint. De bis ita scribit vrbanus papa hugoni lugdunensi archiepiscopo.

Clerici ab episcopo alterius parochie ordinati a proprio in suis ordinibus recipi possunt

Lugdunēsis parochie clericos quos 2tra statuta canonuz ab alterius parochie epis ordiatos literarū tuarum significatione mōstrasti: cū graduū suorum honore recipere religiōis tue prudētia poterit: si eos alias canonice 2 sine prauitate aliqua ordinatos cōstiterit: si tñ eorū probabilē vitā id indulgētie ,pspexeris ,pmerert. legimus quippe sancti epiphanii epuz ex diocesi sancti ioānis chrysostomi quosdā clericos ordinasse: qō sanctus' vir omnino nō fecisset: si ei detrimentū forte perpēderet: quos igit recipiendos moderatio tua arbitrata fuerit in iūcta satisfactōis grā pp ecclesiā quā offenderūt cognita penitētia miserationis intuitu in suo quoqz honore recipies: salua tamē in oībus sanctorū canonū disciplina.

Q iij

Quod aūt archiepiscop⁹ clericos sui suffraganei illo inconsulto dānare vel absoluere: sic videtur posse pbari. Sicut totius ecclesie episcopatus in potestate sunt episcopi: sic 2 ecclesie totius archiepiscopatus ad diocesiz pertinēt archiepicopi. vocātur enī epi a metropolitanoi n partē sollicitudinis nō in plenitudinē ptātis sue quippe vices suas eis impartit vt potestatem suā sibi nō adimat. vnde 2 sine eius cōcilio nihil eis agere lz. Sicut in cōcilio martini pape legitur.

Nec episcopi sine metropolitani cōscientia: nec ille sine eorūz consensu aliquid agere debent.

Per singulas prouincias oportet epos cognoscere' metropolitanū suū: 2 ipsum primatus curaz suscipere. nichil autem oz agere' reliquos episcopos preter eū. secūduz quod antiquitus a patribus nostris cōstitutū in canone cōtinetur. ,ppter qō 2 metropolitanus nihil presumptiue assumat, absqz cōsilio ceteroz Jtē ex cōci. antiochено.

Sine metropolitani conscientia extra suam diocesim nihil agat epūs.

Per singulas' ,puincias epos singulos scire oz episcopum metropolitanuz qui preest curaz 2 sollicitudinē totius' prouincie suscepisse. pp quod ad metropolitanaz ciuitatez ab his qui causas habent cōcurratur. qua ,ppter placuit enm 2 honore precellere 2 nihil vltra sine ipso reliquos episcopos agere secūdū antiquuz patrū nostrorū canonē nisi hoc tantū quod vnicuiqz eccl'ie per suā diocesiz cōpetit: vnū quēqz eniz oz episcopū habere sue diocesis ptātē vt regat 2 gubernet secundū cōpetentez singulis' reuerentiam: 2 prouidētiā gerat omnis regionis: que sub ipsius est ciuitate: ita vt ordinare ei presbyteros 2 diaconos ,pbabili iudicio liceat nō singulis ipsius regionis causis cuz moderatione 2 pondere disceptare: vl nuit aut si epūs de cessit vt. j. e. cōquestus. Aliter despāli bus negocijs epattuz se nō pōt metropolitanus intromittere. sz cōia negocia q nō magis pertinent ad vnū qꝫ ad aliū sz ad statū totius ,puincie vt cōgregare synodū eraminare epm 2 ordinare. hoc pōt: nō tñ sine ꝓsilio aliorum epoz: vt. j. e. c. j. et. ij. 2 iij' 2. iiij. 2. v.

i Per singulas cognoscere. i. reuereri. i. diligere. vt ibi non noui vos. vij. q. j. sicut vir. in fi.

k Agere. qō ad statū cōz ptinet. vt. j. e. archiepus. sic s. lxxx. di. nō debere.

l Per singulas si. ff. q. vij. metropolitanuz.

m Totius. hic vī qꝫ archiepūs ē iuder ordinari⁹ totiꝰ prouicie. nā hz ,pcuratōez 2 visitationē totiꝰ diocesis. vt ex ō ꝓscrip. cū ex officij. 2 qꝫ vnus ē iuder ,puicie. vt. vij. q. j. in apibus. ex quo. n. archiepūs ē iuder epi. ergo ē iuder diocesis sue. vt. ff. de pecul. suo. si suus me⁹ Nā ex eo qꝫ vicarius ē i peculio ordinarij. ergo 2 peculiū vicarij vt ibi dī. Et papa hic dicit qꝫ oēs q cās hñt ocurrāt ad metropolitanū. itē qꝫ determinat cās delatas ad ipsuz ꝓ querelā: vt. x. q. iij. qz cognouimus. sed lz posset dici qꝫ sit ordinarius. se tñ nō pōt intromittere ō cāis subditoz nisi in casibus exceptis vt extra de offi. ordi. pastoralis. in prin. si tamen ferat sniam aliquaz in subditos suffraganei sui bene tenet cū sit iuder ipsoruz: ar. i autē. de defen. ciui. §. 2 iudicaū 2. §. se. vbi dicitur qō presesvel maiores iudices nō possunt ferre sniam citra summā. cc. aureoz'. si tñ tulei intenet vt. ibi in nuik. b. dicit tñ tenere talē sniaz quā metropolitanus fert in subditos suffraganei: quia metropolitanus iuder alienus est respectu subditorum suffraganeorum. vt. vj. q. iij. scito te. et. iij. q. vj. pegrina. sicut absoluere non pōt nisi appelletur ad eū extra de sen. ex. ꝓ tuas. extra ō offi. dele. cū contingat. Jtē qꝫ dicitur quicquid fecerit irritum est vt. j. e. nullus. Hoc scias qꝫ de cāusis epi potest ꝓ solam querelam cognoscere. xj. q. j. si clericus aduersus Jo. quod dicit. b. verū est. vt extra de offi. or. pastoralis. b.

n Sigulis. pōt ergo anathematizare aliqnē incōsulto metropolitano. imo 2 qlibet sacerdos inscio suo epo. vt ex de offi. or. cū ab

ecclesiarum.nec tenet qđ legiur.xj.q.iij.nemo episcoporum.

a Cum simus.iconomos. Iconomus dicitur cui res ecclesie gubernanda mandatur.vt.C.de.sacrosanc.ecclesie.iubemus.

b Iconomum.qui clericus erit.z de proprio clero debet esse.lxxxix.dis.c.qz xvj.q.vij.in noua actione.de hoc notaui.xvj.q.vij.quoniam.

c Episcopis.ergo sicut superiores inferiorꝝ:sic inferiores superiorũ supplẽt defectum.vt extra de cõcess. preben.z ec.non vacan.nulla. z.xxxix.di.volumus.

d Probatur.corinthiuz z in hoc suppleuit negligentiã appollinis:ve.j.c.vl.

e Saluo.Debet quis ius suũ protestari ne fiat ei preiudicium.sic.xxviij.di.diaconi.z.vij.q.j.pontifices.ff. qui.mo.pign.vel hypo.solui.si debitor.§.si in venditione.

f Instantia.i.presentia.

g Aliquoꝝ.s.episcopoꝝ.

h Causas.s.criminales. vt.iij.q.viij.suggero. Et nota qđ cum causa est inter clericum z episcopum.qđ metropolitanus in synodo cõprouinciali tractabit cãz.xj. q.j.si clericus.nisi velis dicere qđ hodie solus metropolitanus obtinet vicem synodi quantum ad illud.xviij. di.c.j.z.x.q.iij.quia.de hoc dixi.vi.q.ij.episcopus.

i Archiepiscopus.hoc.c.exponit premissa.

k Si autem.inobedies hic habemus qđ metropolitanus potest coerceri a suffraganeis.sic.ẽ.e. saluo.in fi.sic.lxiij.di.salonitane. Sz qualiter subditi possunt eum coercere. Respon. reprehẽdere possunt ex charitate.ij.q.vij.presumunt.z c.secuti. Iste autem qui defert querelam ad metropolitanum sine appellatione patiatur dispendiuz litis ar. in autẽ.col.iij.de defen.ciui. circa medium.§.non habẽte.in fi.hoc ideo:quia traxit aduersarium suum ad alienũ iudicez:vt. xj.q.j.inolita.

l Nullus primas.aliquem licet nõ possit iudicare ꝺ ecclesia suffraganei.potest tamen de episcopo iudicare.xj.q.j.si clericus z sic fallit illa regula.Si vinco vincentem te multo fortius vinco te.ff.de diuer.z tempo.pre.ꝺ accessionibus. §.j.item fallit.ff.qui po.in pig.ba.claudius libertus liberti mei non est meus libertus.vt.ff.de ver.signifi. modestinus.z non omnes qui sunt cum sorore mea:sorores mee sũt.lxxxj.di.legit.

m Aliqđue.ergo nec absoluere potest excommunicatum a suffraganeo suo extra.de senten.ex.per tuas.episcopus.tamen absoluere potest excõmunicatuz ab archidiacono:quia archidiaconus ẽ vicarius episcopi:vt extra de offi.archidi. c.j.sed episcopus non est archiepiscopi vicarius:quid ꝺ tra autem nihil agere permittatur citra metropolitani episcopi conscientiaz:nec metropolitanus sine ceterorum aliquid gerat cõsilio sacerdotũ. Nisi forte episcopi ipsi iconomos in ecclesia sua ordinare contempserint. Unde in vij.syno ꝺ legitur.

Metropolitanus constituat iconomos:quos episcopus habere neglexerit.

Cum simus debitores oẽs sacras regulas custodire:z eam que dicit in vnaquaqz ecclesia iconomos esse debere:modis omnib⁹ inuiolabilez conseruare debemus. Et si quidem vnusquisqz metropolitanus in sua ecclesia ꝓstituerit iconomũ bene vtiqz est.sinautẽ ex auctoritate ꝓpria ꝓstãtinopoleos episcopis licentia est.pponendi iconomos in eius ecclesia.similiter z metropolitanis:si episcopi qui sub eis sunt non satagerint iconomos statuere i suis ecclesijs. Idipsum autẽ seruandum est etiã in monasterijs.

Probatur illud idẽ exẽplo apostoli q fornicatorẽ corinthiũ impenitentẽ satbane tradidit postea penitentẽ ecclesie recõciliauit.boc.n. scribens corinthijs in prima z scõa epistola:vt excõicato nõ ꝓmunicarẽt.z recõciliato socia charitate copularent. Sed ꝓtra.pbatur auctoritate multoꝝ. Ait.n.iginius papa.

Metropolitanus sine eoꝝ cõsensu vel pñtia alicuius eoꝝ non audiat causas.

Saluo in oibus romane ecclesie priuilegio nullus metropolitanus absqz ceteroꝝ oium cõprouincialium episcopoꝝ instantia alicuoꝝ audiat causas:qz irrite erunt aliter acte qz in ꝓspectu eoꝝ omniũ ventilate.z ipe si fecerit.coerceatur a fratribus. Itẽ anicius papa.

De eodem.

Archiepiscopus nihil de episcoporum causis aut alijs cõmunibus iuxta statuta apostolorũ absqz cunctoꝝ illoꝝ agat consilio: nec illi assumant nisi quantum ad suas pertinet parochias sine suo cõsensu:quoniam tali concordia gaudet altissimus z gloriatur in mẽbris suis. Idem. **De eodẽ.**

Si autem aliquis metropolitanorũ inflatus fuerit:z sine omnium comprouincialium presentia vel consilio episcoporum vel causas eoꝝ aut alias causas nisi eas tãtum que ad propriam suam pertinent parochiam agere:aut grauare eos voluerit:ab omnibus districte corrigatur ne talia deinceps presumere audeat.Si vero incorrigibilis eisqz inobediens apparuerit ad hoc iuris fit dixi.xxv.di.perlectis.

n Irritum.i.irritandum.si dicas qđ habet iurisditionem ordinariam prouincie.sed si set proprie erit hic ar.qđ metropolitanus non habet iurisditiõez ordinariã totius prouincie qd iuris fit de hoc notaui.ẽ.c.ij.

o Conquestus est archiepiscopus. Hic patet qđ archiepiscopi subsunt primatibus z patriarchis.vt.xxj.di.c. j.z.lxv.di.de persona xvij.di.multis.

p Prouocauerint. hic patet qđ nec archiepiscopus nec primas potest cognoscere de causis subditorum episcoporum nisi per appellationem deuoluantur ad ipsum.xj. q.j.pernenit.z extra ꝺ of.le.cuz nõ ignores. idez dico in legato pape:vt dixi.ij.q.iij.c.iij. preter hos casus ẽ alter.xij.di.de his. Itez cum absolutus ab archiepiscopo non vult parere episcopo extra de of.or.ad reprimendam. Itẽ cum est causa inter episcopum z clericum.xj.q.j.si clericus.z.ẽ.vj.q.ij.c.ij. Et hoc cuz episcopus est reus.sed si actor nõ videtur qđ archiepiscopus sit inder rei:vt extra de of.pastoralis. Item cum episcopus nõ vult absoluere excõmunicatum:vt extra de ap.qua fronte. Item cum archiepiscopus prouinciaz vi situat.extra ꝺ prescrip. cum ex officij.sed illõ nõ dico esse generale nisi vt dixi.ẽ.e.q.ij. nullus primas. Itez cum euidens est sentẽtiam episcopi iniustaz esse.extra de ap:sollicitudinem.

q Tuo.aliter enim nõ potest.xij.q.ij.nõ liceat.

r Canões.sic.xviij q.ij.hoc tantum.

s Cõsuetudo.ergo rõne ꝓsuetudinis põt aliquid peti vt.xviij. q.ij.seruitiũ.ff.ꝺ pub. z vec. licitatio.§.earũ ff.cõia predi.venditor ar.contra.x.q.iij.quia Item ratione diuturnitatis probatur negatiua.ff.de proba.si arbiter item diuturnitas constituit ius.ff.ꝺ aqua quot.z est.hoc iure.§.ductus aque. z extra de his que fi. a prela.fine con.ca.ea nosc itur.z ar.iij.q.vj. hoc qppe. Itẽ ꝓsuetudo dat iurisditiõem vt.C.de emã.li.l.vlt. z extra de arb.dilecti. Itẽ ꝓsuetudo dat priuilegiũ:vt hic.z.lxiij. di.qz ar.ẽ.xcij.di.illõ c.d.ẽ more hoc.ꝑsecutus.ẽ.di.viij.si ustra

a ¶ Speciali.ergo papa in totuz potest auferre priuilegium vni ecclesie ꝛ alij concedere:vt.xvj.q.j.frat noster.

b ¶ Et angelo .Hec sunt verba ioānis in apo.ꝛ deberet esse initium capituli.

c ¶ Episcopo.hec sūt vba bede.

d Datet. ad hoc loco vsqz i finem igitur de excellētia pape.ꝛ omnia.c.q̄ si idem dicunt.

e ¶ Judicare.nam talis crimē sacrilegij incurrit.xvij.q.iiij.§. g autem.

f ¶ Innocentius.familiaris est hec probatio q̄ vnus papa inducit alium in testem sed hoc ideo.quia de ipsorum testimonio non'est dubitandum sicut dominus malasodome per angelos probauit.ij.q.j.deus.

g ¶ Intulit.qui manus intulit preposito vel contumax est erga ducem vel prefidē capite punitur .ff.de re mili.l. omne.§.j.ꝛ ij.irreuerens miles.ꝛ contumelia parentis capite punit.lxxxvj. di.nō satis.in fi.

b Dicit iniuste.et iuste. xxxv.q. ir.gregorius.

i Antiquis.vt quid.i.vt si appellatur romam vel a remotis vel a vicinis partibus.nil antē taretur,ante sententiam pape.§.dist.xvij. multis.

k Nemo. nisi se alicuius iudicio submittat.vt.ij.q. vij.nos si.ꝛ in causa hereſis.xl.di.si papa ꝛ cum submittit se cōfessori suo tenetur ei parere.ꝛ ligabit cum sen tēcia illius.Ar.cōtra est quod dicit de

vel ipsius rectorē quolibet speciali priuilegio decreuerit honorare:

Item beda super apocalypsim ꝛ angelo' ecclesie ephesi scribe.

De eodem.

Episcopo' scribit ioannes de cuius manu peccata subdito rū requirit nec sine eius consilio subditos iudicare debeāt. Sola enim romana ecclesia sua auctoritate valet iudicare de omnibus.de ea vero nulli iudicare permittitur. Unde nicolaus papa.

Apostolice sedis iudicium a nemine est retractandum.

Datet' profecto sedis apostolice cuius auctoritate maius nō est iudiciū a nemie fore retractādum:neque cuiquaz de eius liceat iudicare' iudicio iuxta quod inocētius' papa ruffo ꝛ ceteris episcopis per thessaliā constitutis scribēs ait nemo vnq̄z apostolico culmini de cuius iudicio nō licz retractari:manus obnias audacter intulit' nemo in hoc rebellis extitit:nisi qui de se volnit iudicari.ꝛ btūs papa galasius nec de eius iudicio.i.romane ecclesie canones vnquā preceperūt. iudicari sniamqz illius cōstituerūt nō oportere dissolui cuius potius sequenda decreta mandauerunt:

Item anastasius patriarcha pape felici.

Ab alijs damnatos vl excoicatos apostolica soluit auctoritas.

Dicit semper apostolice sedis vestre inia iuste' dānatos vl excōicatos ptātiue sua auctoritate restituere ꝛ sua oia eis reddere ꝛ illos q eos ꝯdēnauerunt aut excommunicauerunt: apostolico punire priuilegio:sicut ēt nostris ꝛ anteriorib⁹ nonimus factum temporibus. Item.

De eodem.

Dtiquis regulis sancitū est:vt quicquid' quāuis in remotis. aut in lōgiquo positis,puicijs: sup eoz querelis aut accusatōibus ageretur:nō prius tractādū vel accipiendū eēt:q̄z ad noticiā alme sedis vestre eēt:deductū vt huius auctoritate iuxta quod fuissz faciēdū pronūciatio infirmaref aut firmaretur

Item innocētius papa.

Prima sedes nullius iudicio subiaceat.

Nemo' iudicabit primam sedē iusticiaz tēperare desiderantē neqz.n .ab augusto neqz ab omni clero' neqz a regibus neqz a populo iudex iudicabitur. Itez symmachus. De eodem.

Aliorum hominū causas deus voluit per homines terminaf sed sedis istius prelulez suo fine questiōe reseruauit arbitrio:voluit beati petri apostoli successores celo tāz debere innocētiam ꝛ subtilissimi discussoris indagini inmolatam habere ꝓscientiā. Nolite estimare eas alias inquisitionis nō habere formi

dinē' quas deus pre ceteris suo' reseruauit examini:nō habet apud illuz reus de alegatiōis nitore subsidium q̄ ipsoz factorū vtitur eo teste quo iudice dicas forsitan.omnium animarū talis erit in illa discepta/tione conductio.replicabo' vni dicturz est.Tu es petrus ꝛ super hanc petrā edificabo ecclesiā meā.ꝛ que cunqz solueris super terram erunt soluta ꝛ in celo. Etrursuz patet sanctorum' voce pontificum dignitatem sedis eius factam toto orbe venerabilem dum illi quicquid fidelium est vbiqz submittitur:dum totius corporis caput esse designat.de hac mihi p ꝓphetā' dictum vī.Si hec humiliatur' ad cui⁹ fugietis auxiliū:ꝛ vbi relinqtis gloriā vestrā.

Item antherius papa.

De eodem.

Acta subditorum iudicant a nobis nīra vero dño iudicant deteriores sunt q vitā moresqz bonoz corrūpunt' his q substātias aliorū prediaqz diripiunt. Itez gelasius papa. De eodē.

Ipsi sunt canones' q̄ appellationes totī' ecclesie ad huius sancte sedis examen voluerunt deferri ab ipsa vero nusquaz,prius appellare debere sanxerunt ac p hoc illā de tota ecclesia iudicare:ipsam ad nullius cōmeare iudiciū:nec de ei⁹ vnquā preceperūt iudicio iudicari sententiamqz eius ꝓstituerunt non oportere dissolui:cuius potius sequenda decreta mandauerunt.

Idem omnibus episcopis.

De eodem.

Uncta per munduz nouit ecclesia qō sacrosancta romana ecclesia fas de omnibus habeat iudicādi:neqz cuiquaz de eius liceat iudicare iudicio.siquidē ad illaz de qualibet' mundi parte appellandū' est:ab illa autē nemo est appellare permissus.Sed nec illa preterimus q̄ apostolica sedes sine vlla synodo precedēte ꝛ solutēdi quos synodus iniqz damnauerat ꝛ damnādi nulla existente synodo quos oportuit habuit facultatē ꝛ hoc nimirū pro suo principatu quē beatus apostolus petrus dñi voce ꝛ tenuit semper ꝛ tenebit. Idez episcopis per dardaniam constitutis.

De eodem.

Uncta per mūdum nouit ecclesia:quoniā quorūlibz sentētijs:ligata pontificū sedes beati petri apostoli ius habeat resoluēdi:vt pote que de omni ecclesia fas habeat iudicandi.ac. Item sixtus papa hispanorum episcopis.

De eodem.

Fratres' quos timore terreno in iuste dānastis scitote a nobis iuste esse restitutos:quibus ex apostolica auctoritate beati petri omnia que eis ablata sunt,integerrime reddi precipimus si nō vultis ꝛ vos ꝛ principes vestri a collegio nostro

dedicatione ecclesiarum extra de peni.ꝛ remiſ.qō aūt. Item cum papa peccat potest eius peccatum etiam ecclesie denunciari ſm admonitionem euangelij:vt.ō.ij. q.j.si peccauerit.hoc determinaui.lx.di.si papa.

l ¶ Neqz ab omni dero.ar. q̄ concilium non potest papā iudicare:vt extra de elec. significasti.vñ si totus mūdus sententiaret in' aliquo negocio contra papam.videtur q̄ sententie pape stan dum esset:vt.xxxij.q.j.hec ē fides.ar.cōtra.q̄ orbis maior ē vbe:vt.xcij.di.legim⁹.

m Alios.formidinē immo sine venia dz puniri.sicut diabolus qui maximus cōparatione aliorum creatus est:vt.j.de pe. di.ij.principium.

n ¶ Replicabo.hoc est dicere cum ipse sit maior omnibus grauius punitur ibi' si peccat.xj.q.iij.precipue.

o ¶ Sanctoruz.i.in sanctis concilijs confirmantur.

p ¶ Prophetam.isaiam.

q ¶ Si hec humiliatur:de arca federis logitur prophe ta quam iudei ferebant,ad bella.

r Acta corrūpunt.ō. vj.q.j.ex merito.ꝛ.c. deteriores.

s Ipsi sunt canones.sicut impator est lex animata in terris:vt in aut̄.de consulibus.in fi.col.iij.

t Uncta.de qualibz ergo a legato appellat vt extra de sen.ꝛ re iudi.c.vlti.ꝛ extra de of.leg.licet.Sz nunquid a laico appellatur ad papam:nō nisi in bis q̄ spectāt ad'iurisdictionē eccle sie.vt ex de ap.si duobus.

v ¶ Appellandum nemo apāncipe eniz ꝛ a senatu appellari nō valet:vt.ff.a qb⁹ appel.nō luc.l.j.

f Fratres.

a Nunc vero.priuilegiū. Rescriptū apostolicū sic interpretaberis vt nulli afferat prudiciū. vt ex de cōsue.cū olim.in fi.lxiij.dist.quāto.sic.i cir.dist. ecce.C.de emanc.nec auus.

b Ex principalem.boc.c.est.S.j.q.j.c.antepe.post prin.

c Ad nos. Sic papa priuat aliquem clerico suo:eadem rōe potest imperator aliquem priuare seruo suo.C.pro quib⁹ cau sis serui promerito liber.ac cipi.l.j. Item alicui potest rem suā auferre:vt.C.de q̄ dri.pre.bene.similiter auferre pōt & papa beneficiū.xix. di.in memoriam:vt extra ō offi.le.dilectus.& extra de cōcess.pre.& ecclesia.non va.quia & episcopum deponere. Sz nunquid oēs simul non:q̄ sic vniuersalē ecclesiā turbaret.quod esse nō dz.j.q.vij. & si illae.

d Sed aliud.negligētes. Magister dicit q̄ quācito negligens est prelatus i corrigendo sine omni admonitione aufertur ei iudiciū vt iurisditio.sic.S.eo.cū simus sic extra de accu.sicut olim Et ex eo q̄ non vult iudex procedere videtur q̄ statim expirauit sua potestas. vt extra de offi.dele.cuz sup:& C.de appel.ex eo. & C.de offi.prefec.orien. si quos.& extra de fo.compe.ex transmissa.ar.ō.S.e.nunc vero.& extra ō.sta.mo.in singulis.

e Vidam laicus de prima questione. Ex diocesana p̄sistit in recipiendo vel cathedraticū vel tertiā partē decimaruz vel quartā vl hospitiū. Ex iurisditionis p̄sistit in conferendo. pōt enim conferre sacramenta .coercere delicta. de causis cognoscere. Quinq̄z lex diocesana cōprehendit etiam legē iurisditionis vt extra de prescrip.audit⁹. Quantū ad legē iurisditionis substunt episcopo & ecclesie & mōasteria oia.xviij. q.ij.hoc tm̄.& c.monasteria & c. cognouimus.& xvj.q.j. interdicimus.quantū ad legē diocesanā sole seculares vt.j̄.e.de his.& c.antiquos xij.q.ij.statuimus.sed regulares ecclesie vel monasteria nō.vt hic.c.j.& xvj.q.j.cū pro vtilitate.& xviij.q.ij.cōp̄sit necessarium. cathedratic⁹ū.n.nō soluunt.j̄.e.q.iij.inter cetera nec p̄tē decimarū xvj.q.j.cū p vtilitate.c.q̄sti. & c.decimas.nec ep̄um ad missas publicas recipiunt. xviij.q.ij.luminoso .& c.duū.prestant.tū seruitiū episcopo vel ex prima institutione.vt.xviij.q.ij.eleutheri⁹ vel etiā ratione visitationis vt extra de prescrip.cum ex officij.vel q̄ debetur ex cōsuetudine: vt.xviij.q.ij.seruitiū Capelle vero monachoz subsūt epō quātū ad vtrāq̄z legez.xvj.q.ij.sane. & ex de priuile.cuz & planta re.S.in ecclesijs. nisi pleno iure fuerit monasterijs collate.sed de hoc dicemus.xvj.q.ij.in primis.

f Si ex laicis.sub monasterij.i.quasi ibi velit monasteriū p̄struere.

g Ubi congregatio.sed quot boies faciūt collegiū monachoruz Rādeo duo vel tres.vt ex ō cle.c.j.sz leges tres.ff.de verbo.sig.nerari⁹ sz.x.boies faciūt populū:vt.x.q.iij.vnio.ff.vj.bo.rap.l.p̄tor.§.i.& x.quesgregē.sz quattuor vel quiqz pecoz gregē faciant.ff.ō abigeis.oues sz duo nō faciāt familiaz:vt.ff.de ver.sl.si de testatio.in fi.

b Sic quidā.nō p tinere. Sic hēs q̄ ōnus tenet.sed pactū appositū i ōctu ō naturā ōctus nō tenet sic ex de cōdi.ap.c.j.& xvj.q.j.kigs.laic⁹ & ex q̄ cle.vel vo.alienāte. sic.j̄.ō cō.di.i kigs basilicā. Sz obijcit:nōne glibet in traditōe rei sue pōt ponere legē q̄z vult:ēt cū tradidit res ecclesie:vt ex de cō.ap. verū .xviij. q.ij.eleutheri⁹ .Itē laicus pōt prediū dare ecclesie: & in eo cēsuz retinere.xj. q.j. si tributū.xxiij.q. vlt.tributū similiter. patron⁹ pōt petere seruitiū q̄ institutū ē sibi ab epō ante cōsecratiōnē.ex de iurepa.e.ad hec.& c.preterea. Quidā dicūt q̄ p̄mo dedit pure .sed postea voluit adiicere p̄ditōez.qō nō hz.q̄ p̄fecta donatō nō recipit p̄ditōez.vt.C. de dona.q̄ sub mō p fecta.& xxxij.q.vij.c. vnico.in fi. Alij dicūt q̄ dos eccl'ie spectat ad ius publicū:vt.S. j.di.ius publicū:sz iut publicū pacto p̄uato rū tolli nō pōt.ff.de pac.ius publicū ex ō fo.p̄pe.si diligēti: Tu breuiter dicas q̄ illud pactū ē ō naturā illi⁹ ōctus & ē ō leges.nam hz iura res oēs ecclesastice ad ordinatōez epi spectant:vt.j̄.e.noue rint. alias si nō obuiat honestati vl iuri:licite pōt pactū qō approbatū ē premissis canonib⁹.nā glz i traditōe rei sue pōt apponere legem quā vult.ff.de pac.in traditionibus.

c Ad epi.in ecclesijs aūt monachoz abbas et p̄sbyter.puidebit in spalibus:episcopo in spiritualibus.xvj. q.ij.sane.& extra ō capel.mo.in ecclesijs.

k Decretū.cū dotibus.nihil tamē de eis disponet citra consensum prelati:vt extra de offi.or. cum ab ecclesiarum.& j̄.q. ij.c.viti.

l Legenda.

m Secūq̄z alex. xij.q.j.papa mus.

tanquam sibi debita vsurpare contendit. Modo primum quer̄tur an basilica cuz oi dote sua ad episcopi ordinationem pertineat. Secundo:an res ecclesiarum episcopis vsurpare liceat. Tertio:quid noie cathedratici a sacerdotib⁹ exigere valeat.

Q.j.

Eprima qōe sic diffinitur in concilio bilerdensi.

Basilica que consecratur a diocesana lege nō segregetur.

Si ex laicis' quispiā a se factaz basilicā consecrari desiderat nequaquā eam sub monasterij:spē vbi congregatio⁹ nō colligitur a diocesana lege audiat segregare.

Item ex concilio toletano.iij.

Ecclesie cum dotibus suis in episcopi ptāte consistant.

Si quidam contra omnē auctoritatem ecclesias quas edificauerunt postulant p̄secrari vt dotez quam eidem ecclesie cōtulerint cēseant ad episcopi ordinationem nō pertinere⁹:quod factuz taliter in preterito corrigatur:vt & in futuro ne fiat prohibeatur:& omnia secundum constitutionem antiquam ad episcopi' ordinationem & potestatē pertineāt. Item ex conci.ij:cabilonensi.

Ecclesie & omnia iura earum ad ordinationem episcopi pertinent.

Decretum est:vt omnes ecclesie cum dotibus' suis et decimis & omnibus suis iuribus in episcopi potestate consistant atqz ad ordinationez suam semper pertineant. Item leo.iiij.

Vnaquaqz parochia episcopi p̄sitione regatur.

Regenda' est vnaquaqz parochia sub prouisione ac tuitione episcopi per sacerdotes vel ceteros clericos:quos ipse cum dei timore prenderit:cui iure pertinere videtur & circuire: vt sibi necessariū visum fuerit ecclesiastica auctoritate cogente. Item ex concilio antiocbena.

Iudicio & ptāte episcopi res ecclesiastice gubernentur.

Quecūqz res ecclesiastice sunt conuenit cum omni diligentia & bona fide:que deo debetur qui omnia prenidet & cuncta iudicat: gubernari & dispensari cum iudicio & potestate episcopi:cui totius plebis anime⁹:videntur esse commisse. Item ex concilio toletano: iiij.

Basilicarum conditores in rebus ecclesiarum nullam potestatem se habere cognoscāt.

a Querint.nullā.j.xvij.q.iiij. sunt qui.j.xvj.q.vij. decernimus .ꝯ.ſ ibi babent poteſtatez tm̄ defendendi eccleſias.

b Ebis.tertia a libi dicit ꝙ nihil habeant preter cathedraticuz.vt.j.e.q. iij.c.j.alias de medietate.vt.j.c. prori. Nō ergo ꝙ tpe primitiuo eū pauperes eēnt epiſcopi.ſtatutuz fuit vt epiſcopi de epiſcopalibus eccleſijs:z omnibus bonis eccleſie ſu merent medietatē:vt in.c.ſe.ſed in omnib⁹ parochialibus eccleſiis tertiā.xvj.q.j.ꝓſtitutū,procedēte tpe ex parochialibus tm̄ tertiā oblationū z decimarū bſent.vt.j.e.c. decreuim⁹. poſtmōz q̄rtā .xij.q.ij.nobis.z c.ꝓceſſo.z.c. quattuor bodie autē nec tertiaz parochialiū habebūt niſi ad fabricā reparā dā:nec illā habebunt niſi velint fabricā reparare vt.j.q.iij.c.j. ij.z.iij.vl' dic ꝙ ſm cōſuetudinē iſta dātur vt extra de ſepul.certificari.bodie, aūt cuz ſint diuites nihil babebunt preter cathedraticuz.vt.j.q.iij.c.j. io. Sed certe quicqd dicat io. parochialis eccleſia tm̄ bz quartā decimarū z epiſcop⁹ aliā pro ſe:alias quartas duas retinet epiſcopus pro fabrica et pauperibus.vt.xij.q. ij.ꝓceſſo.z.c.ſe.de aliis redditibus nihil bz de ꝓſuetudine generali z preſcripta epiſcopus.lz ꝑdicta.c.z alia videantur dicere ꝯtrium.z ita fuit ſententiatū pro epiſcopo bononienſi ꝯ eccleſiam ſancti Jo.in ꝑficeto. z hoc vī expreſſuz.xij. q.ij.nobis.b.

c Antiquos mediteratez ſm diſtinctionē decre.extra de teſta.requiſiſti.

d Elata eſt .alio precio. Si iſti parochiales ita ſolue runt aliquos denarios aliquot annis:nūquid epiſcopus poſtea pōt ad procuratiōnē petendā redire:ar. ꝙ ſic.extra ō cen.oliz ar.ꝯ.ff.quēadmoduz ſer.amit. ſi cōem.vbi dicitur ꝙ q vna ſeruitute vtitur pro alia p dit primā. Sed quid ſi partē procurationiſ recipit aliquot annis

Querint⁹ cōditores baſilicarum in rebus quas eiſdem eccleſijs:conferūt nullaz ſe ptātem habere.ſed iuxta canonuz inſtituta ſic̄ eccleſiam ita z dotem eius ad ordinationē epiſcopi pertinere. Jtez ex conci.aurel. De eodem.

Ebis que parochijs:in terris in vineis mancipijs .atqz peculijs quicunqz ⁊fideles obtulerint antiquoz canonum ſtatuta ſeruentur vt in epiſcoporū ptāte cōſiſtāt. de bis tamen que altario acceſſerit tertia⁹ps fideliter epiſcopis deſeratur. Jtem ex eodem.

Que altario offerūtur :medietatez ſibi vendicet epiſcopus.

Antiquos canones relegētes priora ſtatuta credimus renouanda vt de bis que altario oblatione fidelīū ꝓferūtur medietatē ſibi epūs vēdicet:z medietatem, ſibi diſpenſandam ſecundi gradus clerus accipiat tā de proprijs:predijs:quā de oi ꝓmoditate in eporū ptāte durantibus⁹ Jtē ex conci.toletano.

De epis qui dioceſiz ſuaz viſitare contennūt z ad redimendas manſiones que viſitantibus debentur: clericos cogunt.

Elata eſt corā ſancta ſynodo querimonia plebium qō ſint quidam epiſcopi nolentes ad predicandū vel ad confirmandum ſuas per annum parochias circuire: qui tamen exigunt vt manſiones q bus in,pfectione vti debuerant alio precio ‘redimantur⁹ qui parare⁹ debēt.que duplex infamia negligētie z auaritie ſancte ſynodo magno fuit horroi.ſtatuerūt itaqz ne quis vltra exerceat id cupiditatis ingenium:z vt ſollicitiores ſint epiſcopi de ſuis gregibus viſitandis. Jtē ex concilio terraconenſi.

Annuis vicibus eccleſie ab epiſcopis viſitentur.

Decreuimus vt antique conſuetudinis ordo ſeruetur z annuis vicibus dioceſes ab epiſcopo viſitentur.z ſi qua forte baſilica fuerit reperta deſtituta ordinatoū⁹ ei⁹ reparari precipiatur. ab epiſcopis autem tercia ex omnibus⁹ accipiaz tur ſicut antiqua traditione nouimus eſſe ſtatutum. Si autem epiſcopus inualitudine impeditus dioceſes ſuas per ſemetipſum viſitare non poterit:viſitationis officiuz committat alijs. Unde in concilio toletano.iiij:legitur.

Inualitudine grauatus epūs viſitationis officium alijs:committat.

Epiſcopū per cunctas dioceſes parochialeſqz ſuas per ſingulos annos⁹ ire oportet:vt exquirat quo vnaqueqz baſilica in reparatione ſui indigeat. Quod ſi ipſe aut langore detentus aut alijs :occupationibus implicatus adimplere nequiuerit: preſbyteros probabiles aut diacones mittat qui z reddit⁹ baſilicarum z reparationes z miniſtrantium vitam inquirant:

Viſitantes antez epiſcopi quid a clericis ſuis exquirere debeant z qd eos docere:in conci.bracarenſi .ij. ſic ſtatutuz legitur.

Que viſitantes epiſcopi a clericis ſuis exquirere debeant.

Placuit oibus epīs vt per ſingulas eccleſias epī z per dioceſes ambulantes primū diſcutiant clericos quō ordinez baptiſmi tenēant vel miſſarū: vel qualiter qaeqz officia in eccleſia peragant z ſi recte quidem inuenerint deo grās agant ſi aūt minīe docere debent ignaros⁹ z boc modis oibus precipere ſicut antiqui canones inbent vt ante .xx. dies⁹ batiſmi ad purgationem⁹ exorciſmi catbecumini currāt.in quibus.xx.diebus omnino catbecumini ſymbolum quod eſt credo in deum patrem oipotentem ſpecialiter doceantur. Poſtquaz ergo bec ſuos clericos diſcuſſerint vel docuerint epiſcopi alia die⁹:cōuocata plebe ipſius eccleſie doceāt illos vt errores fugiant idolorum vel diuerſa crimina.i. homicidiuz adulterium piuriuz falſuz teſtimoniū.z reliqua peccata mortifera:z quod nolūt ſibi fieri alteri ne faciant:z vt credāt reſurrectionē oīum z diem indicij: in quo vnuſquiſqz ſm opera ſua recepturus ſit:z ſic poſtea epūs de eccleſia illa proficiſcantur ad aliā.

Item biero.ad damaſuz papaz.

Oblationes eccleſie laicis vſurpare non licet.

Quia ſacerdotes pro omnib⁹ ſolent orare:quorum elemoſynas z oblationes accipiunt: qua fronte preſumant,laici oblationes: quas chriſtiani pro peccatis ſuis offerunt: vel ipſi comedere⁹ vel alijs concedere: cū ipſi non debeant ex officio ſuo,p populo orare.ob boc papa glorioſe mittere te oportet illos preſumptores in excomunicationem perpetuam: vt z ceteri metū babeant:z amplius bec in eccleſia non fiant.. Jtem calixtus papa.

Adinime auferantur a laicis oblationes altaribus vel crucibus facte.

Sanctoꝝ patrū canonibus cōſona ſancientes⁹ oblationes⁹ ō ſacratiſſimo z reuerendiſſimo altari beati petri z ſaluatoris z ſācte marie rotūde aut alijs eccleſiarum altaribus ſiue crucibus a laicis auferri penitus interdicimus:z ſub diſtrictione⁹ anatbematis ꝓbibemus z eccleſias a laicis incaſtellari⁹ aut in⁹ſeruitutez redigi auctoritate apoſtolica ꝓbibemus. Jtem damaſus papa.

Eccleſiarum oblationes⁹ſub laicorū dominio non detineantur.

Hanc conſuetudinē que cōtra ſanctam eccleſiam catholicā angeri videtur:omnino interdicimus:vt nullo modo nunquam vllo tempore oblationes que infra: ſanctam eccleſiam offeruntur :ſub dominio laicoruz detineantur:ſed tantūmodo ſacerdotibus qui quo nunqd p partē intelligitur retinuiſſe totū:videtur ꝙ ſic j.ō pe.di.j, vulgaris.ff.quē admodū ſerui.amit.ſtilicidium.§.vlt.z l.ſe. vbi dicitur ꝙ p partē retinere totū videtur.ff.de ſer.ruſti.prēdi.vna eſt via.ar.ꝯ extra ō preſcrip. auditis extra de capel .mo. dilectus. Breuiter rñdeas ꝙ in procuratōe nulla curit preſcriptio extra de preſcrip.cū ex officij. vnde ſiue partē ſoluerit ſiue nihil,ſem per poteſt petere procuratiōnē.vt no.in.c.cum ex officij.

e Redimāt.tñ.redimi pt ꝓcuratio.vt.j.e.q.iij.relatū

f Parare.vel preparare.

g Decreuimus. ordinatori.i.ſacerdoti.z boc verū eſt ſi partē fabrice recepit.j.e.q.iij.vnio,aliter nō teneſ. ſed tñ ꝓferre dz cū alijs: vt.xvjq.j.ſi monachus.extra de ec.edide bis.

b Epiſcopū ānos.cuz neceſſaria cauſa ſubeſt tunc ſingulis annis pōt viſitare:vt bic.z.j.e.q.iij.cauendum.immo tunc qñcūqz z quotienſcunqz opus ē pōt oēs eccleſias viſitare vt extra de offi.archi.mandamus.ſed ſi nō eſt neceſſitas de triennio in triennium⁹ viſitabit:vt extra de offi.archidi.vt archidiaconus.vel bodie bis in anno:vt extra de cen.cū venerabilis.ſed qualiter iſtud mandatur alijs. cum iſtud fuit officium archidiaconi:vt.xxv.di.perlectis:ſed loqtur de ea viſitatione quā bz epūs in re ſua.vl' ſm ꝓſuetudinē loci dī.

i Placuit.ignaros.ar. ꝯ illos qui ſtatim ſuſpendunt ſimplices ſacerdotes.vt.xxxaiij.di.ſedulo.z.c. qñ. Jtem ar.pro illo qui cō ſecutus eſt prebendā dum finxit ſe ſciolum.j.ſimulatorem.ſciente.

k Bies.paſce.

l Purgationē.nō tñ ſtatim purgantur vicia.ſed ſūt ſigna future purgatōis.j. de con.di.iiij.ſicut.

m Alia dic.j.e.q.iij.ꝯ inter cetera in fi. vbi dicitur ꝙ tantū p vnam diem morabitur in qualibet baſilica.ſz dic' ꝙ vno die erit cum ſacerdote altero cū populo.

n Quia ſacerdotes. comedere.bic habes ō cimas appellari non ſolum ipſa iura.ſed etiam ipſos p uctuſ.z ꝙ etiam prouentus non poſſunt ꝓcedi laicis.ar. ꝯ.ne prela.vices ſuas.c.vlt.

o Sanctoꝝ.oblationes Laici ergo pñt cogi ad oblationes.xvj.q.j.ſtatuimus.ſicut ad decimas,z primitias.xvj.q.j.reuertimini.

p Et ſub diſtrictiōe.ō boc dic.vt.lxiij.di. ſalonitane.

q Incaſtellari.vt ide fiāt propugnacula.

h Hanc cōſuetudinē.co

medere.ar.qō clerici concubinarij:nō debēt comedere bona ecclesie,xxxij.di. preter hoc ar.ℨ.xxxij.di.sigui vero,ꝛ.xxxj.dist.omnino.

a ¶ Aaron. Illi vero sacerdotes semp comedebāt panē durum:qꝛ quolibet sabbato ponebant eis illi,xij.panes:q fuerūt dicti panes ꝓpositionis,sed nū qd de illo pane poterāt pascere familiā suaz:vel etiā canes suos:nō sed tm̄ in

tidie domino seruire videntur.illis solis liceat comedere⁹ ꝛ bibere qꝛ in veteri testamento prohibuit do⁹ minus panes sanctos comedere fi⁹ lijs:israel nisi tatummodo aaron⁹: ꝛ filijs:eius panes:qui longe erant ab istis panibus qui nunc in sancta ecclesia offeruntur:quia illi sub vm bra legis erant.qui vero modo sub gratia sunt spiritus sancti toto mū⁹ do euangelio cōfidant:lucidiores esse videtur:qua fronte aut qua cō scientia oblatiōes vultis accipere qui vix valetis pro vobis nedū ꝓ alijs deo preces offerre:quia pra⁹ uum est ꝛ contra dominicuz precep tum.ꝛ detrimentum anime sue in fert qui illud agere conatur:quod ei nulla rōe conceditur:quia oibus sanctis patribus nostrisqz prior⁹ bus placuit hanc sanctionez fieri ꝛ nos similiter in eisdez resistere vo lumus:vt nullus audeat irritum fa cere hoc quod constitutum est:si in perpetua damnatione noluerit per sistere siquis vero contra hanc re⁹ gulam nostram ꝛ cōtra sanctorum ccc.pfuz qui in niceno cōcilio hoc constituerunt temerarius presum⁹ ptor fuerit:ꝛ vlterius oblatiōes de sacris ecclesijs :auferre molitus fu erit:sub anathematis vinculo sit col ligatus ꝛ condemnatus. ℜespon⁹ derunt omnes.fiat fiat. ℜemis sis auctoritatibus ecclesie cum om nibus rebus suis ad episcopi ordi⁹ nationem pertinere monstratur:et tamen ecclesie quam oblationes: vel facultates earum a laicorum dispositione probantur esse immu⁹ nes.

Q.ij.

Ed cū⁹ in episcoporū po testate facultatez ecclesie cōstitute esse dicātur:po testas dispensandi intelli genda est:non distrahendi vel dila pidandi. Unde in agathensi con cilio legitur:

Res ecclesie aliquo mō episcopis alienare non licet.

Casellas vel mancipiola eccle sie epi:sicut prisca sanctorum: canonū precepit auctoritas:vel va sa monasterij:quasi cōmēdata fide li proposito integro ecclesie iur⁹ pos sideant.i.vt episcopi neqz vendere neqz p quoscūqz cōtractus res vn⁹ de pauperes⁹ viuunt alienare pre⁹ sumant.Codice desacrosanctis:ec⁹ clesijs.l.j .imperator iustinianus

Excepta⁹ causa videlicet capti⁹ uitatis. Imperator leo.

De eodem.

Ea enim⁹ que ad beatissime ec clesie iura pertinent vel post hanc peruenerint:tanquam ipsam sacrosanctā ꝛ religiosam ecclesiā in

o ¶ Ut plus.Quid'si offerat plusq̄ valet:tunc tm̄ iustum precium re⁹ cipiet.lz lex dicat qꝛ ℨbentes possunt se inuicē fallere.ff.de mino.in cau se.sed ecclesia in suis ℨctibus non dz doluz facere.vt cꝫ ō dona.p tuas.

p ¶ Districte.s.vt ꝓsideretur quantū inde posset colligi.vt.xv.annis ꝛ pro tanto vendatur.vt in aut⁹.de ec.ti.col.ix.§.finauem heres.

q ¶ In solitum. Hic inuito creditore aliud pro alio soluitur.ℨ id fi.si cer.pe.l.ij.Itē da tur ei res mediocris.ī solutū cuz optima da ri debeatur.C.de so⁹ lu.aut⁹.nisi.Itez qꝛ te netur probare pecu⁹ niam versam esse in vtilitatez ecclesie,ꝛ sic in trib⁹ oneratur cre ditor.ꝛ ideo ei additur decima ps.lz hoc alik alij intelligāt vt si res valebat.x.qꝛ ei vendē da fit prori.

r ¶ Addita.hoc est fa uore ecclesie sicut alī⁹ as fauore libertatis quis cogitur rē suam vendere.liiij.di.frater nitatem.

s ¶ Probat.sed nun quid creditor ita curi⁹ osus erit vt semper te neatur scire ad quem vsum cōuertatur hec pecunia:sed fm̄ hoc nullus⁹ inueniretur q cum ecclesia ℨberet vt.ff.de mino.verum §.si locupleti.ꝛ.l.qꝛ si mino⁹.Sed dic qꝛ suf ficit probare qꝛ eccle⁹ sia tūc tpis egebat pe cunia. vt.ff.de exerci. luci⁹.ne si nimia sub⁹ tilitate circa res eccle⁹ siaruz laboremus illa subtilitas eis in pniciez vertatur.vt .C.ad treb.l.pe.in prin.C.ō ver.si.l.iij.in fi.est tm̄ ar.cōtra.ff.de in rem verso.qꝛ si seruus.§. penul.

t ¶ Processisse si ex tra ō depositū.grauis

v ¶ Sicut autez.one⁹ rosa.que plus dz in⁹ cōmodi qꝛ cōmodi. res enim transfertur cuz onere suo:vt.xvj. q.j.si quis laicus.

x ¶ Itez sibi recte.si prediū vnius alij est vicinū.vt in aut⁹.ō ec. ti.§. finautez.col.ix.ꝛ extra de rerū pmu.ad questiones.

y ¶ Perpetua. vsqz ad.xxx.annos.insti.ō ppe.ꝛ temp.ac.Uel p petuū.i.quādiu viuit ff.p socio.l.j.ꝛ ℨ.e.pre carie.vel ꝓpetua.i.qꝛ diu pensio soluit vt i stu.locati.§.adeo.sicut ercōicatio dꝫ ꝓpetua i.quousqz peniteat:vt ℨ.e.q.j.qꝛ.ꝛ.xxvij.q.j. de vidu s.vel vsqz ad tertiā generationē:vt in aut⁹.de nō alie.aut permu.§. emphiteo⁹ si.e.§.qꝛ vero leonis col.ij.

a In bis rebus.i.in rebus non multum vtilibus.
b Non imminuendo.i:si est minuenda non est plus minuenda.
c Certam.non remouet quin plus possit dari.
d Nunc pensione,i.quanta pensio nunc possit haberi.
e Subtiliter.i. vt consideretur quantuz in.xx.annis,inde colligatur vt in auth. de non alie nã.aut pmu.§.q; vero leonis.col.ij.
f Qui rem.p biennium Hoc est tantuz priuilegiũ ecclesie: vt statim expellat colonum non soluentem pensiones: vt ar.extra de iureiuran.puenit. 7.c. querelã. idem est in colono fisci.ff.ỗ publi.7 vecti.l. vectigalia.inter priuatos requritur triennium.C.ỗ iure empbi.l.ij.in locatione biennium. vt ff.loca.quero.§. iter.
g Tẽporis.preteriti ꝑm alios futuri in odium istius 7 in fauorem ecclesie.
h Impenderit. sed huic obstat.liiij.di.generalis.7 extra de inte.resti.c.j.sed ibi bona fide fecit sumptus hic malafide.xij.ij.q.c. vulterane.
i S. quas,ex addi tis.de nouo .i. medietas que accrescit dabitur cum antiqua pẽsione. Alij: dicunt qỗ medietas antiqz 7 medietas noue dabitur.
k Medietas, eius que accrescit.
l Qui. vero. ñ gratuito. vt emptor.
m In cremento.i. oẽs fructus preceptoꝛ medio tẽpoꝛe.xij.q.ij. nỗ liceat.
n Venerabilem.vt xii.q.ij. diaconi .7.c.si quis.7.c.quicqd.C.ỗ rei ven .si mãcipium.
o Aliud.Ỹ.xij.q.ij. diaconi. vbi sufficit ꝙ tãtũdẽ restituatur sed ibi loquitur de alienatore hic de eo cui est. alienatum.
p Sed melius hoc apposuit guarneriꝰ de lege.que est.C. de sacrosan .ec.sancimꝰ nemini ſz corrigit in autẽ.col.ij.de nỗ alie.§. q; vero leõis.7 per canonem .xij.q.ij.vulterane.vnde siue bona fide siue mala accepit: habet regressuz ad auctoꝛem suuz vt extra ỗ rebus ec .non alie.ad audientiam.licet sit ar

rebusꝰ permittitur si res in eoꝛum geratur presentia quibus hoc assignatur lege: iurantibus bis quoꝛuz interest ex eo contractu nibil ad lesionem diuine domuz efficiꝛ solito reddituꝝ ipsius rei qui fuit cum diuino iuri dedicaretur non imminuendoꝰ nisi in sextamꝰ partez. Aut si obcladez diminuta fuerit tunc constãte nunc⁹ pensione in emphiteosim detur. Quod si res preciosa quidez est parum tamen aut nil prestet pẽsionis: res subtiliterꝰ estimanda est: vt ex hac estimatione insta pensio constituatur. Ea tamen sola dentur in emphiteosim: que ad hoc videntur cõgrua iconomo 7 alijs: gubernatoꝛibus. Qui reꝛ huiusmodi cõductam vel in emphiteosim accepta fecerit deteꝛioꝛem: aut canonem per biennium non soluerit repelli potest vt tamen soluat totius temporisꝰ. pensionem.7 id in quo rem lesit resartiat: non repetiturus siquid impenderitꝰ nomine meliorationis. Si quasꝰ vero ruinas: habent memorate domus quas re edificare non valent: in emphiteosim dentur perpetuam. emphiteota vsure materia depositę habitationis domus vt pensio minuatur in tertiam partem ab ea que stantibus adhuc habitationibus colligebatur aut eo prius reedificãte ex additis illic perestimationem pensionibus medietasꝰ detur religiose domui nam prioꝛe casu ab initio emphiteosis prestãda est pensio. Qui vero res iam dictas non gratuitoꝰ: alienationis titulo citra formam legis accipit rem quidem cum omni incrementoᵐ medij: temporis reꝛstituat. eius autem quod dedit nullam aduersus venerabilemᵐ dominum sed aduersus eum qui alienauit habeat actionem. Donatarius: autem 7 rem cum omni causa restituat 7 aliudꝰ tantumdem. Creditoꝛ quoqz restituta re pignoꝛata crediti actionem contra solum pignoris data rem non ecclesiaz habet: Emphiteosis acceptoꝛ ab ea cadat: nec quod dedit repetat,. immo statim solnat quod soluturus esset si: iure contraxisset. Sed melius⁹: dicitur omnino denegandas actiones esse huiusmodi acceptoꝛi. Item codicel.i.ti.ỗ sacrosanctis ec. Imperatoꝛ leo. Si iconomusꝰ ecclesie proꝛ sperexerit expedire vt cuiquam desideranti certarum possessionum atqz prediorum vrbanoꝝ 7 rusticoꝝ ad ius ecclesiasticum pertinentiuz temporalis vsufructus possessio propetitione ipsius prestetur eius temporis quod inter vtrosqz conuenerit siue in diez vite siue si ab

gu.ꝓtra.C.de euic.si fundum: vbi dicitur quod malefidei possessoꝛ non aliter habet regressuz ad suuz auctoꝛẽ: nisi sit sibi cautũ de euictione. Dicunt tñ qui dã quod si est male fidei possessoꝛ ille qui recepit: tũc nec aduersus ecclesiã nec aduersus alienantẽ habet actionẽ: vt 7 xvj.q.iij. vniuersas si est bone fidei habz actionẽ aduersus eũ tantũ qui alienauit: vt.xij.q.j. vulterane .melius est vt dicas siue bona fide siue mala ꝙrerit semper habet actionem aduersus alienãtem.
q Si iconomus prestetur si.eꝛ de his que si.a prela.si ne cõ.ca.cũ apostolica.7.c.se. ibi ꝓpetua firmitate.
r Quibuscũqz.cognatis. 7 sic dãnosum est alicui officiũ suũ vt.vij.q.j.constitutũ.
s Quod si necessitas .duos.hodie sufficit solus cõsensus episcopi cũ canonicis.xij q.ij.fine.7 si res venalis est i parochia alterius ille interponet decretũ: vt.C. de prediis: 7 alijs. rebus mino.l.si prediũ.7 eꝛ de fo.cõpe. sane ꝙ nỗ credo verũ.cũ sufficiat consensus epi cum capitulo xij.q.ij.siue exceptione.
t Vel transactio.i.permutatio.
v Nỗ valebit.ar.nỗ valẽ ꝙtuz nisi adsit subscriptio. eꝛ de his que si.a prela.e.i. xcvj.dist .benequidem.xij. q.ij.fine exceptione.
x Saluo iure.i.vt non intelligat eẽ ꝓpetua donatio sed ꝙalis: vt nỗ .xvj.q.j.possessiões.sed si ecclesie daretur intelligeretur esse ꝓpetua: vt eꝛ ỗ his que si.a pre.si.cỗ ca.cũ apostolica.in si.7.c.se.
y Precarie.precarie hic dicuntur quedaz prestationes vsufructus in recõpensatione eius proprietatis que datur ecclesie. preterea precaria est quidam ꝙdaꝰ affinis emphioteosi.sz i hoc differt quod de quiquẽnio in quiquennium renouatur vt in palea se. 7 eꝛ de preca. c.j.quãdoqz est precariuz ꝙ precibus adutẽdum alicui datur.7 illud reuocari pỗt qñcunqz: non obstante aliquo pacto: vt.ff. de preca.cũ precario.7 extra.e.c.vl.
z Duplum. Videtur contradicere illi.s.e.si iconomꝰ vbi dꝫ quod tñdez dari dz. sed leꝛ illa benigniꝰ est canone vel canon loquitur in eo casu cum senex est vel debilis qui recepit reꝛ ecclesie.

a Logi.sed fallit.vt.vij.q.j.ois.z vbi aligs alij.prodest z sibi non nocet.vt ff.de aqua plu.ar.in sūma.§.item varus.z.lxxxvj.di.pasce.

b Nec cōmutationes.hoc intelligas in rebus collatis ecclesie ab impera/ tore.vt.s.e.hoc ius.in prin.vel.loquitur fm sua tempora.

c Piscopus indiguerit. Nota qualiter exponitur hoc verbū indiguerit vt artetur tm ad victū z ve/ stitū.ar.ō ex de'prebē.ō monachis.

d Victu.q tñ melior vel peior dandus est fm qualitatē psonarū.vt.xlj.di.non cogātur.z noie cibariorū nō intelliguntur vestimēta. sz noie alimentorū intelliguntur vestes z habitatio .vt.ff. de ali.le.l.vl.z.l.antepenul.

e Aut fratribus presumitur.n. q hoc carnali amore faciat.vt.lxxxix.di decenter. sic.s.e.hec vsus.sic extra de ap.postremo.sic econuerso sanguinitas qñq elidit suspicionem.vt extra de coha. cle.z mu.a nobis.

f Presbyteri.eque puniuntur illi q nō resistūt.s.officiati sicut ipse episcopus vt.C. de ap.qm̄.z.ij.q. vij. quapropter.

g Si quis non est.q: forte mō tuus est. q: sede vacante nō pōt alienari res ecclesiastica.ita.xij.q.ij. si qua de reb⁹.z melius ex ne se.va.nouit.tñ.b.dicit q sede sacerdotali vacante auctoritate episcopi pōt fieri alienatio.vt.lxxj.di.fraternitatē.z.s.e.q.j. decretū.z est ar.pro ipso. C.qui admitt. ad bo.pos.bonor.sz ecclesia episcopali vacāte:clerici nihil pōt alienare. Item pz hic. qō epūs nihil pōt alienare sine cōsensu sacerdotis.xij. q.ij.placuit.z.c.de abbatib⁹.

h Honore.pēa eni aliena tōis indebite ē depositio.xij. q.ij.vulterane.z.c.abbatib⁹. z.c.aplicos.xvij.q.iiij.null⁹.

i Quid vero.duos solidos a qualibet ecclesia pōt. epūs peter noie cathedratici pterq̄ a monasterio vt.j .e.inter.pōt tñ in necessitate a clericis collectā petere.ex de censi.cū apostolus.appellat etiā qñq synodaticū.vt ex de censi.oli.quonta frequēter in synodo dātur. Isti autē denarij: erunt fm cōem monetā regionis. vt.ff.de le.ij.nūmis.z si plures monete sunt forte meliores dabunt.ex de iureiur. quāto.in fi.vel saltē mediocres vt extra de cēsi er parte. Item preter cathedraticū pōt epūs petere moderatā procurationem.vt ij .e.iter.

k Placuit. solidos. ad plus. minus enim qñq datur.vt extra de cēsi. oli.vt.j.e.nec minus.z forte solidus hic appellatur aureus.vt.C.ō sponsu.l.ij.z in fi.de pe.teme.litigan.in fi. sancta synodus z imperialis auctoritas denunciauit: vt a nulla, potestate quis cogatur facere precariaz derebus deo z sanctis eius dicatis: cum rō z vsus obtineat neminē cui non vult contra vtilitatē z rōnē cogi⁹ de ,ppio facere beneficiū. Nec cōmutatiōes rex vel mācipiorū ecclesiasticorū quelibz persona sine licentia z regio cōsensu facere presumat. Item ex cōcilio beluacensi.

De eodem. Palea.

Precarie de quinquēnio in quinquenniū secundū antiquā cōsuetudinē renouent. Item ex concilio cartbaginensi.

De eodem. Palea.

De precarijs:que a rectoribus ecclesiarū irrōnabilit fiebāt z se suosq successores pena graui obligabāt: vt facta ipsorū negnissent: dissoluere:pcipimus vt nēo successor in antecessoris sui pena sit obligat⁹:sz sue ,puidētie sit cōcessuz: vt si antecessor eius res ecclesie irrōnabiliter distribuit ab eo ad ius ecclesie etiasdē reuocetur. Item ex concilio martini pape.

Res ecclesie dispensandi potestatē habeat episcopus.

Episcopus habeat potestatē in reb⁹ ecclesie: vt dispēset necessitatē hab ētibus cū omni reuerētia z timore dei.participare eū:etiā oportet que necessaria sunt. si tamē ipse aut qui cū eo sunt fratres indiguerint⁹ aliquo: vt necessitatē nullo modo patiant⁹ secūdū apostolū sanctū dicentē: victu⁹ tātuz z tegmento bis cōtenti sum⁹. Si āt res ecclesiasticas epūs in suas ,ppias volūtates vsurpare voluerit:aut fratribus⁹ vel filijs: vel quibuscūqz propinqs suis dederit potestatē vt per eos latēter ledant⁹ res ecclesiastice: hunc oportet obnoxiū esse cōcilio. Sin aliter epūs vel qui cuz eo sunt presbyteri⁹:aut diaconi accusent⁹:q: ea que vel ex redditu vel ex quolibet actu ecclesie venerunt:in suos: vsus colligūt z paupetes fraudāt z fame cōficiūt.hoc eni corripi oportet secūduz qō ordinatū fuerit a sancto cōcilio. Si vero cōtra hāc prohibitionē aliqua de rebus ecclesie epūm vēdere cōtigerit:etiā res ipsa ecclesie restaurāda est:z ipse gradu suo deijciēdus decernit. Unde in eodē cōcilio martini pape legitur:

De episcopo qui nulla necessitate: res ecclesie vendit.

Si quis episcopus nulla ecclesiastice rationis necessitate cōpulsus in clero suo:aut forte vbi p̄sbyter nō est⁹ de rebus ecclesiasticis psumpserit aliqd vendere:z res ipsas ecclesie ,ppie restaurare cogat⁹ z in iudicio epōr deijciat⁹ anditus z cōuictus: z tanquā furti aut latrocinij:rem⁹ suo priuetur honore⁹.

Q.iij.

Quid vero⁹ nomine cathedratici epūs exigere ō beat:in secūdo concilio bracaracensi legitur.

Preter honorem cathedratici nihil episcopus per dioceses exigat.

Placuit vt nullus episcopor per suā diocesiz preter honorē cathedre sue.i.duos solidos⁹ aliqd aliquid per ecclesias tollat.neq tertiam⁹ partez ex quacunqz oblatione populi ecclesijs:parochialibus facta sibi vsurpet:sz ecclesie reparatiōi seruet:z singulis annis epōrō⁹. fiat.nā si tertiā partē illā epūs tollit:lumē z sartatecta abstulit ecclesie.similiter z parochiales clerici seruili more in aliqbus operibus epō seruire nō cogantur:q: scriptū est:neqz vt dominātes in clero.

Item ex concilio apud merecb.

Basilicarū reparationi, pficiat tertia:quam episcopus accipere consuenerat.

Piscis quidē canonibus erat decretū vt epūs de parochianis ecclesijs: tertiā⁹ cōsequerentur cui sua plenissime sufficer nō possūt placuit huic sancto ,cilio vt nullus ,puincie lusitanie epūs a qualibet: parochiana ecclesia tertiā auferre presumat:sz que ex inde cōsequi poterat:reparationi basilicarū profi/ ciant. Item ex concilio toletano:

Non accipiant episcopi tertiā:nisi dirutas ecclesias reparaf voluerit.

Quia nostre ,gregationis decreuit atqz instituit vt tertias. quas antiqui canones de parochiis suis habere epos censuerūt:si eas exigēdas crediderint ab ipsis epis dirute ecclesie reparent⁹ si vero eas maluerint cedere:ab earū cultoribus sub cura z sollicitudine sui pontificis reparatio eisdē est adbibēda basilicis. qō si oēs ecclesie aut incolumes fuerint aut que dirute erāt reparate extiterit:secundū antiquorū canonū instituta:si tertias sibi debitas vnus⁹quisqz epūs assequi voluerit:facultas illi oimoda⁹ erit:ita videlz: vt citra ipsas tertias nullus epōrū quippiaz pro regijs⁹:inquisitionib⁹ a parochianis ecclesijs:exigat:nihilqz de predijs ipsarum ecclesiarū cuiquā causa stipendij. dare presumat.sed et hoc necessarium instituere duximus vt plures ecclesie vni nequaquaz committantur⁹ presbytero:quia solus per totas ecclesias nec officium valet persolue re nec rebus earum necessariaz cu/ raz impendere ea.s.ratione, precipi

l Tertiam.s.e.q.j.de bis.c.decreuimus.contra.So.tertiaz habet cū vult hoc onus fabrice subire.vt.j.xij.q.iij.c.vl.z.j.e.vnio contra.

m Episcopo.rō.p archidiaconuz de possessionibus ecclesie.vt.xxv. di.perlectis.

n Piscis.tertiam pōt hoc intelligi de tertia,que debetur ipsi fabrice alij dicunt de tertia illa que debetur ipsi episcopo vt illam nō debeat habe ex quo abūdar:nisi velit on⁹ fabrice subire.

o Alio.vt tertias h. intelligit hoc de tertia oblationum nō de tertia decimationū.sed ō eū est ex de prescrip.de q̄rta. Alij: dicunt q epūs hodie nullā hēbit tertiā nisi in duobus casibus. vnus si vult reparare ecclesiā.z alius si incūbit onus regale vt hic dicitur. Sed verius ē q epūs ad suum cōmodū habet vnā tertiaz pse.z aliā q̄z pōt tenere si vult subir on⁹ fabrice .hēbit preterea partē oblationū tēpor dedicatōis:vt.j.e.nec numerus.z.xviij.q.ij. eleutherius. Sz qd si epūs partē fabrice'recipit.deinde cuz egu/ erit ecclesia reparatiōe voluit ecclesie reddere tertiā.dic q nō pōt io. sicut nec vsufructuarius pōt l tali casu vsufructui cedere.ff.ō vsufruc.sz cū vsufructuarius.z.l.fe.ff.de aqua plu.ar.is cū quo.male dic io.quoniā repare debet epūs ecclesiā posq̄ hz quartā fabrice q res trāsit cū onere suo.vt.xxvj.q.j.si qs laicus.

p Omnimoda.hic apparet q illā tertiaz pōt episcopus i suos vsus conuertere:cū ecclesia nō eget reparatione.sed forte ōnium est.xij.q.ij.nobis.vbi dicitur q annuatiz reseruabitur. So.ibi loquit de illa parte que pertinet ad reparationem episcopalis ecclesie.hic vero de tertia parochialis ecclesie.

q Pro regijs:ar.q pro itinere ad papam vel ad regem nō pōt episcopi vltra statutū petere.vt extra de censi.cum apostolus .z.xxvj.q.j.placet.

r Cōmittātur. hic est.casus vbi aliqs potest habere plures ecclesias.alij casus sunt notati.xxj.q.j.in summa questionis.z.c.relatio.

a Mancipia.cum ergo decem faciunt plebem.patet intellectus illi⁹ c.s.ij.q.v.presbyter ſi a plebe.

b Illud.supra'vires.ne victum longi tpis breuis hora consumat.ex de censi.cum apostolus.z ꝑm quosdã a pauperibus nihil patet.vt.j.q. ij.placuit.ar.j.e.cauendũ.sed hoc nõ est verũ.qz si aliquis vltra vires fuerit granat⁹ fiet collectio ab alijs vicinis ecclesijs. vt extra de cen.cũ instãtia.z.c.p curatõnes.nõ aũt debit epo nisi lac ad bibendũ ne ieiuniorum doctrinã rubentibus buccis predicet. vt. xxx v.di.sexto.z.c.ecclesie.nec bibet vltra tertiã vicẽ.vt.xliiij.di.in illa palea qñ ꝓsbyter z cõmedet larduz vel carnes vaccinas vel verias cũ aceto vt.C. de ero.mili.an.l.j.lib. xij.ar.ꝺ.xlj.di.non cogantur .z.xlj.di.epi.

c Nec numerus. forte ꝓsuetudo fuerit qꝫ ꝑm numerũ baptizandoꝝ tñ vel pl⁹ recipiebaꝫ qõ erat iniquũ.vt.j.q.j.baptizãdis.z.c.placuit. Jo.

d Aut in electa ꝓuũ est.j.xiij.q.j.c.j.vbi dicitur qꝫ ideo parochie sunt distincte ne aliꝗs iura alterius vsurpet Ad hoc dicunt qdaz qꝫ hoc capitulũ loqꝫ ꝑm ea tpa qñ nõdum parochie erant distincte.ſz hoc stare nõ põt qz dionisius q distinxit dioceses diu precesſit gelasiũ cuius istud c.ẽ.Dicas ergo qꝫ loquitur de iudeis z.paganis z transeuntib⁹ z talibus qui nõ habent certũ domiciliuz qꝫ eniz hic de pueris nõ loquatur pz ex eo qõ dicitur aut in electa.ipsi enim non posſunt eligere.

e Consuetudinez. ꝑm qꝫ conuenit cũ epo tpe dedicatiõis.xviij. q.ij.eleutherius.

f Alia cognouimus.qõ veterũ nihil ergo põt episcopus petere ab aliquo:nisi ostendat per canones illud sibi debitũ.vt.ix.q.iij.ꝙquestus.xviij.q⁹ij.c.j.

g Presumpta. nõ qꝫ lõgiqua vsurpatio non facit ius:vt.xciij. di.illud.c.di.ꝺ monẽ. xxiij.q.j.scisma.extra de simo.cũ in ecclesia. z.c. nõ satis.j.q.j.nullus episcopus. extra de prescrip.cãm. Jtez ar.nota qꝫ sua auctoritate qs põt detinere qꝫ iure nõ prestitit:licz illud diu soluerit. vt C.de agri.z cen.litib⁹ li.vj. tempus .n. non inducit obligationez.

mus:vt ecclesia que vsqz ad.x.babuit mãcipia⁹ super se habeat sacerdotẽ.que vero minus:aliis ꝙiũgat ecclesijs:Si quis sane epoꝝ hanc nostrã ꝙstitutionẽ paruipẽderit.duorũ mensiũ spacio se nouerit excõicatione mulctari: Jtez pelagius cresconio illustri. De eodem.

Illud te volumus modis omnibus custodire:ne qui episcopoꝝ sicilie de parochijs:ad se pertinentibus noie cathedratici amplius quam duos solidos presumant accipere.neqz compellere presbyteros aut clerum parochiarũ suaꝝ supra vires⁹ suas eis conuiuia preparare. Jtem gelasius papa fabiano episcopo.

Baptizãdis numerus non imponatur:nec cathedraticuz vltra vetustam morem exigatur.

Nec numerus⁹ baptizãdis iuste creditur imponẽdus:cum quanti petierint vel ad regenerationem festinauerint non sint pro alterius voluntate repellendi.z ideo frater charissime huiusmodi superfluam constitutionem modis: omnibus remouebis:vt vnusquisqz aut in vicina sibi:ecclesia aut in electa⁹ pro sue mẽtis baptizetur arbitrio. Cathedraticum etiam non amplius quam vetusti moris exigi terit ab eius loci presbytero nouerit exigendum:z de his que die dedicationis fuerint offerentium devotione collata:consuetudinẽ⁹ que generaliter omnibus ecclesijs: est prescripta seruabis⁹. Cathedraticum quod bis auctoritatibus: episcopis permittitur exigere: preter medietatem vel tertiam partez oblationum que etiaz pro varia ecclesiarum consuetudine ex premissis: auctoritatibus episcopo debet:intelligendum est.nec illa pars oblationum omnium generaliter intelligenda est sed vel anniuersarie dedicationis vel quorundam etiam solẽnium dierum prout inter episcopum z sacerdotẽ tempore dedicationis ꝓuenerit. De his vero epis qui per parochias suas crudeliter deseuiũt:sic est statutũ in tertio concilio toletano.

Vltra morem antiquũ a parochianis presbyteris nihil epi exigant.

Quia cognouimus⁹ epos ꝑ parochias suas nõ sacerdotaliꝫ crudeliter deseuire:et dũ scriptuz sit forma estote gregi nõ vt dominãtes in cleruz qz exactões dioceſi sue vel dãna infligũt iõ cẽsemus:excepto quod veterũ cõstitutiõs aparochijs: habere iubent epos. vt alia que illis hucusqz ꝑsumpta⁹ sunt deuegent.boc est neqz in angarijs:prebyteri aut diacões neqz aliqbus fatigent indictionib⁹ ne videant in ecclesia dei exactores potius quã põtifices noiari bi vero clerici tã locales qz dioceſani qui se ab epo grauari cognouerit querelas suas ad metropolitanũ deferre ſi differãt:z metropolitanus nõ moueꝫ hmõi ꝑsumptiones auertere. Jtem ex concilio gabilonensi.

Parochianis stipendia nõ nisi cũ charitate episcopi exigant.

Quẽdũ est sane ne cũ epi ꝑ parochias suas peragrãt quãdã nõ solũ erga subditos⁹ ſz erga socios tyrãnidẽ exerceãt:ne qꝫ absit nõ cũ charitate ſz cuz quadã iactãtie temeritate nec cũ gratiaꝝ actiõe ſz cũ quadã iudiciaria inuẽtiõe stipendia ab eis exigãt. obseruãdũ mõis oib⁹ est:vt si quãdo eis peragrãde parochie necessitas incũbit:in ꝙfirmãdis bõibus in ingrendis rebus emẽdatiõe dignis:in ꝑdictiõe verbi dei:in lucris aiarũ potius qz decredãdis z spoliãdis bõibus z scandalizãdis fratribus operã dent.z si quãdo eis ad peragendũ misterioz suũ a subditis aut fratrib⁹ aliqd accipiendũ est.summopere obseruaꝫ debẽt:ne quez scãdalizent⁹ aut grauent.tãta ergo discretio in hac re tenenda est vt verbi dei ꝑdicatores ꝑ ꝓprij sumptus⁹ desint a fratribus accipiat:et ijdẽ fratres illi⁹ potẽtia nõ grauenꝫ exemplo apostoli pauli:qui nequez grauaret:arte z manibus victũ querebat. Jtez ex con. tole. viij.

Vltra duos solidos a parochianis ecclesijs epi nõ ꝑsumat accipere

Inter cetera deniqz que cõsensu cõmuniter nos cõferre cõpetenter oportuit:querimõias etiã parochialiũ presbyteroꝝ gallie ꝓuincie solertissime discernere decuit: quas cõtra pontificũ suoꝝ rapacitates necessitas vt cõperimus tãdẽ cõpulit in publicũ examen deferri. bi enĩ pontifices vt eorũdez euidẽs inquisitio patefecit indiscreto moderamie parochianas ecclesias pregrauãtes:dũ in exactionibus superfluis frequenter existunt:pene vsqz ad exinanitionẽ extreme virtutis: quasdã basilicas ꝑduxisse probant ne ergo fiat decetero qõ constat hactenus inordinate ꝑsumptũ:nõ amplius qz duos solidos vnusquisqz epoꝝ ꝑfate pronincie per singulas dioceses vel basilicas iuxta ly/nodũ bracarensem annua illatione sibi expectet inferri: monasteriorũ tñ basilicis ab hac solutionis⁹ expẽsiõe seiũctis.cũ vero eꝝ dioceſiz visitat nulli pre multitudie onerosus existat:nec vnqz qnquagenarium⁹ extra de censi.puenit.ff.de acti.z obli.obligationũ fere.§.placet.pretor enim nõ tuetur iniquã possessionem.ff.de publicia.cũ sponsus.§.si res.nõ eniz sufficit possedisse nisi cãm possessionis ꝑbet.ex de prescript.si diligenti.ff.de iti. actuqz prima.l.vlti.lz .n.lõgissimo tpe aliqd gratis prestitũ fit:in hoc nõ currit ꝓscriptio.vt.xxj.q.iij.clerici.z.c.si epus.z.C.de prescrip.xxx.vel.xl.an.male ar. ꝺ.xviij.q.ij.seruitiũ nã libertas nõ dandi decimã prescribitur.extra de prescript.de quarta. Jtẽ ar.ꝺ.j.q.iij.que ritũ.nec cogitur qs cãm possessionis ꝑbare.ff.si ser.vẽ. si quis diuturno. So. nec in longa nec in longissima prescriptione sufficit allegare diuturnã possessionẽ:nisi aliquã cãm possidendi alleget.sed allegata cã cũ de tpe constet presumitur esse debitũ.ar.xij.di.illa.tñ nõ tenek probare causam siue titulũ possidendi:qz põt esse qꝫ nõ hz de hoc instrumenta nec testes:nec est hoc in memoria hominũ.vt.iij.q.vj. hoc quippe.io.t.dicit ꝺ qz sufficit si dicat prescripsi nisi presumptio fit contra eum.

b Auenduz subditos. s.laicos.

Socios.hic dicũk clerici socij:epi.alibi frẽs.vt.xcv.di. olim.z. viij.q.j. qd autem.

k Scandalizẽt.exigẽdo vltra licituz.vt.xj.q.iij.nolite.

l Sumptus .videk ergo. qõ si hz sumptus vnde possit expendere nõ debet alios grauare.nã potius videtur hec peti.er gratia qꝫ de iure vt extra de cen.cũ apostolus z ea que domi consueuit expẽdere dz expendere cuz est in via.vt in auc.ꝺ mã.prin. §.illud.cola. iij.z in auc.vt. iudi.sine quoquo suffra.§. nulli.coll.ij.sed nõ est ita vt. ex de simo.cuz sit romana.

m Inter cetera.monasteriũ.j.xvj.q.ij.c.j.z.ij. ꝺ.j.xvj.q.j.cum pro vtilitate.j.xviij.q.ij .quam sit.et.c. seruitium.contra.

n Solutõis.ipsa enĩ monasteria a lege dioceſana sũt exẽpta.vt hic.z.xvj. q.j.cuz pro vtilitate.z.xviij.q.ij.qꝫ sit sed eoꝝ capelle nõ.vt ex de capel.mo.c.vlt.z pe.z extra. de preben.de monachis.

o Quinquagenarium. hodie numerus singulorũ in euictionibus est taratus. vt ex ꝺ cen.cũ apostolus nec numerus ibi taratus recipiẽdus est si ecclesia grauek vt ibidez dicit.z ex de excess. pre.cuz ad quorũdã.ex de penis.c.pe.illos ergo qui superfluí sunt põt remouek sacerdos:qz si habes seruitutẽ ad aquãdi certũ numer⁹ pecoꝝ si pl⁹ ducis ad aquã qꝫ debeas supflua possunt a dño remoueri.vt.ff.de aqua quoti. et esti.l.j.§.rrebatius. Jtez si cã ꝓprij:cõmodi venit ad ecclesiã de ꝓprio viuat.vt.C. de sta.z ima.l.vlt.hec allegatio forte hodie ñ tenet quia si aliqs fuerit supra vires grauatus alij:vicini sacerdotes tenenk cõferre vt dixi.ꝺ.e.il

Rlud.ꝛ extra de cen.procurationes.

s Elatū.est ſūma.ſ.e.q.j.relata.ar.ꝙ pactio interuenire pōt in ſpūalib⁹ vt hic.ꝛ.xviij.q.ij.eleutherius.xij.q.ij.c.qcūqꝫ.extra de deci.ex multiplici.qñ qꝫ.n.,ꝓhibetur tranſigi vel paciſci.ſi tñ fiat auctoritate iudicis tenet.vt eꝝ de prebē.niſi.ff.de bis q not.infa.furti.§.pactus.ff.de trāſac.cū bi.§.ſi cui, ſed quare recipitur pecunia pro actu ꝓſecrādi.vt hic dī.ꝛ eꝝ de ſimo.cū ſit romana.ꝛ nō pro actu baptizandi.ideo di co ne aliq pp pauptatē vel auaritiā ſe ſubtrahant a ba ptiſmo.vt.j.q.j.baptizādis.

b ¶ Pro labore.ſ.j.q.ij.c. vl.j.xij.q.ij.charitatē.

c ¶ Clericoꝝ.q laborant cū epiſcopo in viſitatione,

d ¶ Llud.pene.no.ꝙ aliquis ſub pena pōt obligari in ſpūalibus.vt.xxiij. di.quāꝝ.xvi.q.j.ſtatuim⁹, j.q.vlti.quotiēs, Lericus.

e Uod clericus, cauſarū:alia eccleſiaſtica.alia ſecularis. Eccleſiaſticarum: alia ſpiritualis: alia criminalis:alia ciuilis. Spūalis eſt illa vbi agitur de decimis vel matrimonialis. Criminalis vbi agitur de crimine eccleſiaſtico.ſ.hereſis vel vſurarū:cuius examinatio ſpectat ad iudicem eccleſiaſticum.vt.j.e.ſi quis cū clerico.ꝛ.vj.q.j.c.j. Alia ē ciuilis ſine pecuniaria vbi agitur de rebus tpalibus. ar.ad hanc di.xvi.q.j.frater Jtē ſecularium:alia eſt ciuilis:alia crimialis.in his omnibus nunq̄ ꝓuenitur clericus niſi ſub eccleſiaſtico iudice.vt.j.e.nullus epiſcop⁹ niſi in tribus caſibus.vt in cā feudi.vt extra de iudi.cet erū.niſi ſit incorrigibilis.vt xvij.di.nec licuit. Jtē ꝛ in cā reconuentionis.iij.q.viij.cuius in agendo.alios caſus poſui. j.e.clericum nullus ſimiliter nec laicus pōt ꝓuenire ſub eccleſiaſtico iudice: niſi in caſibus gnqꝫ vt ſi cōueniat ipſum ſup rebus ſpiritualibus.vt extra de iudi. ç.iij.ꝛ.iij. vel niſi ruſtici eccleſie cōueniātur. vt.lxxxix.di iudicatū.extra de ap.ſi duobus.vel niſi aliquis rapuerit res eccleſie: tunc potius er ꝓſuetudine ꝙ de iure cōuenitur ſub clerico.extra de fo.compe.cū ſit.ꝛ.c.ſi clericus. Jtē ſi iuder laicus ē negligens.extra de fo.cōpe.ex tranſmiſſa.xxiij.q.v.adminiſtratores .vel ſi ſuſpectus fuerit iuder ſecularis.vel ſi haberetur querela. contra ipſum poteſt adiri eccleſiaſticus iuder.vt i aut.vt dif. iudi.col.ix.§.j.ꝛ.ij.ꝛ.§.pe.nō tamen propter negligentiā eccleſiaſtici iudicis clericus pōt ꝓueniri coram laico.vt extra ō iudi.ſ̄liter i fi.

g Nemo. ſ̄ Lericū.etiā depoſitū

b vt.lxxxj.di.dictū.nec ēt cōiugatū.xxxij.di.ſi q ve- numerū euectiōis excedat:aut amplius quā vna die per vnamquam qꝫ baſilicaꝫ remorandi lniaꝫ hēat. quicunqꝫ vero pontificū eorūdem alit quam decreuimus agendū preſumpſerit: correctioni ꝑculdubio canonuꝫ ſubiacebit:tanquā ꝓſtitutionum ſynodaliuꝫ tranſgreſſor.et priſcoꝝ patruꝫ edictorū corruptor.

Jtez grego. epiſcopis ſicilie.

Sacerdotes ab epiſcopis ſuis vltra modum non grauetur.

Relatū eſt nobis ſcē memorie deceſſoris mei tēporibus per ſeruū dei diaconem qui tūc eccleſia ſtici patrimonii curā geſſit:fuiſſe diſpoſitum vt ſacerdotes per diuerſas veſtas dioceſes conſtituti quotiēs ad ꝓſignādos infantes egrediꝫ mini vltra modū grauari mirum de buiſſent.ſumma⁹ enī prefixa fuerat vobis vt audio ꝓſentientibus que ab eis ſacerdotibus pro labore⁹ clericorū⁹ dari debuiſſet:atqꝫ hoc qō tūc placuit:ꝛ ſicut nunc dī minime cuſtodit: vñ fraternitatem vrāꝫ admoneo: vt ſubiectis vris nō graues ſtudeatis exiſtere. Jtē pelagius creſconio illuſtri.

Secunduꝫ loci mediocritatem epiſcopis cōmia parentur.

Llud magnitudinem tuā minime volumus ignorare qō ſyracuſane ciuitatis epūs inter alia que in cantionum ſuarū pagina ſpopōdit: hoc etiaꝫ ſpāliter ſub interpoſitione pene⁹ legitie promiſiſſe legit: nunquaꝫ ſe a quolibet ſue dioceſis p̄sbytero vltra duos ſolidos catheduratici noie petituꝝ:nec per qnālibet aliaꝫ occaſioneꝫ quicquam in eius ſe diſpendio eſſe geſturū:quod magnitudo tua non ſoluꝫ a prediicto epiſcopo:ſed de omniū epiſcoporuꝫ ſicilie perſonis competenti: ſolicitudine cuſtodire non deſinat nec ipa quoqꝫ prādia enormia fieri ſm mediocritatē vniuſcuiuſqꝫ loci ēpo ad ꝓſignationē ventēti ſuſceptionis preparare conuiuium :qꝝ nec eo pretextu pauperibus incuti dā na volumus:aut qualibet ratione permittimus.

Clericus⁹ aduerſus clericuꝫ queſtionez de predijs: agitauit quē ad ciuilē iudicē ꝓducere voluit.reus nō niſi ante iudicē eccleſiaſticū ſtaꝛ volebat auctor vero potentia ciuilis iudicis illuꝫ a poſſeſſione ſua deiecit:quo audito epūs euꝫ ab officio ſuo ſuſpendit.ille ꝓtēpto epiſcopi ſui officiū ſuum miniſtranit.hoc cōperto epūs ſine ſpe reſtitutōis in euꝫ ſuam dedit.

Dic primū querit.vtrū clericus ante ciuilē iudicem ſit ꝓducēdus.

Secundo ſi ꝓducendus non eſt an:hec culpa ſit digna ſuſpenſione.

Tertio.ſi digna nō fuerit:an cōtē ptorē ſuie ſui epiſcopi irreparabili ter oporteat deponi.

Q.j.

Uod clericus⁹ apud ſeculares iudices accuſand⁹ nō ſit caius papa ſcribit: dicens.

Apud ſecularem iudicem nullus clericus conueniatur.

Nemo⁹ vnquaꝫ ejūm aut reliquos clericos apud iudicem ſeculareꝫ accuſare preſumat.

Paica.

Nullus iudicum neqꝫ p̄sbyteruꝫ neqꝫ diaconeꝫ aut clericū vlluꝫ aut eccleſie inniores ſine lniа pōtificis per ſe diſtringat:aut cōdēnare preſumat.quod ſi fecerit ab eccleſia cui iniuriam irrogare dignoſcitur:tādiu ſit ſequeſtrat⁹ quouſqꝫ reatum ſuum agnoſcat ꝛ emendet.

Jtez macerllus papa.

De eodem.

Clericū⁹ cuiuſlibet ordinis abſqꝫ pōtificis⁹ ſui permiſſu nullus preſumat ad ſecularez iudicem attrahere:nec laico quēlibet clericum licеat accuſare. Jtem exniceno conſilio.

Ab eis quiſqꝫ iudicandus eſt quos ſibi iudices elegerit.

Iudices aūt eſſe non debent niſi quos ipſe qui impetitur⁹ elegerit:aut quos ſuo cōſenſu hec ſcā ſedes aut eius primates⁹ auctoritate huius ſcē ſedis deleganerint Jtez valentinianus theodoſius ꝛ arcadius.

Ad ſecularia iudicia nullus clericus eſt pertrahendus.

Ontinua lege ſancim⁹ vt nullus epiſcoporuꝫ vel eoꝝ qui eccleſie neceſſitatibus ſeruiunt:ad iudicia ſiue ordinariorum⁹ ſiue extra ordinariorū iudicum protrahatur. habent enim illi ſuos iudices nec quicquam his publicis eſt commune cum legibus⁹. Jtem Conſtantinus imperator preſidens in ſancta ſynodo que apud niceнam congregata eſt.cuꝫ querelaꝫ quorūdā conſpiceret coram ſe deferendam ait: vos a nemine diiudicari poteſtis:quia ad dei ſolius⁹ iudicium reſeruamini. Jtem ex concilio matinenſi.c.ix.

De eodem. ſ̄ Palea.

Nullus clericus alium clericū ad iudicem ſecularem accuſare aut ad cauſam dicendam trahere quocunqꝫ modo preſumat:eſt omne negocium clericorum aut in epiſcopi ſui aut p̄sbyterorum cuꝫ ro.nec obſtat eꝝ de apoſta.c.j.qꝫ ibi log̃ cū talis.nā vult gaudere ꝑuilegio clericali:qꝫ forte ſit maritus vidue.nā tūc pdit ꝑuilegiū.vt.lxxxiij. diſ.qſqs clericus.idē dico de ſeruiētib⁹ ꝛ mācipijs:clericoꝝ.vt.lxxxix.di. iudicatū.ꝛ idē ꝑuilegiū bz familia qō dñs.vt eꝝ de iude.ad liberādū.qꝫ libertus forū patroni ſegtur.ff.ad muni.aſſumptio.xij.q.ij.eccleſiarū ſeruos.itē vroꝛes clericorū.qꝫ ſortiē foꝝ vroꝛ. er perſona viri.vt.ff. ō iuri.om.iud.cū queꝛaꝫ.ꝛ eodē gaudet ꝑuilegio vroꝛ ꝛ filiⁱ⁹ quo clericus.vt.C.de epiſ. ꝛ cle.l.j.ꝛ.ij.ꝫ illa que nō eſt legitima vroꝛ non ſortitur foꝝ a perſona viri.ff.ad muni.ō iure,§.vlti.io.qō dicit de cōiugato falſuꝫ eſt vt extra de cle.ꝓiu.Johannes.ꝛ forte idez eſt in depoſito cum ſit ex auctoratus .vt.l.di.ac accedens.ber.

f ¶ Abſqꝫ pontificis hodie nec cum cōſenſu epiſcopi pōt.vt extra de foꝛ.cōpe.ſi diligenti.als ab officio ſuſpenditur.vt.iij.q.vj. nō liceat.preterea cauſam perdit. vt.j.e.inolita.ꝛ.c.placuit.

k Iudices.qui ím petitur.arg. iudices eſſe dandos ad arbitrium rei vt hic.ꝛ xv.q.vij.ſi autez.ꝛ.iij. q.vj. peregrina.ꝛ.iij. q.v.quiſquis.ſed contra.ff. de iudi.obſeruandum.vbi dicitur ꝙ ille iuder nō eſt dā dus quem altera ps nominatim petit, ſed potes ibi illud altera intelligere de actore non de reo.vel dic ſi non poſſunt concordare actoꝛ ꝛ reus.tūc dabuntur ím petitionem rei vel ſupple in omnibus iſtis iſtud ꝛ actoris.vel dic ꝙ hoc c.loquitur in criminali cauſa.tunc enim er plurib⁹ epiſcopis poteſt eligere reus quez vult.vt.iij.q.viij.accuſatores.

l ¶ Primates .i.epiſcopi qui concilium celebrāt auctoritate pape.

m Ontinua.ordinariorum.i.ad ordinarios vel delegatos ab imperatore.

n ¶ Cū legibus. que dicunt clericum poſſe trahi ad ciuilē iudicē. vt.j.e.ſi.qs cū clerico.

o ¶ Quia ad dei ſolius .i. clericorum qui diſ:appellantur.vt.j. e.ſacerdotibus.

a Nullus vel exhibeat sed nunqd tenetur venire ⁊ allegare fozi. vt ff de ap. cum parati. nō. qz citatio nulla est. ⁊ vbi gs citati nō potest vl rōe psone vel rōe tpis vel cause non tenetur venire. vt nōui. iij. q. ij. si episcopus. ⁊. q. j. c. ij. ⁊. ff. de ferijs. l. j.

b ¶ Cinguli. not. qō ecclesiasticus iudex p̄ nat etiam laicum sua dignitate. vt. xxxij. q. v. preceptum. in fi.

c Testimoniuz. recipiat. in causa criminali. vt extra. de testi. decetero.

d ¶ In publico. f. foro seculari ne sit contra. dist. xxiij. c. illud. j. xv. q. v. c. j.

e ¶ Nec honore. i. iure pretorio.

f ¶ Ad testimonium. a iudice seculari.

g ¶ Excepta. ab hac necessitate.

b ¶ Nouella iureiu. hec sūt verba .B. nec dicit verum. nam episcopi bene tenētur iurare. vt. ij. q. iiij. nullā ⁊ iij. q. ix. hortamur. sed hoc est priuilegiuz eius quod nō tangit euangeliū sed tantū a longe manus eleuat versus ipsum. vt tamē quod secūdum canones tenetur tangere euangelium. vt. j. q. vij. quotiens. io. qō non debeat tāgere hodie determinatur ex̄ō iura. calum. c. vlti. b.

i ¶ Judex. mittat ex̄ de testi. si quis testiuz. ff. de iureiu. ad. perso-

nas.

k Si quis.

l Placuit. petierit. ergo ex sola p̄rectione libelli perdit quis cām. ⁊ sic est contra. ff. de in ius vo. si libertus. ⁊. ff. rezra. ba. l. amplius. vbi habes q̄ non incidit in penaz si desistat ab agendo. sic ergo videtur q̄ q̄ñqz confugiēt ad seculares iudicem archidiacōi p̄sentia finiat. quod si quis clericus hoc adimplere distulerit: si minor fuerit: vno minus de. xl. ictibus accipiat. si vero honoratior. xxx. dierum conclusione mulctetur. Item bonifacius: ad episcopos gallie.

De eodem. Palea.

Quecūqz p̄tētiōes inter christianos orūnt ad ecclesiā deferātur: ⁊ ab ecclesiasticis viris terminētur. ⁊ si obedire noluerint: quosqz obediāt: aliminibus ecclesie excludantur. Item marcellus papa.

Neqz pro causa ciuili neqz pro criminali episcopus apud ciuilem iudicez pertrahatur.

Nullus epūs neqz p̄ ciuili neqz pro criminali causa apud: quēuis iudicē siue ciuilē siue militarē p̄ducat vel exhibeat. magistratus eni qui hoc iubere ausus fuerit: amissione rerū ⁊ cinguli cōdēnatione plectet. Item siluester papa.

Quilibet clericus non est in publico examinandus.

Testimonium clerici aduersus laicum nemo recipiat. nemo clericū quēlibet in publico examinare p̄sumat: nisi in ecclesia. Item codice libro. i. titulo de episcopis ⁊ clericis. Imperator theodosius.

Nec honore nec legibus epūs. d testimoniū flagitetur. Item episcopū ad testimoniū dicēdū admitti nō decet. naz ⁊ persona honorat: ⁊ dignitas sacerdotij excepta. ꝯ fundit Nouella cōstitutio. Epūs non flagitetur ad testimonium iureiurando: sed euangelijs: tantum coram positis. Item. Sed iudex: mittat ad eum ex suis ministris: vt propositis sacrosanctis euangelijs secundum quod decet sacerdotes dicat que nouerit. Idem.

Clericus ad ciuilem iudicem clericum prodūcens anathema sit.

Si quis clericus accusans clericū in curiā introierit: anathema sit: subaudiendū est si publicoz iudicioz cognitionem petierit. episcopale nanqz iudicij nihil obest: ab imperatoz postulat. Unde i carthaginēsi cōcilio octauo legitur.

Propio priuetur honore publici iudicij cognitionem ab imperatore postulans.

Placuit vt quicūqz ab imperatore cognitionem publicoz iudicioz petierit. honore proprio priuetur si autē episcopale iudicij ab imperatoz postulauerit: nihil ei obfit. Sic ⁊ sequētes auctoritates intelligēde sunt: quibus clerico rū causas nō nisi clerici cognoscere: iubētur. Unde gelasius papa scribit zele comiti.

A seculari iudice clericus non est audiendus.

Christianis gratū semp debz esse quod ab eorū poscitur dignitate p̄standū: q; deo seruientibus beneficiū negare nō conuenit: Siluester atqz sanctinianus qui se a cunabulis clericos cōfitētur: a theodora se oppr̄imi per violētia conq̄rūtur: q; dicunt se ingenuos atqz deo auctore p̄istine cōdictionis nexibus absolutos in sortē deterrime iteruz seruitutis addici: ⁊ per auctoritatē regiaz cōtra leges publicas cuz clericali cingulo olim dum tenerētur astricti per archidiaconū vbis geumētine esse cōuentos: cū constet; euz qui celestem militē pulsat: nō nisi eius foruz debere sectari: ⁊ ideo dilecte depense salutationis affatu supradictos clericos tibi commendo: vt si ad delegatoz iudicū eoruz aduersarij: venire cōtempserint: sublimitatis tue tuitione vallētur: neqd illis aut surrepticio aut inimica legibus violentia necessitatis imponat: quia qui iudiciū refugit: apparet eū de iusticia diffisū. Item crispino ⁊ sabino episcopis.

Non nisi ad episcoporum iudicium clericus vocetur.

Siluester ⁊ sanctin epī ecclie grumentine clerici lachrymosa: nobis insinuatione cōquesti sunt libertatē sibi dñi sui benignitate concessaz beredū eius oppressione pulsari: q; biqz in clericatus officio penes cunabulis seruientibus etiā manumissore viuēte in eodez actu nihilominus constitutis diuinis ministrijs: impēdere nō licere: cū si petitio nē veritaz subsequat cōtra patris ⁊ auctoris sui factum venientibus vt indignis hereditas legibus auferatur. nec eis liceat hereditatem: capientibus cōtra auctoris sui profitere iudicium. et ideo fratres charissimi quoniam se etiam ab archidiacono dicte ecclesie queruntur. oppressos: qui per eorū absentiam moderatoris iudiciū promisit eos esse secuturos calcatis omnibus. ⁊ eodem. qui contra leges diuinas ⁊ publicas pulsatis foruz suum putauit auferri in vestro iudicio quis quis ille est qui clericum lacessierit aduenias: vt ecclesie iura que vetusti principes assidua sanctiōe firmarunt impetitis clericis nō negentur

Item alexander omnibus orthodoxis per diuersas prouincias christo domino famulantibus.

Ante iudicem ciuilem sacerdotes non accusentur.

Relatum est ad huius sancte ⁊ apostolice sedis apicem: cui summarū depetitiones causarum ⁊ omniū negocia ecclesiarum ab ipso domio tradita sunt quasi ad caput ipso dicente. Tu es petrus ⁊ super hanc petrā edificabo ecclesiā meā. quod quidam emuli christi eiusdez q; sancte ecclesie in fidiatores sacerdotes dei ad iudices publicos accusare p̄sumat: cum magis apostolus christianoruz causas ad ecclesias deferri: et ibidem terminari p̄cipiat. quoniam taliter p̄narii cantes p̄naricauerunt in deum suum ⁊ non obediunt p̄ceptis eius. ꝓpter dissidiā ecclesiastici iudicis. vt. xvj. q. vij. filijs: si cut ecōuerso recurritur ad ecclesiasticū iudicez a seculari. vt. j. xxiij q. vlti. sepe. ⁊. c. his ⁊. c. si vobis. ⁊ extra de fo. cō pe. licet. ⁊. c. ex transmissa. sed non est hoc verū vt extra de iudi. qualiter. in fi.

m ¶ Epale. in his que spectāt adiudicū impatoris. vt extra de fo. cōpe. c. verū vel intellige q̄ imperator rogat epm cognoscere de causa.

n ¶ Sic ⁊ sequētes. i. fiē p̄ misse auctes dicunt q̄ nō nisi coraz clericis fint cōueniendi clerici fic. ⁊c.

o Christianis. celestē. clerici enī milites xpi sūt xxiij. q. vlti. reprehensibilem

p ¶ Contēpserint. si nō veniunt ad iudicium isti actores in optione rei est an velit vt circunducat edictū: vel q̄ admittant p̄bationes sue sed iudex auditis p̄bationibus suis nō p̄nunciabit eū liberū sed seruū illius ū esse nisi euidētissimas p̄bationes bēat. vt. ff. de libe. cau. dinisses vel iudex potest imponere actoribus perpetuū silentiuz. C. de inge. manu. l. diffamari.

q ¶ Refugit. ſic. lxxiij. dist. honoratus. ⁊. iij. q. ij. decreuimus.

r Siluester. viuēte. hoc multū facit pro eis: cū pater eos nō reuocauit si lij: nō possunt reuocare. vt. ff. de probat. procula.

s ¶ Patris. ſm legē antiq̄ bēs q̄ cū qs nō adimplebat volūtatē defuncti: omni successione p̄uabat. C. de fideicō. l. vlt. hodie aūt hoc tenet in ex̄neo herede. Jz si filius. institutus heres nō iplet voluntatē defuncti p̄uat successione: relicta tñ sibi legitima. vt. C. d' fideicō. auc. amplius ⁊ forte lex p̄ualet in hoc cāu huic canoni. Inno. tñ idez dicit qō hic dr. ex̄ de uo. ⁊ vo. redēp. licet in fi. vnde potest dici qō canon iste corrigat autenticā.

t ¶ In vestro. auctoritate. n. epi scopi voluntas defuncto rum mādatur executioni ex̄ de testa. si heredes.

u Relatum. christianoruz hoc obtinuit ſm p̄missiuū statutū ecclesie. vt. ij. q. v. si qs p̄sbyter. ⁊. xcv. d. ecce. vñ adhuc ſm legē si iudex secularis ē suspect⁹ eps ei adiūgit. vel causa transfertur ad iudicem ecclesiasticuz vt in auc. vt diff. iudi. §. si. tamē. col. ix. in criminalibus. causis tñ. l. sanguis nō sunt clerici iudices. xxiij. q. vlt. bis a quibus.

a Experiētie.presbytero-rum.hoc intelligit.b. cū causa his delegatur ab episcopo:alias episcopus solus iudex est ordinarius.vt j.e.de psona.vel exponе vel pro.z vt.xv.q.vij.episcopus vel dic qp prelatus qlibet q ex electione hz prelaturā hz etiā iurisdictionem.vt extra de of.or.cū ab ecclesiarū ex de elec.c.j.sed qui nō est electus ab vniuersitate vel collegio nō est iudex ordinarius iudicem enim facit aut consensus populi.vt.xciij.di.legimus.in fi.z in aut.de defen.ciui.§.si vero.col.ij.aut consuetudo.vt.ix.q.iij.cōquestus.C.de eman.l.j.z.l.fi.

b Si qsp.regula que ē ff.s.iij.q.vj.neminē.C. de iurisdi.om.iudi.iuris ordinem.

c Clericum secularem nisi in casibus exceptis in sūma. Item excipit si papa delegat laico causaz spiritualem.vt.x.q.iij.illud. Item forte cum succedit clericus laico.vt.ff.de iudi.heres absens.quod falsum est Item fm quosdam cum tenetur de euictione sequitur forum emptoris.ff.de iudi. venditor.sed hoc non est verum quia per hoc non fit ff foro illius hz prestet ei auctoritatem.

d ¶ Vel proponat.i. excipiat.

e Si quis.in his tribus c.ponit qp clericus a laico pōt iudicari cum est incorrigibilis.

f ¶ Contumeliaz.si illa nō tantum episcopum sed etiaz ecclesiam eius tangat.alias non posset eum pro sua cōtumelia excōicare. xxiij. q. iij.inter.

g ¶ Ador depositus.si sit ō nouo cōtumas.vt extra de iudi.cū non ab homine.vel dic qp iste casus est specialis vbi aliquis statim traditur curie.sicut est in falsario.vt extra de fal.ad falsariorum vel dic traditur curie.i.permittitur tradi ita qp ecclesia nō tenetur eum defendere. Item in tertio casu traditur curie.s.in crie heresis.vt in constitutione.Inno.ex cōstitutionе.qualiter hoc verbuz exponatur.habes ex de verbo.sig.nouimus.

b Petimus.fiduciaz.i. auctoritatem.

Item pelagius benegesto defensori.

Actor forum rei sequatur.

Experientie tue presenti auctoritate mādamus:vt in causis in quibus quelibet ecclesiastici officij:persona loco petitoris existit quenquaz laicū pulsatura apud sue prouincie iudicem:suas disponere actiones non deserat. In his vero negocijs:in quibus ecclesiastici officij: persona pulsatur totius sub moto pulsationis obstaculo ad iudiciuz episcopi vel presbyteroruz in loco vbi questio veritur cōstitutorum occurrat indifferenter examen. Item sergio cancellario.

De eodem.

Si quisquam clericus sine inferioris siue potioris gradus petitor existat:et contra laicam personam suas dirigat actiones.iste modis oībus nō alibi quaz apud prouincie iudicem negocium suum dicturus occurrat.si quis autem laicus: clericum cuiuscunqz gradus duxerit esse pulsandum: ad episcoporum iudicium in eadez ciuitate vel territorio constitutorum proponat eas quas se habere existiat actiōes quem ordinem legibus per omnia conuenientem atqz consentaneuz demōstrari illa regula manifestat que precepit actorem forū semper sequi pulsati.clericis vero pulsatis in episcopali iudicio forum competere principalium quoqz sanctionū designat auctoritas. Item in concilio agathensi legitur.

Episcopo nō permittente apud secularem iudicem clericus pulsari: non debet.

Clericuz nullus presumāt apō secularem iudicem episcopo non permittente pulsare.sed si pulsatus fuerit nō respondeat vel proponat:nec audeat criminale negocium in iudicio seculari proponere.

Item pius papa.

Clericus suo inobediens episcopo depositus curie tradatur.

Si quis sacerdotū vel reliquorum clericorum suo episcopo inobediens fuerit:aut si ei in fidias parauerit:aut contumeliaz aut calumniam:aut conuicia intulerit:et conuinci potuerit:mox depositus curie tradatur z recipiat quod inique gessit. Item ex concilio carthaginensi tertio.

Principali cogatur auctoritate: qui plebem inuasam non vult deserere.

Petimus vt dignemini dare fiduciam:qua necessitate ipsa cogente libertim nobis sit rectoreз prouincie secundum statuta gloriosissimorum principum aduersus illum adire qui plebem quam inuaserat vsqz hodie cōmonitus secundum quod statutuz fuerat relinquere contempnit:vt qui mihi admonitioni sanctitatis vestre acquiescere: noluerit:et emendare illicitum:auctoritate iudiciaria protinus excludatur. Aurelius episcopus dixit. Seruata forma discipline non existimabitur appetitus si vestra caritate modeste conuentus recedere detractauerit:cum fuerit suo contemptu z contumacia faciente iudiciaria potestate conuentus. Honoratus z vrbanus episcopi dixerunt hoc ergo omnibus placet. Item gregorius papa.

A principibus corrigantur quos ecclesia corrigere non valet.

Studē quod a vobis poposcimus z nunc iteruz postulamus vt paulinum acquilegensem presulem episcopum z illum mediolanensem episcopum ad clementissimuz principem sub digna custodia diligatis:vt et iste qui episcopus esse: nullatenus potest:quia contra omnem canonicam consuetudinem factus est:alios vltra non perdat:et ille contra morem antiquuz euz ordinare presumpserit:canonum vindicte subiaceat. Item ex concilio chalcedonensi.

Proprium gradum amittant clerici coniurantes vel conspirantes.

Coniurationum z conspirationū crimē quod apud grecos dī pharatrea publicis etiā legibus certū est inhiberi penitus.hoc multomagis in sancta dei ecclesia ne fiat z euenit abdicari.si q vero clerici seu monachi inuenti fuerint iuratores aut cōspiratores aut pharatreas vel factiones componentes aliquas suis episcopis aut alijs omnino cadant de proprio gradu.

Clerici cōspirātes proprio gradu amisso retrudantur in carcerem ceteri excōicentur.

Conspirationum crimina vestris in partibus vigere audiuimus:z plebes vra episcopos suos cōspirare nobis mandatum est. Cuius criminis astutia nō solū iter christianos abominabilis ē:sed etiam inter ethnicos z ab eateris legibus prohibita.z iccirco huius criminis reos nō solū ecclesiastice.sed etiā seculi dānant leges z nō solū cōspirantes sed etiā cōsentientes eis antecessores vero nostri cuz plurima turba episcoporū quōcūqz eoz in sacerdotali honore sūt positi aut existūt clerici:honore quo vruntur carere preceperunt:ceteros vero cōtione puari z ab ecclesia extorres fieri iusserunt:oēsqz simul vtriusqz ordinis viros infames esse censuerunt:z nō solū facientes sed eis cōsentientes.

Item ex concilio chalcedonensi.

Clerici aut monachi coniurantes proprio priuentur honore.

Si qui clerici vel monachi reperti fuerint iurantes aut cōspirantes:aut insidias ponētes epūcopis aut clericis:gradu suo penitus abijciantur. Item ex cōcilio toletano.

De eodē

Si clerici aut monachi inuenti fuerint cōspiratores aut p cō

i ¶ Excludatur.ar.qp si quis auctoritate iudicis mittit in possessionem z aduersarius eum nō admittat qui nec attendit excōicationem:videtur q̄manu militari ei possit auferri res.vt.xxiiij.q.v.principes.xxiiij.q.ii.de illicita.xvij.di.nec licuit. z ē expressuz.ff.ne vis fiat ei qui in pos.si qs missus.ff.de rei.ven. qui restituet.hodie tñ talis efficitur possessor post annum.vt extra de dol.z contu.contingit.z concordat legi.ff. de bo.auc.iu.pos.quāuis.

k ¶ Appetitus.i.iniuria lacessitus.

l Istud est.casum huius capituli: habes.xxiij.q.j.pudenda.

m Coniurationū. hec quatuor capitula idem dicunt qp coniuratores deponūtur si clerici sunt si laici excōicantur.

n ¶ Pharatrea.a phares quod est diuisio: inde phariseus.s.xlvj. dist.seditionarios.s. iij.q.iiij.conspiratores

o Cxx.vij.q.j.deniqz Conspirationū.

p Si qui clerici.

q Si clerici.

a SJ qui clericoꝝ. aut sacramẽta coniuratõnes que fiunt super licita re:licite sunt ad probanduz malum ⁊ illicituz. vt. xvj.q.vj.sane.j.q.j. cõcussionis.xxij. q.j.c.j. sed super re illicita nõ tenent vt hic.quidam tamen dicunt q̃ omnis coniuratio si est de culta est illicita.prohibentur ergo fraternitates que sunt ad malum.sic.C.de monopol.l. vnica.sed bone fraternitates admittũtur.xlij.dist.si quis despicit.

b ℂ Presumptio.i.temeritas. Quidam tamen hic scripserũt qõd hec presumptio sit futris contra quam non admittitur probatio secus si presumptio sit facti.

c SJ que cause hoc capitulum loquitur de crimine ecclesiastico vel de rebus spiritualibus ⁊ õ causis generalibꝫ ad totam prouinciam pertinentibus.

d ℂ His ita dicit.alle gando hoc dicit.

e SJ tributũ.agri .j.xxiij.q. vlti. secũdũ cõtra.sed ibi loquit de his predijs:in quibus fundata est ecclesia vel officine eius que debẽt esse liber. vt ex de cen.sancitũ.

f ℂ Potestatẽ.de facto nõ de iure.nã si sine auctoritate p̃cipis vel alterius qs detineat res ecclesie sacrilegꝫ est nisi restituat.xij.q.ij.quisqs.xvj.q.j.in canonib9 videt tñ q̃ si agri ecclesie nõ soluãt tributũ qõd possit imperator vẽdicare agros illos vt hic.⁊.C.õ epis. ⁊ cleri. de bis.naz oia bona illoꝝ qui tenent alicui soluere tributũ sunt illi iure pignoris obligata.C. in q.cau. pi.ta.cõtra.l.j.ſ3 istud nõ est verũ q̃ tantũ intelligit de ꝓpꝛijs:predijs:pri monialibꝫ aliquoꝝ vel clericoꝝ vel laicoꝝ:lz ens predia ecclesie cessent a tributo: nõ iõ possunt vẽdi.vt xvj.q.j.§.nouarũ.

g ℂ Nõ nego.cõpaliter me opponendo.q̃ pro tẽporalibꝫ me mori opponeꝛ nõ debeo. pro altaribus libẽter imolabor.xxiij.q.vlti. conuenior.

b Agnuz.subiecti. tributũ est ꝓbatio subiectõis ex iurationem calumniaz machinantes episcopis vel clericis:propriuz amittant gradum. Item ex concilio aurelianensi.

De eodem.

SJ qui clericoruz⁹. vt nuper in multis locis per superbiam diabolo instigante actum fuisse peꝛpatuit:rebelli auctoritate se in vnuz coniuratione intercedente collegerint:aut sacramẽta inter se data aut chartulam conscriptam fuisse patuerit:nullis excusatiõibus p̃sumptio⁹ labetur:sed res detecta cum in synoduz ventum fuerit:in p̃sumptores iuxta personarum ⁊ ordinum qualitatem a pontificibus qui tunc in unum collecti fuerint vindicetur quia:sicut charitas ex preceptis diuinis corde non chartule conscriptione vel cõiuratione est exhibenda: itaq3 supra sacras admittuntur scripturas:auctoritate et districtione pontificali sunt reprimenda

Item innocentius papa.

Inter clericos ⁊ laicos cause exorte ab episcopis audiantur.

SJ que cause⁹ vel contentiõs inter clericos ⁊ laicos tam superioris ordinis q̃z etiam inferioris fuerint exorte:placuit vt secundum nicenam synodum congregatis omnibus ciuitatis prouincie episcopis iudicium terminetur. Cũ ergo his omnibus auctoritatibus: clerici ante ciuilem iudicem deneꝛgentur producendi:cum nisi prius depositi vel nudati fuerint curie nõ sunt representandi.patet quod ad seculares iudicia clerici nõ sunt protrahendi. His ita respondetur clerici⁹ ex officio episcopo sunt suppositi:ex possessionibus predioruz imperatori sunt obnoxij:ab episcopo vnctionea decimas ⁊ primitias accipiunt:ab imperatore vero predioꝝ possessiones nanciscuntur. Unde augustinus ait super iohannem. Quo iure villas defendis:diuino an humano ⁊ cetera.relinque in principio vbi differentia signatur inter ius naturale ⁊ ius constitutionis:quia ergo vt predia possideantur imperiali lege factum est. patet quod clerici ex predioruz possessionibus imperatori sunt obnoxij. Item ambrosius contra auxentium.

Imperatori tributum ecclesia denegare non debet.

SJ tributuz petit imperator:nõ negamus:agri⁹ ecclesie solnãt tributum:si agros desiderat impeꝛrator:potestatem⁹:habet vendicandoꝝ:tollat eos si libitum est.imperatori non dono:sed non nego⁹.

Idem.

Potestatibus tributa non sunt denegãda.

QAgnum quidem est ⁊ speciale documentum:quo christiani viri sublimioribus potestatibus: docentur esse subiecti⁹:ne quis constitutionem terreni regis putet:esse soluendam.si enim censum filius dei soluit⁹:quis tu tantus es qui putas esse nõ soluendum. Itez apostolus.Omnis⁹ anima sublimioribus potestatibus subdita sit. Item petrus apostolus generaliter.omnibus fidelibus scribit.Estote subditi dominis vestris siue regi⁹ quasi precelenti:siue ducibus ab eo missis ad vindictã malefactoꝝ:laudem vero bonoꝝ. Itez ex epistola⁹ clementis.

De secularib9 negocijs. episcopus cognoscere non debet.

TEquidem oportet irreprehensibiliter viuere:⁊ summo studio niti:vt omnes vite huius occupationes obijcias:ne fideiussor⁹ existas:ne aduocatus⁹ litiuz fias:neue in vlla aliqua occupatione prorsus inueniaris mundalis officij occasione perplexus.neq3 enim iudicem⁹ neq3 cognitorẽ secularium negociorum hodie te ordinare vult christus:ne prefocatus presentibus hominum curis non possis verbo dei vacare.hec vero opera que tibi cõgruere minus diximus exhibeant sibi inuicem vacantes laici:⁊ te nemo occupet ab his studijs:per que salus hominibus datur. Item ex eodem.

In his que ad communis vite vtiz pertinent:laici sibi inuicem operari debent.

SJcut enim⁹ impietatis crimẽ est tibi o clemẽs neglectis verbi dei studijs sollicitudines secularesꝰ suscipere:ita vnicuiq3 laicoꝝ peccatum est:nisi inuicem sibi etiaz in his que ad cõmunis vsum vite pertinent operam fideliter dederint.te vero securum facere ex his⁹ quib⁹ nõ debes instare⁹ omnes cõmuniter elaborẽt.quod si forte a semetipsis: hoc laici nõ intelligunt ꝙ diaconesꝰ edocẽdi sunt vt tibi solius ecclesie: sollicitudines relinquãt. Ex his⁹ omnibus dat intelligi:q̃ ciuili causa clericus ante ciuilẽ iudicez cõueniendus est.sicut enim ecclesiastica rũ legum ecclesiasticus index est administrator: ita et ciuilium non nisi et ciuilis debet esse executor. sicut: enim ille solus habet ius interpretandi canones qui habet potestatez condendi eos: ita ille solus ciuilium legum debet esse interpres:qui eis ius:et auctoritatem impartitur. In criminali vero causa nõ nisi ante episcopuz est clericus examinandus.et hoc est istud quod legibus ⁊ canonibus supra diffinituz est vt in criminali videlicet causa ante ciuilem iudicem nullus clericus producatur:nisi forte cum consensu episcopi sui. veluti quando incorrigibiles inueniuntur.tunc detracto eis officio curie tradendi sunt. Unde fabianus papa ait.

Qui episcopo insidiatur:semotus a clero curie tradatur.

de censi.c.ij.sed ar.ℨ.ex de ꝓui.recepimus.verũ est q̃ est signũ subiectiõis lz nõ plena probatio.

i ℂ Soluit.nõ ex debito sed ne scãdilizaret alios.vt.xxv iij.q.j.iam nunc.

k ℂ Omnis aia.subdita peccato.xp̃s.n.nemini fuit subiectus.xxiij.q.iij.in pãci.

l ℂ Siue regi.hec verba interpretatur innocẽ.ex ℨ malio.solite.

m ℂ Epistola.i.missa clemẽti a petro.sicut dr instrumẽtũ meũ qõ met cã factuz est ff.de eden.prator.§.j.⁊ dr et epistola illi⁹ cui ẽ missa tñ cũ dilectõe.ff.ℨ fur.eũ q.§. vl.

n TEgdez.ne fideiussor. clericus regulariter fi dz fideiubẽ vt h3 ⁊ ex de fideiuss. clerici⁹.nisi necessitas fit tũc.n.ex pietate tenet subuenire alij.vt.lxxxvj.di.nõ satis.Itẽ clerici pñt fideiubere pro ecclesijs suis.in auc.de sanctiss.epi.§.aliũ aũt.col.ix. Itẽ iter se mutuo fideiubẽt cũ ꝙueniunt.vt.C.de epi.l. oẽs.§.i hac Itẽ nec astrict⁹ curie põt fideiubere.C.loc. curialis.⁊ si clericus fideiuberet põt dici q̃ nõ tenz fideiussio nisi tali priuilegio suo renũciet nã fideiussor ꝓ non dato habetur nisi priuilegio suo renũciet.vt.ff.figs i ius vo.nõ le.l.j.vel dic q̃ lz non debeat fideiubere:si tñ fideiusserit tenz obligatio.vt ex de fideiuss.c.ꝙuenit.⁊.c. constitutus.

o ℂ Ne aduocatus qõ ꝓhibeꝛ sacerdotibus.vt.j.xliij. q.v.deniq3.xv.q.ij.c.j.

p ℂ Judicẽ.ℨ j.xxiij.q.vl.c. sepe.⁊.c.bis a gbus.sed dic q̃ possunt tractare de illis tꝑalib⁹ que spectãt ad ecclias

q SJcut.n. que ad cõis vsuz.ar.q̃ peccat qui nõ recipit arbitriũ ⁊ qui nõ componit inter partes.

r ℂ Ex bis.i.ab bis.

s ℂ Instare.i.interesse.ℨ.rc. di.precipimus.

t ℂ Per diacones.ar.q̃ diaconi debent laicis exponẽ ⁊ instruere modũ viuendi. xxv.di.audire.

v ℂ Ex bis.sic.n.ille solus. nã vñ ius ꝓdijt ab eo interpretatio requiritur.vt ex de sen.ex.inter.qñq3 tñ legat⁹ pape interpretat rescriptuz pape.extra.de postu. præla. ad hoc.vltra mediũ.⁊ extra ℨ sequestra.ad hoc iudex ẽt interpretatur legẽ.ff.ℨ legi. nã vt ait.sed nõ põt interpretari sñias suaz nisi sit preses prouincie.ff.de ap.ab executore.similiter ꝓsuetudo interpretat legẽ vt ex ℨ verb.sig. abbate. Interpretatio q̃das est probabilis ⁊ nõ necessaria vt magistri vt.C.de pre fes.q in vbe ꝓstãtino.l. vni c3.quedã est necessaria lz nõ generalis vt iudicis.vt.ff. de legi.nã vt ait quedã est

ꝓbabilis nēcia ꝛ generalis ſʒ nō eſt in ſcriptis redigēda vt cōſuetudinis. vt. ff. de. legi. ſi de interp̄tatiōe. ꝛ eꝑ de verb. ſig. abbate. quedā ꝓbabilis nēcia ꝛ in ſcriptis redigēda vt ꝓncipis. vt. C. de legi. l. j. ꝛ. l. vlti.

a Tatuimus. mor ante. nō intelligas q̄ hec dictio ante ibi notet aliq̄ō ꝛpus ſʒ eſt ſenſus: ante. i. ante examinātez iudicē ſiue cōā examinate. vel loquik cū eſt notoriū crimē ſic. C. ō defen. ci. defenſores.

b Jq̄ ex fratrib⁹, frēs hic vocat' clericos. vel etiā oēs ꝛpianos ꝛ loquik ſʒ antiqua tp̄a: vt. ſ. e. relatuz.

c Nllus.

d Liud poſtulāt̄. penitentes eni ſub regula eccleſiaſtica viuere debēt vt hic. ꝛ. j. e. de pſona. ꝛ. j. ō pe. diſ. v. Jniū. ꝛ. c. falſas.

e Dia licēt. tūc nō expedit id q̄ licitū eſt q̄n vſus ipſius alij: affert ipedimētū. vt. xxv iij. q. j. ſic eni. ſ. q̄ fidelis diſcedat ab infidelib⁹: ſʒ nō expedit vt vbi dicik. vel alik mihi ſʒ mea repetere. ſʒ. nō expedit ad vitā cōſequēdā. q̄ ſcandelizant illi a q̄bus repetuntur. vel ſic: oēs cibi licitū ſunt ſʒ nō expediūt pp̄ infirmos. frēs qui tūc quoſdā cibos reprobabāt. vel ſic: licitū eſt predicatoꝛ ſumere ſumpt⁹ ab illis q̄bus p̄dicat: ſʒ ſi expedit pp̄ corrīthios q̄ auari fuerūt

f Penitēs. ſ. ſolēnit. ꝛ loquik de actore penitēte ꝛ cū ē de volūtate rei. vel loquik cū ipſe penitēs cōuenitur.

g Ecclēſiaſticū. ſupple. vt reus quia de actoꝛe minus videbatur.

b Non ait. quamlibet. ſ. in. c. nullus epūs.

i Uicūq; in hac. l. quiq; notank. p̄mū q̄ a iudice ſeculari appellak ad epūm. ſecūdū q̄ ante ſniam appellak. tertiū q̄ ab epōꝛ ſnia nō appellak. quartū q̄ vn⁹ epi teſtimoniū fides adhibek. quintū q̄ alij: nō audiunk poſt teſtimoniū epi. p̄ma pars tollik p id eſt de ap. ſi duobus. ſecūda p id. ij. q. vj. nō ita. tertia p id. ij. q. vj. oꝛs oppreſſus. quarta per id vj. q. ij. ſi tantū. ꝛ. c. placuit. ꝛ ſʒ hec lex ſit abrogata. tñ in no. argumentak ex ea. eꝑ de iud. nouit. nō vt cōfirmet eā ſed vt oſtendat quantā affectionem imperatores habuerunt erga ſacerdotiū.

k Uel decurſis. i. poſt litem conteſ.

l Cum ſermone. i. allegationibus.

m Hec ſi quis. capitularibus. i. in lombarda: non tñ inueniꝛ tur in ea que nūc eſt ſed in gallia.

n Olumus. vel conſuetudinario extra. de.

Statuimus: vt ſi quis clericoꝛ ſuis epiſcopis infeſtus aut inſidiatoꝛ extiterit: mox ante⁹ examinatum iudicium ſubmotus a clero curie tradatur: cui vite ſue omnib⁹ diebus ſeruiat: ꝛ infamis abſq; vlla ſpe reſtitutionis p̄maneat. Quia ergo iſte nō i criminali ſed in ciuili cā clericū ante ciuilē iudicem produxit: non eſt iudicandus tranſgreſſoꝛ canonum: nec eſt dicendus pertraxiſſe reum ad iudicem non ſuum: q̄ de ciuili cauſa non niſi inder ciuilis cognoſcere debet. Econtra ea q̄ in actoris defenſione dicta ſunt: veriſimilia quidem videntur ſed ponere carent ſacris enim canonibus ꝛ foꝛenſibus legibus taꝛ in ciuili q̄ʒ in criminali cauſa clericus ad ciuilem iudicem p̄otrahendus negaꝛtur. Unde in epiſtola clementis legitur.

Fratres apud preſbyteros iudicentur.

Si qui ex fratrib⁹ negocia habent inter ſe: apud cognitoꝛes ſeculi non iudicentur. ſed apud preſbyteros eccleſie quicquid illud eſt dirimatur. Item ſiluester papa.

Nullus clericus propter aliquam cauſam intret curiam.

Nllus⁹ clericus vel diaconus vel preſbyter propter quamlibet cauſam intret in curiam: nec ante ciuilem iudicem ſuā p̄ſumat dicere cauſam. Item leo papa.

Eccleſiaſticū non foꝛenſe iudicium penitens expetat.

Aliud quidem eſt debita inſta repoſcere: aliud p̄opria perfectionis amoꝛe contennere: ſed illicitoꝛum veniaz poſtulantem⁹ opoꝛtet etiam a multis licitis abſtinere: dicente apoſtolo: Omnia⁹ licent: ſʒ non omnia expediunt. vnde ſi quis penitens⁹: habet cauſam quam negligere fōꝛte non debeat: melius eſt illi vt expetet eccleſiaſticum ⁹ quaz foꝛenſe iudicium. Non⁹ ait p̄opter criminalem cauſam tantū: ſed generaliter p̄opter quamlibet cauſam tam ciuilem q̄ʒ criminalem intelligēs. Unde theodoſius imperatoꝛ.

Cuicūq; licer ſacroſancte ſedis antiſtitis iudicium eligere

Uicunq;⁹ litem habens ſine petitoꝛ: fuerit vel in initio litis vel⁹: decurſis temporum curriculis: ſiue cum negocium peroꝛatur: ſiue: cum iam ceperit⁹ p̄omi ſentētia: ſi iudicium elegerit ſacroſancte ſedis ātiſtitis: illico ſine aliqua dubitatione: etiam ſi alia pars refragatur ad epiſcopoꝛum iudicium: cum⁹ ſermone litigantium dirigaꝛtur. Idem.

Omnes itaq; cauſe que p̄etorio vel ciuili: iure tractantur: epiſcopoꝛum ſententijs: terminate perpetuo ſtabilitatis iure firmenꝛtur nec vlterius liceat retractari negocium quod epiſcopoꝛum ſententia deciditur. teſtimonium etiaz ab vno licet epiſcopo perhibituz: omnes iudices indubitanter accipiant nec alius. audiatur: cum teſtimonium epiſcopi a qualibet parte fuerit repromiſſum. illud enim veritatis auctoꝛitate firmatum: illud incoꝛruptum habeatur. quod a ſacroſancto homine ſecundum ſcientiam: mentis illibate fuerit p̄olatuz: hoc nos edicto firmamus ſalubꝛi: ꝛ perpetua lege tenenduz eſſe cenſemus

Hec⁹ ſi quis antiquata contendat: quia in inſtiniano codice: non inueniuntur ita inſerta: per carolum renouata cognoſcat: qui in ſuis capitularibus ait inter cetera.

Olumus⁹ atque p̄ecipimus: vt omnes noſtre dictiōi ſubiecti tam romani q̄ʒ franci alamanni baiouarij. burgundiones ſaxoꝛnes toꝛingi friſones galli britones longobardi guaſcones beneuentani goti hiſpani: ceteriq; omnes ſub iecti nobis quocunq; legis vinculo videantur aſtricti: vel conſuetudinario annexi⁹ more hanc ſententiam quam ex. xxvij: theodoſij. imperatoꝛis libꝛo. c. videlicet. xj. ad interrogata ablauij: ducis quam illis ꝛ omnibus per ſcripturaz miſimus ꝛ inter noſtra capitula pro lege tenendam conſulto omnium fideliuz noſtroꝛum poſuimus lege cuncti: perpetua teneant. ideſt quicunq; litem habens ſiue petitoꝛ fuerit vt ſu p̄a. Item gregoꝛius iohanni defenſoꝛi eunti in hiſpaneam monendo dicit.

Preſbyter apud epiſcopum tantū iudicari debet.

Oe⁹ perſona preſbyteri hoc attendenduz eſt ſi quam cauſaz habuit non ab alio⁹: teneri: ſed epiſcopus ipſius adire debuit ſicut nouellarū conſtitutio manifeſtat: que ita loquitur de ſanctiſſimis et deo. amabilibus atq; reuerendiſſimis epiſcopis ꝛ clericis ac monachis.

Imperatoꝛ iuſtinian⁹ auguſtus petro gloꝛioſiſſimo p̄fecto p̄etoꝛi. capitulo. liij. Si quis⁹ contra aliquem clericum aut monachum aut diaconiſſam aut monaſtriam: aut⁹ aſſiſtriam habet aliquam actiōnem doceat⁹ p̄ius ſanctiſſimum: epiſcopum: cui bonum vnuſquiſq; ſubiaceat. Ille vero cauſaz iter eos diiudicet: ꝛ ſi quidem vtraq; pars bis que iudicata ſunt non acquieuerit: iubemus per loci iudicem⁹ exēcutioni perfecte mandari. Ne⁹: vero obijciak: quia de clerico hoc loquitur non de preſbytero: ſciendum eſt quia ſuperius in conſtitutione eadem. li. cap. legitur: appellatione clericoꝛum: etiam preſbyteros ꝛ diacones contineri. verba autem legis iſta ſunt preſbyteros autē ꝛ diacones ꝛ lectoꝛes et cantoꝛes. quos omnes clericos appellamus ꝛ reliqua. Item gregoꝛius romano defenſoꝛi ſicilie.

Clericus clericum ad publica iudicia non pertrahat.

eo q̄ mit. in poſ. c. iij.

o Epſona. ō bac bēs ij. q. j. in primis.

p Nō ab alio. i. nō a Jrio. q̄ñq;. n. ab inferioꝛi pōt iudicari. b. tñ huic lre adhesit q̄ dixit ſolū epūs eē ordinarius iudicē clerici ꝛ p hoc q̄ dicit adeat p̄ul. ꝛc. ſʒ tu dicas q̄ plati eccle. collegiate bñt iuriſdiōez. vt. xv. q. iij. c. j. eꝑ de īmu. ec. nō min⁹. eꝑ de iudi. c. ij. C. de iuri. om. iud. l. vl. eꝑ ō offi. oꝛ. cū ab eccleſiaꝛ. ſʒ q̄ hic dī p̄ul ſadeat. ꝛc. dicas p̄ius q̄ ſeculare dixit. b. tñ dixit ſolū epūs habeā ptātē exēcādi vt. xvj. q. ij. viſis in fi. vbi dicik q̄ exēcatō ſit mucro epālis ꝛ q̄ ſol⁹ epūs dēat de cāis mīſimonialib⁹ cognoſcere. xxxv. q. vj. multoꝛ. ꝛ melius. dicit nouā cōſtitutio. eꝑ de ex ceſ. p̄ce. accedētib⁹ ? ſuetudo tñ in talib⁹ dat iuriſditionem vt. ir. q. iij. ? queſtus. C. de emā. li. j.

q Si gs. aut monachū. cōuētū noie monaſterij rōne alicuius ſucceſſiōis q̄ obuenit monaſterio p̄ eū: aliaſ nō cōpetit actio ? monachū cū: nihil habeat vel, itellige q̄ fideiuſſit ō mādato eccle ſue vel ēt ſine mādato: ſed pecūia eſt cōuerſa in vtilitatē eccleſie vt noua cōſtitutio dicit q̄ qui buſdā eꝑ de fideiuſ. ſi aūt monach⁹ ? aliquē deliqt: ipſe monach⁹ cōueniēdus eſt nō eccleſia vt. xviij. q. ij. hoc tātū ſicut ſeru⁹ cōueniꝛ q̄ deliqt non eius dīs. C. de noxa. l. pe. ꝛ vlti. in fi. primo. aūt loco caſtigatio monachi ſpectat ad abbatez vt. xxiij. q. iij. coꝛripiāꝛtur. ꝛ eꝑ de oꝛ. quāto eꝑ de ap. reprehensibilis. vbi aūt p̄decē dū eſt ſm oꝛdinē iuriſ tūc ſolus epūs eſt iudex ſm. b. vt hic dicik Alij dicunt q̄ abbas hz oꝛdinariam iuriſdiōné ſup monachos ſuos ꝛ exēcitare eos pōt. vt extra de ma. ꝛ obe. cū in eccleſijs.

r Aut aſſiſtriā. i. incluſam. q̄ ſemper aſſidue moꝛatur ibi.

s Doceat. i. adeat.

t Judicem. ſi ipſe met non poteſt ꝛ eſt ſi. C. de epiſ. audi. epiſcopale.

v Ne vero. hec ſū originalik verba. S.

a b PErenit.aut si forte.extra de fo.compe.si quis contra.
EExecutio.i.executor ad hoc deputatus.s.archidiaconus.vt xx v.di.plectis.z extra de fo.cõpe.nullus.cũ aũt iudex recusatur in optione actoris erat:an vellet q recusatus delegaret cãm alijs.vel q partes cogerentur ad eligendos iudices.vt extra de fo.cõpe.licet z si quis hodie aũt si iudex recusatus fuerit z pbata fuerit cã recusationis:ad arbitriũ recusatoris ipse q recusat⁹ fuerit dabit iudices vel transmittet negociũ ad superiorẽ:vt in cõsti.cũ speciali.extra d ap.sed quero an iudices delegati ab episcopo possint partes punire si nõ venirent ad iudiciũ:nõ videtur q⁹ solus delegatus a principe põt citare.vt in aut.de litig.§.oẽz col.viij.nec alij pñt suas sñias mãdare executioni q̃ ordinarij vl delegati a principe.vt C.ẽ bo.auc.ind.pos. aut.z qui iurat.ff.de re iudi.a diuo.z solus delegatus a principe põt mittere in possessionẽ.ff.de iurisd.om.iu iubere.põt tñ dici q̃ ẽm iura nostra subdelegatus hz coertionẽ q̃ põt iterdicere ecclesiã.vt extra de offi.de le.er lris.in fi.z ẽm legẽ modicã saltim habebunt coertionẽ subdelegati.C.de sponsa. l.ij.z.ff.ẽ offi.eius cui man.est iur.l.vl.in fi.

c ¶ Interponere.hoc vex est in modicis vl minimis causis.nam maiores causę episcopoz ad metropolitanũ deferuntur.vt.vj. q.iiij.si inter.ix.q.iij. cõquestus.z.lxxx.di. c.j.

d RAtres z coepiscopi.simplicitati.s. xxxix.dis.petrus

e SAcerdotibus. sacerdotis custodiũt.i.custodire debẽt.vt.j.e.q.iij.nolite.

f ¶ Appellat.ergo ex sola appellatione nominis aliquis consequitur ius.sic.xxxij.q. iiij.dicat.C.de lati.li. tol.§.pe.extra de presump.illud.instit. de adop.§.vl.ar.ptra.ij. q.j.multi.in fi.vbi dicit q̃ sola notiatio nõ sufficit.C.de pba.nõ epistolis.z.l.fi.

g ¶ Incendit.hic vides q̃ iudex dz ẽstruere libellũ q̃ nõ est legitime cõpositus.vt ij.q. vlti.c.vlti.

PRo cõuicto habetur.vt.C.de iurisd.om.in criminali.hoc tñ intelligas lite cõte. q̃ si ante litis cõtestationẽ desistit nõ incidit in penam vt.j.e.c.pror.z.ff.rẽ ra.ba.amplius.z.ff.de in ius vo.q̃uis.hz sit ar.ẽ.C.de trãsac.si qs maior.s.e.placuit.z qõ dicit q̃ cãm perdit dicũt quidam ipso iure:verius credo per sñiam.z hoc innuit.hoc verbum contentus.

DErenenit⁹ ad nos qõ si quis contra quoslibet clericos causam habeat despectus eorum episcopis eosdem clericos tuo facias iudicio exhiberi.quod si ita est valde: constat esse incongruũ.sed hac tibi auctoritate precipimus: vt deinceps hoc facere nõ presumas.sed si quis cõtra quemlibet clericũ habuerit: causaz episcopũ ipsiuz adeat:vt aut ipse ẽgnoscat:aut certe ab ipso iudices deputent:aut si forte ad arbitros eundũ est:partes ad eligendos iudices ab ipso executio⁹ deputata cõpellat.Siquis vero laicus vel clericus contra episcopũ causaz habuerit tunc te interponere⁹ debes:aut inter eos aut ipse cognoscas aut certe te admonẽte sibi iudices eligant. naz si sua vnicuiq̃z episcopo iurisdictio nõ seruatur:quid aliud agitur.nisi vt per nos per quos ecclesiastic⁹ custodiri⁹ ille ordo debuit confundatur. Idem ianuario episcopo carolitano.

A laicis iudicibus clerici non sunt opprimendi.

RAtris z coepiscopi nostri felicis z quiriaci abbatis relatione cognouimus:qõ in insula sardinia sacerdotes a laicis iudicibus opprimãtur z fraternitatez tuam ministri tui despiciant.dũq̃z solum a vobis simplicitat⁹ studetur quantum videmus disciplina negligitur. Itẽ gregorius mauricio.

Sacerdotes a regibus sunt honorandi non iudicandi.

SAcerdotibus⁹ autem non ex terrena potestate dñs noster: citius indigentur:sed excellenti consideratione propter eum cuius seruiunt eis ita dominetur vt etiaz debitam reuerentiam impendat.naz diuinis eloquijs:sacerdotes aliquãdo dij:aliq̃ angeli vocant.nã z ad moysen de eo q̃ ad iuramẽtũ deducendus est dr:applica illũ ad deos videlz ad sacerdotes.z rursus scriptũ est dijs non detrahes:scilz sacerdotibus.z ppheta ait:labia sacerdotis custodiũt sciam.idest iusticiã z legẽ exgrunt ex ore eius:q̃ angelus dñi exercituũ est.qd igit mirũ si illos vestra pietas dignet honorare:qbus in suo eloqo honorẽ tribuens eos aut angelos aut deos ipse etiaz appellat⁹ deus: Ecclesiastica quoq̃z hystoria testat:q̃ cũ pie memorie ẽstantino principi scripto obtulerat accusationes cõtra episcopos fuissent libellos qdẽ accusatiõis accepit:z eosdẽ q̃ accusati fuerant episcopos conuocans:in eoz ẽspectu libellos quos acceperat incendit⁹ dicens. Itẽ z inter vos causas vestras disponite:q̃ dignuz nõ est:vt nos iudicemus deos:in qua sñia sibi magis ex humilitate q̃z illis aliq̃d prestitit ex reuerentia impensa. ante eũ qppe pagani iure publico principes fuerũt:qui verũ deuz nescientes deos ligneos z lapideos colebant:et tamẽ eorũ sacerdotibus: honorẽ maximuz tribuebãt.qd ergo miruz si christianus: imperator vere dei sacerdotes honoret deuz pagani vt predixim⁹ principes honorẽ impendere eoz sacerdotibus noluerunt:q̃ dijs ligneis z lapideis seruiebãt.hec ergo nõ tñ specialiter⁹ quantũ generaliter pro oibus asserimus sacerdotibus:qñ adhuc nescimus quis in terribili iudicio dei: qualis futurus sit. etenim paulus egregius predicator dicit. Nolite ante tempus iudicare.quoadusq̃z veniat dñs z reliqua.nã sunt multa que de iudicio illius boies ignorent:quia forasse que vos laudatis ille reprehenderet:z que vos reprehenditis ille laudabit. Item ex concilio mileuitano.

Qua pena feriatur clericus:clericum ad secularia iudicia prahens.

NOlita⁹ inaudita ẽsumptio vlq̃z adeo illicitis ausib⁹ aditũ patefecit: vt clerici clericos suo relicto põtifice⁹ ad iudicia publica pertrahant ,pinde statuim⁹ vt hoc de cetero nõ ẽsumat.si qs hoc ẽsumpserit facere cõuẽtus z cãz pdat:z a cõmunione efficiat extraneus Itez ex concilio carthaginensi tertio.

Clericus apud ciuilem iudicem iudicari non debet.

PLacuit:vt quisqs⁹ eporũ presbyteroz z diaconoz seu clericoz cũ in ecclesia ei crimẽ fuerit intẽtatũ⁹ vel ciuilis cã fuerit cõmota si deflicto ecclesiastico iudicio publicis iudicijs: purgari⁹ voluerit: ẽt si pro ipso lata fuerit lentẽtia:locuz⁹ suũ amittat z hoc in criminali actione.in ciuili vero perdat qõ euicit: si locũ suũ obtinere maluerit:si quidẽ ad eligẽdos iudices iniqz de ecclesie consortio iudicat: qui de vniuersa ecclesia male sentiendo de iudicio seculari poscit auxilium:cum priuatoruz etiaz causas apostolus: ad ecclesiam deferri atqz ibidez determinari precipiat. Item ex eodem.

k ¶ Põtifice.hic manifeste habes q̃ in cã ecclesiastica neuter põt adire alium iudicẽ siue in ciuili siue in crĩali negocio laici aũt sine consensu ordinarij: eligunt aliuz iudicẽ in ciuili negocio. vt.ff.de iudi.l.j.C.ẽ iurisdi.om.iudi. l.j.hz nõ in crĩali. C.de iu.o. iu.in crĩalij.j.e.c.si qs cũ clerico.sed in clerico requirit cõsensus.ep.scopi z etiã ppri⁹ cõsensus.ar.hic.z.ix.q.ij. c.j.z.s.c.clericuz.z.c.nullus z c.inolita.z.vj.q.iij.deniq̃z. z iij.q.vj.si liceat.exẽ de fo.cõpe.significasti. Et est triplex ratio quare laicus põt z nõ clericus quia laicus põt iurare sine licentia sui iudicis:sed clericus nõ.vt extra de iura. calũ.inhærentes.hz nõ possz coraz laico litigare:nisi ibi iuraret. Item ab alio ẽpo non põt ordines accipre.ergo nec iudicium q̃ maius est.vt.ix. q.ij.nullus ẽmas. Itez nõ põt ab alio q̃ a suo plato petere iudiciũ aie qõ ẽ occultũ: ergo multo fortius nec manifestũ.vt ẽ pe.di.vj.placuit Itẽ inconueniens iã esset q̃ vnus episcopus iudicaret clericos alteri⁹ episcopi qõ esse nõ dz.vt.ix.q.ij.p totum z sic oẽs de vno episcopatu possent sibi aliũ ẽpm eligere in iudicẽ.nec renunciare põt clericus huic iuri.extra de fo.compe.si diligenti.credo tñ q̃ hz non possint renũciare exp̃resse q̃ tñ sponte.i. tacite possunt consentire in aliuz iudicẽ.nã arbitrũ spõte eligunt z iudicẽ delegatũ aliogn ex sufflatu erit priuilegiũ clericoz q̃ clerici⁹ põt eligere coraz quo iudice velit litigare. in consti. fede.aut. habita.C.ne filius p patre. Itẽ multa possuz facere spõte ad que nõ possuz me pacto astringere.nã possuz instituere aliquẽ heredẽ nõ tñ pacto ad hoc me astringere possũ.vt.C.de pac.l.vl. Itẽ tacite possuz renũciare foro hz nõ exp̃resse.sicut tacite papa renũciat suo ẽuilegio⁹ vt ij.q.vij.nos si.z.q.v. mãdastis.sicut tacite possum renunciare exceptioni,procuratore ẽ militẽ.sed nõ exp̃resse.vt.ff.de procu. filiusfa.§. veteranus.sil⁹ tacite possuz renũciare iuramẽto calũnie.hz nõ exp̃resse.C.de iura.ca.l. ij.in fi.z q̃ spõte possit rñdẽ hẽs.iij.q.vj.pulsatus.to.q̃ qd dicat io.b⁹ tene q̃ i laicũ nullo mõ ẽsentit clerie⁹,vt exẽ ẽ fo.cõpe.si diligẽti.nec i dericũ sine ẽsensu epi.vt exẽ ẽ fo.cõpe.significasti.b.

b ¶ Specialiter.pro bonis sed etiam generaliter p̃ bonis z malis:vel non tantum pro p̃sentibus qui nunc accusantur z conuincũtur.sed etiam pro omnibus alijs.xiij.q.ij.non estimemus.

i ¶ Nolita.hoc.c.de actore z sequens de reo loqtur.z nõ q̃ si actor trahit reũ ad iudicẽ non suũ p̃dit causam.sed si reus traxerit actorẽ

l PLacuit.intentatum.z sic loquitur cum litis sit contes.

m ¶ Purgari.p̃ hoc pz q̃ loqr de reo.sed qõ dicit postea euicit:intellige id in quo est absolutus.

n ¶ Locũ.i.deponatur.

o ¶ Iniqz.ẽtra meliã.n.facit iudici q̃ eo relicto vadit ad alterũ.vt.ff.de arbit.

litigatores.similiter si quis rem deducit coꝝ vno iudice ⁊ deducit postea coꝝ alio pdit litē.C.ō asser.tol.l.j.ī fi.

a Dediuersis.nihil notatur.

b Siquis.dāno sportularū.ad quos clerici non tenentur.vt in auth.de sanctiss.epis.§.sportularum. col.ir.ergo nec aduersarij ipsoꝝ teneri debēt.C.de fruc. ⁊ liti.expen.l.vl.

c ¶ Noluerit.illud nō tenet vel dic noluerit.i.non potuerit.qꝝ forte talem ,cām non potest audire.

d ¶ Sine scriptura.sine scriptura ,pcedit episcopus cuz iudicat inter suos clericos.similiter ī modicis causis nō regritur scriptura.vt ī auth. de man.prin.§.sit tibi.col.iij. nō obstat.ē.ij.q.j.in primis vbi dicitur sententia nulla que sine scripto proferrur.illud enim tm̄ tenet in criminalibus ⁊ maioribus negotijs.

e ¶ Buoz.hoc non tenet vt.iij.q.iij.§.spacium.

f ¶ Puniatur.nec illud tenet.vt extra.de iudi.cū non ab homine.

g Si clericus arbitros.⁊ est hec ratio.qꝝ metropolitanus nō est iudex clerici: vnde sub eo nō dz cōueniri.nec coꝝ episcopo debet cōueniri:cū nō possit esse actor ⁊ iudex ex̄ de resti.spo.conquerēte.⁊ ex̄ de concess.pre.⁊ ec.nō va.post electionē.in fi. Sed qs coget eū eligere arbitros:rñdetur ep̄us lz sit ei suspectus.vt extra de ap.secundo requiris. Jtē in alio casu cogit ipsum eligere arbitros.s.cum recusat eū vel delegatum ab eo.vt.ē.e.peruenit.

h ¶ Audiat.ē.vj.q.ij.c.episcopus.ō.sed ibi soluitur.

i ¶ Synodi.ergo si habeat ciuitatis cā ō ep̄um:solus metropolitanus nō pōt audire vt hic.⁊.vj.q.iiij.si inter.forte hoc nō tenet in maioꝝb⁹ causis.vel loqtur ꝑm antiqua tpa qñ pro singulis causis fiebat concilium.vt.j.e.q. iij.c.ij.⁊.c.iij.

k ¶ Clericus.

l ¶ Si clericoꝝ.ē.ij.q.j.in pmiss.l fi.ex̄ ō iudicat fi.

m ¶ Alia res.nec ēt actione pōt quis cedere alij postq̄ res est deducta in litigiū.vt.C.e.l.ij.nec valet priuilegiū impetratū tpe litis.vt extra de testi.cāz.⁊ vj. q.vj.placuit.C.vnde vi.auctoritatē.C.de fundis ⁊ salt̄ib⁹ reipublice li.xj.L.si quā nec res litigiosa pōt dedicari.ff.de liti.l.vlti.qui aūt rē litigiosam alienat:⁊ alienatio nulla est ⁊ ꝓteria punit̄ vendit oꝝ ⁊ emptoꝝ si scinit rē litigiosaz.vt ex̄ vt li.pen.ecclesia C.e.l.vlti.in casibus tm̄ licite alienat res litigiosa.s.ex causa dotis vel transactiōis vel donatiōis pp nuptiaꝝ vel ex cā legati vel diuisionis rerū hereditariarū.vt.C.ō liti l.vl. Jtez licite alienat res litigiosa que seruari ñ pōt.ff.fami.herciss.alienatiões.⁊.ff.de peti. here.diuus.

n ¶ In litigio.res dicit̄ litigiosa de cuius dñio vel quasi cā vertit̄ inter petitorē ⁊ possessorē vl̄ iudiciaria cōuentiōe vl̄ ꝓcibus ꝓncipi oblatis:⁊.per euz aduersario cognitis'. in auth.de liti.in princi. colla.ir.

o ¶ Exigef.hoc intelligē cū possessor est suspectus:alias possessor semp vtit̄ fructib⁹ pendēte lite.vt.⁊ vj.q. iiij.volum⁹.ex̄ vt.lit. pen.a memoria.

p ¶ Quod vero.⁊ est ,certū qꝝ fic.ē. e.inolita.

q Sed ponatur qō.hic q̄rit̄ an ille sit dignus depositione qui excōmunicat⁹ vl̄ suspēsus celebrat.⁊.certe sic.vt. j.e.si qs p̄sbyter.⁊ ex̄ de cle.ex.mi.fraternitati.nisi dispēset cū eo vt.lxiij.dist. salonitāe magister tm̄ ,psequit. alia questionē,s.vtrū sñia teneat siue iusta siue iniusta. Trib⁹ aūt modis dr̄ sñia iusta vt iusta vt.j.e.§.si ergo s.ex alio:cū malo vl̄ bono zelo sñiat ex cā.s. cū certꝫ cā subest vl̄ si subest.ex ordine cū seruat vel ptermittit ordo iuris. Jtē sñia alia est ꝓdēnatiōis :alia excōicatiōis:alia suspēsionis :alia ꝑcepti q̄ tm̄ ꝓprie dicit̄ sñia. sñia cōdēnationis semp tenet nisi sit iniusta ex die.vt.ij.q.vj.diffinitiua.alias semp tenet. nisi appellet ab ea Jtē sñia excōicatiōis ordinē exquirit ⁊ etiā cause cognitionē.vt.ij.q.j. nemo epūs.ex̄ de appræbēdibilis ex̄ ō sen. ex.sacro.siue tm̄ sit iniusta vel ex animo vel ex ordine semp tenet. vt.j.e.si epūs forte nec relenat per appellatiōnē nisi quo ad cognitionē.ex̄ de sen.ex.pertuas sñia aūt mādati vel precepti nō ligat. nisi id quod ꝑcipit ꝑtinet ⁊ ad officium precipientis.vij.q.j. quia frater noster.ꝓmo aūt probat.ē.vsqz ad.§. premissis.qꝝ sentētie. epi ēt iniuste sit parē-

Clericus nō accusetur nisi ante ecclesiasticum iudicem.

De diuersis⁹ ordinib⁹ ecclesie seruiētibus si qs in cām criminis incurrerit:⁊ abnuerit iudiciū ecclesiasticū:debet periclitari. Jtē constitutio.lxxiij.c.j.

Qui cum clerico litigiuz habet:episcopum ipsius adeat.

Siquis cū clerico litigiū habuerit:si qdez de cā pecuniaria: adeat prius epūz cuius iudicio clericus supponitur est ille aūt sine damno⁹ ⁊ sine delatiōe cōpetētē finē litis ip̄ositur⁹ est:si autē noluerit⁹ epūs litē dirimere:tūc ad ciuilē iudicē disceptatio cause ꝓueniat. vbi aūt dirimere epūs vult causaz:sine scriptura⁹ omnia ,pcedant:⁊ diffinitiua sententia ab eo sine scriptis ferat⁹.qꝝ si de criminali causa litigiū emerserit tūc cōpetētes iudices in hac ciuitate vt in ꝓuincijs interpellati cōsentaneū: legibus terminum cause imponāt ita tm̄ vt disceptatio litis duoꝝ⁹ mēsiū spaciuz nō excedat:a litis contestatione numerādū. Jtez:In criminalibus vero causis nunquaz sine scriptura ,pcedere debet.nō aūt aliter puniatur⁹ clericus.nisi obnoxi⁹ repertus sacerdotio nudatus fuerit ab epō suo vel clericatus honore. Si aūt crimē ecclesiasticū est:tunc fm canones ab epō suo cause examinatio ⁊ pena ,pcedant:nullā cōmunionē alijs: iudicibus in huiusmodi casibus habentibus. Jtem ex concilio chalcedonensi.

Clericus aduersus clericum negocium habens secularia iudicia non exerceat.

Siclericus⁹ aduersus clericuz habet negociuz nō relinquat suuz epūz:et ad secularia iudicia nō cōcurrat:sz prius negociū agitetur apud ,ppriuz epūm: vel certe si fuerit negociū ipsius epi apud arbitros ex vtraqz parte electos audiatur⁹ negociū si quis vero cōtra hoc fecerit:canonū correctionibus subiaceat.⁊ si clericus aduersus suū vel aliuz episcopū habeat causaz apud audientiā synodi⁹ prouincie cōqueratur.si vero cōtra ipsius ,puincie: metropolitanū epūm episcopus siue clericus habeat cōtrouersiā:pergant ad ipsius diocesis ꝓmates aut certe ad cōstātinopolitane regie:ciuitatis sedē vt eoꝝ ibi negociū terminet. Jtē ex cōcilio agathensi.

Dalea.

Clericū null⁹ ꝓsumat apud seculares iudicē episcopo nō permittēte pulsare:sed si pulsatus fuerit:nō respondeat:nec ,pponat: nec audeat criminale negociū iudicio seculari ꝓponere: Ex his omnib⁹ datur intelligi:qō clericus ad publica iudicia nec in ciuili nec in criminali causa est ,pducēdus:nisi forte ciuiles cām episcopus decidere nolnerit:vel in criminali causa nō sui honoris cingulo euz denudauerit Illud autez qō in epistola: clementis dictū est nō cognitoꝝ secularium indicioꝝ te vult deus cē ex episcopali vnctione intelligēdū est. Nō.n.in episcopuz vngitur:vt cognitor secularium iudicioꝝ reside at:sed vt ,pcurator aiarum ⁊ distributor⁹ spūalium existat:ꝓhibetur ergo secularibus negocijs occupari:nō ad tempus sequester fieri. vt secularia iudicia nō de rebus⁹ secularibus:sed secularium viroꝝ intelligēda sunt. Judicia de rebus secularibus secularia appellant⁹:iuxta illud apostoli. Secularia igitur iudicia si habueritis cōtemptibiles q sunt in ecclesia ꝓstituite iudicia vero secularium secularia appellantur:iuxta illud apostoli in epistola clementis quod ex subsequentibus dar intelligi cū dr̄:hec opera que tibi minus cōgruere diximus exhibeāt sibi inuicē vacātes laici. ꝓhibent ergo clerici a cognitiōe negocioꝝ secularium viroꝝ:ñ seculariuz cāꝝ negocia qp pe clericorū: sine criminalia siue ciuilia fuerint.nō nisi apud ecclesiastici cū iudicē ventiläda sunt. Unde hadrianus papa ait.

Nō nisi in foro suo audiat clericus.

Clericus⁹ sine laicus si crimine aut lite pulsatus fuerit:non alibi quam in foro suo pronocatus audiatur. Idem.

In clericoꝝ causa huiusmodi: forma seruetur: vt nequaquaz eoꝝ sententia a nō suo iudice dicta cōstrigat. Res vero in litigio posita ante legitimū cognitiōis euētū: in nullā dz omnino trāsferri personam. Unde gelasius papa quinto gesio episcopo.

In nullā transferat⁹ personā res in litigio posita ante cognitiōis euentū.

Quia⁹ res in litigio⁹ posita: in nullā transferri pōt oino ꝓsonaz donec legitime cognitionis euētū:cui potiꝰ debeatur iudiciaria disceptatiōe possit agnosci:ex eadē re quispiā nō sinatur exigere⁹ pēsiones sed in eodē statu re eadez posita in quo videt sicut dictū est:ante cōstitutā litez quisqs sibi putat quippiaz posse cōpetere veridico pulset examine ꝓiudicijs:omnib⁹ inde submotis. Q.ij.

Quod vero⁹ culpa illa suspēsione digna sit:ex capitulo illo mileuitani cōcilij liquido constat si eñ cōmunione ꝓnād⁹ est qui clericuz ad ciuilez iudicē crediderit protrahendū:multomagis suspensiōe dignus est:qui sui episcopi iudiciuz interpellantē ad iudicium seculare pertrahere non dubitauit. Q.iij.

Sed ponatur qō⁹ hec culpa suspēsiōe digna nō fuerit:queritur vtrum sit deponendus:qui officium contra prohibitionem episcopi celebrare ausus est.sed qꝝ sentētia episcopi siue iusta siue iniusta fuerit:timenda sit:gregorius testat dicens.

duz deinde probat eaz nõ ligare.

a S Entẽtia.timẽda ẽ.nisi i duobus casibus.s.cũ sniã est post appellationez lata ꝛ cũ continet intolerabilẽ errorẽ.eẽ de sent.excõ.per tuas.tertium casum apponũt quidam cum ꝓ indebitis exactionibus aliquis excõicaẽ vt eẽ de excẽs.prela.cũ ad quorundam.

b S Jquis ab aliis. similiter q suspensus est ab vno suspensus est quantũ ad oẽs.vt.vij.q.j.figs prẽsbyter.ꝛ.iiij.q.v.gl quis.

c ¶ Cõcilio. hodie solus metropolitanus cognoscit de cã excõicationis:vt extra de sen.ex.per tuas.

d ¶ Quod statuerit s.synodus.

e P Recipue. puniũtur j.xxv. q.j.nulli fas.

f ¶ Duos ergo in causa denũciationis idez põt esse iudex accusator ꝛ testis.extra de simo.lz.item est hic ar. ꝙ euangelica ãmonitio non solũ habet locũ in occultis:sed etiã in manifestis.ij.q.j.si peccauerit.

g S Jepiscopus. iracũdus.i. vt ex alo fit iniusta.

h ¶ Cito.i.nõ seruato ordine iuris.

i ¶ Et aspere.ꝙ non adsit causa.

k ¶ Potestatẽ auctoritate huius canonis.

l ¶ Jnterpellet. sm hec iura quilibz excõicatus audiebatur q volebat se pbare iniuste excõicatũ.hodie secus nisi sit post appellationẽ excõicatus.vl nisi dicat errorem expressum in sententia vt extra.e.ti.p tuas.si qs ergo conqueritur metropolitano de iniusta excõicatiõe. aut appellauit ad euz:aut non.si appellauit primo prestabit cautõnẽ absoluẽd ꝙ stabit iuri. deinde in optiõe hz an velit euz absoluere vel remittere absoluẽdũ ei a quo appellauit vt eẽ de sen.ex.p tuas si nõ appellauit ad eũ sm priora iura:debet remittere absoluẽdũ. ꝛ si ille noluerit absoluere tũc metropolitanus poterit absoluere vt eẽ ẽ offi.or.ad reprimẽdã.si tñ viderit sententiã excõmunicatiõis

Timenda est sententia pastoris.

S Ententiã pastoris siue iusta siue iniusta fuerit:timenda est*: Jtem ex concilio antiocheno.

A suo episcopo excõicatus:non est ab alio recipiendus.

S Jquis a proprio episcopo excommunicatus est:nec eũ prius ab alijs*:debere suscipi:nisi aut a suo fuerit receptus episcopo:aut concilio* facto episcopis occurrat ꝛ respondeat ꝛ synodo satisfecerit. quod statuerit[d] sub alia euz sententia recipi.quod ꝛ circa laicos ꝛ prebyteros ꝛ diaconos:ꝛ omnes qui in clero sunt conuenit obseruari.

Jtẽ nicolaus ad lothariũ regez.

Excõmunicationis:meretur sentẽtiam. qui excõicatis communicat.

P Recipue gualdrade pellicis tue ꝛ duduz a te repudiate cõmunionẽ declina .excõmunicata ẽ eniz ꝛ vsqz ad presentiã nostraz ab omni cõtubernio christianoꝝ seq̃strata.quãobrez cauendũ est:ne cũ ea pari macrone precellaris sententie: ac pro vnius mulierculę passione victus ꝛ obligatus ad pbenne trabaris exitiũ.deterius quippe in populis prelati deliquũt ac per hoc ipsi crudelius q̃z ceteri puniunt* vt ait beat⁹ gregorius:scire prelati debẽt ꝙ si peruersa vnquã ppetrant: tot mortib⁹ digni sunt:quot ad subditos suos pditionis exẽpla trãsmittunt. vnde necesse est:vt tãto se cauti⁹ a culpa custodiãt. qnãto per ꝓua que faciũt nõ soli moriunt .ꝛ inferna.ceterũ precaue ne quãdo nobis sm domini ꝓceptuz duos* aut tres testes adhibeamus:imo vero hoc sãcte ecclie dicamus:ꝛ qđ nõ optamus de cetero fias cũctis sicut ethnic⁹ ꝛ publican⁹. Jtẽ ex cõcilio sardicensi capitulo. xvij.

De eodem.

S Jepiscopus forte iracundus* qđ esse nõ debet cito* ꝛ asper* cõmouetur aduersus prẽsbyter⁹ siue diaconez:ꝛ eũ de ecclesia exterminere voluerit: ꝓuidendũ est:ne inocens damnet aut perdat cõmunionez.ꝛ ideo habet potestatez*:is qui est abiectus vt ẽpos finitimos interpellet ꝛ cã eius audiat ac diligenti⁹ ꝓtractet. Jlle vero ẽpus qui iuste vel iniuste euz abiecit:patient accipiat vt negociũ discutiat: vl ꝓberur eius fiũa a plurimis vel emẽdetur.tamen priusquaz omnia diligenter:ac fideliter examinent*.eum qui fuerat cõmunionẽ ꝓuatus ante cognitionẽ nullus debet ꝓsumere vt cõmunione socie*. Jtez ex concilio carthaginensi. ¶ De eodem.

S Jquis prẽsbyter ab ẽpo suo: correctus* fuerit:debet vtiqz apud vicinos ẽpos cõqueri: vt ab ipsis eius causa possit audiri: ꝛ per ipsos suo ẽpo recõciliari: ꝙ si nõ secerit:sed superbia qđ absit inflatus sernendũ ab epi sui cõmunione duxerit:ac separati cũ aliquib⁹ scisma faciens sacrificiũ deo obtulerit:anathematizet* ꝛ nihilomin⁹ locũ amittat. At si querimoniã iustaz habuerit aduersus episcopũ inquerendũ est. Jtez ex concilio antiocheno.

De his qui damnati a synodo sacra ministeria contingunt.

S Jquis* episcop⁹ damnatur a synodo: vel si prẽsbyter aut diaconus a suo episcopo ꝛ ausi fuerit aliquid de ministerio sacro contingere:siue episcopus iuxta precedentem consuetudinem siue prẽsbyter: siue diaconus nullo modo licet ei. nec in alia* synodo spem restitutionis aut locum satisfactionis habere:sed ꝛ communicantes ei omnes abijci:de ecclesia oportet:et maxime* si postquã didicerint aduersus memoratos prolatam fuisse sententiam eisdem communicare tentauerint. Jtem ex concilio mar.pa.

Sine spe sit reconciliationis:qui excõicatis cõicare prẽsumit.

S Jquis* episcopus in concilio excommunicatus fuerit:siue prẽsbyter aut diaconus a suo episcopo:ꝛ post excommunicationez prẽsumpserit:siue episcop⁹ ille aut prẽsbyter aut diaconus facere oblationem vel matutinum vel vespertinum sacrificiuz quasi in officio: suo agere sicut prius nõ liceat ei:nec in alio concilio spem reconciliationis habere:nec vltra reconciliari: sed etiam eos qui ei communicauerunt omnes ab ecclesia respui:maxime eos qui sciebant eum esse deiectum.si autem permansit turbans: ꝛ concitans ecclesiam :per forinsecam* potestatem*:oportet eum sic seditionariuz ab omni plebe expelli. Jtez ex concilio agathensi.

De episcopis qui innocentes: aut minimis causis culpabiles excommunicant.

G Piscopi si sacerdotali moderatione postposita:innocentes aut minimis* causis culpabiles excõmunicare prẽsumpserint: aut ad gratiaz baptismatis festinantes forsitan recipere noluerint: a vicinis episcopis eiusdem prouincie literis moneãtur.ꝛ si parere noluerit communio illis vsqz ad tempus synodi a reliquis episcopis denegetur:ne forte per excõmunicationis peccatum* excommunicati longo tempore morte preueniãtur. Jtẽ ex concilio aphricano.

De his qui tempore sue excommunicationis cõicare prẽsumunt.

P Lacuit inuerso cõcilio: vt qui excommunicatus fuerit pro suo neglectu* siue episcopus:siue quilibet siue clericus ꝛ tempore sue excõmunicationis ante audientiaz communicare prẽsumpserit:ipse in se dãnationis sententiam iudicetur protulisse. Jtez nicolaus papa.

Deponantur episcopi qui excommunicatis cõicant.

T Eugualdum* treuerẽsez ꝛ primatem belgice prouincie ꝛ gũtarium agrippine colonie archiep̃i

euidẽter iniustã põt ꝓnunciare iniustã:lz nõ sit appellatũ ad eũ. vt eẽ de ap.sollicitudinẽ.itẽ ecõuerso si est appellatũ ad eum ꝛ viderit iustaz esse cãm excõicationis tenẽt eũ remittere absoluẽdũ vt eẽ de sen.ex.p tuas.in fi. hodie autẽ lz nõ appellet ad superiorẽ.si tñ est periculũ in mora põt eum statim absoluere.vt eẽ.e.sacro.

m S Jquis correct⁹.i.suspẽsus vel excõicat⁹ minori excõicatiõe.vt ꝓ per id qđ sequitur anathematizetur.

n S Jquis.nec in alia ergo epi nõ possunt dispẽsare cũ talib⁹ qui post excõicationẽ celebrãt:cũ nec cõciliuz hoc possit.ar. ℈.ij.q.v. qua de cã.sic.vij.q.j.si quis prẽsbyter.

o ¶ Darime.i.tantũ sic.rij. dl.illud.ꝛ viij.di.puenit.ꝛvj. q.iij.per singulas.

p S Jgs.videt ꝙ isti clerici qui cõicãt excõicato in diuinis officijs.pari excõicatione ligent vt eẽ ℈ sen. ex.significauit.

q ¶ Per forinsecã.i.manu laicali.nec simile.℈.ꝛvij.dis. nec licuit.

r Episcopi.si minimis. ergo pro minorib⁹ causis non est qs excõicandus qđ verum est. vt.j.e.nullus. sed ℈ nonne pro sola contumacia est quis excõicandus vt.j.c.certum.ergo siue crimen sit magnũ siue paruũ nunq̃ est excõicãdus aliqs nisi sit contumax ad hoc dicunt qdam ꝙ ab hoie nõ sit aliquis excõicandus nisi ꝓ cõtumacia:sed a canone bene.vt.ꝛvij.q.iiij.si quis, suadente.hoc non est verum.qs qñqz excõicatur aliquis pro ꝓtumacia.qñqz pro crimine vt extra de ver.signi.ex parte io.sed certe illa decre.dicit ꝙ pro offensa sit aliquis excõicandus cum non vult satisfacere.ꝛ ita pro contumacia: quare alia distinctio est melior.b.

s ¶ Peccatum.ar.ꝙ citius moritur quis propter peccatum.vt.rij.q.ij.c.j.ꝛ tollit deus malos de medio ne peccatum eorum augeat.ꝛxiij. q.iiij.ea vindicta.ꝛ tollit bonos ne malicia malorum immutet intellectum eorum.℈ pe.di.iiij.si ex bono.

t P Lacuit.neglectu.videtur ergo ꝙ pro negligẽtia aliquis excõicat sicut ꝓ negligẽtia aliqs deponitur.vt.lxxxj.di.dictum est

v T Eugualdum. indicauerit.sic patet ꝙ punitur iudex qui male iudicat vt dist.ij.q.vj.hoc etiam.

a ¶ Utilitatis.qõ nulli prohibetur.vt,iiij.q.vj.omnibus.

b S Jaũtẽ pncipes.ergo imperatores subsunt episcopis ⁊ ab eis possunt excõicari.xcvj.di.duo.mitius tñ cũ eis agendum est q̃ cũ aliis.vt.xij.q.ij.de rebus.⁊ si in pluribus episcopatibus bz imperator domicilium.quilibet potest eum excõmunicare.ff.ad munici.assumpuo.

c Q Uicunq;

d S Jquis.cõmendandi nã alioꝝ bonores alis non debẽt esse occasio nocendi.vt.C. de sta.⁊ ima.l.vl.nec aliqs debet illud appetẽ p quod bonor alioꝝ minuat. vt.xcix. dis.nullus nec tibi debes ꝓsulere cũ alterius iniuria.xxij.q.ij.primũ nec aliquid facias in domo tua qõ vicino noceat.vt ff.de reg.iur.domũ.si tñ facias aliqd eo ꝓposito vt tibi prosit lz alij noceat non peccas.ar.ff.de aqua plu.ar.l.j.§.deniq;.ff.de dam.infec. fluminum.§.vl.⁊.l.se.

e ¶ Ad deformationem.C. de sta.⁊ ima.l.vlti.

f ¶ Jterũ.i.multotiens.

g A Bsit.finistrũ,hoc est verũ in bis que possunt trahi ad bonũ ⁊ ad malũ: vbi semp in meliorẽ partem est interpretãdũ. vt.xij. di.c.j.⁊ ex̃ de reg.iur.estote si ergo clericus amplectitur mulierẽ interpretabitur q̃ causa benedicendi eã hoc faciat. vt.xcvj.di.in scripturis tñ q̃q; canõ solã cõfabulationẽ interpretatur in deteriorem partem.vt.xxvij.q.j. nec aliqua.

b ¶ Aut gladio.hic habes q̃ inobedientia capite puniebatur.ergo ⁊ hodie repelleret a promotiõe.liij.di.multos.nõ tñ quelibet inobedientia capite puniebatur:sed sola illa que sãsma inducebat.vt.vij.q.j.deniq;.in fi.⁊ de hoc notaui.iiij.q.j.in pn.

i ¶ Demonũ.hoc olim fiebat ad litterã.hodie tñ satbane traditur vt citius conuertatur.vt.j.c. audi.in prin.⁊ c.omnis christianus.

k S Jnimicus iste. ab hoc loco incipit tractare de duplici excõicatiõe ⁊ nota q̃ quedã excõicatio est simpler siue minor que fit a sacramentis ⁊ ab ingressu ecclesie.alia solẽnis que proprie dicitur anathema que separat etiam a cõione fideliũ.de vtraq; istarum habes.iij.q.iiij.engeltrudã.maior excõicatio imponitur vl pro maiori crimine vel p cõtumacia.minor infligitur p quolibet morali.vt.j.e.audi.⁊ imponitur siue penitenti siue non penitenti:vel a se ipso vel a suo sacerdote loco pene.penitens tñ melius facit si auctoritate sacerdotis abstinet a sacramentis.vt ẽ pe.di j.in actione.impenitẽti imponit q̃q; a deo.s.q̃ est in morali peccato.tunc enim quãtũ ad deũ priuat̃ est sacramentis.vt.j.e.audi. q̃q; a se ipso ⁊ male.s.cũ ñ vult penitere ⁊ cessat a sacramentis:q̃ hoc sibi putat sufficere ad penas sine pnia.vt de pe.di.j.sunt qui arbitrantur.sed si nõ putat sibi sufficere.sed abstinet:q̃ putat se magnũ bene facit.vt de ꝓse.di ij.q scelerate. q̃q; infligit a sacerdote loco pene cũ vult penitere.q̃q; a canone.s. cũ gs cõicat excõicato.in his duobus casibus est necessaria reconciliatio.vt j.e.excellentissimus. l.vi. in capite.si ergo gs sit excõicatus sem p a suo excõicatore est absoluendus.nisi vel sit appellatũ ab eo vl ipse sit negligens. vt dixi.s.e. si episcopus forte.sed si a canone ẽ excõicatus põt absolui a suo sacerdote.sm distinctionẽ ex̃ de sen. er.nup hec aũt pena est nõ seruãtis excõicationẽ.si clericus est deponit. vt.s.e.siqs presbyter.si laicus tardius absoluitur.j.e. qui iubente.

l S Jcut apostoli. paulus statuit. ij.q.j.multi.⁊ Joan. xviij.q.j.omnis.

m ¶ Auertẽdo. idest contẽnendo.

n ¶ Salte.nedũ alibi.

o ¶ Homo.i.sub eodẽ tecto.vt xxxv.q.vj. eps.in synodo largi̇ sumitur dom̃. ff.ad syl.l.j.§.e.

p ¶ Vel oranerit.si ergo excõicatus intrat eccle fiã oẽs exibũt.vt xviij.q.j.oĩs q. sacerdos.tñ si incipit missa nõ exibit q̃ nõ relinquet offm in expletus vt.vij.q.j.nihil.

q ¶ Cõione. maioꝝ quia ã inciderat in minorem.s.e.q. si quis presbyter.

r Q Excõicatos vtriusq;.i.excõicantis ⁊ excõicati p hoc c.dixerũt qdã q̃ ignorante aduersario non posset excõicatus absolui qõ falsus est.vt ex̃ de ap..qua fronte. nisi pro crie sit excõicatus:tunc.n.oz vt p mo ei satisfaciat.vt ex̃ de ver.si.er parte.in fi. vel dic q̃ si inder ad querelaz alicuius excõicauit aliquẽ:tũc nõ absoluet eũ antes q̃ ab aduersario intelligatur an sit pro manifesto delicto excõicatus vel nõ. vt.j.e. seruet..si aũt inder nõ ad alicuius querelaz excõicauit aliquẽ:tũc superior ipsum statim põt absoluere. vt.j.i ꝓstitutione in no.ex̃ de ap.cũ speciali.

s ¶ Nec aue.xviij.q.j.ois qui recedit.

t Q Uam excõicato statim.ergo est canõ iste late sñie minoris excõicationis. preterea si nõ corrigit gula est: vt nihil factas commendãdi tui causa: quo minor alius fiat. neq; si quid boni operis habeas id ad deformationem alterius ⁊ vituperationem exerceas. non defendas improbus ⁊ sancta indigno cõmittenda non arbitreris: neq; iterum arguas ⁊ impugnes cuius crimen non deprehenderis. Jtem anthenus papa.

Episcopo non obediens: demonũ ore decerpitur.

A Bsit vt quicquam finistrum de his arbitremur: qui apostolico gradui succedentes christi: corpus sacro ore conficiunt p quos nos christiani sumus.qui claues regni celorum habentes ante iudicij. diem iudicant.in veteri quidem lege habetur:quicunq; sacerdotibus nõ obtemperasset: aut extra castra positus lapidabatur a populo:aut gladio cerutice subiecta:contemptum expiebat cruore:nunc vero inobediens spirituali animaduersione truncatur:aut electus de ecclesia rapido ore demonum decerpitur. Jtem petrus in ordinatione clementis.

Quibus papa est inimicus:his nec loqui debemus.

S Jinimicus est iste clemẽs alicui pro actibus suis vos nolite expectare: vt ipse vobis dicat.et cetera. vt supra in tractatu ordinandorum: vbi agitur de obediẽtia minorum erga maiores. Jtem fabianus episcopus.

Excõmunicatus est qui excõmunicatis communicat.

S Jcut apostoli:statuerunt dicentes:cuz excommunicatis non est communicandum.⁊ si quis cum excommunicato auertendo regulas scienter saltem:in domo: simul locutus fuerit vel oranerit illi communione priuetur. Jtem calixtus papa.

De eodem.

E Xcõmunicatos quosq; a sacerdotibus nullus ꝓcipiat ante vtriusq; partis examinationem iustam:nec cum eis in oratione aut cibo aut potu aut osculo cõmunicet: nec aue eis dicat:quia quicunq; in his vel alijs prohibitis scienter excommunicatis communicauerint: iuxta apostolor institutionez ⁊ ipsi similiter excommunicationi subiacebunt. Jtem isidorus.

De eodem.

C Um excõmunicato neq; orare neq; loqui nisi que ad eandem excõmunicationez pertinent: nec vesci licet.si quis enim cum eo aut palam aut absconse locutus fuerit: statim cum eo cõem excõicationis contrahet penam. Jtez ex

se excõicatur per sententiã.vt.j.e.c.pri.

a Qui cõicauerit excõmunicetur.si cõicat in crimine ⁊ criminoso est pari excõicatione cum ipso ligatus. nec põt absolui nisi ab excõicatore. sed si cõicat ei sed non in crimine tũc põt a solo sacerdote absolui.ex.e.nup.

b Qare sit episcopis.hic habes qõ litteris epi credit. ⁊ habes expresse extra ỹ proba.post cessionẽ ⁊ instrumentis aliox̃ principũ creditur si cõ suetudo regionis hoc hz.vt ex̃ de fi.instru. eũ dilectus.sed obijcit eũ viua vox potior sit ꝙ mortua quare nõ creditur verbo episcopi in talibus.vt.vj.q. ij.si tantũ.⁊.c.placuit nec papa ei credit qui dicit se excõicasse alĩ vt extra de testi.cũ tu fili. qũq enim eulogia ex mala fide scribuntur.vt.ff.de cust. ⁊ erbi.re. diuus. nec scripture tabellionis creditur: nisi habeat testium subscriptionẽ vt in auth. de here.et fal.§. sancimus col.j. nec instrumento procuratoris.extra de procu.c.j.nec instrumento iudicis.vt extra de testi.cuza nobis.⁊.b. dicit ꝙ semp statur sigillo episcopi.qz obtinet vicem publici istrumenti vt extra de fi. instru. scriptura.⁊ de fideuss. puenit. Alij dicunt ꝙ nõ creditur ei nisi redactũ sit in publicam formam.vt in auth. vt nulli iudi.§.si vero. col.vj.⁊.C. de dona. in donationibus. vel nisi habeat subscriptionem testium.⁊ si nõ sit ꝑ publicã manum factum.qz forte ibi nõ sunt publice persone vt.x.vj.q.iij.§.põt.hodie expeditus est circa ordinẽ iudicior̃ ꝙ nõ presumitur pro iudice nisi quantus alias probari põt.extra de proba.qñ in omnib⁹ alijs presumo pro sententia iudicis.s.ꝙ sit iusta ex alio ⁊ ex causa ⁊ quantũ ad ius litigatoris.vt in constitutione.cum speciali.ex̃ de appel.

concilio carthaginensi.

De eodem.

Qui communicauerit[a] vel orauerit cum excõicato:si laicus est excõicetur:si clericus: deponat

Item ex decreto bonorij:pape.

Excommunicatorum nomina vicinis omnibus palaz ⁊ publice annuncientur.

Qare sit omnibus episcopis[b]: excommunicatorum omnino noia tam episcopis vicinis quã suis parochianis pariter iudicare: eaqz in celebri loco posita pre fortibus ecclesie cunctis conuenientibus inculcare:quatenus in vtraqz diligentia excommunicatis vbiqz ecclesiasticus aditus[c] excludatur:et excusationis[c] causa omnibus auferatur. Verum hoc de nominatiz excommunicatis intelligitur excommunicationis enim penam duplici ter subimus:⁊ dum reatum incurrimus:⁊ dum sententia notamur.

Unde hieronymus in libro iudicum.

Duobus modis aliquis satbane: traditur.

Audi deniqz[a] apostolum dicentem de eo qui peccauerat:tradidi inquit huiusmodi hominem satbane in interitum carnis: vt saluus fiat spiritus. vides ergo quia ⁊ modo non solum per apostolos suos: tradidit deus delinquentes in manus inimicorum:sed etiam per eos qui ecclesie president:⁊ potestatem habent non solum soluendi sed etiam ligandi.traduntur autez peccatores in interitum carnis:cum prodelictis suis a christi corpore sepa rãtur ⁊ vt mihi videtur dupliciter etiam nunc traduntur homines de ecclesia in potestatem diaboli:hoc modo quo superius diximus:cum delictum eius manifestum fit ecclesie ⁊ de ecclesia per sacerdotem pellitur vt notatus ab omnibus erubescat:⁊ conuerso eueniat ei illud qõ sequitur:vt spiritꝰ saluus fiat in die domini nostri iesu christi.aliũ vero modo quis traditus est zabulo:cuz peccatum eius non est manifestum hominibus.deus autem qui videt in abscondito perspiciens eius mẽtem et animum eius vicijs ac passionibus seruientem ⁊ in corde eius: non se diligi sed aut auariciaz aut libidinem aut iactantiaz vel alie buiusmodi:istum talem dominus tradidit satbane. qũo autem tradidit eum satbane:discedit a mente eius: ⁊ auertit se ⁊ refugit a cogitationibus eius malis ⁊ desideriis:eius indignis:⁊ relinquit domum cordis: eius vacuam. Cum ergo per sententiam quis nominatus fuerit:cuz eo communicare non debemus cũ autem solo reatu occulte excõicationis contraxerit penam:non est ab eius communione cessandum. vnde dominus in euangelio:tunc demum peccatorem dixit habenduz sicut ethnicum ⁊ publicanum: cum ecclesiaz audire contempserit. apostolus quoqz non ait:si quis frater est fornicator:sed si quis frater nominatur fornicator sententie nominationem intelligens. Hinc etiam vrbanus guilimundo episcopo:sane quod super richardo.require in causa.quidaz[a] episcopus in hereziz lapsus.hinc etiam christus.in euangelio zizania dixit esse toleranda vsqz ad messem. Hinc etiaz hieronymus in eodem libro iudicum.

Mali a bonis separari penitus nõ possunt:

Nolite recedere a domino vsqz in hodiernuz diem:hoc est donec seculum stat .ostendat[a] ergo mihi quomodo hiebusenz donec seculum stat: habitet cum filijs :inde in hierusalem quippe cum nec ipsi quidem filij:inda habitent in hierusalem.ideo ergo nec istud :verum esse poterit:quod hiebusei cum iudeis i hierusalez habitent :quando nec ipsi quidẽ habitãt in ea sed nos intelligimus hoc spiritualiter assumẽtes euangelij: parabolam :que dicit de zizanijs[a]:finite vtraqz[a] crescere ne forte volentes eradicare zizania eradicetis simul cuz ipsis ⁊ triticum[a].⁊ infra audi ergo scripturaz dicentem:quia non potuerunt filij: inda disperdere hiebuseos:sed habitauerunt cuz ipsis vsqz in hodiernum diem in hierusalem .vnde deprecor vos qui fideles estis:vt ita vitam vestram ⁊ conuersationem seruetis:ne in aliquo vel ipsi scandalum patiamini: vel alijs:scandaluz factatis:sed sit vobis,summi studij: summeqz cautele:ne quis i hac sancto:um congregationem pollutus introeat:ne quis hiebuseus habitet in vobis:Uides enim quia dicit scriptura:quod non potuerunt eijcere filij: inda hiebuseos de hierusalez. hiebuseus autem interpretatur conculcatio.esto ergo quia non possumus eijcere istos qui nos conculcant:eos quos saltẽ possumus:quorum peccata manifesta sunt:eijcia mus:vbi enim peccatuz manifestũ non est eijcere de ecclesia neminez possumus:ne forte eradicantes zizania eradicemus cum illis ⁊ triticum:monet tamen me quod dixit: quia non potuerunt eijcere hiebuseos.i.eos qui interpretantur cõculcatio. ⁊ ideo videamus qui sunt in ecclesia cõculcantes.illi fine dubio de quibus dominus dicebat in euãgelio: nolite mittere sanctum canibus neqz margaritas[a] ante porcos: ne forte conculcent eas pedibus suis:⁊ cõuersi dirumpant vos.iste est ergo hiebuseus. i. conculcatio :qui indigni audiunt verbum dei.⁊ cum audierint neqz vt infideles discedunt:neqz permanent vt fideles:ꝫ percepta ministeriorum noticia ⁊ fidei nostre secretioribus perscrutatis:conuersi postmoduz impugnãt nos:et ꝓtradictionibus suis corda nostra dirumpunt:cõculcantes ver

e Excusationis.ar.ꝙ cõtra ea que publice facta fũt nemo postmodum audiendus est. vt.viij.q.j.licet.liiij. di.nulli.xvj.d.ꝙ dicitis.xij. q.ij.qui ⁊ humanis.ar.ꝓtra lxxxij.di.proposuisti.in fi.

d Audi deniqz.satbane. satbane dicitur tradi. qz diabolus in eo hz potestatem quasi in pecore suo.vt xxiiij.q.j.§. bis auctoritatibus.in fi.

e Quidam.j.xxiiij.q.ij.c. iij.

f Nolite. ostendat.supple qui hoc ad litterã vult intelligere.

g De zizanijs.i.de occultis peccatoribus.

b Utraqz.i.malos esse.cũ bonis.

i Triticũ.ar.ad questionẽ vbi vnus interfectus est ab vno de tribus:si dubitatur a quo ꝙ ratione dubitationis oẽs debeant promoueri qz ratione dubitationis vitiosa ⁊ supflua tolerantur xiij.q.ij.non estimemus.extra de sepulc. sacris. simile. xiiij.q.v. deniqz.⁊ sanctius est impunitum.⁊c.ff.de penis absentem.ar.ꝺ ꝺ pe.di. v.si q vero.ff.ad.l. aqui.ita vulneratus. vj.q.ij. si tñ.⁊ c.placuit. Item est hic ar.ꝙ ratione cõnexionis permittitur ꝙ alias nõ lz.sic.lxxxj. di.tantis:⁊.c.cũ omnibus.⁊ ff.de mino. deniqz.§.verus ⁊.l.etiam.⁊ quid iuris sit de hoc in questionibus notatui.b.

k Neqz margaritas.ꝺ. xliij.di.in mandatis.

a QUando.ar.er hoc.c.quod non nocet taciturnitas:qñ non prodest contradictio.vt nouī.xxviij.di.diaconi.

b Accipiant.ſ.xliij.di.in mandatis.

c AB mensam permittimus.ad hoc vt eos lucremur.vt.xxiij.q.iiij.infideles.cum iudeis tamen non possumus comedere vt.xxviij.q.j.omnes. sed nec hodie cum paganis licitum est commedere:cum ipsi discernant cibos sicut & iudei.hec ergo est causa quare possumus communicare paganis & nō excommunicatis:cuz tñ e illi sint membrum diaboli vt eos lucri faciamus.tñ ideo quia ñ multum curarent licet eos vitaremus.sed excommunicati. erubescunt si nō communicatur eis vt.ſ.e.audi.

d Euidenter.vel teste.ergo aliquis contra seipsum fert ſniam.vt.xxj.dist.nunc autem.ar.cōtra quia nemo sibi imperare potest.vt.ff.de arbi.l.pe.melius tamē est si hoc faciat aucte superioris. j.de pe.di.i.in actione.

e Questione.l. distinctione.nā Ōctus de pe.p distinctiones dinūditur.

f De pe.j.de pe.di.j.§.itē sicut.

g Prefinito.in cena dñi.

h Sententia.sic iudex secularis pōt aliquē excōicare.i.a legitimis actibus prohibere.vt.ff.de penis.l.moris.

i Engeltrudam.ſ.iij.q.iiij.c.vi.& xvij.q.iiij.quisqs. ſ.v.q.ij.c.ij.ioannes.

k Ab ingressu.B. videtur hic sentire q̄ qui dericū verberat tñ est separatus a sacramentis & ab ingressu ecclesie.nec obstat ille canō si qs suadente.xvij.q.iiij.q̄ anathema.ibi est idem qō separatio.hoc tñ non tenet ecclesia.& contra eum est extra ō ap.peruenit.ioannes fauentinus voluit euz corigere & dixit talem esse excōicatum sed nō vitandum anteqū denuncietur.sed expiesse ō cū est extra de sen.ex.cum non ab homine.

l Urbani.j.e.quibus episcopi.

m Ceterū.q.d.bene distinguo inter excōicatos simpliciter:& anathematizatos.vt ſalli sint vitandi:isti non.

bi dominici margaritas & ornamēta fidei maculantes.de istis ergo dicitur.quia non potuerunt filij:inde ejicere biebuseum de bierusalem vsqz in hodiernum diem. Item super duodecim prophetis.

Porcis & canibus sancta non sunt committenda.

QUando* ergo vir ecclesiasti/cus & prudens atqz intelligēs multas impietates in ea que vocatur domus dei esse cognonerit:& nō solum multas sed etiaz fortes & que opprimere possint iusticiam:& in tā tum doctorum rabiem processisse: vt accipiant* precium in iudicio:et omnia pro muneribus faciant:pauperes denitent in portis & andire cōtemnant.taceat in illo tempore:ne det sanctum canibus:et ne mittat margaritas ante porcos:qui conuersi conculcent eas.& imitetur hieremiam dicentem:solus sedebam quia amaritudine repletus eram.ſ

Item iohannes chrisostomus in epistola ad hebreos.,

Cum pagano comedere sed cuz excōicato minime licet

AD mensam quippe paganoꝝ si volueris tre/sine vlla prohibitione permittimus* si enim quis: frater nominatur inter vos.fratrez in hoc loco omnem fidelem simpliciter intellige:non monachuz tantum quid autem est quod fraternitatem vocat:nsi lauacrum regenerationis quod facit posse vocari deum patrem.Si quiz inquit nominatus fuerit frater fornicator aut auarus aut ebriosus:cum huiusmodi neqz cibum sumere.cum autem de paganis ageret non ita:sed si quis vos vocauerit ex in fidelibus paganos significans:& vultis ire:omne quod apponitur vobis comedite:si quis frater nominatur ebriosus.cē.o quanta integritas.nos nō solum non fugimus ebriosos sed etiam imus ad eos participantes cuzcis. Euidēter* itaqz ex premissis apparet quod eorum communionem vitare non cognimur:qui sententie notati non sunt:sed ipsius sententia notatio multipliciter intelligitur.aliquando enim arcetur quis a liminibus ecclesie & a communione corporis & sanguinis christi vt teste conscientia:iuxta illud apostoli:probet se homo:& sic de pane illo edat & de calice bibat:quia qui indigne manducat & bibit:iudicium sibi manducat & bibit. Item illud prosperi:facilius sibi deum placabunt. & cetera.require infra.xxxiij.malefi cijs impeditus questione* prima de penitentia*.vel sententia ecclesiastica sicut penitentes:quibus tempore prefinito* beneficium reconcilliationis impēditur.hec sententia* excommunicatio vocatur:quia a cōmunione corporis & sanguinis christi notatum probibet:sicut & Adaz ab eiu ligni vite excommunicatus. est domino dicente:videte ne forte sumat de ligno vite.qua sententia: non separatur quis a consortio fidelium.Est et alia sententia que anathema vocatur.qua quisqz seperatur a consortio fidelium:de qua supra cum excommunicatis nolite cōmunicare. Hanc distinctionem licet cuique aduertere ex auctoritate iohannis pape: engeltrudam* vrorem bosonis .& cetera.requiſ supra in causa.quidam episcopus a prosupra sede diectus. Item ex auctoritate eiusdem.Si quis domuz dei violauerit.& cetera.require infra in causa.xvij.quidam presbyter in infirmitate garnatus.Item ex auctoritate siluestri pape presenti decreto censemus.& cetera.requiſ supra in causa.in infamiam cuiusdam episcopi.Iuxta igitur banc distinctionem intelligenda est illa auctoritas innocentij:si quis suadente diabolo.& cetera.vt infra causa.qui dā presbyter.vt iuxta etymologiaz vocabuli anathematizati .idest separationi subiaceat:qui in edictum illud inciderit:qui a corpore & sanguine christi:et ab ingressu* ecclesie se alienum facit.qui impias manus in clericum injcere ausus fuerit.qui etiā a nullo episcoporum ab solui:idest more penitentium reconciliari poterit:nisi primum apostolico conspectui se representare curauerit. Illud autem petri de clemente.Si inimicus est iste clemens.& cetera. de sententia notatis intelligendum est.sicut & illud vrbani*.quibus episcopi non communicant.& cetera. vt.infra in eadem causa. ceterum* falsum esset illud varensis concilij: secundi.si tantum* episcopus alieni sceleris se consciun nouit. Item & illud:placuit vt si quando episcopus.et cetera.require supra in causa.duo fornicatores & infamia notati.& cetera. Item gregorius* clero & populo salonitano.

Communicare nō licet bis:qui excommunicatis communicant.

ROgo* & moneo:ne cuiquam sacerdoti suprascripto maximo communicanti* contra animā suaz quisquam vestrum communicare presumat. Item exconcilio toletano.i.

Nullus clericorum vel laicorum ad domū excommunicati accedat

SIquis* laicus abstinetur:ad domum eius vel clericorum

n Si tantū.ſ.vj.q.ij.placuit.c.ij.& vlti.

o Itē gregorius.ō id qō dixerat simpliciter excōmunicatos ñ esse vitandos.modo ostendit oēs excōmunicatos esse vitādos.

p Rogo.verbuz rogādi hic preceptiue ponitur.monemus.n.quoſ habem* charos.vt.xxviij.q.j.sic enim.& alibi rogo nō ponitur ō precatiue.ff. de neg.gest. si serui mei rogatu.sz ponitur rogare pro mandare.sic ponitur mandare pro rogare xxiij.q.iiij. gulisfari*.

q Cōicanti.i sacrisfim.b.vel dic q̄ maximus fuit excōicatus cū omnibus suis fautoribus.vel isti cōicabant ei in crimine:alias excōicatio non descenderet vsqz ad tertiam personam.j.e. qñ multos.nec obstat.xxi.di.anastasius quia ibi communicabāt ei in crie heresis.

r Siquis.episcopi.isti enim nō poterāt ignorare sententiam sui episcopi. vt.xij.q.ij.qui & humanis.

a ¶ Cōmoniti.ar.q̄ sufficē si alicui dictū est de excōicatione alicuius vt ipsum teneat vitare.vt ex̄ de elec.venerabilē vltra mediū.⁊ de post.pla.ad hoc ar.⁊ ex̄ de cle.er.mi.illud. Respōsio.prima sn̄ia vera est qñ excōicatio alicui⁹ puenit ad aliū p famā publicā:alias forte secus ee̊r vt in ℞o.

b ¶ Sed hoc.vult dicē q̄ maximus fuit excōicatus cū oībus suis fautoribus nec obstent.j. xxiij.q.ij.c.iij.⁊ j'.e.excellentissimus.

c ¶ Lapsus.j.xxiij. q.ij.c.iij.

d ¶ Excellētissimus. j.e.excellentissimus.

e Quibus epi nō cōicetis.si.vij. q.j.scire debes.xcj.di. c.j.nec ob.vj.q.ij. si tā tuz.q̄ hic loquit cū cō stat de sn̄ia sed.scitur eaz esse in iustam.

f ¶ Liget.dum tñ error nō sit expressus in sn̄ia.ex̄.e.per tuas.

g Si quis.

b Qui merito.pa ri.quid ergo si epūs cōicat alicui excōicato a simplici sacerdote:tā ligat⁹ est hoc canōe.sed a quo absoluetur:decre.dic.q̄ cōicans excōicato a suo plato est absoluēdus ex̄ de pe.⁊ re.qō autē.⁊ ita a metropolitano sed dicas q̄ a simplici sacerdote pōt absolui nisi cōicet ei:in crimine.vt ex̄.e.nuper videtur tñ quod sicut in suspēso a iure p⁹ sententiā nō reqritur aliqua absolutio.sic in excōicato a canōne.qō nō ē verū.vt in.c.nup in fi. Sed qd si papa cōicet excōicato:ille nō est ligatus qr nō ligat.ipsuz canon.xxv.q.j.§. bis ita.

i ¶ Refugiens.i.contemnens.

k Clericus.intellectū huius.habes.§.e.q.fi epūs forte.

l Nemo.ij℞pus. ex hoc.c.dic.p. hispanus hñ cāz quare nō possit appellari a sn̄ia excōicatōis:cuz epūs eū liget a cui⁹ sn̄ia nō pōt appellari.alia est rō:qr nemo excōicatur nisi p cōtumacia.j.e.nemo.⁊ nō audit cōtumar appellās vt.ij.q.vj.§.est aūt qñ vero.sunt etiā quox. Quidā aūt illam assignāt rōem:qr excōicatio secū trahit execucionē suā.ex̄ de ap.pastoralis.vñ sicut ab excōmore ñ appellat.ita nec ab hac sn̄ia.ij℞ hoc nō valet:qr qñq̄z appellat ab executore:cū ſ.excedit modū ⁊ sn̄iaz quam quis absoluit, ab alio secū trahit executionem tñ appellatur abea ex̄ de ap.qua fronte.

m Omnis.satbane.dū tñ iusta de cā excōicat.vt.xxiij.q.iij.si qs nō recto

n ¶ Ex̄ ecclesiā.ar.q̄ q semel est excōicatus amplius excōicari ñ pōt qr qui ex̄ ecclesiā est nō pōt magis esse ex̄ eā.ar.℞.iij.q.iiij.engeltrudā.de hoc ibi notaui.

vel religiosorum nullus accedat.si militer ⁊ clericus si abstinetur:a clericis deuitetur.si quis vero cum illo colloqui aut conuiuari fuerit deprehensus etiam ipse abstineatur. ſz hoc pertinet ad eos clericos qui eius episcopi sunt:⁊ ad omnes qui commoniti⁹ fuerint de eo qui abstinetur: siue laico quolibet siue clerico. Sed hoc⁹ specialiter in his q excommunicatis nominatim communicant.vnde infra vrbanus:sane quod super richardo. et cetera. infra causa.quidaz episcopus in beresim lapsus⁹. Item nicolaus papa in.c. excellentissimus⁹ rex carolus .infra circa finem huius cause.

Item vrbanus papa.

Sententia pastoris timenda est licet iniuste liget:

Quibus⁹ episcopi nō communicant non communicetis.⁊ quos eiecerint:non recipiatis. vale enim est timenda sententia episcopi.licet iniuste liget⁹. Item ex octauo synodo.

Excommunicationis cōtrahit penam:qui excōicatis communicat:

Si quis⁹ frater aut palam aut absconse cum excommunicato fuerit locutus aut iunctus communione:statim cuz eo excommunicationis contrahit penaz. Itē ex concilio cartha.ij.

De eodem.

Qui merito facinorum suorum ab ecclesia pulsi sunt:si ab aliquo episcopo vel presbytero vel: clerico fuerint in communione suy specti:etiam ipse pari⁹ cum eis crimine teneatur obnoxius:refugiens⁹ sui episcopi regulare iudicium. Itē ex concilio cartha.iiij.

Qui sententiam episcopi putat esse iniustam:recurrat ad synoduz.

Clericus⁹ qui episcopi districtionem circa se putat iniustā recurrat:ad synodum. Item iohannes chrisostomus super epistolam ad hebreos.

Vincula ecclesiastica non sunt contemnenda.

Nemo⁹ contemnat ecclesiastica vincula.non enim homo est qui ligat: sed christus qui hanc potestatem dedit ⁊ dominos fecit homines tanti honoris. Itez augustinus de verbis apostoli sermone.lxviij.

Satbane traditur: qui ab ecclesia excommunicatur.

Omnis⁹ christianus dilectissimi qui a sacerdotibus excommunicatur satbane traditur.quomodo:quia.ſ.extra⁹ ecclesiam diabolus est:sicut in ecclesia christus:ac per hoc quasi diabolo traditur qui ab ecclesiastica communione remouet⁹. vnde illos quos tunc apostolus satbane esse traditos predicat: excommunicatos a se esse demonstrat. Idem super iohannē:

De eodem.

Nihil⁹ sic debet formidare christianus quam separari a corpore christi.si enim seperatur a corpore christi:non est membruz eius si non est membrum eius:non vegetatur spiritu eius.quisquis autez inquit apostolus spiritum dei non habet:hic non est eius. Item hieronymus.quorum dimiseritis peccā.⁊ cetera.i.quibus ecclesiam interdixeritis:nisi reconciliati per satisfactionez fuerint:ipsis et ianua regni celestis clausa erit. Item ex concilio milenitano.

Vicini episcopi audiant eos:qui de iudicijs:episcoporum suorum queruntur.

Palea.

Presbyteri⁹ diaconi vel ceteri inferiores clerici:si in causis quas habuerint:de iudicijs: suorum episcoporum conquesti fuerint:vicini eos episcopi audiant:et inter: eos quicquid est diffiniant adhibiti ab eis ex consensu suorum episcoporum.quod si ab eis prouocandum putauerint:non prouocent nisi ad affricana concilia.vel ad primates suarum prouinciarum:ad transmarina autem qui putauerint appellandum:a nullo intra affricaz in communione suscipiātur. Itē ex cōcilio cartbaginensi quarto.

Iniusta episcoporum damnatio:irrita esse censetur.

Iritam⁹ esse iniustam episcoporum damnationem censemus ⁊ ideirco:a synodo retractandam⁹.

Itez ex concilio cartba. quinto.

Qui cause sue adesse:⁊ innocentiam suam asserere voluerit:intra annum excōmunicationis hoc faciat.

Iterus⁹ constitutū est:vt quotiens clericis connictis vel cōfessis in aliquo crimine:vl⁹ propter vtilitatem eorum quorum vere.⁊ cundie parcitur.vel propter ecclesie opprobrium aut insolentem insultationem hereticorum atqz gentiliuz:si forte cause adesse voluerint ⁊ innocentiam suam asserere:intra annum excommunicationis: hoc faciant:si vero intra annum causaz suam purgare contempserint: nulla eorum vox penitus audiat Itē gelasius.

Audientiam suam negat quilex cōmunicationis sue causam agere intra annum differt.

Qui cunqz intra anni spacium ciuiliter siue publice⁹ causam

o Nihil.q̄ separari.iuste. alias non obest. vt ex̄.e.a nobis.j.e.quid obest.tñ si conuenitur statiz incipit ligare.xxiij.q.iij.notādum.in fi.sed iō maxime est timenda:qr maxia est pena vt.xxiij.q.iij. corripiantur.

p Presbyteri.hoc.c.habet.§.ij.q.vj.placuit

q Ritam.iniustam.i.irritandā vl⁹ pro vt sonat.

r ¶ Retractandaz.de facto si est ipso iure irrita.vt ex̄ de app.ad presentiam.

s Iterus.i.post alia statuta.sic pone casuz.qdam accusatus de crie legitime fuit citatus.noluit venire.excōicatur pro cōtumacia si infra annum venerit:audiet super crie:postea non:qr habet pro cōuicto vl⁹ cōfesso iuris interpretatiōe.nā qui excōmunicatus est,p suspicione heresis post annū pro heretico habetur.vt ex̄ debereti.excōicamus.circa pān.nō obstat.iij.q.ir.decreuimus. quia ibi loquit cū lis est contest.vel ibi nō punit de crie: sed pro cōtumacia.sed.p.hispanus ppter hoc verbum purgare intellexit.hoc.c.de clerico infamato:qui si citat⁹ vt se purget:⁊ cōtumar fuerit iuris interpretatione:pcōuicto habetur. xxiij.q.iij. de illicita,vel dic qō tempat rigorem illoꝝ canonuz qui dicebant quod si clericus cō tenit excōicationez statim deponendus est.§.e.si qs presbyter.⁊.c.fe.sed hic propter insultationem hereticorum datur ei annus ad probandum innocentiam suaz.⁊ si per annum steterit excōicatus tunc primo deponitur. vel dic q̄ etiam post annuz potest audiri de crie quātuz ad hoc vt ostendat innocentiam suam sed nō quantum ad hoc vt recuperet bona sua vt.C.de requirē.reis.l.ij,qō tñ hic dicitur de anno.videt correctuz ex̄ de der.nō re.extue.sed dic qō nō habet pro conuicto spacio minori q̄ anno vt hic dr.ſz tñ in minori spacio potest priuari beneficijs:vt ibi.⁊ nō q̄ sequēs. c.loquitur de ciuili negocio ⁊ criminali.hoc autem in criminali tantum.

t Quicūqz.siue publice i. siue criminaliter.

a ℂ Excōicatoribus.excōicandus est reus cum talis est causa q̄ actor nō po
test mitti in possessionem.vt eē vt li.nō contest.tue.
b ℂ Clausisse.quantū ad causaz possessionis sed nō ꝓprietatis.vñ mittius.
agitur in ciuili q̄ in criminali causaz.vt dictum est.s.c.priori.vt.eē vt li.nō cō
test.quoniam frequenter.vel loquitur de actore cōtra quē bñ procedit lit.nō
cōte.vt eē de do.ꝛ cōtu.cāz.
c ℂ Leonis.xxiiij.q.ij.sane.
ꝛ.c.de communione.
d ℂ Itē ex concilio.be sunt
palee.b.
e Q Ui iubente. tardius
hoc in laico.clericus
enim deponitur.s.e.si quis
episcopus ꝛ iudex pōt alicui
negare iusticiaz ꝓpter deli
ctuz suū.vt.ff.ex qui.ca ma.
ſz ꝛ ſi.s.actio.imo q̄q; du
plicatur alicui pena ꝓpter
contumaciā suam.vt.ff.de
pe.aut dānū.s.quisqs.ꝛ est
si.s.xviij.di.siquis autem.
f S Jeps successori.bu
est ſi.ff.de iudi. mor
tuo est ergo hic arg.q̄ suc
cessor potest corrigere ꝛ tene
tur confirmare factuz ante
cessoris sui.xxxv.q.ir.q8 qs
eē de preca.c.ij.xvj.q.vj.illō
xij.q.ij. quicunqz.ꝛ in auc.
vt nulli iudi.s.ꝛ hoc vero iu
bemus.successor autē dele
gati nō potest absoluere vel
restituere possessionem ad
iudicataz nisi succedat in bo
nore ꝛ onere.eē de of.or.pa
storalis.s.preterea.
g ℂ Dremissis. sic ꝛ vba
nus.s.e.quibus episcopi.
b Nemo .communione.
sacramentoꝝ.
i ℂ Sine cōscientia.hoc est
verum cuz illud delictū tan
git totam prouinciam alias
nō tenetur.vt.ir.q.iij .c.ij.ꝛ.
e.archiepiscopus.
k ℂ Mortis.sed cum sit per
petua dānatio qualiter dr
medicalis vt.ij. q.j. multi.
Rñ.cum contēnitur est dā
natio alias non.vt.xxiiij. q.
iij.notandum.in fi.item vr
bic q̄ nemo sit excommuni
candus nisi pro contuma
cia.vt.xlv.di.ſz illud.ꝛ.xxiiij.
q.iij.tam sacerdos.ꝛ.c.eccle
sie sed hoc non est verus.vt
eē de v.sig.er parte vel dic
q̄ tūc demū quis pōt excōi
cari pro crie dū est icorrigib i
lis cū aliter nō possit corrigi.
xxiij.q.iiij.forte.io.
l N Ullus.ꝛ lemb⁹.si.s.e.
episcopi.vel intellige
de venialibus.vt.j.de cōse.
di.ij.quotidie.ꝛ.c.panem de
altari.
m ℂ Arceri. i.excōiari. baz.
nñ intellexit q̄ quicūq; est in
mortali peccato nō dz ingre
di ecclesiaz per id q8 est.xxx
iij.q.iiij. vir cū ꝓpria. sed nō
est verum vt ibi dixi.ꝛ j. de
pe.dist .v. falsas ꝛ j.q.j.qui
studet.io.

suam coram suis excommunicato
ribus⁹ non peregerint:ipsi sibi adin
tum audientie clausisse⁹ videantur.
quod si obstinato animo sine com
munione defuncti fuerint:nos eoꝝ
causam iuxta beati leonis⁹:predeces
soris nostri sententiam diuino iudi
cio reseruantes .quibus vinis non
communicauimus:nec mortuis cō
municare debemus.

Palea.

Q Ui vero excommunicato sci
enter communicauerit:ꝛ am
modo saltem in domo simul ora
uerit: atq; latebras quominus ad
satisfactionem :perducatur prebu
erit:donec ab episcopo excommu
nicatore penitentiam accipiat cor
poris ꝛ sanguinis domini commu
nione priuatum se esse cognoscat.

Item ex concilio⁹ bilerdensi.

Tardius recipiatur ad ueniaz :qui
sacerdote iubente ecclesiam exire
contempserit.

Q Ui iubēte⁹ sacerdote pro qua
licunq; culpa ab ecclesia exi
re contempserit:pro nora contu
melie tardius recipiatur ad veniaz

Sed queritur:si ante damnati ab
solutionem episcopum mox con
tigerit: vtruz damnatus postea va
leat absolui. De his ita statutuz
est in concilio eupannensi.

A successore soluatur:qui post mor
tem episcopi remanet ligatus.

S Jepiscopus ante damnati ab
solutionez obitu rapiatur:cor
rectum aut penitentem successori⁹:
licebit absolueē. Premissis⁹ au
ctoritatibus quibus iniuste senten
tie vsq; ad examinationem vtrius
q; partis parere iubemur:ita respō
detur.greg non dicit sententiam in
iuste latam esse seruandam sed ti
mendam.sic ꝛ vbanus.Timenda
est ergo.i.non ex superbia contem
nenda .reliqne vero auctoritates:
de excommunicatis loquūtur:qui
vel vocati ad synodum venire cō
tempserunt: vel calliditatibus ad⁹
uersantium occurrere nescientes in
iustam sententiam a iudice reporta
uerunt.vel qui neglectu sue vite si
nistram de se opinionem nasci per
mittentes sententiam in se excepe
runt. Hos siquidem solos excom
municationis sententia ferire licet.

Unde in meldensi concilio.

Quibus culpis exigentibus aliqs
sit communione priuandus.

N Emo episcoporum quemli
libet sine certa ꝛ mānifesta pec
cati causa communione⁹ priuet ec
clesiastica.sub anathemate autem
sine conscientia⁹ archiepiscopi aut
coepiscoporum nullum presumat
ponere:nisi vnde canonica docet:

n Q Ertū.tribus.i.pro cōtumacia istoꝝ.idē est de quolibet alio crie.
o ℂ Ante finitam.sic.j. de conse.di.j.missas.
p ℂ De his.i.de contumacibus.
q Q Uomodo.siquis enī dicebatur leprosus ducebatur ad sacerdo
tum ꝛ si ille iudicabat illū leprosum vel mūdum ita habebatur

auctoritas: quia anathema eterne
est mortis⁹ damnatio:ꝛ nō nisi pro
mortali debet imponi crimine:ꝛ il
lis qui aliter nō potuerunt corrigi.

Item ex concilio aluernensi.

Pro paruis ꝛ leuibus causis: nul
lus communione priuetur.

N Ullus⁹ sacerdotum quēquaz
recte fidei hominem pro par
uis ꝛ leuibus causis a cōmunione
suspēdat preter eas culpas pro qui
bus antiqui patres arceri⁹ ab eccle
sia iusserunt committentes. Itē
ex concilio triburiensi.

Pro his tribus criminibus quili
bet communione priuetur.

Q Ertum est pro bis tribus⁹ cri
minibus aliquem excommu
nicari debere.cum ad synodum ca
nonice vocatus venire contempnit.
aut si postquam illuc venerit sacer
dotalibus respuit obedire precep
tis.aut si ante finitam⁹ cause sue exa
miationē a synodo abire presumit.
De his⁹ inquaz ꝛ huiusmōi premis
se auctoritates loquūtur:nō de iniu
ste suspensis. Quod autem iniuste
sine parendum nō sit:multis aucto
ritatibus probatur.quarum prima
est illa hieron⁹.super matheum.

Sententia pastoris reum vel immo
centē non constituit vel facit.

Q Uomodo⁹ sacerdos mūdū le
prosuz nō facit.sic eps vel pre
sbyter nō aligat⁹ eos q i sontes sunt:
nec soluit⁹ noxios:ſz pro officio suo
cuz peccatoꝝ varietates audierit:
scit⁹ qui ligādus sit:qui soluendus.

Jtez augustinus super matheuz.

Palea.

R Idiculū est:vt eū dicam⁹ qui
vinculis peccatoꝝ suoꝝ liga
tus est pp hoc solum qō eps dicit
bñe huiusmōi potestatē vt soluti ab
eo soluti sint in celo ꝛ ligati in ter
ris ligati sint in celo. Sit ergo irre
prehēsibilis qui alterū ligat aut sol
uit. Itē gelasius papa epis orien
talibus de damnatione dioscori.

Non est petenda solutio:cum ini
qua fertur sententia.

Q Ui est illata⁹ snia :deponat er
roꝛē ꝛ vacua est sed iniusta est
tāto curare eaz nō dz :quāto apud
deuz ꝛ eius ecclesiā neminē pōt g⁹a
uare iniqua sentētia. Jta ergo ea se
nō absolui desideret:qua se nullate
nus perspicit obligatuz. Itez au
gustinus de summo bono.

Deus non nocet nec noceri patit
aliquem iniuste.

S Ecunduz catolicā fidem nec
dei⁹ nature nocere quisquā po
test nec natura dei iniuste nocet⁹ cui
quā potest:nec nocere⁹ iniuste pati
tur quēquā.quienim nocet vt apo
stolus ait: recipiet hoc quod nocu

dei .xxiij.q.j .s.illud.sed illud nō tz cuz excōmunicatus est.vt extra.de sen.ꝛ re iudi. ad probandum.
r ℂ Non aligat.q̄tuz ad deuz sed q̄tū ad ec clesiam.vt.xxiiij.q.ij. si quis nō re.to.
s ℂ Nec soluit nor⁹ os.talis absolutio nō ꝓdest q̄tū ad cuz qui querit indiscretū sacer dotē vt eum p imperi tiaz absoluat.vt .j.de pe.dis.vj.q.vlti .
t ℂ Scit.i.scire debet vt inder.io.
v Q Ui est illata .a Dioscoro bere tico⁹ cuius snia nulla fuit.sed quid si aliam tulisset snīam in suos subditos:dico q̄ tenet q̄ illi qui sunt extra ec clesiaz bene habent iu risdictionem. vt.xxiij. q.v.si propterea.ꝛ.iij. q.vij.ꝛ.vlt.alij ꝫ senti unt.vt .xxiiij.q.j .s.illud.
x Secundū, nec dei.i.deo.
y ℂ Nec nocere.quin puniat malefactorem vt.xxxij.q .iiij.nemo.

a Epistl. vincula disrūpit. vt. xv. q. vj. auctoritatem.

b Emerarius. plerumq; nocet eni si cōtemnatur.

c Ut noceat. q; si p imperitiā iudicat facit litez suam. vt insti. de obli. que ex quasi delic. nascū. §. j. sed si per dolum. incurrit infamiaz. z preteria punit in totaz litis estimationez. C. de pe. iu. qui male in .l. ij. eodē mō ad interesse punit qui iniuste exōicauit aliquez nisi errauerit ex cā pbabili. vt extra de sen. ex. sacro.

d Quid obest. tabula. lj. q. j. c. nomen.

e Senti. j. e si sunt ō. xij. q. j. nolo. ō conse. di. j. iubemus. in illis. c. dr q; nō sufficit cōscientia sed requiritur bona fama q̄tū ad alios. sed illa. c. loquunt q̄ sumus int̄ tales qui parati sunt. imitari z nō reprehendere. vñ ne tales corū parnus. exemplo niti debem⁹. vt fama nr̄a lucet, coraz eis. sed hic loquitur cū simus int̄ tales qui non curant imitari sed reprehēdere tunc sufficit nobis quantum ad eos conscientia bona.

f In cunctis. lingua ablatiui casus. s. vt pp nulli⁹ linguam credat se aliqs implicitū z reum.

g Sine accusatiōe. interiori.

h Maledicoraz. ar. q; infamia orta ab inimicis nō inducit purgationez. et tra de purga. cū in iuuentute. z. ij. q. v. omnibus. nec etiam a leuibus personis nec ab illis qui de facili credunt.

i Nisi pbata. j. xxx q. v. nullus ante.

k Citius. vlcisci. i. punīri q̄ citius fieri potest. vt. xxiij. q. iiij. cum quisq;.

sit. Idem de verbis domini.

Iniusta vincula disrumpet iusticia

Episti habere fratrez tuū tanquā publicanū liga⁹ illū in terra: sed vt iuste alliges vide: nā iniusta vincula disrūpit⁹ iusticia: quem solueris inquit in terra: solutus erit: in celo. Idem de sermone domini in monte.

Temeritas iudicandi non ei qui iudicatur sed iudici nocet.

Temerariū iudiciū plerumq;⁹: nihil nocet ei ō quo temere iudicatur. ei autez qui temere iudicat ipsa temeritas necesse est vt noceat. Idem ad clerū hyponensez.

Non obest homini iniusta sententia

Quid obest homini: quod ex illa tabula⁹ vult enz delere humana ignorantia: si de libro viuentiū non enz deleat iniqua ꝓscientia Idem ad secundinū manicheū.

De eodem.

Senti⁹ de agustino quicquid libet: sola me in oculis⁹ dei ꝓscientia nō excuset. Itē grego. cōstantino mediolanensi archiepiscopo.

Quos conscientia iustificat: aliorū maledicta non timeant.

In cunctis que in hac vita aduersa proueniunt: sola est sicut nostris oipotentis dei districtio pēlanda: atq; ad cor ꝓprīū semper recurrendū vt nullius ibi lingua⁹ implicet: vbi cōsciētia nō acculat quē eni cōsciētia defendit liber est inter accusationez z liber sine accusatione⁹ esse non potest: si sola que interius adijcit: cōsciētia accuset. de vestra igit sanctitate absit a christianoraz iudicio ea que maledicorum⁹ hominū rumoribus conficta credimus: in qualicunq; modulo suscipionis adduci: quia z sacri eloquij testimoniuz tenemus: vt mala maiorū cum forsitan dicuntur: nisi probata⁹ credi nō debeant: sed citius⁹ probata⁹ vlcisci. hoc igitur dixi vt nimie leuitatis esse ostenderē si quis mala grauia credere studeat: que probari non possint. vnde sanctitas vestra debet mentē suaz a maledicoraz hominū rumoribus atq; obtrectationibus distungere: z sola que eterne vite sunt atq; ad vtilitatem subditorum proficiunt cogitare. Unde augu. in psal. xxxvij.

Frustra asperātur ab homine que deus iustificat.

Et si⁹ ad tēpus dānarit⁹ ab homine z si direxit sententiā ꝓconsulis in cyprianum. aliud est sella⁹ terrena: aliud est tribunal ecclestē: ab inferiori accipit sententiā: a superiore coronam⁹. Idez in psalmo. xxxviij.

Custodi⁹ intus innocentiā tuā vbi nemo oppugnit causaz tuam. prenalebit in te falsum testimonium sed apud homines: nunquid apud deuz valebit: vbi causa tua dicenda est: quando deus erit iudex alius testis quaz conscientia tua nō erit: inter instuz iudicē z conscientiaz tuaz noli timere nisi causaz tuā.

Item gregorius papa.

Non hominum linguas z conscientias curare debemus.

Inter verba laudātiū siue viituperatiuz ad mentē semper⁹ recurrendum est. z si non in ea inuenitur bonū quod de nobis dicitur magnā tristiciaz generare debet: et rursuz si nō in ea inuenitur malum quod de nobis homines loquunt in malignā debemus letitiā ꝓsilire. quid enim si non oēs laudāt. et conscientia liberos nos demōstret. habemus paulū dicentē. gloria nostra hec est testimoniuz conscientie nostre. Job quoq; dicit: ecce in celo testis meus. Si ergo, est nobis testis in celo testis in corde dimitamus stultos foris loqui quod volunt. qd enim aliud detrahent es faciunt nisi quod in pulueré sufflāt. z in oculos suos terrā excitāt. vt vnde plus detractionis perflant. inde magis nihil veritatis videāt: vocādi tū etiā sunt ipsi z trāquille admonendi: eiq; satisfieri modis oibus debet sciētes quid de indeis veritas dicit: ne forte⁹ scādalizemus eos si autez satisfieri sibi ex veritate noluerit: habes cōsolationē: quā aspicias in euāgelio. cū eniz domino dicenz tuisset: scis q; audito hoc verbo⁹ scandalizati⁹ sunt indei respondit: sinite illos: ceci sunt z duces cecoruz. Paulus quoq; apostolus: admonet dicēs: si fieri pōt quod ex vobis est: cū oibus hoibus pacem habētes: dicturus cū oibus pacem habeamus hoc difficile esse perspiciens premisit⁹ si fieri pōt: z subiunxit quod fieri pōt: cuz dicit⁹ quod ex vobis est: q; si nos in mente charitatē erga odientes seruare cupim⁹ z si illi nobiscū pacē nō habent nos tamē cuz illis⁹ sine dubio habem⁹. Hoc inter eos obseruandū est: qui parati sunt suspicari quod nō videt parati semp reprehendere: nūquaz imitari apud alios aūt conscientia. est necessaria nobis: fama illis.

Unde augustinus.

Conscientia nobis z fama proximis est necessaria.

Nou sunt⁹ audiendi siue viri siue femine: qui quādo reprehenduntur in aliqua negligentia p quā fit vt in malā veniant suspicionē: vnde suā vitā longe abesse sciūt dicūt coraz deo sufficere sibi cōsciētiaz. existimationez boiam no solū impudēter: verū etiā crudeliter cōtēnentes: cū occidant⁹ aias aliorū siue blasphemantiū viaz⁹ dei: quos secundū suā suspicionē quasi turpis que casta est displicet vita sōrum vel etiā cū excusatione⁹ imitātium non quod vident: sz quod putāt⁹ p inde quisquis a criminibus flagitiorū atq; facinorū vitaz suā custodi: sibi benefacit. quisquis autez etiam famam z in alijs: est misericors nobis eni necessaria est vita nostra alijs fama nr̄a. Itē hieronymus

l Probata. alias prolata.

m Si cipianum. mar tyrem.

n Sella. i. sedes iudicis.

o Coronaz. si sententiam patienter ferat. vt. j. c. qui iustus.

p Custodi. quia cooperiri potest fieri nō ame. xxxij. q. v. §. j. xxiij. q. vi. in prin. io.

q Inter verba. nec forte. hec fuerunt verba xpi. cū peteret ab eo tributū. dixit petro vade ad mare z pisces qui tibi prius occurrerit tolle. z q̄ inueneris in ore pisces des pro me z pro te. vt. xxviij. q. j. iam nunc. z est ar. q̄ aliquid omittitur ratione scandali. l. di. de his vero.

r Verbo. nō quod intrat. in os. sed qō procedit ex ore coinquinat hominem tunc dixerūt discipuli. scis quia pharisei audito hoc verbo. scandalizati sunt phariseoruī enim erat religio in cibis discernendis.

s Scandalizati sunt. i. indignati sunt.

t Premiss. t. ar. ex ordine verborum argumentandū. ar. xliij. di. c. j. in fi. extra de rescrip. cum dilecta.

v Cuz illis. ar. q̄ fides est illi seruāda qui eaz nō vult seruare. xxiij. q. v. qō deo. xxij. q. iiij. innocens. ō arg. extra de iureiu. peruenit. in fi. z est huic fi. ff. de arbi. celsus. §. idem.

x Non sūt. j. iij. q. j. nolo.

y Cum occidāt. exēplo. vt. ij. q. vij. paulus.

z Viam. i. christianam religionem.

a Cum excusatione. vt si viderent aliquos soluere ieiunium iusta de causa. ipsi idem faciunt. cuz tñ ignorēt causaz quare ille faceret. z sic se excusant. per alium.

a SIquis hic reuertitur. S.ad ꝓpositum ad ostendendū.s.q̄ sñia iniqua nocet ei q̄ eaz ꝓtulit.nō aūt ei.ꝫ quē ꝓlata est.potest etiam hoc itelligi de rebꝰ ipsis. i.si quis vicia dixerit esse virtutes.vel econuerso.

b Dixerit indicando.

c Justum.absoluendo.

d Abbolabilis.q̄ mortaliter peccat ⁊ ꝓsonat ei q̄ dicit augustinus sup primā epistolā ad corin. q̄ errare in rebus est mortale peccatū.s.cū putat qs id opꝰ esse bonū q̄ est malū.vel ecōuerso.naz q libet adultus tenet scire hoc esse bonū illud malū.vel dic dixerit.i.firmiter asseuerauerit cum non sit certus.

e SIquis crediderit.i.asseuerauerint.

f Errat.nō opinando sed stulte asserendo.

g VEh qui dicitis.dilatauit logk būano more

h Eius.i.hierusalē.

i Homo.i.minor.

i Homo.s.superbia.

k Vir.i.maior.

k Vir.s.superbus.

l Exaltabitur.i. altꝰ apparebit.

m Sanctificabit.i.sanctus apparebit.vt ibi.sanctificet. nomen tuum.

n. IPse.priuat.i. meret priuari.sic.xij.q.ij.sepe fit. vel ꝓprie.q̄ ꝓtestū nō cōceditur ad abusum.

o VAdicare .sua.vt.j.e.q̄ tuor.

p, VNc vera .iterni.i.cō scientie vel dei.

q Judicis.i.dei.hic vult dicere q̄ sacerdos neminē absoluet nisi precesserit absolutio dei.

r PRiuilegiū hec.ē pars illiꝰ.ꝫ. dist.lxxiij, vbi ista,⁊ c.gesta.

r Priuilegiū perdit ꝓuilegiuz pp abusuz.vt hic pp delictū.xxv.q.ij.ita nos. Jtē ꝓpter cōtrariū factū ex̄ de ꝓuile.si de terra.⁊ ex̄.de cōsti.cū accessissent. Jtē pp negligētiaz.ff.de nūdinis.l.j. Jtē ꝓpter enormē dānuz superueniens.ex̄ de dec. suggestuz Sz nunqd ecclia perdit ꝓuilegiū si delinquāt canonici vel monachi videt q̄ sic q⁊ ciuitas pdit si delinquerit ciues.xxv.q.ij.ita nos. Jtē nauis ecclie publicat pp delictū.C.de sacrosā.ec.iudemꝰ ſz dicas q̄ nō.ar.ex̄ ō ꝓuile. cū ⁊ plantare.in fi.arg.ex̄ de arbi.c.cū tpe.

f NOn debz .penā.ſ. ergo cōstet tibi q̄ sñia iudicis est iniqua potes iudici violēter resistere.ex̄ de app. significanerūt.lxj.dt.c.nullꝰ inuitꝰ.est ergo hic.ar.q̄ figs celebrat post excōicationē in iuste latā .q̄ nō dz sustinere aliq̄z penā q⁊ qui ꝓbat sñiaz excōicatōis eē iniustā.nō est cogēdus ad aliq̄ satisfactōez sup epistolaz pauli ad philemonē.

Apud deuz maledicitur:qui mouibus dissonaz profert sententiam.

SIquisa dixerit iustū iniustū: ⁊ iniustū iustū:aboiabilis est vteraz apud deū:similiter qui sanctū dicit nō sanctuz ⁊ rursus nō sanctum asserit sanctuz:aboiabilisa est apud deuz. Idem.

Christū violat:q̄ sanctū nō sanctuz vel nō sanctū sanctū esse crediderit

SIquis hominē qui scūs nō est sanctū esse crediderita:⁊ dei eū iunxerit societati:christū violat:cuius membra sumus.⁊ infra:omnes credentes secundū apostolū christi corpus efficimur:qui in christi.corpore errat⁊ labitur asserens membruz eius esse sanctū cū non sit:vel nō esse sanctuz cū sit:vide quali crimine obnoxius fiat.Jsayas enizdicit veb bis qui dicunt dulce amarū ⁊ amarū dulce:ponentes tenebras lucē⁊ lucē tenebras dulce puto esse sanctimoniā. amaruz quod sanctimonie contrariū est. Jtē ysayas.

Eternum veb maledictionis inueniet qui bonos malos⁊ malos bonos dixerit.

VEh qui dicitisa bonū malū:⁊ maluz bonuz:ponentes tenebras lucez:⁊ lucē tenebras. propterea captiuꝰ ductus est populus meus:q⁊ nō habuit scientiā:⁊ nobiles eiusb interierunt fame:⁊ multitudo eius siti exaruit: propterea dilatauit infernus aiam suaz:⁊ aperuit os suū absq̄z vllo termino:⁊ descendent fortes eius:⁊ populꝰ eius:⁊ sublimes gloriosiq̄z eius ad eū.⁊ incuruabitur homoc:et humiliabit vird: ⁊ oculi sublimium deprimentur:et exaltabitura dominus in iudicio ⁊ deus sanctus sanctificabitur in iustitia. Jtez gre.in homel.xxvij.

Ligandi soluendiq̄z ptāte se priuat qui banc iniuste exercet.

IPse ligandi atq̄z soluendi potestate se priuata:qui banc pro suis voluptatibus ⁊ non subditorū moribus exercet. Idem.

De eodem.

IVdicare digne de subditis nequeūt:qui ⁊ subditorū cāis suaa vel odia vl gratiā sequūtur. Idē

Nō est vera ꝓsidētis absolutio nisi sequatur arbitriū interni iudicis.

TVnc vera est absolutio presidētis:cū interni sequit arbitriuz iudicisa:quod bene quatridnani mortui resuscitatio illa significat videlicet demonstrat:quia ꝓius dominus mortuū suscitauit⁊ viuificauit dicens:lazare veni foras:⁊ postmoduz is qui viuus fuerat egressus a discipulis est solutus:sicut scriptū est. Idem in registro.

Priuilegium meretur erui:qui eodem abutitur.

PRiuilegiūa omnino meretur amittere qui premissa sibi abutitur potestate. Idem.

In quez canonica non fert sñia penaz non debet ferre canonicam.

NOn debeta pe nā substinere canonicā:in cuius dānatione non est canonica prolata sententia

Ex bisa datur intelligi quod iniusta sñia nullū alligat apud deū:nec apud ecclesiaz eius aliquis granat iniqua sñia.sicut ex gelasij. c.babet⁊ tur. Non ergo ab eius cōione abstinendū est nec ei ab officio cessandū in quē cognoscit iniqua,plata sñia. Cur ergo capitula carthaginēsiuma ⁊ aphricanib atq̄z alioz cōciliorz ꝓbibēt iniuste dānatū in cōione recipi ante indicij: examinationē.cur ⁊ illud i cōcilio magociēsi statutū est

Qui damnatur a synodo:quomodo in secunda innocens reparetur.

EPiscopusa presbyterb aut diaconus a gradu suo iniuste dei ectus si in secunda synodo innocēs inueniat:nec pōt esse quod fuerat: nisi gradus amissos recipiat corz altari de manibus episcoporz:si episcopus est:orariū ⁊ baculū ⁊ annulū si presbyter est orariūc ⁊ planetād si diaconus orariū ⁊ albā.si subdiaconus patenāe ⁊ calicē:sic ⁊ reliquif gradus in reparatiōe sua recipiant ea que cū ordinarentg perceperant.

Si ergoa iniuste delecti nec etiaz per episcopos reparari possunt:nisi de manibus eorū recipiant: que amiserāt quō sua auctoritate cuiqz licet iniuste ligatis cōicare ⁊ eis nō petita absolutione sua celebrare officia:sicut gelasius videtur sentire. Ad hoc respondendū est:quod sentētia aliquādo est iniusta ex animo proferētis:iusta vero ex ordine ⁊ cā aliquādo iusta ex aio ⁊ cā:aliquando iusta ex aio ⁊ ordine ſz nō ex cā. Cuz aūt ex cā iniusta fuerit aliquando:nullū in eo oio qui accusatur delictū est:quod sit dānatiōe dignū: aliquando nō est in eo illud:supra quod fertur sñia ſz ex alio nominandus est. Ex aio est iniusta sñia cū aliqs seruata integritate iudiciarij:ordinis in adulterum vl in quēlibet criminoluz nō amore iusticie:sed liuore odij: vel precio aut fauore aduersariorz inductus sñiaz pfert: Unde beda super epistolaz iacobi ait.

IRa eni virh iusticiā dei nō operatur qui iratus in aliquē sñiaz profert⁊ si ille quārū ad se iustaz reporter sñiaz:ille tamē qui nō amor iusticie ſz liuore odij:in eū sñiaz dedit iusticiā dei in quē perturbatio nō cadit nō imitatur. Item greg.

Sententia iusticie non est prō premio ferenda.

QUi recte indicat:⁊ premium remunerationis expectat.fraudem in deū perpetrat:q⁊ iusticiam quaz gratis impartiri debuit:acceptione pecunie vendidit. bonis male vtuntur qui pro tēporali lucro iuste iudicant.tales quippe ad veritatem non iusticie defensio:sed amor premij: pronocat quibus si spes nūmi subtrahit ꝓfectim a iusticie cōfessione recedunt acceptio nūmorum prenaricatio veritatis ē vnde ⁊ pro

ex̄.s of.or.ad rep̄mendā ar.s.e.cui est.ſz boc nō est veruz vt.s.e.si eps forte.⁊ c.sequēti.

t Ex bis ex gelasij. s.e.cui est.

u Carthaginenſis. s.e.si epus.

x Et aphricani.s.e. placuit.

y EPiscopus .synodo.hodie concilium non deponit. epm sed solus papa. nec concilium restituit epum sed solus papa.vt.ij.q.vj.ideo.⁊ hic est ar.q̄ episcopus potest restituere clericum depositum quod verum est.cum dicit. depositionem nullaz. quia per falsos testes vel per allegationes est conuictus.licet fit. arg.ꝫ. ff.de questio. l.j.in fi.

z Stolarium.i.stolā.

a Et planetam.i.casulam.

b Reliqui.hic patet q̄ eque deponitur aliquis a minoribus ordinibus sicut a maioribus.vt. xxiiij.dist. c.vlti.⁊ xxvij.q.j.figs episcopus .licet sit ar. ꝓtra .xxxv.dist. epus.

c Si ergo.er causa. ff.de libe.⁊ postbu.ſz ⁊ si.⁊.l.si postbumus §.vlti.⁊.l.idem.⁊.ff.de condi.⁊ demon. cum tale.§.falsum. ⁊.§.se. ⁊.l.falsa.

d IRa.quantū.no ta sententiā quo ad vnum tenere quo ad alium nō.vt.xxiij. q.v.miles.⁊.c.cuz miniſter.sic xlix.di.c.vl.

e QUi recte. erpetat. arg. quod licet non intersit pactio. peccat tamen qui expectat remunerationem sicut fenerator. vt.xiiij. q.iij .c.j. Sed nunquid peccat qui iudici dat pecuniam. vt iuste iudicet:dicūt quidam si dans hoc exprimit qō ideo det pecuniaz vt pro eo ferat sententiā turpiter fac:nec tunc ꝓpetet qō dedit. sed si simpliciter det ei vt iuste iudicet. vel vt iuste testetur non peccat:⁊ tunc repetet qō dedit.xiiij. q.v.non sane.pleriq̄z doctores legū dicunt qualitercūq̄z dat non repetit.q⁊ voluit corrūpere iudicē.vt.ff.ō condi. ob cām .Lij.⁊ venales sentētie nulle sunt .ij.q.vj .§.venales.

a ℂ Ab omni.8.j.q.j. sunt non nulli.

b Ulla cõmotõis. iudex ergo cuz offendit dz dare induc cias. ar.xxiij.q.v.c.ij. t.v.q.ij.relatũ in fi.t q.v.qui ambulat.

c Ira.coercere. iudex nõ dz plus iusto incandescere in eos quos malos putat.ff.de offi.presi.ob seruandum.

d ℂ Vindicantes. re pcutiẽdo .xxiij.q. .§. j.alias possumus viz vi repellere.ff.ō iusti. t iu. vt vim.t.C.vn de.vi.l.j.

e Quam apud aduersione in ciuilibus cãis si actio est psonalis vsqz ad.iiij. menses mandat sñia executioni eẽ de of.de le.querẽti si est realis statiz mãdat executõi vt insti.de offi.iudi.§. j.sed si sñia sit lata super re le statim mãdat executioni .vt.ij.q.j.si cut.C.de penis cũ reis.nisi in casibus.l.cũ pnceps ex iracundia tulit sñiaz vt hic.t.C. de penis si vindicari tẽ cuz sñia lata est ꝺ mulierẽ pregnantem differt executio vsqz ad tps ptus.ff.de penis pregnantis.itẽ si est lata in seruũ differtur executio quousqz dño reddiderit rationia.C.de bo.prescrip. l.j.itẽ differt qñ insula est assignãda a principe.ij.q.vj.§.biduũ. itez differt.cũ quis est pfessus de crimine donec appereat an velit cõfessione pseuerare. C.de.custo.re.l.ij.

f Summopere.q publica.i. secularia.

g ℂ Aut furore .ij.q. j. deo oipotens.j.xxx. q.v.iudicantem.

b ℂ Resoluat.i.aperiatur.

i ℂ Et tunc secundũ. tñ bñ tenet iudex ꝑm q sibi videt vt in auc. iusta.q. prestat ab hiscol.ij.ff.de ar.qualẽ t est ar.qõ ꝑm alegationes potius q ꝑm cõscientiã sit ꝓcedendũ. vt.iij.q.vj iudicet.

k Non licet.iustũ. multo magis iniustũ.xiij.q.v.si sane. ℣.dixit qõ aduocat9 vel iurisperitus nõ dz vendere vel consiliuz vel patrociniũ.qz si cã est iniusta nõ debet iudex eaz assumere imo semp acceptã vel assũtã deserere debz.C. iusto dicitur qui exutit manus suas ab oi9 munere:iste in excelsis habitabit. Idẽ mauricio iperatori.

Inprepositorum operibus sibi tuz ratio vendicet.

Ulla9 prepositorum sollicitudo vtilis est:illa est cautela laudabilis in qua tutum ratio agit t furor sibi nihil vendicat.restringẽda subrõne potestas est:nec quid agendũ prius quam concitata ad tranquillitatem mens redeat:nam commotionis tempore iustum putat:omyne quod fecerit. Itez ambrosius de sancto ioseph.

Graviter delinquit qui ex ira sententiam profert.

Ira sepe etiã innocẽtes ad crimẽ adducit:qz duz iusto amplius irascimur:t volumus aliena coercere9 peccata:graviora committimus:ideo apostolus ait:nõ vos vindicãtes9 charissimi:sz date locũ ire/ hoc est declinemus eaz:ne nos illa corripiat. vnde dominus iesus mittens ad euangelizandũ discipulos misit eos:sine auro sine argento sine pecunia sine virga:vt incẽtiue litis t instrumenta eriperet vltionis.

Item ex li.ecclesiastice historie.

Ratio debet corrigere quod furore promulgatum est.

Quam apud9 thessalonicã seditio eẽt exorta:t qdã ex militaribus vir impetu fuisset populi furẽtis extinctus:theodosius repentini nũcij:atrocitate succẽsus ad ludos circẽses inuitari populũ eiqz exim proviso circũfundi milites atqz obtruncare possiz prout quisqz occurrisset gladio iubet:et vindictã dare nõ crimini sz furori:ob hoc cũ a sacerdotib9 italie redargueret:agnouit delictũ:culpãqz cuz lachrimis: professus publicã pniam in tot9 ecclesie cõspectu egit.t in hoc sibi tẽpus ascriptũ ablqz ꝺgali fastigio patiẽter ipleuit:quib9 oibz illud quoqz mirabiliter adiecit.leges sanxit in posterũ:vt sñie principum superaduersione prolate in diẽ.xxx.ab executoribus differẽtur:quo locus misericordie vel si res tulisset:pnie non periret. Item greg.

In dictandis sentẽtijs:rectores nullo furore ducantur.

Summopere precauẽdũ ẽ nerectores ecclesie.t qui publica9 iudicia exercent:in dictãdis sententijs:nullatenus lenitate aut furore9 ducti sint precipites: sed causis prius diligẽter vẽtilatis:cũ res que ignorabat:ad noticiã pleniter venerit:tunc diuina t humana lex vt resolvatur9:tũc secundum9 quod ibi constitutũ est remota personarum acceptione diffinitiua proferat sententia.hinc est quod moyses queretas populi semper ad dominum tabernaculuz ingressus referebat: et iuxta quod domin9 imperabat:iudicia ꝓponebat nimirũ nos instruens vt nõ ex corde nostro sed ex precepto diuino cõdemnationis t iustificatiõis sententiam proferamus

Item aug.ad macedonium.

Iustum iudiciũ vendi non potest.

Non licz iudici vẽdere iustum9 iudiciuz.t si liceat aduocato vendere iustũ patrociniũ:t iuriscõsulto rectũ consiliuz. Itez isido.

De eodem.

Pauper9 dũ nõ bz quid offerat in iudicio:nõ solũ audiri ꝓtenitur:sz etiã ꝓtra veritatẽ opprimit Cito violat auro iusticia: nullãqz reus pertimescit culpaz:quam redimere nummis existimat9. Hinc itaqz sñie que nõ amore iusticie sed ex alia qualibet cã fert in quẽqnaz: humiliter obediendũ est. Unde in niceno concilio.

Non recipiant ab alijs:qui suorum episcoporum cõtrahunt offensam.

Veruẽ ista sñia vt hi qui ab alis9 excõicat9 ab alijs:ad cõmunẽ nõ recipiantur: requirat sane ne forte qui ex aliqua indignatione aĩ aut cõrẽptione aut qualibet tali cõmotione stomachi episcopi9 sui absenti sunt9:vt ita demum hi qui obculpas suas episcoporum9 suorũ merito ꝓtraxerũt offensas: digne etiaz a ceteris excõicati similiter habeantur:quousqz episcopo suo visuz fuerit humaniore circa eos ferre sententiam. Item sñia est inulta ex ordine: quando nõ seruato iudiciali ordine quilibet pro sua culpa dãnatur. Unde greg.scribit cõstantino mediolanensi episcopo.

Res dubia nõ diffinitur certa sententia.

Grave9 satis est t indecens:vt in re dubia certa9 sententia.

Item augu.in li.de penitentia.

Non credãtur que certis indicijs: non demonstrantur.

Quamuis9 vera sint quedaz tamen iudici non sunt credẽda: nisi certis indicijs:demõstrarentur

Item damasus papa.

Antequam examinentur aliqui nõ iudicentur.

Omnes9 qui accusant causas discutere nõ lz priusqz canonice vocati ad synodũ veniãt.t presens per psentẽ agnoscat veritatẽ t intelligat que ei obijciunt.qõ t per sapientiã salamonis dicit:antequã scruteris nõ reprehendas.intellige9 prius.t tunc increpa:antequaz audias nõ reprehendas:t lz apertissima9 sit cõtrarioz9 reprehẽsio verũ tamẽ oportet t ab his qui dati sunt ad eorum examinationẽ ordinez seruari. Item ex viij.synodo.

Qui falsum de alio profert:t crimina credit: vterqz reus est.

Non solum9 ille reus est qui falsum de alio profert:sed etiam is qui aurẽ cito criminibus prebet.

Cum ergo sñia ex ordine iniusta est nec tunc ab ea recedendum est. quia etiaz antequã sñia darek in eũ ꝓ qualitate sui reatus ligatus apud deum tenebat. Cõtingit aliquando vt adulter sñia pro sacrilegio9 re/ de iudi.rem nõ nouã.si est iusta gratis tenet consulere vl patrocinari.t.dicit augustinũ bicloq ꝺm leges.si tu dicas qz tales operas bone potest locare quis.nemo enim de suo cogit facere bñficiuz. t.q.ij.precarie.tñ dico qz sine labore põt dare ꝓfiliũ nõ reuoluẽdo libros nec laborãdo in perlegendis allegationib9.tũc gratis tenet subuenire.ō iudice delegato dicas qz nihil põt petere nisi expẽsas.eẽ de vi.t bone.cleri.cũ ab omni.modica tñ exenia põt petere vel accipere dum tñ talia sunt que iudicãtis. animũ nõ imutent.eẽ de simo.t si questiões.qz illa nõ cõputant inter lucra.ff.ō of. ꝓconsul.l.solẽt.§.vlt.nec huiusmodi exenia debẽt excedere in anno.c.aureos.ff.ad l.iul.fpetũ.l.eadẽ.in fi.testis etiã sumpt9 petit.vt.iiij.q.iij. vẽturinis.ordinari9 autẽ inder nõ potest expẽsas petere cũ ei certi sunt reditus statuti.xxiij.q.j.militare.

l Pauper.xxiij.q.iiij.ne amisso.

m ℂ Existimat.simile.l.di. l.si lapsis.

n Veruẽ.ab alijs:lz etiã priulegiati sunt aliqñ tenent vitare excõicatos.

o ℂ Episcopi.eẽ.de sen.ex/ con.nulli.

p ℂ Absenti sunt.i.excõicati sunt.

q ℂ Episcopoz ergo si ex iusta causa eps aliquẽ excõicabit.superior nõ dz absoluere eũ.sz debet eũ remittere absoluendũ ad epm etiã si appellatũ fit ad ipsuz q verus est cũ euidẽs est ipsaz sñiam esse iustã.eẽ de sentẽ.excõ.ꝓ tuas in fi.alioquin secus.vt eadẽ decre.§.e.si epus forte.

r Grave.§.di.xxxiij.c. vlt.de hoc notatũ est. sz vbi ius dubiũ est bene fertur sñia certa.xxx.q.iij.c.vlt. quãdoq etiam in dubio facto certuz ius statuit tur.vt eẽ de spon.inuenis.

s Vanis.iudici.ar.q iudicãdũ ẽ ex allegata t nõ ex opinionẽ iudicis.

t Quẽ.intelligat nã.nisi intelligat nõ dẽ fieri eo psente.ff.de ver.sig.coram.

v ℂ Intellige.alias dicet sẽ praue intellexisti sic praue respondes de cõse.di.ij.ꝑma.

x ℂ Apertissima .i .aperta t manifesta .non tñ vt iudici notaria.vel intellige cũ iudici est manifesta.

y ℂ Cõtrariorũ. i.aduersariorum.

z Non solũ.§.Item xxvj.di. figd.§.e.q.c.in cũctis t.c.si quid direxit.

a ℂ Cũ ergo pro sacrilegio. ℣.male intelligit.illud.c.§. e.c.j. Innuit enim hic qõ etiã est tunc timenda sñia pastoris quãdo vel istud crimẽ ꝓ quo est excõicatus vl aliud

est in eo.alias si nullū est in eo crimē nulla est vel nō est timēda sñia.7 fuit deceptus ex illo verbo siue ex alia culpa mereatur.sed greg.vocat aliā culpā qꝫ de nouo querit cōtēnendo.s.excōicationē vl dicas eū allegādo hoc dicere

a ¶ Non bz.sic.xxiiij.q.iij. notandū.in fi.vñ dr qꝫ iniusta excōicatio nō nocet nisi o tēnatur sic exꝫ.de sen.excō.p tuas.sic nec denūtiatio iniusta est cōtemnāda.exꝫ de no. ope.nun.c.cū ex iniuncto.

b Quatuor.est 7 quintꝰ modus quando iuder pauperibus miserek.vt. xxiij.q.iiij.est iniusta.7.c.ne amisso. Item sunt alij duo modi.nimia seueritas 7 nimia remissio.vt.xlv.di.disciplina.nō enim est cōstās iuder cuius animi motū vltus detegit.ff.de of.pre.obseruā dū. Itez est 7 alius modus qñ per imprudētiaz male iudicat.insti.de ob.que ex qua si delic.nas.§.j.

c ¶ Timore.ß nūquid tenet sñia quā iuder per metū tulit:sic.ß elidi pōt per exceptionem.xxv.q.j.oē.ff.de fur. interduz.§.j.ar.5.ff.de acq. be.l.vl.§.vlt.sñia aūt que premiuz lata est nulla est.vt. ij.q.vj.venales.ß si odio vel amore lata est bñ tenet sed irritatur.ff.adꝰ trebel.l.seruo. §.cuz prētor.

d ¶ Duz amico.de hac amicitia vel inimicitia nota.iij. q.v.c.j.

e Quicūqz.inimicitijs. videl qō iudex eque possit recusari propter nō capitales sicut propter capitales inimicitias.vt.iij.q.vij. iudicet.extra.de ap.ad hoc. vñ pz qō pro minori cā recusatur iudex.qꝫ testis vt dicitur.iij.q.v.accusatores.sed ideo qr facilius habētur mille iudices qꝫ vnus testis.extra ō ap.postremo.

f Quisqs.occultat.tūc. s.cuz inducitur in testem.alias bñ potest.7 etiaz. dz qñqz quis occultare veritatem.vt.xxij.q.ij.primum. ver.septimuz.7.c.ne quis.7 xliij.di.in mandatis 7 cū a xp̄o quereretur quid est veritas.nō respondit.

g ¶ Occultat.ff.de fal.si qs obrepserit.

g ¶ Occultat.5.xxij.q.ij.ne quis arbitretur.

portet cuius reatum in conscientia non bz:hec sñia 7 si ĩiusta sit:quia nō est i eo crimen super quod lata ē sententia:tū iuste ab eo reportata ē qr ex reatu adulterij iādiu apud deum excōicatus fuerat. Et in hoc casu intelligēda est illa auctoritas gregorij sententia pastoris 7c. iustam sententiam vocat quando crimen subest sup quod fertur:iniustam qñ illud non subest.que tamen timenda vel seruanda est quia ex alio iaz dudū dānandus erat. vnde cū premisisset grego. vtrū iuste an iniuste obliget pastor:pastoris tamen sñia greg. timenda est.subsecutus adicit:ne is qui subest 7 cū iniuste forsitan ligatur:ipsam obligationis sue sñiaz et alia culpa mereatur.pastor ergo vel absoluere indiscrete timeat vel ligare.is aūtq sub manu pastoris est:ligari timeat vel iniuste: nec pastoris sui iudicium temere reprehendat:ne 7 si iniuste ligatus est ex ipla tumide reprehensionis superbia culpa que non erat fiat. Alij qñ nullum subest crimen:7 tamen vel odio iudicis vel factione inimicorum oppositam sibi sententiam damnationis in se excipit. Unde gregorius ait.

Quot modis humanum iudicium peruertitur.

Quatuor modis humanuz iudiciuz peruertitur:timore dū metu potestatis alicuius veritatez loqui pertimescim:cupiditate dū premio alicuius animū corrumpimus:odio dū contra quemlibet aduersariuz molimur.amore dū amico vel propinquo tendimus prestare auxiliū. Quam vero grane sit vel odio vel amicitia vel metu vel munere vel quolibet modo iudicium peruertere. Augustinus testatur dicens.

De his qui aliquo modo iudiciuz peruenerunt.

Quicunqz aut consanguinitate aut amicitia seu hostili odio vel inimicitijs in iudicando ducit peruerterit iudiciuz christi qui est iusticia:7 fructum illius vertit in dānationis amaritudinem. Idem ad casulanum.

De his qui metu potestatis veritatem occultant.

Quisquis metu cuiuslibet potestatis veritatem occultat: iram dei sup se prouocat: qr magis timet hoiez q̄z deum.7 post pauca: vterqz reus est 7 q veritatē occultat:7 q mendaciuz dicit.qr 7 ille.p desse nō vult 7 iste nocere desiderat. Item in eodem.

De eodem.

Nemo peritorum aut prudentium patet:quod minus sit periculum in verbis lingua mentiendo:quam manibus sanguinem fundendo.melius est autem pro veritate pati supplicium:quaz pro adulatione beneficium. Item pelagius benigno archiepiscopo.

Uicuiqz prouidendum est: ne aliquez iniuste persequatur iudicet vel puniat ne ipse perse qualr iudicet 7 puniat. Hic quoqz qui veritatē pro pecunia negat vel falsum testimonium contra aliquem dicit:deum negare vel vendere probatur. Unde beda sup per marcum.

Qui falsum testimonium dicunt 7 veritatem pecunia negant:sceleris inde participes fiunt.

Ait:Bijt:iudas ad summos sacerdotes:et constituerunt ei pecuniam se daturos. multi hodie scelus iude qui deum ac magistruz dominumqz suuz pecunia vendidit: velut imane 7 nefarium exorrent: nec tamen cauent.nam cuz pro muneribus falsum contra aliquez testimonium dicunt:profecto quia veritatem pro pecunia negant:deum pecunia vendunt.ipse enim dixit: Ego sum veritas.Cum societatez fraternitatis aliqua discordie peste commoculant:deum produnt:qr deus charitas est.qui ergo charitatis 7 veritatis iussa spernunt:deum vtiqz qui charitas est 7 veritas produnt maxime cum non infirmitate vel ignorantia peccant:sed in simultudinem inde opportunitatem querunt qualiter arbitrio absentibus mendatio veritatez 7 virtutē crimine mutent. Itē biero.

Christuz negat:qui peruersis se sociuz facit.

Estimant quidām in eo tantū deum negari:si in persecutione quis a gentib⁹ cōprehēsus se cōfiteri renuerit esse christianuz:ecce apostolus in oibus q̄ puersa sunt factis deū asserit negare christ⁹ sapientia est iusticia veritas sanctitas fortitudo.negatur per insipientiam sapientia: per iniquitatez iusticia.per mendacium veritas:per turpitudinem sanctitas: per imbecillitatem animi fortitudo: quotiensc̄ūqz vincimur a vicijs:atqz peccatis:totiēs deū negamus:7 ecōtrario quotiēs bonū quid agimus:deū cōfitemur nec arbitranduz est in die iudicij:illos tantū a dei filio esse denegādos qui in martyrio christū negauerūt: sed illos oēs quoz̄ opere vel sermone vel cogitatione christus negatur negat⁹ vel cōfessus cōfitetur. de hac puto cōfessione qua discipulis precepit dicens:eritis mihi testes in hierusalem 7 in omni iudea et samaria 7 vsqz ad vltimū terre.

Item aug.

Qui christianum se negat:christuz negare conuincitur.

Non solum abnegat christuz: qui dicit eū nō esse christum: s ille etiā qui cū sit negat se esse christianū.dominus enī non ait⁹ petro discipuluz meū te esse negabis.negauit ergo christuz:cū se negauit eē eius discipulū:quid autē aliud isto mō quā se negauit esse christianuz. Idez timendo mortem carnis tue

b ¶ Prodesse.aliqs ergo cogit alij:pdesse cū sibi nō obest.ff. de aq plu.arg.l.ij.§. item varus.

i Nemo.ligua mē tiēdo de aliquo ꝓpter qō ipse pdit viam.talis enī.dicit homicida.j.de pe.dist.j. piculose.l di.siquis viduam.

k ¶ Celius.electiue. vt.j.c.inuitū xxij.q. j.cōsidera.

l Uicuiqz.ne ieiuz.vij.q.j.ois qui gemebat.

m Bijt.vendunt quantuz in se ē nā ipse vēdi nō pōt.j. q.iij.saluator.vel vendūt.i.a se seperat sicut vēditor rez venditaz a se seperat 7 alienat p̄cio accepto.ita isti deū a se alienant precio accepto.7 sic dr per similitudinem.

n ¶ Infirmitate corporis.nā infirmus nescit quid faciat.xvij.q. ij.c. consaldus.

o ¶ Arbitris.i. bonis viris.sicut iudas captauit absentiaz apostolorum.

p Estimat.factis. nota qꝫ ipsi ofacto negamus xpum vt hic ipso facto mētimur.xxij.q.v.cauete. ipso facto appellam⁹ exꝫ de ap.dilecti.ipso facto habemus ratū.ff. de inof.test.a.si ꝓponas.§.j.ff.rē ra.ba.l. v.ipso facto intelligimus.exꝫ.ō bis que fi. a ma.par.ca.er ore

q ¶ Negat.quidā habent negatus negat.

r Non solum.nō ait.ar.hic.7 er p̄cedenti.c.qō qui vnū dicit 7 oē id qꝫ sequit er illo vt.5.d.viij.quo iure.exꝫ.de dolo 7 contu cuz dilecti.in fi.exꝫ. de offi.del.cū sup.ff. qō me.cā.l.j.

a ¶ Negare xp̃um. ſi qđ ſi aliqs coactus negat xp̃z ore ſed corde nō negat. nō videtur peccare. nā er corde ꝓcedūt vicia. xv. q. vj. c. j. ⁊ deus cor interrogat. xxiij. q. v. ſi qd. tñ dico q mortaliter peccat. q nulla cōdictiōe oz ad hoc adduci. xxij. q. ij. primū. Naz ⁊ ſi ñ vult negaſſ xp̃m vult tñ iſtud pp qđ negat. ſ. vitā. ⁊ v. q. j. merito.

b Nolite timere. ſi remouet naturalez timorem mortis naturale. n. ē quemlibet timere ⁊ horrere. mortem. vñ ieſus eaz timuit. ſicut legitur. cepit ieſus pauere et tedere ⁊ alibi pater ſi poſſibile eſt tranſeat a me calix iſte. ſed dicit ne in tantū timeamus eā. vt p eius timorē aliquid ꝯ iuſticiaz agamus vel qđ nobis p ſcripturā vl magiſtros vel p reuelationē diuinā reuelatū eſt ſubſtineam⁹ vnde ſubdit quaſi ex ponendo ne forte ⁊c.

c ¶ Proditor. ꝓditor eſt q loquitur mēdaciū vel nō libere pronunciat veritatez. vt hic. q ſibi crimen cognitū malicioſe publicat. ij. q. j. ſi peccauerit q aliū circumuenit. ⁊ eū in periculuz trahit. xxiiij. q. iij. trāſferūt. qui res vel munitiōes hoſtibus tradunt. xxij. q. v. de forma. qui ſecreta ſibi cōmiſſa reuelat. de pe. di. vj. ſacerdos.

d Illud plane. iniuriam. pōt ergo agere. ꝯ excōmunicatorem actione iniuriaz qđ verū eſt cū dolo excōmunicauit alias nō. ff. vi bo. rap. l. ij. §. ſi publicanus. lau. immo ſemp poteſt euz conuenire ad intereſſe niſi iuder ꝓbabiliter errauerit. ⁊ etiaz agere vel alias.

mortem dabis aie tue. quanta eniz vita eſt cōfiteri chriſtū: tanta mors eſt negare chriſtuz. an apoſtolus petrus ſicut eū qđā fauore peruer ſo excuſare nituntur chriſtuz nō negauit: quia interrogatus ab ancilla hominem ſe neſcire reſpondit.

Item io. chriſoſtomus.

Veritatē prodit nō ſolū qui pro veritate mendaciū loquitur: ſed etiaz qui veritatem non libere predicat.

Nolite timere eos qui occidūt corp⁹: ne forte propter timorem mortis non liber dicatis quod audiſtis: nec fiducialiter predicetis omnibus qō in aure ſoli auditis. Sicut eniz ex his verbis oſtenditur nō ſolū ille ꝓditor eſt veritatis qui trāſgrediēs veritatē palā p veritate mendaciū loquit ſed etiā ille qui nō libere veritatez ꝓnunciat quā libere pronunciare opz aut nō libere veritatē defendit: quā libere defendere cōuenit: proditor eſt veritatis. Naz ſicut ſacerdos debitor eſt vt veritatē quā audiuit a deo libere predicet: ſic laicus debitor eſt vt veritatē quā audiuit a ſacerdotibus probatā quidē in ſcripturis defendat fiducialiter: quod ſi nō fecerit prodit veritatē: corde eniz creditur ad iuſticiā: ore aūt cōfeſſio fit ad ſalutē. Hec ſnia potius iudicem ledit: quaz eum in quē temere fertur.

Unde auguſtinus ait.

Iniuſte aliquē anathematizans ſi ſibi nō aliis: nocet.

Illud plane non temere dicendi quod ſi quiſquā fidelium fuerit anathematizatus iniuſte: potius ei oberit qui facit quā qui hāc patitur iniuria⁹ ſpūs enim ſanctus habitans in ſctis per quē quiſqz ligat aut ſoluit. ūmeritā⁹ nulli ingerit penaz: per eniz quippe diffunditur caritas in cordibus noſtris: que nō agit perperā par⁹ eccleſie dimittit peccata: ⁊ ab eccleſie pace alienus tenet peccata non ſecundū arbitriuz hominū ſed ſecundum arbitrium dei petra⁹ tenet: petra dimittit: columba tenet: columba⁹ dimittit. Item ſalamō: ſicut anis in incertuz volans⁹ ⁊ paſſer quolibet vadens: ſic maledictū fruſtra prolatum venit ſuper eum: qui miſit illud. Item gregorius: in homel. xxvj.

Cuius vita officio nō congruit: alios ligatus abſoluit.

Plerūqz⁹ contingit vt iudicis locum teneat: cuius ad locuz vita minime cōcordat. ac ſepe agitur: vt vel damnet immeritos vel alios ipſe ligatus ſoluat: ſepe in ſoluendis ac ligandis ſubditis ſuo voluntatis motus non antez cauſarū: merita ſequitur: vnde fit ⁊ ipſe ligandi aut ſolnendi poteſtate ſe priuet ⁊ infra. ſepe fit. vt erga quemlibet proximum odio vel gratia moueatur paſtor. iudicare autem digne de ſubditis. et cetera. vnde recte per prophetam dicitur⁹: mortificabant animas que non moriuntur: ⁊ vinificabant animās que nō viuunt. non morientē quippe mortificat: qui iuſtum damnat: ⁊ nō viuenteſ vinificare nituntur: q reum a ſupplicio ſoluere conatur. cauſe ergo penſande ſunt: ⁊ tunc ligandi ac ſoluendi poteſtas exercēda. vnde videndū eſt que culpa preceſſit: et que ſit penitentia ſecuta poſt culpā vt quos omnipotens deus per cōpunctionis gratiā viſitat: illos paſtoris ſnia abſoluat. tunc eniz vera eſt abſolutio. ⁊c. ⁊ infra: ex qua conſideratione intuedū eſt: quod illos nos debemus per paſtoralē auctoritatem ſoluere quos auctorem noſtrum cognoſcimus per ſuſcitātem gratiam viuificare. ⁊ infra. Veniat itaqz foras mortuus id eſt culpam confiteatur peccator. venientē vō foras ſoluant diſcipuli: quia paſtores eccleſie ei debent penam amouere quam meruit qui non erubuit confiteri quod fecit. Hec de ſolutionis ordine breuiter diximus: vt ſub magno moderamine paſtores eccleſie vel ſoluere debeant vel ligare. Item calixtus papa.

Viribus caret ſnia iniuſte plata.

Iniuſtum iudicium ⁊ diffinitio iniuſta fugio metu ⁊ iuſſu aut cuiuſcūqz epiſcopi aut potētis a iudicibus ordinata vel acta non valeat⁹: homini religioſo paruz eſſe⁹ debet inimicitias aliorūz non exercere aut agere male loquendo: niſi etiam eas extinguere factis bene loquēdo ſtuduerit. Melior eſt in malis factis humilis confeſſio. quam in bonis ſuperba gloriatio. Item aug. ſupra pſalmuz. c. ij.

Premiū mereq iuſte maledicit.

Qui iuſtus⁹ eſt ⁊ iniuſte maledicitur: premiuz illi redditur. Hic ⁊ ſi vt dictuz eſt non teneat ligatus apud deum ſnie tamē parere debet ne ex ſuperbia ligetur qui prius ex puritate cōſciētie abſolut⁹ tenebat. Idē eſt quādo cōtra equitatē⁹ ſnia fertur: veluti quādo ſubditi nō poſſunt cogi ad malū: ſcientes obedientiā non eſſe ſeruādā prelatis in rebus illicitis. Unde euticianus papa ait.

Non eſt obediendū epiſcopo qui: pro hereticis miſſam canere iubet.

Iquis epiſcop⁹ aut abbas p̃ſbytero aut monacho ſuo iuſſerit miſſas pro hereticis⁹ cantare: nō licz: nō eniz expedit obedire eis Item aug.

Preceptis non obedire multotiens expedit.

Non ſemper⁹ malū eſt nō obedire precepto: cum dominus iubet ea que ſunt ꝓtraria deo: tūc ei obediendum non eſt. Item hiero. in epiſtola ad ephēſios.

De eodem.

Iđ⁹ ea iubet que non ſunt aduerſa ſanctis ſcripturis ſubijciatur: đño ſeruus: ſi vero cōtraria precipit magis obediat ſpiritus quam corporis domino: ⁊ infra. ſi

puniatur. ex de ſen. excō. ſacro. ij. q. j. nemo. Et ſi temerarie excōicat punitur. ſ. e. temerarium.

e ¶ Immeritam. i. ſine causa. naz ſine culpa ſepe aliq⁹ punitur ꝓpriter. xlv. diſt. ſi illud.

f ¶ Par. i. ſpūs ſanctus.

g ¶ Petra. i. xp̃us.

h ¶ Columba. i. eccleſia.

i ¶ Volans. ſupple reuertitur quandoqz.

k Plerumqz. vt ipſe repetit hic tenorem illorum. ca. ſ. e. ipſe. ⁊. c. iudicare. ⁊. c. tunc vera.

l ¶ Per prophetaz dr. eze. chielem.

m Iniuſtum. nō valeat arg. qđ ſnia per metum lata nulla eſt ipſo iure. vt hic. et. xxxj. q. ij. lotharius. xxv. q. j. omne. ſed dic q tenet niſi elidatur per exceptionem.

n ¶ Parum eſſe. i. nō ſufficit ei qđ ipſe non ſit inimic⁹ vel non generet aliis inimicitias. niſi ſtudeat in alios eas extinguere. xxij. q. v. de forma.

o Qui iuſtus eſt. premium. in hoc qđ patienter ſuſtinet.

p ¶ Equitatez. ab hoc loco diſcit quid iuris ſit de ſnia precepti. ⁊ dicas qđ ſemper parendum eſt iudici in reb⁹ licitis quz tñ illa ſpectāt ad officium eius precipere. vt. vij. q. j. quia. ⁊. ff. de reg. iur. factuz. ⁊ ſi dubiū eſt an ſit licitum parendū eſt ei. xxiij. q. j. quid culpatur.

q Iquis epiſcop⁹ probet icis mortuis. qđ nō licz ſpeciali oſone vt. xiij. q. ij. nō eſtimemus. ſed proviuis hereticis ⁊ aliis: malis et ſpāli oſone licituz eſt orare. vt. xiij. q. ij. pro obeuntibus. ſed generali oſone ꝓ oībus defunctis licitum eſt orare. vt de pe. di. v. kalſas. xxiiij. q. iij. corripiantur.

r Non ſemp. preceptis. nō ſoluz iniuſto. ſed etiā inhoneſto. vel etiaz ſi a iudice precipitur aliquid qđ ſit inhoneſtum vel incōmoduz. vt. ff. de recep. ſi cū dies. §. cōpromiſſo. ⁊. ij. q. ij. precepтuz. ⁊. ff. de iud. ſi longius ⁊. iij. q. ix. hortamur.

s Iđ⁹ ſñs. ff. de re. iur. ad ea que.

a Ecce hoc ipsum.de vxorib⁹. xxxiij.q.v.manifestū ⁊. vbi dicit q̄ ꝛ vir p̄cipiat vxori q̄ nō seruet votū.ꝛ ipse peccet. ipsa tñ tenet ei obedire.ꝛ dic q̄ licet vir p̄cipiēdo peccat. nō tñ p̄cipit id qō ē peccatū qz p̄ceptū dñi est vt in tali casu obediat vxor viro.vt.xxxiij.q.v.nolnit. Item adhuc obijcit q̄ seruus quo ad qd a piurio excusat pp mandatū dñi.xxiij.q.v.q cōpulsus. ⁊ c.fīqs coactus.tñ excusat a pena ꝑ parte.ꝛ nō a peccato.⁊.di.iiij.deniqz.

b Julianus.obediebāt.j xv.q.vi.nos sanctorū. ⁊.c.iuratos.⁊.ibi eni of q̄ dñs est notatim excōicatus vel hereticus .statiz vasalus eius absolutus.est a sacro. rñ.iul. adhuc tolerabat ab ecclesia.ne suscitaret scādalū aduersus xp̄ianos.hoc aūt verū est.qz excōicatio nō tollat obligationē q̄ est vasall⁹ dño.ꝛ tantū effectū obligatōis.vñ dño absoluto statiz tenet.ei obedire.vt.xv.q.vj.

c Quinos sanctorum. Vi oīpotentez.

d Ita corporis.pbat arq̄nia lata ⁊.vnū p̄iudicat alij.sic.iij.q.vj.hoc qp pe.lxxxj.di.tantis.ex̄ de sen. et re.iudi.cū sup vbi alter appellans cogitur probare cāz appellationis.

e Vi resistit potestati. hec regula vbiqz fallit.nā potius tenemur obedire epō q̄ metropolitano. vt.ix.q.iij.p totū.Jtē ⁊ monachus potius obedit abbati q̄ epō.vt.lviij.di.c.j.⁊.ij. ⁊ potius statui excōicationi prelati q̄ absolutioni epi.ex̄ de of.or.cū ab ecclesiar. nisi intelligas in eo casu loq̄ qñ minor hz iurisdictionē a maiore.sm q̄ loquit.ff.de iudi. iudiciū.vel loquit in eo casu cū appellat ad maiorē. tunc potius maiori q̄ minori parendū est.Jtē adhuc obijcit de epō qui potius obedit regi q̄ suo metropolitano.xv iij.di.sigs epūs.ꝛ ibi loquit. cū p̄uenit mandatū regis. Jtez obijcitur:de vxore que potius obedit viro q̄ deo.vt xxxiij.q.v.manifestū.ꝛ solutum est.⁊.eo.ꝛ dñs.

f Proconsul.ꝛ.dist.viij. que cōtra mores ⁊ loquitur hic in eo casu quādo in eadē ciuitate sunt plures iudices quorū vnus maior est alio. vbi maior iudex pōt punire minorē.vt.C.de off.rec.pro uin.potioris.b.

g Imperatores .erusflari.sicut enim nri sacerdotes erufflant batismo diaboluz.sic sacerdotes hereticorū xp̄um.vt.xxiij.q.iiij. qñ.⁊ de cōse.di.iiij.c.postea. bonū est quod precipit iperator:in bētis exequere voluntatē.ſi malū: respōde oz deo magis obedire q̄z hoibus. Hoc ipsum⁹ ⁊ de seruis: apud dominos ⁊ de vxorib⁹ apud viros ⁊ de filijs:apud patres: q̄ in illis tantū debeāt dñis ⁊ viris parē nbusqz esse subiecti que contra dei: mādata nō sunt. Jtē ambrosius.

Non sunt audiendi qui contra deū aliquid iubent.

Julianus⁹ iperator quāuis esset apostata: habuit tamen sub se christianos milites:quibus cū dicebat ꝓducite aciē cuz defensione rei publice:obediebāt ei.cū aūt diceret eis:producite arma in christia nos:tunc cognoscebant imperatorem celi. Item fabianus papa.

Non iubet aliquid iniustuz:qui deum timere probatur.

Qui oīpotentez⁹ deum metuit nec cōtra euangeliū nec cōtra apostolos nec ꝓtra ꝓphetas vel sanctorū patrum instituta agere aliquid vllo mō cōsentit. Jtē nico. papa lothario regi.

Et qui peccat:et qui peccāti consentit: vterqz reus est.

Ita corporis⁹ tui cedere motibus cōsensisti:⁊ relaxatis voluptatū habenis temetipsuz in lacum miserie ⁊ in lutū fecis prohibituz decidisti: vt qui positus fueras in gubernatione populoruz effectus sis ruina multoruz. pbat boc tengual di ⁊ guntarij:ducū eporū legitim⁹ casus qui pro eo qō te minime ꝓpetēter erudierint:quinimmo q̄ p̄uaricationē tuā tegere argumētis suis ⁊ sub quadā iusticie spē ducatis qbusdaz exquisitis adinuētionib⁹ equitatē obtuere studuerūt:nostra sunt apostolica depositi auctoritate :et ab omni episcopatus regimine regulariter sequestrati. Jtez augu.

De eodem.

Qui resistit ptāti⁹ dei ordinationi resistit:sed quid ſi illud iubeatur quod nō debeas facere.hic sane cōtēne potestatē. ipsos bumanorū legū gradus aduerte.ſi aliqd insserit curator:faciendū est tamē ſi cōtra procōsul⁹ iubeat nō vtiqz ꝓtēnis potestatem:sed legis maioꝛ seruire:nec binc oz minor irascī ſi maior prelatus est.rursus ſi ipse consul aliquid iubeat:⁊ aliud iubeat imperator.vel ſi aliud iubeat imperator ⁊ aliud deus quid⁹ iudicatis:maior potestas deus:da venīā o iperator tu carcerē:ille gehēnā minatur:hic tam tibi assumenda est fides tua tā quaz scutū:in quo possis oīa ignea iacula inimici extinguere. Idem donatistis. **De eodez.**

Imperatores ſi in errore essent quod absit:⁊ pro errore suo cōtra veritatē leges darent:per quas iusti ꝓbarent⁹ ⁊ coronarent⁹: non tā faciendū est quod illi iubent qz deus prohibet sicut insserat nabuchodonosor vt aurea statuta adoraret quod qui facere noluerūt deo taliaꝓhibenti placuerūt.quādo aūt ipe ratores veritatē tenēt:⁊ pro ipsa cōtra errorē iubent quod quisquis cōtēpserit:ipse sibi iudicium acquirit, nā inter hoīes penaz luit:⁊ apud deum nō frontē habebit.qz hoc facere noluit qō ei per coꝛregis ipsa veritas iussit:sicut et ipse nabuchodonosoꝛ post miracula salutis rium: puerorū cōmotus atqz mutatus ꝓ veritate cōtra errorē edictū propo suit vt quicūqz blasphemarēt deū: sidrac misac ⁊ abdenago in iteritū irent ⁊ domus eoꝝ in dispersionē. ⁊ non vultis quod aliquid tale in beant ꝓtra vos iperatores christiani cū sciat a vobis in illis quos rebaptizatis christuz exsufflari⁹. Jdē in psalmis. Jullianus extitit infidelis iperator non extitit apostata iniquus ⁊ idolatria:miles christiani seruierunt imperatori infideli. vbi veniebant ad cām christi nō agnoscebant nisi illuz qui in celo erat:quando volebat vt idola colerent ⁊ thurificarent preponebāt illi deū.qnā do aūt dicebat.producite aciem ite cōtra illā gentē:statiz obtēperabāt ⁊ distinguebant dominū eternuz a domino tēporali. Item greg.

Per obedientiā bonū deserere:malum vero nunquā facere licet.

Quid ergo⁹ miruz: ſi peccatoꝛ bō obedientie in presentis vite breuitate se subijcit:quādo banc mediatoꝛ dei.⁊ hominū tenuit ⁊ tenendaz precepit:⁊ cū obedientes remunerat non relinquit. Sciendum tamē est nunquā per obedientiam malū fieri:aliquādo aūt per obedientiā debet bonuz quod agit intermitti⁹.neqzeniz in paradiso arboꝛ mala extitit quaz deus hōi ne cōtingeret interdixit :sed vt melius per obedientie meritum bō bene conditus creſceret:dignū fuerat vt etiam a bono prohiberet⁹.quatenus tanto verius boc quod ageret virtus esset quāto ⁊ a bono cessans auctoꝛi suo se subditum ⁊ humilem exbiberet. Item isido.

Apud deum maledicitur.qui peccantibus consentit.

Qui cōsentit⁹ peccātibus.⁊ defendit aliū delinquentem:maledictus erit apud deum ⁊ boīes:et coꝛripietur increpatiōe seueriſſima bincetiā quidā sanctiſſimus pater ait ſiquis peccantē defendit acrius⁹ quaz ille qui peccauit coerceat.hic ⁊ alius pater ait:ſiquis alterius erꝛoꝛi ꝓsentit:sciat se cū illo ſimili mō ⁊ culpabilem iudicādū. Jtez isid.

Non est obediendum quod cōtra deum precipitur.

Vis qui⁹ preest fecerit:aut enī quā quod a domino prohibitū est facere insserit:vel quod preceptū est preterierit aut preterire mādauerit:sancti pauli apostoli ſnia ei ingerēda est dicētis:etiā ſi nos aut angelus de celo euāgelizauerit vobis preterquaz quod vobis euāgelizauimus anathema ſit. Idez.Si

b Quid ergo.brevitate breue.nē tēpus vite hui⁹.xxiij. q.iiij.ipsa pietas.⁊ de pe.di.v.cōsideret.

i Intermitti .nota ꝓ obedientia omitti. bonū.vt hic.⁊.xxj.di. deniqz.⁊.ff.de re mili. l.iij.⁊.in bello.⁊.xvj. q.j.monachi.Jtē pro obedientia bonuz est pati etiā qō iniustū est ſi.c.di.cōtra morē.⁊ ly iste iniuste facit precipiendo.iste tñ iuste facit parendo.xxiij.q.j. qd culpatur.in ſi.adimplere tenemur preceptū licet vix tolerabile.xix.di.in memoriā. Sed quid ſi epūs precipiat alcui vt eat romam.⁊ ille se excusat. iō qz alij:inueniuntur meliores.hec excusatio nō valet.qz in legationibus ordo non est seruandus.vt.ff.ō le. ſciendū.⁊.pe.⁊.est hic arg.q̄ ſi clericus voluerit iter peregrinationis.qō nō pōt ire inuito episcopo.de conse. dist.v.nō oz.

k Qui consentit. per cooperationē ⁊ auctoritatē.vt.ij. q.j.notandū in ſi.

l Acrius.j.xxiij.q. iij.qui aliozuz ⁊.lxxxvi.dist.tanta

m Vis qui.etiam ſi nos.ergo aliqs seipsuz vel ſibi parem excōicare potest. vt hic.⁊.xij.q.ij.non liceat.xxj.di. nunc aūt. sed cōtra.par in pareꝝ nō hz imperiū.vt.xxj. dist.inferior.extra .de transla.inter corporalia.nec aliquis in seipsum hz imperium.vt. ff.de arbi.l.pe. sed die q̄ per hec verba non anathematizat.sed tā tum dicit euz esse anathematizatuz.i.sepera tum ab eis.vt ei nō esset credendū.vel ostendit per boc quid fieri. de bdat.⁊ est simile q̄ non semper est credēdum sancto viro.l.di. ſiquis prepostorum.

a ¶ Cū ergo.cogi nō pſit.quid ſi epus dicat excōico te.z absoluo te.an potius ſit excōicatus q̄ absolutus: due hic ſnie videnf.ſicut plura ſunt p̄cepta in dictū vt ex̄ de do.z cōtu.cū dilecti.ſicut plures ſunt ſtipulationes cuz promittatur hoc z illud.ff.de verbo.ob.ſcire debemus.et.l.qō. dicitur.dic q̄ nulla eſt excōmunicatio ꝓpter ſui cōtrarietatē.ſi diuerſe aūt ſnie et interuallo proferunf valet vtraqz. Jtez qd dices excōmunico te.vl absoluo dic q̄ ſi ante nō erat. excōicatus.mō eſt excōmunicatus.ſz ſi ante.fuit excōicatus.modo eſt absolut⁹.io.ego dico q̄ talis p̄latus p̄ſumitur fatuus.z pro eodez habetur ac ſi nō tuliſſet ſententiā vt ex̄ ō fuc.ab inte.cū dilectus.b. Jtez pone mandatū eſt duobus vt excōmunicent aliquē.z vnus dixit excōico te ſi ille nō excōicat te .dic qō ſi ambo illa verba ꝓferūt nō eſt excōicatus.cōtrarium credo. Jté quid ſi indeterminate dico excōico alterum illoruz. nunquid ambo ſunt vitandi: videtur q̄ ſic quia in genere poteſt fieri excōmunicatio. extra de offi.or.ſi ſacerdotes.

b ¶ Excellentiſſim⁹. qui excōicat nō intelligas q̄ hec excōicatio tranſit in tertiaz perſonā q̄ ipſa cū ſuis excōicatoribus oibus fuit excōicata. vñ illi cōicantes intelligunf noiatim excōicati .vt ex̄ de ſenten.ex.quod in dubijs.

c ¶ Abſoluanf.i.absoluti iudicenf.ſic.xxiiij.q.j.audiuimus.

d ¶ Velnō.ex voluntate.ſic.ff.quod me.causa.ſi mulier.

e ¶ Quoniaz. qdaz ſic ponūt caſuz aliquis p̄opter enorme crimen fuit excōicatus.z pp enormitatem crim⁹nis⁹ p̄hibebatur tpe gregorij q̄ nec filius nec vxor nec aliquis de familia ei cōicaret.z hoc licite potuit fieri.vt dicit p id qō eſt.xxiiij. q.iij.ſi babes.ſed cuz grego. videret eos cō tenere talē excōicationē tēperauit ſnīaz circa familiā.e ſm hoc exponе perire pp contemptū q̄ non petebant abſolutionem.

quis p̄hibet vobis quod a domino p̄ceptū eſt: vel rurſus ſperat ſi ero qō dominus p̄hibet:execrabilis ſit oibus qui diligūt deū. Jtez:is qui p̄eeſt ſi p̄eter volūtatē vl p̄eter quod in ſcīs ſcripturis euidēter p̄cipit vel dicit aliquid vel imperat:tanqnā falſus teſtis dei aut ſacri legis habeatur. Cuz ergo ſubditi excōicanf iō:quia ad malū cogi nō poſſunt⁹.tūc ſentētie nō eſt obediendū. q̄ iurta illud gelaſij: nec apud deū nec apud eccleſiaz eius: quēq̄z granat iniqua ſnia. Nō autez ſupra cōmunicantes excōicatis de eccleſia abijci iubentur: nec de quolibet modo cōmunicātibus intelligendū eſt. Unde nicolaus papa ſcribit igmaro remorū archiepiſcopo.

De his qui cuz excōmunicatis cōmunicant.

Excellentiſſimus⁹ rex carolus apoſtolatū noſtrū conſuluit. quid agendū ſit de his qui cōmunicant cuz his qui cū engeltruda ſepe dāmata cōicant femina quoniaz eā cum cōmunicatoribus ſuis z fautoribus pari vinculo anathematis cō ſtat eſſe aſtrictā. quapp nunc beati tudini tue iniungimus vt ſuper hoc uoſtra auctoritate freti⁹ curam de his ſumere ſtudeas. z quia docta diuinitus ſancritas tua valde nouit aliud ee ex neceſſitate aliud ex ignorantia atqz aliud qō de ſtudio deſlinquitur:iſtudqz poſterius duob⁹ p̄oribus ſtrictius eſſe puniendū: iccirco ſolerte inuigilet z cauta diſtrictione ſingulorum modos,diuiſ dicet:quatēus qui ex neceſſitate aut ignorantia delinquunt auctoritate: noſtra per te abſoluantur⁹:ſi tamen ipſa eorum ignorantia vel neceſſitas vera z non ſimulata vel nō ex voluntate⁹ proceſſerit:quia vt beſne noſtri:ſunt pleriqz qui poſſunt: quidez ſed nolunt recta nocere. vnde pſalmiſta de huiuſmodi:nolueſrunt quidez intelligere vt bene agerent. Illos autez qui ſtudio ſuo obligantur:z contemptu interdicta: noſtra poſtponunt:non niſi digna ſatiſfactione p̄meniente volumus a te p̄oſus abſolui: Jtem gregorius. vij.

f ¶ Ignorantia.facti craſſa z ſuppina.

g ¶ Simplicitate.iuris.

b ¶ Neceſſitate.que vitari poterat vel etiā inenitabili.ſed certe Jnno. ponit hanc queſtionē z eā non ſolnit.ſ.vtrū ꝓ enormi delicto tota familia ſit vitanda ex̄ de ſen.excō.inter.in fi.e preterea hoc ſtatutū non eſſet generale.ſed tantū in vno caſu. Alij ſic ponunt caſum:apoſtolus ait ſi q̄ fratres nominanf tū bis nec cibū ſumere.z illa ſnīa ad oēs fideles extendebatur.vt.ſ.e.ad meſam.vnde vſq ad tp̄s gregorij tenebatur q̄ familia excōicatoz vitebatur ſaltem in ſacramentis.hunc nimiū ri

gorem temperat hic grego.nec enim quo ad eccleſiā triūphalem ligate erant tales p̄ſone.nec etiā credendū eſt ſm apoſtolum voluiſſe vxorem ſeparandā a viro.z ſm hoc exponе perire.i.puniri ab eccleſia in ſacramentis. Tertius caſus melio⁹ videtur.ante tempus gregorij oēs qui in hoc.c.continētur ipſo iure erant exempti ab excōmunicatione licet cōicarent excōicatis.ſed quidaz ſimplices credebant ſe excōmunicatos ſi cōicarēt dñis ſuis vel vxores maritis,nec tñ petebant abſolutionem.z ſic peccant mortaliter p̄pter conſcientiam leſam.q̄ omne quod fit ꝫ conſcientiam edificat ad gehennam xxviij.q.j.§.et bis.z melius extra de ſimo.c.p tuas.dat ergo hic grego.conſtitutionem q̄ tales nō ſunt excōicati habendi.z exponе perire pp conſcientiam ignorantia facti.i.ignorauerunt eos fuiſſe excommūicatos.z cū eis ignoranter cōicauerunt z credebant ſe teneri nec petebant abſolutionem.

De bis que ſine culpa cum excommunicatis cōmunicant.

Quoniaz⁹ multos peccatis noſtris exigentibus p̄o cauſa excōmunicatiōis perire quotidie cernimus:partim ignorantia⁹:partim nimia ſimplicitate⁹:partim timore partim etiam ex neceſſitate⁹ deuicti miſericordia anathematis⁹ ſententia ad tempus⁹:p̄out poſſimus tēperamus⁹.apoſtolica itaqz auctoritate ab anathematis vinculo hos ſubtrabimus videlicet vxores⁹ filios ſeruos ancillas ſeu māncipia nec non ruſticos z ſeruientes necnon z omnes alios:qui nō adeo curiales ſunt vt eorum concilio ſcelera⁹ perpetrenf:z eos qui ignoranter excōicatis cōicant:ſiue illos qui cōicant cū illis qui excōicatis cōicant. qui cūqz aūt oratoz ſiue peregrin⁹ aut viatoz in terrā excōicatorū deuenerit:z ibi nō poſſit emere vel nō habeat vnde emat:ab excōmunicatis accipiendi licentiaz damus. Et ſi quis excōmunicatus in ſuſtentationem nō ſuperbie ſed humanitatis cauſa dare⁹ aliquid voluerit nō p̄hibemus. Jtem bonifacius martyr zacharie pape.

De bonifacio qui excōmunicatis a pſeudo epiſcopis ſe non communicaturum iurauit.

Anteceſſoz p̄deſſoris noſtri: venerāde memorie gre.dū me indignū ordinauit:z ad p̄dicādū verbū dei germanicis gentibus miſit: ſacramēto⁹ me aſtrinxit: vt canonicis z tuitis epis z preſbyteris i verbo z facto z in cōſenſu aſtipulatoz⁹ et adiutoz fierē.bocaūt cū diuina gratia implere ſtudui. falſos aūt ſacerdotes ypocritas et ſeductores populoz vel corrigerē ad viaz ſalutis vel declinarē z abſtinerē a cōmunione ipſoz.q̄ ex parte ſeruauī:et ex parte cuſtodire z implere nō potui ſed z ſpiritualiter⁹ ipleni ſacramētū quia in conſeniam z in concilū eorum non venit anima mea.corporaliter autem omnino ab eis abſtinere non potui.dum enim veniſſez ad p̄cipem francorum cogente: eccleſiarū neceſſitate non tales rep̄peri quales volui:ſed tamen in ſancta cōmunione,corpoꝛis cuſti illis

Ad tempus.ſ.futurus.

l ¶ Temperamus.i.tēperata eſſe oſtendimus.Eſt ergo hoc verū q̄ nunq̄ familia excōicāda eſt pp delictuz dñi.niſi forte vt dixi ꝓpter enormitatē ſceleris.vt.xxiij. q.iij.ſi babes.vbi dicit aug. niſi grauiſſime cōmoueret nunq̄ excōicarē filiū pro delicto patris,ſed nonne tota familia bonifacij fuit ꝓ eo excōicata,q̄ oblationes familie ſue nō recipiebant ur. vt.xvij.q.iiij.miror. ſed dic q̄ tantū i ruborē dñi nō recipiebanf oblationes familie.ſicut nō recipiunf oblationes raptoz z diſcordantiū z ipenitētiū iz nō ſunt excōicati. vt.xc.di.oblatiōes.

m ¶ Vxores.ſed nūqd vir excōicatus pōt petere debitū ab vxore:dicit.b.q̄ nō.ſz ſpe tenef reddere.q̄ ꝓcedo ſz ſi petat vir mulierē i iudicio z ipſa obijcit ei excōicationē.iudex tenetur ex ſuo officio reſtituere mulierē.cū i hoc caſu poſſit ei cōicaſ. vñ credo q̄ tenef ei debitū reddere.hoc tñ ſcias q̄ ſi filiꝰ ē excōicat⁹ vel frus nō oz p̄z vel dñs cōicare ei.vt.xx vij. q.j.de filia.ſi filius ſit i p̄tate p̄is tenef filius cohabitare ei.ſed ſi eſt emācipatus.tūc tenetur fili⁹ vitare p̄ez buiuſ tñ obſtat.xxij.q.vj.ō forma vbi cadē fide eſt ſuperior inferiori aſtrictus qua ecōtrario. Eatñ q̄ hic dicunf non tenent in clericis.q̄ ſemp ō bēt vitare ſuū ep̄m excōicatū.vt.x ciij.di.miratus.q̄ ſi

ſunt ita aſtricti epiſcopo vinculo nature ſicut ſi⁹ p̄i.

n ¶ Scelera.i.ſi tales ſunt qui non ſeruiunt ei in crimine in quo nec filius nec vxor excuſaf.vt ex̄ de ſenten.excō.inter.

o ¶ Siue peregrinus.ex eo.ſi vere.

p ¶ Dare dūmodo nō ſit eccleſiaſticū ſtipendiū.vt ex̄ de de.ex.mi.poſtulaſti z eſt ſi.xlij.di.quicſcamus.q̄ eleymoſina nulli eſt denegāda.lxxxvj.di.paſce.

q ¶ Anteceſſor.ſacramento,ſacramētum forte ideo requiſiuit ab eo quia habuit eum ſuſpectum vel ad cautelam.

r ¶ Aſtipulatoz i.confirmatoz.

s ¶ Sed z ſpiritualiter.ar.q̄ ſufficit q̄ qs nō facit ꝫ mentē reſcripti.ſz faciat

ꝫ verba.sic.xxij.q.ij.ne qs. z.q.v. humane.ff.de in ius vo.cpuis,hic enī vbotenus excessit fines mādati.z ba beim hic q iuramentū pro parte valet z pro parte non. xxij.q.iiij.inter .sic donatio. xij,q.ij.si quos.

a Quod.supple scripsi sti nobis.

b Perfectos .hic bēs qō pfectū amplim pōt pfici.vñ lz mrimonū dicat pfici per carnis copulā,nō iō pm fuit impfectū.Et er hoc est ar.g. q excōmunicatus amplius pōt excōicari.

c Anima tua.sufficit ergo mētalit aligd impleri etiā si nō corporalit adimplet. vt xxiij.q.iiij. recedite. Itez ar. qō in obligationibus bone fidei plus est intelligendū q verbis exprmat.xxiij.q.v. si nō licet.xxij.q.iiij.meretrices.itē ar.q si iurauī āmodo nō accedere ad pcubinā meā qō per hoc nō excludit mihi licitus mrimonialis. eoit ar.xxxj.q.j.illud.nā si libera iurauit nō nubere.de illicitis nuptijs intelligitur ff.de iu.pat. adigere.§.vlti.

p Debent.sz cū dicit excōicate .videt qō de minori sit itelligēdū ar ex ō cen.ex parte .ff.de le.iij.nūmis.z. ff.de reg.iu .semp in obscuris.ff.ō penis.si pses. Maz maior semp specificāda est.ar.iij.q.iiij. engeltrudaz. io.sz certe a verōis nō est recedendū.vt.ff.de le.iij. non aliter.

e Cōculcare. nec postea sument ad aliquē vsum sed foras ,pijcientur .vt sal insatuatū.ij.q.vij.nō omnes.

Canonica. violatores videtur hic q oēs sacrilegi sint ipso iure excōicati.vt ex de sen.ex.cū pro causa fm hoc ē .xxij.q.iiij.qs qs.xij.q.ij.indigne.dicas q violatores eccliarū sunt ipso iur excōicati,alij nō:vt ex de sen.ex.cōquesti.z.xvij.q.iiij. oēs z hic de illis loquitur.

g Cum aligs.z.xij.ar.q in restitutione epi vel clerici tot interērūt epi quot fuerūt in depositiōe.de hoc xxxv.q.ix.veniam.

b Et de futuris .si ex de sen.ex cō.ex tenore.

l Cautelaz,similit ab hereticō reuertēte regrit iuramentū qō ō cetero nō labet vt.j.q.vij.quotiens.z ab incendiario.vt.xxiij.q.viij.pessimā .similiter in quolibet horrēdo crimīe iurabit penitens.se nūq̄ simile cōmissurū.xij.q.ij.de viro.nō tñ idez credo faciendū in quolibet morali peccato.sed cū hodie simpliciter verbo qs pōt excōicari.vt ex de eo q fur.or. re.c.j.videtur ergo q hodie simplici verbo pōt absolui qs.q oīs res p q̄sc̄ūq̄z cās. Ibitur.p easdez dissoluitur non communicaui. Item zacharias papa bonifacio martyri.

Excōmunicatis non communicat qui eis animo non consentit.

Quo predecessor beate mey morie greg. huius sedis apostolice presul dum ad predicandū verbum euangelij tuaz misisset fraternitatem in germanie partibus: z gentibus illis paganis:et verbo pollicitationis illaz voluit ante esse munitam ita vt ortbodoxos episcopos presbyteros vel quoscunqz reperire potuisses in verbo exhortationis perfectos' amplius confirmares.z eis communicares:quod z factum est.Si quos vero seductores episcopos aut pseudo presbyteros a recto fidei tramite deuiare repperiisses:nulla tibi cum eis esset cōmunio:quod te deo solatiāte vsqz ad presens spiritualiter seruasse confessus es: vel si omnino per principalem z humanum fauorez gentis francorum dum ad eos accessisses corporaliter abstinere non potuisti cogente ecclesiarū dei necessitate: z tamen in eorum consilio z communionis consensu anima tua' non est coinquinata .itaqz propter hoc quod cum eis conuersatus es non consentiens iniquitati eorum: nullum tibi est detrimentum corā deo.

Excommunicationis autem forma z modus atqz reconciliationis hic est.

Modus z forma excōicationis.

Debent' .xij. sacerdotes episcopum circumstare:et lucernas ardentes in manibus tenere .quas in conclusione anathematis vel excōmunicationis proijcere: debent interram z conculcare' pedibus: deinde epistola per parochias mittatur continens excōmunicatorum nomina z causaz excōmunicatiōis.

Item ex can. aurasico.

De eodem.

Canonica instituta z sanctorum patrum exempla' sequētes ecclesiarum dei violatores' auctoritate dei: et indicio sancti spiritus a gremio sancte matris ecclesie:et a consortio totius christianitatis eliminamus quousqz resipiscant z ecclesie dei: satisfaciant. Item ex eodem.

Modus reconciliationis excōmunicatorum.

Cum aliquis vel excōmunicatus vel anathematizatus penitentia ductus veniam postulat: z emendationem promittit:episcopus qui euz excommunicauit ante fannas ecclesie venire debet:z xij'. presbyteri cum eo qui enm hinc et inde circumstare debent:z sic ille terre prostratus veniam postulat z de futuris' cautelam' spondet.tūc episcopus apprehensa manu eius dextera in ecclesiam illum introducat: et communioni christiane reddatur:et septem psalmos penitentiales decantent:z cum istis precibus kyrieleison.z pater noster salutum. fac seruum tuum.oratio:presta quesumus domine huic famulo tuo dignum penitentie fructum:vt ecclesie tue sancte a cuius integritate deuianerat peccando ad missorum veniam consequendo reddatur innocuus.per. Presbyteris vero qui excommunicati sacrum ministerium contingere presumunt que penitentia sit imponenda ioannes. viij. clero z ordini salonitano scribens diffiniuit dicens.

Que sit penitentia sacerdotum qui excōmunicati sacrum ministerium contingere presumunt.

De illis presbyteris qui tempore sanctissimi predecessoris nostri domini pape nicolai excommunicati sacrum ministerium contingere presumpserūt:ipsi in se dānationis sicut canones statuerunt': sententiam intulerunt :tamen quia miseratio apostolica veniam solet prestare correctis:ob multitudinem misericordie illius banc indulgentiā exhibemus:vt sancta cōmunione saginati' studeant tribus annis: continuis per hebdomadaz omni tempore.ij.z.iiij.z.vj. feria a vino z a carne penitus ieiunare z vltra: lugenda nequaquam committere.

Qui autem excōmunicatis cōicant pro mō peccati penitentie modum accipiant. Unde vbanus ij. genebaldo, cōstātiensi episcopo.

Pro modo peccati puniātur: qui excōmunicatis cōmunicant.

Sanctis quippe canonib' cautum constat: vt qui cum excōmunicatis cōicauerit excōmunicet ipsius tamen penitētie atqz absolutionis modos eo moderamine decreuimus: vt quicūq̄z seu ignorantia' seu timore' seu necessitate cuiusquaz negocij maximi z maxime necessarij:eorum se conuictu z salutatione oratione osculatione cōmanuerit:cū minoris penitentie medicina societatis nostre participationē lortiant'.eos vero qui aut sponte aut negligēter' inciderit:sub ea volumus discipline coertione': suscipi:vt ceteris metus incutiatur.

Uidā clerici ,ppria' reliquere volūt:de suis z ecclesie rebus testamentum cōficiunt.de reb' ecclesie nōnullā largientur.

Modo primuz queritur vtrum liceat clericis ,ppriū habere. Secundo:an res ecclesie que ab eis: date sunt:possint cōstare aliqua firmitate eis qui eos acceperunt.

Tertio:si ante tēpus ordinationis sue qui nihil habere videbātur: z post ordinationem aliqua inuenisse noscunt:an possint ea relinquere quib' voluerint an nō. Quarto:si de suis z ecclesie rebus aliqua acquisisse noscunt:an vtriqz' communiter:an singulariter ecclesie vl sacerdoti iure pueniant. Quinto vt ex de re.iu.ois res.

k Illis statuerunt.s.eo.si qs epus.ꝫ vbi eis negatur spes restitutionis. sed nō negatur q a papa possint restitui.

l Saginati.pingue verbū de pingui intellectu processit.xliij.di. §.fi.

m Sanctis. ignorantia crassa. quia vere ignorās nō esset excōmunicatus. vñ ler dicit. sententias nō ignorantiam volumus obligari.

n Timore.ex quod me.ca.facis.

o Aut negligenter nota negligentiaz cō parari voluntati.ff.ō re.iur l.late culpe.

p Coertione.sz pone q aliqs laicus iurauit se alij laico satisfacere,post absolutionem,vult ei satisfacere coram seculari iudice. nunquid iudex ecclesiastic' potest cognoscere de ista satisfactione .cum illa sit causa ciuilis.sic ar.extra de dona.inter vi. z vxo. de prudentia extra de coniu.ser.c. licet.vbi iudex eccles astic' cus de libertate cognoscit z pronunciat z iudex ecclesiasticus de causa natiuitatis cognoscit.extra qui. fi.sint le.l.latoz.

Uidā de rici ,ppria s.pri.cā q.j.in illo c.inolita.z.c. placuit. S.induxit clericos litigantes de propijs rebus.sed q' dubitari' posset .an possint clerici habere propria ideo ponit hanc cām in qua querit an clerici possint ,ppria possidere,z an possint res ecclesie alienare.z an possint condere testamētum vt hec z alia.

r An vtriqz.i.ecclesie z sacerdoti.

Lericos.in hac prima qōne.ſ.an.clerici poſſint propria ha/
a bere.Ⓢ.allegat pro ⁊ Ⓝ.deinde ſolvit in illo.§.cum ergo.⁊
male.dic er go qō pñt habere ꝓpria niſi renunciauerint pro
prijs.j.e.q.j.ſint manifeſte.ſed hoc nota q in primitiua ec/
deſia omnes credentes ſiue clerici ſiue laici nihil propij:poſſidebant.ſz
cōia erant oia ſm qō
loquitur.j.e.c.ij.⁊ ſiq̄
capitula cōtrariuz di
cant loquuntur de cō
ſilio.vel ſm tempus
primitiue eccleſie.vel
de his qui tacite vl'ex
preſſe renunciauerint
propijs.

b ¶Omnis,ab ad
oleſcētia in cle
ricis expectātur.xviij.
anni.⁊ tunc queritur
an velint in ſeculo p/
ſenerare.vt.Ⓢ.di.xxv
lij.ō his in monachis
xiiij.vt.j.xx.q.j.illud.

c ¶Probatiſſimo.pu
pillus enī apud tales
educari debet qui nō
inſidientur eius pudi
citie.vt.ff.vbi pu.edu.
de.l.pe.vel dic ſenioꝛi
i.preſbytero.lxxviij.d.
poro.

d ¶Magiſtruz.nota
q magr perhibere dz
teſtimoniuz de vita di
ſcipuli.ſimilr ō eius
doctrina.vt.C.de ad
noca.diuer.iudi.l.ne
mini.ſic domeſtica te
ſtimonia qñqz admit
tuntur.ſic ⁊ pater phi
bet teſtimoniū de filio
xx.q.iij.pñs.ſic ⁊ alias
ij.q.vij.cum paſtoris.
⁊ j.q.e.manifeſte.ij.q.
j.deus omnipotens.

e ¶Pupilli,hic ō lai
cos loquitur qui ſunt
cōmendati eccleſie.

e ¶Pupilli.pupilli
orphani vidue liberti
miſerabiles perſone.
ſpectant ad iudicium
eccleſiaſticum.vt.xxx
vij.di.c.j.⁊.ij.et.C.qñ
ſperotoꝛ iter pu.⁊ vi.
l.vnica.§.q ſi pupilli.
⁊.xvj.q.j.generaliter.
que hic pro contrario
ſignatur.Sed de tu
tela.i.protectiōe credo
q ſint ō foro vtriuſq

f ¶Flectiſſimis,
ſer rationibus:
probat oia eſſe cōmu
nia.⁊ nō q papa hic ſe
poſtponit ſic poſtpo
nit.§.xcvij.di victoꝛ.

g ¶Omniuz.vñ tul
lius.dulciſſima rerum
poſſeſſio cōmunis eſt
⁊ dicit philoſophus.
quietiſſime viuerent
boies in hoc mundo
ſi de medio ſublata
eſſent duo ṽba.ſ.me
um ⁊ tuum.

b ¶Sed per iniquita
tez.i.per cōſuetudines
iuriſgentium equita/
ti naturali cōtrariam.
ne fit cōtra.§.diſ.viij.
c.j.vel per iniquitatē.
i.per ſollicitudinez vt

ſi teſtamentum liceat eis conficere.

Q.i.

Lericos nihil poſſidere debere multis auctoꝛita tibus inbetur.ait enim to letanum concilium.

Impuberes ⁊ adoleſcentes in vno conclani manentes probatiſſimo ſenioꝛi deputentur.

¶Omnis etas ab adoleſcentia in malū prona eſt:nihil incer/
tius q̄z vita adoleſcētiū.ob hoc cō
ſtituere oportuit:vt ſi q impuberes
aut adoleſcentes in clero exiſtunt.
omnes in vno conclaui cōmaneāt
vt lubrice etatis annos nō in luxu
ria:ſed in diſciplinis eccleſiaſticis
agant:deputati,pbatiſſimo ſenioꝛi
quem ⁊ magiſtrū doctrine ⁊ teſtez
vite habeant:q ſi aliqui ex bis pu
pilli exiſtunt:ſacerdotali tutela foꝛ
neantur.⁊ vt vita eoꝛ a criminib⁹
intacta ſit:⁊ res eoꝛ ab iniuria impi
orū.q aūt bis preceptis reſultauerit
monaſterio deputent:vt vagantes
aie ⁊ ſupbe ſenerioꝛi regula diſtrin
gant. Itē clemens i epiſtola.iiij.

Omnibus clericis cōmunis eſt vi
ta ſeruanda.

¶Flectiſſimis fratribus ⁊ con
diſcipulis bieroſolymis cum
chariſſimo fratre iacobo ⁊ coepiſco
po bitantibus clemens epiſcopus.
cōis vita omnibus frēs neceſſaria
eſt:⁊ maxime bis q deo irrepreben
ſibiliter militare cupiūt:⁊ vitā apo
ſtoloꝛ eoꝛumq diſcipuloꝛ imitari
volunt:cōmunis enīz vſus omniū
que ſunt in boc mundo omnibus eſ
ſe boibus debuit:ſed p iniqtatem
alius boc dixit eſſe ſuū:⁊ alius iſtud.
⁊ ſic inter mortales facta eſt diuiſio
deniq̄z qdā grecoꝛ ſapientiſſimus
bec ita ſciēs eē cōia debere ait ami/
coꝛ eē cōia oia.in omnibus aūt ſūt
ſine dubio ⁊ coniunges ⁊ ſicut inqt
nō pōt diuidi aer neq̄z ſpendoꝛ ſo
lis:ita nec reliqua que cōiter omni
bus data ſunt ad habendum diuidi
nō debere:ſed habēda eſſe cōia:vñ
⁊ dñs p prophetaz loqtur dicens.
Ecce quā bonū ⁊ quā iocundum ⁊c.
iſtius.n.conſuetudinis more retēti eti
am apoſtoli eoꝛūq diſcipuli vt pre
dictū eſt vna nobiſcū ⁊ vobiſcuz cō
munē vitā duxerunt.vt enim bene
noſtis erat multitudinis eoꝛuz coꝛ
vnū ⁊ aīa vna nec q̄ſquam eoꝛ aut
noſtrū de bis que poſſidebant aliꝗ
aliquid ſuū eē dicebat:ſed oia nobis ⁊
illis cōia.nec q̄ſq̄z egens erat inter
eos.oēs vero q domos vel agros
poſſidebāt:vendebāt eos ⁊ precia
eoꝛ ⁊ reliquas res quas habebant
offerebāt ponentes ante pedes apo
ſtoloꝛ:ſicut nobiſcū quidā veſtruz
cognouerunt ⁊ viderunt.⁊ diuide/

ibi.facite vobis amicos de māmona iniquitatis.i.de pecunia que per ſolici/
tudinem eſt queſita.xiiij.q.v.§.ſed hoc multipliciter.

i ¶Et coniuges.nō quo ad vſum carnis.ſed quo ad vſuz obſequiſ:vel.quo
ad dilectionem.xxxj.diſt.omnino.Et eſt arg.qō verbum generale generali/
ter intelligendum eſt.xix.diſt.ſi romanoꝛum.

batur ſingulis,put cuiqz opus erat.
Ananias autem vir auſterus ⁊ ſa/
phira uxoꝛ eius quia mentiti ſunt
apoſtolis de precio agroꝛum ſuoꝛ
quos vendiderant nobis pñtibus i
conſpectu omniū circunſtantium a
conſpectu apoſtoloꝛ pp peccatuz
eoꝛ ⁊ mendacium quod fecerunt
mortui delati ſint ābo.Cetera que
de talibus cognouimus ⁊ vidimus
nec recordatione nec demonſtrati
one digna ſunt.qua propter hec vo
bis cauenda mandamus ⁊ doctri/
nis ⁊ exēplis apoſtoloꝛuz obedire
precipimus.qꝛbi q eoꝛ mandata
poſtponunt:non ſolū rei:ſed etiam
dei extoꝛres fiunt.qñ nō ſolū vobis
cauenda:ſed omnibus predicanda
ſunt.vnde conſilium dantes veſtrā
prudentiā hortamur:vt ab apoſto
licis regulis nō recedatis.ſed cōem
vitam ducentes ⁊ ſcripturas ſacras
recte intelligentes que bene noui/
ſtis adimplere ſatagatis. Ite eu
genius papa ⁊ leo.ix.

Juxta eccleſiam clericoꝛum clau
ſtra conſtituantur.

¶Neceſſaria enīz res exiſtit vt
iuxta eccleſiā clauſtra cōſtitu
antur in quib⁹ clerici diſciplinis ec
cleſiaſticis vacent.itaq̄z omnibus
vnum ſit refectoriū ac dormitoriuz
ſeu cetere officine ad vſus clericoꝛ
neceſſarie.Miniſtri vero poſt epi/
ſcopum ſup eos eligantur quoꝛum
vita atq̄z doctrina illos potius ex/
ornet quam deboneſtet. Nec in
atrio eccleſie alia edificia niſi cleri/
coꝛū ponantur. Unde nicolaus
papa.

Nec in atrio eccleſie niſi clericoꝛuz edificia ponantur

¶Nulla edificia in atrio eccleſie
ponantur niſi tantum clerico
rum. Item biero.ad nepotianū.

Clericus nihil ſeculare poſſideat.

¶Clericus qui chriſti ſeruit eccle
ſie interpretetur primū voca/
bulū ſuū ⁊ nois diffinitione prolata
nitatur eſſe qō dicitur.ſi enīz cleroz
grece latine ſoꝛs appellatur:propte
rea clerici dicuntur qꝛ de ſorte dñi
ſunt.vel qꝛ ipſe dñs ſoꝛs.ideſt pars
clericoꝛ eſt ⁊ qꝛ vel ipe pars dñi eſt
vel dñm partem bz:talem ſe exbi
bere debet:vt ipſe poſſideat dñm
⁊ ipſe poſſideatur a dño:q dñm poſ
ſidet.⁊ cū plopbeta dicit pars mea
dominus:nihil extra dominum ba
beē poteſt quod ſi quippiā aliud ba
buerit preter dñm pars eius nō erit
domin⁹ verbi gratia ſi aurum ſi ar
gentum ſeu poſſeſſiones ſi variam
ſuppellectilem:cum iſtis partibus
non dignatur dominus fieri pars
eius. ſiautem ego pars domini ſuz
et funiculus hereditatis eius:non

k ¶Aer.aer.cōmunis dici/
tur quo ad vſum. vt inſti.ō
rerum diuino.§.j.ſz quo ad
ius edificandi cuius eſt ſolū
eius eſt aer vſq̄z ad celuz.vt.
ff.qō vi aut.dā.l.vlt.in fi.pōt
enim edificare bō q̄ alte ve
lit dum tamen non excedat
vſitatum modū altitudinis.
vt.C.de edi.pri.l.j.

l ¶Cor vnū ⁊ anima vna
ſ.vt ſint vniti vinculo cha/
ritatis.

m ¶De bis que poſſidebāt
ergo aliquis poteſt poſſide/
re rem cuius nō poteſt habe
re proprietatem.ar.cōtra.ēē
de reſcrip.cauſaz:ſed dic poſ
ſidebant.i.detinebant ſicut
ſeruus dicitur poſſidere.ff.
de acqui.poſ.qō ſeruus.

n ¶Et ſaphira.j.xxiij.q.viij
legi.⁊.c.petrus.

o ¶Propter peccatum.pro
pter peccatuz mortē qs citꝰ
vt.xxiij.q.iiij.ea vindicta.

p ¶Nec recordatione alias
retractatione.

q ¶Precipimus.i.mone/
mus.ſimile.xxviij.q.j.ſic.enī
videtur tñ qō boc fuit prece
ptum quia primitiua eccle/
ſia boc potuit precipere ſicut
cōtinentiaz.ſed ſi hoc bodie
preciperetur deformaret ſta
tum eccleſie vniuerſalis.qō
nō debet eſſe.j.q.vlt.⁊ ſi illa
vel dic q preceptuz erat eis
qui tunc renunciauerunt.p
prijs:non alijs.xvij.q.j.c.j.

r ¶Neceſſaria.i.vtil⁊ bo/
neſta.

s ¶Clauſtra.idem dr de cō
ſe.diſt.v.in omnibus.§.di.
xxxij.prter.

t ¶Officine.§.diſt.xxxij.ſi
quid vero.Ⓝ.§.j.q.ij. ſacer/
dos Ⓝ.j.e.quia tua.ſz ibi lo
quitur de eccleſijs.colligia
hic nō.vel cōſuetudo diuer
ſarum eccleſiarum ſoluit cō
trarium.

v ¶Nulla.in atrio.i.in ce
miterio. qō habebit.
ff.paſſus in circuitu eccleſie
maioris capelle vel minoꝛis
eccleſie.xxx.vt.j.xvij.q.iiij.
ſicut antiquitus,ſic palatiuz
imperatoꝛis nō eſt prauatoꝛ
parietibus coartandum.C.
de oper.pu.quicunqz.

x ¶Clericus.nitatur.ar.
gā nominis interpreta
tione.xvj.q.j.ſi cupis.noia
enim dñt eſſe conſona reb⁹.
inſti.de dona.§.eſt ⁊ aliud.

y ¶Si auꝛ nō tñ eſt pecca/
tum hre diuitias ſi adſint.
bona opera.vt.xxx.diſt.boc
ſcripſimus.ſed tunc eſt pec/
catum ſi propter eas iuſticia
deſtruitur.j.e.habebat vl cū
bō in eis ſpem ſuam ponit
vt.viij.q.j.ſint in eccleſia.

z ¶Et funiculus ſiniculus.
hic dr mentura quedaz qua
diuidebatur hereditas.poſt

funus defuncti ſm illud. funes ceciderunt mihi in preclaris. ꝛ dicit a funere.

a ¶ Non accipio. monachus tñ ſuccedit in hereditatem. vt. xix. q. iij. non licet. ꝛ eccleſia nolle eius recipit. vt. xvij. q. j. c. j. vnde ouidius. alteri⁹ vires ſubtrahit alter amor.

b ¶ Inter ceteras. ſed ſingulariter. ꝛ eſt ar. ꝙ clerici non dñt partiri hereditate cum fratribus.

c Qui portio. neceſſitatiſ i deſt ſollicitudinis.

d ¶ Officia. ſ. ſecularia.

e ¶ Decerpit. ſic. xxi. d. ecce.

f ¶ Abdicatio. quo ad carnalem affectum.

g Quo ſunt. videlz conuerſi. ꝛ conuerſi oēs dicuntur eccleſiaſtice perſone vt. xvij. q. iiij. quiſqs. ꝛ verberans talē incidit in canonez ex de ſen. ex. nō dubiū. ꝛ habebunt habitū illoꝝ cū quibus cōuerſantur. vt. xvj. q. vij. in noua. ꝛ lz cōuerſi hic dicantur deo deuoti. non tñ tenentur ꝓtinere. nā quidā talium profitentur. quidam nō. vt. xxvij. q. j. vt lex. nam accoliti ſunt eccleſiaſtice pſone ꝛ tñ nō tenentur ꝓtinere vt. xxxij. di. ſi qui eoꝝ. quia poſſunt ꝫbere matrimoniū legitimū. itez licet templarij ſint eccleſiaſtice pſone. tamē poſſunt mouere arma ex p̄miſſione eccleſie.

h ¶ Virtutibus regentes.

i ¶ Depoſitio. ſic. ꝫ. di. xxiij. prohibet. ꝛ capilli qui remanēt deſignāt ꝙ aliqua ꝫbemus retinere ad ſuſtētatōez.

k ¶ Proprietatem rerū eccleſiaſticarū non tñ bene cōcedendū eſt clericus ſit dñs fructuū collectorū. ſed licz ꝓprietas fructuum ſua ſit. tñ non pōt eam in morte eius alicui largiri ratione teſtamenti ſed ſtatu elemoſyne ſic. vt extra de teſta. ad hoc ſicut heres. lz ſit dñs rerū ꝫs tenetur p fideicōmiſſum reſtituere alij. tñ nihil pōt inde alienare. ff. ad treb. deducta. §. vl. ꝛ l. quidam. §. ſi qs.

l ¶ Ad vſum. phibetur etiā laicis. ne ſeruent pecuniam. vt. xlvij. d. ſicut bi. hoc ideo ne quis in auariciā incidat. alias bene licet. ꝙ nō debet quis omnia bona ſua ſtatiz effundere. vt. lxxvj. di. non ſatis. ꝛ dic non niſi ad vſuz i. non ad abuſum. bene enīz poſſunt habere proprium.

m ¶ Oblationes. imo precipitur eis oblationes dare vt. xvj. q. i. ſtatuimus. j. ꝫ cō ſe. di. j. omnis xp̄ianus. ꝛ. q. j. quia ſacerdotes.

n Quia tua. ſeorſum. ergo monachus epiſcopus factus nō pōt habere proprium: ſed ſi hereditas aliqua devoluitur ad eum erit eccleſie. vt. xviij. q. j. c. j. in fi.

o ¶ Si qui vero. ꝫ. di. xxiij. ſi quis vero. ꝛ c. placuit. hoc hodie non tenet extra ō de. conſu. ioannes. ꝛ c. j.

p ¶ Vxores. ſi ſint clerici. nū quid ergo dormiunt cuz aliis. vt. ꝫ. e. neceſſaria. non q̄ eſſet inhoneſtum. in vxore accipio ꝑtes inter ceteras tribus ſz quaſi lenita ꝛ ſacerdos vino de decimis. ꝛ alteri ſeruiens alteris oblatiōe ſuſtētor: habēs victū ꝛ veſtitū: his cōtentus ero: ꝛ nudā crucē nudus ſequor. Item ambroſius de fuga ſeculi.

Nihil preter deuz debet curare qui in eius ſortem eligitur:

Qui portio deus eſt nihil debet curare niſi deū: ne alterius impediatur neceſſitatis munere. qō enīz ad alta officia cōfertur: hoc religioſis cultui atqz huic noſtro officio decerpit. hec enī vera eſt ſacerdotis fuga, abdicatio domeſticorūz ꝛ quedā alienatio cariſſimorūz: vt ſuis ſe abneget qui ſeruire deo elegerit.

Item hiero. ad quedam ſuum leuitam de duobus generib⁹ boiuz:

Clericis ꝛ deo deuotis nec cantas agere nec aliquid proprium habere licet.

Duo ſunt genera chriſtianorū eſt autē vnū gemus qō manci patū diuino officio et deditū contemplatione ꝛ oratioīb⁹ ab omni ſtrepitu tēporaliū ceſſare cōuenit: vt ſunt clerici ꝛ deo deuoti videlicet conuerſi. cleros enī grece latine ſors: inde huiuſmodi homines vocat clerici: ideſt ſorte electi. omnes enīz deus in ſuos elegit. hi nāqz ſunt reges ideſt ſe ꝛ alios in virtutib⁹ regētes ꝛ ita in deo regnū habēt. ꝛ hoc deſignat corona in capite. hanc coronā habent ab inſtitutione romane eccleſie in ſignum regni qō in chriſto: expectatur. ratio vero capitis eſt tēporaliū omniū depoſitio: Illi enīz victū ꝛ veſtitū contenti nullam inter ſe proprietatem habentes debent habere omnia cōmunia. Aliud vero genuz eſt chriſtianorūz vt ſunt laici. laos enim grece eſt populus: latine. his licet temporalia poſſidere. ſed non niſi ad vſum. nihil enim miſerius eſt quaz propter nummū deum contemnere. his conceſſum eſt vxorem ducere: terram colere: inter virum ꝛ virum iudicare: cauſas agere. oblatiōes ſuper altaria apponere. decimas reddere. et ita ſaluari poterunt: ſi vicia tamen benefaciendo euitauerint: Itez gregoꝝ auguſtino anglorū epiſcopo.

Clerici nihil proprium poſſideant.

Quia tua fraternitas monaſterij: regulis erudita ſeorſuz nō debet fieri a clericis ſuis. in eccleſia anglorum que auctore deo. nuper ad fidez perducta eſt hanc debet inſtituere conuerſationē que in initio fuit patribus nr̄is: in quibus nullus eorūz ex his que poſſidebat proprium habebat: ſed erant illos omnia cōmunia. Siqui vero ſunt clerici extra ſacros ordines cōſtituti: qui ſe nō poſſunt cōtinere: ducant vxores debēt ꝛ ſtipēdia ſua accipe exteri⁹: qui ꝛ de eiuſdem patribus nouimus ſcriptū. ꝙ diuidebāt. put cuiqz opꝰ erat: De eorū quoqz ſtipēdio cogitandū atqz prouidendū eſt. ꝛ ſub eccleſiaſtica regula ſunt tenendi: vt bonis moribus viuant: ꝛ canendis pſalmis inuigilēt: ꝛ ab omnib⁹ cor ꝛ linguaz illicitis: ꝛ corpus deo auctore cōſeruēt communiter autē vinētibus iam de faciendis portionib⁹ vel exhibēda hoſpitalitate ꝛ adhuc plēda miſericordia a nobis qd erit loquēdū. cū omne quod ſupereſt: neceſſitatibus: in cauſis pijs ac religioſis erogandū eſt domino magiſtro omnibus dicēte: quod ſupereſt date elemoſynaz: ꝛ oia munda ſunt vobis. Item vrbanus papa omnibus catholicis.

Clericis oia cōmunia eſſe debent.

Scimus vos nō ignorare: qō hactenus cōis in ter omnes chriſtianos niguit ꝛ adhuc gratia dei viget: ꝛ maxime inter eoꝝ qui in ſortem domini ſunt electi: ideſt clericos ſicut in actibus apoſtolorū legitur: multitudinis aūt credentium erat cor vnū ꝛ anima vna: ꝛ nequis quā eorumque poſſidebat aliquid ſuuz eſſe dicebat: ſed erant illis oia cōmunia: ꝛ infra. quicunqz veſtruz cōmunez vitā ſuſceptā habet ꝛ vouit ſe nihil propriuz habere: videat ne pollicitationē ſuā irritā faciat: ſz hoc qō dño eſt pollicitus fideliter cuſtodiat: ne damnationē ſed premiū ſibi acquirat: quoniā melius ē nō vouere quā votū: prout nullus pōt nō perficere. grauius enim punit qui votū fecerunt aut fidem p̄ceperunt ꝛ votū nō perfecerunt aut in malis vitā finierunt: quaz illi qui ſine voto aut fide mortui ſunt: ꝛ tamen bona egerunt opa. Itez aug. in ſmone de cōi vita clericoꝝ.

De eodem.

Nolo vt aliquis de vobis: inueniat male viuendi occaſionem. prouidemus enī bona: vt ait apoſtolus nō ſolū coꝝ deo: ſz etiaz coꝝ oībus boibus. ꝓpter nos conſcientia noſtra nobis neceſſaria eſt ꝓpter vos fama noſtra nō pollui: ſed pollere debet in vobis. due res ſunt conſcientia ꝛ fama. conſcientia neceſſaria eſt tibi. fama prorimo tuo qui cōfidens cōſcientie negligit famam crudelis eſt. ꝛ infra. nulli liceat in ſocietate noſtra habere aliquid propriuz: ſed ſi forte aliqui habent nulli licet: ꝛ qui habuerint ſciunt ꝙ non licet. ꝛ poſt pauca: ecclēſia habeca habere non licet nō eſt epiſcopoꝝ ſeruare aurū ꝛ a ſe removere

q ¶ Et ſub eccleſiaſtica. hic patet ꝙ ſi aliqs in minoribus ordinibus cōſtitutus ducat vxorem. nō tñ pōt more laicoꝝ viuere. nec pōt cōueniri coram ſeculari iudice nec verberari ſine ſacrilegio. vt. xx. q. iij. eos. ꝛ. lxxxj. di. dictuz qō falſum eſt. vt ex ō de. conſu. Joannes.

r ¶ Portionibus. j. vandis decimis monachi enim cōiter viuentes non dant decimas. vt. j. xvj. q. j. ō cimas. extra de decimis fraternitatem.

s ¶ Quod ſupereſt videtur ergo ꝙ ſi aliquis ita paup eſt qō ei non ſufficiant ſua. videtur ꝙ non teneatur dare decimas. q̄ nullo precepto ſibi aliquis tenetur ſubtrahere neceſſaria. vt. lxxxvj. di. nō ſatis. in fi. qō non eſt verum.

t Simus. pollicitationem. nota ꝙ ex nuda pollicitatione quāgs facit deo pōt ꝓueniri. xxij. q. v. c. iuramenti. ficer nuda pollicitatione. fcā rei publice. vt. ff. de polli. l. j.

v ¶ Aut fidez. hic videtur vrbanus ſoluere qōez auguſtini. vj. q. j. quero. in fi. dicūt tamen quidam magis penitendum eſſe illū qui ſemp fuit infidelis: ꝙ illū qui q̄ñqz fuit bonus. nam iſti⁹ opera q̄ñqz viua fuerunt. tamen hec littera ꝫdicit eis.

x Nolo. auguſtin⁹ fecerat tres conſtitutiones. prima fuit ꝙ clerici nō poſſent habere propria. ſed illa male ſeruabatur. ꝛ plurimi erant tranſgreſſores. ideo ſcō reuocauit eā. vt. j. e. certi. tertio de cōſenſu clericoꝝ ſuoꝝ cōfirmauit primaz cōſtitutionē. vt in hoc. c.

y ¶ Neceſſaria. xj. q. iij. ſenti. ꝫ. hoc ibi ſolutum eſt.

z ¶ Aurū. lxxxvj. di. fratrem. qō loquitur de illis. qui aſi retractationem renunciauerant propriis. ꝛ tñ volunt habere ꝓpriū.

a Ctra.z.in secunda institutione quam feceram.

b CNō tollerē.i. non preduderem eos fieri clericos.

c CClaudos qui ad huc tpalibus nō renū ciauerāt.

d CMortuos.i.q renunciauerūt propriis z nō volūt hr̄e ppriū.

e CNon dicatis.ex de accu.ex parte.ex ne cleri.vel mona.nō magnopere.

f CPossidere.nūqd paupi fame morienti tenet̄ur subuenire sine lnia:ita.nec obstat. j.q.j.nō est putanda. qz in hoc casu quilibz ei subueniret.res enīz que nobis superabūdant.pauperuz sunt. vt.xlvij.di.sicut bi.ff aūt est in scholis de. lnia agere pōt z mutuare sic̄ filiusfamilias.vt.C.ad macedo. l.vlt.ff.de iudi.filiōgr̄. §.filiusfa.ar.ex do.of. iud.dele.p̄terea.ff.de iurisdi.om.iu.l.ij. Sz nūquid vestis est sua quam habet vel nunqd dicitur possidere. res tpales vel vestez: non videt.qz vestis q̄ semp vtitur suus de peculio dñi est.ff.ō peculio.id vestimetū.sz seruꝰ nō possidet ea q̄ sunt in peculio.vt.ff. de acq.pos.qz seruꝰ itē q ab alio possidet ipse nihil possidet.vt.ff.de adul.sic euenīet.sz dicas qz ex pmissione p̄lati sui p̄nt possidere. vt ex de sta.mo.c.monachi.z nota qz monachus rōne cōtractus nec agere pōt nec ꝓueniri.sic̄ ille q cessit bonis.vt.ff.de arb. Itez si vnus.in pn.sed hoc notaui.rj.q.j.de pso na. Itē cū monachus dicat seruꝰ.vt.l.iij.di. multos.ergo nō b3li berū arbitriū.vt.xxxiij. q.iij.c.vnico.nec enīz vele videt q er necessitate obtemperat.ff.de reg.iur.l.velle. Item agere nō potest de iniuria sibi illata.sed tñ eius prelatus pōt agere nisi p̄latꝰ abfit nec reliquerit ꝓcuratorez ad instar filijfa.ff.de iniuri.sed si vnius.§. ait pretor.

g CSine superioris.ex de offi.ordi.quanto. bz tñ ius eligēdi z ius accusandi suū p̄latuz sine abbatē.z illud potest facer̄ sine lnia abbatis.qz boc a iure eis cōceditur.ex de accu. mendicātis manū quotidie tā multi petunt taz multu gemūt tā multi inopes nos interpellant: vt plures tristes relinquamus.qz qō dare oībus possimus nō habem⁹ ergo:en tbecā.z infra.Qui habuerit ꝓpriū vel habere voluerit z de ꝓprio viuere z cōtra p̄cepta ista facere parū est dicā vt nō mecū manebit:sz nec clericus erit. dixerā enīz z scio me dixisse vt si nolent suscipere etiā focialē vitā mecū:illis nō tollerē clericatū sed seorsuz maneret seorsum viueren. Malui eni habere cecos vel claudos q̄z plangerē mortuos qui eni hypocrita est mortuus erit. quomodo ergo quicūqz voluisset extra manere:et de suo viuere:non tollerē clericatū ei ita modo qz placuit eis deo ꝓpio hec socialis vita quisqs cū hypocrisi vixerit:quisqs inuentus fuerit habens propriū:nō illi permitto:vt inde faciat testamētū:sed delebo euz de tabula clericoruz. Item. Qui nō vult mecum manere z in cōmuni viuere:habeat libertatē:sed videat vtruz habere possit felicitatis hereditatē. Idē.

Non licet habere propriuz his qui suis renunciauit:z cōmuniter viuere spondent.

Non dicatis vos aliquid habere ꝓpriū:sz sint vobis omnia cōmunia z infra.quicūqz aūt in tantū progressus fuerit malū:vt occulte literas ab aliquo vel qōlibet munus accipiat si hoc vltro cōfitet parcatur illi z oretur pro eo si autez deprehendit atqz cōuincit:secundū presbyteri vel prepositi graui⁹ emēdetur.z infra.Cum huius nostre cōgregationes fratres nō solū facultatibus sed voluntatibus propriis:in ipsa ordinis suscep/tione renonciauerint:z se per promissam obedientiam penitus aliorum potestati:et imperijs:in christo z ꝑ christo subdiderint:certum est eos nihil habere possidere dare vel accipere sine superioris licentia debere.qz si propinquus vel amicus vel quilibet fratrum cuiquam aliquid offerre: voluerit:primo quidem priori innuetur: et sic suscipiatur si ipse mandauerit:de quo tamen nihil fiat aliud nisi qō prioꝝ placuerit. Idez.

De eodem.

Exemplum domini accipite: cōuersantis in terra: quaſ habuit loculoꝫ cui angeli ministrabāt nisi qui aecclesia ipsius loculos habitura erat:quare furez admisit in si vt eius ecclesia fures cuz patitur tolleret. Item prosper.

Ecclesiarum prepositi rerum dispē satores efficiuntur earum.

Expedit facultates eccl'ie possideri: z propias perfectiōis amore contemni.non enīz propie sunt cōmunes ecclesie facultates:z ideo quisquis omnibus que habuit dimissis aut venditis fit rei siue contemptor cum prepositus factus fuerit ecclesie:omnium que habet ecclesia efficitur dispensator. deniqz sanctus paulinus: vt ipsi melioꝫ nostis:ingentia predia que fuerūt sua vēdita pauperibus erogauit:sz cū factus esset episcopus non contempsit ecclesie facultates:sed fidelissime dispensauit.quo facto satis ostēditur z propria debere propter perfectionez contēni:z sine impedimēto perfectiōis posse ecclesie facultates que sunt profecto cōmunes possidere:quid sanctus hilarius:nōne ipse omnia sua aut parentibus reliquit aut vēdita pauperibus erogauit.is tamē cū merito sue perfectionis fieret ecclesie arelatēſ. episcopus:que illa tūc habebat ecclesia: nō solū possidebat:sz etiā acceptis fideliū numerosis hereditatibus: amplianit.itaqz boies tā secularium quā diuinarū litteraꝝ sine ambiguitate doctissimi si scirent res eccl'ie debere contēni nūqnā eas debuerant suscipe qui oia reliquerant.

Item gregorius.felici episcopo de acorpoli.

Diaconi vel quelibet religiose persone regularē vitā ducere cogāt.

Quoniā velina vitrentina blā dina ecclesie tibi i vicino sunt constitute:propterea fraternitati tuecarum solenniter operam visitationis iniungimus:illud omnib⁹ cōmonentes:vt vbicunqz prefatarum ecclesiarum siue dioceſuz vel diaconi vel religiose persone inuēte fuerint districte ac canonice viuant. Item melchiades papa.

Quare in primitiua ecclesia predia vendebantur.

Natura ecclesiam apostoli in gētibus prenidebant. iccirco predia in iudea minime sunt addicti:sed precio tantūmodo ad fouēdos egentes.at vero cum inter turbines z aduersa mundi succresce/rent ecclesie ad hoc vsqz peruenit vt non solū gentes sed etiam romani principes.qui totius orbis monarchiā tenebant ad fidem christi: z baptismi sacrmenta cōcurrerent: e quibus vir religiosissimus constā tinus primus fidez veritatis patenter adeptus dedit licētiaz per vniuersuz orbē suo degētibus imperio nō solū fieri christianos:sed etiā fabricandi ecclesias predia constituit tribuēda. deniqz idē prefatus princeps donaria imensa ꝓtulit:z fabricaz templi pme sedis beati petri instituit adeo vt sedē imperialez relinqueret:z beato petro successoribusqz suis profuturaz concederet. Idez vero presidēs sancte synodo que apud nicenaz congregata est cuz querelā quorundā clericoꝝ cōspiceret coraz se deferendā.ait: vos a nemine iudicari potestis.qz solio dei iudicio reseruamini:dij etenim vocati estis z iccirco non potestis: ab hominibus iudicari. Ab illo etenim tēpore z deinceps viri religiosi non solum possessiones z predia que possidebāt:sed etiā semet ipsos

b Oer parte.

Exemplū. adhīc oñdit qō eccl'ia possit hre propriuz. z hoc vsqz ad. §. contra.

i CFures.occultos peccatores.si xxiij.q.iiij.tu bonus ex de tēpo.or.c.vlt.

k Expedit.sunt cōes.que ritur qs sit dñs rez ecclesiasticarū.nūqd paupes dicunt esse dñi:ar.qꝫ sic.xxj. q.j.quoniā quicqd.pōt dici qꝫ eccl'ia sit dña.vt.xxj.q.iij. inter memoratos.sicut hēdi tas est dña vt.ff.ō acqui.re. do.hēditas.alij:dicūt qꝫ ipse deus.vt.j.e.q.ij.qui xp̄i.z.c. qui abstulit. vel dic dñium esse apud clicos sicut dñiuz reruz vniuersitatis apud ciues.insti.de re.di.§. vniuersitatis.dicuntur etiā paupes dñi.qz inde sustentātur.

l CCum prepositus.z confirmatus.nam ante non potest admīstrare.nisi sit valde remotus.vt ex de elec.qō sicut.z.c.nihil.

m CSi scirent.ff.vij.q.j.ois q.ar.bonū pro illis qui suis renunciauerūt.qꝫ semp presumitur illos iustam cām z licitem fouere.z est bonū ſi. ex de no.ope.nū.c.ij.

n Quoniaz velina.nota pfiū eccl'iarū visitationez vni cōmitti.z est.ar. qꝫ rōne ꝓpinquitatis aliqd statuitur cōtra ius.sic ex de postu.ad boc.z lxiij.dist.cuz longe.

o CCōstitute.vij.q.j.constitutū.§.lxj.di.obitū.

p CMelchiades.falsus est titulus.qz melchiades fuit prorimus ante siluestrum. z eius tpe est constatinus cōuersus.xcvj.dist.in palea.cōstātinus.

q Natura romani.ergo imperator est dñs totius mundi.§.vij.q.j.in apibus.

r CPrime.videtur.ergo qꝫ ecclesia petri sit prior ecclesia beati ioannis apostoli lateran̄.x.q.j.sanctorum.sed expone prime petri.j.apli.vel prime.i.apostolice.

s CConcederet ergo imperium est apud eccl'iā romanam.vt.xcvj.dist.in illa palea.constantinus.

t CSynodo.nā aī eum nō fuerūt generales synodi cōgregate.vt.xv.di.c.j.

a ¶ Basilicas.de conse.di.j.nemo.

b ¶ Identes.matricibus.videtur ergo qđ tantuz mrices ecclesie olim ha buerunt predia et possessiones.vñ videtur qđ illa solēnitas que in alie natōe rez ecclesie seruari precipit.r.q.ij.casellas.alias hoc iustiñ de maioribꝰ ecclesijs:intelligat.cū enim olim ecclie erāt tenues maior erat ligitio adhibēda. in alienatione.sed.cuz hodie augmentate sunt possessio nes ecclesie sufficit cōsensus capti ecclesie ad alienationez. faciendā.vt.j.q.ij.sane.

c ¶ Apostolorum. episcopi tenent locum apostolorum. vt hic.s.quo ad dignitatem monachi quo ad renuntiati onem propriorum ꝛ cōmunē. vitā.xvj.q.ex auctē.omnes sacerdotes quo ad sacroñ. dispensationem.xj.q.iij.ab sit.xxj.di.in nouo.lxviij. di. quorum vices.

d ¶ Ab episcopo.ex de preben.c.episcopus.

e ¶ Habebat.indigentibus. ar.de elemosynis fieri ele mosynaz.xvj.q.j.decime tri buta.

f ¶ Cogitandum.3.j.q.vj. conuenientibus.3.vbi dr qđ de futuris inquiramus ꝛ futuris casibus debemus occurrere.vt.xxiij.dist.in no mine.soluti.cautella nō pro bibet sed sollicitudo nimia. xlvij.dist.c.omnes huius.ꝛ c.sicut.hi.

g ¶ Erte recedere.i.nō as sumere propositū re nunciandi.vt ibi.cadent a la tere tuo.

b ¶ Tolerē.i.nō ad mittere.

i ¶ Ecce.ar.aliquez venire cōtra factum suuz.xxij.q.ij. cōsaldus.xxxv.q.ir.qđ quis xxij.q.iiij in malis.ꝛ.c.iura uit.lv.dist.penitentes.ff.de bis.quibus vt indig.tutorē 3.xxij.q.v. horrendus.ar. 3.vij.q.j.qđ piculosuz. viij. q.ij. dilectissimi. xvij.q.iiij. sunt qui opes.C.de transac. si ex causa.C.de cap.ꝛ postli.re.nec nos.C.de remissi. pig.debitū.ff.ō acqui.here. qui supstitis.ff.ō adop.post mortem.3.ff.ō serui.rus.p. per fundum.io.So. quili bet pōt venire.3 factuz suū vbi est expressum in iure ali as nō.lv.di. penitētes.b.

k ¶ Malum i.occasio ma li.qꝛ rei familiaris cura sine peccato vix potest exerceri. xxv.di.qualis. vel intellige propie peius enim est p hy pocrisim peccare qđ manife ste.vt extra de here.cum ex inuncto.ff.de ritu nup.palā. ꝛ plus est veneno occidere qđ gladio.C.ō malefi.l.vni ca.ꝛ plus est persuadere qđ cōpellere.ff.de ser.corrupt.l. j.§.vl.ꝛ sic nō obstat.xxxij. q.iiij.nemo.

l ¶ Malū.hoc.scilicet.

m ¶ Cadere.i. nō sumere.

n ¶ Sanctitatē.i.minus pe riculū ē esse manifestū qđ.oc cultū.ꝛ sic nō est 3.xxxij.q. iiij.nemo.vbi dr qđ tolera bilior est culpa si lateat.

o ¶ Episcopi.vel acquisi ta de ppio.vel dic acqui

domino consecrarunt edificantes basilicas in suis fundis in honore sanctorum martyruz per ciuitates ac monasteria innumera:in quib cetus dño seruientium conueniret.

Item vrbanus papa.

Quare predia fideliuz hodie ab ecclesia non alienentur.

Identes autē summi sacerdo tes ꝛ alij atqz leuite ꝛ reliqui fideles plus vtilitatis posse confer re:si hereditates ꝛ agros quos ven debant ecclesijs:quibus presidebāt episcopi traderent:eo qđ ex sumpti bus eorum tam presentibus quam futuris temporibus plura et elegan tiora ministrare possent fidelib cō munem vitam ducentibus quaz ex precio ipsorum:ceperunt predia et agros quos vēdere solebāt.matri cibus ecclesijs:tradere ꝛ ex sumpti bus earū viuere.ipse vero res in di tione singularū parochiarū episco porū qui locū tenent apostoloruz erāt ꝛ sunt vsqz adhuc ꝛ futuris sem per debent esse temporibus:e qui bus episcopi ꝛ fideles dispensator res eorum omnibus communi vi ta degere volentibus ministrare cō cta necessaria debent.prout melius potuerint: vt nemo in eis egens in ueniatur.ipse enim res fidelium ob lationes appellātur:que a fidelib domino offerentur.memoratis er go augmentationibus in tantuz ec clesie in quibus episcopi president. domino amminiculante creuerunt ꝛ in tantis maxima pars earū abun dat reb vt nullus sit in eis cōem vi tam gerens indigens:sed oia neces saria ab episcopo suisqz ministris: precipiat.ideo si aliquis extitit mo dernis aut futuris temporibus:qui hec auellere nitatur:iaz dicta dāna tione feriatur. Item augustinus.

De eodem.

Habebat dominus loculos a fidelibus oblata cōseruans:ꝛ suoruz necessitatibus ꝛ alijs:indigē tibus tribuebat.tunc primuz eccle siastice pecunie forma est instituta: ꝛ vt intelligeremus quod precipit non esse cogitanduz de christino nō ad hoc fuisse preceptuz:vt nihil pecunie seruetur a sanctis:sz ne deo propter ista seruiatur ꝛ propter ino pie timorē iusticia deseratur. His omnibus auctoritatibus claret qđ clericis nullo modo licet habet qd proprium:qđ si habuerit:nō clerici erunt:nō tamen clericatus eis tollē dus ē. Unde augustinus ait in eodem sermone.

Clericatus non tollatur eis.qui vo lunt habere aliquid proprium.

Certe ego uz qui statuerā nul lum ordinare clericuz:nisi qui

tis nō occasione ecclesie.vt ex de testa.quia nos.

p ¶ Habent.de hoc dicemus.j.e.q.iiij.c.j.

q ¶ De quisione.dici de reb modib nihil in vltima volūtate posse dare.nisi talis sit ecclesie consuetudo.vt ex de testa.ad hoc.ꝛ.c.relatū.§.lz.

r ¶ De fructibus.nōdū preceptis.ar.ff.quēadmodū vsufr.amit.si vsufru ctuarius .in fi. imo et de preceptis nō possunt ꝓdere testamēturz.ex ō testa.qꝛ nos ad monet

s Manifesta.facit. ergo inuētari um.vt.xxviij.dist. de syracusane.

t ¶ Qui circa.i. vice dūis.vt.lxxxix.di vo lumus.ꝛ.c.se.qui erit testis administratiōis sue.alij erūt testes vi te sue.3 .ij.q.vij.cū pa storis.

v Sint manife ste.i. distincte.

x ¶ Dominice.i.eccle sie.

y ¶ Probant.ex hoc. c.ꝛ in auē.ō eccle.ti.§. interdicimus.col.ix.ff. de dona.itervi.ꝛ vro. quint mutius.C.e.ti. etiā.videt qđ semp res acqste presumunt eē de bonis ecclesie. nisi ꝓbet 3riū.ar.C arbi. tute. si defunctus.ibi eni dicit qđ tutor qui nichil añ habebat po stea per idustriā suaz multa potuit fuisse lu crat.vñ pupillus co gitur ꝓbare illas suas eē. Tu dicas qđ si eps vel alius platus ꝓmi rti vtiq rebus suis ꝛ ec clesie.cū nō fit facta di stictio cogent heredes epi ꝓbare illas res nō esse eccle sicut vror co gitur ꝓbare res aliqs nō esse mariti:qꝛ ꝓmi scue vitiq reb martū vt suis.vel aliter distī guas si certū ē qđ eps añ epatū habuit ꝓpri um.tūc incūbit eccle onus ꝓbandi res acq sitas esse tātū de reb ecclesie.ar.q.iiij.c.j.ꝛ.ij vel dic qđ si ps mortez epi ecclesia inuenit in possessiōe reruz.tūc he redibus incūbit.ꝓba tio sed si heredes sunt in possessione.tūc eccle sia ꝓbabit.vt.j.e.q.v. c.j.in fi.

z ¶ Aut filios.3.xxviij di.de syracusane.3.sz hoc ꝓmittebatur tpe apostoloruz.quoꝝ ca non iste est.

a ¶ Aut seruos.quos pōt facere heredes.ꝛ li beros.

b ¶ In causis.i.litiga re cogantur.

mecum vellet manere:aut si vellet a proposito recedere:recte illi cle ricatum tollerez.ecce in cōspectu dei ꝛ vestro muto consiliuz qui vo lunt habere aliquid proprium qui bus nō sufficit deus ꝛ ecclesia eius: maneant vbi volunt ꝛ vbi possunt non eis aufero clericatum:nolo ha bere hypocritas.malum enim es se quis nesciat:malum est cadere a proposito:sed peius est simulare propositu:ꝛ post pauca.si nō fuat sanctitatez foris dimidius cecidit.. si vero intus habuerit simulationē totus cecidit:nolo vt habeat necel sitatem simulandi:scio quomodo hoies amant clericatuz:nemini eū tollo nolenti mecuz cōmuniter vi uere. Contra sunt alie auctorita tes:quibus conceditur propria ha bere nō solum alijs:sed etiā episco pis. Unde in cōci.agatbēsi legit.

De rebus ppriis:acquisitis episco pi heredibus suis derelinquant.

Episcopi de rebus propriis: vel acquisitis vl quicquid de proprio habent:heredibus suis si voluerint derelinquant.quicquid vero de prouisione sue ecclesie fue rit siue de agris siue de fructibus: siue de obligationib:omnia in iu re ecclesie seruare cēsuimus. Itē ex concilio martini.pape.

De eodem.

Manifesta aūt debent esse que ad ecclesiā pertinent:his qui circa:episcopos sunt prelbyteris ꝛ diaconibus:vt si episcopo cotige rit inopinatus trāsitus:res ecclesie nullo modo possint minui ꝛ perire neqz res propie episcopi impor tunitatē patiantur pro rebus eccle sie:vt nec ecclesia damnū incurrat nec episcopus in suis rebus ꝓ reb ecclesie ꝓscribatur. Idē statutuz est in canonibus apostoloruz vbi legitur. De eodē:

Sint manifeste res ppie epi scopi:si tñ habent res ppias ꝛ manifeste dñice:vt potestatē ha beat de propriis rebus episcopus moriens sicut voluerit ꝛ quib vo luerit derelinquere:ne sub occasio ne ecclesiasticarum rerū ea que epi scopi esse probantur interdicantur fortassis enim aut vroē hz aut filios aut propinquos aut seruos.ꝛ iustū est hoc apud deuz ꝛ hoies.vt nec ecclesia patiaf detrimēto igno rantia rerū pontificis:nec episco pus vel eius propinqui sub obten tu ecclesie proscribantur.ꝛ in cau sis incidant qui ad eum pertinent: mortisqz eius iniurijs infamentur.

Item in eisdem canonibus.

Ex rebus ecclesie episcopus si indi get sibi ꝛ suis necessaria sumat.

Ex bis indiget. q; de rebus ecclesie nō ɔz quis pasci.si hz propria.vt.j.q.ij. clericos.t.c. pastor.

a Episcop⁹. hoc habes.t.q.ij. episcopus.

b Usibus.hic ostēditur qua necessitate clerici debent esse cōtenti.s.vt habeant victum ⁊ vestitum ⁊ ita refertur hic necessitas ad nature necessitatē.⁊ est ar.contra.illos qui dicunt se propter necessitatē habere plures ecclesias.

c Fruct⁹.ergo res mobues nō pōt dare sine conscientia cleri sui.extra de dona. c.ij.

d Conscientia.j.e. q.ij.sine.t.c.alienationes.

e Propinquis.s. lxxxix.di.decenter.

f Recipimus. preciosiores. sic.j.xvj.q.ij.c.j.

g Multomagis. simile est qō ostenditus er quo mlier credit se viro de corpore dignum est vt credat de dote restituenda vnde nō tenetur vir dare fideiussorem de dote restituenda.nisi vir laboretur in facultatib⁹.vt extra de dona.inter vi.⁊ vro.per vestras.t.C.ne fide iussō.do.den.Lj.

h Presbyteros.s. lxxxix.di.c. volum⁹.

i Cum ergo i concilio concludit qp clerici possint habere ꝓpria.

k Quomodo.ergo modo quererit de cōtrarietate illoꝝ.c.s.e. nolo.t.s.e.expedit.

l Sed notanduz est,male soluitur.sed dic,vt dixi.s.e.in pn. q uestionis.

Ex bis autē quibus episcopus indiget⁹ si tamen indignet in suas necessitates ⁊ peregrinorū fratrū vsus ⁊ ipse percipiat: vt nihil ei omnino possit deesse lex eni dei precipit vt qui altario deseruiunt: pascātur de ipso. Item ex concil.antiocheno.c.xxxv.

Res ecclesiasticas episcopus dispenset.

Episcopus⁹ ecclesiasticarū rerum habet potestatē ad dispēsandū erga oēs qui indigent cū summa reuerentia ⁊ timore dei. participet autē ⁊ ipse quibus indiget:si tamen indiget:tam in suis quaz in fratrū qui ab eo recipiuntur necessariis vsibus⁹ pro futuris ita vt nulla qualibet occasione fraudentur iuxta sanctū apostoluz sic dicentē:habentes victū ⁊ vestitū his contenti simus:qō si contentus bis minime fuerit ꝙuertat autē res ecclesie in suos domesticos vsus:⁊ eius cōmoda vel agroꝝ fructuz⁹ nō cū presbyteroꝝ diaconorūqz ꝛscientia⁹ p tractet:sed bonū potestatē domesticis aut propinquis⁹ aut fratribus filijsqz suis cōmittat: vt per huiusmodi personas occulte res ledātur, ecclesie:synodo ,puincie penas iste p solnat. Si aūt ⁊ aliter accusatur episcopus aut presbyteri qui cum ipso sunt:qō ea que ptinent ad ecclesiaz vel ex agris vel ex alia qualibet ecclesiastica facultate sibimet vsurpent:ita vt ex hoc pauperes affligātur:criminationib⁹ vero ⁊ blasphemijs tam sermo predicatiōis qz vi qui dispensant taliter exponantur: ⁊ hoc oportet corrigi:sancta synodo id qō condecet comprobante.

Item in canonibus apostolorū.

Res ecclesie sunt in episcopi ptāte.

Recipim⁹ vt in potestate sua res ecclesie episcopus habeat si eni aie hominū preciosiores⁹ illi credite sunt:multomagis⁹ oportet eum curā de pecunijs agere:ita vt potestate eius indigentibus oia dispensentur per presbyteros⁹ ⁊ diaconos:⁊ cum timore ⁊ omni sollicitudine ministrentur.ex bis autez quibus indiget ⁊c. vt supra. Cuz ergo⁹ in concil: agathen.⁊ martini pape:⁊ canonibus apostolorum dicatur:sint manifeste res propie episcopi.cum in eisdem canonibus.et in cōcil.antiocheno precipiatur vt episcopus participet res ecclesie:si tamen indiget:nōne patenter ostenditur q; episcopus habeat libere ꝓpria:dicendo enīz:si indiget rebus ecclesie:notat eum habere propria que sorte suis necessitatibus nō sufficiunt quomodo ergo⁹ clericus si propriuz habere voluerit:clericus non erit:⁊ episcopus habens ꝓpria nō soluz non definit esse episcopus:verum etiā cunctas ecclesiasticas facultates in sua inbetur habere potestate: Sed notandū est⁹ episcopos orientales vxores habere ⁊ filios.quosdam autem ex nostris partibus cum in laicatu sine sin minoribus ordinibus constituti habeant vxores et filios siue morte vxoris interueniente siue continentia pari voto seruata ad sacros ordines accedere. bis omnibus conceditur habere propria ad suos et suorum vsus.qui autem ab infantia sacre militie traditi sunt:nullo modo eis permittitur habere propria: quia nulla est eis excusatio proprietatis:nisi forte retinendo,sua a summis ptibus ecclesie abstineant: qō fieri posse prosper testatur dicens.

De bis qui taz infirmi sunt: vt suis rebus renunciare nō possint:

Illi aūt qui taz infirmi⁹ sunt: vt possessionibus suis renunciare nō possint:si ea que accepturi erāt dispensatori⁹ relinquunt nihil habentibus⁹ cōferenda:sine peccato⁹ possident sua:quia ⁊ ipsi quodammodo sua relinquunt quando propijs: contenti rebus nihil eorum que laboꝝ vel ordini suo deberi arbitrātur accipiunt. De rebus,vero ecclesie queritur an liceat eas p prebendas diuidi vt annuos reddi tus quisqz sibi specialiter vendicet. hoc non posse fieri argumēto ⁊ auctoritate probatur.Clerici successores eorum sunt de quibus dicitur: multitudinis enim credentiuz erat cor vnum ⁊ anima vna.necesse est ergo vt eorum sequātur vitaz:quorum in ecclesia gradum ad ministrant.nō ergo aliquid proprū sibi vendicabunt:sed erunt eis omnia cōia. Item vrbanus papa ait.

Res ecclesie quasi communes episcopus dispenset.

Res ecclesie nō quasi proprie⁹ sed vt cōmunes ⁊ domino oblate cū summo timore non in alios quam in prefatos vsus sunt fideliter dispensande. Item ex synodo habita rome ab eugenio papa.

Non liceat episcopo res ecclesiarum in proprios vsus conuertere.

Nulli episcoporum liceat res mobiles aut imobiles de subiectis plebibus alijsqz pijs locis in proprio vsu habere:ne maiores e normiter⁹ locupleretur.⁊ minores tali facto pauperes inueniantur contra agens canonica auctoritate coartatus⁹ existat. Si ergo⁹ res ecclesie non quasi proprie sed quasi cōmunes habende sunt:cum de cōmuni nullus dicat hoc meum est: nec derebus ecclesie:hec est mea: potest aliquis dicere,ne videatur no imitari charitatez illoꝝ:in qua nulli aliquid erat proprū:sed erant illis omnia cōmunia: Dis ita respōdetur.sicut perfectione charitatis manente secundū discretionē ecclesiarū distributio fit ecclesiasticaruz:dū alij:possessiones huius ecclesie ad dispensandū cōmittunt.ex quibus taz res ecclesie oibus debeāt esse cōmunes:primū tamē sibi ⁊ iue

n Illi autē infirmi.s.aio

o Dispēsatori.s.suo vel dispensatori.i.episcopo.

p Nihil habentib⁹.i.pauperibus.xvj.q.j.c.fi.

q Sine peccato.hic patet qō si clerico sufficiant ꝓpria nō habebit ecclesiastica. vt. xvj.q.j.quoniā quicquid.j. q.ij.clericos.t.c.pastor.⁊.j. e.si priuatum.t.q.iij.canendum.sed ℈.nemo suis stipendijs:cogitur militare.cē de simo.cum sit romana.⁊ qui altario deseruit ⁊c. vt.s e.ex bis.so.hoc.c.de ꝓfilio.loquitur vel de obligationibus. que illis nō sunt cōmunicā de.vel pūt habere bona ecclesiastica nō vt sibi reseruēt sed vt distribuant pauperibus.xvj.q.j.c.fi.

r Res ecclesie,.proprie. si ergo de rebus ecclesie emisti equum vel aliud illud⁹ nō est tuū,sed dicas qꝛ illud solū dicoꝝ est qō probabili rōne consumunt.vt. s.e.expedit.⁊.j.e.fi.priuatū. ⁊.j.q.ij.sine exceptione.quicquid enim habes sup illud qō sufficit tibi illud violenter detines,vt,s. dist. xlvij. sicut.

s Nulli.enormiter.ar.qō eps de iure vnius ecclesie potest detrahere ⁊ alij cōferre dummodo alij ecclesie grauia dāna non infligat vt.j.eo.q.ij.bone.quid iuris sit dicemus ibi.⁊.xvij.q.iiij. ℈.qō.autem.

t Si ergo.hoc.meū est falsum dicit.nam res que cōis est.aliquibus oium illoꝝ. est.vt.ff.de ritu nup. illud. vñ hoc verbuz suum.ambiguū est pro toto ⁊ pro parte. ⁊ qui iurat suū nō esse iurabit etiam sibi cōmunem nō esse.ff.de ver .sig.pupillus. ℈.vit.⁊ cū quis legat seruos suos.tam illi qui ex toto sui sunt ꝙ⁹ qui pro parte intelliguntur legati.vt.ff.de.le.ij. siquis seruos.si autē est aliquid vniuersitatis vel⁹ cuiustatis.illud nō est ⁹ cuiuslibet j.e.q.ij.qui manumittitur.

a ℂ Expendat.mirū est quare gratianus nō inducit.c.qō possessiones eccle/ ste pñt diuidi que longe melius faciunt ad propositū.vt.j.q.ij. quisquis.c.c. sepe fit.x.q.ij.casellas.in fi.ꝛ.xvj.q.j.possessiones.x.q.iij.clerici.ar.ō.j.q.ij.vo

b Sbis,x.q.iij.vnio.ꝛ.ō.e.quia tua.ꝛc.necessaria.

J priuatū.pōt intelligi fi.i.q̄uis.priuati.i.seperatim aliqd possidem⁹. nō tñ illud est nostrū,quorū pcurationē.i.qꝛ tantū illius pcuratio est nobis cōmissa. Vel dic pñatū.i.propriū.

c ℂ Nō illa nostra sunt.i.a/ nobis recipienda.

d ℂ Procurationē ergo pre lati.dicunt procuratores re/ rū ecclesiasticarum.vt hic.ꝛ. xiiij.q.j.§.j.qñqꝫ dñi dicunt xvj.q.j.et temporis.qñqꝫ de/ fensores.xvj.q.j.i canonib⁹ qñqꝫ patres.vt.lxviij.dist. quoꝝvices.nō tñ bñt liberā ꝛ generalē administrationē sicut ꝛ pcurator cesaris.vt.ff de offi.procu.cesa.l.j.modicū tamen donare possunt:exꝰ dona. cetera .tamen loco domini habentur cuꝫ bene administrant.loco predonis cū male.vt.ff.p emp.q fun/ dum.§.fi tutor.

e Vnc queritur. Alienatio est ois cōtract⁹ per quez dominiuꝫ trans/ fertur.vt.C.de fun .do .l.j. sed hic largi⁹ sumit alienatio qꝛ nec obligari possunt res ecclesie,qd aūt sub se ꝓtineat hoc nomē alienatio.dicit exꝰ de re.ec,nō alie.c.nulli.l auc. de nō alie vel pmu.cō.ij.§. nos igit.,phibent res eccle alienari.vt.j.e.fine.r.q.ij.b⁹ ius.ꝛ res cesaris.ff.de le.j. apud iul.§.vlt.sed excipiunt quattuoꝛ casus.cā necessita tis.vt si debitū viget.vt in il la.l.hoc ius,cā pietatis pro redēptione captiuoꝝ vel ali/ monia pauperū.vt.j.e.aurū cā necessitatis vel vtilitatis vt.j.e.fine exceptiō e.cā incō miditatis vel minoris vtili/ tatis.vt.j.e.terrula.f.alie cau se pñt assignari sed ad has pñt ocs canones reduci:res tñ ecclesie que seruando ser/ nari nō possunt.citra aliquā solenitatē alienant.vt.C.de admi.tu.l.lex.q̄.§.vl .C.qñ decre.nō ē opus.l.vl.ꝛ.xcvj. di.bene.sed alie res ecclesie cū solēnitate aliena desunt. ꝛ olim quidem duo de vici/ nis epis intererant.et de.cā alienationis cognoscebant ꝛ sub scribant.vt.x.q.ij.casel las.in fi.j.e.quicūqꝫ suffra/ gio.ꝛ.xvij.q.iiij nullus.sed hodie sufficit cōsensus capi/ tuli ꝛ episcopi vt.j.e.c.fine.ꝛ si res sit modica ꝛ necessitas magna,nō est necessari⁹ cō/ sensus capituli.vt.j.e.ferru

ecclie deseruientibus necessaria sub ministret .reliqua que supersunt fi delium vsibus ministraturus. Jta ꝛ prebende ecclesiarum eadē chari tate manente pie ꝛ religiose pñt di/ stribui.nec tūc rebus ecclesie vt ꝓ prijs sed vt cōibus vtilitatibus de/ seruiturus:vt ex bijs que sibi assigna ta sunt:primum sibi necessaria per/ cipiat.siqua vero suis necessitatib⁹ supsunt in cōes vsus ecclesie expen dat⁹. Unde augu.ad bonifaciuꝫ.

De eodem.

S J priuatū⁹ possidemus qō no bis sufficiat.non illa nr̄a sunt⁹: quoꝝ pcurationē⁹ quodāmodo ge rimus:nō ꝓpietatē nobis vsurpa tione dānabili vēdicemus. Ostē suꝫ est quō liceat clericis habere ꝓ prijs ꝛ quō nō. Jtē quō res ecclesie prebendas diuidi possint.

Q.ij.

Vnc queritur⁹ si sacerdo tes aliqua de rebus eccle sie dedisse noscuntur an bis qui eas acceperūt ali qua firmitate constabant:cum res ecclesie nullo mō distrahi possint:ꝛ distracte possideri multis auctoꝛita tibus prohibentur. Ait enim ste/ pha.papa.

Ecclesie pecuniam auferens velut homicida damnatur.

Q Ui christi pecunias⁹ ꝛ eccle/ sie aufert⁹ fraudat⁹ ꝛ rapit⁹.vt homicida⁹ in conspectu iudicis de putabitur.. Jtem pelagius bosti/ lio episcopo.

Quicquid de sacratis vasis vel mi nisterijs:a quolibet clerico vsurpa/ tuꝫ fuerit:ecclesie restituatur.

H Agustino nostre sedis notario⁹ suggerente didicimus.qō ei dilectio tua directis apicib⁹ indi casset quosdam de clero tuo ꝛ ma/ xime parochiarū ad te pertinentiū nō panca sacrata vasa vel ministe/ ria distraxisse:ꝛ aliqua huiusmodi perpetrasse que a religioso aliena sunt proposito:caritatē vero tuam vt hoc cōpetenti sollicitudine debe at insequi vel vlcisci nostre prece/ ptionis auctoꝛitate volumus com muniri:qua de re presentibus man damus affatibus:vt competēti vi/ uacitatis instantia quicqd de sacra tis vasis vel ministerijs a quolibet clericoꝝ vsurpatū vel distractum fuisse cōpereris:sine cuiusquā mo/ re interuentu exigere nō dimittas ꝛ ec clesiasticis vsib⁹ reformare. Jtē bonifacius papa.

Quicquid domino cōsecratur:ad ius pertinet sacerdotis.

N Ulli⁹ liceat ignoꝛare oē q⁹ do mino consecratu⁹ siue fuerit hō siue aial⁹ siue ager:vel quicquid semel fuerit consecratuꝫ.sanctum⁹ sanctoꝝ erit domino ꝛ ad ius pti net sacerdotum propter qō inexcu/ sabilis erit omnis qui que a domi/ no ꝛ ecclesia cui competunt aufert vastat ꝛ inuadit⁹ vel erepit ꝛ vsqꝫ ad emendationē ecclesieqꝫ satisfac/ tionem:vt sacrilegus iudicetur:ꝛ si emendare noluerit excōicetur⁹.

Jtem gregoꝛius.vij.

Excommunicationi subiaceat.qui ecclesiastica predia inuadit.

Q Uicunqꝫ militū vel cuiuscun qꝫ ordinis vel ꝓfessionis per/ sona predia ecclesiastica a quocun qꝫ⁹ rege seu seculari principe vel ab episcopis inuitis⁸ seu abbatib⁹⁸ aut aliquibus ecclesiarum rectoꝛibus⁹ susceperit vel inuaserit vel eoꝝ cō/ sensu⁹ tenuerit.nisi eadeꝫ predia ec/ clesijs:restituerit excōmunicationi subiaceat. Jtem pius papa.

Sacrilegij crimen incurrit qui pre dia ecclesiastica vexat.

P Redia diuinis vsibus tradita quidam humanis vsibus ap/ plicāt ꝛ deo nostro cui tradita sunt ea subtrahūt:vt sibi inserunt:qua ꝓpter ab omnibus illius vsurpa tionis contumelia depellenda est: ne predia vsibus secretoꝝ⁹ celestiꝫ um dicata a quibusdaꝫ irruentibus verentur⁹. qō siquis presumpserit: vt sacrilegus⁹ iudicet. Jtem ana cletus.

De eodem.

Q Ui abstulerit patri⁹ aut matri aliqd:dicetqꝫ hoc pecatū nō esse homicida particeps est. pater noster sine dubio deus est:qui nos creauit.mater vero nostra ecclesia est:que nos in baptismo regenera/ uit.ergo qui christi pecunias ꝛ ec/ clesie rapit vel fraudat homicida est. Jtem iob.papa.iij.

Quadruplum restituat:qui res ec clesie inuadit.

f ℂ Homicida.etiā est sacrilegus.vt.j.c.pri.ꝛ.xvj.q.j.decimas.

k Agustino.notario.cōmuniri.cū tamē ꝛ illud.de iure cōi possum facere.ꝛ sic ō id qō dicit lex.supfluū est postulare q⁹ exꝰ indulsit.C. de tbesau.l.j.sed fit ideo .qꝛ plus timetur qō singulariter pollicetur q̄ qō generali sponsione fit.vt.xxiij.vi.quāq̄.

l Vlli.qō semel est consecratū deo.etiam licet fit ali enum postea non fiet prophanū.vt.j.xvij. q.iiij.questi.ff.de reꝝ diui.in tantum.ar.ꝑ ō.di.liiij.er antiquis. ꝛ.c.frequens.

m ℂ Consecratur.i. datur.

n ℂ Siue animal.alias ud ab homine,aliter sequeretur q⁹ homo non esset animal.

o ℂ Sanctum sancto rum.i.ad vsum san/ ctoꝝ sacerdotum pertinet.

p ℂ Jnuadit. ergo q seruum ecclesie inua dit sacrilegus est.sed forte non est.sed repu tatur si.supra eodem capitulo.j.

q ℂ Excōmunicetur. ergo nō omnis sacri legus ipso iure est ex cōmunicatus.vt.j.e. proxi.de hoc vide.xj. q.iij.canonica.

r Q Uicūqꝫ a quo cūqꝫ,ille ergo cōueniendus est qui rem ecclesie q̄lēcunqꝫ detinet.lꝫ exhibeat au ctoꝝ suū.vt.j.xvj. q.j.incanonibus.lꝫ di stingue an rem mobi lem detineat vel imo bilē.vt.C.vbi in rē ac. l.ij.exꝰ vt lit.nō conte. quoniā.ꝛ hoc intelli/ gas quādo quis suo noīe aliqd possidet tūc semp possessoꝝ sit ꝓue/ niendus.ꝛ tūc nō est necesse,vocare illū cu ius auctoritate possi/ det.secus si aliēo noīe vt exꝰ vt lit.nō contes. quoniā.Jtē hoc scias qō licet cōuentus rei vēdicatione posset do minū nolare.nō tñ cō uentus possessoꝝ iu/ dicio.vt hic.

s ℂ Seu abbatibus. inuitis.

t ℂ Rectoꝝibus.inui/ tis.

v ℂ Consensu .cōsen sus enim prelati non obstat clericis repeten tibus res ecclesie vt.j. eo.non liceat,sed qua re non est ille tutus q

ab ī peratoꝛe possidet.C.ō quadri.prescrip.bene.cū iuste possidet q aucto re ꝓ re ꝓ possidet.vt.ff.de agrē.possessione iuste.lꝫ dicas istud obtinere in reb⁹ ꝓpatoꝝ.qꝛ nec eccl'a tuta ē si rē recipit ab ī peratoꝛe nisi eā pscripse/ rit.vt.xvj.q.iij.placuit.i.

r P Redia.secretoꝝ.i.ecclesie.

y P ℂ Gerent.iniuste.nā ad tributa ꝛ seruitia tenētur.xj.q.j.si tri/ butum.vel expone vt ibi diri.

5 ℂ Sacrilegus,alia pena sacrilegij:est ꝑm.l.ff.ad.l.iul.pecu.sacrilegij. alia est ꝑm canones.xvij.q.iiij.per totum.

a Q Ui ab stulerit patri.homicida inim est quimō pascit patrem vel

g Q ℂ Fraudat occulte.

b ℂ Et rapit.vj.

matrē.vt.xxij.q.iiij.inter cetera.ꝛ.lxxxvi.di.nō satis.in fi.

a ¶ In antiquis multiplicatione.ar.penā pecuniariā posse ab ecclesia infligi.xxj.q.v.siquis cuiuslibet.xxiii.di.c̄p̄.ex̄ de arbi. dilecti.in fi,ex̄ de relt.do.constitutus.in fi.ar.c̄.j.e.fraternitatis.vbi de hoc dr.ꝛ ex̄ de penis suā.sz illud pōt intelligi de equitate canonica hoc de rigore iuris.

b ¶ In auctate.j.e.in legibus.

c ¶ Cum deuotissimā.itercedit.papa pro eccla apud reginā sicut alibi apud principē.vt.xcvij.dist. ecclesie.

d ¶ Pro violata emunitate.et dr emunitas priuilegiū quo gaudet ecclesia.vt in ambitu suo nō fiat pugna vel insultus vel rapina.p xl.vel.xxx. passus.vt. xvij.q.iiij.sicut antiqtus. Que aūt pena p emunitate ecclesie lesa sit soluēda.habes.xvij q.iiij.siqs contumax.

e ¶ Leges.s.lōbarde.

f ¶ Vulgari.s.lōbarda.xxiij.q.viij.siquis mēbroꝝ.ꝛ.c.pessimaz.

g ¶ Qui prior est.nā tot sunt iniurie quot sunt iniurātes.vt. ff. de iniur.si plures.ꝛ iō pena vnius ñ liberat alios.ff.ad.l.acquil.itē mela.§.sed si plures.

h ¶ Cōponat. insti.ō ac.§. oēs.c̄. vbi dicit qō nulla pena debz excedere q̄druplū. Sol. quidā dicunt q̄ pena legalis nō pōt excedere q̄drupluz.sed ꝓuentionalis pōt.meliꝰ dicas qō legalis ꝛ ꝓuentionalis in infinituz pōt extendi fm qualitatē negocij vel dilecti.sed si habeā respectus pure ad rē ipsaz tūc sufficit pena quadrupli. arg.C. de ser.fu. quicūqz.ꝛ.l.siquis seruuz ꝛ lz hec lex nō teneat. tñ ex ea argumētatur hic gre.fic ex̄ de iudi. nouit.

i ¶ Si vero incendiū. incēdiarius est ipso iure excōicatus.nec ꝑ⁹ absoluatur q̄ satisfaciat ꝛ iuret se idammodo nō facturū.xxiij.q. viij.siquis membroꝝ ꝛ.c.pessimā.ꝛ si fuerit excōicatus ammodo nō pōt absolui nisi a papa.vt ex̄ de sententer.tua.fm leges capite punitur.ff.de pe.capitaliū.§.nonnunq̄ vbi dicitur qō siquis extra oppidū vel pp inimicitias vel ob predā aliquid exusserit igne cremak sz si villā ꝓbus sit leuiꝰ punik.ff.de incē.rui.nau.qui edes. io.nō inuenio qō incēdiarius sit ipso iure excōicatus nisi incēdiarius ecclesie.vt ex̄ de rap.c.ex literis.b.

k ¶ Justiciā.colere.insti.de iusti.ꝛ iu.§.precepta iuris.

l. ¶ Regia.ergo femina pōt esse iudex.vt hic.ꝛ.xxiij.q.iiij.siquos.ꝛ.xv.q.iij.§. j.ar.c̄.xxiij.q.vlt.mulierē.C.de arbi.l.vl.sz dic vbi consuetudo est bene pōt iudicare.extra de arbi.dilecti.

¶ In antiqs ecclesie statutis decretuz est:vt qui aliena invadit non exeat impunitus:sed cum multiplicatione omnia restituat:vñ in ewāgelio scriptū est:qō si aliquid de fraudauī reddo quadruplū:et in legibus seculi cantū habet:qui rē surripit alienā.ꝛc̄.vt infra.in auctoritate eusebij. Itez greg.ad cōstantiam reginam gallie.

Pro tenore secularīū legūz punitur invasores reruz ecclesiasticarū.

¶ Cum deuotissimā. domina sciam de celi vita atque remedio anime sue sedulo cogitare:cui pam me cōmittere vehementer existimo si ea que pro timore dei omnipotentis sunt suggerenda silueuero:ꝛ te sanctissimam de ecclesiastica pace sedulo nō cōmonuero. nimis me iuliani fratris ꝛ coepiscopi nostri proclamatio nuper cōtristauit: maxime caz ville sue:idest ecclesie a nequissimis predonibus sunt depredate atqz nocturnis incendijs: more furuz cōbuste:ꝛ dum ijdē maligni iuxta nostri predecessoris bonifacijs:decreta pro emunitate violata illud emendare noluerint:dū ꝛ seculi leges hec eadez ita se habere voluerunt.lege vulgari teste in qua sic scribitur:siquis manu armata vsqz ad quattuor homines in vicum alterius ad malefaciendū venerit:ille qui prior est pro illicita p̄sumptione componat solidos nōgentos:sequaces vero eius vnusq̄qz solidos.lxxx .si vero incendium fecerint sibi nonies tantum componant.si vero predam in quadruplū restituant. Item

¶ Si seculi leges talem iusticiam habere voluerunt:lex divina cur inferior esse debebit:cum sibi in ipsius veritatis presentia a zacheo collaudatum sit:si aliquid detrauderet in quadruplum restitueret:et quia summum in rebus bonum est iusticiam colere ac sua cuiqz iura seruare:ei in subiectos nō finere qō potestatis est fieri:sed quod equz est custodiri.q̄ ꝛ vos diligeē ꝛ omnino confidimus studere:quapropter excellentie vestre mense nouēbrio presentis anni secunda indictione petrum fratrem ꝛ coepiscopum nostruz a gremio scē romane ecclesie transmittemus: vt fratribus eius dē ꝓuincie in vnū cōgregatis emunitas violata ꝛ presumptio ꝛ sacri legiū canonica auctoritate ꝛ vīa regia dignitate talē terminū accipiāt ne post hac mēbra diaboli filij:ne quā in scā ecclesia te etiā ibi regnante talia presumant. Itē eusebius papa.

Ecclesie res surripiens in decuplū restituat quod sustulit.

¶ In legibus seculi cantū habet qui rē surripit alienā:illiz cui res direpta est in decuplū que sublata sunt ristituat:ꝛ in lege divina legitur: maledictꝰ ois qui trāsfert termios proximi sui.talia ergo nō p̄sumāt absqz vtilione.nōbec exerceantur absqz damnatione.proinde siquis ecclesiasticas oblationes ꝛ qō consecratū est rapuerit vel consenserit facientibus:vt sacrilegus diudicet et damnū in quadruplū restituat ꝛ canonice peniteat. Cōtra greg. scribit augu.āgloꝝ episcopo de his qui fruti auferunt aliqd de ecclesia,

Sine augmento sibi ablata ecclesia recipere oportet.

¶ Fraternitas tua ex persona suis pēsare pōt:qualiter valeat corrigi.sunt enim quidā qui habentes subsidia furtū ꝓpetrār:ꝛ sunt alij qui hac ī re ex inopia delinquūt vñ necesse est vt quidā dānis qdaz vero verberibꝰ corrigank:ꝛ cū paulo districtiꝰ agik ex charitate agenduz est:ꝛ nō ex furore:qz ipsi hoc p̄stat qui corrigik:ne gebēne ignibus tradatur.addis etiā quo augmēto ea que furto de ecclesijs: abstulerunt: reddere debeant:sed absit vt ecclesia cum augmentoꝰ recipiat:qō de terrenis rebus videtur amittere:et lucra dānis querere. Verum illud eusebij de legū seueritate :istud gregorij:de ecclesiastica mansuetudine dictū intelligik. Itē deus dedit episcopo mediolanensi.

Non sunt alienanda in episcopatu acquisita.

¶ Res in episcopatu acquisitas sacerdotibus nulla est alienā dī licentia. Itē ex vi synodo vniuersali.

Vasa sacra nisi pro redemptione captiuorum non sunt alienanda.

¶ Apostolicos ꝛ paternos canones renouans:hec sancta et venerabilis ꝛ vniuersalis synodus diffinuit neminē ꝓtius episcopum vēdere vel vtcūqz alienare cimminlia ꝛ vasa sacrata excepta cā olim abantiqs canonibus ordinata videlicet pro redēptione captiuoꝝ: sz nō tradeē salariā ecclesiaꝝ in emphiteotica pacta:nec alias rusticas possessiones venūdari:ac per hoc ecclesiasticos reddit ledere:quos ad propriā vtilitatē ꝛ ob escaz pauperū ꝛ peregrinoꝝ sustentationez esse decernim:ꝛ paulo post. Quisquis aūt post hanc diffinitionez nostrā cōtrariū quid huic sancte sedi ac vniuersali synodo agere tētauerit:deponat vt prevaricatoꝛ diuinarū rerum ꝛ preceptoꝝ:cassata videlicet oio que facta est i scriptis

m ¶ In legibꝰ seculi.in lombarda ꝛ gottica ꝛ salica nō in romana.

n ¶ Termios.fm leges puniꝰ talis.pena.l.aureoꝝ.vt. ff.de termio.āmoto.l.j.ꝛ.ij.

o ¶ Quadruplū.vt in illo q̄ druplo rei psecutio cōputet vt isti.vj.bo.rap.in prin.sz in furto est rei psecutio pter pena furti.vt insti.de obli.que ex delic.in fi.ꝛ est fi.lxxxix.di. decenter.

p ¶ Fraternitas.ex copia in delectis nō excusat in opia vt.hic.ꝛ.xxij. q. iiij.sic̄ satiꝰ.fi.ō ritu.nup.pla.xxxij.q.v.ita ne.xxij.q̄.ij. faciat.ar.c̄.de cōse.di.v.discipulos.ꝛ.di.j.sicut.c̄.ex̄ de fur.siqs p necessitatē.qdā dicūt q̄ potiꝰ dz hō mori q̄ furari. humaniꝰ est dicere qō summa necessitas excusat. ex̄ de reg.iur.qō nō est.vñ hic nō fuit tanta necessitas que posset excusare.

q ¶ Verberibꝰ.hoc genera le ē vt verberibꝰ castigenk q sunt īopes.vt.ff.de iurisdom iu.siqs id.§.in suos.ꝛ.ff.de in ius vo.l.vl.j.e.q.§.libertꝰ xiiij.q.vj.si res aliena.alio ēt mō puniūk nobiles q̄ ignobiles.vt.xxiij.q.j.q c̄.

r ¶ Cū augmēto.s.ināli ꝛ illegitio ne sit c̄.s.d.lxxxix. decenk.xvij.q.iij.qsqs.j.e. q.v.c.pe.ꝛ.s.e.q.j.ātiqs.ad hoc rñdēt qdā si vult libere fur vel ꝓdo restituē rē añq̄ conueniak.penā euitat.hoc falsuz est.qz ñ sufficit raptoꝛi restituere rē ad euitādā penā.vt.ff.vi bo.rap.l.non ꝓdest.vel dic q̄ ecclia ñ petet penā.sz inder ex offō suo eā infliget ꝛ dabit eccle cui sanctitas ignoscendi gliaz dereligt.C.de epi.ꝛ cle.si qs.ꝛ ē ad hoc bonū ar.xxiij.q.iij.§. j.in fi.vel dic q̄ pōt petē nāle augmētū.l.itereſſe.sed in nāle nō pōt.vel dic q̄ non pōt petere interesse qō est ex̄ rē.vel si forte occasione rei sublate familia vel pecora mortua sunt. illud nō pōt petere sicut nec alter.vt.ff.ō ac.emp.ꝛ vē.si sterilis.§.cū p vēditorē. Vl̄ ponas casū sic.quesitū fuit si aliqs ꝓfessus fuit se furtuz fecisse sacerdoti suo.an ī penitētia dz ei ūngi vt illā rem restituat cū pena. Rñdeo q̄ nō.ꝛ sic c̄ria nō tangunt casum.

s ¶ Res.acq̄sitas.occasione ecclesie.vt.j.q.v. §.sirum.

t ¶ Apostolicos.ꝛ ꝓ.i.

v ¶ Vasa.ō.x.q.ij.hoc ius contra.

x ¶ Captiuoꝝ.ꝛ aliis cāis

y ¶ Deponatur.hec ē pena male alienantis.res ecclesie vt.j.e.quisquis.ꝛ.c.nō liceat

ꝛ.c. statuimus. sed ℨ extra de re. ec. nō al. si quis presbyterorꝫ. extra de elec ꝙ sicut in ſi. ff. de ali. mu. cā. l. ex hoc edicto. §. si quis alienauerit. Et quibꝫ omnibus habes ꝙ sufficit si statim reddat ecclesiā indēnē. ar. ℨ. ff. vi bo. rap. nō prodest. vbi habes ꝙ nō sufficit predoni ad penā euitandā rē restituere. Itez sufficit semel dolū cōmisisse. vt. ff. de po. l. j. §. si rē depositā. io. ego sto illi decre. si quis presbyterorum. b.

a ¶ Construxisse. ledendo ecclesiaꝫ priorē. pōt tñ ꝯstruere dū tñ nō ledat ecclesiam ℨ. e. si episopus. ꝛ. c. bone rei tradetur ergo ecclesie. vt habeat in ipsa ius patronatus qđ habetur er edificatione seu fundatione. xvj. q. vij. q cunqꝫ. ꝛ. c. decernimus. ꝛ. c. filijs. extra ō ecde. edi. ad audientiā. vel aliqō bonestnz seruitiū. extra de iurepa. preterea. vt ob alia tpalia. extra de capel. mo. ī ecclesijs. xvi. q. ij. sane. ꝛ est ar. ꝙ acquisita de rebus ecclesie pōt ecclesia vēdicare. vt. ℨ. e. q. iiij. sacerdotes. ꝛ. q. vlt. fīruꝫ. Sꝫ quid si clericus de pecunia ecclesie in proprio solo edificet. tunc videtur edificiū solo cedere. ff. de re. diui. in tātum. sed dicas in fauorem ecclesie solum edificio cedere. xvij. q. iiij. c. questi. ꝛ hoc est spāle in ecclesia. ꝙ si res cōparatur de bonis ecclesie statim est facta ecclesie. vt ℍ ꝛ extra de pecu. de. c. j. ꝛ. c. si quis. idem est de milite. C. ō rei ven. si vt proponis. ꝛ in pupillo. C. arbi. tu. l. iij. ꝛ in vxore. ff. de dona. inter vi. ꝛ vxor.

b ¶ Tradat. i. subijciat ℨ. xvj. q. vj. cōperimus. xvij. q. iiij. questi. ℨ. vbi hēs ꝙ res consecrata non debeat restitui. sed supple laicis ꝛ ad prophanos vsus ꝛ: licet hic dicatur. ꝙ ꝺz subijci prioꝛi ecclesie nihilominus tñ episcopus pōt vnam ecclesiaz alij subijcere cui vult ar. extra de ex cef. prela. sicut venire.

c ¶ Sacrorum.

d ¶ Sacrorum. repetitōis | qꝫ qō ex causa pietatis impendit̄ non repetitur. C. de nego. gest. alimenta. nisi forte fuerit protestatꝰ ff. de reli. si quis. hec actio. ꝛ in alio casu. C. de nup. ꝓez hic tñ nō valet protestatio. qꝫ ecclesia tenetur redimere vt. ℨ. c. prior. si vero priuatus redemisset precium datum repeteret sine distinctione ℍz quosdā. ꝛ hic redēptus operas prestabit ecclesie p quinquennium si non possit soluere. C. de cap. l. ij. ꝛ vl. Itē nunquid hoc de quolibet capto verum est: ita. sed nō qđ de capto ī maleficijs. qō videtur. lxxxvi. di. non satis xiij. q. v. c. j. ꝛ. c. reos. ꝛ. xiij. q. vj. si res. argu ℨ. j. q. j. iubemus. tñ si priuatus det pecuniam pro redemptione alicuius bene eaz repetit. vt C. de cap. l. vlti.

e ¶ Sicut. suis. potius' ꝙ alienis subueniat. subueniat tñ exneis. lxxxvj. vel sine scriptis ab episcopo venditione vel emphiteotica traditione vel alia qualiber alienatione cimiliorū ꝛ salariorū locorū. qui vero ceperit aut emerit aliquid ex predictis ciminilijs vel salarijs: ꝛ non restituerit ecclesie iteruꝫ que ecclesie sunt: vel nō reddiderit ad incidēdū cbartā venditiōis vel emphiteoseos fit anathēa vsqꝫ dū fecerit qꝫ ab hac icā ꝛ vniuersali synodo ℨfirmatū est. si aūt epūs cōiunctus fuerit cōstruxisseⁿ mōasteriū de ecclesiasticis redditibꝰ: tradatⁿ eidē ecclesie ipsum monasteriū. Itē gergoriꝰ donno episcopo messano.

Pro redēptione captiuorū sacra vasa non prohibentur alienari.

¶ Sacroꝝ canonū' ꝛ legalia statuta pmittūt: ministeria ecclesie ꝓ captiuoꝝ esse redēptione vēdenda. Itē demetrio ꝛ valeriano clericis firmiantis.

Res ecclesie licite impendant pro redemptione captiuorum.

¶ Sacroꝝ canonuꝫ statuta ꝛ legalis pmittit auctoritas licite res ecclesiasticas in redētiōe captiuoꝝ impendi. iō cū edocti a vobis sumus añ ānos. ſ. xviij. fauiū epūm eccl'ie firmiane. xj. libras argenti ō eadē ecclesia ꝓ redēptione vīa ac pīis vestri passini fratriꝫ: ꝛ coepiscopi nr̄i: tūc vero clerici. necnō mīs vestre hostibꝰ ipēdisse atqꝫ ex hoc quādā formidinē vos hīe: ne hoc quod datū est a vobis quolibet tēpore repetat. huius precepti auctoritate suspicionē vīaz preuidimus auferendā ℨstituentes nullā vos ex inde heredeiqꝫ vestros quolibet tpe repetitionisⁿ molestiam sustinere nec a quo quam vobis aliquam obijci questionē. Idem.

Res ecclesie desolate nō preponūtur captiuis.

¶ Sicut oio graue est frustra ecclesiastica ministeria venundare. sic iterū culpa est imminente huiusmodi necessitate res maxime desolate ecclesie captiuis suisⁿ preponere ꝛ in eoꝝ redēptiōe cessare.

Que vero penitentia huiusmōi inuasoribus atqꝫ predonibus qui vasa sacra ꝛ reliqua diuino cultui dedicata pollutis manibus arripuerint ꝛ quasi prophana contractāt sit indicēda: nicolaus papa diffinit scribens frontario archiepiscopo burdegalensi.

Inuasoribus rerum ecclesiarū que penitentia sit imponēda.

¶ E viro nefando burgādo nomine qui rabie insana commotus diabolicis irretire laqueis. non dubitauit: atqꝫ gentilium more per abrapta itinera ꝛ compita' in fidians vobis in vestre ecclesie villa vna cū clericis vestris manētibꝰ ꝛ populum salubrius instruere dogmatum monitis decertantibus paneque spiritualis verbi vacua bominuꝫ corda reficientibus atqꝫ laudabile proprie salutis desiderium habentibus. sancta apostoloruꝫ petri ꝛ pau'. limina visitare collectis milicie, sequacibus ꝛ iniquitatis cōplicibus nefarias inuasiones et depredationes violentas inferre demoniaco ausu ꝓsumpserit. ꝛ vt episstole vestre rectus eloquitur sacruꝫ altare sacraqꝫ dominici corporis ꝛ sanguinis vasa: insuper ꝛ sanctū crisma pollutis arripere manibus quasi vilia ꝛ ad vsum communeꝫ apta presumpserint: dilectio nos vestra consuluitⁿ si ipse vel qui cum eo in tā impio ꝛ iniquo scelere fuerūt ad penitentiam quandoque gratia tacti diuina venire voluerit: quocos penitentie vinculo constringitis: nostre institutionis censuram exposcerē curastis: de quibus si tamen ita: est inbemus cum ad penitentiam quandoqꝫ reuerti acceleraverint: vno anno extra ecclesiam dei consistere: cuius sacratissima vasa extra ritum fidei christiane diripiendo auferre nō dubitauerant secūda vero anno ante foresⁿ ecclesie sine cōmunione maneat. tertio vero anno ecclesiam dei ingrediantur: ꝛ inter audientesⁿ astent sine oblatione non manducantes carnem neqꝫ bibentes vinum preter natiuitatis ꝛ resurrectiōis dominice dies: quarto preterea anno si bis prioribus tribus annis eorum fructuosus fuerit penitentie labor communioni fidelium restituantur: totaque mentis intentione ſpondentesⁿ talia se viterius nū quam facturos: corpus ꝛ sanguinez domini suscipere mereantur: ꝛ vsqꝫ ad. vij. annum tribus in ebdomaꝫda diebus sine esu carniꝫ ꝛ vini potatione maneant penitentes. Itē in concilio leonis pape. iij.

Res ecclesie episcopus vsurpaꝫ vt alienare non presumat.

¶ Onemuꝫ ꝛ irrefragabiliter affirmamus: vt nullus episcoporum vel sacerdotum rem tituli' sui vsurpare presumat: sed neque salariuꝫ a christianis sanctis locis oblatuꝫ causa amicitie vel timoris aut muneris pertentet auferre: ne' ecclesia dei ad nihilum redigatur. quod qui facere presumpserit episcopus vel sacerdos canonicaꝫ sine dubio subeat vltionem: ꝛ quod ecclesie iniuste oblatum'est: reddereᵐ compellatur ita vt deinceps nullas vires pro bis ad litigandumⁿ vel possidēdum habere possit. Itez ex histo

di. nō satis. xliij. di. quiescamus. sed qui dicuntur hic captiui: dic ꝙ si ab hereticis vel gentilibus capti sunt vel a talibus vbi timetur periculum corporis vel aie. tales tenetur redimere ecclesia ꝛ etiam quilibet prima/

¶ Otus. vt. lxxxvj. di. nō. satis. ℨ. e. aurū. xxiij. q. iij. non inferenda.

¶ E viro. ꝛ cōpita' cōptom. est locus vbi plures vie ꝛcurrunt. ꝛl viij di. sicut.

g ¶ Cōsuluit. que sit pena taliū qui inferūt iniuriā clericis dū insistunt diuinis officijs ꝛ obsequijs: habes. xvij. q. iiij. §. q aūt ꝛ. c. si qs suadēte. C. de epis. ꝛ de. siqs in hoc genꝰ.

h ¶ Ante fores. ſz nōne in primo āno est ex ecclesiā ſz dic ꝙ in primo āno stet ex cimiteriū qō violauit. ꝛ secūdo āno iurta fores ecclesie.

i ¶ Audientes. nō cōicabit: vt. xxxiij. q. ij. latorem.

k ¶ Spondētes. sacrilegos argue ꝓmittes cogēdos se nūquaꝫ similia facturos: sic. xxiij. q. viij. pessimaz. ꝛ. c. si qs membroꝝ. vt dixi. xj. q. iij. cū aliqs.

l ¶ Onemꝰ rē tituli. i. spectātē ad ecclesiā suā. nō auferat alij ꝓpria auctoritate. nam ꝛ tutor ꝛ curator punit qui aufert alij: rē pupilli sui: vt. C. vude. vj. meminerit. in fi.

m ¶ Reddere. ipse ergo q alienauit pōt cōueniri: vt hic. ꝛ. ℨ. e. statuimꝰ. ꝛ duobus. c. sequētibꝰ itē ꝛ possessor pōt ꝙueniri: vt. ō. e. augustino. ꝛ nō. ō. e. qui cūqꝫ. ꝛ. ō. c. applicos. cū nō. ecclia ℍz in optiōe quēuelit ꝙuenire: si ꝓ imo cepit vnū ꝙuenire ꝛ postea velit aliū ꝙuenire: nō fiet el ꝓiudiciū aliqō ꝓ electionē: vt. C si tu. vel cu. l. vl. Sꝫ qđ si ecclia est cōsecuta ius suū a possessore: nūqd ad huc pōt cōuenire ipsuꝫ qui alienauit ñ vī: qꝛ bona fides ñ parit vt bis idē exigat. ff. ō reg. iur. bona fides. ꝙ aūt posset ipsū ꝙuenire: ad hoc ē ar. ℨ. e vulterāe. ꝛ. c. statuimꝰ ꝛ. c quicūqꝫ. ꝛ. ff. de petu. here. nec vllā. §. vl. Rñdeo aut ecclesia agit ad penaz aut ad interesse. ñ ad penā. pōt ageꝛ adhuc ℨ alienātē: qꝛ pena vniꝰ nō liberat aliū: vt. ō. e. cuz deuotissimā ñ agit ad īmere esse nō pōt. Itē queriꝝ ñ ecclia cōsecuta ē suū ius a possessore an teneat cedere actionē ꝙ ℍz ℨ alienātē. Rñdeo ꝙ nō qꝛ qua frōte pōt petere cessionē qui ex cōtumacia sua cōdēnat: vt. ff. de

admi.tu.ſi plures.ꝛ.ff.de tu.ꝛ ra.diſ.l.j.§.nunc tra ctemus.

n ℂ Litigãdũ.ar.eſt hic q̃ qui male alienauit rẽ eccl'ie ñ põt eã repetere.

a Quiſquis.cognatis niſi victum ꝛ veſtitum: vt.lxxxvj.diſt.nõ ſatis ꝛ.xvj.q.j.ſi cupis.in fi.

b ℂ A colono.licꝫ.n.colonus tradat alij: poſſeſſionẽ nõ iõ perdit ecclia poſſeſſionez. C. de ac qui.poſ.l.vlt.

c ℂ Abiciatur.mitius cũ.eo agitur.j. e.ſigs qualibet.ꝛ.q.v.ſi epiſcopus.

d Non liceat papebic ſymmachuſ papa ſucceſſorilſuo legez ꝑponit vt ꝑator ſuo.j.xvj.q.j.q; iurtaſꝫ qualiter hoc potuit cum nullus mortaliũ papã poſſit iudicare: ex̃ de elec.innotuit.xl. di.ſi papa.nec inferior ſuperiorem.xxj.di. inferior.ſed certe licet ſit ſolutus legibus: tñ ſm leges viuere dz.ff. de legi.princeps.

e ℂ Quibuſlibet.vẽ. ergo q̃ ad hanc accuſationẽ quilibz admittatur ex̃ de re.eccle.nõ alie.ſiquis.ꝛ in auc.ô nõ alienã.aut permutã.in fi. colla.iij.ꝛ nõ. xvj.q.vij.filijs.ꝛ.q.j. conſtitutũ.

f ℂ Cum fructibus. hic aduerte q̃ fructus poſſunt peti ſciẽdũ eſt qõ ſi agit̃ per interdictũ aliqs ad petẽdũ rẽ cũ fructibus tunc reſtituenk oẽs fructus pcepti a tpe eo quo eſt ꝓpoſitũ interdictũ niſi in interdicto vñ vi in quo veniunt fructus oẽs pcepti a tpe deiectiõis.vt.ff.ô.interdic. l.interdictis.ff.de ꝓdar.l.j.§.ex die.ſi ãt agitur rei vẽ.aut poſſeſſor fuerit bõe fidei: aut male.ſi bone reſtituet oẽs fructus pceptos a tpe lit.conteſ.vel qui culpa ſua nõ ſunt pceptiꝫ añ lit.cõteſ.pceptos nõ tenetur reſtituere ſed tãtũ ertãtes vt.C.de rei vẽ.certũ ẽ. inſti.de of.iudi.§.poſt inchoatã.ſi fuerit poſſeſſor: malefidei.tã perceptos q̃ quos quis percipere potuit tenet reſtituere vt ex̃ de reſti.ſpoli.grauis.ꝛ.ff.ô rei ven.ſi nauis.§.generaliť.ꝛ.C. de rei vẽ. certũ eſt.ſi vero male fidei poſſeſſor titulum habuit tunc excuſat a pcipiendis pp̃ tituluz: vt.C. de rei vẽ.fundũ niſi ita ſit qõ ille titul' habeatur ꝓ nõ titulo.vt cuz quis emit ℈. interdicta legis.vt.C. de agricol.ꝛ cen.quẽ admodũ.li.xj.ꝛ alios caſus habes notatos. q̃ me.ca.ſed ꝛ partus.

ria: euſebij epiſcopi ceſarien.c.xij.

Epiſcopo vel abbati res eccl'ie alienare non licet.

Quiſquis epiſpop⁹ vel abbas de ſallarijs epiſcopi vel monaſterij trãſferre quicquã in principum manus vel etiã alij ꝑſone conferre voluerit: irritũ ſit quod datuz eſſe ꝓſtiterit ſz canonẽ ſanctoꝝ apoſtoloꝝ q̃ dicit oium eccleſiaſticarũ rerũ epiſcopus habeat ſollicitudinẽ ꝛ diſpenſet eas tanq̃z deo cõtemplante non liceat aũt ei fraudare.qc quã ex illis vel cognatis' ꝓprijs dare que dei ſunt. q̃ ſi pauperes fuerint vt pauperibus largiatur: ſed non ſub bonum occaſione que ſunt eccleſie defraudentur q̃ ſi calliditate vſus excuſationem pretendeꝝ rit epiſcopus dãnum facere ꝛ nihil ad profectum agrum vel locuz exiſtere: nec principibus tribuať ager vel locus. ſed clericis vel agricultoribus. qõ ſi calliditate vſus fuerit: princeps ꝛ vel a colono' vel a cleꝝro agrum emerit: ſit irrita venditio ꝛ reſtituatur epiſcopo vel monaſterio: epiſcopus vel abbas hoc faciens abijciatur' tanquam qui diſperſit que non collegit. Jtez ſymmachus papa.

Predia eccleſie non liceat pape alienare.

Non liceat' pape predium eccleſie alienare aliquo mõ ꝓ aliqua neceſſitate: nec in vſufructuraria dare: niſi tamũmodo domos que in quibuſlibet' vrbibus nõ modica impenſa ſuſtentantur qua lege omnes cuſtodes aſtringãtur vt donator aſſenſator venditor bonorem perdat: ꝛ qui ſubſcripſerit anathema ſit cum eo qui dedit vel qui recepit: niſi reſtituatur liceat etiam quibuſlibet eccleſiaſticis perſonis contradicere ꝛ cum fructibus': alienata repoſcere: quod non ſolumꝝ modo in apoſtolica conſeruanduz eſt eccleſia. verum etiam vniuerſis eccleſijs per ꝓuincias quidez dicitur id cõuenere. Jtem.

Qui res eccleſiaſticas vẽdit: ad altare non audeat accedere.

Indigne' ad altare domini ꝓperare permittitur qui res eccleſiaſticas audet inuandere aut iniuſte poſſidere aut iniqua vel iniuſta defenſione in eis perdurare: de quibus debet eſſe tanta prouiſio: vt vindictã admonitio' precedat: ꝛ res vſurpatas iniuſte qui abſtulit aut iniuſte ablatas qui retinet equitate patrocinante legibus reſtituat. qõ ſi neglexerit: ꝛ neceſſitas cõpulerit. demum predonez ſacerdotalis diſtrictio maturata' percellat valde.n.iniquum ꝛ ingẽs ſacrilegiuz ẽ: vtquecũq; vl' ꝓ remedio peccatorũ vel ꝓ ſalute a requie animarũ ſuarũ vnuſquiſq; venerabili eccleſie cõtulerit aut certe reliquerit: ab his quibus maxime ſeruari cõuenit. i. chriſtianis ꝛ deũ: timentibus dominibus: in aliud tranſferri vel conuerti permittit. ꝓpterea qui hec non prouiderit ꝛ aliter quã criptum eſt predia eccleſie tradita petierit vel acceperit: aut poſſiderit niſi ſe cito correxerit: quo iratus deus alias percutit anathemate feriatur. ſitq; accipienti vel donanti vel poſſidẽti anathema ꝛ inſtitute' pene contuberniũ aſſiduum: nec aliquo ſe ante tribunal' chriſti obſtaculo muniat qui religioſis aiabus ad ſubſtantiã pauperũ derelicta ꝛtraſas ſine aliq̃ pietatis cõſideratione diſpgit. Jtẽ nicolaus papa adoni viennenſi archiepiſcopo.

Excõmunicentur q̃ principũ auctoritate res inuadunt eccleſie.

Rebus' que ſemel deo cõtributе atq; dicate ſunt: ꝛ poſtea ſub occaſione ꝛceſſionis principuz a quibuſdã inuaduntur atq; diripiuntur: ſancimus vt ꝓius cõſulatis ꝑncipẽ ad reſecandã tam preſumptiuã factionẽ ꝛ cognoſcendũ vtrũ illius ſit ꝛceſſio an inuaſoris preſumptio. q̃ ſi principis inordinata fuerit largitio: ꝛ ipſe ꝑnceps ſit. ꝑ emẽdatione redarguendus: ſi autem inuaſoris declaratur preſumptio vſq; ad emendationẽ excõmunicationis ſit vindicta coercẽdus. Jtẽ gelaſius iuſtiniano archidiacono ꝛ fauſto defenſori.

De rebus eccleſie non eſt aliquid alienandum.

Robis'.n.ꝛ fame veſtre cõlendũ diximꝰ: vt pontificis veſtri loco vobiſcũ ab eodẽ' aliqs ſubrogetur: q̃ eius noie pariter vniuerſa' diſponat q̃tenꝰ oĩa predia ad veſtrũ reuocetis ſtudiũ: nec q̃q̃z clerico ꝑ portione ſua aliquod ſolum eccleſie putetis eſſe deputandũ: ne ꝑ iniuriã ꝛ negligentiã minuatur: ſed oẽm penſionis ſummã ex oĩbꝰ predijs ruſticis vrbaniſq; collectaz ad antiſtitẽ deferatis. ex qua tñ collectione habeat rõ qd ad cãs' vel expenſas accedentiũ neceſſitatum opus eſſe ꝑſpicitur: vt de medio ſequeſtret: ꝛ quattuor portiones' videlicet vel de fidelium oblatione vt de hac fiant modis oĩbus penſiõe ita vt vnam ſibi tollat antiſtes: aliã clericis ꝓ ſuo iudicio ꝛ electione diſpartiat: tertiã pauperibꝰ ſub omni ꝛſcientia faciat erogari. fabricis vero quartam que cõpetit ad ordinationẽ pontificis erogatione vĩa decernimus eſſe penſandaz. ſi quid

g Indigne.ad altare.quia nec oblatio eius recipiť vt.ℨ.e.de vĩro.ꝛ etiam a ſacramentis eccleſie ſuſpenſus eſt vt.xvij.q.iiij.quiſquis.

b ℂ Admonitio.ar.qõ admonitio ſemper precedet vindictã: vt hic.ꝛ.ij.q.vij. accuſatio.ꝛ.c.ſe.xj.q.j.petimus.ſed verum eſt cum agitur.ad penam excommunicationis: quia nemo excõicãdus eſt niſi precedat admõitio trina: vt.xxj. q.vij.oẽs decima.ꝛ.xvij.q. iiij'.de preſbyterorũ.ꝛ ex̃.de ſen.ex.ſacro. Jtem ꝛ in illis criminibus precedet admonitio vbi ad brachiũ ſeculare eſt recurrendũ. vt.i.q.vij. pz. itẽ vbicũq; nõ agit̃ ad depoſitionẽ ꝛ generaliť vbicũ q̃z agit̃ ad denunciationez: vt ex̃ de ſimo.lz beli.ſed vbi cũq; agit̃ ad depoſitionẽ nõ ꝓcedet admonitio: ex̃ ô accu. qualiter.ad quid enim admoneret. nunc cũ ſufficit ad depoſitionẽ q̃ bõ ſemel deliquerit.xxv.di.ꝑmũ. nõ ob. ex̃ de accu.ſigs.quia loquiť ibi in denũciatione.itẽ ñ ob. ij.q.vij.ſiquis erga.quia loquiť ibi de aliis: cauſis que nõ inducunt depoſitionem vt.v.q.iiij.in loco.

i ℂ Maturata.i. mature prolata.j.xvj.q.j.in canonibus

k ℂ Et inſtitute.i. deſtinate a talibus.

l Rebus.vt prius.eſt hic arg. qõ auctoritas maioris excuſat.xxviij.di.di aconi.ꝛ.lxiij.di. ſalonitane. ſed nõ eſt hoc verũ. vt.ℨ.eo. quicũq; ꝛ lz hic dicať qõ ꝑceps ſit redarguẽdus. bene tamẽ põt excõmunicari.xj. q.iij.ſi aũt nouis. Sed q̃liter agi põt cõtra illũ qui recipit poſſeſſionẽ vel a ꝑncipe vel ab alio. cũ ſcriptũ ſit in lege nõ videor vi poſſidere ſi recipio. poſſeſſionẽ ab illo quẽ ſcio eſſe in poſſeſſione. ff.vti. poſſi.ſi duo.§.nõ videor.ꝛ ar.ex̃ de reſti.ſpoli. cum ad ſedez/ſed hec qõ hodie exſuflata eſt per id qõ eſt hodie extra de reſtitu. ſpolia ſepe contingit.

m Robis eps iſte remotus fuit ab adminiſtratione tẽporaliuz ſed non ſpiritualium.

n ℂ Ab eodem.iſto.enim remoto ab adminiſtratione reſeruať vt ipſius auctoritate adminiſtratores eligantur.

o ℂ Quid ad cauſas. ſ. vt exꝑſe prius deducank' que facte ſunt in collegẽdis fructibus quod ius dedictiõis nullus caſus põt impedire ff.fami.ber.fundus.ff.ô.pebere.ſi domino.§.fructus. in decimis ſecus. vt ex̃ ô de. ci.cuz boẽs. ſed cum diſtinctione quam bẽs extra de deci.paſtoralis.

p ℂ Portiões.arg. q̃ predia eccleſiarũ nõ debent diuidi per p̃bẽdas: vt nõ.ſ.q. ꝓri. c.vlt. hoc nõ eſt verum. hic aũt ꝓhibẽtur diuidi. iõ quia clerici fuerũt ſuſpecti. ſz vbi nõ ſunt ſuſpecti bñ diuidẽtur vt meliozentur per eos poſſeſſiones. vt. j.e. ſepe fit. Mã diligentius tractantur res ꝓprie q̃ cões: vt.xlvij.

di.§.neceſſe eſt ꝛ.C.quando ꝛ quibus quarta pars ō l.vlti.li.x.

a ¶ Ut ſi maior. optimum arg.ꝫ prelatos eccleſiarum. vt nō poſſint alegare ſterilitatē temporis vel in curſum hoſtiū.ſi precedentibus annis fuerunt vberes anni ſicut nec colonus.ſi.ff loca ex conducto.§.ſi vno.huic ꝫ̄ium ſignatur.x.q.iij.vnio.ſ ibi ſoluitur.

b Qui ꝛ humanis.inciuili.i impia.

c ¶ Ignorare.ſic.ſ.xvj.diſt. qō dicitis.ſ.j.q.j.ſiquis a ſimoniacis.ꝛ xxxvj.q.ij.nullꝰ

f ſ.di.xx.ſi decreta.ſ.lxxxvij. di.c.vlt.ꝛ.xvij.q.ij.c.vlt.audiretur tamē iſte ſi vellet ꝓbare ſe ignoraſſe.lxxxij.diſt. ꝓpoſuiſti.in ſi.ꝛ.j.q.j.ſiquis a ſimoniacis.ꝛ extra de elec. innotuit.in ſi.ſed qualiter ꝓbabit ſe ignoraſſe. Reſpondeo probabit qō fuit in alia prouincia vt ex̄ de teſti.ex tenore.ꝛ.C.ō ꝫ̄bē.ſtipu.optimam.vel etiā proprio iuramēto.vt.xxxiij.q.ij. in.lectū.

d ¶ Alterane.reuocētur C.ſi tu.vel.cu.inter. l.vlt.

e ¶ Emptoribus.ſ.x.q.ij. hoc ius porrectū.in fine.§.q vero res.ſed cōtra.xvj.q.iiij. vniuerſas.C.de euic.ſi fundus.Solu. hoc.c.loquit de poſſeſſore bonefidei.contraria de poſſeſſore malefidei. ſed ad hec obijcitur .malefidei dicitur qui contra leguz interdicta mercatur.C.de agri.ꝛ cen. quemadmodum lib.xj. R.eſpondeo quantuz ad hoc ē malefidei poſſeſſor quia non vſucapit ſed quātū ad hoc eſt bonefidei poſſeſſor qō habet recurſum ꝫ̄ ſuū venditorem.

f ¶ Locū.ar.qō ſm priorez locum ꝛ maius meritum cōferende ſunt dignitates: vt j.c.pri.ꝛ.ſ.diſt.j.ius militare.ꝛ.j.q.ij. derici:ꝛ.lxxv. di. c.vlt.vt ille gradus ceteros antecedat quē ſtipendia longioza ꝛ labor prolixior fecerunt anteire: vt.C. De offi. ma.offi.l.nemo.lxj.di.c.j.ꝛ. c.miramur ꝛ ſtipendiorum ratio habēda eſt:vt.ff. de re mili.l.non oēs in pūn.ar.ꝫ̄. xvj.q.vij.oēs decime ꝛ.c.j. in ſi.ꝛ eſt de cōſti.cū oēs.

ſorte ſub annua remanebit expēſa electio idoneo ab vtraqz parte cuſtode tradat enthecis: vt ſi maior emerſerit fabrica ſit ſubſidio quod ex diuerſū ꝛpis diligētia potuerit cuſtodiri aut certe cinat poſſeſſio q̄ vtilitates reſpiciat cōes. Idem maiorico ſereno ꝛ ioāni epiſcopis.

Diuini muneris participatione pruet q eccleſiaſtice ꝓuilegia calcat.

Qui ꝛ humanis legibus in ciuili dānatione calcatis:ꝛ reuerentia religionis abiecta vel eccleſiaſtica ꝓuilegia calare ꝛtēdunt:ꝛ vibilibet in pauperū ꝓfuire diſpendiū:nec huius ſaltē cōmoniti coni ctiqz ne qtiā ſopire ꝛtentiunt:atqz illata ſacris rebus detrimenta reſartire merito diuini muneris ptici patione ſunt ꝓuandi:ꝛ huiuſmodi pceptione careant:quod ſacrilegis ausibus habuere deſpectui celeſti nus vero ꝓſbyter fratris ꝛ coepiſcopi nſi ſereni q ꝛtra pōtificale iuꝫ diciū ꝛtraqz apoſtolice ſedis mandatū.prūpens ſupradictis cōionez ſacrā miniſtrare preſumpſit cuz nō potuerit ignorare ſniaz.ꝓpꝛ ſacerdotis ab officio ꝓtinus eccleſiaſtico repellat: vt nullus eccleſie miniſtroꝫ ꝛtra pōtificalia iſtituta venire cōtendat. Idem eiſdem.

De eodem.

Alterane eccleſie actus vel patrimoniū quod bactenꝰ cōperimus deſtitutū ꝛ poſt dānatōez euchariſti quo fuerat depranāte diſperſuz cure veſtre decreuimus eē delegandū: vt diligētia qua vos ꝓ vtilitatibus eccleſie eſtimamus eē vigilantes.predia culture reſtituatis antiqz:ꝛ reuocetis ſi qua ſunt vēdita aut donata mācipia. poſſeſſiones etiā quas ab eumancio ꝛ opilione epiſcopis vel ceteris quouis iure videritis teneri:qz ꝛtra cōſtituta ſynodi ab epiſcopis predia alienari nullo potuerunt cōmēto:nihilominus reuocenf.ſit emptoribꝰ ad eūz recurſus q preſumpſit aliqd de ecclēſie rebus de illicita venditione diſtrahere:ita vt penſiones ānuas ad pōtificē deferatis cui ꝓuilegia ſua integra ꝓuēit oi rōne ſeruari: vt eiꝰ diſpēſatiōe portiōes ꝓueniāt cōſuete:ita vt portionē quartā que ad eos pertinet ſua pontifex ordinatōe diſtribuat ꝓut cuiuſqz locū meritū qz cognoſcit piter ēt ex fideliū oblatōe faciendū eſt vt clericiſ quartam partē eroget pro ꝫſideratōe ſue electōis antiſtites.fabricaruz ēt portio epō ſciente ꝛ diſponēte veſtra erogatōe pendat:quatenus nihil penitus in detrimentū alicuius rei patiamini generari. Idez clero ꝛ ordini ꝛ plebi ꝫmunduſij.

Redditnum ꝛ oblationuz due portiones clericis committantur.

Onceſſo vobis quez petiſtis antiſtite fratre iā ꝛ coepo meo iuliano:neceſſariū fuit eodē ad eccleſiā ſuā mox remiſſo ad vos nra ſcripta pariter deſtinari.qbuz agnoſceritis eidē fuiſſe preceptū ne vnāqz ordinatōes ꝓmat illicitas.ꝛ infra. redditus ꝛ oblatiōes fideliū in ꝗtuor ꝓtes diuidat quarū vnā cpus ſibiipſi retineat:alteram clericis pro officioꝫ ſuoꝫ ſedulitateꝰ diſtribuat fabricis tertiā:quartā pauperibus ꝛ peregrinis bēat fideliter erogandaz:quarū rōnem diuino eſt redditurus examini. Idem.

De oblatōibus fidelium quot portiōes fiant.ꝛ que cuiqz ꝓueniat.

Quattuor aūt tā de redditu q̄z de oblatōe fideliū ꝓout cuiuſlibet eccleſie facultas admittit. ſic̄ ordinū rōnabiliter eſt decretū ꝫuēit fieri portiones:quarum vna ſit pōtificis.altera clericoꝫ:tertia pauperū:quarta eſt fabricis appliēnda:ō quibus ſicut ſacerdotis intererit integrā miniſtris eccleſie memoratā diſpendere quantitatē:ſic clericus vltra delegatā ſibi ſūmā nihil inſolerter nouerit expectādum:ea vero que eccleſiaſticis reſtaurandis edificijs attributa ſunt huic operi veraciter prerogata locoꝫ doceat instauratio ſanctoꝫ manifeſta quia nefas eſt ſi ſacris edibus deſtitutis in lucrū ſuū preſul impendiā his ſacris edibus deputata ꝫuertat.ipſā nihilominus aſcripta pauperibus portionē quāq̄z diuinis rōnibus ſe diſpenſaſſe mōſtraturus eē videat tū iuxta hoc quod ſcriptū eſt: vt videant opera veſtra bona ꝛ glo.ref icere ꝓtem veſtruz q in celis eſt:oz etiā ꝓfiti teſtificatione predicari cōmendari ꝛ bone fame preconijs nō taceri:quapp nec clericoruz quiſpiam ꝛc. Item ſimplicius papa florentino ꝛ equitio epiſcopis.

De redditibus oblationū ꝗ reddituū eccleſie.iiij.portiones preſbytero diſpenſande credantur.

De redditibus eccleſie vel oblatione fideliū ſola epiſcopis ex his vna portio remittat:due eccleſiaſticis fabricis ꝛ erogatiōi pauperū ꝓfuture a preſbytero ſub periculo ſui ordinis miniſtrent. vltima clericis ꝓ ſinguloꝫ meritis diuidatur:ꝛ infra cui.i. gaudentio epiſcopo ſpāliter hoc precipimus vt tres illas portiones quas triennio ſibi tantum dī vendicaſſe reſtituat.

Item grego.maximiano epiſcopo ſyracuſano.

De redditibꝰ eccleſie etiā nouiter queſitis quarta ꝑs clericis erogef.

Agnouimus de redditibꝰ eccleſie nouiter acquiſitis ad canonicā diſpoſitionē quartarū minime.puenire ꝫ epiſcopos locoꝫ diſtribuere tūmō quartā antiquoꝫ redditū nūc vero queſita ſuis vſibus retinere.quā rē prauam ſubintroductamqz ꝓſuetudinē fraternitas tua vinaciter emēdare feſtinet vt ſine de preteritis redditibus ſine de his que obuenire vel obuenientibus quarte ſm diſtributionez canonicā diſpēſentur.incongruū nāqz eſt vnam eandēqz eccleſie ſub-

§ Onceſſo ſeduli tate,ar.ꝫ̄ dericos exiſtentes in ſcholis vt nō debeant percipere eccleſiaſtica ſtipendia vt.xvj.q.j.generaliter.ꝛ.j.e.charitatem.ar.ꝫ̄.xxxij.diſtin. ſiqui vero.

b Quattuor:doceat.argu.per vnū factum probari aliud ꝛ cauſam,probari per effectum:qz per reparationem fabrice probatur q̄ bene ſit erpenſa quarta fabrice:ꝛ ſic.xviij. di.per uenit.ſic.C. de admi. tu.l.lex que in ſi. Item per oibus bis capitulis collige laicos nō eſſe cōpellendos ad reparationem fabrice:ſed tantum clericos .x.q. j.decernimus.

i ¶ Teſtificatione.ar. q̄ res ſemper ſunt gerende in illorū preſen ꝛ a quorū intereſt:vt. viij.q.j.licet.

k Ore redditibꝰ triēnio licet iſte epiſcopus per triennius poſſiderit eccle mobiles:nō tamen vſucapiebat eas:qz furtum commiſit in eis .vt.x. q.ij.c.vlt.

l Agnouimus. obuenire,ar.ꝫ̄. ff.de iure.do. cum in fundo.§.ſi fundus.ff. de pac.dot.inter ſocerum.§.ij.ſi.C.de.al lu.l.ij.

a ℂ Duplici.nota duplicitatem a canõe reprobari.xvj.q. vij.in noua. xviij.q.ij.in nullo.fic.ff.de vsuca.cum qui edes item ar.qõ idem iuris est in veteribus ꝙ in nouis:extra de cen.olim.z.c.cũ in ecclesijs .argu. ℈ de deci.tua.nã licet veteres decime sint cõcesse laico.ñ iõ noue vt ibi dicitur:qñqz tamen eadem res duplici iure censetur:ex de reli.do.quia z.ff.de pecul.hic queri tur.§.j.vbi habes qõ pecunia quãdoqz du plici iure censetur .sed isti sunt casus specia

b Mles.

b Os.est.

c Sancimus.do na.fm distinctionem ex de testa.re quisisti.

d ℂ Titulorũ.i.ecclesiarũ ad quas institu lati sunt.

e Statuimus:in demnẽ.de.boc dixi.§.eo.monemus.

f Si quis. docu cumenta .idem esset si testes aliquos impenderet dicere veritatem.vt extra de testi.eo.peruenit.

g ℂ Suppressa quia crimen falsi incurrit. ff.de fal.l.j.§.bis .qui deposita

b ℂ Quicquid.ar.qõ ecclesia potest petere interesse qõ.est extra. rem.sed illud non. est extra.quia instrumento tradito possessionis z possessio tradi videtur:vt.C.de dona.l.j.

i Episcopus:aliũ. hoc est conciuliz quia etiam vxorem z seruum suum posset instituere heredez:vt. ℈.e.sint manifeste.

k ℂ Ab heredib⁹.hic duo contraria dici videntur.s.ꝙ ecclesia debeat esse heres defuncti:z qõ ecclesia possit conuenire filiũ defuncti de eo qõ male alienauit defunctus:naz si ecclesia est heres defuncti:etiam si defunctus aliquid indebite alienauit:illud nõ potest reuocare ecclesia: vt.C.de re.alienis nõ ali.l.iij.z.C.õ lib.cau. l.si ab eo.C.de rei.vẽ. cum a matre. tenetur enim sequi voluntatẽ defuncti:vt.xj.q.j.filuester .ideo sic exponas ecclesiam sibi relinquat heredez sed si ecclesiam non instituit heredem (supple tunc si quid de ecclesia zc. generaliter enim oĩs heres tenetur ad omnia onera defuncti nisi secerit inuentarium vt.C.de iure.deli.sancimus.hoc tamen teneas qõ ℈ canones in cõtractibus z in delictis siue aliquid per stantiam duplicis quodãmodo iure censeri. Idem augustino episcopo anglorum.

De stipendio ecclesie quattuor debent fieri portiones.

Mos est apostolice sedis ordinato episcopo ꝑcepta tradere vt ò omni stipendio quod accidit .iiij. debeant fieri portiones: vna videlz episcopo z familie eius propter hospetalitatem atqz fusceptionez:alia clero:tertia vero pauperib⁹:quarta ecclesijs reparãdis

Item ex concilio toletano.

De eodem:

Sancimus omnibus episcopis curam laicorum eis instare:vt si quos in fide christi inuenerint.nimio affectu diligant:z insup confirmamus vt si aliqua ab ipsis accipiat dona:statiz in quattuor diuidãt partes:ita vt prima pars fm apostolorum ꝓcepta titulorum nec non cimiteriorum restaurationibus diligenter attribuatur secunda clericis:tertia cunctis pauperibus quarta vero aduenis. Item ex concilio agathensi.

Omnes presbyteri per iussionem episcopi res ecclesie dispensare studeant.

Statuimus ꝙ episcopi omnes inbent vt ciuitatenses sine diocesani presbyteri vel clerici saluo iure ecclesie rez ecclesie sicut permiserint episcopi teneant.vẽdere autem aut donare penitus non presumant:quod si fecerint:z facta venditio non valebit:z de facultatibus si quas habent proprias indẽnem ecclesiam reddant: z cõmunione priuentur. Item ex eodez cõcilio.

De clericis qui documenta ecclesie suppriment:aut aduersarijs impendunt.

Si quis de clericis documenta quib⁹ ecclesie possessio firmatur:aut supprimere aut negare aut aduersarijs fortasse tradere dãnandã z puniẽda obstinatione presumpserit:quicquid per absentiaz documentorum dãni ecclesie illatũ est:de propzijs facultatibus reddat:z cõmunione priuetur.hi autẽ qui in dãno ecclesie impie sollicitati a traditoribus aliquid susceperit superiori sententia teneantur.

Item ex eodem.

Episcopus heredem non habens non alium quam ecclesiam heredem instituat.

Episcopus qui filios aut nepotes non habuerit :alium quam ecclesiam non reliquat heredem:si quid de ecclesia non in ecclesie causa aut necessitate presumpserit :qõ distraxit aut donauit irritum habeatur.qui vero filios hz de bonis q̃ reliquit:ab heredibus eius indẽnitatibus ecclesie consulatur. Item ex eodem

Oui clero ꝓsituti sunt de rebus ecclesie nihil alienare presumant.

Diaconi vel presbyteri in parochia constituti de rebus ecclesie sibi creditis nihil audeant cõmutare vendere vel donare:qz res ecclesie sacrate deo esse noscuntur: similiter z sacerdotes nihil de reb⁹ ecclesie sibi cõmisse:vt superius cõprehensum est alienare presumant quod si fecerint conuicti in consilio z honore depositi de suo ꝓprio aliud tm restituant quantum nisi fuerit presumptũ esse.libertos etiã quos sacerdotes vel diacones de ecclesia christi sibi cõmissa facere volũt actus ecclesie,pleq iubemus quod si facerecõtẽpserint:placuit eos ad proprium reuerti seruitium.

Item ex eodem.

De possessiõe ecclesiastici iuris qd quid a presbytero distrahitur:inane habeatur z vacuum.

Quicquid parochiarum presbyter de ecclesiastici iuris possessione distraxerit:inane habeatur z vacuum vendicatione cõparantis z actione vendentis. Item vrbanus papa.

Alienationes facte ab intrusis z ordinationes sine consensu clericorũ irrite sunt.

Alienationes omnium per intrusionem seu canonice electorũz sub episcopi nomine aut abbatis qui fm ecclesie sue vsum consecrandus est. alienationes dico quocunqz modo factas: necnon et ordinationes personarum ab eisdem sine communi consensu clericorum ecclesie siue per simoniaz itidem factas irritas iudicamus. Illud etiam per omnia interdicimus:vt nullus clericus prebendam suaz seu beneficium aliquod ecclesiasticum aliquo modo alienare presumat:quod si presumptũ olim fuerit vel aliquando fuerit irritum erit z vltioni canonice subiacebit. Item ex concilio viterbensi.

Episcopo defuncto vel adhuc in supremo agente de rebus ecclesie nihil est vsurpandum.

l Diaconi.fecerint.estimatione seruorum reddita de proprio.alioquin reuocaretur.vt.j.e.z si illi.nisi sint bene meriti.vt.j.eo.ſ quos de seruis. z est in hoc dura condictio libertorum ecclesie qõ propter operas nõ prestitas reuocantur in seruitutem.aliud in liberto priuati.vt.C.de li.ca.solo obsequij item aliud speciale ꝙ filij istoꝝ liberto⁹ suppt obnorij:ecclesie.j.e.de libertis secus in alijs.vt.C.ò liber. z eorum li.l.i.z.ij. itez aliud speciale qõ liberti tenentur. seruire ecclesie nulla eis opera imposita vt hic.z.j.eo.liberti. hodie tamẽ distingui tur vt extra de ser.nõ or. eo libentius.

m ℂ Aliud.i.ipsaz rem restituet.z aliud tantum de suo: sic.lxxxix.di.decenter z.x.q. ij.hoc ius ver.qui vero res.

n ℂ Actus.i.negocia.

o Quicquid.vendicãe in emptorem.eniz nõ transfertur dominium:vñ nõ potest rem vendicare.hz tamen ℈ venditorem actionem ex empto.vt.ℨ.c. vulterane.in auẽ.de nõ alie.aut pmu.§.quia vero leonis col. ij.Sed non ne venditor põt petere precium, re nundum euicta.quia venditor nõ ad aliud tenetur nisi vt faciat emptorem habere rem non enim tenetur rem eius facere.vt.ff.de ac.empti.seruus quem .§.si sciens.sed hic ℈ ctus est nullus.

p Alienationes.hoc ad canonice electos referas:quia intrusi vel scismatici nec etiam cum consensu capituli possunt aliquid alienare.j.e. precarie.extra de scisma.ꝙ a predecessore.vij. q.j. factus .xxv.q.j. omne ff.de rebus eorum qui sub tu.vel cu.l.quicũqz ar.ꝓtra j.e.de consec.di.ij.dixit.j.q. j.si q a simoniacis.iij.q.vij. tria in prin.

q ℂ Consecrandus.i.benedicendus.abbas enim non consecratur nisi cum ordinatur in sacerdotem.sed tñ dicitur ꝙ ei manꝰ ponit ab episcopo.lxix.di.qm videm⁹ vnde abbas sine benedictione potest monachos benedicere.extra de sup.neg.prela.statuimus

r ℂ Ordinationes.hoc non potest facere sine consensu capituli sui.vt.xxiij.di.c.vlt z penultimo.

s ℂ Prebendaz.fructus potest extra ne prela.vices suas.c.vlt.ad instar fructuarij ff.de vsuf.arboribus. sicut fructus decimarum z oblationum possunt vendi licet hoc non sit honestum.quia prohibitum non inuenitur sed hoc tantum cum consensu episcopi.extra de re.eccle. nõ alienã.nulli.nisi ad modicum tempus.ar.extra de cen.preterea.z extra de trãs. de cetero.Sed quid si obligauit ad quinquenniuz nisi qd stabit successor ℈cui.ita si noie ecclesie ℈rit z cũ episcopi auctoritate.extra de solu.c.j.secus si noie suo.ff.de pig.l.ler vectigalis.ff.qui.mo.pig.solu.si res distracta.ff.loca.si quis domũ.§.hic subiungi solet.io.sed certe quicquid dicit

b Ros semper tenetur in solidũ.vt.xvj.q.vj si ep̃um.in fi.ex ò rap.in lris.

iō.ego credo qō sic clericus potest vendere fructus prebende sue fine cōsensu episcopi:ita ꝛ obligare maxime admodicium tp̄s sicut tutor vendit fructꝰ sine auctoritate iudicis.vt.C.ō admi.tu.ler que.nec aliqua decꝛ.ꝓtradicit l.b.

a Hec huiusmodi placitus constitutione inter nos censura placuit custodiri:vt defuncto antistite vel etiam adhuc in supremis agente nullus clericorum cuiuslibet ordinis officij:gradusue sit qcquam de domo eius presumat vel de vtilitate que instrumētis domꝰ esse noscitur.i.mobilis ꝛ immobilis rei ecclesiastice conetur inuadere:nihil furto nihil dolo suppримēs auferens atqz abscondens:sed is cui domus commissa est subiunctis sibi vno vel duobꝰ fidelissimis omnia vsqz ad tempus substituēdi pontificis debet conseruareꝰ:ꝛ bis qui in domo inueniuntur clericis consuetam alimoniam ministrare:substitutus autem antistes fuscepte sedis commoda ordinabit velut de suis imperabit:vt eis vti cum his debeat quos cognouerit discipline et charitati predecessoris sui fideliter paruisse.ꝙ si quisquam post hec cuiuslibet ordinis.vt superius dictum est:clericus quacunque occasione vel de omni facultate quippiā probatus fuerit abstulisse vel furtiua dolo aliquo suppressisse:reus sacri legij:prolixioꝛi anathemate condēnetur:ꝛ virꝫ ei peregrina cōmunio concedatur:quia durum est:vt hi quos constat in seruitio domini cū prime sedis antistite defudasse:ab his qui suarum rerum incubatores vel vtilitatibus seruientes atqz vacantes fuisse noscuntur:despecti aliquatenus crucientur. Item ex cō cilio toletano.iiij.

Episcopi qui nihil ecclesie conferunt:famulos eius libertati non donent.

Si illi qui nulla ex rebus suis pauperibus christi distribuant eterni iudicis voce condemnabuntur in futuro: quantomagis hi qui auferunt pauperibus quod nō dederunt.quapropter episcopi qui nihil ex suo proprio ecclesie christi compensauerunt:hanc diuinaz sententiam metuant:et liberos ex familia ecclesie ad condemnationez suam facere non presumant.impium enim est vt qui res suas ecclesie christi non contulerit:damnum inferat:ꝛ ius ecclesie alienare contendat:tales igitur liberos successoꝛ: episcopus absqz vlla oppositione ad ius ecclesie reuocabit:quia eos non equitas sed etiam improbitas absoluit. Item ex concilio aurelianensi.

De clericis qui documenta ecclesie suppримunt:aut negant aut aliis damnabiliter tradunt.

Si quis de clericis documenta quib⁹ ecclesie possessio firma tenetur:aut suppримere aut negare aut auertere aut fortasse tradere damnabili ꝛ punienda obstinatione presumpserit:quicquid pro absentia documentorum damni ecclesie illatum est:de propriis facultatibus reddat. Item ex eodem.

Ministris ecclesie de rebus cuiscē ecclesie absqz episcopi permissu nihil alienare licet.

Abbatibus presbyteris aliisqz ministris de rebus ecclesiasticis vl sacra ministerio deditis alienare ꝛ obligare absqz permissu et subscriptione episcopi nihil liceat quod si presumpserint de gradentur communione concessa.ꝛ quod temere ordinatum est:ordinatione episcopi reuocetur. Item ex syno do anchiritana.

De rebus ecclesie que absente episcopo distrahuntur ad ius ecclesiasticum reuocentur.

Siqua de rebus ecclesie. cum episcopus non adest presbyteri vendiderint : placuit rescisso contractu ad ius ecclesiasticum reuocari:in iudicio autem erit episcopi constitutum:si precium debeat recipi nec ne:propter qō sepe contingit distractarum rerum redditus ampliorem summam pro acce pto precio reddi. Item ex concilio chalcedonensi.

Post mortem epi res ad eum pertinentes clerici non rapiant.

Non liceat clericis pō mortez episcopi sui rapere res pertinentes ad eum:sicuti precedentibꝰ regulis constitutum habetur.si vero hec fecerit:periclitari se nouerit a proprio gradu. Item ex concilio mediomatricis ricarie:

Rescindātur precarie ꝛ cōmutationes ab innasoribus sancte.

Precarie ꝛ communationes tempore viduatarum ecclesiarum facte ab his qui loca episcoporum occupauerāt:rescindātur ꝛ cum auctoritate ecclesiastica vel ciuili si faciende sunt fiant. Item gregorio maximiano syracusano episcopo.

Pro labore inuētarij:nihil accipiant iconomi de rebus ecclesie:

Caritatem tuam commonere curauimus:vt si quispiam episcoporum de hac luce migrauerit:vel quod absit pro suis fuerit remotus excessibus:conuenientibus iconomis cunctisque clericis pro ibus atqz in sui presentia inuentariū ecclesie rerum facientibus omnia que reperta fuerint:subtiliter describātur:nec sicut antea fieri dicebat species quedā aut aliud quodlibet de rebus ecclesie quasi pro faciēdi: inuentarij labore tollatur. visitatores ecclesiarum clericiqz eorū qui

sede vacante nō possunt immutare statutuz eius:ex ne se.va.c.monuit.tñ si ē magna necessitas clerici possunt aliqua alienare ſz.b.vt dixi.lxxj. di.fraternitatez ꝛ ar.j.c.precarie.tñ de auctoritate superioris.nam ꝛ inde⁹ prestat auctoritatem facto minoris eo tpe cuz nō habet curatorem: vt.C.qui in admi.ad bo.pos.bonorum. Item in minoribus ecclesijs:

potest episcopus aliq alienare mortuo sacerte tpe necessitatis:vt. r.q.ij.siquis episcopꝰ ꝛ nō.ꝙ ꝫctus ipso iure tenet quem faciunt clerici mortuo episcopo.ſz restituitur ecclesia si probat se lesam. sic est in ꝫctu minoris qui non habet curatorem:vt. C.de in integ. resti.si curatorem.ꝛ iō bñ dicit hic rescisso ꝫctu.s.per in integrum restitutionem.

p Recipi.ab ēptore.

q Propter qō .i.qz sepe cōtingit ampliorē summa redditus distractarum rerum reddi.s.emptoꝛi pro accepto precio.hoc est dicere ꝙ emptor amplius sepe percepit de redditibus:ꝙ fit preciuz qō dedit vel ꝙ ecclesia in inueniat pro precio ꝙ accepit:ꝛ iō magis expedit episcopo repetere fructus perceptos ꝙ retinere preciū.

r Non liceat.

s Precarie.ergo clerici possunt alienare ecclesia vacāte:quia capitulum supplet defectum episcopi.extra de bere.ad abolendam qō falsuz est:vt ex ne se. va.c.j.

t Vel ciuili.ꝫ.rcvj. di.bñ.in fi.vel dic ciuili.i.principis.cuius auctas requiritur in rebus ab ipso collatis r.q.ij.precarie.

v Caritatez.pro faciendi.hoc intelige cum hz salarium de publico.vt.xxiij.q. j. militare.in fi.e.j .q. iij. siquis episcopus. alias secus.r.q.ij.precarie.

b Placiti.idest decreti.

c Conseruari.argu.successoꝛi omnia seruāda a morte predecessoris .extra de offi.ꝛ po.iudi.oꝛ.cuz vos plerūqz. ꝛ extra de testa.item relatuz. arg.qō mobilia predecessoris pertinent ad successoreꝫ vt.j.e.de laicis.

d Et vir.qō vir fit tamen fit.ꝫ.xix.dist.in memoriā.ar. ꝫ.ff.ad vell.tutoꝛ.in prin.

e Quia hoc refertur ad id quod supra diri.

f Si illi.distribuūt necessitatis articulo .de hoc nota .xl vij.dist.sicut hi.

g Quanto.innuit hic qō magis sit auferre ꝙ non dare.cum tñ qñqz equiparentur.ꝛ sic est contra.xl vij.dist. sicut.

h Non contulerit.sic videtur ꝙ si res suas contulerit ecclesie:qō tunc alienare posset:ar.j.e.siquis qualibet.ex de re.ec.non alie.episcopi.ad hoc dicunt quidaz qō nullo casu potest alienare:nisi cuz cōi cōsensu canonicoruz sed hoc nihil est quia si habet cōsensum capli quare restituet tantum de suo cum nec alienare posset licet adesset oīuz cōsensus:nisi esset cōis utilitas ecclesie:vt.j.e.fine.sed intellige cuz ille manumissus nō erat bñ meritus:ꝛ sic erat malefidei possessoꝛ alias posset prescribere libertatez:vt. C.de prescrip. lon.tēp.l.j.

i Successoꝛ.vel ipsemet. xxxv.q.ir.qō quis.ꝛ est arg. ꝙ successoꝛ reuocat male factum sui anteceſſoris:vt.xvj. q.iij.ſi .sacerdotes extra de preca.c.ij.

k Reuocabit nisi per.x.annos steterit in. libertate.ff.q ꝛ a qui.ma.sicut.§.aristo.sic ergo restituitur ꝫ libertatē ecclesia.ꝙ non est in minore nisi ex magna causa:vt.ff.ō mino.ſi ex causa.in ſi.

l Siquis.

m Abbatibus.subscripti one episcopi licet abbas non.posset sine consensu episcopi alienare rem ecclesie:vt hic.ꝛ.j .xvij.q. iiij. inuenditionibus.ꝛ ex de re. ec.non alie.nullus tamen si cōsuetudo loci habet bñ pōt dare modicum:ex de dona. c.ij.ꝛ.iij.ꝛ infeudare potest. extra de re.ec. non alienan. ad nostram.ꝛ hoc potest episcopus vel abbas sine cōsensu capituli.j.e.c.terrulas.ꝙ salsuz est nisi in paruis rebꝰ.

n Siqua.presbyteri.i.canonici.

o Rescisso.hic pz qō sede vacante clerici nihil disponere pōt de rebus ecclesie :vt. r.q.ij.figs episcopus ꝛ.lxxv. dist.quoniam immo potius

a ℂ Stipendiū.ar.qō ad quē onus spectat ꝛ emolumētū.j.e.quicūqz. vij.q.j.pōtifices.xvj.q.vj.de lapsis.itē est hic ar.ꝙ iudices licite possunt petere sumptus a ptibus.vt dixi.xj.q.iij.nō licet.ꝛ est simile qō dicitur

b Dalibi ꝙ labor nō debet esse sine fructu.vt.vij.q.j.ibi.

℔ laicis.cognitionē.nō ligat constitutio nisi a ipe scie.lxxvij.di. ꝓposuisti. in fi.ff.de decre.abor.ka.l.vlt.

c ℂ Res ꝓprias.s.qꝛ de rebus eccliē ꝑsūt testari. vt eā de testa. qꝛ sed monētes ꝑsūt alia qua dare si hoc hz ecclesie cōsuetudo:eā de testa.ad hec.

d ℂ Per archipresbyteroꝝ.si defunctus nihil ō his disposuit tūc si hz beredē ei tradet si nō hz.ecclesia succedit.sicut collegiū succedit in hereditatē decurionis. C.ō here.ō curi.l.vlt.j.e.q.v.c.vl. ꝛ.ō.e.epūs qui.

e ℂ Judiciū pōt etiaz moriens suā voluntatem cōmittere iudicio alterius.vt eā de testa. cum tibi.

f Illud quod.successoris.hoc tenemus qō moriēte epō vel sacerdote successoꝛi eiꝰ reseruant bona eius. vt hic dicit.ꝛ.ō.e.hec. huius. Sed moriente canonico nihil:reseruatur successoꝛi.sed diuiditur inter canonicos.vt extra de testa. relatum.

g ℂ Iconomi.si ecclia habet iconomum in eius ptāte erūt res ecclesie decedentium: eoꝝ:vt hic ꝛ.lxxv. di.quoniam quidez. si nō hz erūt in ptāte maioꝛ de ecclesia:vt. ō.e.ꝓor.si illi nō sunt idonei:tunc erunt in ptāte alioꝝ clericoꝝ: vt.j.e.ꝓor.olbus deficientibus erunt in ptāte metropolitani: vt.j.e.non liceat.nisi ibi visitato:fit:tūc ille custodiet eas.lxj.dist.

Nobitum.

b ℕOn liceat.

i Sicut. alienas. res altenā semp tenetur restituere:nisi illa iā sit ꝺ̄secrata :vt. xvij.q.iiij.questi.qꝛ nihil ꝛē.liiij.di.gnālis. ꝛ.xiiij.q.vlt. ꝙperimꝰ.

k ℂ Sed nōdū.nūc incipit oīdere qđ ꝑsūt alienare res eccle.

l ℕOn habēti.res sui tituli.i.ecclie vel sui tituli.i. ad suum commodū: vt. ō.e.monemus.

m ℂ Usurpare.i.alienare ꝛ ponitur in malam significatione cum non subest necessitas.

n ℙLacuit.inconsulto.s.clericoꝝ.vt.ō.e.ꝓor.

o ℙ ℂ Prebro.hic bēs ꝙ episcopus requiret consensum sacerdotuꝫ in alienatione.vt.ꝛ.q.ij.si quis.episcopus.

p ℂ Necessitate.ergo in necessitate ꝑsūt eis incōsultis.vt.j.e.terrulas.

cum ipsis non per sue ciuitatis parochias fatigantur:aliquid laboris sui capiant re disponēte subsidij.iustum nanqz est vt illi consequātur stipendium:qui ꝓ rempoze sunz commodare reperiuntur obsequium. Item ex concilio vrbani pape aluernie celebrato.

Excommunicentur laici qui morientium clericoꝝ audent bona dirupere.

℔ laicis questio facta est: qui morientiꝫ episcopis siue aliis clericis resꝰ defunctoꝝ inuasas ecclesie pauperibusqz suripiunt:cōtra quos commune totius concilij anathema prolatum est:ipso papa huiusmodi sententiam promulgante.si quis post iterdicti presentis cognitionemꝰ episcoꝑoꝝ seu presbyteroꝝ aut aliorum clericoꝝ resꝰ inuaserit vsqz ad satisfactionez excommunicetur. Episcoꝑoꝝ vero deficientiꝫ res per archipresbyteroꝝꝺ seu archidiaconoꝝz manus aut secundum mortuoꝝz iudiciumꝰ ꝓ ipsoꝝ salute in elemosynas dispensentur:aut successoꝛi qui futurus est reseruentur:idipsum de presbyterorum seu clericoꝝ aliorum rebus per episcoꝑum vel supradictas personas aut cui deficientes commiserint fiat.si siquis antez aduersus ista presumpserit anathemasit. Item innocentius papa secundus.

De eodem.

Illud quod in sacro calcedonensi concilio institutum,est:irrefragabiliter obseruari precipimꝰ vt videlicet decedentiꝫ bona epiſcoꝑoꝝ a nullo omnino hominum diripiantur:sed ad opus ecclesie ꝛ successoꝛisꝰ sui in libera iconomiꝰ ꝛ clericoꝝ permaneāt potestate:si quis autez ammodo hoc attentare presumpserit: excōmunicationi subiaceat. Qui vero morientium episcoꝑoꝝ presbyteroꝝ vel clericoꝝ bona rapuerint: simili sententie subiaceant. Hoc non solum de laicis:verum etiam de metropolitanis ꝛ qbuslibet aliis clericis intelligenduz est sicut in vj.synodo.legitur.

Res episcopi morientis metropolitano non liceat inuadere.

ℕOn liceatꝰ alicui metropolitano moriente episcopo qui sub eo est aut res suas aut ecclesie sue auferre:sed sint sub custodia clericoꝝ ecclesie defuncti episcopi: vsqz dum alius ordinetur episcoꝑus.si vero clerici in ecclesia nō fuerint tunc metropolitanus illibata omnia episcopo qui ibi ordiabitur reddat. Sicut autem res ecclesie nulli vsurpare licet:ita ecclesie aliena inuadere nō permittitur. Unde gregorius.

Alienam ecclesiam non licet inuadere.

Sicut ecclesia ꝓprias res amittere nō debet:ita etiam rapacitatis ardore alienas inuadere non oportet. His omnibus auctoritatibus perspicue monstratur qō nulli sacerdotum res ecclesiatticas alicui tradere licet:ꝛ ille qui de manu sacerdotis facultates eccleſie aceperit:nullo iure eas vendicare poterit:sed potius cogetur restituere etiam quod illicite accepit.

Sed notandumꝰ est qō quibusdam causis exigentibus res ecclesie distrahi possunt causa.n. necessitatis cum consilio clericoꝝ vel vt meliora prospiciant res eccleſie a sacerdotibus distrahi possunt.

Unde in aphricano concilio legitur.

Nisi causa necessitatis nec episcopo liceat rem ecclesie sue vsurpare.

ℕOn habenti necessitatem nec epō liceat matricis ecclesie rē sui tituliꝰ rapere vel vsurpareᵐ.

Item ex conci.cartha.

Nec presbyteri ignorantibus epis nec episcopi ignorante concilio res ecclesie vendant.

Placuit vt presbyteri nō vendant rē ecclesie vbi sunt cōstituti:nescientibus epis suis: quomō nec epis liceat vēdere predia ecclesie in consultoᵐ concilio vel cūcto presbteroᵐ sine vlla necessitateᵐ:

Item ex epistola leonis papa vniuersis epis per sicilia constitutis.

Nisi vt meliora prospiciat rem ecclesie non licet distrabere epō.

Sine exceptiōeᵐ decernimꝰ ne quis episcopus de rebꝰ ecclesie sue quicquā donareᵐ vel cōmutare vel vendereᵐ audeat:nisi forte aliqd hoꝛ faciat vt meliora ꝓspiciat.ꝛ cū totiꝰᵐ cleri tractatuᵐ atqz cōsensu id eligat quod non sit dubiuz profuturuzᵐ ecclesie ꝛ infra.epūs rebus ecclesie tāquā cōmēdatis non tāquā ꝓprijs vtat. Irrita.n. eoꝝ vēditio ꝛ cōmutatio rei eccleſiastice erit absqz oīm ꝙniuentia ꝛ subscriptione clericoꝝ. Itez domus vrbiū vel castroꝝ que ecclesie plus incōmodi quā vtilitatis attulerūt lz rectoribꝰ ecclesiaꝝ sicut in supioꝛi capitulo symmachi. Nō liceat pape.ꝛē ꝙinek:vēdere vl cōmutare.

Itē sicut in agatbensi cōci.legit.

De eodem.

Terrulas aut vineolas exiguas ꝛ ecclesie minus vtiles aut longe positas parnas epūs sine cō filio fratrū si necessitas fuerit distra

q Sine exceptiōe.ꝛ tamē ꝑsūt aliq casus excipi. ꝛ sic est.ar.qō licz papa precipiat nullam audiendaz exceptionēᵐ ē admittenda:vt eā de offi.dele.ex pte.ꝛ eā ō reseri.siqñ.ꝛ.c.cū adeo.

r ℂ Quicqꝫ dōare.nisi modicū:eā de dona.ceterū

s ℂ Cēdere.vel obligare vt eā de re.ec.nō alie.nulli.

t ℂ Totius.lxv.di.sane.

v ℂ Tractatu.quis debeat esse tractatus:habes.ꝛ.q.ij. hoc ius.

r ℂ Profuturum.sed nōne sufficit qō vtiliter ceptuz est licz nō,sit inde secutus effectus:vt.ff.de neg.ge.sed an vtro. Rñdeo ꝙ nō qꝛ cū ecclesiā cōparemus pupillo ñ sufficit vtiliꝫ ceptū nisi ecclia sit facta locupletioꝛ.vt.ff.de neg.gest.si pupili in ꝓin.nisi ita sit qō res illa nāliter vl terremotu pierit.vt.ff.ō mino.verū.ℌ.fi locupleti.Sed qđ si ecclesia ex illoꝰ ꝺ̄cto nō est locupletata vel dānificata.tunc dicā ꝺ̄ctum tenere qꝛ sufficit ꝙ nichil ad lesionez diuine domus sit factuz vt.ꝛ.q.ij. hoc ius.nā eo ipso qō nō est pauperioꝛ facta intelligit locupletioꝛ.ff.de solu.l.pupillo hoc scias ꝙ licz oēs clerici cōsentiāt si tū nō obseruat forma alienatiōis alienatio nulla est:vt.C.de sacrosan.ec.iubemus.in fi.ꝛ hic idē dz. Itē si fiet alienatō in casu nō ꝓcess.dūmō seruetur forma alienationis tenet alienatio.vt eāᵐ de his q̄ fi.a pre.cū vos.ꝛ eā de emp. ꝛ ven.cum dilecti.ꝛ.cuꝫ cā. sed restituitur ecclesia si probat eam lesam.

y ℂ Cōtinuentia.sufficit tūc eoꝝ taciturnitas.eā de his que fi.apre.cōtinebatur.ꝛ est hic ar.qō nulla fit alienatio nisi adsit subscriptō vt.xcvj. di.bene quidem.

a Terrulas.eriguas.forte eriguas vocat ñ valentes vltra.xx.solidos.vt.j. e.siquos. Gariꝑ.n.modis dicitur aliqđ esse modicū. vt dixi.ij.q.vj.anterioꝝ.vbi dicitur qō sine decreto non possunt alienari res exigue: vt.ff.ō re.eo.que sub tu.l.vl. in ꝓin.xvij.q.iiij.quicunqz ꝛ ff.de trāsac.cum hi.ℌ.si cū in annos singulos ar.ꝺ̄ eā de dona.ceterum.

a AGitiui.sed q̄ diu est in fuga vēdi nō pōt.C.ad.l.fauiā de pla.in fuga. Itē pōt fugitiu⁹ vēdi sub ea cōdictione si apprehendat.ff.e.l.ij. Jō aūt phibet vēdi seruus fugitiuus.q̄ fuga est quedam spēs libertatis.ff.de edil.edic.quis sit fugitiuus.§.idem recte.

b C Deuerint.in alio.

c S Iquis contulerit.ergo si de suo tantū ecclesie dedit euadit penaz depositiōis.ꝛ sic.est.ꝯ.ē.c.nemo.ꝛ.c.statuimus.ꝛ.c.diaconi.vbi nō euadit penā depositiōis sz tantū de suo det. sz hic loquit in eo casu qñ pius hitus est tractatus cū clericis q̄ de suo tantuz vellet dare: vt posset rez illaz alienare ꝛ clerici hoc pmiserūt: vel dic qō si ep̄s aliqd dedit ecclesie.sed postea tantūdē alienat ab ecclesia:hoc intelligitur fecisse er voluntate ecclesie.ar.ff.solu.ma.dotem.

d S Iquos.meritos.sed q dicunt benemeriti: sunt tales:qui aliqō insigne seruitiū fecerūt ecclesie.ꝛ ponas exēplū.lxxix.di.figs papa.nā p pmio remunerandus ē seruꝰ libertate: vt.j.e. §.in criminali ꝛ.C. de ser.q p pte.li.ac.per totū.large tñ bñmeritus dr̄ quicūq; non demeruerit: vt.ff.de ma.te. seruos.sic qlibet dr̄ dignus qui nō est idignus.vt ex̄ de psumpt.dnāū.

e C Libertatē.ff.e.q.ꝛ si illi. ꝯ.arg.ff.si quid in frau.pa. vnius.

f C Amplius.ꝛ ita donatio p pte valet ꝛ p pte nō. Itē est hic ar.q̄ vtile nō viciat p inutile:ff.C.ō dōa.sancim⁹ j.de cōse.di.iiij.ff nō sanctificatur .j.ꝛ vij.q.iij.questi.ꝛ j.e.q.v.q̄ io.

g C Post manumissoris.ꝛ aū posset.sed postea magis cōmode renocare posset.

h C Sed nōndum.ꝛē.

i O Piscopus q. patrocinio.tali.s.q̄ cōsistat in faciendo.s.in seruiendo sz patrocinīū q̄ cōsistit in nō faciendo.s.qō eū nō vocet i ius illud nō pōt remittere vt pz per id q̄sequit. Utr aūt patronus ex toto possit remittere ius patronat⁹: notani. liij.di.q.unq;. Sed querit quare p vno seruo dantur duo serui ꝛ nō p vnare ecclesie dant due res vt.ff.eo. si quis. Rñdeo.q̄ si seruꝰ est bonus diligēter gerit res ecclesie ꝛ negotia ꝛ nō pmittit fieri fraudē: si est malus per euz pōt extroqueri veritas. hāc rōem assignat ler. C. de admi.tu.ler que.in prin.

k C Biffinitio.i.voluntas.

l C Proprio.i.seruꝰ ipe pro prij iuris est factus.

m C Accusandi.ergo vi qō alter q̄ libertꝰ possit accusare ecclesiā.vt si accusat q̄ simoniace elegit aliquē: vt ex̄ de simo.veniens. vel qō metū intulit alicui: vt.ff.q̄ me.cau.metū.§.ij. Sed ꝯ.vniuersitas nō pōt dolū cōmittere: vt.ff.de dolo.sed si er dolo.sic nec dr̄ aliqd possidere.ff.de acq. pos.l.j.§.vl. Nec ciuitas pōt excōicari: vt.xxiij.q.iij.si habes. Itē vniuersitas tor:ergo vniuersitas nō pōt de crimine ꝓueniri.q̄ verū ē. Dicas ergo hic pn̄ verbū accusandi p verbo agēdi. vel ītellige cū ep̄us accusat de crimie qō bendi habeat.potestatē. Seruos quoq; fugitiuos q renocati retineri nō pñt similiter episcopis distrahere sz. Aū in eodez ꝓci.legitur.

Alienentur fugitiui q teneri nō pñt.

FAgitiui⁹ domos suas aut familiam deserentes:q etiā si renocati fuerint:teneri nō possunt simili rōne ab episcopis si nolnerint aut si illi merueriut⁹ distrahantur.

Item ex cōsilio.apud tansiatum c.ij. Valea.

INiustum vī ꝛ ineptū: vt mancipia que fideles viri sen femie pro redēptiōe aie sue deo ꝛ sanctis eius ꝓsecrauerint:cuiuscūq; muneris precio vel cōmutationis cōmertio iterū in seculare seruitutē redigātur:cū canonica auctoritas seruos fugitiuos tantūmō distrahi pmittat ꝛ ideo oēs rectores ecclesiarū summopere caueant:ne vnius elemosyna alterius peccatū fiat:ꝛ est absurdū vt ecclesiastica dignitate seruus decedēs humane obnoxius sit seruituti. Itē si rectores ecclesie de rebus propijs tantūdē ecclesie restituere voluerint: ecclesiasticas facultates libere dare possunt ꝛ cōtabunt his qbus dare fuerint ppetua firmitate. Unde in agathens conci.legitur.

Alienatio de reb⁹ ecclesie quomodo rata esse poterit.

SIquis qualibet cōditione de rebus ecclesie aliqd alienari presumpserit:si de suo ppio tñ ecclesie ꝓtulerit quantū visus est abstulisse:tūc demū illud stare licebit.

Itē si seruos ecclesie libertati episcopus donauerit ea que in manumissione data illis fuerāt:ppetua firmitate tenebunt:si tamen quantitatem canonibus prefixā datā nō excesserint. Unde in eodē concilio legitur. De eodem.

SIquos de seruis ecclesie bñ meritos sibi episcopus libertati donauerit:collatā libertatez a successorib⁹ placuit costodiri:cum hoc q̄ manumissoꝛ eis in libertatez cōtulerat.quod tñ iubemus.xx.solidoz ꝛ numerū ꝛ modū i terrula vel vineola: vel hospitiolo tenere.q̄ si amplius datū fuerit post manumissoris mortē ecclesie renocetur.

Sed notandū ē q̄ seruꝰ ecclesiarū manumitti nō pñt nō retento ecclesiastico patrocinio:nisi forte manumissoꝛ dnos eiusdē meriti ꝛ eiusdē peculij ecclesie ꝓferre voluerit.

Unde i ꝓci.toletano.iiij. legitur.

De episcopo q nō retento patrocinio seruos ecclesie manumittit.

OPiscopus qui mancipium iuris ecclesie non retento ecclesiastico patrocinio manumitti desiderat:duo meriti eiusdem ꝛ peculij coram cōcilio ecclesie cui pre eminet per cōmutationem subscribentibus sacerdotibus offerat: vt rata ꝛ iusta inueniatur diffinitio⁹ commutantis:tunc enim liberam mānumissionem sine patrocinio ecclesie concedere poterit:quia euz quez libertati tradere disposuerit:iam iuri propriō⁹ acquisiuit. huiusmodi autem liberto aduersus ecclesiam cuius iuris extitit accusandi⁹ ac testificandi denegetur licentia. qō si presumpserit:placet vt stante⁹ cōmutatione in seruitutem proprie ecclesie renocetur cui nocere conat.

Libertus.n.nisi venia⁹ impetrata patronū in ius vocare non permittitur. Unde in.ij.li.digestoꝛum ti.de in ius vocādo. Si sine⁹ venia edicti impetrata libertus patronuz in ius vocauerit:ex querela patroni vel superdictam penam .i.l. aureos⁹ det vel a prosecto vbis quasi inofficiosus⁹ castigetur si inopia⁹ dignoscitur laborare. Sinero a collegio quis manumissus fuerit si singulis sz vniuersitati reuerētiā dz Unde in eodē libro titulo eodem. Itē. Qui manumittit a corpore aliquo vel collegio vel ciuitate:singulos⁹ in ius vocabit.nam nō est libertus eoꝛ sed reipublice bonoꝛez habere dz. Et si aduersus rēpublicaz vel vniuersitatē velit experiri: veniaz edicti petere debet:quānis actoꝛem⁹ eoꝛum constitutuz in ius sit vocaturus.si vero ingenuū⁹ princeps fecit:patrono reuerentiaz nō debz. In criminali vero causa si libertus patronum in ius vocauerit caput eius ꝛ fortunas petiturus: ante litis exordiū capite puniēdus est.crimen vero lese maiestatis excipitur: vel si patronaz illicito serui ꝓcubitu vti deprehenderit:quo casu etiam seruo cum munere libertatis dominam accusare permittitur sicut. C.li.xj.ti.de mulieribus que seruis ppriis cōmiscentur. Impeꝛator iustinianus constituisse legit.

Siqua cuz suo uo occulterem habere detegitur:capitali⁹ sentētie cōmisit de ꝓfilio vniuersitatis.vt.ꝛ vj.q.vj.placuit. Itē pmodū iquisitionis pōt agi ꝯ vniuersitatē.put legit ex̄ ō simo.veniēs. vel dic qō nō cōcedit ꝯ vniuersitatē sz pot⁹ ꝯ singulos.io. Ego credo q̄ vniuersitas nisi sint ifantes ꝛ similes psone accusari pōt:q: dolū cōmittere pōt.nec ob.lex illa.ff.de dolo.sed si ex dolo.q̄ qō ibi dicit nō pōt cōmittere dolū supple de facili.ꝛ videmus q̄ sepe capitulum accusatur ꝛ excōicatur ꝛ concilium ciuitatis.b.

n C Ut stāte.ergo pena soluta remanet ꝯctus in sua firmitate. ꝛ.v.q.ij. quecūq;.qō alias nō est verū nisi hoc sit dictū .vt.ff.de transac.qui fidem.nā iniquuz est qō simul habeatur pena ꝛ res. ff.de doli excep.apud §.labeo.ex̄ de pe.sua.

o C Libertus.nisi venia.i. licentia agendi.

p C Si sine.

q C L.aureos.nisi peniteat ante litis cōtest. vt.ff.ō in ius vo.q̄uis

r C Inofficios⁹.i.impius.

s C Si inopia.pauperes enim sp punitūr verberibus.§.e.fraternitatis.

t C Qui manumittitur.singulos.sed cōmunis libertus duorum neutrum potest in ius vocare.ff. de in ius vo.communis libert⁹.quia res cōmunis oium est. ff.de ritu.nup.illud.

v C Auctorem.g̃osa uit autez quidā hec in propria causa.no in cā vniuersitatis.hec glosa falsa est quia bñ potest conuenīri procurator p̄ioni licer nō.ipse patronus.vt.ff.de obse.l.licz.ff.ō.in ius vo. sed ꝛ si.§.vlti.sed ipse patron⁹ sine suo sine alieno.nole agat non potest cōuenīri a liberto.vt per eādem.l. probatur:sed ecōuersa est tu liberto.quia licet libert⁹ suo nomine nō possit cōuenire patronum.tamen nomine alterius potest vt.ff.e. questum.

x C Ingenuum.restituendo eum natalib⁹ vt.ff.de natalibus.restituti.l.ij.

y C Siqua.capitaliter bodie adultera verberatur ꝛ detruditur in monasterium: vt.C.ō adul.auē.sed bodie. vel dic qō auē.intelligitur quando non adulteratur cum proprio seruo. Sed nunquid seruus potest accusare dominam suam si cum alieno seruo adulteratur. Rñ.non.quia hic loquitur de proprio tantum seruo similiter nec domina virum suum potest accusare si cum ancilla sua iacet vel cum aliena.cum hoc cautum non inuenio.hoc ideo quia detestabilius est hoc crimen in muliere.q̄ in viro.io. Dale dicit io.q̄ accusari potest mulier.ꝛ vir si cū ancilla sua fornicetur.aut femina si adulterium commitat.vt ex̄ de diuoꝛ.ex litteris.b.

a Verberatione.i. verberando.

b Questionē.census .reipub. vel etiā ecclesie: quia ecclesia cōparat reipublice vt.C. de sac.san.ec.l. vt inter diuinū.

c Si alijs. dicunt quidam qō nec in exceptis criminib⁹ seruus ℈ dominum admittitur, nisi aliqua persumptio precedat, nam serui ⁊ vites semper questionibus subduntur. vt .iiij. q. iij. si aūt ea rei cōditio sit, sed a qōibus nūq̄ est incipiēdū nisi precedāt indicia. vt eꝑ de re. iur. cū in contēplatiōe sed littera ista hoc nō patitur. dico ergo hic speciale initium sumatur a tormentis, similiter cū maritus dr̄ vxorez occidisse. C. de ap. l. cor. de sic. l. vlt. ⁊ cuz agitur de occiso dño ff. ad syl. ⁊ si percussor certus. §. j.

d Prescriptiōis. i. exceptionis talis. s. iste est seruus meus ⁊ iō nō audietur cōtra me.

e Interrogari. nisi cū de facto suo interrogatur. vt. iiij. q. iij. item serui.

f Solituz est. matrem. nā mater q̄q̄z gerit tutelā filioruz. vt. C. qñ' mu. tu. of. fungi. l. ij. ⁊ finita tutela pōt agi ℈ istos qui nō habentur loco dominorū. cū pupillū spoliant. ff. de vsucap. pro emptore quīfundum. §. si tutor.

g Liberti. redif. ſz quare cogūtur isti redire. cū nulle opere sint eis impositeli bertus eni nō tenet p̄ stare operas: nisi sint ei impōste. C. de op. libert. l. j. licet bonorē eis exhibē teneant ⁊ ēt alere ipsum: vt. C. de op. li. l. j. ⁊. l. mater. sed dicas aliud esse in libertis ecclesie: vt. s. e. diaconi. tñ licet liberti ecclesie teneant ei p̄ stare operas: nō tamē tales quales serui. alq̄n. dicitur esse dr̄ia: vt ff. de. op. li. si libertus.

h Ingrati actione. i factuz que datur pp ingratitudinē. nō. n. est hoc ꝓprium nomen actionis. sic dicit actio oneris aduersi. i. que datur pp onus aduersuz: vt. ff. locati. i nane.

i Octaua discussio. i. questio.

k Predānauit. i. vsq̄ de dānificauit.

l Reuocet. hic hēs qō ꝓpter ingratitudinē reuocāt libertus in seruitutē. ⁊ intelligas ingratitudinē grauez offensam: q̄ nō nisi p̄ graui offensa reuocāt libertus in seruitutez propter easdē cās pp quas reuocatur damnatio: in antē. vt liber decetero. col. vj. §. illud ſm leges veteres sufficit leuis. offensa. C. de li. ⁊ eoꝝ. li. l. ij. Itez hic hēs qō siue ꝓmittat libertus ecclesie ingratitudinē ℈ ecclesiā siue ℈ epm renocāt in seruitutē, secus si ℈ aliū de ecclesia s. e. qui manumittitur.

m Proditi. i. de inobedientia. convicti.

n De libertis. ab eis progeniti. ergo filij libertoꝝ debēt obedientiā ꝑstare ecclie sue sicut ⁊ ꝑres eoꝝ. vt hic. ⁊. C. ō li. ⁊ eoꝝ li. libertie. Sz ℈ qō ex libera nascāt ingenuū ē: vt. C. de opi. li. q̄ ex liberta. So. qdā itelligūt. l. illā libertie de filijs manumissis cū patre ⁊ aī manumissionē natis: leges ℈ rias intelligūt de natis post manumissionē. ſz hoc stare nō pōt: q̄ hic dr̄ tā ipsi q̄ ab eis ꝓgeniti. Itē ex sequēti capitul. ſ. e. liberti ꝓ qō intellig. t ō si filijs natis post manumissionē: vbi dicit ō futura ꝓle qō ab ecclesie patrocinio se nō pōt sōtrahere. io. qdā direrūt istud spāle esse. i libertis ecclie: vt filij nati p⁹ manumissionē patrū suoꝝ sint liberti eccl'ie. Tu dicas q̄ filij nati post manumissionē sūt ingenui sunt tñ obnoxij ecclesie quo ad q̄sdā operas: que ꝓsistūt in honore i assurgēdo ⁊ insalutādo ūtē q̄ nō vocabūt eā i salutādo ūtē q̄ nō vocabūt eā in ius. alias reuocant in seruitutē: vt in capitulo sequenti. io.

o Nō recedant. hic habet locū distinctio decre. extra de ser. nō or. eo. libētius est tñ hoc spāle i libertis ecclesie q̄ etiā ꝫ facti sint sacerdotes q̄ propt igratitudinē reuocāt in seruitutē. vt. iiij. di. q̄ ex famulis. secus tñ i famulis priuatorum.

p Longinquitate. q̄ si p̄ r. annos steterit in libertate ammō liber bētur: vt eꝑ de ꝓcu. ser. ꝫ. ff. q ⁊ a q. ma. li. si eū. §. aristo. vel si mꝰ alicuī tpe moꝝ ei⁹ se ꝓ libera gesserit: ⁊ filius ei⁹ p̄ q̄nquēnū vixerit vt liber. ammō liberit. vt. C. ne ō sta. defunc. l. ij. ⁊. iij. ſz ꝫ suus fugitiu⁹ se ꝓ libero gesserit: ñ iō ē i possessiōe libertaꝝ: vt. C. ō agri co. ⁊ cen. cū simus. l. ſi. li. xj. ⁊ ff. de acq. pos. l. ꝓ eū in fi.

q In anteriori. nō determinat hic de quo dicat.

r Intra ānū. ſlr si vasallus infra ānū ñ petit i vestitura cadit a iure feudi. vt in cō sti. frederici ipalis. §. ꝑterea de feu. nec ob. qō legit eꝑ de iureiu. veritaꝝ. vbi dr̄ q̄ nō iurat successori pape. ꝑt. n. dici spāle ibi eē indulgētiā in ep̄bituota sec⁹ ē. q̄ ꝫ nō soluat canonē infra annū. tñ nō expellit. vt. r. q. ij. b ius. Nō q̄ hic excursus āni ꝓbat crimē. xj. q. iij. rursus. sic. xx. q. ij. puella. sic eꝑ de of. or. pastoralis. sic. liiij. di. ſi servus.

s Liberti. moritur ecclesia. n. nō pōt esse nullanulla. vt. xxiij. q. j. pudenda.

subingetur tradendo ignib⁹ verberatione⁹: sitq̄z omnib⁹ facultas crimen publicum arguēdi: sit officio copia nunciandi: sit etiaz seruo lnia deferendi cui libertas ꝓbato crimine dabit. In patronos etiā testificari nō pōt nisi inq̄busdā casibus: inquib⁹ ēt ſai in dños torqueri liberti in patronos iubētur. Unde in li. eo. codi. ti. de questionib⁹ ipera⁹ tor antonius ⁊leuer⁹.

De eodem.

Questionez de seruis cōtra dominos haberi non oz exceptis adulterij crimininibus. itē fraudati census⁹ accusationib⁹ ⁊ crimie maiestatis: qō ad salutez principis pertinet. In ceteris aūt quamquaz ſm ea que seruus contra dominuz direrit: iudicaturi sententiaz formare non debeant: tamen si alijs⁹ quoq̄z probationibus fides veritatis inuestigetur: prescriptionis⁹ inuidia euanescit. In pecuniarijs vero causis ex inopia probationum seruos contra dominum posse interrogari⁹ manifestum est. Idem.

Solitum⁹ est ⁊ graue exemplo audiri seruos aduersus tutores vel matrem dominorū ſnoz nisi vbi tutelle agat⁹. Si vō liber tus sua auctoritate a patrocinio ecclesie recesserit: si admonitus redire contempserit in seruitutez revocabitur. Unde in eodem concilio legitur.

De libertis ecclesie qui ab eius patrocinio discedunt.

Liberti ecclesie qui ab eius patrocinio discedentes quibuscūq̄z personis adheserint: si admoniti redire⁹ contempserint: manumissio eorum irrita sit: qui per inobedientie contemptum ingrati actione⁹ tenentur. Item ex concilio bispalensi.

Renouentur in seruitutem ecclesiarum liberti qui contra eius libertatem superbiunt.

Octaua discussio⁹ agitata est ō quodam elisepb ex familia ecclesie gabrensis qui ab episcopo suo traditus libertati de libertate confessum ad contumacie morbuz transilijt: sicq̄z per superbiam non solum eiusdem episcopi malis vel insidiosis artibus salutem ledere voluerit: sed etiam patronam ecclesiam libertati⁹ immemor predānauit⁹ aduersus quez ingrati actio canonum ⁊ legum auctoritate iuste dirigitur. s. vt immerite libertatis damno mulctatus ad seruitutis nexuz coactus revocetur⁹. talium. enim status: qui contra episcopuz suum vel patronam ecclesiam nituntur: decidi potius quam conseruari conuenit: vt quoꝝ libertas perniciosa est: sit salutifera seruitus ⁊ qui superbire voluerūt adepta libertate. proditi⁹ discant obedire subiecti. Item ex concilio toletano. iiij.

A patrocinio non discedant ecclesie liberti ad sacros ordines promoti.

De libertis autem hec precipit scāz synodus: vt si qui presbyteri vel diaconi ab episcopis facti sunt ſm modum quo canones antiqui dant licentiam: sint liberi ⁊ tamen a patrocinio ecclesie taz ipsi quam ab eis progeniti⁹ nō recedāt⁹ ab alijs quoque libertati traditi et ecclesijs commendati patrocinio episcopi colligantur ⁊ ne cuiquam donentur hoc a principe episcop⁹ postulet. Ne vero longiquitate temporis obscuretur conditio originis tempore siue manumissionis. scribant liberti professionem qua se profiteantur de familia esse ecclesie ⁊ ab eius obsequio se nunquam recessuros. Unde in eodem concilio legitur.

Professionem siue conditionis liberti ecclesie faciant.

Longinquitate⁹ sepe fit temporis: vt non pateat conditio originis: vnde iam decretum est in anteriori⁹ vniuersalis concilij canone vt professionem suam liberti ecclesie debeant facere: qua profiteātur se ⁊ de famlia ecclesie esse ⁊ eius obsequium nunquam relicturos: vn de his qsoq̄z nos adijcim⁹: vt quotiens cursum vite sacerdos impleuerit: ⁊ ō hac vita migrauerit: mox cum successor eius aduenerit: omnes liberti ecclesie vel ab eis progeniti charturas suas in conspectu omnium debent ipsi qui subst'tuitur pontifici publicare ⁊ professionem in conspectu ecclesie renouare: quatenus status sui vigorem ⁊ illi obtineant: ⁊ obedientia⁹ eoꝝ ecclesia non careat. si autem scripturas libertatis sue intra annum⁹ ordinationis noui sui pōtificis manifestare contempserint aut professiones renocare noluerint: vacue ⁊ inanes chartule ipse remaneant: ⁊ illi origini sue redditi⁹ sint perpetuo serui. Item ex eodem.

Nec liberti nec eorum posteri a patrocinio discedāt ecclesie.

Liberti ecclesie quia nunq̄z eorum moritur⁹ patronas: a patrocinio ecclesie nunquam discedant nec posteritas quidem eoꝝ sicut priores canones decreuerunt ac ne forte libertaz eorum in futura prole. non pateat ipsaq̄z posteritas sese ab ecclesie patrocinio non

a Geniti.ppter hoc dixerunt quidã qõ spãle esset in ecclesia q̃ filii libertorum ecclesie sint liberti ecclesie. qõ nõ est verum sed tñ quo ad quid sunt astricti ecclesie vt ei assurgat. vt eã nõ accusent. ℌ.e. episcopus qui cum. ℌ. fc̃uiti.

b Q Pro remuneratione.

c Quicunq; prelati.

d Suffragio. i. q; suffragium prestitit ecclesie concilio vel auxilio.

e Prouiderint. alicui.

f Promiserint. vñ q̃ aliquis obligetur nudis verbis licet nõ intercessit stipulatio. vt ex de testa. iudicãte. xxij. q. v. iuramenti. z. j. e. q. v. quia. ioannes. quod verũ est. z potest dici q̃ competit actio ex nuda promissione. ſ. cõditio ex canone illo. j. xxij. q. v. iuramenti.

g Ecclesiasticis. volũtarijs. volũtariũ vocat. z tñ ipse dicit inesse necessitatẽ q; ab initio ẽ volũtariũ: ſ p9 q̃ illud icepit: tenetur illud consumare. vt. C. de ac. z obli. sicut. z habes hic q̃ eccl'a tenetur ad antidota: ex de testa. cum in officijs.

b Testimonio. i. instrumẽto suo: quod fuit ei testimonium profuturum.

i Q Um redẽptor. hic habetur forma sub qua fiunt manumissiones. z planum est.

k Iulgentium. alibi dicitur q̃ de iure diuino est. inducta seruitus. sed de hoc dixi. ℌ. dist. j. iulgentiũ.

l Relaramus. sed nõne eoipso q̃ aliquis liter viuos manumittitur: vñ ei peculium datum: nisi exp̃sse hoc adimatur. C. de pecu. eius qui li. meruit. l. vnica. sed dicas q̃ aliud est in libertis ecclesie. nam eis inmanumissione non licet dari vltra summã. xx. solidõ. vt. ℌ. e. ſi quos.

m Cum tribus. ergo non requiritur consensus omnium vbi libertas datur: z hoc in fauorem libertatis fit: vt. C. de communi seruo manu. l. j. arg. ℌ. liij. dist. c. j. ℌ. e. episcopus qui. item vñ hic qõ singulum. pape non facit charitam autenticam: nisi adsit subscriptio.

n Ecclesiarum. clericorum. ar. q̃ eodem priuilegio gaudẽt serui de ricorum quo ecclesie. j. xvj. q. j. similiter. ſi. lxxxvij. di. eos qui. z. lxxxix. di. indicatuz de rici. enim z eorum mãcipia sunt exempta ab omnibus muneribus ciuitatum nisi subsit magna necessitas: ex de immu. ec. non minus. C. de epiſ. z. cle. l. ij.

o Aurum. assyrij. i. babylonij. qui cum nabuchodonosor ceperunt hierusalẽ z abstulerunt vasa de templo dñi. j. decõse. di. j. vestimenta.

p Ministrasses. i. ministrare debuisses.

q Occisi sunt. tunc demum cum timetur mors: redimi debent captiui: vt nõ. ℌ. eo. ſic omnino.

r Quid. i. simile illi.

s Timui. sic forte se excusabit.

t Spacia. ampliata.

v In bis trib9. In alimonia pauperum: in redemptione captiuorum in edificatiõe templi vel augmentatione cimiterij.

Que de rebus ecclesie in remunerationem obsequij prestantur: rata permaneant.

Quicunq; suffragio' cuiuslibz aliquid ecclesiastice vtilitatis prouiderint' z pro eo quodcunq; cõmodum in remunerationez promiserint' promissi solutionem eos absoluere oportebit ita vt ad concilium prouinciale deferatur: vt eorum cõuentia confirmetur: quia sicut paulus ait. Dignus est mercenarius mercede sua. Item gregorius.

Serui ecclesiarum in eorum dominum transferri possunt: qui ecclesiasticis vtilitatibus deseruiunt.

Ecclesiasticis' vtilitatibus desudantes ecclsiastica dignum est remuneratione gaudere: vt qui se voluntarijs obsequijs necessitatibus sponte subijciũt: digne nostris prouisionibus cõsolentur: quia igitur theodorum virum eloquentissimum consiliarium nostrum mancipiorum ignouimus ministerio destitutum: ideo puer nomine acosimũ natione ficulaz iuri dominoq; suo dari tradiq; precipimus. quem quoniaz ex nr̃a auctoritate iã possidet: huius necesse fuit scripti pro futuri temporis testimonio' ac robor largitatis z auctoritate fulciri: quatenus domino protegẽte secure eũ semper sine vllius retractionis suspitione: vt dominus valeat possidere. Miserationis quoq; intuitu fui ecclesiaruz libertati donari pñt

Unde greg. montano z thome.

Miserationis z pietatis intuitu fm ecclesiarum possunt manumitti.

Cum redemptor' noster totius conditor creature ad hoc propiciatus humanam voluit carnez assumere: vt diuinitatis sue gr̃a dirupto quo tenebamur captiui vinculo seruitutis pristine nos restitueret libertati. salubriter agitur: si homines quos ab initio natura liberos protulit z iulgentium' iugo substituit fuitutis in ea qua nati fuerãt manumittẽtis bñficio libertati reddantur. atq; ideo pietatis intuitu z huius rei consideratione permoti nos montanum z thomam famulos sancte ro. ec. cui deo auctores ꝺ seruimus: liberos ex hac die cineſq; romanos efficimus: oẽq; vestr̃ vobis relaxamus' seruitutis peculiũ. banc aũt manumissionis pagiñã patrio notario scribendã dictauimus: z propria manu vna cũ tribus" presbyteris prioribus z trib9 diaconibus pro plenissima firmitate subscripsimus. vobis q; tradim9 actũ in vrbe romana. Itẽ serui ecclesiarum publicis angarijs non dñt fatigari. Unde in concilio toletano. iij. legitur.

Serui ecclesiarum publicis angarijs non fatigentur.

Ecclesiarum seruos z episcopor̃ vel presbyterorum vel omniũ clericor̃' a iudicibus vel exactoribus publicis in diuersis angariis fatigari dolem9 pp quod omne cõsilium a pietate gloriosissimi dñi nr̃i ppposcit: vt tales vsus deinceps ibibeat. sed sui supra scriptor̃ officiorũ in eor̃ vsibus vel ecclesie labor̃et. Siquis vero iudicũ vel actor̃ clericũ aut suũ clerici vel ecclesie i publicis ac priuatis negocijs occupare voluerit: a cõiõe ecclesiastica. cui ipedimẽtũ facit: efficiat extraneus. Item p alimonia pauperuz: pro redẽptiõe captiuor̃ res sacras distrahi licet. Unde ambro. ait in libro de officijs.

Res sacre quibus ex causis alienari debeant.

Aur ecclesia bz nõ vt suet. sed vt eroget z subueniat i necessitatib9. Quid est op9 custodire q̃ nihil adiuuat: An ignoramus quãtuz auari atq; argenti de tẽplo dñi assyrij' sustulerũt: nõne melius ꝓstat sacerdos p alimonia pauperũ: si aliqua subsidia desũt: quã si sacrilegus ꝓaminat z asportãt hostis: nonne dicturus est dñs cur passus es tot iopes fame mori: certe hẽbas auruz: vnde ministrasses' alimoniam: cur tot captiui i captiuitatẽ ducti nec rẽdẽpti ab hoste occisi sunt': melius fuerat vt vasa viuẽtiũ frares: quã metalor̃ bis nõ potes rũsum referre. quid'. n. dices. timui'. ne templo dei ornatus deesset. rñdeat: aur̃ sacramẽta nõ querũt: neq; auro placẽt: que auro ñ emunt. ornat9 sacrorũ redẽptio captiuor̃ est: z vere illa sunt vasa preciosa que redimunt aias a morte. ille verus thesaurus ẽ dñi: q; opaf̃ qõ sanguis eius operatus ẽ. Et p9 pauca: nemo põt dicer̃ cur paup vinit. nẽo põt queri q; captiui redẽpti sunt. nẽo põt accusare q; tẽplũ dei ẽ edificatũ. nẽo põt indignari: q; humãdis fideliũ reliquis spacia' laxata sunt. nẽo põt dolere: q; in sepulchris christianoruz reges defunctorũ est. In bis tribus" gene

a ¶ Mystici.i.forma calicis in quo mysticū poculū sanguis christi cō ficitur.ꝛ quod dixit de ecclesia:intelligunt quidā de ecclesia in qua est. qꝛ cū fit res sacra nō pōt vēdi i ēt alij eccl'ie:ꝛ ō hoc notaui.ꝛ.q.ij.hoc ius.

b ¶ Lozia.cibario ſ.familie.

c ¶ Rugientem.i.famelicum.

d ¶ Multi parietes. i.imperitos: sic .xlvj. di.sunt nonnulli.

e ¶ Et columnas.i. peritos.

f ¶ Subtrabūt.i. nō recipiunt.

g ¶ Opponat.ar, ab exemplis non esse argumentandum.

b ¶ Hec ꝓbabant.ſ; nonne hec hodie probantur a domino .j. de cōce.di.j.ꝛ calix.ita. sed non in superabundantiam:vt nō habeatur delectus personarum.lxxxvij.di.nō satis.xlvij.di.sicut.

i ¶ Peccatorū.venialium.quia cerimonialia tollebant tantum venialia peccata:sicut hodie aqua benedicta vt.j.de cōse.di.iij.aq̄.

k ¶ Crucem.sustinēdo cōtumelias.

l ¶ Amico.vel cautū cū iō fit: qꝛ expectat maiꝛ necessitas.

m ¶ Timidū.ſi ideo facit qꝛ timet ne sibi ō ficiat.

n ¶ Socrates.diuitiacas.nam vere philosophantes cōtēnunt pecuniā.ff.de vaca.mu. l.in honoribus.§.vl.

o ¶ Aliena.i res ecclesie.

p ¶ Plenus venter. idest prelatus plenus diuitijs.

q ¶ Nō hierosolymis idest nō tm̄ esse prelatū:sed opera prelati facere laudabile ē.xxij. q.v.cauete.

r ¶ Sepe fit.obstat de facto nō ō iure.vt.s.e.lōgingtate.

s ¶ Cuiuscunqz episcopi.j.xvj.q.iij.si episcopus.ꝛ.c.clerici.

t ¶ Largitate.ſ; quo est largitas ſi dī̄ precaria certa pēsio statuat r.q.ij. p̄carie. Rn̄deo nō est precaria.sed donatio gratuita quo ad vſumfructū.ꝛ iō dic̄ qꝛ interueniet scriptura ne possit allegare prescriptionē. nā per quantūcūqz tp̄s possideret nunq̄ prescriberet.vt.xvj.q.iij.clerici. fructuarius.n.ñ pōt prescribere. insti. p quas psonas no.ac qui.§. fructuari⁹ nec ille q alieno nōie possidet:vt extra de prescrip.ſi diligenti.C.ō p̄scrip.xxx.an.male.

v ¶ Sub precarie.i.ſi cut solet fieri in precaria.nō enim est hic contractus precarie:sed donatio vſufructus episcopi.xvj. q.iij.ſi episcopus.ꝛ.c.clerici.

x ¶ Laborare.idest colere.

y ¶ Priuare.ar.clericū posse remoueri ab ecclesia ſi negligit agros vel alias vtilitates ecclesie:sic.ff.de pe.here.ei q partes.§.cū predia.ꝛ.C.loca.l.iij.nā pp negligētiā aliqs deponit.vt.lxxxj.di.dēz.

§ If episcopus.hic habes de seculari ecclesia pōt fieri ab episcopo monasteriuz:vt ex̄ de ec.edi.ad audientiā.sed ecōuerso non pōt.vt.xix.q.iij. q̄ semel.ex̄ de reli.do.iter quattuor.nisi fiat auctoritate pape: vt ex̄ de cen. cuz venerabilis.ꝛ ex̄ ne de.vel mo.c.relatuz.vel vbi aliter nō possit locus reformari: nisi p canonicos secularis.vt.extra in eadez de cre.inter quattuor.

a ¶ Detrimentum.graue ſi enim lederet ecclesiā granit posset renouari: vt.s.e.apostolicos.in fi.ꝛ.j.c.prori.

b ¶ Cōsensuz.q̄ro dequor clericoꝝ p̄sensu hoc intelligat an de clericis ep̄al' ecc'lie an ō clericis parochie illi⁹.rn̄.ō clericis ecclesie cathedralis. nā consensus clericoꝝ ecclesie cathedralis regritur circa ordinationē ꝛ dispositionē clericorum.vt.xxiij.dist. episcopus.xlvij.di.reliq.s. e.alienationes.Lau.tn̄.ꝛ.b. intelliguni etiā regrendum cōsensum clericorum paro chialis ecclesie.nam isti sine culpa nō debent priuari suis stipendijs.xvj.p.vij.inuētū.vz̄ tn̄ sufficere ſi episcop⁹ eis,puidet necessaria vel ibi vel alibi.vt ex̄ de ecc.edi.ad audientiā.ꝛ sic vz̄ qꝛ eis inuitis possit hoc facere.ar.ex̄ de excess.prela.sicut vnire.

c ¶ Bone rei.qnquagesimā.sed nūqd episcopus pōt dare centesimā vel quinquagesimā sine cōsensu canonicoꝝ.vz̄ qꝛ sic extra de his que fiūt a prela.sine consensu.ca.pastoralis.etiā non obstante iuramento de nō alienādis rebus ecclesie ꝛ ex̄ de ec.edi.tua nemo.n. pōt accusare ep̄z qꝛ templuz dei edificauit.vt.s.e.aurum itē qꝛ sufficit semel a iure eē ꝓcessuz.vñ nō est necesse requirere nouū cōsensum.ff. ō condi.insti.que sub condi tione.§.vlti.sed contra extra de dona.pastorali.extra de his q̄ fi.a prela.cuz vos. Tu dicas qꝛ licet a iure permittat ei talis donatō:tn̄ fac eā dē de p̄sensu clericoꝝ:vt.s. e.pri.s.e.apostolicos vehemēter'tn̄ obuiat illa decret. pastoralis.nisi vis fiat lr̄e.ſ; qd ſi ep̄s plēs donatōes fec̄ ita qꝛ oēs fil' excedāt qnq̄gesimā.an dices vltimā reuocari vel oēs:vz̄ qꝛ tm̄ vltima qꝛ sola illa fuit viciosa.vt.s. e.ſi quos.ꝛ.xvij.q.iiij. q̄sti. ep̄ vz̄ qꝛ de q̄z donatōe ē ō trabēdū. vt.C.de iof.do.ſi totas.ff.ad.l.fal.penales.§. ānua.hec qō soluit ex̄ ō dona.apostolice.io.qd iuris sit de hoc i qōnib⁹ nōui.b.

d ¶ Cēsus.pp hoc verbum laudandum est. Item largitate etiam episcopi stipendiuz derebus ecclesie clericis dare licz:cuius professio sub precarie nomine fieri debet. Unde in.vij.concilio toleta. legitur.

Qui beneficium ab ecclesia accepit eius professionem nomine precarie faciat.

Sepe fit vt proprietati originil obsistat' longiquitas temporis:quapropter prouidendum decernimus vt siquis clericoꝝ stipendium derebus ecclesie' cuiuscū qz episcopi' percepit largitate' sub precarie' nomine debeat professionem scribere:ne per retentionem diuturnam preiudiciuz auferat ecclesie.ꝛ quecunqz in vsu percepit debet vtiliter laborare':vt nec res diuini iuris videantur aliqua occasione negligi:ꝛ subsidium ab ecclesia cui deseruiunt precipere possint clerici.quod siquis eorum cantem pserit facere:iple se stipendio suo videbitur priuare'. Religiōis quo qz intuitu ea in quibus ecclesia detrimentum non patitur:monasteriis tradi possunt. Unde intoleto no conci.legitur.

Licet religionis intuitu res ecclesie alienare.

Si episcopus' vnam de parochiams ecclesijs suis monasterium dedicare voluerit:vt in ea monachoꝝ regulariter congregatio viuat:hoc de consensu concilij sui habeat licentiaz faciendi: qui etiam ſi de rebus ecclesie pro eoꝝ substantia aliquod detirmentum' ecclesie non exhibeat eidem loco donauerit:sit stabile:rei.n.bene statuende sanctum cōciliuz dat cōsensum'. Item exeodem.

Non vltra quinquagesimam partem rerū ecclesie monasterio quod constituit episcopo licet conferre.

Bone rei dare conciliuz:ꝛ presentis habenē vite subsidie: et eterne remunerationis expectare cernit premium.quisquis itaqz episcoporum in parochia sua monasterium construere forte voluerit ꝛ boc ex rebus ecclesie cui presidet ditare decreuerit:non amplius ibidem quam quinquagesimam' partem dare debebit: vt hac temperamenti equitate seruata ꝛ cui tribuit competens subsidium conferat ꝛ cui tollit damna grauia non infligat. Ad ecclesiam vero que monasticis nō iformabit regulis aut quā pro suis magnificaſ voluerit sepulturis non amplius quam centesimam partē census' ecclesie cui presidet ibidem conferre licebit.ea tamen cautela seruata:vt vnam tā

cēsus dicit.l.2.h.q3 ō cēsu posset episcopus dare partē sed nō de possessionib⁹ ecclesie.alias reuocaret vel eo viuo vel post morē suā.vt.xvj.q.iij.si sacerdotes.sed hoc falsuz est.q2 decre.dicit ēt:de possessiōibus.eē de dona.apostolice.

a Eligiosam.ergo qui dat domum vel aliaz rē.nō vz dedisse ea que sunt annexa ei nisi expssa fuerint.sic.l.xiij.osti.ego lodouicus ar.ō.ff.si ser. ven.testatrix.ff.de acti.emp. creditoz.in fi.

Hanc queritur.

b habeas pro suma questiōis q dicitur in.c.j.

c Placuit.habentes.ergo propter paupertatē nec impedit nec excusatur etiaz quis a prelatura secus est in tutore vt insti de excu. tu.§.sed 2 propter paupertatem.

d Suo.hoc speciale est in ecclesia.q3 licet sacerdos aliquid suo emat nomine ō pecunia ecclesie q3 res illa statiz facta est ecclesie.aliud est est in rebus priuatorum.vt C.de rei ven.si vt proponis 2 de hoc nōui.§.e.q.ij.apostolicos.idē qō hic dicit habes extra de pecul.cle.c.j.2 c.inquirendū.2.c.si qs. Utpote aūt præsumatur de rebus ecclesie vel de rebus suis cōparasse dz.§.e.q.j.sint manifeste.

e Cognationis.vsqz ad quartum graduz.C.de epi. 2 cle:auc.licentiam ar.cōtra xxxv.q.ij.c.j.

f Quicūqz.vendicabit. idest defendet qñ ecclesia inuenitur in possessione.sed si heredes eēnt in possessione oporteret ecclesiā.p bare de iure suo:vt.j.e.q.v. c.j.in fi.sicut notaui.§.e.q.j. sint manifeste.vel intellige qō hic dicit cum non habet sacerdos heredes:in aut.ō ec.ti.§.si quis autem 'epūs col.vi.2.j.q.v.c.vi.

g Pontifices.idē i alijs.

b Ab extraneis.si aliquid datur tantū episcopo illud non tenetur diuidere cū ecclesia.sed licet aliquid detur tantum ecclesie: illud diuidendū est cum 'episcopo:2 distingue an a propinquo vel extraneo sit relictum episcopo vt habes distinctum extra de testa.reqsti.si autem simplici canonico aliquid est relictū illud si tenetur diuidere cum ecclesia semper cuiz præsumitur q3 id qō datum est prelato sit intuitu ecclesie datū 2 est si.ff.de an.le.annua.in.§.j. ff.de re.du. ciuibus.hoc tñ scias q3 aliud est dicere relictum quo hoc canonicz istis:2 aliud relictum hoc ecclesie isti. In priori casu relictū intelligo eis 2 non ecclesie.in secūdo casu ecclesie 2 ad vsuz eorum.lz sit ar.ō.ff.de re.du. ciuibus.

i Uz quo ad vsum.

k Habeat.ad pprietatem.

tūmodo que placuerit ex bis duabus remunerationem assumant.

Item gregorius.

Jure proprietatis res ecclesie monasteriorum edificijs tradere licz.

Religiosam vitam eligētibus congrua nos oportet consideratione prospicere ne cuiusquaz necessitatis occasio aut defides faciat aut robur quod absit conuersationis infrigat.iccirco tibi auctoritate pñti pcipimus:quatenꝰ domū positā in hac vrbe regione quarta iuxta locū qui appellat gallinaz albas vel hortū iuris sancte ro.ec.cui auctore deo pfidemuz:in qua cāpana quōdā vroz patricij māsisse dignoscitur:simul 2 hortuz atqz hospicia que intra eādē domū ianua cōclusit:eidē debes tradere.pprietatis iure.pculdubio possidēdā:in qua domo monasteriū vbi cū cōgregatione sua habitare possit christo adiuuāte.structere:2 tā ipsa qz que in eiꝰ loco honoriqz successerit predictaz domū 2 hortū cū oibus ad se ptinētibus:sicut dirimꝰ qeto 2 incōcusso iure a nobis pietatis cōsideratione cōcessaz valeat possidere: Ecce ostēsuz est:quō res eccīe sine culpa dari possint 2 cōstare bis qbus date fuerint.

Q.iij.

Hanc querit':si aī tēpus sue ordinatiōis nihil habere videbant':qd ō bis fieri debeat:que post ordinationez suā inuenisse noscunt'. De bis ita statutum est in concilio carthag. iij.

De bis qui primuz nihil habētes tempore sue administrationis aliq qua acquirunt.

Placuit' vt epi presbyteri diaconi vel quicunqz clerici qui nihil habentes ordinātur:2 tempore episcopatus vel clericatus sui agros 2 quecūqz pdia nomine suo' cōparant.tanquā rerū dñicaruz inuasionis crie teneant' nisi admoniti ecclesie eadez cōtulerit si āt ipsis p prie aliqd liberalitate alicuius vel successiōe cōgnatiōis' euenerit faciant ide q3 eoz pposito congruerit qō si a suo pposito retrorsuz exorbitauerint:bonore ecclesiastico indigni tanquaz reprobi iudicentur.

Item ex concilio toletano.xj.

De mistris qui nulla ecclie occasione sz sui vtilitate aliqua acquirūt.

Quicūqz de sacerdotibus vel mistris pro sua vtilitate atqz amicitia quocūqz mō aut prescriptione serie aliqd meruit ab aliquo percipere in rebus ecclie nō poterit nūerari sed quod exide voluerit facere ipsorū volūtatis arbitrio subiacebit.q3 si hoc post eoz morte inordinatū fortasse remanserit:ecclesia cui prefuit vel mister extitit:hoc si bi in perpetuū vēdicabit'. Ecce q3 illa q̄ nō ex offō ecclesiastico sed ex aliqua prestatione sue vtilitatis lucratus est:pōt dare qbus voluerit.sed querit de bis que sibi cōiter cuz ecclesia vel sequestrati pro remedio aie offerunt' vel dz pte quā ō rebus parochialiū ecclesiarū sibi debitā accipit:si ea poterit dimittere quib⁹ voluerit. De bis ita diffinitur in conci.agathensi.

De pontificibus quibus ab extraneis:vel cuz ecclesia vel sequestratim aliquid dimittitur.

Pontifices' quib⁹ in sūmo sacerdotio cōstitutis ab extraneis' aliqd aut cū eccīa aut sequestratiz dimittitur aut donat':q2 hoc ille qui donat pro redēptiōe aie sue nō pro ꝓmō sacerdotis.pbat offerre:nō quasi suū propriū sed quasi dimissuz ecclesie inter facultates ecclesie computabunt quia instuz est vt sicut sacerdos habet' quod ecclesie dimissum est:ita ecclesia habeat' quod relinquitur sacerdoti. Sane quicquid perfideicōmissum aut sacerdoti aut ecclesie fortasse dimittitur cuicūqz alij postmodū p futuruz:in facultates suas ecclesia cōputare aut retinere nō poterit'.

Itē ex cōci.toletano.

Episcopus tertiaz partez sibi debitam ecclesie relinquere poterit.

Episcopus si tertiā pertē quā de rebus parochialiū ecclesiaruz sibi debitā nouit:ecclesie cuius res esse patebit aut alteri eccīe conferre decreuerit: licitū maneat 2 irrenocabile' robur eius inia ferat.

Q.iiij.

Quod aūt' querit si de sui 2 ecclesie reb⁹ aliqua sacqsisse noscunt':cui ꝓcuriant:ita diffinit' in eodez concilio.

De bis qui de suis 2 ecclesie rebus aliqua acquisisse noscuntur.

Sacerdotes vel quilibet quibus ecclesiasticarum reruz cura commissa est:quecunqz administrationis sue tempore emerit:si de rebus propriis vel vile vel carum habuerint ad ecclesie nomen cui possunt chartarum conficere instrumenta procurent' non enim iustum est:vt ecclesia que suscepit extraneum efficiat in alieno' dimitte 2 in suo' retineat frandatorem. hi vero qui suarum rerum noscuntur bñe compendium ex omni re quaz post ordinationis sue diez nisi sunt conquisisse: sue nulla sue aliqua sint instrumenta confecta:compensatione' tam sui iuris quam ecclesiasticarum rerum habita.si se vtri

l Non poterit.tñ si est heres instituta 2 rogata restituere alteri hereditatem illam:potest detrabere quartam:vt insti.de fideicom.here.§.sed quia sed si ecclesie legaretur aliqd:vt illud ecclesie restituat de hoc dubitari consueuit:an tunc possit partem de tali legato retinere:vt.C.cōmunia dele.l.j.responso.j.

m Episcopus.ir reuocabile.cuz de cōsensu canonicorum hoc fac̄ alias successor pōt illud reuocare:vt.xvj.q.j.possessiones:2 hic est ar.q3 si episcopus dedit aliqd ecclesie intelligā illud perpetue dedisse: vt xvi.q.j.quonias quicquid.ar.ō.xvj.q.j.possessiones.2 dixi.x.q.j. hoc'ius' in fi.

n Quod autē.si ō vtriusqz precio empta est res:pro rata precij. diuidenda est inter ecclesiam 2 heredes prelati:vt.j.e.c.j.versi.bi vero.

o Sacerdotes.p curent.vt sciat q̄tū habent de rebus ecclesie 2 q̄tuz de propriis rebus.

p Alieno.i.in reb⁹ propriis ipsius sacerdotis.que sunt aliene ecclesie.vel propie intelligas boni.

q Et in suo.i.rebus ecclesie.

r Cōpensatione.i.cōputatione vel cōparatione vel collatione. hoc vult dicere q3 cōputabit quantum de suis rebus 2 quantū de rebus ecclesie dedit ꝓ re empta:vt ſm hoc diuidatur iter ecclesiā 2 heredes defūcti. Sed pone post q̄ adeptus est ecclesiam nullos sumptus voluit facere ō patrimonio ꝓprio.sed quicqd emit:emit ō patrimonio ꝓprio tñ 2 solis redditib⁹ ecclesie fuit vsus.vz q3 cōputandi sunt illi sūptus quos facere consueuit vel quos facturus fuisset de ꝓpō pñmonio ac si nō haberet ecclesiam.vt.ff.de per.here. sed 2 si.§.adeo aūt.in fi.2 sic ꝓprie ponitur hoc verbum cōpensatione. Itē nō debuit negligere lucrū ecclesie pp lucrū suū.vt.j. c.pri.vel intellige qō hic dicit qñ dubiū est an de reb⁹ ecclesie an de suo pñmonio emerit.nā tē diuidi debēt ſm quantitatē sui patrimonij 2 rerū eccīe.

a ¶ Conquisitio.i.cõquisitum sic.C.cõi dilui.ad officiũ.ff.de vsufruc.sed ꝛ si quis.§. interdum.

b Quicunqꝫ.neglectu.i. quia negligit res ecclie augendo suas.

c ¶ Laborare.i.periclitari vel colere.

d ¶ Proprie.i.in rebꝰ propꝛijs locupletatus est.

e ¶ Aut neglectũ. bic habes qꝫ si ꝓlatus aliquid negligit acquirere ecclie sue cũ posset. ꝛ maluit sibi acquirere. qꝫ hoc imputãtur ei.ꝛ de hoc tenetur ad istar tutotis .vt. C.arbi.tu.quicquid.nec.n. ꝓponere dꝫ vtilitatẽ suaꝫ vtilitati ecclesie sicut nec tutor vtilitatẽ suã vtilitati pupilli.ff. de admi.tu.tutoꝛ.§.j. ff.cõmo.si vt certo.§. cõmodatũ.in fi.ꝛ.vij. q.j.presentiuꝫ.ꝛ.c.placuit.

f ¶ Proꝛ cuius.sic ex de procu.cũ ꝓ causa.

g Presbyter.

b Estamenta.nec aliquid dare nec testamẽtũ cõdere licet de rebus ecclesie.si tñ cõsuetudo hꝫ. põt mobilia aliqua dare.vt extra ỏ testa.ad hoc.ꝛ.c.quia.

i Dubium.vt si hoc.iõ episcopo incumbit probationis onus:qꝛ ille erat i possessione vt dicit.§. eo.q.j.sint manifeste.

k Obitum itereſt. ſ.vt heres vniuersa restituat:vt.ꝛ vj. q.vj.si episcopũ.ꝛ.§.e. q.ij.episcopus.

l Quia ioannes. quoniaꝫ supꝛema.nota qꝫ licet sit magnus fauoꝛ vltime voluntatis:tamen potiꝰ sequitur hic voluntatem viuẽtis quaꝫ mo usqꝫ rei qnãtitas exequanerit:inter ecclesiã ꝛ decedẽtis heredes equo iure conquisitioꝰ pertinebit. ¶ Si quis vero ꝓ compendio suaruꝫ rerum ecclesie rebus detrimentuꝫ intulerit: vel si occasione rerum ecclesiasticaram in rebus ꝓpꝛijs detrimentum passus fuerit: vicissiꝫ que lucrũ sentiunt detrimentuꝫ patientibus relartient. Unde in cõci.bracharenci legitur.

Relartiantur detrimenta sacerdoti vel ecclesie:que alterius occasione alter senserit.

Quicunqꝫ sub hoc neglectꝰ res diuinaas laboꝛarꝫ distulerit/spãli placito distrigendus: vt si de rebus vel augmentis ecclesie questum laboꝛibus suis ꝓpꝛieꝰ auxit:ꝛ ex hoc ecclesiasticis rebus aut neglectũ laboꝛis exibuit:aut minoratiõẽ vel perditiõẽ induxit:qc quid in rebus ecclesie minuit ille:restituat:ex cuius rebꝰ atqꝫ suffragijs suos cõuictus fuerit ampliasse labores.qꝫ si aliquid ꝓ vtilitatibus ecclesie aut substantie expẽdit: aut dispendij vel perditiõis quippiã pertulerit:si hoc cõprobare potuerit: totũ illi a rebus ecclesie eiusdem reformabitur :ꝓ cuius vtilitate id expendisse probatur. Si vero de rebus ecclesie tãtũmodo aliqua acquisisse noscũtur:ꝛ ad nomen ecclesie instrumenta dñi cõponere :nec aliqbus poterũt illa donare. Unde in agathẽsi cõci.legitur.

De bis que sacerdotes emunt:ad ecclesie nomen scripturam faciant.

Presbyterꝰ cum diocesim teneꝛ de bis que emerit ad ecclesie nomen scripturam faciat:aut ab eius quã tenet ecclesie ordinatione discedat.

C.v.

Estamentaꝰ vero non licet eis conficere nisi de ꝓpꝛijs rebus. Unde gregoꝛius scribit lucidio episcopo.

Quomodo de rebus ecclesie liceat testari sacerdotibus.

Nulli dubiuꝫ est qꝫ sicut sacerdotibus res in episcopatu acquisitas nulla est alienandi licẽtia. ita de bis quas antea habuerunt: quicquid indicare voluerint:nõ ventur.itaqꝫ fraternitatem tuã tempoꝛe quo ad nos fuit: conquestam esse recolimus qꝫ quedaꝫ mobilia que cõstantius decessoꝛ videtur luminose ancille dei ꝛ fratribꝰ suis testamenti serie legati titulo dereliquit:iam episcopus acquisisset: decreuisseqꝫ nos:vt si hoc cõstat nullus ex bis ecclesia vestra preindicium pareretur quod ꝛ vos oportet recolere:ꝛ molestiaꝫ aliquã predicte ancille dei nõ facẽ nec ei sine cognitiõe de bis que possidet quicqꝫ auferre Idem.

De eodem.

Obitus theodoꝛi episcopi dilectionem tuam credimus cõgnouisse:sed quia testamentum dicitur cõdidisse.subtiliter te:ne qd ỏ reb⁹ ecclesie sue cõsumptisset: oportet inquirere:ꝛ si quidẽ euꝫ ex inde aliquid incõgrue minuisse didiscris:ita agevt res ab eo cuiꝰ interesꝰ modis oĩbus riparent. Itẽ gre. mariano episcopo rauennati.

Que monasterijs ab episcopo conferuntur:reuocari non debent.

Quia ioannesꝰ quondã prede cessoꝛ tuus sepius a nobis expetijt vt ea que in monasterioꝝ illo cõtulerat quod iuxta ecclesiaꝫ sancti apolinaris ipse cõstruxerat :nra auctoꝛitate debuissemus firmare:ꝛ hec facturos nos esse ꝓmisimus: fraternitatẽ vestrã necessario pꝛenidimus ac hoꝛtandaꝫ:vt nihil ab bis que illic cõtulit atqꝫ constituit aliquo modo patiatur imminui :sꝫ oĩa firma studeat stabilitate seruare. Huius igitur monasterij ꝛ collectarũ illic rez:qꝛ in testamento qõ cõdidit fecisse noscitur mẽtiõẽ:scindũ vobis est:nõ nos iõ ea cõfirmasse:quoniã eius supꝛemaꝫ sequimur voluntatẽ.sed qꝛ hoc ei sicut diximus vinenti ꝓmisimus.hec itaqꝫ oĩa fic sollicite fraternitas vestra implere festinet:quatenus ꝛ que in supꝛascripto mõasterio cõstituit:ꝛ a nobis sunt cõfirmate fuẽtur:ꝛ illa que in dãno dari vel fieri per testamẽtũ sue decreuerit ecclesie nulla ꝓhibente lege obtineant firmitatez. Item ex conci. bispalensi.

Que ante suã ordinationẽ vel post hereditaria successione acquisiuit: episcopus cui vult derelinquat.

Firm'ab hinc ꝛ ꝑpetuo mãsurum esse decreuimus: vt epus res sui iuris quas ante episcopatuꝫ aut certe in episcopatu hereditaria successione acquisiuit:ꝑm auctoꝛitatez canonicã cui vult cõferat quicquid vult de eis faciat. post quã aũt epus factus est:quascũqꝫ res de facultatibus ecclesie aut suo aut alterius nomine cõparauerit: decernimus vt nõ in ꝓpinquoꝝ suoꝝ sz ecclesie cui ꝑest iura deueniãt. De rebus vero ecclesiasticis testari licz episcopo si tantũdez de ꝓpꝛijs restituat. Unde in agathensi concilio statutum est.

Quomodo possint esse rata: que de ecclesie proprietate testamento legantur.

Si episcopus ꝑdito testõ aliqd de ecclesiastici iuris ꝓpꝛietate leganerit:aliter nõ valebit nisi tantũdez de ꝓpꝛii iuris facultate supleuerit. Sed si epus vel quilibꝫ ex gradu ecclesiastico intestatus defunctus fuerit:nec aliq inuẽti fuerit q iure cognatõis ei succedãt ecclia ei succedat i itegꝝ.nec licebit alicui aliqua ex rebus eius ꝓsumere.

Unde in terraconensi. concilio statutum est.

Episcopo intestato ecclesia succedat ex integro.

Si cubiꝰ defunctus fuerit epus intestatus pꝰ hanc diffinitiõẽ rientis.item arg.qꝫ licet alia voluntas nõ valeat tã quã testamentum:valet ñ tanꝫ simpler donatio:qõ ẽ ff.de iur.codic.l.j.sed videtur qꝫ post mortem episcopi non possit rata haberi donatio facta ab ipso.qꝛ oportet.ſ.qꝫ eo tempoꝛe rata habeatur quo põt donatio fieri:vt.ff. de acqui.bere.si qs alicui.ff.de bo.posſ.l.iij.§.ac quirere.ꝛ.l.vlt.sed secus est: qꝛ nec moꝛs nec furoꝛ nec penitentia impedit ratihabitionem:vt.ff.rem ratihabitionum.

m ¶ Monasterio.sed nõne canõ ꝓmittit ei legitimã portionem dare monasterio ad construendum monasteriũ sic.sed non ad dandum. vel fuit hoc vltra legitimaꝫ portionem datum.ſ.e.q.ij.bone.ꝛ.c.si quos.

n Firm.in episcopatu cõtra.in aut̃.de ec.ti. §.interdicimus col.vlti.vbi dicit quocunqꝫ mõdo res aliquas acquisiuit post episcopatuꝫ nisi iure cognationis ad euꝫ peruenerint non põt eas relinquere alij qꝫ ecclesie.sed illud non tenet.

o Si episcopus.legauerit.licet enim beres teneatur redimere rem legatã a defuncto vel dare eiꝰ estimationem .vt insti.de le.§. non solum secus tamen est cum legatur res ecclesie:vt extra de testa.filius.

p ¶ Nisi tantũdẽ. vt.ſ.e.q. ij.si quis qualibet.

q Subi.

a Quicūqz.denolnatur. ecclesia enim est ei p rimus heres: vt extra ō pe. presbyteri. Cōtrariū tñ est huic extra de sac.ab intesta. c.j. ⁊.c.ij.sed illud fuit locale vel illud intelligit ꝑm istud.

b Be sanctimonialibus. ar.est hic.pro sanctimonialibus theutonie q̄ possunt habere propria,q̄ vestes religiosam pōt quis hāe in domo propria.xxvij.q.j.de viduis ad id facit.xxvij.q.j.si quis rapuerit.tñ taliū monialiū vita condēnatur. xviij. q.ij.perniciosam. ioannes.

c Quod priori ecclesie.Hic ponit primam questionem.an decime sint dande illi ecclesie a qua se transferunt: vel ad quaz se transtulerūt distingue ergo aut decime sunt p̄diales aut psonales.si prediales sē per dāde sunt illi ecclesie vbi predia sunt fita: vt.xvj.q.j.si quis laicus.si psonales sūt que proueniunt ex artificio vel negociatione:tunc sunt dande illi ecclesie vbi recipiunt sacramenta.vt.xvj.q.j. questi.sicut illi ciuitati est tributum soluendū vbi agri sunt.vt.ff.ō cē.forma.⁊ hec distinctio probatur extra de deci.ad apostolice.tñ prediales decime dant ꝑm ꝓximetudinē loci:extra de deci.cum sint boues.⁊ hec vera sunt circa veteres decimas. ⁊ dicendum est circa nouas.vt semp dande sint illi ecclesie in cuius parochia sita sunt predia.sed si parochia nō est limitata:in arbitrio est episcopi cui dētur noualiū decime: vt extra.e.qñ. Itez in dubio ecclesijs matricibus potius quā capellis dabuntur decime:vt extra.e.nuncios.in parte remota.⁊ i dubio ibi potius dabūtur.vbi audiuntur frequentius diuina.vt extra eo.ad apostolice.

d Ecclesias.diuisimus. iste dionysius diuisit vel distinxit terminos ecclesiarum sed nō terminos episcopatuum:q̄ in gentilitate fuerūt distincti.vt.lxxx.di. c.j.similiter termini prouinciarum sunt distincti ante tēpus christi.vt.xcix.di.c.j.

e Terminos.propter hoc inducitur.c.

f His ita.⁊ primitias.primitie ergo debite sunt sicut ⁊ decime.xvj.q.j.reuertimini quantitas primitiarum nō est determinata: sed qui plus dabat quadragesimā dabat partez,qui minus sagesimā ⁊ sic licitum erat dare inter.lx.⁊.xl.quantum quisq̄ volebat hoc erat in aridis ⁊ liquidis.sed qui dabat primitias animaliuz:dabat vnum de ducētis vt ait hieronymus super ezechielē:⁊ ex̄ ō decimis.c.j.

a presbyteris eius ⁊ diaconibus de rebus ipsius brevis cōscriptio fiat a minimo vsqz ad maximum.i. de vtēsilibus ⁊ oi supellectili:ita tñ vt siquis exide vel presumpsisse aliqd vel occulte tulisse fuerit cōuictus:⁊ ꝑm furti tenorez restituat vniuersa.

Item.ex conci.triburiensi.

De eodem.

Quicunqz ex gradu ecclesiastico sine testō ⁊ sine cognatiōe decesserit:hereditas eius ad ecclesiam vbi deseruiuit deuoluat⁹ similiter de sanctimonialibus⁹ assignat.

Jocesani cuiusdam baptismalis ecclesie cladib⁹ bellox pressi hostili metu ꝯpulsi domicilia sua trāstulerūt in aliā diocesim:predia tñ antiqua nō desierunt collere. ceperūt psoluere decimas illi ecclesie in cuius diocesiz trāsierāt ⁊ apud eā sibi elegerunt sepulturas trāsactis.xl.annis clerici qbus quōdaz persoluerāt decimas ceperunt mouere qōez in eos qui ab istis accipiūt primitias ⁊ decimas. Veniunt ad cām. Mō primū queritur:si illi quoruz domicilia sunt in diocesi huius baptismalis ecclesie an debeant psoluere decimas illi ecclesie ⁊ celebrare suas exequias apud eā ecclesiam:in qua quondam hec fieybant a parentibus eorum ⁊ ō sepultura plenarie. Secundo:an prescriptione tēporis⁹ ius percipiēdi decimas ⁊ funerādi tollatur.

Q.j.

Quod priori ecclesie⁹ hec omnia iure persolnenda sint actores bi⁹ argumentis probare cōtēdūt. Cō stat vnāquāqz baptismalē ecclias habere diocesim sibi legitime assignatā: sicut ⁊ parochiales ecclesie habent parochias sibi distributas. Unde dionysius episcopus seuero episcopo.

Singuli sacerdotes propias debēt habere ecclesias.

Ecclesias singulas singulis ꝓsbyteris decimus parochias ⁊ cimiteria eis diuisimus⁹ ⁊ vnicuiqz ius proprium habere statuimus ita videlicz vt nullus alterius parochie terminos⁹ aut ius inuadat .sit vnusquisqz terminis suis cōtentus ⁊ taliter ecclesiā ⁊ plebez sibi cōmissaz custodiat: vt ante tribunal eterni iudicis ex omnibus sibi cōmissis rōez reddat:⁊ nō iudiciū sed gloriaz pro suis actibus ꝑcipiat In diocesi aūt designata quecunqz predia colunt prouētus decimationū baptismali ecclesie designat⁹ oz solui. q̄ ergo predia hec intra terminos nostre diocesis cōtinēt:⁊ p̄uētus decimationū nobis legitie assignat⁹ nr̄e ecclesie psoluendus est. His ita rūdet. Decime a deo cōstitute sunt per moysen: vt persoluerent a populo filijs leui pro ministerio in quo deseruiebāt ei in tabernaculo: nō accipiebāt filij leui decimas:nisi ab eis pro quibus offerebāt preces ⁊ sacrificia:quia ergo nos seruimus dño in tabernaculo offerendo pro istis preces ⁊ sacrificia.⁊ ipsi debēt nobis persoluere decimas ⁊ primitias⁹ :Item cū decime darētur filijs leui:nō electione offerentis persolnebātur: vt cōtēpto leuita qui secuz erat:ipse eligeret cui vellet decimas dare. nam dictuz est:leuita qui tecū moratur ⁊ intra muros tuos habitat comedet eas.ideo etiaz ex singulis tribubus ciuitates ad habitandum acceperunt vt vnaqueqz tribus illis persolueret decimas qui secum erant:naz moyses precepit filiis israel:sic̄ legitur i deuteronomio in loco quem elegerit dñs deus vr: vt sit nomen eius in eo.illuc omnia que precipio cōferetis hostias ⁊ holocausta ⁊ decimas ac p̄mitias manuū vestrarū⁹ ⁊ quicquid precipuū est i muneribus⁹ iustis q̄ nouistis dño ibi epulabimini corā dño deo vō vos ⁊ filij ⁊ filie famuli ⁊ famule vestre atqz leuites qui in vrbibus vestris cōmoratur:neqz .n. habz aliā partē atqz possessionē inter vos:et infra. Decimaz frumenti vini ⁊ olei ⁊ primogenita armentorum ⁊ pecoruz ⁊ omnia que noueris ⁊ spōte offerre volueris ⁊ primitias manuum tuarū coram deo tuo comedes ea.in loco quem elegerit dñs deus tuus tu ⁊ filius tuus filia tua ⁊ famus⁹ ⁊ ancilla tua atqz leuita qui manet in vrbibus tuis. Quia ergo⁹ nos intra muros vrbis istorum sedemus ⁊ eis habitatione iuncti sumus:rite ab eis decimas accipimus. Itez ait prophetа:producens fenum iumētis ⁊ herbam seruituti hominuz.fenum ⁊ herba ex terra producitur: sed quibus: iumentis irrigantibus eam:hominibus colentibus eaz:⁊ in hoc seruientibus⁹ ipsi. Item apostolus⁹ communicet is autem qui catheticzatur⁹⁹: verbo ei qui se catheticzat in omnibus bonis.hoc galatis. Corinthijs autē probat specialiter sibi deberi sumptus:qui eis spūalia ministrauit dicēs:si seminamus vobis spūalia nō magnum est si tpalia metamus⁹. Itez si alij participes vestre potestatis⁹ facti sunt.cur nō magis ⁊ nos: Item quis plantat vineaz ⁊ de fructu eius nō edet. Nos plantauimus.vineaz ⁊ vos vultis fructus eius edere. Item precepit dñs per moysen: vt nemo mittat falcem in alienam messem.hec messis nostra est:⁊ vos vultis falcez in eā mittere. Item.nō alligabis os boui tritūrātis.nos sumus boues triturantes: vos vultis alligare os nostrum:⁊ de nostra tritura victuz vobis queritis. Item apostolus: qui altario seruiunt de altario viuant: sed nunquid de eo cui non seruiunt. Item:qui in sacrario operantur:cū sacrario participant :sed nunquid cum illo in quo nō operantur:nos seruim⁹ altario: vos ei participare

g Manuuz vestrarum.ar.q̄ non eximuntur monachi qui propriis manibus colunt agros quin teneantur dare decimas cū illud sit preceptum dñi.sed illi legislatori nemo pōt ꝺicere.vt xxvij.q.ij.sunt qui dicunt.nec licet dispensare contra preceptuz dñi vel apostoli.xxv. q.j. sunt quidam . de hoc dicemus.xvj.q.j. decimas .⁊.c.reuertimini.

b Seruus,videtur hic q̄ laici cuz clericis debeant vti decimis: ⁊ sic est ꝺ.xvj.q.vij.c. j.sed ꝓut hieronym⁹ testatur:in veteri testamento quattuor modis dabantur decime primo de omnib⁹ bonis que habebat populus decimā dabat leuitis.scōo de residuis nouē portionibus sumebant decimaz:⁊ de hac ter in anno cū ascendebant in tēplū pascebant se ⁊ leuitas de illa hic logtur.itez de residuis portionibus sumebant decimam ⁊ reseruabāt ad vsus pauperum ⁊ pupillox.itez dedabant residuas partes ⁊ ipsam deferebant in tēplo ō qua hic dicitur. Adhuc dabat quartadecima nam de illa decima quā populus offerebat leuitis: sumebant leuite partem decimā ⁊ offerebant eam summo sacerdoti ⁊ inde fiebāt panes propositionis . hodie nec vna bene datur.⁊ ideo fame ⁊ penuria ⁊ alijs penis maledicti sumus.xvj.q.j.reuertimini.

i Quia ergo.producens fenum.idest,temporalia.

k Seruientibus.i. predicatoribus seruiētibus alijs.

l Item apostolus. ad galatas.

m Qui catheticzat idest instruitur.

n Metamus.q.ō. nō.j.q.j.nosti.

o Potestatis,sed sic ita potestative vtūtur alij vōis sicut vos ipsi cur nō magis etiam nos qui intendimus saluti vestre.

a ¶ Nec vltimū.qſiqz tñ dicitur primus nō reſpectu vltimi vt eſt de ver.ſig.ioſeph.

b ¶ Paſcit.ar.bonuz qō ibi dāde ſunt decīe de grege:vbi grex paſtus eſt z vbi concepit nō vbi morat̄.nam z boues dicuntur eſſe ō illo fundo vbi laborant nō vbi morāt̄. vt.ff.de fūdo.inſtruc. l.cum quidam .nam ſeruitus paſcendi pecora eſt prędialis ſeruitus tamē vſus tantū prędij conſiſtit in paſtu pecoris .vt.ff.ō ſerui.ruſt.prędi.pecoris. z qō fit de foro illius vbi grex paſcitur:probatur quia ibi poteſt conſtituere tugurium vel officinam.vt.ff.de ſer.ruſ.prędi.veluti.ſz rōe tugurij vel officine fit quis de foro alterius.vt.ff.de iudi.bere.§.j.hoc dicto ſequitur inconueniens.qz eadem ratione dabūtur decime vbi grex parturit z vbi fet̄ paſcitur.preterea coloni nō dant decimas vbi laborāt dominis ſuis ſz vbi recipiūt ſacramēta.vt.xvj.q.j.queſti.

c ¶ Sapere.ironice loqui t.quaſi dicat magna ſapientia eſt velle illud qō nō poteſt.ſ.ō alieno viuere.

d ¶ Pſalmum.i.ſpiritualia.

e ¶ Tympanum.i.tēporalia.

f ¶ De ōcimis.j.xvj.q.j.queſti.

g ¶ Sinere.ſpōte vel i.ſaltem.

h ¶ Patiamini.ſ.co acte.

i ¶ Audiatis, verbuz eſt terentij: Qui dicat qō vult.audiet quod non vult.

vultis:nos vero vaculos z inanes dimittere queritis.Jtez apoſtolus laborantem agricolam prius oportet ſuſcipere de fructibus ſuis:vos autem econtra queritis:nos ſumus agricole laborantes.vos primum vultis percipere ō fructib⁹ noſtris: immo non primum quia nec vltimum[a] nobis. relinquere vultis.a prioribus enim incipiētes paulatiz ſerpitis z totuz vſurpare cōtenditis vt pro vobis videatur dictum:fruſtatim lupus comedit agnum.Jtez quis vnquaz militat ſtipendijs ſuis quis paſcit[b] gregem z de lacte eius non edit:nos militamus:z vos ſtipēdia noſtre militie vobis ąritis. nos gregē paſcimus:z vos lac eius z lanaz accipere vobis vultis.ſapere[c] eſt de alieno labore victum quere:ſi ſapere eſt velle quod nō poſſis.Jtem dominus dixit diſcipulis ſuis. In quancunqz domum intraueritis:in eadem manete edentes z bibentes que apud illos ſunt cum autem intraueritis:primuz dicite pax huic domui.Nos domuz hanc ingreſſi ſumus z ei pacem obtulimus: vos autem quaſi ocioſi alieno cibo paſci gaudetis: videte ne in vobis verat̄ illud: vide qd faciat ocium z alienus cibus.Jtem prophęta ſumite pſalmum[d] z date tympanum[e] iſti a nobis ſumūt pſalmum:z vos ab eis queritis tympanum.Jtem leo.iij. De decimis[f] nō tantum nobis ſed etiam maioribus noſtris iuſto ordine vſum eſt plebibus tantū: vbi ſacroſancta baptiſmata dātur debere dari. Quibus autem plebibus debentur an illis a quibus baptiſma accipiunt. an alijs.nos eos baptizam⁹ z vos ab eis decimas ſumitis. honeſta: iſta interpretatio eſt. vtinam inueniatis qui ſic pro vobis interpretentur:quia ergo nos rigamus populum hunc vmbraz doctrine ei miniſtrantes qui columus cum vomer predicationis corda eius ad fidem aperientes:ſi nō vultis ſinere[g] vel patiamini[h] nobis eum fructificare z qualia vobis fieri nō vultis nobis inferre cauete:ne ſi pergitis dicere que vultis:audiatis[i] que nā vultis

Ad hec[a] calida z multiplici argumentatione iura noſtra auferre conenditis:ita vt ſi fides verbis adhiberetur non verba pro verbis ſed res pro verbis reportaretis.ſz deo propicio ſi verba dediſtis verba recipietis. Arguitis nos q̄ ea que vobis debentur ſurripere querimus: quia noſtra proſequimur .ſapienti[b] quidez z philoſophico ore prolata ſententia:ſuuz perſequi z aliena rapere:vnde ad vos hec ſentētia manauerit:niſi quia tanto ardore noſtra concupiſcitis:vt veſtra putetis vobis auferri cum nos noſtra conſequimur.vnde cum cauſa noſtra debitum finem ſortita fuerit.exclamabis:ach miſer crucior tantuz bonum eſſe ereptum ex faucibus meis ſed videte ne,damnuz effuſi vnguēti vobis recōpenſare[m] queratis:cōſtituiſtis vos plantatores vineaꝝ foſſores agroꝝ trituratores arearum rigatores camporum z multa alia huiuſmodi officia vobis aſſūpſiſtis:z debita vobis obſequia a nobis ſubtrahi conqueſti eſtis:ſed non negamus quod veſtruz eſt.boui tritulanti palee z integumēta ſeruantur.ſint hec vobis:z grana nobis relinquite.paſtinatores[n] vineaꝝ foſſores agroꝝ rigatores cāporū diurna mercede accepta pro uenientes fructus dominis relinquunt. vos ergo recepta[o] mercede veſtri operis in quotidianis oblationib⁹ z alijs obſequijs que pro ſpiritualibus que a vobis accipiunt: quotidie deferuntur.prouenientes fructus decimationum z primitiaruz nobis relinquite.Jtez precepit dominus diſcipulis ſuis:vt comederent z biberēt ea que apud auditores ſuos erāt:ſed non iuſſit eis vt dominos de domibus ſuis eijcerent z rebus ſuis ſpoliarent:non facile inuenies qui tales hoſpites libenter ſuſcipiat.Sicut in pera ignis in ſinu[p] ſerpēs ingremio male ſuos remunerant hoſpites.vnde in prouerbijs dicitur qui ſerpentez in ſinu ſuo nutrit:percutietur ab eo. tales inueniatis vobis[q] hoſpites:quales nobis eſſe vultis.non ſufficit vobis edere z bibere que in domo noſtra ſunt:dum quotidianos fructus oblationum percipitis.ex quibus victum z veſtitum habeatis.quibus cum apoſtolo debetis eſſe contenti:ſed non vultis:quia eius imitatores non eſtis:ſed potius nos de domo noſtra expellere z reb⁹ noſtris nos penitus expoliare contenditis dum nec etiam eorum decimationes nobis relinquere vultis,vt autem vniuerſaliter omnia colligantur:cuncta que pro vobis inducta ſunt:ſiue de laborante agricola:ſiue de eo qui iuis ſtipendijs non militat adhunc articulum deferimus vt fructum veſtri operis quem a deo recipere contemnitis:in oblationib⁹ et quotidianis obſequijs iſtorum recipiatis:decimationes vero eorum:que nobis debentur: intactas nobis relinquite:ne dum queritis vſurpare quod veſtrum non eſt: iuſta animaduerſione etiam illud cogamini amittere:quod vobis aliquomodo videbatur competere.Quod autem he decimationes nullo iure vobis debeantur:facile probabimus.Dicitur enim in quodam concilio. Si quis laicus[r] vel clericus ſiue vtriuſqz ſexus perſona proprietatis ſue loca etcetera. ſicut in eodez capitulo in cauſa monachoꝝ notata inueniuntur. Si ergo laicus vel clericus vel quelibet perſona loca ſue ,ppietatis vē dens aut donans prouentum decimationum ab eccleſia cui legitime aſſignatus eſt:nullo modo poteſt

k ¶ Ad hec.vba. Res dare pro rebus pro verbis verba ſolemus.

l ¶ Sapienti.ironyce loquitur.

m ¶ Recompēſare. hoc eſt dicere. videte ne ita contriſtemini de illa amiſſione quod propter hoc deteriora cōmittatis.ſ. ſuſpendatis vos ſicut fecit iudas.qui ita triſtabatur de effuſione vnguenti de quo propoſuerat decimam partem furari:ſicut ō alijs rebus conſueuerat.vnde vt recōpenſaret illud dānum.vendidit dominū pro xxx.que ſunt decima pars triſcentorum.tantum.enim potuiſſet vendi vnguentuz.Et ad ſimilitudinem inde:camerarij ſemper furantur de decimam partem illorum que dantur dominis ſuis.

n ¶ Paſtinatores . paſtinare idem eſt quod colere ſic ponitur.ff.qō.vi ant dam. ſemper.§.j.

o ¶ Recepta. i.ſi deberetis recipere aliquid deberetis tā tum mercedem recipere:vnde confiterentur q̄ aliquid recipere deberent extra de teſti.ex tenore.

p ¶ In ſinu.hec verba bēs eſt de inde.z ſi indeos.

q ¶ Vobis.ſic.xxv.q.ij.ſic decet.ſi.xj.q.iij.ſi priuilegiū. z eſt de ſimo.quia in ſi.

r ¶ Laicus.vt.xvj.q.j.ſcgs laicus.

abstrahe͠r nec isti de diocesi ad diocesim transeu͠tes decimas suorum prediorum: que intra terminos nostre parochie co͠tinentur nobis auferre possunt quantum eni ad ius percipiendarum decimarum attinet: idem est possessorez de diocesi ad diocesim transire: quod possessionem de diocesano ad diocesanu transferre.

Q.ij.

D hec^a. decimationes iste ꝛ si iure vobis debentur vt asseritis: tamen tricenalis^b obiectio vobis silentium imponit. omnis^c eni possessio tricennaria prescriptione tollitur vel quadragenaria: sicut possessiones religiosaru͠. domoru vel centenaria: sicut predia sancte ro͠ane ecclesie. Unde gelasius papa ait.

Que. xxx. annis ab episcopis possidentur iure ab eis vendicantur.

F Acultates^c ecclesie necnon ꝛ dioceses que ab aliqbus possidetur episcopis iure sibi vendice͠t quod^d tricennalis lex co͠clusit: qꝛ ꝛ filioru͠ nostroꝝ principum ita emanauerit auctoritas: vt vltra. xxx.^e annos nulli liceat pro eo appellare^f qd legu tempus exclusit. Et illi econtra. Cuius auctoritate nobis silentium imponitis ꝛ eiusdem auctoritate vestra ora claudimus. ait eni ille gelasius nulla prescriptione statum parochiarum: ꝛc̃. Si ergo temporalis obiectio diocesim semel constitutam diuellere non potest. patet ꝙ nec vobis patrocinabitur vt statu parochie nostre mutantes decimationes nobis quondam legitime assignatas vindicabili vsurpatione vobis ve͠dicetis.

Quomodo autem distingue͠de sunt he auctoritates in causa monachorum inuenitur. Nunc^g queritur de iure funerandi: que haru ecclesiaru͠ habeat ius tumula͠di istos Sicut hieronymus scribit coniugati in vno sepulchro vide͠tur esse ponendi. Ait enim.

In sepulchro patrum suorum filij: sunt collocandi.

E Bron dicitur esse ciuitas triuum virorum: quia in ea sepulti sunt tres patriarche in spelu͠ca duplci^h cum tribus vxoribus suis. i. abraha͠ ꝛ sara: isaac ꝛ rbecca: iacob ꝛ lia: preter^i ipsum adam et euam vxorem suam. Thobias dicit ad filium suum: cum acceperit deus animam meam: corpus meum sepelies: ꝛ honorem habebis matri tue omnibus diebus vite eius: et cum ipsa compleuerit tempus suum sepelies eam iuxta me in vno sepulchro. Idem. Quos coniunxit^k: vnum coniugium: coniungat vnu͠ sepulchrum: quia vna caro sunt. et quos deus coniunxit homo non separet: Item augustinus.

V Naqueq mulier sequatur^l virum suum siue in vita siue in morte^m. Item gregorius. Soror beati benedicti sepulta est in sepulchro quod ipse sibi preparauerat: vt quoꝝ mens vna fuit semper in domino: coru quoq corpora sepultura non separet. Ite iosephmoriens in egypto rogauit fratres suos: vt tempore visitationis^n sue ossa sua secum deferrent: ꝛ in sepulchro patru suorum ea collocare͠t. Item dictu͠ est prophete^o domini: qui contra preceptum domini comederat in bethel non inferetur cadauer tuum in sepulchro patru͠ tuorum. Item de non nullis legitur in libro regu͠ obijt ꝛ appositus est ad patres suos. hoc est i sepulchro patrum suorum. Item in nouo^p testamento beatus philippus legi͠t edificasse sibi sepulchru in quo ipse ꝛ filij eius quieuerunt. Item beatus seuerus rauennatum. archiepiscopus tumulum fieri iussit: in quo se ꝛ vxorem ꝛ filia collocauit. His omnibus exemplis colligitur: qd in sepultura parentum corpora filiorum collocanda sunt: Quia ergo parentes istorum apud priores

---

a Hec. vt asseritis. hic de vna exceptio͠e transi͠t ad alia͠ siquis' eni succubuerit in vna exceptio͠e tra͠sire ad alia͠ pot: ꝛ e͠t ad ꝯria tran sire pot: vt ex͠ de prescrip. auditis. ff. de excep. nemo. similiter de vna actio͠e pot transire ad ꝯria͠ qui in vna succubuit: vt ex͠ de iudi. exa minata. ꝛ. C. de inof. tes. ꝯ maiores. ff. de euic. minor. Sed quid si iurauit qd oe͠s exceptio͠es pponeret infra certum termin͠u: non videtur ꝙ possit vna͠ post alia͠ propone͠r: vt extra de excep. postoralis. na͠ e͠t qui vna͠ excusatione͠ pposuit: si postmodu cu͠ in illa succubuit vult aliam proponere. debet hoc facere infra terminum prefixu͠: vt insti. de excu. tu. §. q aut͠. Ad hoc dico ꝙ si alicui co͠peterent plures exceptio͠es que no͠ sunt ꝯrie. in eo casu si infra prefixu͠ terminu͠ non proponit oe͠s exceptiones si in vna succubuit non audit͠ in altera. ꝛ sic intelligitur. in insti. de excu. tuto. qui aute͠ de excep. pastoralis. si aute͠ sunt contrarie. vt si primo dixit se exemptu͠: tu͠c licet succubuerit. nihilominus post te͠pus prefixu͠ potest alia pponere vt. C. de inoffi. testa. l. co͠tra maiores. Sed in actionibus ita est dicendu͠: ꝙ si alicui co͠petebant plures actio͠es ꝛ poterat eligere qua vellet age͠r eligendo vna͠ si in illa succubuerit no͠ poterit tra͠sire ad alia vt. ff. de tribu. ꝙ in herede͠. §. eligere. ite͠ qui negat se aliquid debere si vincatur potest adhuc alia exceptio͠e vti nisi in casibus a iure expressis. vt. ff. de reg. iur. nemo ex his nam siquis neget numerata͠ pecuniam sibi si postmodu͠ co͠uictus est ꝛ velit dicere se soluisse no͠ audietur. vt. C. de no͠ nu. pecu. in aut͠. co͠tra qui: ꝛ ita no͠ est inco͠ueniens si de vna exceptione transit ad contrariam. sic. xxiiij. q. j. quisquis extra de testi. ex tenore sic extra de exceptio. cu͠ venerabilis.

b Tricenalis. hic tacite annectit secu͠da͠ qo͠ne͠. s. an ius decimaru͠ vel e͠t ius funera͠di possit pscribi. ꝛ est expeditu͠ ꝙ ius. i. libertas no͠ da͠di decimas a clerico noi͠e ecclesie sue pot pscribi vt ꝯ epu vt ex͠ de prescrip. de quarta. Ite͠ vna ecclesia pot prescribere decimas infra parochiam alterius ecclesie: vt ex͠ de prescrip. ad aures. similiter ius funerandi prescribi͠t s͠m leges. vt. C. de reli. monumentorum similiter alia sacramenta ecclesiastica prescribu͠tur vt ex͠ de reli. do. co͠stitutus. Si queras qualiter prescribu͠tur decime. cu͠ no͠ co͠tinue dentur: ꝛ seruitutes pscribi no͠ possunt cum no͠ co͠tinuo possideantur: vt. ff. de serui. s͠uitutes. Rn͠deo licet pceptio decimarum no͠ sit co͠tinua tame͠ ius percipiendi est continuu͠ vel aliter licet perceptio no͠ sit co͠tinua tamen causa percipiendi. s. preceptum domini qd perpetuu͠ ꝛ co͠tinuu͠ est. ppetua est naturalis. ꝛ. hoc sufficit ad pscriptione͠ ꝙ ca͠ sit ppetua ꝛ naturalis: vt. ff. de ser. vrb. pre. forame͠ ibi. n. dicitur si ca͠m a celo h co͠tinuu͠ dici͠t.

c Facultates. sic construe. facultates ecclesie que ab aliquibus e͠pis possidentur. supple ipsi episcopi iure sibi vendicent. i. defendant.

d Quod. i. quia tricennalis lex co͠clusit. i. acquisiuit illas possessiones eis vel pone casu ꙋ ille episcopus q prescripserat res alterius cecidit a possessione illoꝝ reru͠ tu͠c. n. licite possit eas vendicare a possessore: vt. xvj. q. iij. §. pot.

e Xxx. cu͠ ecclesia prescribit ꝯtra priuatum: sed si ecclesia prescribit ꝯtra ecclesia ꝛ puatus ꝯ ecclesia͠ regru͠t quadraginta anni vt. xvj. q. iij. §. potest. in. fi.

f Appellare. i. interpellare.

g Nunc. hic explicatur alter articulus prime questionis. s. vbi isti sint sepeliendi. De hac materia loquuntur varie iura. Ho. dicit ꝙ quilibet potest sepeliri in sua ecclesia vbi audiuit diuinu͠ officium: vt ex͠ de sepul. in nostra. nisi in tribus casibus si velit transire ad episcopalem ecclesia: vt. j. e. vbicunq. vel si elegit sepulturam in loco magis religioso: vt ex͠ de sepul. fraternitatem. vel si velit sepeliri in sepulchris parentum suorum vt. j. eo. placuit. Ego credo ꝙ libere pot qs eligere sepultura͠ vbicunq voluerit: vt. ex͠. e. cu͠ sit liber. dum tamen legitimam portione͠ reliquat priori ecclesie: vt ex͠. e. ti. nos instituta. e͠t apud locum minus religiosu: vt ex͠. e. in nostra. ꝛ oia ꝯria intelligas qua͠do est illectus. vel qn͠ ex co͠te͠ptu vel temeritate deserit sua͠ ecclesia vel qn͠ legitima͠ portione͠ no͠ vult reliquere ecclesie priori: pare͠tes t͠n no͠ pn͠t filijs. j. anno͠ discretionis eligere sepulturam: si hoc he͠at co͠suetudo: vt ex͠ de sepult. de vxore. ꝛ ex͠. e. ti. in n͠ra. in. fi. si qs au͠t in ca͠u no͠ co͠cesso receperit corpus alienu͠: etia͠ sepultu͠ reddere coge͠t cu oibus que occasio͠e ipsius receperat: vt ex͠. e. fr͠nitate͠. in fi. ꝛ extra. e. c. j. ꝛ. ij.

h Ebron. duplici. qꝛ duo receptacula habuit: in vno recipieba͠tur masculi: in alio femine.

i Preter. hec dictio pter hic po͠itur inclusiue. sic. xxxv. q. iij. porro. ff. d pig. ac. l. j. in fi.

k Quos ꝯiu͠xit. largius hic i͠terpreta͠t hieronym^9. auctoritate dn͠i ꝙ in eua͠gelio mathei i͠telliga͠t. ꝛ est simile. xxviij. q. j. idolatria.

l Naqueq. seq͠tur. nu͠quid ergo tene͠t seq viru͠ vaga͠te͠. vi͠ ꝙ n͠ vt. xxxiij. q. ij. siqs. sic nec libert^9 tene͠t seq pro͠nu͠ vaga͠te͠. vt. ff. de op. li. ꝙ nisi. ar. ff. de pcu. h ꝛ he. §. no͠ solu͠. ff. de an. le. l. meuia. §. j. Sed. ꝯ. qꝛ e͠t tene͠t seq leprosu͠ ex͠ d co͠iu. lepro. c. ij. ꝛ. iij. Credo ꝙ si sciret eu histrione͠ tene͠t eu seq alias no͠. h. tame͠ dicit ꝙ sp de ipsu sequi. ꝛ dicit ꝙ illud. c. siquis est abrogatu͠. sir͠r dicit qd d ip seq etia͠ si mitta͠t in carcere͠ vel si coga͠t ire in exercitu͠. sed eade͠ ro͠ne d ip͠m e qui quotie͠s dn͠s petit a viro. qui est seru^9 vt s͠uiat sibi. lex t͠n dicit ꝙ postꝙ liberta nupsit voluntate pro͠ni: ꝙ a͠modo no͠ debet seruire patrono ppter suspicione͠ sed patrone sue pot honeste seruire: vt. ff. de oper. liber. sicut.

m In morte. hoc. est co͠siliu͠ vt extra. e. ti. d vxore. querit. h. pone ꝙ mulier plures viros hu͠it. que͠ illoꝝ de͠at seq i sepultura sibi elige͠da. s͠m io. no͠ e͠ qd qꝛ pot eligere sepultura͠ vbi noluerit. h. dic͠ ꝙ tene͠t vltimu͠ seq sic͠ vltia eccl͠ia succedit clerico. xviij. q. j. c. vno. sicut vltimu͠ viru͠ sequitur in domicilio ꝛ honore. ff. ad munici. filij. §. j.

n Ite͠ ioseph. visitatio͠is. i. cu͠ deus eos visitaret ꝛ educeret eos de terra egypti. ꝛ hoc petijt: qꝛ ignominiosu erat tunc ꝙ aliqs no͠ sepeliretur in sepulchro patru͠ suoꝝ. vt statim seq͠it. vel qꝛ in spiritu viderat qꝛ dn͠s resurgere deberet ibi. ꝛ puiderat multos resurrecturos ibi cu͠ illo. ꝛ ipse forte erat vnus ex illis.

o Prophete. abdo. s. Hanc historiam habes. j. q. j. si quis inquit.

p ¶ In nouo.i.tẽpore noui testamenti non fuit iste philipp⁹ apostolus sed vnus de septem diaconibus.

a ¶ Econtra.respõsio defensorum.

b ¶ Arbee.i.ebron.

c ¶ De cethura. que etiam agar dicitur.

d ¶ Rachel.vxor iacob.

e ¶ Arbitrium. sic ex de offi.dele.de causis.

f ¶ Ltima. vltima voluntas defuncti.pro lege seruãda est: vt ī auſ.ō nup. §.disponat. col.iiij.et si quis eã non seruat hoc ipsum quod ei est relictũ ab eo auferatur vt.xj.q.j. siluester. et hoc intelligas cũ voluntas est rõnabilis. nã si moriens erbere dare vult filiũ sine cã bec volũtas nõ est seruanda: vt.j.e.si quis similiter si qs precipiat corpus suũ iactari in mare: vt.ff.de ꝓdi. isti.qdã.§ ipe moriẽs bñ põt mutare volũtatẽ suã: nã ãbulatoria ẽ volũtas defũcti. vt.ff.de adimẽ.le.l.ij. Sed pone qꝫ qs iurauit qꝫ nõ veniret ꝓtra volũtatẽ suã: nunqd põt venire ꝯ: videt qꝫ nõ.qꝛ hoc iuramentũ nõ vergit interitũ salutis eterne: ergo est seruãdũ: vt ex de iure iurã. si vero. Sed. ꝯ. nemo põt sibi indicere legẽ. vt ñ liceat sibi recedere a priori volũtate: vt.ff.de le.iij. §qs. in prin. et libertatẽ sup̃mi iudicij nemo põt cõstrigere. vt.ff.p soc. cũ duobus. §. papinianus. in fi. ar. ꝯ ex de iureiu. cũ ꝓtingat. hoc plene notaui in qõibus. b.

g ¶ Llud. cõductor. ipropꝛie dr̃ seruꝰ cõductor. Nã nec ꝟꝰ aliquid dꝛ nec aliqd ei debet: ſꝫ potius pertalia verba respicit facũ q̃ ius vt. ff. de pecul. nec seruus.

b ¶ Obstrictũ. nõ itelige obstrictũ. i. obligatuꝫ: qꝫ cuꝫ peculiuꝫ qꝫ seruus bꝫ sit dñi: dño nõ põt res suas obligare. vt.ff.de reg.iur. neqꝫ.

i ¶ Contradicat. non tan q̃ heredib⁹. qꝛ seruus nõ põt hẽre heredẽ. vt. C. cõia dele. seruus. sed consuetudo est pluriũ locoꝝ qꝫ filijs relinquatur pecuniuꝫ: qõ pater habuit.

ecclesias sepulti sunt: ⁊ bi apud eas dem debent tumulari. Ecõtra" Adaꝫ: vt asseritis: in ciuitate arbee" tumulatus est sed nunqd omnes filij eius sepulti sunt ibi: tanta multitudo humani generis tam breui tumulo nõ tam facile posset includi. Item abraham ibi sepultus est sed nunqd ismahel ⁊ madai ⁊ alij quos de cethura' genuit ibi sepulti sunt. Item isaac ibi sepultus est: sed nunquid esau cũ eo tumulatus est. Itez iacob ibi collocatus est: sed nunqd aliquis filiorum eius preter ioseph ibi sepultus est. Rachel' quoqꝫ nõ in ebron: sed inxta bethleem tumulata legitur. Exẽplo igitur istorum liquet qꝫ liberum est filijs sepeliri in sepulchris patrum suorum ⁊ liberũ est eis alibi pro locorum ⁊ temporum oportunitate corpori suo bospitium in venire. Non ergo hoc exemplo isti coguntur sepeliri in sepulchris patrum suorum. Itez que legibus diffinita sunt: mutari non licet: que autem legibus expressa nõ sunt: arbitrium' sequuntur humane voluntatis: At legibus diffinitum est quibus decime sint persoluẽde: ⁊ ideo danti mutare non licet. vbi autem quisqꝫ tumulandus sit: legibus expressum nõ est: ⁊ ideo in voluntate tumulãdi consistit. Unde beatus greg. ait.

Ultima voluntas defuncti seruari debet.

Ltima volũtas defuncti' modis omnibus seruari debet.

Quod de libro ⁊ non de seruo intelligendum est. seruus enim testamenti paginam cõdere non potest.

Unde gelasius papa scribit bonorio episcopo.

Seruus testamentum facere non potest.

Llud etiam sinceritatez tuã volumus non latere ad nos fuisse prelatuꝫ qꝫ ampliatus conductor": quẽ nõ solũ seruũ cõstat esse eccle sie ſꝫ ita eius rõibus a multis tpib⁹ iplicatũ: vt ẽt si esset ingenuus: donec ratiocinia cũcta deduceret: modis oibus obnoxius haberetur: au su temerario molitus fuerit cõdere paginã testi cuius oẽ peculiũ ecclesiastico iuri legibus non dubitetur obstrictũ": quapropter bis presumptionibus vice nostra tua fraternitas contradicat' nec fieri ꝓtinus aliqua surreptiõe permittat: acsi eidez quicquã humanitus forte cõtigerit. quia grandeuus esse cõmemoratur mor eius sine dilatione substantiã perciplat humanitas tua. filijs eius dũtaxat quibus patrimoniũ ꝓbat esse ꝓmissum sub fideli descriptiõe cõtradi donec vniuersis tpibus qui bus hoc patrimõiuꝫ gubernasse cognoscitur ptes dñicas reddere cogantur indemnes. Quia ergo ꝟꝫ greg. vltima voluntas defuncti cõ seruãda est: pro istorum voluntate corpa eorũ sunt tumulanda nõ pro arbitrio vẽ dispositionis. Item in triburiensi conci. legitur.

Ubi quisqꝫ decimas psoluerit: ibi sepulturam eligere debet.

Uicũqꝫ tpoꝛ vel locorum facultas tulerit: apud maiorẽ ecclesiaꝫ: vbi sedes est epi sepultu re celebrent. si ãt ꝓpter tpis vel loci asperitatẽ hoc difficile fuerit visũ apud ecclesiã quo religiosorum canonicorũ vel monachoꝝ vel sãcti monialiũ religiosa cõgregatio cõi ter degerit sepeliatur. si autẽ hoc ⁊ ieptũ visuꝫ fuerit: vbi quis decimas persoluebat viuus: ibi sepeliatur ⁊ mortuus. Quia ergo decimã' nobis psoluebat viuus: ⁊ apud nos sepeliẽdus est mortuus. Itẽ siquis de pronicia ad ꝓnicia trãsiret ⁊ ibi domiciliũ sibi collocaret: liber factus aditione prioris iudicis iurisditioni illius iudicis subiecceretur: in cuius pronincia sedez sibi eligeret. Quia ergo isti a vestra diocesi in nostra trãsierunt ziberi a vestra ditiõe nr̃o iuri subijciuntur nr̃m est ergo ius funerandi eos. Sed obijcitur illud melchiadis pape.

Propria temeritate sepulturaz parentum relinquere non licet.

Placuit per omnia magno cõcilio vt nullus proprij arbitrij temeritate" aliam ecclesiaz nisi cui vsus antiquorum parentum canonica institutione subiacere perbibetur: sepulture causa adire procuret: nisi infirmitatis" causa prepeditus in aliam fuerit regionem quolibet negocio progressus. Adhuc siquis prelatus contra hoc agere satagerit ecclesiastico vinculo se subdi cognoscat. Sed aliud' est ex temeritatis superbia vsum antiquorũ parentũ nõ sequi atqꝫ aliud rõabili occasione nouã sibi sepulturã eligere. cõtra melchiadis pape auctoritatẽ nititur: qui superbia vl odio ducꝰ: sine persuasionibus: aut varijs munusculis illectus sepulturã suorum parentuꝫ sequi cõtemnit. ſm greg: autẽ liberam habeat voluntatem q certe rõnis causa nouũ suo corpori querit bospitiũ. vel vt quidam distinguunt libera est vltima voluntas cuiusqꝫ: non in sepultura sibi eligenda: sed in testõ cõficiẽdo: vnde ⁊ testamentũ appellat: qꝛ eo quisqꝫ libere testat quod pꝰ suũ decessum de ꝓprijs rebus fieri volnit: sed nõ vl' libera testatoris volũtas cũ ſm Aug. pro nũero filioꝝ debeat fieri testamẽtaria distributio facultatuꝫ veluti' siquis bꝫ vnũ filiũ christũ putet alterũ: si vero duos christũ faciat tertiũ: ⁊ sic per ordinẽ ⁊ ſm leonẽ quisqꝫ medietatem" eorũ que christo testatur: ecclesie iubetur relinquere apud quã fidei sacramenta suscepit. Sed illud Aug. nõ est iubentis sed deborãtis: ne quis iratus filiuꝫ suũ exheredaret: atqꝫ totuꝫ christo relinqueret. Ait. enim in sermõe. ij. de vita clericorum.

Pro numero filiorum pars hereditatis deo offeratur.

k ¶ Bicunqꝫ. sed nõne q libet sepeliẽdus ẽ vbi recepit sacramẽta ecclesiastica. vt. j. c. prori. ⁊ extra. e. tit. nostra. ad quid ergo diuisa eẽnt cimiteria. ã. e. c. j. rñ. verum est. sed istud. c. instruit qꝫ si quis vult eligere aliam sepulturam. qꝫ hunc seruabit ordinem in eligendo. potius enim eligit episcopalez ecclesiam q̃ alteraz. si tamẽ alio mõ eligit standuꝫ est voluntati sue. dum tñ habeat iustam cãm eligendi. episcopo autem non prefigitur talis doctrina. nam põt eligere sepulturam in minori ecclesia. vt. xij. q. ij. bone. ⁊ itelligo qꝫ semp ex temeritate vl' contẽptu vel ex illectiõe mutatur sepultura. nisi appareat certa cã mutatõis. vel nisi seruet hunc ordinez qui hic statuitur eligẽdo sepulturã.

l Quia ergo decimã. personalem lib factus. hoc est verum. qũ plene se transtulit. vt. xxj. q. ij. si quis iaz trãslatus. secus si transferret se ad scõm locũ. nõ tñ alio relinquendi primũ locũ. tunc. n. retinet primũ locũ ⁊ secũduꝫ vt. ff. ad municipa. si quis in structus. Et qõ hic dr̃ intelige qꝫ quis põt se trãsferre de vno foro ad aliud re integra. nã si quis in vno loco ẽ conuentus. ſꝫ transeat ad aliud forũ. tñ in priori rñdebit vt. ff. de iu. om. iudi. l. pe. itez ⁊ hic scias qꝫ sola habitatio nõ facit aliquem esse de iurisditione alicuius nisi p. x. annos steterit ibi. vt. C. cõ in col. l. ij. nisi quo ad hoc qꝫ ibi respondebit. vt. ff. de iudi. be res.

m ¶ Placuit. temeritate. istud verbum soluit contraria. nam alias potest quis sibi eligere sepulturaz vt extra. e. nolumus. ⁊. c. cuꝰ sit liberum. ⁊. c. in nostra.

n ¶ Nisi infirmitatis. hoc ẽ ꝓtra. b. qui dicit qꝫ in tribus casibus põt mutari sepultura. vt dixi in summa: hic bꝫ locuꝫ distinctio decre. extra eo. ti. de bis.

o ¶ Sed aliud. B. hic ponit duas solutiones.

p ¶ Sed non videtur. Hũc obijcit solutioni sue.

q ¶ Veluti. secũda solutio.

r ¶ Medietatem. quãdoqꝫ tertiam: ſm consuetudines diuersas. vt extra. e. ti. certificari.

a SIquis iraſcitur.hodie eniz nõ põt qs erheredare filiũ ſuũ niſi habeat iuſtã cauſam erheredationis:z illa oz ſcribi in teſtõ.vt.C.de libe.preteri. autẽ.nõ lz.tñ ex ira cundia oĩa ſua dare põt eccleſie dũ tñ reliquat legitimam filijs.vt.z vij.q.iiij.ſunt qui opes. Item ſi quis reliquit bona ſua eccleſie pp õ fectũ filioz:honeſtũ eſt qp eccleſia reſtituat ei bõa ſi cepit hẽ.filios.vt.z vij.q. iiij.c.vlti.

b ¶ Appeto.ſic.z vij.q.ij. non enim.

c ¶ Hac nimiruz.probibet. falſum dicit.qz etiã totũ da re põt eccleſie.vt.xix.q.iij.p latũ.duz tñ legitimã relinq̃t filijs.vt.C.de inoffici.teſta. nutj.nouiſſima.

d QUi oblationes nõ in telligas hoc õ oblati onib9 vluntarijs ſz de illis q̃ relicta ſunt eccleſijs.qui eni debitas oblationes tenet vel decias vel p̃mittas ercõicaĩ vt.z xxij.di.p̃ter hoc.z.z vj.q. j.ſtatuimus.

e ¶ Negãt eccleſijs.ſi autez cõſitek qp dẽant ſz exceptionẽ aliquã.p̃ponũt quare dare nõ debẽt audiẽdi ſunt.vt.ff. deleg.i.ſi domus,§.qui cõ ſtitenk.eĩ de ok.dele.p̃terea.

f ¶ Egentiũ.vt.lxxx vj.di. paſce.z.z vj.q.j.decime z eĩ de reſcrip.c.ſi quãdo.

g QUi oblationes.vñ z q dã.ſ.bieronym9.vt xij.q.ij.gloria.alibi oz talis homicida.vt.xij.q.ij.qui ab ſtulerit.

h QUerici vel ſeculares. i.laici erdudank.arg. qp ſacrilegi nõ ſunt ipſo iu re.excõmunicati.

i ¶ Peregrina.i.cõmorabi tur inter laicos vel peregri na.i.cuz receder: vel peregri natur de hoc mundo.

k ¶ Itẽ querik.hic ponit in cidentẽ queſtionẽ:an ſepul tura poſſit vẽdi.Ro.ponit q̃t tuor ſignificationes huius nois ſepultura.Quinq oz ſe pultura locus vbi gs ſepeli tur.talis loc9 licite vẽdik ſed nõ eſt ſacer vel religioſus.i. q nõ ſit in cimiterio aliquo qz veſtis ſacra licite vẽdik ad eccleſiã edificandã vel ad ci miteriũ ampliãdũ.vt.xij.q. ij.aurũ.ſecũdo mõ oz ſepultura ipſa ſepultura iã facta. z hec vẽdi nõ põt ſpãliter ſi loc9 eſt ſacer .tertio mõ dicik ius inferẽdi in ſepulchrũ:nec pro hoc aliqd recipi põt q̃r to oz ipſe actus vel officiũ ſe peliẽdi.z illud ſi p̃ũt vẽdere clerici q ex offõ ſuo ad hoc te nenk.vt.j.e.p̃cipiẽdũ.z.j.q.j. dictũ.z eĩ de ſimo.nõ ſatis.

l QUeſta.ſeor.ſeor fuit pater ephron ab eo noiati ſunt deſcẽdẽtes ab eo p̃pter famã.ipſius.

m ¶ Renuit.p̃mo.n.cõmẽ dak in hoc.c.poſtea tñ cõui ctus precib9 ſumpſit q̃dringẽtos ſiclos argẽti et inde vi tuperak in ſequenti.c.

n POſtq̃.cogẽte.per p̃ ces populi.z lz ꝑcus factus ad clamorẽ populi te neat nõ tñ electio.vt eĩ de electi.oſtius.z.lxj.diſt.mira mur.in p̃ncipio.

Sjquis iraſcitur[a] filio ſuo z mo riens exheredat eum:ſi viueret nonne eũ placaremus:nõne ei filiũ reconciliare deberemus.quõ ergo cũ filio ſuo volo vt habeat pacem: cuius appeto[b] hereditatem.ſed pla ne ſic faciat qõ ſepe hortatus ſum: qui vnum filium habet:putet chr / ſtum alterum.ſi duos habet: putet chriſtum tertiũ.decẽ hz:vndecimũ chriſtum faciat:et ſuſcipio. Hac nimirũ auctoritate menſura teſtato ri p̃figitur:non quã cogatur exol nere ſed quam prohibetur[c] trãſcen dere. Oblationes ergo defunctorũ qui reddere noluerit excõmunicek. Unde in carth.concil.iiij.

Excõicentur qui defunctorum ob lationes eccleſijs negant.

QUi oblatiões[d] defunctorũ aut negãt[e] eccleſijs aut difficulter reddũt:tãquã egẽtiũ[f] necatores ex cõicẽtur. Itẽ ex cõcilio varenſi.

Ut infideles ejciantur ab eccleſijs: qui defunctoz oblationes retinent.

QUi oblatiõe defunctoz retinẽt z eccleſijs tradere demorãtur vt infideles ab eccleſia ſunt abijcien di:qz vſq3 ad exinanitionez fidei p nenire certũ eſt hanc pietatis diuine exacerbationẽ:qz et fideles de cor pore recedẽtes votorũ plenitudine et pauperes cõſolatu alimonie z ne ceſſaria ſuſtentatiõe fraudank.bi er go tales quaſi egẽtiũ necatores nec credẽtes iudiciũ dei babẽdi ſũt.vn de z qdã[g] patrũ hoc ſcriptis ſuis in ſeruit cõgruẽte ſnia:qua ait. amico quippiã rapere furtũ eſt eccleſiã ve ro fraudare ſacrilegium eſt. Itez ex concilio agatbenſi.

Qui oblata eccleſijs aut teſtamẽto relicta retinere preſumpſerint excõ municentur.

QUerici vel ſeculares[h] qui obla tiões parentũ aut donatas aut teſtamẽto relictas: retinere p̃ſtite rint:aut iã qp ipi donauerit eccleſijs vel monaſterijs crediderit anferen dũ ſicut ſancta ſynodus ꝑſtituit: ve lut necatores pauperũ quouſq3 red dant ab eccleſijs excludank.ſi quis aũt clericus furtũ eccleſie fecerit:pe regrina[i] ei cõio tribuak. Itẽ queri tur[k] an pro ſepultura mortuoz aliq̃ quid ſit exigendũ. De bis ita ſcri bit gregorius in regiſtro ianuario: epiſcopo ſardinie.

Pro ſepultura nihil muneris exi / gendum eſt.

QUeſta eſt nobis nereida femi na clariſſima qp ab ea ſolidos p filie ſue ſepultura ffinitas vĩa ve lit exigere.boc aũt vicio z nos poſt quã deo auctore ad ep̃atus honorẽ acceſſimus:de eccleſia noſtra oĩno vetui mus:z per pranã denno ꝑſue tudinẽ nequaquã vſurpari permiſi mus:memores qz dũ abrahã a fili is ephrõ.boc eſt a filijs ſeor[l] ſepul / chrũ pretio ad humãdũ corpus cõ iugis poſtularet premiũ accipere re nuit[m]:ne cõmodũ de cadauere vi / deret cõſecutus.ſi ergo tãte cõſide ratiõis paganus vir fuit:quãto ma gis nos q ſacerdotes dicimur boc facere nõ debemus vnde boc ana ricie vicium:ne hic in alienis denuo tẽtari preſumak admoneo.ſz ſi quã do aliquẽ in eccl'ia vĩa ſepeliri cõce ditis:ſigdẽ parẽtes ipſius proximi vel heredes pro luminaribus ſpõte quid offerre voluerit:accipere non vetamus.peti vero aut aliqd exigi oino ,phibemus:ne q̃ valde irreli gioſum eſt:aut vẽalis qõ abſit dicak eccleſia:aut vos de humanis videt amini mortib9 gratulari:ſi ex eoz cadaueribus ſtudeatis queref quo libet modo cõpẽdiuz: Itẽ hiero nymus ſuper geneſim.

Etiam coacti de ſepultura premiuz non debemus accipere.

POſtquã pcio vict9 eſt ephrõ vt ſepulchrũ vẽderet z accipe ret argentũ:lz cogẽte[n] abrahaz van littera que apud illos pro o[o] legif ablata de eius noie eſt:z p ephron[p] appellatus eſt ephran[q]:ſignificante ſcriptura nõ eũ fuiſſe cõfirmatũ per fecteq3 virtutis:qui potuerit vẽdeĩ memoriã mortuoz.ſciãt igitur qui ſepulchra vẽdũt volũtarie:nec co / gunk vt accipiãt preciũ ſed a nolẽti bus qcq3 extorquẽt:mutari nomẽ ſuũ z perire qddã de merito eoz cũ etiam ille reprehẽdatur occulte qui inuitus accepit: Item ex conci.tri burenſi.

De eodem.

IN eccleſiaſtico[r] nãq3 libro ſcri ptũ eſt:mortuo nõ prohibeas gratiã.ſciens quoniã omnes mortie mur:z item omĩaque de terra orta ſunt in terrã cõuertenk.qd terra ter raz vẽdis:memento q terra es z in terrã reuerteris.z alibi de homine dictũ eſt:terrã terris:terraz geris:z in terrã cõuerteris qui ẽ terra ſume ris.Et quoniã mors tibi futura eſt z appropiquat z ſi tardat:recordare qz nõ hominis eſt terra.ſed vt pſal / miſta cõmemorat.Domini eſt ter ra z plenitudo eius.ſi terrã[s] vendis innaſiõe rei dominice re9 teneberis gratis accipiſti a deo:gratis da pro eo.quare interdictũ ſit oibus omni no,chriſtianis terrã mortuis vende re z debitã ſepulturaz denegare. ni ſi forte proximi z amici defuncti ,p ter nomen z redemptiõem anime viri defuncti gratis aliquid dare ve lint. Item ex,concilio varenſi.

De eodem.

o ¶ Pro o.Q eſt vltima ſla hebreoz z a pma.z deſignat o cõſumatio nẽ z perfectionẽ.a iniciũ z iperfectionẽ.ipſi ponũt vau ,p o.z vz hic hie rony.velle qp ephron peccauit.ſz nũqd abrahã peccauit qui coegit ipſũ vẽdere locũ talẽ marie:qz locus ille iã deputatus erat ſepulture.erant eni ibi ſepulti.Adã z eua.dicit thi,p.mãducatoz qp nenter peccauit.ſz q̃re reprehẽdit hoc a hiero. Kñ.nõ pp ſuũ factũ ſz pp futuros.volens oſtẽdere qp illi peccarẽt qui tali mõ vẽderent.

p ¶ Ephron.i.pfect9.

q ¶ Ephran.i. imper fectus.

r ¶ In eccleſiaſtico.i. in eccleſiaſte.z ille liber eſt ſalomonis: z icipit.vanitas.eſt alẽ qui dĩ eccleſiaſtic9 qui ſcipit ,ois ſapientia a dño.z ille liber eſt Je ſu filij.ſyrach.

s ¶ Si terrã.ſacrã vel religioſaz.z dico qp ter ra ſit ſacra vel religio ſa auctc põtificis:ñ ex eo qp mortu9 inferk ad locũ,vt eĩ de reli.do. ad hoc ſz ſz legẽ ſecus eſt.nã ſi trãſferk corp9 ad aliũ locũ:deſinit lo cus eſſe religioſus vel etiã ſi capik ab hoſtib9 vt.ff.de reli.cũ in di uerſis,z.l.cũ loca.z nõ qp quicqd eſt ſacrũ eſt religioſuz:ſz nõ cõuer titur.vbi eniz mortuus infertur ſit religio ſus ſed nõ ſacer vt.ff. de re.diui.in tantũ.§. ſacra.Itẽ dr locus re ligioſus vbi corpus eo propoſito ponik vt ibi ppetuo remaneat: alias remaneret pro phanus.vt.ff.de reli. ſigs eo aio.z remoue ri põt qñcũq placue rit.vt.C.e.ti.ſi nec dũ. z licet ptes bois in di uerſis ſepulchris ſepe liantur:nõ ideo oĩa lo ca fiũt religioſa ſed tã tuz vbi caput eſt ſepul tũ.vt.ff.e.cũ in diuer ſis.Itez nec totus.lo cus deputatus ſepul ture ſit religioſus:ſed ille in quo corpus eſt humatũ.vt.ff.e.l.ij.§. ſepulchrũ.

a ¶ Recipiendū. i exedris exedre dicūtur ꝙ quedā volte que exterius adherēt parietibus.

b ¶ Sepeliant. si sint modice persone. vt. j. e. nullus. ⁊ ideo prohibetur fieri sepultura in ecclesia: quia locus specialiter deo dedicatus est cui mors vltra nō dñabitur.

c ¶ Vibus. sacris. i. ab oꝛonibus que in eis fiūt. vel ad lr̄as intelliges: qꝛ locꝰ nō sanctificat hoīem vt. xl. di. non loca.

d ¶ Am grauia. sepeliātur ecce rō vna quare boies potius sunt sepeliendi apud ecclesias ꝙ alibi. sed a rō: qꝛ spāliter cōmendant patrocinis sc̄oꝝ illoꝝ i quoꝝ nole dedicata est ecclesia illa. vt. j. e. nō estimemus. i fi. tertia rō est: qꝛ minus ibi vexātur a spiritibus imūdis. vñ i cimiterijs dr̄ esse reges defunctoꝝ vt. xij. q. ij. aurū. ler tñ alia ꝓsideratione precepit ne corpora i ciuitate sepelirentur ne ciuitas corrūperet fetore. vt. C. de reli. do. monumētoꝝ ⁊ est hic ar. ꝙ ibi potius sepelien di sunt boles vbi est maiꝛ ꝓcursus populoꝝ vt i cathedralibꝰ ecclesijs. vt. s. e. vbicū qꝫ.

e ¶ Nllus. fideles vocantur, laici hic fideles a fidei virtute: ita vt faciant miracula alij intelligunt a fide baptismi ꝼz hoc intellige. l. C. de sa. sā. eccle. l. ij. vel dic ꝙ ois xp̄ianus pōt sepeliri in ecclesia sed nō gētilis. vt. j. de cō. di. j. ecclesia. ⁊ hoc intelligas nisi alias in mortali ō cesserit non penitens vel nisi ecclesia interdicta sit. vel nisi sint i torneamētis qbus ꝓp terrorē interdr̄ ecclesiastica sepultura. extra de tornea. c. i. ⁊ extra ō rap. sup eo.

f ¶ On extimem⁹. sacrificijs. aut ieunio parentū. vt. j. e. c. anime.

g ¶ Quia nō discernimus. ar. ꝙ rō dubitationis melius est totū ⁊ supfluū facere ꝙ nil facere. vel etiaꝫ aliqd omittere. fic. xlij di. quiescamus. xxiiij. q. iij. corripiantur. Itē rō dubitationis fūt que alias essent illicita. vt extra de sepul. sacris. extra de vsu. in ciuitate. xj. q. iij. nolite. ⁊ rō dubitationis possum vendicare in certaz partē vel rē. ff. de rei ven. ꝙ ō tota. ⁊ nūmos meos nō possum vendicare si sint mixti alijs. ff. de sol. si alieni.

b ¶ Omnibus. j. e. pro obeuntibus. ꝯ so. ecclesia. pro obus viuis siue bonis siue malis pōt orare generali fiue spāli oꝛone: ⁊ pro iudeis ⁊ paganis vt ꝙuertantur. qꝛ de nemine est desperādū in vita ista. vt. j. ō pe. di. vij. nemo. sed pro paganis vel iudeis mortuis nō est orandū nec pro cathecuminis. sed ꝓ baptizatis mortuis orandus est generali oꝛone. vt hic dr̄ ⁊. xxiij. q. iiij. sicut. ⁊ hoc siue sint damnati siue nō. dū tñ hoc non constet. sed speciali oratione nō est orandū ꝓ eis quos ꝓstat esse dānatos. sic logtur illud. c. ꝓ obeūtibus sed ꝓ illis q nō sunt dānati oꝛone spāli ⁊ gnāli oramus licite: nisi sint valde boni. vt j. e. tempus.

i ¶ Cum ille. l. spiritus.

k ¶ Vt resurrecturo. nisi. n. quis resurrecturos speraret ⁊c. Est ergo signū ꝙ credamus futurā resurrectionē vt. j. e. habet.

l ¶ Ecōtra. ꝯ id qō dixit ꝙ possumus orare ꝓ mortuis.

m ¶ In presenti. nec iob. i. coniugati.

n ¶ Daniel. i. virgines vel continentes.

o ¶ Noe. i. rectores eccl'iarū. ⁊ hoc ītellige si decesserint' in mortali. fic. xxv. dist. qualis.

p ¶ Verum. sed laborabit. i. punietur eternaliter.

q ¶ Ro obeuntibus ꝓ impijs. sed nūquid ecclesia orabit pro illis quos ꝓstat decessisse in mortali vꝫ ꝙ sic: qꝛ eis viuis cōicauit ergo ⁊ mortuis. vt. xxiiij. q. ij. sane. ar. ꝯ. xxj. q. iij. cypriaꝰ Rñ. si euidens est aliquem decessisse in mortali: vt cum quis suspendit se vel precipitat aut alio modo se interficit pro illo nō est orādum. vt xxiij. q. v. placuit. ⁊. q. vij. q. cunqꝫ clericus. vñ si aliquis occisus est in ebrietate non oraꝛ ꝓ illo. vt ex de reliq. auditum⁹. ⁊. xxiij. q. v. placuit.

r ¶ Nime. hoc. c. ē q̄si ps illius nō estimemus.

s ¶ Eranimis. i. exalatis. i. mortuis. ⁊ ē hic ar. ꝙ magis mereꝛ bō ipēdendo aliqd viuis ꝙ mortuis. vñ ꝓ ꝙ fiē ieuniū alicui⁹ liberat mortuuz. multo potius alterius ieuniū ꝓdest viuo qō ꝓcedo si ille ē vicine cōuici⁹ illi. vt dixi l. xxxij. di. p̄s biter. i glo. ⁊ ita.

t ¶ Emp⁹. alias nō sume bonas. nā tales credo statī ad celos volare iurta illud gaudent in celis anime sanctorum. xxv. di. sanctoꝝ.

v ¶ Abditis. i. locis nobis oc

¶ Recipiendū est ꝑm canonuz auctoꝛitatez: vt de sepulchris ⁊ hominibus sepeliendis nihil muneris exigāt: nisi forte qui sepelitur viuēs iusserit ecclesie in cuius atrio sepelitur aliquid de suis rebus tribuere: aut etiam post mortez ipsius illi quibus commissum est eius elemosynam facere de rebus illius aliquid spōte dare voluerint: ⁊ tamen nullatenus a presbyteris ecclesie illius aliquid exigat: siue ab illis qui locis ⁊ villis presunt prohibenduz est etiaz ꝑm maiorū instituta: vt in ecclesia nullatenus sepeliantur: sed in atrio aut in porticu aut i exedris ecclesie. infra ecclesias vero aut ꝓ pe altare vbi corpus ⁊ sanguis domini cōficit: nullatenus sepeliant⁹.

Item augustinus.

A sacris locis nō iuuant post mortez quibus peccata nō sunt dimissa.

Quibus peccata dimissa non sunt: a sacris locis post mortē adiuuari nō possunt: qꝛ quos peccata grauiora deprimūt: si in sacris locis se sepelire faciunt: restat vt de sua presumptiōe iudicent: quatenꝰ eos sacra loca nō liberāt. sed de culpa temeritatis accusant. Item gregorius.

Quibus prosit in ecclesia sepultura.

Am grauia peccata nō deprimunt: tunc prodest mortuis si in ecclesia sepeliantur⁹: qꝛ eorū proximi quotiens ad eadem sacra loca veniūt: suoꝝ sepulturā aspiciunt recordāntur: ⁊ pro eis domino preces fundunt. naz quos peccata grauia deprimunt ad maiorē cumuluz dānationis potiꝰ quā ad solutiōez eorū corpora in ecclesijs ponūtur.

Itē ex cōcilio magocensi.

Qui sepeliantur in ecclesia.

Nllus mortuus infra ecclesias sepeliatur: nisi episcopi aut abbates aut digni presbyteri vel fideles⁹ laici. Quid vero mortuis prosit iuxta ecclesiam sepeliri: quidue ad eos perueniat: augustinus in libro de agenda cura pro mortuis ostendit dicens.

Quare mortui iuxta ecclesiam sepeliantur.

On estimemus ad mortuos pro quibꝰ curā gerimuz peruenire: nisi quod pro eis siue altaris: siue orationum: siue elimosinaruz sacrificijs⁹ soleniter supplicam⁹: quāuis enim nō pro quibus fiunt omnibus prosint: sed bis tantuz pro quibus dū viuunt cooperant: vt ꝓsint sed quia non discernimus⁹ qui sint oportet ea pro regeneratis omnibus⁹ facere: vt nullus eorum pretermittat: ad quos hec beneficia possint ⁊ debeāt puenire. melius enim superūt ista bis qbus nec obsūt nec ꝓsunt: qꝫ eis deerūt qbus ꝓsunt. di ligētius tū facit hoc qlqz pro necessarijs: suis quo ꝓ illo fiat similiter a suis. corpori aūt humāo quicqd ipē dicitur: nō est presidiū salutis: sed humanitatis officiū ꝼz effectū quo nemo vnqua carnē suā odio habuit. vnde oportet vt quā pōt pro carne primi curā gerat: cū ille' inde recesserit q gerebat. ⁊ si hec faciūt qui carnis resurrectionē nō credūt: quāto magis debēt facere q credūt vt corpori: sz tñ vt resurrecturo⁹ ⁊ i eterni tate mānturo ipēsuz eiusmodi officiū sit: etiā quodāmodo eiusdē fidei testimoniū. ꝙ vero qs apud memorias martyrū sepelit hoc tātū videt mihi ꝓdesse defuncto vt: cōmendans euz etiā martyruz patrocinio affectus pro illo supplicationis augeatur. Ecōtra' biero.

Post mortem orationes non prosunt viuentium.

In presenti seculo scimus siue orationibus siue cōsilijs inuicē posse nos adiuuari. cū aūt ante tribunal christi venerimus: nec iobꝰ nec danielꝰ nec noeꝰ rogare posse ꝓ quoquā: sed vnūquēqz portaf onꝰ suū. Hez hoc de ipenitētibus accipiendū est: de qbus ꝓpheta dicit. nō dabit deo placationē suā. nec ꝑ ciū redēptiōis anime sue. ⁊ iō frater nō redimet eū sed laborabit' in eternū ⁊ viuet adhuc in finē. de alijs autē intelligi nō pōt. Unde grego. papa bonifacio archiepiscopo.

In penitentia defunctis bona prosunt viuentium.

Pro obeuntibꝰ quippe cōsuluisse cognoueris: si liceat pro eis oblatiōes offerri sancta sic tenet ecclesia: vt qlqz pro mortuis vere christianis offerat oblatiōes: atqz ꝑ lbyter eoꝝ faciat memoriā: ⁊ quamuis peccatis oēs subiaceamus: congruit vt sacerdos ꝓ mortuis catholicis memoriā faciat: ⁊ intercedat: nō tamen pro impijs⁹ quāuis christiani fuerint tale quid agere licebit

Idem.

Anime mortuorum quatuor mōis soluuntur.

Nime⁹ defūctoꝝ quatuor modis soluunt⁹. aut oblationibus sacerdotū: aut precibꝰ sanctoꝝ: aut charoꝝ elemosynis: aut ieiunio cognatorū. curatio vero funeris. cōditio sepulture: pōpa exequiaꝝ: magis sunt viuoruz solatia q̄z subsidia mortuoꝝ. si aliqd prodest impio sepultura p̄ciosa: oberit pio vilis aut nulla. nō iō tamē ꝓtēnenda aut abijciēda sunt corpora defunctorū: maxime qz iustoruz: vbi illud etiā saluberiter discitur: quanta possit esse remuneratio pro elemosynis quas viuentibꝰ ⁊ sentiētibꝰ exhibem⁹. si neqz hoc apud deū perit q̄ exanimis⁹ hominū membris officij diligētia ꝓsoluit. Itē augu. in enchiridion.

Ante diez iudicij sacrificijs ⁊ elemosynis mortui iuuantur.

Empus quod inter hominis mortē ⁊ vltimaz resurrectionē interpositū est: animas⁹ abditis⁹ receptaculis continet: sicut queqz digna est vel requie vel erūna: pro eo quod sortita est in carne dum viueret. Neqz negandū est defunctoꝝ

eu'tis. Et bis verbis vī ꝙ augustin⁹ dubitat quo ale defunctoꝝ recedant'cū ĵnfernus sit sub terra ꝛ celū sit supra. vt. xxiij. q. iiij. hec autez.

a ¶ Pro baptizatis trī prosunt oīones cuilibet: si fiant generaliter pro oībus sicut si fierent specialiter pro quolibet. vt. j. de con. di. v. non mediocriter.

b ¶ Propiciatiões. i. vt deus propicius sit eis.

c ¶ Pro'valde. hic augustinus distinguit quattuoꝝ genera hoīum. s. valde bonos ꝛ valde malos mediocriter bonos ꝛ mediocriter malos Pro valde bonis nō ē oīa dū: qꝝ iniuriā facit martyri q orat pro martyre. vt ertra de celeb. miſ. cū marthe. ℈. vlti. Itē nec valde malis ꝓsunt sed mediocriter bonis prosunt vt citius liberentur ab igne purgatorij. mediocrit malis prosunt ad hoc vt minus puniantur: nunq̄ trī liberabuntur. ꝛ ſm hoc etiaz ps ꝙ oīone speciali oramus pro illis qui decesserunt in mortali: dūmō nō sint summe mali. licz ar. sit ℈. s. e. pro obeūtibus. Sed pone ꝙ aliquis dat elemosynā pro eo qui decessit in mortali pecca to qui ē mediocriter malus elemosyne vel oīones prosunt talibus ad mitiorē penā. vt hic dicit. ergo aliquā tulū de pena sublatū ē. Ponamus ꝙ centesima pars pene sit sublata p vnam elemosynam: si ergo dentur cē tum elemosyne: tota pena erit remissa. ergo iste liberabitur ꝙ hic negat. Ad hoc dico ꝙ si prima elemosyna tollit centesimam partez pene: secunda elemosyna etiā tollit tantam penam: sed nō tantam in quantitate: sed tā taz in proportione. ꝛ sic semper aliquid remanet de pena. ꝛ sic soluo illud qō obijcitur de indulgentijs ꝙ si p preter oblationem vnius denarij tollit quarta pars peccatoꝝ mortaliū vel venialiū per oblationem secundi denarij tollitur tantum in ꝓportione non tantuz in quātitate ꝛ semp aliquid remanet ĵz omne argentuz effunderetur.

animas pietate suoꝝ viuentiū relenari cū pro illis sacrificiuz mediatoris offert: vel elemosyne fiunt in ecclesia. ſz hec eis ꝓsunt qui cū viuerēt hec sibi vt postea possent prodesse meruerūt. ē eteni qdā vīendi modus nec tā bonus vt nō reqrat ista post mortē: nec taz mal⁹ vt ei ista post mortē nō ꝓsint. est vo talis in bono vt hec nō reqrat. ꝛ est rursus talis in malo: vt nec bis valeat cū hec vita trāsierit adiuuari. quo circa omne bic merituz cōparatur quo possit post vitā releuari qspiaz vel grauari. ꝛ post pauca cū sacrificia altaris siue quarūcūq̄z elemosynarū ꝓ baptizatis⁹ oībus offerūtur pro valde bonis gratiarū actiones sunt: pro nō valde malis ꝓpiciationes⁹ sunt. ꝓ valde⁹ malis ꝛ si nulla sunt adiumēta mortuoꝝ trī viuorū cōsolatiões sunt qbus aūt prosunt: aut ad hoc ꝓsunt vt sit plena remissio: aut certe vt tolerabilior fiat ipa dānatio. De obseruatione autē tertij septimi tricesimi: vel quadragesimi diei: querit vī exordiū sumpserit. Ambrosius in libro ō obitu. Theodosij imperatoris dicit.

Quare certi dies in mortuoꝝ cō memorationem seruentur.

Quia alij tertiū diē: alij tricesimū: alij septimū. alij quadragesimū obseruaī cōsueuerūt in offcijs mortuorū qd doceat lectio⁹ cō sideremus. defuncto inquit iacob: precepit. Joseph pueris suis sepultoribꝰ vt sepelirēt eū. ꝛ sepelierūt sepultores israbel: ꝛ cōpleti sunt. xl. dies. sic. n. dinumerabāt dies sepulture: ꝛ luxit eū septē diebus. hec ergo sequēda solēnitas est quā p scribit lectio. sic ēt i deutronomio scriptū est. qz plāxerūt filij israbel moysen. xxx. dies. ꝛ cōsumati sunt dies luctus. vtraqz ergo obseruatio ĵz auctoritatē: qua necessariū pietatis implet officiū. Lugere aūt ꝛ tristari tā pro nra quā pro aliorꝝ morte. Cyprianus prohibet dicens.

Nec pro nostra: nec pro aliorum morte tristari debemus.

Quaz preposteꝝ est quāq̄z peruersuz vt cū dei volūtatē fieri postulemus⁹ qī vocat nos ꝛ accersit nos ō hoc mūdo: nō ītati volūtatis eius imperio pareamus: ob nitimur ꝛ reluctam⁹ ꝛ pertinatiū more seruoꝝ ad cōspectū dominicū cum tristicia ꝛ merore pducimur exeuntes istic necessitatis vinculo nō. volūtatis obsequio: ꝛ volumus ab eo premijs celestib⁹ honorari: ad quē venimus inuiti⁹: Idē nobis quoq̄z ipsis minimis ꝛ extremis quotiens reuelatū est quā frequēter atqz manifeste ō dei dignatōe preceptū est: vt cōtestarer assidue: vt publice predicarē fratres nō esse lugendo⁹ accersione dominica de seculo liberatos: cū sciam⁹ nō amitti sed p mitti recedētes pcedere vt ꝓficientes et nauigātes solēt. Itē iohannes xpō. in epistola ad hebreos.

Ex pusillanimitate mortuos lugere contingit.

Quicūqz⁹ sepeliamur: dūt est terra ꝛ plenitudo eius. ſm qō oportet fieri efficiaī. lugere autē ꝛ deplorare ꝛ lamētari eos q ab hac vita decedūt ex pusillanimitate cōtingit. hoc aūt ex desperatione future resurrectōis intelligitur. vnde et apostolus nō simpliciter ait: Nolumus vos ignorare de dormiētibus: vt nō cōtristemini. ſz addidit: sicut et ceteri qui ſpez nō babēt. pietatis nanqz affectu humanitatis intuitu mortuos lugere nō ꝓhibemur: sic nōnullos sanctoꝝ alioꝝ exequijs: pias lachrymas ĵpēdisse legimus.

Hinc etiaz anastasius papa.

Qui ſpem future resurrectiōis habent: de mortuis tristari nō debēt:

Habēt forsitā illi iustaz lōgi doloris executionē qui vitā alteraz nesciūt⁹: q de hoc⁹ seculo ad melius esse transitū nō cōfidunt. Nos aūt q hoc credim⁹ ꝛ docemus: tristari nimiū de obeūtib⁹: ſ dēm⁹ ne qō apud alios pietatis teuet spēm: hoc magis nobis in culpa sit nā diffidētie quodāmō genus est: contra hoc ꝙ quisqz predicat querere iusticiaz amans: dicēte apostolo. nolumus vos ignorare de dormiētibus vt nō cōtristemini: sicut ceteri q ſpē nō babent. Itē ex cōcilio toletaz no tertio.

De eodem.

Qui diuina vocatione ab hac vita recedūt cū psalmis tantū modo ꝛ psallentiū vocibus debēt ad sepulchrū deferri. sufficiat aūt ꝙ in ſpe resurrectiōis christianoꝝ corporibus famulatus diuinoruz impendit canticoꝝ: phibet ꝛ nos apostolus sanctus lugere defunctos dicēs: de dormiētib⁹ aūt nolo vos cō tristari sicut ꝛ ceteri q ſpē nō bñt. ꝛ dñs nō fleuit lazarū mortuū: sed ad bnius vite erūnas plorauit resuscitādū. Si aūt pōt boc ēpus oībus christianis ꝓbere nō moret agere. religiosis⁹ aūt oīno aliter fieri nō debere cēsemus. sic enī christianoꝝ ꝙ oēm mūdū humari oportet corpa defunctoꝝ. De mortuis aūt queritur: vtrū sciant⁹ ea que a viuis gerūtur. Ysaias ex ꝑsona populi afflicti ait. Abrahaz pater noster nesciuit⁹.

Augast. quoqz in li. de agēda cura ꝓ mortuis illud idē testaī dicēs.

Mortui ex se nesciunt: quid bic a viuis geratur.

Attendum est nescire quidem mortuos quid bic agatur duz bic agitur. postea vero audire ab eis qui binc ad eos moriendo pergunt nō quidē omnia sed que finuntur etiā isti meminisse: ꝛ que illos q bus bec indicantur oportz audire: possunt ꝛ ab angelis. qui rebus que bic agūtur presto sunt: audire aliqd mortui. qō nūc quēq̄z illoꝝ audire debere indicat: cui cuncta subiecta sunt. multi quoqz ad vinos aliquos ex mortuis venire credūt⁹: sic ē contrario paulū ex viuis in paradisum

d Quia. lectio. i. genesis. quinquagesimo primo.

e Quaz preposteꝝ. postulem⁹. cū dicim⁹ fiat volūtas tua. ꝛ est arg. ꝙ opere id cōplere debem⁹ qō voce protestamur. di. xxij. psalmista.

f ¶ Inuiti. sic. xxiij. q. v. ad fidem. ꝛ sic est ar. ꝙ nō debemus cōsequi cōmodū ex eo qō inuiti facimus. vt. ff. ad treb. si patroni. ℈. ij. sic. xvij. q. iiij. sunt q opes. viij. q. j. sciendū.

g Quicūqz. libera fortuna mors est: capit omnia tellus Que genuit: celo tegitur qui nō bz vnaz ar. ꝓtra. Mollius ossa cubāt manib⁹ tumulata suoꝝ.

b Habēt. nesciūt. i. ſ credūt. Jo.

i Qui diuina. religiosis. illi. n. magis tenenī abstinere ab hmōi ꝙ laici.

k ¶ De mortuis. sciāt. mali nesciunt nisi qō eis scire permittitur. similit nec boni qui ad huc sunt in igne purgatorio: qz adhuc non fruunī visione dei vt j. e. fatenduz. sed boni qui fruuntur visione dei sciūt quid agatur bic. iurta illud gregorij. Quid est qō nesciant qui videtē omnia vident: ꝛ alij dicunt ꝙ boni dicunī scire oīa que sūt eis necessaria.

l ¶ Nesciuit. qz nōdū erat hostia oblata per quā aperta fuit ianua paradisi. vt extra ō baptis. maiores.

m Attenduz est. credunt. ꝛ male: qz sunt fantasmata vt. xxvj. q. v. ēpi.

a Questuz est.in patibulis.licite ergo sepeliuntur suspēti ⁊ cōcremati: dūmodo hoc fiat auctoritate principis. vt.ff.ō cadaueri.l.iij.⁊ non est contra.xxiij.q.v.placuit. Queri cōsueuit quare liberetur ille q fugit ad ecclesiā: ⁊ nō ille qui recipit corpus xp̄i: cū corpus xp̄i maius sit oibus. vt ō cō. di.ii.nihil. Rñ. q; corpus xp̄i est cibus ale ⁊ nō corporis. ergo aiaz liberāt ⁊ non corpus. vel dic q; priuilegiuz ecclesie est ⁊ nō dz trahi ad p̄ñtiā. vt. j. xxij. q. iiij. sicut. nec aliqđ p̄ uilegiū. trabendū est ad p̄ñtiā. vt. vij. q. j. petisti. ⁊. xxj. q. j. hinc.

b Anonici cuiusdaz ecclesie. ⁊ qđ sua oēs clerici q bñt propīum vel bze pssūt: pñt repetere sua. si nō bent propīū non pñt sed bona ecclesie sue repetere pñt si sunt p̄latt. vel si prelati non sunt de mandato superioris pñt ea repetere. vt. xxj. q. j. monachi.ij. in fi. Itē oēs clerici possunt agere pro miserabilibus psonis de mandato supiozis vt. lxxxvj. dist. puenit.

c Quod sua. p fectus. j. sine mortali peccato ⁊ sine veniali. nā curā. p̄ximoz nō possumus habere sine peccato. vt. xxv. di. qualis.

d Possideri. si ē. iij. q. j. §. patet. vñ hereticus nō pōt petere restitutionē aliquoz. q; nihil. ppriū pōt possidere. vt. s. di. viij. quo iure. ⁊. xxiij. q. vij. c. j. ⁊ ij. nec laicus pōt repetere decimas: q; eas non pōt possidere. vt extra de prescrip. cām ad hoc. n. vt qs possit aliqd repetere: regrit vt fuerit in possessione furis vel facti. vt ex ō resti. spo. ex parte. vñ nō sufficit. pbare spoliationē nisi. pbauerit qō possederit. vt extra de offi. dele. p̄sultatōibus. vñ p̄z q; quilibet spoliatus bz restitutionis bñficiū. ex ō ap. significauerunt. ⁊ ex de resti. spo. oliz. inuenio tñ q; qs pōt petere restitutionē q; de iure possidere nō potest nā petit restitutio consanguinee cū qua de raptū esse diuina scriptura testatur.

De bis autez qui in patibulis suspendūtur: queritur an iuxta ecclesias sint sepeliēdi. De quibus etiā in maguntinēsi conci. ita statutuz est.

Non est denegāda cōio bis qui in patibulis suspenduntur.

Questū est ab aliquibus fratribus de bis qui i patibulis suspenduntur p̄o suis sceleribus post confessionē deo peractā: vtrū cadauera eoz ad ecclesias deferēda sint ⁊ obligatiōes p̄ eis offerēde: et missa celebrāde an nō: qbus respondemus: si de oibus peccatis suis purā cōfessionē agētibus ⁊ digne penitētibus: cōio in fine: sm p̄cepta canonū danda est. cur canones cōionez vel sepulturā eis interdicūt: qui p̄o peccatis suis penā extremā psolūt ⁊ cōfitētur vel cōfiteri desiderant. scriptū est enī. Nō iudicat deus bis in idipsum.

Dalea.

Fures ⁊ latrones si in furando aut depredādo occidant: visū est q; p̄o eis nō est orandū: sed si cō prehēsi aut vulnerati pbytero aut diacono cōfessi fuerit: cōfessionē eis nō negamus.

De eodem.

Si fur aut latro captus fuerit: ⁊ absq; occasione pōt p̄hebēdi ⁊ tamē interficit: q; ad imaginez dei creati ⁊ baptizati sunt nomine eius: interfectores eoz. xl. dieb⁹ penitentie subiaceāt. intrēt in ecclesiā veste induti: ab escis ⁊ potib⁹ interdicti sūt. A thoro ⁊ gladio ⁊ eqtatu abstineāt. i tertia ⁊ qnta feria ⁊ sabbato aliquo genere liguminū ⁊ olerū pomis: et paruis pisciculis cum mediocri ceruisia vicissim vtant ⁊ tēperate. si aūt a veridicis cōprobatur testib⁹: q; fine odij mēditatione se suaq; liberādo: diaboli mēbra interfecerint: ⁊ pariter peniteāt: penitentiā p̄o homicidio eis nō iniungimus: nisi ipsi voluerint aliqd humanitatis facere. at si presbyter est nō deponat: cūctis tamē diebus vi te sine penitentiā agat.

Anonici cuiusdā ecclesie questionē mouent de predijs testes ex fratribus suis p̄ducūt: negociatoribus pecuniā crediderūt: vt ex eoruz mercibus emolumenta acciperent

Hic primū queritur: an liceat eis sua repetere. Secundo: an illi testes sint audiēdi. Tertio: an illud sit vsuras exigere Quarto: an liceat clericis vl̄ laicis a quolibz vsuras repetere. Quinto: an elimosyne de vsuris fieri possint. Sexto: an vsurarij penitētiā agere valeāt. nisi quod male acceperūt restituāt.

Q. j.

Quod aūt sua repetere nō possint: facile videt. pbari. Ait enī dñs in euangelio: Si vis perfect⁹ esse vade ⁊ vende omnia que habes ⁊ da pauperib⁹. q; ergo isti iter p̄fectionis arripiūt: nō licz eis sua habere multo ergo minus lz eis repetet q; nō dz repeti q; possideri nō lz. Itez si qs voluerit tibi tunicā tollere ⁊ in iudicio tecū cōtēdere: dimitte ei ⁊ palliū. Item apostolus in epistola ad corinthios. Secularia igitur iudicia si habueritis: oino peccatū ē in vobis: Itē gregorius exponens Omnia mihi licēt: sz ego sub nullius redigar p̄state inquit: cū mens cōcepta desideria sequit fuire reb⁹ cōuincitur. quarū amore superatur

Itē ex cōcilio carthaginensi. iiij.

Pro rebus transitorijs episcopus p̄uocatus nō litiget.

Quōs nec p̄uocatus⁹ p̄o rebus trāsitorijs litigz. q; ergo⁹ generaliter p̄fectis p̄hibet in iudicio cōtēdere: patet q; istis nō lz stare coā iudice. Bis ita respōdet. p̄hibet p̄fecto in iudicio stare ca prādo lucrū sz nō enitādo dānum. Vel aliter. aliud est sua possidere. aliud est cōiuz. p̄curatorē esse. canonici nō possidēt sua: q; res deo abla te nō sunt alicuius. vtūtur enī rebus ecclesie nō vt suis sz tanquā ad di/spēlandū sibi creditis. vnde. p̄sper in lib. de vita cōtēplatiua. Sacerdos cui dispēlationis cura cōmissa est ⁊c. require⁹ in cā eius a quo p̄ in gressu monasterij pecunia exigebatur. sicut ergo isti nō sua possident: ita nec sua repetūt: sz res ecclie quarū p̄curationē gerūt. Similiter qō in iudicio p̄hibentur cōtendere sic intelligendū est videlicz: vt nō sibi stent coā iudice sed alijs. Alijs aūt coā iudice astitisse ⁊ p̄o eis iudicē interpellasse nōnullos sctōrū⁹ legimus. bi aūt nō sibi stant sz pauperibus quorū necessitatibus p̄futura repetūt: ⁊ ita nō p̄hibentur stare coraz iudice. Illud vero euangelij. si quis abstulerit tibi tunicā. ⁊c. nō est p̄cipiētis sed exhortātis. Unde augustinus ait.

Peccat qui vltra debitum exigit: non qui sibi debita reposcit:

Quod debetur⁹: ⁊ si benigne remittitur nō tamen iniqz repetitur. peccat autez qui exigit vltra⁹ debitū: ideoq; lex modū fingēs penā talionis⁹ instituit: sed tu eo longe es a peccato ininsti exactoris q; omnino nō exigis debitū: ideoq; bonus magister ait: qui te percutit in vnā maxillā p̄hebe. ei ⁊ alterā: p̄sertiz ne cogamur ⁊ ipsi reddere debitū ab eo qui nullū⁹ habet debituz⁹.

Sic⁹ ⁊ cetera⁹ accipies. Idez de sermone domini in monte.

De eodem.

Quisquis⁹ p̄ceptis nō obtemperat reus est ⁊ debitor pene: ⁊ paulo post. p̄cepto domini nō obedire peccatū est. ⁊ cōcilio si vti nolueris: minus bonī adipiscēris nō mali aliquid perpetrabis. Itez gregorius in epistola ad iouinianū Quod p̄cipit imperat⁹: qō in peratur necesse est fieri: si nō fiat penaz iure qs nō pōt. cōmisceri. vt ex de resti. spol. lras. Itē seruus petit restitutōez rerum dñij. abñtis quas ō iure nō pōt possidere. vt. C. si p̄ vim vel alio. l. j. similiter vr or pot petere res a viro sibi datas si spoliata est quarū rez dñium nō pōt bze. ff. de vi ⁊ vi ar. l. j. §. deiscit. Itē babēs plura stipendia petit restitutionē alicuius cū tñ de iure nō possit illud possidere cuz alijs. vt extra de preben. referente. io. ego credo saluo meliori p̄silio q; laicus spoliatus de decimis pōt petere restitutionē: cū latro restituitur. vt ex de resti. spo. in lris cū laici quotidie possideant decimas ex tolerātia prelatoz. secus in heretico cuz. sit excōicatus. vt ex de hereti. excōicamus. ⁊ decret. illa cāz dic detinere ⁊ nō possidē. b.

e Itē apostolus. habueritis iniuriose: ita vt nō scāda lizemini propter hoc.

f Itez grego. sub nullius i. sub rei talis p̄state nolo redigi in tantū vt aliquem offendā. iurta illud. Et mihi res nō me rebus submittere conor. vt ex de ver. sig. intelligentia

g Episopus. puocatus i. in iudiciuz vocatus. dz. n. p̄ aliū litigare. vt no. v. q. iij. c. vl. ⁊ si mala est cā ecclesie nō dz eā fouere: sicut nec tutor pupilli. vt. ff. de admi. tu. l. quotiēs. §. sicut aūt.

b Quia ergo. require. s. i. q. ij. sacerdos.

i Sanctoz. s. xxij. q. j. expedit.

k Quod debetur. ex alio malo vl̄ intelligere ex quo libet debito.

l Ultra. vī ergo q; nō possit licite peti pena dupli vel quadrupli a fure. vt nō. xij. q. ij. in antiqs. qō p̄cedit. b. sz nō est ita: q; hoc bētur ex canone q; peti possit. xij. q. ij. in legibus.

m Talionis. ō vel inquātē. f. vt tāta satisfactio petat ab eo quanta iniuriā precessit. vt. xxiij. q. iij. ser differentie. vel loquitur de pena talionis infligenda actori qui iniuste litigat: q; calūniose agens punit in sumptibus litis. vt extra de pe. calūniā.

n Nullū. s. quo ipse teneatur alijs. vel alit. i. nulli vult soluere penam p̄o peccato debitam.

o Debitum. idest penam debitam ex peccato.

p Sic. ⁊ hic est. §.

q Cetera. i. q; oia sunt cō filij. sicut illud q; percusserit te in vnam maxillam. ⁊c.

r Quisquis.

s Nō precipit imperatur. hic greg. innuit differentiā inter precipere ⁊ imperare. nā alias augusti. dicit qō cesar precipit faciēduz est qō iperat tolerādū est. vt

xxiij.q.j.militare. Itē inter mādatū ꝛ p̄ceptū vī esse dria:qz finit mādatū mor te mādatoris vt ex̄ de.off.dele.relatū.sz p̄ceptū nō.i auc.vt nulli iudi.§.ꝛ hoc vero iubemus.col.ir. Itē qñq ea q̄ sunt precepti ꝓsulūtur vt.xxviij.q.j.sic.n. qñq ꝛ etiā que sunt mādati p̄cipimus vt sic egparent p̄ceptū ꝛ mādatū.vt.C. de acti.ꝛ obli.si qdē. Itē qñq verbū rogādi pro verbo precipiēdi ponitur.vt xj.q.iij.rogo.

a Eo aūt,an de suis. In cā crīa li nunq̄ admittū, tur domestici vt iij.q.v.c.j.nisi in duobus ca sib⁹.s.cū canonici accusant prelatū suū.vt.ij.q.vij.lator. ꝛ cū accusāt matrimoniū pp cōsanguinitatē.vt.xxxv.q. vj.c.j.siliter in cā ciuili nō ad mittit domesticus.vt.iiij.q. iij. Itē etiā ciuili iure:nisi in cā ecclesie sue.vt.j.e.c.j.ꝛ ex̄ de testi.insup siliter ad ꝓbā dū cōsanguinitatē admittit domesticus.vt.xxxv.q.vj.c. j.siue agat ad ꝺbendū siue ad dirimēdū matrimoniuz. vt ex̄ qui matri.ac.poss.vide tur.sz ꝓ alio ipedimēto mri monij.domestici nō admit, tūtur etiā si velit ꝓbare affi nitatē.vt ex̄ de testi.in lr̄is.sz ꝺ videt dicere decre.ex̄ de te sti.sup eo.ꝛ sic de facto serua tur ꝛ in illa decre.in lr̄is.su, spicio erat ꝺ eū qꝝ steterat cū vxore per septē annos. etiaz ibi sup affinitate iducebant domestici.preterea vt nōnit tbi.Tan.familiares sunt vt domestici qbus impare pōt ratione dñice vel patrie ptā tis.alias domestici bene ad, mittuntur.

b Sup prudētia ,stepha ni.vnus canonic⁹ pōt inducere in testimoniū suuz ꝓcanonicū ꝺ eiusdē ecclesie canonicos:qz nō est magis domestic⁹ vni q̄ alij.ꝛ par affectionis cā suspicionē ex, cludit.vt.ff.de ritu nup.nō solū.§.j.sicut ꝛ pōt ipsuz in ducere ꝺ suū prelatū.vt.ij.q. vij.lator.sz nunqd pōt eū in ducere ꝺ canonicū alterius ecclesie.b.dicit q̄ nō.tu po, tes dicere q̄ sic.qz nō est do mesticus istius sz ecclesie tan tū.siliter ꝓlatus iste pōt idu ci in testē ꝓ ecclesia sua:duz tñ alius cōstituat qui noie ec clesie agat.vt ex̄ de testi.insu babet.vbi cōsiliū datur offerentis arbitriū est.vbi p̄ceptū:necessitas est seruiētis vt obediat: vel impe, rantis vt ei obediatur.

Q.ij.

Eo aūt qđ querit an de suis[a] fratrib⁹ testes ,pdu, cer̄ possint:multis aucto ritatib⁹ videt esse ,phibi tū.leges enī taz sacrorū canonū q̄z secularīū principū ,phibent aduer, sus aliquē teste de sua domo ,pdu ci.cōtra se enī q̄q testari pōt.pro se vero minime. Quia ergo isti ,pdu, cūtur vt ꝓ seipsis testimoniū ferāt. nō enī vtilitatis sue ecclesie se peni, tus immunes arbitrant futuros.pa tet q̄ eoz vox in talibus nō est audi enda. Sed distictio hec ꝛ testiū exa minatio in criminalibus cāis suan da est:in ciuilib⁹ aūt nō vq̄z quaq̄z In crimiali enī cā nō lz testē de ꝓ, pria domo produci. In ciuili autez prelatis ecclesie lz. Unde pascha lis.ij.guidōi archiepiscopo viēnēsi apostolice sedis legato scribit dicēs.

Clerici pro sua ecclesia testimoniū ferre possunt.

Super prudentia tua plurimū admiramur:q̄ i negocio bea ti stephani[b] clericoz ipsoz accepta re nolueris testimoniū.diuerse nan q̄z sūt species causarū:nec in oibus cāis cria agitant. In criminibus si quidē accusatoz et testiū illa distin, ctio obseruāda est que in canonib⁹ ꝓtinet:ne qui ad ꝓbatiōez domesti ci assumant. Ceteꝝ in possessionuz: vel hmōi negocijs:bi potissimū as, sumendi sunt:q̄ eadem negocia tra ctauerūt:de quoruz auditu ꝛ visu[a] bēsitatio esse ñ debeat. Si ergo ijdē clerici idonei sunt ad assertionē cāe illius:nullaten⁹ remoueant:sz sicut alijs lr̄is deliberatū est inter sancti ioānis ꝛ sancti stephani canonicos

nō cogunt corā quolibet iudice testari vt.ff.de iureiurā.ad ꝓbonas.

k Competentibus iudicibus.s. ecclesiasticis.

l Aut aliter.i.cū cōmittat epūs aligbus q̄ recipiāt testimonia ipsoꝝ.

m Quod aūt,hic querit an vsura sit vltra sortē aliqd recipere, ꝛ certe sic nisi in quinq̄ casibus. Primo i casu kanone eccle sie ex̄ de vsu.c.j.ꝛ.c.cū questus. Secūdo ꝛ cū fideiussor soluit sortez ꝛ vsuras pōt vsuras petere. vt de fideiuss. cōstitut⁹. Tertio ꝛ cū pena petit preter sortē vt.xij.q.ij.in legibus. Quarto ꝛ cū petitur vsura tanq̄ interesse. vt dicā,j.e.q.iiij.quo, niā multi.ꝛ.ff.ꝓ socio l.socius qui. Quinto ꝛ cū recipit aliqd pro re que nō consistit in pondere numero vel mēsura.sicut in locati one. Itē in serto casu rōne incertitudinis. vt ex̄ de vsur.in ciuita te.ꝛ nō solū quodcūq̄z lucrū led etiaz ipsa spes facit hominē vsu rariū.vt.j.eo.c.j.sicut spes fac̄ holez fimōia cū.vt.ij.q.iij.nō soluz. Ad intelligentiā aūt huiusmodi questionis scias q̄ duo sunt con tractus qui de natura sui gratuiti sūt vt mu tuū ꝛ cōmodatuz. In mutuo certū est ꝛ req ritur qđ sit gratuituz: aliogn est vsura. Itez si cōmodatū ñ est gra tuitū nō est quidē vsu ra.sed tñ si aliqd reci, pitur ꝓ cōmodato sta tiz desinit esse ꝓmoda tū:qz aut recipit aliqd pro re ipsa:aut ꝓ vsu rei.si pro re ipsa aliqd recipitur:aut est pecu nia.aut alia res.si pe, cunia est emptio seu vēditio.si alia res erit cōtractus pmutatio, nis.si pro vsu accipit pecunia erit ꝓtractus locationis.si res alia: erit cōtractus innoia tus.do vt des vel do vt facias ,omnes. isti cōtract⁹ sunt liciti lai, cis:etiā causa negociatōis.vt.lxxxviij.di.fornicari.clerici tñ inq̄tū pos, sunt debēt abstinere ab emptione ꝛ venditiōe:qz illud nō facile fit sine peccato.vt.j.de pe.di.v.qualitas.tñ in cā necessitatis pmissuz est cleri, cis negociari.vt ex̄ ne cle.vel mo.c.j.licitū tñ est clericis emere aliquā ru dē materiā ꝛ inde aliq̄ artificiū facere si eis sua nō sufficiūt.vt.xcj.dist. clericus victū.ꝛ.xxj.q.j.c.j.de cō.di.v.nunq̄.ꝛ tūc nō acqrit lucrū ex ne gociatiōe sed ex artificio.talia enī lucra licita erant apīs.vt.xxj.q.j.c.j.

n Si feneraueris, plus q̄.supple qđ consistit in pōdere numero ꝛ mēsura sed in equo ꝛ domo aliud est.qz ibi licitū est recipere sor, tē ꝛ lucrū.et est ea ratio.qz in predictis que cōsistūt in pōdere numero ꝛ mēsura trāsfertur dominiū:cū illud sit mutuū. vnde res illa statim est in periculo illius qui recipit. vnde incōueniēs esset vt nosse illius rei ma gis grauaret.sed domns ꝛ equus nō sunt periculo sui.vnde nō est in cōueniēs si alias grauet pro re tali dādo aliqd.ad hoc faciat.ff.de iure iur.eū qui. Sed ꝺ hoc obiicit.pone q̄ aliqs vendat vsum pecunie ꝛ re, cipiat in se periculū pecunie.talis cōtractus nō est vicios⁹.qz cum vsus sit illius qui vendidit licite pōt eū vēdere,ꝛ sic habes q̄ aliqs pro pecu nia pōt recipere pecuniā.ꝛ aliud in hoc casu:alias nō.ꝛ hoc ideo,quia pecunia nō deteriorat sed alie res deteriorātur. Itē nōne si creditor ali cui gratis mutuat pecuniā vēditor tenetur ei ad antidota.vt ex̄ de testa. cū in officijs,ꝛ.ff.de pet.here.sed ꝛ si.§.cōsuluit.ꝛ nāliter est ei obligatus ad illā:quare ergo illā nālem obligationē nō pōt deducere in ciuilez,ſ

---

a suis. In cā crīa li nunq̄ admittū, tur domestici vt iij.q.v.c.j.nisi in duobus ca sib⁹.s.cū canonici accusant prelatū suū.vt.ij.q.vij.lator. ꝛ cū accusāt matrimoniū pp cōsanguinitatē.vt.xxxv.q. vj.c.j.siliter in cā ciuili nō ad mittit domesticus.vt.iiij.q. iij. Itē etiā ciuili iure:nisi in cā ecclesie sue.vt.j.e.c.j.ꝛ ex̄ de testi.insup siliter ad ꝓbā dū cōsanguinitatē admittit domesticus.vt.xxxv.q.vj.c. j.siue agat ad ꝺbendū siue ad dirimēdū matrimoniuz. vt ex̄ qui matri.ac.poss.vide tur.sz ꝓ alio ipedimēto mri monij.domestici nō admit, tūtur etiā si velit ꝓbare affi nitatē.vt ex̄ de testi.in lr̄is.sz ꝺ videt dicere decre.ex̄ de te sti.sup eo.ꝛ sic de facto serua tur ꝛ in illa decre.in lr̄is.su, spicio erat ꝺ eū qꝝ steterat cū vxore per septē annos. etiaz ibi sup affinitate iducebant domestici.preterea vt nōnit tbi.Tan.familiares sunt vt domestici qbus impare pōt ratione dñice vel patrie ptā tis.alias domestici bene ad, mittuntur.

b Sup prudētia ,stepha ni.vnus canonic⁹ pōt inducere in testimoniū suuz ꝓcanonicū ꝺ eiusdē ecclesie canonicos:qz nō est magis domestic⁹ vni q̄ alij.ꝛ par affectionis cā suspicionē ex, cludit.vt.ff.de ritu nup.nō solū.§.j.sicut ꝛ pōt ipsuz in ducere ꝺ suū prelatū.vt.ij.q. vij.lator.sz nunqd pōt eū in ducere ꝺ canonicū alterius ecclesie.b.dicit q̄ nō.tu po, tes dicere q̄ sic.qz nō est do mesticus istius sz ecclesie tan tū.siliter ꝓlatus iste pōt idu ci in testē ꝓ ecclesia sua:duz tñ alius cōstituat qui noie ec clesie agat.vt ex̄ de testi.insu per nec dicuntur isti ferre testimoniū in ꝓpria cā.quia cā ecclesie nō est cā sin gulorū vt.xij.q.ij.qui manumittit sic legatari⁹ fert testimoniū in cā testamēti in quo aliquid ei relictū est.vt insti.de testa.§.legatarijs,sz nōne talib⁹ impera tur ab ecclesia.ergo nō possunt esse testes ꝓ illa.vt.iiij.q. iij.idonei.sz istud est in fauorē religionis.nā ꝺ rōem pro religione iudicat.vt.ff.de reli.et sump. sunt ꝓsone sed lz dicā q̄ vnus canonic⁹ pōt esse testis in cā sui cōcanonici.nō tñ dico q̄ possit esse iudex suus ꝺ ex̄neū.quia minor cā repellit aliquem a iu dicio q̄ a testimonio.vt ex̄ de offi.dele.cū. R.

c Tractauerūt,qz ea que in capitulo gesta sunt melius possunt ꝓbari per canonicos q̄ per alios.vt ex̄ de testi.veniēs in fi.lz ler dicat alias inter dome, sticos facile quid cōfingi posse pro negocij qualitate,vt.C.de dona.lata.

d Et visu.iij.q.ir.testes.

e Quāq̄ .nō rogent.an possit clericus cogi.nōui.ij.q.vj.statuendū.

f Euentu.s.iiij.q.iij.ad fidem.

g Vel audierint.ꝛ hoc est in illis casibus vbi testimoniū valet de auditu.vt iij.q.ir.si debitum.

h Occultetur.istud est regulare q̄ in defectū probationū qlibet possit co, gi.vt ex̄ de testi.cogē.puenit.imo talis admittit:q alias nō est idone⁹.vt.iiij.q. iij.Fui respōso,fi.lv.di.priscis.ꝛ de cō.di.iiij.in necessitate ꝛ.C.de here.l.vlti.

i Corā se.sed qualiter testatur clericus corā epō cū causa versatur corā lai co iudice:cū cōtinētia cause diuidi nō ꝺz.vt ex̄ de sequestr.ad hec. Rñ.hoc ē priuilegiū clericoz q̄ nō cogunt corā quolibet iudice testari,ñē egregie ꝓsone

vt pactū fiat pro illa dāda ad quā tñ tenet: cū etiā talia pacta intercueniāt in spiritualibus ad qui alias quis tenetur. extra de preben. significatuz 7 extra de elec. significasti.

a Expectes. ex pacto fm quosdam. vel etiā sine peccato: q7, sola spes facit vsurarium vt hic. Sed qd si mutuet eo pacto vt sibi etiā remutuet cū opus habuerit: nō credo q illud posset ō ducere in pactū 7 ita hec naturalis obligatio non potest deduci in pactum.

b Putant. pecunia, stricte sumit hic nomē pecūie nā generaliter dz pecunia qcquid habes vt. j. q. iij. totum.

c Leriqz. precepta. nolunt qdā facere ꝫ legē sed faciunt fraudem legi. ille vero facit fraudē legi q obseruat verba legis sed mentem eius circunuenit. vt. ff. ō legi. fraus fit aūt fraus legi quattuor mōis. ō re ad rez. i. qñ in fraudē dat aliqua res vt hic. 7. j. q. j. sūt nōnulli talis est fraus macedoniani. ff. ad mace. l. ꝫ iulianus. §. mutui. itē de psona ad psonā vt cū qs sub pena alterius exercet vsuraz vt. xlvj. dist. sicut non suo. 7 cū maritus nō pōt aliqd dare vroi supponit aliā psonaz cui det. vt. ff. de dona. inter vir. 7 vr. hec rō §. vlti. Jtez de vno ꝫctu ad aliū cōtractū fit fraus: vt cū mulier nō possit dare aliqd viro: fingit se vēdere ei. vt ff. de do. int vi. 7 vro. si sponsus. §. circa. fic xvj. q. iij. si sacerdotes. Jtez de vno ꝫctu ad aliū fit fraus: sed alio mō. vt cū mulier non possit fideiubere cōstituit se pncipalē debitricez vt. ff. ad vell. q uis. xxviij. q. v. mulierem.

d Legis. i. canonis legitime agētis. i. legis pphetice dicētes. qui pecuniā suā nō dedit ad vsurā. xc.

e Negociatoribus. vt q si quis pecuniā suā dedit negociatori vt inde emat merces 7 det sibi partem lucri q illud fit licitū: qō ñ cōcedo si piculuz spectet ad recipientem vt fit iter eos ꝫctus mutui. sed si p illa verba societatē ꝫbunt 7 tūc periculum spectat ad vtrūqz: 7 tūc bñ licitū est q vnus socius det pecuniam 7 alter supleat laborē q deest in pecūia. vt. ff. p so. l. v.

f Lex mosaica.

g Accedit. ex pacto.

quodlibet aliud: si plus quā dedisti expectes accipere: feneratores: et in hoc improbandus non laudandus. Jtez hieronymus super ezechielem libro sexto.

Quicquid supra datum exigitur: vsura est.

Putant quidam vsuras tantū esse in pecunia. quod proni / dens diuina scriptura: omnis rei aufert superabundantiaz: vt plus nō recipias quā dedisti. Jtem alij pro peccunia fenerata solent munuscula diuersi generis accipere: 7 non intelligūt scripturā vsurā appellare 7 sup abūdantiā quicqd illud est si ab eo quod dederint pl9 reacceperint.

Jtez ambrosius de nabuthe.

Quicquid sorti accedit vsura est.

Leriqz refugientes precepta legis cum dederint pecuniā negociatoribus nō in pecunia vsuras exigunt: sed de mercibus eoruz tanquā vsuraz emolumenta percipiunt. ideo audiant quid lex dicat: neqz inquit vsuram escaz accipies neqz omniū rerū. Jtem esca vsura est: 7 vestis vsura est: 7 quodcunqz accedit sorti vsura est: 7 qō velis nomen ei imponas: vsura est. Jtez si quis instaurandū cōuiuiuz putet ad negociatorē mittit. vt absyuthi aci cupellam deferat sibi gratis: ad cauponē dirigit vt picenū vinū aut tyriacū regrat. ad lanium 7 billam sibi procuret. ad aliū vt sibi poma adornet. Jtē ex ꝫcilio agathēsi.

Quando amplius quā debetur exigitur: vsura accipitur.

Usura est vbi amplius requirit quā qō. dat. verbi gra: si solidos decē dederis 7 amplius quesieris. vel si dederis frumēti modium vnū: 7 sup aliqd exegeris. Ecce enidēter ostēditur qō quicqd vltra sortē exigitur: vsura est.

Q. iiij.

Quod vero nec clericis nec laicis liceat vsuras exigere. pbat auctoritate gelasij 7 alioruz. Ait enī gelasius papa scribens clericis per lucaniā 7 siciliam.

A questibus negociationis clerici abstineant.

Clerici ab indignis questibus nouerit abstinēdū: 7 ab omni cuiuslibz negociationis ingenio vel cupiditate cessandū. in quocunqz vero gradu sint si cessare noluerit: mox a clericalibus officijs abstinere cogātur. Jtē ex cōci. aralet. ēst primo: q ꝫ firmauit papa siluester.

Excōmunicentur ministri altaris qui fenerantur.

Ministri qui fenerantur placuit iuxta formā diuinitus data eos a cōione abstinere. Jtē ex cōcilio terraconensi.

Qui volunt esse in clero: a studio negociationis abstineant.

Anonū statutis firmatū est vt quicūqz in clero esse voluerit emēdi vilius 7 vēdendi carius studio nō vtatur. qō si exercere voluerit cohibeatur a clero. Jtē ex cōcilio Martini pape.

Alienetur a clero vsuras aut superabundantiam exigens.

Si qs oblitus timorē dñi 7 sanctoz scripturaruz que dicunt. Qui pecuniā suā nō dedit ad vsurā polt hāc cognitionē magni cōcilij fenerauerit: centesimā exegerit: aut ex quolibet negocio turpis lucri q fierit: aut per diuersas species vini vel frugis vel cuiuslibet rei emēdo vel vendendo aliqua incremēta susceperit: de gradu suo deiectus alienus habeat a clero. Jtez eodez.

Pro pecunia quā clericus mutuo dedit iusto precio spēs accipe pōt.

Si quis clericus in necessitate solidū prestiterit: hoc de vino vel frumēto accipiat quod mercādi cā tēpore statuto decretuz fuerit venūdari ceterū si speciē nō habuit necessariā ipsuz qō dedit sine vllo augmento recipiat. Jtez ex cōcilio agathensi tertio.

Clericus non accipiat plus quam cōmodauit.

Illus clericoz amplius accipiat qz cōmodauit. si pecuniam: pecuniā accipiat. si speciē eādē quā dedit accipiat. 7 quicqd aliud tantū quātū dedit accipiat. Jtez leo papa.

Etiaz laicis vsura damnabilis est.

Nec hoc pretereundū quoqz duximus esse quosdā lucri turpis cupiditate captos: qui vsurariā exercere pecuniā 7 fenore volūt detestere: q nos vt nō tātū dicamus in eos q sunt in clericali ordine cōstituti: sz etiā in laicos cadere: qui christianos se dici cupiūt cōdolemus. qō vindicari acrius in eos q fuerūt cōfutati decernimus vt omnis peccādi opportunitas adimat. Jtez ex niceno concilio.

Ejciantur a clero turpia lucra sectantes.

Quoniaz multi clerici auaricie cā turpia lucra sectātes obliti sunt diuini precepti quo dictū est: q pecuniā suā nō dedit ad vsurā. statuit hoc sanctū cōciliū: vt si qs inuētus fuerit post hanc diffinitionē vinras accipere: vel ex quolibet tali negocio turpia lucra sectari: vel etiaz ipecies frumentorū ad sextuplū dare omnis qui tale aliqd conatus fuerit ad questum. deijciatur a clero:

b Ad negociatorem. cui reddidit pecuniam.

i Poma. vz ergo q vsura differat in hoc a crie simonie. q crimen simonie nō cōmittitur in modico. vt ex de simo. 7 si qōnes. sed nō est ita. 7. c. si qōnes. intelligas q nō presumit in modico cōmitti simonia rōe persone.

k Quod vero. Nulli licitū ē vsuras sumere: nec etiā iudeo. vt extra ō vsu. post miserabilē. vz tñ q in casu licitū sit etiā xpiano sumere vsurā. vt. j. e. c. vl. tñ licitū est aliqñ vltra sorē alid qd recipere. vt nōui in pri. q. ō. in summa.

l Clerici. indignis. licitas. n. negociationes possunt clerici facere. vt ex ne cle. vel mo. c. j. 7 hoc cum eis sua nō sufficiūt. vt. xcj. di. clericus.

m Si cessare. nō ergo statim deponēdus ē clericus p pter vsuras. xlvij. dis. c. j. ar. ꝫ. xlvij. di. c. ij. so. statiz deponendus est. 7 qō hic dz refertur ad facultatē dispēsandi.

n Ministri. datā. §. xlvj. di. non licet.

o Anonū. 7 vendendi. ī eadē forma. sed i rudimā pōt emere coruz 7 chartas 7 inde facere sotulares 7 libros. vt. xxj. q. j. c. j. 7 xcj. di. clericus. nec est negociatio. sed artificium.

p Si qs. er quolibet. xxj. q. iij. placuit.

q Si quis clericus. solidus. i. pecuniam numeratam.

r Hoc. i. tantum.

s Quod. i. quantum.

t Mercandi. si deberent vendi.

v Statuto. idest solutōis tempore.

x Decretū. a iudice vel alio. i. hoc vult dicere q creditor frumentum p tāta pecunia dz recipere quātuz valuit tpe solutionis. 7 ita ꝫsiderādum est tps solutionis sed si nō est prefixū tunc estimat quātuz valet tempore quo res petitur. vt. ff. si certa. l. vinum.

y Illus clericorum.

a Nec hoc pretereundus.

z Quoniā ad questuz. videtur hic q pbibeamur sumere vsurā cā lucri captandi nō autē vitādi dāni. arg. ad hoc. §. e. si qs oblitus vbi dicit incrementa susceperit marie si sit bonefidei ꝫctus vbi ex sola mora veniunt vsure. vt. ff. ō vsur. mora. §. in bone. si quis ergo est in mora soluendi ab eo possunt repeti vsure non tanq vsure. sed tanq interesse. vt. ff. p so. socius qui. 7 tunc petūtur vsure iudicis offō nō iure actōis. licite. n. pōt qs agere ad hoc. vt reddat indēnis. vt ex ō fidieus. puenit. 7. xij. q. ij. si quis de clericis. vbi agitur ad interesse.

a Quicunq; modiū. si aliquis vendat merces que mō valent ⁊ttuor ⁊ facit pactū vt ei dentur. v. ad terminū prefirū: illud nō est vsura sed dubium est quantū pñt valere merces ille ad terminū prefirū. vt ex de vsu. in ciuitate. Iz si venderet lōgo cariori foro q̄ mō valeant tunc esset vsura. vt ex e. tit. cōsuluit. io. ⁊ qō dz de venditione merciū: intelligit si tpe ꝯtus nō fuerat vēditurus. aliqn eēt vsura. vt extra. e. ti. c. vlti. b.

b Si quis rapinā. sic ergo vsurarius est raptor. ergo in eū nō transfert dñiū sicut nec in simoniacū pōt tñ ꝓcedi q̄ transfert dñium in cū. Itē cū vsurarius nō audiat nisi restituat vsuras q̄s ab aliquo recepit. ergo nec raptor vt videt qō si admitto. ⁊ rapina large sumitur pro qualibet iniusta vsurpatione. vt. xxxij. q. iiij. meretrices.

c Quid dicaz reddi. i. dari q; verbū reddendi ponit ꝓ verbo dādi. ff. de v. sig. verbū reddēdi. pōt. tñ dici q̄ ꝑm leges nō sunt dāde vsure. tū q; sacre leges nō dedignant imitari sacros cānones. vt. ij. q. iij. §. nōnduz. tū q; imperator iubet ꝟuari ea q̄ statuta sunt in niceno ꝯcilio vt in auc. de ec. ti. in ꝓn. col. ix. Iz nicenū cōciliū ꝓhibet vsuras. vt. xlvij. di. quoniā. ⁊. §. e. quoniā. cū ergo imperator cōstitutōe sua ꝓfirmauit statuta niceni concilij: ꝑz qō voluit derogare oībus legibus que loquunt de vsuris vel dic vt dixi. r. dis. lege.

d Scriptū est. in prologo biblie.

e Totus. i. quelibz pars mūdi. vt hec dictō potus hic ponat distributiue.

f Nec obolus. supple totus mundus.

g Alienū. canō fingit rez alienā illā qua qs male vtit vt hic ⁊. xlvij. di. sicut hi. ⁊ ex de v. sig. c. ius dicit.

h Abillo. cui. Sicut nulli nocere debes: sic a nullo debes petere vsuras. vt. c. intelligat negative: ⁊ sic planū est. alij dicūt q̄ ab hostibus licitū est peter vsuras nā ⁊ oīa eorū licite possum⁹ auferre. vt. xxiij. q. viij. c. j. ⁊. ij. ⁊ quibuscūq; insidijs possimus nocere eis. vt. xxiij. q. ij. dominus.

i Vbi ius. iustū belluz est qō gerit ex edicto ꝓncipis. vt. xxiij. q. ij. iustū. io.

R Quod vō. Quidaz generalit dicunt q̄ de nullo illicite acquisito pōt fieri elemosyna: nec de meretricio: nec de vsura. nec de alea: nec de bistrionatu: nec de simonia. scriptū est. n. honorabis dñm deū tuū ex iustis tuis laborib⁹. j. q. j. nō est putāda. ⁊ in deutro. dr: nō accipies mercedē ꝓstibuli. ⁊ est ar. ad hoc. j. e. elemosyna. ⁊. xxxij. q. iiij. sicut nō sunt. nā illicite acqsita ñ sunt in bonis nris nec nra vt. ff. ꝓ so. cū onob⁹. §. vlt. alij. dicūt q̄ si de illicite acqsitis nō trāsfert dñiuz vel etiā trāsfert: sed cōpetit repetitio nō pōt iñ fieri eleōsyna vt in vsura. ar. ex de iureiur. debitores ⁊ in simonia. vt ex de simo. veniēs. sed si nō dat repetitio et trāsfert dñiuz bene fit inde elemosyna. vt si aliq̄d dat meretrici illud nō pōt repeti. vt. ff. de cōdi. ob tur. cau. idē ⁊ ti. §. quotiens. vti de tali pōt meretrix facere elemosynā. Idē de eo est qō dat bistrioni: ⁊ de eo qō extorquet rōe officij alicuius. vt. j. e. nō sane. qō ät dr q̄ sacerdos nō pōt ꝑcipere mercedē ꝓstibuli: pōt dici q̄ nō dz recipi oblatio meretricis: Iz elemosyna possit inde fieri. hec est ratio: vt pp ruborē citius cōuertat. vt. xc. dis. oblatōs. ⁊. xvij. q. iiij. miror. sed de illis q̄ sunt extorta ꝑ violētiaz nō rōe officij. alicui⁹: vt ō rapina ⁊ de furto nō pōt fieri elemosyna. di cūt tñ qdā q̄ si res furtiua vēdat de nūmis illis pōt fieri elemosyna: q; non sunt nūmi furtiui qui dant pro re furtiua vt. ff. ō fur. qui vas. §. vlt. qō nō credo. vt. ex de vsur. cū tu. in fine.

l Nolite. vsuris. hic inculcatio verboz est. ⁊ fenus dz vsura vsuraz. vñ lucanus. Hinc vsura vorax auidūq; in tēpora fenus.

m Elemolās. inquoz. ō. j. q. j. nullus. ⁊. c. non est putanda.

n Nec in multitudine. sed in meritis. vt. xxiij. q. j. odio.

o Sanguinis. ō. lx. xxvj. di. pasce.

p Frēs. i. pares siue similes in peccato. j. e. c. multi. ⁊ de pen. di. i. homicidioz.

q Ore. nō habebo. nec enī ꝓ bonū est faciēdū malū vt. xxx. q. j. nosse. xxxij. q. iiij. sic nō sūt. nō dz tñ q̄ talis furtū cōmittat: q; furtū nō fit nisi adsit animꝰ lucrandi vt. ff. de fur. l. j. Iz nō ē ita q; spēs lucri est ex alieno largiri. vt. ff. de fur. si pignore. §. j.

r Si qd inuēisti. Hic nōbis q̄ si inueni rē aliquā habitā ꝓ derelicto. Iz intendā eā furari nō cōmitto furtū. Itē si nō habet ꝓ derelicto. credo tñ q̄ habeat ꝓ derelicto: similit nō cōmitto furtū. si ät nō habet pro dēlicto. nec credat q̄ habeatur si eo alio accepisti vt dño restituas: nō cōmittis furtū. hoc tñ in libello debes ꝓtestari. hoc totū habes. ff. de fur. falsus. §. qui alienum. Item ⁊ hoc scias q̄ si quis inuenit thesaurū in loco ꝓprio: statiz inuētoris est. si ät in loco alieno ⁊ casu fortuito eū inuenerit: dimidius sit inuentoris ⁊ dimidius dñi loci. si vero studiose quesiuit ⁊ inuenit eū in loco alteri⁹ tot⁹ erit dñi loci. si vero in sacro vel religioso loco casu fortuito inuenit thesaurū: tot⁹ est inuēto ris. vt insti. de re. diui. §. thesaurus. ⁊. C. de thesau. l. nemo li. r. io.

s Elemosyna.

t Multi dicunt. isti male dicūt: q; oēs scire debent qō suum non est ad alios ptinere. vt. C. vnde vi. conquerebatur.

augustinus.

Oblatio de rapina reprobatur.

Elemolans ex iniquo: oblatio est maculata. dona iniquoz nō probat altissimus: nec respicit in oblatōibus iniquoz⁹. nec in multitudine⁹ sacrificioz eoz. ꝓpiciabit peccatis. qui offert sacrificiū de substantia pauperis: quasi q victimat filiū in ꝯspectu pr̄is sui. panis egentium vita pauperis est. q defraudat illū homo sanguinis⁹ est. q effundit sanguinē: ⁊ q fraudez facit necessario fr̄es⁹ sunt. Itē Augu. in homelia.

Non est aliquid rapiendum diuitibus vt detur egenis.

Forte aliquis cogitat ⁊ dicit: multi sunt christiāi diuites. ana ri cupidi: nō habebo⁹ peccatū si suū illis abstulero ⁊ pauperib⁹ dedero vnde enī illi nil boni agūt mercedē habere potero. Iz huiusmodi cogitatio: a diaboli calliditate suggerit. nā si totū tribuat pauperibus q̄ abstulerat addit potius peccatū quaz minuat. Itē hieronymus.

De eodem. Palea.

Nemo qui rapit mouens: si bz vnde reddat saluat: si eos quoruz fuit inuenire nō poterit: ecclesie vel pauperibus tribuat. Item Ambrosius.

De eodem. Palea.

Rapinaz emere nō licet: nisi intentione vt cui est ablata restituatur. Item augustinus.

Furtum committit qui inuentum non reddit.

Si quid inueniſti ⁊ nō reddidisti rapuisti: quātū potuisti fecisti q; plus nō inueniſti: ideo plus nō rapuisti. qui alienuz negat: si posset ⁊ tolleret. deus cor interrogat non manū. Itē gregorius.

Qui de rebus concessis ⁊ bene quesitis elemosynam impendit illa placet deo.

Elemosyna⁹ redemptoris nostri oculis illa placet: que non ex illicitis ⁊ iniquitate cōgeritur: Iz que de rebus cōcessis et bene acquisitis impendit. Item hieronymus in libro leuitici.

Peccat' qui rē inuentā nō reddit.

Multi sine peccato putant esse si alienuz quod inuenerint teneant ⁊ dicunt⁹: deus mihi dedit cui habeo reddere. discāt hoc peccatū simile esse rapine: siquis inuenta nō reddat. Item augustinus.

Bon⁹ vsus ñ iustificat iuste q̄sita.

Aris. vt insti. de re. diui. §. thesaurus. ⁊. C. de thesau. l. nemo li. r. io.

a Neq. iustificat. ar. q bonū nō improbaf pp malū coherēs. nec malum approbatur ppter bonū coherēs. vt. lvj. di. vñ cunq. 7. xxiij. q. v. relegētes. ar. cōtra. xxij. q. ij. ſi q̄libet.

b ℂ Laudabilis .i. iſ iniuſte electus bñ vtatur dignitate: p hoc ñ qualeſcit dignitas, vt j. q. j. ꝓncipatus. hoc ñ fallit. vt extra de renun. niſi.

c ℂ Iniuſta. i. iniuſte acqſita. Dis. n. ptās a deo eſt. ar. xxiij. q. j. quid culpatur.

d Deniq. ſic. xj. q. iij. nolite. cuz ſuis ꝓcor. 7. xiij. q. ij. non eſtimemus.

e ℂ Neutꝛ. ar. q̄ nulli ſubueniendū eſt cū iniuria alteri⁹. vt. xxij. q. ij. primū. 7 cauēduz eſt ne pretextu nocentis innocēs puniatur C. de bis q latro. occ. l. ij. in fi. q; ſanctius eſt 2c. ff. ō pe. abſtē. 7 pena ſuoſ tenebit auctores. C. de pe. ſancim⁹ eſt de bis q̄ ſi. a ma. par. ca. q̄ ſiuit. nec dz alteri p alterū iniq̄ cōditio afferri. vt. ff. de reg. iur. non dz.

f ℂ Sacerdotale. arg. q ſacerdotes nō. pñt aduocare in cauſis vt hic. 7. lxxxviij. di. plato. ar. ℈. xv. q. ij. obſeruandū. ſo. cōtā ſeculari iudice non pñt allegare niſi. p certis pſonis. vt eſt de poſtu. c. j. ſed coram eccleſiaſtico bñ. io. hodie ſacerdos nō pōt poſtulare: niſi pro ſe 7 eccleſia ſua. vl pro cōiūctis 7 miſerabilib⁹ perſonis. vt eſt. c. vlt. b.

g Scriptū. hoc. c. expoſitū eſt. ℈. iij. q. vij. in grauibus. ℈. ecce.

b Drit. ſumendū. ar. ab ereplis ñ eſſe argumētādū. xij. q. ij. glia. ver. nec vero ar. ℈. xxxvij. di. qui de menſa.

i ℂ Furtū. arg. q boſtes poſſim⁹ decipere 7 eis ſua auferre. vt. xl iij. di. in mādatis. xxiij. q. vj. c. j. 7. ij. ℈. di. viij. quo iure. 7. C. de commer. 7 merca. l. vnica. hic tñ iō excuſanť: q maioris auctē hoc fecerūt 7 ita eſt ar. hic q auctoritas maioris excuſat in illicitū. vt. l. iij. di. ſalonitāe. 7 de con. di. v. diſcipulos. xxiij. q. j. qd culpaf. ſic abrahā 7 ſanſon 7 alij mul

Neq. enī ſi agris iniquae ꝓpe rā inuaſis: ita quiſq vtatur: vt ex eorū fructibus largas elemoſynas faciat. iō rapinā iuſtificat⁹. neq. ſi alias ruri paterno vl' iuſte que ſito auarus incūbat: iō culpāda eſt iuris ciuilis regula: qua poſſeſſor legitimus factus eſt. nec tyrannide factionis puerſitas laudabilis⁹ erit ſi regia clemētia tyrānos ſubditos tractet. nec vituperetur ordo regie poteſtatis: ſi rex crudelitate tyranni ca'ſeuiat. aliud eſt nāq iniuſta' poteſtate iuſte velle vti: et aliud eſt iuſta ptāte iniuſte velle vti. Item ambroſius in libro de officijs.

Cum alterius detrimēto: alteri ſubueniri non licet.

Deniq⁹ ſi nō pōt ſubueniri alteri niſi alter ledaf: cōmodius eſt neutrū' iuuari quā grauari alterō. 7 in cāis pecuniarijs interuenire nō eſt ſacerdotale' in quib⁹ nō pōt fieri qn frequēter ledaf alter q vincitur: quoniam interceſſoris beneficio ſe victū arbitraf. ſacerdotis eſt igitur nulli nocere: ꝓdeſſe velle oībus: poſſe aūt ſolius dei' eſt. Item gregorius in regiſtro.

Elemoſyne 7 ſacrificiū nō placent: deo: que offeruntur ex ſcelere.

Scriptū⁹ eſt victime impioruz abominabiles ſunt deo: vota iuſtoꝝ placabilia. neq. enī in oīpotētis dei iudicio quid ſed a quo detur inſpicif. hinc eſt enī q̄ ſcriptū eſt Reſpexit deus ad abel 7 ad munera eius: ad chaym aūt 7 ad munera eius nō reſpexit. Dicturus q̄ppe: q̄ dñs reſpexit ad munera ꝓmiſit ſolicite. q̄ reſpexit ad abel: Et quare patēter oſtendif q̄ nō offerēs a muneribus ſz munera ab offerente placuerūt. dona q̄ppe iniquoꝝ nō probat altiſſim⁹ nec reſpicit in oblationibus eoꝝ nec in multitudine ſacrificioꝝ ꝓpiciabif ꝓtis eoꝝ. Item: Lōge eſt dñs ab impijs: 7 oꝛones ipiorū nō exaudiet. Ecōtra in exodo legif: q̄ filij iſrabel exituri ō egypto a vicinis ſuis acceperūt mutuo vaſa aurea 7 argentea: ex qbus poſtea edificauerūt tabernaculuz domini.

Dis reſpondet auguſti. in libro queſtionū exodi.

Non licet aliena rapere exemplo iſrabelitarum ſpoliantiū egyptios.

Drit dñs ad Moyſen': petat vira ꝓximo 7 mulier a ꝓxima vaſa argentea 7 aurea et veſtē. nō hinc q̄ſq ſumēdū⁹ exemplū putare dz ad expoliandū illo modo ꝓximū. hoc enī dñs iuſſit: qui noverat qd quēquā pati oporteat nec iſrabelite furtū' fecerūt: ſed deo iubente miniſteriū prebuerūt. Item obijcitur. Aliena rapere nō eſt ꝓtra preceptū. nullo ſi qdē dei mādato rapina videf ꝓhibita. ſed nomine furti oīs illicita vſurpatio rei alieyne intelligitur. Unde auguſti. in eodem libro.

Maioris penitentie eſt violēter aliquid eripere quaz furari.

Penale⁹ ē occulte auferre: multo maioris⁹ pene eſt viſibilit eripere: auferre ergo nolēti: ſine occulte: ſine palā bz preceptū ſuū. furti enī nomie bene intelligif oīs illicita vſurpatio rei aliene. nō enī rapinā⁹ ꝓmiſit qui furtū ꝓhibuit: ſed vtiq̄z furti nomie in lege veteris teſtamēti 7 rapinā intelligi voluit a parte enī⁹ totū ſignificauit: quicqd illicite rerū ꝓximi auferf. Dis autoritatibus probaf: q̄ neq̄z ex reybus inuentis: neq̄z ex male cōquiſitis elemoſinā q̄ſq̄z facere pōt. Sz Auguſtinus contra teſtatur dicēs.

De male acquiſitis bonū fieri pōt.

Qui habetis aliqd de malo ſacite inde bonū: qui nō habetis ō malo nolite acquirere de malo'. eſto tu bonus qui bonū facis de malo. 7 cū ceperis aliqd bonifacere de malo: noli remanef tu mal⁹. nūmi tui cōuertunt in bonū 7 tu remanes malus. Sed hoc multipliciter intelligif. Facit enī de malo bonū: q reddit' q̄ō illicite abſtulit. nomine etiā mali cura 7 ſollicitudo mortalium exꝓimitur. de malo ergo bonū facit: qui pauperibus diſpenſat q̄ō cū labore 7 ſollicitudine acquiſiuit: iuxta illud euāgelij. Facite vobis amicos de māmona' iniqtatis. Uel ex malo acquirif q̄ō ex turpi cā poſſidetur. veluti cū mathematicus ex arte quam docet: vel ex futuris que prenūciat nōnulla lucratur. que vero de malo ſic acquirunt: in bonuz poſſunt cōuerti. de peccato etiā aliqua nōnūquā acquirūtur que pauperibus iuſte erogant. Unde Auguſtinus ad macedonium.

Que male acquiruntur: aliquando bene poſſunt expendi.

Non ſane q̄cquid ab inuito ſumitur: iniurioſe auferf. nā pleriq̄z nec medico' volūt reddere bonorē ſuū: nec opario mercedez: nec tñ hec q̄ ab inuito accipiūt q̄ poti⁹ ꝓ iniuriā nō darent. ſz nō iō dz iudex vēdere iuſtū iudiciū: aut teſtis teſtimoniū verū: q: vēdit aduocatus iuſtū patrociniū': iuriſpitus verū ꝓſiliuz. Illi. n. inter vtraq̄z partē ad examē adhibētur: iſti ex vna pte cōſiſtunt. Cū aūt indicia 7 teſtimonia: q̄ nec iuſta nec vera vēdēda ſunt iniqua 7 falſa vendunt. multo ſceleratius vtiq̄z pecunia ſumif: q: ſcelerate ēt quānis a volētibus datur. Ille⁹ tñ ſolet male ſibi ablatā pecuniā repetere: q iuſtū iudiciū emit: qñ venaz le eſſe non debuit. qui vero ꝓ iniquo iudicio dedit: vellet qdē repetere: niſi timeret vel puderet emiſſe. Sūt alie perſone iferiorus loci: q̄ ab vtraq̄z pte nō inſoleter accipiūt': ſicut officialiꝭ 7 q amouetur' 7 cui admouetur offīm ab bis extorta ꝓ immoderatā ꝓbitatē repeti' ſolent magiſq⁹ reprehēdimus q talia inuſitate repetierūt: quā q ea ō more ſumpſerūt. qñ multe neceſſarie perſone' rebus humanis vel inuitanť bmōi cōmodis vel tenentur. Iſti ſi

ti fuerūt excuſati auctē dñi. vt. xxiij. q. v. ſi nō lz ar. ℈. xvj. q. j. in canonibus. 7. xij. q. iij. quicūq̄z.

k Penale. i. dignū pena.

l ℂ Maioruſ. magis eni delinquit raptor q̄ fur. vt inſti. vi bo. rap. in prin.

m ℂ Rapinā. ar. q̄ aliquo ꝓhibito ꝓhibita ſunt oīa ſimilia. vt eſt. de cōſti. trāſlato. 7. ℈. di. iiij. deniq̄z. in fi. 7 que ſequūf ex illo. eſt de cōſti. nā cōcupiſcentiam.

n ℂ Apte enī. ſi. xxxij. q. iij. meretrices eſt aūt furtuz ps rapie eodē mō quo genus eſt pars ſpēi. rapina enī eſt ſpēs furti. nā oīs raptor eſt fur. vt inſti. vi bo. rap. in pn.

o Qui bētis. de malo. Tribus mōis exponit illud verbū facite de malo bonū. 7 bene. 2c.

p ℂ Sed hoc multipliciť redditur. vt in furto 7 rapina 7 in talibus oībus vbi nō tranſferf dñiuz nec daf repetitio.

q ℂ De māmōa. māmō dēmō qui ꝑeſt diuiciis.

r Non ſane. auferf. per iudicem.

s ℂ Nec medico. ꝓmittit enī hic medicos quaſi dignioreſ cū tñ medici nō ſint maioris valoris q̄ obſtetrices. vt. C. cōia dele. ſi duobus. i. rñſo.

t ℂ Ꝓcinium. hoc ē ℈ ganqui dixit nihil poſſe recipi ꝓ iuſto ꝓcinio vt not. xj. q. iij. nō licet.

v ℂ Ille. ar. ℈ illos q dicūt. ſi dedi tibi pecuniā vt ꝓ me iudicares iniuſta cāq̄ ñ poſſuz petē pecuniā datā vt. ff. de cō. ob tur. cau. l. ij. vbi dī talis q̄ litē perdit q: vē velle iudicē corrūpeſ. ego credo q̄ poſſit talis repetere pecuniaz: ſi nō eo alio dat vt iudicē corrūpat. naz ſi dat eo alio vt ius 7 petē ſibi ꝓſeruet. tūc pōt repetere. vt. pbaf eſt ō ſimo. dilectus. ſed ibi dī q repetit ſi nō ſeruatur pactuz.

x ℂ Accipiūt. ſportulas.

y ℂ Amouetur. diſtiguere vult inter ꝓpetuos 7 tpales officiales. Tēporalem vocat eū q amouetur. ꝓpetuū vocat eū cui admouetur. i. traditur tale officium.

z ℂ Repeti. de facto.

a ℂ Magiſq⁹. hoc vult dicere q officiati reprehendūtur nō ex eo q̄ aliqua extorquēt. ſed q: ea ꝫmoderate exquirūt. vñ talia nō repetuntur ab eis: niſi certū ſit eis ſalariū ꝓſtitutū. tūc. n. ſi aliqd vltra hoc petierint crīe ꝓcuſſionis tenentur. vt. xxiij. q. j. militare. 7 ſoluent quadruplum. vt. xviij. di. quoniam.

b ℂ Neceſſarie perſone. ad officium tale.

a Tanq̃ sua.ar.q̃ de rebus illicite acq̃sitis:dū tñ trāsferat dñiuz in accipiē tē fit elemosyna.vt.ō.e.qui habetis.

b Quā.donando pauperibus.

c Publicani.qui dixit.si quē defraudaui reddo quadruplū.z sic pz q̃ licite quadruplū vel duplū peti põt.vt.xij.q.ij.cum deuotissimam.

d Quod vero .sine sint raptores sive fures veram pniaz ñ pñt agē i.fructū vere pnie nō consequūtur.vt.j.e.c.j.tñ admitti debēt ad pniaz.vt ex de pen. z re.qō qdā.z.j.de pe.di.iij. §.vlt.z di.v.falsos.

e Sic res.nisi restituatur. vñ q̃ q̃tocūq3 tpe q̃s alienā rē possederit q̃ ñ curit in ea p̃scriptio.vt.xxviij. q.ij.si vgo.naz diuturnitas tpis nō minuit ſz auget peccatū z aggrauat.vt.xxiiij.q. j.sclsima vñ in p̃scriptiōe regitur bōa fides a p̃ncipio z ī medio z in fi.z ex oī tpe p̃scriptiōis.vt ex de p̃scrip.quoniam oē.tu dicas q̃ si ex oī tpe p̃scriptiōis habuit bonā fidē tūc res illa facta est sua.ō bñficio iurisdictionis.vñ tūc nō est dicēdū q̃ bēat cōsciaz rei aliene. ſz post tēpus p̃scriptiōis incipiat scire rē alienā fuisse:nisi velis intelligere .i.rei q̃ fuit aliena.qdā tñ dicūt q̃ si aliqs rē p̃scriptā bzet ex cā lucratiua:tenetur ipsam restituere si remordet ipsum cōscientia.qz nihil deperire credimus ecclesie vtilitatibus: si ea que sunt aliena reddantur.vt.liiij.di.generalis .sed si eā bz ex cā nō lucratiua ñ tenetur.vt.ff.ō bis q̃ i frau. cre.q aūt.ff.si qd cū pupillo.

f Patiēdo.i.p̃mittendo q̃ alij male auferant.

g Redde.hoc itellige q̃n fur vel raptor nō est soluendo.sed si eēt soluendo ſz res quam abstulerit sine culpa sua perijsset: ñ tenetur reddere estimationez ipsius.vt C.de fur.subtracto.

b Cruciatus.ar.q̃ q pauperes sunt z nō sunt soluendo semp verberādi sunt pro debito.vt.xij.q.ij.fraternitas z in.l.libertus.z hoc est vex vbi ꝓueniūtur ex maleficio. sed si ꝓueniūtur rōe ℑctus alicuius:tunc sufficit cedere bōis.vt.C.q bo.ce.pos.l.vl.

i Peccati.ergo adhuc ñ est liberatus a debito.sed tā tū a pena.vñ si postea puenerit ad pinguiorē fortunaz eque põt ꝓueniri sicut ille q ex aliquo ℑctu ē obligatus. instit.de ac.§.vl.z ex de solu.odoardus.

k Intercedere.vt.xxiij.q. v.reos.xvij.q.iiij.reuz.z hic est ar.q̃ clericus in foro seculari põt aliquē defendere i cā sanguinis.vt.xxiij.q.v.c.j.ij.z.iij.

l Subtrahimus.ar.ſ.v.q.v.non omnis.

m Adiuuat.ar.q̃ non debemus dños nostros iuuare in illicitis.xj.q.iij.si dominus.z.c.non semper.

n Exigere.i.penas corporales infligere. Sed nōne clerici p̃nt vel ecclesia põt penas corporales infligere.vt.v.q.v.illi q.z.xxiij.q.v.circūcelliones. Rñ. potest.sed non tantas quātas secularis iudex.non enim potest punire quantum ad membri mutilationem.vt extra de rapt.in archiepiscopatu.

o Tradere.si ergo clericus cepit furē i domo nō tradet ipsum iudici.sed si iudex furē captū ei abstulerit vi:nō ꝓputantur clerico aliqn licite auferētur de viā vite mutauerint:aut excellētioris ꝓcēderit sanctitatis gradū:facilius ea q̃ hoc mō acq̃sierūt tanquā sua pauperibus largiuntur:quam eis a quib9 accepta sunt. tāquā aliena restituāt. Qui vero cōtra ius societatis humāe furtis rapinis calūnijs oppressionibus invasionibus aliqua abstulerint:reddenda potiꝰ quā donāda censemus:zacbei publicāi exēplo. Q.vj.

Quod vero penitētia agi nō possit: nisi res aliena reddatur: testatur augu. in epla ad macedoniū.

Penitentia nō agitur.si aliena res non restituatur.

Sic res aliena pp quā peccatuz est reddi possit z nō reddit penitentia nō agitur:sed simulatur. si aūt veraciter agit:nō remittit peccatū nisi restituat ablatū:si vt dixi restitui põt .plerūq3 enī qui aufert amittit:siue patiēdo malos:siue ipse male vinēdo .nec aliud bz vnde restituat.huic certe nō possumus dicere:redde qō abstulisti:nisi cū bñe credimus z negare.verū qdē si aliquos sustinet cruciatus repente dū existimat habere q̃ reddat:non est iniquitas:qz nō est vnde reddat ablatā pecuniā tū dū eā per molestiaz corporales reddere cōpellit:peccati quo male ablata est penas luit. sed nō inhumanū est etiā pro talib9 intercedere:nō ad hoc vt minime restituātur aliena:sed ne frusta bō in hominē seuiat.z paulo post: Illud vero fidētissime dixeri eū qui p̃ homine ad hoc intervenit:ne male ablata restituat.z qui ad se cōfugiē tē quātū honeste põt:ad reddendū nō cōpellit:sociū esse fraudis z criminis.nā misericordiaz opē nostrā talib9 subtrahimus q̃z impedim9. Nō enī opē fert qui ad peccādū ad iuuat.at nō potius adiuuat sed obviat subuertēdo atq3 oppugnēdo. sed nunqd nos iō aut exigere: aut exigendū tradere vel possum9 vel debemus agim9 quātū ēpalis facultas dat:z humanū qdē nōnūq3 sed maxime ac semp diuinū iudiciū cōminātes.nolētes aūt reddē quos nouimus z male abstulisse z vnde reddāt habere:arguimus increpamus obtestamur quosdā clā quosdā palā:sicut diuersitas psonaruz diuersaz videt posse vel velle accipere medicinā.si vero rē alienā qs cōsecrauerit nō eandē sed estimationē eius restituere dz. Unde gre.

Qui rem alienam consecrat: eius estimationem restituat.

Comperimus nullam extitisse cām pro qua res eoruz potuisset rōnabiliter a te occupari: atq3 eas incōsulte ac temere cōsecrari.ic circo experiētie tue precipimus vt q̃ qō semel cōsecratū est:eis nō valer vltra restitui:studij tui sit:vt ipse ēpus debeat precinz dare. Pro malis aūt apud principes ecclesia dz intercedere:non eos temerario ausu defendere. Unde gregorius romano defensori.

Ecclesia pro malis intercedat non eos temerario ausu defendat.

Hi qui in furtis publicis implicati sunt a nobis nō videātur iniuste defendi:ne opinionez male agentiū ex indiscrete defensiōis au/su in nos vllo modo transferamus sed quātū decet ecclesiā admonendo z verbū intercessiōis adhibēdo qb9 valetis succurrite:vt alijs opē feratis:z opinionē sancte ecclie nō inquietis. Furtū aūt nō tā in quātitate rei q̃z in affectu furantis ꝓsideratur. Unde hieronymus in epistola ad titum.

Non solū in maioribus furtū ꝓmittitur:sed etiam in minoribus.

Aur aūt nō solū in maiorib9 ſz in minorib9 etiā iudicat.nō.n. qō furto ablatū est:ſz mens furātis attendit. Qnō in fornicatione nō ic circo diuersa fit fornicatio:si mulier fit pulchra aut deformis ancilla aut ingenua pauperula aut opulenta:ſz qualiscūq3 illa fuerit vna est fornicatio:ita in furto quantūcūq3 quis abstulerit:furti crimē incurrit.

Uidā sacerdos crimine carnis lapsus esse prohibetur anteq3 sacerdotale benedictionē cōsequeretur: postq3 vero sacerdotiū adeptus est:in furorem versus quedā interfecit. recuperata vero sanitate:apud ēpuz accusat ricis sua.vt.xxiij.q.v.vnū solū. Itē nec clericū depositū tradet episcop9 iudici.ex de iudi.at si clerici.vel dic q̃ clerici tales maleficos p̃nt tradere curie vt nō puniantur ad sanguinis effusionē sed alio modo.vt extra.ō iude.ita quorūdā.z.xj.q.j.si quis sacerdotum.

p Clam.si est occultum.ij.q.j.si peccauerit.

q Palā.si est manifestū.vj.q.j.si omnia.

r Diuersitas.ar.q̃ ꝑm diuersitatē psonaz diuerse pene statuuntur.vt.xij.q.ij.fraternitas. xxiiij.q.iij.corripiantur.

s Comperimus. eis. idest laicis. qz res semel ꝓsecrata nō dz āmō ad ppbanos vsus redigi. vt xij.q.ij.auruz.z.j. de cō.di.j.ligna. Si autē res illa fuisset alicui9 ecclesie:illi bñ esset restituenda. vt.xij.q.ij. apostolicos .z.xvij.q. iiij.questi.aliud tū est in re aīata.nā si suus alicuius fuit ꝓsecrat9 bñ restituit dño suo vt.liiij.di.ex antiga.ſz bocio est.qz cuz seru9 sit res aīata delingit p̃mittendo se ordinari. sed res inaiata in nullo delinquit.vt vides in fi.vij.q.j.episcopus eādē rationē assignat ler q̃ si nescio vbi sit suus meus nō iō possessionē ipsius pdidi. sed aliud est i bis que anima carēt. vt. ff. de acq.pos.si rē mobilē z l.pōponius.in prin.

t Hi qui.iniuste.i. nimis improbe z importune.z hoc verū est cū scit aut credit eos iuste cōdēnatos.si aūt fugerint ad ecclesiaz:tūc oibus mōis q bus põt tenet eos defendere nisi sit public9 latro vel nocturn9 depopulator agroz .vt xvij.q.iiij.reū .z.c.sic. z ex de imu.ec. inter alia.si aūt fuerit iniuste ꝓdēnatus:tūc ecclesia tenet eū mōis oīb9 iuuare.vñ illud est p̃ceptū.eripe euz q̃ ducit ad mortē.vt.xxiij.q.iij. nō inferenda.

v Aur.qō furto. buic obuiat qō dz.ff.de abig.l.j.vbi p̃dict q̃ magist̃ qs punit p bouē q̃ p̃ boue: qz pro boue dat qñq3 boues: p̃ oue q̃uor: si dicas q̃ ibi dicit qō dabit q̃uor oues:intellige p̃ter illā q̃ abstulit.itē ℑ est ex de fimo.z si q stiōes.vbi nō ꝓmittit simonia in modico sic in magno.ſz intellige q̃ ita nō p̃sumit cōmitti in modico sic in magno.qñq3 tñ p modico nec magis nec min9.vt ō cō.di.j.reuera.in p̃n.vbi dz q̃ oēs in deserto mortui sunt z tñ duo ex eis nō fuerūt mortui.s.caleph z iosue.lxxvj.di. ieiunū sic ergo pro minima re põt agi de furto vt hic.z insti.de re.di.§.gallinaz ſz actio de dolo nō dat pro minima re.vt ff.de dol.idem.

x Fornicatiōe.b.dixit magis peccari cū pulchra q̃ cū deformi.qz magis voluptuose cognoscit pulchrā.ſz in deformi q̃ citi9 põt absoluit se. baz.dixit magis peccari cū deformi:qz plura sunt que suadent cōmisceri pulchre.q̃ deformi.s.putebutudo ei9 z libido.

y Uidã.ꝛc.
a Uod aũt. nõ ꝙ ſi quis eſt ita alienatus mẽte ꝙ neſcit qd faciat nec diſcernit nec ĩtelligit: nõ ĩputatur ei qõ facit. ĵ. ea. aliquos. ꝛ. c. illa. ꝛ. xxvij. q. ij. ℞ſaldus. ꝛ. iij. q ix. indicas. qdam tñ diſtinguntꝫ ſi ſua culpa incidit qs in alienatõez mentis ĩputatur ei. ſi ſine culpa nõ. vt. ĵ. e. ſi quis ĩ ſanies. quã diſtinctionẽ nõ admitto. ℣. allegat ꝙ ℞. ꝛ ad ĩtelligentiã eius qõ diri nõ. ꝙ infirmitas: alia eſt alie: alia eſt carnis. Infirmitas alie duplex eſt. Una dr ira vel odium vel delectatio: ꝛ hec ẽ peccatũ ꝛ q̃ ex tali infirmitate fiũt ĩputãtur. Alia eſt pena vt obliuio ignorãtia. ꝛ que ex hac fiunt quandoqz ĩputant qñqz nõ. ſimiliter infirmitas carnis duplex ẽ. vna eſt fomes peccati. ſ. originale peccatũ. ꝛ que ex hac cã fiunt ĩputantur. alia ẽ pena peccati vt febris ꝛ furor. ꝛ que ex hac cã fiũt nõ imputant ſi ñ diſcernit quid agat.

b ℂ Nõ ſint. melius eſſet ſine nõ. qz primo probat ꝙ imputãtur.

c ℂ Nõ imitandũ. i. non faciendum.

d ℂ Uel adipiſcendũ. ideſt faciendum.

e ℂ Preterea. i. in diffinitione volũtatis iõ ponitur affirmatio ꝛ negatio: vt oſtẽdatur qua volũtate qs dicatur voles ꝛ qua volũtate dicatur nolens. nã volũtate ad aliqd faciẽdũ dr qs volens ꝛ volũtate ad aliqd ñ faciẽdũ dr qs nolens ꝛ ſic oĩs nolens dr volens. ꝛ eadẽ q̃litas dici põt volũtas ꝛ nolũtas. nã nole facere idẽ eſt qõ nõ velle facere vñ lapis nõ dr nolẽs cũ nõ hz volũtatẽ nõ faciẽdi. nã ſm regulã iuris: eius eſt nolle cuius eſt velle. vt. ff. de reg. iur. ei⁹ hinc pz ꝙ auguſti. vult: ꝙ eadẽ vis aie ſit vis cõcupiſcibilis ꝛ vis irascibilis. nã per vim cõcupiſcibilẽ appetim⁹ aliqd ꝛ per vim irascibilẽ vetamur aliqd.

f ℵ volũtate.

g ℂ Cõcupiſcentia. i. fomes originalis peccatũ.

b ℂ Ad penã. ſed nõ ſemp puniunt petã q̃ pueniũt ex ignorãtia. xxxiiij. q. ij. in lectum.

i ℂ Ignorat. i. q appent ignorare vel q cõtẽnit ſcire vt negligit ſcire cum poſſit grere a peritioribus vñ quedã ignorãtia ẽ ex ſimplicitate vt illoꝛ qui ad litterã aliqd intelligunt quedã ex culpa: quedã ex negligẽtia. ꝛ ſz hoc magis vel minus punitur. xj. q. iij. excellẽtiſſimus. c. quoniaz. ꝛ. c. ſi.

k ℂ Ihũ. quidã ex iudeis bono zelo mouebant cõtra diſcipulos dñi ꝛ ipz dñm. ꝛ ipſe dñs in cruce ꝓ illis oravit cũ dixit. dñe remitte illis qr neſciũt qd faciũt. luce. xx. iſti habebãt zelũ ſz nõ ſm cõſciẽtiã. i. ſm fidẽ. qr erroneã habuerũt cõſcientiã. alij aũt ſciẽter deliquerũt. xxiij. q. j. paratus.

l ℂ De corpore. i. de dñio carnis in qua mors eſt. ℟. di. v. ſz penſandũ palea eſt.

m ℂ Semper. allegando dicit.

n ℂ Cui. hic allegat in ℞ihũ ꝙ ea que mente alienata fiunt nõ imputãtur. vñ hic ponebant antiq notulã: defenſor.

o ℂ Sed hoc eſt notula impugnatoꝛ.

rabit ð corpore mortis hui⁹ ꝛc. Si/ue ergo penes volũtatẽ ſine penes infirmitatẽ peccata ℞iſtant: ſemp⁹ ĩputant ad penã. Cui⁹ ĩnie illud auguſtini ð vera religione ℞trariuz vr vſqz adeo peccatũ volũtariũ malũ ẽ vt niſi ſit volũtariũ: nullo mõ peccatũ ſit. ꝛ hoc qdẽ adeo manifeſtuz eſt: vt nulla huic doctoꝛ pauc̃itas: nulla indoctoꝛ turba diſcẽtiat: q̃re aut negãdũ eſt peccatũ cõmitti: aut fatẽdũ ẽ cũ volũtate cõmitti. Sz hoc⁹ nõ generaliter ð oib⁹ petis itelligendũ eſſe. Idẽ aug. in. j. li. retractationũ oñdit dicens: vſqz adeo peccatũ volũtariũ malũ ẽ: vt nullo mod⁹ peccatũ ſit ſi nõ ſit volũtarium ℞põt videri falſa hec diffinitio: ſed ſi diligenr excutiat inuenitur veriſſima. peccatũ illud qppe cogitãduz eſt ꝙ tñm õ peccatũ eſt: nõ qõ eſt ẽt pena peccati: q̃zus ꝛ illa q̃ nõ ĩmerito ñ volũtaria peccata dicunt: qr vel a neſcientib⁹ vel a coactis ppetrant. nõ oĩmõ poſſint nõ volũtaria dici. Idẽ in eodẽ. Diffinitio peccati quã diximus: ℞peccatũ eſt volũtas retinendi vel ℞ſequẽdi quod iuſticia vetat. vñ liberũ eſt abſtinerẽ ppea vez ẽ: qr id diffinitũ eſt qõ tñ mõ peccatũ eſt: nõ quod etiaz pena peccati. Idẽ i libro qõnum.

Non ſunt peccata nolentiuz: niſi neſcientium.

Quærito querir: que ſunt peccata nolentiũ: vtrũqz a neſciẽtibus cõmittunt: an etiaz recte poſſit dici peccatũ eſſe nolẽtis quod facere cõpellit⁹. nã ꝛ hoc ℞tra volũtatẽ dici ſoler: ſz vtiqz vult⁹ id pp quod facẽ cũ vult eũ viuere ſi qliꝗz niſi fecerit morte minet⁹. vult ergo facere qr vult viuere: ꝛ iõ nõ ꝓ ſeipm appetit falſuz iurer: ſz vt falſũ iurãdo viuat. qõ ſi ita ẽ neſcio: vtz poſſint ita dici peccata nolentiũ: qualiter hic dicũtur peccata expianda. naz ſi diligenter inſpiciat: forte ipſum peccare nemo⁹ velit: ſed ꝓpter aliud qõ vult peccat. omnes quippe homines q ſcientes faciunt qõ nõ licet: vellent licere facere. vſqz adeo ipſum peccare nemo appetit pp hoc ipſum: ſed ꝓpter illud qõ ex eo cõſequitur hec ſi ita ſe habent: nõ ſunt peccata nolentiũ: niſi neſcientiuz⁹ que diſcernuntur a peccatis nolentiuz. ff. titulo de iniurijs.

p ℂ Modo. quedaz dicuntur ſimpliciter peccatum ꝛ nõ pena. ꝛ quedaz pena peccati ꝛ nõ peccatũ. pena peccati ſicut ignorãtia infirmitas ꝛ oblimio. Illud aũt dicitur ſimplicit peccatũ qõ ex libera volũtate ꝓcedit. Quidã tñ dicũt ꝙ omne peccatũ p̃ter peccatũ primi parẽtis ſit peccatũ ꝛ pena peccati. peccata enĩ que quotidie facim⁹ ſunt pena originalis peccati. ſz qualiter hoc ſtare põt: cũ oĩs pena a deo ſit. ergo nullũ peccatũ eſt pena. Itez oĩs pena eſt paſſio: ꝛ omne peccatũ actio. cũ ergo actio non ſit paſſio nõ eſt dicendũ qõ peccatũ ſit pena. ſi aũt alicubi inuenies ꝙ peccatũ eſt pena: exponе. i. pro quolibz peccato debetur pena. vel dicitur pena. qr ẽ pena ꝛ paſſio anime.

q ℂ Merito. cõpellit. refert qualis ſit coactio: an abſoluta vel cõditionalis. vt ex qõ me. cau. ſacris.

r ℂ Vult. arg. ꝙ coacta volũtas. eſt volũtas vt hic. ꝛ. xxiij. q. iiij. diſplicis. ꝛ. q. vj. videſ ꝛ. l. xxiiij. di. cõſuluit. ꝛ. ff. qõ me. cã. ſi mulier. ℟. vlt. eſt ergo in iſtis caſib⁹ arg. ꝙ tenet matrimoniũ: ſz coactio interueniat. vt. xxij. q. iiij. inter cetera. ꝛ. ff. de rit. nup. ſi patre ſed hoc nõ eſt verũ. vt ex deſponſa. veniẽs. ꝛ. c. cũ locũ. ꝛ xxxj. q. ij. c. j. ꝛ. ij. Itẽ ſicut coacta volũtas eſt volũtas. ſic deceptа volũtas dr volũtas vt. xx. q. iij. cõſtituit. ꝛ ex qõ me. cã. cũ dilectus. ꝛ ex ð cõner. ℞iug. ex parte. ar. ℟. ff. ð libe. bo. ex bi. l. iij. ℟. ſi qs volentẽ. tñ coacta licẽtia nõ eſt licẽtia vt arg. xxxiij. q. v. notificaſti.

s ℂ Vult. certe hec argumẽtatiõ nõ valet: volo hoc ergo volo omne ꝙ ſequit ex illo vt iſte vult fornicari: ergo vult dãnari. niſi intelligas indirecte ꝛ per cõſequẽtiã vt di. viij. quo iure.

t ℂ Nemo. vñ Seneca. Et ſi ſcirem deos ignoſcituros: homines aũt ignoturos: ad hoc dedignarer peccare.

v ℂ Neſcientiũ. ſic neſciens nõ peccat. ꝛ ſic eſt cõtra. xxxiij q. vij. quẽadmodũ. So. variis modis dicit quis neſcire. dicit enim neſcire qui nõ ſcit id qõ facit eſſe peccatum vel nõ ſcit tantum eſſe peccatuz quantũ eſt. ꝛ talis neſciẽs punitur: liez non adeo grauiter vt. viij. di. ℞ſuetudo. ꝛ pone exemplũ de tali. xxiij. q. v. forte. Item dicit neſcire qui ſcit factuz ſed neſcit qualitatem facti. talis quandoqz punitur ſi errat in iure. ſic ignorabat paulus concupiſcentiã eſſe peccatum. extra de conſti. nam concupiſcentiam quãdoqz non punitur. ſ. cum erat circa factum ipſum. vt. xxxiij. q. ij. in lectum. Item dicitur neſcire propter caſum ſequentem. vt ſi aliqs volens interficere leonem dum vult defendere hominem caſu interficit hominem vt. l. di. ſepe. Item dicitur neſcire qui omnino neſcit: vt puer ebrius furioſus. talis enĩz nõ peccat. vt. ĵ. e. aliquos.

a ¶ Aliud. furiosus .nota qꝫ furiosus facit idem est ac si casu accidisset. vt. ff. de admi. tu. l. vlt. in fi.

b ¶ Qui doli capax. si enim est doli capax bene punitur vt ex de delic. pu. c. j. ꝛ de cō. di. iiij. eos. sed in pubere minori distinguit. an deliquat ex aio: an ex culpa. vt. C. si aduer. delic. l. j. ꝛ ij.

c ¶ Per iocum. dum tamē ioe⁹ ille nō fit noxius. vt ex de presump. c. j. nam ludus noxius est in culpa. vt. ff. ad l. aquil. nam ludus.

d ¶ Seruum suum. secus si alienū seruū vel etiā aliquez liberū hominem voluit percutē ꝛ percussit alium: tunc tenetur actiōe iniuriarum illi qui percutitur vt. ff. de iniur. eū qui. §. si iniuria. ꝛ hoc iō. qꝛ oibus mōis intendit nocere: ꝛ si nō illi cui nocet. sed secus in casu priori. ꝛ est ar. qꝫ si aliquis credit solutam cognoscere ꝛ cognoscat vxoratam: videtur qꝫ punit quasi adulter.

e ¶ Itaqꝫ ex premissis. non est reus vt. xxiiij. q. ij. in lectum.

f ¶ Penitus. cum enim instat quis operi illicito: tunc non excusat casus. secus si illicito quis. tunc excusat. vt. l. dist. sepe.

g Firmissime. pro nole christi. dum tamē ad sit charitas: aliter nō sufficit alicui ad salutem pati martyrium. vt. xc. di. neqꝫ.

h ¶ Per baptismum. deberet addere tertium membrū. s. baptismum cōtritiōis. Est enim triplex baptismus. fluminis: flamis: ꝛ sanguinis. Laque ꝛ sanguinis ꝛ contritionis. vt de con. dis. iiij. c. baptismi vicem.

i ¶ De bobus. s. quo ad vitam eternam. sed quo ad tē porales bene. iuxta illud. bomines ꝛ iumenta saluabis domine. s. pro salute tēporali quidem eis necessaria iuxta illud: omnia expectāt a te domine vt des illis escaꝫ in tēpore opportuno.

k Aliter. ad omne. i. ad aliqꝫ ex omnibus. ff. est. j. q. vij. si quis omnem.

Tlud relatum pereque est: eos qui iniuriam pati possunt et facere posse: Sane sunt qdaꝫ qui facere nō pñt: vꝛputa furiosus⁹ ꝛ impubes qui doli capax⁹ nō est. nanqꝫ bi pati iniuriaꝫ solent: nō facere. cū eni iniuria ē affectu faciētis ꝯstat: ꝯns erit dicere hos siue pulsent: siue ꝯtrectent: iniuria fecisse nō videri. Ita qꝫ pati qꝫ iniuriā: etiaꝫ si nō sentiat pōt facere vero nemo: nisi q scit se iniuriaꝫ facere etiā si nesciat cui faciat. Quare si qꝫ p iocū⁹ aliū percutiat: aut dū certat iniuriarū nō teneꝫ. Si qꝫ liberū boiem ceciderit: dū putat seruū suū⁹ in ea cā est: ne iniuriarū teneat. Itaqꝫ ex premissis⁹ apparet si ne volūtate siue ex infirmitate peccata, pcedant. palaꝫ est illa iputari. Sed carnis infirmitaꝫ dupl⁹ r itelr. Est. n. languoꝛ nature q carnis ꝯcupiscentia appellat: q̄ verius aie ifirmitas dici potest sed iō carnis infirmitas dr: qꝛ accidit aie ex coniūcte carnis corruptione. Porro alia ē infirmitas q̄ ppꝛie carnis dr: q̄ elementoꝛ seu humanoꝛ ꝯcordia turbata ipsa caro afficit ꝛ tandē dissolnit. Sil⁹ animi ifirmitas duplex ē. Una q̄ vitiū appellatur q̄ aia a deo sepatur: vt ē ira: odiū: ꝛ alia hmōi. Alia infirmitas animi: q̄ cū ipa nō fit peccatū: est tñ pena ꝛ cā peccati vt est oblivio ꝛ ignoratia. furoꝛ aūt cū nō sit peccatū: est tñ pena peccati: vt febris ꝛ ceteꝛe passiones: quaꝫ ꝓprie carnis dicim⁹ esse q̄rū motus. i. ea q̄ illis pturbantibus fiunt: nulli iputantur ad penā. Sꝫ obijcitur de lamech q cū cecus esset: chaym iterfecit nec eū excusauit cecitatis infirmitas. vñ dcm est septuplū vltio dabitur de chaym: de lamech vero septuagies septies. Sꝫ cecitas ignorantie filis est. Ex vtraqꝫ. n. q̄daꝫ fiunt q̄ iputantur. quedaꝫ vero q̄ minime. cecus nāqꝫ si debitū sue vxoꝛi credens reddere alienā polluit: nō est re⁹ adulterij. si aūt ex ludo vel exercitatione viriū vel venatiꝫone iaculū mittēs aliquē pimat: qꝛ ab eo penitꝫ⁹ hoc dꝫ esse alienū: homicidij re⁹ habetur. mens vero alienata furoꝛe: cū sui cōpos nō sit eoꝛ que admittit reatū nō ꝓtrahit: qꝛ facultatē deliberandi nō būit: vñ puꝛpillo ꝛ furioso in maleficijs subueniꝛtur: vt nō eis iputentur ad penā que ex mentis deliberatōe nō. pcesserūt digestis titulo de iniurijs. illud relatū. require supra: quod nō solū bumanis sed etiaꝫ diuinis legibus noscitur approbatū. Ait. n. augustꝰ. de paruulis ad petrum diaconum.

Firmissime tene ꝛ nullatenus dubites exceptis illis q. p noie xpi⁹ suo sanguie baptizantur: nullū boiez acceptarū vitaꝫ eternā: q nō hic a malis fuerit p penitentiā fidē qꝫ cōuersus ꝛ p sacrm fidei ꝛ pnie. i. p baptismū⁹ liberatus. ꝛ maioꝛibus qdē necessariū esse ꝛ pniaꝫ ō malis suis agere: ꝛ fidez catholicaꝫ ꝛm regulaꝫ veritatis tenere ꝛ sacrꝫ baptismatis accipe. parulis vero q necdū ꝓpria volūtate credere nec penitentiā. p peccato quod originaliter ꝓtrahunt agere pñt sacrm fidei qō est sactū baptisma quādiu rōis etas eoꝛ capax esse nō pōt sufficere ad salutē. Ex eo aūt quod in fine hui⁹ auctoritatis dr. quādiu. s. rōis eoꝛuꝫ etas capax esse nō pōt euidenter datur intelligi nulli post baptismū pec cata iputari: siue sit adultus siue impubes: nisi sit capax. vñ etiaꝫ debꝛutis aialibus eadē rō ab augustino i eodez libro reddit q̄re sua facta eis nō imputent. Aialia eni ingt pñtis seculi cursuꝫ aut ornatū ꝛm creatoris incōprehensibilē peragūt volūtatē: que de suis factis nullā rationē redditura sunt: qꝛ rationabilia non sunt. Nunqd eni de bobus⁹ cura est deo: Homines vero qꝛ rōnabiles sunt facti: ꝛ de se ꝛ de oibus rebus quas in vsu vite presentis accepeꝛrunt: rōneꝫ reddituri sunt deo ꝛ pro suoꝛ actuū q̄litate recipiēt aut gloriā aut penā. Sacre tñ legis auctoritate aialia iubent interfici: nō pp cō sciētiā peccati sꝫ qꝛ refricāt memoriam facti. Unde augu. sup leviticū

Non propter culpam sed propter memoriaꝫ facti pecus occiditur ad quod mulier accedit.

Mulier que accesserit ad omne⁹ pecus: ꝛ vult ascēdi ab eo interficietis mulierē: ꝛ pec⁹ morte: moriat. rei. n. sunt. Querit qūo fit reum pecus cū sit irrōnabile: nec vllo modo capax legis est. Item pecora inde credendū est iussa interfici: qꝛ tali flagitio cōtaminata indignā refricāt facti memoriaꝫ⁹. De furiosis aūt euidētissime scribit. Augustꝰ. in libro questionū veteris ꝛ noui testamēti ita dicens.

Culpa non necessitate sed voluntate rerum constringit.

Aliquos scimus subito dementes factos ferro fuste lapidib⁹ morbib⁹ multis nocuisse: quosdam etiā occidisse: captos aūt industria ꝛ iudicijs⁹ oblatos minime reos⁹. factos: eo q⁹ nō volūtate sꝫ impellēte vi⁹ nescio qua hec gesserint nescientes. quomodo. n. reus cōstituit: qui nescit⁹ qꝫ fecerit. Itez ambro. in exameron in tractatu primi diei.

Reus voluntate non necessitate cō stringitur.

Tla canēda sunt: que ex nostra voluntate ꝓdeūt: delicta inuētutis ꝛ irrationabiles coꝛporis passiones: quoꝛ igitur nos sum⁹ dñi⁹: eoꝛū⁹ puncipia⁹ extrinsecus⁹ non requiramus: nec derinem⁹ in alios: sed agnoscamus⁹ eaqꝫ propria nostra sunt. q⁹ eni possumus nō facere si volum⁹: huius electionē mali nobis potius debem⁹ ascribere q̄ꝫ aliis. iō etiā in iudicijs istiusmodi voluntarios⁹ reos nō necessitate cōpulsos: culpa ꝯstringit: pena cōdēnat. neqꝫ eni si per furoꝛē aliqꝫ innocentē perimat: obnoxius morti est: qui netiaꝫ diuine legis⁹ oraculo si quis

l ¶ Memoriaꝫ. si est. lxxxj. di. valet. alibi tñ reseruantur turibula laminarum ꝛ publice exponentur. vt. vij. q. j. deniqꝫ. ꝛ de con. di. ij. ꝛ dixit. sed istud ad terroꝛē fit. rē.

m Aliquos. ꝛ iudicijs. i. iudicib⁹.

n ¶ Reos. i. condemnatos.

o ¶ Vi. i. furoꝛe.

p ¶ Qui nescit. hoc manifeste vides qꝛ ea que a furiosis fiunt nō imputantur. vt. j. c. pri. ꝛ iij. q. iꝛ. indicas. licet quidaꝫ dicant qō si culpa sua quis incidat in furoꝛem imputatur ei. j. e. si quis insaniens.

q Tla. domini. i. auctores.

r ¶ Eoꝛum. i. viciorū.

s ¶ Puncipia. i. cās.

t ¶ Extrinsecus. i. alis non imputemus.

v ¶ Agnoscamus. i. nobis attribuam⁹ ea.

x ¶ Voluntarios. qꝛ vafis ire. rē. vt. xxiij. q. iiij. nabuchodonosoꝛ.

y ¶ Legis. mosayce. tangit qō legit in exodo ꝛ deutronomio: qꝛ tres erant ciuitates refugij vltra iordanem ꝛ tres citra. quarū talis erat vsus qō si qs bominez nolens occidisset fugiebat ad vnā illarum: ibi de cōsanguineis occisi erat tutus. sed si anteq̄ illuc peruenisset inuentus fuisset ille qui poterat eē vltoꝛ sanguinis et fusi ipune occidebat euꝫ. sed postq̄ illic venerat: si propinqui occisi volebant euꝫ ꝯtinere qꝫ spōte occidisset eum: ꝛ hoc probabant coram ciuibus vrbis illius tradebatur illis ad occidendū erat aūt ibi fugitiuus vsqꝫ ad reconciliationem cum ꝓpinquis occisi: vel vsqꝫ ad mortē summi pontificis in qua oēs fugitiui secur redibāt ad propria.

a ¶ Hoc igitur.i.primo dictum.

b Sane.venia.i. minori pena q̄ si ex certa scia fecissent.

c ¶ Dānank.z etiā redarguūt eos q sunt nimis faciles ad inebriā duz se.alij intelligunt q nō punīt de eo qō ebrius fecit sz tantū p eo quod leuis erat ad inebriandū se.

d Sic cōcupiscētia. i.fomes originalis peccati.

e ¶ Vel inobediētia.i. originale peccatuz:qō ex inobediētia pcessit.

f ¶ Habitat.nō.n.tollitur pen̄t⁹ originale in baptismo quo ad sui essentiā:sz eius effectū mitigat baptism⁹ ne per illud dānemur vt.j.de con.di.iiij.c.ij.

g ¶ Dormiētis.ō hoc dictū est an dormiens peccet.ē.dist.vj.testamentum.io.

b Inebriauerunt. culpādus est.vt ergo q̄ peccat q nesciens z ebrietate aliqd facit vt hic.z.xxxv.di. ferto die.sed dic q̄ hic nō erat loth nesciens, nā eni nō patīt qō aliquis nesciēs coeat.sz dz nesciēs qz nesciebat esse filias suas.credebat.n.esse vroē suaz.

i ¶ Nō tm̄ quātū.tripliceter exp̄ōitur hoc qdā sic exponūt q̄ punitur p incestu z pro ebrietate.vel aliter nō punīt quātū incestus merek.s.si esset cōmissus ex deliberatione. alij dicūt q̄ nullo mō punīt p incestu sz tm̄ pro ebrietate:q̄ ebrietas tm̄ est veniale peccatū:vt.xxv.dist.§.criminis.lau.

k Non est.erūna.i. penā vel culpā.

l ¶ Reluctātib⁹.i.ex toto dissentiētib⁹.s.cū est absoluta coactō.l. di.presbros.

m ¶ Inuidia.i.pena.

n ¶ Deriuamus.i.aliis exēplū damus.

o ¶ Auctionāt.i.emit vel auctionāt.i.per auctionē petit.

p ¶ Peccatorū ere.i. pctis delectātibus.nā ipsuz peccatū dat nobis diabolus p p̄cio vt non tradamus ei.s. ad occidendū.

q Nec is qui init⁹. hoc vult dīe q̄ cū.aliqs casualit occidit homiem nō peccat vt.xxiij.q.v.si homicidium.

r ¶ Eius.s. occidētis.

s ¶ Leuita.i.sacerdos per imprudentiā intulerit necē accipit impunitatis spez z refugij facultatez:vt possit euadere.hoc igitur de eo quod ꝓprie malū videt:dicz tuz sit.mala eni nō sunt:nisi que crimine mentē implicāt z cōscientiā ligant.Letez paupertatē z ignobilitatez egritudinē z mortē:nemo sapiens mala dixerit:nec in malorū sorte numeranit: qz necessaria ista in bonis habenk maximis:quoruz nobis alia ex natura:alia ex cōmoditate accidere videntur. Idem in libro de patriarchis.

Venia habent:que ignorātes ebrij committunt.

Sane dirimus vitandaz ebrietatē:per quaz crimina cauere nō possimus.nā que sobrij cauem⁹ per ebrietatē ignorātes cōmittim⁹ nesciūt qd loquank qui nimio vino indulgent:iacēt sepulti. Ideoque si qui per vinū deliquerūt:apud sapientes indices venia⁹ qdē facta donank:sed leuitatis dānank⁹ auctores.

Itez augustinus libro primo de ciuitate dei.

Inobedientia vel concupiscentia non habet culpam in corpore non consentientis.

Sic cōcupiscentia⁹ vel inobedientia⁹ que adhuc in membris morībūdis habitat⁹:preter nostre volūtatis legē quasi sua lege mouetur si absqz culpa est in corpore dormientis⁹:quanto magis absqz culpa est in corpore non cōsentientis.

Idem cōtra faustū libro.ij.

Loth non de incestu sed de ebrietate culpatur.

Inebriauerunt loth filie eius:z se nescienti miscuerunt:qua ꝓp culpandus est⁹ qdē:nō tm̄ quantuz⁹ ille incestus:sz quātuz ebrietas illa merek. Itē ambro.ō beata vita.

Nemo trahitur ad culpam:nisi ductus propria voluntate.

Non est q̄ cuiquā nostrā ascribamus erūna⁹ nisi nostre voluntati. Nemo nostrū tenek ad culpaz nisi voluntate ꝓprīā deflexerit non habent crimen que inferuntur reluctantibus⁹. volūtaria tantum commissa sequitur delictorum iniuidia⁹ quam in alios deriuamus⁹ voluntarium sibi militē eligit christus. voluntarium seruuz sibi diabolus auctionak⁹ z acgrit suo iuri. neminē ingo seruitutis astructū possidet:nisi se ei prius peccatoruz ere⁹ vēdiderit. Itē in libro de paradiso

Minister dei est:qui inuitus homicidium facit.

Nec is qui inuitus⁹ aliqō homicidiū fecerit extra ministeriuz dei est.siquidē lex ait de eo:qz deus dedit eū in manu eius⁹ manus ergo eius instrumēti modo diuine vltioni ministeriū plebuerūt leuita⁹ igit minister remissiōis est.ꝑcussor aūt qui nō ex dispositione sz preter volūtatē fecerit homicidiū:diuine ministet est vltiōis. Illud quoqz spectat:qz cū interficit impius:christus infundit:z vbi abominatio⁹ abolet sanctificatio cōsecrak⁹.qz dixit dñs in ea die qua interfecero omne primogenitū egypti sanctificabo:mihi omne primogenitū⁹ israhel.q⁹ non ad vnū⁹ diez afflictionis referk egypti sz ad omne tp̄ns. Cū itaqz q̄nitus hominē interfecerit:minister dei sit:cū innocentē furore perimēs morti nequaquā obnoxius sit:cum subito demētes eoz que faciūt reatū minime gestent.patet būc sacerdotē homicidij.reū nō esse:vñ nec sacerdotio priuari debet. Obijcitur aūt illud qō inuenitur in penitētiali theodori.

In se reuersus penitentiaz agat.qui insaniens aliquem occidit.

Si quis insaniēs aliquē occiderit:si ad sanā mentē puenerit. leuior ei penitentia⁹ imponēda est.

Sed⁹ hoc forte de eo intelligitur quē ꝓpria culpa ad furorē perdnxit. Itē obijcitur sunt quedaz que z si nō imputenk ad penā:tm̄ impediunt sacramenti signaculū. Ambitō nāqz parentuz filio nō imputak ad penā:cui tm̄ obest⁹ ad ecclesie muynus accipiendū.sic que mente alienata fiunt:z si nō imputātur ad penā:tamē sacri muneris executionē impedīūt. Unde hieronym⁹ ait.

Innocens est:qui non iratus sed propter disciplinā casu aliquem interfecit.

Si quis nō iratus sz ꝓpter disciplinā⁹ aliquē verberauerit: vel palmā alicui dederit:z casu occiderit:sicut fieri solet:quantum ad gratiā innocens est:qz voluntatez nō opus regrit.quantū aūt ad legē⁹ reus est:qz opera lex querit. Itez si in persecutione virgo fuerit oppressa:repellit lege⁹:qz opus inspicit nō voluntatez⁹ in gra aūt quasi virgo suscipitur:qz nō opera querit sz voluntatē. Sicut⁹ ergo qui ꝓpter disciplinaz casu homicidiū facit.quātū ad legē reus est:quantū ad gratiam innocens est.sic iste sacerdos q furore homicidiū fecit:quantuz ad culpā innocēs est.quantū ad susceptī muneris executionē reus ꝓbatur. His ita respondet:Non oīa que ordinandū impediunt:ordinatuz deijciūt⁹.nō eni pōt ad sacerdotiū prouebi:qui aliquādo insanuit. verūtamē si post sacerdotiū furere incepit:nō iō sacerdotio carebit:nisi forte nunquā ad sane mentis officiū illum redire cōtingat. Sicut de quodam episcopo grego.scribit in registro ad eleutherium episcopuz quānis⁹ tristē sit nobis etcetera. vt supra in causa. Longa infirmitate grauatus episcopus.

Ro impēsis⁹ vero patrocinijs in terraconensi cōcilio clerici exigeī munera prohibētur:in quo sic statutum legitur.

Pro patrocinijs impensis clericꝰ munera exigere non debet.

t ¶ Christ⁹.i.gra xp̄i infundak alijs.alij enim.per hoc emendantur.

v ¶ Ubi abominatio.i.persona abominabilis.

p ¶ Cōsecrak.in alijs.

y ¶ Primogenitū.totuz hoc mystice pōt legi.z sic appellank primogenita egypti vicia q quotidie facimus. primogenita israhel virtutes.

z ¶ Nō ad vnum.ecce qualiter in definita exp̄ōitur vñiter.xlic.i.q.iij. saluator. circa fi.xxviij.q.j. idolatria.

a Sic qs.pnīa.istis impo nik pnīa z tm̄ nō deliquerūt sz hoc fit ad cautelaz vt.l.di.p̄sbiteros.z.xxxiij.q. ij.in lectū.z ne disciplina ecclesie deferatur.vt.xxiij.q.v. excōmunicatoū. Jo.

b ¶ Sed hoc.ꝓpria.hec opinio nō est approbāda.qz satis ipso furore punīt.vt.iij.q.ix. indicas.ff.de offi.p̄si.l.diu⁹.

c ¶ Obest.vt.ē.j.q.v.c.j.io.

d Sic qs ꝓpter disciplinā.leuis aūt castigatio permittit magistro.vt.ff. ad.l.acquil.sed z si.§.vlt.

e ¶ Quantū aūt ad legez. mosaycā:que p̄mittebat qō si qs casu occidisset hominē dūmodo nō.inueniret infra ciuitates refugij poterāt parentes occisi interficere occisorē p̄m quosdā.similiter sz l.canonū impeditur a ꝓmotione p̄m quosdaz qō nō cōcedo.vt dixi.l.dist.de his.vel intellige q̄ hic dicit qñ excessit modū in corrigēdo.

f ¶ Lege.canonica.qz si pōt inter virgines cōsecrari. vt xxxiij.q.v.alle.

g ¶ Voluntatē.sic.ē.xliij.q. v.si quid inuenisti.j.e.q.vj. c.j.in fine.

h ¶ Sicut.ad gratiaz .s.dei.

i ¶ Deijciunt.vt.lxviij.dist. sicut.xxxix.dist.petrus.z tur pius eijcitur.cē.l.di.qcūqz. ij.z de iureiuran.quemadmodum.

k ¶ Quamuis.s.ē.vij.q.j. quamuis.

l Ro ꝑpensis.Hic querit an clericis liceat recipere munera ꝓ aduocatiōibus. Pro ergo scias q̄ clericus in cā criali coraz seculari iudice nō pōt allegare.vt.li.di.aliq̄tos.z.xxiij.q. viij.his a quib⁹ nisi ad hoc vt supplicet p eis. vt.xliij.q. vj.si res.z.xxiij.q.v.c.j.z.ij. z.c.reos. Itē in ciuilicā coā seculari iudice nō aduocabit nisi ꝓ se z ecclesia sua z ꝓmiserabilib⁹ pſonis.z hoc siue fiat in sacris siue in minorib⁹ ordib⁹ cōstituti dūmō bñficiis ecclesiasticis sustētent.z si nō bñt bñficiū:tūc si sunt in minorib⁹ ordinib⁹ pñt ex de postu.clerici.epi aūt z sacerdotes nō debēt indifferēter aduocare:ne vilescāt dignitates ipsoz.vt.lxxxviij. di.p latuz.z.xliij.q.v.deniqz.sed

corã eccleſiaſtico iudice licite pñt oēs aduocare: ſed nõ pñt petere ſalariũ ſi ſũt in ſacris ordinibus. vt. j. e. c. j. derogatũ tñ eſt huic canoni p ꝯuã ꝯſuetudinez nemo enĩ cogit facere de ſuo bñficiũ. vt. x. q. ij. ꝑcarie. Itẽ dignũ eſt eũ recipe emolumẽtũ qui ꝑſtat obſequz. vt. xij. q. ij. caritatẽ. Itẽ nemo cogit ſuis ſtipẽdijs militare. vt ex de ſimo. cũ ſit in pte deciſa. imo eſt expſſuz ex de ꝑſcript. cũ ex officij. religioſi vo vt monachi vel regulares nõ niſi p ſua eccleſia debẽt aduocare z abbate ſuo ꝑcipiẽte. z vj. q. j. monachi. io. qõ dic de ſacerdote hodie corrigit ex de poſtu. c. vlt. b.

a OBſeruãdũ. iudicũ. i. aduocatoruz. vel dic iſtũ eẽ tenorẽ. c. q lz p ſeculari honore aliqd dari. vt. ff. õ polici. pactũ. z. l. ſi qs ob honorẽ. ſi tñ p eccleſiaſtico aliqd põt peti. itẽ nõ q lz p ſeculari honore aliqd poſſit ꝓmitti: nõ tñ p ſeculari adminiſtratiõe. vt. j. q. vij. ſacim⁹. io.

b ERtio. p mulieris teſtimoniũ nõ põt clericꝰ ꝓuinci de crimine: tũ q mulier nõ põt eſſe ciuſdẽ ordis. vt ꝺ. ij. q. vij. ipſi apli. z. c. teſtes tũ q ipſa q cõfitet ꝓpriũ delictũ nõ põt teſtificari de alterius delicto. vt. j. e. nemini. z regularit cõfeſſio vnius alteri nõ ꝓiudicat. vt. ij. q. v. iterrogatuz. admittit tñ mulier cũ agit de crie in moduz denũciatõis vel ingſitiõis. vt ex de teſti. quoniã. vel cũ agitur in moduz exceptõnis. vt ex de teſti. tam litteris.

c ¶ Prohibitũ. vt. j. xxxiij. q. v. mulierẽ. z ex ꝺ v. ſig. foꝛ⁹.

d ¶ Generaliter. excipit.

e ¶ Legibus. ff. de reg. iur. femine. ꝺ. iij. q. vij. §. tria.

f ¶ Econtra. intendit.

g ¶ Mulieres. feia de iure nõ põt eſſe iudex. vt. xxxiij. q. v. mulierẽ. z. iij. q. vij. §. tria ff. de reg. iur. feie. niſi ei princeps ſcienter deleget cãm. vt ij. q. v. mẽnã. z. xxiij. q. iiij. ſi quos. z. xij. q. ij. cũ deuotiſſimã. vel niſi ex ꝓſcripta cõſuetudine hoc bẽat. vt ex ꝺ arb. dilecti. Itez nec docere põt. vt. xxiij. di. mulier.

b ¶ Judicũ. ibi enĩ legit q delbora ꝓphetiſſa poſuit tẽtoriũ ſuũ in mõte ephraym ſub arbore palme que dicebat palma delboze. z ibi iudicabat populum iſrabel.

i ¶ Indicitur. vt. j. xxxiij. q. v. mulierem.

k OE crimine. z publicoꝝ. j. xxxij. q. j. publico que ſunt publica. bẽs inſt. õ publi. iudi. in ꝓn. z per totũ.

l ¶ Antiqui. hoc vult dꝛe q in quib⁹ caſib⁹ antiq iura ꝓmittũt q poſſit fieri accuſatio ſine inſcriptiõe. in illis femina nõ tenet inſcribere. q aũt ſunt illi caſus. habes. iiij. q. iiij. §. aliqñ. z. ij. q. viij. in ſumma. quidã tñ dicunt: ex hac. l. q feia in nullo caſu tenetur inſcribẽ.

m AE eo. colligit. ar. q de vno negat: de alijs oibus cõcedit. Itẽ ar. q poſſum⁹ argumẽtari p ar. a ꝯrijs vt hic z. xxv. di. qualis. z. xl v. di. diſcipli na. z. xxij. q. iiij. qſtũ. z lex dic q foꝛtiſſimũ eſt arg. a ꝯrio ſenſu. vt. ff. de offi. ei⁹ cui mã. eſt iur. l. j.

n ¶ Teſtimoniuz. ſm leges mulier in omni cã põt teſtari ſiue ſit ciuilis ſiue crialis: niſi tñ in vltimis voluntatibus. ſm canones vero mulier in nullo crimine põt teſtificari niſi in exceptis. ſed ĩ ciuilibus võt teſtificari. nec ob. xxxiij. q. v. mulierem. z extra de ver. ſig. foꝛmis. vbi dicit q mulier non põt eſſe teſtis. ſed intelligas de crialibus z vltimis voluntatibus. quidaz tñ dicũt q mulier ſm canones nõ põt teſtari niſi i caſib⁹ a iure expreſſis.

o ¶ Dn eſt permiſſum.

p QErtis. inuite. quedã. n. pſone ſunt ꝯ quas nõ cogitur aliquis teſtificari. vt. iiij. q. iij. itẽ a nulla.

q ¶ Teſtamentaria. vt mulier poſſit accuſare teſtamẽtũ. falſum ſi teſtiñ ad ſe vel ad ſuos pertineat.

r ¶ Paterni. q filij patronoꝝ z etiã bi q ex tranſuerſo veniũt vſq ad qntũ graduz vocãtur ad ſucceſſionẽ liberti. vt iſti. õ ſucceſ. liber. §. ſi autẽ ſine liberis.

s ¶ Pupillis. regulare eſt q minor ãnis ſine tutore vel curatore nec agẽ põt nec cõueniri. vt. C. õ aucto. preſtã. clarũ alioquin ſnia lata ꝯ ipz nulla ẽ ſi tñ lata fuerit ꝓ ipſo tz. vt. C. de ꝓcur. non eo miñ⁹. qñqz tñ agit vel ꝓuenit ſine tutore vel curatore vt in caſibus hic poſitis. Itẽ ſi ipetrauit veniã etatis vt. C. de his q ve. eta. impet. l. iij. Itẽ ſi agat de libero bole erbibẽdo: vbi etiã pupillus admittitur. vt. ff. de li. bo. erbi. l. iij. §. vl. Itẽ ſi agatur de recuperãda poſſeſſione. vbi etiam ipubes ſine tutore audit vt. C. q legit. pſo. l. vl. Item minor põt agere de toto ſuo violato. vt. ff. de adul. ſi maritus. §. ler iulia. lz aũt minor pro ſe nõ poſſit agere. ꝓ alijs. tñ põt ſi bz mãdatuz. vt ff. de mino. ſi mãdato z. ff. õ ꝓcu. filiuſfamilias. in fi. Utrũ aũt in cãis ſpũalib⁹: vt i mrimonio vel ꝓ eccleſia poſſit minor litigare pro ſe. dicũt quidã q ficqt in his cenſetur maior. ſed certe cuz ibi maius periculũ vertitur: magis eſſet ibi cõſulẽdũ minoribus. vt ff. ad carb. l. j. §. iij. naz circa maioza mal⁹ periculuz võtitur. vt. xlij. di. quieſcamus. Itez video q ĩ mrimonio locũ bz in integrũ reſtitutio. vt extra de in integ. reſti. ex litteris. ſimiliter in alijs cauſis ſpiritualibus. In matrimonio certum eſt q minor pro ſe admittitur ad agenduz. vt extra de reſti. ſpol. ex parte. ſed de hoc poſſet dubitari: vtrũ ibi locũ habeat reſtitutio. ſed de hoc diri ſuper illa decre. ex parte.

t ¶ Teſtamentaria. ſ. l. cornelia de falſis.

v ¶ Per interdictũ. ſ. per interdictũ de tabulis erbibendis quo experit ille cuius intereſt. vt. ff. de tabu. erbi. locum.

x ¶ In queſtionibus.

y ¶ Quecunqz. hoc non facit ad propoſitum: ſed hoc ponit vt inducat ſequens capitulum.

postulare nõ cõcedit: ad accuſatiõez admittẽda nõ videt. Econtra quãq passiz z indifferẽter ad accuſationẽ mulier nõ admittat. ſunt tñ quedã cria. quoꝝ accuſationẽ mulier ſubire ꝓhibet. Unde in libro codicis. ix. imperator dioclecianus primo titulo ſcribit dicens.

OE crie qõ publicoꝝ fuerit in dicioꝝ: mulieri accuſare nõ p mittit: niſi certis ex cãis. ideſt ſi ſuã ſuoꝝq iniuriã ꝓſequat: ſm antiq iuris ſtatuta. tñ de qbuſdã eis ſpeciaLiter cõceſſuz eſt nõ exacta ſubſcriptione: vñ aditus preſes ꝓincie in primis examinabit: an tale ſit crimẽ cuius accuſationẽ mulier ſubire nõ ꝓhibeat. Itẽ in libro digeſtoꝝ paulus libro ſecũdo de adulterijs.

QAE eo qõ ꝓhibet lex iulia de adulterijs teſtimoniũ dicere cõdẽnatã mulierẽ: colligit⁹ etiã mulierẽ teſtimoniũ⁹ in iudicio dicendi ius habere. In digeſtis titulo de accuſationib⁹ z inſcriptionib⁹ libro ſecũdo. Nõ eſt permiſſuz⁹ mulieri publico iudicio quẽq reũ facere niſi ſcilicet parentũ liberoꝝq z patroni z patrone: z eoꝝ filij filiene nepotis neptiſue mortem exequatur. ¶ Paulus libro digeſtoꝝ de accuſa. libro primo.

QErtis de cauſis cõceſſa eſt mulieribus publica accuſatio: veluti ſi mortẽ exequant eoruz earũqz in quos teſtimoniũ iudicioꝝ publicoꝝ inuite⁹ nõ dicãt. Idez z in lege cornelia teſtamẽtaria⁹ ſanat⁹ ſtatuit. Sz a de teſtamẽto paterni⁹ liberti vel materni mulierib⁹ publico iudicio dicere pmiſſuz eſt: pupillis⁹ ex cõſilio tutoꝝ patris mortẽ. Itez pupille ani ſui mortem exequi conceſſuz eſt lege teſtamẽtaria⁹. naz de patris quidẽ teſtamẽto pupillis ageꝛ diuus veſpaſianus pmiſit. Sz z ſi nõ exhibeant tabule teſtamẽti: ꝓ interdictũ⁹ poſſunt experiri. Codice qui accuſare poſſunt vel nõ. Idẽ auguſto dionyſio. Uxoꝛ tna ſi cõſobrini ſui necẽ vindicãdã exiſtimat adeat ꝓſidez. pincie. In digeſtis ad legẽ iuliã maie. papinian⁹ libro. xij. rũſoꝝ. In qõib⁹ leſe maieſtatis etiã mulieres audiũt. Cõiurationẽ ſergij catiline iulia mulier deterit: et marculũ tulliũ cõſulem in iudiciuz eius inſtruxit. Quecũqz⁹ vel o ꝓ

a Sane hec lex est pars illius. C. de epi. ⁊ cle. si quę ꝙ.

b ¶ Ad instar nō tñ est ibi omnimoda similitudo inter crimē simoniacū ⁊ crimē lese maiestatis, qz pro crie simonie imponit pena depositōis sed ꝓ crimine lese maiestatis pena mortis, vt. vj. q. j. §. vez. ꝛz quo ad accusationē ⁊ testimoniū parificari videtur: vt quicūqz admittat accusator vel testis in vno ⁊ in reliquo. vt ex de simo, ꝛz beli. in fi. ⁊ c. tanta. lxxix. di. si qs papa. Itē simonia est maior crimē ꝙ hęresis. vt. j. q. j. eos. imo est maius crimen ꝙ aliqō aliud crimē. vt. j. q. vlt. patet. ꝛz in hęresi quilibz admittit: ergo multo fortius in simōia, alias tñ cōtra est ex de testi. veniēs vbi dz ꝙ in simonia socij. cris ñ admittunt: ꝛz crie lese maiestatis audiunt. vt. vj. q. j. §. verū. ⁊. §. porro. ꝛz dic ꝙ nō admittunt socij criminis cū accusatus est bone fame: alias qlibet audit. vel dic vt dixi. iij. q. j. in primis, in fi. vel dic ꝙ admittit quilibz ad accusandū in his cribus: ꝛz nō ad testificādū, qz tota vis consistit in testimonio: sed nō in accusatione.

c ¶ Quos. nō intelligę ꝙ eādē penā patiat cōuictus de simonia: quā cōuictus de lesa maiestate. sed hoc vult dicere ꝙ eādē penā patitur taz dans ꝙ accipiens pecuniā vel dic eadē pena idest cōsimiliter. nā pena depositionis similis est deportationi: siue decapitationi. vt. v. q. vj. delatori.

d ¶ Cū aūt. legibus ꝫ. ⁊. di. lege imperatorz.

e ¶ Initiū. ꝫ. di. ⁊. c. j.

f ¶ Generaliter. sic ergo argumētat: cū nullus ꝙ inueniat ꝓhibitus nō dz prohiberi. vt. xxvij. q. ij. ler diuine. si. xxxj. q. j. ꝙ si dormierit ⁊. lv. di. si euangelica.

g Emini. maiestatis. ⁊ ꝓter ꝙ de crie simonie. vt. lxxix. di. si qs papa. ⁊. ꝫ. e. sane. ꝛz sit arg. cōtra ex ō testi. veniēs quidā tñ dicūt ꝙ in crie simonie nō audit socius erga socium. ⁊ ad illud decretū. lxxix. di. si qs papa, respondēt ꝙ ibi socius admittebātur cōtra sociū: hoc ió fuit qz nō fuit ibi tantū crimē simonie ꝛz etiā crimē lese maiestatis. Itē audit confessio vni⁹ latrōis ꝙ alios. vt. C. ō feri. puniaz. Itē falsari⁹ ꝙ sociū suū audit. vt. C. ō fal. mo. l. j. nūꝙ tñ valet confessio taliū ad ꝓuicēdū sociū: nisi adsit aliq ꝓsūptō. vt. ff. de cust. re. din⁹. io.

b ¶ Credi preiudicat tñ alteri ex tali cōfessione in tātū ꝙ ei indicit purgatio. vt ex de adul. significasti. qō vez est si laboret infamia alias nō vt ex de pur. ca. nos inter alios ⁊ ex de cōfes. cū monasterium. Quod vo. Diebus feriatis cause nō sunt tractāde. vt. j. c. j. ⁊ vlt. nisi tantū de pace. vt. xxij. q. v. decreuit. agitur tñ in quibusdā casib⁹. s. cū actio est tēpore peritura. Itē cū agit de intorib⁹ dandis ⁊ de amouēdis officiatis ⁊ de alimētis ⁊ de atrocibus iniurijs. ⁊ de liberalib⁹ causis. vt. ff. de fer. l. j. ij. ⁊. iij. Itē cōtra insignes latrones agit. vt. C. de fer. puinciarū. Itē si partes spontanee velint litigare feriatis diebus possunt: alias ñ tenetur sñia. vt. ff. e. l. j. libellus aūt pōt porrigi die feriato. vt. ff. de adulte. miles. §. seraginta. io. qō tñ dicit qꝙ partes mutuo cōsentiūt pñt litigare diebus feriatis: hoc tātū intelligendū est de ferijs messiū vel vindemiarū alioquin cōsensus earū nō sufficeret vt litigēt aliquo solēnissimo die. vt ex. e. c. vlti. b. Itē satis videtur qō cause matrimoniales pñt tractari diebus feriatis cū ibi sit periculū adulterij vel incestus similit vbi agit de electione epi vel prelati pp periculum more. qz nō dz ecclesia vacare vltra tres mēses. vt. l. dist. posiꝙ. ⁊ qz in his casib⁹ multa sunt specialia. vt ex vt lit. nō cōtesta. quoniā. io.

k Nullus. criminali. ſ. cū agitur de effusiōe sanguinis: tūc clerici nō pñt esse iudices. vt. xxiij. q. viij. bis a qbus, delegari tñ pōt clerico criminalis causa vt tñ princeps iuret de impunitate rei vt. xxiij. q. viij. sepe.

l Nacita. ⁊ a quinquagesima. alibi dicit a septuagesima vt. xxij. q. v. decreuit hoc tñ hodie nō seruat romana curia. io.

m ¶ Ecclesiā orationibusqz ratio secūda est ob reuerētiā diez. ⁊ tertia fauore partiū: vt sic partes a litib⁹ respirēt vt. C. de fer. dies. quarta rō est: qꝙ talib⁹ diebus nō pstat iuramentū nisi pro pace. vt xxij. q. v. decreuit. ⁊ sic non posset prestari sacramētū calūnie. Sed pone ꝙ papa cōmisit alicui ꝙ infra. xxx. dies terminaret cām aliquā ⁊ illi dies incidāt infra dies q̄dragesimales videtur ꝙ cū res sit peritura tēpore ꝙ inuitis partibus ꝓcedere possit, qō quidā cōcedūt. sed nō est verū hoc: qz ꝛz ire pereāt. lis tñ salua manet coram alio. Sz pone ꝙ iudex citet aliquē die feriato nunqd tenetur citatus venire ⁊ allegare priuilegiū suū: videt ꝙ sic qz si post appellationē citat aliquē tenet venire ⁊ allegare priuilegiū suū. vt ex de appel. i. duob⁹ ⁊ c. cū parati. Itez ⁊ si nō teneatur qs respōdere die illa tñ pōt ad hoc citari vt libell⁹ ei detur. vt. ff. ō adult. miles §. seraginta. Itē qd sub hac forma fiat citatio mando tibi vt vsqz ad diē dñicam hic cōpareas. vt ex de dol. ⁊ cōtu. cū dilecti. Respondeo si citat vt compareat die feriato bene tenet citatio, sed si citat vt respondeat non tenet. qz talis citatio nulla est. vt. ff. de fer. l. j. ⁊ vbi citatio nulla est. ⁊ hoc liquet ꝙ est nulla: non tenetur venire ad allegandum priuilegium suum. sed vbi dubium est an teneat tenetur venire. vt dixi. iij. q. ij. si episcopus. io.

n Nullus.

o Argationem. Hic queritur: an neganti fit indicenda purgatio. ⁊ est dicendum ꝙ non nisi laboret infamia. vj. q. v. ꝙ autez. hec questio dicta est. ō. ij. q. v. per totum. io.

sona ad accusationē publicorū iudiciorū vel lese maiestatis admittitur eandē accusationez simonie subire nō prohibetur. Unde in primo libro codicis imperator leo ermasio perfecto pretorio.

Lese maiestatis ⁊ publicorum iudiciorum ⁊ simonie accusatio equaliter proponatur.

Sane quisqs hanc sanctā ⁊ venerādā antistitis sedē: pecunie interuētu subijsse: aut si qs vt alterū ordinaret vel eligeret aliqd accipiſ se detegitur: ad instar publici cris ⁊ lese maiestatis accusatiōe ꝓposita a gradu sacerdotis retrahatur. nec hoc solū deinceps honore ꝑuart: ꝛz ꝑpetue quoqz infamie damnari decernimus: vt quos facinus parconiquinat: ⁊ equat: vtrosqz similis pena cōmittet. Cū aūt sacris canonibus accusatiōes oīno submoueātur quas leges seculi nō asciscūt: et diuerso videtur admittere de qbus legibus seculi nō ꝓhibent. Uerū hoc nō infertur. quicūqz. n. clericorū sacris canonib⁹ nuptias cōtrahere ꝓhibent: etiā legibus imperatorz. nō aūt cōsequēter omniū copulā legez admittūt: quorū cōiunctionē sacri canones nō ꝓhibēt. legib⁹ eni soli cātores ⁊ lectores: canonib⁹ aūt etiaz acolythi vxores ducere pñt. quāuis igitur sacris canonib⁹ submoueantur accusatiōes: quas leges seculi nō asciscūt: nec iō cōsequent recipiūtur quascūqz ꝓncipiū leges admittunt. Sed sicut circa huius operis initiū ꝓmissaz est. totiens legibus imperatorz in ecclesiasticis negocijs vtēdū est: quotiēs sacris canonib⁹ obuiare nō inueniuntur. Unde aut specialit sacris canonib⁹ mulier ab accusatione lese maiestatis ⁊ simonie ostēdatur ꝓhibita: aut ꝓmissis rationib⁹ ad huiusmodi accusationē admittenda ꝓbatur. Hec quisqua distiguere querat: ad alioz nō ad sacerdotū accusationē in hoc casu simonie, mulieres esse admittendas. Cū eni generaliter legib⁹ hoc eis ꝓmissuz inueniatur: nisi qs specialiter aliqua lege hoc ꝓhibitū ostēderit: eius distictio locū nō habebit Uerū cū contra generales regulas quedā cria specialiter excepta sunt: in qbus mulieri accusare ꝓmittitur inter que fornicatio nō numeratur. ꝑz ꝙ huiusmodi accusatio duplicit infirmatur. ⁊ qz fornicatiōis crie intendit: ⁊ qz dū de se cōfitetur sup alienum crimē ei credi non oportet.

Unde iulius papa scribit dicens.

Rei professio aduersus quemlibet admitti nō debet.

Neminē preterquā de crimine lese maiestatis de se cōfesso sup alienū crimē credi oportet quoniā eius atqz ois reo ꝓfessio periculosa est: ⁊ admitti aduersus quēlibet nō debz. Quia ergo ista de se cōfitetur sup alienuz crimen ei credi non oportet: sed cōtra eaz sua cōfessio interpretanda est.

Q. iiij.

Quod vero die domini ꝙ co: nec epo: nec presbytero cām aliquā ventilare liceat: in terra conēſi cōcilio ꝓhibet in quo sic statutuz est.

Ministri ecclesie die dñico causas ventilare non debent.

Nullus episcoporz aut presbyterorz vel clericorū die dñico ꝓpositū cuiuscūqz cause negociuz audeat ventilare: nisi hoc tantū vt deo statuta solēnia peragāt. ceteris vero diebus cōueniētibus ꝓsonis illa que insta sunt habent licentiā iudicandi excepto criminali. Itez ex cōcilio apud ephesuz habito pñte rege henrico.

Solēnibus diebus ⁊ legitimorū ieiuniorz seculares placita nō agātur.

Placita seculares dñicis dieb⁹ vel alijs ꝑcipuis festis seu etiā in his diebus in qbus legitima ieiunea celebrātur: sm canonicā cōstitutionez minime fieri decreuimus Insuper etiā sancta synodus decreuit: vt nulla iudiciaria potestas licētiaz habeat sua auctoritate christianos ad placitū bānite i supradictis dieb⁹. idest septē dieb⁹ ante natale dñi vsqz in octauas epiphanie: ⁊ a quinquagesima vsqz ad octauas pasce ⁊ septē dieb⁹ ante natiuitatē sancti ioannis baptiste: quatenꝰ adeū di ecclesiā orationibuqz vacādi liberius habeat facultas. Itez hadrianus papa.

De eodem.

Nullus epus vel infra positus die dñico cās iudicaī ꝓsumat.

Q. v.

Argationē vero negāti esse ꝓstandā. Stephan⁹ scribit leoni epo thianēsi.

a De crimine. numero. j. e. q. vij. felix.
b De Accusatores. .idest accusator.
c In publico. ij. q. v. presbyter. xxiij. di. illud contra. sed ibi loquitur cum qs publice est infamatus. hic cum clamculo vel a clero est infamatus.
d Ne sacerdotem. hic sacerdotem vocat diaconum. sic extra de coha. cler. si quispiam.
e Cham. iij. q. vij. fnia.
f Presbyter. aut diaconus. sacramento. hic consueuit queri si episcop⁹ scit clericum infamatum eē reum. an debeat eius purgationem audire vel etiam compellere: eum ad purgationē. ⁊ videtur q̄ sic. q⁹ generaliter traditur in canone q̄ clericus infamatus dēat se purgare. ij. q. v. per totū. Itez q⁹ sacerdos tenetur cō cedere eucharistiam ei quez scit in mortali constitutū. vt j. ō con. di. ij. nō prohibeat. Itē cuz episcopus iure suo vtatur: si quid mali inde accidit non est ei imputandū vt. xxiij. q. v. de occidendis. Item nō potes dicere q̄ eū episcopus cogat ad piurū sed potius canō cogit ipsū iurāre. vt. xxiij. q. ij. quos deus. sed ō ille qui recipit alterius iuramentū ⁊ scit eū falsum iuraturū vincit homicidam. vt. xxij. q. v. ille. Item qui pmittit alium falsum iurare cū possit prohibere peccat. vt. xxij. q. v. hoc vitetur. h. dixit q̄ episcopus secreto dz ei ꝓsulere vt potius confiteatur publice crimen q̄ vt fiat piurus. sed si ad hoc nō pōt eū inducere: dicet populo. absit vt quicq̄ sinistri de hoc clerico suspicemur. vt xj. q. iij. absit. Alij dicunt q̄ delegabit purgationē. Certi dicunt q̄ non peccat audiēdo purgationē. q⁹ auctoritate canonis facit. xxxiij. q. iiij. qui peccat.
g Penitentiam. q⁹ penitentia nō restituit. aliquē dignitati sed gratie tm̄. vt. j. ō pe. di. vj. qui vult. nisi qñq̄z vt qñ crimen occultū est. vt l. di. dño scō. ⁊. c. q⁹ tua. sed p restitutionē in integrū vel dispensationem.
h Sed mirandū. est. ar. q̄ non est pm cōsciam iudicandū. vt. iij. q. vij. iudicet. ⁊ per hoc decretū intelligo illud xxxij. dis. nullus. itelligo. n. illud de scia iuris nō facti. lz alias verbū. sciendi large sumatur. vt. xxii. q. v. hoc vī.
i Quod vero. ab aduersario nūq̄ est extorquenda confessio cruciatibus. vt. j. e. c. j. ⁊. ii. sed a iudice licite extorquetur ꝓfessio tormentis ⁊ questionibus. nam a iudice qñq̄z torquetur testis quandoq̄z reus: quandoq̄z accusator. Testis torquetur tam in ciuili q̄ in criminali. vt si securus vel ignotus. tales enim non recipiuntur ad testimonium sine questione. ij. q. j. in primis. ⁊ in auē. de test i. §. nos igitur. ⁊. §. licet. col. vij. ⁊. C. de fal. si quis decurio. Torquetur etiam libera persona licet non sit vilis dū tamen vacillet in testimonio. vt. ff. de questi. er libero. extra de pe. super his. item reus qñq̄z torquetur licet raro. s. cū est suspectus ⁊ non pōt alias res ꝓbari maxime si est vilis persona. ⁊ hoc in ciuili causa. vt. xiiij. q. vj. si res. aliena. similiter in criminali torquetur. vt. xxiij. q. v. c. j. actor vero in ciuili cā nunq̄ torquetur. sed accusator in criali cā qñq̄z torquetur vt in crie lese maie. cuz criminaliter non pōt probari. vt. C. ad. l. iul. ma. si qs ibi. n. qualicūq̄z dignitate sit preditus nullo priuilegio pōt tueri siue sit accusator siue reus vel testis. vt. vj. q. j. §. porro. e. l. di. nullus oio. io.

Diaconus si de crimine conuinci non poterit: apud episcopū seipsuz secreto purificet.

DE crimine sibi illato diacon⁹ tuus verissime fatebat se immunē: verūtamē suspicio habebat ⁊ accusatores idonei reperiunt: et testes q̄ les sacri canones sanciūt accito tez cū certo epōrū nūero⁹ veniāt accusatores⁹: nocetur ⁊ ipse alderic⁹ diaconus: ⁊ si negauerit ventilet cā canonice. ⁊ si vel spōte cōfessus vel legitimis testib⁹ fuerit approbat⁹: canonica feriat sīa. q si nec spōte cōfitetur nec accusatores ⁊ testes legitimi repti fuerint ⁊ mala fama crebrescerit: nō in publico⁹ examine sed coraz te ⁊ aliquātis reuerēdissimis presbyteris ⁊ diacōibus tue ecclesie secreto iuramēto se purificet: ⁊ deinceps boni testimonij eū annūcia et cōpesce ⁊ cōmone eccle tue filios ne sacerdotē⁹ dei vlterius infamāt. presumāt. timētes q̄ chaz⁹ maledictus est: qui patris verenda detexit.

Itē nicolaus salomoni constantinensi episcopo.

Non est spoliandus presbiter vel diaconus nisi sponte confessus vel legitime conuictus fuerit.

PResbyter aut diaconus⁹: quē asseris crimina nolle publice cōfiteri: sed velle cū sacramēto defendere se: ⁊ si tū notū sit epō scelus ipsius esse ppetratuz: nō pōt per aliquā penitētiā⁹ sacerdotali vel diaconali officio potiri. Sz mirādū est⁹ si ipse cōfessus nō fuerit: quō notum pōt esse epō scelus ab ipso ppetratū: nisi accusatore forte idoneo per testes idoneos approbāte. vnde si examināte epō cām presbyteri vel diaconi nisi fuerit p testū approbati onē pbyter vel diaconus forte conuict⁹. nō est scelus epō legitime manifestū: nisi sua spōte ipsum cōfiteat: qō nisi fecerit interiz nō videm⁹ suo dēre presbyterē vel diaconū officō p̄ uari. Sola ergo spōtanea cōfessio ⁊ canōicus nūer⁹ vel qualitas testiū decernētibus epīs: ⁊ accusatione q̄ obiecerat cōprobante clericū p̄uat proprio gradu. Q. vj.

Quod vero⁹ ꝓfessio cruciatibus extorquēda nō sit: alexāder papa testat scribens oibus⁹ ortbodoxis.

Ministrorum confessio non sit extorta: sed spontanea.

SIquādoq̄z a sacerdotibus ⁊ auctoribus ecclesie quedam scripture quoquo mō per metum⁹ aut fraudē aut per viz extorte fuerit vel vt se liberare possint quocunq̄z ab eis cōscripte aut robarate fuerit ingenio: ad nullū eis preiudiciuz⁹ vel nocumentuz valere censemus: neq̄z vllam eos infamiā vel calumniam: aut suis sequestrationē bonis vnquam deo auctore ⁊ sanctis apostolis eorūq̄z successorib⁹ sustinere permittimus. cōfessio eni in talib⁹ nō cōpulsa sed spontanea fieri debz omnis eni cōfessio que fit ex necessitate: fides nō est. Confessio ergo in talibus nō debet extorqueri: sz spōte profiteri. pessimuz eni est de suspitione aut extorta cōfessiōe quēquaz iudicare: cū magis sit inspector cordis dominus quam operis. non potest autē humano condemnari examine: quem dominus suo reseruat iudicio. Si omnia nāq̄z in hoc seculo vindicata essent: locū diuina iudicia nō haberent. Itez est hoc etiā prelatū ad sanctam sedē: qō pudeo dicere ⁊ nō tantū sacerdotali sz etiā oi christiano nomini est inimicuz. i. qō nonnulli episcopos vel sacerdotes aut metu cōpellūt: aut vi extorquent: aut fraude decipiunt aliquaz confessionis sue in alteram partem quaz debeant litteras⁹ scribere: aut pro suarū nō requisitione⁹ causaruz aut quod deteri⁹ est alieni erroris⁹ secte scripturas facere ⁊ ꝓprijs manibus roborare. ⁊ coram populis recitare atq̄z cōfiteri: alios dicunt carceribus ⁊ ergastulis retrudi: vt saltē his territi infidijs dñi sacerdotes suis saneant voluptatibus. Itez cōfessio vero in talibus non cōpulsa sed spontanea fieri debet. ipso testāte q̄ ait. Ex corde procedūt homicidia: adulteria ⁊ cetera que sunt ad hec pertinentia. Nec tantū attendenda sunt que fiant⁹ quantū quo aio fiāt: amplius eniz respicit deus ad cogitationes ⁊ spontaneas voluntates quā ad actus: qui per simplicitatez aut necessitatē fiunt. Itē nicola⁹ papa episcopis gallie.

Apostolica auctoritas penitus illicita in irritū deducit iuramenta.

SI quādoq̄z a sacerdotibus ⁊ auctoribus. p metū. dūmodo talis sit metus. q̄ cadit in cōstantē virum. vt ex q̄ dē me. cau. ad audiētiaz. Si queris qualis metus debeat cadere in cōstantē virū. dico qō q̄ cōtinet metuz mortis vel cruciatū corporis. vt ex qui de. vel vo. in fine. C. de trāsac. interpositas. ibi meli⁹ dī. lz sit ar. ō. xxxj. q. ij. lotharius. ⁊. ō. di. vij. fuerunt. ff. de acq. he re. l. vj. §. vlt. vbi dī q̄ nō sit heres q̄ pp metum verborum adijt hereditatez. ⁊ nota qō canō hic tria equiparat vim. metuz. ⁊ fraudē. vt. iij. q. j. reintegrāda. metus tamē ꝓ reuerētia a lege accipit ⁊ hec excusat. ff. qua. re. actio nō detur. l. j. §. que onerande.

l Preiudiciū. bñ fit preiudiciū ei q̄tū ad hoc q̄ ille cui p metū traditur res. dñs sit rei. sed quātū ad hoc nō fit ei preiudiciuz. qn detur ei actio qō metus cā ad repetēdū si tradidit vl exceptio si nō tradidit vt. ff. eo. metū. §. ſz qō prētor. ⁊. §. sed ex hoc edicto. si tñ primo coactus pmisit. ⁊ postea spōtanee tradidit. non excusat coactio. vt. C. qō me. cā. l. ij. ⁊ ex̄ qui dele. vel vo. infinuāte. ibi patiētia ꝓis ⁊c. ⁊ ē si ex̄ de eo qui dur. in matri. significauit.

m Litteras. in quibus fatētur aliqua se debere.

n Regsitiōe. i. cōfiteant q̄ absoluerunt aliquos a debito i q⁹ illi tenebātur.

o Erroris. i. q cōfitētur se tenere aliq̄ heresim. sed nōne peccat mortalit ille q cōfitet hoc: rñdeo sic. nec excusat eū aliq̄ coactio. q⁹ talis coactio nō est absoluta. ⁊ coactio cōditionalis neminē excusat. vt. l. di. pbros. ⁊ de cōse. di. iiij. eos. potius enim debet quis pati mortem q̄ malo consentire. vt. xxxij. q. v. itane. ⁊ occisores corporis non sunt cōtra iusticiam timēdi vt. xj. q. iij. nō solum. ⁊. c. nolite. xxxj. q. ij. lotharium. So. hic nō excusantur tales a toto. sed a tanto. metus enim vel coactio conditionalis non excusat peccatū sed attenuat. vt extra quod metus causa. facris. Et nota hic quod cōtra ea que publice facta sunt admittitur probatio in cōtrariuz. sic. xxxj. q. ij. lotharius. ex̄ quod me. causa. perlatum. qō est contra regulam generalem. viij. q. j. licet.

p Que fiant. potius respiciēda est causa facti q̄ ipsum factū. vt. xxiij. q. viij. occidit. de pe. di. j. aut facta.

a Actoritatē.absoluimus.hic cōsuenit dubitari circa duo.s.an iuramētū p viz ertorū obliget. Itē an papa possit dispēsare in illicito iuramēto.z q nō obliget tale iuramentū.videt hic.q; dī hic q nō debet esse vinculū iniqtatis.vt.xxij.q.iiij.inter.z ex de iureiu.verū.z ex de resti.spol.sollicite.z ex qō me.cā.platū. Itē qr inconueniēs esset q malefactor ex iprobitate sua cōsequeret actionē.vt ff.de fur.itaq; fullo.p terea si malefacto petit rē.pōt se reus tueri exceptiōe qō me.cā.cū illa exceptio p iuramentū nō fit sublata .pterea nō obstāte tali iuramēto pōt petere rez si eā tradidit cuz illud nō iurauerit.vt ex de iureiu.debitores.z ex qō me.cā.ad audiētiā Ergo cū pōr rē petere multo fortius.pōt se tueri exceptiōe.qr cui dam⁹ cautionē multo fort⁹ exceptionē.ff.de supfi.l.j.ex.de iureiu. quēadmodū. Et cōtra ꝓbatur q obliget qz fuerit coactus tñ voluit qr coacta volūtas est.volūtas vt .s. e.q.j.merito.itē qr nō vergit in interitū salutis eterne.est ergo obseruandū.vt ex de iureiu.si vero.nec ꝓdest q cōpulsus fuit .xxij. q.v.compulsus.z.c.si quis coactus .Sol. q daz dicunt qō si talis fuit mer⁹ qui cadit in cōstantem virū.q iuramentū ob talez metum factū nō obligat z sm eos exponit hic hoc verbum absoluimus.i.absolutos ostēdimus.alij.dicunt qō qualiscūq; sit metus tenet seruare iuramētuz.factū de rebus.ꝓprijs.sed nullum iuramentū astringit ipsuz pro rebus ecclesie nō repetendis.quia istud est illicitum.z hoc magis probabile videtur ex quo licitū est quod iurat.z pōt adimplere.vt.xxij.q.iiij.si aliqd qui priorē opinionem sustinent.distinguūt inter.promissoria iuramenta z assertoria. In promissorijs iuramētis excusat metus.in assertorijs nō.qr potius debz quis omnia mala pati q falsuz asserere.vt.xxij.q.v.ita ne.dicas ergo qō omne iuramentuz obligat. Si tu obicis mihi q iste habz exceptionem q metus causa.hoc bñ cōcedo.nō pōt tamen vti ea ratione iuramenti.si tñ fuerit vsus ea bene dico q repellit agentem.z obtinebit in iudicio.non obstante iuramento.peccat tñ vtendo ea. Si ergo quis iurauit rem suam per metum alij dare.petat a iudice vt cogat illum non recipere.vel q absoluat ipsum a iuramento.vt extra de iureiuran.ex administrationis.si ad hoc inducī nō pōt.soluat.z postea repetat.si aūt iurauerit nō repetere tunc denunciet ecclesie factum illius.si autem iurauit q non denunciet.illud iuramentum.non est seruandum.vt extra.e.quemadmodum.in fi.qr ex precepto ad hoc tenetur.ij.q.j.si peccauerit.io.tu breuiter dicas q iuramentum sup re illicita ipso iure nō ligat.siue quis faciat sponte siue coactus.vt si iurauī hominem innocentem interficere z hoc probatur.xxij.q.iiij.in malis.z.c.se.z.c.q dauid.iuramentū tamen super re licita metu ertorū ipso iure obligat.sed datur exceptio vel actō quod me.cā ad rescindendū.z.ff.quod me.cā p totum.z.C.e.ti.l.j.z.iij. nisi in casu.vt.ff.e.l.si mulier.§.si dos. Itē in matrimonio.extra de spō. cū locū. Itē in voto.extra quod me.cā.platum.b. Utrum aūt in iuramento papa possit dispensare queritur.hoc c.vī dicere q si p predictas decretales.vt extra ō vo.z vo.re.magne. imo in omni iuramento est excepta auctoritas maioris.vt extra de iureiurā.venientes.z extra de rescrip.ꝓstitutus. Itē imperator dispēsat in eo.ff.ad munici.imperatores.

Actoritatē venerabilium predeceſſoꝝ noſtroꝝ ſecuti z nominatiz beatiſſimi pape z martyris alexādri qui a beato petro ab omnib⁹ iuramētis z cuiuſcunqz modi obligationib⁹.qbus illi ſeſe coacti violētia impioꝝ obliganerant.absoluimus⁹.z ne illa ſuent vetuim⁹ taz prefatū archiepūm trenerenſez quā eius ꝓpoſitū:z oēs qui tūc temporis captiſe illis quoquo mō obligauerūt:neqz vllā eos ꝓ inde infamiā vel calumniā aut a ſuis bonis ſequeſtrationē vnquā auctore deo z ſanctis apoſtolis z nr̄is ꝑdeceſſoribus ſuſtinere pmittimus ſicut per ꝓphetā dn̄s dicit: diſſolue colligationes impietatis tē. Qui etiā prefato fratri noſtro filijſqz trenerēſis eccleſie illiuſqz defenſorib⁹ hec in mādatis dam⁹ vt ſpirituali ſimul z materiali⁹ gladio tādiu malignos illos eoꝝq; fautores inſequant quouſqz cū integritate poſſeſſiōes vl̄ quecūqz res eccl'iaſtice hoc facto vel quocūqz pacto diſtracte ſeu direpte ſūt revocētur. A fidelitatis etiā iuramēto romanus pōtifex nonnullos abſoluit:cū aliquos a ſua dignitate deponit. Unde gelaſi⁹ papa anaſtaſio imperatori.

Pontificalis auctoritas a iuramēto fidelitatis nōnullos abſoluit.

Alius itez romanus pōtifex zacharias:ſcilicet regē francoꝝ nō tam pro ſuis iniquitatib⁹ q̄z pro eo qō tanti ptāti erat inutilis⁴ a regno depoſuit z pipinū caroli impatoris patrē in eius locuz ſubſtituit: oēsqz fragenas a iuramento fidelitatis abſoluit quod etiaz ex auctoritate frequēti agit ſancta eccleſia cū milites abſoluit a vinculo iuramēti:q factū eſt his epiſcopis qui apoſtolica auctoritate a pōtificali gradu deponūtur. Itē grego.vij.romane ſynodo preſidens dixit.

Excōmunicatis vinculo fidelitatis nō tenemur obnoxii.

Nos ſanctoꝝ predeceſſoꝝ noſtroꝝ ſtatuta tenētes eos qui excōmunicatis fidelitate⁹ aut ſacramento cōſtricti ſunt⁹.apoſtolica auctoritate a iuramēto abſoluimus: z ne ſibi fidelitatez obſeruēt: omnibus modis.prohibemus: quouſqz ipſi ad ſatiſfactionem veniant.

Item vrbanus.ij.epo vapicēſi.

Antequam reconcilientur :fidelitatem excommunicatis nullus ſeruare cogitur.

Tratos⁹ milites hugoni comiti ne ipſi quādiu excōicatus eſt ſeruiāt ꝓhibeto:qui ſi ſacramēta p tēderint:moneant oporteꝛ deo magis ꝙre quā hominib⁹.fidelitatez eni quā chriſtiano ꝓncipi iurarunt: deo einſqz ſanctis aduerſanti z eoꝝ precepta calcāti:nulla cohibent auctoritate ꝓſoluere.

S. vij.

Bſqz⁹ ſynodali vero auditia ſacerdote damnari in biſpalenſi ꝯcilio:cui yſidorus interfuit:ſic prohibentur.

Sine cōcilij examinatione preſbyter vel diaconus non deijciatur.

Sexta actiōe cōperim⁹ flagitanū cordubēſis eccleſie preſbyterū iniuſte oliz a pontifice ſuo deiectū z innocētē exilio cōdēnatū quē rurſus ordini ſuo reſtitutū eſſe cōperim⁹:id denno aduerſus ꝓſumptiones veſtrā decreuim⁹: vt iuxta ſanctoꝝ patrū ſynodalē ſniam nullus veſtrū ſine cōcilij' examine quēlibz preſbyterū vel diaconū deijciendū

Itē vī q nō.qr iuramentū est de iure naturali.vt.xxij.q.iiij.ſi ad peccatū.ſed in talibus papa nō pōt diſpenſare.vt.xxv.q.j.ſunt quidā. Itē arg.ad hoc.ex de ſta.mo.cum ad monaſteriū.b.dicit.q in nullo iuramēto licito poteſt papa diſpenſare.niſi ad hoc ſolum q nō habeat infamis qui tranſgreditur illud.z hic nō abſoluit.ſed abſolutos denunciat.quoniam iurauerūt de rebus eccleſie nō repetendis vt dicit tu dicas.q in voluntarijs iuramētis nō diſpenſat ſed in coactis bene.ſi tamē abſoluit aliquem tenet abſolutio dico enīz qō ꝺ ius naturale pōt diſpenſare.dum tñ nō ꝺ euangelium vel cōtra articulos fidei.tñ cōtra apoſtolū diſpenſat.xxxiij.j.di.lector lxxxij.di.preſbyter.io.

b Materiali.ar.q iudex eccleſiaſticus bene poteſt indicere bellum.z in bello inſequi hoſtes.vt.xxiij.q.viij. igitur.z.c.hortatu.z.c.vt prīdez.z.lxiij.di.adrianus. Itez eſt ar.q iudex eccleſiaſticus poteſt ꝓcipere iudici ſeculari vt puniat maleficos.vt.xxiij q.iiij.ſi quos.z.q.v.relegentes.z.q.viij.vt prīdem.ar.ꝺ xxiij.q.vl.bis a quibus.

c Alius.qr de alio papa preceſſerat ſermo qui idem fecerat.

d Inutilis.nō intelligas inutilis.i.inſufficiens. tunc enim debuiſſet ei dari coadiutor.vt.viij.q.j.quāuis.z.c. petiſti.ſed diſſolutus erat cū mulieribus z effeminatus.

e Depoſuit.ergo papa deponit imperatoꝝ.vt.xcvj. di.duo.z.c.ſi imperator.naz z transferre pōt imperium vt ex de elec.venerabilē.ar. contra.xciij.dis.legimus.in fi.z.xcvj.di.cum ad verum. So.dz depoſuiſſe qui deponentibus conſentit.

f Juramento.ſupple ratione,dignitatis preſtito non ratione perſone. Jo.

g Nos ſanctoꝝ.fidelitate.xj.q.iij.qñ multos ꝺ.ſed ibi eſt ſolutum. Item contra ar.xj.q.iij.iulianus. ſed ibi eſt ſolutum.

b Conſtricti ſunt.ſed qd dices ſi iurauī me ſoluturuz alicui pecuniā vel ſub pena promiſi.z ille poſtea excōicatur.nunquid teneor ei ſoluere:vī q nō.qr qualitercūq; poſſumus debemus vexare malos vt ceſſent a malo.vt.xxiij.q.vj.iā vero.z vtilius eſurieti.ac̄.vt.v.q.v.nō ois.z excōitis in illo caſu cōicabimus niſi i his q̄ ſpectāt ad correctionē eoꝝ.vt.xj.q.iij.cū excōicato.itē qr intelligor iuraſſe ſub hac ꝺditione ſi res in eodē ſtatu pmanet.vt.xxij.q.ij.ne qs.in fi. ff.de ſol.cū qs.itē vbi nulla eſt petitio ibi nulla ē mora.vt.ff.ō ver.ob.ſi pupillus.itē qr male meriti publica egeſtate laborare dñt.vt.ff.depo.bonafides.de boc aūt nō eſt dubiū qn debitū poſſit peti ab excōicato.vt ex de ſentē.ex.ſi vere. So.pecunia illa nō reddatur ei.ſed deponatur in eadē ſacrā.verius credo q̄ lz ille nō bēat ius petēdi.tñ dz ei ſoluere.ſic ex de iureiu.debitores.z probat boc ex de ſentē.ex.ſi vere.vñ lz excōicatio tollat obligationē quo ad fidelitatē nō tñ quo ad alios ꝺctus.vt vī.io.ꝓbabiliter dici pōt q excōicato nō ſit ſolvēdū cū nemo dēat ꝑticipari cū eo.vt.xj.q.iij.cū excōicato niſi i caſib⁹.vt.ꝺ.xj q.iij.qñ mltos.nec ob.illa decre.ſi vere.qr illud ſcīm fuit ꝺ neceſſitate.b.

i Tratos.

Bſqz.ſi agat ꝺ clicū ō crie crialiter.neceſſaria ē pñia eoꝝ'ſm q tradit.j.e.ſi qs.z.c.felix.diſtinguit tñ.qr ſi agat ō crie ad depoſitionē ordinis.tūc bz locū.c.felix.z.c.ſi qs.ſi aūt agat ad depoſitōem bñficij.tūc ſolus eps pōt cognoſcere cū clericis ſuis.vt.xviij.q.ij. ſi qs abbas.z.xvj.q.vij.inuētū.z ex ō iudi.at ſi clici.z.xj.q.iij.ſi qs eps dānatus.z ex ō coha.cle.z mu.c.ſicut.z.c.ō ſacerdotib⁹. Itē ſi agat de crie i modū exceptionis ſolus pōt cognoſcere.ex de accu.ſup his.lz ſit ar.ꝺ.xxiij.di.illud tamen quocunqz modo agatur de crimine ſemper accuſator punit vt calumniator.vt extra de accu.ſuper his.z.c.cum dilectus.

l Extra.concilij.ergo tres epiſcopi faciunt concilium.quia tres epiſcopi

examinant cauſam diaconi.vt.j.e.ſi quis.

a ¶ Solus.incorporabilia enim facilius ꝓſtruuntur q̄ deſtruantur.extra de tranſla.inter.Hec eſt vna ratio quare in promotione clericoꝝ nō requiritur plures epiſcopi.ſz in remotione ſic. Itē qr ſepius ordinātur clici q̄ deponū tur.vñ graue eſſet totiēs vocare tot cpos. Itē qr depoſitio frequenter fit cā odij.ſz ordinatio cā electiōis ſolus aūt cōfert dignitates. ſi hoc bz ex cōſuetudine.vt extra de bis.que fi.a prela.

Sea noſcitur.

b Sj quid.

c Sj quis.natu q̄tum adordines.

d ¶ Pro ꝓnis.i.pro vt p/ſone ſunt cōſtitute in ſacris ordinibus.

e ¶ Ab bis.i.ab epiſcopis.

f Elix cū proprio.i.pro pter propriū epiſcopū ij.q.v.proſbyter.

g Sj aūt.hoc.c.eſt pars illi⁹.iiij.q.v.qſquis.

b ¶ A cōione.i.eccē dilationes dantur accuſatori que r reo.r e.j ercōicabit accuſator ſi nō venerit ſicut reus.vt iiij.q.v.quiſquis.

i ¶ Solus.i.ſine alijs epis nō tñ ſine clericis ſuis.vt.j.e.c.prori.io.

k Epiſcopus.ſuoꝝ ſuffi cit tñ maior pars ſi ab ſentes prebeant aſſenſum. vt.lxiij.di.c.j.r.ij.ſed nūqd r iſti clerici ſunt iudices iſti⁹ non vt cum quilibet eoꝝ ſit forte minor eo.quidā dicūt q̄ ipſum conſilium ſiue capitulū bz iuriſditionez ordinariā.nullus tñ per ſe eſt iudex. Alij dicūt q̄ ſunt aſſeſſores epiſcopi r ſnīa ſine talibus lata nulla eſt. ſicut ſnīa nulla eſt.q̄ fertur cōtra fiſcū abſente aduocato fiſci.vt.ff. de iure fiſci.ſi fiſcus.ſicut videtur dicere lex vt ſnīa que fertur officiato iudicis abſente.q̄ nulla ſit.vt.C.de ſen.r inter.om.iu.cum ſnīa.qō tñ clerici ſunt iudices eſt.ar.vj. q.iij.ſcitote.

l Epiſcopus ſacerdotibus.

Evltima vo. Hic

m. querit ſi aliquis cōfitet crimē qō fecit añ ordinationē ſuaz vel cōuincit peccaſſe añ ordinationē ſuam. an poſſit frui offi. Diſtinguas ergo.qr aut eſt tale crimē qō iducit depoſitionē.aut nō ſi nō inducit acta penitētia remanet l ordine ſuo.vt.xviij. di.ſicut. Itē ſi inducit depoſitionē.tūc ſi cōfitet illud in pnīa nō abſtinebit ab of.vt l.di.de bis vero in ſi.ſimiliť ſi cōfitetur illud ex ius q̄ talis cōfeſſio ei nō ꝓiudicat.vt ſ.e.q.v.p̄ſbyter.lz ſit arg.ꝫ ex de excel.plat.q̄ ſit graue. ſi vero cōfitet in iure crimen ſuū cōmiſſuz añ ordinationē ſuā.deponiť ab officio ſacerdotali.retinebit tñ nomē preſbi.r oēs ferius officiū.vt.j. e.c.j.r.c.ſi qs p̄ſbr.r hoc cuz ſpōte illud cōfitetur ſi vero cōfiteať illud timore ꝓbationuz.tūc ſiue añ ſiue poſt ordinationē ſuaz illud cōmiſit deponiť irreparabiliter vt xviij.di.c.vlti.l. di.er penitētib⁹.lxxi.di.ſi qs ſine examinatiōe.r.c.ſi qs eps.ſi ergo qs ſpōte cōfitetur crimē cōmiſſuz poſt ordinationē ad tēpus debet ſuſpēdi ad agēdā penitētiā.ſed poſtea reſtituiť er diſpēſatiōe.vt.j.e.c.ij.ſi queras que cria inducit depoſitionē.dico q̄ nō eſt a canone ex preſſum. vi

demus enī q̄ quedā nō inducūt.nā clerie⁹ tumultū facies i ſynodo nō deponitur. vt v.q.iiij.in loco. Itē q cātat duas miſſas ſub vno canone.vt de cōſe.di.ij.relatū. Itez ſi eps citatus nō venit ad ſynodū. xviij.di. ſi qs aūt r.c.decernim⁹ r tñ quodlibet tale eſt mortale.ſimiliť pro temerario iuramēto nō deponiť aliqs.vt ex⁹ō iureiu. ſicut. tradunt aūt qdā pro regula q̄ omne crimen inducit depoſitionē niſi ſpeciāliter a canone excipiatur.alij dicūt q̄ nullū crimē inducit depoſitionē niſi ſpecialiť a canone excipiatur.r hec opinio maiori equitati initur quare tenēda eſt.ioan. ſed eſt hodie determinatū ex⁹ de tempo.ordi.c.vlt.b.

n Qui admiſit corporale.i.fornicationē.

o ¶ Si ꝓfeſſus fuerit. ſpōte nō metu probationum.

p ¶ Offerat.i.officiet.

q ¶ Studij.qr ſtudioſe cōſtiſſus eſt.vel qr vtilis.eccleſie cū tali.n.di ſpēſat.vt.l.di.ſtudeat.

r ¶ Cetera.i.ceteros peccatores qui nolūt ſpōte ꝓfiteri.vel dic ꝓprie alia peccata a fornicatiōe.r ſic eſt ar.q̄ min⁹ puniť aliqs pp fornicationē q̄ ꝑpter aliud crimē.hoc iō qr pauci fine illo crie iuniunť.vt.l.di.qr tua.r ad idē eſt ar.lxxxij.di. preſbr.lxxxj.di.ſi q clerici ar.ꝫ.xxxiij.di.c.vl.

s ¶ Poteſtas.ꝓtēdi crimē ſz r ſi nō vult cōfiteri ſ linquiť arbitrio ſuo.vt.xxxiij.diſt.habuiſſe.

t ¶ A miniſterio.diaconali.i. ſed nō ſubdiaconali.

v Hj q.hoc.c.ponit.ꝫ.di.l.bi q.

x ¶ Corruerit.loquiť ergo de eo q̄ poſt ordinationē deliquit. ſed nōne magis deliquit ille q deliqt in dignitate q̄ qui ex⁹ dignitatez deliquit.vt.xl.diſt. homo chriſtianus r xxv.q.j.nulli. Kñ.ſic ſed ideo magis puniť quia ſciens ſe pmſit ordinari.l.diſt. ex penitentibus.

y ¶ In poteſtate.ſi in

Solus enim ſacerdotibus ac miniſtris ſuis honorez libertatis adepti ſunt:in ſeruitutis iugū nō renocant:niſi publice apud pretores ac preſides tribunali foro fuerint accuſati:quāto magis bi qui diuinis altaribus cōſecrati honore eccleſiaſtico decorant:.p fecto qui nec ab vno damnari nec vno iudicāte poterūt honoris ſui p nilegio exui:ſed preſentati ſynodali iudicio quid canon de illis precepe rit oportet diffiniri.

Q.viij.

Evltima vero quęſtione ſic ſtatutū eſt in concilio neocęſarienſi.

Preſbyter qui añ ordinationez cōfitetur ſe corporaliter lapſuz poſtea non offerat.

Qui admiſit corporale peccatū r hic poſtea preſbyter ordinatus eſt:ſi cōfeſſus fuerit q̄ añ ordinationē ſnā peccauerit:nō quidē offerat.maneat aūt in alijs officijs ꝑpter eius ſtudij vtilitatē.cetera vero peccata cēſuerūt plurimi etiā ordinatiōe p̄mari. q̄ ſi de bis non fuerit confeſſus nec ab aliquib⁹ manifeſte poteſt cōuinci:huic ipſi de ſe poteſtas eſt committenda. Similiter r diaconus ſi in eodem culpe genere fuerit involutus ſeſe a miniſterio cohibebit. Item ex concilio hilerdenſi.

Deſerentes altario:ſi carnis fragilitate deliquerint: epiſcopi arbitrio ſubiaceant.

Hj qui altario dei deſeruiūt ſi ſubito in flenda carnis fragilitate corruerint r ideo reſpiciēte digne penituerint:ita vt ſi mortificato corpore cordis cōtriti ſacrificiuz deo offerāt:maneat in ptāte pōtifi

---

ſas diſcutiant eadem dierum r dilatione r a cōmunione remotionuz r diſcuſſione cauſaruz inter accuſatores r eos qui accuſant forma ſeruata.reliquoꝝ vero clericoꝝ cauſas etiaz ſolus epiſcop⁹ loci agnoſcat r finiat. Solus autem ad excluſionem alioꝝ epiſcoporuz non ſuoꝝ clericoꝝ dicitur ſine quoꝝ p ſentia eius ſententia erit irrita.

Unde in carthaginenſi concilio quarto legitur.

Abſque preſentia clericoꝝ nullius cauſam epiſcopus audiat.

Epiſcopus nullius cauſā audiat abſq; preſentia ſuoꝝ clericoꝝ:alioq; irrita erit ſnīa epiſcopi:niſi p̄ſentia clericoꝝ firmet. Itē ex cōcil.biſpalenſi.ij.

Niſi in ſynodo canonice vocati ſacerdotes damnari nō poſſunt.

Epiſcopus ſacerdotibus ac miniſtris ſolus honorez dare pōt:ſz ſolus auferre nō pōt. Si enim bi qui in hoc ſeculo a dominis ſuis honorē libertatis adepti ſunt:in ſeruitutis iugū nō renocant:niſi publice apud pretores ac preſides tribunali foro fuerint accuſati:quāto magis bi qui diuinis altaribus cōſecrati honore eccleſiaſtico decorant:.p fecto qui nec ab vno damnari nec vno iudicāte poterūt honoris ſui p nilegio exui:ſed preſentati ſynodali iudicio quid canon de illis precepe rit oportet diffiniri.

Q.viij.

Evltima vero quęſtione ſic ſtatutū eſt in concilio neocęſarienſi.

Preſbyter qui añ ordinationez cōfitetur ſe corporaliter lapſuz poſtea non offerat.

Qui admiſit corporale peccatū r hic poſtea preſbyter ordinatus eſt:ſi cōfeſſus fuerit q̄ añ ordinationē ſnā peccauerit:nō quidē offerat.maneat aūt in alijs officijs ꝑpter eius ſtudij vtilitatē.cetera vero peccata cēſuerūt plurimi etiā ordinatiōe p̄mari. q̄ ſi de bis non fuerit confeſſus nec ab aliquib⁹ manifeſte poteſt cōuinci:huic ipſi de ſe poteſtas eſt committenda. Similiter r diaconus ſi in eodem culpe genere fuerit involutus ſeſe a miniſterio cohibebit. Item ex concilio hilerdenſi.

Deſerentes altario:ſi carnis fragilitate deliquerint: epiſcopi arbitrio ſubiaceant.

Hj qui altario dei deſeruiūt ſi ſubito in flenda carnis fragilitate corruerint r ideo reſpiciēte digne penituerint:ita vt ſi mortificato corpore cordis cōtriti ſacrificiuz deo offerāt:maneat in ptāte pōtifi

telligas hoc.c.de clerico depositto,tūc est hic arg.q̄ eps potest restituere clericū depositum.si aūt de suspenso,tūc patet q̄ relinquit arbitrio episcopi.an velit suspenso reddere officiū suū.sed cū iste clericus ratiōe criminis nō possit promoueri ad sublimiorē graduz, quomodo ergo pōt ipsum restituere fame.cū per penitētiā nō tollatur infamia.vt.ij.q.iij.§. hinc aūt.potest dici q̄ ex quo papa dat ptātē dispensandi ergo per consequens restituendi fame.

a ¶ Iterato .ar.grauius puniri iteratuz delictum.vt.xxv.q.ij.ita nos.ex ō coba.de. de ros.ꝛ de here.ad abolendam.io.

b Cum multe.vel ex ancille.sed q̄re punitur dns ancille illius. Rñ. in fauorem ecclesie.vel ideo, q̄ ratione crīs illa facta est de suo foro.

c ¶ Ingenue.specialis est iste casus vbi filius cōditionē matris libere nō sequitur.cōtra id quod est .xxxij. q.iiij.liberi.

d ¶ Cōnubio'. ergo patet q̄ō loquitur de sacerdotibus qui legitime ducant vxores. tales eni grauius puniūtur.vt.xxxij.di.eos xxxi. di.qdā.ꝛ .xxviij. dist.presbyter. quicqd tamē hic dicatur cum ecclesia nō sit isto iure vsa,pdit ius istud .licē ꝛ illud q̄ō possit exigere penaz sacrilegij .vt xvij. q.iiij. quisquis.

e ¶ Hereditatez .s.paternā.nam matri etiā succedit spuri filius. ꝛ testamentuz matris pōt dici inofficiosum. vt.ff.de inoffi. testa.si suspecti. §.j. io .bodie spurij omni bñficio excludunt.vt. C. de natu.liber.aut.lz.b.

f Si quis.nomē. si queris quid ei valeat retinere nomen presbyteri dico q̄ in oībus retinet priuilegiuz p̄sbr̄i in loco subscriptiōis ꝛ in alijs preter hoc solū q̄ō nō pōt missam celebrare. vt.ē.e.q.vij.felix.

g Cisci tantibus. ē.di.xxxiij.nullus.cōtra io.sed ibi loquitur de crimine q̄ est notorij per fāmam q̄ō falsuz est. vt ex̄ de coba.cle.vestra.ꝛ.c.se. ꝛ.c. vlti.vbi dī q̄ sufficit si est notorij rei euidentia.b.sed nōne eo ipso q̄ quis cōprehēsus est in adulterio infamis est:lz nōduz fit dānatus.vt.ff.de ritu nup.palam.respōdeo talis infamia nō sufficit ad hoc vt abstinenduz sit a sacramentis suis nisi infametur p cis vel veraciter afflictos nō dīn suspēdere:vel desidiosos ,plixiori tēpore ab ecclesie corpore segregare: ita tamē vt sic officionz suorū loca recipiāt ne possint ad altiora vlterius ,promoueri.Quod si iterato' velut canes ad vomitū reuersi fuerint nō solūz dignitate officij careāt:sed etiā sanctā cōmunionez nisi in exitu nō percipiant. Item ex concilio toletano nono.

Ex ministris ecclesie geniti in seruitutem deuocentur eiusdem.

Cum multe sup innocentiā ordinis clericorū hactenus ema nauerint sentētie patrū ꝛ nullaten' ipsoz firmari correctio morū quieuerit: vsqz adeo sniam iudicantiuz protrahere cōmissa culparū: vt nō tantū inferret vltio in actores scelerūz: verū etiā in progeniē dānatoz Ideoqz quilibet ab episcopo vsqz ad subdiaconez deinceps vel ex ancille' vel ex ingenue' detestādo cōnubio' in honore cōstituti filios ,p creauerint:illi quidē ex quib' geniti probabunt.canonica cēsura dānentur:,ples aūt aliena pollutiōe nata nō solū hereditatē' nunqz accipiet sed etiā in futitutem eius ecclesie de cui' sacerdotis vel ministri ignominia nati sunt:iure phēni manebunt.

Item ex cōcil,martini pape.

Qui cōfitetur se ante ordinationez peccasse:nō sacrificet: cōuictus aūt deponatur.

Si quis presbyter añ ordinationem peccauerit:nō offerat: ſz tantuz ,p religiōe nomē' presbyteri portet. Si aūt nō ipse confessus fuerit:sed ab alio publice cōuictus:nec hoc ipsuz habeat vt nomen presbyteri portet:Similiter ꝛ de diaconibus obīnādū est: vt si ipsi cōfessi fuerint:ordinez subdiaconi accipiant.

Item nicolaꝰ ad cōsulta bulgaroz.

De mann sacerdotis qui ab ecclesia toleratur:licite sacra sumuntur.

Cisci tantibus vobis si a sacerdote qui fuerit cōprehensus in adulterio:siue de hoc sola fama respersus est debeatis cōmunionem recipere necne. respondemus:non potest aliquis quantūcunqz pollutus sit sacramēta diuina polluere: que purgatoria cunctarū contagionum existunt.qualiscunqz enim sacerdos sit:que sancta sunt coinquinari nō possunt.iccirco ab eo quoz usqz iudicio episcoporz reprobetur cōmunio percipienda est:quoniaz mali bona administrando se tantū modo ledunt. et cetera.fax accensa sibi quidem detrimentum prestat. alijs vero lumen in tenebris administrat.ꝛ vnde alijs commoduz exhibet:inde sibi dispendium prebet.

sententiam.vt.dixi.xxxij.dist.§.verum.requiritur enim q̄ sit deprehensus ꝛ conuictus ex̄ de iudi.cum nō ab homine.tamē bene concedo q̄ omnis sacerdos in mortali existens est suspensus quo ad se.vt.j.q.j.sacerdotes nō quo ad alios.nisi sit precisus, vel nisi sit notorius fornicator vel simoniacus.vt .xxxij. dist.§.verum.

Sumite ergo ab omni sacerdote intrepidi christi mysteria:q̄ omnia in fide' christi purgantur. Fides est enim que hunc mundum' vincit:ꝛ q̄ nō dātis meritū sed accipientis' fit:dicēte beato hieronymo:ad credendum omnia anime baptismus est pfectus:ꝛ in omni sacerdote corpus christi est perfectuz:qui rursus sacre scripture concordans ait.priꝰ quam audias ne iudicaueris quenquam:atqz ante probationem accusationis illate neminem a tua cōmunione suspēdas.quia non statiz qui accusat' reus est:sed qui cōuincitur criminosus.

Vidā abbas' habebat parochialez ecclesiā istituit ibi monachū vt offīa celebraret populo possedit eā p. xl.annos sine aliq̄ interpellatione.tandē querela aduersus abbatē monet a clericis baptismalis ecclesie:in cui' diocesi parochiana eccl'ia illa cōsistebat. Hic primū queritur vtruz monachis liceat officia populis celebrare:penitētiaz dare ꝛ baptizare.

Secūdo si cōtigerit eos capellas habere ep̄ali beneficio:an ab eis instituēde an ab ep̄is. Tertio:an iura ecclesiarū prescriptiōe tollātur.

Quarto:si eccclesia aduersus ecclesiā p̄scribat:an etiā monasteriū aduersus ecclesiā p̄scribere possit.

Quinto:si capellā in suo territorio edificatā iure territorij sibi vēdicare valeat. Sexto:si archipresbyter vel ep̄s sua auctoritate nō iudiciaria sniā capellā illā irrepierit: an cadat a cā:vt ecclesia cui presidet nō vltra habeat ius reposcēdi: q̄ō suus pastor illicite vsurpauit.

Septimo queritur:si laici capellā tenebāt:vt quibusdā moris est:ꝛ in manibus abbatis eā refutauerint: ꝛ ordinādaz tradiderint an cōsensu episcopi ꝛ clericorum abbas possit eaz tenere. Q.j.

Quod monachi' officia populis celebrare non possint:multis auctoritatibus probat' quaz p̄ma ē illa sancte nicene synodi q̄ dī.

Monachoruz conuersatio ab omnibus debet esse discreta.

Placuit' oībus residētibus in sancta nicena synodo:vt monachorū cōuersatio ꝛ vita sm ethymologiam nominis ab omnib' discrepet:monachus eni grece:latine singularis dicitur.Unde monachū per oīa singulariter' agere oportet quāobrē firmiter ꝛ indissolubiliter oēs p̄cipimus vt aliqs monachus penitentiā nemini tribuat:nisi inu

b ¶ In fide,i.per fidem xp̄i.

i ¶ Mundum .i. amorem ꝛ delectationem mundanorum.

k ¶ Sed accipientis.i.recipitur sm meritum recipiētis sed nō sm meritū dātis .de con.di.ij.vtrum.

l ¶ Acculatur.ff.viij.q.iiij. nonne.xxxv.q.vj.multoz. ꝛ.xj.q.iij.eoz. ex̄ vt lit. penlaudabilem.io.

m Vidam'abbas. Quod monachi.

n de hac materia canones varie loquuntur. dicas ergo q̄ si regimē populi cōmittitur monacho ab episcopo cum abbatis licentia.tūc potest celebrare officiū.l viij. dist.c.j.j.eo.doctos modera mine.ꝛ.c.ex auctoritate. sed an ipso iure possit committi vel tantum ex dispensatiōe de hoc dubitatur . Dicunt quidam q̄ hodie iure cōmuni.sed olim ex dispensatione tantum,lv.di.priscis.alij dicunt q̄ō nec hodie nisi ex dispensatione.ex̄ de capel.mo. in ecclesijs.ex̄ de statu mona.c. ij. satis potest admitti q̄ō sm antiqua iura monachi nō poterant presse parochialibus ecclesijs nisi ex necessitate.vt.lv.dist.priscis.hodie vero possunt vtilitate etiam suadente,quia magis probati sunt q̄ seculares.ꝛ sic magis sunt vtiles.vt.j.e.cū pro vtilitate.ꝛ.xlvij.di. quātumlibet.ꝛ.hoc si assit cōsensus episcopi ꝛ abbatis,sed si monasterium habet ecclesiā aliquam pleno iure, sufficit consensus abbatis.vt.j.e.q. ij.visis.de regularib' canonicis nō est dubium quin licite possint prefici ecclesijs,ſz in hoc est differentia q̄ monachus secum debet habē socios sui ordinis,sed regularis nō tenetur nisi cōmode possit.vt ex̄ de sta.mo.q̄ dei timorem. ioan.ꝛ ita de iure communi potest prefici monachus ecclesie parochiali si potest habere secum sociū sui ordinis vt extra de sta. mo.c.ij.b.

o Placuit.hoc.c.loquitur de monasterijs nō habentibus populum.

p ¶ Singulariter.i.non seculariter,nam seculariter.i. solitarie viuere nō debet. j. e.si clericatus in fine.

a ¶ Sepeliat.dicunt quidam' ꝙ nullus sacerdos siue monachus siue alter potest iniungere penitentia nisi ab episcopo sit cōmissa ei cura aliarum.vt.j.e. puenit.z.c.in cunctis.nisi in casu necessitatis vbi etiā laicus pōt penitentiā dare.j.ō confe.di.iiij.sanctum.de pe.di.j.quem penitet.vñ qui ab eis recipiunt penitentiam.nec quantum ad deum.nec quantū ad eccleſiaz sunt absoluti.

Alij dicūt ꝙ quilibet sacerdos pōt hoc facere.nā eoīpo ꝙ aliqs submittit se sue iurisdictioni.hz potestatē ipsiz absoluendi z ligandi cuz sit sacerdos.j.e.§.hoc idem.tñ certū est ꝙ nullus suū sacerdotē pōt dimittere sine cā.j. de pe.dist.vj.placuit.Hodie expeditū est ꝙ nulla est talis absolutio quā consequitur ab alio sacerdote,vt extra de pe.z remiſ.omnis.Sed qd si parochianus alicuius delict in alterius ēpatu vel territorio:videtur ꝙ cōfitebitur sacerdoti parochie illius in cuius territorio deliquit.qr rōne cris factus est de foro suo.Itē alia rō:qr p ꝓfessionē pena eterna cōmutat in penā tpalē.sed penā tpalez nunq̄ extraneus iudex potest remittere.Hic ꝙ propr⁹ sacerdos ē iudex illius cris quo ad vnā penā z ille vbi deliquit quo ad aliaz penā.

b ¶ Nisi monachū arg. qō est licitū aliquid in hominez siue professionis.quod non est licitū in alium .ij.q.vij. si hereticus.z.xxviij.q.j.caue.

c Nemo.di.lxxxix.fingula.hoc.c.est pars illius xviij.q.ij.peruenit.z nō logtur de monachis,sed de secularibus clericis qui volebāt monasterijs p̄esse.z dicit qō nō posset fieri.Si vis hoc.c. de monachis intelligere.tūc dicas ꝙ cuz monachus prefic̄itur ecclesie.nō teneť seruare districtā regulā.vt pu⁹. j.ieiunijs z orationibus z vigilijs.

d Oē monachis discedere.q̄tū ad ea que sunt de substātia monachat⁹.vt de habitu seruando z continentia.z de nō habendo ꝓpria.In his enim absoluiť. licz transeat ad ecclesiam secularem.sed in ieiunio.silentio.z vigilijs absoluitur.vt s.c.prox.distinguitur tamen qr si monachus transit ad epiſcopatuz.ex toto absoluiť a iurisdictione abbatis, vt xviij.q.j.c.vnico.si vero trās ſert ad ecclesiaz secularē que nō est subiecta abbati suo vl in spūalibus vel in tpalibus.ex toto eximit a iurisdictōe abbatis.vt.j.eo.in' parochiana.Si vero ecclesia subest abbati suo quo ad tpalia.de tpibus rsidebit abbati suo,sed quo ad spūlia eximit ab obedientia abbatis.vt.j.q.ij.vitis z.c.sane z ex de capel.mona. in ecclesijs.Si vero ecclesia illa ex toto est subiecta abbati quo ad oia.tunc remanet obediens abbati.nisi in ieiunijs z alijs. ecclesiā veneris,illius consuetudinē seruabis.xij. dist.illa.xlj.dist.quisquis. tantū infirmitatis cām excipit in monachis.vt.j.de conse.di.v.carnē.tñ pōt satis dici quod fic ne alijs sit scandalū.vt.xlj.di.quisquis.

e Monachus.s.vij.q.j.ꝑcepit,z.c.hoc nequaquam.

f ¶ Habet officium.non habens curam animarum.

g ¶ Lugeat.se vel mūdū.i.peccata sua vel aliorz q in mūdo sūt lugeat

b Jcupis esse qō diceris.ar.a.nolis interpretatione.nola enī debēt esse consona rebus.insti.de dona.§.est z aliud.z.ff.de tute.l.j.xxj. distinc.cleros z.xij.q.j.clericus.xxiiij.q.j.pudenda in auc.de defen.ciui.col.iij.in principio.

i ¶ Soloz.i.solitariorū.ne sit ꝓtra.j.e.si clericatus.z est ar.ꝙ monasteria nō sunt cōstruenda in vrbibus.vt.j.de conse.di.v.nunquam.

k ¶ Simplicitatem.Bupler est simplicitas quedam cōtraria dolositati z illa est bona.quedam cōtraria discretioni.z hec est mala.xxxix.di.c.petrus.z.xxxvj.dist.in prin.

l ¶ Non multum.tñ qñqz minus est falli ꝙ fallere.vt.xxij.q.ij. in ipsarū.est ergo vicium falli.i. facilez esse ad fallendū. Intelligunt tñ quidā hoc de deceptiōe fidei in contractib⁹ aūt decipi nō est peccatū,xxij.q.ij.innocens.

m ¶ Que indifferenter,scriptum est enim omni petēti te tribue etiā excōmunicato.xj. q.iij. quoniā multos i.q.ij.ꝙpio.xxiij.q.iiij. ita plane.xiij.q.ij. nō est mem⁹.Sed cōtra desudet elemosyna in manu tua.donec inuenies iustū cc.z arg. lxxvj. di.nō satis.j.e. c.vlt.z.ar .v.q.v .nonos.de hoc notaui.§. xlij.dist.quiescamus.

n ¶ Institorez.i.negociatorem.

o ¶ Ne filiorū .i. parum.

p ¶ Canes.histriōis z meretrices z leccatores.

q Alia.pascor.a sacramētis ipsoz.

r ¶ Securz.qr succis⁹ ē mūdo.j.e.placuit.

s ¶ Si munus .Sed vnde faciet monach⁹ elemosynā vel oblatō nē qui nihil habet ꝓ prīū.nec ei preter necessaria licet aliquid recipere.arg.hic z corpori suo nō debet subtrahere necessaria.de cō se.dist.v.non mediocriter quidam dicunt qō nomine monasterij offeret.ar .liiij. di. abbati.z hoc si habet administrationez,vel dic munus.i.decimā.

t ¶ Si peccauero.ergo secularis prelatus pōt excōicare monachū.z ē ar.ꝙ si monasteriū aliqō ē infra termios alicui⁹ archidiaconatus ꝙ archidiaconus hz iurisdictiōez in ip̄z monasteriū ad tdē facit.j.c.prori.xciij.di.a subdiacono .z ex de offi.archi. c.vlt. ecclesia n.que est infra territoriū alicuius sub illius est iurisdictione .vt.j.q.vij. oēs ar.j.xviij.q.ij.puenit.in scdo.z.c.dudū.z.ex de capel.mo.dilect⁹.

v Ecclesia.habet prelatorum.si intelligas de illis personis que sunt prelati monachorum.planum est.

r ¶ Senatū.sed si capitulū dicitur senatus.z senatus restituit hominē fame.vt.ff.de postula.l.i.§.de qua.ergo z capitulum.nam z capitulum quandoqz dispensat.vt ex de simo.ex insinuatione.z ar.ex de prebē.cū nō ignores.Item in hoc cōparatur capitulū senatui.nam sicut a sentētia senatus nō appellatur.vt.ff.a qui.ap.nō li.l.j.ita nec a capitulo.vt ex de bis que fi.ama.par.ca.cum in cunctis. vnde dico qō capitulum eligendo indignum dispensat cum ipso.nisi sit talis dispensatio que ꝓ hibita sit ei. quemadmodū dico in ēpo.

p Lacuit.hic loquit de monachis nō habētibus populum.

z ¶ Neqz filiū.nō est licitū sibi facere cōmatres.vt.xviij.q.ij.peruenit.

a ¶ Negocijs.nisi iubeatur.j.e.qui vere.

nibus patet:istitorē⁹ potiꝰ habeto quā monachū. preter victū z vestimentū z manifestas necessitates nihil cuiquā tribuas:ne filiorum⁹ panes canes⁹ comedant. Item ad eliodorum⁹

Monachus pascit:clerici pascunt.

Alia cā ē monachi:alia clerici. Clerici oues pascunt:ego pascor⁹. Illi de altari viuūt:mihi securis⁹ quasi ad radicē infructuose arboris ponit. Si munus⁹ ad altare nō defero:mihi ante presbyterꝫ sedere nō licz.illi si peccanero⁹ lz me tradere sathane in interritū carnis vt spiritus sit saluus in die domini.

Idem ad rusticum.

Non licet aliquid monachis agere sine presbyterorū consilio.

Ecclesia bz senatū cetū presbyterorꝫ sine quoꝝ cōsilio nihil monachis agere lz . Roboā filiꝰ salomonis iō pdidit regnū qr audire noluit presbyteros suos .Senatuz⁹ quoqz romani habebāt:cuius cōsilio cūcta agebāt.Et nos habemus senatū nostrū cetū presbyterorū.

Itē eugenius papa.

Secundū etymologiā nois solitariā vitam ducat monachus.

Placuit⁹ cōi nr̄o ꝓcilio vt nullus monachoꝝ pro lucro terreno de monasterio exire nefandissimo ausu ꝓsumat:neqz penitētiaz dare:neqz filiū⁹ ō baptismo accipere:neqz baptizare: neqz infirmū visitare:neqz mortuū sepelir⁹:neqz ad ecclesiā secularē:trāsire neqz aliis q̄libuscūqz negocijs⁹ sese iplicar⁹.Sit claustro suo cōtentus:qr sicut piscis sine aqua caret vita:ita sine monasterio monachus. Sedeat itaqz solitarius:z taceat:qr mūdo mortu⁹ est:deo aūt viuit.Agnoscat nomē suum.Monos enī grece:latine est vnus achos grece:latine est tristis. vnde d⁹ monachus:ideſt vnus tristis. Sedeat ergo tristis:z officio suo vacet. Itē paschalis secūdus victori bononiēsi episcopo.

Absqz episcoporū consensu episcopalia iura monachi non vsurpent.

b ¶ Mortuus.hic vides q ingressus religionis eq parat morti naturali.vñ qd iuris est circa dotē vl donationē propter nuptias in morte naturali idē ē in hac morte.idest in ingressu religiōis. vt C.de epi.& cle.l.vlti. & sicut donatō cā mortis firmat morte naturali.similiter & morte ciuili. vt.C.de donā.inter vi.& vro.res vroris.io.& b⁹ teneas pro regula.q in solis illis casibus ciuilis mors equiparat morti naturali.vbi hoc in iure cautū inuenit.b.

a Peruenit.iura ergo abbates nō debēt exercere episcopalia iura nec ō cā matrimonialibus cognoscere.vt extra de excess. prela. accedenti b⁹ nisi episcopalia iura prescripserint.vt extra ō.prescrip.auditis.

b ¶ Vel apostolice.argū.contra extra de cōsti.vti.vel inuti.ponere ea .sed dic q non possunt confirmari quo ad hoc quin possint remoueri cū op⁹ fuerit.

c ¶ In chalcedonēsi. i.e.vere.

d ¶ Et sub anathematis.infligendi.

e Interdicim⁹ publicas pēitētias. hoc enī ad ēpos pertinet. vt.l. di.in capite.

f ¶ Et missas .quas nec alij debēt i monasterijs publice cātare populo.nisi fuerint inuitati.vt.xviij.q.ij.duū.& c.luminoso.& c. abbatem.

g ¶ Oleū.infirmorū vel catheczminorū.

h ¶ Ab epīs.sed cum hoc.c.loquit de nō habentib⁹ populū.quare recipiūt oleum vel chrisma.cū populū nō habeant. Rñdeo ad cautelā.ne aliquē ibi nō baptizatū contingat mori.

i ¶ Orta.

k Qui vere.solitariam.i.beremiticam.

l ¶ Eos vero qui.i⁹ digni sint honore.

l ¶ Eos vō.i.tñ. Et aduersatione ista videtur qō beremite non subsunt epīs.qō quidā cōcedūr.q: sunt locuste.que nō habēt regē. Sed nos cōtra.vt xciij.di.nulla ratione xj.q.iij.si aūt. Hic etiā nota qō beremita pōt vocari ad plāturā. vt

Peruenit ad nos vñ valde miramur q qdā monachi & abbates in parochia vestra cōtra sanctorū decreta ēpalia iura⁹ & officia sibi arrogāter vēdicant: videlicet pniaz dare:& remissionē peccatorū recōciliationē penitētiū: decimas & ecclesias:cū absqz ppij epi licentia vel apostolice⁹ sedis auctoritate hoc nullatenus presumere debeant:sicut in chalcedonensi⁹ cōcilio de huiusmodi a sanctis patrib⁹ statutū est:& sub anathematis⁹ vinculo monachis oībus ,phibituz. Hāc damus itaqz dilectioni tue: vt eos cōueniās:et ne talia deinceps psumāt:oio ,phibeas. Itē calixt⁹ pa.

De eodem.

Interdicimus etiā abbatib⁹ et monachis publicas penitētias⁹ dare:infirmos visitare:& vnctiōes facere:& missas⁹ publicas cantare. Chrisma & oleū⁹ cōsecrationesqz altariū:ordinatiōes clericoz ab epīs⁹ accipiant:in quorū parochijs maynēt. Itē alexāder.ij.

Monachi intra claustra morātes clericoz officia exteri⁹ non mistrēt.

Iuxta⁹ chalcedonensis tenoreż optimi concilij monachis quāmis religiosis ad normā sancti benedicti intra claustrū morari precipimus:vicos castella ciuitates peragrare ,phibem⁹:& a populoz predicatiōe oio cessare cēsuim⁹:nisi forte qs de sue aīe salute sollicit⁹:vt eoruz habitū assumat:eos intra claustruz cōsulere volnerit. Itē ex cōcilio chalcedonensi.

Monachi qui sunt in ciuitatib⁹ episcopo debēt esse subiecti.

Qui vere pureqz solitariaz⁹ eligūt vitā digni sunt cōuenienti honore. Eos vero qui⁹ p ciuitates singulas seu possessiones in monasterijs sunt :placet nobis episcopo esse subiectos & quieti operaz dare: atqz obtuare ieiunia⁹ & orationes in locis quib⁹ semel se deo deuouerint pmanētes:& neqz cōicare ecclesiasticas neqz seculares aliquas attractare actiōes.relinquētes ,ppria monasteria:nisi forte iubeantur pp vrgentes necessitates ab ipsius ciuitatis episcopo:& nemine seruoz suscipi in monasteriū: vt sit cū eis monachus:nisi cū domini ,ppij licētia Pretereuntē vero hec decreuim⁹ extra cōmunionē esse:ne nomē dñi blasphemet. Conuenit⁹ ergo ciuitatis episcopo curam⁹ & sollicitudinē necessariam monasterijs exhibere.

Visita⁹ respondet. Auctoritas illa nicene synodi prohibet monachos de monasterijs exire:& per capellas sepulturas mortuoruz celebrare cōfluere videlicet more cleri coruū ad cuiuslibz exequias celebrādas: Ceterum si apud monasteriuz aliquis semetipsum tumulari voluerit nō ē prohibendus. Unde gregorius scribit ioāni episcopo de vrbe veteri.

Misse celebrari:mortui sepeliri in monasterio nō prohibentur.

Capit⁹ abbas monasterij sancti gregorij insinuauit nobis pluima se a vestra sanctitate grauamina sustinere:q in eodē monasterio missas⁹ ,phibeas celebrari:mortuos etiā interdicas sepeliri:a qua inhumanitate vos hortamus suspendi⁹:& sepeliri ibidē mortuos.missas celebrari:nulla vlteri⁹ habitata cōtradictione permittas. Idem carolitano ēpo venerio.

Non sunt cassande pie voluntates defunctoruū.

Admonere te volumus:ne pie⁹ defunctoruū volūtates tua qō absit remissione cassentur. Item gelasius papa.

Testatoris arbitriū suari oportet.

Cōsideratio⁹ ecclesiastice vtilitatis hoc postulat:ex insita dispositione testatoris seruandum arbitriū esse. Itē ex ꝯcil. triburiēsi.

De eodem.

Vbicūqz facultates rerū & opportunitas tēpoz suppetit et cetera:sicut in eodez.c. supra legit in cā eoruū qui de diocesi ad diocesim transierunt. Ecce his auctoritatibus patet:q si quis apud monasteriū sepulturam sibi eligere voluerit:liber a monachis potest sepeliri.Unde liquido colligitur prohibitionē illā nicene synodi pp ipsoz ybitatē circūuagantiū esse factam.

Uū in chalcedonēsi concil.legit.

Monachi qui sine licentia episcoz i vagantur . ad propria loca redire cogātur.

Quidam monachi⁹ nihil habētes sibi iniunctū a proprio episcopo:interdū vero etiā illi qui ab eo fuerāt excōicati⁹:veniūt ad ciuitatē cōstātinopolitanā:& in ea perturbatiōes trāquilitati ecclesiastice inferūt:& diuersoruū domus corrumpūt. Statuit igit sancta synodi hos primum cōmoneri: vt exeāt a regia ciuitate:demum eos inuitos⁹ deijci ac inde per defensoꝛē cōpelli: vt⁹ ad sua loca⁹ pueniāt. Itez pelagius papa paulino solitario.

Monachi circunuagantes per defensores.

Robinū⁹ samarie & milianū atqz ,phinianū vel alios pseudomonachos ioāni defensori ꝑcipim⁹ vt eos debeat detinere: quaten⁹ si quā desiderāt sue ꝓtentiōis rationē cognoscere:ad nos⁹ vt informent⁹ ō beāt exhiberi Certe si sola obstinatione ab ecclesiastico corpoꝛ sunt scisi: in reatina sicut petisti insula⁹ vt exulēt predicto defensori duximus iniungendū. Itē leo papa.

Nullus monachus preter domini sacerdotes audeat predicare.

Dijcim⁹ illud etiā:q nobis p pter ip⁹obitatē quoruūdā monachoz religionis vte verbis mādastis p vicarios vros hoc ꝑaliter statuētes:vt preter dñi sacerdotes⁹ ex de elec.cū monasteriū.qlē aūt vitā habere debeant,nō repperi.tñ priuilegiū clericoruz habent.vt hic apparet. Si si queras iquomō heremita possit eligi ad ꝑlaturaz. cū de magis stricta ad min⁹ strictā vitā nō est licitū trāsire.xix.q.j.c.vno. Rñdeo vita monachoz est magis stricta quo ad hoc q renūciāt proprijs.& ponunt boiez supra se,sed beremita nō renūciat proprijs .vt .xix. q.iij. §.eō.

m ¶ Ieiunia.sed qd si prius tenebat.aliqs aliquos dies ieiunare.nūquid nihilominus monachus factus tenetur eos ieiunare :arg. q nō xxviij.q.v.noluit.de pe.dist. j.§.bis auctoritatibus.

n ¶ Curā.xviij.q.ij.monasteria.& c.abbates.& c.cognouimus.

o ¶ His ita .nicene. s.e.c.j.

p Capitus. missas publicas.ſ nōne hoc licite,phibuit.vt.s.e.interdicim⁹ sed dic q loquit hic ō monasterio habente populū.

q ¶ Suspēdi.i.abstinere. io.

r Admonere.ne pie.sec⁹ si sunt iniuste.xviij.q. iiij.quicūqz.ff.ō reli.si qs.§. hec actio.xij.q.vlt.qz.ff.ō cōdi.insti.quidaz.imo ad episcopum spectat exequi volūtates defunctoz.vt extra de testa.si heredes.

s Onsideratio.

t Vbicūqz.legit.s.xiij. q.ij.vbicūqz.

v ¶ Imꝓbitatē.imo q nō habent populum.

r Uidā.monachi.ēpo pōt ergo ēps monacho ꝑcipere & iniūgere ei aliquā legationē.vt.s.e.q vere.similit abbas.vt. j.c.monachi.

y ¶ Excōicati.ergo monachi possunt excōicari ab epo vt.xviij.q.ij.abbates.& ab aliis prelatis.vt.s.e.alia.

z ¶ Inuitos. per brachiū seculare est inobediēs corrigēdus.vt.s.di.xvij.nō licuit.& xi.q.j.petimus.

a ¶ Vt ad loca sua.redeant vel in exilium mittantur.vt j.c.priori.

b ¶ Ad loca.hoc est regulaꝛ vt semp primo coganf redire ad monasteriū suū.vt.xxvij. q.j.nec aliqua.in fi.& c.ipudicas.& c.pueniit.nisi sepius delinquāt vel primū monasteriū fit nimis dissolutū.vt xxvij.q.j. siqua.& c.siquis rapuerit.

c Robinū.detinef nec talis detētor incidit in canonē.ex⁹ sen.er.vt fame

d ¶ Ad nos.nā cū ō fide dubitaf.romana eccl'ia ē cōsulēda vt. xxiij.q.v.de ligurib⁹.

e ¶ Insula.nota penā canonicā esse exilij .l.di. accedēs & dixi.iij.q.iiij.bi q ēpos.io.

f Dijcimus.sacerdotes. vel per licētiā sacerdo

rum nec ob.xxv.di.perlectis.vbi dr q diaconus põt predicare.sic.xcij.dist.in sancta.vel ibi predicarẽ ponit p legere.similiter laici pdicant ⁊ mulieres de licentia sacerdotis vt.ꝫ.di.xxiij.mulier.in fi.Sed nunqd subdiaconus põt predicare:ita qr prelationẽ ⁊ curã aiarũ hãe põt vt ex de eta.⁊ qua.pterea predicat ergo rõe plationis.sed nõ rõe ordinis.qr locũ sacerdotis obtinet.vt.xciij.di.Peripimus.Teplarij aũt ⁊ hospitalarij iõ predicãt.qr hñt hoc priuilegiũ.Sed qd si alii qui sunt falsi predicatores.⁊ aliqua lucrent.nunqd restituẽt illi ecclesie:videt qõ nõ qr nõ refert qs vel qualiter predicet.sed que pdicet.xxx.di.secũdũ.⁊ apostolus dicit in epistola ad philippenses. siue per veritatẽ siue per falsitatẽ xps annunciet.in hoc gaudeo ⁊ gaudebo.dic qõ apostolus gaudebat de cõuersis.nõ de predicãtibus. Ar.tñ q ecclesie acquiritur ff.de inof.test.l.postbum⁹.§. si qs vbi dr q si ex̃neus expugnauit testamẽtũ.hoc ei nõ pdest sed legitimus.io.

a ¶ Ecce.parochianũ.j.de peni.di.vj.placuit.

b ¶ De presentiũ.defensor. iudex vel aduocatus vel procurator negociorũ secularium.sic.j.q.iij.saluator.⁊ ex̃ nec de.vel mo.sed nec.non põt ergo sine superioris licẽtia esse vel iudex vel aduocatus vel arbiter.ſz abbas põt hoc facere sine licẽtia alicui⁹ nã abbas monachos hz in ptãte.vt.xij.q.j.non dicatis vñ ipse nõ est sub potestate alicui⁹.ff.de adulte.sic euenit.⁊ q possit abbas esse procurator habes ex̃ de cen.sopite.extra de trãsac.cõtingit seculares ergo cãs etiã iubẽtibus epis nõ possũt agere vt hic ex̃ ne de. vel mo.relatuz.nisi miserabiliũ psonarũ vt.lxxxvj.di. c. vlt. Itez nec syndicus põt cõstitui in propria ecclesia.vt ex̃ de syndi.sicut nec procurator.vt in auc. de san.epis.§.aliũ.nisi alius nõ sit eque idoneus tũc põt de licẽtia abbatis.vt ex̃ de testi.in sup.⁊.j.e.monachi inder tñ cõstituit monachus a superiore.vt ex̃ de pust.cũ olim Et nota q si quã cãz mouẽt monachi.psumitur semp q bono zelo eã moueãt vt ex̃ de no.ope.nũ.cũ ex iniuncto.io.

c ¶ Belasi⁹.defensores .ꝫ. di.lxxvij.c.vl.Ꝫ.vile est illud Driũ.qr ibi defensor ponit p ostiario ⁊ ideo magister illud noluit soluere.

d Octos.

e Si monachus.minoratiõe.ff.j.q.iij.c.vlti. ⁊ est ar.erquo qs est electus canonice⁹.statim habebit fructus pbende plene vt alij ex̃ de prebẽ.relatũ fallit hoc ex̃ vt cc.bñ.vt nostrũ.in fi.⁊ de instit.cũ venisset.in fi.

f ¶ Restaurãdã.ar.q bñs ecclesiã debet reparare eaz vt ex̃ de ecclesi.edi.de his.⁊.c. vlt.hoc verũ est si hz tertiaz que debeꝫ fabrice.vt.x.q.j. decreuimus.⁊.q.iij. vnio.

nullus audeat pdicare:siue monachus siue laicus ille sit: qui cuiuscũ qz scientie nomine glorietur. Ecce in hoc.c.⁊ vicium elt expressum ⁊ generali constitutione euacuatuz q vero penitentiã dare prohibent inde est q nulli sacerdotũ licet alterius parochianũ ligare vel soluere. monachi aũt ⁊ si in dedicatione sui presbyteratus sicut ⁊ ceteri sacerdotes baptizandi:predicandi:penitentiam dandi: peccata remittendi:beneficijs ecclesiasticis perfruendi rite potestatẽ accipiunt vt amplius ⁊ p fectius agant ea que sacerdotalis officij esse sanctorum patrum constitutionibus comprobantur tamen executionem sue potestatis non habent nisi a populo fuerint electi:⁊ ab episcopo cum consensu abbatis ordinati. Ecclesiasticas vero atqz secu/lares actiones attractare prohibẽtur: vt nõ presumant sibi patrocinia causarum:nisi ab episcopo cõmoniti fuerint.nec secularibus cauſis occupentur: vt resideant cognitores dirimendarum litium. Unde pelagius scribit antonine patricie ⁊ de cie.

Monachus defensor fieri non dz.

De presentium⁹ pontifice: q defensor factus nõ est:nulla nobis animi molestia sit:qr satis valde amarissimum habeo de isto proposito ad aliud officium homines deduci:in quo nullo mõ que a monachis deo promissa sunt valeant adimpleri:omnimoda enim est illius habitus ⁊ istius officij diuersitas illic enim quies:oratio:labor manuum.at hic causarum cognitio cõuentiones:actus: publica litigia:⁊ quecunqz vel ecclesiastica instituta vel supplicantium necessitas poscit faciat:autem et deus vt tales sint hi vel qui a nobis in isto habitu nutriuntur. vel in monasterijs crescũt vt prouecta etate ⁊ vita pbata nõ ad litigiorum officia sed ad sacerdotium valeant promoueri. Belasius tamẽ sicut in tractatu de promotionibus clericorum inuenitur in capitulo illo. Monachus nouitius et cetera:permittit illos ex dispensatione fieri defensores. Quod vero sacerdotalium officiorum potestatem habeant: testatur ambrosius dicens.

Clericoꝝ officia celebrare monachi presbyteri nõ prohibeantur.

Octos⁹ aut pbos monachos presbyterij honore dedicatos predicare: baptizare: penitentiam dare:debita miseris relaxare:decimarum:primitiarum:oblationuz: viuorum et mortuorum portione iusta perfrui debere:moderata dispensatione commendamus: vt in ista apostolũ de altario cui seruiunt viuentes per obsequium dominice plebis panem ⁊ vinũ immaculata benedictione trãsformẽt in corpus ⁊ sanguinẽ dñi nostri iesu christi.

Item innocentius papa.

Beneficijs ecclesiasticis monachus presbyter libere perfruatur.

Si monachus ad clericatũ promoueatur:beneficia presbyteri ei pleniter ⁊ annone:⁊ decime dominentur absqz vlla dilatione ⁊ minoratiõe⁹.vt quãto melius possit iuxta possibilitatẽ quãdo necessitas exigerit:ad opera ecclesiastica ⁊ ipsaz restaurandam' ecclesiã adiutoriuz faciat. Itẽ grego.

De eodem.

Moderamine⁹ apostolice auctoritatis decernim⁹:vt monachi si presbyterij honore dedicati sunt cũ ligandi soluendiqz pãte decimaz primitiarũ oblationũ donationũ:que fiunt pro vinis ⁊ p defunctis portionẽ iuxta canones ad suaz primorũqz vtilitatez merito perfectionis insticie nõ minus quaz ceteri sacerdotes laudabiliter sibi vendicent⁹. Idem.

Clericorum officia monachi presbyteri libere administrent.

Ex auctoritate⁹ huius decreti quod apostolico moderamine ⁊ pietatis officio a nobis est constitutum: sacerdotibus monachis apostolorum figuram tenentibus liceat predicare:baptizare:cõmunionem dare:pro peccatorib⁹ orare:penitentiam imponere atqz peccata soluere. Itez ex decreto bonifacij pape.

Monachi presbyterij honoꝝ decorati potestatem habent ligandi et soluendi.

Sunt nõnulli⁹ nullo dogmate fulti audacissime qdẽ zelo magis amaritudinis quã dilectiõis inflammati:asserentes monachos:q mundo mortui sunt:⁊ deo viuunt: sacerdotalis officij potentia indignos: neqz penitẽtiã neqz christianitatẽ largiri:neqz absoluere posse per sacerdotalis officij diuinit⁹ sibi iniunctã pãtẽ:sed oino labũtur:neqz enĩ beatus benedict⁹ monachoruz preceptor almificus huius rei aliquomodo fuit interdictor:ſz eos secularium negociorũ edixit expertes fore tantũmodo:quod quidez apostolicis documentis ⁊ omniuz sanctorum patrum institutis nõ solum monachis sed etiã canonicis⁹ magnopere imperatur. nemo enim militans deo implicat se negocijs secularibus. Tantorũ igit patrũ instituti exẽplis qbus periculosissimũ

b ¶ Sibi vendicẽt.cũ ergo ecclia possit vendicare decimas.patet q dominiũ decimarũ est penes ecclesiã licet decima nondũ sit tradita ei decime enĩ sunt dei.vt.j. e.reuertimini.vñ etiã quelibet possessorẽ ecclesia cõuenit sup decimas.vt.j.eo.decime. hoc enim est priuilegiũ ecclie q re nondũ tradita facta est dñe rei. vt ex̃ de cõsue.c.ij. in fi.C. de sacrosã. eccle. vt inter diuinũ.quidã tñ dicũt q ecclesia nõ possunt vẽdicare decimã.nisi segregata sit qr qui rẽ vẽdicat specificare eã debet.vt ex̃ ꝺ appella. significãtib⁹ sed hoc nihil est.qr in certã partẽ possunt vẽdicare.vt.ff.de rei vẽ. que de toto.⁊.l.ex diuerso.⁊.l.vlt.ſz adhuc alia rõne videt q ecclesia nõ põt decimaz vendicare.qr nisi decima sit segregata ab alijs bonis si definit esse pprius dñi.ff.ꝺ poll.l.ij.§.vlt.sed illud è qñ decia debeꝫ ex voto.aliud qñ ex iure.dicas ergo q̃ ſz decima nõdũ sit segregata.q tñ est ecclesie.vl dicas q totũ illud frumẽtuz est cõe qr cũ frumẽtũ volũtate dñoz cõmiscetur sit cõe ⁊ quodlibet granum sit cõe vt tũc deꝫ actio cõidi. vt diuidat.sed si sine voluntate dñoz est cõmixtũ tũc nõ sit cõe.ſz vẽdicare põt vterqz partẽ suã. ff. de rei ven.si frumẽtũ.⁊ insti.de re. di.§.si duoz.sed nec illud vr posse stare.qr cũ semẽ nõ fuit cõe ergo nec frumẽtũ vel dicatur q decie petant per actionẽ cõfessariã qr iuſ presbyteri decimã est seruit⁹ quedaz. vel verius dicas q pertinet cõditiõe ex canone vel iudicis officio. vt.ff.de iudi.et lege l.vnica.

i Exaucte.apl̃oz.i. septuagita duoz discipuloz.xxj.dist.in nouo.epi enĩ tenẽt loco ipsoz.lx viij.di.quoruz vices.vel ppie.s. quo ad propriozẽ cõsecrationem.

k Sunt nõnulli. bñdictus.ar.q oia que nõ pbibuit sanctus bñdictus.fuit cõcessa monachis.sic xxviij.q.j.iã nunc.xxx. q.iij.illud.

l ¶ Canonicis regularibus.imo in oibus vt videtur.ar.lxxxviij.

di.c.j.z.etiã per totum.xj.q.j.te quidẽ.xiiij.q.iiij.c.ij.z.xv.q.ij.c.j.xxiij.q.vlt.bis a quibus eẽ de postbu.deri.eẽ.ne cle.vel mona.multa.

a S Jc vine in mõasterio.multo.i.vsqz ad decrepitã etatẽ.vt.xxxviij.di.nullus.vel multo.i.per quinquenniũ.vt in probemio digestorũ.ff.de sepera.l.j.§.qõ dictũ.Vel triẽniũ.C.de fideicõ.l.j. Vel per biennium. vt insti.de litterarum.ob. Ar.hic cõtra momentaneos magistros.lix.di.si officia.quia nõ mediocriter errat qui minꝰ bonũ prefert ꝛc.vt.j. de cõ.di.v.nõ mediocriter.z.ar.qꝫ potiꝰ seniores magistri sunt audiẽdi vt.xx.di.de quibus ar.§.ff.õ edil.edi. precipiunt.

b S Jclericatus titillat.i.õ lectat.

c T Humilitatis.i.paruitatis.

d T Cõtuberinũ.eẽ õsta.mona.monachi.z xx.q.vlt.c.vlti.

d T Cõtuberinus.ar. qꝫ plus valet vita cõis ꝙ vita heremitica.vñ ab heremitica vita licite trãsiit ad monachatũ.vt dixi.§.e.q vere. ſz a monachali ad heremiticã nõ põt.nisi õ abbatis licẽtia fiat rõne debilitatis.vt.xx.q. iiij.monachus.

e T Et absqz doctore. si.xxxvij. di .relatum.

f S Jqs. petierit. alias nõ posset vt.lviij.di.c.j.z.ij.z.j.e.monachi.

g T Vel populi.ppli nõ est eligere.sed testimoniũ dare electo.vt xxiiij.di.c.j.sed eps vl archidiaconus vel archipresbyter eligit ſm cõsuetudinẽ loci.vt eẽ de offi.del.sup.e.

h M Onachos.nec saltu.ideſt ꝓtermissis ordinibꝰ.vt.lij. di.sollicitudo. Vel.i. nõ ſuatis interſticijs vt.lxxvij.dis.in singulis ſz est ꝯ.lxxvij.di.c. vlt.vbi dr qõ monachus oẽs ordies infra annũ põt recipere.sed illud ex dispẽsatiõe. qꝫ hic dicit est ius cõe.

i T Ad ẽpatus.vt si sit presbyter post decẽ annos põt. eps fieri .vt lxxvij.di.quicũqz.

k T Superius.§. lxxvij.di.c.j.ij.z.iij.io.

l Qs aũt. opera. ar.qꝫ si clericus scit operas aliquas.illas tenet prestare eccle sie.eẽ de postu.c.fi.sed cuius expẽsis ꝓstabit eas: videt qꝫ expensis ecclesie.vt.ar.xij. q.ij. charitatẽ. maxime si nõ bz propriũ de quo hic loquitur.secus tñ est in libero qui prestabit operas propriis sumptibus patrono est refrãgari:credimus a sacerdotibus monachis ligandi soluendiqz officiuz deo operante digne administrari:si eos digne contigerit hoc ministerio sublimari: Decertantes igitur monastice professionis presbyteros sacerdotalis potentie arcere officio, omnimodo precipimꝰ vt ab huiuscemodi ausibus reprimantur in posterum:quia quanto quisqz est celsior:tanto et illis erit potentior. His omnibus auctoritatibus perspicue mostrat monachos posse priaz dare:baptizare: z cetera sacerdotalia officia licite: administrare. Quod vero populi electione episcoporum institutione z abbatis consensu ptãtẽ suam exequi valeãt hieronymi gelasij:z gregorij auctoritate ꝓbatur. Ait enim hieronymus ad rusticũ monachũ.

Digne in monasterio viuens per populi electionem ad clericatum poterit promoueri.

S Jc vine in monasterioª vt clericus esse merearis.multo tẽpore discе que postmoduz doceas z inter bonos semper sectare meliores:qõ si populus vel ẽpus te in clerũ elegerit.age ea que clerici sũt.

Idem ad eundem.

In ordine clericatus ꝓmoueri monachi possunt.

S Jclericatus titillatª desiderũ discas quod possis docere:et rationabilem deo offeras hostiaz ne sis miles priusquã tyro:ne prius magister sis quã discipulus. Non est humilitatisª mee neqz mensure iudicare de ceteris:z õ ministris ecclesiarũ siniſtrũ quippiã dicere. habeant illi ordinez suum z gradum: quem si tenueris:quomodo tibi in eo viuendum sit:editus ad nepotianum liber te docere poterit. Nunc monachi cunabula moresqz discutimus:z eius monachi qui liberalibus studijs eruditus in adolescẽtia iugum christi collo suo imposuit. Primũqz tractandum est vtrũ solus an cum alijs in monasterio viuere debeas. Mihi plz vt habeas sanctorũ contuberniumª :nec ipse te doceas:z absqz doctoreª ingrediaris viã quã nunquã ingressus es.

Item gelasius papa.

In loco qdem abbas iudicauerit monachus eligatur :z ab episcopo sacerdos ordinetur.

S Jquis monachus fuerit q̃ venerabilis vite merito sacerdotio dignꝰ videatur:z abbas sub cuius imperio regi christo militat illũ fieri presbyterũ petierit':ab episcopo debz elegi:z in loco quo iudicauerit ordinari:oia que ad sacerdotis officiũ pertinẽt: vel populiª vel episcopi electione ꝓnide ac iuste actu rus. Item syricius papa.

Tempore maturitatis ecclĩasticis monachi promoueant ordinibus.

Q Onachosª quoqz quos morũ grauitas z vite ac fidei institutio sancta cõmẽdat :clericoruz officijs aggregari:z optamus z volumus:ita vt qui intra tricesimum etatis annũ sunt digni:in minoribꝰ per gradus singulos crescẽtes tempore promoueant ordinibus:z sic ad diaconatus vel presbyterij insignia matura etatis cõsecratione perueniant:nec saltu ad ẽpatus culmẽ ascẽdant:nisi in bis eadẽ que in singulis dignitatibus superiusª prefixi mus fuerint tẽpora custodita.

Item augustinus ad eudoxium.

Ecclesiastica officia nec auida electione monachi suscipiant :nec blandiente desidia respuant.

Q Os aũt fratres exhortamur in dño: vt propositũ vestrum in dño custodiatis:z vsqz ad finez vite perseueretis :ac si quas operaª vestra mr ecclesia desiderauerit :nec elatiõe auida suscipiatisᵐ:nec blandiẽte desidia respuatis:sed miti corde obtẽpetis deo cũ mansuetudine portãtes eũ qui nos regit:q dirigit aures in iudicio.q docet mãsuetos vias suas:nec ociũ vim necessitatibusª ecclesie preponatis :cui partu rienti si nulli boni ministrare vellẽt quõ nascereminiª nõ inueneritis.

Jtẽ pelagius papa bono.episcopo sauinati.

Gelasius quendam ruffinuz monachum iubet sacerdotẽ fieri:z in quadam basilica ordinari.

In parochia tua basilica sancti laurẽtij que in possessioneª filij z cõsiliarij nr̃i viri magnifici theodori fundata est . officiũ presbyteri deesse cognouimus z qr̃ prefatus filius nr̃ nobis retulit se inuenisse rufinũ quendã monachum olim sibi vita religione z moribus cõprobatũ:z hunc postulat ibi presbyterum cõsecrari:qꝫ subitoª fieri nos prorogataª obseruãtia nõ acquieuimus. Jõqz dilectio tua bis lr̃is acceptis sabbato veniẽte faciat eũ diaconũª z si deus voluerit z viserimꝰ mediana ebdomada pbyteroz faciemʳ quatenꝰ supueniẽte paschali festiuitate sacra ministeria in memorata basilica a psona cõpetẽti valeãt adimpleri. Jtẽ greg.in registro.

Qui de clerico monachus efficitur proprio episcopo ordinãte poterit eligi z consecrari.

S Jquẽ a clericatu in monasticam cõtigerit venire cõuersationẽ:si talis vite monachus fuerit: vt eps cui añ militauerat.eũ dignũ

o T M parochia.in possessione.i.que fuit eius.ſ xviij.q.ij.abbatẽ.cum enim fundata est ecclesia.nullam habet ibi potestatem.vt.x.q. j.nouerint.

p T Quod subito.tpe egemus vt aliquid maturius agamus. vt.l.dis.ponderet.

q T Prorogata.i.dilata.

r T Cum diaconũ.ergo subdiaconus erat iste q fuit electus ad regimen parochialis ecclesie.subdiaconus. n. ad hoc licite eligitur.vt extra de eta.z qualita.preterea immo etiam ad episcopatũ vt extra.e.ti.a multis. Jtez aliud notabile est hic.qꝫ si patronus presentat episcopo monachum aliquem qꝫ tenetur episcopus eum instituere.z dicunt quidam qꝫ z tunc tenetur episcopus eum recipere cum subest necessitas vel vtilitas.vt.j.e.cum.p vtilitate.z.lv.dist.pscis.z id qõ legitur extra de sta.mo. monachi intelligunt qꝫ nõ dñt prefici parochialibus ecclesijs.nisi subsit necessitas vel vtilitas ſo. Sz certe idẽ est õ quoz alio clerico.bar.

s T Mediana.cũ cantatur sitientes.

s T Mediana.§.lxxvij.di. in singulis.contra.

t T Faciemus.per aliũ.quẽ enim papa in diaconum ordinat.ammodo non potest recedẽ ab ipso.vt.j.q.j.filiũ.

v S Jquem.in monasticaz.§.vij.q.j.hoc nequaquam.cõtra.sed ille ad penitentiam descendit. hic meritum augere proposuit qõ vbi nõ exprimitur.ex varietate presumitur.administrationum relictarũ.z hoc bene distinguitur extra de renun.post translationem.

m T Suscipiatis.si.viij.q.j.in scripturis.

n T Necessitatibus.§.vij.q.j.scias.

a Monachi.ad officiuz.officiando eccleſiã ſed priuatim poſſunt celebrare ex de peregrin.c.tue.

b Nec in ciuitatibus.nõ eſt dubiuz qn a clicatu trãſeat ad monachalẽ vitã qz diſtrictior eſt vita mõachorũ q̃ clericorũ ſed mix eſt quõ ad clicalẽ vitã permittit trãſire a monachali vita vt hic z in precedẽti.c.z.lviij.di.c.j.z.ij.cũ õ magis diſtricta vita ad minus diſtrictã vitã trãſire nõ licet vt.xcij.di.legim⁹.i fi.Rñ.ad prelaturã iõ trãſit ex diſpenſatione vt profit.z tũc votuz nõ frãgit.qz iſtud in melius cõmutatur.melior eſt enim publica vtilitas q̃ p̃uata.ſ. e.vos ãt.qui aũt ſic trãſit vt preſit.peccat mortaliter.votuz eni frangit.

c Cõſenſu.hoc eſt.ſ.lviij. di.c.j.et.ij.

d Cum p vtilitate.vel p neceſſitate.ſ.c.pr. z.lv.di.p̃ſcis.ſed.ſ.e.c.in parochia.indiſtincte loquitur.

e Cũ abbatis.videl ergo q̃ eps inuito abbate nõ poſſit monachũ preficere eccle alicui vel facere ipſuz clericũ ſuũ vt hic.z.ſ.c.pr.z.lviij. di.c.j.z.ij.ſed ꝟ.ſ.e.qui vere z.ij.q.vij.cũ paſtoris.

f Dioceſana.i. nec tertiaz nec quartã dabũt epo.ſed õ hoc notatũ eſt.x.q.j.ſũma.

g Monachi eccleſiaſticũ. officiando eccleſiã.ſz priuati pñt celebrare.

h Vtilitas.ergo ſz aligd bonũ z vtile fit.nõ tñ eſt agẽdũ niſi eo modo quo fieri dz vt.xj.q.iij.quid ergo.xij.q.ij. quatuor.z.j.de cõſe.di.v.ñ oportet.z.ff.õ re mili.l.iij.ſ. in bello.

i Abbate.põt ergo monachus eſſe ꝓcurator eccleſie ſue de licẽtia ſui abbatis.z etiaz alioꝝ.ſ.e.q vere.z.lxxxvj. di.puenit.z dixi.ſ.e.de pñtiũ.vi etiã qõ ſine mãdato vt.C.de ꝓcura.exigendi.ſic miles ꝓcurat cãz ſint numeri.qui alias nõ põt eſſe ꝓcurator vt.ff.de procu.filiusfamilias.ſz hec rõ nõ bz hic locuz.qz monach⁹ nec cauere põt õ rato nec p̃ſtare cautionẽ iudicatũ ſolui.ad que tenetur ꝓcurator q ſine mãdato interuenit.ſi tñ geſſit vtiliter z eccl̃ia bz ratũ nõ pp hoc põt irritari qõ factũ eſt.C.õ procu.nõ eo minus.arg. ꝟ. xcvj.di.bene.in fi.

k Legi.deteriores.nam nemo ex delicto ſuo facit cõdictionẽ ſuã meliorẽ. ſic.xij.di. nos cõſuetudinez ff.õ dona.inter.vi.z.vx.l.iij. ſ.j.z.ff.qõ vi aut cã.ſeruus ſic ex de ſimo.ſicut.in fi.z ex de ſenten.ex.c.ſi vere.ſic econuerſo ex merito nõ dz qs cõſequi penã.ex de fideiuſ.p̃uenit.ex de dona.inter vi.z vxo.z ſi neceſſe.

l Malus chorazula.q incipit cantũ in choro.vel qui choreas ducit.

m Bonũ.i.perfectũ.ſunt tñ monachi meliores. i.pfectiores clicis.z ſic nõ obſtat ꝟ.xlvij.di.quãtũlibet.

n Inſtructio.ſufficit monacho q̃ tantũ bonus ſit.licet ſit illiteratus vel irregularis.que duo nocẽt clerico ꝓmouẽdo.lv.di.c.j.z.xxxvj.di.illiteratos.

o Vbis aũt.gregorij.vt.ſ.e.c.ij.

p Ne pro cuiuſlibet.ſacrũ.i.ep̃atum.

q Acceſſerit.bñ dicit acceſſerit.nõ eni deſinit eſſe p̃oris eccl̃ie prelatus niſi habeat corꝑalez poſſeſſionẽ ſecũde.vt.j.xxj.q.ij.ſiqſ iam.z ex de elec.cuz i cũctis.ſed õ hoc dicit xcij.di.ſi qui epi.

r Reſpexteros. abbates. ſed quõ poterãt clici ſeculares eligi in abbates cũ hoc ſit ꝓhibituz.vt ex de elec.cũ cãm z melius.eo.ti.cũ in magſz z.e.ti.cũ ad nraz.Rñ. nõ eligunt ſz poſtulãtur ſic.lxj.di.ofius.ſed forte cũ prius erãt monachi.fuerũt aſſũpti ad parochiales eccleſias z poſtmodũ cuz electi eſſent in abbates volebãt retinere eccleſias priores.z ex hoc vz eſſe melior cõditio monachoꝝ q̃ clericorũ.ſi monachi licite eligunt ad ſeculares ꝓlaturas.z clici nõ pñt eligi ad monachoꝝ p̃las turas.vt.ij.q.vij.ſicut xxviij.q.j.oēs.ſz quero rationẽ illi⁹ diuerſitatis.ſz dicas iõ.qz clericus nõ.eſt perit⁹ in regula monachali.eadem rõne nec monachus põt eligi in ep̃m ſi nõ ẽ perit⁹ i regula clicali.vt.ſ.c.ficvitue z c.ſe.qõ cõcedo.Sz qd ſi clericus ſit perit⁹ in regl̃a monachali.nũquid tũc põt eligi i abbatẽ.cuz rõ cõſtitutionis eſſet in eo.vt.lxj. di.ſ.his oibus.verſi. ſed ſciendũ.dico q̃ nõ qz licz ſciat regulã.nõ tñ ꝓbatus eſt in ea.z graue eſt in expertos cõ.vt.xix.q.iij.monaſteriſs.qz nec ipſe eſt probat⁹ in habitu nec ipſe ꝓbauit habitũ in quo maxima vis ordinis cõſiſtit.

s Admiſſa.ergo de linquẽti datur electio ſic ex de iurepa.eã ar. ꝟ.ff.de pe.here.ſi rem z precium.

t Ad vtrũqz.ſi. lxx. diſt.ſanctoꝝ.z.C.de aſſeſſ.l.vl.ſ.lxxxix.di. ſingula.

v Hinc eſt.nunq̃ ſed nõne potiꝰ eſt opprobium q̃ priuilegiuz qõ abbas in ep̃m eligi prohibetur rñdeo.in hoc eſt priuilegiũ qõ eccleſia non cogitur dare abbatez. ſi eligitur i epiſcopũ.

ſacerdotio preuideat in loco quo iudicauerit:eligi poterit z ordinari.

Item ex conci.agathenſi.

Sine teſtimonio abbatis ad clericatus officiuz monachi nõ eligant.

Monachi vagãtes ad officiuz clericatus niſi eis teſtimoniũ abbas ſuus dederit:nec in parochiis nec in ciuitatibus ordinẽtur. Si enim neceſſe fuerit clericum de monachis ordinari:cum cõſenſu z volũtate abbatis preſumat epiſcopus

Itẽ ex cõci.bilerdenſi.

Cum abbatis voluntate monachi ordinent: quos p vtilitate eccleſie epiſcopus ordinare voluerit.

Cum pro vtilitate eccleſie aliquos monachorum in clericatus officio epus probauerit promouendos cũ abbatis voluntate debent ordinari. Ea vero que in iure monaſterij de facultatibus offeruntur:in nullo dioceſana lege ab epiſcopis contingantur. Item ex cõcil.terraconenſi.

Sine abbatis imperio ad clericat⁹ officium monachi non eligantur.

Monachi a monaſterio foras egredientes ne aliquod miniſterũ eccleſiaſticũ preſumant agere ꝓhibemus:niſi forte cũ abbatis imperio. Similiter vt nullus eorũ ideſt monachorũ forenſis negocij ſuſceptor vl executor exiſtat:niſi id qõ monaſterij expoſcit vtilitas ab bate ſibi nihilominus imperante.

Itez augu.ad aurelianũ.

Ad clericatus militiã nõ eligantur deſertores monaſteriorum.

Legi epiſtolã benignitatis tue de donato z fratre eius:z qd reſponderẽ diu fluctuaui:ſed tamẽ etiã atqz etiaz cogitanti quid ſit vtile ſaluti eorum:quibus nutriendis in chriſto ſeruim⁹:nihil mihi aliud occurrere potuit niſi non eſſe viam dandã ſeruis domini:vt ſe facilius putent eligi ad aliquid melius:ſi facti fuerint deteriores .etenim ipſis facilior lapſus z ordini clericorum fit indigniſſima iniuria:ſi deſertores monaſteriorum ad militiaz clericatus eligãtur:cũ ex his qui in monaſterio permanẽt:non tñ niſi probatiores atqz meliores in clerum aſſumere ſoleam⁹:niſi forte ſicut vulgares dicunt:malus chorazula bonus ſympboniac⁹ eſt:ita ipſi vulgares de nobis iocabuntur dicentes: males monachus bonus clericus eſt. Nimis dolendũ eſt:ſi ad taz ruinoſam ſuperbiã monachos ſuberigimus.z tã graui cõtumelia clericos dignos putamus:in quoruz numero ſumus:cũ aliquãdo bonus etiã monachus vir bonum clericum faciat:ſi adſit ei ſufficiens cõtinentia:z tamẽ deſit inſtructio neceſſaria:aut perſone regularis integritas. Sed de iſtis credo q̃ arbitrata ſit beatitudo tua:qõ noſtra volũtate vt ſuis potius coꝛregionalibus: vtiles eſſent:de monaſterio receſſiſſent:ſed falſuz eſt:ſponte abierũt ſponte deſeruerunt:nobis quantuz potuimus pro eorũ ſalute retinentibus. Vbis autẽ omnibus auctoritatibus monſtratur qõ monachi qui ſunt a populo electi:z ab ipſis epiſcopis cũ cõſenſu ſui abbatis ſũt ordinati:legitime ptãtez ſuã exequi valent. Illud vero gregorij. Nẽo põt obſequijs eccleſiaſticis deſeruire z cetera:de illis intelligenduz eſt qui in numero cardinaliuz vel epiſcoporum ordinati monaſterij ſui diſpenſationem ſibi reſeruare contendũt. Unde idez grego. ſcribit mariano epiſcopo rauennati.

Pro abbatis vel monachi ꝓmotione nullo modo grauentur monaſteria.

Ne p cuiuſlibet monachi aut abbatis promotione onꝝ foꝛtaſſe aliquod monaſteria ſuſtineãt ſtudendum eſt nobis:vt ſi quiſpiaz monachorum ex quocunqz monaſterio ad clericatus officium vel ſacrum ordinem acceſſerit:non ibi aliquam vlterius habeat ptãtem.

Idem maximiano ſyracuſano epiſcopo.

Qui eccleſijs quoquo modo militant abbates monaſteriorum: eſſe non poſſunt.

Preſbyteros diaconos ceteroſqz cuiuſlibet ordinis:qui eccleſijs quoquo modo militant: abbates per monaſteria eſſe non permittas:ſed aut admiſſa clericatus militia monaſticis non promoueantur ordinibus: aut ſi abbatis loco permanere decreuerint:clericatus nullatenus permittantur habere militiã. Satis enim incongruum eſt:ſi cum vnum ex his pro ſui magnitudine diligẽter quis nõ poſſit explere:ad vtrũqz videatur idoneus. Hoc vel generaliter vel ſpãli priuilegio dictũ põt intelligi:ſicut z de quodã monaſterio in regiſtro gregorij legitur hoc modo.

De quodam xenodochio cuius: abbas ad epiſcopatum eligi prohibetur.

Hinc eſt etiam qõ xenodochium ſeu monaſteriuz quod in eodem francorum regno conſtitutum eſt:quia per ambitiones et cõtentiones quorundam non canonice tractabatur a peruerſitate malorum liberare cupiẽs precepit:vt ſine regali ꝓuiſione et monachoꝝ electione nullus ibi abbas aliqua

a Detrimenti.solet enimi abbates electi in episcopos dispge re res ecclesie sue.cuz se recessuros sperant. qz nō parcit populis regimen breue.ar.ff.ō exer.l.j.circa pn.ō pe. di.iij.inter hec hircuz.

b Sigillatim.ar.qz priuilegium concessū vni non extēditur ad alios.ē.c.di.cōtra morem.vij.q.j.petisti. tñ ius vni concessum extēditur ad alios.ē.di. v.ad eius vero. Itez qō pmatibus conceditur.vī concessum z illis qui subsunt eis vt.C.de aduo.diuer. iu.l.restituende. Itez licet psonalia iura nō extendant ad alios.tñ qñqz possunt concedi alijs.naz minor cedit alijs beneficium restitutionis.vt.ff.e.l.q si minor.in prin.licet sit ar.ē.vt.ff.ō admini. tu.licet ex pluribus.z ff.de reg.iur.l.in omnibus.

c Superiori auctoritate.ſ.presbyteros.

d Abbates.i.sacerdotes non prohibent fieri abbates.

e Nisi sacerdotuz. vt.xxv.di.plectis.

f Lectionē.hoc melius intelligunt illi q nouerunt regulaz beati benedicti.

g Fieri.supple abbates.

h Testatur.ē.e.de monachis.

i Ex eo.sic aliud facit quis in eo qz peccator.vt.xxiij.q. iiij.duo ista.

k Monachos.alia solutio.

l Generaliter.monachos.episcopis z monachis interdicitur cura z tutela vt.lxxxviij.dis.episcopus.z.ē.e.ō pñtium z.c.monachia monasterio.nisi forte miserabilium personarum vt.lxxxvj.dis.c.vl.alij vero clerici spōte possūt suscipe.vt.lxxxvj. dis.puenit. Sit ergo priuilegium clerici qz non tenetur recipere tutelam alicuius.cuz tñ velit z possit succedere ab intestato..qō est contra legem illaz insti.de le.pa.tut.z.ē. lxxxvj.dis.puenit. vbi habes ō hac materia.

m Nō deuagātes. ar.qz scholares i scholis non dēt percipere stipendia.vt.xij.q.ij. concesso.

vnquā surreptione introduceretur precepit etiam vt einsdez monasterij abbas nun quam ad episcopatū eligeretur:ne forte occasiōe episcopatus abbatia aliquid detrimenti pateretur:quod priuilegium ita est illius ecclesie vt cōmunem legem regibus vel abbatibus omnino dare non possit. Non eni quod vni sigillatim cōceditur: statim omnib⁹ conuenit. Superiori auctoritate: nō prohibētur abbates sacerdotes fieri:cuz beatus benedictus iubeat abbatē fratribus egrediētibus z regrediētibus bñdictionē dare:quod nō nisi sacerdotum est.lectionem quoqz euāgelij similiter abbati ad legendū tribuit:quā subsequēti oratiōe legere similiter sacerdotalis officij est:sed tales sacerdotes vel diaconos fieri pbibet:qui in ecclesiastica militia cogātur iugiter pmanere. Item illud hieronimi ad ripariū z desideriū:Monachus nō doctoris sed plāgētis habet officium. Et ad eliodorū:Alia cā est monachi: alia clerici. Et ad rusticū:Sine consilio presbyterorū monachis nihil agere licet:nō ita generaliter intelligendū est vt nulli monachorū liceat docendi officiū assumere. nec beatū grego.aut augu.anglorū episcopū beatuz queqz martinū innumeros etiaz quos de monachia cōuersatiōe ad summū sacerdotij graduz scriptura testatur esse promotos cogamur negare officiū docendi habuisse:aut in die cōsecrationis sue asseramus eos a priori proposito discedisse:quod vt innocētius testatur nulli facere licet. Uoluit ergo hieronymus distinguere inter psonam monachi z clerici:ostendēs quid cuiqz ex pprio officio conueniat. Aliud enim conuenit cuiqz ex eo qz monachus est aliud:ex eo qz clericus est. Ex eo qz monachus ē sua z aliorz peccata defluendi bz officium.ex eo qz clericus:docendi z pascendi populū. Monachos vero vsqz ad tps eusebij zozimi z syrici monachos simpliciter z nō clericos fuisse ecclesiastica testat historia. Idez etiam hieronymus refert monachos scytie cōuenisse in vnū vt sacerdotem sibi inuenirent q eis missarum solēnia celebraret. Itē leo augustus.

Omnes clerici vel monachi tutele im munitatem habere debent.

Generaliter sancimus omnes viros reuerentissimos episcopos nec non presbyteros seu diaconos z subdiaconos z precipue monachos lz nō sint clerici:immunitatem ipso iure eis habere tutele siue testamentarie siue legitime siue datiue.z nō solū tutele esse eos expertes sed etiā cure:nō solū pupillorz z adultorz:sed etiam furiosi z muti z surdi z aliarū psonarum: quibus tutores vel curatores a veteribus legibus dant:eos tñ clericos z monachos hmōi habere beneficium sancimus:qui ad sacrosanctas ecclesias vel monasteria permanent nō deuagantes neqz circa ministeria diuina desides:cum pp hoc ipz beneficiū eis indulgemus:vt alijs oibus derelictis dei omnipotentis inhereant ministerijs:z hoc nō solū in veteri roma vel in hac regia ciuitate:sed in omni terra vbicūqz christianorz colit nomen obtinere sancimus. Honarū etiā collationum et sordidorz numerū imunitatem acceperunt. Uñ constantinus cunctis scribit clericis:Juxta sanctionē quā dudū meruisse pbemini: fundos z mācipia vestra nullus nouis collationibus obligabit:sed vacatione gaudebitis. Item imperator bonorius z theodosius. Placet rōnabilis concilij tenore ppenso di stricta moderatione pscribere a quibus specialiter necessitatibus ecclesie vbiū singularum habeant imunes. Prima quippe illius vsurpationis contumelia depellenda est:ne predia vsibus celestiū secretorz dedicata:sordidorz numerū fece verē tur:extraordinarium abbinc supinductūue flagitetur :nulla sollicitudo translationis signet:postremo nihil preter canonicam illationem preterqz si aduenticie necessitatis sarcina repentina poposcerit eius functionibus ascribatur. Si qs contrauenerit:post debite vltiōis acrimoniā que erga sacrilegos iure pmenda est:exilio ppetue deportationis multetur. Hoc idem dat intelligi de verbis beati silnestri q obedientiam minorz erga maiores assignas ait. Abbas ostiario:monachus abbati sit subditus.supra in tractatu ordinandorz. Ostendit ergo biero.q simpliciter monachis nihil liceat agere sine consilio presbyterorz. Nec officiuz docēdi sibi assumere liceat sue auctoritate cleri corz:nisi forte diuina gra intus commoniti sicut beatus grego.refert in dialogo ō beato benedicto qui homines montis cassini ad fidez adduxit:z aram apolinis que erat ibi erecta subuertit:z de quodam equitio cui angelus in sōnis apparuit:z eū ad predicandū misit:q cū de vicio lingue ꝓquereretur:angelus flebotomo linguam eius tetigit:z totū illud vicium curauit. Nō vero bieronymus seipsum talibus cōumerat:tale est quale illud apostoli ad philippenses. Quicunqz imperfecti sumus hoc sentiamus:seipsum imperfectis cōnumerans. Hinc idem bieronymus alibi ait. Natus in paupere domo z tugurio rusticano:z infra.nos suffarcinati auro se famelicum fastidientibus mella: paupertē diuitibus cōumerās:supra vbi agitur de clericis qui propria relinquere nolunt.c.gloria episcopi.

Ecce sufficienter monstratuz est qz monachis presbyterij honore deoratis a populo electis:ab episcopo institutis eadē liceat que z alijs

m Non deuagantes.arg. causa cessante cessat priuilegiū.lxxxiij.di.c.quisquis.ex de cle.non resi.qz nonnulli extra de deci.suggestum.C. de resti.mil.l.vl.insti.de ex cu.tu.§.ite bi qui.rei publice enim causa absens excusatur a tutela.sed si ante fuit tutor.similiter refutat onus tutele.ff.de iudi.l.ij.§.elegātur.in fi.ff.pro socio.actione §.item.vnde si aliqō priuilegium datum est religiosis. cessante religione.cessat priuilegiū.vt.xxv.q.ij.c.vl.z ex de ver.sig.abbate.in fi.

n Honaruz. sordidorz. vt calcis coquende arene fodiendi.

o Mācipia.vīa. similiter vxores.vt.C.de epi.z cle.l. ij.z eorū coloni.vt.lxxxix.di. indicatū. z eorū familia.vt xij.q.ij.ecclesiarum.

p Nouis.x.q.iij.vnio.z.c. qz cognouimus.ex de cen. cum apostolus.

q Collationibus. extraordinarijs vel supindictis. vt j.l.pri.soluāt tñ tributū.vt C.de epi.z cle.de bis.sed nouas collationes nō pñt laici ab eis petere pp aliqs necessitates.vt hic di z ex de imu. ec.nō minus.lz epūs tēpore necessitatis cū charitate aliquid moderate pōt ab eis petere.vt ex de cen.cū apostol nō ergo tenet ler que dicit qō clici tenent ad instructionē murorū.vt.C.de sacrosā. ec.ad instructionem.

r Placet.celestiū idest ecclīarū.vel intellige sm qz est ex de cen.c.j.

s Extraordinariū.i.qō repentino casu supuenit.ex ordinariū z supindictū idē est C.de exacti .tribu.l.si diuinum.li.r.

t Trāslatiōis.i.nō est trāslatāda possessio ab eis.lz nō soluāt tributū.sicut fit in alijs.vt.x.q.ij.§.qui rem.

v Necessitatis.nec tunc plaicos sed p epm petet collatio a clericis.vt ex de immu. ecde.nō minus.

x Acrimoniā.i.penā que traditur.ff.ad.l.iul.pecul.sacrilegij.z. xvij.q.iiij.p totuz.

y Hoc idez datur.qō monachi laici erant.

z Sit.ē.dist.xclij.a subdia cono.

a Cōumerat.ē.e.alia.lz ipse essz pbyter cardinalis.

b Alibi au.ē.xij.q.ij.glia.

a Unctis licentia generali.
b Licentia propij nisi inuitetur ab alio presbytero tunc enim pōt sine licentia episcopi vt vij.q.j.episcopi.z.ix.q.iij.nullus primas priuati etiā possunt celebrare vt extra de cleri.peregri.c.iij.
c Ad missas publice.
d De bis hic incidenter queritur an monachi debeant dare decimas de agris suis. Pro regula ergo tenendum q̄ quilibet tenetur dare decimam nisi ostēdat se exemptum esse vt extra de decim. a nobis. z sm hodierna iura etiā cisterciensis z alij regulares tenentur dare decimā de oībus predijs suis que de nouo acquirunt siue ea manibus propijs colant siue nō vt extra de deci. nuper. sed ex vetera iura ita tenebatur q̄ omnibus religiosis concessum erat non dare decimas de nutrimentis animalium suorum. z de hortis. z de noualibus. que propijs manibus z sumptib⁹ excolebant monachis vero cisterciensis ordinis z templarijs z hospitalarijs concessum erat non dare decimas. nec etiaz de alijs predijs que propijs manibus z sumptib⁹ excolebant. vt extra eo. ex parte. et c. ad audientiam. z. c. statuimus. De clericis secularib⁹ dicunt quidam q̄ teneātur siue sint predio ecclesie sue siue propria. Alij fauorabilibus dicebant eos non teneri dare decimas de predijs ecclesie sue. sed de p̄prijs bene tenētur dare. vt. j. e. questi. z. c. decimas. z extra. e. notum in fi. leprosi autem non sunt exempti a decimis. nisi tantūmō in hortis z in animalibus suis. vt extra de eccle. edic. c. ij.
e Si quis. vel clericus. clericus ergo dat decimam quod verum est de
f propijs predijs.
g Inde abstrahere. res. n. transit cum onere suo. vt ex̄ de deci. cum nō sit in homine. vt. ff. de cōtraben. emp. alienatio. ff. de dona. ad eū §. j. z. ff. de reg. iur. nemo. ff. de distra. pig. si creditor.
h Irrita. pactū illud non obstat. quin ab ecclesia vel alio possessore possit peti decima. vt ex̄. e. pastoralis. ff. ō pac. inter. z si possessor partē fructuum. z ille a quo cām habuit etiam partez fructuz percepit. vterq; conueniendus est. vt ex̄. e. ti. a nobis. z c. tua nobis. Sed nunquid pactum istud tenet quantū ad contrahētes. videtur q̄ sic. vt. ff. de pact. epistola. §. pactum. sed contra extra de pac. pleriq;.

sacerdotibus. probat hoc etiā ex similitudine ȝsecratōis. nō. n. in ȝsecratōe eoz aliud dī z aliud in ȝsecratiōe aliorū. Utrilq; enī in cōe a dño bñdictionē infundi episcopus obtinere deposcit. Et dum cōsecrat cunctis sacerdotibus sigillatim dicit: ȝsecrenk z sanctificētur dñe man⁹ iste vt quicquid cōsecrauerint cōsecratum sit: z quecunq; bñdixerint bñdicta sint. Ecce cōis est bñdictio: vñ igitur dinoscitū. Sicut ergo in bñdictione vtriq; cōem nāctisunt potestatē: ita i institutiōe cōiter assequūtur potestatis executionez. Ceterum absq; episcoporum licētia nō solū monachis sed oībus generaliter clericis potestatis executio interdicitur. Unde clemens.

Sacerdotalia officia sine permissu episcoporū non agant presbyteri.

Unctis⁹ fidelibus z sūmopere oībus presbyteris z diaconib⁹ z reliquis clericis attendenduz: est vt nihil absq; episcopi p̄prij licentia⁹ agant: nō vtiq; missas⁹ sine ei⁹ iussu quisquā presbiterorū in sua parochia agat: nō baptizet: nec qcq; absq; ei⁹ p̄missu faciat. De bis⁹ vero qui intra monasterij claustra cōsistunt: quib⁹ populus ad regendū non cōmittitur. querit vtrū dare vel accipe decimas debeant. In quibus hec discretio seruanda est: vt de agris z vineis que ad proprium stipendiū colūtur: decimas⁹ sibi retineant. Si enim decime a populo filijs leui reddebant pro ministerio: quo dño deseruiebant in tabernaculo offerendo sacrificia z holocausta pro populo. patz q̄ monachi de p̄prijs predijs nō magis q̄z alij sacerdotes decimas soluere coguntur. Sed dī predia monachoz siue precio sunt empta siue pro salute aiaruz oblata: antequā in ius eorum venirēt: baptismalibus ecclesijs siue quibuslibet alijs primitias z decimas⁹ persoluebant: ille autez ecclesie suo iure priuari non possunt.

Unde in magocensi conci. statutum inuenitur.

Qui res suas alicui deneganerit: decimationum prouentū priori ecclesie auferre non poterit.

Si quis laicus vel clericus vel vtriusq; sexus psona. p̄prietatis siue loca vel res alicubi dare delegauerit: decimationuz prouentū priori ecclesie legitime assignatū in de abstrahere nullā bēat potestatē quod si facere tētauerit. talis traditio irrita⁹ p̄rsus dī: z ipse ad emēdationē ecclesiastica coherceat cēsura. Itē ex cōci. cabilonensi.

Antiquiores ecclesie nec decimis: nec vlla possessiōe priuentur.

Ecclesie⁹ antiquitus cōstitute nec decimis nec vlla possessione priuenk: ita vt nouis oratorijs tribuank. Itē ex cōci. guarmacien̄si.

Antiquiores ecclesie p̄pter nouas iusticiam suā nō perdāt.

Uicunq; volnerit in sua proprietate ecclesiam edificare: z cōsensum z voluntatē episcopi habuerit in cui⁹ parochia est licitū sit. verūtñ oīo prouidendē est ep̄o: vt alie ecclesie antiquores p̄pter nouā suā iusticiā aut decimā nō pdāt sed semp ad ātiquores⁹ ecclesias psoluātur. Decimas aūt baptismalib⁹ ecclesijs persolnēdas leo papa. iiij. affirmat dicens.

Baptismalib⁹ ecclesijs decime dari debent.

De decimis⁹ iusto ordine non tantū nobis sz etiā maioribus visuz est plebib⁹ tantū vbi sacrosancta baptismata dank debere dari.

Si ergo nulli licz decimationuz prouentum a priori ecclesia cui assignat⁹ fuerat abstrahere: si ius antiquioris ecclesie nouis tribuēdum nō est: si decime tātūmodo baptismalibuz ecclesijs dāde sunt: patz q̄ monachi ex p̄prijs predijs decias dare coguntur. Sed z illa auctoritas magocēsis cōcilij de vēditore vel donatore loquit: diffiniēs q̄ ille q̄ vendit aut donat nō pōt p̄uentum decimationū illi ecclesie detrahere cui prius legitie fuerat assignatus: monachi aūt decias z primitias nō auctoritate vēdentis z donātis: sed auctoritate eiusdē cōcilij z paschalis⁹ pape detinēt: a quibus diffinitū est vt monachi de p̄prijs predijs ō decimas nō psoluāt. Sic enī in magocēsi conci. statutū est.

Nō psoluant de p̄prijs predijs abbates z episcopi decimas.

Uestī sunt⁹ preterea quidam fratres q̄ essent aliqui episcopi z abbates q̄ decimas nō finerēt dari ad ecclesiā vbi illorum coloni missaz audiūt. proinde decreuit iste sacer conuētus: vt episcopi⁹ z abbas nō posset fieri. sed nūquid laico posset dare tale priuilegiū: dic q̄ sic Jo.

i Quicunq; consensum. j. ō cō. di. j. nemo.
k Ad antiquiores. ar. q̄ vbi contenditur pro iure duarum ecclesiarum. semper stādum est antiquiori. vt ex̄ de reli. do. c. j. Item ar. q̄ semp baptismalibus ecclesijs soluende sunt decime nō capellis. vt. j. c. priori. z c. questi. z. c. statuimus. z. c. in sacris. z extra. e. ti. nūcios. sm hoc episcopus non debet habere decimas baptismalis plebis idest ruralis ecclesie. sed tantum episcopalis plebis. de illis enim loquitur. c. xij. q. ij. vobis. z c. vulterane. z. c. cōcesso. z. c. quattuor. tamē vico q̄ quelibet ruralis ecclesia etiam debz suas decimas in quatuor partes dividere vt vna sit baptismalis ecclesie alia pauperuz tertia fabrice quarta capellanorū. lz hodie episcopi omnia occupent. aliter nota. ō. x. q. j. notauerunt. z contra jo. est extra de deci. quoniam. z. c. cuz contingat. b.
l De decimis.
m Si ergo. paschalis. lz quomō paschalis potuit dare hoc priuilegium monachis. cum sit cōtra preceptū diuine legis. vt. j. e. de cime. z. c. reuertimini. cōtra quod nō potest dispēsari. xxv. q. j. sūt quidam. z. ō. dist. v. c. j. ō. di. viij. que contra sed forte non est absurdum q̄ priuilegium concedatur quamuis sit contra ius diuinū sed si contraria constitutione illud tolleret
n Uestī sunt coloni partiarij. qui partē fructuū percipiūt. tales. n. pro ea portione quā ipsi percipiūt. tenenk dare decimas z dñi eoruz pro ea quā ipsi percipiūt. vt ex̄. e. a nobis. z. c. tua nob. imo z in pēsionario colono idē iuris est siue ipse pro pēsione seruiat. siue dño det certaz pēsionē. q̄z ātec̄ aliq̄ pēsio det. res est decimāda. vt ex̄. e. ti. cū boues.
o At episcopi. patz hic q̄ clerici nō dabūt decimas de bonis ecclesie vt ex̄. e. fraternitatē. z. c. di. nouit. z. j. c. pr. licet. lb. cōtra. dixerit. qui dixit

esse speciale in episco/po sed ob.extra.e.qm̃ §.vltimo.

a ¶ Ad ecclesias.pro pijs sumptibus.

b ¶ Decimas.si pre/dia sint in ipsor̃ paro chia.vel loquitur de decimis.psonalibus que vande sunt vbi sacramenta pcipiunt vt ex̃.e.ad apostolice.

c ¶ Decimas.a mo nachis.duplici ratione.tũ qr̃ nõ bñt pplm.tũ qr̃ non mini strant eis spiritualia.

d ¶ Cõiter viuenti/bus.ecce q̃ aliud bñt pnilegiuz clerici cõi/ter viuẽtes q̃ sepera tim.z qõ idez bñt qõ monachi.similiter in absolutione petenda bñt idem pnilegiuz cuz canonicis.vt ex̃ õ vi.z ho.cle.quoniam in fi.z ex̃ q cle.vel vo. c.j.z ex̃ õ sen.ercom. mõachi.z.c.ex tenore in fi.5.ex̃ de sen.ercõ. cuz nõ ab homine.

e ¶ Milites.an mili/tes possunt bñe deci/mas.dicek.j̃.q.vij.c.j.

f ¶ Atpis.z vicini/tas.ar.q̃ .ppter remotionem vel incõ moditatez multa fiũt licite que alias nõ lice rent.vt.j̃.e.q.vij. sigs vult.lxiij.di.cuz lõge xiij.q.ij.vbicũq̃.ex̃ de ec.edi.ad audientiam 5.vij.q.j.temporis.

g ¶ Unire. sicut pa/pa potest vnire episco patus .sic episcopus plures ecclesias.vt ex̃ de excel. prela.sicut .si queras apud quam istarum ecclesiaruz re/sideat dignitas episco palis.vel an vterq̃ re tineant dignitatez pri orem dico qõ varijs modis possunt vniri ecclesie.vel hoc mõ.vt vna subijciatur alteri z ꝟz hoc dignitas epi scopalis erit in vna tã tũ vt hoc mõ possunt vniri vt er duab⁹ di/gnitatibus vna fiat di gnitas.z ꝟm hoc non dicẽtur esse due eccle sie sed vna tantũ.z illi qui sunt canonici in vna erunt canonici in altera.z tam isti q̃ illi canonici intererũt ele/ctioni episcopi z alijs cõibus negocijs. Et in tali vnione distin/guendus credo.q̃ aũt ecclesie simul vniunt aut vna earuz vnitur relique q̃ne duo sunt penit⁹ diuersa.si vna vnitur alteri.ꝟm hoc illius naturam z con suetudinem s pnivile

tes de agris z vineis que ad suum z fratrum stipendium habẽt:ad:ec clesias⁹ suas deferri faciant.familie vero eorum ibi dent decimas⁹ suas vbi eorũz infantes baptizant:z vbi per totum anni circuluz missas au/diunt. Item paschalis.iiij.

De propijs laboribus monachi z canonici decimas minime soluere cogantur.

Decimas a populo sacerdoti/bus ac leuitis est reddendas: diuine legis sanxit auctoritas:cete/rum a⁹ monachis⁹ siue clericis cõ/muniter viuentibus⁹ nulla ratio si/nit:vt milites⁹ aut episcopi aut per sone quelibet decimas de labor̃ib⁹ seu nutrimẽtis seu suis propijs ex torquere debeant.vñ beatus gre. sic ait:Cõmuni vita viuentibus iã de faciendis portionibus vel exhi/bẽda hospitalitate vel adimplẽda misericordia nobis quid erit loquẽ duz:cũ omne quod supersit in cau sis pijs ac religiosis erogandum sit dicente dño:quod supersit date ele mosynã:z ecce oia munda sunt vo bis. Quod autez dicit vt antiqo res ecclesie propter nouas nec de/cimis nec vlla possessiõe priuent: nõ ita itelligẽdum est:vt nullo mõ credatur licere episcopo aliquam partẽ possessionũ uel decimationũ vnius ecclesie alteri pro tpe tribue/re.sicut enim papa duos episcopatus in vnum potest redigere ita z vnus proprio consentiente episcopo i du os potest diuidi:vel etiã metropo/litano inuito quelibz ecclesia ab eius iurisditiõe apostolica eximi potest auctoritate. Unde grego. papa scribit bñnato epõ.c.xxv.

Duos episcopatus in vnum redi/gere apostolica potest auctoritas.

Temporis qualitas z vicini/tas⁹ nos locorũ inuitat: ut cu/manã atqz musitanã vnire⁹ debea/mus ecclesias: quoniã nec longe a se itineris internallo se iuncte sunt: nec peccatis facientibus tanta mul titudo populi est:vt sicut olim fuit duos habere debeant sacerdotes. quia igitur cumani castri sacerdos cursuz buius vite expleuit⁹ utraq̃z nos ecclesias presentis auctorita/tis pagina vnisse:tibiq̃z cõmisisse cognoscas. vtrũq̃⁹ etiam ecclesia rum scito te esse propriũ pontificẽ. Et ideo quecũq̃z vel de earũ patri/monio vel cleri ordinatione ,pmo/tioneue iurta canonuz statuta visa fuerint ordinare atqz disponere ha/bebis:vt proprius reuera sacerdos liberam ex nostre auctoritatis con/sensu atqz pmissione licentiã. Ubi vero cõmodius atqz vtilius esse p speueris habitatoꝛ:ita sane vt alterã ecclesiam cui corporaliter pñs non es sollicita prouidentiqz cura dispo nas: quatenus illic diuina mysteria solemniter domino prestante pera gantur. Idem ioanni epõ.

Duos epatus in vnũ redigere apo stolica valet auctoritas.

Postquã hostilis impietas di/uersarum ciuitatũ ita peccatis facientibus desolauit ecclesias vt reparandi eas spes nullo modo po pulo deficiente remanserit:maioꝛi valde cura cõstringimur:ne defun ctis earum sacerdotibus relige ple bis nullo pastoris moderamine gu bernãte per inuia fidei hostis calli di rapiantur: quod absit insidiis. Unius ergo rei sollicitudine sepe cõmoniti hoc nostro cedit coꝛdi cõ silium:vt vicinis eas mãdaremus pontificibus gubernãdas. Ideoq̃z fraternitati tue curam gubernatio/nemq̃z treuerensiuz ecclesie preui/demus cõmittẽdam:quam tue ec/clesie aggregari vniriq̃z necesse est: quatenus vtrarũq̃z ecclesiarum sa cerdos recte xp̃o adiuuante possis existere.queq̃z tibi de eius patrimo nio vel clerici ordinatione seu pro/motione vigilanti ac canonica cu/ra visa fuerit dispõne:quippe vt põ tifex propius liberam habeas ex p̃/senti nostra permissione licentiam.

Item ex concil.carthag.iij.

Nam episcopum dioceses habeãt que nunquam habuerunt.

Felix episcopus seleucitan⁹ di/xit etiam si hoc placet sancti/tati vestre insinuo vt dioceses⁹ que nunquaz episcopos habuerunt nõ bẽant⁹:z illa diocesis que aliquan/do habuit: habeat propriũ⁹:ꝟm hanc persecutionem sanctitatis ve stre est estimari quid fieri debeat. Ab vniuersis dictum est placet.

Item ex aphricano concil.iij.

Nisi cum voluntate episcopi dio/ceses que ab eis retinetur:non reci/piant propios episcopos.

Multis concilijs hoc statutum est a cetu sacerdotali: v iple/bes que in diocesib⁹ ab epis retinẽ tur q̃ epos nũq̃z bũerunt nõ nisi cũ voluntate eius episcopi a quo tenẽ tur propios accipiant rectoꝛes⁹:

Itẽ grego.ioãni epilcopo⁹ lanseo.

Apostolica auctas a turisditiõe ar/chiepiscopi eps valet eximere.

Frater noster hadrianus the bane ciuitatis episcop⁹ ad ro manam vrbez veniens lachryma biliter est conqueitus de quibusdã se capitulis a fraternitate tua nec/non ioanne⁹ prime instiniane vrbis antistite iniuste condemnatum. de nequissimo autem dãnandoq̃z ei⁹ indicio alias sumus iuuante domi/no tractaturi.hadrianum vero epi scopum reperimus:z tuo contra sa cerdotales moꝛes odio laboꝛasse: z nullo iure pecuniarijs i causis eũ fraternitatis tue fuisse condemna/tum sententia.Quia igitur⁹ z ab an tefacto ioanne prime instiniane vr bis episcopo contra ius canonesq̃z depositus⁹:honoꝛis sui gradu care re nõ potuit:in sua euz reformari ec clesia atqz in propie dignitatis oꝛ dine decreuimus reuocari.Et cuz oportuisset te ex eo dñici corporis cõione p̃uari q̃ post admonitionẽ

gium assumit cui⁹ vnitur .z peribunt iura illius ecclesie que vnitur.vt ex̃ de sta.mo na.recolentes .circa fi.siant neutra alteri vnitur sed ille simul vniuntur.tũc dico qõ cõsuetudines vel pnivilegia que meliora sunt z humaniora detinet illud vnitum. nam cũ maluz z bonũ associantur.vt maluz recipit na turam boni.xxxij.q.j.nõ est culpandus.z arg.C.de rei vxo.ac.in pñn.z.C.cõia de le.Lij.circa fi.Tertio modo possunt vniri ecclesie.puta q̃ vtraq̃z remanet episcopa lis.z ꝟm hoc remanent duo episcopatus.licet idez sit epi scopus vtriusq̃z ecclesie.z ꝟz hoc si primo fuerant iste ec clesie diuersis metropolita/nis.ppter illã vnionẽ neuꝛ metropolitanus perdit ius suuz,vt ex̃ de rel.do.c. qr̃.z eps iste erit sub duobus me tropolitanis.In primo ca/su erit sub illo cui pape pla cuerit.vel erit sub metropol. illius ecclesie cui vnita est al tera.illi⁹ enim naturã assum/pserit.z sic impator q̃liz vnit duas dignitates in vnam vt i auc. vt iudices fine quo quo suffra.§.illud.col.ij.

b ¶ Expleuit .ergo si esset viuus nõ vnꝛ.vt.j̃.e.mul/tis.z ex̃ de ec.edi.ad audien tiam.imo potius eo mortuo nõ debent vniri.vt ex̃ ne se. vacan.c.j.

i ¶ Utrarũq̃z.in vtraq̃z er/go erit sedes epalis.vt.xxj. q.j.relatio.vel forte vbi ipe eligerit habitare z alia erit si bi subiecta.

k Felix.vt dioceses.5. di.lxxx.epi.z.c. illud.

l ¶ Non habeãt. nisi in ca su.vt.j̃.eo.precipimus.xxv. di.nulli.

m ¶ Propriuz.nisi in duo/bus casibus.5.e.z temporis xxv.q.ij.ita nos.licet ergo ci uitas per mille annos sine episcopo fuerit.dũ tñ episco palis limes possit ꝓbari.nõ ob.prescriptio.j̃.q.iij.licet.

n ¶ Multis.rectoꝛes.i.epi/scopos videtur ergo q̃ papa nõ possit inuito epi scopo nouum facere episco patum in dioceſi sua.vt.5. e.z tẽporis.b.dicit hunc esse tenoꝛem huius.c.q̃ nullus sacerdos potest institui sine voluntate diocesani epi.

o ¶ Joanni episcopo .sup/ple z ioãni patriarche q̃ ar chiepiscopo lanseo scribit ꝓ hadriano.

p Fratres necnõ ioãne. sub quo erat lanseus metropolitanus de cuius dioceſi fuit hadrianus .sed fuit exemptus.

q ¶ Eius.s.ioannis.

r ¶ Depositus.etiã de facto sic.xxiij.q.j.audiuimus.

a ℂ Aliquid.arg.er eo q̄ gs eximit.videtur exēptus vniuersaliter etiā cū suis eccl̄ijs in auc̄.vt ecc̄le.ro.c. an, ga. prescrip.in pn̄.col.ij.qr bn̄ficia principū large sunt interpretanda.vt.ff.de consti. pn̄.bn̄ficiū.extra de dona. cū dilectus.xij.q.ij.qui manumittit.7.xxiiij.q.j.rogam⁹ 7 in auc̄.vt liberti decetero §.si qs col.vj.j.e.q.ij.vsq; ar.ꝯ.eē de reli.do. cōstitut⁹ in fi.eꝰ de dona, pastoralis. eꝰ de p̄ui.er oꝛe.in fi.7.c.cuz capella.ff.de fundo instruc. l.quesitū.§.vl.qd iuris sit ō hoc in questionibus notaui diligenter.b.

b ℂ Nostri.sunt.videl qō p legatū vel etiā delegatū questio fidei sit tractanda.cū tantū ad petrū sit referēda questio fidei.xxiiij.q.j.quoniens Sed dic q̄ mediocres causas possunt episcopi tractare vt eꝰ de bere.ad abolēdā ij magnas nō vt eꝰ de bere.cū christus.

c ℂ Si mediocris.videtur ergo q̄ delegatus criminales causas possit audire.vt.ij.q. vj.decreto.C.de offi.pcon. l.j.ar.ꝯ.ff.de of.pcon. solēt eꝰ de of.le.qō translationez sed dic q̄ mediocres cās appellat.cū tale est crimē q̄ nō inducit depositione.in quo pōt interuenire procurator. vt.ff.an per aliū cause appel.er pos.l.j.7 vbi non est opus inscriptione.vt.ff.de acti.leuis.vel dic q̄ cognoscere pōt legatus de crimine episcopi.sed nō deponere. vel dic q̄ potest ꝓnunciare aliquē deponendū.sed eum cōdēnare nō pōt sic.ij.q.vj. §.bidnū ver.si gdez insulā.

d ℂ Vel hnc.hic argue legatum non posse ola que delegās.qō verū est.nisi ei spāliter aliqd fuerit permissum vt.xxv.q.ij.in galliarum.

e ℙ Recipimus.ar.q̄ si ne auc̄te pape episcopatus nō fiunt.7 arg.vij.q. i.mutationes.

f ℂ Debeas.vt tñ habeat cōsensus ep̄i.qr quicqd ercte scit spectat ad ep̄m. vt eꝰ de deci.quoniā.ioānes.

g ℙ Lures.in vna.7.j. eosdē limites.

b ℂ Nō pñt. ita q̄ habeāt eosdē limites.ex quo eni sūt baptismales debēt habere limites distinctos.vt.xiij.q.j. c.j.vnus eni tantū debz esse pnceps.vij.q.j.in apibus.

i ℂ Plebes.vtrarūq;.ar. q̄ qui rē melius nouerit siue sint domestici siue extranei.potius debēt eē testis q̄ alij.lz sint domestici vel consanguinei.vt.eꝰ qui ma.ac. pos.vz.in fi.7 eꝰ de testi.venīes.in fi.C.ō repu.ꝓsensu.

k ℂ Discernāt.vel p̄ arbitrū vel p̄ amicabilē cōpositionē superioris.tñ auctas est necessaria.eꝰ de transac.de cete

sancte memorie decessoꝛis nostri: contemptam :per quam euz eccle siāqz eius de tue iurisditione potes statis exemit .rursus in eis aliquid tibi iurisditiōis seruare p̄sumpseris tamē nos humanius decernentes cōmunionisqz tibi sacramentū in terimconseruantes decreuimus vt fraternitas tua ab eo ecclesiaqz eius omnem ante habite sue potestatem iurisdictionis abstineat 7 fm scripta decessoꝛis nostri⁹ siqua causa vel fidei vel criminis vel pecuniaria ad uersus p̄fatū hadrianū consacerdotem nostrum potuerit euenire: per eos qui nostri sunt vel fuerint in vbe regia rīsales:si mediocris est questio: cognoscatur. vel huc ad apostolicam sedē si est ardua deducatur :quatenus nostre audiētie sententia decidatur.q̄ si cōtra hec que statuimus quolibet tēpoꝛe qualibet occasione vel surreptione venire tentaueris:sacra scias te cōmunione priuatū.nec eam te excepto vltimo vite tue tempoꝛe:nisi cū cōcessa romani pontificis decernim⁹ iussione p̄cipere.res autez siue sacras siue alias mobiles imobilesqz eius ecclesie quas hactenus dicebaris retinere:quarū noticiam nobis oblatam p̄sentibus annectimus litteris sine aliqua ei fraternitas tua dilatione restituat:de quibus siqua inter vos questio vertit. volumus vt apud rīsalez nostrum in vbe regia ventiletur. Si autē necdū in dioceſi alicuius episcopi illa loca assignata fuerint:ex vigoꝛe apostolice sedis propriuz episcopum accipiunt. Unde grego.iunioꝛ scribit bonifacio episcopo.

Ubi multitudo fideliū excreuit ibi episcopi sunt ordinandi.

P Recipim⁹ vt iuxta canonuz statuta vbi multitudo excreuerit fideliū:ex vigoꝛe apostolice sedis debeas⁹ ordinaꝛ episcopos:pia tamē contēplatione vt nō vilescat dignitas episcopatus. Sicut duo episcopatus supꝛascripto modo in vnū possunt redigi:7 vnus in duos valet diuidi:sic etiam episcopus de baptismalib⁹ 7 parochianis ecclesijs facere potest cum consensu suoruz clericoꝝ.quod cū factū fuerit: illa pars populi que nouis ecclesijs supponit:a iure prioris ecclesie absoluitur.hoc nisi fieri posset:multitudo ecclesiarū ad paucitatez redigeretur. Plures autē baptismales ecclesias in vna terminatione facere non potest. Unde in tolet. tano conci.legitur.

In vno terminatiōe plures baptismales ecclesie esse non possunt.

P Lures baptismales ecclesie i vna⁹ terminatiōe esse nō pñt⁹ sed vna tantūmodo cū capellis suis.7 si contentio fuerit determinatione duaruz matricū:plebes⁹ vtrarumqz discernant⁹.Et si non conuenerint :lis dei iudicio⁹ discernatur.

Ius ergo ecclesiarum ita interpretandum est:vt nisi episcopo disponēte alijs ecclesijs fuerit assignatum:in nullo priorum reddituum diminutionez patiantur. Unde anastasius episcopus.

Cōmuniōe p̄uētur:qui decimas vel oblationes extra episcopi conscientiam tenere voluerit.

S Tatuimus⁹⁹ vt si quis oblationes ecclie vel decimas quas populus dare debet:tenere contenderit:vel extra baptismalē⁹ ecclesiā dare voluerit p̄ter conscientiam episcopi vel eius cui huiuscemodi officia cōmissa sunt:nec cum eoꝝ voluerit agere consilio:bannum⁹ nostruz cōponat:7 cōmunione priuetur. Cum addit extra conscientiam episcopi intelligendū relingt: qō episcopo cōsentiente alijs ecclesijs dari possunt. Idem.

Iuxta dispositionem episcopi decime distribuantur.

I N sacris⁹ canonibus p̄fixum est vt decime iuxta episcopi dispositionē distribuantur. quidā autem laici qui vel in p̄prijs vel in beneficijs suas habēt basilicas cōtēpta episcopi dispositione non ad ecclesias vbi baptismū.predicationem 7 manus impositionem 7 alia christi sacramenta p̄cipiunt :decimas suas dant:sed p̄prijs basilicis vel alijs ecclesijs pro suo libitu tribuunt: quod omnibus modis diuine legi 7 sacris canonibus cōstat esse cōtrariū. vnde vestraz potestatem vt eos corrigatis expetimus.

Cum autē reprehendūtur quia contēpta episcopi dispositione hoc faciunt: intelligitur qō si episcopo disponente hoc fecerint:irreprehensibiles inueniantur. Item symachus episcopus ecclesie catholice vbis rome dixit.

Anathema sit qui p̄ter episcopi conscientiaz decimas 7 oblationes dispensare voluerit.

I N canonibus⁹ in gāgrēsi ecclesia apostolica auctoritate cōditis de fructuū oblationibus que ministris ecclesie debētur 7 de bis que in vsus pauperum cōferuntur.scriptum habetur:Si quis oblationes ecclesie accipere vel dare voluerit p̄ter episcopi conscientiā vl̄ eius cuius huiuscemodi sunt officia cōmissa:nec cum eius voluerit agere consilio.anathema sit.7 iterum in eodem concilio gangrēsi. Si quis oblata deo dederit vel acceperit: p̄ter episcopum vel eius consiliū qui ab eo institutus est ad dispensandum misericordiam pauperib⁹ 7 qui dat 7 q accipit anathema sit. Ualde ergo iniquum et ingens sacrilegium est:quecunqz vel pro remedio peccatoꝝ vel pro salute animarum suaruz aut requie vnusquisque venerabili ecclesie cōtulit aut certe reliquerit:ab bis a quib⁹ maxime seruari cōuenit christianis

ro 7.c.statuim⁹ 7 eꝰ de arbi.p̄ tuas.alias laic⁹ nō posset esse iudex in spūalib⁹.vt.eꝰ de iudi. decet nim⁹.7.c.se.7 in psti.in nocē.ptingit.q̄ est de arbi.7 est hic ar. q̄ spūalis causa laico pōt cōmitti.xxxij.dist. §.verum.

l ℂ Judicio.i.iuramēto.vel etiā sortib⁹ quibus dei volūtas ostenditur. xxvj.q.ij.§.j.7 c.sors.vel dei iudicio i.ecclīastico.iij.q.v.qr suspecti.xij.q.j.futurā

m ℙ Tatuim⁹.oblationes ar.q̄ ex cōicari possunt laici q nō dāt sacerdotib⁹ oblatiōes.vt.j.de consec. di.j.ois christian⁹.qō b.intelligit etiā de gratuitis oblationibus si clicus nō bz vñ sustētetur.ar.xcj.di.clicus xij.q.ij.charitatem.

n ℂ Baptismalē.de cime ergo solūde sūt baptismalib⁹ ecclesijs ar.ꝯ.e. de decimis.7 j.e.in sacris qō verus est ō pdialib⁹.sed psonales debentur parochialib⁹ eccl̄ijs.vt.ꝯ. e.questi.7 dixi.ꝯ.e.qui cūq;.Itē patz q̄ eps pōt auferre decimas vni ecclie 7 dare alteri vt dixi.ꝯ.e.ecclesie.

o ℂ Bānū.lx.solidoruz.vt in lō barda cōtinetur.7 sic semp intelligit vbi nō determinat.7 est hic ar.penaz pecuniariā ab ecclesia posse infligi.xviij.di. quoniā.eꝰ de rap.in archiepatu.ar.xxxj.q. v.quid ergo.ar.ꝯ eꝰ ō pe.licz.Itē ar.q̄ inde pōt aliquē cōtumacē excōicare.7 aliter punire.q̄ nō est verū eꝰ vt lite non cōte.quoniaz in fi.

p ℙ sacris.in bn̄ficijs.i.feudo.7 ar. est ius patronatus cū feudo trāsire nisi fuerit exceptū.vt.eꝰ de in rep̄a.ex litteris.ar.j.c. q.vij.nemini.

q ℙ canonib⁹.maxime quez quis tenetur defendere ꝯ alios.multo fortiꝯ cōtra se.ff.si ser.ven.aki⁹ rit.di.nulli fas.j.eo. nulli eꝓrū.eꝰ de na. ex li.ven.C.vnico.

a ℂ A principib⁹, qb⁹ christus ecclesiaz cõmisit. xxiij.q. v. principes.

b ℂ Cõfiscare. sm leges veteres bona dãnatoꝝ ꝓfiscabãtur. hodie secus. vt. C. de bo. dã. auc. bona res aũt ecclesie nõ possunt cõfiscari. vt. ℨ. e. placet. arg. ℨ. eẽ de iurepa. ex diligenti.

c ℂ Potẽtũ. nõ auctoritatẽ maioris ĩ illicitis nõ excusaꝝ. xij.q.ij. qcũqz. & e. cõ reb⁹. xj.q.iij. si dñs ℨ. e.q. vij. declas. xxv. q.j. omne q. xxxvj.q. ij. nullus. arg. ℨ. lxiij. dist. salonitane. xiiij.q. v. dixit.

d ℂ Nisi cito. ꝑmo tñ videtur citãdus pinceps. cuius aucte res ecclesiastica tenetur. vt xij.q.ij. de rebus. sed illud ob scandalũ pin cipis. sed nõ est ita.

e ℂ Chartarũ. i. librozum. qz eps nõ dz semper libris insistere vt lxxxvj. di. fratrem.

f SImiliter. ecclesie. qz eps est in ipsa ecclesia. vt. vij.q. i. scire. Ex hoc. c. cõsuevit dici q res clericoꝝ eodẽ gaudẽt ꝓuilegio quo res ecclesie. xij.q. ij. ecclesiaꝝ. & lxxxvij. di. eos. vñ vi qõ eque cõmittatur sacrilegiũ in rebus clicoꝝ sicut in rebus ecclie. vel dic q sunt res ecclie quo ad defensionẽ. qz eccle sia dz eas defendere sicut suas. xij.q.ij. de laicis. & lxxxvij. dist. eos vel dicunt ecclie quo ad hoc. qz si dãnificat eccliam eps. eccla bz recursuz ad res suas. xij.q.iiij. quicunqz. vñ dico q oẽs res clerici sunt obligate sue ecclesie sicut res mariti vroꝝ. vt eẽ. de pig. exlris. & C. q po. in pig. l. vlt. sicut & res tutoꝝ pupillo. vñ q minoꝝ ẽ xxv. annis nõ dz esse prelatus. cũ res ipsius nõ possint obligari ecclesie. vt. C. de legi. tute. l. vlt. nec obstant ℨ ria hic signata. ℨ. xij.q. iij. cẽps. & q. ij. sint manifeste. vbi dñ q alie. sunt res ecclesie. alie epi. & hoc fateoꝝ. ß dicũtur esse ecclesie quo ad ea que dixi. xij.q.v. si episcopus.

g ℂ Simili. quã premissum⁹ circa res ecclesiasticas.

h QUi iurta. diuidẽdis. i. sep er ãdis ab eccl̃ia cõsueuit tñ hoc. c. induci. ad probandũ q res ecclesiaꝝ nõ possunt diuidi per prebẽdas. vt dixi xii.q.j. c. vlt.

i ℂ Neqz filioꝝ. arg. aliquẽ suo successori legẽ posse indicere. vt. xij.q.ij. nõ liceat. lxiij. di. ego. ar. ℨ. ij.q.v. mãdastis vbi de hoc.

k QUonstitutũ est. auferre nisi in casib⁹. xij.q.ij. bone rei. & x.q.ij. hoc ius. eẽ de ec. edi. ad audictiã.

l ℂ Ternã. alibi. dz q quartaz. xij.q.ij. cõcesso. alibi qõ medietatez. x.q. j. antiquos. sed loci cõsuetudo est seruanda. vt dicit. Gratianus in se. ℨ. & x.q.iij. ℨ. cathedraticuz. vel dic diuersitas tẽpoꝝ soluit cõtrarium

ij.q.j. si peccauerit.

m ℂ Quod si amplius. & si fecerint. quasi concussores sunt in quadruplum puniendi ar. xvij. dist. qm̃ qdem. xxiij.q.j. militare. C. de assel. l. iij.

n ℂ Conditoribus. i. patronis qui possunt male alienataz repetere. vt. ℨ. e.q. vij. filijs. immo quilibet de populo hic admittitur. xij.q.ij. non liceat. Sed nũ quid patronus laicus potest criminaliter clericum accusare de vilapidatione cuz suam iniuriam prosequatur. ar. q fic. ℨ.q. vij. filijs. et arg. xxiij. dist. illud. Nam ipsorum interest. vt. ℨ. e.q. vij. quicunqz. Similiter videtur q quilibet de populo quia publice interest ne res ecclesie male tractentur. vt. ij.q. j. prohibentur. in fine. sed tamen secus est. vt notaui. ij. questione. vij. i summa. & c. presumunt. & est arg. ad hoc vigesimaoctaua dist. consulendum.

o ℂ Propinquis. ius enim patronatus tranfit ad filios. vt. ℨ. e. questione. vij. filiis. etiam quamuis heredes non sint arg. ff. de iurepat. filij. ff. de reli. q pater. & ad heredes extraneos. vt. ℨ.q. vij. si plures. ff. ꝺ ꝓper. lib. fabules. & ar. contra. ff. e. si operatum. & C. e. liberti. io.

p POssessiones. non ꝑpetuo. hoc verbum perpetuo spectat tantuz ad clericos sm q exponit. ℨ. ℨ. e. §. illud. Sed hec veritas est q monasteriis & pijs locis potest dari aliquid perpetuo. vt. ℨ.q.ij. vidis. & xij.q. j. si quos. si autez simpliciter datur aliquid persone. intelligo personaliter esse datuz ℨ. x. questione. ij. hoc ius. si ecclesie datur. intelligo donationem esse perpetuam vt. ℨ. e. c. vltimo. extra de insit. cum venissent. nam cuz res intelligatur data vsqz ad mortem hominis. & ecclesia non possit mori. xij. questione. ij. liberti. semper intelligitur perpetuo esse datuz quod ecclesie datur. Sed si quis dederit ecclesie tantuz vsum rei non proprietatem in hoc casu vtitur ecclesia re illa vsqz ad centum annos. quia hec etas longeui hominis est. ff. de vsufruct. an vsufructus. Sed nunquid episcopus sine canonicis temporalem donationẽ facere potest. dico q sic. q tantum perpetue concessiones spectant ad alienationem. vt extra de his que fi. a prela. fine con. ca. tua. xij. questione. ij. bone. secus fit in concessione ecclesiarum que licet temporales sint tamen solus non concedet nisi hoc habuerit ex consuetudine. vt extra de his que fi. a prela. ea noscitur. arg. ta-

SImiliter & hoc ad omniuz ecclesiarum noticiam vestra ceteroꝝqz exhortatione & iudicio cẽsemus peruenire: & ab omnibus firmiter teneri: quia res episcoporum esse ecclesie' non dubitantur si in eorum facultatibus similis fuerit crudelitate crassatum: peruasoꝛes rerũ memoratarum predicta canonum districtione feriantur: vt qui moriꝫbus ꝓprijs ac nulla cõscientie castigatiõe corrigunt: saltẽ ecclesiastice & canonice vindicte perfodiantur aculeis. Itẽ ex libro capituloꝝ. Caroli & lodonici imperatorum.

Res ecclesie principũ auctoritate distribui non possunt.

QUia iurta sanctoꝝ patrum traditionem nouimus res ecclesie vota fideliuz eẽ precia peccatoꝝ & patrimonia pauperuz: cuiqz non solum habita conseruare: verum etiam deo opitulante conferre optamus. At autem ab ecclesiasticis officijs de diuidendis' rebus ecclesie suspicionem ducuz cõceptam penitus amoueamus: statuimus vt neqz nostris neqz filiorum' & deo dispensante successoꝝ nostrum temporibus vllam penitus diuisionem aut iacturaz patiantur. Cum ergo preter conscientiam episcopi vel eius cui huiuscemodi officia commissa sunt: quilibet prohibetur oblationes ecclesie distribuere: liquido apparet qõ cum episcopi cõsensu quibuslibet ecclesijs possint distribui. Huic interpretationi videtur contrarie auctoritas illa tollerani concilij.

Nihil de iure sue diocesis episcopi presumant auferre.

QUonstitutum est' a presenti cõcilio episcopos dioceses suas ita regere: vt nihil ex earuz iure presumant auferre: sed iurta priorum auctoritatem conciliorum tam de oblationib⁹ quã de tributis ac frugibus tertiam' consequantur: qõ si amplius' quippiam ab eis presumptum extiterit: per cõcilium restauretur. Appellantibus ipsis condi-toribus' aut certe propinquis' eorum si iam illi a seculo decesserunt.

Item symmachus papa.

Possessiones ecclesie derelictas: nulli sit alienandi licentia.

POssessiones quas vnusqsqz ecclesie proprio dedit aut reliquit arbitrio: alienare quibuslibet titulis aut distractionibus vel sub quocunqz argumento nõ patimur nisi forte aut clericis bonorum promeritis aut monasterijs religionis intuitu: aut certe peregrinis: si necessitas largiri suaserit: sic tamẽ vt hec ipsa non perpetuo' sed temporali-ter perfruantur. Sed illud tollentani concilij ita intelligendum est vt episcopi preter quartã vel tertiã que sm locoꝝ diuersitates eis debetur: nihil contingant. Unde in cõcil. leonis pape statutum est.

A clericis & pijs locis vltra statuta patrũ aliqd eps non exigat.

NUlli episcoporuz liceat a subiecto sacerdote vel alio quocunqz clerico & pijs locis dationes vltra statuta' patrũ exigere: aut supposita in angarijs inferre: sed cũ optimus sit pfectoꝛ ita pspiciat vt vniuerse sibi oues cõmisse a se maxime alantur atqz in necessitatibus' iuuẽtur: nõ illicitis exactionibus opprimantur: qz dominus pascere & docere nos docuit & omnib⁹ ministra

men contra. xij.q.j. episcopus. vbi nec fructus potest episcopus dare sine cõscientia cleri sui.

q NUlli. statuta. si ergo episcopus aliqd exigat a subdito suo. negari potest ei. nisi ostendat hoc a canone ei concessum. vt. xviij.q.ij. hoc tantũ & ix.q.iij. conquestus.

r ℂ Necessitatibus. a pauperibus. n. nihil petet. vt. j.q.ij. placuit. sic dicit lex q si ꝓria tenuis est pon⁹ ẽ iuuãda q̃ spoliãda. vt. C. noua. vecti. isti. nõ pos. l. j.

a A Boc.ſi.C.de iude.nullus.
b A C Et iudicia.ſ.lxxxix.di.ad hoc.
c C Uel quolibet.ergo non ſolum de decimis ⁊ oblationibus fient quattuor portiones.ſed etiaz de penſionibus ⁊ aliis redditibus.xij.q.ij.quattuor.
d C Uiſum.ergo epiſcopus pro arbitrio ſuo poteſt bona eccleſie diuidere.xij. q.ij. vulterane. j.e.q.vij.de cimas.contra.ſed ibi ſoluitur q potius concordat.
e P Redicator. ꝓbat ſexta ſynodus auctoritate petri ⁊ pauli q prelatus a ſubditis non debet exigere aurum vel argentuz.ſed potius eos erudire.nam beatius eſt dare q̄ accipere.ex̄ de cele.miſ.cum marthe.
f C Diuinus .quãdoqz ponitur in mala ſignificatione vt.j.q.i. nunquã.
g C Immo vero.ſi inder. dicit condemno te immo abſoluo te.vlt.verbo ſtandum eſt.de pe.di.ij.nõ enim.
b C Multitudini .argu.qõ vni precipitur.ad omnes extenditur.lxj .diſt. miramur. xxxviij.di.ignorãtia.⁊.ſ.di. v.ad eius vero.
i C Aurum.verba pauli.
k C Eriſtimans.verba ſynodi immo verba fuerunt domini.vt ex̄ de cele .miſ.cum marthe.
l C Ait.enim in ſecũda epiſtola ad corinthios.
m C Theſaurizare .ſuperficialis eſt iſta argumentatio. q: ⁊ filij.theſaurizant parentibus .qui parentes ſuccedunt eis ſi quid habent .vt ſ.iij.q.iiij.bi qui.⁊.j.xxxv.q. viij .hoc ſalubriter .non eſt ſuperficialis quia non ſuccedunt parentes filijs .niſi in defectu.
n C Parentibus.etiam ſpiritualibus.⁊ reſperit apoſtolus naturam ⁊ votum parẽtum.ꝓ vt voto parentum hereditas filijs debetur ſed filiorum hereditas ſola pietatis cauſa parentibus debetur.vt.ff.vñ li.ſcripto.herede.§.vlti.⁊. ff.de inoffi .teſta.nam ⁊ ſi.iurta illud. Ordine turbato ſuccedit bulgare nato. Item dicit ler quod omnia que noſtra ſũt.ex voto filijs paramus.vt. ff. de bo.li.l. pe. rñ.i. ⁊ hereditas parentum quaſi debita obuenit nobis.vt.ff.ꝓ ſocio, ⁊ quia ⁊ filij.pene ad ꝓpria bona veniunt. ff.de ſuc.e.l. i.§.pe.⁊ dicit imperator cogitare debent parentes q̄ ⁊ ipſi fuerunt filij .⁊ ea que a ſuis parentibus ſperabant. ſuis.filijs facere debent.in in auc.vt cuz de.app.cogno. §.cõſiderare.col. vlij.
o C Coacte.i. pro lucro terreno.
p C Illud autem.capituli. ſ.poſſeſſiones.
q R Euertimini.Caſus. In prima parte ponit bieronymus verba prophete vſqz ad illud verbum effuſionis.In ſecunda parte exponit ea ad litteraz vſqz ad illud ſi quis doctus.Abinde myſtice ſiue moraliter.
r Reuertemur.quaſi dicat non diſceſſimus.immo in boc receſſiſtis.quia conflixiſtis me .hac tamen conditione ſi homo affligit.ideſt poteſt affligere deum.⁊ ideo dicit.c.ſi affligeret.quia nature dei nihil nocere poteſt xj.q.iij.ſm catholicam.quia impaſſibilis eſt.xxij.q.iiij.incõmutabilis.
s C In decimis.nota deum dici affligi cum eius ſubditi affliguntur.& ij.q.v.habet hoc proprium.⁊.iij.q.j.nulli.in fi.
s C In decimis.ſ.non ſolutis.

re:nõ terrenis lucris ⁊ auaricijs delectari. Item gregorius leoni epiſcopo carthaginenſi.

De redditibus eccleſie quarta ps clericis eſt diſtribuenda.

A Dboc locorum gradus rationis ordo diſtinxit:⁊ indicia eſſecõſtituit: vt nec prepoſiti in opprimendos ſe fruſtra valeant occupare ſubiectos nec ſubiectis iterum cõtra ſuos prepoſitos effrenata ſit reſultandi licẽtia. Volumus igitur vt quicquid eccleſie tue ex redditu vel quolibet alio titulo fortaſſis accreſcerit:quartam exinde portionez ſine diminutione aliqua debeas ſegregare atqz eam ſm domini timorem preſbyteris diaconibus ac clero vt tibi viſum fuerit diſcrete diuidere. Item ex ſexta ſynodo.

Epiſcopus turpis lucri gratia nihil a monachis vel clericis ſuis exigere debet.

P Redicator eccleſie paulus diuinus apoſtolus ac ſi canonem ponens epheſiorum preſbyteris imo vero ⁊ omni ſacrate multitudini ac plenitudini ita fiduciali ter perbibuit:argentum aut auruz aut veſtem nullius concupiuiſtis ſcitis:quoniam ea que mihi opus erant ⁊ bis qui mecum ſunt miniſtrauit manus iſta:omnia oſtendit vobis:quoniã ſic laborantes oportet ſuſcipere infirmos:beatius eſt ꝛ ſtimans dare quam accipere:propter quod ⁊ nos docti ab eo diffinimus.nullatenus epiſcopum turpis lucri gratia excogitare:ad excuſandas excuſationes in peccatis expetere aurum vel argentum aut aliam ſpeciem a preſbyteris vel clericis vel monachis qui ſub ipſo ſunt. ait enim apoſtolus. Non debent filij theſaurizare parentibus: ſed parentes filijs. Et apoſtolus petr? Paſcite qui in vobis eſt gregem dei non coacte:ſed ſponte ſm deũ non turpis lucri gratia neqz vt dominantes in clero: ſed forma facti gregis: ⁊ cuz apparuerit princeps apoſtolorum percipietis imarceſſibilis glorie coronam. Illud autem quod in fine capituli ſymmachi ponitur.hec ipſa non perpetuo ſed temporaliter perfruantur:ad ꝑſonales tantum poſſeſſiones clericorum videlicet ⁊ pauperum non ad monaſteriales referendum eſt.

Quam vero ſit graue apud deum decimas ⁊ oblationes ac primitias ſacerdotibus non ſoluere: auctoritate hiero. ⁊ augu. apparet.

Ait nanqz bieronymus ſuper malachiam.

Reus apud deum habetur:qui ſacerdotibus decimas non ſoluerit.

R Euertimini ad me:⁊ ego reuertar ad vos:dicit dominus exercituum:⁊ dixiſtis in quo reuertemur. Si affligeret homo deum: quia vos confligitis me:⁊ dixiſtis: in quo confligimus te: in decimis: in primitijs:⁊ ideo in penuria vos maledicti eſtis:⁊ me cõfligitis tota gens. Nunc ſequamur ordinem prophete:q: mihi non reddidiſtis decimas ⁊ primitias:iccirco in penuria ⁊ fame maledicti eſtis:⁊ me vos ſupplantaſtis ſiue defraudaſtis. Ecce annus expletus eſt:et nihil in meos theſauros ſed in veſtra horrea comportaſtis:⁊ pro decimis ⁊ primitijs que parua erant vt a vobis darentur:vbertatẽ poſſeſſionum veſtrarum ⁊ omnem frugum abundantiam perdidiſtis. At autem ſciatis hoc me iraſcente perfectum quia fraudaſtis me parte mea:horto: vos atqz commoneo vt inferatis decimas in horrea mea hoc eſt in theſauros templi:⁊ habeant ſacerdotes ⁊ leuite qui mihi miniſtrant cibos:⁊ probate me ſi nõ tantas pluuias effudero: vt cataracte celi aperte eſſe credantur:⁊ effundam benedictionem meã vobis vſqz ad abundantiam. Verbum effuſionis nomen largitatis oſtendit:ſed fieri poteſt vt agros irrigantibus pluuijs ſit quidem ſertilitas. verũ aut locuſta veniet aut brucus aut erugo aut eruca:⁊ labores hominum vaſtabunt:ꝓpterea adiũgit ⁊ dicit:⁊ increpabo pro vobis devorantes locuſtas videlicet ⁊ reliqua que prediximus:⁊ nõ corrumpent fructum terre veſtre .Si quando fames ⁊ penuria ⁊ rerum omnium egeſtas oppꝛimit mundũ ſciamus hoc ex ira dei deſcendere qui ſe in pauperibus ſi non accipiant elemoſynam fraudari loquitur ⁊ ſuas poſſeſſiones poſſumus decimas ⁊ primitias interpretari. Si quis doctus ⁊ eruditus lege domini poteſt alios erudire:non debet ſu e aſſignare prudentie ingenioqz quod poſſider:ſed gratias agat primum domino qui cuncta largitur:

t C Tota gens .i. ex toto gentiliter viuentes.vel glibet ō pplo.
v C Supplãtaſtis.ar. contra. j. de con.di.ij. panem . ſed intellige quantum in vobis ẽ xj.q.iij.inter verba.vl ita defraudãt ſubtrahẽdo iſta pauperib.
r C Annus expletus. nõ tamen finis anni ſpectandus eſt.vt tũc decime preſtantur .ſi preſtande ſunt cũ fructus colliguntur.extra de deci.cuz homines.imino ⁊ ſi agerbis ſ anno det fruct totiens dãde ſunt decime.hic ergo figillauit eos qui tam tarde dederunt.In perſonalibus tamen decimis poſſet dici q̄ in fine dãdi ſunt propter lucra minima. Incõueniens enim eſſet q̄ ſcriptor vl aliqs negociator ſingulis diebꝰ deberet decimaz partez lucri dare eccleſie ar.ad hoc qualequale extra de pig no.ex litteris. ibi propter poſſeſſionum inimicitias ⁊ quia talis ſolutio in commoditatem haberet.vt.ff.fami.her.plane.idem dicendum eſt de caſeo ⁊ lacte.io.
y C Perdidiſtis.arg. aliquem debere puniri in eo in quo delinquit.xij.q.ij.qui ⁊ humanis.⁊ q negat qõ debet.negari ei debet quod ſibi debetur.ex̄ de vſur.quia fruſtra C.de fideicom.lib.l.ſi qs in ſuo.xcv.di.eſto.
a C In horrea.ar.q̄ iſti ruſtici debent deferre in horrea decias ad ipſas eccleſias.ar. j.q.vij.decimas.C.ō ānonis ⁊ tribu.l.p locis.li.r.non ergo a clericis vel eorum nunciis ſunt colligende in agris.
b C Ad abundantiã. j.q.vij.maiores.
c C Uerbuz.hec ſunt verba bieronymi.
d C Dñdit.hic.⁊.C.ō inof.teſt.l.ij.qñqz etiã nõt viciũ.xlj.di.ſepe.
e C Aut erugo. erugo enim eſt ros qui cadit ſuper teneras ſpicas.⁊ propter hoc ſole veniẽte marceſcũt. Eruca eſt vermis q ibi naſcitur. ff.loca.ex ꝺducto.
f C Ex dei ira.homo enim propter peccata ſua affligitur.vt.vij.q.j.ſcitaris.lvj. di.ſi gens. j.xxiij.q.iiij.ſi quos.
g C Et ſuas.ſi ergo ſue ſunt rei vẽdicatio tentabitur ꝓ eis.C.ō ſa.ſan. eccle. vt inter.

g ¶ Interpretari.i.moraliter exponere.
a ¶ A quibus.ar.q̄ discipuli debent referre gratias magistro non tantum verbis.sed etiam rebus.vt.xcix.di.ecce.
b ¶ Vendicauerit.i.sibi ascripserit.
c ¶ Cataracte.i.fenestre.
d ¶ Nubibus.i.predicatoribus.
e ¶ Imbrem. gratie ⁊ scientie que in ea augebitur.de pe.di.iij.si seruo.io.
f ¶ Decime tributa. i. debita aĩab⁹ egẽtib⁹ diuina gr̃a.vt melius dicas q̄ dant egentibus clericis.nõ tamẽ ideo minus dãt de sũt.⁊ si diuites sũt non enim intuitu personarum dantur ecclesijs.Si ergo decime sunt tributa.ergo non possunt prescribi vt.j.q.iij.§.porro.⁊.C de prescrip.xxx.anno. competit.quod falsum est extra de prescrip.ĩ quarta.Item si sunt tributa ergo compensatio in eis nõ admittitur.C.de compen.l. iij.preterea si sunt tributa.ergo si quis appellat vt eas retineat non auditur.vt.iij.q. vj. quotiens fiscalis. ⁊ est expressum extra de deci.tua.in fi.
g ¶ Premium. idest gratis vult beneficiũ suum concedere non pro precio. sed tamen bonorem vult habere.argu.ff.man.si remunerandi.⁊ est si.j. q.j. iudices. vbi dicit q̄ non sunt dicenda munera .sed sumpt⁹ ⁊ facit ad hoc qđ dicit xxiij.q.iij.honorãtur.
b ¶ De militia.licita. ergo ⁊ clerici si militẽt xxiij .q.j. militare .tenẽtur dare decimas.
i ¶ Negocio. dũmodo licita sit negociatõ vt extra.e.er trãsmissa.⁊ tamẽ vir aliqua negociatio sine peccato potest exerceri. vt de pe.dist.v.qualitas dicit tamen licita quo ad laicos.in quibusdam reb⁹.vt.lxxxviij. di.fornicari. Sed nũquid de illicite acquisitis debeat dare decimas.notaui.xiiij.q.v.in prin. Sed nunquid ỏ furto vel latrocinio dande sunt decime: dicunt quidam q̄ sic.ne apud eos ita remaneant.ar.ad hoc.xxij.q.j.considera.alij negant ne ecclesia videatur approbare delictum.sed dico q̄ a fure vel a raptore bene petitur decima non ratione negociationis sue.cum illa sit reprobata.sed quia inuenitur in possessione.quia decima sequitur quemlibet possessorem siue iudeum: siue excõmunicatum.vt extra de deci.de terris.extra de vsu.quanto.extra de sen.excom.si vere alioquin.esset predo melioris conditionis q̄ bone fidei possessor.quod esse nõ debet.vt.ff.de pe.here.si a domino.§.vlti. Item nunquid indei personales decimas dabunt: videtur q̄ sic.vt extra de vsu.quanto.circa fi.quod concedo. Item er omnibus q̃ ex lucrativa causa habentur dabũtur decime.vt de donatione legato. vel si extraneus instituitur in testamento.aliud est si aliqs ab intestato succedit quia tali debita est hereditas iure nature. vnde potius debituz est q̄ lucrum. vt.ff. vnde liberi.scripto.§. vlt. Idem dico per quẽcũq; manus ambulauerit q̄ quilibet teneatur decimam de lucro suo. Sed nunquid doctor de collecta vel aduocatus de patrocinio. vel mercenarius de eo qđ meretur debit decimam: non videtur cum illud non sit lucrum. sed debitum. credo tamen q̄ sic. quia scriptum est honorabis. dominum deum tuum de tuis iustis laboribus. vt.j.q.j. non est putanda. Item quia hic dicitur de omni artificio dande sunt decime vt extra.e.non est in prãte.
k ¶ Tu ad decimam .idest tantum decima remanebit tibi vel demonibus sociaberis. qui sunt decima ps angelorum.
l ¶ Prohibetur.j. de pe.di. j. si agamus.§. lxxvj. dist. ieiunium.
m ¶ Ex debito. ergo videt q̄ actio personalis competat pro decimis. petendis.
n ¶ Alienas. ergo ante separationem sunt ecclesie. vt no.§.e.q. moderamine.
o ¶ Inuadunt. nota q̄ idẽ est iniuste detinere qđ̃ rapere. vt hic.⁊ extra ỏ resti. spol. sepe.⁊ idem est auferre qđ̃ si dare. xlvij. di. sicut. ⁊ .xij.q. ij. indigne.
p ¶ Homicidior̃. §. xj.q.iij. p̃cipue.§. dist. xxxvj. pasce.
q ¶ Premium. j. xxvij.q. ij. sunt qui.
r Apostolicis. necessarijs. i. in victu ⁊ vestitu: vt.x.q.ij. episcopus. ioan.
s Quoniam quicquid. res ecclesie sunt pauperum. vt. xxij.q.vij. q̄ autem similiter res clericorum sunt pauperum: vt. xxiij.q. viij. conuenior. ⁊ dicuntur esse pauperum. quia tempore necessitatis sunt eis communicãde. vt. xlvij. di. sic bi.
t ¶ Omnibus. no. que ecclesia dicatur sufficiẽs ad hoc vt qs debeat esse contentus vna. i. que possit omnes recipere. vt. xlij. di. quescamus. et extra de preben. de monachis. ar. §. x.q.ij. eps. vbi dr̃ q̄ erit ꝓuid⁹ victu ⁊ vestitu.
v ¶ Cõcedere: cũ ꝓsensu epi alis si prelatus p̃ter auctoritatẽ epi cõcederet post eius mortẽ reuocaretur. extra de transac. decetero.
x ¶ Nõ licere. hoc est certũ q̄ ius decimarũ laic⁹ possidere nõ põt. cũ sit spũale. vt ex̃ de p̃scrip. cãz ex̃ de decis prohibemus. Sed nũquid fructus decimarũ possunt concedi laicis. sic ad tẽpus vt extra ne pre. vi. su. querela. ⁊ vsqz ad finẽ vite ispoz ar. ex̃ ỏ bis que fi. a p̃la. cum aplica. ĩ fi. ar. §. x.q.j. hanc.
y ¶ Diuinis. nõ generalem sermonem nõ generaliter intelligendũ. lxxxviij. di. fornicari. lxxv. di. q̄ die. lxxvj. di. scire. lxxxv. di. c. j. j.q. iij. dilectio. xij.q.ij. sine. xiiij.q.ij. super. de condi. di. ij. reuera. di. xcv. ecce. ar. xix. di. c. j. §.
z ¶ Episcopo. ⁊ sufficit auctoritas illius episcopi ad talem alienationem vt ex̃ de bis que fi. a prela. cum aplica. contra. xij.q.ij. sine. non enim videtur q̄ solus episcopus possit cõcedere sine capitulo. sed hoc soluitur extra de bis que fi. a prela. cum apostolica. hic ergo laicus qui capax non est facit locum capaci ar. C. de na. li. aut. .ls. ff. de iniusto rup. tcsta. l. pe. ⁊ q̄ nullus religiosus debeat recipere ecclesiam de manu laici est expressum extra de priuil. cum ⁊ plantare. ⁊. j.q. vij. siquis.
a ¶ Cõsensuz. ar. q̄ ratihabitio epi retrotrahit: ⁊ cõfirmat illud qđ̃ per se inualidum erat. ar. extra de iurepa. cura pastoralis. j. e.q. vij. decimas. ar. cõtra extra de elec. auditis.
b ¶ Bonis. §. j.q.ij. clericos. ⁊ c. pastor ecclesie. ⁊ c. sacerdos.
c ¶ Parentum. videtur loqui de illis clericis qui ecclesie non seruiunt. §. x.

deinde sacerdotibus eius ac ministris a quibus⁹ doctus est: si enim non egerit gratias sed scientiam vẽ dicauerit⁹ sibi: in penuria maledicetur. q̄ si intelligens largitorem deum ⁊ agens bis gratias per quos a deo eruditus est humiliauerit se: et in horreum dei intulerit cibos. hoc est scripture alimẽta in ecclesijs populis ministrauerit: statim aperientur super eum cataracte⁹ celi: ⁊ effũdetur pluuia spiritualis: ⁊ mandabit nubibus⁹ suis: vt pluant super eum imbrez⁹: ⁊ abundantia rerum omnium perfruetur. Item augustinus.

Quod decime sacerdotibus sunt tradende.

Decime tributa⁹ sunt egentiuz animarum. q̄ si decimam dederis. non solum abundantiaz fructuum recipes: sed etiam sanitatez corporis ⁊ anime consequeris: non igitur dominus deus premium⁹ postulat sed honorem. deus enim noster qui dignatus est totum dare. decimam a nobis dignatus est recipere: non sibi sed nobis sine dubio profuturam: sed si tardius dare peccatum est: quanto magis peius est peccatum non dedisse. de militia⁹: de negocio⁹: ⁊ de artificio redde decimas. Cum enim decimas dando ⁊ terrena ⁊ celestia possis premia. promereri: quare pro auaricia duplici benedictione frandaris: hec est enĩ dei iustissima consuetudo: vt si tu illi decimam non dederis: tu ad decimam⁹ reuoceris. dabis impio militi: quod non vis dare sacerdoti. benefacere semper deus paratus est: sed hominuz malicia prohibetur⁹. Decime etenim ex debito⁹ requirũtur: ⁊ qui eas dare noluerint: res alienas⁹ inuadunt⁹: ⁊ quãti pauperes in locis suis vbi ipse habitat: illo decimas non dante fame mortui fuerint: tantorum homicidiorũ⁹ reus ante eterni iudicis tribunal apparebit: quia rem a deo pauperib⁹ delegatam suis vsibus reseruauit. qui ergo sibi aut premiũ⁹ cõparare aut peccatorum deridet indulgentiam promereri: reddat decimam: etiam de nouem partibus studeat elemosynam dare pauperibus. Item biero.

Seipsum condemnat: qui euangelizantibus necessaria subtrahit.

Apostolicis viris ⁊ euangelizatoribus christi in necessarijs⁹ vsibus nolle tribuere: seipsum condemnare est. Quod autem decime episcoporum consensu monachis licite tribuantur: beatus biero. damaso pape scribit dicens.

Liberum est clericis monachis ⁊ religiosis decimas concedere.

Quoniam quicquid⁹ habẽt clerici pauperum est: ⁊ domus illorum omnibus⁹ debent esse cõmunes: susceptioni peregrinorum ⁊ hospitium inuigilare debent. maxime curandum est illis: vt de decimis: ⁊ oblationibus: cenobijs: ⁊ renodochijs qualem voluerint ⁊ potuerit sustentationem impendant. Liberum est enim monachus ⁊ spiritualibus iuris deum colẽtibus ⁊ timentibus decimas ⁊ oblationes cũctaqz remedia cõcedere⁹: ⁊ de iure suo in dominium illorum ⁊ vsum trãsferre: nec tam in pauperibus paupertatem q̃z religionem attẽdere. Quod autem beatitudo tua quesiuit: vtrum vsus decimarum ⁊ oblationum secularibus prouenire possit: nouit vestra sanctitas omnino non licere⁹ protestantibus hoc diuinis⁹ auctoritatibus patronorum canonum quãobrez si aliquando fuerint ab his male detenta que diuini iuris esse noscuntur: ⁊ in vsum transierint monachorum et seruorum dei episcopo⁹. tamen loci illius prebente consensum⁹ constabunt eis omnia perpetua firmitate ⁊ stabilitate subnixa. clericos autem illos conuenit ecclesie stipendijs sustentari: quibus parentum ⁊ amicorum nulla suffragantur stipẽdia. Qui autem bonis⁹ parentuz⁹ ⁊ opibus sustentari possunt: si quod paupez est accipiunt: sacrilegium profecto

q.iij.cauendum.§.rij.q.j.illi autem.j.xxxj.q.j.quomodo.

a E capellis. Hec est secunda questio. an in capellis monachorum presbyteri sint instituendi per monachos: quod vt melius pateat videndum quid iuris habent religiosi in suis capellis. Et nota q duobus modis fiunt capelle religiosorum: edificatione ꝛ collatione. Si edificatione habent institutionem temporalium ꝛ episcopus spiritualium. vt j.e.sane. ꝛ.c.vl. Si autez collatione: aut collate sunt eis ab episcopo aut a patrono. si ab episcopo aut sub certa forma: aut cum omni iure: aut simpliciter. si sub certa forma: non habent ibi plus iuris q̄ forma cōtineat. Si vero cum omni iure: tūc habent ꝛ temporalem ꝛ spiritualem institutionem. j.e. visis. ꝛ sic intelligitur illud cuius est possessio eius est. ꝛ institutio. In hoc casu logitur extra de capel.mo. in ecclesijs. remanet tamen ius episcopale i ordinatione. iudicio altarium consecratiōe ꝛ visitatione. ir.q.iij. per singulas. Si autem concessit episcopus simpliciter. quid iuris sit. habetur extra ō dona. pastoralis. Si vero patronus concessit capellā domui religiose. non plus iuris habet acceptor q̄ dator ar.§.e.q.j. si quis laicus. extra de dona. inter vi. ꝛ vro. imper. ff. de re. iuris. nemo plus. nisi hoc factum sit de consensu diocesani episcopi quo casu cedit in dominiuz religiosorum. extra de iurepa. q̄ autem. ꝛ extra de dona. pastoralis. que autem dicta sunt: intelligas ō monasterijs nō exemptis. In exemptis enim ꝛ eorum capellis ꝛ qō principi placet legis habet vigorem. Et nota q̄ io. fa. dixit q̄ si ecclesia nondum est consecrata. tantam in ea habet patronus potestatem q̄ preter episcopi licentiam potest religioso loco concedere non solum ius patronatus. sed etiam ipsaz ecclesiam. ar. j.e.q.vl. nemini. sed hec opinio corrigēda est. cuiꝰ religiosus locus iā sit. maxime propter solemnitates que ibi fiunt ab episcopo. ō con.di.j. nemo. Et q̄ religiosus sit habes extra ō reli.do. ad hec. vnde iam in episcopi potestate consistit cum lapis benedictus ibi iā sit positus. j.e.q.vij. omnes nam nec a laico potest aliqs instituti. j.e.q.vlti. si plures multominus supponi potest loco religioso per laicuz cum institutio sit temporalis. suppositio vero ppetua. Item est contra eum. r.q.j. nouerit. vbi dicitur q̄ postq̄ deo dederit. q̄ nihil habet iuris in re illa. io.

incurrrunt ꝛ cōmittunt: ꝛ p abusionem talium iudicium sibi mandu/cant ꝛ bibunt. De predijs autem que a colonis eorum colūtur sic diffinitum est in magoci. cōci. Que sti sunt preterea etcetera.

Q.ij.

E capellisꝰ vero que ab eis possidētur: quod per eorum institutionem a sacerdotibus sint gubernā de. Joannes papa probat scribens Isaac syracusano episcopo.

Presbyteri in monasteriorum ecclesijs p abbates instituantur.

Dilis' litteris charitatis vestre quibus satis perpenditur quā to studio huic sancte sedi reuerentiā exhibetis: non modice gauisi sumꝰ nunc itaqz super ea que consuluistis vt charissimo fratri benigne discre/tum consilium damus deleganit enim nobis pia mansuetudo ve/stra: vtrum ecclesie pro quieteᶜ monachorum a sanctis catholicis episcopis eis tradite per sacerdotes: ab eis ordinatos ꝛ inuestitos debe/ant instituī. Addidit quoqz frater/nitas tua litem ꝛ seditionem inter clericos monachosque ex hac causa non modicam esse ortam: quod instigatione versuti hostis nemo fieri ambigat. habet enim mile nocēdi modos: nec ignoramus astutiaz eius. conatur nanque a principio: ruine sue vnitatem ecclesie rescindere: charitatem vulnerare: sanctorū operū dulcedinē inuidie felle inficere: ꝛ oibꝰ modis humanū genꝰ euertere ꝛ pturbare. dolet. n. satis et erubescit charitatem. quam in celo nequiuit habere: homines constantesᵉ ex lutea materia tenere in terra vnde oportet quantum fragilitati nostre conceditur: vt omnes aditus nocendi eius versutie munia/mus: ne mors ingrediatur per portasᵉ nostras: consilio itaqz multorum fratruz diligenter exquisito decernimus vt ammono ecclesie monachis traditeᵉ per suosᵉ sacerdotes instituantur: Diuine enim leges habent ꝛ seculares vt cuius est possessioᵉ eius fiat institutioᵉ: ꝛ si in dando quod maius estᵉ: facilis fuit charitas: sit facilior in ꝓcedendo quod minus est sancta largitas maius enim fuit possessionem dare: quam

f T Tradite. pleno iure: idem intelligunt quidam vbi episcopus simpliciter concedit. ar. ff. de serui. si cui. ꝛ. ff. de vsu. ꝛ habi. si ita. sed cōtra extra de do. pastoralis. ꝛ.j.q.j. sunt nonnulli. cum autem monasterio priuilegiato cum capellis suis habitis ꝛ habēdis ꝓcedit episcopus ecclesiā. etiam pleniſſimo iure ſm pleroſqz puenit ad monasteriū etiaz quo ad correctionem excessuz. Is tamen abbas ille, nō deponet aliquem nec suspendet in perpetuum nisi hoc haberet ex priuilegio. Sed nūqd episcopus ita potest eximere ecclesiam aliquaz q̄ nihil remaneat in ea: dico q̄ nō q: episcopus nō pōt alium iudicem facere ordinariuz in dioceſi sua. nec ita plene posset episcopus remittere ius episcopale. vt b in fi.q: sic posset a se reijcere iurisdictionem episcopalem. naz quā tumcūqz generaliter episcopus eximat aliquā ecclesiā semp retinet correctionem. visitationem. procurationē ꝛ cathedraticū. vt extra de cen. cū venerabilis. ꝛ de dona. pastoralis. nec etiā in prejudicium archidiaconi pōt episcopus aliq̄ iura remittere ecclesie vt ex̄ de excess. prela. c. j.x.ij. Si obijcis id q̄ est ex̄ de reli. domi. cōstitutus. vbi dī q̄ episcopꝰ possit plene eximere aliquā eccl'iam dicas q̄ illa exēptio fuit ꝓfirmata a papa sicut patronus quantūcūqz gnāliter remittat ius patronatus. tñ q̄dā iura retinet libertoꝰ. C. de bo.li.l.fi.

fit inuestituram concedereᵉ. quoꝝ modo possessoris iura cognoscentur: ꝛ suarum rerum sibi tributa reddentur vbi quod suum est per alterum datur ꝛ cum voluerit auferturꝰ Humani moris' est illum vereri: cuius indicioꝰ ꝛ voluntate nunc erigitur: nunc deprimitur. vnde fit vt in partem episcopi ad seruiendum sacerdos proclivior fiat ꝛ sic episcopus quod sancte ꝛ religiose dederat: quadam simulata auctoritate ad se trahatᵉ. sic itaqz priuatur mercede quam consecutus fuerat: tum quia ficta charitate aufert quod dederat: tum quia pranorum sacerdotum discordias ꝛ scissuras amantiū verbis nimis factus credulusᵖ: ꝛ q̄ prius fucate moliebat lucrari: post detecta fraudeᵗ conatur quadam vsurpatione ex toto auferre: quoꝝ aduertentes calliditates et hostis versuti suasiones: monachis deinceps omnino licentiam damus suarum ecclesiarum inuestitores fieri: ita tamen vt iudicio synodi si cōtra sacerdotium agere presumpserint multentur: ꝛ felici mucrone episcopi saccerdotum piacula resecentur. Hac auctoritate monachis conceditur inuestitura suarum ecclesiarum: sed videtur contraire vrbanus papa. ij. dicens.

Palea.

Admonemus atqz precipimꝰ vt decimas omnino dare deo non negligant: quas ipse deus dare constituit. Quia timendum est. qui deo suum debitum subtrahit: ne ei auferat necessaria. Item nicolaus papa.

De eodem. Palea.

Precipimus vt ꝛ decime ꝛ primitie seu quecunqz oblationes vinoꝝ ꝛ mortuoꝝ ecclesijs dei fideliter reddantur a laicis: ꝛ vt in depositione episcopoꝝ sint ſm canones distribuēde. quas q̄ tenuerit a sancta cōmunione priuet aut separetur. Item leo papa.

De eodem. Palea.

Nullus decimas ad alium pertinentes accipiat. Item ambrosius.

Palea.

Nam qui deo non vult reddere decimas quas tenuit: ꝛ homini non studet reddere quod in/

g T Per suos. j.q.p rī.c.iij. j. xviij.q.ij. cellulas. §. d. liiij. abbati.

b T Possessio. i. res possessa. ar. ff. de ver. signi. si interdum.

i T Institutio. i. ordinatio. naz cuiq̄ est res sua cōmittenda. C. ō iudi. nemo.

k T Quod maius ē. ar. q̄ cui ꝓcedit maiꝰ ꝛ minus. vt. xij.q.ij. p̄cipimus. ꝛ ex̄ de decier. pte. Item cui phibet maiꝰ ꝛ minus: vt. xiiij. q.v. penale. ꝛ. xliij. d. nulli. ꝛ. §.e.q.j. ꝛ tempore. ꝛ.c. postquaz. ff. de adul. nec in ea. maius. n. ē dare id ad qō qs nō tenet q̄ p̄mittere vti datis. ad que quilibet tenet.

l T Cōcedere. i. p̄mittere ꝓcessa vti.

b T Ilis. delegauit. i. insinuauit. vel dic melius. i. quesiuit.

c T Pro quiete. a curis temporalibus. vt. §.e.q.j. de p̄sentium.

d T Constantes. j. de pe. di. ij. principium. §. si vero. ō j. xxvij.q.ij. §. et bis extra de ver. sig. nam ꝛ ego.

e T Per portas. i. p̄ sensus corporeos qbus mediātibꝰ peccatū transit ad nos.

m T Mores. ar. et eo q̄ aliqd solet fieri: vt. xxviii. di. de syracusane.

n T Judicio. §. viij.q.ij.c.j.

o T Ad sē trahat. §.j.q.iij. quesitum. §. xij.q.ij. sacrorum. sic. C. de dona. si quis argentum. §. vltimo.

p T Credulus. ar. q̄ imputatur alicui q̄ minus ē credulus. xj.q.iij. nō solū. lxxxvj. di. si qd. ꝛ. xxiij.q.iiij. q̄ magnū. ar. ō xxj.q.iij. innocens.

q T Fraude. immo donator cauere debet donatori de dolo: ne res do

2 q. iii ? iiii

nata benig ne fraudis consilio reuocetur. ff. de edil. edic. l. ad res.
a S Ane. absq3 episcoporum. s. e. q. j. peruenit.
b ℭ Temporalibus. si queras in quo sacerdos teneatur respon dere monachis de temporalibus: dico in hoc q si ecclesie monachorum non sit census impositus: eum possunt monachi imponere. sed si est impositus ab antiquo ipsi eum non possunt augere vt extra de cē si prohibemus. Itez non solū monachis sacerdos respondebit in temporalibus: sed etiā episcopo si eccle sia illa ab antiquo p̄stitit censū episcopo vt. j. q. iij. peruenit. ? xviij. q. ij. c. vlti. ? pe. io. sed certe decre. di cit q census nouus imponi nō potest eti am auctoritate episco pi. vt extra de cen. si gnificauit. nisi fuerit ab initio impositus: vt habes extra. e. ti. ec clesijs. xviij. q. ij. cleu therius etiam aucto ritate episcopi a prin. vt extra de cens. prete rea. ? etiam postea si nūq̄ fuit impositus potest imponi: vt ex tra de cen. cum vene rabilis: ? hoc cum ec clesia eximitur. b.
c ℭ Sic cuiq3. s. xij. q. ij. cū deuotissimam.
d S Tatuendū. re gimini. abba tes. n. corriguntur ab episcopis. vt. j. xviij. q. ij. abbates.
e ℭ Obsequia. sic. j. q. iij. quesitum. ? xviij. q. ij. c. vlti. ? penul. io.
f ℭ Ecce vrbanus.
g ℭ Sed illud. s. e. vi sis.
h ℭ Edificant. ? ita pinguius ius habent monachi in ecclesijs fundatis in solo suo q̄ laici in ecclesijs fun datis in suo.
i Ales. de episcopo. s. qui edifi cat ecclesi as in alienis diocesi bus: ? in pprijs predi is: ? quia ptinuaf hec materia cū precedenti iō tractaf hic qō qnta Sed quare nō ita fec magister in themate q2 forte nō ita cōpetē ter posset poni thema Nō ergo q si eps fū dat ecclesiam in suo p prio solo ? in alterius diocesi. nō h3 ibi ptātē nec quo ad tpalia nec quo ad spiritualia. si vero in solo ecclie cui preest ? i alerius diocesi: h3 ptātē ibi quo ad tpalia. non aūt quo ad spūalia: sicut ? monachi. l3 qdā hoc negent dicentes episco pū vel clericos nō hr̄e nisi ius patronatus in ecclesia quā fundāt in pre dio proprie ecclesie ? in aliena diocesi. Si ergo legatur hoc. c. de ecclesia fundata in pprio predio. verbū illud circa finem. s. oīs gubernatio intel ligif quo ad tpalia ? spūalia. si vero de ecclesia fundata in fundo ecclie ? in alio epatu dic oīs gubernatio quo ad spūalia tm̄. nā qua rōne pce deref hoc monachis in predijs monasterij. ea rōne ? episcopis ? clericis in predijs ecclie sue ? hoc mō intelligif ex de iurepa. significasti.
k S I qs epor. In territorio. i. diocesi. qnq3 accipif p ipsa terra ? pos sessione ? pprietate. vt. s. pri. §. j. ? j. q. iij. l3. Quid aūt sit territori um habes. ff. de ver. si. pupillus. §. territoriū. Territorium. n. est vniuersitas agrox intra fines cuiulq3 ciuitatis. vt ibi dicitur.
l ℭ Desiderat. ? dicit. h. q. puilegiū est episcopi: vt vndecunq3 velit possit cle ri cum p̄sentare. contra illud. lxxj. di. hortamur. hoc tn̄ nō dr hic.
m ℭ Clericos. ar. q plures pōt p̄ntare patronus vel vnā eccliaz. ar. lxiij. di. de principali.
n ℭ Ordinet. i. instituat. si aūt sunt ordinati: qd iuris sit, sequitur in littera.
n ℭ Ordinet. etiā sine exa minatiōe q2 sufficit testimo niū epi p̄ntātis. vii. q. j. eps d loco sic. ? mōacho abbas s. e. q. j. monachi. si tn̄. sit de suo episcopatu cui testimo niū fert. io.
o P Ossessio. i. pdij. pprie tas. ar. ff. de verb. sig. interdum.
p ℭ Cōuentū. i. populū. vl iurisdictionē. ? ita populus facit conuentū.
q ℭ Pertinebūt. j. e. q. vij. omnes.
r L Ator p̄ntium. j. de cō. di. i. precepta. s. vij. q. i. episcopus in diocesi.
s ℭ Dedicare. s3 nunqd fecit locū religiosum dedicādo ec clesiā sine cōsensu pprij epi scopi: videtur q nō ar. insti. de rerū di. §. sacre. d cōse. di. i. nemo. credo tamē ptrariū: vt vij. q. j. eps in diocesi.
t ℭ Emēdare. nō dicit quali ter. Sed nunqd destrui faci et ecclesiā. nō ar. vij. q. iiij. q̄ sti. xiiij. q. vj. cōperim9. s. vij. q. j. eps in diocesi. ar. p ex de no. op. nun. cū ex iniuncto. dico q si denūciatio precesse rit: destrui debet illud qō fa ctum est. aliter nō.
v ℭ Quod de iure. respicit c. possessio. s. e.
x Uod aūt p̄scri ptiōe. Hic descri bitur tertia que stio: an oīa iura prescriptiōe tollanf. Ad eui dentiā ergo dicēdorū viden dū est pus de vsucapionib9 post d p̄scriptiōe. Uidendū ergo qd sit vsucapio: ? qd in ea exigaf ? que res possint vsucapi. Usucapio est acqui sitio dnij per cōtinuā posses sionē tēporis lege diffiniti. ar. ff. de vsuca. l. iij. Exigunf aūt in ea quiq3 bōa fides ab vtraq3 parte. ff. pro ēp. l. ij. §. si eā. C. d p̄scrip. xxx. an. aūt. hodie. Itē iustus titulus ? cōtinua possessio: ? q res sit mobilis. ? q nō sit viciosa: ? qō dixi ab vtraq3 parte: ver est quo ad initiū ptctus non quo ad cōtractū medij tēpo ris. j. e. §. pōr. s3 canones tn̄ exigitur bona fides cōtinua ex de prescrip. vigilanti. ? c. vl. Titulus autē est iusta cā possidendi quod nr̄s nō est. ? exigif titulus. vt. C. de vsuca. p emp. l. vl. ? extra de prescrip. si dilige ti. qnq3 tn̄ vsucapio pcedit sine titulo iusto errore interueniente. C. de vsuca. pro do. l. j. ff. p emp. q vulgo. ff. p legato. l. iiij. ? vl. Juris tn̄ error nō prodest in vsucapionibus. ff. de iu. ? fa. ig. iuris. ff. de vsuca. nunq̄. j. rn̄. Exigif etiā cōtinua possessio. hoc planū est. ? q res sit mobilis: q2 in imobilibus non h3 locū vsucapio. Que aūt res viciosa dicaf. habes insti. de vsuca. §. j. ? ij. ff. de acq. re. do. bonefidei. Itē vsucapio nō interrūpitur litis ptestatione. ff. de rei ven. si qs post acceptū. ? ff. p emp. l. ij. §. si rē alienā. ar. C. de anna. excep. vt p fectus. j. e. §. tollantur. illi tn̄ quattuor casus sunt spāles. Sequitur de prescri ptione qd sit: ? que ad eā exigantur: ? que prescriptio currat p ecclesiā. ? quali ter interrūpatur. qs sit eius effectus. Prescriptio est exceptio ex tpe substāiā

iuste abstulit: non timet adhuc deū ? ignorat que sit vera penitētia ve raq3 confessio. Iste talis nō potest veram facere elemosynam. Itē

Abbates absq3 episcopi consilio in parochialibus ecclesijs presbyte ros non ordinent.

S Ane[a] quia monachorum qui dam episcopis ius suū auferre contendunt: statuimus: ne in pa rochialibus ecclesijs quas tenent absq3 episcoporum consilio presby teros collocent: sed episcopi paro chie curam cum abbatis consensu sacerdoti committant: vt eiusmo di sacerdotes de populi quidez cu ra episcopis rationem reddant ab bati vero pro rebus temporalib9[b] ad monasterium pertinentibus de bitam subiectionem exhibeant: et sic sua cuiq3[c] iura seruentur. Idem In parochialibus ecclesijs presby teri per episcopos instituantur qui eis respondeant de animarum cu ra: ? his que ad episcopum perti nent. Item ex concilio apud sa uentiam habito.

Quorumcunq3 monachorum ec clesie episcoporum subdantur re gimini.

S Tatuendum nobis est: quate nus ecclesie quorumcūq3 mo nachorum in singulis parochijs si te episcoporum: vt decet diuinit9 subdātur regimini[d] eisq3 debita ob sequia[e] exhibeant. Ecce vrban9[f] papa prohibet inuestituram paro chialium ecclesiarum per mona chos fieri: quas Joannes papa eis concessit. Sed illud[g] ioan. pape in telligendum est de illis capellis: q̄ cu3 omni iure suo ab episcopis mo nachis conceduntur. Illud autem vrbani intelligitur de illis quas ab bates in proprijs predijs edificant[h] in villis vel in castellis suis.

Q. x. iij

Ales[i] ? si ius territorij ha beant: tamen potestatez gubernandi populum ? spiritualia ministrādi nō habent: quod etiam de episcopo i telligendum est. Unde nicolaus papa ait.

Episcopus qui in alterius diocesi ecclesiam edificat: eius consecrati onem sibi vendicare non valet.

S I quis episcoporum[k] in alie ne ciuitatis territorio pro qua cunq3 suorum oportunitate eccle siam edificare disponit: non presu mat dedicationem facere que illi9 est in cuius territorio ecclesia assur git edificatori vero episcopo hec gratia reseruetur: vt quos deside rat[l] clericos[m] in re sua ordinari. ip sos ordinet[n] is cuius territorium est vel si ordinati iam sunt ipsos habe re acquiescat: ? omnis ecclesie ipsi us gubernatio ad eum in cuius ciui tatis territorio ecclesia surrexit per tinebit. Item ex concilio toleta no. iiij.

Basilice nouiter cōdite ad episco pum pertinent: cuius cōuentus eē constiterit.

P Ossessio[o] territorij conuen tum[p] non adimit: ideoq3 no ue basilice que condite fuerint: ad eum proculdubio pertinebunt[q] epi scopum cuius conuentus esse con stiterit. Item gregorius.

Edificatori episcopo in diocesi al terius ecclesiā consecrare nō licet.

L Ator presentium[r] ioannes fra ter ? coepiscopus noster iudi cauit nobis: q exuperātius episco pus ausu temerario in diocesi ipsi9 bratorium construxit: ipsumq3 sine precepti auctoritate contra morez presumpserit dedicare[s] missasq3 il lic celeblare non metuit: quam rez cum summa te celeritate ac distri ctione conuenit emendare[t]: nec vl terius tale aliquid attētare permit tere. Quod de iure[v] ordinandi non possidendi intelligendum est. His auctoritatibus facile perpē di potest: q siue abbates siue epi scopi in suis castellis vel villis ec clesias edificauerint: non ideo epi scopo in cuius diocesi fuerint con uētus adimitur: ? ideo sacerdotes iuxta illud vrbani ? nicolai in eis ni si per episcopos cum consensu ta men ? electione edificantium ordi nari possunt.

Q. iij.

Uod autem prescripti one[x] temporis omnia

capiens: que actioni pſonali vel in rem opponitur. Eſt aũt quedaz lõgi tpis preſcriptio: de qua nihil ad pñs cũ ꝺ eccliam nõ currat. que ꝺ pñtes ſpacio. x. an. ꝺ abſentes ſpacio. xx. an. cõpletur. C. de preſcrip. x. vel. xx. an. l. vl. nec currit niſi cũ bonafide. Alia eſt lõgiſſimi tpis. i. xxx. vel. xl. an. in qua ſm leges nõ exigitur bonafides vel titulus. C. de anna. excep. l. j. ſm canones hec nõ ꝓcedit: niſi qs bonã fidẽ habuit extra de preſcrip. vigilanti. & in cõſti. inno. qñ omne. & xxxiiij. q. iij. ſi virgo. nec etiã illa que eſt. xxx. an. currit ꝺ eccliam: ſed tantũ. xl. j. e. qs actiones. Itẽ ſm canones titulus requirit in longiſſima preſcriptõe. vt eẽ de preſcri. ſi diligenti. io. quod T. negat. niſi rõne pſũptiõis. B. qñqz tñ minus iuſtus titulus parit cãz preſcribẽdi. vt eẽ de em. & ven. quenit. & eẽ de iurepa. cura. Interrũpit aũt naturaliter & ciuiliter. ſi naturaliter interrũpitur. ꝓdeſt olbus ius habẽtibus in re. fl. ō vſuca. nãliter ſi ciuiliter ꝓdeſt interrumpenti tñ & eius heredi. vt. ff. de diuer. & tẽp. preſcrip. iter quat nou. Eſt autẽ effectus eius vt acgratur tñ exceptio ſm ſo. nõ dñium niſi vtile. vt. j. e. qcanqz. ſm. b. & alios etiã directũ dñium acgritur vt ẽ expreſſuz. C. de bo. ma. auct. niſi. x. j. e. inter memoratos ibi ſit eternũ dñium.

a Jura. boc nõ eſt verus qz nec ola iura nec a quocũqz preſcribi pñt: q non ola bẽs. j. e. lx. & C. de preſcrip. xxx. an. cõperit. quod non a quocũqz. eẽ de preſcrip. cuz ex officij. x. c. cauſaz io.

b Per ſingulas. xxx. bo die non ſtatur huic numero. extra de preſcript. quarta. j. e. quas actiones.

c Marime. i. tantũ. ſic. xj. q. iij. ſi qs epus. nã violẽtus detentor nõ preſcribit. eẽ de preſcri. c. vlti.

d Dubitatio. p li. conteſt. ſic. n. res efficitur dubia. ar. eẽ ō offi. dele. relatũ. C. qb⁹ ad liber. proda. l. iij. vel p libellũ oblatũ principi ſecuta cõuentiõe. vt. C. ō preſcrip. xxx. an. l. iij. vel p ſynodales ꝓclamationẽ eẽ ō preſcrip. ſanctoz. nã ſimpler denunciatio habeẽ ꝓ lit. conte. & eẽ vt lit. non conte. qñ in fi. & dico q erquo ſemel facta ẽ lit. conte. poſt ſm canones nõ currit preſcriptio. qz preſumitur poſſidens iã bõe malã fidẽ. & de iure ſuo iã turbare. C. de acqui. poſ. nemo. vnde non preſcribit ad mille annos. vt extra de preſcrip. qñ. ſed leges que non currant de malafide dicunt. xl. annos exigendos. io.

e Reſulum. ad regendum. ar. ff. pro empto. qui fundum. §. ſi tutor.

f Decretum eſt. ab eodem gelaſio. xij. q. ij. quattuor.

g Sicut dioceſim. i. eccleſiam. Dioceſis. i. eccleſia.

h Conuentum. ideſt ius epiſcopale.

i Non adimit. ideſt non ideo. adimit.

k Quicunqz legis. naturalis tam de iure naturali nõ ſunt preſcriptiões inducte. nã iure naturali iniquum eſt aliquem vitari cuz aliena factu ſcriptio. ne dñia rerum ſemper ſint in incerto. ff. de vſuca. l. j. vel dic ſm ius le tantũ exceptionem. ſed ꝺ eos eſt. j. e. q. clerici in fi. C. de bo. mater. auct. niſi. et res preſcriptione tẽporis mutant dñium. ff. de vſuca. eũ. §. vniuerſitas.

l Prouinciam. i. dioceſim. qñqz. n. puincia ſumitur pro dioceſi. vt. l. di. ſtudeat. qñqz & ecõuerſo. vt. ir. q. ij. epi. quidã tñ in loco iſto dixerunt q intra aliã prouinciam non poſſet preſcribi. lz intra aliã dioceſis poſſit. Quid aũt preſcribi poſſit in dioceſi alterius. varie a varijs eſt nõtũ. & celebris fuit hec ſnia q quicquid eſt in fra terminos alterius dioceſis pſcribi põt dũmõ nõ fit limite vel ꝺiũctũ limiti vt eẽ de parochijs. ſup eo. nõ tñ. quo ad epalem iuriſditionẽ ſed tñ quo ad proprietatẽ vt dicunt: & boc duz ꝺſtat de limitibus ſed ſi de limitib⁹ nõ ꝺſtat: tunc quo ad ꝓprietatẽ & quo ad epalia iura res alterius epi preſcribitur. vt. j. e. lx extra de deci. cũ ſint boies. ſed illis vehementer obſtat extra ō preſcript. ad aures. & c. audiuis. x. c. cũ ex officij. & de relig. do. c. j. in quibus nõ ſolum res ſed iura epalia preſcribuntur. Similiter hic diſtingui põt iter iura parochialia: & iura epiſcopalia. vt iura parochialia poſſint pſcribi: ſiue dioceſes ſint limitate ſiue non vt ius decimarũ: baptiſmata oblationes & procurationes duz mõ res ille nõ ſint cõiuncte limiti: ſed iura epiſcopalia nõ vt conſecratio. immo vlteri⁹ procedi põt: q ſimilit iura epiſcopalia que conſiſtunt in lege iuriſditiõis epiſcopalis preſcribi poſſunt ab alio epiſcopo qz talis preſcribitur exẽptio ſi tñ vnus intrabit terminos alterius. ſed infra terminos propos vtetur iure illo. niſi in caſu vt. j. e. placuit. lz tñ dicunt quidam q qõlibet ius epiſcopale poteſt preſcribi: dũmodo nõ fit vicinum limiti. Sed quantum ad proprietatem ſatis vi q ſiue ſit in limite ſiue alias q res alteri⁹ preſcribi poſſit. vt extra de proba. ex litteris. Si queras qua re limes nõ poſſit preſcribi: dico ideo ne cõfundãtur termini prouinciaruz: vel iõ qz limes cõis eſt. vt ꝓbat ff. de acq. re. do. adeo §. vlt. & l. ſe. ſed ſi rem q mihi eſt cõis cũ alio ille poſſederit: ego per ipſuz retineo poſſeſſiones. vt. ff. quẽad. ſer. amit. ſi cões. vel iõ nõ preſcribitur qz nõ preſumitur q aliquis cõi re vicioſe vtatur: vt. ff. pro ſocio merito. & ſic preſumitur q quantocunqz tpe alter poſſid eat q nõ tantũ noie ſuo ſed noie meo poſſederit. Sed certe hec rõ nõ vi ſufficiẽs qz eadẽ rõne nec fines prediorum poſſent preſcribi. qõ falſum eſt. vt. j. e. q. iiij. volumus. & extra de preſcrip. qz. & C. ſi. regũ. l. vt. alij dicũt q limes bñ põt pſcribi. ſed nõ manẽs limes: qz q̃ cito ẽ pſcpt⁹ definit eẽ limes.

m Extra vero. quantum ad omnia epiſcopalia iura.

n Licet. parochias. i. intra limitem vnius dioceſis.

o Diſpoſitione. i. terminatione. ſ. xiij. q. j. c. j.

p Exẽpli. ſ. di. xcvj. bene quidem. ſ. j. q. j. principatus.

q Inuaſa. nam inuaſores non preſcribunt. C. de preſcrip. xxx. anno. ſi quis emptionis. & xciij. di. illud.

r Putat. nam diuturnitas tpis & extra de ſimo. nõ ſatis.

s Formã. ar. q certis pſonis mãdat ad alios extendi. & quod in vno negocio ſtatuitur ad ola ſimilia extendi. ſ. ij. q. j. multi. xiij. q. ij. ſemper xxxij. q. vij. apoſtolus. ar. di. lxj. miramur. diſt. xxxviij. ignorantia. extra de re iudi. in cauſis.

t Conuenit. Pone q aliquis epiſcopus poſſideat eccleſiam intra

iuraᵃ tollantur: pbatur auctoritate chalcedonenſis ꝺcilij & gelaſij pape & toletani cõci. Prima hec eſt.

Ruſticane parochie apud epiſcopos q eas poſſident. xxx. annis ſine violẽtia permaneant immobiles.

Per ſingulasᵃ eccleſias parochias ruſticanas permanere imobiles apud eos q eas tenẽt epiſcopos decreuimus: & maximeᵉ ſi eas ſine violentia p. xxx. annos gubernauerũt. ſi vero intra. xxx. ãnos facta fuerit de his dubitatioᵉ: liceat eis q ſe dixerint leſos propterea monere apud ſynodũ prouincie certamen. Item gelaſius.

Triginta annis ab epiſcopis poſſeſſe imobiles pmaneant dioceſes.

Reſulumᵉ nfum auctoritas emanauit: vt facultates eccleſie epiſcopi ad regendum habeant ptãtem: ita tñ vt viduarũ & pupillorum atqz pauperũ: necnõᵉ & clericoruz ſtipendia diſtribuere debeant boc eis etiã ſtatuimus dari: quod hactenus decretũ eſtᵉ: reliquuz ſibi epiſcopi vẽdicent: vt ſicut antes diximus peregrinoz atqz captiuorũ largitores eſſe poſſint. Itẽ gelaſius ij. Illud etiam annecti placuit: vt ſi quod abſit: facultates eccleſie nec nõ dioceſes ab aliqbus poſſidẽtur epis iure ſibi vendicent: quod tricẽnalis lex ꝺcludit. qz & filioz noſtro rũ pncipũ ita manauit auctoritas.

Itẽ ex conci. toletano quarto.

Territorij poſſeſſio conuentuz non adimit.

Sicut dioceſimᵉ alienã tricennalis poſſeſſio tollit: ita territorij poſſeſſio conuentumᵉ non adimit. Item ex eodem.

Tricennalis poſſeſſio intra vnam prouinciam ſeruari debet.

Quicunqz epiſcopus alterius epiſcopi dioceſim p. xxx. an. ſine aliqua interpellatione poſſederit: quãuis ſm ius legisᵉ eius nõ videaᵏ eſſe dioceſis: admittẽda tñ nõ eſt ꝺtra eũ actio repoſcẽdi. ſed boc intra vnaz ꝓuinciamˡ extra vero nullo mõ: nedum dioceſis defenditur: ꝓuinciarum termini confundãtur. Ecce bis auctoritatibus probatur q poſſeſſionis & gubernationis iura preſcriptõne tolluntur: ſed idẽ gelaſius ꝺtra teſtat ſcribẽs maximo & euſebio epiſcopis.

Status parochiarum nec preſumptione nec temporis preſcriptione mutari poteſt.

Licet in regulis cõtineatur antiquis parochiasᵉ vnicuiqz eccleſie priſtina diſpoſitioneᵒ deputatas nulla poſſeſſatione connelli: ne p conſuetudinẽ peſſimã exẽpliˢ mali temeritate creſcente vniuerſalis confuſio naſceret: tñ etiã decretis nris ante nõ multũ tpis deſtinatis oia inſſimus q̃ taliter fuerant innataˢ reſtitui: ſed qz temeritas puadentiũ legez ſibi poſſe putatᵉ generari: ſi ſceleri ſuo ptinaciã retentõis adiungat: ea que inter fratrem & coepiſcopũ noſtrũ cõſtantinũ canuſcane eccleſie ſacerdotẽ & inter nuncios directos ab anconitano pontifice decreuimus p vos impleri cupimus: tunc formamᵉ in ceteris cognitionibus que ſit ſequenda pſcripſimus. Nulla igitur preſumptiõe ſtatũ parochiarum q perpetue etatis firmitate duranit: patimur mutari: qz neqz negligentia pontificis nec tẽporalis obiectio que p incuriam forte generat: neqz ignauia faciente cõſenſus adhibitus nec ſub repẽte ſupplicatione preceptio diuel lere põt ſemel dioceſim cõſtitutam ex qua ſemp ad regeneratiõez atqz cõſignationẽ epiſcopi plebs deuota cõuenitᵉ. Territoriũ etiam nõ facere dioceſim oliz noſcitur ordinatũ. Hoc multipliciter diſtinguit Sunt quedam dioceſes que certis limitib⁹ diſtincte ſunt: he nullo modo preſcribi poſſunt. Alie vero que non ſunt certis limitibus diſtincte: & preſcribitur qz nõ preſumitur q aliquis cõi re vicioſe vtatur: vt. ff. pro ſocio merito. & ſic preſumitur q quantocunqz tpe alter poſſid eat q nõ tantũ noie ſuo ſed noie meo poſſederit. Sed certe hec rõ nõ vi ſufficiẽs qz eadẽ rõne nec fines prediorum poſſent preſcribi. qõ falſum eſt. vt. j. e. q. iiij. volumus. & extra de preſcrip. qz. & C. ſi. regũ. l. vt. alij dicũt q limes bñ põt pſcribi. ſed nõ manẽs limes: qz q̃ cito ẽ pſcpt⁹ definit eẽ limes.

diocesim alterius episcopi remotā a limite: ⁊ fluuius erat limes: sed fluuius paulatim accedit ad illā ecclesiā. ita ꝙ efficitur vicina limiti. dic ꝙ interrūpitur prescriptio naturaliter. nec prescribitur. vel dic ꝙ nihilominus ꝓcedit prescriptio. nec termini episcopales variātur ꝑ hoc. vt. ff. de ōbē. emp. rutilia polla. Quid dices ō ecclesia sita in limite. ⁊ in vtra qz diocesi hz parochianos. dic ꝙ erit cōis quo ad parochialia: sicut ⁊ arbor in cōfinio posita. insti. de re. di. §. insula. insolidū aūt habebunt episcopalia si discordant in ecclesie dispōtione. superioris erit officium in hac parte. vt alteri⁹ annis disponat. ff. de vsufru. quotiens.

a ¶ Vter. discussio. i qō discutiēdi.

b ¶ Vter. celanensez que ecclesia erat subiecta sibi.

c ¶ Nullum. ar. ꝙ limitis manifestatio rē iudicatā recet. ar. ō. e. q. j. felix.

d ¶ Sententia. quam. super hoc sentimus

e ¶ Mittendos. vbi enim agitur de finib⁹ agri: oculis sunt ipsa loca cōsiderāda. ff. si. regun. l. si irruptione. ⁊ vtriusqz ptis testes audiunt. vt extra ō ꝓba. ex litteris.

f ¶ Ita vt diocesis. sic construe. i. vt eternū dōium diocesis. s. de qua est controuersia possidentis ecclesie cuius ē ius retentōis.

g ¶ Jus retentionis i. que est i possessione.

h ¶ Quod si limes. potest esse sensus. i. si limes ipsius possidentis eū nō concludit. ⁊ tū ipse habeat ecclesiā vel alit si diocesis nō est limita. ⁊ eaz prescribit. habeat.

i ¶ Appellatio. i. interpellatio.

k ¶ Pūtis. i. petentē.

l ¶ Extra alienos. i. illius contra quem ius prescribitur. io.

m ¶ Jlectio. vt si ō spacijs. predioꝝ non limitū. j. q. iiij. c. ij. vel intellige de limitibus.

n ¶ Intemerata. s. vj q. iiij. ꝙ bene. j. ⁊ viij. q. ij. eleutherius.

o ¶ Sacramentum. scilicet testiū per quos probat prescriptionem. sic. xxxj. q. ij. si verum.

p ¶ Offerre. alteri parti. vel dic ꝙ illi parti que probauit prescriptionē si nō potest probare titulū ⁊ bonā fidez. permittendū est ei iurare. qō bona fide possederit rē illam. ꝙ iusto titulo habuit eā non tū dico ꝙ cogit probare titulū. sed si probat cursum temporis. ⁊ allegat titulum: presumo ratione temporis ipsum habere titulū. vt. x. j. di. illa. ff. de vsur. cuz de in rem verso. nec ob. quod dicitur extra de prescrip. si diligenti. ⁊ extra de in rem verso. nec ob. quod dicitur extra de titulo. Jntelligo enim tunc qū est presumptio ꝺ eum. vt ibi fuit. ⁊ sic intelligo quod est extra ō deci. dudum. sed fatuus est qui allegat titulū quem probare non potest sed dicat prescripsi.

q ¶ Lacuit. priuilegia. j. xxv q. ij. c. j. ⁊. ij.

r ¶ Priuilegia. i. charitas ecclesie. xij. q. ij. si quis de clericis.

de quibus certa diffinitio non olim precessit: prescriptione tollūtur.

Unde innocentius papa.

Limitis possessio prescribi non pōt.

¶ Vter⁹ memoratos fratres nostros fulgentium astigitanuz ⁊ bonoꝝ cordubensez episcopos discussio agitata est propter parochiam basilice cuiusdam: quam borum alter celanensem⁹ alter reginē sem asseruit: ⁊ quia inter vtrasque partes hactenus limitis actio ventilata est: cuius: quanuis tit vetusta retētio: nullū⁹ tamē iuris preiudiciū affert. Jdeoqz ne in dubiū vltra inter eos nostra denocaretur sentētia⁹ prolatis canonib⁹ synodalia decreta perlecta sunt quoꝝ auctoritas p̄monet ita oportere inhiberi cupiditatem: ne qs terminos alienos vsurpet. Ob hoc placuit inter alternas partes inspectores viros mittēdos⁹ ita vt diocesis⁹ possidētis si tū basilicaz veris signis limes ꝓfusus monstrauerit ecclesie cuius est ius retentiōis⁹ sit eternū dōium. Quod si limes⁹ legitim⁹ eandē basilicā nō cōcludit: ⁊ tā longi tēporis probaī obiecta prescriptio: appellatio⁹ presentis⁹ episcopi nō valebit: qz illi tricennalis obiectio silentiū imponit. boc etiā ⁊ secularium principū edicta precipiūt: ⁊ presulū romanoꝝ decreuit auctoritas. Si vero intra metas tricēnalis tēporis extra alieno⁹ termi nos basilice iniusta retentio reperit repetētis episcopi iuri sine mora restituetur. Jtem gelasius papa isto episcopo.

Spacia que diffinita fuerint: tēpore prescribi non possunt.

¶ Jlectio⁹ tua studeat quesita: omniū fideliter rerū veritate vt si de spacijs de quib⁹ memorat orta contentio: diffinitio dudū certa processerit: intemerata⁹ seruetur. alioquin si nihil vnqz cōstiterit terminatū: tūc de prescriptiōe tēporū siqua pars cōfidit prebeat sacramētū⁹ vt tamē que hactenus possedisse ꝓbabitur iusiurādū finatur offerre⁹. Potest etiā aliter distingui. Que quisqz sua auctoritate vsurpat: quia nullo titulo possidere incipit ꝑscribere non pōt. ⁊ in hoc casu intelligēda est illa auctoritas gelasij: Tēporalis obiectio que per iniuriaz fōte generatur nō potest uuel lere diocesim semel cōstitutā: intelligēdū est si nullo titulo ꝺ sola vsurpatiōe eā possidere cepit. Si vero iudicis auctoritate ⁊ priuilegioꝝ longa cōsuetudine possidere cepit: tūc tēporalis obiectio actori silentium imponit. Unde gelasio papa ait.

Debent priuilegia. xxx. annis possessa immobiliter obseruari.

¶ Placuit⁹ huic sācte magneqz synodo: vt res vel priuilegia⁹ que dei ecclesijs ex longa cōsuetudine⁹ ptinēt etiā siue a diue recordationis imperatorib⁹⁹ siue ab alijs dei cultoribus in scriptis donata: ⁊ ab eis per an. xxx.⁹ possessa sunt: nequa quā a ptāte presulū eoꝝ quecunqz ꝓsona secularis per ptātez subtrahat: aut per argumēta quilibet auferat. sed sint oia in ptāte actusu p̄sulis ecclesie quecūqz intra. xxx. annoꝝ spacia ab ecclesijs possessa fuisse noscūtur. Quisqz ergo clericoꝝ vel secularū ꝓtra pūtez diffinitōez egerit tāqz sacrileg⁹ iudicet ⁊ donec se correxerit ⁊ eccie. ꝓpria priuilegia seu res restituerit: anathema sit.

Jdē epis dardanie.

Repeti nō possunt que. xxx. annis quiete possidentur.

¶ Vter cetera⁹ inquit: post q gentos ānos cōstituta christi⁹ quosdaz audio velle subuertes: cū. xxx. annoꝝ lex⁹ hominū nō possit abrūpi. Jtē si de rebus ecclesie controuersia mota est ⁊ diffinitio subsecuta: ⁊ si iniusta sit: tamē qz nō sua sed diffinientis auctoritate⁹ possidet cepit tricennalis⁹ prescriptio petitori silentiū imponit: ita tamen vt supputatio prescriptionis nō a tēpore diffinitionis: sed a decessu diffinientis exordiuz sumat. Unde in toletano. cōci. statutū est.

Uita irrite disponentis non poterit pertinere ad tricenniū ꝓpis.

¶ Sacerdotes⁹ vel ministri dū gubernacula ecclesiarū admi nistrare videtur cōtra patrū sanctissimas sanctiones de rebus ecclesie

s ¶ Consuetudine. ergo cōsuetudo dat priuilegiū. ix. q. iij. conquestus.

t ¶ Jmperatoribus. hic canon emendat. l. que loquitur de quadriennij prescriptione in rebus donatis ab imperatore.

v ¶ Triginta. ar. ꝙ prescriptio decennij vel vicennij non hz locuz in ecclesia vt ipsam rem priuati tali prescriptione possit retinere: alij dicunt ꝓtra. Sed nō ne contrariū est. C. ō quad. prescrip. l. bene a zenone. nā ibi dicitur: ꝙ si imperator rē priuati conferat alij: tutus ē donatarius. ⁊ hic dicitur necessariam esse prescriptionem. sed vel dic maxime: vt dic ⁊ pro. i. C. de verb. sig. l. pe. vt dic ꝙ sicut ecclesia non luit hoc recipere ꝺ se. vt. xij. q. ij. quicunqz militum. ita nec pro se. vt ibi loquitur cū dedit imperator rem alienā tanqz alienam. hic cum tanquam suam. vel hoc quod dicit de. xxx. annis refertur ad proximum. l. ad alios. ⁊ non ad imperatorem: vt ex de senten. ⁊ re iudi. cum iter in fine.

x ¶ Vter cetera. verba sūt gratiani.

y ¶ Constituta christi. i. ecclesie alicuius.

z ¶ Ler. idest prescriptio a lege introducta: lex enim processu tps nō pōt cōfirmari q⁹ si est iusta: statim valet et cōfirmatur: si est iniusta nūquā valet. ŝ. di. iij. erit autez lex videtur tū ꝙ contra legē pōt prescribi spacio. xx. annoꝝ: vt. ff. de orig. iu. l. ij. §. exactis.

a ¶ Jtē si de rebus. auctoritate. nam iuste possidet qui auctore ptore possidet. xiiij. q. v. dixit extra qui filij sint legi. cū inter. ff. ō acqui. pos. iuste. ar. ꝺ ō pe. di. ij. si quis semel.

b ¶ Tricennalis. Imo prescriptio. x. dierū tunc sufficeret: nā plus facit sniа lz iniusta ꝙ aliquod priuilegiū. vt extra de sen. ⁊ re. iudi. cū inter. in fi. io. sed nō loquitur de tali sententia: sed de concordia q̄ diffinitio vocat. b.

c ¶ Jf sacerdotes. triplex casus solet hic poni. Primus sic. Decce episcop⁹ alienauit res ecclesie in casu illicito: dicitur hic ꝙ viuente episcopo nulla prescriptō currit ꝺ ecclesiā in rebus illis: sed eo mortuo incipit currere. ⁊ sm hoc exponе diffinisse. i. alienasse. arg. xx. q. ij. eps q mācipia. ⁊ dic scribendo decreuerūt. i. decreto scripture interposito alienauerunt. Uel sm aliū casum expone scripto decreuerūt. i. scripto tranfigerunt: vt in fraudē. cū. n. non poterat dare nepotibus suis: fingebat se habere litem cum eis de illo: ⁊ tranfigebat cum eis. Tertius casus ē episcopus tulit diffinitiuam sententiam contra aliquam ecclesiam super aliq̄ possessione ecclesie ⁊ contra ius scriptum. dicitur hic ꝙ ipso viuente non curit contra eam prescriptio. Sed cum ista sententia lata fuerit cōtra leges scriptas: vt dicamnuit: ⁊ ita nulla actio vel exceptio ex ea competit. vt ar. ij. q. vj. §. diffinitiua. qualiter etiam iste poterit prescribere post mortem dico ꝙ iste nō sed eius successor. ⁊ sic intelligitur extra de iurepa. cura pastoralis. vel dic ꝙ iste bonafide possedit: qz ignorauit illam sententiā non tenere. ⁊ sic sententia que nulla est. dat alicui causam prescribendi. sicut titulus qui non valet dat causam prescribendi. vt extra de emp. peruenit. ff. pro emp. ꝙ vulgo. ff. pro lega. l. ij. ⁊. iiij. nec contradicit extra de his que fi. a prela. c. ij. quia ibi sciente capitulo alienatio fuit facta possessionuz. vnde ibi possessor statim tutus est. sed

bic capitulo contradicente. videtur tamen ꝙ de illicite alienatis nō possit currere prescriptio. C. de bo. mater. l. j. ⁊ in hoc est deterioris conditionis ecclesia qꝫ minor siue filiusfamilias. qꝝ non prius contra eum prescribitur qꝫ sue potestatis esse incipiat. vt. C. de bo. que libe. quecunqꝫ.

a ℂ Non ex die. ff. extra de transac. de cetero. extra de censi. preterea ff. xij. q. ij. si duos. ff. ff. de diuer. ⁊ tẽp. prescrip. cū heres. in fi.

b ℂ Moriẽdo. ideo quia ꝫ quilibet possit male alienata reuocare. vt. xij. q. ij. non liceat. non tñ ita de facili admitteretur: cū episcopus spōdiceret. ⁊ ei litteras derato denegaret. ar. C. de anna. excep. l. ij. §. vl. ⁊. C. de bo. q̃ libe. l. iij. extra de iudi. cãm.

c ℂ Supputationis. i. reputationis.

d ℂ Substabit. i. incipiet numerari.

e ℂ Contractuum. i. ꝺctus quem fecit episcopus nō ꝫ instū initiū. hoc ideo dico. qꝝ prescriptio non est ꝺctus.

f ℂ Ab origine. ar. instiū spectandū. vt. xj. dist. miramur. j. q. j. principatus. extra de elec. dudū. ff. pro empt. qui fundum.

g Clerici. in ius ꝓpriū hic patet ⁊ in se. c. qꝫ coloni ⁊ precario possidẽtes nullo tpe prescribunt. vt. x. q. iij. qꝝ cognouimus. extra de postu. bone. Ita nec aliquis q alieno nōie possidet vt extra de prescrip. si diligẽti. Itẽ nec vsufructuarius. vt insti. p quas pso. no. acq. §. fructuarius. Item nec creditor. ff. de vsuca. non soluꝫ. §. qui pignori. ⁊ hoc iō. quia omnes isti alieno nōie possidẽt vñ illi tantum dicũtur possidere quoꝝ nōie possidetur. vt extra de restit. spo. cū veniſſet. si ergo vsqꝫ ad centū an. posses. pbare initiuꝫ possessionis. i. qꝫ tuo nomine possessum est non obstat tibi aliqua prescriptō. vt hic pꝫ. ⁊. C. de pig. actio. nec creditores. e. C. de prescrip. xxx. an. male. ⁊ hoc verū est nisi velis dicere qꝫ p longaꝫ oblitionē aliquis pdat possessionem per id qō est. ff. ō vsuca. furtum. vel si tantuꝫ tempus efflurit: qꝫ ignorat dñs. vbi sit possessio illa sita vt. ff. de acq. pos. si id quod in pan. vel nisi illa psona q̃ possedit nōie alieno. alij postea tradar possessionē. vt. ff. de acq. pos. possideri. §. qꝫ si seruus. aliter nunqꝫ prescribunt tales nisi forte dño rei seruēti nō reddiderint possessionē: tūc possit res tales prescribi. nō ab ipso. cū mala fidē habeat. sed a suo successore. Nunc bēs q̃ psone nō possunt prescribere. Sunt etiã quedam res imprescriptibiles. vt ꝺ iura libertatis nō prescribitur. vt. j. e. §. pōt. Itẽ nec in tributis prescribit. vt. j. e. §. porro. C. de pscrip. xxx. an. comperit. Item nec in matrimonio. xxxiij. q. v. qꝫ deo. Item nec decime a laico extra de prescrip. causam. Item vī qꝫ nō prescribitur in repetitiõe rerū peculij. vt. C. ne de sta. defunc. l. petitio. Item ⁊ in seruitutibus que cõtinuam cãm non habent. vt. ff. de serui. seruitutes. Itẽ in liminibus. ff. e. c. licet. Item in procurationibus ratione visitationis. extra de prescrip. cum ex officij. Item ⁊ in obedientia. vt extra. eo. cum non liceat.

b ℂ Non vocentur. ar. qꝫ que de liberalitate ab aliquo facta sunt. ei preiudicium non faciunt. ff. j. q. j. nullus episcopus.

i ℂ Non debuisse. ff enim prescriberent clerici. retardarentur episcopi ad conferenda bñficia. vt. C. de bo. que libe. l. j.

k Si episcopus. ex colendas. ff. e. q. j. possessiones.

l Prima actione. l. in tractatu primi diei ipsius consilij. ff. dij. ius gentium. ⁊. xxxiij. q. j. c. j.

m ℂ Postliminio. postliminiū est ius amisse rei recuperande ab extraneo: ⁊ in statū pristinū restaurande. ff. de cap. ⁊ postli. reuer. l. postliminiū. datur aūt hīs leges postliminiū reuertentibus rescissoria infra quadriennium. insti. de ac. §. rursus. C. de in integ. resti. l. vl. si tñ non potuerit agere in hoc q̃driennio p aliquos dies restituit ad eos ff. ex q. cau. ma. sed ⁊ si p pretorez. §. si ferie hīm canones cum nō currat in hoc casu prescriptio: non dabitur rescissoria. Hoc est ergo vnus casus. l. hostilitas in quo nō currit prescriptio. Alius dū viuit iniquus alienator. ff. e. si sacerdotes. Tertius cū vacat ecclesia. extra de pscri. de quarta. vel cuꝫ q̃si vacat ecclia plato. l. ipso l bereti. ex ō prescrip. c. j. Alius est in pupillari etate. C. q. ex cau. in inte. re. non est ne. l. vl. Alius ē cū quis est in prãte pris vt. C. de bo. que libe. quecunqꝫ. Alius est cum mulier est in mri monio quo ad dotez. C. de iure do. in reb⁹ qꝫ nō scribitur ꝺ mulierez in dote repetenda nisi soluto mrimonio. vt ibi dicitur. Septim⁹: eū quid debeꝫ ad diē vel sub cõditione: tūc. n. nō currit prescriptio nisi a tpe diei vel ertātis cõditionis C. de prescrip. xxx. an. cuꝫ notissimi. §. illud Itẽ ⁊ tpe excõicatiõis nō currit prescriptio. ex ō de cõcel. prebẽ. ⁊. ec. nō va. quia diuersitatez. Itẽ ⁊ in tẽpore illo quo quis ipeditus est iusto ipedimento nō pōt agere. vt ex ō elec. ne pro defectu. ⁊ ex de app. ex rõe. ⁊. C. de in offi. testa. ꝺ maiores. ⁊ ff. ex qui. cau. ma. l. qꝫ quidẽ. ⁊. l. nō. n.

n ℂ Reuertẽtib⁹. ff. lij. q. j. reintegrãda. ff. vij. q. j. pastoralis. C. de postli. re. l. ab hostib⁹.

o ℂ Receptura. nam ius reddit vt prius: cū statꝰ redditur idẽ vt extra de elec. quia diligẽtia. ff. si ser. vẽ. ⁊ si forte. rū. i. ff. de serui. resti. predio. l. ⁊ attilicinus.

p ℂ Necessitas. ar. qꝫ nō preiudicat patrono inuestitura tpe hostilitatis facta. xxiiij. q. j. cum per bellicã. ff. vij. q. j. pontifices.

q Porro. l causa. sec⁹ si mãsueti sunt iudei vel sarraceni: tales bñ prescribẽt. ar. xxiij. q. vl. dispar. quidã tñ dicũt esse ecclie p̃uilegiũ qō etiã dominiti nō pñt p̃scribere cū nec lege ecclastica regant: ꝫ possint rẽ p̃uati prescribere: dūmodo legibus romanis regãtur.

r ℂ Arma. ar. clericos nō debere mouere arma corporalia etiã cõtra hostes. arg. xxiij. q. viij. quicũqꝫ nã lachryme ⁊ orationes sunt arma clericorum. vt. xxiij. q. viij. conuenior.

s ℂ Seruitute arg. cõtra libertatem non prescribe. j. e. §. potest.

t Placuit. negligunt. ar. qꝫ delictũ persone quod est in omittẽdo redũdat in dãnum ecclie. Illud autẽ quod cõstitit in faciẽdo non nocet ecclie: vt. j. q. vj. si episcopũ. ar. ꝺ. ff. e. lꝫ. ff. di. xxxv. ecclesie. sed ibi

ne libertane atqꝫ egablẽsis vbiũ esse retentam: pro quare placuit vt omnis parochia quam antiqua dictione ante militarem hostilitatem retinuisse ecclesiam suam quisquis comprobaret: eius priuilegio restitueretur. sicut enim per legem mũdialem bis quos barbalica seueritas captiua necessitate transuexit postliminio reuertentibus reddĩtur ãtiqua possessio: non aliter ⁊ ecclesia receptura est parochiã quaꝫ ante tenuerit cuꝫ rebus suis sine ab alijs ecclesijs possideatur: sine in cuiuslibet possessionem transfusa fuerit: non enim erit obijcienda prescriptio temporis: vbi necessitas interuerit hostilitatis. Item Jo. papa paulino episcopo frugenti legatiõe in germaneam ⁊ pannoniam.

Temporis nō currit prescriptio vbi furor hostilitatis incumbit.

Porro si de annorum numero forte quis causatur: sciat quia inter christianos ⁊ eos qui vnius fidei sunt numerus certus affixus est ceterum vbi paganorum ⁊ incredulorum furor in causa est: quãtalibꝫ pretereant tempora: iuri non preiudicant ecclesiarum que corporalia nescientes arma solum deuꝫ ⁊ pugnatorem suum quando ei placuerit misereri patienter expectant. Verum si annorum prolixitas in talibus impendiat: deus ipse reprehẽdendus est: qui post quadringẽtos ⁊. xxx. annos filios israel de durissima seruitute pharaonis ⁊ fornace ferrea liberauit: sed ipse per se redẽptor noster fuit: qui humanum genus post annorum milia de inferni claustris eripuit. Tolluntur etiã prescriptiõe ille dioceses quas pro pijs episcopis negligentibus alij: ab hereſi ad fidei integritatem reuocauerunt. Unde in. ix. aphrica no conci. legitur.

Si qui episcopi dioceses suas lucri dco negligunt: post triennium eis constabunt episcopis: quorum studio fidei sunt reconciliate.

Placuit vt quicunque negligunt loca ad suam cathedrã

nocet delictum quod consistit in omittendo.ar.contra.C.de acqui.pos. l.vl.ibi.n.non nocet delictum etiã quod cõsistit in faciendo.

a ¶ Cõueniãtur.auctoritate huius canonis.ſi.lxv.di.c.vlt.

b ¶ Sex mẽſes.deputatos ad admonitionem faciendam.

c ¶ Pertineant.expleto.triennio.vt hic in hac rubrica.ꝛ extra de preſcrip.c.j.vnde illud triennium eſt hic intelligendũ ſicut ibi ſubintelligendi ſunt iſti ſex mẽſes qui dant ad admonitionẽ faciendaz. dicit tñ.b.q̃ perueniant ſtari.tñ vſq; ad triennĩ põt eps̃ ſuus locũ illum repetere.vt ex̃ de preſcrip.c.j.ꝛ eſt hic ſp̃ale fauore fidei. vt per triẽniũ ꝺ eccl̃iã p̃ſcribat ius ep̃ale ꝛ ẽt limes:ꝛ excuſatur preſcribens hic aũcte canonis:licet habeat cõſcientiaz rei aliene ar. ff.de nox.ꝛ gn̄aliter ꝛ ſi rẽ pro derelicto habitam mihi vendas.licꝫ ſciã eaz in bonis tuis nõ fuiſſe.ipſam vſucapio.ff.pro derelicto.l. v.ar.ff.de fundo do.l. i. Sed nunqd eccleſia leſa in b° caſu põt petere in integrum reſtitutionẽ:põt dici q̃ ſic niſi fuerint negligentes clerici ꝛ epiſcopus ar.ff.de mino.verum ſ.itẽ querit.vel ſi vult ipſuz negligentẽ ꝙuemiat.rij.q.ij. monem⁹ ꝛ cõſequit ab eo indẽnitatez.C.arbi.tut.qꝛ quid. alienauit.n.qui vſucapere permiſit.ff. de.v̄.ſig.alienationis.

d ¶ Potuerit.j.xxx. annos.a ſententia.

e ¶ Diligentiaz.ſ.dñi ff.ad ſe cõ .tertul.lij. §.ſi mater.ꝛ ex̃ de appel.oblate.

f ¶ Põt.decẽniũ.C. de preſcrip.x.ꝛvel.xx. an.l.vlt.io.

g ¶ Non põt.p⁹ hoc ſtatim lege illum. §.ſz ſola cũ .c.ſe.nemo.ad hoc poſtea reuerſurus dr.n.q̃ dñs. Jacobus interpoſuit iſtas leges. qõ etiã cõuincit ex eo q̃ille cõcordantie bis ponuntur.

h ¶ Pñtis, preſens dr qui in eadẽ prouincia eſt abſens.q in alia C.de p̃ſcrip.x.vel.xx.anno.l.vlt.tamẽ abſens dr qñqz qui in iure nõ apparet.ff.de dã.infec.l.iiij.§.abeſſe.preſens etiã dicitur quandoq; qui in hortis eſt.ff.de procu.preſens.

i ¶ Perpetua.hoc hẽs.C.de preſcrip.xxx.an. quis emptionis.

k ¶ Creditores.hoc ſi fuerit alius a debitore aut eius herede.vel ſcõ viuente debitore debitor.n. vel eius heredes nõ p̃nt ſe defendẽ ꝺ̃ creditorẽ niſi.lx.an.vt.C.ſi aduer.credi.l.j ꝛ.C.de preſcrip.xxx.an.cuz notiſſimi. Uſucapio aũt nunq̃ currit ꝺ̃ creditores:quia cã dominij .ſ.mota eſt a qõe pignoris.C.de pigno.vſucapio.

l ¶ Utiliter.ar.pro.Jo.ꝛ alijs qui dicunt qõ per p̃ſcriptionẽ acquiritur dominũ ſm.M.directe põt vẽdicare:qꝛ ſm eũ dominiũ acquiritur p̃ſcriptionẽ.vnde illud aduerbiũ vtiliter nõ eſt de textu:vel ſi eſt de textu, expone vtiliter.i.indubitanter vel efficaciter.

m ¶ Jnitio.hoc non tenet ſm canones.quia oꝛ ex omni parte preſcriptionis habere bonã fidẽ.vt ex̃ de preſcrip.quonĩã.

n ¶ Negligẽtes, vigilantibus.n.nõ dormiẽtibus ſubueniunt iura vt

ff.ex̃ qui.cau.ma.l.non enim.ff.de bis que in frau.credi.l.pupillus.

o ¶ Cõmodũ.qꝛ ab eo rẽ illã nõ poterit euocare qui mala fide eam poſſedit.

o ¶ Commodũ.nõ q̃ violento detentori vel male fidei poſſeſſori res violent auferẽda non eſt.niſi incontinenti.ar.iij.q.j.§.vlt. nec ei tunc dicit interrũpi preſcriptio.ff.de vi ꝛ vi.ar.qui poſſeſſionem.

quis poſſidere cepit:poſt.xxx. annos aduerſus omnem petentez exceptiõe tutus erit. Si vero aliquo caſu a poſſeſſione ceciderit:actionẽ non habet:quia hec preſcriptio nõ fauore male fidei poſſeſſoris ſz odio tantum rem ſuam proſequi negligẽtis introducta eſt. Si autem res ad creditorem ſuum vel ad dominuz peruenerit:detentionis cõmoduz habebit. Si vero ad alium:creditor vel alius dominus aduerſus eũ experiri poterit:nec ſibi ꝓderit exceptio medij temporis poſſeſſoris: quia non ab eo habuit cauſam poſſidẽdi. Quod ſi violenter poſſeſſio ad eoꝫ peruenerit.male fidei poſſeſſor indiſtincte poſſeſſiõis commodum recipiet. Hec de preſcriptionibus decennij vel vicẽnij vel triennij intelligenda ſunt:ſi ſine interruptiõe poſſeſſa probentur. Quod ſi per naturalem detentionem poſſeſſio iterrupta fuerit:a die recuperate poſſeſſionis nouꝫ.xxx.an.in oibus preſcriptionibus numerabuntur ſi per litis conteſtationez ab vltimo die litigij. xl.anni. computabuntur.qõ ſi ab eo qui in cauſa preſcribendi erat:poſſeſſionez aliquis nanciſcatur tempus precedens cũ ſine poſſeſſionis tempore continuare poterit. Is autem cuius res preſcribitur:ſi litez conteſtari non poterit vel propter aduerſarij abſentiam vel infantiam vel furoris laborem cum neminem tutorem vel curatorem habeat: vel quia in magna poteſtate conſtitutus eſt intra conſtituta tempora preſidem adeat:libellũ ei porrigat:et hoc in querimoniam deducat:ꝛ ſic temporis interruptionem faciat. Si autem preſidem adire non poterit. ſaltem ad epiſcopum locorum vel defenſorem ciuitatis eat:ꝛ ſuam manifeſtare voluntatem in ſcriptis deproperet. Quod ſi preſes vel epiſcopus vel defenſor abſuerit:liceat ei publice proponere: vbi domicilium habet poſſeſſor:ſed cuz tabularioruz ſubſcriptione vel ſi ciuitas

p ¶ Poſſeſſionis.argu.alia qua erquo cõiungũtur valida eſſe quorũ quodlibet p ſe ſeparatim inualidum eſt vt fama:ꝛ teſtimoniũ vniuſ teſtis.arg.contra.xxxiij.diſt. quorundam.

q ¶ Interrupta.fit autẽ interruptio dupliciter:naturaliter ꝛ ciuilit. naturaliter fit occupatiõe aque ꝛ aliis modis vt.ff. de acqui.poſ. qui vniuerſas.§.j.ꝛ.ij. Jtẽ ſi longo tpe omittitur poſſeſſio.ff. de vſuca.furtũ. Jtez per corporalẽ cõpulſionẽ:ꝛ hoc nocet vel prodeſt oĩbus.ff. de vſuca. naturaliter. Ciuilit fit libelli oblatione:ꝛ hoc hz locum in annalibus actiõibus tantũ que interruptione tali perpetuantur.C. qñ libel.p̃ncipi.l.ij. Jtẽ fit per litis ꝛt.que locum habet in petuis actionib⁹.C. de preſcripti.xxx.an. ſicut in rem. ꝛ hoc ꝓdeſt tm̃ ei qui facit:ꝛ obeſt illi tm̃ cõtra quem fit: vt.ff.de diuer.ꝛ temp.p̃ſcri. inter quattuor.ei tamen tantuz prodeſt qui eo animo cõteſtatur litem vt ducat cauſam ad finez:ſed impeditur propter fortuitos caſus:aliꝰ nõ prodeſt ar.a ſenſu cõtrario.C.ꝺ preſcrip.xxx.an. l.vlt.ꝛ in auten.circa fi.coll. ix. Jtem litis conte.tunc tantum interrumpit cum fit coram iudice ſuo alias nõ vt C.ne de ſta.defũ.l. pe.inter rumpitur etiam preſcriptio ſynodali proclamatione:vt extra de preſcrip.ſanctorum Jtem cum exponitur ſecunda cautio.vt.C.de preſcrip. xxx.an.cum notiſſimi.§.ſed ꝛ ſi quis. Jtem cuz quis ſoluit vſuras.C.de p̃ſcrip.xxx. an.l.pe. Jtem alium habes j.e.q.is autem cuius res.ꝛ ex̃ de offi.or.paſtoralis. Jtez ꝛ alium habes extra vt lite non conteſ.quoniam.in fi. qñqz autẽ non interrumpitur preſcriptio ſed dormitat vacante.ſ.eccleſia ꝛ in pupillari etate ꝛ in alijs caſibus quos dixi.ſ.e. p̃ma actiõe.

r ¶ Triginta.ergo naturalis interruptio non valet tã tum q̃tum litis cõteſtatio.quia litis cõteſtatiõe perpetuatur actio vſq; ad.xl. annos.vt.C.de preſcrip.xxx.an.l.vlt.ſed in naturali interruptione nõ.vt dicit dico qõ nec illa conuentio que fit per executorẽ ꝓpetuatur ad.xl.ãnos cũ generaliter dicatur quod omne ius ꝛ omnis actio tollitur ſpacio.xxx.an.niſi vbi ſpeciale aliquod reperitur.vt.C. de preſcrip.xxx.an.cum notiſſimi.

s ¶ Continuare.hz reuera aliquo tempore intermedio vacet poſſeſſio ius tñ fingit eã cõiunctum puenire ad aliuz locũ:vt.ff.ex qui.cau.ma.cũ miles.ꝛ eſt ſi.ff.de acqui.here.placet.ꝛ ſic tẽpus precedens dicitur cõtinuari tpi ſequẽti quo alter incipit poſſidere.ſed contra eſt quod legitur.ff.de acqui.poſ.l.pomponius.§.vlt.vbi dr qõ viciоſa poſſeſſio nõ vicioſe:ſed illud verũ eſt in lõga preſcriptione:ſecus in longiſſima.

t ¶ Conteſtari.C.de anna. excep.vt perfectius.

v ¶ Vel propter aduerſarij.hoc bñ traditur extra de offi.or.paſtoralis.

x ¶ Vel quia.ſic.ſ.ij.q.j.prohibentur.C.de epi.audi.l.vlt.

y ¶ Domicilium.domicilium large dicitur qñqz habitatio.ff.de dã.infec.l. iiij.§.ꝓt.ar.ff.de lib.agno.l.j.in pñ.ꝛ eſt ſi extra de cle.nõ reſi.ex tue.

a Subscriptione.ar.qõ instrumẽto habẽti subscriptionẽ triũ testiũ standuz est etiã si p tabellionẽ cõfectũ nõ sit ar. C.q po.in pig.ba.l.pe.Hodie aũt duo testes eqpollẽt tabellioni vt eẽ de proba.qñ ꝯ.õ hac materia nõ.xj.q.iij.cure.

b Quas.neqz decennij.j.e.q.iiij.neqz.

c Triginta.annis.hoc hodie nõ tenet.vt eẽ de pscrip.õ quarta.

d Permittitur.j.e.q.iiij. possessiones.

e Priuatus.vt eẽ de prescrip.causam.

f Cõualescũt.sic.j.q.j.pn cipatus.ar.ꝯ eẽ de ma.ꝯc.ꝯ interdic.eccle.c.vl.z.eẽ de cõ uer.ꝑiu.placet.

g Etiaz si.xl.C.de lõ.tẽp. pscrip.l.vl.C.de pscrip.xxx. vel.xl.an.cõperit.

h Mutilabunt.nec cõfes sio ei ꝓiudicaret:si cõsiteret se ꝓuũ:nisi i ista hoc fecerit vt.C.de agri.z cẽ.cuz scim⁹.

i Porro.functiões.i.pen siones agroꝝ.

k Jubemus.possederunt C.de presc.xx.an. cõperit.

l Parti.C.de fun.patri. l.vlt.ꝯ.sed ibi priuilegiũ ba buit ab imperatore:z pterea per.xl.an.nõ soluit:inde tu tus est per illa duo.õ.eo.v. qõ si ab eo.

m Sic ẽt.decimationuz vi qp laicus possit de cimas pscribere.nã ius hz ꝓ tipiẽdi z petẽdi eas erquo ei ꝓcedunt ab epo:puta in feu dũ vl bñficiũ ad tps. Ad hoc dicũt quidã:qp laicus nullũ ius hz in eis nec hẽre põt.j. q.iij.quenit.z hm istos pla nũ est. Alij.dicũt qp cũ sic cõ cedũtur laico ab epo.laic⁹ hz ius possidẽdi.sz illud ius nõ est spũale:nec rõe illi⁹ iuris posset prescribere:qz alieno nõie possidet.si vero vellet i teruertere possessionẽ.iã in ciperet esse malefidei:z ita nõ posset prescribere eas:qz licz laicus fit:tñ sup decimis in foro ecclesie cõueniret.Sed nõne ius spũale percipiendi decimas bñt leprosi:vt eẽ õ eccle. edifi.c.ij.et tẽplarij qui sunt laici.dic qp nõ:sed tãtũ a prestatione sunt liberi.qõ ex eo pz:qz si prediũ de quo ipsi nõ prestant decimas de uoluit ad ecclesiã vel ad pri uatũ:statim ecclesia vtit iure suo:z soluet ꝓuat⁹ decimas.

n Etiã si a romano.qz in talib⁹ papa nõ vult dispẽsa re.j.xxv.q.j.sunt quidã.

o Jus scriptũ.xx.q.ij.re scripta.

p Jtẽ decime.laicis.j.e.q. vij decimas.z.c.peruenit.ni si forte leprosis z huiusmodi causa paupertatis z intuitu elemosyne remittantur.

q Uniuersas.vel tẽploꝝ i.ecclesiarum.

r Longi tẽporis.nõ dicit lõgissimi.vñ bñ pscriberet: qui a colonis emeret lõgissi mo tẽpore:sz sit ar.ꝯ.xcv.q. di.bene quidẽ.nã male fidei possessor est exquo emit rem illã ecclie ꝯ leguz interdicta vt.C.de agri.z cens.quem admodũ.

s Preciũ.õ.xij.q.ij.quis tabularios non habet:cum trium testium subscriptione⁹.z hoc suffici at ad omnem temporalem interru ptionez siue triennij siue longi tem poris siue triginta vel quadragin ta annorum prescriptio sit. Hec de prescriptionibus inter priuatos Ceteruz aduersus loca religiosa nõ nisi quadraginta annorum prescri ptio currit. Aũ in autẽticis. Quas⁹ actiones tricennalis prescriptio pre cludit:si loco religioso competant quadraginta annis clauduntur:et in nouellis. Neque decennij vel vi cennij z cetera. Jn canonibus vero ecclesia aduersus ecclesiam trigin ta annis⁹:monasterium aduersus ecclesiam nisi quadraginta annis prescribere permittitur⁹. Quod si priuatus⁹ primitias z decimas si ne sine titulo sine cum titulo posse derit:nulla temporis prescriptiõe tutus esse poterit. Que enim ab ini tio de iure sortiri effectum non pos sunt:tractu temporis non conuale scunt⁹. Unde si liber homo longo tempore pro seruo detineatur:etiã⁹ si quadraginta annorum curricula excesserint:sola temporis lõginqui tate libertatis iura minime mutila bũtur⁹. Ad hec ecclesia respublica primitie decimatiões ciuilium fun ctionuz instar obtinet. Porro⁹ publice functiones prescribi nõ pos sunt. Unde in. vij.lib.codicis ti.de triginta vel quadraginta annoruz prescriptione imperator anastasi⁹

Jubemus⁹ eos qui rem alienam per continuum annorum quadra ginta curriculum sine aliqua inter pellatione legitima possederunt: de possessione quidez rei vel domi nio nequaquam remoueri:functio nes autem seu ciuilem canonez vel aliquam aliam publicam collatio nem impositam eis dependere cõ pelli:nec huic parti⁹ cuiuscunqz tẽ poris prescriptionem oppositam admitti. Sic etiam⁹ predia siue sint priuati siue ecclesie:possunt pre scribi:prouentus primitiarum z de cimationum prescriptione tolli nõ potest:etiam si a romano⁹ pontifi ce quilibet laicus super his rescri ptum impetrauerit. Rescripta enĩ que contra ius scripturz⁹ impetrata fuerint nisi talia sint que illis quib⁹ data fuerint prosint:z nulli obsint: nullius momenti esse censentur.

Item decime⁹ deo mandante sa cerdotibus z leuitis separate sunt: vt de sorte domini viuẽt qui in eius sorte connumerantur.non ergo cu iuiquam priuilegio laicis concedi possunt:ne diuinis mandatis au ctoritas humana preiudicium infe rat. Unde imperator valentinianꝰ z theodosius. Uniuersas terras que a colonis seu emphiteo tecarijs dominici iuris reipublice vel temploꝝ⁹ in qualibz prouin cia vẽdite vel vllo alio pacto alie nate sunt ab his qui perperam atqz contra leges eas detinent:nulla lõ gi temporis⁹ prescriptione officien te iubemus restitui:ita vt nec pre cium⁹ quidem⁹ iniquis comparato ribus reposcere liceat. De pre scriptiõibus⁹ vero longi temporis in autenticis inuenitur col. viij.con sti. vj. Quas actiones alias tricẽ nalis decennalis vicẽnalis prescri ptio secludit:si loco religioso com petunt.xl.an.clauduntur vsucapio ne z quadriennij⁹ prescriptione suũ locuz habentibus. Sed sola pre scriptio.xxx.annorum z deinceps. a qua tamen prescriptione priuile gia romane ecclesie sunt exclusa: que non nisi centum annorum spa cio prescribi possunt. Unde Jo. viij.scribit Iodonico regi.

Priuilegia romane ecclesie non nisi centum annorum prescriptio ne tolluntur.

Nemo de annorum numero resultandi sumat fomentum quia sancta romana cui deo aucto re seruim⁹ ecclesia: priuilegia que in firma petri stabilitatis petra su scepit.nullis temporibus angustan tur⁹ nullis regnoruz partitionibus preiudicantur⁹:sed venerande ro mane leges diuinitus per ora prin cipum⁹ promulgate reruz eius pre scriptionem non nisi per centum an.⁹ admittunt.

Quiij.

Stensum est⁹ quando ec clesia aduersus ecclesiaz prescribere possit. Nunc videnduz est si monaste rium aduersus ecclesiam prescribe re valeat:quod vrbanus.ij.probi buit dicens.

Tricẽnio temporis aliquid prescri bere abbates vel monachi non va lent.

Possessiones⁹ ecclesiarum et episcoporum tricennales ab bates⁹ vel monachos habere om nibus modis prohibemus. Sed si tollitur eis tricennalis possessio:a beato greg. conceditur eis quadri gẽnalis prescriptio. Ait enim pe tro subdiacono.

Quadraginta annoruz prescriptio religiosis domibus cõcedatur.

Olumus⁹ accedente te ad pa normitanam ciuitatem quez stionem ipsam tali ratione discute re:domino rei apud possessorem sicut hactenus possessum⁹ est vide licet permanente:vt si monasteriũ

b Quidẽ.hoc notatur.ꝯ.x.q.ij.hoc ius in fi.

v De prescriptionib⁹.vsucapiõe.vẽ qp res ecclesie nõ pñt vsucapi.nec res fisci.insti.de vsuca.§.res fisci.C.õ vsuca.l.j. Jtẽ res ecclie cẽsent⁹ tu re reipublice.C.de sa.san.ec.vt iter.ꝓterea cũ ecclia restituat iure mlor melio⁹ ẽ itacta iura ei⁹ suari qp post cãm vul nerată remediũ que rere.C.in q.cau.in in teg.resti.nõ est necess. l.vl.qdã tñ dicunt ꝯ.

x Quadriẽniũ.hoc nõ approbo:vt pz per ꝯua.õ.xij.q.ij.quicun qz militũ.õ.e.q.j.in ca nonibus.vt dixi.õ.e. placuit.

y Nemo.angustã tur.in suis pri uilegijs.

z Preiudicãtur.õ. xl.di.c.j.

a Principũ.õ.xj.q. iij.imperatores.

b Per centũ ãnos. similiter vsufruct⁹ ci uitati relict⁹ spacio cẽ tuz annorũ perdit. ff. de vsufr.an.vsufruct⁹ Hec prescriptio cẽtuz annorũ oll locũ habe bat i qualibet ecclesia C.de sa.san.ec.vt iter sed hodie tantũ roma ne ecclesie appropria ta est.in auten.hec cõ stitutio inuat cõstitu tiones.eẽ de prescrip. cum nobis io.

Stẽsuz est.

c Hec qõ.iiij. pz p ea que dicta sunt õ prescriptiõe.dictũ ẽ.n. qp z monasteriũ ꝯ eccle siã z ecclesia ꝯ eccle siã vt ꝯ laicũ.xxx.annis pscri bebat:z eãdẽ pscriptio nẽ ab eis patiebat:vt j.e.c.j. innititur.

d Possessiões.epi scopoꝝ.res er go epi:gaudẽt eodẽ p uilegio quo z res ec clesie ar.õ.j.q.i.silr qõ nõ credo.rẽ enĩ clerici vel epi prescribũt laici vt eẽ.e.sanctoꝝ.hoc er go intelligo de rebus ecclesie:que epi sunt.

e Abbates.idest eos esse prescriptione tri ẽni tutos.i.qz possede runt rẽ alicuius eccle sie vel epi.xxx.annis. hoc enĩ expeditur est qp nõ.itez in ecclesijs locũ nõ hz prescriptio nisi.xl.an.eẽ õ pscrip. de quarta.io.

f Olum⁹.dñio. i.possessiõe:sic alias possessio p dñio

ponitur.s.e.q.ij.visis.ff.de ver.sig.interdnm.Jo.

g ¶ Possessum.sic p3 q3 ille qui est in possessione vsq3 ad finē cause ma nebit in possessione vt.viij.q.iiij.nonne.s.ij.q.vj.quotiens.cōtra sed ibi erat persona suspecta ar.ff.qui sanisda.co.li fideiussor.§.vlt.vnde tunc fructus sequestrari debent:vt.ff.de ap.imperator.in fi.s.ij.q.vj.appellatione:alias res ante sentētiaz nō est auferē da possessori.vt.xj.q.i.quia res.

a ¶ Fines.prediorum nō parochiarū.Jlli.n. nō prescribūtur.s.q.iij.inter memoratos. s.e.q.iij.licet.

b ¶ Ecclesie.s.e.q.iij. nemo.ꝯ sed hic monachi possederunt tantū ius emphiteoticariū: t prescripserāt ius qđ clericis competebat qz erat emphiteote romane ecclesie vel dic q3 iz ius romane ecclesie nō possit per se prescribi.prescribetur tñ cū vniuersitate.arg.eꝰ ō iurepa.ex litteris.ff. de cōtrabē.ēp.in modicis.vel licz cōfirmet hec sententia quo ad ipsos litigātes:nō iō preiudicabit romane ecclesie cum voluerit ius suū prosequi.eꝰ ō cap.mona.dilectꝰ.ar. eꝰ de sen.t re.iudi.cuz semper cōtrouersia t c.subdita.vnde nō est inconueniens qđ contra ecclesias subiectas soli pape prescribatur in rebus aliquibus: quia hoc nō fit in preiudicium romane ecclesie quia eodez iure tenetur nunc illa romana ecclesia quo prior tenebatur t si vere velimus loqui nec romana ecclesia aliquid prescribit.nec aliquis ꝺ eam prescribit.quia romana ecclesia cum ꝺ aliam prescribit nō plꝰ iuris propter hoc habet q3 prius habuit quia t prius illa res fuit ei subiecta cum ipsa in omnibus causis bēat plenitudinem potestatis.vt.ij.q.vj.decreto.

c ¶ Inconcussam.ecce q3 qui obijcit interruptionem eam probare debz sic qui obijcit prescriptionem eam probare tenetur.vt.s.e.q.iij.inter.t c.dilectio similiter t qui obijcit.malam fidem.eam probabit.t si vnus obijcit prescriptionem.t alter interruptionem.vtriusq3 testes audiuntur.vt extra de prescrip.illud.Sed si iam lata esset sententia super prescriptione.postea non admittitur ad aliquid probandum.Sed nūquid ille qui probat prescriptionem tenetur probare se continue possedisse. io.hoc certe est impossibile probare.sed sufficit probaꝛ q3 a principio possedit t in fine t q̄liz in medio.nam extrema ipa sunt q̄liz consideranda in prescriptione.vt.C.ne de sta.defunc.li mꝛ.t.C.de apo.publi.quicunq3.arg.ꝺ.C.de dilitra.pig.t si bar.

d ¶ Arbitris.si te habuerint suspectum.ar.xj.q.iij.peruenit.

d ¶ Arbitris.i.inspectoribus vel mensoribus.vt.ff.si mē.fal.mo.di.l.ij. ff.si.regun.si interruptione.s.e.q.iij.inter.Alius ergo cognoscit hic de prescriptione:t alius de interruptione.nam t ita continenue causa diuiditur contra illud.extra de sequestra.ad hoc.sed hoc fit hic.quia sub ea forma dominus papa delegauit causam.sic.j.q.vj.placuit.t eꝰ ō re iudi.de cetero.

e Neq3.xl.sic extra de prescrip.de quarta.sed nonne ꝺ.cisterciēsium ecclesiam que valde est priuilegiata prescribitur spacio.xxx.an.vt extra de priui.si de terra.So.in actionibus vel exceptionibus que cōi iure competunt.tenet qđ hic dicitur sed in actionibus vel exceptionibꝰ que ꝺ ius indulgentur:citius prescribitur:vt p3 eꝰ de consti.cum accessissent in fi.t hec est ratione quia non videntur deteriotis conditionis esse si reuertuntur ad suum pristinum statum:vt.xxxv.dist.ab exordio.sicut vides q3 licet conditio dotis per pactum non possit fieri deterior.tamen si primo fecit mulier pactum qđ hodie redderetur ei dos:deinde facit pactum qđ vsq3 ad annum.exquo mō conditio dotis reuersa est ad suam naturam non dicitur deterior facta vt.ff.de pac.si vnus.§.q3 t in specie.t est si.C.de testa. hac consultissima. §.si quis autem.vel dic q3 ibi non ratione prescriptionis preiudicatur eis:sed rōne tacite consensus vel dic qđ licet exceptō perpetua sit t actio temporalis:vt.ff.de excep.doli. pure.§.vl.tamen facilius q3 ditur exceptio q3 actio.nam actio non perditur nisi vsq3 ad.xl.an.sed exceptio vno actu perditur:vt eꝰ de cōsti. cum accessissent.t eꝰ de preben.pro illorum.in fi.t.C.de iure do.impe.Lij.t.ff.de procur.pomponius.§.rati.

f Quod autez.Hec qđ habet duos articulos. Primus est:an plani ecclesie auctoritate sua res ecclesie repetere valeant absq3 iudice:t quidem non:vt.j. e.c.j. Secundus est vtrum cadant a causa si sua auctoritate vsurpent que ad se pertinere putant:t quidem in causa ecclesiastica licet vsurpent sua auctoritate non cadūt a causa.vt.j.e.si episcopum.in causa propria sic.C. vnde vi.siquis in tantā.t.j. e.placuit.nisi in casibus nō. C.quando licet vnicuiq3 sine iudice vindi.l.j.

g Consuetudo.ecclesia. i.romana prohibet tamen t in alijs.j.e.c.t ita est hic ar.q3 si papa cuz aliquo causaz habet non debet ipse esse iudex t rem occupare:sz arbitros eligere.ar.ij.q.vj. nos si alioqn cadet a re vt in auten.de mā.prin.col.iij. §.vlti.C.vt nemini liceat sine iu.l.vna.C.vt nemo priua.titu.l.j.C.de bis qui pro.nomine.l.j.tamen si vult eē iudex in causa ecclesie potest vt dixi.ij.q.vij.siquis.

b ¶ Titulos.i.vexilla vl alia signa.hoc enim soli principi est permissum:vt.C.vt nemo priua.titu.l.ij.t qui signa imprimit rebus propria auctoritate si est de plebe decapitatur.si nobilis proscribitur.C.vt nemo priua.titu.l.ij.

i ¶ Sed manibus.j.xviij.q.viij.conuenior.t.c.quicunq3.s.xv.q.vj.auctoritate contra.s.lxiij.di.hadrianus.contra.j.xviij.q.viij.occidit.So.ibi dicitur ō māli t spirituali gladio:sed singula singulis referuntur:hic cuz non possidet sed alij.auferre conatur.vel secus cum possessor non vult stare iuri.

k ¶ Defendant.i.petent.vt.di.viij.quo iure.

l ¶ Sponte.i.sua auctoritate.io.

m Quod autem.Hic est secundus articulus huius questionis dicas ergo in rebus ecclesie non habet locum constitutio:si quis in tantam.C.vnde vi.quia delictum prelati t.c.vt.j.e.si episcopuz,t prelatus potest facere melioꝛem conditionem ecclesie non deteriorem:vt extra de in integ.resti.requisiuit.sicut nec inuasio tutoris vel violentia preiudicat pupillo.vt.C.vnde vi.meminerint.

n Lacuit.siue volentibus.ar.qđ illicitus consensus non babetur p3 consensu.xcij.di.si quis episcopus.eꝰ de elec.ofhus.xviij.q.ij.si quis abbas.C.de falgamo hospitibus non prebendo.l.j.C.de rap.virgi.l.vna ar. contra.xxviij.di.diaconi.

o ¶ Detrimentum patiantur.quia deponitur.t sic non aget.xij.q.ij.monemus.aliter exponit.g.j.e.q.§.vlt.t punitur publicatione bonorum.arg.C. vnde.vi.meminerint.t in expensis.C.de admi.tu.non est ignotum sed contra.ij.q.vij.latoz.sed q3 ibi non punitur raptoz.ex minima factum est.sed adhuc est contra.xviij.q.ij.eleutherius.ibi enim presbyter cuiusdam episcopi spoliauit monachos pro iure episcopi conseruando.sed tamen non dicit ibi qđ mandauerit hoc episcopus.Sed vt q3 si episcopus occupet huiusmodi

prefatum sancti theodori fines de quibus certatio mota est:inconcussos.xl.annis possedisse reperis:nullaz deinceps etiam si quid romane ecclesie competere potuit patiaris sustinere calumniam:sed quietē eorum inconcussaz omnibus modis ꝓcuraꝛ.sin vero auctores ecclesie non eos possedisse .xl.annis inconcusso iure mōstrauerint:sed aliquā intra tempora hec motā aliquādo fuisse qōnem eorundem finium:electis arbitris tranquille t legaliter sopiaꝛ. Jtē ex nouellis iustiniani.

De eodem.

Neq3 decennij neq3 vicennij vel.xxx.annorum prescriptio sed sola .xl. an .curricula religiosis domibus opponantur:non solum in ceteris rebus:sed etiā in legatis t hereditatib9. Sicut ergo religiosis domibus ex lege non nisi quadragenaria est obijcienda prescriptio :ita t auctoritate gregorius aduersus alias ecclesias ꝓscribere possunt eodem spacio temporis.

Q. v.

Quod autez ea que ecclesijs debentur : auctores eiusdez sua auctoritate indicibus pretermissis repetere non valeant:beatus gregoꝛ. testatur dicens,

Judicio non manibus res ecclesie defendantur.

Consuetudo nona in hac ecclesia t valde reprehensibilis erupit:vt cum rectores eius primonij vrbana vel rusticana predia iuri illius cōpetere posse suspicantur: fiscali more titulos impriāt atq3 quod competere pauperibus existimant non iudicio sed manibus defendant:Et quiā cuz predicatores suos veritas nihil per contentionē agere precipiat:etiam ipsum litigio se contentionis malum transcendi tur:t res quelibet cum estimatur ecclesie posse competere:per vim tenetur.proinde presenti decreto constituo:vt siquis ecclesiasticoꝝ vnquam titulos ponere siue in rustica no siue vrbano predio sua sponte presumpserit anathema sit.Et rñde runt omnes:anathema sit. Is autē qui ecclesie preest si hoc vel ipse fieri preceperit. vel sine sua preceptione factuz digna punire animaduersione neglexerit:anathema sit. Rñderunt omnes anathema sit.

Q. vj.

Quod autez quisquis sua auctoritate quod sibi deberi putat:vsurpat:nec p iudicem reposcit:cadit a causa:ex auctoritate milenitani cōcilij habetur:in quo ita statutum legitur.

Cause siue detrimentuz patiatur episcopus qui ecclesias suas ab alio detentas propria auctoritate querit adire.

Placuit vt quicunq3 episcopi ecclesias vel plebes quas ad suam cathedram existimant pertinere:non ita repetierint: vt causas suas episcopis iudicantibus agant: sed alio retinente irruerint siue volentibus siue nolentibus plebibus cause sue detrimentum patiantur: t quicunq3 hoc iam fecerint:si nō dum inter episcopos est finita contentio:sed adhuc inde contendunt ille inde discedat quem constat pretermissis iudicibus ecclesiasticis irruisse.nec sibi quisquaz blandiatur

rē consensu canonicoꝝ ꝙ preiudicet ecclesie,ar.C.de sa.lan.ec.iubemus.xxv. q.ij.ita ꝫ hoc nō cōcedo.ar.xij.q.ij.sine exceptiōe.ꝛ.ar.xviij.q.ij.si qs abbas.

a ¶ Litteras.confirmatōis.que nō valent in re violēter possessa.C.vnde vi. auctoritatem.sicut nec priuilegium super re litigiosa.vt ex̄ de testi.cauſam sic extra de confir.vti.examinata.

b ¶ Vt eum appareat. non autem auferat ei per vī.vel dic vt eum appareat primū detentorem.

c ¶ Pacifice.i.iure.ꝛc.

d ¶ Retulerit.forte excipiendo ꝙ nō inuasit.ꝛ ita referat cōnem de electione ante restitutionē.Sz si i modū exceptionis aliquid ꝓponit quare idez iudex nō cognoscit de exceptiōe: vel si in modum reconuentionis ꝓponatur.iō nō intelligas de exceptione vel reconuentiōe sed hoc vult dicere ꝙ facta restitutiōe pōt agi de ꝓprietate coram iudicibus electis: cum suspectū habēt primatē arg.xj.q.j.puenit. Est autē ar.ex eo ꝙ dī lras impetranit:ꝙ prias potest cōcedere priuilegiū.ex̄ de his que fi. a prela.cōto. silr archiepus vt.ix.q.iij.per singulas :sed nō in dioceſi suffraganei.ex̄ de excel.prela.sicut vnire ni si hoc fieret de ꝓsensu oium epōn .vt.ix .q.iij .archieps. Itē per tale priuilegiuz nō cōfirmatur nisi qō alias est legitimuz.nā solus papa id quod nullū est facit ratum aucte sua si ex certa scia hoc faciat.ar,ī.e.si epm licz alias confirmari nō dicat.nisi ante firmū erat.ex̄ de fi.instru. c,inter dilectos.

e ¶ Si epm.depositio.licz mala fuerit,ꝛ hoc ꝓpter scandalū,sic.iij.q.vj.bꝰ quippe.

f ¶ Delictum,sic.xviij.q.ij. eleutherius,ī.

g ¶ Persone.ī.xxv.q.ij.ita nos.ī.sed ibi potius puniti sunt delinquētes ꝙ ecclesia vel bene punit ecclesia non in bonore. sed in facultatibus ob delictū personatuz. ī.e.q.iij.placuit.

h ¶ In dānuz ecclesie.xxv. q.ij.ita nos.contra sed ibi potius puniuntur delinquentes ꝙ ecclesia. Item contra ī.e.q.iij.placuit.sed delictuz quod consistit in omittendo bene preiudicat ecclesie :sed quod in faciendo ꝓnequaq̄z alienare tamen dicitur qui vsucapere permittit.ff.de.v. sig.alienationis. Itē contra ī.liiij.di.ñ seruꝰ.ibi dicitur qō pro vno seruo episcopus duos debet recompensare domino sed intelligendū est illū restituere duos nō de rebus ecclesie sed de rebꝰ ꝓpriis si quas hēat.

i ¶ Reddant.ꝫ ad eum nō puenerit tenet ex maleficio defuncti ſm canones ex̄ de pig.c.iij.xij.q.ij.eps qui mancipiū.ar.xcvj.di.bene quidē.ex̄.de rap.in literis.sicut heres defuncti tenetur conditione furtiua .ff.de condi .furti.si pro fure.§.conditio.ff.vi bo.rap.l.ij.§.vlti.quia ibi non oritur ex maleficio :etiam si lis cum defuncto contestata nō fit:imo ꝓsumitur peruenisse ad eū:ex quo in vniuersum succedit ar.ex̄ de vsur.tua.sed hoc ideo quia ibi defunctus fuit obligatus ex quasi ꝯtu ꝓpter indebitum solutū:ꝛ bene conuenitur heres ex quasi cōtractu:quid ad ecclesiam si agitur ex cōtractibus ratiōe pacti.ergo vī heres pōt ꝓueniri vt.ff.de ac.ꝛ ob.l.ex cōtractu,ſz legē aūt nō tenet ex delicto defuncti nisi lite contestata.C.ne ex delic.defun.l.j.

k ¶ Ognouimus.nō in ipsa.i. nō ꝓpria sed ecclesie.pōt enī ī ꝓpria puniri.xxj.q.vlt.si quis clericus.sed illam penam plus timeat.

l ¶ A communione.ſ.rex eius.i.nō cōicemus facultates eius nobis: sed locus in quo acturus est penitentiam deputet:vt.j.e,de lapſis. vel communione rerū ecclesie sibi cōmisse:non enī ꝓpter hoc res.sūt ecclesie auferende licz hoc quotidie fiat ab epīs:ꝛ forte nō minꝰ iniuste:cum pena pecuniaria magis timeatur ꝙ corporalis:ꝛ iō iuste videt posse fieri. ar.xxiij.q.iiij.ea vindicta.extra vt li.nō conte.quoniā in fi.ꝛ intelligunt quidā hoc tantum esse de libertis ecclesie ꝓmotis qui omnia que acquirunt ipsi ecclesie acquirūt,vt ex̄ de ser.non ordi. c. iij,vī ne propter eorū delictū damnificetur statuitur hic vt puniāt̄ in persona ꝛ non in rebus res.n.ecclesie nō possunt cōfiscari.vt.ī.e.q.j.in canonibus.ꝛ.§. nouarus.

m ¶ Lapſis.subſidiū,ar.ad quez spectat onus ꝛc,xij.q.ij.charitatē.xxviij.q.j. si qs rapuerit.Ldist.si qs episcopus.ī.xij.q.v.c.vl.ff,de reg.iur.ſz naturā est commoda eum sequi ꝛc.

n ¶ Sed res eorum. videtur hic ꝙ si clericus remoueat ab ecclesia sua:ꝙ oīa sua ei reddātur.vt ex̄ de cleri,coniun.ꝙ te.ꝛ extra de renūc.c.iij.ꝛ.xxvij. q.j.si qs rapuerit,sed hoc non concedo.xij. q.ij.non liceat.sed vsq̄ eo ꝙ tantum vsufructus illoꝝ debet habere tempore vite sue:ꝛ sic intelligē qō hic dī.

o ¶ Si forsſis.non inutilis.pp hoc ꝙ prelatus inutilis ē q.d. inutilitas prelati nō ꝺz redundare,ꝛc.

p ¶ Episcopo.subiſciat.cum coepiscopis.vel ſm.ll.ſolus hoc faciat.j.xviij. q.ij.si qs abbas.arg. epm posse deponere abbatem ꝛ hoc verū ab bonore nō ab ordine:sicut de monacho dicitur.ī.lxxxj.di.valet.ꝛ.ī.j.q.v.c.j.

q ¶ Illud.in vsum.qñq̄z tñ res ecclesie dantur in proprietatez,xij.q.ij. bone,sed cum dantur intuitu officij non.vt hic.

r ¶ Auferre.ī.e.q.vl.inuentū.ī.ī.di.lxxiij.gesta.ar.ī.e.q.j.possessiones contra .sed dic nullatenus.i.vsq̄ ad tempus prestitum.

s ¶ Pro qualitate. vide melioꝛem conditionē clericoꝝ percipientiū aliquid in ecclesia propter obsequiū aliquod vel extrinsecam probitatem quam canonicorum.qꝛ ob delictum nō amittunt illud.sed habent vsq̄ ad obitū suū.ar.hic.ꝛ.xij.q.j.sepe.vel dic auferre prēsumant.non dico ei sed eccle.ꝛ sic facit ad ꝓpositū.g.ꝙ delictū psone nō redundat.ꝛc.

t ¶ Si ergo.melioꝛē ex̄ de in inte.resti.regnum.ꝛ hoc verū est in acquisitis:secus in acquirendis.C.de acq.pos.ex liberis,sed si propria bz prelatus:agatur contra eū.C.arb.tute,quicquid,ꝛ.xij.q.ij.monemus.

Quod autem ecclesias. Nec est. vij. q. j. an abbas possit retinere ecclesiam quam accepit de manu laici interueniente postmodum cōsensu episcopi. ⁊ dic ꝙ sicut. j. eo. nullus ⁊. c. decimas. ⁊ extēdit eam magister etiā ad decias ⁊ omnes res ecclesiasticas. ⁊ i hūc modū eas tractat. Primo oñdit ꝙ laici ecclias. vel ō cimas nec etiā episcoporum auctoritate habere vel possidere possūt: ergo nec alicui eas conferre possunt. si tñ post consensus episcopi interueniat: tenet donatio. j. e. §. si ergo ⁊. c. decias ius autem patronatus etiaz sine auctoritate ipsius conferre possunt loco religioso. ex de iurepa'. illud. ⁊. c. consultationibus. Oñdit postea. g. qd iuris in ecclīs ab eis fundatis laici sibi vāleant vendicare. dic ergo ꝙ qui ecclesiam consequitur a laico ipso iure suspensus. est ar. j. e. decimas. ⁊. c. cōstitutiōes. ⁊. c. sīqs de inceps. nisi auctoritate pape habeat. laic⁹ in uestituras fīē rer apulus: tunc potest dare cui vult. preter auctez epi. j. e. nemini.

b ¶ Laicoruz. s. lxiij. di. hadrianus contra. sed illud. c. abrogatuz est. vt. di. e. §. verū. io.

c ¶ Decimas quas. Videtur ergo er hoc. c. ⁊ extra de deci. quoniam ⁊ extra ō pscrip. causam. ꝙ laici peccēt si decimas possideant. b. dic ꝙ epūs bene potest conferre laico decimas sicut ēt posset pignori supponere vel vēdere. vt ex de pig. c. j. sed ius spirituale non potest conferre. alij vero dicunt ꝙ quocunque modo accipiunt peccant per predicta. c. ⁊ extra ō de ci. ad hoc. quia etiam fructibus vti prohibētur. vt. r. q. j. hanc consuetudinez. Ego credo ꝙ tpalia nō potest habere laic⁹ iure feudi vt ad heredes descendāt. vt ex de deci. ad hoc. qz ius spūale quod residet apud ecclesiam sine tpali cōsistere nō pōt sicut corpus sine alia. vt. j. q. iij si gs. Item qz inutile esset illud ius ecclesie vt dicit ler de vsufructu. vt insti. ō vsufru. §. ij. nec ob. ex de his que fi. a prela. cū apostolica. qz ibi pot⁹ factū ꝙ ius tangitur.

d ¶ In horreū. ar. ꝙ nō solū dare. sed etiaz ad domū deferre decimas debent. ar. s. e. q. j. reuertimini.

e ¶ Sub manu episcopi. j. e. q. nemini. Sed ibi de iure patronatus agitur qō laicus pōt dare ⁊ ab eo recipi. s. di. xxxij. preter. s. x. q. j. decretū ē.

f ¶ Honorabilius. s. e. q. j. ad hoc ō. s. di. lxxiij. consuluit. s. j. q. ij. c. vl. s. xij. q. ij. vulterane. in illis omnibus dz ꝙ fm merita psonaruz pōt res ecclesiasticas diuidere. So. hoc. c. loquit de illis clericis quoz prebende nō sunt distincte. vel dic ꝙ loqtur de decimis ⁊ oblationibus que equaliter sunt diuidēde pares ergo erunt redditus omniū qui sunt in eadē ecclesia quo ad prebendā vt extra de consti. cum omnes. ⁊ extra de preben. relatum. sed fm apostolū vnus nō dz esurire: ⁊ alius ebrius esse. ⁊ quoñdā remissio aliis non dz esse tribulatio. vt xxv. q. j. §. bis ita. i fi. sicut inq̄ est inter socios ꝙ vnus consequatur plus ꝙ alter vt. ff. pro so. §. verū. ⁊. §. si cū tres. vel dic ꝙ nō negatur ꝙ gn fz merita psonaz possz diuidē res sz fz carnalē affectuz nō dz eas diuidere. io.

g ¶ Adulte. quo ad mēbra qz ipa eccl'ia ē vna: vt. vij. q. j. nouatian⁹. xxiiij. q. j. loqtur

b ¶ Omnibus. ar. pro capellis: vt cōicētur eis decime. vt lxx. di. sanctoz. s. e. q. j. c. decimas. s. xij. q. j. videntes.

i ¶ Licunqz. qō minus sed pone ꝙ aliquis diu nō soluit decimas. nec mō possit soluere: nisi vēderet oia q̄ bz: nunqd tenetur ea vendere fic: sed ecclesia dz ei dimittere vnde viuat: cuz hoc idē esset ei datura. res. n. ecclesie olbus sunt cōcāde ar. s. e. q. j. qñ quicqd. nec. n. ita auare sunt oia ertorquēda: qz habēda est eius rō ne egeat. ar. ff. de re iudi. iter. §. vl. Item pz hic ꝙ sicut laicus nō potest prescribere in decimis: sic nec in quātitate decimarū: lz sit ar. ō extra de deci. in aliqbus. vbi dz ꝙ decime quedā er longa ꝓsuetudine debent. sed illud pōt intelligi fm decre. extra. e. ad apostolice. vel loqtur de decimis psonalibus q̄ reddi ō dent ecclesie in qua recipit sacramentū. sed certe iste ⁊ alle sīr lege diuina debent. vt xx iij. q. v. dicat. ⁊ nō ꝙ lz nō currat prescriptio in quantitate decime: tñ currit in quātitate cathedratici. vt extra ō cen. olim. qō mirū vī cū dericus possit prescribere i decimis ⁊ nō in cathedratico cū cathedraticū nō possit episcopus a se abdicare: vt ex ō dona. pastoralis.

k ¶ De negocio. de hoc di ri. s. e. q. j. c. reuertimini.

l ¶ Aut de ipsa. s. lxxxvj. di. esau. ō. ⁊. c. q venatoz⁹. s. di. xxxiij. quoñdā ō. Sol. ibi de arenaria venatione q̄ ꝓhibita est hic de salinosa que quibusdā est ꝓcessa de q̄ decimatio dari precipit. ar. xxiij. q. j. nā si.

m ¶ Omnes. sanctificank. i. ministerijs sanctis i. sancte dei ecclesie. s. deputatis cōferunt. vt. xij. q. ij. nulli s. e. q. j. reuertimini.

n ¶ Admoneātur. trina. n. admonitio dz precedere vin

dictā ar. xij. q. ij. indigne. s. v. q. ij. pñti. j. ꝓori. q. iiij. de presbyterorum.

o ¶ Decimas abraam. vt. xxij. q. v. dicat.

p ¶ Jacob. cū iret in mesopotamiā dixit. ꝙ si ei dñs succedēt. decias deo daret.

Q. vij.

Quod autez ecclesias" de manu laicorum' nec abbati nec alicui accipere liceat. omnium canonum testatur auctoritas. Generaliter. n. tam ecclesie quam res ecclesiarum in potestate episcopi cōsistunt. Laici autem nec sua nec episcoporum auctoritate decimas vel ecclesias possidere possunt. vnde epi sine beneficio sine precio ecclesias vel decimas laicis dederint. domum orationis domum negociationis ⁊ spelūcam latronuz faciunt vnde post euersionē cathedre a cetu fideliū segregati eterno verbeꝝ a dño flagellabunt. Unde greg. vij. ait.

Decime a laicis non possideantur.

Decimas quas' in vsum pietatis concessas esse canonica auctoritas demonstrant: a laicis possideri apostolica auctoritate prohibemus: siue enim ab episcopis vel regibus vel quibuslibet psonis eas acceperint: nisi ecclesie reddiderint sciāt se sacrilegij crimē committere ⁊ eterne damnationis periculuz incurrere. Oportet autē cōgruentius nos decimas ⁊ primitias quas iure sacerdotum esse sancimus ab omni populo accipere quas fideles dño precipiēte offerūt. Iuxta illud vaticiniū malachie propbete: Inferte oēm decimationem in horreuz' meum: vt sit cib⁹ in domo mea. Has vero decimas sub mānu epi' sore cē semus: vt ille qui ceteris preest: omnibus iuste distribuat: nec quicquā personis honorabilius' exhibeat: vnde alij scrupuloso corde moneātur: sed sint omnia cōmunia quia inhonestuz videtur vt alij sacerdotes habeant: alij vero detrimentuz patiantur: sed sicut vna est fides catholica ita necesse eꝝ vt ille qui ꝓuisor est loci quanuis multe' sint ecclesie: omnibus' tamen fideliter distribuat. Unde vrbanus. ij.

De eodem. Palea.

Congregato apud claremonteñ. vrbem multorum coepiscoporum synodali conuentu proposita nobis est a quibusdam eorū questio de ecclesiis vel de ecclesiasticis possessionibus a clericis vel monachis vsqz in presentiarum incōsultis episcopis acquisitis. Nos autem vsi sanioꝝ consilio eorundē episcoporum condescendētes pro tempore prouidenteqz ecclesiastice paci: vel quia aliter absqz inenitabilis scandali periculo buiusmodi questio non potuerit procedere apostolica auctoritate decreuimus vt ea que a clericis vel monachis a quibuscūqz personis prout potuerint: vel vsqz hodie fuerint acquisita: rata perenniter ⁊ incōcusso permaneant: hoc tamen tenore ne in posterum ⁊ inconsultis epīs talia p̄sumant. Item grego.

Palea.

Peruenit ad nos fama sinistra ꝙ quidam episcoporum nō sacerdotibus proprie diocesis decimas atqz christianorum oblatiōes cōferant: sed potius laicalibus personis militū videlz sine seruitorum vel ꝙ grau⁹ est ēt cōsanguineis vñ si quis animo epūs inuētus fuerit huius p̄cepti diuini transgressor: inter maximos hereticos ⁊ anticbristos nō minim⁹ bēatur: ⁊ sicut nicena synodus de simoniacis cēsuit: ⁊ qui recipiūt ab eo laici ⁊ qui dat epūs sine precio sine beneficio eterni incēdij ignibus deputenꝝ. Item ambro. in sermone quadragesime.

Fideliter decimas dat qui omniuz suorum decimas soluit.

Quicūqz' recognouerit in se ꝙ fideliter nō dederit decimas suas: mō emēdet: qō minus fecit quid est fideliꝝ dare: nisi vt nec peius nec min⁹ aliqñ offerat de grano aut de vino aut de fructib⁹ arborū: aut de pecorib⁹: aut de horto: aut de negocio": aut de ipsa' venatione sua.

Item ex cōci. rothomagensi.

Excōicēt qui decimas sacerdotib⁹ dare nolunt. Palea.

Omnes decime terre siue ō frugib⁹ sine de pomis arboz dñi sunt: ⁊ illi sanctificātur". Boues ⁊ oues ⁊ capere que sub virga pastoris trāseūt: quicqd decime euenerit sāctificabit dño. nō eligat neqz bonuz neqz malū: nec alterū cōmutabitur. Siquis mutauerit: ⁊ qō mutat: ⁊ ꝙ mutatū fuerit dño sāctificabitur: ⁊ nō redimeꝝ. Sed quia mō multi inueniūtur decimas dare nolentes: statuimus vt fm dñi preceptuz admoneātur" semel ⁊ secūdo ⁊ tertio: qui si nō emēdauerint anathematis vinculo feriātur vsqz ad satisfactionē ⁊ emēdationē cōgruā.

Item ex cōci. magocensi.

Aterum exēplo decime soluātur.

Decimas deo ⁊ sacerdotib⁹ dei dādas abraaz' factis ⁊ iacob' promissis insinuat. ⁊ oēs sci doctores ꝓmemorāt. Nō aūt decime sunt redimēde a populo si aliter dare eos noluerint. Unde in eodez

a DEcimas.er hoc.c.7 illo.j.q.j.nullus.7 .vij.q.j. sancitū dicunt quidā qō nō licet mihi ius meū spirituale redimere.7 exponunt finem ne fiat ab eis.s.vt redimāt:q7 simoniā est.ar.extra de simo.matheus.7.c .querelaz alij dicunt qō si iniuste veror in iure spirituali.q̄ ad me pertinet verationē meaz redimere possum .vt si timeo iniuste deponi ar.ex̄ de simo.nobis.j.q.iij .que situm.7 iudiciū iustū emere possuz.ar .xiiij.q.v.nō sane C.de adul.serui.io.Cōsuevit.dici q̄ si sum in possessione possuz redimere alias nō vt ex̄.eo. dilectus.

b Ne fiat.supple redēptio declaruz 7c̄.sicut dicit lex q̄ sab nō pōt dare pecuniā pro specie.vt.C.de fabri.l.i.li.xj. ar.contra. xiiij.q.vj. cōperimus vbi preciū recipitur pro re.spirituali.

c MAiores. abundabāt. s.e.q.j.decime.

d Cesari.s.xj.q.j.si tributū.j.xxiij .q. viij . conuenior.

e Partiri.idest decimam partē dare.7 ita aliud est partiri 7 aliud partem dare.ff.ō vsufruc.etiaz partis.ff.de v. sig.l.nomē.§.portionis.

f ET hoc dixim⁹ secundum simplicem intellectuz. Iurta moralem autem alia dicemus.

g A salamone.j .de cōse. di.j.c.j.

b Ab esdra.reuerso a captiuitate babylonica . quia nabuchodonosor destruxerat templum.

i A romanis.i.a tito 7 vespasiano.xxiij.q. v.§.binc.lxxvj.di.ieiuneum.

k Destructa.ar.q̄ ecclesia destructa nō remanet locus priuilegiatus.ar.ad hoc ex̄ ō ver.fig.abbate in fi.s.e.q.j. generaliter.ar.extra.xix.q.iij. que semel.ff.de ꝺben. emp. eden.sed dicimus hoc verū esse cū superioris auctē ecclesia destruitur.ar.cōtra de cō se.di.j.placuit.

l Speculatiōis.i.cognitionis.sicut oli dictū est:not⁹ in iudeu deus.7c̄. nam mō vbiq3 colitur.

m Secūdū.legē quo ad cerimonialia:vt ex̄ ō cōsti.trāslato.

n Eiecit.i.ostendit officiatur pia 7 immūda esse ejciēda.

o Festiuitates.ñ iō reprehēdunt:q7 ad festiuitatē veniunt:sed q7 nō diuinis insistunt sed turpib⁹ cātilenis.ō con.di.iij.c.ij.

p Pietatē.s.iij.q.v.accusatores.

q Utilitas.cū videt q̄ nō pōt ꝓficere in eis dicit q̄re fundo sanguinē meū.vñ dicit in sāguine meo effuso ꝓpter peccata redimenda.

concilio legitur.

Decie nō sunt a populo redimēde.

DEcimas⁹ quas popul⁹ dare nō vult nisi quolibz munere ab eo redimant:ab epis ꝓhibēduz est ne fiat⁹. Itē aug.

Quia decime deo non redduntur in dictio fisci accessit.

MAiores nr̄i iō copijs omnib⁹ abūdabant⁹:q7 decimas deo dabāt 7 cesari⁹ cēsuz reddebāt: mō aūt q7 discessit deuotio dei: accessit indictio fisci.nolim⁹ parti⁹ cū deo decimas:mō aūt tollit totū.hoc tollit fiscus quod nō accepit christus.

Itē origenes.

Columbas vendit qui ecclesiaz in disciplinatis cōmittit.

ET hoc dixim⁹ ꝑm simplicē intellectū.iurta moralē aūt tam dicem⁹:7 primo quidē de tēplo de quo per ꝓphetā dixit deus. Domus mea domus oronis vocabit Ergo ꝑm corporalē circūcisionem carnis 7 ꝑm corporalis legis festinitates 7 sacrificia 7 alia corpalia consequēter 7 tēplū dei estimabitur qō in lapidib⁹ insensatis erat ꝓstructū primū quidē a salamōe⁹:deinde reparatū ab esdra⁹:postea vero post christi aduentū a romanis⁹ destructū.7 illa domus est domus oratonis:qua destructa⁹ necesse est vt in dei quasi iuz nō habētes domū oratonis iam nō habeant priuilegiuz speculationis⁹ dei nec possunt secūduz legē⁹ deo seruire. Hoc ergo facto omnia christus eiecit⁹:in ministerio spiritualiū actuū suoz:7 tunc quod fecit visibiliter egit:ejciens vēdentes 7 emētes de tēplo:7 mensaz numulariorz euertēs cathedras vendentiū columbas dissipauit ad correctionē populi: vt nō pro mundanis festinitates⁹ in nomine dei celebrēt nec emptionibus 7 vēditionibus vacēt in loco nō cōpetenti: in quo nō debēt emere 7 vendere: sed orationibus tantū vacare atq3 cōgregari quasi in domo oratiōis. Nunc autē arbitror templū dei ex lapidibus vinis constructū esse ecclesiā christi:sunt autez multi in ea nō sicut cōdecet spiritualiter viuentes:sed ꝑm carnem militātes:qui 7 domū oratiōis de lapidibus vinis constructā faciunt esse speluncā latronum actib⁹ suis:nō ecclesia dei digni:sed spelūca latronū. Qui eni cōsiderat:in multis ecclesijs taliuz christianorū peccata inueniet:arbitrātes questū esse pietatem⁹:7 cum deberēt de euāgelio viuere ꝑm q̄ viuere decet suos dei:hoc non faciunt:sed diuitias 7 multas possessiones acquirūt:nōne dices spelūcā latronū factaz esse sub illis ecclesiā:

r Bū descēdo.per eos in corruptionē.i.si iterz corrūpit ecclesia.nec eni dabis sanctū tuū videre corruptionē mēbroz.s.q̄tū ad mēbra:quia oēs corrūpunt 7 inficiunt peccatis. vel in corruptionē. i.putrefactionē.s. corporis vt detinētur in morte sicut ceteri.q.d.nulla si hoc est quia nulli annunciabor.nullum lucrabor.

vt recte dicat christus ad eos ꝓpter dissipationem ecclesie sue:que vtilitas⁹ in sanguine meo:dū descendo⁹ in corruptionez. Item ipse per osee⁹ tali modo:ve mihi q7 factus⁹ sum sicut qui colligit stipulā in messe:7 sicut qui racemuz in vindemia cū nō sint botri ad manducandū 7 primogenita.ve anime mee :quia perijt timorat⁹ a terra:7 qui corrigat in hominibus omnibus nō est. Et cū intellexeris iesum dicentē talia 7 lugētez peccata nostra :aspice simul 7 illud quod in euāgelio scribitur.cum vidisset hierusalem flētit:7 fleuit super eam:7 dixit:quia si cognouisses⁹ 7 tu.7 si rationabiliter fleuit super hierusalē: rationabili⁹ fleuit sup ecclesiā edificatā quidez vt esset domus orationis:factā aūt ꝓpter turpia lucra speluncam latronū:7 arbitror cōuenire verbum dei de vēditoribus columboz eis qui tradūt⁹ ecclesias anaris⁹ 7 tyrānis 7 idisciplinatis 7 irreligiosis episcopis aut presbyteris:ꝓpter que 7 cathedras tantūmodo appellauit euāgelista euersas esse ab iesu 7 vtinam audirent hec eū dicentem ad monitione scripture:qui gloriātur de cathedris moysi in quibus sedēt 7 vendūt cathedras columbarū:7 tradūt eas talib⁹ ꝓpositis ad quos recte dicitur a dño per hieremiam prophetā. Principes populi mei nō me cognouerunt:filij enim sunt insipientes 7 nō intelligētes:sapientes sunt: vt faciant mala:bene aūt facere nesciunt. Cum ergo ecclesie 7 oblatiōes earū nō cōsistant nisi in potestate episcoporū:ꝑz profecto q̄ nō sunt ab alio recipiēde quā de manu eorū. Cñ in aurelian. conci.statutum est.

Omnes basilice ad eum pertinent episcopum in cuius territorio posite sunt.

OMnes⁹ basilice que per diuersa loca cōstructe sunt vel quotidie cōstruūtur:in epi ptāte ꝓsistūt in cui⁹ territorio posite sunt. Itē calixtus papa.

Archidiaconus archipresbyter prepositus vel decan⁹ nec officia nec beneficia ecclesiastica sine consensu episcopi tribuat.

NUllus animo archidiacon⁹ aut archipresbyter⁹ siue prepositus vel decanus aiaz curā vel prebendas ecclesie sine iudicio vel consensu episcopi⁹ alicui tribuat:immo sicut a sanctis canonibus cōstitutum est:animarum cura 7 pecuniarum ecclesiasticarum dispensatio in episcopi iudicio 7 potestate maneāt. Si quis vero cōtra hac facere aut potestatem que ad episcopum

r Descēdo.per varios gradus tormētoz s. vulneraōtez.verberōem:colaphizationē.

s Per osee.in li.xij. ꝓphetaz quarū ꝑm⁹ est osee.nā hoc in michea.vij.c.dr.

t Fact⁹.i. pauper.7 inops paucos acquirēs.s.ad modū istoruz qui pauca colligūt.

v Si cognouisses. supple fleres vel conuersa esses ad fidē:per predicationē 7 est ibi ō fectus locutiōis.7 est ar.q̄ nec testes instrā vicianē pp defectū locutiōis.s.j.q.iij. saluator.7.ff. de bere. insti. l.j.in fi.

r Qui tradūt .non ergo tantū simoniaci⁹ 7 est ar.q̄ vbi cōis est cā nō refert cui⁹ nomē exprimat .C.ō diuer. rescrip.l.j.ar.lxj.di.miramur.auctas.n.premissa tātū de simonia co loquit:sed hic ertē dit eā ēt ad alios io.

y Auaris.s. di.lxxx v.florentinum.

z ODnes. ptāte. s.di .lxj. obitū s.x.q.j.c.iij.s.e.q.ij .c. i.7.ij.7.s .ix .q.iij.c.iij. s.e.q.j.qui ve. s.x .q. ij.epus nisi in aliquo spāli priuilegio ab ei⁹ iur isditiōe sunt erēpte ex̄ ō pul.cū 7 plātare.

a NUllus . archip̄ sbyter ex̄ ō offi. archidi.cū satis.ar.di. lxiij.si in plebib⁹ ar.ꝑ xxv.di.c.j.istud.c.multuz facit ꝑ archidiaconū.si illi qui dicūt qō archidiacon⁹ vel alij p̄lati ex suo offō pōt dare prebēdas 7c̄. intelligunt hoc fine lr̄ia generali qui dicūt ꝑ per hoc.c. intelligūt illud si in plebib⁹ de spāli lr̄ia:qñ.s.eps spāliter ei cōcedit vt aliquē instituat hoc.n.delegari pōt:vt ex̄ de prebē .cū si.nisi hoc habeat ex generali cōsuetudine vel spāli.dū esset p̄scripta.ar.tñ pro eis ex̄ de elec.cū in cūctis.ex̄ de offi. de le .super eo.si illud.c.si in plebibus intelligit de custodia. vt ex̄ de appell.bone.

b Episcopi.vel capituli.cuz eccl̄ia vacat ar.ex̄ ō heredi.ad abolendā.imo vniuersitas bñ pōt cōferre cu raz alaruz vt.ar.ex̄ de concess.preben. nulla.

a ¶ Item grego.hic mutat gratianus materiam.

b ¶ Si quis deinceps.s.di.lxiij.quia per ambitiones.

c ¶ Audiētia,hic excōmunicatio nō patur audiētia.sic.s.vj.q.j. §.verum.z.xxiij.q.iij.non vos.s.dist.xxiij.in nomine.j.xxiiij.q.v.de illicita.io.hec glo.per hoc.c.nō patur.b.

d ¶ Interdicimus.ex hoc vī q tales ipso iure sunt suspensi.sed ꝺ vī ex ꝺ iurepa.ꝓterea vbi ꝺr q tales sūt excōicandi. Ad hoc qui dā dicūt q nō sunt suspensi:sed sunt suspēdendi.z exponunt.interdicimus.i.interdicē dū dicamus.tu potes dicere q sunt suspensi a canōe:z sic suspensus a suo prelato pōt absolui:cuz cōditor canonis sibi nō reseruauerit absolutionez ex de sen.ex.nup.si autē aliquis sub tali conditione suspenditur donec peniteat:tunc q̄cito penitet:statī est absolutus.vt.xvj.q.vj. nos scōrū.lxxxj.dist. figs ammō.lb.tñ excipit duos casus in q bus talis qui recipit ecclesiam a laico:nō est ipso iure priuat⁹.s.cuz accedit postea consensus episcopi.vt.s.e.q. j.quoniā.z cuz clericꝰ prescripsit vt ex de iurepa.cura pastoralis. melius potest dici q tunc demum est ꝑpetuus qñ recipit ecclesiā volens esse prelatꝰ sed si recipit eam quasi ꝑ prietatē aliquam.non vt ibi sit prelatus.tūc nō est suspensus ipo iure.z sic loquit illud c.cura pastoralis.hodie tamen nō videtur q talis possit absolui ab episcopo:qr ineligibilis factus est:vt ex ꝺ elec.quisquis.

e ¶ Inuestiturā.ſz nūquid per inuestituraz factꝰ est gs possessor. ar.q nō ex de dona.ꝑ tuas.z ex ꝺ bis que fi. a ma.per.ca.ex oze.z ex de fen.z re iudi.cuz aliquib⁹ ar.s. ex de cōsue.c.ij.in fi.z ex ꝺ suc. ab intesta.cū dilectus ff.de ꝺben.emp.clauibus.z.j.e.c.s.in fi.

f Quoniā inuesti-turas.vel femine.ar.q ad ꝑsentationem femine pōt quis inuestiturā consequi. vt extra de iurepa.ex litteris.

g ¶ Si quis.

b ¶ Sane.discesserunt.s.viij.q. iij.nōne.s.so.ibi inciderat in beresim iam dānatam:z sic sententia canonis erat lata i ipsuz.vt.xxiij.q.j. acatius. Item talis cōiu pertinet:sibi vendicare presumpserit:ab ecclesie liminibus arceatur.

Item greg⁹. vij.in generali syno do residens dixit.

De manu laici episcopatus vel abbatia suscipi nō debet.

¶ Si quis deinceps⁹ episcopatū vel abbatiā de manu alicuiꝰ laice persone susceperit:nullatenus inter episcopos vel abbates habeatur:nec vlla ei vt episcopo seu abbati audientia⁹ cōcedatur insuper z gratiā beati petri z introitum ecclesie interdicimus⁹ quousqz locum quem sub crimine taz inobedientie quā ambitionis ex qua scelus idolatrie cepit resipiscēdo nō deseruerit. Similiter etiaz de inferioribꝰ ecclesiasticis dignitatibus cōstituimus. Itē siquis imperatoruz:regū ducū marchionum comituz vel quilibz secularīū potestatū aut ꝓfessionarū⁹ investiturā⁹ ep̄atus vel alicuius ecclesiastice dignitatis dare presūpserit eiusdez sue vinculo se obstructum esse sciat. Idem.

Excommunicationi subiaceat nec investiture sumat fructū qui de manu laici ecclesiam susceperit.

Quoniā investituras⁹ ꝓtra sanctorū patrū auctoritatē a laicis in multis ꝑtibus cognouimus fieri:z ex eo plurimas ꝑturbatiōes in ecclesia imo ruinā sancte religionis oriri:ex quibus christiane censure religio cōturbat⁹:decernimus vt nullus clericoruū investituras episcopat⁹ vel abbatie vel ecclesie de manu imperatoris vel regis vel alicuius laice ꝓsone viri vel femine suscipiat:quod si presumpserit.recognoscat investituraꝝ illam apostolica auctoritate irritam esse z se vsqz ad dignā satisfactionē excōicationi subiacere. Itē ex canone apostolorū.

De eodem.

¶ Si quis⁹ epūs secularibus potestatibus vsus ecclesiā ꝑ ipsos obtineat:deponat⁹ z segregēt⁹:omnesqz q illi cōicant. Item ex cronica anastasij.

De eodem.

¶ Sane thessalonicenses epi ob metū imperatoris anastasij tymotheo cōstātinopolitano epō cōsenserunt:quē concilio chalcedonē se anathematizauerat.xl. vero epi illyrici z grecie cōuenientes i vnū ꝑ professionē in scriptis factam: vt a ꝓprio metropolitano discesserūt⁹: z romā mittētes:romano epō cōiungere in scriptis professi sunt:z paulo post. Cū dioscorus iunior manus impositionē accepisset a rege:recesserūt multitudines populoꝝ dicentes:qr ſm qō ꝓnūnēt canones scōruz apostoloꝝ nō est factus epūs z iō nō ratio nō fuit viciosa.z sic non obstat.xj.q.j.siquis clericorum.

i ¶ Principes.ergo canonici possunt recedere ab episcopo quem rex inuestiuit.sic.lxxix.di.si quis per pecuniam.

k ¶ Si quis clericus.

l ¶ Scut,scindi.diuidi tñ pōt ecclesia vt de vna fiant due:sed nō ita diuidi vt vita ꝓmaneat.s.e.q.j.plures. Itē est in ꝓbenda.vt ex de ꝓben.maioribus.sit⁹ in prouicijs.vt.c. dist.c.j.ff.de offi.assessio.si eadem.

m ¶ Et ecclesie.sic ergo pp delictū vnius hois ſbijcitur tota terra interdicto.vt ex de spon.nō est vobis.

n ¶ Er laicos.spē hoc.c. intelligit.b. nisi aliq̄ promisso ꝓuenerit spem sue alias vt dic̄ possunt monachi cōuenire in aliquē z dicere ei sumas habitū.volum⁹ eni te eligere in abbatē:cum fueris factus monachus.z aliter ꝑfit ꝓuenire in aliquē ar.lxj.di.c. bene.nā laic⁹ sic pōt postulari in epm.vt.lxj. dis.oflus licite.n.pōt qs habere spē de dignitate.vt.xlj. dis.qd ꝓderit.lxxiij.di. consuluit.viij.q.j.qui epatum lxxvij.di.c.ij.lit.dic.si officiatio.sed hoc nō credo qr neophitus nō pōt esse abbas.vt extra de elec.cum causam z meli⁹extra de elec.officij.z.c. cū ad nraz.b.

o ¶ Buas,intitulatas nisi sint paupere⁹,vt ex de eta.z quali.eā te.z.r.q.iij.vnio.

p ¶ Quoniā in quibusdā tumore:ei tñ nō creditur vt ex de eo qui cog.consang.super eo.

q ¶ Epm.similiter z alie cō uentuales ecclesie habebūt iconomum. vt.ix.q.iij.cum simus.z qñq. parochiales ecclesie.vt ex de offi.ordi.cū vos.z regulariter debet iconomus eligi per episcopum vt.ix.q.iij.cū scim⁹.z.C. de epi.z de.omnes.§.sed nihil ominus nisi consuetudo fit quod capituluz eligat.extra de elec.cum ecclesia dicitur autem iconomus cui res ecclesie gubernande mādant C. de sa.san.ec.iubemus. vice dñs aūt dr q administrat res epi.vt.lxxxix.di.volum⁹ Sindici appellantur qui ab vniuersitate ad vniuersitatez cārū constituūtur. actor vero ad vnaz cām z ab vna persona potest cōstitui.vt.ff. q cuiusqz vniuer.l.item.§. ij.insti.de cura.§.vlt.nec ob. qō est de mune.z bo.l.munerum.§.defensores.vbi dicitur qō findicus.est qui ad certam causam constituitur quia ibi large sumitur nomen findici pro quolibet defensore.

r ¶ De clero.proprio.ar.contra de iura.calū. imperator. vbi dicitur q iconomus nō erit vnus de collegio.sed ibi ponitur iconomus pro ipso findico.

s ¶ Testimoniū.s.ij.q. pe. cum pastoris.

t ¶ In nona actione.i.die.

a ¶ Judicare.ita dl.lxxix.decenter.
b ¶ Ja vno.xij.q.ij.cognouimus.
c ¶ Nec hitu.nūquid ergo albus monachus põt esse monach⁹ inter nigros vī q̄ nõ quia quilibet cõformabit se moꝛib⁹ eoꝝ inter quos viuit.vt.xlj.dist. quisquis.nã ex diuersitate habitus scandalũ generat.vt.xij.dis.illa .xxviij.q. v.q̄ deo eẽ vī q̄ nõ est ibi dispar ꝓfessio cũ tantũ monachalis ꝓfessio sit ibi.naz dũmodo clericalis professio sit ibi vna ꝓfessio dicit.xij.q.j.duo.preterea vī qõ monachus possit fieri canonicus.vt.lxxviij.di. quorũdã.z prelatus maior in seculari ecclesia.vt.lviij.di.c.ij.z ẽt eps in seculari.vt .xviij.q.j.c. j.z sic vī q̄ licite possit esse in eadẽ ecclesia dispar.habitus q̄ tũ ad colorẽ vestiuz.qõ satis põt admitti.z hoc.b. cõcedit tñ q̄to magis se possunt tales cõformat alijs in exterioꝛi habitu hoc faciãt.ne scandalũ fiat vnde monach⁹ factus canonicus vel eps nõ abijciet habitũ:ſz retento habitu desuper ferat.habituz: in quo magis cõueniãt ꝓcis inter quos est:vt ex̄ de vi.z bone.de.deus.qui.
d ¶ On placuit.
e ¶ Licis .facultas .hoc verũ est de iure cõi:vt xcvj.de bene quidẽ.secus si habeat hoc ex speciali ꝓuilegio:ita tñ vt nõ duret illud ꝓuilegiũ.vt.lxiij.d.i synodo.
f ¶ Jquis principũ dñati onez.j.xxiij.q.viij.cõuenioꝛ.xij.q.ij.quicũq.
g ¶ Je mẽtis.nunc vidquale ius ꝓioni habeãt in eccl'ia est aũt ius ꝓonatus quoddã ius qõ nõ ẽ mere spũale mee ẽ mere tpale spũale nõ est:q̄ cõpetit laico.z trãsit ad heredes.vt.j.e.cõsiderãdũ.tpale nõ est:q̄ vẽdi nõ põt.vt ex̄ de iurepa. de iure nec põt dici q̄ patri sit tpale:parti spũale.cũ ipuz sit simplex nec recipit diuisionẽ.vt ex̄ .e.ti.c.j.tñ bñ cõcedo q̄ sit partiz tpale z partiz spũale:z tñ simplex est:q̄ tal diuisio potius ad intellectũ q̄ ad actũ referẽda est:vt dicit lex que dicit q̄ illõ qõ dz q̄ seruus dz cõis:potius ad intellectũ q̄ ad actũ est referẽdũ.vt.ff.de stip.ser.seruus cõis.dz tñ annerũ spũali ex̄ de iurepa.ꝏ iure. Efficit aũt quis patronus trib⁹ de cãis dotatiõe:cõstitutiõe:z fũdatione.vñ versus. Patronũ facũt dos edificatio fundus dotatione z cõstructiõe.vt j.e.filijs.fundatiõe vt.r viij. q.ij.abbatẽ. Siquis aũt post cõsecrationẽ dat aliqd ecclesie.per hoc nõ fit patronus. sed quia ante consecrationem dat aliquid ecclesie fit patronus hoc ideo quia ille perducit rem de non esse ad esse. Item alia ratione.quia si post ꝓsecrationẽ fieret aliquis patronus:iaz videretur ꝓponi seruitus rei sacre:quod esse nõ dz:vt.ff.de ser.ui.seruitutes.§.vti.z qõ humani iuris esse desinit:seruitutẽ nõ recipit.ff.cõmu.p̃dio.l.caueri. Sunt aũt tria que do ecclesiã ne gs dilapidet eã.vt.j.e.filijs.vtilitatẽ bz in pũtãdo on⁹ bz in defendẽ uidebit ei ecclesia.vt.j.e.quicũq.z lz.oĩbus pauperib⁹ teneat ꝓuidere tñ ei abũdantius q̄ alij:vt ex̄ de testa.cum in officijs .Transfert iuspatronatus quattuoꝛ mõis in aliuz. Primo successiõe.vt.j.e.cõsiderãdũ. Scõo donatione vt ex̄.e.ex insinuatiõe.z.c.cõsultationib⁹. Tertio pmutatione vt.j.e.nemini. Trãsit etiã quarto cũ vniuersitate vt.ex̄.e.cum seculum. Jus autem patronatus non descendit ad heredes ꝓportionibus hereditarijs.sed quilibet eoꝝ est patronus insolidum:vt extra.e.c. j.sicut z alia iura q̄ icorporalia sunt insolidũ descẽdũt ad quẽlibet hẽdũ vt.ff.de serui. vie.io.

chalcedonensium pñm decreta ex proprio clerum iconomũ sibi cõstituat. Indecorum enim est vicariuz epi laicum esse:z viros ecclesiasticos iudicare. Jn vno enim eodez qz offõ non dz dispar esse professio quod etiaz in lege diuina prohibet dicente moyse:non arabis in boue simul z asino.i.homines diuerse ꝓfessionis in vno officio simul nõ soyciabis. vñoportet nos z diuinis libris z sanctoꝝ patrum obedire preceptis:constituentes vt qui in administrationibus sociantur pontificibus nec professione discrepent: nec habitu' nam coherere z cõiungi nõ possunt quib⁹ studia z vota sunt diuersa. Si quis autẽ episcopus post hec ecclesiasticam rez aut per laicalem procurationem administrãda elegerit aut si testimonio iconomi gubernandam nõ crederit:vere vt contemptoꝛ canonum z fraudatoꝛ rerum ecclesiasticarum:non solum a christo de rebus pauperum iudicabitur reus:sed etiam concilio manebit obnoxius. Jtem in synodo symmachi pape.

Non habet laicus aliquid statuendi in ecclesia facultatem.

Non placuit' laicum statuẽdi in ecclesia habere aliquaz potestatem.cui subsequendi manet necessitas:non auctoritas imperãdi:

Jtem in concilio eodẽ gela.epi scopus sy racusane ecclesie dixit.

Ecclesiasticas dignitates laici disponere non possunt.

Laicis quamuis religiosis nulla de ecclesiasticis dignitatibus aliquid disponẽdi legitur attributa facultas'. Jtem calixtus papa.

Laicus sacrilegus habetur: qui dispositionem vel dominationem rerum ecclesiasticarum vsurpat.

Jquis principum vel aliozuz laicoꝛum dispositionem seu dominationem' rerum siue possessiones ecclesiasticarum sibi vendicanerit:vt sacrilegus iudicetur.

Jtem gelas.papa senectioꝛi episcopo.

In ecclesia quam quis edificat nichil sibi preceteris vendicet.

Je mentis' amplectanda denotio est:qua se inlius nobis in re iuliana sui iuris fundasse perbibeat ecclesiam quaz in honoꝛe sancti viti confessoꝛis eius nomine cupit cõsecrari. Hãc igitur frater charissime:si ad tuam diocesim perti/nere non ambigis:ex moꝛe conuenit dedicari:collata' prius donatione soleni:quaz ministris ecclesie destinasse prefati muneris testat' oblatoꝛ.sciturus sine dubio preter processionis' aditũ qui omni christiano debetur nihil ibidez se proprij iuris habiturũ. Jdem.

De eodem.

Rigentius vero petitoria nobis insinuatione suggessit:in re sua quod sertilianum vocatur:basilicã se sanctoꝝ michaelis archãgeli z martini cõfessoꝛis pro sua defensione fundasse z iõ fr̃ carissime:si ad tuam ptinet parochiã:z bñdictionẽ supra memorate basilice solẽni deuotione z veneratione impende nichil tamẽ sibi fundatoꝛ ex hac basilica nouerit vendicãduz:nisi processionis adituz qui christianis' oibus in cõi debetur. Jtẽ clemẽs.

De eodem.

Ecclesias per cõgrua' z vtilia facite loca:quas diuinis precibus sacri:oꝛ z nõ a quoquã grauari. Jtez leo quartus carolo regi.

Laici presbyteros de ecclesijs non ejiceant.

Contra sctõz ꝑum censuras videt existere:si secularis vel laicis presbyteros ab ecclesijs in quibus tpe ordinationis eoꝝundez nominati" vel introducti fuerint:vī expellere'. Si vero fundatoꝛes ecclesiarum ad inopiam vergere ceperint:ab eisdez ecclesijs tẽpoꝛalis vite suffragia precipiãt. Unde in toletano cõci.legitur.

Fundatores ecclesiarum si inopes ceperint esse: ab eisdem alimenta accipiant.

Quicunq; fideliuz propria denotione de facultatib⁹ suis ecclesie aliquid' cõtulerint:si forte ipsi aut filij eoꝝ redacti fuerit ad inopiaz':ab eadẽ ecclesia suffraginz vite pro temporis vsu ꝓcipiãt. Si ergo ecclesiasticas facultates dispẽsandi ptãtẽ nõ bñt:multo minus ecclesias ipsas quibuslibet ad regendum committere vel alijs auferrẽ valent. Hic autem distinguendus est quid iuris fundatoꝛes ecclesiarum in eis habeant:vel quid nõ

b ¶ Collata.sed nonne antequam fundaretur debuit dos assignari.vt de cõ.di.i.nemo vtiq;.sed q̄ omissum fuit restaurandũ est:vt di.viij.qui contra mores.

i ¶ Processionis.i.q̄ procedet cum ipso ad episcopum:cum deferi presentantur .olim tamen nihil iuris habebat patroni pre alijs vt.x.q.j.vouerit. Jtẽ z si census aliquis impositus est auctoritate episcopi:illum potest petere.vt ex̄.e.preterea xviij.q.ij.eleutherio.

k Rigenti⁹ .qui christianis .ergo iudeus nõ efficeretur patronus.lz fundaret aliquã ecclesiaz ꝏ.e.pie.z j.e.quicũq;.

l Ecclesias.per cõ.grua.vt nõ fit ifirmus locus nec sint ibi prædones.nec aliq̄ modo periculosus fit nam ꝓpter has cãs dz ecclesia trãsmutari in alium locũ.vt.j.e.siquis vult.z de cõ. di.i.trib⁹.z lxxiij.di. quorundam.

m Contra. nominati.ergo ex sola nominatione aliqs ꝓsequit ius vt.lxxij.dist. placuit. viij.q.ij. dilectissimi.ij.q.vj.nolationes.ꝏ hoc dixi.lxiij. dist.quanto.

n ¶ Expellere.hic habes q̄ appelli vī qui non admittitur ad dignitatem ad quaz est nominatus vel electus nam idem est auferre quod nõ dare.vt dixi ꝏ.e. q.j. decime'.facit ad idez extra de restit. spo.sepe.ff.de bo.auc. iud.pos.q̄uis ar. contra extra de ap.significauit.vbi dicitur nisi qui possessionem habuit.ff.de vi z vi ar. l.j.§.hoc interdictum ar.contra vbi ei tantũ qui possedit dat hoc interdictum.

o Quicunq; .aliquid.non tamen propter quamlibet rem modicam datam ante consecrationem efficitur quis patronus.nisi tantum dederit quod sufficiat ad necessaria ministroꝝ z ad luminaria.vt de cõ.di.j.nemo.

p ¶ Ad inopiam. sed nonne ecclesie tenentur omnibus pauperibus subuenire:vt.ꝏ.e.q.j.quoniam. Respõ.sic.sed istis abundantius q̄ alijs.extra de testa.cum inofficijs:z melius prouidebit ei qui quãdoq; fuit diues.vt.xlj.di.non cogantur. Jstud autem intelligas quando patronus in summam egestatem deductus est z quando ecclesie superest

xxv.q.ij.§.vlt,ad fi.in eo.enim casu libertus tenetur alere suū patronū vt.ff.de agno.li.l.fi quis a liberis.§.parentes.ꝛ.§.pe.

a Alijs.propinquis.ꝛ sic vī qō iuspatronatus non transeat nisi ad heredes sanguinis.tamē.c.indistincte loquitur de quolibet here de.j.e.considerandū.ꝛ.c.fi plures.Sed nunquid patre damnato de crimine amittit filius iusꝑ patronatus: videtur ꝙ sic vt.vj.q.j.§.verū ꝛ.ff.de iurepa.qui cō tra.ꝛ.l.iiij.ar.cōtra dicunt quidam qō non priuatur illo nisi a solo papa:cū illud habeat auctoritate canonis ar.eẽ.e.ti.c.j.vel dic.ꝙ cuz vniuersitate laicꝰ iudex pōt aliquem priuare iurepatronatus sed per se nō posset ar. ad hoc.eẽ de iurepa. ex litteris.

b Denunciēt.ergo patroni pñt accusare vel denunciare sacerdotem:vt.ꝫ.e.q.j.constituz imo quilibet qui est ō sua plebe.ar. lxiij.dis.plebs ꝛ eẽ de testi.ex pte ade.Idem credo posse facere patronū in ecclesia cōuentuali.ar.lxiij.di.reatia ꝛ eẽ de iurepa.c.nobis Sed in hoc est dīa:qꝛ in ecclesia conuentuali patronus nō presentat nec eligit.eẽ de iurepatrona.nobis.licet videtur eē ꝫ.xviij.q.ij.abbatem.

c Regis.vt euz corrigat.cuz per' ecclīastica iudicez cogi nō pōt vt.xj.q.j.petimꝰ xvij.di.nec licuit.vel etiaz cū iudex ecclesiasticus deses est vt extra ō fo. compe.ex transmissa. alias nō potest adiri iudex secularis:vt.xj.q.j.placuit vt quisqz.

d Quod aut.hoc ē dicē:vt aut in multo aut in aliquo ꝓfit ecclesie:aut saltim i nullo noceat.

e Annue.i.perānū abstinebit a sacris ecclesie si laicus est:si clericus deponetur .xij.q.ij. apostolicos .ꝛ.c. abbatibus.

habent ius prouidendi ꝛ consulendi ꝛ sacerdotem inueniendi:sed nō habent ius vendendi vel donandi tanquam proprijs. Unde in canonibus inuenitur.

Heredes eius qui ecclesiam construxit ei ipsi pro ea sollicitudinem gerere debent.

Alijs vel nepotibus ac bonestionibus propinquisᵉ eius:q construxit vel ditauit ecclesiam licitum sit banc habere solertiā:vt si sacerdotem aliquid ex collatis rebꝰ defraudare prouiderint:aut hōesta cōuentione cōpescāt aut episcopo vel iudici corrigenda denuncientᵉ. Quod si talia episcopus agere tētet metropolitano eius insinuari procurent.Si antē metropolitanus talia gerat:regisᵉ hoc an rebꝰ intimare nō differat:ipsis tamē heredibus in eis rebus non liceat quasi proprij iuris potestatem preferre:non rapinam ꝛ fraudem ingerere:nō violentiam quācunqz presumere:sed hoc solum in salutarem sollicitudinem adhibere:ꝙ autᵉ nullam operationoraz nocens attingat aut mulctā vel aliquam partem salutaris mercedis assumat Si quis vero deinceps hec monita temerare presumpserit:ꝛ male rapta cuz confusione restituet ꝛ excōmunicationis ānueᵉ sententiam sustinebit. Itē ex concilio toletano quarto.

Fundatores ecclesiarum ordinandos in eis episcopo offerant.

Decernimus vt quandiu fundatores ecclesiaꝝ in hac vita superstites fuerint:pro eisdez locis curaz bēant sollicitā:itaqz rectores idoneosᵉ in eisdem basilicis idem ipsi episcopo offerantᵉ ordinādos. Quod si spretis eisdem fundatoribus rectores ibidē presumpserit ordinare eōs:ꝛ ordinationē suaz irritam nouerit:ꝛ ad verecundiam sui

alios in eorum loco quos ipsi fundatoresᵉ condignos elegerint ordinari. Item ex romana synodo.

A domino constructoris monasterium non est auferendum.

Monasteriumᵉ vel oratorium canonice constructum a dominioᵉ constructoris eo inuito non auferatur liceatqz illi presbytero: cui voluerit pro sacro officio illius diocesis cum consensu episcopi ne malusᵉ existat cōmendare. Item gregorius papa.

De eodem.

Rationis ordoᵐ nō patitur:vt monasterium contra voluntatem fundatorum ab eoruz dispositione ad arbitrium suum quis debeat vendicare. Prouidentia tamē ꝛ admonitiōe episcopi a fundatoribus ecclesie bonerari debēt.

Unde grego.

Episcoporum prouidētia a fundatoribus ecclesie honorentur.

Considerandum est quatenus si secundum prouidentiam ꝛ admonitionem episcopi ipsi cohoredesᵉ eas voluerint tenere:ꝛ honorare faciat.Si autem hoc cōtra dixerint:in episcopi ptāte maneat vtrum eaz cōsilere permittat aut reliquias inde auferre vellit. Item ex cōcilio triburiensi.

Reliquie auferant ecclesiaꝝ si plures heredes de eis cōtenderint.

Si plures heredez cōtenderint de cōi ecclesia:auferriᵉ iubeat episcopus reliquias sacras ꝛ ecclesiam claudi. donec cōmuniᵉ sensu ꝛ cōsilio epi statuāt ibi presbyteruz ꝛ vnde viuat. Ut ergo ex his auctoritatibus colligitur de manu laicoꝝ ecclesie recipiēde nō sunt:nisi cum cōsensu episcoporuz. Juxta illud magociensis concilij.

Non liceat laicis presbyteros de ecclesia ejicere.

m Rationis.ordo.ꝛc.

n Considerandū.cohere des.etiā eẽ nei.ꝛ videt ꝙ indistincte loquit.nā quedaz iurepatronatꝰ ad eẽ cos here des trāseūt.vt.C.de in ius vo.l.ij.vī ergo ꝙ si patronus conferat ecclesie vl extraneo iuspatronatus ꝙ ammodo nō potest conuenire dilapidantes ecclesiam vel etiā petere alimenta.ar. ad hoc.eẽ de testi. significauit.probabiliᵗ videt ꝙ tali iuri qō est ad vtilitatē ꝛ fauorez inductū ecclesie nō possit patronꝰ renūciare vñ licz filij abstineāt ab hereditate.nō iō pdiderūt iuspatronatꝰ.vt ff.de iurepa.filij.nec.n.gnāli renunciatione remittit dolꝰ vt.ff.de libe.le.aureliꝰ.Ego credo.ꝙ tali iuri possit renūciari cōdemnari possit vt eẽ e.ex insinuatione.

o Plures.auferri.hic dicitur ꝙ eōs ꝓpter discordiā patronoꝝ dz claudere ecclesiā.vt eẽ.e.j.ꝛ.ij. alibi dicitur ꝙ sua auctoritate ꝓfert si ꝓni nō cōcordāt vsqz ad.iiij.menses:vt extra e.quoniā.in quibusdā alibi vsqz ad ser.vt eẽ.eo.ti.eā te. Distinguas ergo:qꝛ aut discordia est inter episcopum ꝛ ꝓnū:aut inter ipos patronos.si inter episcopum.ꝛ patronum tūc eōs ponet iconomum in ecclesia.quousqz fit terminatum negociuz.vt eẽ de offi.or.cum vos.sed si inter ꝓnos est discordia.aut super electione facta ab eis aut super ipso iurepatronatus.si in electione dissentiunt tunc si pōt fieri sine scādalo pferat episcopus illū quiᵗ maioribus iuuatur meritis.vt eẽ.e.quoniā in quibusdam.ſz si pares sunt gratiam potest facere cui vult. vt.lxiij.dis.si forte.ꝛ eẽ.e.cuz autē.si vero cōtentio est de iurepatronatᵘ episcopus instituat aliquem in ecclesia.ꝛ ille postmodū pñtet ab eo q eiecit iuspatronatus.vt eẽ.eo.ti.si vo.ꝛ hoc faciat si concordes non fuerint vsqz ad ser menses a tempore vocationis vel vsqz ad quattuor a tempore mote controuersie .vt eẽ.e.ti.eam te.ꝛ.c.cuz propter.si autem episcopus hoc sine scandalo facere non potest:tūc claudet ecclesiam. vt hic dicitur.ꝛ eẽ.e.ti.c.j.ꝛ.ij.

f Decernimus.idoneos.de eodez episcopatu.vt.lxxj.di.hortamur.

g Offerant.dixit.h.ꝙ in ecclesijs collegiatis hoc ius habent patroni vt representent prelatos episcopis:et vt intersint electioni.vt.xviij.q.ij. abbatem ꝛ.ſ.e.q.v.si quis episcoporum.ꝛ.lxiij.dist.principati.sed cōtra eum est.extra.e.c.nobis.

h Fundatores.ꝛ sic videtur ꝙ aucte huius capituli laicus possit instituere in spūalibus ꝛ temporalibᵍ.vel dic ꝙ ipse eōs reuocabit factuz suum.vt eẽ de elec.nosti.l.di.penitentes.Item si eōs primum pñtatuz spreuit ꝛ ſm recepit:tenetur primo quidere.vt eẽ.e.ti.pastoralis.licz alex. dederit episcopo electionē:vtrū primū vel ſm vellet recipere .extra.eo. ti.cum autem.cum ergo episcopus puniatur per illud. c.pastoralis .pz ꝙ hodie episcopus nō habet electionem.

i Monasterium.i.ecclesiam.

k Adominio.i.dispositione.est ergo hic ar.ꝙ eōs inuito patrono nō pōt de ecclesia facere monasteriū. vt.j.c. pr.qꝛ iaz derogarek in hoc iuri ꝓni in electione ꝛ in recipiēdo ab ecclesia alimēta sic nec dñs rei pōt vsum rei imutare etiā in melius inuito vsufructuario.ff.ō vsu. ꝛ ba.l.vlt.ar.tñ.ꝫ.xj.q.j.c.j.ꝛ.j.e.c.nemini.

l Me malus.ar.ꝙ sufficit aliquem nō malū esse.vt.nō.viij.q.j.lz.ꝛ tenetur eōs pñtatū recipere:nisi aliquid obijciat in psonā eius.vt.lxv.di.

p Communi.ergo non statur hic iudicio maioris partis.vt extra.eo.quoniam.sic extra de prescrip.c.pastoralis similiter videtur quod in delegatis a principe non statur sententie maioris partis.vt.C.de ap.in offerendis ꝛ.l. iubemus.similiter in discordia creditorum.vt.C.qui bo.ce.pol.l.vlti.similiter in causa liberali.vt.C.de communi seruo.ma.l.ij.§.hoc valet.similiter in omni re communi.vt.ff.cōmuni di.sabinus.ꝛ hodie in electione episcopi.vt eẽ de elec.quia propter.Sed queritur si duo sunt patroni.ꝛ vnus reliquit plures filios ꝛ alter vnicum.an iste vnus par ius habeat cum illis pluribus videtur ꝙ sic.cum ex pluralitate successionum non debeat variari obligatio ff.de verb.ob.l.ij.vnde omnes illi debent reputari pro vno.cū in loco vnius succedant.vt.ff.de condi.ꝛ de.cui fundus quemadmodum si plures sunt modo canonici in ecclesia ꝙ prius fuerunt.non plus iuris habent modo multi ꝙ prius habuerunt pauci.Sed contra quilibet istorum est patronus insolidum.ergo isti plures plus habent iuris ꝙ ille vnus.ꝛ hoc probatur.ff.ō bo. li.si libertus.Item secundum hoc non plus iuris haberet cui concessa esset

potestas eligendi q̄ prius per se habuit,qō falsum videtur.vt eē de elec. ne pro defectu. vt.ff.de assig.li.l.j.in fi.Hic q̄ sunt omnes equaliter patroni.vt eē.e.c.j.forte hoc verum est cum hereditas est diuisa.

a Laici.

b Nuentum est.nisi gra uiu.nō est ergo quis ꝓ qualibet culpa deponēdus ve.l.x viij.di.c.j.uem ar.q̄ nul lus debet priuari suo bene ficio sine culpa sua.vt.l vj.d. satis peruersum.ꝛ extra de consti.cognoscentes arg.eē de cle.egro.c.vlt.sed illud ꝓ pter scandalū pro quo mul ta omittuntur.vt.di.l.vt.cō stitueretur. eē de no.oper. nun.cum ex iniuncto.

c Coraz episcopo.ergo so lus episcopus potest cogno scere ō crimie:vbi agitur de priuatione beneficij.siue ad aliā penā:dūmodo nō aga tur ad depositionē ordinis. vt nōni.r v.q.viij.in summa lz aūt nō remoueatur aliqs ab administratione nisi pro graui culpa:tamē regulares prelati pro leui culpa remo uenk.vt.eē de simo.per tuas in fi.ꝛ.s.e.q.j.c.vlt.

d Sicut ergo.bieronymi vt.s.e.q.j.c.vlti.

e Decimas.

f Nemini.quidā sic po nunt casu:nulli licet dare iuspatronatus priuate persone vel etiā ꝓmutare cū priuata persona:sed dari po test pro monasterio vel ꝓmu tari cum monasterio: vendi aūt nulli potest.pro istoū ca su facit qō legitur extra.e.ti. de iure.sed eis obstat eē.e.ex insinuatione.in prin.sed pōt dici q̄ ibi vnus alij cessit ad ministrationē solidā:nō.n. vedit iuspatronat⁹ cū prius fuisset patronus.h.aūt intel ligit de ipsa ecclesia:q̄ null⁹ pōt dare ecclesiā priuato:vt inde faciat habitaculum.vt xix.q.iij.que semel. Be per mutatione ecclesie planū est quta nō pōt ecclesia ꝓmuta ri nisi cū alia ecclesia.vt eē ō rerū pmu.ad qōes. Satis cre do q̄ siue sit ecclesia siue ius patronatus bene pōt cōcedi monasterio:dū tamē habea tur cōsensus.epi.vt eē.e.con sultatiōibus.in fi.ꝛ.c.null⁹ similiter.ꝛ ecclesie seculari. vt eē de resti.spo.cuz venis set.l o. Ego credo q̄ iuspa tronatus possit concedi sine episcopo.vt eē.e. illud.b.

g In propriū.i.priuatum.

b Monasteriū.i.ecclesiā.

i Iquis.ad meliorandū.hec est vna de tri bus cautis ꝓpter quas trās feruntur ecclesie de loco ad locum.vt de conse. di.j.tri bus.s.e.q.j.ꝛ temporis.ꝛ est contra regulam illam.xix.q iij.que semel.ꝛ pdit prior ec clesia priuilegiū suū.vt.s.e.ꝛ hoc dicimus.

R Onstituit.hoc.c.legitur.xx.q.iij.constituit.

l Ongregatio.j.xviij.q.ij.abbas.ꝛ.c.abbatem.

m Retinere,si vult ꝓpter humilitatē renunciare.vt.xviij.q.ij.abbas.

n Propinquis.s.di.lxxxix.decenter.

Laici⁹ presbyteros de ecclesia non eiciant:neqz in eis consti tuant sine consensu suorum epoz

Item ex concilio cabilonēsi.

Absqz episcopoū cōsensu laici pre sbyteros de ecclesiis non eiciant.

Nuentum est:q̄ multi arbitrij sui temeritate:ꝛ quod est grauius ducti cupiditate presbyteris qui buslibet absqz consensu suorum epi scoporum ecclesias dant vel aufe runt:vnde oportet vt canonica re gula seruata nullus absqz consensu episcopi sui cuilibet presbytero ec clesiam det:quam si iuste adeptus fuerit bāc nō nisi graui⁹ culpa cōrā epō⁹ canonica seueritate amittat.

Sicut ergo⁹ auctoritate hieronymi decimas male possessas a laicis epo cōsentiente licet monachis de manu laicoz recipe ꝛ eas ppetua stabilitate tenēr:sic.ꝛ ecclesias a lai cis male detētas cū cōsensu epoū licet monachis ad ordinandū acci pere ꝛ eis in perpetuū ꝓuidere.

Unde vba.papa.ij.

Sine volūtate epoz decias vel ec clesias a laicis mōachi nō suscipiāt.

Decimas⁹ ꝛ ecclesias a laicis mōachi nō suscipiāt absqz cō sensu epoz⁹ ꝛ voluntate. Quod si aliter ꝓsumptū fuerit:cānonice vlti oni subiaceāt. Itez ex decreto fil uestri pape.

Nulli liceat in suū ius monasteriū cōuertere:alij tamē ad ordināndum tradere illud valent.

Nemini⁹ regū aut cuiquā bōi um in ꝓpriū⁹ ius liceat mona steriū⁹ tradere vel cōuertere nisi ad aliud mōasteriū vel cōmutare:nisi cū alio mōasterio.vel quocūqz cō mertio vēdere. Quod si fēm fuerit nō valebit:sz ipsū mōasteriū in pīsti nū reformet statū. Itez ex eodē.

Epi ꝛ ffm cōsilio monasterium ad meliorandū alij supponere nullus prohibeatur.

Quis vult monasteriū suum ad meliorādū⁹ in aliū locū po nere fiat cū ꝓcilio epi ꝛ fratrū suoū ꝛ dimittat presbyteruz in priori lo co ad ministeria ecclesie. Itez ex conci.magocien.

Publice pnie subisciant:q̄ circū ueniēdo aliquos tōdere presumūt.

Constitut⁹ sane sacer iste cōnē tus vt epi siue abbates q̄ nōi fructu aiarū sed in auariciā ꝛ turpe lucrū inbiātes quoslibet boies cir cūueniēdo totōderūt:ꝛ res eorum tal psuasiōe surripuerūt pīle' cano nice:vtpote turpis lucri sectatores subiaceāt. Hi vero q̄ illecti comā dposuerūt:i eo qō ceperūt pseuerar cogank:res vero eoz beredib⁹ red dātur. Itē ex cōci. toletano.

Sine volūtate ffm aliquē de suis ꝓpriq̄ abbas sibi substituer si valeat.

Congregatio⁹ sibi eligeē ab batē:post abbatis sui mōtē vl eo viuēte si ipse discesserit vl pecca uerit. Eps.n.nō dz abbatē violenk retinere" in loco suo:ipse aūt nō po test aliquē ordinare de suis ꝓpriis" vel amicis sine volūtate frum.

Uidā pbyter⁹ infir mitate grauat⁹ie fie ri velle mōachū di xit:ecclesie ꝛ beneficio in mān adnoca ti renūcianit postqz cōualuit mox se futurū monachuz negauit:ꝛ ecclesiā ꝛ beneficiū repo poscit. Hic primū querit.vtrum reus voto teneat:an liceat ei a pro posito sui cordis discedē. Secū do:an ecclesia ꝛ bñficiū ei reddēda sunt qui pri⁹ libera volūtate refuta uit. Tertio:si cōtigisset eū:se ꝛ sua monasterio tradidisse.an licētia ab batis liceat ei ad ꝓpria redire

Quarto: si sine līta abbatis re tro abierit:an sua sibi abbate red denda sint. Q.j.

Uod aūt a voto⁹ discede re nō liceat:multis auctoritatib⁹ ꝓbat.ait.n. pro pbeta:vouete ꝛ reddite vota dño deo vr̄o. Itē aug.

Que deo vouentur:necessario red dantur.

Sunt quedā⁹ que ēt nō vouen tes debem⁹ quedā⁹ ēt que nisi vouerim⁹ nō debem⁹:sz postqz ea deo ꝓmittimus⁹ necessario⁹ redde re ꝓstrigimur⁹. Itē bieronym⁹.

De eodem.

Uouētibus nō solū nubere sed etiā velle dānabile esse. Itē gregorius in regist̄o.

Dignus est supplicio qui seipsum deo subtrahit a voto resiliēs.

Hanias⁹ deo pecunias vove rat:quas p⁹ victus persuasiōe diaboli subtraxit:sz qua morte mul ctatus est:scis. Si ergo ille mortis periculo dignus fuit qui eos quos dederat nūmos deo abstulit consi dera quanto periculo in diuino iu dicio dignus eris:qui nō nūmos sz temetipsuz⁹ deo oipotēti:cui te sub

o Uidam presbyter.

Uod autem a voto.Hic queritur.an liceat alicui discedere a

p voto.Et in hac qōe mgr distinguit:q̄ aliud est votū conce ptum corde ore simpliciter ꝓnunciare:ꝛ aliud est obligati one aliqua se obnoxiū facere.sed tamē quocūqz mō istoruz modoruz quis voue at:nō licet ei recedere quo ad deuz sed quo ad ecclesiā licet a pri mo voto ei recedere.sz nō a secdo. Sed miruz videtur cū hoc sit pec catū quo ad deū:qua re ecclesia illud tolerat cum hoc sit laqueum inijcere talib⁹ et decī pere alas eoū: quod nō est faciendū.vt.xx viij.q.j.de viduis cum dñs ipse noluit facere dīam inter iuramen tū ꝛ simplicē loqlem. vt.xxij.q. v.iuramēti. Potest meli⁹ diiudi inter deliberationem ꝛ voluntatē ꝛ votū. si quis recedit a delibe ratiōe nō peccat mor taliter:si quis aūt. re cedit a ꝓposito qō fir me fixerat in alo suo peccat sz veni aliter sz quotidā.vt eē de vo.ꝛ vo.redēp.litteraturaz fm.b.vero peccat ta lis mortaliter:ac si ver bis nouisset.vt .j.e.q bona.sz a voto q̄ ver bis exprimit siue cum solēnitate siue ea nō lz recedere sine mortali pcō fm oēs vt eē qui cle.vel vo.rursus .licz aler.videat dicere qō post votū simpler po test ꝓbi matrimoniuz vt eē qui deri.vel vo. veniēs.sed illud intel ligas de cōparatiua permissione io.

q Sunt quedaz. debem⁹.vt ad fidē seruandaz ꝛ ge neraliter ad omnia il la sine quib⁹ hō salua ri non potest.de qui bus habentur de pe. di.iij.charitas.

r Quedā.etiam.vt cōtinentiā.vt.xxxij.q. i.integritas.

s Promittim⁹.ar. q̄ ex nuda promissio ne quis tenet:vt. xij. q.ij.quicunqz fuffra gio.xxvij.q.j.c.ij.

t Necessario,nisi ta le sit illud qō pendeat de alieno arbitro vt si vnus cōfugatus pro mittat cōtinentia:nō tenet.vt .xxvij. q.ij.si tu.itez votū aliqō ab stinentie nō potest fa cere vtor sine viro.xx xiij.q.v.manifestum. nec monach⁹ sine ab bate.xx.q.iiij.monacho. Itē nec filius ipubes sine volūtate pīis.xx.q. iij.c.j.ꝛ ij.nec puus sine volūtate dñi.vt.iiij.di.ex antiquis.

v Cōstrigimur.nisi fortus vinculuz supueniat.xxvij.di.si vir.

x Hanias.de hoc habes.xij.q.j.dilectissimis.

y Temetipz.ar.q̄ maiorē alienatio psone q̄ rei.sic.xij.q.j.ꝑcipimus.

a Qui bona agunt.s.matrimonium.
b Q Si melioza.i.continentiã.
c Deliberãt.firmiter proponendo:z tũc fm.b. peccant mortaliter:fm alios venialiter.
d Ceciderũt.ipropẽ.s.ab eo qõ nõ bñt.vt ibi.cadẽt a latez tuo mille zc.
e Si ergo ꝓnunciat.ergo obligatur qs ex solo ꝓposito cordis qõ.b.concedit.
f Onsaldus. In hoc.c. terminat ꝓma qõ z intitulatur secũda:an possit quis repetere beneficiũ cui renũciauit.z dicendus ꝙ sic: qz nõ renunciauit ꝓut debuit z i passione corporis renunciauit.ar.xxij.q.ij.negs
g Aduocati. ar .est hic ꝙ illicita fnũciatio nõ ꝓiudicat alicui. vt vj.q.iij.ꝺniqz.z.ff.ꝺ of. ꝓsi.legat⁹.z.C.ꝺ defẽ. ciui.l.vlt.ar.contra extra de renun.qõ in dubijs. de hoc dixi.vj.q. iij.ꝺeniqz. sz si renunciasset in manu prelati sui teneret renũciatio nisi tũc tpis nõ fuisset cõpos sui.vt eẽ ꝺ suc. ab intes.c.iij.sz cui istoruz incũbit ꝓbatio.vt illi qui dicit ꝙ fuerat cõpos vel illi qui dicit ꝙ nõ erat cõpos.ar.ꝙ illi qui dicit ꝙ cõpos erat.vt.iij.q.ir.idicas. Itẽ qz nõ est presumẽduz de spõtanea renũciatiõe.vt eẽ de renũ. super hoc.ff.de ꝓba. cũ de indebito.ar .contra eẽ de suc.ab intes. cũ dilectus.C. de codicill.l.nec codicillos. Rñ.ei qui dicit incũbit ꝓbatõ vt.ff.de ꝓba.ei qui dicit.z ꝓbat stulticia ꝓ verba profertis.vt eẽ de suc. ab intes.c.cũ dilectus.in parte decisa.si enim stulta verba dixit ꝑsumo ꝙ non erat sui cõpos vt dicta decre.cũ dilectus.z.xciij.ꝺi.legim⁹ in prin.io. Sed an sufficiat ꝓbare renunciationẽ: vel teneatur ꝓbare spontaneũ queritur. videtur ꝙ ad duo teneat.s.ad renũciationẽ z spõtaneũ.ar.ꝑdictoz iuriũ in quib⁹ satis hoc innuitur.b.
b Anni.alibi datur biẽniũ.vt.xix.q.iij.monasterijs.alibi triẽniũ vt j.e.si qs incognit⁹ z eẽ de regu.c.j.sz põt bienit dici ꝙ iõ deuersa tpa statuunt ad ostẽdendũ ꝙ sunt arbitraria.vel dic ꝙ clericus ignotus z laic⁹ notus per biẽniũ ꝓbabunt sed clericus not⁹ p annuz.fit tũ clericus notus per annuz statim voluerit conuerti ad monachali habitu denoueras sub traxisti. Item super ezechielem.

Ante dei oculos cadunt qui bona que concipiunt agere reculant.

Qui bona agũt⁹ si meliora⁹ agere deliberãt⁹ z post deliberata nõ faciũt:sz in bõis prioribus pserẽt:in cõspectu tñ dei ceciderũt⁹ ex deliberatiõe. Itẽ sunt qui cuncta relinquere z dei seruitio se subdere z freno castitatis se restringere deliberãt:sed cũ post castitatẽ alios cecidisse cõspiciũt:se retrahẽdo meritũ perdũt. Si ergo⁹ post votũ qs que necessario cogit⁹ soluere quod vouit:si vouentib⁹ nõ solũ nubere sed etiã velle dãnabile est:patet qõ sacerdos iste ad executionẽ sui voti cogẽdus est:et nõ solũ non fieri sed etiã velle monachuz non fieri sibi dãnabile est. Quod vero inter vouẽtes iste cõputãdos sit ꝓz ex verbis augu. dicẽtis. Dixi ꝓfitebor zc. Magna pietas dei est:vt ad solaz ꝓmissionẽ peccata dimittat. Non dũ enĩ pronũciatoze:z tñ deus iam audit in corde. Votũ enĩ ꝓ operere putaz. Sicut ergo ꝓpheta inter vouẽtes reputaz:qz dixit:ego cõfitebor. sic z iste inter eosdẽ cõputandus est:qz dixit:fiaz monachus.

Mis ita respõdeꝝ. Aliud est ꝓpositũ cõcipere in corde z etiã ore enũciare. Aliud est sub sequẽti obligationeꝫ se reum voti facere. Quia ergo iste ꝓpositũ sui cordis ore simpliciter enũciauit:nõ aũt mõasterio aut abbati se tradidit:nec ꝓmissionem scripsit:nequaquã reus voti bẽtur. Unde alexander papa.ij.ait.

C.ij.

Onsald⁹ presbyter quõdã infirmitate ac feruore passionis pressus se mõachũ fieri promisit:non tñ monasterio aut abbati se tradidit: nec ꝓmissionẽ scripsit:sz beneficiũ ecclesie in manu aduocati⁹ refutauit. at postquã cõualuit mox se monachum negauit fieri. quapropter quia z beati benedicti regula z precipue patris z predecessoꝝ nostri sancti grego. pape canonica institutio interdicit monachum ante vnius anni⁹ ꝓbationẽ effici: iudicam⁹ z auctoritate apostolica ꝑcipimus vt prefatus presbyter bñficia⁹ z altaria recipiat:bẽat z quiete retineat. Itẽ aug. ad bõifaciũ comitez.

Uxor post propositum continentie ducta dimitti non debet.

Nos nouimus:nos testes sumus qõ oẽs actus publicos quibus occupatus eraz:relinquere cupiebas:z te in odiũ sanctũ ꝓferre atqz in ea vita viuẽti qua serui dei monachi viuebant. Cũ ergo te esse in hoc ꝓposito gauderemus:nauigasti⁹.i. vxorẽ duxisti. Si cõiugẽ nõ haberes: dicerẽ tibi qõ z tubanis diximus: vt in castitate ꝓtinẽter viueres. sed vt te ad istaz vitã non exhorter cõiunx est impedimẽto:sine cuius cõsensu cõtinẽter viuere tibi nõ licet:qz z si tu eã post illa verba tubanẽsia ducere nõ debueras:illa tamẽ nihil eoz sciẽs⁹ innocẽter tibi z simplicit nupsit. Ecce iste coz de cõcepit se monachum fieri z ore pronũciauit se velle in ocium sanctũ ꝓferre. nõ tñ postea coactus est suscipere quod corde cõcepit:z ore pronũciauit. Auctoritas illa alex. secuta est institutionẽ beati gregorij: z beati benedicti:que ꝓbandis annũ indulget sed tãtũ notis:incognitis vero trienniũ cõcedit. Unde ex decreto bonifa.

Ante probationem triennij nullus in monasterio suscipiatur.

Si quis incognitus monasterium ingredi voluerit:ante triẽniũ monachi habitus⁹ nõ prestet.z si infra tres annos aut seruus aut liber⁹ aut colonus queraꝝ a dño suo z reddaꝝ ei cũ oibus q̃ attulit: fide tñ accepta de ipunitate. si aũt infra trienniuz⁹ nõ fuerit requisitus: postea queri nõ põt:nisi sit taz longe⁹ ꝙ inueniri nõ possit.

C.iij.

Quod aũt⁹ querit:an post traditõez sit ei fas cũ lnia abbatis ad ꝓpria redire facile mõstraꝝ nõ posse fieri. Ipsũ enĩ redire crimiuz est. qui aũt manifesto facinoz desinit obuiare cũ potest:cõsentit. Hic aũt non solũ nõ obuiat:sed etiã permittẽdo fautoz existit. non ergo licet abbati dare lniaz alicui retro abeũdi:nec illi vtiqz lz retroꝛuz abire:quia ex quo semel se abbati subiecit absqz eius permissiõe nihil agere potest.

C.iiij.

Si aũt sine lnia abbatis ꝺ monasterio discesserit q̃ritur vtrũ sua sint ei reddẽda an nõ Sed res z possessiones ecclesie traditas quolibz mõ aliẽare. nec abbati nec alicui lz Unde symmachus papa. Possessiones quas vnusquisqz zc. iterum.

Donore priuetur qui de iure ecclesie aliquid alienauerit.

Quicũqz epoꝝ pbyteꝝ diaconoꝝ oblitus dei z decreti buius in memoꝛi cõstitutũ⁹ cõmittẽs prediũ ecclesie magnũ vel exiguũ⁹ vel quicquã de iure ecclesie alienare tẽtauerit:z donator z alienator mittitur. vt extra de regu.ad apostolicam.
i Beneficia.nunqd clericus qui fuit in ꝓbatione per annũ ꝺz repetere beneficia sua cũ clericus nõ nisi per tres septimanas possit ab esse ab ecclesia. vt vij.q.j.siqs in clero. vel vsqz ad ser mẽtes. vt. eẽ de cle. nõ re. er tue. sed dic vt notaui. xxvij.q.ij. desponsatã. io. sed de hoc qd iuris sit in questiõibus nõui. b.
k Nos nouimus .nauigasti .sicut nauigans subiecit se varijs periculis nec proprio motu regit sz vẽtis. sic habens vxorẽ.
l Sciẽs.ergo si sciuisset ꝙ votũ simpler fecerat peccaꝝ set ipsa mortaliter.qõ verus est sicut z alter qui ꝑpetuis⁹ fecit votũ illius. vt. xxxij.q.ij. hoc sanctũ. z est simile eẽ de eo q dux. in ma. propositũ.
m Si qs.habit⁹ .ergo tẽpore ꝓbationis erit in habitu. prior. vt.liij. ꝺi.legẽ z.liiij.ꝺis.multos. z eẽ q cle. vel vo. super eo. ꝓbabili⁹ tñ vi ꝙ in habitu monachali debeat esse cuz nõ aliter possit experiri aspitatẽ ordis nisi induat habitũ. z qõ dicit hic nõ ꝓstat:intellige cũ effectu z vt eũ nõ possit reijcere.
n Aut liber. per istud. c. vi soluta questio:si vxoratus se z sua tradidit religioni sine licẽtia vxoris z postea repetitur ab vxoꝛe:an postea sint ei res sue restituende. hic ꝺz ꝙ sic. vel intelligit de tali liberto qui est astrictus alicui curie.
o Infra triennũ. sed cuz iste seruus fecerit furtuz sui corporis:qũo rem furtiuam vsucapit triennio:cũ nec spacio longi tẽporis possit seruꝰ fugitiuus ꝓscribi. vt. C. de ser. fugi. l. j. Rñ. in b⁹ est fauor ecclesie. posset tamẽ dici ꝙ ecclesia ꝺz recõpẽsare dãnuz dño. xviij. q. vj. cõperimus. cõsilis fauor est. j. eo. q. iiij. questi.
p Longe. ex hoc videt ꝙ tantuz currat istud triẽniũ a tempoꝛe scie alij. dicunt qõ currit a tẽpoꝛe probationis vt dixt. liiij. di. si seruus.
q Quod autez. Hic queritur:an monacho recedenti reddẽda sũt que sua fuerunt. z dicendũ est ꝙ nõ. xix. q. iij. qz ingredientib⁹ z. s. pri. q. vj. de lapsis z in autẽ. ꝺ monachis. §. si vero relinquens .colla. i. si tamẽ timet de ius seuicia:põt monachi pmittere vt sua tollat vt. j. e. q. iij. §. vlt.
r Quicũqz. in' cõstitutũ. i. ꝓra hoc statutũ vel ponitur ꝓpter incidit enim in penaz. sed si statim restitueret ecclesie penaz effugeret extra de re. eccl. nõ alie. si qs presbyterorum. z. xij. q. ij. nõ liceat.
s Vel exiguum. ergo pro alienatione rei modice deponitur aliquis. z sic est arg. cõtra. xij. q. ij. terrulas. z extra de donat. c. iij. sed intelligas hoc tale exiguuz quod tamẽ vtile est ecclesie. Item in huiusmodi alienationib⁹ valde

attendenda est lex municipalis.extra de dona.c.iij.ꝛ.ff.quod vi aut dã.l. pro bibere.§.non tantum.

a ¶ Honoris.ecce pena alienantis.xij.q.ij.quisquis.

b SAnt qui opes.ppetuo.q.d.nõ iudicio discretionis qꝛ illud esset perpetuũ nam niꝛ sit perpetuũ nullum dicitur de peni.di.j.diuoꝛtiũ.ꝛ.ff. de regu.iur.quicqd.ꝛ.xxiij.q.j.paratus.ꝛ est hoc ar.qõ si aliquis emittat votũ propꝛio impulsu animi qꝛ teneatur illud obseruare.sed si aliquis ꝓpter alioꝝ impulsuz vel clamoꝛe aliquod emisserit tunc secus est.vt.xxij.q.iiij. vnusquisqꝝ.nam electio facta ad alioꝝ impulsũ nõ valet.vt.viij.q.j.lz similiter nec libertas.ff.qui et a qui.ma. liber.nõ.fi.l.si priuatus.

c ¶ Nec prima.i.primum factuz er quo debuit mereri. mercedem.

d ¶ Nec secũda.s.reuocatio.

e ¶ Agunt.i.penitent quod dederunt.

f ¶ Penitentiã.quia penitent ꝛ dolẽt qꝛ dederũt pauperibus.ꝛ de illo doloꝛe siue penitẽtia agant penitentiã.

g SAcrilegiũ.quia hic fit mẽtio ỗ sacrilegio.qd fit sacrilegiuz videam⁹. Sacrilegiũ magistraliter varijs modis describit.vno mõ sic Sacrileg iũ est sacre rei violatio siue in se siue in alio et hic appellat sacra res:siue sit res ipsa sacra siue ipsa ꝑsona ecclesiastica.Alio mõ ỗ scribit sic. Sacrilegiũ est publici iuris transgressio.qd autẽ sit ius publicũ habes.§.j. di.ius publicuz.largius tñ qñqz dz ꝓmittere sacrilegiũ qui disputat de iudicio pꝛicipis.vel cuz dies solẽnis violatur.vel cuz legib⁹ siue canonib⁹reuerẽtia nõ impẽditur.Cõmittit aũt tribusmodis sacrilegiũ.vel cuz sacruz de sacro vel sacrũ de nõ sacro.vel nõ sacrũ de sacro auferẽ.vt.j.e.quisqs.Imponitur autẽ pro sacrilegio qñqz spiritualis pena:vt si cõmittatur in ꝑsona ecclesiastica. quia talis est excõicat⁹ ipso iure.j.e.si qs sed si in re ecclesie fit sacrilegiũ:tunc post trinã admonitionẽ excõicandus est.vt.j.e.quisqs.Item imponitur pena pecuniaria qñqz maioꝛ quãdoqz minoꝛ vt.j.e.quisquis.ꝛ.c.si quis contumax.ſm leges duꝛioꝛ pena imponitur pro sacrilegio.ff.ad.l.iul.pecul.sacrilegij.sed si queras cui danda sit pena que debeꝛ pro sacrilegio.dicas qꝛ si ꝑsone facta est iniuria ipsi ꝑsone ꝑstãda est.vt extra de sen.ex. parochianos.si rei facta est iniuria tũc ipsi rei ꝓstãda est.vt.j.e.si qs in atrio.ꝛ.ex̃ de simo.de hoc autẽ.

b ¶ Dnes anathematizamus.videꝛ hic qꝛ oẽs sacrilegi ꝛ vilapidatoꝛes ecclesiaꝝ sunt ipso iure excõicati.xj.q.iij.canonica.ex̃ de sen.excõ.ꝑque ff.arg.ꝫ.j.e.quisqs.ꝛ.c.seq.vbi dr̃ qꝛ sunt excõicãdi niſi resipiscãt.Rñ.violatores ecclesiaꝝ sunt ipso iure excõicati lz nõ alij vel dic qꝛ si in cõsecratiõe:vel cũ vaꝛ res ecclesie fert eꝑs sniam excõicationis:qꝛ qcũqz violẽtiã fecerit in re tali fit excõicatus.tũc dicerẽ qꝛ statim est excõicatus sacrilegus nõ ratiõe sacrilegij sed rõne sentẽtie dudũ late.xxiiij.q.j.c.j.ꝛ.lj.ꝛ extra de sen.ex.a nobis.

i ¶ Cõsentiũt.cooperãdo vt ex̃ de sen.excõ.nuper.sed pone qꝛ aliqs ꝑcussit clericũ:ꝛ ego ratũ habeo:nũqd suz excõicat⁹ vr̃ qꝛ sic.qꝛ nõ solũ in ꝓctib⁹ sed ẽt in maleficijs ratihabitio mãdato cõparat.vt ex̃ de reflit.spo.cũ ad sedez. in fi.ff.de vi ꝛ vi ar.l.j.§.sed ꝛ si cũ gs.nã nõ solũ de cõsilio sed etiã de volũtate aliqs tenet.j.q.iiij.qꝛ ꝑsulatus.imo qui põt resistere ꝛ nõ restitit excõicatus est.vt ex̃ de sen.ex.quãte. Respõ.si nomine meo qs percutiat aliuz:ibi ratihabitio mãdato cõparat alias nõ.vt.ff.de neg.gest. sed pupilli.§.item queritur.extra de sen.excõ.mulieres.

SAnt qui opes suas tumultuario mẽtis ipulsu nõ iudicio ꝑpetuo⁹ vbi ecclesie ꝓfuerit postea reuocãdaꝫ putauerũt:qb⁹ nec pria⁹ merces gratia est nec secũda⁹:quia nec prima iudiciũ habuit:ꝛ secũda habuit sacrilegiũ.Sunt quos penitet opes suas diuisisse pauperibus: sic eos qui pniam agunt⁹ boc soluz timere oportet:ne ipsius pnie agãt penitentiam⁹. Item grego. sabino subdiacono.

Qui sacris locis derelicta⁹ retinere cõtenderit:sacrilegium committit.

SAcrilegiuz⁹ ꝛ cõtra legẽ est:si quis qđ venerabilib⁹ locis relinquitur prave voluntatis studijs tẽtauerit suis compendijs retinere:

Itẽ lucius epꝰ oĩbus epĩs.

Sacrilegi iudicantur: qui ecclesie facultates alienant.

ODnes ecclesie raptoꝛes atqz suarũ facultatũ alienatoꝛes a liminib⁹ eiusdẽ matris ecclesie anathematizamus⁹ apostolica auctoꝛitate pellimus:dãnamus atqz sacrilegos esse iudicamus:ꝛ nõ soluz eos sed omnes cõsentiẽtez eis:quia nõ solũ qui faciunt rei iudicant⁹:sed etiã qui faciẽtibus cõsentiunt⁹.pareniz pena et agẽtes ꝛ consentientes cõprehendit. Itẽ nicolaus papa omnibus episcopis.

Excommunicetur qui confinia ecclesie frangere tentauerit.

SIcut antiquit⁹ a sanctis patrib⁹ statutũ est statuim⁹:vt maioꝛ ecclesia per circuituz.xl. passus⁹ habeat.capelle veroꝛ vel minoꝛes ecclesie.xxx.q aũt ꝓfiniũ eoꝝ ꝓfringere tẽtauerit:aut ꝑsonã bois vel bona ei⁹ inde subtraxerit.niſi public⁹ latro erit quousqz emẽdet:niſi qđ rapuerit reddat excõicetur. Itez ex cõcilio triburiensi.

Soluatur altario quod pro emunitate emendatur ecclesie.

SI quis in atrio ecclesie pugnã cõmittit aut homicidiũ fecerit:quicqd pro emunitate violata emẽdandũ est:altario⁹ soluat cuius cũqz fuit illa ecclesia. Itẽ aug.ad bonifacium.

Non liceat alicui hominez vel aliquid de ecclesia rapere.

MIroꝛ quõ taz subito fidei muruz aries⁹ rupit inimici .noni eni qua religione semp sis veneratus ecclesiã:quo inſtigãte facinoꝛe boiez de ecclesia rapuisti:tuus si detuo amico forte ꝓsumeret fugitiu⁹ posset ꝓculdubio intercessoꝛis cã ueniaz ꝓmereri:ergo si amicus intendit⁹ cur deus offendit:sed ꝛ si depte ꝓsumit: nabuchodonosoꝛ regẽ intẽde qui cã superbie in bonez⁹ est ex boie ꝓmutat⁹ atqz regno suo ꝓfugus recedẽs nõ tãtũ regnũ ꝓus recepit quã ꝓuersu⁹ deũ predicauit nõ vt ꝓfundante bec scribo:sed vt filiũ charissimũ moneo.ecclesie ergo illesuz renoca quẽ irreligiosissime rapuisti.oblatio⁹ vero domus tue a clericis ne suscipiaꝛ interdixi: cõionẽqz tibi interdico:donec pacta pro ausib⁹ vel erroꝛe a me diffinita tibimet pnia tpe ordinato proboc facto coꝛde cõtrito ꝛ humiliato dignũ offeras sacrificiuz deo.

Itez ex.l.capitulariũ.

Fugientem ad ecclesiam nemo audeat abstrahere.

REũ ad ecclesiã fugiẽtez nemo abstrahere audeat:neqz inde donare ad penã vel ad mortẽ⁹:vt bonoꝛ ecclesiaꝝ cõseruẽt.sed rectoꝛes pacẽ eius ꝛ vitã ꝛ mẽbra obtinere studeãt:tñ legitie cõponat qđ inique fecit. Itez gelasius victoꝛi cõstantino martino felicissimo sereno ꝛ tymotheo epĩs.

Ab ecclesie arceaꝫ ingressu qui aliquẽ de ecclesia violenter rapuerit.

FRater⁹ ꝛ coepus nr̃ epiphanius sua nobis relatiõe suggessit benenatũ ꝛ mauꝝ bñnẽtane municipes ciuitatis in cõtumeliã religionis acerba nimis ꝛ plectibili cõtumacia ꝓsiliſſe:qui cõfugiẽtez ad ecclesie septa curialẽ suũ illic:nec qdẽ tutũ aut de iniuria sua securũ esse diſmiserunt:ausi irreptione temerarie mentis admittere:qđ nec ptãtibus inferre.

k ¶ Iens. passus. passus vt ait. Ysido.est mẽsura quiqz pedũ.pes est spaciũ xv.dignitoꝝ.istud tñ nõ tenet in capellis q̃ sunt ſtra ãbitũ castelloruz .vbi ꝓpter loci angustiã nõ põt istud obseruari .vt.j.eo.qui quis.ꝛ.c.questi.

l ¶ Nisi publicus.et nocturnus ỗ populatoꝛ agroꝝ.bi soli excipiũtur ſm ius canonicuz.lz leges plures ꝑsonas excipiant.vt ex̃ de imu.ec.inter.leges enim excipiunt homicidas adulteros raptores virginũ.lz ſm canones raptoꝛes virginuz tuti sunt in ecclesia.vt.xxx vj.q.j.de raptoꝛibus.

m SI qs in atrio altario.hoc habes qđ pecunia restituit illi loco in cuius ignominiam data est xxvij.q.j.si qs rapuerit.ꝛ ex̃ ỗ simo.de hoc ꝛ.Inno.dic̃ qꝛ cũ pẽa duplici reddeꝛ.vt ex̃ ỗ simo.audiuimus ꝛ in auc̃.de san.epi.§.lz neqz.ꝛ.ff.de calũ.l.ꝛ generalit.§.illud.arg.ꝫ. de simo.veniẽs.sed illud est dispẽsatio.

n ¶ Iroꝛ. aries .i. impetus diaboli ce suggestõis ad stultitudinez arietis inſtituẽ frangit murus.

o ¶ Intenditur.i.exauditur.

p ¶ In bouẽ.i.in bona mentẽ.vt.xxiij.q.iiij. nabuchodonosoꝛ.

q ¶ Oblatio. hoc est in detestationez cris ipsius qꝛ nõ solũ ipse lz etiã familia ei⁹.pbiꝫ betur a sacris.sic.xc.d. oblatiões.ꝛ.xij.q.ij.ỗ viro.ꝛ ex̃ ỗ spõ.nõ est vobis.io.

r REũ vl ad moꝛtem.sed nunqd poterit postea accusari iste de illo crimine. si non potest ergo cri mina remanebunt in punita qđ esse non debet.vt extra de sen.ex.vt.fame.ꝛ sic priuilegium ecclesie erit multis occasio delinquendi.propter boc dicunt quidam qꝛ a quolibet potest accusari postea preter qꝛ ab illo qui promisit impunitatem.sed qui sic respondet nititur ꝫ priuilegiũ ecclesiarum qđ est iniustum vel bereticum.vt.xxij.di.oẽs.ad quid enim impetraret ecclesia ei vitam si pro eodem crimine postea decapitaretur dicas ergo qꝛ boc est priuilegium ecclesie qꝛ talis ãmõ nec vitam nec membrum perdat:sed qꝛ alij pecunialiter satisfaciat vel si boc nõ põt ſeruiat ei perpetuo quaz lesit.vt.xxxvj.q.j.de raptoꝛibus.

s RAter.nec enim.ex̃ de vsur.quia frustra.

a ¶ Ab omnibus.arg.q̄ sacrilegus in nulla ecclesia tutus erit:cum in ecclesia delinquat.vt.j.c.pri.qō quidā cōcedūt:vnde si aliquis furtum vel sacrilegiū fecerit in ecclesia illum nō dz tueri ecclesia:cū in ecclesiam deliq̄rit.vt.j.c.pr.tñ decre.eī de imu.ec.iter.tātū duas pſonas excipit.

b ¶ Auctoritate.sed quid operatur hic auctas vel cōfirmatio pape cum illud per sē facere potuerint: Rñ.confirmatio tria operat.prestat enī ipso facto maiorez auctem.vt.rj.di.quis nesciat. Itē si qd est in nalidū supplet eius defectū cōfirmatio.vt eī de transac.c.j. Itez q̄ fine eius lnīa non pōt retractari illud q̄ ipse cō firmauit.eī de cōfir.vti.vel inuti.c.ij.

c ¶ Jo. ¶ Episcopos.

d ¶ Sicut qui ecclesiaz.grauiꝰ.est hic vī q̄ maiꝰ sit peccatū sacrilegiū q̄ adulteriū ꝛ sic est contra xxxij.q.vij.quid in oibus.sed ibi solutū est. Itez nōne homicidiū maius sacrilegio est: sic.ſz intelligas qō hic dz in eadē ſpe facti.nā homicidiū q̄ fit in clerico maius est q̄ illud qō fit in laico.qz vnū est sacrilegiū.aliud nō similiter qō fit in sanctimoniali est maius q̄ illud qō fit in alia muliere.

e ¶ Maius.sic.xxij.q.j.omne.

f ¶ Et ēdēdū ē. post debite.hec vba sūpta sunt a lege que est.xvj.q.j.§.nouarū.

g ¶ Et carceri.ergo ecclesia hz carcerē ꝛ infligit penā relegationis ij.q.j.in primis. Item bēs hic q̄ diuēſe pene infligūtur alicui p eodē delicto.vt. xxj.q.v.c.iij.ꝛ.xvj.q.j.statuimus.contra illud qō est eī de iudi.at si clerici.ꝛ eī vt li.nō contes. quoniā frequēter.in fi.ꝛ qdler dicit q̄ vnū delictū non dz variis estimationibꝰ coerceri ff.ō pen.sanctio.

b ¶ Si forte.subtractū.tñ ēps cuz tali pōt dispensare.ſ. di.l.si qs presbiter.

i ¶ Penā.ſ.eternam.

k ¶ Qui rapit:sacrilegiū.alibi dicitur q̄ facit homicidiū vt.xij.q.ij.qui cbaſti. ꝛ.c.qui abstulerit.

l ¶ Nullus.vel flagellare.possunt tñ magr.ꝛ pntes ꝛ epi moderate castigaſ.vt xxiij.q.v.c.j.in fi.simi liter vir vxorez vt nō. vij.q.j.sicut alterius. ꝛ prelatus subditū.vt xxij.q.iiij.forte.ſz dñs bz in seruo plenissimā coertōez vſufructuari quidē vel pricipibus nunqua licuit perpetrare:vt hoiez in sanctuarijs cōstitutū captata sacerdotis absentia reluctantē reclamātēq̄z violenter abstraherēt:quos quātū sua nobis suggestiōe patefecit:merito indignos esse sacra cōione iudicauit. ꝛ si reuera tāti facinoris cōstat admissuz:nra etiā auctoritas in hac pte ꝛsentit:nec enī inre ad supplicandū dz admitti qui admittere sacrilegiū nō dubitauit.nullus enī inter limina tante veneration deputata vtrūq̄z sibi licere existimet pro sue volūtatis arbitrio:vt ꝛ humanitatez sibi vendicet ꝛ furorē ꝛ iō fratres charissimi supradictos si manifesta reos facit cōquestio:ab oibusꝰ ēpatnū ꝛ parochiarū vestrarū ecclesijs nſe preceptiōis auctoritateꝰ.pbibete vt nō solum hi qui in iniuriaz sanctorum locoruz prosiluisse probantur:merito consequant pro facti sui qualitate vindictaz:verū etiam ceteri a tali presumptione vltiōis istius timore reuocētur. Idem epiphanio episcopo.

Ecclesiarum nō est dignus ingressu qui eas violat.

H Dēpōs' cūctos direximꝰ insionē:vt eos qui ecclias violasse pbibent accessu earū iudicent esse indignos. Itē pius papa.

Qui ecclesiā dei vastat ꝛ eius sacerdotē insequitur:sacrilegus iudicat.

S Icut qui ecclesiā dei denastat ꝛ eius predia ꝛ donaria spoliat ꝛ inuadit:sit sacrilegus.sic ille q eius sacerdotes insequit:sacrilegus iudicatur.nō ergo grauiusꝰ peccatuz est fornicatio quaz sacrilegiū.ꝛ sicut maiusꝰ peccatū est qō in deo cōmittit quā qō in homine.sic grauius est sacrilegiū agere quam fornicari. Itez vrbanus.

Qua pena feriat qui ecclesie vsibꝰ dedicata predia vexare tentauerit.

A Ttendēdū' est oibus ne pdia vsibus secretoruz celestiū dedicata a quibuſdaz irruētibus vexentur:q̄ si qs fecerit post debite vltionis acrimoniā:que erga sacrilegos iure promēda est:perpetua damnetur infamia:ꝛ carceriꝰ tradatur:aut exilio perpetue deportationis seruetur. Item iginus papa.

¶ Palea.

S Si quis ecclesiaz igne cōbusserit.xv.annis peniteat:ꝛ eaz sedule restituat:ꝛ preciū pauperibus restituat. Itez clemens.

Jude similis probatur qui ornamēta surripit ecclesie.

S Si forte quispiā presbyter siue diaconꝰ sacrarij syndonē vel velum subtractūꝰ vendiderit:inde scbariotis similis estimābit.qui pp cupiditatē fecerit hoc opuz nouerit se supradicti iude penā' susceptuꝝ.

Item ex penitentiali theodori.

De eodem. ¶ Palea.

P Ecunia ecclīastica furata vel rapta reddat in quadrupluz populi vero dupluz.Si quis aliqd de ministerio sancte ecclesie furatus fuerit.septem annis peniteat: tres in pane ꝛ aqua. Item ex peniteniali romano.

De eodem. ¶ Palea.

S Si quis clericus furtum fecerit capitale.i.quadrupedem vel domū fregerit:aut quālibet rez melioris presidij vel precij furatus fuerit:septez annis peniteat:laicus.v. Si quis aūt de minoribꝰ semel aut bis furtū fecerit:reddat pxio suo ꝛ vno anno peniteat in pane ꝛ aqua ꝛ si reddere nō potuerit:tribus annis peniteat. Itez anacletus.

Sacrilegium facit:qui pecuniaz ecclesie rapit.

Q Ui rapit pecuniā proximi sui iniquitatem operat.q autē pecuniā aut res ecclie abstulerit:sacrilegiūꝰ facit. Itē ex cci.bilerdensi.

Segregetur ab ecclesia clericꝰ qui seruū vel discipulum iuniz ad eaz fugientē verberare presumit.

N Ullus clericoruz seruū vel discipulū suū fugientē ad ecclesiam extrabere audeat:vel flagellare' presumat.qō si fecerit donec digne peniteat:a loco cui honorē nō dederit segregeī.si q vero clerici in mutuām cedē ꝓuperint ꝓut dignitasꝰ offōz ꝛ in tali excessu cōtumeliā ptulerit:a pōtifice districtus vindicent. Itē ex conci.triburiensi.

Qui de atrio vel porticibus ecclesie fugientem abstrahit:excōicetur.

S Si quis contumax vel superbꝰ timorez dei vel reuerentiā sanctarū ecclesiarū nō habuerit:ꝛ fugientez seruū suum vel quē ipse persecutꝰ fuerit de atrio ecclesie vl' ō porticibus ecclesie quolibet mō adherentibusꝰ per vim abstraxerit pro emunitate nōgentos solidos ēpo cōponat':ꝛ ipse publica pnia iusto iudicio episcopi mulctetur. Sacrilegiū ergo est quotiens qs sacrū violat:vel auferendo sacrum de sacro: vel sacrum de nō sacro:vel nō sacrum de sacro. Dicitur etiam sacrilegium cōmittere qui violentas ꝛ impias manus in clericuz iniecerit.porro ipsum sacrilegium duplicem cōtinet penā:pecuniariā videlz ꝛ excōicatiōis.pecuniaria eis persoluenda est ad quos querimonia sacrilegij pertinet. Unde ioan. papa.viij.scribit oibus ēpis.

De multiplici genere sacrilegij et pena eiusdem.

m ¶ Jn mutuā.bodie tales mittēdi sunt ad curiaz:nisi sint impuberes vel regulares.vt.eī.e.ti.supeo.vel loqtur de cōiter viuentibꝰ qui cuz modū nō excedunt iudicio meo possunt absolui ab ēpo.vt eī de vi.ꝛ ho.cle.quoniā.ꝛ eī qui cle.vel vo.c.j.eī de sen.excom.ex tenore.in fi. vel hoc dico:qz cōio māz discordie generare solz vt.ff.de le.ij.l.cū pater.§.dulcissimis vnde abundāti' est illis prouidendū.qz vbi piculū maiꝰ est magis cōsulendū.vt.ff.ō car.edic.l.j.§.sed ꝛ si quis.

n ¶ Dignitas.quia ſm dignitatez punitur aliquis. vt xlv.di.cū beatus.

o ¶ Si quis cōtumax. adherētibus.eodē gaudent ꝓuilegio cū sacris.vt.ff. de rei ven.que religiosis.ꝛ est ff.xliiij.di.§.j.io.

p ¶ Cōponat.ſ.eo.si qs in atrio dī q̄ ecclesie dabit .sed dic q̄ satis dī ecclesie dari cū datur prelato ecclesie.alie pene statuūtur.j.e.quisquis.ſz dic q̄ pene sunt arbitrarie: vel ſm consuetudinem locoruz loquuntur.vel dic ꝛ melius q̄ si quis violat emunitatem nullum damnum faciendo soluet solidos nōgētos.sed si damnuz aliquod fecerit: soluet triplum pro emunitate ꝛ dānuz nouies. vt.j.e.quisquis.in fi.

a Quisqs.ad quos.i.quib⁹ cõpetit q̃rela.ꝛ loquit de ipsis iudicib⁹.ꝛ dicit ꝙ iudicib⁹ istius querele tantũ sit soluendũ.xxx.pro emunitate violata nã aliã penã prestabit iniuriaz passo.j.c.prori.

b Vel domos.s.dricorum.nam alie domus nõ debent esse infra ambitũ ecclesie.vt.xij.q.j.nulla.

c Arma.ergo si clericꝰ arma ferens verberet nõ incidet in canonẽ verberans eꝫ de sen.er.cũ nõ ab hoie. ꝛ.c.vt fame.xvj.q.j.generaliter.hoc tñ non est verũ:nisi post trinã admonitionez reuerti noluerit ad derũ.vt eꝫ de sen.er.si vero aligs.ꝛ.c.i audictia.q; nec clericus põt bñficio illius canonis.si qs suadente renũciare.vt eꝫ de sẽ.er.cõtingit.hoc tñ intelligo qñ ex cã leuitatis induit arma vl abiecit habitũ clericalez vt tũc nõ statiz perdat priuilegiũ.aliud est si penit⁹ apostataret.vt si fiat miles vel si vroẽ ducat tunc dico eũ ipso facto perdere priuilegiũ.vt. lxxxiiij.di.quisquis.

d Ecclesiasticis.vt sũt cõuersi ꝛ penitẽtes.templarij ꝛ hospitalarij qui gaudẽt priuilegio clericali.vt.xxvij.q.j.vt lex.xj.q.j.aliud.eꝫ ó sen ten.er. parochianos.ꝛ.vij.q.j.duo sunt.

e Sacrũ.lex tñ dicit ꝙ in hoc casu nõ cõmittit sacrilegiũ sz tãtũ furtũ.vt.ff.ad.l. iul.pecu.l.diuus.sz illud nõ tenet.

f Ubi q.nouies.qd ẽ ergo qõ dz insti.de act.§.oẽs.vbi dicit qõ nulla pena dz excedere penam quadrupli.Rñ. nõ dz iudex excedere penaz quadrupli:nisi vbi i iure inuenit ꝙ possit excedi.quia qñqz ertẽditur ad decuplz vt.xij.q.ij.cũ deuotissimam vel solue vt ibi.

g Tripliciter.ecce triplex pena qua punit sacrilegus qz iudici dabit.xxx.libras.itẽ dãnũ nouies:ꝛ emunitatez triplr.silr corporalẽ penã sustinebit.vt.s.e.attẽdẽdũ.io.

h Qs ꝑoz.i. nobiliũ.

i Judicatũ.i.depositũ.qõ tñ verũ est si incorrigibilis ẽ.vt eꝫ de iudi.cũ nõ ab hoie.xj.q.j.petimus.ꝛ.xxvij.q.j.si bõ qdaz tñ ex hoc loco dixerũt ꝙ si qs iniecerit manus violẽtas i clericũ excõicatũ ꝙ nõ eẽt excõicatus.p id qõ legit.xxiij.q.v. excõicatoz.quod nõ credo.

k Tradant.ecce pena illorũ q iniiciũt manus in epz sic.xxvij.q.j. si qs rapuerit aliã penã adücit. Jnno.eꝫ ó pe.in quibusdam.

l Atqz depositõi.ar.ꝙ ecclesia põt deponere laicũ.vt xj.q.j.nullus epõs.ꝛ.xxxj.q. v.preceptũ.io.

m De presbyteroz.q seculari.ergo secularis iudex i his enormib⁹ cribus primo hz coertõez:ꝛ deide ecclesiasticus iudex.vt.xxiij.q.v.sunt q̃dã.io.qõ falsuz ẽ.vt eꝫ de iudi.cũ nõ ab hoie.b.itẽ hic pz ꝙ secularis ptãs ꝛ ecclesiastica debent sibi mutuũ prestare auxiliũ.vt.xcvj.di.cũ ad verũ.ꝛ.xxxij.di.eos q.ꝛ di.xvij.non licuit.

n Premissa.ar.ꝙ excõicatus primo debeat satisfacere ꝙ absoluatur.vt hic ꝛ.xj.q.iij.excellentissimus.in fi.ꝛ.xxiij.q.viij.si qs mẽbroz.ꝛ.c.pessimaz extra de iurepa.relatũ.ar.ꝺ.extra de sen.ex.ꝙ tuas.So.añt excõicat qs pro cõtumacia:aut pro delicto.si p ꝓtumacia tũc prestita cautione absoluetur.si p delicto ꝛ illud est euidens:nõ prius absoluetur q̃ satisfecerit sic distinguitur extra de ver.sig.ex parte.io.certe semp excõicat quis p ꝓtumacia.sed illa qñqz ꝓuenit ex delicto vt innuit illa decre.ex parte.nisi ipso iure incidat ẽ canonẽ late sententie .vt.xvij.q.iij.si qs suadente.b.

o Si subdiaconũ.presbyterũ qd ó hac pena fieri debeat hẽs eꝫ de pe.c.ij.

p Qui occiderit.publicã.sed qd spectat ad impatoꝛẽ iponere alicui publicã pniaz.dic ꝙ impator instruit qd iudex ecclesiasticꝰ facturus sit . sicut ecõuerso.vt.v.q.vl.de latoꝛi.

q Si qs.hoc nomine si qs etiam feie ꝓtinentur.vt ff.ó ver.sig.l.j.feia.n. bñ incidit in canonez bũc.ꝛ extra de sen.ex. mulieres.

r Nõ in clericũ.etiam psalmistã q clericꝰ dicitur.xxj. dis.cleros etiã in alias ecclesiasticas personas . vt nõ. s.e.quisquis.

s Violẽtas.ab hac regula multi casus excipiuntur vt impuberes ꝛ qui iocosa leuitate se percutiunt. et cuz magister discipulum percutit.vt eꝫ e.c.j.q. si sunt buꝰ manus violẽte.Itẽ cũ claustrales percutiunt se cũ di.eꝫ.e. cũ illoz. Itẽ cũ bestia rius rõe officij sui aliquẽ verberat.vel cuz aligs officialis arcet aliquẽ a turba.vel cũ aligs defendendo se percutit clericũ.vel cuz inuenit clericũ cũ vrore sua:mſe:sororẽ:filiabos casus bẽs eꝫ.e.si vero.Itẽ mulieres ꝛ debiles psone excipiunt.vt.eꝫ.e.mulieres. Itẽ ipi plati licite percutiunt clericos suos vel alij clerici de mandato.ipoz. vt eꝫ.e.ex tenore.itez q̃diu bẽs inimicitias.vt eꝫ.e.de cetero.itẽ excipiunt illi q leuez iniuriã fecerũt clerico. vt extra.e. peruenit.

t Manus.idẽ si pedes.vl si spuat:vl pfũdat eũ aq̃.aliõ dico si rũpat vestimenta sua sz idẽ credo ꝛ tũc:qz violẽtia fit psone.ꝛ qz q̃ religiosis ꝛ ẽ.ff.de rei vẽ.l.que religiosis.

Qui inuẽtus fuerit reus sacrilegij:epis vel abbatibus siue personis ad quos⁹ querimõia sacrilegij iuste ptinuerit .xxx.libras examinati argẽti purissimi.ꝓponat.Sacrilegiũ cõmittit si qs infregerit ecclesiã:vel.xxx.ecclesiasticos passus qui in circuitu ecclesie sunt:vel domos⁹ que infra ꝑdictos passus fuerit aliqd inde dripiẽdo vel⁹ auferẽdo.seu qui iniuriã vel ablatiõez rũ intulerit clericis arma⁹nõ ferentibus vel mõachis siue deo deuotis oĩbusqz ecclesiasticis⁹ psonis capelle que sunt infra ambitũ muroz castelloz:nõ ponũt in hac.xxx. passuum obseruatione. Similit sacrilegiũ ꝓmittit auferẽdo sacrũ⁹ ó sacro vel nõ sacrũ de sacro:siue sacrum de nõ sacro. Idez. Si qs domũ dei violauerit:ꝛ aliqua sine licẽtia illi⁹ cui cõmissa esse dignoscit:unde abstulerit:vel ecclesiasticis psonis iniuriã fecerit:donec in cõuẽtu admonitus legitime satisfaciat sciat se cõtra ecõnem pnatũ.si vero p⁹ secũdã ꝛ tertiã cõuentionẽ coram epo satisfacere detractauerit:sacrilegij piculo ab oĩbus obnoxius teneat:ita vt ẽm apostolũ nemini fideliũ misceatur. Idẽ. Si qui⁹ monasteria ꝛ loca deo dedicata ꝛ ecclesias infringunt ꝛ deposita vel alia quelibet exinde abstrabũt:dãnuz nouies cõponãt: ꝛ emunitatẽ tripliciter⁹.ꝛ velut sacrilegi canonice sñie subiugantur.

Item alex.papa.ij.

Nisi canonice iudicatũ epum cõprehendẽs laicus excõicetur.

Si qs deinceps prioz⁹ aut cuiuscũqz dignitatis vel cuiuscũ qz ordinis laicoz epm cõprehẽderit pcusserit aut aliqua via ꝓpria se de expulerit:nisi forte iudicatũ⁹ canonice:auctores ꝛ coopatores tãti sceleris anathematizent⁹ ꝛ bõa eoz ecclesie ipsius iuri ꝑpetuo tradant⁹ Si vero in ꝓbyteꝛ vel in quẽcũqz inferioꝛ graduũ clericũ hec eadẽ p sumpserit: canonice penitẽtie atqz depositiõi⁹ subiacebit.si ꝓtumax fuerit:excõicet. Itẽ nicolaus papa thadoni archiepo mediolanẽsi.

Flagellatores clericorum post tertiaz admonitionẽ si nõ resipuerint: excõmunicentur.

De presbyteroz flagellatoribꝰ ꝛ occisoribꝰ:ꝑdonibꝰ.s.qui seculari⁹ brachio minime coercent: iuxta preceptuz dñi plz vt fraterno amore cõueniant⁹ secũdo ac tertio qui requisiti si te nõ audierit:cõueniente ecclesia eoꝝ sacra cõione ꝓuari atqz si in sua obstinatiõe pmanẽtes sacerdotalia mõita forte cõtẽpserit ab ecclie ꝓpage sub anathematisinterdictiõe resecare lniam tribuim⁹: quos ẽt resipiscẽtes tãdẽ digna satisfactiõe pmissa⁹ ingremio scẽ mris ecclesie reuocari noueris posse.

Itẽ ex conci.maguntinensi capitulo.xxiiij.

Palea.

Si presbyterũ occiderit. xx. annoꝝ pena ẽm canões iponaf.si aũt negauerit:si liber est: cuz septuaginta duobꝰ iuret.si aũt seruus sup.xij.vomeres feruẽtes se expurget:ꝓuict⁹ nexa vsqz ad vltimũ vire tẽpus militie cingulo careat:ꝛ absqz spe cõiugij maneat. Itẽ ex cõcilio triburiẽsi.

Palea.

Presbyteri non vadant nisi stola aut oratio induti:ꝛ si in itinere spoliant⁹ aut vulnerãtur vel occidunt⁹ non stola vestiti:simplici emẽdatiõe absolnẽtur.si aũt cũ stola:triplici. Itẽ ex eodez capitulo quinto.

Palea.

Omnes presbyteri interfecti cõpositiõe epi:ad cuiꝰ parochiã pertinẽt soluãtur ita videlz vt medietatez renaldi epi eius ꝛ vtilitati ecclesie cui prefuerit tribuat:ꝛ alteraz medietatẽ in elemosynã eius iuste dispartiat:qz nullus nobis eius heres ꝓmioꝝ vĩ quã ille qui ipsuz domino socianit. Item ex libro. v.capitularium.

Pro graduum varietate mulcentur qui clericos occidunt.

Si subdiaconũ⁹ occiderit.ccc. sol.cõponat. qui diaconum. cccc.qui presbyterũ.dc.qui epum dcccc.qui monachũ.cccc. Item eodem libro sexto.

De eodem.

Si occiderit⁹ clericũ aut monachũ arma relinquat:ꝛ deo in mõasterio seruiat cũctis diebꝰ vite sue nunquã ad seculũ reuersurus ꝛ.vij.annis publicam pniam agat.

Itez inno.papa secundus.

Qui clericum percusserit excõmunicetur:ꝛ non nisi a romano pontifice absoluatur.

Si quis⁹ suadente diabolo huius sacrilegij viciũ vel crimen incurrerit ꝙ in clericuz⁹ vel monachũ violẽtas⁹ manus⁹ iniecerit anathematis vinculo subiaceat⁹.ꝛ nullus epoꝝ illũ presumat absolnere: nisi mortis vrgẽte periculo:donec apostolico ꝓspectui pñet⁹:ꝛ ei⁹ mãdatũ suscipiat. Qui autẽ⁹ de eccle

v Subiaceat.iste canõ est late sententie ꝛ ille extra de fal.ad falsarioꝝ extra de locat.ex rescripto.ꝛ.vbicũqz quis ipso facto incidit in sententiã vt.xxiiij.q.j.c.j.ꝛ.ij.io.

r Qui aũt.repetundarum.magister errauit in nomine huius ti.sed

illud inuenitur.ff.ad l.iul.pecul.sacrilegi.

a ¶ Nesciendo.qz iuris ignorantia diuini vel nalis nō excusat.

b ¶ Dignus.quē pn̄ceps iudicat dignum z nos iudicabimus.ſ xciiij.di.c.j.ff.de re iudi.quidā.C.de aduo. diuer.iu.restituēde.in fi.ar.ꝫ qz possuz appellare a iudice quē ipse ex certa scia dedit.ex ō re.permu.cū olim.ex de app.nouit.extra de sen.z re iudi.cū cā.

c ¶ Qui intra. puinciam.p̄tor tñ eligēdus est vbi larem fouet.vt C.de offi.pret.o.tres ſ militer defensor de ipsa ciuitate eligendus est.in auc. de defen. ciui.§.j.z vlti.z prelatus potius de gremio ꝓprio q̄ alieno.vt.lxj. di.nullus.z sacerdos de ꝓpria diocesi.lxxj. di.hortamur.

d Nemini.retractare lz ipsemet vel eius successor pōt eā reuocare.vt.xxxv. q.ix.sniam.

e Constituit qui ex indeis.i.ō familia ipoz.vel loquitur de iudeis de nouo ad fidē conuersis.

f ¶ Officia.§.di.liij. nulla officia.

g ¶ Cedibus.nō qō ecclesia iudicat de his qui foris sunt.contra id qō est.ij.q.j. multi. hoc in pena tēporali sine in pecuniaria.similiter in spūali sed indirecte vt ex de vsur.p̄ miserabilē.z est ſ.xxviij.q.j.sepe.

b Mentes. taraditatis.i.retentionis.

i ¶ De pñti.i.in pñsenti.dominus iste poterat per alium iurare: vt hic patet.z.c.di. optatum.z scias q̄ procurator debet iurare in alaz dñi, vt.lxiij.di. tibi dño scō.sed fin dici sine iconomi in ꝓpriam aiam.vt ex de iura.calū.in practādis.

sia vi aliquē exemerit:vel in ipsa ecclesia vel loco vel cultui sacerdotibus z ministris aligd iniurie importauerit:ad instar publici criſ z lese maiestatis accusabitur:z ꝓuictus sine cōfessus capitali inie a rectorib⁹ prouincie feriet.sicut in.i.li.codicis legitur ti.de epis z clericis lege. Si quis in hoc genus sacrilegij prorumperit.z in digestis ad legē iuliā repetundaz lege vltima. Cōmittūt etiā sacrilegiū qui cōtra diuine legis sanctitatē aut nesciēdo⁹ cōmittunt:aut negligēdo violāt z offendūt:aut q de principali iudicio disputāt:dubitātes an is dignus⁹ sit:quez ꝑnceps elegerit:vel qui intra prouinciaz⁹ in qua ꝓuinciales z ciues habētur:officiū gerēde ac suscipiēde admistrationis desiderāt:vt codice li.ix. ti.de crie sacrilegij. ¶ Similiter de iudicio summi pontificis aliquid disputare nō licet. Unde nicolaus papa omnibus episcopis.

Nemini est permissum de eo quod papa statuit iudicare vel eius sentētiam retractare.

Nemin⁹ est ō sedis apostolice iudicio iudicare aut illi⁹ sniaz retractare pmissuz videlz pp̄ romane ecclesie pmatū christi munere in bto petro apostolo diuinitus collatū. Sacrilegij quoqz reatū incurrit q indeis publica officia ꝓmittit.

Unde intolletano cōci.iiij.legit. Sacrilegium faciunt:qui indeis publica officia cōmittunt.

Constituit sanctū cōciliū vt indei aut hi qui ex indeis⁹ sūt:officia publica nullate⁹ appetāt qz sub hac occasiōe christianis iniuriā faciūt. Jōqz iudices ꝓuinciaz cū sacerdotib⁹ eoz surreptiōes fraudulēter relictas suspē dāt:z officia⁹ publica eos ageꝛ nō pmittāt. Si qs āt hoc pmiserit velut i sacrilegū excōicatiō ꝓferat:z is qui surrepserit publicis cedib⁹⁹ deputet. Uez ne reuerētia religiōis dños suo iure fraudaret:si famuli ad eccl'ie septa ꝓfugientes inde neqnaqz abstrahabant:sacris canonib⁹ est institutū:vt ꝑstito a dño sacro ipunitatis ei ēt reddant i uiti. Unde gelasius papa scribit bonifa.episcopo.

Post prestitā securitatē sui restituant dñis qui ad ecclesiā cōfugiunt.

Metētes dños famulisi ad ecclesie septa cōfugerit:intercessiōes debēt querere nō latebras:ne hec ipsa ꝑsumptio tarditatis⁹ temeritatē augeat renitēdi.filiꝰ eteni noster vir spectabilis petrus querit seruū suū in eccl'ia sancti clemētis diutius cōmorari:cui dum deputasset sacra ꝑstari:asserit illū egredi nulla rōe voluisse.z iō direct⁹ supradict⁹ bō de ꝑsenti cū eo quē elegeris esse mittēdū cū de ipunitate eius sacra⁹ prebuerit:eū stati facias ad dñm suum mōis oib⁹ remeare.aut si i hac pertinacia forte extiterit post sacrm sibi prestitū reddat inuitus. Jdē Ioanni episcopo viēnensi:

Securitate recepta:ad ratiocinia reddendo fugitini ab ecclesia redire cogantur.

Uxor felicis z filie ei⁹ romaz:qz sic oportuit puenerūt. Si qdē būe ipz pmū se ad barbaroz⁹ basilicā cōferētē seqz bonaz cās bñe iactā tē egredi sub hac ꝓditiōe ꝓcipimus vt si act⁹ suos fideliꝰ z rōnabiliꝰ:aly legaret:nihil circa eū ꝓsus asperū fieri durūqz pateremur.alioquin si cōtra fidē z vtilitatē dñicā veniſſe ꝓbat:ipse sibimet⁹ iputaret⁹ atqz dñi ordiatiōi cōgrue subiaceat:q supue niēte filio nro viro spectabili ortha sio sic est ad singulā queqz cōuictus vt os aperire nō posset:z vera esse que huic obijcerent:voce ꝓpria fateret.ideoqz tenet in custodia mancipatus. Jdez syracusano z cōstātino z laurentio episcopis.

Eripiatur in libertatem seruus cui christiano iudex signaculum circūcisionis impressit:alioquin ab ecclesia dño suo reddatur inuitus.

Judas⁹ qui iudaice ꝓfessiōis extitit mācipiū sui iuris quez ante paucos annos se asserit cōparasse nūc ad ecclesiā venetranā cōfugisse suggessit.sic petitorij tenor ānexus ostēdit:eo q̄ dicat sibi ab infantia xpiano:nup a ꝑfato dño signaculuz circūcisiōis infixū.qua pp vīa diligenter iter vtrūqz sollicita cura rerū fideliter exaiet veritatē:quatenꝰ nec religio temerata videat:nec seruus hac obiectiōe mentitus cōpetentis iura domini declinare cōtendat.

Item ex cōcilio toletano.xij.

De atrio ecclesie quod .xxx. passibus clauditur:nisi prius data securitate fugiens nō abstrahatur.

Ostituit sanctū ꝯciliū vt nullus audeat cōfugientes ad ecclesiā vel residētes inde vi abstrahere:aut quodcūqz nocibilitatis vl dāni sen spolij residētib⁹ in loco sancto inferre:sz esse poti⁹ bis ipsis qui ecclesias petūt per oia licitū in.xxx. passus ab ecclesie ianuis ꝓcredi:in qb⁹.xxx.passib⁹ vniuscuiusqz ecclesie in toto circuitu reuerētia defēdatur⁹ sic tū vt hi qui ad eā ꝓfugiūt in extraneis vel lōge seperatis ab ecclesia domib⁹ nullo mō abscedant sed in hoc.xxx. passuū nūero absqz domoz extraneaz receptaculo ꝓgrediētes:aditū obtinebunt qualiter ad requisite nature vsuz debitis exeant locis:z nullo teneātur euētu necessitudinis:qui dñicis se defendē dos cōmiserint claustris.Si qs aūt hoc decretū violaꝰ tētauerit:z ecclesiastice excōicatiōi subiaceat:z sue ritatis regie feriaꝰ snia.ipsos autē q ad ecclesiā cōfugiū fecerūt:si iuxta priscoz canonuz institutā bi q eos repetūt sacra reddiderit z sacerdos ipsius ecclesie ab eccl'ie foris⁹ nō abstraxerit aut fuga talū si euenerit sacerdoti querēda ē aut dānoz sentētia ſm electionē ꝓncipis⁹ hmōi sacerdotibus irroganda est. Item ex cōcilio aurelian.

k ¶ Sacra.hoc intellige cuz nō est tanta seuitia dñi quin suo sacramento possit credi. vt.dixi.xxxij.q.j.de benedicto.io.

l Uxor.ad barbaroz.ꝓpriū est nomē:sicut carbonensium.

m ¶ Sibimet.qō nō petit cautionem de impunitate.

n ¶ Imputaret.nō.arg.q̄ imputet sibi qui de iure suo cōfisus noluit vti beneficio canonis.vnde si quis ō iure suo confisus incontinenti item cōtestetur nō petitis inducijs bene ꝓiudicat sibi lz quidam hoc negent.qz lex dicit:q̄ lite cōtesti.cōtra hoc indultuz blta ꝓ nihilo habenda est.vt.iij.q.iij.offerat. Jtez bēs hic q̄ aliquis pōt renunciare priuilegio q̄ ad honorē celestē inductum est contra illud ex de fo.cōpe.ſ diligēti.simile huic dicit lex imputet sibi qui ꝓ nouo bñficio vetus eligit grauamē.C.de iur.deli.l.vl.§.pe.

o Judas.ante paucos.§. di.liiij.§.mācipia nulli z.c.fraternitatē.§.sed aliud est dicere se velle fieri christianum ſm q̄ illud.c.loquitur aliud est dicere se esse christianuz z mētiri:vt sic possit recedere a domino suo.ſm qō loquitur hic.

p Diminuit. defēdatur. lz quis ꝓuidebit istis interim in expēsis.Rñ.ecclesia.vt.C.de his qui ad eccle. confu.l.pñti.in fi.sic custos carceris prouidebit captiuis vt.C.de epis.audi. iudices.

q ¶ Principis.i.iudicis ecclesiastici vel principalis persone.ſ.actoris.

a ¶ Ide cõstituimus.vel do mo.que domus erat.i ſra.xl.paſſus.vt.xlij.di.epūs vilem.ꝛ de con.di.iij. epiſco pus.idem tamen priuilegi um habz ſi eſt extra iſtos paſ ſus.Jo.

b ¶ Cõſignare .i.tradere.

c ¶ Vt ei.i.cum eo.

d ¶ Criosus.i.obnoxius.

e ¶ Cõuinio.i.cõſortio.

f ¶ Intentione.i. plus de bito requirit.

g ¶ Occupari.aũcte ꝓpria vt videtur eſt de immu.ec.in ter.licet ſit ar.ꝯ.ſ. e.c. ꝓori. in ſi.ꝛ C. de bis qui ad eccle. confu.l.iij.io.

b ¶ Siquis.

i ¶ Siquis.

k ¶ Nullus.q; ſi redditus. i.mobilia bona q̄ ſuffi cũt ad ſoluẽduz debitũ.

l ¶ Vt cũ ſtatuto.illud ho die nõ requirit q; hodie ſuf ficit conſenſus epiſcopi ꝛ ca pituli.xij.q.ij.ſine exceptiõe ꝛ eſt de his que fi.a prela.ꝯn to.ꝛ c.cũ apoſtolica.

m ¶ Nõ poſſit.ar.eſt hic qõ ſi ꝓpter periculũ more non poſſunt abſentes vocari ad electionem q; eis abſentib⁹ ꝛ nõ vocatis poteſt fieri ele ctio.vt.xcvj.di.c.j.ver.elali⁹ ꝛ.xxvj.q.vj. aurelius.io.

n ¶ In vẽditionib⁹ epiſco pi.quidam dicunt id q; hic dicitur.ꝛ.xij.q.ij.abbati bus.hodie nõ tenere per id qõ eſt.j.prori.q.ij. nullam. vbi dicitur q; tota diſpoſitio monaſterij ad abbatẽ perti net.ſed eis obuiat qõ eſt eẽ de re.ec.nõ alie.c.i.hoc.ſciaſ q; nullus prediuz poteſt alie nari inconſulto epiſcopo lo ci in cuius dioceſi ſitum eſt predium.vt.C.de predi.mi no.l.ſi predium.ꝛ extra de fo.cõpe.ſane.

o ¶ Manumitti.quia qui manumittit mancipiũ eccle ſie duo dabit eccleſie pro illo vt.xij.q.ij.epiſcopus qui.ſed cum abbas nihil habeat.er go nil poteſt dare.vt.liij.di. abbati.io.

Ante ſecuritatẽ acceptã de atrio ec cleſie fugitiuus nõ cogat exire.

¶ Idcõſtituimꝰ obſeruãdũ:q; ec cleſiaſtici canões ꝺcreuerũt ꝛ lex rõana ꝓſtituit: vt ab eccl'ie atrijs vl' domo⁹ epi eos abſtrahe' oino ñ liceat:ſz nec alteri ꝓſignare⁹:niſi ad euãgelia datis ſacramẽtis ꝺ morte ꝛ debilitate ꝛ oi penaꝝ genere ſint ſecuri ita vt ei' cui re⁹ fuerit crimino ſus⁹ de ſatisfactiõe ꝓueniat q; ſi ſacra mẽta ſua cõuict⁹ fuerit violaſſe:re us piurij nõ ſolũ a cõmuniõe eccl'ie vel oium clericoꝝ.verũ ẽt a catho licoꝝ cõuinio⁹ ſeparet.q; ſi is cui re us eſt voluerit ſibi intẽſiõe' faciẽte cõpõi ꝛ ipe re⁹ ꝺ act⁹ timoꝛ ꝺ eccl'ia diſceſſerit ab eccleſie clericis ñ que rat.Seru⁹ etiã q; ad eccleſiã cõfuge rit ꝓ qualibz culpa:ſi a dño pro ad miſſa culpa ſacramẽtũ ſuſcepit: ſta tiz ad ſuitiũ dñi ſui redire cogat:ꝛ poſtq̄z ꝺato ſacro ꝺomio ſuo fuerit cõſignat⁹:ſi aliqd pene ꝓ eadẽ cul pa qua excuſat ꝓbatus fuerit ptu liſſe ꝛ pro cõtẽptu eccleſie ꝛ ꝓuari catione fidei a cõione ꝛ cõuinio ca tholicoꝝ extraneus habeat. Si ve ro ſuus ꝓ ſua culpa ab eccleſia de fenſat⁹ ſacramẽta dñi clericis exigẽ tibus de ipunitate ꝓceperit:exiſ;no lentẽ a dño liceat occupari⁹. Oc caſiõe nãq; religionis ſeruus dñm ſuũ cõtemnere ꝛ eius miniſteriũ de ſtituere nõ debet. Unde in gan grenſi cõcilio legitur.

Religionis occaſione dominũ ſuũ non audeat contẽnere ſeruus.

¶ Siqs⁹ ſuũ alienũ occaſiõe reli giõis docet dñm ſuũ cõtẽnere ꝛ ei⁹ miniſteriũ deſtituere:ac nõ po tius docuerit eũ ſuo domio bonaſi de ꝛ cuz oi honorificẽtia deſeruire: anathema ſit. Item ex concilio. Martini pape.

Corripiatur duriſſime qui cauſa re ligionis docet ſeruũ dominũ ſuum contemnere.

¶ Siquis⁹ ſeruũ alienũ cã religio nis doceat cõtẽnere dñm ſuũ ꝛ recedere a ſeruitõ eius:duriſſime in omnibus arguat. Itẽ ex conci lio carthaginẽſi capitulo.xxxj.

Humani inſinuetur neceſſitas que res eccleſie diſtrahere cõpellit.

¶ Nullus⁹ res eccleſie diſtrahat q; ſi redditus nõ bz:ꝛ aliquan do nimia neceſſitas cogit:hãc inſt nuãdã eẽ ꝓmati ipi⁹ ꝓuicie cẽſem⁹ vt cũ ſtatuto⁹ nũero epoꝝ vtrũ fa cieẽdũ ſit arbitre⁹ ꝛ ſi tãta vrgz neceſ ſitas eccl'ie:vt nõ poſſit⁹ ante ꝓma tẽ cõſulere:ſaltẽ vicinos conuocet epos curãs ad cõciliũ referre oẽm eccleſie neceſſitatẽ q; ſi nõ fecerit re us deo ꝛ ſancto concilio venditor honore amiſſo teneatur. Itez ex concilio agathenſi.

Sine lnia epiſcopi: quicqd abbas vẽdiderit:in irritũ deducatur.

¶ In venditiõib⁹ quas abbates facere preſumũt:hec forma ſue tur vt quicqd ſine epi licẽtia vend tũ fuerit ad ꝓtẽ epi reuocet.mãc pia vero monachis donata ab ab bate manumitti nõ lz.iniuſtũ.n.pu tamus vt monachis quotidianuz rurale opus faciẽtib⁹ ſui eoꝝ liber tatis ocio potiant. Etiaz⁹ ſi epo cõſentiẽte⁹ monaſterij.poſſeſſio ab abbate data fuerit:nullius momẽti erit donatio:niſi forte in eccleſie fa bricã erigẽdam donatio ꝓceſſerit. quo caſu tãtũ ei donare lz quãtũ ec cleſie parietes cõcludunt. Unde gregorius ſcribit.

Nullo titulo res monaſterij valet ab eius iure ſegregari.

¶ Queſti ſunt nobis predicti mo naſterij monachi abbatẽ ſuũ in tranſquilitamũ caſtrũ terraz que in.dc.pedes extẽditur ſub pretextu fabricande eccleſie fraternitati tue donationis titulo cõceſſiſſe. Ideo volumus quantũ parietes poſſunt edificate eccleſie circũdare:iuri ec cleſie vẽdicare⁹ quicqd vero extra parietes eiuſdẽ eccleſie eſſe potue rit:in iure monaſterij ſine difficulta te aliqua reuertat⁹ q; nec mũdana rũ legũ nec ſacroꝝ canonũ ſtatuta permittũt res monaſterij ab eiuſdẽ iure quolibet titulo ſegregari :ea ꝓ pter donationẽ eiuſdem terre que contra rationẽ facta eſt ſine aliqua dilatione reſtitue.

Valea.

¶ Hanc ergo ſcripturarũ noſtra rũ paginã omni futuro in tem pore ab omnibus epis firmã ſtatui mus illibatãq; ſeruari:vt ꝛ tue ec cleſie iunãte domino tantũmõ ſint iure contẽti.ꝛ monaſteria eccleſia ſticis cõditiõibus ſeu angarijs vel quibuſlibet obſequijs ſecularibus nullo mõ ſubiaceãt ;canonicis nul lis iuribus deſeruiant:ſed remotis vexationibus diuinũ opus cũ ſum ma deuotione perficiat. Sed no tandũ⁹ eſt:qõ aliud eſt in ſuo⁹ vel ꝓ pinquoꝝ vſus res eccleſie cõuerte re:quã perniciosaz cupiditatẽ ſacri canones vbiq; prohibent ꝛ dãna bilez oſtendunt: aliud eſt qõ ex diſ penſatiõe charitatis humane infir mitati cõſulit:vt quõdã illi ſua red dant:qui in ſacro ꝓpoſito manere contẽnit.q; nõ tam iure fori quã in re poſſi nõnullos ſancto⁹ feciſſe le gimus:btũs enim ioan. euãgeliſta duob⁹ iuuenibus quos penituerat oia ſua ꝓ chriſto reliquiſſe ꝛ paupi bus erogaſſe:auruz ꝛ gẽmas reddi dit:vt cuncta que vẽdiderãt ſibi re dimerẽt. Sed obijcit:btũs Jo.nõ oblata reddidit que pauperib⁹ iaz erogata fuerãt:ſz alia recõpenſauit que in pauperũ vel eccleſiaꝝ facul tatib⁹ nunq̄z cõputata fuerant. Si milit ſi abbas⁹ vel epus aliqua ha buerit que in eccleſiaſticis facultã tibus nõdũ ſunt annũerata:exẽplo btĩ Jo.det illa recedẽti:oblata ve ro eccleſie retineat. Sequat ergo aliud exemplũ:quo eadez que ob lata ſunt:laudabiliter reddẽda mõ ſtrentur. Ait enim auguſtinus in ſermone de vita clericorum.

p ¶ Etiam cõſentiẽ te.nõ dicit bene :quia bene poteſt aũcte epi ſcopi abbas alij dare eccleſiã.ſed ideo repro bat donatio facta ab abbate cum conſenſu epiſcopi in ſeq.c. quia ipſi epiſcopo dedit :ꝛ ipſe epiſcopus nõ po tuit cõfirmare donati onem ſibi factã.quia nemo poteſt preſtare aũctem rei propꝛie.vt eẽ de inſti.cũ ad nr̃az vt.ff.de aucto.iud. l.j.

q ¶ Queſti ſunt.vẽ dicare .tamen hec eccl'ia erit ſub alio monaſterio de cuius rebus cõſtructa eſt.vt xij.q'. ij. apoſtolicos.

r ¶ Reuertatur.ar.q; donatio pro parte eſt valida pro parte non vt.xij.q.ij.ſi quos.ſed nõne iſta eccleſia ha bebit viam qua ibitur ad ipſam.nã qui habz hauſtũ inter ꝺz hãe.vt ff.de ſer.ruſti.prꝺi.itẽ fic.qui bz hauſtũ. Rñ. ſic habebit:ſed mo na chi nõ cogent gratis eam dare ſed cogent viã vendere iuſto pre cio.vt.ff.de reli.ſiquis ſepulchꝛum.

s ¶ Sed notanduz. duobus.tito:ꝛ eugenio.ſed nõne bea tus ioannes renũcia uerat ꝓpꝛijs:vtiq; er go quicqd habuit acq ſitum fuit pauperib⁹ vel'illi eccleſie ad quã ſe tranſtulit.ſed dic q; adhuc nõ peruenerat ad eccleſiam illaz.vel dic q; de virgis fecit illud argentuz quod dedit.

t ¶ Si abbas.ſophiſti ce ꝛ male reſpondet. quia q; cito abbas ha bet aliquid tam cito fit eccleſie.

a Quicunq; nõ reddere.ſi.xlij.q.vj.comperimus.ſed nõne filius natus iure cõi poteſt reuocare legitimã portionẽ ſuã ſi pater oĩa bona ſua donauit.vt.C.de inof.dona.ſi totas.nã ſi aliquis liberto ſuo dedit bona ſua:cũ crederet ſe non habituꝝ filios .nũquid filius poſtea natus nõ ſolum partẽ ſed etiã totũ reuocabit.vt.C.de reuo.do.ſi nũ ꝑ Rñ.vex eſt ꝛ qõ hic dicitur intelligenduꝫ eſt ꝙ eccleſia nõ cogitur totũ reddere ſ; tãtum legitimam portionem vel canon corrigit legem.

b Jure fori.q.d.ad hoc nõ cogebatur in re actionis ſed quadã naturali equitate tenebatur.ad hoc.ij.q.iij.hinc colligitur.

c Non iure poſi.i. quadã naturali equitate.

d Ecce.vtilius.ſ.v q.v.non omnis.

e Vidaz abbas. ꝛc.

f Rima q̃ſtio. Certũ ẽvt ꝙdiu eſt abbas vel monachus in mõaſterio ipi acgrit: ſed quicqd acquirit factus ep̃us hoc acgrit ep̃ali eccleſie.vt.j.e.c.j.ꝛ hoc forte obtinet:cũ eſt tranſlatus perfecte ad eccleſiam ep̃alem.vt.j. xrj.q.ij.ſiquis iã trãſlatus:ſed qd ſi tm̃ eſt ꝯfirmatus adhuc tm̃ non eſt trãſlatus. vꝫ velle littera illa ex eo ꝙ dicitur abſoluit ẽt ꝙ acgrit eccleſie ep̃ali ſed illa littera poſtꝙ ẽ.videl velle ꝙ prius.põt dici cũ.b.ꝙ nõ prius acgrat ſecunde eccleſie ꝙ fit adeptus corporalẽ poſſeſſionẽ vt.ſ.xcij.di.ſiqs ep̃s. ꝛ extra de elec. cuz in cunctis.ſicut nec miles q trãſit de vno numero ad aliuz nõ prꝫ dicitur eẽ de ſcõ numero anteꝙ pueniat ad eum vt.ff.ō mili. teſta.ex eo tpe.io.

g Statutũ.abſolnit ab obediẽtia quaz fecit abbati. abſoluitur.n. ab obedientia ſua cũ fit factꝰ de filio pater. Item a monachali regula in ieiunijs vigilijs ꝛ modo cantandi. ſilentio n.nõ põt ãmodo vacare:cuz debeat bẽre tubã precõis.vt.xliij. di.ſit rector.itẽ poteſt ſibi facere cõmatres qõ prius non licuit: exẽplo gregorij q prius monachus factus eſt ꝛ poſtea cũ eſſet diaconus cardinalis cõpater mauricij impatoris factus eſt.de hac materia plene inuenies.xvj.q.j. ca.ij.ꝛ.iij.ꝛ.q.vij.in noua.

h Legitimus.imo etiam monachus exñs legitimus beres eſt etiam in eo cãu in quo alius nõ poſſet eſſe beres.vt.xix.q.vl.ſiqua mulier.C. de epi.ꝛ de.deo nobis.Sed obijcitur ſi hereditatẽ vendicat:ergo põt bẽre pro ꝑpium:cũ tamẽ remaneat monachus qõ eſſe non dz.vt extra de ſta.mo. cũ ad monaſterium in fi.ſed dic ſibi.i.eccleſie ſue.

i Reſtituat.ſed qualiter hoc ſtare põt.cum.n.aliquis factus eſt monachus oĩa que bẽbat dedit monaſterio.vt.xix.q.vl.nũc aũt.ergo ꝛ ius ſuccedendi.q enim dat oĩa bona ſua dat ꝛ ſpẽ future actõis vt.C.de dona.l.iij. ergo vꝫ ꝙ prius ſuccedit monaſterio. ſed dic ꝙ ius ſuccedendi nõ cõpetit niſi poſt mortẽ defuncti. vnde illud ius nõ dedit monaſterio ſed tm̃ ſolam ſpem ſed illa ſpes euaneſcere debet ex quo illa ꝑſona deſinit eſſe filius illius monaſterij. vt inſti.de acq. per arroga. §.mortuo.io.

k Ecundam vero. Queſtio ſecunda non eſt dubia: qꝛ tm̃ monachi eligent.vt. j.e. abbatem.io.

l Hoc tantũ.arg. ꝙ nõ poteſt epus plus ab eccleſijs petere ꝙ qõ ex canonibus ſibi õberi ꝓbat.vt ix.q.iij.cõquestus ꝛ.x.q.iij. qꝛ cognouimus.

m Jnſtituere.i.cõfirmare vel dic ꝓprie ꝙ inſtituit cuꝫ ſint negligentes.vt.ix.q.iij. cum ſcimus.vel tũc etiã poteſt alium inſtituere:cũ monachi minus idoneũ volũt eligeꝛ.vt.j.e.q.ſi qs abbas.

n Corrigere.ergo coertio monachoꝝ.ad ep̃m ſpectat. l.di.accedens.j.e.ſi qs abbas.ꝛ.c.abbates.ꝛ.c.cognouimus. dicũt quidã ꝙ i minimis excessibus ab abbate vel priore ſunt puniẽdi ſed i maioribus ab epo vt extra de ſen.ex.monachi.ꝛ.xc.di. ſiquis monachus.ꝛ.xij.q.ſ. nõ dicatis.ſed melius dicaꝫ ꝙ ſi ordine iuris agitur contra monachum ꝙ coraꝫ epo fit agendũ.vt.xi.q.j. de ꝑſona.ſecus ſi nõ i forma iuris extra de ap.repbẽſibilis.io.

o Abbas.ordinetur.i. l aigatur

p Miſſa publica cõuocato populo :niſi ſit de volũtate fratrũ.vt.j.e.luminoſe.

q Subiſciatur.quo ad legem dioceſanuz.vt.xvj.q.j. cũ prouitilitate niſi in cãu.vt xij.q.ij.aplicos.eo ipſo ergo ꝙ epus in aliquo loco celebrat preſumit locus ei ſubiectus.ar.vij.q.j.pontifices hoc tamẽ ſcias ꝙ epus põt ſubijcere vnã eccleſiam alij. vt extra de excel.prela. ſicut ꝛ etiã aliqua eccleſia põt ſe ſubijcere alij.hoc tm̃ nõ preiudicat epo.extra de dona. inter dilectos.

r Abbatem.publicas.q bus populus non intereſt niſi inuitetur ab abbate.vt.j.e.q.dudum.io.

s Abbatem.dñs.ar. eſt hic ꝙ electio maxime ꝑlati ſpectat etiam ad patronũ.vt.xvj.q.ij.ſiquis epoꝝ.ꝛ.q.vij.decernimus ꝛ.lxiij.di.principali.ꝛ.j.e.q.ij.eleutherius.ſed nõ eſt ita vt extra de iur.pa.nobis.ꝛ.j.c.pri.ſed ſolẽnis electio preſentanda eſt principi vel patrono. vt extra de elec.cum terra.ꝛ melius.e.ti.ſacroſancta.vt extra.e.ꝙ ſicut.ꝛ.lxiij.di.reatina.ꝛ.c.lectis.

Non debet eccleſia ſuſcipere que filio exheredato ſibi offeruntur.

Quicunq; vult exheredato filio heredem facere eccleſiaz. querat alterum qui ſuſcipiat nõ auguſtinum:imo deo propicio neminem inueniet.quã laudabile factuz ſancti aurelij carthaginenſis epiſcopi. Quidam enim cuz filios nõ haberet nec ſperaret:res ſuas omnes retẽto ſibi vſufructu donauit eccleſie.nati ſunt ei filij:nec opinanti reddidit ep̃us ea que donauerat.in poteſtate habebat ep̃us nõ reddere: ſed iure fori non iure poli. Ecce ꝙ aliquãdo oblata iure ꝛ laudabiliter reddantur. vex tamen nõ hoc exẽplo recedenti ſua reddenda mõſtrantur.aliud eſt enim in profeſſione ſue vite perſiſtere.aliõ a propoſito ſui ordinis diſcedere. Si ſanctꝰ aurelius degenti in laicali habitu oblata reddiderit:quia poſt oblationez filios accepit:non iõ in apoſtaſiam euntibus ſua reddenda ſunt:quibꝰ vtilius neceſſaria ſubtrahentur vt coacti redirent ad ordinez a quo receſſerant. Sed ſicut inimicis ꝛ perſecutoribus iubemur neceſſaria ſubminiſtrare ſicut ab apoſtolo monemur tempus redimere: vt expediti ns oratiõi vacemus. ſic ne eccleſia ſcandalum patiatur:ne diſcedens i deteriora precipitetur:ne in perniciem monachoꝝ aut incendiuz monaſterij occaſione ſuoꝝ exardeſcat. laudabilius ſibi ſua:nõ dico redduntur ſed auferri ſinuntur quã ab illo iſta inferantur.

Vidam abbas conſecratus in ep̃m prius monaſterio multa contulit.poſtea in epiſcopatu plura acquiſiuit.cui dum fratres ſucceſſorem quererent ep̃s loci ſemet electioni volebat inſerere: vt per ip̃m abbas in monaſterium ordinaretur:fratres reſiſtuntur.

Queritur primo:an monaſteriũ poſſit petere que ab epo acquiſita ſunt:an ep̃alis eccleſia poſſit ſibi vẽdicare que monaſterio fuerant tradita. Sco:an per ep̃um abbas ſit eligendus ꝛ ordinandus:an tantummodo a ꝑpijs fratribus ſit inſtituendus.

Q.i.

Rima queſtio terminat i concl.habito apud alteũ: in quo ſic ſtatutũ legitur.

Qui de monacho epiſcopus ordinatur:quod ante conſecrationẽ habuit:monaſterio.qõ vero poſt conſecrationem acquiſiuit:ꝓprie eccleſie derelinquat.

Statutum eſt ꝛ rõnabiliter ſm ſcõs patres a ſynodo ꝯfirmatũ eſt vt monachus quẽ electio canonica a iugo regule mõaſtice profeſſionis abſolnit ꝛ ſacra ordinatio de monacho ep̃m facit: velut legitimus heres paternã ſibi hereditatẽ poſtea iure vendicãdi poteſtatem hẽat:ſed quicqd acquiſierat vel vi ſus fuerat hẽre:monaſterio relinq̃t ꝛ abbatis ſui q fuerat ſm regulã ſci benedicti arbitrio. poſtquã.n. ep̃s ordinatur ad altare ad qõ ſanctificatur ꝛ intitulatur:ſm ſacros canones qõ acquirere poterit reſtituat.

Q.ij.

Ecundam vero qõnem terminat auctoritas toletani concilij dicens.

Abbates ꝛ alia officia:ꝑ epiſcopos debent inſtitui.

Hoc tantũ ſibi in monaſterijs vendicent ſacerdotes:qõ precipiunt canones.i.mõachos ad cõuerſationem ſanctam premonere: abbates aliaqz officia inſtituere at qz extra regulaz acta corrigere. ꝙ ſi aliqd in monachos canonibus interdictũ preſumpſerint:aut vſurpare quicquã de mõaſterij rebus tentauerint:nõ deerit ab eis ſnia excõicationis. Ecõtra grego.ſcribit caſtorio ariminenſi epo.

Congregatio monaſterij: nõ ep̃us aut aliqs extraneoꝝ abbatẽ inſtituat

Abbas in monaſterio non per ep̃um aut per aliquẽ extraneorum ordinetur:neqz ab epo miſſa ibi celebretur: vt nulli eccleſie ſubijciatur. Idem caſtorio epo.

De eodem.

Abbatem cuilibet monaſterio nõ aliũ:ſed quẽ dignũ moribus atqz actibꝰ mõaſtice diſcipline cõi cõſenſu ꝯgregatio poposcerit ordinari volumꝰ.miſſas aũt publicas per epos vel clericos in mõaſterijs oino celebrari,ꝓhibemus. Item pelagi papa mellito ſubdiacono.

Jlle debeꝫ abbas inſtitui: quez ſua congregatio ꝛ poſſeſſionis dñs ordinari poposcerit.

Abbatem monaſterio illũ volumus ordinari:quẽ ſibi de ſua congregatione ꝛ mõachoꝝ electio ꝛ poſſeſſionis dñs: ꝛ quod magis

a Quam sit. de cellulis. ar. q̄ capelle parrochiales habent idem priuilegiū cum monasterijs. x. q. iij. inter cetera. sed nō est ita vt extra de preben. de monachis.

b Vel immissiones. idest exactiones.

c Nisi de eadem. ℨ. di. lxi. nullus inuitis. x. c. obitum x. c. victoris.

d Concors, x canonica. vt lxij. di. c. j. x. j. e. si qs abbas.

e De alijs etiam eremitā. vt extra de elec. cū monasteriū. ar. contra. j. pri. q. vlt. l. §. pe.

f Ad ordinandū. si tamen monachus sit necessarius p superiorē cogatur ipsum dare. vt extra de iurepa. null⁹. sed qd si monachus sit fact⁹ papa inuito abbate debz ne redire: sic. x ipsemet compellet se redire, q: cū teneatur ō alijs iusticiam facere: multo fortius de seipso. ff. si ser. vē. l. altius.

g Juribus. q̄tū ad legez dioc̄esanam. vt. xvj. q. j. cuz pro vtilitate. vt no. x. q. j. in summa.

h Luminoso. hoc. c. loq̄tur de mōasterijs exē ptis vel priuilegiatis.

i Publicas. in q̄bus est cōcursus populoꝝ que fiūt in hora tertia. j. de cō. di. j. x hoc. sed publicas. i. solēnes bene cantant.

k Recessibus. poti⁹ ergo erunt monasteria in solitudine q̄ in vrbe. xvj. qōne. j. si cupis.

l Collocare. vt ibi exerceat iudicia.

m Ordinationem. j. e. cognouimus ꝓtra. sed hic loq̄tur de exemptis: ibi nō. vel si hic loqtur de nō exēptis. tūc dic q̄ epūs hoc facere potest nisi abbas negligens sit in ordinatōibus. i. dispositionibus. vt. ix. q. iij. cū scim⁹.

n Abbate. ℨ. x. q. iij. inter cetera.

o Ridem precipimus vt de mōasterio. epūs ibi fecerat baptisteriū.

p Altare. hoc iō. q: locus fontium nō dz pedibus cōculcari vt. j. de cō. di. i. altaris. x hoc cōmodius nō pōt fieri q̄ si ibi altare edificetur

q Post susceptas. sic extra de ap. super eo. in fi.

r Abbas. cū permissiōe. non enim pōt sine licētia prelati suā deserere ecclesiam. vt extra de renun. admonet. xvj. q. vlt. c. vlt. lxxi. di. c. j. x. ij. x. xix. q. ij. due. io.

observandum est: ordo vite ac meritum poposcerit ordinari. Item gregorius omnibus episcopis.

De libertate monachorum.

Quam sit necessarium⁹ monasterioꝝ quieti prospicere. ꝛc. x infra Interdicimus igitur in noie dñi nostri iesu xpi x ex auctoritate beati petri apostoloꝝ principis: cuius vice huic romane ecclesie presidem⁹ vt nullus epoꝝ aut seculariū vltra presumat de redditibus vel chartis monasterioꝝ: vel cellulis⁹ vel villis que ad ea ptinent: quocūq; mō seu qualibet occasiōe minuere: vel dolos vel immissiones⁹ aliquas facere. x infra defuncto vero abbate cuiuscūq; congregationis nō extraneus eligatur: nisi de eadem⁹ cōgregatione quē sibi propria voluntate cōcors⁹ fratrū societas elegerit. q̄ si aptam inter se psonam inuenire nequiuerint solerter sibi de alijs⁹ monasterijs eligant ordinandū. x infra Pariter aūt est custodiendum vt inuito abbate ad ordinandu⁹ alia monasteria aut ad ordines sacros vel clericatus offiū tolli exinde monachi nō debeant. x infra. Nullus monachum sine testimonio x concessione abbatis in ecclesia aliqua teneat: vel ad aliquē honorē ꝓmoueat. Hanc ergo scriptoꝝ nostroꝝ paginaz omnino futuro tpe ab omnibus epis firmā statuimus illibatāq; seruari: vt x sue ecclesie iuuāte dño tantūmodo sint iure cōtenti: x monasteria ecclesiasticis cōditionibus seu angarijs vel quibuslibet obsequijs secularibus nullo mō subiaceant: nullis canonicis iuribus⁹ deseruiant: sed remotis vexationibus ac cunctis grauaminibus diuinum opus cuz summa deuotione animi perficiant. Idez castorio episcopo arimmensi.

Missas publicas i cenobio episcopi non celebrent: nec aliqō eis grauamen inferant.

Luminoso⁹ abbate referēte plurimis in monasterijs multa a presulibus p̄iudicia atq; grauamina: monochos pertulisse cognouimus oportet ergo vt tue fraternitatis ꝓuisio de futura quiete eoꝝ salubri disponat ordinatione: quatenus conuersantes in illis in dei seruitio gratia illis suffragante mēte libera perseuerēt: missas quoq; publicas⁹ in cenobijs fieri oīmodo phibem⁹ ne in dei seruoꝝ recessibus⁹ x eoꝝ receptaculis vlla popularis p̄beatur occasio ꝓuentus q: nō expedit aiabus eoꝝ. nec audeat illic epūs cathedram collocare⁹ vel quamlibet potestatez exercere imperandi nec aliquā ordinationē⁹: quāuis leuissimam faciēdi: nisi ab abbate⁹ fuerit rogatus: quatenus monachi semp maneant in abbatū suoꝝ potestate vt remotis vexatiōibus ac cunctis grauaminib⁹ diuinū opus cū summa deuotione animi perficiant.

Item gelasius papa.

Baptisterium in monasterio non permittitur fieri.

Pridem precepimus⁹ vt ō monasterio sci andree qō est sup masc̄alas baptisteriū, ꝓpter monachoꝝ molestias debuisset auferri: atq; in eodē loco quo fontes sunt: altare⁹ fundari: cuius rei pfectio hactenus ē, ptracta. admonemus igitur fraternitatez tuā nullā tam moram post susceptas⁹ litteras nostras inferere: sed repleto loco ipsoꝝ fontium altare illic sine dilatiōe aliqua fundetur: quatenus x predictis monachis opus dei secure liceat celebrare: x nō de negligentia tua cōtra fraternitatē tuā noster animus excitetur. Itē ex ꝓci. magūtino.

Cum permissione episcopi abbas locū suum deserere pōt.

Abbas pro humiliatione x cū permissione⁹ epi locū suuz pōt relinquere: tū eligāt sibi fratres abbatē de ipsis si habent. sin autez de extraneis. Ecce in toletano cōcilio⁹ dicitur q̄ sacerdotes abbates x alia officia instituere ōbeāt. beatus grego.⁹ x pelagius phibent dicētes abbatē a fratribus sue cōgregatōis eligendū x ordinandum. qūo ergo hec tanta diuersitas ad cōcordiam reuocabitur: Sed sciendū⁹ est quosdam monachos esse indomite cervicis x effrenate superbie: quos duz abbates ad religionē cogere voluerint: in eoꝝ delectiōe cōspirant x alium moribus suis conuenientē sibi preficere contendunt: quales erant illi q̄ necesse beati benedicti conspirasse legūtur: pro huiscemodi constitutuz est vt abbates x alia officia per sacerdotes instituantur. Ad̄ pelagius papa scribit opilioni defensori dicens.

Non licet monachis abbates pro suo arbitrio expellere aut alios ordinare.

Nulla potestatē decetero: nullam licentiā monachis relinquimus pro arbitrio suo aut abbates expellere: aut sibimet alios ordinare⁹: q: nulla auctoritas⁹ remanebit abbati si monachoꝝ ptāti ceperit subiacere vt de cetero fideliter x studiose vniuersa que vel ad diuini cultus reuerentiā: vel ad vtilitatez eiusdē monasterij ptinent abbatis sollicitudo ad quē ptās tota⁹ pertinere ꝓuenit debeat adimplere.

Hinc ēt ꝓstitutū ē⁹: vt clerici singuloꝝ monasterioꝝ sint in potestate epoꝝ: nec alicui liceat extra eorū ꝓsciam monasteria edificare. Unde in calcedonensi ꝓci. legitur.

Sine cōscientia episcopi monasterium nullus edificet.

Quidam monachoꝝ habitu vtentes indifferenter per ciuitates incedunt: necnō x mōasteria x seipsos presumptione ꝓpria commendant⁹. Placuit igitur neminē aut edificare aut construere mona

e Ecce. in toletano concilio. ℨ. c. j.

f Beatus greg. ℨ. e. abbatem.

g Sed sciendū. magister intelligit q̄ capitula supradicta ex cā data sint. io.

h Nullam. alios ordinare. idest eligere.

i Auctoritas. hūani. n. moris est illum timere cuius iudicio nūc erigitur nunc deprimitur. xvj. q. ij. vi. sis nec supiores debent iferioꝝ⁹ nimis familiares ē. nam ex cōuersatione equalitas scitur cōtēptus dignitatis. ff. de of. pfi. obseruandū. nec etiā debent subditi plus esse subditi q̄ expediat. ij. q. vij. admonendi. io.

k Tota. ergo epūs nullam hz iurisditionem in monasterijs. x sic ēpra. xvij. q. vl. in venditionibus. xij. q. ij. abbatibus. sed istud verbū tota non excludit epm̄ sed ipsos monachos. i. ita q̄ tinet ad abbatem q̄ nō ad monachos.

l Hinc etiam cōstitutū est. i. ꝓpter cām. intelligit enim gratianus oīa hec capitula ex causa fuisse statuta.

b Quidā. cōmendant. hz nemo debet se cōmendare. xi. q. iij. siqs vero. ar. contra. ff. de offi. pro con. obseruare. §. anteqū vero.

a Aut oratorij. quibus tpibus in oratorijs fit missa audienda. hēs. j. de cō. di. j. si quis etiam. 7 nō solū oratorium sed nec etiam hospitale pōt fine licentia epi constitui. vt extra ō reli. do. ad hoc. sed si oratoriū nō est in hospitali tunc simpler hospitale potest construi fine licentia epi. vt extra de ec. edi. si hospitale. q̄ hodie est remota. itē nec in oratorijs licitū ē ponere cāpanas vt ex ō priuil. patentibus. io.

b Vel monachi. loquitur fm eam tpa cuz monachi fuerunt laici. xvj. q. j. generaliter

c Clerici. i. prelati.

d Qui religiosis comprobetur. sit nimiū iuuenis. vt xxxiij. di. quozundā 7. c. fraternitatis.

e Qe monachis nouū. nouuz dicit cuius facies immutat. ff. de no. openū. l. j. §. opus nouū si ergo totū monasterium est destructū requiritur cōsensus epi in cōstructione. sed in repatione nō requiritur. vt. xvj. q. vlt. si qs vult. extra de iude. iudei. 7. C. de op. pu. l. ij. 7. iij. ar.

f Aut pbante. ex post facto. q̄ rati habitione pōt confirmare vt. xvj. q. j. c. vlt.

g Qellulas. aut congregantiū noua collegia nō potest quis facere nec ēt nouas regulas vl nouam vitā. extra de reli. domi. ne nimis. ff. de colle. illi. l. iij.

b Nullus. ambitionis infirmitatis. n. cā potest abbas permittere monacho facere cellulā spālem vt. xxi. q. iiij. c. vlt.

i Si quis abbas cautus. ergo videtur q̄ aliquis pōt deponi ppter simplicitatez vt hic. 7. lxxiij. d. epoz. sed dicas q̄ hoc vocat illū incautum qui negligens ē nam ppter negligentiam deponitur aliqs vt. lxxi. di. dictū. vel dic q̄ abbates ppter modicas cās possunt remoueri vt extra de fimo. per tuas.

steria aut oratorijs domū fine conscientia ipsius ciuitatis epi. Item clerici in parrochijs mōasterijs aut martyrijs ꝓstituti sub potestate sint eius q̄ in ea ciuitate est epus fm traditionem sanctoz patruz: neqz per presumptionē recedant a suo epo. Eos vero qui ausi fuerint rescindere huiusmodi institutionē quocūqz modo: vel si noluerint subiacere ppio epo: si quidē fuerint clerici fm personaz ordinationez subiaceant cōdemnationibus canonū. si vero laici vel monachi fuerint cōmunione priuentur. Itez clerici qui paucorum dispositioni vel monasteriorum vel martyrioz presunt sub potestate singularinz ciuitatum epoz fm canonū traditionem perdurēt neqz per suā temeritatem episcopi sui moderationem declinent. q aūt huiusmodi dispositionem quolibet mō subuertere ausi fuerint: 7 episcopo suo nō obedierint: si quidez clerici fuerint: canonice dānationi subiaceant. si aūt monachi vel laici sūt a cōione suspendantur. Item ex ꝓcilio carthaginensi quarto.

Examinetur ab episcopo qui religiosis feminis preponēdus est

Qui religiosis feminis ꝓponendus est ab epis cōprobetur.

Monasteriuz quoqz absqz episcopi permissione nulli incipere aut fundare licet. Unde in agathensi con. legitur.

Sine permissione epi nullus mōasteriū presumat incipe aut fundare.

Qe monachis monasteriū nouum nisi epo permittente aut ꝓbante nullus incipere aut fundare presumat. Item ex eodem.

De eodez.

Qellulas nouas aut cōgregātiū ecclesias mōachoz absqz episcopi noticia ꝓhibemus institui

Item ex con. aurelianēsi.

Absqz episcopi vel abbatis voluntate: nullus monachoz cellulā cōstituere presumat.

Nullus monachus cōgregationis monasterij derelicta ābitionis 7 varietatis impulsu cellulā construere sine epi permissione vel abbatis sui voluntate presumat.

Itē sunt alij qui pro executiōe diuersaz cāz quoslibet admittunt: q districtionē eoz soluant: 7 quietem religionis perturbent. De qbus in conci. triburiensi legitur.

Abbas qui cautus in regimine nō fuerit a ppio episcopo 7 a vicinis abbatibus a suo arceatur honore.

Si quis abbas cautus 7 in regimine humilis: castus: misericors discretus: sobrius q̄z non fuerit: ac diuina precepta verbis 7 exēplis nō ostenderit: ab episcopo in cuius territorio ꝓsistit 7 a vicinis abbatibus 7 ceteris deū timentibus a suo arceatur honore: etiam si oīs congregatio vicijs suis cōsentiens eum abbatem bēre voluerit. Item ex con. aurelianensi.

In epoz vrāte abbates consistant.

Abbates pro humilitate religionis in epoz potestate consistant: 7 si qd extra regulam fecerint ab epis corrigantur: q semel in āno in loco vbi eps elegerit acceptavocatione ꝓueniant. Monachi antē abbatibus omni obediētia 7 deuotione subiaceant: q̄ si quis per ꝓtumaciā extiterit indeuotus: aut p loca aliqua vagari: aut peculiare ali quid bēre presumpserit: oia que acquisierit: ab abbatibus auferātur: fm regulaz monasterio pro futura Ipsi aūt qui fuerant peruagati: vbi inuēti fuerint cū auxilio epo tāquā fugaces sub custodia renocentur. 7 reum se ille abbas futurum esse cognoscat: qui in huiusmodi personis nō regulariter animaduerrit: vel q monachum suscepit alienum.

Item ex con. arelatensi.

Monasteria vel monachoz disciplina ad eū pertineāt episcopum: in cuius sunt territorio cōstituta. Item paschalis papa. ij.

Nullus ministret abbatibus episcopalia: quia alicui episcoporuz nolunt subesse.

Abbatibus qui neqz sub epo neqz sub metropolitano neqz sub ꝓmate neqz sub patriarcha sūt: nullus prorsus epoz epalia quelibet administret. cum. n. se nulli epo omnino subesse ꝓfiteantur consequens est vt nullus episcopoz que sua sunt eis tanqnā extraneis largiatur. Ꝓpto huiuscemodi ergo statutum ē vt cause 7 vtilitates monasterioz per episcopos disponātur.

Unde gregorius scribit vitali defensori sardinie.

Vtilitates monasterij a ppio epi scopo debent disponi.

Cognouimus q̄ mōasteria seruorum dei vel feminaz p suo quisqz libitu 7 diuersaz cārum executione perturbet: quod oino non grate suscipimus. tuāqz ex hoc experientiā cōmonemus: vt nequaquaz hoc vsurpare denuo accepta nostra auctoritate ꝓmittas: ꝛz epo loci illi sub cuius moderamine degūt cure sit causas eoz vtilitatesqz disponere valde. n. est indecens: vt omisso eo alius quilibet se illorum cāis admisceat: sed ille eoruz vitas competenti regulariqz dz moderamine disponere: q pro cōmissis eoz animabus cōpellitur rōnez reddere. Ꝓpto huiusmodi ēt prohibet beatus gregorius: mulieres passim ad monasterium accedere 7 monachoz cōmatres fieri: scribens valentino abbati.

Neqz comatres sibi facer neqz ad feminas accedere monacho licet.

Peruenit ad nos q̄ in mōasterio tuo passim mulieres ascēdant 7 qō est grauius mōachos tuos sibi cōmatres facere 7 ex hoc incautam cū eis cōmunione babere.

k Arceatur. hic ꝓ q̄ epus sine numero episcoporz abbatem pōt depōere a dignitate abbatie. sed non pōt solus ab ordine deponere vt xvj. q. vij. inuētū vt no. xv. q. vij. in summa. 7 hoc iō: q̄ cā illa nō est crialis. extra de accu. super bis. 7 de simo. c. per tuas.

l Abbates in epoz. ad episcopū. n. ptinet ois cura dioceſis tam in monasterijs q̄ in alijs ecclesijs. vt ir. qōne. iij. c. ij. 7 xciij. di. nulla. io.

m Vocatione. si necessitas magna fuerit: alias abbates non debēt vocari ad synodū. vt. xviij. di. epus.

n Aut peculiare. nisi ab abbate ei cōcessa fit administratio vt extra de sta. mona. monachi.

o Que acquisierit. ergo fugitiui 7 vagabūdi acquirunt ecclesie sue quicqd acquirunt vt hic. 7. C. de epi. 7 de. deo nobis. §. hoc etiaz. sicut seruus fugitiuus dño acquirit. ff. de acq. pos. l. j. §. per seruuz. Sed ponamus q̄ aliquis septus deligt propter qō mōasteriū noluit ipsum recipere. quero si id qō postea acquirit priori monasterio acgrat vel sequenti videtur q̄ sequenti. q̄ cuz pro derelicto habitus est nō dz priori acgrere sicut nec seruus habitus pro derelicto. vt. ff. de stipu. ser. q̄ si fuus 7 ar. xvj. q. vj. de lapsis. C. ō lati. li. col. sed scimus. io. sed hanc qōem plene notaui inter dñicales qōnes. b.

p Susceperit. sine consensu abbatis. vt. xx. q. iiij. monachum. io.

q Monasteria.

r Abbatibus. s. xciij. di. nulla ratione.

s Epalia. licet abbas sit exemptus tū primo dz petere iura epalia ab episcopo loci: nisi ipse malicioſe denegetea.

t Agnouim. vt omisso. ar. q̄ omisso episcopo nō pōt appellari ad metropolitanū. vt. vj. q. iij. scitote. Jo.

v Animabus. ar. cui magis cōmittitur 7 minus. vi. xij. q. j. precipimus.

x Peruenit. cōmatres. sed nōne per baptismū ꝓtrahitur cōpaternitas sic. vt. xxx. q. j. oēs sed monachi pōt baptizare. vt. xvj. q. j. doctos. ergo possunt cē cōpatres. Rñ. possunt fieri cōpatres baptizādo sed nō leuando. q̄ in illo maior cōtrahitur familiaritas. io.

a OJffinimus. dupler. l quo sunt monachi ꝛ monache.

b Cognatis. nam qui seculo vult ꝛ rebus renuncia re renũciabit ꝛ cognatis. xij. q. i. cui ponio.

c Monachi. imo nec dericus nec laicus dz visitare monasteriũ monialium. vt eꝫ d. vj. ꝛ ho. de. mõasteria.

d Intercipit. i. intercipere solet. qꝛ er cohabitatiõe presumitur accessus. xxv. j. q. j. nec aliqua. ꝛ. lxxxi. di. dericꝰ ꝛ. c. i oibus. ꝛ. xxxv. q. vj. ab isto ꝛ est ar. hic ꝙ cũ petitur restitutio ꝓ languinee ꝙ nõ solum cõmixtiõis imo nec cohabitationis facienda est restitutio.

e Et in breui. hic manifeste perpenditur ꝙ presumit varijs modis ꝓtra aliquem ꝛ pro aliquo ex cohabitatõe ex loco: ex singularitate: ex societate: ex breuitate tẽporis que oia iudex discretus considerabit. vt. xxiij. q. viij. occidit. ꝛ. lxxxi. dis. in omnibus j. de pe. di. j. aut facta. eꝫ de testi. cũ cã.

f IN nullo loco. in vnũ. fere eadẽ verba ponũtur in auc. de san. epis. §. si quis aũt ad monasticam vitam col. ir.

g Jura. forte pro numero personaꝝ. cum enim collegiũ separatur pro numero personaꝝ diuiduntur bona vt. ff. de colle. illi. l. j. in fi. vel forte fm ꝙ qlibet dedit monasterio. ar. xij. q. ij. c. j.

h IN decima. extra eã. i. preter conscientiaꝫ abbatisse.

Ne ergo hac occasiõe humani generis inimicus sua eos qõ absit calliditate decipiat: nõ hui⁹ te precepti serie commonemus: vt neqꝫ mulieres in mõasterio tuo deinceps qualibet occasione permittas ascendere: neqꝫ monachos tuos sibi commatres facere. naꝫ si hoc denuo ad aures nostras quocũqꝫ modo peruenerit: sic te seueriſſime noueris vltioni subdenduꝫ: vt emendationis tue qualitate ceteri sine dubio corrigantur. Non solum aũt incauta familiaritas aliaꝝ mulieꝝ eis interdicitur: veꝝ etiam a sanctimonialium habitatione, phibentur. Hñ in. viij. synodo legitur.

Cum sanctimonialibus monachis habitare non licet.

OJffinimꝰ minime duplexᵉ monasteriũ fieri: qꝛ scandalũ id ꝛ offendiculum multis efficitur. si vero aliqui cũ cognatisᵉ mundo abrenunciare ꝛ monasticã vitaꝫ sectare voluerint: debent quidẽ viroꝝ adire cenobiũ. femine vero mulieꝝ ingredi monasteriũ. Jn hoc eniꝫ placatur deus. Que aũt hactenus fuerunt dupla fm regulã sancti patris basilij: ꝛ fm preceptionem eius ita formẽtur. Non habitẽt in vno monasterio monachiᵉ ꝛ mõache adulteriũ enim intercipitᵉ cohabitatio: si bẽat adituꝫ monachus ad monacham: vel monacha ad monachũ secreto singulariter ad collocutionem Nõ cubet monachus i mulieꝛi mõasterio: neqꝫ singulariter cũ monacha coniuetur: ꝛ qñ necessaria vite a pte viroꝝ ad regulares deferuntur: extra portã hec suscipiat abbatissa in monasteriũ seminarũ cũ quadã vetula monacha. poꝛro si cõtigerit ꝛ aliquã propinquaꝫ suã videre voluerit monachus: in pñtia abbatisse huic cõfabuletur p modica ꝛ cõpendiosa verba: ꝛ i breuiᵉ ab ea discedat. Jtem in regiſtro gregorij.

Monachi ꝛ monache in nullo simul cohabitent loco.

IN nullo locoᵉ mõachos ꝛ monachas permittimus in vnum monasteriũ habitare: ſz nec ea que duplicia monasteria vocantur. ꝛ si quid tale ẽ: religiosus epus mulieres quidẽ in suo loco manere studeat. monachos aũt aliud monasteriũ edificare cogat. si aũt plurima sint talia monasteria: separentur in alijs monasterijs mõache: ꝛ i alijs monasterijs monachi. res aũt quas habẽt cões fm iuraᵉ eis cõpetentia distribuantur. Jtem ex ꝓcilio agathensi.

A monasterio monachoꝝ longius cõstruantur monasteria puellaꝝ.

MOnasteria puellaꝝ longius a monasterio monachoꝝ aut ꝓpter insidias diaboli: aut ꝓpter ob locutionẽ hominũ collocentur.

Jtem ex con. hilpalensi.

Puellaꝝ monasteria monachoꝝ presidio ꝛ ministerio regantur.

IN decima actione cõsensu cõi decreuimus vt monasteria virginum in puincia bethilica monachoꝝ administratõe ac presidio gubernẽtur. tunc. n. salubria xp̃o dictis virginibus, pbamus: qñ eis patres spũales eligimus: quoꝝ nõ solum gubernaculis tueri ſz etiaꝫ doctrinis edificari possint. ea tñ circa mõachos cautela seruata vt remoti ab eaꝝ familiaritate: nec vsqꝫ ad vestibulũ bẽant accedendi facultatem pmissum. sed neqꝫ abbatẽ vel eũ qui preficitur extra eã⁹ que preest loco qui virginibus xp̃i aliqꝫ qõ ad institutionẽ vel administrationem eaꝝ ptinet licebit: nec cũ ea sola que preest frequenter eos loqui opꝛ: ſz sub testimonio duaꝝ vel triũ soroꝝ: ita vt rata sit accessio: ꝛ breuis oino locutio. Prohibentur etiã sanctimoniales, ppria receptacula bẽre.

Unde innocentius. ij.

Sanctimonialibꝰ receptacula seu domicilia priuata bẽre nõ licet.

PErniciosam ꝛ detestabilẽ cõsuetudinẽ quarũdam mulieꝝ que ſz neqꝫ fm regulam beati bñdicti cu neqꝫ basilij aut augustini viuãt: sanctimonialesᵉ tñ vulgo censeri desiderant: aboleri decernimus. Enꝫ enim iuxta regulaꝫ sancti benedicti degentes in cenobijs tã in ecclesia quã refectorio atqꝫ dormitorio cõiterᵉ esse debeant: ꝓpria sibi edificãt receptacula ꝛ priuata domicilia: in quibus sub hospitalitatis velamine passim hospites minꝰ religiosos ꝓtra sacros ꝛ bonos mores suscipere nullatenꝰ erubescant. qꝛ ergo oĩs qui male agit odit lucem: ac p hoc ipse abscondite in iniustoꝝ tabernaculo se opinantur posse latere oculos iudicis cuncta cõspicientis: hoc tam inhonestum detestandũqꝫ flagitium ne vlterius fiat: oino prohibemus: ꝛ sub pena anathematis interdicimus. Simili mõ, phibemus ne sanctimoniales simul cũ canonicis ꝛ monachis in ecclesia in vno choro ꝓueniant ad psallẽdũ. Jtez sunt alij quos episcopi pregrauantes salutem ipsaꝝ animarum negligunt quibuslibet occasionibus bona monasteriorũ distrahere cupiũt. tales erant quidã clerici rauẽnatis ecclesie qui simulata religione monasterijs cupiebant prefici non transeuntes ad monasticũ habitum neqꝫ renũciantes ecclesiastice milicie.

De quibus grego. scribit iobãni rauennati archiepo.

Monasteria clericoꝝ aut laicoꝝ habitacula fieri non debẽt.

PEruenit ad me ꝙ in ecclesijs fraternitatis tue aliqua loca dudũ monasterijs ꝓsecrata nũc habitacula clericoꝝ aut etiã laicoꝝ facta sunt: doũqꝫ hi qui sunt in ecclesijs fingantᵐ se religiose viuere: monasterijs preponiᵉ cupiunt: ꝛ per eoꝝ vitas mõasteria destruũtur. nemo u. potest ecclesiasticis officijs. ꝛc. ꝛ

i Quax. hic patet ꝙ si clericus accusek qui deliquerit cũ moniali vel cum alia potest se expurgare cuz mulieribus. ad quid n. vocarẽtur iste si nõ possent esse testes: cuz enim clericus repellatur a dignitate obtinẽda, ppter testimonium mulieꝝ vt extra de testi. tam litteris multo potius per eas expurgare se põt vñ satis admitti põt ꝙ si clericus non põt habere alios cõpurgatores clericos ꝙ p honestos laicos põt se purgare. vt, ij. q. v. c. oĩbus. in fi. lxxxi. di. clerici. ꝛ sic. xxj. q. j. c. j. ꝛ in auc. de mõachis §. cogitandum. col. j.

k PErniciosz cõiter. ideo cõiter omnia faciunt vt sibi inuicem sint testes ꝛ honestatis ꝛ castitatis vt in auc. de mona. § cogitãdũ. col. j.

l Item sunt.

m PEruenit. fingũt. tales sunt cogẽdi vt vel veri clerici vel veri monachi sint. vt extra de regu. vt clerici.

n Preponi. de talibus habuisti. xvj. q. vi. c. iij.

a Destruantur.i.cõuertantur in aliã formam.vt.j. cã .pri.questione iij.§.queritur.

b Vdum.fraternitati.sed nõne cũ aliquid precipitur alicui sufficit q̃ preceptũ fit p̃decessori ad hoc vt successor teneatur.vt i auẽ. vt nulli iudi.§.7 hoc vero iubemus.col.ix.lz aliud fit in mãdato.q̃ illud extinguitur morte.vt extra de of.dele.gratum.dicũt quidã siue fit p̃ceptum siue mãdatum dũmodo expressis nominib9 scribatur semper expirat morte.vt extra de of. dele. qñ abbas . alij dicunt aliud esse in p̃cepto q̃ in mandato.

c Hortandi.i.predicandi.

d Inuitati.§.e.luminoso.io.

e Sed ne. xvj. q. i. ne pro cuiuslibet.

f Visitandi. quotiens. cũ vtilitas vel necessitas exigit:alias semel tantũ in anno veniet epus vt notaui.x.q.j. decernimus. videtur tñ q̃ hodie bis in ãno possit ex officio visitaꝛ vt extra de cẽ.cum venerabilis.in fi.

g Vt grauamen.i vt nõ erigat enormẽ 7 imoderatã pcurationẽ.vt.x.q.iij. illud sed ẽm q̃ tangit extra de cẽsi.cũ apostolus. 7 hoc intelligas cum epus accedit ad ecclesiam ꝓpter vtilitatez ecclesie sed si cã propꝛij negocij accedit nõ tenetur ei monasterium ꝓuidere. vt.x.q. j.relata 7.c.placuit.xxj q.iij.charitatez. extra de cẽ.cum venerabil. 7.c.romana.ibi:cum cã correctionis.7c.

h Non semel. Pro talib9 epis. eis enim non subsunt monasteria: quo ad legẽ dioceſanam.io.

i Leutherius. cõuenisse.ar. q̃ pactio põt intervenire in spũalibus .vt x.q.iij.c.vl.7.c.nec numerus.7.j.q.iij.questum. vt no.viij.q.iij in summa.sed huic.c obstat.i.q.ij.c.j.7.q.j. statuimus.7.q.iiij.ecclesia.7.j. de cõ.di.j.si quis basilicã. sed dicas q̃ hic nõ vere dicitur pactus.q̃ 7 sine pacto tenetur ecclesia aliquid dare epo in signum subiectiõis vt hoc dicitur in fi. Itẽ 7 auctoritate epi potest aliqd constitui patrono.vt extra de iurepa.preterea.

l Pensionis.vltra id quod conuenit in principio.

m Eulogie.i.in signum predicationis quã fecit tpe consecrationis.

n Debeat.pside rata ꝓsuetudine aliox monasteriox.vt extra de cen.sup eo. 7.x.q.iij.nec numerus.in fi.et hoc.c.pz q̃ monasteria nõ sunt penitus erẽpta a lege diocesana.tenentur enim ei ad eulogia sicut hic dicitur.itẽ tenentur ad ꝓcurationem que debetur rõe visitationis.vt extra de p̃scrip.cũ ex officij.itez si aliquid ex ꝓsuetudine debent.vt.j.e.c.pri.

o Seruitiũ.7 tñ vir fuerunt.xxv.anni a tempore gregorio.vsq̃ ad tempus vrbani.

p Vsq̃ ad hoc tps. ergo cõsuetudo inducit annuas prestationes.nã 7 dat iurisditionem 7 dat priuilegiũ. vt no.ix.q.iij.cõquestus.in fi.7 dat ius eligendi.extra ỏ cõsue.cũ dilectus.in fi.item 7 iducit seruitutẽ.ff.ỏ aqua plu.ar.l.j.§.vl.7.ff. cõia prędi.venditor.uẽ 7 cõsuetudo obligat sicut ius scriptũ .vt xj.dis.ecclesiasticarum. 7 q̃ per tpe aliquid p̃sumitur de bitum.sunt ar.multa.ff. de vsur.q semisste.7.l.cũ quidam.§.j.7.C.de fideicõ.l.j. ar.contra ista.extra de ꝓsue. c.j.7 extra de cẽ.scientes.7.c puenit.7.j.q.j.nullus.7.x.q. iij.q̃ cognouimus 7. ff. de ope.lib.operis. 7.C.de pac. l.si certis.7 extra de cã possi. cum ecclesia.itez q̃ ex cursu tpis nulla oritur obligatio cũ nec tollatur tpe.vt. ff. de acti.7 ob. obligationum .§. placet.sed varij varijs modis dixerũt de hac materia. sz omissis illis dico q̃ nũq̃ ex consuetudine sola lz esset prescripta ius aliqũ sit questitum.nisi forte sit tanta cuius memoria nõ esset vt. ff. de aqua quo.hoc iure.§.ductus aqua.sed solũmodo cõ modũ 7 ius possessiõis questitum est ex ꝓsuetudine.possessor enim nihil tenetur ꝓbare de iure suo.sed aduersarius ꝓbabit esse indebitũ vnde q̃diu é questio. an talis prestatio sit debita:semper erit possessor in possessione. vt.x.vj.q.iiij. volumus.eẽ vt li.pen.a memoria.7.ff. ỏ aq̃ quo.l.pe.7 hoc est vex cum allegat aliquã ꝓsuetudinis cãm.7 tũc enim cã allegata 7 cõsuetudine longissima.p bata debitũ p̃sumitur adeo vt non admittatur ꝓbatio in ꝓtrarium.7 ẽm hoc nulla est dñia inter ꝓsuetudinẽ prescriptã 7 prescriptionem qdam tamen assignãt hanc differentiã inter prescriptas ꝓsuetudinem 7 prescriptõez q̃ ꝓtra prescriptionẽ nõ admittitur ꝓbatio:lz cã p̃scriptionis appareat iniusta.vt extra de prescrip.de quarta sed ꝓtra cõsuetudinem prescriptã bene.lz allegetur debitũ precessisse.vt.C.de agr. 7 cen.litibus.li.xi.tutius credo prescriptionẽ allegandã q̃ ꝓsuetudinẽ prescriptã.q̃ ad ꝓbandam cõsuetudinez multa requirũtur.vt dixi.ỹ. dist.viij. frustra. 7 hec vera sunt q̃ consuetudo semper

ifra. Prouide fraternitas tua si hoc quolibet in loco factũ est:emendare festinet.q̃ ego nullo modo patiar:vt sacra loca pro clericoꝝ ambitu destruantur. Idem martiano archiepo rauẽnati.

Qui in sacro sunt ordine constituti: in monasterijs nullam hẽant ptãtẽ

Vdum ad nos multox relati/one puenerat:monasteria i rauennatũ partibus ꝓstituta oino clericorum vestrorũ dominio pregrauari:ita vt occasionez regiminis eadem qdẽ dici grauet est velut in prosprietate possideant:qbus nõ modicum cõdolẽtes predecessori vestro litteras misimus vt hoc emendare debuisset:sed quoniam vite é termino citius occupatus:nec hoc onus mõasterijs remaneat:fraternitati vestre nos eadẽ scripsisse recolim9 7 q̃ vt cõperimus i huius rei bactenus correctione cessatũ est:hec audientes ad vos itex p̃fidimus scripta dirigere.hortamur ergo vt omni mora omniqz excusatõe sũmota ita mõasteria ipa ab huiusmodi studeatis grauamine releuare: quatenus nullã deinceps in eis clerici vl qui sunt in sacro ordine cõstituti:ob aliud:nisi hortandi' tñmodo cã accedendi hẽant liam:aut si forte ad peragẽda sacra missax fuerint inuitati' mysteria.sed ne' pro cuiuslibet monachi aut abbatis,pmotiõe.7c. 7 infra. Nec illic vlterius hẽat potestatem aliquã:ne monasteria huius occasionis velamine ea que p/hibemus simul cũ canonicis 7 monachis i ecclesia sustinere onera cõpellantur. Hec itaqz oĩa vigilanti cura emendare tam scõo cõmonita sanctitas vestra nõ differat: ne si post hec negligentes vos esse quod nõ credimus sẽserimus:aliter monasterioꝝ quieti ꝓspicere compellamur.nã notum vobis sit q̃ tante necessitati seruoꝝ dei cõgregatiõez subiacere nõ patiemur. Idem.

Gratia visitandi 7 exhortandi monasteriũ epus adire potest.

Visitandi exhortandiqz gratia ad monasteriũ quotiens' placuerit ab antistite ciuitatis accedat sed sic charitatis officiũ illic impleat epus vt grauamen' aliquod monasteriũ nõ incurrat. Item ex cõcilio aurelianensi.

Frequenter epi monasteria visitẽt 7 que corrigenda sunt:corrigant.

Non semel' sed sepius in anno epi visitent monasteria monachoꝝ:7 si aliquod corrigendum fuerit:corrigatur. Pro talibus' q animaꝝ curaz non habentes bona tñ monasterioꝝ in suos vsus cõuertere cupiebant.statutũ est vt monasteria cũ suis rebꝰ penitus sint libera a potestate 7 dominio eporũ. q̃ aũt nullis canonicis iuribus monasteria dicũtur esse subiecta: non ita intelligendũ est quin ipsi epo aliqd noie eulogie: vel in die dedicatiõis vel in natali scõꝝ quoꝝ nomine ipsum monasteriũ dedicatũ est :debeatur offerri. Nã gelasi9 papa ait.

Non debet epus aliquid a monasterio exigere preter cõditiones q̃ dedicationis tempore constituerit.

Leutherius frater 7 coeps noster queritur q̃ mater eius in casa que castellũ dicitur oratorium cõstruxerit ac dedicauerit:7 i eodez loco monachos ꝓstituerit :ex qbus vnus est p̃byter.hoc aũt tpe dedicationis inter epm cardelluz cuius ipsa diocesis est:7 matrem suaz asserit ꝓuenisse': vt quicqd dedicatiõis vel natalis martyx die:quox in eodem monasterio reliquie sunt: per fidelium oblatões intrauerit:medietatem qdem bẽat ipsum monasterium medietas aũt epo offerat.cõtra quã ꝓuentionem marit̃ presbyteruz:sine sciente sine nescient epo monachis ipsis vel presbytero qui ex eis est vim dicitur intulisse:7 frequenter molestias generare: ita vt memoratum presbyterx prope ceciderit 7 missas eum facere nullo mõ permittat dicens: vt quasi pensionis' noie aliquid statuere debeat. Hec igitur oĩa diligenter te examinare iubemus.7 si apud te euidenti rõne constiterit:q̃ tpe quo dedicatum est ipsum monasteriũ: ꝓdictões superius posite cõuenerint : seruari eas ex nostra auctoritate p̃cipimus nec aliqd amplius exide ab aliquo exigatur.sin vero nil tale inter eos cõstiterit:mediante te quid ipsi epo nomine eulogie' offerri debeat' inter ipsos monachos 7 presbyteruz volumus diffiniri:saluo tñ eo vt p̃sbyter gaudẽtius qui ẽt monachus est:missas in mõasterio suo sicut cõsuenit facere:a nullo vlterius debeat ꝓhiberi. Item vrbanus.ij.

Consueta seruitia episcopis monasteria exhibeant.

Seruitium' qõ monasteria aut eox eccleſie a tẽpore greg. vij vsq̃ ad hoc tempus' fecerũt:7 nos cõcedimus. Canonica ergo iura quibus mõasteria subiecta nõ sunt: synodales exactiones intelligũtur. non enim cogendus est abbas sicut in turonico concilio statuitur ad synodum ire:nisi aliqua rõnabilis cã eriitat. sunt enim quedaz seruitutis officia aut angarie opex crebre receptiones annue exactiões mulctationes peccantium:a quibus omnibus monasteria libera sunt.

tuetur possessorē donec ꝓbetur cōtrariū nisi vi vel clam vel ꝑcario possederit, tunc enim ille qui dedit sua auctoritate pōt negare.x.q.iij.qz cognouimus.io. quicquid dicat io.ego credo qꝫ ex ꝓsuetudine prescripta spacio.xl. annorum ⁊ bona fide ius ⁊ possessio acgratur.vt extra de consue.c. vl.in fi. ⁊ ff.de legi.vtuturꝝ a.b.

a Vo clerici.

b Vod epꝰs.dubitatio hꝫ trium qōnuz ab eodem fonte ꝓcedit:vndevna solutione terminātur.Jou. dicit qꝫ clericus secularis inuito epō possit transire ad monasteriū,vt.j.e.c.j.⁊.j.e. q.ij.due.sed nec monachus nec regularis canonicꝰ pōt inuito abbate transire ad locum aliū.vt.j.e.q.ij.c.j.⁊.c. statuimus.sed eius opinio corrigitur.extra de re.⁊ transe.ad reli.licet.vbi habes qꝫ quilibet pōt trāsire ad artiorem religionē petita tñ licētia lz non obtenta.sed ad parem religionē nemo potest transire.vt eē de re.sane.io.

c Clerici.meliorē.hec cā ⁊ est sufficiēs qꝫ ō minori ad maius transeunduz est.xciij.di.legimus.in fi.sed non ad parē.extra de reg.sane.⁊ tñ dicit.c.sic viue i monasterio vt clericus eē merearis.x vj.q.j.sic viue.io.

d Lienuz clericū.immo nec etiā laicuz alienū. vt.lxxi.di.primatus.si ergo clericus huius epatus eligitur ad aliquā dignitatem in alio epatu sine licentia huius episcopi nō pōt eam recipere.vt.lxx vj.di.c.vl.⁊.lxiij.di.litteras ⁊.lxxxv.dist.c. archidiaconū.Jo.

e De sunt.priuata.vt charitas de qua dicitur:habe'charitatē ⁊ fac qcquid vis.vt de pe.dis.ij.radicata.

f Sine cōmendaticijs.sed quare creditur ꝓmēdaticijs litteris:cū quilibet possit cōmendare rem etiā viciosam nam que cōmendādi ālo dicuntur neminē obligant vt ff.de ꝓtraben.emp. ea que. sed dicas qꝫ si quis cōmendat rē in genere nō obligat sed si in specie obligatur. ff. de edi.edic.sciendū.sed nec i genere licitū est cōmendare ex certa scia rem viciosaꝫ .vt extra ō scru.c.vnico. alioqn de dolo tenetur.vt.ff.de dolo.venditor.

g Propter crīosos. lz pp criminosos fuerit cōstitutio data tñ extē ditur ad nō criminosos .qz nullus recipit sine cōmendaticijs litteris. vbi.n.aliqd statuitur pp impulsiuam cām: cā cessante nō tō cessat cōstitutio .lz vbi aliquid ꝓpter finalē cām est statutū:licet ibi cesset cā non cessat cōstitutio.sic distinguitur.ff.de do.l.ij.§.vlt.

h In suo.§.vij. q.j. si qs presbyter.

i Siqs hoc.marime qrdē est in alijs.lxi.di.§.bis oībus.

k Et si ab.latus.sed qualiter pōt aliqs clericus inuito epo transire ad religionem:cū ei forte iūratus sit ⁊ obediēs suus sit ⁊ crimen idolatrie sit nolle obed.re.vt.viij.q.j.sciendū.⁊ vi deo qꝫ peregrinari non pōt sine licentia epi.vt de cō.di.v.nō opz.⁊ sepe bonū omittendum est ꝓpter meritum obedientie.vt.xi.q.iij.quid ergo cū etiam obediendū sit lz iniuste aliqd precipiatur.vt.xviij.q.j.qd culpatur. Jtē cum clericus nō possit alienare res ecclesie sue. ergo multo potius se ipsum nō pōt alienare: cum persone dignio res sint rebus.vt. xij. q.j.precipimus.⁊ maior est alienatio ꝑsone qꝫ rei.vt.xvij.q.j.c iij.lz dic qꝫ excusatur a delicto instinctu spiritus sancti sicut alij. extra ō diuor. gaudemus.xiiij.q.v.dicit

l Dignior.tñ in tribus cāibus preiudicat priuata lex publice. nā mulier lz ducatur lege dei :non pōt inuito viro intrare religionē.nec impubes inuito patre. nec epꝰ inuito papa.nō fallit regula itelligētes.io.

m Nullus.monachus. vt priores qui presunt mōasterijs.extra ō sta.mona.monachi.

n Regulares.similiter clericus i qua ecclesia est semel intitulatus in ea perseueret vt.lxx.dis.sanctoꝝ. ⁊ lxxi.di.clericos.vt.n. ait apostolus i ea vocatione in qua qs vocatus est in ea ꝑmaneat.vt.xxi.q.j.c.j.

o Sui ecclesiaz.ff. extra de vi.⁊ ho.cleri. deus.eē de reli. do. inter quatuor. in fi.

p Andamus.

q Lapsus. tunc enim posset vt xx.q.j.sicut.io.

r Monachus.hoc cōsueuit intelligi cuz cā leuitatis trānsit ad aspiorem vitam .tam bene cogitur ibi stare vt extra de regu. licet sed manifeste obstat extra de sta.mo.cum nobis.lz hec est remota.vnde satis credo qꝫ si nō petijt licentiam cogitur redire.nec obstat eē e.sane quia ibi dicit permittas.⁊ sicē dispensatio.

s Memoriale.non qꝫ sit monachus sed rōne prioris maleficij vt.§.xciij.dis.precipimus. sed maritus q transiuit ad religionē reuocatus ab vxore: sua nō fert cuculla vt.xxviij.q.v. qꝫ deo. ⁊ sic qñqz pōt eē dispbitus in eodē choro.

t Subaudiendum ⁊ cetera.

v Statuim⁹.vel

Vo clericis ad monasterium transire volunt. vterqz licentiā ab episcopo suo petijt: vnus relicta ꝓpria eo inuito: alter dimissa regulari canonica cenobio se contulit. Modo queritur:si epus ōbeat permittere: vt relicta ꝓpria ecclesia clericus monasteriū ingrediatur. Secundo queritur:si epus lniam dare noluerit:an eo inuito monasteriū possit adire. Tertio queritur:si conti gerit ipsos regulares canonicos fuisse: vtrum ꝓcedendus esset eis monasterij ingressus.

Q.j.

Vod epus licentiā clericis adeundi monasteriū dare debeat: in toletano ꝓcilio ꝓcipitur. in quo sic statutuz legitur.

Non oz negari ingressus clericis q monachoꝝ ꝓpositum appetunt.

Clerici qui monachoꝝ ꝓpositum appetūt:qz meliorē vitā se qui cupiunt: liberos eis ab epis i mōasterijs largiri opz ingressꝰ.nec interdici ꝓpositū eoꝝ qui ad contēplationis desideriū trāsire nitūtur.

Q.ij.

Nuito vero epō clericū eius a nullo eē suscipiendū leo epus testat scribēs rustico narbonensi epo.

Inuito episcopo eius clericum nemo suscipiat.

Clericum inuito epo ipsius nemo suscipiat. Sz sub audiendū est:nisi ad ꝓpositū melioris vite transire voluerit.tūc enim libez est illi etiā epo ꝓtradicēte monasteriū ingredi. Unde vrbanus papa in capitulo sci rufini.

Sui monachoꝝ ꝓposituz appetit: etiam inuito epō suscipiendus est.

Que sunt inquit leges: vna publica:altera priuata. Publica lex est q̄ a sanctis patribꝰ scriptis est ꝓfirmata: vt est lex canonū;que quidē pp transgressiones ē tradita: verbi gratia. Decretū est in canonibus clericū nō debere de suo epatu ad aliū transire sine cōmendaticijs litteris sui episcopi.qō pp criminosos cōstitutū est ne videlz infames ab aliquo epo suscipiantur persone solebāt.n.officia sua cū nō poterāt in suo epatu:in alieno celebrare. qō iure preceptis ⁊ scriptis detestatum est.lex vero priuata ē que instinctu sancti spiritus in corde scribitur:sicut de quibusdā dicit apostolus:qui habent legē dei scriptam in cordibus suis.⁊ alibi:cuz gentes legem nō habeant: si naturaliter que legis sunt faciūt:ipsi sibi sunt lex.Si quis horꝰ in ecclesia sua sub episcopo populuz retinet:⁊ secularitervivit.⁊ si afflatusꝰ spiritu seō in aliquo monasterio vel regulari canonica saluare se voluerit: qz lege priuata ducitur:nulla rō exigit: vt lege publica ꝓstringatur.dignior est .n.lex priuata quā publica .spūs quidem dei lex est:⁊ qui spū dei agūtur:lege dei ducūtur.⁊ qs est qui spūi sancto possit resistere digne. quisqs igitur hoc spiritu ducitur ēt episcopo suo ꝓtradicente eat liber nostra auctoritate. Justo enim lex nō est posita: sed vbi spūs dei ibi libertas.⁊ si spū dei ducimini:non estis sub lege.

Q.iij.

Anonicos aūt regulares ad monasteriuz transire multis auctoritatibus ꝓhibetur. Unde in concilio educensi cōgregato sub gregorio septimo legitur.

Regulares canonici monachi fieri non debent.

Nullus abbas vel mōachus canonicos regulares a ꝓposito ꝓfessionis canonice revocare: ⁊ ad monasticū habitū trahēdo suscipere audeat vt mōachi fiāt ōzdinis sui ecclesiam inuenire queant:in qua canonice viuendo deo seruire ⁊ aiam suam saluare possint qꝫ si temerario ausu id agere tentauerint: anathematis vinculo obligentur. Jtem vrbanus.pa.ij.

De codez.

Mandamus ⁊ vniuersaliter interdicimus ne qs canonicus regulariter ꝓfessus:nisi qō absit:publice lapsus fuerit:mōachus efficiatur qꝫ si decreto nostro ꝓtraire presumens agere tentauerit:ad ordinē canonicū precipimus vt redeat: ⁊ deinceps memorialē cucullā deferat:⁊ vltimus in choro maneat.

Subaudiendū vero est: nisi cuz patris sui lnia religionis ꝓpositum indūerit. Unde vrbanus papa.ij scribit abbati sancti rufini.

Patris sui concessione regulares canonici monachi fieri possunt.

Statuimus ne ꝓfessionis canonice quispiam postquā dei vice supra caput sibi hominē imposuit alicuius leuitatis instinctu vel districtionis religionis obtentu ex eo dez claustro audeat sine patris ⁊ totius cōgregationis ꝑmissione recedere.discedētē vero nullus abbatū

districtionis.j.xx.q.iiij.virgines.ꝓ.extra de re.cij.sed hec dictio leuitatis soluit ꝓtrariū ⁊ est ff.C.de of.ma.mil.l.pe.

a Querit̃ur.incidentem qõem ponit magist̃er.z illa dupliciter potest intelligi.vno mõ fic:an de mõasterio possit fieri secularis ecclesia vel sic an monasterijs possint pfici seculares clerici.Dicas ergo q de mõasterio nunq̃ põt fieri secularis ecclesia vt hic dicitur:nisi enormiter viuãt tunc pñt monachi remoueri z instituj seculares canonici:tñ cũ auctoritate pape.vt extra ne de.vel mo.relatuz vel nisi ita sit q nõ inueniãt aliqui ỗ ordine illo per quos possit locus ordinari.vt extra de reli.do.iter.vel nisi ita sit q aliter non possit reformari locꝰ ille q̃ per canonicos.vt extra de sta.mo.cũ nobis.que ẽ remota.ecõtra vĩ q epꝰ licite possit de seculari ecclesia facere regularẽ vt extra de ec.edi.ad audientiaz.vt.xvj.q.vij.si quis vult.

b Que semel.maneãt.similiter nec hospitale põt conuerti ad aliũ vsum.vt ex̃ de reli.do.ad hoc.sed nec pmutari pñt mancipia ecclesie.ex̃ de re.permu.mancipia.dari tñ pñt priuato.vt.xij.q.ij.ecclesiasticis.sic domus imperatoris nõ põt conuerti ad alios vsus.C de pala.z do.l.j.Sed quid si monasterium destruitur:nũqd põt locus ille:vel edificia monasterij ad alium vsum cõuerti:sic.pñt enim de lignis bene cõstruere dormitoriũ vel aliũ honestum locum.vel etiã possunt ea in coquina sua cõburere.de con.di.i.ligna.sed ad priuatos vsus nõ pñt cõuerti.locus aũt remanet sacer.Iz dir uptũ sit edificium.ff.ỗ ptrabẽ.cpt.ede sacra.io.

c Quoniã.furripiũtur.i.inuadũtur.nã furtuz non fit in re imobili.insti.de vsuca.§.abolita.

d Bepõi.z hoc cũ pena incipit a crie:secus si a cõtumacia qz tũc primo esset suspẽdendus.vt.lxxxi.dis.dictum.io.

e Monasterijs.biennuz.dic vt.§.xvij.q.ij.consaldus.z.c.si quis incognitus.

f Aut nõ sit.ff.lri.di.miramur.in fi.ff.nau.cau.sta.l.vl.§.hoc autem.

g Odiles.forte loqtur de militibus apulie que tota est patrimonium beati petri.vt.xciij.di.valde.z.r.q.iij.relatũ.vel de illis qui facti fuerãt irregulares.sic.liij.d.legem.io.

h Quia ingredientibus.cõuertendi.dupliciter enim põt aliquis intrare religionẽ.põt enim intrare vel cã pbandi vel cã cõuertendi z protestari debet qualiter intret.vt extra de regu.consulti sumus z c.postulasti.

i Testandi.qui enim in ptãte alterius est nõ põt testari.insti.qui.non est pmiss.ka.testa.in prin.donare tñ põt moxis cã de consensu patris.ff.de dona.si iuffamilias z etiã inter vinos.vt.ff.c.si cũ filius.clericus tñ i potestate pstitutus põt testari.C.de epi.z de.auc.presbyteros.

k Eiusdem.cũ non habeat filios.vt.j.e.si qua.

l Decretum est.C.de epis.z de.auc.ingressi.

m Perlatũ est.per exhortationẽ:non tñ illectã.vt.xx.q.iij.pstituit.

n Omnes.distinguitur tñ:an sana an infirma det.vt extra ỗ sepul.de his.

o Ecõtra.eremita.eremite ergo bñt ppria.qõ valet ad ea que notaui.xvj.q.j.q vere.

p Si qua mulier.nõ extantibus.sed quid si bz ascendẽtes:idem videtur qz eque succedunt ascendẽtes bz ordine turbato.ff.de inof.testa.nã z fi.z qz ascendẽtem nõ põt quis exheredare nisi cõmiserit cãm ingratitudinis.vt in auc.vt cũ de ap.cog.col.viij.§.ii.ad idem C.de epi.z de.auc.pñs byteros.in fi.sed aliud est hic rõe monachatus z fauore religionis.Item adhuc huic obstat in auc.col.ix.vt nul.iu.§.pe.vbi pater bz tertiã ptẽ bonoꝝ filie que detruditur in monasteriũ.sed hoc ideo est qz ibi illo inuito fuit monacha.Sed qd si primo fec testm̃ videtur q per ingressum monasterij rũpitur q̃si per postbumi agnationẽ.ecclesia enim cõparat̃ postbumo.vt extra de pbẽ.in pñsentia.in auc.de san.epis.§.sed hoc presenti addimus sanctioni.ff.de iniust.rup.te.filio.Itẽ per capitis diminutõez rũpitur testm̃ insti.qui.mo.rũpitur testa.§.ij.Item iste diminuitur capite:qz trãsit in alterius ptãtem.econtra videtur q teneat testm̃ qz p mortuo bẽtur.sed in morte pfirmatur testm̃ Item legatũ nõ petit per capitis diminutionẽ.vt.ff.de ca.di.legatuz.Ad hoc dico q rũpitur testm̃ nisi prius aliquid relinquerit monasterio.si ergo l statuit monasteriuz ante ingressum monasterij in vno denario postea non rũpitur testm̃.bu.tñ z io.pcrariũ dicunt.Sed nũquid monasterium ipso ingresso adeptũ ẽ possessionẽ rez illius.vi q sic.quẽadmodum adoptãs adipiscatur possessionẽ adoptati.ff.ỗ precario.si adoptauero.qõ pcedo.Sz qd si ingrediens mõasteriũ bũit vsum fructũ bonoꝝ:nũquid monasteriũ põt vti fructibꝰ illo viuente videtur q nõ.tũ nõ qz morte extinguitur vsusfructus.tũ qz vsusfructꝰ alij pcedi nõ põt:nisi diceres q ius vtendi remaneret apud istum z vtilitas apud mõasterium.sed pra si aliquod esset ius penes eũ in ipso ingressu esset factũ mõasterij.dico ergo vsumfructũ nõ remanere apud illum.alij cõtradicunt ar.C.de vsufru.l.viti.

q Diuidere.sed qualiter testatur vel disponit ista persona de rebus alienis.pra illud insti.qui.nõ est pmiss.ka.in prin.sed dic q hoc ex quadã benignitate permittitur a iure ne ecclesia videatur aliquẽ velle circũuenire ppter res suas.preterea video q q̃dq aliquis disponit de rebus alienis:vt mater que transit ad secũdas nuptias testari põt de rebus prioꝝ filioꝝ z disponere inter ipsos.vt.C.de se.nup.femine.§.vltimo.

r Legitima.i.tertia vel medietas pm numeꝝ filiorum.C.de inof.test.auc.nouissima. s Cõpetere.ne sit onerosus monasterio.xvj.q.vj.de lapsis.

vel episcopoꝝ:nullus monachoꝝ sine cõi litteraꝝ cautione susciptat.

Queriꝫ si monasteria que semel dedicata sunt possint trãsire in clericoꝝ vel secularitũ habitacula:qõ in chalcedonensi pcilio omnibꝰ modis pbibetur capitulo.xxiij.

Que semel sunt dedicata monasteria:semp monasteria perseuerent.

Que semel sunt dedicata mõasteria cõsilio epoꝝ maneant' perpetuo monasteria.z res que ad ea ptinent mõasterijs reseruari opz nec posse ea vltra fieri secularia habitacula.qui vero pmiserint hoc fieri subiaceant his cõdemnationibꝰ que p canones cõstitute sunt. Itẽ in synodo.vij.c.xxiij.

Qui loca sacra communia diuersoria fecerit:clericus deponatur: laicus excõicetur.

Quoniã a quibusdã viris quedã venerabiles domus surripiuntur' tam videlz episcopia quã monasteria z facta sunt cõia diuersoria.Si quidẽ voluerint hi qui hec retinent reddere ea:vt fm antigtatem restaurentur:bñ z optime est:alioquin z si de sacro catbalogo fuerint:hos deponi' precipimus.si vero laici vel mõachi excõicari:quoniaꝫ constat z pdemnatos esse a patre z filio z spũ sancto:z deputabũtur:vbi vermis eoꝝ non morietur z ignis nõ extinguetur:quia deo aduersantur q dicit. Nolite facere domũ patris mei domũ negociationis. Queritur de his qui ad cõuersionẽ veniunt:quo tpe debeant tonsorari. De his ita scribit gregorius pa.fortũato epo neapolitano.

Antequã biennium in cõuersione cõpleuerit:aligs tonsorari non dz.

Monasterijs oibus fraternitas vestra districtius interdicat: vt eos quos ad cõuersionẽ susceperint:prius quã bienniũ' in cõuersione cõpleuerint:nullo mõ audeant tonsorare:sed hoc spacio vita moresq eoꝝ sollicite cõprobentur:ne quis eoꝝ ant nõ sit' cõtentus eo qõ voluit aut ratũ non bẽat quod elegit:nam dum graue sit inexpertos boim obsequijs sociari:quis possit dicere quãto sit granius ad dei seruitiũ improbos applicare. Odiles' vero si cõuerti noluerit:prius quaz nobis renũcietur:nullus eũ sine nostro psensu qualibet presumat rõne suscipere. Queritur si ingressis monasteriũ vltra relinquatur licentia testandi.boc grego.pbibet ita scribens ianuario carolitano epo.

Post mõasterij ingressum nulli relinquitur licentia testandi.

Quia ingredientibus' monasterium cõuertendi gratia vlteri us nulla sit testandi' licentia:sed vt res eoꝝ eiusdẽ' monasterij sint:apta legis diffinitione decretuz est'.

Item gre.pa.cypriano diacono

Post monasterij ingressum eidez monasterio oia sunt conferenda.

Perlatũ est ad nos petronillaz noie de puincia lucania,pgenitam per exhortatiõez' agneli epi fuisse querlam:resqz suas oẽs' quas bẽre potuit licet sibi iure potuissent cõpetere:tñ easdẽ monasterio i qõ ingressa est etiam spãliter donationis titulo ptulisse. Econtra paulus primus eremita' in testamento colobiũ suuz athanasio alexãdrino epo reliquit:tunicaz vero beato antonio.Sed aliꝫ est de his qui i monasterium ingressi se z sua tradiderunt:aliud de his qui solitariã vitaz ducẽtes se nulli ecclesie tradiderũt illi semel tradita nulli tradere pñt. isti nulli oblata libere testari valẽt.

Item in autenticis cõsti.ix.

Si qua mulier aut vir monasticam vitã elegerit:z intrauerit mouasteriũ liberis nõ extantibus':monasterio qõ ingreditur res eius cõpetere iubemus.sed si persona liberos habens añquã de rebus suis inter eos disponat:mõasteriũ intret liceat ei postea iter eos diuidere' legitima' portione nulli diminuta triente vel semisse.z quod eis non dederit monasterio cõpetet.sed si omnem substantiam inter filios diuidere voluerit:sua psona filijs suis connumerata ptem sibi retineat q̃ monasterio cõpetere' ỗbeat.sed si post ingressum moriatur antequã inter eos diuidat:filij legitimã portionẽ percipiant.reliqua substantia mõasterio competente.pcti.v.i colla.i.

a Nunc aũt.cessante.i.si cessauerit iudiciũ q̃ morte ꝓuentus est.ꝛ sic nõ obstat.Ꝫ.e.l.pr.quidam tñ intellexerunt qõ hic dicitur cũ vere factus esset monachus.primã legem intelligunt cũ adhuc est in ꝓbatione.io.

b Non liceat.ingratitudinis.ecce q̃ ingratitudo aboletur per ingressum monasterij similiter irregularitas.vt.dvj.di.c.j.cũ enim al' mõachus sit perfectus nõ regritur in eo oĩmoda regularitas.vt.xvj q.j.legi.monachatus enim omnem maculã abstergit.i auc̃.de mona.in prin.col.j.ar.tamẽ est q̃ nõ tollatur irregularitas.dv.dis.piscis.i. q.vij.c.ij.io.

c Uo pueritie.

d Uod intra annos.aut ẽ adultus q̃ intrat monasteriũ: aut impubes si adultus ꝛ spõte intrat erire nõ poterit.vt.j.e.q.j.puelle.ꝛ.q.ij.c.j.ꝛ.ij.si iniuitus intrat erire põt.vt.j.e q.j.sicut.nisi ꝓpter aliquã culpam inuitus intret.vt.l. di.si ille.ꝛ.xxi.q.ij.placuit.si impubes intrat: aut ab alio ponitur in monasterio.aut per se intrat.si ab alio ponit in monasterio ꝛ ipse non cõsentit põt egredi qñ voluerit.vt.j.e.q.puelle.ꝛ.q.iij.p̃sens.si vero consentit cũ ab alio ponitur in monasterio tenet.Iz cõsensus ille qui fit ante annos discretõis nõ teneat:tñ erire nõ põt priusq̃ veniat ad legitimã etatẽ ad instar carnalis matrimonij. vt' extra de despõ.impu. de illis.ꝛ.j.e.q.illud. sed q̃ cito puenerit ad perfectã etatem põt egredi.vt.j.e.q.iij.pñs. ꝛ extra de reg. cũ scimus. Iz quidam dixerũt q̃ in impubere sufficiat sola parentis obligatio:ad hoc vt monachus fit.ar.eius qõ est extra de reg.c.vlt.ꝛ.j.e.c.j.ꝛ.ij.sed ꝯra eos est expresse extra õ regu.cũ scimus.si vero impubes ꝓpria auctoritate intrat põt extrahi a patre vel tuto.vt.j.e.q.ij.puella.hoc tñ scias q̃ fm.h. si doli capax ẽ ingressus monasteriũ siue per se siue per volũtatẽ patris dummodo nõ fuerit coactus:ãmodo nõ põt exire.Iz non puenerit ad ãnos pubertatis.q̃ cũ doli capaces se possint obligare diabolo.vt eĩ de delic. pu. pueris.multo fortius deo. Itez cum in matrimonio carnali malicia suppleat etatẽ. vt eĩ de despon.impu.de illis.ergo ꝛ in spũali. Greg. refert in dialogo õ quodã puero nõnĩ qui nutricem suã grauidauit.alij dicunt q̃ nemo obligatur voto ante legitimam etatẽ nec est simile matrimonio carnali:q̃ ibi obligatur tñ hõi ꝛ illud vinculum dissoluitur salte morte. sed vinculũ spũale morte nõ dissoluitur.ar.xxxij.q.vij.licite.sed hodie preualet opinio hu.vt extra de reg. postulasti.io.sed certe particula que hoc dicebat est subtracta.io.

Nunc aũt cum mõachus factus esset:hoc ipso res suas oẽs obtulisse videatur:si ꝓius testatus nõ sit. exinde iudicio ei⁹ cessante⁹ lege disponitur: vt si liberos haberet in quos aut nihil aut minus legitima portione quoquo donandi titulo contulerit: eatenus substantie monasterio destinate detrabatur:ne quid ꝓtingat circa liberos iniquum. Item ex nouella.

Non liceat parentibus liberos vel liberis parẽtes ab hereditate sua repellere monachos feõs: quãuis dum laici fuerãt in cãm ingratitudinis⁹ inciderũt. Itẽ nõ liceat parẽtibus liberos suos ad solitariam vitã transeũtes abstrahere de monasterio.

Uo pueritie⁹ annos agentes a parẽtibus mõasterio traditi sũt vn⁹ inuitus:alter spõtaneus cucullã induit.ad annos pubertatis veniẽtes:inuitus ad secularẽ militiam redijt:spontaneus monasterium districtius petit. Tunc primũ queritur:si in pueritie annis traditi cogantur religionis ꝓpositum tenere. Secũdo:si preter voluntatẽ parentũ tonsurã vel religionis vestez quis in pueritia accipiat: an possit sibi detrahi an nõ. Tertio: qui preter ꝓpriam voluntatẽ cucullam induerit:an cogatur eaz retinere an nõ. Quarto si ab vno mõasterio in alind districtius liceat alicui transire. Ad.j.

Uod intra ãnos⁹ pueritie traditi cum adulti fuerint: libez bẽant arbitrium manendi vel discedẽdi:ꝓbatur auctoritate.ix.ſynodi:in qua sic statutum est.

Virginitatis professio quo tempore firma esse incipit.

Firma aũt tunc erit ꝓfessio virginitatis:ex quo adulta tã etas eẽ ceperit⁹:ꝛ que solet apta nuptijs deputari ac pfecta. Si virginitatis ꝓfessio tunc incipit eẽ firma cuz etas ceperit eẽ adulta. ꝛ religionis ꝓfessio:tũ demũ oz esse firma:cum ad adultam etatẽ peruentuz fuerit. sed dic de illa ꝓfessione agitur que i annis pueritie ꝓprio arbitrio deo offertur:quã non confirmat parentum cõsensus. Cetez que a parentibus deo offerr̃ ꝓfessio inuiolatã seruare oportet. Unde greg.scribit ad augst.anglorz epm.

Non licet de monasterio egredi quez pater vel mater intra annos infantie fecerit ordinare.

Addidistis⁹ adhuc q̃ si pr̃ vel mater⁹ filiũ filiãue intra septa monasterij in infantie⁹ annis sub regulari tradiderunt disciplina: vtrũ liceat eis postquam ad pubertatis⁹ annos inoleuerint egredi ꝛ matrimonio copulari hoc oĩno denitamus⁹ q̃ nefas est vt oblatis a parẽtibus deo filijs volũtatis frena relaxent⁹. Itẽ ex ꝓci.toletano quarto.

Aut ꝓpria professio aut paterna deuotio monachum facit.

Monachuz aut paterna deuotio⁹ aut ꝓpria professio⁹ facit. quicqd horz fuerit alligatũ tenebit: ꝓinde his ad mundũ reuertẽdi intercludimus aditum:ꝛ oẽs ad seculũ interdicimus regressus. Item Isidorus.

In monasterio perpetuo maneant qui a parentibus traditi sunt.

Quicũqz a parentibus ꝓprijs i monasterio fuerit delegat⁹ noluerit se ibi ꝓpetuo mansuz.nam anna samuel puez suũ natum ꝛ ablatum⁹ deo pietate obtulit:qui ꝛ i ministerio tẽpli quo a matre fuerat deputatus ꝓmansit:ꝛ vbi ꝓfectus ẽ deseruiuit. Itẽ ex registro gre.

De eodem. Palea.

Quia aũt insulis dura est cõgregatio monachoz etiã pueros in eisdẽ monasterijs añ.xvij.ãnoz tpa suscipi ꝓhibemus vel si q̃ sunt tma eos ꝓuidentia auferat ꝛ in vrbẽ romanã trãsmittat:hoc i palmaria alijsqz ꝓuincijs te p oĩa volum⁹ custodire. Itẽ ex cõci.triburiensi.

Qui a ꝓgenitoribus mõasterio traditus est:de eo egredi nõ licet.

Quem ꝓgenitores ad mõasterium tradiderunt ꝛ in ecclesia cepit⁹ canere ꝛ legere:nec vroꝛẽ ducere nec monasteriũ deserere potuerit.sed si discesserit reducatur.si tonsurã dimiserit rursus tõdeatur. vxorem si vsurpauerit:dimittere cõpellatur. Item ex pñali theodori.

Palea.

Infans ꝓ infante põt dari in monasterio quãuis alter vocatus sit tñ melius est votũ soluere:similiter ꝛ pecora equali precio si necesse ẽ sunt redimenda. Ex his auctoritatib⁹ colligitur q̃ paterna ꝓfessio pueros tenet obligatos:nec licebit eis a ꝓposito discedere qõ paterna deuotiõe in puerilibus annis susceperunt. Sed obijcitur illud leonis pape.

Non licet puellis nuptias eligere que spontanea voluntate virginitatis susceperunt ꝓpositum.

Puelle⁹ que nõ parentũ coacte imperio sed spõtaneo iudicio virginitatis ꝓpositũ atqz habitum susceperint:si postea nuptias elegerint prenaricantur.etiaz si nõdũ eis ꝓsecratio accesserit:cuius vtiqz nõ

e Prima.cepit.nõ intelligas cũ cepit attingere.xiiij.annum masculus.vel femina.xij.ãnum.sed cũ iã est in fine.xiiij.ãnoz vel.xij.

f Dedistis.hec tria capitula intelligas de illis q̃ post adultã etatẽ ꝓsensum accõmodauerint.sed.h.intelligit de volj capacibus.

g Mater.videtur ergo q̃ mater possit tradere filiũ suũ religioni.vt.j.e.quicũqz.qõ non vr cũ non bẽat ipsum i potestate.vt instit.de adop.§.femine.legas ergo vel ꝓ ꝛ.

b Infantie.i.pueritie.

i Pubertatis.supra.xxviij.dis.õ his. ꝓ ra.sed logtur de secularibus.

k Deuitamus.ex his.c.sumũt quidam falsma erroꝛis sui ꝛ dicunt sufficere solam oblationez patris ad hoc vt qs monachus fiat.extra õ reg. significatuz.ꝛ.c.ad hec.sed eis obuiat.j.e.illõ ꝛ extra.e.cũ simus.sed intelligas ista capitula qñ in adulta etate ꝓsenserunt.ꝛ sic interpretatur ea celestinus extra e.cum viz.

l Monachũ.deuotio.et filij spontanea professio: supple.

m Professio.p se.

n Quicũqz.ablatum.i.sola oblatio nõ sufficeret: nisi ipse postea ratuz habuisset.sed quare i baptismo cogitur seruare factũ parentum ꝛ nõ in voto. Rñ.qa ibi recipit sacramẽtũ vnde illõ cogitur seruare.vt.xlv.dis.de iudeis Item qui baptismo põt puer per aliũ obligari.vt de cõ. di. iiij.in baptismi vicem.

o Quem ꝓgenitores.cepit.ar. q̃ ꝓiudicatur alicui per factũ sicut per dictum.ꝛ q̃ non refert an factis vl' dictis declaret qs voluntatez suã. vt extra de app. dilecti.ꝛ.xxij.q.v.cauete.sic extra de reg. viduã.ꝛ.xxij.di.qõ interrogasti.

p Uelle. adulte sed fm h. doli capaces.celestinus tñ videt intelligere hoc c. de adultis.extra de reg.cum viz.

a Calcari.ſi.xxvij.q.j.c.ij.

b Sicut.offenſionis.ꝓpter delictum enim cogitur qs intrare mo-
naſteriū.vt.xvj.q.vj.de lapſis.l.di.ſi ille.z.lxxxi.d.dictū.z.c.ſi qs
clericus.z.xxxiij.q.ij.admonere.z ſi certū tempus ei non ꝓfigitur nun-
quid ꝓpetuo ibi manebit: videtur q̄ ſicvt.lxxxi.di.ſi qs clericus.z ſuus
qui ſine ꝓfinitione tē
poris, in vinculis po
nitur ꝓpetuo ibi eſſe
videtur.vt. C.de pe.
ſcruus.ar.ꝓxa.ij.q.j.
in primis.

c Illud.xv. videt
ergo q̄ hēat.xv.
annū pro deliberatōe
an velit remanere an
recedere.nā ant: non
potuit deliberare cuz
nec ante būit diſcreti
onem.videretur enim
eccleſia circumuenire
boies ſi aliqs cogere
tur manere cū ea qui
nūq̄ deliberauit.naz
etiā in illicitis dat ali-
cui dilatio menſis.vt
j.q.j. cōſtat. decretal'
tū videtur eis dare tri
duum. vt extra.c. ad
noſtram.vel ſaltē cō-
munes inducie debe
rent eis dari ad loq̄n
dum amicis z cōpo-
nēdas ſarcinulas. vt
ff.er qui.c.u.ma. ab
hoſtibus. §.vlt. ecōn
tra vī q̄ nihil ꝓpis ha
bebit.nā cū canon cō
parat ꝓtractum quo
qs obligatur homi-
ni obligationi diuine
vt.xxvij.q.j.c.ij.ſed in
ꝓtractu humano nō
licet etiā incontinenti
reſilire.vt.C. de tran
ſac.q̄uis ergo nec in
hoc. Ad hoc dicūt q-
daz q̄ ſi ante.xiiij.an-
nos fecit ꝓfeſſionez:
ſtatim cū per vnū diē
fuerit poſt ānos.xiiij.
in mōaſterio eſt ei fa-
ctū preiudiciū.ſecus ſi
non fecit .per id q̄ ē
extra de regu.ad no-
ſtram. melius credo
eſſe dicēduz q̄ ſi ante
ānos pubertatis ha-
buit diſcretionē tan-
tam vt per ſe vel per
alios ſciuiſſet q̄ ſtatiz
eēt obligatus: vt tūc
ſtatim poſt ānos.xiiij
ſit obligatus ſi nō cō
tra dicat. ſed ſi nec p
ſe nec per alios potu
it ſcire aliquid de obli
gatione iſta: tūc i.xv.
anno ſit inquirenduz
ab ipſo an velit ſtare
an nō. ab aliis enim
nō eſt hoc inquirēdū
niſi ab illis qui per ſe
nō poſſunt hoc ſcire
nec ab aliis hoc didicerūt. Item nūquid pōt aliquis petere in integrū
reſtitutionē q̄ in.xv.anno intrauit religionem.ar.q̄ ſic.extra de reg.ad
noſtram. Nū.nō q: non eſt deceptus qui rp̄o ſe cōmutit. ꝓterea q: in ta
libus cenſetur maior.ſimiliter in matrimonio.extra de reſti.ſpo.er pte.

d Velamen.hic agitur quo tpe virgines ſint velande vel cōſecrande
Eſt aūt quadrupler velum.ſ.velū ꝓfeſſionis:ꝓſecrationis:ordinatōis:
ꝓlationis.velum ꝓfeſſionis imponitur tam virgini q̄ vidue :dū tamē
ſit.xij.annoz.vt. j.q.ū. puella. velū conſecrationis ē quod tm̄ virginib⁹
imponitur in.xxv.anno.vt. j.e. placuit.z.lxxvij.di.placuit. velū ordina-
tionis qd olim imponebatur diaconiſſis in.xl.anno.vt. j.e. ſanctimoniales. ve
lum prelationis ē quod in.lx.anno datur abbatiſſe vt. j.e. iuuenculas.xxxi.q.
j. quo virginibus.z per hāc diſtinctionē multa ſedantur ꝓtraria.io.

e Duotio.epiphanioz.honeſtum eſt q̄ in talib⁹ ſolēnitatibus tātū impo
natur.pōt tm̄ quolibet die dñico imponi eī de tem.or.c.j.

f In albis.i.in tota ſepti
mana paſchali.

g Pontificū.ſed ipſamet
ab altari recipiat.vt.xxvij.q.
j. vidue que.vel recipiat a ſa
cerdote.vt. j.e. vidua. Qui
dam tñ er hoc. c. dicebāt q̄
nec epūs nec p̄ſbyter pōt im
ponere velū vidue. nec ob-
ſtat extra qō me.cau. platus
nam ibi nō dicitur q̄ velus
impoſuit ſ; q̄ imponere ſi-
mulauit. ſimiliter nō obſtat
extra qui de. vel vo. ꝓſuluit
nam intelligunt illud de ve
lo.i. de veſte: q̄ er hoc appa
ret qō dicitur in eadē decre.
q̄ nō fuerit ꝓfeſſa: cū tamē
perſiſtō velum intelligatur
quis ꝓfiteri cū ſit velū pro-
feſſionis.io.

b Iuenculas.ſeragena
riam. apoſtolus enim
dicit. vidua nō eligatur mi-
noz.lx.annoz.xxxi.q.j. qūo
pōt tamen hoc intelligi q̄ ſit
ſeragenaria nō etate ſed p-
fectione cōtinentie. ij.q.vij.
paulus iō autē eſt virgo. q:
aliter nō poſſet ēe bonitatis
virginitatis. vt.xxvj.di. vna

i Sanctimoniales. non
velentur. velo ordina
tionis vt ſit diaconiſſa non
ad ordinē ſed ad quoddam
miniſterū euangelū in ma
tutinis lectionibus nunci-
andi.io.

k Placuit.non ſalutent
ſolēniter dicendo do
minus vobis cum.io.

l Vidua.vel miſtro. ar.
q̄ votuz ſolemne po
teſt fieri coram priuata per-
ſona.ſed ad quid facit muli
er profeſſionez ſacerdoti. po
tius enim ōbet facere abba
tiſſe.ſed hoc ideo fit. quia fe
minis non licet imponere
velum alicui. vt. j.c.q.ij. ſta
tuimus.

m Scriptis.non q̄ ſit ne
ceſſaria ſcriptura ſed vt ſcri-
ptura propria obuiet ei qui
contrauenit. vt. ē. j.q. vij. ſa
luberrimum.

n Aut a ſigno. cum neſcit
ſcribere.

o Aut ſubſcriptione. cum
ſcit ſcribere.

p Veſte. ſed velum accipi
et ab altari. vt. xxvij.q.j. vi-
duas. z.c. vidue que.

q Ebis. hic queri
tur ſi pater vl tu
tor poſſit reuoca
re filium qui in-
greſſus eſt reli-
gionem. dic ergo: aut pater eſt preſens aut abſens. ſi p̄ns poſtea nō poteſt con
tradicere. ar. lxiij. di. ſi ſeruus. ſi eſt abſens vſq; ad annum z die eum reuoca-
re poteſt. j.e.c.ij. ita tamen vt iſte annus includatur infra legitimā etatem. xij.
vel.xiiij.annoz. nec peccat pater reuocando filium. nec filius peccat obediēdo
magis patri q̄ deo q: hoc facit auctoritate canonis.

r Si in qualibet. religionis. tonſurā hoc q̄tum ad filium.

ſ Religionis. hoc q̄tū ad feminam.

t Aut vnus. cū vnum tm̄ hz. ſed nūquid ſi vnus parentū obtulit: alter pōt
eum reuocare. ar. q̄ ſic. q: qō omnes tangit. ē. C. de auc. p̄re. l. vl. z. lxvj. di. c.j.

ſrandarentur munere: ſi in ꝓpoſito
p̄manerēt. ambigi vero nō poſſunt
crimen magnū admitti: vbi z ꝓpo
ſitum deſeritur: z cōſecratio viola
tur. nā ſi humana facta non pūt im
pune calcari: qd de eis manebit q̄
corruperint fedra diuini ſacramen
ti. Cū ergo in principio huius ca
pituli dicatur: puelle que nō coacte
impio parentuz. datur intelligi q̄ ſi
coacte habitū virginitatis ſumpſe
rint ſine preuaricatōe ipm deſerere
pūt. ſed puella hoc nubilis intelligi
tur cuius vt in ſequentibus demon
ſtratur: poſt.xij. annū libez eſt arbi
triū. nec in electiōe ꝓpoſiti cogitur
ſequi parentū imperiū. Sic z illud
etiā intelligendū eſt qō eſt ſtatutuz
in ſynodo habito ab eugenio pa.

Extra voluntatem ꝓpriam retruſi in monaſterijs non teneantur.

Sicut qui monaſteria elegerūt
a monaſterijs egredi nō p̄mit
tuntur: ita hi q̄ inuiti ſine iuſte offen
ſionis cā ſunt intromiſſi nō niſi vo
lentes teneantur: q: qō non petunt
nō obſeruant. Ideoq; tales cōſide
randi ſunt magis peccata cōmitte
re quā plangere: ſicut i decreto ſan
ctiſſimi leonis pape manifeſtiſſime
continetur libro. vj. marcellus pa
pa. Dalea.

Illud aūt ſtatuendū eſſe cenſe
mus vt ſi i minori etate filij mo
naſterio oblati fuerint: vel ſacram
tonſurā vel velamina ſuſceperint:
dignū quidē duximus: vt. xv.ⁱ āno
a prelatis moniti verbis inquirant
vtrū in ipſo habitu p̄manere cupi
ant an nō. Si vero p̄manere ꝓfeſſi
fuerint vlterius penitendi locū mi
nime āplecti pūt. Sin vero ad ſe
culare habitū reuerti voluerint: re
deundi licētia nullo mō denegetur
q: ſatis inutile eſt vt coacta ſeruitia
domino preſtētur. Velamenⁱ au
tem non licet imponere virginibus
niſi certis diebus. Unde gelaſius
papa oibus epīs.

Non niſi certis diebus velamē imponatur virginibus.

Duotis virginibus niſi aut in
epiphanioz die aut in albis
paſcalibus: aut in apoſtoloz natali
bus ſacrū velamen minime impo
natur: niſi forſan ſicut de baptiſmo
dictū eſt: grauī languore correptis
ne aūt ſine hoc mūere de ſeculo exe
ant imploratibus non negetur. Vi
duas aūt velare pōtificumᵏ nullus
attentet. Tempus quoq; conſe
crationis eaz ſimiliter obſeruatur.
Unde gregorius in regiſtro.

Ante ſeragēſimum etatis ſue annū virgines nō conſecrentur.

Iuenculas fieri abbatiſſas ve
hementiſſime ꝓhibemus. nul
lam igitur fraternitas tua: niſi ſera
genariamˡ virginē: cuius vita atq;
mores hoc exegerint: velare p̄mit
tat. Itē ex ꝓcilio carthaginenſi.

Sanctimoniales ante annum
quadrageſimū non velētur.

Item ex ꝓcilio aphricano. iiij.

Añ. xxv. ānū virgines ſi ꝓſecrētur.

Placuit vt ante. xxv. ānos nec
diacones ordinentur: nec vir
gines ꝓſecrentur: z vt lectores po
pulū nō ſalutēᵗ. Item ꝓpus papa.

Virgines nō velētur añ xxv. an
nos: niſi forte neceſſitate picti
tātis pudicitie virginalᵉ z nō ſūt ꝓſe
crāde: niſi in epiphania z i ſabbato
paſce: z in apl̄oz natalitijs: niſi mor
tis cā vrgēte. Quānis aūt vidue
velari, ꝓhibeant: viduitatis tū ꝓfeſſio
m ſcriptis ab eis ē faciēda. veſtis quoq; ꝓfeſſioni ꝓueniēs eſt eis
tradenda: qua vbiq; vtant. Añ
in ꝓcilio toletano decimo.

Profeſſionem viduitatis faciant: z habitū ſumant religionis: que caſtitatem ſeruare ꝓponunt.

Vidua que ſcē religionis, ꝓpoſi
tū obtinere voluerit: ſacerdoti
vel miſtroᵒ ad quē aut ipſa venerit:
aut quē ad ſe venire cōtigerit: ſcri
ptisᵐ. ꝓfeſſionem faciat a ſe aut a ſi
gnoᵒ aut ſubſcriptōᵉ notatā ꝓtinen
tē ſe religionis, ꝓpoſitū velle: z hoc
perēniter inuiolate ſuare. tūc acce
pta a ſacerdote vel miſtro apta reli
gionis, ꝓfeſſioni veſteᵖ ſeu i lectulo
geſcens ſiue i quocūq; loco ꝓſiſtēs
ꝓſtāter vtak: nec diuerſi coloris: aut
diuerſe ptis eadē ſit notabilᵗ veſtis.
ſz religioſa z nō ſuſpecta. Q.ij.

Ebisᵒ vero q̄ ꝑter volun
tatē parētū tonſurā vel re
ligioſaz veſtē ſuſcepint. ſic
diffinitᵏ in.x. ꝓci. toletano.

Tōſura vl veſtis religioſa i minori etate ſuſcepta a pentibᵖ irrita fieri pt

Si in qualibetᵉ minori etate vl
religionisᵍ debitā veſtē vel tō
ſuram in vtroq; ſexu filijs aut vnᵒ

vici tñ potest ꝙ si pater ꝓsensit ꝙ mater nō potest eum revocare: nisi velis differentie ꝙ eque sit in potestate matris vt patris ꝙtum ad hunc cāum .vi.ꝫ. questione.j.c.j.

a Fovere. supple ꝛ filij ꝓsenserunt post adultam etatem.

b Aut nolentibus. supple aut si volentibus.ꝛc.

c Non mor.i.infra annū ꝛ diem.vt.j.c.pr.vel mor.i ꝙ cito pōt.sic exponitur .ff. ad tertul.l.ij.§.confestim.vl mor.i.j.mensem vt.j.q.j.cō stat.vel dic.i.ꝙ cito scit.xxxij q.ij.mulier.C.quō ꝛ qñ iu. ab eo.item aliqñ vsqz ad.x. dies.:j.q.vj.quotiens.item aliqñ extenditur vsqz ad triduū.vi.xxiij.d.c.j.circa pñn. ꝛ.lxxix.d.nullus.item qñqz ponitur pro qñcunqz. vt.ff. si cer.pet.l.j.nec mireris si hec dictio mox qñqz ampliatur.qz hec dictio diu qñqz restringitur.vt.lxxij.di. lectis lxv.di.de persona.

d Ad quartūdecimū. ꝛ sic ſoluitur patria potestas pⁿ xiiij.annum ꝙtum ad religionis ingressum.io.

e Vella.nondum doli capax fm.h.

f At si annū.nisi ita longe sit monasteriū vt infra hoc tempus nō possit inveniri: tunc maius spacium bēbit ar.xvij.q.ij. si quis incognitus.ho. tamē dicit ꝙ hic factum narratur qō pōt accidere.ꝛ sicut pater revocat votum filie: sic ꝛ iuramentum revocat.xxxij.q.ij.mulier.ō cretalis tñ dat annuz.vt ēē de reg.si quis.sed a quo tpe currit annus iste. videtur ꝙ a tpe scientie.vt.ij.q.vj .§.biduū.vel a tpe admonitiōis. vt extra de cōcess.ꝓben.ꝛ ec. non va.qz diuersitatem. vel nūquid erit ꝓtinuum ita ꝙ cedat ignorāti .ff. de his qui no.infa.genero.credo ꝙ incipiat a tpe scientie.ar.xvij.q. ij.si quis incognitus.

g Nec ipsa. vsquequo puenerit ad legitimā etatē. vt extra de despō.impu.ō illis

b In fortiori. i. post ānos pubertatis.

i Statuim⁹. hac auctoritate predicta. s.e. si in qualibet.

k Oportet. plurimorum hoc ō fit. qz que fiunt publice nō de facili admittunt ꝓtradictionē postea. vt viij.q.j.licet.io.

l Maledicti. i. maledicēdi.

m Quod aūt. Certū est ꝙ qui coactus intrat religionem nō obligatur. s.e q.j.c. sicut. dūmodo talis sit coactio que cadit in cōstantem virū. vt extra qō me.cā. cū dilectus. nec etiā ꝙditionalis coactio obligat aliquē vt ēē qō me.cau.platū.io.

n Propositus. publice. videtur ꝙ monachi ꝛ monache pro delictis suis publicam faciant pniam. vt xxvij.q.i. virginibus .si potes intelligere de publica q̄ fit in claustro. de qua agitur xxx.di.si quis presbyter.ꝛ.xxviij.di.presbyter.

o Militia. vt.xxiij.q.j. militare.

p Delio. solus ille ergo transgreditur votū qui deserit maius bonum pp minus vel par. sic.xxvij.qōne.j. qui bona.ꝛ extra de vo.ꝛ vo.re. per totum.

Q. iij.

Quod aūt qui invitus pro posito religiōis susceperit nō sit cogēdus ad inviti ꝓpositi observationez: refert leo papa dicens.

Non potest deseri ꝓpositum monachi sponte susceptum.

Propositū monachi ꝓpio arbitrio ꝛ volūtate susceptū deseri nō potest absq; peccato. quod enim quis vovet deo debet reddere vnde qui relicta singularitatis ꝓfessione ad militiaz vel ad nuptias devolutus est: publice penitēcie satisfactione purgandus est. qz ꝛ si innocens militia est ꝛ honestum pōt esse ꝓsugium: electionē tñ melio' deseruisse transgressio est. Itē ex cōcilio toletano. vij.

Qui religiosum habitū ſpōte susceperit: ad ipsum redire cogatur.

Proclinus antez cursus est ad voluptatē ꝛ imitatrix natura vicioꝝ: quāobrem quisquis virozꝝ vel mulierꝝ habituz semel' induerit spontanee religiosum: aut si vir deditus ecclesie vel femina fuerit delegata puellaꝝ mōasterio: in vtroqz seru prevaricatoꝛ invitus reverti cogatur: vt vir detondeatur: ꝛ puella ad monasteriū regrediatur. si autez quolibet patrocinio deserroꝛes permanere voluerint: sacerdotali snia a xpianoꝝ cetu bēantur extorres: vt nec locus eis vllus sit cōionis. Vidue quoqz sicut iam duduz vniuersalis statuit synodus ꝓfessionuz vel habitus sui desertrices superiori snia ꝓdemnentur. Item ex cōcilio chalcedonensi.

Semel in clero tarati vel monasterijs deputati ad militiā nō redeant.

Quos qui semel' in clero tarati fuerint sive in monasterio deputati: decrevimus neqz ad militiam' neqz ad honores seculares' venire. eos aūt qui hoc ausi fuerint facere: ꝛ non eius rei penitere maluerint vt ad hoc idez reverterantur qō ante obtentu dei sibi ꝓposuerunt: ꝓvenit anathematizari. Cum dicitur ꝓpositum monachi ꝓpio arbitrio ꝛ voluntate susceptū intelligitur: ꝙ si ꝓpria voluntate susceptuz nō fuerit: observari nō cogit. Ait de nicolaus pa. scribit oībus epis̄ regno ludouici.

Donaria alterius disciplinis nullus invitus subijciatur.

Presens clericus nomine lambertus vna cū patre suo noie attho quondā videlz comite' nunc aūt clerico ad limina apostolorum ꝓperans adijt pñtiam nostrā: asserens qualiter idē pater ei⁹ in laicali

q Proclinus. qz ois etas ab adolescentia.ꝛc.xij.q.j. c.primo.

r Semel. propter hoc verbū semel: dic̄ b. nō esse decre. extra de reg.ad nostrā. vbi vsqz ad triduū dat licentia credidi. sed certe illud ō fuit: qz adhuc erat vicinus annis pueritie. ꝛ qz nō fuerat in ꝓbatōe ꝛ qz illectus erat. ꝛ habes hic arg. ꝙ sufficit aliquem semel ꝓsensisse vt.viij.q.ij.dilectissimi. ꝛ extra de despō. impu. de illis. extra q ma. accu. pos. in sup. ff. de aqua plu. ar. in diem.

s Eos qui semel ergo qui recipit simplicē tonsuraz eā nō deserit: cū talis dicatur clericus. xxi. di. deros. ꝛ.liiij. dis. ex ātiquis nūquid ergo clericus vxoratus ferret tonsurā: ar. ꝙ sic xxxij. di. si quid vero. extra de vi. ꝛ ho. de. clericus. xij.q.j. qz nā etiam depositus eaz ferret. vt.lxxxi. di. decīi qō credo verus esse si vultvti ꝓvilegio clericali: alioquin secus est. secus tñ videtur si clericus sumit viduā in vxorē. lxxxiiij. dist. quisqs. hodie clericꝰ vxoratus nō tenetur ferre tonsurā extra ō cle. coniug. io.

t Ad militiā. vt.xxiij.q.vl. quicunqz.

v Seculares. i quibus exercetur iudicium sanguinis. vt.xxiij.q.vlt. bis a quib⁹. vel in quibus turpia lucra exercentur: ꝛ qz ipse in ꝓpria ꝑsona vult exercere, alias āt licitū est ipsis ꝛ clericis bēre seculares principatus: dū tñ exerceant per aliū cām sanguinis vt.lxxxviij. di. eps gubernationē. ꝛ v.q.iij.qz io.

x Presens. comite. ar. ꝙ statim desinit qs esse comes ꝙtum cito fuerit factꝰ clericus. xxvij.q.ij. scripsit. itē habes hoc ꝙ miles pōt esse clericꝰ. nec obstat. li. dis. si qs post acceptum. qz loquitur de illis qui facti sunt irregulares.

a ¶ In locum eius.i.in administrationem:vt fieret postea' administrator:loci illius.nec fuit hoc peccatū fic ꝓpere:in animo oūm odo nō ducatur in pactum.et ra vt ec.bñ.vt nostrū.in fi.iz fit ar.ꝓtra.j.q.j. fi quis epūs.7.c.qui studet.7 extra de simo.tue 7 in auc. de san.epi.§.generaliter.col.xx.vel logtur de successione alterius cuiuscūq; rei.7 logtur hoc c.ſm quoꝝūdam ꝓuinciā ꝓsuetudinē qui monachos nō admittunt ad successionem qō esse nō dz.vt.§.cā ꝓri.q.vlti.§.vlt.

b ¶ Inter octauum.i in nono āno q est medius inter.x.7.xi j.

c ¶ Patrē. ar.q; vnius testimoniū admittitur.lxxxvj.di.tanta sed forte hic aliqne ꝓsumptiōes ꝓcess' rūt vel dic q; iō auditur vt postea possit melius liquere ō veritate.vñ in fine dicitur:si ita ē vt isti dicūt.7 ſm hoc est ar.q; post apertas attestationes admittūtur alij testes super eodez capitulo qñ aliquid diminute ꝓbatum est. vt extra ō cō san.7 affi. ex litteris. de hoc dixi.iiij.q.iij. §.j.7 ē si.ij.q.v.mēnā item hēs hic q; testimonium patris audit ꝓ filio ad dirimē dum matrimoniū spirituale.vt ex qui ma. ac.posse videtur. Item hēs hic q; timor patris ipedit matrimonium spūale.iz secus videatur i matrimonio carnali vt.ff.ō ri. nup.si patre cogēte.iz itelligē de leui coactione.

d ¶ Quod nūq;. sed qualiter de hac negatiua potuit iuramētū prestare.cū negatiua etiā ꝓbari non possit vt extra de ꝓba. qñ 7 extra de elect. bone memorie circa fi. Nā anceps est periurium quod fit de alieno facto.vt.ff.de in lit.iur. videamus. Nñ.sic,ꝓbari pōt q; qñcunq; voluit illum fieri monachum.ille noluit.7 hoc sufficit ad ꝓbandam negatiuaz. vt ex de ꝓba.tertio.

e ¶ Nullum ergo bonū. vite eterne remuneratiōnū.7 sic nō est cōtra .j. xxiij.q.v.ad fidem.7.q.vj.c.j.ꝓtra j.xxviij.q.j. paratꝰ. ꝓtra.§.xlv.dist.7 q.q̄ sunt contra.

adhuc ordine in prediis ꝓpriis edificasset duo monasteria voluntatē gerens vt post suum decessum pīs eius filiꝰ lambertus in locum eius' succederet:quē infra teneram etatē inter octauū' 7 decimum annū constitutuz memoratus pater ꝓprio arbitrio absq; regulari instōne extra oēm illius voluntatem cucullā induit. Igitur post quoddā ipsi' ipse spaciū: vt ipse dicit salomon: epus cū quibusdā aliis absq; patris oblatione vel abbatis ꝓcepta benedictione eūdem lambertū monasticum habitū induere fecit: vt ferunt inuitum 7 sub hac occasione paterna seu materna hereditate a fratribus suis priuatum esse:atq; contra omnem vt dictū est voluntatē suā quasi regularē illum monachū permanere volunt. Super qua re diligenti cura inuestigantes etiā sub adiuratione patrem' ipsius si vez dicere interrogauimus. sed idez pater attho rīdit se talem habuisse 7 hēre voluntatē: vt filius suus verus monachus fieret:7 in locum ei succederet.sub testificatione autem iureiurando firmauit:q; quando primū ei cucullam induit:idez lambertus semper restitit:7 nūquā se fieri monachum cōsensit:sed demum ab insequentibus monastico habitu violenter est indutus:asserens q; nunquā' regulaz aliquā promisit neq; ego pater eius pallio altaris indutum illum obtuli neq; a quocunq; sacerdote vl' abbate vt mos poscit benedictione ꝓcepta regula vnquā se monachum subiectum futurum ꝓmisit.super his omnibus ꝓfatus est prefatus attho: q;si eo tēpore tam dure obseruantie mōasticaz intellexisset regulam:nūquam eundem filium lambertū coegisset portare cucullam: quapropter cōsulte psalmigraphi verba recolētes quibus volūtarie se deo sacrificare ꝓnunciat:7 voluntaris oris sui beneplacita fieri in ꝓspectu dei obsecrat presentem vt dictū est clericum nomine lambertū minime debere existimamus sub tali violentia fieri monachum.quod enim qs non eligit nec optat: pfecto non diligit.qō autem nō diligit facile ꝓtemnit.nullum ergo bonum' nisi voluntariuz. Idcirco dominus nō ferendam in via virgam per quam violentia vlli inferatur:ꝓcepit:quapropter consultius agitur si pīs suasionibus cōtemptū mundi 7 amorez dei predicando quaz violentiam inferendo ad celestem amorem illū accenderitis: vnde omniū vestrum charitati banc nostri apostolatus mandare decreuimus epistolaz: monētes

f ¶ Religiosos.i.regulares canonicos 7 ſm hoc est ꝓfessum. vel dic q; ex quo semel apparuit in veste religionis debet semp religiose viuere.i. nō penitus secularīter.ſm q; intelligitur ex de reg.cōsulti.in fi.dicātur enim nō solum monachi vel regulares religiosi sed etiā clerici.vt.j.q.j.nullus itaq;.7 etiā laici. vt xx viij.dis.si qua inuidia.io.

atq; precipientes quatenus si ita verum est vt isti dicunt:nullus episcopus vel abbas seu monachoꝝ religiosorum conuentus mōasticis illuz regulis inuitum subiacere cōpellat neq; vllo modo fratres eius p hāc occasionem licentiā habeant paterna seu materna illuz hereditate priuare:sed vlq; dum diuina inspiratione cōpunctus ꝓpria voluntate regule se subdat:liceat eum a mūdanis 7 laicalibus remotū vagationibus vel negocijs inter religiosos' 7 ecclesiasticos viros in canonica degere vita. nō enim putamus quod absit canonicos religiosos a sanctorum monachorum cōsortio se iunctos.q; vnusquisq; ſm apostolum ꝓpriam mercedē accipiet ſm laborem suum. Si vero epi vel abbatis illecti promissionibus aliqui tōsuram vel religionis vestem susceperint ipsi quidem in eo quod ceperunt ꝓmaneant:res vero eoꝝ heredibus suis restituantur. Unde in magocensi conci.legitur.

Restituantur heredibus res eoꝝ qui ab episcopis vel abbatibus decepti comas deposuerunt.

Constituit' sane sacer iste conuētus: vt epi siue abbates qui nō in fructu animaꝝ sed in auariciā 7 turpe lucruz inhiantes quoslibet homines circūueniendo tonderūt: 7 res eoꝝ tali persuasione surripuerunt:penitētie canonice vtpote turpis lucri sectatores subiaceant. Si vero qui illecti comā deposuerunt in eo quod acceperūt ꝓfiteri cogantur':res vero eoruz heredibus reddantur.

Q. iij.

Quod vero' ab vno mōasterio in aliud districtius transire monachis liberum fit:ex ꝓci. tribuenī. hētur in quo sic statutū ē

Non sunt prohibende virgines sacre que cā religionis aliud monasterium adire desiderant.

Virgines' sacre si ꝓpter lucrum aie siue ꝓpter districtiorem vitā ad aliud monasterium pergere disposuerint:ubidemq; cōmanere decreuerint:synodus cōcedit. si vero fuga discipline aliū locū quesierint: redire cogantur. Quod autē de virginibus sacris hoc capitulo statuitur:de monachis etiā consequēter intelligitur 7 de quolibet ēt clerico. Sed obijcitur illud basilij.

Vota monachi sine consensu abbatis sui irrita sunt.

Monachō' non licet vota vouere sine consensu abbatis sui si autem vouerit:frangendum erit. Item illud agathensis ꝓcilij.

g ¶ Constituit. perseuerare.nō ibi iz in alio monasterio.vt extra ō simo. veniens.io.

b ¶ Logātur.iz quare hoc est.cū ecclesia nō debeat fraudem facere in suis ꝓtractibus vt extra de dona.p inas.7 cōtractus dolo initus nullus est ipso iure.vt.xv.q vj.c.j.vt.ff.de dolo 7 elegan ter.sed dic q; licet hic dolus dederit cām ꝓtractui.ipse tñ nō est deceptus qui se ꝓpo ꝓiunxit.vel dic q; hoc potiꝰ est imputandū fatuitati sue q; dolo illius vt extra quod me.cā. cū dilectus. similiter ꝓtractum matrimonij non rescindit dolus.7 ē si.extra ō conuer.cōiu.ex parte.7.c.veniens.in fi.vbi ꝓpter decepti onē non retractatur ingressus.7 est mir q; in spūalibus ꝓtractus dolo initus iz.sed ꝓtractus metu initus non tenet cū ſm leges penitus ꝓrariū fit.naz ſm leges cōtractus dolo initus nullus est.iz ꝓtractus metu initus tenet.iz rescindatur per actionem qō me.cā.

i ¶ Quod vero. Hec questio determinatur. ś.xx. q.j.i summa.

k ¶ Virgines. loquitur ō virginibus talibus q̄ habēt vitam canonicoꝝ. de quibus agitur.xij.q.vl.c.vl. Sed alie virgines debēt petita licētia recedere ad districtiorem religionē. 7 nō cā leuitatis.vt ex de reg.iz. io.

l ¶ Monacho. vouerit. vl' etiam si fecit votum ꝓiusq; intret monasterium xxxiij.q.v.noluit.7 itelligas de voto abstinentie per qs alij scandalizantur.

a Monachū. monasterium. qđ nō est strictius vel si. est strictius ꝛ forte trā
sfunt cā lenitatis. vt. xix. q. iij. statuimus.
b Item clericis. secūda pars.
c Verberibus. moderate tamen. xlv. di. cum beatus.
d Remittatur. ergo abbas pōt dispensare in remittenda regula vt hic. ꝛ de
cōse. dist. v. carnem. Nam ꝛ dispensare potest circa ordi
nes. vt extra de eo q fur. or.
rece. cū. b. lator. ꝛ circa cano
nem late sntie. vt extra ō sen
ten. ex com. cum illoꝝ. io.
e Rebipres bi
ter. cuiusdā
ecclesie. i du
abus. Be in
re cōi null⁹
potest habe
re plures ec
clesias nisi in ser casibus. s.
qū ecclesie tenues sunt. vt. x
q. iij. vnio. ꝛ si vna pendet ex
altera. vt extra de eta. ꝛ qua.
eam te. ꝛ si hz vnam intitu
latam ꝛ aliam cōmendataz.
vt. j. eo. qui plures. extra de
elec. ondum ꝛ si eps dispen
sat cuz aliquo. vt. xx. di. san
ctoꝝ. ꝛ vbi est paucitas ho
minum. s. extra ciuitatē. vt
j. e. c. j. in fi. itē si ecclesia ad
beret prebende. vt extra de
preben. extirpande.
f Clericus. nō cōnume
retur. i. non intitule
tur. qz nō debet cōnumera
ri inter clericos eiusdē eccle
nisi sit intitulatus nec hz vo
cem in electiōe cum alijs. hz
percipiat fructꝰ illius eccle
sie. qz bene pōt epūs vel eccle
sia ꝓcedere alicui beneficiuz
alicuius ecclesie. nō tamen
est ibi canonicus. vt. xvj. q. j
possessiones. qñqz etiam hz
prebendam ꝛ nō est canoni
cus. vt extra ō magistris. qz
nōnulli. ꝛ hz talē prebendam
teneat cōporaliter. tñ dicit
vacare de iure. vt extra ō cō
cess. preben. ꝛ ec. nō v. i. cum
nostris ꝛ c. litteras.
g Dominis. sibi ꝓtrarijs.
alias bene pōt. vt. ff. de ope.
li. duorum.
b Necessitatez. q. d. qđ fa
ciet ergo clericus si habeat
pauperē ecclesiam. Rñ. que
rat victum artificio honesto
vt. xcj. di. clericus. Sed nō
ne si ecclesia pauper ē debet
vniri alij. vt. x. q. iij. vnio. sic.
mñ iste sciens a principio re
cep it pauperem. vnde ipu
tet sibi. nisi qz forte postea est
depauperata. Sed ḡro quā
ecclesiam dicas pauperem.
nūquid illam que valet. x.
marchas auri. vt. ij. q. vj. an
terioꝝ. dico illam pauperez
que non pōt aliquem bone
ste ꝛ sufficienter ꝓcurare ꝛ
preterea nō pōt hospites su
peruenientes recipere vt ex
de præben. de monachis. im
mo deposito tantū relinqui
tur quod sufficiat sibi ꝛ suis
vt. l. dis. studeat. hz cū omnes
hospites indistincte tenea
mur recipere. vt. lxij. d. qui
escamus. ꝛ domus clericoꝝ
omnibus debet eē commu
nis. vt. xvj. q. j. qñ quicqd.

Monachus nullus suscipiat aut ordinet absqz abbatis sui permissu.

Monachuz nisi abbatis sui per
missu aut voluntate ad alteꝝ
monasterium ᵃ cōmigrantē nullus
abbas suscipere aut retinere presu
mat: sed vbicūqz fuerit abbati suo
auctoritate canonum reuocetur.

Item clericiˢ cōmendaticijs lit
teris epi sui licentia non pareat eua
gandi. In monachis quoqz presen
tis sntie forma seruetur. quos si ver
borum increpatio nō emendauerit
etiam verberibusˢ statuimus coer
ceri. Seruandū quoqz de mōachis
statuimus: ne eis ad solitariā cellu
lam liceat a cōgregatione discede
re: nisi forte ꝓbatis post emeritos
labores aut ꝓpter infirmitatis ne
cessitatez asperioꝝ abbatis licentia
regula remittatur ᵃ. quod ita demū
fiet vt intra eadez monasterij septa
manentes tamen sub abbatis pote
state separatas hēre cellulas pmit
tātur. abbati quoqz singulas diuer
sas cellulas hēre aut plura mona
steria non liceat: nisi tantū propter
incursuz hostilitatis intra ciuitates
muros receptacula collocare.

Verum hoc intelligenduz est de
monachis religiose viuentibus qui
bus vota spālis abstinentie vel ali
cuius districtionis que generalē cō
suetudinem suoꝝ fratrū excedat sī
ne abbatis consensu vouere non lz
ne super eos fratres scandalizentur
cā etiam illoꝝ statutuz est hoc: qui
regularem disciplinā subterfugien
tes peregrinatōis sue vota sibi assu
munt: quod nec monacho nec alij
cuicunq; clerico lz. ne hac occasiōe ad se
cularem conuersationem redeat.

Rebipresbyterᵘ cu
iusdam ecclesie pre
posituram alterius
accepit: nec prioratez
vult reliquere. secu
larinz quoqz nego
cioꝝ procurator est
ficitur claris ꝛ fulgidis vestibus se
ornans ab epō suo corrigitur: re
licto officio suo ad secularē iudicez
habet confugiuz. Primū queri
turan clericus in duabus ecclesijs
possit conscribi. Secundo: si vnā
voluerit relinquere: an liceat ei ad
aliam transire. Tertio: an procu
rationes secularū negocioꝝ clericis
liceat suscipeꝛ. Quarto: an claris
ꝛ fulgidis vestibus eis ornari expe
diat. Quito: an ab episcopo cor
recti suum officiū relinquere ꝛ ad se
cularem iudicem cōfugere valeāt.

Q. j.

An duabꝰ ecclesijs aliquē
ꝓnumerari posse septima
synodus prohibet dicens:
ergo requiritur qꝰ sit ditissima. nam diuitie bone sunt. dūmodo fiat ex
eis misericordia. xxx. di. hoc scripsimꝰ. expedit enim episcopis hēre diui
tes subiectos. nam imperiū abundat si habeat subditos locupletes in
auc. ecl. ij. vt iudi. sine quoquo suffra. §. j. ꝛ potius eligēdi sunt diuites
q̄ pauperes in auc. de defen. ci. §. quibus. ecōtra videtur sufficere qꝰ tā
tum necessaria habe
at. ꝛ illa necessitas ar
tatur ad victū ꝛ vesti
tum. vt. xij. q. j. epūs. hz
hoc obtinuit sm illa
tpa. xli. di. epūs vilem.
hodie vero creuit de
cus ecclesie. creuitqz
deus ecclesias. vt de
cō. di. j. vasa. dico hec
oia consideranda sm
qualitatem persone ꝛ
situm ecclesie. aliquid
enim sufficit vni qō
nō sufficit alij. vt. xli.
di. non cogātur. ꝛ mi
nus sufficit manenti
extra vias cōes q̄ in
vijs. ꝛ cōsuetudo pro
uincie in hoc seruāda
est. vt. š. di. iij. erit. ꝛ
xxix. d. sciendum.
i In villis. pōt aūt
aliqs extra ciuitatem
hēre plures ecclesias
ꝛ hoc tō qz extra ciui
tatem sunt pauci cle
rici. ꝛ ꝓpter paucitatē
clericoꝝ multa pmit
tunt. vt. lv. di. pascis.
item ea rōe qz q sunt
extra ciuitatem non
ita cito inueniūt illos
quibus sua artificio
la vendant. nec ita cō
uenienti foro habent
oia sicut illi qui sunt
in ciuitate.
k Sed due ecclesie
etcetera.
l Clericum. xē.
m Vi plures. sīb
cōmendatiōe
ꝛ illius ecclesie non ē
prelatus sed potiꝰ pro
curator. vt. lxi. di. obi
tum. ꝛ. c. cathinensis.
ꝛ qui cōmēdauit pōt
reuocare quādo vult.
nam cōmendare ni
hil aliud est q̄ depo
nere. vt. ff. depositi. lu
cius. ff. de ver. ob. cō
mendare. io.
n Num abbatē
duobꝰ. š. pri.
cā. ꝛ. q. vi. c. vlt. io.
o Elatio. cardi
nalem. i. propū
um epm.

In duabus ecclesijs clericus conscribi nullo modo debet.

Clericus ab instanti tpe nō cō
numeretur in duabꝰ ecclesijs
negociationis enim hoc ē ꝛ turpis
lucri ꝓprium cōmodum: ꝛ ab ec
clesie ꝓsuetudine penitus alienum.
Audiuimus enim ex ipsa dominica
voce: qꝰ nemo potest duobus do
minisˢ seruire: aut enim vnuz odio
habebit: ꝛ alteꝝ diliget: aut vnū su
stinebit: ꝛ alterum cōtemnet: vnus
quisqz enim sm apostolicam vocē
in quo vocatus est: in hoc debz ma
nere: ꝛ in vna locari ecclesia. que. n
propter turpe lucruz i ecclesiasticis
rebus efficiuntur: aliena cōsistunt a
deo. ad vite vero huius necessitatēˢ
studia sunt diuersa. Ex his ergo qui
voluerit acquirat corpori opportu
na. ait enim apostolus ad ea que mi
bi opus erant: ꝛ his qui mecū sunt:
ministrauerunt manus iste. ꝛ hoc q
dem in hac vrbe seruandum. cete
rum in villisˢ que forisunt ꝓpter
inopiam hoīum indulgeaꝛ. Sed
dueˢ ecclesie intelliguntur ecclesie
duarum ciuitatum in quibus nulliˢ
debet ꝓscribi. Unde in chalcedo
nensi concilio statutum est.

De eodē.

Clericumˢ in duarum ecclesijs
ciuitatum conscribi non opor
tet. Sed econtra nonnūquā epūs
ciuitatis vnius efficitur archiepūs
alterius ciuitatis: nec tamen priorē
ecclesiam deserit: sed prior ecclesia
quasi cōmendata relinquitur: secū
da quasi intitulata habetur. Nā
leo. iiij. scribit.

In vna ecclesia titulatus alteram sibi cōmendatam potest habere.

Qui plures ecclesias retinet:
vnam quidem titulatam: ali
am vero sub cōmendationeᵐ tene
re debet. Sic ꝛ illud agathen. cō
cil. intelligendum est.

Duobus mōasterijs vnus abbas preesse non potest.

Numˢ abbatemᵉ duobus mo
nasterijs presidere iterdicimꝰ
Potest etiam vtriqz tanquam
titulato preesse sed iure speciali nō
cōi. Unde gregorius.

Unus episcopus duabꝰ preficitur ecclesijs.

Elatio clerici simul et popli
terracinensis gentis nos val
de letificat: ob hoc qꝰ de tua frater
nitate bona testatur. ꝛ qz defuncto
pontifice suo petro sibi cardinalezᵒ
postulant te constitui sacerdotem:
eorum desideria necessaria cōplen
da esse prenidimus. tota ergo men
tis intentione ita lucrū animaꝝ do
mino nostro facere festinato vt di
gnate merces ante cōspectum eius

a ¶ Canonice.nunqd talis forma erit in litteris ꝓcuratoriis. vt sic scri batur. vt quicqd canonice vel legitime per eū fuerit ordinatū ratū hēbo certe nō.vt.ff.de ꝓcu.si ꝓcuratorem.ex̄ de ꝯfir.cū dilecta in fi.nam si il legitime aliquid fecerit ꝓcurator.nō rescinditur snia vt.C.de ꝓc.si pro curator.ex̄ de offi.iudi.cū olim.io.certe talis ꝓcuratio nō valet.qꝛ semꝑ diceret dominus illū non esse legitimum actū. ⁊ vidi per dñm b.talem ꝓcuratorem in ꝯcilio reprobari.b.

b ¶ Desinas.s̄. dist. lxxxix.c.j.ꝯtra.io. sꝫ il lud ē ius cōe.hoc spāle.vij.q.j.petisti.b.

c ¶ Subtrahamꝰ.nisi illud appōeretur.statim ꝙ cito ꝯfirmasset eū in scdo epātu vacaret primus.ex̄ d̄ elec. cū in cunctis.ꝯ.e.q.ij. si qs iam translatus. secus tn̄ in aliis bñficiis est.nā ibi in recipiendo vnū nō videtur renūciare alij. ex̄ de testa.officij. nā ⁊ si vxor recepit sibi aliqd̄ legatū a viro. non id̄ renunciat doti.C. de rei vxo.ac.l.vnica.§. sciendum.io.

d Si vero. Hec questio terminatur.lxxi dis.c.j.ij.⁊ iij. Sed qd si aliquis eps receperit clericū alienū: de hoc varie pene statuūtur.qdaꝫ canones dicūt vtrunqꝫ esse excōicandum. quousqꝫ clericus reuertatur.vt.lxxi.dist. clericos. sed dicit hic in.c.j.ꝙ vterqꝫ sit deponendus.in secūdo c.dicitur ꝙ ē remouēdus ad tēpus ab offō vnde cū diuerse pene sint statute.iudex pōt infligere quā magis viderit expedire.ex̄ vt li.nō cōte.qm̄.§.si vero extra de offi. del.d̄ causis.io.

in die retributiōis inueniat.quicqd vero de predicte rebus ecclesie vel eius patrimonio seu cleri ordinatione ꝓmotionene ⁊ oibus generaliter ad eū pertinētibus solerter atqꝫ canonice[a] ordinare facereqꝫ prouideris:liberam hēbis quippe vt sacerdos proprius modis omnibus facultatem.

Illud quoqꝫ fraternitatē tuam scire necesse est.qm̄ sic te p̄dicte terracineñ.ecclesie cardinaleꝫ esse cōstituimus sacerdotē:vt ⁊ fundensis ecclesie pōtifex esse nō desinas[b] nec curā gubernationēqꝫ eius pretereas:qꝛ ita fraternitati tue sepe dicte terracinensis ecclesie curā iniungimus vt fundēsis ecclesie tibi iura potestatēue nullo modo subtrabamus[c]. Non.n.pōt vtriqꝫ presidere tanquā titulare:sed vni tanquaꝫ cōmendate alteri vero tanquā titulate preesse valet.

Q.ij.

Si vero[d] relicta sua ecclesia ad aliā transire voluerit nequaquā sine dimissorijs litteris sui episcopi suscipiatur. Unde in.vij.synodo legitur.

Sine dimissorijs litteris i aliena ecclesia clericus non ordinetur.

Quoniam diuersarum ecclesiarum clerici suas in quibus ordinati sunt ecclesias relinquētes ad alios concurrunt epos ⁊ ignorante epo proprio in alienis ꝯstituuntur ecclesijs vbi ꝯtingit eos sine sui examinatiōe permanere.precipimus āmodo:vt nullus clericoꝝ omnino in quocūqꝫ gradu sit licentiam hēat sine dimissorijs[e] litteris sui episcopi[f] in altera constitui ecclesia.q vero hoc āmodo nō obseruauerit.

e Quoniā. dimissorijs.pꝫ enī ꝙ nō sufficit in tali translatione tacitus ꝯsensus epi.vt.lxxi.di.c.j.sed solēnis actus.sic.C.de eman.l.iij.Sed si ad ecclesiā eiusdē epātus trāsiret. sufficeret nudus ⁊ tacitꝰ ꝯsensus.qꝛ tacitus ꝯsensus dissoluit matrimoniū carnale.vt.xxxiij.q.v.q vxorē.⁊ est rō quare a priori erit absolutus qꝛ nemo pōt duobus dñis seruire.vt.s̄.e.q.j.c.j.sed si aliqs hēret pbēdas in diuersis epātibus.ab vtroqꝫ possꝫ iudicari ⁊ ordinari.Et sic vnꝰ epūs posset ordinare clericū alterius.quod esse nō debet. ⁊ ita sequeret impossibilitas iuris.

f ¶ Sui epi.sufficit hēre litteras solius epi.vbi eps notus est sed in remotis epis regruntur.v.sigilla.vt extra de cleri.peregri.c.j.

g ¶ Ad opprobrium.eadem pena statuitur cum epūs instituit aliqueꝫ inuitis patronis.xvj.q.vij.decernimus.

h ¶ Placuit.exceptionis.i.excusationis.

i ¶ Restituat.⁊ sic pōt peti restitutio clericoꝝ.

k ¶ Cingulo.in executione.nō.n.deponitur vt sequitur.

l ¶ Reuocari.ipso iure.sicut ille cui ad tempus interdictū est postulare ff.de postu.imperatores.

m ¶ Propagatiōis.ꝓpagatur.n.vitiū per malū exēplū.xi.q.iij.p̄cipue.

n ¶ Licentia.i.impunitas.

o ¶ Si quis iam translatus.translatū eū intelligo cū est ꝯfirmatus ⁊ adeptus possessionē.vt ex̄ de elec.cū in cunctis.sed ꝓpter solā cōfirmationē nō ꝑdit ius qd̄ habuit in priori ecclesia.nisi adeptus sit possessionē vt.xcij.di.si qui epi.⁊ intellige qn̄ est trāslatus de auctoritate epi sui.⁊ in eo cāu pōt intelligi extra de cōces.prebē.⁊ ec.nō va.litteras.⁊ ex̄ de prebē.de multa alioquin si sine licentia epi transit.nō ipso iure vacat prior ecclesia.imo prior eps pōt eum repetere.vt.vij.q.j.non opꝫ.⁊.c.si qui vero.vel dic ꝙ vacat q̄tum ad ipsum.io.Ego credo ꝙ prior ecclesia eū possit repetere. cū eo sit spoliata.vt ex̄.de resti.spo.per totū.b.Item si aliqs recepit bñficiū simplex in alia ecclesia.non id̄ ꝑdit priorē ecclesia m vel prebendā.dūmodo nō sumat illam pro titulo.ꝑñt.n. canonici dare simplex beneficiū non canonico. vt ex̄ de magistris.qꝛ nōnullis.⁊.xvj.q.j.possessiones. Sꝫ nūquid epi possunt dispensare circa pluralitatē stipendioꝝ cum dicatur in illa cōstitutione de multa ꝙ per sedem apostolicā pōt dispensari.⁊ ꝓbo ꝙ possint.qꝛ a canone permittit̄ eis dispēsatio.lxx. di.sanctoꝝ. ⁊ sicut hꝫ papa potestatem circa epātus.sic epi circa ecclesias.ex̄ d̄ exces. prela.sicut vnire.itēꝫ qꝛ legislator sibi non seruauit spāliter dispensationē cū dixit romanū pontificem posse dispensare.ergo aliis ꝑmisit. vt extra de sen.excō.nup.nō n.dicitur in cōstitutione solum papā posse dispēsare.sꝫ aliud est dicere solū papā. ⁊ aliud papā.ex̄ de testa.regnsti.Non.n.credendū ē papā velle iura alioꝝ diminuere. vt.xix.di.ecce.⁊. c.nullꝰ. Et quicqd facit.intelligendū ē sine preiudicio alioꝝ facere. vt.ix.q.iij.nunc vero. C.de emā.necauꝰ. nec inde nasci d̄bet iniuriaꝝ occasio vñ iura ꝓdierunt. vt ex̄ de accu. qualiter.⁊.C.vñ vi. meminerint.nec d̄ī in ꝯstitutione ꝙ romanus pōtifex dꝫ dispensare.sed ꝙ pōt dispensare.Sed per hoc verbuꝫ pōt. nō imponitur necessitas.ff. de offi.presi.sepe.⁊.l.se.⁊ lꝫ de romana sede dicatur.nō ideo excluditur d̄ aliis ar.ij. q.vj.ad romanam. ⁊ nisi expresse corrigatur vetus ius manebit simul cuꝫ nouo.vt C.de ap.precipimus.in fi.⁊ quotiens noua actio vel nouū ius idulgetur.vetus nō tollitur.nisi hoc expresse dicatur.ff.de acti.⁊ ob.l.quotiens.⁊.xxxv.q.iij. de incestis in fi.⁊ adde rōes q̄s dixi.lxx di.sanctoꝝ.Ecōtra videtur ꝙ non pñt.qꝛ etiā iure antiquo priuabatur epūs iure dandi plura bñficia.vel ex gratia quadā poterat ille qui hñit plures ecclesias eligere vnam quā volebat.ex̄ de prebē.qꝛ.⁊.c.referente.itē cum hic papa tm̄ exprimatur.ergo alij nō pñt.vt.xcv.di.illud.nā qd̄ de vno dicitur.de alio negatur.xxiij.q.iiij.forte.xxv.di.qualis.sic argumentatur innocentius.ex̄ de his que fi.a pre.tua.⁊ que titio nubere iubetur.oībus aliis nubere ꝓhibetur ff.de ꝯdi.⁊ demon.cū ita.ad hoc pōt dici ꝙ solus papa potest dispēsare.ꝙ aliquis sit intitulatus in diuersis ecclesiis diuersoꝝ epoꝝ. Nam in hoc cāu videtur seq impossibilitas iuris.qꝛ qua ratione dꝫ recipere ordines ab vno ⁊ ab alio.⁊ stare mandato vniꝰ.⁊ alterius.cum tn̄ mandata illoꝝ possent esse ꝯtraria.⁊ ille iurauit obedire vtrisqꝫ.Item qꝛ nemo dꝫ ordinare clericum alterius diocesis vel recipere sine dimissorijs litteris.per quas sit absolutus a priori. ⁊ qꝛ nemo pōt duobus dominis seruire.hāc impossibilitateꝫ iuris solus papa potest temperare.vel facias vim in eo qd̄ dicit maioribus.vt solus papa possit dispensare de maioribus.episcopi aūt de minoribus. Iteꝫ in eo fac vim cū dicit.cum ratio postulat.idest si talis est casus ꝙ episcopus non potest dispēsare. Item non dico eum statim priuatū priori ecclesia.nisi quando de licentia episcopi transit.hoc enim non potest fieri sine dimissorijs litteris.s̄.e.quoniā. Nam si sine licentia transit potest reuocari a priori.vij.q.j.non oportet. ⁊.c.si qui vero.vel ad cautelam episcopus commendet ei secundam ecclesiam.vel det ei sub conditione si poterit obtinere dispensationeꝫ.⁊ adde quod dixi. lxx. di.sanctorum.

ad opprobrium[g] eius qui ordināuerit eum deponatur taꝫ ipse quā qui eum sine rōne susceperit. Iteꝫ ex cōci.hispalensi.

Ad aliam ecclesiam transire clerico non licet si ꝓprijs ministerijs sua fuerit destituta.

Placuit[h] vt si quis clericus ministerijs ecclesie proprie destitutis ad aliā transitum fecerit:compellente ad quem ꝯfugerit sacerdote ad ecclesiam quā prius incolnerat reuertatur.q vero eum susceperit:nec sine vllo statim nisu exceptionis ad ꝓpriam ecclesiam remittēdum elegerit:quādiu euꝫ restituat[i]: cōmunione se priuatuꝫ cognoscat. desertorem aūt clericū cingulo[k] honoris atqꝫ ordinis sui exutū aliquo tempore monasterio relegari conuenit:sicqꝫ postea in monasterio ecclesiastici ordinis reuocari[l]. Nam nō poterit in talibus propagatōis[m] aboleri licentia[n] nisi fuerit in eis per correctionem discipline subsecuta correctio. Obijcitur auteꝫ illud chalcedonensis conci.

Nihil cōe hēat cum ecclesia priori: qui de vna in aliam translatus est.

Si quis iam translatus[o] est ab vna ecclesia in aliaꝫ:nihil habeat cōe cum priori siue sub ecclᵉia[p] ꝯstitutis martyribus siue in patrochijs siue xenodochijs aut eoꝝ negocijs.eos vero qui iam fuerint post ordinationem huius magne ⁊ vniuersalis synodi agere que ꝓhibita sunt:statuit sancta synodus cadere de ꝓprio gradu. Sed aliud ē trāsferri:atqꝫ aliud propria temeritate transire.illud apostolice auctoritate fieri lꝫ.hoc vero oibus modis ꝓhibetur. Sicut aūt duabꝰ ecclesijs vnꝰ preponi nō dꝫ:ita nec vna

p ¶ Siue sub ecclesia.i.siue prior ecclesia fuerit monasteriū siue parrochia ⁊c. nil se intromittat āmodo de negocijs prioris ecclesie.l.

a SIcut.non pōt.ꝫ.xvj.q.j.ne pro cuiuslibet.extra de fi.presby. proposuit contra.xij.q.j.illud.Sed plures pñt esse in eadem ecclesia. sed tantum erit vnus prelatus.

b ¶ Diuidere.ita ꝙ vna maneat. Sed si est ecclesia vel prebenda abūdans.de ea bene pōt episcopus facere plures ecclesias vel prebēdas.dum tñ ecclesie nō sint sub eadem limitatione. vt.xvj.qō.j. plures. sicut ō vna prouincia fiunt plures vt.x.distin.ler imperatoruꝫ. ꝫ.ci.di.peruenit. ꝫ de duab⁹ ecclesijs fit vna. vt extra de excess.prela.sicut.econtra de vna due. vt extra de ecc. edi.ad audientiam.

c PRecipimus conductitijs. conductitios appellat eos quibus ꝑ certo precio cōmittitur cura animarum.hoc enim est iniquum. vt extra ne pre. quoniā alias si prelatus aliquis alicuius ecclesie habeat secum sacerdotem sub ānuo cēsu. non est iniquum.ꝫ si pegre vadit ꝫ pro certo precio interim aliquem cōducit.potest ergo quis cōducere operas sacerdotis alicuius etiā vsqꝫ ad septennium eē ne pre. vices suas queratā.sed non regimen animarum. vt extra.e.ti.quoniam. vel dic cōductitios presbyteros appellari vicarios.quia per vicarios nō debet quis regere ecclesiam.vt extra de cle. non resi.qr nōnulli.

d ¶ Quod autem.Hec questio expedita ē ꝫ.xv.q.ij.in summa. dicitur enim quis exercere secularia negocia tribus modis.vno modo si aliqd ematur vt carius vēdatur.ꝫ hoc nō licet.de hoc tractat.lxxxviij.di.per totum.quādoqꝫ idem est ꝙ exercere causas seculares.ꝫ illud etiam non licet clericis nisi ꝑ certis personis.extra ō postu.c.j.quādoqꝫ idem est ꝙ esse procurator rei secularis vel administrator.nec illō licet clericis.extra ne cle. vel mo.c. ij.ꝫ.c.sed nec.quādoqꝫ idem est ꝙ cōducere possessiones a laicis.hoc non est interdictum eis qr hoc etiā licet monachis.vt ex de dec.dilecti.

ecclesia inter plures diuidi non valet. Unde in remēsi ꝛci.legitur.

Una ecclesia duobus sacerdotibus diuidi non pōt.

SIcut⁹ in vnaquaque ecclesia vnus presbyter ꝺz esse:ita ipa que sponsa vel vxor eius dī nō pōt diuidi inter plures presbyteros:sed vnū tantūmodo hēbit sacerdotem qui eā caste ꝫ syncere regat. vñ iterdicimus vt nullus pñmat ecclesiā inter duos vel plures diuidere⁹ qr ecclesia xpi vxor ꝫ sponsa ꝺz eē nō scortum sicut calixtus pa. testatur.

Cōductitijs quoqꝫ presbyteris ecclesia cōmitti nō debet. Unde innocen.ij.

Conductitijs presbyteris ecclesia non committatur.

PRecipimus⁹ etiā ne conductitijs presbyteris ecclesie committantur:sed vnaqueqꝫ eccl'ia cui facultas suppetit ꝓpꝛiuz habeat sacerdotem. C.iij.

Quod aūt⁹ clerici secularium negociorꝫ ꝓcuratores esse nō valeāt:auctoritate carthaginensis cōcilij primi ꝓbatur:i quo nicolaus papa epūs custilianis dixisse legitur. Palea.

PErtinet in sanctū synoduz:qr de eis qui in clero cōnumerā tur quidā ꝓpter turpis lucri gratiā maiorꝫ possessionum cōductiones ꝫ seculares cās suscipiant:ꝫ seipsos quidem a ministerijs sanctis per desidiaz separent:ad domos aūt secularium ꝺcurrant:ꝫ substantiaꝫ eorꝫ gubernatiōes auaricie cā suscipiāt. Decrenit igitur sancta synodus neminem deinceps eorꝫ: hoc est non epm siue clericum aut monachum ꝺducere possessiones aut miscerī secularibus ꝓcurationibus:nisi forte qui legibus ad minorꝫ etatum tutelas,siue ꝓcurationes inexcusabiles attrahantur:aut cui ipius ciuitatis epūs ecclesiasticaꝫ rez cōmiserit gubernacula vel orꝑhanorum aut viduaꝫ que indefense sunt: aut earuꝫ psonarū que maxime ecclesiastico indigent adminiculo ꝓpter timorem dei.Si quis vero transgressus fuerit hec statuta:correctioni ecclesiastice subiaceat. Itez ex concil. carthaginensi primo nicolaus epūs custilianis dixit.

Qui clero annexi sunt:secularium possessionū ꝓcuratores non fiant.

QRedo⁹ placere suggestionem meā sanctitati vestre,ꝫ displicere vobis:vt qui seruiūt deo:ꝫ annexi sunt clero nō accedant ad actiones⁹ seu administrationes⁹ vel ad ꝓcurationes domorꝫ secularium. Gratianus epūs dixit: apostolorū

e QRedo.ad actiones.scilicet cārum.

f ¶ Seu administrationes.s.rerum secularium.

g ¶ Domorum.i.familias laicorum.vt procurent laicorum familiam in victu.

b ¶ Aut.nō intelligas ꝙ eis detur optio.sed istud aut ponitur cōminatiue.sic ponitur.lxxxviij.dis. cōsequens.ꝫ xlv.di. disciplina.io.

i PLacuit.cōductores.fisci.s.vt ipsi prestent tributuz ꝫ vectigal.ecclesia.nō ꝺz recipere possessiones granatas tributis.immo si habet deseret eas vt.x.q.ij. hocius.vel appellat bos cōductores q aliquid ꝺducunt vt alijs carius locent.ꝫ est fi. C.locati.milites.

k ¶ Inhonesto.quia honesto possunt. vt. xcj.d.clericus victuz.

l QIpianus.tutorem.tutelam testamentariam non recipient clerici.sed legitimā posiunt si volunt.sed nō cogūtur recipere eā. ō hoc notaui.xvj.q.j.generaliter,ꝫ.lxxxvj.dist.peruenit.

m ¶ Probauit.i.deuouit.

n ¶ Pro dormitōe.i. morte.nunquid ergo talis erit excōicatus. nō.sed iō fit.qr impenitens decedit. dicit quidam tamē hoc eē dictum ad terrorem. vt extra de.rap.super eo ꝫ de tornea.c.j.

o QMollitijs.idest delitijs.

p HIqui. vñ tūc nō pñt vocari in ius.ff. de i ius vo.l.ij.

q ¶ Sed die.bonis tñ interpellatis.sic sumitur.xxxvj.dis.si quis vult.ꝫ.ff. de cō.ꝫ de.ſ. quis.ita vbi dicitur. ꝙ si alicui legatum est vt cū filijs habiter. nō regitur ꝙ i quolibet mometo sit cuz eis.

r SAcerdotū.i.cōstitutio ō sacerdotibus.

r ¶ Seruet. hec sunt verba constitutionis vsqꝫ ad illum locum obseruari.

statuta sunt que dicunt:nemo militans deo implicat se negocijs secularibus:proinde aut clerici sint sine actionibus domorꝫ:aut⁹ actores sine offō clericorꝫ.Uniuersi dixerunt hoc obseruemus. Itē ex ꝛci. carthagiñ.iiij. De eōdem.

PLacuit vt epi presbyteri ꝫ diaconi vel quicunqꝫ clerici non sint ꝺductores⁹ aut ꝓcuratores:neqꝫ vllo turpi vel inhoneste⁹ negocio victuz querant:qr respicere debent scriptū esse:nemo militās deo implicat se negocijs secularibus.

Item ex epla cypriani ad pbytes ꝫ diaconos ꝫ plebē furnensem.

Secularium negociorꝫ ꝓcurationem clerici nō suscipiāt.

QIpianus presbyteris ꝫ diaconibus plebi furnensi consistentibus salutem. Iam pridem ꝓcilio epoꝛ est statutū:ne quis de clericis ꝫ dei ministris tutorem⁹ ac curatorem testō suo nominauerit: quādo singuli diuino sacerdotio honorati ꝫ in clericorꝫ ministerio ꝓstituti nō nisi altari ꝫ sacrificijs deseruire ꝫ ꝓcibus atqꝫ orationibus vacare debeant.scriptū est.n.nemo militans deo,implicat se negocijs secularib⁹ vt possit placere ei cui se probauit⁹ quod epi ꝫ antecessores nostri religiose ꝺsiderantes ꝫ salubriter ꝓuidentes censuerūt.ne quis decedēs ad tutelam vel curā clericuz nominaret.at si quis hoc fecisset:nō offeretur pro eo:nec sacrificiū pro dormitione⁹ eius celebraretur.neqꝫ.n. ante altare dei merentur nominari in sacerdotuz precē:qui ab altari sacerdotes ꝫ ministros volunt auocare. Item ex eadem.

Non licet clericis mollitijs ꝫ secularibus rebus obligari.

QMollitijs⁹ ꝫ secularibus rebus laqueisqꝫ obligari nō debent qui diuinis rebus ꝫ spiritualib⁹ occupati sunt:nec ad terrenos ꝫ seculares actus vacare. Itē ex eadē.

Secularibus negocijs clerici non alligentur.

HIqui⁹ i ecclesia domini ad ordinationem clericorū promouentur:in nullo ab administratiōe diuina auocētur:nec molestijs ꝫ secularibus negocijs alligentur: nec ab altarijs ꝫ sacrificijs recedāt: sed die⁹ noctuqꝫ celestibus rebus ꝫ spiritualibus seruiant. Itē vt supra Cypꝛianus. De eodem.

SAcerdotium⁹ religiose decretuz ꝫ necessarie factū seruetur⁹ a nobis simul ꝫ ceteris fratribus detur exemplum:ne quis sacerdotes ꝫ ministros dei altari ei⁹ ꝫ ecclesie vacātes ad seculares molestias deuocet. obseruari decetero poterit:

a Quod vero nota q̄ vſ⁹ veſtiū non deſpicitur. ſed abuſus ſ.iactātia z voluptas q̄ in victu nō refert. quis vel qd vel quātum comedat dūmodo nō guloſe ſumat vt.xli.di.quiſqs.z.c. delicie.idem dico i veſte vt.xli.di. p ſimoniam.z hic in.c.j.pñt ergo clerici ſm cōſuetudinem regionis pretioſis veſtibus vti.vt cōforment ſe moribꝰ eoꝝ inter quos viuūt z ne vilecſcat dignitas clericalis.ar.lxxx. di.epi.ſed rubris z viridibus pannis non vtātur.oēs deſup habebūt clauſas veſtes extra de vi.z ho.cler. clerici.purpurā z cendatū pñt ferre. Nam veſtis domini purpura fuit. nec tenet illō q̄ legitur extra ō vi. z bone.cle. ſtatuim⁹. q̄ non fuit per vſum vtentiū approbatum ſicut nec illud greg. vij.extra de appella. meminimus.grego. tñ dicit.q̄ ſi cultus p̄cioſarum veſtiū non eſſet in culpa. ſermo dei non tā manifeſte exprimeret. q̄ diues indutus purpura z abyſſo deſcēdit ad inferos. de pe.diſ.iij.ca uendum. ſed illō nō obſtat q̄ ſine charitate erat.nam ꝓpter diuitias quis nō damnaret.xxx.o.hec ſcripſimus.

b Omnis.ornatura que fit cā voluptatis alias ſecus. vt.xli.o. parſimoniā z.c.delicie.

c Epithimio.i.ſuſpēſioni vni⁹ ſeptimane.vt.j.c.pri.vel epithimiū dicitur increpatio.vel ē gen⁹ pene

d Qui vnguentis. non ꝓpter egritudinem.ſ̄ vt melius redoleant ꝓpter voluptatem q̄ō non licet. xci.di.cātantes. z de con.d.iij.peruenit.

ne quis vltra hoc faciat circa perſonam clericoꝝ: ſi quod factum fuerit eſt vindicatum:

Q.iiij.

Quod vero⁹ fulgidis z claris veſtib⁹ eis ornari non liceat:i. vij.ſynodo iubetur in qua ſic ſtatutuz eſt.

Corripiantur clerici q̄ vnguentis z claris veſtibus z fulgidis laſciuiūt.

Omnis⁹ iactura z ornatura corporalis a ſacrato ordine alie/na eſt.eos ergo ep̄os vel clericos q̄ ſe fulgidis z claris veſtibus ornant: emendari opz.q̄ ſi in hoc permanſerint:epithimio⁹ cōtradantur.ſimiliter z eos qui vnguētis⁹ vngūtur. q̄ñ vero radice amaritudinis exorta ꝓtaminatio facta ē in eccleſia catholica xp̄ianos calūniantiuz hereticoꝝ.hi qui hanc receperunt nō ſoluz imaginarias⁹ ſcripturas abominati ſunt:ſed etiā omnē reuerentiaz reppulerūt:eos qui religioſe ac pie viuunt offendentes:ac p hoc completur in eis qō ſcriptū eſt. Abominatio eſt peccatoris dei cultus. Igitur ſi inuenti fuerint deridentes eos qui vilibus z religioſis veſtib⁹ amicti ſunt:per epithimiū corriguntur. Piſcis enim tpibus ois ſacratus vir cum mediocri aut vili veſte cōuerſabatur.omne quippe quod nō ꝓpter neceſſitatez⁹ ſuam ſed ꝓpter venuſtatem accipitur:elationis habet calūniam.quemadmodū magnus ait baſilius. ſed neqz ex ſericis texturis veſtem q̄s variataz induebat:neqz apponebat varioꝝ colorū ornamenta in ſummitate⁹ veſtimentoꝝ.audierant enim q̄z q̄ mollibus veſtiuntur in domibus reguz ſunt. Item ex.vij.ſyno.

Clerici ſine in itinere ambulantes ſine alibi degentes congruis veſtibus ſibi vtantur.

Nullus⁹ eoꝝ qui cōnumerātur in clero veſtimentū indecens hēat:ſiue in ciuitate degens ſine i itinere ambulans:ſed ſtolis⁹ vtaf que ꝓceſſe ſunt clericis. Si vero q̄s tale quid fecerit: per vnā⁹ ebdomadaz ſuſpendatur: Itē zacharias pa.

Non ſecularibus veſtibus ſz ordini ſuo ꝓuenientibus clerici vtātur.

Epiſcopi preſbyteri diaconi ſecularibus indumentis non vtantur:niſi vt ꝓdecet tunica ſacerdotali⁹:ſed neqz dum ambulauerit in ciuitate aut in via aut i plateis ſine operimento⁹ preſumat ambulare:preterquā ſi in itinere longo tpe ambulauerit:q̄ ſicut mulier orans in eccleſijs nō velato capite detur/pat caput ſuū,iuxta apoſtolicā vocem:ita ſacerdos ſine operimento detur/pat ſacerdotiū ſuū:quod ſi temere preſumpſerit ꝓtra ſtatuta agere:cōione priuetur: donec que ſtatuta ſunt adimplere maturet. Itē leo papa.

Extra domos ſine proprio ornatu ſacerdotes non appareant.

Sine ornatu ſacerdotali extra domos ſacerdotes apparere nullo modo ꝓuenit:ne vt aliqs ſecularium⁹ iniurias patiatur: ꝓtrarius deniqz inuentus aut definat aut canonice ſubiaceat diſcipline. Itē inno.papa.ij.

De eodem.

Recipimus⁹ vt tam epi quaz clerici in ſtatu mentis in habitu corporis deo z hominibus placere ſtudeāt:z nec in ſuperfluitate ſciſſure aut colore veſtium nec tonſura intuentium quoꝝ forma z exempluz eſſe debent:offendāt aſpectum:ſed potius qō eoꝝ deceat ſanctitatē. q̄ ſi monit⁹ ab eis emēdare noluerint eccleſiaſticis careant beneficijs.

Q.v.

Cum vero⁹ ep̄m relinq̄re z ab offō ſuo diſcedere atqz ad ſecularē iudicez ꝓfugere nulli licet. Cū in agathenſi ꝓcil.legitur.

De eodem.

Placuit vt clericus ſi relicto officio ,ꝓpter diſtrictionez ad ſecularem iudicē fortaſſe cōfugerit:z is ad quem recurrit ſolatiū ei defenſionis impenderit:cū eo de eccleſie cōmunione pellatur. Itē ex concilio antiocheno.

Preſbyter vel diaconus ab epō depoſitus imperatorē nō adeat.

Si quis a ꝓprio ep̄o depoſitus preſbyter vel diacon⁹:aut etiam a ſynodo quilibet ep̄us fuerit exauctoratus moleſtiam imperialibus⁹ auribus inferre nō preſumat ſed ad matorū ep̄oꝝ ſynodum ſeſe conuertat:z qui ſe putat bēre iuſta i eorum ꝓcilio alleget: atque ab his de ſe expectet que uerit de p̄opta ſnia.q̄ ſi deficiens puſillanimitate hoc noluerit facere:ſed importun⁹ fuerit imperatori:huiuſmodi nullā veniam⁹ habere:neqz locuz vllius aſſertionis ſue:nec ſpem recipiendi gradus habeat in futurum. Itez ex ꝓcil.carthagi.v.

Nō defendatur ab aliquo qui epoꝝ iudicio damnatur.

Si quis cuiuſlibet⁹ honoris clericus iudicio epiſcoporuz pro quocūqz crimine fuerit damnatus non liceat eū ſine ab eccleſijs q̄bus preſuit ſiue a quolibet homine defenſari:interpoſita pena dāni pecunie atqz honoris:quo nec etatem⁹ nec ſexum excuſandū eſſe p̄cipimus.

Item ex ꝓci.arelatenſi.

Cōmunione priuetur:qui eccleſiaſtice diſcipline regulam fugientem defenſare preſumit.

Si forte aliquis clericoꝝ regulaz diſcipline eccleſiaſtice ſubterfugiēs fuerit euagatus: quicūqz eū ſuſceperit⁹: z illum pontifici ſuo nō reconciliauerit:ſed magis defenſare p̄ſumpſerit:eccleſie cōione priuetur. Itē ex cōci.martini pape.

Spe reconciliationis careat qui ab epiſcopis condemnatus imperatorem adierit.

c Imaginarias.in quib⁹ imaginamur z reſpicimus conditionem noſtram.

f Neceſſitatem.i.cōmoditatem z honeſtatem.

g In ſummitate.i.limbo

b Nullus.in itinere niſi fuerit iuſta cā timoris ex de vi.z ho.cle. clerici.

i Stolis.i.veſte talari.ſup pellitio vel cappa.

k Per vnā.nota ō ſuſpēſione vnius ſeptimane. ſic de ꝓſe.di.ij.ſi quis per ebrietatem.z.v.q.ij.preſenti.

l Epiſcopi.ſacerdotali.i. talari,vt.xxiij.di. nō liceat.

m Operimento.i.ſine cappa.vel pallio.

n Sine ornatu. ſecularium. ergo videtur q̄ qui verberat tales nō ſit excōicatus.extra de ſen.ex. in audientia.ſed hoc nō eſt verum.vt notaui. xvij. q.iiij.

o Quiſquis.io.

p Recipimus.

Cum vero. Hec qō determinatur xi.q.j.placuit vt q̄cunqz.z.c.inolita.

q Si quis iperialibus. ab imperatore nō p̄peti cognitio.publicoꝝ iudicioꝝ.ſed ep̄ale iudiciū poteſt peti ab eo.xi.q.j.placuit.vt quicūqz.

r Veniā.idem ē in eo qui excōicatus celebrat.xi.q.iij. ſi quis ep̄us idem in eo qui tranſit ad aliam eccleſiā.vij. q.j.ſi quis preſbyter.

ſ Si quis cuiuſlibet.pena ar.penā pecuniariam poſſe infligi ab eccleſia. xxiiij.di.q̄q̄.xviij.diſt. q̄ñ quidem.xvj.q.j.ſtatuimus z.q.vj.cognouimus.z.xxiij q.v.de lyguribus.

t Nec etatez. dūmodo ſit capax doli,vt de cōſe.di.iiij. eos extra de delic.pu. c.j.b.

v Si forte.ſuſceperit.ad defendendū.

a Si quis epʒs. palatio. nullus enim epʒs vel presbyter sine cõscia alioꝝ epoꝝ ibit ad imperatorẽ. xxiij. q. viij. si quis epus.

b Si episcopoꝝ gratias ago. nõ de facto ipso rũ. qz ipsi peccant. sed pro pena quam ego sustineo. sicut Job egit gratias deo ꝓ sua pena. nõ pro persecutõe malorum cũ sic dixit. sit nomen dñi benedictum.

c Videam epus. qõ iuramentũ ad intelligentiã sequẽtium videndũ qd sit iurare. ⁊ quid iuramentũ que cã institutionis iuramẽti. ⁊ que sit forma iuramẽti. Jurare est aliqd deo teste dicere. Juramentũ est vox ipsius iurantis vel actus ipse vel ipsum qõ iuratur. Causa institutionis. vna est propter infirmitatem hoium õ facili dubitantium. cum. n. volumus aliqbus psuadere qõ eis vtile est. ⁊ non credunt simplici verbo. pmittitur nobis iurare. vt. j. e. nõ est. ⁊. c. ita ergo. ⁊. c. si peccatum. alia causa. est propter idolatriaz. sicut enim concessum fuit vt hostias deo immolarent. ne eas offerrent demonibus. sic potius permissum fuit vt per deũ iurarent qꝫ per creaturas. ne iciderent in crimẽ idolatrie. vt j. e. ꝓfidera. Forma aũt iuramenti alia fit solo sermone. alia fit interuentu alicuius sacre rei. illa que solo sermone fit. ꝑm tria tpa tripler diuiditur. Aliter enim iurabãt i veteri lege. aliter i primitiua ecclesia. aliter hodie. In veteri lege iurabatur. viuit dominꝰ viuit alia mea boc. adat mihi dñs. vt. j. e. ⁊ iurabunt. In primitiua ecclesia iurabatur. testis est mihi dominus. testis ẽ mihi cõscia. hoc dico coꝝ deo. vt. j. e. si peccatũ. hodie iuratur ꝑ deum. ⁊ sic me deus adiuuet. vt. xxv. qõe. vj. de parẽtela. Pena periurij ẽ sicut õ alijs mortalibus. vt. j. e. q. c. vl. ⁊ sit. intestabilis. vt. j. e. q. v. paruuli. huic aũt qõni ꝓpositi breuis datur solutio. qz iuramentũ nõ est prestanduz nisi i dubijs ⁊ necessarijs cũ pigri sint boies ad credẽdũ. vt. j. e. ita. ⁊. c. si peccatum ẽ.

d Est est. non nõ. iõ fit geminatio. vt referatur ad os ⁊ ad cor. vt extra de iureiu. ⁊ si rps. ⁊ negatio dupler dicit nõ inducit affirmationez. lz fit ar. ꝓra. ff. de ver. sig. duobus verbis.

e A malo. ab incredulitate. s. illius cui iuratur. vt ex de elec. significasti.

Si quis episcopus presbyter aut diaconus excõicatus in concilio iniuste se queritur cõdemnatuz: ad maioꝝ epoꝝ concilium reuertatur: vt eoꝝ inquisitionem ⁊ iudicium expectans: si quas se iustas causas habere putat: illis exponat si aũt contempserit: ⁊ importans se palatio⁹ aures principum inquietare voluerit: hic ad nullã veniaz poterit peruenire: neqz spem future reconciliationis habebit. Item gregoꝝ. cõstantino augusto.

Episcopoꝝ cause coram principibus examinari non debent.

Si episcoporum⁹ cause mihi cõmissoꝝ apud pijssimos dños alioꝝ patrocinio disponuntur: infelix ego in ista ecclesia quid facio: sed vt episcopi mei me despiciant ⁊ cõtra me refugium ad seculares iudices hẽant omnipotenti deo gratias ago: peccatis meis deputo: hoc tamen suggero breuiter qz aliquantulum expecto: ⁊ si ad me venire distulerit: exercere in eos districtionẽ canonicã nullo modo cessabo:

Videam episcopus⁹ iurauit falsuz quod putabat verꝫ. quo cõperto archidiacoꝰ nus eius iurauit se nũquaz prestaturꝫ ei obedientiam. Cõpellitur archidiaconus⁹ ab episcopo ad exhibendam sibi cõsuetam reuerẽtiam. accusatur episcopus de duplici periurio: ⁊ de eo qꝺ falsuz iurauit ⁊ qz archidiaconum ad peierandũ cõpulit. Primum queritur: an iuramentum sit prestanduz vel nõ.

Secũdo: si sit periurus qui iurat falsum quod putabat verꝫ. Tertio: si licuit archidiacono denegare episcopo cõsuetam obedientiaz

Quarto: si ꝓstiterit esse illicitum qõ iurauit archidiaconus an sit seruandũ. Quinto: si cõstiterit illud seruandũ eẽ: an epus sit reus periurij qui contra iuramentum archidiaconum suum ire cõpellit.

C. j.

Quod iuramentum prestãduz non sit: auctoritate canonice scripture ꝓbatur. ait enim xps in euangelio discipulis: sit sermo vester est ẽ: non non⁹: quod aũt amplius ẽ a malo⁹ est. Item iacobus⁹ in epistola ait: ante oĩa fratres mei nolite iurare omnino. vtraqz auctoritate iuramentum ꝓhibemur prestare. Sed aliõ est ad iuramentum spõte accedere: aliud vel ad asserendam innocentiam suam vel ad federa pacis conseruanda vel ad psuadenduz auditoribus: quando pigri sunt credere quod eis vtile est: iuramentum offerre. primũ prohibetur: secundum cõceditur: non enim iurare omnino peccatũ est. Unde in toletano cõcilio viij. legitur.

Juramentum pro federe pacis est agendum.

Quone⁹ quod i federa pacis venit: tunc solidius consistit cum iuramenti hoc interpositio roborat sed ⁊ omne quod amicoꝝ animos conciliat: tunc fidelius durat: cum eos sacramenti vincula ligant. omne. n. quod testibus a stipulatur: verius constat: cũ id iurationis adiectio affirmat. qꝺ ⁊ si testis deficiat⁹: innocẽtis fidem sola iurisiurandi taratio⁹ manifestat. Item augustinus super epistolam ad galathas.

Juratio nõ est prohibenda: nec tanquam bonũ appetenda.

Non est contra preceptum dei iuratio que a malo non iurantis ẽ sed incredulitate quo iurare cogitur. Aliz hic intelligitur ita dñm prohibuisse a iureiurando: vt quantum in ipso est⁹ quisqz non iuret: qõ malti faciunt in ore habẽtes iuratione tanquã magnum ⁊ suaue aliquid. Nam vtiqz apostolus nouit preceptum domini: ⁊ tamẽ iurauit. Non enim audiẽdi⁹ sunt qui has iurationes esse nõ putant. qd enim facient de illa iuratione: quotidie mori⁹ per vestram gloriã fratres quã habeo in xpõ iesu dño nostro quaz greca exemplaria manifestissimaz iurationem esse ostẽdunt. prohibemur ergo iurare cupiditate aut dilectione iurandi: quamuis enim iramentum amplius sit quaz est ẽ: vel non nõ: ⁊ ideo a malo sit: non tamẽ a malo tuo: sed infirmitatis aut incredulitatis eoꝝ qui non aliter moueantur ad fidem. Item augu. in epistola ad publicolã.

Peierare peccatũ est: non iurare

In nouo testamento dictuz est ne oino iuremus: quod mihi qdem ꝓpterea dictum esse videtur: non qz iurare peccatum ẽ: sed quia periurare⁹ i mane peccatũ ẽ. a quo longe nos esse voluit q omnino ne iuremus commonuit. Idem.

In necessarijs verum iurare nõ est peccatum.

Quoniam⁹ verum iurare nõ esse peccatũ. inuenimus ⁊ apostolum paulũ iurasse: quotidie mori⁹ per vestram gloriã fratres quã habeo i christo iesu domino nostro per gloriam vestrã iuratio est. non enim sic ait: per vestrã gloriam mori⁹ quasi vestra gloria me fecit mori: quomodo si diceretur peruenirũ per gladium per bestiaz per inimicum mortuus ẽ: intelligeretur faciente inimico faciente gladio faciẽte veneno mortuus est. Idez de sermone domini.

Nec tanquã bonum appetendum nec tanquam malum iuramentuz est euitandum.

Ita ergo precepisse dominũ intelligitur ne iuraretur: ne quisquam sicut bonum⁹ appetat insirandum: ⁊ assiduitate iurãdi ad periurium per consuetudinem⁹ delabatur: quapropter qui intelligit nõ in bonis sed in necessarijs iurationez habendam: refrenat se quantũ põt:

f Item iacobus. nolite. sic remouet indiscretũ iramentũ. vel vult dicere qꝺ nõ pro qualibet re sit iurandum qz non pro vili. vt. ij. q. v. si quis.

g Quone. qõ. Item quatuor ponit hic cãus in quib⁹ põt iurari. scil. ⁊ alij quos habes. ij. q. v. in prin. ⁊. xxviij. di. de syracusane. ⁊ ex de iura. ca. j. extra de elec. significasti.

b Deficiat. supple ⁊ reus sit infamat⁹. alias deficiente accusatore nõ cogitur se re⁹ expurgare. nisi fuerit infamat⁹. vt. v. q. vlt. qꝺ aũt. licet quidã voluerint dicere ꝓra. C õ re. cre. in bõe. ⁊ hec sola excludit hic vulgarem ꝓbationẽ. sed nõ excludit numerũ compurgatorum.

i Taratio. i. impositio iudicis. ẽ enim tarare modus iurandi extra de purga. ca. cũ in iuuentute. io.

k Non est. in ipso est. j. e. si peccatum. xi. q. iij. antecessor. io.

l Judiciũ sunt. immo eo ipso qꝺ nolunt iurare. sunt habendi heretici. extra de her. ex cõicam⁹ ⁊. c. ad abolendam. §. figs. quidam enim nimis faciles sunt ad iurãdũ. quidam metu diuini numinis vsqz ad superstitionẽ pueniunt v t. ff. de cõ. insti. que sub conditione. io.

m In nouo. sed qz periurare. ar. qꝺ qñqz. ꝓbetur aliqd nõ ꝓpter se sed propter illud qõ inde sequi põt. xi. q. iij. nolite. xxviij. di. iõ. instit. vi bo. rap. §. lz ne dũ talia. xli. di. quisquis xij. q. j. bẽbat. ij. q. vij. ꝑsumunt. xxiiij. q. iij. deus. vbi aliqd ꝓbibetur pp suum ꝓximum. sic hic.

n Quoniam. T

o Ita ergo. bonũ ar. qꝺ bonũ. ꝓbibetur ꝓpter ꝓsequẽs malum. vt. xxi. di. de niqz. vicia enim vicina sunt virtutib⁹. vt. xli. di. sepe.

p Consuetudines. assiduitas enim facit aliqd esse peccatũ qõ alias nõ esset. vt. xx. dist. criminis appellatio.

a Non dixit. vim ergo debemus facere in verbis. vt. viij. d. si ꝓsuetudinem. ff. de ver. ob. si quis stipulatus.

b Tu malum non. quod vtiliter. ⁊ si ꝓpter vtilitatem alterius possum iurare. multo magis propter meam. vt. xxiij. questione. v. si non licet.

c Et iurabunt. sed hic. prima ratio.

d Pro confessõe. iurãdo enim p dñm cõfitemur ipsum.

e Offendicula. i. deest idolatria. per que iurabant.

f Adonay. ſ. deorum. io.

g Onsidera. sed per celũ. ly per creaturas nõ possumus iurare. iuram⁹ tamen per euãgeliũ quod est creatura. q; ibi tñ respectus habetur ad deum. Ideo aũt ꝓhibetur iurari per eas ne per ꝓtemptum earũ deieretur. vt. j. e. ℣. sed obijcitur ⁊ ne videatur numẽ esse in eis. j. e. ℣. vl.

b Melius est. electiue põitur nõ comparatiue. sic. xi. q. iij. nemo peritorũ.

i Clericũ. iurantem. sine solẽnitate. tũc enim depositionem inducit. ar. xxvij. di. ℣. vl.

k Inter epulas. de cõse. di. v. nullus.

l Si quis per capillum. sm leges qui sic iurat. vltimo supplicio punitur. in auc. vt non liceat contra na. circa medium.

m Non manifestauerit. ar. q; aliquis cogitur accusare. vt. ij. q. vij. quapropter. xxiiij. q. iij. tam sacerdotes. j. q. j. quisqs. Sed cõtra nemo inuitus accusare cogitur. C. vt nemo inuitus agere vel accu. compel. l. j. ⁊ furem nemo cogitur iudicare vel accusare ff. de prescrip. ver. solent. sed põt dici q; iudicis offõ cogi potest sed nõ iure actionis. illud tamen credo. q; denũciare cogitur aliquis sm cõem opinionem quã notaui. ij. q. j. si peccauerit.

vt non ea vtatur: nisi necessitas cogat: videlicet cum videt pigros eẽ homines ad credendum: quod eis vtile est credere nisi iuratiõe firmetur. Ad hoc vtiqz pertinet quod sic dicitur. Sit aũt sermo vester est est: non non. hoc bonũ est ⁊ appetẽdũ: quod autẽ amplius est: a malo est i. si iurare cogeris: scias de necessitate venire infirmitatis eoꝝ quib⁹ aliqd suades: que infirmitas vtiqz malum est. vnde nos quotidie liberari precamur: cum dicimus: Libera nos a malo. Itaqz nõ dixit⁹: quod autem amplius est: malũ est. tu emi malum nõ facis qui bene vteris iuratione. Item augu. in sermone dñi in monte li. i.

Jurare non est peccatum.

Tu malum nõ facis qui vteris bene iuratione: que ⁊ si nõ bona tamẽ necessaria est vt alteri persuadeas quod vtiliter⁹ persuades: sed a malo ẽ illius cuius infirmitate iurare cogeris. Item biero. super hieremiam.

Per deum iurare permittitur: ne per idola iuretur.

Et iurabunt⁹: viuit dñs in veritate ⁊ in iudicio ⁊ in iustitia: ⁊ bñdicent eum gentes ipsumqz laudabunt. qũo ergo euãgelium iurare vos ꝓhibet: sed hic iuramentuz pro confessione⁹ dicitur ⁊ ad cõdẽnationem idoloꝝ per que iurabat israel. demqz offendicula⁹ auferuntur: ⁊ iuratur per dñm deũ. quodqz dicitur viuit dñs in testamento veteri in iurandũ est ad condemnationem mortuoꝝ deoꝝ per quos iurauit ois idolatra. Item hyero. super mathеum li. i.

Infirmis iurare conceditur.

Onsidera q; saluator non per deum iurare ꝓhibuit sed p celum⁹ ⁊ terrã: ⁊ per hyerosolymaz: ⁊ per caput tuũ. ⁊ hoc quasi parvulis faerat lege cõcessum: vt quomodo victimas deo imolabãt ne eas immolarẽt idolis: sic ⁊ iurare permitterentur per deuz nõ q; recte hoc facerent sz quod melius⁹ est deo id exhibere quam demonijs. Itez ex ꝓcil. carthagiñ. iiij.

Excõicetur clericus per creaturas pertinaciter iurans.

Clericum per creaturas iurantem⁹ accerrime eẽ obiurgãdũ si perstiterit in vicio excõicandum: inter epulas⁹ vero cantantẽ supradicte snie severitate coercẽdum decernimus. Itez pius papa.

Clericus deponatur laicus anathematizetur per capillum vel caput dei iurans.

Si quis per capillũ⁹ dei vel caput iurauerit vel alio mõ blasphemia contra deum vsus fuerit: si in ecclesiastico ordine est deponat: si laicus anathematizetur: ⁊ si quis per creaturas iuranerit⁹: accerrime castigetur: ⁊ iuxta id quod synodus diuidicauerit pemteat. si quis autez talem boiem non manifestauerit⁹ nõ est dubiuz quin diuina ꝓdemnatione coerceatur: sed si eps ista emẽdare neglexerit: accerrime corripiatur. Queritur quis magis teneatur: an ille qui per deum an ille qui super sacra euangelia iurat: huic qõ ni Jo. chrysostomus rñdet dicens.

Non est maius per euangeliũ quã per deum iurare.

Si aliqua cã fuerit: modicum⁹ videtur facere qui iurat p deũ qui aũt per euangelium maius⁹ aliquid feciſſe videt. quibus dicendũ est. stulti: ꝓpter deum scripture sancte sunt nõ deus ꝓpter scripturas⁹.

Item biero.

Non soluz in altari vel reliquijs ſz etiam communi loquela periuriuz caueatur.

Habemus⁹ in lege dei scriptuz non piurabis i noie meo: nec pollues nõmen dei tui in vanũ. Jõ admonendi sunt oẽs: vt diligenter caueant periurium: nõ solũ in altari seu sanctoꝝ reliquijs sed etiaz in cõmuni loquela. Itez isidorus sententiaruz li. ij.

Nõ ꝓhibet deus iurare ſz peierare

Non est⁹ cõtra dei preceptũ iurare: sed dũ iurandi vsum facimus: periurij crimen incurrim⁹.

Item aug. de verbis apostoli sermone. xxviij.

Juratio nõ est peccatum.

Si peccatũ esset iuratio: nec in veteri lege diceretur: non periurabis reddes dño iuramenta tua Non enim peccatum nobis ꝑcipere tur⁹. Itez nõ vobis dicimus nos nõ iurare. si enim hoc dicimus mẽtimur. quantum ad me⁹ ptinet non iuro: sed quãtum mihi videtur magna necessitate cõpulsus: cũ video nisi faciã mihi non credi ⁊ ci q mihi non credit nõ expedire q; non credit. hac perpensa rõne ⁊ ꝓsideratione librata cuz magno timore dico coram deo aut testis ẽ mihi deus: aut scit xps q; sic est i meo aio: ⁊ video quod plus est: idest quod amplius est quã est est. non nõ: sed hoc quod amplius est: a malo est non iurãtis sed nõ credẽtis. Ex premissis colligitur q; iurare nõ est peccatũ: non tamen tanẽz bonum est appetẽdũ ne ꝓsuetudine iurandi labamur in periurium. sed cuz dicatur, pcedere a malo nõ credẽtis: videtur q; ⁊ si iurare peccatũ non sit. iuramentũ tamen recipere malũ sit: sed nomine

n Si aliqua. modicum. quantũ ad vulgares.

o Maius. j. e. q. v. qui piurare. cõtra. sed illud de iudicio ecclesie istud de iudicio dei. vel dic q; qui iurat per deum nõ solemniter minus peccat q; si solemniter per euangeliũ. sed si vtrũqz iuramentum est solẽne. magis peccat qui iurat per deum.

p Propter scripturas. hic patet q; eque obligatur qui iurat per deum sicut qui iurat per euangelium. sed si p deum iuraret non solemniter ⁊ per euãgelium solemniter. vel econuerso. magis est obligatus quo ad ecclesiam solemniter iurans. sed quãtuz ad deum equaliter extra qui de. vel vo. rursus. Sed obijcitur. quanto sanctius est per qõ iuratur. tanto magis est penale periurium. ergo magis obligatorium. vt. j. e. mouet. sed illud intelligo cum iuratur illicite. ⁊ habetur respectus ad solam creaturam. hic patet q; non est licitum iurare p creaturas nisi in iure exprimatur q; possit sicut per euangelium per altare per crucẽ j. e. habemus ⁊ q. v. qui perurat. ⁊ j. e. si aliqua. ⁊ p salutem principis. vt. j. q. vij. quotiens. sm leges tamen videtur q; possit iurari per creaturas. vt. ff. de iureiu. l. ij. ℣. vl. e. l. qui per salutem. sed per membra dei non est licitum iurare. vt in auc. vt nõ luxurietur homines cõtra naturam col. vj. circa medium.

q Habemus.

r Non est.

s Si peccatum. precipe reiur. q; nõ est peccatum quod deus vult siue leges. vt. xxvj. dis. de inde. ⁊ q peccat legis auctoritate. nõ peccat. vt. xxiij. q. iiij. qui peccat.

t Ad me. sicut dicit canõ q; aligs dicitur mutari potius q; mutare. vij. q. j. mutationes. ⁊ c. scias.

a Quamuis recipiamus nisi cū scimus aliquē falsum iuratuꝝ. tunc enim ꝓhibemur recipere iuramentū. vt. j. e. q. v. qui exigit. vel cū scimus aliquem cito posse labi in periurium. vt extra de coha. cleri. clericos. Et est hic ar. q eo ipso est aliqd licitum qō non est ꝓhibitum. vt. xxvij. q. ij. ler diuine. xxviij. q. j. iam nunc. Item ar. q antecedens est licitū nō tñ consequens. sic. xxiij. q. j. quid culpatur. in fi.

b Duct. bis. plus eniꝫ peccat qui i duobus peccat q̄ qui in vno. xiij. di. c. j.

c Sociat. ⁊ ita obligat iuramentum qō fit per falsos deos. ⁊ non obstat. ff. de iureiu. l. non erit. §. pe. vbi dicitur q̄ nō valet iuramētuꝫ quod fit per falsos deos q̄ ibi loquitur de boibus eiusdem fidei.

d Neqꝫ hic respōdet tacite qōni. cū pagani non habeant fidem. qūo dicis eos frangere fidē. Ad hoc respō det q̄ hic nō agitur de fide virtutū sed ō alia fide. Adulipliciter. n. dicit fides. quandoqꝫ idem est fides qō sacramentū baptismi. vt. xlv. dist. de iudeis. Itez dicitur fides castitas tori. vt. xxviij. q. j. cō iuges. Item dicitur fides securitas siue pactū. vt. xxiij. q. j. noli. Itē dicitur fides cōscientia. vt ibi. oē qō non est ex fide peccatum est. vt. xxviij. q. j. §. j. Item dicit fides habitus mentis bñ cōstitute. Itē dicitur fides credulitas ꝑm quā credimus illud qō non videm⁹ vt ibi. fides non hꝫ meritū ⁊. de pe. dist. iiij. in domo.

e Veraciter. q̄ est si falla citer iuret per deos falsos. ⁊ ita piurium cōmittit q vez iurat per deos falsos.

f Magis. hec dictio magis nō cōparatiue ponitur sed abnegatiue. q̄ falsi dei nō sunt sancti.

g Penale. i. maiori pena dignum. quanto. n. res est sanctior vel melior. tanto est maius peccatū offendere eā q̄ aliam. vt. xxij. q. iiij. sicut qui. ⁊. j. e. q. v. qui periurat.

h Periuriū. i. temerariuꝫ iuramentū. ⁊ sic bñ adaptatur ratio sequens.

i De laban. sed nōne ille peccat qui per deos falsos iurat. ergo ⁊ ille peccat q recipit tale iuramentū. vt. j. e. qō. v. ille. sed dic q̄ licet ille peccet. tñ ꝓmittitur tale iuramentū. cuꝫ aliter non possit adhiberi fides dictis suis. preterea si iuraret per deuꝫ vez. facilī⁹ obuiaret tali iuramento. ⁊ tamē magis peccaret.

k Per salutem. ⁊ in canone per salutem dominoꝝ iuratur. vt. j. e. q. vij. quotiens.

l In infimis. alias mēphis que erat caput regni pharaonis.

m Dupliciter. ⁊ ita qñqꝫ duo mala rōne ꝓiunctionis nō equiualent alteri eoꝝ per se sic extra de offi. iu. del. super. §. si vero.

n Predicādum. qualē. ad numez annoꝝ hoc ītel lige. non quātum ad asperitatē pnie. nam regulariter pro quolibet mortali debetur septēnis pnia. nisi dignitas delinquentis vl qualitas delicti aliud suadeat. xxxiij. q. ij. hoc ipm. ⁊. lxxxij. di. presbyter. ⁊. xxvij. q. j. deuotā. vñ licet septēnis pnia imponatur pro piurio fiē pro homicidio vel adulterio. aspior tamē pnia iponitur pro adulterio vel homicidio q̄ pro periurio. ⁊ durior pro homicidio q̄ pro adulterio. vt. xxxiij. q ij. si quod io.

o Repellēdus. ar. aliquē cōpellendum ad penitentiam. vj. q. j. illi. qui.

p Quod aūt. hic q̄ritur: an sit piurus qui iurat falsum qō putat ꝛez Ad qō notandū est q̄ quattuor mōis dicitur cōmitti periurium. Uno mō vt si quis falsum ignorāter iuret. ⁊ illō nullo mō est peccatū. vt. j. e. beatus. Scōo mō dicitur piuriū tantuꝫ falsum iuramentum scienter factuꝫ ⁊ illud semper est peccatuꝫ ⁊ mortale. vt. j. e. hoīes Tertio mō dicit periuriū indiscretū iuramentum ⁊ illō qñqꝫ est peccatū mortale. j e. q. iiij. qui sacramento quādoqꝫ veniale. vt. xx v. di. §. alias ea. ⁊ de iureiu. c. verum. Quarto loco dicitur periuriū transgressio iuramēti. ⁊ illō qñqꝫ nullum peccatū ē. vt in illicitis. vt. j. e. q. iiij in malis. qñqꝫ ē mortale. vt. j. e. qōe. iiij. si aliquid.

mali non malitia: sed peccati pena intelligitur. ex penali enim infirmitate incredulitas illa processit. qua ad iurandū compellimur. ipm aūt iurare sicut peccatum nō est: ita iuramentum ab aliquo recipere malum non est. Unde augu. scribit ad publicolam.

Juramentuꝫ accipe nō ꝓhibemur.

Quamuis dictū sit ne iuremus nusquā me i scripturis sanctis legisse memini: ne ab aliquo iurationem recipiamus. Sꝫ queritur an sit vtendū fide eius q per demonia iurat. De his ita scribit augustinus ad publicolā.

Licet vti fide eius qui vt eaꝫ seruet per demonia iurat.

Quet te vtruꝫ eius fide vtendum sit qui vt eaꝫ seruet per demonia iurauerit: vbi te volo pius ꝓsiderare: vtrum si quispiaꝫ per deos falsos iurauerit se fidem seruaturū: ⁊ eam nō seruauerit: nō tibi videtur bis peccasse. si enim tali iuratione ꝓmissam seruaret fidez: ideo tñ peccasse iudicaret: q̄ p deos falsos iurauerit se fidem seruaturꝫ illō aūt nemo reprehenderet q̄ fidem seruauit. nunc vero q̄ ⁊ iuranit per quos nō debuit ⁊ cōtra pollicitam fecit fidem: quod nō debuit: bis vtiqꝫ peccauit. ac p hoc q vtitur fide illius quē constat iurasse p falsos deos ⁊ vtitur nō ad malum sed ad bonum ⁊ licitū: nō peccato illius se sociat qui per demonia iurauit: sꝫ bono pacto eius quo fidem seruauit. neqꝫ enim hic eam fidem dico seruari qua fideles vocātur qui baptizantur in xp̄o. Illa enim longe alia est longeqꝫ discreta a fide humanorum placitoꝝ atqꝫ pactoꝝ. verūtñ sine vlla dubitatione minus malū est per deos falsos iurare veraciter quā per deū vez fallaciter. quanto enim per qō iuratur magis sanctuꝫ ē tanto magis est penale periurium. Alia qō est: vtrū nō peccet qui per falsos deos sibi iurari facit: q̄ ille q ei iurat: iurat per falsos deos quos colit: Cui qōni possunt illa testimonia suffragari: que ipse cōmemorasti de laban ⁊ abimalech. si tamen abimalech per deos suos iurauit sicut labam p deuꝫ socoth. Sicut etiam cū in libro machabeoruꝫ romani legantur pacem firmasse cuꝫ iudeis intelligendi sunt iurasse per falsos deos: sicut ⁊ iudei iurauerūt per deum vez: sic etiā ⁊ de iuramēto qō fit per creaturas intelligendū est q̄ ipm quidem iurare p creaturas malū est: q̄ a deo ꝓhibitum est sed seruare qō iuratur bonuꝫ est: vt euitetur peccatū mendacij ⁊ dolositatis. Sed obijcitur q̄ ioseph vir sanctus per creaturas iurauit dum dixit fratribus suis: per salutē pharaonis nō exibitis hic. Sed sciendum est q̄ sancti non tam per creaturas quā per creatorem creaturarū iurabant nec in creaturis aliud quā creatorem ipsaꝝ venerabātur sicut ioseph qui per pharaonē iurādo hoc in eo veneratus ē qō dei iudicio positus erat in infimis. vnde apostolus ait. Omnis ptās a dño deo est. Item xp̄s pilato. Non haberes in me potestatez nisi esset tibi data desuper. deus aūt per creaturas iurare ꝓhibuit: ne vel more gētiliū aliquod numen deitatis creaturis inesse crederetur: vel ne creaturas ꝓtemptibiles iudicādo p eas ꝓmissa pro nihilo duceremus. Sꝫ queritur qd grauius sit an per creaturas an per creatorē iurare fallaciter. dupliciter enim reus est qui per creaturas iurat mendaciter: q̄ ⁊ cōtra ꝓhibitionez iurat: per qō sibi iurare nō licet: a quo peccato est immunis qui nō nisi per creatorē iurat: ⁊ ꝓximum dolo capit quod facit etiam per creatorē mendaciter iurās: sed piurium tanto magis penale ē quanto sanctius illud p quod iurat apparet. q̄ ⁊ si per creaturas mendaciter iurans dupliciter peccet: grauiori tamen se subijcit pene q p creatorē iurat mendaciter. Periurij aūt pena grauissima est quaꝫ si quis timens ad ꝓfessionē venire noluerit: a fidelū ꝓsortio est abijciendus. Unde enticianus papa.

Fideliū consortio careat qui penitentiam periurij agere noluerit.

Predicandum est etiā vt etiā periurium fideles caueant: ⁊ ab hoc summopere abstineāt. scientes hoc grande scelus esse ⁊ in lege ⁊ in ꝓphetis ⁊ in euangelio ꝓhibitum. Audiuimus autem quosdam parui pēdere hoc scelus ⁊ leuē quo dāmodo piurijs penitentie modū imponere: qui etiā nosse debent talem de piurio penitentiam imponi debere qualem ⁊ de adulterio ⁊ de fornicatione ⁊ de homicidio spōte cōmisso ⁊ de ceteris criminalib⁹ vicijs. Si quis vero ꝓpetrato piurio aut quolibet criali peccato tunens penitentiam longam ad ꝓfessionez venire noluerit: ab ecclesia repellēdus est siue a cōmunione ⁊ consortio fidelium: vt nullus cum eo comedat neqꝫ bibat: neqꝫ i domo sua eum recipiat.

Quod autem piuriū sit falsum iurare: facile ꝓbatur. Ait enim aug. in li. psalmoꝝ super dñi est terra.

Peierat qui aliter facturꝰ est quaꝫ promittit.

a Dolo.facturus est.i.qz aliter ꝓponit facere.
b Nequiter.s.habere animū decipiēdi si enim nō hēret animū secus esset.vt.j.e.ne quis.
c Nimaduertendū.veritatem.i.conscīam veritatis.j.e.ne quis.sed veritas rei nō sufficit nisi adsit cōscientia.vt.j.e.boies. sic z veritas cōscientie sufficiat vt a furto excuset.s.si credo dūm permissurum.vt ibi.ō ob.que ex delicto nascuntur §.placuit.
d Judiciuz.i.discretionem.
e Atqz insticiam.i. vt iustum sit z licituz quod iuratur.
f Homines.hic oñdit tres modos periurij.
g Putat.primum
h Et temere.i.indiscrete.
i Aut scit.quod iurat.i.qō vez est.
k Que duo.s.primū z secūdum.z subscō comprehendit z tertium.
l Velit.qz ip̄m peccare nemo p se vult. vt.xv.q.j.merito.
m Linguā.sic.xv. q.vj.c.j.
n Sanctē.instituta.ex hoc dicto augustini sequitur qꝫ mentitur nihil dic. qz nō dicit id qō vor significauit,sicut hic dicit.aliud.n. cogitat mente qꝫ ore proferat Itē id nō dicit qō cogitat.qz vor illud nō significat.nec dicit illud quod vor significat.qz illud nō intendit.ergo nihil dicit vt ff.de rebus du.l. ambiguis.
o Institutа.sempergo in priuilegijs vl in rescriptis interꝑtabūtur verba ad id ad quod ista instituta sunt.vt hic z.xxvij.di. relatū z semp ad cōem intelligentiaz cc. extra de spon.ex litteris.z.ff.ō le.iij.nō aliter.sed cōtra plerūqz dū ꝓprietas verboz attēditur veritas sensus amittitur.extra de ver. sig. ꝓpterea.nam potius mēs attēditur qꝫ verba ꝓsiderāda sunt.vt j.e.q.v.humāe.z cōtra vez intellectuz fit interꝑtatio.ex de postul. ad hec circa fi. z potius ꝓsiderandū ē quid testator senserit qꝫ ipsa vocis significatio vt.ff.de fun.instruc.l.cū delanionis §.afinam.z hec vera sunt nisi interꝑtatio a iure hēatur,vt.xx. q.ij.puella.

I Dolo⁹ iurat qui aliter factus est quā promittit:cū periurū sit neqter⁹ decipere credentē. Itē biero.super biere.li.ij.

Quos debeat habere comites iusiurandum.

Nimaduertendū est qꝫ iusiurandum hos hēat comites veritatem⁹ iudiciuz⁹ atqz insticiam⁹.si ista defuerint nequaquā iuramētū erit sed periurium. Item qui falsum iurat mentitur:mentiendo aūt iurare nihil aliud est quā peierare. Cuz ergo oēs qui loquūtur mendaciuz pdendi sunt iuxta illud psalmiste:pdes omnes qui loquūtur mendacium:multo magis dānabiles sunt qꝫ mentiendo deierare ꝓuincuntur qꝫ nomen dei sui in vanum assumunt.

Sed aliud est falsum iurare:aliō iurare i dolo.nō enim ois qui aliter facturus est quaz promittit in dolo iurat. Licet eniz apostolus aliter faceturus eēt quā ꝓmitteret corinthijs in prima epistola cum ait.veniā ad vos. nō tamen in dolo iuranit aut mendaciter ꝓmisit. Ille enim i dolo iurat aut mēdaciter ꝓmittit:i cuius mente est nō sic se factuz vt promittit. Ille aut ē qui ꝓmittit falsum qō putat esse vez:nec in dolo iurat nec mendaciter ꝓmittit. Aū aug. de verbis apostoli sermone.xxviij.

De eo qui iurat falsum: quod putat verum.

Homines⁹ falsuz iurant vel cū fallunt vel cū fallūtur.putat⁹ homo vez esse quod falsum est z temere⁹ iurat:aut scit⁹ vel putat falsuz esse:z tū ꝓ vero iurat:z nihilominus cum scelere iurat.distant autez ista periuria que duo⁹ cōmemorauit.fac illum iurare qui veruz putat esse ꝓ quo iurat.vez putat esse z tamen falsum ē.non ex aīo iste periurat.fallitur hic:ꝓ vero hz quod falsum est:nō ꝓ re falsa sciēs iurationē interponit. Da alium.scit falsum esse z dicit vez eē:z iurat tanqz vez sit quod scit falsum esse. Videtis quā ista detestanda sit bellua z ō rebus humanis exterminanda.qs enim fieri velit⁹.omnes boies detestārur talia.fac alium.putat esse falsum z iurat tanquā vez sit.forte verum est:verbigratia vt intelligas. Pluit in illo loco:interrogas hominē z dicit pluisse:z ad negocium eius cōpetit vt dicat pluit sed putat nō pluisse piurus est. Interest quē admodū verbuz ꝓcedat ex animo Reā linguaz⁹ nō facit nisi rea mēs.

Quia ergo mens huius non erat rea:nesciebat.n.falsum esse qō iuranit esse vez nec temere vel negligēter:sed cū magna diligentia videbatur sibi deꝓrehendisse vez qō iura-

p Furtum.xiiij.q.v.forte.
q Ad animum.ar.plus cōsiderari animū vel opinionem qꝫ factum vel veritatem.vt extra de biga.nuper.iij.q.vij.§.tria.j .q.j.si quis a simoniacis.xxxviij.di.sedulo.
r Intentione,secus est in furto.qz licet aliqs credat inuito dño rem eius tractare,tamen nō cōmittit furtum si dño placet. vt insti.ō oblig.que ex delic. nascun. §.placuit.
s Beatus.diuina.qz oia vincula humana frāguntur.xix.q.ij.due sunt.z ꝑm quā dispositionem est licitum qō alias est illicitum. vt.xiiij.q.v.dixit z est.argu. hic qꝫ i omni voto vel sacramento intelligūtur huiusmodi generales ꝓditiones. si deus voluerit.si vixero.si potero.vt.j.e.nequis.z.xxvij.q.ij.§.cū ergo.z.ff.q satisda.co.l.vl.z etiā hec si marito placuerit.xxxiij.q. v.nouit ar.ꝓtra.xxxij.q.vlt.c.vl. vbi de hoc notant.
t Maiorib⁹.nō qꝫ ꝑm canones excusatur quis a iuramento ꝓpter maiora negocia.vt extra de iureiurā. breui.z ex.e.querelā. secus ꝑm leges.qz difficultas prestationis nō reddit stipulationem inutilem.vt.ff.ō ver. ob.cōtinuus.§.illud.
v Non lauabis. nec petrus fuit sibi cōtrarius nec dño,dominus enim voluit ex humilitate lauare pedes petri,sed petrus ꝓpter reuerētiam noluit hoc,sed reuerentia z humilitas sibi non ꝓtrariantur. Item sibi non fuit cōtrarius.qz primo ꝓpter reuerentiā noluit.scō ꝓpter obedientiam ꝓmisit lauari.z obedientia non est contraria humilitati vel reuerentie.simílem superficialem contrarietatem habes. viij.q.j.in scripturis cū suis concordantijs.

uit falsum.periurij reus nequaquā est iudicandus. Item qꝫ dicitur:qui falsum iurat mentitur.nō vniuersaliter hoc intelligi dz.nō eniz omnis qui falsum dicit mentitur:sicut nec omnis qui mentitur falsuz dicit vñ aug.in enchiridion.

Non est mentiri dicere falsum qō putat verum.

Saūt⁹ qui mentitur:ꝓtra id qō aio sentit:logtur voluntate fallendi:z vtiqz verba ꝓpterea instituta⁹ sunt:nō vt per ea se inuicē boies fallant:sz vt eis quisqz in alteri⁹ noticiā cogitationes suas ꝓferat: verbis ergo vti ad fallaciaz non ad qō sunt instituta peccatū est. nec iō vllum mendaciū putandū est nō esse peccatuz:qz possumus aliqñ alicui prodesse mentiendo.possumus .n. z furando.si pauper cui palam dat⁹ sentit cōmodum:z dines cui clā tollitur nō sentit incōmoduz:nec ideo tale furtum⁹ quisquā dixit peccatū nō esse.z infra:nemo mēticns iudicandus est qui dicit falsuz quod putat vez:qz quantum in ipso est non fallit ipse sed fallitur.non itaqz mendacij sed aliqñ temeritatis arguendus ē:qui falsa incautus credit ac ꝓ veris hz.potiusqz econtrario quantū est in ipso ille mētitur q dicit tanquā vez quod putat falsum.quantum enim ad animū⁹ eis attinet:qz nō quod sentit hoc dicit: nō vez dicit:quātus vez inueniatur eē quod dicit.nec vllo mō liber est a mendacio qui ore nesciens vez logtur. sciens aūt voluntate mentitur.nō cōsideratis itaqz rebus ipsis de qbus aliqd dicit:sed sola intentione⁹ dicētis:melioz est qui nesciens falsuz dicit:qm̄ id vez putat quā qui mentiendi animū sciens gerit:nesciens verum esse quod dicit. Item gelasius papa.

Non mentitur q animum fallendi non habet.

Beatus paulus apostolus non ideo qō absit fefellisse credendus ē:aut sibi extitisse ꝓtrarius:qm̄ cū ad hispanos se promisisset iturū dispositione diuina⁹ malorubus⁹ occupatus ex cāis implere nō potuit quod ꝓmisit.quantuz enim ipsius voluntatis interfuit hoc ꝓnunciauit quod reuera voluisset efficere. quantū enim ad diuini secreta cōcilij que vt homo oia nō potuit: licet spū dei plenus agnoscere: superna prętermisit dispositione preuentus Nec qz beatus petrus apostolus ꝑ affectu diuine reuerentie ipsi domino rñdit: Non lauabis⁹ mihi pedes in eternum:fefellisse qō absit aut in sua pūtabitur minime ꝓstitisse ſnia: qz mox eidē diuine volūtati cesserit

a ¶ Ille.mendaciū.stricte sumitur hic mendaciū.largiꝰ sumitur cū dicitur falsitas est veritatis imutatio.vt in auc.de fide instru.ꝛ cau.I prin.col.viij.

b ¶ Fallere.fallere aliquem in ꝓtractu aliquo minus peccatū est q̄ falli ab aliquo circa articulos fidei.in his enim que spectant ad fidē non multū differūt inter se fallere ꝛ falli.v°.xxvj.q.j.si cupis.

c ¶ In quibus reb⁹.sicut hoc an planete moueā tur ꝓtra firmamentū vel cū ipso.an bō ꝛ non bō eandē spēm significant.

d ¶ Aliud.nota diffinitionē erronis.vt.xxxviij.dis.q̄uis ꝛc.sedulo.

e ¶ In ipsaꝝ.que dicūtur ꝛ nō creduntur sicut i cō tractibus.

f ¶ Fallatur.siue per negligētiam siue non.

g ¶ Ubicūqꝫ .i. ēlitercūqꝫ.

h ¶ Se iuncta sunt.q.d.minus malū est falli:re in contractibus q̄ falli in fide.ꝛ sic non ob.xxvj.q.j.si cupis.

i ¶ Primū est.religionis. sicut iesum nō eē passum vel nō esse natū de virgine.j.q iiij.§.notandum.

k ¶ Condītione.potius.n. dꝫ oīa mala pati q̄ tali malo cōsentire.xxxij.q.v.ita ne

l ¶ Ut nulli ꝓsit. vt est mēdacium detractoris vel falsi testis in cā criminali. simile dicit ler.non est ferendus q vult obesse ꝛ nō ꝓdesse.ff.ō rei ven.in fundo.

m ¶ Tertiū.vt obsit.vt mēdaciū testis in cā pecuniaria

n ¶ Immundiciam.tūc.n. magis obesset.

o ¶ Mirū est.q.d.mirū ē q̄ ita vult aliquis mentiri vbi nulla vertitur vtilitas qdaꝫ tñ habent merū mendaciū.

p ¶ Placendi.quod faciūt adulatores ad hoc vt placeant.vt.xlvj.d.sunt nōnulli. tñ adulatio qñqꝫ est veniale peccatū.vt.xxv.di.§.alias.

q ¶ His oībus.q.d.precedētia sunt mortalia ꝛ sequētia sunt venialia.

r ¶ Iniuste.secus si iuste.vt si fecerit auctoritate iudicis.

s ¶ Septimū.in hoc differt septimū a sexto.qꝫ illud ꝓdest ad periculū persone.sed istud ad euitandum periculum damni.

t ¶ Et nulli. hic dī q̄ nulli obest.ꝛ tñ obest ei qui mētitur ꝛ sic est ar. q̄ ipsa psona ō qua fit sermo. vel ad quā fit sermo.nō includitur i generali sermōe ff.cōia. pre. quicquid venditor. ar. ꝓtra xxvj.di.deinde.ꝛ.ff. de pig. paulus.§.vlt.vbi dicitur q̄ si seru⁹ obligauerit omnia bona domini sui.ipse intelligitur obligari.

v ¶ Ut ab immūdicia. vt si volēti ꝓtrahere cū soluta dicam eā esse ꝓiugatā.ꝛ ꝓdest ei istud ad cōseruandā pudicitiā. Et nota q̄ hec tria mēdacia in hoc ꝓueniūt q̄ p ea alicui ꝓdest mentiēs. ꝫ nulli obest. Sed differūt in hoc q̄ vnū ꝓdest ad euadendū damnū rex.aliud ad euitandū periculum vite.tertium ad pudicitiā conseruandam.

x ¶ Cum alterius.sic.xiiij.q.v.deniqꝫ.xi.q iij.si quis vero. periculosa est.n.talis cōpensatio.xiiij.di.q̄ ait.pōt tñ ubi aliquis cōsulere cū alterius iniuria.dū tñ non eo ꝓposito faciat vt alij noceat.ꝫ tñ vt sibi ꝓsit vt.ff.de aqua plu.ar.l.j.§.deniqꝫ.nec tūc facit iniuriā cū suo iure vtitur vt ex de elec.cū ecclesia.ꝛ extra ō ap.bone

y ¶ Placendi.adulationis cā.ꝛ ē si.xxij.q iiij. obiciuntur.xcij. di.cantantes.

z ¶ Ad sempiternam Sꝫ qualiter ꝓt aliqs ad eternā salutē duci p peccatū. Resp. indirecte vt si monachus dicat regulā suā esse dulcē ꝛ per tale mendaciū lucretur aliquē ꝛpō.ꝛ est si.j.q.ij.quā pio.xlv. d.de iudeis. ꝛ sic ꝓpz q̄ nullus debet mentiri vt ali⁹ piculū corporis vel rex euitet.xiiij.di.q̄ ait.ꝛ j.co.faciat.

a ¶ Perficiende.i.salutem alterius nemo dꝫ ꝓferre ꝓprie fidei.

b ¶ Factis.q. d. licet nos dicim⁹ q̄ nemo debet mentiri ꝓ vita alterius.nō iō aliqs ita crudelis vel impius sit q̄ nō defendat talem facto licet verbo nō possit ꝛsistere

c ¶ Quia ꝛ in bonis idest inter bona.

d ¶ Prefert.vt.xxxij.q.v. tollerabilius.

e ¶ Dānabilius.electiue ponitur.ꝛ ē sensus.malū qō ꝛos facimus. s.mendaciū ē nobis dānabile. sed quod sciuimus fieri homicidiū nobis nō est damnabile.

f ¶ Recedit.nō videt hoc vex. qꝫ min⁹ peccat septīo genere mēdacij q̄ octauo. quia maius malū vitatur per septimū mendacium q̄ ꝓ viij.ad hoc dico qꝫ recess⁹ iste nō ꝓsideratur fm ordinē mendaciorꝫ quez hic enumerat.sed potius cōsideratur circa qualitatē primi mendacij Nam primum mendaciū cōsistit in religione qō maximum ē. vnde est maximū peccatū sic in hoc mentiri.quāto ergo magis receditur a religione. tanto est minus peccatū.vel dicas q̄ tria vltima peccata non differunt inter se nisi fm qualitatem facti. ꝛ ita non reputat ista tria mendacia ꝓ diuersis.io.

g ¶ Am humilitatis. sed non ne bonaꝝ mentiū est ibi recognoscere culpam.vbi culpa nō est

nitus euitatis atqꝫ reiectis sequitur sextū genus quod nulli obest ꝛ prodest alicui:velut si quispiam pecuniam alicuius iniuste tollendaꝫ sciens vbi sit nescire se mentiatur. Septimum genus mendacij est quod ꝛ nulli obest ꝛ prodest alicui velut si nolens hominem ad mortē que ꝛ situm prodere mentiatur. Octauū genus mendacij est:quod ꝛ nulli obest ꝛ ad hoc prodest vt ab imminēdicia corporali aliquem tueatur. Non est igitur mentiendum in doctrina pietatis quia magnuꝫ scelus est ꝛ primū genus detestabilis mendacij. Non est igitur mentiendum secundo genere quia nulli facienda iniuria est. Non est mentiendū tertio genere:quia nulli cum alterius iniuria est consulendum. Non est mentiendum quarto genere ꝓpter mendacij libidinem que per se ipāz viciosa est. Non est mentiendum quito genere:quia nec ipsa veritas placendi causa hominibus enunciāda est quanto minus mendaciuꝫ quod per se ipsum quia mendaciū est vtiqꝫ turpe est. Nō est mentiendum sexto genere.neqꝫ enim recte testimonij veritas pro cuiuscunqꝫ temporali commodo ac salute corrumpitur:ad sempiternam vero salutem nullus ducendus est opitulāte mendacio. Neqꝫ septimo genere mentiendum est.non enim cuiuqꝫ commoditas aut salus temporalis perficiende fidei ꝓferenda est nec se quisquam in recte factis nostris tam male moueri sentiat: vt fiat etiam animo deterior longeqꝫ a pietate remotior. Nec octauo genere mentiendum est: qꝫ ꝛ in bōis castitas anime pudicicia corporis ꝓfertur ꝛ in malis quod ipsi facimus eo quod fieri finim⁹ nobis dānabilius est. In his antē octo generibus tanto qſqꝫ minus peccat:cuꝫ mentitur : quanto magis a primo recedit. Quisquis autem esse aliqō genus mendacij quod peccatuꝫ nō sit putauerit decipiet semetipsuꝫ tuto iter:cum honestum se deceptorez arbitretur aliorum. Item ang.ō verbis apostoli.

Non licet alicui causa humilitatis mentiri.

Am humilitatis causa mentiris si non eras peccator antequam mentieris mentiēdo efficeris quod euitaras: veritas autem ipsa in te non est nisi te ita direris peccatorem: vt etiam esse cognoscas. veritas autem ipsa est vt quod est dicas.nam quomodo est humilitas vbi regnat falsitas. Item grego.

De eodem.

vt.ſ.di.v.ad eius.Rñ.in genere pōt quis dicere ſe eē peccatorem quia nemo ſine crimine viuit.vt.xxv.di.Ꝯ.cris.ꝛ recognoſcendo in ſe culpā eſſe nō peccat dūmodo hoc credat verū eſſe qđ dicit.xl.di.ante oia.ꝛ.ij.q.vij.Ꝯ Ꝯ.ſed ſpāliter dicēdo aliquod peccatū de ſe cuius ꝓtrarium credit mortaliter peccat.Sed obijcitur de ſacerdote,qui oia crimina ſpāliter ō ſe cōfitetur.ſed dic ꝙ illud facit in perſona eccleſie nullus enim vicius eſt quod non reperiatur i aliquo mēbro eccleſie.vel dic vt dicit auguſti.ꝙ ivno peccato multa peccata pñt notari.cum.n. qs peccat mortaliter cōmittit homicidium occidēdo animā ſuā. cōmittit furtum quia ſe ſubtrahit deo adulteriū qr recedit a deo ꝛ fornicatur cū diabolo.periurium qr fidem ꝓmiſſam i baptiſmo nō ſeruat.ꝛ ꝙ dicit in omnibus vicijs i quibus miſer hō peccare pōt ꝛc.ibi cōprehenduntur genera ſingulorū.ꝛ nō ſingula generum.tres enim ſunt modi peccandi.ſ.delectatione cōſenſu ope. ſ.de pe.di.ij.ſicut.

a ℂ Falſitas.qr duo ꝓtraria non poſſunt eē in vno ſubiecto vt xxxij.q.j.ſcum renunciatur.

a Ncauti.

b Non ita.

c Ubi.reb⁹.magis enim eſt mentiri de deo ꝙ de homine.

d ℂ Qui ꝓſulēdi.rōne ꝓſilij nemo peccat vel obligatur.dūmodo non ſit fraudulentum.vt.ff.de reg.iu. ꝓſilij.ꝛvbi alias non erat facturus ille cui ꝓſulitur.vt.ff.mādati.ſi remunerandi.§. vbi mādanero.qñqz nō tenetur plus conſulens ꝙ faciens.vt lxxxvj.di.tanta.

e Ec artificioſo. vt ſi hoc modo dicat.iſte equus neſcit ſtandere arborem intendens ꝙ neſciat ire ſuper pontē. ꝛvbicūqz aliqs obſcure vel ambigue loqtur.vt.ff.de iure fiſci. ſta.

f ℂ Mentitur.vt lędat aliquem.ſecus ſi iocoſe mētiatur.vt.j. c.pr.Quid ergo dicis de abraam.nōne mentitus eſt cū aliō gereret in aio.vt.j.e.§.abraā Item quid de paulo qui dixit.neſciui qr princeps eſſet cū ſciret vt.xxiij. q.j.paratus.Item qđ de mendacio ichu.qui aliō in aio gerebat vt.j. e.vnlem.Ad hoc dicendū eſt qr abraam myſtico intellectu verū dixit oīa deus patrem ꝛ filiū in fine temporū reuerſurū ad iudeos.cū oēs reuertētur ad ipſum.Paulus per illa verba ꝓdixit deſtructionē regni iudeorū futurā venientē rpo.Item Jehu nō fuit mentitus ſed ironice locutus eſt.vel dic ꝙ inſpiratōe dīuina hoc dixerunt.vt eē de divor.gaudem⁹.

g Ne quis arbitretur.nō occiditur.videtur ergo ꝙ pfectus homo mor aliter peccat mentiēdo pro vita alterius,ꝛ ſic erit deterioris ꝛditionis perfectus ꝙ imperfectus.Ad qō notandū ꝙ tripler eſt genus mendacij.malignitas qō fit cā decipiendi.ꝛ illud oībus eſt mortale peccatū,iocoſitatis vbi nemo leditur.ꝛ illud nulli eſt mortale peccatū,benignitatis ſiue pietatis quod fit pro ſalute alicuius.ꝛ de illo dicitur qō eſt mortale perfectis,veniale imperfectis.Sed quare nō eſt mortale potius illud peccatū qō fit ioco ꝛ per qō nulli ꝓſunt ꝙ iſtud per qō proſunt alicui.Rñ. ꝙ illud nō fit er aio.ſed iſtō fic.ꝛ per illud intendit decipere.per iſtud nō.Et intelligas hic perfectū ſolum illum qui ex toto renūciauit oīb⁹ pōpis ſeculi,qui ſi ꝺcederet ſtatim ſalvaretur.ſed cū nullus debeat peccare venialiter ad hoc vt alter liberetur a morte.vt.ſ.c.primū.qualr er ḡo rñdebit ille a quo queritur ab hoſte.eſt talis i hac domo ſi tacet.ꝓſumit cuz eē in domo.ſi aūt fatetur.reus erit homicidij.Rñ.tacere pōt ꝛ lz alter preſumat malū ex taciturnitate.hoc.n.ei non imputatur.abſit.n.vt ea q̄ bona ꝛ licita facimus ꝛc.vt xxiij.q.v.de occidendis.vel per equiuocationē caute deludat interrogantem.dicendo nō eſt hic.i.non comedit hic.ſicut abraam fecit.ī.e. queritur.hoſtem enim caute poſſumus deludere.xliij. di.in mandatis.non obſtat xi.q.iij.quiſqs metu.vbi dicitur ꝙ veritatem occultare idem eſt qō dicere falſum. ſed illud verū eſt in teſte.itez nō obſtat.xxv.q.ij.preſcriptiōe.qr obtinet circa iudicia.

b ℂ Nonnullam.qr facit vt conſulat ꝓmo.

i ℂ Duplex.ſ.xi.q.iij.anteceſſor.

k ℂ Furens.ergo ſemp ſub intelligitur hec ꝛditio ſi res in eodem ſtatu manſerit. vt ff.de ſo.cū quis.in princ.eē de iureiu.quēadmodū.ꝛ eſt hic ar.ꝙ ꝓ nouū caſum nouum datur auxilium.vt eē de offi.del.inſinuante.ff.de inter.ac.de etate. Itē arg.ē hic.ꝙ verba generalia non extenduntur ad ea de qbus non eſt dictum vel cogitatum vt.ſ.e.beatus.xi. q.iij. anteceſſor.ꝛ.ff.de tranſac.cū aquil.eē de deci.cum multiplici.ꝛ extra de relti.ſpo.audita ꝛc.

l Ndicat hō.qō poteſt er hoc ca.habeſ ꝙ ſolum illud dicimur poſſe facere quod iuſte facere poſſumus.qñqz hec dictio poſſe ſiḡ denotat potentiam iuris vel facti.vt eē de reſcriptis, ſciſcitatus.quādoqz potentiam facti tantum.vt.viij.q j.moyſes.qñqz refertur ad honeſtatem.de pe.di.ij.cbanepos proculo.

Ncipit ſecunda pars.

Ncauti ſunt humiles qui mendacio ſe illaqueant. Item augu.ſuper ioannē.

Non licet alicui mentiri vt arrogātia vitetur.

Non ita caueatur arrogantia vt veritas relinquatur. Idē in enchiridion.

Non oē mendaciū eque peccatū ē

Ubi autem non abſurde videtur omne quidem mendaciū eſſe peccatū.ſed multū intereſt quo animo ꝛ de quib⁹ rebus quiſqz mētiatur. Non enim ita peccat qui cōſulendi⁹:quomodo ille qui nocēdi volūtate mentitur:nec tantū nocet qr viatorē mentiendo in aduerſum iter mittit quantū is qui viam vite mēdacio fallente depravat. Itez augu.in lib.de conflictu viciorum atqz virtutum.

Nō eſt aliquo mō qlibet decipiēd⁹

Nec artificioſo⁹ mendacio nec ſimplici verbo oportet quemquā decipere qr qūolibet mentitur⁹ qui occidit animam. Item aug. in.v.pſalmo.

Pro temporali vita alicuius pfectus mentiri non debet.

Ne quis arbitretur perfectuz ꝛ ſpūalem hoiem pro iſta temporali vita morte cuius ſua vel alterius nō occiditur⁹ aīa debere mētiri.ſed qñ aliud eſt mentiri:aliud ē verū occultare.ſiqdem aliud eſt falſum dicere:aliud verum tacere.vt ſi quis forte nō velit ad iſtam viſibilē mortem hoiez ꝓdere:paratus eſſe dz verum occultare non falſum dicere:vt neqz prodat neqz mentiat: nec occidat animā ſuam pro corpore alterius. Duo vero ſunt genera mendaciorū in quibus nō eſt magna culpa ſed tñ nō ſunt ſine culpa cum aut iocamur aut ꝓmo cōſulendo mentimur. Illud aūt primū in iocando iō nō eſt perniciosuz qr nō fallit.nouit enim ille cui dicitur cā iocandi fuiſſe dictū:ſcōm autem ideo minus eſt:qr retinet nōnullaz⁹ benivolentiam. Illud vero qō non habet duplex cor:nec mendacium quidē dicendū eſt:verbi gratia tanquam ſi cui gladius cōmendetur:ꝛ ꝓmittat ſe redditurū:cuz ille qui cō mendauerit poposcerit:ſi forte gladium ſuū repetat furens⁹:māifeſtū eſt nō eſſe reddendū:ne vel ſe occidat vel aliū:donec ei ſanitas reſtituatur.hic iō non bz duplex cor:quia ille cui cōmendatus eſt gladius cū ꝓmittebat ſe redditurū poſcenti nō cogitabat furentē poſſe repetere manifeſtuz eſt nō eſſe culpandū aliqñ verū tacere:falſum aūt dicere nō inuenitur ſanctis conceſſum. Idē in li.de mendacio.

Noſtro peccato alterius ſaluti cōſulere non debemus.

Uaciat homo⁹ etiam pro tēporali ſalute hominū quod pōt. cum aūt ad hoc ventū fuerit vt tali ſaluti niſi peccādo ꝓſulere nō poſſit tam ſe exiſtimet non bēre qd faciat: qñ id reliquū⁹ eſſe ꝓſpexerit quod recte faciet. Item Iſido.in ſynonymis.

De eodem.

Omne⁹ genus mendacij ſūmopere fuge:nec caſu nec ſtudio loquaris falſum.nec vt preſtes mētiri ſtudeas:nec qualibet fallacia vitam alicuius defendas:caue mēdacium in oībus. Item auguſtinus

De eodem.

Si quis ad te confugerit qui de mendacio tuo poſſit a morte liberari:nō es mentiturus.os.n.qō mentitur occidit aīaz:cū ergo mentiendo vita eterna amittitur:nunqz ꝓ cuiuſquā vita tpali mentiendū ē.

Itē aug.in li.qōnū geneſ.c.xlv.

Non deputantur mendacia: cū ea que non ſunt:ioco dicuntur.

Quod ait fratribus ſuis ioſeph neſciebatis:qr non eſt in angurio hō qualis ego.De hoc augurio etiā mandauit eis dicendum p hoiem qd ſibi velit:queri ſolet aut qr nō ſerio aut ioco dictū eſt:vt exitus⁹ docuit nō eſt habendum mendaciuz.mendacia enim a mendacibus ſerio aguntur nō ioco:Cum āt que nō ſunt tanquā ſint ioco dicuntur:nō deputentur mendacia. Sz in veteri teſtō multa permittebantur quor exemplis hodie vti nō lz.

Unde gregorius.

Aetez exemplo mentiri non licet.

Si quis per vetus teſtñ vult ſuum tueri mendaciū:quia mīn⁹ illic quibusdā fortaſſe nocuerit: dicat neceſſe eſt rez alienaz raptum⁹ retributionem iniurie⁹que infirmis illic ꝓceſſa ſunt ſibi nocere nō poſſe ritas.ff.de condi.inſti.filius quandoqz ad commoditatem.ff.de verbo.ſigni.

m Quod ℂ Reliquum.i.id ſoluz ſibi eſt relictum.

n Nōne.vt preſtes.i.vt proſis.io.

o Quod ait.vt eritus.ar.ꝙ per ꝓñtia ꝓbantur precedentia.vt.xxiij. q.j.c. j.ꝛ.j.q.j.cōſtat.ff.de ac.ꝛ ob.obligationum.

p Si quis per.raptum.rapinā cōmiſerunt filij iſrael.xiij.q.v.dixit.Et eſt hic ar.ꝙ vno ꝓhibito ꝓhibita ſunt oīa ſimilia.vt.ſ.di.iiij.deniqz.in fi. ꝛ extra de conſti.tranſlatio.

q ℂ Iniurie.tunc licuit ꝓpria auctoritate vlciſci iniurias.vt.xxiij.q.iij.cum in

lege.r.q.v.si audieris.hodie nō licet.vt.xxiij.q.iiij.inter.r.q.v.de occidendis.

a ¶ Insegtur.cū dicit:mihi vindictam:r ego retribuā.r cuz dixit:si quis percusserit te in vna maxilla.pbe ei aliam.xxiij.q.j.in prin.io.

b ¶ Quelibet.mereatur.i.de mereatur.

c ¶ Merces.ar.aliquē ꝓsequi penam r premium ex eodem facto sicut miles qui mittitur cā ignominie liberatur a sacramento.r est ꝓra id.ff.de ne.ge.siue.r.xvj.q.j.legi.

d ¶ Eterna.vides ergo ꝙ si aligs ꝓsperitatem habet in hac vita:per hoc aufertur ei spes eterne vite.vt de pe.di.iij.quid ergo turbamur.itē ex isto loco videt ꝙ iste mulieres que mentite fuerūt ꝓ salute alterius peccauerunt mortaliter.qz ꝓ veniali peccato nullus ꝓuatur eterna salute aug. tamen dicit eas venialiter peccasse.sed vt patet in gl.greg.super ero. vñ sumptū est illud.c.iste mulieres bis fuerunt mentite. Primo ꝓmiserunt pharaoni ꝙ omnes masculos interficerent.sed tūc bēbant in ꝓposito ꝙ nō interficerent: illud peccatum fuit veniale qz fuit ꝓ vita illoꝝ conseruanda.r de illo loqtur aug. Postea vero pueris reseruatis cuz redarguerentur a pharaone sunt mentite: cū dicebant hebreoꝝ mulieres bēre sciam obstetricandi rc. r tunc nō fuerunt mentite ꝓ vita pueroꝝ.qz illi iam seruati erāt,sed ꝓ ꝓpria vita ne interficerentur.r hoc mendaciū fuit mortale,ꝓpter hoc dānate fuerūt.quidam tñ dicūt ꝙ licet ꝓpter veniale peccatū non dānetur aliquis.tñ impedire potest aliquē ne saluetur.Sed hoc nō credo cū veniale peccatum non tollat gratiā nec eam impediat etiā si omnia venialia peccata aliquis cōmisisset.

e ¶ Potuit.si habuisset charitatem.

f ¶ Prophetauit,parabat.dominus.

g ¶ Captiose.i.caute.

h ¶ Non enim volebat.sed nūq nid volūtas abrae fuit ꝓtraria voluntati dei:nō.sz ipsa nolita fuerunt ꝓtraria. Abraam enim volebat interficere.r deus hoc ipm nolu it.s.ipsum abraam velle interficere.r sic eadem fuit voluntas.

que ōia cunctis liquet quanta animaduersione veritas insequit⁹ que nobis iam significatōis sue vmbra postposita in vera carne declaratur. Idem.

Obstetrices de pietate remunerare de mendacio sunt punite.

Quelibet culpa sequēti solet pia operatione purgari:quanto magis hec facile abstergitur quā mater boni operis pietas ipa comitatur.nōnulli vero obstetricū fallacia conantur asserere hoc mēdacij genus nō esse peccatuz:maxime qz de illis mentientibus scriptū est:ꝙ edificauit eis dñs domos:in q̄ magis recōpensatione cognoscitur qd mendacij culpa mereat⁹. Mā benignitatis eaz merces⁹ que eis in eterna⁹ potuit⁹ vita retribui:ꝑmissa culpa mendacij in terrena est recōpensatione declinata. Abraam quoqz loquens ad pueros suos ait: sedete hic cum asino:ego r puer illuc vsqz pertrāsimus:r cum adorauerimus reuertemur ad vos.Iz aliud se factuꝝ de liberaret:tñ excusatur a mendacio.Unde ambro.in li. ō patriarchis. Prophetauit abraam qō ignorabat.ipse solus disponebat redire imolato filio sed dñs ꝙ os eius locutus est qō parabat⁹. captiose⁹ aūt loquebatur cum seruulis ne cognito negocio aut impediret eū aliquis aut gemitu obstreperet aut fletu. Quandoqz aliquid iubendo significamus velle fieri: qō tamen fieri nolumus:sed experimētū obedientie querimus:sicut abraā a deo tentatus legitur:cū iussus est imolare filium quē dominus nolebat abeo occidi.Unde in eodē li. idez ambro. Nō enim volebat⁹ deus a patre imolari filium suuz:nec impleri hoc minus volebat:ꝙ ouem ꝓ filio imolandam obtulit:sed tētabat affectum patris si dei ꝑcepta preferret filio.r infra. Non injcias inqt manum in puez:neqz facias illi gc quā.affectum tuum inquisiui nō factum exegi: tentani mentem tuaz si etiam filio dilectissimo nō parceret ꝓpter me.non aufero qō ipse donani:nec heredez i video qē largitus sum nō babenti. Item biero.

Simulatio vtilis est in tempore assumenda.

Utilem⁹ simulationē r in tempore assumendam iehu regis israel nos doceat erēplum: qui cuz nō potuisset interficere sacerdotes baal:nisi finxisset se idoluz velle colere dicens:Cōgregate mihi oēs sacerdotes baal:rex achab seruiit ei in paucis:ego seruiā sibi in multis: r dauid quando mutauit faciez suā coram achis:r dimisit eum:r abijt

i Utilem.ar.ꝙ dolus ꝓtra hostē bonus est.vt.xxiij.q.ij.dñs.r.xliij. di.qz in mandatis.r.ff.de cap.r postli.re.nibil interest.C.de commer.r merca.l.ij.r.xliij.q.v.dixit.r de conse.di.ij.dixit dñs.sicut ecōuerso quedā dissimulare possumus.ff.de noua.doli.in fi.ar.cōtra.xxiij.q.j.noli,dolus vero vel simulatio ad fallēdum semp malus est.vt.xxvij. dist.ꝙ interrogasti.r xxij.q.j.certe.C.de la.li.tol.l.j.§.q pileati.

k ¶ Simulationem. vt falleret diabolum dicit enim auctoritas si diabolus eū filium dei sciuisset nūquam eum a iudeis crucifigi passus fuisset.

l Queritur.mentiri.ecce dic augu.ipsum mentitū.r tñ postea dicit ipsum non mētum. r hoc est notandū circa rescripta vel circa iudicia.an querendo vel narrando vel diffiniendo aliquid dicatur vt.iij.q.vj.hoc quippe.r sic ē hic ar.ꝙ interrogans nō confitetur.ar.cōtra.xxx.q.j. de eo.

m ¶ Sororem.hic ꝓz ꝙ nō quilibet scōus grādus fuit in lege,ꝓhibitus.extra de conuer.in fi.interrogasti Item ꝓz hic ꝙ licite per equiuocationem possumus hostē deludere.vt.j.§.pr.

n ¶ Faciat. nō obstat de conse.di.j.omnis ꝛpianus.vt ibi solui fic.xxiij.q.vj.si nulla.

o ¶ Item oppōitur. sed limitādo.r ita qñqz aliquis sumit potius appellationez ab accidenti q̄ a natura vt.ff.de origi.iur.l.ij. in prin.r.j.q.j.cito.

nec mix quānis iustos homines tñ aliqua simulare ꝓ tpe ob suam r aliox salutem:cuz r ipse dñs noster nō habēs peccatum nec carnē peccati:simulationem⁹ peccatricis carnis assumpsit:vt ꝓdemnans in carne peccatum:nos in se faceret iusticiam dei. Ecce que mēdacia sint venialia:r que dānabilia. Sz quez ritur quare dicat aug.nō esse mentiendum ꝓ tpali vita alicuius: cuz abraam descendens in egyptū rogauit saram vt sororem eius se esse mentiretur dicens:flouī qdē ꝙ pulchra sis mulier:r ꝙ cuz viderint te egyptij:dicturi sunt: vxor illius est: r interficient me seruabūtqz te. dic ergo obsecro te ꝙ soror mea sis:vt bene sit mibi ꝓpter te:r vivit anima mea ob gratiam tui:sed abraaz non mendacium dixit sed vez tacere voluit. Unde idem aug. ait in qōnibus genesis.

Quomodo abraā excusetur a mēdacio qz sarā sororē suā esse dixit.

Queritur cur patriarcha mentiri⁹ voluit:vt diceret sarā sororem⁹ suam:r nō potius deo commisit:qui si vellet eius pudiciciam apud pharaonem seruare posset.Iz veritatem voluit celari nō mendacium dici.soror enim dicitur qz filia fratris erat.r in hoc oēditur ꝙ nemo debet tentare deum suū:dū habet quid rōnabili ꝓfilio faciat⁹.fecit quod potuit:qō non potuit deo cō misit in quem sperauit.nec eū fides aut spes fefellit. si aūt interrogatus vxorem illā suā indicaret:duas res deo cōmitteret:r vitam suā:r vxoris pudiciciam. Itē oppōitur⁹ ꝙ iacob mentiēdo r sibi profuit:r alij nocuit:nec tñ reprehenditur sed cōmendatur:sed iacob dicēdo se esse esau primogenitū nō est, mentitus. nō enim dixit se esse primogenitum nascendo:sz ius primogenture illo vendente rite adeūdo:sic r xps⁹ ioānē dixit esse beliā non persona sz imitatiōe virtutis:Erat ergo iacob esau nō nascendo vt diximus sz emptione primogenitureō nō primogenito in primogenitū transeundo sicut r ipse esau primogenita vendēdo de primogenito nō primogenitus fieri meruit: sic r iudei cū essent filij abrae carne:qz non fuerunt filij eius imitatione:nō deputantur inter filios abrae:sed dicūtur filij diaboli:cuius filij sunt non nascēdo sz imitando. vñ a dño audire meruerunt si filij abrae estis: opa abrae facite: nunc aūt queritis me interficere hominē qui veritatem locutus sum vobis.hoc abraaz nō fecit. vos ex patre diabolo estis:r desideria patris vestri facere vultis.Ecōtra gētiles

a ℂ Prepucium.i.circūcisus es in prepucio ⁊ non in corde.cū tñ dixerit legislator.circūcidite vos ⁊ amputate prepucia cordis vestri.

b ℂ Reputabitur.i.gentilis reputabitur circūcisus.si seruat legem.

c ℂ Non nocuit.⁊ sic iniuriā non fecit,quia iure suo vsus est, vt extra ō elec.cum ecclesia.

d ℂ Nisi rea mēs.vt ℨ,e.homines.

e ℂ Audito.quia vox preconia paucis inotescit,vt.C.qūo ⁊ qñ iuder.auc.qui semel. ⁊ q tarde venit,ad iudicium, presumit nō audiuisse vocem p̄conis,vt.ff.de in inte.resti.diuus.⁊ edictū tñ ligat eos ad quos peruenit vt.lxxxij.di.proposuisti.in fi.ff.de decre.ab or. faciē.l.vlti. tamē hec nō est excusatio sufficiens. dum modo edictū fit publice .ppositum.vt.xvj. di.q.dicitis.

f ℂ Stragez, ⁊ hoc ei nō pficit si scienter cōtra edictū fecit. vt.ff. de re mili.l.iij. §.i bello.

g ℂ Laborans. illud enim potuit excusare ō ꝓse.di.v.discipulos

b ℂ Quia quātū. sic dicitur aliqd eē quātum ad se non quantū ad alios vt.xlix.di. c.vl.⁊ de consē.d. iiij. queris.⁊ j.q.j.q. quidam.

i Um ergo. obedientia Hec qō determiatur. ℨ.xv.q.vl.c.vl.ℨ.viij. q.iiij.c.nonne.

k Quod aūt illicita. Juramentū. sermodis dicitur illicituz.ex psona. ex re.ex fine.ex cā. ex ipe.ex mō. Ex psona dupliciter .vel ex psona eius qui iurat vel ex psona ei⁹ cui iuratur. nā si ipubes iurat nō tenet iuramentuz.vt.j.q.v.paruli Jtez si clericus laico iurat.j.q.v. nullus. Ex re etiā illicituz est iuramētū dupliciter. vt si res sit illicita q̄ iuratur.vt.j.e.i malis. ⁊ si res illa p quā iuratur non fit sacra. vt.ℨ.e.q.j.clericū per creaturas.⁊.ℨ.q.j .ꝓsidera. Ex fine illicitū ē vt si iuretur ppter electuz ⁊ ante electionē. vt.viij.q.iij. artaldus Ex cā.vt si ad damorem populi iuretur. vt.j.e.vnusqsqz. Ex modo est illicitum.vt si temere iuretur vel indiscrete.vt p̄ter necessitatem.vt.ℨ.e.q.ij c.ij.⁊.j.eo.c. si aliqd. Jtem iuramentū.ex

cum ꝑm originem carnis ab abraā essent alieni :tamē imitatione fidei ⁊ iusticie successerūt in filios abrae. vnde ab apostolo dicitur eisdem:si aūt christi:ergo abrae semen estis. hinc idem apostolus scribēs romanis ait:o tu iudee si circūcidaris nec legem eius obserues:circūcisio tua prepuciū facta est.quomodo ⁊ prepuciuz si iusticias legis custodiet in circūsionem reputabitur. Prefertur ergo vt ex premissis colligitur: imitatio opis origini carnis. veraciter ergo nō mendaciter iacob se dixit esau eē nec mentiendo:sed verū dicendo sibi ꝓfuit. alteri vero non nocuit:qz benedictionē sibi debitā accepit:nō alienā surripuit: Episcopus vero iste ō quo agitur ⁊ si falsum iurauit:tamen qz vt supra dcm̄ est reā linguā nō facit nisi rea mēs: nequaquā reus p̄iurij habeē. Probatur hoc etiā exemplo saulis: qui cum eēt in castris pugnaturus ꝓtra philisteos:iurauit se interfecturum quicūqz ante solis occasum comederet. Jonatas aūt filius eius non audito regis iuramēto cū pugnando magnam hostiū stragem' dedisset:⁊ salutē fecisset in israel. fame laborās vidit fauū mellis:quē regia virgaquā gestabat in manibus accepit ⁊ comedit. statiqz oculi quos fere fames clauserat apti sunt:⁊ facies eius exhilarata est.quo cōperto saul voluit eū dare neci:sed p̄cibus ⁊ pia populi supplicatiōe placatus mortis reuocauit sniaz ne interficeretur ille p quem salus data erat in israel.⁊ quo pugnante de manibus hostiū populus ille liberat⁹ fuerat. Ecce saul falsum iurauit.qz qō iurādo se facturū decreuit:precibus populi ꝓuocatus nō fecit. nec tamen p̄iurij reus arguitur.qz quantum in ipso fuit qō iurauit iplenit dū sniam mortis in filiū dedit:quā nō carnali affectu sed populi supplicatiōe reuocauit.

Q.iij.

Um ergo vt rōne ⁊ exemplo monstratū est:eps reus periurij non esset:ꝓsueta obediēt⁹ ab archidiacono sibi denegari non debuit. Cū etiaz si criminosum illū esse ꝓstaret ante diffinitiuā tamen sniam vt supra monstratū est:nulli clericoz suoz ab eo liceret discedere. ꝓstat ergo illicitum esse qō archidiaconus iuramento firmauit. vnde merito queritur an debeat seruari vel non.

Q.iiij.

Quod aūt illicita⁹ iuramenta seruari nō debeāt: in toletano ꝓcilio. viij. legitur i quo sic statutum est.

tpe est illicitum. vt si iuretur in.xl. nisi de pace cōponēda. vt.j.q.v. decreuit.qō hoc versu ppenditur. Quis cui qd per quod ad quid cur quō qñ. breuiter ergo teneas in hac qōne q̄ semper iuramentū est seruandum si est licitū. licet ēt illicitum fit ex mō iurandi.vt.j.c.si aliqd.⁊ extra de iureiu. debitores.

l Publicis,nō tolerabilius,nec peccat transgrediendo.vt.j.e.in malis ⁊.c.inter. lz tūc peccauit qñ iurauit.io.

Adelius est vota stulte ꝓmissionis nō implere:quā crimen cōmittere.

Publicis sacramētoz gestis quod de⁹ auertat:a quibuslibet illicita vl' non bona extitisset cōditio allegata:que aut iugulare animam patris aut gerere compelleret stuprū sacratissime virginis :nū quid non tollerabilius' esset stulte ꝓmissionis vota reijcere quā p inutilium ,pmissoz custodiam exhorrendam criminū iplere mensuram

Jtem āb̄rosius de officijs.li.j.

Aliqñ non expedit ,pmissum solue re sacramentum.

Et etiam cōtra officium' nō nunquā promissuz soluere sacramētum:vt herodes qui iurauit q̄ quicqd' petitura esset daret filie herodiadis: necez ioānis prestauit ne,pmissum negaret. Jtem in sermone sancti aug.epi de decollatōe sancti ioā.baptiste qui sic incipit cū sanctū euangelium legeretur.

Pietas fuit q̄ dauid nabal sicut iurauerat non occiderit.

Quod dauid iuramentū p sanguinis effusionez nō impleuit maioz pietas fuit. video dauid piū hominē ⁊ sanctū in iurationē temerariam' incidisse:⁊ maluisse nō facere quod iurauerat:quā iurationem suam hois fuso sanguine adimplere. Jtem. De eodem.

Iurauit' dauid temere: sed non impleuit iurationē.maioꝛi pietate ductus.ecce dauid sanctus iuramento quidē astrictus non fudit sanguinē hominis.sed eū falsum iurasse negare quis poterit:de duob⁹ peccatis minimum elegit:ſz minus fuit illud in cōparatione peioris:nā per seipsum appensum magnū malum est falsum iurare. Jtē Jsido. in synonimis li.ij.

Turpia vota seruanda non sunt.

In malis' ,pmissis rescinde fidē in turpi voto muta decretum. qō incaute vouisti ne facias. impia est ,pmissio que sceler' adimpletur.

Jtem beda in homelia.xliij.

Non est obseruandum iuramentū quo malum incaute promittitur.

Si aliquid forte nos incautius iurare ꝓtigerit:quod obseruatum in peiorem' vergat exituz:liberē illud salubriori ꝓsilio mutādum nouerimus:ac magis instāte necessitate peierandum nobis quaz p̄ vitando p̄iurio in aliō crimen grauius esse diuertendū. Deniqz iurauit dauid p deū occidere nabal virū stultum ⁊ impium: atqz oīa que ad eum pertinebant demoliri:ſz ad p̄mam intercessionē abigail femine p̄udētis mox remisit minas :renocauit ensem in vaginā: neqz ali

m Et etiam ꝓtra offm̄ i.pietatem.

n Quicqd.in hoc genali iuramento nō intelligitur iurasse.nisi quod licite facere potuit.vt extra de iureiu.quintauallis. ex' de elec. cām.ff.ō ope.li.si liber.⁊.ff. de ritu nup.l.generali.⁊.ff. de iu.do.si generalis.io.

o Quod dauid temerariam .iuramētum temerarium ⁊ incōsulto calore iracundie factū nō est seruandū vt hic.⁊.ij.q.iij.preuaricator.ioānes.

p Iurauit. peccatis. i. q̄ videtur peccata.cū alterū non est peccatum.io.

q In malis. aliō est i malis ꝑmissis. ⁊ aliud in malē,pmissis.primum non est seruandū.ꝑm sic,vt. j.e. c.priori.

r Si aliqd.peiorez.si. ex' de iureiu.si vero.

r Peiorem.item aliō exēplum pōt poni q̄ hic ponatur.vt si iurauī me peccaturū venialiter.tale iuramentū non debeo adimplere.qz adijcere peccatū peccato.vt j.e.diffinitio. ⁊ si temere aliquid iuratur qō est licitum adimplendum est.si tamen pp necessitatem nō possum adimplere.venialiter pecco vt.xxv.di.§.criminis.in fi.⁊ a licito iuramento. vt dicūt quidam.papa nō pōt absoluere.vt no.xv. q.vj.auctoritatem.sed ꝓtra eos est extra de iureiu.venientes.io.

a Non solum. contagio. quantū ad pplexionē animi. vt. xiij. di. nerui.

b In quo minus. quotiens enim aliqd fine captōe fieri nō pōt semper id qō minimū est sequimur. vt. ff. de reg. iu. quotiens. io.

c Quisquis. inbonestum. nō solum ergo iuramentum rei illicite non est seruandū. sed nec etiā inbonestē. immo si tendat ad inbonestatem. qñqz non est seruandū. iz possit seruari sine interitu salutis eterne. vt extra ō iureiu. quēadmodū.

d Quod ebrius. ergo promissio ebrij non tenet. vt. xv q. j. sane.

e Saltantium. ar. qd id qō ad damorē populi. pmittit non tz. ff. viij. q. j. iz. vt extra de elec. oftus. item alia rōne nō debuit tenere hoc iuramentum. qz ob reuerentiaz hospitū videtur pmisisse. z ea que ob reuerentiā alicui pmittuntur nō ligant vt. ff quaz rez act. nō datur. l. j. §. que bonorāde. sic ergo taciturnitas que fit ob reuerētiam aliquoz nō diudicat. vt. ff. de fur. l. pe.

f Dō amicitie. vel amētie

g De iepte. j. pr. cā. q. v. si nō iz. in fi. ctra. vbi dicitur qd votū illud fuit a spū sancto. sz dicas qd votū fuit iustum. sed talis solutio fuit iusta. hebrei tñ quidam reprehendunt etiā ipm iuramētum. z dicūt qdā qd si equus vel asinus ei obuiasset. nunquid illud obtulisset domino: quasi dicat non.

h Incōmutabilis sniam i. cōminationē. ea que dñs dicit cōminando vel cōmonendo bene reuocat. sed ea que asserendo dicit nō reuocat. vnde macrobius dicē qd triplic:ter contingit deos loqui.

i Cogitaui. i. video: cogitasse.

k Agne. reuocaſ. i. nō adimplere. nec dicit fallax si ad rei veritatem reuertitur. vt. xxxij. q. j. apud.

quid culpe se pro tali periurio cōtra xisse voluit. Item.

De duobus malis minꝰ eligi opz.

Non solum in iurando sz in oē quod agimus: hec est moderatio sollicitius obseruanda: vt si in talem forte lapsum versuti hostis iniciderimꝰ insidijs: ex quo sine aliquo peccati contagioꝝ surgere nō possumus: illum potius euadendi aditum petamus in quo minꝰ periculi nos perpessuros esse cernimus. Item ambro. de officijs.

Tolerabilius est iuramētum nō implere quā quod turpe est facere.

Quisquis simplicem sermonem proferat vas suū in sanctificatione possideat: nec fratrem circūscriptione inducat verboz. nihil pmittat inbonestum. aut si pmiserit: tolerabilius est pmissum non facere quā facere quod turpe sit. sepe pleriqz cōstringunt se iusiurandi sacramento: z cū ipsi cognouerint pmittendum nō fuisse: sacramenti tñ cōtemplatione faciunt qō spopōderunt: sicut ō herode supra scripsim⁹ qui saltatrici premiū quod turpiter pmisit: crudeliter soluit. turpe ē qd regnum pro saltatione pmittitur: crudele est qd mors pphete pro iurisiurandi religione datur: quanto tolerabilius tali fuisset piurium sacramento: si tñ periurium dici possit: qō ebrius inter vina iurauerat: quod z iuratus inter saltantium chozos pmiserat. infertur disco pphete caput: z hoc estimatū est fidei esse qō amicitie fuit. z post pauca de iepte disserens: miserabilis inquit necessitas que soluitur paricidio. melius ē non vouere quam vouere id quod fibi tis cui pmittitur nolit exolui. z post paululū. non semp igitur promissa soluenda sunt oia. deniqz ipe dñs sicut scriptura indicat frequenter suam mutat sniam. Itē ex eodem concilio tole.

Incōmutabilis deus quādoqz sua mutat statuta.

Incōmutabilis deus idēqz semper existens deiqz summa natura sepe sua in sacris litteris legit mutasse pmissa: z pro misericozdia tēperasse sniam. vnde licet sit impassibilis atqz incōmutabilis: crebro tamen eius z iuramenta leguntur z penitētia: que sacris extant mysterijs adoperta iurare nāqz dei ē a seipso ozdinata nullatenus cōuellere penitere vero eadem ozdinata cuz voluerit imutare. sic enim p hieremiā dicit: repente loquar aduersuz gentem z aduersus regnū vt eradicem z destruā z disperdam illud. si pniam egerit gens illa a malo suo: agam z ego pniam a malo qō cogitaui vt facerem eis. Item augu.

Sapientis est reuocare quod male loquitur.

Magne sapientie est reuocare hominem qd male locutus ē. Item ex cōcil. hilerdensi.

Qua pena ferlatur qui illicitum iuramentum facit.

Qui sacramento se obligauerit vt litigans cū quolibet ad pacem nullo mō redeat. pro periurio vno anno a cōione corporis z sanguinis domini segregatus reatū suum elemosynis fletibus z quantis potuerit ieiunijs absoluat. Ad charitatem vero que operit multitudinem peccatoꝝ: celeriter venire festinet. Item.

Non oia promissa soluenda sunt.

Non semper pmissa oia solnē da sunt. deniqz ipse dominus frequenter suam mutat sniam sicut scriptura indicat. Itē isido. sniaz li. ij.

De eodem.

Non est obseruandū sacramētum quo malū incaute pmittitur. veluti si quispiā adultere perpetuam fidem cū ea permanendi. polliceatur. tollerabilius est. n. nō implere sacramentū quam permanere in stupri flagitio. Itez ex cōcil. toletano. c. viij.

Male iurans penitentiam agat.

Necesse est vt male iurans dignam agat penitentiaz: eo qd nomen dñi cōtra preceptum illius sumpsit in vanū: qri exodo scriptū est: neqz enim insontem hēbit dñs eum qui sumpsit nomen dñi dei sui frustra. Item z in leuitico.

De eodem.

Non periurabis in noie meo: nec pollues nomē dei tui ego dñs. malū tamen quod factuz fese sacramēto denouerat oio nō faciat qz stulta vota frangēda sunt. Itē ex decreto sotheris pape. c. iij.

Juramentu quo malu incaute promittitur non est seruandū.

Si aliqd forte icautius nos iurasse ptigerit quod obseruatū in peiozem vergat exitū: illud salubriozi ꝓsilio mutandū nouerimus. z magis instante necessitate piurandum nobis quā pro facto iuramento i aliud crimen maius esse diuertēdum. Itez ex cōci. elibertano. c. j

Temeritas emendetur cuz incauta diffinitio soluitur.

Diffinitio incauta laudabiliter soluenda est nec ē preuaricatio sz temeritatis emēdacio. Itē

Illicitum iuramentum non est seruandum.

Actione quarta septime synodi ioānes apocrisarius orientaliū sedium dixit. Significat sermo patris nostri sophronij qd melius sit iurantez piurare quā seruare sacramentum in fractione sacraz imaginū. hoc aūt dicimus qz sacramēto quidā se excusant. Tharasius patriarcha dixit qz pater sophronius noluerat bonitatem dei ppterea transgredi voluit impiū iuramentum.

Itez tharasius patriarcha dixit: herodes seruauit iuramētū z periit petrus vero negauit cū iuramento z cōuersus fleuit z saluatus est. om-

l Qui sacramēto vno. ſ. e. q. j. c. vl. contra. vj. q. j. qui cunqz. ibi imponitur septēnis pnia pro periurio. sed ibi loquitur cū quis trāsgreditur licitum iuramentuz. hic loqtur cum quis temere iurat. sz nōne qui temere iurat rem illicitā mortaliter peccat. ergo septēnis penitentia vz ei imponi vt. xxxiij. q. ij. hoc ipsum. Rñ. regulariter imponitur septē annoz penitentia. sz ex cā diminuitur vl augetur illud tps. xxvj. q. vij. tpa. tamen hic nō negatur quin per septez annos debeat penitere. sed hoc solū dicit qd a cōione corporis xpi vno āno separatur.

m Non semper.

n Non est obseruandum.

o Necesse ē vt male. distinguitur tñ an soleniter iuret. an incursu verboruz. tūc venialiter peccaret. vt. xv. distincti. §.

p Salias.

q Aliquid.

r Diffinitio. i. affirmatio.

s Soluenda ē. i. frāgenda est.

t Emendatio. nō n. peccat frangēdo tale votū. sz in hoc peccat qd temere iurauit vt. xxxiij. q. v. vna. sed nūquid tale iuramētum qd temerariū est i. dere illicita factū inducit depositionē vel infamat. ar. qd sic. vj. q. j. quicūqz scies. z. c. infames. z. j. e. q. v. si quis ꝓiectus. z ē de iureiu. querelā. Sed ꝓtra extra ō iureiu. c. sicut. Ego non credo tale iuramentū infamare vel ipedire electionem factā vel faciendā. de hac materia notaui. lxxxv. dis. archidiaconus. io.

t Actione. piurare. quo ad finis litudinem facti.

a Omne.nisi qñ peccatur in spūm sanctū ita q̄ fit impenitens.
b Iquis preuentus.i.decceptus.
c Vt diffiniat.i.intendat.
d Tribus.si quidem soluenda sunt.i.irritanda.
e Jurat.scienter.
f Jurat.ignoranter.
g Cōtradicentib⁹. infra annū.vt.xx.q.ij puella.

b Iad peccatū. verūtū.Sed q̄ro qualiter possit qs fidem frangere i maleficijs socio cū nec in istis possit ꝓtrahi societas.vt.ff.ꝓ so.q̄ aūt.ꝛ l.l.se.nec aliqua obligatio ꝓtrabitur i turpib⁹.vt.ff.de ver. obli.generaliter.Imo magis peccat tradendo socio ptem q̄ retinendo sibi.q̄ alij nō possumus solue q̄ alij debetur.vt eē de iureiur.eam te.Sz dicas illud qđ hic dicitur referri ad erroneam alicuius opinionem.vt si qs credat se teneri ex tali iuramēto si nō satisfaciat erronee cōscientie mortaliter peccat.vt eē de simo.p tuas.ꝛ ita peius appellatur quantum ad errantis opinionē.ꝛ ita q̄ñq̄z consulitur alicui adimplere tale iuramentū ad qđ tamē nō tenetur.ꝛ hoc iō vt satisfaciat cōscie ipsius ꝛ sic intelligo illō qđ legitur extra despō.commissum.

i Conqueritur.nō pōt in iudicio cōqueri. qa ex improbitate nemo ꝓsequitur actionē.vt. ff.ō fur.itaq̄z fullo.nec iudiciū cōdinidundo locum hz inter predones.vt.ff. cōidi.l.cōmunidiuidundo.§.inter predones. nec pro socio. ff. pro soc. nec pretermittendū.imo si quis rōne illiciti iuramēti aliquid petit pstabit alteri.x.libras auri.i auē. col.v.scenicas nō solum ꝛc.

k Potius.i.q̄ potius dz fides in bono seruari.
l In bona.i.l bono.
m Si sentit.idest intelligit.
n Quā inique.i.q̄ iniquuz. nō seruaret fidem in illicitis.
o Non fuerit.societas vel fides.

p Qlier.si nec adultero: ita q̄ ꝓtrabat cū adultero tertio.ꝛ tūc peccatum accumulat peccato.

q Iter cetera.ma ne⁹ eniz peccatū bonus deus indulget:si quis ex toto coꝛde peniteat. Sancta synodus dixit:sic docet sancta scriptura. Item leontius epūs focie dixit.scriptum est: iuramentū mendax ne diligatis:qua de cā iuramentū nostrū mendax dissoluatur quasi nullam virtutem habens.

Item Isidorus.

Non obseruentur iuramēta que sunt contra diuina mandata.

Si quis preuēt⁹ fuerit: vt diffiniat agere aliquid eoꝛ q̄ non placent deo:penitentiā agat:ꝛ quod ꝓtra mandatū domini statutum est in irritū renocetur. Item hiero.in li.de natura rez.Tribus si quidē modis iuramenta cōtracta soluenda sunt.primo cū quis male iurat. scōo cum quis incaute iurat nō putans hoc esse peccatuz.tertio si pueri vel puelle in domo parentum se iuramēto cōstrinxerint patribus postquā audierint ꝓtradicentibus. Ecce q̄ iuramēta illicita laudabiliter soluūtur.dānabiliter obseruantur:qđ tunc intelligendum ē quando iuramentū illicitum deseritur:vt ad bonū redeatur.ceteruz si ꝓpterea deseritur:vt in aliud malū transeatur. illicitum sacramentum dānabiliter seruatur:sed damnabilius contēnitur. Unde augustin⁹ de bono cōiugali.

Non est appellanda fides: que ad peccatū faciendum admittitur.

Si ad peccatum admittenduz fides exhibeatur:miꝛ si fides appelletur. veꝛ tamen qualiscūq̄z sit:si ꝛ ꝓtra ipsaz sit peius est: nisi cū ꝓpterea deseritur: vt ad fidem veram legitimāq̄z redeatur.i. vt peccatum emēdetur voluntatis prauitate coꝛrecta:tanq̄z si quis cum homineꝫ solus expoliare nō possit:inueniat sociū iniquitatis:ꝛ cuz eo pactiscatur: vt simul id faciāt:spoliūq̄z partiātur quo facinoꝛe cōmisso totum solus auferat.dolet quidez ille ꝛ seruatā sibi fidem nō esse cōqueritur. veꝛ in ipsa sua querela cogitaꝛe dz potius in bona vita ipsi humane societati fidem fuisse seruandam:ne preda iniqua exhoie fieret si sentit quā inique sibi in peccati societate seruata nō fuerit ille qppe vtrobiq̄z perfidus ac ꝓfecto scelerator iudicandus est. Item.

Si ꝓpterea fides nō seruatur: vt ad bonum redeatur non ideo violari dicitur.

Qlier si fide cōiugali violata fidem seruet adultero: vtiq̄z mala est:sed si nec adultero peioꝛ. poꝛro sed eaz flagitij peniteat:ꝛ ad castitatem redīēs cōiugalem pacta ac placita adulterina rescindat: minoꝛ si eaz fidei violatricem vel ipse adulter putabit: Ex his itaq̄z apparet q̄ si quisq̄z vt diximus illicitum iuramētum nō seruauerit: vt i aliud maluz pernicioſum declinet: tanto grauius delingt quāto damnabilius accumulātur peccata peccatis.si aūt ꝓpterea deseritur vt ad bonū redeatur :nihil culpe ꝓ tali piurio ꝓtrabitur.potius defenduz est si in aliquo illius iuramēti occasione nos deliquisse ꝓtigerit. vnde aug. scribit seuero mileuitano epō ꝓsulenti de quodā bubaldo :q a cō sanguineis cuiusdā pellicis coact⁹ fuerat iurare se illam ductuz in coniugem: nec matri sue vel fratribus vlterius necessaria ministratuz. rescribit ergo beatus aug. vt diximus seuero mileuitano epō ita dicens.

De quodā bubaldo qui iurauit se non ministraturū necessaria matri ꝛ fratribus.

Inter cetera vt rogaueras a patre nostro ambroſio q̄sini:qđ tibi charissime agēdū sit de bubaldo parochiano tuo qui captus ꝛ timore necis impulsus sue ꝓcubine iuramento firmauit ipsam incōiugē suscipere:ꝓpriāq̄z matrem cū fratribus de domo expellere:nihilq̄z eis alimonie vnquā impendere: quia vero quā prius hūerat nō est peccatum in coniugē suscipere.matrimoniū sit in deo firmū ꝛ stabile.poꝛro iuramentū non ob hoc fuisse istitutum inuenitur: vt esset vinculuz iniquitatis vel matricidij vel fratricidij seu cuiusq̄z criminis.nec credo sacramentū ad hoc debere fieri: vt iniusta iuratio suoꝝ bonoꝝ sit iniuste iurantibus expoliatio:ꝛ accipiēti eternā dānatio.periurij nāq̄z percutitur pena ꝛ velut homicida i extremo examīe a iusto iudice degrādinabitur per quē sacrosanctū euāgeliuz ad iniustū ꝛ illicitū ꝛ deo minime amabile quasi testimoniū iuste ꝛ humane petitionis adducitur. foueat itaq̄z bubaldus matrem ꝛ fratres:ꝛ lugeat si coactione ꝛ timore iuramēti aliquid defuit matri. q vero eū iurare coegerunt quod nō debuit:reatu periurij impliciti teneātur.iniuria quippe iniuste irrogata eius est infamia q facit.nec enim vllo mō ad opprobriū coacte volūtatis trahitur:quod illicita cōditio necessitatis extorſit. Sed cuz his oībus illicita iuramēta non seruanda ꝓbentur.opponitur q̄ iosue gabaonitas ꝓtra ꝓceptuz dñi non deleuerit: q̄ seniores israel iuramēto cum eis pacē firmauerant.Sed no tandū est q̄ seniores israel ꝛ si scirēt a dño esse imperatū vt delerent gētes terre ꝓmissionis:decepti tamē trimoniū.videtur er loco isto q̄ coactio ꝓditionalis nō impediat matrimoniū. sicut nec impedit alia sacramēta.nec impedit sacramentū baptismi. vt.xlv.di. de iudeis.nec sacramentū ordinis.vt.lxxiij.di.vbi ista. Item alia rōne.q̄ hoc sacramentum seruari pōt sine interitu salutis eterne.ergo est seruādum.vt eē de iureiu.si vero. Sed ꝓtra matrimonia dīt esse libera.ꝛ ibi animus dz gaudere plena libertate, vt eē ō spon.requisiuit.ꝛ.c.cū locū. ad hoc dicūt quidam q̄ tal est cogendus ducere mulierem.quā coactus despōsauit.si tñ nullo modo voluerit.cessare debet ecclesia a coactione.alij dicunt q̄ oībus modis est cogēdus.ꝛ qđ dicitur in illa decre.requisiuit q̄ sit potius monēda q̄ cogenda.ergo ponūt potius.i.pius.sic exponitur.xxiij.q.iiij. nō inuenitur.in fi. vel intelligunt q̄ñ tales fuerūt psone q̄ vehemēter pſumebatur q̄ deberet sequi homicidium.sed istis obuiat eē.ō spō. veniens.io. ꝓbabiliter pōt dici si placet q̄ in quatuor casibus nō tenet iuramentū per coactionez extortum.vt in voto. vt extra qđ me.cā.perlatū.in traditione rei eccles astice.xv.q.vj.auctoritatem.ꝛ.c.seq. in dote. vt.ff.qđ me.cā si mulier. §. dos.in matrimonio.vt eē ō spon.cum locū.ꝛ.c.reqsiuit quod aūt dicitur hic matrimoniū fit cē,istud fit nō ponitur ꝑceptiue ſz hortatiue. vel logtur in eo cāu quādo post coactionē cōmixtus est. ei carnaliter.vt extra ō spō. veniens. vel logtur quādo leuis fuit coactio .illa.n.nō impedit matrimoniuz.ff.de ritu nupt.si patre cogēte.b.

r Vinculū.ar.ꝓ opinione illoꝝ qui dicunt q̄ iuramentū per metū extortū nō tenet.xxxi.q.ij. lotharius.ꝛ xv.qōe.vj.c.j. sed itelligas hoc ad hunc cāum spectare quem hic ponit. de hac materia notaui.xv.q.vj.c.ij.

s Vel matricidij. videtur enim necare illū cui nō prestat alimenta.xij.q.ij.qui abstulerit.ꝛ.lxxxvj.di.nō satis ff.de lib.ag.necare.

t Degrādinabitur.i. grādine eterne peneflagellabit

v Foueat.ar. q̄ iuramentum pro parte ꝛz ꝛ pro parte non.vt.xi.q.iij.antecessor.ꝛ vij.q.ij.si quos de seruis.ꝛ xvij.q.iiij.questi.

x Matrem. ad hoc enim tenetur.vt.xxx.di.c.j.

y Ad opprobriū.i.infamiam.nō enim dicit ad peccatum. q̄ reuera peccauit q̄ñ iurauit.q̄ potius ōbuit oīa mala pati q̄ malo cōsentire xxxij.q.v.ita ne ꝛ sic nō obstant ꝓtraria.j.de ꝓse.di.iiij. eos quos .ꝛ.j.e. qōe.v.c.j. ꝛ.iij.io.

z Sed cum.decepti.multiplex ratio videtur suadere. quare nō debuerunt seruare tale iuramentū.tū q̄ erat ibi error psone. tū q̄ dolus dedit cām iuramento. tum q̄ non poterant se obligare

aliquo iuramẽto ꝓtra preceptũ dñi. ad hoc dicunt pleriq; ꝙ diuinitus fuit eis inspiratum ꝙ deberent eis parcere. Si tñ iuramentum fuit illicitũ vt extra de elec. venerabilẽ. in fi. vel dic ꝙ satis impleuerunt ꝓceptũ dñi q: satis. videntur fuisse interfecti. cũ redegerint eos in seruitutẽ. Nam seruitus morti cõparatur ff. de re. iu. seruitutem. nõ obstat dolus illoꝝ. q: iste dolus fuit pro vita cõseruanda. licitũ est enim reum corrumpere aliquem pro vita cõseruanda. vt. ij. q. iij. §. notandum in fi.

a ¶ Innocẽs. i. simpler ⁊ iustus. salamon tñ sumit hoc verbũ innocẽs pro stulto. vnde hoc sumptũ ẽ, ⁊ sic sancti viri idẽ verbum retorquent qñq; ad ꝓtrarios intellectus. sed nõne eque reꝰ est ille qui de facili credit ficut ille qui mẽtitur, vt. xi. q. iij. nõ solum. ⁊ nimia facilitas credendi vituparatur. lxxxvi. di. si quid vero. ꝛ illud intelligas de iudice qui in preiudiciũ partis alterius nõ debet de facili credere ꝑm verba alterius partis. iij. q. ix. c. i. ij. ⁊. iij.

b ¶ Innocentẽ. i. talẽ q non ꝓnoceat. nec nocere velit.

c ¶ Ignorare. per experientiam facti. nã scriptũ est. scia malorꝝ bonis obesse nõ dz.

d ¶ Iudicat. diceret aliquis quõ põt esse bonus q nõ hz discretionem ⁊ iudicium ex quo decipitur. cũ apostolus dicit spũalis iudicat oia. ⁊ ipse a nemine iudicatur. ideo dicit. iudicat de oĩbus etiaꝫ de ignotis in his. s. que spectãt ad salutem. q: si quis ꝺcipere tur in talibus. ibi nõ esset minus periculũ falli ꝙ fallere. vt. xxvj. qõne. i. si cupis. Tunc enim de ignotis nõ debemus aliqd presumere. nec de bonis maluꝫ. nec de malis bonũ. vt. xlv. dis. sunt nõnulli. in fi. vel dic iudicat. i. ꝓsumit bene ꝺ quolibet.

e ¶ Qui. i. q: ipse.

f ¶ Fidem. i. verboꝝ veritatem.

g ¶ Confirmauit. arg. ẽ hic ꝙ qui iurat rẽ illicitã ꝓpria auctoritate nõ põt venire cõtra iuramẽtũ illud vt extra de elec. venerabilẽ. in fi. Nã illicitum ẽ rennere curã pastoralem. ⁊ tamen iurãs teneref illud seruare. vt. lxxxv dis. archidiaconus. sic extra quod me. cã. ad aures. sic extra de iureiu. debitores.

a gabaonitis nesciebãt eos eẽ incolas terre sibi ꝓmisse: venerũt enim vt historia refert attritis calciamẽtis ⁊ cum aridis panibus dicentes: viri pacifici venimus de terra longinqua. calciamẽta sunt attrita i pedibus nostris: panis defecit i cistartijs nostris. audiuimus dñm eẽ vobiscum: ⁊ venimus cõponere pacẽ qõ verbũ placuit senioribus israel ⁊ fecerunt pacem cũ eis. post diem vero tertiũ cũ filij israel appropinquarent gabaonitis occurrerũt eis quibus iuranerant seniores israel. illi aũt videtes se esse deceptos voluerũt delere eos: sed pepcit eis iosue

Unde ambro. in li. de officijs.

Quedam ꝺz a deo ꝓhibeantur: tñ iuramento firmata nõ sunt ꝺuãda.

¶ Innocens credit omni verbo non vituperanda facilitas sed laudanda bonitas. hoc est innocẽtem esse. ignorare quid noceat. ⁊ si circũscribitur ab aliquo: de oĩbus tamen iudicat qui fidem esse i omnibus arbitratur. hac igitur mentis sue dote iclinatus iesus vt crederet gabaonitis. testimõ dei imposuit: pacem dedit. ꝓfirmauit societatẽ. sed vbi in terras eoꝝ est ventum deprehẽsa fraude: ꝙ cũ essent finitimi adiacenas se esse simulauerũt: circũscriptum se populus patrum indignari cepit. iesus tñ pacem quam dederat reuocandã nõ censuit: q: firmata erat sacramenti religione: ne duꝫ alienã perfidiam redargueret suaꝫ fidem solueret. mulctauit reos meliori tñ obsequio ministerij. clemẽtior enim ira sed diuturnior. ¶ Illicitum ergo iuramentuꝫ qõ seruari ꝓhibetur intelligenduꝫ est quod scitur esse illicitum dũ iuratur. si autem nescitur illicitum esse: ipa ignorantia excusat. si putetur illicitũ esse nõ ex ignorantia iuris sed facti. Aliud est enim si alicuius copula creditur esse licita: q: nescitur esse consanguinea: vel q: creditur eẽ vidua Aliud si iõ putatur licita: q: consanguinearũ coniunctio vel relictaruꝫ copula nullo iure credatur esse prohibita. hic enim est ignorãtia iuris: que neminem excusat nisi cui ꝑmittitur ius ignorare. ibi vero ignorantia facti qua quisq; vere excusatur. seniores aũt israel nõ ignorabãt gẽtes terre ꝓmissiõis ex precepto dñi esse delendas: sed ignorabãt gabaonitas eẽ incolas terre ꝓmissionis. ignorabãt siquidem factuꝫ: sed non ignorabant ius facti: atq; iõ ⁊ si illicitum eẽt qõ iurauerũt: tamẽ licite seruariꝰ debuit qõ iuramẽto firmauerũt. Quod aũt illicitum iuramẽtum seruari ꝓhibetur nõ est generaliter intelligendũ. iuramentũ nãq;

b ¶ Clementior. ar. ꝙ si iudex faciat aliquid qõ nõ multũ differt a mãdato. ꝙ nõ dicitur excessisse fines mandati. si enim mãdatur aliqbus vt eligant possunt postulare. vt extra de elec. in cãis. ⁊ de postu. post translationem. in prin. Et de hoc notaui plura ar. viij. q. j. licet Item habes hic ꝙ licite cõmutatur vna pena in aliaꝫ. vt. ẽ. v. q. vj. q: iurta. ⁊. lxxxij. di. presbyter. ⁊. xxxvj. q. j. de raptoribus. io.

vt hyeronimꝰ testatur sup hieremiam debet hẽre, tres comites: veritatem: iudicium: ⁊ iusticiam. vbi aũt ista defuerunt nõ est iuramentũ sed periurium. Cũ datur intelligi illicitum esse iuramentum cui aliqd istorum defuerit non tñ cuicũq; cõtigerit aliquod istoꝝ deesse prohibetur seruari. aliqñ nanq; iuramento deest iusticia: veluti cũ quispiam post votum castitatis ducit vxorem: iuramento firmans nũquamꝰ ab ea discessurum. quod quãuis illicituꝫ sit: q: iusticia sibi ꝓbat deesse tamẽ auctoritate augu. seruari precipitur hoc aũt si quis contendat prerogatiua cõiugij nõ propter religionem iurisiurãdi seruari animaduertat gabaonitas ob solamꝰ religionẽ contra domini imperiũ reseruatos. Cũ ergo omne dñi ꝓceptũ iustũ sit: patet ei iusticiam deesse qõ eiꝰ ꝓcepto ꝓtrariuꝫ inuenitur. Iudiciũ quoq; aliqñ iuramento ꝓstat deesse: veluti cuꝫ ꝓpria temeritate aliqs ductus iurat se mãducaturꝫ ⁊ bibiturꝫ. hoc quãuis leuitate indiscreta illicitum ꝓbetur. nõ tñ iõ violari iubeꝫ Iuramentũ itaq; multipliciter illicitum intelligitur. est. n. illicituꝫ aliquando ex eo quod iuratur. aliqñ ex causa extra uenienti aliquando ex modo iurandi. Ex eo quod iuratur tunc est illicitum iuramentum qñ id qõ iuratur in sui natura vitiosum est vel vitam adimẽs vt adulterium homicidiuꝫ ⁊ bis similia: vl reparari nõ ꝑmittens veluti cũ inimico ad pacem nõ redire: indigẽti misericorditer nã subuenire. ista q: ꝓspicuã in se habent iusticiã: ⁊ si iuramento firmentur: tñ seruari non debent. circa hec vtiq; iuramẽta intelligenda sunt que de illicitis iuramentis nõ obseruandis supra statuta leguntur. Quisquis ergo se iuramento firmauerit aliqd facturum quo vel corporalis vel spiritualis salus adimaf: vel sine quo vtraq; salus reparari vel ꝓfirmari nõ possit: fidẽ ꝑmissam seruare ꝓhibetur quoꝝ exẽpla permisse auctoritates subijciunt: dũ euꝫ q homicidium facere: vel alimenta matri ⁊ fratribꝰ nõ subministrare. in adulterio permanere: vel ad pacẽ cũ aduersario nõ redire: iuramentũ prestando ꝑmiserit: salubriorꝫ ꝓfilio illicita vota obseruare nõ ꝑmittuntur. Est ẽt id quod iuratur aliqñ vitiosum nõ in natura sui. sed ex causis extranee̊ntibus: veluti cũ aliqs post votũ castitatis iurat alicui se habiturum eã in ꝓximẽ: cõiugẽ; nãq; habere i se ipso malũ nõ est: tñ huic ex voto pniciosum est. hoc aũt iuramentuꝫ etiã si illicitũ sit: nõ tñ seruari ꝓhibi-

i ¶ Illicituꝫ. i ꝓma parte. §. dic magister ꝙ tunc sacrm illicitũ nõ sit seruandũ cum iurans ꝛpe quo iurat scit illud esse illicitum sed si ignorat illud eẽ illicitum. dummodo nõ sit ibi ignorãtia iuris non peccat. ⁊ hoc durat vsq; ad illum locum qõ aũt illicitũ scõo ostendit ꝙ nõ ẽ hoc generaliter verꝫ. q: si i aliquo iuramẽto deest aliqd istoꝝ trium. vel iusticia vel veritas vel iudicium qõ illud non sit seruandum. Tertio dicẽdũ ꝙ iuramẽtum qñq; est illicitum rõe rei ꝺ qua quis iurat qñq; ex cã superueniente. qñq; ex modo, iurandi. io.

k ¶ Juris. ẽ. j. q. iiij. in fi.

l ¶ Nisi cui. vt militibus mulieribus. rusticis ⁊ minoribus.

m ¶ Seruari. hec nõ est rõ sufficiens.

n ¶ Plus ꝙ. nõ bene dic. quia si ille vouit simpliciter postꝙ duxit vxoꝛ iurat ꝙ nõ dimittet eã. illud iuramentum licitum est. sed si prius vouit ꝙ ducat vxoꝛ. tunc potius seruabit votũ ꝙ iuramẽtum sequẽs. vt extra q cle. vel vo. rursus.

o ¶ Ob solam. nõ est hoc verum. io.

a Quod aũt illud nõ habet dubitationem: an periurus sit q̃ alium cogit periurare nam & si ipse non ꝓprie dicatur periurus tñ moraliter peccat: q̃ quod alter mandato nostro facit: nos reputamur fecisse: vt extra de sen. ex mulieris. vtrũ aũt inde licite ꝑ ssit recipere iuramẽtum illius quẽ scit velle periurare: dic vt di xi. s. xv. qõne. v. qui ꝓsbyter.

b Qui cõpulsus. & miles. latro cibus. n. nõ debet aliquis parere dño. vt xi. q. iij. nõ semper. & c. si dñs. & c. qui resistit. & ff. de reg. iur. ad ea.

c Quia plus dñm quod esse nõ dz. vt. xi. q. iij. nolite.

d Si liber ẽst. alibi magis pũitur suus q̃ liber: vt. xxiij. q. j. q contra. sed hic excusatur ꝓpter preceptum domini. io.

e Quadraginta dies. vel ꝓtinue vel interpolatim.

f Septẽ ãnos. non tamẽ in pane & aqua.

g Quadragesimas vnam ante festũ natalis: aliaz ante pascha terciam ante festũ sancti ioannis.

h Et legitimas. i. secũdam & quartam & sextam ferias: vt ō ꝓse. dist. iij. ieiunia. & xxxij. di. ꝓsbyter. io.

i Qui pĩurat. cõsecrata. q̃ ꝑto sanctius est per qõ iuratur: tanto maius & periurium. vt. s. e. q. j. mouet. nũquid ergo maius sacrilegium cõmittunt qui verberãt clericum in maioribꝰ ordinibus ꝓstitutum q̃ in minoribus credo q̃ sic. vt. xvij. q. iiij si quis deinceps. & c. qui subdiaconum. & c. qui occiderit.

k Et ignorans: esse peccatum qõ iurauit. Nam si fuisset ignorantia facti nullũ eẽt peccatũ, nisi ignorantia fuisset crassa: que neminem excusat. C de rescin. vẽ. quisqs.

l Siquis. redimẽda. licet. n. timore mortis iurauerit: tñ peccauit. vt. xxxij. q. v. ita ne. sed rõe coactiõis mitigatur penitentia. vt extra qõme. cau. facris. nõ est ꝓtra. xv. q. vj. c. j. ibi. non absoluunt a peccato ista iuramẽto. io.

m Alii. ergo illa q̃ est minor est imponẽda. vt. l. di. c. eos vero.

n Siqs. sine pnia. interiori vt. vj. q. j. quicunq;. io.

o Lle. vincit. non intelligas q̃ plꝰ peccat periurus q̃ homicida imo ille plus peccat: vt. xxij. di. c. j. Sed dicitur eũ vincere. q: maius damnũ facit: q: maius damnũ est in amissione vnius anime q̃ mille corporũ. vt. xxxiij. q. iij. si hẽs. io.

p Qui exigit humana. i. de humana infirmitate procedit. vt. s. e. questione. j. non est.

q Impresserit. multipliciter cogendo. io.

r Siquis. infamia. an iuramentũ infamet vel non: nõ. vj. q. j. quicũq;. sed coacti si iurassẽt nõ infamarentur. vt. s. q. pri. interest.

s Itez qui audit. falsum. supple: nisi indicauerit: portabit in equitatem suam. io.

t Hec vi detur. fuit. i. talem habuit inde notici q̃ huius rei potuit esse testis & quod sequitur ê exꝓsitio.

v Indicauit. videtur ergo q̃ valeat testimoniũ de auditu vt hic. & xv. q. v. ꝓsbyter. & xxvj. q. vj. qui recedũt. & ij. q. j. multi nam & testes intelliguntur scire que acta sunt a testatore si priores testes eis hoc dixerũt vt C. de testi. cũ antiquitas. in fi. rũ. i. ar. ꝓtra. iij. q. ix. testes v. q. ij. relatũ est. Ad hoc dicas q̃ hic loqtur in cã denũciationis vbi modica scia aliquã fidem facit ar. extra. de spon. ꝓterea. imo & in iudicijs facit fidem testimoniuz de auditu: vt extra ō suc. ab intesta. cũ dilectus. extra de testi. cum cãm. io. ſz testimonium de auditu ẽ ꝓprie cuz aliquis audit aliqd dici esse factũ: sed si audit ꝓtrahẽtes nõ est testimoniũ de auditu & hoc innuit extra de testi. ſz tñ hoc. c. nõ loquitur de vera denũciatione sed potius de indicatione. s. cũ quis indicat alij q̃ aliquis vult peccare. & spectat ad delicta cõmittẽda: sed denũciatio spectat ad delicta cõmissa: & ad illa nõ tenẽtur: nisi qui habent magistratũ super aliquos: & illa denũciatio dicit euãgelica: ista dicitur canonica. & hec ꝓbatur semper: illa vero nõ. & sic ꝓz q̃ crimina nõdum cõmissa possumus denũciare: vt hic. & xc. iij. di. diaconũ. ibi vicinum precipitio &c. ex̃ de despon. impu. c. penul. ex̃ de cogna. spi. tua. io.

---

betur: sed de violatione voti pnia sibi iubet indici. Ex modo iurandi tunc est illicitum iuramentũ quando inconsiderate incircũspecte aliquid iuratur: quo nec corpalis nec spũalis salus admatur: & ĩum quo vtraq; salus repari & vita ꝓseruari valet: veluti dũ aliqs a parentibus coactus vt clericatus tonsuraz vel religiõis vestem suscipiat se neutrũ factuz iuramento firmauerit. hoc quãus aliqbus videatur reprehensibile: q: opus charitatis iuramẽto se nõ factuz ꝓmisit: nulla tñ auctoritate seruari ꝓhibetur: q: & si nunquã clericatus tõsuram vel religionis vestem suscipiat: nõ tamen iõminus salutem ꝓmereri valet: cuz nõnulli in laicali habitu sanctissimi & deo dilecti inueniantur. quo exẽplo euidenter datur intelligi: quotiens aliqs iurat se nõ factuz aliquid quo expediuor sibi via ꝓparetur ad beatitudinẽ: dummodo sine eo valeat salutem inuenire: q: iuramẽtum nõ ꝓhibetur seruare. vnde cuz nos iuramus nõ daturos aliqd alicui sine quo vtraq; salus ei⁹ põt eẽ incolumis. & si aliqua ex eo sibi cõmoditas ꝓstaretur: nulla tamen auctoritate iuramentũ seruare ꝓhibemur: dũmodo sit nobis alia via necessitatibus eius subueniendi.

C. v.

Quod aũtᵉ quito loco queritur si licitum eẽt q̃ archidiaconꝰ iurauerat: an epͣs esset reus pĩurij q ad peierandum archidiaconum cogebat: facile põt discerni. si. n. ꝓsentiẽs pari pena cum faciẽte puniendus est: multo magis ille qui cogit reus admissi cris probatur. Unde pius papa ait.

Qui peierare cõpellit & qui cõpellitur: pĩurus vterq; ꝓbatur.

Qui cõpulsus a domino scientis pĩurat: vtriq; sunt pĩuri & dominus & milesᵉ. dñs q: precepit. miles: q: plus dñm ꝑ quam aiam suaz dilexit. si liber estᵉ. xl. diesᵉ in pane & aqua peniteat: & septem sequentes annosᵉ si seruus eiusdem: tres quadragesimasᵉ & legitimasᵉ ferias peniteat. Item.

Penitentia eius q in manu epi aut in cruce cõsecrata periurat.

Qui pĩurat se in manu epi aut i cruce ꝓsecrataᵉ: tres annos peniteat. si vero in cruce nõ cõsecrata annum vnũ peniteat. qui aũt coactus fuerit & ignorans ꝑ se periurauerit: & postea cognoscit: tres quadragesimas peniteat. Item ex penitentiali. theo.

Qua pena sit feriendus qui necessitate coactus periurat.

Siquis coactus pro vita redimẽdaᵉ vel pro qual ibet causa vel necessitate periurat: q: plus corpus quã animam dilexit: tres quadragesimas peniteat. Aliiᵐ vero indicant tres annos vnũ ex bis in pane & aqua. Item gela. pa.

Qui deierat & alios deierare facit q̃ pena sit feriendus.

Siquis pĩurauerit & alios sciẽs in pĩurium duxerit. xl. dies peniteat in pane & aqua & septẽ sequẽtes annos: & vnusquisq; sit sine pnia. & alij si cõscij fuerint similiter peniteant. Itẽ aug. in sermone ō decollatione sancti ioãnis.

Homicidam vincit: qui sciens ad periurium compellit.

Ille qui hoiem prouocat ad iurationẽ: & scit eũ falsum iuratuz esse: vincitᵒ homicidã: q: homicida corpus occisurus ẽ: ille animã imo duas aias: & eius aiam quez iurare ꝓuocauit & sinã scis verũ esse quod dicis: & falsum qõ ille dicit: & iurare cõpellis ecce iurat ecce periurat: tu quid inueniſti: imo & tu peristi: q de illius morte satiari voluisti. Itez in sermone de periurijs.

Non peccat qui iuramentũ exigit ab eo quem nescit falsum iurare.

Qui exigitᵉ iurationem. multũ interest si nescit illum iuratuz falsum an scit: si. n. nescit & iõ dicit iura mihi vt fides ei sit non est peccatum: tñ humana tentatio est. si autẽ scit eum fecisse: & cogit eum iurare homicida est. Ille enim se suo pĩurio interimit: sed iste manũ interficientis & imꝓssitᵉ Item ex concilio. magocensi.

Usq; ad extremũ vite non cõicet: q alios ad periuria trahit.

Siquis ꝓiectus fuerit alios ad falsa testimõia vel periuria attraxisse vel quacũq; corruptiõe sollicitasse: ipse qdem vsq; ad extitũ vite non cõicet. hi vero q ei in pĩurio ꝓsensisse ꝓbantur: postea ab oi testimonio sunt remouendi: & ſm legez infamiaᵉ notabũtur. Itẽ q auditᵉ aliquẽ falsuz iurare & tacet delinqt. vñ aug. ait in qõmbᵒ lenticl. c. i. aia que audierit vocẽ iurãtis falsuz &c.

Cui sit indicandũ falsum quod ab aliquo iuratur.

Hoc videtur dicere peccaf homineꝫ quo audiente iurat aliquis falsum: & scit eũ falsuz iurare & tacet. tunc aũt scit si eius rei de qua iuratur testisᵗ sintᵉ aut videãtᵉ aut cõscius fuerit. i. aliquo modo cognouit aut oculis suis cõsperit: aut ille ipse q iurat illi indicauitᵉ. ita. n. potuit esse ꝓscius. ſz inter timorem huius ꝓditionis bonum nõ pua exiliit plerunq; tentatio. possumus enim

a ¶ Iurauerit.l.iurare voluerit.
b ¶ Mortis.de facto.q; de iure propter vnius dictum nō posset iudicari.ꝛ est ff.de pe.di.j.c.pe.
c ¶ Prodesse.vt sunt sacerdotes.vt.xliij.q.v.deniq; qui ergo dicit talibus q possunt ꝓdesse nō dicitur prodere: vt.ij.q.j.si peccauerit.
d ¶ Quaeritur. incidentem ponit hic questionem.qualiter iuramenta sunt intelligenda.ꝛ distinguitur. aut vterq; habet rectum intellectum. aut vterq; dolosum aut alter tantum hꝫ rectum si ab vtroq; iterponitur dolus: tunc est intelligendum ꝑm cōem significationē verborum. vt extra de spō. ex litteris: si a neutro interuenit dolus. tunc interpretandus est ꝑm intellectū vtriusq;. si verba possint vtriq; intellectui adaptari. si ab altero tm̄ tunc intelligendū est ꝑm eū qui recte itelligit sic videtur distingui. j.eo.§.ex his. Instipulationibus ꝛ alijs contractibus cōtra stipulātem ꝛ vendentem interpretādū est. sed in iudicijs pro actore vt.ff.de ver.ob.inter stipulātem.§.j.ff.de ꝓtraben.emp. labeo.io.
e Quacunq; intelligit. i. intelligere dꝫ. ꝛ est si. j. de con.di.iij. non illud
f Quce. super lapidem. fone coopertum ab aduersario vt credantur esse euangelia.
g Humane. verbis. que ille prolulit. ꝛ vult ea aliter interpretari. put verba sonare videntur. qō semper non est faciendum. cum sepe bona verba mala intētione proferantur ꝛ econuerso vt.v.q.v. non omnis. ꝛ.c non osculatur. vt.xxiij. q.j. paratus.

paratum ad periuriū admonendo vel ꝓhibendo a tāz graui peccato reuocare. Sed si nō audierit: ꝛ coram nobis de re quā nouimus falsum iurauerit' vtrū ꝓdendus sit: ita vt ꝓditus etiā periculū mortis' incurrat difficillima qō est. Sed q; hic nō expressit cui hoc indicandū sit: vtrū illi cui iuratur: an sacerdoti cuipiā: qui non solū eū persequi nō pōt irrogando suppliciū: sꝫ ēt orare pro illo potest. vī mihi q; se ab hoc peccati absoluat vinculo: si indicet talibus qui magis ꝓdesse' pōt quā obesse puro: siue eum corrigendo: siue deum pro eo placādo. si ꝛ ipse cōfessionis sibi adhibeat medicinā

Si ergo iste vt supra dictū est qui audit falsum iurare ꝛ tacet delinqt multo magis ille reus ē qui ad deierandū aliquem cōpellit. Queritur' de eo qui verboꝝ calliditate se circūuenire putat illū cui iuramētum defert: an sit reus periurij si seruauerit qō iurasse credit. De hoc ita scribit isido. sniaꝝ li.ij.

De eo qui calliditate verboꝝ iurat

Quacūq; arte verboꝝ quis iurat: deus tamen q; ꝓscientie testis ē: ita hoc accipit sicut ille cui iuratur intelligit. dupliciter aūt reus fit: qui ꝛ nomē dei in vanū assumit: ꝛ ꝓmum dolo capit. Item ex sermone sancti augu.

Periurus est qui super lapidez falsum iurat.

Quce dico charitati vestre ꝛ q super lapidē' falsum iurat periurus est: vñ hoc dico q; multi etiā in hoc falluntur ꝛ putāt q; nihil est per qō iurant nō se crīe teneri periurij prorsus periurus es: q; per id qō sanctum nō putas falsum iuras. si tu illud sanctū nō putas: sanctuꝫ putat cui iuras. nō. n. qñ iuras: tibi aut lapidi sed ꝓmo tuo iuras. homini iuras ante lapidez: sꝫ nunqd nō ante deum: non te audit lapis loquentem: sed punit deus te fallentem.

Sed obijcitur illud grego. in. xxvj. li. moꝛalium.

Apud dominum verba mea non ex ore sed corde ꝓcedunt.

Humane aures talia verba nostra iudicant: qualia foris sonant: diuina vero iudicia talia foris audiunt qualia ex intimis proferuntur. certe nouerit ille qui intentionē ꝛ voluntatem alterius varijs explicat verbis': q; nō debet aliquis verba' cōsiderare sed volūtatem ꝛ intentionem: q; nō debet intētio verbis deseruire sꝫ verba intentioni.

Si ergo diuina iudicia verba nostra talia foris audiunt qualia ex intimis ꝓferuntur. si intentio nō debꝫ seruire verbis sed verba intentiōi:

b ¶ Verba. ar. potius esse considerādum mentem alicuius q; ipsa verba. vt.j.q.j. marcion. ꝛ de cōse. di.iiij. retulerunt. extra de ver. sig. preterea. ꝛ. c. intelligentia. ꝛ. xxiij. qō. j. paratus. in prin. ꝛ. ff. de in ius vo. l. quāuis. sed hoc verum est cum constat de intellectu. alias in dubijs a verbis non est recedendum. ff. de leg. iij. non aliter. ff. de exercitoria. l. j. §. si is qui nauem. extra de spō. ex litteris.
i Iuramenti. ad hoc iurat. i. iurare debet.
k ¶ Distāriam. quantuꝫ ad hoc quin mortaliter peccat qui simpliciter dicit falsum sicut qui sub iuramēto dicit falsum: magis tamen peccat deierando q; mentiendo. solidius subsistit vbi iuramentum interponitur: vt.s.e.q. j.c. j. sed tamen plus operatur sacramentum q; simpler promissio: vt extra de iureiur. debitores. item hic est ar. q; ex nudo pacto oritur actio: vt xij.q.ij. quicunq; suffragio. ꝛ. q.v. quia iohannes. io.
l Qui periurare. nō ex operib'. deus potius considerat animum q; factū vt.xv.q.vj.c.j. ꝛ deus interrogat cor. ꝛ non manum. xiij.q.v. siquid. sic. xxxij. qō. v. propositō.

pꝫ q; deus nō accipit sic iuramentū sicut ille cui iuratur: sꝫ potius sicut qui iurat intelligit. cuꝫ recipienti nō ex intimis sed ex his que ꝓferuntur foris verba nostra sonent. Item obijcitur: qui iurat super lapidē putans se iurare super sacro scā euangelia pinde tenetur ac si super euangelia iurauerit: lꝫ ille cui iurat: ideo super lapidē illum iurare fecerit: ne nō seruando qō ꝓmittit reatu periurij teneatur. Itē obijcitur illud de ciuibus: qui credūt se iurare obedituros ꝓsulibus suis in oībus que sibi ꝓperata fuerint pro honore siue ciuitatis. ne vero obediētiam recusantes reatu periurij illaqueant' supponitur breue iuraturis in quo aliō ꝓtinetur quā se iuraturos arbitrentur videlicet ne padum in niluꝫ cōuertant vel aliquid huiusmodi faciant. si ergo contra hoc quod se iurasse crediderant ꝓsulibus suis obedientiam denegarent: nunquid ꝑm intentionē recipientis an potius ꝫ intentionē iurantis iuramentū de' illud acciperet. Item si innocēs de adulterio vel furto impetitus innocentiā suam vellet asserere iuraret aūt se ab obiectis sic esse immunē: sicut in breui illo ꝓtinetur qō manibus suis se scripsisse arbitratur. cōtineat aūt in illo hunc reū esse obiectoꝝ: nūquid a dño periurus reputabitur: aut nūquid poterit argui se iurasse adulterij aut furti reatuꝫ incurrisse nō. Hinc ēt io. chriso. ait.

Inter iuramentū ꝛ locutionē fidelium nulla dꝫ esse differentia.

Iuramenti' huiusmōi cā est qa ois qui iurat ad hoc iurat vt qō verum est loquatur. Et iō dīs inter iuramentum ꝛ loquelā nostrā nullam vult esse distantiā' q; sicut in iuramento nullam ꝓuenit esse pfidiā ita quoq; in verbis nostris nullum dꝫ esse mendaciū: q; vtrūq; ꝛ periurium ꝛ mendaciū diuini iudicij pena dānatur: dicēte scriptura: os quod mentitur occidit aiam quisq; ergo vex loquitur iurat: q; scriptum est: testis fidelis nō mentiet. Idem.

Antequā aliquis iuret peierat: si cōtra conscīam iurare parat.

Qui periurare paratus ē: antequam periuret iam periurus ē videtur q; deus nō ex opibus' iudicat sed ex cogitatōibus ꝛ ex corde.

Ex his oībus colligitur q; iuramenta ꝑm intentionē pistantis non recipientis a deo iudicātur. qūo ergo ꝑm isidoꝝ quacūq; arte verborum qs iuret deus sic accipit: sicut ille cui iuratur intelligit. Sed sicut aliud ē callida arte verboꝝ iurare: aliud simpliciter intentionem suaꝫ iurādo enūciare sic aliud ē simplici

a Paruuli iurare nec testis esse pōt. vi. iiij. q. iij. c. j. Et iō hoc est. q iuramento debet adesse iudiciū. sed hec etas nescit quid agat: vt C. de fal mo. l. j. Item q impubes nō pōt peierare. vi. ff. de iureiu. l. q iurasse. vnde sacramentū calūnie prestare non pōt. posset ñ dici q si est doli capax: q tūc calūniose petere pōt vt extra de delic. pu. c. j. ⁊ si nouerit veritatem q̄ bene pstabit sacramētū calūnie. ar. C. ō iureiu. ppter calūniam l. iij. §. j. Sed ō veritate dicenda bñ pōt iurare Nam ab impuberibus ⁊ timidis sumit initium qōnis. vt. ff. de questi. vnus. i pn. Item impubes ferula punitur pro veritate dicenda: vt. ff. ad syl. l. j. §. impubes. ⁊ tz confessio quā facit: tz contra eam posset restitui vt. ff. de pbat. l. certuz §. pe. qō falsuz ē: nisi fit doli capax: cū hoc c. ꝓtradicat. io. hoc ātcertū est q̄ si aliquis spōte recepit iuramētum minoris bñ valet: ⁊ tz tale iuramentum vt. ff. de iureiu. l. qui iurasse. item in casu pōt quis cōuenirī rōne iuramēti q̄ prestitit dū ēet impubes vt si impubes iurauit se pstaturū operas ipe pubes factus bene punitur ō hoc iuramento: vt. ff. ō li. ca. l. vl. in fi.

b C Cā. sed nonne si agere vult pinrus in ppria cā auditur q̄ nulli phibetur agere in ppria cā: vt. iiij. q. vi. oib⁹. sed agere nō pōt nisi prestet sacramentū. Item nōne iuder vel altera ps pōt ei deferre sacramētū: ad hoc dicas q̄ hec lex sumpta est ō lumbarda: sin quā nō iuratur de calūnia. patet ergo q̄ loqtur hic de alio iuramento. ⁊ pōt dici q̄ loqtur de iuramēto purgatōis. vt nec se nec alios possit expurgare. Ex hoc seqtur q̄ si suspicio aliqua est contra piurū statim habetur pro cōuicto. cū se expurgare non possit ⁊ impuret sibi qui in talem cāum incidit. q̄ culpa sua illud sustinet. vt. xv. q. j. si quis insaniens. ex quo. n. semel peierauit presumitur q̄ semper debeat peierare. vt. ij. q. vij. non pōt. vnde āmodo nō est sacramēto suo credendū. vt extra de presump. litteras. ea tñ iuramēta que oneris sunt potius q̄ bonor⁹ bñ prestabit. vt iuramentum calūnie. similiter dominis suis iurabit in cā feudi. ꝓtra. xlvij. di. q̄libet. extra de re. iu. in causis.

intentione iuramentū factum recipere: aliud in recipiēdo callidītate vti: q̄ sicut quisquā apud deum nō valet aliquem ledere. sic nec preter eius intentionē valet qs alicui subuenire. deus aūt duplicitatis asperator: simplicē intentionē vtriusq; ꝓsiderat: ⁊ tam ex parte recipientis q̄z ex parte prestantis verborūz artem asperna tur ⁊ odit. De etate vero iurantium queritur qua etate quisq; ad iurandū debeat cogi. de quo in primo libro capitularium sic inuenitur diffinitum.

Ante rōnabiles annos aliq nō cogantur iurare.

Paruuli qui sine etate rōnabili sunt nō cogātur iurare: ⁊ q̄ semel piuratus fuerit nec testis⁹ sit p⁹ hoc nec ad sacramentum accedat: in sua cā⁹ nec alter⁹ iurator existat.

Item ex pci. libertano.

Añ. xiiij. ānos nullus iurare cogat.

Pueri ante annos. xiiij. non cogātur iurare. puella⁹ quoq; si in pueritie etate sita in domo patris illo nesciente iuramento se cōstrinxerit ⁊ pater ei⁹ vt audierit statim⁹ ꝓtradixerit: vota eius ⁊ iuramenta irrita erunt ⁊ facilius emēdabitur.

Item comelius papa.

De eodē: ⁊ vt a ieiunis iuramenta prestentur.

Honestum ē videtur: vt qui i scis aud et iura⁹ hoc ieiunus⁹ faciat cū omni honestate ⁊ timore dei. vt ⁊ pueri ante annos. xiiij. nō cogantur iurare. Preterea sunt quedam tpa quibus iurare phibemur. Unde in pcil. apud sanctuz medardum habito.

Quibus tpibus iurare phibemur:

Decreuit scā synodus vt a. lxx⁹. vsq; in octauā pasce ⁊ ab aduentu domini vsq; in octauam epiphanie nec nō ⁊ i ieiunijs quattuor tpoū ⁊ in letanijs maioribus⁹ ⁊ in diebus dūicis ⁊ in dieb⁹ rogationū nisi de pcordia ⁊ pacificatione nullus supra sacra euāgelia iurare presumat. De forma vero fidelitatis: ⁊ qd quis debeat dño vel econuerso: sic inuenit ur in epistola filiberti episcopi.

Que in fidelitate sunt seruanda.

De forma fidelitatis aliq̄d scribere monitus: hec vobis que sequuntur breuiter ex librorū auctoritate notaui qui dño suo fidelitatē iurat: ista ser ip in memoria dz habere in colume: tutū: honestū⁹: vtile: facile: possibile. In colume videlicz: ne sit in dānuz suo dño ō corpore suo. Tutū: ne sit ei i dānū de secreto⁹ suo vel de munitionibus⁹ per quas tutus esse pōt. honestum: ne sit ei i dānum de sua iusticia vel de alijs cāis que ad honestatē eius pertinere videntur. vtile: ne sit ei in damnuz de suis possessionibus. facile vel possibile: ne id bonū q̄ dñs suus facere leuiter poterat: faciat ei difficile: ne ne id q̄ possibile erat reddat ei impossibile: vt fidelis hec documēta caueat iuste⁹ est Sz q̄ nō sufficit abstinere a malo nisi fiat id quod bonū est: restat vt in eisdem ser supra dictis ꝓsiliū⁹ ⁊ auxiliū domino suo fidele prestet: si beneficijs diginus⁹ videri vult ⁊ saluus esse de fidelitate quā iuranit. dominus quoque fideli suo in his oibus vicem⁹ reddere dz quod si non fecerit: merito cē sebitar malefidus: sicut ille qui eorum piuratione vel faciendo vel consentiendo deprehensus fuerit p fidus ⁊ periurus. Aug.

De eodem.

Siquis laicus iuramentū violando prophanat quod regi ⁊ dño suo jurat ⁊ postea puerse ⁊ dolose eius regnū tractauerit ⁊ in mortem ipsius aliquo machinamento insidiatur q̄ sacrilegiū pagit in christum dñi manum mittēs. anathema sit nisi per dignam penitentie satisfactionez emendauerit: sicut constitutum a sancta synodo est. i. secu/lum relinquat: arma deponat i monasterium eat: ⁊ peniteat oibus diebus vite sue. verum tñ cōionem in exitu vite sue cū eucharistia accipiat. epūs pres byter diaconus si hoc crimen cōmiserit degradet. Ut ita/q̄z premissis apparet mendaciuz nec in simplici sermone debet proferri nec iuramēto firmari. mendacium aūt non solū in verbis sed etiam in simulatis opibus eē ꝓbatur.

Unde ambro. in sermōe habito

b De forma. honestus. sic ergo honestas ⁊ possibilitas i omni iuramēto sunt intelligenda. vt. ō. e. q. iiij. vnusquisq; ⁊ extra ō iureiu. quēadmodū. illud sacramentū prestant archiepi romano pontifici. vt extra ō iureiu. ego. ⁊ subditi suis episcopis. vt. xcviij. di. q̄p. ⁊ imperator pape. lxiij. di. t. bi dominо. ⁊ licet generaliter iuret vasallus dño. i. q̄ in omnibus cāis iuuabit ipsum ⁊ cōtra quemlibet ñ contra ppriam patriā non iuuabit ipsum. vt. ff. de reli. minime nec cōtra papam vt extra ō iureiu. venientes sed quid si dñs vult filiuz vasalli impetere. nūquid iuuabit ipsum ptra filium: videtur q̄ nō. q. nec contra filium excōmunicatum iuuabit. xi. q. iij. qm̄ multos. ⁊ argu. ad hoc ff. de reli. minime. ⁊ cōtrarium ñ dicit lex feudi in tīulo quemadmoduz feu. amit. dicitur enim ibi q̄ vasallus obligatus ē filio suo tantum vinculo nature sed dño suo est obligatus vinculo iuramenti. item nō tenetur ipsum iuuare si iniuste impetit aliū. nec. n. opem fert qui ad peccandum nos adiuuat vt. xiiij. q. vj. si res Item nūquid vasallus pōt accusare dñm nō vt hic pōt colligi. nisi psequatur suaz iniuriā. alioquin si accusat pdit ius feudi. sicut patronus qui accusat libertū pdit bonoꝝ possessionē. vt. ff. de bo. libe. qui cuz maior. nec etiam testimoniū pōt cōtra ipm ferre nec in criali cā nec etiā pro ipo. vt extra de offi. de le. cām que.

i C De secreto. ille qui pdit secreta alicuius capite punitur vt. ff. de re mili. omne. §. iij. ⁊. C. ō commer. ⁊ merca. l. ij. ⁊ sic pōt quis iurare ne prodat secreta alterius. ar. tamen est cōtra. xi. j. di. nerui.

k C Munitionibus. q munitiones cedit hostibus vel litteras vel nūcium vel aliquod signum eis mittit incidit in crimen lese ma. vt. ff. ad. l. iul. ma. l. j. ai. ⁊. iij.

l C Ad honestatē. vt nec cū vxore nec cum filia cōmisceatur nec aliq̄d inhonesti faciat in domo domini. vt. de pe. di. v. consideret.

m C Consiliū. vide qūo interpretatur hoc iuramentū ego iuro q̄ nullū faciā tibi damnū. i. ego iuro q̄ nec ego faciam ⁊ etiā q̄ alios facētes prohibebo. sic interpretatur lex tale pactum vt si aliquis fecit pactum q̄ filiuā nō cederet vel vxoret. etiam custodire tenetur ne alius vxat vel cedat. vt. ff. loca. in. l. idem videtur in oibus negatuis promissionibus vt cū dicitur promitto q̄ non faciā nō solum teneor non facere. sed etiā curare debeo ne fiat: vt. ff. de ver. sig. facere. ⁊ de ver. ob. in illa stipulatione.

n C Dignus. ergo si clericus prestat patrocinium ꝓtra ecclesiam suā vel epm suum pōt primari beneficio suo. xcvi. di. si imperator ⁊ ex de postu. c. fi. io.

o C Dicē. ⁊ sic eadem fide tenetur quis subdito suo sicut subditus dño. vt. xcv.

c Pueri puella. idem est in puero. vt. s. e. q. iiij. tribus.

d C Statim. filij iuramētum dz pater reuocare q̄cito scit. vt hic dicitur. sed votū religionis nō tenetur statim reuocare cum scit. sed vsq; ad annū ⁊ diem pōt. vt. xx. q. ij. puella. aliter tamen est supra distinctū. s. xx. q. ij. in pn.

e Honestum. hoc ieiunus. similiter testimoniū ōbet dicere ieiunus

f Decreuit. vt. a lxx. in his etiam diebus cāe exerceri nō debent. xv. q. iiij. c. j ⁊. ij. huic tamen. c. ⁊ precedenti obuiat ꝓsuetudo prescripta. io.

g C Sabatis. vt in festo sancti marci.

dicesto subiectus.extra de iureiu.peruenit.t.xxxij.q.vj.nihil iniquius.t si nō fecerit priuatur illo vel tñio quod habet in vasallo t transit feudū ad superiorem in libro de feudis.quemadmodū feudū amit.

a Quete opibus.arg.q factis mentimur sicut verbis.t factis negamus xp̄m sicut verbis.xi.q.iij.erubescant t factus appellamus.extra de appella.dilecti.t factis predicam⁹ xliij.di.sit rector.

b Quotiens.audienti⁹ forte instruit rudes magna t subtilia:quod nō esse debet ff.viij.qōe.j.oz.t xliij.d.c.j.io.

c Nullus.laico.hoc.c.intelligas de iuramēto er purgationis qō clericus nō debet facere coram laico sed tñ coraz epō vel eius delegato:nisi hoc fiat auctoritate pape vt.ij.q.v.mennā. si.n.clericus peteret aliquid coram laico:bene tenetur ibi prestare iuramētū calūnie. vel dic q sine licētia epi nullū debet facere p̄ iuramētum laico.imperatori tamē iurant epi fidelitatem.

d Vidam epi

e Quod militare.hic queritur:an militare seu bellare sit peccatum t dicendū q non.vt j.e.militare.t hoc verē si a principe indicatur bellū. vt j.e.q.ij.iustum.silr pro ōfensione sua vel patrie vel legū paterna2.vt.j.e.qōe.viij.ff nulla.clerici aūt in sacris ordinibus ꝓstituti nō possunt mouere arma.vt.j.e.q.viij clerici.silr vi q necin minoribus ꝓstituti etiam vocati p̄nt mouere arma.q3 sub regula ecclesiastica debent viuere.vt.xxxij.di.fig.t.xx.q.iij.eos.quod ꝓcedo si volūt gaudere p̄uilegio ecclesiastico.ar.ad hoc extra de cle. coniu.io.

f ¶ Propulsandā.q repellere vīt iniuriam.t qualiter possit repelli.t an tñ ꝓsone iniuria:vel etiā persone t rerū possit repelli videndū ē.t quidē videtur q non soluz laici sed et derici possunt repellere iniurias t rex t ꝓsone.vt extra ō resti.spo. olim t extra de sen.ex.si vero.t.c. ex tenore.t.s̄.di.j. iuxta nāle. t.ff.ō iusti.t iure.vt vim.eō vi q derici non possunt vt ex̄ ō homi.suscepimus. xl. vj. di.seditiōarios. Ad hoc dicūt quidam q nulli licet vim repellere repercutien-

in dominica de abraam.

Denotatur qui professionem suam operibus non ostendit.

Quete fratres mendaciuz: q3 oēs qui amant mendaciū filij sunt diaboli:nō solum in falsis verbis,sed etiam in simulatis opibus mendaciū est.mendaciuz nāq3 ē se xp̄ianum dicere:t opera xp̄i non facere.mendaciū est cp̄m sacerdotem vel clericū se p̄fiteri t cōtraria huic ordini opari. Itē hieronym⁹

Quotiens sermo malus de ore nostro procedat.

Quotiens vero loquimur:aut nō in opportuno tempore aut nō in opportuno loco aut nō vt p̄sunt audientibus⁹ totiens sermo malus ꝓcedit de ore nostro ad destructionem eoz qui audiunt.ꝓsideremus itaq3 quid loq3amur:qa p̄ omni otioso verbo reddituri sum⁹ rationem in die iudicij. Juramētum vero clericus laico p̄stare non debet. Unde in remensi concilio legitur.

Utiquaz laico clericus nihil iurare presumat.

Nullus ex ecclesiastico ordine cuiquā laico⁹ qcquā supra sacra euāgelia iurare presumat sz simpliciter cū veritate t puritate dicat est est.nō nō:sed si est aliquid quod sibi obiiciatur,put iudicauerint qui eiusdē ordinis sunt aut corrigat aut expurgetur. Epō similiter clericus iuramentū p̄stare non dz nisi forte is cui ecclesie ꝓcurationē cōmittit. Unde vrbanus.ij.ait.

De eodem.

Nullus epūs clericos suos nisi forte quibus ecclesiasticaz rerum dispensatio cōmissa fuerit sibi iurare compellat.

Vidā epi cum plebe sibi cōmissa in heresim lapsi sunt circumadiacentes catholicos minis t cruciatibus ad heresim compellere ceperunt.quo cōperto apostolicus catholicis epis circūadiacentiū regionū q ab impatore cimilem iurisditionez acceperant:imperauit: vt catholicos ab hereticis defenderent:t quibus modis possent eos ad fidei veritatem redire compellerent.epi hec mandata apostolica recipientes ꝓuocatis militibus apte t per insidias cōtra hereticos pugnare ceperunt tandez nōnullis eoz neci traditis:alijs rebus suis vl ecclesiasticis expoliatis:alijs carcere t ergastulo reclusis ad vnitatem catholice fidei coacti redierunt.

Hic p̄mum queritur: an militare peccatū sit. Secūdo :qō bellū sit iustū t quō a filijs israel iusta bella gerebantur. Tertio:an iniuria sociorum armis sit p̄pulsanda.

Quarto:an vindicta sit inferēda

Quinto:an sit peccatū iudici vel ministroꝝ eos occidere. Sexto: an mali sint cogendi ad bonum.

Septimo:an heretici suis t ecclesie rebus sint expoliādi:t qui possidet ab hereticis ablata: an dicatur possidere aliena. Octauo:an epi scopis vl quibuslibet clericis sua h̄i ceat auctoritate vel apostolici sine impatoris p̄cepto arma monere.

Q.j.

Quod militare alienum videatur ab euāgelica disciplina. hinc videtur posse probari. q3 omnis militia vel ob iniuriam ꝓpulsandam vel ꝓpter vindictā inferendam ē insti tuta.iniuria aūt vel a ꝓpria ꝓsona vel a socio repellit.qō vtrunq3 euāgelica lege ꝓhibetur.cuz.n.ꝓcitur siquis te percusserit in vnā maxillā ꝓbe alteram.Et itez:qui angariauerit te mīle passus vade cuz eo duo milia. Item cuz apostolus dicat ad romanos nō vos defendētes cha2issimi:sz date locuz ire. qd aliud ꝓhibemur quā ꝓprie ꝓsone repellere iniuriam.Item cuz petro gladio magistrū defendēti xps dixerit:cōuerte gladiū tuū in vaginam an putas non possum rogare patrem meū t exhibebit mihi plus quā duodecim legiones angeloꝝ: Deniqz sicut de beato andrea legitur:cū fieret cōcursus populoꝝ: vt de manibus iniqui iudicis eū ripe rent:t ab iniuria mortis illū defenderēt:ipse ecōtra t exēplo t verbo patientiā docēs rogabat eos:ne sanctum martyriū impedirent.qd aliud monemur quā sicut ꝓpias ita t socioꝝ iniurias patiēter tolerare: nec ad arma cōcurrere:sed eoꝝ exēplo ad similia perferenda aīm prepa rare Item cū in ꝓuerbijs dicatur: mihi vindictam:ego retribuā dicit dñs. Item cū in euangelio dicatur nolite iudicare t nō iudicabimini. Item cū paterfamilias dicat seruis volentib⁹ colligere zizaniā:sinite vtraqz crescere vsqz ad messem: t tunc dicā messoribus colligite zizaniam.t alligate fasciculos ad cōburendum. Itez cū rex ille q nuptias fecerat filio suo:missis exercitib⁹ suis angeloꝝ videlicet dicatur pditurus homicidas ꝓpheta2 t apostoloꝝ: qui vocati ad nuptias venire cōtempserūt credendo. Item cum paulus apostolus dicat in epistola ad romanos.nolite iudicare iuicē.

Item tu qs es qui iudicas alienū seruum:suo dño stat aut cadit. siue

do. Alij dicunt q̄ licet laicis repercutere clericis nō.ego credo q̄ t clericis t laicis lz repercutere.distinguitur tñ q3 aut vis infertur p̄sone aut rebus.si persone tūc est vis repellenda quia p̄ fit illata.licet quidā dicerunt q̄ nullus vim repellere debet nisi illatam.imo insidiantē licitū est occidere t cum qui vult occidere:vt.ff.ad.l.aquil.l.iiij.t.v.si tñ aliqs vim factam repellat: potius p̄sumi ō bet q̄ defendendi q̄ vlciscendi cā fecerit id.vt ff.ad.l.aqui. si ex plagis.§.tabernarius.t hoc si primus percussor volebat percutere denuo, aliogn si volebat denuo percutere t alter repercussit. potius ē vindicta q̄ repulsio iniurie.t sic intelligo q̄ dicitur iniuriam incōtinenti posse repelli.regitur ergo q̄ defendendo repercutiat nō vlciscendo.vt.j.e.qd culpatur.t.ff.ad.l.aqui. sciam.t cum moderamine se defendat.vt extra de resti.spo.olim cām in fi.siquis tamē moderamē excedit t nō ex ꝓposito:nō tenetur.vt.ff.ad.l.aql. si ex plagis.§.tabernarius. licet illa decre.olim cām. videat ꝓtradicere.item incōtinenti dz vim repellere.vt. ff. de vi t vi. ar.l.iij.§.cum igitur. si aūt vis infertur rebus t illatam t inferēdam licitū est repellere.sed potius illatā q̄ inferendam.

g ¶ Prebe. illud intelligatur de cordis,preparatione:vt.j.e.paratus.vel cuz agitur de fide.

b ¶ Duo milia. vbi est questio fidei.

i ¶ Defendentes.ex odio.vel dicer intervallo.

k ¶ Nō possum.t tamen nolui rogare.vt preberet exemplū bu militatis.alibi tñ dicit.si fieri potest transeat a me calix iste.t vj.di.hēo.

l ¶ Judicare.iniuste vel logtur ō his qui non hñt iurisditionē

m ¶ Zizaniam.xi.q. iij.nolite.io.

a NJi bella.ab apostolis.ergo nō tamē ex precepto vel ꝓstitutione ecclesie legimus libros in deoꝝ:sed ēt ex p̄cepto apostoli. Sed quero vbi hoc precepit apostolus :dic q̄ logtur p̄sumendo.quod.n vniuersalis ecclesia tz credenduz est hoc ab aplis esse institutum xj.di.ecclesiasticaꝝ.

b ℂ Vindicantes. iō enim iudicioꝝ vigor in medio positus est ne quis sibi vltionez sumere p̄sumat.C.ō iudeis.nullus.xvj.q.j.ad hoc.io.

c PAratus.in apto.ar.q̄ nō sp̄ per exteriora comprehendūtur interiora.v q.v.non omnis.z.c. non osculatur.

d ℂ Prodesse.fic ergo ꝓdesse dicimur illi quē verberamus: vt.xlv.di.z qui emendat.io.

e ℂ Si verba. arg.q̄ nō debemus inhere re verbis :sed potius mēti.vt dixi.xxij.q.v. humane.xxvj.qō.v nec mix.verba. n.in rescriptis posita vel i lege cōformare debemus equitati z lx verba hoc nō patiantur extra de rescrip. cām z extra de ꝓsue.cū dilectus.z. ff.de in ius vo.l.q̄uis.z.ff.q. pe. tu.l.vlt.arg.ꝓtra.xix. di.in memoriā.z.ff.q z a quib⁹ manumi. li.prosperit. vbi dicitur sufficit ita scriptū esse z si illud durū est

f ℂ Quis nesciunt. pro illis qui ex ignorantia hoc fecerūt rogauit.vt.j.q.j.§.cum ergo.

g ℂ Secundū legē.iuder sm leges iudicabit z nō sm motū aī sui.vt extra de ꝓsti.c. j.z.xi.q.iij.summope alioquin punitur vt falsarius :vt.ff. ad.l. cor.de fal.l.j.§.j.

ergo vincimus siue morimur dñi sumus. In hoc.n.xp̄s mortuus ē z resurrexit. vt z viuoꝝ z mortuoꝝ dominetur. In his oibus qd aliud precipitur:quā vt vindicta delinquentiū diuino reseruetur examini. Cuz ergo vt supra dictū est. militia videatur instituta vt ob iniuriā ꝓpulsandam vel ꝓpter vindictam inferendam: vtrūqz autē lege euangelica ꝓhibeatur apparet q̄ militare peccatū est. Hinc ēt greg. ait.

Bella carnalia bellorum spūaliuz figuram gerunt.

NJsi bella ista carnalia figuraz spūalium bellorum gererent: nunq nā vt opinor indaicaꝝ historiarum libri discipulis xp̄i: q venit pacē docere:legendi in ecclesijs fuissent ab apostolis⁹ traditi. qūo. n. belloꝝ eis ꝓficeret ista descriptio: quibus dicitur ab iesu.pacem meā do vobis.pacē meā relinquo vobis.z quibus per apostolū iubetur z dicitur.nō vosmetipsos vindicātes⁹:sed magis iniuriā pcipite z magis frandez patimini. Unde deniqz sciens apostolus nobis iā vltra bella nō esse carnaliter peragenda:sed aie certamina ꝓtra spūales aduersarios desudāda velut magister militie p̄ceptum dat militibus xp̄i dicens. Induite vos armatura dei vt possitis stare aduersus astutias diaboli. His ita rñdetur. p̄cepta patientie nō tam ostentatione corporis quā preparatione cordis sunt retinēda. Unde augu. ait in sermone de puero centuriōis.

Precepta patientie virtute aī non ostentatiōe corporis seruāda sunt.

PAratus oz esse bō iustus z pi⁹ patienter eoꝝ malitiā sustinere quos fieri bonos querit: vt potius numerus crescat bonoꝝ. nō vt pari malitia se quis numero addat maloꝝ. Deniqz ista p̄cepta magis sunt ad p̄parationem cordis q̄z ad opus quod in apto⁹ fit vt teneat in secreto animi patientia cuz benivolētia. In manifesto aūt id fiat qō eis videtur ꝓdesse⁹:quibus bñ vel le debemus. Hinc liquido oñditur q̄ ipse dñs iesus:exēplum singulare patientie.cū percuteretur i facie: rñdit:si male locutus suz exprobra me de malo:si autez bñ quid me cedis:nequaquam igitur p̄ceptū suum si verba⁹ intueamur implenit neqz.n.p̄buit pcutienti alterā partem sed potius ꝓhibuit ne faceret z iniuriam ingeret. z tñ paratus advenerat nō solum percuti in faciem vez etiam pro his a qbus hoc patiebatur crucifixus occidi: pro quibus ait in cruce pendēs.pater ignosce illis q̄ nesciūt qnid faciūt. neqz paulus apostolus p̄ceptuz dñi z magistri sui videtur ipleſſe:vbi etiam pcussus in facie dixit principi sacerdotum percutiat te deus paries dealbate:sedes me iudicare sm legem⁹ z ꝓtra legē⁹ iubes me percuti

Et cum a circunstantibus diceret: iniuriam facis principi sacerdotuz irridens eos ammonere voluit qō dixerit: vt qui saperent etiaz intelligerent iā destruendū⁹ esse in aduentum xp̄i parietem dealbatuz:hoc ē hypocrisim sacerdotij iudeoꝝ. ait quippe nescini fratres:q̄ princeps est.scriptū est.n.principi populi tui nō maledices.cū pculdubio qui in eodē populo crenerat:atqz in lege fuerat eruditus illū principez sacerdotū nescire⁹ nō posset.nec eos quibus ita notus fuerat vllo mō fallere. Sunt ergo ista precepta patientie sp̄ in cordis preparatione retinēda:ipsa quoqz benivolentia ne reddatur malū pro malo semper in voluntate cōplenda. Agenda sunt aūt multa ēt cū inimicis quadā benigna asperitate plectendis quoꝝ potius vtilitati consulendum est q̄z voluntati⁹. Nam in corripiendo filiū quē libet aspere nunquā ꝓfecto paternus amor amittitur: fiat tñ qō nolit z doleat qui etiam⁹ inuitus dolore videtur sanandus ac per hoc si terrena ista respub⁹. xp̄iana p̄cepta custodiat: ēt ipsa bella sine benivolentia nō gerētur:sed vt ad pietatis iusticieqz societatē victis facili⁹ cōsulatur. Nā cui licentia iniquitatis eripitur: vtilius vincitur:qm̄ nihil ē infelicius felicitate peccantiuz:qua penalis nutrit impunitas:z malavoluntas velut interior hostis roboratur.z paulopost. Nam si xp̄iana disciplina oīa bella culparet:hoc potius ꝓsiliuz salutis petentibus i euāgelio⁹ diceretur vt abijcerent arma seqz militie oīo subtraherent. dictū est aūt eis:neminē ꝓcusseritis⁹:estote contenti stipendijs vestris. qbus ꝓprium stipendiū sufficere debere p̄cepit. militare itaqz nō ꝓhibuit

Item eiusdē ad bonifa.

In bellicis armis multi deo placere possint.

NOli existimare neminem deo placere posse qui armis bellicis ministrat. In his erat sanct⁹ dauid⁹:cui dñs tam magnū ꝓhibuit testimoniū.in his ēt plurimi illi⁹ tp̄is iusti:in his erat sanctus ille cēturio qui dño dixit:non sum dignus vt intres sub tectū meū. hoc ergo p̄imū cogita qñ armaris ad pugnā q̄ virtus tua ēt ipsa corporalis donū dei est.si.n.cogitabis de dono dei:non facies ꝓtra dñm. Fides.n.qñ ꝓmittitur ēt hosti⁹ seruanda est ꝓtra quē bellū geritur. quanto magis amico pro quo pugnat.pacem hēre volūtatis est:bellū aūt oz eē necessitatis vt liberet deus a necessitate z cōseruet in pace. Nō.n. par queritur vt bellū exerceatur.sed bellū geritur: vt par acqratur. Esto ergo bellando pacific⁹ vt eos quos expugnas ad pacis vtilitatē vincendo perducas bti.n.pacifici ait dñs:quoniam filij dei vocabūtur. si aūt par humana tam dulcis ē pro tpali salute morta

b ℂ Et ꝓtra legē.let.n.dicit q̄ liber bō nō debet verberibus cedi: vt.C .de repud. ꝓsensu. vltra medium: nisi in cāu:vt nō.v.q.v.illi q. z nō. xv.q.vj.in summa.

i ℂ Destruendū. dixit.n. nō esse principē. q̄ nō erat apō eum duraturus principat⁹ vt ex⁹ de ver.sig.nā z ego. z j. de pe.di.j.diuortiū.

k ℂ Nescire.arg. q̄ nō pōt qs se excusare pretextu ignorantie de re que facta ē inter vicinos suos :vt ex⁹ de presump.quosdā. z.c.q̄to.liij. di.nulli z.xij.q.ij.qui z humanis. similis p̄sumptio ē C.de in inte.resti.mi.de tutela.

l ℂ Quam voluntati.j.e.q. iiij.displicet.§.xlv.dis.z qui emendat.

m ℂ Qui etiā.vel quinetiā.

n ℂ Respub.i.aliqs gerens rem publicam.io.

o ℂ In euangelio.io.

p ℂ Concusseritis.cōcutere est aliquid petere vltra debitum rōne alicuius officij.vt j.e.quid culpatur.dicit aūt concutere qui per oppressionē z minas extorquet pecuniam.vt.ff. de concus.l.j. z.ij.io.

q NOli existimare.sanct⁹ dauid.si aliqs existēs scūs pōt vti armis in bello: quare ergo ꝓhibetur penitentibus vti armis.vt.xxxiij.q.ij.admonere. Rñ.io q̄ penitentes viuūt sub regula ecclesiastica:vt.v.q.j.aliō. vel iō q̄ arma pñt dare occasionem peccandi.

r ℂ Hosti. hosti ergo ē fides seruāda.vt hic.z.xxij.q.iiij. innocens.ar.ꝓtra.xxij.q.ij. vtilem.quod vez est. si ipse nobis ꝓuat fidem. alias nō tenemur ei seruare.xcv.dis. esto subiectus.ex⁹ de iureiu. peruenit.xxviij.q.j. si infidelis.ff.locati quero.§.iter.C de transac...cum ꝓponas. in fi.ar.ꝓtra.xi.q.iij.iter verba.in fi.z.xxxiij.q.v.q̄ deo.

a ¶Jā debetur.ar.minimā esse debitā.ꝛ ita est ar.ꝙ dispensatio pōt peti tanꝙ debita.vt.l.di.domino scō.i fi. ꝛ.lxxxvj.di.non satis. in fi. itez bēs hic ꝙ aliqs tenetur parcere hosti suo.vt.ij. q.v. ꝓto.in fi.dum tamen nō timeatur piculū incurrere ex hoc vt. j.e.q.iiij.ē iniusta.io.

b ¶Quid culpatur.qñqz. certe hec ratio nō est sufficiēs.nam siquis hominem interficiat ēt mortifere vulneratum nihilominus tenetur vt.ff.ad.l.aquil. ita vulneratus i prin. ꝛ est simillis rō. j.xxiij.q.iij.si bēs.ff. ad.l.rbo.de iac. qui leuāde §.si nauis.ꝛ.ff. quod vi aut dam.si alius.§.est ꝛ alia.

c ¶Dominentur.victores.

d ¶Siue deo.j.e.q. dñs.

e ¶Ordine.i.potestate.

f ¶Tributa.vt.j. e.q.viij. tributum.

g ¶Principes.vt.j.e.q.ij. iustum nullus ergo bellare pōt sine auctoritate pncipis vt hic.ꝛ.C.vt armo.vsus.l. j.li.xi.similiter princeps pōt indicere bellū.vt.j.e.q. viij. igitur.ꝛ.c.omni.ꝛ.c.sequēti.

b ¶Sinēte.vt.viij.q.j. audācter.

i ¶Sacrilego.xi.q.iij. iulianus imperator.

k ¶Iniquitas.hic habes ꝙ licet dñs peccet precipiendo tamē subdit⁹ nō peccat obediendo: vt.c. dist.ꝓtra.morez in prin.sic.xxxiij.q.v.manifestum.ē de iureiur. debitores./Item bēs hic ꝙ i dubijs sp est obediendū.xix.di. in memoriam.ar.ꝓtra.l.di. siquis prepostera.xi.qōe.iij. quid ergo.itē est hic.ar.ꝙ in dubijs humāior ꝛ tutior via est eligenda extra despon.iuuenis.ꝛ.xliij.di.c.vlt.

¶Jlitare.augeas.iniuste licitum est eniz augere diuitias.xxx.dist. §. hec scripsimus.

m ¶Precepit.lz sit iniustū vt.c.di.ō morem.in prin.

n ¶Militie.cuz ergo dericmilites dicātur vt.lxi.di.qd ꝓderit.ꝛ.j.q.iij.saluator.ꝛ.q vij.qui in qualibet. similiter ꝛ patroni cāz dñr militare.vt.C.ō aduo.diuer.iudi. aduocati.ergo si oēs isti bñt stipendia:nō debent recipere salaria.j.q.ij.sicut.

o ¶Condemnatur.lz qualiter punitur,cōcussor:dic ꝙ secūdū canonem pena quadrupli: vt.x viij.dist.qñ. sm leges videtur ꝙ extra ordinem punitur:cum nō sit publicū crimen. vt.ff.de cōcus. l.ij.sed certe ꝛ secū duz leges pena quadrupli punitur.vt j.q.vij.sancimus.

lium:qnāto dulcior est pax diuina pro eterna salute angelorum. Itaqz hostem pugnantē necessitas deprimat:nō voluntas. Sicut bellanti ꝛ resistenti violentia redditur:ita victori capto minima iā debetur⁹ maxime in quo pacis pturbatio non timet. Itē eiusdē ꝓtra manichēos

Que sunt i bello iure reprehēdēda:

Quid culpatur in bello an quia moriuntur qñqz' morturi: vt dominētur⁹ in pace victuri.hoc reprehendisse timidoz est nō religioz:nocēdi cupiditas:vlciscēdi crudelitas:impacatus atqz implacabilis animus:feritas rebellandi: libido dominandi:ꝛ si qua similia:hec sunt que in bellis iure culpātur:quepleruq; que vt ēt iure puniātur aduersus violentias resistentiuz siue deo⁹ siue aliquo legitimo imperio iubente gerenda ipsa bella suscipiūtur a bonis:cū in eo rez humanaz ordine⁹ inueniuntur vbi eos vel iubere aliquid tale vel in talibus obedire iuste ipse ordo cōstringit. vnde neqz ioānes ab armis iubet discedēr milites:ꝛ christ⁹ tributa' cesari monet reddi:qz ꝓpter bella necessario militi stipendium pbetur ordo aūt ille naturalis mortaliuz paci accōmodatus hoc poscit: vt suscipiendi belli auctoritas atqz ꝓsiliū penes pncipes⁹ sit.sed si humana cupiditate bellum geritur nō nocet sanctis :in quos nō bz quisquā potestatez nisi desuper datam. Nō enim est potestas nisi a deo siue iubente siue sinēte⁹ ergo vir iustus si forte etiam sub rege homine sacrilego⁹ militet :recte pōt illo iubente bellare: si vice pacis ordinez seruans qō sibi iubetur vel nō esse cōtra dei preceptum certum ē: vel vtrū sit certum nō est ita vt fortasse reum faciat regē iniqtas⁹ imperandi:innocentē aūt militem ostendat ordo seruiēdi. Itē eiusdem in libro de verbis domini tractatu.xix.

Militare non est peccatum.

Jlitare nō est delictum:lz pp predam militare peccatuz ē. nec rempub.gerere criminosuz est: sed iō agere rempu. vt diuitias augeas⁹ videtur eē damnabile:ppterea enim quadā ꝓuidentia militantibus sunt stipendia cōstituta:ne dū sumptus queritur:predo crassetur. Itez dñs ipse dixit.reddite que sunt dei deo:ꝛ que sunt cesaris cesari.igitur,qō cesar precepit" ferendum ē: quod impat tolerandū est sed fit intolerabile dū predam exactores accumulant. Itē interrogauerūt ioānem milites dicentes :Quid faciemus ꝛ nos: Ait illis:neminē concutiatis neqz calumniam faciatis:sed estote cōtenti stipendijs vestris. sic aūt cognoscere se dz omnis bō qui militat.nō enim de bis tñ militantibus scriptura loqtur q armata militia detinētur.sed quisquis militie" sue cingulo vtitur:dignitatis sue miles ascribitur.atqz iō hec sntia pōt dici: verbi gratia:militibus protectoribus cūctisqz rectoribus: quicūqz sibi stipendia publice decreta cōsequitur:si amplius querit:tanquam calūniator⁹ ꝛ concussor⁹ ioannis sntia ꝛdemnatur⁹. Item eiusdē de diuersis ecclesie obseruationibus.

Pacata sunt bella que geruntur: vt mali coherceantur bonique subleuentur.

Apud veros dei cultores etiā ipa bella pacata sunt:que non cupiditate aut crudelitate ꝛz pacis studio geruntur: vt mali coerceantur ꝛ boni subleuentur. Itē greg. vniuersis militibus neapolitanis.

Summa laus est militie reipublice vtilitatibus obediētiam exhibere.

Summa militie laus inter alia bona merita hec est: obedientiam reipub. vtilitatibus exhibere: quicqd sibi vtiliter⁹ imperatū fuerit obtemperare:sicut ēt nunc deuotionem vestram fecisse didicimus qua epistolis nostris qbus magnificum vir⁹ constantinū tribunū custodie ciuitatis deputauim⁹ presse: paruit:ꝛ congruā militaris deuotionis obedientiā demonstrauit. vñ scriptis vos pñtib⁹ curauimus admonendos: vti predicto viro magnifico tribuno sicut ꝛ fecistis oēm debeatis pro serenissimoz domino rum vtilitate vel cōseruanda ciuitate obediētiam exhibere : quatenus quicqd a vobis bactenus bene gestum agnoscitur p presentez tpis vigilantiam ac sollicitudinē augmentetis. Ex his oibus colligitur ꝙ militare peccatū nō est ꝛ ꝙ pcepta patientie in preparatiōe cordis nō in ostentatiōe corporis suāda sunt.

Q.ij.

Quod aūt' queritur. quod sit iustum bellum . isidorus ethymologiarum. li. xx.inquit.

Quod sit iustum bellum.

Justum ē bellū:qō ex edicto geritur de rebus' repetēdis aut ꝓpulsandoz hominuz cā. Judex dictus qr ius dictat populo siue qō iure disceptet.iure aūt' disceptare est iuste iudicare.non enim est iudex si non est in eo iusticia. Item aug.i li.questionum.

Nihil ad iusticiam interest:siue apte siue ex insidijs aliquis pugnet.

Dominus noster iubet ad iesum nauc: vt cōstituat sibi retrorsum insidias .i.insidiantes bellatores ad insidiandum hostibus hinc admonemur hoc non iniuste fieri ab his qui iustum bellum gerunt vt nihil iustus precipue cogitet in his rebus nisi vt bellum suscipiat:cui bellare fas est. non eni fas est omnibus.Cum autem iustū bellum susceperit vtrū aperte pugnet an ex insidijs' nihil ad iusticiam interest.iusta'autem bella solent diffiniri:q̄ vlciscuntur" iniurias. sic gēs

p Summa.vtiliter.ar.ꝙ si ep̄s precipit alicui ire romā'pro vtilitate ecclesie ꝙ tenetur obedire vt.xxj.q.j.qr.ꝛ si dericus se excusat ꝛ dicat mittatis illū q dicior me ē.rñdet ei ep̄s sicut xp̄s rñdit petro. cū.n.dñs diceret petro tu me sequere rñdit petrus,dñe hic āt quid.demonstrato ioanne.ꝛ dixit ei dñs: quid ad te.sic eū volo manere.tu me sequere.io.

q Quod autē. bellum dicitur iniustum qnqz modis:vel rōne psone.vt si fuerint psone ecclesiastice quib⁹ nō est licitū fundere sanguinem:vt. j.e.q.viij clerici.ꝛ.c.bis a qbus rōne rei:vt si nō ē de repetendis rebus vel pro defensione patrie vt. j.e.c.j.ꝛ. j.eo. qōe. viij.si nulla.vl' ꝓpter cām vt si pp voluntatem.ꝛ non ꝓpter necessitatē pugnatur.vt s.e.q.j.noli.Ex aio ē iniustū:vt si aio,vlcīscendi fiat.vt.s.e.q.j. qui culpatur.itē est in iustū si non fit auctore principe:vt. j.e.c.j. ꝛ.s.e.q.j .qd culpat. que alia adhuc requirantur bēs.s .e.q.j.i gl.illa.q repellere.io.

r Justum est.de rebus,ablatis.

s ¶Jure autē.ꝛ si aliquid inique determinat iudex iustū est.i. tanꝙ iustū seruari dz vt.ff.ō iusticia.ꝛ iure l.penul.ꝛ tenent sntie sue ꝙdiu tolerantur vt.iij.q.vij.§.vlt.

t Omin⁹ noster. ex insidijs. sic ergo per insidias ꝛ per dolū possumus licite vincere hostes nros: vt.xxij.q.ij. vtilē.xliij. di.in mandatis. duz tamē fidem nō rumpamus hosti.vt.s.e. q.j.noli. Idem dicas de aduocato ꝙ si bz iustam cām licite pōt decipere aduersariuz suum:vt.ar.iij. qōne iiij.c.j.

v ¶Vlciscūt.i.repellunt.ꝛ sic non obstat xlvj.di. seditiōarios.

a Ciuitas. iudex ergo qui nō facit iusticiam pōt cōueniri. vt hic. 7. iij. q. vij. qui sine. 7 in auc. vt dic. iudi. §. penul. 7 vl. col. ix. 7 C. de ap. si appellationem 7. j. e. q. v. administratores eē de offi. dele. prudentiam. 7 ita iudex facit litem suā nō solum si per dolum vel gratiam vel inimicitiā iudicet: sed ēt si alia sordes interueniant: vt. ff. de iudi. l. si filius. 7 sic ar. ptra. ij. q. vj. hoc ēt placuit. 7 per hoc decretū pilius obtinuit ptra nūcios regis anglie: q cū ipse cōmonitus recusaret de suis iusticiam facere. fecit litē suam vī nūcij ipsi pdemnati sunt. ē tū ar. ptra. C. de act. 7 ob. auc. 7 imo 7. C. ne vxo. pro ma. l. j. 7 ij. sed quid si aliquis in bello psecutus ē totū suū interesse: nūquid adhuc de hoc ipm in iudicio poterit cōuenire. vl an pōt adhuc hēre bellū ptra psus videtur q fic. q pena fue contumacie prestitit. vnde adhuc agere pōt ad restitutionē rei ablate: vt. ff. de tabul. exhi. locū. § pe. Itē res ista nō est ei soluta pro debito 7 in bello est feā sua: vt j. e. q. v. dicat. 7 q. vij si de reb⁹ 7. ff. de acq. re. domi. nāle. §. vlt. item q ptra ptumacem in infinitū iurari pōt: vt. ff. de rei ven. qui restituere. arg. ꝺ q bona fides nō patitur q idem bis exigatur: vt. ff. de reg. iur. bona fi. s.

b Standū ē. trā situs. 7 n. trāsire per alienū agrū ius nō fit: vt. §. di. j. c. j. tū q necessari⁹ erat iste transitus: isti pbiberi nō debuerūt: vt ff. de aqua plu. arcē. in summa. §. item varus itē q via publica erat 7 nemo pbibet via publica vti: vt. C de ser. per agrū. io.

c Quod vero hic queritᵉ an iniuria sociorū sit armis repellēda: 7 dicendū q fic. j. eo. fortitudo 7. c. nō inferenda. Tamen primo pbat decem auctoritatibus 7 rēplis q iniuria socioꝝ nō sit armis repellenda: 7 sic cōcludit. in fine q si iniuria nō est repellēda armorū auxilia non sunt appetenda 7 q nō est petendū ō iure prestari nō debet. postea respondet 7 dicit q multa iure prestantur: que nō iuste petuntur. sicut iudex iuste vindicat iniuriam quā tamē bonus vir iuste nō postulat. qō 7 ciuitas⁹ petenda est: que vel vindicare neglexerit: quod a suis ipro be factuꝝ est: vel reddere quod per iniurias ablatuꝝ est: sed hoc genus belli sine dubio iustū est quod deus imperat: qui nouit quod cuiq fieri debeat. in quo bello ductor exercitus vel ipse populus nō tam auctor belli quā minister iudicandus est.

Cum ergo iustum bellum sit qō ex edicto geritur vel quo iniurie vlciscūtur: queritur qūo a filijs israel iusta bella gerebantur. De bis ita scribit augustinus in questionibus numeri.

Innocuus trāsitus filijs israel negabatur: atq ideo iusta bella gerebāt

Notandū est sane quemadmodum iusta bella gerebantur a filijs israel cōtra amorreos. Innocuus. n. transitus⁹ negabatur: qui iure humane societatis equissimo patere debebat.

Quod vero⁹ iniuria socioꝝ armis ꝓpulsanda non sit exemplis 7 auctoritatib⁹ ꝓbatur: dominus. n. cum ab herode quereretur ad interficiēdum: nō patrocinū sibi quesiuit armoꝝ: cū occulto instinctu posset in eū cōuertisse manus iudeoꝝ: sed fugiens⁹ in egyptū latuit ibi per septēnium. Sic ēt cum a iudeis lapidib⁹ peteretur abscondit se 7 exiuit de tēplo. Sic ēt cum duceretur ad crucem noluit cōmonere aduersus seniores iudeoꝝ turbā: que nuper ei obuiam ꝓcesserat: 7 cū palmis laudibus eū receperat: Sic ēt interrogatus a pilato: an rex eēt: ait: regnū meum nō est de hoc mūdo: si enim esset de hoc mūdo. ministri mei vtiq ꝺ decertarent vt ego non traderer iudeis: insinuans illos ad regnum huius mūdi ptinere: que auxilio humanoꝝ viriū non diuino pōsidio abiminenti iniuria se tueri cōtendunt. Item cū discipulis suis ait: si vos psecuti fuerit in vna ciuitate: fugite in aliā. nō arma armis sꝫ fugā psequētibus docuit opponi. Itē sicut legitur in isaia. Egyptus a nabuchodonosoꝛ deuastata est q filijs israel cōtra assyrios 7 chaldeos ꝓtectionis 7 defensionis auxiliū ꝓmisit: vnde dictum est. baculus⁹ arūdineus rex egypti: super quē si aliqs⁹ inixus fuerit ꝓfringetur: 7 pforabit manū intentis. ipsi enim iudei captiui ducti sunt q spem sue liberationis non in solo deo sed in homine⁹ posuerunt sic etiam de primis credētibus legitur q rapinam suoꝝ bonoꝝ cū gladio suscipiebant: nō querentes sibi alioꝝ patrocinia sed gaudētes qm digni⁹ inueniebantur pro noie iesu ꝓtumeliam pati. sic 7 apostolus in prima epistola suadet⁹ corinthijs: vt iniuriā 7 fraudem patiēter ferāt potius q̄z repetēdo fratres scandalizēt. Sic ab idolotitis 7 a qualibet esca censet abstinēdū potius q̄z cuz scandalo fratrum edamus. Sic 7 a sumptibus abstinet ne aliqō offendiculum euāgelio xpi pstaret. Cuz ergo ille qui ab iniuria armis arcet non minus scādalizetur: quā ille a quo ablata cora iudice reposcūtur pz q⁹ ad ꝓpulsandam iniuriam nō sunt petēda armoꝝ auxilia. Quod aūt petendum nō est illud iure prestari nō ꝺz⁹: sz ecōtra multa rite prestantur que tū iure nō petuntur: bonus. n. nō rite⁹ iniurie vindictā petit q malum pro malo redderet: quā tamē iudex recte infligeret nec nisi bonū pro malo redderet. Unde aug. in expositiōe psalmi. c. viij. ait

Que sint differentie retributionis.

Sex ꝺcim⁹ sunt. reddere bona ꝓ malis: nō reddere mala ꝓ malis. hec bonoꝝ sunt 7 prius melius: nō reddere bōa pro bonis 7 reddere mala pro bonis. hec duo malorū sunt: sed posterius deterius. reddere bona pro bonis 7 pro malis mala: hec duo mediocriū^m sunt: prius ꝓpinquū bonis: quod xps non arguit⁹ sed plus oportere dicit. quia 7 ethnici hoc faciūt. posterius ꝓpinquū malis. ꝓuenit tū et iam bonis. vī 7 lex modū vltionis statuit. oculum pro oculo. que si dici pōt iniusto⁹ iusticia est: nō q iniqua est vltio quā lex statuit: sed q vitiosa liuido vlciscēdi. magisq ad iudicē⁹ pertinet hoc inter hoies discernere quā bonū hoiem sibi expetere. hic n. maluz pro malo redderet: iudex vero nō. sed delectatione iusticie iustum⁹ pro iniusto⁽ⁿ⁾ qō est bonuz pro malo: quod ēt deus iudex facit Itē ab aliquo capto iniuste sua exigūntur. pro vita tū redimenda iuste oꝺferūtur. Item vasa sacra ab aliquo barbaro iniuste exigūtur. pro redēptione tū captinoꝝ iuste pstantur. sic 7 iniurie ꝓpulsatio sz iniuste postuletur. iure tū prestatur: quāquaz 7 ipsa postulatio nō vsqquaqz iniusta ꝓbetur aliud. n. est iniuriā pro pellere: vt sibi liceat voluptuose vivere: aliud vt alioꝝ vtilitati libere possit vacare. sicq aliud ē suffragium ab hoie tanquā a ministro iusticie postulare vt mala voluntas adnersantiū eius ministerio careat effectu: 7 bonoꝝ voluntas eius suffragio sortiatur effectū. aliud spem suam a deo in hominez transferre: vt aduersa que inferūtur a deo advite correctionē humano pellātur auxilio nulla precedente correctione sicut israelite q per captiuitatez sibi ꝓbat per sequens. c. 7 duo exempla.

d Fugiens. quicquid hic dicitur allegatio ē. Nam bene licitum ē cuilibet se defendere etiā clerico: vt nota. §. q. j. in prin. 7 eē ō homi. interfecisti. Sed pro rebus defendendis dicūt pleriq q nō est licitū clerico aliquem occidere vt eē de homi. suscepimus vī bene dicitur in illa decre. interfecisti. qui te 7 tua nō dicitur ibi te vel tua.

e Baculus, idest fragilis defensio.

f In homine. qō nō licet j. de ꝓse. di. j. ois xp̄ianus.

f In hoie. i. in egyptijs. vt legitur in actibus apl̄oꝝ

g Digni. q: digni erant q patienter poterant sustinere oīa aduersa.

b Suadet. nō precipit. qa licite pōt quis petere satisfactionem: vt. xiiij. q. j. quod debetur.

i Non ꝺz. hec regula falsa est: q multa licite prestantur: que illicite petūtur. viij. q. j. qui ep̄atum. 7 viij. di. de eulogijs. ff. de vari. 7 eē. cogni. l. j. §. est quidem.

k Rite. sic ergo iudex ex officio suo ꝺz punire crimē: sz accusator accusare nō possit q qñq sanctitas ignoscēdi gloriam derelinquit. vt. C. de epi. 7 cleri. si quis in hoc tū. j. 7 est fi. extra de ap. cōstitutus. in fi. io.

l Ex differentie. retributorum.

m Mediocrum. hic mediocres appellat illos q nō sunt summe bonivel summe mali. io.

n Non arguit. cū dicit in euangelio: si diligitis eos q vos diligunt quā mercedē hēbitis: nonne et ethnici hoc faciunt.

o Iniustoꝝ. q: vltionis cā sepe aliquis petita iudice vt aduersarius puniatur: iste iniuste facit: licet non faciat contra legem.

p Ad iudicem. q. n. sine iudicis auctoritate violentiaz fac̄: punit. 7 vj. q. vj. placuit.

q Justum. i. factum iudicis est iustum.

r Iniusto. i. ei qui hoc tū iniuste petit. s. cā vltionis.

a Marimianus. sed negligentia. nã quilibet tenetur defendere ius suum vt. l. iij. d. c. ante pe. ꝛ. ff. de peti. here. illud.

b Consilium. nec in hoc peccasset paulus ꝯ aliquis tũc ibi fuisset occisus. vt ff. eo. q. v. de occidendis. Sed quid si clericus cõqueratur de aliquo laico. ꝛ iudex iubeat occidi eũ. an teneatur clericus de morte eius: vi q fic. vt. ff. e. q. v. vnũ solũ. Sed nõ est hoc verũ Nam si clericus ciuiliter agit vel agit pro modico crimine qõ non inducit mortẽ vel membri abscisionẽ. si iudex ipm morti tradidit. hoc nõ nocet clerico. vt. ff. de bo. li. qui cum maior. §. j. ꝛ ẽ expressum extra de homi. postulasti. Item nũquid ẽ imputãda ep̃o mors alicuius si vocat milites ad pugnã: videtur q fic vt. xx. q. iij. eos qui. sed hoc nõ est verũ. ff. e. q. v. de occidendis.

c Proderetur. nõ tamen fuit hec vera ꝓditio. cũ diceret talibus qui poterant ꝓdesse non obesse vt. xxij. q v. hoc videtur io.

d Nostri. i. catholici.

e Defendant. imo etiã expugnari pñt heretici. vt extra de here. vergentis. ꝛ. j. q v. si audieris io.

f Pro mẽbris. petrus fuit. Sed nonne petrus peccauit vtẽdo gladio: cũ hoc non fecit auctoritate superioris vt. j. e. ille. ꝛ cleric̃is permissum est tũ seipos defendere. vt extra de homici. suscepimus. ꝛ. c. ij. sz dic q adhuc nõ fuit hoc ꝓhibitũ clericis.

g Ecclesia. nõ. n. est alicui obediendũ ꝓtra ecclesiã. xxiiij. q. j. hec est fides.

h Fortitudo. patriam. hoc cãu non tenetur qui patrem ꝓprium interficit. vt. ff. de reli. minime.

i Latronibus. quos licz sine auctoritate iudicis interficere: vt. j. q. v. cum hõ. ꝛ. C qñ liceat vnicuiq se sine iudi. vin. l. j. ꝛ. x vij. q. iiij. sicut.

k Si quis fortitudinez. eneruat. hoc intelligas de famosis latronibus qui licite in furca suspendũtur: vt. ff. de penis. capitaliũ §. famosos. sed si non est famosus latro tãtum castigari iubetur. nec debet tunc vitam aut membrum perdere: vt. C. de ser. fu. autẽ. sz nouo iure. io.

l Non inferenda si põt. i. si est in potestate positus. ꝛ ita exponũt quidam alias non tenetur. vt. j. e. q. iiij. forte. in fi. si. n. quilibet tenetur alium defendere. ergo si aliquis reciperet pecunias pro defensione alicuius teneretur eam restituere. quod non est verum: vt. ff. quod metu. cau. l. metum. §. sed licet. ꝛ. ff. de dona. si pater. §. j. Cuilibet tamen licitum est defendere alium si vult. ff. qõ metu. cau. sed ꝛ partus sed iſtis obuiat. j. e. c. vlt.

m Moyses. historiam habes de pe. di. iij. §. opponitur.

n Prosterneret. ergo aliquis potest excedere modum in defendendo ar. ꝓtra. eẽ de resti. spo. olim causam. in fi.

o Eripe. per vim si iniuste ducatur: vt. j. e. q. v. reos. vel p supplicationẽ si iuste ducatur. vt. xiiij. q. vj. si res. io.

p Qui potest. s. ij. q. vij. negligere. l. xxxiij. distin. error. io.

q Iustum est. pdit i. destruit. io.

r Ab imperatoribꝰ. tale itaqz indicium possunt episcopi ab iperatore petere: vt. ix. q. j. placuit. ꝛ. l. xiij. di. adrianus. ꝛ si imperatores vel principes nolunt defendere ecclesiam possunt excommunicari ab ep̃is: vt. j. e. q. v. administratores.

Ostitudo que bello tuetur a barbaris patriam' vel domi defẽdit infirmos vel a latronibus' socios plena iusticia ẽ. Item bieron. super sophoniam.

Prodest latroni vel pirate: q mẽbra eius debilitat.

Si quis fortitudinez latrõis vel pirate eneruat' ꝛ infirmos reddit: prodest illis sua infirmitas. debilitata. n. mẽbra quibus prius nõ bene vtebant a malo ope cessabũt Item ambro. li. i. de offi.

Qui socij non repellit iniuriaz: simillis est ei qui facit.

Non inferenda' sed depellenda iniuria lex virtutis est q. n. non repellit a socio iniuriam si potest: tam est inuicio quam ille qui facit. vnde scũs moyses'' hic prius ortus est tentamẽta imbecillis fortitudis nam cũ vidisset hebreũ ab egyptio iniriã accipiẽtẽ defendit. ita vt egyptium ꝓsterneret' atqz i harena abscõderet. Salamõ quoqz ait eripe' eũ qui ducit ad mortẽ. Item anastasius ꝛ damasus papa.

Malorum impietati fauet: qui eis obuiare cessat.

Qui põt' obuiaꝛ ꝛ perturbare peruersos ꝛ non facit: nihil ẽ aliud quam fauere impietati eoꝝ nec caret scrupulo societatis occulte: qui manifesto sacinori desinit. obuiare. Item calixtus.

Qui diuina mandata cõtẽnũt: seueris coerceãtur vindictis.

Iustum est vt qui diuina ꝓtẽnũt mãdata: ꝛ inobedientes pñis existũt iussionibus: seueriorib' coꝛrigãtur vindictis: quatenus ceteri talia cõmittere timeãt: ꝛ oẽs gaudeant fraterna ꝓcordia' ꝛ cũcti sumãt seueritatis atqz bonitatis exemplũ nã si quod absit ecclesiasticã sollicitudinez vigoꝛemqz negligim'. perdit' desidia disciplinã ꝛ aiabus fideliũ ꝓfecto nocebit. Item ex cõci. carthag. v.

Imperatores cum epõꝝ prouisiõe ecclesie defensionez aduersus diuitiz potentiã debent suscipere.

Ab imperatoribus' vniuersis iustuz est auxiliuz postulãduz ꝓpter afflictiõem pauperũ. quorum molestijs sine itermissiõe fatigatur ecclesia. vt defẽsores eius aduersus potentias diuitũ cũ epõrum prouisione delegentur. Ecce quod nonnunquam est obuiandum peruersis ꝛ iniuria sociorum armis est propulsanda: vt ꝛ malis adempta

ab. c. 1. pdm. d. xxxvi. d. xxx

a OStendit ꝑphe ta. dauid cum dixit:eripite egenum ⁊ pauperem.hic ē euidens ar. contra illos qui dicunt ꝙ socius non tenet iuuare socium.nisi bēat aliquaz iurisditionē.istu dicūt ꝙ populus bñ hz iurisditionē.iz dicat lex ꝙ trāstulit ius suum in imperatorem naz si ciuitas vel populus nō haberet iurisditionem. q̄re puniretur propter defectū iudicis.vt .ℨ.e.q.ij.c. dominus.io.

b Quod aūt vindicta. Vindicta q̄q̄z iferē zelo vltionis.quādoq̄z iferatur amore correctiōis primo mō nō ē iferēda.⁊ sm hoc loquuntur capitula q̄ dicunt illationē vindicte prohibendā. secūdo mō licite infertur. Ad hoc distinguūt.crimū quedaz sunt occulta quedā manifesta.sup occultis non est iferenda vindicta sed super manifestis sic.nisi delinquens sociā habeat multitudinez .tūc n. ꝓpter scandalum toleratur.vt.ĵ.e.quidam.⁊.c.se.⁊.c.nō potest.item vindicta nō est inferenda nisi a iudice vel eius auctoritate.nec ipe dz eā ifligere nisi amore correctionis.⁊ vt innocēs liberetur.vt.ĵ.eo.ea vindicta.

c Tolerandi sunt ℨ.vij.q.j. suggestum.

d Pro gradu.i.p dignitate ⁊ officio cuiuscūq̄z.aliter enim debēt prelati corrigere ō linquētes.⁊ alio mō socij. ꝑlatus corrigit increpando verberādo vt.ĵ.e.q.c.forte.socius vero admonēdo ⁊ reprobando factuz eius :vt.ĵ.e.q.c.ecce. ſi.ĵ.e.q.c.duo.⁊.xxiiij. q.iij.tā sacerdotes.subditos ad bonū exhortando.ij.q.vij.ℨ.cum balaam.

e Quod .iudā.ℨ.vij.q.ij.ℨ. cū aūt ⁊ ex de tempo. ordi.ad aures.extra ō offi. ordi.ſi sacerdos.

f Quid ergo. ⁊ peculatus.q̄ peculatus cōmittitur i re sacra vel religiosa vel publica .vt.ff. ad l.iul.pecul.l.j.

g De republica.nō rē ecclesie rēpu.appellari.vñ ⁊ ius publicū facultas delinquendi ꝑsit.⁊ bonis optata facultas libere cōsulendi ecclesie ministret.hoc qui nō facit.cōsentit. Unde augu.ait in psal. lxxxj

Nō sūt imunes a scelere q̄ non liberāt eos quos ꝑsit a facto liberare.

OStēdit ꝓphetaª nec illos immunes a scelere eē.qui pmittunt christū ꝓcipibus interficere cū ꝑ multitudine timerēt:⁊ possent illos a scō ⁊ se a ꝓsensu liberare.q̄ ō fecit obuiare cuz pōt cōsentit.

C. iiij.

Quod aūt vindictaª inferēda non sit:multis modis probaſ.mali.n. tolerandi sūt nō abijciendi: increpationе ferīēdi.non corporaliter expellendi. Unde augustinus ait in li. de verbis domini.

Quomodo mali sunt tolerandi. ⁊ quomodo ab eis recedendum sit.

TOlerandi suntª quidez mali ꝑ pace.nec corporaliter ab eis recedatur:ſz ſpūaliter.ſpūaliter autez exire ē facere quodpertinet ad correctionē malorum .quātū ſz ꝑ graduª cuiuſq̄z salua pace displicere est nō tangere.nō.n. ꝑ phetē qboc dicebant:populū suū demiserunt:sed inter eos bitabāt quos increpabant vnū tēplū cum eis itrabāt:eadez sacramenta celebrabant. boc ergo exire:est ore nō parcere: boc est immunduz non tangere: volūtati male nō consentire. Idem.

Quod mali sint tolerandi a bonis.

TA bonus tolera malum. nā ⁊ christus iudāª cum sciret furez esse tolerauit:⁊ ad predicanduz misit.eiq̄z cuz alijs eucharistiā dedit. Idem super ioannem.

Pro pace ecclesie mali sūt tolerādi.

QUid ergo voluit dñs noster Jesus christus fratres charissimi admōere ecclesiam suam .qñ vnū ꝑditum iter.xij.bñe voluit:nisi vt malos toleremus. nec corpus christi dimidamus: Ecce inter scōs est iudas ecce fur ē iudas ⁊ nec ꝓtendas fur ⁊ sacrilegus:⁊ non qualiscūq̄z fur sed loculorū dñicoꝝ.ſz sacrorum. sic crimina discernūtur in fure nec qualiscunq̄z furti sed ⁊ peculatus'.peculatus.n. furtum dī ō republicaª.⁊ nō sic iudicatur furtum rei priuate qūo publice. quāto vehementius est iudicādus sacrilegꝰ fur: non vñcūq̄z tollere:hoc est sacrilegiū cōmittere:sed de ecclesia q̄ aliquid furatur inde ꝑditori ꝓpatur. Idem. De eodem.

ECce iqūt vt dicit ꝓphetaª recedite:exite inde:⁊ imūduz nec tetigeritis:quō ergo malos ꝑ pace tolerabimusª qbꝰ exire ⁊ recedere iubemur. ne tāgamꝰ immūdū:nos istā fcessionē ſpūaliter intelligimꝰ illi corpaſr. Nā ⁊ ego clamo cū ꝓphēta eccl̄ia sumus vasaª. vtiq̄ nobis. deꝰ in dispensationeᵗ vestra clamamus nos:⁊ dicimus vobis recedite ⁊ exite inde:⁊ imundū ne tetigeritis.ſz cōtactu cordis:nō corporis. quid.n. ē tangere im ūdum nisi cōsentire peccatis:quid ē aūt exire inde nisi facere quod pertinet ad correctionē maloꝝ quātum ꝑ vnuſcuiuſq̄z gradu atq̄z persona salua pace fieri potest. ⁊ paulopꝰ:ergo frēs mei quotquot habetis inter vos:qui adhuc amore seculi pregrauant anaros piuros adulteros ispectatores nugaꝝ ⁊ cōsulatores mathematicorū auguruz phanaticorū haruspicū ebriosos luxuriosos quicquid inter vos maloꝝ esse nostis quātū potestis improbate vt corde recedatis:⁊ redarguite: vt exeatis inde.⁊ nolite ꝓsentire:vt imundū ne tangatis. Idē in.ij.libro contra parmenianum.

Pacificus est qui corrigit q̄ pōt: vel excludit a se quod non potest.

QUisquis vel quod potest arguendo corrigit vel quod corrigere non potestᵐ salno pacis vinculo excludit. vel quod salno pacis vinculo excludere nō potest equitate ꝑ pbat:firmitate supportat.hic ē pacificus ⁊ ab isto maledicto imunis de quo scriptura dicit: de bis qui dicunt quod nequā est bonuz ⁊ q̄ō bonum est nequam.oio liber prorsus securus penitus est alienus. Quō inquit pmenianusᵐ ico:ruptus poteris permanere.qui corruptis sociaris: Idez.

Quid sit malis sociari.

ITa plane sociatur quis malis:si mali aliquid cum eis cōmittit: aut cōmittētibus fauet.si autē neutrū facit nullo mō sociatur. porro si addat tertiū. vt nō sit in vindicādo piger sed vel corripat iustus in mia ⁊ arguat. vel ēt si eam personaz ꝰ gerit ⁊ rō cōseruande pacis admittit:⁊ coram oibus peccantes arguat: vt ceteri timeāt.remoueatur etiaz vel ab aliquo gradu honoris vel ab ipsa cōione sacroꝝ. Sed si hec oia cū dilectione corrigēdi non cū odio ꝑsequendi faciat plenissimū officium nō solū castissime innocentie:ſz etiā diligentissime seueritatis impleuit. vbi autem cetera impediuntur:illa duo semper retenta in corruptuz castumq̄z custodiūt vt nec faciat malum nec approbetᵗ factum. Idez in epistola contra donatistas.

Aliena peccata in ecclesia alicui nō preiudicant.

SIquis a catholica ecclesia fuerit separatus: quātūlibet laudabiliter se viuere existimet.hoc solo scelere ꝙ a christianitate se iūctus est:nō habebit vitam:ſz dei ira manet super eū.quisquis āt in hac sancta ecclesia bene vixerit:nihil ei preiudicant aliena peccata:quia in ea vnuſquisque proprium onꝰ portabit:sicut ait apostolꝰ.ergo cōio maloꝝ nō maculat aliquē participatione sacramentorum.sed consensio factorum.nam si in malis factis nō dicitur consistere i sacris sacerdotibus ⁊ magīat.bus. vt.ℨ.di.j.ius publicum.tū ꝓpie dicit res romāe ciuitatis respub.ſz res aliaꝝ ciuitatū abusiue.vt.ff.de ver. ſig. bona.⁊ ipsa lex.facit dīam inter diuinū publicū ⁊ priuatū.vt.C. de sacrosan.ec. vt inter.io.

b QUce ꝓphēta. ysaias.

i Tolerabimus. vt dicitur.xj.q.iij.nolite.io.

k Vasa.i.precones ivt mi nistri.vñ paulus fuit dictus vas.Et hic ē ar.q̄ sicut augu. se cōmendat. sic ⁊ alij possunt se cōmendare. vt. ff.de offi.proconsu.l.iiij.

l In dispēsatione.i.predicatione.

m QUisquis.non pōt. vel propter scandalum vel q̄ crimen est occultum.vj.q.j.ſi omnia.

n Parmenianus. hereticus contra quem hic loquitur.videtur ergo q̄ō ſi ēps aliquos malos tolerat.cum hoc faciat auctoritate canonis quod postea possit eos licite repellere vl ab accusatione vel ab honorabꝰ quos appetunt ratione criminis: non obstante eo quod eis cōicauit. tamen secus est: vt extra de accu. nulli. Sed dic quod ſi tunc temporis potuerit probare crimen ꝙ eis obiecit ⁊ tacuit.nec subfuit causa tacēdi.ſ.causa scismatis vel scandali bene ꝑ iudicat eis taciturnitas secus ſi nō potuit:vt.ij.q.vij. pleriq̄z.⁊.ĵ.co.pr.c.⁊.ĵ.e.q̄ magnū.io.

o TA ꝑsonam. argu. hic quod solis prelatis dictum est hoc:Si peccauerit:vt.ĵ.e.c.forte.⁊.q.vt ō occidendis.io.

p Nec approbet.ar.quod i maleficijs rathabitio mādato comparatur:vt.j.q.iij. q̄.⁊ extra de resti.spo.cum ad sedem ĵ.ſi.⁊.ff.de vi,⁊ vi ar.l.j.ℨ.quotiens.

q SIquis .aliena. sepe tamen aliquis corrūpitur ex societate mala.vt xxviij.q.j.sepe.⁊ sepe iustus perit pro impio:vt de cōse. di.j.in sancta.

a Malis.caute.vt non trahant vos ad cõsen sum vel caute.s. si põt fieri salua pace.

b Recedite.

c Quãmagnum est.demonstrari.i.,pbari.

d Nõ possunt.i.nõ debẽt nam bene debemus ó quo libet credere:vt.xxxj.q.iij.in nocens.xi.q.iij. in cũctis. & ita est hic ar.q nõ statim p, pter simplicẽ denũciationẽ debet hẽre aliqs lesam conscientiam de eo qõ sibi denũciatur:vt extra de cle.ex cõ.mi.illud.imo imputatur alicui q nimis credulus ẽ: vt.xi.q.iij.nõ solum.lxxxvj d.si quid.ar.,pra.ff. de eo p quem factũ erit.l.j.§.j.ff. quod cũ fal.tu.l.ij. extra de coniu.ser.,pposuit.extra de fecũ.nup.dñs. & ex de elec. venerabilem vitra mediuz ff.de pec.here. item veniũt §.a quo aũt.

e Malis.ar.malũ tolerari rõne cõneri boni: vt.lxxxi. di.cum olibus.x.xi.q.iij.no lite.ibi finite vtraqz.

f Forte.vocatur arg.q nominatio sola non sufficit.ij.q.j.multi.C.ó p ba. non epistolis.ar.,contra xxxii.q.iij.dicat.

g Pellere.sine scandalo.

h Aditum.i. potestatem.

i Non tibi.arg. quod de vno dicitur: ó alio negatur vt.xlv.di.disciplina.xxv.di. qualis.

k Accusatur.i.denũciatur nam si accusatus eẽt statim esset deponendus :vt ex de accu.super his.

l Coerce.admonendo.

m Corripe.suspendendo.

n Excõica.,ppter contumaciam.

o Degrada. ,ppter inobedientiam .ali9 ordo traditur extra de iudi.cũ non ab homine.sed ibi loquitur cum pena incipit a crimine.& cuz dirẽcte est cõuictus. hic penam infligit propter cõtumaciam.

eis quisqz consentiat:portat malus cãm suaz.nec preiudicat alteri: quẽ in consensione mali operis socium nõ habet criminis. Idẽ i sermõe de verbis euãgelij.

Non te maculat malus si ei non cõsentis sed ipsum redarguis.

Malis semper corde dissum, gimini ad tempus cante9 corpore copulamini.duob9 modis nõ te maculat malus:si ei non consentias:& si redarguas.hoc est non cõicare non consentire.cõicatur quippe quando facto eius cõsortiuz voluntatis vel approbationis adiungitur.neqz ergo consentientes fitis malis. vt approbetis:neqz negligẽtes vt non arguatis:neqz superbientes vt insultanter arguatis. Idez ex eodẽ.

Immundum tangere: est peccatu consentire.

Recedite9 & exite inde.& immũdum ne tetigeritis:sed contactu cordis non corporis:quid est.n. tangere immundum nisi consentire peccatis:quid est exire inde:nisi:facere quod pertinet ad correctionez malorum:quantum pro vnuscuiusque gradu atque psona salua pace fieri põt:displicuit tibi q quisque peccauerit:non tetigisti immunduz redarguisti corripuisti monuisti:adhibuisti ẽt si res exigit congruam & que vnitatem nõ violat disciplinaz existi inde.clamauit moyses ista:clamauit ysaias: clamauit hieremias: clamauit ezechiel. videamus si diu miserunt populum dei & se ad gẽtes alias trãstulerunt:quã multa & quã vehementer hieremias increpauit in peccatores & sceleratos populi.i ter eos tamen erat. vnũ cum eis tẽplũ intrabat & eadẽ sacramẽta celebrabat:& in eadẽ sceleratoruz boiuz congregatione viuebat:sed clamãdo exibat inde.hoc ẽ exire inde hoc est immundum nõ tangere & volũtate non consentire & ore non parcere. Idem in epistola ad vincẽtiũ.

Non maculat innocentes facta nocentium:que ab eis fieri non possũt

Quãmagnuz est crimen ab istorum innocẽtium cõione separari.nam etiã facta nocentiũ que in nocentibus demonstrant9 vel ab innocentibus credi non possunt9. nõ coinquinant quemquam:si ,ppter innocentes etiam cognita sustinentur.nõ .n. propter malos boni sunt deserendi:sed,ppter bonos mali9 tolerandi sunt:sicut tolerauerunt eos prophete contra quos tãta dicebãt nec cõionem sacramentoruz illius populi relinquebant:sicut ipse dominus nocẽtem iudã vsqz ad cõdignũ eius exituz tolerauit & cũ sacrã cenaz cũ innocẽtibus cõicare pmisit sicut tolerauerunt apostoli eos qui p iuidiam que ipsius diaboli est vicũ:christum annũciabãt. Idem in li.i.ó vnico baptismo.

Malli quos ecclesia recipit: nec ex

pellit a bonis:sunt tolerãdi nonin dicendi.

Forte in populo dei stat iuxta te auarus raptor mbians reb9 alienis quẽ nosti talẽ & fidelis ẽ vel potius fidelis vocat9.nõ eum potes de ecclesia pellere9:nõ bes aliquem aditũ9 castigando & corripiẽdo illũ corrigere:accessurus ẽ tecum ad altare.noli timere: vnusquisqz onus suũ portabit. Item qũo iqs ferrem quẽ noui malũ.nõne melius est vt ipsum ferres quaz te foras efferres. Ecce qũo ferres: attende apostolũ dicẽtẽ vnusquisqz onus suuz portabit. liberet te ista inia.non.n.cõicares cũ illo auariciã.si cõicares christi mẽfaz.qd tibi obesset si cum illo cõicares christi mensaz. apostolus dicit.q.n. manducat & bibit idigne: iudiciũ sibi mãducat & bibit sibi nõ tibi9.sane si iudex es:si iudicãdi ptãtem accepisti:ecclesiastica regula si apud te accusatur9 si veris documẽtis testibusqz ꝓbatur.coerce9. corripe9. excõica9. degrada9. Est & alia distinctio tolerãdoz & cauẽdorũ quã ex verbis augu. licet colligere dicentis.

Pastor ẽ diligẽdus :mercenarius tolerandus:latro cauendus.

Tres personas dixit dñs.& debemus illas inuestigare i euãgelio pastoris mercenarij & furias. Pastorẽ dixit aiam suã ponere ꝓ ouibus suis & intrare9 p ianuaz9 furẽ dixit & latronẽ9 ascendere p aliam ptem9. Mercenariũ9 dixit lupũ vt etiam furem si videat fugere: quia non est illi cura de ouibus: mercenarius est aũt & non pastor. Ille intrat p ianuam qui pastor ẽ ille ascẽdit per aliam ptem qui fur est. ille videns eos qui volũt tollere ones timet & fugit q: mercenarius ẽ. nec illi est cura de ouibus: mercenari9 n. ẽ.si inuenerim9 tres istas psonas iuenit sanctitas vestra quos diligatis:quos toleratis:quos caueatis. diligendus est pastor: tolerandus est mercenarius.cauendus9 ẽ latro

Ecce ꝙ mali tolerandi sunt. nec corporali sed spũali vindicta sunt puniendi. Unde cũ discipuli nõ recepti a samaritanis ignẽ celitus sup eos deducere voluerũt:dicẽtes magistro. vis dicam9 vt descẽdat ignis de celo:& ꝓsumat eos:audierũt.nescitis cuius spũs estis. Item ois qui gladium acceperit gladio pibit.

Hinc etiã hieronymus ait.

Spiritualis nunqua carnalem persequitur sed conuerso.

Qui fm carnez9 natus ẽ psequebatur spũalem9:nũquaz vero spũalis carnalẽ psequitur:sed ignoscit et quasi rustico9 fratri.scit cũ proficere posse per ipsũ & siqs egyptie9 filium viderit trascentẽ:recordabit9 vnius patris:q boues9 creauit & culices9:& in magna domo9 nõ solum esse vasa aurea9 & argentea sed & lignea9 & ficilia volunt. Item aug

p Tres. ꝓphanas. & itrare. fm canones hoc ipso est aliquis fur q nõ intrat per ostiũ: vt hic: & de pe.di.j.si ꝓpterea.& cle.fm leges nõ est statim fur:licet dam intrauerit furandi cã vt ff. de furtis vulgaris §.qui furti.

q Per ianuã. i. canonicam electionem.

r Latronem.i.tyrãnum.

s Partem. per simoniam.

t Mercenariũ.qui cã lucri recipit dignitates.ad hoc facit.vtij q.j.sunt in ecclesia.

v Cauẽdus.ar.q aliquis nõ dz recipere ordinez ab eo quẽ scit simoniacũ vt diri j.qõne.j.si qui a simoniacis.

x Qui fm carnẽ. ismael. tangit id quod legitur i epistolis pauli ad galathas.

y Spiritualẽ.isaac.

z Rustico.ar.rusticitati parcendum :vt ij.q.vij.sancta.

a Egyptie.s. agar.

b Boues. idest bonos.

c Culices.i.malos.

d Domo.i.ecclesia.

e Aurea.i.bonos.

f Sed & lignea. i. malos.

a Quantus, dñs cuz dixit finite vtraqz crescere: vt. xi. q. iij. nolite.

b Ut zizaniam. i. occultos peccatores. io.

c Hec aũt. que inter celuz hic videt q̃ inferius sit subterra z in eo loco vbi nullox splendox solis puenire põt. z paradisus in celo sit: nõ arg. dicit se dubitare vbi alie defunctorum requiescant. xxij. q. ij. tps. vl nõ appellatur hic medium rõe loci: sed iõ dicitur mediũ: qz partim conformat se celo. s. er eo q̃ habz bonos partim inferno. s. er eo q̃ hz malos. ij. q. j. multi.

d Indiscrete. i. indistincte.

e Sibi. i. contra se.

f Abel enim, hoc expositum est. ẽ. viij. q. j §. cum autem.

g Ex his. pro oculo hoc. n. modo nõ licet nisi auctoritate iudicis, vt. j. e. cũ in lege.

b Diligite: hoc tenemur facere q̃tum est in nobis: vt. xi. q. iij. inter verba.

i Ciba. dum tamẽ rõe cibi nõ negligat iusticiaz: vt. v. q. v. nõ ois. Item si potest laborare z se immiscat elemosynis redigendus est in seruitutem C. de mendi. vali. l. vna lib. xij.

k In filios. imitatione nõ sanguine. vel intelligas de cõsensu de locutione z opere.

in libro de baptismo.

Boni a malis nunquaz in hac vita penitus possunt separari.

Quantus arrogantie tumor ẽ: quãta humilitatis z lenitatis oblimo: z arrogantie quanta iactatio vt qs se posse facere credat. qõ nec apostolis pcessit dñs: vt zizaniam a frumẽto putet se posse discernere. Item grego.

Presens aũt ecclesia simul recipit bonos z malos.

Hec aũt vita que inter celũ z infernũ sita ẽ: sicut in medio subsistit: ita vtrarumqz ptium cines cõtinet recipit quos tñ sancta ec. z indiscrete suscipit: z postmodũ in egressione discernet. si ergo boni estis in hac vita: quãdiu subsistitis equanimiter tolerate malos. Naz quisqz malos nõ tolerat: ipse sibi pernitet: quẽ caim malitia nõ exercet. Ex his oibus colligitur: q̃ malox vindicta deo reseruanda ẽ. nec sunt corporaliter puniendi sed crebra admonitione z caritatis bñficio ad correctionem inuitandi. Unde xps in euãgelio ait: audistis q̃ dictũ est in lege: quem modũ vltionis lex statuit: oculũ p oculo dentẽ p dente. ego aũt hãc vicissitudinẽ tollens z ad mãsuetudinem z charitatis pfectionez vos inuitans dico vobis nolite resistere i malo: sz diligite inimicos vestros bñ facite his qui oderunt vos: vt sitis filij patris vestri qui solẽ suũ oriri facit super bonos z malos: z pluit sup iustos z iniustos. Hinc paul⁹ ait: si esurierit inimicus tuus: ciba illum. si sitit: potum da illi: ois aũt iniquus bonox est inimicus. ois autẽ amicus huius seculi ẽt inimicus est dei. inimicus aũt dei bonitatis z iusticie est inimicus: ac p hoc amatorem iusticie z bonitatis diligere nõ põt. cũ ergo inimicos diligere: vel illis benefacere: cibũ z potum subministrare iubemur: iniquos persequi z punire phibemur. In lege. n. veteri testamenti corpalis pena ista tuta ẽ. In lege vero euangelij omni peccanti per pniaz pmittitur venia. Unde illa a terrore incepit dicens. Ego sum dñs deus zelotes visitans peccata patrũ in filios vsqz in tertiam z quartã generationem. Hec vero a lenitate mãsuetudinis z misericordie ita inquiens. Beati pauperes spũ: beati mites: beati misericordes: qm̃ ipsi misericordiã cõsequentur. In illa dicebatur: q fecerit hoc vel illud: morte moriatur. in ista dicitur. gaudeo sup vno peccatore pniam agente: quã super nonaginta nouem iustis qui nõ indigent pnia. Itẽ nõ. n. veni vocare iustos: sz peccatores ad pniam. Esto te misericordes sicut z pater vr̃ celestis misericors est. initium quoqz predicatiõis saluatoris nostri z precursoris eiusdem ad penitentiã peccatore si

unitanit. sic. n. vterqz exorsus est dicens. pniam agite appropinquabit n. regnũ celox. sic z in actib⁹ apl̃oz cũ iudei cõpuncti de scelere mortis xpi dicerent petro. qd faciemus viri fratres. legit̃ petrus rñdisse pniaz agite: z baptizetur vnusquisqz vestrum. z vt vniuersaliter dicatur in lege popul⁹ ille rudis fuit timore penax cogebatur vñ z legem in pedagogũ accepit. in euãgelio autez populus gratie liber z adult⁹ filiali amore hereditatis certitudine ad cultum diuine seruitutis inuitatur. vñ cum qdam legem quasi coercẽtem pdicarent esse tenendaz simul cũ gratia: ait apostolus: nõ. n. accepistis spũm̃ seruitutis itex in timore: sed accepistis spũm adoptionis filioz: in quo clamamus abbas pr̃

Hinc etiã greg. ait in expositiõe euangelij. Simile factum est regnũ celorum homini regi: qui facit nuptias filio suo.

In lege cuiquã permittebatur odire inimicũ z diligere amicum.

Cum in lege scriptuz sit diliges amicuz: z odio habebis inimicum tuũ. accepta tũc licentia iustis fuerat vt dei suosqz aduersarios q̃nta possent virtute cõprimerent eosqz iure gladij ferirent: qõ i nouo p̃ culdubio testõ cõpescitur: cum per semetipsam veritas pdicat dicens: diligite inimicos vestros: benefacite his qui oderũt vos. quid ergo p tauros nisi veteris testamẽti patres signantur. nam dũ ex pmissione legis acceperant: quatenus aduersarios suos odij retributiõe peuterẽt: vt ita dicam: qd aliud quam tauri erant: qui inimicos suos corpe virtutis cornu feriebant: quid vero p altilia nisi patres noui testi figurantur: qui dũ gratiam interne pinguedinis pcipiunt. eternis desideriis inhitentes quasi ptemplationis pẽna sese ad sublimia subleuant. His ita rñdetur: Sunt quedam que salubri tãtum admonitione sunt corripienda nõ corporalibus flagellis aduertenda: sed eox vindicta diuino examini tñ est reseruanda: qñ in delinquẽtes videlicet disciplinã exercere non possumus vel q̃ non sunt nr̃i iuris vel q̃ illox cria z si no bis nota sunt tñ mãifestis indicijs pbari nõ possunt. De his q non sunt nostri iuris: ait apostolus i pr̃ma epistola ad corinthios. quid. n. mihi attinet de his qui foris sunt iudicare: de his dñs iudicabit. Hõ aug. exponens ait.

Infidelium colloquia z conuiuia non sunt euitanda.

Infideles nõ possumus xpo lucrari si colloquiũ coxvitamus z ꝓuiuium. vnde z dñs cũ publicanis z peccatoribus mãducabit z bibit. in his vero q intus sunt. i. infidelibus putredo resecanda est.

Hinc etiã cuz ppheta dicit: facit dominus iudiciuz oibus iniuriam

l In pedagogũ. i. in magistrum. sicut. n. per magistrũ aliquis coercetur ita ipsi per legem.

m Spiritum. i. seruilẽ timorem.

n Adoptiõis. i. filialem timorem. i. amorẽ. io. õutroqz l. e. q. vi. §. er his.

o Cum in lege. z odio. sz nonne odium habere est mortale peccatũ: vt. xxv. dist. §. criminis. quare ergo hic dicit q̃ hoc permittebat iustis: potes dicere iustis alias. vel dic q̃ qui vlciscebat se fine odio nõ peccabat. qui aũt cum odio: sz ꝓtra legem non fecerit: tñ peccauit sicut dãdo libellum repudij peccauerũt. licet a lege hoc eis permittebatur: ex̃ de diuor. gaudemus.

p Per altilia. de quibus in euãgelio fit mentio. b.

q His ita. s. auctoritatibus quibus ꝓbauit malos esse tolerandos.

r Nota sunt. ẽ. xi. q. iij. eorum z. xxx. q. v. nullum.

s Infideles. z cõuiuium ẽ. xi. q. iij. ad mensam. ar. cõtra. xxviij. q. j. oẽs z. c. nullus. So. hic loquitur ẽ paganis ibi specialiter de iudeis.

t Qui intus sunt. qñqz ẽt indeos punit ecclesia: ex̃ de vsu. post miserabilẽ. z. xxvij. q. iiij. constituit.

a Q Uidaz.nisi dicere.nō ergo sufficit q̄ prelatus instruat quid sit faciendum: nisi etiam puniat nō facientes:vt.j.e.q.v. nō est innocentie.z.xl vij.di.quod ad nos.sicut nō sufficit dño phibere ne cū suo ꝓximo trahat, quin teneatur ipe de peculio.vt.ff.de pecul.l.ffigs seruum.ff.de ver.ob.seruꝰ vetante.ar.tamen ꝓxima est.xliij di.ephesijs.

b ¶ Non possumꝰ.sine scandalo.vel qꝛ est occultum. vj q.j.si omnia.

c ¶ Nec patiētie qñq̄z.n.remissio se mentitur pietatem vt.xli.di.sepe.

d Q Um quisq̄z.vbi periculum.cū ergo periculum scismatis timeat̄ mali non sunt ercōicandi: vt.l. di.vt constitueretur.j.e.ipa pietas:z.c.non pōt. Sed cōtrariū est.xiij.q.iij.ecce. sz ibi cū non timetur scandalum Itē ꝓxima.extra de re.iu. qui scandalizauerit. Sz hic logꝛtur de veritate discipline q̄ pōt quādoq̄z deseri pro scādalo:ubi de veritate iudicij q̄ sp prevalet scandalo.

e S Icut non ē ab oīone Multipler est cā q̄re nō debemus cessare ab oratione malorum vel eoꝝ correctione. Mā quedam sunt ita destinata: vt precibꝰ obtineantur:vt.j.c.pri. Itez qꝛ nescitur quis sit de numero p̄destinatorum z qs non z de nemine est desperāduz q̄diu est in hac vꝛa:vt ō pe. di.vij.nemo z qꝛ deus sepe aliquid promittit qō postea mutat si videt homes negligentes:vt de peni.di.j.predixerat.z tñ qꝛ si nō prosunt illi pro quo oratur.tñ prsunt oranti.iurta illud.oꝛo mea i sinu meo ꝓuertetur.io.

patiētibus.exponēdo addidit aug. ab his q non sunt sui iuris i quos nequit disciplina exerceri. Item quando multitudo ē in scelere nec salua pace ecclesie mala puniri possunt: tolerandi sunt potius quaz violata pace ecclesie puniēdi. Mā au.ait.

Quedā malā punienda sunt z quedam toleranda.

Q Uidam cū bonoꝝ maloꝝq̄z cōmixtionē in ecclesia demōstratam vel p̄dicataz eē prperexerint z patientie precepta didicerint que nos firmissimos reddant: vt ēt si videatur in ecclesia zizania: tamē nō ipediatur aut fides aut charitas nostra: z qñ zizania in ecclesia esse cernimus: nō iō ipi de ecclesia recedamus: destituendā putāt ecclesie disciplinā: quādā puersissimam securitatem prepositis tribuētes: vt ad nos nō pmineat: nisi dicereⁿ qd cauē dum sit. quidue faciendū sit quodlibet aūt quisq̄z faciat: nō curare. nos vero ad sanam doctrinā pertinere arbitramur vtrisq̄z testimonijs vitam sniamq̄z moderari vt z canes in ecclesia pp pacem ecclesie tollere mus z canibus sanctū vbi est pax ecclesie tuta non demus. Cū vero per negligētiam p̄positoꝝ siue per alia excusabilem necessitatem siue per occultas surreptiōes inueniꝰ in ecclesia malos: quos in ecclesia ltica disciplina corrigeꝛ aut coercere nō possumusᵉ tūc ne ascendat in coꝛ nostrū impia z pniciosa piumptio: qua estimemus nos ab his eē sepandos. vt peccatis eoꝝ nō coinquinemur: atq̄z ita post nos trahere conemur: veluti mundos scōsq̄z discipulos ab vnitatis cōpage qua si a maloꝝ ꝓiunctione segregādos veniant in mentē ille de scripturis similitudines. z diuina oracula vel certissima exempla: qbus demonstratum z pnūciatum est: malos i ecclesia bonis pmixtos vsq̄z i finez seculi tempusq̄z iudicij futuri tolerandos: nihilq̄z bonis in vnitate ac pticipatione sacramentoꝝ qui eoꝝ factis nō ꝓsenserint obfuturos. cuz vero eis per quos ecclesia regitur adest pace salua ptās disciplīne aduersus improbos aut nefarios exercēde: tūc rursus neque socordia neq̄z segnitia dormiamus sz aculeis pceptoꝝ que ad seueritatē coertionis ptinent excitandi sumus: vt gressus nostros i via dñi ex vtrisq̄z testimonijs illo duce atq̄z adiutore dirigentes: nec patientieᵉ noieᵉ torpescamꝰ nec obtentu diligentie seniamus.

Item ꝓxta epistolā parmeniani.

Leuius occulta: seuerius aūt punienda sunt ab ecclesia delicta mānifesta

Q Uam quisq̄z fratrū z xp̄ianoꝝ intus in ecclesie societate cōstitutoꝝ in aliquo tal pctō fuerit deprehensus: vt anathemate dignus habeatur: fiat hoc vbi piculū ᵉ scismatis nullū est z infra. qñ cuiusquā crimen est notum. z oībus execrabile appareat vt vel nullos prsus vel non tales bēat defensores per quos possit scisma ꝓtingere: nō dormiat seueritas disciplīne. Est ēt alia cā qua correctio verboꝝ vel verberꝝ videtur eē inutilis vel superflua. predestinati.n.ad vitam sine correctione mutātur: sicut petrus quez dñs respiciens nemine corripiente commouit ad lachrimas. Prescīti ad mortē inter flagella deteriores fiūt sicut pharao. bōis ergo superflua. damnandis hec inuenīūtur est inutilia. His ita respondetur auctoritate greg. z aug.

Sicut ab oratione cessandum non est: sic nec a correctione.

S Icut non est ab oīone ᵉ cessandum pro eis quos corrigi volumus etiaz si nullo hoīm orante pro petro dñs respexit eū: z fecit eū suum flere peccatum: ita nō est negligenda ᵉ correctio: quamuis deus quos voluerit nō correctos faciat esse correctos tūc aūt ex correctiōe proficit bō cuz miseretur deus atq̄z adiuuat: qui facit quos voluerit ēt sine correctione ꝓficere. Idem in dialogo.

Soli predestinati saluantur qui in postulando suo labore merentur

O Btineri nequaq̄ possunt q̄ predestinata nō fuerint. sed ea que sci viri orando efficiūt: ita predestinata sunt vt p̄cibus obtineantur. nam ipsa quoque pennis regni p̄destinatio ita est ab oīpotenti deo disposita: vt ad hoc electi ex labore pueniant quatenus postulandoᵉ mereantur accipere: quod eis omnipotens deus ante secula dispoſuit donare. Item augustinus.

Occulto dei iudicio mali obdurātur flagellis boni emendantur.

N Abuchodonosoꝛ pn̄iam meruit fructuosam nōne post innumeras ipietates flagellatus penituit: z regnū quod p̄diderat rursus accepitᵉ. Pharao aūt ipsis in flagellis durioꝛ est effectᵘ z perijt. Dic mihi rōnemᵉ reddat: qui diuinū cōsilium nimium alte sapiētiq̄z corde diiudicat: cur medicamentum vnius medici manu ꝓfectum alij ad interitum alij valuerit ad salutez: nisi qꝛ xp̄i bonus odorᵃ alijs est odoꝛ vite in vitam: alijs est odoꝛ mortis in mortē: quantū ad naturā ambo homines erant. quantū ad dignitatez ambo reges. quātū ad cām ambo captiuum dei populū possidebant. quantum ad penaz ambo flagellis clementer admoniti. qd ergo fines eoꝝ fecit esse diuersas nisi q̄ vnus dei manum sentiens in recordatiōe ꝓprie iniquitatis ingemuit alter libero cōtra dei misericordissimam veritatē pugnauit arbitrio. Idē. Uasis ire nunquā deus redderet interitum: si nō spontaneū ᵉ inueniretur hō habere peccatum: qꝛ nec deus peccāti homini iuste inferret irā si homo exp̄destinationeᵐ dei ce

f ¶ Negligenda.de pe.di.vij.nemo.

g O Btineri.postulando.nec ideo voluit dñs suscitare quartū mortuum.qꝛ nō fuit pro eo petitū. vt.j. de pe.dis.j.§.erbis itaq̄z.ver.christus quoq̄z.

b Q Abuchodonosoꝛ.accepit. ar. q̄ depositus pōt restitui. vt de pe. di.vj. c.j.in fi. z.xxxv. q.ir. sniam.z.c.gregorius item est hic ar.ad questionem illā. q̄ depositus restituꝛus prekerendus sit substituto vt.viij.q.vlt.c.vlt.ar. ꝓxta.vii.q.j. eos qui. licet determinata vt extra de simo. et insinuatione.io. de hoc quid iuris sit.in qōibus notaui.b.

i ¶ Rōnem.ar.q̄ de singulis nō est rō reddenda: vt.j.e.q. de tyrijs.z de pe.dis.iiij. si er bono.arg.ꝓxta.lxviij.d.corepi.z.xxiiij q.iij.si habes.

k ¶ Odoꝛ.bonᵘ.odoꝛ christi ē predicatio bonorum.

l ¶ Non spontaneū. de hac materia notaui.xv.q.j.§.j.z.j.z.c. merito.

m ¶ Er predestinatione.arg.q̄ nō potest quis arguere factum cuius auctoꝛ ipse fuit vt.xxviij.dis.diaconi extra de cle.cōiug.diuersis.io.

a Cum vero.ficergo bona que facit hō per deū facit. mala q̄ facit nō facit per deū q; deus nō est auctor mali. Sed ne crederet aliquis q̄ de⁹ operetur etiā malū:q; legitur q̄ de⁹ tradidit romanos i desideria carnis. ⁊ q̄ obdurauit cor pharaonis. ⁊ q̄ reliquit tyrios ⁊ sydonios peccatis suis ⁊ iō ostendit qualiter hoc intelligatur.

b Aliquos.i.romanos.

c Aut traditos.tradere dicitur hominez peccato.qñ permittit ipsum peccare.vel q; subtrahit ipsi gratiā.

d Legimus. in epistola ad romanos.⁊ i exodo ⁊ in euangelio mathei de tyrijs ⁊ sydonijs.

e Nos meritos.ler hoc patet q̄ primam gratiam nemo meretur vt .j. de ꝓse.di.iiij gratia.⁊.c.placuit.⁊. quicunq;.

f Fecit.s.bona.

f Fecit.s.mala.

g Dicitur.in epistola ioannis.

h Ex nobis. ꝯtuz ad predestinationem.

i Standi.sed nōne iā dixit q̄ predestinatio nō est cā quare hō faciat bonū sed potiꝰ bonum qō facit ē cā predestinationis. sed dicas hic predestinatiōnē appellari deum predestinantē. Nam nemo pōt venire ad me nisi ei fuerit datū a patre meo.vl' dic q̄ predestinatio non est cā efficiens sed est cā siue qua nō fit. Itē si vere volumus loqui nō est ꝓcedendum q̄ futura bona sint causa predestinatiōis. q; er hoc sequeretur q̄ cā esset posterior suo causato. Itez quicqd deus pdestinauit ab eterno pdestinauit.i. ergo predestinatio est eterna ergo nō habz cām sue generatiōis nō ergo futura sunt cā eius. Itē sigd esset cā generationis eius ergo eius oppositū esset cā corruptiōis eiꝰ. sed ipossibile est eam corrūpi vel desinere esse.q; si corrūperetur vel desineret eē ergo post hoc instans non esset. ergo si mō non est nūq̄ fuit. Nā bene segtur si fuit predestinatum. ergo predestinatum est.⁊ semcidisset in culpam. Idē.predestinationez dei sine ad bonū sine ad malum in oībus opari ineptissime dicitur: vt ad vtrūq; boies quedam necessitas videatur impellere.cū i bonis voluntas sit intelligenda nō est sine gratia:in malis aūt volūtas intelligenda est sine gratia. Cū veroª aliquosᵇ a deo aut traditosᶜ desiderijs suis aut obduratos legimᵍᵈ aut relictos magis peccatis suis:hoc ipsos meruisse ꝓfitemur:q; talia eoꝝ crimina precesserunt: vt ipsi sibi penam debuerūt:qua eis ēt suppliciū verteretur in reatum.atq; ita nec ō iudicio dei q̄rimur: quo deserit meritos deseri:⁊ misericordie eius gratias agimus qua liberat nos meritosᵉ liberari. vires itaq; obedientie nō ideo cuiquā subtraxit:q; eū non predestinauit:sed iō eum nō predestinauit:q; recessuꝝ ab ipsa obedientia esse prenidit. Predestinatio quoq; dei semp in bono ē:que peccatum sola volūtate boīs cōmissū aut remittendū nouit cū laude misericordie aut plectendū cuz laude iusticie. In malis aūt operibus nostris sola prescientia dei intelligēda est.q; sicut prescinit ⁊ predestinauit que ipse fecit:⁊ vt faceremus dedit ita prescinit tñ nō ēt predestinauit: que nec ipse fecitᶠ. nec vt faceremus exegit. Hi aūt ō quibus dicitur⁸: ex nobis exierūt ꝙz non fuerunt ex nobisʰ si.n.fuissent ex nobis mānsissent vtiq; nobiscum: voluntate exierūt voluntate ceciderunt. ⁊ q; prescitiⁱ sunt casuri:nō sunt ꝑdestinati. eēnt aūt predestinati si essent reuersuri ⁊ in sanctitate ac veritate mānsuri. Ac per hoc predestinatio dei multis ē cā standi':nemini est cā labendi.

Non ergo necessitatem facit correctionis vel obdurationis diuina predestinatio seu prescientia: cū boni per gratiam corrigātur: ⁊ libero arbitrio mali pareant. Nec.n.quia predestinatio seu prescientia dei falliʳ nō potest:necessario eueniūt que predestinantur vel prescīūtur:sicut nec necessario predestinātur vl' prescinuntur que futura sunt. sed q; bōa absq; eius gratia:mala preter eius sciam euenire nō pñt. Quānisᵉ ergo cōuenienter dicatur si hec predestinata sunt vel prescita necessario euenient:non tamen ideo absolute verꝝ est:necessario eueniēt que predestinata sunt vel prescita.q; hic necessitas refertur ad verꝝ euentuz:ibi ad intuitum diuine prescientie. Unde aug. due sunt inquit necessitates: simplex vna:veluti necesse est oēs boīes esse mortales.altera ꝓditōis vt si aliquez ambulare quis scit. eū ābulare necesse est qō.n.quisq; esse nouitᵐ:sed hec mīme secum illaz simplicem trahit.hāc.n necessitatē nō ꝓpria facit natura:sed conditionis adiectio. nulla.n. necessitas cogit i cedere voluntate gradientem:quātis eū tunc cuz gradiatur incedere necessariū sit.eodez igitur mō si qd ꝓuidentia pñs videt.id necesse ē esse:tam ⁊ si nullā nature bēat necessitatē.at quidē ea futura que ex libertate arbitrij ꝓueniūt:prescia cōtuetur.hec igitur ad intuitum relata diuinum necessaria fiunt per dispositionē diuine notiōis per se vero cōsiderata absolutā nature siue libertatem nō deserunt. fient igit ꝓuidubio cūcta:que futura deus eē preno scit.sed eoꝝ quedā de libero ꝓficiscuntur arbitrio que quānis eueniāt existendo tñ naturā ꝓpriaz nō amittunt que prius quā fierent ēt nō euenire potuissent. His oibus mala nostra libero ascribuntur arbitrio. cū alibi diuine ascribātur indignationi. Unde greg.cū superna idignatio sese vt ita dixerim medullitᵘ mouet.hanc opinio vel oppositio humana nō remouet.nec se cuiuslibet vtiliter deprecatio obicit:cū semel deus aliqd ab intimis irascendo disponit. Hinc ē.n.q̄ moyses q̄ reatū totius plebisᵒ apud dñm suis precibus tersit:dūq; se obicez obtulit:diuine iracūdie vim placauit:⁊ ad petram oreb' veniēs ⁊ pro aque exhibitione diffidens repromissiōis terram ingredi dño irascenteᵖ nō potuit. Item aug. De tyrijs' vero ⁊ sydonijs quid aliō possumᵍ dicere quā non eē eis datū de super vt crederent:quos credituros fuisse ipsa veritas docet:si talia qualia apud nō credentes fcā sunt virtutū signa vidissent.quare aūt hoc eis negatū fuerit dicāt si pñt qui calūniantur:⁊ oñdant cur apō eos dñs mirabilia qbus profutura non erant fecerit: ⁊ apud eos qbus erant profutura nō fecerit:nos etenim si rōeʳ facti profunditatē iudicij eius penetrare nō possumus:manifestissime tamē scimus ⁊ verū eē quod dixit:⁊ iustum eē quod fecit:⁊ nō solum tyrios ⁊ sydonios ꝙz ēt corozaim ⁊ bethsaida potuisse cōuerti ⁊ fideles ex infidelibus fieri: si hoc in eis voluisset dñs operari.neque.n. vlli falsum videri pōt:quod veritas ait: nemo pōt venire ad me nisi fuerit ei datū a patre meo. Item q̄ ꝓphetazˢ in daice plebi ꝓmisit. Ecce ego sepiaz viasᵗ tuas ſpinisᵘ ⁊ muniam eas lapidibus quadrisᵛ.i.adimam tibi facultatem peccandi. Idem per psalmistam de damnandis dixit: fient vie illoꝝ tenebre ⁊ lubricū: ⁊ angelus domini ꝑsequens eos. Qz in his oibᵍ vicia nostra humane ascribūtur mentis arbitrio quod diuina clementia in electis misericorditer vertit ad bonū:in damnandis iuste relinquit ad malū. sicut ergo quanis certissime sciamᵍ neminē vltra terminū a deo sibi ꝑfixum eē victurum: oibus tamen languentibᵍ nō incōgrue medemur:sic quānis nemo saluetur nisi predestinatᵍ ad vitam:omni tamē delinquēti est adbiper erit predestinatum.

k Falli. hec argumētatio nō valet:deus prenidet aliquid ⁊ aliter pōt euenire: ergo prenidētia dei ē fallibilis

l Quānis.ad huius .§. intelligentiā nota q̄ oēs tales locutiōes sunt duplices si deus prenidit aliqd necessario determinat totalē consequentiā locutio est vera.⁊ tūc talis ē sensus: hec ꝓnitia si deus prenidit aliqd illud euenire est necessariū. si aūt hec dictio necessariū determinat ipsum ꝓnis est falsa. Similiter hec est dupler.necessariū est socratē ambulare cū ambulat q; si intelligatur cōpōsita ⁊ de dicto vera est:si de re ē falsa. simīr hec est dupler:necessariū est hoc euenire qō deus prenidit:ō dicto est vera.de re est falsa. Illud n. qō deus prenidet nō ē necesse euenire. Et nō q̄ talis argumentatio non valet:si deus prenidit aliqd necessario illō eueniet,ergo si deus prenidet aliqd necessariū est illō euenire. q; mō hec dictio necessariū nō pōt determinare ipsam ꝓnitiam sed tantum ꝓnis.

m Sequit. vera est si ligatur de dicto.

n His oibus.plebis.historiam hēs.xlv.di.disciplina.

o Dreb.historiam habes de pe.di.ij.§.opponitur.

p Irascente.intelligas tñ q̄ ꝯtum ad talem penam potest ira dei esse cōmutabilis. sed ꝯtum ad eternā nō xxij.q.iiij.incommutabilis.

q De tyrijs.vt crederent presente dño:sed postea crediderunt ad predicationem apostolorum.

r Si rōe. eodem mō videtur dicē dū: q̄ si papa aliqd facit quod videtur iniustū. vbi nos rōnem non possumus assignare.q̄ nihilominus illud iustum sit.xxij.q iiij.§.qui autem.

s Prophetam.osee.

t Vias.i.actiones.

v Spinis.i.compunctionibus.

r Quadris.i.virtutibus quattuor vel doctrina quattuor euangeliorꝝ.

a Ipsa pietas. testimonium. in hoc. n. q̄ ē mortuus in vnitate ecclesie. sed quidā heretici volebant eū post mortē accusare de heresi. vt. xxiij. q. ij. sane, p̄tur sed nō erant recipiendi etiā in crimine heresis cū ille bone opinionis fuit: vt. ij. q. j. i primis. hereticus aūt bene reciperetur cōtra hereticum vt. ij. q. vij. si hereticus. io.

b Perdiderunt. ij. q. vij. non potest io.

c Potestatē. quā non habebat ecclesia. cuius nouella adhuc esset.

d Ac fidem. ecclesie cōseruandam. sed postea q̄ cepit dominari principibus. vt. j. e. displicet. r. c. non inuenit.

e Intrare. i. redire ad ecclesiam.

f Sed quare. q. d. non est p̄siderandum quid fiat: sed qua de cā fiat. vt. j. e. q. viij. de occidendis. r. ff. de fur. verum. similiter nō est p̄siderādum quid faciat: ſ quo animo fiat. vt. r v. q. vj. c. j. in fi. q. d. cogantur ire ad cōmodum ipsoꝝ. s. ad conuiuium de quo agitur in euangelio. vj. di. spōsus. s. e. cum in. l.

g Legem. quā habes. C. de hereti. arriani.

h Si duo. tres. n. ponit casus. Primo sic. duo sunt in domo ruitura r ambos possumus liberare. ad hoc tenemur licet sint inuiti. Secundo sic duo sunt i domo vna r si vnum liberamus alter vult se necare Tertio sic. multi sunt in domo vna r non nisi vnus liberari potest.

i Porro. secūdus casus.

k Non nostra. ſ. n. aliqs seipsum interimat propter nos dūmodo nō iuste moueamur nō tenemur vt. j. e q. v. cū homo. r. c. de occidēdis. r. xl vij. vi. quod ad nos.

l Liberato. i. non minus aliquem liberare teneris. ſ. ocs alij se perderent.

benda correctio: nec maloꝝ est negligenda disciplina. Unde idem aug. ait bonifacio.

Non semper in eos qui peccāt vindicta est exercenda.

Ipsa pietas veritas caritas nos non p̄mittit contra cecilianum eoꝝ bonum accipere testimonium quos in ecclesia nō videm⁹: cui dūs phibet testimoniuꝝ. quos. n. diuina testimonia nō sequūtur: pōdus humani testimonij p̄diderunt. Item molestus ē medicus furenti freneti co. r pater indisciplinato filio. ille ligando. ille cedendo. sed ambo diligendo. si aūt illos negligant r pire p̄mittant: ista potius falsa mansuetudo est crudelitas. Item si potestatem quā p̄pter religionē ac fidez regam tpe quo debuit diuino mūere accepit ecclesia: hi qui inueniunt in vijs r sepibus. i. in heresibus r scismatibus cogantur intrare. nō quia cogūtur reprehendāt: sed quare cogantur attēdant. Communiuꝝ dūi est vnitas corporis xp̄i non solū in sacramēto altaris: ſ ēt in vinculo pacis. In eodez theodosius impator legem generaliter in oēs hereticos p̄mulgauit: vt quisqs eoꝝ epūs vl clericus vbilibet esset inuētus. x. libris auri mulctaretur. Item si duo aliqui in vna domo simul bitarent quā certissime sciremus ruiturā: nobisqz id p̄nūciantibus nollēt credere atqz in eadē manere p̄sisterēt: si eos inde possemus eruere vel inuitos qbus iminentem illā ruinam p̄demōstrauimus: vt vlterius redire sub eius periculū nō auderent: puto nisi faceremus nō imerito crudeles iudicaremur. Porro si vnus illoꝝ nobis diceret: qū intraueritis eruere memetipsuꝝ p̄tinuo trucidabo. alter aūt nec exire qdē inde nec erui vellet: sed neqz necare se auderet quid eligeremus. vtruꝝ ambos ruine oppumendos relinquere. an vno saltem per nostrā opaꝝ liberato alteꝝ nō nostra culpa sed sua potius interire p̄mitteremus: nemo ē tam infelix qui nō quid fieri in talibus reb⁹ oporteat. facilime iudicet Item post panca q̄ si plurimi eēnt in domo ruitura r inde vnus saltez liberari posset: atqz id cū facere conaremur alij semetipsos precipitio necarent: doleremus de ceteris. verū de vnius saltem salute consolaremur: nō tū ne seipsos alij p̄derent pertre vniuersos nullo liberato p̄mitteremus. quid igitur ō ope mie qō p̄o vita eterna adipiscēda r pena eterna vitanda hoibus debem⁹ ipendere: iudicandū est: si p̄o salute ista non solū tpali sed etiā breui r ad tp̄us extinguꝝ liberanda sic nos subuenire hoīb⁹ rō vera r benigna cōpellit. Item si inquūt donatiste oz vt r nos extra ecclesiā r aduersus ecclesiaꝝ fuisse peniteat: vt salui esse possimus: quō post istā p̄niam apud vos clerici vel etiam epi per manemus: hoc non fieret. qm̄ reuera qō fatendum est fieri non oz⁹ vbi pauci ipsa cōpensatione sanarētur sed sibi hoc dicāt r multo maxime humiliter doleant: q̄ in tanta mor te p̄cisionis iacent: vt isto quodā vulnere matris ecclesie catholice remaneāt: Cū. n. p̄cisus ramus inseritur: fit aliud vulnus in arbore: quo possit recipi vt viuat: qui sine vita radicis peribat. sed cū receptus recipiēti coaluerit: r vigor cōsequitur r fructus. si aūt non coaluerit ille quidem arescet: ſz vita arboris p̄manebit: est. n. r tale inserendi genus: vt nullo p̄ciso ramo q̄ intus est: ille q̄ foris est: inseratur. non tū vllo sed vel leuissimo vulnere arboris. ita etiā r isti cū ad radicez catholicam veniūt. nec eis: postquaꝝ vir erroris fuit penitet: honor clericatus aut ep̄atus auferetur: siquidez fit aliquid tanq̄ in cortice arboris matris p̄tra integritatē seueritatis. vez tū quia neqz qui plantat est aliqd neqz qui rigat: sed deus qui fecit crescere. Ideo quia multi sunt infirmi in fide: et ideo indigent lacte nutrimento paruulorum: ne deficiant in via. Ideo oportet ecclesiam habere mixtum bonis et malis: ut per bonos mali corrigantur: per malos boni exercitentur. Ideo in ecclesia sunt quidam qui nec boni sunt nec mali: sed tepidi: qui nec frigidi sunt nec feruentes: sed inter utrosque medii

a Quod xps discipulos iacobum ⁊ ioannē quos premisit in ciuitatem samaritanoꝝ vt pararent sibi hospitiū.

b Ad correctionem.profit vindicta.

c Peccant.ſ.e.ea vindicta.ꝓtra vbi videtur ꝙ apostoli odio defecerauerūt vindictā.sed dic ꝙ nō peccabant in re quā volebant sed in mō volendi. xxij.q. ij.§. abraaz. vel dic ꝙ peccabant sed dicuntur nō peccasse.qr ler hoc permittebat.ſ.pūire inimicos.ſ.e.q.cum in lege.

d Et fines.historiā habes.ij.q. vij. item cum balaā.

e Ultimo da.quā fecit in illa ꝓlixa lectione:libenter suffertis vbi narrat suas passiones ⁊ releuationes suas.

f Elimā.historiam habes.xlv.di.§.salomon.io.

g Iter querelas. cōquestus. auditur ergo ille qui cōqueritur se iniuste excōicatum ⁊ hoc ſm vetera iura:vt.ix.q.iij.ſi epūs.vel dic ꝙ tūc auditur talis cū euidenter constat de iniusta excōicatione:vt extra de ap.sollicitudinem alias nō auditur:nisi cū dicit excōicationē esse nullā,vt extra de sen.er.per tuas.io.

h Ꝓpōe.ergo episcopus nō pōt excōicare aliquē pro iniuria sibi facta:vt hic.⁊ ſ.e.q.v.de occidēdis. nec.n. pōt esse iudex in cā sua:vt.iiij.q.iiij. e.i.sed ꝓtra.ſ.e. guilfarius.⁊.ij.q.vij. figs erga. sed distinguas vt ibi notatur per id qō est.lxiij.di. salonitane.io.

i Diis.debitori.i ei qui in deuꝝ delinquit.⁊ ē ſi. extra de sen.excō.cōtingit.

k Offendit.vi. ſ.ſi ea.nam culpa ē qñq relaxare vindictā: vt xxviij.di.qr ē culpe.

l Possumus.imo iniuriam nobis factā tenemur dimittere.C de epi.⁊ de.ſi quēuis in hoc. versus finem Iniuriam.i.rancorē. sed iniuriam.i.satisfactionē inurie nō tenemur remittere:vt.xc. di.ſi quis cōtristatus. immo bñ facit q prosequitur iniuriā sibi factam vt.xl.di.⁊ qui emendat.⁊. ſ.e.q. v. de occidendis. Nam rei publice interest penas non facile dimitti:vt. C. de penis . ſi operis ⁊.ſ.e.ē iniusta xlv.di.sed illud. sic ergo per pactum possumus remittere inquantum nostrum priuatū cōmodū tangit sed inquantū tangit cōmodū aliorum non possumus:vt.ff.de pac.iurisgentium.§.vlt.⁊ est ſi.lxiij.di.salonitane.sic nec filius potest remittere id quod debetur patri.nec tutor debitū pupilli:vt. C. de pactis.pactū.⁊.l.ſe.nec preses debitum ciuitatis.C. de transac. preses. Sed nūquid episcopus potest remittere iniuriam illatam ecclesie:videtur.ꝙ sic.qr iniuriaꝝ actio nō est in bonis nostris ante litis ꝓtes.vt. ff.de iniur. iniuriaꝝ.vnde epūs preter consensum capituli pōt eam remittere ar. extra de his que fi.a prela.cum apostolica.cuꝝ enim episcopus sit pater vt.xcv.d.esto.⁊ pater possit remittere iniuriam factam filio vt.ff.de iniur.ſi ſi vnius.§.filiofa.ergo episcopus pōt. Sed non credo ꝙ solus episcopus possit illam remittere. Nam epūs ꝓcurator dicitur ecclesiasticaꝝ rerū.vt.xii.q.j.c.vlti.vñ cum sit ꝓcurator conditiōez ecclesie nō pōt facere deteriorem:vt eꝝ de dona.c.ii.

m Sine penitentia.interioris.ſ.cordis cōtritione sine qua nulli dat venia. vt.xxiij.q ij.legatur.⁊.ſ.e.est iniusta.l.di.siquis diaconus. habita ergo cordis ꝓtritione. pōt sacerdos partem vel totum remittere ſm qualitatem ꝓsone.loci ⁊ ꝓpe. vt.xx vj.q.vij.de his.

n Illic.vbi hec acta ſt ubi enim est cā agenda.vt.iij.q.vj.ibi.

o Supplicatione.bñ dicit supplicatione.qr ſi non per preces sed ꝓpter pecuniam remitteretur iniuria infamis esset.nisi hoc fieret auctoritate iudicis.vt.ff.de bis q no. infa.furti.§.pactus.

p Recidiuo.ar. ꝙ ex quo qs est absolutus vel postꝙ penituit:ꝙ amplius de illo crimine accusari nō potest: vt extra de accu.de his criminibus.⁊.ij.q.j.phibētur similiter qui iurauit se non accusaturꝝ aliquem nō pōt eum accusare:vt de accu.veniens.licet possit denūciare crimen suū:vt extra de iureiuran. quēadmodum. in ſi. immo eo ipso ꝙ quis dicit se nolle accusare non admittitur accusans:vt.ff.de adulſi maritꝰ.§.ſi negauerit. immo tacite renūciat quis actioni sue:extra de his que fiunt a ma.par.ca.ex ore.in ſi. ⁊ extra de offi.del. gratum Hoc autem scias ꝙ iniuria duobus modis tollitur. vt remissione vt hic. vel dissimulatione.⁊ ſm hoc ſi iniuria illata est per metū anno vtili aboletur:vt.ff. qō iure. cā.ſi cum exceptione.§.j. ſi alio mō iteratur tollitur cōtinuo anno.insti. de iniur.i ſi. C.de iniuri.ſi non ꝓiicij. Si aūt nō reuocatur statim iniuria ad animum. amplius agi nō pōt. vt.ff.de iniur. non solum.§.j.⁊ insti. de iniur.§.vlt.

q Nō patitur.de hoc agitur.ſ.de pe.di.iiij. diuina.⁊ est hic ar.ꝙ post pnam nō pōt qs accusari. de hoc nō. xxxiij.q.ij.admonere.

r Transactum.iudicis auctoritate intelligas qr sine eius auctoritate nō licet transigi pro iniuria illata. vt.ff.de his qui no.infa.furti.

s Afflicti.i.iniuriati.

Q Quod xps discipulos suos increpauit:qr ignem de celo descendere sup eos gestiebant:ꝙ ipm nō receperent:ostēditur nobis non sp in eos qui peccāt vindicandū qr nōnunqua amplius pdest clementia tibi ad patientiā quam lapso ad correctionē. Deniqꝝ samaritani citius crediderūt a quibus hoc loco ignis arcetur.nec discipuli peccāt: q legē sequūtur.sciebāt.n.⁊ sinees reputatum ad iusticiā ꝙ sacrilegos interemerat:⁊ ad preces helie ignē descendisse de celo. Pōt in hac ꝓhibitione apostoloꝝ aliud intelligi. apostoli nō zelo iusticie sed amaritudinis odio ob iniuriā sue expulsiōis vindicādaz samaritanos igne voluerūt cōsumere.dominus aūt volens eos iniuriaz ꝓprie persone cum patientia ⁊ gaudio tolerare.iniuriam vero seruitutis diuine non inultam relinquere:ait:nescitis cuius spūs estis. Hinc ēt petrus q cuz aliis audierat. Beati critis cū maledixerint vobis homies ⁊ dixerint oē malū aduersus vos:gaudete i illa die ⁊ exultate:qm merces vestra copiosa est in celis.cōtumelias sibi illatas cū gaudio suscipiebat.peccata vero que in deū cōmittebātur acerrime puniebat. vnde ananiā ⁊ saphirā spūi sancto mentiētes mortis sniam perculit. Sic etiam paulus dū a suo ꝓtemptū pia admonitōe ⁊ multimoda cōmendatione sui corinthios reuocaret:magnū illuz eli mam'qui crediturōs a fide retrahebat:cecitate percussit: vt ceteri perterriti predicationem eius nō impedirent:sed in xpm credentes animececitatem effugerent:⁊ corinthium illū fornicatorem qr in deum peccauerat:satbane ad verandum tradidit. Hinc ēt gregorius scribit ianuario epo reprehendens eū ꝙ ob iniuriam ꝓprie persone quendam excōicauerat:dicens.

Pro iniuria ꝓpria epo aliquez excōicare non licet.

Iter querelas multiplices isidorus vir clarissimus a fraternitate tua frustra se excōicatum anathematizatūqꝝ cōquestus est quod quam ob rem factū fuerit:duz a clerico tuo q presens erat voluisse addiscere:pro nulla alia cā nisi pro eo ꝙ te iniuriauerat factū innotuit. que res nos vehemēter afflixit. Dō si ita est:nil te cogitare de celestibus oīdis:sed terrenam te bēre cōuersationē significas:dū pro vindicta ꝓprie iniurie:ꝙ sacris regnis prohibetur:maledictionez anathematis inueristi. vndecō cetero omnino esto circūspectus atqꝝ sollicitus:⁊ talia cuiquaz pro defensione ꝓprie iniurie inferre denuo nō presumas. nam ſi tale aliqd feceris:in te scias postea esse vindicādū. Hinc idē in homelijs ostendēs ꝙ peccata q in deum vel ꝓmū cōmittuntur a nobis punienda sunt:ea vero qbus in vos delingtur patienter vel tolerāda vel potiꝰ dissimulāda sunt ait.

Valde offendit qui dominica debita impune dimittit.

Dis qui prelatus est debitoriꝰ dominico culpas impune dimittit:nō mediocriter profecto offendit' qui ōbita celestis regis ⁊ domini sua presumptione resoluit. ea nāqꝝ que in nobis cōmittuntur facile possumus' dimittere.ea vero q̄ in deum cōmissa sunt:cum magna discretione nec nō sine penitentia possumus relaxare. Semel vero culpa dimissa recidiuo dolore itez ad animum reuocari nō dz. Unde gelasius geruntio ioanni germano ⁊ petro episcopis.

Iniuria cui semel remittitur:itez revocari non debet.

Dillic vbi hec acta sunt' presentibus vtrisqꝝ ꝓstiterit ⁊ satisfecisse stephanuz:⁊ supplicatione' suscepta eum qui male tractatus est ignouisse semel in abolitione remissa punitio recidiuo' dolore non dz iterari:diuine ſm imitationem clementie:que dimissa peccata in vltionem redire non patitur': sin vero nihil vel de satisfactiōe probabitur vel de remissione transactum' dilectionis vestre sermone monstretur quatenus sine nunc saltem poterit competens satisfactio prouenire:illud potius exerceatur: vbi animuz sanare possit afflicti'. ſi vero irremiſ

a ¶ Irremissibilis.i.si nō vult dimittere iniuriā.non enim cogitur ad hoc. vt notaui.ē.c.prori.
b ¶ Perstat.i.persistat.
c ¶ Sed obijcitur.ꝓtra illud ꝙ nullus ꝺz iniuriam suam vlcisci.
d ¶ Achab.cōfundit historiam nō.n.achab misit illos quinquagenarios sed rex ozias. nec etiam illud cō tigit tempore achab:sed illō cōtigit sub ozia.
e ¶ Quo facto.soluit obiecti onem.
f ¶ Gallisarius.mādauit hic mādare ponitur ꝓ rogare sicut alibi ponit rogare ꝓ mandare, vt.xi. q.iij.rogo.
g ¶ Velum.i.cameram vel ostium.
h ¶ De vero. vi retento.q hoc mō includit clericū licet alio mō nō injiciat manus in eū violentas est excōicā nus.vt extra de sen.er. cū de sideres.in parte decisa.
i ¶ Anathematizaui .ē.e.c. inter querelas ꝓtra. sed dic ꝙ hec iniuria ꝓtingit eccles iam.lxiij.dist.salonitane. vel hic nō erat sup ior iuder.pōt tñ iuder corporalem inflige re penaz pro offensa sua. vt xlv.di.ꝛ qui emendat.
k ¶ Maranatha.dicit ma ranatha aduentus dñi.i.vl qz ad aduētum dñi fit excōi cat⁹ supple nisi peniteat sic. xxvij.q.j.de viduis.
l ¶ Sacerdotalis.i.clerica lis.ar. ꝙ alicui auferrt qō nō habet.vt.v.q.vj.qz iusta xxvij.q.ij.ꝯ.er bis omnib⁹.
m ¶ Sed ꝛ hic.
n ¶ Quod aūt.dixit.ē.e.in illo.ꝯ.ecce ꝙ crimina.ꝙ qñ qz delinquentes sunt patiē ter exꝑctandi.ꝛ illud mem brum executus est.dixit enī ꝙ crimen qñqz in paucis ē vindicandum vt ceteri terre antur.
o ¶ Vituli.xlv.d.disciplina
p ¶ Una die.duz fineēs oc cidit hebreum coeuntem cū madianita. quaz historiam habes.ij.q. vij.ꝯ. item cum balaam.

sibilis⁹ perstat⁹ acerbitas:ibidez ni hilominus vindicetur vbi plectibi lis orta est presumptio. Sed obij citur⁹ illud ambrosij:ad preces be lie ignis descendit de celo vt ꝓbe te vindicaretur iniuria.quod tūc in telligitur factū:qñ achab⁹ rex israel post sterilitatem illam triū annorū ꝛ sex mensiuz que facta est quando ꝑcibus helie clausum est celū annis tribus ꝛ mēsibus sex:misit duos qn quagenarios ad heliā qui dicerent ei.hō dei rex israel vocat te. qui ait. si hō dei sum descendat ignis de celo ꝛ cōsumat vos.ꝛ statim ignis desce dit de celo ꝛ ꝓsumpsit eos quo scō nō cuius meriti apud deū eē voluit ostendere: sz ꝙ ille eēt verus deus quē colebat.nō ille ad cuius cultu ram stupro ꝓprij corporis iezabel nōnullos ꝓuocabat:euidētissimis indicijs mōstrare curauit iniuria er go ꝓphete nō alia quaz iniuria dñi ipsius intelligitur:que in paucis vin dicata est: vt ceteri terrerent. Jtē obijcitur illud siluestri.

Apostolicus anathematizauit eos qui eū ceperant: vel eꝑoz aliquem qui deinceps cepit:excōicauit.

Gallisarius patrici⁹ noster mā dauit⁹ me ad se venire pacifi ce pro quibusdā ecclesiasticis dispō nibus in palatiū principis:ꝛ ad pri mū ꝛ ad secūdum velū⁹ retinuit oēz clerū ꝛ populū qui mecū veniebāt ꝛ nullū permisit introire:nisi me so lum ꝛ vigiliū diaconem nostrū.me vero⁹ vi retento ꝛ ante predictū pa tricium deducto miserunt me in exi lium:in quo sustento⁹ mō pane tri bulationis ꝛ aqua angustie. ego tñ nō dimisi nec dimitto ꝓpterea offi cium meū.sed cum eꝑis quos con gregare potui eos ꝙ talia erga me egerūt:anathematizaui⁹.ꝛ vna cū il lis apostolica auctoritate statui nul lum vnquā taliter decipiēdū:si cut deceptus sum.ꝛ si aliquis deinceps vllum vnquā eꝑoz taliter decepe rit:anathema maranatha⁹ fieret in ꝓspectu dei ꝛ scōz angeloz. Jdē vigilio.habeto itaqz cū his qui tibi cōsentiunt plene dānationis sniam sublatūqz tibi nomen ꝛ munus mi nisterij sacerdotalis⁹ agnosce spūs sci iudicio ꝛ apostolica a nobis au ctoritate dānatus.Sed ꝛ hic⁹ non suā sed ecclesie iniuriam vultus est.

Quod aūt⁹ peccatū populi i pau cis puniendum sit:moyses exemplo docuit:qui peccatū idolatrie i pau cos cultores vituli⁹ vēdicauit mor te paucoz expians peccata multo rū:in pñs terrens in posterum disci plinam sanciens.sic ꝛ ipse xp̄us pec cata totius populi morte p aucorū puniuit:dum pro fornicatōe totius

q ¶ Murmurationis qñ iudei murmurabant in deserto propter car nes. volebant enim sibi cōstituere ducem ꝛ reuerti in egyptum. xc.dis. alienus.
r ¶ Baal.hanc historiam bēs.j.q.j.cū scriptura.
s ¶ Quod vero peccata.istud spectat ad illō.ē.c.ꝯ.bis ita rñdetur sunt quedam.

populi vna die⁹. xxxiij. milia perie runt sic ꝛ pro peccato murmuraci onis⁹ vel tentatiōis nōnulli puniti sunt vt eoz exēplo ceteri ad pniam cogerentur. Sic ꝛ quotidie nōnul los punit deus vt diuina ꝓuidentia etiā circa humana vigilare cogno scatur:ꝛ nōnullos ēt per longa tpa ad pniam expectat vt patientiā sue benignitatis nobis ostēdat. sic etiā helias cultura baal⁹ vindicauit:sa cerdotes ꝛ ꝓphetas eius interficiē do morte paucoz expians peccata imitantiū populoz. Quod vero peccata⁹ que publicis iudicijs dese runtur:puniēda nō sint illo exēplo ꝓbatur:quo xp̄s qui iudā solus fu rem nouerat:nō abiecisse sz patien ter toleasse asseritur. Unde am brosius super primam epistolaz ad corinthios ait.

Judicis nō est sine accusatione dā nare.

Aliquis ptātē non bz⁹ quez scit reum abijcere vel ꝓbare non valet:immunis est⁹ ꝛ iudicis nō est sine accusatore⁹ damnare: sicut nec xp̄s iudā abiecit. Similiter nō ē ferenda sinia qñ multitudo est in cā: vel qñ ille peccat ꝙ sociaz bz multi tudinē. Aū augu.in li.ij. ꝓtra epi stolam parmeniani.

Quod a multitudine peccatur vel ab eo qui multitudinē bz sociaz ab ecclesia nō punitur sed deflet ur.

Non pōt⁹ esse salubris a multis correctio:nisi cum ille corripi tur ꝙ non bz sociam multitudinez⁹. cū vero idē morbus plurimos oc cupauerit:nihil aliō bōis restat quā dolor ꝛ genitus: vt ꝓ illō signū⁹ qō ezechieli scō reuelatur illesi euade re ab eoz vastatione mereantur.ꝛ infra. Reuera cū cōtagio peccandi multitudinē inaserit:diuine discipli ne seuera misericordia⁹ necessaria ē nā ꝓfilia sepationes⁹ ꝛ inania sunt ꝛ pnicioſa atqz sacrilega:qz ipia ꝛ su perba sunt:ꝛ plus perturbant infir mos⁹ bonos quā corrigant aiosos malos.ꝛ infra. Turba aūt iniquoz cum facultas⁹ est in populis ꝓmen di sermonē generali⁹ obiurgatione feriēda ē: ꝛ maxime si occasionem atqz oportunitatez prebuerit aliqō flagellū desup dñi:quo eos appeat pro suis meritis vapulare. Jpre cepta⁹ vero euāgelica de dilectiōe inimicoz ꝛ misericordia ipendēda ꝓximis exhortationes quoqz apo stoli de cibandis vel potādis inimi cis:nō eatenus intelligenda sunt vt peccandi relaxetur impunitas:sed vt delinquēti correctio et nature mini stretur subsidiū.donec per sniam in dicis adempta spe correctiōis ma loz tollatur exercitiū. Jn hoc ergo

t ¶ Si quis nō bz. qz non ē iudex
v ¶ Immunis est. a peccato ptcipationis nec imputatur ei si ta cet cū non possit illō ꝓbare.ij.q.vij.pleri qz.licet aūt iudex sci at aliquem crimosum: nō ideo statim pōt eū a se abijcere.vt. vj.q. ij.si tantum.
x ¶ Sine accusatore. excipiuntur cāus po siti.ij.q.j. de mānifesta
y ¶ Non pōt.ē.di. l.vt ꝓstitueret.
z ¶ Multitudinē. sic ergo rōne multitudi nis nō exercetur vin dicta.vt.j.q.vij.quoti ens.ē.e.ipsa pietas ꝛ ir.q.j.ordinatiōes di cuntur aūt hic multi plures ꝯ.xl.extra de de.er.mi.latores.
a ¶ Signum.ſ.thau.
b ¶ Misericordia.ex seueritate procedens.
c ¶ Sepationes.i.ex cōicationes.
d ¶ Infirmos.qui fa cile scandalizantur.
e ¶ Cum facultas.i. cum non ꝓtemnitur eius predicatio. nā si nō ꝓficit potius tace re ꝺz.xi.q.iij. quādo.
f ¶ Generali.viij.q.j quid autem.
g ¶ Precepta.posita in superiori.ē.ex bis omnibus.

a ¶ Noli esse. he auctoritates sunt exposite. ij.q. vij. §. his itaq; respondetur.

b ¶ Donatis. loquitur ibi apostolus de corinthio q ad pniaz rediit. z petijt apostolus vt reciperent ipm z remisit ei offensam z est .i. xxxv. q. ir. c. veniam.

c ¶ Est iniusta. sic iusticia quandoq; dicitur esse falsa vt. xlv. dis. vera. nam sepe vicia virtutes se esse mentiuntur. xli. di. sepe.

d ¶ In lege. i. deutronomio. vbi scriptuz ē deillo qui inuitat alios ad idolatriam. nec acgescas ei nō audias eū nec miseriaris eius sz statim occidas eum vt. j. e. q. v. si audieris.

e ¶ Diuina. ff. de. ō po. si. ff. hominem.

f ¶ Et lachrymis. iudex enim non debet moueri ad lachrymas calamitosoz. vt. ff. de offi. pre. obseruandū z de pe. d. iij. sunt plures.

g ¶ Tradet. occasionaliter.

h ¶ Si gladiū. sz quare hic redarguit ecclesia iudices qui gladium repimunt: cū alias petat augusti. reos nō occidi. vt. j. q. v. c. j. z. c. de occidendis. sz dicas hic loqui de incorrigibilibus. ibi de corrigibilibus. sic. j. e q. v. prodest.

i ¶ Periculo. ppter hoc verbū quidā hic dixerūt q in criali cā nō esset mitius agendū cum reo q cū actore: quod nō pcedo. vt xxxv. q. ir. veniā. i fi.

iubemur diligere inimicos z misereri eoz: vt de eoz pditione doleamus: eoz salutē desiderem⁹. z pro eoz correctiōe quotidie laborem⁹ z oremus: penitentib⁹ solatia impēdamus alter alterius onera portantes nō vt pertinaces z in malo persistentes ipunitati donemus. Sicut enim erga penitētes nō seueri sz misericordes cē monemur: inxta illō. noli esse⁹ nimis iustus: q; ē nimis iustus qui perit i iusticia sua. z iterum. Judiciuz sine misericordia erit ei: q nō fecit misericordiam. z item illud apostoli in secūda epla ad corinthios. cui aliq̄d donastis⁹ z ego. naz z ego si qd donaui: ppter vos donaui ac si ipse xp̄us donaret: vt nō circūueniamur a sathana. nō enī ignoramus cogitatiōes ei⁹: qui quos nequit cōsentiendo decipe facit nimis aspos. Sicut inquā penitentib⁹ vt dictū est misericordes esse inbemur sic ipenitentibus z obstinatis in malo misericordiam impendere phibemur. Aū amb. in li. i. ō officijs.

De iusta z iniusta misericordia.

Est iniusta⁹ misericordia. deniqz in lege⁹ scriptū ē de quodā nō misereberis illius. z in li. regum legitur. q; saul ptraxit offensam: qa miseratus est agas hostiū regē quē phibuerat diuina⁹ snia seruari. Jtaqz si qs latronem filijs deprecantibus motus z lachrymis⁹ pugis ei⁹ inflexus absoluendū putat: cui adhuc latrocinādi aspiret affectus: nō ne innocentes trader⁹ exitio q liberat multoz exitia cogitantē: certe si gladiū⁹ repimit: vincula dissoluit: larat exilium: cur latrocinādi quapōt clementioni via nō erit facultatem q voluntatē extorquere nō potuit: deinde inter duos hoc est accusatorē z reū pari periculo⁹ de capite decertantes altez si nō probasset altez si esset ab accusatore cōuictus: si nō id qō iusticie est index exequatur sz miseretur alterius: aut dānabit. pbantē: aut dū accusatori fauet quod. pbare non posset: adijciet in noxiū. non pōt igitur hec dici iusta misericordia in ipsa ecclesia vbi maxime quis misereri dz: teneri quam maxime dz forma iusticie ne quis a cōsortio cōionis⁹ vel criationis abstractus: breui lachrymula atqz ad tēpus pata vel etiam vberioribus fletibus cōionem quā plurimis dz postulare tpibus a facilitate sacerdotis extorqueat. nonne etiā cū vni indulget indigno: ad prolapsionis magnum. puocat vniuersos: facilitas⁹ enim venie: incētiuū tribuit delinquendi. Jtem augustinus in libro psalmoz.

Non debemus in mala causa pauperi misereri.

Ne amisso iudicio⁹ sis pauperi in mala cā misericors: cuius si pcis saccello⁹ pcutis cor: z tanto nequiorez reddis quanto iustū sibi fauere videt. Jtem.

Homini est miserendum: peccato rasscendum.

Do ista noia cuz dicimus hō peccator: non vtiqz frustra dicūtur. q; peccatorē: corripe: q; hō⁹ miserere. nec oīno liberabis hoiem nisi eū persecutus fueris peccatorē. huic offō⁹ nois⁹ inuigilet disciplina sicut cui regēti apta z accōmodata est: nō solum epō⁹ regenti plebē suā sed ēt pauperi regenti domū suam: diuiti regenti familiā⁹ suaz: marito⁹ regenti pugez suā: patri regēti prolem suā iudici regenti. pnunciam suam: regi regēti gentem suā. Et paulo post. Jta nulli hōi claudenda est misericordia: sicut nulli peccatori impunitas relaxāda est. hinc itaqz intelligendū est: q⁹ non sit premnē / da elemosyna que qbusqz⁹ paupe / ribus iure humanitatis impēditur: qñ quidem dñs sublenauit indigentiam paupez: etiā his loculis quos ex operibus iplebat alioz. z paulo post. nō ergo suscipiamus peccatores. ppter hoc q⁹ sunt peccatores: sz tñ eos ipsos: q; z hoies sunt. humana psideratione tractemus. psequamur in eis ppriam iniquitatē: miseream⁹ cōem naturā. Jtez illud euangelij qō obijciebatur: qui gladio vsus fuerit gladio cadet. augustinus exponit in secūdo libro ptra manicheos ita dicens.

Quis dicatur gladium accipere.

Ille gladiū accipit⁹ qui nulla superiori ac legitima ptāte⁹ vel iubente vel pcedente in sanguinē alicuius armatur. Porro⁹ illō bicro. quo ecclesia negatur aliquē pse qui. nō ita intelligendū est: vt generaliter ecclesia nullū psequatur: sed q⁹ nullū iniuste psequatur. nō enim oīs persecutio culpabilis ē: sz rōnabiliter hereticos persequmur. sicut z xp̄s corporaliter persecutus ē eos quos ō templo expulit. Aū aug. ait vincentio donatiste.

Potestatis officio vtiliter inquieti corriguntur.

Inimū sunt inquieti: quos p ordinatas a deo ptātes secularres cohiberi atqz corrigi mihi non videtur inutile. nā de multoz iam correctione gaudemus. Jtem post pauca. Si enim quisqnā inimicum snū periculosis febribus frenēticuz factū currere videret in precipitiū: nonne tunc potius malū pro malo redderet: si sic eū ire pmitteret: quā si corrigendū curandūqz ligaret: z tñ tūc ei molestissimus z aduersissimus videretur. qñ vtilissimus z misericordissimus extitisset. sz plane salute repata tāto ei vberius gratias ageret: quāto minus sibi pepercisse sensisset. z postpauca. At quibusdā ista non. psunt. nunqd tō negligēda est medicina: q; nō nullor⁹ insanabilis est pestilentia. Jtem post aliq̄ Non oīs⁹ qui petit amicus est. nec oīs qui verberat inimicus. Melliora sunt vulnera amici quā blanda

k ¶ Cōionis. rerū quibus suspensus est. nō intelligas hoc de snia excōicatiōis. nā ibi ppter periculum nō est differenda absolutio. nā qñ qz fit absolutio a iudice non suo. vt extra ō sen. ex. sacro. extra de ap. qua fronte: nisi velis intelligere in eo casu qñ. ppter ptumaciam detinetur aliqs diutius in excō / municatione. xi. qō. iij. qui iubente.

l ¶ Facilitas. vez est q⁹ ō irrenon dat sed de facto sepe dat. z sic non obstat. j. q. vij. exigunt.

m Ne amisso iudicio .i. ordine iuris.

n ¶ Saccello. i. pauptate. io.

o Do ista. q; homo. sic lxxxvj. di. odio.

p ¶ Officio. correctionis.

q ¶ Nominis. i. fm q⁹ aliqs nominatur vel prelatus vel pater: vt oñdit per exempla

r ¶ Epo. ex hoc. c. z ex illo s. e. ita pſueuit dici q⁹ illō: si peccauerit in te frater tuus ad solos illos spectat qui ex ptāte possunt punire: sz certe hic nō loqtur de denūciatione sed tñ de correctione: ad quā etiā alij tenētur qui enumerātur hic. nā z vicin⁹ tenetur corrigere vicinū suū vt. j. e. q. v. nō putes itē qui libet tenetur aliū occulte corripere. vt extra de here. eum ex iniuncto. circa fi.

s ¶ Familiā. C. de emē. propinquoz. l. vna. z. xxxiij. q. ij. placuit.

t ¶ Maarito. s. vij. q. j. sicut alterius.

v ¶ Quibusqz. s. xlij. di. q. escamus. io.

x Ille gladium accipit. iniuste.

y ¶ Potestate. nā potestas gladij tñ a principe habet. vt. s. q. j. militare. z. q. ij. c. i.

z ¶ Porro illud hieronym⁹ s. e. qui fm carnem.

a Inimium. non oīs. s. v. q. v. non omnis.

a Tollitur.ꝫ.e.duo.ꝓtra
b Cogi.ꝫ.xlv.di.c.ij.con
tra.sol.ab initio nemo cogē
dus est ad bonū:sed aliquis
cogitur pseuerare in eo qō i
cepit.vt.j.e.q.v.ad fidē. nec
obstat qō dicitur de paulo
q ab inicio fuit coactus. naz
hic arguitur a minori.i.er
quo paul⁹ ab initio fuit co
actus:ergo alii possunt ex
post facto cogi.
c Et mali.vt bismael isaac
ꝛ saul ꝛ dauid.
d Boni.malos.vt helias
quinquagenarios.
e Et prophete.vt moyses
egyptium.vt.ꝫ.e.q. iij.non
inferenda.
f Nocendi cā .q.d. plus
cām facti q̄ factum ꝓsidera
bimus.vt.j.e.q.viij.occidit.
g Constituit.C.de heret.
arriani.io.
h Certe.ꝫ. e.q̄ magnuz.
i Ꝟsplicet.alius ar. opti
mum q̄ erquo vnus
secure pōt venire ad iudicīū
ergo ꝛ alter.sic extra de elec.
c.bone.in fi.similiter dic̄ ler
erquo tutor suaz pecuniam
bene collocauit.ergo ꝛ pecu
niam pupilli potuit bñ col
locasse.ff.de admi.tut.tutor
§.j.similiter erquo res tuas
ꝓseruasti:ꝛ res etiam cōmo
datas conseruare ꝺbuisti.ff.
cōmo.si vt certo.§.cōmoda
tum.in fi.tñ hoc ar.fallit.nā
ꝛ licet aduersarius meus ēt
qui venire non poterat ve
nit.nō ideo sequitur q̄ ego
tenebar venire.vt.ff.de ar
bi.l.si cum dies.§.pe.

oscula inimici. Melius est cū seue
ritate diligere quā cum lenitate de
cipere. Utilius esurienti panis tolli
tur[a]:si de cibo securus iusticiam ne
gligat:quā esurienti panis frāgitur:
vt iniusticie seductus acqescat. Itē
postpauca. Putas neminē ꝺbere
cogi[i] ad iusticiam:cū legas patrēfa
milias dixisse seruis:quoscūqz inue
neritis cogite intrare.cū legas ꝛ ip
sum primo saulū postea pauluz ad
veritatē cognoscendā ꝛ tenendam
magna violentia xpi cogentis esse
cōpulsum. Item post pauca. Et cū
noueritis furē aliqñ auertendis pe
coribus pabulū spargere:ꝛ aliquā
do pastorē flagello errātia pecora
reuocare. Item si sp esset culpabile
psecutiōz facere:nō scriptum eēt in
scis libris:detrahentez secreto ,pri
mo suo hūc psequebar. aliqñ ergo
ꝛ qui eā patitur iniustus est:ꝛ q eaz
facit iustus est. Sz plane sepe ꝛ ma
li[e] persecuti sunt bonos:ꝛ boni ma
los[a]:illi nocendo per iniusticiā:isti
ꝟsulendo per disciplinam. illi ima
niter:isti temperanter:illi seuientes
cupiditate:isti charitate. nam q tru
cidat nō considerat quèadmoduz
laniet.qui aūt curat:ꝟsiderat quem
admodū secet.ille persequtur sanita
tem:iste putredinem:occiderūt im
pij ,ppbetas. occiderunt impios ꝛ
prophete[e] flagellauerūt iudei xp̄m
iudeos flagellauit ꝛ xp̄s.traditi sunt
apostoli ab hoibus humane pote
state:tradiderūt apostoli homines
potestati sathane. In his oibus qd
attenditur:nisi qs eoꝝ pro veritate
quis pro iniquitate qs nocendi cā[b]:
quis emendandi.ꝛ paulo post con
stantinus impator cōstituit[c]:vt res
cōuictoꝝ ꝛ vnitati pnicaciter resi
stentiū fisco vendicarentur.ꝛ post
pauca.certe[d] nullius crimen macu
lat nescientem.Itē facta nocentiuz
que innocentib⁹ demōstrari vel ab
innocentibus credi nō pñt:non co
inquinant qnēquaz.sed ,ppter inno
centium ꝟsortium etiaz cognita su
stinentur.nō eniz ,ppter malos bo
ni sunt deserēdi:sz ,ppter bonos ma
li tolerandi.sicut tolerauerunt pro
pbete eos ꝓtra quos tanta dicebāt
nec cōtionem sacramentoꝝ illi⁹ po
puli relinquebant. Idem dona
to pres bytero.

Merenci etiam ad salutē inuiti sunt
trahendi.

Ꝟsplicet tibi q̄ traheris ad sa
lutem dei cū tamē multos no
stros ad pernicie traxeris.qd enim
volumus nisi te cōpre bendi ꝛ psen
tari ꝛ seruari ne pereas.q̄ aūt i cor
pore Iesus es ipse tibi fecisti:qui im
mento tibi mox admoto vti volui
sti:ꝛ te ad terram grauiter collisisti.
nā vtiqz alius[e] q adductus est tecū
collega tu⁹ illesus venit:qz talia ipe
sibi nō fecit:sed neqz hoc putas tibi
fieri debuisse:qui neminē existimas
cogendū ad bonū.attende quid di
xerit apostolus:qui epatum deside
rat:bonū opus desiderat.ꝛ tñ mul
ti vt ep̄atum suscipiant tenētur:inui
ti[f] ꝓducuntur.includūtur.patiūtur
inuiti mala que nolūt donec eis ad
sit voluntas suscipiendi opis boni:
quāto magis vos ab errore perni
cioso in quo vobis inimici estis:tra
bendi estis ꝛ ꝓducendi ad veritatē
vel cognoscendā vel eligendā:nō
solum vt bonorē salubriter bēatis:
sz etiā ne nequissime peatis. Dicis
dñm dedisse libez arbitriū ió nō de
bere hoiem cogi ad bonū.quare er
go illi de quibus supra diximus co
guntur ad bonū:attende ergo ꝛ ꝟsi
dera:q̄ nō ideo volūtas bona mi
sericorditer ipenditur:vt mala vo
luntas hois diligatur. Nam qs ne
sciat nec dānari hoiem nisi merito
male volūtatis:nec liberari nisi bo
nā habuerit voluntatē:non tñ ideo
qui diligūtur:male sue volūtati im
pune ꝛ crudeliter pmittendi sunt.sz
vbi potestas datur ꝛ a malo,phibē
di ꝛ ad bonū sunt cogendi. Nam si
volūtas mala semp sue pmittenda
ē libertati:quare israhelite recusan
tes ꝛ murmurātes tam duris flagel
lis a malo ,phibebantur:ꝛ ad terrā
,pmissionis cōpellebātur. Si vero
voluntas mala semp sue pmittēda
est libertati.quare paulus nō est p
missus vti pessima voluntate:qua
psequebatur ecclesiam sz ,pstratus
est vt cecaretur:cecatus ē vt muta
retur:mutatus ē vt mitteretur: mis
sus est vt qualia fecerit in errore ta
lia pro veritate pateretur.Si volū
tas mala semp sue permittenda est
libertati.quare monet pater in scri
pturis sanctis filiū duz nō solū ver
bis corripere sed ēt latera[g] eius tun
dere:vt ad bonā disciplinam coa
ctus ac dominus dirigatur. vñ idez
salomon dicit.tu pcutis euz virga:
animam aūt eius liberas a morte.
Si aūt mala voluntas semper sue
pmittenda est libertati quare corri
piuntur negligentes[m] pastores.ꝛ di
citur eis errātem nō reuocastis per
ditū non inquisistis ꝛ vos ones xpi
estis.caracterem dñicum portatis
in sacramento qō accepistis sed er
ratis ꝛ pitis.nō ió vobis displicea
mus:qz reuocamus errantes ꝛ que
rimus ꝓditos.melius. n.facim⁹ vo
luntatem dñi monentis vt vos ad
ouile eius redire cogamus quā cō
sentiamus volūtati errantiū: vt pe
rire vos pmittamus.noli ergo tam
dicer̄ qō te assidue audio dixisse:sic
volo errare:sic volo perire. Melius
hoc oino perire non pmittimus
quantū possumus.mō q̄ te in pute
um quo moreris[n] misisti:vtiqz libe
ra volūtate fecisti.sz quā crudeles
essent serui dei:si huic male volūta
ti tue te permitterent.ꝛ nō te de illa
morte liberarent.quis eos nō meri
to culparet:quis ipios nō recte iu
dicaret.ꝛ tamē vt te volens i aquā
misisti vt moreris.illi te nolentem
leuauerūt de aqua,ne moreris.tu

k Inuiti. quid er
go ē quod dicit:q̄ ne
mo cogitur crescer̄ in
uitus vt.lxxiiij.di.ge
sta.ꝛ.c.vbi.sed ibi log
tur cuz malo zelo qs
cogitur.tamē hec est
veritas q̄ si aliquis
semper esset nolēs nō
deberet cogi. de hoc
no.viij.q.j.in scriptu
ris.
l Sed etiaz latera.
ꝫ.xlv.di.§.salomon.
m Negligentes.vt
lxxxvj.di.c.j.ꝛ.vl.
n Duo moreris.bo
na illoꝝ q seipsos in
terimunt fisco appli
cantur si ,ppter con
scientiam delicti hoc
faciāt.secus si ,ppter
impatientiam alicui⁹
doloris vt.ff. de bo.
eoꝝ qui ante sen. sibi
mor.,pscī.l.pe.

a ℂ Bebuisti.j.e.c.si nō licet.r.c. nō est nostrum.r decō. disi.ij. prima.

b ℂ In vias.i. hereses.r scismata.

c ℂ Vādo./vt a sara.i.ecclesia.

d ℂ Agar.i.conuēticula hereticorum.

e ℂ Hereditatē.j.xxiij.q.iiij/dicat contra fz hic de celesti ibi in hereditate terrena.vt.j.q iiij.iudei.

f ℂ Pacataz.ad hoc enīz cōstituti sunt pīcipes vt tueātur ecclesias.vt.j.e.q.v. pīncipes.r si noluerit tueri possunt ercōicari. vt.j.e. q.v. admīstratores.

g ℂ Patrez.s.xij.q. ij.q/abstulerit.r.xxxij q.iiij.recurrat.

b ℂ Temporales. vides ergo q hereticī sunt occidendi primo tamē sunt admonendi.vt.j.e.nō inuenīt in fi.r.j.q.v.si audieris.qualiter fit cogēdus.dixi.xxiij.q.j. q̄ domus.in fi.

i ℂ Qui peccat. legis.fi.xiiij.q.v. dixit ar. ꝓtra.xxxiij.q v.noluit.

k ℂ Detrahentem.q. d.manifeste vos possumus persequi non latenter.

l ℂ Si.i.an.

fecisti fm voluntatem tuā:fz in perniciem tuā.r illi ꝓtra voluntatē tuam:sed ꝓtra mortem tuā. si ergo salus illa corporalis sic custodiēda ē vt etiam in nolentibus ab eis q eos diligunt seruetur:quāto magis illa spūalis in cuius defectōe mors eterna metuitur:quāquaz r in ista morte quā tibi tuipse voluisti inferre nō solum ad tēpus sed etiam ineternū moereris:qr zi nō ad salutē:nō ad xpī corporis vnitatē:non ad sanctā r indiuiduā charitatem:fz ad mala aliqua cogeris nec sic tibiipse mortem inferre ōbuisti. ꝓsidera scripturas diuinas:r discute quantū potes r vide vtrū boc fecerit aliqs iustorū aliqñ atqz fidelium: cū ab eis tāta mala ppessi sunt:qui eos ad interitum nō ad vitam quo cōpelleris adigebant r postpauca:repetis sicut audio qō in euangelio scriptū ē recessisse a dño.lxx. alias.lxxij.discipulos:r arbitrio sue male atqz ipie discessionis fuisse pmissos ceterisqz xij.q remanserant fuisse rīsum:nunquid r vos vultis abire:r nō attendis:qr tunc primum ecclesia nouello germine pullulabat:nondumqz cōpleta fuerat illa ꝓphetia r adorabunt eum oēs reges terre oēs gentes seruient ei.qō vtiqz quanto magis impletur tāto maiore vtitur ecclesia potestate: vt nō solum inuitet sed etiam cogat ad bonum. boc dominus significare volebat:q q̄zuis bēret magnaz potestatē prius tam elegit cōmendare humilitatez boc etiā in illa cōuiuij similitudine satis euidenter oñditur: vbi misit ad inuitatos:r venire noluerūt.r ait seruo:exi cito ī vias' r plateas r vicos ciuitatis:r paupes ac ōbiles cecos r claudos introduc huc.r ait domino seruus.factū est vt impasti r adhuc locus est.r ait dñs seruo:exi in vias r sepes r cōpelle intrare vt impleatur domus mea. vide nūc quē admodū de eis qui primo venerāt dictū est.introduc eos:nūc dictum est cōpelle.ita significata sunt ecclesie primordia adhuc crescētis vt essent vires etiā cōpellendi. Idem super iobannem.

Hereticī vtiliter patiuntur que catholici vtiliter inferunt.

Quando vult deus ꝓcitare potestatem aduersus hereticos: aduersus sciím aticos:aduersus dissipatores ecclie:aduersus exsuffla/tores xp̄s:aduersus blasphemato/res xp̄i:blasphemi nō mirentur .qr deus concitat vt a sara' verberetur agar':cognoscat se agar: supponat cernicē.que cuz humiliata discederet a domina sua:occurrit ei angel9 r dixit qd tibi ē agar:ancilla sare cū cōquesta esset de dña: quid audiuit ab angelo:reuertere ad dñam tuā. ad boc ergo affligit vt reuertatur. atqz vtinam reuertat: qr ples eius sicut ples iacob cum fratribus hereditatē tenebit. Mirantur antē qr

cōmouentur potestates xp̄iane cōtra dissipatores ecclesie detestādos si nō cōmouerentur: quo redderēt rōnem de iperio suo deo: Intēdat charitas vestra qd dicā qr boc pertinet ad reges seculi.s. xp̄ianos: vt tpibus suis pacatā' velint matrem' suā ecclesiam bēre. vnde spūaliter nati sunt.r paulopost. nabuchodonosor rex decreuit dicens quicūqz dixerint blasphemiā in deuz sidrac misac r abdenago:in interitu erunt r domus eoz in dispersione. Ecce quō rex alienigena sensit ne blasphemetur deus isrl q potuit tres pueros de igne liberare.r nolūt vt seruiant reges xp̄iani.qr xp̄s exsufflat a quo nō tres pueri sed totus orbis terraz cū ipsis regibus a gebēnarū igne liberantur.r infra. Quo ergo isti reges nō moueantur qui nō tm tres pueros attendunt liberatos ō flāma:sed seipsos de flāma gebēne quando vident xp̄m a quo liberati sunt exsufflari in xp̄ianis:qñ audiūt dici christiano:dic te nō esse xp̄ianū talia facere volunt:fz talia pati nolunt. Nā videte q̄lia faciunt r qualia patiūtur occidunt aīas: affligunt in corpore sempiternas mortes faciunt r tpales' seperpeti conquerunt. Idem ꝓtra petilianum.

Ecclesia rōe ēt psequitur hereticos

Qui peccat nō peccat legis' auctoritate sed ꝓtra legis auctoritatem.qr vero interrogas que sit rō persequēdi:vicissim te iterrogo: cuius sit vox in psal. dicentis detrahentem' secreto,primo suo:hunc p seqbar. Quere itaqz cām r moduz psecutionis:r noli tāta impitia maloz generaliter psecutiones reprehendere.nō.n. psequimur vos nisi quēadmodum veritas psequit' falsitatem Item petilian9 dixit. Si' apostoli psecuti sunt aliquē. aut aliquē tradidit xp̄s:augustinus respondit possem qdem dicere ip̄m sathanaz oibus malis hominib9 esse peiorē. cui tamē tradidit' apostolus hominē in interitum carnis vt spūs sit salus in die domini nostri iesu christi Item alios de quib9 dicit.quos tradidit sathane vt discant nō blasphemare. r dñs flagellatos expulit de tēplo ip̄robos mercatores. vbi etiam cōnexum est testimoniū scriptu re dicētis: zelus' domus tue comedit me Ecce inuenimus apostoluz traditorē' xp̄m persecutorē :quare per violētissimas turbas etiā vltro imp̄robi estis ecclesijs catholicis: vbi poteritis aduertere q innumerabilibus exēplis' res ipsa indicat. sed dicitis vos loca vestra defendere:r resistitis fustibus r cedib9 quibuscūqz poteritis.quare non audistis ibi vocez dñi dicentis.ego aūt' dico' vobis nō resistere malo'. aut si fieri pōt vt aliqñ recte per viz corporalē resistatur violēto. nec ideo preceptū violetur qō audiuimus' a dño. Ego aūt dico vobis nō resiste

m ℂ Tradidit.nos tradim9 hereticos principibus.

n ℂ Zelus.zelus hic pōt poni in bōa vel in mala significatione.

n ℂ Zelus.i. īdignatio quā habuit erga eos pro domo tua:r qr de honestabant tēplum tuum.j.q.iij. saluator ver.pensandum.vel zelus. i.amor quē habui ad tēplum comedit me .i. fuit mihi cā inuidie ꝓpter quam occiderunt me.

o ℂ Traditorē.i.tradentem.

p ℂ Exēplis, multa habes exempla vbi xp̄s fuit persecutus aliquos. vt.s.e. nimium.r.c.displicet.

q ℂ Ego aūt.talis ē sensus huius littere:hereticī obijcie ebant augustino q ecclesia eos psequeretur ꝓtra preceptum dñi qui dixit:nolite resistere malo aut si fieri pōt. rē.eandem auctoritatem retorquet augustinus in eos: qr ipsi ꝓtra boc faciebāt:cuz ipsi ecdibus r fustibus resistebant.fz ad boc ipsi rñdebant qr boc faciebāt sine offensione huius precepti dic ergo aug. q multo magis per legitimas ptātes possumus eos repellere de suis sedibus.

r ℂ Dico vobis.i. ī vos idē retorqueo.

s ℂ Malo.i. per malum.

t ℂ Quod audiuim9 vt ipsi dicunt.

a Potestates. vult ergo aug. q̄ qui auctoritate iudicis expellit aliquem a possessione sua q̄ iuste possideat. ſic. ff. de acquir. poſſ. iuſte. ff. quod me. cā. l. iij.

b Eo mō. qr helias iniuste & illi iuste. ſ. e. ſ. ſed objicitur.

c Arege. ſ. achab.

d Sed ſicut ſcriptum eſt. in libro ſapientie.

e Secreto. i. in abſentia.

f Conqueri. ſm canones ergo filius pōt conqueri de patre. vt no. ij. q. vij. querik.

g Modus. ſi enim prelatus excedit modum in corrigendo deponi pōt. vt. xlv. di. cum beatus. non tñ propter hoc debet petere veniā a ſubditis quos correxit. vt lxxxvj. di. c. qñ. io.

h On inuenik. hec ſunt verba hereticor̄.

i Pro eccleſia. paulus tñ in ſua perſona petiſt. vt. ſ. q. iij. marimianus.

k Nabuchodonoſor. ſ. d. ir. c. j.

l Patiebantur. tunc tp̄is ꝑſequebantur impij, xp̄ianos. modo econuerſo fit.

m Rumoribus. ar. q̄ pp rumores nō fit aliquis cogendus ad expurgationez. vt. xi. q. iij. in cunctis. extra ō eo qui cog. cōſang. vxo. ſue. ſuper eo.

n Sacrificia. C. de ſacrifi. paga. l. j.

o Potius. i. prius. & ſic ponitur hec dictio poti⁹. ex̄ reſpon. requiſiuit. bñ enim puniuntur heretici ſi nō reſiviſcant. vt. ſ. e. qñ vult. in fi.

p S Jecclesia. dicebāt heretici q̄ eccleſia poti⁹ deberet pati ꝑſecutionez q̄ facere. qō improbat augu. exemplo ſare (que ſignificat eccleſiam que ꝑſequebatur ancillā Jtē. pbat auctoritate illa ꝑſequar inimicos & cōprehendam illos. tē. ſecūdo dicit quādam perſecutionē iuſtam quādam iniuſtam.

re malo: cur nō etiā boc fieri pōt vt per ordinatas & legitimas ptātes de ſedibus que illicite vſurpant vel ad iniuriam dei retinentur: pius expellat impiū & iuſtus iniuſtum: neq enim eo mō perſecutionē paſſi ſunt pſeudo ꝓphete ab helia: qūo ipſe helias a rege nequiſſimo: aut q̄ flagellatus eſt dñs a ꝑſecutorib⁹: paſſionib⁹ eius cōpandi ſunt qūos ipſe de tēplo flagellatos eiecit. reſtat ergo vt nihil aliud requirendū eſſe fateamini: niſi vtrū iuſte an ipie feceritis. nō miremini. ſi nō deſunt miniſtri deo per quos flagellamini q̄ ꝑſecutionem patimini nō a nobis: ſz ſicut ſcriptū eſt a ipſis factis veſtris. & infra. De ꝑſecutione veſtra querela ſe dabitur ſi cogitetis prius & intelligatis nō omnē ꝑſecutiōem eſſe culpabilez. aliqn vero nō laudabiliter diceretur. detrahentem ſecreto. primo ſuo hunc ꝑſequebar. Nā quotidie videmus & filiū ō patre tanquā de ꝑſecutore ſuo cōqueri: & ꝓiugem de marito: & ꝓnum de dño: & colonū de poſſeſſore: & reuz de iudice: & militem vel ꝓuincialē de duce vel rege: cū illi plerunq or dinatiſſima poteſtate boies ſibi ſubditos p terrores leuiū penaꝝ a grauioribus malis ꝓhibeant atq cōpeſcant. plerūq aūt a bona vita & bonis factis minando & ſeuiēdo deterreant ſz cum a malo & illicito ꝓhibeant: correctores & conſultores ſunt. cū aūt a bono & licito: ꝑſecutores & oppreſſores ſunt. ſz culpantur etiā qui ꝓhibent a malo: ſi moduz peccati modus correctionis excedat. Jdē in epiſtola ad vincētiū.

A regibus terre ꝓtra inimicos ſuos auxilium petat eccleſia.

On inuenitur exēplū in euangelicis & apoſtolicis litteris aliquid petitū a regibus terre pro eccleſia ꝓtra inimicos eccleſie. qs negat nō inueniri ſz nondū implebat illa ꝓphetia. & nunc reges intelligite: eruditmini qui iudicatis terraz. & adhuc enim ꝓplebatur illō quod in eodē pſalmo paulo ſupius legitur. Quare fremuerūt gentes: & populi meditati ſunt inania. Aſtiterunt reges terre: & principes ꝓuenerunt in vnū. Aerūtñ ſi facta preterita ꝓphetici libris figure fuerūt futurorū: i rege illo q appellabatur nabuchodonoſor vtrū tempus prefiguratū eſt. & qō ſub apoſtolis habuit & quod nūc hz eccleſia. tp̄ibus itaq apoſtoloꝝ & martyꝝ illō implebaz tur qō figuratum eſt qū rex memoratus pios & iuſtos cogebat adorare ſimulacrū: & recuſantes mittebat in ignē nunc illud impletur qō paulo poſt in eodem rege figuratuz eſt: cū conuerſus ad adorandū deū verum decreuit in regno ſuo: vt quicūq blaſphemaret deū ſidrac miſac & abdenago: penis debitis ſubiaceret. prius ergo tēpus illius regis ſignificabat ꝓiora tp̄a regum infidelium quos patiebantur xp̄iani pro impijs. poſterius vero tps eiuſdez regis: ſignificabat tpa regum fidelium. quos patiuntur impij pro xp̄ianis. ſed plane in eis qui ſub noīe xp̄i erāt ſeducti a puerſis: ne forte omes xp̄i ſint errantes: ad gregem altarū reuocande ſint & temperata ſeueritas & magis manſuetudo ſeruatur: vt coertiōe exilioꝝ atq dānoꝝ admoneātur ꝓſiderare qd & quare patiantur: & diſcant ꝓponere rumoribus & calūnijs boīm ſcripturas quas legunt. qs enim veſtrum non laudat leges ab impatorib⁹ datas aduerſus ſacrificia paganoꝝ: & certe longe ibi pena ſeuerior ꝓſtituta ē illius quippe ipietatis capitale ſupplicium ꝓſtitutū eſt. de vobis aūtē corripiendis atq coercendis habita rō eſt. qua potius admoneremini ab errore diſcedere quā pro ſcelere puniremini. Jtem eiuſdem ad boniſa. comitē.

Malos eccleſia iuſte perſequitur.

S Jecclesia vera eſt: ipſa ē que ꝑſecutionez patitur: nō que facit: queratur ab apoſtolo quā eccleſiam ſignificabat ſara qñ ꝑſecutionem faciebat ancille: liberā quippe matrem verā celeſtem hieruſalē. i. veram dei eccleſiaz in illā mulierē dicit eſſe figuratā: que affligebat ancillam. ſi aūt melius diſcutiamus: magis illa ꝑſequebatur ſarā ſuperbiendo quā ſara illam coercendo. Illa enim dñe faciebat iniuriā: iſta imponebat ſuperbe diſciplinā. De inde quero ſi boni & ſancti viri nemini faciunt ꝑſecutionez ſed tñmodo patiuntur: cuius putant in pſal. vocem eſſe vbi legitur: ꝑſequar inimicos meos: & cōprehendā illos: & nō cōuertar donec deficiant. ergo ſi verum differentie vel agnoſcere volumus: eſt perſecutio iniuſta: quā faciunt eccleſie xp̄i ipſi. Jſta nāq beata eſt que ꝑſecutionē patitur ꝓpter iuſticiā. illi vero miſeri qui ꝑſecutionē patiuntur ꝓpter iniuſticiam: ꝓinde iſta ꝑſequitur diligendo: illa ſeniendo: iſta vt corrigat: illa vt enerret iſta vt reuocet ab errore: illa vt precipitet in errorē. q aūt dicunt q ꝓtra ſuas impietates leges iuſtas inſtitui nolūt: nō petiſſe a regibus terre apoſtolos talia: nō ꝓſiderant aliud fuiſſe tunc tp̄is: & oia ſuis cōuenire tp̄ibus. quis enim tūc in xp̄m crediderat impator: quis enim ꝓpietate ꝓtra impietatez leges ferendo ſeuiret: tunc. n. adhuc illud ꝓphetiū implebatur: quare fremuerūt gētes & populi meditati ſunt inania. Aſtiterunt reges terre: & principes cōuenerunt in vnū aduerſus dñm: & aduerſus xp̄m eius. Nondū enim agebatur qō paulo poſt in eodē pſal. dicitur. Et nunc reges intelligite: eruditmini q iudicatis terrā. ſeruite domino in timore & exultate ei cū tremore. qūo ergo reges dño ſeruiunt in timore: niſi ea que cōtra ꝓhi inſſa

q Beli⁹. ꝓpīe dicitur ꝑſequi q ad malum ꝑſequitur vt. j. e. q. v. nō vos. & iō dicit melius. videtur tñ er loco iſto q̄ dominus nō poſſit facere iniuriā ſeruo ſuo. ar. ſ. eo. qui peccat. in fine que. n. punitur dñs interficiendo ꝓhū ſuum ſicut liberꝝ boies. vt. l. d. ſiqua femina. & ſic dico ſm canones q̄ filius pōt agere cōtra patrē & econuerſo. vt. ij. q. vij. queritur. ſic pōt dici q̄ ꝓhus pōt agere cōtra dñm de iniuria ſibi facta ſi finem cā ſeniat in ipſum dñs vel ſi imoderate ſeuiat: licet aliud ſit ſm leges. C. de emen. ſeruo. l. vnica. nā & pater agit ꝓtra filiū contumacē. vt. C. ō pat. poteſta. l. iij.

r Faciunt. i. facere debent.

s Tpibus. cōcorda tpa & ꝓcordabis ſcripturas. vt. ij. q. j. ſi peccauerit. & er tpe loco & pſona debemus concordare canones. vt. xxix. di. c. j. & ij. & iij. ſic xxv. q. iij. qō ſcripſi. & nō q̄ aliud facit qs in eo q̄ rem & aliud in eo q̄ bō. ſic. ſ. e. duo iſta. ſic extra ō elec. qō ſicut. in fi. ff. quod qſqz iur. l. item. ff. quando ap. ſit. l. j. io.

a ¶ Quis nos pōt. si pena.q.d. si nō pcessisset pena nō esset opus liberatiōe.

b ¶ Cogentez. istud qō ō paulo dicitur so la diuina volūtate factum fuit.nā nullus cogitur recipere fidez sed receptam cogitur retinere.vt.rlv.di.de iudeis.rxrij.q.j.integritas.h.

c ¶ Quid crudele. pbatur exemplo moysi ecclesiā nō esse crudelem si hereticos ad se venire cōpellat.

d ¶ In verbis .ar. exāntecedentibus pbari sequentia.sic.s.rviij. di.puenit. rrriiij.q.j. cū per bellicam. rliij. d.sit rector. ff. de le.j. si puus pluriū.in fi.

d ¶ Uesitū est vtrū peccent.rc.

e ¶ Aut tormenta de talibus aūt an pōt p moueri bēs.li.dist.in summa.

f ¶ Exercuerūt. executores.

g ¶ Protulere. vt iudices.

h ¶ Nihil. non boc qp peccent. q: reuera nō peccant si amore iusticie faciunt. vt.j. e.q.v.si homicidiuz.

i ¶ Uindices.i.iudices.

fuerint:religiosa seueritate ꝓhibendo atqz plectendo:aliter enim fuit qz hō.est:aliter etiā qz rex est. qz hō est.seruit viuendo fideliter:qz rex ē fuit leges iusta ꝓcipiētes z cōtraria ꝓhibentes cōuenienti vigore sanciendo. Idem.

Exemplo christi mali cogendi sunt ad bonum.

Quis nos pōt amplius amare quā xps:qui aiam suam posuit pro ouibus suis:Et cū petrū z alios apostolos verbo solo euocasset paulū ecclesie sue postea magnum edificatorē:sed horrendū ante vastatorem nō solum voce cōpescuit: vez etiam potestate ꝓstrauit:atqz in infidelitatis tenebris sentiētē ad desiderandum lumē cordis vt surgeret prius cecitate corpis pcussit. si penaᵉ illa nō esset non ab ea post: modū sanaretur :z qñ apertis oculis nihil videbat:si eos salvos bēret nō ad impositionē manꝰ ananie vt eoz aperiretur intuitus tanqz squamas quibus clausus fuerat:inde cecidisse scriptura narraret. Ubi ē qō isti clamare ꝓsueuerunt libez ē credere vel nō credere:cui vim xps intulit:quē coegit. Ecce habent paulum apostolū:agnoscant prius i eo cogentē xpm z postea docentem. prius ferientē z postea ꝓsolantem. Adirū est aūt qūo ille qui pena corporis ad euangeliū coactꝰ intrauit plus illis oibus qui solo verbo vocati sunt i euāgelio laborauit:z quē maior timor cōpulit ad charitatez: eius pfecta charitas foras mittit timorez cur ergo nō cogeret ecclesia perditos filios vt redirent. Idez contra faustum.

Non crudelitate sed dilectiōe moyses populuz flagellauit.

Quid crudeleᵉ moyses mandauit aut fecit:cuz cōmissum sibi populuz sancte zelās vno z vnico vero deo subdituz cupiensᵉ:postea quā cognouit ad fabricandū z colēdum idoluz defluxisse mentēqz impudicam ,pstituisse demonibus :in pancos eoz vindicās gladio quos deus ipse quē offenderant alto z secreto iudicio feriēdos voluissz mox feriri:z in pñti salubriter terruit:z disciplinam in posterū sanxit.nā cum nulla crudelitate sz magna dilectōe fecisse quod fecit.quis nō in verbisᵃ agnoscat orātis pro peccatis eoz z dicentis:si dimittis illis peccatū dimitte:sin aūt dele me de libro vite. sic plane z apostolus nō crudeliter sed amicabiliter tradidit hoiem sathane in interitū carnis: vt spūs eiꝰ salvus sit i die dñi nostri iesu xpi.tradidit z alios vt discerēt nō blasphemare. Item innocentius papa.

Non imputatur fidelibus:q ex officio aut tormenta exercent aut capitalem sniam ferunt.

Uesitum estᵉ etiaz sup his qui post baptismū administrauerūt:aut tormentaᵉ sola exercuerūtᵉ, aut etiā capitalem ꝓtulereᵉ sniam. nihilᵇ de his legimus a maioribus diffinitū.meminerāt.n.q deo potestates has fuisse ꝓcessas:z pp vindictam noxioz gladiū fuisse ꝓmissuz z dei ministerio eē datū i hmōi vindices. qūo igitur reprehenderūt factuz qō auctoreᵉ dño videretur esse ꝓcessum. De his ergo vt hactenus seruatū est sic bēamus:ne aut disciplinā auertere aut ꝓra auctoritatē dñi venire videamur.ipsis autez in reddenda rōe gesta sua oia seruabūtur. Idem ad toletanum epm.

Immunis est dictator a culpa cum legū auctoritas in ꝓbos exercet

Illud etiaz scisscitari voluisti:an preces dictantibusᵐ libez ꝓcedatur vtriqz post baptismi regenerationē a principibꝰ poscereⁿ morte alicuius vel sanguinē de reatu.quā rē principes nunquā sine cognitiōe ꝓcedunt:sed ad iudicesᵒ cōmissa ipsa vel crimina semp remittūt: vt cā ipsa cognita vindicēt.qui cū questuri fuerint delegata: aut absolutio aut dānatio pro negocij qlitate profertur.z dū legum auctoritas in improbos exercetur:erit dictatoz im munis. Item grego.brunichilde regimine francoz.

In correctione maloz deus omnipotens placatur.

Sicut igiť violentos:si quos adulteros:si quos fures vel alijs prauis actibus studere cognoscitis:deū deoz correctione placare festinate:vt paruos flagellū ꝓfectu gentiū qō quantuz videmus ad multaz nationum vindictaz excitatū est nō inducat:ne si:qō nō credimus diuine vltionis iracundia sceleratorum fuerit actiōe ꝓmota: belli pestis interimat:quos delinquentes ad rectitudinis viam dei precepta nō revocāt. Idē genādio pficio exarcho africe.

Ecclesiastice religionis inimici :etiam bellis sunt coercēdi.

Sicut excellētiāᵗ vraz ex hostilibus bellis in hac vita dñs victoriaz fecit luce fulgere:ita oz etiā inimicis ecclesie eius oi vinacitate mentis z corpis obuiare:quatenus eiꝰ ex vtroqz triūpho magis ac magis enitescat opinio:cum z forēsibꝰ bellis aduersarijs catholice ecclesie pro xpiano populo vehemēter obsistitis:z ecclesiastica prelia sic bellatores dñi fortiter dimicatis. notū est enim hereticē religionis viros si eis qō absit suppetit nocēdi licentia ꝓra catholicā fidem vehementer insurgere:quatenꝰ hereseos sue venena ad tabefaciēda si valuerit xpiani corpis membra trāsfundāt cognouimꝰ eni eos ꝓra catholicā ecclesiam dño eis aduersante colla subrigere:z fidem velle xpini nois inclinare.sed eminētia vra conatꝰ eoz cōprimat z superbas eoruz cervices iugo rectitudinis premat.cōcilium vero catholicoz epōruz ad

k ¶ Auctore.sic.rxvj. di.de inde.ñ.rliij.q.v.dixit.

l ¶ Aut disciplinā.quod faceremus si eos diceremus peccare.

m ¶ Illud etiā. dictantibᵒ. cē ne de.vel mo.sniaz

m ¶ Dictantibus.i.assessoribus quoz offiū ꝓsistit in libellis dictandis.vt. ff. de offi.assess.l.j. de hoc enim dubitabatur an assessez eēt reus qui daret ꝓsilia de morte alicuius.vel logtur de executoribus vel de notarijs.

n ¶ Poscere.i. de morte postulata ꝓsilium dare.

o ¶ Sed ad iudices.hic bēs qp gladij ptās ōlegatur. qō est ꝓra id. ff. de offi.pcō.solent.sm leges nō pōt iudex delegare cām crialem si nō possit adesse.vt.ff. de offi.eiꝰ cui mā.est iurisd.l.j.sm canones secus vt hic.z.ij. q.vij. sicut.ij. princeps tñ passim pōt delegare cām crialez.vt ff. de testi.l.iij.§. idem diuꝰ.

p Si quos.flagellū.ar. qp ,ppter negligentiam pastoris:vel etiam propter peccata aliquorum mittit deus flagella vt. vij.q.j. scisscitaris.

q Sicut excellētiam.ordine.nec est ꝓsiderandum quis maior sit in loco vel ordine sed qs fit: iustior. vt.rl. di.nō loca. z.c.multi. in fi.ar.contra.rl.di.c.vlt. z pe.io.

a Largiora.ſi.xvj.q.j.reuertimini.io.

b Si non ex fidei nō miranda.q.d in hoc eſt mirandum:q victoriā ſola orationibus obtinetis.

c Largitis.i.ibi poſitis.

d Suſtinetis.i.expectatis iobā.

e Si ea.differimus.ſ.e. ſi is qui.ſ.xxviij.diſ. q; ſunt culpe.

f Nonne achor.ſ.j.q.iij. Item peccato achor.

g Filius.i.nepos.

h Solus.negatiue exponitur.i.vtinā nō piſſent plures.ſi.j.q.j.iudices.ar.tamē cōtra q; potius debuit pcere nocenti q̄ punire innocētem.ppter nocētem.vt.xliij. q.v.deniq;.z.ff.ō penis. abſentem.

i Ea vindicta.idoneus ar.q nullus pōt eſſe iuder niſi habeat charitatez ⁊ manſuetudinem.xlv.diſ. diſciplina.

k Vapulat.ſ.v.q.v.non omnis.

monerī precipite: vt primatem nō ex ordine loci poſtpoſitis vite meritis faciat:qñ apud deum nō grad⁹ elegātior ſed vite melioris actio cō probatur.ipſe vero primas nō paſſim ſicut moris eſt per villas:ſed in vna iuxta eor electionē ciuitate reſideat:quatenus adepte dignitatis melioris ingenio:reſiſtendi donatis poſſibilitas diſponatur. ex cōcilio vero numidie ſi qui deſiderant ad apoſtolicā ſedē venire pmittite. ⁊ ſi quilibet eor vie ꝓtradicere voluerit vel putauerit obuiate.magis igitur ,pfecto excellentia veſtra apō creatorē gloria ,pficit:ſi per eā diſpſaruz eccleſiaz potuerit ſocietas reſtaurari.cū enim largita mūera ad nominis ſui gloriā cōſpicit renocari:tāto largiora tribuit: quāto per ea religionis ſue dignitatem viderit ampliari. pſoluentes preterea pīne charitatis affectū dīm petim⁹ quo brachiū veſtrum ad cōprimendos hoſtes forte efficiat ⁊ mentem eius fidei zelo velut mucrone gladij vibrantis exacuat. Jdē ad eundē.

Merito fidei bellorum paratur victoria.

Si nō ex fidei merito ⁊ xp̄iane religionis gratia tāta excellētie veſtre bellicoz actuū ,pſperitas cueniret nō miranda fuerat:cū ſcia mus hec etiam antiqs bellor ducibus fuiſſe ꝓceſſa.ſed cū futuras deo largiente victorias nō carnali,prudentia ſed magis orōnibus preuenitis:fit vt hoc in ſtupore veniat q; gloria veſtra nō terreno cōſilio ſed deo deſup largiente deſcendat. vbi n.meritoz veſtroz loquar non diſcurrit opinio:que bella vos freqnter appetere nō deſiderio fundendi ſanguinis:ſed tantū dilatāde cauſa reip.in qua deū coli cōſpicimus loquitur:quatenus xp̄i nomē per ſubditas gentes fidei predicatiōe circū quaqz diſcurreret.ſicut enim exteriora vos virtutuz opa eminentes in hac vita ꝓſtituunt.ita ⁊ in terna morum ornamēta ex corde mundo,precedentia in futuram vitā celeſtium gaudioz participatiōe glorificant plurima enim pro paſcendis ouib⁹ beati petri apoſtoloz principis vtilitatibus excellentiā veſtrā preſtitiſſe didicimus ita vt non parua loca patrimonij eius,pprijs nudata cultoribus largitis⁹ dacoz habitatoribus reſtauraſſet.quecūqz igitur illic xp̄ianiſſima mente cōfertis:horz retributionē per ſpem in futuro iudicio ſuſtinetis⁹. Breuiter monſtratum eſt q; boni laudabiliter ſequuntur malos:⁊ dānabiliter mali pſequuntur bonos. Illud aūt apli. tu aūt quis es qui iudicas alienū ſeruum:de alieni cordis occultis intelligendū eſt. Qō vindicta inferri poſſit monſtratū eſt. nunc reſtat oſtendere q; horz inferri:⁊ q; magis diligūtur illi q puniuntur:quā qui impuniti relinquuntur qō vtrūqz multorū auctoritate,pbatur: Ait.n.augu.

Ad iram deus prouocatur cum mala puniri differuntur.

Si ea de quibus vehemēter deus offenditur inſequi vel vlciſci differimus⁹:ad iraſcēdū vtiqz diuinitatis patientiā ,puocamus.nōne achor⁹ filius⁹ zare preterijt mandatum dñi ⁊ ſuper omnem populū iſrael ira ei⁹ incubuit:⁊ ille erat vn⁹ hō atqz vtinam ſolus⁹ periſſet i ſcelere ſuo. Jdem augſtinus de ſermone dñi in monte lib.i.

Vindicta que ad correctionē valet non eſt prohibenda.

Ea vindicta que valet ad correctionem nō ,phibetur: que ēt ad miſericordiā ptinet. nec impedit illud ,ppoſitum quo quiſqz paratus eſt ab eo quē correctum eſſe vult plura perferre.ſed huic vindicte inferende nō eſt idoneus⁹: niſi q odium quo flagrare ſolēt:qui ſe vindicare deſiderant:dilectionis manſuetudine ſupauerint. non.n.metuēdum eſt:ne odiſſe paruulū filiuz parentes videātur cū ab eis vapulat⁹ peccans ne peccet vlterius. ⁊ certe pfectio dilectionis ipſius dei patris imitāda nobis ,pponitur:cum in ſe quētibus dicitur. diligite inimicos veſtros:bñfacite his q oderūt vos ⁊ orate pro his q vos perſequūtur: ⁊ tū de ipſo dicitur p,pphetam.quē enim diligit dñs corripit. flagellat aūt oēm filium quez recipit. dicit ēt dñs.ſeruus q neſcit voluntatez dñi ſui:⁊ facit nō digna plagis vapulabit paucis⁹:ſeruus aūt qui ſcit volūtatem dñi ſui:⁊ facit non digna:vapulabit plagis multis nō ergo niſi ipſe vindicet cui rex ordie poteſtas eſt data:⁊ ea voluntate vindicet:q̄ pater paruulū filiū flagellat: quem tū per etatem non pōt odiſſe⁹. hinc enim aptiſſimū exemplū dicit: quo ſatis apparet poſſe peccatū amore potius vindicari quā impunitū relinqui: vt illū quem vindicat:nō pena miserū ſed correctione beatuz eē velit. paratus⁹ tū ſit ſi op⁹ fiat:equo animo plura tolerare ab eo illicita quē vult eē correctum :ſine ieuzbabeat poteſtatem coercendi ſine nō bēat. magni āt ⁊ ſancti viri quāqua optime ſcirent morē iſtam que animā diſſoluit a corpe formidandaz nō eſſe.ſm tamen eor animum q illaz timerent⁹ nōnulla peccata morte punierunt:quo viuentibus vtilis metus incuteretur:⁊ illis qui morte puniebātur nō ipſa mors noceret: ſed peccatū quod augeri poſſet ſi viuerent nō diminueretur⁹:nō temere illi iudicabant:q bus tale iudiciū deus donauerat. Jnde eſt q; belias morte multos affecit ,pprīa manu:⁊ igne diuinitus impetrato.quod ⁊ alij multi ⁊ magni viri eodē ſpiritu ꝓſulendo rebus humanis nō temere fecerūt.de quo belia cum exemplū dediſſent diſcipuli cōmemorātes quid ab eo factum ſit: vt etiā ip

l Paucis. quedaz enim ignorantia pro parte excuſat:pro pte nō vt.xxx.q.j.de bis ſ.di.viij.Conſuetudo.

m Odiſſe.cū puer nō pōt odio hēri: nō pōt vt ingratus erbe redari.vt.C.de ioffi. teſta.ſi quis in ſuo.

n Paratus.ſ.e.q j.paratus.

o Timerent. ergo que pēa magis timetur:illa eſt magis infligenda ſiue ſit pecuniaria ſiue corporalis vt.xvj.q.vj.cognouimus.⁊. c.de lapſis.⁊ j.e.q.v.pdeſt. ⁊ exp̄ſe dicitur extra vt li. nō contel. quoniam frequenter.in fi.

p Diminueretur. quoſdam.n.deus rapit de medio ne malitia mutet intellectuz eoz.vt. j.ō, pe.di.iiij §.verū hoc.

a ℂ Sed odio. ſ. e. q. c. ꝯ rps contra.

b ℂ Poſt aſcẽſionẽ. illud poſt potius includit diem aſcenſionis ꝯ excludit. nam alias nõ eſſent decez dies niſi dies aſcenſionis cõputaretur. lxx vj. di. ſcire.

c Quiſquis. verba creſconij.

d ℂ Inimicꝰ. ſ. lxxx vj. di. odio. ſ. e. qõne duo iſta.

e Debet. hoiem. ar. ꝯ cũ pecunia poſſumꝰ aliquos allicere ad fidem vt. j. e. q. vij. ꝯ autem. t. ſ. xlv. diſt. qui ſyncera. ſub tali. n. conditione poſſumus aliquam ducere in vxorem vt fiat xpiana. vt. xxviij. q. j. caue. t poſſumus eos grauioribus pẽſionibus onerare vt ꝙuertantur. j. e. q. vj. iam vero. qõ ſatis admitti põt. t ſic in talibus ſpualibus licite fit pactio vbi agit de conuerſione alicuius ad fidem. t ſic nõ obſtat. j. q. ij. ꝯ pio. io.

f God autẽ. Nulli licet occidere niſi hẽat ptãtez gladij: nec tunc lz niſi cuz hoc faciat amore iuſticie. vt. ſ. q. pr. ea vindicta. t. jj. e. miles item ſi ſpes ẽ correctionis nõ dz occidere. ſed ſi nõ eſt ſpes correctionis: põt occidere vel reddere eum inutilẽ ad malefaciendum. vt. ſ. q. pri. ẽ iuſta. j. e. c. rex dz. Si aũt paratus ſit corrigi nec occidi dz nec ꝺbilitari in mẽbris vt hic. t. j. eo. c. j. ij. t. iij. Et hec vera ſũt ꝙ iudex ſolus põt occidere: niſi ſint aliqui nocturni depopulatores agroꝝ: vel ſint latrones i publicis ſtratis: quos qlibet põt occidere. vt. C. ꝙñ li. vnicuiqz ſine iud. ſe ipſum vin. l. j. t. ſ. q. iij. fortitudo. vel niſi defendẽdo ſe occidat aliquẽ. extra de ho. c. j. circa fi. j. e. cũ bõ. h.

g Circũcelliones. in reſtitutum. ꝓprium nomen.

h ℂ Confeſſos. corã laico. t ſic eſt ꝓtra. eẽ de iudi. at ſi clerici. in fi. ſed iſti ꝓpter bereſim ſunt facti de foro eius.

ſis daret poteſtatem petẽdi de celo ignem ad conſumendum eos q ſibi hoſpitiũ nõ prebuerant: reprehẽdit dñs in eis nõ exemplum ꝓphete ſci ſed ignorantiã vindicandi q̃ adhuc erat in rudibus: aiadnertẽs eos nõ amare correctionem ſz odio deſiderare vindictã. itaqz poſtea quaz docuit eos quid eſſet diligere ꝓximum tanquã ſeipſum: infuſo ẽt ſpũ ſcõ quez decẽ diebus cõpletis poſt aſcenſionẽ ſuam deſuper vt ꝓmiſerat miſit. nõ defuerunt tales vindicte: quãuis multo rarius quã in veteri teſtõ. ibi enim ex maiori pte ſeruientes timore ꝑmebantur. hic aũt maxime dilectione liberi nutriebãtur. nã t verbis apoſtoli petri ananias t vxor eius: ſicut in actib9 apoſtoloꝝ legimus: exanimes ceciderunt: nec reſuſcitati ſunt ſed ſepulti.

Item aug. ꝓtra creſconiũ grammaticum libro. primo.

Que veritati contraria ſunt: chriſtiani perſequi debẽt.

Quiſquis xpianus iniquz perſequitur xpi eſt inimicus vez dicis ſi nõ hoc in illo perſequitur: qõ xpo eſt inimicũ. neqz enim dñs i ſeruo: pater in filio: maiꝝ ius in ꝓximum: cum ſint vtriqz xpiani. non debent ꝓſequi: niſi vicia xpiane ꝓtraria veritati: an vero ſi nõ ꝓſequantur: nõ rei negligentie merito tenebuntur.

Item aug. ad macedoniũ.

Quemadmodũz homo debet diligere ꝓximum ſicut ſeipſum.

Debet hõ diligere ꝓximũ ſuum ſicũt ſeipſum: vt quem potuerit hoiem beneficentie ꝓſolationе vel informatione doctrine vel diſcipline coertione adducat ad colendum deum. Idẽ augu. ad donatum preſbyterum.

De eodem.

Mali ſunt ꝓhibẽdi a malo t cogendi ad bonũ. Ex his omnibus colligitur q ꝓ vindicta eſt inferenda: nõ amore ipſius vindicte ſz zelo iuſticie: nõ vt odiũ exerceatur: ſed vt prauitas corrigatur. Sed cũ vindicta aliqñ inferatur dãnis rez: aliqñ flagellis: aliquãdo etiaz morte: queritur an ſit peccatũ iudici vel miniſtro reos morti tradere.

C. v.

Quod autez nulli liceat aliquem occidere: illo precepto ꝓbatur qõ dñs in lege homicidiũ ꝓhibuit dicẽs. nõ occides. Item in euangelio. omis q acceperit gladiũ: gladio peribit.

Item aug. ad marcellianũ comitem de donatiſtis captis.

Mali nõ ſunt interficiendi: ſed flagellis emendandi.

Circumcelliones illos t clericos ptis donati quos ꝺ hipponenſi ciuitate ad iudiciuz pro factis eoꝝ publice diſcipline cã dedurerat a tua nobilitate cõperi auditos t plurimos eoꝝ de homicidio qõ i reſtitutum preſbyteꝝ catholicum cõmiſerunt: t de cede innocẽtij alterius catholici preſbyteri atqz ꝺ oculo eius effoſſo t de digito preciſo fuiſſe ꝓfeſſos. vnde mihi ſollicitudo maxima icuſſa eſt: ne forte ſublimitas tua cenſeat eos tanta legũ ſeuerite eſſe plectendos: vt qualia fecerũt talia patiantur. Jõqz his litteris obteſtor fidẽ tuam quam hẽs in xpo per ipſius dñi noſtri miſericordiam: vt hoc nõ facias: nec oĩno fieri permittas quãuis. n. ab illoꝝ interitu diſſimulare poſſemus: qi nõ accuſantibus noſtris ſed illoꝝ notarijs: ad quos tuende publice pacis vigilantia ꝓtinebat preſentati videantur examini: nolumus tñ paſſiones ſeruoꝝ dei quaſi in aliene partis ſupplicijs vẽdicari: nõ q celeſtis hõibus licentiã facinoꝝ ꝓhibeam9 auferri: ſed hoc magis ſufficere volumus: vt viui t nulla parte corporis truncati: vel ab inquietudine inſana ad ſanitatis ociũ legũ coertiõe dirigãtur. vel a malignis opib9 alicui vtili operi deputentur. vocatur quidẽ t iſta dãnatio. ſed quis nõ intelligit magis beneficiũ quã ſupplicium nũcupandũ: vbi nec ſeuiendi relaxatur audacia: nec penitendi ſalutaris medicina ſubtrahit. Imple xpiane iudex pij patris officium. ſic ſuccẽſere iniquitati memineris: vt nõ in peccatoꝝ atrocitatibus exercẽas vlciſcendi libidinẽ: ſz peccatorũ vulneribus curãdi adhibeas voluntatem. noli ꝑdere paternam diligentiã quã in ipſa inquiſitione ſeruaſti: quando tantoꝝ ſceleꝝ ꝓfeſſionem nõ extento aculeo nõ ſulcantibus vngulis non vrentib9 flãmis ſed virgaꝝ verberibus eruiſti. qui modus coertionis t a magiſtris artium liberaliũ: t ab ipſis parẽtibus adhibetur vt ſepe i iudicijs ſolet ab epis adhiberi. Noli ergo atrocius vindicare quod lenius inquirendi quã puniendi maior neceſſitas eſt. Ad hoc enim t mitiſſimi hoies facinus admiſſum diligẽter atqz inſtãter examinare debent: vt qbus parcant inueniãt. Idẽ marcelliano.

Preter ſupplicium mortis rei ſunt puniendi.

Pena illoꝝ quãnis de tãtis ſceleribus ꝓfeſſoꝝ rogo te vt preter ſuppliciuz mortis ſit t ꝓpter cõſcientiam noſtram t ꝓpter catholicam manſuetudinẽ cõmendandaz ipſe enim fructus ad nos ꝓuenit cõfeſſionis illoꝝ qi inuenit catholica eccleſia: vbi erga atrociſſimos inimicos ſeruet atqz exhibeat lenitatẽ in tanta quippe crudelitate: quecũqz preter ſanguinẽ vindicta ꝓceſſerit: magna lenitas apparebit ꝙ t ſi modo quibuſdam veſtris illa atrocitate cõmotis: videtur indignum t quaſi diſſolutionis t negligẽtie ſimile. tranſactis tamẽ motibus animoꝝ qui recẽtioribus factis ſolent turbulẽtius excitari: egregie inculcẽta bonitas appebit. Idẽ donato

i ℂ Sollicitudo. qi ipſe eos accuſauerat: lz non ex noĩe. vñ iuuit ꝙ eſſet reus mortis ipſoꝝ. vt. j. e. vnũ. in fi.

k ℂ Non facias. ar. ꝙ iudex penam temperare. ar. ꝓtra. ij. q. iij. § notandum.

l ℂ Interitu. ar. ꝙ iudex ſecularis poteſt corrigere clericos in corrigibiles. vt. j. e. ſi audierit extra de ſen. ex. per pendimus.

m ℂ Sed illoꝝ iudicium.

n ℂ Notarijs. i. officialis. i. qui deferunt cria iudicibus vt. iiij. q. iiij. §. aliqñ. ſicut teſtes ſynodales deferũt cria epis. xxxv. q. vj. epus.

o ℂ Seruoꝝ. quas patiuntur ſerui dei.

p ℂ Et nulla. ſ. q. pr. eſt iniuſta. ꝓtra. ſed hic de incorrigibilibus: ibi non.

q ℂ Damnatio. nõ iudices poſſe remittere penã. ſic. xxij. q. iiij. innocens.

r ℂ Succenſere. i. iraſci.

s ℂ Inquiſitione. i. per inquiſitionem criminum.

t ℂ Et a magiſtris. magiſtri nõ incidunt in canonẽ verberando clericos cã diſcipline. extra de ſen. ex. ſuper eo. dũmodo tñ non nimiũ ſeuiant in eos. vt. ff. ad. l. acqui. ꝑcepto ris. quibus aũt liceat alios caſtigare. habes. ſ. e. q. iiij. duo iſta. vij. q. j. ſicut. datur aũt iſta ptãs patri in filio clerico quouſqz ſacrũ ordinem receperit: lz tñ ordo nõ liberet a patria ptãte. vt. liij. di. ſi ſeruus. vñ maiorem poteſtatem lz magiſter in diſcipulo ꝙ pater in filio: cũ magiſter adhuc poſt ordinẽ lz eum in poteſtatem. per illaz decre. ſuper eo.

v ℂ Ab epis. non tñ manibus ꝓprijs hoc facere põt. vt. lxxxvj. di. nõ liceat. nec p laicũ põt hoc facere ſed per clericũ. vt eẽ ꝺ ſen. ex. cõ. vniuerſitatis. Eſt ergo hic arg. ꝙ iudex eccleſiaſtic9 vergis põt punire: t ꝙ clerici vergis pñt puniri. vt. v. q. v. illi qui. t. xlv. diſ. cum beat9. io.

r Pena. hic dicitur ꝙ ꝓpter tria parcendum ſit iſtis. tũ qi vident eccleſiaz leſam bẽre ꝓſcientiam: ſi ad denũciationem ſuã iſti occidantur. tũ. ꝓpter ſpem correctionis. tum. ꝓpter manſuetudinem eccleſie.

s ℂ Tranſactis. ar. ꝙ executio fiat ſiue in cã ciuili vel crĩali differenda eſt. xi. q. iij. cũ apud. ar. ꝓtra. ij. q. j. ſicut.

a Num solum est. per operam. i. per querelas nostras. ꝛ est hic ar. ꝙ si iudex suspendit aliquem ad querelam clerici ꝙ clericus non possit promoueri. vt. s. c. pr. ꝛ de pe. di. j. periculose. ꝛ extra de erc̄es. prela. ex litteris ar. ℞ra. s. q. iij. matrimianus. ꝛ. j. e. nō vos ꝛ ff. ō bo. li. qui cum maior. §. i. ꝛ ē ex pressum extra de bomi. postulasti. ꝛ. c. tua.

b Occidi. ar. est hic ꝓ hu. qui dicit ꝙ clericus debeat potius ꝓmittere se occidi q̄ ꝙ ipse occidat. vt dixi. s. e. q. j. in ꝓin.

c Prodest. ꝛ nostra. mutuum enim prestant sibi auxiliū. j. e. principes.

d Corrigatur. q. d. siue ꝓ verba siue per pecuniā siue alio mō nō refert. sic. s. e. q. iiij. ea vindicta. io.

e Quid ergo. pūiret. ergo hoc de penitentibus tantū. vt. j. de pe. di. iij. §. auctoritas nā quorundaz pena incipit hic ꝛ durat in infinitum. vt. j. de pe. dist. iij. ignis succēsus est. sicut ecō uerso qñq; remunerat aliquos ꝓpaliter vt eos puniat eternaliter. vt. xxij. qō. ij. si quelibet.

f Falsuz ē. q. d. ex quo falsum dixerūt in vno dicūt ergo ꝛ in aliis. ꝛ est hic arg. ꝙ instrumentū vel testiū si est in vno falsuz ergo ꝛ in oīb⁹ vt. s. di. ix. si ad sacras.

g Nō preueniri. tunc sñia iudicis preueniretur si quis hic plene punitus esset i futuro nō puniretur.

h Judicis. i. xpi.

i In peccatorem. nō punitum sufficienter.

k Exercende. in futuro.

Ad ali prohibendi sunt a malo ꝛ cogendi ad bonum.

Num solū est: quod in tua iusticia pertimescimus: ne forte qñ quicquid mali ℞ra xpianaz sōcietatem ab hoībus impijs ingratis qz cōmittitur: ꝓfecto granius est ꝛ atrocius quā si in alios' cōmittatur tu quoqz ꝓ inmanitate facinoꝝ. ac nō potius ꝓ ꝓsideratione lenitatis xpiane censeas coercendū qō te per iesuz xpm ne facias obsecram⁹ ꝛ paulo post. Ex occasione terribilium iudicū ꝛ legum ne eterni iudicij penas luant: corrigi eos cupim⁹ nō necari. nec disciplinaz circa eos negligi volumus nec supplicijs q̄bus digni sunt coerceri. sic ergo eoꝝ peccata cōpesce vt sint quos peniteat peccasse. ꝛ paulo post. ꝓ inde si occidendos in his viros putatis deterrebitis nos ne per operā nostrā iudiciū tale quidem ꝓueniat: quo cōperto in nostram pniciez licentiori audacia crassabūtur necessitate nobis impacta: vt etiaz occidi' ab eis eligamus potius quā eos occidendos vestris iudicijs interamus.

Idem macedonio.

Quies ecclesie principum seueritate iuuatur.

Prodest seueritas vestra: cui⁹ ministerio quies adiuuatur et nostra'. prodest intercessio nostra cuius ministerio seueritas tēperatur ꝛ vestra. nō vobis displiceat ꝙ rogamini a bonis: qz nec nobis displicet ꝙ timemini a malis. nam boiuz inquitatem etiam apostolus paulus nō tantū iudicio futuro: veꝝ etiā de presentibus vestris secularibus potestatibus terruit: asserens ēt ipsas ad dispensationem diuine prouidē tie pertinere. ois igit anima ptātibus sublimioꝛib⁹ subdita sit. ꝛc. hec verba apostoli vtilitatem vestre seueritatis oñdunt. proinde sicut dilectionem iussi sunt terrentibus debere qui timent: ita dilectionez iussi sunt timentibus debere qui terrent. nihil cupiditate nocendi fiat sz oia cōsulendi charitate. ꝛ nihil fiat inaniter: nihil inhumāiter. ita formidetur vltio cognitionis: vt nec intercessoris religio ꝓtemnatur: qz ꝛ plectendo ꝛ ignoscendo hoc solū bene agitur: vt vita hoiuz corrigatur'. ꝙ si tanta est puersitas ꝛ impietas: vt corrigendis reis nec discipline nec vene remedia suffragentur: ab omni intentione atqz ꝓscientia quā deus cernit siue seueritate siue lenitate nō nisi offīm dilectionis impleatur.

Palea.

Hoc tñ intelligendū est de illis quos presentia supplicia i melius cōmutant: nō de illis qui obstinati sunt in malo: qui si semper viuerent semp peccarēt: quoꝝ pena hic incipit ꝛ in eternū durabit. Item hiero. in naum ꝓphetam.

Impresentiaz nonnulli puniuntur ne in eternū flagellentur.

Quid ergo⁹ ait ℞ra dñm cogitatis: ipe est qui creauit mūdū ꝛ ꝓsummationem eius faciet. ꝙ si vobis videtur crudelis ꝛ rigidus ꝛ cruentus: ꝙ in diluuio gen⁹ deleuit humanū: super sodomā ꝛ gomorram ignem ꝛ sulphur pluit: egyptios submersit in fluctibus. israhelitaz ea dauera prostrauit in eremo. scitote cum iō ad presens reddidisse supplicia ne in eternū puniret. Certe autē vera sunt que ꝓphete loquunt aut falsa. Si vera sunt que de seueritate eius videtur dicere: ipsi dixerūt: nō iudicabit deus bis in idipsum in tribulatione. Si aūt falsa sunt: ꝛ falsuz est' hoc qō dicitur: nō consurget duplex tribulatio falsa ē ergo ꝛ crudelitas que in lege scripta ē. qō si verū est ꝛ negare nō poterunt dicēte ꝓpheta. nō iudicabit deus bis in idipsum in tribulatione. ergo qui puniti sunt postea nō punientur. si aūt postea punientur: scriptura mentit: qō nefas est dicere. receperūt ergo ꝛ q i diluuio perierūt ꝛ sodomite ꝛ egyptij ꝛ israelite i solitudine mala sua i vita sua. Querat ergo hic aliquis si fidelis qui depbensus fuerit in adulterio decolletur: quid de eo postea fiat. aut enim punietur: ꝛ falsum est hoc qō dicitur: nō iudicabit de⁹ bis in idipsum in tribulatōe. aut nō punietur: ꝛ optanduz est adulteris: vt impresentiaꝝ breui ꝛ cita pena cruciatus frustentur eternos. ad quod rñdebimus: deum vt oium reꝝ ita supplicioꝝ quoqz scire mensuraz ꝛ nō preueniri' ꝛnia iudicis' nec illi in peccatorē' exercende' de hinc pene auferri ptātem ꝛ magnum peccatū magnis diuturnisqz sui cruciatibus si qs aūt punitus sit vt ille in lege q israelitis' maledixerat: ꝛ qui in sabbato ligna collegerat tales postea nō puniri: qz culpa leuis' ꝓsenti supplicio seueritatis compensata sit.

Jtez gregorius papa.

Qui rei sunt sanguinis: ab ecclesia defendi debent.

Reos sanguinis defendat' ecclesia: ne effusione sanguinis ꝓticeps fiat. Hic apparet ꝙ mali flagellis sunt coercēdi: nō membrorū truncatione vel ꝓpali morte plectendi. Sed obijcitur illud qō dñs ait ad moysen. maleficos nō patieris vivere. Jtē: Qui coierit cum iumento morte moriatur. Adulterij etiam vel blasphemie crie notatus: imisericorditer lapidari iubet'. Item: moyses qui legē accepat: cultores idoli morte puniuit. Samuel etiā agag pinguissimū regem in frustra ꝓcidit. Jmees quoqz iudeū cū machanita coeuntē gladio trāffixit quod est ei reputatū ad iusticiā. Similiter nōnulli in veteri testamēto inueniūtur malos trucidasse: nec tñ transgressores legis sed defensores appellantur. Prohibet ergo illo' precepto qsqz sua auctoritate in necē alicuius armari non legis impio

l Jsraelitis. i. deo israelitaꝝ.

m Leuis. ecce ꝙ leuem dicit culpā maledicere deo: cū magis sit maledict' deo q̄ principi. sic. C. si qs impe. maled. l. vna.

n Reos. j. q. viij. si vobis.

o Defendat. oēs fugientes ad ecclesiā tenetur defendere. vt. ꝛ viij. q. iiij. reū. ꝛ hoc verum est siue rei sint siue nō: nisi in casibus ex de imu. ec. inter. si illos qui nō fugerint ad ecclesiam qñqz iuuabit qñqz nō. si enim est spes correctionis ꝺz eos iuuare. vt. s. q. pri. est iniusta. Item si iniuste sint ꝺdēnati aliqui oīb⁹ mōis iuuabit eos. Si aūt iuste: tunc temperate ꝛ nō importune iuuabit eos: sed tanq̄ intercedēdo pro eis: ne ex indiscreta defensione incidat ecclesia in malam opinionē. vt. xiiij. q. vl. bi qui. ꝛ. s. q. iij. nō inferēda. ꝛ licet teneatur aliquos ōfendere: nō tamen tenet' pro eis bellum mouere. vt. C. de epis. audict' supplicio. io.

p Ergo illo. nō occidēs.

De occidendis.

¶ De occidendis. miles.sub ptãte aliqua ꝓstitutus vt j.e.miles.nisi hoc fiat in iusto bello.vt.j.e.si homicidiũ.ꝛ in casibus positis in summa.

b ¶ Pro se. sic ergo officiatus nõ põt esse aduocatus in ꝓpria cã: ꝛ ita offiñ suuz est ei damnosum.si.x.q.iij.hoc ius. sicut nec i cã sua põt quis eẽ iudex.vt.ꝫ.q.iiij. inter. vel dic pro se.i.pro priuato odio.io. qõ primo dixit falsum ẽ:cũ nõ inueniatur hoc ꝓbibitũ. nec littera ista ꝓtradicit bar.

c ¶ Persone.hoc dicit.ppter episcopos q̃ habent iurisditionez secularem:sed nõ pñt presidere cãis sanguinis. vt.xv.q.viij.c.j.ꝛ j.e.q.viij.bis a quibus.ꝛ.c.sepe.

d ¶ Unde.q.d. cum qs ex officio suo occidit aliquez non est ei imputandũ si ex offõ tali sequãtur homicidia ita ꝓtinuantur sequentia exẽpla. vt sic ꝓtinua si aliqs repellendo malos occidat aliquem hoc nõ est ei imputandum.

e ¶ Reus ẽ.nisi equs ille fuerat calcitrosus vel bos fuerat cornupeta.nã si talis nocuerit bene tenetur dñs vt.ff.si quadru. pau. fe.l.j.§.j.ꝛ.ij.ꝛ generaliter si habuerit,tale aial qõ consueuit nocere vt rsum leonez vel aprũ siue ligatum siue nõ ꝛ si occisus fuerit liber bõ ꝓstabit.cc.sol.sed si aliter nocuerit ꝯdemnabitur ꝑm arbitriũ iudicis:sed in ceteris rebus ꝯdemnatur pẽa dupli.vt.ff. de edil. edi.hi enim.ꝛ.l.se.

f ¶ Paulus.arg.q̃ nõ imputatur clerico qui ad defensionem sui iuris vocat milites ꝛ aliqnis ibi occidatur.sic.ꝫ.e.qõe.iij. maximianus.

reos morti tradeꝝ.qui eniz publica potestate functus ipsius legis imperio malos perimit:nec illius ꝓcepti transgressor:nec a celesti patria alienus habetur. Unde aug. ad publicolam.

Ex officio non est peccatum hominem occidere.

De occidendis boĩb9 ne ab eis quisq̃ occidatur nõ mihi placet cõsilium:nisi forte sit miles* aut publica functiõe teneatur: vt nõ ꝑ se* hoc faciat:sed pro alijs vel ꝑ ciuitate vbi etiã ipse est:accepta legitima ptãte si eius congruit persone* qui vero repellũtur aliquo terrore: ne mala faciãt:etiã ipsis fortasse aliquid pstatur.hinc aũt dictuz est. ne resistam9 malo:ne nos vindicta delectet que alieno malo aĩum pascit nõ vt correctionem boiuz negligamus. Unde* nec reus ẽ mortis aliene:qui cũ sue possessioni murorum ambitũ circũduxit:aliquis ex ipsoꝝ vsu percussus interiit.neqz enim reus est* xpianos si bos eius aliquẽ feriendo:vel equus calcẽ iaciẽdo aliquem occidat.aut tõ non deberent xpianoꝝ bones habere cornua aut equus vngulas:aut dentes canes. aut vero qñ paulus* apostolus satis egit: vt in tribuni noticiam ferret insidias sibi esse a quibusdaz perditis preparatas:ꝛ ob hoc ꝺducto res accepit armatos:si in illos scelerati boies incidissent.paulus in effusione sanguinis eoꝝ suũ crimẽ agnosceret.absit vt ea que ꝑpter bonuz* ac licituz facimus aut bẽmus:si aliquid per hoc preter nostrã volũtatem cuiquaz mali acciderit: nobis imputetur. aliogn nec ferramenta domestica aut agrestia sunt habenda:ne quis ex eis vel se vel alterꝝ interimat.nec arboꝛes plantande:ne quis ex eis se inde suspendat.nec sene stra faciẽda: ne ꝑ hãc se quisquaz precipitet:ꝛ quid plura cõmemoꝛẽ cum ea commemoꝛando finire nõ possem. qd est in vsu boium bono ac licito vnde nõ possit* ꝓnicies irrogari. Seipsum ẽt perimere nulla legis auctoꝛitate alicui ꝓmittitur

Uñ augn.lib.i.de ciuitate dei.

Qui deo auctore bella gesserunt: ꝓcepta non occidendi nequaquam transgressi sunt.

Si non* licet priuata potestate alicui boiem occidere innocẽtem cui occidendi licentiã lex nulla ꝓcedit: ꝓfecto etiam qui seipsuz occidit homicida ẽ:ꝛ tanto nocentioꝛ cũ se occiderit:quãto innocẽtioꝛ in ea cã fuit:qua se occidendũ putauit Nam si iude factũ merito detestaꝝmur eũqz veritas iudicat cuz laqo se suspendit scelerate illius traditionis auxisse potius quaz expiasse cõmissum:qñ de dei misericoꝛdia desperando exciabiliter penitens nullum sibi salubꝛis penitẽtie locũ reliquit.quãto magis a sua cede se abstinere ꝺz:qui tali supplicio qd in se

punĩat nõ habet. Judas enim cũ se occidit sceleratissimuz boiem occidit:ꝛ tñ nõ solum xpi verũ sue mortis reus finiuit hãc vitã:qꝛ lz ꝑpter scelus alio tñ suo scelere mortuus ẽ. cur aũt bõ q̃ nihil malifecit sibi malefaciat ꝛ seipsum interficiẽdo boiez interficiat innocẽtẽ ne alium patiat nocentẽ: atqz in se ꝓpetret peccatũ ꝑpriũ:ne in eo ꝓpetretur alienuz

Jtez in scis canonicisqz libꝛis nobis nusquã diuinitus ꝓceptum permissumue repiri põt: vt vel ipsi9 adipiscende imoꝛtalitatis: vel ipsi9 mali cauendi* curãdine cã nobis metꝝ ipsis necẽ inferamus. Nã ꝛ ꝓhibitos nos eẽ intelligendũ est: vbi lex ait nõ occides:ꝑsertim qꝛ non addidit,primum tuũ.sicut falsum testimoniũ cuz vetaret:falsum inquit testimoniũ nõ dices aduersus,primũ tuum.nec iõ tamen si aduersus seipsum quisquã falsum testimoniuz diꝛerit:ab hoc se putauerit crie alienũ qñ regulam diligẽdi ,primum a semetipso* accepit: qñ quidẽ scriptũ est:diliges ,primum tuũ sicut teipsum poꝛro si falsi testimonij non minus reus ẽ qui de seipso falsum fatetur:quã si aduersus ,primũ hoc faceret:cũ in eo ꝓcepto quo falsum testimonium ꝓhibetur:aduersus ,primum ,ꝓhibeatur:possitqz nõ recte intelligentibus videri nõ eẽ ꝓhibitũ vt aduersus seipsum quisque falsum testis existat:quanto magis intelligendũ est nõ licere homini se ipsum occidere cũ in eo qõ scripturz est:nõ occides:nihil deide addito. nec ipse vtiqz cui ꝑcipitur intelligat exceptus*. Jtẽ nõ occides nec te nec alteꝝ nec.n.qui se occidit aliud quã boiem occidit.quasdã vero exceptiones eadẽ ipsa diuina facit auctoꝛitas. Sed his exceptis quos deus occidi iubet siue data lege ad pꝛsonaz ꝓ tpe expꝛessa iussione: siue ipse qui occidit ministeriũ ꝺz iubenti sicut adminiculũ gladius vtenti. ꝛ iõ nequaquã ꝓtra hoc ꝓceptũ fecerunt:qõ dictum est nõ occides:q deo auctoꝛe bella gesserũt aut pꝛsonam gerẽtes publice ptãtis ꝑm ius legis:hoc est iustissime rõnis imperium sceleratos moꝛte punierunt.ꝛ abꝛaam nõ solum non est culpatus crudelitatis crie:veꝝ etiã laudatus est noie pietatis q̃ voluit filium nequaqz scelerate:sed obedienter occidere.ꝛ merito queritur: vtrũ ꝓ iussu dei babendũ sit: q̃ iepte filiaz que occurrit patri occidit:cũ id voluisset imolatuꝝ qõ ei victoꝛi redeũti ꝺ ꝓelio ꝓmitus occurrisset. nec samson aliter excusaꝝ:q̃ seipsuz cuz hostibus ruina domus oppꝛessit:nisi qꝛ spũs latenter hoc infꝛerat qui ꝑ illũ miracula faciebat. Quis igit ꝺ exceptis quos vel lex iusta generaliꝛ vel ipse fons iusticie deus spãliter iubet occidi:quisquis boiem vel seipsum vel quẽlibet occiderit:homicidij crie innectitur. Jtem hoc dici

g ¶ Bonfi.ar. q̃ si aliquis dat operã rei licite q̃ nõ est ei imputandũ si aliqd male iñ sequatur.vt.l.di.sepe.ꝛ.c qꝛ te.ꝛ.d.vj.testamẽtũ.nam deus ẽ inspector cordis ꝛ nõ operis.vt.xv.q.vj. c.j.item est hic ar.q̃ nõ ois qui occasionem dãni dat damnum dedisse videtur. ꝛ hoc bẽs i brocardis.xxxi.qõe.ij.de neptis.ꝛ di.l.sepe.ff.ad.l.acql. qui occiderit.§.pe.

b ¶ Possit.ar.q̃ nõ semꝑ ꝓbsbetur bonũ ꝑpter malum qõ sequi põt.arg. ꝓtra xxij.q.j.i nouo.ꝓtra.xxi.di. veniqz.io.

i Si nõ licet. ꝛ tanto .i. magis peccat bonus aliquis se occidendo q̃ malus:qꝛ malus credit se mereri per hoc.

k ¶ Cauendi.i.qꝛ cauere volumus ne aliqs nos ledat.

l ¶ Semetipso.vñ quilibet primo sibi faciat elemosynã deinde ꝓximo.de pe.di.iij. sane cauendũ. vnde possuz mihi ꝓsulere cũ dãno alterius vt.ff.ad.l.acq.si quis fumo.ar.ꝓtra.xxij.q.ij.primũ ꝛ.xi.q.iij.si quis vero.

m ¶ Exceptus.ar.q̃ pꝛsona ad quã loquimur nõ intelligitur excepta i generali sermone vt.ff. de pig. paulus §.vlt.itez ar.eoipso q̃ quid nõ excipitur:intelligitur iclusi.vt.ꝫ.l.v.di.si euangelica. ꝛ extra de iur.pa.ex litteris. Jtem ẽ hic ar.q̃ id quod de vno dicitur de oĩbus alijs intelligendum est. vt.ij.q.j. multi.ꝛ.ꝫ.dist.iiij. veniqz.ꝛ di.v.ad eius. Jtez ar.q̃ verbum indiffinite,plurium generaliter intelligendũ.est.vt xxxi.q.j. q̃ si dormierit.

a ¶ Ut dixisti, iste dicit in dam martyrem eē: cū pnia sit vindicta puniēs in se qō se cōmisisse dolet. vt. j de pe. di. iij. pnia. vnde licitum est cuilibet pro peccatis suis se occidere.

b ¶ Talib⁹. sunt verba augustini. dic talibus. i. malis

e ¶ Martyr. s. j. q. j. vide. j xxiij. q. iij. qp aūt.

d Non est. absq; eo. Dicunt quidā qp vbi fides ecclesie z castitas corporis impugnatur licet alicui se occidere vt hic innuitur: cū tamen augu. dicat qp ad qōcūqz. malū quis cogatur non pōt se occidere vt. s. q. iij. di'plicet. melius pōt legi hec dictio absq; induc. q. d. nec in istis inquibus magis videt licet alicui se occidere. sic ponitur ibi: pulchre sunt gene tue: absq; eo qō i trinsecus latet. sic ponitur hec dictio absq; induc xxxv. q. iij. pgeniem. z. ff. de pig. ac. l. j. xiij. q. ij. ebr̄.

e ¶ Submittere. i. nō resistē

f ¶ Placuit. volūtarie. secus si p furorem tūc nō imputaretur. vt. xv. q. j. si quis insanien s. z. c. illa.

g ¶ Cōmemoratio. sz nōne cū illi cōicauimus vino: ergo illi mortuo cōmunicabimus. vt. xiij. q. ij. sane. sed illud intelligas de cōione sacramētoz que datur in fine Sz hec solutio nō ē sufficiens. nā si quis mortuus est sine sacramentis illis z sine penitentia si tñ fuit honesta cā mortis: bñ admittitur ad orōnes ecclesie. ſi. ex̄ ō sepl'. er parte.

b ¶ Ad sepulturā. videtur ergo qp tales sepelientur vt hic. z. j. e. q. viij. quicūqz. sed hoc nō est vez: z intelligas illud de canina sepultura. nā z cōtrito qñqz denegat ecclesiastica sepultura. vt ex̄ de torneamentis. c. j. z extra de rap. sup eo.

i ¶ Pro sceleribus. sicut fures z latrones vt ex̄ de fur. fures. nisi fuerint cōtriti. vt xiij. q. ij. c. vlt.

k Illes. imperij. ar. qp rōe mandati excusatur aliqs etiā si ꝓtra ꝓsciam faciat. vt. s. e. qōe. j. quid cū patur. in fi. extra de offi. iu. dele. pastoralis. §. qz vero.

l Quam minister. sponte. arg. qp non excusatur vtor que reddit debitum illi quē scit ꝓsanguineum suum de mādato ecclesie. sed distinguitur extra ō sen. ex. inquisitioni. z ō resti. spo. literas.

m Lex eterna. si sponta neus. ſi. xiij. q. v. dixit. ad hoc facit. xxij. qōe. ij. c abraam.

n Officia vindicte. i. vindicta ex officio.

o ¶ Quo iudex. in exordinarijs vbi nō est statuta pēa mus: hoc asserimus: hoc mōis omnibus approbamus: neminē spontaneā mortē sibi inferre debere: velut fugiēdo molestias tales: ne incidat in ꝑpetuas. neminē. ꝑpter peccata aliena ne hoc ipso incipiat hēre grauissimū peccatum ꝑpriū: neminem pp sua peccata preterita q̄ magis in hac vita opus ē vt possint penitēdo sanari: neminē velut desiderio melioris vite que post mortem speratur. q: rez sue mortis melior post mortē vita nō suscipit. Item cōtra petilianum.

Nemini licet sibi manus injicere.

¶ Ut dixisti. laqueo traditor pijt laqueuz talibus' dereliqt. hoc ad nos oīno nō pertinet: neqz enim veneramur noie martyrū' eos qui sibi collum ligauerunt. Item bie. in iona ꝓphetā.

De eodem.

Non est' nostrū mortez arripere: sz illatā ab alijs libenter accipere. vnde z in persecutionib⁹ nō licet mihi ꝓpria perire manu absq; eo vbi castitas periclitatur: sed pcutienti colla submittere'. Idem ex concilio bracharen.

Nulla fiat oratio pro his: qui seipsos interficiunt.

Placuit vt hi q sibi ipsis voluntarie' aut p ferrū aut per venenū aut per precipitiū aut p suspendium: vel quolibet mō inferūt mortē nulla. prius pro illis in oblatiōe cōmemoratio' fiat. neqz cuz psalmis ad sepulturā' eoz cadauera deducantur. multi enim sibi hoc p ignorantiā vsurpant. Similiter z de his placuit fieri: qui pro suis sceleribus' morīūtur. Impenitētes subaudiatur. Idem in eodē lib. i.

Non est reus homicidij miles: qui potestate obediēs hoiem occidit.

Iles cū obediēs potestati sub qua legitime ꝓstitutus est hominē occidit: nulla ciuitatis sue lege reus est homicidij: imo nisi fecerit reus ē imperij' deserti atqz ꝓtempti. qō si sua sponte atqz auctoritate fecisset: in crimen effusi humani sanguinis incidisset. Itaqz vnde punit' si fecerit iniussus inde punief si non fecerit iussus. Idem in questionibus exodi.

Homicida est: qui sponte occidit quos iudex iubet occidi.

Quam miles iudicis occidit euz quē iudex iussit occidi: ꝓfecto si id sponte' facit homicida est: etiā si eum occidat quē scit a iudice ōbuisse occidi. Idem.

Sicut iure laudatur obedientia: ita repbēditur q sibi nō ꝓcessa vsurpat

Lex eterna ita medio quodam loco posuit aliqua vt i eis vsurpandis merito reprehēdatur audacia: in exequēdis iure laudetur obedientia Abraam si spōtaneus' i occidendo filio motus fuisset: execrabilis bēretur. at iubenti deo obsecūdans famulatus est. Idem in qō nibus super matheum.

Bono animo officia vindicte possunt impleri.

Officia vindicte' possunt ipleri bōi bono aio: qūo iudex' z qūo lex'. Idem ad macedoniuz.

Non est iniquus sed humanus: qui crimen psequitur vt hoiem liberet.

Non est iniqtatis: sz potius humanitatis societate denictus: qui ꝑpterea cris' est persecutor: vt sit hois liberator. Idem.

Quare sint instituta regia potestas z legalia tormenta.

Non frustra' sunt instituta ptās regis z cognitoris ius: vngule carnificis: arma militis: disciplina dominātis: seueritas etiaz boni patris bñt oia ista modos' suos cās' rationes' vtilitates'. hec cū timentur z mali coercentur z boni quieti iter malos viuunt. Item.

Nonnunquā potius peccat qui cāz mortis prebet: qnā ille qui occidit.

Cum homo ab hoie occiditur multum distat vtrū fiat nocēdi cupiditate vel iniuste aliquid auferendi sicut fit ab inimico sicut a latrone: an vlciscendi vel obediendi ordine sicut a iudice sicut a carnifice: vel euadendi vel subueniēdi necessitate sicut iterimitur latro' a viatore hostis a milite. z aliqñ qui causa mortis fuit potius' in culpa ē quā ille qui occidit: velut si quispiā decipiat fideiussorē suū atqz ille pro isto legitimū supplicium' luat: nec tamē ois qui cā alterne mortis reus est: velut si stupꝝ quispiam petit: seseqz si nō impetrauerit interimat. Quid si filius timēs patris pia verbera precipitio pereat: qd si alius hoie liberato vel ne alius liberetur: sibi ipsi mortē inferat: nūquid ꝓpter istas alienaz mortiū cās aut sceleri consentienduz est: aut vindicta peccati que nō fit nocendi sz corrigendi studio: aut etiā paterna verbera toleranda aut opera misericordie cohibenda sunt. hec cum accidunt debemus eis humanū dolorē z non pp illa ne accidant recte factoruz repri mamus voluntatē. Item isidorus.

Quod sacerdotes efficere docēdo nō valent: disciplinę terrore potestas extorqueat.

Principes' seculi nōnunquā intra ecclesiā ptātis adepte culmina tenent: vt per eandē ptātē disciplinā ecclesiasticā muniant. Ceterū intra ecclesiam' ptātes necessarie nō eēnt nisi vt qō non prevalent sacerdotes efficere p doctrine ꝫmonem: ptās hoc impetret per discipline terrorē. Sepe per regnū terrenū celeste regnū ꝓficit: vt qui intra ecclesiam positi ꝓtra fidem z disciplinam agunt: rigore principū ꝓteranteur: ipsamqz disciplinā quā vtilitas ecclesie exercere nō prevalet': cerui cibus superboz ptās principalis imponat. z vt venerationē mereatur virtutem potestatis impartiatur.

criminis.

p ¶ Lex. i. vbi est statuta pēa cris ad vtrū qz. extra ō offi. pōt. iudi. dele. de cāis. versus fi.

q Non est. cris. s rlv. dist. z qui emendat.

r Non frustra. s. di. iiij. facte sūt

r' ¶ Modos. ad quid fiant. vt. s. q. iiij. qui peccat.

t ¶ Causas. naz sine cā nemo puniendus est. xxj. q. vl. inuentū

v ¶ Rōnes. nā ꝫm leges iudicandū est. iij. q. vij. iudicet.

x ¶ Utilitates. nam hoc solū bene agitur vt vita hominū corrigat. vt. s. e. ꝑdest. io.

y Quam homo. latro. furem nocturnū licet occidere: sed diurnum nō nisi telo se ōfendat. vt ex̄ de homi. si perfodiēs si aūt fur nocturnus poterat deprehēdi fine lesiōe tenetur ille qui eū occidit. vt. ff. ō ficca. furē. Item latronē insidiantem in itineribus sz cuilibet occidere vt. C. qñ li. vni. sine iu. vin. l. j. z. ij.

z ¶ Potius. j. pr. q. vl. qui alioz.

z ¶ Poti⁹. sicut magis punitur ꝙ sulens qꝫ faciens. vt. j. pr. q vl. q alioz. z. lxxxvj. di. tanta. Inquirendum ēt ē quis primo cām mali ꝓbuerit. vt C. ad. l. iul. de vi. pu. si qs. z. ff. si quadru. pau. fe. di. l. j. §. cum arietes.

a ¶ Supplicium. sed certe illud nullo iure inuenitur qꝫ fideiussor possit occidi si nō exhiberet illū pro quo fideiussit: sz fideiussorem fine dolo reuz cris non exhibet pecuniaiter punitur. sz si dolo eū nō exhibet punitur arbitrio iudicis. vt. ff. de exhi. re. l si quis reum. z. C. ad turpil. l. ij. potius ergo respicitur hic fqñ vel cōsuetudo alicui⁹ loci qꝫ ius.

b Principes. hec quattuor capitula ad hoc inducuntur vt principes ecclesias defendāt z reos nō permittāt viuere.

c ¶ Intra ecclesiam. laici habent iurisdictionē multipliciter intra ecclesiā. quādoqz in personis ipsis cuz sint incorrigibiles. vt

xxxij.di.eos qui.x.j. de liguribus. Itē qñ qz ꝓpter ambitiones alicuius.vt.lxxix.dis. si quis pecunia. Itez cū fidem volunt subuertē.vt di.viij.quo iure.x.s.e.c.j.x.xvij. di.nec licuit. Item cū falsarius ē clericus. vt extra de cri.fal.ad falsariox. itē x cū scisma faciūt clerici x cū ꝓtemnunt excōicationem.vt.j.e.de liguribus. Item x vbicūqz ecclesiastica ptās ō ficit vt hic. item x cuz tributum petūt ab ecclesia. vt.j.e.q. viij. cōuenior.

d ¶ Non prevaler.s. dist.xcvj.duo.s.d.x. qñ.s.xi.q.j.istud.

a Reos oēs.cōfessionem.i.ad ecclesias rpm ꝓfitētes.

b Necstuosi.i pristinis. s. lxxxij. di.plurimos.io.

c Regum.vi oppressos.hic videtur q ad iudicium seculare spectet defendere oppssos x vidu as x pupillos.vt.j.e. administratores x.s. e.q.iij.ab impatorib9 x C.qñ impera.inter pupil.x vid.l.vnica. sed ꝓtra.j.xxiij.q.vl. si quis de potētibus lxxxvij.di.desolatis. x.c.j.x.ij.x.xij.q.j.omnis etas.

d ¶ In loco isto.i. in ecclesia.io.

e Si apud.conditiōi. nō q quilibet dz facer que sue ꝓditioni ꝓueniūt. vt xciij.dist.legimus. x vij.q.j.si quis epōs. x est hic ar.ꝓtra clericos gbus displicet ꝓditio sua qui cōā volunt nutrire.extra de vi. x bo.cle.clericus.

f ¶ Qui ꝓtradictor.s rvij.q.vl.si qs seruū.

g ¶ Nō.arg.s.ij.q. vij.nō pōt.

h Ieat.sodomorū.cum reuerteretur de cede quatuor regum.

Cognoscant principes seculi deo se debere eē reddituros rōnem ꝓpter ecclesiam quā xpo tuēdam suscipiunt Nam siue augeatur pax x disciplina ecclesie per fideles principes siue soluatur:ille ab eis rōem exigit qui eoz potestati suā ecclesiam tradidit. Item leo papa.

Et regia potestas x sacerdotalis defendat auctoritas: que ad diuinam ꝓfessionem pertinent.

Reos aūt omnes aliter tute esse nō pūt nisi que ad diuinā confessionem ptinēt x regia x sacerdotalis defendat auctoritas. Itē ex ꝓci.turoñ.iij.

Sacerdotalis admōitio quos corrigere nō vz:secularis potentia corrigit.

Incestuosi parricide homicidi de multi apud nos reperiūtur. si aliqui ex illis sacerdotū nolūt admonitiōibus aurē accōmodare volentes in pristinis pdurare criminibus:quos opz per secularis potentie disciplinā a tam prava consuetudine coercerī:qui p salutifera sacerdotum monita noluerunt reuerti.

Item biero.super hieremiam.

Malos cōpumere x bonos sublevare:regum officium est.

Regum officium est ꝓpriū facere iudiciū atqz iusticiaz:x liberare de manu calūniantium vi oppressos.x peregrinis pupillisqz x viduis qui facilius oppriműtur a potentibus:prebere auxiliū.x vt curā eis preceptoz dei maiorē injiceret: intulit. Nolite cōtristari vt nō solū eripiatis:sed ne patiamini quidē vt vestra conniuentia eueniat eos ab alijs cōtristari:x sanguinē innocentem nō effundatis in loco isto. homicidas enim sacrilegos ꝛc. x post pauca.si iquit hoc feceritis o reges iuda:tenebitis pristinā potestatem.

Ipsis aūt principibus x potestatibus fidē x reuerentiā seruari oportet:quā qui nō exhibuerit apud deum premia inuenire nō poterit.

Unde idē biero.

Eterna mercede fraudatur: qui fidem x reuerentiam potestatib9 seruare ꝓtemnit.

Si apud carnales dños in minimis fideles fuerint: incipiēt eis apud deū premia maiora committi.ornat aūt doctrinam domini qui ea que ꝓditioni sue apta sunt facit:x ē diuerso cōfundit eam:qui nō est subiectus in oībus. x cui ꝓditio sua displicet qui contradictor atqz fraudator in nullo fidē bonam ostēdit.qñ enim pōt fidelis esse in substantia dei:qui carnali dño fidez exhibere nō potuit. Item ambrosius in lib.j.ō patriarchis.

Militaris disciplina regi omnia servat.

Dicat aliquis cum ipse vicerit qñ dixit abraam ad regez sodomoz:nihil sumā abs te: cū preda vtiqz in potestate victoris fuerit decet militarē disciplinam:vt regi seruentur oia. sane bis qui secū fuissent in adiumētū fortasse sociati partem emolumenti tribuendā asserit tanquaz mercedem laboris. Iōqz qñ sibi mercedē ab boie nō quesiuit:a deo accepit:sicut legimus scriptū:q post hec verba factū est verbum dñi ad abraam in visu dicens. noli timere abraā ego ꝓtegam te:x merces tua erit magna valde.

Preterea sicut principib9 x potestatibus fidē x reuerentiā exhibere cogimur:ita seculariū dignitatum administratoribus defendēdarum ecclesiaz necessitas incumbit. qō si facere contempserit: a cōione sunt repellendi. Ñ io.octauus.

Querimonias ecclesiarum:qui indignitatibus agūt:attentius debēt audire.

Administratores plane secularium dignitatū qui ad ecclesiarum tuitionē pupillox ac viduarū ꝓtectionem rapaciūqz refrenationez ꝓstituti eē proculdubio debent quotiens ab epis x ecclesiasticis viris cōuenti fuerint:eoz querimonias attentius audiāt:x sm q necessitas expetierit absqz negligentia examinēt:x diligēti studio corrigāt. q si dei timorē pre oculis nō habētes negligere post secūdam x tertiā admonitionē inuenti fuerint: omni se nouerint cōione vsqz ad cōdignam satisfactionem priuatos. Itē biero.super iobel.

Non solum homines:sed x ꝓtrarie fortitudines sunt vltrices ire dei.

Non solum boies ministri sunt x vltiores ire dei is qui maluz opantur. vnde nō sine causa gladiū portant:sed etiam ꝓtrarie fortitudines que appellantur furor x ira dei

Idem super isaiam.

Qui crudeles jugulat:non est talis qualis patientibus videtur.

Non est crudelis qui crudeles jugulat:sed crudelis ideo vocatur:quia crudelis patientibus eē videtur. Nam latro suspensus patibulo crudelem judicē putat. Idē super ezechielem.l.iuj.

Minister est dei:qui malos percutit in eo q mali sunt.

Qui malos percutit in eo q mali sunt:x habet vasa interfectionis vt occidat pessimos:minister est dei. Idem super epistolaz ad galat.lib.ij.

Non scelus admittit ultor qui homines vincit.

Ultor nō est auctor sceleris homines vincendo. Idem super hieremiam.

Non sanguinem effundit: qui homicidas x sacrilegos punit.

Homicidas sacrilegos x venenarios punire:non est effusio sanguinis sed legum ministerium.

Item cyprianus.

Principes populis parcere nō debent.

i ¶ Ola.hec littera videtur sibi ꝓtradicere in eo q dicit hic q regis sunt oia:x iā dixit q oia sint victoris,x etiā in gen.dixit, Non accipiam ex oibus que tua sunt. Ad hoc dicas q abraā nō suberat isti regi nec de regno suo erat x iō pda erat in sua potestate, aliogn si nō fuisset sua nō potuisset inde ōdisse decimas melchisedech. Sz si sub aliquo militetur pda tota dñi est. sed ipse tenetur equaliter diuidere sm psonaz qualitates,vt.s.dist.j. ius militar.sicut decime dātur epo vt eas diuidat.xij.q ij.ꝓcesso qō ergo dicitur q de iure gentiū nostra fiūt q capimus in bello. vt.ff. de acq.re.do.naturale.§.vlt.x vez est q capiētis est: sz nō tenetur domino dare vt diuidat sm merita boium.io.

k Administratores. puatos,vī ergo q ipso ure fit excōicatus princeps q non facit iusticiā clerico.

l Non soluz.ministri.ff. xv.q.j.nec is.

m ¶ Fortitudines.i.demones.x ita est bonū q demones sunt vt.j.e.§.vl.sic bonum ē q heretici sunt.vt.j. pr.q.vl.c.vlt.

n Non est crudelis.

o Qui malos. vasa ulterfectionis.i.ptātem.

p ¶ Ministeꝛ.x tales q mittuntur ad puniēduz malos dicuntur abesse cā rei pub. vt.ff.er qui.cau.ma.q mittuntur.§.quesitum.

q Homicidas. hoc bēs q homicide x sacrilegi x venefici capite puniuntur.de homicidis patet vt ō pe.di.j. si quis cum telo. de veneficis similiter ps. vt.ff. ad.l.cor.de sic.l.iij. de pena sacrilegoz habes.xvij.q.iiij per totū.x.ff.ad.l.iul.pecul. sacrilegij.

¶ Nō q regulares videl sint querende oia jud. seculari q ipsos duos exp. sint signari. Falsi missa non enī ut ꝓsone sint de foro cānis falsi ex misdam negligencia judicis secularis falsi. Q in dubijs, ecclī judicis secularis ꝓ tui vidua et glibz alijs debit jud. ecclesiastic verū ex suscepto de foro ꝓpterui restringo tū si regio ex cōsuetudine ex q recurrat ad p̄matos ecclesiasticos. Limita et misi vidue et alie ꝓsone sint miserabiles autem et sic bien. ad ecclesiasticū jud. ecclesiasticū ē x sint ꝓpter dubia fi. de xpo. signi. Limita solemne misi sponsa vel aliter dispensetur q sic jud. secū nō cās ꝓpriū vide ex.

a Si audieris. hec verba sumpta sunt de deutronomio vsq ad illum locū: cuius precepti.

b ¶ Necabis. tu qcunq; fis. ⁊ sic qñq; ille qui nō est iuder pōt punire maleficos vt j. e. q. vl. legi.

c ¶ Dēs qui. si ergo aliq; hereticī sunt in vna ciuitate tota ciuitas pōt eruri. ⁊ sic ecclesia vel ciuitas punitur p delicto psonaꝝ. vt. xxv. q. ij. ita nos. ⁊ C. de sa. san. eccle. iubemus nullā. ar. ꝓtra. ⁊ vj. q. vi. si cp̄m. qd iuris sit ō hoc notatur i illo brocardo. ar. delictū persone. nē. Item habes hic cp hereticī occidi pñt. vt. s. e. q. iiij. qñ. io.

d ¶ Nunc. i. vsq; in futurū. sic. xi. q. iij. nolite.

e ¶ Cuius. hec sunt verba cypriani.

f ¶ Mathathias. vt legitur in lib. machabeoꝝ.

g Hō fidem. cogendus. sic. xlv. ⁊di. de iudeis.

h ¶ Integritate. i. securitate.

i ¶ Preposterа. i. ordinata.

k ¶ Nisi cura. i. nisi delinquens primo instruatur ad bonū. vel nisi corripiens prebeat prius exemplū bone vite. vt. iij. q. vij. §. porro.

l ¶ Cogimini. q enim er timore bene facit reputat nō facere. vt ertra de re. iu. qui er timore. ⁊ qui cogitur mutare locū non mutat locuꝫ sꝫ mutatur. vt. vij. q. j. mutationes. nec premiū aliqō ōbemus ꝓsequi er hoc cp facimus inuiti. vt. xiij. qōe. ij. cp prepostera. vñ si aliquis cogitur adire hereditatē quaꝫ er cā fideicōmissi rogatus ē restituere nullū cōsequitur cōmodū er tali aditione nec pōt vti beneficio legis falcidie. ff. ad trebel. cogi. §. metianus.

m ¶ Nisi elegerit. potest. n. aliquis malefacere pp volūtatem coactam. vt. xv. q. j. c. merito. sed nō pōt bñ facere ꝓpter voluntatem coactaꝫ sicut hic dicitur.

n Si propterea.

o Si vos. diffunditur. licet ecclesia sit vbiq; diffusa. tñ eadem insoliduꝫ vbiq; ē. vt. j. pri. q. j. logtur

p ¶ Vel pecunie. ⁊ ita puniri pñt hereticī ab ecclesia in rebus in honore vel exilio. vt. s. q. iiij. qñ. ⁊. c. nō inuenitur. ⁊. j. e. de yguribus. i fi. ⁊. j. q. vij. c. j. sed cōtra. ecclesia nō debet in delictis recipere penā pecuniariam. vt eē ō pe. lꝫ Rñ. q ecclesia pōt infligere penā pecuniariam qñ magis illa timet. vel dic cp tūc pōt infligere cuꝫ hoc inuenitur expressum eē de offi. dele. de cāis.

q Non putes. eū non cedis. qui alios possūt corrigē babes. s. q. iiij. duo ista. ⁊. s. e. c. j.

Si audieris in vna ex ciuitatibus quas dñs deus tuꝰ dabit tibi inhitare illic dicentes: eamus ⁊ seruiamus dijs alienis: quos deos nō nouisti: interficiēs necabis omnes q sunt in ciuitate cede gladij: ⁊ incendes ciuitatē igni: ⁊ erit sine habitaculo ieternū. nō reedificabitur etiā nūc vt auertatur deus ab indignatiōe ire sue: ⁊ dabit misericordiam tibi ⁊ miserebitur tui. ⁊ multiplicabit te. si audieris vocē dñi dei tui ⁊ obseruaueris ꝓcepta eius. cuius precepti ⁊ vigoris memor matbathias interfecit eū qui ad arā sacrificaturꝰ accesserat. Quod si añ aduē tum xpi circa deum colendū ⁊ idola spernenda bec precepta seruata sunt: quāto magis post aduentum xpi seruāda sunt qñ ille veniens nō tñ verbis nos hortatus fit: sed etiā factis. Item aug. ꝓtra petilianū.

Tribulationum flagellis aliquādo perfidia castigatur.

Hō fidez nullus est cogendus vt dicitis: sꝫ p seueritatem imo ⁊ per misericordiā dei tribulationū flagellis solet pfidia castigari nūqd qz mores optimi libertate voluntatis eliguntur: iō mores pessimi non legis integritate puniūtur: sed tū vltrix male viuendi disciplina prepostera est: nisi cura ꝓcedens bene viuendi doctrinā pretendat. sic igitur que aduersus vos leges constitute sunt nō eis benefacere cogimini sꝫ malefacere, phibemini. Nā benefacere nemo potest nisi elegerit: nisi amauerit qō est in libera volūtate. cū aliquid aduersus vos leges ꝓstituunt: admoneri vos credite vt cogitetis quare ista patiamini. si pp iniusticiam regnū celoꝝ. si aūt ꝓpter iniquitatem scismatis vestri illi qdem correctores vestri sunt. vos autez sicut ceteri diuersoꝝ scelerū rei: q penas legibus pendent: pfecto infelices ⁊ in boc ⁊ in futuro seculo eritis. Idē.

Iniuria sacramentorum xpi: a regibus est vindicāda.

Si ꝓptereaꝰ persecutor nō fuit nabuchodonosor rex: qz scelꝰ in sanctum danielē cōmissum vindicauit iustissime: qūo vindicandum est a regibus cp xpi sacramēta exuflantur: si prophete mēbra qz in periculuz missa sunt: sic vindicari meruerunt. Idem.

Diligentissimi rectores sunt: q malos vt a malo fugiant ꝓsequuntur.

Si vos ꝓtra ecclesiam xpi alta ria erexisse ⁊ a xpiana vnitate que toto orbe diffūditur sacrilego scismate separatos esse ⁊ corpi xpi qō ē ecclesia toto orbe diffusa rebaptizando ⁊ blasphemando: ⁊ quātum potestis aduersarios expugnando sca ⁊ canonica sepultura conuincit vos impij atqz sacrilegi estis. illi āt qui vos pro tanto scelere tā leuiter damnoꝝ admonitionibus vel locoꝝ vel bonoꝝ vel pecunieꝰ priuatione deterrendos coercēdosq; decernunt vt cogitantes quare ista patiamini sacrilegiū vestrū cognitum fugiatis ⁊ ab eterna dānatione libere remini: diligentissimi rectores ⁊ pissimi cōsultores deputātur. Idez super epistolam iobannis.

Non amatur seruus vel filius cum non corripitur.

Non putes te tūc amare seruū tuuz: qñ eū non cedis aut tūc amare filium tuū qñ ei nō das disciplinam: aut tūc amare vicinū tuuz qñ eum nō corrigis. nō est ista charitas sꝫ languor. ferueat charitas ad emendandū ⁊ ad corrigēdū. si sunt bōi mores delectēt: si aūt mali emēdentur. Idē in li. de ciuitate dei.

Innocentis officium est nulli nocere ⁊ peccantem punire.

Non est innocētie parcendo sinere vt in malū grauius icidatur. ptinet ergo ad innocētis officium nō solū neminē malū inferre: vez etiam cobibere a peccato vel punire peccatuz: vt aut ipse q prius odio bētur corrigatur experimento: aut alij terreantur exemplo.

Idem ad lotbarium.

Non est misericors qui vicijs nutriendis parcit.

Qui vicijs nutriēdis parcit ⁊ fauet ne cōtristet peccantiū voluntatē tam nō est misericors: quaz qui nō vult cultrū rapere puero: ne audiat plorantē. ⁊ nō timet: ne vulneratum doleat vel extinctū. Item aug. super epistolā ad romanos.

Enormia flagitia: per seculi iudices corripiantur.

Sunt quedaz enormia flagitia que potius per mūdi indices: quā per antistites ⁊ rectores ecclesiarū vindicantur. sicut est cū quis interficit pontificē apostolicū epūm presbyteꝝ siue diaconū: hmōi reos reges ⁊ principes mūdi damnāt. ergo nō sine cā gladiū portant: qui talia scelera diiudicant. sunt enim maxime ꝓstituti pp homicidas raptores vt etiā illos damnēt: ⁊ alios suo timore cōpescant. Item cyprianus in nouo genere abusionis.

Furta ⁊ cria a rege sunt cohibēda.

Rex debet furta cohibere: adulteria punire: ipios ō terra perdere: parricidas: ⁊ piuros nō sinere viuere: filios suos non sinere impie agere. Item aug. de libero arbitrio. lib. j.

Non peccat qui ex officio nocentem interficit.

Homicidiū est boiez occidere: pōt tñ aliquādo occidere sine peccato. nā ⁊ miles boiem ⁊ iudex vel minister eius nocentē: ⁊ cui forte inuito atqz imprudēti telum manu fugerit: nō mihi videtur peccare: cum boiem occidunt: sed nec etiā homicide isti appellari solent.

Idem in qōnibus leuitici. Cum

r ¶ Vicinum. ar. est hic ꝓ. b. qui dicit cp illud ꝓceptum si peccauerit. ad oēs spectet. sed tu intelligas istud ō illis q aliquā habent potestatē sup alios. vel intelligitur de canonica denūciatione ad quā qlibet tenetur vt dixi. xxij. q v. hoc videtur. vl dic vt dixi. s. e. duo ista. ioban.

s Non est. innocētie. i. boni viri.

t ¶ Nemini. si. xxij. q vlt. de forma.

v ¶ Experimento. si. ij. q. vij. que ꝓpter.

x Qui vicijs. rapere. si. xxij. q. ij. ne quis. io.

y Sunt quedaz. pontificē. penam taliū bēs. s. x vij q. iiij. q subdiaconuz j. xxv. q. vl. c. vlt.

z Rex. adulteria. ꝓtra. j. xxviij. q ij. inter bec.

a ¶ Parricidas. penam parricidaꝝ bēs ff. ad. l. pōpo. de parricidi. l. pe.

b ¶ Et periuros. qō bic dicitur cp piurus pūitur pena capitis. intelligas de teste q fert falsuz testimonium in cā crīali: talis enim morē meretur ff. de fle. l. j. §. j. alias enim si in ꝓtractibus qs piurus est notat infamia. C. de transac. si qs maior. alias solū deū bz vltorez. vt C. de re. cre. l. ij. vel si piurus ē per principē fustib⁹ castigatur. ff. de iureiur. si duo. §. vlt. aliā penam bēs. vj. q. j. quicūq;.

c Si homicidiuz. nam ⁊ miles. tres cāus ponit hoc. alij duo sunt cū facit defendēdo se vel alij subueniendo. vt. s. e. cum bomo.

d ¶ Inuito. fortuit⁹ enim cāus nō imputatur. vt eē de homicidio. dum tñ nō ꝑcesserit culpa. l. di. sepe.

e ¶ Imprudenti. nō videtur cp imprudentia excusat eū qz imperitia culpe ānumeratur. vt. ff. de reg. iu. imperitia. sꝫ dic ꝓudenti. i. ignoranti.

a ¶ Ler eum occidit. ſic. xxiij .q. ij. quos deus. io.

b ¶ On vos. vani loquia. vane uoces populi nō ſūt audiende. eſt de elec. oſtus. C. de pe. l. decurionum.

c ¶ Ad malum qñq; perſecutio largius ſumitur. vt. ſ. e. q. iiij. ſi eccleſia.

d ¶ Exteras. ſic. ſ. e. de lyguribus. ꝛ dixi ſ. e. principes.

e ¶ In ſciſmate. ergo ſciſma eſt non habere caput romanā eccleſiam vt. xxiiij. q. j. ē ꝛ. c. hec qñ vetus. io.

f ¶ Secūdo. hic dicit q; bis debeat admoneri ercōicandus maxime hereticus: alibi dicitur q; ſemel. vt. j. pr. cā. q. j. que dom⁹ alibi q; ſepiſſime. j. q. vij. cōuenientib⁹. qñq; dicitur de trina admonitione. vt. ſ. e. ad miniſtratores. j. pri. cā. q. iij. de ercōicationis. gd iuris ſit dixi ſuper illo. c. q̄ dom⁹.

g ¶ Orationē. i. ſupplicationē q; ſine ſpe venie deponit vt ſtatim ſubiungit. xxi. d. in tantū. vel iō dicit: q; ſciſmatico ſiue ireuſo nulla datur audiētia. vt. xxiij. di. l' nole.

b ¶ Recipere. xi. q. iij. ſi quis eps in ꝓcilio.

bomo iuſte occiditur: lex eū occidit non tu. Item pelag. papa.

Non qui ad bonum ſed qui ad malum cogit perſequitur.

NOn vos boium vaniloqa re tardent dicentiū: q; perſecutionem eccleſia faciat: dū vel ea que cōmittuntur reprimit: vel aiaꝝ ſalutem requrit. errant hmōi rumoris fabulatores nō perſequitur niſi qui ad malum cogit. qui vero malum vel factuz iam punit vel ꝓhibet ne fiat: nō ꝓſequitur iſte ſed diligit. Nā ſi vt illi putant: nemo nec reprehendēdus eſt a malo nec retrahendus a malo ad bonū eſt: humanas ꝛ diuinas leges neceſſe ē enacnare. que ꝛ malis penā ꝛ bonis premia iuſticia ſuadente ꝓſtituunt. malum aūt ſciſma eē ꝛ per exteras etiā ptātes hmōi oppūmi debere boies canonice ſcripture auctoritas ꝛ paterna rū regula nos veritas docet. quiſ quis ergo ab apoſtolicis diuiſus ē ſedibus: in ſciſmate eum eē nō dubium ē: ꝛ ꝓtra vniuerſalem eccleſiam altare conatur erigere. ſz qd de talib⁹ inſertus in chalcedonenſi ſynodo canon ꝓſtituat gloria veſtra cōſideret: vbi poſt alia ſic dicit: q a cōione ſeipſum ſuſpendit ꝛ collectā facit ꝛ altare ꝓſtituit: ꝛ noluerit vocanti epō conſentire ꝛ noluerit eidē acqeſcere neqz obedire ꝛ prius ꝛ ſecundo vocanti: hunc oīno dānari nec vnquā vel oꝛōnez mereri: nec recipere eū poſſe bonorem. ſi eniz pmanſerit turbas faciens ꝛ ſeditiones eccleſie per exterā poteſtatem tanquā ſeditioſum cōpūmi. Et beatus aug. de talibus dicit. multa etiā cū inuitis benigna quadā aſpitate plectendis agenda ſunt: quoꝝ potius vtilitati ꝓſulendū eſt quā voluntati. Nā in corripiēdo filiū quānis aſpe: nunquā paternus amor amittitur. fit tñ quod nollet vt doleat: q etiam inuitus videtur dolore ſanādus. Ecce videtis quēadmodū tanti teſtimonio patris nō ꝓſequatur coercendo talia: ſed diligat emēdādo tales ſemp eccleſia. facite ergo ēt vos: quod ſciētes intentionē xpiānitatis veſtre frequēter hortamur ꝛ date opam vt talia fieri vltra nō liceat: ſed ēt quod vobis facillimuz eē non dubito. hi qui talia preſumpſerunt: ad piiſſimū principem ſub digna cuſtodia dirigātur. recolere n. dz ceſitudo veſtra qd per vos ōnus fecerit tpe illo quo hiſtriā ꝛ venetias tyrāno totila poſſidēte: francis etiā cuncta vaſtantibus: nō ante tñ mediolanenſem epūm fieri pmiſiſtis: niſi ad' clemētiſſimū principez exinde retuliſſetis: ꝛ qd fieri debuiſſet ei⁹ itez ſcriptis recognoniſſetis: ꝛ intra vbiqz feruentes boſtes: ranēnam tñ ꝛ is qui ordinabatur: ꝛ is q ordinand⁹ erat, ꝓuidentia culminis vri ōducti ſunt. Idē narſe patricio

Sciſmaticos ꝛ hereticos ſecuti poteſtates coerceant.

Oēlyguribus at veneticis ꝛ hiſtrijs epis qd dicaz: quos idonea eſt excellentia veſtra ꝛ rōe ꝛ poteſtate reprimere: ꝛ dimittitis eos ꝓtemptuz apoſtolicaz ſediū de ſua ruſticitate gloriari: cū ſi quid eos ō iudicio vniuerſalis ſynodi: qō ꝓſtātinopoli per primā nuper elapſam indictionē actu⁹ eſt forte monebat ad ſedem apoſtolicaz qūo ſemper factū eſt electis aliqbus de ſuis: qui dare ꝛ accipere rōnem poſſent dirigere debuerūt: ꝛ nō clauſis oculis corpus xpi dei noſtri hoc ē ſcām eccleſiam lacerare. Nolite ergo dubitare huiuſcemodi boies pricipali vel iudiciali auctoritate cōprimere q; regule patrū hoc ſpecialiter conſtituerunt: vt ſiqua eccleſiaſtici officij perſona cui ſubiectus ē reſtiterit vel ſeorſum collegerit aut aliud altare erexerit ſeu ſciſma fecerit iſte excōicetur atqz dānetur. Quod ſi forte ꝛ hoc ꝓtempſerit: ꝛ pmanſerit diuiſiones ꝛ ſciſma faciendo: p poteſtates publicas oppūmatur. Ecce ō quo animus videtur forte timidus ē ne pſequi videaris de patrū vobis auctoritate hec breuiter dirigenda curauī cū mille alia exēpla ꝛ ꝓſtitutiones ſint: qbus euidenter agnoſcitur vt facientes ſciſſuras in ſcā eccleſia non ſolū exilijs ſed etiā ꝓſcriptione rez ꝛ dura cuſtodia p publicas poteſtates debeant coerceri. Idez.

Ab eccleſie vnitate diuiſi ſeculares potestatibus coerceantur.

Qali nos de gloie veſtre ſtudijs iudicio guatulemur: non ſolū veſtram: ſed multoꝝ ac pene oīum credimus hēre noticiam. ꝛ ic circo nūc de his que vobis pūtibus ibi fieri ſtupemus fiducialiter apud gloriam veſtrā duximus cōqueren duz. thracius ſiquidē atqz maximilianus noia tantū epoꝝ habentes ꝛ eccleſiaſticam ibi vnitatē pturbare dñr: ꝛ oēs eccleſiaſticas res ſuis vſibus applicare: in tñ vt cōtra vnū eoꝝ. i. maximilianum vſqz ad nos per tā longū iter neceſſitate cō pellente qdam infatigabiliter venientes preces offerrēt: ob quam cauſam petrū preſbyterꝝ ſedis noſtre ſz ꝛ ꝓiectum notariū ad eadem loca duximus deſtinādos: vt ea q̄ canonicis ſtatutis a pdictis pſendo epis cōperint cōmiſſa vel digna debeāt ibi vltione cōpeſcere: vel eoſdē ad nos vſqz perducere. ꝛ tō ſalutantes paterno affectu gloriam veſtrā petimus: vt prefatis q a noſtra ſede directi ſunt: in oibus prebeatis auxilium: nec puretis alicui⁹ eē peti ſi buiuſmodi boies cōpūmuntur: boc. n ꝛ diuine ꝛ humane leges ſtatuerūt vt ab eccleſie vnitate diuiſi ꝛ ei⁹ pacem iniquiſſime pturbantes: a ſecularibus ēt poteſtatibus cōpūmant nec quicquā mains eſt vñ deo ſacrificiū poſſitis offerre quaz ſi id ordinetis vt hi qui in ſuā ꝛ alioꝝ pniciez debacchantur cōpetenti debeāt vi,

i ¶ Inuitis. ſ. xlv. di. ꝛ qui emendat.

k ¶ Nō perſequatur. eccl'ia. nec ēt vos per ꝓſequēs qui auctoritate eccleſie eos coercetis.

l ¶ Principem. ergo eccleſiaſtica pſona licite pōt petere vt mali detineantur ꝛ ducantur ad iudicium. vt. ſ. e. vnū ſolū. ꝛ. j. e. relegentes.

m ¶ Ordinabatur. j. xxiij. q. j. pudenda.

n Oēlyguribus. ruſticitate. i. ſupbia. alibi ponitur pro ſimplicitate. vt ij. q. vij. ſancta ꝛ ſic eſt ar. q; qñq; non ſit parcendum ruſticitati.

o ¶ Electis. ſed qualiter potuit hec cā per ꝓcuratorem agi: cū iſti de crie cōueniren tur. ſed dic q; licet fuerit de crie actum non tñ crialiter. vnde potuit ꝓcurator interuenire. ꝛ extra de accu. veniens. ꝛ. c. ſuper bis. ꝛ. iij. q. vj. hoc quippe.

p ¶ Per poteſtates. ſ. e. c. principes.

q Qali nos. pene. nō q; dicit pene: tamen longe plures erant qui ne ſcirent qui ſi ſcirent. dumtñ ad modicam quātitatem deberet referri vt. iij. q. vij. qui ſine. ff. de verb. ig. hec adiectio.

r ¶ Nomina. ſic. xv. q. vlt. ſi quis preſbyter. io.

a Relegentes, bona nō q̄ ex malo prouenit bonum. vt. xiij. di. nerui. in fi. sicut de facto iudeoꝝ qui crucifixerunt deū. item ē hic ar. q̄ malus punitur q̄uis exinde puenerit bonum. vt si quis puerū castrauerit: ex eum meliorē fecerit nō punitur. ff. ad. l. acqui. si seruꝰ seruum. §. ꝛ si puer. similiter licet qs rem fecerit pbitā licet bñ fecerit nō punitur. ff de re mili. l. ij. §. in bello. ar. ꝓtra. ff. ad. l. acq. si seruꝰ seruum. §. si olivam.

b Abstulit. hoc iō dicit q̄ pena mortis punitur siue p vno siue pro altero. al' autez idem delictū pōt variis penis puniri. vt. xxvj. q. iij. attēdendū ꝛ. xvij. q. j. statuimus hic ꝓsuevit distingui cū qs accusatur de diuersis criminibus aut illa cria desecēdūt ex eodē facto. aut ex diuersis. ꝛ hec distinctio nō. C. de accu. qui de crie. si aūt diuersis actionibus velit qs agere distinguitur. aut ille actiones sunt ābe penales aut ambe rei psecutorie. aut vna penalis ꝛ altera rei psecutoria. vt no. ff. nau. can. sta. l. iij.

c Si adulteriū. hoc vī q̄ sm canones ꝛ adulterium ꝛ incestus morte pūiatur. sm l. hodie adulteriū nō punitur morte. vt. C. de adulte. aut. sed hodie. io.

d Omnium. certamine. j. c. q. viij. omnium.

e Excōicatoꝝ. intentionem. s. occidentiū vel sm intentionē imponentis penā. vt. xxvij. q. viij. ipa.

f Disciplina. nota ad cautelam ꝛ ex abundanti aliqd fieri ne disciplina matris ecclesie deseratur. vt. l. di. presbyteros. ꝛ. xxxiij. q. ij. in lectum. ꝛ. xv. q. j. si quis insaniens. que enim dubitatōis cā ex abūdanti apponūtur ius cōe non ledunt. vt. ff. de reg. iu. que dubitationis. ꝛ l. nō solet. Item ē hic ar. q̄ i dubijs in deteriorem partē interpretamur ꝓtra regulaz illā extra de reg. iu. estote.

gore cōpesci. Itē pelagius papa:

Iniquitas prauoꝝ: quānis bonis proficiat: tamen punienda est.

Relegentes litteras excellentie vestre de iniuria quidē quam bis iniquoꝝ boium p̄sumptio ingessit: valde doluimus. Sz q̄ scimus occulto dei iudicio aiam vestraz: ꝛ si per alioꝝ iniquitatē ꝛ superbiaz a cōtaminatione scismatis custoditā egimus oipotenti deo gratias: q̄ ēt de malis boium actibus bōa operari ꝓsuevit. nec eni fine illius ꝓuidentia factū esse credendū est: vt insensati ꝛ puersissimi boies vsq̄ ad hoc p̄silirent: vt suam diuisionē catholicam esse credētes ecclesiam: a sua vos pollutione ꝓhiberent: sic. n. p misericordiā dei etiam nescientibꝰ illis hoc factū ē: vt a scismaticoꝝ cōmunione eruti catholice quaz diligitis seruari vos cōtigisset ecclesie. quānis igitur vestra per illoꝝ scelꝰ facta sit vtilitas: nolite tñ impunitā p̄sumptionē iniquoꝝ boium crassari p̄mittere. si enim hoc q̄ō in vestram gloriā p̄sumpserūt: nō fuerit vindicta cōpressum: q̄ in oibus minoribus nō valeant puniri: ābigi vitra nō debet. exercete igitur in talibus debitā auctoritatem: ꝛ ne eis amplius talia cōmittendi spes crescat: vestris coertionibus reprimantur. ad hoc siquidē dei nutu etiā cōtra vos talia p̄sumpserunt vt talia vobis corrigētibus ab eodē scelere alios possetis deo ꝓpiciante munire. quales aūt sunt qui ecclesiam fugiūt: eusrasij vos scelera que āplius occulta deus eē noluit euidenter informant qui in homicidio q̄dē nec boīs necessitudinē nec fratris charitatem nec sacerdotij reuerentiā cogitauit. incestuoso aūt adulterio ēt ipsi vindicte abstulit modum: q̄ si adulterū punias: non remanet in quo vindicetur incestus. si incestuoso ingeras penā: inultū crimē adulterij remanebit. Ecce de quo collegio sunt qui quātū ad superbiam suam iniuriā vobis inferri moliti sunt ꝛ quantū ad ꝓuidentiā dei ꝓpollutos vos ecclesie dei seruauerūt. auferte tales ab ista ꝓuincia. vtimini oblata vobis a deo oppūmēdi perfidos occasiōe. q̄ō tūc plenius fieri poterit: si auctores scelerꝝ ad clemētissimum principē dirigantur: ꝛ maxime ecclesie aquilegensis inuasoꝝ: qui ꝛ in scismate maledictꝰ nec honorem epi poterit retinē nec meritū. Item nicolaus exercitui francorum.

In certamine quod ꝓtra infideles geritur: quisquis moritur: celeste regnum meretur.

Omniū vestrū nosse volumus charitatem: qm̄ quisq̄s: q̄ō nō optantes dicimus: in hoc belli certamine fideliter mortuus fuerit: regna illi celestia minime negabūtur

Item vrbanus secūdus gotifredo lucano episcopo.

Non sunt homicide qui aduersus excōmunicatos zelo matris ecclesie armantur.

Excōicatoꝝ interfectoribꝰ p̄o ut in ordine ecclesie romāe dicistis sm intentionē moduz congrue satisfactionis iniunge. nō enim eos homicidas arbitramur quos aduersus excōicatos zelo catholice matris ecclesie ardētes aliquos eoꝝ trucidasse ꝓtigerit. ne tñ einsdē ecclesie matris disciplina deseratur eo tenore: sm quē diximus pniam eis indicito cōgruentez: qua diuine simplicitatis oculos aduersus se cōplicare valeant: si forte quid duplicitatis p̄o humana fragilitate i eodem flagitio incurrerint. Itē augustinus ad bonifacium.

Par ecclesie mestitiam cōsolatur perditorum.

Quis. n. vestrū velit aliquē inimicoꝝ suoꝝ nō solum perire: veꝝ etiā aliquid perdere. sed si domus dauid aliter nō meruerit hēre pacem: nisi absalon filius eius i bello q̄ō gerebat ꝓtra patrē: fuisset extinctus: quānis magna cura mādauerit suis vt eū quantum possent vitium salnūq̄z seruarent. ꝛ eēt cui penitēti paternus affectus ignosceret: quid ei restiterit nisi perditū flere: ꝛ sui regni pace acquisita suam mestitiam ꝓsolari. Si ergo viri sancti ꝛ publice potestates bella gerentes nō fuerūt transgressores illius mandati: nō occides quānis quosq̄z flagitiosos: digna morte perimerent: si miles siue potestati obediens nō ē reus homicidij si eius impio quemlibet flagitiosuz interfecerit: si homicidas ꝛ venenarios punire nō ē effusio sanguinis sz legū ministerium: si pax ecclesie mestitiaz ꝓsolatur perditoꝝ: si illi qui zelo catholice mīs accensi excōicatos interficiunt: homicide nō iudicant: pz q̄ malos nō solū flagellari sed etiam interfici lz.

Sed queritur si ꝓtingat aliquos malos puniri ab his qui nō habent legitimā potestatem: an sint rei effusi sanguinis bi per quos puniuntur.

De bis ita scribit āb20.

Aliquando puniuntur peccata per populos iussu diuino excitatos.

Remittūtur peccata p dei verbum: cuius lenite interpres ꝛ q̄dem executor est: remittūtur p officium sacerdotis sacrūq̄z ministeriū puniūtur quoq̄z peccata per boies sicut per iudices: q̄ potestate ad tps vtuntur. puniūtur peccata etiā per populos sicut legimꝰ q̄ sepe ab aliquibus gentis dei iussu excitatis pp diuine maiestatis offensam subactus ē populus iudeoꝝ. Hinc notandū q̄ aliqñ punit deus pctā per nescientes: aliqñ per scientes. p nescientes pctā punit sicut per senacherib ꝛ p nabuchodonosoꝛ regem ꝛ p antiochū ꝛ per principes romanoꝝ: ꝛ per nōnullos reges gentilū populum israeliticū delinquentem aliqñ

g Duplicitatis. i. de sm mortalis peccati.

b Flagitio. i. q̄ alias esset flagitium.

i Quis enim vestruz er hoc. c. dicit quidā q̄ q̄ petit clericū excōicatum nō incidit in canones ꝛ q̄ nō est priuādus aliquis ingressu ecclesie per eū qui est ex ecclesiam q̄ō nō admittoꝛ loquitur hic ō tali excōicato qui penitus incorrigibilis est ri. q. j. perimus.

k Remittuntur. petā per verbū. i. per orōnē vel p predicationē ecclesie. s per predicationē euāgelij. sic. xv. q. j. nec istz. s. e. non solū.

l Hinc notandū est. p senacheribꝰ. regem assyrioꝝ q̄ maximā ptem filioꝝ israelis captiuauit. q̄ cū venisset ad obsidēdum hierusalem ab āgelo exterminatore nocte est fugatus. occisis ab eodem āgelo dxxxviij. milibus de exercitu suo.

m Et per nabuchodonosoꝛ q̄ cepit hierusalem ꝛ tribū iudaz ꝛ tribū beniamin in babiloniam captiuitatē duxit.

n Et per principes. s. vespasianum ꝛ titū qui. xlij. āno post passionem dñi hierusalē destruxerunt.

a ℂ Assur. senacherib.

b ℂ Nō nisi tpalem. arg. q̄ sufficit aliquē bonuz facere ad hoc vt remunerādus sit ꝛ si illud mala intentione faciat. nā ꝛ q̄ prędandi alō gerit negocia alicuius hz actōes negociorꝫ gestorꝫ. vt ff. de neg. ge. si pupilli. §. fi ꝛ siquis negocia. Itē est hic ar. q̄ q ignorans adimpleuit volūtatem alicui⁹ dicitur obtēperasse sue voluntati. ar. ꝓtra. ff. ꝺ ꝺdi. ꝛ de. l. ij. vbi dī. non. n. videtur obtēperasse qui fatali cāu obtemperat. sed illud obtinet cū ꝺditio apponitur que est in potestate alicuius. secus si non est in ptāte vt ibi dicitur. Itē est hic ar. q̄ ex eodē facto cō sequitur gs prēmiū ꝛ penam. vt. xxij. q. ij. si quelibet.

afflixit: aliqñ captiuauit: vnde ipse dñs ait per ꝓphetaz: virga furoris mei assur: ipse aūt non cognouit. assur⁹ erat virga furoris dñi: q̄ p eum innumeras gētes diuina iusticia flagellare disposuit. ipse vero non cognouit: q̄ in superbiā elatus victoriam quā assecutus fuerat nō diuine potentie sed suis viribus attribuit. vnde ꝓtra eius superbiā dñs loqtur dicēs: nūquid gloriabitur serra ꝓtra eū qui secat in ea: aut nunquid exaltabitur securis ꝓtra eum qui cedit in ea: quib⁹ similitudinib⁹ satis perspicue oñditur: q̄ sicut serra ꝛ securis nec secare: nec cedere ligna possunt: nisi ab alio regantur: ac iō ꝓtra regentē se supbire non dēbt. sic illi per quos de⁹ punit: absq̄ nutu diuine dispositōis nihil agere valēt ac iō ꝓtra regentez se supbire eis nō licet. tales in eo q̄ punīūt: deo seruire dīr in eo aūt q̄ ignorātes se esse ministros ire dei ipia vanitate supbiunt: mercedem siue fructus a deo nō nisi⁹ tpalem inueniūt. penā vero siue supbie nō effugiūt. vnde cū dominus diceret ad ꝓphetam de nabuchodonosor: qd dabo ei p labore quo fruit mihi apud tyrū: statiz subiunxit. da⁹ hoc est datam sibi p̄nuncia egyptū ꝛ ethyopiam. Cum aūt in corde suo supbiens postea diceret nōne hec est babilon quā ego ꝓdidi in robore regni mei. ꝛc. statiz immutauit deus rōnabilē mentem eius ꝛ iduit eū ferina bestialitate vt ab hoibus fugiens cū bestijs viueret. per ātiochū⁹ quoq̄z cū idolatria iudaice plebis dñs pūiret: ꝛ pacem quā ex lege dei abiecta ꝛ ex sacris nationū assumptis querebāt: illis in perniciē verteret: q̄ dei dispositionē ignorans sue facultati deuastationē illius plebis attribuit: ipretatur in eū ꝓphēta dicēs. Effunde iram tuā in gētes que te nō nouerūt ꝛ in regna que nō inuocauerunt nomen tuum ne forte dicāt in gentib⁹ vbi ē deus eorꝫ. similiter cū per romanos peccatū mortis xp̄i de⁹ punire decreuisset: vrbis excidiuz ꝛ iudaice plebis miserā captiuitatē suis viribus ascribere ceperūt vñ cōtra eos ꝓphēta imprecat dicens: Leua manus tuas in supbias eoruz qui te oderūt: ꝛ qui multa maligna opati monumēta sue victorie posuerūt⁹ in medio atrio tuo. Per scientes peccata puniūtur: sicut de⁹ p filios israel voluit peccata punire amorreorū ꝛ chananeorꝫ ꝛ aliaꝫ gentiū: quarū terra israelitis possidenda dedit. quibus ēt precepit vt nemini eoruz parcerēt sed oēs morti traderēt. qd ꝓpter peccā eorꝫ illis ꝓtigisset ex verbis dñi apparet: qui cum diceret ad abraam: semini tuo dabo terrā hāc veluti quereret: quare nō mō eam das mihi: audiuit: nondū enim sunt peccā amorreorꝫ ꝓsumata que tūc intelligūtur fuisse ꝓsumata: cū populus ille de egyptiaca seruitute liberatus terrā eorꝫ sicut abrae ꝓmissuz fuerat in hereditatē accepit. Cuz ergo sic diuino iussu ad puniendum pcta populi excitantur: sicut populus ille iudaicus est excitatus ad occupandā terrā ꝓmissionis ꝛ ad delēdas gētes peccatrices: sine culpa noxius sanguis effunditur: ꝛ qui ab eis male possidētur in ius ꝛ dñium rite trāseūt bonorꝫ. Cū vero occulto instinctu aliq̄ monentur ad psequēdū malos: sicut senacherib ꝛ ceteri: qui populū delinquentē psecuti sunt. lz occulto instinctu opante illorꝫ meritis incitentur ad psequendū: tñ q̄ prāua intentiōe nō pcta delinquentiū punire: sed illorꝫ bōa rapere vel sue ditiōi subijcere querūt: nō sunt ꝛmunes a crīe. De qbus etiam notandū est q̄ aliqñ excitantur ad puniendum pcta bonorꝫ vt tandem p bonos correctos ipñ quoq̄z puniantur: sicut in li. iudicū legitur de iabi rege chananeorꝫ ꝛ de madianitis: q̄ pp idolatriam populi suscitauit eos deus vt israel affligerent ꝛ terrā eorꝫ occuparent. Cū aūt populus dei sub manibus eorꝫ diutiuſ afflictus peccatū suum recognosceret: per pnāz sibi deū placaret: dei ꝑcepto ꝛ barach comitatus delborā ꝓphetissam vxorē lapidoth iabin regē chananeorꝫ ꝛ sisaram ducē exercitus sui cōtriuit: ꝛ gedeō zebee ꝛ salmana reges madianitarꝫ ꝛ oreb ꝛ zeb duces eorꝫ morti tradidit Apparet ergo q̄ aliqñ per legitimam ptātem gerentes aliqñ p populos diuino iussu excitatos mali ꝓ peccatis suis nō solū flagellantur ſz etiam rite ꝓduntur. Nec est ꝓtrarium illud aug. qō ad marcellianuz ꝓ circūcelliōibus supplicās rogabat vt verberib⁹ eos cōerceret nō morte ꝓderet. quānis enim supplicā dō spaciū vite eis reseruari poscit. non tñ legū seueritatez qua tales morte plectūtur nō obseruandum docuit.

c ℂ Ba. i. datū ꝓnuncia. similis expositio est. ff. ō testa. beredes palam. §. si quid.

d ℂ Per antiochum. q̄ tpe machabeorꝫ hierusalem cepit. ꝛ templum polluit.

e ℂ Posuerunt. q̄ vexilla ꝛ scuta ꝛ arma sua posuerūt i templo in signum victorie.

f ℂ Bonorꝫ. i. in signū eorꝫ qui sunt futuri boni.

g Quod āt. hic nihil est dubitationis. q̄ ad bonum nō suscep̄tum nemo cogendus est. ā. q. v. ad fidē sed ab bonuz quod suscepit cogendus est. vt. xlv. di. discip. ina. magister tamen aliter soluit. ī. e. §. vltimo.

b Scismatici. ā. e. q. iiij. quis nos.

Q. vj.

Quod aūt⁹ queritur an mali sint cogendi ad bonū: facile appet. antiquus nāq̄z populus ille metu penarū ad obseruationē legis cogebat. In euangelio quoq̄z dñs ait discipulis suis nolite timere eos q̄ corpus⁹ occidunt aiam aūt nō possunt occidere: ſz potius eū timete. i. ei in timore suite: qui pōt animā ꝛ corpus ꝓdere in gehēnā. Paulus quoq̄z cū ecclesiaz dei psequeretur in itinere ceccatus ad deuz ꝓuerti coactus ē. vñ se abortino similē testatus est dicēs nouissime aūt oīum tanquā aborti no⁹ visus est ꝛ mihi. Hinc aug. scribit ad bonifacium.

Ecclesia malos ōbet cogere ad bonum sicut xp̄s paulus coegit.

Scismatici⁹ dicūt: cui vim xp̄s intulit: quē coegit: ecce habēt apostolum paulū. agnoscant in eo prius cogentē xp̄m: postea docentē: prius ferientem: postea ꝓsolantē

a ¶ Sedurerunt.mitius hic agitur cuz circūuento q̄ cū coacto cum tñ alias subuenitur coacto i voto.vt extra quod me.cā. perlatum. sed nō subuenitur ibi circūuento vt.rr.q.iij.constituit.

b ¶ Prophetica.q; nōdum erat impleta ꝓphetia.ꝛ nūc reges terre intelligite .ꝛc.vt ś.q.iij.nō inuenitur.

c ¶ Cōpleta.primo enim salubriter admonēdi sunt bōi vt sic cetera multitudo frangatur.vt.xliiij.dis.cōmessationes.l.vi.vt ꝓstitueretur io.

d Quod errauerat.verba sunt ꝓphete alloquentis malos pp que probat aug.malos esse cogendos.

e ¶ Hoc vobis.verba augustini.

f Vides.bonum. vt. ś. q.v.ad fidem.

g ¶ Et volens.fic er nolēte fit volens.vt.lxxiiij.di. cōsuluit.ꝛ.ś.q.iiij.dis̄plicet.

b ¶ Opinio.fic ergo iurepe ritus dz mutare opinionez suam.si expedit mutari. vt rij.q.i.certe.ꝛ.ff. de iurepa. diui. Itē ex hoc loco dicunt quidā augustinū q̄q̄z fuisse hereticum.sed potius probatur hic ꝓtrariū.

i ¶ Creditur. nunq̄ creditur fuisse malum qō factū ē bonum vt.l.di.ferrū.ꝛ.ff.de edi.edic.q̄ ita.

miꝛ est aūt qūo illē qui pena coꝛporis ad euangeliū coactus intrauit: plus oibus illis laboꝛauit:qui solo verbo vocati sunt i euāgelio:ꝛ quē maioꝛ timoꝛ cōpulit ad charitatez eius pfecta charitas mittit foras timoꝛē. Cur ergo non cogeret eccle/ sia pditos filios vt rediꝛent:si pditi filij coegerūt alios vt periꝛēt q̄zuis ꝛ illos quos nō coegerunt ſz tantū/ modo seduxerūt*:si per terribiles ꝛ salubꝛes leges in eius gremio reuocentur:blandius pia mater āplecti tur ꝛ de illis multo āplius quaz de illis quos nūquā pdiderat gratulatur:an nō hoc ptinet ad diligentiaz pastoꝛalem etiā illas oues que non violenter erepte:ſz blāde leniterq̄z seducte a grege aberrauerant: ꝛ ab alienis possideri cepant:annūtas ad ouile dñicuz si resistere ei voluerint flagelloꝛ terroꝛibus vel etiaz doloꝛibus reuocare. Itē a xpo coactuz paulum oñdimus. Imitaꝛ itaq̄z ecclesia in istis cogēdis dominū suuz: qui prius vt neminē cogeret expectauit vt de fide regū atq̄z gentiliuz pdictio ꝓphetica* cōpleretur.etiaz hinc absurde nō itelligitur illa apostolica sniа vbi beatus paulus dixit paratus sum vlcisci omnē inobediētiaz:cū completa* fuerit priοꝛ vestra obediētia. Unde ꝛ ipse domin⁹ ad magnam cenam suā post conuiuas adduci iubz ꝛ postea cogi. Nā cum ei serui respondissent: domine factū est quod iussisti: adhuc locus est:exite inquit i vias ꝛ sepes ꝛ quos cūq̄z inueneritis cogite intrare. In illis ergo qui primo leniter adducti sunt cōpleta est priοꝛ obedientia.in istis aūt qui coguntur inobedientia coerceꝛetur. Itē si per ptātem quam p religionē ad fidem reguz tpe quo debuit diuino mūere accepit ecclesia:hi qui inueniunt* in vijs ꝛ sepib⁹ idest in hereſibus ꝛ scismatibus coguntur intrare:nō q̄ coguntur rep̄hendant:ſz quo coguntur attendāt

Item ad donatistas.

Aliis modis errantes corripiuntur a deo.

Quod errauerat* inquit dominus nō reuocastis ꝛ quod perierat nō requisistis hoc vobis* ipe deus per nos facit:ipse obsecrando ipse minando siue corripiēdo siue dāmis siue laboꝛibus siue per suas occultas admonitiones vel visitationes siue per potestatū tpaliū leges.

Itē in epistola ad vincentiuz.

Non est ꝓsiderandū q̄ quisq̄z cogitur:sed quale sit illud quo cogitur.

Vides vt opinoꝛ nō esse cōsideradū q̄ quisq̄z cogitur:ſz quale sit illud quo cogitur: vtꝝ bonuz* an malū.nō q̄ quisq̄z bonus possit eē inuitus.ſz timendo quod nō valuit pati. vel relinquit impendentē aiositatem vel ignoꝛatam cōpellit̄ cognoscere veritatē: vt timens vel respuat falsum de quo ꝓtendebat vel querat vetꝝ qō nesciebat:ꝛ volens* iam teneat:quod nolebat. Itē mea primitus sniа erat:neminē ad christi vnitatem eē cogendū: verū verbo esse agendū:disputatione repugnandū:rōne vincenduz: ne fictos catholicos baberē.quos aptos hereticos nouerā. ſzhec opinio* mea non ꝓtradicentiū verbis tantū sed demonstrantiū supabatur exēplis. nā primo oppōebatur mihi ciuitas mea:que cū tota eēt in ptes donati: ad vnitatē catholicam legū imperialiū timoꝛe cōuersa est:quā nūc videmus ita aiositatis vestre pernicie detestari: vt in ea nūquam fuisse credatur*. Item ꝛ alie multe que mihi noiatim cōmemoꝛabātur: vt ipsis rebus agnoscerē etiam in hac cā recte intelligi posse:qō scriptum ē:da sapienti occasionē ꝛ sapientioꝛ erit.

Item grego.maxime epō.

Onere pensionis rusticus ad dominum conuerti cogatur.

Iam vero* si rusticus tante perfidie ꝛ obstinationis fuerit inuentus vt ad dñm deum minime venire cōsentiat:tanto pensionis onere grauandus ē: vt ipsa exactionis sue pena cōpellatur ad rectitudinē festinare. Ex his oibus* colligitur q̄ mali sunt cogēdi ad bonū. Sz obijcitur illō q̄ nemo est cogendus ad id ad qō inutiliter cogitur. Id bonum aūt quisq̄z inutiliter cogit̄ cuz deus aspernetur coacta seruitia. vñ apostolus cū ad elemosynas corinthios hoꝛtaretur ait: vnusq̄sq̄z det ꝓut destinauit in coꝛde suo nō ex tristitia aut ex necessitate. hilarem enim datoꝛē diligit deus. vñ datur intelligi q̄ qui inuitus* dat: pp̄ presentez pudoꝛem* ꝛ rem ꝛ meritū pdit. Itē cum redderet cām quare sumptib⁹ abstineret:ait:si ex necessitate* euangelizauero:nō erit mihi gloꝛia. Itē si inuitus euāgelizauero dispēsatio* mihi credita est. si aūtē volens hoc ago:mercedem habeo apud deuz. Item cuz galathis scriberet legalia nō esse tenenda ait:si spiritu dei ducimini nō estis sub lege. Ex quo apparet eum q̄ sub lege est idest qui timoꝛe pene nō amoꝛe iusticie seruit: non duci spiritu sancto. si aūt spiritu sancto nō ducitur deo placere minime valet. Item nō accepistis spūm seruitutis itez in timoꝛe:sed accepistis spūm adoptionis filioꝛū in quo clamamus abba pater. Ex quibus verbis datur intelligi:q̄ ꝛ si in veteri testō timoꝛe pene boues cogebantur ad bonum:tamē in nouo testō sola libertate ꝛ delectatiōe iusticie fūt inuitandi ad fidem. vnde illi dicuntur serui ꝛ filij ancille pertinētes ad ismael:isti dicuntur liberi ꝛ filij libere ptinentes ad isaac. Itē ioannes i epistola sua:timoꝛ nō est in charitate:sed pfecta charitas foras mittit timoꝛē. qui antez cogitur:timoꝛe illo ducitur:qui nō est i charitate. q̄ manus cōpunit nō animū mutat:quo pena timetur: nō bonum diligitur.

k ¶ Iam vero.si hoc .c. intelligo ō hereticis ꝓtrariū ē ertra de hereticis sicut.vbi ꝓhibetur ne aliquis eos teneat i terris suis vel i domo vel aliquem ꝓtractum cum eis faciat.sed dic q̄ loquitur de eo q̄ alias est incoꝛrigibilis. vel loqtur de iudeis. ꝓut dixi.ś.q.iiij.c.vlt. ioannes.

l ¶ Ex his oibus.seruitia.ś.xv.q.j.nō est.

m ¶ Inuitus.ſz qualiter pōt quis inuitus dare. cū nec ignoꝛās nec inuitus quis donet.vt. C. de do. nec ignoꝛans .sed facias vim ꝛ differentiā iter dare ꝛ donare. vt donuz dicatur qō aliqs ex libertate dat. ꝛ ex certa scientia. vñ eps non dicāt donare ꝓbendas sed dare.

n ¶ Pudoꝛē.q̄nq̄z ēt si aliquis tacet ꝓpter verecūdiam non sibi ꝓiudicat.vt. ff.ō fur. l.penult.

o ¶ Si ex necessitate.i ꝓcepto.vl loquitur de necessitate vite.

p ¶ Dispēsatio. aliis dispenso.sed mihi nō proficio.

a C Consuetudo.ſi/cut enim ſeta inducit filum ſic iſte timor iuſticiam vt.j.de pe.di.ij.ſiquis in tantã.ſo.

b C Nec autẽ. nõ ſolũ hereticiſ oẽs hoſtes licite poſſunt ſpoliari rebus ſuis quocumodo bellũ ſit iuſtũ. ⁊ ille q rẽ abſtulit iure factuꝰ eſt dñs illius rei. ſ.e. q.v.dicat.⁊.ſ.d.j.ius naturale.⁊.ff.de acq. re.do.naturale.§.vl. hereticis aũt licitũ eſt auferri ea que hñt. vt ſ.di.viij. quo iure. ⁊ j.e.c.j.⁊.ſ.e.q.v.res. melius rñ ẽ ꝙ auctoritate iudicis. vt. ſ.e. q.iij.ſer ſũr. Si ergo ꝓdemnatus eſt hereſi/ticus de hereſi. ꝓfiſcã/tur bona eius vt eꝑ ô/here.vergentis.ſi cle/ricus. tunc res eius ſunt eccleſie applicã/de. vt extra.e.ad abo/lendã.⁊ hec vera ſunt etiam ſi aliqs hereti/cus hz filios vl agna/tos. vt extra.e. vergẽ/tis.in fi. Et ſic corrigi/tur lex que dicit hõa hereticoꝝ ad filios vl agnatos deuolui. vt C.de here.auc. de ne/ſtorianis. hz aũt bona ſint ablata hereticis. ſi tñ fuerit reuerſi ad fidem priora hõa eis ex miſericordia reſti/tuuntur ⁊ ẽt epatus vt.ſ.e.q.iiij.ipſa pie/tas.⁊.j.e.c.iij.ſic ẽ me/lioris ꝓditionis ille q reuertitur ab hereſi. ꝙ qui reuertitur ab hoſtibus Nã ſi deſer/tor reuertitur ſponte ad ſuos.licet idulgea/tur ei vita tñ in inſu/lam deportatur vt.ff. dere mili.non oẽs.§. qui deſertorem.

Porro ſine dilectione boni nullus deo placere vel in numero bonoꝝ cõnumerari poterit. vnde cũ ꝓphe/ta diceret: aialia tua habitabunt in ea ſcilz hereditate. oñdẽs qũo ad ip/ſam habitationem pueniant: ſubdit in dulcedine tua quaz tu preparaſti paupi deus. dulcedine vocans ſua/uitatẽ boni opis: qua bonũ fit nõ ti/more pene ſed delectatiõe iuſticie. Cuz ergo ſine hac dulcedine aialia in hereditate nõ habitent. pz ꝙ ne/mo niſi inutiliter ad bonũ cogitur. quicũqz. n. ad bonum cogitur: ſolo timore nõ amore ducitur. nõ ergo ſunt mali cogendi ab bonũ. His ita rñdetur: ſi bonuz ad quod mali cogũtur ſemper inuiti tolerarent: ⁊ nunquã voluntarij ꝓfirent: inutili/ter cogerẽtur ad illud. ſed qz huma/ne nature eſt: ⁊ ea que indiſſuetudi/nem ducũtur: abhorrere ⁊ cõſueta magna cuſtodia diligere: flagellis tribulationũ mali ſunt cohibendi a malo ⁊ ꝓuocandi ad bonũ: vt duz timore pene malũ in diſſuetudinem ducitur abhorreatur: bonũ vero ex ꝓſuetudine dulceſcat. vnde aug. in pſalmo. cxxvij. Cũ per timorem ge/hẽne ꝓtinet ſe hõ a pctõ fit cõſuetu/doꝰ iuſticie ⁊ incipit qõ durum erat amari: ⁊ incipit excludi timor a cha/ritate ⁊ ſuccedit timor caſtus ô quo hic dicitur: quo timemus: ne tradet ſpõſus: ne diſcedat: ne eo careamꝰ. Ille vtilis: ſed nõ pmanet in eternũ vt iſte.

Q. vij.

Hanc aũtꝰ queritur an here/tici ſuis ⁊ eccleſie rebꝰ ſint expoliãdi ⁊ qui poſſident hereticis ablata: an dican/tur poſſidere aliena. De his ita ſcribit aug. ad vincentiũ.

Res terrena nõ niſi diuino vel hu/mano iure tenetur.

Quicũqzꝰ vos ex occaſione hu/ius legis impialis nõ dilectõe corrigendi ſz odio inimicãdi pſequi/tur: diſplicet nobis. ⁊ quãuis res q/cũqz terrena non recte a quo quaz poſſideri poſſit: niſi vel iure diuino quo cũcta iuſtoꝝ ſunt: vel iure hũa/no quod in poteſtate eſt regũ terre. Jõqz falſo res appellatis vr̃a: quaſ/ nec iuſte poſſidetis. ⁊ ſm legẽ terre/noꝝ regum amittere iuſſi eſtis: fru/ſtraqz dicitis nos in eis cõgregãdis laborauimus: cũ ſcriptum legatis: la/bores impioꝝ iuſti edunt. Sz tamẽ quiſqs ex occaſiõe legis huius quã reges terre xp̃o ſeruiẽtes ad emẽdã/dam impietatẽ veſtrã ꝓmulgaue/runt: res ꝓpꝛias veſtras cupide ap/petit: diſplicet nobis. Quiſqs deni/qz res ipſas pauperũ vel baſilicas cõ/gregationũ quas ſub noĩe eccle/ſie tene/batis que oſo nõ debentur: niſi ei eccleſie que vera eſt xp̃i eccle/ſia nõ per iuſticiã ſz per anaritiaz te/net: diſplicet nobis. Quiſqs ꝓ ali/quo flagitio vel facinore detectũ a vobis ita ſuſcipit: ſicut ſuſcipiuntur qui excepto errore quo a nobis ſe/paramini ſine crimine apud vos vi/xerũt diſplicet nobis. Sed nec faci/le iſta monſtratis. nõnullos tolera/mus quos corrigere vel punire nõ poſſumus: neqz ꝓpter paleã relin/quimus aream dñi: neqz ꝓp piſces malos rũpimus retia dñi: neqz ꝓ/pter hedos in fine ſegregandos de/ſerimus gregẽ dñi: neqz pp vaſa fcã in cõtumeliã migramus de domo dñi. Idem ꝓtra petilianuz.

Catholici nõ ideo aliena poſſident qꝛ ab hereticis ablata tenent.

Si de rebus vel locis eccleſia/ſticis que nõ tenetis querimi/ni: poſſunt ⁊ iudei iuſtos ſe dicere ⁊ iniquitatẽ nobis obijcere: qꝛ locuz in quo impij regnauerũt mõ xp̃iа/ni poſſident. Quid ergo indignũ: ſi ea que tenebãt heretici ſm parẽ vo/luntatez dñi catholici tenẽt: ad oẽs iniquos ⁊ impiosª illa vox dñi va/let: auferetur a vobis regnum dei: ⁊ dabitur genti faciẽti iuſticiã. An fru/ſtra ſcriptũ eſt. labores iniuſtoꝝ pij edent: quapꝛopter magis mirari de/betis ꝙ adhuc tenetis aliquid quã/ ꝙ aliquid amiſiſtis. Itẽ. Si qua iaz preciſi poſſidere cepiſtis: qꝛ vobis ablata nobis dñs deus dedit: nõ iõ cõcupiſcimus aliena: qꝛ illius impe/rioª cuius ſunt oĩa facta ſunt noſtra ⁊ iuſte noſtra ſunt: vos enim vteba/mini ad preciſionẽ: nos ad vnitatẽ. Alioquin ⁊ primo populo dei poſ/ſent illi obijcere aliene rei cõcupiſcẽ/tiam: qui diuina ptãte ab eoꝝ facie: qui ea terra male vtebãtur expulſi ſunt: ⁊ ipſi iudei a quibus ablatũ eſt regnũ ſm verbũ dñi: ⁊ datũ eſt gẽti facienti iuſticiam: poſſunt obijcere aliene rei ꝓcupiſcentiã: qꝛ xp̃i eccle/ſia poſſidet vbi pſecutoꝛes xp̃i pꝛꝰ regnabant. Idem.

Res eccleſiaſtice ab hereticis iniu/ſte poſſidentur.

Quod autẽ nobis obijciunt ꝙ/ res eoꝝ cõcupiſcamusª ⁊ auꝛe/ramus nõ recte obijciunt: ſed vtinã catholici fiant ⁊ nõſoluz que dicũt ſua ſed etiã noſtra in pace ⁊ charita/te nobiſcũ poſſideãt. Usqz adeo ãt calũniandiª cupiditate cecantur: vt nõ attendant quã ſint inter ſe ꝓtra/riaª que loquũtur. Ipſi certe dicũt ⁊ inuidioſiſſime ſibi cõqueri videtur ꝙ eos in noſtra cõione violento le/guz imperio coartamus. hoc itaqz nullo mõ faceremus: ſi res eoꝝ poſ/ſidere vellemꝰ. Quis enim auarus querit cõpoſſeſſoꝛem: quis dñandi cupiditate inflãmatus vel faſtu do/minatiõis elatus deſiderat habere cõſoꝛtem. Ipſoſqz certe attendant quondaz ſuos modo etiam ſocios noſtros ⁊ fraterna nobis dilectio/ ne coniunctos quẽadmodum ſua teneant non ſolũ que hẽbantª ſz eti/am noſtraª que non hẽbant. qui tñ ſi pauperꝝ cõpares ſumus etiam no/ſtra ſunt ⁊ illoꝝ. ſi autem ꝓuatim que nobis ſufficiãt poſſidemus: nõ ſunt illa noſtra ſed pauperuz quoꝝ

c Quicũqz diuino. i. iu/re canonico quo eis ſunt oĩa auferenda. vt. ſ.e. q.v. ſi vos. non obſtat. ſ.di. viij. quo iure.

d C Delectum. ar. ꝙ ſi here/ticus tulit ſhiam ſuper ma/trimonio ꝙ valet. vt. ſ.e.q.i quiſqs. ar. ꝓtra extra e. fra/ternitatis.

e C Toleramus. j. xxiiij. q. j. pudenda.

f Si de rebus. hoc no/men res hic ſtricte ſu/mitur. nã ſm verã ſignifica/tionem oĩa cõprehẽdit ⁊ cor/poralia ⁊ incorporalia. vt. ff. de ver. ſig. rei appellatio. ⁊. l. rei appellatione. io.

g C Et impios. per hoc di/cunt qdam ꝙ iudeis ⁊ ſara/cenis licite poſſumꝰ ſua au/ferre. ⁊ intelligunt id qõ dr̃ j. q. viij. c. diſparde perſonis iudeoꝝ non de rebus. Sed ſecus credo. qꝛ inde ſoluunt tributũ. ⁊ de voluntate nr̃a tenent ea que habent.

b C Imperio. ſi. xiiij. q. v. di/rit. xlv. di. qui fincera.

i Quod aũt cõcupiſca/mus. ſ.e. qõe. iiij. ipa/pietas in fi.

k C Calũniandi. non eſt ca/lumniandũ ius. j. de ꝓſe. di. ij. liquido. ff. ad exhi. l. pe.

l C Contraria. ar. ꝙ ꝓtraria dicens nõ eſt audiendus. vt extra de ap. ſollicitudinez. ⁊ lxxiiij. di. geſta. C. de mune. patri. profeſſio tua. ar. cõtra extra de iud. eraminata. ⁊ di xi. xiiij. q. j. in fine.

m C Habebãt. nõ intelligas iure dñij. qꝛ habere eſt idem qõ eſſe dñm rei. qñqz idem eſt qõ poſſidere. vt. ff. ô ver. ſig. habere.

n C Sed etiam noſtra. i. ad conſeruandũ nobis data.

a ¶ Procurationez. prelati sunt ꝓcuratores nō dñi rerū ecclesiasticaꝝ. vt hic. ⁊ rij q. j. c. vlt. qñqz dicuntur dñi rvj. q. j. ⁊ tpis. qñqz defensores. ⁊ vj. q. j. i canonibus. tñ licet prelatus dicatur ꝓcurator magis habet liberalez administrationē ꝙ simplex ꝓcurator. vnde aliquātum dare pōt. si hoc habet cōsuetudo regionis. vt eꝛ de do. c. ij. ar. contra. j. e. q. viij. conuenior.

b ¶ Dei. l. patris.

c ¶ Quemadmoduz. nos aūt. in fi. c. idem repetit. ⁊ sic est ar. ꝙ aduocatus idē ius sepius pōt allegare. ar. ꝓtra. C. de ap. ampliorē. Et eo ꝙ dicit inimico ē ar. ad qōnem sabbatinaz. ꝙ si aliquis submisit se arbitrio inimici. lz tulerit durā sniaz ꝙ illa tenet. dūmodo nō precipiat aliqd iniustū. vt extra de iureiuran. quintauallis sed si aliqd duꝝ precipiat illud est reducendū ad arbitrium boni viri. vt. ff. pro so. si societatem.

d ¶ Desertoris. hic cōparantur desertori redeuntes ab hereti. ⁊ tñ cū desertore strictius agitur ꝙ cuz heretico vt dī in summa. diciturq; aūt desertor qui diu vagatus reducitur. ff. ō re mili. l. iij. §. ij.

e Et epis vero clericis. ō hac materia a varijs tractatuz est varie. quidā dicunt ꝙ clerici pñt vti armis pro defensione tantū. vt clypeo lorica. sed nō armis impugnationis. Alij dicūt ꝙ oia arma possunt accipe ad defendendū se dum tamen illud incontinenti fiat. ⁊ pro se tñ non pro alijs. ⁊ in necessitate inevitabili. vt eꝛ de homi. c. ij. j. e. cōuenior vt di. xi. §. e. q. j. i princ. sed si alias pñt euadere. nō sument arma. vt extra de homi. fuscepimus. alij dicūt ꝙ auctoritate pape possunt. aliter nō ℣. dixit ꝙ possunt non in ꝓpria persona sed per alios hortando ad pugnā. vt. j. e. pridem. ⁊ etiā possunt milites aliquos dare principi ꝓ feudo. vt. j. e. §. ecce. quid āt iuris sit si clerici defendēdo se occidant aliquem hēs notatum. l. di. de his clericis.

ꝓcurationem⁹ quodāmodo gerimus: nō ꝓprietatem nobis vsurpatiōe dānabili vēdicamus. Quicqd igitur noie ecclesiaꝝ partes donati possidebant: xp̄iani iperatores legibus religiosis cuz ipsis ecclesijs ad catholicam ecclesiā transferre iusserunt. Cuz ergo nobiscū sunt plebes earundē ecclesiarum: nobiscū sunt pauperes qui de eisdē possessiuncu lis alebantur: ipsi potius foris positi desinant cōcupiscere aliena: lz intrēt vnitatis societatē vt pariter gubernemus: nō illa tantū que dicunt sua: vez etiā que dicūt ⁊ nostra scriptum ē enim oia vestra: vos autem xp̄i: christus aūt deⁱ. Idez in epistola ad vincentiū.

Qui a corpore christi preciditur: spiritum iusticie tenere non potest.

Quemadmodū membrū si precidatur ab hominis viui corpore nō potest tenere spiritū vite sic bō si preciditur de xp̄i iusti corpore nullo mō potest tenere spūm iusticie: etiā si figuraz mēbri teneat qnā sumpsit in corpore. In huius vero cōpagē corporis veniat: ⁊ labores suos nō dominandi cupiditate sed bene vivendi pietate possideāt. nos aūt⁹ voluntatē nostrā. vt iam dictū ē ab huius cupiditatis sordib⁹ quolibet inimico⁹ iudicante purgam⁹ qñ eos ipsos quoꝝ labores dicūtur vt nobiscum ⁊ illis ⁊ nostris in societate catholica vtantur: quātuz valemus inquirimus. lz hoc est inquunt qō vos mouet. si iniusti sumus quare nos queritis: qbus respondemus. querimus vos iniustos ne permaneatis iniusti. querimus pditos vt de inuētis gaudere possimus dicētes: mortuus erat frater ⁊ revixit: perierat: ⁊ inuentus est. quare ergo me inqt nō baptizas vt me abluas a peccatis: rñdeo qz nō facio iniuriam characteri iperatoris: cū errorē corrigo desertoris⁹. quare inqt apō te vel penitentiā non ago: imo nisi egeris salnus eē nō poteris. qūo. n. gaudebis te eē correctū nisi doleas te fuisse pernersum: qd ergo inquiūt apud vos cū ad vos trāsimus accipimus: rñdeo non equidē accipitis baptismū qui vobis extra cōpagez corporis xp̄i inesse potuit: prodesse nō potuit: sed accipitis vnitatez spiritus in vinculo pacis: fine qua nemo poterit videre deū ⁊ charitatez que sicut scriptū est: opit multitudinē peccatoꝝ. si aūt cōsideremus qō scriptū est in libro sapiētie: iō iusti tulerūt spolia impioꝝ. Itē quod legitur in ꝓuerbijs thesaurizantur autē iustis diuitie impioꝝ. tūc videbim⁹ nō esse querendū qui bēant res hereticoꝝ: lz qui sint in societate iustorum. Itē post aliqua. si corpus xp̄i tollit spolia impioꝝ ⁊ si corpori xp̄i thesaurizent ur diuitie ipioꝝ. nō debent impij foras remanere vt calūnientur lz intrare potius vt iustificē tur. Itē post aliqua. in xp̄i ergo cōpagem corporis veniāt: ⁊ labores suos nō dominandi cupiditate sed bene vtendi pietate possideāt. nos aūt voluntatē nostrā vt iam dictū est ab hui⁹ cupiditatis sordib⁹ quolibet inimico iudicante purganim⁹ quādo eosipsos quoꝝ laboresⁱ dicūtur vt nobiscum ⁊ illis ⁊ nostris in societate catholica vtantur: quātum valemus ingrimus. Dis igitur auctoritatibus liquido mōstratur: q⁹ ea que ab hereticis male possidē tur: a catholicis iuste auferūtur nec ideo aliena possidere dicuntur.

C. viij.

Et epis vero vel quibuslibet clericis⁹ q⁹ nec sua auctoritate nec auctoritate: romani pōtificis arma arripere valeant: facile ꝓbatur. Cuz enim petrus qui primus apostolorū a domino fuerat electus materialem gladiū exerceret: vt magistrū a iudeoꝝ iniuria defensaret audinit quere gladiuz tuum in vaginā. ois enim q gladiū acceperit gladio peribit. ac si aperte ei diceretur: bactenus⁹ tibi tuisq; predecessoribus inimicos dei gladio corpali licuit persequi. deinceps in exēplum patiētie gladium tuū. i. tibi bactenus cōcessum in vaginā quere ⁊ spūalem tātum gladiū quod est verbuz dei in mactatione veteris vite exerce. ois enim preter illū vel auctoritatē eius qui legitima potestate vtitur: qui vt ait apostolus: nō sine cā gladiū portat: cui ēt ois anima subdita esse dz. ois enim inquaz qui preter auctoritatem huiusmodi gladiū acceperit gladio peribit. Item ambro. arma epi lachryme sunt ⁊ orationes. Itē illud apostoli. nō vosmetipsos defendētes fratres charissimi. quānis oibus generaliter dicatur: spāliter tñ prelatis dictū intelligitur. Unde Jo. papa angelberge impatrici excusans io. epum remoueri de militia dicit.

De eodem.

Nimium⁹ certe vereⁱ: ⁊ iure formidat ꝟra ꝓfessionē sui ordinis secularē militiaz exercere: terrā defendere de prelijs tractare de armis terrene potestatis est. Item Innocentius papa.

De eodem.

Cum a iudeis inquit dñs caperetur: ⁊ petrus cuiusdaz inobedientis aurem abscinderet: ferire ꝓhibuit⁹: ⁊ forma oium sacerdotum quoꝝ ꝓior erat ēt pro seipō capi arma carnalia ꝓhibuit. Itez ambro.

De eodem. Palea.

Non pila querunt ferrea: nō arma xp̄i milites. coactus repugnare nō noui: sed dolor fletus oratiōes lachryme fuerūt mihi arma aduersus milites. talia enim sunt munimenta sacerdotis. Aliter nec debeo nec possuz resistere: fugere aūt ⁊ relinquere ecclesiā nō soleo. Funus xp̄i non custodia tpali sed dñi ꝓuidentia pire ꝟsuenit. Hinc etiā de

f ¶ Hactenus. ex hoc videtur ꝙ tūc cessante rit obseruantia legis ꝙ prius licuit repellere iniurias nō solum pro se sed pro socio vt j. e. q. iij. nō inferēda. hodie aūt tantum licitū est ōfendere ⁊ tñ se ipsum. vt eꝛ de homi. c. ij. ⁊ extra de cle. percus. c. pe. io. nō credo peccare eū qui aliquē patientem iniuriam defendit ēt si homicidium faciat. vt. ℣. e. q. iij. nō inferenda. licet forte irregularis efficiatur. q⁹ non fuit ibi inevitabilis necessitas. vt di. l. quia te ob

g Nimium. b. Jmium. ⁊ē.

h Cum a iudeis. probibuit. ex hoc videtur ꝙ non lz alicui defendere dominum suū vel socium. sed tantū seipsuz vt extra ō ho. c. ij. sufficepimus extra de cle. percus. c. pe. sed cōtra hoc est. ℣. e. q. iij. c. fortitudo. ⁊. c. ꝓ mēbris. ⁊. c. vl. ⁊. ℣. vj. q. j. infames. Nam seruꝰ potius iuuabit dominū ꝙ seipsuz. vt. ff. ad fil. l. j. §. serui.

a Quicūqz.in bello.hoc intelligas si est ex parte illorum qui violentias ferunt aliogn sec⁹ est. extra de cle.pcus.c.p.

b Ludis.secus si in alijs ludis. vt extra ō cle.percus.c.pe. extra de bo.lator.

c Sepultura.si peniuit sed nō tñ ecclesia dz orare.p ipo nec sumere oblatōes ei⁹. vt hic dicit.z idē est ō raptore.qui in fine penitet. vt extra de rap. sup eo.ecōtra est i torneamentis.qrilli nō habēt sepulturā.licet alia sacramēta recipiant.vt extra ō torne. c.j.intellige qō hic dicit de canina sepultura.vt dixi.ō.e.qōe.v. placuit.io.

d Clerici.arma. armoz appellatione intelliguntur etiā ligna z lapides. ff.de ver.sig.armoz appellatione.

e Volentes.secus si cā timoris faciant. tūc enim nec velle videntur vt ex de reg. in.qui ex timore.

f Quicūqz ex clero.lz sint i minoribus ordinib⁹ constituti.vt.xx.q.ij.eos qui.ar.tñ cōtra ex de vo.z vo.re.c.ij.

g Militaria sz qd si habent inimicos tūc dicitur q̄ pñt arma defensionis accipere faciant ergo clerici si cnt moyses.vt.xxxvj di.c.vlt.

b His ita. horari. hec vera sunt vbi ecclesia sua ipugnatur vel patria.vt.ō.e.q. ij.fortitudo.ff.de reli.minime.io.

i Situr.nfm.ergo ciuitas romana est apostolici z nō iperatoris. Nā imperator pcessit ei ciuitatē cū ducatu suo.vt.lx. iij.di.ego.xcvj.di.cōstantinus. sz impator aduocatus ē ibi.vt ex de elec.venerabilē.

k Et egressi.epi ergo pñt itereſſe bellis. nā z paulus interfuit.vt.ō.e.qōe.iij.matrimianus. z moyses. xxxvj.di.c.vlt.io.

bis qui in bello aut rixa moriuntur in cil.triburiensi sic statutū est.

Pro clerico q̄ bello aut rixa moritur oratio vel oblatio nō offeraf.

Quicūqz clericus aut in bello aut in rixa aut gentiliz Indis mortuus fuerit:neqz in oblatiōe neqz in orōne pro eo postuletur sz in manus incidat iudicis:sepultura tñ nō ptinetur. Itē ex cil. de clericis arma ferentibus.

Gradu amisso tradātur in mōasterio clerici volūtarie arma sumētes.

Clerici qui in quacūqz factiōe arma volētes sumpserint reperti amisso ordinis sui gradu i monasterio penniter tradantur. Itē ex concilio meldensi.

Propij gradus amissione mulctē tur militaria arma clerici ferentes.

Quicūqz ex clero videtur esse arma militaria nō sumāt:nec armati incedēt:sed pfessiōis sue vocabulum religiosis moribus z religioso habitu pbeant:quod si ptem pserint tanquā sacroz canonū contemptores:z ecclesiastice auctoritates,ppbanatores,ppij grad⁹ amissione mulctentur:qz non pñt simul deo z seculo militare. His itare spondetur.sacerdotes,ppria manu arma arripe nō debēt:sed alios ad arripiendū ad oppressoz defensiones atqz ad ininicoz dei oppugnationem eis lz bortari. Unde leo iij.scribit lodouico augusto.

Pro sarracenis papa iubet populum congregari:z eis ad littus maris occurrere.

Itur cuz sepe aduersa a sarracenoz partib⁹ pueniant nūcia: qūidam in romanū portū sarracenos clam furtiueqz venturos eē dicebant:pro quo nostruz cōgregari precipimus populum maritimūqz ad littus descendere decreuimus z egressi sumus romam. Item.

Altor sui gregis papa debet esse:ac precipuus adiutor.

Sire vos opz q̄ nunqz ab aliquibus nostros boies finim⁹ opprimi:sz si necessitas vlla incurrerit presentialiter vindicamus:qz nostri gregis in oibus vltores eē debemus z precipui adiutores. Itē exercitui fracoz.

Celeste regnū a deo consequitur q pro xpianoz defensione moritur.

Omni timore ac terroze depositō pro inimicos sancte fidei z aduersarios oium religionuz agere viriliter studete.nouit enim omnipotēs si quilibet vestroz morietur: q̄ pro veritate fidei z saluatione patrie ac defensione xpianoz mortuus est:z iō ab eo premiū celeste consequitur. Item alcuinus.

Contra lōgobardos pcibus hadriani pa.Carolus bellum suscepit.

Hortatu z precib⁹ hadriani ro mane vrbis episcopi exhortatus carolus rex bellum pro longobardos suscepit:quod prius quidē z patre eius pipino papa supplicante cū magna difficultate susceptum est. Itē alex.papa.omnibus epi scopis hispanie.

Judeos nō debēmus persequi sed sarracenos.

Ispar nimiz est indeoz z sarracenorū cā.in illos enim qui xpianos psequuntur z ex vrbibus z ppriis sedibus pellūt iuste pugnatur. Di vero vbiqz seruire parati sunt. Item Jo. viij.demago duci gl oriosō.

Qui crimina que potest emendare non corrigit ipse committit.

Preterea deuotionis tue studium exhortamur:vt pro ma rinos latrunculos qui sub pretextu tui nois in christicolas debacchantur tanto vehementius accendaris quanto illoz prauitate famā tui nominis obfuscatam fuisse cognoscis: qñ licet credi possit q̄ te nolente illi nauigantibus insidiētur:tñ qz ate cōpimi posse dicūtur: nisi eos cōpescueris:innoxius nō bēberis.scriptum quippe ē qui crimina que poterit emendare non corrigit ipse cō mittit. Item biero.ad riparij.

Crimen punire pro deo non est crudelitas sed pietas.

Egi siromasten fines auctoritatem belie z zelum simonis chananei petri seueritatē ananiaz z saphirā trucidantem:pauli cōstantiam qui elimā magū vijs dñi resistentem eterna seueritate dānauit. non est crudelitas crimina pro deo punire sed pietas. Unde in lege etiā dicit:si frater tuus z amicus z uxor que i sinu tuo dormit depranare voluerit veritatē:fit manus tua super eos:z effundens sanguinē ipsoz.

Item io.chrysosto.sup mathenz homelia.xvij.

Quedā in veteri testō licebant que in nouo pbibētur.

Occidit finees boiem z reputatum ē illi ad iusticiā. abraā vero nō solū homicida sed ēt patricida qō certe grauis est: effectus deo magis placuit.petr⁹ vero geminuz fecit homicidiū.fuit tñ opus spūale qō factum est. Nō soluz igitur respiciamus ad opera,sed ad tpus z ad cām z ad voluntatē.psonaz quoz differentiā z quātacūqz alia ipis opibus acciderūt diligētissime inquiramus Non enim possumus ad veritatem aliter peruenire. Itē nicolaus papa ad cōsulta bulgaroz.

Necessitate instāte ēt in quadragesimalibus diebus belluzmire licet.

Si nulla vrget necessitas:nō solum quadragesimali tpe sz ēt omni tpe ē a prelijs abstinendum.si aūt ineuitabilis vrget importunitas nec quadragesimali tpe pro defensione tam sua quā patrie seu legum paternaz est bellorum pro culdubio preparationi pcendū:ne videlz deum videatur hō tentare:si hz qō faciat:z sue ac alioz saluti cōsulere nō

l Sire.pñtialiter.i.sine mora,nec enim tñ epi esse custodes chartaz sed ēt defensores ecclesiaz.vt.xvj q.j.in canonibus.z sic pater hic q̄ ipsi ēt vasallos suos tenētur defendere defendēdo nō vlciscēdo iniurias. vt xlvj.di.seditionarios.io.

m Omni timore.ō.e.q. v.omni.

n Patrie.ō.e.qōe.iij.fortitudo.

o Hortatu.hadriani.ō. d.lxiij.hadrianus.

p Ispar.psequūtur.videtur ergo q̄ si saraceni nō psequūtur xpianos non possumus ipetere eos. Nā etiam ad mensam eoz comedere possum⁹.xi.q.iij. ad mēsam.z ler dicit q̄ eis quiete vegentibus nullam debemus facere molestiam vt.C.de sacri.paga.xpian⁹ ioannes.

q Preterea.compimi. hec nō videt sufficere.nisi esset iudex eoz.nam si iudex negligit facere iusticiam de suo subdito ipemet potest pcurari.vt dixi.ō.e.q. ij.dñs.z.ō.e.q.iij.c.vlt.z.q. v.non est.

r Cōmittit.ſi.ō.lxxxiij.di. error.

s Egi.siromastē.i.zelū indignatiōis siue vindictam.

t Helie.cū petijt vt ignis descenderet de celo qui duos quinquagenarios exussit.

v Simonis.qui vltus ē in duos magos retorquendo in eos serpētes quos magicis artib⁹ sup eū miserūt.

x Pauli.xlv.d.ſ.salomō.

y Seueritate.xvij.qōe.j. ananias.

z Occidit.homicidiū factum notat nō iust.talis enim nō dicit homicida vt.ō.e.q.v.ſi homicidium.

a Et ad cām.oēs.n. circūstantie sunt ingrende. vt ex de testi.cum cām.sic. xv.q. vj.c.j.in ſi.qz cā facti potius est inquirenda q̄ ipsum factum.vt ibi dicitur.z.ff.de fur.vex.xxix.d.sciendum.

b Si nulla.in quadragesimali.vnde z mi chabei pugnauerūt in sabbato.nō obstat.extra ō treu. z pa.c.j.qz hic loqtur de defensore sbi de pugnatore.

c Patrie.ō.e.omni.

d Deum.ō.xij.q.ij.q̄ritur.

a PEtrus ananiã. xvj. q.j.c.j.z.s.e.q.iiij. ea vindicta.z.xvij.q.j.ananias

b QT pudem a dorso.ar. q̄ dolus ꝓtra hostē licite pōt fieri.vt.s.e.q. ij. dominus noster.z.xxij.qōe.ij. vtilem.

c ¶ Relares.a captiuitate.

d ¶ Suanenses.primo enim turauerant reipu.

e ¶ Obsidesqz. ergo liber hō potest esse obses p̄ pace fuanda nō pro pecunia. vt extra de iureiu.er rescripto. ar.ad idē.ff. de testa.obsides ff. de iure fisci.diuus.qd ergo est qō dicitur liber hō nō pōt obligari.vt extra de pi. c.ij.C.que res pig.ob. p̄nt. q filios ad hoc dico q̄ liber hō non pōt obligari.nec habetur in eo ius pignoris sed tantū ius retentionis. Maz video q̄ qñqz tenet res aliqua pro ea pecunia p̄ qua nō est obligata.vt.C.ob chirogra.pec.l.vnica.qō aūt dicitur i illa decre.ex rescripto Itelligo q̄ pro necessitate ecclesie z auctoritate pape fcīm fuit.alias clericus nō pōt renunciare bñficio canonis illius si qs suadente.vt ex̄ de sentē.ex cō.cōtingit.ea nāqz que in nos cōmittuntur dimittere possumus, sed q̄ in deum, vel ecclesiaz minime. vt.s.e.q.iiij.si is qui.

f ¶ Denuo.ergo aliqs pōt bis iurare sup eodem negocio.vt extra de testi.quotiēs z.ff.de dā.infec.qui bona.§ pe.qō ꝓcedo si subest cā suspitionis.sed certe tantū semel iurauit z qō dicit ibi in decr.duplici.i.duos habēs articulos de auditu z ō credulitate.b. Sz si quis semel est periurus. āmodo nō est recipiendū testimoniū illi⁹. sed alia cautio est ab eo recipiēda.vt ex̄ de p̄sump.lr̄as in fi.ex quo.n.semel est piurus p̄sumitur q̄ semp velit peierare.vt.ij.q.vij. nō pōt. de hoc notaui.xxij.q.v.parnuli. Itē habes hic q̄ plus creditur iuratorie cautiōi q̄ pignoratitie.cū tamen regula iuris dicat q̄ plus ē cautionis in re q̄ in persona.ff de reg.iu.plus cautiōis .io.

,pcurat:z sancte religionis detrimēta non precauet. Item grego. in dialogo.

Petrus ananiam z saphiram increpando morti tradidit.

PEtrus qui tabitā mortuā ōrādo suscitauit:ananiā z saphiram mentientes morti increpando tradidit.neqz enim orasse in eoz extinctione legitur:sed solūmodo culpam quā ppetrauerant increpasse. ꝓstat ergo q̄ aliqñ talia ex potestate exhibētur:aliqñ ex postulatione: dum z istis vitam increpādo abstulit:z illi reddidit orando. Item ve loci magistro.

Beatus gregorius quosdā hortat vt milites cōgregent:z ꝓra hostes arma viriliter parent.

QT pudem glorie vestre notificauimus:q̄ milites illuc erāt parati venire:sed qñ inimicos congregatos z huc discurrere epistola vestra significauerat:hec eos hic cā retinuit:nūc vero vtile est visuz aut aliquanti illuc milites transmittant quos gloria tua admonere z hortari vt parati sint ad instīciam z laborem studeat:z occasiōe inuenta cuz gloriosis filijs nr̄is mauricio z vitaliano loquere:z quecunqz deo auctore pro vtilitate reipu.psuaserint: facite.z si huc vel ad rauēne partes nec dicendū arnulphum cognoueritis excurrere: vos a dorso⁹ ei⁹ ita sicut viros fortes ꝓdecet laborate: quatenus opinio vestra ex laboris vestri qualitate āplius in repu.deo auxiliante ,pficiat. Illud tñ pre omnibus admonemus vt familiā aliorum z adbonaim atqz lugidifrustz qui cū glorioso magistro mauricio militū esse noscūtur:fine aliqua mora vel excusatōe relares⁹ quatenus venientes illuc boies: predicti viri fine aliquo impedimento cū eis debent ambulare. Itē eisdem mauritio z vitaliano. Suppliciter glorie vestre per filiū nostrū vitalianū cū quo tractaueratis z verbo z scripto mādauimus. vndecimo āt die mēsis iunij arnulphus hanc epistolaz quā vobis direximus trāsmisit:z ō relegentes eā videte si in fide suanē ses⁹ quā reipu. ,pmiserunt pstiterūt obsidesqz⁹ dignos de qbus possitis ꝓfidere ab eis accipite:z insuper denuo⁹ sacramētis eos astringite: reddentes eis qō loco pignoris sustulistis sermōibus vestris eos sanātes. si antē manifestissime cognoueritis eos cū arnulpho ō sua subiectione locutos eē:vel certe obsides ei dedisse:sicut nos arnulphi epla quaz vobis direximus dubios⁹ reddidit salubri ꝓsilio pertractantes ne in aliquo aia vestra vel nostra de sacramētis⁹ grauetur.quicqd vtile reip. iudicaueritis pagite.sz ita faciat gloria vestra vt neqz sit aliqd vñ possimus ab aduersarijs reprehēdi: neqz vtilitas nostre reipub.qō dominus auertat negligatur. Preterea gloriosi filij estote solliciti:q̄ quantum cōperi hostis multitudinez hz collectā z in marchia dicitur residere. vt si huc cursū deo sibi irato mittere voluerit. vel loca ipsius quātū vos dominus adiuuerit depredami. aut certe scultas quos mittetis sollicite requirā ne dolens factū ad vos discurrat. In registro ēt legitur q̄ beatus gregorius ciuibus tuscie vt contra longobardos arma pararent mandauit.z militantibus stipendia decreuit. Hoc ergo exemplo z p̄missis auctoritatib⁹ claret q̄ sacerdotes z si propria manu arma arripere nō debeāt.tamē vel bis quibus huiusmodi officia ꝓmissa sunt persuadere vel quibus libetur ea arripiant sua auctoritate valeant imperare. Sed obijcitur illud nicolai ad carolū ipatorē.

Episcopi nō debent militaribus occupari negocijs.

REprehēsibile valde constat esse quod subtuliſti dicēdo maiorē partem omnium episcoporuz die noctuqz cum omnibus alijs fidelibus tuis contra piratas maritimos inuigillare.z ob id episcopi impediantur venire.cum milituz christi sit christo seruire milites vero seculi seruiāt seculo secūdū quod scriptū est.nemo militās deo implicet se negocijs secularibus q̄ si seculi milites militie studeant.quid ad episcopos z milites christi nisi vt valeant oratiōibus⁹. Item grego. pa.

In morte cuiuslibet bois epi se miscere formident.

SI in morte longobardoz me miscere voluissem.bodie longobardorum gēs nec regez nec ducem haberet sed quia deum timeo in mortem cuiuslibet hominis me miscere formido. Ecce q̄ nicolaus papa ,phibet episcopos seculari militia occupari.nec etiaz ꝓtra maritios piratas permittit eos ad pugnaz accedere quomodo ergo leo papā aduersus sarracenos vrbem egreditur.z vt eos ,pcul a littore arceat populuz vndiqz ꝓuocat z suoruz iniurias presentialiter vindicat atqz cum gregorio milites ad arma inuitat. Sed notandū est quoldam episcopos leuitica tantuz portione esse contentos:qui sicut in dei sorte tantum numerantur:sic ipsuz deū solūmodo in hereditatē accipiunt dicētes:dominus ps hereditatis mee.bis nihil est cōe cum principibus seculi q̄ talia penitus abijciunt:ne eoz occasione legibus imperatoz obnoxij teneātur. talibus nulla occasio relinqtur occupationis secularis militie:q̄ cum de decimis z primitijs viuunt tanquā filij summi regis in omni regnō a terenis exactiōibus liberi sunt:ita vt dicere valent:venit princeps hui⁹ mundi:z in nobis nō hz quicquā. Porro alij sunt qui nō ꝓtenti de decimis z primitijs ,predia villas z castella

g ¶ Bubios. q̄ scriptum hostis inducit suspitionē qō ē cōtra id.xi.q.iij. in cunctis. adeo vt secūdo cogātur isti iurare.

b ¶ De sacris.eoz es q̄ timor est ne labantur in piurū. vt extra de cohab.cle. z mulie. clericos.

i ¶ Culpas.als scultas.i.exploratores.

k REprehēsibile, oīnibus. S. Itellexit hoc.c.ō epis qui tantū leuitica portione sunt ꝓtenti. vt j.pr.§.sed hec est veritas q̄ iō tantum redarguūtur isti epi. q̄ citati a papa noluerunt venire, z excusabant se pp mandatū regis. Iz enim māda to regis sit pot⁹ obediendū q̄ metropolitani.vt.s.xviij.dist.si epūs.tñ pape potius obediant q̄ regi. Alij intelligūt de epis nō habentibus regalia.

a ¶ Onuenior. ola. ergo omnia sunt impatoris. vt. ℞. di. viij. quo iure. C. de quad. prescript. bene a Zenone. sed hoc intelligas quo ad iurisdictionem.

b ¶ Refragatur. ex humilitate hoc dicit. alias bñ posset refragari. vel dic nõ refragatur sicut pro ipsa ecclesia. Sed qualiter itelligit istud. mihi videtur q nõ possit intelligi de rebus ꝓprijs ipsius ambro sij. ꝓpter illud qõ sequitur sunt pauper. Itẽ nec de rebus ecclesie. qr illas nõ posset dar ꝓpter hoc qõ sequitur circa fi. Sed dic q de ꝓprijs ambrosij intelligitur. qõ aũt dicit. pauperum sunt. intellige p. c. xij. q. j. illi q. nam si propria habeo. ⁊ de reb⁹ ecclesie sustentor. debeo mea pauperibus erogare. xvj. q. j. qñ quicqd. xl viij. di. sicut bi. ⁊. j. q. iij. c. pe.

c ¶ Diuina. diuina. nab hoc dari non pñt viij. q. j. pleriqz. xxxiij q. v. vna sola.

d ¶ Pro altarib⁹. videtur q prelat⁹ mortem debeat subire nõ soluz vbi fides vel salus ecclesie ipugnat. sed ẽt vbi res vel dames ecclesie auferuntur. ar. ꝓra. vij. q. j. §. hoc obseruandum. ℞. e. q. v. nõ nostrum.

e ¶ Vendicat. i. õfendat. ℞. xi. q. iij. cũ apõ.

f ¶ Busto. bustũ dicitur cũ res est exusta. rogus cũ comburit. pira ẽ cõgeries ligno rum ad cõburendũ.

g ¶ Horere. ar. ex eo q princeps ꝑcipit aliquem eligi. q ẽ iusta cã timoris. Nam ⁊ timor verbor excusat. sicut dixi. ℞. dist. vij. fuerunt.

h ¶ Lachryme mee ℞. di. xxxvi. c. vlt. ℞. ⁊ vj. q. iij. c. porro.

i ¶ Nec debeo. cõsulendo. ex nimia perfectione loqtur. ⁊ ẽ ar. pro opinione. h. ſ nõ de facto hic posset resistere imperatori. nec de iure debebat. qr timebat maius malũ. ⁊ hoc est qõd supra tangit ne busto ⁊c.

⁊ ciuitates possident ex quibus cesari dñt tributa: nisi impiali benignitate imunitatem ab huiusmodi ꝓmerint quibus a dño dicitur: redde que sunt cesaris cesari: ⁊ que sunt dei deo. quibus idẽ apostolus: reddite omnibus debita: cui tributum tributum: cui vectigal vectigal.

Unde ambro.

Ecclesie imperatoribus nõ sunt obnoxie.

Quenior ipse a comitibus vt q me basilice fieret natura traditio dicẽtibus imperatorẽ iure suo iussisse tradi debere: vtpote in cuiꝰ ptãte essent omniaª: rñdi si a me peteret qõ meum est. i. fundũ meuz argentum meũ ⁊ huiusmodi meũ me nõ refragaturª quãquã omnia que mea sunt sint pauperꝝ ver ea que diuinaª sunt imperatorie potestati non sunt subiecta: si patrimoniũ petit inuadite. si corpus occurrã. vultis in vincula rapere: vultis in mortem: voluntas ẽ mihi. nõ ego me vallabo circũfusione populoꝝ: nec altaria tenebo vitã obsecrãs: sed ꝓ altaribusª gratis immolabor. horrebam quippe aio cũ armatos ad basilicam ecclesie occupandã missos cognoscerẽ: ne dum populus basilicam vendicarª aliqua strages fieret qui in ꝓniciem totius veniret ciuitatis. orabã ne tante vrbis vel potius totius italie bustoª superuiuerem. ⁊ infra: mãdatur: trade basilicaz: hoc est: dic aliquod verbũ in deũ ⁊ morereª nec solum dic aduersus deum: sed etiam fac aduersus deũ. mandatur trade altaria dei. vrgemur igit ꝓceptis regalibus: ſz ꝓfirmamur scripture sermonibus: que rñdit: tãquã vna ex insipientibus locuta es. ⁊ infra: quid ergo turbamini: volẽs nũquã vos deseram: coactus repugnare nõ noui: dolere potero: flere potero: gemere potero: aduersꝰ arma milites gothos quoqz lachrymeª mee mea arma sunt. talia enim sunt munimenta sacerdotis. aliter nec debeoª nec possum resistere. vtinam essem securus q ecclesia hereticis minime traderet. ad palatium imperatoris irem libenter si hoc cõgrueretª sacerdotis offõ vt in palatio magis certarẽ quã in ecclesiaª: ſz in cõsistorio non solet xp̃sª rens eẽ ſz iudex. cũ fidei agendã in ecclesiaª quis abnuat. si qs confidit bucveniat. ⁊ infra: allegatur impatori licere oĩa: ipsius eẽ vniuersa. Rñdeo: noli grauare te imperator vt putes te in ea que diuina sunt imperialeª aliquod ius habere. nolli te extollereª ſz si vis diuꝰ iperare: esto deo subiectus. scriptũ est: que dei deo: que cesaris cesari. ad iperatores palatia pertinẽt: ad sacerdotes ecclesie. publicoꝝ tibi menũ ius cõmissum est nõ sacroꝝ. Itẽ dicitur mihi mãdas se impera torẽª debeo ⁊ ego vnã basilicam habere. Respõdi nõ licet tibi vllam habere. quid tibi cũ adultera: adulteraª est eni que nõ ẽ legitimo, cõiugio christi copulata. ⁊ infra: nabute sanctũ virum possessorẽ vinee sue scimus interpellatum petitione regia vt vineam suaz daret. vbi rex successis vitibus holus vile fereret: eũqz rñdisse: absit vt ego patrũ meoꝝ tradã hereditatẽ. regem contristatũ esse q sibi esset alienum ius relatione iusta negatũ: ſz muliebri ꝯsilio deceptũ. morte in agrum venisse. sanctus enim nabute vites suas vel ꝓpꝛio cruore defendit. si ille vineã non tradidit suam: nos trademus ecclesiaz xp̃i: qd igitur a me responsum est ꝓtumaciter. dixi eniz ꝓuentus: absit a me vt tradã xp̃i hereditatẽª nõ tradidit nabute suam: ⁊ ego tradã xp̃i hereditatem: sed hoc addidi: absit vt tradã hereditatem dionysij qui in exilio cã fidei defunctus est. hereditatẽ eustorgij cõfessoris: hereditatez miroclecis atqz hereditatẽ omnium fideliũ retro ep̃orum. Rñdi ego qõ sacerdotis est faciam. qõ impatoꝰ est faciat imperator. prius ẽ vt animã mihi quam fidem auferat. ⁊ infra: tributum cesaris ẽ: non negatur. ecclesia dei est: cesari vtiqz nõ debetur: qz ius cesaris eẽª nõ potest templum dei. quod cũ imperatoris honorificẽtia dictum nemo põt negare. qd enimª honorificentius quã vt imperator ecclesie filius eẽ dicatur. quid enim dicitur fine peccato dicitur: ⁊ cũ gratia dicitur. Imperator enim intra ecclesiã est. bonus enim imperator querit auxilium ac ecclesia nõ refutat. ⁊ infra si de me aliqd compelleretur ⁊ posceretur: aut fundus aut domus aut auꝛ ⁊ argentum: id qõ mei iuris eẽt libenter offerem. templo dñi nihil possum nec decerpere nec tradere: cũ illud custodiendumª nõ tradẽdũ acceperim. deinde cõsulere etiã me imperatoris saluti opz: qr nec mihi expediret tradere nec illi accipere. accipiat vocem liberi sacerdotis si vult sibi esse cõsultuz. recedat a xp̃i iniuria. hec plena humilitatis sunt: ⁊ vt arbitor plena affectus eius quẽ imperatori debet sacerdos. Itez vrbanus pa.

De suis exterioribus ecclesie solꝛuunt tributa.

Tributuz in ore piscis piscante petro inuentũ est. qr de exterioribusª suis que palaz cunctis apparent: ecclesiaª tributumª reddit. non autem totum piscem iussus ẽ dare:

k ¶ Congrueret. ⁊ hoc nõ ſz. extra de ap. qua fronte. ⁊ per hoc pz q clericus citatus a laico iudice nõ tenetur venire ad allegandũ priuilegiũ. nisi dubium sit an sit clericus.

l ¶ In ecclesia. ij. q. ij. c. vlt.

m ¶ Christus. hoc intelligas in cãu in quo loqtur littera sequens. vbi. ſ. agitur cã fidei vel spũalis. nam alias clericus in recõuentione recõuenitur i foro ciuili

n ¶ In ecclesia. ℞. ſ. q. ij. preceptum. ⁊ xxiiij. q. j. quoties.

o ¶ Impiale. ecclesia enim nõ astringitur legibus mũdanis. vt. xxxiij. q. ij. iter. nec põt imperator cõdere aliqõ statutum de rebus ecclesiasticis. vt. xcvj. di. bene quidem. i fi. nisi ecclesia hoc petat. vt. xvij. di. binc etiã. vel nisi aliqd statuatur in priui legiũ ecclesie. vt. xvij. q. j. generaliter.

p ¶ Extollere. ℞. e. qõe. v. regum est.

q ¶ Imperatorem. hec verba que sequũtur.

r ¶ Adultera. ℞. xxi. q. ij. ficut in vna.

s ¶ Hereditatẽ. ⁊ ita dicitur hereditas viuẽtis. ar. ꝓra. ff de bere. vel act. vẽ. l. j. ⁊. ff. õ reg. iu. l. hereditas.

t ¶ Quid enim. ſ. q imperator sit filius ecclesie. vt. xcvj. di. si imperator.

v ¶ Auxiliũ. mutuuz enim sibi dñt auxilium impator ⁊ ecclesia. vt. ℞. e. q. v. ꝯcipes. ⁊ xcvj. di. cũ ad verum.

x ¶ Custodiendũ. ⁊ ita prelatus nihil põt dare nisi cũ quid vtile ꝓspiciat. ar. õ of. ꝓcur. cesaris. l. j. §. j. xvij. q. iiij. quicũqz. ar. ꝓra extra de do. c. iij. ⁊ xij. qõe. ij. c. terrulas. io.

y ¶ Tributum. õ exterioribus. i. nõ de rebus ecclesie. Nã ex quo semel datum est ecclesie sancta scõꝛ erunt dño vt. xij. q. ij. nulli. ⁊. ℞. e. c. cõuenior. Nam qõ dicitur de sarcina repentina xvj. q. j. placuit. locũ hz cum eps sponte voluerit cũ cõsilio clericoꝝ. alias nõ. extra õ imuni. ec. nõ minus. ⁊ c. ad uersus consules.

z ¶ Ecclesia. cẽ ergo ar. q epi subsunt regi. qr tributum ẽ si regnũ subiectionis. extra de cen. ois anima. sed illud in laicis.

a ¶ Tributum. ℞. xi. q. j. magnum. ⁊ c. si tributum.

a ¶ Sed tantū staterem, cuius in ore inuenit staterē gerulū didragmatis auri
b ¶ De exterioribus. q̄ cum onere ad eū peruenit. C. de erac. tribu. li diuina
l. i. x. ⁊ extra de deci. cū non sit in bole.
c ¶ Defensare, ergo nisi defendant nō est eisdē dandū tributū. ar. rcvj. d. esto.
d ¶ Quāuis etiam emeret. ⁊ ita nō sunt ola impatoris. q̄ nemo potest rē suā
emere. vt. ff. de cōtrahē. em.
sue rei. ⁊ quod meū est am-
plius non pōt esse meus. vt
ff. de excep. rei iudi. ⁊ an ea-
dem. §. actiones. extra de fi-
de instru. inter.
e ¶ Gente. non dixit vt red
deret tributum.
f ¶ Securitate. nūc inhibet
tributū. sed hoc quantuz ad
onera personalia.
g ¶ Attentationis. i. exacti-
onis.
b ¶ Sancimus. C. de sacro
san. eccle. l. peregrini.
i ¶ Xenones. renodochiū ē
locus venerabilis vbi pau-
peres peregrini recipiūtur.
pochotrochiū est locus vbi
pauperes pascūtur. bepho-
trophium est locus vbi se-
nes ⁊ valitudinarii ⁊ ꝓpter
senectutem solā infirmi bo
mines curātur. orphanotro
phium ē locus venerabilis
in quo pueri parentibus or
bati pascūtur. hierotboconi
um est locus in quo infan-
tes paupeꝝ aluntur.
k ¶ Lucratiuoꝝ. qb⁹ quar-
ta pars eoꝝ que a curialib⁹
relinquebātur vēdicabatur
a fisco exceptis relictis curia
libus ⁊ quictis. hoc bēs. C.
qñ ⁊ quibus quarta pars. l.
j. ⁊. ij. C. de ipo. lucr. anscrip.
l. vna. q̄ fiebat ipositio quat
tuor filiquaꝝ. C. si li. ali. im-
perialis. socius sine berede
defecerit. l. vna. li. r. io.
l ¶ Secūdum canonicā.
manso. s. r vj. q. j. ga
surta. ꝓra. s. di. viij. c. j. ꝓra
s. rij. q. ij. ecclesiaꝝ. ꝓra. s. rj
q. j. si tributū. ꝓra. Sed istō
de predijs que solū pro ani-
maꝝ. redēptione donantur
illud de bis que titulo em-
ptionis vel alio mō acgrun
tur ecclesie. vel istud spāliter
de predijs collatis ecclesie a
principe illud generaliter ō
alijs. So. vera colligitur ex
pr. c. se. ager appellatur hic
vbi est hortus ecclesie. ar. s.
e. ꝙuenior. Nam in agro na
bute rex seruit bolus. man-
sus vero appellatur vñ per
cipitur frumentū ⁊ vinū ad
eucharistiam cōficiendā. vt
extra decen. c. sancitū est. vel
mansum. appellat dotē ipsi
us ecclesie. Nam dos talis
debet eē vt ecclesia possit in
de sustentari. de ꝓse. di. j. ne-
mo. sed mansus dicitur ſm
vulgare vnde vnus rustic⁹
cū sua familia possit susten-
tari ar. q̄ ecclesia de tāto po
test sustentari de quāto vn⁹
rusticus. ar. r. q. iij. vnio. pz
ergo q̄ de dote sua non po
test ecclesia vel nō debet tri-
buta dare. q̄ nō debet dotē
recipe nisi libera sit. ⁊ sic pos
sit intelligi. r. q. ij. hoc ius. q̄
non debet ei dari possessio

sed tantuz staterem* qui in ore eius
inuentus est: q̄ nō ecclesia dari im-
peratori: nō pōtificalis apex qui in
ore capitis ecclesie preeminet: subij
ci pōt regibus. sed sane vt diximus
quod in ore piscis inuenitur pro pe
tro ⁊ dño dari iubetur: q̄ de exteri-
oribus* ecclesie qō cōstitutum anti
quitus ē: pro pace ⁊ quiete qua nos
tneri ⁊ defensare* debent impatori-
bus persolvēdū est. Quāuis etiā
huiusmodi nō videantur impialib⁹
exactionibus subijciendi. Nam cū
tpe famis cunctoꝝ egyptioꝝ terraz
sibi emeret* pharao atqz sub eadez
fame sue virtuti cunctos subijceret:
sacerdotibus ita necessaria submi-
nistrauit vt nec possessionibus nec
libertate nudarentur: dño ex tūc ꝓ
nunciante sacerdotes in omni gen-
te* liberos eē oportere. Añ ꝓstanti-
us ⁊ ꝓstans bāc imunitatem dede-
runt ecclesie dicētes Jn qualibet ci
uitate in quolibet oppido vel vico
vel castello vel municipio quicūqz
voto xp̄iane religionis meritū exi-
mie singularisqz virtutis oībus inti
mauerit securitate* ppetua potiat*.
gaudere euz ⁊ gloriari ex fide semp
volumus. scientes magis religioni
bus quā officijs ⁊ labore corporis
vel sudore nostrā rēpu. ꝓtineri. Va
lentinianus quoqz ⁊ valens decre-
nerunt dicētes: Aniuersos quos cō
stiterit custodes ecclesiaꝝ eē ⁊ scoꝝ
locoꝝ ac religiosis obsequijs deser-
uire attentationis* nullā molestiaz
sustinere decreuimus. Jmpator iu-
stinianus. Sancimus* res ad vene
rabiles ecclesias vel xenones* mo-
nasteria vel potbotrochia vel be-
pbotrophia ptinētes. vel orphano
trophia vel bierotboconia: si quid
ad tale* aliquod ꝓsortium descendē
tes ex qualicūqz curiali libertate si-
ne inter vinos sine mortis cā sive in
vltimis volūtatibus babita lucrati
noꝝ* inscriptionibus liberas esse ⁊
imunes: leges scilicet que sub huius
modi inscriptionibus posita est: in
alijs quidem ꝑsonis snū robur obti
nente. in parte aūt ecclesiastica vel
aliaꝝ domuū que bis pijs cōsortijs
deputate sunt: suuz vigorē pietatis
intuitu mitigante. Hinc ēt in pa-
risiensi cōci. legitur.

De agro ecclesiastico presbyter nō cogatur censum persolnere.

Secundū canonicam* auctori-
tate ⁊ ꝓstitutionē dñi imperaz
toris lodonici de ecclesiastico agro
⁊ manso ⁊ de mācipijs que ipse suis
capitulis ꝓstituit. vel si quilibet pro
loco sepulture aliqd largitus eccle
sie fuerit de decimis etiā ⁊ oblatiōi-
bus fidelitū nullus quēquā presby-
teroꝝ aliquē censum persoluere co

gat. nec quisquā cuiuslibet ordinis
vel dignitatis exinde quicquā sub-
trabat aut redibitionē quācūqz exi
gat tpalez. qō si fecerit: cōione vsqz
ad satisfactionē pūnetur ⁊ regia po
testate dare cogatur. Jtem ex cō
cil. guarmacensi.

Sancitū ē vt vnicuiqz ecclesie
vnus mansus integer absqz vl-
lo seruitio attribuatur. ⁊ presbyteri
in eis ꝓstituti nō de decimis neqz ō
blationibus fideliū. non de domi
bus neqz de atrijs vel de bortis iu-
xta ecclesiā positis neqz de prescri-
pto manso aliquod seruitiū faciant
preter ecclesiasticū. ⁊ si aliquid am
plius babuerint: inde maioribus su
is debituz seruitium impendant.

Hinc datur* intelligi q̄ de bis q̄
imperiali beneficio vel a quibuscū-
libet pro beneficio sepulture ecclesia
possidet: nullius iuri nisi episcopi te
neatur astricta. De bis vero que a
quibuslibet emerit vl' viuoꝝ dona
tionibus accepit: principibus ꝓsue
ta debet obsequia: vt ⁊ annua* eis p
solvat tributa: ⁊ cōuocato exercitu
cū eis ꝓficiscatur ad castra. qō tamē
boc ipsuz nō sine ꝓsensu romani pō
tificis fieri debet. Unde gelasius
papa elpidio epō.

Absqz auctoritate romani pontifi-
cis ad comitatū episcopi proficisci
non audeant.

Quo ausu qua temeritate rescri
bis ad rauennā te parare pro-
ficisci: cū canones euidēter precipi-
ant: nullum oīno* pōtificum nisi no
bis ante visis atqz ꝓsultis ad comi-
tatum debere ꝓtendere* quēadmo
dum tibi putas licere: qō nō lz: nisi
q̄ boc offō carere festinas: quo bis
excessibus te ostendis indignum.

Jtez ex ꝓcilio antiocbeno.

Absqz metropolitani ꝓsilio vel cō
prouincialium episcoporꝝ ad impe
ratorem epi non pergant.

Si quis episcopus aut presby-
ter vel ois omnino qui est sub
ecclesiastica regula constitutus: pre
ter ꝓsilium vel litteras eoꝝ epoꝝ
qui sunt intra ꝓuinciam ⁊ maxime
sine ꝓsilio metropolitani ad impa-
torē prexerit*: hunc abdicari ⁊ eijci
nō solum de cōione debere: sed etiā
ꝓpria dignitate pūnari decreuim⁹
tanquā molestum ⁊ importunū im
perialibus auribus ꝓra ecclesiasti
ca cōstituta. Reprehendūtur er
go gallicani epi a nicolao: quoniaz
apostolica auctoritate ꝓtēpta poti
us arma sequi elegerant: quā apo-
stolico ꝓspectui sese representarent:
quāquā ꝓficiscentes ad comitatuz
possint intelligi nō secuti impatorē
vt armis sibi auxilientur: sed ipsum
cum exercitu suo quotidianis orati

onerosa. Jtem nec de decimis nec de primitijs debit decimā. q̄ in illis
nūq̄ potuit imperator tributum bēre. de alijs vero predijs tributarijs
cum onere suo ad ecclesiam deuolutis tñ ecclesia dare debet tributum
⁊ exaudi in eo cāu. xi. q. j. si tributū. Hec ola vera sunt. marime cū impe
rator hoc idē ꝓstituat. Sed pone q̄ fundata est ecclesia in predio tributa
rio. nūquid de illo de-
bit tributū. ℟ñ. refert
an fit bone fidei fun-
dator an male. ⁊ si bo
ne fidei ō illis locis q̄
sunt extra atriū habe
bit imperator tributū
nō autem: de loco vbi
ē ecclesia. sed per boc
fit patronus. r vij. q.
vlt. q. Si vero funda-
tor esset malefidei tūc
est ad estimationē ꝯpellendus. xiiij. q. vj.
cōperimus. ⁊ vbi p⁹
denūciationē fundat
eaz malefidei fundat
extra de no. ope. nū.
cū ex iniuncto. io.
m ¶ Hinc datur. i. in
illis legib⁹ quas sub
§. ecclesia cōprehēdit.
n ¶ Annua. nā tran
seunt res cum onere
suo. r vj. qō e. j. si quis
laicus extra de deci-
mis cum non sit.
o Quo ausu. nul
lū olo. hoc de
illis tantum epis itel
ligitur q̄ leuitica, por
tione sunt cōtenti. de
ceteris nāqz regalib⁹
⁊ alijs possessionibus
suis senioribus fuire
tenentur. vt extra de
cen. sanctiū est. bec. n.
est cōsuetudo que est
optima legū interꝑs
io. vel bic loquitur cū
papa aliquem epūm
ad se vocat. sicut dixi
mus. s. e. reprehendē
duz. cū enim vocetur
ad maiꝝ tribunal obe
dire debet. ff. de re iu.
cōtumacia. ar. ꝓra eē
de ap. si duobus. vel
intellige boc in eo ca
su in quo ⁊ sequēs. c.
cū. s. cōtempto iudice
ecclesiastico pgit ad se
cularem. xi. q. j. placu
it. io.
p Si quis epūs. pre
xerit. nisi cū ifis
supioris. in auc. qūo
opz epos. §. nō aliter
col. j. vel prexit vt fit
cum eo in expeditiōe
vocatus a papa. sic. n
inducit magister boc
c. sed potius in eo cāu
logtur cū relicto ⁊ cō-
tēpto ecclesiastico iu-
dice pgit ad imperia
le q̄ nō est faciendū
vt. s. r cvj. dis. deniqz
s. xxi. q. v. si quis a p
prio. ⁊. c. si epoꝝ. xi. q.
j. continua. ⁊. c. placu
it. io.

a SJ vobis ad comitatū. hoc verbo significatur curia principis cum oībus suis officijs instructa. vt. C. quando imperator inter pupillos. l. vna.

b C Vocati. nā tunc excusat eos ipse imperator in aut. quō oportet. §. illud añt. col. j.

c C In exiliū. ad tps.

d C Vel insulas. in p petuū. ff. de interdic. z re. l. relegatorum. §. hec dria. qñqz tñ exilium indifferēter sumitur pro tpali vel p petuo. ō pe. di. j. añ fi.

e C Licet ergo. beati gregorij. §. e. q. v. c. j. z. iiij. z. c. reos. io.

f SEpe. ex hoc. c. colligitur q̄ aliter dz iudicare delegās q̄ delegatus. sic extra de acc. cū oportet. ar. ꝯtra. xxv. q. ij. c. fernatis.

g C Obnoxios. ex hoc dicūt quidam q̄ ēps in cā criminali pōt ferre sniam sub hac tamē cōditione q̄ iperator iuret zc. q̄ imperator dicit obnoxios supplicijs. sed tu exaudi hoc cum de crie ciuiliter agebatur. z hoc est quod dicit.

h C Cōsentiat. ergo non est iudex anteq̄ ꝯsentiat. arg. extra de ap. super eo. in fi.

i C Jureiurādo. i. prestando sacramētū de calumnia.

k C Supplicijs. a pēna de ipunitate quo ad penam sanguinis arg. xv. q. iiij. nullus epūs. z appellabit hic ad forū delegantis.

l C Promittitur. ēt a iure. nō enim timebit supplicium ex quo iuratur. sed pōe q̄ imperator puniat eum post corporaliter. non imputatur epō. ar. §. e. q. v. c. vnū. z. ff. ō bo. li. qui cū maior. §. de inde. intelligere etiaz hoc potes qñ dem̄ dat cognitiōem z sibi reseruat sniam. z tūc crialiter dum tñ iuret zc. ar. extra de offi. de le. super qōnum.

m HIs a quibus. nō licet. olim licuit. §. ij. q. vij. §. ītē cum balaā. §. di. l. de bis clericis z li. di. aliquātos. z. §. e. qōe. v. vnum solum.

n C Excessibus. i. taliter excedentibus.

o C Truncationes. nā qui vulnerat occidisse dicitur. vt. ff. ad l. cor. de sic. l. i. §. din⁹.

p C Aut inferēdas. qō enim nō possum per me nec p aliū. xlvj. d. c. vl. ff. de admi. rep. ad ciui. per. l. ij. fallit tñ in cāibus spālibus.

q C Precipiant. virgis tñ possunt punire. vt. §. e. q. v. c. j. in fi. Et flagellis sed non vsqz ad sanguinis effusionē. vt extra ō rap. in archiepatu. sed qd si epūs habet iurisdictionē de oibus. tūc deleget cām crialem. lz ꝑm leges nō posset delegare. nisi cū ꝯtingit ipsum abesse. ff. ō offi. eius

onibus deo cōmendent. In quo casu auctoritas illa sardicēsis ꝯci. log videtur. In cuius. viij. c. ofius epūs dixisse legitur.

Qui ab imperatorib⁹ religiosis vocati episcopi non fuerint ad comitatum non ꝓficiscantur.

SJ vobis fratres charissimi plz decernite: ne epi ad comitatū accedāt: nisi forte hi qui a religiosis imperatoribus vel inuitati vel vocati fuerint. Sed qm̄ sepe contingit vt ad misericordiam ecclesie ꝯfugiant qui iniuriam patiūtur: z qui peccantes in exilium vel insulas damnantur: aut certe quācūqz sniaz fugiendo suscipiunt. Jōqz subueniendū est his z sine dubitatione eis est petēda p ecclesiam indulgentia. Licet ergo prelatis ecclesie exēplo beati greg. ab imperatoribus vel qbuslibet ducibus defensionē fidelib⁹ postulare. licet etiā z cum beato leone quoslibet ad sui defensionē ꝯtra aduersarios sancte fidei viriliter adhortari: atqz ad vim infidelium pcul arcendam quousqz excitari. effusionē vero sanguinis nulli episcopoz sua vl imperatoz auctoritate imperare licet. Unde in toletano concil. iij. legitur.

Sacerdotes ibi cōsentiant fieri iudices vbi iureiurando indulgentia promittitur.

SEpe principes contra quoslibet maiestatis obnoxios sacerdotibus negocia sua cōmittunt: q: vero sacerdotes a xp̄o ad ministeriū salutis electi sunt: ibi cōsentiant fieri reg bus iudices vbi iureiurando supplicijs indulgētia pmittitur: nō vbi discriminis sniа preparatur. si quis ergo sacerdotum ꝯtra hoc cōe consultum discursor in alienis periculis extiterit: sit reus effusi sanguinis ap ud xp̄m z apud ecclesiam perdat ꝓpriū gradū. Jtē ex cōci. toleta. xi.

Nō debent agitare iudiciū sanguinis qui sacramenta domini tractāt

HIs a quib⁹ dñi sacramēta tractanda sunt: iudiciū sanguinis agitare non licet: z iō magnopere talibus excessibus ꝓhibendū ē: ne indiscrete presumptionis motibus agitati: aut quod morte plectēdum ē sentētia propria iudicare p̄sumāt aut p se iferāt mēbroz trūcationes quibuslibet personis aut inferēdas precipiant. q̄ si quisquaz īmemor

cui mā. est. iuri. l. j. hic enim non pōt adesse vñ licite delegatur ꝑm canones vt §. e. q. iiij. illud.

r C Exeunti. §. di. l. ex penitentibus.

s C Ceteri. zc.

t SJ quis membroz iusserit. sic. extra de sen. excō. mulieres.

bonū preceptoz aut i ecclesie sue famulis ant in qbuslibet personis tale aliquid fecerit cōcessi ordinis bonore priuetur z loco. sub ꝓpetuo quoqzdānatiōis teneatur ergastulo relegatus: cui tamē cōmunio exeūti ex hac vita nō est negāda ꝓpter dominī misericordiā. que nō vult peccatoris mortē: sz vt conuertatur et viuat. Ceteri etiā absqz iudiciali auctoritate mēbroz trūcatiōe z domorum incendia facere ꝓhibentur

Unde in decretis enticiani papa.

Membra detrūcans domos incendens absqz iudiciali auctoritate excōmunicetur.

SJ quis membroū trūcatōes z domorū icendia fecerit sine facere iusserit: aut facienti consenserit. quousqz de his vbicuiqz legaliter z amicabiliter coā epō ciuitatis alijsqz ciuib⁹ nō emēdauerit tāquā ethnic⁹ z publican⁹ ab omni christianoū collegio separet: De incēdiarijs quoqz innocentius secundus in vniuersali conci. generaliter constituit dicens.

Domos incēdens gratia vel odio alicuius excōmunicetur.

PEssimā quidē z depopulatricē z horrēdam icēdiarioz maliciā auctoritate dei z beatoruz apostoloū petri z pauli omnino ō testamur. z interdicimus. si quis ergo post huius nostre prohibitionis promulgationez malo studio sine pro odio sine pro vindicta ignē apposuerit vel apponi fecerit aut appositoribus consilium vel auxiliuz scienter tribuerit excōmunicet. Et si mortuus fuerit incendiarius: christianorum careat sepultura. nec absoluatur: nisi prius damno cui intulit secundum facultatem suam resarcito. z iuret se vlterius ignem non appositurum. penitentia autem ei detur vt hierosolymis aut in hispania in seruitio dei per annum integrum permaneat. si quis autem archiepiscopus vel episcop⁹ hoc relaxauerit: damnum restituat: z per annum ab officio episcopali abstineat. Sane regibus z principibus faciende iusticie facultatem consultis archiepiscopis et episcopis non negamus. Jtem augustinus in libro de ciuitate dei.

Homicida est qui publicā functionē nō habens aliquem occidit vel debilitat.

u C Legaliter. sed qñ hoc. cum ꝑm. l. liberz corpus estimationē nō recipit. vt. ff. de effu. l. vl. ff. si qua. pau. fe. d. er hac. l. sed dic q̄ ad expensas medicorum z ad opas quas amittit. qz inutilis est factus nō añt rōne cicatricū vel deformitatis. qz liberuz corpus est. ff. de eff. l. vlt. vel dic legaliter. i. ꝑm cautionez hic signatam. qz penitet per annū. z dāna restituit vel legaliter. i. ꝑm. l. rbo. de vi publica vel priuata agetur cōtra eū. z est dria. qz priuata priuatur tertia parte bonorū. vt. ff. de vi publica. l. pe. publica deportationē inducit. vt insti. de pu. iudi. §. ītē. vñ versus Uis priuata reū deponit ab ordine rex. Sed deportatur si vis armata ꝓbatur.

x C Et amicabiliter. sic. §. v. q. ij. si primates. ar. §. e. q. iiij si illic.

y PEssimam. interdicimus. ex hoc vñ q̄ iste canon sit ca. la. snie. vbi consuetudo hoc bz z papa scit z tolerat. vt theutonia. z ꝑm hoc pōt intelligi. ex ō sentē. excō. tua. sed nō credo q̄ sit late snie nisi sicut alia. q̄ priuatur sacramētis. sicut pro quolibet mortali de ꝯse. di. j. si non sunt rāta. z q̄ dicit interdicimus. i. ꝓhibemus z quilibet decedens in mortali si ꝯstet de hoc si etiā nō sit excōicatus ꝓhibetur. ex de rap. super eo. vt extra de dā. da. si quis domū.

z C Damno. canonica pena incendiarioz statuitur. ex ō dam. da. si quis domū. xij. q. ij. cū detestissimā sed alia est pena legalis vt ibi notat

a C Ulterius. si. xj. q. iij. cui aliquis.

b C Archiepiscopus. lz delicta exponere legem vel canonē de interficiēdo. sed nō cōsulere precise. vt. §. q. v. relegentes. z. §. v. q. vi. delatori. vel episcopus dabit cōsiliū de pena canonica incēdiarioz que est extra de dā. da. c. vlti.

c C Restituat. §. liiij. di. si seruus absente. z hoc de. ꝓpria si bz. alias puniretur extraordinarie. nā de rebus ecclesie non dz. ne delictum vertatur in dānuz ecclesie. xvj. q. vj. si episcopum.

d C Sane. regibus. si regibus z principibus nō negatur facultas iusticie faciēde de incendiarijs consultis archiepiscopis. videtur q̄ principes cōsilio eoz possint incēdiarios vltimo supplicio afficere. cū incendiarij ꝑm legē sic debent puniri. vt. ff. de incendi. l. vlti. z. ff. de penis. l. capitaliū. Scōm canones est sciendū q̄ iurta legis tenorez incendiarij spontanei varie plectunt. vel enim nouissimo infortunio notantur vel deportantur vel alio modo forte puniuntur. vel dic q̄ princeps non punit incendiarios ꝑm. l. rigorē occidendo. ꝯ archiepiscopi z episcopi consulunt

hoc ꝺm.l.cor.de fic.ſi qs dolo. Ignobilis ſupponitur beſtijs bonis ꝓſcriptis C.de incendi.l.vl.ꝛ hoc qñ dolo fecit incendiū.alias ſufficit dāna reſtituere.vt ff.e.ti.l.qui edes.

a Q Uicūqz percutit.in eo.ꝺ.e.q.v.qui malos.ꝺ.e.q.iiij.duo iſta.

b Q Cām.ꝺ.e.q.iiij.ea vindicta.

c Sacrilegum.ergo ſacrilegi ꝺm canones ꝛ fures capite puniūtur.vt.ꝺ.e.qõe.v homicidas.

d Velut homicida. vt ex de homi.ſi aliquis.C.qñ lz. vnicuiqz.l.j.io.

e Si quattuor.quicūqz hoc eſt ꝓpter incertitudinem. qꝝ neſcitur cuius ictu perijt.ſic.ff.de eiec.ꝛ eff. l.ij.§.vl.ꝛ.l.ſe.ꝛ.ff.ad.l.acq. ita vulneratus in ſi.Sed pone certuz eſſe ꝙ de vulnere meo nõ ē mortuus.nũquid cẽſebor homicida ꝺm leges. certũ eſt ꝙ non.arg.ff.ad.l. acq.huic ſcripture. Nã vulnus vniuſcuiuſqz contemplandũ eſt.ff.ad.l.cor.de fic. l.vl. idem videtur ꝺm canones.ar.extra de de.percuſ.c ij.ↄtrarium tñ credo ar.l.d. ſi quis poſt. ſufficit enim ꝙ ſumpſit arma lz non occiderit ipſe ſed alius. vt ex ō de. percuſ.c.preſentium.ꝛ.c.con tinentia.

f Impugnabant. nec tñ percuſſerunt.

g Volentes.nã homicide tales ſunt.de pe.d.j.periculoſe. Item pone ꝙ me rixã te cũ aliquo frater meus eũ interfecit ↄtra volũtatẽ meam an ĩputabitur mihi. nõ arg.j.q.iiij.qꝝ preſulatus.ex de de.percuſ.preſentium.

h Similiter.ar. de pe.di. j.ſi cui.

i Extra norã.ſi ei ſubuenire] nõ poterant.ꝺ.e.q.iij. c.vlti.

k Vidã epũs i bereſim lapſus. Supꝝ xviij.di.tractatum ẽ de hereticis. ſz qñ hereticoꝝ quidam ſunt manifeſti.quidã occulti.ꝛ eccleſia excõicat qñqz hereticos qñqz catholicos. ideo ō huiuſmodi ſubdit tractatũ.

l Quod aũt. In hac qõne dicunt qdã ꝙ ſi hereticus excõicat hereticum. valet.j.e.quiſqs. Sed qualiter itelligatur illud.c. dicit §.qui ſequitur illud.c. Alij cum gratiano diſtinguũt. an veterem bereſim ꝛ iã dãnatam ↄſequatur. ꝛ tũc nõ valet.an nouã confingat.ꝛ tũc põt.ar.j.e.acatius.ꝛ.j.e. §.ſi aũt.in prin. qꝝ adhuc toleratur ab eccleſia.ſed tu dic in diſtincte. ꝙ ſiue veterem ſiue nouã ſequatur.excõicatus eſt.lz ſit occultus.ꝛ iõ alium excõicare nõ põt. extra de bere.ad abolendã.alia tñ que agit tenent oũ toleratur.ar.ꝺ.iij.q.vij. §.tria.ſed ꝛ ſnia excõicationis toleranda eſt.oũ ipſe eſt occultus. licet ſit nulla ar.ꝓedi.§.j.extra de iurepa.conſultationis.

m Qui vero.hec diſtinctio hodie locum nõ habet.qꝝ oĩs bereſis eſt damnata ꝛ oĩs hereticus eſt excõicatus quantumcũqz ſit occultus.ꝛ iõ non põt alios excõicare. vnde ſi ſcirẽ prelatum meũ eſſe hereticũ.qꝝ nouã fingit nec tñ ꝓdicaret ſi me excõicaret celebrarẽ in occulto.ſed non in aperto.qꝝ cũ non poſſem ꝓbare eum eſſe hereticum ſic me excõicatum deponeret.ſed qd de alia ſnia.idem qꝝ nulla eſt ſnia quã tulit.ſed tamen tolerabitur poſtea ar.iij. q.vij.§.tria.eadẽ dic ꝛ de ſciſmatico maxime cũ ſciſma nõ poſſit eẽ ſine bereſi.niſi forte in ſummo pontifice. vt ſi duo crearentur. ꝛ vterqz crederet eccleſiam apud ſe eſſe.vij.q.j.factus.

Q Uicūqz percuti malos in eo ꝙ mali ſunt.ꝛ habz cauſaz' interfectionis.miniſter dei eſt.q vero ſine aliqua publica adminiſtratione maleficium furem ſacrilegum adulterũ ꝛ periurum ꝛ quẽlibet criminoſuz interfecerit.aut trucidauerit vel mẽbris debilitauerit. velut homicida' iudicabitur:ꝛ tanto acrius quanto non ſibi a deo cõceſſam poteſtatem abuſiue vſurpare nõtimuit. De his autem qui ſimul hominez vulnerant queritur.ſi ille mortuus fuerit: quis eoꝝ homicidij reatum incurrat. De his ita ſtatutũ eſt i ↄcilio apud vermerias

Si plures ↄtra vnum rixentur:qua pena quiſqz eoꝝ feriatur.

Si quattuor hoies aut quinqz ſeu etiam plures cõtra hoiem vnum rixati fuerint:ꝛ ab his vulneratus mortuus fuerit:quicũqz' eoꝝ plagam ei impoſuit:ꝺm ſtatuta canonum vt homicida iudicetur.reliqui aũt qui eum impugnabant' volentes' euz interficere: ſimiliter' peniteant.q nec eũ impugnabant:nec vulnerabant:nec ↄſilio nec auxilio cooperatores fuerunt ſz tantũ affuerunt extra noxam' ſint.

Vidam epiſcopus in bereſim lapſus' aliquos de ſacerdotib9 ſnis officio ꝓinauit ꝛ ſnia excõmunicatõis notauit. poſt mortez accuſatus de bereſi damnatur ꝛ ſe / quaces eius cum omni familia ſua.

Hic primũ queritur: an lapſus i bereſiz poſſit aliquos officio ꝓinare vel ſnia notare. Secundo:an poſt mortẽ aliquis poſſit excõicari. Tertio an ꝓ peccato alicui9 tota familia ſit excõmunicanda.

C.j.

Quod autẽ' ab heretico aliquis deponi aut excõicari nõ poſſit:facile ꝓbatur. Omnis enĩ hereticus aut iam damnatã bereſim ſequitur.aut nouam ↄfingit. qui vero" bereſim iam dãnatam ſeqtur eius damnationis ſe participem facit. Nã cuz acatius abſqz ſynodali auctoritate ab apoſtolico ſe damnatũ quereretur:cõtra eũ gelaſius ſcribit dicens.

Qui in iam damnatã bereſiz labit: eius dãnationis ſe participez facit.

Acatius nõ eſt factus inuentor noui erroris.ſz veteris imitator atqz iõ nõ erat neceſſariũ' vt' aduerſus eum noua ſententia ꝓdiret ſed antiqua tãtummodo renouaretur:factus ſum itaqz executor veteris conſtituti non ꝓmulgator noui: quicunqz enim in bereſim ſemel damnatam labitur.eius damnatõe ſeipſum inuoluit: Idem.

Non eſt retractandũ quod ſemel ſynodus ſtatuit cõtra vnamquam qz bereſim.

Maiores noſtri diuina inſpiratione cernẽtes neceſſario pre cauerunt. vt quod contra vnãquã qz bereſim coacta' ſemel ſynodus ꝓ fidei cõione ꝛ veritate catholica atqz apoſtolica promulgaſſet.ſi ſinerent' nouis' poſt hec retractationibus mutilari.ne pranis occaſio ꝑberetur que medicinaliter fuerant ſtatuta pulſandi.ſed auctore' cuiuſlibet inſanie ac pariter erroꝛe damnato.ſufficere iudicauerunt.vt quiſ quis aliquando huius erroris communicator exiſteret.principali ſententia damnationis eius eſſet obſtrictus.ſic ſabellium damnauit ſynodus nec fuit neceſſe vt eius ſectatores poſtea dãnarentur:ſed ꝓ tenore conſtitutionis antique qui vel prauitatis' illius vel communis' extiterint participes:vniuerſalis eccleſia duxit eſſe refutandos.ſic arrium ſic ꝛ eunomium macedonium neſtorium ſynodus ſemel geſta cõdemnans vlterius ad noua conſilia venire nõ ſinit' Jtẽ felix.

Non vltra eũ ꝓcedere oz qi bereſim dãnatam recidit.

Acatius' non fuit noui vel ꝓprij inuentor erroris vt in eum noua ſcita' prodirent ſed alieno facinori ſuã cõmunionez miſcuit. itaqz neceſſe eſt vt i illã recideret inſta lãce' ſententiam quã cuz ſuis ſucceſſoribus ꝑ continentiã ſynodalem ſuſceperat auctor erroris. Si ergo epiſcopus ille in bereſim iam damnatã lapſus eſt.antiqua excõmunicatione dãnatus alios dãnare non poterat:excommunicatus enim alios excommunicare non valet. Vnde alex.ii.ſcribit valeriano epiſcopo ꝛ martyri.

Excommunicatus alium excommunicare non poteſt.

n Acatius.neceſſariuz.poſſet tamen ferri.ar.ex de poſtu.ad hoc.

o In bereſim.hic ẽ caſus i quo papa. papam põt ligare.i quo papa in canone late ſententie incidit. nec huic obuiat regula ſi la.qꝝ par parẽ ſoluet vel ligare ñ poteſt ex de elec.innotuit.qꝝ ſi papa, hereticus eſt in eo ꝙ hereticus eſt eſt minor quolibz catholico .xii.q.j.ſcim'. qꝝ lex factũ notat etiã ſine ſententia.ff. de ritu nup.l. palã.§.vlti. ꝛ eſt hic ar.ad qõnez ō feudo puta iurauit eps ꝙ nõ infeudaret de nouo.videt ꝙ poſſit dare ver'.ꝙ concedo in dubio cũ nõ cõſtat qd intellererit cũ iurauit ex ō feu.c.ij.

p Maiores.coacta. i.cõdunata iurta illõ. Tytire coge pecus.ꝛ ſter agendũ Decurſare capro comu ſerit ille caueto.ꝛ ler dic fructꝰ coactos.ff.ſo.ma. diuortio.ver. coactis vindemiis.

q Nõ ſineret.ꝺ.vj. q.iiij.qõ bñ.ꝛ.xxv.q. ij.cũ pie.C.de ſũ.tri. nemo.

r Nouis .ꝺ.xj.di. qs neſciat.

s Sed auctore. ſufficit enim dãnare auctorẽ.nam dãnato arnoldo cẽs arnoldiſte dãnati ſunt.ex de bere.ad abolendam.

t Qui vel prauitatis poſt mortẽ.

v Vel cõis.in vita.

x Nõ ſinit.vt temere de fide diſputent. nã ſi correcti redire vellent admitterẽtur.ꝺ. ꝓri.q.vj.c.j.ſz qui ita incidunt in bereſim iã damnatã a quo abſoluentur ab epo' vel ſuo ſuperiori.ↄargu. ꝺ.ꝓri.q.iiij.ipſa pietas.

y Acatius.ꝺ.xix. di.anaſtaſius.

a Scita.i. ſtatuta. vnde dicit.c.ſcitis ob tẽperat.iij.q.vij.iudicet.

b Lãce.i.rõne.alias ſidẽ appellat ſtaterã.xlv.di omnis.

c Vdiuim9.qꝝ excõicat9.ꝛ ita excõicat9 nõ põt excõicari.ſed ſuſpenſus excõicatur.xj.q.iij.§. euidenter.nunqd excõmunicare poteſt dico referri an ſit ſuſpenſus ab officio vel iuriſditione naz ſi ab officio tantũ ea nõ poterit que officij ſui ſũt puta celebrare ꝛ ſimilia.ſz ea poterit que iuriſditionis ſunt.vt dare ꝑbendam ꝛ excõicare.qꝝ hoc iuriſditionis eſt ex de elec.trãmiſſam ꝛ de cleri.er.mi.ſi celebrat. ecõtra eſſet ſi ſuſpenderetur a iuriſditione et nõ ab officio.qꝝ poſſet ea q̃ cẽt officij.no

autem que sunt iurisditionis. Si autem ab vtroq; tūc ne utrum. extra de concess. preben. quoniam.

a ¶ Nō potuit. nō est contra. xi. q. iij. si episcopus forte. ꝫ. xi. q. iij. plerūq; nā ibi de alio malo si hērico vel ibi de occulto. ꝫ. xi. q. iij. excellentissimis ꝫ. xi. q. iij. si qs ꝓfugerit. ꝫ. xvi. dis. ꝓcubie. ꝫ. xxiij. di. quorūdā. ꝫ. xi. q. iij. si episcop⁹. ꝫ. xi. q. iij. c. iii. ꝓtra. ij. q. vi. §. item si plures.

b ¶ Absoluendo. id est absolutos esse ostendendo. i. non ligatos similis expositio est. C. de leg. here. l. ij.

c ¶ Si autem. hereticum. hoc fuit ō. c. ī. e. ait celestinus. sed hodie nihil est. vt notatur. ꝫ. §. i.

d ¶ Jam ꝓstratus. per heresim.

e ¶ Veris. i. catholicis. i. toleratis ab ecclesia siue sint boni siue sint mali. ar. xi. q. iij. iulianus.

f ¶ Non falsis. i. ꝑ sniam damnatis vel malis de vite merito. ꝫ sophistice iducit oia in hoc. §. Haz omnia referas ad vite meritum. sicut. i. q. i. gratia.

g ¶ Postulet. i. postulare faciat.

h ¶ Impetret. i. impetrare nos faciat.

i ¶ Opus sit. dic verum quo ad deum. ꝫ quo ad ecclīam non cū faciāt hoc etiā cuz mali. ideo nō facit ad rē quod inducit.

k ¶ Petro. hoc dicit vt notetur vnitas.

l ¶ Et pre oībus. hoc dicit vt notet ꝓlatio.

m ¶ Claues. qd petro datuz fuerit cum bis clauib⁹. habem⁹ xx. di. §. i.

n ¶ Erecrare. ī. eo. pudenda.

o ¶ Non valet confiteri etiā ex ecclesiam. si formam obseruet. qz hoc ordinis est quem retinet recedens ab vnitate ecclesie. i. q. i. qō qdam. sed nō potest excōmunicare. qz hoc iurisditionis est quā dimittit. q recedit. vt. i. q. i. remissio.

p ¶ Dicere. corde ore ope. de pe. di. i. non tibi dico.

q ¶ Nisi in spiritu. i. nisi sit seruus eius. i. nisi b abeat spiritū eius. oēs enim sumus serui dei. de cōse. di. ij. inuitat.

r ¶ Ita ex eo. supple appareat a fidelibus iudicādum vel excōmunicandū. ꝫ ita ꝑ sona cui sermo dirigitur nō intelligitur excepta ar. xxvi. di. deinde ꝫ nota. xxij. q. ij. ꝑ ꝫ ecōtra.

s ¶ Vel potius. alia est ratio quare talis nō possit soluere. vel ligare.

t ¶ Maior. ꝫ. di. xxi. inferior.

u ¶ Quanet ergo. eqtate. ar. q̄ sniа iniuste lata non tenet. ꝫ ꝓtra. xi. q. iij. si episcopus forte. ꝫ hic dicitur de sniа qua quis ligat quo ad deū non quo ad ecclesiaz. sed ꝫ illa qñq; non tenet. extra de sen. ex. ꝑ tuas.

x ¶ Vel remissio. qz vtrūq; vicium est. ff. de pe. l. respicie dum.

y ¶ Nisi. id est. nisi id qō iuste fuerit ꝛc.

z ¶ Petr⁹. i. ei⁹ auctoritas ꝛc.

a ¶ Quodcūq; erit ligatū. ligari dicitur in celo per approbationē. i. quādo iuste fertur sniа. de pe. di. i. non sunt. ꝫ quez penitet. ꝫ. di. xx. §. i. io.

b ¶ Facit ecclesia. sed nōne prius erat ligatus apud deum. vt. j. q. i. vt euidenter. ī. e. q. iij. si quis non recte. ꝫ ita videtur q̄ nulla potestas petro collata vel ecclesie ꝑ hoc qōcūq;. Nā ꝫ nullius potestatis vim exercet. de pe. di. i. verbum. Sz tm̄ ostendit ligatū cē vel solutū vt. xx. v. q. i. nec ꝫ dic q̄ quo ad ecclesiaz triumphātē nulli⁹ ptātis vī exercet. sz tm̄ oñdit ligatū cē vel solutū. iz tm̄ bz aliā ptātē qua ligat quo ad ecclesiam militātē. vnde eum ligat q̄ iuste iniuste.

Adiuimus q̄ hereticus rauenas dictus archiepiscopus nisus sit te excōmunicare. veruz quia excōmunicat⁹ te excōmunicare nō potuit⁹. apostolica auctoritate te tuosq; absoluendo⁹ mandamus exinde nūq̄ curare. Si autē ex corde suo nouā heresiz ꝓfinxerit exquo talia predicare cepit. neminē dānare potuit. qz nec potest deijcere quē quam iam prostratus⁹ ligādi nāq; vel soluendi potestas veris⁹ nō falsis⁹ sacerdotib⁹ a domino tradita ē. Apostolis enī dicturus quorū remiseritis pcta ꝛc. premisit accipite spiritū sanctū vt euidēter cunctis ostēderet eū qui spiritū sāctū nō habet peccata nō posse tenere vel remittere. Porro spiritū sanctū nemo nisi intra ecclesiā accipit quia ꝫ ipsā vnitatē ꝑ gratiā facit. Unde nō nisi ꝓgregatis in vnū dictū est. accipite spiritū sāctū nec nisi sup congregatos in vnū die pētecostes descēdit spiritus sāctus. sicut aūt extra ecclesiā nō accipitur. ita extra eam nihil operatur Cum ergo sicut apostolus ait. spiritus sanctus postulet⁹. spiritus sanct⁹ impetret⁹. extra ecclesiaz nec impetrare facit nec postulare. Ait dñs dicturus. quodcūq; petieritis ꝛc. premisit: si duo ex vobis consēserint super terrā de omni re ꝛc. ꝫ iterū vbi duo vel tres ꝓgregati fuerint in nomine meo: ibi ego suz in medio eorum nimirū cunctis ostendēs se nō habitare in cordibus eoꝝ q̄ superbie singularitatē secuti a corpore christi compage semetipsos abrumpūt In quibus autem christus non habitat. in eis spiritus sanctus mētium scissuras refugiēs locum non habz.

Cum ergo peccata dimittere vel tenere excommunicare vel reconciliare opus sit⁹ spiritus sancti ꝫ virtus christi. apparet qō hi qui extra ecclesiaz sūt. nec ligare possunt nec soluere: nec recōciliando ecclesiastice communioni reddere. nec excōmunicando eius societate priuare: qua ipsi heresi vel scisma te polluti siue sententia notati penitus carere probantur. Unde cum omnib⁹ discipulis parem ligandi atq; soluendi potestatē dominus daret. petro⁹ pro omnibus et pre omnibus⁹ claues⁹ regni celorū se daturuz promisit dicēs: tibi dabo claues regni celorum. Quicūq; ergo ab vnitate ecclesie que per petrū intelligitur fuerit alienus: execrare⁹ potest. consecrare non valet⁹. excommunicatōis vel recōciliatōis potestatē non habet. Unde apostolus cuz fornicatorem corinthiuz excōmunicandum scriberet. ait. ego quidez absens corpore presens aūt spiritu iam iudicaui vt presens eum qui sic operatus est in nomine dñi nostri Jesu christi congregatis vobis ꝫ meo spiritu cū virtute dñi nostri Jesu christi: tradere huiusmodi hominem satbane in interitum carnis. in quo formaz excommunicationis ostendēs docuit. nō nisi fidelē ꝫ a fideli notandum In noie nāq; dñi atq; eius virtute coopante nō nisi fidelis aliqd opari valet cū nemo possit dicere⁹ dñs Jesus nisi in spiritu⁹ sancto. Itē cuz dñs. phibebat agnū comedi extra catholicā ecclesiā qui ꝓfessione fidei ab ea sunt alieni. ab eius participatione quam suo arbitrio reliquerunt. non repelluntur sed abire permittuntur. sicut illi qui audientes nisi manducaueritis carnem filij hominis ꝫ biberitis eius sanguinez ꝛc. dixerunt. durus est hic sermo ꝫ quis potest cum audire. atq; ita abierūt retrorsum non repulsi sed abire permissi. Hinc etiam apostolus cum de excōmunicandis ageret premisit. si quis frater ꝛc. De infidelibus autem ita supposuit dicens eos qui foris sunt dominus iudicabit. ō bis autem qui intus sunt: nobis iudiciū commisit. Sicut autem ex eo quod apostolus ait. si quis frater. ꝫ ex his que de infidelibus ꝫ fidelibus supposuit. apparet non nisi fidelem excōmunicādum. Ita ex eo⁹ quod fidelibus tantum hoc scribitur. vel potius⁹ quia sicut ille qui benedicit maior est eo qui benedicitur. ita qui ex officio maledicit maior⁹ est eo q maledicitur. liquido constat eum q ab integritate catholice fidei recedit. maledicendi vel benedicēdi potestatem minime habere. catholicū nāq; vtpote se superiorem maledicere non valet: in alienum a fide tā quam in sibi equalem sententiam dare non potest. Hec autez que de hereticis atq; scismaticis vel excommunicatis dicta sunt videlicet q̄ ligandi vel soluendi potestatem non habeant multorum auctoritatibus probat. Ait enī leo papa.

Non soluitur vel ligat. nisi quod actus fuit petri soluerit vl ligauerit.

Quanet ergo petri priuilegium vbicūq; ex ipsius eqtate⁹ fertur iudicium: nec nimia vel seueritas vel remissio⁹ vbi nihil erit ligatuz vel solutū nisi⁹ quod beatus petrus⁹ aut ligauerit aut soluerit.

Item augu. super ioannem.

In persona petri ligandi ꝫ soluendi ecclesia potestatem accepit.

Quodcūq; ligaueris super terram erit ligatum⁹ ꝫ in celis: si hoc petro tātum dictuz est: nō hoc facit ecclesia⁹ si autē ꝫ in ecclesia fit vtiq; que in terra ligantur ꝫ in celo

a ℂ Reconciliat.arg.q̄ sñia totius ecclesie preferenda est romane si in aliquo sibi contradicant.ar.xciij.d.legimus.ſ cõtrariũ credo.arg.j.e.hec est.nisi erraret romana ecclesia qõ nõ credo posse fieri.q: deus non pmitteret.argu.j.e.a recta.ꝛ.c.pudenda.

b ℂ Petri.a cõtrario sensu.ar.di.xcvj.si iperator.xj.q.iij. imperatores.

c ℂ In iude.si duo eni contraria inter se cõueniunt.vt no.xxxij.di. hospitiolum.

d ℕOn turbatur. petruz sine iuda.i.bonos tãtum.i.eccliã triũphans.vbi nõ erat luctus neq; damor. xxxv.di.ea.

e ℂ Que iudã.i.añ passionem etiã cuz petro.i.malos cũ bonis de qua itelligit cõtrariũ.i.q.iiij.§.vlti. ver.itẽ.

f ℂ Turbatur.que signific at ecclesiã militatẽ.

g ℂ Plurimi.s.i.q.iiij.§.itẽ peccato achor.s.xlv.di.ſ illud.j.de cõse.d.i.i sancta.ff. de edi.edic.plerũq;.C.õ pe. sancimus.

h ℂ Soli.ar.q̄ questio fidei ꝛ.j.e.quotiens.

i ℂ Professionẽ.cũ dixit tu es xps filius dei viui.

k ℂ Nequeat.generationez hanc quis enarrabit.s.pr. eã.q.iiij.de tyrijs.qõ de eterna ꝛ tpali ꝓgrue itelligitur.

l ℂ Plenitudo.de cõse.di. ij.tribus.

m ℚSt aliud.bamum. q̄ bamũ intellige iurisditionẽ.q: petrus prefuit alijs q: bamo.i.ferro resecãtur putride carnes.lxxxij.di. plurimos.in fi.ꝛ iõ solus petrus piscat hoc gñe piscãdi ipse eni ꝫ ptãtem ligãdi at q; soluendi pre alijs.p tete i telligitur ignitio sapientie.

n ℍRecta.nouitatib⁹.que ro de qua ecclesia intelligas qõ hic dr.q̄ nõ possit errare.si de ipso papa q ecclesia dicit.s.e.quicunq;. ꝛ vij.q.i.scire debes sed certuz ẽ q̄ papa errare põt.xix. di. anastasi⁹.xl.di.si papa. Ñ. ipsa ꝓgregatio fideliũ hic dicitur ecclia.vt de con.di.i.ecclesia ꝛ talis ecclesia nõ põt nõ esse.vt.j.e.pudẽda.nã ipse dñs orat.p ecclesia.xxi.di. ℌ.i.ver.ego ꝓte ꝛ volũtate labioꝝ suoꝝ nõ fraudabit.

o ℚEmor. confessio.tu es xps filius dei viui.

p ℂ Ad dño dicente.tu es petrus ꝛ c.

q ℚTotiẽs.fidei.ſic. xvi. q.i.frater nr̄. xij.di. preceptis.xxiij.q.vl.quenior.s.di.lxxx.c.ij.cõtra ſz aliud est qõnez de fide motã terminare.qõ nulli pter q̄ ro.sedi pmittit sicut dicit.alibi ẽ ipax sine defensione vẽtilari qõ patriarche primates facere põt.vt ibi ꝓtinetur.ꝛ vt ibi aliter accipit.ꝛ exponе agita re in fide.i. fideliter agitare.

r ℂ Nisi ad petrũ.vt.q̄ ẽ de bere.ad abolendã.§.ad hoc de episcopali nã ibi inuitur q̄ illi sũt vitãdi tã q̄ hereꝛtici.quos episcopi vitãdos dixerũt. Sed dic q̄ illud itelligẽdũ est qñ tale qd dicunt qõ certũ est eẽ hereticz hic vero vbi dubiũ ẽ extra.ꝛ.c.cũ xps.

s ℚFficij.dissimulare.est dissimulatio pia. vt.xxij. q.ij. vtilẽ.ff.de doli exceꝑ.l.ij.§.iij.est pernitiosa.vt.xxij.q.v.cauete.discreta.vt. xxiij q.iiij.qdã cũ bonoꝝ. detestabilis vt hic.ꝛ l c.officij.

t ℂ Tacere.taciturnitas ẽ magnũ viciũ in papa.vt.xl.di.si pp̃.

u ℍEc est fides. quã pfessi sumus nos tenere vt i alia.pte capituli q̄ nõ est hic.

x ℂ Quã in catholica.ar.xciij.di.qui cathedram.

y ℂ Emẽdari.ꝛ ita ſz qs erret.si tñ paratꝰ est corrigi nõ ẽ hereticus.vt.j.e. apte. alꝫ dubius in fide ꝛc.eſt de bere.c.j.

z ℂ Cõprobatur.qõ papa approbat.nõ ſz alijs reprobare.ar.l.d. si ille.xxij.d.oẽl.xxxv q.ir.veniã.ar.xix.di. romanorum.

a ℂ Cõprobabit.ar. ꝓtra theologos q negant rp̃m aliqd cẽ ex q̄ hõ ꝓtra sniaz alex. eſt de bere.cũ christ⁹. Itẽ ar.q̄ pp̃ solũ dictum censẽt quis b ereticus.

b ℂ Insultatione.s. prevalente. alias falsum eẽt cũ quottidie insultent.ꝛ ẽ si.de cõse. di.iiij.c.ij.ver.cũ q̄ pugnent.

R ℚgam⁹.primitus.j.de cõse. di.i.basilicas.s.xi.di stin. nolite. s.xij.di. nouit. cõtra. s.xxij. di.sacrosctã.s.xxj.di. q̄uis. cõtra.ſz ibi dr̄ prima.i.maior.vel p̃ma que hodie prima iter alias numeratur xxij.di. renou antes.

ℂ Aliquã ecclesiã ꝛ ita ſz ecclesia romana sit caput omniũ ecclesiarum. tñ ecclesia constantinopolitana ꝛ alexandrina ꝛ antiochena ꝛ hierosolimitana habent primatum sup ecclesias sibi subiectas. ar.xcix.di.constantinopolitana. ℂ Aliquã ecclesiã ꝛ ita ſz ecclesia romana sit caput omniũ ecclesiarum. tñ ecclesia constantinopolitana ꝛ alexandrina ꝛ antiochena ꝛ hierosolimitana habent primatum sup ecclesias sibi subiectas. ar.xcix.di.constantinopolitana.

a Translata.vt.ꝫ.vij.q.i.mutationes.
b Que olim.cum petrus ibi residebat.
c Sedi.ar.qđ in maioribus conceditur.fortius in minoribus locum habere.xvj.q.ij.c.i,ꝫ.di.xxiij.in noīe.Nā si vinco vincēte te ergo ⁊ te ⁊c. ff.de diuer.⁊ tēp.præscip.l.vl.⁊ est hic arg.q̄ si papa subijcit sibi aliquā ecclesiam q̄ per ꝓpōs oēs capellas illi⁹ subijcit sibi ar.xvj.q.i. frater noster.qđ non est verum.vt ex de pri. cū capella.ar. contra ff.g po.in pig.claudius felix.⁊ est hic arg. cōtra grecos q̄ pape non obediunt.
d Oportet.in fide. nam alias sic.xij.di. nouit Io.
e Cum beatissimus.q̄ alexandrinam.⁊ est ar.q̄ nō debetis audire magistrum nisi qui bñ sciat cū id predicare debeat ⁊ non ex proprio ingenio aliqua inuenire.xxxvij.di.relatū sic ⁊ cassiuſ opinionē magistri sui bene defendebat.vt.ff.de arbi.qualē ⁊ dic alijs i ꝓtrarijs.⁊ ita non est cōtra.xij.d.nouit.nō alias cōsuetudines habere possum⁹ nisi spāliter ꝓhiberet ro.ec. de aliqua.io.
f Sanctus petrus. Lucas tāgit q̄ petrus in passione dñi abscidit auriculam malchi.⁊ dñs eaꝫ restituit sibi per hoc notatur q̄ male intelligent. auris spūaliter est per petrum abscidēda.ipse enim habet potestatem ligandi ⁊ soluendi.nō.etiaꝫ q̄ si ꝙuertātur tales dñs refūdet eis auditum.
g Volēs.q.d.ex ꝓpositio nō casu.
h Nō deberēt. q̄ auris exterior significat interiorem auremꝫ quam ipsi non habebant.⁊ iō dicit nō habebant ministerio.
i Et ipsos.q̄ xp̄m crucifixerunt.
k Eo q̄.ꝫ.xix.di.si romanorū.j.de pe.d. iij.adhuc stant.
l Condēnat.j.de pe.di.i. verbū.ꝫ.xxj. di.inferior.ff.de re iudi.q̄ cōdēnare potest hec aūt regula fallit. ex.de sen.ercō.tua ⁊ ex de offi.dele.querēti.⁊ quādo qꝫ pōt qs absoluere ⁊ non ligare.C.vbi.sena.vl cla. quotiens.
m Si ad diuinitatē non enim passa est cū nature dei nemo nocere possit.xj.q.iij.ꝫ.
n Et exciditur.i. dꝫ abscidi.vt.i.q.i.ꝫ. cur ergo.
o Prophetā.i.puꝫ hominem.
p Confessione.⁊ hoc cū dixit tu es xp̄s filius dei viui.
q Sequitur.ꝓbat ecclesiam esse vnā.q̄ dñs vt ecclesie significaret vnitatem.dixit super vnum eam edificaturum dicens.ego dico tibi.quia tu es petrus ⁊c.Scōo probat illa auctoritate salomonis in persona dñi loquentis.vna est columba mea.tertio auctoritate pauli dicentis vnum est corpus vn⁹ spūs. vna fides.vnū baptisma ⁊c. postea cō parat eam soli.arbori.fonti vltimo dicit q̄ si quis non tenuerit hāc vnitatem fructū nō poterit facere sed arescet sicut ramus precisus ab arboꝛe.
r Quia tu es.ꝫ. distin.l. fideliꝰ.
s Petram.i.super tue fidei.soliditatem.
t Super vnū.q̄ vbi pluritas ibi discordia de pe.dis. ij. quando adam.
u Pari.ꝫ.d.xxi.I nouo.ꝫ. ij.q.vij.puto.ꝫ.puto verū eē q̄ pares fuerī i ordie ⁊ dignitate ꝓsecratiōis. secus in administrationis plenitudine que satis differt ab alijs.qđ liquet ex illo.c.xxv.di. plectis.⁊.d.lxxx.in illis.
x Una est.j.ō cō.d.iiij.aliud.i.vnica est.
y Matris sue.i.ecclesie cuius mater ⁊ genitrix ⁊ pr̄ genitor est de⁹.vel dic matris. f.ecclesie triumphantis.
z Unū corpus.i.vna ecclesia cōpositione mēbroꝛ.
a Et vnus.i.vniti voluntate.vel vn⁹.f.sanctus ē I nobis.quoꝛ corp⁹ efficimur.
b Spes.i.vna res separata ad quam sumus vocati.
c Un⁹.i.vna essētia.⁊ vn⁹ i.cōsimilis vel denuo.
d Unū baptisma.a quocunqꝫ detur vel equiualēs. i.q.i.q̄ hāc regulā.vel vnus i.creatoꝛ omnium.
e Presidemus.⁊ ita in toto sunt ptes eius sicut dicit lex ff.de reg.iur.in toto ⁊ pars continetur.
f Epatū.i. ordinē epales.
g Insolidū.nō.q̄ singula iura a quolibet insolidum tenētur.vt.ff.de ver.ob.l.ij. ⁊.ff.de serui.l.vie.vñ idē ius residet apud quēlibet cū reuera qlibet hꝫ separatum ⁊ spāle ius.ff.quēadmodum ser.amit.aquam.
b Unitas.j.e.q.scisma.
i Fructus.ꝫ.xxiij.q.vij. quēadmodum.
k Per totū.ꝫ.di.xxj. quā uis.ꝫ.vij.q.j. nouatianus. ioannes.
l Lienul ē.Casus. In prima parte dicitur q̄ non potest deū habere patrem qui ecclesie nō tenet vnitatem. In scōa parte ꝓbat ecclesiam esse vnam auctoritate dñi dicētis.si duo ex vobis conueniunt ⁊c.
m Ubicūqꝫ.ꝫ.xx.di.c. vlt. ꝫ.i.q.i.cum scriptura.
n Nō multitudi.j.ō ꝓse. di.v. vnde mediocriter. ver. quapropter melioꝛ.⁊.j.e.q. c.odi.⁊ ꝓieci.⁊ in auctē. de

translata⁹ est:cui adminiculāte gratia diuina hodierna presidem⁹ die. si vero vestra anthiochena q̄ olim⁹ prima erat.romāe cessit sedi⁹ nulla est que eius non sit subiecta ditioni: nec ab eius dispositione vos deuiare oportet⁹.ad quam cūcta maiora ecclesiastica negocia diuina disponente gratia iussa sunt referri.vt ab ea regulariter disponantur :a qua sumpsere principia. Itē leo papa dioscoro epō alexādrino.

Alexandrine ecclesie a romana dissentire non licet.

Cum beatissimus petrus apostol⁹ a dño accepit principatū ⁊ romana ecclesia in eius permaneat institutis:nefas est credere q̄ sanctus epūs discipulus illius marcus qui alexandrinā⁹ primus ecclesiam gubernauit:alijs regulis ⁊ traditionibus sua decreta firmauerit:cū sine dubio de eodē fonte gratie vn⁹ spiritus ⁊ discipuli fuerit ⁊ magistri: nec aliud ordinatus tradere potuit q̄z qđ ab ordinatoꝛe suscepit. Item gregorius papa.

Professione sue fidei aurē erroris romana abscindit ecclesia.

Si petrus⁹ volēs⁹ peccassit aurē docuit q̄ aurem in spem habere nō deberēt⁹:quā in monasterio nō habebāt:ſz bonus dominus ⁊ ipsi refundit auditū ſm ꝓphetica dicta demonstrans ⁊ ip sos⁹ si conuertant⁹ posse sanari:qui in passiōe christi vulnerati sūt:eo q̄⁹ oē peccatū in ministerio fidei abluat⁹. tollit ergo petrus aurem:quare petr⁹ q̄ ipse est q̄ accepit claues regni celorum.ille enī cōdēnat⁹ qui ⁊ absoluit qñ ligandi atqꝫ soluendi idem adeptus est potestatē⁹ tollit aūt aurez male audiētis:tollit aūt gladio spirituali aurē interiorē male intelligētis.caueamus ne cui tollatur auricula dñi legitur passio dñi.si aūt ad diuinitatē⁹ eius referim⁹ infirmitatē corporee passiōis:exciditur auricula:⁊ exciditur⁹ a petro qui nō passus est christum ꝓphetaꝫ⁹ estimari sed dei filiū docuit fideli confessiōe⁹ signari. Item ciprianus papa.

Extra vnitate m sancte ecclesie spiritus sanctus non accipitur

Loquitur⁹ dñs⁹ ad petrum:ego dico tibi:q̄ tu es⁹ petrus:⁊ super hāc petrā⁹ edificabo ecclesiam meam.super vnū⁹ edificat ecclesiā ⁊ quāuis apostolis oib⁹ post resurrectionē suā parem potestatē tribuat:⁊ dicat sicut misit me p̄:⁊ ego mitto vos accipite spiritū sanctuꝫ. tamen vt vnitatē manifestaret:vnitatis eiusdem originē ab vno incipientez auctoritate sua disposuit.hoc vtiqꝫ erāt ceteri apostoli qđ petr⁹ fuit pari⁹ consortio prediti ⁊ honoris ⁊ potestatis.sed exordiū ab vnitate proficiscitur:vt ecclesia christi vna monstretur.quam vnam ecclesiaz in cantico quoqꝫ canticoꝛum spiritus sanctus ex persona christi domini designauerat dicens.vna est ⁹ columba mea perfecta mea:⁊ vna est matris sue⁹ electa genitricis sue hāc ecclesie vnitatem ⁊ beatus paulus apostolus docet.⁊ sacramentū vnitatis offendit dicens: vnum corp⁹ ⁊ vnus spiritus⁹ ⁊ vna spes⁹ vocationis nostre. vnus⁹ dominus vna fides vnum baptisma⁹ vnus deus. quam vnitatez tenere firmiter ⁊ vēdicare debemus.maxime nos episcopi qui in ecclesia dei ꝓsidemus⁹ vt episcopatum⁹ quoqꝫ ipsum vnū atqꝫ indiuisum probem⁹.nemo fraternitatem fallat:nemo fidei veritatem perfida preuaricatione corrūpat.episcopatus vnus est:cuius singularis insolidum⁹ pars tenetur:⁊ ecclesia vna est que in multitudine latius in cremento fecunditatis extenditur.quomodo multi radij sūt sed vnū lumen:⁊ rami arboris multi sunt sed robur vnum radice tenaci fundatum.⁊ qūo de fonte vno rivi plurimi defluunt ⁊ numerositas licet diffusa videatur exundātis copie largitate vnitas⁹ tamē seruatur integra in origine.anelle radium solis a corpoꝛe:diuisionem vnitas nō capit.ab arboꝛe frange ramum: fructus⁹ germinare nō poterit.a fonte precinde riuum:precisus arescit:sic ⁊ ecclesia domini luce perfusa per totum⁹ orbem radios suos porrigit vnum tamen est quod vbiqꝫ diffūditur:nec vnitas corporis separat⁹ ramos suos per vniuersum orbem copia vbertatis ostendit:perfluentes largitur riuos:ramos latius expandit vnuꝫ tamē caput est:⁊ vna origo mater copiose fecūditatis adulterari non potest sponsa christi:i⁹ corrupta est⁹ pudica.vnam domū nouit.vnius cubi culi sanctitatem i casto pudoꝛe custodit. Idem.

Non habet deum patrem vniuersalis ecclesie relinquens vnitatem.

Lienus est⁹ propbanus est hostis est.habere non potest deū patrem:qui vniuersalis ecclesie nō tenet vnitatem. Idez dominus cū discipulis suis ait:vt vnanimitatez suaderet ⁊ pacem.dico iquit vobis quia si duo ex vobis conuenerint i terra:de omni re quecunqꝫ petieritis in nomine meo contingent vobis a patre meo qui in celis est:vbi cunqꝫ⁹ enim fuerit duo aut tres collecti in nomine meo ego cum bis sum.ostendit non multitudini⁹ sed vnanimitate deprecantiū plurimū

referē.§.pro eadem'col.vj.

a ℂ Ex vobis.i.conueniamus inter nos.i.conueniamus nobis inuicē.q; turpis est pars toti suo nō ꝓgruens.viij.di.que contra.ꝛ est ar.ab ordine verb oꝛ q; semper primo notato dabitur.vt.ff.de vsufru.l.quotiēs.ff.de leg.ij.cū pater.§.pe.ar.ꝓtra.C.de testa.prepositi.ff.de sol.nō enim ordo.

b ℂ Omnibus.casus dicit hieron'y.q; quidaz dicuntur ita esse in ecclesia q; etiā sunt ipsa ecclesia que est vnica colūba q̄ sine macula ꝛ ruga appellat.de qua dictū intelligit oēs dilexi decorē dom⁹ tue ꝛc.q̄ ecclesiā sigs ꝓtēpserit.nec se correxerit sit tibi tāquā ethnicus ꝛ publicanus.ij.q.i.si peccauerit.

c ℂ Ut etiā ipsi.ꝛ.s.di.xxj.q̄ uis.idem dicit.j.de pen.di.iiij.in domo.

d ℂ Supra petrā.petra aūt xp̄s de cō.di.ij.renera.

e ℂ Ruga.duplicitas.

f ℂ Macula.mortalitas peccati.

g ℂ Signatus.hoc etiā legitur de btā virgine.q; spiritualis sensus indignis abscondit ꝛ secretiora fidei ꝛc. xliij.di.in mādatis iō etiam dicit signat⁹ q; hereticus in de nō bibit.nā est ꝓpri⁹ fōs cui nō cōicat alienus.de pe.di.i.cuz ergo.

b ℂ Puteus.pute⁹ dr̄ propter occulta mysteria que solis sanctis p reuelationē spiritus sancti aperta sunt.io.

f ℂ Ethnicus.ar.q; contumax hereticus est iudicandus.lxxxj.di.c.si qui.

k Non afferamus.pone casum p illud.xxxvij.di.relatū.nā sunt qdā q; subtilitate sua dicūtur ꝛ volūt aliter interpretari diuinas scripturas q̄ debeāt.ꝛ ita errāt ꝛ in scisma incidūt.qō peccatum q̄ graue sit ostendit ex genere pene.q; grauius fuit punitū delictū q̄ libri eruptio vel idolatria.

l ℂ Stateras.i.sentētias in quas.ar.e.de em.ꝛ ven.vt mensure.alias locū hz vena l.cor.ō fal.ff.de extraor.cog. annonā.ar.ff.de dolo.arbitrio.§.de eo qui sciens.

m ℂ Et scisma.hz videk.cō tra.vij.q.i.deniq;.q; ibi dr̄ q; scisma nō fecerūt supplet tñ q̄tū alij de qb⁹ dicit ibi vel fac vim in eo q; dicit tentatū.nā aliud est tētare aliō facere.sicut dicitur de dño. ꝛ cū gustasset noluit bibere.

n ℂ Sceleratius.nā dicit.l. q; maiora delicta maioribus penis minora minoribus sunt puniēda.ꝛ in delicto equali propin quas esse penas.in auct.vt fratrum filij.col.ix.ꝛ videtur sm hoc q; maius sit peccatū scisma q̄ hereſis.hz ꝓtra.j.xxxij.q.vij.q; in oib⁹ hz dic q; omne scisma hz hereſis annexā.maxime ex quo pseuerat.vñ nō est dr̄ia nisi quo ad principiū.vt ar.j.q.iij.inter scisma.ꝛ ita nō est cōtra.vel dic q; hz hereſis sit maius crimē in sui natura q̄ scisma.magis tñ peccauerūt scismatici q̄ illi heretici q; idolū adorauerūt cū illi ꝓmptiores essent ad hoc q; egypto ꝓsueuerūt videre idola adorari ab egyptijs.hz chore datā ꝛ abiron nō peccauerūt ex aliqua ibecilitate vel ꝓsuetudine sed tñ ex cōumacia vel scienter.ꝛ sm hūc intellectū sceleratius erit aduersus illū. Nā q; to maior est cōtēptus tanto maius scel⁹ cōmittitur.xl. dis.c.homo christianus.

tribui.si duo inquit ex vobis[a] conuenerint in terra ꝛc.vnanimitatem prius posuit.concordiam pacis ante premisit vt conueniat nobis ꝛ fideliter.ꝛ firmiter docuit.quomodo autem potest ipse cum aliquo conuenire qui cum corpore ipsius ecclesie ꝛ cum vniuersa fraternitate non conuenit:quomodo autem possunt duo vel tres in nomie christi colligi quos constat a christo ꝛ eius euangelio separari. Item hieronymus.

Ligandi ꝛ soluendi non habet potestatem qui vnitatem ecclesie catholice non tenet.

Omnibus[a] consideratis puto me non temere dicere alios ita esse in domo dei: vt etiam ipsi[a] sint domus eadem dei que dicitur edificari supra petram[a] que vnica columba appellatur que spōsa pulchra sine ruga[a] ꝛ macula[a] ꝛ ortus cōclusus fons signatus[a] ꝛ pute⁹[a] aque viue ꝛ paradisus cum fructu pomorum.que domus etiam claues accepit ac potestatem soluendi ꝛ ligādi.hanc domum si quis corrigentē corripientemq; contempserit:sit tibi inquit sicut ethnicus[a] ꝛ publicanus. de hac domo dicitur: domie dilexi decorem domus tue ꝛ locuz h.g.t.ꝛ qui habitare facit vnanimes in domo:ꝛ letatus suz in his que d.s.m.i.d.d.ibimus.Et beati q; habitant in domo tua domine in.s.s.l. te. Idem hiero.

Varia crimina nariis sunt penis afficienda.

Non afferamus[a] stateras[a] dolosas: non appendamus quod volumus ꝓ arbitrio nostro dicētes:hoc graue est:hoc leue est: sed afferamus diuinam stateram de scripturis sacris tanquam de thesauris dominicis:ꝛ in illa quod sit grauius appendam⁹ tempore quo dominus priora delicta recentibus penarum exemplis cauenda monstrauit: ꝛ idolum fabricatum atq; adoratum est:ꝛ ꝓpheticus liber. ira regis contemptoris incensus ꝛ scisma[m] tentatuz ꝛ idolatria gladio punita est:exustio libri bellica sede ꝛ peregrina captiuitate scisma biatu terre sepultis auctoribus viuis ꝛ ceteris celesti igne consumptis. qs iam dubitauerit hoc esse sceleratiꝰ[m] commissum:quod est grauius vindicatum. Item gregorius in moralibus.

Et sola ecclesia sacrificium dominus accepit.

Quia ex sola[a] ecclesia catholica veritas conspicitur. apud se esse locum dominus prohibet ō quo videatur.in petra moyses ponitur vt dei faciem contempletur: quia nisi quis fidei soliditatem tenuerit diuinam presentiā non agnoscit de qua soliditate dominus dicit super.h.p.e.e.m.sola quippe est p quam sacrificium dominus accipi at libenter sola que ꝓ errantibus intercedat fiducialiter. vnde etiam de agni hostia dominus precepit dicens. In vna domo comedetis ne qz efferetis de carnibus eius extra fores.in vna namq; domo comeditur.quia i vna catholica ecclesia vera hostia redemptoris imolatur de cuius carnibus lex foras effert diuina prohibet:quia sanctum dari[a] carnibus vetat:sola est que intra se positos valida charitatis compage custodit.vnde ꝛ aqua diluuij archam quidem ad sublimiora sustulit:omnes autem quos extra arcbā inuenit extinxit. Item ambro.

Nō exhibet fidem christo:qui corpus eius discerpit.

Huocauit[a] ad se cyprianus episcopum satyrum:nec vllaz putauit[a] veram nisi vere fidei gratiaz per cunctatusq; ex eodem est:vtrū nam de catholicis episcopis esset: hoc est si cum romana ecclesia conueniret.ꝛ forte ad id locorum in scismate regionis illius ecclesia erat lucifer enim se a nostra communione diuiserat:ꝛ quamquam ꝓ fide exulasset: fidei sue reliquisset heredes:non putauit tamen fidem esse in scismate.nam ꝛ si fidem erga deum tenerent[a] tamen erga dei ecclesiam non tenebant:cuius patiebantur velut quosdam artus[a] diuidi ꝛ membra lacerari.etenim cum ꝓpter ecclesiam christus passus sit ꝛ corpus christi sit ecclesia:non videtur ab his exhiberi fides christo a quibus euacuatur passio[a] eius atq; distrahitur. itaq; quāuis gratie fedus teneret[a] ꝛ metueret tanti nominis debitor nauigare:tamē eo trāsire maluit vbi tute posset exoluere. iudicabat enim diuine solutionis[a] gratiam in affectu[a] ac fide esse. quā quidem statim vt primum copia ecclesie liberior fuit implere non distulit dei gratiā:[a] ꝛ accepit[a] desiderata ꝛ seruabit acceptam.

Idē beda super ioannis epistolā.

Etiam corpore ab eo recedendus est qui fidem christi non habet.

Omnis qui recedit ꝛ non permanet in doctrina christi hic deum non habet.qui permanet in doctrina christi hic ꝛ filiuz ꝛ patrē[a] habet.si quis venerit ad vos:ꝛ hāc doctrinam afferet:nolite eum recipere in domum:nec aue,[a] ei dixeri/

o ℂ Quia ex sola.cassus ꝓbar multiplici auctoritate q; saluari nō possumus nisi teneam⁹ ecclesie vnitatē.vt.s.i.q.i. extra catholicam.ꝛ.c.si qs igt.s.xcvi.d.c.ij.

p ℂ Quia sanctū dari.j.q.e.scisma.de pe.di.i.nōnulli.io.

q ℂ Huocauit.bredes.i.aliquos instructos reliquisset in fide.

r ℂ Putauit.cypria.

s ℂ Teneret.lucifer ꝛ satyrus hoc aūt nō p dest.vt.vij.q.i.ōniq;.

t ℂ Artus.art⁹ dicūtur epi q; viriliter sustinent ecclesiam.

u ℂ Passio.i.ecclesia p̄ q̄ ipse passus est.

x ℂ Teneret.iure obligationis.nā quilibet prelat⁹ est dñicus debitor.xlix.d. dispensatio.

y ℂ Solutiōis.i.predicatōis.qua audita ꝙuertebant.ꝛ sic soluebant a peccatis.

z ℂ In affectu.nā affect⁹ sine affectu nō soluit dñicū debitorē hz ꝓriū fiat vt.hz de pe.dist.i.§. similiter. ꝛ illud de pe.di.vj.c. i.ibi.nā ex desiderio ꝛc.ꝛ idē ē i obligatōe qua qs tenet bō.si parat⁹ ē soluere.ꝛ nō inuenit cui.nō iputabit ei.C.de viu.accepta.ff.de arbi.cessus.

a ℂ Dei gr̄az.i.libertatez predicandi.

b ℂ Et accepit.idem cyprian⁹ postea.

c Omnis.ꝛ patrē.s.di.xlij.q escamus.

d ℂ Nec aue.xj.q.iij. excommunicatos.

a Communicat.ꝫ.di.xliij.cum hadrianus.
b Joannes.euangelista.
c Exhibuit,nam cepit iesus facere ꝛ docere.ꝫ.xxxvj.di.§.ecce.ar.ff.ō re mi.officium.
d Ingressus.ꝛ ita etiā religiosi possunt intrare balnea.qō intelligo in necessitate.arg. de conse.di.iij.peruenit Sꝫ videtur excusari etiam in hoc casu.xj.q.iij.qñ mltos.ꝛ ita non debemus lauari cū hoibus aliene secte sicut ꝛ dicit canon de muliere.lxxxj.di.non oportet.C.de repu.l.vl.§.vlt.sed nec orare cū eis.Sꝫ nunquid in ecclesia interdicta possumus orare.sic tacite tñ.iij.q.iij.si qs epūs.
d Ingressus.tñ tēpore constantini imperatoris qui erat fautor hereticorum.multi catholici epi missi sunt in exiliū quorꝫ vnus fuit lucifer.Sꝫ mortuo constantino reuocati fuerūt.ꝛ cū lucifer rogaret vt pergeret alexandriaꝫ.vt ibi de statu ecclesie iudicaret misit diaconū suum pro se qui epm quēdā ibi ordinauit.ꝫ hic maiori parti hominum non placuit.qō factū eusebius reuocauit.ꝛ aliū qui olim placuit instituit.lucifer autē dolēs epi scopum ordinatum a suo diacono non esse receptum recessit cuꝫ quibusdaꝫ episcopis alijs.nec voluit aliorum statuta seruare.Et cum cyprianus ō quo hic agitur ī loco conuersaretur.vbi p luciferū scisma erat seminatū.tunc vocauit ad eū quēdam episcopum illius loci noie saryruꝫ inquirens ab eo an esset.de catholicis episcopis.cū autē deprehendisset eū nō esse catholicum nec alios ibi catholicos īueniret.trāstulit se ad alias partes.vt cum oportunitas a domino daretur.ad easdē partes predicaturus reuerteretur.

tis.Qui enim illi dicit aue.cōmunicat illius operibus malis hec eniꝫ ioannes de scismaticis siue hereticis vitandis:que verbis docuit:et factis exhibuit.Narrat eniꝫ de illo auditor eius sanctissimus vir ꝛ martyr fortissimus policarpus smyrneorum antistes:quia tempore quodā cum apud ephesum balneas lauandi gratia fuisset ingressus ꝛ vidisset ibi cherinthum exire:continuo discessit non lotus dicens:fugiamus hic:ne ꝛ balnee ipse nos corrūpāt in quibus cherinthus lauatur inimicus veritatis.Idem etiam policarpus martoni cum aliqñ occurrisset dicenti sibi:agnosce nos:respondit agnosco primogenitum satḥane.

Item hieronym⁹

Prophanus est extra ecclesiā bti petri agnum comedere tentans.

Quoniā vetus oriens inter se populorum furore collisus īdiscissam domini tunicam ꝛ de super textam minutatim per frustra discerpit:ꝛ christi vineaꝫ vulpes exterminant inter contritos lacus q non habent aquam ꝛ difficile vbi fons signatus ꝛ ortus conclusus sit possit intelligi:ideo mihi cathedrā petri ꝛ fidem apostolico ore laudatam censui consulendaꝫ.Inde nūc mee anime postulans cibum vnde olim christi vestimēta suscepi.neqꝫ vero vastitas tanti elementi liquentis ꝛ interiacens latitudo terrarum me a preciose margarite potuit inquisitione prohibere.vbicūqꝫ fuerit corpus illic cōgregabuntur ꝛ aquile.pfligato a sobole mala patrimonio apud vos solos incorrupta a patrum omnino seruat auctoritas:ibi cespite terra secūdo domini seminis puritatem cēteno fructu refert.hic obrupta sulcis frumenta in lolium auenasqꝫ degenerant:Nunc in occidēte sol iusticie oritur.in orientē autem lucifer ille qui ceciderat supra sidera posuit thronum suum.vos estis lux mundi:vos estis sal terre vos vasa aurea ꝛ argentea.Hic testea vasa virga ferrea ꝛ eternum operiuntur incendium.quāquam igitur tui me terreat magnitudo:tamen inuitat humilitas:a sacerdote victima salutem:a pastore presidium ouis flagito.fatiscat inuidia romani culmina.recedat ambitio.Cum successore piscatoris ꝛ discipulo christi loquor:ego nullum preeminm nisi christuꝫ sequens beatitudini tue.i.cathedre sancti petri communionē consocior.super illā petram fundatam ecclesiam scio.quicunqꝫ extra hanc domum agnum comederit,profanus est.siquis in archa noe non fuerit:peribit regnante diluuio.ꝛ qr pro facinoribus meis ad eam solitudinem commigraui:que syriam cōiūcto barbarie fine determinat.nō possum sanctum domini.tot interiacentibus spacijs a sanctimonia tua semper expetere.Ideoqꝫ collegas tuos egyptios martyres ꝛ confessores sequor ꝛ sub onerarijs spuma naucula deliteſco.non nouī vitalem miletum respuo.ignoro paulinum quicunqꝫ non tecum colligit spargit:hoc est qui christi non est antichristi est.Item ambrosius.

Hereticorum consortia catholici sunt fugiēda ꝛ

Que dignior domus apostolico predicationis ingressu cōꝫ sancta romana ecclesia:aut quis perendus magis omnibus videtur quam christus est:qui pedes suis consuenit anare hoc pitibus ꝛ quoscunqꝫ sua receperit.homo pollutis non patiatur habitare vestigijs sꝫ maculosos si in ea receperit licet vite prioris in reliquū tamen mūdare dignatur processus.hic est igitur solus quem nemo debꝫ deserere,nemo mutare cui benedicitur domine ad quez ibimus verba vite eterne habes ꝛ nos credimus.vidimus executorem celestium preceptorū:qui quoniam non mutauit hospitium celestium consortium habitationis emernit.fides ergo in primis ecclesie querēda mādatur:in qua si christus habitator sit baud dubie sit legendum.si vero per fidus populus aut preceptor hereticus deformet habitaculum ecclesie vitanda est hereticorum communio:fugiendum.

Ex hoc patet quod non est ecclesia romana cuius fidem se profitetur tenere.ꝛ ꝫ loco sit remotus.non tñ mente.Nam si quis in ea nō inueniatur peribit.sicut illi qui sunt inuenti extra archam diluuii.

e Quoniaꝫ vetus Casus.hieronymus.dicit in ecclesia orientali hereses ꝛ scismata pullulare.quod non est in ecclesia romana.cuius fidem se profitetur tenere.ꝛ ꝫ loco sit remotus.non tñ mente.Nam si quis in ea nō inueniatur peribit.sicut illi qui sunt inuenti extra archam diluuii.

f Oriens.i.orientalis ecclesia,faciens opera veteris hois.vel dicitur diabol⁹ vet⁹ oriēs respectu xpi de quo legit.visitauit nos oriēs ex alto.
g Indiscissam.ꝫ.xxvj.q.vij.sicut deinde.
h Tunicam.i.ecclesiam.vel tunicā desuper cōtertam.s.charitate que sub vno cortice multa genera.i.fideles continet.vt.xliij.di.sit rector.
i Contritos.idest hereticos humiliatos eternaliter conterendos vt doctrinas eorum falsas cōtēnendas.i.contemptibiles.
k Lacus,lacus dicitur qr non habet aquas intelligentie.
l Signatus.in ecclesia dei.vt.ꝫ.e.omnibus.
m Cibum.de quo cibo ꝛ que sti habemus.ꝫ.viij.q.j.audaciter.
n Vestimenta.cū fuit baptizatus.j.de con.di.iiij.post baptismū.vel fuit monachus.
o Margarite.s.sacra ecclesie,ro.vel fidei.xi.q.iij.nolite.
p Et aquile.i.alie ecclesie fideles que alte volant.ex.de renun.litteras.ꝫ.p xi.q.iiij.cū i lege.
q Profligato.i. dissipato. Simtier accipitur ,pfligari.C.de fidecom.sancimus C.de of.rec.prouin.qui ordinariā vbi proconsumere ponitur vt hic.
r Patrimonio,i.fide vel patrum doctrina.
s Secundo.i.dogmata hereticorum.
t Lolium.i. hereses.
u Auenasqꝫ.i.scismata.
x Degenerant.i.degenerando producunt.ꝫ.di.lv. nasci de adulterio.
y Posuit.s.hereticos prelatos.
z Operiūtur.i.coopiūtur.
a Tui o papa.
b Victima.i. victimād⁹ a te puniēd⁹ si peccanero.
c Fatiscat.i.cesset vel deficiat.
d Inuidia.i. extollentia. vnde inuidia sepe nascitur. vnde cū duo tractarēt de electione,ꝛ vnus allegaret nobilitarē alterius alius et aduerso respondi.piscatoris petro fabri filio successorē quetimus nō augusto notabilitatis fastū.fastus litem parat.armat lis odium. capitūtur hec tria mortis iter.
e Pro facinoribus. purgandis p misericordiā dñi vel fidei eucharistiam.
f Et sub onerarijs.i.magnis nauib⁹.nam quedam sunt onerarie.quedā epha-ce.i.boies ferentes.vt.ff.de exer.l.i.§.ix si ꝛ ab alio mutuatis.ꝛ.§.nauem.
g Antixpi.ꝛ q ñ ē mecū ꝫme ē ꝛgeñqꝫ a fide catholica discrepat et contrarius est. C.de iudi.celicolarum.arg. ff.de fideco.l.ſi ei.
b Que.domus.Casus Due sūt ecclesie.vna catholica que non patitur pollutos habitare in se cuꝫ habeat xpm habitatorem. quez nemo debet deserere. sicut nec petrus. Imo ibi ē predicandus ꝛ habitaculuꝫ eligendū.Alia est hereticorꝫ qua vera non est.hec semp vitanda est.ne aliditate eius polluamur.deserendus est ergo hereticus post admonitionez.
i Ingressu.,ppter quaꝫ vel ad quam fit ingressus.

apostolica predicatione.

k Qui pedes.idest operationes.prauas.
l Vestigijs.idest operibus.
m In reliquū.idest decetero.ꝛ ita exaudi.i.q.vij.quotiens.
n Benedicitur.a petro.vt de con.di.ij.forte dicas.Cum enim christus diceret.nisi quis manducauerit carnem meam ꝛ biberit sanguinem meuꝫ nō habebit.vitam.vij.prima quidem.petro dicente domino,ad quem ibimus. verba vite eterne habes.
o Hospitium.ar.contra illos qui sepe mutant hospitiuꝫ.
p In qua.s.ecclesia.ſi.i.qr legendum.i.eligendum est ibi esse.vel in qua ecclesia eligendum ibi esse habitaculum si christus ibi sit.si affirmatiue intelligi

tur.i.qz reuera ibi christus habitat haud dubie.i.non ꝛ vere non dubie sit.qz dubius in fide est hereticus.ex de hereti.c.i.

a Pedū.i.de affectibus nostris.

b Puluis.i.doctrine hereticorum.

c Ne fatiscentibus.i. fissum facientibus vel deficientibus'.

d Siccitatibus.i.qz hereticī facti sūt.vt.i.q.i.sicut eunuchus.

e Humi.alta puella restardat.aliena pedes.

f Infirmitates.s.ij.q.vij. §.de bis.s. di. rlv. recedite lxxxvj.non satis.s.xiiij.q.v. scriptum.

g Deuita.ꝛ ita ei nō pandas sniam.fidet nostre.ar.xj. q.iij.nolite.xxiij.q.iiij.quidā nō autem quo ad correctionem ar.i.q.vij. cōueniētib⁹ sbi quotidie intellige tam post primā ꝙ post secundaz ꝛ hoc de iam dānatis.qd tñ super hoc tenendū sit, notaui.s.pr.q.v.nō vos Si aūt quis errat in fide nō statim est hereticus.dūmodo paratus sit corrigi vt.s.e.hec ē si aūt non vult corrigi vsqz ad annum ammodo est habendus ꝙ hereticō.vt ex de here.excommunicamus.

b Quicunqz.absolui.j. de pe.di.i.verbum.

i Ingredi.cum iste clauef habeat. vt.s.xx.di.§.i.io.

k Odi festinitates.oues non tenentes vnitatē ecclesie.

l Respuam.. bucusqz sūt verba prophete.

m Sz suas.ar.s. scholares qui vadunt ad ecclesiam vt videant dominas.qz sbi potius attendunt cām suam ꝙ dei.

n Similitudine.ꝛ est figura antropospatos. naz attribuitur deo qō est hōis.scilicet claudere nares.nō enim deus hz mēbra distincta.sicut dicunt quidā heretici.j. q.iij.qdā.ver.antropomorfite.ꝛ est ar.hic ꝙ si clericus agit contra laicum debet loqui vulgariter.

o Holocausta.s.q.i.illi offerunt.

p Non ea.vt remuneret eterno ꝑmio.s.xiiij.q.i. scriptum.j.de pe. di.v. cōsideret.s.e.q.i.alienus.j.de cō. di.v.nō mediocriter.s.xiiij. q.vlt.c.vl.

q Unde ꝛ vidua.de qua habes de pe.d.v.c.i.

r Duo minuta.affectum dantis pensat censura tonātis.vnde illud. Jupiter vt centūtaurorū sanguine fuso.Sic capitur minimi thuris amore deus.io.

s Ubi sana.j.xxviij.d. i.§.ex his.s.di.xliij. in mandatis.s.sed dicit ibi deesse fidei.non ꝙ sit fidelis sz quo ad pfectionem.

t Justus.i.iusticia efficit vt sit dignus vita eterna. Naz vbi rēs non est fundamentum nē.vt.i.q.i.cuz paulus. oēs enim virtutes patiūtur detrimentum ab vno vicio da synagoga.censetur exentiendus pedū⁹ puluis⁹ ne fatiscentibus⁹ perfidie sterilis siccitatibus⁹ tanquā bumi⁹ aride arenoseqz mentis tue vestigiū polluatur. Nam sicut corporeas infirmitates⁹ populi fidelis tu scipere in se debet euangelij predicator:iuxta qō scriptū est:quis infirmatur.ꝛ ego non ifirmor.ita si qua est ecclesia que fidem respuat: nec apostolice predicationis fundamētū possideat:ne quā labē pfidie possit aspergere deserenda est qō apostolus quoqz euidenter asseruit dicens:hereticū hominē primā.s.correctionē deuita⁹. Item beda super matheum.

Nec peccatis solui nec celeste regnū ingredi ab vnitate diuisus ecclesie potest.

Quicunqz ab vnitate fidei vel societatis petri apostoli quolibet modo semetipsos segregauerint:tales nec vinculis peccatorūz absolui⁹ nec ianuam possunt regni celestis ingredi⁹.'

Item biero.in amos ꝓphetam.

Non suscipiuntur sacrificia quorū fides reprobatur ꝛ vita.

Odi ꝛ proieci festinitates⁹ vr as ꝛ nō capiā odorem cetuū vestrorum:ꝙ si obtuleritis mihi holocaustomata:ꝛ munera vestra non accipiā:ꝛ vota pinguiū vestorūz respuam'.odit aūt deus ꝛ non solum odit:sz proiecit festinitates eorum q nō celebrant festinitates⁹ dei sz suas⁹⁹ ꝛ post panca odisse aūt ꝛ nō odorari ꝛ proiicere humana loquitur similitudine⁹: vt nos affectuz dei nostris sermonibus agnoscamus.ꝛ si holocausta⁹ obtulerint: vt videantur ieiunare:dare elemosynas: pudicitiam polliceri:que holocausta sunt vera:non ea⁹ suscipit dominus Nam nō sacrificiorum magni tūdinem sed offerentiū merita causasqz diiudicat.vñ ꝛ vidua⁹ que in corbonā duo minuta⁹ miserat.omnibus a saluatore prefertur quia domin⁹ nō ea que offeruntur sed voluntatem respicit offerentium.

Item augustinus.

Ubi charitas non ē:ibi fides vel iusticia locum non habet.

Ubi sana⁹ fides non est: nō potest esse iusticia:quia iustus⁹ ex fide viuit:ne qz scismatici aliqd sibi ex ista mercede, promittāt:qz similiter vbi charitas⁹ nō est:non potest eē iusticia dilectio eni ꝓximi maluz nō operatur:quā si heretici haberēt non dilaniarent corpus christi qō est ecclesia.

Item innocentius papa.

A fide recedens spiritus perfectionem amittit.

vt de pe.di.v.c.i.vt in hoc casu.io.

u Heretici.perfectionē.i.sanctitatem.vt.j.q.i.eos qui. vel iusticiaz i.q.i.dominus declarauit.

x Odicimus.pone casum per illa duo.vij.q.i.factus est nouatianus. Nā cū cornelius canonice esset electus in papam. nouatianus a scismaticis volebat eligi.cōtra quē dicit cyprianus eum nō posse habere aliquā in ecclesia ptātē cum sit scismaticus cuz ecclesia vna sit et apud duos esse non possit.probat postea exēplo chore ꝛ dathā ꝛ abiron ꝙ nō soluz tantū scismatici sz etiam auctores eorū puniuntur. Ultimo dicit eos remissionē ꝙ nō hñt dare ñ posse.

Heretici cū a fide catholica destiterint:perfectionem⁹ spiritus quā acceperant amiserunt.

Item cyprian⁹ magno filio salutez.

Sacrificij potestate penitus carent heretici.

Odicimus⁹ oēs omnino hereticos ꝛ scismaticos nihil hēre⁹ potestatis ꝛ iuris propter quod⁹ nouatianus nec debet nec potest excipi:quo minus ipse quoqz extra ecclesiam consistens ꝛ contra pacem ac dilectionem christi faciens inter aduersarios ꝛ antichristos computetur. ꝛ paulo post. Ecclesia vna est que vna ꝛ intus esse ꝛ foris esse ñ potest.si enim apud nouatianum ē apud cornelū nō fuit⁹ si vero apud cornelium fuit:qui fabiano ēpo legitima ordinatione successit:ꝛ quem post sacerdotij honorez martyrio quoqz dñs glorificauit: nouatian⁹ in ecclesia non est:nec episcopus cōputari pōt:vt q euāgelica ꝛ apostolica traditione contempta nemini succedens a seipso ortus⁹ est.habere nāqz aut tenere ecclesiam nullo modo potest: qui ordinatus in ecclesia non est:ꝛ paulo post. Dō vero eundē quē ꝛ nos deū patrem cū dez filium xp̄m eundem spūm sanctuz nos se dicuntur:nec adiuuare⁹ potest tales.ꝛ infra.inuenimus in tali facinore nō solum duces ꝛ auctores sed etiam participes penis destinari:nisi a cōione maiorum se separauerint⁹ precipiente domino ꝙ moysen ꝛ dicentem:separamini a tabernaculis hominum istorūz durissimorum:ꝛ nolite tangere de omnibus que sunt eorum:ne simul peatis in peccatis eorum.ꝛ quod comminatus per moysen dñs fuerat ipleuit: vt quisqz qui se a chore dathan ꝛ abyron nō separasset penas statim pro impia cōmunione ꝙ solueret.quo exemplo ostenditur ꝛ ꝙbatur obnoxios oēs culpe ꝛ pene futuros qui se scismaticis cōtra prepositos ꝛ sacerdotes irreligiosa temeritate miscuerit. sicut etiam per oseē prophetam spiritus sanctus testatur ꝛ dicit:sacrificia eorum tanquam panis luctus ꝛ omnes q mā ducant ea contaminabuntur docēs ꝛ ostendēs omnes oino cuz auctoribus suis supplicio⁹ coniugij q fuerunt eorum peccatis contaminati: que ergo apud eos merita⁹ esse circa deum possunt.quibus supplicia⁹ diuinitus irrogantur.ꝛ infra.si autē foris cuncti scismatici ꝛ heretici nō habent spiritum sanctū:ꝛ ideo apō nos eis manui imponitur: vt hic accipiatur quod illic non est nec dari potest manifestum est nec remissionem peccatorum per eos dari pos

y Nibil habere. ar.ex de scismaticis. c.i.xij.q.ij. alienationes.si tamē est occultus. toleratur quod facit.vt.s.nō. in pri. quia omnis scismatic⁹ ē hēticus nisi i sūmo pōtifice vt ibi dixi.

z Propter qō.ar. ab vniuersali ad singulares res.ix.q.iij. cū scim⁹.qñqz ad infinita .i.q.iij. saluator. qñqz a ꝑ ad vltimuz xxviij.q.i.idolatria.

a Non fuit.si enim iudicatur res eē mea per consequēs iudicatur nō esse tua.vt. ff.de procu.pōponi⁹ §.ij.ꝛ.ff. de excep.rei iudi.si inter.itē ē hic ar.ꝙ duo episcopi ñ pñt esse in vno epatu insolidū vt queri solet.vij.q.i.nō autem.

b Ab seipso ortus.ꝛ iō in seipsuz cadere dēbet.ꝛ ita nemo potest seipsum eligere.vt.i. q.vj.sicut is.extra de iure pa. per vestras. nec pretor se dare tutorē pōt.ff.ō tu.ꝛ cu. pretor.arg. ꝫ.ff.de ꝫ ben.em.fistulas.§.i.

c adiuuare.nam q totā legē custodit offendit aūt in vno factus est oium reus. vt.j.de pe.di.iij.§.itez opponitur.si enim i qt.s. vij.q.i. deniqz.

d Separauerint. s.i.q.i.si qs inquit.

e Supplicio.equa i.l qz facto cōsenserūt vt.i.q.iij.qui aliorum

f Berita.intellige eterna.nā ꝛ tēporalia pñt.xi j.q.ij.si qlibet.

g Supplicia. nam in pena nō potest eē premium.ar.xxvj.q.i. legi.ꝛ.ff.de nego.ge. siue hereditaria.ꝛ.ff. ex qui.cau.ma.l. sciui.ꝛ.ff. de interdic.ꝛ releg.l. legatorum.

b Cuncti.s.xi.q.

fij,nihil.

a ¶ Vi ꝓtra.C.que res ven.non.pos.l. vl.

b ¶ Priuati.hic habes q̄ dicuntur priuati illi qui non sunt p̄ diti aliqua dignitate.

c ¶ Nobiles.j.xxvi.q.v.Idoloꝝ.ꝫ.s.xli.di.non cogantur.s.xij.q.ij.ꝫ rebus.s.xxij.q.ij.fraternitas.ff. de iniusvo.l.vltima.

d ¶ Proscriptionē. s.xxiij.q.v.de liguribus.

e ¶ Ignobiles. forte dicuntur q vile exercent officiū.C.de ince.nup.humilem.de penis istis habemus C.ō sum.tri.l.iij.C. de peni. capitalium §.vlti.de huiusmōi aūt pena non.q; si est pecuniaria vel spiritualis semper maior imponitur nobili q̄ ignobili.vt.xl.di. bō xp̄ianus.ꝫ.v.q.vi.p̄sbyteri.arg.ꝓtra.i.q.i. q̄q̄.nā ibi minor i pōitur ep̄o q̄ p̄sbytero.sed hoc intellige in diuersis criminibus.s.in negligentia epi ꝫ simonia p̄sbyteri.sed corporalis maior imponitur ignobili vt insti.ō pu.itu. §.item.l.cor.sed arg. ꝓtra.ff. de pen̄s.quedam.vbi dicitur q̄ q̄dam delicta inferūt penā militibus que nō paganis Sed nō facias vim in eo q̄ dicit quedā.q; qō dicit ibi spāle est.alias qō dicit hic regulare est Quidā tn̄ dicunt q̄ sp̄ignobiles grauiori pena puniēdi sunt siue spūali siue corporali siue pecuniaria.ar.xi.q.iij. p̄cipue vnde hoc qō hic dicitur q̄ ignobiles debeant verberari. Itel lige quādo nihil habent.ff.de iniusvo. l.vlt.xiiij. q.vi. si res aliena.ioānes.

f ¶ Videnda. Cāsus ꝓsuetudo erat inter mediolanēsem ꝫ aquilegēsēz archiepos vt se consecrarent adinuicem. Isti cuz essent in scisma vnus consecrauit aliū ꝫ nō obseruata consuetudine antiqua facta fuit consecratio.ꝫ dicit q̄ cū i scismate sunt ꝫ nō i ecclesia potiꝰ execrāt q̄ ꝓsecrāt.

g ¶ Vt ita dicā.im proprietatem locutionis notat.ꝫ est ibi emphasis. xxvij.q.j.nuptis ꝫ dauus est ipsum scelus.

b ¶ Execratus q; non est consecratus ſm consuetudinem.

i ¶ Nomen.s.xij.q.i.clericus.

k ¶ Consecrationis.ar.de pe.di.iij.penitentia.

l ¶ Detractat.i.contradicit vel contemnit.

m ¶ Execratus.hec prepositio ex deformitatem signat sicut ꝫ dicitur de pactus.l.turpiter pactus.ff. de calū.l.ꝫ generaliter.

n ¶ Videamus.interpositio est hic vsqz ad illud.j.etenī ꝛc.

o ¶ Consuetudinē.ar.in rebus perperā gestis bonū esse ordinē solitū obseruari.vt.xxxij.q.vij.nō solū.ꝫ.c.adulterij.ar.p priculari ꝓsuetudie

p ¶ Difficultatem.s.di.lxiij. cū longe.s.xciij.di.iusta.io.

se quos constat spiritum sanctuz nō habere. Item liberius papa.

Propriō spolient honore qui contra pacem ecclesie nituntur.

Qui contra[a] ecclesie pacē sunt si dignitatem aut cingulum militie habent nudentur eis.si aūt priuati[b] si quidē nobiles[c] sunt:suaz substantiaz proscriptionē[d] patiantur.si aūt ignobiles[e] non solum in corpore verberentur sed exilio perpetuo castigentur. Item.pel. papa.

Nec cōsecrat nec cōsecratur in scismate constitutus episcopus.

Videnda[f] vt ita dicā[g] rapina i diuisione est non consecratus sed execratus[h] episcopus.si enim ipsum nomen[i] consecratiōis[k] rationabili ac viuaci intellectu discutimus is qui cū vniuersali detractat[l] consecrari ecclesia.cōsecratur dici vel eē nulla ratione poterit.consecrare.n. est simul sacrare:sed ab ecclesie viscerib⁹ diuisus ꝫ ab apostolicis sedibus separat⁹ execrat ipse potiꝰ ꝫ nō consecrat. Jure ergo execrat⁹[m] tantum nō consecrat⁹ poterit dici quē simul sacrare in vnitate ꝓiūctis mēbris nō agnoscit ecclesia. Videam⁹[n] tñ vtrū vel ipsaz consuetudinē[o] partiū in sua ordinatione cōseruauerit. nēpe hic mos ātiquus fuit. vt qz ꝓ longinquitate vel difficultatē[p] itineris ab apostolico[q] oneroſuz illis fuerat ordinari.ipsi se inuicē mediolanēnsis[r] ꝫ aquilegensis ordinare episcopi debuissent:ita tamen vt in ea ciuitate in qua[s] erat ordinandus episcopus:alterius ciuitatis pōtifex occurrere debuisset vt ordinandi electō a p̄ti ordinatore ex cōsensu vniuersalis[t] cui preficiendus erat ecclesie melius[u] ac facili⁹ potuisset agnoscī ꝫ sua qui ad episcopatum ꝓuehēdus erat:nec tñ ordinatori suo subdendus fuerat: vt ordinaretur ecclesie.etenīz cū sicut dicimus ecclesia vna sit cui in cāticis cāticorum dicitur. vna ē colūba mea:nullā aliā esse constat nisi que i apostolica[v] radice est fundata:a quibus ipsam fidē vniuerso orbe ꝓpagatā esse non potest dubitari.quod vt nobis liquet notissimū[w] omnino sit beati tamē augustini testimonio comprobamus audite quid i quodā opere suo preclarissim⁹ doctor dicat ecclesie. ait enī q; si nullo modo recte dici pōt ecclesia i qua scisma ē:restat vt qñ ecclesia nulla esse non possit: ea sit quam in sedis apostolice per successiones[x] episcoporum radice constitutā hominū nullorum malorū malicia[y] etiam si nota excludi nō possit sed ꝓ tēporis ratione tolerāda iudicetur vllo mō valeat extinguere.

Jdez. Unitati non communicat scismaticis consentiens.

Scisma[z] si quidē ipsum qō greceum nomē est scissurā sonat ꝫ in vnitate scissura esse non potest[a] ñ ergo vnitati communicat q scismaticis cōmunicat:partes sibi fecerūt ꝫ ab eo quod vnum est vt apostoli inde[b] iam verbis loquar. semetipsos segregantes spiritū nō habent.q bus omnib⁹ illud efficitur:vt qz in vnitate vnū nō sunt. vt qz in parte esse voluerūt:vt quia spiritum nō habent:corporis christi sacrificium bēre non possunt[c]:nō autem[d] nobis nunc illa questio est: vtrum tolerare malos sed vtrum debeamus scismaticis sociari[e].sed etiam illi licet i sensu suo abundantes inter materna tamen viscera positi quererent veritatem a nobis repellendi non erant:donec apud eos ratione duce rei. veritas claruisset:sed quia se ab vniuersali ecclesia diuiserunt:sicut beatus augustin⁹ ait.ois catholicus securus eā partem detestatur[f] cui ecclesiam vniuersalem apostolicis sedibus roboratam nō cōmunicare cognoscit.nec enim leuigat[g] crimen eorum:magis vero auget[h] q; eos diu restitisse[i] dixistis:ne apostolicis sedibus cōmunicantes i sua cōmunione reciperent[k]. Jn hoc.n. dum ꝫ illi[l] culpandi sunt qui cōmunicare talibus voluerūt multo magis[m] tamen illi execrandi sunt q nō solum in sacerdotibus communionem apostolicarum sedium:veruz etiam in ipsis laicis[n] spreuerunt.sed nec illud[o] eis prodest q; eos i eisdez

q ¶ Apostolico.ar.q̄ metropolitani ab ap̄lico sunt ordinandi.ſz ꝓtra.lj.di. q.i aliquo.ꝫ.lxvi.di.c.i.ex de cē.or.si archieps.ego dico de iure cōi a suis suffraganeis eū debere consecrari.sed tñ papa contrarium facit.io.

r ¶ Mediolan̄.s.xi.q.i.istud io.

s ¶ In qua.i.ad quam.

t ¶ Uniuersalis.i. vniuersorum.

u ¶ Melius.ar.iudicem in eo loco debere iudicare.vbi rei veritas magis possit inquiri.xxxiij.q.ij.siue.ar.xxiij. q.iiij.si illic.ꝫ ex̄ ō ap.ex pte.

x ¶ Etenim.hoc continuatur cū littera que precedit illud videamus.io.

y ¶ Jn apostolica.idest apostolorum.s.apostolis vt ad intellectū fiat relatio.si.s.d. xxx iiij.fraternitatis.

z ¶ Notissimū.ꝫ ita qō notissimū ē ampli⁹ ꝓbari pōt nil cui ita est idubitatuz gn sollicitā recipiat dubitatōez in auct.de tabel.in medio.ꝫ ita est argu.q̄ inutilis ꝓbatio admittenda sit.ar. cōtra ex̄ de proba.c.ij.ꝫ.iij.C.ō ꝓba.ad ꝓbationem.

a ¶ Per successiones.s̄.d. lxviij.quorum vices.

b ¶ Malicia.s.di.xix.ita dominus.io.

c ¶ Scisma.loquitur pelagi⁹ ꝓtra quosdam q dicebant esse cōcandū quos daz hereticis ea rōne.q; mali sunt tolerādi qō reprobat ibi.nūc aūt ꝛc.q.d. illud de occultis intelligit.hic de manifestis agit.Scōa ratio erat q; iā diu fuerāt in isto errore.ꝫ forte fuerat eis ab ecclesia ꝓmunicatū.qō reprobat pelagi⁹ ibi nec enī leui. Tertia rō ē.q; ignorātia vel simplicitate errabant. qō reprobat vbi dicit.sed nec illō. ad vltimū ponit conclusionem suā ibi ad sūmā.ꝓ quā patz q; aliqui loquit qui i eccl̄ia nostra erat.cuz dicit nos qō absit.vnū casum colligēdū credo ex illo verbo circa fi. noli ergo ꝛc.

d ¶ Esse nō pōt.inde est qō vestis dñi q̄ vnitatē significabat. remansit indiuisa.vt xvi.q.vi.sicut apostoli.

e ¶ Jude.q loquēs de hui⁹ modi dicit hi sunt qui segregant seip̄os.aiaz vel spiritū nō hñtes.vt.j.e.q.iij.de illis qui sunt.

f ¶ Nō p̄sit.quo ad effectū. vel q; nō conficiūt in forma eccl̄ie.ꝫ ita eraudi.vt.j.e.i fi.

g ¶ Non autem.ñ. p̄me obiectioni.

b ¶ Sociari.qō nō est faciendum cum sint extra ecclesiam.

i ¶ Detestatur.excōmunicari.nō peccant vitando cōiones fideliū.q; peccāt heretici sed non arguuntur.q; cū sint scismatici catholicis nō cōicant.ſz q; a communio facientes scisma ab ecclesia se separauerunt.

k ¶ Leuigat. Respon.secunde rationi.

l ¶ Auget. vt extra de simo.non satis.j.xxxij.q.vij.flagitia.s.xxvi.q.iij.ls.

m ¶ Diu restitisse.ecclesie.i.in scismate perstitisse.

n ¶ Reciperent.ꝫ ita per consequens nec reciperetur ab eis.

o ¶ Dum ꝫ illi.i.catholici.

p ¶ Multo magis.illi heretici.

q ¶ Laicis.q; laicos ꝫ clericos catholicos vitabant.

r ¶ Nec illud. Ñ.tertie obiectioni.ordina litteram.sed quedam pessima opinio delata apud se sibi tamē incognita diuisit eos metuentes de futuro iudi-

cio:de pena gehēne.solent enim heretici talia minari nſi ſibi credatur.vel ſpes vel opinio diuiſit eos metuentes quedam dicta ab aliis hereticis:& tamen incognita ſibi.

a ¶ Ignorantia.ignorantia enim iuris non excusat i articulis fidei:quos omnes scire tenentur.ar.xxv vij.di.c.vlt.ſed clerici exactius.viij.q.i.non ſufficere.

b ¶ Magis eſt.propter qō ſciſma fuit ꝙ eius cōtrariū. Aliter enim magis viderētur heretici qui ex induſtria peccant quam qui ex ruſticitate vel ſimplicitate vel pōt dici ,put littera ſonat ꝙ magis ſciſmatici ſunt illi qui tā tū per ſimplicitatē ſuam ſeparantur ab eccleſia ꝙ ſint illi qui ꝓpter ſubtilitatē aliquam errant.falſa.n.ſubtilitas iſtos compellit in quaz non cadunt voluntarij ſed inuiti:illos decipit ignorātia voluntaria.

c ¶ Aduerſus. aliquem.ſ.

d ¶ Epiſtolas.de cōmendatione fidei ſue.vt.di.xix.i canonicis.ar.ꝙ ipſi exemplo ſicut originali ſit fides adhibenda.ar.xxv.q.ij .ſancim⁹. ⁊tra extra.de fi. inſtru.c.i.

e ¶ Ad ſummā. ſupple ad vltimum li.i. dico vel aſſumam.i.aſſumptionē faciaz.

f ¶ Utrōqz.catholicuz ergo alloquitur corpus chriſti quare ei nō ꝓdeſt ſed nocet vel loquitur de clerico q preter formam eccleſie ſacrificabat.vt.i.q.i.ſi quis iquit.ſ. de conſe.di.iiij.nō in nobis. ō.i.q.i.ſicut io.ſauen.bocin tellexit ad litteram.

g ¶ Diuiſum.i. quin repro betur ab apoſtolo.

h ¶ Deſiſtit.ipſe qui prius tēpore erat exiſtendo bonus ō.e.omnibus.vel eccleſia deſiſtat eſſe apud eum.

i Ait celeſtinus.ſi qs vel catholicꝰ predicare ex hoc diſtinguit.g. vt .ō.e.ſ.ſi autem.

k ¶ Ceperunt.ſupple ⁊ ſeparauerunt ſe.ō.c. ꝓr. ver. ſi etiā illi ls.⁊ illud fortē intelligatur de illis q iā predicare ceperunt.b. vero itelligit de iam dānato per ſniaz canonis vel hominis qui nullo mō excōmunicari pōt. vt diri.ō.e.q.i.ſ.i.ſ ō dicit.i fi.

l ¶ Nec iudicamus.ſ.talem qui canonice erat depoſit⁹.

m ¶ Remotum.ar.j.c.pr. quod de eodem loquitur:re eſt ſimilis expoſitio.xix.di. nulli.

n ¶ Ad derum.hec nō ſūt verba.g.ſed nicolai.hoc.c.⁊ ſuperius totum eſt vnum. qō ꝓz ꝓ illō.j.eo.intellexiſti.

o Aperte.qui ita delecti fuerūt.

p ¶ Titubabat. nō titubantem in fide eſſe,hereticum ſi cut falſi aſſertorē dici:⁊vr.ō. iiij.q.iij.in teſtibus.ex.de bere.dubius nam hereticoruz vocabulo continetur qui leuiēt argumento a fide deuiat. C.de bere. omnes. i fi. qñqz tamen titubatio excuſat ⁊ repetitionē inducit.l.fi. C.de condi.inde.io.

litteris vel ignorantia rationis vel ſimplicitate intellectus ſui a noſtra ſe communione ſuſpendiſſe perhibetis.idipſum enim magis eſt: propter qō ſciſmatici ſunt: quia nō eos diuerſa ſentiendi iudicium ſed quedam apud ſe delata ſibi tamē inconcita metuentes ⁊ contra apoſtolicam ſedem temere credentes peſtima diuiſit opinio quod ſciſma ſpāliter eſſe beatus denunciat aug. dicēs De talibus aduerſus auctoritatez tuarum eccleſiaruz que ab apoſtolica ſede epiſtolas accipere meruerunt temere credēdo immaniſſimū ſciſmatis crimen a ſe propulſare nō poterunt.ad ſummam aut illos eccleſiam eſſe creditis ⁊ cuz dne eccleſie eſſe non poſſunt:nos quod abſit ſciſmaticos iudicabitis:aut ſi veraz in apoſtolicis ſedibus eſſe cōſtat eccleſiā:⁊ illos ab vnitate diuiſos cognoſcite ⁊ communionis queſtionē eſſe ſublatam quam veram niſi in vnitate conſtat eſſe non poſſe. Noli ergo quaſi nulla ſciſmaticoruz atqz eccleſie differentia ſit velle in diſeréter vtroꝝqz ſacrificijs ſociari. nō eſt corpus chriſti qō ſciſmaticis conficit ſi veritate duce dirigimur. nec enim diuiſum e ſle chriſtum poterit quiſquam ſine apoſtoli repro batione confingere. vnam autē vt ſepe dictum eſt que chriſti corpus ē conſtat eſſe eccleſiā. que in duo vel in plura diuidi nō poteſt. ſimul enim cum ab ea quiſqz receſſerit eccleſia eſſe deſiſtit. Item nico. papa ſcribit michaeli auguſto.

Ex quo epiſcopus fidez eccleſie docet alium excōmunicare poteſt?

Ait celeſtinus pa. orientalibus epiſcopis ſcribens: ſi quis ab epiſcopo neſtorio vel ab aliis q euz ſequuntur ex quo talia predicare ceperunt vel excommunicat⁹ vel exutus eſt ſeu antiſtitis ſeu clerici dignitate. in noſtra hunc communiōe duraſſe ⁊ durare manifeſtuz eſt. nec iudicamus eum eſſe remotum: quia non poterat quēquam eius remouere ſententia: qui iam ſe prebuerat ipſo remouendum. Idem ad clerum constantinopolitanum.

Non habentur excōmunicati q ab hereticis excommunicantur

Aperte inquit ſedis noſtre ſanxit auctoritas nullum ſine epiſcopum ſine clericum ſiue profeſſione aliqua chriſtianum: qui a neſtorio vel eius ſimilibus ex quo talia p̄dicare ceperunt: vel communione vel loco ſuo delecti ſunt vel electuz vel excommunicatum videri. ſz hi omnes in noſtra communione hucuſqz perdurant: quia neminem deij cere vel remouere poterat: qui predicans talia titubabat intellexiſti imperator ex ſupra memoratis nō potuiſſe: vt non dicamus prelatū ſuuz ſaltem quēlibet remouere q fuerāt olim remoti: nec deijcere quēquam tam ante proſtrati.

Item nicolaus papa.

Ad iudicanduz excōmunicati non recipiantur.

Iramur quomodo excōmunicati ad iudicandum recepti ſunt cum ſm apoſtolicos canones ſine cōmendaticijs litteris in communione ſola recipi prohibeantur abſurdum enim eſt vt cui non licet etiam cum minimis iuxta ſacras regulas communicare liceat etiam ei de ſuis pene maioribus iudicare. His auctoritatibus perſpicue monſtratur ꝙ ex quo aliquis fidem ceperit aliquid docere nec deijcere quēquā valet nec dānare. Obijcitur tamē illud augu. recedentes a fide nec baptiſma nec baptizādi prātem amittunt. Cum ergo ſacerdotalem vnctionem vtraqz potestas videlicet baptizandi ⁊ excōmunicādi ſequatur a fide recedentes: aut vtrāqz retinebunt aut vtraqz carebunt: ſed aliud eſt poteſtas officij: aliud executio. plerunqz officij poteſtas vel accipitur veluti a mōachis in ſacerdotali vnctiōe vel accepta ſine ſui executore retinetur veluti a ſuſpenſis quibus adminiſtratio interdicitur poteſtas non aufertur. a fide itaqz chriſti recedentibus poteſtas nō adimitur ſicut rede untibus nō redditur ne non homini ſed ſacramento iniuria fieri videat. vnde ab hereticis baptizati vel ordinati cum ad vnitatem catholice fidei redierint: ſi forte intuitu eccleſiaſtice pacis in ſuis recipient ordinibus: non iterabitur ſacrm quod in forma eccleſie probabitur miniſtratum: ſed per impoſitionem manus preſtabitur virtus ſacramenti que extra eccleſiam nulli docetur eſſe collata. cum ergo vtraqz poteſtas in hereticis remaneat ſi hereticus catholicuz vel alium hereticum excōmunicauerit vt in cōmunionem ſue hereſis illum ō ducat: quia iniqua eſt ſententia pōdere caret quod ſi in catholicum praue viuentem vel in hereticum flagitijs vel facinoribus deditum. vt animal ad recte viuendi normā vterqz redeat: ſententiā dederit. an vterqz an hereticus tantuz eius detineatur ſententia. merito querēduz videtur. poteſt autem dici catholicum ſententia heretici minime teneri. non enim poteſt oris gladio ferire: quem accuſare vel in quem

q ¶ Iramur. commendaticijs. ⁊ eſt hic ar. ꝙ ſi aliquis eſt excōmunicatus ⁊ ſi poſt dicit ſe abſolutum. non eſſe. ei credendum ſine litteris vt nō. i. q. vij. didici. extra de offi. ordi. ex parte.

r ¶ Etiam. cum minimis. ō. di. xliij. nobis. ō. di. xxi. inferior. ar. cui non licet minus nec maius. ff. de ſeruis. expor. l. vltima. ff. de ſena. qui indignus. nā ſi pene cauſa ,phibetur a maiori ⁊ a minori. ff. de inter. ⁊ re. relegatorum §. vlti. ⁊ de ſeruis expor. cui pacto.

s ¶ His auctoritatibus. hoc modo procedit in. §. i. infert er. c. p̄cedētib⁹ ꝙ er quo quis cepit talia predicare ꝙ nō poteſt quē quam excōicare. Secundo ponit obiectionez quādam: ⁊ eā ſoluit diſtinguendo inter poteſtatem ⁊ poteſtatis executionem. Tertio ponit quandam incidentez queſtionem: ⁊ eam ſoluit per diſtinctionem. ⁊ ad alteram partez diſtinctionis inducit capitula ſequentia.

t ¶ Cum ergo. arg. ꝙ ſacerdos poteſt excōmunicare. x. q. i. nemo. extra de offi. or. cum ab eccleſiarum licet. Ad. diceret ō. x vj. q. i. c. i. xi. q. iij. debent.

u ¶ Utraqz. ſi ergo coniuncta ſunt. aut vtrunqz retinenduz eſt aut neutrum. C. de iure deli. quidam ff. de admi. tuto. cum queritur.

x ¶ Poteſtas. ipſe ordo vel habilitas q dam quam er eo ꝙ eſt ſacerdos habet ō pt̄ate iſta ſimiliter diſtinxi. x vj. q. i. §. ecce.

y ¶ Vel accipit. puta ſine executione.

z ¶ Vel accepta. puta ſine executione. vl accepta cū executiōe.

a ¶ Adanus reconciliatorie.

b ¶ Si hereticus. idē eſt ſi catholicus: quia continet errorem intolerabilē.

c ¶ Sētētia. ex de ſnia ex. per tuas.

d ¶ Quod hic pōit incidentem queſtionem quā ſtati ſoluit.

e ¶ Gladio. ſed numquid hoc eſt ita ſimpliciter verum ꝙ ſi poſſum eum repellere a teſtimonio ⁊tra me ꝙ poſſum ⁊ euz a ferenda ſnia nō vī nā obijciendo ei crimen in modum exceptionis repellaz eā a teſtimonio ex de teſti. ſup eo. nihilominus tamen remanet prelatus. vnde dum toleratur poterit me

tudicare.viij.q.iiij.nonne ⁊ nisi in casu.s.cum post confirmationem ⁊ ante consecrationem crimen in modum exceptionis objicitur. extra ō acc.super his.

a ℂ Testimonia.est ar.contra.C.de here.l.quoniam.sed illud non valet cum hodie sint omnes excōicamus. extra de here.excōicamus.

b ℂ Poterūt.s.ij.q.vij.si hereticus.

c ℂ In hereticum.s.di.xxxvij.si quid veri.xxxij.q.vi.c.i.ꝓtra

d Quisqs.s.pr.q.vij.c.i.cuius hec est pars.

e ℂ A vobis.j.ō pe.di.i.verbum. contra sed qualiter cōtrarietas soluatur.i sequēti.§.inuenitur.

f ℂ Ita suscipit.ar.sētentiam hereticī fidez facere ecclesie ⁊ vnī iudicis sententiam fidem facere alii.vt.s.ij.q.i.multi.⁊. ff.de cri.crpil.here.res hereditarias.ar.op.ff.ō iureiu.si duo patroni sed tamen q signauit hoc.ar.non intelexit ar.in his capitulis:quia non dicitur hic ꝙ excōicatos ab hereticis nos pro excōmunicatis habeamus:quia ipsi neminem possunt excōmunicare extra ō here.vergentis.sed non recipimus eodē modo malos hereticos sicut bonos hereticos.quia non ad dignitates vel ordines forte.⁊ si secꝰ fiat: qñqz fit propter scandalum.vt dr̄ i.c.quisqs

g Subdiaconꝰ. recipiatur ad penitentiam.non.n. dicit sub excōmunicatione vel depositiōe.

h ℂ Quo.i.ad quā. sed illud non propter sententiam eius.s. excōicationis. Nam in causis ciuilibus ⁊ criminalibus sententia ex ecclesiam habz firmitatem .ar.xi.q.iij. iulianus.§.i.

i ℂ Sed illud augustini.s.e.q.pr.§.his auctoritatibus.i illo verbo recedentes.s.i.q.i.quod quidam.

k ℂ Alia vero. large hic sumitur sacramētum:vt.i.q.iij.c.vlti.

l ℂ Sacerdote. nisi i necessitate.tunc laicꝰ reconciliare.potest.ō con.di.iiij. sanctum.

m ℂ Habebunt.cuz extrēa necessitate cogente sacramentum baptismi a quocunqz traditur lz ab hereti co. Queritur quare eucharistie sacramentum non sit ab hereticō accipiendum cū in alteruro

testificare non valet.si.n.quos diuina testimoniaꝰ non consequūtur quia extra ecclesiam sunt pondus humani testimonij perdiderunt aduersus eos qui in ecclesia esse vidētur:nec aduersus eosdem ecclesiastice auctoritatis pondꝰ habere poterunt qui ab eius fide discessisse probati sunt:atqz ideo ab ecclesia sunt condēnati. In hereticum autez potestatē habere videtur hereticus sicut ⁊ diabolus potestatem in malis tāquam in suo pecore. Unde scribit aug. vincentio donatiste ⁊ rogatiste.

Pro aliquo facinore ab hereticis excommunicatus a catholicis non est recipiendus.

Quisquis aꝰ p aliquo flagitio vel facinore proiectum a vobisꝰ ita suscipitꝰ sicut suscipiuntur qui excepto errore quo a nobis separamini sine crimine apud vos vixerint: displicet nobis.sed nec facili ista mō stratis.⁊ si non monstretis nonnullos toleramus quos corrigere vel punire non possumus. neqz ꝓpter paleam relinquimus aream domini:neqz propter pisces malos rumpimus retia domini:neqz ꝓpter hedos in fine separandos deserimus gregem domini neqz pp vasa facta in contumeliam migramus de domo domini. Idem ad eusebiuz.

Quisquis pp disciplinam ab hereticis excommunicatur:non est a catholicis recipiendus.

Subdiaconusꝰ quidam hispaniensis ecclesie nomine primꝰ cū ab accessu indisciplinato sanctionalīū ꝓhiberef:atqz ordinata ⁊ sana precepta cōtēneret a clericatu remotus est.ego si placet dño istū modum seruo:siquis apud eos ꝓpter disciplinā degradatus est ⁊ ad ecclesiam catholicā trāsire voluerit i humiliatiōe pnie recipiatur quoꝰ ⁊ ipsi eum forsitan cogerent si apud eos manere voluisset. Sed illud augustini intelligitur dictū nō pp sniam cuius potestas nulla est extra ecclesiam sz in detestatione criminū que in hereticis sicut in catholicis eque sunt punienda.pōt tñ illud augustini de prāte baptizandi intelligi nonligādi aut soluendi vel cetera sacramenta ministrandi baptisma nāqz sine ab hereticō sine a laico mistratum fuerit dūmō in vnitate catholice fidei accipiatur non carebit effectu. Alia veroꝰ sacramenta: vt sacri corporis ⁊ sanguinis dñi excōmunicationis vel reconciliationis si ab hereticō vel catholico non sacerdote ministrētur vel nullū vel letalem habebuntᵐ effectū. vñ ⁊ ab oībus fidelibus nullatenusꝰ sunt recipiēda.

fides ⁊ contritio vicē suppleat sacramenti. de con.di.ij.vt quid paras. ⁊ di.iiij. baptismi.vicē. Rñ.plenior remissio fit in baptismo ꝙ in sola cordis cōtritione ita ꝙ nec purgatoriū sentiāt:qui in fi.baptizantur. de pe. di.vij. nullus expectat.sufficit aūt cōtritio eoꝝ. vel qꝛ alia est in reliquis sacramētis cōsideratō ꝙ in baptismo. vi.xxxij.di.§.verum.qꝛ necessariꝛ baptismus est ⁊ ianua oīum sacramentoꝝ. vel sufficit fe scriptū esse, vel qꝛ in eucharistie sacramēto solent hereticī formā ecclesie peruertere: vt.s.e.c.scisma.in fi.in baptismo vero non. de consē. di.iiij.siue hereticus.ba. vel ideo qꝛ quicūqz accipit baptisma accipit christi corpꝰ: sed non conuertitur.de con se.di.iiij.nulli ē aliquatenꝰ.

Hinc.aug.scribit in primo libro de vnico baptismo.

In extremo positꝰ etiā ab heretico penitentiam accipere valet.

Si quez forte cogerit extrema necessitas:⁊ vbi catholicum ꝙ quem accipiat non inuenerit:⁊ in animo pacē catholicam custodiens ꝙ aliquem extra vnitatem catholicā positum acceperit.qō in ipa erat catholica vnitate percepturus:si statim etiā de hac vita migrauerit: nō eum nisi catholicum deputamus.si autem fuerit a corporali morte liberatus cum se catholice congregatōni etiam corporali penitentia reddiderit: vnde nunquam corde discesserat:non solum non imploramus qō fecit sed etiam securissime nerissi meqz laudamus:quoniam presentem deum credit corde suo vbi vnitatem seruabat:⁊ sine sancti baptismatisꝰ sacramento.quod vbicūqz inuenit non hominum sed dei esseᵉ cognouit:noluit ex hac vita migrare. si quis autem cum possit in ipsa accipere:aliqua mentis peruersitateᵉ elegerit in scismate baptizari:etiam si postea venerit ad catholicam ecclesiam certum est illi prodesseᵉ sacramentum:quod alibi accipi pōt prodesse non potest peruersus ⁊ iniquusᵉ est:⁊ tanto perniciosius quanto scientius.

Item iulius papa.

Per annum peniteat q de manu heretici nesciens ꝓhibitam cōmunionem accepit.

Si quis dederitᵉ aut acceperit communionem de manu hereticī:⁊ nesciteᵉ qꝛ catholica ecclesia ꝓtradicit:postea intelligens vnum annum integrum peniteat.si autem scit ⁊ neglexerit ⁊ postea pniam egerit decem annos peniteat.alij iudicant septem ⁊ quidam humaniusᵉ vt quinqz annos peniteat. Si quis permiserit hereticum missam suam celebrare in ecclesia catholica:⁊ nescit.xl.dies peniteat.si pro reuerentia eius annum vnum peniteat.si ꝓ dānatione ecclesie catholice ⁊ consuetudinis romanorum proiciatur ab ecclesia sic hereticus nisi habeat penitentiam si habuerit decem annos peniteat.si recesserit ab ecclesia catholica in congregationem hereticorum:⁊ alijs persuaserit ⁊ postea penitentiam egerit duodecim annos peniteat:tres extra ecclesiam. vij.iter audiētes ⁊ duos adhuc extra communionez. De bis ita in canone dicitur: vt.xij.an.communionē sine oblationeᵉ percipiant.

Item grego.papa.

Potius est mortem arripere quaz de manu hereticī cōionem accipe.

ℂ Nullatenus.j.e.c. vlt.

o Si quē.extrema.arg. extra de reg.iur.qō nō est licitum.vnde ⁊ cito debz hoc facere.i.q.i.constat.

p ℂ Presentem.i.fidez dei presentem.cordi suo adhibuit.

q ℂ Baptismatis.j.de cō. di.iiij.sanctum.

r ℂ Esse.s.i.q.i. dominus declarauit.

s ℂ Peruersitate.s.i.q.vij. cōuenientibus.

t ℂ Prodesse.j.de con. di. iiij.tunc valere.

u ℂ Iniquus est.abinitio nō ex post facto.

x Si qs dederit. ar. hic elicitur ꝙ ignorantia iuris partim excusat ꝛ non ex toto.releuat qdē penā ꝛ non absorbet culpā.simile i uenitur.lxxxj. di. plurimos xxviij.di.presbyterū. viij.di. consuetudo.j. de con.di.ij. scriptura .xxx.q.i.de bis.s. lii.di.c.i.de consē.di.iiij.retulerunt.

y ℂ Et nescit.ꝙ ecclesia ℣ dicit:vel nescit de facto:sed est ignorantia crassa.

z ℂ Humanius.hec ergo sētentia potior est ⁊ ceteris prepondēda que maiori nititur pietati.ix.di.sana.ff.de pac. maiorem.

a ℂ Sine oblatione.s.xij.q. ij.ō viro:⁊ xxxiij.q.ij.latorē.

Epit rex.ar.q̄ filius regis rex vocari debeat:licet regnum non habeat: ⁊ est ar.pro comitibus theutonie ⁊ italie.iam enim dominus ē ⁊ sola ad ministratio deest.ff.de li.⁊ po.l.in suis.

Nil fuisse.i.parum.

Perciperet.rationem quare liceat in necessitate ab heretico recipere baptisma ⁊ nō corp⁹ christi habes.ꝛ.co.in nota.cum extrema. Item nota q̄ in necessitate possum socio confiteri: de penis di.i.quem penitet Item reconciliationem petere.de conse.di.iiij. sanctus Idem posset dici de vnctione olei. Sed de omnibus q̄ spectant ad officium sacerdotis illud solum licere laicis. credo etiam in necessitate de quibus expressum inuenio.

d Quod autem.summam istius secunde q̄is collige.ꝛ.e. c.vl.extra de sen.excō.a nobis. Sed nō q̄ post mortem non potest quis accusari nisi in tribus.de hereti.ꝛ.eo.c. vl.vel si hereticos istituit heredes.extra de here.si quis episcopus vel si in notorio crimine decesserit.lxxxviij. di.neq;.ꝛ.prot.q.v.placuit. alij vero volunt plures causs addere.q̄ vbicunq; potest agere de crimine ꝓpter bona alicuius semper possit accusari vt i crimine lese maiestatis hereseos repetūdar ⁊ alijs.C.ad.l.iul. ma.l.vlt. C.de here.manicheos.C. si reus vel accu.l.vlt.C.de apo.apostatarum.ar. extra qui si.sint legi.causam. sed dic q̄ leges nō permittunt aliquem accusari post mortem nisi ꝓpter bona tantū vt q̄ exc̄icetur vel alia pena afficiatur in filijs.vi.q.i. §.verum.vnde considerata legis intentione que tantū ad bona agit.ꝓ ſm eam q̄ accusari non potest vt excō municetur sed de quocunq; crimine ciuiliter agi possē cōtra defunctū pp dāna illata resarcienda.⁊ hoc ſm canonicam equitatem.arg. xxvi.q.vi.si episcopum extra de rap.c.pe.extra ō vsu.tua. ly ſm leges secus distingui tur, ꝓcedit hoc modo i hac questione.primo probat vsq; ad.§.bis q̄ nō potest excōmunicari post mortez ab inde contrarium.

e Super terram. nisi cuz iam est in aliqua archa mortuus non super terram.ar. de relig.diui.hoc falsum:extra de sen.ex.a nobis.

f Excōide.suple dicim⁹ Judicio.ꝛ.xj.q.iij.quicūq; in terra.ꝛ.xxiij.di.quondam.

g Manibus.ī.de pe.di.iiij.si ex bono.

h Nō cōicam⁹.nec cōicare dēmus:⁊ sic soluit ō.ī.de pe.di.i.multipler.vſ. bi aūt.q; dī q̄ si ꝓstat p indicia q̄ cō uerti voluit orandus est pro eo in ecclesia vt.xxvj.q.vi.bis qui extra d e sen.ex.a nobis:q; ex quo p eū nō stabat ei cōicare debemus.⁊ ita est absoluendus post mortem extra de senten. excommu. a nobis.

i Legatur ex quo. incepit esse.

k Exemplum.ꝛ.di.xx.de quibus.

l Veniam.vt.ꝛ.di.l. absit ⁊.c.si quis prepostera.ꝛ.di.iiij. den;q;.cōtra. Sz bit veniam.i.remissionem peccati.ibi veniam.i.impunitatem.

m Nisi se.penitentibus tantum delicti venīam indulgemus.C.de here.manicheos.vt.ī.de pe.di.i.neminem.⁊ de con.di.iiij.omnis qui.

n Corrigentibus.ꝛ.di.ix.ego solus.ꝛ.lij.q.iij.sola.

o Fuisse.nā ñ solū merita ſz ēt copa nob defecer̄t.xxiij.d.fraternitas

p Mortuos.vt lazarum.extra de sen.excom.a nobis.vel intellige ō mortuis per peccatum de pe.di.i.§.hoc idem probatur.

q Faciendi.ſ.peccata dimittere mortuū suscitare.de pe.di.i.verbū de cō.d.iij.nemo.tollit.

r Et in celis. hoc intellige devera legatione.nā iā vere ligat⁹ nō ē q quo ad deū absolutus est.extra ō senten. excommu.a nobis.aliter etiā.Ad. ⁊.h.exponūt hāc auctoritatē:quodcunq; ligaueris sup terraz i. inter viuos quantū ad ipsum ligantem quasi dicat dū tu es sup terrā :ligare potes ⁊ mortuuz tantū quo ad ecclesiam.

t Absoluendum. ꝛ.dist.lv.si euāgelica.ar.ff.de testi. que situm. argu. contra ff.de spō. oratio. Sz istius brocardi solutionem habes in tertu. xxxiij. q.ij.quos deus.

u Sane sic pone casum q̄ iste. R. fuerat excommunicatus cuz suis complicibus.sed postea absolutus ab vrbano l natalicijs beati petri.sed tamen qr nō satisfecerat añ mortē post hmōi absolutionis de bis que fore alijs abstulerat episcopus iste nolebat vt pro eo fierent in ecclesia oblationes.dicit ergo vrbanus q̄ licet possit ei⁹ intentio merito commendari verūtamen non est de iure quod facit.nam cū iste nec excōmunicatus eēt: nec excommunicatis cōicasset: non potest ei istud negare:⁊ ſm hoc dicit.⁊ sub qua sponsione nos eis.i. ricardo ⁊ suis indulsimus absolutionez excommunicationis qua tenebantur. alij autem ponunt sic:q̄ non fuerat excommunicatus:sed in ali quibus offenderat. nec sati fecerat : ⁊ ſm hoc se fideles referetur ad id quod precedit ⁊ fideles se i posterū pollicent tunc dic absolutionē nō ſmie sed peccatorū. Sz nōne bene faciebat episcop⁹ gnolebat oblationē eius recipere: si in mortali decesserit.ly nō sit excōicatus nec excommunicatis cō municasset .dico q̄ nō nisi vbi crimē eēt notoriū.aliaſ nūquā ſz de huiusmodi oblationibus notani.xc.di.oblationes.

Quando ecclesia vinentes potest ligare vel solvere non mortuos.

Legatur ex quo est religio christiana. vel certe detur exēplum in ecclesia dei a quibuslibet pontificibus aut ab ipsis apostolis aut ab ipso deniq; ſaluatore veniā nisi conuertentibus fuisse concessam auditam enim sub isto celo nō legitur omnino nec dicitur quod ex eoruz voce depromitur.date veniam nobis:dum tamen nos in errore duremus.id quoq; pariter etiam ostendant qui nobis canones nitūtur opponere:quibus hoc canonibus quibus regulis qua lectione quoue documento siue a maioribus nostris siue ab apostolicis ipsis quos potiores merito fuisse non dubiuz est seu ab ipso saluatore domino qui iudicaturus creditur viuos ⁊ mortuos siue factum est vnquā vel faciendū esse mandatur. mortuos suscitasse christum legimus:in errore mortuos absoluisse nō legimus.⁊ qui hoc tantum faciendi solus habuit potestatem beato petro apostolo ꝓtiꝛ paliter mandauit:quodcunq; ligaueris super terram erit solutum ⁊ in celis ⁊ quodcunq; ligaueris super terram ⁊c. super terram inquit. Nā in ligatione defunctum nunquaz dixit,esse absoluendum. Item vrbanus sulmundo epō.

Non oz ab eoruz elemosynis post mortē abstinere:quibus in vita communicare non destitimus.

Sane quod super ricardo filio borelli vestra fraternitas se egise innotuit.p zelo dei ⁊ animaꝝ salute ⁊ charitate laudamus sed non est adeo timēdū:nō adeo est vobis ab eius elemosynis abstinēdū. Inter ceteros quippe nostre fidei patres beatus leo papa doctor egregius:quibus viuis inquit non cōmunicamus nec mortuis cōmunicare debemus. Constat ergo quibus viuis vt ex opposito loquamur:cōmunicam⁹:mortuis quoq; cōicare possumus nos plane iter duo oppugnātia positi:iter ipios ⁊ scismaticos:vz scismaticis vllo mō communicare nō possumus aut lz peccatorib⁹ vero ⁊ predonibus dispensatiue ꝓcedit ⁊ fideles se i posterū pollicent tunc dic absolutionē nō ſmie sed peccatorū. Sz nōne bene faciebat episcop⁹ gnolebat oblationē eius recipere: si in mortali decesserit.ly nō sit excōicatus nec excommunicatis cō municasset .dico q̄ nō nisi vbi crimē eēt notoriū.aliaſ nūquā ſz de huiusmodi oblationibus notani.xc.di.oblationes.

p Pro zelo dei.⁊ ita licet factum reprobetur.itentio tamen commendatur.argu.de conse.dist.liij.prelatum.alias non contra sola voluntatis forma moueratur opus ⁊ quicquid agant homines ⁊c.

q Er opposito.et sensu cōtrario.immo a contrarijs.argu.de pe.di. ix.c.i.viij.q.i.sciendum.ar.xxxiij.q.v.qui fitit.

r Scismaticos.de numero quorum est ricardus.

a Ullo modo.ꝛ.e.q.i.scisma.

b Et predonibus.de quibus quid iuris sit si aliena non restituentur.

quere extra de rap. super eo. ⁊ xiiij. q. vi. si res.

a ¶ Partibus. ℞. ij. q. i. multi.

b ¶ Nominatiue. per hoc dixit hic mar. figens hic pedem q̄ si quis cōicaret ei qui incidit in canonem antequā denuncietur non erit excō municatus. sed confunditur. extra de sen. ex. cū desideres. nec multum facit q̄ eo q̄ dicit nominatiue. Non enim refert an proprio nomine an alijs idicis excōmunicetur quis ff. si cer. pe. certum.

c ¶ Erijt. supple nec alias erat in aliquo peccato publico: qa tunc idem esset. vt. ℞. e. q. in prin.

d ¶ Nobis dispensatiue. queritur in quo fuit dispensatum cū hoc non possit ei denegari. dic q̄ ideo dicit hoc. q⁹ omnes vie dñi mia ⁊ veritas. xxiiij. q. ij. admōere. vel ideo dicit dispensatiue q⁹ non compellebant eum ad sanctificationē. ⁊ ita non fuit compulsus. possunt tamen heredes eius compelli. vt extra de rap. in litteris. ⁊ ij. q. i. in primis.

e NEc quisquaz. superstes. arg. q̄ ly heres vsurarij satisfaciat de vsuris. vsurario tamen post mortem cōicandum non erit. si superstes absolutionē ⁊ penitētiam nō quesiuit. ar. ℣. xxvi. q. vi. qui recedunt. extra de sen. ex com. a nobis.

f ¶ Inuenit. nam in eo loco quis cōeniatur in quo reperitur iij. q. vi. c. i. de pe. di. i. nūqd cain. C. vbi ō curiali vel coartali. l. vl. dñi legū itelligūt si ibi by forū ratione rei petite vel ratione contractus vel criminis. licet. p. dixerit q̄ vbicunq⁹ reus reperitur possit conueniri. vt. C. vbi ō. cri. agi. oz. l. i. b.

g ¶ Atqz. supple nil aliud debetis facere.

h ¶ Homine. i. errore eius ⁊c. quo errore obligati sūt diabolo. Nam nomen accipitur p obligatione. ℞. e. aduocauit. vl dic non debetis participare cum aliquo eorum prorsus si resuscitare nomen eius ⁊ complices.

i DAmnationis. relaxare. ℞. ri. q. iij. q. iubēte. ℞. e. legit.

k ¶ His auctoritatibus. nō mortuos. ly etiam mortui essent: sed videtur q̄ iste post mortez nō possit excōicari. quia admonitio semper dz precedere vindictā. ri. q. ij. indigne. ita ⁊ absens non pōt excōicari. iij. q. ir. absens. sed dic in hoc casu speciale esse vel dic q̄ fuit admonit⁹ a canone. xxiij. q. v. administratores. Sed quid si aliquis voluit eū defendere admittetur. sic. ff. de pcu. seruū. §. publice. ⁊ maxime cū in causa criminali pro inuito quis possit appellare. ff. de ap. nō tantum. ly qūo admittetur cū nō possit cauere de rato. ratū vī hēre ex quo nō oppōit obijcem contrarie voluntati. de c on. di. iij. queris ⁊c.

preterea communicamus: quia ⁊ ecclesiam hactenus sustentauerūt ⁊ fideles se imposterū pollicentur. alio quin oportet nos de huius mundi p tibus⁹ exire: sub qua etiā sponsione nos eis nuper i beati petri natalicijs absolutionē inducimus. q⁹ ergo predictus vir neqz excōicatus nominatiue⁹ neqz cōicans cum excōmunicatis ex noie exijt⁹: sed in dñi sui fide atqz seruitio permansit ly nobis dispēsatiue⁹. i. quādiu eos patimur: eorū elemosynis cōmunicare ⁊ defuncti aiam christiane religionis omnib⁹ modis adiuuare. Item gelasius papa vniuersis epīs p dardaniaz sine per illyricum constitutis.

De eodem.

NEc quisquā vobis oio per sua deat acatio preuaricatiōis sue crimen fuisse laxatum: qa qui post quā in collegiū recidens p⁹anitatis iure meruit ab apostolica cōmunione secludi: in hac eadē pfidē damnatione defunctus: absolutōez quā superstes⁹ non quesiuit omnino nec meruit nec mortuus iam potest impetrare: si quidē ipsis apostolis christi voce delegatū est: que ligaueritis super terrā ⁊ reliqua. Ceterūz de eo qui in diuino iudicio est constitutus nobis fas non est aliud decernere p̄ter id in quo eū dies supremus inuenit⁹. atqz⁹ ideo nisi eius nomine⁹ resuscitato ceterisqz consortibus huius erroris cum nullo prorsus eorūz participare debetis mense dominice puritatem. quam maiores nostri semper ab heretica magnopere seruauerunt pollutione discretam.

Item leo papa.

In corrigibili dānationis sniam relaxari non potest.

DAmnationis sniam quicunqz meretur accipere: si in suo sensu voluerit permanere nullus relaxare⁹ potuit. His auctoritatibus ꝓbatur q⁹ viuentes non mortuos⁹ soluere⁹ possumus vel ligare. verū hoc nō de oi crimine intelligendū ē. sunt. n. quedā crimia de quibus etiā post mortē accusari possunt quilibz vel dānari veluti heresis. Unde in prima actione quite synodi legit.

Heretici etiam post mortez iunt excommunicandi.

SAne⁹ pferatur a quib⁹ dā dicunt oportere post mortem hereticos anathematizari ⁊ sequi i hoc doctrinā scōz patrum: qui nō solum viuentes hereticos condemnauerunt sed etiam mortuos. sicut eos⁹ qui iniuste condemnati sunt renocauerunt post mortem⁹ ⁊ in sacris dicticis⁹ scripserunt quod factum est in ioanne ⁊ in flauiano religiose memorie episcopis constantinopolitanis. Item in actione. v. aug. ait. Et si forte isti bñ ita designant⁹ traditorem suum sicut dñs designauit iudam legatur in eis nominatiz ⁊ expresse: vel cecilianum⁹ vel eius ordinatores eorundem librorum⁹ fuisse traditores. ⁊ nisi eos anathematizauero ipse cum eis iudicer tradidisse. Que mō recitata sunt. aug. scē memorie consuluit statui ⁊ teneri ab initio in ecclesia impium enim dogma iam inculpatum est condēnatuz: ⁊ eos qui tali dogmati obnoxij sunt: anathematizari volunt ecclesie traditio licet etiam mortui essent. ideo sancte memorie aug. dicit si modo conuinceretur cecilianus de his que inferuntur ei etiam post mortem eius illum anathematizo. Item multi episcopi cōgregati sunt ⁊ quedam de diuersis causis ad ecclesiasticum statum pertinentibus disponentes de ipsis statuerunt defunctis: qui suas facultates hereticis reliquerunt⁹: vt etiam post mortez anathemati⁹ subijciantur. Sunt autem ⁊ augu. sancte memorie epistole dicentes: q⁹ si qui in vita sua non recte sapuerunt: ly non condemnati fuissent adhuc viuentes: tamen ō mōstrato peccato etiā isti post mortez anathemati⁹ subijciantur. Itez si vera sunt q̄ ceciliano obiecta sunt ⁊ nobis aliquando possunt mōstrari⁹ ipsum mortuum anathematizare mus. Item dicis mihi licere etiam de mortuis iudicare: quia iudicium non tantum de viuis sed etiaz mortuis solet fieri. Item rabula sancte memorie episcopus factus ediffene cinitatis qui in sacerdotibus resplēduit theodorum mopsothemuz post mortem in ecclesia anathematizauit. Item romanorum⁹ etiam ecclesia ante annos paucos dioscorum qui fuit papa eiusdem ecclesie etiaz post eius mortem anathematizauit cum nec in fide⁹ peccasset tantum: ⁊ hoc omnes homines sciunt qui degunt hic rome ⁊ maxime qui in dignitatibus existunt qui etiam eidez dioscoro communicatores permānserunt vsque ad mortem eius. Itez si ad tempora theophili sancte memorie vel superius aliquis recurrerit cū grauius sit peccare i mortuū q̄ i viuū: vt. C. de sepul. vio. g sepulchra.

l SAne. i. bñ ⁊ sapienter. Casus. probat quinta synodus hereticos post mortez excōmunicari posse. Primo multiplici auctoritate aug. Secō auctoritate multoz⁹ eporum qui hoc fecerūt. Tertio auctoritate rabule epi. Quarto auctoritate ecclesie constantinopol. Quito auctoritate theophili. sexto repetit synodus auctoritate augustini ⁊ ecclesie constantinopolitane. vel dic q̄ in fi. loquitur de vera ecclesia romana.

m ¶ Sicut eos. ℞. xi. q. iij. q. cunqz. ℞. e. q. de cōione.

n ¶ Post mortē. cōtra. xxiij. di. quorūdaz ⁊ ex̄ q fi. sint lecām sed spāle est hic ⁊ casib⁹ quos nō. ℞. in prin. q̄ris. ⁊ ē ar. q̄ si in aliquo lapide vel colūna inueniatur scriptura: fides est ei adhibēda. ar. iij. q. vij. postulatus. argu. ℣. C. de reli. monumentoz.

o ¶ Dicticis. dicticie sunt tabule a dico dicis. vnde martialis. Clerice dictatā lateri ne dempseris vnquā.

o ¶ Dicticis. dictice sunt columne vbi imagines patruz suo catbalogo ponūtur. io.

p ¶ Designāt. ℣. de cons. di. i. cum omne crimen.

q ¶ Vel cecilianum. ℞. xxiij. q. iiij. ipsa pietas.

r ¶ Eorundē librorum. sed quid si in scrinio alicuius inueniant⁹ rōnes vel instrumēta per que pz eū vsurariū fuisse nunquid potest excōmunicari. videtur q̄ sic. nisi de vsuris satisfecerit. qō tñ non est verū vbi occultum fuit.

s ¶ Reliquerūt. vt ex̄ de here. si quis episcopus. nec est ita in alijs illicitis collegijs. nam licet nō possit ligari illicito collegio. pōt tñ cuilibet de collegio. ff. de rebus du. cum senatus.

t ¶ Anathemati. arg. q̄ cognitio errore etiā post mortem excōicantur hereti.

u ¶ Monstrari. ly qualiter demonstrabitur illud dictū quidā⁹ denūciatiue. satis vī hec rō sufficer: ñ si denūciatiue ꝓbaret ℣ quē viuētē aligd ⁊ nollet corrigi excōicaretur. At iste ē in ptumacia i quā deuenit ex culpa sua a qua nō ꝑt exire. ⁊ iō. nō pōt excōicari. Quidā tñ dicunt cū qb⁹ ē. b. q̄ nō ē aliqs ad mittēd⁹ denunciatiue: imo oz q̄ inscribat se. ⁊ q̄ se obliget ad talionē. iiij. q. iiij. c. ij. ly cui pene suppōeret dico. q̄ ei cui suppōeret iste si viuēt ly ñ cui mō suppōit. nec mi

v ¶ Item romanorum. i. constantinopol.

y ¶ In fide peccasset. tantum sed in ro. pōti. sententiam excommunicationis

prostulit:vt dist.xxj.di.in tantum.vel nō peccauit in fide vt esset inuentor here
sis sed veteris imitator:vel articulos fidei nō tenebat.vt.ē.xv.di.c.i.xl.di.si pa
pa contra sed hic de constantinopol.

a ¶ Origenem.non loquitur hic de origene de quo habemus.j.e.q.iij.versi.
quidam origenarij.alium enim errorem habuit iste quia dixit omnem boiem
esse saluādū per illud nil odi
sti eoꝝ que fecisti:ꝛ ita dice
bat deū adeo misericordem
ꝙ non iustum preterea dixit
xp̄m passum in aere ꝑ dia
bolis saluandis.sed cuꝫ iste
damnatus fuerit.nonne et
eius.scripta vtiqꝫ.extra de
bere.fraternitatis.qd est er
go ꝙ quedā opuscula recipi
untur.non qꝛ eius sint.ſꝫ qꝛ
ecclesia approbauit.oia enim
nostra facimus quibus au
ctoritatē ipartimur vt.C.ō
vete.iure.enu.l.i.§.i.

b ¶ Quod autem. Hic in
titulat qō.iij.I qua q̄
stiū fuit an ꝑ delicto
dñi familia eēt excōicanda.
ꝛ tu ipse distingue:qꝛ est pe
na corporalis.ꝛ ē pena spiri
tualis.pena corpali sepe pu
nitur vnus ꝑ alio ꝛvt.i.q.i.
si quis cū militibus.ꝛ de cō.
di.i.in sancta.i.q.iiij.in sum
ma. Itē pena spirituali du
pliciter.aut interdicti aut ex
cōicationis pena interdicti bñ
punitur vnus pro alio.ex̄ ō
spō.c.non est nobis similiter
alia pēa spāli.vt.xc.d.obla
tiones.xvij.q.iiij.miror. de
fil.presby.per totū.i.q.i.qui
cunqꝫ.sed pena excōmuni
cationis nō nisi vt qdam di
cunt enormitas delicti aliud
suadeat.vt.j.ea.si bēs.extra
de sen.excō.inter.in fi. Sed
pena eterna nemo punitur
pro alio.xi.q.iij. illud.g. pro
vtraqꝫ parte allegat.

c ¶ Pro peccato.ē.i.q.iiij.
itē peccato achor.

d ¶ Ad migentē.i.vsqꝫ ad
canē vel infirmū qui ꝓpter
debilitatem adheret parieti
ꝛ mingit.

e ¶ Non tenentur.ē.d.lvi.
vnde cunqꝫ.ꝛ.c.nunc̄

f ¶ J habes. anathemati
zetur.alias minori ex
cōicatione bene vn⁹ pro alio
punit.ꝛ sic nō sūt ꝓtraria.xc.
di.oblationes.xvij.q.iiij.mi
ror.extra de spō.nō ē vobis.

g ¶ Aut ꝑ mariti.nec etiaꝫ
ciuiliter vror ꝑ marito: nisi
in casu vbi res vror ꝑ ma
rito intelliguntur obligate.
C.de primipilo.l.i.ꝛ.ij.in fi.
li.xij.

b ¶ Hec enim.antipopbora
ē ꝙ posse dici qꝛ inuenio vnū
pro alio punitum.

rit:etiā origenez̄ inueniet post mor
tem anathematizatum quod etiam
in isto fecit:ꝛ vestra sanctitas ꝛ iuli⁹
religiosissimus papa antiquioris ro
me. Item sancta synodus dixit:Suf
ficiūt que dicta sunt ꝛ prolata eccle
siasticam traditionem demſare q⁹
hereticos etiam post mortē ana
thematizari. Item in actione quar
ta sancta synodus dixit: Augustini
sancte memorie qui inter episcopos
aphricanos splēduit:diuerse episto
le sunt recitate significantes quia oꝝ
hereticos etiam post mortem ana
thematizari.talem autem ecclesia
sticam traditionem ꝛ alij aphricani
epi reuerendissimi seruauerunt:ſꝫ ꝛ
romana sancta ecclesia quōsdā epi
scopos etiam post mortem anathe
matizauit:ſꝫ in vita sua pro fide nō
essent accusati:ꝛ vtrunqꝫ apud nos
habita gesta significant.

C. iij.

Quod autem⁹ pro pec
cato alicuius tota fa
milia excommunicā
da sit:multorum exē
plis probatur pro
peccato nāqꝫ sodo
mitarum paruuli eoꝝ q beneficio
etatis paterna flagitia nesciebant:ce
lesti igne sunt consumpti. Item pro
peccato⁹ amalechitaꝝ non solum ꝙ
uuli eorum sed etiam bruta anima
lia vlqꝫ ad mingentem⁹ ad parietez
iussa sunt a dño deleri. Itē dathan ꝛ
abiron auctores scismatis fuerūt cō
tra moysen ꝛ aaron:nō tm̄ ipsi soli
sed omnis substātia eoꝝ cū ipsis de
scendit ad inferos. In nouo testō nō
nunqnā peccatis exigentibus gra
uis pestilentia deseuisse legitur:que
etiam illos inuoluit:qui peccati cō
scientiam non habebant.si ergo tā
seuerissime pro peccatis parentū in
neniuntur paruuli puniti:nulli du
bium est quin ꝑ peccatis eorūdem
snia excōicationis piter feriri vale
ant. His itaqꝫ respondetur.ꝙ pec
catis parentum paruulos corpora
liter flagellari ex verbis euāgelij ap
paꝛ. vbi apostoli de ceco nato chri
stum interrogasse dicūtur. Rabi qs
peccauit hic aut parentes ei⁹ vt ce
cus nasceretur. In quibus ēt illō cō
pletur:quod dominus ait ad moy
sen:ego sum deus zelotes visitans
peccata parentū in filios vsqꝫ i terti
am ꝛ quartā ꝓgeniē:spū aliter antē
peccatis parentū puniri nō tenēt̄ur⁹
ex quo per sacramentū regeneratō
nis ab originali peccato fuerūt emū
dati. vnde p ezechielē dñs ait:aia q̄
peccauerit ipsa morietur. filius enim
non portabit iniquitatem pr̄is nec
pater iniquitatē fi lij. iusticia iusti su
per eum erit:ꝛ impietas impij super

C. Pena.certe in hoc grauiter excedunt. Nā istud spāliter eis cōcedi
t̄ur alijs etiā interdictis extra de spon.non est vobis. Sed pone ꝙ pos
sit anathematizari sic familia pro peccato alicuius vel ciuitas tota:nun
quid erūt excōicati qui nascuntur ꝙ primū sunt baptizati an non. pro
hoc facit:qꝛ eadē familia est.vij.q.i.dei que.ff.de iudi.proponebatur. Q
dam tamen dicūt ꝙ
qui nascuntur non
sunt excōicati.

k ¶ Ad terrorem.ij.
q.vij.que propter.

l ¶ Moralia.ꝛ ideo
non vr esse magnus
si id faciam qō alias
facturus essez.vt.ē.
pri.q.i. quid culpat
ff.de con.ob.cām.l. si
pecunia.§. vlt.

m ¶ Et anima.ē.i.q.
iiij.iudei.

n ¶ Audistis.alia an
tipopbora.

o ¶ Hominis.ironi
ce.

p ¶ Idoneū.nō suffi
cit dicere nisi rō dicti
assignetur.i.q.vii.cri
minationes.ar.j.de
pe.di.iiij. si er bono.
ff.de leg. nō olim.ꝛ
ē.pr.q.iiij.de tyrijs.
ar.testes nō esse recipi
endos qui dicūt se rē
scire:nisi qualitatem
ꝛ vnde nouerint de
clararēt:nisi enim oia
inquirantur nō pōt
peruenīri ad veritatē.xxiij.q vij.occidit ꝛ
ar.ē.xxij.q.iiij.miror
ar.xxx v.q.vi.de parē
tela.ꝛ.iiij.q.iij.si te
stes.ex̄ de sen.ꝛ re iu
di.sicut.

q ¶ Cōmouerer. ge
nus est loquendi si
cut ꝛ illud ego nō fa
cerem.tale qd nisi es
sem ex̄ meipsum:pos
set tm̄ ꝓhiberi fami
lie ne dño excārent
forte pp atrocitatem
facinoris:vt ar.ex̄ de
sen.ex.iter alia.i fi. et
xvij.q.iiij.miror.ꝛ
nō.xi.q.iij.qm̄ multos
Sed nunquid hoc li
cebit:ꝛ si grauissime
cōmouerctur. non.
inuit ergo ñ qd fieri
deberz:ſꝫ qd fieri pos
set.solent quippe ho
mines recētioꝛb⁹ fa
ctis turbulētius erci
tari. vt.xxiij.q.v.c.ij.
ꝛ xi.q.iij.ira.

r ¶ Sener.reprehen
sibilis ē enim eps q
a perito subdito con
tenit edoceri.ē.xxx
viij.d.c.vl.ē.d.xxij.ō
constātino. Et nulla
eta s sera est ad discē
duz vsqꝫ ad.lxxviij.
annū.ff.de fideicō.li.
apud iuli.ꝛ sepe reue
lat minori ꝛē.vt.xcv.
dist.esto.

eū ꝛē. quecunqꝫ etiam peccata pa
rentes cōmiserunt:filius ex quo ꝑ
sonaliter ab eis separatus fuerit:ei i
putantur ad penam. vnde peccato
ade ideo omnes posteri tenen dicū
tur:qꝛ nondum aliquis ex illo ma
terialiter fuerat proseminatus:quia
vero apud deum non sentētia sacer
dotum sed vita eorum queritur:pa
tet ꝙ non est notandus sententia
quē peccati macula non inficit. hic
paulus corinthijs scribens ait:si qs
frater nominat fornicator aut ava
rus aut idolis seruiens cum his nec
cibum sumere debetis. Ex quibus
verbis datur intelligi q⁹ nisi primū
aliquis nominatus fuerit de crimi
ne.i. vel coram iudice accusat⁹ vel
convictus vel in iure ipse de se con
fessus fuerit ꝙ nec sententia est ferē
dus:nec ab eius cōione abstinendū
Non ergo pro alicuius peccato to
ta familia excōicanda est.

Unde augu.scri.ad auxilium epi
scopum.

Pro peccato patris non est filius
anathematizandus.

Si habes de hac re sententiam
certis rationibus vel scriptu
rarum testimonijs exploratas nos
docere digneris quomō recte ana
thematizetur⁹ filius pro peccato pa
tris aut pro mariti⁹ peccato vroꝛ āt
pro domini seruus aut quisquam i
domo etiam nondum natus si eo tē
poꝛe quo vniuersa domus est ana
themate obligata naſcat:nec ei pos
sit per lauacrum regenerationis in
mortis periculo subueniri. hec enī⁹
fuit coꝛporalis pēa⁹ qua legim⁹ quol
dam contemptoꝛes dei cuꝫ suis oi
bus qui eiusdem impictatis partici
pes fuerunt pariter interfectos. tūc
quippe ad terroꝛem⁹ viuentiū moꝛ
talia⁹ coꝛpora perimebantur qñqꝫ
etiam moꝛitura. spiritualis antē pe
na qua fit quod scriptuꝫ est quec ū
qꝫ ligaueris super terram erūt liga
ta ꝛ in celo animas obligat de qbus
dictū est: vt anima⁹ patris ita ꝛ aia
filij mea est aia que peccauerit ipsa
morietur audistis⁹ fortasse aliquos
magni nominis⁹ sacerdotes cū do
mo sua quem plam anathematizat
se peccātium sed forte si essent inter
rogati reperirentur idonei⁹ ide red
dere rationem:ego autem si quis a
me quesierit vtrum id recte fiat qd
ei respondeam non inuento. nūquā
hoc ausus sum de quorundam face
re facinoꝛib⁹ vnanimiter aduersus
ecclesiam ꝑpetratis:nisi grauissime
cōmonerer⁹ sed si tibi q⁹ iuste id fiat
dñs reuelauit:nequaquam inueni
lē etatem tuam ꝛ bonoꝛis ecclesia
stici rudimenta contēno seuex⁹ eniꝫ
a iuuene ꝛ episcopus tot annoꝛum

a Expiandam .j. de conse. di. iiij. si quicquid.
b Ad eũ pertinere. s. i. q. i. dominus declarauit. s. i. q. v. e. i.
c De coniuge. s. xi. q. iij. quĩ multos. C. de sac. san. ec. sancim⁹. in fi.
d Innocentes. ar. maius peccatũ esse interficere paganum q̃ christianũ. bonũ. ar. xxiij. q. v. si nõ ly. Sed hoc verum est in vlato nõ in cõmisso. i. maius peccatuz est si vna alia p̃ peccatũ infidelitatis peret q̃ si innumerabilium martyrũ corpa pro eo trucidarentur. z hoc videtur littera dicere si innocentes, de ecclesia exhantur si martirũ corpora pereãt nõ est damnũ. sz dr̃ sz vulgare boim damnum ibi esse.

e Mediolanẽ. i. de illa ciuitate nato vel suffraganeus mediolanen. archiepiscopi.

f Omperimus. priuauit. ar. ff. de re. iud. l. iiij. §. cõdẽ. archiepiscopus.

g Laurentius. is fuit archiep̃s mediolanen. di. xvij. §. hinc etiã. s. l. xiij. di. quanto. vel ipse magnus fuit post laurentium natus.

h Mundatus. ar. q̃ sicut solo verbo excõmunicatur quis ita a solo verbo absolui põt. ar. v. q. i. qdã. ar. ꝓtra. j. e. §. notãdũ. exẽ de sen. ex. cũ desideres. xi. q. iij. cũ aliquis credo q̃ solo verbo possit absolui. q̃ oĩs res p̃ quascunq̃ cãs ꝓtrahitur z̃c. exẽ de regu. iur. c. i. vel non tenuit hec sn̄ia. q̃ laurentius erat heretic⁹ ioannes.

i Qui negligũt. ꝓsuetudinem. inducitur ex cõsuetudine presumptio. vt di. xliij. multis. j. e. de⁹. ff. de re mi. ñ ois ff. de vsu z habi. plenũ. §. sed si. ff. de accu. sicut.

k Maledicant. qõ sit qñ nõ credit eẽ verum qõ dicunt. vel qñ pater maledicit filio. vt. v. q. v. nõ osculatur.

l Si quis. nihil leditur. s. xi. q. vi. cui est illata. z. e. q. z ff. ad tempus.

m Qui int⁹. s. ij. q. j. nemo ꝓtra. xi. q. iij. illud dic q̃ nõ ob est quantum ad recipiendum vnitatem sanctoꝝ. leditur aũt quãtũ ad participãda ecclesiastica ministeria. sn̄ia aũt pastoris semp tumenda est. nã quo ad deum nõ põt ecclesia ligare, nisi cũ emittit cõstitutionẽ aliquã. vt. s. e. q. i. c. i. z. ij.

n Non in perpetuum. illum. s. iustum.

o Illi. i. ad malum illius. s. iniusti.

a collega necdum anniculo paratꝰ sum doceri: quomodo possim vel deo vel hominibꝰ iustã reddere rationem: si animas innoscentes pro scelere alieno quod non contrabũt ex adam in quo omnes peccauerũt spũ ali supplico puniamus. etenim classiciam filius z si traxit ex parente noxam primi hominis sacro fonte baptismatis expiandã tamen q̃ quid postquam eum genuit peccati pater eius admisit vbi particeps ipse non fuit: ad eum pertinere quis ambigit. quid dicam de cõiuge. qd de tot animabus vniuerse familie: vnde. z si vna anima per istam seueritate disciplina qua tota domꝰ ista anathematizata est: sine baptismate ꝺ corpore exeũdo pierit: innumerabilium mors corporũ si de ecclesia homines innocentes violenter abstrahantur z interficiãtur huic dãno non potest comparari. si ergo ꝺ hac re potes reddere rationẽ: vtinã z nobis rescribendo prestes vt possimus z nos si autem non potes qd tibi est inconsulta cõmonitione animi facere vnde si interrogatus fueris: responsionem rectam non vales inuenire. hec autem dixi etiam si filius noster classicianus aliquid admisit: quod tibi anathemate plectẽdũ iniustissime videretur. Et ergo ex hac auctoritate euidentissime monstratur illicite excõicatur quis p̃ peccato alterius neq̃ aliqua ratione nituntur: qui pro peccato vnius in totam familiam sententiam ferunt excõicationis. Illicita autem excõicatio notatum non ledit sed excõicantem. Unde grego. scribit magno mediolanensi episcopo.

Illicite si aliquis excommunicat se metipsum non illum condemnat.

Omperim⁹ q̃ laurenti⁹ quõdam frater z episcopus noster nullis te culpis exigentibus communione priuauit. Idcoq̃ huius precepti nostri auctoritate munitus officium tuum securus perage z communionem sine ne aliqua sume formidine. Item hieronymus in leuitico.

Qui non corde sed ore maledicunt labiorum immundiciam contrahunt.

Qui negligũt oris maledicti cõsuetudinem resecare etiam si non corde maledicant tamẽ immũditiam labiorum ꝑm isaie verbum z inquinamenta oris incurrunt.

Item.

Uita non sententia quemlibet ligat vel soluit.

Si quis non recto iudicio eorũ qui presunt ecclesie depellat z foras mittatur: si ipse antea nõ exijt boc est si non ita egit vt mereretur exire nihil leditur in eo q̃ non recto iudicio ab hominibus videtur expulsus. z ita fit vt interdum ille qui foras mittitur intus sit: z ille foris q̃ intus videtur retineri. Item rabanus de ecclesiasticis presuris li. i.

De eodem.

Non in perpetuum dãnamur cum iniuste iudicamur di centẽ psalmista: nec dãnabit illum cuz iudicabitur illi. multi sacerdotum culpam zelo dei se persequi profitẽtur: sed dum indiscrete boc agitur sacrilegij facinus incurrunt: z dum precipites quasi ad emendandum ruunt ipsi quoq̃ multo magis deterius cadunt. Item ex conci. pari si. tempore lo donici.

Qua pena feriatur qui illicite aliquem excommunicat.

De illicita excommunicatione lex iustiniani imperatoris catholici quam probat z seruat catholica ecclesia constitutione. cxxviij. capitulo ccc. l. i. decreuit vt nemo presbyter excommunicet aliquem antequam causa probetur: propter quam ecclesiastici canones boc fieri iubent. Si quis autem aduersus eam aliquem excommunicauerit: ille quidem qui excommunicatus est: maioris sacerdotis auctoritate ad gratiam sancte communionis redeat. Is autem qui legitime non excommunicauerit in tantum abstineat a sacra communione tẽpus quãtum maiori sacerdoti visum fuerit: vt quod iniuste fecerit ipse iuste patiatur. Et bic sanctus gregorius ad ioannem episcopum iniuste excommunicantem inter cetera scribit dicens: cassatis prius atq̃ in nibilum redactis predicte sententie tue decretis ex beati petri principis apostolorum auctoritate decernimus xxx. dierum spacio a sacra communione priuatuz ab omnipotẽti deo tanti excessus veniam cum summa penitentia ac lachrymis exorare. q̃ si banc sententiam nostram et cognouerimus non impleſſe remissius non iam tantum iniusticiam sed cõtum aciam fraternitatis tue cognoscas iuuante deo seuerius puniendã quia nemo propere vel preposterе vel non commonitus neq̃ conuictus est iudicandus: de conuẽtione autem huius imperatoris manifestorum criminum lex dicit: quicunq̃ tribus auctoritatibus iudicis conuentus est: vel trib⁹ edictis fuerit ad iudicem prouocatus aut vno p̃ omnibus peremptorio. i. qõ cãm extinguit fuerit vocatus z penitentiaz suam apud euz iudicem a quo ei denunciatum est exhibere

p Sacrilegij. itẽ tenet act. in iur. xj. q. iij. c. temerarium z tenetur ad oẽ itereſſe z ad maiorẽ penã si visum fuerit expedire. exẽ de sen. ex. sacro. Itẽ crimen sacrilegij dignũ est depositione vt. l xxxi. di. apostolus nec põt pmouer talis vt ibi dr̃ quare ergo tñ pena suspẽsionis. xxx. dierum infligitur ei. vt. j. c. pr. sed forte ibi loquitur cũ agit ad depositionẽ. vl̃ dic q̃ nõ quodlibet sacrilegium inducit depositionem.

q Et dũ precipites. iudices nõ erunt precipites iudices ad excõicãdũ. vt extra ꝺ ap. reprehẽsibilis. iniquitas eni oĩa precipitat. virtus aũt lẽtae st z oĩum percũctatrix. de pe. di. iii. inter bec bircuz.

r De illicita. cxxviij. hodie nõ distinguitur liber iste p. c. ponitur aũt lex ista in auct. de san. epi. §. oĩ bus. coll. ix. ij. q. i. nemo epꝰ.

s Maiores. q̃ supior posſit absoluere ligatũ ab inferiore. nõ. xi. q. iij. si epꝰ. q̃ aũt pena punit iniuste excõicãs habes exẽ de sen. ex. sacro.

t Qui legitime. ct si iusta fuerit cã excõicationis vt. exẽ de sen. ex. sacro.

u Visum. bodie relinquitur arbitrio iudicis vel epi. sz tantũ mẽtis ad hoc prefigitur. vt exẽ de sen. ex. sacro vel dic q̃ fm arbitriũ superioris carebit cõtione boium. sz tñ ipso iure ẽ priuat⁹ ingressu ecclesie.

x Cõtione. bodie tñ ab ingressu ecclesie: vt exẽ de sen. ex. sacro.

y Manifestoꝝ. arg. q̃ in manifestis criminibus precedit admonitio. ar. iij. q. v. q̃ suspecti. ar. ꝓtra extra de iureiu. ad nostram.

z Ler. Hec ler nõ inuenitur nisi intelligatur de tenore legis que est. C. quõ z qñ iu. consentaneum.

a Auctoritatib⁹. i. citationibus.

b Peremptorio. dico q̃ quilibet iudex potest peremptorium mittere: probatur extra. de senten. z re iudi. cuz bertoldus. in pñn. exẽ de offi. iudi. del. ex lris. sz omnes dicere consueuerint q̃ tantuz ordinarius vel a principe delegatus possit illud mittere vt in auct. de lit. §. omnem in fi. col. ix. C. de iu. sancim⁹ in fi. exẽ de appel. sicut romana. Item perẽptorii non est statum mittendũ nisi cogat necessitas. vt exẽ de dila. c. i. ff. de iudi. nõnũq̃. Itẽ licias q̃ lz ler dicat q̃ iudex debet mittere adhuc vnũ edictum post peremptorium. vt. ff. ꝺ iudi. z postbu. illud tñ non ẽ

verum nisi velit iudex gratiam facere ei vt ex de offi. dele. ꝙsuluit. Itē dicunt quidā ꝙ peremptorij debeat ꝓtinere tantum quātū si quodlibet triū edictorum p se ꝓponeretur. C. quō ꝛ qñ iudex in auct. qui semel. Sz verius credo ꝙ illō fit i iudicis arbitrio vt ex de ap. cū sit romana. Itē lz iudex tribus edictis ꝛ vno peremptorio debeat citare: si tamen pars non venerit ad primam citationem punitur in sumptibus litis C. de iudi. sācimus. Itez si iudex ter citet: ꝛ non appōat hoc aduerbium peremptorie tñ intelligitur citatus pēptorie vt. C. quō ꝛ qñ iudex. tres denūciationes. Item si reus ad primā citationē dicat se nolle venire nō est denuo citandus qz iō ter citatur vt presumatur eius contumacia. ff. de re iudi. contumacia. cum ergo certū sit eū nolle venire non est denuo citandus: qz in incertis non in certis locus est coniecture. ff. de ver. ob. contin tuus. Sed qd si iudex proferat sē tentiam cōtra citatū nō peremptorie: videtur ꝙ nō teneat snīa. vt. C. quō ꝛ qñ iudex ea que. ꝛ hoc idē vī arg. Ꝫ. C. quō ꝛ qñ iu. cessante.

a ¶ Per appellationē. naz ꝛ contumar nō auditur appellans vt. ij. q. vi. item sunt quorū. sed est ar. ꝓtra. iij. q. ir. reuera. ex ō sen. er. p tuas.

b ¶ Ea euāgelica. nā pater familias bis misit seruos suos. tertio filium ad iuitatos vel loquitur de euangelica denunciatiōe. vt. ij. q. i. si peccauerit.

c ¶ Judiciū. pōt intelligi de infamato q se noluit expurgare: vnde propter hoc erat deponēdus. vt. rrr. di. c. vl. i fi. vel intelligas istud de sententer. ꝛ nō de diffinitiua qz illa nō fertur nisi lit. contes. qualiter aūt in criminibus ferenda sit notaui. iij. q. ir. i summa. Ioannes.

d ¶ De illis. non dicit iudas apostolus.

e ¶ Ad scientie. hoc vult dicere ꝙ heretici ꝛ hypocrite ab ecclesia sūt segregati: nec spūm sanctum habent: licet habeant dona spiritus sancti. scientiam ꝛ fortitudinem

noluerit aduersus eum quasi contumacem iudicari potest quinimo retractari nec per appellationem negocia possunt quotiens in contumacē fuerit iudicatū. Sed ꝛ hāc snīam de tribus auctoritatibus cōtentis ea euangelica auctoritate celestinus ad nestorium dicens: ꝛ ephesina synodus de eodem decernens ꝛ beatus greg. ad ioannem scribens cōprobauit. de peremptorio scripto aphricanum concilium demonstrat de crescōnio: ut si cōtentus resipiscere detractauerit suo cōtēptu ēt sua contumacia faciente auctoritate iudiciaria iam ꝓtinus excludatur. Item beat⁹ gregorius de snīa iudiciaria i cōtumacez scribens ad maximum presumptorem salonitanum episcopum dixit hortamur ut ad nos venire omni post posita excusatione festines: quatenus seruata iusticia hec quibus accusaris ꝛ cognoscere ꝛ finire secūdū canonica instituta christo reuelante possimus. Ita autez fac vt ad veniendum amplius iaz moras non ingeras nec magis ipa te absentia obnoxium bis que dicuntur assignet: ꝛ nos in te hec rei non solum propter predicta crimina que purgare subterfugis: sed etiam propter inobedientie culpam durius scilicet ut in cōtumacez cogat ex consilio ferre iudiciū. Itē origenes sup leviticū.

Vita non snīa ab ecclesia aliquem ejicit nel ad eā reducit.

Quam aliquis exiit a ueritate a timore dei: a fide: a charitate: exijt de castris ecclesie: ēt si p episcopi vocez mīnie abiiciatur sicut ecōtrario aliquis non recto iudicio foras mittit ꝫ si añ nō exierit. i. si non egerit ut mereret exire nihil ledit. Interdū n. q foras mittitur intus est ꝛ q foris ē: intus vī retineri. Itē aug.

Et qui aperto sacrilegio ꝛ qui peruersa uita fidelibus non sociantur: ad ecclesiam non pertinere probantur.

De illis qui ab ecclesia sūt segregati nō dicit ea que sunt spūs nō percipiētes: ne ad sciētie perceptionem referatur. sed dictum est spiritum non habentes. hoc vtiqz nō diceretur nisi ō segregatis ab ecclesia qui dicti sunt spūm non habentes. Sed nec ille dicendus est esse in ecclesia ꝛ ad istam societatem spiritus pertinere: qui onib⁹ christi ficto corde miscetur. sanctus enim spirit⁹ disciplīne effugiet fictum. neqz enim solum ad ecclesiam non pertinent qui separationis aperto sacrilegio māifesti sunt: sed etiam illi qui in eius vnitate corporaliter mixti per pessimaz vitā separātur. Itē. ex. v. synodo.

f ¶ In ecclesia. j. de con. di. iiij. est vnitas. contra sed ibi ecclesie nomen largius sumitur: vt cōprehendat bonos ꝛ malos ad hoc facit. xi. q. iij. audi. ꝛ melius. c. nolite.

g Certum est. anathematizatus. s. iuste. nam quo ad deum eque separatur quis a deo per peccatum sicut p excommunicationez.

b ¶ Separationem. ꝫ. iij. q. iiij. engeltrudam.

i ¶ In epistola iude

k Michael igitur archangelus cum diabolo contendebat ō corpore moysi.

l ¶ Blasphemie. cui nō aliud dixit ꝙ hoc imperet tibi deus sz vñ hoc habuit apostolus ignoratur.

m ¶ Populo. illi q seruaret legem dei.

n ¶ Altero. i. gebal.

o ¶ Heliel. i proxi. c. vocat eundem montem gebal.

p ¶ Maledicant. nō seruantibus.

q Quum ergo. prepositi. i. varijs modis seruabat ler. qdā seruant eā amore iusticie quidam timore pene.

r ¶ Ad salutez. sicut paulus. ꝫ. pri. q. iiij. quis nos tamē quādiu seruilis timor est in homine non saluatur: vt. ꝫ. pri. q. vj. ꝫ. ex his.

s ¶ Maledictum. idez dī i deuteronomio.

t ¶ Sed qui prime. s. fraterno odio vī peccato adde. io.

A deo separamus quos impios demōstramus.

Certū est ꝙ qui impius demonstratus est: omnino separatus est a deo: sicut etiam ille qui anathematizatus est tāquam impius separatus est. Nihil enim aliō significat anathema nisi adeo separationem. Illicita ergo excōmunicatio vt ex p missis apparet nō ledit eum qui notatur: sed illum a quo notatur. ac p hoc qui innocentes sunt ex alterius crimine condemnari non possunt sicut ab imprudentibus familie potētum pro peccatis dñoz cōtigerūt notari. Sz adhuc obijcitur illud: qō non solum innocentes sed nec etiaz criminosi sentētia maledictiōis sint feriendi. Ait enim christus in euāgelio. Orate pro persequentibus ꝛ calumniantibus vos: benefacite his q vos oderunt. Itē apostolus: benedicite persequentibus vos: benedicite ꝛ nolite maledicere. Itē Maledici regnum dei non possidebunt.

Item hiero. in epistola ad titū.

Ab omni maledicto fideles immunes esse oportet.

Si igitur michael nō fuit ausus diabolo ꝛ certe maledictiōis dignissimo iudiciaz inferre blasphemie: quanto magis nos ab oi maledicto puri esse debemus merebatur diabolus maledictum sed per os archangeli blasphemia exire non debuit. Relege veteres libros. ꝛ vide ꝛ que tribus in monte garisim constitute sunt vt benedicerēt populo ꝛ que in monte altero vt maledicerent ruben q maculauerat torū parentis. ꝛ zabulon nouissimus ne filius ꝛ ancillarum liberi in monte beliel ponuntur vt maledicant his q maledictione sunt digni. Idē in lib. iudicum.

Quos significant illi qui ad benedictionem quine ad maledictionem de filijs israel electi sunt.

Quum ergo in singulis quibusqz fidelium talis sit prepositi varietas hoc mihi designari videtur in hoc loco ꝙ dimidij illi qui iuxta montem garisim incedunt illuz qui ad benedictionez electi ē istos figuraliter indicent qui nō metu pene sed benedictionū ꝛ repromissionum desiderio veniunt ad salutez illi vero dimidij: qui iuxta montez gebal incedunt in quo maledictiones prolate sunt istos alios indicāt qui malorum metu ꝛ supplicioruz timore complentes que in lege scripta sunt perueniunt ad salutem. Sz qui pro persecutoribus iussit orare primos parentes pro transgressiōe mādati mortis maledicto percussit Cain quoqz quia prime prevarica

a ℂ Chanaan. ipſi cã non maledixit: ſed filio eius: vt oſtenderet q̃ primi motus non eſſent puniendi ſed ipſi secundi vel ideo q̃ magis terrentur parentes in penam filiorum q̃ in propria: vt. ff. quod me. cau. iſti quidez. §. vlti.

b ℂ Si angelus. hoc expoſitum eſt. ſ. xi. q. iij. ſi is qui preest.

c ℂ Diſtinguendũ ẽ. Qui ex ptinacia maledicit punitur. vt ex de. male. c. i. Qui ex temeritate vel leuitate meretur veniã vt. ij. q. iij. ſi quis iratus. §. i. ⁊. §. norãdũ talis. enim venialiter peccat. vt. xxv. di. §. alias. in fi. Qui ex inſania: miſeratione dignus eſt: vt. C. ſi qs imperato. maledic. l. vnica.

d ℳ Am ſancti, viri. vltionis. ſ. xlv. di. c. vera iuſticia ſ. lxxxvj. di. odio.

e ℂ Subtile. argu. q̃ ſubtilitas eſt in canonibus conſideranda. ar. ij. q. i. in primis arg. contra extra de appel. dilecti. ⁊ inſti. de fideicom. here. §. ſed quia. vbi dicitur q̃ ſubtilitas pernicioſa eſt in legib⁹ ⁊ ſimplicitas eſt amica veritatis. io.

f ℙ Poſtolice. exẽplo qui tradidit corinthium, ſatbane.

g ℂ Errantium. in fi de ioan.

h ℙ Am ſacerdotes. fideles. id eſt prelati. ſic non eſt hic. argu. q̃ iſtud ſi peccauerit ⁊c. ſpectat ad omnes

tioni fratricidium adiunxit ſententiaz maledictiõis a domino reportauit. Abrabe quoque dominus dixit maledicam maledicentibus tibi et benedicam benedicẽtibus tibi. In euangelio etiam cum eſuriens veniret ad ficum nõ inueniens fructuz in ea ſua maledictiõe perpetua ſterilitate ipſam damnauit. Item noe cum verenda ſua a cham deriſa cognoſceret: filiuz eius chanaan⁹ maledicẽs dixit: maledictus chanaan ſit ſeruus fratrum ſuorum. Iſaac cũ benediceret iacob filio ſuo ait: qui maledixerit tibi: ſit ille maledictus: ⁊ qui benedixerit tibi benedictione repleatur. Item ſicut in libro numerorum legitur: moyſes ex precepto dei. xij. tribus filiorum iſrael in duas partes diuiſit: ⁊ ſex trib⁹ iuſſit vt iuxta montem gebal incedentes maledictionem tranſgredientium legem vociferarent. Alijs precepit iuxta alium montem incedẽtes benedictiones obſeruantium exclamarent. In nouo etiam teſtamento petrus apoſtolus legitur ſimoni maledixiſſe cũ ait: pecunia tua teczuz ſit in perditione. ℙaulus quoqz qui dixerat: benedicite ⁊ nolite maledicere. fornicatorem corinthium iuſſit excommunicari. Item in alia epiſtola ait: ſi quis nõ fuerit ſecutus doctrinaz domini noſtri ieſu chriſti ſit anathema maranathan. Item galathis ſi angelus⁹ de celo veniens aliud vobis euangelizauerit: anathema ſit. Diſtinguendum eſt ergo inter maledictum quod ꝓhibetur ⁊ maledictum quod a domino ⁊ ſanctiſſimis viris rationabiliter profertur. ℳaledictum quod prohibetur eſt illud quod procedit ex voto vltionis ⁊ odio perſequentis non ex amore iuſticie: maledictũ vero quo ſancti maledicunt eſt illõ quod procedit ex amore iuſticie nõ ex liuore vidicte. Unde gre. alti moralibus lib. tertio.

Sancti viri non ex voto vltionis ſz amore iuſticie aliqua maledicunt.

℃ Am ſancti viri maledictionis ſententiã proferunt non in hanc ex voto vltionis⁹ ſed ex iuſticie examine prorumpunt: intus ſubtile⁹ iudicium reſpiciũt: ⁊ male foris ſurgentia qua maledictione ferire ꝺ beat cognoſcũt ⁊ eo maledicto nõ peccant in quo ab eterno iudice nõ diſcordant. Itẽ ſcriptura ſacra duobus modis maledictum memorat: aliud videlicet quod approbat. aliud quod damnat. Aliter enim maledictum profertur iudicio iuſticie: vt in ipſo primo peccante prolatuz eſt: cum audiuit maledicta terra in opere tuo ⁊c. ⁊ ſicut abrabe dicitur:

i ℂ Separentur. ergo ſacerdotes habent officium excommunicandi. vt. ij. q. i. nemo epiſcopus.

k ℴ Excommunicationis articulo. gradus. quia periculo gradus honoris ſui excommunicauerat eum. vel ſm gradum honoris ſui vocauerat ipſum. Nam aliter vocandi ſunt maiores aliter minores. vel quia gradatim vocauerat ipſum in vltimo peremptorio.

maledicã maledicentibus tibi. aliter vero ꝓfertur maledictũ quod non iudicio iuſticie ſed liuore vindicte punitur: a quo voce pauli predicantis ceſſare admonemur: qui ait bñdicite nolite maledicere. Item pela. papa anglio epiſcopo.

Errantes ⁊ in errorem mittentes excommunicentur.

ℙ Poſtolice auctoritatis exemplo didicimus errantium⁹ ⁊ in errorem mittentium ſpiritus tradẽdos eſſe ſatbane vt blaſphemare ꝺ diſcant. Item anacletus papa.

Delinquentes corrigantur a ſacerdotibus: incorrigibiles inuenti excommunicentur.

℣ Am ſacerdotes quam reliqui fideles⁹ omnes ſummã debẽt habere curam de his qui perennt: quatenus eorum redargutione aut corrigantur a peccatis: aut ſi incorrigibiles apparuerit: ab eccleſia ſeparentur. Item gregorius papa.

Secunda vel tertia admonitione interpoſita excommunicatõis ſententia precedat.

ℴ Excommunicationis ãrticulo que tamen interpoſita cõditione gradus⁹ iam vt ita dicam ſecundo vel tertio: ex neceſſitate ſubiuncta eſt: beatitudo veſtra immerito queritur: cum paulus apoſtolus dicat in promptu habentes vlciſci omnem iobedientiam. Item hieron.

ℳali ab eccleſia ſunt eliminandi.

℟ Eſecãde ſunt putride carnes ⁊ ſcabioſa ouis⁹ a caulis repellenda: ne tota domus maſſa corp⁹ ⁊ pecora ardeant: corrumpãtur putreſcant intereant. Arrius in alexãdria vna ſcintilla fuit: ſed quoniam non ſtatim oppreſſus eſt: per totũ⁹ orbem eius flamma populata eſt.

Item augu.

℘ro diuerſitate culparum ſubditi a prepoſitis corripiantur.

℃ Orripiantur itaque a prepoſitis ſuis ſubditi correctionibus de charitate venientibus pro culparum diuerſitate diuerſis vel minoribus vel amplioribus: q̃ ⁊ ipſa quedamnatio nominatur quam facit epiſcopale⁹ iudicium: qua pena in eccleſia nulla maior⁹ eſt: pot ſi deꝰ voluerit in correptionem ſalubrem rimam cedere atqz proficere. neqz enim ſcimus quid contingat ſequẽti die aut ante finem vite huius de aliquo tali deſperandum eſt⁹: aut cõtradici deo poteſt: ne reſpiciat ⁊ det penitentiaz: ⁊ accepto ſacrificio ſpiritus contribulati cordiſqz contriti a reatu quãuis iuſte damnationis abſoluat damnatum⁹ quez ipſe nõ damnat⁹. paſtoris tamen neceſſita

l ℟ Eſecãde ſunt ouis. xlv. di. ſed illud.

m ℂ Totum. totum dicit e non tantum alexandriam eccleſiam intellerit: vt. i. q. i. manifeſtum. vel dic totum: quia eius ſequaces erant ꝑ totum orbem.

n ℴ Ꝺripiantur. epiſcopale. argu. q̃ excommunicatio ſpectet tantus ad officium epiſcopale. naz numero epiſcopi dicit. ꝛ vi. q. ij. viſis de hac materia dixi ij. q. i. nemo epiſcopus.

o ℂ ℳaior. ſi excommunicatio eſt maxima. ergo non debet infligi pro leuibus criminibus: vt. ſ. e. q. i. non aſſeramus. in fi. ⁊. xi. q. iij. nemo epiſcoporum. ⁊. c. epiſcopi.

p ℂ Deſperandũ eſt. ℣. xxxij. q. ij. ancillam ⁊ de pe. di. vij. nemo.

q ℂ Damnatum. ab eccleſia.

r ℂ Non damnat. ideſt nõ diſponit damnare eterna liert.

a Separare. q talis dānatio. medicinalis est nō mortalis. vt. ij. q. i. multi.

b Ecce. nolentibus. ar. est hic q in notoriis requiritur admonitio: vt ar. s. e. de illicita. Itē est hic ar. q lz quis neget crimen: tñ dicitur notoriū Item est hic ar. q etiā si ī modus exceptionis est aliquod crimen probatus q est facta fides: z potest talis puniri: nisi comitatur ex hoc qđ dicit: vndecunq; clarnerint. Nam z iudicius hereticoz clarificat ecclesiā vt. s. e. q. i. subdiaconus. Ad hoc pōt dici q in cā denunciationis loquitur vbi qualiscunq; sīa sufficit: vt dixi xxij. q. v. hoc videtur. z. ij. q. i. multi z licet in cā denūciationis agatur ad penitētiā: tñ si noluerit postea penitē pōt puniri. alij intelligunt ō crimine notorio.

c Vndecunq;. z eodē modo dicit ler qualitercūq; cōstet tutori q sit tutor: si simpliciter dictum sit ei periculū spectat ad eū vt. ff. de admi. tu. pater. §. vult. fic. xxij. q. v. hoc videtur.

d Patientie. i. q propter denunciationē noluerit corrigi. si intelligas. put alij intelligunt ō notorio crimine tunc ponas si non fuit dispensatum cum eis. nam bene episcopus cū talibus potest dispensare. ex. de iudi. at si clerici.

e Putredinis. h oc intelli ge cum fine scandalo id fieri potest. vt. s. pri. q. iiij. cum quisq;.

f An non distincta. adulterium. sed qualiter dicitur ꝓmittere adulteriū cuz vroze legitima. Rñ. quia p adulterium reddit eam sibi illicitam. xxxij. q. i. in coniugio in fi.

g Post. lxxvij. ℈. j. xxxi. q. i. quomodo. hoc ibi solutum est z expositū.

b Itaq; z falsos. s. xxij. qv. si quis convictus s. xxiij. q. v. ler debet.

i Si quis pauperez. videl ergo q cause! oppressionis pauperem spectāt ad ecclesiam. vt. lxxvij. di. desolatis.

k Scripta. fic. xi. q. iij. cure ij. q. i. legū. hic videtur q statim post citationē primā aliquis possit excommunicari.

l Si quis romipetas z peregrinos. sic ex de treu. z pa. innouam⁹. Solus enim princeps potest inducere noua vectigalia. vt ibi dicitur. z. ff. de pu. z vecti. l. vectigalia z talis qui inducit noua vectigalia vel deportatur vel capite punitur. nam incidit in. l. iuli. de vi. pu. vt. ff. ad. l. iul. de vi. pu. l. vlti.

m Paternaruz. xxx. ar. q sufficit si peremptoriuz fit edictum. xxx. diez vt. iiij. q. v. c. i.

n Competēter. nō intelligas īmoderate. sicut curiales exponunt. sed competenter. i. iuste. sic exponitur ex de app. reprehensibilis. ff. de iud. si debitori. io.

o Feriak. ergo non dum erat promulgatum. xvij. q. iiij. si qs suadente z̄c.

p Illi qui archiepiscopis. ergo illi possunt inducere treugā. vt ex de treu. z pa. c. i.

q Quia vero hereſim. vario mō dicitur hereticus. Uno modo qlīqz est dubius in fide infidelis ē: vt ex de here. dubius. Secūdo dicit hereticus ois simoniacus vt. i. q. i. quisqs. Tertō ois psulsus ab ecclesia sīm q excōiatus dr hereticꝰ. vt iiij. q. i. c. ij. Quarto mō ois q male interpretatur sacrā scripturā vt. ℑ. e. hereſis. Quinto mō q nouaz opinionē inuenit vt. ℑ. e. hereticus. Sexto mō q vult auferre priuilegiū. ro. ecc. vt xxij. di. oēs. Septio q trāsgredit p̄cepta se. ap. vt. s. xix. di. nulli. Itē qlīqz large dr hereticꝰ ois q nō tenet articulos fidei: z sīm hoc iudei z gentiles sūt hereticī: z ex hoc nō ois hītic⁹ est excōmunicat⁹. Stricte sumitur hītic⁹ ois qui remot⁹ est ab ecclesia: qz errat in fide z sīm hoc ois hereticus est excōmunicatus: vt ex de here. ad abolendam.

scopum vel presbyterum quia sacri legiuz graue committit: z si quis ecclesiā dei vastat aut impugnat aut incendit: quia z hoc grauissimum ē sacrilegium. placuit sancte synodo vt i primis omnia bona eius ꝑscriptione publicentur. deinde in vno loco. i. monasterio inclusus penitеat omnibus diebus vite sue. Itez calixtus papa.

Cōione priuetur qui romipetas vl peregrinos vl mercatores molestare presumit.

Si quis romipetas z peregrinos z apostolorum limina z aliorum sanctorum oratoria visitātes capere seu rebus quas ferūt spoliare: z mercatores nouis theoloneorum z pedaticorum exactionibus molestare tētauerit donec satisfecerit cōmuniōe careat christiana.

Item vrbanus pa.

Excōmunicentur qui oratores ecclesiarum bona eaz psonas ibi seruientes infestare presumunt.

Paternarum traditionum exēplis commoniti pastoralis officii debitum persoluentes ecclesias cum bonis suis tam personis quaz possessionibus clericos videlicet ac monachos eorumq; cōuersos vel cōmissos: oratores quoq; cum suis nihilominus rebus quas ferūt tutos z sine molestia eē statuim⁹. Si quis autez contra hoc facere presumpserit. z postquā facinus suuz recognouerit: z infra dierum spacium. xxx^m. cōpetenter^a non emendauerit a liminibus ecclesie arceatur: et anathematis gladio feriatur^o. Itez nico. papa omnibus episcopis.

Qui oratoribus pauperibus nō arma ferentibus in malum obuiauerint excommunicentur.

Illi qui peregrios vel oratores cuiuscunq; sancti siue clericos siue monachos vel feminas aut inermes pauperes depredati fuerint vel bona eorū rapuerint vel in malum eis obuiauerint: anathematis vinculo feriantur nisi digne emēdauerint: pax vero illa quam treugaz dei dicimus fideliter obseruet sicut ab archiepiscopis^a episcopis vnius cuiusq; prouincie constituta est. qui autem eam infregerit excommunicationi subdatur. Quia vero sermo de hereticis habetur videndum est quid intersit inter scisma z hereſiz^a: z qui sint heretici z quot sint heretico rum secte. Differentiam autem inter scisma z hereſim hiero. i epistola ad galatbas assignat dicēs.

Scismatici z heretici differre dicūt.

Inter hereſim z scisma^a hoc esse arbitror: q^a hereſis puersū dogma habeat. scisma post episcopalez

hz: ne per plures serpāt dira ꝓtagia separe^a ab onib⁹ sanis morbidam ab illo cui nihil est im possibile ipsa forsitan separatione sanandam. nescietes. n. qs pertineat ad predestinatoruz numerū quis nō pertineat sic affici debem⁹ charitatis effectu ut oēs uelim⁹ saluos fieri. Itez prosper.

Qui corrigi nolunt excōicationi ferro debent abscindi.

Hec autez crimina quorumlibet si ipsis criminosis cōfiteri nolentibus^a vndecūq; clauerint: q; cunq; non fuerunt patiētie^a leui medicamento sanata: veluti igne quodam pie increpationis vrenda sunt z cīranda. q^a si nec sic quidē equanimiter sustinentis ac pie increpantis medela processerit in eis qui diu portati z salubriter obiurgati corrigi noluerunt: tāquam putride corporis partes debent ferro excōmunicatiōis abscidi: ne sicut caro mortis emortua si abscissa non fuerit: salutem relique carnis putredinis^a sue cōtagione corrumpit: ita isti q emēdare despiciūt: z in suo morbo persistunt: si moribus depranaris in sanctorum societate permanserunt eos exemplo sue perditionis interficiāt.

Item nico. papa lotbario regi.

Excommunicandus est qui duas si mul vxores habere presumit.

An non districta vltione feriendus es: qui in duabus vxorib⁹ adulterium^a lamech z flagitiuz imitatus esse dignoscēris: quod dominus non nisi post. lxxvij.^a generationes suo salutifero aduentu delenit: cum cayn fratricidiuz. vij. generatione aquis ab oblitum fit cathaclismi. i. diluuij. Item ex concilio agathensi.

Falsi testes z homicide communione priuentur.

Itaq; censuimus homicidas z falsos^a testes a communione ecclesiastica esse submonēdos: nisi penitentie satisfactione crimina admissa diluerit. Item ex concilio toleta. primo.

Excommunicetur potens qui pauperem religiosuz spoliare presumit.

Si qūis de potentibus clericuz aut quemlibet pauperem^a aut religiosum expoliauerit: z mandauerit eum ad se venire episcopus vt audiatur z contempserit: inuicem mox scripta^a percurrant per omnes episcopos prouicie z quoscūq; adire potuerint. vt excommunicatus habeatur ipse donec obediat z reddat aliena. Ex dictis greg. pape.

De eodem.

Quisquis per dolum manum suam mittit in Christuz. i. epi/

n Competēter. nō intelligas īmoderate. sicut curiales exponunt. sed competenter. i. iuste. sic exponitur ex de app. reprehensibilis. ff. de iud. si debitori. io.

o Feriak. ergo non dum erat promulgatum. xvij. q. iiij. si qs suadente z̄c.

p Illi qui archiepiscopis. ergo illi possunt inducere treugā. vt ex de treu. z pa. c. i.

q Quia vero hereſim. vario mō dicitur hereticus. Uno modo qlīqz est dubius in fide infidelis ē: vt ex de here. dubius. Secūdo dicit hereticus ois simoniacus vt. i. q. i. quisqs. Tertō ois ꝑsulsus ab ecclesia sīm q excōiatus dr hereticꝰ. vt iiij. q. i. c. ij. Quarto mō ois q male interpretatur sacrā scripturā vt. ℑ. e. hereſis. Quinto mō q nouaz opinionē inuenit vt. ℑ. e. hereticus. Sexto mō q vult auferre priuilegiū. ro. ecc. vt xxij. di. oēs. Septio q trāsgredit p̄cepta se. ap. vt. s. xix. di. nulli. Itē qlīqz large dr hereticꝰ ois q nō tenet articulos fidei: z sīm hoc iudei z gentiles sūt hereticī: z ex hoc nō ois hītic⁹ est excōmunicatꝰ. Stricte sumitur hītic⁹ ois qui remot⁹ est ab ecclesia: qz errat in fide z sīm hoc ois hereticus est excōmunicatus: vt ex de here. ad abolendam.

INter heresim ⁊ scisma. potest dici q̄ hec sit differētia inter heresiz ⁊ scisma que est inter oispositionem ⁊ habitū. prio enim dicitur scisma. sed cum post tēpus pertinaciter adheserit sue secte. dicitur heresis vel aliter dicas q̄ omnis hereticus sit scismaticus. sed non cōuertitur. ⁊ sic ē illa differentia que est inter speciem ⁊ genus.

a Heresis. scriptura. s. xxxvij. di. relatum.

b Hereticus.

c OVrit apostolus post secūdā. hic dicit hereticos post secundā admonitionem citandos. vt. s. pr. q. v. nō vos. alibi semel. s. e. q. i. q̄ dominus in fin. ad hoc potest dici q̄ hereticum dānatum post vnicaz admonitionē vitabimus in secretis fidei nostre ne cū pitioꝝ reddamus. ut xliij. di. in mandatis. ti. q. iij. nolite. Sz q̄ tum ad monitionem faciendaz possumus ei cōicare quotiēscunq̄ visum fuerit. sed heretico nōdū dānato possumus explicare secreta fidei sepiusipsum corrigendo.

d Pertinaci. licet ergo teneat aliquis ea que sunt cōtra fidem dummō paratus sit corrigi nō est habendus hereticus. vt. s. e. q. j. scisma. in princ. ⁊. c. hec est.

decessionez ab ecclesia pariter separatur: quod equidez in principio aliqua ex parte intelligi potest diuersū Ceterum nullum scisma est nisi sibi aliquam heresim cōfingat vt recte ab ecclesia recessisse videat. Unde autem heresis dicatur: in eadem epistola hiero. diffinit ita dicens.

Unde heresis dicatur.

HEresis grece ab electione dicitur q̄. s. eam sibi vnusquisque eligat disciplinam quam putat esse meliorez. quicunqz igitur aliter scripturam intelligit quam sensus spiritus. s. flagitat a quo scripta est: licet ab ecclesia non recesserit: tamen hereticus appellari potest: ⁊ de carnis operibus est eligens que peiora sūt.

Qui vero proprie dicantur heretici augn. ostendens ait.

Qui proprie dicantur heretici.

HEreticus est qui alicuius temporalis cōmodi ⁊ maxime vane gloꝛie pricipatusqz sui gra falsas ac nouas opiniones vel gignit vel sequitur. Ille āt qui huiusmodi hominibus credit: imaginatione quadam veritatis illusus est. Idem.

Non sunt heretici qui non sua audacia sed altena seducuntur in erroꝛe.

OVrit apostolus hereticū hominem post primaz ⁊ secundam correctionem deuita: quia subuersus est huiusmodi ⁊ peccat in semet ipso damnatus. Sed qui sententiaz suam quāuis falsam atqz pernersaz nulla ptinaci animositate defendūt presertim quam nō audacia sue presumptionis peperint: sed a seductis atqz in erroꝛem lapsis parentibus acceperunt. querunt āt cauta sollicitudine veritatem corrigi parati cuz inuenerint nequaquā sunt inter hereticos deputādi. Itez leo papa.

Magistri erroꝛis existunt: qui veritatis disciplinā ptēnunt.

QVid āt iniquius est quam ipia sapere ⁊ sapiētioꝛibus doctioꝛibusqz non credere sed in banc insipientiaz cadūt quicūqz ad cognoscendam veritatem aliquo impediuntur obscuro non ad propheticas voces: non apostolicas litteras: nō euangelicas auctoꝛitates sed ad semetipsos recurrunt. Et ideo magistri erroꝛis existūt: quia veritatis discipuli non fuerunt. Item aug. cōtra manicheos.

Heretici sunt qui quod praue sapiunt contumaciter defendūt.

QVi in ecclesia christi moꝛbidū aliquid pranūqz quid sapiunt si correcti vt sanū rectūqz sapiant resistunt contumaciter suaqz pestifera ⁊ mortifera dogmata emēdare nolunt sed defensare persistunt: heretici sunt. Item vrba. papa.

Errāte damnabilioꝛ est qui eius defendit erroꝛem.

QVi aliorum defendit erroꝛez multo amplius damnabilioꝛ est illis qui errant: quia non solum errat sed etiam alijs offendicula erroꝛis preparat ⁊ cōfirmat. vnde q magister erroꝛis est non tantum hereticus. se d etiam heresi arcba dicēdus est. Item hiero.

Qui mēdacio ueritatē immutāt patrum terminos transferre pbantur.

TRansferunt principes inde terminos quos posuerunt patres eoꝛum: quando imutant mendacio veritatem. ⁊ aliud predicant quam ab apostolis acceperunt. Idez de hereticis manifestus est sensus q̄ lo pbismatibus suis ⁊ arte dialetica sepe oppꝛimant ecclesiasticos. Idez veteres scrutans historias inuenire non possuz aliquos alios scidisse ecclesiam ⁊ de domo domini populos se duxisse preter eos qui sacerdotes adeo positi fuerant ⁊ prophete i. speculatoꝛes. Iti ergo vertuntur in laqueum tortuosum in oibus locis ponentes scandalum. Item leo papa.

Abjiciantur qui aduersarioꝝ cōueniunt prauitati.

ILlud sane plurimum mihi displicere significo: q̄ in iurisditōnis tue clerici quidam esse dicuntur qui aduersarioꝝ conueniant prauitati: ⁊ vesanie vasis mie vasa miscentur. quibus inuestigādis ⁊ seueritate congrua coercendis debet diligentia tua vigilanter insistere. ita ut bis quibus prodesse non poterit correctio non parcat abscisio. Oportet eteniz vos euāgelici meminisse mādati: quod ab ipsa veritate precipitur vt si nos oculus aut pes aut dexteꝛa scandalizauerit manus: a cōpage coꝛporis auferatur quia melius sit bis i seculo carere mēbris quā cum ipsis i eterna supplicia ire. Nā superfluo extra ecclesiaz positis resistimus si ab bis qui intus sunt i eis quos decipiunt vulneramur. abjicienda prorsus pestifera bec a sacerdotali vigoꝛe patientia est. que sibi met peccatis aliorum pcendo non pcit. Item ex concilio carthagi. quarto.

Et sodalitates ⁊ conuiuia hereticoꝝ clerici vitare debent.

CLericus hereticoꝝ aut scismaticoꝝ tā conuiuia quā sodalitates euitet: equaliter eoꝝ cōuēticula non ecclesia sed conciliabula appellanda sunt: cum eis neqz oādum est neqz psalendum. Item gela. pa.

Canonum obseruatoꝛes cum hereticis nullum debent inire certamē.

QVam quibus erat synodus iuenda catholici pontifices fuerant vndiqz iaz depulsi: soli remanserant socij perfidoꝝ: cuz quibus nec iam licebat habere quentum dicente psal. non sedi cum consilio vanitatis ⁊ cum iniqua gerentibus nō introibo nec ecclesiastici moꝛis ē cū bis qui pollutam habent communionem permixtāqz cum perfidis miscere consilium. Recte igitur per chalcedonensis synodi formam buiusmodi preuaricatio repulsa est potius quam ad consilium vocata. q

e QVid āt. doctioꝛibus qz. s. xxxvij. di. relatū.

f Ad temetipsos. quod ē non debet. extra de cōsti. ne innitaris.

g Qui vi in ecclesia.

b Qui alioꝝ defendit. talis enim hereticus dicitur. vt extra. e. sicut.

i Damnabilioꝛ. nō q̄ pl⁹ punitur consulens q̄ faciens. vt. s. proꝛi. q. v. cum homo.

k Preparat. si qui scalaz vel ferrum vel aliud auxilium prestāt furi. tenētur furti. vt. ff. de fur. si pignoꝛe. §. penultimo.

l Transferunt. qui sacerdotes. nō cōtra testimonium sacerdotis. ⁊ illud gs vidit digne sacerdotem penitentem. vt de pe. di. j. inē suraz. alias presumitur pro eis. vt. xj. q. iij. absit.

m Illud sane. oculus. i. familiaris alicuius.

n Abjicienda. hoc intelligas de penitus incoꝛrigibilibus ne fit contra. s. proꝛi. q. v. cum homo.

o CLericus. oandum est de condi. i. episcopus nullum contra. io.

p QVm quibus. Casus acatius constantinopol. patriarcha ex cōmunicauit antiochenum ⁊ alexādrinum: quia nō recipiebāt statuta que ipse fecerat: propter hoc papa exēcōicauit eū ⁊ de hoc conquestus est acatius. q̄ sine synodo ex cōicauit eū. papa vero dixit q̄ synodus cōgregari nō debuit: tū q̄ non erant ibi catholici episcopi cum quibus posset baberi synodus. tū q̄ incidit ipse in heresim iam dānatam. vnde non fuit opus nouo concilio.

a ¶ Certamen. ergo cuz hereticis non est disputanduz nec cum aliquo de fide ẽ disputanduz extra de here. c. i. z. C. de sũ. tri. l. nemo. sed ad hoc põt disputari cuz eis vt cõicetur. nõ vt in dubiuz reuocent fidem nostrã. vt ex de here. c. i. io.

b Notandum. s. xxiij. q. iiij. recedite. z. c. ecce.

c ¶ Disciplina. medicinalis alie est excõmunicatio. vt. ij. q. i. multi.

nec opus erat post primam synodũ nec cum talib⁹ habere licebat. Idẽ Canonum magistris atqz custodibus nullum nobis fas est inire certamen⁹ cum hominibus cõionis alicuius ne. Item ex epistola vrbani pa.

Non contradicit sed potius obedit euangelio qui malos excõicat.

Notandum⁹ est q⁹ quidã dicũt contra euangelicam paraboloni nos fecere: vbi de zizaniis non eradicandis dominus precepit cum aliquos excõicatione dignos excõicationi subijcimus. z aiunt etiã sanctũ augustinũ hoc ꝓtradicere i illo loco vbi ait. q; nõ est prescindẽda vnitas ferendi sunt mali nõ abijciẽdi. Quibus hic primũ rñdendũ ẽ si heretici z mali boies excõicandi nõ sũt: quare ipse augu. cũ sanctis legatis romane ecclesie z cum sanctis epis suis pelagiũ z celestinũ nouã heresim in sanctã dei ecclesiam introducentes excõicauit: z ab ecclesia dei separauit: quare ipsos donatistas cõtra quos ista z multa bis similia loquũtur: tam ipse quam oĩs ecclesia dei excõicatos habuit. z nisi prius penituissent z per man⁹ ipositionẽ recõciliati eẽnt: eis nequaquã cõmunicabat. Idẽ ipse dñs q hoc paraboli ce hic enarrat: aperte alibi excõicationẽ fieri iubet dicẽs: frater qui corripitur ab ecclesia z non obedit: sit tibi sicut ethnicus z publicanus. vnde apparet liquido aliud esse excõicationem: aliud eradicationẽ. q. n. excõicatur vt apostolus ait ad hoc excõicatur vt spiritus eius saluus fiat in die dñi. disciplina⁹ enim est excõicatio z nõ eradicatio nisi forte ex contemptu z superbia excõicati proueniat. Unde augu. i libro numeri.

Diuina maledictio meritum maledicti designat.

Deus quibus maledicit: meritũ eius designat cui maledicitur: z sniaz veram promit⁹: vtpote quẽ nõ fallit: neqz qualitas peccati neqz peccantis affectus. homo quia hoc non potest scire neqz. n. ꝓposiũ tum mentemqz alterius alius videre põt aut cognoscere⁹ accirco etiaz si iudicantis vel sniam ꝓmentis intuitu ꝓferat maledictuz nõ põt esse maledicẽdi⁹ causa vbi ignoraf peccantis affectus maxime cum humanum iudicium tunc sciat maledicta proferre. cum forte conuicijs aut iurijs prouocatur. quod vicium volens resecare apostolus ne maledicta maledictis z cõuicia cõuicijs ꝓ nocemus mandatum necessarium ponit vt benedicamus: quo conuiciandi vicium resecetur nõ quo iudicandi veritas que homines latet: z pronunciandi auctoritas perimatur. Secte vero hereticorum quot sint z vnde oia acceperit. Isido. viij. lib. etbymologiaruz. c. v. determinat dicens.

Quot sunt secte hereticorum.

Quidã autem heretici qui de ecclesia recesserunt ex noie suoz auctorum nuncupantur: quidã vero ex causis quas eligentes instituerunt. Simoniaci a simone dicti magice discipline perito cui petrus in actibus apostolorum maledixit ꝓ eo q⁹ ab apostolis spiritꝰ sancti gratiam pecunia emere voluisset. hi dicunt creaturam non a deo esse: sed a virtute quadã supne creature. Menandriani a menandro magno discipulo simonis nuncupati. q mundum non a deo creatum sed ab angelis factum a seruit. Basilidiani a basilide appellati qui inter reliquas blasphemias passum iesum abnegauit. Nicolaite dicti a nicolao diacono ecclesie bierosolymorum q cuz stephano z ceteris constitutus est a petro: qui propter pulchritudinem reliquẽs vxorem dixit: vt qui vellet ea vteretur. versa est in stuprum. talis consuetudo vt inuicem cõiugia cõmutarentur: quos ioannes i apocalypsi sua iprobat dicẽs: sz hoc habes q⁹ odisti facta nicolaitaz que z ego odi. Gnostici propter excellentiam scie se ita appellari voluerunt. animam naturã dei eẽ dicunt bonum z malũ deuz suis dogmatibus fingunt. Carpocratiani a carpocrate quodã vocãtur: qui dixit christum hominez fuisse tãtuz: z de utroqz sexu ꝓgenituz. Cherintiani a cherinto quodã nuncupati. hi inter cetera circuncisionẽ obseruãt. mille annos post resurrectionẽ in voluptate carnis futuros predicãt. vnde z grece ciliaste latine milliaste sunt appellati. Nazarei dicti: quia duz christum qui a vico nazareus est appellatus filium dei iz cõfiteãtur: oia veteris tamen legis custodiunt. Ophite a colubro nominati sunt coluber enim grece ophis dicitur. colunt enim serpentem dicentes ipsum in paradiso induxisse virtutis cognitionez. Valentiani a valentiano quodam platonico sectatore vocati qui eonas. i. scelera quedam in originem dei creatoris induxit: christum quoqz de virgine nihil corporis assumpsisse: sed per eam quasi per fistulaz transisse asserunt. Appellite quoruz auctor appelles princeps fuit q creatorẽ ãgelũ nescio quẽ glorioſũ superioris dei faciens deum legis israel illum igneuz affirmans q dixit christum nõ in veritate deum sed hominem in fantasia apparuisse. Archõciati a principibus appellantur: qz vniuersitatem quam deus cõdidit opera esse archangelorum defẽdunt. Adamiani vocantur: quia ade imitentur nuditatez. vnde z nudi orant z nudi inter se mares z femine conueniunt. Caiani proinde sunt appellati: quoniam caiz adorant. Sechiani nomen acceperũt a filio ade: qui vocatus est sech dicentes eum esse christum. Melchisedechiani vocati pro eo q⁹ melchisedec b sacerdotem domini non hominem fuisse sz virtutem dei esse arbitrantur. Angelici vocati quia angelos colunt.

d ¶ Deus. promit. sicut vtile ẽ demones eẽ ꝓpter malos. vt. xxiij. q. v. qui malos. sic. i. q. iij. saluator in prin. z. xxvi. q. v. nec mirz.

e ¶ Cognoscẽ. lxxxv di. archidiaconũ.

f ¶ Maledicendi. xxvij. q. i. nec aliqua.

Apostolici hoc sibi nomen ideo sū
pserunt q̄ nihil possidentes propriū nequaquam recipiant illos qui aliquo in hoc mundo vtuntur. Cerdoniani a cerdone nuncupati: qui duo asseruit cōtraria pncipia. Marcionite a marcione stoico philosopho appellati qui cerdonis dogma secutus alterum bonuz alterū iustū deuz asseruit tāquam duo pncipia creatiōis z bonitatis. Arcaterite ab oblatione vocati. panem enim z caseum offerunt dicentes a primis hominibus oblationez a fructib⁹ terre z a fructibus ouium fuisse celebratam. Aquarij appellati eo q̄ aquā solam offerunt in calice sacramenti. Seueriani a seuero exorti vinum non bibunt. vetus testamentum et resurrectionē nō recipiunt. Tatiani a taciano vocati: qui encratici dicti quia carnem abominantur. Elogij vocantur tāquā sine verbo. logos enim grece latine verbū dicitur. deum enim verbum non credunt respuētes ioannis euangelium z apocal ypsim. Catbaphrigijs nomē p uincie phrygie dedit: quia ibi extiterunt. auctores eorum mōtanus prisca z maximilla fuerunt. bi adūctuz spiritus sancti non in apostolos sed in se traditum asserunt. Marthonee pro mundicia ita se nominauerunt. gloriantes enim de suis meritis negant penitentibus veniam peccatorum viduas si nupserint tanquam adulteras damnant. mundiores se ceteris predicant: qui nomen suum si cognoscere vellent mundanos se potius quaz mūdos vocarēt. Paulliani a paulo samosateno exorti sunt: qui dixit non semper fuisse christum sed a maria sumpsisse initium. Hermogeniani ab hermogene quodaz vocati: qui materiam non naturaz introducens deo nō nature eam cōparuit: matremq̄z elementorum ideam asseruit: quos apostolus ipro bat elementis seruiētes. Manichei a quodam persa extiterunt: qui vocatus est manes. bic duas naturas z duas substantias introduxit. i. bonaz z malam z animas ex deo quasi ex aliquo fonte manare asseruit. Testamentum vetus respuit: nonū ex pte recipiunt. Antropomorphite dicti pro eo q̄ simplicitate rustica deum habere humana mēbra q̄ in diuinis libris scripta sunt arbitrantur. Antropos. n. grece latie interpretat. ignorantes vocem domini q: ait spiritus est deus: incorpore⁹ est. n. nec enim mēbris distinguitur nec corporis mole cēset. Eraclite' ab eraclio auctore exorti monachos tantuz recipiunt coniugia respuunt: regna celorum parulos habere nō credūt. nouatiani a nouato rome vrbis p̄sbyteros exorti qui aduersus cornelium cathedram sacerdotalem conatus inuadere heresim istituit: voluit apostatas suscipere z rebaptizās baptizatos. Mōtani heretici dicti: q z in tempore persecutionis in montibus latuerunt: quaz occasiōe se a catholice ecclesie corpore diuiserunt. Ebiōite ab ebiōe dicti siue a paupertate. christum enim per prouectum solum virum iustum putant effectū vnde competenter ebionite p paupertate intelligentie appellati sunt. bi enim iudei sunt. z ita tenent euangelium vt legē carnaliter seruēt. aduersus quos apostolus ad galathas scribens inebitur. Fotiniani a fotiniano gallogrecie syrinie episcopo nūcupati: qui ebionitarum heresim suscitans asseruit christū ex maria p ioseph nuptiali coitu fuisse p̄ceptū. Aeriani ab aerio quodam nūcupati sicut bi offerri sacrificium pro defunctis spernunt. Aeciani ab aecio sunt vocati. Idēq̄z eunomiani ab eunomio quodaz dialetico aecij discipulo: ex cuius nomine magis inoluerunt dissimilē patri asserentes filiuz z filio spiritū sanctū. dicunt etiā nullum imputari peccatum in fide manentiuz. Origeniani ab origene auctore exorti sunt dicentes q̄ non possit videre filius patrē nec spiritus sanctus filiuz. animas quoq̄z in mūdi principio peccasse dicūt. z pro diuersitate peccatorū e celis vsq̄z ad terram diuersa corpora quasi vincula meruisse: eaq̄z cā factum ē esse mūdū. Noeticiani a quodā noeto vocati qui dicebant christum eūdē esse z patrem z spirituz sanctuz: ipsā q̄z trinitatem in officiorum nominibus non personis accipiunt. vnde z patripassiani vocantur qui patrem passum dicunt. Sabelliani ab eodē noeto pullulasse dicuntur: cuius discipulum peribent fuisse sabellium: ex cuius noīe maxime inoluerunt: vnde sabelliani vocati sunt bi vnā personam patris z filii z spiritus sancti astruunt. Arriani ab ario alexandrino episcopo exorti sunt qui coeternū patri filiuz non agnoscens diuersas in trinitate substantias asseruit: cōtra illud quod ait dominus: Ego z pater vnum sumus. Macedoniani a macedonio episcopo dicti sunt negantes deum esse spirituz sanctuz. Apollinariste ab apollinare vocati sunt dicentes christuz corpus tm̄modo sine aia assumpsisse. Anticomarite appellati sunt eo q̄ marie virginitati cōtradicunt asserētes eam post christum natum viro suo fuisse p̄mixtā. Getāgi nominati ideo tale nomen acceperunt: q: gāgios grece uas dicitur. asserunt enim sic eē in patre filium tāquaz vas minus infra vas maius. Arriani a quodā patricio nuncupati sunt: qui substantiam humane carnis a diabolo coditam dicunt. Colliciani a quodam collicio nominati qui dicunt deuz non facere mala contra illud quod scriptum ē. ego dñs creās mala. Floriani a floriano qui econtrario dicunt deuz creasse mala: cōtra hoc q̄ scriptum est. fecit deus oia bona. Donatiste a donato quodā aphro nuncupati sunt: qui ō numi

Ancta romana ecclesia. Oritur primo inter episcopuz ⁊ clericos. secundo inter clericos ⁊ mōachos ⁊ hec est differentia istaruz questionuz Ostendit ergo pīo q̄ clerici non possunt se defendere contra episcopū per tale priuilegium. ⁊ ad hoc inducūtur omnia ista. c. eo. q̄ papa non potuit dare tale priuilegium io.

dia venien s totam pene aphricam sua persuasione decepit asserens minorem patre filium ⁊ minorez filio spiritum sanctum ⁊ rebaptizans catholicos. Bonosiāi a bonosio quodaz episcopo exorti produntur: qui christum dei filium adoptiuum nō proprium asserit. Circūcelliōes dicūtur eo q̄ aggrestes sint quos scotopicos vocant supradicte heresis habētes doctrinā. hi amore martyrij semetipsos perimūt vt violenter de hac vita discedentes martyres nominentur. Priscillianiste a priscilliano vocati: qui i hispania ex errore gnosticoz ⁊ manicheoz pmixtuz dogma ꝓposuit. Luciferiani a lucifero smyrne epō orti: q epos catholicos qui instanti psecutione perfidie arrianorum cōsentientes erant ⁊ postea correcti in cathedram redire elegerunt dānātes quod prius crediderunt siue quod credidisse dissimulauerunt. quos ecclesia catholica materno recepit sinu tāquā petrum post fletum negationis. hanc illi matris charitatē supbe accipientes eos recipere nolentes ab ecclesie cōione recesserūt: ⁊ cum ipo lucifero auctore suo qui mane orieba cadere meruerūt. Jouinianiste a iouiniano quodā monacho dicti. qui nullas nuptarum et virginum esse distantias: nullūq; asserentes inter abstinētes: ⁊ simpliciter epulantes eē diserimē. Eluidiani ab eluido nūcupati vel nomīati: qui dicunt post christum natū alios mariam filios de viro ioseph peperisse. Paterniani itaq; a paterno quodam nuncupati: qui iferioris corporis ptes a diabolo factas opinātur. Arabici nūcupati eo q̄ in arabia exorti sunt dicentes aiam cuz corpore mori: atq; i nouissimo vtrunq; resurgere. Tertulianiste dicti a tertuliano presbytero aphrice prouincie ciuitatis carthaginensis: qui dicunt animaz immortalem eē sed corpoream predicantes: ⁊ animas peccatorum hominum post mortem in demones ꝓuerti putantes. Tessereśedecate dicti q̄. xiiii. luna pasca cuz iudeis observare ꝓtendunt. Nam tessera. iiii. deca decez significat. Jctages a sōno nuncupati q̄ vigilias noctis respuant superstitionem esse dicentes iura temerari diuina qui noctez ad requiem tribuit. Pelagiani a pelagio monacho exorti: hi liberum arbitrium diuine gratie anteponunt dicentes sufficere voluntatem ad implenda iussa diuina. Nestoriāi a nestorio ꝓstantinopolitano episcopo nūcupati: qui beatā mariā virginez non dei sed hois tātūmodo matrez asseruit: vt aliam personam carnis aliam faceret deitatis: nec vnū christum i verbo dei ⁊ carne credidit: sz separatum atq; seiūctum alterum filium dei alterum filium hominis predicauit. Euticiani dicti ab eutice cōstātinopolitano abbate: qui christum post humanam assumptionē. negauit existere de duabus naturis: sed solam i eo diuinā asseruit eē naturam. Acephalite dicti. i. sine capite. nullus enim eorum reperitur auctor ex quo orti sunt. hi trium calcedonensium capitulorum ipugnatores duaz in christo substantiaz propietatem negant: ⁊ vnam i eius psona naturaz predicant. Theodosiani et gaionite appellati a theodosio ⁊ gaiano qui temporibus iustiniani pncipis i alexandria populi puersi electionem vna die ordinati sunt episcopi. hi errores euticis ⁊ dioscori sequentes calcedonēle ꝓcilium respuunt ex duabus vnam in christo naturam asserunt: quam theodosiani corruptam gaionite icorruptā ꝓtendunt. Gnoite ⁊ tritonite a theodosianis exorti sunt: ex quibus gnoite ab ignorantia dicti: quia ad peruerfitatem a qua exorti sunt id adijciūt: q̄ christi diuinitas ignoret que sunt scripta futura de die ⁊ hora nouissima: nec recordātes christi personaz nesciam loqui i isaia: dies iudicii in corde meo. Tritonite vero vocati q̄ sicut tres personas i trinitate: ita quoq; tres asserunt deos esse: cōtra illud quod scriptum est: Audi israel dominus deus tuus. vnus est deus Sūt ⁊ alie hereses sine auctore ⁊ sine noibus. Ex quibus alie putant esse trinuz deuz. Alie etiaz christi diuinitatez passibilez eē dicunt. Alie christi natiuitatis de patre in tēpore initium temporis dant. Alie liberationem hominuz apud iferos factam christi descensione non credūt. Alie animā imaginē dei negāt. Alie aias conuerti in demones ⁊ in quecūq; aialia existimant. Alie de mūdi statu dissentiunt. Alie innumerabiles mundos opinantur. Alie aquā deo coeternā faciunt. Alie nudis pedibus ambulant. Alie cū hominibus non manducant. Hec sūt hereses aduersus catholicā fidem exorte ⁊ ab apostolis ⁊ a sanctis patribus vl' cōciliis dānate. que dū in se multis erroribus diuise inuicem sibi dissentiunt: cōi tamen nomine aduersus ecclesiam dei conspirāt. Sed ⁊ quicūq; aliter scripturam sacrosanctaz intelligit q̄z sensus spiritus sancti flagitat a quo ꝓscripta est licet de ecclesia non recesserit: tamen hereticus appellari potest. Item augu.

Quare diuina puidentia multos errare permittat.

Deo diuina pnidentia multos diuersi erroris hereticos eē permittit vt cū interrogant nos ea que nescimus sic discutiamus pigritiam ⁊ diuinas scripturas cupiamus propterea apostolus ait vt pbati manifesti fiant. Hi autez a deo probati sunt qui bene possunt docere.

Ancta romana ecclesia quandam baptismalem ecclesiaz suis muniuit priuilegijs decliationes sue dioceseos ex integro

a Onfidim⁹ opor tere. hoc verbū oportet est verbū bo nestatis. sic ponitur xix.q.i.c.i. sicut hec dictio debet quādoqz honestatez designat: vt extra de despō. impu. tua. quandoqz est verbū officij. vt. xxv. di. vnuz quādoqz est verbū necessitatis. ut iij.q.iz.nō oz. hoc iō dico qz princeps legibus solutus est. vt ē de elec. significasti. tamen honestū est vt secunduz leges viuat vt. ff. de leg. iij. l. er imperfecto. C. de testa. er iperfecto io.

b Juinis. trina. ter enim cōfessus est christū vt ostēdat se corde ore z ore christū diligere io.

c Hec ad ppetuam. er hoc patet ꝙ papa non pōt cōtra generalē ecclesie statuz dispensare. nec cōtra articulos fidei. naz z si oēs assentiant ei non valet statutuz sed omnes heretici essent. vt. xv. di. sicut. z sic potest intelligi. j. e.c. sunt quidam. z. c. se. sed cōtra statutum ecclesie. qō non est ita generale. sicut de cōtinētia sacerdotum bene pōt dispensare.

d Hec ad priuatuz. cōmunis utilitas priuate pīudicat. ut. vij. q.i. scias. z. viij. q.i. inscripturis.

e Nulli fas. sublimitas. crimē. n. angetur per dignitatem. vt. xl. di. homo z. ff. de re mi. oē delictum. §. ij. io.

f Violatores. blasphemare. imo eoipso videtur ercōicatus z hereticus. vt xix. dist. nulli. z. j. e.c. generali.

g Sunt quidam. apostoli. hic vꝫ ꝙ papa nō possit dispensare contra apostolum vel dominuz qualiter ergo martinus dispensauit cuz bigamo contra apostolum. vt. xxxiij. d. lector. itē cū canō apostoloz dicat. pbyter si fornicat⁹ fuerit deponatur. lxxxij. d. presbyter. qño ergo gangrēe zeliū dispēsat tali casu. vt. d. lxxxij. presbyter. Item contra dominū dispēsatibus terminis quos constituerunt patres: nemo iuste vsurpet alienū sed intra fines proprios atqz legitimos, put quisqz valuerit in latitudine se exerceat charitatis. Jtez bilarius papa.

Nulli diuinas cōstitutiones z apostolice sedis decreta temerare licet.

Nulli fas sit fine status sui periculo vel diuinas constitutiōes vel apostolice sedis decreta temerare: quia nos qui potentissimi sacerdotis administramus officia: talis transgressionum culpa respiciet si in cautis dei desides fuerimus inuenti qz meminimus quod timere debemus qualiter ꝯminetur deus negligentie sacerdotū. si quidem maiori reatu delinquit qui potiori honore fruitur: z graviora facit vicia peccatorum sublimitas peccantium.

Jtem damasus papa.

In spiritum sanctum blasphemant qui sacros canones violant.

Violatores canonum voluntarie graviter a sanctis patribus indicantur z a sancto spiritu inflictu cuius ac dono dicati sunt damnantur. quoniam blasphemare spirituz sanctum non incongrue videntur: qui contra eosdez sacros canones non necessitate cōpulsi: sed libenter vt premissum est aliquid aut proterue agunt: aut loqui presumunt: aut facere volentibus sponte cōsentiūt talis enī presumptio manifeste vnū genus est blasphemantium in spiritum sanctum: quia vt iam prelibatum est contra eaz agit: cuius nutu z gratia sancti canones editi sunt.

Jtem vrbanus papa.

In quibus romano pontifici licet nouas condere leges.

Sunt quidam dicentes romano pōtifici semper licuisse nouas condere leges. quod z nos nō solum non negamus sed etiam valde affirmamus. Sciendū vero summopere est. z quia idem nouas leges condere pōt: vnde euangeliste aliquid z prophete nequaquā dixerunt. Ubi vero aperte dominus vt eius apostoli z eos sequentes sancti patres sententialiter aliquid diffinierunt: ibi non nouam legem romanus pontifex dare: sed potius quod predicatum est vsqz ad animam z sanguinem confirmare debz. Si. n. quod docuerūt apostoli z prophete destruere quod absit niteretur nō sententiam dare: sed magis errare cōuinceretur. sed hoc procul sit ab eis: qui semper domini ecclesiaz cōtra lupoꝝ insidias optime custodierunt. Jtem zosimus papa.

Apostolice sedis auctoritas contra sanctoꝝ statuta aliquid condere non valet.

Contra statuta patrum condere aliquid vel mutare nec huius quidem sedis potest auctoritas apud nos eniz iconuulsis radicib⁹ vinit ātigtas: cui ōcreta patrū sanxere reuerētiā. Jtē marcellus papa. sibi attribuens. Jtem quodam monasterium similiter muniuit priuilegijs propijs decernēs vt ex ,pprijs predijs nulli ōcimas psolueret. Accidit itaqz vt ītra diocesim premunite baptismales ecclesie prefatum monasterium alia emptiōe alia donatione predia sibi ineniret. Oritur itaqz ꝓtētio inter monachos z clericos de decimis. Hic primū queritur an clerici baptismalis eccl'ie auctoritate priuilegii decimas sue diocesis ex integro sibi ualeāt nēdicare.

Secundo an subsequenti priuilegio monachoꝝ derogetur antiquioꝝbus priuilegijs baptismaliuz ecclesiarum. ¶ i.

Quod vero auctoritate illius priuilegii decimas sibi ex integro clerici vēdicare nō valeant. hic probatur: q: decime iurta decreta sanctoꝝ patrū quadripartito diuiduntur: quarū vna pars episcopis: secunda clericis: tertia fabricis restaurandis: quarta vero pauperibus ē assignata. Decreta vero sanctoꝝ canonū neminez magis quā apostolicū seruare oz. Unde gelasius pa. ait.

Constitutionem synodi quam vniuersalis ecclesie ꝓbauit assensus remanā sedem seruare oportet.

Onfidim⁹ ꝙ nullus iā veraciter christianus ignoret vni⁹ cuiusqz synodi ꝓstituuz: quod vniuersalis ecclesie probauit assensus: nullam magis exequi sedem preceteris oportere⁹ quam primam que z vnamquāqz synodum sua auctoritate firmauit: z continuata moderatione custodit. Jtē leo papa.

Qui negligenter pascit dominicuz gregem sibi ꝓmēdatum cōuincitur sūmū non amare pastorem.

Juinis ꝑceptis z apostolicis monitis incitamur: vt ꝑ omni ecclesiarū statu in pigro vigilemus affectu: ac si quid vnquam reprehēsioni ineniturobnoxiuz aut ab ignorantie iperitia aut a presumptionis vsurpatione reuocemus. Admonēte eniz diuine vocis iperio quo beatissimus apostolus petrus trina⁹ admonitione mysticis sanctionibus ībuitur: vt christi oues qui christum diligit pascat: z ipsius sedis cui per abundantiam gratie diuine presumus: pro reuerentia coartamur: vt periculum desidie quantuz possuz mus declinemus: ne professio sūmi apostoli qua se amatorem dñi testatus est: non inueniatur ī nobis: quia quotiens quis negligēter pascit dominicū gregem cōmēdatum toties conuicitur sūmū nō amare pastorē

Jdē anatholio episcopo.

Non ōbēt vllo modo variari que ad perpetuam ordinant quietem.

Que ad ppetuam⁵ generaliter ordinata sunt vtilitatem: nulla cōmutatione varientur. nec ad priuatum⁵ trabantur cōmodū que ad bonum sunt cōe prefixa: sed manen

i Potest. supple de facto vel de iure.

a ODne.i iniustuz.s.ri. q.iij.c.in iniustuz.

b Ab infidelibus.ar.ꝙ id qꝺ fit ab intruso non valet vt.xij.q.ij. alienationes. de conse.di.i.hic ergo.ar.cõtra i.q.i.si quis a pseudo epis.

c STatagenduz est.subditos.ar.ꝙ papa subest imperatori:intellige quo ad hoc ꝙ sua ecclesia dat tributa forte imperatori.vt ex de censibus.ois anima.z.xi.q. i.magnuz.z.c.tributũ.xxiij. q.viij.tributũ.naz alias oẽs principes subsunt episcopis vt extra de maio.z obe. oẽs principes.io.

d GEnerali decreto.fit.i fiat.nam hec verba fit z fiat respiciunt quando qz futurũ tempus.vt.ff.ne quid in loco publi.l.ij.§.dei de.io.

e ODnia.hoc.c.hic attribuit damaso:alias leoni vt.xix.di.§.deide.io.

f HAc cõsona.nescit.i.cõtẽnit .vel loquitur de ignorantia iuris.vt.xxxviij. di.si in laicis.io.

g A Sanctis.

b I Usticie.

Stare non valet:quod contra euã gelicam vel prophetica3 doctrinã seu constitutione factum fuerit.

ODne quod irreprehensibile est:catholica defendit ecclesia z intra. Iniustum9 iudicium z diffinitio iniusta regio metu vel iussu a iudicibus ordinata non valeat. Ne quaquam quod contra euangelicã vel prophecticam vel apostolicam doctrinam cõstitutionemue eoruz siue sanctorum patrum actuz fuerit stabit z quod ab infidelib9 vel hereticis factum fuerit:omnino cassabitur. Item hormisda papa.

A statutis patrum non deuiare z fidei regulã custodire prima sal9 est.

PRima salus ẽ recte fidei regulam custodire z a constitutis patrum nullatenus deuiare. Itẽ pelagius papa childiperto regi.

Profitetur pelagi9 papa thomuz sui decessoris per omnia seruare.

SAtagendum est vt pro auferendo sulpitionis scandalo obsequium confessionis nostre legib9 religionis ministremus: in quibus nos etiam subditos eẽ sacre scripture precipiunt. veniens etenim ruffinus vir magnificus excellentie vestre legatus confidenter a nobis vt decuit postulauit: quatenus vobis aut beate recordationis leonis pape thomum a nobis per omnia cõseruari significare debuissemus:aut propriis verbis nostre confessionez fidei destinare z primam quidez petitionis eius partez.quia facilior fuit mor vt dixit impleuimus: nosqz in omnibus presulem thomum pro catholice fidei assertione cõscriptũ deo propicio custodire manus nostre ad vos professione significam9 vt autem nullius deinceps: qõ absit:sulpitionis resideret occasio.illã etiam aliam partem quam memoratus vir illustris admonuit facere maturaui.s.propriis verbis confessionem fidei quam tenemus exposui. Item badrianus papa.

Anathema apud deum fiat: qui cẽsuram romanorũ pontificũ violat.

GEnerali decreto censemus z constituimus:vt execranduz anathema sit9 z velut prenaricator fidei catholice semper apud deum reus existat:quicunqz regum seu episcoporum vel potentum deinceps romanorum pontificum decretoz censuram in quoquã crediderit vel permiserit violandam. Item damasus papa stephano archiepo.

Non licet alicui episcopo cõtra romanorum pontificum decreta aliquid agere.

ODnia9 decretalia cunctorum predecessorum nostrorum cõstituta:que de ecclesiasticis ordinibus z canonum sunt promulgata disciplinis ita ab omnibus episcopis ac sacerdotibus:generaliter custodiri debere mandamus vt si quid in illa commiserint. veniam sibi honoris dei inceps nouerint denegari.

Item gregorius.

Non communicet sacris altaribus qui nescit sacris obedire canonib9:

HAc consona sanctis patribus diffinitione sancimus: vt q sacris obedire canonibus nescit9: nec sacris ministrare altaribus nec communionem capere sit dignus. Itẽ ex conci.chal.

Obseruãde sunt regul9 a sanctis patribus in synodo statute.

A Sanctis9 patribus in vnaqua qz synodo vsqz nunc prolatas regulas tenere statuimus. Item grego.ad montanũ z thomã.

Voluntatem z statuta sanctorum decessorum custodiant qui suam seruari volunt.

IUsticie9 ac rationis ordo statuit:vt qui a successoribus sua mandata seruari desiderant:decessoris sui procul dubio voluntatem z statuta custodiant. Itez leo papa quartus.

Contra statuta sanctorum peragit: qui ea non seruat in tacta.

IDeo permittente domino pastores hominum sumus effecti vt quod patres nostri siue in sanctis canonibus siue in mundanis afflixere legibus:excedere minime debeamus:contra eorum quippe saluberrime agimus instituta:si quod ipsi diuino statuerunt consulto:in tactũ non conseruamus Si ergo primaz sedem statuta conciliorum pre omnibus obseruare oz.z si pro statu oium ecclesiarum necesse est illam impigro vigilare affectu:si ea que a romanis pontificibus decreta sunt ab omnibus obseruari conuenit: si illi qui nesciunt sacris obedire canonibus:altaribus ministrare nõ debẽt patet ꝙ contra statuta sanctorum canonum quibus status ecclesiarum vel confundantur vel perturbẽtur priuilegia ab apostolico cõcedi nõ debent. Dis9 ita respondetur: sacro sancta romana ecclesia ius z auctoritatem sacris canonibus impartit: sed non eis alligatur9. habet .n. ius condendi canones vtpote que caput est z cardo omnium ecclesiarũ a cuius regula nemini dissentire lz. Ita ergo canonibus auctoritatem prestat. vt seipsam non subijciat eis sed sicut christus qui legem legit:ipsam legem carnaliter implenit octaua die circunciſus.xl.die in templo cum hostijs est presentatus: vt in seipso eam sanctificaret postea vero vt se dominum legis ostenderet cõtra legis litteram leprosum tangendo mundauit.apostolos quoqz cõtra litteram sabbati per sata pretergradientes spicas vellentes z cõfricantes manibus suis probabili exẽplo dauid z circuncisionis z templi excusauit dicens:non legistis quid fecerit abimelech:quando venit ad eum dauid:z dedit ei panes propositionis de quibus non licebat edere nisi solis sacerdotibus z cõmedit ipse z pueri eius. Itẽ octaua die ẽm

f IDeo pmittente his.prima so.magistri occupat primã colũnã.secũda secũdã prima talis est. quia dominus sicut soluit legẽ quã dederat: sic z papa potest.secũda becẽ.ꝙ canones ita intelligunt statuti vt semper auctoritas romane sedis sit excepta.

k Alligatur. vt extra ō ele. significasti.

l Solis.ō hoc no. ō.xj.q.j.§.et his.

a Intelligenda sunt.sic extra de iureiuran.venientes.
b Alit.§.dist.c.contra morem.
c Priuilegio.§.di.iij.priuilegium.
d Ob religionis.xij.q.ij.religiosã.
e Necessitatẽ.xxi v.q.iij.quedam lex.
f Obsequij .j.q.j. sũt nõnulli.§.xxiij.d. cõis.io.

g Quod autẽ videndũ quis possit dare priuilegiũ.ꝛ ꝙ priuilegiũ preiudicet alij,dicunt pleriq; ꝙ solus papa põt dare in preiudiciũ alteriꝰ xij. q .ij. bone rei. et ir.q.iij. conquestus. de cõ.di.iij. pnũciandũ.c.di. cõtra morez. cũ.n.priuilegiũ dicat quasi ler priuata.vt. §.d.iij.priuilegiũ.ꝛ solꝰ princeps canones ꝛ leges ꝛ iura ꝙdit.ergo solus ille vt dicũt dat priuilegiũ.hoc tñ negari nõ põt gn epi etiã dẽt priuilegia .vt extra de his q̃ fi.a p. quãto.eẽ de sentẽ.et re iu.cũ inter vos.sed nõ põt in priudicium aliox vt dicunt.q; solus princeps auferre põt ius vnius ꝛ dare alteri.vt.ir.q.iij nunc vero.ꝛ.c.p pncipalez ꝛ eẽ de concess.p. nova.q; diuersitatez.et C.de q̃dri.p. bene a zenone.sed certe hoc nõ est verum . naz epũs põt dare extra baptismalez ecclesiam deci mas vt.xvi.q.i.statuimus itẽ epꝰ põt detrahere vni ecclesie ꝛ dare alteri vt eẽ de cõsec.preben.sicut vni re.ꝛ põt in totum erimere aliquã ecclesiã vt eẽ de censi.cũ venerabilis. Itẽ auferre põt ecclesie priuilegiũ eligendi.eẽ de cõsue.cũ dilectꝰ.põt erimere ecclesiã a iure.p curationis.vt eẽ de censi.sopite. hoc aũt priuilegiũ cõferet epꝰ cũ consensu capituli sui.vt eẽ de donat.pastoralis.dat aũt priuilegiũ quãdoq; persone quandoq; rei . vt ir.q.iij. conquestus. Si priuilegiũ datur psone psonã nõ trãsgreditur.vt isti. de iu. natu.gen.ꝛ ci.§. plane.xxvi.q.i.§.hic etiã ꝛ.ff.de reg.iur.priuilegia.vij.q.i.nõ autẽ ꝛ.c.petisti.ꝛ reale qđ loco cõceditur ꝛ ppetuũ est.xvi.q.i.hic etiam.ꝛ.ff. de iur.imu. l.ij.extra de of.dele. quoniã abbas.in dubio aũt semp psumitur priuilegiũ potiꝰ

legem puer circumciditur:ꝛ vos in sabbato circumcidistis hominem. Item coniuge holocaustum ex lege offeratur cum masculus.xl. femina vero.lxxx.die ab ortu sue natiuitatis sm legis imperium cũ hostijs in templum pñtaretur vnde sacerdotes offerentes hostias in templo litteraz sabbati soluunt ꝛ sine crimine sunt:tunc filius hominis multo magis valet soluere litteram legis qui est etiam dominus sabbati. Hic etiam dicitur de eo:erat iesus docẽs in templo tanquã potestatem hñs. i.tanquam dominus legis addens mortalibus ea qñe deerant ad perfectionem vmbram figuralium i lucem spiritualis intelligẽtie commutans:non tanquam scribe eoruz qui littera legis astricti nõ audebant aliquid addere vel commutare.sic ꝛ summe sedis pontifices canonibus siue a se siue ab alijs sua auctoritate cõditis reuerentiam exhibent ꝛ eis se humiliando ipsos custodiunt:vt alijs obseruandos exhibeãt.nõnunquam vero seu iubendo seu diffiniẽdo seu decernendo seu aliter agẽdo se decretorum dominos ꝛ conditores esse ostendunt. In premissis ergo capitulis alijs imponitur necessitas obsequendi.summis vero pontificibus ostenditur iesse auctoritas obseruandi. vt a se tradita obseruãdo alijs non contemnenda demonstrent exemplo christi:qui sacramẽta q̃ ecclesie seruãda mandauit.primo in seipso suscepit. vt ea in seipso sanctificaret.oportet ergo primam sedez vt diximus obseruare ea que decernendo mandauit non necessitate obsequendi sed auctoritate impartiendi licet itaq; sibi contra generalia decreta specialia priuilegia indulgere:ꝛ speciali beneficio concedere quod generali prohibetur decreto quanquam si decretorum intentionem diligenter aduertamus nequaquam contra sanctorum canonum auctoritatem aliquid concedere inueniatur . sacri siquidem canones ita aliquid constituũt: vt interpretationis auctoritatem sancte romane ecclesie reseruent.ipsi nam que solꝰ canones valent interpretari qui ius condendi eos habent.vnde in nonnullis capitulis conciliorz cum aliquid obseruandum decernitur.statiz subinfertur nisi auctoritas romane ecclesie aliter fieri impauerit. vel salno tamen in omnibus iure sancte romane ecclesie ꝛ salua tamen in omnibus apostolica auctoritate.quecũq; ergo ꝺ decimis vel quibuslibet ecclesiasticis negocijs sacris canonibus diffiniuntur intelligenda sunt necessaria seruari: nisi

auctoritas romane ecclesie aliter fieri mandauerit vel permiserit. Cũ ergo aliqua priuilegia ab apostolico aliquibus conceduntur :ꝛ si contra generalem legem aliquid sonare videantur:non tamen cõtra ipsã aliquid concedere intelliguntur:cũ ipsius legis auctoritate pñilegia singulorum penes matrem omnium ecclesiarum reseruentur.neq; enim priuilegia aliquibus concederẽtur: si preter generalem legem nulli aliquid speciale indulgeretur. Priuilegia nãq; dicuntur quasi priuata legia.eo quod priuatam legem singulis generent.quam diffinitionẽ grego.innuens ait. si hoc neque consuetudine generali neque priuilegio vendicas:restat te vsurpare ꝙ fecisti . Item hieronymus in expositione ione.priuilegia singulorum non possunt legem facere cõez. Valet ergo vt ex premissis colligitur sãcta romana ecclesia suis priuilegijs quoslibet munire:ꝛ extra generalia decreta quedam speciali beneficio indulgere:considerata tamẽ rationis equitate:vt que mater iusticie ẽ i nullo ab ea dissentire videatur. vt priuilegia videlicet que ob religionis vel necessitatis vel exhibiti obsequij gratia cõceduntur:neminem relenãdo ita diutem faciãt. vt multorum detrimenta non circũspicien do in paupertatis miseriã nõnullos deijciãt.illud vero apostoli ad memoriam reuocantes:quod ad corinthios scribens ait.non enim volumus vt alijs sit remissio: vobis aũt tribulatio.cui sacra lex principium concordans ait.rescripta cõtra ius elicita.ab omnibus iudicibus precipimus refutari. nisi forte aliquid qđ non ledat alium ꝛ prosit petenti vel crimẽ supplicantibus indulgeat.
Item cõstitutio imperatoris ad populum. Nec damnosa fisco nec iuri contraria postulari oportet. Clerici ergo huius baptismalis ecclesie priuilegij auctoritate muniti siue diocesis decimas sibi ex integro vẽdicare valent:nisi forte summa necessitate episcopi cogantur ad quartã suã accipiẽdã.ꝛ illi sup abũdare monstrentur.

Q.ij.

Quod autem antiquioribus pñilegijs subsequentibus derogari non possit: auctoritate anacleti probatur.q scribens omnibus episcopis ꝛ reliquis christi sacerdotibus ait.

Ecclesiarum priuilegia cunctis rẽporibus inuiolata seruentur.

perſonale q̃ reale.vt eẽ de instit.cũ venissent.q; res de facili ad suã rem̃ retinatur naturã.ff.de pact.si vnus.§.qđ in specie.dotis nõ enim dicitur ob hoc persona lex sola inseritur psona vt.ff.de pac.iurisgẽ.§.pactoz.ꝛ.l.tale pactũ. Itẽ hec est dria inter priuilegiũ ꝛ cõfirmationez.q; in confirmatione nihil noui iuris datur.vt eẽ de confir.cũ dilecta.secꝰ est in priuilegio. Itẽ in cõfirmatione nihil ponitur vel affirmatur sed totũ ꝙditõaliter intelligit.vt eẽ de concess.pre.q; diuersitatẽ.ß in priuilegijs oia verba ponunt ꝛ certũ ibi asserit.vt eẽ de ver.sig.abbate. Nunc videndũ est qđ priuilegiũ ꝺ rogat alij.dicũt quidã ꝙ sp secundũ derogat primo etiã si nõ faciat mentionẽ primi vt eẽ de rescrip.ex parte.ꝛ hoc ea rõe vł.q; cũ priuilegiuz fit ius ß vnus ꝺrogat alij ß nõ faciat mẽtionẽ primi.vt eẽ ꝺ cog.spi.c.ij.sed istis ob eẽ de offi.iu.dele.ex parte.vbi primi legiũ scđm nõ derogat prio cũ nõ faciat mẽtionẽ eiꝰ. Itẽ nec priuilegiũ ꝓiudicat confirmationi.nisi faciat mentionẽ illiꝰ priuilegij.vt eẽ ꝺ bis q̃ fi.a pre.c.cũ vos. Item nec transactio.vt eẽ de dec.ex multiplici. Itẽ nec priuilegium ꝓiudicat cõsuetudini nisi faciat mẽtionẽ eiꝰ.vt eẽ de preben.relatũ. Itẽ nec valet priuilegiuz nisi faciat mẽtionẽ cõstitutionis facte a capitulo.vt eẽ de rescrip. cõstitutus. nec valet nisi faciat mẽtionẽ sententie.vt eẽ de fi.instru.inter vltra mediũ.ꝛ sic pp iura allegata cõcedi põt ꝙ illud fit in priuilegijs qđ in rescriptis nisi vbi secũdũ facias mentionẽ primi ꝙ nõ valeat.siue ambo priuilegia sint generalia siue ãbo specialia.sed si vnũ sit speciale aliud generale speciale sp ꝓiudicat ß non faciat mentionẽ generalis.vt extra de rescrip.c.i.ꝛ.c. pastoralis.ß sit arg.§.j.e.in gallia.ꝛ.q; i toto iure derogat generi p speciẽ.vt.ff.de reg.iur. in toto sed certe aliud est in rescriptis ꝙ in priuilegijs.q; secũdum rescriptũ speciale derogat primo generali nã p generale rescriptũ nõ dat iurisditio vt patet in illa decret. pastoralis.in fi.ꝛ extra e. ad hec ꝛ ideo de facili tollitur.ß per priuilegiũ quãtũcunq; generale statim consequitur suum ius plenum.vnde potest dici ꝙ nunquam secundum speciale priuilegium ꝺ roget primo generali nisi faciat ipsius mentionem extra de rescrip.nõnulli.ꝛ de prescrip.veniens.sed in statutis quandoq; antiquũ preiudicat nouo.vt.l.diui.dño sancto. Item in dubio potꝰ presumo non reuocatum quod ꝙ reuocatum.vt.ff.de mate.si peculium.ff.de dona.inter vł.cum hic statut.§.penitentiam.nec obstat.ff.de priuil.cre.priuilegia.vbi dr ꝙ priuilegia non estimãtur ex tpe sed ex causa quia ibi logitur de priuilegijs q̃ creditor vult habere ꝛ ex eo ꝙ prius mutauit pecuniam.

a Privilegia.temporibus.istud potest intelligi de generalibus statutis. nam in nullius persona omittendum est c.lri.di.miramur. Item potest intelligi de priuilegijs datis a principe.nã priuilegiũ quod a deo vel a principe datur decet esse mansurum oĩs malicie ac diminutionis ꝓtriũ.in auct. col.vi.constitutio que de dignitatibus.in fi.ſi vero persona impetrans obuiat priuilegio ipetrato statiz eua nescit.vt ex de consti. cũ.m. ferrarien. Jcẽ ſi nõ ꝓtestat priuilegiũ ſuũ expirat ſpacio.xi.annorum.vt ex de priuil.accedentibus.ſi ſi nõ est opus protestatione cum ſit priuilegium ad excipiendũ perpetuum est.vt.ff.de do. excep.pure.ſi vero est priuilegium ad faciendum videtur ꝙ ſpacio.x.annorum extinguatur.vt.ff.de nũdinis l.i.

b ¶ Et peregrina.i.ferri cãdẽtis vel iudicis non ſui.ij.q.iiij.conſuluiſti.

c Priuilegia.j.de con. di.iij.celebritatem.

d Galliaruz .pter dicit.qz tres ſũt gallie.bracata.togata.z comata.

e ¶ Pallium.s. viij.q. iij. artaldus.contra.vbi dicitur ꝙ arelatenſis ſit ſuffraganeus narboñ.ſi forte duo ſũt arelatenſes.vel altera litterarum est falſa vel corrupta.

f ¶ Epiſcopo.quem conſtituit ibi legatũ.vel ſuppoſuit eis omnes epiſcopos britanie.

g ¶ Prætermitti.ergo legatus inconſulto epiſcopo loci non potest iudicare clericos ipſius.niſi ad ipſuz appelletur vt hic.z.ri.q.i. peruenit.quod põt admitti.nec ob.ex de offi.le.cũ nõ ignores.nã ille non ſoluz fuit legatus ſed etiam metropolitanus z ideo nihil ꝓfuiſſet ei ius legationis ſi hoc ius non habuiſſet.contrariũ credo cũ illa dicat, cuz nõ ignores.indiſtincte loquat. Jtez videtur hic ꝙ princeps poſteriorem legatum dãdo nõ videtur prohibuiſſe legatũ priorem ſicut est in tutoribꝰ vt. C.de te,tute.l.ij.ſimiliter non.viij.q.i.non autem. ſecꝰ in procuratoribus.vt.ff. de ꝓcu.ſi quis eum.§.vlti.

h ¶ Britannorum.contra. s.iij.q.vi.hoc qppe.ſi due ſunt britannie. Anglia enĩ maior britannia dicitur.

i Si ea deſtruerem. diuiſa.ar. contra teſtes ſibi contrarios z contra reſcripta omnia ſibimet contraria.vt.xxiij.q.vij. qõ aũt C.de fide inſtru. ſcripture iiij.q.iij.qui falſo. extra de ſen.z re iudi.cum olim.

k Jtur ſm.ex delegatione.videtur ergo ꝙ legatus habeat delegatam z non ordinariam poteſtatẽ vt hic.z.c.ſe.qõ nõ credo cũ ſimilis ſit ꝓconſuli.ff.e. meminiſſe.

Privilegia eccleſiarum a sacerdotum intemerata z inuiolata cũctis decreuimus manere temporibusꝰ z leges eccleſie aplica auctoritate firmamus:z pegrinaꝝ ſub monetuꝝ iudicia. Jtem leo papa martiano auguſto.

Nec nouitate mutari nec probitate cõuelli eccleſiaz priuilegia õbẽt.

Privilegia' eccleſiarum z monaſteriorum ſcõz patrum auctoritate iſtituta nulla pſit ꝓbitate cõuelli nulla nouitate mutari i quo ope auxiliãte chriſto fideliter exequende neceſſe est huius ſancte ſedis pontifices perſeuerantez exhibere famulatum diſpenſatio nobiſ credita est:z ad noſtrum reatum tẽdit paternarum regule ſanctionum nobis conſentiẽtibus vel negligẽtibus violentur.

Jtem gregorius auguſtino anglorum epiſcopo.

Priuilegio ſue dignitatis aliqs eccleſiarum exuere nõ debet.

Galliarumꝰ epis nullam tibi auctoritatem tribuimus: quia ab antiquis predeceſſorum noſtroruz tẽporibus pallium' arelatenſis epũs accepit .quez nos priuare auctoritate percepta minime debemꝰ ſi ergo contingat vt fraternitas tua adgalliarum prouincias tranſeat.z aliquid ex auctoritate agenduz fuerit:cum predicto arelatenſi epiſcopo' agat:nec prætermittꝰ poſſit hoc quod antiqua patrum inſtitutio inuenerit. Britannorũꝰ vero oẽs epiſcopos tue fraternitati cõmittimus vt indocti doceãtur infirmi perſuaſione roborentur. Jtẽ.felici epo.

Statuta apoſtolicorum predeceſſorũ:apoſtolicus deſtruere non dz.

Si ea deſtruerẽ que anteceſſores noſtri ſtatuerunt:non conſtructor:ſed euerſor eſſe iuſte cõprobarer teſtãte veritatiſ voce que ait. omne regnũ in ſeipſo diuiſuz nõ ſtabit:z omnis ſcientia z lex aduerſum ſe diuiſa deſtruetur. Jtẽ leo pa.

Metropolitanꝰ dignitatis ſibi tradite antiqtus ius intemeratũ obtineat.

Jtur ſm ſanctorum patrũ canones ſpũ dei conditos z totiꝰ mundi reuerentia conſecratos metropolitanus ſingularum prouinciarum epiſcopos quibus ex delegatione' noſtra fraternitatis tue cura protenditur:ius traditũ ſibi antiquitus dignitatis intemeratum habere decreuimus:ita vt regulis preſtitis nulla aut negligẽtia aut preſumptione diſcedant. Jtem hormiſda pa:

Priuilegia metropolitanorum in conuulſa ſeruari oportet.

Seruatis' priuilegijs metropolitanoruz vices nobis apoſtolice ſedis delegamus: vt inſpectis" iſtis ſiue ea que a nobis ſunt nuper mandata ſeruent:ſiue ea que de eccleſiaſticis cauſis tue reuelatiõi cõtigerit nunciari:ſub tua nobis inſinuatione" pandãtur.erit hoc ſtudij ac ſollicitudinis tue:vt talẽ te in his que ininunguntur exhibeas vt fidez integritatẽqz eius cuius curã ſuſcipis imiteris. Jtem gregorius bonifacio primo defenſori.

Inſtitutiõis decreta apoſtolica:nulla preſumptione violentur.

Inſtitutiõis noſtre decreta que ſunt priuilegijs z ordinatiõe diſpoſita perpetua ſtabilitate z ſine alia qua conſtituimus refragatione ſeruari:ſiue que ſcripto decreuimus:ſiue que in noſtra preſentia' videntur eſſe diſpoſita:nec a quoquã pontifice cum in totũ vel in partẽ ea qualibz occaſione quelli decreuimus vel immutari nam nimis est aſperum z pcipue bonis ſacerdotũ moribus inimicum niti quẽpiam quantacunqz rationis' excuſatione que bene ſunt ordinata reſcindere:z exemplo docere ceteros ſua quãdoqz poſſe ꝓtuta diſſoluere. Jdẽ dominico carthaginenſi epiſcopo.

Priuilegia eccleſiaz apoſtolicus debet ſeruare illeſa.

De eccleſiaſticis priuilegijs qd veſtra fraternitas ſcribit, hoc poſtpoſita dubitatione teneat:quia ſicut noſtra defendimus ita ſingulis quibuſqz eccleſijſ ſua iura' ſeruam? nec cuilibet gratia fauẽte vltra quã meretur impartior:nec vlli hoc qõ ſui iuris est: ambitu ſtimulante derogabo.fratres meos p'oia bono rare cupio : ſicqz bonore ſingulos ſubuehi .dũmodo non ſit quod alteri iure ab altero poſſit opponi.

Jtem vigilo arelatenſi epicopo.

Quod rationabiliter diffinitum est: in nullo debet violari.

Quam pie' deſiderium voluntatis z laudande diffinitionis intentio' ſacerdotalibus ſit ſemper ſtudijs adinuanda:cura est ſollicitudiniſ adhibenda vt ea que ꝓ quiete religioſe conuerſationis ſunt diſpoſita vel ordinata: nec diſſimulatio negligere nec quedam valeat preſũptio perturbare.ſed ſicut hoc qrratio exigebat vtiliter obtinuit diffiniri.ita quod diffinitum est: niſi forte vbi maior est auctoritas nõ õbet violari. Jdem.

Sibi iniuriam facit:qui fratrum ſuorum iura perturbat.

Quod vero' dicis' noſtris tẽporibus debeꝰ ſeruari.que a meis quoqz predeceſſoribꝰ tradita vel cuſtodita ſũt. abſit hoc a me:vt ſta tuta maiorum cũ ſacerdotibꝰ meis

l Seruatis.reſcriptum.ſic est interpretandum vt nulli faciat preiudicium. vt.ir.q.iij.nunc vero.lxxxv.di.archi.in priuilegijs ſecus videtur. vt ex de deci.ad audientiam.

m ¶ Inſpectis.cum enim quis aliquid ex priuilegio ſibi vendicat inſpiciendum est priuilegiũ eius.x.di.contra morem.extra de priuil. recipimus.z ꝓz ꝙ tenor priuilegij,continet indicandum est,vt ex õ priuil.pono.

n ¶ Inſinuatione.intelligas hoc de his q̃ ſoli pape reſeruãtur que non tranſeunt i generali mãdato ,vt extra de off.le.ꝙ trãſlationem.

o Inſtitutionis. preſentia.ſic ergo ſententia 'pcipis facit ius ſed non redigatur i ſcriptis vt extra de tranſac.c.i. C. de teſtamẽ.omnium ar.contra.iij.q.vij.poſtulatus.item hic est ar.ꝙ pncepſ ſine ſcripto dat priuilegiũ.z ſine ſcripto delegat cãz vt i auct.de liti.§.oẽz colla.ir.ſed non committit delegationem ſine ſcripto.xcvij.di. nobiliſſimus.C. de man.princi.l. vna.

p ¶ Rationis. ar.§. extra de offi.deleg.ſi qſi.z.c.er parte.

q Ecclesiaſticis . iura . nec ſuum bonorem debet augere papa vt minuat ius eccleſie alterius.vt.xcii. di. ecclesie.

r Impie.

s Quod vero.infringam q eiz debet rueri alios cõtra alios. multo magis contra ſeipſum vt de natis ex libero ventre.c. vnico.ff. ſi ſer.ven.alterius.

a Aputato.concessa.ar. fines' mandati diligenter custodiendos ar.contra.viij.q.i.licet,item arg.q̄ episcopus nil potest petere nisi quod permissum est a canone.vt.x.q.iij.quia cognouimus.x.ff.ō cōdi.inde.l.frater a fratre.

b Ecclesiastice.in posterum.ō.vi.q.iiij.q̄ bene.

c Imperiali.inutilia.ō.vi.x.vides sed cōtra.vij.q.i. episcopus in dioceſi.et xiiij.q.vi.pperimus.

d Nec dānosa fisco.vt si aliquis per priuilegium velit se excusare ab eo, quod est dānosuz iuri cōi.naz dicit ler q̄ omnes necessitatib⁹ publicis debent obedire sine, dignitatis priuilegio vt.C.li.xi. de naui.non excu.l. multi nec pretertu p̄uilegij publica debet vacillare vtilitas. vt C.li.xij.de priui.fco. l.ij.x.C.de sa.san.ec. l.iubemus nulli.

e Rescripta.contra ius.nec enī ratione rescripti iuder recedet a iusticia vt extra de eta.x quali.preterea.vnde si rescriptum est penitus contra ius reiiciet illud vt hic dicit.x auferendū est rescriptū tale de manibus retinentis. vt.C.de sacri.pagi.ficut.x mittenda est talis charta principi,vt ibi dicitur si autem nō est cōtra ius ex toto sed alias iniquum expectandum est secundū mādatum principis. vt extra de rescrip.si qñ x in auct.vt nul.iud. §.si vero.Juder ergo semper sequit iusticōe.lz rescriptum principis aliud iubeat. vt in auten.de iudi. colla.vi.§. omnis autē iuder x .j.e.omnes.

f Quod nō ledat. tale debet esse quodlibet rescriptū vt neminem ledat,ō.e. de ecclesiasticis .vnde ñ valet rescriptum de re quā quis violenter detinet.vt.xvj.q. vi.placuit.C.vnde vi.l.auctoritatem.nec de re liti.vt extra de confir.c.i. x per quod transactio facta resuscitatur.vt.C.de transac. causas. extra de transac.er litteris.x de deci.ex multiplici.vel per quod aufertur libera electio aliquibus.vt.C.de duo,re.de.l.ij.hoc tamen non videtur verū p id qō est ex de concess.pre.x ec.nō va.qz diuersitatem.vel q̄ restituitur aligs deposit⁹,vt.C.loca.l.vlti.vel p id per quod recta tractat sentētia.vt.C.de erro. aduo.l.vlti.x per qō prestat emunitas a tributis.vt C.de vec.qeqd.qō aūt dicit hic ite ligas de enormi.lesiōe.qz modicaz lesionē bñ pōt prestare rescriptū principis.vt ex de ver.sig.qd p nouale. vel etia m si ex postfacto incipiat enormiter ledere statim non valet. vt ex de deci.suggestū.q̄ cito enī priuilegiū recedit ad iniquitatē statī nō valet.vt.ff.de vul.sub.er facto.x.lxiij.di.§.verum. modicā aūt lesionē bñ pōt afferre.vt.xij.q.ij.bone rei. C. de preci.impe.offe. quotiens.ff. loc.habitatores.ff.ne quid in lo.pu.l.i.§.si qs a principe.ff.ne qd i flu.pu. l.i.§.sunt qui putan.qñqz tñ magnā affert lesiōez vt.xvi.q.i.statuimus vt dicit.ō.e.in summa in prin.x.ff.de euic.lucius.

g Petenti.vt si aliqua que nubit consulari viro petit vt ipsa nihilomin⁹ psularis dicat.istud pdest petēti sine lesione alteri⁹.vt.ff. de sena. l.vl.vel si aliq̄ petat vt infra tps luct⁹ possit nubere.vt.ff.ō bis q no.ifa.l.lolet

h Vel crimē.in talibus facile exauditur aliquis.xxxv.q.ir. veniam.

i Accenti.surreptione.cum distinctione.vt ex de rescrip.super litteris.

k Rescripta.annotationes,annotatio dicitur scriptura quam imperator ppio animi motu facit de aliquo negocio nemine rogante.

l Pragmatice, dicitur q̄ ventilata est cora̅ principe x de hoc facta est scriptura.

m Conditionē.extra de rescrip.c.ij.

n Cetuerint.extra de ap. ex parte.io.

o Prescriptōe.i.exceptōe.

p Opposita.ab aduersario.

q In iuris.consuetudinarij.qz dixit aliqd ee cōsuetudinē ecclesie cū nō esset.ex ō prebē.venerabilis.nō enim vt q̄ iure scripto possit mētiri principi.cū ipse .habeat omnia iura in pectore suo vt.C.de testa.omnium.

r Sine in facti.qz dixit se appellasse vel spoliatū fuisse cū non esset io.

s Puniri.vetuerunt. tūc enim appellari potest lz iniusta sit appellatio.vt extra ō appel.ex parte.

t Et si legibus, consentaneum.vt si quis dixerit se spoliatum x princeps iussit in rescripto ipsum restitui. hoc consonat legibus x nī carebit cōmodo rescripti. ō rium est,ō.e.prescriptione. x ex de of.iu.dele.intellexim⁹ sed omissis multis solutionibus distinguas vt d.stinguitur ex de rescrip.sup litteris.nec vī locū habere illa decre.ex pte,ex de rescrip.qz sm illā decre.sup litteris.nō est necesse q̄ cōditio illa sub intelligatur.

u Mentientis.qz per eas diu fatigauit aduersarium suum.

v Seueritati.punit vt falsarius. vt.ff. de fal.si quis abraserit.

w Cognoscatur.nō ab ipso executore sed ab eo qui ō legauit executionē.x sic non ob.extra de sen.x re iudi.de cetero.C.ō exec.rei.iu.si vt proponis,vel bodie pōt distingui illa contrarietas per illam,decre.super litteris.vt qñq̄z cognoscat,qñq̄z remittat ad superiorem.dicunt tñ q̄dā q̄ executor pōt cognoscere summatim de incidentibus qōibus.vt.ff.de re iudi.a diuo.§.si super rebus.x talis cognitio facit p̄ iudicium in principali iudicio.vt.ff.de li.ag l.si quis a liberis.§ si vel parens x quod dicitur de sen.x re iudi.decetero.q̄ incidentes qōnes debeant referri ad superiorem.verū ē vt ibi plenarie examinētur.vel distingue an delegetur mera executio an mixta vt dixi.ō.ij.q.vj. .sunt quoz.ver.ab executore.x si ō legetur mera executio vt tūc qōes incidētes remittantur ad superiorē.x si mixta delegatur,tūc pōt cognoscere de qōibus incidētibus.lz pōt q̄ alicui fit mādatur aliquibus vt exequātur sniam:nūqd si pars aduersa cora̅ illis obijcat lz sciat eam iniustam.vt ex de offi.dele.pastoralis.ex de ma.x obe.oēs ex ō.of. instru.iudicati.ex de testi.veniens.ad hoc dicas q̄ si euidens est sententiā ee eā.ff.de iudi.l.si pretor non ob.ff.de confes.l.vl.vbi dicitur q̄ executor pōt ab intelligitur.l.illa de executore sed de iudice.

x Omnes aduersa,sed si aliquid pro iure allegatur de quo est euidēs,q̄ nō

Ne contra leges fiunt pro infectis habentur.

Imperiali constitutum est sanctione aperte:vt ea que contra leges fiunt non solum inutilia sed etiam pro infectis habenda sunt.C. li.i.ti. de precibus impera.offe.

Imperator constantinus.

Nec damnosa fisco nec iuri cōtraria postulari oz. Imperator theodosius x valens.

Rescripta contra ius elicita ab omnibus iudicib⁹ precipim⁹ refutari:nisi forte sit aliquid qō non ledat aliū x prosit petēti vel crimē supplicantibus indulgeat. Item pelagius papa io.comiti.

Rescriptū meretur effectū quod cū iuris x legum ratione concordat.

Jcenti sacras iussiones se habere pre manibus respondemus scire illum oportere:quod ipse clementissimus princeps generalibus legibus ꝓstituit illa sacra vnusquisq̄z supplicantis desiderio cōcessa prenalere x effectum mācipare:que cum iuris x legum ratiōe cōcordant ea vero que surreptiōe vel falsis precibus fortsitan impetrātur nullam supplicantibus ferre remedium Rescripta sive sint annotationes sive pragmatice sanctiones:expressam debent in se habere conditionem si preces veritate nituntur.mendax enim precator debz carere impetratis x quibus scripta dirigūtur sunt puniendi:si precū mēdacia vetuerit argui. Unde imperator diocletianus x maximianus x constantinus.lib.i.C.ti.si contra ius vel vtili.publi. Prescriptione mendaciorum opposita sive in iuris narratione mendaciū reperiatur sive in facti sive in tacēdi fraude pro tenore veritatis non deprecantis affirmatione datum iudicez cognoscere debere:x sm boc quod de cā convenit ferre sententiā. Itē imperator constantinus. Puniri ō bemus decem librarum auri multa iudices:qui vetuerunt precum argui falsitatem. Item imperator theodosius x valens.Et si legibus consentaneum sacruz oraculū mēdax precator attulerit:careat penitus impetratis x si nimia mentientis inuenitur improbitas:etiam seueritati subiaceat iudicantis. Itez imperator constantinus.Et si non cognitio sed executio mandatur: de veritate precum inquiri oportet vt si fraus interuenerit:de omni negocio cognoscatur. Itez imperator anastasius. Omnes cuiuscūqz maioris vel minoris administrationis vniuerse reipu.iudices admonem⁹ vt nullū rescriptū nullā pragmaticā sanctionez:nullā sacrā annotationē que generali iuri:vel vtilitati publice aduersa esse videantur i disceptatione cuiuslibet litigij patiantur proferri:sed generales sacras cōstitutiones modis omnibus nō dubitent obseruandas .C.ti.de diuer. rescrip. Imperator diocle.x maxi

consonat iuri remittitur a superiorem, vt extra de fi.instr.pastoralis.

a Sancimus. vt autentica, tribus modis dicitur scriptura autentica. vel q adest sigillū episcopi. vt extra de fide instru. peruenit. Secundo dicit autentica quia est apud acta insinuata. C. de testa. publicati. ⁊ C. de re iudi. gesta. Tertio dicitur autentica si habeat subscriptionem trium testium. vt. C. qui po. in pig. scriptura. ⁊ fine die: vel sine indictione. vt extra de fi. instru. inter. dies ideo editur quia vir aliter possit probari nisi sciretur dies. vt ex de testi. ex tenore. C. de ꝺben. sti. optimam. nisi enim velit quis ꝓbare falsitatē instrumenti nō est exhibendꝰ dies vel consul: ne detur materia fabricandi falsum. vt. ff. quēad. te. ape. l. ij. §. vl. ⁊ .ff. de eden. l. i. §. editiones. vel tunc non sit edendus dies cuz vult deliberare an velit cedere vel cōtendere sed cuz vult agere, hec tñ est veritas q in cōibus istrumētis edēdus est dies cū vult deliberare. vt ex de proba. quoniā contra. ex de vila. preterea C. de edē. is apud quē. ⁊. ff. de eden. l. i. §. rōes ſz i ꝓpriſ nō vt ex de fi. istr. cōtigit. ff. de edē. l. j. §. diē. in accusationibus enim non cogitur quis diem cōmissi criminis pōere. vt. ff. ij. q. vl. vt libellox ē tñ cōtrariū huic. C. de no. co. cōfir. in fi. sed istud intelligitur de legibꝰ redactis in auctenticum volumen.

Item in priuatis instrumētis non requiritur apponi dies ⁊ consul. vt. ff. de aqua plu. ar. l. ij. §. añpe. ⁊. l. pe. ff. de pig.

b Uniuersa. nisi questio. i. inquisitio veritatis.

c Precū. ideſt q illa conditio sit apposita si ꝑces .ꝛc. hoc non tenet vt extra de rescrip. ex parte.

d Priuilegia. que sunt de generali ecclesie statu vel que sunt de articulis fidei. vel dic non possunt i. non debent.

e Si quis. sit. i. fiat. §. e. q. i. generali.

f Excessorum. custodire. vt. §. xvi. q. vl. c. vl. ⁊. xij. q. ij. si qs. ⁊. c. si illi.

g Corrigere. ex de re. ec. alie. vel nō episopi. extra de preca. c. ij.

h Decunq; deseruiūt §. xvi. q. i. generaliē.

i Addi. extra de dona. cuz dilectus. ⁊. e. ti. c. i. ⁊ de con. di. i. vasa.

k Nouum. nam statutuz non dicitur nouuz ſz de nouo precipiatur dūmodo qſi q; fuerit statutum. sic. xxiij. q. i. c. i. sicut feudū non dicitur nouū quod de nouo cōceditur dum tamen quandoq; fuerit cōcessuz. vt extra de feu. ex parte. nec donatio dicitur noua licet de nouo adipiscatur quis rei donate possessionem. vt extra de dona. per tuas.

mi. Sancimus vt autentica ipsa atq; originalia rescripta ex nostra etiam manu subscripta non exemꝓla eorum insinuentur. Imperator constantinus respondit. Si quo beneficia personalia sine die ⁊ consule fuerint deprehēsa auctoritate careant. Imperator zeno. Uniuersa rescripta siue in personā precantiuz siue ad quēlibet iudicem manauerit: que vel annotatio vel pragmatica sanctio nominentur: sub ea cōditione proferri precipimus: si preces veritate nituntur. nec aliquem fructum precator oraculi percipiat impetrati: ſz i iudicio asseueret veritatē nisi questio fidei precū imperiali beneficio monstretur inserta. Nam ⁊ vir magnificus questor ⁊ viri spectabiles magistri scriniorum qui sine prefata adiectione qualecūq; diuinū responsum dictauerint: ⁊ iudices qui susceperint reprehensionez subibunt: ⁊ qui illicite dictata scribere ausi fuerint: cuiuscūq; scrinij memoriale seu pragmaticarij vel aditores primicerij amissione cinguli ferientur. Item leo papa.

Priuilegia ecclesiarum nulla debent improbitate conuelli.

Priuilegia ecclesiarum sanctorum canonibus instituta ⁊ venerabilis nicene synodi fixa decreta nulla possunt improbitate quelli vl nouitate mutari. Item nicolaus pa. vniuersali synodo ꝑsidēs dixit.

Anathema sit: qui mandata vel decreta romanorum pontificum seruare contempserit.

Si quis dogmata mandata interdicta sanctiones vel decreta pro catholica fide vel ecclesiastica disciplina pro correctione iminētium vel futurorum malorꝝ a sedis apostolice presule salubriter ꝓmulgata cōtempserit anathema sit.

Item gelasius cresonio ⁊ ioanni melalie epis inter cetera.

Statuta priorum successores seruare oportet.

Excessorum statuta sicut legitima ⁊ iusta successores custodire conuenit: ita debet etiam malefacta corrigere. Hinc etiaz arcbaldus ⁊ bonorius.

Quecunq; inquiunt a parētibꝰ nostris diuersis sunt statuta tēporibus: manere: inuiolata atq; incorrupta circa sacrosanctas ecclesias precipimus. nihil igitur a priuilegijs imutetur ⁊ omnibus qui ecclesijs deseruiunt tuitio deferatur: quia temporibus etiam nostris addi potius reuerentiam cupimus: quā ex his que olim prestita sunt imutari. Idem. Non tam nouuz aliqd presenti sanctione precipimus: quā illa

l Cxij. librarum. duriori pena statuitur contra illos qui violant priuilegia ecclesiarum. xvi. q. i. nouarum in fi. vel ibi loquitur cum agitur criminaliter, hic cum ciuiliter.

m Obtineant. hic habes q pena soluta contractus stat in sua firmitate. sic. xij. q. ij. episcopus qui mancipium. ⁊. xxiiij. di. q q. in fi. ff. de trā sac. qui fidē. C. de fideicō. q fideicōmissaria. ar. contra extra de pe. suam. iniquū eni ē q simul habeatur res ⁊ pena. ff. ō excep. do. apud celsuz. §. labeo. fol. fi ꝓtestatus ē se velle cōtractū rēanere in sua firmitate tūc potest utrōq; peti alias non vel distingue an pena appōatur loco interesse. aut loco. contumacie. aut in fraudem vsurarū Si loco contumacie ⁊ reus noluit soluere debitum cum posset ⁊ rē ⁊ penam prestabit. vt. ff. de col. l. ij. §. si cū duobus. ⁊. ff. de tab. exhi. locum §. condēnatio. Si est apposita loco interesse tūc pōt agere quā ti sua interest. vt. ff. ō ac. em. predia. sed si in fraudem vsurarum tunc non pōt. vt ex ō emp. ⁊ ven. ad nostrā in fi. ⁊. ff. de ac. emp. ⁊ ven. iul. § ibidē io.

n Postea. documentoꝝ. supple marie. q: si instrumenta nulla cēnt sup per hoc facta non tñ posset retractari ꝓtractus. iō eni fit instrumentū nō q vis contractꝰ pficiatur per instrumētū ſz vt facilꝰ possit p illud ꝓbari vt. C. de ꝓba. cū res Idem est in electiōe vt. lxiij. di. quanto. ⁊ sic ē in matrimōio vt xxx. q. v. nr̄ates i fi.

o Sic. dictū amitat. ar. q q vsurpat sibi ius alterius i eligendo q etiā ꝓprium ius electionis ōbeat pdere. vt. xciij. di. c. vl. ideē ar. q pena extendit qñq; vltra delictum vt. extra de plus pe. c. i.

que olim videntur indulta firmamus. Priuilegia igitur que olim reuerentia ordinis ⁊ religionis obtinuit: mutilare sub pene etiam interminatiōe prohibemꝰ: ita vt hi quoq; qui ecclesie obtemperant ipsius beneficijs perfruantur. Idem. Si ecclesie venerabilis priuilegia cuiuscunq; fuerint vel temeritate violata vel dissimulatione neglecta: cōmissum. xij. librarum auri sicut etiā prius constitutum est: condēnatiōe plectatur: ipsaq; priuilegia nihilominus plenissimū per omnia obtineant vigorem. Item pelagius armentario magistro militum itercetera.

Non licet pontifici ab ecclesie iure discedere: qui documentorum auctoritate firmatur.

Postea quā ecclesie iura documentorum quoq; intercedētium fuerit auctoritate firmata: nullatenus ab his descendendi liberaz pontifex vel si vult permittatur habere licentiaz. Si ergo monasteriorum priuilegia vel quarūlibet ecclesiarum auctoritate leonis gregorij gelasij ⁊ nonnullorum aliorum pōtificum sancte romane ecclesie inuiolata seruantur: si ea que cōtra leges fuerint pro infectis habenda sūt si pontifex non habeat liberam licētiam discedendi a documentis quibus iura ecclesie firmantur. Patet q posteriora priuilegia antiquioribus derogare non possunt: nec eoꝝ auctoritate eis aliqua obijcietur exceptio: cū etiam si contra illa specialiter fierent pro infectis essent habēda. His ita respondetur: Sancta romana ecclesia sua auctoritate cōgregata valet disiungere ⁊ disiūcta congregare rationis tamen equitate considerata: vnde vel pietatis vl necessitatis intuitu semel a se concessa valet vel in totum vel in partem cōmutare. pro necessitate nāq; corrigendorum viciorum priuilegia ecclesiarum multarum vel iminuuntur vel penitus imutantur: siue personaliter siue generaliter. personaliter inxrta illud priuilegiū oino meretur amittere qui ꝓmissa sibi abuti ē potestate. Item siluerioꝰ papa virgilio episcopo.

Quod habet amittat qui quod nō accepit vsurpat.

Sic decet fidez sanctoꝝ patrū in ecclesia seruari catholica vt qō habuit amittat: qui improbabili temeritate quod non accepit a sumpserit. Item supplicius ioanni episcopo rauēnati post pauca: qꝰ ab illicita eū ordiatione, pbibuit. Priuilegium amittit qui sua auctoritate non legitima vtitur.

a ¶ Enunciam⁹. inu.tum.s.lxxiiij.di.vbi ista.

b ¶ Si qui episcopi.hoc est lectum.s.i.q.si qui episcopi.

c ¶ Ta nos.vsum. ar.q̄ due vices i criminibus inducūt consuetudinē.vt hic 7.C.de epi.audi.l.iij. in fi.sed in ciuilibus negocijs.nec etiā tres vices consuetudinē i ducunt.vt ex̄ de causa pos.cum ecclesia. Itē est hic ar.q̄ magis punitur factū iteratum.vt. xxvij.q.i. puenit.7.ff.de re mili.l.iij.§.si plures. et extra ō hereti.ad abolendam.§.illos autē.

d ¶ Episcopalibus. hoc delictum ciuitatis q̄s cōsistit in facie do redundat in damnū ecclesie.7 sic est cōtra xvi.q.vi.si episcopus vbi dicitur q̄ delictū prelati non redundat in ecclesie damnum. sed potest dici q̄ hic ecclesia non damnificatur in rebus:lz dānificetur in honore ō delicto qs consistit i obmittendo non est dubium quin redūdet in damnum ecclesie.vt.xvi.q.iij.placuit.

¶ Enunciamus autez q̄ si post hoc aliquid tale presumpserit 7 aliquem seu ēpm vel presbyterum seu diaconum inuitum⁹ facere forte crediderit ordinationes tibi ranē natis vel emilienſis ecclesie noueris auferendas. Itē leo papa.

Jus ordinandi amittunt:qui in mē ritum conſecrant.

¶ Si qui episcopi.talem consecrauerint sacerdotem qualez esse non licet etiam si aliquo modo damnum proprij honoris euaserit ordinationis ius vlterius non habebunt:nec vnquam eidē sacramēto intererunt.quod neglecto diuino iudicio imerito prestiterunt. Ne generaliter veluti dum ciuitati episcopalis dignitas perpetuo subtrahitur: que suos episcopos interrimere cōsueuit. Unde gela.papa scribit.

Episcopalis dignitas ciuitati subtrahitur que suos presules interimit.

¶ Ta nos syllanorū cedes gemiata pontificum horrendi criminis atrocitate confudit:vt diu constitutio nostre deliberationis hesitaret:dum 7 ingerere quēpiā parricidialibus exemplis detestaremur antistitē:7 ecclesiam vtcunqz destitutam non vsqz adeo indicaremus relinquendam.qua propter iam velut vsum⁹ consuetudinemqz sacrilegam declinantes:nos eatenus religiōi duximus consulendum vt parochie vestre ab extrinsecus positis sacerdotibus gubernentur:que ibidem cōmorantes ferro didicit necare pastores inaudito facinore:quod etiam in illis prouincijs nusquam prorsus legitur accidisse:que bellorum continuis diuersisqz incursionibus affliguntur:vt aliqua sit reperta ciuitas que presules ministrande fidei christiane fine persecutore prosterneret. Curandum est igitur vt funesta pernicies cessatione proprioz sanetur antistituz.atqz ita saltem furoris tanti materia subtrahatur:si inqua hec possit acerbitas perpetrari consistens ibidem persona defuerit eoqz modo vel illa ciuitas dum in quos deseuiat nō habebit:ab huiusmodi temeritate desistat. vel alijs imitandi contagia dira exēplū nō prebeat:egeat ergo episcopalibus⁹ subsidijs sibimet aliunde pensandis que sacram in suo gremio collocatam fuso crudeliter maculat sanguine dignitatem:que in vtroqz⁹ hac ē vltione plectenda:sive instinctu domestico seu furijs incitata hoc committit exteri⁹ 'prebeat ergo dilectio vestra i hoc statu posite ministeriū visitationis⁹ ecclesie.7 aut conueniendo pariter aut vicissim ,put qualitas rerum causaqz poposcerit:diuina ministeria representet ingratis:ne cū deuitamus zizaniam dominica videamur pterire frumēta. Nostilitatis quoqz vel paupertatis necessitate episcopales sedes permutant vel due in vnā⁹ rediguntur:sicut supra in ti.de muta. episcopoz beat⁹ gregorius fecisse legitur: non ergo priuilegia ecclesiarum sic inuiolata permanere censentur:vt quibuscdaz de causis intercuenientibus apostolica auctoritate eis derogari nō possit:alioquin multitudo ecclesiarum ad paucitatem redigeretur:cum in numere ecclesie in diocesibus aliorum frequenter condite inueniātur. seruentur ergo priuilegia ecclesiarū cunctis inconcussa temporibus: ne videlicet preter eius auctoritatem a quo data sunt:contra ea liceat ire alicui. Sed obiicitur illud symmachi pape. Possessiones'quas vnus quisqz ecclesie suo reliquit arbitrio 7c.que supra intuitu.de alienatione rerum ecclesiastī.legūtur ascripta. Unde datur intelligi q̄ ea que de re vniuscuiusqz ecclesie vel necessitatis sicut peregrinis vel pietatis intuitu:sicut religiosis domibus conferuntur non perpetuo sed temporaliter. ab eis quibus conferentur sūt possidenda.quāquā illud symmachi ad necessitatis intuitum non ad pietatis prospectum possit referri: videlicet vt ea q̄ peregrinis vel captiuis largiri necessitas suasit: non ea que religiosis domibus ob quietē religiose conuersationis cōcessa sunt prohibentur perpetuo possideri:vel potius de vtriusqz intelligēdū est videlicet:vt sicut necessitatē patiētes cessante necessitate beneficijs renunciare coguntur:que eis miserationis inclusit intuitus:sic religiose viuentes cum a religione cessauerint'priuilegijs exuūtur que religiosa conuersatio meruit.priuilegia ergo que religiosis domibus cōcedūtur:vel in eo casu accipienda sunt i quo ita eis consulitur:q̄ nulli aliqd derogatur:videlicet vt ex nouali bus quorum deciationes nulli' assignate fuerant priuilegiorum auctoritate decimas aliquibus persolue re non cogantur:vel si ,ppter instātem temporis necessitatem eis consuli non poterit nisi alijs derogetur ita priuilegiorum auctoritas videt esse seruanda:vt eoruz subueniatur inopie non vt suarum diuitiarum augmento 7 possessionum:non modica extensione ponecta baptismales seu parochiales ecclesie penit⁹ destruantur.

Uidam sacerdos'sortilegus eē et diuinus cōuincitur apud episcopuz:correctus ab episcopo.noluit cessare:excōicatur. tendez agens in extremis reconciliatur a quodam sacerdote episcopo inconsulto. indicitur sibi penitentia sub quantitate temporis canonib⁹ prefixa. Hic primum queritur:qui sint sortilegi.

Secundo:an sit peccatū esse sortilegū. Tertio:a quibus genus diuinationis sumpsit exordium.

Quarto.quot sint gña diuinationis. Quinto:an sortilegi vel diuini sint excommunicādi. si cessare

e ¶ In vtroqz. episcopo interfecto.

f ¶ Exteri⁹.i.ad suggestionem extraneorum.

g ¶ Visitatiōis.sic ergo episcopi vicini supplent defectum vicinorum episcopoꝝ vt.vij.q.i.pontifices.7.lxv.d. si forte.

h ¶ Hostilitatis .in vnaz.vt xvi.q.i.temporis.

i ¶ Possessiones.xvi.q.i. possessiones.

k ¶ Cessauerint.ar.q̄ si priuilegium aliquod datur ex causa vel ratione religionis vel ratione paupertatis vel alia ō cā q̄ cito cessat cā: cessat 7 priuilegiuz.vt extra de ver.sig.abbate.in fi.extra ō deci.suggestum.xvi.q.i. generaliter 7 insti.de auc.tu.§. vl.7.ff.de iudi.l.ij.§.legatis 7.C.de testa.mili.l.vl. 7 insti. de pu.substi.§.qua ratione.

l ¶ Nulli.hoc non est verū. qz si illud nouale fuit in alicuius territorio'ad illum tā tuz spectabit sed si in nulli⁹ parochia fuerit episcopus potest assignare cui voluerit vt ex̄ de deci. quoniaz.

m ¶ Penitus.s.rij.q.ij.bone rei.ioan.

n Uidaz sacerdos.

a Sortilegi sunt.profitẽ
tur.qui tales ꝯsuꝝ
lit penitentia punitur.v. om
nis.vt.j.eo.q.v.qui diuina
tiones.ipsi autem facientes
huiusmõi artes tantũ peni
tẽtia vniꝰ anni videt puniẽ
di.vt extra de sortile.c.ij. sed
istud intellige esse dispensa
tionem.ſm legem aũt ipse
maleficus pũitur capite. vt
C.de male.l.nemo.io.

Quod autẽ sortes.
b nõ q sortes que
dam sunt licite. q
dam illicite. Illici
te sunt que fiũt p magicas
incantatiões vel que fiunt
ad exercendas vanitates ali
quas. vel que fiunt ad mq
rẽda aliqua occulta. vt.j.e.
bi qui.7.c.illud sed que fiũt
necessitatis cã: non sunt illi
cite. vt si contentio esset de
electione aliquorum 7 esset
paritas vtrinq in omnibus
exemplo mathie possunt fie
ri sortes vt.j.e.non exẽplo.
7.q.v.non licet.cum eni nõ
superest humanum auriliũ
tũc possumus recurrere ad
diuinum aurilium.vt.xxij.
q.ij.queritur.7 in dubijs ex
leges ad sortes decurritur
vt.ff.de iudi.sed cum ambo
C.cõmunia dele.si duobus
Et augu.scripsit quibusdaz
cum ciuitas esset obsessa et
dubitaret clerus qui debe
rẽt fugere qui remanere q
sorte illud esset dirimenduz.

c Achor.historiam habes
i.q.iij.§.item peccato achor
7 iosue.vij.

d Hayn.ciuitatem.

e Saul. quoq. hoc bẽs
xij.q.ij.item opponitur.

nolnerint. Sexto:an excõmuni
catus ab episcopo possit reconcilia
ri a presbytero illo inconsulto.

Septiõ si morientibus est indicẽ
da penitentia sub quantitate tpis.

Qj.

Ui sint sortilegi: Isi
dorus diffinit ethimo
logiarum libro octa
uo ita dicens.

Qui sint sortilegi.

Sortilegi sunt:qui sub nomine
ficte religionis per quasdam:
quas sanctorum seu apostolorũ vo
cant sortes:diuinationis scientiaz p
fitentur aut quarumcũq scriptu
rarum inspectiõe futura promittũt.

Qij.

Uod autez sortes exquirere peccatũ non
sit:7 exẽplis 7 auctori
tatibus probatur. Cuz
eni achor de anathe
mate furtim surripuisset 7 ob eius
peccatũ populus cesus apud bayn
bostibus terga dedisset: precepit
dominus iosue vt sortibus exqui
reret:quo peccante populus in ma
nibus bostium cadere meruerat.
Josue preceptũ accipiens misit sor
tes primum super tribus:deinde su
per familias:deinde super personas
7 ita cecidit sors super achor Saul
quoq cum pugnasset contra philis
teos:7 iurasset se interfecturũ quẽ
cunq qui ante solis occasum come
deret de populo sorte deprehendit
ionathã filium suuz mel comedisse:
quod sceptro acceperat. quem cuz
morti tradere vellet:populo suppli
cante renocauit sententiam:Jonas
quoq cuz a facie domini fugeret: a
nautis sorte deprehensus in mari de
iectus 7 a ceto est absorptus. De za
charia etiam legitur q sorte exijt:vt
incensum poneret. Mathias vero
a beato petro sorte in apostolatum
7 inde successorem eligetur. Quod
ergo tantorum exemplis probatur
patet maluz non esse. Unde etiã
augustinus ait in libro psalmorum.

Sors non est aliquid malũ sed
res in humana dubietate diui
nam iudicans voluntatem. His ita
respondetur: Antequam euangeliũ
clarescceret multa permittebantur
que tempore perfectioris discipline
penitus sunt eliminata. Copula nã
q sacerdotalis vel consanguineo
rum nec legali nec euangelica vel
apostolica auctoritate prohibetur:
ecclesiastica tamen lege penitus in
terdicitur. Sic 7 sortibus nihil mali
inesse mõstratur: prohibetur tamẽ
fidelibus:ne sub specie diuinationis
ad antiquos idolatrie cultus redi
rent. Unde quibusdaz constellatio
nes 7 futurorum signa custodienti
bus apostolus ait. Dies obseruatis
7 menses 7 tempora 7 annos. vnde
timeo ne forte sine cã laborauerim i
vob. Sic 7 astronomia seu 7 astro
logia apud catholicos in dissuetudi
nem abiit quia dum propria curio
sitate bis nimis erant intenti:minus
vacabant que saluti animaruz erãt
accõmodata. quod autez sortibus
credi non oporteat hieronymus te
statur scribens super ioannem.

Exemplo ione vel mathie non est
sortibus indifferenter credendum.

Non statim debemus sub exẽ
plo ionẽ sortibus credere: vel
illud de actibus apostolorum huic
testimonio copulare vbi sorte ma
thias in apostolum eligitur. Jtez
augu.ad inquisitiones ianuarij.

Ad secularia negocia diuina oracu
la non sunt conuertenda.

Hj qui de paganis euangelicis
sortes legunt:7 si optandum ẽ
vt id potius faciant quã ad demo
nia consulenda concurrant. tamen
ista mihi displicet consuetudo ad
negocia secularia:7 ad vite humane
nitatem diuina oracula velle con
uertere. Jtem beda super actus
apostolorum.

Exemplo mathie non est indifferẽ
ter sortibus credendum.

Non exemplo mathie vel q Jo
nas prophetа sorte deprehen
sus sit indifferenter sortibus est cre
dendum:cum priuilegia singulorũ
vt hieronymus ait:cõmunem legẽ
omnino facere non possint:si qui ta
men necessitate aliqua cõpulsi deuz
putant sortibus exemplo apostolo
rum consulenduz esse videant hoc
ipsos apostolos nõ nisi collecto fra
trum cetu 7 precibus ad deum fusis
egisse. De diuinis vero scribit au
gustinus ita dicens.

Non sunt obseruãda que a diuinis
precipiuntur:quãnis ea contingant
que ab eis prenunciantur.

Intelligi voluit dominus:etiã
illa que a diuinantibus non ſm
deum dicuntur si acciderit que dicũ
tur non sic accipienda sunt: vt fiant
que precipiuntur ab eis:aut colãtur
que coluntur ab eis. Jdem in li
bro.i.de doctrina christiana.

Institutiones hominum que sunt su
perstitiose vel non.

Illud quod est ſm institutiões
hominum partim superstitio
sum est:partim non superstitiosum.
superstitiosum est quicquid institu
tum est ab hominibus ad facienda
idola 7 colenda pertinẽs vel ad co
lendam sicut deum creaturam:ptẽ
ne vllam creature: vel ad consulta
tiones 7 pacta quedam significatio
num cum demonibus placita atqz
federata:qualia sunt volumina ma
gicaꝝ artium que quidaz cõmen o
rare potius quã docere solẽt poete
ex quo genere sunt sed quasi licentio
ri vanitate haruspicũ 7 augurum li
bri. Ad hoc etiam genus pertinens
omnes ligature atqz remedia: que
medicorum quoq disciplina con
dẽnat: sine in precãtationibus. sine
in quibusdam notis quas characte
res vocant:sine in quibuscũq rebꝰ
suspendendis atqz ligandis vel etiã
saltandis quodãmodo non ad ipsa

f Sors, mali, in
sui natura nõ
est mala tñ, phibetur
q; propter assiduita
tem labitur talis in
idolatriã. sicut est iu
ramentum. vt.xxij.q.i.
7 iurabunt io.

g Non statim. io
ne. q; hoc fuit
diuina inspiratione
factum. vt.xxij.q.v.
dixit.

b Hj qui. potiꝰ.
q; permittit mi
nus malum vt cuita
tur maius malus vt
xxxiij.q.ij. q; si verius
7.xxij.q.i. considera
te. 7 est similis modꝰ
loquendi.i.q.i. iudi
ces.

i Non exemplo.
cuz priuilegia.
xvi.q.i. hinc est. §.i. 7
ſ. di.iij. priuilegia.

k Intelligi.

l Illud. sed quasi
licentiozi. i. non
videtur in tantũ pec
care.

a Eminentiori.i. pulchriori vel maiori.

b Ventiloquia. q̃ habebat spiritu pythonis in ventre que multis diebus sequebatur paulũ ꝛ alios predicatores ꝛ clamabat isti sũt serui dei q̃ annunciant verba salutis. vnde offensus paulus ad eum conuersus est ꝛ dixit spiritui. precipio tibi vt ab ista recedas ꝛ statim recessit.

c Vt sine saluatore angelor. ergo aliqua est scientia a diabolo. vt.ſ.e. q.v. in pri. ar. ſ.xxxvij. di. ſ. hinc etiam. vbi dicitur q̃ a diuinis scripturis omnis scientia sumpsit initium.

d Ilios.

tionem corporum sed ad quasdam significatiões. aut occultas aut manifestas: que eminẽtiorã nomĩe physicam vocant: vt quasi non superstitionem implicare ſz nature prodesse videantur. sicut sunt in aureis sũmo singulaꝛ auriuꝛ: aut destructionum ossibus ansule in digitis: aut cũ dicit tibi singultiẽti: vt dextera manu pollicẽ teneas. Mis adiungũtur milia imanissimaꝛ obseruationum si mẽbrum aliquid salierit sternutauerit: redire ad domũ si pcidens offenderit: vel si vestis a sorcibus roditur. neqꝫ ab hoc genere superstitiõis perniciose segregãdi sunt: qui olim gentiliaci ꝓpter naturalium considerationes dicꝫ: nunc autẽ mathematici vocantur. nam ꝛ ipsi quãuis verã stellarum positionẽ cũ quisqꝫ nascit cõsequũtur ꝛ aliquãdo pernestigãt: tamẽ q̃ ide conãtur vel actiones nostras vel actionũ euẽtus producere nimis errant. hoc aũt genus fornicationis anime salubriter diuia auctoritas non tacuit: neqꝫ ab ea sic deterruit aiam vt ꝓpterea talia negaret esse sectanda: quia falsa dicuntur ꝛ a ꝓfessoribus eorũ: sed etiam si dixerint vobis inquit ꝛ ita euenerit ne credatis eis: non. n. q̃ imago samuelis mortui sauli vera ꝓnũciauit ꝓpter talia sacrilegia quibus illa imago ꝓsentata est minus execrãda sunt. aut q̃ in actibus apostolorũ: femina ventiloquia[d] verũ testimoniuꝫ pbibuit apostolis domini: ideo paulus apostolus pepercit spiritui illi: ac nõ potius feminã illius ỏmonij correctione atqꝫ exclusiõe mundauerit. oẽs igitur artes huiusmõi vel nugatorie vel nocie superstitiõis ex quadaꝫ pestifera societate hominũ ꝛ demonũ quasi pacta ifidelis ꝛ dolose amicitie constituta penitus sunt repudiande: ꝛ fugiende christiano. Idez in libro de ciuitate dei.

Non est vitaꝫ mors: inquisitio vel curatio que a diuinis vel magicis expetitur.

Qui sine saluatore salutem vult habere: ꝛ sine vera sapiẽtia estimat se prudentem fieri posse: nõ sanus sed eger: non prudens sed stultus: in egritudine assidua laborabit ꝛ in cecitate noxia: stultus ꝛ demẽs permanebit: ac perinde oĩs inquisitio ꝛ omnis curatio que a diuinis et magicis artibus vel ab ipsis demonijs in idolorum cultura expetitur: mors potius dicẽda est quã vita: ꝛ qui ea sectantur si se non correxerit ad eternã perditione tendũt. psalmista dicente. Omnes dij gentium demonia sunt: qui per deceptos homines alios decipere quottidie gestiunt vt perditionis sue eos faciant participes. Itaqꝫ hec vanitas magicarum artium ex traditione malorum angelorum in toto orbe terrarum plurimis seculis valuit per quãdam scientiam futurorum ꝛ infernorum. ꝛ per inuentiones eorum inuenta sunt haruspicia ꝛ augurationes ꝛ ipsa que dicũtur oracula ꝛ necromantia. Idem confessionum lib. quarto.

Christiana ꝛ vera pietas planetarios expellit ꝛ damnat.

Ilos[a] planetarios quos mathematicos vocant plane consulere non desistebant q̃ quasi nullum eis sacrificium ꝛ nulle preces ad aliquem spiritum ob diuinationem dirigerentur: quod tamen christiana ꝛ vera pietas consequenter expellit ꝛ damnat. Item hieronymus.

Cultura est idolatrie auguria seruare ꝛ stellarum requirere cursus.

Sed ꝛ illud[a] adde: quoniaꝫ qui fornicatur in corpus suum peccat: non istud corpus soluꝫ quod tẽplum dei effectum est: sed illõ q̃ dicitur: quia oĩs ecclesia corpus christi est: ꝛ in omnem ecclesiam videt delinquere qui corpus suum ꝓmaculauerit: quia per vnum membrũ macula in omne corpꝰ diffunditur Est ꝛ illud opprobrium egypti. q̃ si neglexeris etiaꝫ post iordanis trãsitum ꝛ post baptismi secundam circuncisionem vetuste consuetudinis inustione suggeritur: obseruare augurria: requirere stellarum cursus et euentus ex his futurorum rimari: ceteriqꝫ huiusmodi superstitionibus implicare. idolatrie namqꝫ mater ẽ egyptus ex qua certũ est opprobria huiusmodi pullulare: que si trãsito iordane susceperis: ꝛ bis te laqueis rursus illigaueris tecum sine dubio opprobria egypti trahis. Hec autẽ sacrilegia non vsqꝫ adeo sunt detestanda: vt si aliquid de area vel torcular demonibus fuerit immolatũ quod reliquũ est ideo credatur esse immundum: aut si ipsum quod oblatum fuerit a nobis ignorantibus sũmi cõtigerit: ideo credamus nos deliquisse. Unde augustinus ad publicam.

Non ideo reliqua sunt immunda: quia ab area vel torcular aliquid ad demonum sacrificia tollitur.

Si de area vel torcular tollitur aliquid a sacrificia demoniorum sciente christiano: ideo peccat quia permittit fieri vbi prohibẽdi potestas est: q̃ si factum non cõperit aut prohibendi potestatez nõ habet vtitur mundis reliquis fructibus: vnde illa sublata sunt. Item ambro. in prima epistola ad corinthios.

Immunis ẽ a reatu: q̃ emit qõne scit idolis immolatum.

Licet aliquid pollutum sit ꝓ accidẽtia. i. oblatione idoli: cum tamen nescit qui emit: nullum patitur scrupulum ꝛ apud deum immunis est.

c Sed ꝛ illud. tangit illud quod legitur i iosue. quia populus circuncisus fuit a tempore abrae vsqꝫ ad illud tempus quo populus exiuit de egypto sed postea nõ fuerunt circũcisi. xl. ãnis qbꝰ fuerũt in deserto sed cum transiuerunt iordanem: denuo preceptuꝫ fuit vt vnusquisqꝫ circuncideretur. quod factuꝫ est ꝛ dixit dominus Josue hodie abstuli a te opprobrium egypti. Jo.

a Sciendū est. hic Augu. ostendit quibus de causis demones sciunt futura predicere. non q̄ ipsi sciant futura sed q̄ habent probabiles cōiecturas. Primo illa ratione. quia de subtilioꝛi materia sūt creati. vnde subtilius considerant q̄ homines. Item q̄ per antiquitatem multa sciunt que nos propter brēuitatem temporis scire non possumus. Item quia ipsemet consueuerunt morbos immittere. ⁊ illud ipsi predicunt q̄ aliquis sit habiturus malum. Item sicut medic⁹ videt aliquid p signa sibi nota que nos nō videmus. sic demones. Item ex signis que procedunt ex animo hominis preuident quedam futura. Item quia dicta prophetarum audierunt ex quibus futura predicunt.

C. iij. ⁊ iiij.

Aibus autem genus diuinationis exordiuz sumpserit: vel quot sint genera eiꝰ aug. exponit in lib. de natura demonum ita dicens.

De multiplici genere diuinationis

Igitur genus diuinatiōis a prisis fertur esse allatum. varo aūt dixit: diuinationuz quattuoꝛ esse genera terram aquam aerem ⁊ ignem. hinc geomantiam: hidromantiam piromantiam: aeromantiam dictā autumāt. diuini dicti sunt quasi deo pleni. diuinitate enim se esse plenos simulant: ⁊ astutia quadam fraudulenta hominibus futura coniectant. Duo autem genera diuinatiōis sūt ars ⁊ furoꝛ. Incantatoꝛes antē dicti sunt qui artem verbis peragūt arioli vocati sunt. pterea q̄ circa aras idolorum nefarias preces emittūt: ⁊ funesta sacrificia offerunt: hisq̄ celebritatibus demonum accipiūt responsa. aurispices nūcupantur quasi horarum inspectatoꝛes. dies enim ⁊ horas in agendis negocijs operi⁊ husq̄ custodiūt: ⁊ quid per singula tempoꝛa obseruare debeat homo intendunt. hi etiam extra pecudum inspiciunt: ⁊ ex eis futura predicūt. augures sunt qui volatus auium ⁊ voces intendūt: aliaq̄ signa reruz vel obseruationes improuisas hominibus occurrentes ferunt. idem sunt ⁊ auspices nam ⁊ auspicia sūt q̄ iter facientes obseruāt. dicta āt sūt auspicia quasi auiū spicia: ⁊ auguria q̄si auiū garria. i. auiū voces ⁊ ligue: itē augurium quasi augeriuz quod anes gerunt. Duo sunt autem genera auspiciorum: vnum ad oculos: alterum ad aures pertinens. ad oculos. s. volatus ad aures vocauiū. phytonisse a phytonio aplice dicte q̄ is auctoꝛ fuerit diuinandi. astrologi dicti sunt eo q̄ in astris augurantur. genitalici appellati sunt propter natalicioꝛuz considerationes dierū. geneses enim hominum per. xij. celi signa describunt. syderūq̄z cursus nascentium moꝛes actus ⁊ euentus predicere conantur. i. quis quali signo fuerit natus: aut quē effectum habeat vite q̄ nascitur: interpretantur. hi sunt qui vulgo mathematici vocantur: cuius superstitionis genus constellationes latini vocant. i. nationes siderum qūo se habeant: cū quisq̄ nascitur. Primum autem genus. i. stellarum interpretes magi nuncupabantur: sicut de his legitur in euangelio qui natum christum annunciauerunt postea hoc nomine soli mathematici dicti sunt: cuius artis scientia vsq̄z ad christum fuit concessa. vt christo edito nemo ex inde natiuitatem alicuius de celo interpretetur. horoscopi dicti q̄ horas natiuitatis hominum speculentur dissimili ⁊ diuerso fato. Sortilegi sunt qui sub nomine rē. vt supra. Saliatoꝛes vocati sunt qui dum eis membroꝛum quecunq̄z partes salierint aliquid sibi exinde prosperum seu triste significari p̄dicunt. Queritur autem de natura demonuz cuius nature sint: an futura prescire valeant: vel quot modis futura prenoscāt. De his ita scribit augu. in eodem libro.

Quot modis demones futura prenoscunt.

Sciendum est a banc esse naturam demonuz. vt aerij corporis sensu terrenoꝛum corpoꝛum sensuz facile precedant: celeritate etiam propter aerei corporis superioꝛem mobilitatem non solum cursus quarūlibet rerū vt hominum vel feraꝝ verum etiam volatus auium incōparabiliter vicāt q̄b⁹ duab⁹ reb⁹ q̄z tum ad aereum corpus attinet preditis: hoc est acumine sensus ⁊ celeritate motus multo ante cogitata nūciant que homines pro sensus terreni tarditate mirentur. accessit etiam demonibus per tam longum tempus quo eoꝛum vita protenditur rerum longe maioꝛ experientia quaz potest hominibus propter brevitatem vite prouenire p̄ has efficatias quas aerei corporis natura sortita ē non solum multa futura predicunt demones: verum etiam multa faciunt: que quoniam homines dicere non possunt. aut facere eos dignos quidam quibus seruiant: ⁊ quibus honoꝛes diuinos deferant arbitranter: instigante maxime vicio curiositatis propter amoꝛem felicitatis falsē atq̄z terrene ⁊ excellentie temporalis. Nunc igitur quoniam de diuinatione demum questio est. primuz sciendum est illos ea plerūq̄z prenūciare: que ipsi facturi sunt. accipiunt enim sepe potestatem ⁊ moꝛbos immittere ⁊ ipsuz aerem viciādo moꝛbidum reddere: ⁊ in peruersis atq̄z amatoꝛibus terrenoꝛum cōmodoꝛum malefacta suadere de quoꝛum moꝛb⁹ certi sunt q̄ sint eis talia suadentibus consensuri. suadent enim eis miris ⁊ inuisibilibus modis per illam subtilitatem corpoꝛa hominum non sentientium penetrando: ⁊ se cogitationibus b eoꝛum per quedam imaginaria vasa miscēdo sine vigilantium sine doꝛmientium. aliquando autem non que ipsi facturi sunt: sed que naturalibus signis futura prenoscunt: que signa in hominū sensus venire non possunt: ante prēdicunt. neq̄z enim q̄ prenidet medicus que prenidere nescit huius artis ignarus: ideo tamen diuinus habēdus est. quid autem mirum si quem admodum ille corpoꝛis humani p turbata vel moꝛtificata temperie sē bonas seu malas futuras p̄nidet vsitudines. sic demones in aeris affectione sibi notas nobis ignotas: futuras prenident tempestates aliquā do etiam hominum dispositiōes nō solum voce prolatas: verum etiam cogitatione conceptas: cuz signa q̄dam ex animo exprimuntur in coꝛpoꝛe tota facilitate perdiscunt: atq̄z hic etiam multa futura prenunciant

b Cogitationes. ergo videtur q̄ diabolus nouit cogitationes hominum. ꝛ contra solus deꝰ scit occulta cordium. vt xxxij. di. erubescant. sed ipse seipsum de hoc corrigit. J. c. pri.

a Si quis filateriis. filateria dicuntur hic ebarte in quibus continentur incantationes.

b Qui diuinationes. in domos suas. sm legez isti concremantur sz ille in cuius domo hec fiunt post publicationem bonorum in erilium mittitur. vt. C. de maleficis. nullus.

c Non liceat. propter segetes. sunquid ergo hic reprehenditur astronomia. nunquid p ventos et dispositiones lunares licitum est rusticis considerare tempus seminandi. et medicis tempora potionum et minutionū. certe hec non reprobantur si illi reprobantur qui credunt ineſſe necessitatem superioribus vnde non est dicendum q̄ supiora sint causa reruz licet sint signa rerum.

alijs videlicet mira qui ista dispositā non nouerunt: fallūt. et studio fallendi et inuidia voluntate qua bōi num errore letantur. Sed ne apud cultores suos pondus auctoritatis amittant: id agunt: vt interpretibus suis signorūqz suorum coniectoribus culpa tribuatur quādo ipsi decepti fuerint vel mentiti. nōnūquaz vero ipsi maligni spiritus et illusores hominum atqz salutis eoruz inualores solent predicere defectum culture sue et idolorum ruinam quatenus prescij videantur quid in singulis regnis aut locis venturum et quid aduersi sue factioni contingere possit: quid etiam illi qui gentiliū historias legunt non ignorant. quid ergo mirum si taz iminente templorum et simulacrorum euersiōe quaz prophete dei summi tanto ante predixerunt: serapis demon alicui cultorū suoruz hoc de proximo prodit vt suam quasi diuinationem recedens vel fugiens cōmendaret. Ōō autem hominum dispositiones cogitatione conceptas per exteriora signa: diabolus deprehendat non firma ratione videtur approbatum.

Unde idem augu. ait in libro. ij. retractationum.

Quod ex corporeis motibus iternae animi cogitationes diabolus deprehendat res occultissima est.

Quodam loco dixi demones ali quando hominum dispositiones non soluz voce prolatas: verum etiam cogitatione conceptas: cum signa quedam ex animo expriuuntur: in corpore tota facilitate p discere. rem dixi occultissimam audacioi assertione quā debui. naz p venire ista ad noticiam demonum per nonnulla etiam experimēta cōpertum est. sed vtrum quedā signa dentur ex corpore cogitantiuz illis sensibilia nos autem latētia: an alia vi spirituali ista cognoscāt: aut difficillime potest ab hominib⁹: aut oio non potest inueniri.

C. v.

Quod autem sortilegi et diuini si cessare noluerit excōmunicandi: sunt ratiōe et auctoritate probat. Est enim quoddam genus culture idoloruz ex demonum consultationibus futura predicere. sicut eni auarus: q̄ cultum deo debitum nūmo impendit: idolorum cultor ab apostolo nominatur sic illi qui futura: q̄ ex dei oraculo nonnunquā reuelata inueniuntur: vel demonum consultatione: vel quibuslibet prestigijs inuenire laborāt diuinitatis iura creaturis attribuunt. futura enim prescire solius dei est: qui in sui cōtemplatione etiam angelos illa prescire facit. vnde Ysaias ait: priora et nouissima annūciate mihi et dicā q̄ dij estis. cultores vero idolorum a fideliuz cōmunione separandi sunt. vnde in epistola ad corinthios apostol⁹ ait: si quis frater nominatur fornicator: aut auarus: aut idolis seruiens: cuz eiusmodi nec cibum sūme. Unde etiam in decre. gre. iunioris legitur.

Anathema sit qui ariolos vel incantatores obseruat.

Si qs hariolos aruspices vel icantatores obseruauerit: aut filacterijs eoruz vsus fuerit: anathema sit. Item ex concilio anquirita(no. c. xxxiij.

Quinquennio peniteat qui diuinationes expetit.

Qui diuinatiōes expetūt et morem gentilium subsequuntur: vel in domos suas huiusmōi hoies introducunt exquirendi aliquid arte magica: aut expiandi causa sub regula quinquēnij iaceant sm grad⁹ penitentie diffinitos. Item ex cōcilio martini pape.

Elementa colere lune aut stellaruz cursus in suis operibus christianis seruare non licet.

Non liceat christiāis tenere traditiones gentilium et obseruare et colere elemēta aut lune aut stellarum cursus: aut inanē signoz fallaciam pro domo facienda: vel propter segetes⁹ vel arbores plātādas: vel coniugia sociandā. scriptum est enim: omnia que facietis aut in verbo aut in opere omnia in nomine domini nostri iesu christi facite: gratias agentes deo. nec in collectiōibus herbaruz que medicinales sunt: aliquas incantationes liceat attendere nisi tantum cum symbulo diuino aut oratione dominica vt tantum deus creator omnium et dominus honoretur. si quis autem paganoz consuetudinem sequens diuinos et sortilegos in domum suam introduxerit quasi vt malum foras mittant aut maleficia inueniant: vel lustrationes paganorum faciant: quinqz annis penitentiam agāt: mulierib⁹ quoqz christianis non liceat in suis laneficijs vanitatem obseruare: sed deum inuocent adiutorem: qui eis sapientiam extendi donauerit.

Item ex concilio laodicensi capitulo. xxx.

Sacris officijs dediti magi vel icātatores non fiant.

Non oportet sacris officijs deditos vel clericos magos aut incantatores existere: aut facere filacteria que animarum suarum vincula probantur hos autem qui talib⁹ rebus vtūtur proijci ab ecclesia iussimus. Item ex cōcilio toletano. iiij. c. xxx.

Honore priuetur episcopus vel p̄sbyter qui magos vel aruspices consulunt.

Si quis episcopus aut presbiter vel diaconus vel quilibet de ordinibus clericoruz aruspices aut incantatores aut hariolos: aut certe augures vel sortilegos: vel qui profitentur artem magicaz aut aliquos eoruz similia exercentes consuluisse fuerit deprehensus ab honore dignitatis sue suspensus monasterij curaz

d Si quis episcopus. consuluisse. nota pro solo consilio debere puniri siue faciat artem siue non. sic pro sola vocatione punitur qui vocat clericuz ad iudicium imperatoris. vt. xi. q. i. placuit.

e Suspensus. i. depositus patet per sequentia.

a Aliquanti. vel docere. nam similis est culpa prohibita discere ⁊ docere. vt. C. de maleſi. culpa et multa sunt que melius est nescire q̄ scire. xxxviii. di. q̄uis. contrarium est. C. ó bereti. quicunq;. vltra mediū. vbi dicitur q̄ ille qui illicita docet vel deportatur vel punitur vltimo supplicio. discipuli vero puniuntur. x. libris auri. sed ibi loquitur de his qui discendi causa venerunt non tamen didicerunt Item contrariuz est. xxxvij. di. qui de mensa. sed illi discebant non vt sequerētur ea sed vt alijs per ea posset obuiare. xxxvii. di. legim⁹.

b Ordes. discriatis. i. iudicatis vel diiudicatis

c Eruenit.

d Jquis clericus.

excipiat: vbiq; penitentie perpetue dedit⁹ scelus ad missum sacrilegij soluat. Jtem ex cōcilio agathēsi. c. xxxviii.

De his qui augurijs ⁊ diuinationibus studeant.

Aliquanti clerici siue laici studeant augurijs ⁊ sub nomine ficte religionis per eas quas sanctoz patrum sortes vocant diuinationis scientiam profitentur: aut quarūcū q; scripturarum inspectione futura promittunt hic q cuz clericꝰ aut laicus detectus fuerit vel consulere vt docere⁹ ab ecclesia habeatur extraneus. Jtem leo. iiij. episcopis. britannie.

Sors nihil aliud quam diuinatio ⁊ maleficium esse decernitur.

Sors quibus cuncta vos vestris discriatis⁹ pronicijs quas patres damnauerūt: nihil aliud quā diuinationes ⁊ maleficia esse decernimus. quāobrem volum⁹ illas oīno damnari ⁊ inter christianos vltra nolumus nominari: ⁊ ne exerceantur: anathematis interdicto prohibemus. Jtez grego. badriano. notario.

Incantatores sortilegos: velut christi inimicos insequi oportet.

Peruenit ad nos q̄⁹ quosdam incantatores atq; sortilegos fueris insecutus: ⁊ oīo nobis sollicitudinem zeluz m tuum gratuz tuisse cognoscas. studij enim tui sit sollicite querere ⁊ quoscūq; huiusmodi christi inimicos inueneris districta vltione corrigere. Jtez ex cōcilio aurelianensi.

Excōmunicetur clericus mōach⁹ laicus diuinationes vel auguria vt sortes secutus.

Jquis clericus⁹ mōach⁹ vel secularis diuinationes vel auguria crediderit obseruāda: vel sortes quas metiuntur esse sanctorum quibuscunq; putauerint intimādas cum his qui eis crediderit ab ecclesie cōione pellantur. Jtem greg.

Contra sacrilegos idolorum cultores custodia pastoralis inuigilet.

Contra idolorum cultores vel aruspices atq; sortilegos fraternitatem tuam vehementius pastorali hortamur inigilare custodia q⁹ si emendare se a talibus nolle repereris: si serui sunt verberibus⁹ volumus castigari: si vero liberi inclusione digni districtāq; sunt in penaz dirigendi. Jtem ex concilio carthaginensi. c. xxxix.

Ab ecclesia separetur: augurijs ⁊ incantationibus deseruiens.

Augurijs ⁊ incantationibus seruientem similiter iudaicis superstitionibus vel ferrijs inherentem a conuentu ecclesie separandum precipimus. Jtem ex concilio aquirensi. c. primo.

Sortilegam ⁊ magicam artem episcopi oib⁹ modis eliminare studeat.

Episcopi eoruq; ministri omnibus modis elaborare studeant: vt pernicioſam ⁊ a zabulo innētā sortilegam ⁊ magicā artē ex parochijs suis penitus eradicēt. ⁊ si aliquem virum aut mulierē huiusce modi sceleris sectatorem inueniunt turpiter de honestatū de parochijs suis dejciant. ait enim apostol⁹ hereticum hominem post primā ⁊ secundam correctionem deuita: sciēs q; subuersus est ⁊ is etiam qui eiusmodi est. subuersi sunt ⁊ a diabolo captiui tenentur: qui relicto creatore suo diaboli suffragia querunt ⁊ iō a tali peste debet mundari sancta ecclesia. illud etiam non est obmittendum q⁹ quedam scelerate mulieres retro post satbanam cōuerse demonum illusionibus ⁊ fantasmatibus seducte: credunt se ⁊ profitentur cuz diana nocturnis horis dea paganorum: vel cum herodiade: vel cū innumera multitudine mulierum eq tare super quasdam bestias: ⁊ multarum terrarum spacia intēpeste noctis silentio pertransire: eiusq; iussionibus obedire velut dñe ⁊ certis noctibus ad eius seruitiuz euocari: sed vtinam⁹ he sole in perfidia sua perisserent ⁊ non multos secum ad infidelitatis interitum pertraxissent. nam ⁊ innumera multitudo hac falsa opinione decepta: hec vera esse credūt ⁊ credendo a recta fide deuiant ⁊ errore paganorum inuoluuntur: cum aliquid diuinitatis aut numinis extra vnum deum arbitrantur. quaꝓpter sacerdotes per ecclesias sibi cōmissas populo dei omni instantia p̄dicare debent vt nouerint hec omnino falsa esse: ⁊ nō a diuio sed a maligno spiritu talia fantasmata mentibus fidelium irrogari arbitramur. si quidem ipse sathanas qui transfigurat se in angelum lucis cum mentez cuiuscunq; mulieris ceperit ⁊ hanc p infidelitatē sibi subinganerit: illico trāsformat se i diuersarū spēs psonaruz atq; similitudies ⁊ mētē quā captiuatam tenet in somnijs deludēs mō leta mō tristia: mō cognitas mō incognitas personas ostendens per que qz deuia deducit. ⁊ cū solus spiritus hoc patitur: infidelis hoc non in alio sed in corpore⁹ euenire opinatur. qs enim in somnijs ⁊ nocturnis visionibus non extra seipsum deducitur: ⁊ multa videt dormiēdo que nūquā vigilando viderat. quis vero tam stultus ⁊ bebessit q hec omnia que i solo spiritu fiunt: etiam i corpore accidere arbitretur: cum ezechiel propheta visiones dñi in spū: nō in corpore vidit ⁊ audiuit: sicut ipse statiz inquit: fui in spiritu. ⁊ paulus nō audet dicere se raptum in corpore: oibus itaq; publice annunciandum ē q⁹ qui talia credit ⁊ his similia fidez perdit: ⁊ qui rectam fidem non habet: hic si ē eius sed illius in quez credit. i. diaboli. nam de domino nr̄o scriptuz est. omnia per ipm facta sūt ⁊c. quisqs ergo credit posse fieri aliquam creaturam aut in melius aut in deterius immutari: aut trasforma

e Contra idolor⁹. verberibus. cū hic scribatur episcopis patet hoc crimen ecclesiasticū esse Jtez patet q̄ episcop⁹ pōt aliquos verberibus castigare. vt. xxiij. q. v. c. i. Itez patet hic q̄ episcopus potest in carcere mittere reos. Jtez hēs hic q̄ alio mō punit nobilis q̄ ignobilis. vt. xxiij. q. i. qui contra. xij. q. ij. fraternitatis. io.

f Episcopi eoruz. vtinam. i. vtinam non plures. similis expositio est. i. q. i. duces.

g Sed in corpore. i. corporeo sensu percipi. ⁊c.

a QVicunqz.dolo ris.nisi forte iō faciat quia ecclesia sua spoliatur vt illud in signum meroris faciat sicut quidam ponūt spinas super altare: sicut etiam denudatur altare in passione domini in signum tristicie.

rian aliam speciem vel in aliaz simi litudinem:nisi ab ipso creatore qui omnia fecit ꝛ per quez omnia facta sunt proculdubio infidelis est ꝛ pa gano deterior. nōnulli inueniuntur qui interno liuore permoti in perni ciem suorum inimicorum altaria sa cris vestibus exiunt aut veste lugu bri accigūt: vel ꝓsueta luminariorū obsequia ecclesijs dei subtrabūt vel missam pro requie defunctorum ꝑ mulgatam pro vinis celebrant bo minibus quorum omnium malefi cia nequissima:toletanū concilium cōdemnat dicens.

Abijciatur sacerdos qui huiusce modi maleficijs operā dedit.

QVicunqz sacerdotuz vel alio rum ministrorum deiceps cā doloris cuiuslibet permotus:aut al tare vestibus sacris exuere presum pserit:aut qualibet alia lugubri ve ste accinxerit:seu etiam consueta lu minariorum obsequia de tēplo dei subtraxerit ꝛ extingui preceperit: si eū antea vere penitudinis coꝝ me tropolitano satisfactiō non purga uerit loci sui dignitate se nouerit et honore priuari:illis proculdubio p sonis ab hac vltionū sententia sepa ratis:que aut contaminationez san ctorum ordinum vel subuersionem sancte fidei metuentes:aut hostilita tem vel obsidionem perferētes:seu etiam diuinorum iudiciorum sentē tiam metuentes fecisse contigerit:in quorum facto plus humilitas qua deus placatur quam interni liuoris dolositas declaratur.pleriqz etiam sacerdotum sanciati inimicitie dolo missam pro requie defunctorum ꝑ mulgatam fallaci voto ꝑ vinis stu dent celebrare hominibus: vt is ꝑ quo ipsum offertur sacrificiuz: mor tis incurrat periculum.proinde no stre elegit vnanimitatis conuentus vt si quis deincepstalia perpetrasse fuerit detectus a propꝛij deponatur ordinis gradu.ꝛ tam ipse sacerdos quam etiam ille qui eum ad talia p agenda incitasse perpenditur: exilij perpetui ergastulo relegenter. ex premissis auctoritatibus colligitur q arioli haruspices incantatores ꝛ sortilegi:atqz ceteri hui⁹ sectatores ab ecclesia sunt eliminandi.ꝛ nisi re sipuerint perpetuo excōmunican di.sed quod in vltimo aquiensi capi tulo ea que fiunt per incantatores: non in corpore sed in spiritu fieri di cuntur.Augusti.in libro de ciuitate dei idez videtur asserere ita dicens.

Que magorum prestigijs fiunt: nō vera sed fantastica esse probantur.

NEc mirum⁹ de magorum pre stigijs:quorum in tantum pro diere maleficioꝝ artes:vt etiā moy si in illis signis resistere vertētes vir gas ī dracones:aquam in sanguinē dicantur.in gentilium etiaz libris le gitur:q quedam maga circe socios vlixis mutauerit in bestias.Legitur etiam de sacrificio quod archades deo suo lieo imolabant:ex quo qui cunqz sumerent:in bestiaꝝ formas conuerterentur.sed hec omnia ma gicis prestigijs potius fingebantur quā rerū veritate complerentur:vt ergo ipsi errores ignorantibus ma nifesti fiant:de eorum proprietate at qz inuentoribus iuxta tradition em maiorum patrū dicere congruū ar bitramur.magi sunt qui vulgo ma lefici ob facinoꝝ magnitudinem nū cupantur bi sunt qui ꝓmissu dei ele menta cōcutiunt:turbant mētes bo minum,minus confidentiuz in deo ac fine vllo veneni haustu, violētia tantum carminis interemunt.vnde lucanus mēs hausti nulla sanie pol luta veneni incantata perit.demo nibus enim accitis audent ventila re:vt quoscunqz suos perim ăt ma lis artibus inimicos.bi etiaz sangui ne vtuntur:ꝛ victimis sepe contin gunt mortuorum corpora. Necro mantici sunt quorum precantatio nibus videntur reuiscitari mortui: diuinare ꝛ ad interrogata respondere.nigron enim grece latine mortuꝰ mancio diuinatio nuncupatur: ad quos suscitandos cadaueri sanguis adijcitur.nam amare sanguinez de mones dicuntur.ideoqz quottiensc ūqz nigromātia fit cruor aque miscet vt colore sanguinis facilius prono centur. Hydromantici ab aqua di cti.est enim hydromantia in aquaꝝ inspectione vmbras demonuz euo care:ꝛ imagineas ludificatiōes eoꝝ videre ibiqz ab eis aliqua audire: vbi adhibito sanguine etiaz inferos perhibentur suscitare.ꝛ infra. Ad hec omnia supradicta pertinent ligatu re execrabilium remediorū que ars non cōmendat medicorum:seu in p cātationibus seu i characteribus su spendendis atqz ligandis in quibus omnibus ars demonum est ex qua dam pestifera societate hominuz ꝛ angelorum malorum exorta. vnde hec cuncta vitanda sunt christiano ꝛ omni penitus execratione repu diandaatqz dānanda. auguria aūt sunt anium Hec aūt phryges primi inuenerunt prestigiū vero mercuri us dicitur primo inuenisse.dictum ē aūt prestigiū quod prestringat aciē oculorum Aruspicine artē primus betruscis tradidisse dicitur quidam tages.hic ex animis aruspicinam di cauit:ꝛ postea non apparuit.nā di citur fabulose arante quodam rusti co ex glebis exiluisse:ꝛ aruspicinam dictasse:qua die mortuus est.quos libros romani ex betrusca lingua in propriam mutauerūt.bis ergo por tentis per diabolorum fallaciam il luditur curiositas humana quādo id impudenter appetunt scire quod nulla ratione competit eis inuesti gare:hec potestas imundis spiritu bus ideo datur:vt peruersos sibi ap tent:hoc est prauos homines sedu cant:illos.s.qui spernunt veritatez ꝛ credent mendacio:iuxta pauli sen tentiam.sanam doctrinam non se runt sed ad sua desideria coacerua

b Satisfactio.ar.q si alꝰ quis satisfecerit de crimine vel inde egerit penitentiam amplius non possit accusa ri:licet sit publicum crimen vt notatur.xxxiij.q.ij.āmo nere.io.

c NEc m'rum,ac si non attractus.quia ab an gelo fuit nunciata natiui tas eius.

a Permanet.vt.§.xxv. di.qualis.

bunt sibi magistros parientes ſan/
ribus:⁊ a veritate qđē auditū auer
tent.ad fabulas autem conuerten/
tur:onerati peccatis ducētur varijs
desiderijs semper discentes nunquā
ad scientie veritatem peruenientes
quēadmodum autem iānes⁊ mā/
bres restiterunt moysi:ita⁊ isti resi/
stūt veritati.homines corrupti mē
te reprobi circa fidem,sed vltra nō
proficient.insipientia eorum mani/
festa erit omnibus sicut⁊ illorum fu
it nec ideo quisquā credere dz quos
libet magicis artibus aliquid facere
posse sine permissu dei: qui omnia
que fiunt:aut iusto iudicio facit: aut
permissu suo ita fieri finit:q predicti
magi leguntur similia fecisse moysi
qui virgam suam proiecit:⁊ conuer
sa est in draconem.proiecerūtq sin
guli virgas suas⁊ cōuerse sunt i dra
cones:sed deuorauit virga aarō vir
gas eorum.non enim fuerunt crea/
tores draconum:nec magi nec an/
geli quibus ministris illa operaban
tur.insunt enim rebus corporeis per
omnia elementa quedam occulte
seminarie rationes:quibus cum da
ta fuerint opportunitas temporalis
atqz causalis prorumpūt in species
debitas suis mōis⁊ finib⁹.⁊ sic nō di
cuntur angeli qui ista faciunt anima
lium creatores:sicut nec agricole se
getuz vel quorumcunqz in terra gi
gnentiuz creatores dicēdi sunt:quā
nis nouerint prebere qualdam visi
biles opportunitates⁊ causas vt il
la nascantur:quod aūt isti faciūt vi/
sibiliter:hoc illi inuisibiliter:de⁹ ve
ro solus vnus est creator:qui cau/
sas ipsas⁊ seminarias ratiōes reb⁹
inseruit.preterea quidam querēduz
putant qūo scriptura narrat phyto
nissam prophetam suscitasse ad col
loquium saulis impijssimi regis. si
phytonica diuinatio erroi magice
artis deputanda sit quibus ita respō
deri potest:indignum omnino faci/
mus esse si ſm verba historie cōmo
detur assensus.quomodo enim po
terat fieri: vt arte magica attrahere
tur vir a natiuitate sanctus⁊ operi/
bus vite iustus:ac si non attractus ē
concessit:quod vtrunqz ō iusto cre
dere aduersum est.nullum enim su
fragium habet iusticia si attractus⁊
aut voluntarius cōsensus amisit me
ritum spirituale: quod positus in car
ne quesierat quod valde absurduz
est:quia qui hinc iustus recedit per/
maneꝛ iustus porro hoc prestigium
sathane quo vt plurimos fallat:etiā
bonos habere in potestate se confin
git quod apostolus iter cetera ostē
dit dicens ipse sathanas trāsfigurat
se in angelum lucis:vt enim errorem
faceret:in quo glorificaretur in ha/
bitu viri iusti⁊ nomine se subroga/
uit.vt nihil proficere species quam
predicebant dei cultores mentire/
tur:quando hinc exeūtes iustos fin
xit i sua esse potestate.Ez hoc quos
dā fallit q⁹ de morte saulis⁊ filij eius
non sit mentitus:quasi magnum sit
diabolo ante occasum mortem cor
poris preuidere:cum signa quedaz
soleant apparere morituris:quippe
a quibus dei protectio mota vide/
tur:quanto magis a diabolo:quem
angelica potestate sublimē prophe
tica oracula fuisse testantur.ō cuius
magnitudine apostolus ait.an igno
ratis altitudinem sathane:quid mi/
rum ergo si iminentem prope mor
tem potuit preuidere:cuz hoc sit vn
de fallit:⁊ se i dei potestate vult ado
rari.nam tanta hebitudine demens
effectus est saul:vt ad phytonissam
confugeret.depranatus enim causa
peccati ad hoc se contulit quod dā
nauerat.sed si quis propter historiā
ea que verbis expressa sunt putet nō
pretermittenda ne ratio historie ina
nis sit recte:facit quidē:si tamē istud
minime ad veri ratione rapiat: sed
ad visum⁊ ad intellectum saulis ne
qz enim reprobus factus bonum in
tellectum poterat habere.historie⁹
enim mentem saulus⁊ statū samue
lis describit⁊ ea que dicta⁊ visa sūt
exprimens pretermittens si vera an
falsa sit.qui ait.audiens in quo habi
tu esset excitatus:intellexit iquit būc
samuelem esse: quid intellexerit re
tulit.⁊ quia non bene intellexit con/
tra scripturam alium adorauit quā
deum:⁊ putans samuelez adorauit
diabolum:vt fructum fallacie sue
haberet sathanas.ad hoc enim niti
tur vt adoretur quasi deus.si enim
samuel illi vere apparuisset:nō vti/
qz vir iustus permisisset se adorari:
qui predicauerat dominum solum
esse adorandū:⁊ quomodo homo
dei qui cum abraā in refrigerio erat
diceret ad virum pestilentie dignuz
ardore iehenne:cras mecum eris.
his duobus titulis' subtilitatez fal
lacie sue prodidit iprouidus sathay
nas:quia⁊ adorari se pmisit sub ha
bitu⁊ nomine samuelis contra legē
⁊ virum peccatis pressum cum ma
gna distantia peccatorum⁊ iusto⁊
sit cum samuele iustissimo:futurum
mentitus est.verum potest dici ve/
rum potest videri si de samuelis no
mine taceatur:quia saul cum diabo
lo futurus erat.ad eum enim trans/
migrauit quem adorauit.semper er
go diabolus sub velamine latens,p
dit se dum ea confingit que hereant
personis per quas fallere nititur.si
autem quilibet opponit⁊ dicit:quo
modo vel quando eueniunt aliqua
que illi diuini predicunt futura aut
quomodo possūt egris prebere me
delam:aut sanis imittere egritudi/
nem si aliquid ppue virtutis ac po
testatis non habeāt:hoc a nobis re
cipiat responsum:q⁹ ideo quisqz nō
debet eis credere: quia aliquando
eueniunt que predicunt aut sanare
videntur lāguidos aut ledere sanos
quia hoc permissu dei fit vt ipsi qui
hoc audiunt vel vident probentur
⁊ appareāt quali fide sint vel deuo
tione erga deum.sicut in deuterono
mio legitur:moyses ex verbo dei

b Titulis.s. argu mentis.10.

a Quod autē ab episcopo certus est q̄ ligatus a maiori non potest minor absoluere. vt. xxi. di. inferior. ⁊ ex̄ de elec. innotuit. nisi in articulo mortis. vt ex̄ de sen. excō. non dubiū. magister tamen largius prosequitur questionez. an presbyter possit reconciliare penitentes. dicas ergo q̄ est reconciliatio: quedam publica quedā priuata. publica solꝰ episcopus potest reconciliare. vt .j.e.c.i. ⁊ .l. di. i capite. illa nō fit nisi in crimine qō totam vrbem cōmouet. vt. j̄. e.c.vi. priuata autem pōt sacerdos recōciliare. vt. j̄. e. presbyteri. ⁊ tēpore necessitatis q̄libet potest aliū recōciliare ecclesie. vt de cōse. dist. iiij. sanctum. io.

b Metropolitanū. hoc tñ est verū cū est appellatū ad ipsum vt ex̄ de sen. excō. per tuas. si tñ metropolitanus absoluat cū nō sit appellatū ad ipsū dicunt quidā q̄ tenet absolutio lz absoluere nō debeat. lz hoc vix credo. cum canon vocat eum peregrinū siue extraneum iudicem. vt. vi. q. iij. scitote. ⁊ iij. q. vi. peregrina. nec habet iurisditionem nisi in certis casibus. vt extra de of. or. pastoralis. io.

c Si iubet. a presbyterꝫ. vidua tñ ab eis pōt recipere sacrum velamen vt. xx. q. i. vidua.

d Reconciliare. est ergo hic ar. q̄ cū presbyter ñ possit aliquē reconciliare ecclesie. q̄ multo fortius nō possit aliquem eijcere publice extra eccleā. sic videtur q̄ nō possit excōicare. itelligūt aūt quidā qō hic dicitur q̄ tunc sacerdos non possit publice reconciliare. cū episcopus indixerit penitētiā alicui. secꝰ si sacerdos indixerit penitētiam. item publice reconciliare potest vt dicunt ex mandato episcopi. j̄. e. aurelius io.

populo dei precepisse ita dicens: si surrexerit in medio tui. pphēta: aut qui somnium dicat se vidisse ⁊ predixerit signum atq̄ portentum ⁊ euenerit quod locutus est: ⁊ dixerit tibi eam⁹ ⁊ sequamur deos aliēos quos ignoramus ⁊ seruiamus eis: non audies verba prophete aut somniatoris quia tentat vos dominus deus vester: vt palam fiat vtrum diligatis eum an non: ⁊ in toto corde ⁊ in tota anima vestra dominum deuz vestrum sequamini: ipsum timete mādata eius custodite ⁊ audite vocem illius: ipsi seruietis ⁊ ipsi adherebitis. ⁊c. vbi sane intelligi voluit etiaz illa que a diuinantibus non fm deū dicuntur: si acciderint que dicuntur non sint sic accipienda: vt fiant que preci puntur ab eis: nec colantur que coluntur ab eis. nec preter suaz potestatem deus ostendit esse q̄ cōtingūt ista sed quasi quereretur cur ea permittat causam tentationis exposuit ad cognoscendam vtiqz eorum dilectionem: vtrum eam habeant erga deum sum: cognoscendū vero ab ipsis potius quam ab illo qui scit omnia ante quam fiant.

C. vj.

Quod autem ab episcopo⁹ excōmunicatus eo in consulto ab alio recōciliari nō possit: nisi forte per eius metropolitanum⁹: vel per summū pōtificem ratione ⁊ auctoritate probatur. presbyteri nāq̄ potestatem excommunicandi vel reconciliādi ab episcopis accipiunt: non episcopi a presbyteris: atq̄ ideo excommunicatos a sacerdotibus reconciliare possunt. Excōmunicatos vero ab episcopis sacerdotes recōciliare nō possunt. Reconciliatio namq̄ penitentium episcopale officiuz est nō sacerdotale. Unde in cōcilio carthaginensi secundo fortunatus episcopus dixit.

Penitentium reconciliatio chrismatis ⁊ puellarum consecratio a presbyteris non fiat.

Si iubet sanctitas vestra suggero. nam memini preterito concilio statutum: vt chrisma vel recōciliatio penitentium: necnon ⁊ puellarum consecratio a presbyteris⁹ nō fiat. Si quis autem emerserit hoc faciens quid de eo statuendum sit: aurelius episcop⁹ dixit. Audiuit dignatio vestra suggestionem fratris ⁊ coepiscopi nostri fortunati: qd ad hoc dictis: ab vniuersis episcopis dictuz est: chrismatis cōfectio ⁊ puellarum consecratio a presbyteris nō fiat: recōciliare⁹ quēquam in publica missa presbytero non liceat: hoc omnibus placet. puellarum tamen consecratio episcopo consulto per presbyterum fieri, valet. Unde in carthaginensi concilio tertio.

Permissione episcopi virgines cōsecrare presbyter valet.

Presbyter inconsulto⁹ episcopo virgines non precret: chrisma vero nunquam cōficiat. Item ex concilio agathensi.

Nec diacon⁹ ministrare nec penitentem in eccles⁹ a benedicere presbytero licet.

Ministrare⁹ diaconus aut consecrare altare presbyter nō p̄sumat. benedictionem⁹ quoq̄ super plebem in ecclesia fundere: aut penitentem in ecclesia benedicere presbytero penitus non licebit. Ecce q̄ ab episcopo excōmunicatus per sacerdotem rec ōciliari nō potest. sed notandum est q̄ reconciliatio alia est publica: alia priuata. publica reconciliatio est quando penitentes ante ecclesie ingressum publice rep̄sentantur: ⁊ per impositionem manus episcopalis ecclesie publice reconciliantur. hec sacerdotibus vi⁹ detur esse prohibita. vnde circa finē illius capituli non simpliciter prohibentur penitentes reconciliare: sed i publica missa. priuata vero reconciliatio est quando de occultis peccatis penitentes vel in extremis agentes: ad gratiam reconciliationis accedunt hec reconciliatio potest fieri per sacerdotez. Unde euaristꝰ papa ait.

Iussione episcopi de occultis peccatis: presbyteri penitentez recōciliēt.

Presbyteri de occultis peccatis iussione⁹ episcopi penitentes reconcilient ⁊ sicut supra premisimus infirmantes absoluant ⁊ cōlicent. Item ex concilio carthaginensi. ii.

Si episcopus absens est: per presbyterum reconcilietur in periculo constitutus.

Aurelius episcopus dixit: si quis quā in periculo fuerit, constitutus: ⁊ se reconciliari diuinis altaribꝰ petierit: si episcopus⁹ absens fuerit: debet presbyter vtiqz consulere episcopum ⁊ sic periclitantem eius precepto reconciliare: quam rem debemus salubri cōsilio roborare: ab oībus episcopis dictum est: placet q̄ sanctitas vestra nos necessario istruere dignata est. Item ex concilio martini pape.

Qui metu mortis reconciliatur. cō naleccēs sine cōmunione penitētie i pleat tempus.

Si quis de corpore exiens nouissimum ⁊ necessarium⁹ communionis viaticum expetit: non ei denegetur q̄ si in deperatione⁹ positus post acceptam communionē iterum tanus fuerit factus: tantum i oratione particeps sit. Sacramentum vero non accipiat⁹ donec institutum penitentie impleat⁹ tempus qui ergo in exitu mortis sunt ⁊ desiderant accipere sacramentum cum consideratione ⁊ probatiōe episcopi accipere debent. Item ex concilio arausico.

Sine manus impositione recedentes de corpore recōcilientur.

Qui recedunt⁹ de corpore penitentia accepta placuit sine re-

e Presbyter ⁊ consulto. vacat hic argu. a contrario sensu vel locale fuit vel tēporale. sicut illud. xcv. di. peruenit. hodie enim solis epīs illud cōpetit. lx viij. di. quāuis. io.

f Ministrare. i. conficere corpus xp̄i. i. tradere sine mandato sacerdotis. vt. i. q. i. in ecclesia.

g Benedictionem. s. solēnem: que fit per talia verba sit nomen dñi benedictū. ⁊ sic nō ob. xcv. di. puenit. io.

b Presbyteri. iussione. si intelligas hoc de excōicato planū est vel intelligas de illo cui episcopus penitentiam iniūxerit. nam absente epo sine mandato eius pōt recōciliare si necessitas fuerit. vt. j̄. e.c.vi.

i Aurelius. si episcopus illud intelligas cū qs est excōicatus ab epo. vel cū epūs indixit ei penitētiā. alias sec⁹ yf. vt. j̄. e.c.vi. ⁊ ō cō. di. iiij. sanctū ⁊ est hic arg. q̄ cū in sacris conferendis absens citat. q̄ multo potius absentes in electione sūt vocādi. de illa materia. nō. vij. q. i. fastus io.

k Sacs. necessariū. necessariū ē ad salutē salē q̄ tollit peccata vel alia. vt ō cō. di. ij. cū oē. nec alicui negat etiā si debeat suspendi i patibulo. vt. xiij. q. ij. q̄situz.

l In despatione. sanitat.

m Nō accipiat. nō tñ idez est in illo qui est absolutus ab excōicatione. ille nō recedit in excōicationē. talis enī si fuerit absolutus tenetur adire sedē apostolicā cū opportunū fuerit. vt ex̄ de sen. excō. decetero. ⁊ sic est arg. q̄ re aliqua restituta in pristinū gradū priora iura ei vel contra ipsum restituuuntur vt. j̄. e.q. pri. c.i. ex̄ de cle. q̄ diligentia. ar. cōtra de con. di. iiij. queris.

n Impleat. quandoq̄ tñ indulgetur cōmunio corporis dñi ante finitum temp⁹ penitentie. vt. lxxxij. dis. presbyter. xij. q. ij. de viro. io.

o Qui recedūt. sine reconciliatoria. solemni scilicet episcopali. ne sit p̄ra j̄. c. proximo.

a ¶ Penitentiam. pitu atq; nam solēnem nō faciunt de rici. vt. l. di. confirmandum lxxxij. di. presbyter. nisi fuerit depositꝰ. vt de pe. di. vi. sacerdos.

b ¶ Penitentiam. i. fructus penitentie.

c ¶ Amentibus. i. si qs fuerit amens a natiuitate talis potest baptizari ꝛ corpꝰ xpi in necessitate recipere. si vero non fuit amens a natiuitate sed creditur esse in mortali peccato non est ei dādus corpus chūsti. vt ex ō bap. ꝛ eius ex. maiores.

d ¶ Si qui audierunt. nunquid creditur simplici verbo istorum. siue isti sunt bone fame siue nō. Itē nūquid foli testi in hoc casu credetur cum pluraliter hic loquatur. videt ꝙ plures requīrūtur. ꝙ tamen vni soli credatur. videtur ex hoc ꝙ istō non cedit in prēiudicium alicuius. vt. j. de conse. di. iiij. cum itaq; ꝛ c. placuit. alias voluntas defuncti non potest probari per tale testimoniū qō dicit se audiuisse a ō functo. lz super tali negocio alius verus testis habeatur extra de suc. ab intesta. cum dilectus.

e ¶ Penitentiam. i. absolutionem formam absolutiōis habes extra de sen. excōmu. a nobis.

f ¶ Et infundatur. sed qualiter recipiet eucharistiam q ita infirmatur. si enim tincta in pane datur ei hoc prohibetur. vt de conse. di. ii. cū omne. nec alio modo videt danda quia punit infirmus qui euomit eucharistiā. vt ō cō. di. ij. si qs per ebrietatē.

g ¶ Et his. recedunt. hoc est ꝙ qui absolui desiderat fine mora etiā nō obstante aliqua appellatione ē absoluendus. vt extra ō. appel. qua fronte.

h ¶ Is qui. fide. tales enim non sunt recipiendi sine reconciliatione solēni aut iuramento. vt. i. q. vij. cōuenientibus. ꝛ. i. q. vij. c. quotiens.

conciliatoria manus ipositione eis communicare ꝙ morientis sufficit reconciliationem ſm diffinitionem patrum qui huiusmodi communionez viaticū congrue nominauerūt ꝙ si superuixerint: stent in ordine penitentium: vt ostensis necessarijs penitentie fructibus legitimam cōmunionem cum reconciliatoria manꝰ impositione recipiant. clericis quoq; desiderantibus penitentiamª nō est negāda. similiter subito obmutescens pront statutum est baptizari: aut penitentiamª accipere potest. si voluntatis preterite testimonium aliorum verbis habet aut presentis in suo nutu. amentibus' etiam quecunq; pietatis sunt: sunt conferēda.

Item ex cōcilio carthaginensi. iiij.

Aliorum testimonio morituris fidelis reconcilietur: si obmutuit vel in freneſim conuersus est.

Si qui in infirmitate penitentiā petit: si casu dum ad eum inuitatus sacerdos venit oppressus infirmitate obmutuerit: vel si in freneſiz conuersus fuerit: dent testimonium qui eum audierunt ª: ꝛ accipiat penitentiam'. ꝛ si continuo creditur morituris reconcilietur per manꝰ impositionem: ꝛ infundatur' ori eiꝰ eucharistia. si supuixerit admoneatur a suprādictis testibus petitiōi sue satisfactum ꝛ subdatur statutis penitentie legibus. quādiu sacerdos qui penitentiam dederit: pbauerit. Itē penitentes qui in infirmitate viatiꝝ cum eucharistie accipiunt nō se credant absolutos fine manus impositione si supuixerint. Item ex niceno concilio.

Cura ꝛ probatione episcopi morientes reconcilientur.

De his vero ꝙ recedunt ª ex corpore antique legis regula obseruabitur: ꝛ nūc ita vt si forte quis recedat ex corpore necessario vite sue non defraudetur viatico: quod si desperatus aliquis recepta cōmunione superuixerit: sit inter eos: qui sola oratione communicant. de omnibus enim his qui a corpore recedunt: in tradendo eis cōmunionem cura ꝛ probatio sit episcopi. Itez leo episcopus.

Non est neganda reconciliatio his qui tempore necessitatis eaz implorant.

His qui ª tempore necessitatis ꝛ in periculi vrgentis instātia presidium penitentie ꝛ modum penitentie ꝛ modum reconciliationis implorant: nec satisfactio interdicenda est: nec reconciliatio deneganda quia misericordie dei nec mensuras possumus ponere nec tempora diffinire: apud quem nullas patitur venie moras conuersio dicente dei spiritu per ezechielem prophetam. cū conuersus ingemueris tunc saluus eris. ꝙ si ita aliqua egritudie aggrauati sunt. vt quod paulo ante poscebant: sub presenti significare non valeant testimonio: eis fidelium ꝛ circonstantium testimonium prodesse debebit: simul tamen penitentie ꝛ reconciliationis beneficium conferquantur: seruata tamen regula sanctorum canonum paternorum circa eoruz personas qui a domini fide discedendo peccauerunt. Itez ex concilio epaneñ.

Non negatur eius oblatio: qui se stimans ad penitentiam sacerdotez inuenire non potuit.

Si aliquis fuerit mortuus qui iam sit confessus ꝛ testimoniū habet bonuz ꝛ non potera t venire ad sacerdotem: si preoccupauit euz mors in domo aut in via: faciant ꝙ eo oblationem ª ad altare parentes eius ꝛ dent redemptionem pro captiuis. ecce ꝙ episcopo precipiente penitentes de occultis peccatis siue in periculo constituti per presbyterꝝ possunt reconciliari. sed si necessitate mortis peccatoꝛ vrgetur: ꝛ episcopus ita remotus est ꝙ presbyter euz consulere non possit: negabitur penitentia morienti ꝛ beneficium reconciliationis non prestabitur penitenti: quem conuersum deus recipit ad veniam: iuxta illud. In quacūq; hora peccatoꝛ conuersus fuerit. ꝛc. Et item conuertimini ad me ꝛ ego conuertar ad vos. ecclesia sibi reconciliare negliget quem deus intus suscitauit ecclesia foris absoluere contēnet. dānabit absentia episcopi: quē gratia diuine presentie illustrat p lauacrum regenerationis. morituris succurritur etiam a laicis si presbyteri desūt. cur ergo beneficio reconciliationis per presbyteruz ei subuenire non poterit si contigerit episcopum deesse. Si ſm augu. qui agens in extremis confitetur socio turpitudinē criminis fit dignus venia exō fiderio sacerdotis: cur non similiter fit dignus reconciliatione ex desiderio episcopi: qui sacerdoti nō negat maculam sui reatus. Item mouentibus penitentiam negare presbyteri non debent. Unde iulius papa ait.

Reus est animarum presbyter qui penitentiaz morientibus abnegat.

Si presbyter penitentiam morientibus abnegauerit reꝰ erit animaruz: quia dominus dicit. qua cunq; die conuersus fuerit peccatoꝛ ad penitentiaz vita viuet ꝛ non morietur. vera enim confessio in vltioꝛ tempoꝛe esse potest: quia dominus ª non solum temporis sed etiam cordis inspectoꝛ est: sicut latro vniꝰ momenti penitentia: meruit esse in paradiso in hoꝛa vltime confessionis.

Item celestinus papa ait.

Penitentia morientibus nō est deneganda.

Nouimus ª penitentiam morientibus denegari. nec illoruz desideriis annuit: qui obitus sui tempōre hoc anime sue cupiūt remedio subueniri. horremus fateoꝛ tante impietatis aliquem inueniri: vt de dei bonitate desperet: quasi non possit

i Si aliquis. confessus. se velle accipere penitentiaz.

k ¶ Oblationez. hoc intelligendum est de tali q delicꝝrat ꝛ non satisfecerat. si enim talis fuerat excōmunicatus lz apparuissent signa penitentie nō tamen orandū est p eo. ꝛ lz infirmus pōt absolui a quolibz sacerdote nō tñ mortuus vt extra ō sen. ex. a nobis. in fi. sed a solo papa si incidit i canonē late sententie. xvij. q. iiij. si qs suadente io.

l Si presbyter. i vltimo tamen dicit augusti. ꝙ sero penitentibus penitētiam dare possum⁹. securitatem non possumus non dico ꝙ ꝺdēnabitur. si nec dico ꝙ liberabit vt de pe. di. vij. nemo. ꝛ. §. se. Item raptori nocet sera penitentia q negatur ei sepultura lz admittatur ad penitentiam. ex ō rap. sup eo.

m Annouim⁹. mēte. non enim ēo sideranda est mensura temporis sed doloris. vt de pe. di. i. mēsuram.

a ¶ Presbyter. publicus. hoc ō fit vt nō tm̄ prosit illi ad salutem sed alijs fit in exēplum. vt de pe. di. i. in actione. in fi. z patet hic q tm̄ p notorio crimine est i iungenda solēnis penitentia.

b ¶ Absidiam altera producta.

c Et tēpore. In hac questione queritur: an penitentia: sit morientibus ī ponenda, z dicendū q non. vt. j. e. c. i. sed tamen innotescenda est eis p hec verba p pterea que tu cōmisisti que tu fecisti talia debes penitere si expectamus quousq; euaseris. vt de pe. di. vi. qui vult. secundū membrum huius questionis est: vtrum sacerdos pro suo arbitrio possit iniungere penitentiam. z dicendum q sic. vt. j. e. tēpora. considerabit tm̄ quilibet sacerdos circūstantias omnes. s. persone temporis loci z criminis qualitatem z cām. put dicitur de pe. di. v. i pn̄. di. i. c. aut facta. q̄ per dos versus habent Quis qd vbi quib⁹ auxilijs cur quomodo z quando.

d ¶ Infirmis. inquirenda. diligenter sacerdos inquirat circunstantias vt de pe. di. v. in prin.

ad se quouis tempore concurrenti succurrere: z periclitātem sub onere peccatorum hominem redimere: quo se velle expediri desiderat z liberari quid hoc rogo aliud est: quā morienti mortez addere: eiusq; animam suam crudelitate ne absoluta possit esse occidere: cum dominus ad subueniendum paratissimus in / uitat ad penitentiam sic promittens peccatori: in quacunq; hora. cē. et item Nolo mortem peccatoris: sed vt magis conuertatur z viuat. Salutem ergo hominum adimit q̄sq; mortis tempore penitentiam sibi ō negat: z desperet ō misericordia dei qui eum ad subueniendū posse morienti sufficere: vel in momento non credit posse. perdidisset vtiq; latro in cruce primum ad dexteraz christi pendens: si illum vnius hore penitentia non iuuisset: cum esset in pena penituit: z pro vnius confessiōe sermonis habitaculum paradisi eo promittente promeruit. vera ergo ad deum conuersio in vltimis positorum mente potius estimanda est quam tempore: propbeta hoc taliter asserente: cū conuersus ingemueris tunc saluus eris. Cum ergo dominus sit cordis inspector: quouis tempore non est deneganda penitētia postulanti: cum ille se obliget iudici: cui occulta omnia nouerit reuelari Cui autem penitentia non negatur nec reconciliatio sibi deneganda est. Incōsulto ergo episcopo penitentem presbyter reconciliare nō debet. nisi vltima necessitas cogat.

Unde in carthaginensi cōcilio tertio legitur.

Inconsulto episcopo penitentem p̄ sbyter reconciliare: nisi vltima necessitas cogat: non debet.

Presbyter in consulto episcopo non reconciliet penitentez nisi absente episcopo: vltima necessitas cogat. Cuiuscunq; penitentis publicum⁹ z vulgatissimum crimē est quod vniuersaz commouerit vrbem ante absidiam⁹ id est atrium ecclesie manus ei imponatur.

Q vij

Et tēpore⁹ vero satisfactionis an sit imponenduz morituris: theodor⁹ cātauriē sis archiepiscopus in penitētiali suo ita diffinit.

In periculo constitutis penitentie quantitas non est imponenda sed innotescenda.

A Infirmis in periculo mortis positis pura est inquirenda⁹ cōfessio peccatorum: non tamen illis imponenda est quantitas penitentie sed innotescenda: z cum amicorum orationibus⁹ z elemosynarum studijs pondus penitentie sublenandum: si forte migrauerint ne obligati z communione z consortio venie fiant alieni: a quo periculo si diuinitus ereptus conualuerit penitentie modum a sacerdote sibi impositum diligenter obseruet: z ideo p̄z aucto ritatem canonicā: ne illis ianua pietatis clausa videatur: orationibus z consolationibus ecclesiasticis sacra vnctione olei inuncti ꝑm statuta sāctorum patrum communione viatici reficiantur. Alijs vero pro qualitatē peccati z presidentium arbitrio tempora penitentie decernenda sunt. Unde leo papa.

Presidentium arbitrio prefigātur tempora penitudinis.

Tempora penitudinis: habita moderatione constituēda sūt tuo iudicio⁹: prout conuersoruz animos perspexeris esse deuotos: pariter etiam habentes etatis semlis⁹ infirmitum z periculorum quoq; quorumcunq; aut egritudinum reipicientes necessitates. In quibus si quis ita grauiter vrgeatur: vt dum ad huc penitet de salute ei⁹ desperetur: oportet ei per sacerdotem sollicitudinem cōmunionis gratia subueniri. Item nicolaus papa.

Et qualitas criminum z contritio penitentiuz in satisfactione imponē da a sacerdote consideretur.

Et his vero qui pro criminib⁹ penitentiaz egerunt: z ad cingulum militie⁹ conuertuntur: cōstat eos contra sacras regulas agere. verum quia crimina non equalia sunt perhibes quoq; alios horum propter nimiam hebetudinem in desperatiōe cecidisse: alios ob hoc ad paganos fugisse: tibi hoc committim⁹ decernendum: nimirum qui loca z tempora religionis illius z modus culpe: necnon z penitentiaz z gemitus hominum ad confessionem venientium presens⁹ positus inspicere vales. Item ex concilio laudicēsi.

De eodem.

Hys qui⁹ diuersorum peccatorum lapsus incurrūt: z oratione z confessione z penitentia malorum suorum perfectaz conuersationez demonstrant: pro qualitate peccati penitentie tempus attribuendū est: propter misericordiam z bonitatem dei. Qui ergo huiusmodi sūt reuocandi z ad cōmunionem applicandi sunt. Item ex concilio carthaginensi tertio.

Episcopi arbitrio pro qualitate peccati penitentie tempora distribuantur.

Penitentibus⁹ ꝑm differentiaz peccatorum episcopi arbitrio penitentie tempora decernatur.

Item ex concilio laudicensi. liij.

Sine personarum acceptione iploranti penitentia detur.

Sacerdos penitentiam implorāti absq; personarum⁹ acceptione penitentiam ꝑm legem iniūgat. negligentiores vero penitētes tardius reconcilientur. omni autē⁹ tempore ieiunij manus penitentib⁹ a sacerdotibus imponantur. Diebus etiam remissionis⁹ penitentes genua flectant z mortuos in ecclesiam afferant z sepeliant⁹. die autem dominico⁹ non ieiunent. nā qui oo

e ¶ Orationibus. nam⁹ per orationem vni⁹ deletur peccatum alterius vt. xiij. q. ij. pro ob eūtibus. z. c. alie.

f ¶ Tempora. iudicio. ex hoc patet q̄ penitentie omnes sunt arbitrarie. vnde eps̄ pōt diminuere penitentiā: quā idixit papa. vt xxxiij. q. ij. laroē. sicut procurator ex cā pōt mādare contrariū illi⁹ qō mādauit dominus. vt ff. mandati. si hominem.

g ¶ Senilis. Nō. q̄ habet ratio senectutis vt. l. xxxvi. di. tanta. z iuuētutis. vt. xxxiij. q. ij. in adolescentia. z. l. di. penitentes. item z nobilitatis. vt. xli. di. nō cogantur item paupertatis. ex de sen. ex. c. vl. tē inimicitiarum. vt ex. e. decetero. io.

h ¶ Et his vero. militie. qō non licet. vt di. li. si quis post acceptum. z. xxiij. q. ij. admonere.

i ¶ Presens. sic iudex pōt melius scire quāta fides adhibenda sit testibus. vt. ff. de testi. l. iij. io.

k ¶ Hys qui.

l ¶ Penitentibus.

m ¶ Sacerdos. absq; personarum. i. non fauore persone sed alias persone qualitates considerabit. vt dixi. s. e. tempora.

n ¶ Omni autem. i. i oī anno tempore ieiunij. vt. l. di. in capite.

o ¶ Remissionis. i. ieiunij.

p ¶ Sepeliant. debent enī penitentes se vilioribus officijs applicare. vt de pe. di. ij. in pn̄.

q ¶ Dominico. s. xxx. di. si quis tāp. lxxvi. di. vtinam.

a ¶ Penitentes. hic non erit. §. vt patet per sequẽtia ioan.

b ¶ Unde i octaua. hic nõ

c erit vnde sed item.

RO qualitate.

d Hoc sit. quanto. ſz nũ quid potest sacerdos totum tẽpus remittere non vt. xxiij. q. iiij. ſi is qui prelatus.

e ¶ Quia etas. quoniã etas nõ excusat. vt. xxi. q. v. ſi gs

f quicunſlibet. io. Enitentem.

g Affectũ. hoc vult dicere q̃ tantũ debemus habere affectum in cauendo ꝛ in recipiẽdo peccatores sicut apostolus habuit cum excõicauit ꝛ postea recepit corinthium qui publice tenebat nouercam suam.

b ¶ Operatus est. i. ipsum. ſ. se contristari ſm deum operatur sollicitudinem de futuris peccatis.

i ¶ Multa contraria. penitens enim contraria debet facere illis pro quibus penitet. q̃ contraria cõtrarijs curantur. vt de pe. di. iij. ſi quis semel. io.

k ORga eum.

l Aligant. melius, est ar. q̃ inder potius seruabit misericordiam q̃ rigorez l. di. ponderet. in fi. ꝛ. xxxvi. di. nõ satis. xi. q. iij. nemo peritorum ex de sortile. c. ij. qñ qz tñ potius seruatur rigor q̃ misericordia. ſ. vbi nõ est spes correctionis. vt. xxiij. q. iiij. est iniusta.

minico die studiose ieiunat: non creditur esse catholicus. penitentes᷑ vero qui leges penitentie attente exequuntur si casu in itinere vel in mari fuerint mortui: vbi eis subueniri non potest memoria eorum ꝛ oblationibus: ꝛ orationibus commendetur. Unde in octaua᷑ synodo legitur.

Tempus penitentie pro qualitate peccati impendatur.

RO qualitate᷑ delecti tẽpus penitentie impẽdatur. Itẽ.

Tempus ꝛ modus penitendi delinquentibus presidentium imponatur iudicio.

Hoc sit positum in iudicio eoꝝ qui prelunt: quanto᷑ tempore vel quali modo penitere debeant q̃ delinquunt: quia etas᷑ ad eruditionem multam haberi facit differentiam pene. Quo affectu penitentem suscipere ꝛ impenitentem abiicere debeamus ex eadem synodo euidẽter ostenditur cum dicitur.

Intimo charitatis affectu penitentem debemus suscipere.

Enitentem᷑ ex corde ita oportet suscipi: sicut dominus ostẽdit: cum dicit: quia conuocauit amicos meos ꝛ vicinos dicẽs: congratulamini mihi: quia inueni ouez meam quam perdideram. Item.

Penitentes legem dei diligant: iniquitatem odio habeant.

Affectum᷑ illuz in se recipiat penitens quem gerebat ille qui dicebat. iniquitatez odio habui ꝛ abominatus sum: ſm ea que scripta sũt in sexto psalmo atqz in quamplurimis aliis vel ea que apostolus dixit ad eos qui ſm deum contristati sunt: quantum inquit operatus est᷑ in nobis sollicitudinem sed excusationem sed indignationez: sed emulationem: sed vindictam. in omnibus exhibuistis vos castos esse negocio sed ꝛ ipsis in quibus deliquit agens multa cõtraria᷑ sicut ꝛ zacheus fecit. Item.

Impenitentes tãquam ethnici habeantur.

ORga enim᷑ qui peccata sua nõ punit: tales esse debemus sicut dominus precepit dicens: sit tibi sicut ethnicus ꝛ publicanus: ꝛ sicut apostolus docuit dicens: subtrahite vos ab omni fratre: ambulante inordinate: ꝛ non ſm traditionez quã tradimus vobis. Item ioannes chrysostomus.

Melius est errare i misericordia remittendi quã in veritate vlciscendi.

Aligant᷑ autem onera grauia ꝛ importabilia ꝛ cetera. Tales sunt sacerdotes etiam nunc qui omnem iusticiam populo mandant: ꝛ ipsi nec modicam seruant: videlicet non vt faciendo sint sed in dicendo appareant iusti. tales sunt qui graue pondus venientibus ad penitẽtiam imponunt: quia dicunt ꝛ nõ faciũt. ꝛ sic dum pena presentis penitentie fugitur contẽnitur pena peccati futura. sicut enim si faſcem supbumeros adolescentis quem non potest baiulare posueris: necesse habet vt aut faſcez reiiciat: aut sub põdere confringat. sic ꝛ homo cui grane pondus penitentie imponis: aut penitentiam reiiciet: aut suscipiendum sufferre non potest scandalizatus: amplius peccat deinde ꝛ si erramus modicam penitentiam imponentes: nõne melius est propter misericordiaz rationẽ reddere quã propter crudelitatem. vbi enim paterfamilias largus est dispẽlator᷑ nõ debet esse tenax᷑. si deus benignus: vt quid sacerdos eius austerus vult apparere. Item martinus pa.

Kalendarum obseruationes agere non licet.

Non licet᷑ iniquas obseruationes agere kalendarum ꝛ ociis vacare: neqz lauro aut viriditate arborum cingere domos᷑. Omnis enim hec obseruatio paganoꝝ est.

Unde zacharias papa.

Anathema sit qui ritum paganoꝝ ꝛ kalendarum obseruat.

Si quis᷑ kalendas ianuarij ritu paganorum colere vel aliqd plus noui facere propter nouuz annum aut mensas cum lampadibus vel epulis in domibus preparare ꝛ per vicos ꝛ plateas cãtatores ſ. ꝛ choros ducere presumpſerit: anathema sit. Item augustinus.

Infirmitatibus hominum incantationes nihil remedij prestant.

Admoneant fideles sacerdotes᷑ populos suos: vt nouerint magicas artes incantationesqz quibuſlibet infirmitatibus hominuz nil remedij posse conferre: non animalibus langwentibus clandicãtibusne vel etiam moribundus quicquam mederi: sed hec esse laqueos ꝛ insidias antiqui hostis: quibus ille perfidus genus humanum decipere nititur. ꝛ si quis hoc exercuerit clericꝰ degradetur: laicꝰ anathematizetur

Item augustinus.

Dies egyptiaci ꝛ ianuarij kalende non sunt obseruande.

Non obseruetis dies qui dicuntur egyptiaci᷑ aut kalendas ianuarij: in quibus cantilene quedam ꝛ commessationes ꝛ adinuicem dona donantur: quasi in principio anni boni fati augurio aut aliquot mẽses aut tẽpora aut dies ꝛ annos: aut lune soliſqz cursum: quia qui ꝛ has ꝛ quaſcunqz diuinatões aut fata aut auguria obseruat: aut attẽdit: aut cõsentit obseruantibus: inutiliter᷑ sine causa magis ad sui dãnationez quã ad salutem tendit: siue per quosdam numeros litterarũ ꝛ lune per pythagoricam necromantiã egrotãtium vitam uel mortem: uel prospera: uel aduersa futura inquirunt. siue q̃ attẽdunt somnialia scripta ꝛ falſa: danielis nomine intitulata: ꝛ sortes que dicuntur sanctorũ apostolorũ: ꝛ auguria auiũ: aut aliqua pro domo faciẽda: aut propter coniugia copulãda

m ¶ Tenar. hec est ratio quare inder potest augere onus legis sed illud nõ potest diminuere. vt. ſſ. de re iudi. ſi se ſ. non. §. ſi quis. ſimiliter generalia verba q̃ princeps ponit i suis priuilegijs. tu non debes stricte ꝛ tenaciter interpretari. vt ex de decima. ad audientiam. ꝛ. xxvi. q. i. frater. ex ō do. cũ dilecti.

n Non ly. ab hoc loco vſqz in finem repetit quedam c. que obmiserat in quinta questione. in quibus oibus reprehenduntur xpiani q̃ ad instar paganoruz dies obseruant ꝛ annos ꝛ alias friuolas superstitiones.

o ¶ Domos. cũ hoc sit iõ q̃ credit aliqd salutis inde recipere.

p Si quis. hic repetit magister c. que tradidit obliuioni i quinta qõne.

q Non obseruetis. egyptiaci egyptij inuenerunt vt qui aliqñ opꝰ die tali inchoaret maluz haberet exitum. tñ er antiquitate ecclesia signat vos dies i calendarijs suis: vbi reprobantur. xxxvij. d. legimus.

Videam votum castitatis. Tractato de negocijs z ministe
rijs ecclesiasticis, adiungit de sacramentis, primo de matri
monio licet alia sint digniora z magis necessaria. Et hoc
ideo, cum matrimonium magnū sit in christo z ecclesia sa
cramentum z tēpore antiquius est z vsu cōiugis antiquius, qz añ peccatū isti
tutū ē, cōmunius, qa
cum sacramenta ola
sint i ecclesia dei, hoc
tamen apud gentes
omnes est, sanctitas
ăt eius nō ē nisi i mō
te sancto ei⁹, i. vbi ec
clesia edificata est, et
qz ō matrimonio se
pe querit in iudicio,
ideo assignādo mul
tiplicia eius impedi
menta tractaturus
de eo cōtinuat, r. cau
sas. Ad ei⁹ ergo evi
dentiam prelibandū
est quid sit matrimo
nium z vnde dicatur
z vbi z quādo z qui
bus verbis fuerit in
stitutum, z que sint
cause matrimonij, vt
que z quot sunt eius
bona, que vel quot
eius impedimenta,
quid sit matrimoni
um habes. j. eo. q. ij.
§. i. vbi explicabim⁹
singula posita in de
scriptiōe. Dicitur aūt
matrimonium quasi
matris munium, idest
officium. Sed quare
potius dicitur a ma
tre q̄ a patre q actor
est generatiōis vt di
ceretur patrimonium
Rñ. qz plura onera
matrimonij subit et
tolerat mulier. Est. n.
in conceptu grauida
in partu dolorosa, in
lactando laboriosa.
extra de cōuer. in fi.
c. ij. Fuit aūt institu
tum in paradiso z añ
peccatum cā sobolis
procreande, vt repa
raret lapsus angelo
rum de consec. dist. i.
bi duo. Et fuit insti
tutum bis verbis.
hoc nunc os ꝛc. alij
dicūt q̄ alijs verbis
s. bis crescite z multi
plicamini. sed credo q̄ illis verbis vsus ē dñs tantū vt preciperet car
nalem cōmixtionē, sicut patet ex eo q̄ etiaz post diluuiū eisdem verbis
vsus est dñs ad Noe z filios eius iam pridem vocatos. Fuit etiā ma
trimoniū secūdo institutum post peccatum ad remediū vt vitaret forni
catio. vt. xxxij. q. ij. §. bis ita. Cause aūt matrimonij quedā sunt p quas
cōtrahit matrimoniū. vt spōsalia z cōsensus, quedā propter quas. z ex
bis quedā sunt principales, vt vitatio fornicationis, susceptio sobolis.
alie secundarie que sunt multe. vt pulchritudo femine, diuitie amicor
copia, pacis reformatio. Bona matrimonij sūt tria, fides, proles, sacra
mentū. j. e. q. ij. omne. Impedimenta matrimonij sunt. xv. s. votū, ordo
habitus, dispar cultus, error psone, error conditionis, cognatio, ligatio
publice honestatis iusticia enormitas delicti, impossibilitas coeundi,
tempus feriaz, interdictū ecclesie, coactio etas, furor, io, verūtamē que
dam ex bis impediūt q̄trahendū sed nō cōtractum dirimūt. vt. j. dicet.

b Quod vouentes. hic intitulatur questio prima qua queritur,
an teneat matrimoniū a vouēte q̄tractū. z q̄ non teneat pro
batur vsqz ad. §. bis auctoritatib⁹. postea allegat in q̄rium
vsqz ad. §. vlti. z hāc contrarietatē soluit satis bene. s. xxvij. di. §. vl. q̄
valz. prima. c. itelligunt de voto solēni, alia de simplici. ar. extra q cleri.
vel vo. meminimus. j. e. c. i. vbi dicit z veste laicali. sub testimonio epi
scopi. Ib. dicit q̄ non refert an votuz sit simplex an solēne, quia vtrum
qz dirimit matrimoniū. solēnitates enim ipse nō sunt de substātia voti.
sed hoc refert. an sit votū simplex an solēne. qz vtrūqz dirimit matrimonium
solēnitates enim ipse non sunt de substantia voti. sed hoc refert an sit votuz
de p̄ti cū solēnitate siue sine illa. vt voueo continentiā hoc impedit z dirimit
sic intelliguntur hec. c. prima vsqz ad. c. nuptiaz. an sit de futuro quod impro
prie dicitur votū. i. quedam promissio de futuro voto emittendo. vt si dico.
ego p̄mitto q̄ vouebo cōti
nētiā post ānū mortua vxo
re mea vel p̄mitto q̄ intra
bo religionem. vel ꝛsimile.
hoc impedit sed nō dirimit. vt
c. nuptiarū. z. c. sequētibus.
alij dicūt q̄ nullū votū diri
mit. qz qua rōne dirimeret
votū solēne z simplex. cum
idē sit i substātia. solēnitates
enim nō sūt de substātia sed
ipa ꝓstitutio ecclesie dirimit
si post votū soleniter factuz
cōtrahatur. ego dico q̄ nul
lū votū est solēne nisi cū qs
devouet se religioni alicui.
vel alijs duobus modis in
sequentibus. c. vñ si coraz to
ta ecclesia diceret quis hec
verba voueo continentiam
si ꝓtraheret teneret matri
monīū. Que est enim ratio
quare cōstitutio ecclesie ma
gis debeat spectare ad illa
vota que solēniter fiunt q̄
ad priuata. dūmodo possit
ecclesie constare siue per te
stes siue per confessionē pro
priā q̄ votum fecerit, q̄cito
enim constat ecclesie per cō
fessionem vel per testes di
citur notoriuz. z sic deberet
ecclesia dirimere matrimo
nium post illud votum con
tractuz, io. tu breuiter dicas
q̄ professio tacita vel expres
sa alicuius religionis impe
dit contractum z contrahē
dum extra de regu. vidua.
vt. xxvij. di. q̄ interrogasti.
z extra de regu. cōsulti. z. c.
statuimus. z p̄cedenti. c. que
c. expresse hoc dicunt q̄ cuz
aliquis dicit devoueo me
huic religiōi. ibi professio cō
tinētie tacita intelligitur z re
ligionis expressa. ordo simi
liter impedit si est sacer. naz
ibi intelligitur tacita conti
nentia facta cuz solēnitate z
ex cōstitutione ecclesie z ita
semp conditio tacita vel ex
pressa vel cōstitutio ecclesie
solēnizat votū. ste mihi. bar.
bix. videtur dicendū. extra
qui de. vel vouen. c. rursus.

minibus: qui tempora rerum agen
darum a mathematicis accipiunt.
Jaz vero ne aliquid inchoetur: aut
edificiorum: aut huiusmodi quorū
libet operum diebus quos egyptia
cos vocant: sepe etiam nos mone
re non dubitant. Item hieronymus.

Sine incantatione herbas vel petras licet habere.

Demonium substinentib⁹: licz
petras vel herbas habere si
ne incantatione.

Videam votuz castitatis⁹ ha
bēs desponsa
uit sibi vxorez
illa priori con
dition renūci
ans transtulit
se ad alium et
nupsit illi. ille cui pri⁹ desponsata fu
erat repetit eā hic primū q̄rit an cō
ingiū possit eē iter vouētes. Secun
do an liceat spōse a spōso recedere
z alij nubere.

Q. j.

Quod vouentes⁹ matri
monia cōtrahere nō pos
sūt multis auctoritatib⁹
probatur. In cōci. nāqz
cartaginensi tertio: capitulo quar
to statutū inuenitur de viduis: que
professam continentiam prevarica
te sunt.

Excōmunicentur vidue: z ne religioso habitu abiecto: nuptias etiaz elegerint.

Sicut bonum est castitatis pre
miuz: ita maiori observantia
z precepione observandum est: vt
si que vidue⁴ quamuis adhuc in mi
noribus annis⁴ posite et imatura⁴
etate a viro relicte se devouerint
deo: z veste laicali abiecta: sub testi
monio⁴ episcopi z ecclesie i religio

c d Sicut bonum est. vt si que vidue, lz de illis specificet de oib⁹ itelligi d⁹.
In minoribus annis, in. xxv. anno vel. xij. vel. xiiij. z dicuntur mi
nores annis multipliciter quantum ad discretionem vsq⁹ ad. vij. C. de iure
deli. si infanti, item quantum ad matrimonium vsqz ad. xij. in femina. i viro
vsqz ad. xiiij. annum, item quantum ad factionez testamenti vsqz ad. xiiij. an
num. ij. q. vi. §. diffinitiua. Item quantum ad restitutionem vsqz ad. xxv. an
num. ff. de mino. l. i. hic autem vocat minores qui sunt infra. xxv. an. nā aliter
pater posset eos revocare si essent infra. xij. vel. xiiij. annū. vt. xx. q. ij. c. i. z. ij. §z
quare non restituitur puella infra. xxv. annū. vt habitum quem suscepit pos
sit deponere sicut in alijs contractibus. Rñ. qz non est lesa, quia ei nubit quē
meliorem potest inuenire iuxta illud. Illi sū despōsata cui angeli seruiūt ꝛc.
z minor non restituitur nisi cū leditur. ff. de mino. verum. §. sciendum.

e Immatura. i. non matura. nā vidue ante annuz. xl. non velantur. vt. xx.
q. i. sanctimonialis. vel due dictiones sunt in etate matura thoro. iuxta illud.
Jam matura thoris plenis adoleuerat annis virginitas.

f Sub testimonio. nam ita solēnizatur votum vt dicunt quidam cum. s. ac
cepit vestē ab episcopo. vt hic vel de manu presbyterorum vel ministri. xx. q. i.
vidua quod credo dum tamen emittat votum. nam alias vestem tantū acci
piendo non obligatur soleniter sed simpliciter. extra qui de. vel vo. cōsuluit.
vbi etiam habes q̄ solēnizatur votum in manu abbatisse. item solēnizatur si
per seipsam recipiat habitum z incipiat cum alijs cārare in ecclesia. j. e. vidua

Et nota q votum cōtinētie solēnizatur trib⁹ modis tantū. Sacri ordinis susceptione.xxviij.d.diaconi.secundo cum accipit vestē sacrā a quocūq3. dum tamē post susceptionē incipiat cohabitare cu3 alijs monachis ꝛ monialibus in ecclesia.ĩ.eo.vidua.Tertio cum ita dicit coram episcopo vel abbate vel abbatissa vel coram testibus duobus.ego deuoueo me huic religioni.hoc enim aliud est.ꝛ aliud cum dico. ego voueo continentiam. deuotus enim religioni nō posset contrahere ita q matrimoniū teneret.nec miru3 cum etiam iam contractum matrimonium religio dissoluit.extra de conuer.coniuga.ex publica.at in voto cōtinentie secus.non enim votum dirimit.vnde si corā tota ecclesia diceret voueo cōtinentiā, per hoc non solēnizatur votū nisi velis dicere q tale votum non dirimit sed cōstitutio ecclesie super voto.nam si votū dirimeret quare potius vnū q aliud.si hoc haberet ex sui natura ꝛ ita dirimeret votū simplex qđ Augustin⁹ non vult.ĩ.e.nuptiaru3.dic ergo votum nunquā solēnizari nisi tribus modis predictis ꝛ ita exaudi q hic dicitur.io.tu dicas vt.s̄.dixi in glo.illa hic intitulatur circa si.

a ℂ Habitu.ar.q ita tenetur voto qui ita publice in religionis habitu apparuerit. ac si publice habitum suscepit.extra de regu.vidua. ꝛ.ĩ.eo.vidua.

b ℂ Apparuerit.ita q aliq̄ diu in ecclesia inter alias steterit.s.per triduum.extra de regu. ꝛ transe.ad nostram. vel distingue q triplex est habitus sc3 professionis qui votum habet annexum et dirimit matrimonium de quo hic loquitur.Conuersionis qui similiter votum habet annexum sed non dirimit matrimonium.đ quo loquitur extra qui cleri. vel vo.consuluit.extra đ regu. super eo.habitus probationis.qui nec impedit nec dirimit matrimonium.đ quo loquitur extra de renunc.c. vit.firme ergo teneas q nū quā solus habitus solēnizat votū extra de regu.porrectū ꝛ extra qui cle.vel vo.consuluit.nec obstat.xxvij.d.q interrogasti.ꝛ extra de regu. vidua. quia solus habitus vt dixi.s̄.nō facit monachū vel non solēnizat votum.

so habitu^a apparuerit^b:postea vero ad seculares transierunt nuptias:s3 apostolum damnationem habebunt:quia fidem castitatis quā deo vouerunt:irrita3 facere vise sunt.tales ergo persone a christianoru3 cōmunione sequestrētur donec ad bonu3 quod acceperant reuertant:neq3 in cōione:vel cōuiuio cū christianis cōmunicent:na3 si adulterij cōiuges ree sunt:si suis obnoxie viris non fuerint: quantomagis vidue que dei religiositatem mutauerunt. crimine adulterij notabuntur si deuotionē quā sponte nō coacte^c deo obtulerūt libidinosa voluntate corruperint ꝛ ad secūdas nuptias transitū fecerint:que ꝛ si violētia irruēte ab aliquo oppresse fuerint:ac postea^d delectatione libidinis pmanere in coniugio raptori vel violento viro consenserint: dānatione superius dicta teneantur obnoxie. De talibus ait apostolus. Cum enim luxuriate fuerint:nubere in christo volunt habentes damnatione3: q2 primā fidē irritā fecerunt. Item ex epistola gregorij missa ad bonifacium.

De viduis ꝛ virginibus:que a religionis proposito discedunt.

Viduas^e apposito discedentes viduitatis:sup quibus nos cōsulere voluit dilectio tua frater charissime:credo te nosce a sancto paulo etiam ꝛ a multis sanctis patribus nisi conuertant olim esse damnatas quas nos apostolica auctoritate dānandas ꝛ a cōione fideliū atq3 a liminibus ecclesie esse arcēdas censemus:vsq3 quo obediant episcopis suis:ꝛ ad bonum quod ceperunt inuite aut voluntarie reuertant. De virginibus autē nō velatis si deuia uerint a sancte memorie predecessore nostro papa Innocentio taliter decretū habem⁹.He vero^f que nec dum sacro velamine^g sunt tecte:tñ in pposito virginali semp se simulauerint permanere:l3 velate non fuerint tñ si nupserint aliquanto^h tēpore his agenda pnia est:q2 spōsio ea3 a dño tenebat.si enim inter homines solent bonafide contractus^i nulla rōne dissolui: quanto magis^k illa pollicitatio quā cū deo pepegit solui sine vindicta non poterit ꝛc. Si virgines nondu3 velate taliter penitētia publica puniuntur:ꝛ a cetu fideliū vsq3 ad satisfactione3 excluduntur quāto magis vidue que pfectioris etatis ꝛ maturioris sapiētie atq3 consilij existūt: viroru3q3 cōsortio^l multotiēs vse sunt^m ꝛ habitum religionis assumpserūt ꝛ demū apostatauerint:atq3 ad priore3 vomitū sūt reuerse:a nobis ꝛ ab oīb⁹ fidelib⁹ ꝛ a liminib⁹ ꝛ a cetu fidelium vsq3 ad satisfactionē sunt eliminande ꝛ carceribus tradende:qualiter iuxta apostolū paulū tradētes huiusmodi hoiem sathane:vt spūs eius saluus sit in die domini.de talibus nāq3 domin⁹ p moysen loquitur dicens auferte malu3 de medio vestri.de quibus per propheta3 ait letabitur^n iustus cum viderit vindictā impiorū:manus suas lauabit in sanguine peccatoru3^o.de talibus nāq3 ꝛ eorum similibus atq3 eisde3 consentientibus dictum est.quia nō solum qui faciunt sed etiā qui cōsentiunt facientibus rei iudicandi sunt. Item ex decreto Gelasij pape ad sicilienses episcopos misso.c.ix.

Transire non possunt vidue ꝛ virgines post religionis propositu3 ad nuptias.

Neq3 viduas ad nuptias transire patimur:que in religioso proposito^p diuturna^q obseruatione pmanserunt:similiter virgines nubere prohibem⁹:quas annis plurimis in monasterijs etatem peregrisse contigerit. Item Cyprian⁹ ad Pōponium de virginitate.

Ex quouis sensu corporis mulier corrūpi potest.

Nec aliqua putet se posse hac excusatione defendi q inspici ꝛ pbari non possit an virgo sit:cū etiam manus obstetricu3^r ꝛ oculus

c ℂ Non coacte.tunc enim secus esset.extra quod me.cā perlatum.

d ℂ Postea.ar.q non excusat vis precedens si postea sequitur consensus.vt xxxiij.q.i.cum per bellicam.ꝛ extra de eo qui dux.in ma.significauit.

e Viduas.simulauerint.ar.q voti simulatio sicut ipsa professio obligat quenq̄.vt.c.px.neq3.ꝛ di.xxvij.q interrogasti.

f ℂ He vero.hanc litterā intelligit cardinalis de voto simplici propter illđ nōdum tecte.ꝛ illud nondum velate.ꝛ illud ab eo.q.non ab ecclesia.ꝛ illud aliquāto tpe.i.tribus annis.xxvij.di.si vir sed nos intelligimus de voto solēni q2 publica penitētia de qua subditur non imponit p fractione simplicis voti ar.xxvij.di.si vir.item inutiliter argumentaret Augusti.de talibus virginibus ad viduas solēni voto obligatas.vnde intelligas illud recte non de velo cōsecrationis sed de velo pfessionis qđ velum consecrationis non dat ante xxv.annū.xx.q.i.placuit.

g ℂ Velamine.extra de regu.vt clerici.

h ℂ Aliquāto.x.an.ĩ.eo.deuota.ideo aūt dixit aliquāto.q2 arbitrarium ē huius penitētie tēpus l3 ordinarie dixerij esse.x.annos.

i ℂ Contractus.hic large sumitur hec appellatio.vt etiam cōprehendat cōtractus stricti iuris.quia in nullo dolus interuenire debet.C.de prescrip.xxx.vel.xl.an.l.si fraude.

k ℂ Quanto magis.ĩ.eo.q.c.he vero cōtra.in fi.so.ibi loquitur de virgine illa que velū cōsecrationis accepit si puaricata sit plus peccat q̄ vidua hic loqtur de ea que non accepit velū cōsecratiōis vnde videtur minus peccare q̄ vidua.q2 a maiori bono cadit.

l ℂ Consortio ar.de pe.di.v.consideret.in fi.vbi dicitur timeat docta experimēto qđ ignorauit virgo.

m ℂ Vse sunt.dicit Hiero.libido in virginibus maiorem patitur famē dum dulcius esse putant qđ nesciunt.

n ℂ Letabitur.non de vindicta quā videt sed quia non est in illa ꝛ quia non cōmisit ↄsimilia.

o ℂ Man⁹ suas la. in sang.pec.i pena.i. ppter penam quam videt.q2 cum stultus punitur sapiens fit astutior vt.xxiij.q.vi. vides.ꝛ citius ducit quis ad benefaciendum ꝛ viuendum.de pe.di.ij.citius.vnde dicitur Felix quez faciunt aliena pericula cautum.

p Neq3 viduas proposito. nota q votum scđm diuersos status.diuersa sortitur vocabula. primus enim est cu3 quis ĩ origine dispo nit aliquid boni facere tunc dicitur deliberatio.vt.xvij.q.i.c.q bona.ꝛ hoc cōfingere veniale est.qñq3.p cedit ꝛ pponit ide3 se firmiter facturū ꝛ dicitur ppositu3 .xvij. q.i.c.i.ꝛ.q.ij.nos nouimus.huius factio veniale est s3 quosdā sed graue est.hec matrimonium contrahendum impediunt sed non dirimunt iā cōtractum.si vero accedat obligatio dicit votum cuius fractio mortale peccatum ē. ꝛ impedit matrimoniū cōtrahendum.ꝛ dirimit ia3 contractū.si solēne fuerit.

q ℂ Diuturna.maxime.nam ꝛ idem esset si per momentum.ar.ĩ.eo. viduas.nec ideo minus venditio ꝛc.C.de contrahen.emp.non iccirco vel potest hoc intelligi quando non expresse se religioni obligauerunt quo casu exigitur q per aliquod tēpus fuerit in monasterio cum alijs quod tempus potius est ad arbitrium boni viri referendum q̄ aliter determinandū.argu.extra de dona.apostolice.ff. de iure delibe.l i.ff. de solu.quod dicimus vel dic hoc tempus trium dierum esse.extra đ regula.ad nostram.licet quidam illud intelligant de illectis.vt.xx.q. iij.constituit.

r Nec aliqua.obstetricum.ar.contra illam probationem que fit per obstetrices quod nulla sit valida sed contra tamen adulteriu3.ĩ. e.c.bene recipitur.ꝛ argu.extra de proba. proposuisti.ꝛ dicit lex cā admittendam.dum tamen perite mulieres sint.ff.de ven.inspi.l.i. arg. contra.C.quādo tuto.vel cur.esse desi.indecoram.vbi reprobatur pro-

batio per aspectum corporis.z.xxxij.q.v.non solo.z.j.xxxiij.q.i.quod autem z.c.si quis contra. Ibi enim in veritate viri.hic constat de veritate mulieris.sed ibi soluitur si enim due vel tres nobiles probe mulieres dicerent virginem non esse cognitam a viro hac testimonio staret.

a ℂ Fallatur.argu.contra testimonium visus sepius tamen non fallitur z ideo admittitur testimonium de visu nam iura adaptãtur cẽ.ff.ꝺ legi.nã ad ea.

b ℂ Concubit⁹. hic enim est vnus locus quo per exteriora interior voluntas diuinitus scitur.per confabulationem enim z amplexus z huiusmodi deprehenditur fuisse corrupta.ff.xxxj.q.ij. c.i.§.ꝺ.l.siquis prepostera.xxxiiij.q.i.nõ satis ꝺi.l.si quis; ꝺia con⁹.et.xxxij.q.v. nõ solo.

c ℂ Confitentur. qa per eis ꝑsumitur adulterium .xxxij.q.i.ꝺixit.C.de adul.cuius.

d ℂ Portat.de facto q̃non licet viro iter ficere adulterũ.ff. de adul.marito.nisi post denunciationem.

e ℂ Cum altero cernit.propter talem suspitionem poteris eã accusare.vt.xxxij.q.i. dixit dominus.

f ℂ Quod si pnias iterũ.i.sepe.ff. de edendo.veluti.§. hec vror iterũ.

g ℂ Accepta. premissa tamẽ penitentia.

h ℂ Reuerse.ar.reiteratione peccati aggranari penaz.z peccata iterata grauius esse puniꝺa.ar.xv. q.iiij.hi qui.

i ℂ Homo.ar.ex loco presumi contra aliquez.ar.xviij.q.ij.ꝺicit finimus.

k ℂ Tecto.tectuz hic appellat quẽlibet locum priuatũ.xxxv.q. vj.ab isto.

l ℂ Facile.nõ q̃ si aliquis monachus vel monacha semel deliquit non ideo statim debet abiici.sed si secundo peccat ꝺifficilius debet reconciliari si tertio tunc detruditur in alio monasterio.vt.j.e.puenit.sed si clericus alios peccauit statim pna vice põt expelli.vt.xlviij. ꝺist.quoniaz multa.

m ℂ Plenam.i.perfectam.ex hoc volunt quidam q̃ sanctimonialis possit agere solemnẽ penitentiam. nec impeꝺitur consecratio.quod est cõtra illud quod de clerico ꝺictum est.§.ꝺi.l.c.is vero.vel plenam.i.r.annos.j.e.deuotam.

n ℂ Erameloyson.i. confessione facta sui ideſt satisfactiõe.ſ. pna.pars enim hic ponitur pro toto.ſm synodochẽ confessio enim est pars penitentie z marina.de pe.ꝺi.i.quẽ penitet.

o ℂ Si qui episcopus.ꝺeponatur.vt.xxx.q.i.si quis sacerdos.

p ℂ Excõicetur.hoc de mansuetudine canonum.nam ſm leges aliter

q ℂ Viduis z puellis.i.virginibus. alias videtur cõtra.xx.q.i.illud vel intellige de doli capacibus ſm.ſc. iam ante.xij.an.ibi de non doli capacibus.

Vidue z puelle que post religionis habitum nubunt a cõmunione suspendãtur.

DE viduis z puellis⁹ que habitum religionis in domibus ꝑ prijs⁹ tam a parẽtibus quã ꝑ se mutauerunt si postea contra instituta patruz: vel precepta canonũ coniugia crediderunt copulanda: tãdiu vtreq; habeantur a cõmunione suspẽse: quousq; quod illicite ꝑpetrauerunt: emẽdent.quod si emendare neglexerint a cõmunione omniũ christianoruz: z ꝓinio ꝑpetuo⁹ sint sequestrate. Item ex concil.Martini pape.

Deeodez.

VIduas autẽ velare pontificuz nullus attenter.prout statutuz est in decretis Gelasij pape.c.xiij. Quod nec auctoritas diuina nec canonum forma prestitit: q̃ si propria fuerit voluntate continentiã professa in einsdez gelasij.c.xxj. legitur ei⁹ intẽtio: pro se reddat rationem deo quia sicut ſm apostolũ si se continere non poterat: nullatenus nubere vetabatur: sic secũ habita deliberatione promissaz fidez pudicitie deo debet custodire. nos autem auctoritate patrũ suffulti in hoc sancto concilio sancimus z libere indicamus si sponte velamẽ quãuis non cõsecratuz sibi imposuerit z in ecclesia iter velatas deo oblationem obtulerit. velit nolit sanctimonie habitum vlterius habere debet: licet sacramento confirmare velit eo tenore: z ratiõe sibi velamẽ iposuisse: vt iterum posset deponere. Item ex decretis Inno.pa.c.xx.

De bis que votuz virginitatis barbentes nubunt: necdum sacro velamine recte.

HE vero que nõdũ sacro velamine sunt recte⁹: tamẽ in ꝓposito virginali semp se ꝑmanere simulauerunt: iz velate non sunt si forte nupserint: bis ad agẽdã aliquanto⁹ tẽpore penitentiã sit liberũ quia spõsio earũ a deo tenebatur. nam si inter homines solet bonefidei contractus nulla rõne dissolui: quãto magis ista pollicitatio quam deo pepegit solui sine vindicta non debet. nã si apostolus illas que a ꝓposito viduitatis discesserunt dixit eas habere condemnationẽ: quia primaz fidem irritaz fecerunt quanto magis virgines que pactionis sue fidez minime seruauerunt. Item ex decreto eiuldem.c.cix.

Clericꝰ ꝺeponatur laicus excõicetur q̃ si sanctimõialibꝰ mechatꝰ fuerit.

SI qui episcopus presbyter diaconus aut subdiaconus: aut lector: aut psalmista aut ostiarius cũ muliere sanctificata deo mechatus fuerit deponatur⁹ quia sponsaz christi corrupit: si vero laicus excõicet⁹. Item ex concil.tole.iiij.c.viij.

r ℂ Propris.potest ergo aliqua in domo propria accipere vestem religiosaz.ar. xxxiij.q.v.quod deo.j.eodẽ mulieres .z.xx.q.i. vidua.et extra qui cleri.vel vo.ifinuante.nec tamẽ monialis erit cum nulli monasterio se tradat.hoc ergo intelligo de ꝓfessa.vel vt ꝺixi ex solo habitu non preiuꝺicatur ei.argumento extra qui cleri.vel vouen. consuluit. si autem habitum susceperit, et deuouet se religioni.i qua nõ licet habere proprium.videtur quicquid habet deuolui succedentibus ab intestato. argu.C.de epi.si quis presbyter.debet tamen necessaria ab heredibus suscipere. alij autem bona talium ꝺicunt esse in pendenti.sed cõtra quia nihil est ſm naturam in pendenti.ff.de iudi. sed z ff.§.vlti. argumẽ.ff.e. non quemadmodum. alij ꝺicunt ea esse i potestate episcopi.argu. C. de episcopis nulli.io. ego, credo qõ, talia bona sunt in potestate illius qui est superior in illa religione. cum non expressit monasterium .b. item nota ſm.ſc.q̃ nunquam erit religiosa persona quocunque modo vestem mutet, vel ꝓprijs renunciet. vel votum emittat, nisi alicui religioni se ꝺet.sed nunquid talis qui votum emittit ꝓprijs abrenunciat, manens in domo sua.vel si vestem mutat facit se verberantes reos illius edicti.xxvij.questione.v.si quis suadente. non.nisi speciaIier habituz alicuius monasterij cum, professione tacita vel expressa assumat, licet se abbati non supponat, vel ꝺic q̃ sunt monachi, licet non sint sub aliquo abbate, sicut primus monachus non fuit sub aliquo abbate.

r ℂ Propris.i. que fuerũt prop ne licet enim in sua domo fecerint professionem. erit solẽne votum. extra de conuer.coniu.ex parte.z extra q cleri.vel vouen.ifinuante.

s ℂ Perpetuo.vsque quo emendauerint. vt extra de constitu.ex litteris in fi.

t HE vero.recte.que nõdum sunt consecrate,

u ℂ Aliquanto.ſ.e.viduas. contra so.vt ibi. vel melius hoc in ꝺicto apostoli ꝺicitur de viduis que non erant velate sed tantum professe continentiam.que minus peccant q̃ virgines velate ibi Brego.de vtriq; velatis.

a Que rpo.ad penitentiã.cõtra.xxvj.q.vj.agnouimus,qr peccator in qua cũqz hora cõ sed exponit.H.ad penitentiã.i.ad fructus pnie idest ad eucharistiã.licet enim hic poeniteat,nunq̃ tamen viuente adultero recipietur ad cõmunionem ad instar secularis adulteri.infra.xxxij.questione.vij.fidelis.

b Nec ei agende.i.recipiendi fructus penitentie.

c Licentia.aut illis viuentibus caste viuere ceperit deuotã.2.c.de filia.

d Nisi vnus.i.legitimus quẽ reliquerat in necessitate mortis per.c.quod est.xxxij.q.vj.fidelis.

e Defunctus.quo ad litterã.2 iste intellectus euidenter ostẽdit.ī.e.de filia magister alter exponit.ī.e.q.vi.sic recessit quo ad eã.qr nõ recipietur ad pniaz niã priusq̃ ab eo separetur vel realiter.nisi vnus.i.adulter.sed ꝑm hãc expositionẽz nulli existenti in aliquo peccato danda est pena de alio 2 ita.g.est sibi cõtrarius de pe.di.iij.§.vlti.item.ꝯ.ex̃ de pe.2 re qõ gdã extra de sen.excõ.cũ non abboie.§.in articulo.tamẽ ductus fuit ad hoc per.c.ī.eo.deuotã.xv.q.vi.hi qui. vel di.ad pniam fructuosaz.qr nõ valz ad vitã eternã pnia de vno peccato cuz quis remanet in alio.magister itel lexit hoc.C.de excõicato.tamen bene est iniungẽda penitentia existentibus in mortali 2 etiã adhuc peccare volentibus.vt extra de pe.2 remiss.q̃ quidã de pe.di.iij.si quis autẽ.2 di.v.falsas.

f Apudicas filios.qui erunt serui ecclesie.xv.q.vi.cũ multe ſ quid ſi monialis suscepit sobolẽ ex clerico vel monacho cui ecclesie applicabit.vtriqz enim facta est iniuria.videtur q̃ monasterio.qr segtur partus mꝰis cõditionez.xxxij.q.iiij.liberi dico q̃ vtriqz sit facta iniuria. maxime ſi hoc ī duplici monasterio cõtingeret,xviij.q.ij.in nullo.

g Cetu.i.cõmunione fratrũ vel monialiuz.que ſi retruderetur ī carcerẽ ī suo monasterio tamẽ dicatur esse.et sic non est ꝓtra.ī.e.o,ſ quis rap.vel illud cũ proprũ monasteriũ redarguitur de nimia negligentia.

h Penitudinis.idest penitentie in purgatorio.2 ignis iste excedit omnẽ penã huius vite.de pe.di.ſ.c.vl.in ſ.2 sũt duo genera purgatorij,vnus in futuro.alter ī hoc seculo.vt penitentia.

i Solius.ī.e.virginibus.2.c.ſ quis.ꝓtra.§.di.l.penitẽtes.ꝓtra.§.xxxvj.q.vij.de his.ꝓtra.so.cẽs vie dñi misericordia 2 veritas.

k Misericordie,sed nõne hoc ẽ de iure cõi.vtiqz.ar.di.l.penitẽtes,qõ tamen de iure cõi sit 2 de misericordia fieri dicitur.ar.xxxiij.q.ij.admonere.

l Virginẽ.cõfitentibus.§.l.di.c.iij.§.lxxxij.d.presbyter.§.xv.q.vlti.ſ quis presbyter.ī.xxxv.q.viij.c.vlti.2.xxxiij.q.vl.c.vl.2.xxxvj.q.ij.raptores.

m Auctoritatẽ.2 ita põt eps dispẽsare in incestu.qui maior est adulterio. sed cõtra extra de iudi.at ſ clerici.nã tantũ ibi permittitur dispẽsare in adulterio 2 nõ.sed ꝓtra.ff.de adul.vim passam.§.prescriptio.vbi dicitur q̃ ſi adulterium rio.vt post nõ possit de eo agi sed de incestu agi potest etiã post quinquẽniuz. ſm nos planũ est qõ dicimus q̃ episcopus dispẽsare põt vbicũqz nõ phibet.

n Sergo qui scientes.qr ſi ignorarent filij essent legitimi quãtũ ad ignorantẽ vt no.xxxiiij.q.ij.c.ij.

o Et nunq̃.hoc eni vnũ crimen est quod impedit 2 non dirimit matrimonium.ī.incestus.item raptus.vt.xxxvj.q.ij.ſ autem vxoricidiũ.xxxiij.q.ij.admonere.itẽ ſ quis extraxerit vel leuauerit filiũ suũ 2ẽ.xxx.q.i.de eo,2 in.c.dicum est vt sic posset separari ab vxore sua.

p Coniugali.ar.q̃ decetero non possunt nubere qui sanctimonialibus copulantur.vt hic dicitur in odiũ criminis.ſi tamẽ ꝓtrahãt tenz.

q Afficiant.hoc ꝑm canones ꝑm leges vltione gladij dñi ferui,vt xxxvj.q.ij.ſi quis non dicam.

Non sunt admittẽde ad penitentiã virgines sacre ſi publice postea nupserint.

Que christo spũaliter nũbunt: ſi postea publice nupserint:nõ eas admittendas esse ad penitentiam nisi bi quibus se iunxerant:a mundo recesserint.si enim de boibus hec rõ custoditur:vt quecunqz viuente viro alteri nupserit adultera habeatur:nec ei agende penitentie licentia conceditur: nisi vnus de eis fuerit defunctus:quanto magis de illa tenẽda est que ante ſm mortali sponso coniũxerat 2 postea ad humanas nuptias transmigrauit. Item ex conci. triburiensi.c. sexto.

Ab ecclesia eliminande:2 ergastulis retrudende sunt monachorum vel monacharũ impudice persone

Impudicas detestabilesqz psonas monachoꝝ atqz monacharum que abiecto proposito sanctitatis licita atqz sacrilega contagione se miscuerunt 2 in arbitrium conscientie ꝓprie desperatione pducte de illicitis cõplexibus libere filios procreauerint:a monasteriorum cetu ecclesiarũqz conuentibus eliminandas esse mandamus:quatenus retruse in suis ergastulis tantum fa/cinus lamẽtatione continua deflentes:purificatorio possint igne penitudinis decoq:vt eis velut ad mortem solitus misericordie intuitu per cõmunionis gratiam possit subueniri. Item ex eodem.

Monachus 2 virgo dño consecrata ſi nupserint excõmunicentur.

Virginẽ que se deo consecrauerit similiter 2 monachũ decernimus nõ licere nuptialia iura contrahere q̃ ſi hec innẽti fuerint perpetrantes excõicentur. confitentibus autẽ decernimus vt habeat auctoritatem eiusdẽ loci episcopus misericordiam humanitatemqz largiri.

Item ex eodem:

Duz viuunt lamẽtis penitẽtie se afficiant.qui sanctimonialibus scienter copulantur.

Si ergo qui sanctimonialibus scientes in matrimonio ad iniuriã christi copulati sunt:iuxta censurã zeli christiani sepent:2 nũquaz eis concedatur coniugali vinculo religari:sed in penitentie lamẽtis se vehementer duz viuunt afficiant.

Item ex eodem.

A sacra cõmunione pmittẽtur qui sacris virginibus se sociant.

Virginibus sacris se quosdam temere sociare cognouimus: 2 post dicatũ deo ꝓposituz incestu federa sacrilega miscere:quos ꝓtinus equũ est a sacra cõione detrudi:2 nisi ꝑ publicã ꝓbatãqz penitẽtiam oĩo nõ recipi:ſz tantũ bis viaticũ de seculo trãseuntibus ſi digne penituerit nõ negẽt. Itẽ greg.

In monasterio renocet ac recludatur qui a fornicatõe recedere noluit.

Peruenit ad nos q̃ quidã vir nequissimus diabolico instinctu de mõasterio suaserat exire quã dã deo sacratã:atqz a quodaz viro vnde exierat sit renocata:rursusque eã mꝰ erẽ vir ille nequissimꝰ iniqua suasiõe de mõasterio eiiciens apud se retineat impudice. volumus aũt vt episcopatꝰ tui auctoritate in monasterio renocetur atqz recludatur

Item ex concil.aurelian.c.iij.

Non est viduis fas post susceptum velamẽ a sacro ꝓposito discedere.

Viduas que spontanea voluntate ab altari conuersationis sacre velamẽ suscipiũt.decreuit sancta synodus in eodẽ ꝓposito pmanere. Non enĩ fas esse decernimus postquã se domino semel sub velo consecrauerint.iterum eis concedi spiritui sancto mẽtiri. Item ex eodem.

r Virginibus.incesta.no.q̃ dicit incesta sacrilega.nã accedens ad monialẽ incestũ cõmittit.qr spõsa dei est qui est pater noster.xij.q.ij.qui abstulit 2 incestus co mmittitur cuz affini ſcut cũ cõsanguinea. xxxv.q.iij.de incestis 2 adulteriuz ꝓmittit. qr sponsã alteri corrũpit.itẽ sacrilegium qr ẽ res sana.ſz queri solet an iste accedens ad monialẽ cõmittat tria peccata aut vnũ m.dicit q̃ vnũ soluz licet formentur diuersa nola.nos dicim nõ esse dubiũ quin tria peccata remittat quo ad accusationẽ. non autem ī veritate plura sunt quo ad actus accusationis ar.xxxij.q.v.relegẽtes.ſz quo ad penitentiaz vnuz tantũ sed adulteriuz hoc maiori pena purgandum est q̃ ſi non esset incestuosum. vt xxxij.q.vij.§ sunt eniz 2 ita dicit.l.q̃ ſi quis puniri debet ꝓpter adulteriũ.plus ẽt puniri ſi illud incestuosum sit.ff.de questi.ſ gs viduã.hoc ergo intellige sicut illud extra de testi.sicut quia penitentia ibi 2 pro adulterio.2 pro periurio imponitur.

s Peruenit.de mõasterio.ꝑ batur er hoc c.q̃ hic plurtes monachus 2 monacha erierint ẽ monasterio. pluries abbas cõpellendus est cum vel eam recipere.vt.§ co.nec aliqua.2.xxvj.q.i.quidã monachi.2.ī.e.quia cã.ſz clericus statiz deponi possit qui deliquit vt.xlviij.di.quoniã multa.

t Viduas.ab altari.virgo 2 non vidua iõ velatur ab epõ vel sacerdote qr virgo typũ gerit ecclesie ī hac desponsatione que p ea et virgo vni nupsit viro.i.xpo.2 in signũ huius rei velatur a sacerdote. quia ab eo recipitur in coniugium.in cuius pena victum est.annulo suo subarrauit me dominus.sed vidua non gerit in tali casu typus ecclesie sed virgo que sit integra mente 2 corpore vndemon sic cõiungitur xpo vt representet cõiunctionem ecclesie.2 ideo non velatur a sacerdote.quia sacerdos prohibetur secundis nuptijs interesse.2 super secundo nubentes fundere benedictionem.non enim que secundo nubit benedicitur.argu.de se.nup.c.i.sed vidua que secundo nubit quia primo homini postea christo 2 ideo quasi celebranti secundas nuptias ei non ponigitur velum a sacerdote. sed ipsa accipit desuper altare.cõtrarium videtur verum.xx.q.i.vidua sed ibi de veste tantuz loquitur vel de velo professionis non conuersionis.vel a presbytero potest velari sed non ab episcopo.vt.xx.questione.i.deuotis.in fi.b.

u Velamẽ.i.pfessionẽ nã velũ ꝙuersiõis nihil aliõ ẽ q̃ ipsa ꝙuersio.

x Permanere.tamen sola susceptio veli nõ solẽnizat votum nisi sequatur professio.vt extra de conuer.coniu.er parte.

y Iterum.i.sicut fecit in lapsu primi parentis.dicas hoc aduerbius

respicere primā prevaricationē. ff. de con. di. iiij. queris. ⁊ est ſi. aduerbium. ff. vi. di. cū ad verū. nā ibi dicit rursus in infernū.

a ¶ Si quis. xx. legitur. quod non habemus.

b ¶ Calcedoñ. ff. e. q. c. ſi qua virgo. xxxv. q. vi. ab iſto. ſ. e. qō ſi.

c ¶ Et iuramento. nunquid erit idē de oībus clericis cuz accipiunt de fornicatione vel de adulterio priam. nō extra de coha. cle. clericos autem vel hic loquitur cum publice contrahunt. B.

d ¶ Si custos. te ſilic. vbi hec acta ſunt.

e ¶ Epiſtolā. qz forte petebat a papa vt liceret ſibi eſſe i ſeculo.

f ¶ Nimia. ſ. ij. q. vi. ſicut. xviij. q. ij. abbates.

g ¶ Vesidia. qua in prelato caſuz inducit depoſitiōis. vt. lxxxi. di. dictum.

h ¶ Ad nos. ita dicit ler qz ad principē deferenda eſt vindicta non crimina. vt. C. de offi. pre. ec. or. l. iij. i fi.

i ¶ Exculatione. itelige fruola.

k ¶ Reuocare. ⁊ē ſi. ij. q. i. ſicut ⁊ extra de offi. dele. ex parte. naz ſi velit dicere qz intruſa fuerit. audietur. vt extra qō me. cā. platū reſtituetur tamē monaſterium pro quo p̄ſumitur ſi ipa ſua auctoritate egreſſa ē. ſed quid ſi ꝛerit. idez dico. ar. extra de eo qui dur. in ma. c. ſignificauit.

l ¶ Si ſanctiſſime. ar. extra de of. dele. ſup. ē.

m ¶ Suſpendere. nā qui alioz defendit errorem dānabilis ē magis qz ille qui facit. arg. xxiij. q. iij. qui alioz.

n ¶ Qualitatē. hinc elice erpoſitionē illiꝰ qō dī. xxxviij. d. q ea.

o ¶ Si homo eēs. arg. qz homo non eſt hō qui ratiōe caret. ſicut legit̄ de nabuchodonoſor. xxiij. q. iij. §. hinc vero.

p ¶ Feſtina. arg. qz ſi prelatus per ſpiritualem gladiuz non pōt obtinere. per principē ſecularem obtineat ⁊ illud ſuppleat p materialez. xxiij. q. v. principes.

q ¶ Quouſqz. diligēter ergo attendendi ſunt fines mandati ⁊ cuſtodiendi ſunt. viij. q. i. deniqz. ff. māda. diligenter. quid ergo ſi excōicauit ex delegatiōe inder nūquid poteſt abſoluere. videtur qz nō. quia functus eſt officio ſuo. ex de offi. dele. in *litteris. diſtingue qz ſi papa delegavit ei ſententiam excōicationis ſi excōicet non abſoluet. niſi exprimatur in litteris. ſi autē delegatur ei alqua cauſa etiā ſi propter contumaciam excōicet aliquam partium bene poteſt abſoluere niſi cuz infra certum tempus cōmiſſa eſt decidenda. ⁊ terminus ille eſt elapſus. Sed quid ſi in vltimo puncto termini ſententiam tulit poteſt eam poſtea exequi. ſicar extra de ap. dilecti. ⁊ c. paſtoralis. extra de offi. dele. querēti. vbi differtur execucio in id tempus in quo nō pōt ferri ſententia. nihil enim facit niſi quod factū eſt dōlarat. ff. de teſta. heredes palā. ſed forte contrariū ē verum.

r ¶ Vbendi decreuerit firmiter. pponendo ⁊ vouendo. alias non vt extra de voto ⁊ vo. redemp. literaturam.

s ¶ Fornicatio. ſ. lxxxviij. d. fornicari. arg. ff. de concubi. l. pe. b.

t ¶ Eliore proposito. hoc c. intelligunt quidaz de voto ſoleni. ſed tu intelligas de ſimplici prout patebat. ſ. e. nuptiaz. vbi ponit. hoc. c. ſed quō ergo iſte ſunt peiores adulteris. cum iſtis minor penitētia imponitur. vt. xxvij. di. ſi vir. ⁊ ſi. ideo qz cadunt a maiori premio. vel quia in dominū ſpeciali pec cant. vt. xxvij. q. iiij. ſicut.

u ¶ Peiores. non videtur verum qz hic dicitur. ſ. frangentem ſimpler votū peiorē eſſe adultero. cum adulter ſe pōtēnij pena debeat. ſed frangens ſimpler votum triennij pena puniatur. vt. xxvij. di. ſi vir. Quis iaz dubitat ſceleratius eſſe cōmiſſuz qō grauius eſt vindicatū. vt. ſ. xxiij. q. i. non afferamus. ſo. verum eſt generaliter id eſſe maius peccatum quod grauius punitur quo ad eccleſiam. ⁊ iſte magis peccat qz adulter ⁊ maius eſt peccatū iſtarum qz illarum quoniaz iſte ſpāle. conſugium violant. ille carnale. iſte offendunt deum. ille homines. et quanto maior eſt ille cui infertur iniuria tanto maius peccatum cōmittit. xxij. q. i. mouet ſed iſte propter bona coherentia minus puniuntur ⁊ ppter fauorem matrimonij. nam quis cuz ardet i vxorem propriam veiut adulteram. reatu adulter eſt. nam in propria vxore vehementior amator ⁊ ardentior vt. xxxij. q. iiij. ozigo. tamen ppter bona cōiugij minus punitur. vt. xxxij. q. ij. quicquid. et q. vij. adulterij. vel ppter ꝓpitatem vicij quod grauius eſt. vt matricidiuz qz vxoricidium minus punitur ⁊ econtra. xxxij. q. ij. admonere. ⁊ c. latorem. vel propter ſcandalum minus. qa minus ſcandalizat. quia nimia voluntas occidendi vel adulterandi maius peccatū eſt quo ad deuz qz actualis fornicatio. tamen quo ad eccleſiam minus punitur. qz minus ſcandalum ſuſcitat qz adulterium. qō ꝓmuz

Qui ſacro velamine tectā in coniugiuz ducit anathema ſit.

Si quis ſacro velamine conſecratam in coniugiū duxerit: ⁊ poſt dicatū deo propoſituz inceſta federa ſacrilegaqz miſcuerit vt i cōſtitutione gelaſij pape. c. xx. legitur* protinus eſt equum a ſacra cōmunione detrudi: ⁊ niſi per publicā ꝓbatāqz penitentiā oīno non recipi: ſi penituerint tranſeuntibus de ſeculo viaticum non negetur. in chalcedonēſi* ꝯcilio. c. xvij. hoc perpetrātes excōmunicentur: cōſtētib⁹ aūt auctoritate epiſcopi miſericordia largiatur. Item in epiſtola Siricij pape. c. vij. velate. ⁊ ideo conſecrate: ſi abiecto propoſito ſanctitatis clanculo ſacrilego cōtagione ſe miſcuerint ⁊ illicitis complexibus publice ⁊ libere filios procreauerit: has nuptias deteſtabileqz perſonas a monaſteriorum cetu eccleſiarūqz conuentibus elimandas eſſe iudicatuz eſt: quatenus detruſe ergaſtulis tantum facinus continua lamentatione defleant. vnde ⁊ verbo domini ⁊ canonica auctoritate in hac ſacra ſyno do precipimus: vt omnino ſeparentur: ⁊ iuramento* colligentur vt vlterius non ſub vno cohabitēt tecto. Item gregorius Vitaliano Sipontino epiſcopo.

Ad habitum redire cogatur ⁊ recludatur in monaſterio: que religioſaz veſtem abiecit.

Si cuſtos religioſi habitus aut eſſe noſces epiſcopus filiā glorioſe memorie tuliani mgri militie illic* poſito ꝓpecus religioſis veſtibus nec ad ſecularē reuerti habitum nec ad nos licuiſſe peruerſam epiſtolā* deſtinare: ſed quia nimia* deſidia* ac corpore deprimeris: ut tuo decore res ad pīs illicita impune commiſſa eſt. naz ſicut prefati ſumus ſi ſollicitus extitiſſes: prius ad nos* vitio mulieris pranſiſſe quā culpa debuit pernenire. quia ergo tantum bebes tamūqz es negligēs: vt niſi canonicā in te fueris coercionem expertus: in alijs diſtrictionez ⁊ diſciplinaz neſcias cuſtodire qualiter debeas eſſe ſollicitus: congruo tibi ſi deo placuerit tpe demonſtrabimus. pīa igitur ſcripta ſuſcipiēs euigila ⁊ excitatus ſaltem exequere quod preſſus vſqz nunc ignauia diſtuliſti. inſtantie ergo tue ſic predicta mulierez vna cum ſergio defenſore noſtro cōprehēdere: ⁊ ſtatiz nō ſolū ad male contēptum habituz ſi ne excuſatione* aliqua reuocare* ſz etiā in monaſterio vbi omnino diſtricte valeat cuſtodiri oportet eaz detrudere ⁊ ita oēm circa illaz ſollicitudinē exhibere: vt quā ſit nefarium quod cōmiſit: ex tua poſſit diſtrictione cognoſcere: qua i re ſi qs quod non credimus clericoruz vel laicoruz aliquo tibi ingenio tētauerit: obſiſtendum: a ſanctiſſime* communiōis participatiōe eū ſuſpendere* nobiſqz renūciare feſtia: vt quā tuz ſit execrabile quod preſumpſerit: poſtquā conſideratione propria non aduerit: emendatiōis qualitatez* cognoſcat. in his autez oīb⁹ ita cautū ſtude te vigilantēqz oſtendere: vt culpā tuaz non geminare neglectu: ſed aliquantis pualeas ſollicitudine minuere. Item ſergio defenſori.

Diſtricte cuſtodie tradat: qui a religiōis ꝓpoſito ad ſecularem habitum rediit.

Si hō eſſes* aut aliquaz diſcretionez habuiſſes: ita regularis debuiſti diſciplie cuſtos exiſtere vt ea que illicite cōmittuntur ante vindictā corrigerent quam ad nos eorum nuncius peueniret: ſed dum te facit nimia ſtultitia negligentez non ſolū de illis offendimur: ſed etiaz ad vlciſcendaz deſidiā tuā nihilomin⁹ prouocamur. omni ergo dilatione omniqz excuſatione poſtpoſita filiam glorioſe memorie tuliani magiſtri militie: que proiectis quas ſpō te aſſumpſerat religioſis veſtibus i dumentis ſe laicis deturpauit: vna cum fratre ⁊ coepiſcopo noſtro vitaliano feſtina* comprehendere atqz ad religioſuz rurſum habitum renocare ac in monaſterium mittere: vbi diſtricte oīno valeat cuſtodiri: nec eius cuſtodiā aliquatenus rene lari permittas: quouſqz* denuo noſtra ſcripta ſuſceperis. nam ſi quolibet modo in hac re negligens vel lētus extiteris: ita in te diſtrictiſſime noueris vindicandum: vt quod ex te neſcis: pena poſſis relecante cognoſcere. quia ſicut dirimus ſi intellectū hominis habuiſſes que modo facere preciperis ante debueras ⁊ cuz vitione a te facta cognoſcere.

Item aug. ō ꝓflictu vicioz ⁊ virtutū

Nō tribuitur licētia nubēdi qui cōtinentiā ſeruare decreuerunt.

Nubēdi licētia quibuſdam tribuitur illis videlicet qui virginitatē vl̄ caſtitatē vidualē nequa quā profeſſi ſunt: quibuſdaz autem non tribuitur illis videlicet qui virgines vel cōtinentes eē decreuer⁹* fornicatio* aūt nulli impune conceditur. Item i libro de bono cōiugij.

Peiores ſunt adulteris: que continentie ꝓpoſitum violant.

Meliore proposito* lapſas ſi nupſerint feminas a caſtitate ſanctioꝝ que vouetur deo adulteris eē peiores* manifeſtum eſt. Item ex

molestat.nam sepius maius peccatum minus punitur propter minus scandalu3 sic ꝛ fractores voti.q3 minus scandalizant ecclesiam ꝙ adulteri.minus puniuntur.ꝛ ꝓpter fauorem matrimonij punitur minus.ꝛ magis peccat.sic ergo peiores sunt adulteris quo ad culpam.non quo ad veniã vel penaz. vel forte istud dicitur non q3 magis deliquunt.sed q3 a maiori bono cadunt. vel dicitur esse hoc maius peccatum quod in deum spãlius cõmittit.ar.ꝛ vij.q.iiij.sicut.

a ¶ Siqua.

b Diaconissam.idest ab batissam.

c ¶ Ante annos.xl.s.xx.q. i.iuuẽculas.ꝓtra.lxxvij.dis. placuit.xxxi.q.i.quõ. cõtra sol.erandi fm diuersam cõ suetudinẽ diuersarũ ecclesiarum.C.de epi.ꝛ de.nulla.

d ¶ Ordiari. videtur obuiare huic ambrosi.qui p̃cessit hoc cõsiliũ.ait enim super illũ locũ apostoli i prima epistola ad tymo. mulieres similiter oportet esse pudicas occasione hoꝝ verboꝝ cathafryge dicunt diaconissaz debere ordinari.qõ est cõtra auctoritatem.xv.q.iij.§.i. in ter tu. Rñ.ꝙ mulieres non recipiunt characterẽ ipedimente seruꝫ ꝛ cõstitutione ecclesie vnde nec officiũ ordinũ exercere possunt.xxiij.dis.sacrarias.nec ordinat hic sed tractabatur sup eaz forte aliqua benedictio ex qua cõsequebatur aliquod officiũ spãle. forte legendi homelias.vel euangeliũ ad matutinas qõ non licebat alijs.alij dicunt ꝙ simonialis ordinet bene recepit characterẽ.q3 ordinari facti est ꝛ post baptismũ qlibet põt ordinari.extra õ presbi.non bap.c.vl.

e Notquot.inter bigamos.ergo nec episcopus cum talibus potest dispensare.extra õ biga. nup. sed ꝓtra.supra eodez.si qua virgo.

f ¶ Bebebunt.i. repellunt a promotione ꝛ accusatione sicut bigami.nec femine inter virgines cõsecrabuntur. ꝛ est ar. ꝓpter similitudinez ꝛ effectũ dici de numero eorum de quorũ numero ipse nõ ẽ.vt.xxvij.di.c.vl.

g Virgines.

h Si filia.per hoc.c.ꝛ sequens probat.h. lecturam suã super illo.c.s.e. que rõpo.q3 dixit ꝙ si monialis publice nubi nunꝯ põt accipere corpus domini nisi in fine vite sue.vel nisi priusquam defunctus fuerit ille cui nupsit.si vero fornicat tũc post penitentiam potest accipere corpus domini.ꝛ hoc idem diuersũ q3 magis cõtemnit solẽniter ꝓtrahẽdo ꝙ fornicando.S.vero aliter intelligit illud.que christo.argu.c. sequentis.

i ¶ Receperit.ex hoc volunt dicere quidam ꝙ nec pater nec mater filio excommunicato nec vir vxori excõicate tenentur cõicare.ita de oibus superioribus personis respectu inferiorum dicendũ videtur.s.xj.q.iij.quoniam multos.ꝫ.so.vxores viris ꝛ filij parentibus subditi sunt.vnde ab illis coerceri ꝛ fm ius debẽt corripi.ne i cãm anathematis incidant.vnde illoꝝ consensus pari pena est plectendus secus econtra.vel dicatur receperit.i.adeo dilexit.ꝙ in errore foueat.et fm hoc c nõ est ꝓtra.c.quoniã multos.

k Quotã.xpiane.videtur ergo per contrariuz ꝙ possit accedere ad cõiuniũ non xpiane mulieris.ꝛ est arg.ꝙ excõicatus potest excõicato cõicare.

l Siqua monacharũ.licẽtaz. i.ipunitatẽ. vnde qõ sequitur est expositio nec licet enim peccare.ar.ꝙ illicita appellatur ſnia.s. dist.liij. deniq3.s.xlv.di. qui sincera.s.xxiiij.qõne i.paratus.xxi.q.ij.placuit.

m ¶ In aliõ.s.lxxxi. di. valet.ꝛ j.e.q.ꝛ q ꝓtra .s.e. impudicas ꝓtra.so.sepe cõtingit ꝙ monasterium arguitur negligentie ꝛ hoc inuit illud i prin. per antiquiorem ꝛc. cum aũt monasteriũ negligentie non arguitur in suuz retrudi debet.in quo casu loquuntur illa.c.cuz aũt monasterium de negligẽtia arguitur secus est. vt arg.xv.q. vj.alius.

n Siquis. sollicitauerit.arg. ꝙ voluntas peccandi. ꝙ operis ꝓpetratiõe punitur .vt.i.q.i. qui studet.ꝛ vj.q.i.§.vere

o ¶ Assisteriã. assisterium apud grecos ẽ locus i quo vnus sacerdos .v. acolyti .v. mulieres. que assistere dicuntur manent io. vel dic assisteriam i.reclusam ab assistẽdo.quia quotidie assistit orationi.

p ¶ Vel monachaz. idest monasterio uentem.

q ¶ Religiosam.hoc apposuit .B. de suo. vt patet in originali. vnde hoc scriptuz est in aũt. de san.epi.i fi. col.ix. tamen in nouella est illud verbũ.

r ¶ In quo.ar.ꝙ illi qui cõmittunt enormia delicta i ecclesia ꝙ bona eoruz ecclesie ꝓpter delicta ꝓfiscantur. vt.xvij.q.iiij. si quis deinceps.ꝛ.c.ql quis.cõtra.xxx.q.i. si quis sacerdos. fm.l. tñ bona dãnatoꝝ tradent heredib9. vt.C. de bo. dã.aũt. bona.

s ¶ Cum suis.olim enim ipso igressu oia sua facta sunt ec.lesie sir.q.vl. vt si qua mulier.vel suis idest secũdo monasterio collatis.vel post ingressum quesitis.vel suis.i.monasterij.fi.xviij.q.i.c.i.xix.q.vl.perlatum.alias falsum diceret.ꝛ q3 oia bona

Monachus ꝛ virgo que se deo dedicant: nuptijs iungi non possunt.

Si qꝫ virgo se dedicauerit deo similiter monachus non lz eis nuptijs iungi.si vero inuenti fuerint hoc facientes maneant excõmunicati. statuimus vero posse eis fieri humanitatem:si ita probauerit episcopus loci. Item ex eodem.

Diaconissa que post ordinationem nubit anathema sit.

Diaconissam non debere ante annos.xl. ordinari statuimus:ꝛ hoc cuz diligenti probatiõe. si vero ordinationẽ susceperit ꝛ quãto cũqz tpe obseruauerit ministerium ꝛ postea se nuptijs tradiderit iniuriã faciens gratie dei hoc anathema sit ꝛ cum eo qui in nuptijs illius conuenerit. Item ex synodo ãcyritano.

Inter bigamos reputantur qui virginitatẽ pollicitã prenaricantur.

Quotquot virginitatẽ pollicitam prenaricate sunt:professione contempta inter bigamos. idest qui ad secũdas nuptias transierunt haberi debebunt. Item ex concilio elibritano.

Virginibꝰ deo dedicatis nec in fine danda ẽ cõio si libidini seruierint.

Virgines que se deo dedicauerint:si pactum pdiderint virginitatis atqz eidem libidini seruierit non intelligẽtes quid amiserint:placuit nec in fine eis dandam eẽ communionem:ꝙ si sibimet psuaserint ꝙ infirmitate corporis lapse fuerint ꝛ toto tempore vite sue penitentiaz egerint:ꝛ a coitu se abstinuerint placuit eas in fine cõmunionem accipere debere. Item ex concil. Martini pape.

Cogat ad pniaz filia clerici:si deuota maritũ duxerit.

Si filia episcopi vel presbyteri vel diaconi si deuota fuerit et maritum duxerit:si eam pater vel mater in affectũ recepit a cõmunione habeantur alieni. pater vero i cõcilio causas se nouerit prestaturum. mulier vero nõ ante admittatur ad cõmunionẽ nisi marito õfuncto egerit penitentiã.si antẽ vinẽte eo se cesserit ꝛ penituerit vel petierit cõmunionẽ:in vltimo fine vite sue deficiens eam accipiat. Item ex concil. toletano.iiij.

Deuota nisi desierit peccare:nõ est in ecclesia recipienda.

Eu otã peccantẽ non recipiendam eẽ in ecclesia cẽsemus nisi peccare desierit:ꝛ si desinens penitentiã egerit aptã.i.annos.x. penitentiam accipiat:recipiat cõmunionez. prius antẽ quam in ecclesia recipiatur ad orationẽ ad nullius cõiuniũ christiane mulieris accedat:ꝙ si admissa fuerit ꝛ hec que eaz receperit habeatur in absentia corruptorẽ etiam par pena constringat:que autem marituz accepit non admittatur ad pniam nisi aut vinente marito caste viuere ceperit aut postquaz ipse discesserit.

Item grego.ioan. episcopo carolitano.

De monacha que ad lapsum adulterij deducitur.

Siqua monacharum vel ꝓ antiquiorẽ licentiam vel per impunitatis prauam consuetudinem ad lapsum adulterij deducta fuerit aut in stupri fuerit deducta voragine hanc post cõpetentis seueritatez vindicte in aliqm districtius monasteriũ virginũ in penitẽtia volumꝰ redigi:vt illic orationibus atqz ieiunijs vacet ꝛ sic penitẽdo proficiat ꝛ metuendum ceteris artioris disciplinc prestet exemplum. is autem qui cum huiusmodi feminis in aliq fuerit iniquitate repertus omni cõmunione priuetur si laicus est.si vero clericus a suo quoqz remotus officio ꝓ suis continuo lugendis excessibus in monasteriuz detrudatur. Item ianuario episcopo.

Post dignam penitentiam communionez recipiant qui in religiosas mulieres excedunt.

Hos autez qui in mulieres que egresse sunt de monasterijs excesserunt ꝛ non dicuntur a communione suspendi si fraternitas tua de tali facinore digne penitentes preuiderit ad sacraz communionem volumus te reuocare. Item ex nouellis Justinia.imperato.

De legibus imperatorum.

Siquis rapuerit vel sollicitauerit vel corripuerit assisteriaz vel diaconissam vel monachaꝫ vel aliam mulierem religiosam vitam vel habitum habentem bona ipsius ꝛ eorum qui huiusmodi scelleris communione contaminati sũt a religioso loco vendicentur:i quo talis mulier habitabat per religiosos episcopos ꝛ iconomos ꝛ presides prouinciarum ꝛ officiales eorũ ipsi autem capitali periculo subijciantur:mulier autem vbiqz inuestigetur:ꝛ cuz suis rebus monasterio cautionꝫ tradatur. si autem diaco

eius ipso ingressu facta sunt monasterij.ꝛ quicquid postea acquisiuit monasterio acquisiuit. vt.xix.q.vl.q; perlatũ.ꝛ.c.si qua.

t Cautiõi.sic ergo delictũ ꝓsone redũdat i damnũ ecclesie.ꝛ sic ẽ cõtra.xvj.q.i.si ep̃m.na m cũ bic res eius ꝓceduntur secũdo monasterio. ꝛ auferant primo videtur delictũ eius redũdare in dãnũ ecclesie sed nõ redũdat q; quidebit ei vt ꝓius.ff.extra de cleri.ꝓiuga.qõ te.nec dicas res dandas secũdo monasterio nisi quãtũ ad vsũfructuz ſ.vt inde sustentetur ista dũ dixerit.vt.xvj. q.vj.de lapsis.ꝑmor tẽ vsufructu redeũte ad primũ monasteriũ volũt autem quidaz dicere q redibit cum reb⁹ suis postea acq; sitis.ꝛ facit pro eis in autẽ. de san.epi.§.si me nach⁹.in fi.ti.col. ix.vbi dicitur q res quas ista acqsiuit debẽt applicari secũdo monasterio.sed illud nõ tenet.vel eraudit eũ primũ monasteriũ vidit monachum ita vagantẽ ꝛ noluit reuocari.nec est huic cõtra.C.de epi.ꝛ cle.l.vl. §.hoc etiã.i fi.vbi dicitur q res taliũ dẽbẽt dari ꝓio monasterio nã illud locum habet cũ ille moniales secularĩ viuunt.cũ aũt ille monachus trãsit ad aliud monasteriũ vel ad aliã vite figuram res vẽdicat ꝓius monasteriũ.in aũt.de san.epi.§.si reliquũt.

a C Legitia. que sit legitima habes.C.de inoffi.testa.aũt.nouissima.ꝛ ꝓbatur arg. huius q etiaz corrupta põt ordinari diaconissa.licet dici ꝓsueuit ꝓtrariuz.itez olim huiusmõi diaconissa ꝓpriuz habebat.arg. hic.ꝛ.C.de sacrosan. eccle.generali.

b Mulieres obtẽtu.arguq bi qui ludo vel fraude habituz religiõis gerunt ad eius obseruatiõez coguntur.vt xvij.di.qõ interrogasti.ar.ꝓtra extra d priuile.tuarum.

c C Aut in domibus. ar.q in ꝓpria domo põt quis uti vestibus monachalib⁹ ꝛ facer votũ.vt.j.xxxiij.q.v. q deo.xx.q.i.viduas ẽ.e.q.c. de viduis tñ ꝓpter hoc nõ solẽnizatur votum.vt extra de ꝓuer.ꝓiu.ex parte.

d Monacho.oratorium. oratorium ponitur pro quolibet ornamẽto mulierum.ꝛ ponitur pars pro toto.est enim ꝓprie velum vel pepluz quo mulieres caput velant. Inuenitur tñ pro stola sacerdotis.vt.ẽ.xxv.di. vnũ oratorũ.ꝛ.c.vidue q̃ ꝛ cetera.io

e Idue.

nisa fuerit:legitimos habens filios: pars legitima liberis eius ꝓstetur.

Item ex decreto Eugenij pape.

Mulieres caste obseruent religiosũ habitũ q̃ religiõis obtẽtu velantur.

Mulieres obtentu religionis velate aut in monasterio regulariter viuant: aut in domibus suis etiam conceptum habitum caste obseruent. Itẽ ex concilio aurelianensi.

Monachus vxorẽ ducẽs nunquaz sacri gradus mereatur ꝓsortium.

Monacho oratorium in monasterio vel zonas habere nõ liceat:ꝛ si postea vxorẽ fuerit sociatus tante preuaricationis reus nũquaz ecclesiastici gradus sortiatur officium. Itẽ aug.de bono viduitatis.

Ante professaz cõtinentiam nubant vidue quibus volunt.

Idue que se continent nubãt antequam se professe continẽtiam deo vouerint:quod nisi reddant:iure damnantur. Item nicolaus karolo archiepiscopo ꝛ eiꝰ suffraganeis.

Non permittitur vidua post professionem ꝓtinentie votũ deserere.

Idua quidez:que capiti sacrũ velamen imposuit:si inter ceteras velatas feminas i ecclesia oranerit:ꝛ oblationes cum illis obtulerit si professa est se in eodem habitu permanere spondens nunquã religionis velamẽ deponere:a religionis obseruantia discedere non presumat. Item ex cõcilio aurelico.

Professio viduitatis coraz epo facta post habitum susceptũ:nulli violare permittitur.

Iduitatis seruande ꝓfessionẽ coram episcopo in secretario habitam imposita coram episcopo veste vidnali dicimus non esse violandam ipsam talis professionis detricem merito damnandam esse decreuimus. Idez ex conci.tole.

Modus ꝛ solemnitas faciende professionis hoc ordine fieri uetur.

Omnes femine venientes ad sacram religionem pallio capita sua ꝓtegant:ꝛ conscriptam roboratamq; professionem faciant. post quam scripturam non finãtur relabi ad preuaricatiõis audaciam que vero ex his oibus fuerint reperte animũ aut vestem in transgressionem dedisse excõmunicationis sententiã ferant:ꝛ rursus mutato habitu in monasterijs donec diem vltimũ claudant sub erũnis ardue penitentie permaneant religate. Itez ex concilio arelatensi.

Filij perditionis sũt:qui violãt corpora feminarum ꝓsecratarum.

Sciendum est omnibus q deo consecratarũ feminarum corpora per votum ꝓprie spõsionis ꝛ verba sacerdotis deo consecrata templa eẽ scripturarum testimonijs cõprobãtur:ꝛ ideo violatores earum sacrilegi ꝛ iurta apostolum filij ꝑditionis eẽ noscuntur. Itez.

De eodem. Palea.

Idue si priusquam cõtinentiã profitentur nubere elegerunt illis nubant quos propria voluntate velint habere maritos. similiter hec conditio ꝛ de virginibus habet nec extra voluntatez parentum vel suam cogantur accipere maritum.

Item grego.arthemio ꝑdiacono in epistola.xlij.

In monasterio recludantur monachi vxoribus sociari.

Qꝛ aliquos monachorum vsqz ad tãtũ nefas prosiluisse cognouim⁹:vt vxores publice sortiantur:precipimus vt sub omni vigilantia requiras ꝛ inuẽtos habita coertiõe i monasterijs qb⁹ mõachi fuerãt remitti facias. Itẽ ino.pa.ij.

Post professam cõtinentiam quis quis vxorẽ duxerit ab ea separetur.

Ter ꝓtinentie ꝛ deo placens mũdicia in ecclesiasticis ꝓsonis ꝛ sacris ordinibus dilatet:precipimus quatenus episcopi ꝑsbyteri diaconi subdiaconi regulares canonici monachi atqz conuersi professi qui sacrum transgredientes ꝓpositum:vxores sibi copulare ꝓsumpserint sepentur. huiusmodi nãqz copulationem quaz contra ecclesiasticam regulam constat esse ꝓtractam:matrimonium non esse censemus.qui etiam abinuicem separati sunt ꝓ tantis excessibus ꝓdignaz penitentiam agant.idipsum quoqz de sanctimonialib⁹ feminis si quod absit nubere attentanerint obseruare decreuimus.his omnibus auctoritatibus vouentes ꝓhibentur cõtrahere matrimonia ꝛ quidam eoꝝ si ꝓtraxerint separi iubent.augu. cõtra talium sepationes peccatum eẽ asserit ita dicens.

Conugia vouentium non sunt dissoluenda.

f Idua.ꝛ oblationes.ar.ꝓsumptionẽ haberi de aliquo facto per frequẽtationem vel exercitium eorum quẽ adherent ꝛ conuenit illi facto.ar. xx.q.i.quem ꝓgenitores.ꝛ.ff.ad mace.si quis patrem. arguc contra.C.de proba.ad probationem seruitutis.

g C Professa.maxime nam ꝛ si sacramẽto velit cõfirmare se tali animo.vt liceat recedere nõ auditur.extra de regula. vidua. quid aũtsit profiteri bene colligitur.xx.q.i.c.vlt.

b Iduitatis.i secretario. locus forte est vbi monache accipiunt habitum.

i Omnes.professionem in qua profiteantur se religiose viuere velle ꝛ ꝓpositum religionis assumere velle ꝛ in ea perbenniter ꝛ inuiolabiliter permanẽ.vt.ẽ. xx.q.i.vidua.

k C Post quã.ar.q scriptura facit vorũ solẽne.

l C Mutato.idest depositio seculari.ꝛ assũpto religioso.

m Sciendũ est.per votũ ꝓprie.ar.q quis p aliũ vouere nõ potest sicut nec penitentiã accipere.vt õpe.di.i.quẽ penitet.iurare tamen per aliũ põt.lxiij.d.tibi domino.ꝛ matrimoniũ cõtrahere.vt.xxxij.q.ij. bonorantur.

n C Et verba.i.benedictionem.

o C Quia.

p Iter.in hoc.c.agitur de tribus impedimẽtis matrimonij ordine voto ꝛ interdicto ecclesie.quod nota ibi ꝓtra ecclesiasticã regulã.

q C Ecclesiasticis.ergo omnes qui infra ponuntur sũt ecclesiastice persone.ergo et conuersi.quod verum est vt xij.q.i.duo.

r C Regulares.ad differẽtiam secularium. de quibus habes extra de decl. fraternitatem.

s C Atqz conuersi.q̃ ꝓuersi qui professi non fuerint matrimonium ꝓtrahere nõ ve tantur.

t C Conuersi.professi. numquid omnes conuersi eoipo q sunt conuersi intelliguntur vouisse ꝛ renunciasse ꝓpriis.dicunt quidaz q sic.io. sed ego dico q si transit ad ecclesiam regularem tunc intelligitur vouisse ꝛ renũciasse propriis.si ad secularẽ nõ. cum nec alij clerici intelligãtur vouisse.nisi sit in maioribus ordinibus nec renũciat se propriis i quocunqz ordine sint.nisi sic dicat.do me ꝛ mea huic ecclesie.nam renũciare videtur tunc ꝓprijs B.item quid si aliquis cõtulit se ꝛ suam alicui seculari ecclesie.numquid talis potest contrahere.ꝛ filius postea natus potest petere legitimam portionez vt.xxij.q. iiij.c.vl.licz videatur seruus ecclesie factus.sed numquid talis potest ad strictiorem transire vitam.dicunt quidam quod non. cum se secerit seruum illius ecclesie quia liberti non possunt recedere de ecclesia sua.vt xij.q.ij.liberti.

u C Non esse.hic habes q matrimonium non valet si fiat contra regulam ecclesiasticam.ar.j.xxxv.q.iij.contradicimus ꝛ ar.j.xxxiij.q.iiij.non oportet.

a b NUptiarum.bonū.idest nō vouentibus.melius est enīz nubere ꝙ vri.
c ¶ Semper.qz ante peccatū ꝛ post in paradiso.vt ex. xxvij.di. ōinde.
¶ Legis.sed aliquando fuit legis obsequiū quando frater debebat suscitare semē fratris.vt.viij.q.i.olim ꝛ hoc specialiter erat ꝓceptū. generaliter enīz ꝓceptum erat ꝓpagatio sobolis.vnde maledictus erat qui nō reliquerat semen super terram.xxxij.q. iiij.§.bis ita.ꝛ.q.ij.pudor.

d ¶ Infirmitatis.idest cōtra infirmitatem incōtinētie cōcessum.ꝛ ita tamen oliz erat sed nō erat legis obsequiū.

e ¶ In quibusdaz.vnde i senibus ē humanitatis solacium.i.contrabitur vt eis seruiatur in suis necessitatib⁹. ꝛ est ar.hic ex quo senes quiaz assurgere non possūt cōtrahūt ergo ꝛ spado ꝛ frigid⁹ potest matrimoniū cōtrahere ar.xxxiij.q.v.ꝙ deo.nam ꝛ postbumū instituit spado. vt.ff.de lib.ꝛ posthu.sed est quesitū.sed non est verū.qz non potest ꝓtrahi matrimoniū nisi ibi sint tria bōa matrimonij vel re vel spe.ī.e.q. ij.omne.de sene nō est ſi.nemo enīz est adeo senex quin aliquando calere possit natura vel artificio qō non est i frigido.vel i puero vel spadone.ꝛ ideo senex habilis ē ad contrahendū.sufficit enīz ꝙ prolem nō euitet.xxxij.q. ij.solet.sic enim generare dꝛ ex quo nō euitat ꝓlez ꝛ aptꝰ est ad coeūdū.vel dic humani solacii.ꝛc.i.ꝓtrabitur causa prolis que patris solaciuz est.ꝛ hoc vult littera sequēs filioz ꝛc.vl dic vt dixi.xxxij. q.vij.bi qui.

f ¶ Promiscuū.i.indifferēter ꝛ indistincte ꝓmiscere.ſ. canino more. Canes enim indifferenter ꝛ indistincte cōmiscentur.

g ¶ Affectus.ſ.prolis.pcreā de ad cultum dei.xxxii.q.i. non in sola.

b ¶ Et īpm.ſ.affectum.

i ¶ Celestia.nam celeste est ſ carne viuere ꝛ opa carnis nō facer.qz virginitas replet paradisū.xxxij.q.i.non nuptie.ꝛ ibi.neqz nubent neqz nubentur.super qua auctoritate dicūt theologi ꝙ vita angelica viuent.

k ¶ Cogitans.i. ꝑfert cōtinētiā bono coniugali.

l ¶ Beliberet.an sit vouēdū.

m ¶ Subtrahatur.i.vouētibus.immo filij accedite ad seruitutem dei ꝛ.parate vos ad tētationē.de pe.di.ij.ſi.n. extra de renū.nisi.in principio.

Nuptiarum bonum⁹ semper⁹ quidem bonuz est.quod bonum est semp in populo dei fuit:sed aliqnādo fuit legis⁹ obsequium nūc est infirmitatis⁹ remediū:in quibusdaz⁹ vero humanitatis solatiū filiorum qppe ꝓcreationi operā dare: non canino more per vsū ꝓmiscuū⁹ feminaruz ſz honesto ordine coniugali:nūc est in homine ꝓbandus affectus⁹ ꝛ ipsiuz⁹ tñ laudabilius transcendit ꝛ vincit celestia⁹ cogitans⁹ aio christianus.ſz quoniaz sicut ait dñs:non oēs capiūt verbū hoc.qui potest capere capiat que se nō cōtinet:nubat qne non cepit deliberet⁹ que egressa est ꝑsueret nulla aduersario dek occasio:nulla christo subtrahatur⁹ oblatio.ī ꝓiugali quippe viculo:si pudicitia nō ſuatur:dānatio non timetur:sed i virginali ꝛ in uiduali ꝓtinētia excellētia muneris ampliozis expetitur:qua expetita ꝛ electa:ꝛ voto debito oblato:iaz nō solum⁹ capescere nuptias sed etiaz si non nubāt:nubere velle dānabile est.nā vt hoc demonstraret apostolus ait:nō cū in delitijs degerint nubunt in christo sed nubere volunt: habētes inquit dānationē:quoniaz primā fidē irritā fecerūt:ꝛ si nubendo tamē volēdo:nō qz ipse nuptie vel qz taliuz dānande indicētur sed dānatur ꝓpositi⁹ fra⁹ dānatur voti fracti fides:dānatur nō solum susceptio⁹ a bono inferiori⁹: sed ruina ex bono superiori⁹.postremo damnantur tales nō qz ꝓiugalē fidē posteriꝰ inierūt:sed qz continentie fidem primā irritaz fecerunt quod vt breꝛ uiter insinuaret apostolus: voluit dicere eas habere dānationem que post ampliozis ꝓpositū sanctitatis nubunt:non quia nō dānātur ſz ne i eis ipse nuptie dānari putarentur.ſz cū dixisset nubere volunt.continuo addidit dānationē habētes:ꝛ dixit quare:quoniā priorē fidē irritā fecerunt:vt volūtas que a ꝓposito cecidit appareat eē damnāda siue subsequant⁹ nuptie:siue desint:ꝓinde⁹ q dicunt talium nuptias non esse nuptias sed potius adulteria:nō mihi videntur satis acute ac diligēter cōsiderare quid dicant: fallit quippe eos similitudo veritatis: quia enīz christi coniugium dicuntur eligere: que christiana sanctitate nubūt. hic argumentantur quidam dicentes: si viro suo vino que altari nubit altera est:sicut dominꝰ ipse in euangelio diffiniuit. Uiuit autez christus cui mors vltra nō dominabitur:quem ergo coniugium eius elegit:si hominī nubat adultera est.qui hoc dicūt acute monētur qdē ſz paz attendūt hāc argumentationē quāta rerum se quatur absurditas.cū.n⁹.laudabiliter etiā viuēte viro ex eiꝰ ꝓsensu ꝓtinētiā femia xpō voueat.iaz ſm istorū rōnez nulla hoc facere debebat: ne ipse xps quod ꝓsentire nefas est: adulteriū faciat:cui viuēte viro nubit.deinde cuz prime nuptie melioris⁹ sint meriti quam secunde: absit vt sanctaz viduarū sit iste sensus vt xps eis videaf quasi secundus maritꝰ:ipsū enī habebāt etiaz antea qñ viris suis fideliter subdite seruiebāt nō carnaliter.ſz ſpūaliter viz cui ecclesia ipsa cui⁹ mēbra sunt ꝓiunx est que fidei spei ꝛ charitatis integritate nō solū in virginib⁹ sacris.ſz etiaz in ꝓiugatis fidelibus ꝛ viduis tota virgo⁹ est. vniuerse qppe ecclesie c⁹ oia membra illa sūt:apostol⁹ dicit: optani vos vni viro virginez castā exbiberi xpo.nonit aūt ille virginez coniugem sine corruptione fetare: quem in ipsa etiaz carne potuit mater sine corruptione ꝓcreare. fit aūt per banc minus cōsideraz opinionem:qua putant lapsarum a sancto ꝓposito feminaruz si nupserint non esse coniugia non parvum malum vt a maritis sepentur vxores⁹ quasi adultere sint non vxores.ꝛ cum volunt illas separatas reddere continentie:facinnt maritos earum adulteros veros:cum suis vxoribus viris alteras ducunt.quapropter nō possum dicere quidem a proposito

o ¶ Propositi.idest voti.

p ¶ Fraus.idest deceptio.

q ¶ Susceptio.idest susceptum matrimonium.sed tamen primam fidem irritaz fecerunt.itez no.ꝙ apostolus hic locutus ē de bis qui vouerunt per verba de presenti ꝛ aug.hic de talibus locutus est.ꝛ hoc ꝓbat illa littera si viro suo vivo.ꝛ vbi dicit aut viuente marito nubit.naz si nubit ergo rpo vouet.ꝛ ideo intelligimus hoc.c.ō voto presenti.h.ꝓtra ꝛ ſm eum ſupficialiter inducitur auctoritas illa apostoli ꝙ poterant ꝓtrahere et dicit.h.ꝙ votū in sui natura cōsideratum nō impedit circūscripta omni solēnitate. sed ecclesia potꝰ vel post iuenit huiusmodi solēnitates ꝛ constituit vt impediret.nūquid ergo.monachi anteꝙ ꝓstituerentur poterant contrahere. dic ꝙ tunc monachi non erant.cum monachus esse non possit quin aliqua solēnitas obseruetur. ſz posito ꝙ fuerunt poterant ꝓtrahere.io.

r ¶ Inferiori.idest cōiugio.

s ¶ Superiori.ſ. continentia.duo sūt bona. vnum superius vt cōtinētia.ꝛ bonuz inferius.vt matrioniū.

t ¶ Proinde.hic ponit Aug.quod eos inducebat ad dicendum ꝙ nubētes post votum simpler erant separādi.ꝛ durat vsqz ad id qui hoc dicunt vbi ponit suam primam improbationē. secundam autem ibi deinde.tertiā ibi sit aūt ꝛc.

n ¶ Non solum.sed etiam hic enim emergunt due opi.h.dicit ꝙ contrahere actus.ſ.ꝓtrahendi non est malus ꝛ hoc ea ratione qz ex eo sequitur bonum.ſ. matrimonium.non enim vult dicere ꝙ ex malo sequatur bonum.pro eo facit.ī.e.ꝛ si non nubēdo.ꝛ illud nō susceptio ꝛc.ꝛ illud nō qz coniugiū.sed voluntas frangendi votum tantum vt dicit est peccatum.vt patet.ī.eo.non qz ipse nuptie ꝛc.sed hec littera ei contradicit.non solum capessere.sed ipse exponit nō solum volūtas frangendi votum in actum producta est dānabilis. sed etiam nubere velle.i.voluntas frangendi votum contenta suis finibus ē dānabilis.sed ex delicto eius sequitur ꝙ aliquis faciat simul bene ꝛ male.quia contrahendo bene facit.sed recedendo a voto male facit.ꝛ intelligit hoc.c.nō de voto solēni ꝑsiti vel nudo.quia ſm eum vtrūqz dirimit matrimonium.ſz de proposito qō quia habet votum emittendi.vt dixim⁹.s.in princi.questi. nos dicimus ꝙ ipsum velle cōtrahere ꝛ contrahere est peccatum istis.ꝛ tamē inde sequitur matrimonium quod est bonum.ꝛ intelligitur.c.de voto presenti simplici.nec est mirum si sequatur ex bonis malum.arg.de conse.di.iij.sicut ſudas.ꝛ.lxxxi.di.si qui sunt presbyteri.sicut ex malis bonū.xi.q.iij.quid ergo.sicut in passione xpi opus operans fuit malum.i.crucifixio iudeorum opus aūt operatum.i.passio fuit bona.actio enim fuit mala.a passio bona.ꝛ sic malum potest habere bonum effectum.contra nos est illud ꝛ si nō nubendo.sed dic idest ꝙ uis ipsum nuptū non sit peccatum.

u ¶ Cum enim.salua sua pace Aug.non bene opponit istis.hic non est simile de carnali matrimonio ꝛ spirituali.non enim de spirituali matrimonio ad carnale est egressus sed bene de carnali ad spirituale ꝓgreditur ꝛ ita dormitauit hic aug.vel dicebat forte illi omnimodam esse similitudinem inter hoc ꝛ illud.

x ¶ Melioris sint.idest ſignum melioris meriti.quia secunde nuptie iudicium sunt incontinentie.vt.xxxi.q.i.de his.ꝛ.c.hac ratione.

y ¶ Virgo.quia sine macula ꝛ ruga peccati.vt.xxxij.q.iiij.recurrat.xxxi. di.quānis.

z ¶ Uxores.hic habes ꝙ votum simplex non dirimit ex sui natura eadem ratione nec solēne.cum idem sint.quia solēnitates non sunt ō substantia ꝛ verum est.sed constitutio ecclesie dirimit matrimoniuz religio tamen dirimit matrimonium.extra de conuer.coniu.ex publico.ſz nisi quid simpliciter vouens qui contrahit tenetur cōtinere mortua vxore videtur ꝙ non.quia obligatio extincta non reuiuiscit.vt de conse.dist

liij.queris.ff.de solu.qui res.§.aream.sed ꝓ tradicimus.q; nō tollitur per matrimoniū nisi voti executio extra de cōuer.cōiu.quidā.naz voluit il le quantū i se fuit iō postea cōpellitur ꝓtinere quod nō fieret si oīn o eēt absolutus a voto.si tamē ꝓcerit tenet matrimoniū.vt no.in illa decre. quidam.

a Adulteria .i.ad ulteros esse non con iuges.z est emphasis sicut illud.dau⁹ ē ip sum scelus.

b Sz plane.ab hic tractat de voto solēni ſm quosdam.sed ve rius per totū.c.de vo to ꝑuato agitur.

c Braulius.ē.xvij q.iiij.sicut qui.

d De viduis. videtur hoc.c.in telligendum de voto solēni.ar.ē.e. si quis sacro. vbi fit mentio de ꝓstitutionibus ge lasij siue pelagij.z hec est gelasij.ſm hoc nō facit ad ꝓpositū.B. intelligas ergo ō vo to simplici.z ibi facit mentionem de aliis ꝓstitutiōibus gelasij. non de ista.

e Sub nulla.q; vi dua nō ꝓferatur nec benedicitur.sed tātuz virgines .vt.xx.q.j.ō votis.sed accipiūt ve lum de altari.vt.ē.e. vidue.

f Castitatem.i. vi dualem.s.post pristi nuz coniugiū assum ptā.fides enim seruā da est priori cōiugio. xxxiij.di. fraternita tis.z.C.ō se.nu.l.iij.

g Periculi.i.pro pter periculū earū vi tandū poterit delibe rare ḡsi zc.

h Uetabātur.ar. q; peccatū timore ma ioris lapsus fieri nō vetatur.xxxij.q.ij.so let.xij.di. nerui.

i Laqueus.eos se pando vl eos pēse.p hibendo ne ꝓtrahāt. vouēs enim simpli citer verbis tantū cō monitoriis dissuadē dus ē a matrimonio nō per excōicationez vt extra qui deri.vel vo.veniens.z de spō. requisiuit.ar.xxij.q.i. prediceandū.sed illud de peccato iā ꝓmisso. item arg.ex hoc.c.q; nō pro quolibet mor tali excōicandus ē ali quis antequā ꝓmit tatur.q; pro fractiōe huius voti antequā frangatur non ē ex cōicandus q; nondum obligatus est nec post propter bonū matrimo nii.tamē quādoq; inducitur pnia volēti peccare.vt extra de spō.ō illis.

l Laqueū.i.simpliciter vouerūt imo permittēde sunt contrahere.vt maius malum vitetur.extra qui cle. vel vo.veniens.

k Ut z nostra.ar.q; ex quo prelatus functus est officio admonendo. increpādo.z corripiendo.nō deberet ei imputari si ille non emendetur ar.xl.vij.di.qō ad nos.

l Preterimus.z ideo aliqua pretermittuntur exponi.ne error incu

melioꝛi lapsas: si nupserit feminas adulteria⁹ esse nō cōingia.sz plane⁹ nō dubitaneri dicere lapsꝰ z ruinas a castitate sanctioꝛe que vouentur deo adulterijs eē peioꝛes.si enizq; nullo mō dubitandū ad offensionē christi ptinet:cum mēbrū eius fidez nō seruat marito:quāto grauius⁹ offenditur ipse deꝰ:cū illi ipsi nō seruat fides i eo quod exigit oblatū quod nō exegerat offerendū.cū enizq; nō reddat quod nō imperio cōpul sus sed cōsilio cōmonitus vouit:tā to magis fraudati voti auget iniquitatem:quanto minus habuit vouē di necessitatē. Item pelagius.

De viduis que primam fidem irritam fecerunt.

De viduis⁹ sub nulla⁹ benedictione velandas superius late sufficienterq; predixim⁹: que si propria volūtate professaz pristini coniugij castitatem⁹ mutabili mēte calcauerint periculi⁹ earuz intererit quali deum debeant satisfactiōe placare:quia iuxta apostolum primaz fidem irritam fecerunt.sicut enim si se fortitā continere non poterāt.ſm apostolū nubere nullatenus vetabantur⁹ sic habita secuz deliberatione promissam deo pudicitie fidem debēt custodire.nos aūt nullaz talibus laqueum⁹ debemus injicere:sz solum adhortationes premij sempiterni penasq; proponere diuini iudicij:vt z nostra⁹ fit absoluta conscientia z illarum pro se ratione deo reddat intentio.cauendum est quippe quod de earum moꝛibus:actibusq; beatus paulus testatur dicēs.quod plenius exponere preterimus⁹ ne lexus instabilis non taz deterreri quā admoneri videatur. Item theodoꝛus.

Decodem.

Si quis votuz⁹ virginitatis habens zc. Quod autē⁹ vouētes premissis auctoꝛitatibus inbentur abinuicē discedere:quoꝛ vero coniugia auctoꝛitatibus angu. z theodoꝛi soluenda non sunt:in capitulo de oratione clericoꝛum euidenter ostenditur. Illud⁹ autez innocentij quo virgines sacre publice nubentes illo viuente cui se coniunxerant prohibētur admitti ad penitentiaz: nō ita intelligendū est vt aliquo tēpoꝛe excludantur a pnia:que digne

pniam agere voluerint:sz ꝓhibentur admitti ad pniam que ab incesti copula discedere noluerint. post ꝓpositū sacre religionis nō potest⁹ deo per pniam reconciliari:qua ad habituz sue ꝓfessionis redire neglexerit.tunc enizille cui se iunxerat ei defunctus erit:cuz ab illius illicitus amplexibus hec penitus recesserit: vt iste sit sensus capituli:que xp̄o spiritualiter nubunt:si postea publice nupserint nō eas admittēdas eē ad penitentiam censemus:nisi bi quibus se iunxerant:de mūdo recesserint:eis subaudienduz est nubētib⁹ tunc enim viri de mūdo recedunt: tūc defunguntur cum ab eoꝛū cōcupiscentia ipse penitus se alienauerit: sicut mūdus ei dicitur mortu⁹ quē suis illecebꝛis non astringit:z ille ꝓhibetur mortuus eē mundo q; nihil in mundo cōcupiscit.hoc autem sic intelligenduz eē ex subsequenti exēplo ideꝛ Innocētius oñdit dicens: quecūq; viro viuēte alteri nupserit adultera habeat:nec ei.agē de pnie locus ꝓcedatur:nisi vnus exbis fuerit defunctus.hoc de derelicta⁹ itelligendū est que si viuēte viro suo alteri nubit adultera est:nec ad penitentiā admittitur:nisi vel primus reuertatur in pulueꝛē de quo sumpt⁹ est:vel secūdus ab eius copula cessando ei moꝛiatur vt supꝛa dictū est quia ergo xp̄us cui spūaliter nubūt iam non moꝛitur:moꝛs illi vltra nō dñabitur restat vt ille cui secūdo nubūt ei moꝛiatur.i vtroq;⁹ autez nisi sic itelligeretur:eēt ꝓtrari⁹ dño dicenti p ꝓphetā.In quacunq; hoꝛa peccatoꝛ conuersus fuerit zc.z cūctis interpꝛetibus diuine legis inuenire tur esse aduersus.ꝓbatur illud idez auctoꝛitate illius capituli: quo denota⁹ que marituz acceperit:ꝓhibetur ad penitentiam admitti:nisi vel vteruq; cōtinētiaz ꝓfessus fuerit:vel ille cui se iunxerat de hoc mundo decesserit.

Q ij.

Equitur⁹ secūda questio qua q̄ritur:an puelle alteri desponsate possint renunciare prioꝛi cōditioni z trāsferre sua vota ad aliū. Hic primum videndum est: an coniugium sit inter eos. Secundo an possint abinuicem discedere. Eos

m Si quis votum.sed nunquid simpliciter vouens potest ꝓtrahere cum alia que simpliciter vouit.non videtur q; teneat matrimoniū cuz neuter possit debitū exigere.pone eos vouisse q; nunquā exigerent.dico q; bene tenet matrimonium.quia vteruq; potest reddere.sed quō cū reliquus non exigāt.vteruq; enim si sciat alterum indigere nec posse exigere.reliquo debet ꝓmiscere z vteruq; reddere dicetur.sed q; si quis vouit q; nunquā redderet si vꝛoꝛez ꝓtingeret eū ducere.si post ducat non tenetur votū tale seruare.q; preceptū est apostoli de debito reddēdo.xxxiij.q.iiij.§. bis sed quid si aliquis iurauit q; nunq; cognosceret alia quam mulierē.si postea duxit vꝛoꝛē bene tenet matrimoniuz.nunquid ergo peccat cognoscendo cū iuraueꝛat non cognoscere. dicunt quidaz q; prima vice peccat sed postea non.z idē dicūt q; post votuz simpler prima vice cognoscens vꝛoꝛē peccat. quia si semper peccaret cognoscēdo tale matrimoniū illicitū esset.sed hoc nihil est. sed dico q; nō peccat cognoscendo.licet cōtra iuramētū faciat.sed tūc peccat quādo fidem frangit deo.vel dic q; talis permittat se cognosci z non cognoscat.z sic saluabit iuramentuz cuz potius videatur pati q; agere. Iteruz quero cuz iuramentū sit de iure naturali sicut z votuz. quia sicut dominus p̄cepit vouete z reddite.ita precepit reddas domino iuramenta tua.quare votum dissoluit matrimoniū z nō iuramentum. Ad hoc dico q; iuramentū non est prestandum nisi subsit necessitas.vt.xxij. q.i.ita.vnde qui tale iuramē tuz facit temerarie iurat. vñ fortius est vinculuz voti q; iuramenti.ſm vos tamē nō est questio.quia votuz ō sui natura non obligat sed constitutio circa votū emissa.

n Quod autem.ostendit ē.xxvii.di.§.vl.

o Illud.ē.e.q.c.querꝛo.

p Potest.digne.tunc qs reconciliatur deo.cum penitet de omni peccato.de pe. dis.v.fratres.minus digne cum penitet de quibusdam de pe.di.iij.pluit.

q De derelicta.B.soluit hic sedam partez illius.c.q; xp̄o z male.non enim inuitur a contrario sensu q; illū posset habere viruz cui adultero fidem dedit viuente viro extra de eo qui duxit.in matri.cū haberet.solue ergo sedam partem prout.B.solvit primam partem.

r In vtroq; casu.scilicet

Innocentij.

s Esset.ꝓtrarius Innocentius.

t Deuota.ē.e.q.c.deuotam.

u Equitur.hic depingitur secūda questio.an.s.desponsata venio dimisso possit alii nubere. Cui questiōi vt facilē⁹ explicetur subiūgit B.aliaz incidentem.s.vtrum inter sponsum z sponsam fit coniugiū z allegat ad vtrāq; partem huius incidentis.z eam soluit dupliciter.j.co.§. iuxta.s.q; inter sponsum z sponsam est matrimonium initiatum.i.non cōsu-

matum.vel inter ſponſum ⁊ ſponſaz dicitur eſſe matrimoniū non repreſentiū ſed ſpe futuroꝝ.ſed his relictis certū eſt ꝙ inter ſponſū ⁊ ſponſam non eſt matrimoniū ꝓprie ſumptis vocabulis.ſponſus enim a ſponſalibus dicitur.ſpōſalia ſunt ꝙrtio ⁊ repromiſſio futuraꝝ nuptiaꝝ.ff.deſpon.l.i.⁊ hanc qōnē tractat.B.vſqz ad.§.ſed ꝓcedatur ibi de ſecūda queſtione dicitur.

a ¶ Uiri.qr i pari ſeru ñ pōt eē mr̄imoniū ē.n.mr̄imoniū due correlatiōes.⁊ ita plura.

b ¶ Conſunctio .alioꝝ.ſ.e. cū iniſciatur.⁊.ſ.e.multoꝝ.

c ¶ Individuā. quo ad ꝓpoſitum.perpetuo enim debet contrahi matrimonium xxxij.q.ii.ſolet.⁊ dicit.l.ꝙ dotis cā ꝓpetua eſt.qr eo voto datur vt ſemp apud maritū ſit.ff.de iure do.l.i.

d ¶ Retinens.ſupple diuini ⁊ humani iuris cōiugatio.ff.ō ri.nup.l.i.eiuſdem enim religionis debent eſſe.C.de iudeis.ne quis.xxviij.q.i.caue. ſed obiicitur ō matrimonio qō eſt apud infideles ſi alter non vult ſine ꝓtumelia creatoris habitare cū fideli diſſoluitur matrimoniū.nō ergo eſt individua cōiunctio. ſed dic ꝙ tunc ler diſſoluit non homo .vt.xxxiij.q.ij. quos deus.quia tunc contumelia creatoris ſoluit ius mr̄imonij.vt extra de diuoꝝ. gaudemus.

e ¶ Efficiens .ſ.xxix.q.ij. ſi quis ancillaz.

f ¶ Matrimoniū. Coitus. niſi cū ſponſalia ꝛcta ſunt ſub ꝓditiōe.tunc enim per coitū receditur a cōditione.vt extra de cōdi.appo.ō illis. Sed volūtas ideſt voluntarius ꝓſenſus verbis tamen legitimis expreſſus.requiritur enim ꝙ ꝓſenſus ſit volūtarius ⁊ non coactus. extra de ſpon.cū locum.verba enī requruntur quantum ad eccleſiā.vt eē de ſpō.tue.

g ¶ Sz volūtatis. vtriuſqz interuenientis. qō fit quādo maritus ⁊ vxor ſe abſoluerunt ab executione reddēdi debiti cā cōtinentie.ſ.eo.agatoſa.⁊ in aūt.vt li.ma.⁊ auie. §.ſi vero ex ꝓſenſu.col.viij.

b, ¶ Voluntate.hoc vult dicere ꝙ nō ſufficit corpore receſſiſſe ſi mente nō receſſerit. vt.ff.de acquir.poſ.l.iij.§.in amittenda.ff.de cap.⁊ poſt. nihil iteref.⁊.ff.de edil.edic. quid ſit fugitiu⁹.§.apud labeonē.hoc autē ſcias ꝙ licet dominus aliquis nolit eſſe vſis rei alicuius nō ideo pdit dominium. ſecus eſt in poſſeſſione.vt.ff.ō acquirē. poſſeſ.ſi quis vi.§.i.

i ¶ Officiat ſolus.verba enim tantum neceſſaria ſunt ad probationem.ex de ſpōſa.tue.⁊ exponunt quidam ſm.l.ſm canones.ſz vbi ſunt iſti canones dic ꝙ illi canones ſunt.xxix.q.ij.ſi quis.extra de cōiu.ſer.c.i.extra de rap.cum cauſam. vel dic ſm.l.prout ſonat littera.ſed hec dictio ſolus non excludit conſenſus parentū.immo tantū alias ſolēnitates que fiunt circa matrimonium q.d. ſolus coꝝ cōſenſus eſt cā effectiua matrimonij.⁊ ideo non ſunt contrarie leges ille.C.de nup.nec filium.ff.de ritu nup.nuptie.que dicunt ꝙ in matrimonio requiritur cōſenſus parentū.ſed dic ꝙ requiritur ex honeſtate nō neceſſitate.xxx.q.v.noſtrates.

k ¶ Cum ergo.quomodo.licet hoc interrogare.non tamen dubitabat ō verbis angeli.ſed dubitauit qūo illud poſſet fieri vt ſint due partes.quo ⁊ mō.ō modis dubitauit.non de facto.

l ¶ Virginalis.ſic ergo patet ꝙ Maria non vouerat cōtinētiam.ſed ꝓpoſuerat vouere ⁊ virginitatē conſeruare niſi deus aliter reuelaret vel ler ꝓhiberet.vel parētes cogerent.⁊ inde eſt ꝙ licite pōt cōtrahere matrimoniū deo reuelante ſi vouerat etiā ſolēniter.qr votum fuit ſub conditione.imo quantūcūqz abſolutū ſit votuz. ſemper itelligitur exceptis auctoritas maioris.vt extra de iure iur.venientes.ſimiliter hoc ſubintelligitur.ſi res in eodem ſtatu pmaneat.xxij.q.ij.ne qs ⁊.ff.de ſolu.l.cū quis ⁊ hoc ſi tibi ſeruatur fides.extra ō iureiu. peruenit.⁊ hoc ſi numeranit pecuniam. vt.C.de non nu.pec. indubitati.⁊ honeſte ⁊ poſſibiles.vt extra de iureiuran. quēadmo.⁊ alis poſui.xxxij. q.vi.c.vno.

m ¶ Dre.exꝑſſio.nis ī voto multum operatur.vt extra de voto ⁊ vo.litteraturā ar.ī.eo.duobus ī fi. ar.de pe.di.i.magna in ꝓin. videtur tamē ꝙ quo ad deū nō ſit neceſſaria oris cōfeſſiō.xxij.q.v.humane ⁊.c.cauete.⁊.xiij.q.v. ſi quid.ſed tamen ſecus eſt in voto tacito ꝙ expreſſo.nā dicit.l. ꝙ ſi legaui tibi.x.ſi voluerīs.tale legatū nō trāſmittes ad heredes niſi prīo expreſſeris te voluiſſe. ſecꝰ vero ē ſi leguero tibi.x.pure.qr illō trāſmites.ff. dele.i.ſi ita legatū ſit.§.illi ſi volet.imo nec votū dicitur conditionale vbi cōditio ſubintelligitur vt.ff.de cōdi.⁊ dēmō. ꝓditiōes que.Jo.

n ¶ Conſenſit.ſ.eo. prīuſꝙ.

o ¶ Appetendo.arg. ꝙ aliquis cōſentit in aliquid nō inde vult illud fieri.viij.q.i.audacter.vel dic ſicut ſ glo.ſic ergo patet.

p ¶ Cōſenſus.i. maritalis affectus.

q ¶ Qz iniſciatur. ideſt incipit et exiſtit. Et hoc ſꝫpſit B ſuā di.ſ.matrimoniū aliō iniſciatū aliō cōſumatum.ſz tu dic ꝙ hoc referr̄ ad actꝰ qui ꝓſiderantur circa mr̄imoniū.nā prīo ꝓſentit poſtea cognoſcit.vl iniſciaī quo ad ſignificationē.vt dicemus.ſ.e.qua propter.nō quo ad ſui eſſentiā.cū mr̄imoniū ſacratiſſima res ſit ⁊ ꝙ cito eſt perfectū ⁊ cōſumatū quo ad ſui eſſen..ā. nec recipit ſeparationem.vel interſticia temporum.

r ¶ Pactio.i.conſenſus de preſenti.

s ¶ Nō cū viri.ar.cōtra extra de eo qui duc.in matri.ſignificauit.nam ibi dr̄ ꝙ copula carnalis facit matrimoniū.ſz illud referas ad preſumptionē.ff.de dona.iter vi.⁊ vxo.cū hoc.§.ſi mulier.ff.de ri.nup.l.iiij.

t ¶ Uniuges verius.cōparatiuꝰ ꝓpoſitiuo.vel verius.i.ſanctius ⁊ honeſtius ꝙ a coitu ſicut inter Mariam ⁊ Joſeph.argu.xxxiij. qōne.v.ꝙ deo.

u ¶ Prima.dicit.b.ꝙ vna eſt fides qua vir vxori ⁊ econuerſo debet mutuā ſeruitutē.⁊ etiam caſtitatem.ſm hoc expone prima fide.i.ꝓmo a fide deſponſationis. Alij dicunt ꝙ due ſunt fides.prima eſt qua enīz

antē cōiuges eē ⁊ ex diffinitione cōiugii ⁊ auctoritate multoꝝ facile ꝓbatur. Sunt enīz nuptie ſiue matrimonium viriꝰ mulierisqz coniunctio⁹ individuam⁹ vite conſuetudinem retinens⁹. Inter hos antē fuit coniūctio que individuam vite conſuetudinez exigebat.fuit enim inter eos ꝓſenſus qui eſt efficiens⁹ cā matrimonij:iuxta illō Iſidori. ꝓſenſus facit matrimonium. Itez ioānes Chryſoſtomus ſuper Matheum.

Matrimonium quidem non facit coitus⁹ ſed voluntas:⁊ iō non ſoluit illud ſeparatio corporis ſed volūtatis⁹ iō qui dimittit ꝓiugez ſuā ⁊ aliā nō accipit adhuc eſt maritus.naz ⁊ ſi corpore ſepatus ē:tamē adhuc voluntate⁹ cōiunctus eſt.cū ergo aliā accepit tūc eā plene dimittit nō ergo qui dimittit mechat ſz q alteraz ducit. Itē nicolaꝰ papa.

Officiat ſolus⁹ ſm leges ꝓſenſus coꝝ:de quoꝝ quarumqz ꝓſenſū ⁊ ꝓiunctiōibus agitur:q ſolꝰ ſi defuerit:cetera etiā cuz ipſo coitu celebrata fruſtrantur. Cū ergo inter iſtos ꝓſenſus interceſſerit qui ſolus matrimoniū facit patet bos cōiuges fuiſſe. Sz queritur qs ꝓſenſus facit matrimoniū:an ꝓſenſus cohabitationis: an carnalis copule: an vterqz.ſi cohabitationis conſenſus matrimoniū facit:tunc frater cū ſoroze matrimonium pōt ꝓtrahere.ſi carnalis copule inter Mariam ⁊ ioſeph non fuit ꝓiugiū. vouerat enim Mariā ſe virginē ꝓſeueraturaz:vñ ait angelo:quō fiet iſtud quoniam virū nō cognoſco.i.me nō cognituram ꝓpoſui.neqz enim qr tunc vir nō cognoſcebat:neceſſe erat inquiri quomodoᵏ poſſet filium br̄e.ſed qr nunqnā ſe cognituraz ꝓpoſuerat.ſi ergo ꝓra ſuum ꝓpoſitū poſtea cōſenſit in carnalē copulā rea facta eſt voti virgialis⁹ mēte ⁊ ſi nō corpore violati:quod ō ea ſentire nefas eſt. Sed ſicut Augu. ait.

Beata Maria ꝓpoſuit ſe ſeruaturam votū virginitatis ī corde:ſed ipm votuz virginitatis non expreſſit ore⁷ ſubiecit ſe diuine diſpoſitioni:dum oppoſuit ſe perſeueraturā virginē:niſi deꝰ aliter ei reuelaret.committens ergo virginitatem ſuā diuine diſpoſitioni conſenſit⁹ in carnalē copulā:nō illaz appetēdo⁹. ſz diuine inſpirationi in vtroqz obediēdo.poſtea vero cū filium genuit quod corde cōcepat ſimul cuz viro labijs expreſſit ⁊ vterqz in virginitate pmanſit. ꝓſenſus⁹ ergo cohabitandi ⁊ individuaz vite ꝓſuetudinez retinēdi interueniens eos coniuges fecit.individua vero vite ꝓſuetudo eſt talez ſe in omnib⁹ exhibere viro qualis ipſa ſibi eſt:⁊ ecōuerſo.ad individuam vite itaqz ꝓſuetudinez ptinet abſqz legitimi conſenſu viri:et orationi etiā aliquādo nō poſſe vacare nec ꝓtinentiam ꝓfiteri.quia ergo iſte conſenſus fuit inter eos:patet eos ꝓiuges fuiſſe. Joānes Chryſoſtomus ſuper matheū.

Omnis res per qualēcūqz causas naſcitur:per eaſdem diſſolnitur.matrimoniū enī nō facit coitus ſed voluntas:⁊ ideo non ſoluit illud ſepatio corporis ſed voluntatis:ideo qui dimittit coniugē ſuam ⁊ aliā non accipit adhuc maritꝰ eſt. nam et ſi corpore iaz ſepatus eſt:tamen adhuc voluntate coniunctꝰ ē. cum ergo qui vnā dimittit aliā accipit tunc plene eā dimittit:non ergo qui dimittit mechatur ſed qui aduleram ducit. Item auctoritate probantur coniuges. Ait enim ambroſius in li. de virginibus.

Coniugalis pactio nō virginitatis deflouratio coniugiū facit.

Quam iniſtiaᵏ coniugiz coniugij nomen aſciſcitur.naz deflouratio virginitatis nō facit matrimonium ſed pactio⁹ coniugalis. deniqz cū mulier ꝓiūgitur viro ꝓiugiū ē nō cū viriꝰ admixtiōe cognoſcitur.

Itē Iſid.ethymolo.li.ix.c.vij.

A prima fide deſponſationis coniuges verius appellantur.

Coniuges verius⁹ appellantur a prima⁹ deſpōſatiōis fide quā nis adhuc ignoretur inter eos coniugalis concubitus. Item ex concilio apbricano.

debet castitatem argu.xxviij.q.i.caue. secunda qua mutuam seruitutez ei dz. sed hoc nō nisi post duos menses. ex de conuer. cōiu. ex publico. sm priorē expositionem ex prima vtrūqz debet vt predixi vñ sm eos primus coitus neqz est gratuitus. nā statim post cōsensuz mutuū de pñti tenetur reddere debitū petenti. habet tamen alter exceptionem vsqz ad duos menses per predictaz decre. nisi dicatur aliud speciale de duobus diebus vel vno.xxx.q.v.sponsus. j.e.istitutū. hoc tamē ē certū q post primū coituz statim iure seruitutis petit exit? qñ cunqz placuerit. io.

a Quniūr vocat. s. xxxij.di.c.vl.

b Dō fidele. i. ex fide nō tñ vsu carnis consistebat.

c Dne. Sanctus dulphus dixit duo esse tantū bona matrimonij. s. fidē z prolē. sed ipsum sacramentum non esse bonum matrimonij nisi intransitiue intelligatur. i. bonū quod est matrimoniū. q sacramentū matrimonij vt dicit nihil aliud est q ipsuz matrimonium. sed dic q sacramentuz matrimonij dicitur hic inseparabilis cōiunctio aloruz vel etiā mutua seruitus. quoz vtrūqz est bonū matrimonij. Sine his autem bonis matrimoniū cōtrahi non pōt. postea vero sine his esse non pōt.

d Sacramentum. idest insepabilitas. ad tēpus enim non pōt dbi matrimonium. vt xxxij.q.ij. solet sic nec filiū adoptare ad tps possum. ff. de adop. si quis. io.

e Biuortiū. imo inseparabilis cōiunctio aliorum. j.e.§.ecce. cōtra ibi dicitur iter Mariam z Joseph fuit diuortium. sed ibi impropie fuit diuortiuz s. corporalis separatō causa honestatis tantum facta. ppter autē diuortiuz est sepatio que causa delicti fit.

f Non pōt. hic colligitur q coitus non potest esse cum vxore sine peccato. ar. xxxiij q.iiij. vir cum ppter. ar. xxxij. di. nerui. de hoc dicem. xxxiij. q.iiij. vir cuz propria.

g Moriar. xxxiiij. q.ij. non satis.

Quod conditio interposita nō valeat ex concilio affricano probatur. Item.

De eodem.

Quicunqz sub conditionis nomine aliquam desponsauerit: z eam postea relinquere voluerit: dicimus q conditio frangatur: z desponsatio irrefragabiliter teneatur.

Itē aug. de bono cōiugali.

De eodem.

Quniunx vocatur a prima desponsationis fide: quā concubinatu non agnouerat Joseph nec fuerat cognitus: nec perierat: nec mēdax māserat cōiugis appellatio vbi nec fuerat: nec futura erat carnalis vlla cōmixtio: propter quod fidelē coniugium ambo parentes christi vocari meruerunt: non solus illa mater: verum etiam ille pater eius sicut z coniunx matris eius fuit vtrūqz mēte nō carne. Itē i eodē.

Trip' ex bonū cōiugij fuit in parentibus christi.

Dne itaqz nuptiaz bonum impletū est in ipsis parentib? christi: proles: fides: sacramentum prolē cognoscim? ipsum dominuz. fidem quia nullū adulteriuz: sacraz mentum quia nullum diuortiuz: solus ibi nuptialis concubitus nō fuit quia in carne peccati fieri non potest' sine pudenda concupiscentia carnis que accidit ex peccato sine quo vere concipi voluit: qui futurus erat sine peccato. Item in leuitico precepit dom? moysi dicens: si quis sponsam alterius in agro oppresserit morte moriatur: quia vxorem alterius violauit. Item in legibus principū sponsa inbetur lugere mortez sponsi tanquā viri sui. Itē in canonibus inuenitur.

Frater sponsaz fratris post ei? mortem ducere non potest.

Si quis desponsauerit sibi aliquā z preueniente mortis articulo eaz cognoscere non potuit: frater eius nō potest eā ducere in vxorem. Itē greg. mauricio imperatori ob quendam comitez: qui nepotis sui mortui desponsatā duxit vxorem. Qui desponsataz puellam proximi sui acceperit in coniugium anathema sit ipse z omnes consentientes ei: quia sm legem dei mori decernitur. Naz diuine legis est mos

b Lugere. i. infra tempus luctus non contrahere z insignia luctus deferre. z est multiplex cā. quare prohibetur trahere infra tempus luctus. ne fiat' turbatio sanguinis ppter incertitudinem. quia nesciret cui partus illo tēpore editus ascriberetur. ar. ff. de his qui no. infa. liberorum. z. C. de repu. consensu. altera est maritalis reuerentia. ar. C. ō se. nup. l. ij. tertia est ne qua cā maligne suspitionis prestetur secundo viro. in auc. de resti. z ea que parit. §. vl. col. iiij. tempus autem luctus est xij. mensium. C. de secun. nup. l. ij. hodie diminutus ē feminis luctus

i Si quis. hoc. c. intelligitur de sponsa de presenti. aliter non faceret ad propositum. quia spona de futuro non est vxor. quod tamen sequitur. q non possit duci a fratre obtinet etiam in sponsa de futuro. dum tamen post vij. annos facta sit desponsatio alias secus. extra de ōspon. impu. litteras. z. c. accessit. z hoc casu est impedimentum publice honestatis iustitia. nō affinitatis. q illa non est nisi intercedat carnalis copula. xxvij.q.ij. ler diuine.

k Jaz vxor erat. i. carnalit cognita. z sūt verba Grego.

l Dditur. legitimū. hoc c. ntinuatur illi. xxxvj. q.ij. tria. z. c. nullus.

m Uiro. i. nō consanguineo prioris.

n Si quis vxorem desponsauerit. videtur ergo q alterum per se sufficiat ad hoc q fit matrimonium. z ita per arras probātur sponsalia. sed dicendum vel. i. etiam subarrauerit precedente desponsatione. vel dic q alterum sufficit. quia z si subarrat licet non cōsentiat presumitur pro sponsalibus z matrimonio donec probetur. rarium. argu. xxvij. di. q interrogasti. z. xxx.q.v. nostrates. z. c. femine. nec refert an verbo vel facto declaret quis voluntatem suam xliij. di. c. i. fit autem hec subarratio per smissionem anuli. licet non cōsentiat semper. quia est signum amoris. dicitur de hoc. xxx.q.v. nostrates.

o Subarrauerit. extra de prescrip. illud contra.

p Ducere. i. carnaliter cognoscere.

q Si quis. alij. puta frigiditate vel ex malefitio. et ita idem iuris est siue desponsatio intercedat de solo facto siue de iure. et ita si quis desponsauit consanguineam suam vel aliquaz aliam cum qua ipse contrahere non possit z separetur ab ea. nullus de consanguinitate sua eam ducere pōt. z ita monachus poterit impedire cōsanguineos suos. licet frigid? natus sit quod concedit. hu. z hoc satis potest concedi q siue sit monachus siue frigidus siue deuotus siue sectus. q sponsalia illius impediunt matrimonium. arg. extra despō. ad audientiam. nam ppter desponsationem que nulla est notatur quis infamia. ff. de bis qui not. infa. quid ergo. §. quod ait pretor. extra ō biga. nup. r. z vnus tamen casus excipitur quando. infra septennium facta est desponsatio. extra de despon. impu. accessit. item in alio casu non impediunt sponsalia de facto sequēs matrimonium. vt extra de eo qui dur. in ma. significauit. Sed que est ratio qua ita scriptū eē. vel iō. q qñqz pharet monach? q nō eēt i rei veritate vel frigid? z ita eēt ibi periculū. necē ō ex de spon. iuuenis. nā ibi post septēniū tēpranit cōiunctionis xpi z ecclesie z aie fidelis ad deū per caritatē. j. e. c. se. extra de biga. debitū. quidā itelligūt hoc. c. de' arta. z exponunt nō fuisse idest esse non

sponsas appellare coniuges. vnde in euangelio dicitur: accipe Mariā coniugem tuam: z illud in deutero nomio: si quis cuiuslibet hominis desponsatā puellam in agro vel in quolibet loco oppresserit vel adduxerit in domum suam moriatur: q vxorem proximi sui violauit: non que tam vxor erat' sed que a parentibus vxor fieri ōbebat. z infra sicut nulli christiano licet de sua consanguinitate vel quam cognatus suus habuit matrimonium assumere: ita z de consanguinitate vxoris sue. Itē hieronymus.

Uxore mortua: licet viro aliā ducere iz nō repudiataz vel desponsatā.

Dditur aliud quartuz cingiū legitimuz' dum mortua fuerit vxor cuiuslibet: licet illi accipere aliam sed non repudiatam nec despōsatam viro' sed liberā: similiter debet z mulier. vnde z paul? ait. Mulier que sub viro est ligata sub lege viri quādiu vivit vir eius. viro igit' vivente vocatur adultera: si iūcta fuerit alij viro: si autez mortuus fuerit vir eius liberata est a lege viri: ita vt non sit adultera si cōiuncta fuerit cum altero viro. Itez Gregorius.

Post mortē alicuius nullus de ei? consanguinitate spōsam accipiat.

Si quis vxorē dispōsauerit' vel eā subarrauerit' quāquā post modū preueniente die mortis eius nequiuerit eam ducere' in vxorez: tamen nulli de consanguinitate ei? licet accipere eam in coniugio: q si inuentuz fuerit factuz sepetur oino.

Item Julianus papa.

De eodem.

Si quis' desponsauerit vxorez vel subarrauerit: z sine preueniente die mortis sine irruentibus alijs causis minime eam cognouerit: neqz eius superstes frater neqz vllus de consanguinitate eius eandem sibi tollat in vxorem vllo vnquam tēpore. His omnib? auctoritatibus probant isti eē coniuges. Sed Augu. testatur cōtra dicens.

Non est inter eos matrimonium: quos nō copulat cōmixtio sexus.

Non est dubium illam mulierem non pertinere ad matrimonium' cum qua cōmixtio sexus non docet fuisse. Itē Leo papa

potuisse propter arctationem.ioā.

a Cum societas.ſi matrimonium ſe habet ad inſtar ſocietatis.arg.extra de ſpon.preterea.poteſt ergo matrimonium cōtrahi per abſentes. ſicut ꝛ ſocietas.ff.pro ſocio.l.iij.ar.xxx.q.v.nec illud.ꝛ ad inſtar ſocietatis ſe habet extra de ſpon.preterea.ꝛ eſt ar.ꝙ matrimonium non fuit inſtitutum per illa verba hoc nunc ꝛc̄.ſed per illa que ſocietatem deſignāt. propter hoc relinquet homo pa.ꝛ ma.ꝛ adhere.ꝛc̄.ꝛ ita intelligitur illud.c.extra ō do. inter vir.ꝛ vxo. ſignificauit. vbi dicitur ꝙ ea que lucrantur vir ꝛ vxor cōiter obuenient eis.ꝛ eſt ſi.ff.reruꝫ amo. l.i. vbi dicitur ꝙ vxor domina eſt ꝛ ſocia rerum ipſius viri.ſꝫ domina dicitur. quia non poteſt agi furtilicet furtum cōmittat.

b ¶ Sacramentuꝫ. duo ſūt ſacramenta. vnum dei ꝛ aie aliud rp̄i ꝛ eccleſie.dei ꝛ aie in ſponſis.rp̄i ꝛ eccleſie iter virum ꝛ vxorem. vt.j.eo.in omni.ꝛ extra de biga.ōbitū.

c ¶ Nuptiale.i. carnis cōmertium.

d ¶ Ite apoſtolus.palea q̄ hic ſolet eſſe eſt cōtraria his que dixim⁹.ō.e.ſi quis de ſponſauerit.ſed loquitur cū pater promiſerat filiam illi. ſed ille non deſponſauerat eam ꝛ quod dicitur deſponſata.i.promiſſa ſimplicibus verbis patris illa non cōſentiente.ꝛ hoc colligitur ex eo quod dicitur circa finem decreuerat deſponſare.vel infra ſeptennium deſponſauerat.

d ¶ Ite apoſtolus.ab hoc loco vſqꝫ ad.§.ecce. allegat ꝙ neuter coniugiuꝫ ſine cōſenſu alteri non poteſt tranſire ad religionem. Exinde vſqꝫ ad.§.cuꝫ ergo Maria probat ꝙ vterqꝫ ſponſoruꝫ poteſt.ꝛ ex his cōcludit tibi ꝙ inter ſponſum ꝛ ſponſaꝫ non eſt coniugium.

e Sunt qui dicunt.humana.in aūt.de nup. §.diſtrahuntur.col.iiij.

f ¶ Diuina.ō.di.xci.diuina que tunc demū locum habet cum carnalis coniunctio vna caro eſt.extra de cōuer. cōiu.ex publico.

g ¶ Later.i.xp̄o.cui nullus reſiſtere poteſt.xj.q.iij. ſcōm xit.q.ij.due.io.

b ¶ Una.fictione iuris vir ꝛ vxor vna caro ſunt.vel erūt duo i carne vna.i.i vno carnali opere.vel.i.ad vnā carnem.ideſt ad vnam prolem procreandam. Sic ꝛ fornicarij dicuntur vna caro.j.xxxiij.q.iiij.in eo.

i ¶ In pollutione.argu.ꝙ vno intrante monaſterium poſſit alter coniugum in ſeculo remanere dūmodo in caſtitate.non enim videt eſſe cauſa prohibitionis niſi pollutio.cauſa ergo ceſſante ceſſabit prohibitio.quod eſt verum ſi eſt ſener.vt extra de quer.cōiu.cum ſis predictus.

k ¶ Minora.hoc tenet i honoribus. vt.ō.xcv.di.illō.ō.

Illa mulier nō ptinet ad matrimonium:cum qua non celebratur nuptiale miniſterium.

Cum ſocietas⁹ nuptiarum ita a principio ſit inſtituta vt preter cōmixtionem ſexuum nō haberent in ſe nuptie coniunctionis chriſti ꝛ eccleſie ſacramentū⁹ non dubium eſt illam mulierem non pertinere ad matrimoniuꝫ:cum qua docetur non fuiſſe nuptiale⁹ miniſterium. Benedictus ſeruus ſeruorum dei. N.ſalutem ꝛc̄.

Palea.

Lex diuine conſtitutionis apoſtolicā cathedrā totius poſuit orbis terrarum magiſtraꝫ:vt quicqd vbiqꝫ locorum dubitaſ:ab ea ratio eiuſdem requiraſ.affatus eſt autem nos ſuis litteris eiuſdē cathedre aſſeſſorē ac percunctatus eſt quidam noſtras nomine ioānes ꝙ cōnubio filie ſue ſuperſtitis cuius ſoror defuncta cuidaꝫ inuenti ſtephano noīe ſimplicibus verbis fuerit deſponſata:ꝛ antequā ad nuptias peruenerit morte prenēta:vtrū.i.cū eodem iuuene poſſit matrimoniū celebrari ſuperſtitis filie necne:nāqꝫ teſtatus eſt huius rei rationē apud vos habere ambiguaꝫ quā deo docēte reddimus his verbis certiſſimam:protheoplauſtus ille radix ꝛ origo noſtra detractaꝫ ſibi coſtaꝫ in mulierē videns formatam prophetico ſpiritu inter alia protulit:propter hoc relinquet homo patrem ꝛ matrem et adherebit vxori ſue ꝛ erunt duo in carne vna.quibus verbis innotuit non aliter virū ꝛ mulierez poſſe fieri vnā carnē niſi carnali copula ſibi cōbereant:qui ergo nequaqꝫ mixtus eſt extranei mulieri federe nuptiali quo pacto ꝙ nuda ſponſionis verba poſſunt vna caro fieri:nulla tenus valemus itueri.propinquitas enim ſanguinis verbis dicitur: non verbis efficitur:ſed neqꝫ oculum parit propinquitatem:quod nullaꝫ facit ſanguinis cōmixtionem. quoniaꝫ vero ita prorſus ſeſe habet res ioannis iſtius:vt velit ſecundaꝫ filiam nuptijs copulare cui primaꝫ iaꝫ decreuerat deſponſare cenſura apoſtolici magiſtrat⁹ mādam⁹ hoc abſqꝫ vllius criminis vicio poſſe fieri ſi vtriuſqꝫ partis federit voluntati nam cur prohibeatur quod prohibendum nunquaꝫ ſancta ſcriptura declarat:ſed neqꝫ mundane leges connumeratis perſonis quibus inter ſe nuptias contrahunt:de huiuſmodi aliquid dicūt.ne ergo abnegetis quod negandum nulla ratione decreuimus. Item apoſtolus⁹ precepit vt vxor reddat debitum viro ꝛ vir vxori:niſi forte ex conſenſu ad tēpus vt expeditius vacent orationi. vnde datur itelligi:ꝙ ſine cōſenſu alterius nō licet alteri vacare orationi. item propoſituꝫ melioris vite vir ſumere non poteſt ſine conſenſu vxoris ꝛ econuerſo. Unde Grego.ſcribit tēticie patricio.

Cauſa religionis cōiugia ſolui non debent.

Sunt qui dicunt religionis gratia cōiugia debere diſſolui: verum ſciendū eſt ſi hoc lex humana⁹ conceſſit: lex tamen diuina⁹ prohibuit.per ſe enim veritas dicit:quos deus coniunxit homo non ſeparet. qui etiam ait:nō licet dimittere vxorem excepta cauſa fornicationis. quis ergo huius latoris⁹ legis contradicat:ſcimus:quia ſcriptum eſt: erunt duo in carne vna⁹ ſi ergo vir ꝛ vxor vna caro ſunt:ꝛ religionis cauſa dimittit vir vxorem vel mulier virū in hoc mūdo remanentez vt ēt fortaſſe ad illicita vota migrātē que ē iſta ꝙuerſio ī qua vna ꝛ eadē caro ex pte trāſit ad ꝙtinētiā ꝛ ex pte māet i pollutiōe⁹:ſi vero vtriuſqꝫ ꝙueniat continentē vitam ducere:hoc quis audeat accuſare: cum certum eſt qui omnipotens deus q minora⁹ conceſſit:maiora⁹ non prohibuit.duobus enim modis ſancti viri etiam a licitis abſtinere ſolent: aliquando vt merita apud deū omnipotentez ſibi augeant:aliquando vt ante acte⁹ vite culpas detegant. ꝙinde cuꝫ boni coniuges aut merita augere deſiderāt:aut ante acte vite culpas delere vt aſtringāt ſe et meliorē vitam appetant ꝛ ſic enim multos nouimus cum ſuis coniugibus ꝛ prius continentem vitam duxiſſe ꝛ poſtmodū ad ſancte eccleſie regimina migraſſe.ſi vero continētia quam vir appetit mulier non ſequitur:aut quaꝫ mulier appetit vir recuſat:diuidi coniugiū non poteſt: quia ſcriptū eſt:mulier poteſtatem ſui corporis non habet ſed vir.ſimiliter ꝛ vir poteſtatē ſui corporis nō habet ſed mulier. Idez leoni epiſcopo cathenenſi.

Abſqꝫ viri ꝙſenſu monaſterio mulier deputata ad eius conſortiuꝫ nō prohibetur redire.

Multorum relatione.comperimus hanc apud vos olim cōſuetudinem⁹ fuiſſe:vt ſubdiacones ſuis licite⁹ miſcerent ꝙiugib⁹:quod ne deinceps qſquaꝫ preſumeret:a ſuo dei ſedis nr̄e diacono ex auctoritate nr̄i deceſſoris illo mō ē ꝙhibituꝫ⁹ vt eodē tpe bi q iā vxorib⁹ fuerant copulati vnū e duobus eligerent.i. aut certe⁹ miniſtrare nulla rōne ꝙſumerēt aut a ſuis vxorib⁹ abſtinerent.ꝛ quātū dicit ſpecioſus tūc ſub xxiij.q.i.miramur.

l ¶ Maiora.non in bonoribus.vt.ō.di.l.qui ſub'gradu.ꝛ eſt ſi.xvj. qōne.ij.viſis.b.

m ¶ Ante acte.ꝛ nōne hoc caſu augent merita.ſic.faciunt enim vtrūqꝫ ſed in ipſo non delent culpas. Item nōne coniuges cōmiſcendo augēt merita ſibi.ſic.ſꝫ non tantum.nec ita expedite.licet quidam dicant ꝙ cum cōmiſcētur ꝛ cauſa reddendi debiti vel prolis non merentur premium ſed minus ſuppliciū. ſed hoc improbatur infra.xxxiij.qōne.v. ſi dicat.Jo.

n ¶ Multorum.cōſuetudinez.cōtra.xxxj.di.ante trienium.in prin.ſed ibi loquitur poſt prohibitionem.ꝛ dicit.B. ꝙ Pelagius fecit tātum vnam conſtitutionem ſub diſtinctione ꝛ illaꝫ retractauit. Gregorius vt ibi notaui.ibi.dicit.ꝙ duas fecit.vnam pure. que ibi reprobatur. aliam quaꝫ hic tangit.non reprobādo.

o ¶ Licite.ante ſub diaconatum ductis. quia nec tēpore apoſtolorum in ſubdiaconatu licuit ꝙtrahere lxxxiij.d.cū i ptertio.

p ¶ Prohibitum.et male.quia nec poterat precipere ꝙ abſtinerent ab vxoribus. quas erant legitime adepti.nec etiā ꝙ abſtinerēt ab officio.qa ſine culpa nō poteſt quis priuari officio.ꝛ ita fuit retractatuꝫ a Gregorio .xxxj.di.c. i.dicit tamen.b.ꝙ bene.quia abſtinere ab vxoribus fuit eis indictū ſi poſſent habere conſenſum viroꝝ. item dicit ꝙ alias interdictū fuit ex cauſa miniſterium.ſed ſine culpa.ſicut ꝛ beneficium interdicitur cōiugatis ſine culpa ſꝫ non ſine cā.extra de deri.cōiu.c.diuerſis.

q ¶ Aut certe.arg.ꝙ id qō per ſe ſimpliciter imperari non pōt ſed ꝙſuaderi vt cōtinentia .xxxij.q.i. integritas. ſubalternatiue ꝛ diſtinctiue imperari poteſt.xxxij.di.lectores.arg.ꝓtra.ff.de cōdi.inſti.que ſub cō ditione.§.ſi quis.

a ¶ Suspēdit.tpe pbibitionis.z ita non fuit astrictus voto ꝓtinētie vel expresse vel interpretatiue vnde ē ar.cū z vroꝛē eius ꝓtinētiā nō vouisse
b ¶ Notarij.ar.s.xx.q.iij.cos.
c ¶ Suspendit.secus ergo si se non suspēdit.vnde mulier ꝑsumit vouisse.qđ ꝓcedo eo ipso q licentiā dat viro ꝓmouēdi.sed quare separat a viro secundo.ꝛ nō vouisset.qꝛ vroꝛ clerici debet se conuertere alicui religioni.vt ar.s.xxviij.di.qꝛ sunt.et sic ꝑsumebatur z dicebatur de isto argu. ꝯtra.xx.q.iij.eos.
d ¶ Nō debet.s.xxij.dis.feriatim. in fi.s vbi dicitur q nō pōt alij nubere post mortē primi.ſ ibi incepta erat iaꝫ cōtinentia in subdiacono. hic non. non.n. vouit nec expresse nec tacite.cū eiꝰ maritus nō fuit promotus ad ordinē diaconalem.z in subdiaconali ordine bene licebat accipere tēpore huius Bre.vt adhererē vroꝛi non post quam edidit illā constitutionē.xxxi.dis.ante triennium.
e ¶ Pꝛesertiꝫ.i.ſi sic iuncta est cū subdiacono q ipsa tunc fecerit votū q post mortem eius cōtineret ꝓpetuo. tūc enim non fuit matrimoniū cuꝫ secūdo.hoc ſz.h. cuiꝰ opi.notaui.xxxij.d.seriatim.sed ſm opi.nostrā quā nō.s.e.q.i.c. i.falsum eē ꝓ nā ſm hoc etiā ſi expresse vouisset nisi deuoueret se religioni non solēnizat. vt ibi viri. nec separatur a viro sēdo.z quocunqꝫ modo dedit licentiā.siue intrandi religionē siue ordinē suscipiendi nō sepabitur ſz mſimoniū.dic ergo ſm hoc pꝛesertim.i.marime.nam pꝛesumptionem induceret cōtra eam.non tamen que sufficeret ad separationem.h.vtrum autem dando lniam intelligatur solēniter vouere.nō.xxxij.di.seriatim.z.xxviij.di.ſi se cuiq.
f ¶ Batho sa.cōuersus fit.licet recipi non debuerit nisi z vroꝛ conuerteretur.s.e.sunt qui dicunt.
g ¶ Vel ipsa.hic habes q consensus vroꝛis sufficit licet ipsa expresse non voueat.nec inter religionem ad hoc vt maritus possit intrare religionem.vt.xxxij.q.v.qui vroꝛem.z expꝛessum videtur extra de cōuer. coniu.veniens.z.c.ꝓstitutus.nam dando lniaꝫ vouere intelligit.xxxij. di.seriatim.xxviij.di.diaconi.z.c.ſi q a vidua.ſz expresse ꝓtradicit extra de cōuer.cōiu.c i.quidā dicunt licentiā vroꝛis nō sufficere nisi z ipa intret religionē.z illud.c.xxxij.q.v.qui vroꝛem.intelligūt loqui de ꝓlio. z quod dicit nihil boꝛ.dicūt q hec dictio hoꝛū.hic demōstrat.hec duo mēbra.s.crimē fornicationis.z hoc q ipsa se mutare ꝓmisit.z exponūt hic vel pro z alij dicunt q sola licentia sufficit.z dando licentiam intelligitur vouere z cogitur intrare religionem nisi sit vetula.vt extra eo.cuꝫ ſis preditus.z intelligunt decre.pre.de cōuer.coniu.de licentia extorta. ꝓbabiliter potest dici q si mulier ignata iuris dedit lniam non intelligitur vouisse.secus si ius sciuit.io.
h ¶ Pꝛomisit.compellenda enim est si se ꝓmisit futuram monachaꝫ ar.xij.q.ij.quicūqꝫ.suffra.nisi maius periculū timeatur.extra qui cleri. vel vo.veniens.vel dic ꝓmiserit se deuouēdo religioni.
i ¶ Hoꝛ.s.q nec illa mutare se promisit nec ꝓsensit ꝛc̄.io.
k ¶ Nec quondam.hic petitoꝛio agebatur z ideo ercipit de fornicatione alias primo restitueretur.extra de resti.spo.er cōquestione.
l ¶ Fornicationis.publice.vt extra de diuoꝛ.significasti. alias sine iudicio ecclesie dimissa restitueretur.nisi ipsa se expoliasset vagando cuꝫ adultero.vel verius dicas q hic referebatur questio qūo ipsa non erat spoliata. qꝛ dicebatur q eius voluntate intrasset religionē.
m ¶ Tonsuratus.ſm.b.post mortē vroꝛis tenetur redire ad monasteriū.nec ob.decre.illa extra de conuer.coniu.quidam.licet enim ingressus vel votum non teneat quantum ad se tamen monachus est.sicut extinctores spiritus sancti.licet enim extinguere nō possunt quo ad se tamen extinctores iudicantur.i.q.i. iudices.de conse.di.iiij.queris videtur tamē illa glo.ſz nūquā contraria huic.male dixit.h.cum iteruꝫ approbata sit in noua cōpilatione illa decre.quidam.B.
n ¶ Debeas.ſz nūquid iste redditus vroꝛi poterit ab ea exigere debitum vel ei exigenti reddere.dic q exigenti tenetur reddere.quod enim suuꝫ erat.scilicet exigere vouere poterat sed non alienū scilicet nō reddere.vt.xxxiij. qōne.v.vna sed ab alio exigere non poterit.arg. extra de conuer.coniuga. quidaꝫ intrauit.quia quantum i se fuit se voto astrinxit.sed nūquid ea mortua poterit abbas istuꝫ repetere.vel iste poterit aliam ducere.z dicendum q abbas istum repetere non poterit.quia votum nullum fuit z non fuit monachus non tamen aliā ducere poterit.quia quantū in se fuit se voto liganit.si tamen duxerit de facto tenet z erit matrimoniū inter eos vt extra.eo. placet.h. tamen cōtrariuꝫ dicit.z dixit q nō esset decre.que est extra.eo. quidaꝫ.si autem aliquis de licentia vroꝛis sue intrauit religionem.satis potest dici q mortua vroꝛe que euꝫ repetijt cogitur reuerti ad monasterium z si contraheret non teneret matrimonium vt extra eo.ti.er parte.io.
o ¶ Conuersionis.ante iudicium ecclesie neuter potest intrare monasterium altero inuito.nisi cum publice fornicata est tunc vir ea inuita potest intrare monasteriū.ſz non illa.sed facta saparatione iudicio ecclesie ſm.h.neuter tenetur alteri z vter qꝫ cessit iuri suo.ar.vij.q.i.q̄ periculosum.z ideo tunc dicit.h.q vteraꝫ licite potest reliquo inuito. Illud autem apostoli aut maneat innupta.aut reconcilietur quod de dimittente loquitur.intelligitur ante sententiaꝫ ecclesie.ſz auc. ꝛt iudicit.h.vt.C.de adulte.auc.sed hodie.
p ¶ Dimittere.ar.q alter coniugum potest intrare monasterium altero consentiente etiam postq̄ sunt vna caro effecti.z sic habes duas causas hic quibus post carnalem copulam vir potest separari ab vroꝛe quantum ad reddēdum debitum z cohabitationem scilicet fornicationem.tamen post sepationē factam ab ecclesia antea nō.vt.j.xxxv.q.vj.multorum.z.xxxiij.q.ij.seculares. z votum conuersionis tunc exigitur vt illa consentiat z similiter conuertatur z profiteatur si est iuuenis.si vetula saltem profiteatur perpetuam continentiam.extra de cōuer.cōiu.cum ſis preditus.
q S Iquis.profitente.i.transeunte ad religionez.si est iuuenis alias ille nō est recipiendus.extra de conuer.cōiu.cum ſis preditus.
r ¶ Viri.extra de conuer.coniu.sane.z.c.coniugatus.
s S Iuir.z consciētia.hoc generaliter obtinet vt semper auctoꝛitate ecclesie fiat sepatio.vt.xxxv.q.vj.multorum.s.xix.q.ij.duo contra ibi secus in clerico si tamen sine auctoꝛitate episcopi istud fiat.vt generaliter interpretatur consuetudo.vel in eo casu cradi cum volunt construere i monasteriuꝫ.i quo se conuertant sine licentia episcopi.ar.de conse.di.i.nemo.io.
t ¶ Non solnitur.nisi postea alter velit ratum habere ingressuꝫ alterius.arg. xxxiij.q.v.mulierem.
u S Iu abstines.licentiam.i.occasionem.
x ¶ Imputabitur.adeo quod ſm ioānē sa.non poterit dimittere eam ꝓpter talem fornicationem.quoniaꝫ qui occasionez dāni ꝛc̄.s.di.i.studeat sepe.z.i.q. i.placuit.z est ar.p.o eo in auc.vt li.ma.z auie.§.quia vero plurimas.in fi.col.

Sathosa latrix presentiū questa est viruꝫ suū contra voluntatem suaꝫ in monasterio vrbici abbatis esse conuersum: quapropter experiētie tue precipimus: vt diligenti inquisitione discutiat ne forte eius voluntate conuersus sit' vel ipsa se mutare promiserit.z si hoc reperierit.z illum in monasterio permanere prouideat:z hanc sicut promisit': mutare compellat. Si vero nihil horum' est nec quondam' fornicationis' crimen propter quod lz dimittere vroꝛem predictam mulierem cōmisisse cognoueris:ne illius conuersio vroꝛi relicte in seculo fieri possit perditionis occasio: volumus vt maritum suuꝫ illi etiaꝫ si iam tonsuratus' est:reddere debeas' omni excusatione cessante:qꝛ z si mundana lex precipit conuersionis' gratia vtrolibet inito posse solui coniugium diuina tamen lex fieri non permittit.nam nisi fornicationis causa virum vroꝛez dimittere' nōnulla rōne ꝓceditur:qꝛ post quā copulatione ꝓiugij viri atqꝫ mulieris vnuꝫ coꝛpus efficitur:nō potest ex parte ꝓuerti z ex parte manere in seculo. Itez ex octauo synodo.

Sine consensu vroꝛis:religionis ꝓpositū vir sumere non potest.

Si quis coniugatus vult ꝓuerti ad monasteriū non est recipiēdus nisi prius a coniuge castimoniam profitente' fuerit absolutus. nam si illo viuente illa p incōtinentiam alteri nupserit ,peruldubio adultera erit.nec recipiet apud deum eius viri' conuersio cuius sequitur cōiugalis federis prostitutio. tales igitur coniuges tunc sine culpa sequunt' christū derelicto seculo:si habeāt ex pari volūtate castitatis ꝓpōsituꝫ. Itez ex synodo Euge.pape.

Sine ꝓsciēcia episcopi viro z vroꝛi cā religionis diuertere non licet.

Si vir z vroꝛ diuertere ꝓ sola religiosa inter se cōsenserint vita:nullatenus sine episcopi ꝓsciētia' fiat: vt ab eo singulariter ,puiso constituantur loco.nam vroꝛe nolente aut altero eoꝝ eiaꝫ pro tali re matrimonium non soluitur'. Itē aug.de adulterinis coniugijs.

Sine vroꝛis voluntate: viro contingere non licet.

Si tu abstines sine vroꝛis voluntate tribuas ei fornicādi licētiā' z peccatū illiꝰ tue iputabit' ab

vilj.quod non credo.extra de adul.significasti.licet.n.det occasionem ille.ipsa tamen debet fidē seruare castitatis.ar.ē.c.agathosa.7.xxviij.q.v.q̄ dco.nisi cā tradat alij adulterandā.extra de eo qui cogno.consan.discretionē.ff.so.ma.cū mulier.dic ergo hic tue abstinentie.i.abstinenti tibi imputabitur peccatuz qō cōmittit ei debitū denegando.io.

a Quia agatho.cōiugij. ē.v..xl.sicut.C.ō epi. 7 de.deo nobis.C.de agri.7 censi.cū simus.li.xi.io.

b Scripsit dignitate.ar. q̄ hoc solo q̄ quis efficitur monachus, definit eē rex vel imperator vel papa vl epūs.ar.vij.q.i. hoc nequa quā tē.ar.q̄ ius regni non transit ad monasteriuz ꝛ ad successores sanguinis tantū vbi per successionē habetur fic de comitatu 7 ducatu.ar. sumitur hic sophistice.nam ista non erat regina.nisi qa vroz regis fuit.sicut 7 vroz consulis dicitur ꝛsularis.ff. de senatu femine.ergo eoipso q̄ volebat exui copula maritali, ergo et dignitate regia.

c Posse.nōne vir eiꝰ erat publicus adulter cū galdrada.vt.ij.q.i.scelus.quare ergo non etiā potuit ab eo recedere.vt.ē.e.agathosa. etiā sine iudicio ecclesie.vt extra de diuor. significasti. potes dicere q̄ adhuc non superduxerat galdradaz.vel ideo non potuit ab eo recedere.q̄ de hoc ipso erat questio an esset vroz eius vel non.io.

d Ecce. probauit q̄ alter cōiugū altero inuito nō pōt transire ad religionez.nunc ponit assumptionē.ſ.q̄ spōsus hoc potest.7 ex eo infert. non ergo est cōiunx.j.§.cuz ergo.io.

e Solitudinē. dicūt tamē quidam q̄ vita heremitica non soluit matrimonium, quia heremita non est religiosa persona nisi specialiter se deuoueat alicui religioni siue ordini.naz heremita habet propriū.vt.xix.q.iij.§.ecō tra.vnde si contrahit matrimoniū tenet.alij dicunt q̄ ē persona religiosa 7 talis religio habet votum annexum si tamē in propria domo vel let religiosam vitaz ducere. talis religio nō dissoluit spōsalia.vt extra de cōuer.ꝛiug. ex parte.io.

f Despōsatam. monasterium.sed obijcitur sponsus intrat religionez 7 monachi nolūt euz recipere ante legitimā probationem cum non debeat.extra ō regu ad' apostolicā. nunquid ergo sponsa tādiu tenet euz expectare forte per annum vel per triēnium ſz q̄ est notus vel ignotus 7 ip̄ talis est q̄ continere non potest.ad hoc dico q̄ si sine licentia vroris trāsit ad religionem non habebit tēpus ꝓbationis nisi duos menses.si autē de eius voluntate transit tenetur continere vsqz quo sit elapsum tempus ꝓbationis. 7 quod dicit decre.extra de cōuer.coniu.ex publico.q̄ duo menses tantū dantur assumenti habitum religionis.intelligas de illo qui sine volūtate vroris transit.similiter distingue in clerico transeūte ad religionē vt si de licentia epi transeat q̄ possit petere tpe ꝓbationis priora stipendia.secus si sine licentia. quid iuris sit de hoc in questionibus nō.ler tamen dicit q̄ si alter dat licentiā alteri non intelligitur dedisse.nisi fm q̄ de iure debet habere.ſ.vsqz ad duos menses.ſz quid si non vult eligere monasteriuz,sed in propria domo vult habitum sumere vel cōtinentiā vouere.dicimus q̄ non potest.vt habes extra de cōuer.cōiu.ex parte.in fi.nec sponsus pōt ad ecclesiam seculare cōuerti vel ordinē accipere.vt extra de conuer. coniuga.c.i.§.eo.si vir.7 dicit.b.q̄ sponsus cum dat licentiā spōnse vel econuerso intrādi monasteriū matrimoniū nō soluitur.sed cōpellendus est 7 ipse intrare.si contraxerit duos habet viros mulier.vel vir duas vxores.tu dic q̄ siue ea volente siue inuita transeat non cōpellitur intrare monasteriū. Bar.dixit q̄ nō solnitur nec intrare cōpellitur.7 si ꝛtrarerit habz duas vxores.tu dic q̄ non cōpellitur intrare.qa cum ei dat licentiam intelligit dare auctoritate 7 iure illius canonis ex publico. de cōuer.ꝛiu.7 dissoluitur matrimoniuz vt dicitur expresse i aut. de san.epi.§.sponsalibus quoq.col.ir.vbi dicitur q̄ vinculum illud rumpitur.ſz ad hoc respōderi possit p.c.ē.e.scripsit.nā ibi dicit matrimoniū dissolui post carnalez copulā qō est ipossibile nisi quo ad seruitutē xxxiij. q.vij. tantum valet.io.

Stinētie. Itē Gre. vrbico abbati.

Vir nō est suscipiendus in monasteriuum nisi 7 vxor conuertatur.

Quia agatho latoz presentium in monasteriū dilectionis tue cōuerti desiderat:hortamur vt cuz omni eum dulcedine dilectio neqz suscipias:quem tamen ita suscipiendum esse cognosce si 7 vroz illius similiter conuerti voluerit:nam duz vnuz vtrozūqz corpus coniugij fit factum copulatione: incongruum est partem conuerti:7 partem in seculo remanere. Item nicolaꝰ pa.

Continentie uota nō licet suscipere nisi eandē vitā vir eius elegerit.

Scripsit nobis theoberga regina se regia dignitate vel marita copula velle exui 7 sola vita priuata esse contentam desiderare:cui nos scripsimꝰ nō aliter hoc fieri posse nisi eādē vitā ꝓiunxit eiꝰ lotharius elegerit.nā licet sit scriptū quos deꝰ ꝓiunxit hō nō sepet:deꝰ tñ 7 non hō separat:quādo diuini amoris intuitu ex consensu vtriusqz cōiugis matrimonia dissoluunt.aliter autez fieri mutuā separationē vestrā ꝓhibemus. Eccē q̄ cōiugati sine licentia alterius ꝓtinentiā ꝓfiteri nō possunt.spōsi vero etiā incōsultis quas sibi despōsauerunt exēplis 7 auctoritatibus probant ꝓtinentiaz posse seruare. Ut enim refert beatꝰ hieronymus. Macharius precipuus iter christi heremitas celebrato nuptiarum ꝓuinio cum vespere thalamū esset ingressurus ex vrbe egrediens transmarina petijt:7 heremi solitudinē sibi elegit. Itez beatus Alexiꝰ epiphanij clarissimi filiꝰ similiter ex nuptijs:diuina gratia vocatus spōsam deseruit:7 nudus christo famulari cepit. Horuz exemplo patet:q̄ sponsi sponsarū. non exquisito suaz consensu continentiam valent profiteri. probatur illud auctoritate eusebij pape dicentis.

Despōsata puella nō prohibetur monasterium eligere.

Despōsatā puellaz nō licet parentibus alij viro tradere:licet tamē illi monasteriū' sibi eligere. Itē grego.in registro.

Despōsata impune monasteriuz potest eligere.

Decreta legalia despōsatam si conuerti voluerit nullo mō censuerūt dānoꝰ mulctari. Cum ergo cōiugatoz cōtinentia nisi exambozuz ꝓsensu deo offerri nō valeat: cū vir sui corporis potestatē nō habeat.ſz mulier.spōle aūt monasteriū pōt eligere:7 sponsuz nō exqsito ꝓsensu spōsaz ,pposituꝰ melioris vite assumere valeāt:patet q̄ iter spōsū 7 sponsam ꝓiugiū nō ē. Itē cū fm Ang.illa mulier nō ptinet ad matrimonium:cū qua docet nō fuisse cōmixtio sexꝰ. Itē fm leonē.illa nō ptinet ad matrimoniū:cū qua nō docet fuisse nuptiale ministeriū:apparet q̄ inter sponsū 7 sponsam cōiugium non est. Item nicolaꝰ papa prece pit de bis qui ab aduersarijs excecantur 7 mēbris detrūcantur: vt ob hanc infirmitatē ꝓiugia taliuz non soluant. De bis aūt qui causa frigiditatis vroribus debitum reddere non possunt. statuit grego. papa vt vterqz eoꝝ septima manu propinquoꝝ tactis sacrosanctis reliquijs iureiurando dicat q̄ nūquaz per cōmixtionē carnis coniūcti vna caro effecti fuissent tūc mulier secundas nuptias poterit ꝓtrahere: vir autez q̄ frigide nature est maneat sine spe ꝓiugij. Unde idez scrib. venerio carolitano episcopo ita dicens.

Si mulier probauerit:q̄ a viro suo nunquā cognita fuerit separetur.

Quod autē interrogasti de bis qui matrimonio coniuncti fūt 7 nubere non possunt:si ille aliam: vel illa alium possit accipere. de q̄bus ita scriptum est'. vir 7 mulier si se cōiunxerunt 7 postea dixerit mulier de viro q̄ non possit coire cum ea:si potest per verū iudicium probare q̄ vez sit accipiat aliū. Ecce impossibilitas coeūdi si post carnalē copulā inuēta fuerit in aliquo non soluit cōiugiū. si vero ante carnalē copulā deprehēsa fuerit:liberū facit mulieri aliū virū accipere: vnde apparet illos non fuisse cōiuges alioquin nonliceret eis abinuicem discedere excepta causa fornicationis:7 sic discedentes oportet manere inupros aut sibi inuicez reconciliari. Itē si sponsa coniunx eēt mortuo sponso remaneret vidua:si aūt

g Decreta. pone q̄ spōsus dicit spōse ītra religionem 7 ego cōtinebo nūqd rūpitur mīmoniuz. quidā dicūt q̄ si cōtinet nō rūpitur. sed si ꝓtrahit rūpitur.vnde fm eos nō sola religio rūpit.sed religio cū copula.itē quid si iurauit vterqz qō nō ītraret religionē.quer itur vtrū intrare possit,7 videt q̄ nō.xxij. q.iiij.§.illicitū.arg.cōtra.xix.q.ij. due.7 cū religio soluit vinculū matrimonij videt q̄ 7 vinculū iuramenti. vt extra de spō.ꝓmis. 7 ō iureiu.puenit.io.

b Damno.res eni quas alter alteri dedit restituenk ei.vt extra de cōuer.cōiu.ex publico.licet possit videri q̄ ille p quē. stat q̄ matrimoniū nō cōsummatur debeat puniri vt.C.de spōsa.l.vlti. sed nō est ita si tamen osculū interuenit nō pōt sponsus nisi dimidiam partē rerum suaruz datarum ab ipsa repetere.sed mulier totum repetit quod dedit C.de do.ante nup.si a sponso.io.

i Quod autē.de hac materia habebis.xxxiij.q.i.c.i.io.

k Nubere.i.carnaliter cōmisceri.vt.ē.di.xxxiij.valentino.

l Scriptum est.in lumbarda.7 ita est ar.q̄ leges induci possunt in causis matrimonialibus.nam 7 in accusatione inducuntur.arg. ij.q. ir.dignum.

m Probare.j.xxxiij.q.i.si quis accepit cōtra extra de despon.impu. cōtinebatur extra de clam.desponsa.si quis clam.extra de fri.7 male.c. i.in his omnibus dicitur q̄ pbationi viri standū est.7 etiam sacro viri vt in.c.continebatur.sed hoc intelligitur cum vir tacet 7 probationes nō

habet.Imo verior est solutio q̄ hoc locū habet quotiēs mulier que vir go est se incognitā vult probare per aspectū corporis.hec ꝓbatio p̄ferē omnibus etiā iuramento viri,extra de proba.ꝓposuisti,validior enim est ⁊ melius res ingeritur animo oculata fide q̄ per aures insti.de gra di.cog.§.hactenus.⁊.§.consobrino.sed si fuisset mulier,potius crederet viro.⁊ sic loquuntur iura ꝺ̄ria.§.ecce.Jo.

a ¶ Institutis,xxxiij di.c.vlti.

b ¶ Negat. reuera nō est diuortiū ,ppie sūpto vocabulo,q⁹ diuortiū dicitur iter carnaliter cōmixtos.repudiū inter sponsos ff.de verbo.signi.iter stuprū.§.diuortium.

c ¶ Unde apparet,totum ꝺ̄ est allegatio.

d Qui dormierit, quidā dixerūt hoc.c.intelligendū ſz decre,extra de diuor. si qua.⁊ de spon. req fuit,sed ille decre.paruꝫ faciunt.b. vero etba.dicunt potius cē standū euāgelio.vnde intelligunt hoc.c. q̄ erigere non potest sed reddere tenet.vñ sic intelligunt sequētem litterā.non liceat ,ppie vxori reddere sibi debituꝫ.idest ipse non potest petere debitū ab ea ⁊ ita intelligunt predictas decre. nā peccata suos debent tenere auctores C.de pe.sancimus.⁊ est bodie expressum. extra de eo qui cog. consan. discretionez. ⁊ marie cuꝫ affinitas spiritualis magis sit q̄ carnalis.vt.xxx.q. iij.ita dilige.sed propter spiritualem supueniente non separatur.xxx.q.i.ad limina Joan.

e ¶ In coniugio .ſ. xxxij.q.vij. quidaꝫ.ſ. xxxiij.q.ij.si quis contra.sed ibi neutra fuit vxor.

f Quidaꝫ,dotauit,i. donationem ꝓpter nuptias dedit.nam sin leges mulier dat dotē ⁊ vir donationez extra .de do.inter vi,⁊ vx.nup.

g ¶ Sed mechus.si fuit sponsa de p̄senti. qō magis videtur ex eo q̄ dicit nō potuit ei cōmisceri. quia ad id sponsus iam venerat vt rētaret.ſz nō potuit aliquo impedimento impeditus. vel si fuit sponsa ō futuro cū qua nō committitur mechia.idest adulteriū. dic mechꝰ ⁊ mecha idest fornicariꝰ ⁊ fornicaria,q⁹ fornicatio mechia dicit.arg.xxxij.q.iiij.meretrices.⁊ hoc ē quod sequitur fornicationis ⁊c.

h ¶ Licita,post mortez sponsi si erat sponsa de presenti,ecce minus pu

vidua esset:vir eius ad sacros ordines consendere nō posset.maritus enim vidue eque sicut ⁊ bigamꝰ sacerdos fieri prohibet.ex huius aūt copula nullus prohibet a sacris ordinibus:vt enim ait gelasius papa: nihil est quantū ad hunc articulum attinet quod ei obuiet de canonicis institutis⁹.apparet ergo hos non fuisse coniuges.Itez si coniuges essent discessio abinuicem esset diuortium sed horum separationez negat Ambro.esse diuortiuꝫ:dicens de beata Maria quā sibi Joseph desponsauerat ⁊ in suam duxerat:ioseph nunquaꝫ cognouit eam: nam si vir iustus eam cognouisset nunquam a se discedere passus esset:nec dominus qui vxorem preceperat a viro non recedere nisi causa fornicationis cōmendans eam discipulo:auctor diuortij fuisset.ecce cōmēdacio Marie Joanni ⁊ detractio Joseph negatur⁹ fuisse diuortium quia ioseph non cognouerat eam:vnde apparet⁹ eos non fuisse coniuges:si autez beata Maria quam sibi ioseph desponsauit ⁊ in suam duxerat: cōiunx negatur fuisse:multo min⁹ ista que simpliciter sponsa erat: coniunx est appellanda. Itē ex ꝯcilio aurel.

Sororem vxoris polluēs: neutraꝫ valet habere.

Qui dormierit⁹ cum duab⁹ sororibus:⁊ vna ex illis antea vxor fuerat:nec vnam ex ipsis habeat nec ipsi adultero vnquam i cōiugio⁹ copulentur idest nec ꝓprie vxori sibi licet reddere debitū quaꝫ sibi reddidit illicitam sororem eius cognoscēdo nec etiam post mortez vxoris licꝫ ei adultere vel alicui copulari in coniugium. De sponsa vero econtra legit⁹ ꝯcil.triburiēsi.

De eo qui dormiuit cuꝫ sponsa fratris sui.

Quidā m desponsauit vxorem ⁊ dotauit⁹ eam:⁊ cum ea coire non⁹ potuit: quam clanculo frater eius corrupit ⁊ granidam eam reddidit:decretuꝫ est vt quāuis nupta esse nō potuit legitimo viro:despōsatam tamen fratri frater habere nō possit:sed mechus⁹ ⁊ mecha fornicationis quidem vindictam sustineant.licita⁹ vero coniugia eis non negentur. Itē ex eodem.

Si quis sponsam filii sui oppresserit: simul cum ea fine spe coniugij maneat.

Si quis sponsaꝫ⁹ filij sui oppressserit⁹ ⁊ postea filius eius eā duxerit pater⁹ postmodum nō habeat vxorem nec mulier virum.filiꝰ qui patria sacinus ignorauit aliam acciperat.Si illa⁹ quam vir sororis sue cognouerit⁹ ꝑpetuo copulari ꝓhibetur:hic vero qui sponsam fratris sui corruperat:pacta penitētia matrimoniū contrahere ꝑmittitur apparet hanc non fuisse coniugem fratris eius.Item mulier cā fornicationis a viro suo dimissa:aut ei reconciliabitur.aut eo viuēte inupta manebit. De sponsa⁹ vero ecōtra inuenitur⁹ i primo libro capitulariꝫ in quo ita legitur.

Si sponsus raptāre recipere nolverit liceat sibi alij nubere.

Raptor penitētia publica multet⁹.raptā vero si spōs⁹ accipere nolnerit⁹:⁊ ipa eidē crimini ꝓsentiēs⁹ nō fuerit⁹ licētia nubēdi alij nō negetur. Item ex conci.toletano.

De eodem.

Statutū est a sacro cōuentu vt si quis sponsaꝫ alterius rapuerit⁹ publica penitentia mulctetur:⁊ sine spe cōiugij maneat:⁊ si ipa eidē crimine ꝓsentiens⁹ nō fuerit:licentia nubendi alij non negetur:q⁹ si post hec ꝯiungere se presumpserint⁹ vterqꝫ vsqꝫ ad satisfactionem⁹ anathematizetur.Apparet ergo hanc non fuisse ꝯiugem cui vinente sponso alteri nubendi licentia non negatur. Quomodo ergo ſm Ambro.⁊ reliquos patres sponsi cōiuges appellantur:⁊ ex omnibus argumētis cōiuges nō esse ,pbantur.Sed sciēduꝫ est⁹ q⁹ ꝯiugium desponsatiōe inicia⁊ tur:cōmixtione pficitur: vnde inter sponsum ⁊ sponsam coniugium est sed iniciatum:inter copulatos ē cōiugium ratum. Unde Ambro.

In desponsatione ꝯiugiū iniciatur:

Quam iniciatur⁹ coniugiuꝫ coniugij nomen asciscitur:non cū puella viri admixtiōe cognoscitur. Ecce q⁹ in desponsatione ꝯiugium iniciatur:nō perficitur. Itez Ambro.in li.i.de patriarchis.

Coniunctorum commixtio matrimonium perficit.

In omni⁹ matrimonio coniunctio intelligitur spiritualis quā confirmat ⁊ perficit coniunctorum ꝯmixtio corporalis. Item bie.super abdiam prophetam.

Matrimoniuꝫ sponsali ꝯiunctione iniciatur:ꝯmixtione perficitur.

Quapropter infiliabus,vestris fornicabuntur ⁊ sponse vestre adultere erunt. Notanduꝫ est q⁹ in filiabus dicit fornicationē futuram ⁊ in coniugibus adulteria que sponsali coniunctione iniciantur:⁊ commixtione corporum perficiuntur⁹.

a Quapropter.perficiuntur.non quo ad sui essentiam sed quo ad significationem.non tamen sequitur q⁹ ante non fuerit perfectum.q⁹ perfectum amplius potest perfici,ar.xi.q.iij.antecessor.perficitur autem matrimo

niuntur⁹ isti q̄ adulteri in superiori.c.sed hoc non contingit propter coniugiuꝫ vt intelligit,g,sed quia peccauerunt minus ob publice honestatis iusticiaꝫ q̄ si esset iam cognita ⁊ affinitas interuenisset.io.

i Si quis sponsaꝫ.ſ.de futuro.

k ¶ Pater.quare ergo frater permittitur vxorem habere in consimili cāu.vt.ſ.in.c.p̄cedenti. Rſi. quia pater proximior⁹ ē filio q̄ frater.nam vna persona intelligitur esse cuꝫ eo.vnde magis punitur.io.

l ¶ Si illa.apparet.allegando dicit.

m ¶ Cognouerit.ſ.eo.qui dormierit.

n ¶ De spōsa.de futuro.nā si fit de presenti idem est qō incognita.

o Raptor.nolnerit.de facto supple. si intelligas de sponsa ō presenti.nā de iure cōpellitur eam recipere si ipsa non peccauit nec consensit.sed per vim ē passa.ar.xxxij..q.v. reuera.ff.de adul.si vxor.§.si quis plane. nisi velit sponsus religionē intrare.si autē sponsa est de futuro non est cōpellendus quia libera debēt esse matrimonia.vt extra de spon. req fuit. nam ꝓpter modicam cāuꝫ potest dimitti sponsa de futuro. extra de iureiu. quē admodum.

p ¶ Cōsentiēs. tunc.n. non posset nubere nisi timeretur incōtinētia eius vt extra ō eo qui cog. cōsang.ex litteris,i fi.xxxvj.q.ij.si aūt.io.

q ¶ Nō fuerit.ante vl̄ post. non.n.refert quādo dolus cōmittatur.ar.i.q.i.eos.ff.de calū.l.i.§.qui autem.

r Statutū est.rapuerit. i.violēter corruperit. si hoc intelligas de sponsa de presenti.dic alij.ſ.a spōso qui est alius a raptore.si aūt legas de sponsa de futuro dicas alij.ſ.licet a sponso et raptore.nā cū raptore nō debet cōtrahere in odiū rapine si tamen cōtrahit tenet matrimoniuꝫ.arg.extra de rap. accedens.io.

s ¶ Consentiēs.ſ.xxxvj.q. ij.si aute.contra sed hoc de rigore iuris.

t ¶ Se presumpserint.infra xxxiiij.q.ij.nō satis.xxxvj.q. ij.tria.cōtra sed ibi de rapta nondū alteri despōsata. hic vero ō rapta alteri desponsata.

u ¶ Usqꝫ ad satisfactionez. idest donec penitētiam agāt de rapina.io.

x ¶ Sed sciendum est.ponit distinctionē suam de matrimonio iniciato.⁊ eam ꝓbat per.c.que sane intellecta aliō sonant.

y Quꝫ iniciatur,quo ad significationem. nam quo ad essentiam statim plenum est ⁊ perfectū.quia simplex est.sicut ⁊ oē sacramentum.io.

z In omni.

vlum per coitum quo ad sui significationē. q; tūc vtrāq; habet significationez
s. coniunctionē anime fidelis ad deum ⁊ xpi ad ecclesiā. extra de biga. c. debitū
sed quare sepatur matrimoniū causa religionis post ꝯiunctionem anime fide
lis ad deū. ⁊ non post ꝯiunctionē xpi ad ecclesiam. ratio est. quia anima sepa
ratur a deo per peccatū. vnde nō est mirū q; post talem cōiunctionem matri
monium separatur. sed illa
coniunctio christi ad ecclesiā
designatur per vnionē qua
vnita est diuinitas carni hu
mane in vtero virginali. vñ
quia humana caro nunquā
a deitate separata est iō post
talem cōiunctionē matrimo
nium nunq; dissolutur. vel
potest dici q; facilius est q;
vna alia separetur a deo. q;
tota ecclesia. imo ipossibile ē
q; tota ecclesia separet a deo
q; ecclesia nō pōt nulla esse
xxiiij. q. i. pudenda. ⁊ xxi. di.
c. i. ioā.

a Si quis. tradita. ergo
si non fit tradita sibi
⁊ traducta ⁊ ea vtatur viz fa
cit. vt. C. de rap. vir. l. vna. sꝫ
l. illa nō tenz. vt. j. e. lex extra
de rap. cū cām. io.

b Institutū est. nō statiz.
q; nisi infra duos mē
ses. extra de conuer. ꝯiug. ex
publico. similiter fideiussor
nō debet stati venire cū sac
co paratus. ff. de solu. qō di
cimus. l. d. q;uis.

c ¶ Ne vilē. nā gratior ē fru
ctus quē spes pductior edit.
⁊ nō. q; ꝓpter cauendam vi
litatez multa omittūtur. xvj.
q. i. precipimus. ff. ō offi. pñi.
obseruādū. xlv. di. ō iudeis.

d ¶ Iurta. de iniciato ⁊ con
sūmato.

e ¶ Nō ptinere. ex his ver
bis. g. bon⁹ itellect⁹ haberi
pōt. sed q; ipse malū habuit
pz er illo loco. cūcta ergo.

f ¶ Sponse. nec hec solutio
multū valet q; eadē rōne di
ci pōt. q; cōmittatur adulte
rium spe futurorū nō repre
sentiū. qui cuz sponsa alicui⁹
fornicatur qō rediculum est
dicere.

g ¶ Effectu. idest. ꝓpter fide
le coniugiū. vt. ō. e. ꝯiunr.

b ¶ De parētibus. Joseph
enim putatiu⁹ pater dñi dic
tus. c. sicut ⁊ parētes nam
Martha carne fuit ei⁹ pa
rens. vnde erpone parentes
i. parēs plurale p singulari.

i ¶ Quia futura. er hoc lo
co habuit taz gandulphus
q; gratianus cām sui erro
ris dicētes verū cōiugiū nō
fuisse iter Mariā ⁊ Joseph
qō tamē falsum est. vt. ō. eo.
ꝯiunr. ⁊ est hic ar. aliquē su
mere appellationē ab eo qō
futuz erit. vt. xxiij. q. i. parat⁹

k Genuit. In pria parte
cōmētatur hieronymus sup illa auctoritate ge
nuit Joseph. In scda ꝯmē
tatur sup illa. inuēta est ⁊c. i
tertia ꝯmentatur super illa.
Joseph filij dauid ⁊c.

l ¶ Joseph. vba euāgeliste.

m ¶ Nuptiaz. i. carnalis cō
mixtionis. q; carnalē copulā
eius non cognouit.

n ¶ Filij dauid. quidā dice
bant beatā virginem alios genuisse eo quod euangelium dicat pepit
filium suum primogenitū ⁊ Joseph de alia mulierecula plures habuisse
vt sic christi parentes infamarent.

o ¶ Gressus. Ecce. ō. xiiij. di. c. i.

p ¶ Ad sponsos. tamen appellatione generi sponsus ꝯtinetur.
iiij. q. iij. itē ne libert⁹.

Item ambro. ad paternuz.

**Cuz desponsata fuerit tradita: ⁊ i vsū
deducta: rite coniunx appellatur.**

Si quis desponsata sibi ⁊ tradi
ta⁹ vtatur: rite cōiugū vocat.

Quare autem post nuptialia pacta
non statim tradatur Augustinus in
libro quarto confessionuz ostendit
dicens.

**Quare sponse post pactum non sta
tim tradantur.**

Institutū est vt sponse iam pa
cte non statim⁹ tradantur: ne vi
lem⁹ habeat maritus datam: quam
suspirauerit sponsus dilataz. Juxta⁹
hanc distinctionez intelligenda est
illa auctoritas aug. non dubium est
illam mulierē nō pertinere⁹ ad ma
trimonium cum qua docetur non
fuisse cōmixtio sexus. ad matrimo
niū perfectū subintelligenduz est ta
le videlicet quod habeat in se chri
sti ⁊ ecclesie sacramentuz: ita ⁊ illud
leonis pape intelligendum est. sed
obijcitur illud augusti. inter Ma
riam ⁊ Joseph fuit perfectum cōiu
gium. sed perfectum intelligitur nō
ex officio: sed his que comitantur of
ficium ꝯiugij ex fide videlicet pro
le ⁊ sacramento que omnia iter chri
sti parentes fuisse auctoritate augu.
probantur. cuncta ergo que de non
separando coniugio inducta sunt ō
perfecto intelligantur: quod spon
sali coniunctione est inicitatum: et
officio corporalis commixtiōis est
consummatum. Illa vero in quibus
separabile coniugium ostenditur
similiter de iniciato itelliguntur qō
nondum officio sui perfectum est.
Potest ⁊ aliter distingui: sponse⁹ ap
pellantur coniuges consuetudine
scripture spe futurorum: nō effectu⁹
presentiū. vnde Ambro. cū dixisset
cū iniciaꝫ ꝯiugium nō addidit tunc
res vel effectus: sꝫ tūc nomē coniu
gij assciscitur ostēdens tales cōiugij
nomē haberi nō rē vel effectū. Itez
Aug. cū de parētibus⁹ dñi loquere
tur ait: ꝯiuges fuerūt mēte ⁊ nō car
ne sicut ⁊ parētes. ex quo daꝫ intel
ligi q; sicut ioseph pr̄ dñi dict⁹ ⁊c: nō
effectu geniture: sꝫ officio ⁊ cura pro
uidēdi: sic ⁊ ꝯiūx mater ei⁹ appella
tur non ꝯiugij effectu sed submini
stratione necessariorum ⁊ indiuidue
mentis affectu. hinc Augu. ait: noli
timere accipe Mariā ꝯiugē tuā. cō
iugē noiauit: quia futura⁹ erat vxor
hic ⁊ beda sup leviticū: si quis spon
sam alteri⁹ violauerit ⁊c. ꝯponsam
vxorez dixit non que tūc erat: sꝫ que
futura erat vxor. hinc etiā hier. sup
matheum in euangelio cuz esset de
sponsata ⁊c.

**Consuetudine scripture sponse con
iuges ⁊ sponsi viri appellantur.**

Genuit ioseph⁹ virum Marie
cum virū audieris tibi nō sub
eat suspicio nuptiaꝝ⁹ sed recordare
ꝯsuetudinis scripturaꝝ q; sponsi et
sponse vocent vxores. ⁊ infra nō ab
alio inuēta est nisi a ioseph qui pene
licentia maritali future vxoris om
nia nouerat. ⁊ infra. ioseph filij da
uid⁹ ⁊c. Jam vt supra diximus spō
sas vxores appellari constat: quod
plenius liber aduersus heluidium
docet. Idem super geneziz li. iiij.

De eodem.

Egressus itaq; loth locutus ē
ad generos suos: qui acceptu
ri erant filias suas. in sequentibus fi
lie loth virgines fuisse dicuntur et
ipe ad sodomitas dixit: ecce⁹ due fi
lie mee que non cognouerunt virū
⁊c. nunc autem dicitur habuisse ge
neros: sed quidam arbitrantur eas
que viros habuerunt in sodomijs
periisse ⁊ que virgines erant cuz pa
tre exisse: sed hebraica veritas habz
egressus loth locutus est ad spōsos⁹
suos: quod quidem magis verum
esse videtur ex hoc quod sequitur q
accepturi erant filias suas. vnde da
tur intelligi q; scriptura sponsos ge
neros vocat. Item ioan. os au
reum in eodem euangelio.

**Maria coniunx dicit more scriptu
re cū simpliciter sponsa esset.**

Prinsquā⁹ conuenirent non dixit
prinsquā in sponsi adducerē
tur domū: hunc enim morem serua
bat⁹ antiquitas: vt sponse in sponso
rum domibus haberentur⁹ vt autē
generi loth apud soceruz leguntur
habitare cum spōsis nondum sibi
copulatis legat ꝯiugij sic ⁊ Maria⁹
habitabat cū spōso. ⁊ infra neqz enī
eam voluit de domo expellere sed
dimittere⁹. ⁊ infra. noli timere accipe
Mariam coniugez tuam: quo ser
mone sponsam similiter indicauit:
sicut etiam eos qui adhuc spōsi sunt
generos appellare scriptura ꝯsue
uit. quid enim est accipere nisi do
mi ꝓfecto retinere⁹: iam enim illaz
mente dimiserat⁹: ⁊ infra. sicut enizz
postea illam cōmēdauit christ⁹ ipsi
discipulo: sic ⁊ nunc angelus copu
lat⁹ sponso non in fedus solēne con
iugij sed in cōsortium cōis habita
culi. Item in eodem homelia se
cunda.

**Dominus non ꝯmendasset matrē
discipulo si eaz ioseph cognouisset.**

Si. n. cognouisset eā: ⁊ loco ha
buisset vxoris⁹ quomō illam
dñs quasi absqz solacio ⁊ nihil peni
tus habentē discipulo ꝯmendasset
iubens illi vt eaz reciperet i suam.

Item Origenes i eodem.

**Maria vxor ioseph appellatur qa
sic ab eo putabatur futura.**

q ¶ Prinsquā. hic
prius nō no
tat ordinē. argu. ex de
ver. sig. qō dicit. arg.
xix. q. vl. aut. nūc aūt.
vnde nō segtur q; po
stea ꝯuenerit. ⁊ etiam
obstat huic ar. ler. nā
ler dicit q; si seruus
nō fuerit emptus pri
usquam moreꝛet vel
mortu⁹ eēt nec ide se
quit q; post emicatur
q; hoc esset ipossibile
ff. de emic. si seruus.

r ¶ Seruabat. non tñ
vbiqz imo alicubi
ꝓriuz obtinebat. put
statis subditur de ge
neris loth.

s ¶ Haberentur. ff. ō
rit. nu. l. mulieres. vñ
nisi p⁹ puberes ānos
spōsa inueniebatur in
domo spōsi nō presu
mitur vxor. vt. ff. ō ri.
nup. l. iij. itē licet post
puberes ānos spōsa
inueniatur in domo
spōsi. tñ nisi ꝯstet de
spōsalib⁹ hoc ipso q;
secū repitur nō presu
mitur matrimoniuz.
vt. ff. de spō. quesituz.
⁊ ex ō rest. spo. ex pte.

t ¶ Sic ⁊ Maria. si
militudo ē p ꝓtrariuz
vel i eo qō ⁊ isti et illi
cohabitāt spōsis sine
carnali cōmixtione.

u ¶ Sed dimittere. i.
ad eā nō accedere.

x ¶ Retinere. ergo ⁊
accipe ⁊ retiere. ar. xij.
q. ij. si qua de rebus.

y ¶ Dimiserat. q; su
spicat⁹ ō ea fuerat ad
ulteriū. ij. q. i. si pecca
uerit.

z ¶ Copulat. i. ꝯsiliat
nō desponsat. sed qō
dicit q; iam mēte di
miserat eā ⁊ quasi se
parati erāt. tñ prius ei
fuit ꝯiūctus p ꝯsensū
mrimonialē ⁊ cōsen
sit in carnalem copu
lam. ō. e. q. §. i.

a Si eni. vxoris.
arg. q; viuēte
ioseph seperata ē vir
go ab eo. ar. ō. ecce et
hoc cōtra petrū man
ducatorē qui dixit q;
ioseph mortuus erat
tēpore dñice passiōis.
hic enī exprimitur cā
quare domin⁹ sepa
rauit eam a ioseph.

a Fluenta, dico cõiugem. in persona angeli quasi loquitur hic Origenes.

b Vt legis, q. fm. l. que iam sponsa erat lapidabatur ob fornicationẽ xxxiiij. q. ij. non satis sed que nondum erat sponsa alicuius & fornicabatur non puniebatur morte, nisi postea copularetur tanquam virgo, et ita lapidaretur beata virgo, quia cum iam sponsus haberet grauida apparebat & ita cõstabat vel ante vel post desponsationez eam fornicatam presumptiue, & ideo fuit desponsata. sed fm legem romanaz secus est. nam si qua fuerit fornicata antequam fit sponsa, non potest accusari de adulterio si vero postquã fuerit sponsa, potest. ff. ꝺ adul. si vror. §. siquis vero. tamen dicunt quidam. q. etiaz fm pler fornicatio morte puniebatur i aaronitis, quia maior mundicia exigebatur i eis quia ꝺ eis auctor mũdi. idest christus erat nasciturus & nota q. hic occultat aliquid propter malitiam ei⁹ cui fit occultatio. quãdoqz occultatur aliquid propter rei excellentiam. xliij. di. i mãdatis. quãdoqz ideo, quia auditores capaces non sunt. viij. q. i. oportet. & ibi multa habeo vobis dicere que non potestis portare modo.

c Ioseph quippe. discipulum. & cetera.

d Et bis fere per totum istum. §. male dicit. g. immo per totam hanc questionez Joan.

e Sicut. hic p vnuz falsuz vult aliud probare. nam q. adulto non dimittantur peccata per fidẽ ante baptismum nemo catholic⁹ dicit hoc etiaz augu. expresse negat. de con. di. iiij. non dubito. & c. baptismi. verum est q. non dimittuntur omnino ante baptismum quo ad omnem penaz. quia non quo ad temporalem. quod fit q. baptismum. de con. dis. iiij. sine penitẽtia. nisi summa esset contritio. vt de con. distinc. iiij. capitu. baptismi. vicem.

f Syricius. ĩ. eo. q. de coniugali. & ita solvit quod non obiecerat.

Iuenta⁹ est habens in vtero a beato ioseph: quia eã nõ contigerat: future tñ vt putabatur vroris oĩa vouerat. & infra: si tibi vror nominatur: & si in despõsatiõe vror tibi eẽ dicitur: non tñ tibi vror ẽ: sed dei vnigeniti mater est eterna. & infra. dico coningem ꝓpterea: vt diabolo virginitatẽ eius occultẽ: vt legis⁹ institutã nõ destruã. In sequentibus ostendam: q. nec ista tua cõiunx fm cõsuetudinẽ cõingii habeatur: nec iste q ẽt generat tuus filius esse credatur. Item grego. in expositione euãgelij.

Ad nuptias ioseph non peruenit. Maria.

Sic quippe discipulus⁹ post resurrectionẽ suaz dubitare permisit: tñ nec in dubitatione deseruit: sicut ante natiuitatem suam habere mariã sponsuz volnit: q tñ ad ei⁹ nuptias non peruenit. Vaz ita factus ẽ discipul⁹ dubitãs & palpans testis vere resurrectiõis sicut spõsus fuerat & matris custos integerrime virginitatis. Ex bis⁹ oĩbus auctoritatibus apparet sponsas coniuges appellari ꝓpe futuroz̃: nõ re ꝑsentium quo ergo coniuges a prima fide desponsatiõis appellantur: si ista que asserit sponsa cõiunx eẽ negatur. sed a prima fide despõsationis coniũx dr̃ appellari non q. in ipsa desponsatione fiat coniunx sz q. ex fide quaz ex desponsatione sibi inuicẽ debent postea efficiũtur cõinges: sicut⁹ per fidem dicuntur remitti peccata nõ q. añ baptisma per fidẽ remittãtur sed q. fides est cã quare i baptisma te a peccatis emũdamur. Illud autem ioannis chrysostomi: matrimonium non facit coitus sed voluntas Item illud Ambro. non defloratio virginitatis: sed pactio coniugalis matrimonium facit: ita intelligendum est: coitus sine voluntate contrahendi matrimonium & defloratio virginitatis sine pactione coniugali matrimoniũ non facit: sed precedens voluntas contrahendi matrimonium & coniugalis pactio facit: vt mulier in defloratiõe siue virginitatis vel in coitu dicatur nubere viro vel nuptias celebrare. Item syricius⁹ papa. Discessionem sponse a sponso vocat coniugalem separationem: sed talis discessio dicitur violatio coniugij non iam exĩtis sz futuri vt ex ipsa desponsatione sperabatur: sic & diabolus dicitur cecidisse a beatitudine⁹ non solum quã tunc habebat sed etiam ad quam habendã creat⁹ erat. sic qui merito sue vite vel scientie in sacerdotem vel epm eligit si interiz electionem suã cassari meruerit dicitur amittere sacerdotalẽ⁹ vel episcopalẽ vnctionẽ non quã iã acceperat⁹ sed ad quam accipiẽdã elect⁹ erat: nõ ergo illa auctoritate spõsa cõiunx potest probari: sed concedatur q. spõsa non sit coniunx: tamen queritur vtrum⁹ liceat ei renũciari priori cõditioni. hoc autem probibetur auctoritate anchiritani ꝓcilij. i quo statutum ita legitur.

Puelle desponsate prioribus reddende sunt.

Despõsatas puellas: & post ab alijs raptas placuit erui⁹ & reddi eis quibus ante fuerant desponsate⁹ etiam si eis raptoribus vis illata constiterit. Item ioan. chrysosto. rostanno archiepõ.

Communione priuetur sponsa nisi raptorem deserere: & ad sponsuz suũ redire voluerit.

Atho presentiũ lator dñ in nostro seruitio fideliter excubaret: quẽdã virũ feminaz sibi desponsataz cõquerit raptuisse: & iõ fraternitas tua nr̃a auctẽ suffulta suffragaz neos suos epos p̃tialiter cõnocet & sic vnanimi snia si ꝑsonsaz huic rapror nõ reddiderit: tã idẽ quã rapta si ad pristinũ snũ sponsum remeare⁹ noluerit oi cõtione priuent. Sz aliꝺ est priori ꝓditioi renũciare & de nuptijs cũ alio agere: aliud ẽ rapi hoc est illicite cõstupriari. Unde Isidorus etymo. li. v. c. xxiiij. ait.

Quid sit raptus.

Raptus⁹ ẽ illicitus coit⁹ a corrũpẽdo dict⁹. vñ qui raptu potitur stupro fruit. Hec ãt non ab alio rapta sed alij despõsata mõstrat: rapta vero talẽ dici ꝓhibet gelasius papa dicens.

Ibi raptus admittitur vbi puella adducitur de cui⁹ ante nuptijs nibil probatur.

Ex illa⁹ preteritoz principum ibi raptum dixit esse ꝓmissum vbi puella de cui⁹ ante nuptijs nibil actum fuerat videbatur abducta. Qõ ãti fine capituli subiungitur ẽt si eis a raptoriꝫ⁹ vis illata ꝓstiterit⁹ iõ additũ ẽ q. raptaz alie se rapiendas exponũt. alie violenter abducuntur. quolibet ergo mõ rapiãtur priori reddende sunt. hec aũ⁹ vt supra dictum est. ꝓcul dubio ad illa ignoro. forte in codice theodosiano quia potius⁹ contrariuz inuenio. vt. C. de rap. vir. l. i. sed illud non tenet. vt extra de rap. cum cãm.

Acceperat. a mittit ergo quis quod non habet. C. de admi. tu. pupillorum. ar. ꝓra ff. de re. iu. nõ videtur re excluſus. qui rem non habuit.

Queritur vtrum. huius questionis nulla est vis. determinatur enim p iã quod est extra de spon. duo. duobus modis. & c. li. preter solitum. sed i hoc dissentiunt doctores. an spõsa de futuro cogatur stare cum sponso suo. quod videtur. vt extra de spon. ex litteris. & de conuer. coniu. sane. item quia pro quolibet mortali peccato possumus cogi ad penitentiaz. xxij. questiõe i. c. vlti. sed contra extra de spon. requisiuit & supra eo. q. i. de viduis. dicunt quidã q. cogi debet a principio si tamen perseuerauerit contumax non est amplius cogẽda tu dicas semper esse cogẽdam nisi euidentissima subsit causa. sunt tamen casus vij. in quibus sponsa de futuro licite potest recedere a sponso. vnus si alter vult intrare religionem & illud etiã tenet in sponsa de presenti. extra de conuer. coniuga. ex publico. secũdus casus si alter recedit ad remotã regionem nec potest inueniri extra de sponsa. de illis. tertius casus si alter incurrit lepraz vel aliquam deformitatẽ corporis. extra ꝺ coniugi. lepro. litteras. extra de iureiu. quẽ admodum. quartus si supuenit affinitas vel si fornicetur spõtanee vel coactus extra de iureiur. quemadmodum. ş. e. quidam desponsauit. quintus secunduz quosdam est si mutuo se absoluerint extra de spon. preterea. sextus si contrarit cum alio per verba ꝺ presenti extra ꝺ spon. duorum. c. i. & ij. sed in hoc casu est peccatum. septimus si id quod minor fecit non vult seruare in adulta etate. vt extra de spon. ipu. de illis.

Desponsatas. erui. i. auferri a raptore.

Despõsate. ĩ. xxxiij. q. ij. nõ satis. vbi precipitur nõ reddi priori viro. contra. sed ibi consentit raptori. & hic loquitur de sponsa de presenti item cõtra. C. de spon. l. i. ibi dicitur⁹ q. vni despõsata potest alij nubere. sed est abrogatum.

Atho remeare. si intelligas de sponsa de presenti planum est. si de spõsa de futuro. dic vt in summa.

Raptus. hoc. c. inducit g. vt probet illicitũ eẽ coituz in rapta. vndẽ per cõsequens vult probare. q. debeat a secundo separari si eã raperet. cũ illicite ei adiungatur. ita tamẽ q. ille qui secundo rapuerit nõ tractasset primo de spõsalibus. & ad hoc inducit. c. sequens.

Ex illa. sed obi⁹ fit lex

g Aberatitudine. habuit quidem beatitudinem. sed non permanentem vel confirmatam. vbi dicitur non habuisse. in celo. xxj. q. ij. visis. de pe. di. ij. principium. xix. di. propter totius.

h Sacerdotalem. sed hoc non nisi post confirmationem. vt extra de

q Quod. aũt constiterit. ş. e. desponsatas.

r Hec autem. de qua agitur in themate.

a De cõiugali.ducta,hoc male ſoluit.naz huiuſmodi ſolẽnitates nõ faciũt ad eſſentiam matrimonij.xxx.q.v.noſtrates.

b Illud Gregorij.xxviij.q.i.c.i.rẽ.

c Vidam.infidelis.Superiori cauſa quinqz notãtur cauſe que prohibent matrimonium cõtrahere,z cõtractũ iubent dirime, re verbi gratia.votũ.ordo religio.babitus.ligatio.z publice honeſtatis iuſticia.in hac vero cã ponuntur que ipediũt matrimonium verbi gratia.diſpar cultus.vel diſſimilitudo fidei.vt inter fideles z infideles.z pño tractat.an matrimoniũ ſit inter ifideles.z oſtendit etiam quid iuris ſit ſi alter de duobus cõiugibus infidelibus ad fidem cõuertatur.

d Quod aũt.Hic intitulat pria queſtio an.ſ.mrimonium ſit iter infideles z certum eſt quod ſic. licet non ſit ratum.j.eo.§.z c.i.g.tamẽ ad vtrãqz partez allegat z bñ ſoluit.j.§.ex bis ꝫ qrĩ hac queſtione quedaz c.ponũtur pertinentia ad ſecũdã queſtionẽ.que ẽ.an altero remanẽte in ifidelitate poſſit ꝙcurſus ad fidẽ alij ſe copulare de ea videamus. Notãdũ ergo ꝙ cum vnus cõiugũ ad fidẽ cõuertit.ſi remanens in infidelitate eſt iudeus.nullo mõ fidelis õbet cohabitare cum eo.niſi velit ad fidẽ cõuerti.z ſi non vult cõuerti.põt aliã ducere.j.e. iudei,ſed ꝺriũ ẽ hodie veruz vt extra de diuoz.ꝙto.z.c. gaudemus ſi aũt ẽ paganꝰ z nõ vult cohabitare,vel vult ſed cũ blaſphemia rpi,vl vt eã pertrahat ad mortale peccatũ.fidelis põt cũ alio ꝙtrahere.j.e.ſi ifidelis,z hos tres caſus in quibus licet ei contrahere cũ ſecũda.habes extra ꝺ diuoz.quãto.z.c.ſequẽti.ſi aũt vult ifidelis cohabitare cũ fideli z ĩ pace l electione fidelis eſt an velit ei cohabitare vel non ſed tamẽ cuj altero nõ poteſt eo viuente contrahere.j.q.e.iam nunc. z.c.ſic.n.

e Ex fide.i.quod fit er certa ſcientia contra fidez ẽ peccatum.de pe.di.iij.§.bis auctoritatibus.

f Peccatum.vt.xxvj.di. deinde.

g Non eſt vera.i.ad veritatem ducens.

h Juſſit hoc.c.nõ facit ad ꝓpoſitũ.quia nõ erat inter eos matrimoniũ niſi de ſolo facto.ſed quod dominus pmiſerit eſſe fidelẽ cuj vxor infideli ĩtelligitur cuj matrimoniuz preceſſerat iter eos.

i Dimitti.a iudeis.

k Emendandum.arg.ꝙ nõ currit ꝓſcriptio ĩ mrimonio.quod verũ ẽ hodie.vt eꝫ de conſang.z affini, non ꝺz pra dictũ ẽ nõ iter raptas ſed iter alias deſpõſatas cõnumeratur z iõ nõ ẽ huic auferẽda z prioꝛi reddenda. Sequunt alie auctoꝛitates qbꝰ iſta ꝓbibet nubere ſcõo z iubet redire ad ꝓoꝛa vota. Ait.n. ſyricius papa bimirio epiſcopo terracoñ.

Puellam alij deſponſatam alter acciperenon valet.

De coniugali violatione requiſiti ſi puellam alteri deſponſatam alter in matrimonium poſſet accipere.tale ergo cõnubiũ anathematizamus z modis omnibus ne fiat prohibemus:qꝛ illa benedictio quã nupture ſacerdos iponit apud fideles cuiuſdã ſacrilegij inſtar eſt ſi vlla trãſgreſſione violet ſz auctoꝛitate hac ſyricij illa ꝓhibetur ad ſecũda vota tranſire:que in propria domo ẽ ducta z cũ ſponſo ſuo ẽ velata z benedicta.talium diſceſſione violatur benedictio quaz nupture ſacerdos iponit:verũ hanc necduz ſponſus in ſuam duxerat nec cuz ea benedictionez acceperat.non ergo hac auctoꝛitate huiuſmodi copula ꝓhibetur. Item illud euſebij pape. deſponſataz puellaz non licet patrẽ tibus alij viro tradere: ſimiliter z ꝺ huiuſmodi deſponſata intelligitur que videlicet cuz ſponſo eſt velata z benedicta. Itẽ objcitur illud gregoꝛ.que propter frigiditatem a viro ſuo ſeparata eſt z alij nupta fuerit:ſi vir eius aliam cognouerit illa eſt detrahenda ſecundo z reddẽda primo.ſed eodem modo ſoluitur quia iſta videlicet cum illo benedictionẽ acceperat. Aug.de fide pactionis z conſenſus.

Si quis alicui conſenſus fidem fecerit nõ licet illi aliaz ducere. Palea.

Quoꝺ modis ꝺicitur fides:et pactionis z conſenſus. ſi aliquis alicui mulieri fidez fecerit pactionis non debet aliam ducere:ſi aliam duxerit penitentiam agat de fide mentita.maneat tamen cũ illa quaz duxit.non enim reſcindi debz tantum ſacramẽtuz.ſi aũt fecerit fidem conſenſus non lz aliam ducere:ſi autẽ duxerit dimittet eam z adherebit vxoꝛi prime. Eſt aũt fides pactiõis quando aliquis,pmittit fidẽ alicui ꝙ eã ducet ſi permiſerit ei rẽ ſecum hr̃e vel ẽt ꝓ cõſenſu.fides ãt cõſenſus eſt qñ z ſi non cõſtringat manũ:coꝛde tamen z oꝛe conſentit ducere z mutuo ſe cõcedunt vnus alij z mutuo ſe ſuſcipiunt.

Vidam vir infidelis in coniugio poſitus ad fidem ꝙuerſꝰ ẽ vxoꝛ vero eiꝰ fidei odio chriſtiane ab eo diſceſſit.ille quãdam fidelem ĩ vxorem accepit: qua mortua clericus efficitur:tandem vite z ſcientie merito in epiſcopũ eligitur. Hic primum queritur an coniugium ſit inter infideles. Secũdo queritur: an liceat huic aliam ducere prioꝛe viuente. Tertio an ſit reputãdus bigamus qui ante baptiſmum bauit vnam z poſt baptiſmũ alterã.

Q.i.

Quod aũt inter infideles coniugiuz non ſit multis auctoꝛitatibus probatur Ait enim paulus: omne quod non eſt ex fide peccatum eſt: coniunctio autem ifideliuz non eſt ex fide.z ideo peccatum eſt.non eſt ergo coniugium quia nullum coniugium peccatum eſt. Itez Aug.nõ eſt vera pudicitia hominis infidelis cum coniuge ſua:vbi autẽ vera pudicitia eſſe non poteſt:ubi nec verum coniugium eſt. Item Ambro. iuſſit eſdras dimitti vxoꝛes alienigenas per quas ibant ad deos alienos.non eſt enim putandum matrimonium quod extra dei decretum eſt factum:ſed cum cognoſcitur eſt emendandũ. Idem Augu. non eſt ratum coniugiuz quod ſine deo ẽ. Ex his oibus auctoꝛitatibus ꝓbatur coniugium non eſſe inter infideles. Sed econtra alie inueniuntur auctoꝛitates quibus probatur coniugium eſſe inter infideles:quarum prima eſt illud euangelij quod chriſtus ait. Erunt quinqz in vna domo:duo in tres z tres dividentur in duos.deinde cum perſonas illas enumeraret vxoꝛez in virum ẽ dividendam virit z econuerſo. Item qui non odit patrem aut matrem aut ſoꝛoꝛem aut vxoꝛẽ ꝓpter me: non eſt me dignus:vxoꝛem ifidelez non fidelem dixit odio habendaz. Item omnis qui reliquerit domuz aut patrem aut matrez aut ſoꝛoꝛez vel vxoꝛem ꝓpter me:centuplũ accipiet z̃. vxoꝛem in hoc loco infidelem ſignificat:que ꝓpter chriſtum dimittitur duz potius ipa quã chriſti fides deſeritur. Item apoſtolus.ſi quis frater vxoꝛem habet infidelem z hec conſenſerit habitare cum illo non dimittat illaz. z ſi qua mulier habet maritum infidelez:z hic cõſenſerit habitare cũ illa nõ dimittat virum ſuum.ſanctificatus ẽ enim vir infidelis per mulierem fidelem:z ſanctificata eſt mulier infidelis per virum fidelem. Item ad titum.hoꝛtare adoleſcẽtulas vt diligant viros ſuos.hoc tam de fidelibus quã de infidelibus itelligendũ eſt.infidelibꝰ nãqz viris fideles mulieres ꝓpẽſius ꝓpter deum debent

l Ratum.i.inſeparabile.

m Quinqz.i.pater filius mater filia nurus vel gener.

n Duo.i.duo ſepabuntur a tribus.qui cõuertuntur ad fidem.

o In tres.i.contra tres.contrarij enĩz ſunt quando conuertuntur ad fidem.

p In duos. ideſt tres cõuertuntur ad fidem.z ſeparabũtur a duobus.

q Qui non odit.i. q non poſtponit amoꝛes patris amoꝛi dei.

r Cẽtuplum. non dicit.c. vxoꝛes,ſed id quod excedit cẽtuplũ ſcilicet vitam eternaz accipiet.

s Cõſenſerit.ſi vero nollet habitare cũ eo poſſet eam dimittere z aliam ducere viuente illa.j.eo.q.iij.ſi infidelis.

t Nõ dimittat.j.e. iudei.ꝺ ſed hic de gẽtili.ibi de iudeo circa quez ſpecialiter illud obſeruatur habẽt.n. iudei legem z prophetas quibus muniti z parati ſunt alas ſimpliciuz fallere.xi.q.iij. ad menſam.ſed gentiles hoc nõ habent. hodie tamen hoc idẽ videtur de vtriſqz.eꝫ de diuoz.quanto.

u Sanctificatꝰ.frequenter enim vnus ſanctificatur per alterum.z eſt argu.ad ea que frequentius accidunt iura adaptari ar.j.e.iã nunc z.iij.q. v.accuſatoꝛes vel teſtes.z.xxviij.di.de iudeis racuſane.

a ¶ Bethcodora. vxore fisumij. qr ambo erāt infideles sed postea illa cō uersa est ad fidē. ⁊ per eā postea vir cōuersus est.

b Nquid. hoc. c. est de verbo ad verbum. xxvij. di. deinde. ⁊ ibi exponitur. io.

c Si quis. dimiserit. propter fornicationē quam fecit.

d ¶ Post baptismū. si dicas alterius tantum planū est. qr fidelis nō compellitur in aliquo casu infidelem eā habere sed non cōtrahere cū alia. nisi in tribus casibus. extra de diuor. gaudemus. sed si vterqz fuerit factꝰ fidelis dicit. b. ꝙ quocūqz modo eā dimiserit siue qr dedit libellum repudij. siue alio mō semp cōpellitur eā recipere post vtriusqz baptismum nā dicit oē peccatum deletū eē i baptismo. ēt exceptionem q̄ viro ꝓpetebat ꝓpter delictū mulieris. sed tutius est distinguere cū Innocentio. vt si dicatur ꝙ ante dedit ei libellum repudij ⁊ mō vterqz cōuersus ē cōpellitur eaz recipere. nec pōt mō ei obijcere si cū alio cōtraxerit quasi obiectu fornicationis repellat. naz licz in veritate fornicata sit. qr tamē illa fornicatio licita est ꝑm eos nō pōt eaz repellere si vero alias fornicata fuisset. ⁊ ꝓpter illā fornicationē eā dimisisset nō compellitur eā recipere. hoc totum habes extra ō diuor. gaudemꝰ. §. vl. nec ē ꝓtra de conse. di. iiij. fine pnīa. ⁊ de pe. di. vlt. nullus. non. n. dico per baptismū alterius exceptionez sibi cōpetentē auferri posse. ⁊ rationē istius plene notaui. xxvij. dist. deinde. in fi. qr fornicatio nō tantū vxorē sz vir maculat. xxxij

e Sq. i. i cōiugio. Imilu modo.

f Uxor infidelis. hoc. c. ⁊ sequēs intelligitur de dispari cōiugio. propter hoc qō dicit si cū viro christiano. cē. ⁊ ibi quādo ad baptismū. ⁊ ꝓtinētur hic duo casus in quibus licite dimittitur vxor infidelis cum non vult cohabitare vel vult sed ea conditione vt vir cōmittat aliquod mortale peccatū. de pari aūt cōiugio. b. non ītellerit qr si vterqz cōiugū est fidelis. fidelis fidelem nunq̄ pōt dimittere ꝑm. b. nisi ob fornicationem carnalem vel spiritualem. s. idolatrando tantū alias non. vnde si vxor christiana ptrabat virum ad mortale peccatum verberet eā ⁊ castiget si potest ⁊ non consentiat ei. sed alij intelligunt hoc de pari coniugio quia fidelis fidelem bene potest dimittere si compellitur ab eo ad mortale peccatum nec forte resistere potest. sed expresse ꝓtradicit. extra de diuor. quesiuit. ⁊. c. ꝙto sed pone ꝙ dimisit si post penitet nū quid ideō illa tenetur eū recipere. distingue per decre. extra de diuor. de illa.

g ¶ Societate. i. mrimonio.

b ¶ Coniuncta. dūm in infidelitate.

i ¶ Reliquitur. a viro facto christiano. ⁊ tunc licite potest alij copulari vir.

k ¶ Non attēditur. alius casus est ⁊ ponitur interrogatiue. q. d. non solū in premisso casu licite dimittitur vxor sed non attenditur. i. nonne attenditur cē.

l ¶ Eam. i. infidelem.

m ¶ Trāsigebas. idest pascebas.

n ¶ Et mēbrū. i. vxorem.

o ¶ Amputabit. remouēdo a se corporaliter.

p Idolatria. hoc. c. ꝑm. b. de dispari cōiugio ītelligitur sicut precedens.

q ¶ Item. si auaricia ē idolatria. ⁊ idolatria est infidelitas. ⁊ infidelitas est fornicatio. ergo auaricia est fornicatio.

r ¶ Uniuersalē. ar. ꝙ indefinite dicit generaliter debere ītelligi. ff. de tutelis. qui habet. §. vl. xxxi. q. i. quod si dormierit.

s ¶ Utiqz. qr ipsa cogit eum fornicari spiritualiter.

t ¶ Sacrificare. idē ē si cogat ad qōcūqz mortale peccatum ⁊ nō ꝙ ꝓpter fornicationem corporalē semel ꝓmissam pōt eaz dimittere. xxxij. q. i. dixit. sed ꝓpter spiritualem non nisi perseueret. ī. c. ꝓr.

u Non soluz. coīquinat. cū alio a coniuge suo.

r ¶ Simulacrū. i. idolū colit.

y ¶ Recede. hoc. c. intelligit b. de duob⁹ fidelib⁹ quorum alter labitur i beresim. inter quos cū ratum fuerit matrimoniū nec soluit altero labēte. nec ꝓtrahere pōt. lz secus sit in casu ꝓuerso. s. cum alter fidelium cōuertit. tūc in tribus casib⁹ dissoluit ⁊ cōtrahere pōt. ⁊ hoc totū habes extra de diuor. ꝙto. Item nūquid ē preceptū qō dicit recede ab illa. dicit. b. qr ex quo pseuerat preceptū est si est notoriū sed hoc quantū ad reddēdū debitū sz exigere pōt. ⁊ sic intelligit. xxxij. q. i. c. i. vī tñ. hu. ꝙ ī hoc cāu ad minus cōstituū sit ꝙ recedat ab illa. ar. ſ. e. iā nūc. sed ibi ē ꝓiliuz qñ alter infidelium ꝓuersus est hic vero ꝑceptū. ⁊ pōt esse ea rō. qr maior est hic ꝓtumelia creatoris. vt extra de diuor. ꝙto. ⁊ ꝙ fit ꝑceptū bēs ex ō sureiu. quēadmodū.

z ¶ Sinaūt. i. si nō reuocas eā a suo ꝓposito.

obsequi vt sic viros suos christo lucrari valeāt. sic i passione beati clemētis detheodoraꝫ ⁊ sisumio legitur mirabiliter contigisse. Item Inno. papa ruffo ⁊ eusebio episcopis macedonibus.

Bigami reputātur qui ante baptismum habuerint vnam ⁊ post baptismum alteram.

Nquid nō erūt admittendi in hereditatis consortium qui ex ea suscepti sūt que ante baptismū fuit vxor: erūtqz appellandi naturales: quia non est matrimonium legitimum vt vobis videtur nisi illō quod post baptismum assumitur ipse dominus cū iterrogaret a iudeis si liceret dimittere vxorez suā atqz exponeret fieri non debere addidit quos deus coniunxit hō non separet. ac ne de his putetur esse locutus qui post baptismum vxores sortiuntur hoc ⁊ a iudeis iterrogatum esse: ⁊ iudeis esse responsum meminerit: quero ⁊ sollicitus quero si vna ⁊ eadem sit vxor eius qui antea catbecuminus ⁊ postea fidelis sit: filiosqz ex ea cum eēt catbecuminus susceperit: ⁊ postea alios filios cum fidelis esset vtrū sint fratres appellandi an non habeāt postea defuncto patre cum ceteris hereditatis bercisci de consortium: quibus filiorum nomen regeneratio spiritualis dicitur abstulisse: quod cum ita iudicare atqz consentire absurdum est: que ratio est hoc malum defendi: ⁊ vacua magis opinione iactari quam aliqua auctoritate roborari: cum non possit inter peccata deputari quod lex precepit ⁊ deus cōiunxit. Itē ex decreto euticiani pa.

In fidelis potestate sit post baptismū recipere quaz ante dimiserat.

Si quis gētilis gētilē vxorē dimiserit ante baptismuz: post baptismum i potestate eius erit eā habere vel non habere. Item.

Fidelis infidelem discedentem seq non cogitur.

Simili mō si vnus ex ꝓingatis baptizatꝰ ē ⁊ alter gentilis est ⁊ qui seq nō vult: sicut dicit apostolus infidelis si discedit: discedat. Itez Aug. de fide ⁊ operibus.

Sine culpa relinquit vxor: que cuz fideli habitare noluerit.

Uxor legitima societate cōiuncta sine vlla culpa reliquitur si cū viro christiano pmanere noluerit: nō attenditur eo mō eaz rectissime dimitti si viro suo dicat non ero vxor tua nisi mihi de latrocinio diuicias cōgreges: aut nisi solita lenocinia quibus nostram domū transigebas ēt christianus exerceas: aut si quid aliud vel facinorosuz vel flagitiosuz i viro noverat: quo delectata vel libidinez explebat vel facilez victum babebat: vel etiaz ornatior icedebat. tunc eniz ille cui vxor hec dixit: si veracit egerit pniaz: ab operibus mortuis: qñ ad baptismū accessit habetqz i fundamēto fidē que per dilectionez opatur ꝑculdubio plus tenebitur amore diuine gratie quam carnis luxuria: ⁊ membrum quod eū scādalizabat fortiter āputabit. Idez in sermone domini in mōte li. i.

Licite dimittitur vxor: que viū ū suū cogere querit ad malum.

Idolatria qnā sequūtur infideles ⁊ quelibet noxia superstitio fornicatio est. dñs aūt permisit causa fornicatiōis vxorē dimitti. sed qr ꝓmisit ⁊ nō inssit: dedit apostolo locum monēdi: vt qui voluerit nō dimittat vxorem infidelē: cuz quo sic forsassis possit fidelis fieri. Item si infidelitas fornicatio ē: ⁊ idolatria infidelitas: ⁊ auaritia idolatria ē nō est dubitandum ⁊ auaritiam fornicationē eē: quis ergo iā qālibet illicitam cōcupiscētiā pōt recte a fornicationis genere separare: si auaritia fornicatio ē: ex quo ītelligitur ꝙ ꝓpter illicitas cōcupiscētias nō tantū in stupris cū alienis viris aut feminis cōmittunt: sed oio ꝓp quaslibet que aiam corpore male vtentē a lege dei aberrare faciunt ⁊ pernicioſe turpiterqz corrūpi possit sine crimine ⁊ vir vxorē suā dimittere ⁊ vxor viruz: qr exceptā dñs facit causaz fornicatiōis quaz fornicationē sicut supra ꝓsideratū ē generalē ⁊ vniuersalē itelligere cogimur. cuz aūt ait excepta causa fornicatiōis nō ait cuius ipsoz viri aut femie. nō. n. fornicantez tantuz vxorez dimittere concedit: sz qlqs eaz quoqz vxorez dimittit: a qua ipe cogit fornicari: causa vtiqz fornicatiōis dimittit velut si aliquē cogat vxor sacrificare ydolis: q talez dimittit causa fornicationis eam dimittit nō tantum illi sed ēt sue. illius qr fornicatur: sue ne fornicetur. Idem de adulterinis cōiugijs lib. ij.

Que simulacrum facit: nec resipiscit dimittatur a viro suo.

Non solum mechātio est illi que carnem suaz coinquinat sed etiam que simulacruz facit mechatur: q si in his factis perseuerat ⁊ pniaz nō agit: recede ab illa ⁊ noli vi nere cū illa sinaūt ⁊ tu ꝑticeps peccati illius eris. Itez Ambro. ad hil.

Amore cuiusli bet nō est a fide recedendum.

Si infidelis dicit apostolus discedat: nō est seruituti subiectꝰ

a Si infidelis libertatem. nã dico q̃ ipso iure soluitur vinculũ matrimonij non per sñiam ecclesie sed ipso iure. s. in tribus casibus in quib⁹ cõtrahere põt. nam cõtumelia creatoris soluit ius matrimonij. si tamen ifidelis vult redire ad fidem priusquã cum reliqua contraxit. cogitur recipere eam. vt extra de diuor. gaudemus in fi.

b Christũ. arg. q̃ modus non facit conditionem. naz dicitur ꝓponitur ista conditio z post dicit vt christuz ⁊c. si extra de cõdi. ap. c. ij. z extra vt ec. benefi. vt nostrum.

c Am nunc. sic cõtinua. hactenus tractauim⁹ de ꝓbus ꝓiugijs fideliũ. s. cõ quibus dixit apostolus i epistola ad corinthios. bis qui matrimonio iuncti sunt dico. nõ ego sed dñs vroꝛez a viro nõ recedere. z vir vroꝛẽ nõ dimittat. naz ceteris disparibus ⁊c.

d Ceteris. i. disparib⁹ cõiugijs. q: prius de paribus ait apostolus.

e Dico. i. ꝓsulo z suadeo z er dei tamẽ aucte nõ mea.

f Monendo. i. nõ precipiẽdo.

g Prohibet. ponitur hic ꝓprie. i. sub forma ꝓhibitionis monet ne fiat.

h Apostol⁹. iõ. s. permissa a dño. i. non ꝓhibita.

i Uetat. i. dissuadet.

k Uetat. arg. aliquid esse hoc insollicitũ quod non est a domino vetituz arg. xxxi. q. i. quod si dormierit. ff. de de procur. mutus.

l Sanctificatus. i. ad fidez conuersus.

m Alioquin. i. si alijs adheserint viuentibus relictis cohabitare volentibus. filij quos ex alijs genuerint nõ erunt legitimi vel loquit de filijs ꝓius natis qui remanent imũdi. i. infideles. quia non cõuertuntur.

n Sancti sunt. i. esse ꝓñt.

o Prouenerãt. i. frequenter accesserant.

o Prouenerant. ar. ad ea que frequẽtius accidũt iura adaptari. ff. de legi. nam ad ea. z. xxxviii. d. ꝰ syracusane.

p Uinculum. tantum. sed vt eos lucrentur.

q Officijs. i. operibus.

r Gerens. i. dirigens.

s Testantur. argu. q̃ per sequentia. determinari possunt precedentia. hoc generale habes. xlij. di. fit rector. in fi.

t Cum sim. i. nullis. beneficijs obnorius.

u Omnium. i. talẽ me exhibui. vt cõmodũ omnium facerem z hoc feci vt plures z cetera.

x Potestatẽ. sed ne diceretur. cur ideo hoc faceret. q: nõ egeret z subdit. q. d. egemus ne quod impedimentum ⁊c.

y Si alii. hypocrite.

z Potestatis. ꝓtãtiue ꝓticipet rebus nostris.

a Nõne magis nos. qui ampli⁹ diligimus z vos q̃ res vestras.

b Sed oia. i. famez sitim z similia.

c Uenus. nam corinthi erant auari. z se retrahebant a predicatione. vel iõ quia si ipse acciperet multi erant pseudo apostoli. qui statim predicarent vt acciperent z ita impedirent euangeliũ. sed cum iste non acciperet. nec illi auderẽt accipere. z ita non predicarent.

d Sic. n. In prima parte ponitur vsq; ad. §. quoniam ergo. intellectus aug. super illa auc. apostoli ego dico. nõ dominus. q̃ si vir fidelis habet vroꝛem infidelẽ. non dimittat eam. z ostendit rationẽ. quare dominus non ꝓhibuerit. nec iussit. in secunda parte vsq; ad. §. tu autem. ponuntur tres solutiones augu. ad totidem obiectiones pollentij. In tertia pte vsq; ad. §. intelligitis. ponitur exꝓsitio z intellectus pollentij super auctoritate ꝓdicta quaz augu. reꝓbat. Ultimo ponit repilogatio quaz aug. facit inferens victoriosissimã conclusionem. z cõstrue sic. Fideles virific nõ ꝓhibent recedere ab infidelib⁹ vroꝛibus vel fideles femine sic nõ ꝓhibentur recedere ab infidelibus maritis vt. i. sicut neqz iubemur recedere. sm hoc primũ neqz abũdat vel si vis q̃ nõ sit perabundet dic neqz recedere idest retinere ⁊c. i. sicut fideles viri z femine non ꝓhibentur non recedere. sic nec iubẽtur nõ recedere. q̃ nec illud nec istud fit. hoc continuatur ad premissaz partem. c.

e Non prohibentur. non reperitur hic non supra positum q̃ faciat vnam affirmationem sed ꝓpter interꝓtationem suꝓpositam. potest tamẽ regi virtq; z erit idem sensus.

f Nam. prima ratio. quare dominus non precepit dimitti tales. s. vt apostolo eẽt locus monẽdi. vt nõ fieret hoc. sed non dico esse verum ideo dixit nam si ⁊c.

g Seruus. nã apostolus nullo modo faceret contra dominũ. sicut dicit preto⁊ q̃ cõtra legez non tuebit aliquem. ff. de publi. cuz sponsus. §. si res non reuocantur a filio que a patre gerũtur. C. ꝰ resti. mi. que a patre.

b Item cum ergo. ratio quare non ꝓhibuit tales dimitti. s. vt nihil ꝓhiberet qõ iusticia exigit fieri. iustum enim est vroꝛez dimitti ob fornicationem ꝓsertim spiritualem.

i Eius. idest virtutis vel ducens ad veritatem. xxxij. questione prima dixit.

k Pudicitiã. s. pr. q. i. nuptiaꝝ. ꝓtra sed ibi pudicitiã ꝓtinentiam nominat hic vero virtutem castitatem. que etiam inter nuptiarum opera non amittitur.

l Ideo. secunda ratio quare non precipitur. sed male dicit. quia prima non precessit quo ad istum articulum.

frater aut soroꝛ i huiusmodi. i. si infidelis noluerit esse cum coniuge sua fideli. hic cognoscat fidelis suam libertatem⁹ nec ita se subiectum putet seruituti: vt ipam dimittat fidem ne coniugem amittat infidelez: hoc z de infidelibus filijs z filiabus z parentibus: hoc z fratribus z soroꝛib⁹ intelligitur ꝓpter christum⁹ eẽ dimittendos: cum ponitur ꝓditio ista vt ꝓpter christum dimittat: si eum secũ habere desiderat. hoc ergo z ꝺ domo z agris z de ceteris reb⁹: que iure pecuniario possident intelligẽdum est. Item aug. ad pollẽtiuz.

Quod ét ifideles sunt cõiuges: z q̃ fideli licet dimittere infidelez.

Am nunc illud videamus qõ ait apostolus: ceteris⁹ aũt ego dico⁹: nõ dominus ad iparia. i. vbi non ambo christiani fuerant coniugia locuturus quod mihi visum est eum monendo⁹ dixisse: q⁊. n. cõiunx fidelis relinquere coniugẽ licite põt infidelez ideo hoc fieri nõ domin⁹ sed apostolus ꝓhibet⁹. quod eniz dominus ꝓhibet fieri: omnino non licz. Monet ergo apostolus⁹ quod possit esse multorum occasio lucrãdorum vt fideles coniuges i relinquendis ifidelibus permissa licẽtia non vtantur: tibi autẽ videtur infideles quoqz dimitti a fidelibus nõ licere: quia hoc vetat⁹ apostolus: cũ ego dicaz licere: q⁊ hoc non vetat⁹ dominus non tamẽ dico expedire: q⁊ hec ne fiãt monet apostolus qui reddit etiam rationem: cur fieri nõ expediat quãnis liceat. quomodo enim scis inquit mulier si viz saluũ facies aut vnde scis vir si saluam facies mulierẽ cum z superius dixisset sanctificatus⁹ est vir infidelis i muliere fideli z mulier infidelis sanctificata est in fratre hoc est in christia⁊no: alioqn⁹ filij vestri imũdi essent: nunc autẽ sancti sũt⁹: z sic ad lucrandos coniuges z filios christo exemplis ẽt que ꝓnenerant⁹: videtur bonitatus: cur ergo nõ expediat etiaz infideles cõiuges dimitti a fidelibus: causa euidenter expressa est nõ eniz ꝓpter vinculũ⁹ cum talibus pactũ coniugale ẽ seruandũ sed vt querãtur in christo recedi ab infidelibus coniugibus: apostolus vetat. multa enim sunt facienda non iubente lege sed libera charitate z ea sunt in nostris officijs⁹ gratioꝛa que cum liceret nobis etiam non ipendere ꝓ causa dilectionis ipendimus vnde ipe dominus prioꝛ cum se tribũtuz non debere soluere demonstrasset: soluit tamen vt non scandalizaret eos: quibus ad eternam salutem gerens⁹ moꝛem cõsulebat. iam vero apostolus quẽadmodum ista commendet: eius verba testãtur⁹ vbi dicit: cum sim liber ex oĩbus oĩuz⁹ me seruũ feci vt plures lucri facerẽ: cuz paulo superius dixisset nunquid nõ habuimus licẽtiã manducãdi z bibendi: nũquid nõ habuimus licẽtiã soroꝛem mulierẽ circũducẽdi: sicut z ceteri apostoli z frater domini: et cephas: an ego sol⁹ z barnabas nõ habuimus potestatez⁹ boc operandi: quis militat suis stipẽdijs: an qs plantat vineam z de fructu ei⁹ non edit quis pascit gregez z de lacte ei⁹ non comedit. z paulo post. si alij⁹ in quam potestatis⁹ nostre iura participant: nõne magis z nos⁹: sed non sumus vsi hac potestate: sed oĩa⁹ toleramus ne quod impedimentum demus⁹ euangelio christi. Item

Ab infidelibus cõiugibus licet recedere: sed non expedit.

Sic eni⁹ neqz recedere ab vroꝛibus infidelibus vel a maritis fideles viri vel femine non prohibentur⁹ a domino vt neqz subeantur nam⁹ si dimittere tales coniuges iuberentur: nullus locus esset consilio monentis apostoli ne hoc fieret. nullo enim modo quod dominus iubet: seruus⁹ bonus prohibet. Item cũ ergo⁹ cepisset gẽtibus euangelium predicare z iunctos gẽtiles gentilibus ꝓperit cõiugibus ex quibus si non ambo crederent: sz vn⁹ aut vna: z infidelis cũ fideli consentiret cohabitare: nõ prohiberi a domino debuit fidelis infidelem dimittere nec iuberi ideo scilicet non prohiberi: quia iusticia permittit a fornicante discedere. z infidelis hominis fornicatio maioꝛ est in corde nec vera eius⁹ pudicitia cum coniuge quidem dici potest: quia omne quod non est ex fide peccatum est: quamuis veram habeat fidelis pudicitiam⁹ etiam cum infideli coniuge que non habet veram: ideo⁹ autem nec iuberi debnerũt fideles ab infidelibus separari: q⁊ non cõtra

a Iussionem.a r.q̄ si gentilis cū gentili ꝓtrabat nō facit ꝓtra ꝓceptum domini cū matrimoniū sit inter eos vnde si veniunt ad fidez nō debent separari.

b Quoniam ergo responsio augusti.ad pollentium dicentem q̄ ex quo apostolus consuluit ꝛ non dominus eius consilium tāquam humanū non diuinum ꝓtēnēdū est.Rn̄.ergo augu.q̄ nisi id quod consuluit apostolus non ꝓcipiat dominus.nihilominus cōsiliuz apostoli tāquā a spiritu sancto ifusū acceptandum est.ꝛ q̄ habeat a spiritu sancto ꝓbat per duo similia.ꝛ nō q̄ obiectiones pollentij non ponuntur hic.sed colligunt ex responsionibus augu.sicut dicit er q̄ si in ist̄rumēto cautum est mihi pecuniaz dari ꝓsumit stipulationem esse interpositam. vt. C. de cō.stip.l.i.

c Bicit.i.monet nō dominus dicit.i.ꝓcipit.Ita repert verbum in alia significatione.nam si in eadē falsum eēt.q̄ quicqd monet apostol⁹ monet dominus.,put sequitur ꝛ expositio varia huius verbi dico bene ꝓbatur per intellectum illius auctoritatis. de virginibus ät ꝓceptuz domini nō habeo ꝛc.

d Biriſſet.ad ostendendū q̄ habebat spiritū sanctū.ꝛ eius cōsilio standum esset.

e Inseparabilia.,p maiori parte.naz quedam attribuūtur patri que nō filio ꝛ ecōtra.h.si tu dic opera opantia.opata enim opera non sunt inseparabilia.de con.dis. iij.c.vlt.

f Ita sane.Hic respondet aug.scōe obiectioni pollentij dicētis.quare non plus dixit cōsulēdo. bonū est dimittere vxorem infidelem.melius est ät cū ea manere.sicut alibi cōsulendo dixit. qui dat nuptui bene facit.qui non dat melius facit,ꝛ respōdeo q̄ quedaz licita sunt quorum vtrūqz expedit.vt dare nuptui.et nō dare ,nuptui, alia quorū vnuz expedit, aliud non.vt dimittere non dimittere. cuz primis recte ponūtur hec adiectiua bonuz melius.cum secūdis nō.q̄ vtrūqz non est bonū.quia non meritorū.ꝛ ideo dicit apostol⁹.qui dimittit bene facit ꝛc.

g Iusticiam.i.ꝓpter ipsum nubere q̄ō est iustum.

b Expedit.ꝯ.xxxiij.q.v.qui fecit ꝓtra.ꝛ expedit quidem ꝛ non expedit.expedit cā fornicationis vitande.non expedit quoniam vxorati cum sint diuisi ꝛ cogitare eos oporteat quomodo placere possint ꝛ seruire vxoribus.diuinis obsequijs ꝛ orationibus intendere adeo expedite non ualent vt extra de cle.cōiu. quod te expedit.ergo nubere quo ad fornicationem vitandam. sed non expedit volenti tendere ad regnum celorū ꝛ sic soluuntur cōtra xxxiij.q.v.tuncsal.

i Preceptū.ꝯ.xxxij.q.i.integritas.

k Sed prohibet.i.sub forma ꝓhibitionis dissuadet.

l Adulterinis .ar.q̄ fidelis qui dimittit vxorem infidelē cohabitare volentē nō potest aliā ducere in matrimoniū.nec illa aliū.q̄ remanet matrimoniuz .vt.ꝯ .q.ij. §.q̄ō vero.c.siquis.

m Nō pōt.hic elice scōaz obiectionē pollentij.

n Pariter.alterum q̄dez propter idolatrie fornicationem. alterum propter lucrādi occasionem.

o Nisi ita.i.nisi dominus daret apostolo liberum locū ꝓhibendi.i. dissuadēdi.apostolus dissuadere non deberet,si contrarium dominus ꝓhibuisset vel p̄cepisset q̄ō non fecit.

p Iussionez.si dominus ꝓhibuisset.

q Proinde.hic icipit assignare similitudines ꝛ dissimilitudines.

r Consilium.s̄.xxvij.q.i.nuptiarum.

s Dimittit.sicut q̄ dat nuptui bene facit.sed qui non dat meli⁹ facit.quia vtrūqz licitus est sed non expediēs.

t Exponens.ego.l.super euangelio mathei.

u Ab apostolo.dictum.

x Prohibentur.i.dissuadentur.

y Non expediant.s̄.xliij.q.i.quod ꝓcipitur.

Iussionē dñi gētiles fuerūt ābo conīūcti. Quoniā ergo ab infideli fidelē discedere nō ꝓhibet:nec iubet dñs: ideo vtrō discedat apostolus dicit nō dñs babēs vtiqz spūm sanctū in quo dare posset vtile ꝛ fidele ꝛsiliū. vnde cum dixisset de muliere cuius vir mortu⁹ fuerat:beatior aūt erit si sic permāserit ꝓm consiliuz meū.ne quis hoc ꝛsiliū tāquā būanū nō diuinū ꝓtēnēduz putaret:adiecit puto aūt q̄ ꝛ ego spūm habeā dei. ,pinde itelligendū est ēt ipsa que a domino nō inbentur sed a sancto eius famulo vtiliter suadentur:eodē domino inspirante suaderi.absit.n. vt q̄squā catholicus dixerit q̄ suadet spiritus sanctus nō dñm suadere:cum ꝛ ipse dñs sit ꝛ inseparabilia sint opera trinitatis.dicit enim apostolus:de virginibus aūt ꝓceptuz dñi non hēo: cōsilium ät do:non vt consiliū hoc alienū existimemus a domino:cum cōtinuo sequat ꝛ dicat:tanquā misericordiaz ꝛsecutus a dño vt fidelis essem.ꝓm ergo deuz dat ꝛsilium fidele i eodē spū:de quo ait:puto aūt q̄ ꝛ spūm dei habeā. vez tamē aliō est domini iubētis ꝑiriū:aliud vero serui ꝓ misericordiaz charitatis que illi a domino est inspirata atqz donata fidele ꝛsiliū.aliud.n.ibi facere non liceret:hic autē lz ita sane vt ipsum licitū par tiz quidē expediat:partiz vero nō expediat. expedit enim tūc quando nō solū ,ppter iusticiaz⁹ que coraz deo est ꝓmittit:ꝓ ēt hoibus nullū ex hoc impedimentū salutis infert velut cum dat ꝛsilium nō nubēdi apostolus virginib⁹ vnde ꝓceptū dñi se nō habere testat: lz aliud facere.i.nubere ꝛ minus cōtinentie bonū tenere in nuptijs ipsū quoqz licitū etiaz expedit⁹:quoniaz in vetita ꝛ illicita ruituram carnis ifirmitatez sic excepit honestate nubendi vt neminez impediat ad salutez quāuis magis expediret magisqz honestū esset si virgo ꝛsiliū quo ꝓceptū⁹ eam nō cōpellit arripere tunc aūt non expedit id quod licitū est:quando ꝓmittit quidez sed vsus ipsius potestatis alijs affert impedimentū salutis.sicut est:vnde iaz diu loquimur discessio coniugis fidelis ab infideli quaz nō ꝓhibet dominꝰ ꝓcepto legis:q̄ coraz illo iniusta non est:sed ꝓhibet⁹ apostolus cōsilio charitatis:q̄ infidelibus affert impedimentū salutis non solum q̄ pniciosissime scandalizant offensi: verūetiaz q̄ cū in alia cōiugia ceciderint:viuentib⁹ eis a quib⁹ dimittuntur adulterinis⁹ nexib⁹ colligati difficile relolnūt:ideo hic vbi q̄ō lz nō expedit:nō pōt⁹ dici dimiserit infidelem bñ facit.si non dimiserit melius facit:sicut dictuz est:qui dat nuptui bene facit.ꝛ qui non dat nuptui melius facit:quia illud non solum sed vtrūqz pariter⁹ lz. vnde ad nihil horum ꝓcepto domini quisquam compellitur ꝛ vtrunqz expedit aliud minus aliud amplius. vnde ad id quod amplius expedit ꝛsilio apostoli:quicunqz potest capere ꝓuocatur.hic autem vbi de dimittendo vel non dimittendo infidelis cuz fideli coniugio queritur vtrunqz quidem licitum est pariter per iusticiaz que coram domino est ꝛ ideo nihil horum ꝓhibet dominus.sed non vtrunqz expedit ꝓpter infirmitatem hominum.ꝛ ideo id quod non expedit:apostolus ꝓhibet dante domino locum sibi liberuz ꝓhibendi:q̄ neqz id quod monet apostolus ꝓhibet dominus: neqz id quod ꝓhibet apostolus iubet dominus:quod nisi ita⁹ esset neqz ꝛtra ꝓhibitionem domini apostolus aliquid moneret neqz contra iussionem⁹ eius aliquid ꝓhiberet. ꝓinde⁹ in his duabus causis vna de nubendo:vel de non nubendo altera de infideli ꝛiuge dimittenda vel non dimittenda:aliquid simile inuenitur i uerbis apostoli ꝛ aliquid dissimile.simile quidez est illud quod tibi dicit:ꝓceptum domini nō habeo consilium⁹ ät do.ꝛ hic dicit ego dico non dominus.quale est enim ꝓceptum domini non habeo:tale est nō dicit dominus ꝛ quale.est cōsiliuz ät do tale est ꝛ ego dico. illud ät dissimile est:quia de nubēdo:vel de non nubendo dici potest:hoc bene fieri potest:illud autem melius: quoniam vtrunqz expedit:vnū minus aliud magis.at vero de coniuge infideli dimittenda vel non dimittenda:quoniam vnum horum non expedit:aliud expedit dici non oportet:qui dimittit bene facit:ꝛ q̄ non dimittit⁹ melius facit: sed dici oportet non dimittat q̄.ſ.non expedit.sic ergo possumus dicere meli⁹ esse infidelē coniugē non dimittere quāuis liceat ꝛ dimittere:quemadmodum recte dicimus melius esse quod lz ꝛ expedit quam id quod lz ꝛ nō expedit.his de causis factum ē vt ego exponens⁹ dñi sermonez quē ī mōte ,plirū habuit:vbi ventuz est ad questionem de cōiugibus dimittendis vel non dimittendis adhibueri cōsiliū ab apostolo⁹ dictuz nō ꝓceptuz dñi vbi ait.ceteris ät ego dico nō dñs:monēs eos q̄ hūt coniuges infideles vt ꝛsentientes habitare secū nō dimitterēt:quod vtiqz iō monēdū nō iubēdū fuit:quia nō tanto pondere ,pbibentur⁹ boies facere licita:quāuis nō expediāt⁹ quāto

a Si aũt hic respõdet tertie obiectioni pollentij dicẽtis cũ hoc verbum dico pceptiue ponatur in epistola ad galathas. ecce ego paulus dico vobis quia si circũcidimini ⁊c. quare nõ similiter preceptiue, cuz dicit ego dico nõ dñs, vel cõcesso ẽt q admonitiue ponat ibi verbũ dico vobis. q si circũcidimini ⁊c. nullũ incõueniens ide sequitur. nõ. n. indignuz ẽ si que iubet dñs, monet apostol⁹,

b Nõ preiudicãdo. sicut dicit lex. q volũtarie tutele munera priuilegijs nõ preiudicãt. C. de erogatu. volũtaria.

c Vbi ait. rõ ad tertiã.

d Nũquid. argu. ff. ō vsuris. si stipulatus. nam ibi dicitur q stipulatus sũ a te rez mihi dari. vacuãq possessionez tradi. fructus veniũt in stipulatione. si ãt rẽ tantum mihi dari nõ veniũt i stipulatione ar. ⁊ ita. ff. pro so. sed ⁊ si adijciat itẽ est hic arg. q nõ ẽ argumentandũ de cõsimilibus illis iter que dissimilitudo attendit. ff. de rei vẽ. si nauis. ⁊. ff. ō condi. ide. plane. ⁊ ita itellige. ff. eo. ti. si reus. ⁊ hoc bñ dr. ff. de iniusto ⁊ rup. test. l. iij.

e Birit si. ff. de iurisdi. om. iudi. si familia.

f Illicitũ. ar. oẽ illicitũ esse phibitũ. saltez ibi declina a malo ⁊ fac bonum. dicit ibi expositor. a malo oi. ⁊ erauidi hoc ō mortali, venialia. n. nõ sũt phibita. ar. xiij. distic. nerui. xiiij. q. i. quod pcipit.

g Supra dixim⁹. supple qõ dñs nõ phibuit id quod apostolus ⁊c.

b Beniuolẽtiã. aug. dictũ apti itelligit ō pallio ego dico nõ dñs. itellectũ suũ ⁊ rationẽ suã posuit i pri. quare dñs nõ ōbuit pcipere, vt nõ discederet vir fidelis ab infideli pollẽtius qui de precepto itelligit aliã rationẽ ponit dicens. q iõ pcipit apostolus ⁊ nõ dñs infidelem non dimitti. q⁹ dñs videretur cõtrarius cũ preceperit i vete. test. ne quis alienigenã duceret ꝯcludit ergo augusti. ex hoc qõ dicit pollentius apostolã in precipiẽdo fuisse ẽt ꝯrium dño. ad qõ rñdet pol. q i diuersis casib⁹ loquũt apostolus ⁊ dñs. ⁊ ideo non est contrarius ei. Infert ex hac rñsione augu. ergo nec dñs erat ei ꝓtrarius si idẽ pcipere ret qõ apostolus si de iã coniuncto loquatur matrimonio. qd ergo respondes pollenti. quare precipiat apostolus ⁊ non assignat cãm.

i Addidisti. ad hoc itẽ pbãduz. ⁊ addidisti ꝯcludẽdo.

k Docet. Respõ. ⁊ ostẽdit ꝯclusionẽ non puenire. quia i alio ⁊ i alio cãu loquit apostolus ⁊ dominus.

l Esse hoc. de cõiunctis.

m Talẽ. i. ñ sue religiõis.

n Ambo. põe exẽplum vt melius appeat qõ dicit. C. ō trãs. vt responsum.

o Cur fidelẽ. iterat qõem. vt pollentius aliter respondeat. cum prima eius respõsio nulla fuit.

p Loco. i. locũ nõ habet. non est verum. q. d. nisi velis dicere q apostolus nõ dixit hoc auctoritate spiritus sancti.

põdere, phibẽda sũt illicita. si autẽ alicubi apostol⁹ ẽt illa que inbenda sũt monere dignatur: hoc fecit pcẽdo ifirmitati: nõ preiudicãdo iussioni. vnde sic dicit non vt confundaz vos hec scribo: ſz vt charissimos filios moneo qd hz qstionis: vbi ait. ego dico ñ dñs. itẽ vbi ait. ecce ego paulus dico vobis: q⁹ si circũcidimini christ⁹ vobis nihil pderit. nũquid ẽt hic dixit ecce ego dico non dñs. nõ sũt itaqz similia ista. q⁹ etiã illa que inbet dñs nõ est indignum: vel ꝓtrariũ si eadẽ monet apostol⁹ monem⁹. n. eos quos caros habemus: vt faciãt dñi pcepta vel iussa. cũ vero dicit ego dico nõ dñs: satis ostendit dominũ nõ ꝓhibere quod ipse ꝓhibebat. phibuisset aũt dominus ſi eẽt illicitũ ergo ſm ea que supra diximus multũqz versamur licitum erat per iustitiã sed nõ licitũ erat faciendũ ꝓpter liberã benivolentiaz. Tu vero cui placet ita nõ licere qõ nõ vetat dñs ſz apostolus. quẽdmodũ nõ lz quod vetat dominus cũ exponeꝝ volnisses. quid sibi velit qõ ait. ego dico non dominus cuz alloqueret fideles quibus eẽnt ꝓinges ifideles dixisti: q⁹ dominus iussit ne cõiugia sibimet diuersa religionis copularẽt. ⁊ ipsuz adhibuisti testimoniz domini dicẽtis: nõ acci pies vxorẽ filio tuo de filiabus alienigenaz ne traducat enz post deos suos vt pereat aia eius addidisti i ẽt verba apostoli. vbi ait. mulier alligata ẽ viro quamdiu vir eius viuit q⁹ si mortuus fuerit vir eius: liberata est: ⁊ cui vult nubat tantũ i domino. quod ita exposuisti vt iũgeres. i. christiano. deinde secutus es ⁊ addidisti hoc ẽ ergo domini preceptuz tam i veteri testõ quaz i nouo. ⁊ hoc inbet dominus hoc docet apostolus: vt nõ nisi eiusdem religiõis ⁊ fidei coniugia maneãt copulata: quare contra domini iussum contra doctrinam sanctaz: contra preceptum noui ⁊ ve. testamenti inbet apostolus: vt diuerse fidei maneãt cõiugia copulata. q⁹ paulus iquit predicator gentiũ ⁊ apostolus iã in cõiugio positos non soluz monet sed etiam inbet: vt si alter ex cõiugibus crediderit alterum non credentem secũ habitare: tamen cõsentientem nõ dimitteret. his verbis tuis aliõ ẽ hoc aliud illud satis quidem euidenter ostendis. illud enim de his cõiugijs agitur que non sunt primitus copulata: ne nubat femina nisi sue religionis viro: vel ne vir talem accipiat

q Intelligis ne. vnde philo. sentis ne ingt hec atq ꝛ aio illabunt tuo.

r Diligentius. argu. q aduersarius tenetur aperire que dicit suo aduersario. vt ar. v. q. ij. relatũ. xj. q. iij. eoz. sed hoc. c. nihil facit. q⁹ dicit bo. in. iiij. li. topicoz. q⁹ disputatio dialecticoz est ad alterutrum. caute dicoz siue retboz ad tertium. vnde in dialectica disputatione est necesse q q

vxorem. id enim vt dicis iubet dominus: docet apostolus: vtrũqz precipit testamentuz boc autem diuersum quis abnuat. ibi agitur non de coniungendis: sed de cõiunctis: ambo quippe vnius eiusdemqz infidelitatis fuerunt quando cõiuncti sunt sed euangelium cum venisset alter fine altera: vel altera fine altero credidit. si ergo aliud hoc est quod fine scrupulo vllius dubitationis appareret: cur viruz fidelem cum infideli coninge permanere non licet: nõne etiam dominus sicut apostolus iubet: nisi forte loco isto vacat illud quod taz fideliter apostolus ait: an vultis experimentuz accipere eius qui in me loquitur christus ⁊ dominus: vtiqz est christus. intelligis ne quid dicam: an in boc explanando aliquanto diligentius imorabor attende vt rem ipsam explanandam tãquam in conspectu declarandaz planiore sermone ponamus. ecce coniuges duo vnius infidelitatis fuerunt quando iuncti sunt nulla de eis questio est que pertineat ad illã doctrinã dominj iussiones q⁹ apostoli cam ⁊ preceptum veteris ⁊ noui testamenti quo prohibetur fidelis cũ infideli coniugium copulare: iam sunt coniuges: ⁊ ambo adhuc sunt i fideles adhuc tales sunt quales fuerunt antequã cõiungerentur: quales qz cõiuncti sunt: venitqz euangelij predicator credit eoz aut vnus aut vna. ſz ita vt infidelis cũ fideli habitare consentiat iubet fideli dominꝰ vt infidelẽ dimittat an nõ inbet. si dixeris iubet reclamat apostol⁹ ego dico non dominus: si dixeris nõ inbet causam requiro neqz illaz mihi responsurus es quam tuis litteris indidisti: quia dominus videlicet prohibet fideles infidelibus iungi. hic enim nullo modo est ista causa. qa de iam iũctis loquimur non de coniungendis. si ergo tuam causam nõ inueneris: cur non vetat dominus quod prohibet apostolus. cernis iã vt estimo non esse ipsaz causaz quã putaueris esse. Contra inuenitur in concilio toletano quarto.

Nisi ad fidem iudeus accesserit separetur ab vxore fideli.

Iudei qui christianas mulieres in coniugio habent admoneantur ab episcopo ciuitatis illius vt si cum eis permanere cupiunt christiani efficiantur q⁹ si admoniti fuerint ⁊ noluerint: separentur: qa non potest infidelis in eius permanere coniunctione: que iam in

obiscit exponat obiectiones ipsi respõdẽti. i rethorica vero sufficit q⁹ faciat ipsi iudici fidẽ si obijciat. xxx. q. v. iudicantẽ. dicim⁹ q⁹ de mãdato iudicis debet ei respõdere si põt. aliter non tenet C. de non nu. pe. generaliter. ff. ō. pba. qn quaginta.

s Ecce. ponit thema vt aptius dicat.

t Dimittat. hec littera. f. non exorta est. põt tamen ita itelligi iubet fideli domin⁹. an nõ iubet vt dimittat vel non dimittat assumit augu. tantũ alteram ptem disiunctiue hanc si direris non iubet vt non dimittat, ex ista procedit si direris iubet ⁊c. ſz aũt q⁹ i littera est non vt fidelem nõ dimittat. ⁊c. plana ẽ littera ⁊ bene congruũt que sequũtur naz si dicat iubet vt nõ dimittat apostolus ẽ ꝓtrari⁹. dico ego non dominus. si aũt dicat non iubet vt nõ dimittat assignat aliam cãm.

u Reclamat. nec ꝛ clamat apostolus cõtrariuz suadendo nec reclamat per hanc litteram nõ dominus. ⁊ hoc cum non est ibi non. sed credo litteraz falsaz eẽ sine nõ. Ad.

x Requiro. quare non iubet dominus vt non dimittat. io.

y Vdei. quod hic dicitur corrigit errra de vinor. cpto. vel qõ dicitur hic separandos esse. intelligas in illis casibus quãdo in cõtumeliã creatoris vult habitare cũ eo. velut trahat cum ad aliquod mortale peccatũ. ⁊ ſz hoc idem iuris est i indeo ⁊ gentili vel loquitur in eo casu quãdo primo fuerũt christiani ⁊ postea alter fact⁹ est iudeus. vt tunc teneatur recedere ab ipso si noluerit cõueniri. vt ſ. ꝛ. non soluz. vel dic q⁹ aliud est si vir conuertitur ad fidem. et aliud si mulier. nam si mulier conuertitur ipsa debet recedere a viro. ne vir eã reuocet ad priorem errorem. secus est si vir conuertitur. qz facilius possunt viri reuocare mulieres quã econuerso. nam vir caput eius est. xxxiij. q. v. cum caput. sed qualiter potest ecclesia filios illorum quorum alter est cõ

uersus cogere ad baptismum. Rñ. ex quo alter parens eorum conuersus est iam est factus de foro ecclesie. ergo ⁊ filij eius per ꝯsequens. vt xv. q. vlt. cum multe. sed melius credo ꝙ intelligatur quando iudeus existens iudeus contrarit cum christiana. b.

s ¶ Christianam. j. xxxij. q. iiij. liberi contra hic de conditione religionis. ibi de conditione seruitutis.

b ¶ Verum. infidelitatis. iudei vero difficiliores sunt ad cõuertendum ⁊ peritiores ad subuertendum ꝙ gentiles. quia legem habent ⁊ prophetas ⁊ ideo hec ratio potiꝰ habet locum i eis ꝙ in gẽtilibus. xj. q. iij. ad mensam.

c ¶ Iudeorum. qdã intelligunt hoc c. ꝙ iudeis auferendi sunt paruuli eorũ et baptizandi sed adulti nequaq̃. sed certe. sicut nec adulti ita nec paruuli ad fidem vi trahendi sunt imo ꝑ hoc in breui nullus esset iudeus quomodo ergo relique israel salue fierent postea. ideo intelligo hoc de filijs iam christianis quos forte parentes circũcidere volebant. de con. di. iiij. pleriq̃. Et hec littera hoc idẽ innuit vbi dicit separari. ⁊ ita ꝑ baptismũ soluitur ius patrie potestatis. nec tamẽ priuabũtur isti paterna successione. extra de iudeis iudei.

d ¶ Proficiãt. iuxta illud auge nobis fidem. de pe. di. ij. dum sancta. ergo ⁊ isti baptizati erant cum proficere debeãt in gradibus dignitatis. vt de pe. d. ij. oũ sancta.

e Sepe. eos. idest neophitos.

f ¶ Hebreis. isti ergo nomen antiquum retinent post baptismũ ar. contra. xxvij. q. ij. scripsit.

g ¶ Publicis. argu. ꝙ ecclesia iudicat de his qui foris sunt. qõ verum est q̃tum ad corporales penas. cuz enim peccant possũt verberari vel alio modo corporaliter mulctari de precepto episcopi vel pncipis ar. xvij. q. iiij. constituit. ⁊ extra de raptore. Iar. chiepiscopatu. ⁊ alia etiam pena possunt puniri. vt ex̃ de vsur. post miserabilez. sed quantuz ad spiritualem penaz ecclesia nõ iudicat de illis qꝝ nõ potest eos excõicare. quia qui i ecclesia nõ est ab ecclesia separi non potest vt. xj. q. iij.

christianam[a] translata est fidem. filij autem qui ex talibus nati sunt: fidem atqz conditionem matris sequantur. similiter illi qui procreati sũt de infidelib9 mulierib9 ⁊ fidelibus viris christianam sequantur religionem nõ iudaicã supstitionem. Verum hoc tõ statutũ ẽ: ne dũ fidelis salutem querit infidelis potiꝰ ipe cum ea ifidelitatis[a] perditionem incurrat. Unde in eodẽ cõcilio taz de filijs iudeorum quam de ceteris ad fidem venientibus statutum est vt infidelium consortia eniteantur.

A parentuz seperentur consortio fideles: ne in eorum inuoluantur erroribus.

Iudeorum[a] filios vel filias: ne parentum vltra inuoluantur erroribus: ab eoꝝ ꝯsortio separari decernibus deputãdos: aut monasterijs: aut christianis mulieribꝰ ac viris deũ timentibus: vt sub eoꝝ conuersatione cultũ fidei discãt: atqz in melius instituti tam i moribus quã in fide proficiant[a]. Item.

Judeis ad fidem uenientibus cũ infideli nulla sit cõmunio.

Sepe maloꝝ ꝯsortia etiam bonos corrũpunt: quãto magis eos[a] qui ad vicia ꝓni sunt: nulla igitur vltra cõio sit hebreis[a] ad fidẽ christianam translatis cum his qui adhuc in veteri ritu ꝯsistũt: ne forte eorũ participatiõe subuertant. qcũqz ergo ex his qui baptizati sũt ammodo ifidelium cõsortia nõ vitauerint ⁊ ibi christianis donent ⁊ illi publicis[a] cedib9 deputent. Item ex vij. synodo.

Cum iudeis nec manducandũ nec bibendum: nec ab eis medicamentum accipiendum est.

Nullus eoꝝ q[a] in sacro sunt ordine: aut laicꝰ azima eoꝝ mãducet: aut cũ eis bibet: aut aliquem eoꝝ i infirmitatibus suis vocet: aut medicinã ab eis ꝓcipiat[a] aut cũ eis i balneo lauet. si vero qsquã hoc fecerit: si clericus ẽ deponat: si laicus excõicetur. Item ex concilio agathensi.

Clerici siue laici vitent iudeorum cõtuia: nec ad sua consortia recipiantur.

Omnes[a] deinceps clerici siue laici iudeorum cõtuia vitẽt nec eos ad conuiuium quisquaz accipiat: quia cum apud christianos communibus cibis non vtantur: indignum atqz sacrilegum est eorũ cibos a christianis sumi: cuz ea que apostolo permittente nos sumimꝰ ab illis iudicentur imũda: ac sic inferiores[u] incipiãt esse christiani quã iudei: si nos que ab illis apponuntur vtamur: illi vero a nobis oblata contemnant. Ex his itaqz enidẽter colligitur coniugium esse inter infideles. Illud vero apostoli omne quod non est ex fide peccatuz ẽ: non ita intelligendum est: vt quicquid ab ifidelibus fit credatur esse peccatum. sed omne quod contra conscientiam[m] fit edificat ad gehẽnam. vnde Ambro. peccatum est quod aliter fit quam ꝓbatum est. Item aug. super eundem locuz. omne quod aliter fit quam ꝓbatum est peccatum est. non tamen omne quod fit cũ fide[a] bonum est. Ignorantia enim que est ex culpa nocet. hinc etiaz apostolus ait: beatus qui non iudicat semetipsum in eo quod ꝓbat. i. qꝝ non facit damnabilem semetipsum aliter faciendo quam ꝓbet esse faciendum. vel omne qõ non est ex fide[a] dicitur esse peccatuz qꝝ quicquid ea fide nõ fit: vt ad eternam valeat salutem inutile reputatur[a] apud dominum. vnde aug. ait. omnis vita infidelium peccatũ est: nec valet esse bonuz quod fit absqz[a] deo vbi deest enim agnitio eterne ⁊ incommutabilis veritatis: falsa virtus[a] est etiam in optimis moribus. Item cum dicitur non[r] est vera pudicitia hominis infidelis cum coniuge sua negatur pudicitia esse vera quantum ad effectuz ⁊ ad premiuz videlicet eterne salutis. sicut enim apud hereticos sacramenta negantur esse vera: non quantum ad formam sed quantum ad virtutem. sic ⁊ virtutes negantur esse vere[a] apud ifideles: non quin vere in eis sint. iuxta illud hiero. virtutibus romani promeruerunt imperium: sed quia affectu carent eterne salutis. Item illud Ambro. Non est putandum matrimonium quod extra dei decretum factum est. sed cum cognoscitur est emendandum: non ostenditur coniugium non esse inter infideles. nullo enim domini precepto gentiles ꝓhibentur coniungi gentilibus. nec ergo eorum coniugium extra. i. contra dei decretum fit. illa itaqz auctoritate[a] inbentur separari ab inuicem: qui contra dei vel ecclesie decretum copulati sunt: vtpote infideles[a] cum fidelibus: vel consanguinei cum consanguineis: vel affines cum affinibus. si omnes si sibi inicẽ copulati fuerint separandi sunt.

Hinc etiam idem Ambro. in li. de patriarchis.

Fideles infidelibus non sunt coniugio copulandi.

Dane, christiane gentili aut ideo filiam tuam tradere[a] cane inquit gentilem vel iudeaz atqz alienigenam: hoc est omnem hereticã ⁊ alienã[a] a fide tua accipere tibi vxo

b Nullus eorum qui. nisi sit missus ad predicandum eis. extra de iudi. ꝙ sit laudabile.

i ¶ Percipiat. emere tñ põt ab eis aliqs ⁊ pꝛ̃paret ar. C. ō iude. nemo.

k Omnes. iudeoꝝ. filr ⁊ gentilium: cũ ⁊ ipsi hodie ẽt cibos discernant. lz. n. non cõtineantur verbis edicti. vt. xj. q. iij. ad mensaz. continentur tamẽ sententia. vt ff. de peti. here. item veniunt §. ait senatus. vt. ij. q. i. multi ⁊ ff. si q̃dru. pau. fe. di. l. pe. §. quare loquimur cum eis. cũ nec comedamus cum eis. §. de hoc redditur ratio. quia maior familiaritas est i cibo sumendo ꝙ in colloquio. et facilius quis ꝺcipitur inter epulas. vt. xxij. q. iiij. vnusquisqz.

l ¶ Inferiores. vt. ij. q. vij. i sancta.

m ¶ Conscientiam. precepti vel ꝓhibitionis. nã si plus comedam ꝙ debeã. quãuis contra cõscientiaz nõ pecco moraliter. xxv. d. §. criminis ⁊ dicũt quidã cõtra cõscientiã non erroneam. ar. xiij. d. nerui. arg. op. ff. de libe. cau. igit §. i. sed est expressuz extra de simo. per tuas.

n ¶ Cum fide. i. cõscientia.

o ¶ Ex fide. idest sicut fides exigit.

p ¶ Reputatur. quo ad vitam eternam. de pe. di. iij. si quis autem non habens.

q ¶ Absqz. i. absqꝝ fide que est adeo.

r ¶ Virtus. §. d. xxvj. ōinde cõtra. §. i. q. i. sicut vrgeri. §. di. xlv. vera iusticia. §. xxiiij. q. i. vbi sana.

s ¶ Item cum dicitur non. q̃tum. §. i. q. i. quod quidaz de con. di. iiij. q̃uis. §. d. xxxij. §. verum. j. xxxij. q. i. cum renunciatur. ar. xxiiij. q. i. vbi sana. j. de pe. dis. v. cõsideret j. de pe. dis. vij. oportet. j. de pe. dis. ij. §. quod autem. dis. iij. ille rex.

t ¶ Vere. non videtur dicere vez. nã vbi deest fides vt charitas. nullatenus est virtus ꝓut theologus accipit virtutem. quod ergo dicitur hic virtutibus. s. policitis intellige que fine charitate habentur a multis. strẽnui. n. actus hominum in eis erãt argu. xxiij. q. iiij. si non fidelis. nã ⁊ virtus ꝓ fortitudine ponitur. ff. de aleato. quibus alie vero virtutes vt ꝓdictum est non erant in eis. quia si haberent vnam haberẽt oẽs. xxiij. q. i. vbi sana de pe. di. v. c. i.

u ¶ Aue. tradere. j. ꝓpr. c. ꝓtra so. ibi de pactione in futuro. hic dicit ꝙ nõ licet accipere ⁊ illi se miscere.

x ¶ Alienam. hec clausula oẽm alienaz nõ supponit ꝙ hereticã vel gentili. ff. ō uer. si. doli clausula. nam ibi dicitur ꝙ clausula generalis sequens non refertur ad ea de quibus specialiter est premissum. non est obsciendus ō moyse q̃ duxit ethyopissaz

vt.ij.q.vij.§.itē obijcitur.quia illud factum fuit in figura q̄ dñs sibi copularet ecclesiam ex gentibus.ij.q.vij.§.bis ita.sed pone q̄ aliquis hereticus nūquā fuit baptizatus voluit baptizari sed non habuit aquam constat ei oia peccata dimissa esse ēt originale.nūquid pōt cōtrahere matrimoniū cū christiana dicit.b.q̄ nō.quia ianua oīum sacramentoꝝ est baptismus.xxxij.dis.§.verum similiter nec ordinem posset recipere forte si superuixit & se non baptizauit.videtur cōtemnere.& sic habet q̄st non fuerit christianus.io.

a ¶ Prima.que est iter spōsos & sponsas.io.

b ¶ Gratia est.j.xxx.q.v.femine.

c ¶ Si christiana.cathetizata.& ita est ar.q̄ cathecuminus nō est fidelis.de hoc dicam.j.xxx.q.i.in prin.

d ¶ Non opz.hereticis.hereticus nō pōt cōtrahere cuz xpiana.dicit tamen b.q̄ si contrahit tenet matrimonium.sicut cuz excōicato de conditionibus que apponūtur in matrimonio nō xxxij.q.ij.solet.

e ¶ Iquis.dato.hic non ponit exemplū bonū nā in veritate per dationez libelli non dissoluebat matrimoniū.imo vera erat fornicatio.extra de diuoꝛ.gaudemus.

f ¶ Tradit.j.xxx.q.v.aliter.

g ¶ Non legitimuz.si enim pbatum fuerit aliquod impedimentū in tali matrimonio filij non erant legitimi.vt extra de clā.despon.cum inhibitio.

b Quod vero. Hic intitulatur ſcda quæstio de qua supra diximus i prima quæstione.

i ¶ Iquis.virginez.idez esset & si corruptam.ſz de facto quæsitum est de virgine.forte ideo q̄ videbatur q̄ matrimoniū solueretur iter virginem & eum qui accedebat ad baptismuz.sicut cū alter sponsoꝝ transit ad religionem monasterij.sed non ē ita q̄ cū trāsitur ad religionem fidei bene pōt qs vti matrimonio secus cum transitur ad monasterium.

k ¶ Uiuente.& conuersa cū viro vel non conuersa.secū tamen cohabitare volente.sequens autē capitulū itelligitur de nolēte cohabitare.

l ¶ Coniugia.pōt tamē ad religionē transire ēt inuita ea cū matrimonium non sit ratū ex̄ de diuoꝛ.quanto.

m ¶ Iinfidelis. propter deū.i.ꝓpter fidē dei.

n ¶ Soluit.ecclesia tamē debet sententiare.sed quid si illa vroꝛ non' vult venire ad cām cū nō sit de foro ecclesie si pōt cōstare ecclesie q̄ non vult cohabitare sententiet. hanc glo.nō approbo quia sine iudicio ecclesie dissoluit matrimonium .vt.§.q.i.infidelis.

o ¶ Jus.i.vinculū.sed tunc demum solum cū cōtrahit relictus.ar.ex̄ de diuoꝛ.gaudemus.in fi.imo etiam prius credo solutum.sed si alter reuertitur ad fidem antequā alter duxerit vroꝛem restituitur vinculum matrimonij quasi iure postliminij vt ibidē perpenditur.

p ¶ Relinquitur.nihilominus & circa relinquentem.vnde & relinquēs contrahet sine peccato si cōuersus contrahat.non enim' potest matrimoniū claudicare cū sint due relationes. vñ si vna,est vroꝛ & reliquus est vir.iō autē nō tractauit hic de relinquēte q̄ extra ecclesiam est & nihil ad nos de ea iudicare.ij.q.i.multi.est tamē ar. q̄ claudicet hic.erra de eo qui cog.c.i.ar. ff.māda. potest.ſz vt diri quo ad essentiaz nō potest claudicare. sed quo ad effectum bene.q̄ qñqz tenetur vnus alij.ſz nō econuerso.vel dic quantū ad fidelm soluitur.vt hic dicitur.q̄ adhuc potest debituz petere ab altero.sed ifidelis non potest.q̄ fidelis non est subiectus seruituti illius.& cū alia fit seruitus qua tenet vir vroꝛi q̄ illa qua vroꝛ viro.bene potest vna seruitus ee sublata & non alia.sic.ff. de serui.vrb.predio. si domus.& extra de cōuer.cōiug.quidaz.

q ¶ Et in matrimonium.idest in fractione pāni matrimonij nō dicas in secūdum matrimoniuz si ilud ꝓtrahat postq̄ cōuersus cum alia cōtraxit vt premisi.argu. tamen q̄ pecet cōtrahendo secūduz.extra de testibus sicut.

r ¶ Hic distinguēdū est.atqz hec distictio est canonica & bona. & probatur extra de diuoꝛ.quāto.

s Trū. hic intitulat quæstio tertia, in qua qd iuris sit dicimus.xxxvj. dist.vnius.nec valet qō hic dicitur a Hieronymo.

t Cutius vero. censuerunt.ꝫ. di.lv.nullus.

rem primaꝰ cōiugii fides castitatis gratia ē si christianaꝰ sit nō ē latis:nisi ambo initiati fitis sacramēto baptismi simul ad oratiōnē nocte vobis iurgēdū ē & cōiunctis p̄cibꝰ obsecrandus deus. Item ex concilio agathensi.

Cum hereticis catholici nō misceāt coniugia.

Non oportet cuz hoīibus hereticisꝰ miscere cōnubia:vel & filios & filias dare:sed potius accipere:si tamen se profitentur christianos eē futuros & catholicos. Itē ex concilio vrbanensi.

Christianaꝰ cōmunione careat: qui iudaice prauitati coniugali se vinculo sociat.

Si quis iudaice prauitati cōiugali societate iūgitur:siue christiana iudeo:siue iudea christiano mulier carnali consortio misceatur quicūqz eoꝝ tantuz nefas admisisse cognoscitur:a christiano cetu atqz cōmunio & a cōtione ecclesie ꝓtinus segregetur. Itē illud augu.nō ē ratū cōiugium quod sine deo est:non negat cōiugiuz eē iter ifideles. Coniugium enim aliud est legitimū & non ratū aliud ratū & nō legitimū:aliud legitimū & ratū. Legitimū cōiunctuz est quod legali ꝓstitutione vel ꝓuincie moꝛib⁹ cōtrahitur.hoc iter infideles ratū nō ē:qꝛ non ē firmuz.& iō violabile cōiugium eoꝝ.dato enim libello repudij ſz eis recedere abinuicem & alijs copulari lege fori & nō lege poli:quaz non sequūtur. Inter fideles vero ratū cōiugiuz ē:qꝛ coniugia semel initiata & completa iter eos vlterius solui nō possunt.horuz quedā sunt legitia:veluti cū vroꝛ a parētibus traditurꝰ:a sponso dotatur:& a sacerdote benedicitur.hec talia coniugia legitia & rata appellantur. Illoruz vero coniugia qui contēptis oibus illis solēnitatibus solo affectu aliquam sibi in cōiugem copulant:huiuscemodi cōiugiū nō legitimuzꝰ sed ratum tantūmodo,esse creditur.

Q.ij.

Quod veroꝰ vroꝛe viuente alteraz ducere nō possit qui infidelē dimisit:testat scriptura dicēs:alioquin si discedit abinicez & volētes cohabitare dimittitis:& alij vos copulaueritis adulteri eritis: filij vestri q̄ postea nascētur erūt immundi.i. spurij. Itē ex ꝓcilio meldensi.c.i.

Nō pōt quis post baptisma alteraz ducere viuente ea q̄ ante baptisma sibi fuerit virgo copulata.

Si quis habuerit vroꝛē virginemꝰ ante baptismuz viuenteꝰ illa post baptismuz alteram habere non pōt.crimina enim in baptismo soluūtur:non coniugia. Greg.āt testatur econtra dicens.

Licet fideli aliā ducere vroꝛē quaz christiāe fidei odio ifidelis dimittit.

Si infidelis discedit odio christiane fidei discedat:nō enim ē frater aut soꝛoꝛ subiectus seruituti in huiusmodi.nō est eniz dimissio peccatū ꝓpter deūm si alij si copulauerit cōtumelia quippe creatoꝛis soluitꝰ ius matrimonij circa eū qui relinquitur. infidelis aūt discedens & ī deuz peccat & in matrimoniūꝰ:nec ē ei fides seruāda cōiugij:qꝛ ꝓpterea discedit ne audiret christuz deum esse christianoꝝ coniugioꝝ. Hic distinguēdū est aliud esse dimittere volētez cohabitare:atqz aliud discedentez nō sequi. volentē eniz cohabitare ſz quidē dimittere:ſz nō ea vivente aliā supinducere.discedētez vero sequi nō oꝛ:& ea vivente aliam ducere licet:verū hoc nō nisi de his intelligendū ē qui in ifidelitate copulati sunt. Ceterū si ad fidez vterqz conuersus est:vel si vterqz fidelis matrimonio iūctus est:& ꝓcedente tēpoꝛe alter eoꝝ a fide discesserit & odio fidei christiane cōiugez derelinquerit:derelictus discedentē nō comitabitur:nō tamē illa viuēte alteram ducere poterit:qꝛ ratuz coniugiū fuerat inter eos:quod nullo modo solui potest.

Q.iij.

Trūꝰ vero bigamꝰ sit reputādus qui ante baptismū habuerit vnā:& post baptismū alteram auctoritate Hiero.ꝑz. Ait enim super epistolam pauli ad tymotheum.

Nō ē bigamus qui ante baptismuz habuerit vnā:pꝰ baptismū alteraz.

Oportet episcopuz vnius esse vroꝛis virū: verū hoc post baptismū:ceterum si ante baptismum habuit vnaz:& post baptismum habuerit alteram:non est reputandus bigamus:cui prorsus innouato per baptismuz oia vetera sunt dimissa. Augustinus vero contra testatur & Innocē. Ait enim Aug.super epistolā pauli ad tuū.

Nō oꝛ fieri episcopus qui ante baptismū habuerit vnā:& post baptismum alterā.

Autius vero itelligūt:qui nec eum ordinandum censuerunt qui ante baptismū habuerit vnaz & post baptismū alterā. In baptisma te eniz crimina abolent:non federatio cōiugij dissoluitur:sicut illa que cathecumia vitiata est iter dei virgines ꝓfecrari non pōt:sic qui ante baptismū habuit vnā & post baptismū alterā nō nisi bigamus est repu

Vidam mulieri nobili. Imparia cõiugia tribus modis dicuntur. vno modo quãdo cõtrahit fidelis cum infideli. de quibus in superiori causa audiuimus. alio modo quando vnus liber ⁊ alius seruus. de quibus in causa videbimus. tertio modo quãdo vnus maior alter minor de quibus in sequẽti tractatur. hic de errore persone cõditionis qualitatis ⁊ fortune tractatur.

b Quod autez. hic depingitur pria questio. an. s. matrimoniũ cõtrahatur inter eos inter quos interuenit error persone hoc est dicere an error persone impediat matrimoniuz cõtrahenduz ⁊ dirimat iam cõtractũ. g. allegat pro ⁊ contra distinguendo quattuor errores. fortune. qualitatis. persone ⁊ conditionis. duo vltimi dirimunt matrimoniũ non ex sua natura. sz ex constitutione ecclesie. nam similiter ⁊ papa posset constituere q̃ error qualitatis impediret. ⁊ q̃ nullꝰ error psone impediret ⁊ esset matrimoniuz vbi esset error persone. sicut ⁊ tenet pignꝰ licet ibi sit error. ff. de pig. act. l. i. vnde ex natura non habet error persone q̃ impediat. tamẽ est contra. ī. de iacob ⁊ lia. q: nundum ecclesia constituerat. ⁊ tamen tunc impediebat. ⁊ est etiã argu. contra. quia error impedit emptionem. vt. ff. de ꝓtrahẽ. emp. quid tamẽ. ⁊ nõ q̃ fm hu. ⁊ l. nunq̃ erraturꝰ persona nisi prius habita noticia aliqua de eo cuiꝰ nomine alius se representet vnde si aliquis offert se sub nomine regis francie alicui puelle si ipa nihil unquã audiuit de rege francie nec aliquam noticiam habet ꝺ eo tãdus. amisit eniz quidda nõ ad vite meritũ: sz ad signaculi sacramentũ. Itẽ Inno. ruffo ⁊ eusebio episcopis macedonie multis argumentis ꝓbat talẽ bigamũ reputari. q: ergo iste cuiꝰ cã i psenti agit añ baptismũ habuit vnã ⁊ post baptismũ alteraz bigamus iudicatur ⁊ licet vite merito ⁊ industria sciẽtie polleat tamen i episcopũ ordiari non potest.

Vidã mulieri nobili nunciatũ ẽ q̃ a filio cuiusdaz nobilis petebat in coniugez prebuit illa assensuz alius vero quidam ignobilis atqz seruilis ꝯditiõis nomie illiꝰ seipsũ obtulit: atqz eã in cõiugẽ accepit ille qui priꝰ sibi placuerat tandẽ venit: eam qz sibi in cõiugẽ petit. illa se delusaz cõquerit: ⁊ ad priorꝭ copulaz aspirat. Hic primũ querit: an sit cõiugiũ iter eos Scõo: si priꝰ putabat hunc eẽ liberz ⁊ postea deprehẽdit illũ eẽ ſuũ: an liceat ei stati ab illo discedeꝛ

Q. i.

Quod autẽ coniugium sit inter eos probat hoc modo. Coniugiũ siue matrimoniũ est viri ⁊ mulieris cõiũctio individuaz vite cõsuetudinẽ retinẽs. Item cõsensus vtriusqz matrimoniũ facit: q: ergo isti cõiuncti sunt: vt individuaz vite cõsuetudinẽ cõseruarent q: vterqz cõsensit in alterũ: cõinges sunt appellandi. Hic ita respõdeꝛ. Cõsensus est duorum vel plurium sensus in idez. qui ãt errat non sentit. non ergo consentit. i. simul cuz alijs sentit. hec autem erranteꝰ non ergo consensit. non ita qz coniunx est appellanda: q: non fuit ibi consensus vtriusqz sine quo nullus matrimoniũ esse potest. sicut enim ille qui ordinatur ab eo quem putat episcopuz eẽ ⁊ adhuc est laicꝰ errat: nec vocatur ordinatus: imo ab episcopo adhuc est ordinãdus sic ista errans nulli est copulata coniugio: immo adhuc est copulanda. Ad hec. Non omnis error consensum euacuat. qui eniz accipit in vxorem quam putat virginem: vel qui accipit meretricez quam putat esse castam: vterqz errat: quia ille coruptam estimat virginem: ⁊ iste meretricem reputat castam: nunqnid ergo dicendi sunt non consensisse i eas aut dabitur vtriqz facultas dimittẽdi vtranqz ⁊ ducendi aliam. verus est q̃ non omnis error consensuz excludit. Sed error alius est persone: alius fortune: alius ꝯditionis: alius qualitatis. error persone est quãdo hic putatur esse virgilius ⁊ ipse est plato. Error fortune quãdo hic putatur esse dives qui paup est vel ecõuerso. Error conditionis: quando putatur esse liber qui seruus est. Error qualitatis est quando putat esse bonus qui malus est. Error fortune ⁊ qualitatis coniugij consensum nõ excludit. Error vero persone ⁊ cõditionis coniugij cõsensum non admittit. Si quis enim paciscereturꝰ se venditurum agruz marcello: ⁊ postea veniret paulus dicẽs se eẽ marcellũ ⁊ emeret agrum ab illo: nunquid cũ paulo conuenit iste de precio aut dicendus est agrũ sibi vendidisse. Item si quis promitteret se venditurũ mihi aurũ ⁊ pro auro offerret mihi aurichalcũm ⁊ ita me deciperet nũquid dicerer cõsensisse in aurichalcuz. nec ergo aliquando in illũ consensi: quia consensus non est nisi voluntatis. sicut ergo hic error materie excludit consensum sic ⁊ in coniugio error persone. non eniz cõsensit in hunc sed in eum quem putabatᵉ esse. sed objcitur iacob non cõsenserat in aliam sed in rachel. vij. si quidem annis pro rachel seruierat. cum ergo eo ignorante lia esset sibi suppoſita: non fuit coniugium inter eos sed error impedit matrimoniũ fic. quia licet non sit in rerũ natura non minus tamen est ibi error persone. item si aliquis habet tres filios ⁊ aliqua consentiat in maiorem filium. postea presentetur minor nõ tenet matrimonium cum eo.

c Item consensus. vt. xxvij. q. ij. sufficiat. intelligitur autem consentire nisi expresse dissentiat. vt. ff. solu. ma. l. ij. §. voluntatem ⁊ extra de spon. sicut er litteris. ⁊ extra de his que fiunt a pre. c. ij.

d Errauit. quia aliud pro alio putauit. hoc est errare. xxij. q. ij. in quibus. vel pro vero falsum putare. xxxviij. di. quãuis.

e Consensit. nihil est tam contrarium consensui q̃ error. vt. ff. de ꝓtraben. emp. alioquin. ff. de iurisdi. om. iudi. l. ij.

f Ordinandus. vt. lx viij. di. presbyteri.

g Aliam. q. d. nõ. naz nec ille error venditionem impedit. licz error seruus impediat ff. de cõtrahẽ. emp. alioquin §. i. tamen dicit. l. q̃ soluitur emptio p actionez ex empto ff. de act. emp. ex empto. §. si quis virginem.

h Persone. psona ẽ sz. b. rationabilis creatura indiuiduа essentia.

i Putatur. dicit. R. q: in hac littera nõ debet esse ipse ⁊ hec vox hic non ẽ ꝓnomẽ sed aduerbiũ vt sit sensus. error persone ẽ q̃n putat eẽ virgilius in hoc loco ⁊ ibi ẽ plato. nã ipossibile est vt putes virgiliũ eẽ platonẽ. de dicto pz. de re similiter patet. quia ipossibile ẽ q̃ quis putet de virgilio q̃ sit plato. nec ecõuerso. qõ vez ẽ fm opi. illorũ qui cõcedũt q̃ istũ eẽ virgiliũ est platonẽ eẽ virgiliũ. alij vero concedũt q̃ iste putat illuz eẽ platonẽ. nõ tamẽ putat virgiliũ eẽ platonem. ⁊ hoc per accidens qõ inuit ꝓpriũ nomẽ. iter quos ẽ. b. hãc opi. secutus ẽ hic. g. fm hoc planũ est qõ dicit q̃ pinguis intellectu errantis putet de aliquo q̃ sit alius babes xxxvj. q. v. nec mirũ. vbi dicit augu. q̃ hũc puto eẽ hominẽ demõstrato demone. ff. ꝺ excep. rei iudi. ⁊ an eandẽ ar. ff. de fur. si is q. §. si tu mihi. ⁊ de iureiurã. eũ qui. §. si iniuriam. vbi dicit iurisperitꝰ q̃ hũc puto luciũ demõstraro scio. sed quero circa quaz psonã dicis hũc errorẽ fore. dico q̃ circa p̃sentez quãdo s. cõtrahit cũ vno ⁊ credit se cõtrahere cum alio. vnde ꝺ eo q̃ circa absentem psonaz nõ errat. nã dico q̃ si primo iam ille cõsensit in istã. ⁊ ista modo consentit in illũ ẽ matrimoniũ. sed queritur si ille est mortuus in quem cõsensit ⁊ alius presentatur sibi. an talis error impediat matrimoniũ fic. quia licet non sit in rerũ natura non minus tamen est ibi error persone. item si aliquis habet tres filios ⁊ aliqua consentiat in maiorem filium. postea presentetur minor nõ tenet matrimonium cum eo.

k Venditurum. i. venditũ se traditurum.

l Emeret. i. quasi a se emptũ per traditionẽ acciperet. ideo aũt sic exponunt doc. quia si duobus venderet ⁊ secũdo traderet. secundus esset potior vt. C. de rei ven. quotiens. ff. de rei ven. si a ticio. sed. g. intellerit litterã istã sic quãdo. s. secundo non esset venditurus si eum cognosceret. vnde cũ erraret in persona que secundo offerebat precium non contrahebat cum ea. ff. de furtis. si quis de acquirẽ. re. do. si procura. ⁊ sic plana est littera. ⁊. l. si a ticio. ⁊ illa ler quotiẽs intelligitur cum scienter cum duobus contrarit doc. tamen exponunt vt dicti emeret. i. emptũ acciperet. ⁊ hoc propter illud qõ sequitur. nunqd cũ paulo cõ.

m Auricalcũ. voluit dicere marcellus q̃ esset emptio ⁊ venditio. quia in corpus consensum fuit. licet fuerit erratum in materia. i. in substantialiũ qualitate. sed Vlpianus eum corrigit dicens non esse venditionem vbi erratuz ẽ in materia. ff. de contraben. emp. in venditionibus. pignus tamẽ tenet si obligat es pro auro. vt. ff. de pigno. ac. l. i.

n Putabat. si quis autem errat in propꝛio nomine dum tamen certuz sit

de quo cõsentiat.hoc non officit.C.de testa.si in nomine.secus autem in appellatiuo.ff.de bere.instit.non ideo minus.ff.de le.i.l.iiij.

a ℂ Subsequens. j.xxx.q.v.§.sed o bijcitur.

b ℂ Primogenitarum. consuetudo erat maiorẽ primo nuptui tradere.

c ℂ Inscio. j.xxviij.q.i.z.ij.i lectum.

d ℂ Transformat.s.xxvj.q. v.episcopi.

e ℂ Consonum.hoc verus est q̄ iste non peccat cum ita specialiter z i genere dicit se velle esse participez sue beatitudinis.secus si ad specialia ōscēderet.nō tamē ob hoc excusatur saul qui adorabat demonẽ quem credebat eẽ samuelem.xxvj.q.i.nec mirz hoc ideo quia intercessit culpa sua.vel ibi idolatria adorauit.

f ℂ Rescindere.vt.C.de rescin.vendi.quisquis nisi eēt deceptus vltra dimidiaz iusti precij.vt extra de emptio. z vendi.cum dilecti.vel nisi haberet pestiferas herbas. vt.C.de edil.edic.si prediuz. vel nisi dedisset dolus cām contractui.vt.ff.de dolo.eleganter.

g Ecunda.hic queritur an seruili cõditione reperta libera possit recedere.z quidez sic potest si ignorauit euz esse seruuz quādo cõtrarit cũ eo.vt.j.e. si quis ingenuus.z nõ.fm.b.q̄ nõ omnis error conditionis impedit matrimonium.sed tãtuz seruilis error cõditionis. nec etiam semper talis error impedit.vnde si libera vult ꝺbere cum seruo z cõtrabit cũ libero non dirimitur matrimonium.licet ibi sit error conditionis quia non intelligitur talis decepta que cuz meliori ꝺbit q̄ credebat.similiter dicit q̄ si seruus credit ꝓtrabere cũ libera z contrabit cũ ancilla.nõ dirimit matrimoniũ.qz consentit in hominẽ sue cõditionis.z qz neuter pōt aliquid alij obijcere.z ita ꝓpter errorez seruitutiq̄ dirimit matrimoniũ. sed certe pari ratiõe videt q̄ si aliqua credit ꝓtrabere cuz vno z ꝓtrahit cũ alio qui est ditior z melior q̄ matrimonium teneat.quia non videtur decepta.alij autem dicunt q̄ siue erret in meliori vel in deteriori conditione semper dirimitur matrimoniuz.tertij dicunt q̄ si iterueniat error in dispari conditione dirimitur matrimonium.sed si in pari non dirimitur.vnde si libera vult contrabere cum libero z cõtrabit cuz seruo.vel seruus vult contrabere cuz serua z cõtrabit cum libera nõ tenet matrimoniũ sed si liber vult contrabere cum serua z contrabit cum libera.vel si ancilla vult contrabere cum libero z contrabit cum seruo tenet matrimonium.qz vtrobiqz est paritas.z hec opinio bona mihi videtur.b. dubitari autẽ cõsuevit si libera cõtrabit per errorem cum homine assertricie conditionis.an teneat matrimonium.b.dicit q̄ teneat.ler tamen contradicit i eos si error persone cõsensuz excludit.quia vt dictum est non in eã cõsenserat sed in rachel Vnde ita respõdetur.Consensus alius est precedẽs alius subsequẽs precedit consensus quando ante carnalez copulam in individuã vite cõsuetudinẽ vterqz consentit.subsequitur quando postcõcubinalem siue fornicariũ coituz cõsentiunt in idez.iacob ergo z aliã non fecit coniuges precedens consensus sed subsequens.nec tamẽ ex primo concubitu fornicari indicant cum ille maritali affectu eã cognouerit:z illa vxorio affectu sibi debitum persoluerit:putans lege primogenitarum z paternis ꝑceptis se sibi iure copulatam.q̄ autem error persone nonnullos excusset:auctoritate illa ꝓbatur:quia soror vxoris viroqz inscio soroze videlicet z marito in lectum eius intulisset:z a viro sue sororis cognita perhibetur que cũ sit ne spe coniugij perpetuo manere cẽseatur:ille tamen qui cognouit eam per ignorãtiã excusatur. Aliter etiã hoc probatur.diabolus nõnunquã se in angeluz lucis transformat nec est periculosus error si tũc credit eẽ bonus:cum se bonum simulat.si ergo tunc ab aliquo simplici quereret an sue beatitudinis vellet esse particeps:z ille responderet se in eius cõsortium velle transire:nunquid dicendus est cõsensisse in cõsortiũ diabolice dãnationis:an non potius i participationez eterne claritatis.itẽ si qs hereticorũ nomine Augustini vel Ambro. vel Hier.alicui catholicorum seipsuz offerret:atqz ad tue fidei eum imitationẽ ꝓuocaret si ille preberet assensuz i cuius fidei sententiam diceret cõsensisse:nõ in hereticoz sectam sed in integritatẽ catholice fidei quam ille hereticus se mentiebatur habere:quia ergo hec persona decepta errore non in hũc sed in eũ quem iste se mẽtiebatur eẽ cõsensit:pz q̄ eius ꝓiunx non fuerit. Error fortune z qualitatis nõ excludit consensum veluti siquis cõsentiret i prelaturã alicuius ecclesie quã putaret esse diuitem z illa esset min9 copiosa:quãuis hic deciperetur error fortune:non tamẽ posset renũciare ꝓlature accepte. similiter que nubit pauperi:putans illũ esse diuitem non pōt renũciare priori conditioni quãuis errauerit. Error qualitatis non excludit similiter cõsensuz vtpote si qs emerit agrũ vel vineã: quã putabat esse vberrimã quãuis iste erraret qualitate rez rem min9 fertilẽ emendo:non pōt tamẽ venditionez rescindere.similiter qui duxit in vxorem meretricez vel coruptam quam putat esse castã vel virginem non potest eam dimittere et aliam ducere.

Q ij.

Ecũda questio est ꝓposita de conditione:an liceat mulieri dimittere eũ quez putabat liberũ si postea illum inuenerit seruũ q̄ vero mulieri non liceat a seruo discedere multis rõnibus videtur posse probari. In christo enim Jesu nec iudeus nec grecus nec seruus neqz liber. ergo nec in coniugio christianoz. eadez enim lege i fide christi vterqz regit. indifferenter.n.ab apostolo dicitur oibus qui vult nubere nubat i dño. z iterũ mulier nubat cui vult i dño. z iterum mulier nubat cui vult i domino tantum:non precipitur vt ingenua nubat igenno:ancilla seruo: sed quelibet earum cui vult nubat i dño. Item iulius papa.c.iiij.

Licet seruo matrimonia contrahere.

Omnibus nobis vnus ẽ pater in celis:z vnusquisqz diues pauper seruus liber equaliter pro se z pro animabus eorum rationem reddituri sunt. quapropter omnes cuiuscunqz conditionis sint vnam legem quantum pertinet ad deum habere non dubitamus. si autem omnes vnam legez habent:ergo sicut ingenuus dimitti non potest:sic nec seruus semel coniugio copulatus vlterius dimitti poterit. Item zacharias papa.

Ancillaz in matrimonio susceptaz viro dimittere non licet.

Si quis liber ancillam in matrimoniũ acceperit:non habet licẽt iaz dimittere eaz:si cõsensu amborum coniuncti sunt excepta causa fornicationis sed vna lex deinceps erit per omnia z viro z femine. Item Julius papa.

Inter patronum z libertaz constat esse matrimoniuz legitimuz.

Si quis ancillam suam in libertatem donauerit:z i matrimoniũ sociauerit:dubitat apud quosdam: vtrum huiusmodi nuptie legitime esse videantur an non nos itaqz vetustam ambiguitatem deci dentes talia cõnubia legitima esse censemus.si enim ex affectu fiunt omnes nuptie:nihil impium z legibus contrarium in tali copulatiõe fieri potest:quare predictas nuptias ibi bendas existimauerim9. Vnde ita respondetur.nõ negatur ingenua posse nubere seruo:sed dicitur q̄ si nescit cum serua non tenet matrimonium.

h ℂ Bonus reddituri sunt.ar. q̄ seruus non tenetur obedire domino i attrectibus.xj.q.iij. non semper.

i ℂ Legem. nõ quo ad promotionem.irregularis enim efficitur qui cũ serua contrahit.xxxiiij.distinc. si quis viduam. sed sequuntur. nam legem habito respectu ad ius naturale. naz de iure naturali quilibet cũ qualibz posset cõtrahere. ita seruus cum libera nisi obstaret cõstitutio ecclesie.

l ℂ Ingenuus. arg. a toto in quantitate. ab vniuersalib9 ad singularem. xix.di. si romanorum.

m Si quis.i matrimoniũ. potest ergo matrimonium esse inter seruuz z liberam. quod est contra legem.C.de incest.nup.l.iij.si abrogata ẽ quoad hoc vbi scienter contrahitur.

n ℂ Sed vna.quantum ad hoc.

o Si quis. dubitatur. per.l.illam forte.C.de incest. nup.humiles vbi dicitur q̄ non potest eẽ matrimonium inter clarum virum z abiectam mulierem.z inter senatorem z libertam.

p ℂ Et legibus.z ita leges contradicerent z illis legibus canon non obuiet nõ tenet matrimonium. nam q̄ leges habeant locum in matrimonio. licet.b. contradicat ẽ ar.xxxv.q.v.ad fedez s.xxvj.q.ij.quod aũt xxvij.q.ij.ler diuine in fi.vnde dicunt quidam q̄ cum ler dicat non esse matrimonium cũ ancilla vt.C. de incest. nup.l.iij. et canon non excipiat. nisi cum scienter ducit.q̄ vbi etiam cum libera cõtrahit seruꝰ credens se cõtrahere cum serua non tenet matrimonium.

q Si quis ingenuus.faciat.sed pone q̄ liber ignoranter contrahit cum serua postea dominus manumittit eam z ipse cognoscit eã

post eius manumissionē. post comperit eam fuisse ancillam tempore contracti matrimonij. queritur an possit eam dimittere. ⁊ dicimus ꝙ sic. quia consensus ille ab initio nullus fuit. sed si dominus eius tunc temporis sciebat contrahi matrimonium ⁊ tacuit tunc tenet matrimonium quia eo ipso intelligitur ei dedisse libertatem. in aūt. de nup. §. si vero ab initio. col. iiij. ⁊ in auctē. vt liberti de cetero. §. si qs. col. ij. sed pone ꝙ libera contraxit cū eo quē credebat liberū. ſ̄ postea cōperta conditione seruitutis nihilominus vnult stare secū. sed ille recusat. dicūt quidam hoc matrimonium esse ex vna parte ⁊ non ex altera. vt extra de eo q̄ vxo. in ma. c. i. sed dico ꝙ tum ad neutrum est matrimonium. vnde neuter cogitur stare cum altero quantuz ad vinculū matrimonij. sed ratione fidei promisse bene tenetur ei. Item potest dici cum maior contrahit cū minori. ꝙ quātum ad neutrum est matrimoniū ⁊ quantum ad vinculū matrimonij eque potest maior recedere a minore sicut minor a maiore. sed non est ita ꝙ tū ad fidem p̄missā.

a ¶ Faciat. cōfiliuz ē.

b ¶ Non potest. i. si non voluerit vt sit q̄. si expositio littere sequens sed nec dominus cogitur eaz vendere. ar. i. q. i. eos.

c ¶ Scierat. nō videtur celatus qui sciuit nec debuit certiorari qui nō ignorauit. vt ff. de ac emp. ⁊ vē. l. i.

d ¶ Habeat. dicit tamen lex ꝙ si filia senatoris contrabat cū liberto non tenet. ff. ō senato. filiam. sed illō ſm leges nō tenet. ſ̄ ſm canoñ. tenet quia matrimonia iure poli reguntur. ij. q. iij.

e § Hinc. Femina.

f Quius. removisse. nunquid ergo sine iudicio ecclesie pōt liber dimittere ancillam quam credebat liberā. videt hic ꝙ sic. xxxij. q. ij. ancillam. nam retinēdo eā sibi facit preiudiciū vt ex̄ de p̄iu. ser. proposuit. secus tamē videtur. vt. xxxiij. q. ij. seculares. xxxv. q. vj. multoñ. nā ⁊ si causa separationis sit manifesta tamen sine iudicio ecclesie non debet dimitti. vt ex̄ de diuor. ponō. nam pēdēte accusatiōe altera alteri tenetur reddere debitum. vt extra vt li. pen. laudabilē. ⁊ hoc pōt admitti. vnde si petita fuisset hec restitutio audiri non debuisset. ⁊ pendēte cā nō negabit ei alimēta. vt. ff. de li. ag. si neget. sponte tamen non debet ei cōmisceri ne fiat ei preiudiciū. sed ad mandatū ecclesie pōt. ff. de appel. cum ec causa.

g ¶ Probare. sed quare ꝓbat ista se liberā cū actori semp incūbat probatio. vt. vi. q. viti. actor. marie cū ipsa fuerit i possessiōe libertatis. ſ̄ dic ꝙ spōte assūpsit hoc onus. vñ mos ei gerēdus erat. vt. ff. de ꝓba. circa.

esse seruilis conditionis libere potest dimitti: cum seruitus eius fuerit deprehensa. illud autem apostoli ⁊ iulij pape intelligendum est de his quorum cōditio vtriqz nota est. huius autez conditio mulieri incognita erat. non ergo p̄missis auctoritatibus cogitur manere cum illo: ſ̄ liberum illi esse ostenditur vel manere vel discedere. Unde i concil. apud vermeriā cui interfuit rex pipinus statutum est. c. vj.

De eo qui ancillam duxit in vxorē quam putat esse liberaz.

Si quis' ingenuus homo' vxorem ancillam alterius accepe rit: ⁊ existimat ꝙ ingenua sit: si ipsa femina fuerit postea in seruitute detecta: si eam a seruitute redimere potest: faciat' si non potest' si voluerit aliam accipiat: si autem ancillā eaz scierat' ⁊ collaudauerat prout legitimam eam habeat'. similiter ⁊ mulier ingenua de seruo alterius facere debet. Item ex eodem. c. viij.

Non licet mulieri dimittere quem sciens seruum accepit in virum.

Si femina' ingenua acceperit seruum sciens ꝙ seruus eēt habeat eum quia omnes vnum patrē habemus in celis vna lex erit viro ⁊ femine. Item grego.

Seruitutis occasiōe dimitti nō valet: que post controuersiam status se in libertate asseuerauerit.

Quius rei causa cum matre sua huc compulsa anno preterito presentium venerit latrix fraternitas tua cautius nouit. qz scilicet maritus suus vester clericꝰ: ob hoc ꝙ de seruili fuerat conditione pulsata: a suo noscitur eam removisse' consortio: vosqz hic positos asserunt p̄misisse: vt si probare' se liberaz adiuuante domino valuisset: suo eam vos coniugio reformaretis. fraternitas igitur vestra cognoscat: ꝙ reuelante deo libertatis auctore approbata' sit libera: nullaqz i ea macula seruilis inuenta est. his ergo cognitis sine mora aliqua suo eam volumus marito' restitui: nec vlteriꝰ idem vir eius argumenta sibi occasionis exquirat: quibus eam possit abijcere nam si a vobis quod non credimus minime fuerit adimpletū eāqz recipere forte distulerit: nos illud cognoscatis eū districta vidicta conigere. Cum dicitur sciens illum seruū dat itelligi: ꝙ si nesciret illum seruū esse non cogitur manere cum eo. qz hec ergo ⁊ persone ⁊ conditionis dolum passa est non cogitur adherere ei cuius fraude decepta ē. si vero liberum acceperit: ⁊ ille vt causam prestet discidij se alicuiꝰ seruum fecerit: nec vxorem dimittere: nec illa ob vinculū cōiugij in seruitutem redigi poterit. Unde i triburiensi concilio.

Occasione conditiōis dolose mutate vir non discedat ab ea: quaz libertatis tempore acceperit.

Perlatum est ad sanctam synodum ꝙ quidā ingenuus ingenuam accepit vxorem: ⁊ post filiorum p̄creationē occasione diuortij' cuiusdam seruū se fecit. vtruz necessario mulierez tenere debeat ⁊ si tenuerit: vtrum illa quoqz secundū secularem' legez seruituti subijci debeat quesitum est. Judicatuz est vxorez minime debere dimitti'': nō tamen ob christi legē mulierē i seruitutem redigi: dū ille non ex cōsensu cōiugis se seruū fecerit: quē liberū ipa maritū acceperat. Queritur ēt si seruus vnius alterius ancillam acceperit: an sit coniugium inter eos.

De bis ista statutum est in ꝯcilio gabilonensi.

Legitima seruoruz coniugia sua auctoritate domini nō dirimant.

Dictum est nobis: ꝙ quidam legitima seruorum coniugia potestatiua quadam p̄sumptione dirimant nō attendentes illud euangelij: quos deus cōiunxit homo nō separet. Unde nobis visuz est vt cōiugia seruoruz non dirimantur' etiā si diuersos dominos habeant' ſ̄ in vno coniugio permanentes dominis seruiat suis ⁊ hoc in illis obseruandum est: vbi legalis coniunctio' fuit ⁊ per voluntatē' dominorum.

Uidā populoꝝ' frequentia impeditus filium suū de baptismate suscepit: dum crederet se alienum suscipe: vxor aūt eius duz callide vellet suscipere p̄rium. suscepit alienum quem vir

b ¶ Approbata. i. a iudice p̄nūciata. ⁊ nō ꝙ si iudex pronūciaret eā liberā' ⁊ ingenuā. talis sentētia olbus preiudicat. ff. de sta. ho. ingenuū si autē p̄nūciaret non esse seruā petenti illi soli nocet sni a. ff. de li. cā. l. diui.

i ¶ Marito. ar. ꝙ qui in initio litis restitutionē nō petijt postea petere nō possit. ſ. iij. q. vj. §. exceptio. sed hoc veruz est cū in modū exceptionis obijcitur restitutio. sed si directe in modū act onis possꝫ vsqz ad sentētiā. vt ex̄ de cā pos. pastora.

k Perlatum. diuortij. sed vnde haberet iste occasionē diuortij ꝓpter hoc. certe per legē que dicit ꝙ seruitus superueniēs dirimit matrimoniū. ff. de diuor. l. j. ⁊ in aūr. ō nup. §. si vero. col. iiij. sed qualiter potuit iste se vendere cū ex hoc sequat ꝙ idē sit qui vendit ⁊ qō venditur. qō est cōtra illud. ff. de re. pmu. l. i. maxime cū quinqz erigant vt venditio liberi hominis teneat. ſ. vt patiatur se venundari ad preciuz participandū. ⁊ vt i veritate participet. ⁊ vt non sit ignarus sue conditiōis. ⁊ vt ẽptor ignoret eius cōditionez. ⁊ vt sit maior. xxv. annis. ff. gbus ad liber. proda. l. i. ⁊ ij. Item queritur virū iste qui se vendit possit repeti ab vxore. que ius habet in eo. ⁊ i cuius opprobriū redūdat huius seruitus. ar. ꝙ sic. ff. de libe. cau. l. i. ij. ⁊ iij. qō cōcedit. b. maxime cum ipsa fuerit absens nec poterat proclamasse. ar. ff. man. si precedēte. §. lucius ⁊ hoc cōcedo cū vir non habeat copiam sui corporis sed mulier. ⁊ est ar. ad hoc. xxxiij. q. v. quod deo.

l ¶ Secundū secularē. non romanā. nā ſm eā ob seruilem cōditionē viri nō mutatur cōditio vxoris. sed ſm legem lūbardā. ſm quam nō illa vxor vel filij rediguntur in seruitutē. sed secūda cum filijs. vt in lūbarda de bis q se in serui. alterius sub. l. pe. ⁊ viti. in bis enim legibus dicitur ꝙ vxor quam tunc habebat vel filij non rediguntē in seruitutē. sed secunda cuz filijs. sed si illa defuncta alia ei nubat libera ⁊ ipa ⁊ filij eiꝰ rediguntur in seruitutē. vel facit hic mentionē de senatusconsul. claudiano. ſm ꝙ si libera ibat i amplexus serui seruā efficiebatur ſ̄ sublatum est hoc. C. de senatusco. claudia. l. i.

m ¶ Dimitti. ar. ꝙ licet aliquid deueniat ad id a quo i cipere non potuit. nō tamē propter hoc irritatur. ſ. dis. lv. precepta. j. prin. q. i. ad limina.

n Dictum est. habeant. sed qd si domini sint in diuersis prouincijs. credo alterum cōpellendum vt vendat reliquo. vel si neuter emere vult redimat ecclesia. non enim debent vxores a viris separari. vt xxxiij. q. ij. quos deus cōiunxit. ⁊. C. cōia vtri. iudi. possessionum. ⁊ ar. ff. ō edil. edic. pleriqz. nam peccarent domini eos separando. ⁊ ita saltem indirecte sint compellendi relarare eos. vt extra de iudi. nouit. si non est qui emat. ⁊ potius sequitur vxor virum ꝙ econuerso. xiij. q. ij. vnaqueqz vel distingue ancilla nubat volente domino vel non. vt dixi. xiij. q ij. vnaqueqz.

o ¶ Legalis coniunctio. i. legitima. i. cōis consensus.

p ¶ Uolūtatē. marie qr ēt eis iuuitis pōt ꝫbi matri. vt ex̄. e. c. i. lo.

q Uidam. populorum.

a Quod autem. Hic depingitur prima questio an. l. qui suscipit ppriuz filium de sacro fonte possit postea cõmisceri carnaliter sue vxori. cui p tale factum cõpater factus est. z quidam q fic. licet canones varie loquantur de eo in primo z in secundo capitulo dicitur. q debeat ab ea separari in quinq enim cap. sequentibus dicitur contrarium q non debeat ab ea separari. sed cõtrarietas hec soluitur extra ō cog. spi. si vir vel mulier. vbi dicit ales. q siue vir siue mulier ex malicia siue ex ignorantia susceperit filium suū de sacro fonte non iō a viro separanda est. nisi ad seruandam cõtinẽtiam possit induci idẽ dicit. j. e. de eo. capitula. ergo que dicunt q talis sūt separandi. nō tenent. q sūt contra euangeliuz qō dicit. ob solam causam fornicationis fieri separationez. vel qō dicitur in eis q debeãt separari. itelligas tãdiu quousq penituerint. j. q. ij. si epi. vel dic q debẽt separari sub ea cõditione si possint induci ad cõtinentiam vt extra de cog. spi. c. ij.

b Permittitur. hic male dicit. inuit enim q non possit cõtrahere nisi inueniatur cõcessum. sed contrariuz est verum. j. e. q. iiij. qui spiritualem. extra de spõ. cuz apud.

c Peruenit. ex lauacro. dicunt quidam q si suscipio filium iudei ō sacro fonte. inter me z ipsum non cõtrahitur cõpaternitas. q nihil ad cõstitutionẽ ecclesie sit de his que foris sunt. ij. q. i. multi. vnde si iudea postea conuertatur ad fidez possuz cum ea cõtrahere q non reuiuiscit qō nihil fuit. dicunt tamen q si ita esset ẽm legẽ mosaycam q cõtraheretur inter eos cõpaternitas p circũcisionem cõtraheretur. sicut nunc per baptisma contrahitur. Inter susceptum autẽ z suscipientẽ i bis que precedũt baptismũ contrahitur vinculũ cõpaternitatis. z licet adhuc non sit in fide vel i veritate ante baptismũ vt. xxviij. q. i. caue. destinatione tamen quadaz fidelis reputat. b. tamẽ z. R. dicunt q inter me z iudeam cuius filiuz de sacro fonte suscipio ntrabitur cõpaternitas. vnde nõ possum cũ illa ad fidẽ cõuersa cõtrahere. Itez dicit b. q bene ntrabitur cõpaternitas inter me z patrem suscepti de sacro fonte licet hereticus si aliquando fuit baptizatus.

d Vsum. loquitur. de cõiunctis ante compaternitatem z non de coniunctis post. prout quidam mentiuntur.

e In archiuis. ab archa dictum est archiuum vbi. s. reponuntur libri. z per tales libros fit fides. vt extra de prescrip. ad audientiam.

f Demorte. hic incipit respondere.

g Bona. primum salis collō. vt. j. de cõ. diss. iiij. ex hinc. sm aurium z narium initio cum sputo. tertium est in pectore z in fronte crucis facta signatio. vt ea. di. postea signatus. quartum est olei sancti vnctio. vt ea. di. deinde a sacerdote quintũ baptismi ablutio. vt ea. di. venit. sextum in vertice chrismatis perũctio. vt ea. di. postq̃. septimum eiusdem in fronte facta signatio. vt ea. dis. pbyteri.

h Pabulo. hic videtur q ex omnibus que precedunt baptismum contrahatur compaternitas. vt. j. ea. q. iij. c. si quis vnus z. j. de conse. di. iiij. in carbe cismo. nam z christiana dicitur postq̃ catbecizata est. vt. xxviij. q. i. caue sed contra elemens dicit q ea que precedunt baptismum vir impediunt matrimonium contrahendũ z non dirimunt contractum. vt extra de cog. spi. contracto. Item baptismus est ianua omnium sacramentorum. vt xxxij. di. §. verum. cum ergo ianua non sit aperta nullum sacramentũ potest ingredi. Item propter catbecismũ non fit aliquis aptus contrahere matrimonium. vt. xxviij. q. i. caue. tẽ si discederet sine baptismo non prodesset ei catbecismus quin perpetuo esset dãnatus. vt. j. de conse. di. iiij. firmissime. z. c. nullo. ergo patet q adbuc est mẽbrum diaboli. non ergo potest esse filius spiritualis. b. dicit q in quolibet istorum contrahitur compaternitas. z dicit q ante baptismuz nondum ẽ bomo spiritualis. est tamen filius spiritualis. z dicitur ipũalis ad differentiam carnalis vel adoptiui filij. si boc vis dicere tũc dicas q in illa decre. contracto filius ille non erat filius viri. sed tãtũ mulieris. z sic plana est. vel dic q licet contrabatur cõpaternitas. non tamẽ talis compaternitas sufficiens est ad dirimẽdũ alij dicunt q tantuz in baptismo z confirmatione contrahitur cõpaternitas. sed quero quod donum contrabatur per ista que precedunt baptismuz vt sine spe damnatus sit etiam infans qui moritur ante baptismum vt infra de cõ. distinc. iiij. firmissime z capitulo nulla. dicunt quidam q prosunt ad minorem penam. sed boc non videtur. quia leuissima est pena paruulorum vt infra de con. dist. iiij. capitulo generãte. ergo videtur q nõ possit esse leuior. alij dicunt qō bec dona prosunt viuentibus. sed non morientibus fortiores enim sūt ad resistendum diabolo. vt de conse. distin. iiij. postea. z capitulo er hinc. sed ex boc sequitur q omnes paruuli equalem penaz patientur. quod vix est credibile. Si queras an bec dona sint sacramentum vel non. dico q non. quia omne sacramentum confert salutem vt supra. i. questiõe. i. multi. sed si appelles sacramentum idest signum future gratie tunc cõcedo esse sacramentum.

i Si quis filiastrum.

k Esse. ex alia. idem z si esset ex i'la.

l Copulari. i. carnaliter cõmisceri. s. di. xxxj. aliter ar. q nũq̃ est malum faciendum propter bonum quod inde sequitur. sic. s. i. q. i. non est putanda. s. xxiij. q. v. forte. j. xxxij. q. iiij. sic non sunt infra. xxxiij. q. v. si dicat.

m Fraudare. i. subtrahere debitũ qō inuicẽ debetis vobis nisi ex consensu qō forte facietis vt expeditus vacetis orationi.

adoptauit sibi in filium: z ex vxore sibi filia nascitur quaz filio suo adoptiuo spirituali vxoris: dum vterqz esset in cunabulis tradidit post triẽnium vxor moritur z compater eiꝰ relictam compatris vxoris sue vir clam sibi despõsauit: aliquãtuluz tẽporis effluxit z alius publice eaz duxit in vxorem. Queritur primuz: an vxori sue debitũ reddere valeat qui propriuz filiuz de sacro baptismate suscepit. Secundo an sponsalia contrabant iter ifantes. Tertio: an spirituales vel adoptiui filij nãlibus copulari valeãt. Quarto. an vxorem cõpatris vxoris sue alicui ducere liceat. Quinto. an clãdestina desponsatio mãifeste pre iudicet.

Q. iii. 1

Quod autem propriuz filium in spiritualem sibi transferens vxori sue debitum reddere non valeat ratione z auctoritate probatur. Nulla enim auctoritate permittitur vt quis cõmatri sue carnaliter copuletur: bic autem vxorem suaz sibi cõmatrem effecit: non ergo illi vlterius carnaliter copulari poterit. Hinc deus dedit sancte romane ecclesie episcopus scribit gordiano bispalensis ecclesie episcopo z fratri charissimo.

Separentur viri ab vxoribus: qui aliquo casu natos proprios coram episcopo tenent.

Peruenit ad nos diaconus sanctitatis vestre: epistolã deferens q quidaz viri z mulieres preterito sabbato paschali die pro magno populorum incursu. nescientes proprios filios suscepissent ex lauacro sancto. Cupis scire ergo pro tali ratione accidenti: vtrum debeant viri ac mulieres ad propriuz vsuz redire an non. Nos vero mesti in hac re inquisiuimus priorum dicta. Inuenimus in archiuis apostolice sedis iam talia contigisse i ecclesijs ysauric epbesiorum simulqz bierosolymorum aliarumqz ecclesiarũ. Episcopis etiam earum ciuitatum ab bac apostolica sede volentibus scire. vtrum viri ac mulieres redirent ad propriuz tborum beate memorie sancti patres Julius Innocentius z Celestinus cum episcoporum plurimorum z sacerdotum cõsensu in apostolorum principis ecclesia prohibentes talia perscripserunt z confirmauerũt: vt nullo modo se in coniugium reciperent mulieres ac viri quicunqz aliqua ratione susceperint natos proprios. sed separent se ne suadente diabolo tale vitiuz inolescat. Scitis quia quo modo sunt septem dona spiritus sancti ita sunt septem dona baptismi. A prima ergo pabulo sacrati salis z ingressu ecclesie vsqz ad cõfirmationem per chrisma. boc ẽ a primo vsqz ad septem nullus christianus suam cõmatrem in coniugium suscipere ẽbet. Et qui presumpserit: tãdiu vinculum anathematis retinetur donec penitentiam digne egerit. Item ex concilio apud verimeriam capitulo quarto.

Ab vxore separetur: qui filiastrum suum coram episcopo tenuit.

Si quis filiastruz vel filiastrã suam ante episcopuz tenuerit ad cõfirmationẽ separetur ab vxore sua: z nunquam aliam accipiat: similiter z mulier. Contra vero scribit Nicolaꝰ salamonitano epo dicens.

Nõ separetur a viro: que filiastruz de sacro fonte leuauit.

Nosse desideras: vtruz mulier que viri filium ex alia femina genitũ de sacro fonte leuauerit postmodum possit cum eodem viro copulari. Quos ideo coniungi posse decernimus: quia sm canones sacras: nisi amborũ consensu nullius religionis obtentu debet cõiunx dimittere coniugem. Pertinet autez ad ingens vxoris exitium: que habens odio virum vel infirmitatem eius non considerans quasi cã pietatis operatur impietatez: maxime cum apostolus precipiat. Nolite inuicem fraudare inuicez: nisi ex cõsensu ad tempus: vt vacetis orationi: z iterum. Reuertimini in idipsuz ne tentet vos sathanas propter incõtinentiam vestram. ergo si nõ ex consensu vtriusqz coniugis factum

a Fraudentur. ille tamen qui leuat filium suum de sacro fonte perdit ius exigendi. sicut ille qui fornicatur cum altera. sed nūquid si talis petit debitum debet vxori reddere. dicit. b. q̄ sic. licet ille peccet petendo. ꝛ est ar. pro ipso. xxxiij. q. v. manifestum. extra de iureiuran. debitores. idē dicit de illis qui vouerūt ad tēpus. sed si perpetuo vouissent secus eēt. vt. xxxiij. q. v. q̄ deo. tu dicas q̄ statim ipso facto perditus est ius exigendi. licet per sententiam ecclesie nō sit ablatum ius ꝛ cū nō habeat alter ius petēdi nec reliquus dare tenetur vel soluere. quia vbi nulla est petitio. nulla ē mora. vt ff. de verb. obli. si pupillus. sed nonne videtur ꝓtrariuz. xxxij. q. i. dixit. vbi dicit q̄ dominus solaz cām fornicationis excepit quare vxor possit negare debitum viro vel ecōuerso. sed illud sane intelligas q̄ ob solam fornicatiōis cām potest cā expellere de domo sua ꝛ ab omni cura dimittere dū tamen illud intelligas pro vt nō. xxviij. q. i. idolatria. ꝛ plures sūt cause ꝓpter quas nō cogitur reddere debitum viro. sed in illis casibus non potest cā a se abiicere. licet posset ei debitum denegari. Itē si vterq; leuauit filiū suū ō sacro fonte neuter ex ius petendi. ꝛ licet neutri subueniatur petitionis iure vtriq; tamē subuenitur iure replicationis. sic extra de diuor. significasti. et bonū simile extra de excep. cum ecclesiastice. Sed quid si ꝑmiserunt ꝓpetuam continentiaz ꝛ alter post modum fornicat. nūquid poterit tunc reliquus petere debitū videtur q̄ possit eā si ambo fornicati eēnt ꝛ etiam si iurauit nō repetere eaz. vt extra de iureiuran. tua. ar. contra. xxxiij. q. v. q̄ deo. Rñ. q̄ nō potest petere sed ecclesia coget reliquus reddere debitum. vt extra de diuor. er litteris.

b Ictus est. fallaciaz. ar. q̄ dolus memini debet patrocinari. vi. xv. q. vj. c. i. ꝛ xx. q. iij. constituit. ff. de dolo nec ex dolo.

c Penitentiam. interiorē. ꝛ semper doleat se fecisse hoc sic. l. di. clerico.

d Ex eo spe. sic xxvii q. i. hi qui.

e Ex his. q filiastros suos. ꝛc.

esse probatur non fraudentur innicem: sed reuertantur in idipsum: presertim cum dicat apostolus. Vxor sui corporis potestatem non habet sed vir. ꝛ vir potestatem sui corporis nō habet: sed mulier. Item ex concilio gabillonensi. c. iiij.

Non separetur a viro: sed penitentiam agit: que filium suum corā episcopo fraudulenter tenuit.

Dictum est nobis quasdam feminas desidiose: quasdaz vero fraudulēter vt a viris suis separentur proprios filios coraz episcopis ad confirmandū tenuisse: vnde nos dignum duximus: vt si qua mulier filium suum desidia aut fraude aliqua coram episcopo tenuerit ad confirmandum propter fallaciam suam: aut propter fraudem quādiu viuet penitentiam agat a viro non tamen separetur. Item ex cōcilio magocensi. c. x. i claustro sancti albini habito.

Separentur ꝛ graui penitentia plectentur: qui filiolam suam vel spiritualem matrem ducunt in vxorez.

De eo q̄ interrogastis: si aliqs filiolam suam in vxorem duxerit ꝛ de eo qui cum cōmatre spirituali concubuit: ꝛ de eo qui filium suum baptizauit: ꝛ vxor eius eaz de fonte susceperit hac causa vt discidium cōiugij fieret: si postea in tali copulatione possint permanere de talibus sic respondendum est: si filiolam aut cōmatrem suam aliquis in coniugium duxerit separandos esse iudicamus: ꝛ graui penitentia plectendos. si autez coniuges legitimi vnus aut ambo ex industria fecerit vt filium suum de fonte susciperent: si innupti permanere voluerint: bonuz est. si autem grauis penitentia infidiatori iniungatur ꝛ simul maneant. ꝛ ſ̄ prenaricator coniugij superuixerit acerrima penitētia mulctet: ꝛ sine spe coniugij maneat. Item nicolaus papa rodulpho biturien̄ episcopo.

Non separentur ab vxorib⁹ qui filiastros suos corā episcopo tenent.

De his q̄ filiastros suos ad cōfirmationem coraz episcopis tenent. i. qui filios vxoris sue de viro priori dum chrismantur ab episcopis super se sustinent: si in scientia sicut asseris fiat licet sit peccatuz nō tamen vsq; ad separationē cōiugi puniendum est: lugeant tamen ꝛ digna penitentia hoc diluentes domino dicant: delicta ignorantie nostre ne memineris. Item ioannes papa anselmo lemosine ecclesie episcopo.

Non separetur ab vxore qui necessitatis cā filium suum baptizauit.

f Abolimina. innotuit. idest notificauit.

g Cogente. idem esset absq; necessitate. sed tunc ei penitentia imponenda esset ꝛ vrgentissima necessitas excusat de con. distin. i. sicut. non tamen pater filium in necessitate confirmabit. quia illud episcopale est.

b Vicente. s. distinc. xxvj. deinde.

Ad limina beati petri apostolorum principis: huc presens homo nomine stephanus oratiōis cā veniens: nostro presulatui suggerēdo innotuit q̄ filium suum i extremo vite sue positum necduz baptismatis vnda lotum absentia: scilicet sacerdotum nimia necessitate cogēte baptizauit: eūq; ipse propriis manibus retinēdo suscepit atq; ꝓ hui⁹ rei negocio noticie tue patefacto reuerentia tua quasi rectitudinis zelo flagrans prefatum hominem a sua coniuge indicauit esse separanduz: quod fieri nullatenus debet dicēte scriptura a domino iunctā esse viro vxorem: ꝛ quos deus cōiunxit homo non separet. vnde ꝛ dominus i euangelio non dimittere posse vxorem suam nisi cā fornicationis apertissime iubet: ꝛ nos tante auctoritatis precipua freti iussiōe dicimus dimittendum esse inculpabile iudicādum: quod necessitas intulit. Naz hoc baptizādi opus laicis fidelibus iuxta canonicam auctoritatem si necesse fuerit facere libere conceditur. vnde si supradictus genitor filium suum corpore morientem aspiciēs: ne animam perpetua morte peūtez dimitteret: sacri vnda baptismatis lauit: vt eum de potestate auctoris mortis ꝛ tenebrarum eriperet: ꝛ i regnum christi iam regnaturum sine dubitatione transmitteret: bene fecisse laudatur: ꝛ iccirco tue vxori sibi iam legitime societate impune quamdiu vixerit indicamus manere coniunctum: nec ob hoc contra prefatas auctoritates diuinas aliquatenus separari debere. Filia dicitur spiritualis non solum eius qui accipit. sed etiam eius qui trine mersionis vocabulo eam sacro baptismate tingit. dicitur etiaz spiritualis filia sacerdoti: ꝛ que ei peccata sua confitetur: harū omnium flagitiosa coniunctio est ꝛ eadem pena plectēda. Unde symmachus papa ait.

Par penitentia ei indicitur: qui spiritualem filiam ꝛ penitentialez suā violare mōstratur.

Omnes quos in penitentia suscipimus: ita vt nostri sunt spirituales filii: vt ꝛ ipsi quos vel nobis suscipiēndos: vt sub trine mersionis vocabulo mergēdos vnda sacri baptismatis regenerauit. Silnester quoq; docēs admonet vnū quēq; sacerdotum: vt nullus causa fornicationis ad suam penitentialē accedat: quia scriptum est: omnes quos in penitentia accipimus ita filii nostri sunt vt in baptismate suscepti: quapropter hoc scelus si quis perpetrauerit: non solum dignitatis honorem amittat: verum etiam vsq;

i Necessitas. sic. j. de con. distinc. i. sicut. j. xxxiij. q. i. c. i.

k Dixerit. non ergo quod prius legitime factuz est. ꝓpter superuenientem causaz infringi debet. etiaz quāuis res deuenerit ad eum statuz a quo icipere non potuit. vt s. di. iv. precepta.

l Auctoritates. s. quos deus coniūxit homo nō separet. ꝛ vbi dicitur vxorem non esse dimittendaz nisi causa fornicatiōis. xxxiij. q. iij. c. quos deus.

m Omnes. hec tria. c. nō inducit. h. nisi vt ostēdat quot modis dicat filia spiritualis.

n Et ipsi. Hec notat omnimodam similitudinez nisi quo ad ipsuz sacerdotez qui suscipit in penitentiaz. filius enim ei⁹ bene pōt ducere quā pater receperit ad penitētiaz non tamen quā ꝛmerfit i baptismo. multa enim attēdūtur in baptismo que non attēdūtur in penitentia. Si. n. te suscipio ad penitentiaz non iō parentes tui mihi cōpatres sūt. ꝛ per baptismū plena fit remissio. nō autem ꝑ penitētiā. si ergo laicus audiat i necessitate peccata alicui⁹ mulieris non potest postea cum ea cōtrahere. ar. hic si tamen contrahat forte tenet matrimoniū. videtur. n. tantū hoc sacerdoti prohiberi. cū eius tantum sit officiū audire peccata cōfitentiū. sed nunquid sacerdos oriētalis audiet peccata vxoris sue. nō quia nec ipse ei libere cōfiteretur si cōmisit adulteriuz. sed obijcio tu dicis hic q̄ in baptizādo contrahit compaternitas. sed monachi ex officio quandoq; debent baptizare ꝛ tamen nō possunt fieri cōpatres. vt. xviij. q. ij. peruenit. Rñ. possunt esse compatres baptizando ꝛ non leuando.

a Penitentie.i.interiori.q̄ continua delictorum memoria multum operatur.de pe.di.iij.iudas.

b Si quis derelinquat.nā proscribitur quis reb⁹ suis ratiōe delicti.xxvij.q.i.si quis rapuerit.vj.q.i.§.verū.z ita est preceptum.

c Conuersa.hoc similiter precepti est.non tamen erit monacha quia illud voluntatis est sed tenebitur ibi ratiōe delicti.xx.q.i.sicut licet quidam ista velint itelligere de consilio.

d Peregrinando.z ita sacerdos.potest agere publicam penitentiam.de pe.dis.vj.sacerdos.quod cōcedo de deposito sine spe restitutiōis.q̄ publicam z solemnem agere possit.vt dixi.l.distin.confirmandū.licet alij dicāt contra.

e Non debet.in cōsciētia.non est ergo quis deponendus nisi pro publico crimine quod in noticiaz populi deuenerit.

f Duodecim.magis eniz peccat sacerdos cognoscēdo filiam spiritualem q̄ vroꝛez alterius.quia pro hac imponitur penitentia.xij.annoꝛuz p illa.x.vt.lxxxij.di.p̄sbyter.

§ Ponsalia. Hec ē secunda q̄stio vtr̄ infantes cōtrahi possint sponsalia. z quidaz dicunt q̄ non.ī.e. c.i.cum enim infantia durat vsqz ad septēniuz.C.de iure deli.z si infanti.z etas illa nescit quid videat.vt.C.de fal. mo.l.i.z cū infantes adhuc consentire non possint spōsalia non cōtrabunt.que sine consensu cōtrahi nō possunt.extra de despon.impu. accessit.ff.de sponsa.in sponsalibus.nisi proximi sint septēnio ita q̄ sint capaces intelligentie.ad matrimoniuz autē contrahendū tria exigūtur.consensus.z q̄ sit pubes z ad coeundum potens.ar. xxxiij.q.i.c.i.naz non potest videri nupta que viruz pati nō potest.ff.quādo dies lega.ce.l.vltima.si tamē z ante etatem illaz coire possunt teneret matrimonium.arg. predicte.l.z extra de despōsa.ipu.puberes.z.c.de illis.

b Bi.hoc.z.c.de matrimonio z de sponsalibus intelligi pōt.secundum qō de sponsalibus dic coniugium.i.promissio futuri coniugij.ī.e.q.v.nostrates.

i Nihil.sed pone q̄ parentes iurauerūt q̄ filios z filias dent nuptui adūicē.nūquid potuerint se obligare ad alienum factum.cum alienum factum possit nemo promittere. Itez nunquid sunt periuri si filij non cōtrabunt. Rñ. in matrimonio speciale est q̄ alienum factū.potest promitti.nec sunt rei piuri licet filij non contrabant.dūmodo parentes dent operam quaz possunt.vt.ī. xxxi.q.iij.si qui parentes.vel pōt dici q̄ itelliguntur promisisse q̄ darent operam vt fieret.vt.ff.de verbo.obli.quotiens.z in.l.illa inter stipulantem. Itez hic est speciale q̄ alteri possumus pacisci.vt extra qui cle.vel vo.veniens. Itē si parentes apponunt penam contractui sponsalium peti non potest pena qa matrimonia non possunt astringi vinculo pene.vt.ff.de verbo.obli.licia dubitari consueuit.ecce aliqui contrarerunt sponsalia de futuro volūt se mutuo consensu absoluere.queritur an possint.b.dicit q̄ non.z est arg.xxxi.q.vltima c.vnico.alij dicunt q̄ etiam si iurauerūt possunt se absoluere.vt extra ō spon. preterea.sed.b.dicit alexandrū ibi magistraluter potius q̄ papaliter respōdisse.

k Consentiat.ar.q̄ sequens ratihabitio confirmat prius factum inualiduz. extra de iure pa.cura pastoralis.xvj.q.i.quoniam quicquid.sed esto q̄ aliqui ante.vij.annum contrabant spōsalia post septēniū nō cōtradicūt.nec etiaz expresse consentiunt.nūquid sunt sponsalia confirmata.vel pone q̄ aliqui ante puberes annos contrarerunt sponsalia post pubertatem non contradicunt. nec etiam expresse consentiunt.nunquid sunt sponsalia confirmata per talem

ad exituz vite sue iugi penitentie⁹ se subdat. Item celestinus.

De eodem.

Si quis sacerdos cum filia spirituali fornicatus fuerit:sciat se grane adulterium cōmisisse. Iccirco femina si laica est:omnia derelinquat⁹ z res suas pauperibus tradat z conuersa⁹ in monasterio deo vsqz ad mortem seruiat. Sacerdos autē qui malum exemplum dedit hominibus:ab omni officio deponatur: z peregrinando⁹ duodecim annis peniteat.postea vero ad monasteriuz vadat:ibiq̄z cunctis diebus vite sue deo seruiat. Item.

De eodem.

Non debet⁹ episcopus aut presbyter commiscri cum mulieribus que ei sua fuerint confesse peccata:si forte quod absit hoc contigerit:sic peniteat:quomodo de filia spirituali: episcopus.xv.annos. presbyter.xij⁹.z deponantur tamen si in conscientia populi deuenerit.

Mis itaqz auctoritatibus apparet:q̄ sine propriuz sine tātūmodo viri filium mulier de sacro fonte susceperit non ideo a viro suo est separanda:qō ō viro suo similiter oportet intelligi.

Q.ij

Ponsalia⁹ ante septennium contrahi non possunt: solo enim consensu contrahuntur qui interuenire non potest:nisi ab alterutra parte id intelligatur quod inter eos agitur. probatur ergo sponsalia non posse contrahi inter pueros quorum etatis infirmitas cōsensuz nō admittit. Testat hoc idē nicola⁹ pa.dicēs.

Ante tempus consentiendi coniugium contrahi non potest.

Qui⁹ non est cōsensus vtriusqz non est coniugium: ergo qui

tacitur nitatem.videtur q̄ adhuc inquirendum sit ab eis an perdurent in priori consensu.xx.q.i.illud.z xxviij.di.de his.ecōtra videt sufficere q̄ non contradicant.vt extra de despon.impu.de illis.z.c.litteras.z.c. accessit.dico q̄ si simul habitant z non cōtradicunt post etatem legitimā matrimoniū est confirmatum.vt.ff.de ritu nup.minorem.secus si seorsum habitant.extra de dōsponsa.ipu. attestationes.

pueris dant puellas in cunabulis z econuerso nihil' faciunt nisi vteraz puerorum postquam venerit ad tēpus discretionis consentiat⁹ nec est coniugium nisi sit cōsensus vtriusqz etiam si pater z mater boc voluerint z fecerint.

Q iij.

Quod autez⁹ spirituales vel adoptiui filij naturalibus copulari non possunt. Nicolaus papa respondens ad consulta Bulgaroꝛum testatur ita dicens.

Qui de sacro fonte suscipitur:filius est eius a quo suscipitur.

Ita diligere debet homo eū qui suscepit ipsum de sacro fonte sicut patrem.item est inter fratres et filios spirituales gratuita z sancta communio:que dicenda non est cōsanguinitas:sed habēda spiritualis primitas:vnde inter eos⁹ arbitroꝛ nō posse fieri quodlibet legale coniugium:quando quidē⁹ nec iter eos qui natura z eos qui adoptione filij sunt venerāde romane leges matrimonia contrahi permittunt.itē si inter eos non contrabitur matrimoniū quos adoptio iungit:quāto potius a carnali oportet inter se cōtubernio cessare illos quos per celeste sacramentum regeneratio sancti spiritus vincit:longe inquit ergo congruentius filius patris mei vel frater meus appellatur is quem diuina gratia potius quam humana voluntas: vt filius patris mei vel frater meus esz:elegit. vndētiusqz ab alterna corporis cōmixtione secernimur. Itez zacharias episcopus seruus seruoꝝ dei reuerendissimo z sacratissimo Theodoro episcopo ecclesie ticinensis.

Filia spiritualis carnali filio nullo modo nubere potest.

l Quod autē. Ad intelligentiaz huius qōnis. nō q̄ triplex ē cognatio carnalis de qua agitur.ī.xxxv.c.legalis z spiritualis ō quibus hic agit.cognatio spiritualis cōtrahitur p dona baptismi fm qō dixi.§.e.q. i.c.i.z talis cognatio diuiditur in paternitatem z filiationez z fraternitatem z sororitatem.sed non procedit viterius.s.ad nepotes.q̄ aliquis sit pater z filius vel frater vel soror spiritualis.sed nullus sit nepos spiritualis, spiritualis itaqz filia nō potest copulari filio carnali cum illi sint iter se spirituales fratres vt hic in.c.i. Legalis cognatio ē que fit per arrogationem vel per adoptionem dicimur autem arrogare illum qui sui iuris est z p arrogationem trāsit in nostraz potestatem. adoptare dicimur illum qui est in alterius potestate z non transit in nostram potestatem. z fit arrogatio auctoritate principis. Adoptio autem p quēlibet magistratum.vt insti.de adoptio.§.ij. z.iij. Filij autem naturales non possunt copulari filijs adoptiuis.vt infra.c.i.sed de filijs spūalibus non est prohibitum quin possint copulari filijs adoptiuis.Iz boc scias q̄ inter collaterales vt inter fratrez naturalem z sororem adoptiuam non impeditur matrimonium nisi quādiu durat adoptio.vt extra de cogna.le.si qua.sed inter ascendentes z descendētes perpetuo impeditur matrimonium licet soluatur adoptio vt.ff.de ri.nup.quin etiam.idem potest dici q̄ filius qui adoptatur.non dico arrogatur possit copulari filie naturali cum adoptatus non transeat i potestatem adoptantis.vt insti.de adop.§.ij. item potest dici q̄ filius illegitimus non potest copulari filie adoptiue.quia illegitimus non ē in potestate patris.vt insti.de nup.§.vltimo.licet illegitimus non possit copulari filie spirituali.alij dicunt q̄ nec arrogatus nec adoptatus potest copulari naturalibus.quia licet adoptatus non transeat in potestatem adoptantis.acquiruntur tamen ei quedam iura er adoptione que dissoluuntur per emancipationem.vt.C.de adoptio.l.penultima §.penultimo.

m Ita.vnde inter eos.hoc vltra filium non ptenditur.nepos eniz meus z frater cum filia mea spirituali bene contrabunt.ar.insti. de nup.§.eius vero mulieris.z q̄ nusq̄ prohibentur.

n Quando quidem.hec non est bona ratio.q̄ leges non pmittunt. z.quandoqz enim leges prohibent matrimonium nec tamen canones vt inter tutoꝛem z pupillam.z inter senatoꝛem z libertam.ff.de spōsali.tutoꝛ z leges ꝓhibent acolytos vroꝛes ducere,non tamē canones xv.q.iij.§.cum autem.

a Patatum.a petendo.ꝛ dicitur charta continens petitionē alicui⁹.
b C Sororis.ar.q⁹ i primo vel in secūdo gradu dominus papa et si velit non possit dispensare.q⁹a naturali iure habuit inicium.ꝛ in veteri testamento fuit prohibitum ne quis sororem in vxorem acciperet q⁹ licet de sola sorore dixit tamen sub appellatione sororis cōtinetur ne-

ptis.ar.xxij.q.ij. q̄rit cur patriarcha.de tertio gradu non fuit prohibitum. quia in eo dispensauit grego. vt xxxv.q.iij. quidā alij intelligunt q⁹ fuerit prohibitio facta tātuꝫ de primo gradu quia in secundo gradu vt dicunt cōiunguntur sed in leuitico expresse inuenitur prohibitus secūdus gradus in cōsanguinitate et affinitate primi generis.ibi dicitur turpitudinem sororis tue ꝛ filie eius non reuelabis.filiam filie eius non sumes q⁹ vna caro sunt. turpitudinē filie tue vel neptis ex filia non reuelabis.si obuiat extra ō dinor. gaudemus.vbi dicit q⁹ si pagani contraxerunt in secūdo gradu post conuersionē non sunt separandi. sed dic q⁹ in leuitico ꝓhibetur secundus gradus in descendentibus non in collateralibus. vnde in secundo collaterali bene potest papa dispēsare.videtur tamē q⁹ sit ei ꝓhibitum.xxij. q.ij.queritur. sed ibi est ar.contra quia ipe durerat eam.sed adhuc obstat extra ō restitu. spo.litteras.vbi dicitur q⁹ papa non potest dispensare in secundo gradu.ſꝫ dic q⁹ nō potest ita de facili.

c C Multo magis.i. multo sanctius.quia religiosiores sunt copule mentium q⁹ corporum. ar.xxvij.q.ij. coniuges.xxiij.q.v. q⁹ deo.ꝛ est arg.q⁹ pater spiritualis est magis diligēdus q⁹ carnalis.ij.q.vij. qualis sententia.ſꝫ superiori capitulo dicit q⁹ eque sed istud non remouet quin plus.cui ergo potius teneor subuenire in necessitate carnali in beneficiorum temporalium erbibitione.nam de carnali

Patatum[a] quod nobis tua ve-
neranda fraternitas obtulit suscepimus per quod suscitari voluisti:si liceat filio cuius pater alterius filiam ex sacro baptismate susceperit:susceptam.i.spiritualem eius patris filiam quod dici crudele est:in matrimonio suscipere quod apud te[o]nos[m]iter[a] asseruisti cōtigisse. sed bene tua sancta fraternitas cōpertū habet.qō dominus precepit moysi dicens.turpitudinem patris tui:vel matris vel sororis[s] non reuelabis. turpitudo enim tua est:cum ergo a propria consanguinitate iubemur abstinere:multo magis[s] a spirituali nostri patris filia omni excusatione aut argumento se posito sub nimia districtione nos cauere cōuenit:neꝫ iram diuine examinationis incidat si quis tali facinore mixtus minime restrinxerit frena luxurie:vnde etiā omnes cauendi sunt a tali sceleris cōmixtione:ne in perpetuū pereāt sed hunc qui auctor huius[s] pernicioſe temeritatis anime sue salutez despiciens impio se miscuit matrimonio p omnia tua fraternitas studeat seꝫparare ꝛ penitentie digne submittere:quatenus ab eterna erutaꝫ dānatione animaꝫ eius lucreris. Itez zacharias ꝛ deus dedit.

Filio suo quā de sacro fonte susceperit nullus tradere audeat.

Non oportet filiam suam quā de sacro fonte susceperit aliquando filio suo in matrimonium tradere:quia in diuina[a] sentētia germani esse inueniuntur.si quis tali facinore commixtus minime restrinxerit frena luxurie:ab ecclesia catholica abominabitur.sed si cōuersus fuerit post separationem. vij.annis penitentiam gerat:cōscijs simul cuꝫ auctore sit ista conditio.i. simul cum cooperatoribus ꝛ consentientibus peniteat. Filij[s] vero sine filie que ante compaternitatez sine post nati fuerint:licite coniungi possunt.

Unde vrbanus[s] scribit vitali presbytero buxiensi dicens.

Filij vel filie ante vel post cōpaternitatē gentre legitime coniungi pñt.

Super his quib⁹ cōsuluit nos tua dilectio:hoc videt nobis ex sententia respondenduꝫ:vt ꝛ baptismus sit si instante necessitate femina[a] puerum in nomine trinitatis baptizauerit:ꝛ quod spiritualiū parentuꝫ filij vel filie ante vel post cō paternitatem genite possunt legitime coniungi preter illam personaꝫ qua compatres sūt effecti. Paschalis vero secundus post compaternitatem genitos copulari prohibens scribit rhegino episcopo.

Qui ex cōpatre vel cōmatre post susceptos filios de fonte nati fuerit: coniungi non possunt.

Post susceptum[m] vero de fonte filium vel filiam spiritualē qui ex compatre vel cōmatre nati fuerint:matrimonio coniungi non possunt.quia leges secuti nō emancipatos[s] adoptinis prohibent copulari. Idem ex libro digestoruꝫ ti. de ritu nuptiarum perpenditur in quo ita legitur.

Palea.

Per adoptionem quesita fraternitas eousqꝫ impedit nuptias donec manet adoptio. ideoqꝫ eam quam pater meus adoptauit ꝛ emancipauit:potero vxorem ducere ꝛ si me emancipato illam in potestate retinuerit:poterimus iungi matrimonio. Itaqꝫ volenti generum adoptare suadetur vt filiaꝫ emancipet:similiter suadetur ei vt qui velit nurum adoptare emancipet filiuꝫ.Si quis vero aliquo fortuito casu filiam sue cōmatris vxorem acceperit non cogitur eam dimittere. Unde in triburiensi concilio legitur.

Non cogitur quis dimittere filiam sue commatris quam duxit in coniugium.

Illud[d] etiam nec canonica institutione diffinimus[s] nec interdictione aliqua refutamus:sed ꝓpter eos qui diuerse de eo sentiunt hoc loco aliquid cōmemoramus.si qs sue spiritualis commatris filiaꝫ[m] fortuito[o] ꝛ ita contigente rerum casu in coniugium duxerit:consilio maturioꝛi fuato habeat:atqꝫ honeste legitimo coniugio operam det.

Q.iiij.

Electaꝫ[e] vero compatris vxoris sue nullus in coniugium ducere pōt. Unde Nicolaus papa scribit cōstancien.episcopo salomoni.

g C Super his quibus.femina.j.de conse.di.iiij.mulier.contra.sed hoc in necessitate intelligitur.
b C Post susceptum.si intelligimus.c.hoc prout alexander innuit extra de cog.spi.c.i.vt.s.ocrogetur[r] ei per precedens.legas litteram prout iacet. vel si vis potes addere i littera nō possunt cōiungi supple filijs spiritualibus ꝛ sic non est correctum.ꝛ male intellexit alexander hoc.c. nam dicit.c.vrbani esse posterius.ꝛ ita derogare alij.c. paschalis.cum tamen vrbanus paschalem precesserit.ſꝫ dici potest q⁹ hec littera c̄ mēdosa.vbi dicit paschalis secundus.nam debet dici ibi paschalis primus.nam primus paschalis precessit vrbanum secunduꝫ. vñ nihil est in littera supplendum.ꝛ est hoc abrogatum ꝛ intelligitur prout sonat ꝛ huic iuri antiquo inititur illa consuetudo. extra de cog.spiri. super eo.
i C Emācipatos.nā filius emācipatus bene potest copulari filio adoptiuo.ff. de ritu nup.per adoptionez.vel emancipato.ſ.adoptiuus copulari potest.
k C Illud.filiam.scilicet cō matris posse ducere in vxorem.
l C Diffinimus.immo post ea diffiniuit.ꝛ ita i re dubia certa fertur sententia vbi de iure dubitatur.
m C Filiaz.hic vides q⁹ pater spiritualis potest copulari sorori filie spiritualis.similiter ꝛ filie potest quia talis cognatio nō extenditur.similiter dico q⁹ pater potest sumere filiam spiritualem filij carnalis.licet eniz cognatio spiritualis descēdat ō patre ad filios.non tamen de filio ad patrem.
n C Fortuito.idem si ex proposito.
o C Electā.hec ē quarta questio.an quis possit accipere in vxorem relictā cōpatris sue vxoris.ꝛ licet sub hac forma verboruꝫ hec questio proponatur hic dūtaxat tamē videtur hic poni.q.an scilicet aliquis diuersis temporibus possit cōtrahere cū duabus cōmatribus. In tribus primis capitulis ꝛ in vltimo dicitur q⁹ non.in mediis q⁹ sic.g.hoc modo soluit questionē hāc.j.e.ſ. notandum.quia si vxor mea suscipit berte filiuꝫ de fonte.si post carnaliter vxorē meam cognosco. tunc berta efficit mihi cōmater ꝛ nūq⁹ eaz ducere potero.vt.c.i. ꝛ vltimo. si vxorem non cognouero. tunc berta nō efficitur mihi commater. ꝛ mortua vxore mea potero eam ducere.ꝛ ita habebo duas cōmatres diuersis tēporibus.vt c.mediis.sed hec solutio indigna est relatu ꝛ ideo non legamus.c.fm eā.cancellata ergo ea opi.ꝛ R.ꝛ Jo.qui distinxerunt inter directam ꝛ indirectaz cō paternitatem cum non sit auctentica.dico referre an compaternitas vel commaternitas precedat carnalem copulam an sequatur.si precedat licite potest habere duas cōmatres.quia per vnionem carnis sequentes non pertrāsitur ad vnionem spiritus precedentem.vt.j.c.post vxoris.si autem sequatur aut alter coniugum vel vterqꝫ suscepit filium alterius.aut filius eorum cōmunis suscipitur ab alio.aut filius alterius eorum tantum suscipitur.in primo ꝛ se-

c Multo magis.i. multo sanctius.quia religiosiores sunt copule mentium q⁹ corporum. ar.xxvij.q.ij. coniuges.xxiij.q.v. q⁹ deo.ꝛ est arg.q⁹ pater spiritualis est magis diligēdus q⁹ carnalis.ij.q.vij. qualis sententia.ſꝫ superiori capitulo dicit q⁹ eque sed istud non remouet quin plus.cui ergo potius teneor subuenire in necessitate carnali in beneficiorum temporalium erbibitione.nam de carnali est dictum.honora patrem in erbibitione autem reuerentie plus deferendum est spirituali.non credo.nec.c.contradicit.

d Non oportet.in diuina.idest ecclesiastica constitutione.argu.iij. q.v.quia.

e C Filij.preter istum per quem compaternitas est contracta vel fraternitas spiritualis.

f C Unde vrbanus.istū precessit paschalis.ar.i.q.iij.saluator.ꝛ extra de spon.duo.licet preter solitum.quod est verum de primo.sed sequēs.c. attribuitur paschali.ij.qui fm chronicam successit vrbano.

cundo casu non potest quis habere duas cõmatres.in tertio potest.quia licet efficiatur aliquis cõpater vroris mee.non tamen est mihi compater nisi filius eius sit ⁊ meus qui leuatur de sacro fonte.vnde breuiter teneas q̃ si cõpaternitas sequatur carnalem copulam in nullo casu potest aliquis habere duas cõmatres.vel aliqua duos compatres nisi in hoc solo casu quando filius tãtum alterius suscipitur ò sacro fonte.

a Siscitatur.per cõnubium.i.per carnalem copulaz.vt.xxviij.q.ij. agathosa.

b Si pater.viij. septennis penitentia indicit pro quolibet mortali.vt.xxxiij.q.ij.hoc ipsum.nisi aliud suadeat criminis enormitas vel dignitas persone.vt.xxxiij.q.ij.§.hoc autem.

c Si quis.ex coniugio.i. ex coniugibus.

d Christianitatis.imergẽdo.§.i.q.i.q̃ quidaz. Alij exponunt dederit christianitatis misteriũ.i.tenuerit ad catheciſmũ.vt de conse.di.iiij. in catheciſmo.

e Cõpatres. expresse hic colligitur cum alter cõiugũ suscipit filium alicuius statim ambo coniuges efficiũtur compatres illius ergo nihil refert an post carnaliter miscerentur.vel non prout voluit dicere.g.⁊ Jo.j.e. §.notandum.

f Caro. per sponsam de presenti non acquiritur cõpaternitas ergo cum canon hoc ponat pro ratione.quia sunt vna caro effecti. Itez si hec est causa quare cõtrahatur compaternitas. qa vna caro est effectus cum ea.ergo per coitum fornicarium cõtrahitur cõpaternitas. qui adheret meretrici vnum corpus efficitur cũ ea.vt.xxij. q.iij. in eo.nam ⁊ affinitas acquiritur per coitum fornicarium.vt.xxxv.q.iij. de incestis.⁊.c.non eaz.extra de eo qui cog.consang. discretionem. quidam tamen refugiunt dicere q̃ per fornicatrium coitum contrahat cõpaternitas.cum cõpaternitas sit vinculũ spũale.

g Qui spiritualem.sic incipe constructionem liceat ei qui spiritualem habet.ꝛc̃.sed obijcitur si vror mea leuauit filium alicuius de sacro fonte mihi acquirit compaternitas per eaz.vt.§. pror.c.queritur.si quem hz ex alio viro mihi per eaz nõ acquiritur compaternitas. Ad hoc respondet cardinalis q̃ coniuges sibi cõmunicant actiones sed nõ passiones.quod enim vnus cõiugum agit reliqu⁹ intelligitur agere cum sint vna caro.sed per hoc nõ assignat ratio diuersitatis qua queritur.quare actiones cõmunicant ⁊ non passiones.dicas ergo q̃ cum ego nullo modo sim pater huius pueri nec carnalis nec adoptiuus nec spũalis.non possum dici compater suus.q̃ non ãm pater spũalis patet quia filia mea licite copulat ei. Itez filius meus ⁊ ille puer non sunt fratres spirituales ergo ego non sum pater spiritualis ipsius. Jo.

h Item.qui spũalem.duo hec.c.in eodem casu loquuntur.sed in primo cãu dicitur q̃ aliqua potest habere duos compatres quorum secundus suscipit filium primi de alia vrore.in secundo dicitur q̃ quis potest habere duas commatres quãdo secũda suscipit prime filium de alio viro.

i Post.neqz. crederet aliquis q̃ cognatio spũalis acquireretur marito p vrorem suam sicut ⁊ cognatio carnalis q̃ sicut omnes consanguinei vroris ea mediãte efficiuntur viro affines.ita compatres ⁊ cõmatres vrores efficerentur marito per eam compatres ⁊ cõmatres.hoc negat hic

k Cognatio.s.spiritualis.

l Comparatur.i.assimilatur in hoc q̃ per vrorem acquiritur.⁊ hoc melius exprimit statim.neqz enim.ꝛc̃.

m Per vnionem.sm hoc reprobatur intellectus.g. vtrum qs post cognoscat vel nõ. vt j.§.seq.

n Ad vnionẽ.precedentem matrimonium siue carnalem copulam.aliter bene pertranſiretur nisi cũ filius alterius tantuz suscipitur.

o Notandum.cõmatrẽ vrorem suam tam factã cõmatrem alicuius.i. postq̃ est effecta commater alicuius femine.quo casu nõ põt ducere aliã feminã vrore mortua sm.g.

p Triburiẽsis. melius diceret paschalis tñ idẽ est casus.

q Quod aũt.reperitur.j. de con.di.iiij. non plures.cõtra tamen leo papa quem constat ipsius predecessorem fuisse statuit non debere ad suscipiendum pueruz de baptiſmo plures accedere.quo dicit hic nulla auctoritate inuenitur prohibituz.sed lz hoc sanctum fuerat. nõduz tamen in manus legentiuz venerat.vel forte vir ⁊ vror nõ reputantur plures cuz vna caro prohibẽtur §.e.c.si quis.

r Et ifamia.de facto.crederent.n.stulti aliquã proximitatem inter eos contrahi.si simul susciperẽt.sed etiam superfluũ esset vt vterqz susciperet. cum ex susceptiõe alterius vterqz compater efficitur de cõsuetudine est tamen in quibusdam locis q̃ vterqz simul suscipit.

s Ante banc.precedentez vrbanuz que contraria est quo ad fidem.

t Vel vror.meliuſ dixisset vel vir cõpater efficiatur non ex eodem filio cũ vrore sed ex alio.sed variat serum.quia ponit in femineo genere eundez casũ quem posuit in malsculino in.c.qui spiritualem.vbi eadem pmittitur habere duos compatres.

u Quod autem.hic depingitur quinta questio.⁊ erat in themate in quinto loco quesitum.an clandestina desponsatio manifeste preiudicet.⁊ quidem preiudicaret si constaret de ea.extra de clandesti.despon.q̃ nobis sed quia ecclesie non cõstat de ea ei preiudicat manifesta probatio.ergo defecit hoc casu non ius sz probatio.quia ecclesia de occultis non iudicat.xxxij.di.erubescant. sed hec questio facilis erat ⁊ ideo noluit eam ponere.sed ponit aliam.s.vtrũ clandestina matrimonia debeant fieri ⁊ quidam q̃ non.si tamen fiant tenent.⁊ sunt clandestina que sine pũtia testium ⁊ traductione ⁊ aliis solemnitatibus cõtrahuntur.sed cum huiusmodi solẽnitates nõ sunt de ſuba matrimonij.sed sufficiat solus consensus. quare prohibentur contrahi. Rñ. duplici ratione.ne sub spe matrimonij fiat fornicatio.vel

Duas commatres alicui habere non licet.

Siscitatur a nobis sanctitas vestra si aliquis homo duas commatres habere valeat vnam post alteram in quo meminisse debet scriptuz esse:erunt duo in carne vna.itaqz cum constat quia vir et mulier vna caro per connubium efficiuntur. restat nimirum virum compatrem constitui illi mulieri cuius matrimonio assumpta vror cõmater esse videbat.⁊ iccirco liquet virum ille femine non posse coniũgi in copulam que cõmater ei⁹ erat cum qua idem fuerat vna caro effectus. Itẽ ex concilio chalcedoñ.

Octo annis peniteat: qui duabus cõmiscetur cõmatribus.

Si pater ⁊ filius aut duo fratres cum vna muliere: aut si cum matre ⁊ filia aut cum duabus sororibus aut cum duabus commatribus aliquis concubuerit sm antiquam ⁊ humaniorem diffinitionez. octo annis peniteat. Itez Jnnocen.exuperio tol.episcopo.

Nullus duabus commatribus cõmisceatur.

Si quis vnus ex coniugio filiũ aut filiaz alterius de sacro fonte susceperit: aut ad chrisma tenuerit: vel christianitatis misteriuz dederit ambo ⁊ vir ⁊ vror cõpatres existunt parentibus infantis:qz vir ⁊ mulier caro vna effecti sũt. Ecõtrario inuenitur in cõcilio triburi si c.xlviij.

Vrorem compatris ducere potest cum ipsa commater non fuerat.

Qui spiritualem babet commatrem:cuius filium de lauacro sacri fontis accedit:⁊ eius vror commater non est liceat ei defuncto compatre suo eius viduam ducere in vrorem si nullam habet cõsanguinitatis propinquitatem quid enim nunquid non possunt coniungi quos nulla propinquitas carnalis vel nulla generatio se cernit spirituales. Itez ex epistola paschalis pape.ij.ad rbeginum episcopuz.

De eodem.

Post vroris obitum cũ cõmatre vroris viri superstitis cõiugio copulari nulla videtur auctoritas vel rõ prohibere.neqz.n.cognationi carnis cognatio spiritus comparatur: neqz per vnionem carnis ad vnionem spiritus pertransitur. Notandum vero est:q̃ aliud est cõmatrem alicuius cognoscere atqz aliud derelictam ab aliquo cõmatrem alicuius fieri. auctoritas illa nicolai pape ⁊ chalcedoñ.synodi illuz prohibet commatris sue vroris matrimonio copulari: q̃ vrori sue debitum reddidit.postquam illius cõmater extitit. Illa vero auctoritas triburiensis concilij illos pmittit matrimonio copulari:cui⁹ vrori postquã a viro suo derelinquit illi⁹ cõmater efficitur:nec post cõpaternitatez a viro suo cognoscit. Queritur autem an vror cum marito in baptiſmate simul debeat suscipere puerum. De his ita scribit vrbanus.ij. vitali epõ brixiensi.

Vror simul cum viro filium alicuius in baptiſmate nõ sit suscipiens.

Quod autẽ vror cuz marito in baptiſmate simul non debeat suscipe puerũ:nulla auctoritate reperit prohibitũ.sed vt puritas spiritualis paternitatis ab omni labe et infamia cõseruet imunis. dignum esse decernim⁹ vt vtriqz insimul ad hoc spirare minime presumant.qa vero piaculare flagitiũ cõmisit:qui duab⁹ cõmatribus velut duab⁹ sororibus nupsit.magna iuxta modũ culpe penitentia sibi debet iniungi. Illud vero triburiensis cõcilij q̃ spiritualẽ habz cõpatrẽ.ꝛc̃.ante banc prohibitionẽ dictũ itelligit vel vror cõmater accipiat:nõ ex eodez filio cum viro sed ex alio.

Quod aũt clandestina coniugia fieri nõ debeãt: euaristus papa testat scribens episcopis aphrice.

Clandestina coniugia fieri non debent.

ne matrimonialiter coniuncti separentur.sepe enim matrimonio occulte contracto aliter mutarer propositum ꝛ dimitteret reliquum probationibus destitutū.vt.j.e.§.bis.

a Aliter.petatur.ne appetentie estimetur auctor si ipsa.nō.xxxij.q.ij. c.honorantur.

b ¶Precibus.extra de clandesti. despon. cum inhibitio.

c ¶Cōtubernia.hic canon presumit i deteriorē partē.naz vbi periculū vertitur i tutiorē partez interpretandū est.vt extra de bomi.ad audientiaz. ꝛ.§.di.v.ad eius qñqz tamē ꝓsumit canō ꝓ mrimonio.vt.xxxiij.q.ij.si qs accepit.sz nōne in matrimonio sufficit ꝓbari ꝙ aliquis eaz receperit eo ꝓtextu vt eaz ꝓpetuo haberet.licz aliud nō sit dictū.vt.xxxij.q.ij. solet.ꝛ in libeꝛ mulieris cōditione potius ꝓsumit matrimoniū ꝙ ꝓcubinat⁹.vt.ff.de ri.nup.in libere.nam cū qs non ꝓtestat se velle habere aliquaz vt cōcubinaz. dūmō honesta sit mulier habebit eā vt legitimā vt.ff.de cōcu.in cōcubinatu.so.canō cōsiderat pīculū aie.ꝛ iō potius iudicat eē fornicationē ꝙ mrimoniū.lex tamē strictius cōsiderat ꝓtra matrimoniū ꝙ canon.naz si aliqs iurauit ꝙ vellet aliquā ꝓpetuo retinere secū nisi dicat ꝙ velit eā retinere in vroꝛē legitimaz non erit matrimoniuz. in auct.qui.mo.na.effi. le.§. pe.col.ir.j.eo. si quis diuinis.secᵒ sm canones. vt.xxxij.q.ij. solet.in hoc autē cōcordo leges canonibus ꝙ inter impares psonas nō presumo esse matrimoniū nisi dotalia instrumenta interueniāt.C.ō nup. ſperialis .§.imo. itez illud considero circa pares ꝛ impares an maritalis affectio precesserit cōparatis psonis ꝛ vite cōiūctione cōsiderata. vt.ff.ō donatio.donationes.itē ꝛ famā loci cōsidero. vt extra de ꝑsump.illud.itē ꝙ simul receperint sacramenta.vt xxviij.q.i.caue. itez ꝙ dos requirat i omni matrimonio vt hic dicitur.potes itelligere in sublimioꝛibus psonis.nam ibi ꝛ dos ꝛ alie solēnitates requirunt.in mediocribus autē psonis sm leges non sufficiunt testes nisi scriptura adsit.in infimis sufficiunt testes.vt i aūt. qui.mo.na.effi.le.§.hoc ergo.col.vj.

d ¶Legitima.nō ꝑiudicaret alij matrimonio per eoꝝ confessionez.

e Extra de eo qui cog.cōsan.super eo.

f Illus.cām huius ꝓhibitionis habes.j.e.§.bis ita.

f Ostrates.anulo.anulus significat mutuū amoꝛē ꝛ fidem coniugalez esse seruandā.vt.j.e. femine.

g ¶Inuitatis.ar.ꝙ testes in matrimonio erunt rogati sicut in diuortio.vt.ff. ō dinoꝛ.nullū qō nō credo.

Aliter legitimū nō sit cōiugium nisi ab his qui sup ipsam feminā dominationē habere videnꝫ ꝛ a quibus custodiꝫ vroꝛ petaꝫ: ꝛ a parētibus ꝛ ꝓpinquioꝛibus sponsetur ꝛ legibus dotetur: ꝛ suo tpe sacerdotaliter vt mos est cum precibus⁹ et oblationibus a sacerdote benedicatur ꝛ a paranymphis vt consuetudo docet cōstodita ꝛ cōsociata a ꝓximis: cōgruo tpe petita legib⁹ dotet ac solēniter accipiatur ꝛ biduo vel triduo oratiōibus vacēt ꝛ castitatē custodiant. Itē ita peracta legitima scitote esse cōnubia: aliter vero presūpta non cōiugia sed adulteria vel cōtubernia⁹ vel stupra aut fornicatiōes potius quā legitima⁹ cōiugia esse nō dubitatur: nisi voluntas propria suffragauerit ꝛ vota succurrerint legitima. Item ex decret.oꝛmisde pape.c.vj.

Nuptias occultas celebraꝫ nō ꝓbz.

Nullus⁹ fidelis cuiuscūqz conditionis sit: occulte nuptias faciat sz bñdictione accepta a sacerdote publice nubat in dño. Item nicolaus ad cōsulta bulgaroꝝ.

Nuptie publice celebrari debent.

Nostrates tā mares quā feminē nō ligaturā aureā vel argēteā aut ex quolibz metallo ꝓpositā qñ nuptialia sedera cōtrabūt: in capitibus deferūt. sz post sponsalia federa que futuraꝝ sunt nuptiaꝝ ꝓmissio. federa quoqz cōsensu eoꝝ qui hoc cōtrabūt ꝛ boꝝ in quoꝝ ptāte sūt celebrant: ꝛ postquaz arris sponsaz sibi spōsus: per digituz fidei annulo⁹ insignitā despōderit: dorēqz vtriqz placitaz sponsus eius scripto pactū hoc cōtinēte coram innitatis⁹ ab vtraqz pte tradiderit: aut mox aut apto tpe⁹ ne videlicet ante tēp⁹ lege diffinitū tale quid facere presūmāt: ambo ad nuptialia federa perducunt: ꝛ primū in ecclesiā dñi cum oblationibus: quas offerre⁹ debent deo per sacerdotis manū statuūtur sicqz demū benedictionē ꝛ velamē celeste⁹ suscipiunt. Item sunt preter hec alia que ad memoriā nō occurrūt: pacta cōiugioꝝ solēnia. peccatū aūt esse si hec cuncta⁹ in nuptiali federe non interueniant⁹ⁿ non dicimus. Item leo papa.

In contrahendo coniugio: ista sunt obseruanda.

Qualis⁹ debeat vroꝛ esse que habēda ē sm legē virgo casta ꝛ desponsata⁹ in virginitate ꝛ dotata legitime: ꝛ a parētibus tradita sponso ꝛ a paranymphis accipiēda: ꝛ ita sm legē ꝛ euangelium publicis nuptijs in coniugiū liquide sumenda: ꝛ omnibus diebus vite sue: nisi ex consensu ꝛ causa vacandi deo: nunquā propter hominē est separanda ꝛ si fornicata fuerit dimittenda: sed illa viuente altera non ducenda: qꝛ adulteri regnū dei nō possidebunt ꝛ penitentia illius per scripturam⁹ recipienda. Item ex concilio carthaginensi quarto.

Quomodo sponsus ꝛ sponsa ad benedictionem accedant.

Sponsus ꝛ spōsa cū benedicē di sunt a sacerdote: a parētib⁹ vel paranymphis offerant in ecclesia sacerdoti: qui cū acceperint benedictionē ea dē nocte pro reuerentia⁹ benedictionis in virginitate permaneāt. Itē ex ꝓcil.arelatēsi.c.vj.

Sine publicis nuptijs nullus ducat vroꝛem.

Nullus sine dote fiat cōiugium inxta⁹ possibilitatez fiat dos⁹: ne sine publicis nuptijs quisquam nubere vel vroꝛē ducere presumat. His omnibus auctoꝛitatibus occulte nuptie prohibentur: atqz ideo cū cōtra auctoꝛitatē fiūt nuptie pro infectis haberi debent. Sed queritur qd sibi velint ille solēnitates velaminis ꝛ anuli que in cōiugijs obseruantur. De bis ita scribit isidorus in.ij.lib.de officijs.c.xvj.

Quare femie velātur dū maritanꝫ.

Femine dū maritanꝫ ideo velantur: vt se nouerit semp maritis suis subditas⁹ esse ꝛ humiles.

Itē ꝙ nubentes post benedictionē vite innicem quasi vno vinculo copulantur: videlicet ideo fit ne cōpagē cōiugalis vnitatis disrūpant. at vero qō eadē vita cādido purpureoqz colore ꝓmiscetur. candoꝛ qppe ē ad mūdiciam vite. purpura ad sanguinis posteritatē adhibetur vt hoc signo ꝛ cōtinētia ꝛ lex cōtinē di ab vtriqz ad tēpus admoneatur ꝛ post hoc reddendū debitum non negetur. Itē ꝙ i primis nuptijs annulus⁹ a spōso sponse datur: sit nimirū vel ꝓpter mutue dilectionis signuz vl ꝓpter id magis vt eodē pignoꝛe eoꝝ corda iūgātur. vñ ꝛ ḡrro annulus digito iserit: iō qꝛ eo vena quedā vt ferꝫ: sanguis ad coꝛ vsqz pueniat. Itē ambꝛ.i li.de patriarchis.

Nuptie dicuntur ab obnubēdo: eo ꝙ caput suū obnubere soleāt.

Nec illud⁹ ociosū ꝙ cū veniret rebecca: vidit isaac deambulans in agro ad meditandū: ꝛ eleuatis oculis vidit camelos venientes. Rebecca quoq; cū vidisset isaac descendit de camelo. dixitqz ad seruū. Quis est ille homo qui venit per agrū obuius nobis. Dixitqz seruus. Ille est dñs meus. Quo audito illa tollens cito pallium operuit se. Ecce quomodo ꝓpter reuerentiā nuptiarū velata est

ꝛ est ar.ꝙ matrimoniū potest contrahi inter absentes qui nunquā se viderūt quod verū est si fama vel aliquo alio mō se nouerūt.ꝛ in ignotos ex toto consentire non possumus.sed in eo qui nō sunt penitus ignoti possumus cōsentire.vt.xliiij.di.c.i.ꝛ ij.di.lxv.c.ij.ꝛ.iij.ꝙ inter absentes matrimoniū contrahatur.est ar.extra qui cleri.vel vo.veniens.ff.de ri.nup.mulierez.ff.de spon.sufficit ꝛ dicit lex ꝙ omnes cōtractus qui consensu cōtrahuntur inter absentes celebrantur.ff.ō contrahē.emp.l.i.§.est autē.dum tamē hoc agatur.non enim dico ꝙ solus consensus facit matrimoniuz.nisi hoc fit actū inter consentientes.ar.xxvij.q.ij. sufficiat.ꝛ dicit lex ꝙ inspiciendum sit quid agatur.ff. de ac.ꝛ obli. obligationum ar.cōtra extra de spon. duo. duobus ibi corde ꝛ ore.ꝛ si non stringit zč.sed dic ꝙ ore dicentur consentire.cū p; curatores eoꝝ nomine consentiunt.Sed quid dices si aliquis consensuz suū erpi mat alicui femine p litteras ꝛ ante receptas absista iste peniteat.b.dicit non esse matrimoniū licet illa consentiat.qz requritur ꝙ duret volūtas prioris nam requirit ibi mutuus consensus.secus tamē est in alijs mādatis.nā licet renocetur mādatum altero ignorante tamē cōtractus tenet.vt.ff.mā. si mandassem ar.tamē est cōtra.ff.ō diuoꝛ. si penituit.tē secus est i electiōe.vt extra de elec.cū iter.

a ¶ Sz obijcit.i nouellis i āt. ꝙ.mo.na.effi.le.§.pe.col.vj.

b ¶ Habituꝝ.sed nūquid p hec verba futuri tpis. iuro ꝙ habebo te.p legitima vxore cōtrahitur matrimoniuz. nō videt cum hec verba hic posita futuri tpis sint. vt ex de condi.ap.c.vl.ꝛ extra de spon.de illis.ler ista tamē dicit ꝙ sic ꝛ est verū. quia hoc verbū habebo respectū habet ad pns tēpus. aliud esset si diceretur.iuro ꝙ ducaz te in vxorem.zč.ꝛ ꝙ illa verba ad presens tempus referant probatur extra de matri.cō. cōtra iterdic.eccle.er litteris.

b ¶ Vel habiturū.i.habitaz me retenturū.b.

c ¶ Confessione. ecce apte dic.g.ꝙ pfessiōi ꝛ sacro cōiūctoꝝ occulte ōbeat credē eccla cū aliter ꝓbari nō pōt eos ꝓtraxisse.qō intelligo cū ꝓfitentur ꝓ matrimonio.tūc eoꝝ cōfessiōi stat nisi preiudicetur primo vel secundo matrimonio. vt extra de eo qui cog.consang.super eo.tunc enim separatur ꝑm matrimonium ob hoc.lz videatur cōtra extra de rap.cū cām.nā ibi dicitur credendū ee ꝓfessioni mulieris que erat in monasterio.sed dicas ꝙ illud vel ibi ponitur pro.ꝛ ꝑm hoc idē est in matrimonio carnali ꝛ spūali.ar.cōtra extra ō regu.ꝛ tran.ad re.vidua.cur.n.inferior erat ler diuina. vt.xij.q.ij.cū deuotiss mā.vel dic aliud ee in matrimonio spirituali.cum āt agitur ad matrimoniuz dissoluendū qz dicūt nullū esse ꝓpter cōsanguinitatem vel aliud ipedimentū.nō creditur eoꝝ cōfessioni etiā cū sacramento.nisi aliud adminiculū iteruenerit.xxxv.q.vj.ſi duo.j.xxxiij.q.i.regnisti. si āt agitur ad separationem mutue seruitutis crederetur tūc cōfessioni alteri⁹ contra se.item pone ꝙ stabam contra matrimonium dicebam me habere aliā vxorem non probaui me habere.nunquid ista defuncta possum statim cōtra esse vxorem meam non probaui.nunquid possum cum alia contrahere videt ꝙ non eadem ratione.quia cuilibet creditur cōtra se.xiiij.q.ij.§.i.sed dic ꝙ pōt ar.ff.de acqui.poss naturaliter.§.vl.extra de cā pos.ꝛ propri.pastoralis.nā ibi habes ꝙ si ego rei ven.possum agere interdicto vti pos.licet sint contraria. nā per primū cōtendo non me possidere.per secundum dico me possidere. bene enim pōt quis agēdo ꝓponere ꝓtraria vel excipiēdo ꝛ talis ē casus expressus extra de despon.impu.attestationes.ſ nō asserendo vt nō.xiij.q.i.in fi. tal⁹ tamen qui sic iurant non debet dari licentia contrahēdi.cum per sentē tiam separantur sed sue sunt conscientie relinquendi vt extra de iure iuran.mulieri.

d ¶ Confessione.xxiij.q.i.ſi quis contra.sed ibi de carnali cōmixtione. hic de spōsalibus agitur.

lantem:ꝛ cū interrogasset quis esset cognito ꝙ ipse esset cui duceretur vxor descendit ꝛ caput obnubere suū cepit:docēs verecundiam i nuptijs preire debere:inde enim ꝛ nuptie dicte ꝙ pudoris gratia se puelle obnuberent. Sz obijcitur premissis:multa sunt que prohibentur que si fiant ex post facto cōualescūt: prohibentur vouētes matrimonia cōtrahere:que tamē si contraxerint inuiolata permanere oportet:sic et clandestina coniugia contra leges quidē fiunt. tamē cōtracta dissolui non possunt:quia ex legitimo voto subsequēte corroborantur. vñ euaristus cuz dixisset:aliter presumpta nō sunt cōiugia:sed adulteria addidit:nisi volūtas propria suffragauerit:ꝛ vota succurrerint legitima.

Hinc etiam,in nouellis⁹.

Si quis diuinis tactis scripturis iurauit mulieri legitimā se eaz vxorē habituꝝ vel si in oratorio tale sacrm dederit:sit illa legitia vxor quamuis nulla dos nulla scriptura alia interposita,sit. His ita respondetur:cōiugia que clam cōtrahunt nō negantur esse cōiugia nec iubentur dissolui:si vtriusqz pfessione⁹ ꝓbari poterūt: verūtamē ꝓhibentur qz mutata volūtate alterius eoruz alterius cōfessione⁹ fides iudici fieri nō potest. vnde publice cū alterius vota in alterā partē se transtulerint pro prioꝛi cōiugio quod iudici icertū est:snia fieri non poterit. Incerta enim vt sixtus papa scribit episcopis per hispaniā ꝓstitutis:nemo pōtificuz iudicare presumat:ꝛ quānis vera sint non tñ credenda⁹:nisi que certis indicijs cōprobātur: nisi que manifesto iudicio cōuincuntur: nisi que iudiciario ordine publicantur. Hic ēt victoꝛ papa scri.theophilo epō. Incerta charissime nullaten⁹ iudicemus:quousqz' veniat dns q latentia producat in lucez:ꝛ illuminabit abscondita tenebrarū ꝛ manifestabit consilia cordium:quānis enim vera sint non tamen credēda sunt nisi que manifestis indicijs cōprobantur:nisi que manifesto iudicio cōuincuntur:nisi que iudiciario ordie publicantur. Itē euaristus pa.omnibus episcopis.

Ante iustā ꝓbationē nullus est iudicandus aut damnandus.

Nullum⁹ ante veram iustāqz probationez iudicare aut dānare debemus teste apostolo ait.tu quis es qui iudicas alienum seruū: suo domino stat aut cadit.mala ita qz audita nullum moueant:aut pas sim dicta absqz certa ꝓbatione qsquam vnquaz credat.sed ante audita diligenter inquirat nec precipitando quicquam aliquid agat.

Item eleutherius papa.

Nō sunt aliqua iudicāda priusquā certis demonstrentur indicijs.

Iudicantē oportet cūcta⁹ rimari ꝛ ordinē' rerū plena⁹ inquisitione discutere interrogandi' respōdēdi obijciēdiqz prebita patientia⁹ ab eo vt ibi actio ambaꝝ partiuz illuminata⁹ sit pleniter.nec litigātibus iudex prius velit sua snia obuiare: nisi quando iaz peractis omnibus nihil habeāt in qōne quod ꝓponāt ꝛ tādiu actio vētiletur quousqz ad rei veritatē perueniatur. frequēter interrogari oportet ne aliquid pretermissuz forte remaneat⁹ quod annecti cōueniat.Ex premissis manifeste colligitur ꝙ ꝑ icertis a certis⁹ recedenduz non est:nec in re dubia certa danda est snia.cum aūt fides dubie rei nisi testiū approbatione: vel legitima cōfessiōe iudici fieri nō

e ¶ Credenda.ar.ex his auctoritatibus et sequentibus.c.ꝙ iudex non ꝑm cōscientiam sed ꝑm allegata debet iudicare.j. de con.di.v.c. vlti.ſ.xv. q.v. presbyter.ſ.ij.q. i. deus omnipotens ſ.iij.q.vij. iudicet.xj. q.iij.eorum.ꝛ.c.ꝙis ꝛ.c. graue.ꝛ.c.ſimo pere.ar.xj.q.iij.ſic vera.ꝛ.c.plerūqz. cōtra arg. xxiij.q.iij. deus qui contra.

f ¶ Quousqz.i.eternaliter.q.d.nunquā iudicamus. et ponit impropie sicut ibi.donec ponaz inimicos. zč.ibi sede a dextris meis.zč.donec ponā i.sede eternaliter.

g Nullū.ſ.ij.q.i. deus oipotēs ſ.di.lxxxvj.ſi quid.ſ. xj.q.iij. eorum.ꝛ.c. in cūctis.

b Iudicātē.cūcta. vī ergo ꝙ a teste possit igrere an talis sit vt possit testari vt.ij.q.vij.q̄rēdū. nō tñ i oib⁹ erit ita curiosus qz q̄dā lz sciam⁹ dissimulare ōbemus vt.ff.ō noua.doli.i fi. ꝛ.xxiij.q.ij.c.vtilez.

i ¶ Et ordinē.ꝛ circū stātias oēs.ex ō resti. cū cāz.ē fi.C.ō iud.iudices ꝛ i aūt.iubem⁹. ij.q.i.i pmis.ꝛ.xxiij. q.viij. occidit finees.

k ¶ Plena.i petitorio.ſz i possessorio sufficit sūmati tāgere negociū.ff.ad erbi.l.iij. §.sciēdū de re iudi.a diuo.ꝛ ex vt lit.nō cō test.qm̄ frequēter i fi.

l ¶ Interrogādi.hoc vides ꝙ ps a pte ꝛ iudex a ptib⁹ pōt facere interrogatiōes.vt hic ꝛ extra de do.ꝛ cōtu.put ꝛ ff.ō iter.ac.ſi sine ꝛ ex ō ꝓcef.pbē.ꝛ ec nō va.post electionē.ſilr aduocati pñt interrogare vt.ff.ō ad ul.ſi postulauerit.§.qōni.cāz.n.merita partū assertiōe pādūtur.vt ex de i ite.re.tū er lris.C.ſi p vim vel alio mō.l.iij. ſi i hoc differt interrogatio iudicis ab interrogatiōe ptis qz si ptes adiuicē interrogāt opꝛ ꝙ ps interrogās pus ponat aliqd ne calūnioſe videatur i terrogāre.sed aliud est cum iudex interrogat.

m ¶ Illūiata.nā fruct⁹ diuin⁹ ē sepi⁹ iusticiā recēseri.xxxv.q.ir. graue.

n ¶ Remāeat.ergo ēt post aptas attestatiōes pōt fieri interrogatio.quia vbicūqz egtas monet iudicē pōt interrogare.vt.ff.ō iter.ac.vbicūqz. sed an oia ptermissa possit iudex supplere dubitari ꝓsueuit.certū ē ꝙ defectū aduocatoꝝ pōt iudex supplere circa ius vt.C.vt q̄ defūt aduo.l.vni ca.ꝛ ex ō postu.p. bone me.vbi dic nos ꝑ ipso curauim⁹ allegare. sed vī ꝙ ēt ō facto possit supplē.vt ex ō ꝓsue.cū olec.ꝛ ō ap.ꝓstitutis.i fi.ff. de pe.here.l.vl.nā si aduersari⁹ nō est pns pōt iudex supplere ei⁹ absentiā.vt.C.ō ap.l.vl.ꝛ.C.ō tēp.ap.l.ij.§.vl.ꝛ index ꝓtra nām actiōis pōt ferre snias.vt.ff.de redibi.bouē.§.aliqñ.ꝛ ex ō ꝓcef.p.nō va.er pte.ad ꝟ dico ꝙ iudex nō pōt supplere de facto nisi aliqd i pñtia sui actuꝝ est.vt ꝙ aliquē citauerit,vel ꝙ istrm qōdā coram ipso lectū sit vī ꝙ tpa appellationis lapsa sint.vt.C.ō tēp.ap.l.ij.§.vl.silr dico ꝙ i bis q̄ spectāt ad substātiā electiōis pōt iudex supplē.vt.xlviij.d.ō petro.si tñ alia ps negāet ñ stat verbo iudi.nisi q̄en⁹ ꝓbauēit legitis docu.vt ex ō ꝓba.qm̄ ō.b.

o ¶ Ex premissis.a certis,tene certū ꝛ dimitte incertū vt de pe.disi.vj.

§.vi.nam in icertis locus est coniecturis.vt extra de homi.ad audientiã.z.ff.de ver.ob.l.cõtinuus.§.i.ff.de ri.nup.l. adoptiuus.§.fuiles.io.

a Xorẽ.cõstupr̃auit. In hac cã addit.g.duo alia ipedimenta matrimonij.s.enormitatez criminis.de qua tractat in pña qõne.z coactionẽ de qua tractat in secunda.adiungit etiã i iij q.ō fide spõsali

uz nõ fragẽda vt aũt. b rẽ.z nõ q̃ lz enormitas delicti impediat matrimoniũ cõtrabẽduz nõ impedit tamẽ nisi in his casibus.s. cũ qs cõmittit incestũ xxxij.q.vij.si quis viduã.z cũ quis interficit vxorẽ.xxxiij.q.ij.admonere.z in alijs casibus notatis .xxvij. q.i.bi qui.de alijs nõ reperit expressum q̃ ipediãt nisi quis velit dicere de solẽniter penitẽte de quocũqz crimine quod impediat.vt .xxxiij.q.ij. de bis.q̃ nõ admitto.illud tamẽ est verũz q̃ nullũ crimen dirimit iã cõtractũ.nisi i duobus casibus sequẽtibus.vbi nõ tantũ crimen q̃tum cõstitutio ecclesie dirimit.

b Vulterio. hic depingit pña q̃stio. scz an possit aliqs i vxorem ducere quã polluit p adulteriuz.z videtur q̃ sic.vt.j.eo.deniqz. nisi i tribus casibus. puta si viuente marito dederit ei fidẽ q̃ si maritus premoreret. eã duceret.vel si alt i mortẽ mariti cũ effectu machinatus ẽ.vt j.eo.relatũ.z ex̃ de eo qui dur.in ma. quã pol.per adul.signifi casti.z in tertio qñ publice eam durit.extra e.cũ haberet. Innoc. tamẽ tantum duos casus excipit extra.e. ti.veniens.z põt dici q̃ tertius continetur sub primis.q: qui publice cõtrahit cũ aliq̃ fidẽ dat ei q̃ eã vellet ꝑpetuo habere magister tamen allegat ad vtrãqz partem.z post distiguit z male.j.e. §.hec vltima auctoritas.vltimo ponit veram solutionez in.§. hic subaudiendum. car.vult distinguere inter publicum adulterium vt tunc non possit ducere eaz z priuatum vel occultũ vt tunc possit sed hoc non probauit.hodie autem si quis vxore viuente alij fidem dederit vel cum ea contrarerit de facto. si nec ante nec post cognouerit eam post mortez vxoris contrabere põt cum ea.vt extra de eo qui dur.in ma.c.vl.b.

c N Vllus.hec verba latius patent q̃ eoz sñia.restringuntur eniz ad duos casus vel ad tres tantum.ar.ff.qui petant.tu.redden-
d D dum.ff.quod vi aut clam.l.si alius.§.neratius.io.
Eniqz.fieri.nisi aliqs illoz casuũ interueniat' quos dixi i fũma.

valet.testes aũt auctoritate calixti pape de aliis cãis vel negocijs testimoniuz dicere nõ valeant:nisi de bis que sub eoz presentia facta noscunt:apparet clãdestina coniugia iõ esse ꝓhibita:q: cũ alter eoz coniugalẽ affectũ se ad alteruz habuisse negare voluerit legitimis ꝓbatiõibus cõuinci nõ poterit: quibus deficiẽtibus indicis sententia rite absolutus reatuz adulterij vteraz incurrit:duz vtroqz eorũ viuente alijs se copulauerint.

Xorem cuiusdaz alius constupr̃auit'.eo mortuo adulter adulterã sibi in vxorez accepit: filiaz ex ea susceptã cuidam in cõingẽ se daturũ iurauit:illa assensũ nõ prebuit.deinde pater alij eaz tradidit:a primo reposcitur. Queritur:an possit duci in coningiũ que prius est polluta per adulterium. Secundo an filia iuita sit tradẽda alicui. Tertio:an post patris sponsionẽ illa possit nubere alij.

Q.i.

Vulterio' polluta prohibet duci in cõingiũ auctoritate leonis pape qua dicitur.

Adulterio polluta non ducatur ab eodem in matrimonio.

N Vllus' ducat in matrimoniũ quaz prius polluit adulterio. Sed augustinus ecõtra testatur scribens ad valerium de nuptijs z concupiscentia.

Licet alicui ducere matrimonio, quam prius polluit adulterio.

D Eniqz mortuo eo cũ quo fuit verum connubiũ fieri' põt cõiugiũ cum qua precessit adulteriuz. Item in libro de bono coniugali.

Posse sane fieri licitas nuptias ex personis illicite cõiunctis: bonesto placito' subsequente manifestuz est. Hec vltia auctoritas augustini:de concubinis loquit: perbibens concubinas posse tranfire ad honestuz placitũ nuptiarum. Prima auctoritas augustini loquitur de repudiata:quaz dum viuente viro suo:quis cunqz ducit:in coniugiũ cõmittitur adulteriũ cuius adulteriũ aliquam habet veniaz dum eius copula creditur' esse licita'. Illud vero leonis pape de ea intelligendũ est que a viro suo nõ erat repudiata cuius viuebat vir:reddens ei coniugale debitum. Aũ in cõcilio apud alphesũ habito presente conrado rege statutum est.c.vj.

Nullus ducat in coniugium: quaz polluit per adulterium.

Illud vero cõi decreto fm canonũ statuta diffinimus z preiudicamus' vt si quis cum vxore alterius eo viuente fornicatus fuerit mouente marito: synodali iudicio aditus ei claudatur' illicitus:nec vlterius ei ꝓiungat matrimonio quaz prius polluit adulterio. nolumus enim nec christiane religioni cõuenit': vt vllus ducat in coniugium quam prius polluit adulterio. Hic subaudiendus' est nisi prius pacta' pnia': z si nihil in mortem viri machinatus fuerit. vel si viuẽte' viro fidẽ adultere nõ dedit se sumpturum eaz sibi in cõiugez si viro eius superuiueret. Unde in cõci.triburiensi legitur.

Post mortem viri non potest adulteram in coniugiuz ducere.

R Elatũ est auribus sanctorum sacerdotum quendam alteri' vxorem stupro violasse': z insuper mecbe viuente' viro suo iuramentum dedisse' vt post legitimi mariti mortem si superuixisset duceret eaz in vxorem: quod z factum est.tale ergo cõnubiũ ꝓhibemus z anathematizamus'. Item in eodem.

Post pactam pniam poterit viduam in cõiugez ducere:quaz viro viuẽte per adulteriuz polluit.

S I quis viuẽte marito cõiugez illius adulterasse accusat z eo in ꝓmo' defuncto:eandẽ sũpsisse dinoscit:oimodis publice penitentie subiiciat':de quo etiã post penitẽtiaz prefatã si expedierit seruabitur' regula':nisi forte idem vir aut mulier virum qui mortuus fuerat occidisse' notetur:aut ꝓpinquitas. vel alia quelibet actio criminalis impediat:quod si ꝓbatũ fuerit: sine vlla spe coniugij maneãt perpetuo' cum pnia. Item ex concil.elibertano apud vermerias.

Palea.

S I qua mulier in mortem mariti sui cum alijs consiliata sit: z ipse vir aliquem illorum se defendendo occidit z si ꝓbare potest ille inimici sunt. vel ex alia cã tũc ducere poterit vxorẽ ei'. ex̃ ō cõuer.i fi.laudabilẽ §.ad h. vbi ẽt arguitur q̃ si ante baptismũ machinat' fit.p' baptismũ cũ vxore defũcti nõ ꝫbat.z ita hmõi peccata nõ ōlentur i baptismo.z nõ q̃ dic occidisse.vñ nisi machinat' fuerit cũ affectu nõ ipeditur.puta si voluerit dare venenũ z non dederit.sed nec impeditur qui mortẽ viri rataz hz dũ tñ nõ ꝑcepit lis al's i maleficijs retrotrahit ratihitio. ff.ō vi z vi ar.idẽ.§.cũ ꝓcu.xxvij.q.i.c.i.

3 P Perpetuo.nisi sit iuuenis.vt.xxxiij.q.ij.in adolescentia.z.c.antiqui.z.c.interfectores.xxxvj.q.vj.si duo.

e Placito.i.maritali affectu.
f Hec vltima.creditur.ignorantia iuris vel facti crassa.
g Licita.z tunc põt eã retinere primo viro mortuo.z hoc falsum est.
h Illud.z preiudicamus.i.prealijs iudicamus.
i Claudatur.ar.q̃ si iurauit decetero nõ cognoscere cõ cubinã meam. si post ea cũ ea cõtrabã z cognoscã non sum periurus. quia per iuramentum illicitus aditus tantũ mihi claditur quia non intellexi nisi de illicita.ar.xxij.q.v.humane.z notaui etiam plura ar. xj.q.iij.qõ predecessor.

k Cõuenit.in duobus casibus tantũ.vel cõuenit.i.nõ est honestũ.
l Hic subaudiendũ.i.i hoc loco.in.c.i.huius questiõis.
m Peracta. q̃tũ ad pmũ c.z ad finẽ primi superioris c.z q̃ dicit pacta supple vel icepta.ar.extra de eo q cog. cõsang.veniens.
n Penitentia.hoc q̃tuz ad illud.c.deniqz.
o Viuente.in his duob' casibus etiã si mortuo viro eã accepit est ab ea auctoritate apostolica separandus.q: hic ꝓhibitio perpetua est.ex̃ de eo qui dur. significauit nobis.z ex̃.e.cum haberet.
p Relatũ.violasse.quid si nõ violauit sz dedit fidẽ q̃ remanebit cũ ea.dicit b.q̃ re nõ vacante nõ debuit ꝑmissionẽ recipere vl dare.vnde non põt cuz ea manere.arg.ij.q.i.in primis.ibi ad malachitanã. Alij dicũt cõtra q̃ canones nõ vident loqui nisi de adulterijs.opinio.b corrigit extra.e.c.vlti.
q Viuẽte.z ita ei viuente viro fidẽ dedit.vnde nõ debet cum ea remanere. ar.ij. q.i.in primis.ibi ad malachitanam.
r Dedisse.multo fortius si eaz durit viro viuẽte separandi sunt.ex̃ de eo qui dur.c.ex litteraz.z.c.cũ haberet.
s Et anathematizam'.i.separamus.sic exponit.ij.q.i. in primis.ibi ad malachitanã.vt.xxvij.q.ij.de ꝑiugali.
t Si quis.i.primo.factũ recitat.maiorẽ nõ ẽ contra cũ ꝓsumptio ob hoc.
u Seruabit.j.pr.q.vij.bi qui.cõtra.sed illud er rigore istud er misericordie dispensatiõe.vel ibi de cõtracto hic de cõtrahẽdo matrimonio. vel dic ō simplici.ibi vero ō incestuoso adulterio.
r Regula.ꝓtrahẽdi.i.matrimoniũ vt cõtrahatur cũ illa. z q̃ dicit si expedit. hoc iō dicit si timeatur lapsus iuuenilis in cõtinentie.vt.xxxiij. q.ij.in adolescentia.
y Occidisse.hoc ipo vt cõsũgerẽtur.aliō si cãu q: forte

a SEd qua.alias est.§.respicit hic.§.precedentē.hic ad subaudiendū vbi tria dixit.z ad ea tria introdūcit capitula.

b Post quinquēnij.sed nōne pro adulterio.vij.annis debet penitere.sic.sed sunt arbitrarie penitentie.

c Sed.obijcitur dauid.banc historiā habes.l.di.§.ecclesie.

d In veteri.plani⁹ dixisset q̄ ideo fuit matrimoniuz inter dauid z berſabee quia ecclesia nondū prohibuerat.

e Permittebat. nota hāc permissionē cōparatiuā esse erat enim vtrūqz malum.sz vnuz minus quod permisit ne maius cōmitteret.ſ. homicidiuz.simile.j.xxxiij.q.ij. si quod verius.

f Galens.xxij.q.i. considera.

g Infirmitatis.qz nō fuit peccatum dauid sue improbitatis estus sed vmbra ministerij.de peni.dis.iij.illud.

h Significatione vt ō pe. di.iij.illud.dauid enim interpretatur manu fortis.i.christus qui fortiter debellauit aereas potestates.vrias lux mea deus.z significat diabolū qui transfert se in angelum lucis.z etiam lucidꝰ creatus fuit quez etiam deꝰ superauit berſabee interpretatur puteus.vij.z significat ecclesiā gentiliū q̄ aurit dona septiformis gratie.z xpo copulata est. vt xxxij.q.ij.§. bis ita.i.cū prius adhereret vrie.i.diabolo per cultū ydolatrie.

i De bis qui.ducūt.plures simul hodie.ſ.vnā cras aliaz viuente prima.de talibus secūdis nuptijs intelligas hoc.c.

k Tempus .ſ. penitentie.

l Debere.i. debet deponi si p̄or vxor viuat.xj.q.iij.teugaldus. z etiam itelligas interesse per consensum.vel ēt vt benediceret.

m Hac ratione.i. simili ratiōe.sicut moyses permisit dari libellum repudij vt vitaretur homicidiuz. sic apostolus permisit secūdas nuptias vt vitaretur fornicatio.

n Fornicatio.cum ea quā permisit moyses post repudiatam assumi.

o Licenter.qz penam tēporalem non patiebantur.

p Quia.respicit hoc aliuz locum matbei.illud ſ. quos deus cōiunxit homo nō separet.quo audito. dixerunt pharisei.quid ergo mandauit moyses dare libellum repudij z dimittere z dixit illis quoniam ad duriciam cordis vestri permisit vobis dimittere vxores vestras.q.d.non precepit cum sit malum.non enim cū sit malum sine vicio est q̄ ignoscitur nō precipitur.xiij.di.nerui.

q Precipimus.i.permittimus.sic ponitur.lv.dis.qui partem.l.di.domino sancto.

r QUomodo.virginibus.casus.biero.in hoc.c.redarguit eos qui simul plures habent vxores.primo exemplo samaritane a domino reprehēse. secundo ratione institutionis coniugij.tertio exemplo lamech inde grauiter puniti.quarto vtendo argumento a minori de lamech.non vero bigamo ad verum bigamum.in fine reprehendit quosdam qui dicebant secunda matrimonia non esse concessa iudeis nisi in casu.

s Per se.matrimonium enim propter se non appetitur quia non ducit ad vitam sed tamen est appetendum causa vitande fornicationis z ppter prolem.

t Dicens.ūno dixit se non habere virū in euāgelio.sz biero. respexit hoc nō quod in ore protulit mulier sed quod in mente habuit.bene.n. gerebat in corde se virū habere.vnde z dominꝰ sz opi.eius dixit. vade voca virum tuū.q.d. quē putas tuum.z illa quasi cōsentiendo se sic sentire dixit.video q̄ propheta es tu z sic est ar.q̄ qui dicit aliud q̄ vox significat potius dicit id qō intendit dicere. q̄ id qō vox significat. qō est cōtra illud.xxij.q.i.bis aūt.ff.de re.du. in ambiguo.

u Vir eius.qz illū z alios simul habuit qō nō licebat iudeis. vt ex de diuor.gaudemus.vbi est ar. q̄ si qua in plures consentire velit infimul nihil aget.vt si dicat consentio i vos nisi forte alter esset cōsanguineus.tūc forte teneret matrimonium cum reliquo.vel dic vbi nūcrus.ſ. erquo aliquis bigamus est ibi vir qui ppie vnꝰ est.i.christus esse desistit.z qz in eo deficit sacramentuz christi z ecclesie.

x Tres.ar.q̄ maior numerus qñq̄ excludit maiorez qñq̄ minorē. vt extra ō testi.licet in fi.

y Primus. hec dictio primus nō construitur cū hac dictione sanguinarius ga Lamech non fuit primus homicida sed chaim.sed cōstruitur cum hac dictione diuisit.

z Vtqz.qō idez est.

a Cathaclismi .ſ. xxiij.q.iij.an nō ꝓra sed hic narratur res prout gesta est ibi ministerium.nā peccatuz lamech designat peccatū bigami generis.qō delenit salutifer aduentꝰ christi.

a Cathaclismi .i. diluuij.a carba qō ē circū.z clisma qō est ps mundi q̄si circūquaqz diffusus.

b De altero. idest ō peccato alterius.ſ. chaim.

c Septies.q vindicta supta de eo vsq; ad lamech septimū ab adā.seriē ad chaim. vl̄ quia primitus in.vij.generationibus que in diluuio perierunt.

d De altero.quia lamech.lxx vij.alabus fuit punitus que ꝓcesserūt de lūbis eius.vel dic septies.i.perfecte.

e Septuagesies septies.ſ.perfectius. iurta illud.o terqz q̄terqz beati i.pfecti.videtur ergo q̄ magis peccauit lamech q̄ chaim.qz magis punitus est z q̄ peccatū lamech grauius fuit vindicatū.quia plura commisit.duo.ſ.homicidiū z adulteriū.chaim fratricidiū tantum.

f In numero penarum.i.maioritate.

g Quā scā.ironice hoc dicit.z loquit de altera bigamia de vera.ſ.

b Eligat.non intelligas q̄ debeat talis eligi i abbatissaz.nā illa erit

re.quis erit p̄byter qui propter cōuiuium illis ꝓsentiat nuptijs. Itē ioannes chrisostomus.

Secūduz veritatis rōem fornicari cōmittit:qui secūdā ducit vxorem.

Hac rōe" z apostoli preceperūt secūdas adire nuptias ,ppter incōtinentiā hominū. nā secundaz quidem accipere sm preceptū apostoli licitum est.sm aūt veritatis rationez vere fornicatioⁿ est:sed cum pmittente deo publice z licenterⁿ cōmittit:sit honesta fornicatio. ppterea bene dixit xp̄us i euangelio.qꝰ moyses hoc permisit z nō precepit. aliud est enim precipere:aliud permittere.quod enim pmittimus nolentes precipimus' quia malas hominum voluntates ad plenum pro bibere non possumus. Itē bieronymus de virginibus.

Vt vitet periculū fornicationis secūda matrimonia cōcedunt.

QUomodo virginibus' fornicationis periculo cōcedit nuptias:z excusabile facit qō per se' nō appetitur:ita eodē fornicationis periculo cōcedit vidue secunda matrimonia cōtrahere.melius est.n.ſz alterum z tertium vnū viruz nosse quā plurimos.i. tolerabilius ē vni homini prostitutā eē quam multis. si quidem z illa in euangelio samaritana sextum maritū habere se dicens' arguitur a domino q̄ non sit vir eius' vbi enim numerus maritorum est ibi vir qui proprie vnus est eē desistit: vna costa a principio in vnam vxorem versa est. z erunt inquit duo in carne vna: non dixit tres' neqz quattuor alioqui nō duo sed plures primus' lamech sanguinarius atqz' homicida vnaz carnē i duas diuisit vxores: fratricidium z bigamiam eadem cathaclismi" pena delenit:de altero' septies':de altero" septuagesies septies" vindicatū est:quantum distat in numero' tantum z in crimine quam sancta" sit bigamia binc ostenditur q̄ bigamus ad clerum eligi non potest. z idem apostolus ad thymo. vidua inquit eligatur' non minus.lx.annoz que fuerit vnius viri vxor. binc cōmune preceptum de bis vidnis que ee

virgo vt xx.qi.iuuẽculas.sed vt pascat ab ecclesia.

a ¶ Pauperũ.lxxxi.di.c.vidue.ꝛ sequenti.

b ¶ Non meretur accipere.nõ dicit non accipiat nec dicit vt non detur.sed non meretur accipere qꝛ non datur ratione merendi.sed datur misericorditer ratione obsequij.

c ¶ Quãꝯ. hoc respicit principiũ.c.vbi ꝓce dit viduis secũda matrimonia ꝓtrahẽ dicebãt.n.quidã qꝺ ille vidue rãtũ poterãt cõtrahere quas mortuis maritis infidelib⁹ fides iaꝫ viduas inueniebat q̃.s.iam facte vidue conuertebant.

d ¶ In quib⁹.s.testimonijs.

e ¶ Verũ. magister hoc.c.intelligit de secundis nuptijs licitis.sed cõperentius intelligit de illicitis aliꝫ exemplũ de lamech nõ cõgruet quare tã aspera ꝓponeret hieron. cuꝫ auctoritate aplica fuit ũ video

f Aperiãt. obtrectatores.qui dicunt me dãnare matrimonia.

g ¶ Trigamos. hic vel.ir.ne quis veniens cõtra ibi dicit qꝺ tertiã ducere nõ licet. vt in aũt.quo oportet epos.§.fi aũt.col.i.sꝫ illa correcta sũt ꝛ sic ꝓ hãc dictionez nuptie nõ tantuꝫ ꝓprie.sꝫ et vlteriores nuptie designantur.ꝛ sic est ar. ꝓtra de ver.fi.boues §.i.ff.de leg.iij. fideicõmissa.§.fi qs decẽ.

b Deus.castitate. ergo castitas ẽ ter cõiugatos q̃ scã dicit.xxx.di.hoc scripsimus.põt ergo eorũ cõcubitus dici castitas.ar.s̃.xxxi.disti. nicena.

i ¶ Permittũtur. si ergo i ve.te.pmittũt quo dicit apostolus pmisisse.dic pmisit.i. pmissuꝫ eẽ ostendit redigendo i scriptis.ꝓpter quosdã qui dicebãt ad vroꝛẽ nõ accedendũ cã incõtinẽtie.

k Quod si dormierit, verba apostoli.

l ¶ Diffiniendũ.ẽ hic ar.qꝺ non licet alicui diffinire vel determinare vel ercipere qõ canon nõ ercipit vel diffinit vel determinat.ar.xix.di.si romanoꝝ.s̃.xxvij.q.ij.ler divine.xxxiij.q.v.si nõ lꝫ.ꝛ.xvj.q.i.sũt nõ nulli.ꝛ.ij.q.v.cõstituisti.ꝛ.xxviij.q.i. idolatria.ꝛ.lv.di.si euangelica.ꝛ.s̃.i.q.iij.saluator.ꝛ.s̃.xxij.q.v.hoc videt.sed ꝓtra ar.ff.de test.l. q̃sitũ.j.de cõ.di.ij.liquido.ꝛ iteligo nõ licet iniuste ꝛ male cõtra rationẽ ꝛ cõtra canonẽ.xxxiij.q.ij.quos deus.

ecclesie pascuntur elemosynis:ꝛ iccirco etas prescribitur vt ille tantũ accipiant pauperum⁹ cibos que iam laborare non possunt.simulqꝫ considera:qꝺ que duos habuit viros ẽt si annis est ꝛ decrepita ꝛ egens ecclesie stipes non meretur accipere⁹.si autem panis illi tollitur elemosyne quanto magis qui de celo descẽdit: quem qui indigne comederit: reus erit violati corporis ꝛ sanguinis domini:quãquaꝫ hec testimonia que supra posui in quibus⁹ viduis conceditur vt si velint: denuo nubant: quidã iterpretant super his viduis: quas amissis maritis sic inuenerat fides christi. Verũ⁹ hoc eũ in exhortationẽ vidualis cõtinentie:nõ in eodem nationẽ secundarũ ꝛ deinceps nuptiarum putamus dixisse: quas multorum auctoritatibus cõstat licitas esse: vt ex verbis eiusdẽ datur intelligi. Ait enim ad pamachium.

Nec due nec tres:nec deinceps nuptie sunt condemnande.

Aperiant queso aures obtrectatores⁹ mei:ꝛ videant me secundas nuptias ꝛ tertias i domino concessisse qui secũdas ꝛ tertias nuptias non damnaui:primum potui dãnare matrimoniuꝫ. Idem Non dãdo bigamos imo nec trigamos⁹ ꝛ si dici potest octomagos. Idẽ ego nunc voce proclamo libera nõ dãnari i ecclesia bigamiã:imo nec trigamiaꝫ:ꝛ ita licere quinto ꝛ sexto et vltra:quomodo ꝛ secundo marito nõ nubere. Item aug.li.ij.contra aduersarium legum ꝛ prophetarũ.

Secunda coniugia sicut ꝛ prima licita esse probantur.

Deus masculũ ꝛ feminã ꝓpagandi generis causa nuptiali castitate⁹ coniunxit:ꝛ secundas nuptias que in vnoquoqꝫ testamẽto permittuntur⁹ licitas esse monstrauit. Item super primam epistolã ad corinthios.

Quod si dormierit⁹ vir eius nõ dicit primus vel secũdus vel quartus.nec nobis diffiniendum⁹ est quod non diffinit apostolus: vnde nec vllas debeo dãnare nuptias: nec eis verecundiam inferre nume rositatis.dñs aũt septẽnariã non dãnauit⁹ nec dicit in resurrectione⁹ nõ posse esse sed tãtũ neqꝫ nubẽt neqꝫ nubentur. vnde nec cõtra humane verecũdie sensum audeo dicere vt quotiens voluerint nubant nec ex corde meo⁹ quotaslibet nuptias cõdẽnare. quod dicitur vniuire:hoc

m ¶ Nõ dãnauit.cũ q̃reretur ab eo cui deberet ꝓiungi.ꝛ est ar.qꝺ interrogãdo aliquis quid ponat.vt.ff.de ver.ob.li.§.si quis ita.s̃.e.qũo.ibi dicẽs.ac.sꝫ excipiendo non.vt.ff.de excep.non videt ar.ꝓtra.xxij.q.ij.queritur.

n ¶ In resurrectione.saducei negãtes resurrectionẽ futurã ꝓtra opi.phariseorũ qui eã credebãt.i.boies futuros in eodẽ statu. dicebãt.s.qꝺ debebãt cõmisceri sicut ꝛ nũc faciũt ꝛ quẽlibet receptuꝫ vroꝛẽ quã hic habuerat vt phariseos confũderẽt talẽ eis questionẽ fecerunt. Ecce aliq̃ habuit hic octo viros cuius illoꝝ erit vroꝛ i iudicio.quã qõnẽ soluere nõ potuerũt.quã cum postea saducei ꝓponerent. Jesus rñdit.erratis nescientes scripturas.qꝛ i resurrectione neqꝫ nubẽt. neqꝫ nubent.sꝫ erũt sicut angeli dei.

o ¶ Ex corde meo.i. ꝑter diuine scripture auctoritatem quilibet.n.dꝫ ꝓbare qõ dicit non ex suo cõsensu moueri xxxvij.di.relatum.

p Quod ãt.b q̃rit an aliq̃ sit cogẽda nubere. ꝛ rñdendũ ẽ qꝺ nõ qz i mꝛimonio animus debet gaudere plena libertate.eꝫ de spõ.cũ locũ.imo ẽt licet culpa alic⁹ ꝓcesserit metũ.tñ ille metus excusat eũ a mꝛimonio. vt eꝫ e.veniẽs si aũt quis despõsauit aliquã bñ ẽ cogẽd⁹ vt ducat eaꝫ.vt eꝫ de spõ.ex litteris.i casu tñ sub alternatiõe cogit.s.vt vel ducat eaꝫ. vel iuret religionẽ.vt eꝫ ꝺ cõuer.ꝓfu.er publico.nõ obstat qõ legit eꝫ de spon.req fluit.ibi dicit pot⁹ ẽ monẽda qꝺ cogẽda. expone pot⁹ i.ꝑius.ꝺ ꝺ plene nõui.xxxvij. q.ij.§.si cõcedatur.

q Si verũ.coactus.hoc nõ releuat eum si filia consensisset.

r ¶ Infantulã. hoc suffi ẽt. vt nihil actũ videretur si illa eẽt ifãtula.i.ꝛ.septẽniũ sꝫ hac ꝺ cã papa ñ ꝓcedit.imo credo qꝺ põat ifãtula ꝓ puella.

s ¶ Tẽpam⁹.hoc ꝺ dicit.qa ille raptor erat.ꝛ ꝺ ꝺ iure eã bẽre nõ poterat.ar.xxxv.q. ij.placuit.hũc rigoꝛẽ temperat hic papa.

t ¶ Voluerit.ar.qꝺ de iure factũ ñ ẽ ꝓ sequẽtẽ ꝓsensũ posse legitimari ꝛ ꝓfirmari.ꝛ ẽ ar. qꝺ ratihabitio retrotrahitur ꝛ cõfirmat qꝺ ꝑius illegitime factũ erat.ar.xxj.q.i.c.viti.

u ¶ Qꝺ impediat. intẽtiõez iordanis vt si ꝓbaret eos postea cõsensisse ꝑfem.s.ꝛ filiã.

x ¶ Ab ipso.ar.qꝺ testes ꝺ domo ꝓdeũtes recipiuntur sꝫ hoc fit in matrimonio.

r ¶ Ab ipso.i.er pte eius dꝫ eri ꝓ testes ꝓbare exceptionẽ suã sup coactionẽ.nõ aũt starẽt ei⁹ factꝺ tñ nisi ei eẽt delatũ ab aduersario.

y ¶ Jordane.ar.ei q coactioni ẽ passus ꝓbatiões ꝓpẽt.

z ¶ Predicta. etiã rainald⁹. licet ꝓfessus fuerit in iure eã suã eẽ vroꝛẽ nec ꝓbare potuit.non enim solus ꝑ potest matrimoniũ ex vna pte.vt eꝫ ꝺ ꝺ spõ.ipũ attesta.

a Deneptis.necessitatis.quia forte necessarium erat ei militis auxilium. vel forte intulit ei metum.

Juramẽto ꝑtis nõ cogit puella nubere cui nunquã sensũ adhibuit.

Si verũ eẽ cõstiterit quod nobis legati iordãis principis retulerũt.s.qꝺ ipse coactus⁹ ꝛ dolẽs filiã suã infantulã⁹ nolẽtẽ ꝛ flentez et ꝓ viribus renitẽtẽ nõ assentiẽtibus sed valde dolentibus mꝛe ꝛ pẽtela: rainaldo rodelli filio desponsauerit:quoniam canonuꝫ ꝛ legũ auctoritas talia sponsalia vt infra ostenditur non approbat ne ignorãtibus⁹ leges ꝛ canones nimis duruꝫ quod dicimus videatur ita sniaꝫ tẽpam⁹ vt si ꝓceps cũ filie matris ꝛ parẽtele assensu id quod ceptũ est ꝑficeꝝ voluerit⁹ concedamus: sinautẽ legat⁹ noster vtraſqꝫ ptes audiat:ꝛ si nihil fuerit ex pte supradicti rainaldi.ãpli⁹ qõ impediat⁹ ab ipso iordãe⁹ sacrꝫqꝺ ita ꝓtet hec vt dicta sũt:accipiat:ꝛ nos canonũ ac legũ scita sequẽtes deinceps nõ ꝓhibem⁹:quin alij viro si voluerit ꝑdicta⁹ filia ei⁹ tãtũ nubat i dño. Ecõtra hormisda pa.scrib.eusebio episcopo.

Pales

Tua scitas regsinit a nobis frater venerãde ꝺ filio adulto quẽ pr̃ mꝛimoniuꝫ ꝓtrahere vult si sine volũtate filij adulti facere põt. Ad qõ dicim⁹:si aliquo mõ nõ cõsentit fili⁹ fieri nõ posse.põt aũt ꝺ filio nõdũ adulto volũtas cui⁹ nõdũ discerni põt pr̃ eũ cui vult i mꝛimonium tradere:ꝛ postquã filio⁹ puenerit ad pfectã etatẽ oio obseruare ꝛ adimplere dz.hoc ab oib⁹ ortbodoxe fidei cultoꝝb⁹ sanctũ ꝛ a nobis tenendũ mãdam⁹. Itẽ sacratio regi aragonũ

Quoꝝ vnũ futuruꝫ ẽ corpus vnus dz esse ꝛ animus:atqꝫ iõ nulla est inuita copulanda alicui.

Deneptis tue ꝓiungio quã te cui dã militi datuꝫ necessitatis⁹ instante articulo sub fidei pollicitatione firmasti:hoc egtate dictãte ꝺcernim⁹ vt si illa viꝛ illũ oio vt dꝛ renuit:ꝛ i eadẽ volũtatis auctoritate

a Perſiſtit.qđ preſumit niſi qs alleget de mutata volũtate.ꝛ probet.ff.de iure fil.ſtatus florus.ꝛ.ff.de proba.cum qui.

b Diſcidij.i.odij.

c Redũdare.nõ regulã qui occaſionẽ dãni dat damnuz dediſſe videt.vt ex de homi.de cetero.xxiij.q.ij.ſi.tu.xxiij.q.iiij.eſt iniuſta.

d Lothar rex.i com monitorio.i.i epiſtola vl ſcriptura qua nos cõmonuit de facto ſuo.

e Legẽ.tenet ergo ꝓbare etiã ſolẽnitates ꝓtra regulã cõez qua dicit ſp ꝓſumit oĩa ſoleniter acta.vt inſti.de fide iuſſ.§.vlti. extra de ſen.ꝛ re iud.ſicut.ſic cũ aliqs dicit ſe emiſſe a pupillo probabit qđ tutore auctore emerit.vt.ff.ꝺ publi.gcunqz.§.vlti.nam ex quo allegabat ſe ꝓmo duriſſe gualdradã.qũo boc ꝓbaret.niſi publice eaz duriſſet. cũ clãdeſtina mſimonia nõ poſſet ꝓbare credo qđ iõ grauabat qz iſtnite preſũptiões erãt ꝓtra ipſũ qđ ſuffeciſſet.

f Perſcrutemini b i notorio admittit ꝓbatio in cõtrariũ ar.ex de elec.bone.

g Filia.teberga.ſ.que filia erat boſõis ꝛ ꝓuigna engeltrude.vt.iij.q.iiij.c.vlti.ꝛ.xj.q.iij.teugaldũ.

b Reprehenſibilẽ.ar.qđ q turpitudinẽ ſuã alleg at nõ eſt audiendus. C.de reuoc. do.cũ ꝓfitearis.ꝛ.C.ꝺ trãſl. tranſactionẽ.extra de do.inter.itẽ eſt hic argu.qđ ꝓpter paruitatẽ pſone nõ ꝓſumit metus illatus.ſic alias propter publicũ locũ nõ ꝓſumit quis metuz paſſus in vrbe. vt.ff.qõ me.ca.nõ eſt.

i Timẽdi.qz potꝰ oĩa mala debemꝰ tolerare qđ malo ꝓſentire vt.xxxiij.q.v.ita ne.

k Cõuicto videtur ergo qđ cõfeſſio quã fac qs in inſtrumẽto ꝓiudicet ei.vt ex ꝺ preſũpti.illꝺ ꝛ extra ꝺ trãſla. qđto.ar.ꝓtra.C.de ꝓba.non epl'is.itẽ ar.qđ ꝓfeſſio ex ius fcã ꝓiudicet.vt de eref.pla. qđ ſit graue.ſed dic qđ pſiſtit i hac confeſſione.

l Per bñdictionẽ ar.qđ ſi qs publice.aliquã durerit ꝛ dicat ſe prius duriſſe aliam teneatur ꝓbare qđ cũ omni ſolemnitate dotis ꝛ benedictione eam durerit.

m Innocẽs.maxime.naz a ipſa fornicata fuiſſet.hoc tamen non poſſet ei obijcere lotharius.cum ꝛ ipſe eẽt notorius adulter.ii.q.i.ſcelꝰ. extra de diuor.gaudemus. ꝛ.c.ſignificaſti. vel dic cũ.b. qđ hic parcitur regis verecundie.

n Appellauit.argu.qđ ter poteſt appellari in eodez negocio.ſic extra de ap.directe.ij.q.i.omnis oppreſſus.ar.contra.ij.q.vj.ſi quis i quacũqz.ſed poteſt dici qđ pluries appellauit.i.pluries vocem appellationis emiſit.vt extra de teſti.cum tu fili.

o Innotuit.nõ qđ p precedentẽ ꝓteſtationem probatur ſequens metus. vt extra quod me.cauſa perlatum.ſed non per ſequentem.vt.C.e.l.metum et ſi non fuiſſet ꝓteſtata nihilominꝰ admitteretur ad ꝓbandũ metũ.vt.xv.q.vj.c.i.

p Violentiã.ar.qđ cõfeſſio facta metu vel vi nulli preiudicat.xxij.q.iiij. iter cetera.ſ.xv.q.vj.c.i.ſ.ꝺ.l.preſbyteros.i.q.i.ꝓſtat.xx.q.iij.preſens.ſ.vij.q.i.oẽs qui ar.xj.q.iij.quiſquis.

q Renouetis.ar.qđ idem eſt iudicium appellationis ꝛ cauſe principalis.ar. ij.q.vj.oĩs oppreſſus.ꝓra.ij.q.vj.ſi epꝰs.ar.ſ.vj.q.iiij.o ſius cõtra.

r Quod añt.ꝺ intitulatur tertio queſtio.an.ſ.filij poſt ſpõſionẽ paternam poſſit cum alijs contrahere ꝛ quidez ſi ſponſa libꝰ cõſenſiſſent filij poſt ſeptẽnium nõ licet alijs nubere.xxxvij.q.ij.ꝓ totũ.ſi tñ nupſerit tenet mſim oniũ.ex de ſpõ.du.duobꝰ.

cõpoſuiſſe piaculum.naz eo tpe ad apoſtolicaz ſedẽ libellus appellationis ſue miſit:in quo quidem non adhuc confeſſaz ſed vt cõtra ſe falſuz diceret crimen cogi ſeſe inotuit' inſuper ſubiũgẽs:qđ ſi amplius cõpulſa fuero:ſcitote non veritate ſed timore mortis:ꝛ enadẽdi ſtudio:qz aliter non poſſuz qõ voluerit dicaz vnde vobis precipimus vt cuz eadem teberga ad ꝓdictaz ſynodum ſicut ſtatuimꝰ aduenerit cauſaz eiꝰ diligẽti examinatione tractetis:ꝛ ſi ei objcitur qđ illa ſe crimẽ aliquod admiſiſſe ꝓfeſſa fuiſſet:ꝛ ecõtra illa violentiam' ſe ptuliſſe ꝓclamauerit:vel ſi inimicos indices illos ſibi fuiſſe teſtata fuerit:tũc illud renouetis' indiciũ ſm equitatis normaz vt iuſticie mole nõ oppzimat. Mis auctoritatibus enidẽter oſtendit qđ niſi libera voluntate nulla eſt copulanda alicui.

C.iij.

Quod autẽ'.poſt parentuz ſponſionẽ alijs nubere nõ valeant auctoritate eliberi tani concilij monſtratur: qua dicitur.

De parentibus qui fidez frangunt ſponſaliorum.

SI qui parentes' fidem fregerint' ſponſaliorum triẽnij tpe a cõione abſtineant.ſi vero idẽ ſpõſus vel ſponſa in illo graui crimine nõ fuerint' deprehẽſi':excuſati' erũt parentes.ſi vero in eodem fuerint vitio ꝛ polluerint ſe conſentiendo' ſuperiorꝫ ſnia ſeruetur. Ecce' qđ non licet parentibus ſponſalia filiorum ſuorũ frangere:verum hoc de illis intelligendum eſt:que illorum conſenſu cõtrahuntur.

Vidaz vir' cũ nõ hẽret vroꝛẽ quãdam meretricez ſibi i coniugio copulauit: que erat ſterilis. Neptis i genni filia originarij' quam cum pater alij vellet tradrere hunc anus eam copulauit cauſa ſolius inconti nẽtie deinde hic penitentia ductus ex ancilla propria filios ſibi querere cepit.poſtea de adulterio conni

si vero filij nõ cõſenſerint vel ſũt ifra ſeptẽniũ nõ hñt neceſſario ſpõſalibꝰ ſtare necilla ſpõſalia tenẽt xxx.q.ij.c.vnico.conſulitur tñ filijs vt ſtẽt illis ſpõſalibus extra de deſpon. ipu.tua. alias non obligat filiuz ſponſio paterna ff.de ver.ob.ſtipulatio iſta.

g SI qui. parentes..p nuptijſ filiozꝫ fidem preſtantes ꝛ de conſenſu filiorum.

t Fregerint.nõ copulando eos ſicut iuraverunt de cõſenſu filiorum.

u Non fuerint.qz copulari volunt inter ſe.

r Deprehẽſi.vl ꝺ qđ ſi ambo ſe vellent abſoluere nõ poſſent qõ cõcedit ꝺ.ſed ob. ex de ſpon.ꝓterea.ꝺ. dicit alexãdrũ ibi nõ papalit ſz mgſ aliter rñdiſſe. tu potes reſoluere plurale i ſingulare.Ille enim punitur p quẽ ſtat qđ nõ ꝓſumatur matrimoniuz vt extra de ſpõ. du.duobus.

y Excuſati.qno ad penã eccleſie nõ quo ad reatũ.ex quo operam dederũt ne filij copularentur peccauerunt mortaliter.ar. de pe.di.i.ſi cui.ꝛ vere excuſati debent eẽ quo ad penã.ex quo factum eorũz p alios repreſentatur.quia ſi teneor aliquid facere ꝛ alter id faciat etiaz ſine mandato meo hoc mihi ꝓdeſt.vt.ff. de ver.ob.l.cũ ſeruꝰ. nã ſi mihi das pecuniã vt ſeruuz manumittã.ꝛ alius eũ manumittat hoc ſufficit mihi vt ibi.

z Cõſentiendo.dicunt añt quidã qđ parẽtes poſſunt ſoluere ſpõſalia filiorꝫ ſicut ꝓñt etiã facẽm.j.xxij. q.v.pueri.quod nego.qz etas ꝓfixa eſt

infra quam non poteſt puer iurare.

a Ecce.imo ꝛ ſi ſine eorum conſenſu ꝓtrahuntur dare debent opaz parentes.extra de deſpon.impu.c.i.

b Vidã vir.Oſtenſuz eſt quando ꝛ quis ducere poſſit eam quã per adulteriũ polluit.in hac cã vult oſtendere vtrum meretricez quis debeat ducere.ꝛ ſi ducta fuerit an ſit vroꝛ appellanda.adiũgit etiã de duplici inſtitutione mſimonij. ꝛ de bis que aboꝛſum ꝓcurant.vt añt.bec ꝛ alia.ꝛc.

c Originarij.i.ſerui vt patebit in ſequentibus.tamẽ originarios nõ dico ſeruos nec aſcripticios io.

a Vod aũt hic depingit prima questio. An. l. quis ducere possit meretricẽ. ⁊ ẽ dicendũ q̃ sic. si spes habet de ei⁹ correctione. vt. j. c. vlti. ex de eo qui duxit ma. significasti. imo meretur qui eam ducit. extra de spon. inter opa. sed si nõ habetur spes de ea forte non licite ducitur. tenet matrimoniũ cũ ea. j. c. q. si quis vxorez. allegat tamẽ pr⁹ q̃ duci non possit. q⁹ er quo iaz ducta dimittenda est si fornicetur. vt. j. e. c. i. ij. ⁊ iij ergo a maiori nõ est de nouo ducenda. b ar. habes extra ō in⁹ returã. quẽadmodũ.

b Sicut. patron⁹. hoc itelligo cũ ipsa non vult agere pniaz. vt extra de adulte. si vir. itẽ hoc itelligo cum notoriuz est adulteriũ. nec iã ignorantiã suã obumbrare põt. C. ō adul. fine metu. ⁊ ar. l. ff. ō adul. mariti. infra. xxxiij. q. ij ego palea est. tunc. n⁹ leno p̃sumitur ⁊ de lenocinio accusatur. j. e. crimen. nõ tamẽ tenetur hoc casu dimittere eã. sed denũciare dz ei⁹ crimen ad pniam siue occultuz sit siue notoriũ ei⁹ crimen dũ tamẽ ꝓbare possit. ⁊ nõ q̃ in omnibus istis. c. nõ dicit q̃ eã debeat expellere vel debitũ denegare. sed sicut diri denũciabit ecclesie crimen eius ⁊ aget ad hoc vt illa poeniteat vel agat si vult ad sepationez thori. nunquid ergo ante sniam ecclesie tenetur ei reddere debitum. h. dicit q̃ sic. q⁹ nunq̃ factũ vt dicit. sz pnia priuat aliquez iure petendi debituz. ⁊ est ar. ꝓ eo ex vt lit. pen. laudabilez. viij. q. iiij. nõne. xv. q. vlt. c. vlti. xxxiij. q. ij. seculares. xxxv. q. vj. multoz. ⁊ satis hoc probabile videtur. q⁹ nõ dz facere preiudiciũ marito si requisitus cognoscat talẽ vxorẽ vt postea nõ possit ipsã accusare. q⁹ tunc potius cognoscitur ab vxore quã cognoscat vxorem alii contrarium dicunt. ego consulo q̃ non reddat nisi ad mandatum ecclesie ne videatur approbare mores eius. vt. ff. ō adul. si vxor in fi. hoc autem certum est q̃ expellere eam non debet a se etiam si notorium sit eius crimen. vt extra de diuor. ponto. nisi publice mozaretur cum adulterio. vel nisi conuicta sit per sententiam. vel confessa sit crimen in iudicio. vt. j. e. de benedicto. ⁊ extra de adulte. intellexerimus. ⁊ ex de diuor. significasti. quod aũt in hoc. c. dicitur videtur esse correctum. vt. C. de adulte. aũt. sed hodie. vbi dicitur q̃ dãnatam de adulterio possumus resumere. ⁊. j. e. q̃ aũt. ⁊. c. se. sed illud cum spes est de correctione eius. j. e. c. vlti.

c Qui celat. hoc verbum vicium notat. aliud est celare. aliud non indicare. ff. de fur. qui vas. §. i.

d Virit. dimiserit. quod supple non licet.

e Vincit. i. ligat. ⁊ impedit affectum vt vxor etiam si velit de iure nõ possit exigere debitum a viro. idem est de viro. vel vincit. i. supat ⁊ remouet affectũ qui debetur vxori ⁊ sunt hec verba sumpta ex. l. C. de repudijs. l. i.

ctus ⁊ punitus quẽdam roganit: vt vi vxorem opprimeret suã vt sic eã dimittere posset: quo facto quandã infidelẽ sibi copulau t: ea tamen cõditione vt ad christianaz religionẽ transiret. Hic primũ queritur an mentrix licite ducat i vxorez. Secundo: an ea que causa incõtinẽtie ducit: sit cõiunx appellanda. Tertio: cuius arbitriũ aliqua sequat: an liberi aui: an origiarij pris. Quarto si vinẽte vxor liceat alicui filios ex ancilla querẽ. Quito si ea que vim patitur: pudicitiam amittere ꝓbetur. Sexto: si adulter adulteraz possit dimittere. Septio si vinente dimissa aliam possit accipere. Octauo si infidelez sub pmissa ꝓditione licet alicui infideliũ in cõiugez ducere.

Q. i

Vod aũt⁹ meretrix in coiugez duci nõ ẽbeat: multis auctoritatib⁹ ⁊ rõnibus ꝓbat. Illa. n. que adulterij rea cõuincit: nisi post pactam penitentiaz in cõiugij cõsortiũ retineri non debet. Unde ioannes chrisostomus ait sup matheũ. c. ix.

Patron⁹ turpitudinis ẽ: q̃ vxorez suaz adulteraz dimittere noluerit.

Sicut crudelis ⁊ iniqu⁹ est qui castã dimittit vxorez sic tatu⁹ est ⁊ iniust⁹ q̃ retinet meretricez. patronus⁹. n. turpitudinis est q̃ celat⁹ crimen vxoris. Item biero.

Cã fornicationis vir dimittat vxorem: non tamẽ adulteram ducat.

Dixit dñs in euãgelio: quicũq̃z dimiserit⁹ vxorem nisi ob fornicationez ⁊ aliã duxerit mechatur ⁊ qui dimissaz duxerit mechat. sola fornicatio est q̃ vxoris vicit⁹ affectũ: imo cũ illa vnã carnez i aliaz diuiserit ⁊ se fornicatiõe a marito separauerit: nõ dz teneri ne viz quoq̃z sub maledicto faciat dicente scriptura: q̃z adulterã stultus ⁊ ipsius est. vbicũq̃z igitur fornicatio est vel fornicationis suspicio⁹ libere uxor dimittitur. ⁊ quia poterat accidere vt aliquis calũniã faceret innocẽti ⁊ ob secũdã copulã nuptialẽ veteri copule crimẽ ipingeret: sic priorez dimittere iubet⁹ vxorem: vt prima viuente⁹ secũdaz nõ habeat. Idẽ in epistola pau. ad corinthios.

Sola viri fornicatio vxorem non maculat.

In cõiugio quis positus: quecunq̃z peccata fecerit: non priam infuscant coniugez: sed fornicatio vxorez coinquinat: vt iaz nõ sit viro suo licita⁹ sz adultera. Idẽ ioannes chrisostomus.

Qui vxorem suam dimittere adulteraz noluerit: duobus annis peniteat. si ei debitum reddiderit.

Si quis⁹ vxorem suã inuenerit adulteram⁹ ⁊ postea deiceps placuerit bñe eã matrimonio duob⁹ annis peniteat: iõ q⁹ cũ adultera mixt⁹ sit que adhuc crimie suo non est purgata: aut abstineat⁹ se a matrimonio eius donec expleat⁹ satisfactio criminis pnie sue: iõ q⁹ post satisfactionem pnie nõ meret⁹ vocari adultera. similiter si virum suum vxor inuenerit adulterũ: nõ ad imparia⁹ iudicant⁹: subauditur⁹ nisi ab adulterio mulier recedere voluerit quo casu vxorez suam vir recipere potest: nulluz periculuz ei illatur⁹.

Unde pelagius pa. melleo subdiacono.

Post penitentiam adulterij: vxorem vir potest accipere.

De benedicto quoq̃z quẽ vxorez alienaz iudicasti facinoroso sustulisse spiritu: ⁊ in suum bacterius presumere detinere cõsortium si hoc rerũ veritas: hz iubemus experientie tue: vt euz cuz ipa quoq̃z adultera districte non differas mactare⁹: ⁊ caluatos⁹ abinnicez lepare ⁊ illuz quidez ad luciuz defensorez i apulie, puicie patrimoniũ sine dilatiõe migrare. Illaz vero si quidem maritus suus sine dolo aliquo sorte accipere voluerit tua ordinatiõe

f Suspicio. hic videnr excipi due cause dimittendi vxorẽ. in euangelio tantũ excipitur vna. sed qõ hic dicit. vel suspicio. ⁊. non est cã dimittendi sed est modus ꝓbandi cãm dimittendi. quia per suspitionẽ ꝓbat fornicatio adeo q̃ vxor diuitit ꝓpter suspitionẽ fornicationis. vt hic ⁊ in aũt. vt li. ma. ⁊ ante. §. vltio. vnde ꝓ eodẽ reputat fornicatio ⁊ fornicationis suspitio. nã ꝓbata suspitione ꝓbata ẽ fornicatio. quid. n. si tumeat venter incognite a viro nonne certa erit fornicationis suspitio. ij. q. i. si peccauerit. Vel si vir aliquot annis permãsit in expeditione ⁊ rediẽs inueniat pueruz anniculũ. ff. ō his qui sunt sui vel alie. filiũ Bandulphus dixit hiero. male excepisse hic duas cãs dimissionis. sz hunc. c. obstat. ij. q. i. multi. ⁊ q. ij. in scripturis. ⁊. vj. qõe. i. omes. in quibus dicit q̃ ois suspitio potius est repellẽda q̃ probanda. sed distingue triplicem suspitionẽ probabilem temerariã ⁊ violentã. vt diri. ij. q. i. c. i. hic ergo de violenta suspitiõe loquitur sed quero si cõtra mulierem ꝓbata sit violenta suspitio an ipsa admittatur q̃ ꝓbet in cõtrariũ. ar. q̃ sic. xxxv. q. iij. extraordinaria. vbi contra violentissimã probationem admittitur ꝓbatio. imo etiã simpler iuramentuz. Rñ. q̃ bene admittitur probatio p testes. sed nõ per simpler iuramentũ. vt. ō. xxvij. q. i. nec aliq̃. ar. xxij. q. v. hoc videtur

g Jubetur. hoc verbũ iubetur non respicit quod pcedit. sed quod sequitur.

b In cõiugio licita. do nec vir egerit penitẽtiã ⁊ sic patet q̃ si alter ꝓiuguz adulteratur reliquus perdit ius erigendi. sed ꝑm. b. reliquens tenetur alteri reddẽ debituz. nõ. ō. e. c. i. sz obijcio tibi. mulier q̃ fornicatur pdit ius petendi debitum similiter vir non habet ius petendi debitũ in tali muliere. delinquit ergo cognoscendo vt hic dicitur. ⁊. j. c. pr. si ergo mulier petat debitum a viro ⁊ vir excipit cõtra eaz quia pdidit debituz ipsa potest replicare q̃ ⁊ ipse similiẽ pdidit debitum. ex de diuor. significasti. vnde videtur q̃ cuz effectu possit mulier petere debituz. sed non est ita. quia si mulier triplicauit vir potest quadruplicare ⁊ dicere. ego ex tua culpa perdidi.

i Si quis. hoc. c. intelligit. b. cum adulterium vxoris est notorium vel ẽt publicum per sententiam. vel quia in iure confessa est ⁊ ita cõdẽnata. nec tamen desistit adulterari ⁊ vir ei cõmiscetur incorrigibili. recte igitur intelligatur cũ crimen ita manifestũ est q̃ pretextu ignorantie nõ. vt diri. ō. c. i.

k Adulterã. nec ab adulterio desistentem.

l Abstineat. in sequenti. c. ẽ ⁊ sed legas hic aut pro. ⁊ erit vna pena. vel ibi lege ⁊ pro aut ⁊ erunt due pene sub alternatione vt aut peniteat duobus ãnis. aut non exigat debitũ ab eo donec pegerit pniam.

m Expleatur. vel saltiz ichoetur. nã si voluerit eã sibi recõciliare ẽt infra tps pnie ab ea põt exigẽ debitũ. vt ex ō fur. er lris. i fi. ex de eo q̃ cog. pfã. c. veniẽs.

n Ad iparia. hoc quo ad debitum nõ exigẽdũ donec alter peniteat. similiter nõ ad iparia iudicant⁹ quo ad debitũ reddendũ. quo ad diuortium. quo ad accusatione. j. e. q. v. precepit. ⁊. c. christiana.

o Subaudit⁹. respicit hoc q̃ dicit i. c. sicut. vbi dixit qui retinet.

p De benedicto. mactare. i. punire.

q Et caluatos. pãnis abscisis. i. deboneſtatos ⁊ tõsoratos sicut moris ẽ in quibusdã locis. q⁹ vestes ⁊ capilli icidũtur eis in ignominiã ante ⁊ retro.

a ℂ Sub cautela.cū nō dicatur hic que cautio p̄stari debeat a viro.videtur ꝙ nuda sufficiat ꝛ talis cautio firmissima dicaī.vt.j.de conse.di.iiij.principium. ad idē.§.xvij.q.ij.si quis in cognitus.nomen enim cautionis per se positum nudā ꝓmissionē designat.C.de ver.sig.sancimus.fol.si mulier nihil allegat de suspicione viri dico sufficere nudā,ꝓmissionē.si aūt dicit eū suspectuz oportet vt idonea cautio ei p̄stet f.fideiussores vel pignora vl̄ etiā iuramentū si forte illud magis timet vir. vt.xvij.q. iiij.metuētes.si vero tāta sit seuitia viri vt nulla cautio videaī sufficere.tūc nō est ei reddēda ſ alicui honeste matrone cōmittēda.vt eī de re. spo.er trāsmissa.eī.e.ti.lī as in fi.qz satisdatio maliuoluz ꝓpositū nō mutat.vt insti.ō suspe.tu.§.vlti.

b ℂ Recipe.nō.n. erit cōpelledus eā recipe cū alij adhe serit.extra de diuor. significasti ꝛ p̄t monasteriū ingredi ea viuente.vt.xxvij.q.ij. agathosa.

c ℂ In aliuz.pena adulterij etiā p̄m leges cōmutata ē in intrusionē monasterij.C.ō adulte.aūt.sed hodie.

d ℂ Si quis.vxorem.ꝛc.

e ℂ Quod aūt, si fides.i. erudelitas.ſ.vt credā tur peccata p̄ p̄niam deleri. vel fides.i. certitudo.ꝛ spes cōnectiōis ꝓtinētie eius.

f ℂ Mundabantur.quo ad penā tēporalē.imo sola venialia dimittebant̄ p cerimonialia.de pe.di.vj.c.i.

g ℂ Mundatiōe.legali.sed sola penitentia.

h ℂ Filiam.ſ.michol.

i ℂ Prefiguratoꝛ. p̄figurauit ꝙ mulier post p̄niaz debeat viro recōciliari.

k ℂ Penitētis. videī ergo ꝙ nō possit mulier de adulterio accusari post p̄niaz qō falsū est.j.xxxiij.q.ij.admonere.ſ post baptismū nō vt vī.qz ibi plenioꝛ sit remissio quo ad oēm penā ēt ꝓalem ar.de cō.di.iiij.fine p̄nīa.ar. ō eī de diuoꝛ.gaudemus.ſ dic ꝙ lz ercipi possit de adulterio post baptismum. non tñ accusari qz erceptio ē fauoꝛabilis.accusatio ē odiosa.

l Non erit.adultera.manens.

sub cautelaᵃ recipiat:nulluz ei dūtaxat decetero simile cōmittenti periculū illaturᵍ.si vero oīo eā recipereᵉ noluerit:in aliūᵉ quendā locum in quo ei nō liceat male viuere,p̄uida eā dispēsatione cōstitue. Itez ex penitentiali theodoꝛi.

Qui adultere debitū reddit:tribus annis peniteat.

Si quis vxoremᵉ suā scit adulterā ꝛ nō vult dimittere eā:ſz ī matrimonio habere tribus ānis peniteat:ꝛ quādiu penitet abstineat se ab illa. Item Augustinus ad polentium libꝛo secundo.

Adulterio purgato per p̄niam potest fieri reconciliatio coniugij.

Quod aūt tibi duruz videī vt post adulteriū recōcilietur cōiunx:si fidesᵉ adsit nō erit durū. cur enim adhuc reputamus adulteros quos credimus vl̄ baptismate ablutos vel p̄nia eē sanatos. hec criminaī veteri lege nullis sacrificiis mundabantuꝛ:que in lege no.te.sine mundationeᵉ mūdantuꝛ:ꝛ ideo tunc oīno p̄hibituz est ab aliquo cōtaminatā accipere vxoꝛē quānis dauid saulis filiāᵉ quā pater einsdē mulieris ab eo separatā dederat alteri tanquam noui te.p̄figuratoꝛ sine cūctatiōe receperit.nūc aūt posteaquaz xp̄us ait adulteī:nec ego te cōdemnabo:vade deinceps noli peccare.quis non intelligat maritum debere ignoscere quod videt ignouisse deū amboꝛū:neciā se debere adulterā dicere:cuius penitentisᵉ crimē deletum est a deo. Itē de adulterinis cōiugijs.

De eodem.

Non erit turpis neqz difficilis etiaz post p̄ata atqz purgata adulteria recōciliatio cōiugij vbi p̄ claues regni celoꝛum nō dubitatur fieri remissio peccatoꝛū nō vt post viri dinortium adultera reuocetur: sed vt post christi cōsortiuz adulteraᵉ non vocetur. Item Ambꝛo:

Cū fornicationis vitiuz excluditur castitatis virtus asciscitur.

Cum renūciaī[m] ip̄robitati statim asciscitur virtus. Egressᵍ enim malicie virtutis opatur ingressum:eoděqz studio quo crimen excluditur:innocētia copulaī. Itez Gregoꝛius.

Non habebitur fallax apud deuz qui ad veritatē penitēdo reuertitur.

Apud misericordē nāqz iudicem nec illa fallax hēbitur qui ad veritatē reuertituꝛᵉ:ēt postquaz mētituꝛ:qz oīpotēs deus dū libēter nostrā penitentiaz suscipit:ipse suo iudicio hoc quod erranteᵐ absōdit. Quod si in adulterio perseuerare elegerit:patronus turpitudinis ꝛ lenocinij reus maritus habebitur nisi eā adulterij reā facere voluerit.vnde in.xx.li.C.de adulte. et stupro. Imperatoꝛ seruus ꝛ Antoninus. Crimen lenocinij cōtrahunt: qui deprehensam in adulterio vxoremᵉ in matrimonio detinuerunt: non qui suspectam habuerunt adulteram. Hoc in mulieribus non obtinet.non enim eis permittituꝛ maritus suos adulterij reos facere:vī in lib.eo.ꝛ ti.eo. Idem imperatoꝛ. Publico iudicio non habēt mulieres adulterij accusationemᵉ quānis de matrimonio violato queri velit lex iulia declaraī:que cum masculis iure mariti accusandi facultatez detulisseī:non idemᵉ feminis p̄uilegiumᵉ detulit. Si ergo vt ex his colligitur auctoritatibus adulteraz retineri nulli permittituꝛ:multo minus in coniugium duci licebit: eiᵍ pudicitie nulla spes habetur. debet

c Lenocinij pluribus modis cōmittitur.committit lenocinituz qui questuaria mancipia habet.quia nō ē hoc minus ꝙ ꝓprio coꝛpoꝛe questū facere.vt ff.de ri.nup.l. palam §.lenocinium.itez est etiam leno qui scienter ducit vānatā adulterā.vel qui recōciliat sibi adulteram. vt.C.de adul.l.castitati.vel qui scienter tenet adulteraz vt hic. vel qui recipit pecuniam ꝓ adulterio vxoꝛis sue.vt.ff.ō adulte.l.ij.§. lenocinij.

p ℂ Publico.accusationē.sed nō vsqueq̄qz negaī mulierē posse virū accusare.ſ dicitur nō equo modo cū viro accusationez de adulterio posse ꝓponere.vñ recte subditur.nō idē ꝓuilegiū ꝛc.vir.n.iuſ mariti.ſ. fine iscriptōe fine metu calūnie.j.xl.dies vtiles mulierē ō adulterio accusaī.vt.iiij.q. iiij.§.aliqñ.qō nō faī mulier.alꝰ vir ꝛ mulier ad paria iudicāī. vt.j.q.v. p̄cepit.ꝛ.c. xp̄iana.ꝛ.§.e.q.c.si qſ vxoꝛē.ſ post.xl. dies nō p̄t nisi iure cōi accusare nisi absens sit ꝓp̄ rēpu.qz tūc admittiī ꝛ restituiī ad illos.xl.dies.ꝛ ē iste casus ſp̄alis ī quo maiores restituunī.ꝛ nō minoꝛes.ff.er q.cauma. si q̄ militi.ff. de adul.miles.§. qdez.ꝛ ff.ō mino.auriliuz.ſ qō ꝫ dicitur nō videtur tenere ſ iura nostra.nam sicut maritus vxoꝛē sic vxoꝛ maritū licite accusat ꝛ inscribit ꝓtra eum.ꝛ obligat se ad penā talionis ꝛ hoc qñ coꝛaz seculari iudice agit.sed si agit coꝛā eccle siastico nō iscribit. vt extra de ꝓcura.tue.ꝛ lex idez videtur dicere ī aūt. vt li.ma.ꝛ auie.§.ꝛ qꝛ vero.ꝛ.§.cās.col.viij.miroꝛtī quare Inno.dicat ꝙ coꝛā seculari iudice sit inscribendū cuz bodie pena secularis ꝓmutata sit in ecclesiasticā penā.vt.C.de adulte.aūt.sed bodie.vnde etiā ſ leges dico ꝙ vxoꝛ possit accusare virum cū tantū ecclesiastica sit pena adulterij.sed dic ꝙ ideo ꝛ bodie tenet vir inscribere.qz ingressus in monasteriū morti equipaī.vel dic ꝙ lz cōmutata sit pena adulterij quantum ad mulierē,nō tñ quantū ad virū.ſ esto ꝙ vir accusat mulierē ꝛ succūbat ex quo vir obligauit se ad penā talionis ꝛ non ꝓbat.ergo vir condemnabiī sicut mulier cōdemnareī si eēt cōuicta ſ mulier cōuicta detruderei ī monasteriū.ergo ꝛ vir.ꝛ sic aliqs cogiī recedere ab vxoꝛe sua absqz cā fornicationis ſm hoc.quicunqz vult sepaī ab vxoꝛe accusabit eā.vt cū succubuerit possit recedere ꝛ sic alia via ē ꝓsecutus qō desideraūt qō ē ꝛ id.xxxiij.q.v.hec imago.eī de ꝓcur.tue. Rñ.bñ ꝓcedo ꝙ eodē mō ꝓdēnaī vir quo mulier.mulier.n. nō cogituꝛ itrare religionē nisi viro placuerit sic nec vir ꝓdēnatᵍ cogiī itrare religionē nisi mulieri placuerit.virū intellige qō dicit decre.ꝙ dz inscribere verū ē quantuz ad hoc vt increturꝛ donationē ꝓpter nuptias vel dotem.

m Cum renūciaī.ſi.n.p̄ianuā peccati itrat dīa bolus statī xp̄iſ reccdit.ō pe.di.ij.ſi.n.inqt.Et argue ꝙ infusionē gr̄e p̄cedit remissio peccatoꝛ nāliter.i.intellectu.sed tamē tpe simul sunt.sic ergo p̄ius desinit quis esse vicios⁹ ꝙ incipiat esse virtuosus.xxiij.q.iiij.quid faciet.bonus.n.ꝛ malus simul aliquis esse nō p̄t de pe.dist.ij.§.si aūt.ar.ff.de bere.insti.quotiens.§.si quis ita direriī.itē nec p̄t quis eē ī medio staru.qz ois qui non diligit.odit.vt de pe.di.ij.quicūqz ab oīg.in fi.sed obijcitur.nōne peccatū dimittituꝛ penitēti qō ſ est ita cum habenti peccatū dimittatur peccatū.ergo penitens ē peccatoꝛ.ꝛ ita videtur ꝙ virtus ꝛ vicium simul sint.vel aliquo tēpoꝛe inter medio sit quis sine alterutro qō stare non p̄t.lau. Ego dico questiones tales duplices isti infunditur gratia.isti dimittuntur peccata.Est enim infusio cōposita ꝛ simplex sicut hec est duplex.lupus egreditur siluam.ſi.n.itelligatur de composita egressione ſimiliter vtraqz istaꝝ est vera lupus egreditur siluam.lupus ingreditur.secus si de ſimplici egressione.similiter vtraqz istarum est vera.isti infundiī gratia.isti remittituꝛ peccatum.similiter hic distinguendum est. hoc res p̄scribituꝛ ante.xxx.an.

n Apud.reuertituꝛ.si ergo iurauī me ad adiem certum soluturum pecuniam licet post soluam non deſero.quia iam ad veritatem redeo sicut si sub pena promissi aliquid.nec soluī.pena cōmissa est.si tamen post soluo liberoꝛ a pena.ff.de arbi.l.vlti.quando pena cōmittatur vel quando purgeī nō. in distin.domini mei.b.item est hic ar.ꝙ aliquis poteſt mutare ꝓfessionez suā. maxime incontinenti.vt extra de testi.cogē.preterea.vel antequaz sit scripta. extra de censi.olim dummodo non fiat calumnioſe. vt.ff.de inter.actio. de

q ℂ Non idem.i.iure mariti.vel non idē.i.nullū p̄uilegium apud secularem iudicem.

r ℂ Priuilegium.quidam domini dicunt ꝙ etiam vxoꝛ virum accu-

fare potest de adulterio sed nō cū priuilegio.qz tenebik ad tallonē.ꝛ hoc inuit hic.alij dicunt q nō pōt.vt io.ꝛ intelligunt autenticas illas pq̄s dicunt veteres leges eē abrogatas.in aūt.vt fratrū filij.§.vlti col.ir.ꝛ aūt.vt li.ma.ꝛ aute.§.qz vero.ꝛ.§.cās.col.viij.in quibus videt q eque vxor virū sicut vir vxorē pōt accusare per illam.l.C.de repu.cōsen su.vt

a cū agit ad separatiōnē thoꝝ.vt lucret dotationē ꝓpter nuptias.nō vt vir in corpe puniat ꝛ ad hoc tātū agit ſm canones.

a NOn enī mali. i.pruritus cōcupiscētie.ꝛ nō q̄ sūt quattuor spēs vsus. est bonus vsus boni vt integritas que deo vouet.ē ꝛ malus vs⁹ boni cū qz cōtinet pp inanē gloriā.ꝛ bon⁹ vsus mali cū cōcupiscentia artatur circa matrimoniū.est ꝛ malus vsus mali cū quis vagat ad meretrices.vt.e.c.q.iiij.meretrices.

b NUptie.virginitas.nō ideo hoc dicit vt sole virgines habeāt padisū sed qz facilius.arg.ff. pri.cā.q.v. qui sitit. vel qz virginitas soror est angelorū vbi oēs erūt virgines vt cōtinētes.neqz nubēt neqz nubentur.

c Unde.s.ad ostendendū q̄ nō bonam bz significationē.sz signū diuisionis ꝛ reprobationis.

d Immūda.i.immūda vocauit moyses i lege.s.que nō ruminabāt vt porci ꝛ q̄ nō habebāt vngulas fissas vt equi.ꝛ in talibus que nō habebant squamas.et generaliter q̄ lex comedi ꝓhibuit.

e Mūdus.i.sub ꝑi numero ingrediūtur mūda i arcā.

f Et aliud sacrm. ab illo.s.quod.rē.

g Cōprobata.sensus est.adeo reprobatur bigamia q̄ nec ēt in bestijs imūdis inueniebatur cū quo bigamia ꝓtrahi posset si alter comparū moreretur.

b Haberet. reddit rationē quare mūda sunt ingressa sub impari numero vt ex illis posset aliqué offerre.vbi enim paritas esset ibi non poterat diuidere masculuz a femina.

i Integritas.sola est.hec dictio sola determiat hoc verbum suaderi.i.solūmodo suaderi pōt nisi aliq̄ cessent sibi ꝓeiudiciū vel vouendo vel sumēdo sacrū ordinē.q̄q̄ etiā impatur cōtinētia ratione delicti vt in penitentibus vxoricidis ꝛ incestuosis vt dixi.ē.cā pri.q.i.in prin.ꝛ.c.sicut.

k Voti.ar.q̄ monachi vel canonici non possunt inuiti compelli ad

eni m inter coniuges seruari fides ꝛ sacramentum: que cum defuerint: nō cōiuges sed adulteri appellant.

Aū aug.ſcri.ꝓtra iulianū li.i.

Veritas nuptiarum nō consistit in cōmixtione maris ꝛ femine.

NOn eniz in sola vt deliras cōmixtiōe maris ꝛ femie nuptiarum veritas est quāuis sine illa cōmixtiōe nuptie filios ꝓcreare nō possunt:sed alia sunt ad nuptias ꝓprie ptinētia:quibus ab adulterijs nuptie discernunt.s.sicuti ē thoꝝ cōiugalis fides ꝛ cura ordinate filios procreandi:ꝛ que maxima est differentia:bonus vsus mali⁹ boc est bonus vsus cōcupiscentie carnis:quo bono adulteri male vtunt. Hec sunt bona quib⁹ cōmēdantur nuptie:ꝛ ab illicito vsu discernūtur.

Contra vero ambrosius ꝓbare nuptias videtur dicens.

Prime vel secunde nuptie hac auctoritate probari videntur.

NUptie terrā replēt:virginitas⁹ paradisum. sed boc intuēduz est dumtarat inxta hebraicam veritatez:q̄ scriptura in.i.ꝛ.iij.ꝛ.iiij.ꝛ v.die.ꝛ.vj.expletis operibus singulorū dierū dixit:ꝛ vidit deus q̄ bonū esset.i secundo die boc omnino subtrarit nobis itelligentiā tribuēs: non esse bonū duplicē numerū:qui ab vnione diuidat:ꝛ prefiguret fe⁹dera nuptiarū vnde⁹ ꝛ i arca Noe: omnia animalia quecūqz bina igrediuntur imūda⁹ sunt:impar numerus est mundus⁹ quāquaz in dupli⁹ci numero intelligatur ꝛ aliud sacramentū⁹ quod nec in bestijs quidē ꝛ imundis auibus bigamia cōproba⁹ta⁹ sit bina ꝛ bina eniz ingrediuntur imūda ꝛ septena.que munda sūt:vt baberet⁹ noe post diluuiuz qđ ipari numero statim deo posset offerre: verum boc ad exbortationē nō ad necessitatē obseruande virginitatis refertur. Unde idē ambro.ait.

Virginitas consilio suadetur:nō ex imperio precipitur.

INtegritas corporis expetēda a nobis est:quā ego ꝓ consilio suadeo:nō ꝓ imperio p̄cipio. Sola est⁹ enim virginitas que suaderi pōt:imperari non pōt res magis voti⁹ quā precepti est. Cuz ergo in meretrice vt diximus nulla spes fidei nulla sit certitudo pudicitie: patet q̄ nō est in cōiugiuz ducēda. Sed obijcitur raab biericōtia quānis esset meretrix:tamē principi de

tribu inda est copulata cōiugio: de qua christus postea nasci dignatus est. Osee quoqz.xij. prophetarum primus⁹ ex precepto domini choro ordei⁹ meretricem emit: quam sibi in coniugio sociauit.sed aliud ē meretricez ducere vel adulteraz retinere:quā tua consuetudine castitate ꝛ pudicitia exornes.atqz aliō alij quā eaz habere quā nullo pacto a luxu carnis tue reuocare valeas. boc enim penitus prohibetur illud laudabiliter factū legitur. Unde biero.super osee li.i.

Non est peccatum meretricem ducere vxorem.

NOn est culpandus osee prophbeta:si meretricem quaz duxit ad pudicitiam conuertit.sed potius laudandus q̄ ex mala bonam fecit non enim qui bonus ꝑmanet polluitur si societur⁹ malo sed qui malus est in bonum conuertitur si boni exempla sectetur⁹ ex quo intelligimus nō prophetam pdidisse pudicitiā:fornicarie copulatū sed fornicariam sumpsisse pudicitiaz quā antea non habebat.

Q.ii.

Quod autē⁹ nō sit vxor que sola causa icōtinētie ducit bic videt ꝓbari posse: qa cōiugiū ꝓpagationis non explende libidinis cā a deo institutū est.bec nāqz fuit benedictio⁹ i cōiugijs: crescite ꝛ multiplicamini.

Unde ambrosius super lucam.

Partus feminarum est eis sola cā nubendi.

PUdor⁹ est feminis: nuptiarum premia nō habeē quibus hec sola⁹ cā est nubēdi. Idē dum ꝓiugij premiū ꝛ gratia⁹ nuptiarū part⁹ sit femina⁹:nō mediocris cā ē vt virginitas marie falleret⁹ principē⁹ mūdi.que ergo nō causa ꝓcreande sobolis sed explende libidinis sibiin⁹uicē copulantur:nō tam coniuges quam fornicarij videntur. Hinc etiam biero.

Non coniuges sed adulteri vocāt: qui nō ꝛz precepta christi ꝓiūgunt.

SIcut nō ois⁹ congregatio bereticoꝝ christi ecclesia dici potest nec caput eoꝝ xp̄us est:sic non omne matrimonium⁹ quo nō viro suo ſm precepta christi vxor iungit rite cōiugiū appellari pōt ꝛz magis adulterium⁹. His ita respondet prima institutio coniugij i paradiso facta⁹ est vt esset imaculatus thoꝝ⁹

dīstrictionē vitā.qz res est magis voti q̄ p̄cepti ꝛ magis libere volūtatis q̄ coactiōis ar.dis.lxxiij.c.ij.ꝛ.xx q.iij.presens.

l Primus.nō rōne tpis.sed ordinis liber ꝑmus ponitur inter.xij.ꝓphetas

m Odei.ꝛ.x.argēteis ꝛ dimidio choro tritici.i o.

n On est.societur.societas.n.inter bonū ꝛ malū ꝺbi pōt vt ex societate boni malus edificetur sicut emptio veneni valet si tale fit qō adiectiōe alterius materie vsui esse potest.ff.de cōtrabē. emp.quod sepe.§.veneni.

o Sectetur.ar.q̄ malum additum bono nō corrumpit illud.sed potiꝰ sumit⁹ naturam boni.ar.ꝛ.e.q.ij. quicquid.ꝛ extra de conse.ecclē. quod in dubijs.

p Quod aūt. hic depingitur scōa questio an sit illa coniunx que causa incōtinētie ducitur.ꝛ quidem est nō ſm primā institutionē matrimonij factaz cā prolis tantū.ꝛ gratia multiplicādi generis humani.sed ſm secundā institutionem factaz post peccatū vitande fornicationis cā.ꝛ vtraqz istitutio facta est in paradiso. prima ante peccatuz.secunda post. attribuitur tñ scōa apostolo nō q̄ ipam fecit.sed q̄ ipam esse factā ostendit.ꝛ ne in posterū ab hereticis in dubiuz reuocetur ī scriptis redegit. sicut ēt biero.scōas nuptias cōcessit.ē.xxxj.q.i. aperiant.

q Bñdictio.ꝛ fuit facta in paradiso.xxvj.dist.deinde et tunc fuit preceptuz vt ibi dicitur.eodem modo preceptū fuit cum dicebatur maledictus qui nō reliquerit femē super terram. bodie tamen est consiliuz nisi quo ad reddendum debitum.xxxiij.q. iiij.apostolus.

r Odor. si tamen per eas nō staret quo minus habeant non est curandum pudere.

s Sola.i. ꝓcipua.

t Et q̄a.vñ dicit ler.qa magnū ꝑmiū ē mulierib⁹ cōcipere ꝛ cōceptuz tueri.ff.de edil.edic.q̄ritur.§.si mulier.

u Falleret.ex hoc aūt fuit decept⁹ diabol⁹ q cū videret Mariā bfe filiū credebat eā mulierē eē.alia rō redditur xxvij.q.ij.lucta.b p̄z q̄ multa latent diabolum ꝛ quotidie discit p tēporū icrem.cta. vt.xxvj.q.iij.sciendum.

v

r Principes mūdi.i.mūdanorū.i.malox.nec p hoc attribuitur ei sup hoīes aliqs principat⁹.sed dr̄ princeps eoꝝ i.primo peccās.vl maior peccās vel ad derisionez dicitur p̄nceps taliū.sicut dicit rex scachoꝝ vl cardial rauēnas nō tñ simplr ē rex, vel cardinalis.qdā tñ heretici garriūt eū principes mūdi.q̄ fecit oia infra lunarem globū.io.

y Sicut nō ois.i.ois nō simile ē ibi nō erit ipossibile apud deū oē verbū.

z Matrimonium .i.cōiunctio.

a Adulterium.i.fornicaria coniunctio.

b His ita.facta.solo consensu vt ꝛ nunc.ꝛ instituit dominus matrimoniuz ex eo q̄ mulierem feci dicens illi q̄ vxor ade esset futura.

a ¶ Sine ardore.nisi enim homo peccasset ita ⁊ sine ardore ⁊ pruritu esset ge-nitalium cõiunctio sicut est aliorũ membrorũ veluti si applices digitum di-gito.vel manũ cũ manu.vel si eēt pruritus non tamen eēt peccatũ. sicut non esset peccatũ manũ scabiosam mittere ad ignem.

b ¶ Eliminandũ.i.coercendum.

c ¶ Facta est.i.ostensa. facta alias in paradiso etiã secũdo facta.sed quero per que ver ba vel quando.

d ¶ Coniugij.sed hodie sa-cerdos diaconus magis pu nitur si ꝯhat ꝙ si fornic.f.vt dist.xxviij.presbyterum.

e ¶ Unusquisq3.q per votũ sibi nõ preiudicauit.

f ¶ Nolite.s.xxv.q.i.nosse.

g ¶ Usum.i.carnalez vsũ.

h ¶ Ueniale.i.dignũ venia. i.ad mortē non iputabile.s. di.xiij.nerui.ĩ.c.q.iiij.in eo. ꝯtra.s.di.xxv.§.alias.argu. ꝯtra.ĩ.xxxiij.q.iiij.vir.

i ¶ Qd.simplex ē relatio.

k ¶ Tripartitũ.i.bonũ nu-ptiale ē triplex.i.ꝯiũctorũ nu ptijs bonũ est triplex.

l Quicqd.exactiõe.cã i-cõtinētie.nõ cã libi-dini.

m ¶ Ab adulterio.ĩ.e.q.iiij. origo cõtra.ĩ.e.q.vij.adulte rij.ꝯtra.ĩ.e.q.iiij.liberorũ cõ tra.vt hoc.c.⁊ eiꝰ ꝯtraria me lius intelligas.nõ ꝙ q̃ttuor de causis cõmiscet̃ qs vxori. cã prolis.itez cã reddēdi de-bitum.his casibus nõ pec-cat imo meretur.xiij.vt ner ui.⁊.xxxiij.q.v.si dicat.item cã icõtinētie cũ.s.ē preuētus a voluptate tunc est veniale peccatũ vt hic.⁊.xxxiij.q.iiij. vir cũ ꝓpria.quidã tamē di-cunt hoc casu nullũ esse pec catum propter auctoritatem apostoli.vnusquisq3 habeat suam.⁊c.vt.s.§.pri.cogno scitur etiam vxor cã explen-de voluptatis.s.cũ quis pre uenit voluptatem vel cogi-tationem vel vtendo calidis vt pluries eam cognoscere possit tunc fm.h.peccat mor taliter vt in cõtrario.c.origo. minus tamen punitur pro-pter bonum matrimonij.vt ĩ.q.vij.adulterij.alij dicunt ꝙ etiam in hoc casu tantũ veniale peccatum est argu. h ⁊.ĩ.q.vij.adulterij.⁊ sic vbi reperitur ꝙ mortaliter pec-cet dic.i.ad modum adulte-rij agit.vel dicitur ad exhor-tationem continentie.vel in telligitur quando eaz cogno scit contra naturã tunc fm omnes mortaliter peccat ⁊ grauius cum vxore ꝙ̃ cuz alia.ĩ.q.vij.adulterij.io.

⁊ honorabiles nuptie:ex quibus si ne ardore concupiscentie concipe rent:sine dolore parerent. secunda propter illicitũ motum eliminan-dum extra paradisuz facta est vt in firmitas prona in ruinaz turpitudi-nis honestate exciperetur coniugij vnde apostolus scribens ad corin-thios ait:ꝓpter fornicationē vnus-quisq3 habeat suaz vxorem:⁊ vna queq3 habeat virum suum:ex hac itaq3 cã fit:vt coniugati se sibiinui-cez debēt:nec se sibi negare possũt. vnde apostolus.nolite frandare in uicē nisi forte ex cõsensu ⁊ ad tēpus vt expeditius vacetis oratiõi.⁊ ite-ruz reuertimini in idipsuz ne forte tētet vos sathanas hoc autem dico ꝓpter incõtinentiaz vestram.q er-go ꝓpter incõtinētiam in naturalē redire vsum monent patet ꝙ non ꝓpter filiorũ ꝓcreationē tantũ mi-sceri iubent:non tāmē ideo nuptie male iudicãtur.quod eniz preter i-tētionē generãdi fit:nõ est nuptiarũ malũ sed veniale propter nuptiarũ bonũ quod est tripartitũ:fides vi-delicet ꝓles ⁊ sacramētũ. Unde aug.de bono cõiugali.

Immoderatus vsus coniugatorũ nõ est nuptiarum maluz:sed est ve-niale propter nuptiarum bonum.

Quicquid īter se cõiugati im-modestũ inerecũdum sordi-dũue gerũt:vitiũ est hominum nõ culpa nuptiarũ. Jã in ipsa quoq3 im-moderata exactiõe debiti carnalis quã eis nõ fm iperiũ precepit s3 fm veniaz cõcedit apostolus vt etiam preter cãm ꝓcreãdi sibi misceant: ⁊ si eos praui mores ad talē cõcubi tum ipellũt nuptie tamē ab adulte-rio seu fornicatiõe defendunt neq3 illud propter nuptias admittitur s3 ꝓpter nuptias ignoscit. debent er-go sibi cõiugati nõ solũ ipsius sexus sui cõmiscēdi fidē liberorũ ꝓcrean-dorũ cã:que prima est humani ge-neris i ista mortalitate societas:ve-rũ etiam infirmitatis inuicem exci-piēde ad illicitos cõcubitꝰ euitan-dos mutuã quodãmõ seruitutē vt etiã si alteri eorũ cõtinētia perpetua placeat:nisi ex alterius cõsensu fieri nõ possit.nõ aũt datur presentia san cti spũs tpe quo ꝯiugales actus ge-runt. Unde hiero.sup matheum.

Non datur presentia sancti spũs tē pore quo coniugales actꝰ gerũtur.

Connubia legitia carēt quidē peccato nõ tñ tēpore illo quo ꝯiugales actus gerũtur:presentia sancti spũs dabit:etiã si ꝓpheta vi-deat esse qui officio generatiõis ob sequitur:s3 etiaz alia sunt in quibus sufficit sibi sola vis humana ⁊ neq3 res indiget neq3 decet adesse pre-sentiaz sancti spũs.Sicut ergo talis cõcubitus non est fornicarius s3 ꝓ-pter bonum coniugij licitus:sic ēt coniunctio illa de qua queritur nõ est fornicaria:sed ꝓpter bonũ con-iugij licita. Item sicut augu.ait i li.de bono coniugali.

Concubine ad tēpus adhibite nec ēt si causa filiorũ cõcubant iustũ faciũt ꝯcubinatũ suũ.Sic ecõ-trario datur intelligi de his qui con iugali affectu sibi copulant ꝙ etiaz si nõ causa ꝓcreandorũ s3 explēde li bidinis conueniunt nõ ideo forni-carij s3 ꝯiuges appellãtur.ꝓbatur hoc idem auctoritate aug.in lib.de bono coniugali.

Cõiuges sunt qui causa soliꝰ incõti nētie sibimet inuicem copulantur.

Solet q̃ri cũ masculꝰ ⁊ femina nec ille maritus nec illa vxor alterius sibimet nõ filiorũ procrean dorũ causa s3 icõtinētie solius con-cubitus cã copulantur ea fide me-dia:vt nec ille cum altera id faciat: nec illa cum altero:vtrũ nuptie sint vocande ⁊ põt quidez fortasse non absurde hoc appellari cõnubiũ si vsq3 ad mortē alicuius eorũ id iter eos placuerit:⁊ prolis generationē quãuis nõ ea causa coniuncti sunt: non tñ vitauerint vt vel nolint sibi nasci filios vel etiaz ope aliquo mõ

r Solet.sed incontinentie.i.⁊ iam propter incõtinentiã vitandam.

s ¶ Ea fide.dum tamen hoc agant.vt matrimoniũ cõtrahãt.

t ¶ Si vsq3.matrimonium enim non potest ad tempus contrahi sicut nec lex nouit filium temporalem.vt.ff.de adop.si quis.nec heres quis ad tēpus instituitur.insti.de here.insti.§.heres.quid si aliqui alias cõ-tracturi credunt hoc licere vt ad tempus contrahant cum ius ignorent ⁊ cõtrahũt dicit.h.tenere matri-monium.

u ¶ Uitauerint.mo di vitandi notantur ff.de vsu ⁊ habi.sed neq3.⁊.l.⁊ si forte.

x ¶ Nolint.i.velit nõ nasci.habes ergo hic ꝙ vitatio prolis vel propositum necandi filios impedit matri-monium.⁊ in.c.pri. si autez alia conditio ihonesta poneretur i matrimonio.vt cõ-traho tecum si tu in-terfeceris patrez vel aliquid iniquum fe-ceris an talis impe-diat matrimoniũ du bitari consueuit. de hoc notabis ꝙ con-ditio quedam est ho-nesta.quedam inho-nesta siue ipossibilis. Est autem honesta duplex ⁊ est duplex inhonesta.quedaz.n. cõditio est de natura matrimonij. quedaz non si ergo conditio honesta que non est de natura matrimo-nij apponatur matri monio tenet matri-moniũ vt si cõtrahat contraho tecuz si de-deris mihi centũ. hec conditio honesta est ⁊ non est de substan tia matrimonij ⁊ te-net matrimoniuz cũ illa conditione ⁊ sine ea.vt extra de condi. ap.de illis. Est alia honesta cõditio que adheret nature ma-trimonij.vt cuz chri-stianꝰ dicit iudee.cõ-traho tecũ si volueris christianaz fieri talis cõditio est de natura matrimonij. ⁊ si illa non apponeretur nõ teneret matrimoniũ. vt.xxviij q.i.nõ opor tet.Similiter ihonesta duplex est.si enim apponitur inhonesta condi-tio que est contra naturam matrimonij matrimoniũ nõ tenet.vt si hoc modo dicatur contraho tecum vsq3 ad tres annos.vel sic.contraho te-cũ si procuraueris venena sterilitatis. Matrimonia enim vel spõsalia sic contracta non tenent vt hic.⁊.c.se. Est ⁊ alia inhonesta conditio que non est contra naturam matrimonij.vt si hoc modo contraho tecuz si furtũ vel homicidiũ feceris.hec cõditio nõ repugnat nature matrimo nij.⁊ conditio talis si apponatur frangenda est ⁊ tenet matrimonium. vt extra de condi.ap.c.i.sed extra hanc dist.est quod legitur.xxviij.q.i. idolatria.ibi enim videtur ꝙ oēs turpes cõditiones etiã soluãt matri-moniũ.sed qualiter hoc sit intelligendũ ibi notauimus.itē ꝯtra est.x.q. i.c.i.⁊.ij.vbi tenet cõtractus licet apponat conditio que est ꝯtra naturã cõtractus similiter ob.xxxviij.di.diaconi.vbi tenet ordinatio licet dicat se velle habere vxorem.similiter tenet conuersio si sub hac forma fiat vt possit retineri proprium.vt extra qui cle.vel vo.insinuante. In cõtracti bus aũt impossibiles cõditiones apposite viciant cõtractuz.vt insti.de inuti.stipu.§.impossibilis.ff.de act.⁊ obli.non solũ.In vltimis volũta-

n Connubia.presentia.adest tamen gratia spiritus sancti quo ad alia sine quibus gratia spiritus sancti haberi non potest cum etiam quis mere-atur quandoq3 in tali actu.ĩ.xxxiij.q.v.si dicat.sed adest cum quis cognoscit vxorem quo ad operationem.scilicet quo ad miracula facienda ⁊ vim pro-phetandi.manet enim in bonis gratia spiritus sancti quo ad quedam ⁊ rece-dit quo ad quedam vt legitur de pe.di.ij.querenduz.⁊.c.potest discursus.vel dic non dare presentiam spiritus sancti quo ad omnia.quia ibi est quidam stu por ⁊ homo totus carneus efficitur.vel ideo illi prurituі non datur.quia ē ve niale peccatum.dicit tamen.p.manducator coitum coniugalem bene exerceri posse sine peccato quod concedo quandoq3.io.

o ¶ Sed.etiam alia.vt sunt actus indifferentes.vt comederet mouere digituz ⁊ huiusmodi.

p ¶ Sola.non excludit deum quin adsit.sed virtutes quantum ad operatio-nem quia illa hora totus carneus efficitur.

q ¶ Sicut ergo.de qua in themate.

tibus p nō adiectis habētur vt.C.de instī.z sub.reprehēdenda.de ꝯdi. appo.in matrimonio.plene habes extra de cōdi.ap.c.vlti.

a ℭ Utrūq;.s.q volūt vsq; ad mortē ꝯmanere.z q volūt nō euitare.plē

b ℭ Sed cū ista.supple z adulter.

c ℭ Liqs.valuerit.pcuratio sterilitatis.

d ℭ Interire.interit ergo qō nōdū est ar. ff.de vsuf.quēadmodū oēs.§.i.

e ℭ Si ambo.i.si ab initio legitime cōtra rerūt.sed ad hoc post deuenerūt.

f ℭ Cōiuges.i.iura cōiugij nō obſuant.

g ℭ Et si ab initio.nō q nō sūt ꝯiuges q eo alo ꝯiuncti sūt vt plis generationē impediāt. z q i vno ope vnus peccat.alter non.z q matrimoniū aliqs ex vna pte tantū tz.ar.j. e.q.v.pposito.z ex ō eo q dur.i ma.c.i.sed hoc falsum est.

b ℭ Meretrix.i. digna pena qua aliqua meretrix est digna.

i ℭ Adulter.i. dignꝰ pena qua aliqs adulter est dignꝰ.

k Quod.agitari. ab hīticis pre sertiꝫ.s. vtrū qcqd cē.

l ℭ Nec aiatū.z hoc qdē verū ē.q; anteq̄ lineamēta corpis bēat nō infūdit aīa .vt.j.c. pri. qdaꝫ tñ heretici dicūt aiaꝫ creari ex tra duce.i.ex piacēti ma teria.i.ex aīa generā tis z nasci cū corpore. sicut z creatur corpꝰ ex corpe.alij mētiūtur aīas creatas ee in pri cipio mūdi i corpibus stellis z in fundi cor poribꝰ.pꝰ resolutiōez vero redire ad.ppriaꝫ stellas si bñ vixerint. Fides nra ē q quoti die deꝰ nouas creat aīas z infūdit nouis corpibus z infūdendo creat z creādo infūdit.

m ℭ Si aiaꝫ.sicr non dī deseri charitas q nūq̄ fuit.vt.j. de pe. di.iij.l fi.z rei q non ē ꝓuilegiū dari nō pōt vt ex ō ec.edifi.ad audientiā.z mrimoniū qō nō ē accusari non pōt.vt ex de despō. ipu.ad dissoluendū. z id qō nō ē rūpi nō pōt.ff.de iusto rup. testa.nā z si.sꝫ ꝓtra id qō nō ē pōt desinere ee.vt.ff.vsuf.quēad.ca.l.ij.§. i.z res q nō ē pōt bēre ꝓuilegiū ex ō ꝓsue.cū oli.z mittit i possessionē q nō ē is q nō ē natus.vt.ff.de inof.testa.posthumus.z edificio qō nōdū est pōt iponi fuitꝰ.vt.ff.de ser.vr.pdio.si fuitꝰ.§.vl.tu dicas q rei que nō est pōt iponi fuitꝰ nō q statꝫ sit fuitꝰ.sed erit re existente in rerū na tura.xxviij.q.ij.§.bis omnibus.idez pōt dici de ꝓuilegio.q; tunc vere competit cum res extabit.b.

n ℭ Sid homicidiū.dic vt.s ij.q.v.consuluisti.

o Moyses.si qs.p aīa. similiter dicit lex.q si aliqs interficit aīatū capite puniri dz.si vero non aīatum distingue q: si est nobilis parte bonoꝝ amissa relegat.si est ignobilis damnatur in metallum.ff. de penis.si quis aliquod.§.qui abortionis.

p ℭ Nascitur.vt illi dicunt qui dicunt aīam nasci ex traduce.

q ℭ Pereunt.quod est inconueniens.

r ℭ Natiuitati.forte vicio matricis.

s ℭ Rōne infirmabat.i.destituebat.vnde non videbatur rationabile quo ad opinionem hominum.

t ℭ In sicco.idest in corpore rudi z informi.z est ar.pro normānis z ānglicis z polonis vt possint fortiter bi bere ne aīa habitet in sicco.

u ℭ Habitare.s.q ex eis vnū ef ficiatur.vel per vegetationē alias tam boni q̄ mali āgeli habitant i siccis corporibus z in cadaueribus z in lapidi bus z auibus in quibus ipi demones dant responsum vt.xxvj.q.v.nec mirū. vt di citur de saule qui adorauit diabolum.

r Sicut.per hoc.c. dicit baz.peccata sola volū tate cōmissa. sola voluntate debere deleri.nā omnis res cē.extra de regu.iur. omnis alij dicunt eē necessariā ex teriorē penitentiā ex quo vo lūtas egressa est suos fines.

y ℭ Ita sensus.i. voluntas.

z ℭ Ratione.i.cogitatio vel voluntas bona mente cōce pta.cito perit.cē.vel intelligit de mala cogitatiōe concepta in ratione vel intētione.i.in anima que perit.

a ℭ Ab hoste.idest a sugge stione diaboli. q; suggestio eius nō habet effectuz circa hominē cū nesciat mētē ho minis.vt.xxvj.q.iij.sciendū.

b ℭ Cū ergo.respicit finē.c. solet queri.cē.

c ℭ Illi.cū ei non est carnali ter cōmixtus nec ibi sumat ar.ꝓtra extra de spon.ad au dientiam.

d Nicillā abijcere.cū er go canon non iubeat abijci illā que nō est vxor nū quid sua auctoritate statim pōt ab ea recedere. Rñ. non xxxv.q.vj. multo ꝑ.z xxviij. q.ij.seculares.

e ℭ Uxorem.s. qui dimittit cōcubinam.

f ℭ Crebris. vt dimittatur cōcubina.

g ℭ Nō necessarie.s. ꝓpter necessitatē carnalis infirmi tatis i.cā incōtinētie vel qa cōtinere forte nō potera t. vl ne plures aliaſ cognosceret.

b ℭ Fideliter.sed cum bone state coniugij.

i ℭ Nemo.de pe.di.viij.ne mo.C.de fideicō.li.deberi.j. eo.q.iiij.recurrat.i fi.s.xviij. q.iij.illud.z.c. conpiantur.

k ℭ Etatis.j.pri.q.ij.antiq z.c. in adolescentia.s.l.dist. ponderet. de eo.s.xxx.q.iij. illud.

agāt ne nascāt.ceteꝝ simul vtrūqꝫ vel vnū horū desit nō inuento quē admodum has nuptias appellare possimus.eteniz si aliquā sibi ad tē pus adhibuerit donec aliā dignam bonoribꝰ vel suis facultatibꝰ inueni at quā i cōiugiū ducat aio ipo adul ter est nec cū illa quā cupit inuenire. sed cū ista cū qua sic cubat: vt cum ea nō bēat maritale ꝯsortiū. Idē de nuptijs z cōcupisc ētijs.

Fornicarij sunt nō cōiuges:qui ste rilitatis venena procurant.

Aliqui eousq; puenit hec libi dinosa crudelitas: vel libido crudelis vt etiaz sterilitatis venena ꝓcuret:z si nihil valuerit ꝯceptos fetus intra viscera aliquo mō extin guat aut fundat: volēdo suā ꝓlem prius interire quaz viuere:aut si in utero viuebat occidi an tequā nay sci.prorsus si ābo tales sint coniu ges nō sunt:z si ab initio tales fue runt:nō sibi p cōnubiuz:sed per stu pruz potius cōuenerūt:si antez ābo non sunt tales audeo dicere:aut illa quodāmō est mariti meretrix: aut ille adulter vxoris. De his qui abortiū procurāt queritur an indicē tur homicide vel non. Augu.i li. questionum exodi ait.

Non est homicida qui abortiuz ꝓcurat antequā aīa corpi sit infusa.

Quod vero nō formatuz puer perium moyses vel lex noluit ad homicidiuz ptinere: ꝓfecto nec hoiem deputauit quod tale i vtero geritur. Hic de aīa solet qō agitari vtrū quicquid formatuz nō est nec aīatū qdē possit itelligi z iō homici dium nō fit:q; nec exaīatū dici pōt si aīam nō bēbat. Itez si illud ifor me puerpiū iā qdē fuerat sz adhuc quodāmō informiter aīatū.quoniaz magna questio ō aīa ē:nō est ꝓcipi tāda idiscussa temeritate inie: ideo lex noluit ad homicidiū ptinere:q; nōdū dici pōt aīa vna i eo corpore qō sensa caret. Idem in li.qōnuz veteris z noui testa.

De eodem.

Moyses tradidit:si qs ꝓcusse rit mulierē in vtero būtem:z abortiuū fecerit:si formatum fuerit det aīam ꝓ aīa:si aūt informatuz fuerit:multet pecunia: vt ꝓbaret aiam nō ee ante formā.itaq; si tam formato corpi dat nō tū in cōceptu corpis nascit cuz scie aīa derinata. nam si cum scie z aīa existit ex aīa:z multe aie quotidie pennt cū semen ex fluxu quodāmō nō proficit nati uitati sz si prius respiciam⁹ videbi mus quid seq debeam⁹. Cōtēple mur facturaz ade. In adā.n. exem plū est datū vt ex eo itelligam⁹ q; laz formatū corp⁹ accepit aiaz.naz poterat de⁹ aiam limo terre admi scere z sic formare corp⁹:sz rōe infir mabat:q; primū oportebat domū cōpaginari:z sic bitatorē iduci: aīa certe q; spūs ē i sicco bitare non po test:ideo in sanguine fertur bitare cū ergo lineamēta ꝓpacta nō fuerit vbi erit aīa. Itē hier.ad alga.

De eodem.

Sicut semina paulati formantur in vtero:z tamdiu nō reputat hōicidiū:donec elemēta cōfecta suas imagines mēbraq; suscipiant:ita sens⁹ rōne ꝯceptus nisi in opa ꝓruperit adhuc in vētre retine tur z cito perit ab hoste. Cū ergo q aliq; sibi ad tps adhibet cum ea adulter eē dr:nec ab ea discedēs nec filiaz suaz illi tradēs peccat. Unde leo papa.

Profectus est honestatis fornica riam abijcere:z vxorem legitimaz accipere.

Nicillam abijcere a thoro:et vxorem certe ingenuitatis ac cipe nō duplicatio ꝯiugij:sz ꝓfect⁹ est honestatis culpāda sit lane taliū negligentia:sz ñ penit⁹ dspanda vt crebris cohortationibꝰ incitati qō necessarie petierunt fideliter exe quant.nemo.n.despand⁹ est dum in hoc corpe ꝯstitut⁹ est:q; nonnū quaz qō diffidentia etatis differtur ꝯsilio maturiore pficitur. Idem.

Legitimo mrimonio copulat que concubinam habenti traditur.

Non ois mulier viro ꝯiuncta vxor ē vir q; nec ois filiꝰ ē be res pris nuptiaꝝ aūt federa iter ig nuos legitia sūt z iter coequales z multo pus hoc ipz dño ꝯstituente

l ℭ Differtur.sicut pnia qñq; differt ad tēpus donec deseruescat culpa luxu rie de pe.di.i.sūt qui arbitrant.z dū est i peccato nō dz agere pniam de pe.di. iij.i salicibꝰ.sz illud intelligit tantū de solēni pnia alias apte ꝯtradiceret.de pe. di.v.falsas.q; peccator bene agit ꝓ crimine pniaz vt notaui.xiiij.q.vj.i sūma. z extra de pe.z re.ꝙ quidam.j. de pe.di.iij.nihil prodest.

m Non ois.filiꝰ.j.e.q.iiij.dicat contra.sed hic filius ẽm generalem.ibi sz specialē significationem accipitur.

n ℭ Patris.pt est quem nuptie dmōstrāt.ff.de in ius vo.quia semper.

o ℭ Ingenuos.arg.ꝙ nō sit legitimū matrimonium inter puberem z ipube rem nec inter seruos plenarie.

p ℭ Et inter coequales.i.inter adultos extra de despō ipu.de illis.

q ℭ Constituente.in paradiso.cum fecit adam z euam in adulta etate z eos matrimonialiter cōiunxit.de pe.dist.ij.§.romanos. ver.adā.vel constituit ꝙ

nō omnis filius sit heres, ibi eijce ancillā ꝛc. sed ꝓtra. ff. e. q. iiij. recurrat. vbi dicitur ꝙ non obfuit ꝛc. ꝛ ita filij iacob obtinuerunt hereditatē cum alijs genitis ex ancilla, dicunt quidā ꝙ postea iacob ꝓtraxit cū ancilla ꝛ ita legitimauit filios. sed ꝓtra ex̄ q fi. sint legit. tanta. q; eo tpe suscepti sunt qñ mater eē vxor nō potuit. ſ3 dic ꝙ sufficit ꝙ credebat ꝙ tūc posset eē vxor, vt. ff. e. q. iiij. obijciātur.

a Legitime. i. cōem solēnitatē legalē habētes, extra de despon. impu. tue.

b Illud. s. xxx. q. v. aliter.

c Honorant. ergo ꝙ matrimonio cōtrahendo pōt erigi pecunia nec erit simonia ſ3 mātimoniū fit matrimū sacm. nam talis datio potius dicitur honor ꝙ pecuniū vt hic dicit. sic. xvj. q. i. decime. ꝛ est simile. ff. man. si remunerādi. si queras quare in hoc sacro potius interueniat pecunia ꝙ in alijs dicunt quidaz ꝙ ppter onera matrimonij. sed certe eadem rōne ꝓ ingressu monasterij pōt recipi pecunia propter onera que sustinet monasteriū. xvj. q. vj. de lapsis. ſ3 hec est ratio. q; in hoc sacro non ꝓfert gratia spūs sancti sicut in alijs. vt. i. q. i. multi. circa mediū. ꝛ. c. sicut. ꝛ quicquid inuisibilis. tamē multa fuerunt. phibita in veteri lege in quibus nō cōferebat. nec adhuc hodie cōfert grā sicut emptio sepulture. vt. xiij. q. ij. postq̄. g. tamē dicit ꝙ pro matrimonio nō posset dari pecunia.

d Munerib⁹. datis a seruo abrahe eliezer pr̄i rebecce qui dicebat batuel.

e Nō ō spōsalibus. innit hec lr̄a ꝙ ꝓsensus puelle nō est requirēdus in sponsalibus qō tñ secus ē vt. xxx. q. ij. c. vnico. ff. de spon. sponsalia. imo ꝛ de spōsalibus fuit consulta, vbi dicit. vis tre cū isto homine, dic ergo nō de sponsalibus tantū. sed etiaz de ꝓfectiōe, hoc tene ꝙ si nō cōtradicit consentire ītelligitur vt ḃ ꝓz. Nec pōt ꝓtradicere nisi cum pater indignū eligit. ff. de spō. ſ3 que ꝓsis.

f Pudoris. ar. matrimoniū posse ꝓtrahi inter absentes per ꝓcuratorem. ar. xxx. q. v. nec illud.

g Desponsata. ar. ꝙ parētibus puelle dari pōt pecunia vt ꝓsentiāt matrimonio interueniente pecunia, quia ibi non confertur gratia.

h Pater. cultus enim verecundie ꝛ. C. de nup. in copulatione.

i Virgines. consilium est ar. extra de despon. impu. tue.

k Mulier. i. impubes. alibi sumitur pro virgine in euangelio mulier ecce filius tuus. ff. de verbo. sig. mulieris. ꝛ de leg. ij. seruus. alibi pro comuneta. ff. de cōtraben. emp. alioquin. §. i. ꝛ nō ꝙ. ḃ. dicit ꝙ si impubes emittit votum vel sacramentū ꝛ est doli capax pater nunq̄ pōt reuocare. q; cū possit se obligare diabolo ꝛ deo. extra de deli. puero. pueris. ꝛ legit sic. ḃ. hoc. c. mulier ſ. impubes non doli capax.

l In domo. idem est si extra domum. quia est emācipata. dum tamē minor sit. ar. C. de nuptijs vidue.

m Obligauit. i. fecit ad modū obligantiū. alij dicūt ꝙ siue sit doli capax siue non dum tamen sit infra annum. xiij. vel. xij. in puella pater semp reuocat iuramentū eius vt hic. ꝛ. s. xx. q. i. puella. alij tenent mediam viam nam doli capax ante legitimā etatem obligatur in omni voto nisi in voto monachatūs xx. q. i. illud. ꝛ tamen licet obligetur pater pōt reuocare ex cōcessione huius capitis quia initiū romani iuris extiterit: ita q; aliud est vxor ꝛ aliud cōcubina: sicut aliud ē ancilla: ꝛ aliud libera. ꝓpter quod etiā apostolus ad manifestandū hāc ꝓsonaz discretionē testimoniū posuit ex genesi vbi dicitur abrahe. eijce ancillā ꝛ filiū eius. nō enim erit heres filiꝰ ancille cum isaac filio meo: igitur cuiuslibz loci clericus si filiā suā viro habēti cōcubinā in matrimoniū dederit, nō ita accipiendū ē quasi eā cōiugato dederit: nisi forte ꝛ illa mulier ꝛ ingenua facta ꝛ dotata legitīe: ꝛ publicis nuptijs honestata videat paterno arbitrio femie viris iūcte carēt culpa: si mulieres que a viris habebātur in matrimonio nō fuerint: quia aliud ē vxor aliud ꝓcubina. Cū ergo dicit pr̄no arbitrio femie iuncte viris: datur intelligi ꝙ pr̄nꝰ ꝓsensꝰ desiderat in nuptijs: nec sine eo legitimeꝰ nuptie hēant. iuxta illō'eua risti pape. aliter nō sit legitimū coniugium nisi a parentibus tradatur.

Itē ambro. in li. de patriarchis.

Honorant' parētes rebeccbe muneribus': ꝓsulit puella nō despōsalibꝰ': illa. n. iudicium expectat parētū. nō est enī virginalis pudoris' eligere maritū: ſ3 tā desponsata' viro de. ꝓfectiōis die cōsulitur nec ī merito dilationem nō attulit. Jure etenim ꝓperare ōbuit ad maritum: vnde illud euripidiō qō mirātur pleriq; vñ translatū sit manifestū est ait. n. in ꝓsona mulieris: q̄ cuz volebat maritum relinquere: ꝛ ad alias petebat nuptias sponsaliorum meoꝝ pater' meus curā sibi subijt. hoc. n. nō est meū. ergo qō ꝛ ipi philosophi mirati sunt seruare virgies' ꝛ nō solū virgines: sed ēt si qua mulier amisso cito marito ꝛ adolescentula laqueū infirmitatis sue timens incidere: si vult nubere nubat tātū in dño: ita vt electionē mariti parē tibꝰ ōferat ne appetentie estimet auctor si ipsa de nuptijs suis electionē sibi vēdicet expetita magis oz videri a viro quā virū ipsa expetisse: vel recūdiā ꝓmittat añquā nubat quo ipsum coniugium plus cōmendet verecundia. Item in libro numerorum.

Mulier' si quippiā nouerit et se cōstrinxerit iuramēto que est in domo' patris sui ꝛ in etate adhuc puellari si cognouerit pr̄ votuz qō pollicita ē: ꝛ iuramentuz quo obligauit' animam suaz ꝛ tacuerit: non rea erit ſ3 quicqd pollicita ē ꝛ iurauit ope' ꝓplebit. si aūt statī' vt audierit: ꝓtradixerit pater: ꝛ vota ꝛ iuramenta eius' irrita erunt: nec obnoxia tenebit spōsioni: eo ꝙ ꝓtradixit pater' eius. Item aug.

Querito hic querit etiaz de voto virginitatis. mulieres enim ēt virgines in scriptura solēt appellari. ꝛ vr̄ etiam apostolus de patre loquit: cū dixit: seruet' virginez suam ꝛ det nuptui virginez suam. Ecōtra in cōcilio tol. iiij.

Vidue ꝛ virgines propria voluntate sibi maritos eligant.

Hoc sanctum' cōfirmat concilium vt vidue quibꝰ placuerit teneant castitatē: ꝙ si prīusquaz ꝓfitentur ꝓtinentiaz: nubere elegerit illis nubant quos ꝓpria voluntate voluerit habere maritos: simul cōditio ꝛ de virginibus habeatur nec extra voluntatem parentum' vel suam cogantur maritos accipere: Si quis vero propositum castitatis vidue' vel virginis impedierit: a sancta cōione ꝛ a liminibus ecclesie habeatur extraneus. His auctoritatibus p̄missis: euidenter asseritur: ꝙ quamuis aliqui nō filiorum procreandorum sed incontinentie causa cōueniant: tamen ꝓinges appellantur.

Q. iij.

Et tertia' vero qōne pelagius diffinit scribēs defensori potentio.

Arbitrio liberi aui non originarij patris puellaz nuptias seq oportet.

Patrem puelle ecclesie nostre famulum: anum vero eius liberis ortum constat esse natalibus ꝛ ideo ani magis' electionez de coniunctione neptis' quam patris eius cuius nullo modo liberum potest

o Statim. s. xx. q. ij. c. ij. contra. b. soluit q; ideo datur ibi maius spaciuz quia per tale iuramentum eximitur patris potestate. hic autem loquit de alio iuramento siue voto quia licet adimpleat adhuc manet in patris potestate, ꝛ ideo ibi maius spaciuz datur ꝙ hic. hic enim loquitur de voto absti nentie. ler autez dicit ꝙ cum filius est ī potestate nō obligatur aliquo voto. ff. ō pollicita. l. ij. sed derogatum est ei.

p Pater. soluitur autez prima potestas aduenīēte adulta etate quo ad matrimonium carnale siue spirituale. ꝛ quo ad iuramentuz. xx. q. puella xxij. q. iiij. tribus.

q Hoc sanctuz. parentum. ſ3 canones licet filie ꝓter voluntatem parētuz nubere. vnde nec est necessaria patris voluntas quantum ad hoc quin teneat matrimoniū licet nō adsit voluntas eius. alias bene dico requirendum eius cōsensum maxime si ē minor. vnde conig tur illud. insti. de nup. in prin. nunqd ergo pater eam dotare tenetur. sic arg. ff. de ritu nuptia. que liberos. ꝛ ponit hic vel pro ꝛ.

r Parentuz. bene dicit. quandoqz tniz luenimus mulieres cōtra sua cōmoda laborare. C. de spon. si pater. hoc tamen ad honestatem referas. extra de despō. impu. tue.

s Vidue. xx. q. ii. c. i. ꝛ. ij. cōtra. sed ibi de minoribus. xiiij. agitur. ꝛ hic de nubilibus. de hoc habes xxxj. q. iij. i summa.

t Et tertia. ḃ ōpingitur tertia questio. an. s. puella in matrimonio cōtrahēdo debeat sequi arbitrium patris sui an liberi aui. ꝛ quidem aui q; seruus non habet liberuz arbitriū ad ea que liber homo facere pōt. ſ3 nec aui nisi ō honestate.

u Patrem. magis. sponsa enim est ab illis petēda qui potestatem habent super illam. xxx. q. v. c. i. sed pater non habet cuz ipse sit in potestate alterius. vt. ff. de adulte. sic eueniet.

x Neptis. si hec cōcepta est patre in seruitute manente non est in potestate aui. ar. insti. qui. mo. ius pa. po. sol. §. vl. nam per patrem acquiritur auo potestas in neptibus. sed si iste liber erat quādo eas suscepit. sed postmodū factus est seruus. tunc enim filij remanent in potestate aui sui. insti. qui. mo. ius pa. §. admonendi. ꝛ in hoc casu oportet ītelligi qō hic dicit. vel dic ꝙ vbi auus est liber siue nepos sit in eius potestate siue non requiri oz eius cōsensus vbi pater seruus est ꝛ hoc de honestate. in potestate autē aui materni nulli' est. insti. de pa. po. in fi. hic ergo

de auo paterno dicitur. sed nūquid originarius filium habet in potestate nō cū ipse sit in potestate alterius. C. de agric. z censi. ne diutius. z qui in potestate alterius est aliuz in potestate habere nō pōt. ff. de adul. sic eueniet. z sic potes de originario hic intelligere sicut. g. posuit i themate. vel intellige de seruo.

a ¶ Arbitriū. arg. q̄ nec seruus suo arbitrio possit ducer' vxo rē q̄liter enī in se arbitriū habebit z non i sua sobole. ergo nec per illud ex̄ de cōiu. seruo. c. i. bodie liberum habet arbitriuz ꝓtrahendi matrimoniū ita liberū bz filiā tradēdi. qualr. n. i se habebit liberū arbitriū z nō i sua sobole. sed hic nō bz liberū arbitrium. q̄ filia non erat in potestate eius. sed liberi aui. vl dic q̄ nec seruus bz liberū arbitrium cōtrahendi sine voluntate dñi. si tñ ꝓtrarerit tenet. vt. xxix. q. ij. c. si. z xxx. q. viij. §. sed obijcitur.

b Quod aūt. hec quarta qō nihil bz q̄stionis. q̄ non licet ex q̄cūqz cā viuente vxore ex alia filios ꝓcreare. z qō ō abrabam z de alijs dicitur nō obuiat. q̄ auctoritate spūs sancti excusati sunt. ex̄ ō diuor. gaudem⁹. xiiij. q. v. dicit.

c ¶ Filios. ismabelē z alios filios. s. dan z nepthalim.

d ¶ Cheturā. q̄ fuit binomia q̄ alio modo vocabatur agar matrē ismabelis. ar. ꝓtra. q̄ eo tpe quo ille fuit cōceptus non potuit esse legitim⁹. ergo ex postfacto nō potuit legitimari. vt extra qui fil. sint legi. tanta. z. ff. de sta. bo. paulus.

e ¶ Ste. astipulator. s. adiutor. xj. q. iij. antecessor.

f ¶ Sacr̄m. q̄ē a viro sancto factum sanctū presumitur. vt. ix. q. ij. lugdunez. z. vij. q. i. omnis.

g ¶ Aduersus. s. tertullianus q ꝓdēnabat scōas nuptias q nec legem nec prophetas recipiebat. z q̄ fuit ei⁹ heresis hēs. xxiiij. q. iij. c. qdā ver. tertullianiste.

b ¶ Recurrat. nihil bōi. vt b. alibi. n. bonū significat vt ibi ecce ācilla dñi z̄c.

i ¶ Quattuor. i. q̄ttuor modi generādi boies i fide. als. n. duo trū sūt gnā boiuz. xij. q. i. duo z quo ad ꝓditiōz. nā aut ex̄ fui aut liberi. ff. ō sta. bo. sū.

k ¶ Quattuor. idest istis quattuor modis generandi in fide.

esse arbitrium⁹ decernimus attēdi.

Quia ergo electione aui huic ista nupsisse. pbat hanc constat legitime sibi copulatam.

¶ iij

Quod autē⁹ ex ancilla ꝓpter vxoris sue sterilitatez filios⁹ querere alicui liceat exemplo probatur abrahe qui ꝓpter sterilitatez vxoris sue sare ingressus est ad agar egyptia cā: vt ex ea filios acciperet. Ite iacob cū ex rachele filios habere non posset ex ācilla sua filios sibi suscitauit nec solum propter sterilitatem verum etiam ꝓpter fecunditatem cessantē legit intrasse ad ancillam lie: z ex ea genuisse filios. Ex quibus omnibus colligit ꝓpter sterilitatē vxoris sue ex ancilla: sine ex qualiber alia licite filios queri: alioquī adulterij macula abrahā z iacob notabuntur. sz sicut post mortem sare abrahaz cheturam⁹ duxit vxorem: ne fm augu. christiani putarēt esse peccatū post mortē vxoris aliaz ducere: sic videtur viuente vxore sua filios ex ancilla sua suscepisse: ne ab aliquib⁹ hoc reputaretur in crimen. Illud aūt augu. dicitur cōtra aduersariū leguz z ꝓphetarū. li. ij.

Quomodo abrahā excusetur a crimine fornicationis.

Iste⁹ abrahe etiā vsqz ad decrepitā etatem senectutis fornicatiōis obiecit crimē: profecto quia ex post mortē sare alterā duxit: vbi z in nulluz intelligeret⁹ rei abdite sacr̄m⁹ propter hoc solum id facere debuit abrahā: ne putarent heretici aduersus⁹ populuz dei: quibus ēt tertullianus astipulator assistit: post vxoris mortez crimen eē ducere vxorem. Sacramentū huius rei est: q̄ p bonos mali z boni erāt in fide generādi: sic z per malos boni z mali erāt ad fidem accessuri. Unde Augu. super io.

Sicut bonorum ministerio boni z mali: ita ministerio malorū boni et mali in fide generantur.

Recurrat nunc animus noster ad abrahā isaac z iacob. i istis tribus inuenimus parere liberas pa: rere ancillas. Inuenimus ibi partu liberarū: inuenimus ēt ibi ptus ancillaz: Ancilla nihil boni⁹ significat eijce ancillaz inquit z filiū eius. Inuenimus rē mirā in istis generatiōnibus ancillaz z liberarū quattuor⁹ scilicet genera hominū in quibus cōpletur figura totius populi xp̄iani: vt nō sit mirū q̄ in tribus illis dictū est. Ego sum de⁹ abrahā deus isaac deus iacob. In omnibus. n. christianis fratres attendite: aut per malos nascuntur boni: aut per bonos nascuntur mali: aut per bonos boni: aut per malos mali: amplius istis quattuor⁹ generibus nō pōt inueniri. Inuenis ibi bonos filios iacob natos ex ancillis z bonos natos de liberis. nihil obfuit natiuitas de veteris ancillaruz: quādo i patre cognouerūt semē suū: z cōsequenter regnū cū fratribus tenuerūt⁹: quomodo ergo i filijs iacob nō obfuit illis q̄ nati sūt de ancilla: quo min⁹ tenerēt regnū z terrā ꝓmissiōis quā cū fratribus acceperūt: z nō illis obfuerunt natales ancillaz: sed prevaluit semē parētū: sic quicūqz p malos⁹ baptizant⁹ tanquā de ancillis vident⁹ nati sed q̄ ex semie verbi dei nati sūt qō figurat⁹ in iacob simul hereditatē cū fratrib⁹ possidebūt. Securus ergo sit qui cuz semine bono nascit: tū ne imitet⁹ ancillā. si de ancilla nasceris ancillā malā supbientē ne imiteris. Unde. n. filij iacob de ancillis nati possiderūt terrā ꝓmissiōis cū fratribus. Ismabel autē de agar ancilla natus expulsus⁹ ē ab hereditate. vū nisi q̄ ille supbus erat illi humiles: erexit ille ceruicē: z voluit seducere⁹ fratrē suū: ludens cū illo magnū ibi sacramentū⁹ ludebāt simul ismabel z isaac vidit illos sara ludētes: que autez peperit⁹ abel z enoch z noe et abrabā: ipsa peperit z moysen z ꝓphetas tempore posteriores: ante domini aduentū: z que istos ipsa et apostolos z martyres nostros: et oēs bonos christianos: oēs. n. peperit qui diuersis tēporib⁹ nati: apparuerūt: sz societate⁹ vnius populi cōtinent⁹: z eiusdē ciuitatis⁹ ciues labores huius pegrinatiōis expti sunt: z quidā eorū nunc experiūtur z vsqz in finē ceteri experient⁹. Ite que peperit chaiz: z chā z ismabel z esau: eadē ipsa peperit z dathan z alios i eodē populo similes. z que istos: eadē ipsa z iudam pseudo apostoluz z simonez magum z ceteros vsqz ad hec tēpora pseudo christianos i affectione aiali⁹ pertinaciter obduratos siue sint ꝓmixti in vnitate: siue aperta precisione dissentiant. Sz cuz tales⁹ a spiritualibus euangelizantur: z lacramētis ibuū tur: tanquaz p seipsaz rebeccha eos parit sicut esau. Cum autem per illos qui nō caste annūciant euangeliū: tales in eodem populo generant⁹ nō sara quidez per se ipsam parit sed per agar. Ite boni spirituales quando euangelizantur z sacramentis vel baptismatib⁹ carnalibus generantur. Lia quidē vel rachel iure cōiugali eos. i. per ancillarū vterū parit. Cū vero p spūales in euangelio generantur boni fideles: qui vel vadunt⁹ in spiritualem affectum pietatis vel eo tendere nō

l ¶ Tenuerunt. ī. e. dicat. cōtra. sed hic illegitimi in figura succesſerūt. significat enī q̄ etiam si illegitimi parētū vicia nō sequant perpetuaz hereditatē habebunt. lvj. di. nasci vel legitimi isti erāt. q̄ fas erat illis filios ex ācillis suscipere. ī. e. q. vij. tantū valet. imo potius dicebantur filie vxoris legitime q̄ ancille. vt lvj. diſi. bifmabel.

m ¶ Per malos. ar. q̄ acq̄ritur ecclesie vel alio religioso loco per hereticos. argu. xvj. q. vj. si epm.

n ¶ Expulsus. non quia ex carnem natus est. sed quia fratrem persequebatur. vt lvj. dist. ismabel. naz qui fm carnem erat persequebatur eum qui fm spiritum. vt. s. xxiij. q. iiij. qui secundum.

o ¶ Seducere. ismabel enī faciebat luteas imagines et cogebat eum eas adorare cōtra illud. adorabis deum z̄c. xxij. q. j. considerare.

p ¶ Sacramentuz. sacramē tū erat illud fm quod semp carnalis spiritualem persequitur. xxiij. q. iiij. qui secundū.

q ¶ Peperit. patres veteris testamenti peperit ecclesia p dilectionem. noui per sacramenta. s. xij. q. ij. q abstulit.

r ¶ Societate. mater nostra est ecclesia que nos in baptismate regenerauit. nam in vna fide ad vnum premiuz tendunt. sed nunquid eadē est ecclesia que fuit in veteri testa. pōt dici q̄ nō. iuxta illud vocabulo plebem meaz non plebem meā. z alibi. ecce cōuertimur ad gentes. z fm hoc dicat q̄ illud relatiuuz que qō p̄cedit que peperit z̄c. simplicē facit relationez. alij dicūt eādem ee. argu. de cōse. di. iiij. sicut. vij. q. i. de niqz. ff. de iudi. ꝓponebat. z xvj. di. habeo.

s ¶ Ciuitatis. hierusalez celestis.

t ¶ Animali. i. bestiali.

u ¶ Sz cū tales. i. mali spūales z sic p bonos boni.

x ¶ Vadūt. s. cū cathecizant z baptizantur.

a Quia non possunt.sicut pueri.
b In nouã.ī.de con.di.iiij.sicut hyeronimus.
c Nascuntur.i.charitatem ꝛ fidem habent.
d Intus.q.d.mali sunt siue in ecclesia videantur boni siue mali siue ab ecclesia tolerent.siue ab ecclesia separati sint.
e Area.area dicit pñs ecclesia ī qua mali pmixti sūt bonis sicut i area palea granis.hu.
f Palea est.ergo siue intus siue extra qō palea ē ꝛc. sicut vsura nō definit eē vsura licet in sortem ꝓuertatur C.de vsur.l.vlti.
g Macula.ś.di.xxi.q̄uis ś.xxvij.q.ij. nuptiarū .§.i.et dic sine macula.i.sine mortali peccato.xxiiij.q.i.oibus.
b Desperandū est.ś.e.q. ij.ancillā.ś.xxiiij.q.iij. conspiantur.
i His ita.peregrinationis. ī qua.i.ipse abrahā fuit peregrinatus.nam vita hominis sup terra ē peregrina in qua ipe dñs appuit vt peregrinus.i.q.i.§.opponit ver. q̄ vt plane.
k In peculiarē .i. ꝑpriuz ar.ff.ad trebel.cogi.i.rñ.ꝛ di. liiij.ex antiquis.
l Maledicta.ī ignominiosa ꝛ obscure fame apud homines habitus ē ꝛ ē maledictū opprobrij vt hic.ꝛ ē culpe. vt.ij.q.vij. paulus.ꝛ est maledictuz pene. vnde maledictus homo qui pepēdit in ligno. de pe.di.ij.ſi vero ver.tanquā.
m Cōstabat .ś.lxxxij.dis. plurimos.ꝛ.ś. di.xxxi. tenē.
n Muneris.i.officij sacerdotalis.
o Querit.ar.q̄ cessāte cā cessabit effectus.lxj.dist. bis omnibus.
p Impatur.post ordinē q votū ꝓtinētie bz annerū.ar. di.xxvij.diacon⁹.ś.dist.lxxx iij.cū in ꝓterito.alioquin cōtra dicit Ambrosius.ś.e.q. i.integritas.
q Abrahaz. ad hoc induc it.c.sequēs.ꝛ.c.obijciuntur.
r Illoꝛ.ad hoc inducit.c. nemo.
s Vsus.ad hoc iducit.c. origo.
t Fere.optime tēperat. q̄ nemo imitatur.
u Orit sara.geñ. xvj. ante legem scriptam non autē naturalem.
x Interdictū.i aliquo precepto.vel interdictū p aliquā legē sup hoc spāliter latā. erat tū quodāmō interdictū i paradiso cū dñs ait. Erūt duo i carne vna.ꝛ i.i. nāli.q̄ cuicūqz naturaliter insitū erat.qō tibi nō vis ꝛc.
x Interdictū.expresse sed tacite cū dixit dñs.erūt duo i carne vna.vt.xxxj.q. i.quomodo.
y Pena.bene dicit pena ex tpe.naz culpa ante legē fuit in chaim ꝛ lamech. ꝛ nota q̄ he oēs excusationes insufficientes sūt.sed illa est sola.extra de diuoꝛ. gaudemus.ꝛ dic pena criminis.i.legis temerate est.
z Ex tpe legis.scripte.alias nec lamech nec chaim puniri debuit cum illi ante legē scriptā peccauerūt.sed nō erat adhuc pena statuta ꝓtra eoꝛ peccatū.
a In legē.que enim ꝓuenūt ꝓstitutionē nō sunt postea irritanda.vt.ś.dist. lxxxij.ꝑpositi.ī.eo.o bijciuntur.ꝛ extra de consti.c.vlti.C.de testi. iubemus xxxj.dist.ante.
b Laudauerat.cū dicit crescite ꝛ multiplicamini.
c Bānauerat.expresse ꝛ est ar.q̄ ex vnū ꝓtrariꝛ ꝓmendek nō ides reliquū desistunt:vel iō non faciunt:qz non possunt⁹ sicut ex vtero sare isaac vel rebecche iacob in nouam⁹ vitam ꝛ nouū testamentū nascuntur⁹. Itaqz siue intus⁹ versari videant:siue apte foris sint qō caro est:caro est:siue in area⁹ in sua sterilitate pseuerent:siue in occasione tētationis tanquaz vēto extra tollantur qō palea ē: palea est⁹:ꝛ temp ab illius ecclesie que est sine macula⁹ ꝛ ruga vnitate diuisus est:etiaz qui cōgregationi sanctorū in carnali obdurationē miscetur.de nullo tamen desperandū est⁹:siue q intus est talis appareat: siue q foris manifesti⁹ aduersetur. His ita respondetur:ꝑ veritate tēporum varia inuenitur dispensatio conditoris ꝓmissū erat abrahe q̄ in semine eiꝰ benedicerentur oēs gentes.ꝓmiserat se quoqz daturū semini eius terraz pegrinationis⁹ sue.cū ergo ceteris in idolatria relictis:abrahām in filios eius in peculiarē⁹ populū sibi dominus elegisset:rite multarū fecūditate mulierū populi dei multiplicatio querebat:qz in successione sanguinis erat successio fidei. vnde ī lege dicebatur:maledicta⁹ sterilis que nō reliquerit semē super terraz. Hic etiaz sacerdotibus cōiugia decreta sunt:qz in successione familie sue successio cōstabat⁹ esse officij: qz vero per incarnationē christi gratia fidei vbiqz dilatata est:nec iam dicit.dic domui inde vel dic domui israbel. sz euntes docete oēs gentes ꝛ i omni gente quicūqz timet deū ꝛ operatur iusticiaz hic acceptus est illi. nec electio muneris⁹ queritur⁹ i successione generis sed i perfectione vite ꝛ sinceritate scientie ꝛ virginitas fecunditati prefertur ꝛ sacerdotib⁹ cōtinentie castitas imperatur⁹. nec ergo abrahaz⁹ aut iacob ōliquit:quia preter vxorē filios ex ancilla q̄sūit nec illoꝝ⁹ exēplo preter coniugale debitū fecunditatem in aliqua licet alicui querere cū illoꝝ cōiugia nostroꝝ equant vel preferantur virginitati:ꝛ imoderatus vsus⁹ coniugij nostri tēporis turpitudinē fere⁹ imitetur fornicationis illius temporis.

Aū ambr.scri.i li.de patriarchis.

vituperatur.viij.q.i.sciendum.
d Posthabuit.i.postposuit.
e Muneris.i.officij quo publice seruire hūano generi videbatur.
f Preteruit.i.diminuit ꝛ extenuauit nō aūt extirpit.vt di.xxxv. sexto die.ꝛ est ar.q̄ malū factū excusat per bonam intentionez.ꝛ obstetrices licet peccauerunt mētiendo ꝓpter bonaz tamē intentionē remunerate sunt.xxij. q.ij.ſi quēlibet ꝛ ita ī eodez facto quis meretur ꝛ demerek.qō ē ꝓtra illud.ff. de neg. gest. siue. ꝛ .xvj.q.i. legi.ar. q̄ excusatur malum ſi bono zelo fit propter bonuz.ar. xxx.q.i.ad limina.

Abrahām nō est reus adulterij: qui vxore viuente filios ex ancilla suscepit.

Orit sara⁹ ad abrahā:ecce cōclusit me dñs vt nō pariaz: intra ergo ad ancillā meā vt filiā faciaz ex ea:ꝛ ita factū est.sed considera primū q̄ abrahā ante legem moysi ꝛ ante euangeliū fuit: nonduz ergo interdictuz⁹ adulteriū videbat. pena⁹ criminis ex tempore legis⁹ē que crimen inhibuit.nec ante legem vlla est rei dānatio sed ex lege nō ergo in legem⁹ cōmisit abrahā: sed legez preuenit.deus autez in paradiso cōiugiū laudauerat⁹ non adulterium dānauerat⁹. habes primam abrahe defensionē.secūda illa est q̄ nō ardore aliquo vage succensus libidinis nō petulantis forme captus de core ancille cōtubernio cōiugalem posthabuit⁹ thorum:sed studio querende posteritatis ꝛ propagande sobolis adhuc post diluuium raritas erat humani generis:erat etiam religionis ne quis nō reddidisse videretur debituz nature.deniqz ꝛ loth sancti filie hāc cām querende posteritatis habuerūt:ne genus deficeret humanum:ꝛ ideo publici muneris⁹ gratia priuatam culpam preteruit⁹.

Idem in eodem.

Quod preter legitimā vxorē cōmittitur:adulterij crimine dānatur.

Nemo sibi blandiatur de legibus⁹ hominum omne stupꝝ⁹ adulterium⁹ est:nec viro licet quod mulieri non licet eadem a viro que ab vxore⁹ debetur castimonia: quicquid i ea que non sit legitima vxor cōmissum fuerit: adulterij crimine damnatur. In eodem. Nulli licet scire mulierem preter vxorem.ideo qz coniugij datum est tibi ius⁹ ne in laqueum incidas ꝛ cū muliere aliena delinquas tolerabilioꝝ⁹ est ſi latear culpa quam ſi culpe vsurpetur auctoritas.nec hoc solum est adulterium cum aliena peccare cōiuge: sed omne⁹ quod non habet potestatem coniugij:ꝛ amen locus iste⁹ docet grauius esse crimen vbi celebrati coniugij iura temerantur:ꝛ vxoris pudoꝛ solnitur.ideoqz cum pre-

g Nemo.de legibus. que dicunt q̄ adulteriū nō cōmittit cum soluta. sed cum nupta.ff.de adul.inter. vel loquitur de legibus que permittunt cōcubinatum. vt.ff. de concu. l.i. vel loquitur de legibus que permittūt fornicari militibus. vt C.de dona. inter vi. ꝛ vxo.l.ij.
b Stupꝝ. stupꝝ ꝓmittitur in virgine vidua vel puero. vel etiam in soluta muliere que non habet loco vxoris vel cōcubine.vt.ff.de adulte. stupꝝ.secus ꝑz canonē.vt.xxxvj.q.i.§.i.
i Adulterium. cōiugatorū.
k Ab vxore.fic.ī.e. q.vj.per totū.ꝛ.ff. de adul. ſi vxoꝛ ꝫ nota simplicē fornicationē eē canonicū crimē i.ꝓ canones ꝛ nō per leges eē crimen.
l Tibi ius.ius dī qō ex indulgentia vl ex dispensatione apostoli habet vt vnusquisqz h abeat ꝛc. vt ś.q.ij.§.bis ita. sicut dicitur ius patronatus quod ex gratia tā tū habet. vt.xvj.q.ij. ſi quis epoꝛ.sic etiaz ex necessitate bz fieri quod ex dispēsatione fit.vt.l.di.dño sancto ꝛ.xxxv.q.iij.consanguinitas.
m Tolerabilioꝝ.i. maius peccatum est manifeste peccare q̄ occulte,sic ē ꝓtra.xij. q.i.certe ego supra.xj.q.iij.precipue.sed dic q̄ occulte peccans magis dicitur peccare.i.periculosius.qz neminem habet corrigentem. Item malum est cadere proposito.sed peius simulare propositum. Item manifeste peccans alio modo dicitur magis peccare quia tueri se vult rationibus ꝛ auctoritatibus vt in hoc.c.volebat. Item q̄tum ad hoc q̄ pluribus prebet exemplum peccandi.vt.xj.q.iij.precipue. Item alia consideratione qui clam peccat plus peccat.quia videtur scienter peccare.ſz qui palam peccat minus peccat. quia presumitur er rare.vt.ff. de ritu nup.l.vlti.
n Sed omne.quod cōmittit in non sua coniuge adulterium est.
o Iste.in genesi.vbi dicitur qualiter abraham dum esset in peregrinatione rogauit saram vt diceret se esse sororem suam.xxij. q̄stione ij.queritur.

a ¶ Abimelech.non est huic cōtra.xxij.q.ij.queritur.vbi dicitur vt pu dicitiam eius seruare posset apud pharaonem ⁊ ibi dicitur abimelech. quia vterq₃ in ipsum peccauit vel ipsum vterq₃ timuit ab initio.

b ¶ Quia puro.volebat enim eam vxorem habere.nec itendebat ali cui iniuriam facere ⁊ ideo excusandus erat.

c ¶ Celestis.idest ec clesie.

d Origo.s.spes p lis vel etiā₃ vi tatio fornicationis q̄ est nuptiarum causa.vt s̄.q.ij.his ita.

e ¶ Si magnitudo. s.imoderata exactio pro nimio ardore li bidinis.

f ¶ Honesta. nihil.n. est adeo licitum vnde non possit pnicies ir rogari .xxiij.q.v.de occidendis.in fi. item vsus rei non cōdēna tur sed libido.vt.xlj. di.quisquis.⁊ sic vi des q̄ quādoq₃ pec catur i re honesta. vt xxxij.di.q̄ ait.

g ¶ Adulter.s̄.eo.q. ij.quicquid.ↄtra sol. hic adulter talis dici tur non reatu crimi nis illius capitalis.s₃ similitudine adulte rine libidinis.sicut.n. adulter in adulteram ardet ita iste in ppriā ⁊ q̄ non peccet mor taliter patet in fi. na₃ ibi dissuadet ad qd̄ euitandu₃ non tene tur. ⁊ hoc modo.j.e. q.vij. adulterij. Sic ergo propter simili tudine₃ dicitur adul ter.nec est hoc miru₃. nam similitudine fa cti aliquid sepe dicit fieri.xj.q.iij.excellen tissimus.xij.q.ij. fra ternitas.

h ¶ Amator. vehe mēs amator dicitur qui tantum vxorem diligit vt apud se di sponat q̄ si ipsa esset for e vxor alteri⁹ nō minus carnaliter se cum ea ↄmisceret.

i ¶ Judicio. cum iu dicio ⁊ discretione cō misceri vxori sue d₃.

k ¶ Affectu. explēde libidinis.

l ¶ Pecudes.pecu des enim post conce ptum non coeunt vt j.e.q.vij. non solu₃. nec mulier faciat co pia₃ sui corporis a cō ceptiōe vsq₃ ad pur gationem.vt.s̄.di.v. ad eius.⁊.xxxiij.q.iiij. si causa.

tenderet abimelech^a q̄ vxorē alie nam esse ignorauerit:qua₃ sororem suam esse vir ipse dixit respondit ei dominus.⁊ ego cognoui:q₂ puro^b corde fecisti hoc ⁊ pepci tibi vt non peccares in me.propter hoc nō siu₃ passus te tangere eam cognoscim⁹ velut presulē custodēq₃ eē deū con iugij:qui non patitur alienum thor₂ pollui:⁊ si quis fecit eum peccare in deum:cuius violat legem ⁊ gratia₃ soluat:⁊ qui in deum peccat sacra menti celestis^c amittit consortium. Item hiero.contra iouinianum.

Nihil est fedius quam vxorē amare quasi adulteram.

Origo^d quidem amoris hone sta erat:sed magnitudo^e defor mis.nihil autem interest ex qua ho nesta^f causa quis insaniat. Unde et sextus pythagoricus ait in sentētijs. Adulter^g est inquit in suam vxorem ardentior amator^h:in aliena quippe vxore omnis amator turpis ē i sua nimius.sapiens iudicio^i debet ama re coniugem nō affectu^k non regnet in eo voluptatis īpetus: nec p̄ceps feratur ad coitū.nihil est fedius quā vxorem amare quasi adulterā.cer te qui dicunt se causa reipu.⁊ gene ris hūani vxoribus coniungi ⁊ filios pcreare imitentur saltem pecudes^l ⁊ postquā venter vxoris intumue rit non perdant^m filios nec amato res se vxoribus prebeant sed mari tos. Idem.

Uirginalis castitas nō prefertur cō iugio abrahe.

Quis ignoret^n sub altera^o dispē satione dei:omnes retro san ctos fuisse eiusdem meriti cuius nūc sunt christiani.qūo aute₃ abraham placuit in coniugio:sicut nunc virgi nes placent in castitate. seruiuit ille legi^p ⁊ tempori suo:seruiamus ⁊ nos legi ⁊ tempori nostro^q i quos fines^r seculorum deuenerunt. Item am brosius.

Patriarche non concupiscentia ex plende libidinis:sed causa numero se plis plures habebant vxores.

Obijciuntur iacob q̄ttuor vxo res q̄ quando mos^s erat cri men^t non erat:sicut patriarche con iugibus excipientibus semen suum miscebantur non cōcupiscentia per ficiende voluptatis:sed prouiden tia ppagande successionis: sic apo stoli auditoribus admirātibus do ctrinā suam condelectabant:nō aui ditate^u consequende laudis:sed cha ritate seminande veritatis. Item Augu.de bono coniugali.

Sanctius est absq₃ liberis defungi quam ex illicito concubitu stirpem querere.

Sicut satius est fame^x mori quā idolaticis vesci. ita satius est defungi sine liberis quam ex illicito concubitu stirpe₃ querere:vndecū q₃^y aūt nascantur homines si paren tum vicia non sectentur ⁊ deum re cte colant:honesti ⁊ salui^z erūt semē enim hominis ex qualicunq₃ homi ne sit dei creatura est ⁊ eo male vten tibus male erit non ipsu₃ aliquādo malū erit. Itē sermo Ambro.de sancto ioanne qui sic incipit. dixim⁹ in superiori dominica.

Ex ancilla filij nō sunt querendi.

Dicat^a aliquis vxorē non hēo ⁊ ideo ancilla₃ mihi associaui audi quid dicat scriptura ad abrahā eijce ancillā ⁊ filiu₃ eius.non.n.erit heres filius ancille cū filio libere. si igit ancille filius heres nō est:ergo neq₃ filius est.cur ergo queritur ta le cōiugium de quo susceptus filius nec successionis possit esse heres nec sanguinis^b nec habere pōt heredita tis cōsortiū:qui nō h₃ originis priui legium.cur iqnam queritur tale cō tuberniu₃:de quo nati filij non sunt testes matrimonij sed adulterij.cur aūt huiusmodi suscipiuntur adulte rini qui pri sunt pudori.non honori dicit scriptura adulteror₂ filij aboīa tio est deo ⁊c̄.mulier igitur tua si ta libus moribus predita est vt merea tur cōsortiū:mereatur ⁊ nomē^c vxo ris presta cōcubine tue libertate₃ et nomen vxoris ne adulter sis poti⁹ verius quam maritus. Itē aug. ad claudium contra iulia.li. quito.

Adulteria nō sunt faciēda:etia₃ vo luntate generandi filios.

Sic nō sunt facienda adulteria^d ēt volūtate filior₂ generādi quē admodū nec furta facienda etiā vo luntate pascendi pauperes^e sanctos quod tamē faciendū est:nō ppetrā do furta sed bene vtēdo māmona^f iniquitatis^g.Ecce q̄ nullo modo l₃ alicui viuente vxore sua vel ex an cilla vel ex alia qualibet filios que rere:qui etiam suscepti filior₂ noie

m ¶ Perdant.perit enim partus ex frequenti cōcussione.

n Quis ignoret.hoc.c.habes de verbo ad verbū.de pe.di.j.si eni ver.memento.⁊ ver.paulus.

o ¶ Sub altera.i.sub cōiugali que est altera a castitate.alia litera ha bet alta.nam pfunda sunt iudicia eius.

p ¶ Legi.naturali vel consuetudinarie.vel idest dispositioni diuine.

q ¶ Nostro.arg.q̄ si prio currebat fortior moneta.⁊ modo currit vilior de mandato principis liberor solueudo viliorem.argu.ff.de cōtrahen. emptio.imperatores.argu.contra extra de censibus olim in fi.ff.si certum pe tatur cum quid.extra de iureiur.quāto.

r ¶ Fines.idest secularium desideriorū.vel etas vltima.de qua habes.xxxv. q.iiij.c.vno.

s Obijciuntur.mos.s.diuinus ⁊ a deo inspiratus.extra de diuor.gaude mus.⁊ ponitur h quando pro quia.

t ¶ Crimen.argu.q̄ cōsue tudo a crimine excusat ali quando.argu.s̄.dist.iiij. de niq₃.⁊ extra de tempori.ordi nan.sane.argu.contra extra de simo. non satis.i.q.iiij.c. vlti.

u ¶ Non auiditate. si enim auiditate consequende lau dis tunc peccarent.xxij.q.ij. primum.

x Sicut. fame.sed nōne propter necessitatem famis licitum est comedere idolaticum. cum necessitas nō habet legem.vt.j.de cō. dist.i.sicut.⁊ propter necessi tatem famis licitum est au ferre aliena. vt de consecra. dist.v.discipulos.⁊ etiam fu rari.vt extra de furtis.si qs. ⁊ homicidium committere. vt extra de homici.c.ij.⁊ car nes comedere in quadrage sima.argu.de consecra.dist. v.carnem.extra de obserua. ieiuni.consiliu₃.Rū.sic dū modo non fiat ad veneratio ne₃ idoli.nulla necessitas ta men excusat a fornicatione. vt.ff.de ritu nuptia.pala₃.§. non est ignoscendum.

y ¶ Undecūq₃.q.d.⁊ si que rantur ex illicito coitu.

z ¶ Et salui.argu.contra ex tra de fi.presbyte.per totu₃.

a Dicat.quis successiōis nisi in vncia.C.de na turali.li.aūt.licet.

b ¶ Nec sanguinis.i. hono ris.filius enim sequitur pri uilegium patris in tribus quo ad honores ⁊ dignita tes ⁊ quo ad curialem con ditionem.vt.C.de decurio. eos.⁊.l.exēplo.⁊.l. nullus.⁊ quo ad originē.vt.ff.ad mu nicipa.l.i.matre₃ sequit quo ad conditione₃.vt.C. de rei vendi.partum.

c ¶ Et nomē.ar.ad presum ptionē mrimonij clādestini ex appellatione vxoris q̄ eo ipso q̄ noiatur vxor est ha benda p vxore.⁊ ex̄ de psū. illud.C.de nuptijs.si vicin⁹ ar.cōtra.C. de lib.cau.l.pe. arg.s̄.xciij. di. dñs.xxiij.q.i. paratus.j.de cōse.dist.iiij.si eos.ff.d pba.l.vlti.§.vlti.s̄. i.q.i.si quis a simo.xxvij.q. ij.inuēta.⁊ qd̄ dicit.⁊ nomen dic ⁊ pidest.nā eoipso q̄ qs pmittit ācillā suā ↄhere mri moniū rapit in libertatē.C. de lati.li.aūt.ad hec.s₃ ⁊ cōcu bina rapit in libertatē morte dñi.⁊ similiter ⁊ filij eius si dñs nihil d eis disposuit.C.cōia d manu.l.penul.

d Sic.adulteria.s̄.e.q.ij.§.sicut ergo.

e ¶ Pauperes .s̄.xiiij.q.v.forte.s̄.xxx.q.i.nosse.s̄ xxij.q.ij.his aucto ritatibus.s̄.i.q.i.non est putanda.

f ¶ Māmona.i.pecunia quā per iniquitatem.i.per sollicitudinem acquisiuit xxiiij.q.v.§.sed hoc multipliciter.

g ¶ Iniquitatis.i.inequalitatis.equum enim est tibi necessaria retinere ⁊ su pflua pauperibus erogare.⁊ hec est iniquitas si contra fiat.

a Meretrices,cū dicit nō mechaberis,z i deuteronomio vbi dicitur. Nō erit meretrix de filiabus israel.

b Quarū,alibi meretrix ē que multox libidini paret,vt,s,di.iij.vidua,hoc etiam lex dicit,ff.de ritu nup,palam.

c Locutionis,expresse.

d Prohibuit,ar.q idē iuris est in pte z i toto,vt,xiiij.q.v.penale,itē ar.q phibitio minoꝝ id qō maius ē intelligitur,phibitū arg.xliij.di.nulli clerico,similiter cōcesso maiori cōcessū videtur z minus,xxvj.q.ij.vicis.

e A parte,pars furtū illicita vsurpatio rei aliene est totum oē nāqz furtū est illicita vsurpatio rei aliene z nō cōuertit.b,sed hec glo.nō valet,sed expone vt dixit,xiiij.q.v.penale.

f Dis,iz nō phibuerit rapinaz verbis legis,phibuit tū sntia legis q magis attendēda est,ex de verbo,sig,preterea,s i.q.i. marchion.

g Illicitus,hic videt surgere quedā sertricabilis cōtrarietas,nā in deuteronomio licitū erat habere cōcubinā z dare ei pcū sue pudicitie z eaz dimittere,sed in decalogo sm interpretationes augu.phibita fuit ois fornicatio vt b dicit.b,dicit q nō sunt ctraria. nā aliud est pmissio de qua in deuteronomio,z aliud preceptuz de quo in decalogo sed hec sol.nulla videt,qr circa idez non pōt bēre locū pmissio z pceptū sue,phibitio,ideo dicit q illud in telligit ō cōpatiua pmissione. simile,j,xxxiij.q.ij,si qō verius,nā i veritate illud sp fuit peccatum ex de diuor.gaudemus.

h In eo,fornicatio,melius est viam veritatis non agnoscere zc.de pe,dist.iiij.si refugientes.

i Maioris,qr fidelis i hoc magis peccat,qr mēbra christi facit mēbra diaboli,ſ infidelis sua non christi mēbra facit mēbra meretricis.

k Erūt,i,cōueniūt in vno carnali ope,z p hoc dicit.b. affinitatē ctrahi per illegitimū coitum,vt no,xxx.q.iiij. si quis.

l Ecōtratrio,idest sed, vel idest conuerso casu.

m Edificet, tamē per fornicationē magis edificatur diabolo templū q violetur.

n Nescio,hoc nō diffinit, ponit tamen psuasionē suaz cum dicit per vicia zc.vel dic nescio,i,non diffinio cum sit manifestum, quia infidelis non violat templum dei cum ipse non sit templum dei,sed edificat templum diabolo.

o Opus,ordine,s,enumerandi,sic enim ait apostolus,manifesta sunt opera carnis que sūt fornicatio z immūditia luxuria zc.de bis,xxv.vi.§.criminis.ver. de quibus.

p Immundicia,que attendit sm omnē vsum illicitum membrox luxuria attenditur in cibo z potu cum vtitur delicatis z calidis vt aptior sit ad immūditiam.xxxv.di.ecclesie princeps.

q Etiā turpissimū,z ita quedā omittenda sunt propter turpitudinē.vt,i,q.iiij,§,item peccato,z imperator dicit de ea que nubit infra tempus luctus quō ei dicam⁹ erubescim⁹ in aūt.de resti,z ea que parit,§,vnū si quidē,col,iiij.

r Polluerent,natn dicit imperator q ppter ista crimina inducunt fames z pestilētie z terremot⁹ in aūt.vt nō luxurientur ptra naturā,§,si eni col.vj.

s Immūdiciā,ar,opa nuptiarū que non sunt causa liberorum mortalia eē indicant indigni. simplex ēt fornicatio in sacra scriptura prohibetur.

Unde aug.in qōnibus deutero.

Illicitus cōcubitus z ois non legitimus vsus illoꝝ membroꝝ nomine mechie intelligitur.

Meretrices esse z ad meretrices accedere,phibet dominꝰ quarnz publice venalis turpitudo est.in decalogo aūt mechie nomie nō videt hoc apte,phibuisse:quoniā mechia nō nisi adulteriū intelligi solet. Idē sup exodū. Omnis mechia etiā fornicatio dī in scripturis: sz vtruz ois fornicatio mechia dici possit in eisdē scripturis:nō mihi interiz occurrit locutiōis exēplū. sz si ois fornicatio ēt mechia dici nō potest:vbi sit in decalogo,phibita illa fornicatio quā faciūt qui vxores nō habēt cum femis que viros nō hūt an inueniri possit ignoro.sed si furti noie bñ intelligit ois illicita vsurpatio rei aliene:nō.n.rapinaz permisit qui furtū,phibuit sed vtiqz a pte totum intelligere voluit quicquid illicite rexꝝ proximi aufert,pfecto noie mechie ois illicitus cōcubitus atqz illoꝝ mēbroꝝ:nō legitimus vs⁹ prohibitus debet intelligi. Item biero.

Extra ordinaria voluptas z inuerecūda opera nuptiarum luxuria z immundicia appellantur.

In eo fornicatoꝝ maioris crimīs est:qr tollit mēbra christi z facit ea mēbra meretricis erūt qp pe duo in carne vna:qui non est fidelis nec credit i christo mēbra sua facit mēbra meretrix. Ecōtrario in fidelis in fornicatione sua vtrū violet vel edificet tēplū idolo:nescio p vicia quippe vel maxime demones colūtur.hoc vnū scio:q q post fidez christi fornicat violat tēplum dei sm opus carnis immūdicia nūcupat.z eā comes luxuria sequitur. qūo in veteri lege de nefandis criminibus que i occulto fiūt:que nominare etiā turpissimū est:ne etiam dicentis os z aures audientiuz polluerentur generaliter scriptura cōplexa est dicens:verecūdos vel verentes facite filios israel ab oi immūditia:sic i hoc loco ceteras extra ordinarias voluptates ipsarū quoqz opa nuptiaꝝ si nō verecūde z bone ste quasi sub oculis dei fiant z vt tā tū liberis seruiat:immūdiciaz z luxuriam nominauit. Item grego.

Immoderatus vsus mulierū salomonē ad idolatriam traxit.

Salomō quippe immoderato vsu atqz assiduitate mulieruz ad hoc vsqz pductus est:vt tēpluz idolis fabricaret:z qui prius tēpluz cōstruxerat deo: assiduitate libidinis z pfidie subtractus idolis tēpla cōstruere non timuit. Item biero.

Liberoꝝ,procreatio in matrimonio laudatur:meretricia voluptas etiā in vxore dānatur.

Liberoruz ergo vt diximus in matrimonio cōcessa sūt opera voluptates aūt que de meretricum amplexib⁹ capiūtur in vxore sūt dānate. Quare aūt tales nō dicantur filij:vel quem suoꝝ parentum sequantur qui ex libero z ancilla nascunt. Isidorus etymologiarum libro,ix,determinat.

Qui sint liberi:z quam conditionez sequantur parentum.

Liberi dicti sunt:qui ex libero matrimonio orti sunt.nam et filij ex libero z ex ancilla seruilis sūt cōditionis.semp enim qui nascitur deteriorem ptem sumit. naturales aūt filij dicuntur ingenuarū concubinarum filij quos sola natura genuit non honestas coningij.hi vero qui non sunt de legitimo coningio matrem potiꝰ quā patrē sequūtur.

Q.v.

Quod autez pudicitia violēter eripi non possit: multorum auctoritatib⁹ probatur. Est enim virtꝰ animi que violentiam non sentit. corpori nāqz vis infertur:non animo vnde quāuis corpus violenter corrumpatur:si pudicitia mentis seruetur illesa:tamē castitas duplicatur. sicut beata lucia ferī dixisse pascha/

t Salomō,idolis,idolo,s,ascarob syndoniorū z idolo cathios moabitaꝝ,z idolo moloch amonitaꝝ,post tamen egit pniam sm quosdā,de pe,di.ij.si enim ver,salomon.

u Liberox, dānate, cū vxore cōmisse voluptates puniēde sunt,z ita est argu,pro,b,qui dicit virū mortaliter peccare cum accedit ad vxorem causa libidinis,tu dic contra et damnate,dicit,i,puniende propter veniale,z est simile,ii,j. dist. deniqz,vj,dicti. testamentum.

x Liberi dicti,qr ruor sūt gnā filioꝝ,nāles tantuz vt pcubinaꝝ,nāles z legitimi vt vxoris,legitimi tantū vt adoptiui,spurij vt sacraruz virginū z cōsanguineaꝝ,i,q,vij. tali.

y Deteriorē pte,sumit,hoc verū est sm legem longobardorum z theutonicoꝝ. nam sm legez romanoruz secus,C,de rei ven,partuz,ff,de statu homi,lex nature,z ō ver,signi,etiā z suffi cit si p momentū fuit i libero vētre,ff,eo,ti, z seruoꝝ,§,ingenui. vel dic verius deteriorē,i,debiliorē,quia femineus sexus debilior ē quo ad honores,tamen circa insignia ples pfem seqtur,vt dixi,s,e, dicat

y Deteriorem,s,xxviij,q,i, iudei ptra,s, xv,q,vlti,cuz multe cōtra,sed hoc in ceteris generaliter ſ fallit in istis duobus casibus deoruz filijs z clericorum.

z Matrē,z quantum ad conditionez z quantum ad originem,ff,ad muni,l,i,z q impugnant testamētuz matris,vt,ff,ō ioff,te,si fuspecta,§,i.

a Quod autē, hic intitulatur quinta questio,an,s,pudicitia per violentiaz auferatur. Et dic q duplex est pudicitia animi z corporis. Corporis pudicitia que integritas dicitur bene amittitur per violentiam,de qua dicitur infra eo,ille z,xxvij,qstione,i,nuptiarum. Pudicitia autem animi cum virtus sit non aufertur per vim quia animo non infertur vis,vt infra eo,ita ne, z nota q hec eadem virtus est in virginibus in coniugatis,z i viduis, sed in virginibus appellantur virginitas z in coniugatis pudicitia,xxvij,qstione,i,nuptiarum,in cōtinentibus castitas,xxx,di,hec dixim⁹.

b Infertur,absoluta que non potest animo inferri,sed conditionalis potest,vt,s,xxiij,q,vj,vides,vel dic non potest inferri animo vis,verum est non consentienti.

c Duplicatur,argu. violenter corruptam non amittere virginum premium,sed recipere duplicatum,non tamen quo ad aureolam,consequitur ergo maius premium sed non tale quia non coronatur, nec fulgorem virginis habebit.

a Mirabilius.idest sanctius.
b Si liceat.i.si potest.
c Non homini.in corpore.
d Sed deo.in mente.
e Virgo prostituí.corpe per vim.
f Adulterari.quia adulteriũ tantũ dolo cõmittit.vt.xxxii j. q.ij.in lectum.ꝛ.ff.de adulte.l.pe.
g Nec lupanaria. homo enī sanctificat locũ.non locus hominem.vt.xl.di.non loca.ꝛ.c. multi. tamẽ ex loco quãdoq; pręsumitur ꝓtra aliquẽ vt.xvij.q.ij.diffinim⁹ ꝛ etiaz pro aliquo. vt lvj.di.c.i.ipe ergo locus per se non est infamis.nec etiaz dñs lupanaris est ifamis vt.ff.de pe.here.ancillaz.vitari nõ ꝺbet turpis loc⁹. vt.lxxxj. di.in omnibus.ꝛ iudex ipsũ vitare debz vt.ff. de arbi.si cum dies.§.si arbiter.
b Ruera. caro. i. eius comptio ad reatũ iputari non debet.vel ad dãnationem eternam. vel corruptionis non debet rea effici.ob est tamen quo ad aureolam.ꝛ qr nõ cõsecrabitur inter virgines vt.j.e.ille.
i Ta ne.polluat. ꝛ polluet p consensũ.ꝺ pe.dis.v.c.si.
k Comitẽqz. nam qui habet vnaz virtutez habet omnes.
l Cõsentiẽ.si.xxxj. q.ij.lotharius.nõ.n. ꝓtertu pauptatis ꝛc. ff.de ritu nup.palaz §.non est ignoscẽdũ.
m In potestate.nã dicit ler q̃ cura vel diligẽtia ꝓseq possumus.ne qs nobis iniuriã vel dãnuz det vt.ff.cõmo.ad eos.ꝛ ff.de admi.re.ad ciperti.l.ij.§.si eo. dicit ler q̃ custodia parũ põt aduersus vi.ff.ꝺ ac.emp.ꝛ vẽ.si ea res
n Putauerit.arg. q̃ nõ debet dici qs ꝓpetrasse qꝺ nolens fecit vel passus fuit. nec debent imputari que per coactionem absolutam fiunt.ar. s.dist.l.presbyteros. xv.q.vj.c.i. arg.xxxj. q.ij.lotharius.
o Proposito.sãctificari.i futuro cum sua stola iduetur.
p Aufert.ꝛ ita habet corpus virtutem sed contra.j.e.de pudicitia.qr virtus tantum in animo est.sed ideo dicitur corpus habere quia futurum est habere post resurrectionem.
q Sanctitatem.hec tamen que mente corrupta est post penitentiam potest ordinari.qr quo ad legem ꝓmotionis virgo est.j.e.finge.
r Pergat.nota q̃ sola itineris arreptio facit aliquã corruptaz. sicut itineris arreptio habetur pro appellatione.extra de appel.meminim u s.sic qui pergit de vna militia ad aliam iure scõe militie cẽsẽt.ff.ꝺ bo.pos. ex testõ militis.l.i.
s Lucretiaz.propinquo.i. auunculo.
t Adultera.vt q̃ aug.male idurit exẽplũ lucretie.naz in veritate ꝑz canones adulteriũ cõmisit siue directa siue indirecta fuerit voluntas.licet sm leges non cõmittat nisi dolo.vt.ff.de adul.l.viti.sed augu.inducit exẽplum hoc quasi a minori.q.ꝺ.ex quo ea que ꝓditionaliter fuit coacta excusatur ꝑz.l.ab adulterio multo magis ea q̃ absolute sm canones.i.q.i. constat.l. di.presbyteros.
u Un⁹ cõmisit. imo ꝛ ipa nisi absolute fuerit coacta. ar.s.e.ita.ne.sꝫ hoc iõ ꝺicẽ qr nõ tenet hoc cãu ad penã legis.qr sine dolo adulteriũ ñ cõmittit.ff.ꝺ adul.l.pe.alias potꝰ ꝺbuit mori q̃ ꝓsentire j.e.cuz ergo.vides ergo q̃ adulteriũ põt eẽ ex pte vni⁹ tãtũ.filr simonia põt esse ex pte vni⁹ tantũ ꝛ nõ alterius sicut i giezi ꝛ naam.vt.i.q.i. qui findet.ꝛ.q.iij.q̃stiũ.ꝛ filr societas.vt.ff.p socio.l.actione.§.dirim⁹.ꝛ spõsalia eꝫ.ꝺ despõ.ipu.ꝺ illic.ꝛ mꝫmoniũ vt eꝫ ꝺ eo q dur.in ma. quã po.p adulte.c.i.ꝛ.§.q.ij. aliquando.
r De pudicitia qs. colligẽ de mõ ꝓbationis omnẽ virtutẽ eẽ i alio.
y Virtus est.autẽ virtus habitus mẽtis bene cõstitute ꝛc.vt de pe.dist.iij.ille rectãi⁹ ob hoc ẽt virtutes velamẽta anime dicunt.de pe. di.iij.c.sapiens.
z Eripi põt.qd si culpa i hãc violẽtiam icidisset.puta denũciauit ei maritus vt fugeret.ne ui hostiũ opprimeretur curriõe.illa aũt noluit ꝛ sic oppressa ẽ q̃ dimitti posset a viro.sic vꝫ.gcgd ex culpa sua ꝛc.xv.q.i.si qs insaniens.l.dist. studeat.ꝓsumit eni se rapine obtulisse.xxiij. q.iiij.displicet.ff.qꝺ me.cã si mulier.ar.cõtra eꝫ de spon. veniẽs.xxvij.q.ij.desponsatas.ff.de regu.iu.nullũ ꝺcrimen.xv.q.vj.c.i.nec iputãduz est ei.q̃ credula nõ fuit ff.quod cuz falso tutore.l.ij. ꝛ.l.di.si quis ꝓpostera. Itẽ ꝛ si peccauerit nõ credendo viro suo.non tamen quãtũ adulteriũ meretur.xv.q.i.in ebriarũt.qd iuris sit de hoc in questionibus plene notaui.b.

a Aꝺ deuz. permittit. sic non pmisit abimelech s.pr.q.nemo.
b Defendit.i.non imputatur ad crimẽ corruptio carnis.xv.q.vj.c.i.

sio:si invitam me feceris violari castitas mihi duplicabit ad coronaz. nam non inquinatur corpus nisi de consensu mentis. nam ꝛ si in manu mea thura ponas ꝛ per manũ meã sacrificium facias deus non attendit qui ꝛ deridet.de sensibus enim ꝛ voluptatibus iudicat deus. Hic Ambrosius scribit in li.v.de virginibus.

Melior est virginitas mentis quaz carnis.

Merabilius est mentem virginem quã carnẽ habere: vtrũqz bonum si liceat. si non liceat saltem non homini casti sed deo sim⁹ virgo enim prostitui potest:adulterari non potest. vbicunqz virgo dei est:templum dei est.nec lupanaria infamant castitatez:sed castitas etiam loci abolet infamiam. Itẽ.

Mente incorrupta:caro non corrũpitur.

Ruera nõ põt caro añ corrupi:nisi mẽs fuerit ãte corrupta Item aug.de ciui.dei li.ij.

Aliena libido neminem polluit.

Ta ne aliquẽ polluat aliena libido metuitur: non polluet: si aliena erit.si autem polluet non erit aliena:sed cum pudicitia sit virtus animi comitẽqz habeat fortitudinem:potius quelibet mala tolerare decernat quaz malo consentire. nullus antẽ magnanimus ꝛ pudic⁹ in potestate habet quid de sua carne fiat:sed tantũ quid annuat mente vel renuat.qs tandẽ sana scilicet mente putauerit se perdere pudicitiam:si forte in apprehensa vel oppressa carne sua exerceat ꝛ expleat libido non sua. Idem.

De eodem.

Proposito animi permanẽte: per quod etiaz corpus sanctificari meruit ipsi corpi non auferet sanctitatẽ violentia libidinis aliene quã seruat perseuerãtia sue cõtinentie.an vero si aliqua femina mẽte corrupta violatoqz ꝓposito qꝺ deo vouerat pgat vicianda ad suũ deceptorẽ:adhuc eam pgentẽ sanctaz vel corpore dicimus ea sanctitate animi q̃ quam corpus sanctificatur amissa atqz ꝺstructa:absit hic error.ꝛ hinc potius admoneamur ita amitti corporis sanctitatem:etiã intacto corpore. Idẽ Lucretiã matronã nobilem veterẽqz romanaz pudicitie magis efferunt laudib⁹ cuius corpore cum violentus tarquinij regis filius libidinose potius eẽt illa scelus improbissimi inuenis marito collatino ꝛ ꝓpinquo⁹ bruto viris clarissimis ꝛ fortissimis indicauit eosqz ad vindictam constrinxit. deinde fedi in se cõmissi sceleris egra atqz impatiens se peremit. Quid dicimus adultera⁹ hec an casta dicenda est:quis in hac controuersia iudex laborabit:egregie quidẽ ex hoc ꝛ veraciter declamans ait. Mirabile dictu duo fuerunt ꝛ adulterinuz vnus cõmisit splendidissime atqz verissime:intuens enim in duorum corporũ cõmixtionẽ vnius inquinatissimã cupiditatem vnius castissimã voluntatem ꝛ non quod contũctione corpoꝛ:sed quod animoruz diuersitate,ageretur attendens:duo inquit fuerunt ꝛ vnus adulterinuz cõmisit. Idem Non fidelibus christi tedio sit vestra vita:sed ludibrio sit hostibus castitas vestra:habẽs verã magnãqz ꝓsolationẽ si cõtinentiam retinetis nõ ꝓsensisse peccatis eorum. Idem i li.de duabus animabus. Non nisi voluntate peccat. Idem in li.i.de libero arbitrio.

De eodem.

De pudicitia quis⁹ dubitauit: quin ea sit in animo constituta:quando quidem virtus est: vii a violẽto stupratore nec ipsa eripi potest. Itẽ bie.sup epistolã ad roma. libro primo. Nõ põt fieri vt nisi qs mechetur prius in corde:quam mechari possit in corpore. Idez luper lucaz in li.ij. Finge si quis in aliqua persecutione aliquã virginẽ prostitutã cognouerit:apud euangelium qr voluntate nõ peccauit: virgo suscipitur in lege quasi corrupta repudiatur. Idẽ in li.hebraicaz questionum. Corpus mulieris non vis maculat sed voluntas. Item Augusti. in li.de sancta virginitate. Sicut nemo impudice vtitur corpore nisi spiritu prius concepta nequitia ita nemo pudicitiã seruat in corpore:nisi spiritui prius infita castitate. Idẽ victoriano.

In corpore pudicitia violari non potest:si mens inuiolata seruetur.

Aꝺ deuz ingemiscentibus omnino suis aderit qui suis adesse consueuit:ꝛ aut nihil in earũ castissimis mẽbris libidine hostili perpetrare pmittit:aut si permittit cuz earum anim⁹ nulla ꝓsentionis turpitudine cõmaculat etiã carnem suam defendit a crimine.ꝛ quicquid i ea nec cõmisit nec pmisit libido patientis solius erit culpa facientis: oiszqz illa violentia non pro corruptionis turpitudine sed p passionis vulnere deputabitur.tantũ enim valet in mente integritas castitatis:vt illa i uiolata:nec in corpore possit pudicitia violari:cuius mẽbra potuerũt superari. Item Isidorus in synonymis.li.ij.

Caro non peccat:si a contagione fuerit anima munda.

a NOn pōt.non peccat.nā tunc homo peccat cū mens per delectationē subiugat.de pe.di.ij.hoc sciendū.ꝛ est ar.xxiij.q.v.si quis coactus ꝓra sed ibi de conditionali coactione hic de absoluta.

b SIcut.n.Casus.sola volūtatis forma monetat opus.x.q.ij.hoc ius.

c ¶ Voluntate.directa vel indirecta ne sit ꝓra.s.di.l.si qs voluntarie.

d ¶ Debilitati.senio vl sectione vel naturali frigiditate.ī dicit littera.quia voluntaria cōtinētia est bona.nō necessaria.xxxiij.q.v.q̄ sūt in fi.

e SIpaulus.vas.i.electꝰ ad p̄dicandū.ꝛ dicit vas qa ꝓlenior fuit alijs vt xxiij.q.vj.c.i.

f ¶ Aculeos.idest motus primos de quibus timebat cadere in secūdos ꝛ qui surgūt in nobis ꝛ sine nobis de pe.di.ij.inter hec sciendum.

g ¶ Aliā.i.sensualitatē siue ꝓcupiscentiā que dicit lex.qꝛ ligat ꝛ cōtrahit ad peccatū. vñ dicit alibi.ago qō nolo.

b ¶ In lege.idest i peccatu quia ligat hominem.

i ¶ In semet.idest ꝓpriā fragilitatem ꝓsiderans.

k ¶ Tu te.ar.qō nō licet maiori nec minori.vt.viij.q.i.si ergo ꝛ.xj.q.i.magnum ꝛ qō negatur in maiori multo potius in minoribus.C.de reuo.dona.bis sol.i fi.ꝛ quod maioribus dignitatibus nō est cōcessū.hoc sibi nō audeant vēdicare minores vt.C. de decurio.l.vlt.li.x.

l ¶ Putas.ar.ꝙ paulꝰ fuit virgo.cū fit ꝓparatio iterꝰ eū ꝛ eustochiū q̄ virgo fuit.

m ¶ Suscitare.idē dic̄ lex ꝙ virginitas restitui nō potest C.de rap.virgi.in prin.si nō ne eroculator pōt restituere visū quare ergo nō virginitatē.gdā sic itelligūt.i.ꝙ deꝰ non potest facere qn fuerit corrupta.qꝛ factū nō pōt nō esse factū.vt.ff.de capti.ī bello.§.facte.sed ſm hoc idē ēet in ceco.si.qō hic dꝰ nō refertur ad carnis corrupte restaurationē.sꝫ virginalis palme retributionē.ꝛ dic nō potest.i.nō congruit eius potētie.vt aureola coronet corruptos.hoc enim esset ꝓtra iustitiā.ꝛ iō illud nō pōt vt ar. de pe.di.ij.§.charitas.

n ¶ Male.ar.ff.de dolo.l.i. §.ij.nā iō dixit prator dolus malus.qꝛ est bonus.

NOn potest corpus corrūpi nisi ꝓius corruptus fuerit animꝰ. munda namq; a contagione anima caro non peccatª. Ite; augu. bonorato episcopo.

Non corrūpitur pudicitia carnis:si mente seruatur.

QUagis timeamus ne sensu interiore corrupto pereat castitas fidei quā ne femine constupren tur violenter in carne:quia violentia nō violat pudicitia si mente seruatur:quoniā nec quis in carne violatur qñ voluntas patiētis turpiter carne nō vtit ſz sine ꝓsensione tolerat:quod alius operatur. Ite; ioānes chrysostomus sup matheum.

Nec peccatuz nec iusticia ex opere sine voluntate perficitur.

SIcut enizª peccatuz opus sine volūtate nō facit:ita ꝛ iusticia ex opere nō ꝓsūmat: nisi ꝛ volūtas affuerit.multi enim corpore qdem castitati studēt: adulteriuz quidem volūtateª cōmittunt.cū dñs dicat q viderit mulierē ad cōcupiscendum eam: iam mechatꝰ est eaz in corde suo:ergo voluntas sine opere peccat frequenter.illa ergo est gloriosa cōtinētia nō quā trāsgredi non pōt necessitas debilitatiª corpis:sed quā cōplectit volūtas sancti propositi. Ite; hieronymus in epistola ad eustochium.

Virginitas carnis non seruat mēte corrupta.

SIpaulꝰ apostolꝰ vasª electionis ꝛ preparatus in euangelio christi ob carnis aculeosª ꝛ incētiua viciorū reprimit corpus suum:ꝛ seruituti subijcit:ne alijs predicās ipse reprobus inueniat:ꝛ tamē vidit aliāª legē in suis mēbris repugnantē legi mentis sue ꝛ captiuantem se in legē peccati:si post nuditatem ieiunia fames carceres flagella supplicia iſemetª reuersus exclamat: infelix ego hō:quis me liberabit de corpe mortis huius.tuⁱ teª putasª securum esse debere:queso caue ne quādo dicat ꝛ de te deus: virga israhel cecidit et non est qui suscitet eam.audacter dicam cū oia possit deus suscitareª virginē non potest post ruinā. valet qꝛdez liberare de pena:sed non valet coronare corruptam.timeamus illam prophetiam ne in nobis etiam compleatur:ꝛ virgines bone deficient: obserua quid dicat:ꝛ virgines bone:quia sūt ꝛ virgines maleª qui viderit inquit mulierem ad concupiscendnm eam:iam mechatus est eam in corde suo.perit ergo etiam mente virginitas.iste sunt virgines male.virgines carne nō spiritu. virgines stulte que oleumª non habentes excluduntur a sponso.si autez et ille que virgines sunt ob alias tamen culpas virginitate corporum nō salnantur.quid fiet illis que prostituerunt membra christi ꝛ mutauerunt templum sancti spiritus inⁱ lupanar. Jilico audi ꝛ prophetam dicentem:descendeª sedeª in terra virgoª babylonis filia sede in terra:nō est filie chaldeorumª thronusª. non vocaberis vltra mollis ꝛ delicataª. accipe molamª ꝛ mole farināª disco operiª velamen tuum denudaª crura tua: transi flumināª reuelabitur ignominia tua:apparebunt opprobriaª tua:ꝛ hoc post thalamumª filij dei post oscula fratruelis ꝛ sponsi illa de qua quōdam sermo ꝓphetic̄ concinnebat:astitit reginaª a dextris tuis in vestitu deauratoª circūdata varietate. Nudabiturª ꝛ posterioraª dorsi eius ponenturª in faycie eius. sedebit ad quasª solitudinis:ꝛ positoª vasemª.diuaricabitª pedes suos omni transeuntiª ꝛ vsqz ad verticem polluetur. rectius enim fuerat hominum subisse coniuginz ꝛ ambulasse per plana quam ad altioraª tendentem in profundum inferni cadere:nō fiat obsecro ciuitasª

o ¶ Que oleū.i.pingue dīc̄ bonoꝝ operū.vel idest pietatē.xlv.di.disciplina

p ¶ Descende.verba sūt isaie p̄dicentis ad litterā futurā babyloniorū captiuitatē p darium ꝛ cyrū regē medorū ꝛ psarū.ꝛ exequit ſm hoc propheta ad litterā quasdā miserias.quas paupcule mulieres solēt sustinere.ꝛ verba imperatiua resoluenda sunt in verba futuri tēporis.

p ¶ Descende .i.descendens.

q ¶ Sede.i.sedebis.qō iō dixit ꝓpheta ꝓpter nimiā futuroꝝ certitudinem.ꝛ est ar.ꝙ verbū presentis tēporis ponitur pro verbo futuri. Sic exponitur traditur idest traditurus est.ff.de pub.l.i.ꝛ est ar.ff.de ver.sig.verbis.sicut ecōtrario verbū futuri loco pñtis.vt.s.xxi.dist.in nouo.l.di.ponderet.ꝛ exponitur a bieron'.hec littera moraliter circa fidelem animā que preuaricata est per peccatū.ꝛ hoc duobus modis.vel inuitando ad penitentiam ꝛ tunc propīe tenētur verba.descende.i.humiliate per penitentiā.sede in terra.i.ī cinere ꝛ cilicio.

r ¶ Virgo.idest sterilis.vel virgo prius filia babylonis idest filia ꝓfusionis qꝛ mens tota facta confusa est.de pe.di.iij.§.itē ait.

s ¶ Chaldeoꝝ.chaldei grece feroces intelligūtur.valde eniz feroces sunt qui proprias voluntates sequentes non moribus suis parcere sciūt ꝛ est chaldea regio.babylonia ciuitas est in ea sita.

t ¶ Thronus.idest dignitas regalis auferetur ei vel thronus.idest remuneratio eterne vite.

u ¶ Non vocaberis.mollis ꝛ delicata.i.am modo non vines in delicijs quo ad virtutes supple ni si penitueris.

r ¶ Accipe molā.timoris p cō tritionem.

y ¶ Mole farinam.vel pro pauperiate.vel aliter.

y ¶ Mole farinaz.eramia peccata tua ꝛ malas cogitationes.

z ¶ Discooperi.idest cōfiteri peccata tua.

a ¶ Denuda.per cōfessionem.

b ¶ Trāsi.flumina idest desere caduca ꝛ fluētia supple ꝙ nisi hoc feceris reuelabitur ꝛc.

c ¶ Opprobria.l die iudicij.de pe.dist.i.§. non ita.exponitur ēt mystice hec littera.ita ꝙ improperet vicius fideli anime ꝛ tūc resoluuntur verba in preteritu; tēpus descende idest descendisti ab altitudine virtutum ad vicia.sede in terra.i. sedisti terrenis ifecta virgo vt prius.accipe molā.i. accepisti mundanarum rerum circuitus mole. idest moluisti idest dissipasti cogitationes tuas eas effectui mancipando.discooperi.i.discoopertuisti hypocrisim tuā modo enim apparet qualis prius extiteris. discooperuisti te virtutibus nā virtutes velamina sūt ait de pe.di.ij.sapiēs.denuda crura tua idest per confessionem de nudasti actiōes tuas transi flumina.i.trāsisti pe tpalia eis ibe rendo.ꝛ iccirco reuelabitur ꝛc.

d ¶ Hoc post thalamuz.hec littera vult ꝙ precedēs moraliter intelligatur.ꝛ est sensus idest postquam recessisti a sponso tuo ꝛ fratruele idest xpo. xps enim ꝛ ecclesia sunt fratrueles.qꝛ de iacob xps de esau ecclesia.idest de gentibus processit.xxxv.q. vj.§.si vero.ꝛ hec sūt verba hieronymi.

e ¶ Regina.i.quelibet sancta virgo.vel sancta ecclesia.

f ¶ Beaurato.charitate ꝛ castitate.de pe.di.ij.principium.

g ¶ Nudabitur. veste virtutum vel bonorum operum.

b ¶ Et posteriora.idest peccata que habuit quasi post dorsum relicta cū ante se debuerit ea habere.

i ¶ Ponentur.i.in futuro seculo.

k ¶ Ad quas.i.inter hereticos.

l ¶ Et posito.i.depposito.

m ¶ Vase.s.cordis.

n ¶ Diuaricabit.i.diuidet ꝛ cōmutet varios suos affectus.

o ¶ Transeunti.idest demonibus.vel idest omnibus opera sua qꝛ ibi ola oibus aperta erunt.

o ¶ Transeunti.diabolo.transiens dicit diabolus qꝛ dicūt ale ipsi diabolo.incurua te vt transeamus super te ꝛ ibi exinanite vsqz ad fundamenta in ea.de pe.di.iij.in salicibus.

p ¶ Quam.ad altiora.argu.ꝙ melius est non incipere ꝙ ab incepto desistere.melius est eniz non vouere ꝙ a voto cadere.xij.q.i.certe.xxvij. q.i.nuptiarum.

q ¶ Ciuitas.i.aia q̄ agit bene.de pe.di.iiij.in domo.

a ℂ Demones.idest praue cogitationes.
b ℂ Sirenes.i.delectationes que mergebant.
c ℂ Ericij.i.errores vel sollicitudines mũdane que pugunt.io.
d ℕEc solo.ipudicos.hoc perpenditur si sũt vagi.vt.s.di.xxiij.bis igitur.vnde illud.auerte oculos tuos ⁊c.
e ℂ Tacente.argu.q̃ opibus logmur sicut ⁊ verbis.vt.xliij. di.sit rector ⁊.xj.q.iij. existimant.eẽ de ap. dilecti.eẽ de spon.cũ apud.sic.ff.de lega. iij.nutu.
f ℚVi viderit.ad cõcupiscendã. hoc.s.aio,ꝛ dat opaz quam põt.de pe.dis. i.c.si cui.
g ℂ Jam.mechatus. est eam.hoc veruz est in cõiugata.nã cũ soluta nõ cõmittitur.sz nũquid iponem⁹ isti tantam penitentiã ac si factũ interuenisset. sic.sed nõ tã grauez.
b ℂ Adulterius.idest fornicatio.
i ℂ Vel ex ordine.nõ sm veritatez loci vel ordinis aliquez plus minusue peccare ar. di.xl.homo christianus.xxiij.q.viij. occidit.s.xxvij.q.iij.quisquis.ff.de penis. aut facta.§.locus.xxv.q. i. nulli.s.xxxj.q.i.de bis q frequenter vxores.de pe.disti.i. aut facta.
k ℂ Studiosa.nõ videt hoc verũ q̃ tãtũ peccet clericus studiosa cõcupiscentia.quãtuz laicus ipso facto, videt.n.q̃ magis peccet clericus studiosa cõcupiscentia.nã tantum peccat quilibet studiosa volũtate cõmittendi adulterium quantũ ipso facto.j. de pe.di.i. sicut.ꝛ ita vel equaliter peccet clerie⁹.vel magis p̃pter graduz altiorem q̃ laicus.qõ ergo hic dicit referas ad eccle sie opi.nõ ad veri essentiã.sic ergo sz canones cõmittit adulteriũ solo animo sic periurij .vt.xxij.q.v. qui periurare.idẽ in furto ⁊ aliis criminibus.vt de pe.dist.i.c. propterea.xliij.q.v. si quid.sz sz leges solo animo non cõmittit furtũ.vt.ff.de acqui. pos.possidere.§.si rẽ. Nec adulteriuz.ff.de adul.l.vlti.
l ℂ Bisti ziuit.per cõtẽptum.
n ℒLle aũt.incõtaminatis.s.mẽte ⁊ corpore.exẽplũ.xvij.q.ij. §.cũ q⁹.vbi vouerat.
n ℂ Cõparare.ex toto.vt velint cõsecrari

meretrix filia syon en post trinitatis bospitiũ ibi demones⁹ saltent:ꝛ sirenes⁹ nidificent ⁊ ericij⁹. Jtẽ augu. de xpiana fide.

Corpore intacto castitas nõnũqnã amittitur.

NEc solo affectu ⁊ tactu sz aspectu quoqz appetitur:ꝛ appetit concupiscentia feminarũ nec dicatis vos animos habere pudicos: si habeatis oculos ipudicos⁹ quia impudicus oculus ipudici cordis ẽ nũcius:ꝛ cũ se sibi inuicem etiam tacente⁹ lingua conspectu mutuo corda nunciant ipudica:ꝛ sm concupiscentiam carnis alterutro delectant⁹ ardore etiam in itactis ab inunda violatione corporibus fugit castitas ipa de moribus. Jtem grego.

Adulteriũ perpetrat: cum innupta turpiter concupiscitur.

QVi viderit mulierem ad concupiscendam⁹ eam: iam mechatus⁹ est eam in corde suo. quia enim greco vocabulo:adulter mechus dicitur:cum non aliena ꝓinnx sed mulier videri prohibetur:aperte veritas ostendit:quia etiam solo visu cum turpiter vel innupta concupiscitur adulterium⁹ perpetratur. Quod tamen plerũqz ex loco:vel ex ordine⁹ concupiscentium discernitur:quia sicut hunc in sacro ordie studiosa⁹ concupiscentia: sic illum adulterij inquinat culpa. In personis tamen non dissimilibus idez luxurie distinguitur⁹ reatus. Quãuis autem violenter oppresse pudicitiã non amiserint incõtaminatis tamẽ se nõ audeant exequare virginib⁹.

Unde Leo papa.

Que opprimunt incõtaminatis virginibus se cõparare nõ audeant.

ILle autez famule dei que integritatem pudoris oppressione barbarica perdiderunt:laudabiliores erunt in humilitate ac verecundia:si se incõtaminatis⁹ non audeant cõparare⁹ virginibus⁹. quãuis enim omne peccatuz ex voluntate nascatur: et potuerit corruptione carnis mens inuita non polluj;mixtus tamen hoc illis oberit:si quod potuerunt animo nõ amittere se doleant⁹ vel corpore⁹ perdidisse. Cuz ergo hec que violent iam passa est pudicitiam amississe probari nõ potest:nullo modo cõuincitur fornicationis vel adulterij crimen incurrisse. vt enim ait augu.in libro de bono coniugali. adulterium cõmittit cum vel proprie libidinis instinctu⁹ vel alterne⁹ consensu cum altero vel altera contra pactum coiugale cõcubitur atqz ita frangitur fides⁹ que in rebus corporeis ⁊ abiectis⁹ magnum animi bonum est:ꝛ ideo et lutem quoqz corporalem⁹ qua etiã vita ista continetur:ꝛ certuz est debere postponi. Jtez Jsidorus super exo.

Mechatur:qui alicui preter matrimonij fedus miscetur.

NOn mechaberis idest ne quisquam preter matrimonij federa alijs feminis admisceat ad explẽdam⁹ libidinem.nam adulteriuz facit qui preter suam⁹ ad alteraz accedit. Jtem augusti.de adulterinis coniugijs.

Qui viuente vxore sua alteram cognoscit:adulterium cõmittit.

PAto christianum neminez reluctari illum adulterum esse: qui vel diu languente⁹ vel diu absente⁹ vel continenter viuere cupiente vxore sua alteri cõmixtus est femine. Cum ergo nihil horum i ista deprehendatur fuisse:quia nec proprie libidinis instinctu nec aliene cõsensu:nec viro suo languẽte vel absente vel continenter viuere cupiente adhesit alij:sed violenter aliena libidine oppressa vim pertulit: apparet q̃ nec adultera nec fornicaria dici potest. vnde nec aliqua occasione valet dimitti. cum enim iudei quererent a christo vtruz liceret homini vxorẽ suam dimittere quacunqz ex causa: respondit eis: nunquid legistis: quia qui fecit eos ab initio masculũ ⁊ feminã creauit eos quos ergo deus cõiunxit hõ non separet. deinde sermonẽ suũ ita cõclusit: vt diceret neminem posse dimittere vxorẽ suã excepta causa fornicationis.hinc apostolus ait in epistola ad corinthios. bis qui matrimonio coniuncti sunt precipio non ego sed dominus vxorẽ a viro non discedere. vnde dat intelligi:q̃ ẽles cunqz fuerint vir ⁊ vxor:ex quo cõiugali affectu sibi adheserint: vlterius abinuicẽ discedere non valent.

Unde ambrosius in examerõ.i. diei.iiij.scri.

Qualiscunqz sit vir: ex quo semel placuit non est dimittendus.

HOrendus ⁊ inscitus est vir q semel⁹ placuit nũquid vir ali⁹ eligendus est:comparez inũ equus diligit:ꝛ si mutetur alius trahere ingum nescit compar alterius:ꝛ se nõ totum putat⁹.tu coniugalem tuum repudias ⁊ sepe putas mutandum: muta⁹ ⁊ si vno defecerit die iugduc rinalem⁹:ꝛ statim incognita⁹ causa quasi cognitam pudoris exequeris iniuriam. Jtem aug.

Similiter de vxore intelligatur.

SJ vxorẽ⁹ quis habeat sterilẽ si ue corpore deformẽ sine debilem mẽbris vel cecã vel claudam: vel surdã vel si quid aliud sine mo

inter virgines.ar.di.xxvj.acutius.s.e.q.e.finge.vel vt habeãt aureolã,xxvij. q.i.nuptiarum.
o ℂ Virginibus.C.de nup.imperialis.ver.nam olo.
p ℂ Doleant.quia forte ꝓpter peccatum precedens hoc ets accidat.ar.xxij.q. ij.si q̃libet.alias q̃re dolebũt cum nõ peccauerint.xxij.q.ij.si quelibet.
q ℂ Vel corpore.i.p peccatũ originale qõ est in eis ꝓpter qõ possunt conũpi.
r ℂ Cuz ergo.istinctu.vt cũ appetit ⁊ instigat aliquez ad coitum.
s ℂ Vel aliene.vt cũ appetitur ⁊ psentit aliene libidini. de hoc nõ.s.e.q.ij. quicqd.
t ℂ Fides. cõiugalis quam alter coniugum alteri debet seruare scilicet ne cuz altero vel cuz altera coeat.xxvij.q. ij.omne.
u ℂ Et abiectis.i.in quãtũcũqz vilibus valet fides cõiugalis.
x ℂ Corporalẽ.arg.p lepro sis.vt cẽ õ ꝓiu.lepro.quoniã quia potius periculũ corporis q̃ anime incurrendũ est xxx.q.i.§.i.⁊ cum alterũ euitari non põt.ar.xj.q.iij. non solũ.xxij.q.v.c.i.§.cũ ergo.
y ℕOn mechaberis.explendã.nec etiam ob aliam causam.
z ℂ Qui preter suã.⁊ ita illetantũ cõmittit adulteriũ qui habet vxorem.vel que est cõiugata.qñqz tamẽ large sumitur adulteriũ.s.co.q.iiij. nemo.
a ℙAto. langũte.j.eo. q.xij.qõ proposuisti. contra so.illud a falsarijs dictum illud auctenticũ eẽ videtur.vel illud de õsponsata tantũ.illud de cognita,vel illud reprobatũ est.hoc diuina ante firmatũ. vel verius dic q̃ illud de arta loquit.
b ℂ Absente.xxxiij.q.i. cuz per bellicaz.ꝓtra sed ibi de illo qui nescit viuere.hic de illo qui certe scit viuere.
c ℍOrendus.semel.ar. q̃ sufficit semel consentire.vt.s.di.iiij.in istis. et viij.q.ij.dilectissimi.⁊ argu. ff.de mu.⁊ ho.vt gradatim §.i.ar.ꝓtra.s.xij.q.i.certe ar. C.de repu.he.l.vlti.C. de nõ nu.pec.generaliter.ff. de neg.ges.põpo. ar.s.iij.q.iij. §.spaciũ.s.di.lxxij. placuit.
d ℂ Putat.ar.ff.ad.l.aquil. ꝓinde.ar.ff.de edi.edic.cum eiusdẽ.l.plerũqz.
e ℂ Duta.ironia est.
f ℂ Ritualem.riuales ꝓpie dicunt⁹ qui per eundẽ riuuz aquã ducũt.vt.ff.õ aq̃ quo. ⁊ esti.l.i. similiter hi exqsita similitudine riuales dicunt⁹ qui cum eadem muliere habent cõsuetudinem.
g ℂ Incognita. an sit iusta vel nõ.i.nõ ꝓbata cã ⁊c.
b ℒJ vxor.bonibile.ar. pro lepro sis.q̃ nõ debent dimitti.vt extra de cõiu.lepro.c.ij. vnde ⁊.b. dicit q̃ debet maritum seq mulier.p.b.est ar.xiij.q.ij. vna queqz.⁊ extra.eo.quoniam quod autẽ dicitur extra.e.c.

i.q̄ non cogit sequi.potest intelligi in eo casu quando reliquus hoc nō petit. nam si peteret bene teneretur sequi.vt extra eo.ti.quoniaz.vel dic q̄ illud nō tenet qō ibi dicit qz est cōtra preceptum domini.sed pone q̄ vir vult retinere apud se vxorem leprosaz.nunquid potest.videt q̄ sic qz vxor tenetur vir̄ seq. sed non ecōuerso.vt.xiij.q.ij.vnaqueqz.ecōtra videtur q̄ vicini non teneantur pati illā eē inter eos.quia de iure deberet remoueri ab alijs. vt.s.di.vj. testamentū z.xxiij.q.ij.hoc ipsuz.z extra de ec.edifi.c.ij.z, etiā de consuetudine.vt extra.e.quoniā ego credo q̄ alter reliquum debeat taliter sequi vt qñqz veniat ad ipsū.z q̄cito solueret debitū recedat.ar.liiij.dis. si seruus in fi.sed sponsa de futuro.etiaz ꝓpter alias deformitates nō tenetur sequi sponsum.vt extra de iureiu. quemadmodum.

a Recepit.redñdat.nā vbi par est ratio.par dz esse iudiciū.ff.ad.l.acqui. illud z.j.q.pr.nihil.

b Eadē.i.eiusdē generis, naz in veritate duc sūt seruitutes.vt ex̄ de quer.piu.qdā

c Pari.ar.de quibus par rō attendit similē debet esse iudiciū.i.q.vij.apostolus.

d Conditiōe.quo ad debitū reddendū z fidē seruandaz nō aūt in alijs.vt potes ponet per exempla.ff.ō bis qui no. ifa.vxores.xxxiij.q. v. manifestū.z.c. noluit.z.c. hec imago.xxxiij.q.i.si quis acceperit.nam in voto abstinentie vir est maior similiter in accusatione fz leges.fz fz canones non ad imparia iudicantur.vt.s.e.q.i.si quis.z vir potest statim contrahere post mortē vxoris.fz mulier non pōt statim post mortez viri fm.l.C.de secū.nup.l.i.

e Receptū.dignitatis. ar.q̄ si aliquis cōtēnit ercōmunicationez q̄ iuder secularis vel dominus illi⁹ potest euz priuare feudo suo.item arg.q̄ si vnus episcopus ꝓpter ercōicationez alicui auferret prebendam. similiter z alius episcop⁹ potest ei auferre id qō ab ipso habet.vt.vij.q.i.si quis presbiter.e.xj.q.iij.si quis a p̄decessore.item ar.q̄ quicquid prelatus vel alius fecit tpe ercō municationis q̄ non valet vt.vij.q.i. factus.z.xxv.q.i. omne.z de conse.di.i.hic ergo.xij.q.ij.alienationes.itez ē ar.hic q̄ postq̄ quis penituit de crimine q̄ possit recipi in testem licet manifestuz fuerit eius crimen. qō verum est in ciuili.secus in criminali.vt.vj.q.i.qui crimen.z.c.illi q ui.z.iiij.q. i.c.i.z.iij.q.iiij.beatus.b.tamen subaudit hic maxime hoc hodie est expressum: extra de testi.testimonium.

f Quādiu.s.vj.q.i.illi.

g Quicquid.cogitauerit.ar.co ntra extra de diuor.c.i.C.de repudi.l.i. sed illud non tenet.

h Sed querit.cōmunicantes.i.simile adulteriū ꝑpetrātes.sicut mulieres.

i Non conueniant.vt possint accusari de adulterio sicut vxores.

k Christiana.sacerdotes.ar.adulteros tantum ab ecclesia iudicandos.xxxiij.q.ij.seculares.j.xxxv.q.vj.multorum.

l Detegatur.hic manifeste habes q̄ vxor potest accusare virum de adulterio.licet secus videatur fm.l.de hoc not.s.e.q.i.§.hoc in mulieribus.

m Vindicte.q.d.non deficit ius.sed ꝓbatio.vt.ff. de test.tute. duo sūt tici.

n Conquiescat.quo ad ecclesiam.ecclesia enim non iudicat de occultis.xxxiij.dist.erubescant.potius enim opinionem sequimur q̄ veritatem.argu.iij. qōne.vij.§.tria.

bis siue laboribus doloribusqz consectam z quicquid excepta fornicationis causa cogitari potest vehementer horribile p̄ societate fidez qz sustineat. Item hiero.ad oceanū de monte fabeole.

Non licet viro vxorem dimittere nisi causa fornicationis.

Precepit dominus vxorez nō debere mitti excepta causa fornicationis z si dimissa fuerit:manere innuptā.quicquid viris precipitur hoc consequenter redundat ad feminas. neqz enim adultera vxor dimittenda est z vir mechus retinendus est. Item.

De eodem.

Aliud nos quod non licet feminis.neque non licet viris: et eadem seruitus pari conditione cōsetur. Itē ex cōci.toleta.xij.

Communione priuet qui extra cāz fornicationis vxorē suā dimittit.

Preceptum domini est:vt excepta causa fornicatiōis vxor a viro dimitti nō debeat:z ideo quicunqz extra culpaz criminis supradicti vxorem suam quacūqz occasione reliquerit:quia quos deꝰ coniunxit ille separare disposuit:tādiu ab ecclesiastica cōmunione priuatus z a cetu omnium christianoruz maneat alienus:quādiu societatez relicte cōiugis amplectatur synceriter z foueat. itaqz qui iam admonitus a sacerdote semel z bis z ter vt coniugantur ad sue coniugis noluerint redire consortium: ipsi se suis meritis z a palatine dignitatis officio separabunt.z insuper generose dignitatis testimonium quamdiu in culpa fuerint amissuri sunt:quia carnē suā discidij iugulo tradiderunt. Item nicolaus ad cōsulta bulgaroruz.

De eodem.

Quicquid mulier cōtra te cogitauerit: vel si te accusauerit: non est excepta causa fornicationis reijcienda vel odio p̄rorsus habenda. Sed queritur:cuz sit par vtriusqz conditio:cur cōmunicantes viri cum adulteris vxoribus non cōueniant:cum econtra vxores in cōsortio adulteroz viroz manere videātur. De his ita scribit Inno.pa.

In vtroqz sexu adulteriū pari ratione punitur.

Christiana religio adulterium in vtroqz sexu pari ratione cōdemnat:fz viros suos mulieres nō facile de adulterio arguant:z nō habent latentia peccata vindictaz. viri autem liberius vxores adulteras apud sacerdotes deferre cōsueuerunt z ideo mulieribus p̄dito crimine earum cōmunio denegatur. viroz aūt latente cōmisso non facile quisquā ex suspitionibus abstinet qui vtiqz submonebitur si eius flagitiū detegatur.cum enim par cā sit interdum probatione cessante vindicte ratio conquiescit.

C. vj.

Cce q̄ ista dimitti non valet:cū a fornicatione innocens inueniatur. Sed ponatur q̄ ipsa sit adultera: queritur si adulter possit dimittere eam causa fornicationis.non enim videt q̄ pari crimine infectus alinz de eodem punire possit: vnde cum iudet adulteram accusarent equitatis sniam a domino acceperunt.qui cūqz vestruz sine peccato est primꝰ lapidem in illam mittat. hinc etiaz in euāgelio precipitur. Hypocrita primum eijce trabez de oculo tuo: z postea educes festucam de oculo fratris tui. Hinc etiam aug.scrib. in li.de sermone dñi in monte.

Qui fornicat fornicatiōis cā vxorē suam dimittere nō potest.

Nihil iniquiꝰ ē quaz cā fornicationis dimittere vxorem si z ipse conuincitur fornicari. occurrit enim illud i quo alterum iudicas te ipsum condēnas. Eadem enim agis que tu iudicas:quapropter qs quis fornicationis cā vult abijcere vxorem suam prior debet esse a fornicationis crimine q̄ accusare. Sit aūt.vij. casus in quibus maritus repellit ab accusatione adulterij. vnus est si ipse fuerit fornicatus.vt hic.c.i. secundꝰ si vxor vi fuerit oppressa.vt.s.eo. q.v.ita ne.tertius si credebat maritū mortuū.vt.xxxiij.q.ij.cū per bellicā. quartus si alter sub specie mariti cognouit eam.vt xxxiij.q.ij.in lectum quintus si dedit ei occasionē fornicandi vt extra de eo qui cog. consang. vxo. sue. discretionem. sextus. si maritus post adulterium tolerauit eam ar.s.e.q.i.si qs vxorem.z.c.sicut.ff.soluma.cuz mulier.septimus est.si adultera ta est ante baptisma. vt extra ō diuor.gaudemus.

p In illam.nam si aliquod peccatuz babebat mortale erat. qz cerimonialia delebant venialia tantuz de pe.di.vj.c.i. versi. nā venialia.ff.de dolo.si duo.

q Nihil iniquꝰ. i.iniquū ē hyperbolice loquit. fimile.j.q.vij. qui in omnibus .vij. qōne i.omnis.

r Conuincitur.fz qualiter potest maritus conuinci ō adulterio qui primo cepit vxorem suam accusare de adulterio.naz accusator nunq̄ pōt par vel minus crimē obijci.vt.iij.q.vi.neganda ergo simplex adulterium non pōt obijcere viro nisi velit ei obijcere adulterium incestuosuz vel adulterium cum aliqua coniugata. Nō.si directe vult vnus agere cōtra reliquum.tunc preferendus est primꝰ accusator vel actor.ff.de iudi. qui prior.si autem vxor vult agere i modum exceptionis prius auditus.z ꝓbata exceptione repellit maritum.vt extra de ordi.cog.cum dilectus.sed adhuc obijcitur.ex quo vir propriam iniuriam prosequitur non potest mulier eum repellere per aliquaz exceptionem.vt.iiij.q.vj. omnibus.nam ibi dicitur q̄ in causa sua quilibet infamis admittitur. sed dicimus hoc speciale esse in adulterio z lenocinio.hec enim exceptio adulterij vel lenocinij repellit agentem vt extra de diuor. significasti.et extra de eo qui cog.consan.vxo.sue.discretionem.ff.so.ma.cuz mulier C.de adul.quoniam alter.sed huic contradicit.l.ff.de adul.l.ij.§.si publico.vbi dicitur q̄ exceptio lenocinij vel adulterij non repellit maritū. Ad hoc solet dici q̄ illa lex loquitur quando post lit.cōt.obijcatur lenocinij crimen vel adulterij.z dicunt quidam q̄ est speciale in adulterio q̄ post lit.cōt.nulla replicatio vel exceptio admittatur.z ad solutionez suam confirmandam inducunt illud.ff.de adul.si maritus.§. prescriptiones.nam ibi dicitur q̄ postq̄ nomen accusati fuit receptum inter

o Cce.sed ponat.hec questio nihil habet questionis quin alter possit reliquum repellere per exceptionem vt.j.e.c.i.extra de diuor.significasti.denunciare tamen potest vir adulter crimē vxoris adultere.z maxime scōm opi.hu.aliter enim nō posset ei consuli.cum accusare non possit.quod non concedo.q̄ aliquis criminosus possit denunciare crimen alterius.nisi peniteat de crimine. Sūt aūt.vij.

eos. nulle ꝑscriptiões admittuntur. b. tñ dicit ꝙ si añ lit. contesta. non credebat adulteriũ accusatorẽ ꝛmisisse. ꝛ postea sciuit bene põt excipere ꝛtra eum. sed tamẽ huic ꝓdictus. §. si publico. ꝛtradicit. naz ibi dicitur ꝙ exceptio fuit admissa. sed itellige ꝙ admissa fuit de facto.

a ℂ Purgatus. i. imunis. nõ. n. sufficit ꝙ sit purgatus. nã lz vxor peniteat de adulterio. si tñ vir aduteriũ velit accusare repellit exceptione. nã cũ post pniam vir possit eaz accusaꝛ. vꝫ multo fortius ꝙ eã possit exceptione repellere. arg. j. pr. cã. q. ij. admonere. ar. ff. de reg. iu. inuitus. §. cui dam⁹. sed quid sentis si vir eam sibi recõciliauit ꝛ postea vir adultera tur. si enim vxor eaz velit accusare poterit eam repellere exceptiõe adulterij quod vxor cõmisit ꝛ ipse remisit recõciliando eã ꝛ etiã deus sibi remisit cũ iã ipsa penituit ſ. q. i. apud misericordem. Rñ. sic. qz q̃daz possumus ꝙsequi excipiendo q̃ nõ possumus ꝙsequi agendo qz qui crimẽ intendit videndũ est si ipe puꝰ fuerit criminosus vt. vj. q. i. qui crimen ar. ꝛtra. xxiij. q. iiij. si illic. b. ego dico ꝙ viro nõ ꝙpetit exceptio cũ iã fit ab ea remissa vt. ff. de edi. edic. queritur. §. si venditor.

b ſ Dicitur intractaz. iniquũ eniz est vt pudicitiam vir ab vxore exigat quaz ipse nõ exhibeat. ar. ff. ad. l. iul. ꝺ adul. l. si vxor. §. iuder. ſ. d. rcv. esto subiect⁹. Jtẽ frustra petit debituz qui qõ dz non ꝛpendit. qõ. n. quisque iuris ꝛc. ar. dis. ix. neqz ar. ſ. e. q. iij. nemo.

c Aliquũ est. iudicari. iij. q. viij. cuius in agendo.

d Adignantur. pendere. i. sustinere a pendo dis.

e ℂ Grauius. argu. maiorẽ eẽ reatũ ex pꝛsona relinquẽtis. ar. xj. q. iij. precipue. xxv. q. j. nulli.

nicatiõe purgatꝰ ꝛ imunis. qõ similiter etiã de femina. Jdez de verbis domini tractatu. xlviij.

Qualem quisqz vult inuenire vxorẽ talem se seruet eidẽ.

SJ ducturi estis vxores: ꝓbate vos vxoribus vestris. quales vultis eas inuenire rales ꝛ ipse inueniãt vos quis viuẽs ẽ qui nõ castaz velit ducere vxorẽ. ꝛ si accepturus est virginẽ: quis nõ itactã ꝺsideret. Jntactã⁹ queris itact⁹ esto. puram queris: purus esto. nõ. n. illa potest: ꝛ tu non potes. Jdem in epistola ad Parentium comitez arrianuz.

Judiciuz de alio expetere nõ debet qui de se indicare ꝓtemnit.

Aliquũ ẽ vt qsqz de alio iudicare velit ꝛ iudicari⁹ de se nolit. Jdem de adulterinis ꝓiugijs.

Viri grauius tũt puniẽdi de adulterio quã mulieres.

Adignantur mariti si audeant adulteros viros pendere⁹ similes adulteris feis penas. cũ tãto grauius⁹ eos puniri oportuerit: quanto magis ad eos pertinet ꝛ virtute vincere: ꝛ exẽplo regere feias. Jdez de decẽ ch ordis.

Sicut vir caput ẽ mulieris: sic adulterando grauius delinquit quam mulier.

NOn mechaberis. ideſt nõ ibit ad aliquã aliã ꝓter vxorem tuã. tu autem exigis hoc ab vxore: ꝛ nõ vis hoc reddere vxori. ꝛ cũ debeas in virtute ꝓcedere⁹ vxorem tuam quoniam castitas virtus est: ꝛ tu sub vno ipetu libidinis cadis: ꝛ vis vxorem tuam victricẽ esse ꝛ tu victus iaces ꝛ cum tu caput vxoris sis: ꝓcedit te ad deuz: cuius caput es vis domũ tuam capite deorsum pendere. caput eniz mulieris vir ẽ. vbi aũt melius vinit mulier quam vir capite deorsum pendet domus. si caput est vir melis debet viuere quam mulier: ꝛ ꝓcedere i omnib⁹ bonis factis vxorem suã. Mis auctoritatibus monstratur ꝙ adulter adulterã dimittere non valet.

f NOn mechaberis. ꝓcedere. quod dicitur hic de viro respectu vxoris intelligendum est de ꝓlato respectu clericoꝝ ꝛ de clerico respectu laicorũ ar. i. q. i. vilissimus. vt. viij. q. i. c. vl. ꝛ de magistro respectu discipulorũ. quos precedere dz. C. ꝺ ꝓfe. ꝛ me. magistros. xviij. q. i. q̃lis.

g Nc autẽ. hec questio non habet qõnem qr nõ põt dimissa vna aliam ducere nisi cũ matrimoniũ rũpitur ꝛ prior desinit esse vxor vel cum sponsa ingreditur monasterium. vel cum infidelis dimittitur nolens cohabitare viro. xxxv. q. vij. incestuoſi. ꝛ. q. vj. ſi duo. extra de conuer. cõiuga. ex publico. ꝛ extra de diuoꝛ. quanto.

b Nterueniente diuortio. diuortium autem non est verum nisi cũ fit animo constituendi discessionem. j. de pe. di. i. diuortiuz. diuortium autem dictũ est a diuersitate mentis. vel quia in diuersas partes eunt qui matrimonium distrahũt. ff. de repu. l. ij. nec fit diuortiũ quo ad matrimonij essentiam. sed quo ad vsum carnis. ꝛ dupliciter fit vel perpetuo. j. pri. q. v. qõ deo. vel ad tps. xxx. q. i. nosse.

i ℂ Repudiũ. i. diuortiũ. nam repudiũ. ꝓprie est inter sponsos. ff. de ver. signi. inter stuprum. §. diuortium.

k Icite. manente. argu. ꝙ nec sacramento ordinis careat depositus cum hec duo sibi equiparat canon. ſ. sacramentũ ordinis ꝛ sacramẽtũ baptismi. vt. j. de con. diſt. iiij. ostenditur. ar. ꝛtra. l. di. acceden s.

Nanc autem⁹ queritur si ille qui dimiserit vxorẽ suaz causa fornicationis illa viuente aliã ducere possit. ꝙ autem hoc fieri non possit testatur Augu. i libro ꝺ bono ꝓingali dicẽs.

Vinculum coniugij fornicatiõe nõ potest dissolui.

Nterueniẽte diuortio⁹ nõ aboletur cõfederatio nuptialis: ita vt sibi ꝓinges sint ẽt sepatim. cum illis ẽt ꝛmittit adulterium quibus ẽt fuerint post suum repudium⁹ copulati: Jdem de adulterinis coniugijs. libro. ij.

Nulla ratione dissoluitur ꝓiugium quod semel initũ probatur.

Icite dimittitur vxor ob cãm fornicationis sed manet vinculum prioris ꝓpter quod sit re⁹ adulterij quicunqz duxerit dimissam ob causam fornicationis. sicut antẽ manẽte⁹ in se sacramẽto regeneratiõis excõicatur quisquis reus est criminis: ita que separatur a viro nũquã⁹ carebit sacramento coniugij: etiam si non recõcilietur viro. carebit aũt si mortuus fuerit vir eius. reus vero excõicatiõis ideo nunquaz carebit regenerationis sacramento etiam si nõ reconciliatus fuerit: quia nũquã moꝛitur deus cui est copulatus i baptismo. Jdem super epistolam Pauli ad corinthios.

Siue vir ab vxore siue vxor a viro causa fornicationis discesserit alteram habere prohibetur.

APostolus⁹ dicit: his qui sunt in coniugio precipio: nõ ego ſz dominus vxorem a viro suo nõ discedere⁹ ꝙ si discesserit manere innuptam aut reconciliari viro⁹ suo. põt enim fieri vt discedat ea causa qua dominus permisit. at si femine licet virum suum dimittere ꝓpter fornicationis causam quid rñdebimus de hoc qõ dicit posterius: ꝛ vir vxorem suam non dimittat: quare non addit excepta causa fornicationis: quod dominus permittit nisi ꝙ si milem⁹ formã vult intelligi vt si dimiserit quod causa fornicationis ꝓ-

l ℂ Nunq̃. hic habes ꝙ verum sacramentuz baptismi nũq̃ in aliquo aboletur. vñ videtur ꝙ aia semel baptizata nũq̃ debeat iterũ baptizari. ꝛ si millies quis resuscitaretur ad vitam. sed quid de ordinibus. quid de possessionibus. quid deniqz ꝺ vxore lazari nũquid sunt ei ola restituenda. Jtem nũquid aia contrahit originale peccatũ. cũ denuo applicatur carni. de originali dicit. b. non esse illud in suscitato. quia morte extinguitur sed dignitates ꝛ vxoꝛez petere nõ põt de iure de eqtate tñ si vacat ei ẽ subueniendũ. gãdulphus dicit nõ eẽ morẽ vbi resuscitatio sit secutura sed pon⁹ diuinaz quãdaz vocationẽ. ideoque nec mꝛimoniũ dissoluit nec cetera amittũtur. qõ ãt dicit aug. nõ de naturali morte ſ de miraculosa intelligitur. tu dic mꝛimoniũ morte dissolui vt hic ꝺ cũ sit q̃dã societas que dissoluit morte. ff. pro socio. cũ duobus. §. idẽ. Rñ. moꝛs aũt oia delet. i aũt. de nup. §. deinceps. col. iiij. idez dicendũ de prelatura. sed baptisma non delet morte vel aliqd aliõ i quo cõfert gratia vt ordo vñ resuscitat⁹ nõ ẽ denuo ordinãdus. ꝛ ẽ rõ qr ꝓ baptismũ copulatur imortale imortali. ſ. aia deo ꝓ matrimoniũ mortale mortali. ſ. corpus corpori ꝛ ita dissoluitur morte sola vñ dic baz. ꝙ matrimoniũ nõ soluitur ingressu monasterij qr dicitur hic ꝙ sola morte soluit matrimonij sacramentum. Jo. qd iuris sit de hoc in qõnib⁹ notaui. b.

m APostolus. i epistola ad corinthios.

n ℂ Non discedere. nisi ꝓpter fornicationem.

o ℂ Viro. etiã inuito. mariti me si nõ sunt sepati iudicio ecclesie. imo etiaz post sniam vsqz ad biẽniũ põt eã sibi recõciliare inuitam. vt. C. de adul. aũt sed bodie. sed quid si postea marit⁹ adulteretur postq̃ snia est lata cõtra vxorem de adulterio. dicũt oẽs ꝙ maritus tenetur eam recipere. vt ex ꝺ diuoꝛ. ex litteris ꝛ ex ꝺ iureiu. tua. et ex ꝺ ve adul. tua. qõ vir credo eo ꝙ nulla facta sit iniuria mulieri vt. j. e. quẽad modũ. est enim liberatus a mutua seruitute. naz cũ illa mulier nõ possit iduci testis sup aliquo cũ sit dãnata ꝺ adulterio. ergo nec ad accusandũ admittitur. nõ. n. põt dici ꝙ suã iuriã ꝓsequatur cũ oẽ ius siue ẽt seruitutẽ quã habuit in viro ꝓdiderit. ꝛ premissas decreta. itelligo cũ nõ fuit snia lata sup adulterio sed tm̃ de diuortio multũ. n. refert an iudex ita snĩauerit ꝓnũcio te adulteratã an sic ꝓnũcio virũ eẽ sepandũ a te. sic. ij. q. iij. §. notandũ. vel ibi iudex ex officio suo restituit virũ mulieri als icõueniẽs eẽt ꝙ snia a qua nõ eẽt appellatũ ꝛ que transiuit in rem iudicatã ꝓpter delictũ superueniẽs retractaretur hoc autem bene cõcedo ꝙ ꝓpter delictum superueniens restituitur seruitus ꝺ dũmodo sentẽtia non precesserit super adulterio. si tamẽ factum fuerit publi cum vt extra de diuoꝛ. significasti. io. contrarium dixi in questionibus per decre. illam ex litteris. ꝛ decre. significasti. nã il la decre. ex litteris. expresse ponit hunc casum. b.

p ℂ Similem. ar. ꝙ ea que premittũtur in ꝛtractibus intelliguntur repetita

in sequentibus.⁊ ꝙ pcedentia determinãt sequẽtia vt hic.⁊.ff.de ver.ob.ticia. ⁊.ff.de con.⁊ de.auia.⁊.ff.de vino ⁊ triti.l.vl.per sequẽtia similiter precedentia vt.xxvij.q.ij.egressus.⁊ per medium tam precedens ꝙ sequens.extra de ap. secundo requiris. Item huic videtur contrariũ extra de ap.inquisitioni.⁊ ibi quere solutionem illius brocardi.

o ¶ Carnis.preter carnem viuere angelicũ est.de istis dictum est.beati qui castrauerint se ⁊c.xxxij.q.v.qui fiũt.⁊ virginitas replet paradisum ŝ.e.q.i.nuptie.

p ¶ Retinetur.lex carnis est reddere petenti debitũ.hac lege nõ tenet virginitas.vel non tenetur lege carnis.sed tantũ de dono spũs sancti.

a Fieri potest.

b Dominus.cãm fornicationis.ſ quare dominus cõstituit tantũ ꝓpter hoc crimen dimitti cum alia quedam sunt maiora ideo q: cũ ipsa in hoc non seruet fidem non est ei seruanda.⁊ ita punitur in quo deliquit i.q.iiij.§.item peccato. Item q: fornicatio etiã vxoris maculat corpus viri vt.ŝ.e.q.i. in coniugio. Item est hic ar. ꝙ qui vnam cãm excepit intelligitur omnes alias inclusiue.ff.d̃ euic.qui libertatis.

c ¶ Sustineri.arg.pro leprosis.⁊ supra.e.q̃one.v.si quis vxorẽ.

d Omnes. causatiões.ſ. actiones vel allegationes.

e ¶ Nolo.idest nolo ꝙ excusationem mulieris alleges.

f ¶ Matris.i.eam traditam a matre inuitam.

g ¶ Patris. qa paterna.ſ. voluntate sit factum.

h ¶ Propinquorũ.i.ꝙ propinquorum caterua ad eam venisset.

i ¶ Sodomita.videtur ergo ꝙ maritus posset dimitti ꝓpter op⁹ sodomiticũ vt.ĩ.e. adulterij. vbi dicitur ꝙ illõ crimen sit maius adultero. Itẽ qd dices si ꝓpriã vxorẽ polluit ex claustra pudoris vel seipsũ polluit ꝓprijs manib⁹ nũquid ob hoc põt dimitti videtur ꝙ sic q: nomie mechie oĩs illicitus mẽbrorum vsus cõtinet.vt.ŝ.e.q. iiij.meretrices.⁊.c.se.qd̃ lau. concedit.vir credo ꝙ ꝓpter aliqd̃ istorũ vir possit dimitti vt.xxxv.q.iij.extraordinaria. ſ quid dices de voluntate fornicandi cum ⁊ ipsa sit fornicatio.vt.ŝ.q.v.q viderit.nã corpore aliqua est corrupta anteq̃ veniat ad suũ corruptorẽ. vt.ŝ.eo.q.v.ꝓposito non dico ꝙ ob hanc causã posset dimitti.quia de occultis nõ iudicat ecclesia.vt.xxxij.di. erubescãt.vj.q.i.si oĩa.

k ¶ Propter.hec scelera derelictus. ad hoc quod dixit adulter ⁊ sodomita retulit se non enim propter aliã cãm potest dimitti.vel d̃relictus de facto.vel dic.i.ꝓpter duplex genus fornicationis. xxviij.q.i.idolatria.

l ¶ Sarcinam.nam dicit lex ꝙ matrimoniũ multis calamitatibus opprimit.C.de impo.lucra.descrip.l.vltima libro.x.

mittitur maneat sine vxore aut recõcilietur vxori:⁊ post pauca. dominus aũt ꝑmisit cã fornicatiõis vxorem dimittere:sed qa permisit non iussit.

Idem de sermone dñi in monte.

Fieri põt vt vir dimittat vxorem causa fornicationis quã exceptam dominus esse voluit. Iã vero si nec illi nubere cõceditur viuo viro suo:a quo recessit neq̃ huic alteram ducere viua vxore sua quã dimisit:multo minus fas est illicita cũ quibuslibet stupra committere.

Item ex conci.milenitano.

Ab vxore dimissus vel dimissa a viro ad pniam redigantur:nisi aut cõtinenter viuere aut se reconciliare voluerint.

Placuit vt ſm euangelicam ⁊ apostolicam disciplinam neq̃ dimissus ab vxore neq̃ dimissa a marito alteri cõiũgatur sed ita maneant aut sibimet reconcilient: qd̃ si contẽpserint ad pniam redigantur.

Item augustinus de sermone domini in monte habito.

Mechatur qui a viro dimissam ducere presumit.

Dominus ad illud cõfirmandum vt non facile dimittatur vxor solam fornicationis causã excepit:ceteras vero vniuersas ⁊ innumerabiles molestias si que extiterit iubet pro fide coniugali:⁊ pro castitate fortiter sustineri.⁊ mechum dixit etiam virum qui eã duxerit que soluta est a viro. Item hiero. ad damascũ presbyterum.

Adultera probatur que viuente viro alteri nubit.

Omnes causationes apostol⁹ amputans aptissime diffiniuit viuente viro esse adulteram mulierem si alteri nupserit.nolo mihi ꝓferas raptoris violentiam: matris prestationem.patris auctoritatem propinquorũ catervam:seruorum insidias parentũ dãna rei familiaris quãdiu viuit vir.ſ adulter sit:licet sodomita:licet flagitijs oĩbus coopertus:⁊ ab vxore propter hec scelera derelict⁹ marit⁹ tñ est reputandus eius.ſ.cui alterũ virũ accipere nõ ſ.nõ hec apostolus propria auctoritate decernit:ſ christo in se loquente christi verba secut⁹ est:q ait in euangelio:q dimittit vxorem suã excepta causa fornicationis facit eã mechari:⁊ qui dimissam acceperit adulter ẽ.vnde ⁊ apostoli grauem cõiugij sarcinã itelligentes:si ita est inquiunt:nõ expedit hõi vxorem accipere.ad quod dñs q põt hoc capere capiat:statiq̃ sub exẽplo trium eunuchorũ virginitatis ĩfert beatitudinẽ que nulla lege carnis retinet.

Item ex concilio elibertano.

Mulieri fideli que virũ adulterum dimittit:alij nubere nõ licet.

Fidelis fẽia que adulterũ maritũ reliquerit fidelẽ ⁊ alterũ duxit:ꝓhibeat ne ducat.si aũt duxerit nõ prius accipiat cõionem quam is quẽ reliquerit de seculo exierit nisi forte necessitas infirmitatis dare cõpulerit. Itẽ ex cõcilio martini pa.

Ad penitentiam est cogendus: qui multis nuptijs copulatur.

Si qs multis fuerit nuptijs copulatus pniã agat:cõuersatio aũt:⁊ fides penitẽtis tempus cõprehendat. Item aug.de adulterinis coniugijs li.i.

Qui ob fornicationẽ vxorẽ dimittit ⁊ aliã ducit: mechari probatur.

Queadmodũ nõ recte dici potest:si nescit hõ non peccat sũt enim peccata ignorantium quãuis minora quã scientiũ:ita ẽt nõ recte dici põt:si cã fornicationis dimiserit vxorem vir ⁊ aliam duxerit:nõ mechatur. Est enim mechatio ⁊ eorũ q alias ducũt:relictis propter fornicationem priorib⁹ sed vtiq̃ minor quã eorũ q nõ ꝓpter fornicationem dimittũt. Sunt enim in fornicatiõe gradus: vt sicut grauius peccat adulter quã fornicator:sic grauius delinquit q nec sua dimissa aliã ducit:eo qui suam dimittens aliam cognoscit.grauius quoq̃ q vxorem suam habens ad coniugẽ proximi sui accedit quam qui non habens vxorẽ torum alterius violat: vel vxorat⁹ ad solutam accedens. sed hos oẽs incestuosi transcendunt:quos vincunt contra naturã delinquentes.

Vñ Aug.de adulterinis cõiugijs.

Adulterij malũ vincit fornicationẽ:vincit aũt ab incestu.peius est enim cũ matre quam cũ aliena vxore cõcubere.sed omnium horũ est pessimũ quod contra naturã fit: vt si vir membro mulieris non ad hoc cõcesso voluerit vti. vsus enim naturalis si vltra modũ ꝓlabit in vxore quidẽ veniale peccatũ est: in meretrice damnabile:ſ istud qd̃ contra naturam est execrabiliter fit in meretrice sed execrabilius in vxore.tantum eni valet ordinatio creatoris ⁊ ordo creature: vt i rebus ad vtendum concessis ẽt cum modus exceditur lõge tolerabilius fit quã

q Infidelis.fidelẽ.nã secus si infidelem propter fornicationẽ spiritualem dimitteret nolentem ⁊c.xxvij.q.iij. si infidelis.

r ¶ Exierit. hec pena statuitur i detestationem illi⁹ criminis. vt etiã post pniã nõ possit adulter cũ adultera cõicari.ſ. corpe christi q̃diu primus vir viuat.nisi sit articul⁹ mortis.vt d̃ hoc nõui.ŝ.xxvij.q.i.denotam.⁊.c.q̃ christo.

s Si quis copulatus.eodẽ tẽpore. de talibus enim loquit hoc.c.⁊.xxx. q.i.de his.

t ¶ Cõprehẽdat.i. abbreuiat.xv. vl.hi q lxxxij.di.ꝓsbyter.

u Quemadmodum.non recte.i.nõ vere.⁊ hoc de eo qui negligit scire. Et ita d̃ ignorãtia iuris vel facti supina.

x ¶ Ignorãtiũ.nã ꝙ p ignorãtiã peccet qs expssũ ẽ.xxiiij.q.i.si qs dedit.ar.ĉ.xv.q.i. illa cauẽda.ſ iõ dicit illa cauẽda q̃ ex volũtate ⁊c. q: grauiora sũt.vel dic ignorãtiũ ius vel q̃titatẽ vl q̃litatẽ delicti.sciẽtiũ tñ factũ aĩs si nullo mõ sciret vt ĩfans vel furiosus non peccãt sic soluit ꝯtriũ.xv.q.i. aliquos.⁊.c.illa.

y ¶ Minor. q: facto diuortio non tenet ei ad mutuã ꝯuitutẽ.⁊ iõ nõ vr̃ venire ꝯtra fidẽ ꝯiugalẽ ⁊ iõ non facit alteri iiuriã.ſ.n. post adulteriũ statim restituta eẽt prior seruitus ergo tantũ deliquit.vt prius.

z Adulterij.ab incestu.⁊ sic videtur ꝙ quilibet incestus sit maior adulterio.vt.ff.de adul. ſ si adulteriũ.§.i.

a ¶ Naturam. quo casu malo vinci q̃ vincere.ŝ.xxij.q.ij.i ipsarum.

b ¶ Veniale.ar.ꝯtra h.qui dixit mortaliter peccare cũ ꝓpria vxore cum exceditur modus.vt.ŝ.e.q.iiij. origo.

m ¶ Capere.virginitatẽ.ſ. nam licet matrimoniũ grauet.hoc grauius est.

n ¶ Eunuchorũ.i.trium generum eunuchorũ.nam quidã sunt eunuchi propter naturalem frigiditatem.alij propter sectionem.alij voluntate.isti preferũtur.horum enim virginitas vitam redolet angelicam.vt in exodo legitur.

c ¶ Execrabili⁹.argu.hic ꝙ plus peccat qui iurat per deũ mendaciũ ꝙ qui iurat per creaturã mendaciũ.vt.ij.q.i.mouet.

d ¶ In vxore.ŝ.e.q.ij.quicquid ꝯtra ibi de naturali.hic de extraordinaria ꝯmixtione agitur de qua dicitur.xxxv.q.iij.extraordinaria.

a Afferebat.ś.dl.xliij.q̄ ait ꝓtra.xv.q.i.si quis in clero.ſz dic sanct⁹ alias vel quo ad zelum quia volebat hospites illesos seruari.

b Apud barbaras.nam ꝛ hosti fides est seruanda.vt.xxiij.q.i.noli.ꝛ hospes tenetur hospitem defendere.vnde.ꝛ lex dat actionem ꝓtra cuz ff.nau.cau.l.i.in prin.ꝛ dicetur i die iudicij.hospes fui ꝛ non recepistis me ꝛc.

c Malagitia. que si omnes. ar. q̄ rōne multitudinis vel ꝓsuetudinis non excusat quis a culpa ar.ś.e.q.iiij. obijcūt ꝫ ſz itellige in his q̄ fiūt ꝓtra naturaz. q̄n quis ꝓpter multitudinē excusat bēs de pe.d.vj.c.i.i fi.ꝛ.xliij. di.confessiones.

d Que cū deo. de qua habes. j. de cō. di.ij.in rpo.

e Peruersitate.i. ordie puerso. grauis tñ puniūt leges hoc crimē q̄ canones. vt ex ō excel.ꝑla.clerici. C.de adul.cuz vir.et dicit ipatoꝛ q̄ tale crimen pestilētias ꝛ tēpestates iducit i aūt. vt nō luxurient ꝓtra nām.ſz q puerū corrupit ad stuprū mortе punit.j.de pe.dis. i.qui puero.

f Ausus. argue bat.in epistola ad romanos.

g Damnabiliores. q̄ verum ē. vt.ś.eo. adulterij.

h Non solū.peccatū.i.peccantis reat⁹.q; actuale peccatū trāsit actu.ſz remanet reatu origiale ecōuerso.de con.dis. iiij.non exquo.

i Adhuc.j. de cō. di.ij.quotidie.

k Delectak.ś. dist. xlviij.hinc versi. ponderosus.

l Teneat.i.vt delectet.nā tūc peccat mortaliter.argu.di.lxxxj. valet.nā si ad hoc teneat vt doleat nullū tale remediū sicut cōtinuata memoria.de pe.di.iij.iudas.

m Seruitus.i.ideo ois ꝛc.

n A deo.i.de salomone.ś.e. q̄one.iiij. salomon.

o Septē vicia.i.superbia.inuidia.ira.auaricia.accidia. siue tristicia. gula. luxuria. pro qua ponit hic fornicatio.hec sūt cardinalia.alia sunt quasi ramusculi.de gb⁹ habes.xxv.di.ij. crimis.

p Fornicatiōis.incestuosa.vel maximū i.cōe.vel maximū q̄ bz sub se mltas spēs xxviij .q.i. idolatria.

q Quid in oib⁹. grauius. hoc dicit.ad detestationem criminis ꝛ est similis modus loquendi.ś.e.q.vj. nihil iniquius.multa en im crimina sunt graniora adulterio vt homicidiū.vt.j. pr. q.ij.si q̄ ꝛ incestus.ś.e.adulterij.ꝛ sacrilegium.vt.xvij.q.iiij.sicut ꝛ fracti o voti ꝓtinentie.vt.xxvij.q.i.nuptiarum.ꝛ generaliter vbicunq; grauior pena imponitur.vt.xxiij.q.i.non afferamus.vel dicitur maximuz quia maxima pena punitur.i.morte extra de tur.c.i.ꝛ.ij.

r In penis.i.in ꝓhibitionibus secūde tabule moysi. In pria tabula ꝓtinent̄ hec tria precepta. Non habebis deos alienos coram me. vel non facies tibi sculptile. Nō assumes nomē dei tui in vanū. Memēto sactificare diē sabbati. In secūda ꝓtinētur septē Honora patrē ꝛ matrē Nō occides. Nō mechaberis. Nō furtū facies. Nō loqueris ō primū tuū falsuz testimoniū. Nō cōcupisces rē primi tui flue domū vel agrū nec seruuz nec ancillā nec vniuersa q̄ illius sūt.ergo error fidei ꝓhibet in prohibitione ꝑme tabule. adulterij in tertio mandato sēde tabule.hoc est in secunda ꝓhibitione.

s Primuz. idest in prima tabula.

t Quod ꝓposuisti.ifirmitate .i. arta.ś.q. v. puto.

u Nubat. Hoc āglicis cōcessuz est.vt dicit.g.q̄ noui erāt in fide.vt.j.e.ſ.q̄uis ſz male q̄ iste non fuit gregorius magn⁹ nec scribit aug. anglorum ep̄o cui illa ꝓcessio facta est.xxxv.q.iij.q̄ scripsi vel itellige q̄ logmur ō spōsa ꝛ ꝑm hoc illud est cōsiliuz. nō.n.opē subtrahit.vel itelige de dote ei restituēda.ex de dona.inter vir.ꝛ vxo.c.i. ꝛ.ij.vel logtur de arta ꝛ illō erit ꝓsiliuz.nō ei opē ꝛc. sed ꝓtra hoc obijcitur ex ō frigi. ꝛ male.ꝓsultationi.nā ibi dicit q̄ nō inuenitur aliqs canon de arta.sed certe bñ inenitur.sed nō exp̄sse. vel itelige de iuuene qui cōtinere non pōt cui ꝑmittit ꝓtra hec cum vna ꝑmissiua cōpatiōe ne ad plures accedat simile j.ꝑti q.ij.si q̄ vel dic hoc abrogatū ee vt dicit.g.

x Spem.i.dotem reddet.

y Culpa.argu.q̄ ꝓbato adulterio statim vir pōt dimittere vxorē suā ꝛ dotē lucratur ex de dona.inter vir ꝛ vxorē plerisq;.

z Aduersum.nōne leo q̄r tus dicta Gregorij minoris sine exceptione mādauit tenenda.vt.xx.dis.c.i.sed illud in alijs in quibus bene dixit.ar.i.q.i.filium.

a Publice.hic alludit.g. distinctionem alex.extra de diuoꝛ.si qua.ꝛ.c.porro. que tamen abolita est.extra ō eo qui cog.cōsang.vxo.sue.discretionem nec ponitur.i no ua compilatione.

in eis que concessa nō sunt vel vn⁹ vel rarus excessus. Item Ambro. in libro de patriarchis.

Minus est ſm naturam coire quaz contra naturam delinquere.

Afferebat⁹ sanctus lot filiarū pudorem:nam ꝛ si illa quoq; flagitiosa ipuritas erat:tamen min⁹ erat ſm naturam coire: quam aduersus naturam delinquere ꝓfere bat domus sue verecundie hospitalem gratiam etiaz apud barbaras⁹ gentes inuiolabilem. Item augu. ꝓfessionum.li.iij.

Graniora sunt flagitia que ꝓtra naturā ꝓbant qualibet icesta macula.

Malagitia que sunt ꝓtra naturaz vbiq; ꝛ semp repudiāda atq; punienda sunt qualia sodomitaruz fuerunt:que si omnes⁹ gentes facerent eodem criminis reatu diuina lege tenerentur:que non sic fecit homines: vt se illo vterentur modo. violatur quippe ipa societaſ que cū deo⁹ nobis esse debet:cum eadē natura cuius ipse auctor est: libidinis peruersitate⁹ polluitur. Item contra iouinia.lib.i.

Turpior ꝛ flagitiosior est vitus ꝓtra naturam quam fornicationis vel adulterij.

Sus naturalis ꝛ licit⁹ est sicut in coniugio:ꝛ illicitus sicut in adulterio.contra naturā vero semper illicitus:ꝛ proculdubio flagitiosior atq; turpior:quem sanctus apostolus ꝛ in malculis ꝛ in feminis arguebat⁹:dānabiliores⁹ volens intelligi:quam si in vsu naturali:vl' adulterando vel fornicando peccarent.

Item Isidorus.

Omnis imūda pollutio fornicatio ē:ſz varia sint peccata fornicatōis.

Non solum de cōmissa fornicatione peccatum⁹ regnat in homine sed si adhuc⁹ delectatur⁹:atq; animum teneat⁹ ꝑculdubio regnat fornicatio carnis adulteriū est:fornicatio animi idoloruz est seruit⁹ m. Est autem spiritualis fornicatio: de qua dominus ait.qui viderit mulierem ad concupiscendum eam iam mechatus est eam in corde suo.ois imūda pollutio fornicatio dicitur: quānis quisq; diuersa turpitudinis voluntate.pstituatur.ex delectatione enim fornicandi varia gignunt flagitia:quibus regnum dei claudit vt bō a deo⁹ sepet. Inter cetera septem vicia⁹.viciuz fornicationis⁹ maximū scelus est:quia per carnis imundiciam templuz dei violatur. sunt autem quedam que sicut alia absq; vlla discretione indesinenter libidini seruunt:quas ego nec mutis pecudibus ꝓparierim.pecora.n. cum cōceperint vltra non indulgēt maribus copiaz sui. Item ex epistola Clementis.

Adulterij secundum in penis obtinet locum.

Quid i omnibus peccatis adulterio est graui⁹⁸:ſm nāq; in penis⁹ obtinet locum:quem quidē primū⁹ habent illi qui aberrāt adeo etiaz si sobrie vixerint. His auctoritatibus euidentissime monstratur quod qcūq; cā fornicationis vxorē suam dimiserit aliam illa viuēte ducere nō poterit:ꝛ si duxerit re⁹ adulterij erit. His ita respondetur.he auctoritates de his loquuntur:quorum cōtinentiam carnalis infirmitas non impedit.vel de his qui prestantes causam diuidij aliorum cōiunctione se reddiderint indignos.

Unde Ambro. super epistolam pauli ad corinthios.

Vxor a viro nō discedat nisi cā fornicatiōis.q; si discesserit aut maneat inupta.aut reconcilie⁹ viro suo:ꝛ vir similiter nō dimittat vxorem.ideo non subdit de viro quod de vxore premisit:quia viro licz ducere aliam. Item gregoriꝰ iunior Bonifacio episcopo.

Licet ducere aliam viro cui sua ob infirmitatem corporis debituz reddere non valet.

Quod ꝓposuisti.si mulier infirmitate⁹ concepta non valuerit viro debitum reddere quid eius faciat coniugalis:bonum eēt si sic p⁹ maneret vt abstinentie vacaret sed quia hoc magnoꝝ est ille qui nō poterit se continere nubat⁹ magis: non tamē ei subfidii opē⁹ subtrahat quam infirmitas prepedit non tamen detestabilis culpa⁹ excluditur Sed illud ambro.a falsatoribus dicitur eē insertuz. Illud grego. sacris canonibus imo euāgelice ꝛ apostolice doctrine penitus inuenitur aduersum⁹ quidam vero sententiam ambro.seruare cupiētes:nō ō qualibet fornicatione illud arbitrantur intelligi:vt ob qualibet fornicationē vir licite dimittat vxorez:ꝛ vinē te dimissa aliam ducat de icestuosa tantum fornicatione intelligitur:cū vxor videlicet alicuius patri ꝛ filio fratri ꝛ auūculo viri sui vel alicui similium se ad constupꝛandum publice⁹ tradiderit.hec autez q̄ viro suo se illicitam reddidit iperpetuz dum per copulam consanguinitatis in primum vel secundum vel tertium gradum transiuit affinitas licite dimittitur:ꝛ ea viuente supducitur alia:hic si quis cōtendat non magis viro quam mulieri licitū eē si vir alicuius eodem modo fornicetur sciat virum ab ambrosio appellatum non sexu sed animi virtu-

a Q Uedã.dormiuit.ĩ.xxxv.q.ij.si quis cum.s.xxvij.q.ij.qui dormierit.
b C Illi vero.oia ista.c.vsq; ad.§.quãuis.exaudi p.c.bi vero.qõ ẽ glo. oiu; que oia iducunt ad ꝓbandũ qꝫ incestuosi nõ ꝑũt mr̃imoniũ ꝺbere.
c S Iquis.sororibus.quarum vna erat vxor sua ꝛ sic non est contra.ĩ.pr. cã.q.ij.si quis cum duabus.
d C Cũ duob⁹.quorũ vnus erat marit⁹.ꝛ sic nõ ẽ ꝓra.ĩ. pri.cã.q.ij.si quis cum.
e C Cõsobrinã.i.filiã matertere.vel dic aut ꝑ.i.filiã auũculi.s.q.i.de benedicto.
f C Priuignã.ꝓpriã.sed de hac ꝑmiserat.vel itellige priuignã auũculi, de alio ꝓgenitã vel de secundis nup.vt xxxv.q.vl.fraternitatis.
g C Eos.s.adulteros.vt.ĩ. e.§.quis.vl viros vl vxores.
h Q Ui dormierit .s. xxvij.q.ij.q dormierit.
i C Neutrã.qꝫ ipse debituz non exiget ab ea.ꝛ ita non habet eã.bf̃ tñ ab ea qꝫ ipsa petẽte tenet̃ ei reddere ꝺbitũ ꝛ ita nõ ꝺz sed bf̃.nec distinguo an fuerit occultus incestus an manifestus.vt ex̃ de eo qui coꝛ.cõsang.vxo.sue. discretionem.de hoc notaui xxvij.q.ij.qui dormierit.
k C In cõiugio.xxiij.q.ij.si quis cũ duabus cõtra ſ ibi ſoluitur.
l C Copulentur. ẽt alijs qꝫ aliter nõ eẽt questio.
m H Iꝫ vero.ĩ adulterio.ſ. incestuoſo.nã ga alij adulteri cõtrabere possunt babes.xxxi.q.i.c.ij.
n C Deprehẽdũt.ꝛ nolũt eas ꝺcetero bẽre in coniugio.
o C Diuũt.ꝑ hoc ꝺterminãtur oia hec.c.post mortẽ.enim adulterantis licet alij cõtrabere ante non.
p C Adultera.s.pr.q.i.si qs ꝓtra.s.e.q.apostol⁹.cõtra ex c.illo colligit ꝙ mortuo viro fornicatore adultera possit alteri nubere.ſ ãliter boc soluetur supra determinatũ est.xxxj.q.i.si quis.
q C Penitẽtie.iteriorꝭ que dicitur cõtinua memoria.de pe.di.iij.iudas.
r Q Uncubuisti habeas. bẽris tñ ex ea vt notaui.s.e.q.dormierit.
s C Cõscia.tãꝯ lena qꝫ ꝓcuret vt adulteret.s.e.q.i.c.i.
t C Si se ꝓtinere.vel si manifestũ ẽ viri adulteriũ ꝛ eũ nõ coꝛrigit ꝛ est argu.ad qõ nẽ de medico qui cognouit vxorẽ patiẽtis ex dissolutiõe viri vel dissimulatione viri vel persuasione.
u C Nubat.pⁿ mortẽ mariti vel eo viuẽte.si erat tñ spõsa de futuro.ex̃ de iureiurã. quẽadmodum.
x S Iqs.ſ vir pⁿ mortẽ vxoris.s.e.bi qui.
y C Similiter.sed.ĩ.ꝓtra.pr. q.ij.si quis cum duabus.ſ bic rigoꝛ ibi misericordia.vel bic vna erit vxor ibi non.
z C Quãuis.magociẽſis.s. e.si quis viduam.
a C Illud vero. Qñqz bonus dormitauit homerus Cagatur.g.ꝙ solutiõe illi⁹ c.s.e.ꝓpoſuiſti.ꝛ cũ nõ ẽniat somniãdo attribuit.ſ.gre.mꝛi ꝺ egregius doctoꝛ vel gregoꝛ⁹ maioꝛ scribit augustino.xxx v.q.ij. quedam.l. sed hic casus reprobatus est supra.
b C Inane.non est inane ſ tolerabile.vt qs ĩfirmitate carnis ad vnaz ꝙ ad plures diuertat qꝛ ibi ꝓmittit.ar.ĩ.pri.cã.q.ij.si qõ verius est.
c C Si vxoz.s.co. q.v.si vxorem.
d H Inõ possunt. ar.ꝙ si res ꝓuenit ad eũ statũ nẽ. ar.ff.ꝺitinere actuqz prima.l.i.qõ enim recte actuz est compi nõ potest nẽ.
e C Aut membris.hic idem repetitur.
f C Execti.ꝺ istis castratis quidã sũt castrati.quidã castrenati.i.frigidi.ꝛ isti non possunt cõtrabere.ĩ. pxoꝛi.q.i.si vero. alij castrati.ſ. spadones bene possunt.arg.xxvij.q.i. nuptiarũ.ĩ. pri.q.v.ꝙ deo.ff.de iure do.si serua.§.si spadoni. alij dicunt melius qꝛ necisti possiit ꝛtrabere cuz cognoscere vxorẽ nõ possiit ꝛ erigunt ĩ mr̃imonio ria bona re vel spe.xxvij.q.ij. omne vel dicas ꝙ si ꝺz virgam erectã siue resoluat spma siue nõ ꝙ fit ibi mr̃imoniũ. nã talis satisfacit mulieri.sicut mulier satisfacit viro siue resoluat siue nõ. nec regritur qꝫ semp in mr̃imonio sit filiorũ ꝓcreatio qꝛ sufficit ꝙ non euitent ꝓles. vt.s.q. ij.solet.
g N Eqz furioſ⁹. neqz furiosa qꝛ non possunt consentire.ar.xv.q.i. aliquos possunt tamen si habeant dilucida intervalla.vt extra de spon.dilect⁹.ar.vij.q. i.q̃uis.alias nõ vallet.xxvij.q.ij.sufficiat xvij.q.ij.gõsaldus.
b T Antũ.ſociale.i. mr̃imoniũ qõ duos sociat.ꝛ est ar. ꝙ c ã cessante nõ cessat ꝓstitutio.vt.s.eo. q.i. dixit.s.lxj.dist.§. bis oib⁹ ꝓtra.sol.boc ꝛ illud nõ tangũt se. naz ibi cã appellatur ꝙ qua excludẽda aliquid ꝓstituitur.vt ibi ff. de post.l.i.§.serũ. bic vero appellatur ꝙ qua babẽda matrimoniũ ꝓtrabitur.
i C Posset.de facto.
k C Aliam.s. dis.lvj. ismael.

te.mulierem quoqz nominataz sentiat non sexu corporis sed mollicie mentis:ſz quia nulla auctoritate pmittitur:vt vxore vivente alia supducatur:intelligitur illud Ambro.ĩ supradicto genere fornicationis nõ tamen qꝫ viuente dimissa aliam ducere possit sed post mortez fornicarij vel fornicarie quorum vterqz vt supradictũ est a corruptione luxurie mulier appellatur.ille qui a fornicatione mundus ẽ vir vel mulier:alijs copulari possunt.adulteri autem si superuixerint nullo modo alijs copulari poterunt. Sic ꝛ illud itelligitur quod in.c.cuiusdam concilij legitur.

Licitaz ꝓiugium nõ negeſ illi:cuius vxor cum suo fratre dormierit.

Q Uedam cuz fratre viri sui dormiuit⁹:decretum est vt adulteri nunquam coniugio copulent. Illi vero⁹ cuius vxor stuprata est licita coniugia non negentur. Sic ꝛ illud magocien. cõcilij itelligitur.

Disiungatur ꝛ nunquam coniugio copuletur:qui in quãlibet subiectorum admiserit.

S Iquis vidnam vxorez duxit: ꝛ postea cum filiastra sua fornicatus fuerit:seu cum duabus sororibus⁹ altera manente vxore:aut si qua duobus⁹ fratribus seu cum patre ꝛ filio:si quis relictam fratris:si quis neptem aut nouercã:aut:nurũ aut,consobrinam⁹:aut filiam auũculi:aut eius relictam:aut priuignam⁹ polluerit:eos⁹ disiungi ꝛ vlteri⁹ nũquam in coniugio copulari precipimus. Item.

Sororem vxoris polluens neutrã habere valet.

Q Ui dormierit⁹ cum duabus sororib⁹:ꝛ vna ex illis ãtea vxor fuerit:neutram⁹ ex ipsis habeat:nec ipsi adulteri vnquã in coniugio⁹ copulentur⁹. Itẽ illud gregorij.

Causa adulterij vxorem relinquẽs continentiam seruet.

H Iꝫ vero q vxores suas i adulterio⁹ deprehendũt⁹ non licebit nec eum nec eam aliam vxorez accipere vel alium virum quãdiu ambo viuunt⁹. si aũt adultera mortua fuerit vir eius si vult nubat tantum in domino:adultera⁹ veronũ: quaz etiã si mortuus fuerit vir eius oĩb⁹ tamen diebus vite sue acerrie pnie⁹ lamenta persoluat. Item ex decreto zacharie pape.

Neutram habeat qui sororem vxoris polluit.

Q Uncubuisti cum sorore vxoris tue:si feci sti neutram bẽas⁹ ꝛ si illa que vxor tua fuerit conscia⁹ sceleris non fuerit:si se continere⁹ nõ vult:nubat⁹ in domino cui velit:ꝛ u aũt ꝛ adultera sine spe coniugij permaneatis:ꝛ quãdiu vixeritis iuxta preceptum sacerdotis pniaz agite.

Item ex concilio triburiensi.

Cum nouerca vel filiastra vel sorore sue vxoris dormiens ad coniugium peruenire non poterit: viris tamẽ ea ꝛ legitima nõ negẽſ ꝓiugia.

S Iquis⁹ cum nouerca sua dormierit:neuter ad cõiugiuz põt peruenire:sed vir eius potest si vult aliam accipere si se continere nõ potest.similiter⁹ qui cum filiastra sua: vel cum sorore vxoris sue dormierit:obseruandum est. Quãuis illud quod in fine magociensis⁹ concilij ponitur a nõ nullis:non de legitime coniunctis ſz de fornicarijs dictum intelligatur videlicet vt fornicarij discedant ab invicez:ꝛ sine spe coniugij permaneant. Illud vero⁹ grego.ad bonifacium anglicis ꝓtempore permissum est:quibus ille beatus grego.in quinta ꝛ in quarta generatione cõiugia contrabi permisit.alias autem inane⁹ esset.cum Augu.dicat in sermone domini in monte.si vxorem⁹ quis habeat sterilem ꝛc. Item nicolaus ad karolum magocien.episcopuz.

Ob infirmitatem vel dãna corporis coniugia solui non licet.

H Iqui matrimonium sani contraxerunt aut vni ex duobus dementia aut furor:aut aliqua ifirmitas accesserit ob banc infirmitatem ꝛ causam coniugia talium solui non possunt⁹.similiter sciendum est de bis qui ab aduersarijs execantur aut membris⁹ truncantur:aut a barbaris execti⁹ fuerint. Item fabianus papa.

Furiosus ꝛ furiosa matrimonia cõtrabere non possunt.

N Eqz furiosus⁹ neqz furiosa matrimonium cõtrabere possũt. sed si contractum fuerit:nõ separentur. Ut ergo ex premissis colligitur non licet buic dimissa vxore sua aliam ducere.manet enim iter eos quoddam vinculum coniugale qõ nec ipa separatione soluitur. Ñ Augu.ait in libro de bono ꝓugali.

Sterilem vxorem dimittere:ꝛ cã te cũd:tatis aliã ducere alicui non ꝛz.

T Antum valet vinculuz socialẽ vt cum causa ꝓcreandi colligitur vt nec ipa cã ꝓcreandi dissoluatur:posset⁹ enim homo sterilẽ dimittere vxorem:ꝛ aliam⁹ ducere de qua filios haberet:ꝛ tamen non ꝛz. Item. Manet vinculum nuptiarũ etiam si proles cuius causa initum est manifesta sterilitate nõ subsequatur:ita vt iam scientibus coniugib⁹ non se filios habituros: separare se tamen vel ipa cã filiorũz atqz alija

a Alterius.s.vroris.
b Apud antiquos.ff.e.q.iij.dixit.
c Temere.melius est pie dubitare ꝙ temere' diffinire.dic temere' nō dixerim.i.nullo mō dicā.qꝛ temerariū eēt dicere ⁊ sic sentire.
d Sqz adeo.sacramentū.i.characterem.
e Habz aūt hoc.ff. i.q.i. ꝙ quidā.ff.xij. q.i.scimus.
f Oz itaqz. Hec fuit octaua qō an liceat ducere vroꝛez infidelē sub ea cōditiōe vt conuertat.⁊ certū est ꝙ pure non pōt ꝓtrahere cū ea.vt xxviij.q.i.caue.⁊.c.ñ oz sed obmittit magister qōnē illā quaz posuit superius i themate qꝛ determinata erat.ff. xxviij. q.i. non oz.⁊ ponit aliā q̄ similiter determinata est.xliij.di.ꝙ ait.
g Non solū.qdā cognoscendo aliā dimissa sua.
b Alterā. mechā.
i Cōpensatiōe. ar. ꝙ in illicitis ꝓpensatio non dz admitti.vt xxviij.q.v. si dicat.i. q.i. non est putanda xij.q.ij.primuz.⁊.c.ne quis faciat.ff.di.lv.ſi euangelica.xliij.dist. ꝙ ait.
k Quia ꝓmisit.h collige ꝙ lz inter duz sub ꝓditione ꝓtrahē vt.ff.xxviij.q.i.nō oz
l Cōditiōe.er quo videt ꝙ nūquaz sub intelligūtur ꝓditiōes in iuramēto qō falsū est.vt notaui.ff.xxvij. q.ij.§.i.qꝛ ⁊ generales intelligūtur.⁊ si nō spāles.vt si deus voluerit si vir ero si potero.sed spāles nō intelliguntur nisi exprimantur vt si hoc feceris.[vt.C. de cōdi. ob tur.cām.si repetēdi.ff.de ver.ob.quicquid.nisi vbi lex premisit aliqd tacite agi iter ꝓtrahētes tūc.n. illud pro expresso habetur.vt.ff.ſi cer.pet. cū quid.ff.de ver.ob. triticū.quandoqz lex ipsa spāles cōditiōes subintelligit vt in stipulatione dotis sub intelligitur hec si nuptie fuerint secute.vt ff.de iure do.stipulationē.⁊ hoc si nō immoderatuz qd ꝓcipitur.vt.ff. de ope.lib. ſi libert⁹.extra ō iure iuran. quitauali.
m Cōditiōe. notar.a contrario sensu. subaudiūt ⁊ alie ꝓditiōes vt dixi.xxvij.q. ij.§.i.
n Vidā. impeditus.

copulare non liceat. Quod si fecerint cum eis quibus se copulauerit adulterium cōmittunt. ipso autem manente cōiugio plane vroris voluntate adhibere aliam vnde communes filij nascantur vnius viri cōmixtione ac semine alterius⁹ vroris aut iure ac potestate apud ātiquos⁹ patres fas erat: vtrum etiam nunc fas sit: temere⁹ non dixerim. Ite⁊ in eodem.

De eodem.

Sqz adeo⁹ inter vinentes maneant inita iura nuptiarum: vt potius inter se sint coniuges etiā seꝓparati quam cum his quibus adhe serunt.⁊ paulo post manet inter vinentes quoddam vinculum coniugale quod nec separatio nec cum altero viro copulatio possit auferre: sicut apostata anima velut de coniugio christi recedens etiam fide pdita sacramentum fidei non amittit quod in lauacro regenerationis accepit. redderetur enim proculdubio redeunti si amisisset accedens. Habet autez hoc⁹ qui recessit ad cumulum supplicij non ad meritum ꝓmij.

Q. viij.

Am itaqz⁹ probatum sit. ꝙ hic vroꝛem suam dimittere ⁊ aliam ducere nō potest. Querit̄ si liceat ei hac conditione peccare: vt infidelez ad fidem adducat: quod non posse fieri augustinus affirmat in li. de adulterinis cōiugijs ita dicens.

Non debet aliqs a cōtinentie voto recedere etiam si infidelis christia⁊ nam se polliceatur fieri.

Non solum⁹ mechandum nō est: quod quidam faciunt: sed omnis qui dimittit vroꝛem suam ⁊ ducit alteram⁹ ⁊ si ꝓpterea eā duxerit vt christianam faciat: sed ⁊ qꝫ quis non alligatus vroꝛi cōtinētiā deo vouit: nullo modo ōbet ista cōpensatione⁹ peccare: vt ideo credat vroꝛem sibi esse ducendam qꝛ promisit⁹ que nuptias eius appetit futuram se esse christianam. quod enim cuiqz antequaz vouisset licebat: cū se id nūquam facturum vouerit nō licebit: si tamē id vouerit quod vouendum sit sicuti est perpetua virginitas vel post experta connubia solutis a vinculo coniugali vidualis castitas: seu ex consensu vouentiu⁹ ⁊ carnalia debita sibi inuicem relaxantibus fidelibus⁹ castisque coniugibus ꝙ alteram sine altera vel alteram sine altero vouere: fas nō est ingis continentia. hec ergo ⁊ si alia sunt que rectissime vouentur cū homines vouerint nulla conditione⁹ rumpenda sunt que sine vlla conditione⁹ vouerunt.

tractauit.g.supra de impedimēto matrimonij. quod procedit ex aio.⁊ ēt de eo quod procedit tā ex animo ꝙ ex corpore cōiunctiz nūc tractat in causa ista ō eo quod procedit tantuz ex corpe. tractat ēt de quibusdā aliis impedimētis. vt de frigi.⁊ male.c.i.⁊.iij.⁊ de enormitate delicti. vt.i.q.ij. de bis ⁊ sequentibus.⁊ ō tempoꝛe feriarum. vt.j.q.iij. per totum.

Vidam vir maleficijs impeditus⁹ vroꝛi sue debituz reddere nō poterat: alius interim clanculo eaz corrupit: a viro suo separata corruptoꝛi suo publice nubit crimen quod admiserat coꝛde tantum deo ꝓfitetur: reddit huic facultas cognoscendi eaz: repetit vroꝛem suam qua recepta vt expediti⁹ oratioꝛi vacaret: ⁊ ad carnes agni⁹ purius accederet: continentiam seruaturum promisit: vroꝛi vero cōsensum nō adhibuit. Hic primuz queritur: an propter impossibilitatē coeundi a viro suo aliqua sit separanda. Secundo: an post separationem ei nubere valeat: cum quo prius fornicata est. Tertio: si sola cōfessione⁹ coꝛdis crimen possit deleri. Quarto: si tempoꝛe oratiōis quis valeat reddere coniugi debitum. Quinto: an vir sine consensu vroꝛis continentiam vouere possit: vel si minis vel terroꝛibus licentiam vouendi ab ea extoꝛquere valeat.

Q. j.

Od autez⁹ propter impossibilitatem reddendi debitum mulier a viro suo separari non possit auctoꝛitate euangelica ⁊ apostolica⁹ probatur. Sic enim christus ait in euangelio. Nulli licet dimittere vroꝛē suā nisi causa fornicationis: vel qua⁹ alter eoꝛuz sicut Augustinus exponit fornicatus fuerit: vel ad quam alter alterum pertrahere voluerit. Idez apostolus mulier quanto tempoꝛe vivit vir eius alligata est legi ipsius non legi⁹ sibi reddendi debituz: sed non trasferendi se ad aliuz. Ite⁊ his qui matrimonio iuncti sunt precipio non ego sed dominus vroꝛem a viro suo non discedere nisi causa fornicationis. Euangelica itaque ⁊ apostolica auctoꝛitate prohibetur mulier a viro suo discedere nisi ob causam illam cunctis notissimam: qua interueniente si discesserit opoꝛtet eam manere innuptam aut recōciliari viro suo: vnde datur intelligi ꝙ impossibilitas reddendi debituz non facit coniugij discidium. Quis ita respondetur coniugium confirmatum carnali officio⁹ vt supra probatum est. postquam vero officio⁹ confirmatum fuerit nisi in causa fornicationis non licet viro vroꝛez dimittere vel vroꝛi a viro discedere. verum antequā confirmetur ipossibilitas officij solvit vinculum coniugij. Unde scrib. gre. ioan. rauēnati archiepiscopo.

o Agni.i.christi ō quo dr agn⁹ dei. de cō. di. iiij. nemo.
p Confessione.i. ꝓtritiōe.
q Quod autē. hic de pigitur prima qō. an .ſ. ipossibilitas coeūdi sepet matrimoniū. Et no. ꝙ est triplex impossibilitas. ipossibilitas ex animo. vt i furioso.ff. pr. q.vij. neqz furios⁹. ex corpe. vt in frigido ⁊ in maleficiato.j.e.c.i.ij.⁊.iij. ex vtroqz vt i puero vt. xxx. q. iiij. vbi vel sic distinguas. alia ē naturalis ipotentia. vt frigiditas. alia accidentalis vt maleficium.⁊ q̄cunqz fit ipotentia. si matrimoniū precessit illā ita ꝙ effecti sunt vna caro propter nullam causam supuenientez pñt separi. vt.ff. pr. q.vij. bi qui matrimonium. nisi ꝓpter fornicationē. vt.ff. pr. q.i. dixit vbi vero ipedimentū precessit matrimoniū refert vtrū fit perpetuuz. qa tūc separi pñt. ar. j. eo. si per sortiarias. si tempale nequaquā. Et nota ꝙ lz iura emanauerint diuersa sup hoc. ſ. vsqz ad quod tēpus deberent manere simul. ad hoc. vt maleficiū videat ꝓpetuō vt extra ō fri.⁊ male.c.i.⁊.C. de repu. i causis tamen per celestinū tēpus determinatum est trienniū vt.e.ti. laudabilem.⁊ idem dicit aūt. de nup.§. per occasionem. col. iiij. hoc tamen eraudi. cum ante triēniū nō potest constare de impedimēto naturali. vt colligitur i predicta ō cre. laudabilem.⁊ hoc dico tam in frigido ꝙ in maleficiato ⁊ hoc triēniū currit a tempoꝛe quo tēnauerūt coire. vt colligitur in aurē. predicta. vbi aūt dubitaf. an p̄cesserit maleficiū an secutū sit presumēdum est ꝙ secutum sit post matrimoniū. arg. C. de edi. edi. l. iij.⁊ hoc fauoꝛe mf'imonij. xxxv. q.v. palea est.
r Et apostolica. sophistice iducit gratianus omnia ista quia ō cōsumato matrimonio intelliguntur.
s Qua.ſ. corporali.
t Non legi. tantuz.
u Officio carnis. xxvij. q. ij. §. ecce.
x Officio. i. carnali commixtione.

a Quod autē nubere.i.q̄ nō possunt sibi reddere debitū ꝓpter naturalē frigiditatem.

b Scriptum est.in primo libro capitulari karoli.s.in lombarda.

c Probare ar.q̄ q̄q̄s mulieri deferatur probatio cū de ꝑmixtione carnis cō troueria est.ar.s.xxvij.q.i.nec aliqua.sed ꝓra.j.e.si quis acceperit.sed illud solutū est.xxvij.q.ij.q̄ autē.

d Per iustū.s.ij.q.v.cō. suluisti ꝺ.sed hic appellat verū iudiciū.nō candentis ferri vel feruētis aque vel buiusmōi sed legitimoꝝ testiū.

e Judiciū.per aspectū corporis si virgo est qz aliud est in corrupta.vt.j.c.pri.ꝛ qd iuris sit notaui.s.xxvij.q.ij. q̄ aūt.melius.n. ꝑpenditur oculus aliq̄d.isti.de gra.co. que tñ ispiciūt debēt eē pite.ō ven.ispi.l.i.qz visus sepe fallit ꝛ.rij.q.i.nec aliq̄.

f Egisti.ꝑ vroꝛe.cōsiliū ē vt ex.e.accepisti

g Innupti.ꝑceptū ē quātum ad virū.quātū ad illaz ꝑsiliū.ꝛ ita verbū semel positū tenet eguoꝛe.xxviij.dis. ps.ꝓterū ꝛ ibi Ouidi⁹.Bemophon vētis ꝛ verbis vela dediſti.

h Naturaliter.i.nāli frigiditate impediēte.ꝛ est ar.q̄ frigiditas ē ꝑpetuū impedimētū ar.j.e.q.v.q. fitit.s.ꝑ.q.v. ficut.ls q̄dā dicāt q̄ nullū impedimētū ē ꝑpetuū.null⁹.n. ē ita frigid⁹ vt dicūt qn ope medicoꝝ ei possit subueniri qō nō credo cuz frigiditas q̄ est nāl⁹ ꝓprietas per accidēs tia nō īmutatur.ex de cele. miſ.cū marthe.§.q̄ſtuisti.ſimiliter quidā dicunt q̄ nullus maleficiciū ē ꝑpetuuz qui saltem per ipsum actorē possit sanari.

i Patet.nota q̄ sequētia ꝓbāt per ꝓcedēta.j.xxxiij. q.i.c.i.in fi.liiij.di. fraternitatē ꝛ.C.de adul.si qs. Itē hic ex post facto ꝑ retro fuisse matrimoniuz.vt ex de frigi. ꝛ malefi.fraternitatis.ꝛ hoc est notabile q̄ eoipso q̄ alia vel alius supducit ꝑsumit hoc ex odio fieri.ꝛ est ꝑsumptio iuris ꝓra quā nō auditur ꝓbatio īmo statiz ius pronunciat eā puniēduz.ar. ad hoc.j.e.q.ij.seculares.

k Iccirco.q.d.si vir petat diuoꝛtiuz vt pater fiat nō audiretur.si autē petat vt eroneretur oneribus matrimonij audiret.si mlier petat vt fiat mater audiret non dico virum quo ad hoc audiendus si se frigidum sciret cū ꝓtrarit.ex ō eo q dur.c.i.

l Septima.hoc intellige cum hec non erat virgo.quia si esset virgo tunc sufficeret verum iudicium per obstetrices.vt.c.precedenti. cum facto tñ vtriusqz hēre nō possent. Itē eis solis crederet.si de hoc fama eēt.ar.xxxv.q.vj.si duo.

m Fuissent.ꝛ q̄ operam dederunt alias nō sufficeret.vt in pān.c.notatur. xxxj.q.i.hac ratione.

n Humanum.ea humanitate qua apostolus permisit secundas nuptias

o Acceperit.pone q̄ mulier dixit eum impotentem ad reddendum debitū non ꝓponendo causam impotentie.ꝛ hoc probauit.ꝛ lata est sententia nūqd si contraxit restituantur postea priora cōnubia non quia totū ius suum videt in iudiciū deduxisse.vnde idem esset ac si per frigiditatem ꝛ maleficium separaretur.ar.extra de causa pos.ꝛ ꝓpri.cum super electione.C.de an.excep.l.vl. secus tamen est in personali actione.ff.de excep.rei iudi.ꝛ an eadē.§.actiones.

p Jurauerunt.i.vir ꝛ vroꝛ non consanguinei testes qui secum iurauerunt illi enim non iurauerunt sic esse verum sed crederem sic esse verum sicut illi.s. vir ꝛ vroꝛ dicebant.ar.xxxv.q.vj.de parentela.ꝛ extra de testibus.quotiens.

q Periurij.ꝛ ita vterqz fuit in culpa.alias quod in fi.ꝺ iniquuz eēt.

r Prioza.ꝛ hoc cum vterqz ꝓtraxit.alias excipereꝛ ꝓra adulteram tem de adulterio.extra de diuoꝛ.significasti.vel hoc cum innocens excipere non vult.ar.xxviij.q.i.idolatria.

s Si quis.tempoꝛe.i.pluscq̄ per duos menses.quia enim statiz nō proclamauit vir esse impotentem. postea non creditur ei si viro qui contrarium dicit.vt extra de frigi.ꝛ male.c.i. nam etiam ex tempoꝛe presumitur aliquaz non esse coactam vt extra de spon.ad id.i.q.i.constat.Itez vel ideo potius creditur viro q̄ vroꝛi quia vir aliqs inuenitur impotens ad coeunduz.vt.l.di. quia tua hanc credo esse causam quare viro creditur in hoc casu sed petrus hispanus alias assignauit rationes. qa vir stat ꝓ matrimonio qō fauorabile est. Item qz fuit sola cum solo credit cognita ab ipo vt.xxxij.q.i.dixit. xxvij.q.i.nec aliq̄. Jurta illud Ouidij.A. iuuene ꝛ cupido creꝺatur reddita virgo. ꝛ hoc potest intelligi de illa que prius fuit corrupta.ls si fuit virgo quādo iuncta fuit ei potius crederetur probationi sue quaz facit per aspectuz corporis.vt.s.e.c.i.ꝛ extra de proba. propositum.tamen nisi mulieres essent peritissime potius esset credendum viri sacramento.qz res illa occulta ē ꝛ nō puia visui ꝛ oculus plerūqz fallitur vt.xxvij.q.i. nec aliqua.ꝛ in talib⁹ sepe sacramēto vni⁹ statur.vt dum questio est de sumptibus factis. vt.C.de iudi. sancimus.ij.q.i.ī primis.vel dum est qō de dāno dato sacramento vnius creditur.C.vnde vi.si qñ. hec autem que dixi vera sūt quādo vn⁹ fatetur ꝛ alter negat. sed si vterque fateretur q̄ non interceſſit cōmixtio.tunc expectabitur p triēnium.si antea non pōt constare.vt extra de frigi.ꝛ male.laudabilē sed quid si mulier sciebat virum eē frigidū ab initio satis videt q̄ tunc non possit petere sepationem.ar.extra de frigi.ꝛ male.c.i.ꝛ.C.de spon. l.vlti.vbi dicit q̄ imputet sibi si scienter cōiuncta sit turpe psone vel impotenti coire.ꝛ quia sero accusat mores quos ducendo eam in matrimonio comprobauit.vt.ff.de adul.si vroꝛ in fi.de viro aūt potius videtur q̄ ille non possit recedere a muliere si ipsa vult cohabitare ei.cum ipse sciuerit se frigidum.argu.extra de eo qui dur.in ma.c.i.

t Si per sortiarias.atque maleficas.s.xxiij.q.iiij.de tyrijs.

u Abimelech.regem gerariꝛ.vt.s.xxxij.q.i.ij.nemo.

p Separari.nisi ipsa vroꝛ dicatur ꝓcurasse maleficiū cū sua culpa ad hoc deuenerit.vt.l.v.di.si euangelica.ff.q̄ me.causa si mulier.xv.q.i.si quis insaniens.

q Concūbendi.cum alijs non cum prioribus.tunc enim non esset perpetuum maleficium.

z Nequibunt.hic potius gnarus dicendus est q̄ gnarus.nam diri

Licet mulieri alteri nubere quā.c b frigiditatē vir cognoscēs ī poterit.

Quod aūt interrogasti de his q matrimonio iuncti sunt:ꝛ nubere nō possunt si ille aliaz vel illa alium ducere possit de quibus scriptum est vir ꝛ mulier si se cōiunxerint ꝛ dixerit postea mulier de viro q̄ coire nō possit cum ea si pōt probare q̄ verum sit per iustum iudicium accipiat alium.si aūt ille aliā acceperit separentur. Itez ex epistola eiusdem.

Requisisti de his qui ob causaz frigide nature dicūt se nō posse inuicem operā carni dātes cōmiscere. Iste vero nō pōt ea vti ꝑ vroꝛe habeat eā quasi soroꝛem:q̄ si retinaculū cōiugale voluerit rescinderē maneant vtriqz inupti.naz si huic nō poterit concoꝛdare naturaliter quomodo alteri conueniet.si igitur vir aliam vult vroꝛem accipe.manifesta patet ratio:qz suggerēte diabolo odij fomite exosam eā habuit ꝛ iccirco eam dimittere mendacij falsitate molitur:q̄ si mulier causat ꝛ dicit volo eē mater filios,creare vterqz eoꝝ septima manu proximquoꝝ tactis sacrosanctis reliquijs iureiurando dicat:vt nunquā per cōmixtionem carnis coniuncti vna caro effecti fuissent:tunc videtur mulierem secundas nuptias cōtrahere posse.humanuz dico ꝓpter infirmitatem carnis eoruz. vir autez qui frigide nature est: maneat sine coniuge q̄ si ille aliam copulaz acceperit:tunc bi qui iurauerunt: periurij crimine rei tenent:ꝛ penitētia peracta priora cogantur recipe cōnubia. Hoc autem seruari precipitur cū vterqz idem fatetur.ceterū si vir asseruit se reddidisse debitum vroꝛi:ꝛ illa diffiteatur:cui potius fides adhibenda sit merito queritur.

De his in concilio apud compēdium habito ita statutum est.

In veritate viri consistat:si mulier negat se cognitam ab eo.

Si quis acceperit vroꝛez ꝛ habuit eam aliquo tempoꝛe et ipsa femina dicit q̄ nunquā coisset cum ea.ꝛ ille vir dicit q̄ sic fecit:in veritate viri cōsistit:quia vir caput est mulieris. Ecce q̄ impossibilitas reddendi debitum vinculum solvit cōiugale.sed hoc de naturali impossibilitate statutum est:hec autē maleficij impedimento:non frigiditate naturali debitum coniugale prohibente a viro suo separata est:vnde queritur:si liceat ei etiam in hoc casu a viro suo discedere:ꝛ alij se copulare. De his ita scribit Jmar⁹ remensis archiepiscopus.

Quā de his qui maleficijs impediti coire nō possunt.

Si ꝑ sortiaris atqz maleficas artes occulto:sed nunquaz in iusto dei iudicio permittente ꝛ diabolo ꝓparante concubitus nō sequitur.hortandi sūt quibus ista eueniunt:vt coꝛde contrito deo ꝛ spiritu humiliato sacerdoti ō omnibus peccatis suis puram confessionem faciant ꝛ ꝑfusis lachrymis ꝛ largioribus elemosynis ꝛ orationib⁹ atqz ieiunijs domino satisfaciant.ꝛ per exoꝛcismos ac cetera ecclesiastica medicine munia ministri ecclesie tales quantum dominus ānuerit qui abimelech⁹ ac domuz eius abrahe orationibus sanauit:sanare procurent.q̄ si forte sanare non poterint separari⁹ valebunt:sed postquā alias nuptias expetierit illis i carne viuentibus quibus iuncti fuerāt ꝓioribus quos reliquerant etiā si possibilitas cōcumbēdi⁹ eis reddita fuerit reconciliari nequibunt⁹. sed in hoc videtur contrarius premisso capitulo grego.papa.ibi enim post possibilitatem redditam iubetur: separari ab eo cui secundo nupserat ꝛ redire ad primum. hec autem viuente eo cui secūdo copulata fuerat primo reconciliari non poterit.

car.q̄ iste finis non tenet quia vt dixit nullū maleficium est perpetuuz quin saltim per ipsum actorem tolli possit.alij dicunt contra.vt.s.e.requisisti,vel intellige post triēnium.

a ℭ Quod autem.superius.s.xxxj.q.i.in prin.

b ℭ Sed queritur.q̄ secunda questio nō habeat dubitationez. ideo ponit aliā incidētez que fit q̄nē non hz.q̄ semp̄ restituēda nisi in tribus casibus si publice sit adulterata vel nisi timeat de viri senitia. j.e.si ue.z ex̄ ō dimor. significasti.vel nisi dicant p̄sanguinei i gradu idisp̄sabili z incōtinēti,pbet exceptio. tex̄ de resti.spo.si as.z eē in eodē cāu fit restitutio quo ad oīa.nisi quo ad carnale cōmerciū vt ibi dr in fi. quart⁹ cāus p̄t esse q̄si uxor ppria voluntate recedit a viro.vt xxxvij.q.ij. agathosa. vel cum vir de licētia uxoris recedit ab ipa vt ibidem.

c ℭ Seculares. probabiliter. non quare dicit ,pbabiliē boc.n.forte dicē quia ppter fornicationis suspitionē ,pbatā ecclesie licebit ei uxorez dimittere.vt.s.xxxij. q.i.c.dixit.

d ℭ Cōprouinciales. distributiue, sez iste apud suū z ille apud suū.non.n. ,ppter tales causas ipsi ,prouinciales cōuocātur,vel melius hoc olim obtinuit.q̄ cā matrimonij tractabatur apud episcopos prouincie xxxv.q.vj.multorum. hodie ēt archipresbyter cām huius tractare p̄t.argu.extra de p̄sāg.z affini.c.i.ij cer te z hodie ad episcopalē iurisditionez cognitio matrimonialis cāe spectat.vñ nec abbates nec alij p̄nt de matrimonio cognoscere nisi ex cōcessione vel alia cā legitima id hēat vt ex̄ de excessib.pla.accedētibus p̄scribi.n. potest talis iurisditio. vt ex̄ de p̄script.auditis. in fine.

e ℭ Aliqs.in subditos.s. renūciat episcopatui.extra de renūci. nisi. vel sicut subditi non possunt deserere prelatuz.xj. q.i. inolita. vel sicut prelatus non potest sine cā punire subditos.lxxxvj.di.si quis.

f ℭ In comparem.s.vt vir dimittat uxorem sine causa vel condemnet preter ordinem iudiciarium.io.

g ℭ Sed prohibet.s.xxxvij.q.ij.sunt in aūt.vt liceat ma.z auie.§.causas lex enim humana admittit diuortium in alijs casibus preter fornicationem.vt.C.de repu.consensu.

Quod āt ei cum quo prius fornicata fuerat post separationem nubere possit:superius⁹ probatū est:mortuus est.n. vir eius sibi ex quo iudicio ecclesie ab eo separata ab eius lege soluta est.vñ iuxta apostoluz: nubat cui vult tantum in dño.Sed queritur⁹ si sine ecclesiastico iudicio nulla causa discidij rationabiliter probata ab ea discesserit an eēt cogendus redire ad eā. De hoc ita statutū est in concilio carthagi nēsi cui interfuit augu.c.xxx.

Non iz alicui uxorē dimittere:nisi causa discidij primū ecclesie ,pbet.

Seculares qui coniugale consortiū nulla grauiori culpa dimittunt:vel ēt si dimiserūt:z nullas causas discidij ,pbabiliter⁹ proponētes propterea sua matrimonia dimittunt:vt aut illicita aut aliena p̄sumant:si antequā apud episcopos cōprouinciales⁹ discidij causas discusserint:z punisquā in iudicio dānantur:uxores suas abiecerint a cōmunione ecclesie z sancti populi cetu pro eo q̄ fidem z coniugia maculant:excludantur. Iter Ambro. super lucam.

Lex diuina ,pbibet virū uxorem dimittere nisi certa causa fornicatiōis.

Aliquod in subditos⁹ nefas est in comparem⁹ fas est: dimittis ergo uxorem quasi iure sine crimine: z putas hoc tibi licere: quia lex humana non prohibet sed prohibet⁹ lex diuina:qui hominibus obsequeris:deum verere:audi legem domini:cui obsequuntur:et qui leges fecerunt: quos deus coniunxit homo non separet. Item Nicolaus papa karolo imperatori.

Absq̄ cause cognitione a viro suo dimissa ad omnia restituatur.

Historia ecclesiastica ab eusebio cesariēsi episcopo cōfecta de muliere quadaz que de castitate a marito accusabatur ait. preceptū est ab iperatore lege lata vt primo⁹ permitteretur ei rem familiarez⁹ libēdintis ordinare: tunc demum responderet obiectis:hoc⁹ omnes leges⁹:tam ecclesiastice quam vulgares publiceque precipiunt.si autem de mulieribus z secularibus viris: hec constituta sunt multo magis ecclesiasticis hominibus z sacerdotibus sunt concessa. Item nicolaus papa.

b Historia.vt primo.ex quo ergo mulieri primo restituitur res sue multo potius vir est ei restituendus z sic facit ad ppositū gratiani. Alij ponūt casum sic.q̄rebatur.an mulieri accusate de adulterio dande sint inducie. Rñ. q̄ sic.sed hoc nō videtur posse stare.q̄ i crimine adulterij nulla datur dilatio vt.ff.de adul.in crimine,sed potest dici q̄ hoc verū est cū agitur criminaliter.

Nisi post restitutionem neqz de cōiugij federe:neqz ō adulterij crimie inter virum z uxorem iudicium est agitandum.

Iue⁹ de coniugij federe siue ō adulterij crimine iudiciuz agitandū sit:nulla ratio patitur tebergā cū lotbario posse inire certamē: nisi pri⁹ ad tēpus fuerit reddita⁹ sue potestati:z consanguineis propriis libere sociata.itēque etiā locus⁹ p̄uidēdus est in quo nulla vis multitudinis formidet⁹ ne sit difficile⁹ testes producere vel ceteras psonas⁹ que tam a scis canonibus quā a venerādis romanis legibus in huiusmodi cōtrouersijs requirunt.i hoc capitulo⁹ quāuis videat⁹ cā exposita⁹ quare sua auctoritate non liceat alicui uxorez dimittere qua cessante ipsa quoqz prohibitio cessare videtur tū quia ipa separatio pena est z pena nulli est inferenda nisi p iudicem generaliter hoc intelligenduz est vt siue ob cāz premissaz siue nulla causa existēte nō liceat alicui sua auctoritate uxorē dimittere: quod ēt de pena homicidij vel qualibet⁹ alia intelligendum est. Unde nicolaus papa scribit radulfo bituricensi archiepiscopo.

Coniugia penitus interdicant his qui suas coniuges occidunt.

Interfectores⁹ suarum coniugum sine iudicio cum non addis adulterarum vel aliquid huiusmodi⁹ quid aliud habendi fūt quaz homicide:ac per hoc ad pniam redigendi quibus penitus coniugiuz denegatur exceptis adolescētibus⁹ de quib⁹ ē beati leonis pape.xxv. regula decretalium imo indulgentia⁹ obseruanda. In hoc.c. videtur nicolaus permittere maritis cā adulterij:vel alteri⁹ huiusmodi criminis uxores suas interficere sz ecclesiastica disciplina spūali gladio non materiali crimino⁹ feriri iubet:illo videlicet gladio quo petr⁹ iubetur mactare z manducare de quo etiam christus ait in euangelio non veni pacem mittere⁹ in terra: sed gladium⁹. Hinc idez nicolaus scri.alutino archiepiscopo.

Non licet alicui uxorem suaz adulteram occidere.

Inter hec sanctitas vestra addere studuit:vt si cui⁹ uxor adulterium perpetrauerit vtrum marito illius liceat⁹ fm mundanaz legez

i ℭ Familiarem.z hoc intelligunt quidaz de ꝓparatorijs inducijs,alij de restitutorijs.

k ℭ Hoc.s.restitutionez fieri.

l ℭ Omnes leges.ō hac materia loquentes.

m Iue.videt⁹ q̄ hoc.c. faciat ꝯ ppositū gratiani q̄ intēdit,pbare q̄ uxor debeat restitui.at hic nō restituitur viro ꝙ ei⁹ prāti subtrahit z p̄sanguineis sociatur.Rñ.i hoc fac.q̄ ista spoliata erat quadā libertate q̄ cōpulsa fuerat p̄tra se p̄fiteri xxxj.q.ij.lotharius.vel i hoc facit ad ppositum.q̄ ponit quādam exceptionē qñ non dz fieri restitutio.s.cuz timetur de senitia viri.

n ℭ Reddita.hic bēs q̄ quā cito accusatur mīmonium p̄t uxor petere vt detur libertati sue ne cogatur aliqd confiteri p̄tra se.sed hoc p̄t itelligi cū tāta est senitia viri q̄ nulla p̄t ei sufficere cautio.vt ex̄ de re.spo.si as.i fi.ō hoc notaui.xxxij.q.i.de benedicto.

o ℭ Etiā locus.ar.q̄ inde ēt tenetur de loco iudicij prouidere ptib⁹ vt i eo loco debeat de cā cognosci vbi partes libere z secure valeāt cōuenire.s.iij.q.ix. hortamur s.xxiiij.q.i.pudēda.ff.de re.du.vbi.s.ij.q.ij.c.vl.qō si nō fecerit licite appellatur.ex̄ ō ap.ex parte.

p ℭ Sit difficile, simile.ff.q satisda.co.si fideiussor.§.i.q̄ cuz difficile est alicui satisdare in vna ciuitate mittitur in aliam vt ibi.

q ℭ Personas.i.aduocatos.

r ℭ In hoc capitulo.s.e.seculares.

s ℭ Exposita.ibi nulla gratiā culpa.

t ℭ Vel qualibet.nā leuem vir imponit. vt notaui.vij. q.i.sicut alterius.

u Interfectores. adulterarū marie.q̄ nec tūc lz vt.j.c.pr.

x ℭ Huiusmōi.boc dicit iō q̄ fm leges er causis pluribus sepatur mīmoniū.

y ℭ Adolescētib⁹.j.e.in adolescentia.

z ℭ Indulgentia.vī ergo q̄ idulgentia nō ē regula z q̄ nulla dispensatio fit ius qō m.z.b.cōcedit.ar.i.q.vij. erigunt z.c.si quis omnē.z no taui.i.di.de bis.alij vero dicunt q̄ ois idulgentia ē ius sed tale quo superior vti p̄t z inferior non p̄t petere.ergo hoc dicendo retulit se ad causam cōstitutionis z originem.nam per indulgentiam fuit hoc statutum lz modo sit ius.

a ℭ Dittere.i.federare cū vicijs boies.vel mittere pacē iter boies z vicia.

b ℭ Si gladiū.i.discordiā z separationē a malis.i.charitatē que sepat vicia.

c Inter hec.liceat.hoc lz fm lombardam sed non fm romanaz.pater tñ eā p̄t occidere in ipso actu sed non maritus.z pater vtrunq̄ interficiat vno

ictu.ff.ad.l.iul.de adul.l.nec in eo.z.l.se.ignoscitur tñ marito si vxorez in adulterio deprehensaz occiderit quo ad pene mitigationem.C.ad.l.iul.de adulte. grachus.z nõ qp lz lex antiqua pmittat viro occidere adulteruz deprehensum cum adultera in domo sua.non tñ in domo soceri.vt.ff.de adul.marito.nouo iure tamen vbicũqz fere potest occidere eũ post tres denunciationes factas.vt in aũt.vt li.ma.z auie.§.pe.z vl.col. viij.nec illõ.n.corrigit per aũt.que est col.ir.vt nul. iudi.§.si qñ.qz in alio cãu loquitur.itẽ licet patri similiter detur ꝑm legem licentia occidendi vt.ff.de adul.nec in eo si tñ interficiat non excusatur a culpa vel a peccato.lz a pena ciuili excusek.in trib⁹ enim dico spãlez cõfessionẽ canonis necessariaz quo ad culpe ĩmunitatẽ.vnde cum dicat.nõ occides.xxiij.q.v.si nõ lz nec spãliter isti excipiãtur a canone.ergo occidẽdo peccãt.ĩmo viro hoc iterdicitur.vt.j.e.admonere.vñ nõ excusak auctoritate iuris ciuilis,sed z dotez amittit vir quã lucri faceret alias.solus enim iudex excipik a canone vt occidat.xxiij.q.v.cum bõ z.c.si homicidiũ.

a ¶ Gladiũ.quo ad executionez.hoc tñ dico qz ipator habet illud a papa.extra de elec,venerabilem.

b ¶ Quicũqz.armis.j. de pe.di.v.falsas.

c ¶ Agat.ar.quem posse cõpelli ad pniam.sed hoc i publicis z enormibus.arg.xxij. q.i.c.vlt.

d ¶ Seniorẽ.i.ep̃m vel aliũ ꝑlatũ vel dñm suum.argu. iij.q.iiij.c.iiij.xxv.q.ij.ita nos.

e ¶ Admonek.dicit.ar.quẽ puari nolle rõne criminis iuxta illud.Si re ꝓueris nec nomẽ bẽre mereris.ar. xiij.q.ij.ꝓstq̃.ij.q.vij.§.gabus ergo.ij.q.i.scelus.z.C.õferi.a nullo.arg.cõtra de pe. di.iiij.si ex bono.naz filij dicũtur qui nõ erãt i ecclesia.

f ¶ Partẽ.si.§.xxxi.q.ij. de neptis.z.xxij.q.ij.agathosa. z est ar.qp q excepit alimẽta sibi videtur ereipere vxori. cum ambo sint vnũ corpus. z etiam filijs z seruientibus arg.l.di.studeat.ff.de vsu z ba.l.iij.

g ¶ Resistentez,supple manifeste.qz si etiaz resisteret vel insidiaretur.non ideo deberet eam interficere.

eam interficere sed sancta dei ecclesia mundanis nunquã cõstringitur legibus: gladium[a] non habet nisi spiritualem:quo non occidit sed viuificat. Item Pius papa.

Penitentia eius qui propriaz absq; causa peremit vxorem.

Quicunqz propriam vxorem absqz lege z sine cã z certa probatione,interfecerit aliamqz duxerit vxorem armis[b] depositis publicam agat[c] pniam:z si ꝓtumax fuerit z episcopo suo inobediens extiterit anathematizetur quousqz ꝓsentiat eadẽ lexerit illi qui seniorem[d] suum interfecerit. Item Stephan⁹ papa v.astulpho.

Penitentia astulphi qui vxorem suam interfecit.

Admõere cũ lachrymis z multo gemitu cordis curamus fili astulphe.sed nõ filius debes dici[e] q tam crudeliter homicidium perpetrasti.nam occidisti vxorem tuam ptem[f] corporis tui legitio matrimonio tibi sociatam sine cã mortis nõ tibi resistentem[g] non insidiantez[h] quo cũqz mõ vite tue.nõ inueniste eã cũ alio viro nefariam rem facientem: sed cõcitatus a diabolo z ipio furore iflãmatus latronum more atrocius eam gladio tuo crudelior omni bestia interemisti:z nũc post mortẽ eius addis iniquitatẽ sup iniquitatẽ filiorũ tuorũ improbe predo[i] q mfi nõ pepcisti filios tuos orphanos feciste: iducere sup eã vis mortis cãm post mortẽ[k].per vnũ hominem homicidã z reprobũ testẽ icusare vis mortuã:quoniã nec euangelium:nec vlla diuia bũanaqz lex vnius testimonio ẽt idoneo quepiã condemnat vel iustificat[l]: quanto magis pistũ flagitiosissimũ z scelestũ nec illa vina debuit condemnari. nec a te post eius mortẽ accusari. prius.n.causa crimis subtiliter erat inuestiganda:z tũc si ita fuisset inuenta fm legis tramitem debuit accipere vltiõis vidictaz.nã si verũ qõ absit fuisset sicut ille adulter mentitus est post.vij.ãnos pnia[m] pacta dimittere eã p approbataz cãm poteras si voluisses occidere tamen eaz nulla tenus debuisti.nõ.n.vult deus mortem peccatoris sed vt conuertatur ad pniam z viuat. Iccirco placeat tibi consilium nostruz z hoc fac qõ melius tibi leuisqz videri poterit: miserek aĩe tue: vt nõ sis tu tibi met ipsi bõicida.relique qua propter te rogam⁹ hoc malũ seculũ qõte traxit ad tã ĩmanissimũ peccati facin⁹ igredere monasteriuz[n]:bũiliare sub manu abbatis z multoz fratrũ precibus adiutus obserua cuncta simplici animo que tibi fuerit imperata:si forte[o] ignoscat infinita misericordia dei peccatis tuis z refrigeret animam tuam priusquaz crucieris perpetuis flãmis.hoc leuius z melius tibi esse certissime scias. finautẽ publicam pniaz permanẽs i domo tua:vel in hoc mũdo vis agere qõ pei⁹ tibi z durius z grauius[p] eẽ non dubites:ita vt agere debeas exhortamur.vt omnibus diebus quibus penitere debes:vinuz z omnẽ siceram[q] nõ bibas:carnẽ[r] nũquaz vllo tpe comedas preterquaz in pascha z in die natalis dñi.in pane z aqua z sale pniam age.in ieiunijs z in vigilijs z oratiõib⁹ z elemosynis omni tpe perseuera.armis nũquã cĩgere[s] nec in quolibet loco litigare[t] presumas.vxorẽ nũquaz ducere[u] cõcubinam nunquam bẽre nec adulterinz cõmittere audeas.i balneo nũquaz laueris[v]:i cõuiuijs letantiũ nũquaz te miscearis.i ecclesia segregatis ab alijs christianis post ostiũ z postes bũiliter te repone.igredientium et egredientiũ suppliciter oratiõibus ꝓmẽda te. cõtione corpis z sanguis dñi cũctis diebus vite tue idignũ te existimes[w].i vltimo tamẽ exit⁹ vite infinitũ põt eã accusare.dicunt quidam qp nõ vltra.xx.annos vt.C.de fal.querelã b.dic qp vsqz ad millesimũ z qñcũqz claruerit crimĩa.vt.l.xxx j.dist.quicũqz.z dist. viij.qui cõtempta.xx iiij.q.iij.ecce z qp dicit pnia peracta sed antelatã tamen sniam.s. ꝓpri.q.v.c. rp̃iana.

n ¶ Monasteriũ. er hoc loco videk qp ꝑtũcũqz pniam quis teneatur finire si itret religionẽ ad illã non tenetur qz religio solut vinculũ iuramẽti vt extra de iureiurã. peruenit.item soluit votum.vt extra ō vo. z vo.re. scripture. itẽ soluit vinculũ obedientie .xix.q.ij. due lz ergo a papa fit alicui iunctũ in pniam vt eat romam vel aliqd huiusmõi faciat z itret religionẽ non dicitur transgressio.ille enim dicit trãsgredi qui deserit maius ꝓminori.vt.xx.q.ij.ꝓpositũ.z.xvij.q.i.qui bona.arg.ad idẽ.j.de pe.di.i.§.his auctoritatibus z hoc.h. cõcedit.alij.dicunt qp tenetur adimplere qõ promisit z qõ iniũctũ ẽ ei i pnia.nisi abbas dispensset secuz.z viij. q.ij.c.nullam.

o ¶ Si forte.si nõ ponitur dubitatiue.immo nota ẽ assertiõis i.eque penitus.si de pe.di.i.qp obrem.

p ¶ Et grauius. visũ enim fuit maioris pene cõuersari iter homines z hominuz carere suffragijs qp ꝓcul ab hominibus solacium hominuz nõ

a ¶ Non insidiantem.non est hic argumentandum a contrario sensu ꝓpter capitulum.xxxij.q.v.quicquid.

b ¶ Predo.nõ qp eos priuare possit.lz enim.vxor ꝓpter adulterium interficiatur.dos tamen ad eius filios deuoluitur.in aũt.vt li.ma.z auie.§.si de adulterio,sed qz eos solatio z ꝓtectiõe materna priuare conaris.lz.n.regulariter lucri faciat dotem ob adulterium vxoris.extra de do.in ter vi.z vxo.c.plerũqz. hoc ãt casu nõ lucrifacit cũ eam interficit etiam si pactum fecit de ea lucrãda prius.ff.so.ma.ab hostibus.§.i.

c ¶ Post mortẽ.cũ crimina extinguãtur morte.xxxiij. dis.quorũdam.C.si reꝰ vel accu.l.i.nisi rõne bonorũ quis agere velit.C.e.l.vlti.C.si pen.appel.moris. interue.l.ij.ff.de rei ven.vtiqz.

d ¶ Vel iustificat.vnde non tenet.xj.q.i.quicũqz.creditur tamen vni tanquã recitatori vel tãq̃ socio.vt.viij.q.iij.talia.lxxx vj.di.tanta.

e ¶ Penitentia.ar.qp post peractam pniam z crimẽ purgatũ põt quis accusari de crimine illo.vt.xv.q.v.presbyter.z.xxv.di.c.vl.z extra de scisma.fraternitatis,nam preferens memorandi criminis labem ꝛc.di.lxj.in sacerdotibus z.i.q.vij.si quis omnem.nam per penitentiam nõ desinit quis eẽ nocẽs.ff.de edi.edi.quid sit fugitiuus.ĩmo etiam post baptisma põt de hoc accusari.vt eꝫ de diuor.gaudemus.in fi.ar.ꝓtra.xxiij.q.iiij.si illic.z.xxxij.q.i.qp autem i fi.z.c.

non erit.z.c.apud z.l.di.ferrũ.z extra de accu.de his.ff.ō edi.edic.qp ita de hoc dicit.vj.q.i.qui crimen.z.c.illi qui.sed nõne preiudicat sibi maritus tacendo per septẽniũ.cum vltra quĩquẽniũ nõ audiatur accusatio adulterij.vt.C.de adulte.adulter,sed illud obtinet quo ad penã legalẽ non quo ad petendum diuortium extra de procu.tue.nũquid ergo in

q ¶ Siceram.per siceram intellige omnem potũ qui inebriat.vt.xxxv. di.in palea violentum.

r ¶ Carnem.sed nũquid oua cũ ouũ sit caro liquida vel lac.cuz lac nõ sit nisi sanguis colore mutato dicimus qp nõ.z hoc vult littera illa que sequit in pane z aqua.sed tamẽ põt intelligi qp hoc debeat facere i certis diebus vel legitimis feriis sed nunquid delardo vtetur nunquid nomine carnis est ꝓhibitum videtur qp nõ.ar.lxxxij. dist.presbyter.ibi enim sagimẽ permittitur qñ ouа pmittuntur.

s ¶ Nunq̃ cingere.nisi consilio episcopi.ꝓpro iustitia defendenda.z est simile.j.de peni.di.v.falsas.

t ¶ Litigare.hoc ideo dicit qz apud seculare tribunal nõ dz suã querimoniam disceptando ꝓponere qui sq̃ publice penitens.sed ecclesiasticũ iudiciũ debet adire.s.xi.q.i.aliud.supple ergo hic nisi in propria cã z coram ecclesiasticis.

u ¶ Nunq̃ ducere.si tamen duxerit tenet matrimonium.ar.s.e.quicũqz.alij dicũt cõtra.vt no.j.e.§.de penitentibus.

v ¶ Nũq̃ laueris.nisi ō necessitate.de cõse.di.iij.pervenit.

w ¶ Existimes.ergo videtur qp magis peccat qui vxorem interficit q̃ qui matrem.qz maior penitentia imponitur hic vxoricide q̃ matricide

in illo.c.latorē.qđ est.j.e.q.7 sic maius est crimen.ar.xxiiij.q.i. non aſſeramus.qđ cōcedit.bu.nam dicit ꝙ magis peccat qui seipsum interficit ꝙ aliū.xxij.q.v.si non licet.vnde magis peccat qui ptem corporis interficit ꝙ qui matrē.ꝓbat hoc etiam per illā auctoritatez ꝓpter hoc relinquet homo patrē 7 matrē 7 adherebit vxori sue.extra de biga. debituz.

alij dicunt ꝙ magis peccat qui matrē interficit ꝙ qui vxorē.ꝛz qz homines ꝓniores sūt ad interficiendū vxores.ideo ob hoc magis puniunt vt sic retrahant a tali facinore.vñ nō valet hec argumētatio grauiꝰ puniunt ergo grauius peccant 7 est simile in fornicatiōe notoria.ꝛz enim multa crimina sint grauiora tamen qz facilius 7 fediꝰ delinquunt in hoc crimine ꝙ in alijs.ideo durior pena in eo statuitur.arg.xxxij. dist. §.verum.

a Venialiter. arg. ꝙ ecclesia potest corpus 7 sanguinez domini quibuslā etiaz in fine prohibere.ar. xxvij.q.i.impudicas ar.dist.l.penitentes ꝺ̄ s.xxvj.q.vj.de his ꝺ̄ s.ij.q.iij.si qs episcopum aut presbyterū s.xiij.q.vl.quesitū ē. nisi fm precepta canonuz.ad hoc dic ꝙ qñqz illud quod de iure cōi competit dr̄ concedi respectu misericordie 7 pietat̄.ar. s.xj.q.iij. quoniā .ff. ō vsufru.si extraneo. 7 i ceteris.c.hic signatis.naz vniuerse vie domini misericordia 7 veritas.

b Sanguis.i. peccatum.vnde illō sanguis sanguinem tegit idest peccatum xliij.di.eph esijs.

c Alieni.ar.ꝙ non ꝑputatur prelato subditorum malicia ex quo per eum nō stat quo minus corrigantur.ar.vij.q.i.§. cū āt s.di.xliij. ephesijs.s. xlvij.di.c.vl.

d Sqđ verius. non licet. nā dicit lex ꝙ vnuz delictum propter aliud delictum nō minuit penam.vt .ff. de pri. delic.l.ij.7 est ar.ꝙ i delictis compensatio non admittitur.arg. xliij.di.c.i.

e Quod nō licet.s. occidere vxorē suam.

f Quod non licet s.aliā vnde ea viuēte.

g Adulterium.sic ergo permittitur minus malum vt euitetur maius.s.xxvj.q.ij.hi qui.s.xxij.q.i.c.vl.s.di.lxxxij. presbyter.s. pri.q.vij. quid cōtra so.grauius est homicidium ꝙ adulterium sed ibi exponе grauius.i.generalius.l.dist.qz tua.vel turpius ratione inquinationis xxxij.q.i.in coniugio.7 non est consilium vel preceptum quod hic dicit sed est compatiua permissio que non excusat a peccato.

b In premissis.sic intellige.xxxi.q.i.hac ratione.

i Impendatur.s.e.interfectores.

k Lacuit.licentiam.i.impunitatem.simile.xlv.di.qui syncera.

l Potestatem.nam si eam etiā male verberauerit nisi per cās lege expressas punitur in pecunia.quia dabit ei tertiam partem donationis quaz dedit propter nuptias.vt in aūt.vt li.ma.7 auie.§.si quis autem.col.vij.si autez quis non dedit dona.ꝓpter nup. punitur in quarta parte totius sue substantie si eiꝰ substātia nō excedit.ccc. aureos si excedit dabit.c.aureos.C. de repu.l.viti.itez non dico ꝙ ipsimet debeāt eis pniaz iniungere. sed compellētur vt accipiant ab alijs.sed nūquid laicus idem potest de vxore sua.dico ꝙ nō qz non inuenio expressum castigare tamen potest eam.vt notaui s. vij. q.i. sicut alterius sed quare dicit quod paupes clerici seruiant sibi. Dic ꝙ respondet tacite obiectioni.q. d.7 si mulieres ligate nō possūt eis seruire. pauperes clerici qui nō possunt alios seruientes bēre.seruiāt sibi vice mutua.item fm.bu. non poterunt illos reconciliare sibi nisi nollent promoueri ar.xxxiiij.di.si cuius.alij aūt dicunt illum non impediri cuiꝰ vxor cognoscit ab alio si ipse non consentiat eius adulterio.vnde bene possūt eas reconciliare etiā quo ad carnis cōmercium.nec eis i aliquo preiudicatur.qđ tamen intelligas ꝛz qđ dixi.s. xxxiiij.di.si cuius.

m Ita vt inuicem.ar.xij. q.i.dilectissimi.arg.xj.q.i.si cut.n.ar.di.xc.Papimus.

n Si seruitia.i.seruientes.

o Non abos.7 est hoc ꝓp enormitatē delicti.tamē ipaz ercōicatam non debet vitaſ xj.q.iij.quoniaz multos.qđ forte falsum est.

p Hoc ipsum.precepit.i. permisit post.vij. annos.s.di.lxxxij.presbyter cōtra.sed veritas canonum est in penis infligendis.7 penitentie sūt arbitrarie.vt.xxvj. q.vij.tempora 7 in his mior pnia est amplectanda.ff. de arbi.diem proferre.§.si plures.7.l.nō distinguemus.in prin.7 di.l.eos vero.

q Nam legitur. licet olīz peccatum murmurationis non mulctaret̄ morte.hodie tamen repellit vt dicit.bu.a promotione.arg.xc.distin. alienꝰ.qz nec omnia nec sola 2c̄.vt notani.liiij.di.multos.hic inseritur vna ratio quare septennis penitentia imponatur quia maria 2c̄. theologi aliter assignant.vt sicut propter peccatum septiformis spiritus sācti gratiā amisit.ita per penitentiaz septēnem eam recuperet.

r Cuius antiquior.si.s.l.di.domino sancto.in fine.vbi de hoc dixi.

s Usurpatum.i.usu habitum.

t Et malorum.s.xxij.q.i.predicandum.

u Excellentia.vt.s.lxxxij.di presbyter 7.xxvij.q.i.deuotaz.s.xxiiij.q.i.si qs dederit.tamen omnia ista sunt arbitrio sacerdotis.xxvj.q.vij.tempora. vnde

Tue die si merueris.ꝓ viatico si sit q tribuat tibi tantūmō venialiter[a] vt accipias tibi ꝓcedimꝰ. Sunt 7 alia multa que tibi nimis durius 7 satis acrius erant iuxta magnum pōdus peccati ifelix adijciēda.ꝛz si hec oia que tibi misericorditer dcā sunt pfecto corde dño auxiliante feceris et custodieris cōfidimus de imēsa dei clemētia remissionē habiturum te tuoꝝ peccatoꝝ 7 ꝛz dictū iusti boniqz pastoris resoluet te scā ecclesia ab hoc vinculo peccati in terris vt ꝓ ipsiꝰ gr̄am qui eā suo sanguine acquisiuit solutꝰ sis i celis.sinautem aliter feceris:7 sancte matris ecclesie tam salubrē admonitionē despexeris:ipse tibi sis iudex:7 in laqueo diaboli quo irretitus teneris pmanebis:7 sanguisꝰ tuus sup caput tuū nos alienꝰ a cōsortio tuo ꝓ aliorꝝ fidelium salute deo opitulante omni sollicitudine nitimur desudare:7 dñi misericordiā attētius quotidie implorare. Itē Augu.de adulterinis coniugijs libro.ij.

Potius vxore viuēte aliam ducat qs quā humanū sanguinez fundat.

Sicut quod verius dicit:non ꝛz bōi christiano adulterā coniugez occidere sed tantuz dimittere.qs.n. est tam demens qui dicat ei fac qō non licet[e]:vt liceat tibi quod nō ꝛz[e]. cum enim vtrūqz fm legem christi illicitum sit siue adulteraz occidere siue alterā ducer̄ ea viuēte.ab vtro qz est abstinendū non illicitum pro illicito faciendū.si.n. facturus ē qō non licet[f] iam faciat adulteriū[g] 7 nō faciat homicidiū:vt viuente vxore sua alterā ducat:7 nō humanuz sanguinem fundat:quod si est vtrūqz nefariū:nō oz alterꝰ ꝓ alterꝰ ppetrare sed vtrūqz vitare. In premissis[h] auctoritatibus quiqz ꝓhibent adulteras ꝓinges suas occidere:ꝛz pmittitur post. vij. ānoꝝ pniam eis illas dimittere.si āt illas iterfecerint: inꝺ̄betur fine spe ꝓiugij ppetuo manere nisi forte ꝓpter lapsū iuuenilis icōtinētie ad mr̄imonia ꝓtrahenda eis misericordia ipendat[i] clericis antē ꝓcedit si vxores eoꝝ peccauerint sine mortis acerbitate bēre eas i custodia 7 ad ieiunia eas cogere: non tñ vsqz ad necez affligere. Unde in tol.cōcili.primo legitur.

Clerici.si vxores eoꝝ peccauerint ꝓter necē eas domi custodiant et ad salutaria cogant ieiunia.

Placuit vt si quoruncūqz clericorum vxores peccauerit ne forte licentiam[k] peccandi plus habeant:accipiant mariti earum hāc potestatem[l] ꝓter necē custodiēdi: 7 ligandi i domo sua ad ieiunia salutaria non mortifera eas cogentes: ita vt inuicem[m] sibi clerici pauperes auxilium ferant si seruitia[n] nō habeant.cū vxoribus aūt ipsis q̄ peccauerant noncibos[o] sumant nisi forte ad timorē dñi acta pēnia reuertātur. Nūc antē queritur quare sacris canonibus sit institutū vt post vij.annos penitentes in pristinū statum renocentur. De bis ita scribit Jsidorus ad masonez episcopū.

Quare sit ꝓstitutū post septē annos in pristinū statuz penitentes redire.

Hoc ipsuz qꝺ canonuz censura post vij.annos pnie remanere in pristinū statū precepit[p] 7 cetera vt in tractatu ordinandorum de lapsis:nō electione ꝓpria arbitri sci patres:sed potius ex sīa diuini iudicij sanxerūt nazlegitur[q] maria sororꝝ aaron ꝓphetissa dū detractionis aduersus moysez i curriſſet delictū:illico stigmate lepre percussa est. cūqz peteret moyses vt emundaretur:precepit eaz dominus extra castra.vij. diebus egredi:7 post emundationē rursus eaz in castra admitti. maria ergo soror aaron caro intelligit sacerdotis que dum superbie dedita sordidissimis cogitationum maculatur contagijs extra castra.vij.diebus boc est extra colleginz ecclesie vij.annis proijciatur:vt post emūdationem viciorum loci vel pristine dignitatis recipiat meritū.7 post pauca. In fine autem epistole hoc adijciendum putaui. vt quotiēicūqz in gestis concilioruz discors sīa inuenitur illius sententia magis teneatur cuius antiquior[r] 7 potior extat auctoritas.hoc aūt quāquaz de sacerdotibꝰ videatur specialiter dictum: generaliter tamen de omnibus penitentibus oportet intelligi. Ad imitationez nāque illius dominice sīe dauid de adulterio 7 homicidio reprehensus vnius hebdomade ieiunium in satisfactione admissi sceleris deo legitur obtulisse. hic ēt ecclesiastica cōsuetudine est vsurpatum[s] vt malorum[t] criminum penitentia .vij. annorum spacio concludatur:nisi vel officij excellētia[u] vel criminum magnitudo vulgarez cō

canones non ponunt mensuram penitentie,sed omnia hec arbitrio sacerdotis relinquūtur.vt,j.de pe.di.i.mensuram.

a C De penitētibus,hic monet magister quādam incidentem questionem,an post solēnem penitentiā possit ꝓtrahi matrimoniū.Et tres sunt opi.de solēniter penitētibus,quidam dicunt ꝙ nullus solēniter penitēs pōt cōtrahere nisi ex dispensatiōe.j.e.antiqui. qꝝ intelligitur nouisse,ꝛ sic intelligunt.c.j.e.de his penitens enim semp viuit sub regula ecclesiastica,vt de pe.di.v.contrarium.b.vero dicit ꝙ quilibet penitens pōt cōtrahere nisi tribus casib⁹. puta pro vxoricidio.vel nisi iniunctū hoc sit ei nomine pnie vel pro raptu spōse alterius vel pro incestu adhuc tamē excipit adolescētes qui vt dicit de iure cōi possunt cōtrahere,ideo autē i tribus his casibus ꝓhibetur qꝝ in his cōtaminatur mr̄imoniū alij tamē ponūt.v.casus in quibus post solēnē penitētiam nō licet ꝓtrahere. vn⁹ est pro incestu. vt.xxxij.q.vij. si quis viduam. Item pro vxoricidio.s.e.interfectores. Item pro raptu sponse alterius.xxvii.q.ij.statutuz. nec ꝓtradicit.xxxvj.q.ij.tria. naz ibi illa nō erat spōsa. Item p cōcubitu cuz moniali.xxvii. q.i.vt lex. Item p homicidio presbyteri.vt extra de pe.ꝛ re. qui presbyterꝝ. Item p eo qui dolose suscepit filiū de sacro fonte.xxx.q.i.ō eo ꝛ dicūt quidam ꝙ si isti contrabāt non tenet matrimoniū. arg.s.e. interfectores.si tales tamen sint qui nō possūt ꝓtinere ō licētia episcopi possūt ꝓtrahere ꝛ consensus episcopi facit matrimoniū taliū tenere.vt j.eo.c.vlt.alij dicūt mr̄imoniū taliū tenere.licet prohibeantur ꝓtrahi nisi apponatur in cōstitutiōe ꝙ si ꝓtraxerint separent̄ qō credo verum.ad hoc facit ex̄ de pbē. significato.

b C De his.Hoc.c.potest intelligi de penitēte solēniter p aliquo predictorum criminū.ꝛ tunc dicit improfessam.i.cōtinentiā male professam.i.nō seruataz.ꝛ ꝙ postea dicit nō habēt suffugium penitendi.verū est ꝙ solēnis penitentia nō iteratur.l.di.§. potest.licz ergo innuat cōtrarium.j.de pe. di.iij.§.ex persona.potest ēt hoc.c.intelligi de his qui votum emiserunt.ꝛ post ꝓtraxerunt nec tenuit matrimonium.ꝛ tunc dicit iprofessaz i.male professaz.ꝛ dic ꝙ nō habent suffugium penitendi,i. contra professionem suam veniendi,omnia alia plana sunt.

c C Et militie.sed nūquid ita generaliter verum est ꝙ solēniter penitens nō debeat redire ad cingulum militie.dicunt quidam hoc esse contra ꝓcepti.ꝛ ita intelligunt de pe.di.v.falsas hoc alij intelligunt in eo casu tantū cum eis hoc imūgitur in penitentia.alij dicunt istud tantum esse intelligendum quando agit penitentiam solēnem pro crimine in militia cōmisso.ꝛ hoc innuit illud.c.falsas.

d C Prodiderunt.si.xxxij.dis.proposuisti.s.di.xxviij. pānsquaz.C.de episco. audien.nemo.

e C Jungantur.de pe.di.v.si qui vero.

f C Et circa mulieres.ar.ꝙ solēnis penitentia iniungitur femine sicut ꝛ virie.ar.l.di.penitentes.j.e.q.antiqui.ꝛ.q.v.penuentiam.s.xxvij.q.i.virginib⁹ ꝛ.c.si quis sacro.j.e.c.i.

g C Sed quia.vel contrabere ꝑtum ad hoc vt vxatur matrimonio iam ꝓtracto.non est permissio licet forte ita intellexerit gratianus.io.

b A Diuimus.si hoc.c.intelligas de priuata penitentia planum ē si de publica,tunc loquitur de matrimonio iam ꝓtracto.

i C In adolescentia constitutus.hoc c.dupliciter pōt itelligi. Primo ō eo solu to qui egit solēnē penitentiā ꝙ aliquo dictoꝝ criminū post cōtrahit.ꝛ sm hoc facit Gregorius mētionē de hoc.s.e.interfectores.nec fit mentio de hoc.j.e. antiqui. Sz de alia constitutione leonis quā nō habemus cum illud antiqui.de ꝙiuncto i matrimonio ītelligatur qui tale quid cōmisit ꝓpter qō egit solēnē penitētiā pro aliquo predictoꝝ criminuz de quo ibi dicit ꝙ vz viri vxor sua quousqz possit seruare continentiā.vel pōt itelligi de iam cōiuncto. ꝛ sm hoc fit ō hoc mētio.j.e. antiqui. sz de qua fit mentio.s.eo. interfectores.iterū nescimus.Secūdus casus repugnat illi littere copulā vxoris elegerit sz expone ibi.i. egerit carnale debitū posset tamē ītelligi illud.c.antiqui.ꝛ illud interfectores ꝙ facerent ambo mētionez de hoc in adolescētia ita.s.ꝙ illud ātiq.itelligatur de cōiūgēdo. ꝛ sm hoc lra posita i c.antiq.ita debet exponi. coniugatus.i. cōiungendus redeat ad pristinū cōiugiuz i.cōtrabat cōiugium qō antea contrabere potuisset iure si non peccasset,sed nunc ex dispensatione.io.

i C In adolescentia. ar.ꝙ ratiōe etatis facilius dispensatur.l. di. penitentes.xxxv. q.vj.si duo.

k C Moris.cū volebat cē i libello. nō intellige pro firmitate. argu. xxvj q.vij.c.i.

l C Penitentiam i. nō erpleantur.vij.anni cōputato primo ex quo penitens incipit agere penitentiam.

l C Penitentiam.arg.contra.s.l.dist.penitentes.ibi enim dicitur ꝙ solēnis penitentia non de facili iuuenibus ponenda est.non contra qꝝ illud bene concedo.

m C Regulam.finis huius.c.facit pro his qui dicunt ꝙ nec etiam iuuenis cōtrabere pōt.s.eo.interfectores.hu.vero lau.ꝛ mar.qui dicunt ꝙ iuuenis de iure cōi pōt cōtrabere.ergo nunc litteram non regulam cōstituimus.i.nō dicimus aliquid qō erat ius cōmune ante hoc imo cōtra ius cōmune qꝝ de iure cōmuni nec adolescens poterat contrahere ante hoc.

n C Estimamus.constituendo.s.quid modo tolerabilius est ꝙ eius cōtrariū cōstituēdo tñ ius cōmune.

o L Atorem.oblationes.nisi prius.arg.concesso maiori ibiberi mi-

vel alia cōtrabere. Unde leo papa galerio episcopo tripolitano scrib.

Ex indulgentia coniugia post penitentiam legitimam non negentur.

A Diuimus a quibusdam ꝙ in vestris diocesib⁹ ac finib⁹ christianorum cetus leui occasione se subtrahunt penitentie iugo dicētes quia si penitentiam agimus cōiugij debemus relinquere copulaz i quo errant:ꝛ de veritatis calle discedūt: qꝝ pro omnibus illicitis penitentiā vnusquisqz christi nominis cultor sustinere ac peragere tūmopere debet dicēte domino. penitentiā agite: appropinquabit enim regnum celorum.coniugium vero legitimū nulli ortbodoxoꝝ penitentiam sustinenti soluere licet ꝛ infra sacris eos vos expedit eloquijs edoceꝝ vt ab erroris eripiantur caligine ꝛ licitis copulationibus. inuncti de omnib⁹ illicitis penitentiam agere procurarent. Item leo papa quartus.

Propter lapsum iuuenilis incōtinentie non negentur penitentibus licita coniugia.

I N adolescentia constitutus⁹ si vrgente aut metu mortis⁹ aut captiuitatis periculo penitentiam⁹ gesserit ꝛ postea timens lapsum incontinentie iuuenilis copulaz vxoris elegerit ne crimen fornicationis incurreret rem videtur fecisse venialem:si preter coniugem nullā omnino cognouerit i quo tamen regulam⁹ non constituimus:sed quid sit tolerabilius estimamus⁹. Item nico.papa.radulpho episcopo sancte ecclesie argētee retensis.

Nec penitentia est imponenda ei q matrem occidit.

L Atorem⁹ presentium,matricidam esse cognouimus:cui precipimus vt sub penitentie iugo permaneat:ita vt per annum integruz ecclesiam non ingrediatur sed ante fores basilice stans orans ꝛ deprecans deum perseueret qualiter tāto eripiatur piaculo. completo vero anni circulo introeundi in ecclesiā licentiam habeat.tantum interaudientes stet:sed nondum cōicet.cōpletis autem trium annoꝝ circulis

nus,ar.l,di.c.placuit.ar.xvij.q.iiij.miror.ꝛ extra de tornea.c.i.ar.cõtra xcv.di.illud.ꝛ qui indignus est minore ꝛ minori.ff.de sena.qui idign⁹ ꝛ cui interdicitur pomeriũ ciuitatis ꝛ ipsa ciuitas.ff.de ser.exportã.cu i.

a Arma.amittit ergo feudũ cũ dominũ iuuare non possit.ꝛ sibi hoc imputet,quia ex culpa sua hoc dãnum incurrit.xv.q.i.san.car.xvij.q. iiij.vxor.ff. de re.iur. ꝙ qs ex culpa.ꝛ hoc est verum nisi tale sit feudum in quo per alium seruire possit. tunc.n.seruiat ꝑ sub stitutum.C.de epi.ꝛ cle. quisquis.ꝛ.xciij. dis.valde.

b Ad vesperam.j. de cõse.di.i.solent.

c Cõuersionez.põt ergo episcop⁹ cã cognita relaxare de penitẽtia quã papa imposuit eadez ratiõe ꝛ clericus de ea quam episcop⁹ imponit.sed dic ꝙ papa licentiaz dedit de hoc. Itẽ nũquid ille cui papa penitentiam iposuit potest ingredi monasterium. sic ar.s.eo.admonere.ꝛ de pe.dist. v.si qui.

d Si quis.pniaz. hec est opinio quorũdaz ꝙ quilibet incestus nisi in adolescente impedit matrimoniũ. xxxiiij.q.ij. c.pe.põt tñ epꝰ dare licentiam incestuoso vt contrahat dispensatiue alias ꝓtrahẽdo nihil agit. verũtamẽ videat episcopus cuz quo dispenset.qz cuz eo tantũ dz dispẽsare qui cõtinere non põt sed qualiter hoc constabit episcopo.ꝑ famam vicinoꝝ.extra qui cle.vel vo. signifi cauit.

e Uroxez .s.xxvij. q.ij.qui dormierit.cõtra.s..pri.q.vij.concubuisti. cõtra. solu. hic ignorans ibi sciens fuit vel hic loquitur de illis quarum neutra fuit vxor vel sponsa.h.sed hec sol. reprobatur per illud j.xxxv.q.iij.si qs cuz matre.qz illud ó simplici fornicatione intelligit qõ pz.xxxiiij. q.ij.§.de simpliciter. vel hic de dispensatione ecclesie vel lenitate misericordie ibi de rigore.

f Si quis.percutitur.nisi admonitus peniteret.xj.q.iij.certum.

g Similiter.s.xxx.q.i.omnis ar.l.di.ponderet.

h Quos enim.gratianus non intelligens.c.sequens ꝛ decepꝰ s ẽ ar.illi⁹.c.xxxiiij.q.ij.si qs necessitate.ꝛ.C.cõrepu.l.i.subuertit hoc.c.ꝛ.§. sequẽ.ac si esset alia causa preter fornicationem,propter quam quis ab vxore valeat separari vt deportatio.

i Hoc aliter.non est verum ꝙ aliter sed hoc dicit vt iudicat sequẽs,c.

k Quos deus.absqz ratiõe.per hoc.c solue generale illud.xxxi.q.i. quod si dormierit.ꝛ.ij.q.v.consuluisti.

l Non enim, homo separat, sed lex simile .xxiij.q.v.si homicidium. imo ꝛ per maleficium corpus viri efficitur principis.arg.ff.de capi. dimi,per totum.

sacre cõmunionis ei gratia cõcedatur oblationes vero nõ offerat nisi prius aliorum septem annorum: curricula expleantur. His autez omnibus annis atqz temporibus carnem nõ manducet:nec vinũ bibere presumat exceptis festiuis diebus atque dominicis. Et a pascha vsqz ad pentecostẽ:ꝛ quocũqz ire voluerit nullo vehiculo deducatur sed pedibus proficiscatur:arma nõ sumat nisi contra paganos. Ieiunet autẽ tribus diebus per hebdomodam vsqz ad vesperã.a propria ac legitima coniuge non separetur:ne in fornicationis voraginẽ corruat. quod ne fiat optamus.si autẽ ante annorum trium curtum finis vite illius appropinquauerit: corporis et sanguinis domini nostri priceps fiat.sinautẽ vt supra statuimus:efficiatur tamẽ si illius ꝙuersionẽ.ꝛ lachrymaz fonte in omnibus videritis floridis actiõib⁹:ꝛ optimis operibus pullulare:humanius circa eũ sollicitudo puigil appareat:mitisqz in omnibus demonstret. Item.

Post dignam pniam adolescẽtibus permittantur licita cõiugia.

Si quis cũ duabus sororib⁹ fuerit fornicatus:aut cum bis ꝙsonis de quibus sancta scriptura ꝓhibet:si dignam egerit pniam ꝛ castitatis non valuerit ꝓtinentiam sustinere: licet ei legitimaz in cõiugio vxorem accipere. similiter ꝛ mulier que tali fuerit sceleꝛ lapsa: vt fornicationis non pducatur ad chaos. Sed hoc de laicis viris ac mulieribus solũmodo statuimus. Itez.

Puniatur qui hec crimina cõmittit:ꝛ non tamen legitimam dimittat vxorem.

Si quis cum matre fornicatus fuerit spirituali,anathẽatis vt scitis percutitur ictibus. similiter autem ꝛ illum percutere promulgamus qui cum ea quam de sacro fonte baptismatis susceperit:aut cũ illa quã ante episcopũ tenuerit cũ sacro chrismate fuerit uncta fornicatiõis perpetrauerit scelus:legitimam tamen si habuit non dimittat vxorẽ.

Quos enim⁹ deus coniunxit:inder sua auctoritate separare nõ debet:quãquã. Isidorus hoc aliter intelligat dicens.

Non nõ separat:quos pena ꝯẽnat.

Quos deus cõiunxit homo nõ separet.queris quomodo tubandi violenter sine lege absqz rõne quos deus coniunxit homo non separat:nõ enim homo separat quos pena cõdẽnat:quos reatus accusat quos maleficium coartat. Verũ hoc pro his dictũ intelligitur: quos iudices seculi pro suis sceleribus legum seueritate percellunt:quos vl morte puniunt vl deportari iubẽt.

Item ex ꝯcilio toletano octauo.

De eodem.

Antiqui⁹ ꝛ scissimi leonis pape hec est sententia⁹ vt is qui i etatis adolescentia positus dũ mortis formidat occasuz si puenerit ad penitentie remediuz si coniugatus forte fuerit incontinens: ne postea adulterij lapsuz incurrat:redeat, ad coniugium pristinũ quousqz possit adipisci temporis maturitate continentie statuz:quod nos vt de viris ꝛ ita de feminis equo modo censemus:nõ quidem hoc generaliter⁹ ꝛ canonice est preceptuz sed constat vobis pro humana fragilitate idultum⁹ ea dumtaxat ratione: vt si is q penitentie non est legibus deditus: antea ab hac vita discesserit quã ex consensu ad ꝓtinentiam vnus eoꝝ⁹ fuerit regressus: superstiti⁹ non licet denuo transire⁹ ad vxoris ãplexus. si autem illius vita superstes extiterit:qui non acceperit absolutionez⁹ penitentis nubat:si se cõtinere non potest ꝛ alterius consortio fruatur vxoris quod i vtroqz sexu pari modo a nobis manifestum est esse decretum:ita videlicet⁹ vt in his omnibus sacerdotis expectetur ordiatio⁹: vt iuxta qõ etatez aptã perspexerit.pnie absolutiõis tribuat legẽ.

Q.iij.

Is breuiter decursis in quibus extra negocij finez aliquantulum⁹ enagati sum⁹ ad propositę cause tertiaz questionem pertractandã qua queritur.

Di j.

Trum⁹ sola cordis contriti

m Antiqui.si intelligas hoc.c.de matrimonio contracto. Tunc est hic ar. pro illis qui dicunt ꝙ solẽniter penitẽs intelligitur vouere.si itelligas de matrimonio contrahendo tunc exponе redeat ad pristinum coniugium.i. quod contrarit post penitentiam a quo per suggestionẽ aliquoruz recesserat. Item habes hic.ꝙ quandoqz dispensatur in vno matrimonio non tamen in secõo,sicut dispensat in vno ordine non tamẽ in secũdo vt.xij.distin.nos consuetudinem.

n Sententia.idest ꝗstio.si vbi sit dicti,j.in adolescẽtia.

o Generaliter.idest non ꝙ ante hoc esset ius cõmune prout dicti in.c.in adolescentia.

p Indultum.a leone pa.

q Unus eorũ penitens.

r Superstiti.idest penitẽti.

s Transire.ar.ꝙ sublato impedimento id debet fieri quod eo impediebatur ne fieret.

t Absolutionẽ.idest penitentiam per quaz habet absolutionem.idest quia non peccauerit.

u Ita videlicet,i.in adolescentibus.

x Ordinatio.nota ꝙ ordinatio ista attendit circa hoc. virum adolescentibus debeatur idici penitentia solẽnis nõ virum debeant contrabere, qz de iure cõmuni possunt.vt.s.e.in adolescentia.

y Is breuiter. aliquãtulum. qz formauit quasdã incidentes questiones ꝛ soluit.

z Trum.quia mẽtionez fecerat gratianus de penitẽtia.s.e.q.ij. admonere.ideo hic tractat de ea. vel ita cum matrimonium sit principaliter sacramentũ laicorũ,licet i minoribus ordinibus licite contrahat.ga tamen laicis solẽnis penitẽtia debet imponi.vt.l.distĩ. cõfirmandum ideo hic tractatum inserit de ea tractaui matrimonij.cuz ꝛ ipsa sit sacramentũ. nam in veteri testamẽ.incipit etiaz ab Adã. vt.j.e.ferpẽs. Videnduz est ergo quid sit ipsa ꝛ vnde dicatur ꝛ que sit satisfactio.q attendantur in ea que sint necessaria. Et de modo agẽdi in isto tractatu.ꝛ quid ipsa sit habes.j.dist,iij. penitentia. Dicitur enim penitentia a penitẽdo,j.e.distĩ.tres sũt actus.ꝛ.j.dist.iij.in tantuz. Quid sit satisfactio habes j.dist.iij.satisfactio. attendũtur autem in ea persona.s. pus qualitas ꝛ quãtitas.j.e.distin.v.consideret. Item locus tem. In penitẽtia tria sunt necessaria.s.cordis cõtritio.oris cõfessio.ꝛ operis satisfactio.j.di iiij.perfecta.sed tamen cum facultas nõ suppetit sufficit cordis contritio.arg.u.xl v.dist.due. Modus agendi talis est. In prima dist.tractatur an sola cordis cõtritio deleat peccata.vel cõfessio post cõritionem. Baz.dicit ꝙ sola cordis contritio nõ deleat peccatum. vbi copia sacerdotis habeatur.ar.j. e.c.vl.ꝛ i hoc videtur Gratianus declinare inducendo.c.illud licet i precedenti.§.dicat hoc esse lectoris arbitrio relinquenduz,sed quicquid dicat Baz.dic ꝙ nec cordis cõritione.nec oris cõfessione peccata dimittuntur.sed tantum gratia dei.de conse.distĩ.iiij.nemo tollit.sed ipsa cordis contritio signum est peccata esse dimissa sicut exterior satisfactio est signuz cordis cõritionis. gra-

xli.distin.nõ cogantur. Causa.vt.xxiij.q.v.ercõicatorum. Item locus tem-

tia enim precedit contritionē,ar. ſ e.nō poteſt quis. cōtritio remiſſionē.vnde remiſſio eſt attribuenda gratie que eſt cā cauſe.alij dicunt peccata per cōtritionem dimitti quo ad culpā nō ad penā.vt in g. oſa vtqz.terij dicunt cōditionalem fieri remiſſionē per cordis cōtritionē. Jn.ij.di.tractat an charitas ſemel bita poſſit amitti. Jn.iij.an penitentia reiterari poſſit. Jn.iiij.an peccata ſemel dimiſſa redeāt. Jn.v. quis modus debeat obſeruari in inponenda ea 7 accipiēda. Jn.vj.cui quis debeat cōfiteri. Jn.vij.an penitentia ti more mortis accepta ſit fructuoſa. Jdeo āt in.vij.diſti. hunc tractatū diuiſit.qz ſeptēnarius numerus perfectus eſt.ar.xxxij.q.i. nuptie.

a ℂ Secreta.vtqz ſola cordis contritione deletur peccatū. ſ.e.peccatū.7. ſ.eo. magnam.ſed pena debetur.vt l.di.ſt quis prepostera.7 hoc verū eſt ſi confeſſio non cōtēnatur. cum adhiberi pōt. alias primū peccatū imputatur. ſ.eo.diſtin.agite immo contritus non eſt ſi cōfiteri contēnit. vt.xxxij.q.i.c. vlti. de con.di.iiij.non dubito.

b ℂ Sunt.alij. autez negāt. dicunt enim qꝫ ſicut tribus modis deum offendimus. corde.ore.7 opere.ita tribus modis ei ſatisfaciendū eſt.ſ. diſtin.iij. perfecta. vnde dicunt tria hec eſſe neceſſaria. cordis contritionem.oris cōfeſſionem.7 operis ſatisfactionez .auctoritates aūt que dicūt peccatū dimitti ſola cordis cōtritione aſſerunt ipſi intelligendas eſſe.cum articulus neceſſitatis excludit oris cōfeſſionē ſ.cū aliquis cōteritur 7 morte preuenitur. vel aliquo alio iuſto ipedimēto hoc facere impeditur.alij dicunt inter quos eſt.p. māducato cōditionalē fieri remiſſionē p cordis cōtritionē. ſ. di.iij. ſane cauendū.b. dicit ſola cordis cōtritiōe peccatum dimitti adulto cuilibet. ſ.eo.magna. ſi uero conteritur 7 ꝓponit ab alijs abſtinere 7 illud ꝓfiteri. 7 de illo ſatisfacere ſm iudiciū eccleſie.7 ſi nunqꝫ ſequitur oris confeſſio vel operis ſatisfactio.peccatū tamē iam dimiſſuz nō redit ſed peccat moraliter ſi pōt iuxta preceptum eccleſie cōfiteri 7 opere ſatisfacere 7 nō ſatisfaciat.ar. ſ. de cōſe.di.iiij. non debito. Auctoritates que dicunt ſine cōfeſſione 7 operis ſatisfactione peccatū nō dimitti itelligūtur de iteriori cōfeſſiōe que eſt recognitio peccati vel ꝓpoſitū cōfitendi.vel gratia qua ſic bō diſponit vt recognoſcat 7 velit cōfiteri ſi locus 7 tempus affuerit.7 de iteriori ſatisfactione que eſt interior dolor 7 amaritudo aie.de qua habes. ſ. di.iij. ſatisfactio.7. ſ.e.§.his auctoritatibus.hic aūt agitur de exteriori.qz ipſa neceſſaria eſt.ſi adhiberi pōt.ſed ad quid cum iam peccatum ſit dimiſſuz per cōtritionem preter cōfeſſionē.ſo.hec fit ad humilitatem 7 iuſticiā exercendam. ſ. diſt. iij. ꝓductor.7 vt ſatisfaciat eccleſie quam leſit.7 vt ipe 7 alij reddantur cautiores.ſi tamen ſubtiliter itueamur gratie dei nō cōtritioni eſt attribuēda remiſſio peccatorū.vt dixi in prin.7 notaui. ſ.e.§.dixi cōfitebor.7 in prima parte allegat gratianus vſqz ad.§.alij econtra.

c ℂ Petrus.qz erranit.nam ideo qz hō facile corruit. ſ. di.iij.ille rex.

d ℂ Quid dixerit.7 forte confeſſus eſt. vel cui cōfiteret cum oēs a fide receſſiſſent. vel forte tunc non erat facta inſtitutio confeſſionis que modo eſt. aliam rationem aſſignat gratianus. ſ.e.§.his auctoritatibus.

e ℂ Satiſfactionem.interiorem.alias contra. §.l. di.vt cōſtitueretur.

f ℂ Non lego.7 ita intelligitur obmiſſum quod nō inueniūr expreſſuz.xxiij. q.ij.legatur.ff.de verbo.ob.quicquid.argu.contra de conſe.diſtin.iiij.quando a bierosolymis.

g ℂ Lachryme.interiores.i. in quo babet tantam erubeſcentiaz vt ad lachrymas veniat occulte etiam non coram ſacerdote.

h ℂ Quod.i.quia. ſ.e.quem penitet.quia pars eſt penitentie erubeſcentia.vt ibi vel ad litteram.

i ℂ Confiteri.in publico cum ſit occultum.vel quia cum pudore 7 verecūdia confitetur quis quod ſemper debet fieri.quia pars eſt penitentie erubeſcētia vt. ſ.e.quem penitet.

k ℂ Sacrificium.contritum.non eſt contritum ſi confiteri contēnit.xxij.q.i. c.vl. ſ. de con.di.iiij.non dubito.

l ℂ Non deſpicies.i.acceptabis.ſicut ſacri non cenſent canones.i. probibent ij.q.v.conſuluiſti.

m ℂ Jri confitebor.venia enim non concedit niſi penitenti.xxxiij.q.ij. legatur.ſicut iuramentum non remittitur niſi iurare velenti. ff.de iureiu. remittit.nec ei imputatur licet contrarium accident.ff.de an.lega.meuia.arg. xliij.diſt.epheſijs.

n ℂ Jmpietatem.hoc exponit gratianus. ſ.e.§.ſimiliter.

o ℂ Promiſſionem.i.voluntatem confitendi.bu.

p ℂ Dimiſerit.remiſſio tamen peccatorum precedit cordis contritionez non enim poteſt quiſqꝫ vere confiteri niſi prius habeat fidem per dilectionem.cōperantem. dicuntur ergo peccata dimitti per contritionē hoc eſt per id quod facit cordis contritionem i. per charitatez 7 nota qꝫ hec omnia ſimul ſunt tempore.iuſtificatio.cōtritio. dilectio. remiſſio.ſz quedā tamen ex bis naturaliter precedūt 7 priora ſunt natura. neceſſe enim habeo intelligere qꝫ pa⁹ qs habeat gratiaz qꝫ cōteratur.precedit ergo gratia.ſequitur dilectio.quoniaz qui gratiam habet diligit. ſ. e. oēs. dilectionez ſequitur ꝓtritio qui.n. diligit cōteritur.ſeqt remiſſio qui enim cōteritur ei remittit.io.

q ℂ Jpſum.i. quod vult cōfiteri.

r ℂ Pronunciare.ſ. xvij.q.ij.nos. Votuz enim pro opere reputatur. vt hic 7. ſ. diſt. vj.in pri.7. ſ.q.v. qō deo.hoc tamē non ē ſimpliciter verū. nā in quibuſdam caſibus ēt in bono plus eſt ad factum peruenire.vt i baptiſmo. ſ. de cō. di.iiij.ſine penitentia.naz ibi plus valet baptiſmus qꝫ cordis contritio. Jtem in euchariſtia.quia per aſſumptionem euchariſtie delentur venialia qō non fit per volūtatē accipientis. ſ.e. de cō.diſ. ij.iteratur. Jtē in cōfeſſione ipi ſacerdoti faciēda cum erubeſcētia pa in preſentia ſacerdotis pars ſit penitētie. ſ.e.quem penitet. Jtē i martyrio ar. ſ. di.vij.nullus. dic vt notatur in glo. illa.hoc tantū que ſtatiz ſeqt.

s ℂ Pro opere.vbi deeſt tempus operādi ita remunerat quis pro ſola voluntate ſicut pro ope.7 idē eſt in cōtritiōe cum deeſt tēpus cōfitēdi.7 ad hoc.ſ. vt ſola voluntas 7 contritio ſufficiat ſine confeſſione oris intendit probare per leges ſequent.in quibus oſtendit qꝫ ſola volūtas ſufficit ad dānationem.7 eſt ſimile per contrarium.

t ℂ Reputatur.hoc tantum in bonis licet ar.contra. ſ.eo.di.7 ſi cui.vbi facultas deeſt. ſ.e.§.ſimiliter.alias plus facit qui operatur.fallit tamē hoc ī voto confitendi.qz non ita cito abſoluitur.ſicut abſolueretur a ſacerdote. ſ.e.quem penitet in ſi.in voto virginitatis quo ad aureolam ar.xxxij.q.v.ſi paulus. Jtem in caſu.ſ.in cautione iudicio ſiſti.extra de eo qui mit.in poſſ.c.i. Jtē fallit in malis quia aliud ī via aliud in ūuio. ar.cōtra. ſ.e.ſi cui.7 in alijs operibus que voluntatem promouent.vt ſunt martyrium 7 predicatio.itez hoc intelligas in preſentibus non in preteritis.ſi enim volo me bona feciſſe.nō tamen pinde eſt ac ſi feciſſez. Jtem nec in futuris. nam ſi propono.poſt annum me iturum bierusalem non perinde eſt ac ſi modo irem. Jtez in hoc mūdo non in futuro.ar.xxij.q.ij.in preſenti.de cō.di.i.in preſenti.7 eſt ar.pro aduocatis.nō enim demitur premiū vel ſalariū aduocare volenti nec valenti.vt.ff.ō var.7 extraor.cog.l.i.§.pe.ar.xlvij.di.q ad nos.ar.cōtra predicta. extra de eo qui mit.in poſſ.cā rei ſeruā.c i.ff.loca.et ꝓducto.§.itē ſi.di.lxxxvj. non ſatis.7 eſt ſimile huic quia ſufficit qꝫ ſeruus bona fide rationes reddat 7 ſi non ad plenum.ff.de condi.7 demon.ꝙuis.

u ℂ Si quis.per hanc.l.7 ſequentes .ꝓbat a ſimili per cōtrarium peccata ſola voluntate ꝓtria deleri 7 votū pro opere reputari. nam ſicut in bono remuneratur ſola voluntas.ita in malo dānatur quis.p ſola volūtate vel voto.7 ſic inducuntur be leges.

x ℂ Sed attentare. attentatio non fit ſine actu. ſ.e.ſi qs tam maſculuz. vñ be leges 7 ſequētes ſūt argumēta etiā pro cōtraria parte 7 opiniōe.

y ℂ Nemo.catholice. ſimile eſt qō dicit cōcilij carthaginenſe.qꝫ ſi qs appellat ad iudicē nō catholicū dz ercōicari.ij.q.vj.catholicē.ſed ꝑre hoc ifideli⁹ ꝓbibetur cū 7 iudei ꝓ ſe poſtulare pñt. ar.xxvj.q.iiij. iudas.7 eſt de iude.iudei. Rñ.qꝫ non ꝓbibetur alicui ꝓ ſe poſtulare. ſz dicit qꝫ ifideles non pñt poſtulare vt gerāt hoc officiū. ſ. pro alijs quaſi ex officio publico ne facultas ledendi xpianos.7 ē. xxvj.q.iij. conſtituit. vel quia ſunt infames infamia canonica vt.vj.q.i.omnes.

z ℂ Officium.i.officialis.ſed quare pro peccato iudicis punitur officialis.qz ibi noluit repugnare 7 reſiſtere.ar. C. de appel. quoniaz.argu. C. ma.ſcri.l.vlt.ar.lxxiij.di.honoratus.

a Quicūqs.partis.ff. de interdic.7 rele.relegatorum. §.ad tempus contra.nam ibi dicitur qꝫ qui relegantur non amittunt partem bonorum.ſed hec.l.C. corrigit illam.vel hoc eſt ſpeciale.

a Exilij.ipropie.nam exilium propie perpetuū est.ar.ff.de pu.iu.l. ij.dicitur tamen tripliciter exilium.ff.de interdic.z rele.exilium.

b Si quis.s.vj.q.i.§.verum.

c Q. Voluerunt.hoc casu.alias secus.j.ea.cogitationis.vt hoc cum voluntas suis finibus nō est cōtenta procedens ad actum exteriorem.hec lex iulia punit voluntatē. cornelia etiam ꝓsiderat eā ff.ad.l.corne.l.divus.

d Si quis cū telo. teluz est generale nomen cuiuslibet rei q̄ nocere pōt.ar.isti. de publi.iu.§.itē.l.cor.

e Ambulauerit. et ita voluntas pro facto reputatur in delictis.vt.s.di.lj.si quis post acceptū. extra de de.pug.in duel.c.i.z lj.z.ff.ad.l.cor.de sic.l. divus.

f Pena.f. vltimo supplicio.ff.ad.l. cor. de sic.l.i.z dicitur sica quasi seca a secando.z est cultellus ferreus.inde siccarius q cultellum huiusmōi portat ad ūterficiēdū.

g Si forte.familia. que insidias nō persensit.z iō dominum periclitantē nō adiuuit.alias vltimo supplicio debet puniri.C.ad syl.l.vlt. vt eraudi hoc de seruis tunc tēporis infirmis ff.ad syl.si qs i grauī.

h Domi. quando hec admissa sūt.nam istos verisimile ē scire factum.s.r vj. dist.ꝙ dictis.extra de ꝓsūp. quanto.

i Defensione.s.exceptiōe nō enim poterit excipi q̄ sit seruꝰ vel ācilla. vt.rij.q.ij. §. in patronos. item propter hanc causaz licitum est dare viro libellum repudij vxori.C.de repu.l. consensu.io.

k Si quis. attentauerit. punit quādoq; sola attentatio. vt hic.z.xxxvj. q.ij.si quis non dicaz.solus conatus.vt.xiiij.q.iiij.q uoniā multi.sola voluntas.vt.xvij.q.i. nuptiaz. sola exꝑtatio.xiiij.q.iij. feneratores.sola cogitatio.vj.q.i.si quis.sola intentio vt.s.si quis cuz telo.sola aggressio.vt de pe.di.i.si quis necandi.solus ausus.vt de pe.di.i.si quis pulsatus.sola solicitatio vt de pe.di.i.solicitatores.

l Tenebitur.sed etiam tenentur serui corrupti.ff.ō seruo cor.l.i.§.vl. C.de fur.si quis seruo.

m Agitur.ergo actus exigitur vt voluntas puniatur.alias qualiter probaretur de voluntate.

n Procurauit.ar.extra de sen.excō.mulieres.

o Si quis pulsatus.vapulaturus.hinc argui potest insecutorem clerici in canonem incidere licet non percusserit.ar.s.eo.q;quis j.eo.oēs.z.c.si propterea z.c.si cui.sed ꝙ nō incidit.ar.j.e.§.hec autem verba.ar.contra extra de senten. excō.nuper.z.c.cum desideres.in prte decisa.sed quid de eo qui manum mittit in vestem clerici.vel in rez ab eo detentam.videtur ꝙ incidat in canonē.ar.ij.q.viij.§.itez opponitur de dauid qui precidit ora chlamydis.item de oza qui manum adhibēs ad arcam percussus est.ar.xvij.q.iiij.si quis contumar. q̄ res ecclesie coherens eius gaudet priuilegio.vt ea.q.quisquis ver. aufercēdo.z.ff. de iniurijs.sed est questionis.

p Contra.predictis legibus ostenditur ꝙ quis punitur pro sola voluntate mō ꝓbat cōtrariū.s.ꝙ ꝓ sola voluntate non punitur quis.

q Cogitationis.patiatur.ab homine sed a deo bene.j.e.ois.cogitationes enim si ad cōsensuz peruenit mortalē z puniendam eē oio fatendū est si enim in corde consentitur libidini mors interuenit.j.di.ij.sicut tribus z i pa lea.s.di.vj.testamentū.§.sed pensandū.sunt etiam casus speciales vbi voluntas punitur.nam sola voluntate incidit quis in heresij.ar.extra de hereti.ad abolendam.nam eo ipso ꝙ qs credit hereticis incidit in excōicatiōez vt extra ō here. excōicam⁹.§.credentes.ver. receptatores.z sic non sunt cōtra.s.di.rir.nulli.z.c.anastasius.alias aūt bō non punit maleficia nisi cognita.nisi inueneris spālia. imo ca non z ler bene punit voluntatis peccatū.vnde z repellit a ꝓmotione ponderosus.i. q mente peccat.nec ad actū procedit.s.rlix. disti.§. hinc ver.ponderosus.

r Sollicitatores.ex ordinem.z ita non tantuz ꝙtū si effectus eēt secutus. sed in hoc facit ler ista pro gratiano.q̄ sicut pro voluntate aliter punitur ꝙ ꝓ ipso facto.ita z cordis ꝓritio aliter delit peccata ꝙ exterior satisfactio.aliter ista ler esset contra gratianū z male eam induceret.

s Qui puero.domuz .ff. de adul.qui domum.

t Imperfecta.z ita non sic punitur affectus vt effectus licet ar.sit cōtra.j.e.§.pene. z.l.aut facta.in fi.sed in remuneratione secus est.eque enim remunerat affectus z effectus.s.ea. magna.z ita aliud est in via aliud in iuio. s.xxx.q.vlti.c.vlti.

u Algaris. torum.ar. iniuriam factā clerico vel canonico redūdare in collegium.ar.xij.q.ij.q ma numittitur.Item ar.ꝙ baptizatus reputat cui quātalibet pars aque infunditur ar.de con.di.iiij.nec quicꝙ ar.cōtra de cō.di.iiij.c.i.ver. toto corpore.arg.pro prima parte:quia si ingredior ptez fundi vel predij totius nanciscor possessionē.ff. de acq. pos.possideri.§.i.

r Toties.furtum.stricta ratione ꝑm rigorem. secꝰ de equitate.vt eo.ti.z ea.l.in ff. §.sed si de naui.vel hoc vbi totum tollere potuit.secus vbi totum auferre non posset.vt in predicto.§.sz cōtra hanc sol.est.ff. de fur.l.i.vbi dicitur ꝙ sola cogitatio furti facie di nō facit furē.sed z hic actus interuenit sed illud est cōtra quod hic fegit ō armario.

p Sed verum est.licet totius rei furtū cōmiserit tamen verum est in tantuz teneri inquātū ꝛc.sepe enim furtum cōmittitur non tamen furti actio nascitur.ff.rerum amo.l.i.ar.C.de nora.l.i.sicut econuerso agetur furti quandoq; licet furtum non committatur.ff.de vsu.sequitur.§.si rem pigno.C.de fur. si quis seruo.

q Contractauerit.animo furandi.secus si animo tērandi quā rem posset rutius z leuius ferre.eo enim casu non fecit furtum nisi eius partis quaz abstulit.vt.e.l.§.sed si de naui.

a Destinauerit.i.quo destinauerit eo die cum furto manere.ff.de fur.quo destinauerit.

b Manifestus.quo ad deprehensionē z ita non sunt hec duo cōtraria.

c Segetē.sz nūquid inde ecclesiasticus iniūget ei pniam qui oliuā meam vel segetē secuit tpe opportuno ālo tñ surripiendi z discessit relicta segete. videtur ꝙ non.quia conditionem meaz meliorē fecit cū mihi impensas dedit.vñ locum nō habet acquil.ff.ad.l.acquil.si seruus seruum.§.si oliuam.ego ei penitentiam iniungerem.mala enim voluntas nihilominus est punienda.licet ex ea bonum sit secutum.xxxiij.q.v.relegentes.

d Et contractat.z postea in luce deprehendatur in factione vel in itinere cum segete antequā perueniat ad locum destinatum.

a Nec manifestus. Sed quo pōt hoc esse q primo ꝓpetat actio furti nō manifesti postea manifesti. cum ler dicat q ꝙtūcūqz rem cōtractem postea non oritur alia actio furti. ff. de fur. ei qui in pan. Rñ. er prima cōtractione tantuz agitur nec ex deprehensione alia oritur actio furti sed prima modificatur ficut z per liberam personam procurat otem. s. meum non acquiritur mihi actio si tamen prohibet ne aliquis edificet z edificatur contra datur actio mihi er delicto edificātis z ita modificatur ar. ff. quod vi aut clam. l. iij. dicergo nec manifest⁹ quo ad primā ℨctationez. tūc. n. de stricto iure furtum cōmisit. non tamen actione furti tunc cōueniri potest nisi aio furandi rē tūc ꝓtractauerit.

b Hec autez verba statuit. ar. q rubrice sūt auctentice. naz er verbis rubrice argumentatur hec ler z loquitur in casu cuz iudex decernit ius iniquum cōtra aliquem quo iure poterit ille vti cōtra illum post depositaz administrationē. z hoc propter maliciā cōstituentis nec enim ler equior vlla est q̄ necis artifices arte perire sua. pōt etiā poni casus i litteris domini pape extra de mu. pet. prudentiam. C. de iude. die sab.

c Accipimus. ar. cuz effectu verba esse accipiēda. ar. ℨ. xvii. q. iiij. si quis suadēte ar. non obesse alicui maluz nisi ad finez perducatur. ar. voluntatē siue conatuz nō puniri sine effectu. argu. ĵ. eo. §. cogitatio. z. ℨ. eo. cogitationes.

d Pene sicut. posita contrarietate legum de voluntate puniēda vel nō puniēda. subdit duas solutiones. vnam. ĵ. e. §. cogitatio. aliaz hic qō regulare est qō est p sola voluntate quez nō puniri nisi in specialibus casibus. dic ergo pene voluntatē punientes in quibus casibus inueniuntur determinate alique leges.

e Sunt molliende. idest tolerande. z non ad alios casus extendende. z hoc est quod dicitur infra.

f Erasperāde. nisi er cā ꝑpter multitudinē. vt. ff. de penis. l. aut facta. §. vltimo. z ꝑpter rōnē personarū. vt. ff. de penis. l. capitaliū. §. vlti.

g Atqz ideo. non excedūt. similia sūt ad. l. istaz extra de proba. er litteris. l. di. eos. ff. de re. iudi. inter pares. §. i. z iterū vbi ler mentionē facit de pena z dubitatur an de maiori an de minori cogitauerit. presumendum est q̄ de minori ff. de penis. si pñs.

b Siccariorū. z iō pene voluntatis i eo statute proprium casum nō excedūt.

i Iniuriarū. quare in crimine iniuriarū nō ita assignatur certa pena ficut i prefatis criminibus supponit. q̄ pro varietate iniuriarum est multiplex varietas penarum. vt ostenditur z probatur in. l. sequen.

k Aut facta. casus in hac. l. primo ponit quattuor genera puniendorū. Secundo dicit illa quattuor genera esse consideranda sepē modis ad hoc vt puniantur quandoqz minus quandoqz nullo modo. z de oib⁹ exēplificat.

l Ut conuicia. pro conuitio deponitur clericus. ℨ. xi. q. i. si quis sacerdotum z quid sit conuitium habes. ff. de iniur. l. item apud labeonem. §. ij.

m Infide. i. non si de. i. sine fide. vt cum aduocatus preuaricatur. ij. q. iii. §. preuaricator.

n Latronum. velut cum quis sciens recipit eos qui ita puniuntur vt ipsi latrones. ff. de receptatoribus. l. pessimum.

o Quousqz. hoc. s. punitur.

p Sed hec quattuor. facta dicta scripta consilia.

q Impunita. ℨ. xxiij. q. iiij. ea vindicta. ff. ad. l. aquil. sed ꝙri. in fi.

r Vel a parente. C. de emenda. liberto. l. vna. ℨ. xxiij. q. iiij. duo ista nomina

s Per iram. vel ludum norium. ff. de fur. furti. §. vltimo.

t Eius. aliter enim punitur nobilis q̄ ignobilis. seruus q̄ liber. vt. xxiiij. q. i. qui contra pacem. ff. de penis. l. capitalium. §. vltimo.

u Parentēue. nam talis insuitur sacco cozio cum gallo gallinatio z serpente ꝛc. ff. ad. l. pōp. de par. pena. C. de his qui parē. vel pue. occi. l. vnica. multo fortius qui contra patrē spūalem. ar. vi. q. i. infames. xxx. q. iij. ꝓtatiuz.

x Et in magistratum. C. de iniur. atrocem. nam in his est ius publicum. ar. ℨ. di. ius publicum. z qui preposito manus intulit capite plectendus est. ff. de re. mi. omne delictuz.

y Etatis. vi. xv. q. i. c. aliud.

z Locus. ĵ. de con. di. v. c. i.

a Furtū. ff. ad. l. iul. pe. diuus. contra. sed ibi subauditur tantū.

b Vel sacrilegiuz. s. tantum. ibi enim dicitur si res priuati de sacro loco surripiatur occasiōe furti nō sacrilegii esse.

c Emansorē. emā sorē ille qui viu vagatus est z ad castra reuertitur. ff. de re mili. l. iij. §. i. ꝙs discernit furē būc a latrōe qui latenter moratur in aliquo loco cā maleficij exercendi z cito reuertitur ad castra.

d Effractores. effractores dicūtur q frangunt carceres vel aliud vt euadant. velut inde aliquid surripiāt sed aliter sunt puniēdi nocturni. aliter diurni. vt de effrac. z expil. l. i. z. ij.

e Diurnum. distinguitur enim fur nocturnus a diurno. q nocturni atrociores sunt z acerbius puniuntur. vt extra de homi. si quis perfodiēs ff. ad. l. aquil. itaqz.

f Manifesta. hec pena quadruplici. illa dupli puniri solet.

g Discerni. ℨ. xiiij. q. v. penale.

b Rixa. rixa ē iter altercantes z proprie inter duos.

i A crassaturis. q̄ fiunt a latronibus in nemore. z dicitur a crasso crassaris. quod est seuire.

k Expilationes. expilare est res iacentis hereditatis subtrahere. ff. ō cri. expil. here. si hereditate. nec est hoc furtum q̄ non tractat res inuito domino q̄ nondum aliquis dominus est. vt. ff. de fur. rei be. ff. de effrac. z expil. l. i. z. ii.

l Petulantia. i. lasciuia. aliter enim punitur quod fit per lasciuiam. z aliter quod fit per violentiam. extra de sen. excō. super eo.

m Ab abigeo. ff. de abige. l. i.

n Unum. z ita numerus discernit eos. vt. ff. de abigeis oues.

o Puniat. hic non spectatur euentus.

p Voluntario. i. proprio motu iudicis. s. ꝑm voluntatem iudicis duraturo. non enim erit tempus determinatum in exilio. vel voluntario i. pro motu z voluntate rei quantū ad locū in quo erat i exilio eligēdū.

q Fortuiti. ar. contra hanc eandem. l. z. ff. de offi. presi. diuus. sed hoc apō grecos cū ñ erat tārus furor q̄ excusaret. als satis ipso furor ꝑnit.

r Cogitatio. ecce supponit aliā solutiōem meliorē predicte ꝓtrarietatis legum. l. q̄ voluntas non punitur ab homine cum suis finibus ē contenta. z hoc casu intelliguntur auctoritates que dicunt voluntatez non puniri. s. ab homine. z subauditur hic vel sic vel cogitatio ꝛc.

s Nō meret quo ad hoez. alias secus. ar. xlix. di. hic. ver. pōderosius.

t Discernūtur. ñ a maleficijs. q. d. ly in maleficijs magis attēdat voluntas q̄ ei⁹. i. pseuerantia. secus ē in illis q̄ sortiunt effectū de iure in ꝗbus magis ei⁹. i. pseuerantia attendit. z ad hoc iducit oia ms̄z ad. §. alij ecōtra. nō. n. in ꝓtractibus ꝓsideratur sola volūtas z animi destinatio. ꝓtra. ff. de fide istru. contractus. vnde z resoluit emptio re integra. z pinde ē ac si nō esset ꝓsensu vtriusqz ptis celebrata. C. qñ ly ab emp. disce. l. i. z ly milleties velit ꝓtrabere z ēt hoc declarare nō tenebit ℨctus.

u A maleficijs. in maleficijs voluntas expectatur non exitus. ff. ad l. cor. de sicca. diuus. C. de excusa. tu. amplissimi.

x Desiderant. vt sunt contractus vt matrimonium diuortiū emptō z vēditio z huiusmōi. que de iure sortiūtur effectum. ly maleficia nō de iure sortiuntur effectum. imo tantū ex cōde ꝓcedunt. xv. q. vj. c. i.

a Judiciū.i.perseuerātia effectus deliberatio.sed in maleficijs non ꝓsideratur perseuerātia vel iudiciū animi,sed sufficit si affuit voluntas ⁊ si incōtinenti peniteat.ff.de fur.si ea.xxij.q.v.qui periurare in prin.

b Juoꝝtium.non aliter ratum est.arg.non dici quid factum si nō perseuerauerit.extra de ver.signi.nam ⁊ ego.ff.de noui. ope.nū. si opus.ff.ad l.cor.de fal.qui falsam.xxxij. q.i.apud.arg.contra ff.ō edil.edic.quid sit fugitiu⁹.§.cels⁹ quoq; scribit.

c Calorem.excusat hoc casu calor femi nam.licet grauissime peccet.ita etiam ꝙ si minor esset non restitueretur.ff. de mino. si ex cā.§.si mulier.et ita excusat ira.ar.ij.q iij.si qs irat⁹,⁊ quādoq; rescindit cōtractum.ff.de publi. licitatio. quandoq; minuit delictum.C. de adul.grachus. similiter ira siue fruniculō. idest parua ira facit donationē perire nisi inuicem amor fit reconciliatus.ff.de donatio.inter virum et vxorem. cum statua §.si post diuoꝝtium.

d Si qs .s. ij.q. iij.si qs irat⁹.

e Ex consilio.q.d. non tantum ex volū tate tenetur quis sed ex consilio. cōsilium autem plus est ꝙ voluntas.quia in eo ꝓceditur ad actum.

f Periculose.casus.Qui consilium dat ad occidēdum homicida ē. vñ iudei probātur fuisse homicide christi.quia illuꝝ ⁊ si non manib⁹ tamen lingua occiderunt.⁊ magis peccauerunt ꝙ pilatus vł milites qui eum crucifixerunt.

g Consiliuꝝ. extra de homici. sicut dignum.s.di.l.si quis viduam.

h Licet. hoc dicāt proter diem festum. ler enim precepit ne parceretur malefactoribus ⁊ licebat eis interficere.xxiij.q.v.quid ergo,presertim seducentes populuꝝ ⁊ a deo detrahentes qualem istum dicebant sed propter diem festuꝝ non licebat eis tunc interficere quēquam.vel non licebat interficere quēquā.idest hunc propter quod scriptū ē.tradetur enim gentibus ad illudendum ⁊ conspuendum ⁊ crucifigendum ⁊c.⁊ sic adimplerus est sermo iesu quo se predixit agentibus occidendum.ipsi tamen contra se hoc dicunt cū eum interfecerunt lingua ⁊ non manibus.

i Illis.s.xxiij.q iij.c.vlti.⁊ alia ratio ibi assignatur.

k Tertia.j.de con.distin.i.nocte.

l Hora sexta.argu.ad testes contradicentes sibi in tempore concordā dos.vt extra de testibus.cum tu fili.argu.contra.iij.q.ir. nihilominus in fi.sed hic nulla est contrarietas quia super diuersis testificātur vn⁹ super crucifixione facta linguis hora tertia,alius super crucifixione in cruce facta a militibus hora sexta.

m Datus.s.xxiiij.q.iij qui aliorum.

n Unde psalmista.miserere mei deus.

o Hominum.parauerunt laqueum pedibus meis.

p Dentes.i.conuictiones ⁊ conuicia.

q Et sagitte.quantum ad consilia.

enim non nisi animi iudicium sed effectus consideratur. Unde i.ff. ti.de repudijs.

Juoꝝtium non est verum:nisi quod animo perpetuā constituendi discessionē fit. Itaq; quicqd calore iracundie fit vel dicitur:non aliter ratū est quā si perseuerantie apparuerit iudicium animi fuisse. Ideoq; per eū calorē missio repudio si in breui reuersa est vxor non diuertisse videtur. Hinc etiaz in canonibus.

Si quis irat⁹:crimē alicui obiecerit ⁊c. Ex cōsilio autez velut ex facto aliquem teneri augustinus probat ita dicens.

Non solū qui manibus occidūt.sz et qui cōsilio ⁊ fraude alij occidunt:homicide probantur.

Periculose decipiunt:qui estimant eos tantum homicidas esse qui manibus hominem occidunt ⁊ non potius eos per quorum consiliuꝝ ⁊ fraudem ⁊ exhortationem homines extinguūtur.nam iudei nequaquam propijs manibus christuꝝ occiderunt:sicut scriptum est:nobis non licet interficere quēquam:sed tamen illis mos dominum imputatur:quia ipsi lingua eum interfecerūt dicētes.Crucifige crucifige eum.vnde vnus euangelista dixit dominū esse crucifixum hora tertia alius hora sexta. quia iudei crucifixerunt eum hora tertia lingua milites hora sexta manibus. Qui ergo hominem tradidit:ille iterficit eum:domino dicente:maius peccatum habet:qui me tradidit tibi. vnde psalmista. Filij hominum dentes eoruꝝ arma ⁊ sagi.⁊ lin.eo. gla. acutus subijciatur.ergo se penitentie quorum consilio sanguis funditur:si veniam promereri volunt. Item ex epistola clemen.

Interfectores fratrum detractores eorum eosque odientes homicide habentur.

Gladius.quantum ad verba.

Acutus.dum clamarent crucifige crucifige etiam voces ille incitatiue fecerunt mortem vt gladius acutus.

Se penitentie.⁊ irregulares fiunt.l.distin.si quis viduam.⁊ est argu.contra dericos qui fures iudicandos potestatibus tradunt.xxiij.q.v. vnū solus ē.dic vt extra ō homici.tua. ⁊ xliij. distin. maximianus. sed nunquid dices irregularem dericuz qui homicidiū voluit facere nec fecit quia non potuit irregularis est tanꝙ de homicidio.licet nō fit homicida.j.e.si cui.vbi tamen factum sequitur grauius est peccatum.

Homicidioꝝ vero tria genera dicebat esse beatus petr⁹: ⁊ penam eorum parilem forte dicebat.sicut ⁊ homicidas interfectores fratrum ita detractores quoq; eoꝝ eosq; odientes homicidas esse manifestabat:⁊ qui occiderit: quia ⁊ q odit fratrem suum:⁊ qui detrahit ei pariter homicida esse demonstratur. Item hieronymus in Isaia.

In maleficijs voluntas pro ope reputatur.

Omnis iniquitas ⁊ oppressio ⁊ iniusticia iudicium sanguinis est: ⁊ licet gladio non occidas voluntate tamen interficis. Itez cypr̄ianus.

De eodem.

Unquid chaim cum domino munus offerret: pereme rat fratrem: ⁊ tamen fratricidium mente conceptum deus prouidus ante dānauit vt illic cogitatio mala ⁊ perniciosa conceptio deo prouidēte prospecta est.ita ⁊ in dei seruis apud quos cogitatur: ⁊ martirium mente concipitur:animus ad bonuz deditus deo iudice coronatur. Aliud est martyrio animum deesse: aliud animo defuisse martyrium. Qualem te inuenit dominus cum vocat:talem pariter ⁊ iudicat: quoniam ipse testatur.⁊ dicit:⁊ scient omnes ecclesie quia ego sum scrutator renum ⁊ cordis.

Item augustinus.

Homicida est qui fratri suo mala persuadet

Noli putare te non esse homicidam quando fratri tuo mala persuades. Si fratri tuo mala persuades occidis:⁊ vt scias qa occidis audi psalmistam. Filij hominum dentes eorum arma ⁊ sag. ⁊ lig.eo. machera acuta. Idem

Occidit qui ad nocendum mouetur.

Homicidium lege vetitum putabatur non aliud esse nisi cor

a Pariter.non qz qualiter peccēt.sed quia dignus est pena eterna vterq;.

b Omnis.oppressio.C. qō metus causa.si p impressionem.

c Judicium.i.ita punitur ⁊ est d gna puniri vt homicidium.quia vtrūq; sufficit ad dānationem.

d Unquid.Casus.dicitur ꝙ deus ispicit voluntatem antequā perducatur ad actum tā bonaz vt eā coronet ꝙ malaz vt eā damnet.de mala probat per chaim.de bona per eum qui vult pati martyriū quia remuneratur ⁊ si martyrium animum non equatur.

e Chaim.s.iij.q.vij.in grauibus.hoc legitur in genesi.

f Damnauit.si damnauit ergo cōmissum fuit.nam deus nulli immeritaz ingerit penam.xi.q.iij.illud.sed erpone damnauit.i. dānabile ostendit.i.eius victimas respuēdo.vel damnabile prescisit.

g Animo.vt in beato martino.sufficit enim affectus.ar.j.e.importuna.

b Qualem.s.di.xxv.qualis.

i Vocat.xiij.q.iij.ꝙ prepostera.

k Testatur.vt in apocalypsi.

l Renum.idest delectationum.

m Cordis.i.cogitationum.vnde augu.super illum locum scrutans corda ⁊c.corda.i.quod quisq; cogitat.Renes.i qō quēcūq; delectat.

n Noli.persuades.s.di.xlv.sane.plus enim est persuadere ꝙ facere.ar. ff.de ser.cor.l.i.§.persuadere,qui enim persuadet corrumpit.non qui cogit vt ibi.

o Machera.i.gladius.alia translatio est.

p Homicidium.putabatur.male intelligentibus.nam prohibitum erat ⁊ omne vnde malū oriꝛ.extra de consti.nam concupiscentiam.

a ¶ Aperuit.in euangelio.vbi dicit.qui dixerit fratri suo fatue reus erit mortis.si quis dixerit fratri suo racha.reus erit consilio.

b ¶ Motum.post primum qui in potestate non est.

c ¶ Si propterea.in corde.s.xiiij.q.vi.c.vltimo.

d ¶ Teneris.quo ad deum non quo ad hominem.cum rem non contractauerit.ff.de acqui. pos. possideri.§.si rem.quia solo animo furtum non cõmittitur.fm.l.vt ibi dicitur.

e ¶ Si cui.non minus.s. xxxij.q.v. sicut enim vj.q.i.§.verum hic.xv.q.vj. c.i.viij.q.i. sciendũ.xiij.q.i. si quod.xxxij.q.v qui viderit.cõtra.j.distin.iij.si cũ tribus contra.solu.reuera magis reus ẽ si opus adhibeatur.sed hoc quo ad sufficientiam eterni interitus accipe. vel dic non minus est re⁹.i. nihilominus reus est.q̃uis ad factuz nõ peruenias.non quin plus peccet vt diri si opus sequatur.quod patet ex eo quia prohibitum ẽ malam voluntatẽ in opus producere.sic ergo cõtra prohibitionẽ illã facies plus peccat quia ergo opus adijcit voluntati.iniquitatem adijcit iniquitati.

f ¶ Sicut.voluntas.nõ op⁹ tantũ nõ facit vt opus sit remuneratorium.sed volũtas sicut & alibi dicit.s.q̃ sufficit elemosina cordis nõ corporis.xlv.di.due.quãdoq; tamen opus etiam minus bonum in bonum cõuertitur diligentibus deũ.j.e.distin. nullus eorũ.argu. extra de regu.iur.estote. Illud autez nota q̃ peccata que sola voluntate contrahuntur sola voluntate dimittuntur.fm baz.ar.ff.de pec.ab emptione.sed contrarium credo.si ad consensum volũtas peruenit.ar.§.vj.di. testamẽtũ.

g ¶ Cõtritõe.j.e.§.nõ ita.

b ¶ Cõtritione.illa.s.que ẽ virtus non illa que est passio.s.afflictio qua punitur quis interius pro peccato. nec illa que est actio qua se punit aliqs.b. Itẽ.psper.

i Deo. casus. Inuitat psper quẽlibet bominẽ ad penitentiam. Quia enim noluerit emẽdare delictum eterno supplicio dãnabitur quia noluit subire temporale suppliciũ.melius est ergo q̃ quis confiteatur peccatũ occulte vel ẽt in iudicio cum potest inde conuinci & penitentiam agere vt sic cõmutet penã eternam in temporalem.

k ¶ Et vltorem.quasi sine cõfessione.& in hoc facit ad propositum.sed tamen hoc non est verum quia confiteri tenetur sacerdoti. sed hoc vult dicere q̃ deberet recognoscere peccata sua & inde se damnare & se redarguere & dicere tali pena sum dignus.& sic sunt sui iudices.

l ¶ Temporalibus.in substinendo temporales penas euadunt eternas.s.xiij. q.vlti.c.vltimo.

m ¶ Facilius.s.xj.q.iij.§.euidenter.vbi allegatur hoc pro capitulo.

n ¶ Sed vitro.ar.l di.presbyterum.ar.pro sponte confesso.

o ¶ Nescientibus.j.e.§.similiter.

p ¶ Sententiam.q̃ fit cũ in secreto intra eritus cõpunguntur & cõfitentur sacerdoti.vt.j.e.di. vide benignũ.a.c.iudicet.non tamen sibi penitentiam imponendo vel se ligando.fm q̃ gratianus inducit.c.sed ferunt voto & proposito quo se dãnent ad talem penitentiam subeundam iudicio sacerdotis.

q ¶ Non animo.s.in perpetuũ sed officio.s.ad tempus.propositũ quippe &c. vel non animo tantum.sed officio auctoritate.i. superioris.vel non animo tãtum sed officio.i. iudicio superioris ab officij executione abstineant.vt.j.e.dist. in actione.a.j.dist.v.c.ij.

r ¶ Tãquã.j.e. di.in actione.s.i. di.& purgabit.a.c. de his vero.

s ¶ Amissa.i.pretermissa.dimissa ad tẽpus. ꝓposituz quippe habent peracta penitentia ad pristinum altaris officiuz. vnde sponte incesserãt remeare.vt.i.di. domino sancto.a.c.purgabit.

t ¶ Recipiant.i.iudicentur digni recipere.b.

u ¶ Hoc idez.ab isto loco iducit gratianus auctes euidẽtior.s ad ꝓbandũ suũ ꝓpositũ & suspẽdit suã conclusionẽ vsq; ad.§.itẽ si. & infert cõclusionez ab eodẽ.§. suspendit itez cõclusionẽ suam vsq; ad.§.cui ergo. & ita puenit ad.§. alij ecõtra & hoc videbis per.x. auctoritates ẽs ponit in ipsa littera.

x ¶ A parte.oris confessio ẽ ps exterioris satisfactiõis que hoc totũ dicit.a.j.e. quez penitet.vl dic supius infinitatũ efficitur ps iferioris ifinitati. cuz enim hec vera sit oĩs bõ ẽ aĩal vtroq; termino infinitato recte cõuertit oẽ nõ aĩal ẽ non bõ & sic nõ scindere corda ẽ inferius ad scindere vestimẽta planius diffiet a toto ad partem.

y ¶ Cõuertimini. sz nũquid stãdũ ẽ huic ordini vt ꝑma fit nostra ꝙuersio sequens diuidek.ar.xliij. di.sit rector ek de vi.& hoc. de.c. vlti.in fi.ar.§.j. di.iiij.dicit dñs.ff. de sol.nec.n & ꝓterea nemo merek primã gratiã.qñ ergo hoc ꝑcipit alicui ꝙuertimini &c.so.tale ẽ illud surge q dormis & exurge a mortuis & illuminabit te xp̃s. vel respicit hic ordinẽ iustificationis q; ꝓtritio q̃ ꝙterimur cãliter ꝓcedit remissionẽ.& sic cõtritio q̃ ex libero arbitrio ꝓcedit meretur remissionẽ q̃ tñ gratie que oia ꝓcedit erit attribuẽda tanq̃ cãe. gdã tñ prius ponunt remissionẽ. vel ꝙuertimini .i. ostẽdite vos humiles ad ꝙuersionẽ & ego conuertar ad vos.i. primã gratiã vobis fundã.ar.j.di.v.falsas. vel dic ꝙuertimini p omissionẽ culpe ad qõ qlibz tenetur nõ per gratiã babendã quã nemo meretur vel demeretur sicut vides i radio solis.si.n.aperio fenestrã intrabit sol.si clausero nõ intrabit.tñ nõ possuz eũ cogere q̃ intret vñ dictũ est de bone qõ ẽ spũs vadẽs & nõ rediẽs per se.si tñ habeat gratiã põt mereri vitã eternã.vñ nõ valet hoc ar.iste nõ põt mereri qõ min⁹ ẽ. ergo nec qõ mai⁹. Itẽ nec hoc.iste est magis malus bodie q̃ heri.ergo minus habilis ad suscipiendã gratiã q̃ heri.instãtia est i cepha.i.petro.b.

s ¶ Cõuertio.ar.q̃ nõ tantũ valet verbũ simpler q̃tũ ꝓpositũ.arg.ff.ad.l.acquil.si seruus.§.inquit. vbi dicitur ruperit.i.corruperit.

a ¶ Sue ꝙuersionis.ar.ff.xj.q.iij.q iubentẽ.sz hoc de fructu remissiõis.

b ¶ Leprosi.s.decem.de quibus legitur i euangelio luce qui designãt peccatores.

c ¶ Sacerdotibus.primo ergo est deo confitenduz postea sacerdoti.j. e.§.ex his omnibus.

d ¶ Hinc etiam lazarus.i.peccator consuetudine peccãdi depressus.ar. j.di.ij.sicut tribus.

e ¶ Lapide.onere peccati.

f ¶ In sepulchro.i.in cordis contritione.

comunicationis sententiam' serunt: & ab altari cui ministrabant nõ aio' sed officio separati vitam luam tã / quam' mortuam plangunt. certi q̃ reconciliati sibi efficacis penitentie fructibus adeo non solum amissa' recipiant' sed etiam ciues superne ciuitatis effecti ad gaudia sempiterna perueniant. Hoc idem' ꝓbatur au ctoritate illa prophetica. In quacũ qz hora peccator fuerit conuersus & inge. &c. non enim dicitur ore confessus fuerit: sed tantum conuersus fuerit & igemuerit vita viuet & non morietur. Hinc etiam idem ꝓphe/ta ait. Scidite corda vestra & nõ vestimenta: ostendens contritionẽ cordis que in eiusdem scissione intelligitur: non in confessione oris que pars est exterioris satisfactiõis: quã scissuram vestiuz nominauit a pte' totuz intelliges peccata dimitti. hic etiam per eundem prophetam ait dominus. Cõuertimini' ad me i toto corde vestro: & ego cõuertar ad vos. conuersio' autem dicitur quasi cordis vndiqz versio. si autem cor nostrum vndiqz a malo ad deum vertitur: mox sue conuersionis' fructuz meretur: vt deus ab ira sua ad misericordiã conuersus peccati pre stet indulgentiam cuius primo preparabat vindictam. vnde datur intelligi q̃ etiam ore tacente veniam consequi possumus. hinc etiam leprosi' illi quibus dominus precepit vt ostenderent se sacerdotibus' i ire antequam ad sacerdotes venirent: mundati sunt. Ex quo facto nimirum datur intelligi: q̃ antequaz sacerdotibus ora nostra ostẽdam⁹ id est peccata nostra confiteamur: a lepra peccati mundamur. Hinc ẽt lazarus' viuus de monumento ꝓdijt: non pri⁹ ꝙ monumẽto ẽ educt⁹ & postea a domino est suscitatus: sz lapide' remoto quo monumentuz clandebatur in sepulchro' reuixit:

Furti tenentur: qui solo animo nõ furantur.

Si propterea non facis furtuz quia times ne iudiceris intus in corde' fecisti: reus furti teneris' & nil tulisti. Idẽ de libero arbitrio.

Non ideo minus delinquit: cui sola deest facultas.

Si cui etiam non contingat facultas concubendi cuz coniuge aliena tamen planum sit euz aliquo modo cupere: & si potestas detur esse facturum: non minus' reus est quam si in ipso facto deprehenderetur. Item. Sicut auctoritas testatur voluntas remuneratur: non opus. voluntas' enim in cordis cõtritione': opus vero in oris confessione: luce clarius cõstat cordis cõtritione': non oris confessione peccata dimitti. Item prosper.

Dono' illi quoruz peccata bona manam noticiã latent nõ ab ipsis confessa nec ab alijs publicata: si ea confiteri vel emendare noluerint deum quem habent testem ipsum: habituri sunt & vltorem' et quid eis prodest vitare humanum iudicium: cum si in malo suo permanserint: sunt ituri in eternuz deo retribuente supplicium: qui si sui ipsi iudices fiant: & veluti sue iniquitatis vltores hic in se voluntariaz penam seueriſſime animaduersionis exerceant: temporalibus' penis mutabũt eterna supplicia & lachrymis ex vera cordis contritione fluentibus restinguent eterni ignis incendia. & infra. Facilius'' deum sibi placabunt qui non humani conuicti iudicio sed vltro' crimẽ agnoscũt qui aut proprijs illud confessionib⁹ produnt aut nescientibus' alijs quales occulti sunt ipsi in se voluntarie ex-

ꝙuertimini .i. ostẽdite vos humiles ad ꝙuersionẽ & ego conuertar ad vos.i. primã gratiã vobis fundã.ar.j.di.v.falsas. vel dic ꝙuertimini p omissionẽ culpe ad qõ qlibz tenetur nõ per gratiã babendã quã nemo meretur vel demeretur sicut vides i radio solis.si.n.aperio fenestrã intrabit sol.si clausero nõ intrabit.tñ nõ possuz eũ cogere q̃ intret vñ dictũ est de bone qõ ẽ spũs vadẽs & nõ rediẽs per se.si tñ habeat gratiã põt mereri vitã eternã.vñ nõ valet hoc ar.iste nõ põt mereri qõ min⁹ ẽ. ergo nec qõ mai⁹. Itẽ nec hoc.iste est magis malus bodie q̃ heri.ergo minus habilis ad suscipiendã gratiã q̃ heri.instãtia est i cepha.i.petro.b.

a Mundauit.in euangelio matthei.
b Sacrificium.i.satisfactionem.
c Precepit.s.xciij.di.dñs.z ita ex precepto tenetur quis confiteri.
d Medici.i.sacerdotes qui medicinā anime prestant.sed deus dī medicus.vt.j.di.iij.adhuc istāt.xxiij.q.iiij.nabucho .z.xj.q.iij.quomodo.
e A mortuo.i. permanente in peccatis.
f Auctoritas.in lib. iesu filij syrach.s.ecclesiastico.
g Perit.i.nō est qz nō penitet talē.vt.j.di.iij.iudas z ita perit hic qō nō est.ar.ff.de consti.pe.iā qō.vel si est non est vtilis quo ad vitaz.ar.qz rescriptū ab ercōicato impetratum sit nullum ipso iure.ar.contra.j. de cō.di.ij.z dixit.
h Velut.qui.n.peccat nullus ē.qz peccatum ducit ad nō esse. cū nihil sit.iurta illō z sine ipso factum est nihil.z est velut similitudinariū.sed ad litterā pōt hic itelligi qz post mortē nemo valet confiteri.vt de illo diuite legitur i euangelio.
i Qui memor.qñ ad gratie susceptionē duz est i peccato.
k Si ergo.q.d.nullus ad sui salutem.
l Damnatiōe.ex ō p̄ap.z eius effec.maiores.
m Patet.ecce conclusio magistri.
n Si anteq̄.habito qz ante p̄fessionez peccatoz resuscitatur: ꝓbat qz quando confitetur nō est in peccato.si enim post resurrectionē suaz anteq̄ cōfiteatur icipiat mori.i. peccato obligari.sequeret qz mortuus idest in peccato existens cōfiteret.qō tamen non pōt esse ante resurrectionem nec post.a mortuo.n. zc.perit cōfessio. Cōcludit ergo qz viuens i.reatu peccati absolutus cōfitetur.z ita in confessione nō dimittitur peccatum.
o Anima.nota animam alio modo suscitari q̄.corpus.
p Si autem.verba magistri.
q Apostol⁹.i epistola scōa ad corinthios.
r Cōuentio.i. cōmunicatio.
s Belial.apostata interpretatur.
t Lucis.i.illuminatoz z est argu.qz contraria sese nō patiuntur.argu.xxj. q.vij.in noua.j.e.§.cum ergo.
u Dominus ait.in euangelio ioban.
x Abrahe.s.xxij.q.ij.§.itē opponitur.
y Buobus. exigentibus contraria.
y Buobus.diuersis puta i eo qz sūt diuersi. alias secꝰ ff.de ope.libe.duorum est.
z Ex deo.cooperante per gratiā vel baptismū.
a Peccat coniunctim .intelliges dū moratur i sancti tate pcepta z regeneratione dei. Qō sic ōbeat itelligi habetur .j. di.ij.§. itez sm.z.c. si enim inquit.
b Diaboli.z ita ex virtute vel peccato nomē amittim⁹ sicut z.l.dicit qz adoptat⁹ a senatore in filiū filius senatoris dicit.ff.ō senatore.senatoris filiꝰ.z nupta clarissimo q̄dā nō nubit alij ikeriozis ordinis clarissima dicit.vt.ff. de sena.femine.
c Solo.magnū aūt peccatū est nō agere penitentiam z suo sibi cōplacere delicto j.di.e.super tribus.
d Omnis.viuit p gratiā.
e Alienus.a charitate p̄cisus.s.ad mortē.j.e.in actione.extra de regula.z trāseū. ad religio.licet.in fi.
f Alij.econtrario testantur ab hoc loco vsqz ad.§. his auctoritatibus.p alia parte allegat qz.s. adulto peccatū nō dimittit sine oris cōfessione.qō tū falsum est.bene tamē dicimus qz licet cordis cōtritiōe dimittat peccatum cōfessio tamē mūdat z satisfactio mundat.z sic magis ac magis mūdat hō, sicut magis ac magis inouat hō.j.ō cō.di.iiij.non ex quo.auctes hic iducte parū vrgent si diligenter exponantur.
g Cōfessione.i.ea p̄cepta. vt primā opi.ōfendas iurta verbum illud dominicum. vade z amplius noli peccare.j.di.iij.si apostolus.

z fozas viuus prodijt. Hinc etiam vt dominus ostenderet qz non sacerdotali iudicio sed largitate diuine gratie peccatoz emundatur:leprosū tāgendo mūdauitᵃ:z postea vt sacerdoti sacrificiūᵗ ex lege offerret precepitᵉ.leprosus enim tangit: cum respectu diuine pietatis mens peccatoris illustrata compūgitur. vnde post trinam negationem petrus domino cum respiciente ꝓfudit amaras lachrimas quibus culpam negationis sue diluit. leprosus semetipsuz sacerdoti representat dū peccatum suum sacerdoti penitens confitetur. sacrificiuz ex lege offert dum satisfactionem ex ecclesie iudicio sibi ipositam factis exequitur sed antequā ad sacerdotē perueniat emundatur:duz per contritionē cordis ante confessionem oris peccati venia indulgetur. Hinc etiam medici negantur suscitare aliquem vt resuscitatus confiteatur:duz per prophetam dicit:nunquid medici resuscitabunt z confitebuntur tibi.

Item.A mortuoᵉ vt auctoritasᶠ dicit:peritᵍ confessio: velutʰ ab eo qz non est. vnde penitens ille qz timore octaue resurrectiōis territus exclamauerat.Domine ne in furore tuo arguas me: neqz ira tua corripias me.postea supplicāsse aiebat.Saluū me fac propter misericordiam tuā quoniaz nō est i morte qui memorⁱ sit tui in inferno autez nullus tibi cōfitebitur. si ergoᵏ nullus confitebit tibi:nisi resuscitatus.nemo autē viuit eterne gehēne filius z perpetua damnationeˡ dignus.patetᵐ qz antequam quisqz confiteatur peccatum a reatu sue prenaricatiōis quo eterna sibi debebātur supplicia per gratiam interne cōpunctionis absolnitur.Itē.Si antequāⁿ quisqz cōfiteatur a deo resuscitatur: vel resuscitatus viuit dū confitetur:vl' post resurrectionem iterum mortuus est z confitetur.sed sicut antequā resuscitaretur mortuus confiteri nō poterat:sic post resurrectionem mortuus cum fuerit confiteri nō valet. restat ergo vt resuscitatus viuat dū peccatum confitetur:ergo sola contritio i qua fit resuscitatio tollit peccatum. habet itaqz resuscitatoremᵒ suum sibi presentem seqz inhabitantem. vnde Augustinus ait i psalmo lxij.resuscitatus corpe viuit absente resuscitatore:non autem sic resuscitatus in animaᵖ cum enim deus sit vita anime: anima vero vita corporis:sicut corpus viuere non potest absente anima:ita non nisi deo presente anima viuere valet.habet itaqz anima sibi deum presentem p gratiam:que viuens peccatum suū confitetur:eamqz vitam que deus est inhabitat quaz inhabitando viuere facit.si autemᵍ illam inhabitat ergo templum spiritus sancti facta est:ergo illuminata est:ergo a tenebris peccatoꝝ expiata est. ergo templuz diaboli eē desijt:que ad lucez venit:cuius respectus tenebras fugat. Nulla enim vt ait apostolusʳ conuentioˢ christi ad belialᵗ nulla participatio lucisᵘ ad tenebras:nulla communicatio iusticie z iniquitatis:nullus contensus templo dei cum idolis. Item vt christus ait. Omnis qui odit malum i luce agit: qui autem in luce agit sicut augustinus ait:in christo operatur:qui aūt i christo operatur eius filius probatur.Cuius enim opera quisqz facit: eius filius esse perhibetur. vnde qz busdā dominus aitˣ.Si filij abrahe estis: opera abrahe facite. Item vos ex patre diabolo estis:qz opera patris vestri facere vultis.nemo autem filius dei z diaboli simul eē potest.nemo enim vt ipse ait duobus dominis simul ieruire potest. Item vt ioannes ait in epistola sua qui natus est ex deo non peccatʸ:ergo non est filius diaboli.solo enim peccato diaboli filij sumus ergo de eius regno translati sumus i regnū claritatis filij dei:z sumus erepti de potestate tenebrarum:z facti sumᶻ filij lucis.Cum ergo ante confessionem vt probatum est sumus resuscitati per gratiaz.z filij lucis facti:eni dētissime apparet qz sola cordis cōtritione sine confessione oris peccatum remittitur. Itez ioannes.Qisᵃ qui non diligit in morte manet.si ergo viuit z diligit.si diligit dilectio ē in corde.dilectio autem in malo nō est.est enim proprius fons bonorū: in quo non communicat alienusᵇ. ergo bonus est iste factus per gratiam ante confessionem peccati nō itaqz malus.est.bonus enim z malus aliquis simul esse non potest qz si malus non est:membrum diaboli non eē probatur.nec ergo est dignus gehenna que diabolo z membris eius solūmodo debetur: sicut eterna beatitudo solūmodo membris christi paratur.non ergo in cōfessione peccatum remittitur:quod iam remissum eē probatur.fit itaqz confessio ad ostentionem penitētie: non ad impetrationē venie.z sicut circūcisio data est abrahe in signuz iusticie:non in causam iustificatiōis sic confessio sacerdoti offertur in signum venie accepte non in causaz remissionis accipiende. Alij econtrario testantur[c] dicentes sine cōfessione[d] oris z satisfactione operis neminem a pecccato posse mundari:

a ℂ Per prophetam ait, duplex est dictio ꝛ confessio, s. interior ꝛ exterior. de interiori, s. que fit deo dicitur ꝙ sine confessione non dimittūtur peccata. vel dic i. ꝓpositum habeas dicendi ore.

b ℂ Justificeris. i. a peccato munderis. vel bonis operibus replearis. vel vt consecutivum non est. vel vt iustus alijs videaris exemplo tui proficientib⁹. vel intelligitur de exteriori vt iustificeris quo ad alios. non quo ad deum apud quē iustificar⁹ es, ar. j. e. c. iudicet.

c ℕOn potest. confessus deo. vt. j. e. sufficiat. cō fessio oris fit sacerdoti. cordis fit deo. j. e. operis proximo rj. q. ij. estimant.

d ℭCce. vera. ē. ergo sufficiens melius ergo probat auctoritas hec ꝑmaz opinionē vel secundam.

e ℂ Plangere. non est hec descriptio. quia hoc habuit iudas ex timore seruili. sed ēt qualiscūqz assignatio.

f ℙErfecta. hoc capitulum habes. j. distin. lij. circa principium.

g ℂ Cogit. hoc intellige ꝙtum ad sensualitatem que semper rationi repugnat. vnde apostolus. caro concupiscit aduersus spiritum. ꝛ ecō uerso.

b ℂ Tota. idest omnis eius gradus.

i ℂ Humilitas. e supbia esse ratur vt phariseus videtur approbare eorum sententiā qui dicūt ꝙ remissio preponenda est iustificatoni. ſz hec dicta sunt de gratia iustificante. vel gratiam. idest gratie augmentum vt non intelligas hoc de gratia iustificā te. vel non potest inotescere gratie acceptio nam res tūc fieri dicitur quando innotescit. vel hec dictio purgatus ponitur in vi nominis non participij. omnia⁹ enim hec simul sunt tempore.

k ℂ Fructifera. nota ꝙ i peccato mortali tria attenduntur. impudentia. delectatio. ꝛ perpetratio. cōtra hec tria triplici remedio opus est. cō tra impudentiam confessio in qua est verecundia. j. e. quem penitet. delectationi opponitur amaritudo contritionis. perpetrationi opponitur operis satisfactio. Sed nunquid de venialibus tenetur quis confiteri. videtur ꝙ non. quia res pene contra naturā est ꝛc. vt. xxv. di. §. criminis. dico ꝙ de venialibus maioribus tenetur quis cō fiteri. de quibus dicit auctoritas. vitasti grandia caue ne obruaris arena. j. e. tres sunt. sed est generalis confessio ꝛ specialis. speciali indigent mortalia. vnde lauabo per singulas noctes lectum meum idest conscientiam meam emū dabo discurrens per singulas noctes. idest per singula mortalia de singulis. s. conuertendo ꝛ satisfaciendo sigillatim non confuse. in generali vero sufficit confiteri venialia. vt fit in missa cum dicit sacerdos confiteor deo ꝛc. illud non credo ꝙ existenti in mortali peccato dimittuntur venialia.

l ℕOn potest quis. j. de con. di. iiij. non potest.

m ℂ Purgatus. sorde. j. de con. di. iiij. §. ite ambrosius. ꝛ. c. sūt plures

n ℂ Confessionem. interiorem. idest cordis doloꝛem ꝛ amaritudinem quo ad adultos.

o ℂ Baptismi. quo ad infantes. vel per baptismum primo. secundo per penitentiam que est secunda tabula. j. e. ꝙ ob rem.

p ℕUllus. veniam ꝙtum ad ecclesiam.

q ℂ Penam. non videtur hoc esse verum. nec de interiori penitentia. nec de exteriori. naz si de interiori que peccata delenit ergo nec charitas affuit quia aliter non delentur peccata nisi per charitatem. tanta ergo est hec pena er quo charitas. adest quanta esset maioꝛ que⁹ cogitari posset. ꝛ hic dicit quaſ lēcūqz. ſz nec de exteriori qꝛ quādoqz sine omni pena exteriori dimittitur peccatum. iurta illud. vade ꝛ amplius noli peccare. j. distin. iij. si post. sed tamen eraudi hoc de interiori. quod ergo dicit. ꝛ si longe minoꝛi dicit quo ad acerbitatem s. pene. nam pena interioꝛ ꝛ si tanta sit non tamen ita acerbe affligit. ꝛ ita non est contra. j. di. iij. productioꝛ. quia illud de exteriori vel illud de peccato originali. vt ibi dicam. item contra. §. di. xlvij. omnes. vbi est verbum apostoli. sicut exhibuistis mēbra vestra ꝛc. hic autem dicitur ꝙ non fecit. sed sufficit qualitercūqz. so. non attenditur ibi paritas ſm radices motuū. sed ſm modum penitendi. q. d. si manibus peccauimus extendamus eas ad bōa opera si lingua loquamur bonum. ꝛ ita de alijs mē bris vt in ḡbus plus deū offendimus pl⁹ in illis peniteamus. vnde legitur ꝙ rane interemerunt religas pharaonis hoc ē vaniloquia. non autem posset attendi ſm radices motuum.

r ℂ Largitas. quia i infinitum magis attenditur bonitas ꝙ iniquitas vel virtus cum enim charitas crescit non habet obices sed in infinitum crescere potest. vnde instorum semita quasi lux splendens crescit in perfectum diem ſz iniquitas habet obicem. s. superioꝛes partes rationis que semper remunerat male agenti ꝛ etiam offensio creatoris.

s ℂ Relinquatur. ista est misericors ꝙ etiā iustus. quia nullum peccatum preterit impunitum. q. d. licet ita sit misericors: non tamen ita ē de eius misericordia confidēdum vt euanescamus per spem imo misericordiam ꝛ iudicium cantabo tibi domine. territi ergo iustitia cōfidamus de misericordia confisi de misericordia timeamus de iustitia misericors est quia quēlibet punit citra meritum ꝛ remunerat vltra meritū. iust⁹ qꝛ nullū peꝛ preterit impunitum.

t ℕEminem. magno. si de venialibus hoc intelligas ponitur penitentia pro penitudine. ar. j. de cō. di. ij. iteratur. ar. j. e. tres.

u ℂ Transite. vt magis iustificemini. j. de con. di. iiij. omnes qui iaz. §. xxiij. q. iiij. quid faciet. ꝛ. q. viij. quēadmodum.

x ℙAte. alloquitur cōtemnentes ꝛ negligentes confiteri ꝛ satisfacere ſm preceptum ecclesie vt intelligatur de exteriori inferenda est auctoritas ꝛ que dam sequentes. vel hec auctoritas intelliget de interiori penitētia ꝛ satisfactione. sicut magister dicit infra.

y ℂ In corde. supple. ꝛ ideo non indigent sacerdotali iudicio. ꝛ sic bene sequitur. ergo sine causa. simile. extra de sen. excōmu. a nobis.

z ℂ Claues. si enim sine arbitrio sacerdotis penitētia ageretur frustra sacerdotibus claues essent cōmisse.

a ℂ Euangelium. est ergo preceptum euangelij. penitentiam agite. ꝛ Salomon. qui abscondit scelera vel peccata non videbit lumen in eternum. ꝛ Jacobus. confitemini alterutrum ꝛc.

b ℂ Verbum. i. inutiliter. sic. ff. si cer. pe. certi. §. quoniam igitur. in fi. §.

c ℂ Peccata. appositiones. i. defectus orationis pre indignatione vel alio simili.

d ℂ Preter vxores. tres enim tantum sunt status saluandorum. coniugatorum continentium. ꝛ virginum. vt extra de sum. tri. firmiter. §. xiij. q. ij. in presenti. xiij. di. nemi.

e ℭT venit. illud tangit quod legitur i exodo. s. cū ietro socer moysi venisset ad eum in desertum venerunt aaron ꝛ seniores omnes israel vt cōmederent panem cum eo. ietro pater fuit ethyopisse vxoris moysi. ij. q. viij. §. item opponitur.

f ℂ In conspectu. quia statim penitent.

g ℂ Fugiunt. qꝛ penitere contēnunt. vt dicitur infra.

ne. Idem Innocentius.

ℕEminem putes ab errore ad veritatem ꝛ a quocunqz seu magno seu parno peccato ad iteꝛ ruptionem sine penitentia posse trā sire⁹. Idem de penitentia.

ℙAte penitentiam qualis agitur in ecclesia vt oꝛet pro vobis ecclesia. nemo dicat sibi occulte ago: apud deum ago: nouit deus qui mihi ignoscit que in corde⁹ ago Ergo sine causa dictum est que solueris in terra soluta erunt ꝛ in celo: ergo sine causa claues⁹ date sunt ecclesie dei. frustramus euangelium⁹ dei frustramus verbum⁹ christi. ꝓmittimus vobis quod ille negat: nonne vos decipimus. Job dicit. Si erubui in conspectu populi peccata⁹ mea confiteri: atqz ideo si non potuistis vel noluistis habere pudicitiam coniugalem seu continentiam: ꝛ deuiastis a ꝓposito vel vinculo coniugali: vel deuotione continentie: sit in vobis doloꝛ ꝛ humilitas penitentie. Apertius dico: nemo dicat non intellexi: qꝛ polt vxores vestras illicito concubitu vos maculastis si ꝓter vxores⁹ vestras cum aliqua concubuistis: agite penitentiam et cetera. Item super exodum.

ℭT venit⁹ inquit aaron ꝛ omnes ꝓsbyteri de israel manducare panem cum socero moysi i conspectu dei. omnia ergo que faciunt sancti in conspectu⁹ dei faciūt peccatores autem a conspectu dei fugiunt⁹. deniqz scriptū est: ꝙ adaz postquam peccauit: fugit a conspectu dei. ꝛ interrogatus respōdit au-

a Abscondi,sed frustra quia si ascendero in celū tu illic es. vñ super illo versu posuit magister Anselmus hos versus. Quo fugis cuchalade:quasc ū qz accesseris oras. Sub ioue semper eris. benefac si vivere queris. ĵ. di. ij. §. vlti.

b Nudus,nō solum amictu corporis sed ēt mentis,qz etiā prius nudus erat veste,ĵ.e.v. cognouerūt.sz erat ḃ nudus virtutib⁹. ĵ. di.ij.§.romanos.nec ñ erubescat sicut et pueri q̄diu non pecāt nō erubescunt ire nudi. sz postq̄ puritum senserint in mēbris illis naturaliter, statim erubescūt ire nudi.

c Ampli⁹. modus loquendi ē istius ire. vt. viij:q.j.lz.ꝛ ē arg. pro veritate sepi⁹ exāminada. vt.xxxv. q. graue.

d Plentore.sēsus ē peccat corā deo qui tanq̄ dei presentiam erubescens cōtinuo penitet.non.n.diuertet qui in breui reuertitur.ꝛ a cōspectu dei discedit qui penitere cōtemnit.ar.s. e.dis. diuortium.

e In conspectu .s. xvij.q.j.qui bona.

f Soli,regum enīz delicta solum deum habent vltorez,nam alium non timent. ĵ. di.iij.totam.hic tamē alia videt exposito.

g Plus habet. q̄ ille qui a cōspectu dei fugit ꝛ malū agit nō coram deo.

h Nescit.i.cōtēnit. argu.xxv.q.i.hac cōsona.redibit tamen si predestinatus ē.ĵ.di. ij.§.hoc itaqz.ꝛ.c.qui cunqz.ver.firmuz.

i Sed ꝛ cōtinuo. Sodoiz.ser fuerunt ciuitates quas destruxit domin⁹ iuxta iordanē. sodoma. gomōra. adoma. seboiz.segor.eleale.que est bale. vnde effect⁹ est locus ꝛ aspala qui dicit mare mortuuz ꝛ aqua illa nec est nabilis nec potabilis ibi ferrum natat. ibi sunt poma pulcherrima exterius.interius autem plena fauilla ꝛ cinere.bis verbis describitur luxuria.xxxv.di.luxuriosa.

dini inquit vocem tuam ꝛ abscōdi⁹ me quia nudus⁹ eram.sed ꝛ chaim de fratricidio condemnatus a deo: exijt inquit a facie dei:ꝛ habitauit in terra naim.exijt ergo a facie dei: q indignus ē conspectu eius.fācti aūt manducant ꝛ bibūt in cōspectu dei: ꝛ oia que agūt in cōspectu dei agūt. Ego amplius⁹ adhuc locum presētem discutiens video:q̄ qui plenio rem ⁹ dei scientiam accipiunt:ꝛ plenius diuinis ibuti sūt disciplinis:isti ēt si malū faciūt corā deo faciūt ꝛ in ꝓspectu⁹ ei⁹ faciūt sicut ille q dixit timbi soli⁹ peccaui et malū corāz te feci ꝛc. qd ergo pl⁹ bz⁹ q malū corā deo facit continuo penitet ꝛ dicit peccaui. qui autem discedit a conspectu dei:nescit⁹ conuerti ꝛ peccatum purgare penitendo. hoc ergo interest malum coram deo facere:ꝛ a ꝓspectu dei discessisse peccantem. Itē augustinus.

Sed ꝛ continuo qui dixerat sicut adome faciam te:ꝛ sicut seboim⁹ que due vrbes ex vicinia⁹ sodomorum parilis excidij traxere consortium. conuersum est inquit cor meum in memetipso.conturbata est anima mea.non faciam finiracundiam furoris mei.nonne ergo apparet q̄ ideo nobis peccantibus indignatur dominus Jesus. vt indignationis sue terrore nos cōuertat. Indignatio ergo eius non vltionis executio sed magis absolutionis operatio est. Item Ambro.in li.de paradiso.

Serpens⁹ decepit me:ꝛ manducaui. venialis⁹ culpa quaz sequitur professio delictorum. Ideo non desperata⁹ mulier:que non reticuit deo sed magis confessa⁹ peccatum est:quam medicabilis⁹ sententia secuta est⁹ bonum est condēnari in peccato ꝛ flagellari in delicto vt cuz hominibus flagellemur. deniqz chaiz qui voluit crimen negare:indignus⁹ iudicatus est qui puniretur⁹ in peccato sed remissus est

fine prescriptione⁹ pene fortasse nō tam reus maiori crimine paricidij quam sacrilegij. illud enim commisit in fratrem quod deo⁹ credidit mentiendum: dicens:nescio: numquid ego custos fratris mei sum et ideo accusatori diabolo eius accusatio reseruata est: vt cum eo ꝛ eius angelis flagelletur:qui cum hominibus noluit flagellari. naz pastor⁹ ille euangelicus lapsam ouem vexisse legitur nō abiecisse.ꝛ salomon ait. noli esse nimis iustus⁹. debet.n. iusticiaz temperare moderatio.nā quemadmodum tibi curandus preberatur quem fastidio habes qui cō temptui te nō cōpassiōi medico suo futurum putet. Idem

Lbenter⁹ ignosco: promptus indulgeo. misericordiam magis volo quam sacrificium:quia p sacrificium iustus commendatur⁹: per misericordiam peccator redimitur non veni vocare iustos⁹ sed peccatores⁹ ad penitentiam. In lege⁹ sacrificium:in euangelio misericordia est.lex per moysen⁹ data est per me gratia. Item leo epi scopus theodoro foroliuiensi episcopo.

Multiplex⁹ misericordia dei ita lapsibus humanis subuenit vt non solum per baptismi gratiam⁹ sed etiam per penitentie medicinam spes vite reparetur eterne: vt qui dona regenerationis violasset proprio⁹ se iudicio condemnantes ad remissionem criminum peruenirent: sic diuine voluntatis presidijs ordinatis: vt indulgentiam dei nisi supplicationibus⁹ sacerdotum nequeant obtinere. mediator enim dei ꝛ hominum homo dominus Jesus christus hanc prepositis ecclesie tradidit potestatem: vt confitentibus penitentie satisfactionem darent: et eadem salubri satisfactione purgatos ad communionem sacramentorum per ianuam reconciliationis admitte/

n Non desperata.non n. desperare debemus. immo debemus moli inter duas molas.s.spei ꝛ timoris. vnde dictum est.noli pignorare superiorem molam nec inferiorem. Ille superiorem pignorat qui non timet. Ille inferiorez qui ita timet q̄ in desperationē cadit.

o Confessa.fuit ergo eua confessa ꝛ etiā adam similiter. ĵ.e.di.sicut primi.ꝛ confessa est cū dixit.māducaui. dicitur tamen in historijs.p. manducatoris in illo.c.tunc fecerunt q̄ eua nō penituit imo peccatū retorsit in serpentē ꝛ serpentis actorez,sz ideo dicit p.manducator eā nō fuisse cōfessaz q: nō pure cōfessa ē.dixit enīz serpēs decepit me.cōfessa est tamē cum dixit.ꝛ manducaui.

p Dedicabilis.s.ꝓfessio.

q Secuta ē.cū ei dixit de⁹ multiplicabo erūnas tuas ꝛ ꝓcipi⁹ tuos pies i doloꝛ ꝛc.

r Indign⁹.pp vtilitatē suā sicut de ea que ministrat l. caupona dicit.l.q̄ nō pōt accusari ō adulterio pp sui vtilitatē.C.de adul.qui adulteriū,ꝛ ē sensus bui⁹ littere.lz hic punit⁹ fuerit.ñ ei⁹ pena tpalis nō fuit sz eterna q̄ ḃ icipit.ar.ĵ.di.iij.§.auctas.

s Puniret.tpaliter,certa pena q̄ iponit p fratricidio

t Prescriptiōe.i.fine certa pena sibi pscripta ꝛ pfixa.

u Nō deo. ar.q̄ sacrilegiū ꝓmittit q pap mēuit.ipe enīz obtinet vicē dei viuentis i terris.ĵ.di.iij. inter hec bircū.auget hoc sacrileriuz ex persona in qua ꝓmittit.

x Pastor.sz q cū bobus flagellari vult recipiēdus ē ꝛ nō abiciēd⁹ ē nā pastor.

y Justus.ꝛ alibi qui multū emūgit elicit sanguinez. vt.s.di.iiij.deniqz.

z Lbenter. in persona xpi loquitur.

a Cōmendatur.i.cōmendabilis redditur.

b Justos.i.qui se putant iustos ꝛ cōfiteri nolunt.

c Sz peccatores.idest peccata sua recognoscentes,

d In.l.xij.q.ij.gloria episcopi

e Per moysen.tanq̄ per moysen.

f Multipler.i.multipliciter subueniēs alias nā simpler ē.casus.dr i hoc q.q̄ duo sūt remedia que de⁹ adhibet peccatori baptism⁹ ꝛ pnia quaz qs dz accipe ab ecclesia.hāc.n.ptātē de⁹ ꝓlatis dedit ecclesie vt ꝓfitētibus congruā satisfactionē iniūgāt.si vero aliqs sine baptismo vel pnia ḃcesserit remissionē quā i hac vita nō habuit i alia nō cōsequt.i fine aūt vite reconciliationem petētibus ꝛ penitētibus neutrum est denegandū.dumtamen si beretici sunt recipiantur cum scriptura ꝛ iuramento.

g Per baptismi gratiā.pueris,nā q̄ baptism⁹ dr ꝑma tabula ad pueros refert qui penitere nō pñt.adultis.n.nisi penitent baptism⁹ tabula nō est.

h Proprio.nō q̄ ipimet sibi ꝓpis iniūgant pniaz.qz si ita itelligat ꝓ nihilo essent sacerdotibus date claues ecclesie.vt.s.e.di.§.alij ecōtra.c.agite. sed q̄ ꝓprio motu ꝓficeat sacerdoti vt.s.e.c.ñ pōt.ꝛ.c.ecce vero.ꝛ.c.porro.ꝛ.c.facili⁹.

i Supplicationibus.si cōtemnatur ois cōfessio.alias secus.ĵ.de cō.di.iiij. baptismi vicem.vel nisi inuisibili administratione.ĵ.e.c.vlti.in fine.

l Erpens.casus.qui non vult in futuro puniri pro peccato agat hic penitentiam ꝛ confiteatur quia quod fecit eua salutem obtinuit.chaim autem quia noluit reseruatum est eius peccatum eternaliter.puniendum.

m Venialis.sed quomodo est venialis culpa eue qua totus mundus ligatur.dic quo ad vitam eternaz non temporalem.veniale ergo est peccatum qō sequitur confessio.vt hic.veniale etiam dicitur qō in veteri lege morte nō puniebatur sed per cerimonias purgabatur, nec aliam penā eis lex imponebat.vt.ĵ.di.vj.c.i.ver.nam venialia. Item dicitur veniale qō cām venie habet anneram.vt qō fit per ignorantiam vel impotētiam qō est peccare in patrem ꝛ filium.vnde apostolus veniam merui quia ignorans feci. viij.di.consuetudo.sed ei qui peccat in spūm sanctum qō fit p malitiam non remittitur.xxv.di.qualis.viij.di.consuetudo.

a Admitterent.aliter pro nihilo essent date claues ecclesie sacerdotibus. vt ꝛ.e.di.§.alij econtra.c.agite.

b Eorum.simpentientium.pro omnibus enim orat ecclesia nesciens quis ad numerum predestinatorum pertineat. vt .s.xxiiij.qõne.iij.compiantur.xiij. q.ij.non estimemus.

c Non poterit.s.xxv.dis. qualis.contra hic de mortali.ibi de veniali.ſz nisi signa penitentie ꝛc.extra de sentẽ. excõmu.a nobis quod dicit notaui.xxvj.qõne.vj.si aliquis.

d Bis autem.s.xxvj.q.vj. bis qui.

e Beneganda.ita ꝙ nec appellatio valet.extra d appel.qua fronte.

f Venie.scriptum est enim spiritus sancti gratia tarda nescit habere molimina.

g Per indicia.argu.ff.de leg.iij.nutu.ff.de noua.de legare.

b Testimonia.s.xxvj.q. vj.qui recedunt.j.de conse. dist.iiij.egrotantes.

i Fidelium.maxime quia etiam infidelis testimoniuz pro catholico dare potest.s. ij.q.vij.si hereticus.

k Regula.extra de here. sicut.s.i.q.vij.quotiens.ꝛ.c. conuenientibus.

l Nemo.adhuc probat ꝙ eis cõfessio ꝛ operis satisfactio necessaria est cum solis sacerdotibus sit tradita potestas ligandi et soluendi.xj.q.iij.absit.ostẽdit etiaz ꝙ omni petenti datur venia.

m Indulgentiaz.que obtineri non potest nisi supplicationibus sacerdotum. vt s.c.proximo.

n Sed negant.heretici vt nouatiani.j. di.iij.§.itez ꝙ ꝛ.c.adhuc instar.xxiiij.q.iij. quidam ver.nouatiani.

o Preuaricatione. idest per preuaricationem apostasie.vel post primam penitentiam.

p Excepit.cum dixit. in quacunqz hora conuersus fuerit peccator ꝛc.

q Peccata. argu. contra j.e.§.ꝙ añt.sed ibi soluitur ꝛ intelligebat de finali impenitentia.

r Verbum .i. filius dei qui dicitur verbum. quia sicut per verbum manifestatur voluntas alicuius. ita per filiũ volũtas patris. arg.xxij.q.ij.his autem.vel verbũ.i.predicatio que quãdoqz est cã cõritionis.ꝛ ita per cõsequentiam remissionis.ꝛ nõ ꝙ ꝛz dicat verbũ.non tamẽ ꝓpter hoc excluditur spiritus sanctus per quẽ etiã dicuntur peccata dimitti.i.q.i.remissionem.nec pater quia inseparabilia sunt opera trinitatis.de conse.di.iij.omnes.xxviij.di.sic enim. qñqz etiam ecclesie charitas dicitur dimittere peccata vt de con.distin.iij.ecclesie charitas.

s Juder.i.minister.ministerio enim non auctoritate habet dimittere. de cõ.di.iiij.aliud.

t Officiuz.s.xxiiij.q.v.remittuntur.s.xj.q.iij.quomodo.ꝛ.c. audi.officiũ.i. orationem.i q.i.remissionem.

u Exhibet.in moderanda satisfactione.j.e.mensurã.

x Potestatis .i.nulla sua potestate.

y Pari.illa.s.Si diligis me pasce ꝛc.vt extra de elec.significasti.

z Nec ligandi.ff.de reg.iur.nemo.qui cõdẽnare nõ põt absoluere põt.ff.õre iudi.qui cõdẽnare.bẽs tñ quattuor exceptiões.j.de cõse.di.iiij.sanctũ.extra de sen.excõ.lua.C.vbi.sena.quot.§.adeo.C.de offi.procõ.l.ij.

a Potest fieri.casus.primo dicitur ꝙ licet aliquis bonus iter supplicia neget deum tamen non minus coronatur a deo.ꝛ hoc.probat quadam similitudine. Secundo dicit ꝙ qui recedit ab vnitate ecclesie dicens claues ecclesie non habere ius ligandi vel soluendi.i. ipse veniam de peccatis suis non consequitur. Tertio dicitur ꝙ quãdoqz potestas datur diabolo vt statim affligat.ꝛ in eo plus ipse affligitur. Quarto dicitur ꝙ licet christus semel passus ꝓ nobis.quotidie tamẽ immolatur ecclesia cuius corpus ꝛ sanguinem eius sumim⁹. Quinto dicitur ꝙ omni penitenti ꝛ penitentiaz agenti dimittitur peccatum.

b Neget.ꝛ ita peccat mortaliter quia nulla condicione debet ad hoc adduci.vt xxij.q.ij. primus.ꝛ.xj. q.iij. nolite. vnde in epistola ad romanos peccatum fuit petro ore denegare cũ corde adoraret.

c Adoret.i. credat ꝛ diligat vt prius. licet non habeat charitatez reputat tamen eũ dominum suum.

d Indignũ.s. dis. l.presbyteros.

e Valere. non tamen valet quo ad vitam eternam nisi habeat cum charitate.si.n. tradidero corpus meum ita vt ardeam ꝛc. i.q.i.vide.vel loquit de eo qui postea penitet. argu.j. distin. iij.septies.ꝛ ita ẽ arg. hic ꝙ deus remunerat opera mortificata per peccatum.j.dist. ij.§.hoc itaqz.ꝛ.c. nõ est tam iniustus.

f Vulgus.j.di.iij. ille rex ver.cum sancti.ꝛ est pars.c.eiusdẽ.

g Patietur .q.d. non si postea penituerit.i.dic sine venia idest pene alleniamẽto.j.distin.iij. pueri. per hoc datur intelligi ꝙ penitenti peccata dimittuntur

b Pedes. idest affectus.s.venialia.

i Quod recte.s.ꝙ claues non habent.

k Petri.idest inocentie.vt.s.di.xl.non vos potestatem dimittendi peccata.

l Sedẽ.i.ecclesiam a qua sunt alieni per scisma.

m Impia.xciij.di.qui cathedram.

n Debilitandum.per infirmitatem vel aliud incõmodum.sepe enim diabolus nititur vt homo patiatur egritudinem vel afflictionez vt sic irascatur ꝛ deum offendat.sed sepe per talia recognoscit peccatum suũ ꝛ cõpungitur ꝛ armatur contra diabolum vt iob.ꝛ sic diabolus illuditur.fortior enim resurgit post lapsum.vt.l.di.ferrum.

o Pro omnibus.j.de con.di.ij.semel.ꝛ.c.iteratur.

p Corporis.hu.conuertit hanc litteram sic.i.quotiens sumimus sanctum corpus nobis peccata dimittunt.sed tu dic vt.j.e.glo.viti.quãdocunqz enim interius conterimur ore cordis corpus christi sumimus j.de con.di.ij.quid sit sanguis.in prin.sed peccata adulto fine confessione ꝛ contritione non dimittuntur infra.e.distin.tres.vnde cum dimittuntur corpus xpi sumimus.

a ¶ Et manifesta.in hoc facit.c.ad ꝓpositum.
b ¶ Sacramēti.i.ecclesiastice vnitatis.vt.xxxij.q.iij.nemo.in fi.de qua quilibet vere penitens efficitur.vt.j.dist.vj.qui vult.vel sacramenti.i. corporis ⁊ sanguinis christi.quia er quo quis vere penitet digne potest suscipere corpus ⁊ sanguinem christi.⁊ ꝑm hoc est rect⁹ ordo in supios littera ⁊ sensus. sumimus digne.i. possumus sumere digne.

c QUantuslibz. ¶ Casus.inuebitur ambrosius cōtra predictos hereticos: dicens q illi qui dicunt aliquem iteruz penitere nō posse: volunt eos qui per contritionē suscitati sunt iterum interficere sicut iudei voluerūt interficere lazaruz a domino resuscitatum.

d ¶ Mortui.tāgit de lazaro ⁊ ō sorore martha que dixit domio precipienti sibi tolle lapidē. dñe iaz fetet.

e ¶ Redolenerit vnguentum idest virtutes ⁊ bona opera. vel christi miraculuz vel gratia.illud ē de quo dicit euangelium.q fracto alabastro.idest christo lanceato ⁊ clauis pforo repleuit totam domū idest vniuersalez ecclesiam.de quo vnguento dicit. sicut vnguentum in capite ⁊c.in ꝓi.barbam in quam descēdit fuerunt apostoli. ⁊ ab eis descendit in barbam aaron.i. episcopos ⁊ alios prelatos.vel vnguentum i.penitentia fructifera. Istud vnguentū cōficitur tribus modis.s. cōtritione cordis.confessione oris. ⁊ satisfactiōe operis.

f ¶ In peccato.i.i pena peccati.s. satisfactione.non enim lazarus resuscitat⁹ fuit in peccato.dic ergo i peccato est quo ad ecclesiam licet de eo iaz contritus sit.

g ¶ Velamen.quod impediebat euz ne videri posset vnde Isaias.opposuisti nubē ne transeat oratio.

dicatione.mandatum est etiam grauissimi criminis reis si ex toto corde:⁊ manifesta⁹ confessione peccati penitentiam agant sacramenti⁹ celestis gratiam profundendam.

Idem.

QUantuslibet⁹ ergo mortui⁹ fetor fit:aboletur omnis vbi sacrum redolenerit⁹ vnguentum: et surgit defunctus ⁊ solui iubētur eius vincula:qui adhuc in peccato⁹ est. tollitur velamen⁹ de facie eius qō veritatem gratie quam acceperat obumbrabat.sed quia venie donatus est reuelare faciem aperire et vultum iubetur.non enim habet quod erubescat⁹ cui peccatum⁹ dimissum est.in tanta enim gratia domini tanoq3 diuini muneris miraculo cuz oporteret vniuersos letari: cōmouebantur impij ⁊ aduersus christuz concilium congregabant: lazarus⁹ quoq3 interficere volebant⁹ nonne merito eorum⁹ successores⁹ vos eē cognoscitis:quorum duricie heredes estis.nam ⁊ vos indignamini ⁊ contra ecclesiam congregatis cōcilium:quia videtis mortuos i ecclesia reuiuiscere ⁊ peccatorum indulgentie resuscitari.itaq3 quod in vobis est per inuidiam rursus vultis interficere resuscitatos. sed Jesus non reuocat⁹ beneficia:imo liberalitatis ,cumulos amplificat⁹: reuiuiscit sollicite suscitatus:⁊ celebrata resurrectiōis gratia:letus ad cenam⁹ venit. Item.

HIs potestatis⁹ sue gratiam negat: que in remissione peccatorum est qui celestē eius potestatem⁹ diabolico spiritu separant ab ecclesia dei: vt omnium temporum hereticos⁹ ⁊ scismaticos comprehenderet:quibus indulgentiam negat⁹ quia omne peccatum⁹ circa singulos est ac vniuersos. ⁊ infra: quid mirum⁹ si salutem negatis alis qui vestram recusatis: licet ⁊ illi nihil a vobis differant qui a vobis penitentiam⁹ petūt.arbitror⁹ enim q ⁊ iudas⁹ potuisset tanta miseratione domini non excludi a venia: si penitentiam non solum apud iudeos sed apud christum gessisset⁹. ⁊ paulo post. qui agit penitentiam non solum diuinere peccatum lachrymis debet:sed etiam emendationibus⁹ operire ⁊ tegere⁹ delicta superiora: vt non imputetur ei peccatum. Idem in eodem.

NOnnulli⁹ enim ideo poscunt penitentiam vt statim sibi cōmunionem reddi velint.bi non tā soluere se cupiunt quam sacerdotem ligare.sua enim conscientia nō tam se exuunt quam sacerdotem iuuere cupiunt:cui preceptum est. nolite⁹ dare sanctum canibus⁹ neq3 miseritis margaritas ante porcos⁹ boc est immundis spiritibus sacre cōmunionis non sunt facile tribuēda consortia⁹. Idem in eodem.

SUnt qui arbitrantur bāc etiā penitentiam si abstineant a sacramentis celestibus.bi seniores in se iudices sunt qui penam prescribunt si remedium⁹ declinant quos ob penam conueniebat⁹ dolere: q celesti frandarentur gratia.⁊ paulo post.facilius⁹ autem inuenitur qui innocentiam seruauerit quam qui congrue⁹ egerit penitentiam peccati:vbi acquirende⁹ ambitio⁹ dignitatis:vbi vini effusio⁹:vbi ipsi⁹ copule coniugalis⁹ vsus. renunciandum seculo⁹ est ⁊ ipsi somno,minus indulgendum est quam natura⁹ postulet. interpellanduz est gemitib⁹ irrūpendum est suspirijs :sequestrāduz est orationibus. viuendi ita vt in tali⁹ vita huic moriatur vsui semetipsum homo abneget:⁊ totus imutetur.⁊ infra. Nemo in peccatis positus⁹ arrogare sibi debet aut

s ¶ Potestatis.casus.loquitur hic ambrosius contra iudeos qui dicebant christū in belzebub eijcere demonia quibus dominus dixit.qui peccat i patrē ⁊ filium remittitur ei.qui vero peccat in spiritū sanctum nō remittitur ei neq3 hic neq3 in futuro.isti ergo iudei separabāt celestez christi potestatē ab ecclesia qui eum in belzebub eijcere demonia dicebant quibus dominus loquēs vt prediri. cōplexus est oēs hereticos tā hereticos illius tpis q̄ futuros.

t ¶ Potestatē.s.dimittendi peccata soluēdi ⁊ ligandi.

u ¶ Hereticos. per iudeos qui per suscitationem lazari non credebāt.

x ¶ Flegat. dicens.vos in peccato vestro moziemini.⁊ hoc si perstant in heresi q cōuersis ꝓsto est indulgētia xxvj.q.vj.si presbyter.

y ¶ Omne peccatuz.i.magnum peccatū.vel ideo hoc dicit.q3 qui in hoc vno deliquit factus est omniū reus j.di.v.fratres.

z ¶ Quid mix.xlviij.dist.§. necesse.⁊ ibi ꝓueniet nulli q secuz desidet ipe.ff. de edil. edic.cū aūt.§.incipitur.⁊ alibi.qui sibi non parcit mihi vel sibi qūo parcet.alia litera habet naz.i.a nobis accipe.

a ¶ Ponam.nō ergo lz accipere pniaz ab heretico sicut nec eucharistiā.vt.xxiij. q.i.c vlti.lz baptismū bñ i necessitate.vt.xxiij.q.i.si quē.

b ¶ Arbitror.i.certo⁹ sū. naz q̄ cuslibet sit fetor abolet⁹ pniaz.vt.s.e.q̄uslibet.

c ¶ Judas.j.di.vj.q vult.i pūn.

d ¶ Sedisset.lz init ipe ad diuisos.j.di.iij.iudas.

e ¶ Emēdationibus. ergo nō sufficit sola cordis cōtritio.⁊ ita fac ad ꝓpositū gra.

f ¶ Et tegē.j.di.iij.ille rex.

g ¶ Onnulli. ligare.i se onus pnie suscipiendo.qō pōt ⁊ dz qñq3 sacerdos.j.di.vj.c.i. vel idiscrete soluēdo.ar.l.di.siqs prepostera.

b ¶ Nolite.s.xxj.q.iij.nolite

i ¶ Canib⁹.pus.iā.n. post pniaz canes nō sūt.⁊ intelligē canib⁹.i.manifestis. naz de occultis secus de con.di. iij.nō ꝓhibeat.

k ¶ Ante porcos.i. peccato sordidatos.

l ¶ Cōsortia.q3 sūma ⁊ ima sociantur ⁊c.vt de con. dist. ij.quid sit sanguis.

m SUnt qui arbitrantur.si remedium.i.pniam per quam cōsequuntur remedium vel cōmunionem.de con.di.h.si quis inter diem.⁊ infra e.qui sanctus.

n ¶ Facilius.j.e.di.iij.§.hoc de charitate.⁊.c.reperiuntur.

o ¶ Congrue.⁊ ita ē ar.q facilius de nouo aliquid acquirit q̄ recuperetur amissuz.vt.j.di.iij.repiunt.⁊ dicit boetius,facilius ad virtutē erigere nouos q̄ reuocare veteres vel preteritos.

p ¶ Acquirende.in hac vita supple.⁊ tunc ꝓgrue sequitur vbi ⁊c.vel dic vbi s.in pnia debent cessare que sequuntur.vel sic ordina litteram. renunciandū est seculo vbi acquirendum est.

q ¶ Ambitio.que reprobatur.viij.q.i.in scripturis.

r ¶ Effusio.que reprobatur.s.xxxv.di.c.i.

s ¶ Cōiugalis.que quandoq3 minus licitus est.xxxij.q.iiij.origo.

t ¶ Seculo.quo ad ambitionem dignitatis.xl.di.multi.

u ¶ Quā natura.ar.contra illos qui dormiunt i scholis.⁊ ita debemus ꝓpriam naturā expugnare lz ꝓtraria fit medicina.j.de cō.di.v.contraria.

x ¶ In tali.quia maioris est pene inter homines viuere ⁊c.C.de apostat. bi qui sanctam.

y ¶ Positus.mortalibus qui,cum venali nō ꝓhibet.de con.di.ij.quotidie.

a Quiesce.i.abstine a sacramentis.ar.contra promonēdos qui post baptm. mū peccauerunt .xxv.di.primum.

b Dicimus. hic agit de tēpore agende penitentie.q.d.si in iuuentute nō penituimus saltē in senectute peniteamus.

c Deferuescat.desuescat.j.di.iij.in salicibus.

d Reuerentiores.i. ꝓpter reuerentiā abstinere ab eucharistie perceptione.

e Mysterij.sed quare rubus ardens nō cōburebat in monte oreb.rubus ē virgo Maria.ignis ardens in rubo nec cōburens est spiritus sanctus i beata Maria qui descendens in eam non violauit eam.z sm hoc qō sequitur.Solue calciamēta zc.si intelligitur calciamētum quod fit ō mortuis animalibus est pranus itellectus phariseorum dicentium si peperit ergo cum viro cō cubuit. dicitur ergo moysi.cuilibz christiano.Solue calciamenta zc.idest exue talez intellectum. fallit in beata Maria que virgo ante partum z post partum christum peperit.

f Solue.i. opera mortua ō affectibus tuis:qz nullus digne consistere vel deum videre potest nisi cūcta terrena z mortalia vitia deponat.vel aliter veterum consuetudo erat vt si sponsus sponsaz repudiaret i signuz repudij discalciari iubebat. de hoc dicitur.viij.q.i.olim z ideo moyses discalciari iubetur ne ad ecclesiam que i rubo significatur quasi spōsus accedat calciatus. hoc enim seruandum est christo qui.ver⁹ est sponsus.ō quo Johānes ait.cuius nō sum dignus soluere corrigiam calciamenti eius zc.de con. di.iiij.per aquam.

g Pedes.i. affectiones. vnde augustinus sup illuz locum.In laqueo illo quez absondit comprehensus est pes eorū dicitur pes anime amor.z si est ad bonum dicitur charitas.si ad malū dicatur cupiditas.

b Absoluere.antecꝑ ad sacramenta accedat.

i Lapsus sit.hoc idem dicit boetius. Infelicissimus genus infortunij est fuisse felicem.

k Unde.i.a quo statu.l.di.quia.

l Pror.priora.l.di.domino sancto.

m Elemosyna.s.interior.vt.j.di.iij.§.sed verba.vel exterior liberat a morte.i.a peccato occasionaliter qz citius illustratur.j.e.medicina.qz sicut sesta filum:ita timor seruilis charitatem zc.j.distin.iij.qui vult.

n Semel. hinc collige peccata non redire.j.di.iiij.§.item secundum.z.xxiij. q.iiij.si illic.

o Ab ea.i.a morte actualium peccatorum.

p Oportuna.Casus.probat in hoc.c.ꝙ instanter bona facienda unt licet quis sit in mortali peccato vt impetret veniam.sicut chananea z filicat amicus ab amico qui tres panes impetrauit.latro etiam meruit veniam z alijs exemplis vtitur.

q Cum seris.i.taciturnitate predicatorum.

r Ostio.i.intelligentia scripturarum.

s Nocte.i.in ꝓfundo vitiorum positus.

t Panes.i.fidem sancte trinitatis.

u Precibus.illis.s.deus ꝓpitius esto mihi peccatori.

x Vincitur.quia regnum celorum vim patitur.i.q.iij.saluator.

y Perijt.i.pire meruit.similis expositio.xxiiij.q.iij.si quis non recto.

z Stetit.i.non periit.

a Martyrium.non in rei veritate fuit martyrium:sed ꝓpter fm̄ lituđinem facti.vel id eo dicitur pena conuersa in martyrium.quia per fidem z patientiam quam tunc habuit dignus fuit eterno premio.s.vt intraret statim ad vitam sicut illi qui etiam patiūtur martyrium.vt.j. de con.di.iiij.baptismi vicem. contra.ibi enim dicitur ꝙ latro non pro nomine christi crucifixus est. sed pro meritis factorū suorum.z pena non facit martyrem sz cā. vt dicit augustinus. quare martyriuz nō fuit.quod z verū est. eius ergo pena martyrium dicitur ratiōe eterni premij:qō qua si martyr recepit confitendo.vel ratiōe cōfessionis quam i patibulo habuit.sic.i martyr fic z latro inter penas xp̄m confiteri non timuit.

b Lenitatis. arguit iudicem potius debere sequi misericordiā ꝙ rigorem.s.di.xlv. licet plerūqz. s.ij.q. v.quāto.s.di.xxxvj. odio.

c Quod autē.ambrosij.s.e.nemo pōt s.e.importuna.

d Denegatur.idest videtur denegari.

e Est peccatuz, aliter hic ponit magister istam auctoritatē ꝙ ponatur.j.e.potest z etiam si auctoritatez istam de peccato i spiritum sanctum vt exponit augustinus.j. e.§.potest.

f Alibi.i libro iesu filij syrach.

g Si sacerdos.in libro regum.

b Sed huiusce modi.non semper supra xxiij.q.vij.quid i omnibus .ff. cōmo.l. ad eos.ff.locati.l.sed de damno.

i Difficultatez.hoc referas ad delicti varietatem z ad intercessorem.

k Deus quis.quia imago.z etiam quelibet fidelis anima.j.di.prori.illa anima.sed homo habet similitudinē dei.j.ea.q.v.hec imago triplex est igitur imago siue similitudo idētitatis fm quam tantum filius dei est imago patris imitatoris fm quam dicitur ꝙ magna nauis est imago alicuius domus.z discipulus magistri similitudinis expresse.vt sigillum in cera depingitur.

l Rogasse.pro peccatis hierusalem.vnde in libro machabeorum legitur ꝙ iudas machabeus cum deberet pugnare cum suis paucis cōtra nichanorem qui erat cum multis ad confortationem suorum retulit somnium quod in precedenti nocte viderat in hunc modum.viderat Oniam sacerdotem manus ad celum protendentem z orantem ꝓ populo iudeorum.z postea apparuisse alium virum etate z gloria mirabilem circa illum Oniam dixisse.Hic est amator populi israel.hic ē qui multum orat pro populo z pro ciuitate sancta.

m Hieremiam.dei prophetam.extendisse autem hieremiam dexteram z dedisse iude gladium aureum dicentem.accipe sanctum gladiū munus missum a deo quo dejicies aduersarios populi mei israel.qua visione confortati qui erant cum iuda impetum fecerunt in hostes et nichanorem interfecerunt z.xxx.milia ō suis.

n Potest.pro illo.quia non sequitur ꝙ i carne non promeruit.s.e.

bus stetit'.quorum ista tam longo repetita principio:videlicet vt puū magnus aspicias:vt dines pastor morbidam ouem non contemnas christus in paradisum de cruce etiā latronez tulit:z ne quis aliquando serā cōuersionem putaret:fecit homicidij penam martyrium', christ⁹ inquā prodigum filium reuertentē letus amplectitur:z nonaginta nouem pecudib⁹ derelictis vna ouicula que remāsit humeris boni pastoris aducbitur vbi vero peccator intelligens vulnus suū tradet medico se curandum ibi non est virga necessaria:sz spūs lenitatis'. Nō autē omni peccanti auctoritate ambrosij' venia promittitur falsum videtur.quibusdam autem venia denegatur' :aut ex magnitudine peccati:aut ex gradu officij. vnde iobān es in epistola sua. Est peccatum' ad mortem:quis orabit ꝑ eo.alibi' quoqz legitur.Quis medebitur incātatori vulnerato a serpēte Itē. Si sacerdos' peccauerit quis orabit pro eo. Sed huiusce modi' interrogationes nō semper negationem inferunt sed potius difficultatem' vel raritatez notant:vt est illud euangelij. quis putas est fidelis seruus z prudens zc. Hic etiam ambrosius. Deus quis simili erit tibi:nō vtiqz nullus:qz imago' patris filius est.similiter accipiendum est:quis orabit pro eo: hoc ē singularis vite aliquis debet orare pro eo qui peccauit in domino. nā quomodo iohannes diceret nō orandum pro delicto grauiori: qui cum legisset moysen rogasse' z impetrasse vbi erat preuaricatio voluntarie:qui sciret etiam hieremiā' rogasse. Potest etiam fm Augusti. aliter intelligi illud iohannis:ē peccatum ad mortem zc.vt nulla sit eius z superiorum contrarietas.ait eiz ē peccatū ad mortē zc.nō,p illo'

ctoritatem: aut vsurpationem sacramentorum:quia scriptum ē peccasti quiesce'.z paulo post.dicim⁹ ergo agendam penitentiam:z eo tē pore quo culpa deseruescat'luxurie z in peccati captiuitate positos reuerentiores' non vsurpatores esse debere.z infra.nam si moysi accedere propius gestienti:vt cognitionem celestis mysterij' audiret:dicitur:solue' calciamentum pedū tuorum quanto magis anime nostre pedes' exuere vinculis corporalibus z nexu mundi istius gressus debem⁹ eius absoluere'.z infra. Nihil est ꝙ tam summi doloris sit:quam si vnusquisqz positus sub captiuitate peccati:recordetur vnde lapsus' sit atqz vnde' ceciderit.z ꝙ ad corpora:atqz terrena ab illa speciosa z pulchra diuine conditionis intentione defluxerit. Item Cyprian⁹ episcopus.

Quor autem quosdam sic obstinatos esse vt dandam non putent lapsis penitentiam aut penitentibus existiment veniam denegandaz:cum scriptum sit.vnde ceciderit memento z age penitentiaz z priora'opera fac.quod vtiqz ei dicitur quem constat cecidisse:z quez dominus hortatur per opera rursus exurgere:quia scriptum est.elemosyna' a morte liberat: non vtiqz ab illa morte liberat quā semel' christi sanguis extinxet z a qua nos salutaris baptismi z redēptoris nostri gratia liberauit:sed ab ea' que per delicta postmodū serpit. Itē hieronymus.

Importuna' in euangelio mulier tandē meruit audiri:z clauso cum seris' ostio' media licet nocte' ab amico amic⁹ panes' tres accepit.deus ipse qui nullius intra se superari viribus potest: publicani precibus' vincitur' vel superatur. nimirū ciuitas q̄ peccato periit' fleti

multipler.§.i.dico vt pro eo non roget quis post mortem.z ita eraudi pro peccato in spiritum sanctum:quod est finalis impenitentia,vt bic innuit augustinus,quo casu eraudi.ē.xiij.q.ij.pro obeuntibus.licz.b. illud intelligat de spālibus oratiōibus.

a ¶ Possunt.arg.quod non est diffinitus posse diffiniri.xxij.q.v.boc videtur cōtra.xxxj.q.i.q si dormierit.ij.q.v.consuluisti.

b ¶ Ad mortem. vñ alibi augu.tanta labes est illius peccati vt humilitatem penitentie subire non possit:quod quidem cōmittit quisquis ex sola inuidia vnitatem ecclesiasticam impugnat z diabolo scienter attribuit opera spiritus sancti.vnde nec xp̄s in passione pro talibus orauit.ß pro eis qui ignoranter crucifigebant eus dicēs pater ignosce illis q̄ nesciunt quid faciūt.

c ¶ Dimittendam. peccatum in spiritus sanctus dicit generaliter omne peccatum mortale.quia q vnaz personaz offendit.offendit z aliam.spāliꝰ vero peccatuz qō ex odio vel ex malignitate procedit.naz spiritus sanctus ē amor z benignitas.ſm alios peccatum in spiritus sanctū est obstinatio mentis.ſ.in peccato obdurante pertinacia quam impenitentia comitat.prouenit autem huiusmodi obstinatio iterdum ex desperatiōe puta cum quis creditsuorum delictorū magnitudinem diuinam misericordiam excessisse z ob hoc de vitijs ascendat ad vitia.Iurta illō quod ait cayn maior est iniquitas mea q̄ vt veniā merear.vt.j.pr.§.interdum ex precptione.puta cum quis securus delinquit tanq̄ deus p̄ temporali flagitio non sit eternum supplicium daturus i quo peccati genere refert Hiero.se origenē deprehendisse qui post mortem anathematizatus ē. vt.xxiiij.q.ij.c.vlti.vel putans in articulo mortis sufficere vel sufficienter penitere vt latro.de quibus apostolus.maledictus homo qui peccat in spe.Item in spiritum sanctum peccatum est ſm alios fraterne gratie inuidia.puta si de gratia a deo fratri collata inuideas ne tibi preferatur.arg.ē.viij.di.qui cōtempta. Item ſm alios peccare in spiritū sanctū est blasphemia in personam spiritus sancti.de talibus habetur de'con.di.iiij.bi vero heretici. Item ſm alios peccatum in spiritū sanctum est finalis impenitētia.peccatum spiritus sancti qō durat vsque ad mortem vt vsq̄ inclusiuē sit.qō bic ponit augu.potius velle videtur.j.di.iij.inter bec bircū.sed soler queri vtrū finalis ipenitentia possit desinere eē. Ñ.iste terminus finalis ipenitentia duobus modis accipitur. Inest.n.alicui ipenitentia finalis quādo nō habet ꝓpositū penitendi.boc potest desinere eē quia boc ꝓpositū pōt haberi in boc i stanti z cras non. Item est etiā finalis ipenitētia quedaz qualitas que inest alicui er eo q̄ nunq̄ penitebit.ista nō pōt desinere eē subiecto existente que si ponatur oportet dici q̄ nunq̄ eam habuit.

d ¶ Oluissent.nunq̄.assidue enim peccatū non miserē deus.vt.ē. xciij.di.diaconi.z venia,impenitēti ē.xxiiij.q.ij.legatur.z iō semper obnoxij pene persistant.vt.j.di.vij.in fi.

e ¶ Ex bis.itaq̄ infert ex p̄missis auctoritatibus vsq̄ ad.§.denique.

f ¶ Si nemo.ē.di.si nemo potest.

g ¶ Paradisum.ē.di.ecce nunc tempus.

b ¶ Frustratur.ē.di.agite.

i ¶ Consequi.ē.di.c.nullus.

k ¶ Si solis.ē.di.verbum:

l ¶ Ligandi.i.imponendi satisfactionem vel relarandi.

dico vt roget quis de quo peccato: quoniam expressuz est non possūt multa z diuersa sentiri. Ego autem dico boc peccatū esse fidem:que p dilectionem operatur:delerere vsq̄z ad mortem boc est etiā blasphemia in spiritum sanctum:quam neq̄z in boc seculo neq̄z in futuro dimittendam dominus in euangelio asserit.sine autem delectatiōe peccati:sine desperatione venie vsque ad mortem quis in peccato perseueret:iustum est vt sine fine puniatur qui sine fine peccauerit. Unde Gregorius papa.

Oluissent iniqui si potuissent sine fine viuere vt potuissent sine fine peccare ostendunt:quia in peccato semper viuere cupiunt qui nunquam desinunt peccare duz viuunt.ad magnam ergo iusticiam indicantis pertinet:vt nunquam cayreant supplicio:qui in bac vita nunquam voluerunt carere peccato.

Ex bis namq̄z apparet: q̄ sine confessione oris z satisfactione operis:peccatum non remittitur. nam si necesse est vt iniquitates nostras dicamus: vt postea iustificemur: si nemo potest iustificari a peccato: nisi antea confessus fuerit peccatuz: si confessio paradisum aperit: veniam acquirit:si illa soluz confessio vtilis est que fit cum penitentia:in quo notat aliud esse confessio aliud penitentia sine interior sive exterior accipiatur:si ille qui promittit veniam occulte apud deum nō apud ecclesiam penitentiam agenti frustratur euangelium.z claues datas ecclesie:promittit etiaz quod deus negat deliquenti si nemo potest cōsequi veniam nisi quantulācūqz:et si minorem quam debeat peccati solverit penam si solis sacerdotib⁹ ligandi solvendiqz potestas a deo tradita est:si nullus veniam accipit nisi ecclesie supplicationibus ipsaz impetrare contendat. Cōcluditur ergo q̄ nullus ante confessionem oris z satisfactionez operis peccati abolet culpam. Deniq̄z vt perspicue appareat:neminem sine cōfessione a peccato mundari.ab ipō humani generis principio sumamus exordiuz. Peccato transgressionis primi parentes corrupti a domino sunt requisiti de culpa vt peccatum quod transgrediendo commiserant: confitendo delerent. serpens autem de culpa requisitus nō est:quia per confessionem non revocabatur ad vitam. cayn quoqz cum prime prevaricationi fratricidium addidisset similiter a domino de culpa requisitus est:dum dicitur ei. vbi est abel frater tuus. sed quia superbus peccatum suum confiteri noluit potius mēdaciter negando deum fallere conatus est dicens. nū quid custos fratris mei sum ego:indignus venia indicatus est. vnde i desperationis profundum mersus est:duz ait.maior est iniquitas mea quam vt veniam merear:vagus z profugus exijt a facie domini:significans eos qui peccata sua cōfiteri dissimulant:respectu divine misera tionis indignos haberi.reges quoqz qui ignorantia ducti in abrahaz deliquerant non nisi eodem orāte sanari meruerunt:in quo figuratur q̄ passiones motum non sanantur nisi orationib⁹ ecclesie.moysi quoqz precepit dominus vt lepra in cute sive in domo sive in veste sive in crine appareret sacerdoti ostēderetur z iuxta eius arbitrium se-

m ¶ Potestas.non solis sacerdotibus potestatez ligādi traditam.

n ¶ Supplicatiōibus.ē.di.multipler.

o ¶ Deniqz.ab isto loco vsqz ad.c.q̄ obiez.pbat.xxij auctoritatibus.ſ.peccata nō dimitti sine oris cōfessione. auctoritates ve. testa.inducit vsqz ad.§.Iuāgelio.ab illo §.Iuāgelio vsqz ad.§.er bis inducit auctoritates no.te.et post er oibus cōdudit in.§. er bis z oēs ille auctoritates intelligūtur cū quis cōfiteri contemnit.

p ¶ Serpens.ſ. diabolus q serpēte vtebat tāq̄ organo vel intellige ad litteram.

q ¶ Cōfessionē.z q̄ i seipo suenit originē peccati.

r ¶ Nō revocabat q̄ irremediabile fuit peccatū eius z ipossibile ē eū revocare ad pniam.vt.j.di.ij.§.qō autē reprobi.ver. Ipossibile.bois autē peccatū fuit remediabile.z boc duab⁹ de causis q̄ totū gen⁹ humanū perierat de peccato ade.sed non tota angelica natura peccato diaboli. Itē bō incitatorem habuit ad malū quod nō angelus.z iō p aliū iste nō debuit iuuari.sicut nec ille per se potuit surgere.z ideo peccatū diaboli fuit irremediabile z nō peccatū hominis.

s ¶ Reges.pharao rex egypti.de quo habetur.ē.xxij.q.ij.§.ecce'q̄.z abimelech rex gerare.ō quo habetur.xxij.q.iiij.nemo dicat.z.ē.xxxiij.q.i.si per sortiarias.

t ¶ Passiones.i.delicta.xv.q.i.illa.

u ¶ Oratiōibus.ē.xxx.iij.q.i.si per sortiarias.

x ¶ Precepit.in leuitico.

y ¶ Vt lepra. aliq̄ macula. Sunt autē quattuor genera lepre.in cute.in capillis.i domo.in veste.In capillis lepra dicitur alopitia fluentibus sanie capillis.si i caluitio vel in alia parte capitis albus vel ruffus color inuentus fuerit plaga lepre est. In cute lepra cognoscitur si in ea fuerit alba.i pallida albedo vel pustule.z huiusmodi lepra vestis erat macula alba vel ruffa.Similiter i domo dicebatur lepra talis macula.z macula in pariete pallore vel rubore deformis z ola ista iudicabantur arbitrio sacerdotibus.si eim in homine lepra nō erat perspicua reludebat eū sacerdos in domo sua.vij.diebus quibus expletis si non creuerat lepra,iterum recludebat eū alijs.vij.diebus.q̄ si nec tunc creuerat mundū eum iudicabat.q̄ si scabies erat lauabat homo vestimenta sua z mundus erat.Cum vero perspicua erat lepra separabatur.i.iudicabat immundus ad arbitrium sacerdotis.z habebat homo vestimenta sua diffusa.i. facilia ad induendum vel eruendum vt sic cognosceretur z caput rasum vt posset cognosci vsq̄ veste contectū ne fetorem loquendo diffunderet.z habitabat solus extra castra.ita vt a mortuo nihil differre videretur. Itē si lepra vestis erat perspicua comburebatur vestis.si dubia recludebatur.vij.diebus.si creuerat macula adiudicabatur lepra.si non creuerat abluerat vestis z recludebatur alijs septē diebus.post quos si sacerdos inueniebat creuisse leprā iubebat erui lapides leprosos z proijci extra ciuitatē z domū radi per circuitum z puluerē rasure spargi extra ciuitatem i loco imūdo.z alios lapides substitui i domo z luto alio liniri domum.q̄ si iterum redierit macula z persecutās lepra est.et destruebatur domus z ligna z lapides z puluis extra ciuitatē projiciebantur in locum imundum.

z ¶ In cute.non boc dicit de veste z de domo q̄ ei ad litteram possit lepra inesse.sed si domus vel vestis offerretur ab aliquo in ministerium deputanda

antea sacerdoti offerrebat & si aliqua inerat macula qua ad ministeriū impediret: sacerdotis iudicio relinquebat.

a Separata. quo ad officiū vel ministeriū.

b Cōtaminaret. domus vel vestis vel cutis. i. ptaminata vel imūda iudicaret.

c Ad prophetā. i. nathan.

d Achab. ſ. e. dic. iiij. §. ecce achab.

e Innocētis. ſ. nabute.

f Et relinquat. ſ. nobis q̄ eum sequimur. vel post cōminationem a se datam.

g In bestialem. ſ. xvij. q. iiij. miror.

b In euāgelio. h trāsfert se ad auctes noui testamēti.

i Pnie. nō remissōis. nā venientibus ad illud regrebatur pnia nō aūt in nostro baptismate q̄d remissionis ē. vt. j. ō cō. di. iiij. fine pnia.

k Vel amicor. boc. n. deū amat vt multi rogēt. j. e fleat.

l Dec⁹. raboni. i. magister.

m Adomuos. ſ. filiū archisinagogi filiū vidue & lazar

n Quarū. vñ hoc gratianus habuit: ignoram⁹ nisi dicat hoc ō matheo itelligi. cui cū dñs diceret seqre me. Rñ. dño. pater me⁹ mortu⁹ ē volo eū sepelire. tunc dñs ait. dimitte mortuos sepelire mortuos suos.

o Penitēs. dauid. vt. j. di. iiij. ille rex.

p Tacui. peccata.

q Ossa. virtutes quibus aīa sustētat. vt ossib⁹ corp⁹.

r Bū clamarē. iactādo me de meritis meis.

s Nō claudet. i. nō pstringet te fin aliter.

t Nō clauseris os. nō cōfitendo.

u In pfundo. vitior. vñ peccator cū venerit i pfundum vitiorum cōtēnet.

x Sufficit. nō negetur. nam q̄ diffidētia etatis nō. xxxij. q. ij. ancillā. & j. e. Pot. vj. nemo.

y Pēntentia.

z Vulnerata. delictis.

parata⁹ ei⁹ iudicio cōtamiaret⁹ vel mūdaret. saul quoq; cū a spū maligno veraret nō poterat ad sane mētis officiū redire nisi pr⁹ dauid psalteriū arripet & coram eo psalleret: & ita ab ei⁹ veratiōe cessaret diabol⁹. i quo mystice ostēdit q̄ quōcūq; diabolo pp̄ petā mācipat ab ei⁹ dñio eripi ñ valet nisi dauid. i. eccl'ia psalteriū accipiat & cora eo psallat. i. spiritualis gratie eū pticipē faciat & saluber admonēdo & pie. p. eo orādo & exēpla boni opis sibi pbēdo diabolū ab inisibili ei⁹ veratiōe cōpescat. Dauid quoq; cū adulteriū cōmisisset & homicidiū nō ante audiuit a pphet⁹ trāstulit a te peccatuz tuū dñs antequā ipm peccatū cōfiteret. prius. n. pphete peccatuz redarguēti cōfessus est: & postea audiuit. trāstulit do. pe. tuū a te. Achab⁹ quoq; cū de inocētis⁹ sanguinis effusione pniaz cōmīatis dei audiret iduit se ipm cilicio satisfactiēs deo p pniam. vnde dñs ad heliā ait. quoniā achab reuerit⁹ ē facie meā nō iducā malū i dieb⁹ ei⁹. Niniuite cū audirēt adhuc. xl. dies & ninive subuertet: ex edicto regis & principum pniam egerūt dicētes. quis scit si cōuertat & vivat & ignoscat de⁹ & relinquat⁹ post se bñdictionē. hac humilitate & satisfactiōe iminentē subuersionē euadere meruerūt: quorū exēplis euidēter ostēdit q̄ nulli⁹ a deo cōsequat veniā nisi primū satisfecerit sibi p pniam. Nabuchdonosor quoq; ppter supbiā suā a rōnabili mēte in bestialē animū cōmutatus ē: atq; a regno suo pfugus recedēs nō ante regnū recepit: quā ꝓuersus deū predicauit. deniq; plebs israelitica ob culpā sue trāsgressiōis captiuitati tradita nō āte liberari meruit quā sua peccata cōfitens danielis & aliorū sanctorū p̄cib⁹ veniā accepit. In euāgelio⁹ quoq; veniētes ad iohānē vt baptizarent⁹ ab eo baptismo pnie⁹ primū cōfitebant peccata sua ostēdētes: q̄ quisq; dz peccata sua damnādo cōfiteri & innouationē melioris vite p̄mittere si regenerationis desiderat gratiā accipe. Christus quoq; alios legitur suscitasse a mortuis: alios a lepra mūdasse: alios illuminasse: aliorū mēbra paliſi dissoluta cōsolidasse: oīuz tū sanitatem petitio pprie vocis vel amicorum⁹ legitur precessisse. Luca. n. referēte didicim⁹ q̄ p socru petri pr⁹ rogatus ē: quā eā sanitati redderet. Leprosus vero ille quē dñs descendēs de mōte mūdauit pr⁹ clamauit ad eū dñe si vis potes me mūdare: quē postea tangēdo mundauit. Cecus quoq; dū clamaret ad eū. miserere mei fili dauid. iterrogauit eū iesus quid vis vt faciā tibi: ait. rabboni vt videam lumē. tres quoq; mortuos⁹ audiuit quos alior⁹ orationib⁹ reddidit vite. quartū⁹ quoq; discipulo nūciante audiuit: & q̄ defuerunt viui qui p eo precarent⁹: resuscitari nō meruit. quibus nimiruz exemplis euidentissime datur intelligi q̄ ille quē grauioris culpe macula ifecit nisi cōfessiōe pprij oris vl' ecclesie itercessiōe suffragante sanari nō poterit. hic penitēs⁹ ille q̄ pr⁹ tacēdo peccata flagellari meruerat postea corrept⁹ dicebat. qm̄ tacui⁹ inueterauerūt ossa⁹ mea dū clamarem⁹ tota die. hic xp̄s ex pona mēbroz ait. nō absorbeat me pfundū neq; vrgeat super me pute⁹ os suū. q̄ aug. exponit dicens. pute⁹ ē humane iniquitatis pfunditas in quā si ceciderit nō claudet⁹ sup te os suū si tu nō clauseris os⁹ tuū. cōfitere ergo & dic. de profundis clamaui ad te dñe: & euades. claudet sup illuz dñs qui in pfundo⁹ cōtēnit a quo mortuo velut ab eo qui nō ē: perit cōfessio. hic idē pphet⁹ ait introite portas eius in confessione: ostendēs ad portas misericordie nō nisi p cōfessionē peccati aliquē posse attingere: hic & beatus iobānes baptista & saluator noster exordiū p̄dicatiōis sue a penitētia sūpserūt dicētes pniaz agite: appropiquabit. n. regnū celorum: ostēdentes ad regna celor⁹ neminē posse attingere: nisi primū p pniam deo curauerit satisfacere. hic etiā in actib⁹ apostolor⁹ legit: q̄ credētes veniebāt ad apostolos annūciātes actus suos. Ex his oībus facile mōstrat sine cōfessiōe nullū veniaz posse pmereri. Hic & Leo pa. ait

Sufficit penitēti⁹ confessio que primū dño offert: vnde sacerdoti: qui p delictis penitētiū precator accedit. Item.

Penitētia⁹ que dilata ē cuz studiosius petita fuerit nō negetur vt eo mō ad idulgētie medicinam aia vulnerata⁹ pueniat. Itē aug. i sermone de pnia.

Non sufficit⁹ mores in melius commutare & a preteritis malis recedere: nisi etiam de his que facta sunt satisfaciat domino per penitentie⁹ dolorem per humilitatis gemitum per contriti cordis sacrificium cooperantibus elemosynis & ieiunijs. Item ambrosius.

Nouit dominus mutare sententiam⁹ si tu noueris emendare delictum. Item leo papa.

Aliud⁹ quidem est debita iusticie reposcere⁹: aliud propria⁹ perfectionis amore contemnere. Illicitorum veniam postulantem oportet etiam a multis licitis abstinere: dicente apostolo. omnia mihi licen⁹: sed non omnia expedium⁹. vnde si penitens habeat causam quam negligere forte non debeat: melius expectet ecclesiasticum quā forense iudicium. Item Hieronymus in malachia.

Qui sanctus sacerdos est et comedit in pascha⁹ domini accingatur balteo castitatis et audiat cum apostolis. sint lumbi vestri precincti et lucerne arden⁹

a Non sufficē. quo ad famā exteriorez. sufficit. n. quo ad deū dūmodo non contemnat.

b Per pnie. j. e. di. si peccatū dauid.

c Nouit. sniam. cōminationis vt. xxij. q. iiij. incōmutabilis & in hoc simi⁹ lis est pretori quo ad interlocutoriam. ff. ō re iudi. q̄ tussit.

d Aliud. ſ. xj. q. iij. aliud.

e Reposcere. ſ. xiiij. q. i. q̄d debetur.

f Propria. ff. ō minori. si iudex.

g Licent. hoc erp⁹ sui. ſ. xj. q. iij. aliud.

b Expediūt. vt debituz repetere. vt. ſ. xiiij. q. i. q̄d debet. si nō expedit cū scādalo ite rēpalia accipe. i. q. i. iudices. item expedit oībus cibis idifferenter vti. xj. q. iij. ad mēsā. si nō expedit. xviij. q. i. oēs. item vnde genitiē dreliquer. xxviij. q. i. iā nūc. si nec expedit. vt. e. q. i. sic. n.

i Qui sanctus. in pascha. i. in trāsitu ō vitijs ad virtutes. q̄ pascha trāsit⁹ interpretatur. de cō. di. iij. per aquam.

a Peccator.ex hoc videt q̄ cōstitut⁹ i mortali possit auctoritate sua a cōtione sacramētorum abstinere.iurta illō.pbet fr̄ bō ⁊ sic de pane illo edat rē.⁊ ideo laudat mulier que mēstrua patit si ex reuerētia abstinet ff.v.di.ad eius.⁊ ar.j.de cō.di.ij.quotidie.sed cōtra.ff.e.di.sunt qui arbitrant.⁊.c.facilius.⁊.j.e.in actu.in cōtrarijs istis dicitur q̄ nec auctoritate sua si sacerdotil debet abstinere a cōtione altaris.so. abstinet quis peccati pīcl⁹ aliq̄n ꝓpter reuerentiaz:qō cōmendatur vt hic ⁊ in simílib⁹.ali quādo ꝓpter satisfactionē delicti putans talē abstinētiā pdesse ēt nō iūcta ei aliqua pnia a sacerdote qō i bibet in cōtrarijs. ſz ⁊ i illo cāu vbi ob reuerentiā abstinet ꝓpter criminis cōsciaz distinguo vt si scandalū er eius abstinē-tia oritur.cōpelli pōt a p̄lato suo ad sumendum eucharistiaz vel penitendū.ar.j.ō cō. di.ij.si quis irrat.⁊.c. seculares.si vero nō est scandalū bene facit abstinēdo.j.de cō. di.ij.quotidie. bodie tamen videt tolli ista distinctio.vt extra de pe.⁊ re.cū.

b Remordet.ſz qō notaui.ff.xvj.q.i.monachi.

c Ecclesiaz.i. vnitatem ecclesie p fidez et charitatem. nec.n. intelligi pōt ō ingressu corpalis eccl'ie. nemo nāq̄ pro peccato aliquo abstinendus est ab ingressu ecclesie nisi fit excōicatus vel interdictus er iusta cā j.e.q.iiij.vir cū ꝓpria.

d Jagimus.casus.dic̄ hiero. q̄ sicut deus ꝓpter pniam reuocat suiaz etiā cōtra cōtumaces latā.ita ꝓpter penitē di negligentiā bona reuocat que ꝓmisit.⁊ hoc pbat exemplis hierusalē ⁊ samarie nabuchodonosor ⁊ ezechie.

e Rursus.verba gratiani.

f Eundem.ſamos de quo loquutus fuerat hiero.

g Quādam illud tāgit qō nabuchodonosor vidit i somnio arborem i medio terre pangentez vſq̄ ad celuz ⁊ sub ea habitabant animalia bestie ⁊ i ramis volucres.⁊ er ea vescebatur oīs caro.⁊ ecce vigil ⁊ sanctus de celo descendit ⁊ ait.succidite arborē ⁊ ramos ⁊ fructus eius ⁊ fugient er ea bestie ⁊ volucres.sed germē eius in terrā finite:⁊ cuz ferris sit pars eius ⁊ ab humano cōmutetur cor eius.⁊ septē tpa cōmutentur super eaz.qō somniū daniel iterpretatus ē.⁊ ait.tu es rex arbor ea que inuoluisti ⁊ potestas tua i termis terre ⁊ audiuisti per vigilē aitissimi sniam super te ⁊ ab bobus eiscient te ⁊.cū feris erit habitatio tua: fenū vt bos comedes.vij.tēpora i.vij.anni mutabunt super te ⁊ relinquetur tib semen vel germen radicis.qz regnū tuū restituetur tibi.q̄ obrē audi ꝓphetā meū.peccata tua elemosynis redime.⁊ forsan ignoscet tibi deus.post annū adt deambulabat rex i aula sua ⁊ supbe loquebatur dicēs.nōne ē hec babylon quā ego edificaui i robore regni ⁊ i gl'ia decoris mei.Adhuc erat sermo in ore ei⁹ ⁊ ecce vox de celo dicēs.tibi dr̄ nabuchodonosor regnū tuū trāsit a te ⁊ cū feris habitabis.vij.temporibus donec scias q̄ dominet altissim⁹ vniuersis regnis hominum. ⁊ statiz er bobus abiectus ē ⁊ vt bos fenū comedit ⁊ rore celi capus ei⁹ infectum est ⁊c.donec capilli eius in similitudinē aquilarū crescerent, ⁊ vnges eius quasi vnges auium.

b Elemosynis.elemosyne nāq̄ a morte liberant peccatorez qui ꝓ delicta fabruerat.vt.j.e.di.medicina.ff.e.di.miror.

i Redime.istud redime ponitur priuatiue.qz ꝓpie nō ē hec redēptio.simile ff.cōmo.si vt.ff.vlti.ff.de le.ꝓmisso.l.i.ff.qō vi aut clā.si rē.ff.

k Si forte.ff.di.lxxxvj.nō satis.dubitanter dixit quia' deesse pōt cōtritio cordis.arg.ff.e.q.ij.admonere.⁊ non valent elemosyne nisi ex bono fonte rē.vt lxxxvj.di.nō satis.vel ideo sub dubietate posuit ne securitas negligentiam:⁊ negligētia offendaz prestaret vt.j.e.ꝑdixerat.vel ponitur assertiue vt i euāgelio.fortitan ⁊ patrē meū rē.j.di.iiij. ne forte.ff.ō rei vē.itē.ii.ff.i.

l Non pōt.i.non ꝓsingit hoc fm eos ꝓra quos hic loquitur.

m Moritur.ꝓpter peccatū qō ꝓmisit quādo superbiuit de victoria quam habuit de inimicis eam sibi'at tribuens.

n Mutata ē.nō p iudicij varietatē.sed eorū mutatiōe qui cōuersi p pniam meruerunt liberari.

o Asserit.dns loquēs hiere mie.⁊ sūt verba hiero. super danielem.

p Alioquin.i. nisi p̄staret indulgentiaz agenti bona. cur iferret mala agēti mala ⁊ hoc sequitur.eq̄ū ē.n. vt sicut male agentibus infert mala.sic bene agētibus parcat ⁊ cōferat bona.

q In reuerentiā.i.contra equitatē reuerendaz.vel ad hoc vt omnes eidē reuerearmur tantum.

r Alijs.ff.di.lxxxvj.odio.

s Ad mensez.xij.'vſq̄ ad annum.petā elemosynis redemit post superbiuit.

t Fortitā.verba danielis.

u Dubitet.i.ꝓponat fm formam dubietatis. vel dic vt.ff.in prin.

r Audacter.ff.viij.q.i.si ergo xxxij.q.v.si paulus hoc aduerbiuz determinat verbum vel participium.arg. ad hoc.xciij.di.diacono.

y Adde.o tu auditor.

z Discentez.ff.di. xlv.disciplina.

a Cusarsaton.que bumiliatio eorū iterpretatur in libro iudicū hic est diabolus cui bumiliande ⁊ affligēde traduntur aie que christi būilitate cōtēpta in supbia se extollunt. Cusarsaton fuit rex syrie ⁊ mesopotamie cui seruiuit israel.viij.ānis.eo q̄ preuaricatus ē in preceptis domini seruiendo idolis mortuo Josue quez liberauit othoniel frater caleph in quo erat spiritus domini posq̄ populus clamauit ad dām. tradito cusarsaton in manus othonielis in pugna quando pugnauit cōtra euz.vt legitur in libro iudicum.

b Tanto.i.saltem.⁊ nō plus.

c Nihilominus.j.di.iij.productior cōtra.sed ibi de peccato primi parētis tātum.vel de pena interiori.hic autez de exteriori.

d Penitendo.ff.e.di.§.ex his.versū.quarū quoq̄.

e Suscitauit.othonielem.i.filium senoch fratrem caleph minorem cui caleph aram filiam suā dederat in vxorem pro eo q̄ ei dederat ciuitatem.i.carnatabe.idest ciuitatem litterarū.hic ergo othoniel quasi saluator filijs israel ē missus cum super eos est dux constitutus a domino. interpretatur autē othoniel tempus mihi det hoc est aliquis militie celestis angelus qui sibi tempus a deo dispensatum accipiēs mittitur in adiutorium eorum qui hereditatez capiunt salutis.b.

f Ecclesia.maculam.hereſis vel mortalis peccati.ff.di.xxj. q̄uis.ff.pr. q.iiij.recurrat.

g Rugā.i.scismatis vel venialis peccati.

b Be ecclesia.ff.xxiij.q.iiij.forte.contra.⁊.c.hec autē vita.contra.fol.ecclesia quādoq̄ large suminr vt granum ⁊ paleam complectatur.vt est in contrarijs.ff.xxxij.q.iiij.recurrat.vel dic aliud esse de ecclesia quod hic negatur de malis.aliud esse in ecclesia quod in contrarijs conceditur.vel distingue.nam sunt quidam in ecclesia nomie ⁊ re.vt boni catholici.vt hic. quidam nec nomine nec re vt precisi.ff.xxiij.q.iij.si quis a catholica.quidam nomine tantum vt i

ꝓtrarijs.quidã re tantus,vt de con.di.iiij.non dubito.

a ¶ Et maculã.vnde ꝓpheta.i pcis dimisi matrẽ vestrã.vt.j.xxxv.q.j.c.vl.

b ¶ Super tribus.verba hec fuat amos ꝓphete cõminantis ezechieli regi damasci qui decem tribus grauiter afflixerat.q.d.si ezechiel semel et bis tantũmodo populũ meũ esset persecutus forsitan parcerem illi.sed q̃ diu expectaui eum ad pniaz vt conuersus reciperet sanitatem.z ecce ipse abusus ẽ patientia mea.tertio z quarto afflixit cogor mutare sniam vt plagis corrigã delinquẽtes.

c ¶ Conuertã.nõ expectabo eum vt conuertatur:sed plagis corripiam eum, vel lege interrogatiue nõ ꝙuertam eum.idest nonne conuertaz eum ab insania sua flagellando ipsum.

d ¶ Jurta.verba hiero.

e ¶ Tropologiã i.moralitez.de hoc quere,ã,di.xxvij. vnio.

f ¶ Delicto.q.d.qui in tribꝰ priorib⁹ peccat si penitet cõuertit ad eum vultum clementie sue.si vero nõ penitet cõuertitur ab eo vultus clementie sue.

g Secũda,tabula,.pcellarũ huius mũdi.qz nauigamus tendẽtes ad patriam z incurrimus naufragiũ er peccato primi hominis quo sumus morti addicti. prima tabula est baptismus vbi purgatur vetus hõ z induitur nouus.xx vj.di. deinde.secunda tabula est penitentia qua post baptismũ resurgimus.post baptismũ lapsi per penitentiam reuocari valent.sed non per baptismũ.bu.ad litteram.pria tabula est nauis.secũda tabula est scapha qua i naufragio periculũ vitatur.

b Ne forsitan.festiuitatis.i. senophegie in qua iudei singulis ãnis habitabant sub vmbraculis i memoria.xl ãnox. quibus in deserto fuerunt sub tabernaculis.q.d.ad litteraz. sicut enim olim vos ꝺ egypto liberaui z habitastis i tabernaculis.sic z nunc educam de iminẽte captiuitate peccatorum si ad me reuerti volueritis.

i ¶ Quod facit baptisma. non tamẽ quod.ñ qz.vt.j.ꝺ con.dis.iiij.sine penitentia. vnde semper ista duo ꝙuis interdictũ generale ponatur:excepta intelliguntur.extra de ſpon.non est vobis. Item hoc facit penitentia quod baptismus quo ad vitaz eternã nõ quo ad hoc vt petere possit quis iure suo dispensationẽ acta penitentia.vt extra ꝺ vo.c.i.in fi.z.j.di.vj.c.i.

k Redirerat.hieremias in epistola quã direxerat ad trãsmigrationez babylonis dicens,Cum impleri ceperint.lxx.anni visitabo z reducam vos ad locũ istum.

l ¶ Preces.ã.xxiij.q.iiij.obtinent.

m ¶ Deniqz,alia ratione probat q̃ ab oratione non est cessandum:quia si ꝺeus videt homies negligentes mutat q̃ꝺ prius promiserat.

n ¶ Legimus.vbi dicitur nõ permanebit spiritus meus in homine ieternũ quia caro est,i.fragilis.erũtqz dies eius.cxx.anni.q.ꝺ.spiritus meus.i.ꝺigna tio mea z ira mea non remanebit in homine in eternũ.i.non erit eterna.quasi nõ reseruabo hominẽ in eternis cruciatibus sed ipm hic puniã tpaliter.ſ.ꝺiluuio.hoc dicit ꝓpter illos qui in diluuio saluati sunt z cõuersi ad deum.

o ¶ Ante.nunquid etiam iuder potest hoc facere post datas inducias.arg.q̃ sic.ff.de re iudi.quod iussit,idem etiam dices in sententia lata sub condition e extra de ſen.exco.a nobis.

sibile aũt ẽ vt qũo eccl'ia xp̃i q̃ prꝰ rugã habuit z maculã z imũditiaz z postea restituta est:ita z peccatoꝛ currat ad medicũ:qz ñ bñt opꝰ sani medico ſz male babẽtes. vt curent vulnera ipsoꝛum:z fiant de ecclesia: que est corpus christi. Idem.

Sup tribꝰ sceleribꝰ damasci z sup q̃tuoꝛ nõ cõuertã eũ. Juxta tropologiã hoc possumꝰ dicẽ primũ pctuz ẽ cogitasse q̃ mala sũt. secũdũ cogitatiõibꝰ acquiesse puersis.tertiũ qꝺ mẽte ꝺcreueris:ope cõpleuisse.q̃rtũ post peccatũ nõ ageꝝ pniaz z suo sibi ꝓplacere delictoꝝ.

Secũda pꝰ naufragiũ tabula ẽ culpã simpl'r ꝓfiteri. imitat i estis errãtẽ:imitamini z correctuz. Erranimꝰ iuuences:eñdemur senes lũgamꝰ lachrimas z gẽitꝰ copulmeꝰ.

Via diuinitatis nã ẽ clemẽs z pia:magisqz adiudulgẽtiã quã ad vidictã ,pna q̃ nõ vult mortez peccatoris:ſz vt ꝙuertat z viuat.si qs post lapsũ pctoꝛũ ad verã pniaz se ꝙuertit:citꝺ a misericordie iudice veniã ipetrabit. Idẽ i malachia.

Ne forsitã pcti imemores tardius reuertant:adhuc igt. sedeꝝ vos faciã i tabernaculis sicut i ꝺiebus festiuitatisꝰ:vt qꝺ facit baptisꝫ maꝰ:hoc faciat pnia:z habitẽt in tabernaculis saluatoris hoc ẽ in ecclesia saluatoris. Idem.

Redirerat hieremiasꝰ.lxx.annos ꝺsolatiõis tẽpli: pꝰ quos rursũ veniret populꝰ i iudeã z reedificaret ibidẽ tẽplũ i hierusalẽ:q̃ res nõ facit danielẽ negligẽtẽ:ſz magis ꝓuocat ad rogãdũ: vt qꝺ deꝰ ,pmittꝑ suã clemẽtiã ipleat p eoꝛũ pꝛeces':ne negligentia z sꝰpbia pariat offensã.ꝺniqzm ẽt i genesi legimꝰ.c. z.xx.ãnos pnie ꝓstitutos aũ diluuium.qz tãto tpe hoc ẽ.c.ãnis voluerũt agere pniaz neq̃quaz expectat: vt z xx. alij ãni cõpleant.ſz iſert aũ qꝺ postea'fuerat ꝓminatꝰ'.Unde z hieremie ꝺi.ob duritiã cordis populi indeoꝛũ.ne oꝛes ꝑ populo hoc qz nõ exaudiãt te.z ad samuelẽ.vſq;quo luges lup saul:qz ego abiecꝰ eũ.i cinere ergo z sacco postulat daniel adipleri qꝺ ꝓmiserat deꝰ: non q̃ eẽt incredulꝰ futuroꝛũ:ſz ne securitas negligẽtiaz z negligẽtia pariat offensam. Jtẽ ambro.i sermone ꝺñi in ꝺñica die in abrahã.

Operibus misericordie emimꝰ nõ deũ ſz nosmetipsos redimimus.

Medicina misericordie tollit peccata magna:bẽmꝰ plura sub fidia qbꝰpcta nr̃a redimimꝰ.pecuniã bẽs redieꝝ pctuz tuũ:nõ venalis ẽ ꝺñs:ſz tu ipe venalis es pcis tuis venũdatꝰ es.redie te opibꝰ tuis redime te pecũia tua.vilis ẽ pecũia:ſz ꝑciosa ẽ misericordia. Elemosyna iqꝫ a pcto liberat:crimia q̃ elemosynis redimũtur. Jtẽ io.os aureũ.

Medicamẽtũ fortiꝰ qꝺ marie opaꝝ i pnia hoc ẽ scꝫ i ꝑceptis medicie: medicamẽtũ qꝺ ẽ herbas mꝝtas accipit:vnã aũt ꝺñatissimã: sicꝫ pnia ꝺñatioꝛ ista herba z potẽtioꝛ ẽ z vniuersũ ipa effic'.audi.n.qꝺ dicit scriptura ꝺinia date elemosynã z oia mũda'sꝰ vob. Jtẽ ãbr.i li.ꝺ pe.

Eꝰ ꝺiffinitionẽ nõ facẽ q misericordiã suã oibꝰ ꝓmisitꝰ z relaxãdi licẽtiã sacerdotibꝰ suis:sine vlla exceptiõe ꝓcessitꝫ q culpam exaggeranerit exaggeret pniam. Maiora.n.crimina maioꝛibꝰ 'abluunt fletibus. Idem.

Leat' ꝑ te mater ecclia z culpã tuã lachrymis lauet. videat te xp̃s merentẽ z ꝺicat tibi beati tristes:qz gaudebitis. Amat vt pꝛo vno mlti rogent. ꝺniqz i euãgelio motꝰ vidue lachrymis qz plurimi ꝑ ea flebãt:filiũ ei reſuscitauit. Jdẽ

Dã pꝰ culpã deꝰ stati ꝺ padiso eiecꝫ ñ distulit ſz stati sepauit a ꝺlictis vt agerꝫ pniaz. stati tunica vestiuit eũ pellicea nõ serica. Jtez

Aug.ad felicianũ.

Res sunt aũt actiones pnie: penam peccati dimittendi. excipiẽdo vel peccatoꝛẽ vel peccatũ.

p ¶ Prostea.argu.q̃ si teneris mihi librum scribere ad certũ terminũ z tantum iam de tẽpore est lapsum q̃ in resi duo scribere non possis:statim possum agere contra te.ar.ã.ij.q.vj.appellatore .ff.de ver.ob.hoc iure.ar.cõtra.ff.si quis cau.si eum.§.i.ff.de ver.ob.nulla stipulatio cõtra.ff.e.ilsulam.vbi soluitur hec cõtrarietas.

q ¶ Cõminatus.pena.ſ.ꝺiluuij.

r ¶ Abiecꝰ.quantus ad proficientiam.

s Medicina.peccata i. penas debitas pro peccatis. nota i hoc.c. peccata dici penas peccatorũ que elemosynis redimuntur z relaxãtur. vel elemosyne redimunt peccata.i. ostendunt esse dimissa.vel legitur de misericordia vel elemosyne virtute que est spũalis medicina aie.

t ¶ Redime.ã.xxi.di. nõ cogantur.arg.ã. di.lxxxij.pſbyter.

u ¶ Venũdatus.ã. xv.q.i.non est.

x ¶ Elemosynis.ã.e. di.§.alij.c.miror.

y Medicamẽtũ. i.elemosyna.

z ¶ Ipsa efficit. vbi deest opportunitas alia faciẽdi.

a ¶ Date elemosynã. ſ.ordiate a vobis ipsis incipientes vt eã vobis primũ erogatis j.di.iij.qui vult.

b ¶ Munda.i. munde z sine peccato possidebitis alia.

c Deus. Casus. Deus ꝺifferenter quẽlibet peccatorez recipit si peniteat. z sacerdotibꝰ licẽtiam relaxãꝺi de pena cõcessit.maiora tñ pcta maioꝛi pena punienda sunt.

d ¶ Diffinitionẽ.i.ꝺ ifinitionem pſonaꝝ.i. nullũ vere penitẽtẽ a se excludit vt.ã.xxxiij. q.ij.§.i.vel diffinitionẽ.i.exceptiõez pctoꝛ

e ¶ Dni misericordiã. i.remissionẽ pctoꝛa se p misẽdiaz ꝓcrẽdã

f ¶ Sibus ,pmittꝫ.vere penitẽtibus.

g ¶ Et relaxandi.i.

h ¶ Sine vlla.i. nullus

i ¶ Exaggeret.i.si maioꝛ fuit culpa maioꝛ sit doloꝛ ꝺ culpa:vl' satisfactio pro culpa.

k ¶ Nationibus.ã.xxiij.q.i.non afferamus.

l Leat.ſ.si manifestum fuerit crimen doleas manifeste z fleas vt pro te oret mater ecclesia.

m ¶ Et culpam.i.penam culpe si qua dignus es post cordis cõtritionem per lachrymas z orationem ex toto deleas.

n ¶ Multi.hoc ẽt faciunt episcopi cum volũt suis nepotibus bene facere, z merito qꝛ personã xp̃i gerunt.xxj.di. in nouo.

o Bã.statim.ar.q̃ sententia lata statim executiõi mãdanda sit.vt no.ã.ij.q.i.sicut.

p Res aũt.Cas⁹.tres sũt modi agẽdi pniaz.primꝰ qñ adultꝰ volẽs baptizari agit pniaz.scõus qñ aliqs qu ottidie penitet de leuibus pctis.tertiꝰ qñ aliqs pniaz agit de mortalibꝰ q̃ ꝓhibentꝰ i decalogo.ab illo aũt ver.ẽ.n.pnia tractat de ꝺo mõ.nã si q s contẽnit venialia pp cõ tẽptũ eoꝛ ꝓstituit ꝺignꝰ morte eterna.z hoc ꝓbat quadã similitudine.

q ¶ Actiones.i.tribus modus agitur pnia.ſ.ante baptismum.vt.j.de

cō.di.iiij.agunt homines post baptismū de mortalibus peccatis.et quotidie de venialibus.j.di.iij. de quotidianis.

a Una est.que fit ab adultis cū baptizant vel ante.

b Parturit.ppie ponitur hoc verbū.cū enīz homo iam proponit et meditatur q̄ baptizari velit: agere pniam incipit.que penitētia nouū hominē parturit.i.in nouū hominē.i.ō eo veruſto prius culpe veruſtatem habentez facit nouū hominē.i. gratie nouitatem habentem.de cō.di.iiij. non dubito.

c Omnis.j.de cō. di.iiij.omnis qui.

d Ad cōsecrationē. i. sanctificationē vel satisfactionē.

e Prodest.i.sacramentū collatum i fide eorum. vel ꝓdest q̄ offerunt eum.

f Supplicationis. q̄ semper debemus supplicare vt ab eo liberemur.

g Befiderat. cum effectu.

h Peccatis.ꝓmortalibus.

i Si.n.nos penitēdo affligēdo damnādo nos de peccato.

k Judicaremur.i. pūiremur ad penaz.

l Est enīm penitentia.modo redit ad secundū articulum.

m Que humana. j.di.iij.§.si verba.et.c. de quotidianis.

n Collecta.sm illud.et que non ꝑsūt singula mlta iuuāt. ꝓinde ergo iudicandum est de pluribus minutis: vt de vno graui ōlicto cui mlta coaceruata equantur.ar.ff.er qui. cauma.nec non.§.si qs sepius.vt.ff.de pac.fi p ures.§.cui nullus. ar.cōtra.ff.de iu.om. iu.l.si idez.C.ō iudi. sanctimus.§.pe.

o Et opprimet.illa multa venialia.i. conſēptus eorum et vdipenſio:qō quidē peccatuz est mortale. vel ipsū veniale peccatū est mortale duz placet.alias enīz ipa venialia i purgatorio consument et salui erimus.quasi per ignem.xxv.distinctio. qualis.

p Jeiunia.sleuia. vel propter hec sulicet lenia.

q S Ji peccatum.Casus.cum post penitentiā dauid dominus trā stulit ab eo peccatum.queritur quare postea ꝓ eo peccato multas penas sustulit. Rñ.q̄ licet peccatum esset sibi dimissum tamen pena quam promeruit debetur.nam et si per baptismū nobis dimittitur originale peccatum.tamen post baptismū eius peccati penā sustinem⁹.

q S Ji peccatū.hic dicit peccatum inferius idem vocat delictum.et ita indifferenter vtitur his vocabulis gregorius.quod et in cōmuni vsu loquendi fit.augustinus tamen in q̄nibus lenitici differē tiam notat dicens.declinare a bono est delictum.et est peccatum facere malum.vnde apparet q̄ peccatū mali est perpetratio. nam et opus

ꝗs mecuz vſa eruditiōe cognoscit. vna ē⁹ que nouū hoiez ꝑturit⁹ do/ nec p baptisma salutare oiuz ꝑteritoꝝ fiat ablutio pcto⁹.ois⁹.n.q tā sue volūtatis arbiter ꝓstitut⁹ ꝑ ē:cuz accedit ad sacra fidelū:nisi cū veteris vite peniteat nouā ichoare non pōt.ab hac pnia cuz baptizant soli pauli imunes sūt.nōdū.n.pūt vti libero arbitrio:qb⁹ tū ad ꝓsecratiōnē⁹ remissionē q̄z origiaī pcti,pdest⁹ eoꝝ fides a qb⁹ offerunt.altera vero pnia est:cui⁹ actio per totā vitā istā qua in carne degim⁹ mortali pena supplicatiōis⁹ humilitate subeūda ē:q̄ primo nemo vitā eternā icorruptibilē imortalēq̄z ōsiderat⁹: nisi eū vite hui⁹ tpalis corruptibilis mortalis peniteat.nō.n. sic qsq̄z in nouā vitā p sanctificationē baptismi nascit vt quēadmodū ibi ōpōit oia vcta ꝑterita ēt ita statiz mortalitatē ipsaz carnis corruptionēq̄z vite deponat.Tertia ē actio pnie q̄ ꝑ illis peccatis⁹ subeūda ē: que legis decalogus ꝓtinet.et ō qb⁹ apostol⁹ ait.si.n.nos⁹ iudicarem⁹ a dño non vtiqz iudicaremur⁹ et ifra.ē.n.pnia⁹ humiliū et bonoꝝ fideliū pena quotidiana:i qua pectora cōtundimus dicētes.dimitte nobis ōbita nostra ꝛc. Neq̄z ea dimitti nobis volum⁹ que dimissa i baptismo nō dubitamus.sz illa vtiqz que būana⁹ fragilitate quānis puo:tū crebra subrepūt que si collecta⁹ ꝓtra nos fuerint ita nos grauabūt et opprimēt⁹ sicut vnū aliqō grāde peccatū.qd.n.interest ad naufragiū vtr vno grādi fluctu nauis opiat et obruat:an paulatiz subrepēs aq̄ in sentinā et p negligentiū culpā derelicta atqz ꝓtēpta ipleat nauē atqz submergat. ꝓpter hec ieiunia⁹ elemosyne et oratiōes iuigilāti i qb⁹ cū dicim⁹ dimitte nobis debita nra ꝛc.manifestam⁹ nos hēre:qō nobis dimittat:atqz in his verbis humiliātes aias nras quotidiana quodāmō agere pniaz: nō cessamus. Jtez gregorius.

S Ji peccatū⁹ dauid dūs trāstulit tā ꝺesestabile:quid ē q⁹ post oia que de eodē peccato p ꝓphetā a dño ei dicta sūt postmodū tāta tolerauit.sed et ꝓculdubio dūs delictū sine vltione non deserit.aut eiz ipse homo hoc in se penit⁹ punit⁹: Aut hoc deus cuz hoie⁹ vindicans pcutit. nequaquā igit pcto pcit q⁹ nullaten⁹ sine vindicta laraī⁹:sicut eiz dauid audire post ꝓfessionē meruit:dūs trāstulit peccatū tuuz et tū post multis cruciatib⁹ afflict⁹ ac fugiēs reatū culpe:quaz ꝑtrauerat exoluit:sic nos salutis vnda a culpa primi hois absoluimur:iz tamē reatū hui⁹ eiusdez culpe diluentes absoluti quoqz adhuc carnali⁹ obimus⁹ q̄ ōlicta nostra sine p nos⁹ sine p semetipsū⁹ resecat ēt cuz larat. ab electis.n. suis iniquitatū maculas studet tpali afflictiōe tergere q̄s i perpetuuz non vult in eis videre.

Jtem augustinus.

S Jcut primi⁹ hoies postea iuste viuēdo merito credunt p dūi sanguinē ab extremo iudicio liberati:tamē nō i illa vita meruerūt ad padisū reuocari⁹:sic et caro peccati ēt si remissis peccatis hō i ea iuste vixerit:nō cōtinuo meretur eaz mortē nō ꝑpeti:quā cōtraxit de ꝓpagine peccati.tale aliqd nobis insinuatū est de patriarcha dauid in li bro regū:ad quē ꝓphēta cū missus esset.eiq̄z ob peccatū qō admiserat euentura mala cōminaret⁹: cōfessione peccati venīā meruit respōdēte ꝓphēta.q⁹ illō ei flagitiū facinusq̄z dimisiuz sit et tamē cōsecuta sūt que dūs cōminat⁹ fuerat vt sic humiliaretur a filio⁹:quare et nunc dicitur⁹: si deus ꝓpter peccatum illud fuerat cōminatus vt sic humiliaretur a filio: cur dimisso peccato quod erat ei cōminatus implenit⁹ nisi q⁹ rectissime si dictum fuerit: respondetur remissionem illam peccati factam:ne homo ad percipiendam vitam impediretur⁹ eternam.subsecutuz vero illud cōminationis exēplum vt pietas hominis etiam in illa humilitate⁹ exerceretur⁹ atqz ꝓbaretur.sic et mortem corporis propter peccatum deus homini inflixit:et post peccatorum remissionez propter exercendam iusticiam nō ademit⁹. Jdem in homelia de penitentia.

Doloris mēsura potiꝰ quā tpis in actione pnie cōsideranda est.

In actione⁹ penitentie vbi

r Ponit.j.di.e.§. quecūqz.j.di.ea.ſē sicut.a.c.oportet.

s Cum homine.idest per hominem tanq̄ ministrū.vt per hostem. arguit.xxiij.q.v. remittūtur .xv.q. i.nec bis.vel cū ipso homine.i.cum homo punit se sufficienter.

t Laratur.j.e vi.§.alij ecō tra.et.c.nullus debite.

u Cruciatibus.j.e.di.§. non sunt.et.c.quē peniteat.

x Obimus.vel luimus.i. propter peccatum ade mortem carnis incurrimus et alias penalitates sustinem⁹

y Obimus.idest necessitati mortis subiacemus.

z Sive per nos.cum penitentiam agimus.

a Sive per semetipsum.i baptismo.j.de con.di.iiij.sine penitentia.

a S Jcut primi.per primos homines et per dauid ostenditur q̄ licet per penitentiā⁹ vel baptismum nobis dimittantur peccata tamen postea mors et alie penalitates ꝓ originali peccato iflicte remanēt ad agonem et exercitium.

b Revocari.eodez modo quo primo fuerant cū non subiacebāt morti et alijs penalitatibus sibi postea infli ctis.

c Meruit.i. obtinuit q̄si d.talis fuit cui data est venia si.viij.di.consuetudo.

d A filio.i.per filium absolonem.di.xlviij.§.necesse.

e Et tunc dicitur.i.obijcit a quibusdam hereticis qui dicebant peccata in cōtritione ꝑfectam ad vitam eternaz non posse dimitti.

f Nisi.quasi dicat.sic queritur nisi ideſt sed.quia nec dicitur sic dictum fuit. ideſt sic quesitum responsuz vel est ibi sic.et tunc ita nisi.i.sed q̄ nisi sed dic sic quasi.q̄ rationabile est q̄ ita respōdetur ꝛc.et quod nisi ponatur pro sed inuenitur.xxxviij.dist. sedulo.

g Impediret.nō vt p hoc tēporalē penam euitet.arg. xxiij.q.iiij.si is.

b Humilitate.imponitur ergo pnia ꝓ peccato vt humilitas exerceat.et ne disciplina ecclesie ōseratur.xxiij. q.v.excōicatorum.et vt satisfiat ecclesie que scandalizata est j.e.iudicet.et ad cautelaz l.di.presbyteros.xxxiij.q.ij.i lectum.

i Exercetur.j.di.iij.§.hoc de charitate.c.ꝓductio⁹

k Ademit.ar.q̄ licet destruatur principale remanet accessorium.arg.extra de conuer.coniu.quidam extra de spon.ad audientiam.ff.de consti.pecu.item §.i.C.de predi.mino.et si is.ff.de mino.in cause.ij.argu.contra.ff.de reg.iur. cum principalis.et.C.de le.et consti.non dubium.C.de vsuris.eos.

l In actione.Casus.quando peccatum tantum est q̄ dignus est peccator ꝑuari corpore christi.debet sacerdos potius considerare mensuram doloris q̄ temporis.sed quia dolor est occultus quādoq̄z fingitur⁹ tpa pene ab eo qui vices eius gerit:cui gemit⁹ nō est absc̄ōditus.Et iō qcūqz ꝓ occulto crimine a cōione vult abstinere faciat hoc sacerdotis arbitrio et auctoritate.

l In actione.i.in agenda satisfactione.vt.j.de cō.di.iij.deus qui.

a Vbi tale.ĵ.de con.di.iij.de penitentibus.
b Densura.ĩ.e.mensuram.
c Est alteri.ꝫ.xxiij.q.iij.deus qui.
d Pr verba ꝫ.xxij.q.ij.is autem.ꝛ.q.v.humane. ff.de supel.leg.l.labeo.§. ĩ.ꝛ extra de ſpon.cum apud.
e Cõſtituunt.i. pãgunt.
f Ab bis.ꝫ.xxvj.q.vi.tpa.
g Ef.ꝫ.xj.q.iij.illõ plane.
h Medicamẽta.q; pilla augentur virtutes ꝛ cõſtringantur ꝛ cõſeruantur.
i Auctoritate.ꝫ.e.di.ſunt qui arbitrant.ꝛ.§. facilius.
k Vdicet. Caſus. oñdit quis ordo ſit ſeruãdus in accipienda pnia.pmo eis dz gs cõteri:deinde ſe damnare ꝛ redarguere ꝛ ꝓponere ĩ corde ꝓfiteri ꝛ ſatisfacere ad arbitriũ eccleſie:ꝛ poſtea veniat ad ſacerdotẽ ꝛ ab eo accipiat pniaz.ꝛ ſi crimẽ eſt publicũ vñ ſcandalũ oriũ ſit publice ſcipiat ꝛ agat pniaz.
l Seueriſſime. Sepe tulit lapſis ſuccus amarus opẽ.
m Ad antiſtites.ꝫ.vi.q.iij õniqz ar.ꝫ.xviij.q.ij.abbas.
n Claues.qui vult pniaz accipere veniat ad ſuum ſacerdotem qui euz ligare poterit ꝛ abſoluere non ad alienum. vt extra de peni.ꝛ re. omnis vtriuſq;.
o Paternoz.i. filiorum eccleſie.
p Ordine.ꝫ quo ordie habes.ꝫ.e.q.ij. admonere.xij. q.ij.ꝫ viro.vl ordie illo quẽ expreſſi in caſu.
q Appoſitis.ſ.a ſacerdotibus qui preponũtur ſacramentis miniſtrandis.
r Ceteris.hoc qñ crimẽ ẽ publicũ ,put ſequitur.
s In tãto.i.multo.
t In noticia.de notoriis ꝛ enormib9 pctis intelligit hoc.arg.ꝫ.xxvj.q.vj.c. vlti.
u Multi.ꝫ.ij q.i. multi.

Q Enſuram. Caſus, reddit hiero.rationẽ quare in vnoquoq; crimine nõ eſt determinatũ tẽp9 penitentie qr apud deum nõ tantuz valet menſura tpis ꝓtunc doloris.ꝛ ideo relinquit arbitrio ſacerdotis ꝓut viderit expedire tempus artet vel proroget.i quibuſdam tamẽ criminibus modi ꝛ tẽpora penitẽtie determinata ſunt.

v Pro vno.i.pro genere cuiuſlibet criminis.

tale9 cõmiſſaz eſt. vt is q cõmiſit ẽt a cbristi corpe ſeparet:nõ tã cõſiderãda ẽ mẽſura9 tpis quã doloris. cor.n.cõtritũ ꝛ humiliatũ de9 nõ deſpiciet. verũ qr plerũqz dolor alti9 cordis:occult9 ẽ alteri9:nec i aliorũ notitiã niſi p verba9 vel quecunqz alia ſigna ꝓcedit:cũ ſit corã illo cui dr:gemit9 me9a te nõ eſt abſcõdit9 recte cõſtituunt9 ab bis9 qui eccleſie ꝓſunt tpe pnie: vt ſatiſfiat ẽt eccleſie i qua remittunt ipa pcta:extra9 eaz qppe nõ remittunt.ergo cũ tãta eſt plaga peccati:atqz imper9 morbi: vt medicamẽta9 corpis ꝛ ſanguinis dñi differẽda ſint:auctoritate9 antiſtitis dz ſe qſqz ab altario remoueꝛ ad agẽdã pniaz ꝛ eadẽ auctoritate recõciliari. Idẽ i eadẽ homelia.

Vdicet9 ſcipz hõ volũtate duz põt:ꝛ mores ꝙertat i meli9 ne cũ iã ñ poterit ꝑter volũtatẽ a dño iudicet:ꝛ cũ ſe.ptulerit ſeueriſſime9 medicie:ſz tñ vtiliſſime ſniaz:veniat ad antiſtites9 p quos illi claues9 i eccl'ia miniſtrant tãquã bon9 iam icipiẽs eẽ fili9 maternoz9 mẽbrorũ ordie9 cuſtodito a ꝓpoſitis9 ſacroz accipiat ſatiſfactiõis ſue modũ i offerẽdo ſacrificio cõtribulati cordis denot9 ꝛ ſupplex. Id tñ agat qõ nõ ſolũ ipſi ,pſit ad recipiẽdã ſanitatẽ: ſz ceteris:9 ꝛ ad exẽplũ:vt ſi peccatũ ei9 nõ ſolũ i graui ei9 malo ſz ẽt i tãto ſcãdalo alioz ẽ atqz hoc expedire vtilitati eccleſie vr.antiſtiti in noticia9 multoz vel corã toti9 plebis multitudine agere pniaz nõ recuſet nec reſiſtat.nec letali ꝛ mortifer plage ꝑ pudorẽ addat timorem.multi eiz corrigũtur vt petr9:multi9 tolerant vt iudas. Itẽ hierony.

Mortificatio viciorũ magiſquãz abſtinẽtia ciboz penitẽti necaria ẽ.

Q Enſurã9 autẽ tpis i agẽda penitẽtia iccirco nõ ſatis aperte prefigũt canones pro vno quoq; crimie. vt ꝺ ſingulis dicãt qualiter vnũqõqz emendandũ ſit ſz magis in arbitrio9 ſacerdotis9 itelligẽtis relinquẽdũ ſtatuũt:qr apud deũ non tã valet mẽſura tpis quã doloris9: nec abſtinẽtia9 tñ ciborũ quã mortificatio viciorũ ꝑ qõ ipſa tpa pnie ꝑ fide ꝛ ꝙerſatõe9 penitẽtiũ abbreuiãda ꝓcipiũt:ꝛ ꝑ negligẽtia9 ꝓtelãda eſtimãt:cũ ꝑ qbuſdã culpiſ9 penitẽtie mõi ſũt ipoſiti. Itẽ io.chryſo.

Q Vis aliqſi9 videt clericũ cito pniaz agentẽ:ꝛ ſi deprehẽſus humiliauerit9 ſe:nõ iõ dolet qr peccauit:ſz iõ cõfundit.qr pdidit gl'iaz9 ſuã. Hõis auctoritatib9 aſſerit:neminẽ ſine pnia ꝛ ꝓfeſſiõe ,ꝑpue vocis a pctis poſſe mũdari. vñ ꝑmiſſi ſe auctoritates qb9 videbat ,pbari ſola ꝓtritiõe cordis veniã preſtari aliter iterpretãde ſũt:quã ab eis exponant. Negationẽ nãqz petri ſecuta ẽ ſatiſfactio lachrymaz ꝛ trina cõfeſſio dñice dilectiõis:qua penitus ꝺoluit peccatũ trine negatiõis9. Nõ ergo neceſſaria ſibi erat certa ſatiſfactio pcti:cui9 totũ vite9 tẽp9 obedientie ipendebat ſui cõditoris. Imitabat.n.illud ,ppheticũ. ꝺcliа a malo ꝛ fac bonũ.ꝛ illõ iſaie dere ,linquat impius viam ſuaz ꝛ vir iniquus cogitationez ſuaz ꝛc. ampli9 horum nihil a peccatore exigit. nõ ergo illa auctoritate leonis9 pa. ſatiſfactio pnie negatur eẽ neceſſaria cuilibet delinquẽti:ſed ei9 tantũ qui beatum petrum imitatus huic ſeculo penitus abrenũciat:ꝛ cunctorũ viciorum fomitez in ſe fundit9 mortificat. Item illud iobãnis chryſo. Lauãt lachrime delictũ9 quod pudor eſt confiteri. Et illud aliud qõ ſcribitur in epiſtola ad hebreos.

Nõ tibi9 dico vt te9 ,pdas in publicum neqz apud alios te accuſes9 ſz obedire te volo ,ꝑphete dicenti revela9 ante deuz viã9 tuam.ergo tua confitere,peccata apud deum verũ iudicem cum oratione:delicta tua pronũcia nõ lingua9 ſed conſcientie tue memoria.ꝛ tunc demuz ſpera te miſericordiaz poſſe conſequi. Si habueris peccata9 in mente tua

b Humiliauerit.i.humiliatus apparuerit.
i Gloriã.i. laudẽ ꝛ famã qua ab homini b9 laudabãt qr credebãt eẽ bon9.ꝛ ita bẽ erat.c.qr clerici deteriores ſũt laicis. ſic ꝛ monachi deficientes oĩb9 ſũt dcteriores.rl vij di.ꝓtulibet.ꝛ.ꝫ.xviij q.iij.tranſferũt.vñ ẽt dr a ſanctuario meo incipite. vt ꝫ.l. di. purgabit.ꝛ hoc ꝺſtruit eccleſiã vehemẽter.vt viij.q.i.qualis.
k His auctib9. hic ꝓdudit qꝺ nõ ſola cõtritiõe cordis pcta dimittunt.ꝛ rñdet auctoritatib9 ꝺductis ,p alia pte q̃ aſſerit veritatẽ.ſ.pcta ſola ꝓtritione cordis dimitti poſſe.p9 i.§.ecõtra.ꝺfendit ſniaz illã qꝺ ſola ꝓfeſſiõe ꝺlent.ꝛ ita alternati icedit.nunc ꝑ hac pre nũc ꝑ illa allegando.
l Negatiõis.vñ qꝺã dicũt qr negando ter peccauit. tripler amor expiauit.ꝛ trina ꝓfeſſio.vj.q.j.imitare
m Totũ vite.ẽ hic ar.qꝺ intrãti mõaſteriũ nõ ẽ iponẽda pnia ꝺ pcto ante cõmiſſo.qr nec aſtulpho iponit ſi intrat mõaſteriũ.ar. ꝫ.c.q.ij.admonere.et hoc pp ꝓtinuationes pnie ꝛ exercitij que i mõachis exigũt .ar. xvj.q.i.vos.eſt ꝺ ſen. exco.cum illoz.ꝛ ar. opti.eſt ꝺ voto ꝛ vo. redẽpti. ſcripture.
n Leõis.ꝫ.e.di.§. ex his oĩb9. ꝛ.c.ſufficit. Magnũ ſaltũ fecit b granan9 qr cũ ꝺberet ferre auctẽ ambro.ꝺ petro ꝓpoſitã: illã.ſ. petr9.e.di.circa pri.inſert auctẽ leõis quã iꝺurit.ꝫ.e.§.ex bis oĩbus.ꝛ ꝑ alia parte.
o Sed ei.nõ dicit verũ qr nõ negatur eſſe neceſſaria ſatiſfactio ſi ibi adſit facultas.ſed dicit ſufficit confeſſio que fit deo ꝛ ſacerdoti ſi adeſt facultas.
p Delictũ.nõ videtur congrua hec ſolutio contrarium magis innuitur.ĵ.e.di.§.vl.bu.
q Non tibi.nunc primo inducit hanc auctoritatem que videtur facere pro alia parte vt eam ſoluat.
r Vt te.i.tuũ peccatũ ſecretũ.
s Accuſes.re de illo crimine.
t Reuela.lingua cordis ꝛ nõ carnis.vnde ſubdit ante ꝛc.
u Vlam.i.peccatum.
x Confitere.ſacerdoti vel in memoria ſemper habes ea poſtq̃ confeſſus es ſacerdoti. In memoria dico quo ad flendum non quo ad agẽdum vel delectandum.vnde ſubdit apud ꝛc.
y Non lingua.tantum vel non lingua ſm aliam ſ'poſitionem.ſ.vt intelligatur de iam confeſſis peccatis ſacerdoti.
z Peccata.ea.ſ.cum dolore pnie cõmemorando.

w In arbitrio.i.in arbitrio ſacerdotis eſt relictum ſtatuere tempus penitẽtie. ar.ff.de iure delibe.l.i.ꝫ.xxvj.q.vlti.c.hec ſi tempora.
a Sacerdotis.hoc tamẽ cũ pena nõ eſt exp'ſſa:qr cũ pena eſt exp'ſſa illaz dz iponere.ar.extra ꝺ offi.iudi.deleg.de cauſa.ĵ.di.v.falſas.et cã iñ aggraua re põt ꝛ mitigare.ar.l.di.de bis.qd ſi in quo arbitrat9 eſt ꝛ minorẽ penã iponat q̃ ꝺbeat.ſi.n.eſt ordinari9 eius iuder ſine ſacerdos ꝛ diſpẽſandi aĩo hoc faci:ſufficit illa ſz modica ad ꝺelendũ peccatũ ſi ꝑ errorẽ ꝛ ab iſto penitẽte credebat perit9:ſufficit illa minor pnia ad peccatũ ꝺelendũ ꝛ omnẽ penã alteri9 vite,dũmodo penitẽs qui eã recipit maiorẽ ſuſcipe paratus eſſet ſi ſibi ipponeretur.ar.ĵ.e.di.quẽ penitet.ver.ſepe.ſi aũt credebat eũ iperituz i culpa eſt.nec relenabit hac ſola pnia.idẽ iuris eſt ſi ad aliuz iuit non ad ſuũ iudicẽ,cũ ſuus ſacerdos eẽt peritus qr eo caſu in culpa fuit.ſi autem ſuus ſacerdos non erat peritus.ꝛ iõ iuit ad alium qr hoc ſibi licet.ĵ.di.vj.placuit.ꝛ illic male eſt arbitratus.dic vt diri in ordinario.
b Doloris.vnde ꝛ tantam contritionem poſſet ſacerdos perpẽdere i homie qꝺ nullam ſatiſfactionẽ exteriorẽ ei ipponeret:
c Abſtinẽtia.ĵ.de con.di.v.ieiunium.ꝫ.di.lxxvj.quid prodeſt,
d Conuerſatione.ꝫ.xj.q.iij.plerũqz.
e Negligentiã.ꝫ.l.di.de bis clericis.ꝫ.xxvj.q.vij.ſacerdos.
f Culpis.vt in fornicatiõe ſacerdotis cũ filia ſpũali.xxx.q.l.ſi quis ſa
g Cerdos.ꝫ.lxxxij.di.preſbyter.ꝛ in multis alijs.
Vis aliquando.ꝛ deprehenſus in aliquo peccato.

a Cõe nne.s.dist. lxxxi.valet contra.

b Nõ ita.secreta. s.ij.q.i.si peccauẽ t.s. xv.q.iij.de crimine.

c Purgauk.duplicẽ innuit solutionez. ꝑmã.s.ō occulto crimine q̄ sufficit cõfiteri soli deo p sacerdotẽ.nec in publico necesse est illud cõfiteri. ⁊ hanc ponit ibi secreta rẽ.secūdã q̄ intelligitur de crimie iã cõfesso sacerdoti q̄ illō soli deo confiteri semper debemus nō voce sed corde.⁊ hāc ponit ibi.nec nccẽ ẽ rẽ.

d Denuo,i qbusdã tñ casibus tenet pluries illō idē ꝓfiteri.s. ꝓpter iniuriã sacerdotū.q̄ si sacerdos meꝰ ipius ẽ teneor ꝓfessionẽ sibi factã.alij discretiori ꝓpalare,ī.di.vj. c.i.⁊.c.placuit. Itez p cõtemptu satisfactiõis ar.ī.di.iij.ſi apostolus. Itē p enormitate delicti vt si sacerdos audito crimie remittat eū ad supiorem vt iterū crimie exposito pniaz sibi iponat.ar. extra de peni.⁊ re.c. significauit.ar.s.e.q. ij.fatorē. Quartū etiã assignam⁹ qui tñ nō est expeditus. pura p diminutiõe cõfessionis vt cū quis plura bz mortalia ⁊ vnū cõfiteretur.ar.s.dist.iij. sunt plures.

e Si recorderis .s. di.lxxxi.valet ꝓtra.ī. di.iij.ſinaũt quis,⁊ c.iudas.

f Dicebat.p nathã in lib.regum.

g Ad oēs,ar.lxj.di. miramur. ver.vbi ẽ.

h Similiter.s.sine publica satisfactione ⁊ publica cõfessione.

i Qui crimen.s.e. di.facilius.

k Remissibilẽ.non bñ solut.hoc.n. erat ⁊ ante. vel hoc dicit ꝓpter sequẽtẽ satisfactionẽ.poterat.n. esse q̄ oniẽneret facere.

ꝓtinne⁹ malũ nũq̄ aduersꝰ pximũ tuũ i corꝺ tenebis.ſi ita itelligẽ dũ vt sine ꝓfessiõe oris pcta dicant dimitti:⁊ sine publica satisfactione. Secreta nãq̄z pcta secretaꝰ ꝓfessiõe ⁊ occulta satisfactiõe purgant'nec ẽ necesse vt q̄ semel sacerdoti cõfessi fuerimꝰ denuoꝰ ꝓfiteamur:sz ligua cordis nõ carnis apud iudicẽ verũ ea ingiter ꝓfiteri ꝺbemꝰ. Dic ẽt idẽ iobãnes chryso.ait. Nũc aũt si recorderisꝰ peccatoꝝ tuoꝝ ⁊ frequẽter i cõspectu dei ,pnũcies ⁊ pro eis clemẽtiã eiꝰ ꝺpreceris:citiꝰ illa debilis.ſi aũt nũc obliuiscaris pctoꝝ tuoꝝ:tũc coꝝ recordaberis nolens cũ in toto mũdo publicabunt:⁊ in cõspectu ꝑfectoꝝ oiuꝫ tã amicoꝝ tuoꝝ quã inimicoꝝ ⁊ sanctoꝝ angelorũ ⁊ celestiũ virtutũ. nõ.n.ad dauid solũ dicebat'.tu i secreto fecisti. ego cũctis manifestabo sed etiã ad oēsꝰ nos hoc ꝺf. similiter' ⁊ illō p ꝓsperi itelligit. Qui crimẽ suũ viro cognoscẽte:⁊ aut illō ,pnijs ꝓfessionibꝰ ,pdũte:ant nescientibꝰ alijs q̄les occulti sũt rẽ.alijs nescientibꝰ.i. occulta cõfessiõe istis peccatũ suũ cõfitentibꝰ:nõ publice illud manifestantibꝰ. Itē illud ,ppbete. Dixi cõfitebor:⁊ tu remisisti.i. remiſſibilez indicasti ipietatẽ pcti mei. Ita illud aug.itelligit. Magna pietas dei: vt ad solã ,pmissionẽ pcta dimiserit.i. remissibile iudicauerit. Idē. Motuz ꝓ opere reputat:cũ deest facultas. vnde votũ ꝓfessiõis reputat ꝓ opere vocis:cũ deest facultas ꝓfessionis. Itē volũtas remunerat: nõ opus. ita itelligit volũtas facit opꝰ remunerabilia nõ opꝰ voluntatẽ. Item illō In quacũq̄z hora pcfor cõuersus fuerit rẽ. Cõuerti dñ q oino vertitur:cuiꝰ opus vor ⁊ cogitatio ita mortificatiõi desudet peccati sicut priꝰ seruierat iniqtati. Ita ⁊ illō ītelligitur.cõuertimini ad me rẽ. Itez Scindite corꝺa vestra ⁊ nõ vestimẽta:eis dicit qui nulla iterioꝝ satisfactõe ꝓcedẽte:sz sola exterioꝝ se deũ posse placare ꝓfidũt. Itē. Cũcta' q̄ de leprosis mundatis vel de lazaro resuscitato inducunt ad ꝓtritionẽ cordis nõ ad veniã remissionisᵐ referẽda sũt. Obliuio.n. animi ⁊ cõfessiõis ꝓtẽptꝰ q̄dãz moris ẽ ipietatis:⁊ lepra supbie:a qua quis reuniscit dũ sibi p gratiã doloꝝ delicti ⁊ votũ cõfessiõis ispiraꝝ. Ad hũc ẽt articulũⁿ ptinẽt ea que de vinẽtibus vel i luce ambulãtibꝰ:vel dilectionẽ dei habẽtibꝰ:vel de habitaculis spũs sancti factis dicta sũt:vt hec oia quilqz dicaꝝ assecutꝰ ex cordis ꝓtritiõe quã bz:nõ ex plenariaⁿ peccati remissiõe quã nõdũ inuenit. Sicut.n.i baptismo remittit pctuz ⁊ ita eius pena reseruatur.sic p cõtritionẽ cordis quisq̄z a deo resuscitari dicitur:licet adhuc creatꝰ peccati teneatur. Non ergo premissis auctoribus vel argumentis sine cõfessione oris ⁊ satisfactione operis aliquis ꝓbatur a peccato mundari. Econtraᵃ auctoritasᵇ illa iobannis chrysostomi ⁊ ,psperiᶜ ꝓtra mentez auctoris extortaᵈ vꝺ:nõ.n.ꝺ:nõ ꝺico tibi vt te pnblice accuses:sz nõ ꝺico vt apud alios te accuses.sic ⁊ ,psper nõ ait oibus sz simplꝰ alijs nescientibus. Unde euidẽtissime datur intelligi:q̄ sine cõfessione oris pcta possunt deleri. Ea vero que ad exhortationezᵉ pnie ⁊ ꝓfessionis dicta sunt:non huic sententie ꝓtraire videnꝺ. vel.n sunt verba exhortationis vel iussionis:sicut istud. Confitemini' alterutrũ pcta sestra rẽ. vel si qua iubẽdo sũt dicta:non ad oris ꝓfessionezᶠ sz cordis:non ad exteriorez satisfactionem sed interiorẽ referenda sunt. Est.n.pnia:alia interior alia exterior. Interior pnia ẽ illa de qua augustinus ait. Qisᵍ qui sine voluntatis arbier cõstitutus est:nõ potest incboare nouam vitã nisi peniteat eum veteris vite. Itē de eadẽ petrus in actibus apostolorũ legit dixisse. Pniam' agite:⁊ baptizet vnusquisq̄z vestrum:qõ de iterioꝝ pnia non exterioꝝ dictũ accipitur. De exterioꝝ vero penitentia ambrosius ait super epistolam ad romanos. Gratia dei i baptismate nõ requirit gemitũ vel planctum non opus aliqõ sed solũ contritionẽ cordis:⁊ oia gratis condonat. Que cunq̄zʰ ergo de penitẽtia dicta sunt: inbendo dicta sunt.non ad exteriorẽ referẽda sunt sine qua nullⁱ vnq̄z deo reconciliari poterit. Illō aũt augustini' quo q̄sq̄z negatur venią posse ꝓsequi: nisi prius quãtulãcũq̄z peccati soluerit penazᵏ non huic sententie inuenitur aduersuz. Nullus.n.asseritur a peccato mũdari nisi peccati passus fuerit penã.sed aliud est peccatuz sacerdoti confiteri:⁊ eius arbitrio de peccato satisfacere:atq̄z aliud deo confiteri:⁊ secreta satisfactiõe peccatuz in seipso punire⁰. Est.n.pnia vt ait augusti.doloꝝ cordis quo quisq̄z in se punit quod ꝺliquit.ꝺ hac itaq̄z satisfactione idem ait in psalmo.l. exponens. Quoniã iniquitatem meã ego cognosco:tu ne punias:qꝝ ego punio. Ignosce:qꝝ ego cognosco: nõ dissimulo ⁊ infra. Sic deus misericordiam dat vt seruet veritatẽ vt non peccataᵉ eius sint impunita cui ignoscit:ignoscit enim seipsuz punitẽti.misericordia est q̄ homo liberaꝝ veritas q̄ peccatum punitur. Idez in psalmo.lxxxiiij. Veritas de terra orta estᵖ:ideſt confessio de homine vt se accuset:⁊ sic iusticia de celo ,psperit: vt publicanus confitens redijt iustificatus. Justicia prospexit: q̄si deus dicat.parcamus huic quia non parcit sibi ignoscam⁹ qꝝ agnoscitᵍ. De celo ergo iusticia ,psperit: ideſt a deo data est iustificatio penitenti.hec ergo secreta satisfactio letitum sine occultorum criminũ deo offerẽda est: nec sine pena relaxari

⁊ tũc nõ remitteretur.

l Cũcta.s.e.§.hoc idẽ.

m Remissionis.pene tpalis.alias falsuz dicerer.

n Articulũ.i.intellectum.

o Plenaria.q̄tũ ad penã temporalem.

p Reatu pena.ſ.temporali debita pro reatu.

q Econtra.hic icipit iterum defendere sniam illam que dicit sola cordis contritione peccata dimitti.

r Auctoritates .s.e.§.nõ tibi dico.⁊ ver.nũc autem.

s Prosperi .s.e. facili⁹.

t Extorta.i.extorte exposita.

u Exhortationẽ. aliaz respõsionẽ ponit.ī.vel si qua iubẽdo,tertiã.ī.e.§.hoc q⁰.

r Cõstemini.s.di.xxv.§. criminis.ꝓtra.sz hic minus bene dicit gratianus qõ corrigit.ī.e.§.econtrario ea que.

y Dis.s.e.tres autez sũt actiones.

z Pniam. gratia dei.ī.ō con.di.iij.fine pnia.

a Quecũq̄z.allegãdo dicẽ.

b Augustini.s.e.di.§.alij ⁊.c.nullus.

c Penã.saltẽ interiorẽ.ſ. cordis ꝓtritionẽ ⁊ doloꝝ.

d Punire.ī.e.di.iij.§.hoc ō charitate.c.pnia est.

e Pcta.s.e.di ſi peccatũ dauid.s.e.di.nullus debite.

f Ora ẽ.alias.veritas de terra orta ẽ.i.xps de Maria xxv.q.r.fraternitatem.

g Agnoscit.peccatuz suũ.

a Publica.ś.xxxij.q.iij.nemo.ś.ij.q.j.ſi peccauerit.
b Publico.i.ſi tempus confeſſionis ꝛ ſatiſfactionis habuit.
c Cōtrario.hic ponit grā᷒ verā ſolutionē.ſ.ꝙ neceſſaria ē oris ꝓfeſſio vb̄ facultas ē cōfitendi ꝛ ꝙ pnia debeat agi aucte ſacerdotis.ꝛ ad hoc ꝓbandū ꝗ ducit factū domini quando ſuſcitauit filiā archiſinagogi.
d Leonis ś.e.di.ij.§.alij.ꝛ c.multipler.
e Nō nescit.ar.ff.ō acqrē. poſ.l.poſſideri.§.neratiꝰ.ff.ō ꝓra.emp.fūdi.ꝛ eo.titu.in.l. qui fundum.§.fundi.
f Nūo.ś.e.diſtin.§.alij.c. agite.
g Item quomodo.ś.e.di. §.alij.c.verbum.
h Proſperum ś.e.di.ſi cut.ꝛ.c.facilius.
i Nō ſūt hec.q̄ ꝙ pte cō trāria dcā ſ.ſ.ꝙ ſine ꝓfeſſ̄ōe oris pcā grauia dimittant.
k Archiſinagogi.ſ.ieri.
l Suſcitauit.j.e.quē peni tet.in fine.
m Secreta.ar.eſſe ſecreta que fiunt ſub preſentia qui qꝫ hominum.
n Qui domū. Ad euiden tiaꝫ eius quod hic dicit no ta ꝙ ad litteraꝫ ita erat ī ue teri teſtamento ꝙ ſi qs offe rebat domū ſuam vel agrū vel vineam vel aliquid aliō tabernaculo ꝛ poſtea penite bat ſi volebat recuperare ad dita quinta parte eſtiatiōis totius rei preciuꝫ pſoluebat tabernaculo ꝛ rem recupera bat:ꝛ facienda erat hec ſolu tio ad ſiclū ſanctuarij.quod maioris pōderis erat ꝙ vul garis vel ruſticorū:alias in ſtitorum.poſtꝙ autez conue nit de precio inter ſacerdotē ꝛ euꝫ qui debebat redimere retinebat empror agrū vſqꝫ ad annuꝫ iubileū quem tūc plene reſtituebat.ille itaqꝫ q nō poterat redimere niſi ſi do ſanctuarij.ſignificat pec catorē qui nō poterat redi mere niſi operibꝰ penitētie facta ſcriptura ſtatutis.ꝛ alia myſticātur in ſequēti littera
o Eam.ś.xxvij.q.iiij.ſunt.
p Niſi ſiclo.ſiclus cōtinet xx.obolos .ar.i.q.i. iudices. verſus.Tres ſiclos obolus obolos tres dragma: quas octo Uncia fert dragmas. duodena dat uncia libram. Sicꝰ habet ſeptē dragmas obolo minus vno.
q Supputante.i. cōputā te a tempore.ſ.redemptōis cū quis redimebat ſm ꝙ an nus iubileꝰ vicinꝰ vel remo tus erat:iuxta cōputationē ſacerdotis magis vel minꝰ perſoluebat iurta modū il lū: vt ſi ager recipiebat ſemē tez.xxx. modiorūꝫ ſacerdos petere ōberet.i. ſiclos.vl̄ ad debat quāta pꝫ pcij vt diri.
r Fructus.i.penitentia.qꝫ non rāta imponenda ē ei q̄ ta magis peccanti.
s Licitis.ś.xj.q.i.aliud.ś. e.§.ex bis omnibus.
t Peccato.hic colligit ꝙ toto tempore penitētie remit tit̄ peccatū.ar.j.e.quē pe nitet.ſicut ꝛ toto tēpore ob ſtructum eſt ꝛc̄.ff.de mino.l.iij.§.i.quod verū eſt quo ad penam quo ad culpam remittitur in primo momento contritionis.
u Plene.i.a pena peccati.
x Mundatur.quo ad exteriorem penam.ſ. temporalem.vt.ś.e. diſti. ſi peccatum.ꝛ.ś.e.di.ſicut primi.

,pbantur:que ſic expiari credūtur: Ea vero que ō publica ſatiſfactiōe vel oris cōfeſſiōe dicuntur ī publi cis ꝛ manifeſtis criminib⁹ itelligen da ſūt. Picta nāqꝫ nabuchodono ſor que ,ppheta miſericordijs ꝛ ele moſynis redimi ſuaſit pcā quoqꝫ ninimitarū que publica ſatiſfactione expiata ſūt cūctis nota erāt:ꝛ publi ca᷒ nora vt auguſtinꝰ teſtat:publi co᷒ egēt remedio. Premiſſis ita qꝫ auctoritatib⁹ ,p manifeſtis crimi nib⁹:manifeſta ,pbāt offerēda ſatiſ factio ꝛ oris cōfeſſio. Latentia vero pcā nō ,pbant ſacerdoti neceſſario ꝓfitēda ꝛ eiꝰ arbitrio expiāda. Cō trario᷒ ea que ī aſſertione hutus ſnie dicta ſūt:ptim veritate nitunt ptim pōdere carēt. Sine ꝓtritiōe etenim cordis nullū peccatū poſſe dimitti: occulta vero peccata ſecreta ſatiſfa ctiōe:publica quoqꝫ mānifeſta pnia expiari ōbere firmiſſima quoqꝫ cō ſtat rōe obnixū.porro ſine cō feſſiōe oris ſi facultas ꝓfitendi nō defuerit aliqō graue delictū expiari auctori tati penitꝰ ,pbāt aduerſuꝫ. Quō eiꝫ ſm auctoritatē leōis᷒ pape ſine ſup plicatiōibꝰ ſacerdotū idulgētia ne quit obtineri ſi ſine oris cōfeſſione a pcto poſſumꝰ emūdari. Quis eniꝫ ſupplcabit ,p pcto qō neſcit. Item Quō᷒ ſꝫ aug.fruſtrat claues eccle ſie q ſine arbitrio ſacerdotis pniam agit:ſi ſine oris ꝓfeſſiōe criminis in dulgētia ipetrāt. Itē. Quō᷒ ſꝫ ābr. ius ligādi ꝛ ſolnēdi ſolis ſacerdoti bus a dño credit eē pmiſſuꝫ:ſi qſqꝫ ſuo arbitrio ſeipm peccādo ligat vt ſecreta pnia ſm ,pſperū᷒ ī ſniam pro fert excōicationis:atqꝫ poſt ſatiſfa ctionē abſqꝫ ſacerdotali iudicio ſe ipm deo vel altari eius reconciliat. Nō ſūt hec᷒ premiſſis auctoritatib⁹ cōſentanea:iꝫ multoꝝ exēplis ,pbā tur aduerſa.filiam nāqꝫ archiſina gogi᷒ turbis electis dñs ſuſcitauit᷒. non tū niſi pſentibus patre ꝛ matre puelle. Petro quoqꝫ iacobo ꝛ io bāne vite reddita eſt. In quo mo raliter inſtruimur: vt ſecreta᷒ pecca ta que per mortē puelle itelligūtur: nō niſi ſupplicatiōibus eccleſie que per patrē ꝛ matrē puelle deſignant ꝛ ſacerdotū ꝗminiſterio qui p petruꝫ ꝛ iobānē ꝛ ceteros itelligunt a dño exiſtimentur dimitti. Itē i leuitico. Qui domū ſuaꝫ vel agꝝ dom no vouerit vel cōſecrauerit:nō poteſt eam᷒ redimere niſi ſiclo᷒ ſanctuarij. Sacerdote quoqꝫ non ipſo ſuppu tante᷒ annorum numerū vſqꝫ ad iu bileū. In quo ſimiliter doce mur:ꝙ quicūqꝫ domū conſcientie vel agꝝ cōuerſationis per pniam dño offer re atqꝫ pcio bonoꝝ operū de vana vite ſue cōuerſatione ſeipſum redi mere voluerit nō pōt hoc facere ni ſi ſiclo ſanctuarij.idest operibus pe nitentie:ſacra ſcriptura prefixis.vñ ventētibus ad ſe turbis beatus io bānes nō ait ſimpliciter.facite peni tentiā vel fructꝰ penitētie ſed addi dit dignos: vt ,p qualitate vulneris peccatorū:qualitas offeratur bono rū operū.non.n.par debet eſſe fru ctus᷒ boni operis eius qui nihil vel paruꝫ deliquit atqꝫ eiꝰ qui grandia cōmiſit.ille tanquā nulliꝰ criminis cōſcius ſibi vium ī rebus licitis pre bet.hunc tanquā multis aggraua tū etiā a licitis᷒ temperare oportet. In iubileo plena remiſſio prestaba tur.vnde per enm perfecta peccati remiſſio figuratur. Sacerdos ergo numerū āno rū vſqꝫ ad iubilenm ſupputat:cum eiꝰ arbitrio pnie tpa diffiniantur quibus quiſqꝫ plenam peccati remiſſionē inueniat.nō eim ſicut eſicius ait ſnp enndē locū.ſtati poſt diffinitā pniaꝫ quiſqꝫ peccato᷒ plene᷒ mundat᷒. Cuꝫ ergo᷒ ex pre miſſis auctoritatib⁹ colligit tpa pe nitētie arbitrio ſacerdotis diffiniant euidētiſſime apparet ſine cōfeſſiōe ,ppie vocis pcā ñ dimitti. quis.n. tempora penitentie alicui prefiget: niſi primū peccata ſua ſibi manife ſtare curauerit. Itez. Taciturnitas᷒ peccati ex ſupbia naſcitur cordis:iō eim peccatū ſuū quiſqꝫ celare deſi derat:ne iniquitas ſua alijs mani᷒e ſta fiat:ne talis reputetur apud ho mies ſortis q̄lē ſe iaꝫ dudū exhibuit diuino cōſpectui qō ex onte ſupbie naſci nulli dubium eſt.ſpecies eteni ſupbie eſt ſe velle videri iuſtuꝫ qui peccator eſt.atqꝫ hypocrita cōuin citur q ad imitationē primorū parē tum tergiuerſatiōe verborū pecca ta ſua lenigare contendit. vel ſicut cbaiꝫ peccatū ſuū reticendo: penitꝰ ſupprimere querit. vbi antē᷒ ſupbia regnat vel hypocriſis humilitas lo cum habere nō pōt. Sine humilita te ver o alicui veniā ſperare non iꝫ nec ergo vbi eſt taciturnitas cōfeſ ſionis venia eſt ſperanda criminis.

Probatur hoc idez auctoritate aug.qui in li.de pnia ait.

Q Uē penitet᷒ oino᷒ peniteat et dolorē lacrymis oñdat᷒ repñ tet vitā ſuā deo p ſacerdotes. ꝓue niat iudiciū dei p ꝓfeſſionez ꝓcepit eiꝫ dñs mūdādis vt oñderēt ora ſa cerdotib⁹ docēs corpali pñtia con fitēda eē pcā:nō p nūciū᷒ nō p ſcri ptū᷒ manifeſtāda dixit.n. ora mon ſtrate ꝛ oēs nō vnꝰ ,p oib⁹:nō aliuꝫ ſtatuatis nunciū᷒ qui pro vobis offerat munus᷒ a moyſe ſtatutuꝫ:iꝫ qui per vos peccaſtis:per vos eru beſcatis.erubeſcentia enim ipa ptē habet remiſſionis.ex miſericordia᷒

y Cum ergo.con feſſione. vnde boetiꝰ in libro de conſola tione.Si opera me dicantis expectas os vt vulnus detegas.
5 Item taciturni tas.hec argumenta tio ō taciturnitate nō tuuat gratianum nā cum peccator cui iam peccatum eſt dimiſ ſum tacet ꝛ cōtemnit confiteri:hoc eſt iam aliud peccatum ꝙ pri mum.
a Ubi aūt.ś.xxxij. q.ij.cuz humilitatis.
b Quem penitet. Caſus.hoc.e. diuiditur in quattuo or partes.primo dicit ꝙ quilibet per ſeipm debet confiteri ſacer doti ꝛ non per nun cium vt ita maiori af ficiatur verecundia: que partem penitentie releuat. Secundo dicit ꝙ qui vult con fiteri diſcretuꝫ debet eligere ſacerdotē cui confiteatur qui ſciat ligare ꝛ ſoluere. Ter tio ꝙ qui copiam ſa cerdotis non habet confiteatur proximo ꝛ ex deſiderio ſacerdo tis veniam conſeque tur. Quarto dicit ꝙ occultam peccatum ſufficit cōfiteri occul te.publicum vero eſt publice confitenduꝫ:
c Omnino.i. per fecte conteratur de omnibus.i.de omni peccato ꝛ eius varie tate.j.di.v. conſide ret.ꝛ diſtinc.vj. qui vult.
d Oſtendat.per ex teriora enim preſu mitur de interioribꝰ. vt hic ꝛ.ś.di.l.ſi quis diaconus.
e Per nuncium. ꝛ ita nō poteſt hoc ꝙ alius quod per ſe po teſt.ff. de ſolutio.iter artifices. ꝛ extra de cle.non reſi. quia nō nulli.
f Per ſcriptuꝫ.ś. xxx.q.v.qualis.con tra.ſed ibi non dici tur ꝙ ita accipiatur: ſed ꝙ accepta in ſcri pturis redigātur: ne detur oblitioni.
g Munus.ſcilicet bircum.idest peniten tiam deſignataꝫ per bircum.
b Ex miſericordia. i.miſericordiaꝫ ꝛ pro mittens.

a Hoc precepit.mystice.vbi dixit,vade ⁊ ostende te sacerdotib⁹.
b Timore.i.ppter timorem seruilem.
c Offensi.s.dei quē peccādo offenderat.
e Fit.n.veniale.ℨ.e.di.§.alij.⁊.c.serpens.Veniale.i.dignū venia.vl fit.i.oñdit p cōfessionē eē veniale.vel fit vitale ꝑm aliā litterā.i.ad vitā nō impediens.
e Purgat.purgari nō vī ppter penas exteriozis satisfactionis que adhuc restat ℨ.e.di.si peccatū dauid.j.e.di.vl.§.vltio.
f Vitale.i.ei⁹ pnia ꝓfert ⁊ ipetrat vitam.
g Peccanti.s. discrete.⁊ hoc ē qō segt. sed oz nē.
b Misereat.s.punīdo peccatū.
i Quid.i.pp qd.s. pp qō peccatū.
k Si quo.s.dolorē patiatur.s.in pena.
l Doleat. penitēs.
m Consideret sacerdos.
n Justitia.ſ.n.sola iustitia respiciat nullus saluat vel ꝓsequitur venia criminis.
o Sed misericordia scz vt non puniatur eternaliter.
p Labore.nihil.n. carius emitur:q̄ qō precib⁹ ipetrat.vt dicit seneca. arg.ad hoc viij.q.ſi.illud.
q Pluribus.arg. j.di.vi.placuit.ar.cōtra.ℨ.disti.e.§.et bis. sub illo.§.non ita.
r Facilius.q⁊ tot sacerdotes obligat ad orandum pro se quot sacerdotibus cōfitet. vt.j.e.q̄uis.
s Quibus.ar. p̄missiōib⁹ que fiūt ad pontes ⁊ ad tallia.
t Super terram.i. i ecclesia.q⁊ extra ecclesiam nulla solutio vel ligatio fieri pōt.ℨ. i.q.i.remissionem.
u Et confirmant. eos iuste ligatos eē.
x Quos ligatis.iuste ⁊ misericorditer penis pro peccatis impositis ⁊ eos iustos eē solutos.
y Solutis.iuste et misericorditer a penis.
ʒ Justitie. iusta pena ligandi.
a Aut misericordie. aliquid de pena relaxādo vel aliquē cōioni sacramētorū recōciliando.
b Opera vestra.ſ. q̄ dimittatis per vos peccata.
c Scientē.si in eius parochia non est discretus sacerdos eius qui preest cōsensu talem adeat.vt.j.di.vj. placuit.⁊ extra de penitē.⁊ remiſ. omnis.
d Quem desiderauit.alias quem desiderat.
e Locus.ff.de exerci.l.i.in prin.
f Et ſi ille.j.de con.di.iiij.c.sanctum est in prin.
g Ex desiderio.j.e.q.v.quod deo.
b Et si non tam cito.ℨ.di.l.si quis diaconus.

enim hoc ꝓcepit⁹ dñs vt neminem penitereti occulto.i hoc.n.q̄ p se ipsū dicit sacerdoti ⁊ erubescētiam vicit:timore⁹ offensi⁹ venia fit criminis.fit.n.veniale⁹ p cōfessionē quod crimiale erat opatiōe.⁊ si nō statim purgat⁹:tñ vitale⁹ qō ꝓmiserat mortale.multū.n.satisfactiōis obtulit:q erubescētie dominās nihil eoz que cōmiserit nūcio dei deneganit.deus eim q misericors ⁊ iustus ē sicut cōseruat misericordiā i iustitia ita ⁊ iustitiā i misericordia.opus.n.ē misericordie peccāti⁹ pcta dimittere.sed oz vt iust⁹ misereat⁹ iuste. Oportet eim vt nō solū quid' sed i quo' doleat' cōsideret⁹:si dign⁹ ē nō dico iustitia⁹ ſz mīficordia. Justicia.n.sola dānat:ſz dign⁹ē mīficordia⁹ qui spirituali labore⁹ petit gr̄az.laborat.n. mēs patiēdo erubescentiā ⁊ quoniam verecūdia magna ē pena:q erubescit pro christo:fit dign⁹ miseri cordia. vnde apparet q⁊ quātū plu ribus⁹ cōfitebit in spe venie turpitudinē criminis:tāto facili⁹⁷ cōsequit gr̄am remissiōis. Ꝑi.n.sacerdotes plus iā possunt ꝑficere plus cōfitētibus parcere.quib⁹⁷.n. remittunt: remittit dñs.lazarū.n.de monumēto iā suscitatū:obtulit dñs discipulis soluedū.⁊ per hoc oñdens potestatez soluēdi cōcessam sacerdotibus. Dixit.n.quodcūq̄z solueritis super terrā⁹:soluetur ⁊ in celis hoc est ego deus ⁊ oēs celestis militie ordines: ⁊ oēs sancti i gloria mea laudāt vobiscū ⁊ cōfirmāt⁹ quos ligatis⁹ ⁊ solutis⁹: nō dixit quos putatis ligare aut soluere sed in quos exercueritis opus iustitie⁹ aut misericordie⁹. alia autē opera vestra⁹ i peccatores nō cognoico:quare qui confiteri vult peccata:vt inueniat gr̄am:querat sacerdotem scientez⁹ ligare ⁊ soluere: ne cū negligēs circa se extiterit negligatur ab illo qui eū misericorditer monet ⁊ petit ne ambo in foueā cadāt:quā stult⁹ enitare noluit. Tāta itaq̄z vis cōfessiōis est: vt si deest sacerdos cōfiteat ꝓmo. sepe.n.cōtingit q⁹ penitēs nō pōt verecūdari coram sacerdote quez desiderāti⁹ nec locus⁹ nec tēp⁹ offert.⁊ si ille⁹ cui cōfitebit potestatē soluēdi nō hēat: fit tamē dign⁹ venia ex desiderio⁹ sacerdotis:qui socio cōfitet turpitudinē criminis. mūdati.n. sunt leprosi dū ibant ostendere ora sacerdotib⁹ antequaz ad eos puenirēt. vnde pz deū ad cor respicere:dum ex necessitate ꝓhibent⁹ ad sacerdotes puenir⁹ sepe quidē eos querunt:sed sani ⁊ leti⁹ dum querūt antequā ad eos puenirent:moriunt⁹.sed mīficordia dei est vbiq̄z qui ⁊ iustis nouit parcere: ⁊ si nō tā cito⁹ sicut ⁊ si solueret⁹ a sacerdote⁹. Qui ergo oino ꝓfitet⁹ ⁊ sacerdoti meliori quā pōt cōfiteat:si peccatū occultū ē sufficiat referre in notitiā sacerdotis: vt grata sit oblatio muneris.nam i resurrectiōe filie principis pauci iterfuerūt q videret. nōdū.n.sepulta erat: nōdum extra portā ciuitatis ōlata: nōdum extra domū i notitiā portata. ihus resuscitauit quā ihus inuenit relictis solis petro ⁊ iohāne ⁊ iacobo pr̄e ⁊ mr̄e pulle:i qb⁹ figuraliter ꝓtinent⁹ sacerdotes ecclesie.quos aūt extra inuēit aiaduertēdū ē qūo suscitauit⁹. Flebat.n.turba p⁹ filiuz vidue. Flevit martha ⁊ maria p fratre supplicantes. Flebat ⁊ turba que mariā securata:lachrymis marie admōita. In qua docemur publice peccātib⁹ nō proprīū sed ecclesie sufficē meritum⁹. Item leo papa.

Sufficit illa confessio que primum deo:deinde sacerdoti offertur.

Quānis plenitudo⁹ fidei videatur eē laudabil⁹:q̄ pp dei timorē apud oēs boies erubescere ñ veretur:tñ q⁊ nō oiuz⁹ huiusmodi sunt pcta:vt ea q̄ p pniaz poscunt nō timeāt publicare:remoueat ipropabilis⁹ ꝓsuetudo:ne multi a pnie remediis arceant⁹ duz aut erubescunt aut timēt inimicis suis sua facta referare qb⁹ pñt⁹ legū pcell⁹ ꝓstitutione. Sufficit⁹.n.illa ꝓfessio q̄ primuz deo offert⁹.tūc ēt sacerdoti q̄ p delictis pniuz ꝑcatoz accedit.tūc.n. plures ad pniaz poterūt ꝓuocari:si populi auri⁹ nō publicet⁹ ꝓscia ꝓfitētis. Quib⁹ auctoritatib⁹ vl qbuslibet rationū firmamētis vtraqz sentētia satisfactiōis ⁊ ꝓfessiōis⁹ initaf:i mediū breuiter⁹ exposuim⁹. Cui aūt harū poti⁹ adherenduz sit lectoris iudicio reseruatur. vtraqz⁹.n. fauto res bz sapiētes ⁊ religiosos viros.

Ait Theodoz⁹ cātuariēsis archiēps ait i penitētiali suo.

Quidam deo solūmodo confiteri debere peccata dicunt vt greci. quidam vero sacerdotibus confitenda esse percēsent vt tota fere sancta ecclesia⁹ quod vtrūqz⁹ nō sine magno fructu intra sanctam fit ecclesiam:ita dumtaxat vt deo qui remissor est peccatorum peccata nostra confiteamur.⁊ hoc perfectorū⁹ est ⁊ cum dauid dicamus. Delictū meum cognitum tibi feci:⁊ iniusticiam meam non abscondi. Dixi cōfitebor aduersuz me iniustitiā meam do.⁊ tu remi.ipie. peccati mei. sed tamen apostoli institutio nobis sequēda est vt cōfiteamur alterutz peccata nostra ⁊ oremus pro inuicē vt saluemur. Confessio itaq̄z que soli deo fit:quod est iustorū⁹ purgat peccata. Ea vero que sacerdoti fit:

i Soluerentur.ab eo quo ad penam temporalem.
k A sacerdote.deus quē nō fallit pcti q̄litas nec peccātis affectus.vt.xxiiij.q.iij. deus.qui veraz de penitēte ꝓmisit sniaz.ſ. ꝓsbyter qui mentē alterius nō pōt videre.talia cōfitētis verba iudicat qualis sonāt. vī indignū absoluit frequēter vt.xxiiij.q.iij.deus.⁊.xxij.q. v.bñane.alioqui verū non eēt qō hic dicit.cū apud deū nullas patiat venire moras peccatoris cōuersio.⁊.xxvj. q.vj.is qui tempore.ℨ.e.di. multipler.vel hoc ad tpalez penā referat.lz.n. peccatuz dimittat ne hō ad accipiēda vita eterna ꝓpediatur.vt.ℨ. e.sicut primi.nō tamē si peccato parcit⁹ pena remittit⁹ur: q⁊ nullatenus sine vindicta relaxatur sicut patet in dauid. vt.ℨ.e.di.sicut peccatū.
l Suscitauit.quid significēt isti tres mortui.habes.j. di.ij.super tribus.
m Sufficere.ad celeriorē ⁊ plenā pene tpalis absolutionē.vt.ℨ.di.e.multipler.⁊ c.sufficiat.⁊.c.sleat.⁊.j.dist. v.ꝓsideret.i fi.xiij.q. ij.tēp⁹.
n Meritū.i.auctez quaz vocat meritum.q⁊ ō merito charitatis sue bz auctē ligādi ⁊ soluēdi.ar.xl.di.c.i.
o Quānis plenitudo.i. perfecto in fide.
p Quia nō oium.hec negatio ⁊ sequēs equipollent affirmationi.ff.de ver.signi. duobus.
q Improbabilis.fz quaz occulta peccata i publico cōfitebātur cōpulsi ad hoc propter quod multi penitētiaz declinabant.
r Quibus.accusantib⁹.ſ. inimicis.non.n.per pniam tollitur pena ciuilis.ar.xxxiij.q.ij.admonre.
s Percelli.ſi alie.pbationes sūt que sufficiant cū huiusmodi cōfessiōe.⁊ est huic simile.xxij.q.v.hoc videtur.
t Sufficit.ℨ.di.e.§.ex omnibus.⁊.c.sufficit.
u Quibus auctoritatib⁹. confessionis.an.ſ.sit necessaria vel nō.
x Breuiter.imo ꝓlixe.vl iō dicit breuit respectu multarū auctoritatū que de hac materia loquuntur.
y Utraqz.hoc nō ꝓbabit gr̄an⁹ per sequens.c.
ʒ Quidaz.tota ecclesia. ⁊ iō ei adherēdū ē q⁊ a pluribus cōprobatur.ar. xix.di.i canonicis.
a Ad vtrūqz.ſ. confiteri deo ⁊ sacerdoti.
b Perfectorū.qui nō bñt nisi venialia.vnde nō indigent oīs confessione spāli.

b Perfectorũ.S.e.di.§.his auctoritatibus.

a Docet.i.hoc ẽ signũ sacr doti q̄ peccata dimittant cõfitẽti p cõtritionẽ.ar. s.e.di.§.quidẽ.r.c.omnis qui nõ diligit.sicut cordis cõtritio est signũ peccatori q̄ gratia dei dimisit ei pcã quia nemo rẽ.vt de con.di.iiij.nemo.

b Administratiõe.sola cõtritiõe.

c Sedicorũ.idest sacerdotũ.

d Uia vero de penitẽtia. Hic intitulatur scõa distinctio.i qua illa qõ tractat.an charitas semel habita possit amitti.r ẽ certũ q̄ põt i via pegrinationis q̄tũcũq; sit pfecta.vt.j.e.§.nõ ẽ mirũ qõ ꝓbat auctoritatib⁹ r exẽplis.i patria aũt vbi pfectissime tã bẽtur non amittitur.j.e.charitas. bãc qõnẽ tractat hic gratianus occasiõe alteri⁹ quã hic ipse in initio ꝓmisit.sj i.iij.di.eam ꝓsequitur.an.i.penitentia reiterari possit.pcedit ergo gratian⁹ in hac distinctiõe hoc mõ.primo probat q̄ pnia nõ possit reiterari vsq; ad.§.itẽ sine.vbi latẽter ingreditur materiã huius distinctiõis:r ꝓbat charitatẽ semel habitam amitti non posse vsq; ad.§.hec q̄ õ charitate.vbi incipit auctoritatibus allegatis respõdere asserens illas de charitate pfecta eẽ intelligẽdas.r ide sũpta occasione gradus i charitate eẽ ꝓbat vsq; ad.§.nõ est mirũ.vbi latenter aduersam partẽ assumit.r q̄ charitas amitti possit exẽplis et auctoritatibus ostẽdit vsq; ad.§.euidenter.vbi ostendit hoc verũ esse non solum de charitatis opere sed etiã de ipsa charitate.r hoc vsq; i finẽ di.prosequitur.

e Proponẽtes.absolut⁹ nominatus est.

f Pnia.q̄ valeat ad vitã.

g Judicis.qui penitẽtiã impossuit.

b Ei⁹.dei vel sacerdotis.

i Merito.i.ꝑm iustitiã.j.di.iiij.§.eorum.

k Vñq̄.allegãdo dicit.

l Noli peccare.i.esse in ꝓposito peccandi.tamẽ aliter iducit allegando.

m Si quis.semel notat⁹ i.deprehensus.

n Vitio.vl alio quocũq;.

o Primã.primã vitij cãz in se penitus nõ extirpat qui in idẽ postea recidit.

p Reconditã.nõ iõ.b.d. q̄ semp ita fit:sed q̄ ita fuerit ꝑsũptione inuidia vel cõtẽtio iterata.

q Curari.s.xxvj.q.vij.affectũ.extra de depos.grauis.j.de cõ.di.v.legim⁹.

r Item sine charitate.adulto.j. de con.di.iiij.quomodo.r.c.solet.j.e.di.§. fugerat.r.§.romanos.r.c.tolle.

s Aliquando.hoc allegando dicit vt auctoritatem inducat.

t Caritas.que deseri põt nunc̄ vera fuit.

u Que deseri põt.idest quã contingit deseri vel de facili.

x Nunc̄.i.perseuerãs finalis.vel vera.i.ad eternam beatitudinem vt.xxviij.distin.§.ex his.

y Adicata.i.perfecta.

z Securus.spei pseuerantia nõ rei ꝓsentia.quia quilibet etiã impfectus timere debet ne charitatẽ amittat.xxxij.q.v.si paulus

a Alida.verba salomonis in canticis.

b Dilectio.i.charitas perfecta.

c Ceperit.i.cõtingit vel cõuenit.intellige de facili.

d Occidit.i.remouet a delectatõe.sic̄ mors ꝑm ouet ab oĩ actu terreno.

e Caritas.Casus.in hoc.c.i.cõmẽdat ꝓsper charitatẽ ex eius effectibus

docet⁹ q̄l'r ipa purgẽt pcta. De⁹ nã qz salutis r scitatis auctor r largitor plerũqz ꝓbet bãc sue pnie medicinaz inisibili administratiõe⁹: plerũqz medicor⁹ opatiõe.

Di.iij.

Uia vero õ pnia⁹ sel' cepit bẽri ꝑm aliquãtulũ alti⁹ ꝑpetẽdũ vl.diuersor⁹ sniaꝝ certis auctoritatib⁹ munitas i mediũ ꝓponẽtes⁹. Alij dicunt pniaz sel't m̃ eẽ vtilẽ. vnica ẽ.n. nec iterari põt.si vero reiterat⁹: pcedẽs pnia' ñ fuit r si õ sntia iudicis⁹ ei⁹ merito' pcta videt eẽ remissa: apud tñ ei⁹ pñtiaz:cui oĩa futura pñtia sunt: nũquã⁹ bñtur remissa:q; nõ ẽ seruata illa sntia veri sacerdotis vade et ãpli⁹ noli peccare'. Itẽ Ecce sanus factus es:iã ampli⁹ noli peccare:ne deterius aliquid tibi ꝓtingat. Itẽ ex octauo synodo.

Primã vicij cãm nõ penitus extinguit:qui in illã postea recidit.

Si qs sel' notat⁹ⁿ fuerit inuidie vel ꝓtẽtiõis vitio⁹ r rursꝰ i boc ipz iciderit:sciat se ꝓmã' cãz ex quo inuidia vel ꝓtẽtio nascit i interioribus medullis bẽre recõditã'. Oportz ergo eũ p ꝓtraria atq; diuersa curari i.p bũilitatis exercitiũ.exercitia vero bũilitatis st:si se vilioribꝰ officijs subdat r misterijs idignioribꝰ tradat ita nãq; arrogãtie r vane glie vicĩũ enitari vel curari' poterit:vt i cõsuetudie bũilitatis affect⁹ vltra taz nõ icidat i arrogãtie r vane glie delictũ:sz i singulis huiusmõi vicijs cura sil'is adhibeat. Itẽ. Sine charitate nullo adulto⁹ pctuz remittit:non aũt bz charitatẽ q aliq̄' peccatur⁹ est criat'r. Aũ aug.ad iulia.comi.

Caritas' q̄ õseri põt⁹ nũquaz⁹ vera fuit. Idẽ sup epist.io. Adicata'ẽ charitas securꝰ'esto nihil mali ꝓcedere põt. Itẽ grego.in moralibus.

Alida⁹ẽ vt mors dilectio⁹ virtuti eteniz mortis dilectio cõparat.q; nimiꝝ mẽtez quã sel' cepit⁹ a õlectatõe mũdi funditus occidit⁹. Itẽ.ꝓsper i li.de cõtẽplati na vita.

r sunt verba ꝓsperi vsq; ad illud.c.itẽ beda.secũdo ostẽdit q̄ qui charitatem bz facile peccatis resistit bonis oĩbus abũdabit r mũdana contẽnit.difficilia facile ꝓficit.subdit etiã quid sit deũ diligere:r quid sit peruertere ordinẽ dilectionis.tertio ostendit ad quid cor nostrũ sit dirigendum.quarto ostendit qualiter sit diligendũ.diligas ꝓmũ tuũ sicut teipm.r qui sũt q̄ diligũt deũ plus q̄ se.

Caritas⁹ est vt mihi vr recta⁹ volũtas r ab oĩb⁹ terrẽis⁹ ac p̃sẽtib⁹ ꝓsp⁹ aduersa:iũcta vero deo i sepabilit⁹ r vnita ignꝰ quodã ꝓspiritꝰ sci a quo ẽ.r ad quẽ referr' icẽsa:inflammẽti' oĩs extranea corruptionis nescia nulli vicio⁹ mutabilitatis⁹ obnoxia.sup̃ oĩa q̄ carnal'r diligũt excelsa affectionũ'oĩuz potẽtissima diuine ꝓtẽplatiõis anida i oĩb⁹ semp i nicta:sũma⁹ actionũ bonor⁹ sal⁹morũ⁹ finis⁹ celestiũ ꝓceptor⁹:mors criminũ:vita virtutũ' virt⁹ pugnãtiũ⁹ palma victor⁹.aĩa sãctar⁹ mẽtiũ.cãmeritor⁹ bonor⁹.ꝓmiũ ꝓfector⁹ sine q̄ null⁹ deo placuit:cũ q̄⁹ aliqs peccare' nõ potuit⁹ nec poterit. fructuosa i penitẽtib⁹:letaĩ ꝓficiẽtib⁹:gloriosa i ꝑseuerãtib⁹:victoriosa i martyrib⁹:opposa⁹ i oĩb⁹ oĩo fidelib⁹:ex q̄ qcq̄d ẽ bõi opis vinet. Itẽ. Hec ẽ charitas vera germana' ꝓfecta quã excellẽtiorẽ' viã' noiat⁹ apl's sãct⁹ fiẽ.n.sine via null⁹ puẽit:quo tẽdit. ita sine charitate q̄ dẽa ẽ via ñ ambulaꝝ ꝓfit boies sz errar. Itẽ. Ergo si charitatẽ deo exhibeam⁹:r ꝓximo õ corde puro r ꝓscia bona r fide nõ ficta.facile pcto resistim⁹:bõis oĩb⁹ abũdam⁹.seculi blãdimẽta ꝓtẽnimus:r oĩa q̄ difficilia' lũt bũane fragilitati vel aspa ẽt cũ dilectiõe ꝓficimus:si tñ deũ charitate ꝓfectam:q̄ nobis ab illo ẽ ex toto corde r ex tota aĩa r ex totis viribꝰ diligam⁹.ex ea eĩm pte qs peccat ex q̄ min⁹' diligit deũ:qñ si ex toto corde diligamus nihil erit i nob:vñ pcti õsideris seruiamus.r qd ẽ deum diligeꝝ nisi illi copulari aĩo ꝓcipe fruẽde visionis ei⁹ affectũ:pcti odiũ.mũdi fastidiũ⁴ diligere ẽt ꝓmũ quẽ i se' cẽsuit diligẽdũ i ipo amor⁹ resuare legitimũ modũ nec peruertere dilectiõis ordinẽ ꝓstitutũ. Illi peruẽit nec modus diligẽdi custodiũt:q aut mũdũ qui cõtẽnẽdus ẽ diligũt':aut corpa sua minus diligẽda' plus diligunt: aut ꝓximos nõ sicut seipos: aut deum plusquã seipos forte nõ diligũt. Itẽ Corpus nostrũ quia pars⁹ nostri ẽ:

e Charitas.idest ex charitate procedat recta voluntas.r ẽ dictum per causam. vt illud.xxxvj.q.ij.tria. vt exponatur charitas est.i.facit. alioquin non est verus cũ charitas sit habitus mẽtis qui voluntas nõ est vel motus voluntatis.Similiter intelligitur illud aug.charitatez voco motum animi. dicitur ergo charitas volũtas vel motus.q; vt.j. dicit: est cã meritorum bonorum.sicut r iniquitas cum sit habitus dõ mẽtis iniuste dã peccatũ q̄'ex ea ẽ.j.distinctione.iij.ille rex.

f Recta.i.rectã vitam dignã faciẽs voluntatem.

g Terrenis.sec⁹ est de charitate imperfecta quã habẽs põt curare tpalia. ar.xij.q.i. babebat.

b Inseparabiliter'.i. nõ õ facili sepatur.

i Inquinamẽti'.i. moralis.

k Vitio.i mutabilitati'in vitium.

l Affectionũ.i.bonarũ voluntatũ.

m Sũma.i.pfecta.

n Bonũ.i.salutiferos faciẽs mores.

o Finis.i.cõsummatio.vel q; precepta finalit̃ docet vt bẽant.

p Uita virtutũ.j.e. di.proinde.

q Pugnantiũ. cũ vitijs.

r Cum qua.i.i ea perseuerando.

s Peccare.mortaliter.

t Potuit.ecce verbũ in quo facit ad ꝓ positũ gratiani.

u Operosa.i. effectiua bonorũ operũ.

x Item.hec ẽ charitas germana.i.germanos r concordes faciens vel germana.i.cõiũcta r inseparabiliter adherens.Salomon dixit sapientia soror mea est et prudentiã vocaui amicã meã.

y Excellentiorem.aliis donis.

z Ulam.eundi ad deum.

a Nominat.in prima epistola ad corinthios.

b Ergo.que difficilia.ad salutem ale pertinentia.

c Ex qua min⁹.i.ex qua dei dilectionẽ postponit facili⁹ hẽ plures.pluriores sũt offendere deũ fornicãdo ꝙ furãdo.ar.i.di.q; tua.i fine

d Fastidiũ.repete concipere.

e Quem in se.s.diligente.i.ad sui similitudinem.vbi dictũ est dilige proximum tuum sicut teipm.vel in se.i.deo.s.ad eius similitudinẽ vbi dictum est.secundũ aũt simile est huic.

f Diligunt.plus iusto.

g Diligẽda.quã animã.ar.xxij.q.v.si quis coactus.

b Itẽ corpus.q; pars.alia est' pars que bõ est interior.vt de con.dist.

illi.nō ex quo.nō ergo corpus ē hō qō eludinēles somniāt:qz nihil est id qō sui sit pars,ar,ff.de euic.ff victum.§.ij.z peccant qui ponunt corpus genus animalis.

a Naturaliter.j.de con.di.v.non mediocriter.

b Spiritui.vt ad vſū exercēde virtutis habeat.vt.§.xliij.di. ꝓuida.

c Subiectū. debemus enim adhibere iumēto nostro faccuz paleā z flagelluz.faccum.i.opa pnie z alia bona opera. palea.i. nccia ad vite sustentationē.flagelluz vt castigemus si excesserit ac si ea pateremur.

d Proxios.i.veritates.tūc.n. nō ipsos sed nosmet tātū diligim⁹.vnde.Tullius in lib.de vera amicitia.Suis qppe incōmodis grauiter angi nō est amici:sed seipz amantis.

e Nature.§.distin. lxxxvi.non satis.

f Participes.ergo iudei z saraceni ꝓximi nostri sūt z diligēdi⁹ nobis vt nos. et verū est, verūtamen oia opa dilectiōis ꝛpēdere debemus ꝑm vniuſcuiuſqz cōditionē.lxxxvj.di.pasce.

g Proinde.z eternā.hic aduerte qd sit ꝓximū sicut teipz diligere.ſ.salutē aie sue z ea q̄ ad salutē aie pti nēt ei optare quā tibi optas.nō ostāte ergo hoc ꝑcepto possum⁹ deliquētibus penas corpales optare z ꝓcurare dūmodo hoc fiat ꝑm q̄ iura pmittunt.

h Cogitam⁹.ſ. aie z corporis vt eos liberemus.

i Vita.i.que ē vita aie sue qua ipe viuit. z.§.di.i.§. hoc idem.

k Querendū. sup iobānē.Legit i iobāne q̄ iobānes baptista vidit spiritum q̄si colūbā descendentez z manētē sup ihesū baptizatū:qō descendit sup eū signū fuit ne vox illa.hic est filius meus dilect⁹ ꝛc. putaretur ad iobānē eē factā.sed ad eū signū fuit iohan.ipz cognoscendi.i.qōdā de ipso qō ante nesciebat.ſ. an ꝓrātē baptismi sibi soli reterturus eēt. q̄ aūt manſit sup eū spāle fuit signum filij dei.ſ.quo ille discerneret ab alijs. Querit ergo hic beda qūo fuit signū cognoscendi filij dei.ſ. q̄ spirit⁹ mānsit sup eū ꝛc. cum maneat z in alijs sanctis. Sed respondet q̄ aliomō manet in ad hoc nobis diligēdum ē: vt saluti eiꝰ ac fragilitati naturali⁹ ꝓsulam⁹ z agam⁹ q̄ten⁹ spiritui⁹ ordiate subiectū⁹ ad eternā salutē accepta immortalitate z icorruptiōe ꝓueniat. Itē. Proxios⁹ aūt tūc diligim⁹ sic nos si non pp aliqs vtilitates nras: nō pp sperāda bñficia vel accepta: nō pp affinitates vel cōsanguinitates:ſz ꝓpt hoc tm̄ q̄ nature nostre sūt principes⁹ diligam⁹. Itē Non illi tm̄ ꝓximi nostri credēdi sunt quos nobis grad⁹ sanguinis iūgit ſz ꝓximi nostri credēdi sūt oēs boies nature nostre sicut dixi principes. Item Proinde sicut nos ꝓximos nostros diligim⁹ q̄si ad mores bonos z eternam⁹ vitā cōsequendā sicut nobis eorū salūti cōsulim⁹:q̄si nos i eorum peccatis ac periculis cogitam⁹ z si cut nobis subueniri optarem⁹ ita eis subueniam⁹:aut si facultas defuerit volūtatē subueniēdi tenem⁹. Quapropter charissime tota dilectione satage vt bonū qō tibi vis:velis et ꝓximo. Illi vero plusquā se diligunt deū:q̄ ꝑ eiꝰ amore siue ad tps saluti nō pcūt seipsos tribulatiōib⁹ ac periculis tradūt: nudari facultatibus ꝓpriis patrie sue extorres fieri parētibus z vxoribus:ac filijs renūciare parati sūt:z vt totū dicā z ipāz mortem corpis nō solū nō refugiūt: sed ēt libēter excipiūt ambiētes a corporis sui vita magis quā a deo vita vite sue discedere. Itē beda super iohānē. Querendū⁹ est interea qūo spāle filij dei agnoscendū signū fuerit:qō sup eum descēderit:z māserit spūs sanctus.qd magni ē filio dei q̄ i ipso manere spūs sanctus astruat. notādūqz est q̄ semp in dño māserit spūs sanctus.i sāctis aūt boibus quādiu mortale corpꝰ gestauerūt: parti maneat i eternū:parti rediturus recedat. Manet⁹ qppe apud eos vt bonis insistāt actib⁹ voluntariā paupertatē diligāt:māsuetudinē cōsequant.ꝑ eterno desiderio lugeāt: esuriāt z sitiāt iustitiā misericordiāqz munditiam cordis z trāquillitatez pacis amplectant:sed ēt ꝑ obseruatione iustitie ꝓsecutionē pati nō vereantur.elemosynis orationibus ieiunijs ceterisqz fructibus spūs ihiste re desiderēt.recedit autē ad tps:ne semper infirmos curandi:mortuos resuscitandi: demones eijciēdi: vel etiā ꝓphetandi habeant facultatē. manent semper vt possint hēre virtutes vt mirabiliter ipsi viuant. venit ad tempus vt etiam alijs ꝑ miraculorum signa quales sint intus esꝰ fulgeant. Item apostolus.

Caritas nunquam excidit⁹

Item augustinus super epistolam iohannis.

Actio⁹ inuisibilis spūs sanctus ē:q̄ in quocūqz fuerit tāquā radix illi erit. Que quānis ardēte⁹ sole arescere nō pōt:nutrit⁹ caloꝛ solis⁹ ñ arescit. Itē gre.super ezechielez.

Pennata⁹ aialia minime reuertūtur cū icedūt:qz ꝓdicatores sancti sic a terrenis actib⁹ ad spūa lia trāseūt vt ad ea que reliquerant vlterius nullaten⁹ reflectāt. Et paulo post. Nemo mittēs manū suā in aratrū z cē. manū qppe i aratrū mittere q̄si ꝑ quādaz cōpactiōis vomerē ad ꝓferēdos fructus terrā sui corporis apire ſz retro post aratrū aspicit q̄ post exordia boni opis ad mala reuertit⁹ que ꝛeliqt qō qz electis dei minime cōtingit recte nūc ꝑ prophetā⁹ dī nō reuertabant cū icederent⁹. Et paulo p⁹. Ūñ paulus⁹ vnū vero⁹ q̄ retro⁹ sūt obliuiscēs ad anteriora⁹ me extēdens:sequor ad palmā supne vocatiōis. In anteriora etenim extētus eorū que retro sunt oblitus fuerat:qz tpalia despiciens que sola⁹ sūt eterna regrebat. Itē in eadem homelia.v.

Non reuertebant⁹ cū icederent qz electi quiqz sic ad bona tendūt:vt ad mala ꝓpetrāda nō redeant⁹.q.n.ꝓseuerauerit vsqz ad finez hic saluus erit z sicut ꝑ salomonem dī. Justoꝛ semita q̄si lux splendens ꝓcedit z crescit vsqz ad pfectū diez. In eoꝛ nāqz aio bonū ōsiderū at⁹qz itellect⁹ lucis itime iā ps diei ē. ſz qz vsqz ad finez vite i virtute ꝓficiunt ad pfectū diez tūc venīūt q̄n ad celestia regna pducti⁹ in ea luce quā ōsiderāt iaz minus⁹ aliqd nō habebunt. Itez i eadez homelia.v.

Potest discursus⁹ atqz mobilitas spūs sic itelligi i sanctoꝛuz qppe coꝛdibus iuxta quasdaz virtutes semp maneat iuxta quasdaz vero recessurus venit z venturus recedit. in fide eim spe atqz charitate et alijs bonis fine quibus ad celestez patriam non pōt peruenirī: sicuti ē humilitas castitas⁹ iustitia atqz misericordia:secunda perfectoꝛuz coꝛda non deserit. In prophetie vero virtute doctrina secunda miraculorum exhibitione electis aliquando deest:aliquando se subtrahit. z paulo post. In his itaqz virtutibus:sine quibus ad vitam minime peruenitur spiritus sanctus in electoꝛuz suorum coꝛdibus permanet: vnde recte stabilis dicitur. In his vero per quos sanctitatis virtus ostenditur aliquando misericorditer ꝓsto ē: aliquando misericorditer⁹ recedit.

Unde ambrosius sup epistolam ij.ad corinthios.

Acta⁹ charitas est q̄ deserit in aduersitate. Ex premissis⁹ ꝛpo q⁹ super eū quo ad oia.i sanctis aūt nō quo ad oia qz ad ips recedit ab eis ꝓpter pcūz:vel ff quo ad iustitiā remanet in eis:nō tamē quo ad operandū: puta ad ꝓphetizandū vel faciendū miracula.vt in helia z heliseo.

l Manet.nota hic expositionē illi⁹ decreti.xxxij.q.ij.cōnubia.qz i ope cōiugali adest ꝓsentia spūs sancti quo ad meritū.vt.j.e.q.v.ſi dicat.nō quo ad miraculū faciēdū.vt.j.e.q.pōt

m Caritas. excidit.ſ. in hac vita.i futuro .n. fides cōuertetur in sciētiam: spes in rem. charitas autez augebitur.vnde ꝓpheta.vinit dñs cui⁹ ignis i syon.i. i ecclesia militate z camin⁹ i hierusalē.i.i ardētissima charitate.j.di.iij.§. auctoritas,z c.ignis.

n Actio.charitas est.i. vocatur.

o Ardente.i.a tribulatiōe feruente.

p Solis.i.laboris z tribulationis.intra illud.i sole.i. i ꝓlabore posuit dominus tabernaculū suū.tribulatio.n. ꝑm apostolū patiētiā opat. ſz q̄ tribulatio patientiā nō tollit hoc facit charitas.

q Pennata.tangit illud ezechielis,sc̄z q̄ vidit quattuoꝛ aialia pennata de qb⁹ dī.nō reuertebant⁹ cū incederent.sed vnūquodqz ante faciē suā gradiebatur.

r Per ꝓphetā ezechielē.

s Incederent.z ita sancti isti dici possunt habere verā naturā z cē. sicut aues q̄ volant z nō reuolant.instit.de rerum diuisio.§. pauonuz.

t Unde paulus in epistola ad philippēses.

u Unū vero.q.d.nō cōpiebēdi.vnū āt de me vobis affero q̄ ego oblit⁹ ea q̄ cē.

x Que retro.i. terrena q̄ reliqui.

y Anteriora.i.ante nos sūt eterna post nos sūt tpalia.

z Que sola.ſ.terrena.

a Non reuertebant⁹.redeant.finaliter saltez.

b Jaz minus.i. ſufficiēs erit eim tunc deus oia i omnibus.i. sufficiētia omniuz.

c Potest discursus.tāgit illō ezechielis. qz iuxta q̄ttuoꝛ aialia que vidit erant quattuoꝛ rote in quibus erat spiritus vite z quo cūqz ibat spūs sequebāt rote, cū stabat:stabant z rote. z ita quandoqz stabāt q̄nqz mouebant rote.hoc mysticat hic gregorius.

d Castitas.que sola cū fiducia pōt deo animas ꝓsentare.in auc.de leonibus.§. sancimus.

e Misericorditer.ne inde superbiat homo.vi.q.i.c.imitare.z.c.sunt plurimi.

f Acta.i.non finalis.

g Ex premissis.iferit charitatē semel habitaz non amitti.z adijcit q̄ qui charitatez semel habuit deceteroꝛ non peccabit.et ex hoc ꝛdit falso q̄ pnlam q postmodū est peccaturus nō agit.z ad hoc inducit argumenta vsqz ad §.hec q̄ō charitate.

a ¶ Nō poterit.cōtrarij intelligē.nō.n.pōt simul charitatē habere ⁊ peccare.
b ¶ Ut ad gratiam.s.virtutem ipsam quam dum quis habet non peccat nec peccare potest.vt cōiunctim intelligatur.
c ¶ Quia radix omniū malox.quo ad genera singulox non quo ad singula generū.i.non est malū alicuius generis.s.q̄ inde ꝓcedere nō possit. ⁊ est simile.xxxv.di.assi oia.
d ¶ Nō possunt.s.xxxij.q.i.cum renūciatur.
e ¶ Cū ergo ex falso falsus concludit.
f ¶ Caritas.a qua.qa ad modū aque lauat ⁊ delet peccata.
g ¶ In eternū.i.in patria.in via autē beatus est qui sitit iustitiam.vt.s.e. querendū.
h ¶ Mancipatus.idest destinatus.
i ¶ Plumbeus.pōdere peccatorum.
k ¶ Item. fine. omnia hec sunt verba augustini: vt dicunt quidaz.vsqz ad.§.hec que de charitate. alij dicunt esse.§.ab illo loco reprobꝫ.
l ¶ Amen.non credit.a destructione cōsequentis infert.
m ¶ Hec est.j.de con.di.ij. vt quid.
n ¶ Fides. informata charitate.
o ¶ Huic.s.xxiij.q.i.c.si petrus.contra.sed nec hic vel ibi excludunt alie virtutes.
p ¶ Credere.crede deo:credasqz deū plus credo valere si credas in eum q̄ q̄ ei vel eum.
q ¶ Una sola.s.xxiij.q.i.si petrus.
r ¶ Hec.que ō charitate.ꝑmissas auctoritates soluit ⁊ dicit intelligēdas esse de pfecta charitate.⁊ inde sumpta occasione gradus in virtutibus esse ostendit.vsqz ad.§. econtra:⁊ nota q̄ pfecta dicitur charitas quo ad sufficientiā.⁊ hec quelibet ⁊ quātalibet sufficit ad vitā eternā habendā.argu.j.di.prima talis.⁊ est perfecta quo ad effectū vt.s.faciat hominē paratū mori pro xpo.s.ea.charitas .⁊.j.ea.si quis tālā ⁊ dicitur pfecta quo ad pseverātiam finalez.de qua agit.s. e.vnctio.⁊.c.charitas.
s ¶ Sūt.itaqz gradus.omnis virtus intenditur ⁊ remittitur.⁊ iō gradus merito in ea distinguūtur.sed q̄ virtus est mediū duox vitiorum.vt dicit aristoteles et oratius. Virtus est mediuz duorū vitiorū vtringz redactum.vt in puncto medio q̄ est inter duo vitia cōtraria. videtur q̄ sūma virtus ibi cōstituta sit.qui ergo illud mediū seruaret sūme virtuosus baberi deberet.sed i omnibus medium seruare vltra hominē est.ideoqz summe virtuosus nemo dicēdꝰ est. Ex premissis sequitur q̄ virtus in ascendendo non in infinitum protenditur cum vltra mediu m intentio non progrediebatur.sz quia etiam extremorum vitiorum non sunt termini. videtur q̄ medium eorum nihil sit.puta prodigalitas in infinitum protendi potest.similiter ⁊ sibi cōtraria auaritia.quare videtur q̄ inter ista duo nihil sit medium ⁊ determinatum.preterea ex quo gradus sunt in virtute. videtur q̄ latitudinem habeant ⁊ q̄ possint decrescere.sed tamen virtum in infinitum possint decrescere non videtur.nam sic haberetur q̄ virtus alicuius ita parua esset q̄ minor ea inueniri non possit. Preterea illu i scienduz est q̄ licet ita sit de omnibus alijs virtutibus q̄ quelibet inter duo. vitia contraria sit constituta.hoc tamen in charitate que forma est aliarum virtutuz nō

itaqz apparet q̄ charitas semel habita viteriꝰ nō amittit.q.n.charitatē semel habuerit:criaꝝ viteriꝰ peccare nō poterit vt ad gr̄az non ad naturā ipossibilitas referat.q̄ autez charitatē hīs criaꝝ peccare nō possit:testat ang.i homelia. viij. dicēs.

Quia radix oīuz malox ē cupiditas:⁊ radix oīuz bonorū est charitas:⁊ simul ambe eē non pñt nisi vna penit⁹ exulsa fuerit aliā plātari nō pōt:sine cā conat aligs icidere ramos.si radicē nō cōtēdit euellere. Cū ergo q̄ crialiter peccat:charitatē nūquā habuisse ꝓbat euidenter colligit pniam nō agere:q̄ q̄nqz crialiter peccauit. Unde aug.

Caritas est aqua' de q̄ dīs ait in euāgelio q̄ biberit aquā quā ego dabo ei nō sitiet i eternū'.reprobus aūt cū eternis sit mācipatꝰ icē dijs i eternū sitiet qūo bibet aquam viuā:aut qūo potabit aquā salientē in vitā eternā:q̄ quasi plūbeus' di uersis i ima penas luit damnatiōis eterne. Itē. Sine' charitate qūo qs verā cordis ꝓtritionē bēre poterit. qūo ergo dilectox remissionē que si dimissa qūo nō oia prius ad penā erigēda sunt. Itē. Amē amen dico vobis:q̄ credit i me bz vitā eternā. qui ergo nō bz vitā eternaz in xpm nō credit'. In xpm vero credit qui charitatē bz. In xpm quippe credere est amādo in ipsū tēdere. hec est fides' vt diffinit apostolus q̄ per dilectionem operatur:huic' dūtaxat remissio delictox ꝓmittit. q̄ si charitas a fide christianox seiungi negt: cui.s.sola venia ꝓmittit:qūo q̄ charitatē nō habuerit fidē christianorū habuit.i.in xpm credidit:qūo ergo veniā delictorū accepit:quā si non accepit:qūo nō oia ꝓius opa eternis sunt ferienda supplicijs. Itē dīs Ego sū panis viuus qui de celo descendi:si quis māducauerit ex hoc pane viuet in eternū:qui ergo non vinit in eternū nō māducabit panē viuū in eternum.sed qui nō māducauerint:in eum non credidit. hoc ē cim manducare panē viuū:qō credere' in xpm.idest amādo tendere i ipm. Cū ergo reprobus in eum nō credit quē nō māducauit:⁊ ita fides christianox qua sola' peccata relaxantur nō habuit qūo si vinit dominus cui omne iudiciuz dedit pater: iudicium perpetue dānatiōis effugiet oium non solū actualiū sz etiaz originaliū. Hec que ō charitate' dicunt de perfecta intelligi possunt: que semel habita nūquā amittitur. Exordia vero charitatis enutriunt vt crescāt ⁊ cōculcant vt deficiant. nemo eim repente fit sūmus:sed in bona cōuersatione q̄ sine charitate nulla ē a;minimus quilqz icboat vt ad magna peruenat.i.sunt itaqz gradus' nō solū inter virtutē' ⁊ virtutē sed ⁊ in eadē virtute. Unde gre. sup ezechielē scri.dicens.

Cum sanctā' ecclesiā dīs suscepit:i gradib⁹ eiꝰ dignoscit qa eiꝰ gloria ꝑ illius incremēta declaratur.quantū.n.sancta ecclesia ascēdendo ꝓficit' tantū deus boib⁹ ex eius virtute inotescit. De his quoꝝ gradibus bīs iob loquit dicēs.p singulos gradus meos ꝓnūciabo illū.oipotentē q̄ppe dominū ꝑ singulos gradus suos ꝓnunciat qui ꝑ incremēta virtutum que accipit ei semp laudē sue pietatis' reddit:si q̄ dē gradus in cordis ascensione non eēnt psalmista nō diceret. ambulabunt de virtute in virtutez. Nec mirū si de virtute in virtutē gradꝰ sūt' quando ipsa vnaqueqz virtus qua si quibusdam gradibus augetur: et per incrementa meritorūz ad sūma perducitur. Alia nāqz sunt exordia virtutis aliud virtutis prouectus: aliud perfectio. si enim ⁊ ipsa fides ad perfectionē non quibusdā gradibus duceret:sancti apostoli minime dixissent.auge nobis fidez.⁊ qdaz' venit ad dominuz qui curari filiuz suuz voluit:sed requisitus an crederet:respōdit credo domine. adiuua incredulitatē meam: pensate rogo q̄ dicitur si credebat:cur incredulitatem' dicebat. si vero incredulitatem se habere nouerat:quomō credebat sed quia per occultam inspirationez gratie meritorum suorum gradibus fides crescit: vno eodēqz tempore is qui nonduz perfecte crediderat.simul ⁊ credebat ⁊ incredulus erat:hos nimiruz gradus dominus sub messis nomine describit' dicens.sic est regnum dei quēadmodum si iactet homo semen i terram et dormiat ⁊ exurgat nocte ac die:⁊ semen germinet ⁊ crescat dum nescit ille. vltro enim terra fructificat primuz herbam deinde spicaz deinde plenuz frumentuz in spica.⁊ cuz ex se produxerit fructus statim mittit ad falcem:quoniam adest tēpus babet locum. quia ei vnum solum vitium scilicet odium opponitur.vnde, accidit q̄ in infinitum possit intendi in via.i patria autem puto q̄ maior charitas esse nō possit q̄ sit supremi ordinis angelorum.

t ¶ Inter virtutem i proprie dicitur gradꝰ esse inter viam ⁊ aliā cum in eadem linea intensionis non disponātur.sed sic ideo dicitur quia vna virtus alia intensior inuenitur.

u Cum sanctam. grego.exponit verbum illud ezechielis.⁊ veniebat vir ad portam que respiciebat ad orientez ⁊ ascēdit gradus eius.⁊ dū exponit introducit auctoritatem dauid de' in gradibus eius dignoscetur cum iusticiet eum. In pī.ergo.c.ponitur expositio illius versus. de' in gradibus eius ⁊c. Secundo probat q̄ in virtutibus gradꝰ inueniuntur per auctoritatem iob.p singulos gradus ⁊c. et dauid.⁊ deambulabunt de virtute i virtutem ⁊c.⁊ per illud. Fuge nobis fidem.⁊ per similitudinē euāgelij de semente primo producente herbam, deinde spicam. post frumentum.semen est cognitio que herbam producit cū incipit operari.cuz autem consumatur spicam facit. cum autez perseverat frumentū mittit in spicam.⁊ eadem similitudo aptatur in persona petri. Tertio ⁊ vltimo illud verbū ezechielis exponit. Et venit vir ⁊c.

x ¶ Proficit.intēsione virtutum.

y ¶ De bis.pietatis ⁊ quanto largiora ⁊c. ar.xxiij.q.iij.sicut excelsie.§.i.⁊ dic laudez sue pietatis.idest laudat deum de sua pietate.

z ¶ Virtus. ⁊ viriuz j.e.§.econtrario.⁊.§. non est mirum.

a ¶ Et quidam.vt habetur in euangelio Marci.
b ¶ Incredulitatem.idest modicam credulitatem quia qui incipit credere paruz credit.arg.de cōse.distinctio.ij.q̄ passus.⁊.c.postea ⁊ ita bec propositio in.diminuit hic.non priuat.
c ¶ Describit in euangelio.

messis. Semen bō iactat in terram cū cordi suo bonā intētionez inserit z postquā semē iactatū est: dormit: qz iam in spe boni opis gesc̄it. nocte vero surgit ac die: qz iter aduersa' et ꝓspera, ꝓficit: z semē germinat z crescit: dū nesc̄it ille: qz cū adhuc metiri icremēta sua nō valet semel ꝯcepta virtus ad ꝓfectū ducit: z vltro terra fructificat: qz ꝓueniēte se gratia mēs bois ipōtanea ad fructū boni opis surgit. sed hec eadē terra primū herbā deinde spicā: deinde plenuz frumentū ꝓducit in spica. herbā gppe ꝓducere: est inchoatiōis bone adhuc tenericudinē habere. ad spicaz vero herba' venit: cuz se virtus aio cōcepta ad profectū boni opis protrahit plenum vero frumentū i spica fructificat: qñ iam tantū virt⁹ ꝓficit: vt eē robusti z perfecti operis possit: sed cū er se ꝓdurerit fructus statiz mittit falcē: quoniā adest tempus messis. Omnipotēs. n. deus ꝓducto fructu falcē mittit: z messem suā desecat. qz cuz vnūquēqz ad ꝓfecta opera ꝓdurerit ei⁹ tēporalez vitā p emissaz sniam incidit: vt granū suū ad celestia bonea perducat. cuz igit̄ desideria bona cōcipimus: semē i terrā mittimus. cū vero operari recta icipim⁹: herba tum⁹. cum autē ad profectū boni operis crescimus ad spicā peruenim⁹. Cunqz in eiusdē opationis pfectione solidam̄ur iam plenū fructū in spica ꝓferimus. herba etenim petr⁹ fuerat q passionis tēpore per amorē dominū sequēs hunc deū cōfiteri ante ancille vocē timebat. erat cīm iam viriditas i mēte. qz credebat dominū omniū redēptorē sed valde adhuc flexibilis pede cōculcabat timoris. Jā in spica surrexerat qñ eū quē mouturū cōfiteri timuerat: nūciāte euāgelio in galilea viuētē videbat sed ad plenū granū in spica puenerat quādo desuper viuēte spiritu et suā mentez illius amore roborante ita solidatus est vt vires persequentiū cesus despiceret z redēptorē suū libere inter flagella predicaret. nullus itaqz qui ad ꝓpositum bonum adhuc in mētis teneritate cē cōspicitur: despiciat: qz frumētum dei ab herba icipit vt granū fiat. vir ergo' venit ad portā' qz dīs ac redēptor noster mēbris suis intrantibus perducit' ad se: z ascendit per grad⁹ ei⁹ qz nobis ꝓficiētib⁹ eo amplius nobis exaltabit quo altus z incōprehēsibilis esse cognoscitur. In virtute quippe nostrarū gradibus ipse ascēdere dicitur qz tāto ipse nobis sublimior ostenditur quanto noster animus a rebus ifimis separat. Hic aug. ait i lib. ō gr̄a z libero arbitrio.

Qui vult' facere dei mādata' z nō pōt' iā quidē bz bonā voluntatē sed adhuc paruā z inualidā. poterit' aūt cū magnaz habuerit et robustā. qñ. n. martyres illa magna fecerūt mandata: magna vtiqz voluntate. i. magna charitate fecerūt. ō qua ait dīs. maiorē charitatē' nemo habet. cē. z paulo post. Ipsam charitatē apostolus petrus' nōduz habebat: qñ timore ter dīm negauit z tamē quamuis parua z imperfecta nō deerat ei charitas quando dicebat' dñe aiam meaz pono ꝓ te. Idē super epistolam iohannis. Si quis' tantam habuerit charitatem: vt paratus etiam sit ꝓ fratrib⁹ mori, perfecta est in illo charitas. sed nū quid mox vt nascitur iam prorsus perfecta est vt perficiatur nasc̄it cuz fuerit nata nutritur. cū fuerit nutrita roboratur. cū fuerit roborata pficit cū ad perfectū' venerit quid dicis' mihi viuere' christus est: z mori lucrum. Jn eadem.

Sicut seta' introducit filum ita timor introducit charitatem crescit charitas minuit timor et ecōuerso'. Jn eadem.

Orte nata est in te charitas sz nundū perfecta noli desperare. nutri eam: ne forte suffocetur.

Idem ad hieronymum.

Charitas in quibusdam perfecta: in quibusdaz iperfecta perfectissima' autem in hac vita haberi non potest. Item grego.

Si sermo' meus inuenerit alicuaz in cordibus vestris scintillam gratuitu amoris dei ipsaz nutrire ad hanc augendam vos aduocare studete. Et paulo post. Flate' nutrite in vobis vt cum creuerit: et flammaz dignissimam fecerit: omniuz cupiditatum ligna consumat. Econtrario' etiam gradus in virtute esse' probantur. quia z in ipsius peccati gradus euidenter apparent sicut enim nemo repente fit sūmus: ita nemo' repente fit turpis. Hic etiaz aug. ait i ſmone habito i mōte

Sicut tribus' gradibus ad peccatū pernenitur suggestiōe' delectatione consensiōe: ita ipsi⁹ peccati tres sunt differentie z in corde z in facto z in consuetudine tanquaz' tres mortes. vna' quasi in domo. i. cum in corde consentitur libidini. altera vero quasi iam prolata extra portam cum in factum procedit assensio. tertia cū vi consuetudinis male tanquaz mole terrena premitur animus: quasi in sepulchro iam putrens. que tria genera mortuorū dominum resuscitasse quisqz legit euangeltum agnoscit. Item gregorius.

a Messis. buculqz fuerunt verba euangeliste.
b Jnt aduersa. aliō i aduersis z pspis. qz i aduersitate crescit. ſ. e. vnctō
c Herba. ſi herba fuit ergo charitatē habuit, sed qñ negauit mortaliē peccauit. ergo charitatē nō habuit. ergo nec herba fuit. sed hoc debet referri ad tēpus ante negationem. z ita distribuite tēpora cē. vt. iij. q. j. si peccauerit. vnde versus. Petro peccante non tunc fuit herba. sed ante.
d Cōculcabat. cuz xp̄m negauit.
e Sir ergo. de ezechiele tractū est. z sūt adhuc verba gregorii ab illo loco. cū sanctā cē. in ezechiele est ita. z venit vir sanct⁹ ad portā que respiciebat ad viā orientalez z ascendit per gradus eius. Exponе vir. i. xp̄s stat i porta quia per eum quasi p portam ad patrem ingredimur z fine quo i ciuitatē intrare nō possumus. Jtē qui i porta est. partim intus ē z partim extra. ꝓtim videt z ꝓtim absconditur. ita z xp̄s p hūanitatem est visibilis. per diuinitatē inuisibilis. vel vir idest homo venit ad portaz. i. xp̄m qui dicit ostiuz ſ. i. q. i. ordinationes.
f Ad portā. i. ad sacrā scripturam vel fidem per quarū vitrā qz intrat ad patriaz.
g Perduc. illa mēbra sua. ſ. fideles.
h Qui vult. Lasus. Si quis habet voluntatē sustinēdi ola pro xp̄o. z tamen ſi linineret ei periculū in rei veritate nō sustineret. reuera iste habet charitatez licet modicā que postea auget quādo cū effectu paratus ē ola sustinere. qō ꝓbat exēplo petri.
i Qui vult. quodā motu bono. ſ. affectionis nō effectiōis. z sic non est cōtra. ſ. dis. i. votum
j Mādata. i. ardua z difficilia vt ponere animam pro xp̄o vel fratribus.
k Nō pōt. ſ. impediēte carnalitate.
l Poterit. i. facere mādata dei.
m Charitatē. i. op⁹ vel signum charitatis maioris.
n Petrus. i. discretus, fidelior.
o Dicebat. domine aiam meā p te ponā licet hoc facere non posset.
p Si quis tanta. malesit. sic etiā gradus notant in cōuersiōe pauli. nam ꝓstratus fuit vt cecaretur cē. vt. xxiij. q. iiij. displicet.
q Ad perfectū. i. ad perfectionē a deo datam.
r Quid dicis. tu quicūqz habes talē pfectionem.
s Viuere. xp̄s est mihi viuere. i. causa quare velim viuere. ad hoc enim viuo vt ip̄m magnificē. z ipsum mori est mihi lucrū. quia per mortem eius liberor a miseria z transeo ad felicitatem. vel xp̄s est mihi viuere. i. vita hic z in futuro. hic per fidem z spē. in futuro p speciē. z mori pro xp̄o ē mihi lucrū qz deponam corpus mortale z resumā imortale.
t Sicut seta. sicut enim seta introducit filum nec cū eo remanet: ita timor charitatē: cū ea tamē esse nō pōt. ar. xxiij. q. vj. §. ex his. z j. di. vij. nullus hoc de seruili. est ali⁹ initialis qui ptiz respicit premiū meriti. ꝓtim penaz supplicij. de tali dicit ꝙ augeat charitas z minuit timor. j. c. ꝓr. vsqz dum fiat pfecta charitas q̄ foras mittit timorem omnez. ar. xxiij. q. vj. scismatici.
u Et ecōuerso. ar. ꝙ charitas decrescere possit. nō ergo aut proficit aut deficit. tu dic ꝙ charitas crescit z decrescit q̄tū ad liēsionē. alīs nō.
x Charitas. pfectissima. idest qua pfectior non possit haberi. vnde dicit auctoritas sup epistolā ad ephesios. nemo tam perfectus q non possit crescere.
y Si sermo. i. predicatio mea.
z Flate. mortalia peccata. ar. j. di. xiiij. inter hec bircuz.
a Econtrario. i. per suuz ꝓtrariū. ſ. peccatū z vitiū qō virtuti est contrariū. ar. viij. q. i. sciendum.
b Jta nemo. vñ Juuenalis. nemo repente fit sūmus accipient te paūlatim qui lōga domi ridimicula sumēr.
c Sicut trib⁹. ad pcūz. i. actū exteriorē.
d Suggestiōe. ſ. di. vj. testamētū. i fi. palea est.
e Tāꝙ. mēs mala mors intus. mal⁹ act⁹ mors foris. versus. Tūba puella puer lazarus ista. hāc notāt verbo bīc morū lachrymando suscitat illū. xp̄s z in medico nascit eger bō. ad hoc. ſ. e. di. §. et bis vbi tres quoqz. z. §. nō sunt. z. c. quē penitet.

a Scien dū quippe.tribus modis.aliter assignant isti tres modi in lege: q̄ delinquit a ppōsito:impetu:casu.ff. de pe.respiciēdū.§.delinquunt.

b Ignorantia.s̄.xxxij.q.vij.quēadmodū.xxiij.q.i.si quis dederit.viij. dist. consuetudo.xxij.q.iiij.nemo.

c Infirmitate.s̄.xxv.di.§.criminis.s̄.xv.q.i.§.i.

d Et grauī.hoc itelligas p accumulationē:sicut magis peccat q ex infirmitate et ex ignorātia q̄ ex ignorātia sola.z sic nō ē ꝓtra q̄ dic̄ auctoritas q̄ grauī peccat qui peccat ī filiū q̄ q peccat ī patrē.at ꝓstat eū q peccat p infirmitatē peccare p ipotētiā et ita peccat ī pr̄es cui attribuit potētia q aūt peccat p ignorātiā peccat in filiū cui attribuit sapiētia.sz q̄ō hic dr̄ nō est ref. rēdū ad pcta q̄ ꝓmittunt ī patrē z filiuz z spūm sanctū.z sic dz intelligi. aliquis infirmꝰ ē incōtinēs z sciat ī fornicatiōe eē mortale pcīuz tñ fornicat tāq̄ excusetur pp fne incōtinētie infirmitate.talis plus peccat qui ex certa scia q̄ qui ex ignorantia qui.s.ignorat fornicationē mortale peccatū eē alleuiat elim ignorātia ēt si nō olo.itē ꝓtrariū ē huic loco q̄ō dicit ambro.graviter peccat qui ꝓmittis tibi ipunitatem. grauī q̄ cōtēnis. grauissime q̄ ignoras.sz illud dicit ad t: rroē. vl dic grauissime i.piculosissime.q̄ pnia specialis nō agit de peccato q̄ō ignoratur.z ita hoc dicit pp difficultatē pentētiā.ar.ꝯ.di. iij.iudas.ver.magnū.

e Iter hec.iquinat per mortale peccatum.

f Predicator.paulus ī pria epistola ad corīthios.

g Tentatio.nolētes.vnde z apostolus ago q̄ō nolo q̄ primi motus nō fūt in potestate nostra.vt.s̄.e.di.i.c.super tribus.

b Hūana.i.nisi de bis sine quibus vita ista eē nō potest.s.venialib⁹.xxv.di.q̄lis.

i Hec itaq̄.ex illo.c.s̄.e.di. cū sanctā.infert magister et redit ad ꝓpositū principale.z ꝓbat adhuc charitatē semel habitā amitti posse.maxime exēplo ade moysi z aaron.

k Amittit.imo z q̄tūcūq̄ pfecta sit in hac vita amitti pōt nisi eāt per gratiaz cōfirmata.vt fuit in beata virgine.xxv.di.nūc autez.§.nomine autem.

Sciendū qppe ē q̄ tribus mōis admittit pcīuz.nā aut ignorātia aut infirmitate aut studio ppetrato.z grauī qdē infirmitate quam ignorātia sed multo gravius studio quā infirmitate peccat. Idem.

Ter hec sciēdum ē aliud eē q̄ aius de tētatiōib⁹ carnis patit. aliud vero cū p sensū delectationis obligat. plerūq̄z.n.cogitatiōe pria pulsat sz remittit. plerūq̄z aūt p uersū q̄ō ꝓcipit extra temetipm ēt iaz per desiderū volut.z nimirū mētē nequaquā cogitatio imūda ignat cū pulsat sz cū hāc sibi p delectatiōnē subingat. Hic etenim ꝑdicator egregi⁹. Tētatio vos nō apprehendat:nisi būana.būana qppe tentatio est:qua plerūq̄z i turpi cogitatiōe tāgimur ēt nolentes⁹:q̄ vt non nūquā illicita ad aium veniūt.hoc vtiq̄z ī nobismetipsis ex būanitatis corruptibilis pōdere bēm⁹. tā vero demoniaca est z nō būana tētatio: cū ad hoc q̄ō corruptibilitas carnis suggerit p cōsensuz se animꝰ astringit. Item Hieronymus.

Sper tribus scelerib⁹ damasci: cc. vt supra. Non ē miruz si in virtute gradꝰ eē dicunt q̄ quidem z peccati gradꝰ ita euidēter mōstratur. Hec itaq̄z charitas que ī petro ante negationē herba fuit z ī singulis nascitur antequā roboretur ante sui pfectionē amittit z reparat. Vñ aug.in lib.de correctione z gratia. Quicūq̄z ab illa originali dānatiōe ita diuīe gratie largitate discreti sūt nō est dubiū quin ꝓcureꝰ eis euāgeliū:cū audiūt z credūt z in fide q̄ per dilectionē operatur vsqz in finez vite pseuerant:z si q̄s exorbitēt correcti emēdant:z qdā eoz z si ab hominib⁹ nō corripiant:i viā quā reliquerant redeūt. Itē i eodē.

Irmū dei fundamentū stat iz imobile babēs signaculū boc scit dūs qui sūt eiꝰ borū fides q̄ per dilectionez operatur:pfecto aut oio nō deficit.aut si qui sūt quorū vita ꝺficit repant:añquā vita finiat ista z ōleta iniqtate q̄ itercurrerat vsqz ad finē pseuerātie ꝓputātur. In eod̄ Alius eoz ex bono i malū cōmutat⁹ finit hāc vitā. In eod̄. Alibus deū diligētib⁹ oia cooperantur in bonum: vsqz adeo prorsus oia vt etiā si qui eoz deviāt z exorbitāt ēt hoc ipsum faciet eis proficere in bonum. Item apostolus ad galathas.

Rcūcisio nō ē aliqd neqz ꝓputaz:sed fides que operatur p dilectionē.z hoc oli i vobis.q̄ cur rebatis bene p opera fidei z ex dilectiōe. Item ad hebreos.

On est tam iniustus deus:vt obliniscat opis vestri cc.opis quo oia sua fecerant cōia:z hoc ex dilectiōe et hoc ad gloriā dei. Ecce triplex bonū q̄si diceret oli multa opati estis p qb⁹ si peniteatis ō malis:benefaciet vobis de⁹. Romanos quoqz z galathas dū apostolus redarqueret merito fidei ꝓbat assecutos remissionem pcorū z sanctificationē in spiritu sancto et iusticiā bone opatiōis:que oia aut fine charitate nunquā vere fuerunt in eis:aut verā charitatē habuerūt a qua postea lapsi sūt:q̄ de opibus legis gloriabantur. Itez de quolibet adulto augustinus ait.

Olle charitatez odium tenet. Itē ois qui nō diligit odit.

Itē i euāgelio. Nemo pōt duobus dūis fuire.aut.n. vnū odio habebit z alterū diliget:aut vnū sustinebit alterūq̄z cōtēnet. Adā vero cū i virili etate a dño creat⁹ sit:antequam a diabolo temptaretur cum de latere eius vxor formaretur duz in extasi raptus angelice curie intererat:dum euigilans futura christi z ecclesie sacramenta vaticinabatur:aut charitatem aut odiū habebat. Si autem odium habebat: nō fuit diabolus auctor nostri peccati. Item si sine charitate a deo creatus est: eius similitudinem in

u Talibus.deū diligētibus.s̄.in epistola ad romanos.

r Hoc ipsum.i.deuiare.

y Proficere.in bonum occasionaliter quia foriores resurgunt.arg. di.xxiij.nerui.xxiij.di.§. verum.in fi.z di.l. considerandum.z c.fidelior vj.q.i.imitare.vel deuiare.i.penaz quā subeunt pro deuiatiōe facit eis ꝓficere.q̄ cum pena affliguntur se recognoscētes humiliantur.i.humiliores fūt ī.di.pri.c.pōt fieri.

z Crucifio.aliqd quo ad salutez q̄ nō recipitur aliqs q̄ circūcisus.nec ei⁹citur aliquis q̄ ꝓpudiatus quoniam idifferentes sūt. nec hoc c.facit ad ꝓpositū. sz sic pōt adaptari. siue quis circūcīs⁹ fit siue nō poterit ver pniaz recuperare charitatem quā amisit peccando vel nō ē aliquid.i.nō ꝓficit ad salutez sine operibus.

a On est.tā.ī.e. di.§.opponit. ver.non est iniustus.

b Cōia.spūs sancti ecce opus.

c Ex dilectione.q̄ informat actum siue actionē ecce alacritas.

d Ad gloriam.ecce recta z pura intētio.

e Tripler.q̄ō commēdatur in eis.s.op⁹ z alacritas z recta intentio.

f Oli.q.d.nō nūc. ita facit ad ꝓpositū.

g Oparī.i.faciēdo ꝓficiēdo.

b Pro quibus.i. pro quoruz similib⁹.

i Benefacier. eternaliter remunerādo vel temꝑaliter abūdātius q̄ si nō penitueris.sicut enim prima bona per sequentia mala mortua irrita facta fuerūt ita ipsa eadem per pniaz z alia bona sequentia reuiuiscūt vel quo ad vitam eternaz vel quo ad tēporale premium vel ad minus tuppliciū subeundū .ī.e. di.iij.ver.nihil vbi ō boc.

k Romanos.qui ō operibus. q̄ tēpore gratie seruare volebāt precepta legalia q̄ō non iz.extra de cōsti.trāsla.

l Olle.iz.q̄ charitas z odiū imediata ꝓtraria sunt circa suū suscꝑtibile.ar.s̄.di.i.ois qui non diligit cc.z est ar.diabolum ante ruinam charitatē habuisse.q̄si nō haberet charitatē odiū teneret.exꝑone odium tenet.i.per peccatum deo fit odibilis.

m Nemo.seruire.ar.ꝓtra.ff.de ope.libe.l.pe.

n Adam vero.verba sunt gra.vsqz illud quomodo.

o In extasi.s.ꝓphetie.

p Intererat.i.facta erat ei reuelatio z data scia quā angeli habent et illi qui sunt in celesti curia.

q Vaticinabatur.dicens,hoc nūc os er ossibus meis cc.vnde apostolus sacramētū magnū hoc est in xpo z ecclesia extra de biga.debitū.

r Habebat.sed nō statim in sui creatione.

s Itē si sine charitate. video gra.nitentē asserere q̄ adam habuit ex creatione duplicē virtutē. Celebrior aūt est sola q̄ adaz duplicē habuit statiū ante peccatū in creatione sola naturalia accepit quibus ꝓficere vel mereri nō poterat.post creationez addita sunt ei gratuita.vñ dicit

l Quicūq̄z.originali.i.quā ab origine trahit z cū qua nascitur.

m Procuretur.idest ad vtilitatem eorū legatur z exponatur.

n Redeūt. operāte gratia.

o Irmū.i.imobile est.iz possibile fit eū qui predestinatus est non fuisse ꝑdestinatum. verba sūt apostoli i epistola secūda ad tymotheum.

p Fundamentū.i.predestinatio.

q Immobile.i.illi quos deus elegit.z imobiliter z in fide fundanit. perseuerant firmi.qui autē perijt nō erat finaliter de fundamēto.i.de predestina.ī. di.iij.si er bono.ver.quid aliud.

r Signaculū.i.boc habēs menti ipressum in signū amicis z inimicis.amicis vt accedant.inimicis vt territi fugiāt.boc.s.scit cc.et dū sunt mali.

s Scit.i.amat z defendit predestinatos suos et dum mali sūt z postꝙ eos cōtinue munit.apparet hostib⁹ z amicis q̄ ipsi sunt signacula dei, vel signaculū.i.discretionē inter predestinatos z non predestinatos.boc.s.q̄ō sequitur scit cc.habent.n.predestinati dū sunt mali quēdam characterē quo distinguuntur a damnādis.vnde er tribu iuda,xij.milia signati.

t Quorū deficit.ī.di.iiij.§.verum.c.si er bono.

augu. habuit adã, vnde posset stare ſz nõ vñ posset ꝓficere. & boc ꝓ̃o statu. dicit aũt aug. & illud habuit prim⁹ bõ posse qõ vellet: ſz non būit velle qõ posset. qz & ſi būisset nõ peccasset. habuit ergo posse qõ vellet bonũ. i. virtutes in secundo statu qñ cecidit. vñ dr̃ spoliat⁹ gratuitis. et vulnerat⁹ ẽt in naturalibus. būit ergo i ꝓ̃o statu inocẽtiã sicut puer sed charitatẽ nõ. vnõ nõ erat bon⁹. & ita habuit quo stare posset ſz non vñ mereretur cũ charitatẽ nõ bẽret. sine qua nemo ꝓficit nec moueatur ad meꝛrendũ. ſz in scõo statu būit charitatẽ: ſz quã hec hic dicta itelligũtur.

a Accepit. ſz nõ statiz i sua creatione.

b Homõ expoliãtes. hoc habetur i epistola ad colosenses.

c Veterẽ. i. habitus peccatorũ & vsũ ꝛc. cũ actibus suis. i. vbi nec habitus nec act⁹ peccat⁹ aliqñ adfuit. bõ eim vetus nihil aliud est qꝫ vetus vita que est in p̃cto qõ ꝓtrahimus ab adam.

d Induite. s. habitum virtutis.

e Nouũ hoiem. irrationabilẽ mentez.

f Qui renouatur. idest magis & magis crescit. & acquirit cognitionẽ dei & illa renouatio fit ꝑ imaginẽ eius.

g Eius. i. imaginẽ eius i ratione que ẽ imago dei. vñ isaias. nõ creditis nisi itelleritis in spũ.

b Qui creauit eũ. s. nouũ hominem in agnitionẽ sui ad hoc vt ipz deũ agnosceret

i Stola. alludit etiã gelice parabole õ prodigo filio. xxxvij. di. §. hinc etiã.

k Princeps. peremit. i. necessitate moriendi astrinxit

l Charitate. ẽ. xxvj. q. ij. visis contra.

m Vãdo. ẽ. vij. q. i. illud. ꝓtra. ẽ. lxxxi. di. i oib⁹. ꝓtra extra de sta. mona. c. ij. cõtra extra de offi. delega. prudentiam. cõtra argu. ꝓ̃o solitudine. xxvij. q. i. nuptie

n Primus. cõfabulator. i. ꝑ cõtemplationez de illo cogitãdo.

o Illa aia. hec verba sũt apostoli i epistola ad hebreos.

p Eluget. per imitationem.

q Imaginem. i. imitationem.

r Sapiens. hec sunt. scilicet virtutes.

s Que nemo. ẽ. xxxij. q. v. de pudicitia.

t Nudus. a virtutibus.

creatiõe sui nequaqz accepit⁹. Itẽ si sine charitate creat⁹ ẽ iustus & inocẽs a deo fact⁹ nõ ẽ. Creatura náqz rõnis capax & liberi arbitrij iusticie & inocẽtie sine charitate ꝓticeps eẽ nõ põt. Colligit ergo qꝫ adã añqnã peccaret charitatẽ habuit: sine qua iust⁹ & inocẽs eẽ nõ potuit. Unde aug. i genesi ad litterã.

Homõ renouari dicimur si ñ recipim⁹ qõ ꝓdidit prim⁹ bõ: hoc plãe recipim⁹: qz iusticiã ex q̃ i peccatũ lapsi⁹ ẽ. Et paulo post. Expoliãtes veterẽ boiez idute nouũ qui renouat i cognitõe fidei ſz imaginẽ ei⁹ qui⁹ creauit eũ. hãc. n. imaginẽ i spũ mẽtis ipressaz ꝓdidit adã ꝓ̃cto. Et ꝓ̃ pauca. Stola⁹ prima illa ipa iusticia ẽ: vñ lapsi⁹ ẽ adam.

Idem in homelia. xj.

Princeps⁹ vicioꝝ oĩz dũ vidit adã ex limo terre ad imaginẽ dei factũ pudicitia ornatũ temperãtia ꝓpositũ: charitate splẽdidũ primos pentes illis donis ac tantis bonis expoliauit parẽt ac peremit. Nãqz cũ bõi abstulisset pudicitiaz & cõmẽtiã suo dñio eũ subiugauit. Et paulo ꝓ̃. Adã amissa tẽpantia factus ẽ itemperãs. pdita charitate⁹ mal⁹ inẽr⁹ ẽ. Itẽ ambr. ad sabinũ.

Vãdo⁹ adam solus erat nõ ẽ prenaricat⁹: qz mẽs ei⁹ adherebat deo. Itẽ ad eundẽ.

Prim⁹ bõ recẽs dei op⁹ erat cõfabulator assidu⁹: q scõrum angelorũ cõplantatus erat virtutibus. Idem in exameron.

Illa⁹ aia a õo ꝓpigit. q̃ bzi ſe virtutũ gr̃az renitẽtẽ splendorẽqz pietatis. illa aia bene picta ẽ: i q̃ elucet⁹ diuine operationis effigies. illa aia bñ picta ẽi q̃ ẽ splẽdor glorie & p̃ne imago substãtie: ſm hãc imaginez q̃ refulget pictura ꝑciosa est: ſz hãc imaginẽ⁹ añ pctuz ꝓpict⁹ fuit adã ſz vbi lapi⁹ ẽ ꝓposuit. Idẽ ò fuga secli.

Similẽ dei eẽ ẽ habere iustitiã sapientiã & i virtute dei eẽ pfectũ. Idem de vita beata.

Sapiẽs⁹ nũqnã inanis ẽ: ſz semper bñs i se amictũ prudẽtie q põt dicere iustitiã iduebã vestiebã iudiciũ. mẽtis nãqz hec sũt interna velamina: q nemo⁹ ali⁹ põt auferre: nisi cui aliquẽ culpa sua dispoliat. deniqz sic spoliat⁹ adã nudus⁹ inuentus ẽ. Idẽ in lib. de isaac & aia.

Sed nec adã primus⁹ hõ nud⁹ erat: quẽ inocẽtia vestiebat. Idem in li. de paradiso.

Et cognouerũt⁹: qz nudi essent & ante quidẽ nudi erãt: ſz non sine virtutũ tegumẽto. Oppõ⁹ ẽt illud qõ ois⁹ clamat auctoritas. si sic pmãsisset vt erat ante pctum eẽt trãslat⁹ i gloriã quã habituri sũt sanc-

ti. ſz nemo adult⁹ sine charitate intrat. charitatẽ ergo bẽbat. Itẽ opponit de moyse cui⁹ fidẽ apostolus i epistola sua ad hebreos cõmẽdãs dignis ꝓconijs ei⁹ merita ꝓdicauit. dũ se negauit eẽ filiũ filie⁹ pharaõis mallẽs affligi cũ fratrib⁹ quã pfrui iocũditate tpalis palacij: duz fratri cõpatiẽs egyptiũ fabulo obruit: dũ veritus animositatẽ regis egyptuz religi⁹ dũ dinio vallat⁹ auxilio regis furorez cõtẽpsit: atqz in virtute signoꝝ populũ de egypto eduxit. q oia qb⁹ laudib⁹ sũt referenda: ſi tũc charitas i eo nõ erat: cũ nõ habeat aligd viriditatis i se ram⁹ boni opis nisi ꝓcedat ex radice charitatis: quo aũt charitatẽ nõ bẽbat cui dñs facie ad faciẽ loquebat sicut hõ solet loq cũ amico suo quo charitatẽ nõ habebat q ꝓ populo supplicãs dicebat aut dimitte eis noxaz hanc: aut me dele de li⁹ tuo: an nõ ꝓmũ diligebat q ꝓ populo se obijciẽs illuz ab iteritu liberauit an nõ diligebat deũ: q ꝓ eo i vituli cultores deseuiens ipi⁹ vituli caput i puluerez cõminuit atqz vt i secessuz pijceretur: aqua mixtũ israbelitis bibendũ dedit: nõnullos ex ei⁹ cultoꝝb⁹ gladio feriri ꝑcipiens: vt popul⁹ cui⁹ erat i terit⁹ maioꝝ futur⁹ recõciliaret deo an nõ charitatez bẽbat de cui⁹ spũ dñs accepit: & sup. lxx. seniores⁹ israbel ꝓposuit q tñ ad aquã ꝓtradictionis de dei potẽtia sine de ei⁹ benignitate dubitãs: cũ cetera certa fide ꝓmisisset ꝓductur⁹ aquã de petra diffidẽt exclepuit dicẽs. nũqd õ petra hac potero vobis educe⁹ aquã qõ nulli leue videat⁹ cũ i penaz delicti ei⁹ sibi & aaron a domino dictũ sit. Quia nõ exaudistis vocez meaz vt glorificaretis me coraz filijs israbel nõ introducetis populũ hũc i terraz quã dedi eis: an charitatez nõ habebat aaron qñ fratri eo adiutor⁹ datus est: vt esset os ei⁹ ad populũ vt per eũ signa fierent in egypto: q tñ in cultura vituli postea cõsensuz ꝑpulo adhibuit. an charitatem non habebat quando ex omni multitudine filiorum israbel solus a domino electus⁹ est: vt pontificatu ante eum fungeretur: si charitatez non habebat. bonus non erat. si autem bonus non erat: cur ꝓ̃ ceteris a domino in pontificem electus est: an charitatem nõ bẽbat quãdo ꝓ populo cũ turibulo incendio se opposuit⁹ & irã dei placauit & tamẽ vt ꝓ̃ misium est ad aquas cõtradictiõis irã domini aduersum se postea ꝓnocauit. nũquid etiã dauid charitatem nõ habuit: sup quem spũs dñi a die vnctionis directus est: an forte diceretur direct⁹ esse sup eum: vt ex

u Sed nec adam. prim⁹ alias prim⁹ eti. i. ꝑ primo statu suo.

x Cognouerunt.

y Opponit. contra id. s. qꝫ charitas semel habita deseri nõ põt.

z Dis. i. nulla negat. nam clamare dicit er quo nõ cõtradicit. ar. ff. de vsufruc. ac. l. i. §. vlt. vel ois q̃ loquit de hac mã. ff. i. disti. oẽs leges.

a Filie. pharaonis. s. trem uch que moysen õ fiscella sirpea i qua mater illũ exposuerat suscipiẽs eum nutriri fecit & tandẽ eum adoptauit i filiũ. vt in apostolo iuenit.

b Reliqt. & fugiẽs p desertum in terraz madiã duxit filiã Jetro. ex qua suscepit duos filios.

c De libro. s. vite ꝓsentis. vel dic vt. ẽ. xlv. di. disciplia.

d Septuagita. ẽ. lxxxiij. di. ponto.

e Seniores. faciendo eos prudẽtes & peritos ad similitudinẽ moysi. nõ aũt õ spũ eius aligd subtrahẽdo vt scirent regere populũ cũ moyses iã solus nõ sufficeret.

f Videatur. s. hoc pctum xxiij. q. iij. cũ superna.

g Eo adiutor. cũ moyses cẽt aliquãtulũ ipedite ligue

b Deus eius. loquendo pro moyse.

i Cõsẽsuz. ẽ. l. di. §. eõtra.

k Electus. ẽ. xcv. di. esto.

l Oppositi. succẽso chore cũ familia sua. vij. q. i. õniqz

a Prophetādi.non est sufficiēs ꝓbatio ꝙ saul prophetauit.vt.s.i.q.i.prophetauit.

b Precedit.s.ij.q.vij.§.de his.

c Non bibit.s.distin.xli.delitie.

d Et vilior.i.humilior.

e Judica me.ſm iusticiā. ergo sciebat se charitatez habere ⁊ bene pōr ex reuelatione aliter nō credere.vñ apostolus.nihil mihi cōscius sū ⁊c.j.di.iij.§.ad hec.ver.ñ.n.

f Idē iudica me. bersabee s.di.i.§.econtra.

g A ꝓpheta.i.nathan.

h Fugerat.pena.s.i.q.iiij. §.item dauid.

i Populi.s.xviij.q.i.nō offeramus.

k Sinlaz.i.opinionē que asserit ꝙ q peccaturus ē nūq̄ habuit charitatez. vt in prin.huius dist.

l Renat⁹.hoc bene soluit magister in fine.

m Sed generatio.i.de⁹ regenerans.

n Ꝙ J.n.prio opponit Jouiniano ducēdo eaz ad inconueniēs.tādē ostendit rus qualr verba Jobā.sūt itelligēda per ꝓpositionē.b. Casus.prio ostēdit hero.ꝙ illa auctoritas iobānis .ois qui nat⁹ ē ex deo nō peccat. nō ita itelligēda ē ꝙ postꝙ aliq⁹ recepit gratiā ⁊ habuit charitatē peccare nō possit.si eim sic itelligeret ergo ꝓtra diceret sibi iobā.q baptizat⁹ dicebat baptizatis.si dixeremus ꝙ peccatū nō hēmus ipi nos seducimus. Intelligēda ē ergo sic illa auctoritas.qui natus est ex deo.i. qui recipit gr̄az dei nō peccat.i.donec pseuerat i ea. Secūdo ꝓcedit circa ea verba iobānis ⁊ auctoritatē iohannis ⁊ pauli ꝓbanriū ꝙ quilibet peccare pōt. Inducit etiaz auctoritatē iacobi.ꝛ ꝓbat ēt ꝙ boni peccare possint. Vltimo ostēdit illud idē exēplo dauid salomonis ⁊ iesu filij ioseph q peccauerūt mortaliter ꝛ prio hērent charitatē qō ēt l angelis cōtingit.

o Peccatū.salutem venia le.⁊ alibi:cū oīa fecerītis dicite q̄ inutiles serui sumus ⁊ grego.de iusto si remota misericordia a deo iudicet.arg. s.di.i.quē penitet.

p Mendacē.ipe.n. dirit oēz bolem peccatorē. cū dicit ꝙ ꝓphetā.ois hō mēdax ⁊ paulus i epistola ad romanos.est aūt deus verax ois hō mendax.

q Et verbū ei⁹.i.xp̄i q veritas ē.vt.j.e.c.vez q dicum.

r Baptizatus.siſr ⁊ delijas apostolis dicēdū ꝙ fuerunt baptizati.ar.de cō.dist. iij.c.quando.⁊.c.si eos.

s Ex diabolo. saltē p imitationē nō p suggestionem ꝙ ipse.i.fit actor ois peccati mortalis cū multa interius eo ignorante cōmittant mortalia.vñ aug. diabolus non est īmissor malaz cogitatio-

tūc gr̄am ꝓphetādi⁹ hēret nō vt ex eo gr̄az diuie dilectiōis acciper: qō absurdū plāe vī de eo sentire:ō quo dñs ait:inueni hoīez ꝑz cor meū.qūo ēt charitatē nō hābat q ārenti aīaz snā pepcit q oīā clāydis sue ꝓcidit⁹ postea cor suū grauit ꝓcussit clamās quē psequeris rex israel canē mortuū ⁊ culicē vinū.qūo charitatē nō hēbat:q mortē inimici sui tā granis/sime tulit.qūo charitatē nō hēbat: q aquā de cisterna bethelē suoz periculo sibi oblatā nō bibit⁹ sed coram dño libauit qūo charitatē nō hēbat qui irrisusa micol filia saul:eo ꝙ aſ arcā dñi cythară ⁊ psalteriū ꝓcutiēs saltasset ait:ludā ⁊ vilior⁹ fiaz i oculis meis.si charitatē nō hēbat q̄ cōsciētia secut⁹ ipsecabat sibiipi dicēs. Si reddidi retribuētib⁹ mihi mala deci.me.ab inimi.m.ianis:si charitatez nō hēbat:q̄ temeritate iudicari rogabat dicēs. Judica me⁹ de⁹ ꝑz inf.m.⁊ ꝑz ino.me.sup me. Idem Judica me⁹ dñe:qm̄ ego i ino .m.ingred.sū.⁊ tñ post tot inumerabilis diuine ⁊ supne dilectiōis indicia quaz grauiter deliq̄rat:null⁹ ignorat qui bersabee adulterū ⁊ vrie homicidium admisit. Cui⁹ pniaz si sine charitate dño obtulit:verā cordis cōtritionē nō hēbat.qūo ergo sacrificiū cordis ꝓtriti ⁊ ipūs dño promittere audebat dicēs si volnisses sacrificium ōdisses:vtiqz holocaustis. Sacrificiū deo spūs ꝓtri.⁊c. deniqz cuz falsę pnie nulla a ōo pmittat remissio:qūo a ꝓpheta⁹ audire meruit:dimissaz ē tibi pcūz tuū:si verā coꝛdis ꝓtritionē nō habuit. Euidenter itaqz apparet eū tūc charitatez habuisse ⁊ ex charitate sacrificiū cordis ꝓtriti ⁊ spūs ꝓtribulati domio obtulisse alioqn temerarie postulasset: auctoritate faciē tuā a pec.m.⁊c. q̄ i eodē psalmo ꝓtinēt niſi odiū malit⁹ dilectio bōi ad būilitatē pnie illum ꝓuocasset.ō quo ēt sanct⁹ ambr.in li.de abrahaz ⁊ isaac scribit dicens.

Fugerat⁹ sanct⁹ dauid odia saul regis nō reliquēs terras ꝑz declinās ꝓtagia regis inimici ⁊ supbi:q̄ mēs ei⁹ adherebat ōo:cui sine charitate null⁹ adulter⁹ adherer pōt:⁊ tñ quaz grauit i populū dinūeratiōe postea deliq̄rit ipi⁹ ōlicti pena idicauit. Jtē ꝑz bāc sniaz⁹ q crialr ōliquerit verā pcōz remissionē i baptismo ꝓsecutus nō est:sine i ānis itātie sine adultus ad baptismū accessit:q̄ ōi amorē nō habuit:sine quo nemo vnq̄z iuenit gr̄az.atqz ita ꝑz bere ſz iouiniani:si vere ex aq̄ ⁊ spū scō qs renatus fuerit:vlteri⁹ crialr peccare nō pōt:vel si crialr peccat aq̄ tñ nō spiritu ꝓbat esse renat⁹.cui⁹ snie illud epistole iobā. ꝓfitere vī:ois q nat⁹

num sed incōsor.xxvj.q.iiij.c.vlt.vel dicitur hoc habito respectu ad initiū primi peccati.qō eo suggerente factū est.⁊ vnde omne peccatū propagatū est.hoc nīl sic exponeres ꝙ radicet illud psalmiste.ab occultis meis ⁊c.⁊ illud:incēsa igni ⁊ suffossa ⁊c.j.e.c.ver.q̄q̄.

t Minime.quonīā i diuisa pagina ꝓtrarietas vera nō inuenīt.xviij. q.v.quid ergo.xxviij. q.i.sit.n.s.e.di.i. perfunctorie.

u Nō pctis.i.dicēdo nō peccauim⁹.

x Dubi.ēt ifideliū q̄ ecclesia bñ orat ꝓ infidelib⁹.ar.s.e.dist. c.charitas est.ver.itez ꝓ primos.nō tñ ꝓ iaz mortuis.xiij.q.ij.non estimemus.

y Cognouimus.i. dilexim⁹.

z Nō peccet⁹ mortaliter.alias ꝓtrariū ēet ei qō dixit.s.si dixerimus.q̄ peccatū ⁊c.

a Peccauer⁹.hac ten⁹ sūt verba iohannis.que sequunt sūt verba hieron⁹.

b Immo.hic apit hieronym⁹ q̄dē verba siue dicta Jo. sūt itelligēda p ꝓpositionē.s.vt quis dū moratur i sāctitate pcepta ⁊ generatiōe dei: qō ⁊ peccet mortaliter est impossibile.

c Nō pūt.pūctim itelligi.s.manente in charitate.xxvij.q.i.cū renūciatur.s.di.i.ꝓderet.

d Januā.dicit aug. ꝙ ille due sunt porte quib⁹ intrat diabolus s. cupiditas ⁊ timor. Ex adē ecōtrario intrat deus.isti sūt aperiēde:illi claudēde.j. di.viij.c.ij.⁊.iij.

e Ñ. dauid.istud nō ꝓtinuat ꝓ primo ſz supiori.si fuscepim⁹ ⁊c

f Mēdax .saltē operi.q.iij.estiment.xxij. q.v.cauete.

g Via.i exemplo. via non errans.

h Veritas.i ꝓprio veritas nō fallens.

i Vita. in premio. vita non moriens.

k Peccatū est. magis ꝙ si nesciret. non iō tñ excusaret.xxiij. q.iiij.ea vindicta.

illi qũo eiz corp⁹ sine spũ mortuũ,ẽ sic⁹ z fides sine opib⁹ mortua ẽ:nec grãd putem⁹ vnũ deũ nosse⁹cũ z demones⁹ credãt⁹ z cõtremiscãt. Qui dicit se in ipo manere:dz sicut z ipse ãbulauit:z ipe ãbulaꝛ eligat aduersari⁹ e duob⁹ qd vult. optionẽ damus manz i xpo an nõ manz:si manet:ita ergo ãbulet vt xps. sin aũt temerariũ ẽ similitudinẽ virtutũ dñi policeri. nõ manet i xpo:qz nõ credit vt xps. ille peccatũ⁹ nõ fecit:nec inuentus ẽ dol⁹ i ore ei⁹ q cũ malediceret nõ maledixit z tãqnã agn⁹ corã tondẽte se sic nõ aperuit os suũ:ad quem venit pnceps mũdi huius z inuenit nihil i eo q cũ peccatũ nõ fecisset:p nobis ipz peccatũ⁹ se fecit de⁹. i. pnã peccati tulit. nos aũt iuxta epistolã⁹ iacobi multa peccam⁹ oẽs:z nemo mũd⁹ a pctis nec ifãs si vn⁹ diei qdẽ fuerit vita ei⁹. Quis.n. gloriabit castũ se bẽre cor:aut qs cõfidet mũdũ eẽ a pctis:tenemurqz rei similitudinẽ puaricatiõis ade. vñ et dauid ecce ait.i iniqtatib⁹ ꝓcept⁹ sũ z i delictis pepit me mater mea. Et beatus iob. Si fuero iustus⁹os meũ impia⁹ loqtur:z si fine crimie⁹ pnanus inueniar:z si purificat⁹ i nine z lotus mũdis manib⁹ satis me sorde⁹tinristi⁹ z execratũ est vestimentũ⁹ meuz verũtamẽ ne penit⁹ desperem⁹ arbitrãtes nos post peccata baptismi nõ posse saluari stati hoc ipm tẽpe rat:si qs peccauerit aduocatũ habemus apud patrẽ iesũ xpz iustũ:z ipe est ꝓpciatio p peccatis nostris:nõ aũt p nostris tm̃ sed ẽt p toti⁹ mũdi.hoc ad credentes post baptisma loquit z aduocatũ p delictis eoruz dñm pollicet:nec dz si peccaueritis⁹ aduocatũ hẽtis apud patrẽ iesũ xpz z ipe ẽ ꝓpciatio p peccatis vestris: ne eos diceres nõ plena fide baptisma cõsecutos sz aduocatũ inqt habem⁹ apud patrẽ dñz nr̃m iesũ xpz z ipe ẽ ꝓpciatio p peccatis nostris nõ solũ p nostris alioꝝ peccatis sz ẽt p totius mũdi. In toto aũt mũdo z apostoli fũt oẽsqz⁹ credentes. Ex quibus liquido cõprobat⁹ p⁹ baptisma posse ꝓbare. Frustra.n. aduocatũ hẽmus apud patrẽ iesũ xpz: si peccari nõ pot ¶Petrus aplus adquez dictuz fuerat qui lotus est non est necesse vt iterũ lauet:z tu es petrus z sup hãc petraz edificabo ecclesiaz meã:ab ancilla pterritus negat. Et ipe dñs:Simõ ecce iquit satha-

thanas postulauit vos vt cribraret⁹ q̃si triticũ:ego aũt rogaui p te ne deficeret⁹ fides tua. Et infra. si nõ peccamus post baptisma cur nobis poꝛ scim⁹ pcta dimittit:q in baptismate iã fũt dimissa. Aliud⁹ est aũt si ad cathecumios hec oratio ptinet⁹ dimitte nobis debita nostra ꝛc. nõ ꝓuenit fidelib⁹ z christianis. ¶Paulus vas electiõis castigat corp⁹ suũ:z in seruitutẽ redigit:ne alijs ꝑdicans ipe reprob⁹ inueniaꝛ. ad hebreos quoqz scribẽs ait. Impossibile est.n. eos q semel fũt illumiati⁹ z gustauerũt⁹ donũ celeste z pticipes facti sũt spirit⁹ sancti⁹ gustauerũt nihilomin⁹ verbum⁹ dei bonũ. virtutesqz⁹ seculi futuri:z plapsi⁹ fũt renouari⁹ itez⁹ ad pniaz⁹ rursꝰ crucifigẽtes sibimetipis⁹ filiũ dei z ostẽtui hñtes. Certe eos q illuminati sunt z gustauerũt donuz celeste:z pticipes facti sũt spũs sancti z gustauerũt bonuz verbum dei negare nõ possum⁹ baptizatos⁹ Si aũt baptizati peccare non pñt:quo nunc dicit apostolus z plapsi fũt: veruz nec mõtan⁹ z nouatian⁹ hinc rideaꝛ⁹ qui cõtẽdunt nõ posse renouari p pniaz eos qui crucifixerunt sibimetipis filiuz dei z ostẽtui habuerunt. ꝓinter hunc errorẽ soluit z ait. Cõfidim⁹ antẽ ō vobis dilectissimi meliora z viciniora saluti.tñ z si ita loquimur⁹ nõ ita est iustus⁹ dñs vt obliuiscaꝛ operis vestri z dilectiõis quã ostẽditis⁹ i noie ipi⁹ᵐ qui ministratis⁹ sanctis suis z nunc ministratis:z reuera grãdis iustitia dei esset si tm̃ pcta puniret z bona opa nõ susciperet. locut⁹ suz iquit aplus ita vt vos a peccatis retraberem z desperatiõis⁹ metu facerẽ cautiores: Ceteruz⁹ confido de vobis charissimi meliora z viciniora saluti:neqz eim iustitie dei est: vt obliuiscatur bonoruz operum z ministerij quod propter nomen eius exhibuistis z exhibetis⁹ in sanctos z tantum meminerit peccatorum. Et paulopost: liberi arbitrij nos cõdidit deus: nec ad virtutez nec ad vicia necessitate trahimur alioquin vbi necessitas⁹ nec⁹ corona. est: sicut in bonis operibus perfectior est deus. non est enim voluntis neqz currentis:sed dei miserẽtis z adiuuantis vt preuenire valeamus ad⁹ calcem:sic in malis atque peccatis semina nostra sunt incentiua⁹ z perfectio diaboli cum viderit nos super fundamentuz christi edi-

a ¶ Sic z fides.s̃.j.q.j.sicut vrgeri.
b ¶ Posse.s̃.xiiij.q.v.dixit dominus.
c ¶ Demones.cũ credere bonũ sit op⁹.z colligẽ ꝫ multoꝝ opinionẽ dia bolũ bonũ opari.vñ in epla ad corinthios ibi.alij discretio spũz. vbi dr̃ q z diabolus agit bona seductorie.s̃.j.di.pot.xxiiij.q.iiij.c.ij.
d ¶ Credãt fide. sz qz nõ diligũt fide illa nõ merentur.
e ¶ Sin aũt supple nõ manet.
f ¶ Peccatũ.i.hostiã p pcõ.nã antiq pcã dicebãt sacrificia pro peccatꝫ.vl pcm̃.i.xpz habẽtẽ similitudinez carnis peccati.i. mortalẽ z simulẽ carni pcatrici vel peccatuz. j. peccatorẽ puniri i pẽa
g ¶ Pctm̃.alias peccatũ fecit se de⁹.i.peccati penã ptulit. vnde illud peccata nostra ipse portauit.
b ¶ Epistolã in scõa epistola ad corinthios.
i ¶ Nec infans.j. eo. di.iij.§. adhuc instat.
k ¶ Si fuero iust⁹.i.si dixero me eẽ iustum .i.sine peccato.
l ¶ Impia.vt.n.dicit scriptura .pfectus est vir qui in lingua nõ offendit.
m ¶ Et si sine crimine.i.si dixero me sine crimine ꝛc.
n ¶ Tinristi.i. tingi p misisti pmittendo me hoc dicere o tu de⁹.
o ¶ Vestimẽtũ.i.corpus qõ iõ dicitur vestimentũ qz vestit aiaz xxv.di.sexto.
p ¶ Peccaueritis nõ excludẽdo se:sz se eis cõnumerat: z hoc est quod sequitur.sed aduocatũ hẽmus ꝛc.
q ¶ Usqz .s̃.di. xix. si romanorum.
r ¶ Vt cribraret .i. vt diuersis penis affligeret vt eẽtis palea.i.mali:sz cribrati estis sicut triticũ.i.purgati sicut in area recedit palea z remanet triticũ. vnde illud vt ꝓsecutiuũ ẽ h. simile.xxxij.q.j. de benedicto.z.c.sequenti.
s ¶ Deficeret.s̃.finaliter. vel loquit ad petrum in pson ecclesie. que tota nõ pot deficere. vel non dr̃ petrus cecidisse.qz statim surrexit.arg.extra de verb. sig.nam z ego.
t ¶ Aliud inconueniens ẽ.z hoc ꝓbat stati
v ¶ Pertinet.hoc docebant heretici.
x ¶ Illuminati.p baptismum z fidem.
y ¶ Et gustauerunt. i.remissionẽ peccatorum quasi gustũ suauem perceperunt i baptismo.
z ¶ Spũs sancti.i.diuersoꝝ bonoꝝ spũs sancti.de qb⁹ exponitur .xxx. q.j.peruenit.
a ¶ Verbũ.i.euangelicam doctrinam.
b ¶ Virtutesqz.i.immortalitatẽ z impassibilitatẽ futurã iã spe gustauerunt.
c ¶ Et prolapsi.grauiter peccando.
d ¶ Renouari.per baptismũ.negauit iterationẽ baptismi sed nõ negat penitentiã.qz ipossibile est etiã eos imotos ad pniam.qui semel hoc acceperunt, rursus renouari.i.baptizari.renouari.n.ẽ nouũ fieri.nouũ aũt facere lauari ẽ.
e ¶ Iterũ renouari.ad recuperandũ iustitiã z eos dico si baptizentur.
f ¶ Ad pniam.i.nomie penitentie.q.d.nõ pot quis re baptizari vt sic verã agat penitẽtiã z si fecerit rursus crucifiget xpm quãtũ in ipso ẽ baptismus.n. xpi passionez significat. j. de cõ.di.iiij.ꝓ pte. vel ideo dicit rursꝰ crucifigẽtes xpm.qz sicut ipossibile est q rursus crucifigaꝛ z ita impossibile est q rursꝰ baptizetur in penitẽtia. vel dic vt in glo.quantũ ꝛc.
g ¶ Sibimet.i.quãtũ ad seipos quia mors christi vnũ baptisma ꝓcurauit.qõ sufficit ad ola peccata delẽda. sic z illa mors sufficit ad omnia peccata tollẽda.qui vero iterat baptismuz q̃si illa mors vna z vnũ ex ea nõ sufficiat iterat baptisma z mortẽ christi quantũ in se est vel iterando ifinuat vt ex ea iterata fiat remissio peccati qõ est impossibile.sicut.n. ipossibile ẽ iterũ xpm crucifigi z ita secũdo per baptismũ aliquez mori peccatis.
b ¶ Rideãt.i.derideãt nos.
i ¶ Loquimur.duc.s. terrẽdo z increpãdo. quasi si nõ dirimus hoc putando vos eẽ tales.s. spinis plenos sed timentes ne tales efficiamini terremus vos verbis.
k ¶ Iniustus.q.d.iõ cõfido de vobis qz oli bona multa operati estis pro quibus si penitueritis de malis bene faciet vobis deus.z hoc est non est ꝛc.vt.s̃.e. dist.§.hoc itaqz.c.non est.
l ¶ Ostẽdistis .i.ex quo pria bona fecistis opera.
m ¶ Ipius.i.ad honorẽ dei z recte diri operis qz ministratis ꝛc.b.
n ¶ Ministratis.hic arguitur q de bonis loquit post peccatũ exhibitis.
o ¶ Desperanẽtis.q.d.nolo vos despare de venia.si ita locutus sum vt metu desperatiõis qui plerũqz ꝛtrahit a pcto vos facerẽ cautiores.
p ¶ Ceterũ.iustitie.qz non est tam crudelis deus ꝛc.s̃. e.di.non est.
q ¶ Exhibetis.hic arguitur q loquitur de bonis exhibitis post peccatũ.
r ¶ Necessitas.ar.q spado nõ meretur cõtinendo nec pauper parce viuẽdo cui ex necessitate hoc faciãt xxiij.q. v.tũc saluabit.s̃.xxiij.q.iij. nabuchodonosor.
s ¶ Nec corona.si de⁹ nos tantũ cogeret ad partẽ vnaz tũc nil afferret gra vel meritũ.xxiij.q.vj.§.vl . ver sꝰ pñ.
t ¶ Ad calcẽ.i.primũ bonorum operũ vel ad vitam eternam.vel calcẽ.i.finem quia extrema pars hominis est calx.
u ¶ Incentiua.i.seminaria.ar.xv.q.i.non est.quia de corde prodeunt male cogitationes quas diabolus ad consensum z opus perducit.vt.s̃.eo.inter hoc sciendum z.c.sicut.

o Fenū.venialia.ſ.fenia grauia grauiſſima.vt.xxv.di.§ criminis.
c Iccndiū.delectationis cōſenſus ⁊ operis.
d Secura.nō.n.ē qs tā pfect⁹ q̄ cadē nō poſſit ⁊ hoc ēt oñdi dicēs ſedete ⁊c.
e In occultis.i.l ambiguis.vñ nō facile ītelligit qd ſit appetēdū vel qd nō.
f Fili accedens.extra de renū.niſi.
Idē iacobus.i. eadē ſententiā:non idē nominatiue ſ.q̄ poſt baptiſmū poſſit qs peccare vel q̄ non poſſit.
g Cōſiderat.vultū nō rē ſed vmbrā ſolam videns.
b Reus.hoc exponitur.j. di.v.c.i.
i Sine pcto ſaltē otigiali.
k Cōduſit.i.oēs homies.
l De tēptatiōe.nō q̄ tem ptent ſed ne tēptationi ſuc cūbant vel ſi ſuccūbant eos liberat ⁊ releuat.
m Hi ſunt.falſi doctores.
n Fontes.nō lauantes ſz coīquinātes.ſ.ij.q.vij.ſecu tiſunt.
o Et nebule. demonū et dicuntur nebule quia alios obſcurātes reddunt.xxxvij. di.§.vlti.
p Supbia.i.ſuperba va nitate loquētes.
q Pelliciūt.i. alliciunt et decipiunt. vnde aug. ſuper epiſtolam ſecundā petri.pel licies dicuntur meretrices a pollutiōe:vel a pellis formo ſitate:qua incautos alliciūt. pelliciūt ergo beretici alias ſtabiles variorū dogmatuz erroneis ſectis quaſi cōſtu pantes lucribus ſubdendo.
r Effugerāt.i.receſſerant a peccato per penitentiam.
s Pinxiſſe.i. diſtinxiſſe vel denotaſſe vt deſcripſiſſe
t Factionē.i.nouā bereti cā inuentionē.
u Ad quas.i.quaſi ad eas
x Et turbibus.ſ.ij.q.vij. ſecuti.
y Immūdus.interpoſitio eſt:⁊ ōbet ſubiūgi quaſi grā dia loquūtur iō cū qui ⁊c.
z Paululū.cām reddit q̄ re dixit loquūtur grādia.
a Vocāt.illi qui iſtor doctrinā recipiunt.
b Angelo.i.prelato.
c Defeciſti.finaliter.alias cōtra eſt quod ſequit:q̄ cha ritatem eſt ⁊c.
d Sed bēo.i.corrigēdo di cens.
e Memor.ſ.di.l.dño ſcō
f Et pria.i.ſimilia primis.
g Venio.ad detrimentū tuum.
b Cādelabrū.i. cathedras vel ſedē vel dignitatem.
i Coinquinauerunt.i. q̄ non peccauerunt.
k Et ambulaturi.reſume pauci ſunt qui ⁊c.
l Cui aūt. ſuſpenditur cō ſtructio vſq̄ illuc vtiq̄.
m Et ſcio. vbi ſ. i peccatis
n Quia ſolēt.falſi docto res heretici.
o Cōtra eos.ſ.falſos do ctores.
p Vſaz.ad iohannez q̄ſi poſt iobānē nō habēt locuz ſed mentiunt.quia illud ve rū eſt in cerimonialibus.

ficaſſe fenū⁹ ligna ſtipulā:tūc ſuppo nit incēdiū⁹:edificem⁹ aurz ⁊ argen tū:lapides pciosos ⁊ tētare nō ande bit:quāquā ⁊ in hoc nō ſit ſecura⁹ et certa poſſeſſio. Sedet qppe leo in i ſidijs ⁊ i occultis⁹:vt interficiat ino centē. ⁊ vaſa figuli ,pbat fornax: ho mines ār iuſtos tētatio tribulatiōis ⁊ in alio loco ſcribit.fili accedēs⁹ ad ſeruitu tē dei ppara te ad tētatiōem. Rurſus idē iacob⁹ ait. Eſtote facto res verbi:⁊ nō auditores tantū. Si quis ē audito verbi ⁊ nō factor iſte ſimilis eſt viro qui cōſiderat⁹ vultū natiuitatis ſue i ſpeculo. Cōſideraz uit illud et recedēs ſtatiz oblit⁹ ē q̄ lis ſuit. frustra monuit vt iungerent opa fidei:ſi poſt baptiſma peccare nō poterāt.qui totā inquit legē ſer nauerit et peccauerit in vno:factus eſt reus⁹ omniū.qs veſtrū ſine pec cato⁹ eſt:cōcluſit⁹ deus oīa ſub deli cto.vt oībus miſereat.petrus quo qz nouit inqt deus pios de tētatiōe⁹ eripe et de falſis doctorib⁹:bi ſunt⁹ fontes⁹ ſine aqua et nebule⁹ turbini bus exagitate qbus caligo tenebra ruz reſeruat. Supbia⁹.n. vanitatis loquētes pelliciūt⁹ luxurie eos i de ſideriis carnis q̄ paululū⁹ effugerāt⁹: et ad errores reuerſi ſūt:nōne tibi vi deſ pinxiſſe⁹ ſermo apoſtolicus no uā iperitie factionē⁹:aperiūt.n.qua ſi fōtes ſciētie:qr cū aquā nō habēt: doctrinarū ,pmittunt imbrē:velut nubes prophetice ad quas⁹ perue niat veritas dei:et turbinib⁹⁹ exagi tantur demonū atqz vitioz. loquū tur grandia et totus ſermo eorū ſu perbia eſt. Immūdus⁹ eſt aūt apud dominū omnis qui exaltat corſuuz vt qui paululū⁹ refugerant a pecca tis ad ſanum reuertantur errorem et ſuadent in luxuria ciboruz carnisqz delicijs. Quis enim non libenter au diat:manducem⁹ et bibamus et in eternum regnabimus:et ſapientes et prudētes pranos vocant⁹ eos ve ro qui dulces ſunt in ſermonibus plus audiunt iohannes apoſtolus: immo in iohanne ſaluator ſcribens angelo⁹ eccleſie epheſi. Scio inquit opera tua et laborem et patientiam tuam:et qne ſuſtinuiſti propter no mē meū et nō defeciſti⁹:ſed habeo⁹ aduerſum te panca: q̄ charitatem tuaz primaz reliquiſti memor⁹ eſto vnde ceciderīs:et age penitentiaz: et prima⁹ opera tua fac. Sin autem venio⁹ tibi et mouebo candelabrū⁹ tuum de loco ſuo: niſi penitentiam egeris. Similiter ceteras eccleſias: ſmyrnam:pergamum. Tiathiram: Sardis:philadelphiaz: Laodiceā: ad penitentiam prouocat:et niſi re uertantur ad opera priſtina minaſ: et in ſardis paucos habere ſe dicit

q Abrāā.ecce alia diſpenſatio olim.alia nūc.quaſi licet altera diſpen ſatio nūc ⁊ altera oli.tamē quantū ad merita hominū bona vel mala ⁊ quātū ad poſſe peccare poſt charitatē idē fuit oli qō nunc.⁊ ideo exem pla ve.teſt.recte inducere poſſum.
r Cui bis.prima vice i gabaon.quādo ſacrificiū obtulit ⁊ de⁹ obtulit

qui nō coīquinauerūt⁹ veſtimenta ſua.et ambulaturi⁹ ſunt cum eo i al bis:quia digni ſunt.cui autem⁹ ſcri bit memēto vnde cecideris:et ecce miſſur⁹ ē ex vobis diabolus in car cerem vt tēptemini:et ſcio⁹⁹ vbi ha bitas vbi ſedes eſt ſathane et in mē te habe qualiter acceperis et audie ris et ſerua et penitentiam age:et re liqua vtiqz ei dicit qui crediderit et baptizatus fuerit:⁊ ſtās quondam corruit per delictū pauli ſper de vez teri teſtamēto exēpla diſtuleraz: qr ſolent⁹ vbicūqz cōtra eos⁹ faciūt di cere:ler ⁊ prophete vſqz⁹ ad iohan nē .ppbetauerūt. Ceterū quis igno rat ſub alia diſpenſatiōe dei oēs re tro ſanctos eiuſdez fuiſſe meriti:cu ius nunc xp̄iani ſūt. Quomodo au tem abraam⁹ placuit in coniugio ſic nunc virgines placent in perpetua caſtitate. ſeruiuit ille legi ⁊ tempori ſuo ſeruiamus ⁊ nos legi ⁊ tempori noſtro in quos fines ſeculorum de neuerunt. Dauid electus ex cor do mini:quia omnes eius fecerat vo luntates:⁊ quia in quodaz pſalmo dixerat:iudica me domine quoniā ego in innocentia mea ingreſſus ſū: ⁊ inde.ſperans non infirma. Pro ba me domine ⁊ te. me. vre. renes me.⁊ cor meum. Poſtea tēptatus a diabolo:⁊ poſt peccata penitens loquitur dicens. Miſerere mei de⁹ ſm magnam miſericordiam tuaz. magnum peccatuz magna vult de leri miſericordia. Salomon amaz bilis domino:⁊ cui deus bis⁹ fuerat reuelatus:quia amator⁹ mulierum fuerat a dei amore diſceſſit. manaſſ ſem⁹ impiiſſimum regez poſt capti uitatem babylonie in priſtinam di gnitatem liber dierum⁹ reſtitutum refert.⁊ ioſias vir ſanctus i campo magedon ab egyptio⁹ rege⁹ con foditur. Ieſus quoq̄ filio⁹ ioſedech⁹ ſacerdos magnus quāquam in ty po preceſſerit ſaluatoris qui noſtra peccata portauit ⁊ alienigenam ſi bi ex gentibus copulauit eccleſiam tamen ſecundum litteram poſt ſa cerdotium ſordidatus inducitur et ſtat diabolus⁹ a dextris eius ⁊ can dida illi deinceps veſtimenta red duntur. Superfluum eſt de moyſe ⁊ aaron ſcribere:qui ad aquam cō tradictionis offenderunt deum et terram repromiſſionis non intraue runt. Luz beatus iob angelos⁹ quo qz ⁊ omnem creaturaz peccare poſ ſe memoraret dicens. Quid enim nunquid homo mundus eſt coram deo⁹ aut ab operibus ſuis ſine ma cula vixit:ſi contra ſeruos⁹ ſuos nō credit ⁊ aduerſus angelos ſuos pra uum quid repperit:quanto⁹ magis habitantes in domibus luteis de

et donū ſcie vt hētur in li.regū.alia vice nō legit reuelatus et niſi ſpāliter qñ cōpoſuit cātica cāticoz.xxxvj. di.§.ecce.
s Quia amator.ſ. xxxij.q.iiij. ſalomon.
t Manaſſes.ſ.i.q. vij.ſi quis omnem.
u Liber dierū.ſ.pa ralipomenon.in quo agit de cōputatiōe die rū ⁊ annoruz regum iſrael.
x Ab egyptio. ſcz pharaōe.cū.n. pha raō vellet ire ptra re gez medorū:prio ag greſſus eſt regez adre mon q̄ regnabat tūc in catbamis.deſcēdit ergo rex ioſias iudee in occurſū ei⁹.pbibēs ne trāſitū faceret per iudeā e miſit pharao ad eū dicēs.qd mihi ⁊ tibi rex iuda nō ad uerſū te venio ad eu phratez ,ppero miſit me deus ad medos ſme me ne deus qui mecū eſt iterficiat te. nō acquieuit ioſias. ſed cū rege adremon ꝓponebat acies ſuas vt dimicaret aduerſ⁹ pharaonez ⁊ forſitan eū transiret a curru i currum qui ſequebat eū more regio occiſ⁹ eſt a ſagitarijs i cāpis magedon.
y Rege.i. pharaōe.
z Filij⁹ ezechielis.
a Joſedech.ſ.di.l. iobānes.
b Diabol⁹.i. vror ſua.
c Angelos.quo ad naturā eorū niſi eēnt cōfirmati p grāz. vñ plato i thieo.dij deo rū quorū opifex pa terq̄ ego.natura qui dez diſſolubiles me aute fic volēte indiſ ſolubiles.
d Coram deo.i.cōpa tiōe domini.b.
e Si cōtra ſeruos.ſ. moyſen ⁊ aarō ō qui bus ꝓmiſit.b.
f Quanto.ſ. vij. q.i.ſi ergo.

a Be quibus.i.de numero quorum.
b Temptatio.i.dum vivit homo tēratur.
c Qui mittebatur.i.missarus erat minores angelos si stetissēt sicut non faciunt angeli boni.b.
d Jnt.rij.iuxt illō ois lapis pciosus opiūitū tuū.j.e.prīciptū.ibi tñ ñ bñ nisi de nouē lapidib⁹.
e A morte dñi.i. p mortē dei q̄ diabolo mūdi prātē ademit vel amore dei quē amisit
f Ad inferna h dñ q̄ morte rpi diabolus ē relegatus in iferno ⁊ erit ibi ligatus vsq; ad tēpus antichristi.⁊ tūc solue⁹ a pēis sed a vinculis vt exerceat vires suas in malos.
g Sublimitas.i.lucifer.
h In lumbis eius quo ad tērationes viroꝝ rū.in q̄bus vt dicit sedes luxurie ē i lūbis.
i Umbilicū quo ad tērationem feminaru⁹ in q̄ vmbilico dicit ee sedes luxurie, vnō aug.sup eūdē locum semē coitus iuris ee lumbis feminis i vmbilico phibet q̄ diabolus vtriq; seruit p luxuriā dñat:ad viros loquens ꝓuenienter dixit.virtus ei⁹ in lūbis ⁊c.ppheta et sub specie femīine pestilantiam iudee increpāsait. In die ortus tui ñ ē ꝓcisus vmbilic⁹ tu⁹
k Obūbrant. p ipz.
l Arbores.qui magni videntur. vt sunt hypocrite.
m Jurta iuncus.i. hypocritas qui merito designātur p ista: cum exterius aliquid videātur: inieri⁹ sunt vani vt illa.per incus enim qui ē fine nodo exterius interius aūt substātia caret: hypocrite designantur per calamū exteri⁹ splēdētem ⁊ fragilē sed interius vanū designātur seculares mūdāe glorie dedīti:⁊ ei⁹ splēdori:que cito transeūt per caritē crescentes in locis palustrib⁹ ⁊ manū tangentis vulnerantem curiositas tēporaliū designare q̄ i affluentia nutrit ⁊ crescit ⁊ animū pungit.
n Que in ags fūt .i.in fluru rex labētiū
o Nupcias.saturā de cā libidinis Octax secus si cā plis.xxiij q.iiij. vir cum propria
p Ex precepto.i.ex precptū.i.auctoritatē diuine scripture. alij corrigunt hoc ⁊ dicūt exceptio dei.
q Stannū.i. stātes timeant ne.s.ami i cadat ruina.
Sit.i. debeat eē.

quibus⁹ enī ⁊ nos de eodem luto sumus. Tēptatio⁹ ē vita hois sup terraz. de celo ēt cecidit lucifer: q̄ mittebaf⁹ ad vniuersas natiōes. ⁊ ille q̄ in paradiso deliciaꝝ interduodeci⁹ nutritus ē lapidcs: vulneratus est a morte dñi⁹ ⁊ ad inferna⁹ descēdit. vñ ⁊ saluator in euāgelio: videbā inq̄t satbanā quasi fulgur de celo cadentem. si altissima illa sublimitas⁹ ceciderit: qs cadere non possit: si in celo ruina: quāto magis i terra: ⁊ tñ cuz ceciderit lucifer imo p⁹ casum colu ber ātiqu⁹ virtus ei⁹ in lūbis⁹ ei⁹ et ptās ei⁹ sup vmbilicū⁹ vētris eius. obumbrātur⁹ in eo arbores⁹ magne ⁊ dormit iuxta iuncū⁹ ⁊ calamum ⁊ caricē: ipse ē rex oiuz q̄ in aqs sunt⁹: vbi.s. voluptas ⁊ luxuria ⁊ ꝓpago ⁊ irrigatio nuptiaꝝ⁹. ⁊ infra. Transiimus ad scōam ptitōem in qua negat eos q̄ tota fide baptismi ꝓsecuti sunt: deinde posset peccare ⁊ docuimus q⁹ ex precepto⁹ dei ois creatura sub vitio sit: nō q⁹ vniuersi peccauerūt: sz q⁹ peccare possint ⁊ sīli ruina stātiū⁹ met⁹ sit⁹: Euidēter⁹ itaq; et premissis apper. nōnullos charitatez bēre quā postea criminal⁹ r delinquēdo amittūt: q⁹ si qs ptēdat ñ de virtute sz de virtutis ope debere intelligi deliberet qd rñdeat de innocentia ade: de iustitia moysi: dauid ⁊ ceteroꝝ: qui plena fide ad baptisma accedentes: sz postea ꝓlapsuri sunt: tñ celestia dona degustēt. ⁊ spiritus sancti fiunt participes: vt non solū añ humanos: veruz ēt ante dei oculos ex aqua tñ ⁊ spū sancto iueniant renati: q⁹ s charitatē dei nō habēt: añ dei oculos aqua tñ regenerarent nō spū scō. opa enim seu sacramētorū ptcipatio nisi ex charitate ꝓcedāt: apud deū: nec iustitiā: nec innocentiā prestant. si. n. inquit aplus habuero oēz fidem ita vt montes transferā: ⁊ si distribuero oēs facultates meas in cibos pauperꝝ ⁊ si tradidero corpus meū ita vt ardeam: charitatem aūt nō habeaz nihil mihi prodest⁹. Sed q̄ tō predestinatis ad vitaz a nōnullis ꝓceditur: q⁹ charitatez amittant ⁊ amissaz recuperent: de reprobis ēt dicenduz est an ipsi charitatem bēant: q̄ amissa postea damnet. De his ita scribit Augustinus in libro de correctōne ⁊ gratia.

Apostolus sciens nōnullos diligere deū: ⁊ in eo mō vsq; in finem nō pseuerare mor⁹ addidit⁹ his qui scōm ꝓpositum vocati sunt sancti ⁊c. Jn eodem. An adhuc iste nolens corrigi poterit dicere quid ego feci q⁹ non accepi⁹: quem ꝓstat accepisse ⁊ sua culpa quod acceperat amisisse: possum inquit possum

f Euidenē.i.ex plīre allegatis ꝓcludit gratianus charitatem sic habitam amitti posse. q̄ nō solum de operibus charitatis sed de ipsa charitate verum oñdit eē. adijciens hoc non solum circa predestinatos: sz etiam circa prescitos posse contingere. ad q̄ auctoritate inducit vsq; ad illū locū item illud euangelij vbi incōtrarū auctoritates inducit duas videlicet q⁹ reprobi non bēnt charitatez. sed eas de hypocritis intelligēdas esse ꝓbat auctoritate gregorij.
t Prodest ad regnū celorum obtinendum. ⁊ di.lij. §.pen. ⁊ c. si quis autem.
v Apostolos. mor iepistola ad romanos, vbi dr scimus autem q⁹ diligentibus deum oia cooperant i bonuz bis qui sm ꝓposituz vocati sunt sancti. s.e. talib⁹
r Apostolus addidit.i. p⁹ quā dixerat scimus. q.d. deum ⁊c.
y Accepi.i. pseuerantiā in charitate ⁊ in bonis opib⁹.
z Propter secreti.i. ꝓpter secretam hanc dispōnionē dei que vtilis est. alias enīz est hic vtilitatem.
a Similia. dicit in eodem idem augu.
b In euāgelio. supple fit in augustino ista exempla.
c Item illud euangelij. ñ qui incipit. quia hec auctoritas euangelij ⁊ sequens gregorij videtur innuere q⁹ reprobi futuri charitatem nō habeant eas ponit gratian⁹ ⁊ postea soluit.
d Melius dixi pōt. cepisti melius q̄ desinis. vltima primis cedunt. ⁊ss. miles bec vir ⁊ ille puer
e Illud autem. qui seduxi. hec est tota precurrēs gratiani vult enim determinare capitulum gregorij q̄ statim sequitur. j.e. cit⁹ ad hoc
f Ut leuiatham. q.d. siue per ꝓpriam suggestionez siue per malum hominem et dānatum quem diabolis repleuit malitia per suggestionis ministrum.
g Replet tristitia.
b Aurum. pro sapientia ponitur aurum. j.eo. dicti. principium. ⁊ ita aliter q̄ b sumitur.
i Ajtius. casus exponit gregorius in canone isto⁹ illa verba iob. super illo erunt radij solis ⁊ sternet sibi aurum quasi lutū Pro ergo dicit q⁹ per aurum designantur hypocrite. qui q̄si deaurati sunt cum in superficie videantur habere virtutes, nec habeant. Secundo dicit q⁹ h mōi hypocrisis detegitur in hac vita quādo q; ante finem quandoq; in fine quandoq; nunquam. ⁊ cum detegitur tunc aurum quasi lutum sternitur. Altimo dicit quam vtilitatez cō sequantur predestinati siue hmōi hypocrite faciant bōa siue publice cadant i pcām. nā per bonam ꝓpationem inuitant perseueraturos ad bonum operā. cum p casuz reddunt bonas cautiones.
k Amittere. hec de hypo-

eritis ītelligēda sūt q videt de aurati ⁊ fulgidi ⁊ habere virtutes in supficie cuz nec sūt nec bñt. ⁊ qui caret vna caret oibus. di. v. c. si ⁊ ō peni. di. v. consideret.

a ¶ Innotescit. i. virt⁹ vt.

b ¶ Appenituri ab alijs

c ¶ Virtus putatiua.

d ¶ Etiam. ante boies. i. in ꝓspectu hominum.

e ¶ Curauit. s. e. di. ver. itez §. pe. fm augu.

f ¶ Per aliqō. i. quantū ad aliquid. s. ab bona opera.

g ¶ Operepretiū. i. vtile credimus si aperiamus quō ō istis disponit ad vtilitatem alioz. ⁊ hoc est sepe. n. ⁊c.

h ¶ Ordinis. i. intellect⁹ tropologeus.

i ¶ Angustam. arta. n. ē via q⁹ ducit ad vitam. vnde Virgilius. Facilis descensus auerni. sz reuocare gradum supasq euadre ad auras. Hoc opus hic labor est. pauci quos sequis amauit. Iuppiter aut ardens euexit ad ethera virtus.

k ¶ Exemplo. bi sunt q ad sempiternā vitam. primos mendatio suo opitolante ō ducunt. vt. xxij. q. ij. primum. et hoc ergo collige ex quo sensu illud accipiatur.

l ¶ Articulo. i. impedimēto.

m ¶ Lapsum. felix quē faciūt alīa pticula cantū. s. xxvij. q. j. c. j. de cō. di. j. bi duo ⁊ dicit Seneca. Ruina pcedentium solet ee doctria sequentiū ad hoc. s. e. si. n. i fi.

n ¶ Quod vero, soluit gr̄a nus auctoritatē inductam. s. e. di. §. cum ergo. c. charitas. ad hoc q charitas amitti non possit ⁊ hac occasione diabolum in charitate creatum esse ostendit. ⁊ de lucifer i excellentia multa subiungit.

o ¶ Megantur. s. e. §. cū ergo. ⁊ ego sum ⁊. c. charitas.

p ¶ Ūñ i euāgelio mathei.

q ¶ Bonū. i. doctrinā euangelicaz.

r ¶ Ad pniaz. per baptismū hoc ē exposītū. s. e. si enim.

s ¶ In veritate. s. xxj. q. ij. visis contra.

t ¶ In veritate. i. in charitate ⁊ hoc dicit allegando.

v ¶ Differentia. q alij sunt boni ⁊ alij mali.

x ¶ Penā eternā q nunq facit. ar. s. xi. q. iij. illud plāe.

y ¶ Quod creādo nō enim oz punire. qō ipse approbauit. vt. xxij. q. iiij. nabuchodonosor. ff. ad. l. iul. de adul. si vxor in fi.

z ¶ Ex traduce. q angeli nō fuerunt ex traduce. i. ex precedenti materia sicut nec anima. s. xxxij. q. ij. moyses.

a ¶ Suo vicio. s. vñ fuit primus motus angeli ad malum dic q ex libero arbitrio sed in libero arbitrio nō fuit malum. vnde ergo p̄uenit malum. dicas q in libero arbitrio fuit quedā libertas. ⁊ ex illa libertate cecidit in malum. hec ē difficillissima questio

b ¶ Similis. cuz angelus statuz fuit post creationem capax rationis sed homo nō. donec fit aductus.

c ¶ Moysen. in gene si circa principiuz.

d ¶ Vsinc. vacuum. s. xvj. q. ij. visis contra. vbi dicit q charitatē nequiuit habere in celo. sz forte dicitur non habuisse q non perseuerauit. q non dicitur factum nisi duret factum. vt. s. e. dist j. cogitatio. ⁊ l. diuortiū sed forte nunquā habuit charitatem vt dicitur in contrario. vn de magister hoc dicit allegando. ⁊ fm hoc omnia contraria intelliguntur nō ō charitate quam non habuit sed quam habiturus esset si stetisset.

e ¶ Principium. cassus intēdit gregorius in hoc. c. multuz commendare luciferum ostendendo eius perfectionem ⁊ excellentiam quam in charitate habuit ⁊ in aliis donis gratuitis vt naturalibus ante lapsum ⁊ hoc facit. Inducit autem auctoritates Job ⁊ eccleslis.

e ¶ Principiuz. i. principuum opus iter prima opera dei. vel primus ⁊ dignior inter alios angelos. quoñ ministerio paratur. et patet via ad deum.

f ¶ Viarum. i. operum sicut enim i via continetur vestigiuz itinerantis. sic in qua libet creatura est via qua quis ducitur ad intelligendam potētiam dei.

innotescit⁹ boibus. pculdubio laudatur eius q fauor in bianter appetituri⁹: vnde fit vt ⁊ ipsa virtus⁹ ante dei oculos virtus nō sit: dū abscondit qō displicet deo ⁊ pdit qō placet: que itaq merita apud deū esse pñt: qñ mala occulta sunt ⁊ bōa publica: plerūq enim sicut dixim⁹ latet supbia ⁊ castitas innotescit. atq tō diu oīa charitas circa finez vite pditur: q coopata superbia vsq in finē inconecta retinet: alius elemosinis vacat. ꝓpria distribuit: sz tamē multis iniusticijs deseruit vel forte linguā in detractationib⁹ exercet: ⁊ fit plerūq vt eis qui misericors fuerit iuxta vite sue terminū rapacitatis ⁊ crudelitatis stimulis inardescat: qō valde iusto iudicio agitur: vt pdat ēt⁹ añ boies vñ boib⁹ placuit quia boc vnde deo displicuit: corrigere nunquā curauit⁹: ali⁹ patientie studet sz inuidere alijs ⁊ fuare malitiā in corde non cauet. fit qñ qz impatiens: quia diu latuit dolēs ℔i itaq ⁊ per aliqō⁹ auz sunt ⁊ per aliqō lutuz sunt atq boc auz quasi lutum sternit: quando occultis peccatis exigētibus etiā virtus que publice claruerat dissipatur: sz ope pcium⁹ credim⁹: si in bis virtutē supni ordinis⁹ subtilius ꝓpendamus. sepe enim oipotens deus occulta eorum mala diu tolerat: ⁊ opa eorum bona electoz suoz vsibus. p futura dispensat. ℔ā nonnulli munduz nequaquā funditus deserentes nō pseueraturi angustū iter arripiūt. sz. ad querendā angustam⁹ viā exemplo⁹ suo eos qui pseueraturi sūt accēdūt vñ plerūq ꝓtingit: vt ipsuz boc qō bñ videnf viuere: nō sibi sed potius solis electis viuant: dum exēplis suis ad bñ viuendi studia pseueraturos alios nō pseueraturi ꝓuocant. Sepe. n. quosdā videm⁹ ad viam ingredi ad locū ꝓpositum festinare quos alij q⁹ euntes ꝓspiciūt sequaf eūdēq pariter locū petūt. sz fit plerūq: vt irruente aliquo implicationis articulo⁹ post se redeāt qui ꝓcedebant: ⁊ bi ad locū pueniant qui sequebantur: ita nimiz sunt illi qui nō pseuerant: ⁊ viā scitatis arripiūt. Jcirco. n. virtutis iter nō pseueraturi incboāt. vt eis qui pueniuri sūt viā qua gradiunf oīdant: quoz ēt casus vtilitate nō merita electoz. pnecib⁹ fuit: q⁹ ipsoz lapsuz⁹ duz ꝓspiciunt de suo statu ꝓtremiscunt: ⁊ ruina que illos dānat istos humiliat. addiscunt. n. in supni aditorij. protectione ꝓfidere dum plerosq ꝓspiciunt de suis virtutibus presumentes cecidisse. qñ ergo videnf bñ agere reprobi: quasi planuz iter electis sequentib⁹ demonstrāt. qñ vero i lapsum neqtie corruunt: electis post se pergentib⁹ quasi cauendā supbie foueoīdit. Qō veroſi⁹ reprobi negātur⁹ comedere panez q de celo descendit: vel bibere aquam viuaz: nō sic accipienduz est: vt a charitate radicez figere nō itelligāt. aliud ē. n. bibere vel manducare atq alind degustare vñ⁹ in euāgelio de christo legit ⁊ cuz gustasset noluit bibere: bibit ergo aquaz viuā ⁊ manducat panē q de celo descendit: q in charitate radicez figit: degustat qui ea aliquatenus cōicat a qua postea delinquendo recedit. de quib⁹ apostolus dicit. Jmpossibile ē eos q semel illegitimati sunt ⁊ gustauerunt donū⁹ celeste: ⁊ post bec oia, plapsi sunt rursus renouari ad pniam⁹. bic ēt diabolus in veritate⁹ stetisse nō in ea creatus ee negat: fuit. n. in veritate ꝓdit⁹: sed duz de se supbiendo presumpsit: alien⁹ ab ea fact⁹ est. In veritate⁹ āt quomō esse creat⁹, pbetur si sine dilectōe sui ꝓditoris creat⁹ esse ꝓbat: aut quō bon⁹ a deo ꝓditus asseritur: si nibil dine dilectiōis i sui creatiōe accepit: quō añ supbie motus sine vicio exiit: si ꝓditoreż sūū nullatenus dilexit: aut quō pax sine excellentioz ceteris creat⁹ dicitur si nōnullus eoz in amore dei cōditis bic ab eius dilectiōe vacu⁹ factus ē vñ añ bec dña⁹ inter bonos ⁊ malos angelos, pcessit: si ex creante iustus videt deus: q añ pctm̄ infert penam⁹ vel qui boc punit qō creando⁹ infūdit: si autem non ex creante cum nō extraducē⁹: restat vt ex⁹ pprie libertatis arbitrio vicium supbie in angelicam naturaz, pcesserit bona ergo cōdita est q̄ suo vicio⁹ a bono in malum commutata est. sz quomodo bona esse potuit: si dilectione penitus caruit: neqz enim angelus nobis similis factus⁹ ē: quoi vsq ad certum tempus etatis infirmitas grauat: vt neqz virtus neqz vicium vllum locum in nobis obtineat. accepit ergo dilectionem in sui creatione sicut ⁊ ceteri de quib⁹ dicitur: angelice virtutes que i dei amore perstiterunt: non ait que diligere deuz ceperunt: sed que in ei⁹ amore perstiterunt que ex creatiōe diligere ceperant: vt principium dilectionis omnibus credatur esse commune perseuerantia vero eorum tantummodo intelligatur qui in retributione boc acceperunt meruerunt vt confirmati vlterius cadere non possent: ⁊ boc de se certissime scirent: vnde bene apud moysen⁹ primus celum. deinde firmamentum factum esse dicitur: quia nimirum angelica natura primus equaliter subtilis in superioribus est condita: postea in persistentibus amore sui conditoris mirabiliter est cōfirmata. Hic⁴ etiam Gregorius in moali multa de perfectione angelice creationis replicans charitate negat repletum non ea penit⁹ vacuum asserit: quasi penitus caruisset. nunquā ea que de eius excellentia dicuntur conuenienter de eo intelligi possent.

Principium⁴ enim inquit beatus Gregorius. viaz⁴ dei bec

a Beemoth.i.diabol⁹.beemoth iterp⁊tat aial imundū q⁹ diabolus pp supbiam a celesti beatitudie tā q̄z imundum aial ali⁹ eius factus est.

b Primuz.i.pcipuum nō.n.pus creauit huc q̄ alios.vñ i salomone.ℨ.ibi q viuit i eternū creauit oia sil.

c Quid.verba gregorij exponētis predictā auctoritatē ezechielis.

d Habuit.luciferi.

e Venia.cū.n.plus ptātis ⁊ pulchritudinis ei cōmissū fuerat iō magis diligi presumebat.ar.ℨ.ij.q.v.q̄to.⁊ j.di.iij.§.q8 āt.⁊ e.septies.iōq̄z tātomagis obseq tenebat ⁊ puniri debuit cū non fuerit obsecut⁹.ar.C. de ꝺduc.⁊ pcu.cōductores.i fi.li.xi.⁊ grauiora facit delicta ⁊c.vt xi.q.iiij. pcipue.xl.di. hō xpianus.j.e.di.v. ꝺsideret.§.e.di.i.§.ex his itaq̄z.ℨ.xxiij.q.iiij qui peccat.

f Tu signaculum dī signaculuz ꝓpter virtutes erpssas qual recepit a domino.

g Plen⁹.i.plenaz sciaz hns ⁊ pfectōem decoris ⁊ charitatis.

h Primo verbo.h s.signaculum.

i Ut quo.i.quātū subtilior ē natura.i.diuine nature capatior ratione ⁊ intellectu

k Eo.i.in tantum

l Similitudo dei.i. gr̄a ⁊ dilectio q̄ erat deo similis in illum.

m Prophetа.scilicet ezechielis.

n Lapis.i. omnis alius angelus.

o Preciosus.i.pulcher decoꝛ virtutū fuit

p Opimentū ei⁹.i. iferioꝛ eo .sicut vestimētū ē iferi⁹ ⁊ idignius se iduēte:vel ornabat cū sicut vestimentum ornat aliquem.

q Sardius.hos ēt lapides enumerat lex ff.de publi.⁊ vec.l.interdū.§.spes.q̄r autē bi lapides veniā i cōtributōez dicit lex ad l.rod.l.ij.§.cū i eodē.

r Distinctiones.ℨ. di.lxxxix.ad hec.

moth⁹ dicitur:qꝛ nimirum cum cūcta creans agere hunc primuz⁹ cōdidit quem reliquis angelis eminentiorem fecit:huius primatus eminētiam conspicit ꝓpheta cum dicit:cedri nō fuerunt altiores illo i paradiso dei.abietes non adequauerūt sūmitatem eius:platani nō fuerūt eq̄les frondibus eius.oē lignū pretiosum paradisi dei nō est assimilatum ei ⁊ pulchritudini eius:qm̄ pretiosuz fecit eum i multis cōdensis frondib⁹ quid⁹ nāq̄z accipi in cedris ⁊ abietibus ⁊ platanis pōt:nisi illa virtutuz celestium,pcere celsitudinis agmia in eterne letitie viriditate plantata: que q̄z uis excelsa ꝺdita sunt:huic tamen nō prelata sūt nec equata q̄ speciosius factus est i multis ꝺdensisq̄z frondibus dī qꝛ prelatum ceteris legionibus tanta illum spē pulchriorem reddidit:quāta ei suppositа angelorum multitudo ꝺcoꝛauit. Ista arboꝛ in paradiso dei tot quasi cōdensas frondes habuit⁹.quot sub se positas supnorum spūum legiones attendit q ⁊ iccirco peccās sine venia⁹ damnatus est:qꝛ magnus sine venia comparōe fuerat creatus. hic ei rursum per eundem ꝓphetam dī. Tu signaculuz⁹ similitudinis plen⁹ sapientia ⁊ perfect⁹ decoꝛe i delicijs paradisi dei fuisti: multa.n. de eius magnitudine locuturus primo⁹ verbo cūcta cōplexus est.qd nāq̄z boni nō habuit q̄ signaculū dei similidinis fuit.de sigillo qppe ānuli talis⁹ similitudo imaginal⁹ expꝛimit qualis in sigillo eodem essential⁹ habetur:⁊ lz hō ad similitudinem dei creatus sit:angelo tamen q̄si aliqd maius tribuens. nō cū ad similitudinē dei cōditum:sed ipm signaculum similitudis dei dicit:vt quo⁹ subtilioꝛ est natura:eo⁹ in illū plenius similitudo⁹ dñi credaꝛ expꝛessa.hic ē q̄ p̄matus eius potentiā adhuc insinuās idem,ꝓpheta⁹ subiūgit. Dis lapis⁹ preciosus⁹ operimentū⁹ tuum: sardius⁹ topatius iaspis chrysolitus onix berillus carbunculus smaragdus ⁊ saphirus. Nouez dixit genera lapidum:qꝛ nimirū ordines angelorum sunt nouem.naz cum p sacra eloga angeli archāgeli:throni:⁊ dñatōes ⁊ virtutes:principatus:⁊ ptātes:cherubi:⁊ seraphi:aperta narratōe memoꝛātur:supernoꝛ ciuiū quāte sint distinctōes⁹ ostenditur.quibus tam beemoth iste opertus fuisse describitur qꝛ eos quasi vestem ad ornamentū sumz habuit:quoꝛ dum claritatem transcenderet:ex eoꝛum cōparōe clarioꝛ fuit.de cuius descriptione adhuc subiūgit:aurum op⁹ decoris tui:⁊ foramina tua in die qua cōditus es prepata sunt.aurū opus extitit decoris eius qꝛ sapientie claritate cāduit:quā bene creatus accepit.foramina vero iccirco i lapidibus fiūt:vt vinculati auro⁹ i ornamenti compositōne iungank:⁊ neq̄ q̄z a se dissideāt quos interfusuz aurum repletis foꝛaminibus ligat.hu insimōi ergo lapides ide cōditionis sue foꝛamina preparata sunt: qꝛ vz capax charitatis est cōditus:q̄si repleri voluisset:angelis stantibus tā q̄z positis in regis ornamento lapidibus potuisz inherere.si.n. charitas auro sese penetrabilez prebuisz sanctis angelis sociatus in ornamēto vt diximus regio lapis fixus maneret. Habuit ergo lapis iste foramina.sz supbie⁹ vitio⁹ charitatis⁹ auro nō sunt repleta.nāq̄z iccirco ligātur auro ne cadant iccirco iste cecidit:qꝛ etiam pforat⁹ manu artificis amoꝛis viculis ligari cōpit: nūc autem ceteri lapides⁹ qui hic similiter fuerant perforati penetrātes se i nicez charitate ligati sunt atq̄z hoc in munere isto cadente meruerunt vt nequaq̄z iam de ornamento regio cadendo soluantur: huius principatus celsitudinem adhuc idem ꝓpheta ituens adiūgit.Tu cherub extentus ⁊ ꝓtegens in mōte sancto dei ⁊ in medio lapidum ignitoꝛum perfectus⁹ ambulasti. Cherub qppe plenitudo scientie iterpretatur:⁊ iccirco iste cherub dī: qꝛ transcēdisse cunctos scientia nō dubitatur: qui i medio ignitoꝛum lapiduz perfect⁹ ambulauit:qꝛ inter angeloꝛ coꝛda charitatis igne succensa clarus gloria conditōis extitit:quem bene extentū ac ꝓtegentem dicit.omne.n. quod extentū ꝓtegimus obumbramus:qꝛ comparatiōe claritatis sue obūbꝛasse ceteroꝛ claritatez credit ipse fuisse extentus ⁊ ꝓtegens repit reliquos enim casi obūbꝛādo operuit:q̄ eoꝛum magnitudinem excellentia maioꝛe trāscendit:qō ergo illic⁹ speciosus in multis frōdibus qō illic signaculū similitudinis qō illic cherub:qō illic ꝓtegens dicit: hoc hic voce⁹ dñica beemoth:iste viaꝛ dei principium vocaꝛ de quo iccircō tā mira in q̄bus fuit ⁊ que amisit insinuar⁹ vt homini oñdat qd ipse si supbiat de elationis sue culpa passurus sit:si feriendo illi parcere noluit quem creando in gloria tante claritatis eleuanit.cōsideret ergo hō elatus qd i terra mereaꝛ:si angelis plat⁹ i celo,psternit. Charitas āt⁹ q̄ i aduersitate deseriť:ficta⁹.i.fictilis⁹ ⁊ fragilis esse phibeť:sicut fides ex q̄ charitas ꝓcedit ficta.i.fragil⁹ apud aplm esse negaꝛ.silr charitas q̄ i aduersitate deseri pōt dī vera nunquā fuisse.sicut.n.hiero.contra iouinia. scribit.Omnis creatura sub vitio ē nō q̄ ois peccauerit:sz qꝛ nulla est que peccare nō possit:posse āt⁹ peccare vt aug.ait.nō est aliquid posse imo aliquid non posse.vnde ille solus vocaꝛ oipotens q̄ hoc non potest qꝛ omnia potest q̄ posse est aliquid posse.sicut ergo eius compa-

s Auro.vnde dicit lex q̄ si auro gēma iungaꝛ nō cedit auro.sz ecōuerso aurū cedit gēme.ff.de au.⁊ ar.le.si non sunt.§.preueniemus.

t Supbie.nota p canonē istū ius icepisse a ruina āgeloꝛ bonū.n.⁊ equū fuit vt ꝓpter supbiā lucifer puniret.

u Vitio.i.p vitiū supbie ñ sunt repleta.

x Charitatis.ar.q̄ diabolus charitatē non habuit.vt xxvi.q.ij. visis.sz cū ecclr̄ōis capar inocētie ꝓticeps sine charitate cē nō potuit.ar.ℨ.e.di. §.itez sine charitate q̄ ergo charitate repletus negaꝛ cō paratōe stātiū ⁊ ꝓfirmatoꝛū dicitur vel ad perfectionem ⁊ perseuerantiam refertur.

y Lapides.i.ordies āgeloꝛ

z Quod illic.in prophetа scilicet ezechiele in iob.

a Voce.i. voce domini loquentis sibi iob.

b Insinuat iob vt ꝓphа.

c Charitas.aūt.solui autōitate aplī allegatā.ℨ.i pn. di.duobus modis q̄ dicitur primo charitas que deseriť.

d Ficta.i.fragilis ⁊ nō vera respectu permanētis.vel nō vera respectu charitatis diuine.ad q̄ sil⁹ qui dā iducit.in fi.concludit verā charitatem deseri non posse.

e Posse aūt.ex quo.n.resistere vitijs ē verū posse ergo nō resistere ē nō posse.sed nō resistere ē peccaꝛ ⁊ ita posse peccare ē nō posse resistere.⁊ ita ē ar.a ꝓijs.ar.xxxij. q.iiij.sicut satius est.⁊.q.v.sicut enim.

a ¶ Et astra.i.angelus.
b ¶ Etiam ecclesiastes in salomone.
c ¶ Ec de charitate,cōtinuat scīpm gratianus in.ij.enī di.hāc qōnem quam hic tractat prelibauit,sz huius gratia aliam p̄misit,an.s.charitas semel habita amitti possit quā in precedenti di.tractauī nūc aūt ad,ppositum suum reuertitur,ꝙdicit hec que ꝛc.hic incipit:iij. di.in qua ea questio tractaī an pn̄a sit iteranda an nō,ꝛ ꝙ sit iteranda multis auctoritatibus ꝛ erēplis probaī.di cimus ergo ꝙ iteranda ē.i. iteruz puniendus ē si.ōnuo peccet.ī.e.septies.vbi aūt dī ꝙ pn̄a non est iteranda dicimus ꝙ de solēni est itelligēda que cum sit sacm nō dz iterari.ar.i.q.i.ꝙ gdaz.sm cōsuetudinez marie quarūdā ecclesiarū ꝛ hoc sup eodē crimine.sup diuersis aūt credit ꝟ.solēnē iterare posse.ar.ī. ea.di.q̄zuis hanc qōem sic tractat gra. ¶ Primo pōit opinionē illoꝝ q dicunt ꝙ penitentia nō ē iterāda qz eam nō segtur mortale peccatuz. si.n eam segtur mortale peccatū.illa penitentia vera nō fuit nec veniā obtinuit ꝛ ad hoc multas auctoritates iducit vsqz ad.§.sed verba,ꝛ incipit ibi soluere predcās auctoritates,postea ab illo.§.ꝙ aūt probat auctoritatibus ꝛ erēplis ꝙ penitentia sepe iteraī post inserit que sit vera ꝛ q̄ sit falsa penitentia:qua occasione subiūgit.an penitentia sit danda an neganda ei qui vult agere penitentiam de vno peccato ꝛ remanere in alijs.

d ¶ Vera penitentia.hoc falsum est,qz si er charitate penituit vera fuit,ꝛ saluaretur si tunc decedret dum sic penitebat.auctoritates autem que in contrario iducuntur non ad diuersa tempora sed ad,idem sūt referenda. vt.ī. e.§.sz verba.vt s.eo tpe quo penitet habeat,ppositū non cōmittendi decetero.

e ¶ Enitentia ē.i.gra q̄ vere penitēti īfusa est facit eū p̄terita plāgere ꝛ eū munit vt caueat ne ꝛmittat q̄ fleuit.qō hic tradiī poti⁹ ē effectus pn̄ie q̄z diffinitio.

f ¶ Nō cōmittere.i.nō committendi ,ppositum habere.

g ¶ Eperiunt.pn̄az solēnē.vel qō hic dī intelligas de pn̄a exteriori.i.satisfactōe.nā qdā putāt sufficere ad deletōem peccati.s.quotiēs peccant pn̄am sibi iniūctā siue satisfactōem agāt.sz in volūtate peccandi perfistant.ī.e.sane cauendum ꝛ hoc innuit illud ibi itera ndam.

h ¶ Qui luxuriantur.i.fornicantur spūaliter separando se a christo.

i ¶ Postea nō putarēt.i.nō p̄sumerēt illud agere:vñ oporteret eos deceps penitere.ꝛ sm hūc itellectū sic itelligēdū ē illud qō segtur sic vt vnū baptisma sufficit ad deletōem peccati.sic ꝛ vna pn̄a huic tñ intellectui repugnat.ī.glo. hu.s.sp.ī.e. k ¶ Ita.s.dī.l.§.pōt. l ¶ Et aliter.ī.e.dī.§.siue āt.c

m ¶ Unica.i.in falicibus reiterabilis

n ¶ Semp dz.s.semp dere penitere.sz de mortalibꝰ raro cōtingit.vñ addit ar ego ꝛc.q.d.ita de fcō ꝓtingit sepe.s.ꝙ qs bz pn̄am de minoribus ꝛ cōpūctionē.sz de maioribꝰ nō.vel melꝰ qō inuit hic distinctio vt.s.pn̄a pro leuioribus mortalibꝰ tm̄ peccatis iniūcta possit iterari qz non iniūgitur pn̄a solēnis nisi,p grauissimis.rr vi.q.vi.c,vlt. o ¶ Delictorum tamen mortalium

p ¶ At ego.s.dī.i.§.alij ccontra.c,sunt,qui arbitrantur.

q ¶ Facilꝰ.mirū est quare hoc dicat cū multi iueniāt in fi.penitētes resplenduisse.ꝛc.s.i.q.vij.si qs oēm.ꝛ pauci iueniant añ finem sine mortali.ar.s.l.dī. qz tua,sz qō dī hic itelligit de itegritate carnis.s.virginitate.q.d.facilius inuenio qui seruet virginitatē quā q̄ post corruptōem carnis seruet cōtinentiam

r ¶ Congrue,nā penitentez oz vitam mutare qō summe difficile est qz dicit ler ꝙ nō facilis est mutatio vite.sz cum magno labore animi fit:vt in auti.ō mona.§.hinc āt.col.i ar.ī.e,sane cauendus.

s ¶ Atisfactio,penitētie,ī.e.dis. §.illud aūt gregorij. ver.satisfactio.

t ¶ Causas.i.vitiorū radicē non.n.sufficit ramos incidere. vt.s. di.ij.§.et p̄missis vel cās.i.opportunitates: vel occasiones peccādi:vt.l.xxxi. di. valet.

u ¶ Enitentia,ē vindicta hec ē que dā assignatio illi⁹ penitentie que dī opis satisfactio,ꝛ itelligit ō perfecta penitentia: vt.ī.e.§.hac auctoritate.

x ¶ Puniēs.ī se,arerpssum ꝙ qs nō potest ieiunare p aliū. sz contrariuz direxit.h. s.lxxxij.di.presbyter sz quicqd sit de alijs vī ꝙ p filiū bñ possit qs ieiunare qz eadē p sona censet: vt.xxxv. q.iij.§.hac auctoritate.ꝛ magis terrent patres ī filijs q̄z ī seipsis ff.qō me.cā.l. isti qui dē.§.vlti.

y ¶ Virtus.i. significatio ꝛ interpretatio.

z ¶ Tenere, alludit ethimologie vocabuli,vñ bernard⁹ clarevallis dixit sup illuz locū gen.penitet me fecisse hoiem sup terrā.idē ē ac si diceret, pena tenebit me propetis hoiuz. tenebit ī quā me cum venero super terram.

a ¶ Puniat.hītu nō actu.arg.s. di.xxxi.si laicꝰ,ar.s.ī.c.prori.

b ¶ Japs.s.xxx ij.q.v.si paulꝰ

c ¶ Petā originalia.

d ¶ Dimissa,si dimissa.q̄re ploraī qz nō ē fcā plena inouatio:de cō.di. iiij.c.ij.ꝛ iō timet cadere ꝛ idignū ē eū q nōdū stabilē ꝛc.C.ō test.mi.l.vl,

e ¶ Ploraī.ar.s.ī.ō cō.di.iiij.sine pn̄a ar.s.s.di.i.tres sūt actōes,sz illa ñ,pbibz,qn dolēdū sit sup petis iā dimissis.sz ꝙ iā,p illis non est penitentia iniungenda. f ¶ Super fundamentum.i.fidem.

g ¶ Finiī.i.deficit qō tūc fit.cū mēoria petī habeī ꝛ de petō nō doletur

h ¶ Deficit.i.inutilis ē vel efficiī inutilis.i.p ipsā pn̄az ad vitā nō pducit er quo.n.nō laboraī.fructū nō dz pcipere,xvi.q.i.generaliter.

i ¶ Penitentia,que precessit.

k ¶ Be vēia.i.ō vite mūdicia ꝛ spe eterne beatitudis quā cū vēia assecutꝰ fuerat.q.d.ita reꝰ ꝓstituiī p pn̄is petīs sicut erat priꝰ sic exponit gratianꝰ ī.e.§.hac auctoritate.

l ¶ Be vēia.ñ tñ itelligas ꝙ petā redeāt priꝰ dimissa sz qz ita itrabit gehēnā ac si nullū petīm eēt dimissū:hoc bz quosdā,secꝰ bz alios q dicunt petā iā dimissa fdiī vt h tradiī ī.e.§.hac aucte.

m ¶ Be gratia facte promissionis.

n ¶ Oiaī.sz si p̄cepit nōne si p̄cepit ipossibile qz qō ñ erat ī eiꝰ ptāte.ar. s.di.ij.§.ꝓio,ꝛ.c.sciēdū.sz exponе volūtas ī te ñ oriaī.i.ī te oria ad effectū nō pducaī. n ¶ Si ꝓtigerit.s.xvij.q.iiij.sunt q opes,s.xv.q.

viij.hi qui.§.ea.di.§.finautem.c.in falicibus.

a ¶ In estiuum.i.in homelia que sic incipit.

b ¶ Penitentiã.plãgere.i.plãgẽdo de ꝑteritis malis dolere vel satisfactione satisfacere ꝑm preceptum ecclesie.

c ¶ Nõ ꝑpetrare.i.i.nullo morali pseuerare vl' ꝓpositũ ꝑpetrãdi non habere.

d ¶ Cõmittat.i.ppositũ cõmittendi hẽat.

e ¶ Dissimulat.i.nõ vere penitet.

f ¶ Quid.n.prodest quo ad vitã eternam vt.j.e.di.sũt plures. nã als bñ valz occasionalr.j.e.di. piũ.j.e. di. nihil.

g ¶ Sunt q.q ait.j.e. septies.s.di.l.hi qui.

h ¶ Virtus .i.effect⁹ penitentie.

i ¶ Roductio.s. di.rc.si qs monach⁹.arg.ꝯ.s.e.di.i. vide bẽignũ ꝯ ibi.n.innuit q ꝙdiu vt durare pcñ.durare dz pnã.sz dic q ñ dz ibi q pnia ñ dz esse,pductio: pcõ.sz innuit ibi q si lõga fuerit d'pa lõga pnia dz ee.si.n. erit equũ vt.p vni⁹ bore fornicatõe nõ maior iiũgeret ei pnia.sz qõ h dz retorãt ad interiorẽ pniaz:q: qñcũ qz fduco pcñ ad memorã debeo inde dolere.j.e.iudas.z h itelige ó pẽa siue ó pẽalitate quã sustiem⁹.p pcõ primi hoies.qz illa ẽ productio.arg.s. di.i.sicut primi.

k ¶ Ad demõstratiõnẽ.i.custodiã bũilitatis:vt i paulo.xxiij.q. iiij.displicet.

l ¶ Miserie.i quã venie ex pcõ.s.di.v.ad ei⁹ vero versus finez.

m ¶ Emẽdatõem.i. ad purgatõez delicti vt in paralitico.

n ¶ Exercitatõz.s.e. di.i.sicut primi.

o ¶ Necessarie ad vitam eternam.

p ¶ Detinet pena ad gl'iaz dei mãifestãdũ vt i ceco nato.s. di.i. er his.z ad iudicium future dãnatõis:vt i herode.s. xxiij.q.iiij. nabuchodonosor.z ad cautelã sui z alioz.vt i paulo z vt studiosi⁹ illa vita ąrat q erit aboib⁹ pẽis aliẽa z vt sit fideli certãdi mã z occasio vicẽdi q nõ vincet si ñ pugnarz.s. di.vi.§.sed pensandũ

q ¶ Ira dei.s.xi.q. iij.§.si ergo iniuste.

r ¶ Perturbatio. ecce.qd fit ira homis z qd fit ira dei.

s ¶ Perfecta pnia cogit iniuncta a sacerdote.

t ¶ Enitẽtes,cuz semper doluisse doleat. Item grego.in estiuum⁹ tempus.

Penitentiam quippe agere digne non possumus nisi modũ quoqz eiusdez penitentie cognoscamus. Dniam quippe agere est z ꝑpetrata mala plangere⁹:z plangenda non perpetrare⁹.naz q sic alia ꝺ ploraꝛat vt iterum alia cõmittat⁹: adhuc pniaz agere:aut ignoraꝛat:aut dissimulat⁹:quid enim prodest⁹ si peccata luxurie quis defleat z tamẽ adhuc auaricie estibus anhelat. Idẽ Sunt qui⁹ dicunt pauci tempoꝛis penitentiam contra peccatum debere sufficere vt iteruz liceat ad peccatum redire:recte bos pastoris primi sententia percutit: qui ait canis reuersus ad suum vomitum z sus lota in volutabꝛo luti.magna ẽ enim contra peccatum virtus⁹ penitẽtie: sed z si quis in eadem penitentia perseueret.penitentiam veram agere est commissa plangere z iteruz plãgenda declinare. Idem.

Roductioꝛ⁹ est enim pena quã culpa ne parua puraretur culpa:si cum illa finiretur z pena: ac p hoc vel ad demonstrationem⁹ debite miserie⁹ vel ad emendationẽ⁹ labilis vite vel ad exercitationem⁹ necessarie⁹ penitentie temporaliter detinet⁹ hominem pena:quem iam ad damnationem eternam reũ nõ retinet culpa:ira dei⁹ non est vt hominis.i.perturbatio⁹ cum citati animi:sed tranquilla iusti supplicij constitutio. Item ioãnes os aureũ

Perfecta penitentia⁹ cogit peccatoꝛem omnia libenter sufferre.z infra:in coꝛde eius contritio in oꝛe eius cõfessio in opere tota humilitas.hec est fructifera penitentia Item sinaragdus.

Tale penitentiam digne agit: q sic preterita mala deploꝛat: vt futura iterum non cõmittat.nam q plangit peccatum z iterum admittit peccatum:quasi quis lauet laterem crudum:quem quanto magis abluit tanto magis lutum facit.

Item augustinus.

Penitentes⁹ si tamen estis penitentes z non estis irridentes: mutate vitam:reconciliamini deo z vos cum cathena⁹ pascetis qua inquis cathena que ligaueris in terra erunt ligata in celo.audis ligaturaz z deo putas facere impostura⁹ penitentiam agis:genna figis:z rides z subsannas patientiam dei:si penitentiam agis⁹ penites.si non penites penitens non es.si ergo penites cur facis quod male fecisti:si fecisse peniteat.noli peccare. si adhuc facis

u ¶ Cathena.s.e.di.i.agite.ar.ꝯ.s.e.di.i.si facilius

u ¶ Cathena.i.i cathẽa.i.cum mandato ecclesie.l.ꝑm quod ecclesia nos ligauit.z est ff.i.q.i.iudices.

x ¶ Impostura.i.ei falsuz ponere.q.l.iuste ligatis ab ipso.deus.n.neiem iniuste ligat.xi.q.iij.§.si ergo iniuste.ipostoꝛ aũt dr q falsum aliqõ alicui ponit. ff.ꝺ.edi.edi.l.ob q uitia.§.i.

y ¶ Egis actu vl' volũtate.

z ¶ Krisoꝛ.subsannare.i.naso torto deridere.

a ¶ Incõstãtia.nõ icõstãtiã reprobari.ff.de pcu.in cãe. ff.de offi.ꝓ.obseruare.ar.ꝯ. ff.de col.bo.nonnunq̃z.

b ¶ Usu.cũ preueniũtur a tentatõe.j.di.v.c.i.

c ¶ Ea.i.ff'ia.

d ¶ Isaias.adhuc ẽ de.c.ifi doꝛi quod sequitur.

e ¶ Lauamini.baptismo vl' penitentia.

f ¶ Mundus interius.

g ¶ Lauatur exterius.

g ¶ Lauat.i.illa mũdicia fi ẽ cã ad salutẽ qr ẽ momenta nea nõ pseuerãt.vel ñ ẽ mũdus ex toto:sz ad tps l' i pte.

h ¶ Que fleuerat.s.xv.q.viij

i ¶ Soliloqoꝛ.i.psalmoꝛuz sũt excellẽtioꝛa ó rpo eloqa.

k ¶ Planis.i.insufficiẽs ad vitã eternã obtinẽdam vl' carẽs fructu illi⁹ pnie quã nõ segt culpa cui⁹ fruct⁹ ẽ vitatio gehẽne z adeptio gl'ie.

l ¶ Tardi⁹ar.ꝯ vulnⁿ⁹ achileo qõ quõdã fecerat hosti, vulneris auxiliũ pelias hasta tulit.

m ¶ Frequnter.s.di.xciij. diconi sũt.ꝯ sed hoc aduerbiũ vir soluit contrarietatem.

n ¶ Ui.deserũt peccare: vel qr redeunt ad illa vel ad alia.

o ¶ Ad sordes.q̃si hoc inde segt.z ita tenet ꝓsecutiue:vt i.q.i.quisqz.in fi.b.

p ¶ Baptizãt.b verba q̃ ponit Grego.iueniũt in li.iesu filij sirach.q dr ecclesiasticus.

p ¶ Baptizãt.i.absoluũt z mũdãt.ó cõ.di.iiij.nec qcq̃z.

q ¶ A mortuo.i.a ꝓtu mortui.tãgit qõ fiebat i ve.te. q si qs tãgebat ossa vel corp⁹ mortui hois erat imũd⁹.vij dieb⁹ postea aspgebat aq̃ aspsionis die.iij.z.vij.sic mũdabat sicut hic tãgit z exponit. de cõ.di.iiij.nequaq̃z.

r ¶ Incassuz.deserat finaliter.ar.j.di.iiij.§.filijs.

r ¶ Frustra.q̃si idecẽs ẽ prius soluere ꝛc.extra ó renũ. lras.ar.ꝯ.C.de bis q.vt idi. l.si.nam z testm ipfectũ nullum ẽ.isti.q.mo.test. ifir.§.i.

t ¶ Sz verba.hic icipit soluere auctoritates q̃ videt dicere illã pniam nõ fuisse verã quã segt mortalis culpa. z respicit hic p⁹ illud.c.pnias quippe agere.

a ¶ Cõmittat.i.nõ cõmittendi ꝓpositũ bẽat.q ergo a malis fic mẽtẽ reuocat vt cõmissa plãgat ⁊ plãgẽda cõmittere non velit nec satisfacere negligat vere penitet.ꝛ postea forte casu vel infirmitate pecc.t non ꝛ ꝓposito.

b ¶ Cõmittat ope nõ voluntate.

c ¶ Enchiridion.i.in li.manuali.⁊ dr ab en qõ ẽ in ⁊ chyros qõ ẽ manus.i.liber manualis.

d Sane. ꝓpiciandus .i. placandus.

e ¶ Emẽdus.i.non dem⁹ ei elemosynas in preciũ vt ineam⁹ licite in pctõ.alis dicit c.elemosynis peccata tua redimere.ſ.di.i.medicina.j.e. §.adhuc istant.ſ.i.q.vij.erigũt.remissio.n.pctõ nõ dat licentiã delinq̃ndi. pctã etiaꝛ publica puniri ĩteresſ.extra õ col.c.ij.ꝛ ñ nõ debem⁹ temere ad penas ꝓsilire.ar.C. de pe.ſi operis.

f Qui vult a seipso. ſ.xxiij.q.v.ſi nõ ꝛ.C.õ ser. ꝓſes.nec tenet aliq̃ actõne q ꝓp suas ꝓseruãdas alienas merces ꝓiicit.ff.de prescrip. ver.q seruandarum.in pn.

g ¶ Incipe.vt bẽat cor ꝓtritũ ⁊ humittat ei a quo lesus ẽ

b ¶ Elemosyna.dr ab beli qõ ẽ de⁹ ⁊ mois qõ est aq̃ qꝛ ita extinguit pctm̃ sicut aq̃ extinguit ignẽ di.xlv.tria.

i ¶ Dictũ est in li. iesu filij sirach a salomone.

k ¶ Placeamus deo.nõ ergo se fallãt qui p largas elemosynas fructũ vl pccũie se existimãt ipunitatẽ emere qꝛ q diligit inique odit aiam suã.⁊ q odit aiam suã nõ est ei de⁹ misericors ſꝛ crudelis. ſi igit vult ei dare elemosynã p quã fit mũda odiat eaꝫ ſm seculũ ⁊ diligat eã ſꝛ deum.hac elemosyna quã ſibi hõ primũ dꝛ mũdant interiora.ergo elemosyna pecunie quã qs facit manẽs i mortali peccato.nõ.ꝓpie dr elemosyna qꝛ inordinate fit dũ a se nõ icipit ⁊ dũ sibi crudelis er istit non placet deo.h.

l Oe quotidiãis breuib⁹ rõe tpis vocat breuia nã ſi durãt trãseũt in mortalia.xxv.di.ꝯ.criminis.

m ¶ Quotidiana.ſ.eo.di.i. tres sunt actiones.

n ¶ Oratio.j.e.di.vi.q vult

o ¶ Satisfaciat.j.e.de cõ.di stin.iii aquam.

p ¶ Pater noster.qꝛ nõ iponit maiꝛ pnia ꝓ veniali q̃ vt dicat pr̃ nr̃.vnde dicit.c.q̃ sufficit pfecta ꝯritio vel cõfessio cordis.ſ.di.i.c.vlti.

q ¶ Taliter.q̃ sint fil ij dei.⁊ ita veraciter põt dicere pr̃ nr̃ i q̃b⁹ nõ ẽ mortale aliquid.

r ¶ Pcã delet.non q̃ pctã mortalia primo ꝓmissa ea oia dimittat ſꝛ qꝛ pniaꝫ ꝓ mortali iniũctã releuat.delet ergo mõtalia quo ad penã ñ quo ad eẽntiã.ſꝛ venialia quo ad vrũq;.sic ⁊ aq̃ bñdcã.de cõ.di.iij.aquã.c.sacrificium.

s ¶ Dimitte.C.de nup.ipalis.versus prin.

t ¶ Nõ dr.ſ.dimittim⁹.ar.õ cõ.di.ij.reuera.i fi.ſ.di.xxiij. psalmista.⁊ di.l vi.domin⁹. ad idẽ tempus referuntur vꝛ vt tpe quo defleꝛ mala que cõmisit nõ cõmittat⁹ quod adhuc cum flere oporteat:qõ ex seq̃ntibus verbis eiusdẽ auctoritatis datur itelligi dum dr. nam qui sic alia deplorat vt iterum alia cõmittat⁹:adhuc pniam agere aut ignorat aut dissimulat. Hinc augu. in enchiridion⁹.

Sane⁹ cauendũ est:ne qsq̃ existimet nefanda illa cria:q̃lia q agunt regnũ dei nõ possidebũt quotidie perpetrãda:⁊ elemosynis quotidie redimẽda. In melius ẽ q̃ pe vita mutãda:⁊ p elemosynas õ peccatis preteritis ẽ propitiandus de⁹ non ad hoc emẽdus⁹ quodãmodo vt ea semp liceat ipune cõmittere: nemini.n.dedit laramentũ peccandi q̃zuis miserando deleat iam fcã peccata si nõ satisfactio congrua negligatur. Idem.

Qui vult ordinate dare elemosynã:a seipso dꝛ icipere⁹:⁊ eaꝫ sibi ꝓmo dare.ẽ.n.elemosyna⁹ op⁹ misericordie veriſſime:de qua dcm̃ est⁹ miserere aie tue placens deo: ꝓpter hoc renascimur: vt deo placeamus⁹. Item Jo.chrysostom⁹.

De quotidianis breuibus⁹ leuibusq; peccatis sine q̃bus hec vita nõ ducatur quotidiana⁹ oratõ⁹ fidelium satisfaciat⁹. Eoꝛ est.n.dicere pater noster⁹ q̃ es in celis: qui iaꝫ taliter⁹ patri regenerati sunt ex aq̃ ⁊ spũ sancto deleꝛ omnino.hec oratõ mihi quotidiana peccata⁹ delet ẽt illa a quibus vita fidelium ⁊ celerate gesta sed penitẽdo in melius cõmutata discedit.sic quẽadmodum dr veraciter dimitte⁹ nobis ꝯbita nostra:qm̃ non desunt que dimittũtur ita veraciter dicatur:sicut ⁊ nos dimittimus debitoꝛibus nostris.i.fiat quod dr:qꝛ ⁊ ipsa elemosyna est veniam penitentibus oio ignoscere.

Item Pius papa.

Nihil⁹ ꝓdest⁹ homini ieiunar⁹ ⁊ orare ⁊ alia religionis opa facere:nisi mens ab inigitate reuocet⁹. Ex persona⁹ huiscemõi penitẽtis⁹ ẽt illud sinaragdi itelligitur: ille penitentiã digne agit ⁊c.⁊ illud augu. Penitens ⁊c.⁊ illud isidori. Irriſoꝛ est ⁊ non pe.⁊ illud isaie. Lauamini ⁊ mũdi estote. Item ⁊ illud soliloquorum. Inanis est penitentia ⁊c. ſilr ⁊ illud greg. qui admissa plangunt ⁊ baptizantur a moꝛtuo. Illud aũt ambro.⁊c. Reperiuntur ⁊c. nõ ſm generalem sed ſm specialem consuetudinem ecclesie de solẽni penitẽtia dcm̃ itelligitur que apud quosdam semel celebꝛata non iteratur.

Aũ aug.scribit ad macedonianũ

u Nihil.j.de cõ.di.v.nihil.⁊ .c.nõ mediocriter.ſ.di.lxxxvi.qd̃ ꝓdest

r ¶ ille nihil ꝓdest ad vitã eternã.ꝓdest tñ ad min⁹ suppliciũ subeundũ.j.e.di.ſi qs ãt nõ bñs.vñ ⁊ pnia nõ est denegãda sup vno petõ dũ qs remanet in aliis.extra de pe.⁊ re.q̃ quidam. Itẽ ad tpalia ꝓsequnda.xxij.q.ij.ſi glibet.item ad atiorẽ gre appositõem.j. di.v.falsas.

Quãuis⁹ caute ⁊ salubꝛiter ꝓnisum sit:vt locus illius humilime penitentie semel in ecclesia ꝯcedatur ne medicina vilis⁹ vel minus vtilis esset egrotis:que tãto magis salubꝛis est quanto minus ꝯtemptibilis fuerit qs tñ audeat dicere deo⁹ quare huic homini qui post primaꝫ penitentiam rursus se laqueis inigratis astringit adhuc iterum parcis Hac auctoꝛitate⁹ ⁊ illud⁹ ambꝛosij determinat⁹ ⁊ iterum⁹ peccatori per primã pniam venia dari monstrat aliogn nequaq̃ iteruꝫ parceret⁹ deus:q nec dum pepercisset. Satisfactio⁹ quoq; penitentie:⁊ vade ãpli⁹ noli peccare:eundem cũ diffinitõe itellectũ habẽt. Illud aũt quod i li.⁹ de pnia dr:de perfecta⁹ est itelligendum.sicut enim charitas alias ẽ incipiens alia ẽ ꝓficiens⁹ alia ẽ perfecta⁹ sic ⁊ pnia alia est incipiẽtiũ alia ꝓficientium alia pfectoꝛuꝫ.sicut ãt charitati ꝛ nõdũ perfecte in baptiſmo datur venia peccatoꝝ:vt q̃zuis postea graviter aliqs sit peccatur⁹: tũc tamen intelligitur eẽ renatus nõ aqua tantũ:sicut iouinianus tradidit sed aqua ⁊ spũ sicut hieronymus contra eum scribit:sic ⁊ incipientiũ penitentie venia non negat⁹ q̃ q̃daꝫ ratione perfecta⁹ potest dici qꝛ toto coꝛde gemit ⁊ dolet:ꝛ ⁊ alia ratiõe potest dici imperfecta qꝛ non vsq; in finem duratura⁹ sc̃m primũ modum⁹ perfectionis itelligitur illõ io anniſ os auri. perfecta penitẽtia ⁊c. Iuxta modũ pfectõis⁹ illud aug. intelligit.pnia ẽ vidicta sp puniẽs i se qõ dolet cõmisisse. Illud⁹ ãt si pnia finit:nihil de venia relingtur duplr itelligi põt. Si.n. iuxta quoꝛũdam sniam pctã dimissa redeũt:facile ẽ itelligere nihil de venia relingi. qm̃ pctã q̃ pri⁹ erãt dimissa itez replicãtur. Sicut.n.ille q ex iuxta seruitute in libertatẽ manumittit iteꝛ vere liber ẽ q̃zuis ob igratitudinẽ ⁊ i seruitutẽ postea revocet⁹:sic ⁊ penitenti pctã vere remittũt:q̃zuis ob igratitudinẽ vẽie eidẽ postea fit iplicãd⁹ ſi ãt pctã dimissa nõ redeũt:dr nihil relig ꝯ venia qꝛ nihil religt sibi ꝯ vite mũdicia ⁊ spe eterne hũdis quã cũ venia assecutus ẽ.sicut.n.argẽto pfecte purgato nihil sui decoꝛis relingt ſi seq̃nti erugine sedat nõ tñ pria ſꝛ seq̃nti erugie sordidat:sic expiato p pniam nihil de venia dr relinq cũ amen iam nõdeletis:sed adhuc expiandis coinquinetur. Quod antẽ⁹ p pniam nõ sel'tm̃ ſꝛ sepissime pctã remittãtur auctoꝛitate multoꝝ probatur.ait.n. hieronymus ad rusticũ de penitentia.

y ¶ Er ꝓsona .huius cemõi.ꝯ quo logꝛ tur.nihil.

z ¶ Penitẽtis .ſ. de vno ⁊ ſi de alio.ſ'aliõ ꝓmittẽtis tũc ſ'postea

a Quãuis .ſ.di. l.quãuis.

b ¶ Vilis.i.ſi hẽc vilis qõ ꝓgeret ex iteratõe eiusdẽ.oẽ.n.rarũ ⁊c.rciij.di.legim⁹.

c ¶ Deo vel pape.

d ¶ Hac auctoꝛitate.ſ. q̃uis.

e ¶ Et illud.ſ.e.reperiuntur.

f ¶ Determiat.ſ. qõ de solẽni itelligatur.

g ¶ Iterũ.sicut dcm̃ ẽ.ſ.e.c .pr.q̃uis i fi.

b ¶ Parceret.qꝛ ſi ꝓ us homini nõ pepciſſet.nõ ei itez peere dicer⁹.ar. ſ.e .di.pnia est q̃dam volentis.

i ¶ Satisfactio .materialiter tenetur.

k ¶ Intellectũ.ſ.vt ad ꝓs idez referatur nõ ad diuersa.

l ¶ In libro.ſ.e.di.§ i.pnia est quedam

m ¶ De pfecta pnia.i. pfectoꝛ vel sufficiẽs ad salutem vel dura tura vsq; in fi.

n ¶ Proficiẽs .i.ad salutẽ sufficiẽs

o ¶ Perfecta.qꝛ gradus sunt i ea vt.ſ.di. ij.dũ scã.⁊ ꝓcedẽti.§.

p ¶ Perfecta.i.ad salutẽ sufficiens.

q ¶ Duratura.ꝯ dat itelligi q̃ q̃dã dr pfecta.i.vsq; ad finez duratura.

r ¶ Modũ q̃ dr pfecta.i.ad salutẽ sufficiens:vt cũ qs toto coꝛde dolet ⁊ gemit.

s ¶ Perfectõis.qꝛ dr pfecta.i.vsq; ad fi.duratura.

¶ Illud autẽ.ſ.e.si apostolus.

u ¶ Reuocet.qõ ecclesie cã fieri ꝯ põt.C.õ li. ⁊ eoꝛ li.i.ij.arg.xv.q. vij.c.i.dũ tamen lege sit comꝓhensa.

x ¶ Nõ ãt.inductis auctoritatibus q̃s induciũt q pniam nõ esse iterandã dicit.⁊ q̃ pnia postq̃ꝫ peccãt ñ obtinet veniã incipit ꝓbare p multas auctoritates:⁊ crẽpta q̃ pnia sepi⁹ iterat⁹ ⁊ q̃ sepius p pniaꝫ remittuntur peccata.

a SEpties. verbum salomonis quod exponit biero.
a Septies.i.p vniuersitate ponitur.i.omnibus modis ⁊ generibus flagitiorum ⁊ tribulationum.
b Cadit.i.affligitur.
c Resurgit.i.nō perit ſ̄ pficit.vel.resurgit in nouis opib⁹ pficit.
d Cadit.i.ſi intelligas hoc ō casu qui fit post petrī mortale er audi qō dicit in die.ſ. vite sue.⁊ tūc ē casus a charitate.ſi vero intelligas ō casū qui fit pueniale per quod cadit a quadā innocentia nō a charitate. tūc eraudi de die nāli.
e Vocabulū.gnāliter dicit ler ꝙ q possessionē vi adeptam in ipso congressu recipit in pristinam cām videtur potius reuerti ꝙ vi possidere.ff.ve vi ⁊ vi.ar.qui possessionē arg.s̄.di ij.§.hoc itaq3.c.firmū.
f Septuagesies.i. qñcūq3 finitū ꝑ infinito.j.e.de hoc.x. vi.q. ij.visis.ver.habz enīz.
g Cui plus.hec fuit rnsio pe.cū dñs eu3 interrogauit de feneratore q debitorib⁹ debita inequalia dimiserat.
h Tram.absoluit quo ad culpaz non quo ad penaz.j. eo.illud.⁊.s̄.di.j.sicut primi.vel quo ad penam eternam. nā nō quo ad temporalem j.di.iiij.§.filijs.b.
i Conuersus.s̄.di. j.§.econtra.
k Indiger.misericordia.i. magno effectu misericordie.nam misericordia dei eque magna ē semper.
l Rex.de facto. argu.di.lxxxiij.nemo.
m Nō timebat.hic hēs vnam expositionem b⁹ auctoritas.aliam hēs.s̄.di.j.⁊ vēit. vel dic ꝙ aliū ñ timebat.q.ſ.iuste posset eū pūire.cū ipse solus sit ne petō sit.s̄.iij.q.vij.iudicet.
n Justificeris.qz continuo penituit.di.j.⁊ venit.
o Concluſit.i.concludi permisit.
p Omnia.i.iudeos ⁊ gentiles.
q Et oibus.quo ad sufficientiā.non quo ad efficaciam.s̄.e. di.ij.citi⁹
r Cōputrierūt.cū petō itez ꝓfitentur dō ad actum dicitur.
s Cicatrices.i.plage petōz ꝑ baptismū.qui exponitur.j.di.iiij.e.vltimo.vel per aliud remedium sanate.
t In apologia.dauid liber excusationis de dauid.
v Ille rex.tantus casus. In hoc.excusatur multis mōis petrī dauid adulterij.ſ.⁊ homicidij. Primo qz diu noluit manere in peccato. Secō qz grauiter in corde dolnit.qō inde pz.qz statim fuit ei dimissum petrī. Tertio qz ſi qñq3 sancti peccāt.credēdū ē hoc eis ꝓtingere potius fragilitate nature ꝙ peccādi libidine vñ sem⁹ resurgūt adeo. vt nō videātur cecidisse. In scōa pte pōit drīam inter petrī ⁊ inigratez petrī.n.est opus iniquitatis.iniquitas est qualitas mentis. vnde qvult cauere a peccato exurpet radicem ipsius peccati.ſ.iniquitatem.
r Nec exiguo.posiō ꝙ redarguitus ē anathan.
s Conſciam.ar.ꝙ non dicitur quis morderi peccati ꝓscientia.ex quo tam de eo penitui.vnde subire secure ponit sacramentum.viij.q.iij.ar taldus.ly arg contrasit.s̄.xxv.di.primum.sed nota ꝙ conscientia dupliciter accipitur.quandoq3 enim dicitur conscientia delicti vt ibi quā doq3 dicitur morsus peccati vt hic.⁊ scōm ꝙ dicitur oratius. Nil conscire sibi nulla palescere culpa.
z Transdurerit.i.deleuerit quo ad penam eternam.alias temporaliter punitus fuit.s̄.di.j.sicut primi.
a Sancti.q per hoc intendit ꝓbare ꝙ vtilis est penitentia.ly sequatur offesa quedam.ſ.humana simi litudine currentium in stadio vel agone.nam ly i cursu labantur.ſi postea viriliter insistant lapsus preteritus nullatenus eis imputatur.sic ⁊ spiritualis agōista. dum currit ad abrauiz vocationis eterne.ly aliquādo labatur in via ſi post resurgit lapsus non obest ei qui etiam stimulo incitatus pudoris ad ꝓsumatiōem cursus amplius inardescit.l. di stin.fidelior.
b Comūt.s̄.xx.q.iiij. p. diuior.j.e.inter hec bircum in anten.de mona.§.hic colla.prima.
c Cumulasse.i. incentiuū ad bene opandū augmētasse.
d Currētiū.i.bene opanti um vel intelligit ad literaz.
e Soluit.s̄.eo.di.j. §.alij econtra.⁊.c.euenit.
f Lucrantiū.vt stat ꝓtentio ſi illi postea obtinuerūt.
g Maiore.s̄.di.l.fidelior.
h Censeri.i. damnari.
i Conditiōis.humane.
k Virtutis.j.eo.inter hec bircum.
l Donat.donari qdem dicit qō nullo iure cogente conceditur ar.s̄.di.ij.nullus eorum.ff.de re.iur. donari. vnde cum primam gratiaz nemo possit mereri.patet ꝙ gratis fit remissio peccatoꝝ.
m Donatur.donat petū quando ita remittitur vt ꝑ eo nulla pena erigatur.vt l baptismo deletur cum interior macula abstergit at ad penam eternā minime reseruatur.
n Deletur.s̄.di.i.ca. bis potestaꝫ.
n Deletur.ſi quidē in baptismo deletur originale ne obsit non vt non fit.j.de cō di.di.iiij.c.ij.⁊ alludetur hic nature sanguinis. humidā enim naturam habēt abluē di.sicut.Jo.in apo. dit de martyrib⁹.lauerūt ingē stolas suas in sanguie agni ⁊ aplus.delet cyrographus ꝑ morē christi quo diabolo tenebātur obnoxij. l.xxvj.di.scire dz.ver.ité in apo.dauid deleta scriptura charta remanet.sic ō leta culpa originali in baptismo remanet ipsa iniquitas .i. fomes peccati ad penam tantum non ad culpam.
o Per sanguinē.i.ꝑ passionē i.per fidē quam quis hz passionem.
p Tegit ꝑ charitatē.i.ꝑ bona opa.sicut.n.vnū corpus tegit ꝑ oppositionez alteri⁹.sic petū tegitur ꝑ bona opa ꝓria.vt.j.c.illud ver.atq3 operuit peccata ⁊ rexit opibus bonis.vel referas hoc ad diuersa peccata.vt petū qō est iāt3 in voluntate dicatur donari.originale autē deleri.actuale tegi.vnde psal.beati quorum re.sunt inqui ⁊ cetera.
q Iniquitas.supple aut donatur aut deletur aut tegitur.
r Iniquitatē.sic oīs q facit petū ⁊ inigratē facit.qz petū ē iniquitas ⁊c.
s Iniquitas.i.ex iniquitate pcedit peccatum.
t Opatrit.culpe sicut charitas bonoū meritoꝝ.vt.s̄.di.ij.charitas.
t Operatrit.culpe innuit ex hac serie ꝙ inigras nō ē petū ⁊ vice versa qō aliquib⁹ videt absurdū ly nō ē ſi vocabuli acceptio multiplr attēdat. dr enim petū large ⁊ stricte.qcqd vtiqz a deo nō ē.large petū appellatiōe ꝓtinetur. vt petū originale ⁊ vicia. qō dr bitudo mētis iniuste.ſi.n.de⁹ oīpotēs dr quia oia pōt ⁊ facit ꝓ ē petā recte qcqd ab eo nō ē petū dici pōt.cū ēt posse peccare nō sit aliqd posse.vt.s̄.di.ij.charitas. Stricte vero ⁊ ꝓprie dr peccatū peccantis actio.⁊ ita hic accipitur ſm illud aug. Peccatū ē dictū vel factuz vel

Septies⁽ᵃ⁾ in die cadit⁽ᵇ⁾ iust⁹ ⁊ resurgit⁽ᶜ⁾. ſi cadit: quō iust⁹: si iustus: quō cadit⁽ᵈ⁾ ſz iusti vocabulū⁽ᵉ⁾ nō amittit q ꝑ pniaz ſp resurgit. ⁊ nō solū septies ſz ēt septuagesies⁽ᶠ⁾ septies delinquēti si ꝙeratā ad pniam: peccata donant cui plus⁽ᵍ⁾ donat: pō diligit. Aliud quoq3 ꝑ pniaz adulterij sit ⁊ homicidij venīā impetrauit de cuius penitentiam in eodem libro bieronymus ait.

Totā pniam petōris oſidit psalmus quinquagesim⁹: qñ ingressus ē dauid ad vxorē vrie ⁊ anathā ꝓpheta conect⁹ rſidit dicens peccauit statiqz meruit audire: ⁊ dñs abstulit⁽ʰ⁾ petū tuū a te. adulterio. n. iunxerat homicidiū ⁊ tū ꝙuersus⁽ⁱ⁾ ad lachrymas ait. miſere mei deus. ſ. m. m.t. magnū. n. petū magna idiget miſicordia⁽ᵏ⁾. vnde subiungit ⁊ dicit Adultū lana me ab iniqui. m. ⁊ a. p m. m. me. Qū in qui. m. e. co. ⁊ p. m. ꝙ. m. ē. ſ. Tibi soli peccaui. Rex⁽ˡ⁾ enim erat. aliū nō timebat⁽ᵐ⁾: aliū nō bēbat sup se. Et coā te male feci vt iustificeris⁽ⁿ⁾ in sermonib⁹ tuis ⁊ vincas cū iudicaris: ꝙclusit⁽ᵒ⁾ enīz deus oia⁽ᵖ⁾ sub petō vt oīb⁹⁽ᵠ⁾ miseriat. tū que, pficitur dudū peccatoꝝ ⁊ penitens trāsierit in magitꝫ ait. docebo iniquos vias tuas: ⁊ impi ad te ꝙuertent. Confessio ⁊ pulchitudo coā eo vt q fuerit sua petā ꝓfessus dixerit. Corrupte sūt⁽ʳ⁾ ⁊ ꝓputruerūt⁽ˢ⁾ cicatrices⁽ˢ⁾. mee. feditatē vulnerum in sanitatis decorē ꝓmittet.

Irez Ambrosius in apologia⁽ᵗ⁾ dauid.

Ille rex⁽ᵛ⁾ tāt⁹ ac potēs nec exiguo qdē moīto manet penes se delicti passus ē ꝓsciam⁽ˣ⁾ ſz prematura ꝓfessione atqz immenso dolore reddidit per ꝓfessionez petū suuz dño ⁊ infra. Denigz dominuz dolor interni affectus mouit: vt nathan diceret. qū penituit te ⁊ dom⁹ trāstulit petū tuum. Maturitas itaque venie, pfundā regis fuisse declarauit pniam q tanti erroris offensam trāsduxerit⁽ʸ⁾: ⁊ infra. Sancti⁽ᶻ⁾ q ꝓsumare certamē pium gestiunt ⁊ curref curſuz salutis sicubi forte vt oēs communi⁹ nature magis fragilitate quā peccādi libidine fortius ⁊ acriores ad currēdū resurgunt pudoris stimulo maiora reparantes certamina⁽ᵃ⁾ vt nō solum nullum attulisse estimentf lapsus impedimētuz: ſz etiam velocitatis icētiua cumulasse⁽ᵇ⁾. Ergo si currētiuz⁽ᶜ⁾ nō solnit⁽ᵈ⁾ cursus cum aliq forte ceciderunt: nō luctātium⁽ᵉ⁾ ꝓtentio ſz inoffensa manēt certamina: quando ēt pleriq3 p⁹ vnuz vel altez lapsum gīa maiore⁽ᶠ⁾ vicerunt: quanto magis agonē pietatis ingressi nō debēt vnius, plapsionis offensa censeri⁽ᵍ⁾: cum beatus sit qui se pōt post lapsum reparare ⁊ infra qō peccauit: ꝙditiōis⁽ʰ⁾ est: quod sup plicauit: conrectiōis. lapsus cōis: ſz specialis ꝓfessio: culpam itaqz incidisse nature ē dilnisse virtutis⁽ⁱ⁾: ⁊ infra. Petū aut donatur⁽ᵏ⁾ ant delet: aut tegitur. donatur⁽ˡ⁾ p gīaz. ⁊ delet⁽ᵐ⁾ p crucis sanguinē⁽ⁿ⁾. tegit⁽ᵒ⁾ p charitatē. Sīlr ⁊ inigtas⁽ᵖ⁾ estimatur babitudo mentis iniuste: ly ioannes in epistola euz q fecerit peccatuz ⁊ inigtatē⁽ᵠ⁾ fecisse dixerit. peccata est inigtas⁽ʳ⁾ qz in peccato ipso ē iniquitas tamen vt nobis vſ petū est opus iniquitatis: ⁊ inigtas opatrix⁽ˢ⁾ culpe atqz delicti prius est ergo vt ipsa iniquitas deleatur: excidatur ⁊ radix: ⁊ ſeminariuz petōꝝ. itaqz quemadmoduz intrans in animā sapientis disciplina imprudentiam tollit: et scientia ignorantiaz: sic perfecta virtus iniquitatem ⁊ remissio peccato

cupitū qō fit ꝺ legē dei. et ſz hoc inigtas ſi ē pcīm. ſi. n. inigtas ē bitudo mētis inuſte. ꝛ bitudo ē q̄litas. ꝛ nulla q̄litas ē actio. ergo nec pcīm vñ ꝛ b amb. ait pcīm ē opuſ inigtatis q̄ er inigtate vt er cā pcedit ſicut e ꝺrio bōa merita er charitate puenire dicunt. vt. ſ. di. ij. charitas. vt mihi videtur. b.

a Belet. ſ. rj. q. iij. eſtimāt ſ. rrrij. q. j. cū renūciatur.

b Illud vero caſus. adhuc pſiſtit ambroſius ſ ercuſatiōe dauid ꝛ ꝑmendat eū q̄ morti ſe obtulit ꝓ plebe ꝛ veniaz adept⁹ ē ſicut moyſes ipetrauerat veniaz ꝓ ppło ꝓterea dauid pcīm ſuū nō ercuſauit. ſz humiliter ꝓfeſſus ē preterea nō fē bocdolo ſz errore nō peccandi libidine. ſed cā myſterij.

c Dixit iſte. ſ. j. q. iiij. §. itē peccato.

d Moyſes. ſ. di. rlv. diſciplina.

e Meruit. i. obtinuit.

f Quanto ar. votū ō pīti magis obligare q̄ votū de futuro. ar. ꝺ q de. vl vo. rurſus. vbi dī q̄ ſimpler votū ñ min⁹ obligat q̄ ſolemne.

g Be boc. i. de peccato homicidij ꝛ adulterij.

h Sz vmbra. ſ. rrrj. q. j. § ſed obijcitur.

i Ecce ꝺliḡrit i populi numeratiōe.

k Multitudo. i. q. iiij. §. itē peccato ver. item dicenduz.

l Achab. ſ. rrrij. q. viij. conuenior.

m In loco. i. i eadē regiōe ñ. n. ē vez in eodē ſingulaſr

n Iſrael. ciuitas eſt.

o Unum. i. ſimile.

p Jeçabel. ꝛ ita medicamētū fuit vni ad iteritū ꝛc. vt rxiij. q. iij. nabuchodonoſor.

q Cōdēnat. cū iehu p̄cepit eunucho q̄ eā p̄cipitarēt ō turri. q̄ dixerat ei. nūquid par erit çāber q̄ iterfecit dñz ſuū ſin filiam meū çarau.

r Alis mihi. ſpernit. rrvj. q. vj. agno.

ſ Peruenīat malor. pōt ergo aliq̄ eē ſūmo mal⁹. ſz nō repēte, vt. ſ. di. ij. §. eōrio Sz certe ſūme bon⁹ nō pōt qs eē. nec ſūme mal⁹ intērione malicie vl bonitatis quia li⁹ poſſit eē melior vel ōteriot. nā dīc auctoritas. ſuꝑbia eor q̄ te oderūt aſcēdit ſemper ſz vniuerſitate malorum pōt qs eſſe malus vt referas hoc ad. vij. vicia p̄ncipalia. nā illa. vij. bñ pōt qs ꝑmittere vel dic illū pueniſſe ad ſūmuz malor cui⁹ deſperabilis ē cunctio. ita ē deſperatus qui putat p⁹us deū offē diſſe q̄ ſibi poſſit remittere. ſicut chain. rc. diſtin. neq̄.

t Suſcipit deus eum.

v Reſpuit. i. ſatisfactionē. t

r Dilexit. diligit. n de⁹ bonū q̄ in peccante p̄ manani ſ. e. pium.

rum delet⁹ omne peccatum.

Idem in eodem.

Illud vero⁹ quāadmirabile eſt q̄ angelo ferienti plebez ſe obtulit dauid dicens. Ego iſte⁹ q̄ fecit fiat manus tua in me ꝛ in domum patris mei. quo facto ſtatim ſacrificio dignus iudicatus ē: qui abſolutione eſtimabatur indign⁹: nec mirum ſi tali ſua oblatione ꝓ populo peccati ſui adeptus ē veniam cum moyſes⁹ offerendo ſe dño ꝓ plebis errore peccata diluerit. Dixit igit peccata ſua: an nō ſi quis hoc neget cū ipſe docuerit, ꝓpheta: q̄ remittā tur iniquitates tegātur peccata: nō imputēt̄ a dño delictū meum cognoſco: ꝛ iniuſticiam meā nō operui, dixi, pnunciabo aduerſum me iuſticiam meā dño ꝛ tu remiſiſti: impietatem peccati mei. Si dixit, pnūciabo: ꝛ veniam meruit⁹ antequam ꝓnunciaret: quanto⁹ magis vbi de ſe, pnunciauit dicens. Iniquitatem meaz ego cognoſco ꝛ pecca. m. cōtra me eſt ſemper. Remiſſum eſt ei omne peccatū: licet ſp̄aliter ō hoc⁹ nathan, ꝓpheta reſpondit: ꝛ dominus tranſtulit peccatum tuum. ergo ꝛ remiſſionē meruit iniquitatis: ꝛ texit charitate: atq̄ operuit peccata ꝛ texit operibus bonis: nec imputatum ē ei peccatuz: q̄ nō fuit in eo dolus malicie ſed lapſus erroris. ō niq̄ nō fuit improbitatis eſtus. ſed vmbra⁹ myſteri ꝛ tamen confeſſus eſt delictum ſuuz. agnouit iniquitatem. vidit lauacrum. ꝛ vidit ꝛ credidit. dilexit multum: vt nimia charitate tegere errorem quemuis poſſet. Ecce cuius penitentia hic cōmendatur: cui etiam venia per prophetam data monſtratur quaz gratiſ poſtea deliquerit⁹ populi multitudo⁹ proſtrata oſtēdit Achab quoque vt hiero. contra iouinianū ſcribit. rex impiiſſimus vt ſententiam dei ſubterfugeret ꝛ euerſio domus eius deferretur inpoſteros ieiunio i petrauit ꝛ ſacco de quo ad eundez ruſticum ſcribit idem hiero. dicens

Achab⁹ rex impiiſſimus vineaz nabute cruore poſſedit: ꝛ cum iezabel non tam coniugio ſibi quā crudelitate coniuncta belle increpatione corripitur: ad eundem hec dicit dominus: occidiſti ſi poſſediſti. ꝛ iterum: in loco⁹ quo linxerunt canes ſanguinem nabute ibi lingēt ſanguinem tuum: ꝛ iezabel canes comedent ante muros iſrael⁹. Ō autem cuz audiſſet achab: ſcidit veſtimenta ſua ꝛ poſuit ſaccum ſuper carnem ſuam: ꝛ ieiunauit ꝛ dormiuit in cilitio. Factus eſt ſermo domini ad Heliam dicens. quia reuerſus eſt achab faciem meam non inducam malum in diebus eius Annuz⁹ ſcelus ꝛ achab⁹ ꝛ iezabel⁹ cōmiſerunt: ſed tamen cōuerſo achab ad penitentiam pene differtur i poſteros: ꝛ iezabel in ſcelere perſeuerans preſenti condēnatur⁹ iudicio.

Item ioannes chryſoſtomus de reparatione lapſi

Talis mihi⁹ crede: talis eſt erga boies pietas dei. nunq̄z ſpnit pniam ſi ei ſyncere ꝛ ſimpl⁹r offerat ēt ſi ad ſummū qs pueniat⁹ malor ꝛ inde tñ velit reuerti ad virtutis viam ſuſcipit⁹ libenter amplectit. facit oia q̄tenus ad prior⁹ē reuocet ſtatuz ꝛ qō ē adhuc preſtāti⁹ ꝛ eminētius ēt ſi nō potuerit quis explere in pñti ſatisfaciendi ordinem: quātulamcunq̄z tñ ꝛ quālibet breui tpe geſtā nō reſpuit⁹ pniam. Suſcipit etiam ipſaz nec patitur⁹, quāuis exigue cōuerſionis pdere mercedez. Hoc. n. mihi iudicat iſaias: vbi de populo iudeor talia quedā dicit. pp peccatum modice conturbani eum ꝛ percuſſi eum ꝛ auertifaciez meā ab eo contriſtatus eſt ꝛ ambulauit triſtis ꝛ ſanaui⁹ eum ꝛ conſolat⁹⁹ ſum euz. Euidentius āt nobis teſtimonium dabit ēt rex ille impius: qui cupiditatis ſue quidē perdam vroris neq̄ tia queſiuit: ſed perturbat⁹ ipſi⁹ ſceleris i manitate penituit: ꝛ cilitio circundatus facinus ſuum flenit: atq̄z ita erga ſe domini miam prouocauit: vt a cunctis⁹ cuz abſolueret peccatis. ſicut enim ait deus ad heliaz: vidiſti quomō cōpunct⁹ ē achab a facie mea: quia flenit in conſpectu meo: non inducam mala⁹ in dieb⁹ eius. Item greg. in homelia. x. ſuper ezechielem.

Sicut achab⁹ rex iniquus a pro pheta reprehenſus dum contra ſe diuinam iniam audiſſet pertimuit: ꝛ in magno merore deprehēſus eſt: ita vt prophete ſuo domino dicerer: nōne vidiſti achab humiliatum coram me: quia ergo humiliatus eſt coram me non inducā mala in diebus eius. In quibus domini verbis penſanduz eſt quomodo ei in electis ſuis meror amaritudinis placeat: qui amittere timet deum: ſi ſic ei: ꝛ penitentia in reprobo placuit: qui timebat perdere preſēs ſeculum: aut quomodo grata ſit ei ſpontanea afflictio pro culpis i eis: qui placent, ſi hoc ad tempus placuit ꝛ in illo qui diſplicebat. Nini⁹uite⁹ quoq̄z quos dominus in euāgelio cōmendat pniam egerunt in predicatione ione: ꝛ ex mia domini indulgentiam conſecuti ſubuerſionis interim ſubterfugere meruerūt Sed qualis poſt acceptam veniaz achab vixerit: certus liber reguz declarat: de quo etiam ſcribit ambroſius q̄ iezabel vroz eius cuius inflāmabatur arbitrio: cor eius conuertit: ꝛ nimijs ſacrilegijs execrabilem fecit: ꝛ hunc penitentie eius affectuz reuocauit. De niniuitis autez in principio ione ſcribit Hiero.

Sicut ait erodotus⁶: nineue a rege medorum ſubuerſa ē regnante apud hebreos ioſia. Unde patet illam predicāte ione ex penitentia meruiſſe veniā. ſz q̄ poſtea

y Sanaui. ꝓ pniaz.

z Conſolatus. poli ſintheton. i. pluralitas coniunctionum.

a Ei cuncti. ſz quō abſoluit cum ab oib⁹ peccatis cum ei⁹ penitentia vera non eēt non enim penitebat niſi vt euitaret dōa temporalia. vt dicit. ca. ſequēs ſed dic. q̄ abſoluit eum, put ſequitur hic. non inducam mala in diebus eius. vñ expone peccatis. i. pēis vel abſoluit eū ab oibus peccatis. ſ. ab illa pcedentibus q̄ cum per ſuos teſtes euz ꝺēnari fecerit, periuria ſūt inde ſecuta ar. ertra de teſti. ſicut. ꝛ nota q̄ ē tripler peccatorum venia. Dīa conſiſtit in pene dilatione ſicut hic. Secūda in culpe abolitiōe q̄ fit per pniam. Tertia in culpe ꝛ pene vi miſſione qō fit ꝓ baptiſmum. de con. diſt. iiij. ſtue de prima hec de. ij. di. ij. ſi quis.

b Mala cōminata alia. n. bñ induxit in diebus eius.

c Sicut Achab. mei cā timoris et ita videtur q̄ ſolo more ſiue timore quiſ poſſit veniam conſeq̄ ſm qō ſonare videt illa auctoritas ſeruite domino in timore ꝛc. ſed contra. nonne talis eſt malus ergo nihil boni meretur ar. ſ. l. di. vt conſtitueret vbi dicitur q̄ qui animo recuperandi bonorem ſuperbie agit penitentiam ꝛc. Ite⁊ vera non eſt penitentia. que nō fit ex fide per dilectionem operante. vt. ſ. eo. ſi apoſtolus. iam reſpōſuz ē ad hoc in gl. ſz quomodo.

d Niniuite. ſz qualis oſtenſo. qualiter achab ꝛ niniuite veram egerunt penitentiam oſtendit qualit⁹ poſtea peccauerunt mortaliter.

e Sicut ait erodotus, hiſtor. ograpbus quidam.

a ¶ Subuersam a medicis.
b ¶ Dum. verba hieremie. c ¶ Regis.f. salmanasar.
d ¶ Assyriorum. assyriorum metropolis erat ninive.
e ¶ Traditio. sic ꝓstrue traditō hebr. cōfirmat nau fuisse ꝓpheta añ ꝛc
f ¶ Judicium. s. ꝙ captiuarentur a medis.
g ¶ Elocut⁹. s. nauꝫ q de ninive ꝓphetauit sicut ꝛ ionas.
b ¶ zelās. i. eractor castitatis que si violat immittit penā vt sic reuocet ad castitatē. vñ sequit ꝛc.
i ¶ Ulciscēs. ꝛc. vlciscens vox ꝓphete dñi laudātis ꝙ ō assirijs vltus ē iniriā populi sui quia captiuati sūt a medis.
k ¶ Hbuc. instant. Cas⁹. dicebāt gdā hereticī ꝙ deus post baptismū sēl dat veniā pcī. vñ si quis egit pniaꝫ ꝛ illā voluerit iterare, inutilis erit. ꝛ errorē suū cōfirmabāt duab⁹ rōnib⁹ Prio. qꝛ si de⁹ totiēs pcā dimitteret quotiēs bō peccat. videretur pcā diligere. Secūdo. qꝛ ñ legit i euāgelio. ꝙ rps bis illuminauit aliquē cecū. vt bis suscitauerit aliquē moꝛtuuꝫ. ex quo colligit ꝙ bis eidem homini pcā non dimittit. Istū ergo errorem hic reprobat ostēdēs ꝙ quotiēs bō penitet. totiēs dñs pcā dimittit. vel qō ꝓ loco inducūt hereticī dicit nō valere. in eo nāqꝫ ꝙ de⁹ ē pat⁹ pcā destruere. appet eum odire ꝛ non diligere pcā. Itē ꝫ rps nō bis illuminauerit aliquē vel bis nō suscitauerit tñ qñqꝫ rps vno tpe mūdauit leprosū alio tpe illuminauit cecū. er quo sequitur ꝙ eidem homini bis peccata dimittit. ſ. n. rps qui se dicit medicum sepi⁹ nō curaret egrotū. medico ꝛpali qui sepi⁹ nouit egrotō curaꝛ minor esset.
l ¶ Perfidi. hereticī.
m ¶ Sapiūt. i. iqrūt.
n ¶ Oporteat. ille dī plus sapere ꝙ oꝛ sapere q diuinū ꝓfiliū nimis alte ꝙirit ꝛc. vt extra de bere. cū ex iūcto. ꝛ. xlij. di. sit rector.
o ¶ Pnia. ꝫ. di. xxiij. qui ēps.
p ¶ Sepe. ꝫ. di. e. ſ. ſz verba. c. sane. ꝛ. ꝫ. xxxiij. q. iiij. est iniusta.
q ¶ Gratia. idest per gratiam.
r ¶ Soluatur. ꝙ mortale pctuꝫ. ex hoc colligе mala nō ē creata. iurta illud Deus creauit oīa preter peccata. vt. diri. ꝫ. e. ille rex tantus.
s ¶ Quod aūt multos. licet ꝓcessus augustini nō videatur efficax. pōt tñ lege cōfirmari. nā dicit lex ꝙ id qō in duabus pſonis recipitur. hoc ē in eadem persona recipiendū ē. ff. si cer. pe. l. singularia. ar. xiij. q. i. in scripturis. quia ibi ex pſona isaie ꝛ hieremie ostenditur ꝙ vnaquaqꝫ pſona que eligit debeat facere hoc. tamē de vna ꝓbat qꝛ qui prius leprosum mūdauit post cecū illuminauit.
t ¶ Peccata. i. penas pctoꝝ
u ¶ Sanatum. de eadē infirmitate. plene enīm curauit ō ea de qua curauit. vt. ī. e. sūt si plures. sed hic primo curauit leprosum. postea cecū. ſ. eum curauit.
r ¶ Quod viij⁹. ar. ꝫ. di. xxxviij. sedulo. ꝫ. xxiiij. q. iij. si habes.
y ¶ Dissimilius. nam corp⁹ sola ē eēntia simile deo. aīa vero i pluribus qꝫ in eēntia ꝛ rōnabilitate. ar. ꝫ. e. dist. ij. principium.
z ¶ Redēptā. sanguine xpi.
a ¶ Opportunū. i. vtilem.
b ¶ Centies. artis possibilitate. alias nūquid centies ꝓ eodē salario si centies recidi nauerit. vel an totiens ꝓstituenda sunt salaria. quotiēs fiunt curatiōes. nec. n. vnaꝫ penā bis indulget. imo singulas indulgētias singule pueniūt pene. vt. ī. e. qppe. sufficit semel infirmū curasse. ar. ff. de so. qui tres. §. areā ar. ꝓtra. ꝫ. di. ij. querendum c. radix. nec vtiqꝫ liberat q nō plene liberat. ſ. e. sūt plures. ff. de iter. act. de etate. §. nihil. ꝫ. di. i. diuortium ꝓtra.
c ¶ Erdusit. ꝫ. xix. di. si rōnoꝝ ar. ꝫ. xxviij. q. i. idolatra.
d ¶ Cōfitebor. vocādo eꝫ ad regnū venite bñdicti ꝛc.
e ¶ Fecit. qꝛ ꝓtradirit ante.
f ¶ Omnē. per dilectionem eius adherentem.
g ¶ Sedentem prius.
b ¶ In tenebris. peccatis.
i ¶ Nullā. ꝫ. di. xix. si romanoꝝ. ꝫ. e. di. §. alij. c. nēo pōt
k ¶ Per epistolas. ſ. ꝓpmaꝫ
l ¶ Testat. in scōa epistola. ad corin. vbi dixit. ꝓdixi eīm ꝛ predico vt pñs bis ꝛ nunc absens.
m ¶ Semp. septenariꝰ eīm nūerus vniuersitatis est.
n ¶ Seducti. ꝫ. di. ij. §. item opponit. ꝛ. c. ſi. n. inqt. eo eiꝫ ꝙ peccatores nos ee ñ credimus veteri⁹ peccam⁹. ꝫ. dist. xlv. ꝫ plerunqꝫ vera iusticia ꝫ. di. xxv. §. nūc aūt. ī. de cō. di. iiij. firmissime.
o ¶ Jactare. cū sit scriptū si dixerim⁹ qꝛ pcūm nō hēm⁹ nosipsos seducim⁹. ꝫ. di. ij. si enim.
p ¶ Esse pōt. ī. de cō. di. iiij. a puulo ꝓtra. nam ibi dr ꝙ pcō nō cōmittit baptizat⁹ ergo nō ē l eo. ꝫ dic ee ñ pōt i. nō pōt icipe ee ar. de con. di. iiij. firmissime. ē tñ supfitiale. ar. ꝙ hic iducit infans vni⁹ diei ꝛc. cū agatur tātū de actuali peccato.
q ¶ Conscius. sum. i. nullius mortalis peccati conscientiā habeo ipse enīm dicebat ago

ad vomitum redijt: ex ira dei subuersam⁹ fuisse. Item in principio naum.

Naum⁹ ꝓpheta ante aduentum regis⁹ assiriorū⁹ q populū israel captiuū i suas regiōes transtulerat fuisse hebreorū traditio⁹ cōfirmat. siquidē in fine hui⁹ lectionis predicti regis aduentū idē ꝓphēta ānumerare mōstrat. Sed cū habitatores ninive ionā iteritū ciuitatis predicāte: ne diuina ira denūciatū interitū sustinerēt pcōrū ꝛ ipietatis pniam egissent: accepta pnia dei misericordia grauiorib⁹ se criminibus implicuerūt qua de cā memoratus ꝓpheta spiritu sancto plen⁹ iudiciū⁹ dei anūciās ita est elocut⁹ deus zelās⁹ ꝛ vlciscēs⁹ dñs. Itez ꝙ frequēter venia penitenti pīstet: testatur aug. in lib. de peni. scribens cōtra quosdam hereticos q peccantibus post baptismū semel tantū docebant vtilē esse penitentiam cōtra quos aug. scribens dicit.

Hbuc⁹ perfidi⁹ istant: qm̄ sapiūt⁹ plusquā oporteat⁹: nō solū sed excedētes mēsuraꝫ. dicūt. n. ꝛ si semel peccantibus p⁹ baptismū valeat pnia⁹ non tñ sepe⁹ peccantibus ꝓderit iterata: aliōqn remissio ad peccatū eēt incitatio. dicūt. n. qꝛ nō semp peccaret: si redire sp posset dicunt. n. deū incitatorē mali si semper penitentib⁹ subuenit. ꝛ etiam ei placere peccata quibus ꝓsto ē gratia⁹ semp. Errant aūt. imo cōstat ei multū peccata displicere qui semp presto est ea destruere. si enī ea amaret non ita semp destrueret: sed cōseruaret atqꝫ vt sua mūera foueret semp destruit peccata que inenit: ne solua⁹ qō creauit: ne corrūpa⁹ qō amauit. Sumūt occasionez hypocrite isti ex factis dñi. quem enīm bis illuminauit: quē leprosū bis mūdauit: quē moꝛtuū bis suscitauit: nō lazarū quē dilexit. nō filiū viduequē misertus matri sue reddidit: non filium dissipatorem legitur bis suscepisse: nō filiaz abrae bis a demonio liberasse. In nulla persona iteraut factū docens vt aiunt a domino nō sepe fieri remedium. Dixit multis vade ꝛ amplius noli peccare: ne qd tibi deterius contingat: promittēs penā non amplius veniam. Qō autem multos⁹ cecos ꝛ i diuerso tēpore illuminauerit ꝛ multos debiles cōfortauerit: ostendit in diuersis illis eadē se peccata⁹ dimittit: vt quē prius sanauit leprosum: alio tēpore illuminet cecum. iō enim tot sanauit claudos: cecos: ꝛ aridos: ne desperet de se peccator. ideo non scribitur aliquē nisi semel sanatum⁹ vt quisqꝫ timeat iungi peccato. Videmus adhuc quotidie⁹ in ecclesia sepe febricitantes sepe languidos: sepe passionibus captos sepe liberari vt appareat quotiens opus miserentis quotiens confessio fit penitētis. quomodo enim corpus quod vilius⁹ est ꝛ ab ipso dissimilius⁹ sepe sanaret ꝛ animā dignioꝛem ꝛ redēptā⁹ non totiens liberaret. medicuꝫ se vocat ꝛ nō sanis: sed male habentibus opportunū⁹ sed qualis hic eēt medicus qui malū iteratuꝫ nesciret curare. Medicorū enīm est infirmū centies⁹ curare qui ceteris mioꝛ eēt si alijs possibilia ignoraret. memoꝛ est iui qui promisit. nolo moꝛtē peccatoris sed vt conuertatur ꝛ viuat. quem enim peccatorez exclusit⁹: q omnibus promisit indulgentiam: alijs quoqꝫ promissionibus declarat: qui me confessus fuerit coram omnibus omnis quātuscūqꝫ ꝛ quotiens peccatoꝝ cuiuscūqꝫ ordinis et si fuerit sacerdos confitebor⁹ ꝛ ego eum coram patre meo. Naꝫ qui cūqꝫ inuocauerit nomen domini. i. ſm quod nominatur domin⁹ idest qui inuocauerit eum ad se seruiēdo ꝛ non contradicendo vt forsitam sepe fecit⁹ omnis idest quicūque sit ille peccatoꝝ saluus erit. omnem⁹ eiꝫ animaꝫ iste promissor saturauit bonis: etiam sedentem⁹ in tenebris⁹ et vmbra moꝛtis⁹ nullam excipiens animam. Nunc magistrum intellexit discipulus ille qui corinthios per epistolas⁹ suas voluit corrigere: et vt ipse testatur⁹ ter i litteris eos correxit. Oportebat enim vt quotiēs videbat eos cadere: totiens inuaret eos resurgere. Memoꝛ enim erat illius qui dixerat: quoꝝ remiseritis peccata remittuntur eis. Scimus autem ꝛ primos patres et in omni tempoꝛe ecclesiaꝫ dei semper⁹⁹ idest vsque septuagesies septies: quod est semper peccata dimittere. quam potestatez isti ab ecclesia ferre conantur. oportet enim ecclesiam sic credere qui confitentur se peccare. negant enim veritatem seducti⁹: qui se absque peccato audent iactare⁹. in multis enim offendimus omnes. nec infans vnius diei absque peccato super terram esse potest⁹. Quapropter eliminandus est ab ecclesia: qui vnquam penitentibus negat indulgentiaz. Nō enim inquirit quid apostolus senserit qui dixit. nihil mihi conscius⁹ sum. sed non in hoc iustificatus suꝫ. sentiens etiam iustis peccata solere contigere: non se confirmabat absque peccato: qui se cognouit indissolubili vinculo charitatis iunctuꝫ christo. nisi enim sciret iustos sepe venire ad veniam⁹ quomodo dubi

quod nolo.ꝫ.distin.e.inter hec.ꝫ.xj.q.iij.senti inter verba contra.So.hoc dicit in persona perfectorum.ibi de imperfectis.vel dic.non in hoc iustificatus sum.quia potest surripere veniale.idest non er hoc.vt.j.e.si quis autem habens.j.di.vij.nullus erpec.vel dic.nihil mihi conscius sum.quo ad mortale. non tamen in hoc ꝛc.

a ℂ Dubitaret.non tamen dubitauit.sed ideo hoc dicit ne daret alijs dubitandi occasionem.ꝫ. distinctio. pria q̄ obiem.

b ℂ Sciebat.et ita potest scire se aliquis habere charitatem.ꝫ.i.q.i. teneamus.j.di. iiij.si er bono.

c ℂ Ut tantum.oziri.in splēdore gratie sue.

d ℂ Eis.i. taliter. peccātib⁹.

e ℂ In ecclesia.vbi est talis consuetudo q̄ solēnis pnia non iteretur.

f ℂ Humilime.i.solēnis penitentie.i.sue misericordie. licet semel iam iuncta ꝛ suscepta fuerit.

g ℂ Siue autem.adhuc reprobat sniam dicentiuz post baptismum semel tantum pniam esse vtilem siue dicat de prima siue de vltima. sic enim ꝛ ipsi heretici diuersi sunt inter se.quidā enim illoruz dicunt post baptismū nullam esse pniam vtilē nisi primā.alij dicunt nullam esse vtilem nisi vltimā quarum vtraq; obuiat auctoritati qua sepissime venia petenti ꝓmittitur.Et inde sūpta occasiōe ostēdit auctoritatib⁹ adamātij ꝛ esc j que sit vera penitentia q̄ falsa.

b ℂ Adamantius.i. origenes erat ei enij ꝛ hoc nomē ꝓut in ecclesiastica historia reperitur.

i ℂ Super leuiticū. legitur i leuitico q̄ aaron ꝓ peccatis populi offerēs mactauit bircum ꝛ ꝓtez dñi posuit super altare.ꝛ ecce ignis egress⁹ a dño deuorauit bolocaustū. ꝛ adipes que erant sup altare.arreptis ād nadab ꝛ abiud filijs aaron turrib⁹ suis posuerūt ignē ꝛ incensū desuper offerentes coā dño ignē alienū qō eis preceptū non erat.egressusq; ignis a dño deuorauit eos ꝛ mortui sūt coā dño. Iussit q̄ moyses pīes eoꝝ ꝛ fratres misabel ꝛ belizephim filijs ozibel patrē aaron portare cadauera eoꝝ extra castra ꝛ congruo honore sepelire. dixitq; moyses ad aaron ꝛ filios eius vt tollerent partes suas de hostijs salutaribus ꝛ oblatis pro peccato.quorum sanguis non erat oblatus in tabernaculum ꝛ comederent eas.ꝛ cum quererent bircum oblatum pro peccatis principis inuentus est erustus.cunq; super hoc iratus moyses increpauit aaron ꝛ filios eius.excusauit se aaron dicens.mihi accidit quod vides quasi ex perturbatione animi factum est hoc.locutus est autem moyses ad aaron ꝛ eleazar ꝛ ithamar filios eius qui residui erant tollite sacrificium quod remansit de oblatione dei ꝛ comedetis illud absq; fermēto.s.extranee doctrine que sancta sanctoꝝ est.comedetis eum in loco sancto quod datum est tibi ꝛ filijs tuis de oblationibus domini.sicut est preceptum mihi. Item super leuiticum.die. vij. erecti tabernaculi ceperūt offerre aaron ꝛ filij eius.moyses.n. vij. diebus continuis officium sacerdotis cōpleuerat.et tunc cessauit.eodem die missus est ignis celitus qui sacrificia consūpsit. qq; fugiter est obseruatus vsque ad transmigrationē babylonis.nec licebat aliuz ignem apponere.eo die cuz alijs bestijs quas acceperat a populo aaron obtulit etiā bircū.de quo hic habetur mentio.qui totus erat sacerdotibus deputatus ad comedendū.intulerūt extreno vsus fuit.sed dominus precepit ei amouere suum terrenum.quia eo die appareret ignis celitus missus.

k ℂ Inter hec bircum.qui oblatus fuerat pro peccato principis.cum quereret moyses erustum reperit.iratusq; cōtra eleazar ꝛ ithamar filios aaron qui remanserunt ait.cur non comedistis hostias ꝓ peccato in loco sancto que sancta sanctorum.est non data vobis.q.d.cur non fecistis celebrari penitentiaz peccati cōmissi in loco sancto.i.in ecclesia vt portaretis multitudinem iniquitatum ꝛ rogaretis ꝓ ea in conspectu dñi presertim cum de sanguine illius non fit illatum inter sancta sanctoruz.ꝛ comedere debetis ea in sanctuario sicut preceptum est mihi. respondit aaron. oblata est hodie victima pro peccato ꝛ holocaustuz coram dño. mihi aūt accidit quod vides quasi er perturbatiōe animi factum est hoc.quō potui comedere coram domino mente lugubri i sermocinijs qō cum audisset moyses accepit satisfactionem.

k ℂ Inter hec bircuz. Casus. In hoc.c. misisca adamātius ꝛ epistius. in sequenti.c. historiam illam leuitici de bircoblato.quia per moysen intellige christuz per aaron ꝛ filios eius sacerdotes.per bircū penitentiam siue animam.per ignem alienum vicia. per non alienuz virtutes vel gram spiritus sancti. Primo ergo ponit materiā loquēdi ō penitentia.s. verba leuitici Secundo ostēdit ꝙ raro penitet gs digne.quia obstat verecundia et amor rerum presentium ꝛ q̄ natura prona est ad malum.sic impetus peccandi superat rationem. Tertio alludēdo historie dicit ꝙ peccata sacerdotes ꝓ penitentiam dñi delere.que tamen licte penitenti non est iniungenda. Quarto dicit ꝙ q offert ignē alienum. idest vicia eruritur ab eo qui autem mundari desiderat offerat ignem spiritus sancti.

k ℂ Inter hec. idest dum hec deferuntur extra castra sepelienda.s.nadab ꝛ abiud.quos preceperat moyses honore congruo sepeliri.

k ℂ Bircum.i.peccatorem vel oblationem penitentie.

l ℂ Erustum. vicijs q̄ non bene penituit.i.non vere.

m ℂ Fuerat.quando penitentia fuit iniuncta.

m ℂ Fuerat.moyses erustum reperit supplc.alij habent bircus et tunc supple erustus repertus est a moyse.

n ℂ Non peccare. vere erustio birci suffocationē pnie per aduenientē culpam significat.nam non peccare ꝛc.ꝛ sic continuatur.

o ℂ Nā.i.vicium qō ꝓ nā soleuit.vel nā ipsa.j.e.sancta.xij.q.i.c.i.

p ℂ Futura.oē futurū despicitur ꝛc.vt dixi.xl vij.di.omnes

q ℂ Moyses.i.xp̄s alludit ad id qō cum moyses quereret bircum oblatum inuenit eum erustum.i.animam peccato suffocatam vel penitentiam ānihilatam.

r ℂ Nudam.i.denudatam per cōfessionem alias mundam.

s ℂ Vacuam.a peccato.

t ℂ Eruuias.i.indumenta.

u ℂ Discedat.de hac vita.

x ℂ Impetus. vicioꝝ designatus per ignem ipetuose missum.

y ℂ Innocentiam.ꝫ.di.l.ponderet.

a ℂ Celor. vtpote sine discretiōe agens.

b ℂ Suggerit.i.qui cum discretione vult agere.

c ℂ Judicat.idest deliberat.

d ℂ Pigra.cū piger est bō ꝛ verecūdus ad penitendum.

e ℂ Pudore.q̄ pudor est ea auertere.

f ℂ Premitur.i.reprimitur.

g ℂ Intendit.idest intendere dz. vel intendit quasi conferens secum. ꝙ

taret se peccare:qui sciebat se spiritum dei habere:ꝛ intentiōe mundissima ei seruire. Cur enim dominus petri pedes lauasset: et ecclesiam hoc idem docuisset: nisi quoniam quotidiana est offensio: oportet vt quotidiana sit remissio. Cur docuisset orantes dicere. dimitte nobis debita nostra.nisi ipse misericors persuaderet qui nos ab hac petitione non vult deficere. Iiez augusti. ad macedonianum.

Ut tantum hominuz iniquitas aliquando progreditur: vt etiā post actam penitentiā post altaris recōciliationez vel similia vel grauiora cōmittant:ꝛ tamen deus facit etiam super tales oziri solem suum:nec minus tribuit quam antea tribuerat largissima munera vite et salutis.ꝛ quāuis eis in ecclesia locus humilime penitentie non concedatur.deus tamen super eos patientie sue non obliuiscitur. Ex quorum munero si quis nobis dicat. dicite vtruz mihi aliquid prosit ad vitam futuram:si in ista vita illecebrissime voluptatis blandimenta contempsero: si me penitendo vehementius quam prius excruciauero: si miserabilius ingemuero:si flenero vberius:si virero melius:si pauperes iultentauero largius:si charitatem que operit multitudinē peccatoꝝ flagrauero ardentius.quis vestrum ita despicit: vt huic homini dicat nihil tibi ista in posterum proderunt: vade salutez huius vite suauitate fruere:auertat deus tam inanem sacrilegam

que dementiam. Siue autem quis dicat primam tātum penitentiam post baptismū vtilem esse nō sequētem:siue cōtendat quis vltimē tātum veniam dari non precedenti:semper tamē auctoritati adnersatur que sepissime veniaz penitenti repromittit. Que autem sit vera penitentia cui venia nunquam negatur:ꝛ que sit falsa cui nūquam indulgentia ꝓmittitur adamātius ꝛ epistius super leuiticum testantur.

Adamantius.

Ater hec bircum qui oblatus fuerat ꝛ cetera. Non peccare solius dei est: emendare sapientis. sed raro inuenias qui se corrigat:rara confessio peccati:rara penitentia:repugnat natura ꝛ verecūdia: quia obnoxia est culpe omnis caro ꝛ quisquis erubescit peccatuz suum cōfiteri:dum magis presentia cogitat quam futura. vult eiz moyses peccati vacuā reperire animā:ꝛ vt exuuias erroris deponat:ꝛ culpe nuda sine pudore sui erroris discedat.sed vbi irrationabilis impetus preuenit ꝛ flāma celerrimi motus exurit animam:depascitur eius innocentiā. preponderant eim futuris presentia:ꝛ seriis iocunda: et leta tristibus:ꝛ properata tardioribus. velox enim iniquitas: que ad nocendum occasionem suggerit lēta virtus ꝛ cūctatrix ante iudicat quā incipiat quid decoꝝ quid honestum.iniquitas omnia precipitat. Pigra ergo ꝛ verecūda penitentia que presentiuz pudore premitur solis enim intendit futuris

ea'que cõmittuntur incerta sunt.ꝛ ita spes illoꝝ sera aut nulla est xlviij. distin. omnes.

a ¶ Interim.dum sic est piger ꝛ dum cogitat de futuris.
b ¶ Impudẽtia.ad mala faciẽda. c ¶ Affectus.penitendi.
d ¶ Exurit̃.sicut bircus ab igne.
e ¶ Eam.s.penitẽtiã per bircum significatam.ꝛ alludit ad factum moysi.bar.
f ¶ Ler.idest minister legis.scꝫ moyses vel quilibet alius prelatus in eo significatus vel xps.vt.j.e.di.inter bec bircũ.
g ¶ Jrascitur. alludit illi qõ dixit moyses.cur non comedisti hostiam ꝛc.
g ¶ Jrascitur. negligentibus prelatis.
h ¶ Seuorandam.i. celebrandam.
i ¶ Pniam.i.hostiaꝫ ꝓ peccato.s. bircum. per quem penitentia designatur.
k ¶ In sancta.sanctorum.i.in ecclesia.
l ¶ Sacerdotes.idest eleazar ꝛ ithamar filios aaron.
m ¶ Respondit. hoc respondisse intelligitur cum dixit. mihi accidit qõ vides ꝛc.
n ¶ Aaron.prelatus.
o ¶ Prouidum.in iustigenda pnia.
p ¶ Judiciuꝫ.xlviij. di.c. vlti.
q ¶ Nec male.nolenti confiteri.
r ¶ Facile.donec ferueſcat.s. dist.i. dicimus.
s ¶ Muneris penitẽtia.s. muneris .tũc.n. melius est quiescere ꝙ exercere.j.e.in salicibus.
t ¶ Fiat error.per cõtemptum penitentie iniuncte.
u ¶ Vase. vnde bora.Syncerum ẽ nisi vas qõcunqꝫ infundes acescit ꝛc.ꝛ dicit lex ꝙ si commodasti mihi vas corruptum scienter ꝛ vinum acuit teneris cõmodati.secus si ignoranter. secus in locatore vel venditore.quis ille tenetur siue scienter siue ignoranter locet vel vendat vas corruptũ.vt.ff.cõmo.i rebus.§.vl.ff.locati.si a ides §.i.ff. de ac.emp.ꝛ ven.tenetur.§.si vas. Jtẽ nõ idem i seruo locato qõ in vase.ff.locati.si domũ.§.i.ꝛ.l.cũ plures.§.seruũ.
x ¶ Sanctorum.pietatis. y ¶ Vel vinũ.s. destrictionis.
a ¶ Alienus.tangit ꝙ nadab ꝛ abiud posuerũt ignẽ alienum.
b ¶ Peccatum.exuri.i.pro peccato delendo penitentiaꝫ fieri.
b ¶ Peccatum.i.bircus.
c ¶ In quibus.n.est.i.ignis alienus qui alienat a deo.
d ¶ Ignis.i.vindicta celitus missa.
e ¶ Alienum.s.i.q.i.sicut eunuchus.
f ¶ Nec in eo.quasi diceret comedẽdus erat bircus ille a sacerdotibꝰ intra sancta.non enim oblatũ est de sanguine eius intra sancta.si eim holocaustũ esset cremaretur cũ pelle ꝛ fumo.sicut fiebat de vitula rufa tantũ semel in ãno ꝛ est sensus ad penitentiã hominibꝰ imponendã vult enim vti ministerio sacerdotũ.vt.s.peccata populi comedat.ipe.n. per se abstulit peccata mundi in sanguine suo.vnde apostolus christꝰ po.fu.bo.ꝛc.per proprium sanguinem introiuit in sancta sanctorum et cetera.

g ¶ Anter bec. Casus.in prin.c.ostendit esitus ꝙ iccirco lator legis mortem expũmit eorum.qꝫ ignez alienũ acceperunt vt illud peccatũ vitetur ꝛ illud designat hereſim. Secũdo ostẽdit quid significet illud qõ moyses precepit aaron ꝛ filijs eius vt portiones oblatiõis comederent i sancta sanctoꝝ illud.s.qui vult agere pniam agere dꝫ illam ad preceptum sacerdotũ qui sunt in ecclesia.ꝛ ꝙ oblatio corporis xpi non dꝫ recipi nisi in ecclesia. Tertio oñdit quid notat illud verbum hystorie moyses bircuꝫ exustũ repit qui.s.sicut post mortem filioꝝ aaron qui sumpserunt ignẽ alienũ. non remãsit hostia que significat.s.s. sed est consumpta.ita post mortez eoꝝ qui peccant in.s.s.ꝛ decedũt in finali impnia nõ relingꝫ hostia ꝓ peccato eorum. qa nullũ ecclesie sacrificiũ pdest

quorum spes sera: tardior fructus interim⁹ precurrit impnẽtia⁹: et spe presentium penitentia excluditur ꝛ affectus⁹ eius exuritur⁹ ꝛ aboletur: querit eam⁹ lex⁹ ꝛ non inuenit. combusta est enim in feruore ꝛ fumo iniquitatis. Jnde enim irascitur⁹ ꝛ dicit debuerandum⁹ fuisse penitentiaꝫ⁹ in sancta sanctorũ⁹ sacerdotes⁹ quasi segnes increpat: respõdit⁹⁹ aaron⁹ prouidum⁹ debere esse sacerdotale iudicium⁹ nec male⁹. sane conscie facile⁹ esse credendum id muneris⁹ ne fiat⁹ error deterior priore. vase⁹⁹ enim fetido vel oleum⁹ vel vinuꝫ⁹ facile corrũpitur. Quomodo autẽ poterat vbi ignis alienus⁹ erat peccatum⁹ exuri ꝛ in conspectu domini: cui omnia aperta sunt: quasi dicat non complacet deo qui iusticiã corde inclusam tenet: ꝛ se penitentiam agere perhibet. ignis alienus libido: auaricia: ꝛ omnis prana cupiditas: hic ignis exurit non mundat. Jn⁹ quibus enim est si offerant in conspectu domini: ignis⁹ eos celestis assumit sicut nadab ꝛ abiud: cum his que pro peccato fuerant oblata. qui ergo vult mũdari: ignẽ alienum remoueat ꝛ illi igni se offerat qui culpam exurit non homini. hic ignis siccauit emoroissę profluentem sanguinem. hic siccauit culpam latronis. Jgnis qui cõsumẽs est: sanat simpliciter et pure confitentes. Judas inquit. peccauit tradens sanguinem iustum: sed in pectore habuit ignem alienuꝫ⁹ quo inflãmante cucurrit ad laqueum. indignus autem remedio fuit: quia non pura mente penituit. Culpam ergo eius non auferunt sacerdotes qui dolose se offert. nec in eo⁹ possunt epulari: quorum cibus est peccatorum remissio. vnde verus sacerdos ait. meus cibus est vt faciam voluntatem patris mei qui in celis est. idest vt peccatores conuersi ꝛ penitentes saluentur. nõ est acceptum deo sacrificium: nisi verꝫ ꝛ syncerum. Jtem esitus.

I Nter bec⁹ bircum: qui offertur ꝛ cetera. qꝫ omne⁹ peccatum ꝓ penitentiam deletur. ꝛ qui⁹ predictum⁹ peccatum⁹ alterius doctrine ꝛ blaspbemie⁹⁹ cõmiserũt: saluari nõ sunt⁹. causam mortis⁹ eorum legislator⁹ exponit inter bec bircum qui oblatus fuerat ꝛ cetera. quia .s. non comederũt filij aaron quod de peccato erat in loco⁹ sancto. i. penitentiam cõmissi peccati in ecclesia pecagi non fecerunt. quibus hoc preceptum est: quos dñs in ecclesia sua vicarios⁹ constituit. ipse autem⁹ oblationis sue sanguinem: que pro nostro sanguine⁹ oblata est: in sanctum id celum in conspectu patris obtulit. debet autem comedi hoc sacrificium⁹ in loco sancto. s. in ecclesia in propiciationez peccatorum: vnde⁹ addit: quẽadmodũ preceptum est mihi sic precepi. Moyses ergo gerit personam christi exustum reperit: quia in spiritum sanctum pec canerat. ab intelligibili⁹ igne spiritus sancti oblatio per penitentiã ablata est. voluntarie⁹ peccantibus⁹ non relinquitur⁹ hostia⁹ pro peccato. naꝫ sicut vera penitentia veniam promeretur: ita simulata deum irritat: quia spiritus sancti discipline effugiet fictum. Hoc autem sancti patres irremissibile peccatum ꝛ blaspbemiam in spiritum sanctum dixerunt: ꝛ in sceleribus vsque ad finez vite perseuerare⁹ de potentia ꝛ misericordia dei ꝛ redẽptoris diffidere et de salute sui desperare. Jtem iohannes os au-

b ¶ Quia omne. ita ꝓtinua recte.ꝓ peccato offert bircus per quẽ pnia designatur. qꝫ oẽ peccatum ꝛc.
i ¶ Et q.s. nadab ꝛ abiud. bi significãt hereticos q alienuꝫ ignẽ.s. cupiditatis ꝛ prauę doctrine i eccłia accẽdunt ꝛ qui scripturã sacram male interpretãtur ꝛ prauę.ꝛ sic in s.s. peccant cum aliter eaꝫ interpretãtur ꝙ. s.s. flagitet.
k ¶ Predictũ.q. supple doctrine hereseos.
l ¶ Peccatum.i. per ꝓdictũ vitiũ designatum.
m ¶ Blaspbemie.qꝫ accipiẽdo ignez alienũ blaspbemabant ꝛ facie bãt ꝓtra doctrinã legis ꝛ ide ꝓsumpti sũt.
n ¶ Nõ sũt. sed igne ꝓsũpti
o ¶ Mortis temporalis.
p ¶ Lator exponit. moyses ꝛ mysticũ intellectũ auctoritatis exponit. dicẽs ad aarõ vt habetur in leuitico. hoc ẽ ꝙ locutus ẽ dominus. Sanctificabor in bis qui appropiquãt mihi ꝛ in conspectu omnis populi glorificabor. qa ꝓ eos datum est exẽplum ceteris quomodo timeãt vt augo. exponit. j. de con. di. ij. et dicit. ꝛ dic sanctificabor idest sanctus apparebo etiam in bis que sacrificant mihi vlciscendo delicta eorum ꝛ non parcendo. Glorificabor idest laudabor ꝛ manifestabor in illis.
q ¶ In loco. boc verbũ mystificat.
r ¶ Vicarios. sacerdotes et simplices.
r ¶ Vicãtes.s.i.q.i. eunuchꝰ
s ¶ Ipse autez. ita cõtinua. aaron obtulit bic cum ꝓ peccato populi. ipse aũt. s. xps ꝛc.
t ¶ Sanguine. i. peccato fm illud. libera me de sanguinibus. i. peccatis. ꝛ alibi. sanguinem sanguis tangit. i. peccatum peccato additur. s. e. q. ij. admoneo. ver. sanguis tuus. i. peccatum tuũ super caput tuum.
u ¶ Sacrificium. corporis xpi. x ¶ Unde. addit moyses.
y ¶ Ab intelligibili. qꝫ. s. intelligibiliter ꝛ mystice dicitur ignis cõsumens.
a ¶ Voluntarie. i. in voluntario peccato vsqꝫ in finẽ durantibus. j. e. iudas.
b ¶ Peccantibus. s. nadab ꝛ abiud.
c ¶ Non relinquitur. cum enim eos subito ignis celestis consumpserit. non potuerunt purgari per hostiam cum ꝛ quedam crimina essent que nullius sacrificijs mundabantur. vt. xxxij. q. i. ꝙ aũt. quare forsan ꝛ istud erat. vel põt istud exponi de quolibet sic peccante. i. in peccato pseuerante vsqꝫ in fi. bar.
d ¶ Hostia secũda. s. qꝫ semel tantum christus oportuit pati. nec relinquit secundus baptismus. relinquitur autem secunda penitentia ꝛ tertia ꝛ sic deinceps. voluntarie enim peccantibus idest in peccato vsque in finem perseuerãtibus iam nõ relinquitur hostia pro peccato. idest nõ iterum inoaltur christus qui est hostia pro peccatis. vel sic idest nõ relinquitur locus secunde hostie sicut in veteri lege dictum est. sepius hostiam pro peccato ſmolari vel voluntarie peccantibus nõ relinquitur hostia pro peccatis idest nõ pro dest christus qui est hostia pro peccatis tam scilicet in hoc seculo presenti per quod cõstat nec in futuro.
e ¶ Perseuerare. s. e. di. i. §. potest.

a Edas.esau.ō peccato forte primogenīture vēdite.vij.q.i.q̄ periculosuz.
b Magis.conectiuum est. Neque vterque.s.
c Aperitur.ar.er sequentib⁹ ꝓbendi precedentia.ar l.di.si quis diacon⁹. ar.di.lxvij.peruenit.ar.ō.xxxij.q.iiij.qd crudele.ar.j.xxxiij q.i.cū p bellicā.
d Et hoc peccato.mendacij.quia post homicidium secutum est mendaciū qō magis fuit.ar.ō.dist.i.§. alij ecōra.c.serpens.
e Memoriaz.ō.di.i.§.bis auctoritatib⁹.ver. item illud iobānes.z hoc idem.ō.di.l xxxi.valeat. contra soluitur ibi.memoria.s.ad ꝓfitionez ñ ad delectationē.j.di.v.c.i.
f Ad salicib⁹. casus.dicit dauid qō cātabimus canticuz nouuz in terra aliena.quod exponēs.ambro. ait.Terra aliena caro ē que imperio mēris nō subiacet. si ista terra domari non pōt nec accipere penitentiaz debet.nā si acceperit z ōfecerit ipsa erit iutilis z aufert vsū posteriorꝭ.hoc est qō dicit.
f In salicibus.i.a salicib⁹ per quod ōsignantur mali.
g In medio eius.qui fūt i profundo viciorum.
b Suspēdimus.i.subtra ximus z distulimus.
i Organa.i. oratiōes nostras vel confessiones que i utiles sunt.dū sumus i pec catis.ꝑm.n.cōpat salici.p/ pter ifructuositatē.i.q.i.si fu erit.z organū oōni pp dul/ cedinē.xlv.di.cū beatus .xl/ vj.distinc.hoc autē.naz qō cātabimus.i.opera fructuo sa faciemus.
k Cultoris anime.
l Que.si semel fuerit vsur pata.i.non vere recepta.s.p peccati dissertionē.
m Aufert vsū posteriorꝭ. quia nō solent petere tales vt eis iterum iniūgatur sa/ tisfactio pro illis.licet iutilē egerunt vniam.imo nec de bent.ar.j.eo.§.illud autem greg.in fi.z.c.pium.
n Posteriorꝭ.s.sui ipi⁹. q̄ postea nō agit ꝓz cōsue/ tudinem quarūdam eccliaz j.e.§.vl.z.ō.e.di.q̄uis. hoc eniz de solēni ibi ītelligit.b. sed de alia intelligi pōt. naz loquitur ambro.ō illo q ad/ huc ōlectatur in peccato.nec ꝓponit illud ōserē. Iste me lius faceret si quiesceret a cō fessiōe z faceret bona q̄ pos set vt deus illustret cor eius vt.j.e.di.v.falsas.Si.n.sup ficialem talis agat pniam potius grauabit q̄ leuabit vt.ō.e.qui admissa.ꝓz hunc intellectum ꝓcede sic.melio⁹ est abstinere a satisfactiōe pnie tibi iniūcte a sacerdote.s.tā q̄ bene penitenti.q̄ exercere confitendo.si queras opera pnie tibi iniungi a sacerdote.s.tan q̄ be/ ne penitenti.videas ne in ipsa pnia simulata facias qō postea indiget pnia vi r vij.q.iiij.sunt qui operas.
o Incumbant.s.demones.
p Erinanite.boc est dictum in templi destructione a syriis.z dic erinanite. idest euacuate.
q Vsqz ad fūdamētū i ea.i. vsquequo aliqō edificiū virtutū nō remaneat ll ea vsqz ad fundamentū.z sūt verba demonū exhortantium se ad concupiscen tias carnis.
r Nihil.valeat.i.contingat ipsum emēdare detestādo z abominādo z deo digne satisfacīdo.nō enim intelligitur emēdatio rei ablate recompen satio vel restitutio delicti.sed detestatio delicti z satisfactio.vel si peccarī ffem vt p ultū dolorē z p tūc pniam valeat. mendare deo.i.corrigere z delere.
f Later ola.distulisses.hic iuitur iudam morte p̄uenisse christum.si iuit cōtra hiero.super marcū.cuz iniquis deputatus est dñs.cuz iniquis veritas deputata iniquū reliquit.i.sinistrum. alterum assum/ pſit.s.dextrum.sic faciet in die iudicij.ex simili crimine dissimile stipen/ dium sortiuntur.alter precedit petrum in paradiso.alter precedit iudā in inferno.z ita videt q̄ mors xpi mortem iude preuenerit. Rn. magis in hoc creden dum est hieron⁹. Q̄ leoni vel forte mors iude secuta est mor/ tem latronis. preue/ nit tamen mortez chri sti.christus enim pri/ usq̄ latro est mortu⁹. vnde non fregerunt eius crura. vel etiam si mortem non precef fit.preuenit tamē vul nus christi lancea in/ firum.et quo precef serunt sacramēta no/ stre redemptionis.et ita mors christi precef fit.ō hoc errat ō bap. z eius effectu maio/ res.xxxij. distinctio.q eps.
t His auctoritati/ bus.ab illo autem.§. sue autem. ostēsum est que vera q̄ falsa sit penitentia.hic latē ter subintrat aliaz q̄/ stionem.s. an pluri/ bus irretitus crimi/ nibus posset de vno obtinere veniam per manendo in aliis.et primo probat tribus auctoritatibus z vna rōne vnum peccatuz sine alio remitti pos/ se vsque ad.§. sed q ibi allegat ꝑ parte ad uersa quasi questiōez terminando per au/ ctoritatem aug. Ter/ tio loco determinat auctoritates inductas pro parte illa.in.§. fi delis.ē ergo determi natio magistri.q̄ nul lus potest cōsequi ve niaz de vno.nec quo ad culpaz nec quo ad penaz.nisi de oibus satisfaciat.qō sic ostē ditur.q dolet de vno aut er charitate aut ñ.si er charitate ergo deuz diligit.ergo qui nouit deum diligere z odit que ibi contraria sūt.ergo qōlibet mor tale odit qō falsuz est si ñ ex charitate.ergo ille dolor est informis cū nō sit charitate informatus.ergo nō est opus alicuius virtutis.ergo nō est vite meritorius.sed idifferēs. Forte dices per hāc inductionē nō hēri ꝓpositū.qz nō querebat an retentis ceteris possit quis ꝑmereri vitā eternā sed an retētis ceteris possit de vno ve niam mereri.rndit imo idē ē qz si quis dolēdo nō charitate posset de vno venia mereri.ergo eadē ratiōe de oibus.z ita aliquis ē vel eē pōt sine merito mortis z sine merito vite eterne.z ita nec bonus nec malus qō nō est verū.sic ergo probato q̄ peccatū nō dimittitur quo ad culpā. probatū intelligitur q̄ nec dimittitur quo ad penā.nam ratione culpe z pene datur.bene tamē cōcedo q̄ tali petēti penitentia non est denegā da.extra de pe.z re.q̄ quidam.tamē donec peniteat de oibus. inutilis ē quo ad vitam eternam.sed cū penitet de oibus efficitur vtilis.nec alia satisfactio ei imponetur ab ecclesia ꝑ illo peccato.
u Idipsum.q.d.peccatum sufficienter punituz in hac vita nō punit

in'altera vel non bis in idipsū hic.l.per ministruz quia ecclesia bis pro eodem peccato non punit.vel potius hec auctoritas intelligitur ō bis tantum qui inter flagella cōmutant in bonum ⁊ conigūtur ⁊ ad charitatem redeunt.pfecto tales iterum nō puniuntur p bis peccatis.ſi qd inde remansit delebitur in purgatorio.j.e.§. hac auctoritate.ver. intelligitur.

a ¶ Luit.reliquit auctoritatem hanc exponit gl'a.j. e.§.illud.

b ¶ Corrigit.tribus modis quis se corrigit a vicijs ⁊ ea resecat.scz cum cessat ab actibus eorū: se non confitetur. Secundo cum cessat ab actibus eorum et ea detestatur.ita q confitetur ea.sed non ex charitate nec cū charitate. cum occultet mortale peccatum alias.et de his duobus modis itelligitur qō dicit gregor. Tertio cum quis detestatur peccata ⁊ errata ola ex charitate ⁊ deuotione et ea confitetur et pro eis satisfacit.de hoc supra eo. perfecta.

c ¶ Octonario. nota q a beati Imaculati vsque ad dominum cum tribularer. est vnus psalmus ⁊ habet.xxij distinctiones ⁊ quelibet distinctio continet octo versus ⁊ ita continet.xxij.octonarios. nam octo versus faciunt vnuz octonarium.⁊ hoc ē quod dicit in.xviij. octonario.

d ¶ Prima.si fides desit.idest conscientia peccati a cuius desit idest non occurrit.

e ¶ Pena.ſc.idest p patientiaz ⁊ humilitatem que habetur i ipsa patientia inter ipsa flagella et peccata que ad memoriaz non occurrunt dimittuntur.hanc expositionem habes.j.eo. §.illud ver.item. illō ambrosij.

f ¶ Item opponit'ur non amblius.potest ergo aliquis non penitens de mortali debitā p eo euadere dānationē. Sed quo sēsu hoc dixerat biero. super eundem locuz ostendit dicens. quesit hic quis ſc. vt.j.e. di.quasi dicat.potius hic ostendit q qui per temporale supplicium vl' flagrium non coniunguntur postea eternaliter puniuntur agens de deprehenso in adulterio decollato.

g ¶ Puniretur.si vere cōfiteretur.ar.xxiij.q.v quid ergo.

h ¶ Si illa verba magistri sunt.quidam dicunt q sunt verba biero. vsqz ad illud qō a ratiōe.⁊ loquitur non sm generalem ecclesie cōsuetudinez sed particularem alicuius loci.sed q sint magistri patet.j.e.§. auctoritas.circa finem.

i ¶ Si illa.i.pena que ei inflicta p peccato fuit.

l ¶ Imponit.quasi dispensandam.

k ¶ Sed quod.non ꝓtetur.ſ.xxiij.q.v.quid ergo.ſ.di.illa.ſ.e.irrisor.⁊.c.qui admissa.ſ.e.di.pniam agite.ſ.e.di.c.penitentes.

l ¶ Sunt plures.cas⁹.q peniteat alio peniteat.qz xps nullū curauit quē alio nō liberaret.sic apparet l exēplis i lra positis.i fi.suppōit q nō vī verē penitere q penitēdo nō ꝓsūpsit l lachrymas.cū p tēpali damno pronus sit ad plangendum.

m ¶ Delectentur.hec ē falsa pnīa.vt.j.di.v.falsas.

n ¶ Nos nūq̄.ſ.e.di.§.david.⁊ c.ille rex tantus.ſ.dis. i.§.alij econtra.c.non potest quis.

o ¶ Nisi de oīb⁹.sicut nec liberat pign⁹ li de pte debiti creditori fit satisfactuz.C. de distrac.pig.quādiu.⁊ dic̄ lex q qui aliquid facere tenet.faciēdo p pte non liberatur a pena.ff.ō ver.ob.i executiōe.§.pe.⁊ pnīa nō debet p parte tenere ⁊ pro parte non ff.fami.her.i hoc iudicio.ff.ō eden.l.i.§.penulti.⁊ arg.ad questionem.an a pluribus ecōmunicatus diuersis de causis possit ab vno absolui sine alijs.

p ¶ Sanari.⁊ vni nō diuersis ꝓfiteri.j.d.v.c.i.circa fin ē ar.ff de arbi.item si vnus.§. item si plures.⁊.l.quid tamē ⁊.l.labeo.

q ¶ Potuit.ſ.sanare.vij.nō successiue sed simul.

r ¶ Simul ejiciē da.ff.ō ser. vr.pre.per fundum.

s ¶ Dille.sed nunquid pro vnoquoque mortali peccato septēnis penitētia ē ipsa imponenda.argu ſ.xxiij.q.ij.hoc ipsū.sm hoc ergo non sufficit vita homis ad explēdā huius satisfactionē. ℣. sine dubio cuilibet mortali si ptē nis penitentia debet.sed tñ quia arbitrarie sūt huiusmodi penitentie arbitrabitur et artabit eas iuder.j.tempus congruum penitendi. arg. xxvj.q.vij.tempora penitudinis.

t ¶ Omnino.non.ſ.e.di.§. item q.c.adhuc contra. sed non tunc cecus erat cū lepra sus esset.ideo de hoc nō posset sanari.ſ.di.ij.§.si.

u ¶ Corpore.i est in anima ministerijs corporis. nullus enim peccatuz est in corpore tantum.est tamen aliqō voluntatis.tantum.

x ¶ Criminoso.cum autem ei qui in vno deliquit fit inimicus.patz q talis sit criminosus.

y ¶ Puritatem.vt.ſ. purificet sicut baptismus.

a ¶ Declarare.secus dicit lex i iudice.C.ad.l.cor.de fal. vbi.ff.de offi.presi.obserua-

Sabbato quia ⁊ corpus ab infirmitate ⁊ animam ab omni contagione liberauit: indicans penitentes oportere simul delere de omni crimine orto in anima ⁊ in corpore. scio enim deum inimicum omni criminoso. Quomodo ergo qui crimen reternat de alio reciperet veniam: sine amore dei consequeretur veniā: sine quo nemo vnquam inuenit gratiam. hostes enim dei est dū offendit perseuerantes. Quedam enim impietas infidelitatis est ab illo qui iustus: ⁊ iusticia est dimidiaz sperare veniam. nam quomodo sine vera penitentia inueniret gratiā penitentia.n: vera ad baptismi puritatem' confitentē conatur adducere. recte enim penitentes quicquid sordis post purificationem cōtrarit oportet vt abluat saltem lachrymis mentis. sed satis durus est cuius mentis dolorem oculi carnis nequeunt declarare. sed sciat culpabiliter se durum: qui deflet damna temporis vel mortem amici ⁊ dolorem peccati nō ostēdit in lachrymis: non est itaque vt quis excuset se non habere sortem lachrymarū. qui nonnunquam' ostendit lachrymis dolorem amore' temporaliuz quē ergo peniteat' ⁊c.

Auctoritas' illa naum propbete: non indicabit deus bis ⁊ cetera. non indistincte ostendit omnia que temporaliter puniuntur non vltra a deo punienda. quamuis eim sodomitas egyptios israbelitas in eremo super eundem locum dicat bieronym⁹ temporaliter a deo punitos: ne iterum punirentur: non tamen de omnibus generaliter hoc intelligendum est: alioquin cuique scelerosō optandum esset vt celesti fulmine percussus aut aquis submersus aut a serpentibus vulneratus pro peccatis suis diuinitus interiret: vt eternos cruciatus breuis' ⁊ momentanea pena terminaret. Illud etiam apostoli falsum esset q' de prostratis in deserto in epistola ad bebreos scribens ait. propter incredulitatem suam non intrauerunt terram ꝓmissionis: vbi probatur q' sicut merito sue infidelitatis et requiem illam amiserunt:

re.ſ.xxiij.q.iiij est iniusta.

b ¶ Nōnunq̄.idest aliquando.

c ¶ Amore.vnde Juuenalis. Plorantur lachrymis.admissa pecunia' veris et alibi. Minore tumultu planguntur nōnunq̄ funera.

d ¶ Penitet.ſ. di.i.§.non sunt.⁊.c quem penitet.

e ¶ Auctoritas.soluit auctoritates inductas ad probandum q quis agendo penitentiam.de vno peccato ⁊ non de alio consequatur veniam de vno et nō de alio.

f ¶ Breuis.ſ.e.di.§.ecce cuius.⁊.c.talis mihi.

a Cõmutant.in bonum ꝛ charitatem ad veram pniam.
b In cantico moysi.ſ.audite celi que loq̃r.cuius cãtici eſt verſ⁹ ille. Ignis ſuccenſus eſt in furore meo ꝛ ardebit vſq; ad inferni nouiſſima.
c Quod aũt.magnã vero.ſ.qui ꝗaliter non puniuntur ſufficienter
d Verat.ſ.xxiij.q.v.quid ergo.
e Deus.bis.i.non punit aliquem pro aliquo facto iuſte pro quo ſufficiẽter eũ ſemel puniuit.
f Fruſtrentur.i. euitent.
g Cenſuras.i. ſcire qb⁹ ꝛ quãtis flagellis q̃libet peccata ſunt puniẽda.
h De hinc.i. poſt hãc vitã
i Lui.i. puniri.
k Culpa leuis.ꝛ tñ mortalis.ois.n. culpa dr̃ leuis q̃ ꝗaliter punit reſpectu illi⁹ que eternaliter ſicut q̃libet pena ꝗalis dr̃ leuis reſpectu eterne.j.e.di.vij.c.vlti.
l Compenſata.hic aperte innuit biero. grauia peccata de quib⁹ nõ agit pnia inter flagella ꝛ hic pũtri graui ſupplicio.ꝛ i futuro punienda eternaliter.leuia vero q̃ hic puniũt ſufficiẽter ꝑ leui pena cõpẽſationez vite eterne recipere.qõ i bonis fieri nõ ambigimus.ꝛ in malis forte ita fit ſed nõ credo.qr̃ taz remitteret peccatuz quo ad penaz cõſitendo de vno ꝛ non õ alio qõ negam⁹.ſ.i illo.§. his auctoritatibus.
m Item ſi ꝑm.arbiter.j.õ con.di.iiij.ois qui.
n Et ſi fides.ſ.i.q.i.ferk. xxviij.q.i.§.et his.
o Quod aũt.ſatiſfactio.ſ. e.di.ſatiſfactio.
p Obijcitur.hic ꝓ illa fuiſſe verba magiſtri.ſ.e.ſi illa ꝛ cetera.
q Nõ percipit.ecce plane vr̃ velle q̃ pticularis ꝓfeſſio facta.ſ.de vno pcto aduenie̅te charitate incipiat ꝛ viuere ꝛ valere ad vitã eternã. Et q̃ ſic intelligat per exemplũ ꝓ qõ inducit de baptiſmo. ꝑm qõ dr̃ de oibus bonis que fiunt ſine charitate q̃ incipiant viuere qõ tñ nõ credo imo tãtũ illa bona q̃ fiũt cũ charitate. Et ſi poſtea ſũt mortificata iterũ aduenie̅te charitate reuiuiſcũt. ſi non aduenerit charitas. idẽ ẽ qõ de eis que fiunt ſine charitate.qr̃ nec illa nec iſta valent niſi ad bonuz ꝗale vel ad illuſtrandũ vel ad incõmodũ vitandum.vel ad minorem penã ſubeũdã.ad excuſãdũ vero magiſtrum dicim⁹ q̃ intellexit eaz ad hoc valere q̃ vlterius ei pro illo peccato non iniungitur a ſacerdote ſatiſſactio alia vt.ſ.§.itẽ opponit.verſi.ſi illa ſatiſſactio ſicut baptizatus licet ficte nõ rebaptizat.de cõ.diſt.iiij.ſolet.quod tamẽ rñ.negat.ſed melius diſtinguit.bona opera cum charitate facta.ꝛ poſtea mortificata ꝑ pcuz reuiuiſcunt itez ꝑ charitatẽ ad vitã eternam conſequendaz ſic facta olim ſine charitate reuiuiſcunt ꝛ valent tantum ad temporale premium vel ad minus ſuppliciũ ſubeunduz.ad idem valent bona facta cum charitate etiam poſtea per peccatum mortificata.ſi bõ nunq̃ ad charitatez redeat.ſecundum primum membrum intelliguntur ille due auctoritates.j.eo.pium.ꝛ.c. ſi quando ꝛc. Et itel lige q̃ in alio tempore fecerunt bona.ſ.cũ erant boni in alio tẽpore mala.ſ.cũ erant mali.vl̃ ſi dicatur q̃ eodem tempore intelliguntur ille auctoritates iuxta ꝑm membrum ꝑm q̃ dupliciter intellectum magiſter inuit ſupponẽdo aliam ſolutionẽ ibi q̃q̃ ꝛc.ꝑm tertium membrum loquitur ezechiel dicens auerterit ꝛc.ꝛ gre.in.c.hoc nobis.ꝛ hoc maxime.j. iiij.di.§.finis. Huiuſmodi bona ergo ſine charitate facta quam comittat mortalis culpa quã non delet ſequens penitentia ad ſenſum tẽporalis cõmodi vel minoris pene pficiũt nõ ad vite eterne fructum ad quem proficiũt facta cũ charitate ꝛ mortificata per peccatum ſi poſtea redit ad charitatem. Hanc diſ.magiſter inuit.j.di.iiij.§. finis.alij dicũt q̃ nũ quã reuiuiſcunt quo ad vitam eternam.ſicut nec mala quo ad penam eternam.ꝑm quos ponit hic magiſter q̃tuor opi. Itẽ in hac opi.ẽ. R.B.ꝛ.H

ita propter eandem infidelitatem veram requiez eterne beatitudinis nullo modo intrauerunt. intelligit ergo illud bieronymi de bis tantũ: qui inter ipſa flagella penitentiam egerunt:quam ꝛ ſi breuem ꝛ momentaneã tamen non reſpuit deus. ſicut ꝛ illud prophete. non iudicat deus bis in idipſũ. de bis tantum itelligi oportet: quos preſentia ſupplicia commutant ſuper quos nõ conſurget duplex tribulatio. qui autem inter flagella duriores ꝛ deteriores fiunt:ſicut pharao qui flagellatus a domino durior factus ẽ: preſentibus eterna cõnectunt vt tẽporale ſupplicium ſit eis eterne dãnationis initium. Unde aug.i cãtico deuteroñ.

Ignis ſuccenſus eſt et cetera. Hec eſt vindicta.hic incipiet et ardebit vſque ad extremam dam̃nationem. Hoc contra illos notandum eſt qui dicunt.non iudicat deus bis in idipſum ad omnia pertinere flagella:quia quidam hic flagellis iudicantur vel emendantur alij ꝛ hic ꝛ in eternum puniuntur: ſicut antiochus et herodes. quod autem ſuper eundem locum de adulterio infideli bierony. ſentire videtur ex eiuſdem verbis falſum eſſe probatur. exemplo enim illius qui iſraelitas maledixerat et qui ligna in ſabbato collegerat oſtendit parua peccata ꝛ brevibus temporalibus ſupplicijs purgari. magna vero diuturnis ꝛ eternis ſupplicijs reſeruari. Ait enim.

Verat⁹ hic aliquis:ſi infidelis deprehenſus in adulterio decolletur: quid de eo poſtea fiat aut eniz⁹ punietur: et falſum eſt hoc quod dicitur. non iudicabit deus bis⁹ in idipſum in tribulatione. aut non punietur:et optandum eſt ad ulteris: vt in preſentiarum breui pena puniantur vt fruſtrentur⁹ cruciatus eternos. Ad quod reſpondemus deum vt omnium rerum ꝛ ita ſuppliciorum quoque ſcire menſuras⁹:et non preueniri ſententia iudicis.nec illi in peccatorem exercende.debinc⁹ pene auferri poteſtatem. et magnum peccatum magnis diuturnis tur⁹ cruciatib⁹.ſi quis autez punitus ſit: vt ille in lege: qui maledixerat iſraelite:et qui in ſabbato ligna collegerat:tales poſtea non puniri:quia culpa⁹ leuis preſenti ſupplicio compenſata⁹ ſit. Illõ autem grego. pluit dominus ſuper vnam ciuitatem et cetera non ad criminis veniam:ſed ad eius referẽdum eſt deteſtationem: vt ideo pars ciuitatis dicatur eſſe complu-

ta:quia crimen quod dilexerat: deteſtari incepit:non q̃ eius veniam conſequatur. Criminis autem deteſtatio pluuia vocatur:quia ex fonte diuine gratie cordi noſtro inſtillatur: vt vel ſic quiſque ad veram penitentiam veniat.aut eo minus a deo puniatur quo q̃ diuturniori delectatione peccati maius ſibi ſupplicium accumulaſſet. ſi vero ad indulgentiam criminis pluuia referatur.euangelice ſententie contrarie videntur.ſi enim propter fraternum odium etiam que dimiſſa ſunt replicantur ad penam multo magis que non ſunt dimiſſa ad vindictam reſernari probantur. item ſi ꝑm⁹ auguſtinum arbiter ſue voluntatis non poteſt inchoare nouam vitam niſi peniteat eum veteris vite quomodo ad nouitatis indulgentiaz perueniet qui odij veſtatem non deꝓfuit. Ad deteſtationem ergo criminis vt dictum eſt non ad eius indulgentiam pluuia illa pertinere probatur. Itez illud Ambroſius. Et ſi fides⁹ defuit pena ſatiſfaciat:non de ea fide intelligitur de qua dicitur. fides ſine operibus mortua eſt:ſed de ea intelligitur de qua apoſtolus ait.omne quod non eſt ex fide peccatum eſt:ideſt omne quod fit contra conſcientiam peccatum eſt:deeſt ergo fides cum non ſubeſt cõſcientia peccati. Sed quia delicta omnia nullus intelligit.eſt aliquando peccatum in homine: cuius non habet conſcientiam. vnde apoſtolus ait. nihil mihi conſcius ſum:ſed non in hoc iuſtificatus ſum. Cuius ergo peccati deeſt conſcientia illius pena:ſi patienter ferat⁹ ſatiſfacit ꝛ relenat granatum. Quod autem⁹ in fine obijcitur⁹ ſi ſatiſfactio illa fuit veniam impetrauit.ſi autem veniam non impetrauit:ſatiſfactio nõ fuit.ſi autem ſatiſfactio non fuit: ad huc ſibi pena imponenda eſt: non procedit argumẽtatio. Satiſfactio nanq̃ eſt:dum illius cauſa peccati exciditur et eius ſuggeſtionis addictus non indulgetur:ſed eius fruct⁹ non percipitur⁹ ipedimus peccato quod non deſeritur.percipietur autem cum eius penitentia fuerit ſubſecuta ſicut ad lauacrum ficte accedens regenerationis ſacramentum accipit:non tamen in chriſto renaſcitur. renaſcetur autem virtute ſacramenti quod perceperat cum fictio illa de corde eius receſſerit veraci pnia. Sicut etiam augu.ſcribit in libro de penitentia.

Dum eſt⁹ credere ꝛ noſtra fidei hoc expoſtulat: vt cũ gra

r Juz eſt,remuneraret p̃mio eterno.ꝛ ꝑm hoc eſt aliud in bonis.aliud in malis que non reniuiſcunt, vel de tempozali bono intelligitur vel de minori pena in alia vita. Has tres opiniões ponit magiſter.l.

a ¶ Bonum.posi illud bonum.l.
b ¶ Quanq̃.alia solutio.
c ¶ Fuendum.idest vitandum.
d ¶ Hic agitur.quo hic agitur.
e ¶ In presenti.tantuz.
l Quid ergo.calus.si videamus malos ꝓsperari ⁊ bonos aduersitatem pati non debemus turbari quia non est vera retributio boni vel mali.nã sepe punitur hic innocens.⁊ extollitur qui non meruit. sed sic ostenditur q̃ in futuro erunt premia ⁊ pene quod quidam nõ concedunt.⁊ ꝓterea i bonis sũt aliqua mala digna puniri.⁊ in malis aliqua bõa digna remunerari. Vltimo dicit q̃ cuz malus hic remunerat. malo capitis sui fit.q̃ in futuro punietur: nec pena eius mitigabitur.

g ¶ Malignos. naz vt dicit claudianus. Tolluntur in altum vt lapsu grauiore ruant.

b ¶ Qui resurrectionẽ.negãtes.s.retributionẽ eoꝝ que quisq̃ in corpore gessit.lau.

i ¶ Non turbemur in alia vita.

k ¶ Bonus.C. de vet. iu. enucle.l.i.§. bis itaq̃ tollitur.

l Si quis.autez habens.culpãda.ś.i.q.i.teneam⁹.

m ¶ Forasse.nota est assertiõis .ś.xiij.q.ij. tempus.ś.xc.di.neq̃ ad caiz.ś.i.q.i. vide.contra.sed ibi de bis q arrogãter hoc facũt hic de bis qui i faciendo zelũ dei hñt ⁊ si non sm sciẽtiam diuinam.

n ¶ Sine q̃.ś. di.ij. §.oppõik.c. fugerat.

o ¶ Penitentia. vtilis est quo ad penaz eternam vitandaz vl quo ad vitam eternã obtinẽdã.sed vtilis ẽ quo ad penam tẽporalem.q̃ ecclesia iniũcta ei nõ ꝓponeret satisfactionem ꝓ illo peccato nec ille tenetur amplius cõfiteri.si tamẽ digne penituerit omnium peccatoꝝ. debet illud peccatuz cõfiteri ecclesie.s. peccatuz simulatiõis quo decepit ecclesiam. et nõ q̃ illud peccatuz p̃mũ de quo satisfecit sine charitate.non remittitur anteq̃ incipiat habere charitatez.tunc.n.statiz deletur.ś.e.§.illud autez. versus finem ⁊c.

tia christi destruxerit mala prioꝝ ra in homine etiam remuneret bona.Et cum destruxerit quod suum non inuenit amat ⁊ diligit bonum⁹ quod in peccante plãtauit.Ex hoc sensu illud etiam hieronymi dictuz videtur.

Si quando fides inter multa mala opera facere peccatorem quẽquam aliqua que iusta sũt: non est tam iniustus deus vt propter mala multa obliniscatur paucorum bonorum.Quãquam⁹ memoria bonorum ad presentem remunerationem possit referri: sicut gregorius in homelia de diuite ⁊ lazaro scribit.

Quendum⁹ nobis est vt si forte aliquid boni agimus in presenti seculo remunerationem accipiamus ne forte dicatur nobis. recepernt mercedem suam. Nisi enim dines⁹ iste aliquid bonuz egisset. vnde in presenti⁹ seculo remunerationẽ accepisset:nequaquã abraam ei diceret.recepisti bona in vita tua. Itẽ tobã.chrisostomus.

Quid ergo⁹ turbamur: nemo videns malignos⁹ prosperitatem habere turbetur:non est hic retributio malignitatis neque virtutis.ac si aliquando contingat: vt aliqua sit retributio vel malicie vel virtutis: non tamen secundum q̃ dignum est: sed simpliciter veluti quidam gustus iudicij aut iusticie vt qui resurrectionem⁹ non credũt talibus doceantur.quando itaque videmus malignum viuescere non lubrumamur: vt quando videmus bonos mala pati non turbemur⁹. Illic corona illic supplicia. Est et alia ratio quia non potest vel malus in omnibus malus esse:sed habet aliqua bona: neque bonus⁹ in omnibus esse bonus:sed habet aliqua peccata.quando ergo prosperitatem malus habet malo capitis sui est. Cum enim pro illis paucis bonis retributionem hic accipit:illic iaz plenius punietur. Potest etiam referri memoria bonorum ad mitiorem penam habendam: vt bona que iter multa mala fiũt non proficiunt ad presentis vite vl future premium obtinendum: sed ad tolerabilius extremi iudicij supplicium subeundum:sicut de fide ⁊ ceteris que sine charitate habentur

Aug.scribit in libro de penitẽtia dicens.

Si quis⁹ autem non habens charitatem que pertinet ad vnitatem spiritus et vinculum pacis:quo catholica ecclesia congregata connectitur.in aliquo scismate constitutus ne christuz neget:patitur tribulatiões:angustias: famẽ: sitim:nuditatem: persecutionez: pericula:charceres:vincula torméta gladiuz ⁊ flãmas bestias: vel ipsaz crucem timore gehẽne ⁊ ignis eterni:nullo modo ista culpanda sunt: immo vero ⁊ hec laudanda est patientia.non enim dicere poterimus melius ei fuisse vt christum neganꝫ do nihil eorum pateretur que passus est confitendo:sed estimanduz est forasse⁹ tolerabilius ei futurum iudicium:quam si christum negando nihil eorum pateretur.Ad illud qõ ait apostolus. Si tradidero corpus meum ita vt ardeam: charitatem autem non habuero:nihil mihi prodest.nihil prodesse intelligatur ad regnum celorum obtinendũ non ad extremi iudicij tolerabilius supplicium subeundũ.et infra. Hec propter charitatem dicta sunt sine qua⁹ in nobis esse non potest vera penitentia quoniam est i bonis charitas dei que tolerat omnia. Penitentia⁹ ergo vt ex premissis appareat nulli in peccato persenerãti vtilis est:non tamen alicui deneganda est:quia sentiet fructum eius:cuz alterius criminis penitentiam egerit. sic itaq̃ penitentie diffinitio ⁊ cetere auctoritates sibi consonantes negant eum agere penitentiam:qui persenerat in crimine vtilem videlicet sibi ⁊ fructuosam. Illud autez Ambrosij.penitentia semel vsurpata nec vere celebrata ⁊ fructum prioris aufert et vsum sequentis amittit:de solemni penitentia intelligitur:que cum non vere celebrata fuerit:et fructum prioris idest sui ipsius secuturam precedentis amittit: quia veniam quam impetrare potuit contempsit:⁊ vsum sequentis aufert sm consuetudinez quarum⁹ dam ecclesiarum apud quas pnie solẽnitas non iteratur.

De hac eadem penitentia illud etiam intelligitur:non est secundus locus penitentie.

Di.iiij.

Alia vero⁹ multorum auctoritatibus supra monstratum est penitentiam vere celebrari et peccata vere dimitti:ei qui aliquando i crimine recasurus est:queritur an peccata dimissa redeant. Multus questionis diuersorum varia est sententia alijs asserentibus:alijs contra negantibus peccata semel dimissa vlterius replicari ad penam q̃ autem peccata semel dimissa redeant multorum auctoritatibus ꝓbatur quarum prima est illa prophete.

In memoriam⁹ redeat iniquitas patrũ eius. Secũda illud euãgelij

p Vita vero.hic incipit.iiij.di.in qua tractatur an peccata semel dimissa iterũ redeant. Et quidã simpliciter dicũt q̃ redeãt nõ solũ quo ad reatum.sed ét quo ad eẽntiam ⁊ penam.⁊ in hoc videt declinare.Ś. j.e.di.§.vl.sicut ⁊ actio semel pacta restituitur.ff.si er nora.cã aga.sz alio iure in fi. Preterea sicut bonum reuiuiscit per gratiam sequentem quod prius mortificat per culpam ita mala mortificata per gratiam reuiuiscunt per culpaz iteratam.ś.di.pr.c.pueri.et c.si qñ.alij dicunt q̃ non redeunt illa sed alia eiusdem generis.cũ eim forte simile cõmittimus redire dicunt quadam similitudine sicut flores redeunt in vere. Tertij dicunt peccata redire tãtum ꝓpter vnũ istoꝝ quatuor criminũ.s.ꝓpter odiuz fraternũ vt in euãgelio.serue neqũ ⁊c. Item ꝓpter crimen apostasie.vt.j.e.quicũ qz. Itẽ ꝓpter penitentiã penitentie.ś.xvij.q.iiij.sũt quidopes. Itẽ ꝓpter cõtẽptum penitentie.ś.di.lij.si apostolus. Alij dicũt q̃ nullo modo redeunt.arg.xxiij.q.iiij.si illic.l.di.miror.nec iste est inmalis vt redeant sicut i bonis.ar.de con.di.iiij.quãuis ⁊ hoc credo catholice dici. dicunt tamẽ redire q̃ remissionis beneficiũ sequẽti culpa amittimus ob ingratitudinẽ.ś.di.pri.hac auctoritate.ver.pe. Nam pinde priuatur quis gloria ꝓpter sequens dictũ.ac si nulla peccata essent dimissa. vi.j.dis. v.fra.res.penitentia.n.duo facit.penam tollit ⁊ gloriaz acquirit.vt.ś.di.i.§.alij ecõtra.c.ecce. Auctoritates aũt que videntur dicere q̃ redeant hoc sonant q̃ ita punit quis ꝓ sequẽb⁹ ac si nũq̃ ei dimissa fuissent. Procedit aũt Gratianus i hunc modũ. primo inducit auctoritates.q̃ peccata.dimissa redeant vsqz ad.§.bonum.Secũdo notat circa peccati dimissionez duas opiniones eorũ qui dicunt peccata redire.Tertio allegat ꝓ aduersa parte q̃ non redeãt ⁊ sic determinat distinctionez lau.

q ¶ In memoriam. dimisi tibi quoniam rogasti me. nõne ergo oportuit ⁊ te misereri conserui tui.sicut ⁊ ego misertus sũ tui.⁊ iratus dominus tradidit eum tortoribus quousque redderet vniuersum debitũ sic ⁊ pater celestis faciet vobis idest repetat a vobis dimissa.⁊ in hoc facit ad ꝓpositum lau.

a SJudas.ad eum. vel sua. ꝓtrarius sensus facit ad ꝓpositum. B.

b CParentum. cōmissa a se imitando parentes.

c CIniquitas.i. cōmissa ab eo imitando eos. alias iniquitas patris nō respicit filium nisi vt dicti sit sceleris paterni imitator. i. q. iij. crimen. ⁊ per totam. l.

d CSed iniquitatem. i. auaritiam quam primi parentes eius egerūt vel originalia peccata.

e COriginalia. peccatuz originale ita dī reputari q' ita punitur ꝑ sequentibus ac si dimissum non eēt. ar. ff. de ori. iu. l. ij. § exactis. deinde regib⁹ i. rege. vel propter diuersos effectus quos habet in hominibus originale. quosdaz enim facit inuidos. quosdaz luxuriosos. quosdam auaros ⁊c. Item sicut cōcupiscentia facit puerum concupiscibilē ⁊ adultum concupiscentem. sic ⁊ superbia facit puerum superbilē ⁊ adultum superbientē. vel pluraliter ponit ꝓpter varias appellationes quas habet. dicit enim lex mēbrorū stimulus carnis angelus satbane languor nature fomes peccati ⁊c.

f CDimissa sunt. si penitet enī suscepisse baptismū. vel ita punietur sufficiēter ac si non esset baptizatus.

g QOnstat. dimissuz. hic videtur q' pⁿ⁹ dimittat deus peccata q̄ dimittat bō peccatū. sic ex hoc sequitur ipossibile. ſ. q' simul eēt iustus ⁊ iniustus. bonus et malus. Sed dic q' tēpore simul fit ab homine dimisso peccati ⁊ a deo remissio. ꝓcedit tamen gratia vtrūq;. q' quādo vult ⁊ prout vult in homine operatur. Expone ergo hic prius dimisi. i. pri⁹ me dimissurum obtuli quātum in me est. quia bene facere deus datus est. vel ad originale peccatum refertur hoc quod sine merito hominis a deo remittitur. vel ad parabolam euangelicaz de seruo cui dominus. x. milia talenta remisit prius q̄ ille cō seruo suo quinquaginta.

h QDicit dominus. dimitte. i. habilem te ostēde ad suscipiendam gratiam.

i QUi diuini. replicabuntur expone. vt. S. hoc est ita dānabitur ac si non eēnt dimissa. ⁊ ita expone oēs has auctoritates. J. de cō. di. iiij. qūo. l.

k BEuertar. hec sunt verba satbane.

l CNon exponendus est. xxvij. q. i. de viduis.

m QCacantes. a bonis operibus.

n QCecūqi. omnium. ⁊ prius dimissorum.

o DEccatum. redditur. i. punitur.

p CEorū. qui dicunt peccata redire dimissa. duas pōit. B. opiniōes que potius in verbis differunt q̄ in sensu. quidam enī dicūt peccata dimissa redire. dimissa inq̄ fm iusticiam non fm pscīciā. Alij dimissa pure ⁊ plene siue per baptismū siue per pnlam. vt ergo ista intelligantur ⁊ qualiter he opiniones cōueniant. notandū est q' p̄destinationis sine prescientie. q; ⁊ sub nomine prescie includitur predestinatio. dupler est effectus. ſ. ⁊ in tempore iustificare. ⁊ eternaliter gloriam tribuere quo ad primum effectuz operatur deus quādocūq; in hac vita peccata dimittit. ⁊ hoc est fz iusticiā peccata dimittere. Quo ad secundum effectuz quādo sic peccata dimittit. ne finaliter ad peccatū redire patiatur vt ad beatitudinem perducat. ⁊ hoc est fm prescientiā peccata dimittere. qui ergo finaliter ad peccatum reuertitur. non fm prescīam sed fm iusticiam remissionē peccatorum consecutus est. ⁊ hoc est quod hic tangit. B.

Serue nequaz omne debitum dimisi tibi. deinde in libro psalmoruz augu. ait.

SJudas⁹ tenuisset illud ad qō vocatus est: nullo mō ad euz vel sua preterita vel parentum⁹ iniquitas⁹ peruenieret. quia ergo non tenuit adoptionem in familia dei: sed iniquitatem⁹ vetusti generis potius elegit: ⁊ redijt iniquitas patrum in conspectu domini: vt in eo etiam ipla puniretur. Item rabanus tradidit eum tortoribus ⁊ cetera. Considerandū est q' dicit vniuersum debitum: quia non solum peccata que post baptismum bono egerit reputabuntur ei ad penā verum etiam peccata originalia⁹ q̄ in baptismo dimissa sunt⁹. Item gre. ex dictis euangelij.

QOnstat quia si quod i nos delinquitur ex corde non dimittimus. ⁊ illud rursus exigitur quod nobis iam per penitentiaz dimissū⁹ fuisse gaudebamus. Item augu. in homelia. i.

QDicit dominus dimittet⁹: et dimittetur tibi. si ego prius dimisi: dimitte vel postea. naz ⁊ si nō dimiseris: renocabo te: ⁊ quicquid dimiseram replicabo tibi. Item:

QUi diuini⁹ officij oblitus suas vult vindicare iniurias: nō solum de futuris peccatis veniam non merebitur sed etiam preterita que taz sibi dimissa credebat: ad vindictam ei replicabuntur. Item beda super lucam.

REuertar⁹ in domum meā vnde exiui: timendus est iste versiculus non exponendus⁹: ne culpa quam in nobis extinctam credebamus: per incuriam nos vacantes⁹⁹ opprimat. Item.

QUecūque. n: p⁹ baptisma siue prauitas hereticа sine mū/ ⁊. ī. e. §. finis. ⁊ sic patet duas predictas sententias non esse contrarias. quia cui peccata dimittuntur fm iusticiam plene ⁊ pure ei dimittunt ī. eo. §. vlti. lau.

q CAlij. banc differentiā opinionuz non ponit magister nisi vt tractet de predestinatione. non q' sibi in aliquo contradicant. hoc alij respiciunt. illud alij. quod inuenitur in ra. e §. finis.

dana cupiditas arripuerit mox omnium⁹ prosternet in ima viciorum:

Item aug. in li. qōnū de utero.

PEccatū quod ex adam cōtrahitur temporaliter redditur⁹ quia omnes propter hoc moriuntur. non autem in eternum eis qui fuerunt per gratiam regenerati si ita vsque in finem permanserint.

Eorum⁹ vero qui banc sentētiā sequuntur: alij⁹ dicunt q' peccata reditura dimittuntur fm iusticiam⁹: sed non fm prescientiaz. sicut nomina discipulorum qui retro abierūt erant scripta in libro vite propter iusticiam cui deseruiebant: non fm prescīam⁹ que in numero saluandorum eos non habebat. sic a latere dei nostri dicuntur mille casuri⁹ ⁊ decē milia⁹ a dextris eius: quos tamen diuina prescientia nunquaz suis ānumerauerat. Hinc etiaz dominus ait moysi. Si quis peccauerit ante me delebo eum de libro vite: vt fm iusticiam iudicis ille peccando dicatur deleri: qui fm prescīam nūquaz fuerat ascriptus.

Hic aug. i epistola ad corīthios. Sz nō in plurib⁹⁹ eoz bñplacitum est dño. ⁊ si aliquib⁹ cōia oīb⁹ sunt oia sacra sed nō cōis gra ita ⁊ tunc baptismus est cōis sed nō virt⁹ baptismi. Verum⁹ hoc de ficte accedētibus vel de his qui extra ecclesiam baptizantur intelligitur: qui sacramēti quidem integritatem accipiunt: virtutem vero eius minime assequuntur. Parnulis vero vel adultis plena fide accedentib⁹ omnia peccata remittuntur. ⁊ si aliquā do recessuri a bono in malam vitā sint finituri. Unde augu. in libro de correctione ⁊ gratia.

SJ⁹ ex bono⁹ i malū deficiētes bōa volūtate moriūtur⁹ fide/ ant si pñt: cur illos de⁹ cuz fideliter

r CIusticiam. presentem que eis confertur quibus peccata dimittuntur. b.

f CPrescientiaz. ab eterno enim prescīuit deus talem dimissionem non valere eis ad vitam eternam nec vsque in finem durare.

t CMille casuri. i. pauciores qui credunt se cum domino iudicaturos.

u CEt. x. milia. id est plures qui crediderunt se sessuros ad dexteram dei. idest in eterna beatitudine. plures enim sunt qui credunt se saluandos q̄ qui credunt se iudicaturos cum dño mino. ⁊ ideo illi designantur maiori numero isti minori.

x CSed non in pluribus. plures illoruz non placuerunt domino ⁊ si aliqui eoz.

y CVerum. accedentibus. S. i. q. i. sicut si/ cti. b.

a SJ ex bono. cā sus huius ca. colligi videtur ex illis duobus. J. de cō. di. iiij. c. vlti. ⁊. xxiiij. q. iij. quidam. ver. pelagiani. nam isti pelagiani dicebant q' sine gratia dei per liberum arbitrium quis possit bonum operari. ⁊ sic obijciebāt augustino dicis. o augustine q' non potest quis cum ad adultam etatem peruenerit bene operari sine gratia diuina sed illam nemo potest habere vel mereri. ergo deo non opponēte gratiam ex necessitate peccabunt isti. ergo per liberū arbitriuz non debet eis tale peccatum imputari. ad quam obiectionē ⁊ consimiles cum augustinus non responderet sed exclamaret. o altitudo diuitiarum sapientie. ⁊ sapientie dei q̄ incomprehensibilia sunt iudicia dei ⁊ instigabiles vie eius deridebant eum. Iste itaque premissis diuiditur. c. in tres partes. In prima parte ponit Augustinus casū in quo ⁊ ipsi exclamare compelluntur propter rationis defectum. scilicet cur deus bonos quos scit a bono recessuros ⁊ in malo morituros non prius tollit de medio q̄ malicia imutentur. ⁊ quare quibusdam perseuerantiam dat in bono quibusdam non. cum apud eum non sit iniquitas nec personarum acceptio. vt extra de iude. noui. in secunda distinguit inter filios dei nūcupatione sola ⁊ veros filios. cuius occasione exponit illud iobā. ex nobis exierunt ⁊c. in tertia dicit q̄ perseuerantiam in bono vsque in finem dat deus solis predestinatis. Et huius occasione interiuit q' quidam discipuli x̄pi sunt veri. quidam nūcupatiui tantum. b.

b CEr bono. idest ex bona voluntate. vel bonum refertur ad bonum exterius. similiter ⁊ malum ad interius in voluntate. ⁊ tunc subditur moriuntur.

c CMoriūtur. hoc est dicere deficientes a bono moriuntur.

a In potestate vt imperet.b.
b Honū.imo perseuerantia in bono donum dei est.l.
c Respondeant .s. xxiij.q.iiij.d xxxij.b.
d Hoc non donat. idest donat.arg.ff. de ver.si. duobus.donat dico sm hoc scilz mori vel rapi.z est sensus huius littere hoc donat qbus voluerit aut scriptura mentitur.sz hoc nefas ē dicere.vt. xxiij.q.v. quid ergo lau.
e Raptus est. xxiij. q.iiij.ea vindicta.b.
f Dicta est.a iob .s. di.ij.§.item seruj.z.c. si enim inquit ver.qd enim.l.
g Sicut ergo.suspēditur istud sicut vsqz ad ver. sicut illuz cur alijs lau.
h Posui.i alia parte.c. quod non est hic lau.
i Ignorare.ff. de legi.non omnium.
k Suis,per presentem iusticiam.
l Vt ita sit.scilicet qꝫ non dat.i.subtrahat. lau.
m Nam isti, quib⁹ deus non dat perseuerantiam vel predestinationem.lau.
n Filij dei.sm presentem iusticiam.
o Filios dei.sm p̄destinationem.lau.
p Nobis.sm expositionem z opinionez nostram.
q Dit. ioannes . in euāgelio scilicet i verbis que sequunt lau.
r Dei.predestinationem.
s In vnū.idest, vnitate fidei.lau.
t Futuri. idest filij dei per gratiā lau.
u A nobis .i. inter nos ioannes.

z pie vinerent:non tñ de vite huius rapuit piculis.ne malicia mutaret intellectuz eoꝝ z ne fictio deciperet alias eoꝝ vtruz hoc in ptāte nō habuit an eoruz mala futura nesciuit. Nēpe nihil hoꝝ nisi puerissime ac insanissime dr. Cur ergo nō fecit respondeant qui nos irrident. qñ i talib⁹ reb⁹ exclamam⁹ quaz inscrutabilia sint iudicia eius z inuestigabiles vie eius:nunquid enim hoc nō donat de⁹ qbus voluerit:aut vera scriptura illa mentitur q̄ dejmonte velut imatura bōis iusti ait.raptus ē ne malicia mutaret intellectū eius z ne fictio deciperet aiaz eius.cur igr̄ hoc tā magnū bñficiū alijs dat deus:alijs nō dat:apud qnē nō est iniqtas neque acceptio.psonaꝝ: et in cui⁹ ptāte ē quādiu qsqz i hac vita maneat que tēptatio dicta est su per terrā. Sicut ergo cogunt fateri donū dei eē: vt finiat bō dei vitaz istā antequā ex bono mutet in malum cur aūt id alijs donet alijs non donetur ignorat:id tñ donū dei eē i bono pseuerantiā sm scripturas ō quibus testimonia multa iā posui fateant nobiscū:z cur alijs det alijs nō det sine murmure aduersus deū dignēt ignorare nobiscū. nec nos moueat qꝫ filijs suis quibusdā non dat de⁹ istā perseuerantiā. Absit.n. vt ita sit:si de illis predestinatis esset z sm proposituz vocatis sanctis qui vere sunt filij promissionis. Nā cum isti pie vinūt dicunt filij dei: sz qz victuri sunt ipie z in eadem impietate morituri:nō eos dicit filios dei pñtia.n. dei sunt filij dei qui nōdū sunt nobis z sunt iaz deo.de quibus ioannes euangelista ait. qz iesus erat moriturus p gēte z nō tantū pro gēte sz etiā vt filios dei dispsos congregaret in vnū qui vtiqz credendo futuri erāt per euāgelij predicationē. z tñ ante quā,eēt factum iam filij dei erāt:in memoria.n. patris sui in cōcussa stabilitate conscripti sunt. Et sunt rursus quidam qui filij dei pp susceptaz vel tēporaliter gratiā dicuntur a nobis nec sunt tamē filij dei de quibus ait idez ioannes:ex nobis exierunt:sz nō erāt ex nobis.qꝫ si fuissēt ex nobis mānsissēt vtiqz nobiscū.nō ait ex nobis exierūt.sz qz non mānserunt nobiscū iaz nō sunt ex nobis. verū ait ex nobis exierūt.sz nō erant ex nobis. hoc ē z qñ videbātur ex nobis nomine ñ erant ex nobis. z tanquā ei diceret vnō id oñdis.qꝫ si fuissēt ex nobis iquit pmansissēt vtiqz nobiscū filiorū dei vox ē.ioannes loquit in filijs dei loco precipuo ꝓstitutus. cū ergo filij dei dicūtur.de bis qui pseuerantiaz būerunt ex nobis exierunt. sed nō erāt ex nobis. z addūt. quoniaz si fuissent ex nobis.pmansissent vtiqz nobiscū:quid aliud dicunt nisi nō erant filij.ēt qñ erant in professione z in noie filioꝝ dei.nō qz iusticiam simulauerūt sz qz in ea nō permanserūt neqz.n. ait nam si fuissēt ex nobis veraz z nō fictaz iusticiaz tenuissēt vtiqz nobiscū:sed si fuissēt inqt ex nobis pmansissent vtiqz nobiscum:in bono illos volebat procul dubio pmanere. erant itaqz in bono:sz qz in eo nō pmanserūt.i.nō vlqz in finē pseuerauerūt:nō erant inquit ex nobis z quando erant nobiscū:boc ē nō erant in numero filioꝝ ēt qñ erant i side filioꝝ.quoniaz qui vere sunt filij dei prescitī z predestinati sūt cōformes imagis filij dei. z sm ꝓpositū vocati sūt sci. vt electi eēnt.non.n.perit filius ꝓmissionis:sz filius ꝑditionis:fuerūt ergo isti ex multitudine vocatoꝝ: ex electoꝝ aūt ē paucitate nō fuerūt.ñ ergo filijs suis predestinatis dē⁹ perseuerantiam nō dedit.bñent.n. eaz si in eoꝝ filioꝝ numero eēnt z quid bērent quod non accepissēt sz apostolicaz veramqz sniam:ac p hoc tales filij filio christo dati eēnt quē admodū ad pfem ipse dicit vt omne quod dedisti mihi nō pear sz beat vitam eternam.hi ergo christo intelligunt dari:q ordinati sunt in vitam eternam.ipsi aūt illi sūt p̄destinati z sm ꝓpositū vocati sunt sci quoꝝ nullus perit.ac p hoc nullus eoꝝ ex bono in malū mutatus finit banc vitam.quoniam sic ē ordinatus:z iō christo datꝰ vt non pereat:sed bēat vitam eternam.z rursus quos dicimus inimicos eiꝰ vel paulos filios inimicoꝝ eiꝰ quoscūque eos sic regeneratur⁹ ē vt in ea side que p dilectionem opaī hāc vitam finiant:iam z antequam hoc fiat in illa predestinatione filij eiꝰ sūt z dati sunt christo filio eius vt non peant:sz bēant vitam eternam:deniqz ipse saluator ait.si manseritis i verbo meo vere discipuli mei estis nūquid in bis ꝓputandi sūt illi ō q bus euangeliū sic loquit:vbi dominus cū commendasset manducantem carnem suam z bibentē sanguinem suuz ait euangelista hoc dixit in synagoga docens i capharnauz. multi ergo ex discipulis eiꝰ audientes dixerunt durus ē hic sm̄o:quis pōt seū audire:ciēs aūt Jesus apud semetipsuz qz murmurabant ō hoc discipuli eiꝰ dixit eis:hoc vos scandalizat:si ergo videbitis filiuz hōis ascēdentē vbi ꝓrius erat spiritꝰ vero est qui viuificat.caro aūt non ꝓdest quicquam. verba que ego loquutus sum vobis:spūs non vita sūt sed sunt quidam ex uobis qui ñ credūt sciebat.n. ab initio Jesus qui essent credentes. z quis eēt eū traditurus z dicebat,ꝓpterea dixi vobis qz nemo venit ad me nisi fuerit ei datum a patre meo. Ex hoc multi discipuloꝝ eius abierēt retro z iaz cū illo nō ambulabant:nunquid z nō isti discipuli appellati sunt loquente euangelio:z tñ si erant veri discipuli qz non remanserunt in verbo eiꝰ sz id quod ait.si mānseritis i meo

r De bis.illis scilicet qui nō de bis.i. de istoruz numero qui z cetera.
y Perseuerauerunt.i. vsqz finem non perseuerauerunt. Unde Ouidius. sz scilicet vltima semper expectā da dies homini est. dicique beatus Ante obitum nemo supremaqz funera debet. Argue prodesse modicum quod desinit esse Quod nō durabit cōmoda parua.dabit. Et nota aliquē non debere dici permanētē vel perseuerantē quiusqz in finem nō perseuerauerit.licet longo tempore in operibus charitatis exīstat.b.
5 Conformes.puritate vite modo z postea beatitudine.lau.
a Filij dei.i.filij qui ē imago patris vsquequaqz eadē cum patre.
b Non ergo.sic ordina. filijs suis nō predestinatis deus perseuerantiam non dedit lau.
c Numero.sm prescīētiā.
d Apostolicam. que dicit qd habes qō nō accepisti. Et iacobus.omne datū optimū z omne donū pfectū ō sursum ē.vnde versus. Et ope celesti sit si quid habet honesti. Et venit a superis vel agas bene vel mediteris Item quicquid habes meriti prebentis gratia donet. Nil deus i nobis preter sua dona coronet.j.q.j.ꝙpio.
e Tales.sm.presentem iusticiam.
f Dati essent, si haberent perseuerantiam.
g Pereat.tempore.
b Hoc dixit.verba euangeliste vsqz ibi.nūquid z.
i Vbi pr⁹ erat.aposi opposis.quasi tunc intelligetis que dico.vt de cō.di.ij. prima.
k Spiritus est.i. spūalis intellectus.

a Finis. vbi dictū est. qꝫ appellamus filios dei pp presentē iusticiā qui tamē nō sunt fm prescientiam.
b Alij vero. hoc alij respicit illud qō posuit. s. c. di. §. eoꝝ in prin. l.
c Omnino. i. sine determinatione aliq. xxxj. q. j. qꝫ si dormierit.
d Proponat. augusti. l. bu.
e Scribi. quadrimēbrē di uisionē inuit. B. quā in ordinatiōe ꝓsequit vsqꝫ ad locū illū. sic itaqꝫ ponit vnum quōqꝫ mēbrū diffiniēs ⁊ diffinitiones suas auctoritate cōfirmans. lau.

f Benedict⁹. q bñdixit. i. bñdicet. i. exaltabit nos omnino in alia ⁊ corpore. xxiij. di. si eps.
g Benedictione. i. exaltatiōe q̄ erit spūalis ēt in corporibus. qꝫ tūc ēt habebunt ꝓprietatē spūs. qꝫ erunt agilia et cibis non egentia. hāc auctoritatē exponit. j. e. di. §. sic itaqꝫ.
h Elegit. prædestinādo. h. dicit qꝫ hoc gratis faciet. fignatis.
i In ipso. i. per ipsuꝫ. i. christum ante cōstitutionem ecclesie verbum. b.
k In ꝓspectu. nō hominū i. intus vbi deus videt non ex vbi homines. xxij. q. v. bumane. vel in conspectu. i. in presenti vita.
l Prædestinauit. ad bona. que filij habituri sunt.
m Per Jesum. hoc ē nō meritis nostris ⁊c. sed cooperante christo.
n Christū. i. ipsū fm ꝓpositum voluntatis sue i gloriē laudē ⁊ gratie sue. i qua glorificauit nos in dilecto filio suo ⁊c.
o Similiꝫ. ab eterno. quo ad dei prescientiam.
p Judicatus est. i. iudicati prescitus est.
q Nuit. seducit finaliꝫ.
r Porro. scribēdi. in lib. vite quo ad dei presciam ⁊ fm iusticiam.
s Si. quo min⁹. i. si aliquo mō min⁹. i. nō. q. d. si nō essent ibi parate in ꝑdestinatione diuissem vobis. i. non celassem vobis. imo diuissem qꝫ nō sunt ibi. ⁊ ver⁹ pate sūt ibi in predestinatione qꝫ vado vobis parare locū in ꝑdestinatione. pate quidē erāt mānsiones in predestinatiōe. sed tñ adhuc pande ipsoꝝ operatione. vel sub vna distinctiōe vt sit ꝓbatio p impossibile hoc mō. In domo pris mei mānsiones plu. sūt. ⁊ merito multe pate vobis in predestinatiōe qꝫ si nō eēnt pate vobis i ꝑdestinatiōe. ego dicerē vado parare eas. i. vado eas vobis ꝑdestinare. hoc āt est impossibile vt incipiat aliquid ꝑdestinare. Cōstat ergo mānsiones illas patas. ⁊ hoc est si nō eēnt ibi diuissez vobis quia vado parare. idest predestinare. b.
Quo min⁹. idest aliquo minus. idest nō. q. d. si nō eēnt ibi multe mānsiones diuissem vobis qꝫ non sunt ita. ꝛ qꝫ vado parare eas in operatione ⁊c. vel idest si multe non eēnt ibi mansiones.
u Quia. i. vere sunt ibi. qꝫ vado parare eas in operatione.
r Scriptos. vero hic ar. cōtra exceptionē. B. in illo. §. xxvij. q. ij. §. ecce. qꝫ hic ex negatione sequitur affirmatio. io.

verbo: vere mei discipuli eritis. qꝫ ergo nō habuerunt ꝓ seuerantiam sicut nō vere discipuli christi: ita nec vere filij dei fuerūt: ēt qui eē videbātur: ⁊ ita vocabant. appellam⁹ bos ergo ⁊ electos christi discipulos et dei filios: qꝫ ⁊ appellandi sūt quos regeneratos ⁊ pie viuere cernimus ꝛ tūc vere sunt quod appellantur: si māserūt in eo ꝓpter quod sic appellantur: si āt pseuerātiā nō bñt. i. eo quod ceperūt eē nō manēt. non vere appellātur pp quod appellantur ⁊ nō sūt. apud deū. n. hoc nō sūt cui notū ē qꝫ futuri sūt. i. ex bōis mali. Finis⁹ ergo bni⁹ auctoritatis eoꝝ sñie ꝛcordat: qui pcā dicūt remitti fm iusticiā ⁊ nō fz pscias. Alij vero⁹ quānis fateant pcā fdire tamen seu p baptisma seu p pniaz asserunt oīo⁹ pcā remitti: ⁊ plena fide accedētes ad lauacrū renasci: nō aqua tm̄ fz ēt spū scō: ⁊ si postea peccaturus sit demū penitētē ⁊ si aliquādo fca surus sit tñ tpe sue pñie ita pfcē expiatuꝫ affirmāt: vt si tūc moreret: saluē inueniret eternā: quoꝝ sñie eiusdē auctoritatis pricipiū ꝓsetit. Cuꝫ n. qōꝫ ei⁹ ꝓponat⁹ quare prescitos ad mortē cū fideliter ac pie viuerēt nō tūc de vite b⁹ piculis de⁹ rapuit ne malicia mutaret itellectū eoꝝ et ne fictio deciperet aias eoꝝ: cū dei matura morte predestinati scriptura dicat: rapt⁹ ē ne malicia mutaret itellectū ei⁹ ⁊ ne fictio deciperet aiam̄ ei⁹: euident oñdit illos tales fuisse: q si fatali necessitate b⁹ vite subducti eēnt piculis: ꝓfecto vitā ꝓsecuti eēnt eternā vt ergo finis principio ꝓueniat ⁊ ne sibi ipsi ꝓtrarie videant diffiniendū qd sit scribi⁹ in li. vite ⁊ de eo deleri fm iusticiam qd fm prescias. Secūduꝫ prescias scribi ē ad vitā preordinari qō ab eterno factū est. Unde apostolus in epistola ad ephesios.

Benedictus⁹ de⁹ ⁊ pr̄ dñi nr̄i ie su christi: q bñdixit nos in omni bñdictiōe⁹ spūali i celestib⁹ī christo iesu: sicut elegit⁹ nos in ipso⁹ añ ꝓstitutionē mūdi: vt eē m⁹ sci ⁊ imaculati i ꝓspectu⁹ ei⁹ in charitate q p destinauit⁹ nos in adoptionē filioꝝ per iesuꝫ⁹ christū⁹. Similiter⁹ fm p scias deleri ē ad mortē nō ad vitā prescīri. qō ⁊ ipsū ab eterno factum est. vñ dns i ēnāgelio. q⁹ credit i me

y In domo iusti. xxiij. q. j. omnibus.
z Predestinauit ab eterno.
a Et vocauit. in memoriam per gratie collationē interiori vocatione.
b Que facturus. i. que se facturū preordinauit.
c Si quo minus. cōfirmat esse mansiones patas. i. q. se facturum ꝓordinauit per ar. a contrario sensū sumptuꝫ illius verbi si quo minus. ⁊ hoc est quod sequitur. ⁊ si abiero. vnde ecoipso qꝫ abijt mānsiones illas. parauit in opere. i. ipsos ad ꝓparandum excitauit. accendit. enim eos ad ꝑseuerandum se amplius. q̄to. enim amplius res desiderata subtrahitur. tanto āpliuſ desideratur. ⁊ ecoipso qꝫ se subtrahit aspectibus eoꝝ meretur fides in eis augmentari. fides enim ē de re nō visa. ⁊ hoc est abiens a suis ad tēpus sed nō relinquens qꝫ cuꝫ eis est semper. supra di. ij. querendum merituꝫ enim ita demum est vt ait aug. si de ea re sit quam credere ad religionem pertinet nō enim de omni re que videtur quod hic dicitur accipiendum est lau.
d Parat. loquitur hic ac si aliquis posset incipere predestinari. quod non est verū.
e De visa re. vt hic innuit illud. fides nō habet meritum vbi humana ratio prebet experimentum. argu. j. de conse. di. iiij. venit.
f Et inde est. ipse deus. scilicet.
g In ea. s. fide.
h Desideratur. scilicet fides ⁊c. b.
i Habetur. futura gloria. b.
k Secundum iusticiam. ⁊c.
l Hinc prophetа. ad id respicit quod dixit quid sit deleri fm presciam. nō ad prorimū cum multi saluandi deleantur ⁊ secunduꝫ iusticiaz presentē operantur damnatione digna.
m Deleantur. hoc verbum respicit delectionem secundum ꝓsciam.
n Sic itaqꝫ. reuertitur. B. ad materiaz huius. di. ⁊ qꝫ. §. in illo. §. eorum opinionē posuerat dicentium. qꝫ peccata recessuris a iusticia remittunt fm iusticiā. nō fm ꝓsciam. hic oñdit qd sit peccatū dimitti fm iusticiā qō cōuenienter pōt dici fieri etiaz fm ꝓsciaz. Et inde supra occasione duas dicit eē dei ordinatiōes ⁊ earum similiter duos esse effectus. quod totum arguit ex diuersis verbis auctoritate apostoli. subiungit etiā qualiter lege consequēdi se habeāt iste preordinationes ⁊ earum effect⁹. ⁊ adiicit auctoritatem euāgelij si fuissent ex nobis. ⁊c. etiam secundū hāc distinctionē est intelligēda ⁊ i quē modum obstaret demonstratur. ⁊ hoc vsqꝫ ad. §. hāc societatē. lau.

bz vitā eternam. qui aūt nō credit iudicatus est⁹. Hic ēt aug. ait.

Nuit deus q sūt ei⁹ ex his nēo seducitur⁹ nōdū apparuit indiciū fz iaz factū ē. Porro⁹ fm iusticiaz scribi ē deo auctore ea operari quoꝝ merito sit dignus eterna salute. hūc duplicem modū scribēdi in euāgelio de⁹ assignauit discipulis suis: In domo patris mei mānsiones multe sūt: si⁹ quo min⁹⁹ dixissem vobis q⁹ vado parare vobis locū. ⁊ si abiero ⁊ ꝑparauero vobis locū: iterꝫ vēio ⁊ accipiaz vos ad me ipsū: vt vbi ego sum ⁊ vos sitis. Discēsi i domo pris mei mansiones mlte sūt. si quo min⁹ dixissez vobis qꝫ vado parare vobis locū oñdit eos qb⁹ loq̄bat scriptos⁹ i li. vite ꝑdestinatiōe. subijciēs si abiero ⁊ ꝑparauero vobis locū ⁊c. oñdit eos adhuc esse scribēdos opatiōe. Hic ēt aug. i eiusdem loci explanatione ait.

In domo⁹. p. m. m. m. sunt. dom⁹ dei tēplū dei. regnū celorum sūt boies iusti: in qb⁹ sūt multe dñe ⁊ he sūt mansiōes ipsius dom⁹. he aūt iaz pate sunt i ꝑdestinatiōe: sicut apostolus ait. q elegit vos añ mundi ꝓstitutionē ꝑdestinādo pādo āt in opatiōe. vnde quos ꝑdestinauit⁹ bos ⁊ vocauit⁹: fm hoc qō dī. fecit de⁹ que futura sūt. i. q̄ factur⁹ erat. ⁊ infra: si quo minus⁹ eē ꝓstirmat: qꝫ si nō eēt dixisset ibo ⁊ pabo. i. ꝑdestinabo. fz qꝫ ibi sunt nō ē op⁹ aliqua pare: qꝫ vero nōdū sunt i opatione addit. ⁊ si abiero ⁊ ꝑparauero abiens fz nō reliquēs pat⁹ qꝫ subtrahit se ⁊ latet vt sit fides que nōn ē visa re⁹: ⁊ inde ē⁹ meritū fidei. Ex hac vinit iustus⁹ ⁊ mūdak ei cordū pegrinatur: ⁊ i ea⁹ ōsiderak⁹ qō nōdū bēt⁹ hec est preparatō mānsionis ei⁹: qꝫ si patnos sibi ⁊ se nobis vt maneat i nobis ⁊ nos i eo. quantū q̄sqz erit proceps ei⁹ plus vl⁹ minus ꝑ diuersitate meritoꝝ: ⁊ hec ē multitudo mānsionū. Itē fz iusticiaz⁹ delek⁹: qꝫ gra subtracta ea opari pmittitur q̄bus eternā dānatiōez merek⁹. Hic ꝓpheta⁹ loquēs ex ꝑsona christi ait. deleank⁹ ō li. viuētiū: hoc est subtrabak eis grā qua subtracta hic i ꝑfundo vicioꝝ deinde i eternaz damnationē ꝑcipitank ⁊ cū iustis nō scriban i. nō apponak eis gratia qua fiant digni eterna salute: sic itaque⁹ peccata

a Secundū prescīaz.pñtis iustificationis.lau.
b Ut enim auctoritate.s.eo.di.benedictus.lau.
c Preordinationes.i.plures pdestinationes.pluraliter dicit propter duos effectus preordinationū.quoz vnuz implet deus hic propter iustificationez.alteruz in futurum dando beatitudinem vna est.n.dei preordinatio.i.deus preordinans deus vnus z predestinans vnus ē sed eius duo sūt effectus.i.iusticia vel iustificatio in presēti z eterna beatitudo in futuro.
d Predestinatio.prima.i.primus modus predestinationis.l.
e Gratificauit.idest gratos fecit lau.
f In dilecto.i.pp vt p qz propter dilectuz filiuz suū nos diligit. z illos quos diligit filius z qb9 vt filius diuina dona largitur.
g Consequendi.i. cōsequentie hypothecarum.
h Erierunt.qz pōt eē p nobiscum fuisset quo ad secūdā preordinationē.s.p eēnt pordinati ad vitaz eternā.z tñ nō mānsissent nobiscū intelligas cōtinue vnde subiungitur imo incepissent eē nobiscum.h.
i Secunde. quod nō p hoc p dr̄ fuerūt ex nobis.
k Societate.s. effectus prime.
l Ad secundā.nō p mam.
m Utrunqz.s.si fuissent ex nobis.z mansissent vtiqz nobiscuz ita.s.vt añs referatur ad ipsam preordinationē sm naturā z consequens ad effectum.
n Non ꝓueniēter. hoc forte iō dicit.quia adhuc isti non hēbāt effectū scōe predestinationis.qz habituri erāt z iō non conueniēter subiungeret mānsissēt cuz adhuc isti ibi non manerēt.quod innuitur ex vi locutionis.h.
o Hanc.s. augustinique auctoritas.s.posita est. scilicet si ex bono ꝛc. quasi in eadē qualitate in qua erant effecti apparebunt tunc i pñtia.
p Hanc societatem. p vānādi verā iusticiā hr̄e pñt sm presētiā z non solo noie cēseri debeant. ostendit auctoritate z rōibus vsqz ad illū locuz qō añt.ibi diuersos modos huius vocabuli filius dei assignat. et qualiter filij dī appellantur etiam qui futuri sunt mali.vt ostēdat tandē ex hoc qualiter peccata dimissa sm prescientiam remittuntur cum ab eterno gratia preparat: qua vocatus iustificetur: iustificat9 tādem eternaliter glorificetur. sm iusticiaz vero peccata remittūtur: vel cū baptisma plena fide accipitur vel peynitētia toto corde ꝓtrito celebratur que remissio z ipsa sm prescīaz non inconueniēter fieri dr̄. Ut.n.ex premissa auctoritate apostoli dat intelligi due sūt preordinatiōes. Una q quisqz pordinatur hic ad iusticiā et remissionē peccatoz pcipiendā: altera qua aliquis pdestinatur ad vitaz eternaz in futurō obtinēdaz. harū effect9 sūt pñs iustificatō z futura glorificatō q oia i ptmissa anctate cōueniēt distinguūt. Prīa.n. predestinatio qua preordinatur ad presētē iusticiā designatur cū dicitur: sicut elegit nos in ipso ante mūdi ꝯstitutionem z cetera. cuius effect9 infra supponitur: in qua gratificauit nos i dilecto filio suo z cetera. Secunda pordinatio ibi ostēditur q predestinauit nos in adoptionē filioz ꝛc. Eiz effectus premittitur duz dicitur. qui benedixit nos in omni benedictiōe z cetera. De due preordinationes z earz effectus it a se habent vt prīa et eius effectus natura precedant in lege ꝯsequendi9 iserātur. si eniz aliqs preordinatus est ad vitaz: ꝯsequenter infertur ergo pdestinat9 est ad iusticiaz z: sic consequit vitaz eternaz ergo consecut9 ē iusticiaz sz non cōuertitur. vnō multi sūt participes p me preordinationis z eius effectus ad quos secunda vel ei9 effect9 minime pertinere pbatur. Iuxta hanc distinctionez intelligēda ē auctoritas illa. Jo. exierunt9 ex nobis sz nō erant ex nobis: naz si fuissent ex nobis: manssissent vtiqz nobiscuz. Ex nobis inquit exierūt .i. a nr̄a societate recesserunt: qua prime ordinationis z eius effectus nobiscū participes erant: sz non erant ex nobis. i. secunde preordinationis z ei9 effectus societatez nobiscuz non inierūt: quod ex eo videri pōt qz si fuissent ex nobis. i. si illius preordinationis nobiscū participes eēnt: manssissent vtique nobiscuz. idest a societate effectus eius preordinationis quaz nobiscū contrarerāt nō recessissent. si.n. ad secundā preordinationez vtrūqz referetur: nō ꝓueniēter illud iferetur manssissēt: imo cepissēt vtiqz nobiscuz eē. si vero ad primaz: falsa esset propositio si fuissent ex nobis z cetera. Multi.n. pñtis iusticie z sanctitatis participes fiunt: qui tamen i ea nō pseuerant. vnde dominus ait in euāngelio.

Non qui ceperit: sz q perseuerauerit vsqz in finē hic salu9 erit.

Hanc societatē si qnis solo nomine z pfessione nō ā trei veritate a dānādis dicat ꝓtrahi: eiusdem auctoritatis testimonio ꝓincit. De his.n. qui prime nō secunde preordinationis sūt participes ait. nec nos moueat. q qbusdam filijs suis deus nō dat istā pseuerātiā. absit .n. vt ita sit si de predestinatis eēnt ꝛc: que in eadē auctoritate supra continentur Oues nāqz de qbus in euāgelio dominus ait z alias oues hēo que non sūt ex hoc ouili. z filij de qbus ioan. ait vt filios dei q erāt dispersi ꝯgregaret in vnuz: ita prescia erāt oues z filij: vt qualitate pñtiz nō spe tantū sed ēt ante dei oculos essent filij ire z pditionis eterne vnde apostolus non ait: videbant esse sed eram9 inquit z nos natura filij ire. nec ait reputabimur ab hominibus: sz fuistis aliqñ tenebre: nūc aūt lux in domino. de se quoqz scribens ad tymotheuz nō ait. videbar sed fuit persecutor z blasphem9 z cōtumeliosus. nūc aūt sū misericordiā ꝓsecutus. omnes quicunqz in christo renascunt z qui eius sanguine a diabolo redimunt pri9 ex adā peccatores nascunt: z diabolice seruitutis obnoxij. Sicut ergo isti quamuis sint futuri filij dei: tamē pri9 sunt filij diaboli: sic hi de quib9 sm hmo habetur quāuis recedendo a iusticia, futuri sunt filij perditionis eterne cuz tamē pie z fideliter viuūt vere sunt filij dei z iusti z eterna beatitudie digni. vnde auctoritas nō ait. cum viderentur pie z fideliter viuere: sz cū pie z fideliter viuerēt nec veraciter a bono in malū ꝓmutarent qui nū quaz veraciter boni fuerūt: dominus quoqz non ait p ezechielem. si auerterit se iustus a iusticia sua quā videbatur habere. sz sua. s. quā veraciter hz: quod āt in eadē auctoritate sequitur: nō erant in numero filioz quādo erant in professione filioz ita itelligendū est. Filij dei duobus modis appellātur: dicuntur filij dei pticipatione hereditatis eterne sicut Joan. ait. in euāgelio. quot quot crediderūt in eū dedit eis potestatez filios dei fieri. apostolus ait in epistola ad Ro. Expectatio creature reuelationē filiorū dei expectat. z infra. ipla creatura liberabit a seruitute corruptionis in libertatē glorie filioz dei. z infra. ipsi in tra nos gemimus adoptionē filioz dei expectantes. hinc etiam aug. eadem verba apostoli exponens ait. Dō tantum creatura: cuz nondū filiorum forma pfecte. Hoc ergo modo non sunt filij dei nisi participel eterne beatitudinis. In presenti enim dicunt filij tribus modis. vel prederedeant. z hoc vsqz ad. §. q autē. z hic nota q hic vult infringere opinionem quā. s. eo. posuit. §. eoz q. dicit damnandos solo nomine iustos esse z non secundum prescīetiam.
q Auctoritatis. que auctoritas posita. s. e. si ex bono. lau.
r Que in eadē. s. eo. di. §. verum. b.

s Qualitate. ordo vt eēnt filij ire. i. prescie pñtiz malicie z peccati pñtis. eēnt tales dico nō spe tātuz. sed ante dei oculos. i. vt nō solum viderentur tales sed ēt eēnt. b.
t Pñtium. q. d. in ea qualitate in qua erant futuri apparebūt tūc in pñtia. vt. s. e. notaui.
u Beqbus. s. q presentez bāt iusticiā sed sūt eā amissuri. de qbus. s. prelibauit. §. eoz. l.
x Ueraciter. arg. ff. de au. z ar. le. l. si ita. lau.
y Quod āt. duobus. i. sz q sunt in prima iam z sm q adhuc sūt in presenti vita quod trifarie diuidit sicut iā magister dicit. b.
z Expectatio. i. creatura expectans. s. homo.
a Reuelationem filiorum. dei vel homo fidei. i. fidelis. ex qua. s. apparet qualis est vel futurus erit. vel in qua. s. homo dicitur hic creatura que hic videtur esse creatura tantum. sed in alia vita apparebit q est filius dei. qō i hac quidem vita plene non apparet. b.
b Corruptionis. i. penalitatis a cā querēdi victū z vestitum z alia quib9 idiget nostra mortalitas. b.
c In libertatez. i. in gloriosaz libertatē quaz habebūt filij. dei. b.
d Intra nos. veniēs. scilicet marina ratione.
e Adoptionē. perfectam. s. ex omni parte. vt simus filij dei sm animā z sm corpus quātuz ad gaudiuz anime z stolaz immortalitatis i corpore. b.
f Creatura. nulla prerogatiua sup alias creaturas predicata.
g Hoc. sicut. qui mali sūt adhuc. sed futuri sunt boni quia predestinati.
h Eterne. sicut qui boni sunt z finaliter sunt boni p manssuri. l.

a Adhuc modicum fidei habetis.lau.
b Hoc. ergo: infert ex proxime dictis per ar.a simili.reuertitur hic ad principalem materiam huius.iiij.di.
c Non fm prescientiã.z tamen fm prescientiã dimitti sicut dicit gra.s.e.§. sic itaq;.ver.que remissio.§ hic.aliter sumit nomen prescie q̃ ibi.
d Qui autẽ.ab hinc.vsq; ad.§.verus ꝓbat sniam aliaz.s.peccata dimissa non redire.
e Quid est. iniquitatem per hanc autẽ non ꝓbatur propositum sed per sequentem optime.l.
f Filijs.non põt itelligi nisi de originali peccato.aliter non contradiceret auctoritaẽ illa filius non portabit.ẽ. j.q.iiij.iudei.
g Peccatum.solum.
h Habemus. vnde patet q̃ originale peccatum dimissum non redit.z ita peccata dimissa non redeunt.
i Qui recedit.§ si id qõ s. xxiij.q.iij.si illic. s.l.di.§.alij.z.c.mitor.s. di. j.tres autem.b.
k Non.recidit. hic exponere dicit iste.q̃ peccata non redeãt §s si cõtrariũ tenere volueris exponе sic. nõ recidit odio vel eadẽ q̃titate in qua prius est.
l Nec in originali.contradicit.si sic exponatur.
m Qui tamen.s.c.priori. qui recedit.l.
n Morte.idest simili pẽa eterna.
o Que ei.i. qualis mors eterna.si sic exponatur. non contradicit sibi.
p Finis.ẽ.principio. magister vocat principiũ vbi dixit sed nõ id ẽ.finem. vero vbi dixit qui tã ea etiã ẽ.s. c.priori.qui recedit.sed illud ea facit simplicem z nominalem relationem.
q Quã penã.verum diceret si pro eodez peccato penam exciperet.l.
r Assertores. idest illi qui dicũt q̃ peccata dimissa nõ redeunt.lau.
s Determinant. gratian⁹ aliter intelligit i sequẽti.§.
t Extitit. vel potius q; ita damnabitur quis ꝓ sequẽti peccato sicut damnaretur si prima peccata non eẽnt dimissa. scilicet eternaliter sed tantũ punietur.b.
u Verum. vt enim de⁹ ab hoc loco vsq; i fi. nititur.gra. conflare ar.huius q̃ bona priora per mala seq̃ntia mortificata reuiuiscunt si postea bona fiãt ergo a simili. cum mala per pniam mortificentur si iterũ quis in malũ reciderit.reuiuiscũt z ita peccata redeunt.§ hec argumentatio vt prediri in principio huius di. nõ procedit quia aliud est in via aliud in ẽnio.i.aliud ẽ in bono aliud in malo.q; bona cõmunicantur non mala ar. de con.di.iij j.queritis ar.ff.de ser.expor.seruꝰ.z probat primũ vsq; ad illum locum.hoc sicut.fm aũt probat vsq; ad illud porro.erinde ꝓbat q̃ eadez ratio est in bonis z in malis quo ad hoc tandem cõcludit in.§.sed.in his.ver. sicut igitur bona.l.
x Si auerterit.nõ recordabũtur.ergo idẽ ac si nunq̃ habuissent aliquod bonum ꝓpter quod sibi fuit dimissum.z ita idẽ est ac si nunquã ei peccata fuissent dimissa. Et sicut omnia peccata.taliter dimissa redeunt z dicũ

stinatione etãtũ: sicut hi de qb⁹ ioan. ait. vt filios dei qui dispersi erant ẽ. vel p̃destinatiõe z spe eterne beatitudinis sicut illi de quib⁹ dominꝰ ait. filioli mei adhuc modicũ vobiscũ[a] suz vel merito fidei z pñtis iustitie: non ãt predestinatiõe claritatis eterne sicut hi de quibus dñs ait. si ãt dereliquerint filij eiꝰ legẽ meã et in iudicijs meis nõ ãbulauerint ẽ. Hi[b] ergo de quib⁹ in pñti agit: filij sunt merito fidei z pñtis iustitie: nõ fũt ãt filij adoptionis eterne. qui ergo pcã dimissa fatent redire fm iustitiã z nõ fm prescias ea dimitti necesse ẽ vt ꝓfiteant: sicut saluãdis pcã fm iustitiã ad eternã dãnatiõnẽ ꝓputant nõ fz prescias: q; z illis a bono in malus deficiẽtibus singula repũcabuntur ad suppliciũ z his vsq; in finem in bono perseuerãtib⁹ nulla imputabuntur ad penaz eternaz. Qui aũt[c] dicunt q̃ pcã dimissa non redeant: auctoritate gre. z ꝓperi sniam suã cõfirmare cõnantur. ait. n. gre. i moralibus. li. xxxv.

Quid ẽ[d] quod dr: qui reddis iniquitatem filijs[e] ac nepotibus. peccatũ[f]. s. originale a pribus trahimus: nisi per gr̃am baptismi solnamur ẽt pẽtũ culpã portam⁹ q; vnũ cũ illis sumus. reddet iniqtatẽ patꝝ in filijs: dũ pro culpa parẽtis ex originali peccato aia polluit ꝓlis. Et rursus. nõ reddit iniquitatem patꝝ in filijs q; cũ ab originali culpa per baptismuz liberamur. nõ iã pentuz culpas: §z quas nosipsi cõmisimus habemus[g]. Item in rñsionibus ꝓperi.

Qui recedit[h] a christo z alienus a gr̃a finit hãc vitã: quid nisi i pditionẽ vadit §z nõ[i] in id quod remissuz est recidit nec i originali[k] peccato dãnabitur qui tñ[l] ea morte[m] afficit que ei[n] ꝓpter dimissa peccata debebatur. Finis[o] b⁹ auctoritatis principio cõtrarie vi. neqz. n. aliud est dimissa peccata redire vel in originali peccato dãnari. quã penã[p] peccato debitaz post eiusdẽ remissionẽ pcõꝝ ad vomitũ redierit. tanto grauiꝰ punietur quanto magis benignitate dei abusus[q] singulorꝝ remissionis accepte ingratꝰ extitit[r]. Qui[s] illa snia fanorabilior vi. q; pluribus roborat auctoritatib⁹ z euidẽtiori rõe firmat: vt. n. dominus ait ꝓ eze chielem.

Si auerterit[t] se iustus a iustitia sua z fecerit iniquitatẽ fm oẽs abominationes quas operari solet impius: nũqd viuet. Oẽs iustitie q̃s fecerat nõ recordabũtur. i peccato suo morietur z nõ erũt in memoria iustitie eius quas fecerit. Itẽ gre. i explanatione eiusdẽ loci.

Hoc nobis[u] maxime ꝓsiderandũ ẽ: q; cũ mala ꝓmittimus sine causa bõa nr̃a tranlacta reuocam⁹. q̃n i perpetratiõe malorꝝ nulla dꝛ eẽ fiducia preteritorũ bonorum[x]. Idem.

Dẽ ptuso[y] qppe facculo aliud dicit qđ aliũde mittitur q; i diserete mentes mercedẽ que ex bono acquirit nõ aspiciunt qũo ex malo operꝫ pdat. Itẽ pe. i epistola. ij.

Si refugiẽtes[z] coiquinationes mundi in cognitione domini nr̃i saluatoris iesu christi his rursus implicati superantur facta sunt eiꝰ posteriora deteriora prioribꝰ. melius n. erat illis non cognoscere viaz iustitie: quaz post cognitionẽ retrorsuz ꝙuerti ab eo qđ illis traditus est sancto mandato. Paulus quoq; scribens ad heb. ait.

Intermittẽtes[a] fmonẽ inchoationis[b] christi feramur[c] ad eius perfectionẽ nõ rursus iacientes[d] fũdamentuz penitentie ab operibus mortuis. Dicens[e] opera mortua priora bona signat apostolus: que persequens peccatum erant mortua: quia dꝫ peccando priora bona irrita fecerunt. hec sicut peccando fiunt irrita: ita per penitentiam reuiuiscũt: z ad meritum eterne vite z beatitudinis singula prodesse incipiunt etiam illa que peccatis inuenimuntur admixta. vnde augu.[f] piuz est credere z cetera: z hiero[g]. non est iniustus deꝰ z cetera. apostolus ẽt scribens ad hebreos. cum fidem et dilectionem z bona opa eoꝝ breuiter ꝓmemorasset: boꝝ oium mercedem quam amiserant peccando post pniam a domino eos recepturos[h] oñdit. Porro[m] qui per prosuit opiniones.

s Bonorum. qui ꝓ malis puniatur. mitius tamẽ punietur vt quo ad vitam eternaz consequendã non debet haberi fiducia. de hoc.s.di.iij.§.ite illud licet quo ad minorem penam subeũdã possit haberi fiducia.b.
a De pretuso. hoc cõtinetur i ageo propheta in primo capitulo.lau.
b Si refugiẽtes. ẽ. prioribus ecce verbum pro quo i ducitur.c.
c Melius.i.minus malum.lau.
d Intermittentes. i. dimittẽtes quasi non hoc tantum cõtenti.sed cum hoc habito adulteriora procedentes.b.
e Inchoationis.i. in quo rps ichoat esse in nobis per fidez.scilicet qui fmo est de initio fidei quo rudes catheizantur.vt ẽ symbolũ z dominica ora. q.j.placuit.b.
f Feramur secundum intelligentiam scripture z bonaz operationez.
g Iacientes. fũdamẽtum in q̃ nos dico iaci.fun.pe.z q̃ prꝰ dixit sermonem inchoationis hic appellatur fundamentũ q; religionẽ xpianã venientibus prꝰ proponitur z super hoc q̃ pfectionis est edificatur. dicit ergo nos dico iaci.fũ. pe.i.amorez quasi lapidẽ in fundamento quod ẽ penitentia de peccatis vel de hoc q̃ quis priora bona mortificauit per peccatuz Iacientes dico.i.non sicut olim.scilicet non ita negligenter sicut olim. vt sicut prius cecidimus sic iterum eadamus.ſ. vel nõ rursus ideſt non amplius nisi modo iaciamus. vt amplius iacere nõ sit opus.
b Dicens.z ad meritum.licz mgr̃ ad hoc istud allegat.nõ tñ p cõtrariũ intelligẽdũ vt idẽ sit in malis mgr̃ tamẽ ad hoc.supra tres po-
i Unde aug piuz.est.s.di.iij.§.illuz aũt.z.c.pium est.
k Hieronym⁹.nõ ẽ.s.di.ij.§.hoc itaqz.z.c.nõ est.b.
l Recepturos.ergo a simili intelligat per ꝓtrariuz idem esse in malis q̃ fm bonũ sententiã reuiuiscẽt.
m Porro.hoc porro copulatiue tenet nõ aduersatiue.z inducitur sequens.c.ad probandum q̃ bona mortificata reuiuiscunt.g.allegat pro alia sentẽtia.ſ. q̃ peccata non redeant. vel si pro alia sentẽtia intelligat. sic accipiatur littera quasi

nō'solū p auctoritatē illā.si auerterit ⁊c.pcā redeāt.sz ⁊ p auctoritatē aliā.

a Eundem propbetā.i.eiusdem propbete qui predixerat ⁊ ezechielē. vt supra.§.finis.

b Filijs.p quos oēm populū mystice itelligas colētē idola.

c Recesserunt.p idolatriā vel peccatū imane.xlv.di.disciplina.

d Vastabuntur.ab hostib⁹ ⁊ miseri erūt.

e Preuaricati.ad orando vitulū ⁊ trā sgrēdiēdo meū p̄ceptū ō quo dixi.ñ faciatis vobis deos alienos.

f Redemi eos.ab egyptiaca seruitute.

g Mendacia.dicētes bi sūt dij tui israel.

h Ululabant.luxurie vacantes.

i Ruminabant.i.si ficut boues comederūt sed quasi iumenta.

í Ruminabant.i. abundātiaz rerū quā habebāt sepius ad voluptatez.q.d fauces reuocabant.vt inde ō lectabilius pascerent nibil nisi cibos ⁊ luxurias querentes.

k Recesserunt.dando se diabolo.

l Erudiui.p moysen ⁊ alios fideles.

m Et cōfortaui.i.dedi eis fortitudinē bellandi in tpe iosue.

n Cogitauerunt. qr tanta eis feci.

o Malicia.cū non possent nocere cogitatione sola potentiam meam ad idola transtulerunt.b.

p Reuersi.ad id qō fuerūt anteq̄ ipsos reuocarez per abraam ⁊ moysen vt absqz iugo legis ⁊ notica dei ferrerētur ī preceps.

q Bolosus.deus. intēderat eos cōtra aduersarios.ipsi vero cōtra deū nituntur ⁊ ysa gittas blasphemie cōtra deuz iniciunt.

r Cadent.principes gladio materiali vel spirituali.b.

s Eorum.qui vitulos ausi sunt vocare. deos.

t Antiqua.peccata pentū.s.q̄ non puniat filios pro peccatis parentum .sed potius pro suis.⁊ bic incidenter interserit.g.⁊ interserit quedam cōtra opinionē quam illaturus est.

u Hieronymus.super predictaz litterā osee.s.ne forte ⁊c.lau.

x Idem.super eundem locum.lau.

y Ite gelasius.redire.s.j.q.iiij.iā itaqz.s.xxiij.q.iiij.si illic.lau.

a Sed bis auctoritatibus ⁊c.s.prime ab illo.§.antiqua.⁊ illis superioribus capitulis qō ē qui recedit que videntur dicere q̄ peccata dimissa non redeant.l.

b Quia eorū.⁊ sic nō oñdunt q̄ peccata non redeant.lau.

c Si iudas.s.in prin.huius.di.

d Quid ē.s.e.di.in.§.qui aūt.b.

e Traxerunt.in ipsa origine carnis.

f Amaritudines.i.cā amari peccati.

g Sicut.ecce qualiter induxit superiores auctoritates a simili lau.

b Ecce.conceptus ar.q̄ originale peccatū tenemur cōfiteri quod nō est verum qr tantū cōmissa tenemur cōfiteri, ar' aliud non est cōmissū sed contractum credo tñ contritionē exigi, que.n.nōbiliter fiunt ⁊c, vt.

pbetā dixit.si auerterit se iustus a iusticia sua ⁊c.ipse per eundem a prophetā ,p̄misit dicēs.si ipi⁹ egerit penitentiā ab oibus peccatis suis que opatus ē ⁊ custodierit vniersa p̄cepta mea fecerit iudiciū ⁊ iusticiaz: vita viuet ⁊ nō morietur.oium iniquitatū ei⁹ quas opat⁹ est non recordabor:in iusticia sua quā opatus est viuet. Filijs' quoqz israel p assiros captiuandis veteris idolatrie pcūm dīs p osee iproperat.⁊ pcūm quod moyse supplicāte pīus fuerat dimissum boc in filijs reuixisse ostēdit dicens.

De eis q recesserunt' a me:quoniaz vastabunt' qr preuaricati' sūt in me.ego tū redemi eos'⁊ ipsi locuti sūt cōtra me mēdacia':⁊ ñ clamauerunt ad me in corde suo sz vlulabāt' in cubilib⁹ suis:super triticū ⁊ vinū ruminabāt'⁊ recesserūt' a me:⁊ ego erudiui' eos⁊ ꝓfortaui eos:⁊ ꝓfortaui" brachia eoꝝ ⁊ in me cogitauerunt" malicia' reuersi' sunt vt eēnt absqz iugo facti sūt quasi arcus dolosus' cadēt' a gladio principes eoꝝ' a furore lingue sue. Antiqua' peccata parentū filijs ipropera t sermo diuinus ⁊ ꝓpterea principes eoꝝ in gladio caluros precedit sed per eūdez.propbetā cōtra se dominus facere ostendit dicens.

Ne forte dicant in cordibus suis oēm maliciaz eoꝝ me recordatum:nūc circūdederunt eos adinentiones sue coraz facie mea facte sunt. Ite Hieronymus'.

Cur ita puniant.ne cogitēt q̄ p veterib⁹ peccatis patꝝ puniā eos:qr nunc.i.in pīti p̄ malicijs suis quas inenerūt circūdati sunt pena:⁊ mala eoꝝ sicut putāt nō me possunt latere:sed potius ipse adinuentiones apte sūt coraā mea facieq̄ omnia clare videt. Idem.'

Heretici nō pīt propter veteꝛa peccata contra deū causari cū antiquis opibus addant nouam

ipietatē:⁊ suis ligētur peccatis ⁊ cū deū clare se putēt:oculos ei⁹ vitare nō pīt:qr vult⁹ dñi super facientes mala. Ite gelasius' pa.

Diuina clemētia dimissa peccata in vltionez vlterius redire non patitur. Sed bis auctoritatib⁹" ducent' filij ab originali peccato expiati:nō iō puniēdi qr p̄es peccauerūt.sz iō peccata patꝝ ī eos redire qr eoꝝ' culpā sequūtur sic ⁊ bōa q̄ p peccato moriunt nō ꝓficiūt ad premiū qr facta sūt:sz qr p pniaz reuiuiscunt.tale ē ⁊ illud aug.in li.ptalmorū.si iudas' teneret adoptiōez ⁊c.sic ēt ⁊ illud greg.in moralib⁹ intelligitur.quid est' quod dī:reddis iniquitatē patruz in filios ⁊c. Illis namqz parētū iniquitas reddit q̄ ,ppterea punītur:qr in radice traxerūt' amaritudinez' peccati.illis aūt nō reddit dī.in qb⁹ merito sue iniquitatis nō reuiuiscūt pcā pentis. Sicut' ergo bona que pcō moriunt p pniam reuiuiscūt ad p̄miū:sic ⁊ mala que per pniaz delent reuiuiscūt ad supplicium. vñ ,ppbeta ex ꝓona penitētis ō ploratꝫ dicēs. putruerūt ⁊ corrupte sūt cicatrices' mee a fa.īsi.mee.i. plage per baptismū sanate. Hinc etiaz idē ,ppbeta.quāuis ⁊ fide sacrō circūcisionis ab origiali pcō se mūdatū cognoscceret:tñ adulterio ⁊ hōicidio qō ꝓmiserat:illud reuixisse intelligēs nō sine cā inter cetera ipsū cōfitet' ⁊ dicit. Ecce enī in iniqtatibus ꝓcept⁹" suz ⁊c.

Di.v.

Pnia ātq̄ pcōrem ꝓsiderare opz aug.in libro de penitētia docet dicens.

Onsiderat' q̄litatē cris i loco in tpe inpsenerātia ī varietate' psone ⁊ q̄li" fecerat boc tētatiōe" ⁊ i ipsius vicij mltiplici execūtōe. Oz' n.penitere fornicantē ꝑm excellētia sui stat⁹" aut offici aut ꝑz modū meretricis' ⁊ i mō' sui operis ⁊ qualiter suam turpitudinem peregit:si in loco' sacrato aut cui debuit excellen-

Onsiderat.in loco.supra.di.j.aut facta.

i Varietate.agentis.⁊ eius cum qua agitur.supra dist.j.aut facta.quedam enim res in clericis reprebensioni subiacet que non in laicis.vt.xxxj.di.capi.j. puta nubere.

l Et quali.extra de bomi.sicut dignū.

m Tentatione,an ab ea preuentus.an eam preueniēdo vt infra sequitur.

n Oportet.ideo huius circunstātias tenetur confiteri.quia presumitur augere.peccatum vel minuere.si tamen eas substituit per oblitionem non dico eum teneri vt iterum ei confiteatur circunstantias.nisi tales circunstantie essent q̄ alterius generis peccatum facerent.vt locus sacer facit sacrilegium.vt supra.dist.j.aut facta lau'.

o Status .supra.xj.q.iij.excellentissimus.supra.xj.q.iij.precipue.ff.ō re mili.l.ij.extra de cle.ve.c.episcopum.contra.ff.ad.l.cor.de sic.l.penul.

p Meretricis .an.scilicet fuit pulchra vel deformis.an soluta vel nopia viro vel voto.argu.xxvij.di.c.vl.lau.

q Et in modo.quo ea abusus est vtrum ordinarie vel extraordinarie.nam vterqz damnabilis est.xxxij.q.iiij.meretrices.xxxv.q.ij.extraordinaria.

r Si in loco.s.xvij.q.iij.quisquis.ff.de incen.qui edes.b.

a Dominoꝝ.ar.S.xxij.q.v.de forma.b.
b Constituto.quo ēt a cōiugib⁹ est abstinēdū.j.e.q.iiij.c.j.z.ij.z fere p totū.
c Perseuerauerit.naz perseuerātia auget delictū.xxiij.q.j.scisma.ff.ō fur. inficiendo.§.infans.ecōtra.mora z perseuerātia excusat delictū quandoqz.xxx v.q.viij.c.j.ff.de pe.diuturno.ff.de ritu.nup.l.qui in prouincia. lau.
d Perseueratēr.iteratio. eni aggrauat.xxxv.q.ij.ita nos.
e Et quāta.i.resistētia.b.
f Non peccātis.vt si minor aliquem se non peccantē viderit.
g Desleat.qz abstinere nō potuit a peccato quēadmodū z minor se abstinuerit.
b Dolenduz.casus istruit angu.penitēte tā in interiori q̄ in exteriori. penitētiam n.interiori debet dolere ō tribus.s.de malis cōmissis. et hoc ostendit vsqz illuc defleat ꝛc.item z de bonis omissis scilicet virtutib⁹ q̄ oñdūtur omisse.qm̄ qui delinquit in vno ꝛc.z hoc ab illo loco defleat.vsqz ad illū aladuerte re.a quo loco vsqz ad illum in oībus oñdit q̄ dolore debet de malo exēplo quod ō dit primo peccādo. ab illo āt loco in oīb⁹ ꝛc.vsqz ad illū locū qui ergo īstruit penitentez i exteriori pnia que cōsistit in faciendo.vt seculum relinquere z similia. ab illo loco qui ergo ꝛc.vsqz in finē instruit in īteriori que consistit in abstinēdo.lau.
i Sed q̄ se. S.di.j. §. alij. ecōtra. c.sunt qui arbitrantur.lau.
k Breuissimuz est.S.xxiij. q.iij.ipsa pietas.
l In vno.s.mortali peccato factus est oium reus peccatorum.
m Omnium.scilicet.quo ad vitam eternam. ita enim pro illa damnabit ac si esset omnibus inuolutus lz non tantū puniatur.vt.j.e.di.fratres. vel qui offendit in vno s.mortali peccato factus est oium reus virtutū.i.er eo q̄ per vnū pcūz mortificat in se oēs virtutes. vel qui offendit in vno.s.charitate factus est oium reus.i.ingratus oī um bonoꝝ acceptoruz. lau.
n Ideo.n.quomodo peccasset si tanta bona habuisset z est ar.q̄ perfectus in eodē genere delicti plus peccet q̄ imperfectus.hoc tñ admittēdum est ꝑm contemptū.xxxij.q.j.cuz renunciatur.S. di. ij.§.ille sed hoc.c.fi.n.inquit S.j.q.j.multe sunt autez operationes.b.
o Reus est omniuz.oium quo ad vitam eternaz.ita .n. damnabitur pro isto ac si esset omnibus inuolutus.has duas expositiones inuit bic z.S.e.di.ij.§.nō āt bene.b.
p Detrimentum .i. defectu.vel hoc quo ad opera exteriora non quo ad cēntiam quia si habet vnam habet omnes lau.
q Que si non.quantū ad opera exteriora pr̄oribus fi-

tiā fidei vt sunt dom⁹ dominoꝝ aut alioꝝ multoꝝ si itempore oratioi conistituto⁹ vt festiuitates lcōrū z tēpora ieiunij. ꝓsideret quātū ꝓseueranerit⁹. z defleat quod ꝓseuerāter⁹ peccauit. z quanta⁹ virtus fuerit in pugnatione. Sūt qui nō soluz non vincunt: sz vltro se peccato offerunt: nec expectāt tēptationē sz ꝓpe niūt voluptatē: z ptractāt se cū quā multiplici actione vicij delectabiliter peccauerint. ois ista varietas cōfitēda est z deflēda: vt cū agnouerit q̄ peccatū ē multū cito īueniet deū ꝓpiciū. i cognoscēdo augmētū peccati īueniet se cuius etatis fuerit: cuius sapientie z ordinis. z statutū omnē alterius nō peccātis⁹ imoretur ⁊ istis singulis z sentiat moduz criminis. purgans lachrymis oēm qualitatē vicij: defleat⁹ virtutē qua intererim caruit. Dolenduz⁹ est. n. z dolore purganduz est nō soluz q̄ peccauit sed q̄ se⁹ virtute pīuauit. Nam licet speret se ꝓsecutuz veniaz: dolere tū pōt q̄ nō ꝓmeruit vnde remunerari ꝓfidat anxiet z doleat q̄ mō effugiens de preteritis penaz: miserū nō inde expectet gloriaz: cuius oē temp⁹ quoniaz breuissimuz ē⁹ debuit decertasse ad cōsequēdū premiū. Desleat ēt qm̄ offendēs in vno⁹ factus est oiuz⁹ reus Ingratus. n. extitit qui plenus virtutib⁹ deuz non oio timuit. In hoc. n. quisq3 peccator fit culpabilior quo ē deo acceptior. Ideo. n.⁹ adaz plus peccauit q̄ oī bono abundauit. etiā alio mō offendēs i vno reus ē oiuz⁹: q̄ oēs virtutes patiunt⁹ detrimētū⁹ ab vno vicio. naz si quis cadit in auariciaz largitatez destruit. z etiā castitatem minorauit. amore. n. pecunie vl⁹ violaret castitatez vel saltē min⁹ amaret. Si eniz tanta ꝓpter deū adhuc castitas inest vt nolit eandez pdere tū saltē minori gaudio minori affectione tuetur eaz vbi videt inde ꝓcedere damnum pecunie. sicqz z in alijs que z si nō⁹ expellant⁹ tñ perceptione vni⁹ vicij vel satis vel paz minuūt: vel intentōne deteriorant: vñ omnis virt⁹ amissa cuicūqz⁹ crimini ē deflēda: z ō oib⁹ idulgētia petēda ē. Aiaduertere ēt oz z aiaduertendo deflere animaz proximi quā deo fornicator eripuit: vel ereptam in malo confirmauit. etiaz q̄ exemplu⁹ extitit mali in operatiōe sui criminis: cui magis ꝓfuisset si alijs fuisset causa conuersionis: gemat ita q̄ alioꝝ vitam in sua corruptā vel in corruptam non conseruataz⁹ z cōmodum proximi quod dediss3 exēplo boni: de tristicia doleat quā bonis peccando⁹ intulit: de leticia quameis non adhibuit z non solū

misia.
r Expellantur. reuera.
f Cuicunqz.i.criminoso alias habet cuiuscunqz criminis z est sensus omnis virtus.i.efficacia vel effectus cuiuscunqz criminis est deflēdus. q.d.omnem crimē cum suo effectu est deflēdū vnde z sequitur. z ō omnibus.q.sit expositio precedentis.b.
t Quod exēplū.S. xxvj.q.ij.§ z illud.b.
u Non ꝓseuaram. i.cōfirmatam i malo per suam effectum.
x Peccādo.i.ō peccato suo bonis tristici⁹ az pueniſſe de qua dolendum est. vt cōtristāti ꝓfit ad vitā. vel nō est absurduz si ꝓprie ō tristicia doleat quia z apostoli ō passiōe dñi doluerūt. z nos ō penis martyrū cōtristamur. ff.ō īce.rui. nau. quo naufra.ff.de le.j. z si ptis.ff. de bo.li.in fuitute.ff.ad fil.siqs i graui.§.si quidē. ff.ō ver.ob.l.antepe.l.
y Piū.S.e.di.iij. §. illō āt z.c.piū est.b.
s Er obediētie.S.xx iij.q.v.miles.b.
a Reseruans.i. suo rū peccatorū.
b Ut deus.est vita eoꝝ infinita vel bz vitam infinitam.
c Moritur⁹. vt corpus redimā. ferrū patiez z ignē Arida nec sitiens ora lauabis aqua. Fort⁹ vt valeas qcunqz tolerare negabis. Acp̄ciū pars hec corpore mai⁹ bz Ouidius. xlviij.di.oēs. xxxviij.di.oēs. xij.q.j. precipimus.lau.
d Multis.xj.q. iij. aliud.b.
e Offerat. erquo mētē obtulit.b.
f Et ad munera.S iij.q.vij.ī granib⁹.b.
g Cognouit.i.non approbauit.vt ī euangelio nescio vos.i. nō approbo.b.
b Larga al Margita
i Apud se.ar.q̄ nō dz fieri diuisio cāe.ar. j.de cō.di.ij. ꝓperim⁹ C.de iudi.nulli.j.eo. fratres.
k Confessionem. nota confessionez pectorum non debere diuidi per plures sacerdotes. nam qui diuidit veniam non cōsequitur. ar.ff. de ser. ru.pre.per funduz vt j.eo.fratres.
l Corpus.ō cō. di. ij.quotidie.b.

a ¶ Bona.ergo a cõtrario sensu si malaz habuit conscĩam separabit se a corpore xpi ad hoc continuatur quod sequitur.
b ¶ Judicium.i. vltimum.
c ¶ Cogitet.qz sicut pro delictis separat a corpore christi.i. domini i hac vita nisi resipiscat ita pro eisdem in futuro iudicio separabitur in ignem eternũ.cuz edi separabũtur ab agnis.i.peccatores a iustz.xj.q.iij nolite.b.
d ¶ Ubi.in quo iudicio.
e ¶ Terribilius.qꝑ sit sepatio a corpore christi que est quasi ꝯdaz dãnatio.vt.j. de con. di.ij.quotidie.
e ¶ Terribilius iudicium.s.damnatio.
f ¶ Digni i.pditi.b.
g ¶ Dina.i.filia iacobi.illud tangit qõ legitur in gen.c.xxxiiij.s. qꝝ cũ iacob veniret in terrã sichimitaruz dina filia eius egressa est vt videret mulieres illius regionis.quã videns sichen filius regis illius terre.adamauit z rapuit z vi oppressit eam.b.
h ¶ Experimento.vñ Ouidi. Qui semel est captꝰ fallaci piscis ab hamo. Omnibus vnca cibis era subesse puta.lau.
i ¶ Impetret. ſ. di. j.quẽ penitet in fi.b.
k Qualitas.xc.negociantẽ.ſ.di. lxxxviij. fornicari.
l ¶ Utilius.i.inhonestus questus arguit penitentem.
m ¶ Interuenire.naz cõtrahentibus naturale est sese inuicem ꝺcipere.ff.loc.itẽ si precio.§.quẽadmodum. z.ff.de mino.in cause §.idem põ.
n Contrarium. ad miliciaz hoc est verũ cuz est ei iniũctũ zc.vel deliquit in ipsa milicia.ſ. di.li.ſi quis post.j.e.q.ij.latorem. ſ.xxvj.q.vij. ꝺ bis vero nã cũ hoc ẽ ei iniũctum nomine pnie ne ad secularia negocia vnq̃ reuertat.tũc obseruare tenet.alias excõicat.j.e.de bis.sz si ẽ ei iniunctũ siue pnitaz siue solẽnez egerit pniaz decetero redire ñ põt ad secularia negocia.qz quasi persona ecclesiastica est. vt ſ. di.j.c.aliud.j.eo. de bis.nisi negociũ qõ sine peccato expediatur.j.e.negocium.
o Si qui.casus si qui solemnem pniaz egerũt. post ad miliciã secularem sũt reuersi.x.annis peniteant.sed si de hac penitẽtia tres annos exegerit.cõmunioni ecclesie restitui debent z si penitentes vere extiterint eps poterit de pnia ipposita relaxare.si autem negligentes erplere debent prorsus tẽpora constituta.
p ¶ Parent.ad vsuram vel ad negociationem.b.
q ¶ Decem.xxvij.q.j.deuotem.
r ¶ Triennium.idest primũ tempus triennij.
r ¶ Quo triennio.ſ.e.q.ij. latorẽ.ꝺ ꝑse.di.iiij.eos qnos.
t ¶ Fuerit.extra ecclesiam existẽtes z audientes officiũ supple intrent ecclesiam. vel post primũ annũ intrẽt ad ecclesiã sed vsqz ad triennium sunt inter audientes nõ cõicates.vt.ſ.e.q.ij.latorẽ.b.
u ¶ Attẽdat.hec clausula nõ ptinet ad p̃cedẽtia.sz hic põt legi clausula superior post primum.lau.
x ¶ Lapsum.non curãdo qꝝ lapsi sunt lau.
y De his.qui susceptã.ſ. di.l.c.vlti.b.
a ¶ Separari.ſ.xxvij.q.j.ꝺ notam.bug.
b Alias.auctoritatẽ.i.nõ cõsideratis circũstantiis.vel si ibi certa pena statuitur si minor ꝺponitur falsa ẽ nisi ex causa tẽperetur.i.q. vij.c.ij.l.
c ¶ Non possit. difficultas notatur.si impossibilitas vl qualitas.lau.
d ¶ Restituat.xiiij.q.vj.si res.
e ¶ Pro defẽdenda.ſ.xxiij. q.v.excõmunicatoꝝ.b.ſ.q. ij.latorem.
f ¶ Ne tamen desperet. licz predicta non facit.lau.
g Negociũ.non fuit zc. alij nõ habẽt non. et tunc recte ꝯcordat cũ duob⁹ pcedẽtibus capitulis qz peccatuz ẽ si exerceat negociationes sz si habeẽt nõ.bonũ est qz nõ est peccatum si excolat agros z vineas.aut cognoscat vxorẽ suã cã prolis. imo sicut sine peccato prius hoc faciebat ita nũc facere debet z potest.b.
b Fratres.ſ.e.di.iij.§.itẽ opponit si illa.b.
i ¶ Reus.ſ.e.di. cõsideret lxxxvj.di.pasce.z.c.q clemẽtia.b.ar.contra testes z instrumẽta.ſ.di.lxxxvj.c.iij.ar.cõtra.C.de transac.si ex falsis.

cedat quam consortat illũ conscia bona⁹ sed in hac separatione tremẽdũ iudiciuz⁹ cogitet⁹ vbi⁹ z mai⁹ et terribilius⁹ impenitẽtes separabit i ignẽ.doleat qꝝ nondũ audeat sumere quẽ multũ desiderat cibũ saluta/rẽ.isti sunt digni⁹ fructus penitentie aiam captiuã illaqueãtes z in libertate seruãtes. Cohibeat se preterea a laudis a spectaculis seculi qui perfectaz vult consequi gzam remissionis. Nam dina⁹ iacob filia z si se cohibuisset z inter suos remansisset:ab extraneo raptore corrupta nõ esset. Tanto itaqz magis sibi caueat z cohibeat que sepe vel semel rapta et corrupta ẽ timeat iaz docta experimento⁹ quod ignorauerit virgo.eligat quẽ imitetur.nõ sequatur quem aim⁹ suus dãnat se eni iudicat qui penitentie fruct⁹ non bũtẽ a se ñ elõgat.laudat eni z amat: quos digne fructificare non ignorat:querat fructus dignos z si nota dignos penitẽtie.sunt enim fructus digni virtutũ fructus qui non sufficiunt penitentibus. Penitentia enizgraviores expostulat vt sic pacetur. ecclesia vt pacata dolore z genitibus mortuis impetret⁹ vitam.

Item Leo papa.

Penitentes negociationis lucra abijciant.

Qualitas ⁿlucrinegociãtẽ aut accusat aut arguit:qz est z honestus questus z turpis. vez tñ penitenti vtilius⁹ ẽ dispendia pati quaz periculis negociationis astringi: qz difficile ẽ inter ementis vẽdentisqz cõmerciũ nõ iteruenire⁷ peccatum.

Idem.

Post penitentiam ad miliciam secularem redire non licet.

Contrariuz⁹ vero dño ẽ ecclesiasticis regulis post pnie actionẽ redire ad militiã secularem. cũ apostolus dicat nemo militãs deo implicat se secularibus negocijs. Qui non est liber a laqueis diaboli.q se milicie mũdane obtulerit implicare. Itẽ ex niceo concilio.

Decennio penitẽat:qui post pniaz ad secularem miliciam redeunt.

Si qui⁹ vero per gratiã dei vocati primo quidem ⁺ostendezrunt fidem suaz depositio milicie cingulo:post hec autem ad proprium vomitũ sunt reuersi: vt etiaz pecunias darẽt⁹ z ambirẽt rursus ad miliciaz:isti x.⁹ annis sunt iter penitẽtes post primũ triennĩ⁹ quo⁹ fuerint⁹ inter audientes.ab omnib⁹ vero precipue illud obseruetur vt animꝰ eoruz z fructus penitẽtie attẽdatur⁷ qcunqz eniz cũ omni timore z lachrymis perseuerãtib⁹ z operib⁹ bonis conuersationẽ suã non verbis solis sed ope z virtute demonstrant. cuz temp⁹ statutũ ab his fuerit impletũ z orationib⁹ iã ceperint cõmunicare licebit episcopo humanius etiaz circa eos aliquid cogitare. qui vero indifferenter habuerint lapsuz⁹ z sufficere sibi qꝝ ecclesiaz introuerit arbitrant:isti omni modo statuta tpa ꝑplebũt. Itẽ ex ꝯci.aurelia.

A cõtione suspẽdant qui post pniaz ad secularia redeunt.

De his⁹ qui susceptã pnia:religionẽ sue ꝓfessionis obliti ad secularia relabũtur:placuit eos z a cõmunione suspendi z ab oium catholicoꝝ ꝯuiuijs separari⁹ qꝝ si post interdictuz cũ eis quisqz presumpserit mãducare:z ipse cõmunione priuetur. Item gregorius.

Que sit falsa penitentia.

Falsas penitentias dicim⁹ que non ꝑm auctoritatẽ⁹ sanctoruz patrũ ꝓ qualitate criminuz ꝺponunt. Ꝺqz miles z negociator vel alicui officio deditus:qõ sine peccato exerceri nõ possit⁹:si culpa grauiori irretit⁹ ad penitentiã venerit: vel qui bona alteri⁹ iniuste detinet vel qui odiuz in corde egerit:recognoscat se verazpenitentiã non posse pagere per quã ad eternã vitã puenire valeat:nisi negociũ reliquat vel officiuz deserat. vel odiũ ex corde dimittat.bona quidẽ que iniuste abstulit restituat⁹ arma deponat vl teriusqz nõ ferat.nisi consilio religiosoꝝ episcopoꝝ ꝓ defendẽda⁹ iustitia ne tñ desperet⁹ interim quicquid boni poterit facere.hortamur vt faciat: vt omnipotẽs deus cor illius illustret ad penitẽtiam. Itez gre. in bomẽlia.xxiiij.

Post ꝙuersionez ad negocium redire nõ licet quod sine peccato agi non potest.

Negociuz⁹ quod ante cõuersionẽ sine peccato extitit: hoc ẽt post conuersionez culpa repetere ñ fuit. Sunt.n. pleraqz negocia que sine peccatis exhiberi:aut vix aut nullatenus possunt.que ergo ad peccatum implicãt:ad hec necesse est vt post cõuersionẽ animꝰ recurrat.

Itez Innocen. papa.ij.

De eodem.

Fratres⁹ nostros episcopos z presbyteros admonemus ne falsis pñijs laicoꝝ animas decipiẽtes in infernum protrahi patiantur. falsam ãt penitentiaz eẽ constat. cũ spretis pluribus⁹ de vno solo penitẽtia agitur.aut cum sic agitur ꝺ vno vt nõ discedatur ab alio. vnde scriptum est qui totam legẽ obseruauerit.offendit aũt in vno:factus ẽ omniuz reus .ſ.quãtum ad vitam eternam.sicut enim ñ peccatis oibus.

a ℂ Non intrabit.non tamē punietur.b.
b ℂ Peccatis.ē.xxv.di.qualis.b.
c Ui autem.hic intitulatur.vi di.vbi queritur cui sit confessio faciēda ꝛ quali ꝛ quidem facienda est sacerdoti si fieri potest ꝛ suo si tamē fuerit intra ecclesiam qui sciat soluere ꝛ ligare alias enim ex iusta causa cuicunqꝫ est facienda ꝛ etiā laico si vrgeat necessitas.j.e.c.j.ꝛ.c.placuit.ē.di.j.quē penitet.Similiter cui ꝛ quali.qꝫ discreto ꝛ a crimine mundato.j.e.c.j.ꝛ vt dicitur.ē.e.di.j.quem penitet.
d Qui vult.a loco vsqꝫ ad verbū laboret itaque ꝛc̄.habetur.ē.di.j.quez penitet ꝛ ibi expositū ē lau.
e ℂ Querat.hoc pōt intelligi quādo ecclesia plures sacerdotes hz tunc.n.ad melio rem sacerdotē debet accedere.vel hoc quādo prius confessus ē suo sacerdoti postea vadit ad aliū.si su⁹ ignoret secundum qualitatez delicti ei penitētiaz iponē.ar.j.e.placuit.qꝫ ꝫto pluribus cōfitet tanto citius veniā consequitur.ē.di.j.quez penitet.licet ℍ.aliter itelligit.j.e.in.§.qꝫ autem lau.
f ℂ Sepe enim.j. de consec.di.iiij.sanctū.ē.xxvj.q.vi.si aliquis fuerit.b.
g ℂ Er desiderio.ē.q.v.qꝫ deo.
h ℂ Si non tā cito.quātum ad penā purgatorij.lau.
i ℂ Operatione.s. vt fit de sua vnitate ꝛ in eam completur.b.
i ℂ Operatione.s.ꝛ alijs bonis operibus.ē.e.di.§.alij.c. multipler.xxvj.q.vij.c.j.ar. xiij.q.ij.anime.b.
k ℂ Non eripiet.si contempsit ecclesie suffragia.lau.
l ℂ Unitas.quia extra ecclesiam nemo saluabitur.vt xxiiij.q.j.quicunqꝫ.lau.
m ℂ Ab vnitate,etiā in necessitate.xxxij.di.§.verum.lau.
n ℂ Judas.ē.e.di.§.alij.cōtra.c.bis peccatis.b.
o Isset.i.ire debuisset.b.
p ℂ Diuisos.ab vnitate ecclesie.s.ad phariseos qui diuisi interpretantur.b.
q ℂ Ante quem.iij.q.vij.iudicet qui sine.
r ℂ Judicādus.peccāt ergo dum in crimine sunt sacerdotes iniungēdo penitētiam ꝛ verum ē.vt.ē.ij.q.vij.§. itē in euangelio.quid ergo si necessitate suus parochianus petat ab eo penitentiā.R. cōteratur.ꝛ statim iniūgere poterit.xiij.di.in sūma.b.
s ℂ Damnosum.idest damnabile.
t ℂ Sine peccato.mortali.b.

esset ita inuolutus si in vno tantum maneat vite eterne ianuā nō intrabit⁹ Falsa.n.ē penitentia cū penitēs ab officio vel curiali negocio nō recedit:quod sine peccatis⁹ agi nulla ten⁹ prevalet:aut si odiū i corde gesserit:aut si offenso cuilibet non satisfaciat:aut si offendenti offēsus nō indulgeat.aut si arma quis cōtra iniciam ferat. Di. vj.

Ui aūt ōbeat fieri cōfessio vel qualē illuz oporteat eē qui aliorū crimina iudicat ex eodem li.de penitentia docetur cū dicit.

Qui vult⁹ cōfiteri peccata sua vt in veniat grām.querat⁹ sacerdotē scientē ligare ꝛ soluere:ne cū negligēs circa se extiterit negligatur ab illo q eū misericorditer monet:ꝛ petit ne ambo in foueā cadāt quā stultus euitare noluit.ꝛ infra. Tanta itaqꝫ nis cōfessionis est vt si deest sacerdos:cōfiteatur proximo ꝛ infra.Sepe.n.⁹ cōtingit:qꝫ penitens non⁹ pōt verecūdari corā sacerdote quē desiderāti nec loc⁹ nec tēp⁹ offert.ꝛ si ille cui cōfitebitur:ptātē,solvēdi nō bēat fit tamē dignus venia ex ōsiderio⁹ sacerdotis qui socio cōfitetur turpitudinē crimis.mūdati n.sūt leprosi dū ibāt ondere se sacerdotib⁹ ꝛ antequā ad eos pueniret vnde pz deū ad cor respicere:dū ex necessitate,phibētur ad sacerdotes pvenire.Sepe qdē eos querūt ꝛ sani ꝛ leti dū querunt ⁹añquā pveniāt moriunt:ꝛ dei misericordia ē vbiqꝫ: qui iustis nouit parcere ꝛ si nō tā cito⁹ sicut solverētur a sacerdote.q ergo cōfitetur oīo ꝫfiteat⁹ ꝛ si sacerdoti meliori quā pōt ꝫfiteat⁹ ꝛ si peccatuz occultū ē sufficiat referre i⁹ noticiā sacerdotis:vt grata sit oblatio muneris ꝛ infra.Laboret itaqꝫ penitens in ecclesia eē ꝛ ad ecclesie vnitatē tendere.nisi .n. vnitas ecclesie succurrat:nisi qꝫ de est peccatori sua opatiōe⁹ ꝫpleat:de manib⁹ inimici nō eripiet⁹ aīa mortui.credendū est n.ꝛ pietas fidei expostulat credere qꝫ oēs elemosyne totius ecclesie et ōnes ꝛ opera iusticie ꝛ misericordie succurrāt recognoscēt mortem suā ad ꝫuersiōez.Jōqꝫ nemo digne penitere pōt quē nō sustineat vnitas⁹ ecclesie.iōqꝫ nō petat sacerdotes p aliquaz culpaz ab vnitate⁹ ecclesie diuisos Judas⁹.n.qui penitens iuit ad phariseos relinquēs apostolos nihil inenit auxilij nisi augmētū desperatōnis.dixerūt .n.qd ad nos:tu videris si peccasti:tibi sit nō tibi succurrimus non peccata tua charitatiue suscipimus:non comportanda promittimus.nec qualiter deponas

u ℂ Semper remittebantur.xij.q.ij.gloria.j.de con.di.iij.aquam.b.ar. qꝫ veniale sine mortali remittatur quod non credo.ergo venialia dicuntur qdā qua reuera mortalia fuerūt sed tūc venialia dicebant quia ceremonijs remittebantur quantum ad penam legis euitandaz quo ad deum autem non remittebantur.

on⁹ docemus quid enim nobis ꝛ misericordie:qui nec opera sequi⁹ mur iusticie.Isset⁹ ad fratres:isset ad illos qui orauerant ꝓ socru petri se bricitante.qui cananeā iprobaz misericordie obtulerant.Interrogasset petrū ꝓ se effundētez lachrymas nō fugisset Adariaz ꝛ Adartaz:que vitaz lazaro ipetrauerāt:nō turbaz plorantē que vnicuz filiuz acquisierat vidue.iuit ad diuisos⁹ et diuisus perijt.ꝛ infra.Sacerdotes itaqꝫ cui omnis offertur peccator ante quez⁹ statuitur oīs languor:in nullo eorū sit iudicandus⁹ qui i alio iudicare ē prompt⁹.iudicans.n. aliuz qui est iudicandus cōdēnat seipsuz.cognoscat igitur se ꝛ purget i se qꝫ alios videt sibi offerre.caueat vt a se ꝓijciat quicquid damnosuz⁹ in alio repererit.aiaduertat qō dicit:qui sine peccato⁹ ē prius in illaz lapidē mittat. iō.n.liberauit peccatricē qꝫ nō erat qui iuste ꝓijciēt lapidē.qūo lapidaret.q se lapidandū cognosceret.nullus.n.erat sine peccato in quo intelligitur oēs fuisse reos.nā venialia lē per remittebātur⁹ ꝓ ceremonias si quid ergo in eis peccatū erat.criminale⁹ erat deteriores itaqꝫ in hoc sacerdotes sunt se prius nō edificātes illis qui dūm obseruabant insidijs. Jn hoc itaqꝫ patēt issimū ē crimen sacerdotū ꝛ⁹ vltra modū detestabile:qꝫ non prius se iudicant ꝛ alios alligant.dz enim timere crimen quod timuerunt⁹ ꝛ detestabile esse,iudicauerūt ꝛ senserunt hi:qui adeo erant ceci qꝫ sūmaz sapiam sperabant capere suis insidijs:quod illis⁹ patuit. qꝫ tūc quisquis⁹ vitanit vitet sacerdos qui i hoc⁹ errore illis indeis⁹ peior extitit. Caueat spiritualis iudex ne sicut non cōmisit crimē nequicie ita non careat munere scientie. Dz vt sciat⁹ cognoscere⁹ qcquid dz iudicare. Judiciaria enī ptās hoc postulat vt quod dz iudicare discernat diligens igitur ingsitor subtilis inuestigator sapienter ꝛ quasi astute interroget a peccatore qꝫ forsitam ignorat vel verecūdia velit occultare. Cognito itaqꝫ crimine: varietates eius non dubitet inuestigare ꝛ locū ꝛ tēpus ꝛ cetera que supra dixim⁹ i exponenda eoz qualitate.quibus cognitis adsit benignus paratus erigere⁹ ꝛ secū onus portare.habeat dulcedinem in affectione pietatem in alterius crimine.discretionez in varietatez.adiuuet confitentez orādo elemosynas ꝛ cetera.bona ꝓ eo faciendo.semp.n.iuuet leniendo consolando⁹ spe ꝓmittendo:ꝛ cū fuerit opus etiaz increpando. Doleat⁹ loquendo instruat operando:sit particeps laboris qui particeps vult fi

p ℂ Criminale.hic criminale dicitur quod ceremonijs nō remittebatur vt adulteriuz ar.xxxij.q.j.qꝫ autem dicitur.l.
y ℂ Quod timuerūt. sacerdotes iudeoruz.
z ℂ Quod illis.s.qꝫ fi dz alios iudicare.lau.
a ℂ Quisqs.s. crimē iudicādū iudicat.lau.
b ℂ Qui in hoc.qꝫ iudicādus iudicat lau.
c ℂ Sciat.ar.qꝫ iudex ignarus iuris nō debet esse nisi habeat peritiā ꝛ experimēta causarū per consuetudinē in auc̄.de iudi.in princi.colla.vj.ar.extra de consue.ad nram lau.
d ℂ Cognoscere.xxxvij.di.nullus sacerdotū ꝛ.c.oēs bug.
e ℂ Jnuestigator.ar. qꝫ specialiter i penitente querendum est an hoc vel illud cōmiserit ar.xliij.di.sit rector. ver.qꝫ increpādo.ff.ō questi.l.j.§.quoniam eē ō peni.ꝛ re omnis.
f ℂ Erigere.ē.eo.di. v.cōsideret.b.
g ℂ Consolādo,scilicet pro ipso orando ꝓ vt sequitur.
h ℂ Doleat.idest dolorem pro ipsius peccato ostendat.

a ¶ Perdat.per negligẽtiã.lxxxj.di. lau.

b ¶ Mor.idest statiz ar.l.di. absit.vel mor idest indifferẽter. quedam enim non restituuntur.vt viri.l. di.miror.

c ¶ Recidẽda.l.di.vt ꝓstituerẽt.ꝯ ſz hoc ẽ qñ peccatũ ſuũ defẽdere volũt ex auctẽ vt.ſ. lxxxiij.d.plurios.vel ꝟ cũ ñ ẽ ſcãdalũ mꝫtitudiez pũiri.lau.

d ¶ Restitui. niſi in enõmib⁹.vt.l.d.miror

e Sacerdos.nẽ.reciter pone q⁹ ſacerdoti ꝓfitẽt aliqs ali qđ crimen. ꝛ excõicat eꝑs oẽs huiuſ crimis cõſcios niſi veritatẽ reuelauerit.ẽ i q̃ſtiõe an ꝓſbyter ei reuelare teneat.vꝝ hic q⁹ ñ. ꝛ ar. eꝛ ꝺ offi.or.ſi ſacerdos ꝛ eꝛ de adul. ſignificaſti. ꝓterea hoc ꝓbare nõ põt.ꝓſbyter.igr̃ dicere nõ ꝺz.vj.q.iij. placuit.ſ.ij.q.j.ſi peccauerit.ꝛ.q.vij.plerũq;.preterea nõne ſecretũ fuit ergo celaꝛ ꝺbuit. xx iij.q.v.de forma ¶tez iſte non ꝺz dici ſciens xv.q.v.ꝓſbyter.i ꝺriuz facit q⁹ hec pẽa maior eſt in eccleſia. ergo magis vitari ꝺz ꝛ formidari.xj.q.iij. nihil. ¶tẽ in excõicatiõe nõ eſt tantũ aie detrimẽtũ.ſz ꝛ corpis.xj.q.iij. nihil.So. q⁹ i ſecreto eꝑo dicere põt. vtpote q̃ ꝓdeſſe poſſit non obeſſe.xxij.q.v.hoc videtur vel dic ibi ſcitit vt hõ hic vt de⁹.

f ¶ Peregrinãdo.vt ita agat publicã penitẽtiã ꝛ ẽt ſolẽnẽ ſi non hẽtur ſpes de eius reſtitutiõe.vt.l.di.illud ſ.vj.q.ij.placuit. ꝯ ſz illa pena non excludit hãc.vel aliter ibi dirit eꝑs eũ peccatũ ꝓmiſſ ſe i genere ñ deſcẽdendo ad ſpẽs ſz hic ſpecificat.vel ibi fcã fuit cõfeſſio eꝑo vt ſocio vel hõi nõ vt deo.ſ.xj.q.j.c.j.l.

g Placuit.nẽ.cui ſe prius.xvj.q.j.c.j.lau.

b ¶ Prius. nota qõ prius ꝺz confiteri ſuo ſacerdoti.ſz alteri poſt modũ ꝓfiteatur. lau.

i ¶ Cõmiſit.i. cuius parochian⁹ ẽ.ab illo.nõ põt ligari vel ſolui eꝛ de pe.ꝛ re.q⁹ ãt.

k ¶ Pro ignoratia.ergo ꝓ ignoratia ei⁹ auctoritate huius canonis poteris ire ad aliũ ſine licentia hõis.ſ.illius ꝓſbyteri iperiti.ſufficit hoc a iure cõcedi ar.ff. de condi.iſti.qui ſub.§.vl. ſed nũquid credet ille extrane⁹ ſacerdoſ ſimplici verbo eius penitẽtis qui dicit ſuũ ſacerdotẽ imperitũ.ſic q; nõ eſt veriſimile q⁹ cũ mẽdacio ve

eri gaudij. doceat pſeuerantiaz:ca ꝛ neat ne corꝛuat ne iuſte perdat ꝓteſtatẽ iudiciariaz.ꝛ ſi vere penitet vel ſi pnia poſſit ei acqnirere gram nõ tñ mor⁹ reſtituit i poteſtatez primaz.ꝛ ſi.n. petrus poſt lapſuz reſtitutus fuerit ꝛ ſepe lapſis ſacerdoti ꝛ b⁹ reddita dignitatis ſit poteſtas ñ tñ neceſſe eſt: vt hoc omnib⁹ concedatur ex auctoritate. Inuenit.n. auctoritas ꝛ que cõcedit.ꝛ quaſi imperat inuenit alia que minime ꝓcedit: ſz vetat que ſcripture nõ repugnãt ſz cõcoꝛdat ſi locus ꝛ tẽpus ꝛ mod⁹ pnie pacẽ adhibeãt. Cũ enim tot ſũt qui labunt vt priſtinã dignitatẽ ex auctoritate dekẽdãt:ꝛ quaſi vſũ peccãdi faciãt ſibi recidẽda' ẽ ſpes iſta. ſi vero locus eſt ſibi iſta non ꝓcurãt:reſtitui' põt q peccant. itaqz põtifex iuſtus ꝛ pfect⁹ atqz diſcretus ñ cogit ſuos ſacerdotes ſẽper abijcere nec mor reſtituere niſi ſtatutũ fuerit a romano põtifice. Caueat ſacerdos:ne pcã penitẽtiũ alijs manifeſtet.q⁹ ſi fecit deponat. Añ gre.

Deponatur ſacerdos qui pcã penitentis publicare preſumit.

Sacerdos' ante oĩa caueat ne de bis qui ei ꝓfitent pcã ſua alicui recitet q⁹ ea ꝓfeſſus eſt nõ ꝓpinquis nõ extraneis neqz qđ abſit pro aliquo ſcãdalo.naz ſi hoc fecerit deponat.ꝛ oĩb⁹ ꝺieb⁹ vite ſue ignominioſus peregrinãdo' pergat. Qđ aũt ꝺz vt penitẽs eligat ſacerdotem ſcientẽ ligare ꝛ ſoluere. vꝝ eẽ contra rũ ei:quod i canonib⁹ inuenit:vt nemo ꝺz parochianũ alteri⁹ iudicare pſumat.ſz aliud ẽ fauore vel odio ꝓ priũ ſacerdotẽ ꝓtẽnere quod ſacris canonib⁹ ꝓhibetur aliud cecũ vitare:hac auctoritate quiſqz facere monet.ne ſi cecus ceco ducatũ preſtet: ambo in voteã cadãt. Unde vrbanus papa.ij.

Cuilibet ſacerdoti ꝓmiſſuz niſi proꝛ ignorantia alter ſacerdos ad penitentiam non ſuſcipiat.

Placuit' vt deinceps nulli ſacerdotũ liceat quẽlibet ꝓmiſſuz alteri ſacerdoti ad pniam ſuſcipere ſine ei⁹ cõſenſu cui prius' ſe cõmiſit':niſi ꝓ ignorantia' illi⁹ cui penitens prius ꝓfeſſus ẽ qui vero contra hec ſtatuta facer tẽtauerit grad⁹ ſui periculo ſubiacebit. **Di.vj.**

Empus' vero penitentie eſt vſqz ad vltimum articulum vite.

Unde leo papa.

De eodem.

Nemo' deſperãdus ẽ ꝺuz i hoc coꝛpore cõſtitut⁹ ẽ:qr nonnũquã quod diffidẽtia etatis differtur: cõſilio maturioꝛe perficit. Quãquaz de differentibus penitẽtiaz aniat ad pniaz ſz nũquid ẽ vtilis talis cõfeſſio quã qs accipit a nõ ſuo iudice ꝯ hãc cõſtitutionẽ.nã ordinat⁹ a nõ ſuo eꝑo recipit veritatẽ ordinis.vij.q.j. ꝛps. ſz dico eã inutilẽ.ve ergo ſcholarib⁹ q vadũt ad in eulſos ꝓ pnia.ꝛ nõ vbi audiunt diuina per annũ qr ꝛ ibi decimas pſonales debẽt ꝺare.extra ꝺ ꝺeci. nouum genus.b.

guſtinus ſcribat.

Si quis' poſitus in vltima neceſſitate ſue egritudinis voluerit accipere pẽitẽtiã ꝛ accipit ꝛ mor reconciliabit' ꝛ hinc vadit fateoꝛ vobis:ꝛ nõ illi negam⁹ qđ petit: ſz nõ preſumim⁹ q⁹ bene hinc exit ſi ſecurus hinc exierit ego neſcio.pniaz dare poſſum⁹:ſecuritatẽ ãt ꝺare ñ poſſumus.nũquid dico damnabit:ſed nõ dico liberabit. vis ergo a dubio liberari vis qđ ẽ icertũ euadere:age pniam dũ ſanus es:ſi ſic agis: dico tibi q⁹ ſecurus es:qr penitẽtiã egiſti eo tẽpoꝛe quo peccare potuiſti: Si autẽ vis agere pniam quãdo iã peccare nõ poteſ:peccata te dimiſerũt' non tu illa'. Idem.

Qui egerit pniaz veraciter ꝛ ſolut⁹ fuerit a ligamẽto quo erat aſtrictus ꝛ a chriſti coꝛpoꝛe ſeparatus:ꝛ bene poſt penitẽtiaz vixerit ſi cut ante pniaz viuere ꝺbuit poſt reconciliationẽ qñcũqz defunct⁹ fuerit ad deũ vadit ad requiẽ' vadit ꝛgno dei non pnuabitur a populo diaboli ſeparabitur. Idem.

Si quis' antez ꝛ cetera.ꝛ infra. Baptizat⁹' eſt ad boraz ſecurus hinc exit fidelis bene viuens ſecurus hinc exit. agẽs pniaz ꝛ reconciliatus cũ ſanus eſt ꝛ poſtea bene viuens ſecurus hinc exit. Agẽs penitentiaz' ad vltimũ ꝛ reconciliat⁹ ẽ ſi ſecur⁹ hinc exit:ego nõ ſuz ſecurus. vñ ſecur⁹ ſum:dico ꝛ ſecuritatẽ ꝺo. vñ ſecur⁹ nõ ſuz:pniam ꝺare poſſũ ſecuritatẽ ꝺare ñ poſſuz.ꝛ poſt pauca:ſz vñ ſcis inquit ne forte deus. dimittat mihi: veꝝ ꝺicis.illõ ſcio:hoc neſcio.naz ſi ſcirez nihil tibi prodeſſe non tibi ꝺarez'. Itez Scirẽ nõ tibi ꝓdeſſe:non te admonerez: nõ te terrerẽ ꝺue res ſũt aut ignoſcitur tibi:aut nõ ignoſcitur qđ boꝝ futurũ tibi ſit neſcio ergo tene certũ ꝛ ꝺimitte incertũ. Hoc aũt quare augu. ꝺixerit:cypria⁹ oñdit ꝺicens.

Ecirco fratres chariſſimi peni tentiaz nõ agentes:nec in dolore delictoꝝ ſuoꝝ toto coꝛde manifeſtaz lamentationis ſue,pfeſſionez teſtantes ꝓhibendos omnino cenſuimus a ſpe cõionis ꝛ pacis:ſi in infirmitate atqz periculo ceperũt deprecari:qr rogare illos non delicti penitentia ſed morte vrgentis admonitio ꝓpellit.nec dign⁹ eſt i moꝛte accipere ſolatiũ:qui ſe non cogitauit moꝝturum. Item augu. in li.de penitentia.

Nullus expectet q̃ peccare nõ põt.arbitrij enim querat libertatez vt delere poſſit cõmiſſa ſi neceſſitatez.qui prius itaqz peccatis relinquitur:quaz ipſe relinquat ea:non libere ſed quaſi neceſſitate

l ¶ Confeſſus.vel qr ꝛ vult penitentiam ꝺare.vel ꝓ alia iuſta cauſa.lau.

m Empus.vero hic intitulat.vij.di. q̃ q̃rit vſqz ad qõ tps peccatoꝝ ſit recipiẽdus ad pniam.hoc ẽ an vulis pnia q̃ ſit nũgit in moꝝtis articulo ꝛ vꝝ aug.in hoc ꝺubitare nec vult.vt videat in hoc pcise reſpõdere. ar.j. e.ſi qs poſit⁹. Et forte iõ ꝺubitauit qr ꝓſiderauit qõ ꝺ facto ꝓtingit.qr vir aliqs põt digne penitere in moꝝtis articulo ꝓſtitut⁹.ꝺũ mũdũ.cõſiderat.ꝺum reſpicit filios ꝛ vroꝛẽ.j.e.§.vl.vel ꝺubitare ſe oſtẽdit.nõ qr ꝺubitet.qđ i hoc caſu tenẽdũ ſit.ſz qr i talibus verbis terrẽ vult nos vt in ſanitate agamus penitẽtiã. Precise ẽ reſpõdẽdus ad hãc queſtionẽ p auctatez euãgelij.qr in quacũqz hora peccatoꝝ igemuerit ꝛc.ſ. ꝺi. j.§.hoc idẽ.,pcedit ergo hoc mõ.,B.primo ꝓbat vno .c. q⁹ penitẽti nunq̃ ẽ pnia denegãda.poſtea abducit in cõtrariũ ꝺuo.c. vſqz ad.§.hoc ãt.q̃ ꝺria capitulat p alis auctoritates.aug.ſoluit.

n Nemo.matuꝛioꝛe.xxxj.q.j. ãcillã. cui⁹ hec pars eſt lau.

o Si qs. accipit notificatã nõ ãt impoſitã qr in tali articulo nõ iponit. vt decimaſexta.q.vj.preſbyter. ꝛ.c.cognouim⁹.lau.

p ¶ Reconciliabitur.qr forte erat excõmunicatus vel abſolutus p officiũ ſacerdotis a pnia q̃ ei iponi debeat.lau.

q ¶ Dimiſerunt.i. videntur dimiſiſſe te'.

r ¶ Non tu illa.moꝛ buma no loquitur ſẽper enim preſumitur cõtra iſtũ q⁹ nõ vere pẽiteat niſi euidẽs ſignũz appareat ar.lvij.di.li. quis i egritudine.b.

s Qui egerit.ad requiẽ. ſ.recta via ita qõ nec purgatoriũ ſentiat pro illis peccatis pro quib⁹ penituit. lau.

t ¶ Si quis.hoc habes.ſ.ꝺ. iij.§.vlti.in.c.ſi quis aũt.b.

u ¶ Baptizatus.tibi ꝓdeſſe.C.de proba.ad probationem.

x ¶ Non tibi varẽ.ſ.xcv.di. illud autem.bu.

a Quod autē. Omisit magister questionē positā i themate tanq̄ nihil dubitationis habētē q̄ quocunq; tempore exactus semper tenetur debitum reddere. xxvij.q.ij.si tu. ⁊ priori .q.c.j. ⁊ ponit aliam satis affinē an liceat tempore orationis vacare cōiugali operi in erigendo. ⁊ super hoc nota diuersas opiniones. nā quidā iherentes istis ca. dicūt q̄ tē pore orationis nō debet qs cognoscere vrorē suā. alij. vero intelligūt ea ō consilio tu mediā viā teneas. maior medijs gratia reb⁹ inest dic ergo q̄ quādoq; ē p̄ceptū nō cognoscere eā q̄nq; consiliū. p̄ceptū ē q̄ in his dieb⁹ nō cognoscat eā cā saturande libidis. nā cū alias peccat venialiter secundū nos sic eaz cognoscēdo in his dieb⁹ peccat mortaliter. Cōsiliū vero est. vbi vult cognoscere eam cā sobolis vel vitāde fornicationis. hec aūt oīa intelligas in exigēte. Nā vt premisi sēper exactus tenetur reddere debitum l̄cet exigēs hoc tē pore peccat ar. j.e.q.v. nolui' dicūt tamen quidā q̄ si' eis cōstaret q̄ vroz peteret debitū causa libidis explēde non ei redderet.

b Sciatis. descēdit. qualiter descēdit babes ō con. di.ij. sicut vetus.

c Non pōt. propter reuerētiaz sacramenti. vel intellige cum causa saturāde libidinis cōmiscetur ei vel consilium est. alias cū ex necessitate tenetur reddere. vt. j.q. prori.c.j. quare puniretur. cum tantuz pro mortali abstinendum sit a corpore christi. j.ō con. di.ij. quotidie.

d Compleribus. ⁊ causa libidinis explēde fm quosdam.

e Debeamus. quātum i nobis. est. alter tamen peccat in erigēdo sed reliquus nō peccat reddendo. naz ⁊ si peccat qui precipit nō tamē peccat qui obedit. xxiij.q.i. quid culpatur versus finē.

f Quotienscūq; festiuitates. de quibus inuenio i his capitulis. de cō. di. iij.c.j.b.

cōdemnat: lz eniz latro veniaz meruisset in fine de omni crie: nō tñ dedit baptizatis peccandi ⁊ pseuerandi auctoritatē. tūc.n. baptizat⁹ ē: q tūc primū in cruce christū confessus est. pnia.n. si in extremo vite biatu aduenerit sanat ⁊ liberat in ablutione baptismi: ita q̄ nec purgatoriuz sentiūt qui i fine baptizant. lz ipsi dotati bonis sancte matris ecclesie recepturi sunt multiplex bonū in vera beatitudie. illi aūt qui cuz potuerunt. nunquā cōuerti voluerūt cōsentientes cuz iā peccare nequeūt: nec sic facile acquirit q̄ volunt. oz. n. vt pnia fructificet in bonis opibus vt vitaz mortuo impetret. scriptū est sine charitate neminez saluū ee. Non itaq; in solo timore vivit hō. quē ergo sero penitet: oz non soluz timere deū indicē: lz iustū diligere: nō tātū penā timeat sed anxietur p gloria oz. n. dolore de crie: ⁊ de omni predicta varietate ei⁹. Quod quānis de ei⁹ salute aug. potuit dubitaf: credo quidē illi qui dixit. qua cunq; bona in germinerit pcōr ⁊ conuersus fuerit. vita vivet ⁊ nō morietur. dixit cōuersuz ⁊ nō tantū verbuz viuere. versū qdē viuere puto: qui dolet de crimine. cōuersum: q dolet de omne ei⁹ quā exponim⁹ varietate. vertit a peccato q iā vult dimittere pcūm. conuertit qui tot⁹. ⁊ oīo vertit qui iā penas non timet: lz ad bonū dñi festinat tēdere: que cōuersio si cōtigerit alicui ēt in fine desperandū non est de ei⁹ remissione: sed q̄n vix vel raro ē tā iusta cōuersio: timēdū ē de penitentie sero. quē. n. morbus vrget ⁊ pena terret: ad verā vix venit satisfactionez: maxime cū filij quos illicite dilexit sūt pītes vroz ⁊ mūdus ad se vocet. Multos solet serotina pnia decipere: lz quoniā de⁹ sēper potēs ē: sēper ēt i morte iuuare valet q̄b⁹ placet. Cū itaque opus sit nō bōis sed dei fructifera pnia: inspirare ēt pōt quandocūque vult sua misericordia et remunerare ex misericordia quos potest damnare ex iusticia. lz q̄n multa sunt que ipediūt ⁊ lāguētē retrabūt periculosū ē ⁊ interitui vicinum ad morte ꝑtrabere pnie remediū. sed magnū est cui deus tunc inspirat. si quis eniz est qui vera penitētiā exspectat quā dei clemētia maiorē sentiens dei bonitatē sua nequitia. lz si ēt sic cōuersus fuerit vita vivet ⁊ nō morietur: nō p̄mittim⁹ tñ q̄ eneadet omnē penā. nā prius purgādus est igne purgationis: q in aliud seculū distulit fructū conuersionis. Dic ēt ignis ⁊ si etern⁹ nō sit miro, tamē mō grauis est. Excellit eniz omnez penā quā vnquā aliquis passus est in hac vita. nūquaz in carne tanta iuenta est pena lz mirabilia martyres passi sint tormenta: ⁊ multi neqter q̄nta sepe sustinuerūt supplicia. Studeat ergo qsq; sic delicta corrigere: vt post mortē nō oporteat penaz tolerare quedaz. n. peccata sūt mortalia que in penitētia sua sūt vitalia: non tñ statiz sanātur: sepe. n. ē q̄ moreret nisi medicaret: nō tñ statim sanatur languet victur⁹ qui prius erat morturus qui aūt impenitēs morif oīo moritur ⁊ eternaliter cruciatur: qui aūt ipenitēs finif: si sēper vineret semp peccaret. at dei ē miserētis q̄ operatur finez peccandi. ob hac ēt sine fine torq̄bif: q̄ nūquaz virtute ditabif sēper plen⁹ iniquitate. sēper sine charitate torquebitur sine fine.

D. iiij.

Quod aūt orationis tēpoꝝ coniugali operi alicui nō licet vacare. Beatus hieronymus in quodā sermōe scribit ita dicēs.

Tempore quo vroꝝ debitū reddit a carnib⁹ agni abstinere oportet.

Sciatis fratres charissimi. quoniaz quicunq; vroꝝ debituz reddit vacare non pōt oratiōi nec de carnibus agni comedere debet.

Itez si panes proponis ab his q̄ vroꝝ suaꝝ tetigerant comedi non poterant: quanto magis ille panis qui ō celo descendit' non potest' ab his qui coniugalibus paulo ante bese re' compleribus' violari atq; contingi. nō q̄ nuptias cōdemnemus: sed q̄ eo tempore quo carnes agni manducaturi sumus. vacare a carnalibus operibus debeamus'.

Item aug.

A cōiugali cōcubitu sanctorum solemnitatibus est abstinendum.

Quotienscūq; aūt dies natalis domini aut f̄lique festiuitates' aduenerint: non soluz ab infidelium' concubinaꝝ consortio sed etiam a propꝝijs vroꝝibus abstinere debemus. Item Ambrosius in sermone de aduentu domini.

Diebus ieiuniorū a propꝝijs vroꝝibus abstinere oportet.

Fratres' nō solum debetis ab omni immundicia abstinere sed etiam ab vroꝝibus propꝝijs studiosissime contineatis. nullus omnino vroꝝi sue ieiuniorum diebus. coniungat. Itez iuper epistolaz primam ad corinthios.

Si causa procreandoruz filiorum ducitur vroꝝ non multū tempus concessuz' videtur ad ipsū vsum quia ⁊ dies festi ⁊ dies processionis' ⁊ ipsa ratio conceptus'. et partus iuxta legem' cessare vsum carnis bis debere temporibus demonstrant.

Item aug. in li. questionuz ve. ⁊ no. testamenti.

Vroꝝ vsus certis diebus cessare iubetur.

Christiano' cum vroꝝe sua aliquando cōuenire licet aliquādo non licet' propter processionis enim dies ⁊ ieiuniorum aliquando non licet conuenire: quia a licitis' et abstinenduz est ad tēpus: vt facili⁹

g Ab infideliuz. Infideles eos vocat qui. peccant mortaliter arguit. xxiij.q.iiij. forte. vel q̄ non seruant fidem amicis suis. vel ad differētiā fidelis. xxxiij. di. christiano.

b Fratres. consilium est.

i Si cā. cōcessum. ⁊ ita vt q̄ aliq̄ō temp⁹ ꝓhibitū sit in quo nō debeat vroꝝē suā cognoscere cā sobolis ꝓcreande. ⁊ ita nō ē cōsiliū. lz fac viz i eo q̄ dicit vt. n. dixit nō ē. vel ītelligas i casu in quo loqtur. c. q̄n. s. cognoscit eā causa sobolis. q̄ forte i eo casu nō oz ad eā accedere. secus si causa incontinentie.

k Processionis .i. rogationū. vt. j. de cō se. di. iij. pronūciādū.

l Cōcept⁹. ex quo. s. ptus icipit moueri'. hoc ēt cōsiliū ē lz nos sicut ēt demōstruata. di. v. ad ei⁹ l vero licet b. contradicit.

m Lege. dist. v. §. i. ioannes.

n Christiano. xxviij. q. j. sic enī.

o Non licet. i. nō expedit. ⁊ ita licitū dupliciter dicitur.

p Licitis. propter hoc ⁊ illō. j.e. nec vroꝝem, dic oīa hec de cōsilio. intelligenda.

a Er confessu.hoc nō est i apostolo.sz ē ibi sensus auctoritatis apostoli. vnde est argu.q̄ potius sit sensus auctoritatis apostoli attendendus q̄ verba extra de ver.sig.propterea.

b Orationi.sz dicit auctoritas.nō desinit orare qui bene facit.sed quilibet reddendo debitū bene facit.ergo orat.quare ergo cessabit vt orationi vacet. Rñ. orare hic stricte sumit secūdum q̄ oratio fieri dz in ecclesia.vel hoc ō exigēte aliud in reddēte. ex de conuer.cōiu. qdaz Itē nōne quotidie est orādū.vt ergo iugis cōtinētia indicēda cōiugatz.sz nomine orationis tēpus deputatū ieiunijs quibus nititur oratio ītelligitur vt tēpus quadragesimale z quattuor temporuz z sanctoz vigilie.ex de obser.ieiu.cōsilium.

c Nā etiā secundus legē.forensez.i. romanā.vt.C.de fer. quadraginta.vel mosayca vbi dicitur ecce adlites z'contentiōes ieiunatis z pcutitis pugno impietatis.vel canonicā.xv.q.iiij.placita.ioannes.

d Qui in castigatione.l. flagellorum.

e Victus.i. conuictus z cōpunctus.vel melius victus genitui casus quasi in abstinētia z parcitate.l. ieiunando z in ieiunijs se castigando.

f Nisi egrediatur. quātuz in se est vel si vroz consentiat.vt .j. e.apostolus.

g Ir cū propria. cōiuge.Casus i prima parte loquit ō eo qui cā incontinentie ad vroꝛem accedit. tali cōsulitur ab ingressu ecclesie abstinere vsque ad vesperum.In secunda de eo qui causa prolis eā cognoscit iste talis si vult nō solū intrare ecclesiā sed etiā corpus christi accipere permittitur in tertia de eo qui causa libidinis explende.huic in isto.c.penitentia nō imponitur. z dr tñ de eo q̄ grauius delinquat q̄ in primo casu.

ipetrari possit quod postulatur. vñ apostolus ex cōsensu aīt abstinendū ē ad tps: vt expeditius vacetis orationi nā ēt ꝑm legez in ieiunio cedere z iurgari nō lz:postea vero licet. Itē ioan .crisosto.

Non vere penitentiam agit qui cōtinentiam non seruat.

QUi in castigatione victus se dicit agere pniaz frustra hoc ꝑmone ꝓmittit: nisi egrediat de cubili suo:z ieiunio cōtinētiaz addat.

Item grego.

Ab ingressu ecclesie tēperare le debz vir cū ꝓpria vroꝛe dormiens.

Ir cū propria vroꝛe dormiēs nisi lor aqua ecclesiā intrare nō bz quānis diuerse hominū nationes de hac re diuersa sētiāt atqz alia custodire videātur.romanoz tñ sē per ab antiquioribus vsus fuit post admixtionē ꝓprie vroꝛis z lauacri purificationē querere z ab ingressu ecclesie paululū tēperare. nec hoc dicentes culpādū putam eē ꝓiugiuz:sz qz ipsa licita admixtio cōiugis sine voluptate carnis fieri nō pōt ió a sacri loci ingressu ē abstinēdum qz voluptas ipsa sine culpa nullatenus eē pōt.nō .n. de adulterio vel fornicatiōe:sz de legitimo matrimonio suscept erat qui dicebat. Ecce n.in iniquitatibus concept sum z c. Oportet ita legitimā carnis eē copulā.vt cā ꝓlis sit non voluptatis: z carnis cōmixtio creādoz liberoz sit gratia nō satisfactio viciozz:si qs vero sua cōiuge non cupidine voluptatis capt:sed solūmodo creādoruz liberoz gratia vtitur ipse profecto siue de ingressu ecclesie seu de sumendo dominici corporis sanguinisq̄ ministerio suo est iudicio relinquēdus:qz a nobis prohiberi non debet accipere.qui in igne positus nescit ardere.cū enī non amoꝛ procreande sobolis:sed voluptas dominatur in opere cōmixtionis:habent cōiuges ēt de cōmixtione tua quod defleant tūc aūt vir qui post admixtionem coniugis aqua lot fuerit:etiam sacre cōmunionis valet mysterium accipere:cū ei secundum prefinitam sententiam ecclesiam licuit intrare. Hinc ēt in diebus abstinentie nuptie celebrari ꝓhibentur. Unde in laodicensi cōcilio legitur.

In diebus quadragesime nuptias celebrare non licet.

NOn oportet in quadragesima aut nuptias vel quelibet nata licia celebrare.

Item ex cōcilio martini pape.

De eodem.

NOn licet in quadragesima natales martyrum celebrare. sz tantum in sabbato z dominica q̄ cōmemorationē eoꝝ oblationes offerre.sed nec natalicia nec nuptias liceat in quadragesima celebrare.

Item ex concilio ilerdensi.

De eodem.

NOn oportet a septuagesima vsqz in octauam pasche z tribus hebdomadibus ante festiuitatem sancti ioannis baptiste z ab aduentu domini vsqz post epiphaniā nuptias celebrare:q̄ si factum fuerit separentur. Item Nicolaus papa ad cōsulta bulgaroz.

De eodem.

NEc vroꝛem ducere:nec cōuiuia facere in quadragesimali tempoꝛe conuenire posse vllo modo arbitroꝛ. Hec autem seruanda sunt si vroꝛ consensuz adhibere voluerit. Ceterum sine eius consensu c.i.nec pōt reddere nisi peccet.ergo tenet peccare.sed hoc ar.non valet. Instat b.presbyter tenetur cantare missaz nec pōt cātare nisi bēat linguā.ergo tenetur habere liguā. Et ꝑm b.peccat homo ex necessitate in primis motib.z ita erit quis perplexus ꝑm b.inter veniale q̄ surgit ex primis motibus z mortale.nā de primis motib dicit apostolus.ago q̄ nolo z surgunt i nobis.z fine nobis.de pe.di.ij.iter hec p.māducatoꝛ dixit cōtra. vt non.xiij.di.nerui.itē.ex hoc sequeretur q̄ bene faceret et male q̄ reputatur ei ad sanctitatez si reddit debitū.vt.j. e.q.proꝛi.c.j.

h Voluptate.z ita coitus non potest fieri sine peccato.hic applaudit sibi.bug.z sumit opinionez q̄ nunq̄ opus cōiugale sine peccato potest exerceri vnde ēt qui debitū reddit peccat venialiter qz semp qdā ē ibi pruritus z voluptas in emissione sprematis.z ió ips noluit nasci ex coitu. qz non pōt sine peccato z c. xxvij.q.ij.omne.ad finē. vf ergo q̄ teneatur aliquis peccare z teneturr reddē debitum.vt.xxvij.q.ij.si tu.z.j.q.proꝛi.

i Usus.arg.pro consuetudine ro.ec.seruanda.z verus est cū hoc dicet.xj.di.nolite.

k Non oportet.natalicia non martyruz sed bonum vt ad litteraz itelligas.

l Non pōt. de facili.z ió dubium est.aq̄ aspergitur.

m Iniquitatibus.i. voluptatibus,iniquitas.n.ꝓprie designat crimē de pe.di. iij. §.q̄ aūt.c.ille rer.vel dic ini quitatibus.i. originali peccato.siue fomite. vnde theologi colligunt ex hoc q̄ plura sunt originalia huiusmodi z tunc dic iniquitatibus t.cum iniquitatibus.

n Vicioz.ar.d.xiij.nerui.

o Prohiberi.i.dissuaderi.

p Qui in igne.i.in ardoꝛe cōcupiscētie.i. in amplexib vroꝛis igneis.

q Nescit.i.nescit consentire libidini vroꝛis sue sed reddit debituz vroi exigenti.

r Sed voluptas. exercens libidinis.

s Quod defleant.ē.n.coitus tunc mortale.pcūm ꝑm b.xxxij.q.iiij.origo.sed si causa incontinentie veniale. vt di.xxv.§.alias autē ea.xxxij. q.ij.quicquid.§.bis ita. immo ꝑm nos nec hoc casu est mortale sed veniale.z hoc indicat cā dicit q̄ defleat.

t Tunc āt.hoc respicit ꝓcipium huius.c.

u Hinc ēt.hic agit de illo impedimento qō dr tēpus feriarum de quo dicunt quidam q̄ impedit contrahendum z dirimit tā cōtractum qz contrahit cōtra constitutionem ecclesie.j.e.non oz.et ex de ma.ꝫ.contra inter.ec. ca.j. videtur in antiqua. alij melius dicunt q̄ licet impediat non tamen dirimit. ar. extra de ma.contra .ꝫ. inter ec.c.vl.in fi.z.ca.pe. z extra de tem.oꝛ.sane.vnde matrimonium in quadragesima non ꝓhibetur cōtrahi.sed prohibētur nuptialia cōuiuia z nuptiales solēnitates z solemnes traductiōe z carnis cōmixtio. potest ergo matrimoniū ꝓtrahi in quadragesima.sed illa tñ nō debet duci. sicut ꝑm leges mulier pōt tēpoꝛe luctus alij viro desponsari.sed nō tamē traduci. vt.ff.de bis qui no.infa.solet.§.que virum.z boc est expressum.extra de se.capellanus.ar.ad boc.ff.de ritu.nup.siquis officiuz.nam cū solo consensu contrahatur.cur nō contraberetur boc tpe.C.de transl.nō minoꝛē.io.

x Non oportet.natalicia non martyruz sed bonum vt ad litteraz itelligas.

y Non licet in quadragesima.hoc de honestate dicunt quidam.ff. de ritu nup.semper in coniunctionibus.

z Natales.potest dici hoc eē abrogatum nam hodie celebrātur bene in quadragesima. vel intelige q̄ nō debēt celebrari vt fiāt ibi cōuiuia z interfint histriones z mimi qui turpia z c.huic intellectui consonat qō sequitur.sed tantum in sabbato z c.z.j.e.nec vroꝛem.natales vocantur martyrū passionū dies.qz in eis nascuntur.ad vitā z moriūtur mūdo.de consuetudine est in ecclesia mediolanēsi.q̄ in quadragesima non celebrant de his natalibus habes. C.de ꝓba.neq̄ natales.Et virgi.me est natalis iolla z c.io.

a Non oportet.bebdomadibus.sed nunquid iste tres bebdomade sūt immediate ante festuz sancti ioannis.subaudi nō sed cū interuallo intereas z festū.decre.extra de fer.capellanus ponit has duas opiniones approbat tñ q̄ cū interuallo accipiēde.sunt.z incipiunt a diebus rogationum.

b Separentur:ad tēpus.ex de ma.cōtr ac.contra inter ec.littere.nec ē cōtra. extra.e.ti.ex litteris.in fi.qz ibi loquitur de iterdicto ecclesie nō de tempoꝛe se-

ria to. vel ibi prohibetur perpetua separatio hic permittitur ad tempus.

a A Postolus. oroni private vel priuato loco quod facere z incipere velit ꝛ solemni. orationi misse z tempori z officio a canonibus z vniuersali ecclesie indicto vacare licet z dz z potest. vt de cō. d. ij. omnis. homo. s. e. q. ij. quos s. di. v. c. iij.

b C Nisi ex consensu. nisi p succursu terre sancte. ex de vo. z vo. redē. ex multa. ver. in tanta.

c C Fraudari. sed si in ecclesia velit vror debituz exigere a viro nunquid dz ei reddere. g. dicit ꝙ sic. tu contra. ar. ff. de so. ꝙ dicimus. sed quid si a sacerdote tempore canonis petatur debituz. idē dico ꝙ non tenetur reddere tunc ar. xxic. di. c. ij.

d P Enitentiam. publicam. s. z solēnem. s. p quā ius alterius leditur.

e Quod aūt. sine ꝓsensu. hec qō. v. negatiue soluitur. qz nō pōt continentiā vouere. sine cōsensu vroris expresso vel tacito nisi sit sponsa nōdum cognita. ex de cōuer. coniu. ex publico. z in casu fornicationis vt. xxvij. q. ij. agathosa.

f C Ait. enim z super psalmo. laudate dominum quoniaz bonus est.

g S I dicat. fornicaria. xx vij. q. ij. si tu.

h C Nō vult. xiiij. di. ꝙ ait.

i C Pro satisfactione. quia reddere debitū meritoriū est i. e. Fm. xxxij. q. ij. cōnubia. s. sed ibi soluitur. io.

k N Otificasti. sine abbate. idē si cū abbate.

l C Minis. ar. ꝙ cōfessus ab aliquo s ipsuz extorsus non preiudicat illi. ar. xxxj. q. ij. lotharius. z. xv. q. vj. auctoritatem.

m C Licentiā. itē ar. a cōtrario sensu ꝙ non pōt exire de monasterio qui cuz vroris. i trauit licētia. itē ar. ꝙ coacta licentia vel voluntas nulla est qz hic fuit licentia vt̄ pz. dicit. sed qz coacta iō hic nulla dicitur. sed vt̄ contra. xv. q. j. merito. vbi dicitur ꝙ coacta volūtas. volūtas ē. R. secus est hic z in matrimonialis. vbi exigit voluntas directa vel spontanea. ex de spō. cum locuz. z in habitus assumptione. ex quod me. cā. c. j. secus est in iuramēto. vbi nulla excusat necessitas quia ipsum necessitatis sēper est xxij. q. j. ita ergo.

n C Cuz omni. ar. ꝙ preter missis circunstātijs alicui facto debitis non intelligitur illud esse factum. s. xxx. q. v. aliter. di. xxiij. quorundā. s. xvij. q. ij. consaldus. ar. contra extra de re. z transl. ad apostolicam sedem. qz tenet ibi monachatio omissa probatione.

o C Cum festinatione. sed nūquid tenetur vir iste cōtinere post mortez vroris. fic. nec exigere potest. ad monasteriū tamē non cogitur redire. extra de cōuer. cōiu. quidā extra. e. titu. placet. sed cōtradicit. extra. e. ti. ex parte. vbi compellitur redire ad monasterium. sed dic ꝙ ibi vror dederat licentiam. z ipse solemniter professus erat. vel ibi verbum compellas nō extenditur nisi ad verbū dimittat qō post sequitur in. d. c. ex parte. nec ob. extra. e. ti. cōsuluit. qz ibi non fuit reuocatus ab vrore ea vina. z qz iam in monasterio fuerat plus ꝙ per annum. z qz post mortem vroris fuit per aliquātulū tempus in monasterio. vtrum aūt vir qui sine licentia vroris intrauit monasteriū auctoritate sua exire possit. dubitari posset. z vt ex hoc. c. ꝙ possit. j. e. vna.

p M Ulier. placuerit. in optione ergo viri ponitur si velit eam revocare sicut in optione prelati. est an velit rem vacāte sede alienatam a capitulo repetē vt̄ precium retinere. xij. q. ij. si qua de rebus. virū aūt vir teneatur eam revocare vel pariter cōuerti vel cōtinētiaz vouet dictū est. xxvij. q. ij. agathosa nam si nollit eam revocare. ep̄s dz sua auctoritate extrahere. argu. extra de cōuer. cōiuga. ca. j. nam bonus iudex debet talia corrigere. extra de offi. or. c. j. ff. de offi. presi. preses.

q C Coniugiū. s pone ꝙ mulier sine licētia intret religionem immo viro contradicente post vir consentit. sed ipsa contradicit nūquid pōt ipsa exire. videtur ꝙ non. quia vltimus cōsensus cō firmat precedentes. ff. de ser. rusti. predi. per fundū. ar. contra. ff. cō munia pre. receptum vbi dicitur ꝙ prior cōsensus debet durare. quidam dicūt ꝙ exire potest. sed contra eos est extra ō eo qui dur. in ma. c j. per. quod di co ꝙ exire nō potest. sed vsqz quo babebit maritus licentiā revocandi eam. dicunt quidam ꝙ infra annum z diez ar. xx. q. ij. puella. Bar. dicebat ꝙ infra triennīū. xvij. q. ij. si quis incognitus. alij dicunt ꝙ tūc pōt revocare cuz primo copiam habuit post nō s. j. q. j. constat. ego dico ꝙ qñcunqz potest vt. j. c. proxi.

r Q Uod deo. in sē voti emisti.

s C Instantissime. argu. ꝙ fides est seruāda ei qui cōtra fidem vēit. xxij. q. iiij. innocēt ar. contra. xcv. di. esto. extra de iureiur. peruenit.

t C Perseuera. sed qd si alter fornicet postea nunquid reliquus potest ipsum repetere. ar. hic ꝙ nō. ar. cōtra extra ō iureiu. tua dicunt quidā ꝙ auctoritate episcopi restituetur ei. vt extra ō di

---

Nisi ex consensu communi orationi cōiuges vacare non possunt.

H Postolus nec ad tempus vt vacent orationi nisi ex consensu voluit coniuges nec carnali iuniorem fraudari debito. Hinc etiā i secundo concilio arelatensi. legitur.

Nisi ex consensu cōmuni coniugatis penitentia non detur.

P Enitentiā coniugatis non nisi ex consensu dandaz esse precipimus.

Q. v.

Quod autem sine consensu vroris vir continentiam vouere nō possit: multis auctoritatibus probatur.

Ait enim aug. sup psalmum. cxlvj.

Non potest vir cōtinentiā seruare nisi vxoris teneat consensum.

S Idicat vir cōtinere iam volo nolo autez vror: nō potest quod. n. tu vis nō vult illa. nūquid per continētiā tuā dz illa fieri fornicaria: si alij nupserit te vino: adultera erit. non vult deus tale damnuz tali lucro cōpensari. redde debituz z si non exigis redde. p satisfactionē perfecta deus sibi cōputabit si nō quod tibi debetur exigis: sed redis quod debetur vroti. Itē alexan. pa. ij. landul. in corsica.

Non debet extorqueri mulieris cōsensus ad cōtinentiā deo vouēdā.

N Otificasti te morte tenus infirmatū z peccatorū tuorū recordatione z terrore valde panefactū anxie quesisse monachum fieri: z a tua vrore minis z terroribus eam occidendi ad hoc licentiaz extorsisse: z sic te monasticā veste sine abbate z monasterium petisse postea vero cum sanus factus esses: tue vroris reclamationibus einsqz vlulatibus z planctibus tueqz familie dispersionib9 vtpote penitens denictus: domū remeasse: z post multos dies quorundam sapientū consilio ad iam dicte mulieris cubile redisse nunc autē si tua vrore vti licear: nostrū requiris consiliū: si ita deniqz est vt tuus nunci9 narrat: non videtur nobis rationabiliter neqz iuste factū: quoniā cuz omni9 homini ad monasticā tendēti vitā legaliter iuste z sancte sit peragendum: tu cōtra leges minaciter z violenter a tua vrore partim terrore mortis. partī tua infirmitatis doloribꝰ exanimatus de via secut9 nulla vt dicit licentia accepta recessisti: z monasteriuz petisti. non. n. violentia: s ex pari voluntate z ꝓsensu sicut sancti patres dicūt hoc fieri debet neque vir mōasteriū eligere aut ꝓfessa cōtinentia habitū cū festinatione debet mutare. Item ex. c. apud cōpendium.

Vir pōt abnuere vota continentie que sine eius consensu deo vxor obtulerit.

Q Uler si sine licentia mariti sui velū in capite miserit si viro placuerit9 recipiet eam iteruz ad cōiugiū9. Item aug. ad editiam.

Non potest vir cōtinentie vota rescindere: que sine eius assensu mulier deo promiserit.

Q Uod deo9 pari consensu nouerates perseueranter vsqz in finem reddere debuistis. a quo ꝓpositō si ille lapsus est: tu saltem instātissime9 perseuera9: q te non exhortarer: nisi quia tibi ad hoc ipse cōsenserit. Haz si nūquā tenuisses eius assensum numer9 nullus te defendisset annoruꝫ. z post pauca nō quia pariter tēperabitis cōmixtione carnali ideo tu9 marit9 esse destiterat: immo vero tāto sāctius inter vos coniuges manebatis: quāto sāctiora9 ac cōcorditer placita seruabatis Nihil ergo de tua veste nihil de auro vel argēto vel quacūqz pecunia rebus nullis terrenis tuis sine ei9 arbitrio facere debuisti. z infra. Est quidam pro modulo persone habitus matronalis a viduali veste distinctus qui post fidelibus coniugatis salua religionis causa vel obseruantia conuenire bū9 te maritus si deponere voluerit. ne te velut viduā iactares illo viuente. quia puto nō fuerat in hac re. vsqz ad dissensiōis scandalum perducendus: magis in obedientie malo quam illius abstinentie bono. quid enim absurdius est quā mulierē de humili veste superbie. cui te potius expediret ob tē perare candidis moribus quā in nitore. z litteris.

u C Numerus. ar. ꝓscriptionem. nō enim ꝓscriptione tēporis defenditur quod ab initio de iure cōmuni non pōt sortiri effectum. vt. xciij. di. illud aūt. di. c. cōtra morē. s. j. q. j. nullus eps.

x C Sanctiora. ab initio tñ cum cōtrahunt. cōtrariam debēt habere voluntatem. s. de sobole. suscipienda. xxvij. q. ij. oē itaqz.

y C Hunc. er hoc videtur ꝙ vror non possit facere elemosynā sine licētia viri. sed istud intelligas de rebus dotalibus. nam dominiū reruz dotalium est penes mulierem de iure naturali. de iure ciuili est penes ma

ritum.C.de rei ven.doce.Et debis intelligas hoc.c.vel si vis intellige de parafrenalibus.cōsiliū est hoc.nā cui cōmisit corpus honestum ē vt res cōmittat.C.de pac.cōuen.hac lege.z ēē.de dote post diuor.c.vl.sed quero cū isti uotū emiserint.cre vestes mutare non possūt.ad hoc dicas q vir duplicem hz seruitutē in vxore.vnā quo ad debitū reddēdū. aliaz quo ad mysteriū sibi exhibendū.vñ si hz vnā relaxauerit.nō tamē aliā.ff.de ser.vr.predi. si domus.z ēē de conuer.cō.quidaz.

r ℂ Magis.q.d.cuz. perduristi eū ad scandalū dissensionis potius malū feceris viro non obediendo q̄ bonū feceris abstinendo.

a ℂ Anna.i.vidua.

b ℂ Susanna.i. vxorata.

c Secūdum verba.i.quib⁹ dicitur de debito reddendo.

d ℂ Imputaret.ar.q̄ pro cōpleto bētur qō per volētes agere nō stat ne fiat.ar.s.prori. cā.q.v.proposito.

e ℂ Quisquis.tāgit ill la tria verba apostoli qui habēt vxores sint tanq̄ nō hñtes.z qui vēdūt sint tāq̄ nō vēdentes.z qui emūt sit tāq̄ nō ementes.h.

f ℂ Non faceret.s.si faciendo elymosinaz.

g ℂ Quia transit.i. transitoriū est.

h ℂ Presumit.superbiendo cum eis.

i ℂ Securus.hec clausula repetitur cū qualibz precedēti ab illo loco quisquis ꝛc.

k Alia sola.corrigenda.simile.s xxij.q.iij.diffinitio et ē hic ar.q̄ si alter sine licentia alterī⁹ irret religionē q̄ sua auctoritate pōt exire.

l ℂ Ex alieno.hoc verum ē si eo animo voluit vt auferat illi cui⁹ est alias licitū est alicui rem aliēnā legare vt in sti.de le.§.nō soluz licet secus sit ꝑm canonē.vt extra de testa.c. filius.

m Hanc.saluabit. exponit hieronymus illud apostoli ad tymotheū.Saluabitur mulier pro filiorū generatione.si permanserit in fide z dilectione z sāctitate.

n ℂ Saluabitur.idest merebitur saluari.

o ℂ Virgines.i.integri in fide.

p ℂ Si q̄ ipsa.idest virginitatem corporis.z ē simplex relatio.

q ℂ Radicis.scilicet fuiplius.

r ℂ Lariem.i.corruptionem sue carnis.

s ℂ Compenset.q̄tum in ipsa est.

t ℂ Pomis.idest.filijs. qui dicuntur flos z poma.sicut mater radix.

u Hoc solum.virginitas scilicet carnis.

x ℂ Virginitatem.s.mentis.

y ℂ Castitate.saltē in affectu seruata.

gellis vestibus repugnare:qz z si te indumentū monache delectabat z hoc gratius posset marito obseruato exoratoqz sumi quā illo inconsulto cōtēptoqz presumi. quod si omnino nō sineret:quid tuo proposito deperiret:absit vt hic displicens ōo q̄ coniuge tuo nōduz defuncto. nō idueris sic āna⁹ sz sic su sāna⁹ Idez.

Continentie meritum habet:qui in continentiam vxoris debitum sibi reddere cogitur.

Secundum verba⁹ apostolica ēt si vir continere voluisset et tu voluisses:tibi debituz reddere cogeretur:z illi deus imputaret⁹ continentiam:si non sue sed tue cederet infirmitati.ne in adulteriū caderes. quisquis⁹ igitur cōpatiens infirmitati vxoris reddidit:non exegit debitum aut si propter propriā infirmitatem ducit vxorem plangens potius quia sine vxore esse non potuit quaz gaudens:quia conduxit quisque vēdit qō vtile nouit.qz z si maneret beatum non faceret⁹.quisquis emit quod nouit quia transit⁸:z de his non presumit⁹ z fecit ex eo misericordiam cum nō habentibus securus⁹ expectat diē nouissimum.

Ite m ad armētariū z paulinam.

Vota continentie sine vxoris cōsensu reddi non possunt.

Alia sola⁹ cause esse potest quate ad id quod vouisti non solū non hortaremur verū ēt prohibere mus implere:si forte tua cōiūx hoc tecum suscipere animi seu carnis infirmitate recusaret.nā z vouēda talia nō sunt a cōiugatis:nisi ex cōsēsu z volūtate cōi:z si propere fuerit factum:magis est corrigenda temeritas quā persolnēda promissio.neqz enim deus exigit.si quis ex alieno⁹. aliquid vouerit:sz poti⁹ vetat vsurpare alienuz. Item hieronym⁹.

Absqz ceteris operib⁹ nec sola virginitas saluat.nec cetera absqz virginitate proficiunt.

Tunc ᵐ saluabitur ᵐ mulier si illos gēuerit filios qui virgines⁹ permansuri sunt:si quod ipsa⁹ perdidit acquirat in liberis z damnū radicis⁹ z carie⁹.flore compenset⁹ z pomis⁹. Item.

Hoc soluz ᵘ nūc dico q̄ quō absque ceteris operibus virginitas sola non saluat:sic oīa opera absqz virginitatē ꝓtinētia castitate⁹ imperfecta⁹ sunt.

Idem.

Qui sitit⁸ veniat z bibat. qui potest capere capiat.nō dicit velitis nolitis⁹ bibendus vobis est atque currendus:sed qui voluerit qui potuerit currere atque potare: ille vincit ille saciabitur.z iō plus amat virgines christus quia sponte tribuit quod tibi non fuerat impertratuz⁹ maioriqz⁹ gratie est offerre qō non debeas quaz reddere quod exigeris.apostoli enim vxoris bonore cōtemplato:si talis est inquit vita hominis cum vxore non expedit⁸ nubere quorum dominus sentētiaz ꝓbans recte ait quidem sentitis q̄ nō expediat homini ad celoruz regna tendenti accipere vxorem: sed difficilis res est: z non omnes capiunt verbum istud:verum quibus datū est.ali⁹ hominū facit eunuchos natura:alios vis hominū mihi illi eunuchi placent.quos castrauit volūtas nō necessitas libenter eos i meo recipio sinu:qui seipsos castrauerūt propter regnum celoruz z ob meuz cultuz noluerunt⁸ ēē quod nati sunt simulqz tractanda est sententia qui se inquit castrauerūt propter regnū celoz si castrati⁹ mercedez habent regni celorum. ergo qui se non castrauerunt locum nō possunt accipere castratoz. Finis⁹ huius auctoritatis z due⁹ precedentes de virginitatis⁹ affectu intelligūtur qui non in voluntate solū sed in necessitate est.principiuz^m vero de effectu intelligitur qui non in necessitate ante votuz sed in voluntate ē.nec exigitur nisi repromittat⁹. Item ex cōcilio remensi.

Non licet illi ducere vxorez qui suam velare permiserit.

Qui vxorem suam velare permiserit aliam non accipiat:sz similiter cōuertat⁹." Item aug.i questionibus numeri.

Vota abstinentie que mulier ꝓmittente viro ꝓmisserit:illo prohibente seruare non cogitur.

Manifestū ē ita legē voluisse feminā sub viro ee: vt nulla ei⁹ vota⁹ que abstinentie causa noue rit reddant ab ea:nisi auctor⁹ vir su

z ℂ Imperfecta.quo ad vitam eternam promerendam.

a Qui sitit.verba ponit hic euangelij.z loquitur de siti continentie.

b ℂ Nolitis.ar.ad ea que perfectius sunt neminē esse cogendum sed ꝓsuadendum.nam talia consilij.sunt z non precepti.ar.xj.q.iij.aliud.z.xxxij.q. j.integritas.

c ℂ Impetratum.s.prori.q. j.integritas quantuz ad corporalem sed de mentali precepto est.

d ℂ Maioriqsque sic.xxviij. q.j.iam nunc nam nemo in necessitate liberalis existit.ff. de adim.le.rē legatam.

e ℂ Expedit.supra .xxviij. q.j.si enim contra.sed verū est q̄ nō expedit propter onera matrimonij.vt.s.prori.q. vij. omnes sed expedit propter fornicationem, vitandā xxxij.q.ij.§.his.

f ℂ Noluerunt. idem noluerūt.exercere id ad quod nati sunt.s.vti copula carnali.z ita ꝑm hoc est argu.pro'cardinali q̄ nullus est naturaliter frigidus .s. eo.q.j. requisisti alia littera habet voluerunt esse quod nati sunt.i. virgines.

g ℂ Celorum.supple inquit recipiant mercedez in regno celorum.

b ℂ Si castrati.ar.q̄ de vno conceditur z cetera.vt.s.dis. xlv.disciplina.xxiij.q.iij.forte.alibi dicitur q̄ de vno negatur de alio conceditur.vt xxv.di.qualis.

i ℂ Finis.qz premissa.c.scilicet tuc saluabitur.z.c.hoc solū z.c.qui sitit.equiuoce vtūtur hoc nomine virginitas quādoqz pro virginitate mētis quandoqz carnis.ideo ō terminat vbi sic vel sic accipiatur.

k ℂ Et due.scilicet tunc saluabitur.z illa.scilicet hoc solum.ibi absqz virginitate.

l ℂ De virginitatis.i. que ē in mente.

m ℂ Principiuz.s. illius.c. qui sitit veniat ꝛc.

n Qui vxorem conuertatur.itrando monasterium si inuenis est.vel si senex est.contineat in seculo. extra de conuer.coniu. cum sis.z hoc dicit. h. q̄ eoipso quod dat vxori licentiam intelligitur nouere z si non exprimat cōpellendus est ire ad religionez vt no.s.xxvij. q.ij.agathosa.z sufficit tacita licentia.s.permittere vt hic. z ar.extra de conuer. coniu. consuluit alij dicunt qui dat licentiam nisi expresse vouerat cōtinere non tenetur nec monasteriuz ingredi immo eam reuocare potest de monasterio.extra de conuer. cōiu.c.j.z.quod dicit hic similiter cōuertat dicunt nisi malit eam reuocare.sicut enim ꝑm vtos expressus cōsensus exigitur in cōtrahendo.ita in separando matrimonio.ar ēē de regu. iu.omnis res.alij distinguūt q̄ si mulier scivit tus que dedit viro licentiam tunc etiam intelligitur vouere secus si ignorauit.

o Manifestū est vota.que scādalizant virum vt iacere in camisea vel ieiunare cum ipse prandet.

p ℂ Nisi auctor.mulier ergo non potest facere votum abstinentie sine voluntate viri.Sed nūquid vir potest abstinere sine vxoris consensu.hic j.eo.cuz caput,licet ergo coniuges sint pares quantum ad votum continētie.non tamē

quãtum ad votuz abstinentie ꝛ hoc intelligo de quolibet voto in quo nõ sit vxori preiudiciũ quo ad carnale debitum quãuis ex illo voto oriatur scandalum mulieri, vt in hoc sit differentia inter virum ꝛ mulierẽ. similiter ꝛ de muliere dici potest, ꝙ vouere possit dũmodo per illud votum mulieris non stat viro preiudicium. vel si non oriatur scandalum viro ex illo voto vt si vouet iacere in camisea cuz eo vel singulis noctibus ire ad matutinas, alias tenet illõ mulier adimplere ẽt viro inuito. vt si vouet ꝙ daret denarium amore dei vl aliqd tale. hoc dicit. b. ea non tamen iste indistincte loquitur. Item videtur ꝙ mulier ista peccet, qz magis obediendum est deo ꝙ homini. nam scriptuz est vouete ꝛ reddite ꝛc. vij. q. i. in prin. sed dic ꝙ mulier ista non obedit viro contra dominum, quia dominus hoc vult. j. eo. noluit. eo autem ipso ꝙ hoc viro conceditur reuocare votum abstinentie prohibetur de voto continẽtie. imo nec viro ꝓceditur reuocare votũ abstinentie immo peccat vir reuocando. ſ precipitur vxori vt obediat. simile extra de iureiu. debitores. ꝛ. xxiij. q. j. qui culpat. in si.

a ¶ Permissa, continentia.
b ¶ Mulieri. s. xxxij. q. i. si quis vxorem.
c ¶ Est ordo, idest a natiuitate ꝛ ortu proueniens. nam femina de corpore viri est. ꝛ alia ratio que in velamine corporis eius perpenditur.
d ¶ Vt seruiant, hoc adeo verum est ꝙ patronus consentiendo liberte vt contrahat, amittit in ea operas cuz i officio viri debeat eẽ. vt. ff. de ope. lib. sicut.
e ¶ Maiori, maior dignitate filius seruiat minori patri qui non est in dignitate interdum maiori etate seruiat minori de precepto domini vt esau iacob. ꝛ ꝙ dicit bicĩ illis, hec nulla iusticia est, verum est ꝑm vetus testamentum, sed ꝑm nouũ, qui maior est, sit sicut minister ꝛc. xcvij. di. diaconi. sed melior littera est vt mior seruiat maiori.
f ¶ Hec imago, idest i hoc dicitur habere similitudinem dei.
g ¶ In homine, qz sicut processerũt a deo omnia, sic ab adã processerunt omnia. hic accipit tãtuz hoc nomen homo in masculino genere, alias communis generis est. vt. ff. de ver. sig. hõis.
h ¶ Vt vnus, i. imago dei dicitur ipse hõ qz sicut aqua profluxit ex latere dñi similiter eua ex latere ade. Itẽ in hoc habet imaginem qz habet rationem ꝛ itellectũ sicut deus.
i ¶ Imaginem. i. ſ militudinem de pe. di. ij. illa anima.
k ¶ Quia imago, ꝛ ideo non debet celari.
l ¶ Mulier. non tamen quelibet qz non virgines de cõsuetudine sed fac viz in eo, quod dicit gloria, i. deus non gloriatur per ipsam sicut per virum nam peaz prima preuaricatio est inducta, ꝓ. e. mulier.
m ¶ Satis. ꝛ pene. non tamen ꝙ immoderate verberet. C. de rep. cõsensu ꝛ. s. e. q. i. placuit.

erit permittẽdo. nã cũ ad peccatuz eiusdem viri pertinere voluerit lex si prius permiserit ꝛ postea prohibuerit: ꝛ hoc tamen non dixit: vt mulier quod vouerat faciat, quia pmissa iam prius a viro fuerat: dixit esse peccatum quia abnuit quod prius concesserat non tamen mulieri ex hoc iussuz dedit: vt quod prius viri concesserat postea si prohibuerit contemnatur. Ex premissis auctoritatibus apparet ꝙ continentie vota nec mulier sine ꝓsensu viri: nec vir sine ꝓsensu mulieris deo reddere potest. si autẽ consensu alteruter eorum: ab altero promissa fuerit: ꝛ si postmodum in irritum deducere voluerit qui permisit non tamen valz: qz in debito cõiugij eque mulier habet potestatem viri: sicut ꝛ vir mulieris: atque ideo si quilibz eorum alterum a suo iure absoluerit ad preteritam seruitutem ipsum reuocare non poterit: quia vero in ceteris vir ẽst caput mulieris: ꝛ mulier corpus viri: ita vota abstinẽtie viro permittente, mulier potest ꝓmittere: vt tamen eodem prohibẽte repromissa non valeat adimplere. ꝛ hoc vt diximus propter conditionem seruitutis: quia viro in omnibus debet subesse.

Unde augustin⁹. in libro questionum geneſis.

Mulieres suis viris debent subesse

Est ordo⁹ naturalis in omnibus vt seruiant[d] femine viris ꝛ filij parentibus quia illis hec iusticia ẽ vt maior⁹ seruiat minor.

Idem in questionibus ve. et no. testa.

Vir est caput mulieris.

Hec imago⁹ dei est in homine[a] vt vnus[b] factus sit dominus ex quo ceteri oriantur: habens imperium dei quasi vicarius eius: qz vnius dei habet vir imaginem[h]: ideoque mulier ad imaginem dei non ẽ facta: sic etenim dicit ꝛ fecit deus hominem: ad imaginem ꝛ similitudinem dei fecit illum. hinc etiam apostolus vir quidem ait non debet velare caput quia imago[k] et gloria dei mulier[l] ideo velet: quia non est gloria aut imago dei. Item in eodẽ. Satis[m] hinc apparet quemadmodum viris feminas subditas et

n ¶ Testimonium. i. accusationem.
o ¶ Lapidaretur. ꝛ ita videtur ꝙ in veteri lege nunꝙ vir obligabatur pena talionis ſ tu dic cũ. b. ꝙ hoc locũ hẽbat tantũ in accusatione adulterij in primo coitu, puta cuz nõ inueniebat eã virginẽ, vel dicebat se nõ inuenisse, ꝛ ipsa cõtrariũ ꝓbabat per aspectũ linteaminis. i hoc casu nõ puniebat vir talionis pena. ſ tantũ. c. ſ clos aureoruz dabat patri puelle.
p ¶ Demõstraretur. nõ p aspectũ linteaminis sanguinoleti. sed nec bodie cũ agit vir ad seperationez susti-net talionẽ sec⁹ si agatur ad penã adulterii criminaliter. ex de procu. c. tue. iõ aũt nõ punitur vir pena talionis qz iã alia via consequitur id qõ optauit, qõ cẽ non dz. ff. pro socio idem qz. ff. de cõdi. insti. que sub conditiõe. §. si quis.
q ¶ Castigatur. i. verberatur.
r ¶ Qui testimonio. i. accusatiõe calũniosa. hoc ideo ita exꝓ. naz testis non obligat ad talionem. sed alio modo punitur a iudice si varie respondit. vt. C. de testi. nullũ. b. tamẽ dic ꝙ sic. iij. q. j. nihilominus. maxime ſm veterẽ legem. de hoc dictum est. ij. q. iij. in summa.
s ¶ Cum caput, crimines. s. ix. q. ij. c. j. s. xxij. q. v. õ forma. s. di. xcv. esto. arg. eãdez conditionẽ inferiorꝛ ad media que est mediorum ad extrema. xxviij. dist. ca. qz sunt culpa.
t ¶ Blasphemat. tractabat enim hiero. illud verbuz apostoli ad tit. tũ admone adolescentulas eẽ subditas viris suis vt nõ blasphemet verbũ dei ẽ euangelium. vel verbum dei in paradiso quate⁹ viris subdite eẽnt.
u ¶ Dei. qz dixit mulieres eẽ subditas viris cõuersatio tua erit ad virum ꝛ ipse dominabitur tui ꝛc.
x ¶ Noluit, concesserat. ar. ꝙ abbas possit reuocare votuz monachi qõ ẽt emisit ante monachatũ. arg. xx. q. iiij. mõacho. ꝓ⁹ est monachus sub abbate ꝙ vxor. sub viro vt. xij. q. j. nõ dicatis.
y ¶ Cõtra deũ. simile ſ. xliij. q. v. dixit. ſ. xxij. q. j. p. cũm. ſ. xxiij. q. iiij. q peccat. ſ. d. xxvj. õin de.
z ¶ Mulierẽ auctoritatẽ, virilia enim officia mulieribus sunt adempta. iij. q. vij. §. tria. ff. ad vel. l. ij.
a ¶ Nec docere, i ecclesia masculos. ſ. di. xxiij. mulier. õ cõ. d. iiij. mulier.
b ¶ Nec testis, in cã criminali, nisi in illis casibus i quibus infames admittuntur nec in testamento. insti. de testa. §. testes. nec contra clericos in causa criminali. qz nõ põt eẽ quod ipsi sunt. ſ. ij. q. vij. ipsi apostoli. nec ẽt ꝺ laicos. vt no. xv. q. iij. de crimine.
c ¶ Nec fidem, obliga-

pene famulas lex esse voluit vxori dum constituit: vt diceret aduersus vxorem vt testimonium[o]. vnde lapidaretur[o] illa si hoc verum esse demonstraretur[p]. ipse tamẽ non vicissim lapidatur: si hoc falsum esse constiterit: sed tantũmodo castigatur[q] ꝛ damnificatur: eique perpetuo inbetur adherere qua carere voluerat. In alijs autem causis eum qui testimonio[r] falso cuiquam nocuerit. quod si probaretur ius sit occidi cadez plecti iubet pena. qua fuerat si verum esset. iple plectendus.

Item hieron. super epistolam ad titum.

Cum caput[s] mulieris sit vir caput autem viri christus: quecunqz vxor nõ subijcitur viro hoc est capiti suo eiusdem criminis rea est cuius ꝛ vir si non subijciatur capiti suo hoc est christo. verbum autem domini blaſphematur[t] vel cõtemnitur dei prima sententia ꝛ pro nihilo ducitur vel cum christi infamatur euangelium dum contra legem fidẽqz nature ea que christiana est ꝛ ex lege dei[u] subiecta est: viro imperare desiderat: cum etiã gẽtiles femine viris suis seruiant communi lege nature.

Itẽ aug. in questionib⁹ numeri.

Arbitrium viri mulierẽ sequi oportet in omnibus.

Noluit[x] itaque lex aliquid vouere deo aduersus animam suam vt non in aliqua rerum licitarũ atque concessarum abstinentia in eiusdem votis femine valeat auctoritas: sed virilis: ita vt si adhuc innupte concesserat pater vota persoluerit nupserit: ꝛ viro ei⁹ hoc cognitum non placuerit: non persoluat ꝛ hoc omnino sine peccato: quia deus mundauit eam sicut dicit. i. mundam iudicauit: neque hoc cõtra deum[y] putandum est fieri cum ipse deus hoc preceperit hoc voluerit.

Item Ambros. in. li. questionũ ve. ꝛ no. testa.

Nulla est mulieris potestas: sed in omnibus viri dominio subiecta. est.

Mulierem constat subiectam dominio viri esse: et nullam auctoritatem[z] habere. nec docere[a] potest: nec testis[b] esse: nec fidem[c]

tur tamen si dolose fideiubebat vt creditorem decipiat vt .ff.ad vellei. si decipiendi.item ꝛ si priuilegio velleiani renunciauerit obligatur ꝛ tenetur.ff.ad vellei.l.vlti.

a ℭ Nec iudicare.nisi in casibus.vt dist.xv.q.iij.de crimine.

b ℭ Dam.gubernatiõe.per hoc vt ꝙ vir potius dz esse curator vxoris quaz extraneꝰ.qõ negat lex.C.qui dari tu. po.l.ij.

Dempta quarta Ceres facit infrabilis mulieres

c ℭ Mulier.ſz vt ostẽdatur non solũ ꝓpter hoc ſz ẽt ꝛc̃.

d ℭ Propter reuerẽtiã.i.ꝓpter reuerẽtiaz sacerdotũ.ar.liiij.di. si seruus sciente.ꝛ sicut ante iudicẽ dñi,ita ante vicariũ eiꝰ sacerdotẽ sit subiecta viro.vel ꝓpter reuerentiã sacerdotũ.ne sacerdotes in eius faciẽ intuentes inuitẽtur ad libidinem.

e ℭ Persoñã.idest q̃libet sacerdos.de pen. di,iij.inter hec bircuz.

f ℭ Originale.i.quod originẽ habuit ab ipsa quo ad homines.

g ℭ Nec illud occisũ nẽ.idest sine cã ꝛ ministerio factũ.

h ℭ Costa.nõ de pede.ne oio videretur fa mula.nec de capite ne videret domina.ſz de costa vt collateralis videretur.

i ℭ Adultaz.quo ad numeꝝ.vel multaruz quo ad genus.

k ℭ Et disparium. quo ad sexũ.vel disparium quo ad speciem.

l Vidam vir in captiuitatẽ ductꝰ est. qꝛ in ꝑcedẽti cã dixerat mꝫimoniũ separari,ꝓpter frigiditatẽ ꝛ viro viuẽte separata posset alij copulari ne idez videret faciẽdũ ꝓpter hostiles calamitatẽ vel captiuitatẽ.iõ subdit cãm istã in qua ostẽdit qd iuris sit si qs tenetur i captiuitate ꝛ vxor eius interiz nubat alij vt añt hoc ꝛc̃.Et nota ꝙ hic tractat de illo ipedimẽto qõ dr ligatio. ligatio ẽ cũ qs ligatur alteri vinculo mꝫimonij. ꝛ qõlibz ipedimẽtum matrimonij dici põt ligatio sumẽdo large sine cõmuniter nõ ꝓ prie.ar.xxvj.q.i.§.j.

m Traqz questio.si mulier credit suũ maritũ mortuũ ꝛ bz iustã cãm credendi.licite põt cõtrahere.si añt dubitat de morte viri ꝛ ꝛ dz nõ debeat ꝛ tenetur tñ reddere debitũ petẽti ſz ipsa ñ põt exigere.vt ex̃ de secũ.nup.

dare.nec iudicare[a]. Item in exameron in tractatu diei quarte.

Adam[b] per euã deceptus ẽ nõ eua per adam: quem vocauit ad culpam mulier:iustum est vt eã in gubernatione assumat ne iterum femina facilitate labatur.

Idem super primam epistolam ad corinthios.

Mulier[c] debet velare caput.qꝛ nõ est imago dei:sed vt viro ostendatur subiecta:ꝛ quia preuaricatio per illam inchoata est:hoc signum debet habere in ecclesia propter reuerentiam[d] episcopalẽ non habet caput liberum:sed velamine tectum:nõ habet potestatẽ loquendi:quia episcopus habet personaz[e] christi quasi ergo ãte iudicẽ christũ ita ante episcopum sit:quia vicariꝰ domini est propter peccatum originale[f] subiecta debet videri.

Itẽ in libro.de paradiso.

Nec illud occisum est[g]:qꝫ nõ est de eadem terra in qua plasmatus adam:sed,de ipsius ade costa[h] facta sit mulier:vt sciremus vnam in viro ꝛ in muliere corporis esse naturam. vnum fontẽ generis humani.ideo nõ duo a principio facti vir ꝛ mulier:nec duo viri:neqz due mulieres:sed primum vir ꝛ deinde ex eo mulier. vnam enim naturã volens hominuz constituere deus ab vno principio creature hoc incipiens multaruz[i] ꝛ disparium[k] naturarum eripuit facultatẽ Euidentissime itaqz apparet:ꝛ ita virum eẽ capud mulieris: vt nulla vota abstinẽtie vel religiose conuersationis liceat sibi sine eius licentia deo offerre etiam si viro permittente repromissa fuerit:non licet ei votuz opere cõplere:cum vir voluerit reuocare,ꝓmissum: vota vero continentie ita alterius permissu ab altero valent offerri.ꝙ post permissionem nõ valent in irritum deduci.

Vidam vir i captiuitatẽ ductus est[l] postea vxor eius audiẽs illũ mortuuz nupsit alij. Demuz ille de captiuitate rediens repetit vxorẽ suam.illa posteriozis amore capta aspernatur totum priozis viri Hũc primũ queritur: an sit ista rea adulterij:que viuente viro suo alteri nupsit. Secundo:an redeunte primo sit cogenda recedere a secundo ꝛ redire ad primum.

Q.j.

Traqz questio[m] terminatur auctozitate. Leonis pape qui scribẽs nicete aquidõs nr̃.ꝛ ita i tali cãu vir põt eaz remouere pp adulteriũ cũ nõ habuerit ꝓbabilẽ cãz mortis sue.sed si audierit eũ.mortuũ ſz ꝓ falsuz rumorẽ.ꝛ tũc nupserit vir nõ põt eã de tali adulterio accusare nisi ipsa ꝓcurauerit illũ rumorẽ.vt.ff. de adul.miles.§.mulier.ſz ponẽ ꝙ mulier credit eũ viuere ꝛ est mortuꝰ ꝛ ꝛbit nũquid ẽ mꝫimoniũ ibi.sic,ipa tñ adulterij,reatu tenet ſz adulteriũ nõ cõmittat,nã dicit lex ꝙ tenetur qs actione furti.ſz subtilitate iuris furtuz nõ cõmittat.C.de fur.si quis puo.minoꝝ tñ penitẽtia ac pẽa ei imponetur.

legensi episcopo ait.

Que alij nupserit putans virum suum mortuum esse:illo redeunte ad priorem redire cogitur.

Quam[p] per bellicam[n] cladem et per grauissimos hostilitatis[o] cursus ita quedam dicatis esse diuisa coniugia: vt abductus in captiuitate viris femine eorum remanserint destitute.que viros proprios interemptos putarẽt:at ab iniqua dominatione nunqnã crederent liberandos:ꝛ in aliorum cõingia solicitudine[p] cogente transierunt. cunqz statu reruz auxiliante domino i meliora conuerso nõnulli eorũ qui putabantur periisse remearunt.merito charitas tua videtur ambigere: quid de mulieribus que alijs sũt cõiuncte viris a nobis debeat ordinari.sed quia nouimus preceptum.qõ a domino iungitur viro suo mulier et iterum agnouimus preceptuz vt quos deus cõiunxit homo non separet:necesse ẽ vt legittimarũ federa nuptiarum reintegranda credam[q] ꝛ remotis his que hostilitas[r] intulit vnicuiqz:id quod legitime itulit reformetur:omniqz studio procurãdum est: vt recipiat vnus quisque quod proprijũ est:nec tamen culpabilis iudicetur:ꝛ tanqnã alieni inris persuasoꝝ habeatur:qui personam[s] eius mariti qui tã non esse estimabatur assũpsit.sic.n. multa que ad eos qui in captiuitatez ducti sunt pertinebant in ius alienuz transire potuerunt:ꝛ tamen plene iusticie est: vt eisdem reuersis propria reformentur.quod si in mancipijs vel mãsis vel agris aut ẽt domib⁹ ac possessionib⁹ recte seruatur:quanto magis in coniugiozuz[t] reintegratione faciendũ ẽ: vt si quod clade bellica turbatũ est pacis remedio formet.ꝛ iõ si viri post lõgã captiuitatẽ reuersi: ita in dilectione suaz coniugiũ perseuerant[u]: vt eas cupiãt redire in suum consortiuz omittendũ ẽ.ꝛ inculpabile iudicandũ est quod necessitas intulit:ꝛ restituendũ quod fides poscit.ꝛ infra.finautẽ alique mulieres:ita posteriozum viroꝝ amore sunt capte: vt maluerint bis coherere quam ad legitimum redire consortium merito sunt notãde ita vt ecclesiastica cõmunione priuentur ꝙ de re excusabili contaminationem criminis elegerunt:ostendentes[x] sibimet per suaz continentiam placuisse ꝙ iusta remissio[y] poterat expiare.redeant ergo in suũ statum voluntaria reintegratione cõingia neqz vllo modo ad opprobriũ male voluntatis trahatur quod conditio[z] necessitatis extozsit: quia sic̃ be mulieres ad viros suos reuerti no-

n ℭ Um per bellicã.credebant.hec rõ friuola ẽ. ꝛ ideo nõ curat ei rñdere.

o ℭ Solicitudine,ic̃otinẽtie vel paupertatis.

p ℭ Hostilitas..sic.s.xvj. q. iij.prima.

q ℭ Qui psonã.s.ij.q.j.in pmis.nã similitudo attendit i t er illũ qui succedit inuasori ꝛ istũ de quo hic loquitur.

r ℭ In coniugiorũ.ar.ꝙ ecclesia clerico debet restitui de captiuitate redeũti p quãtũcũqz temp⁹ detẽt⁹ fuerit si ꝓbat iustũ impedimẽtũ cuz ecclesia sit vxor clerici.vij.q.j.ficut.ꝛ dixi.vij.q.j.pastoralis. xxij.q.ij.sicut vnaquaqz.

s ℭ Perseuerãt.et ita vt ꝙ ipsi nõ cõpellant ad eas redire si noluerint sed supplẽt hic quidã maxime,alij itelligũt hoc de illis mulierib⁹ q̃ viros non credebãt mortuos ꝛ tñ ꝛxerũt qõ no.in prin.c.

t ℭ Perseuerãt.s.xxxij.q. v.puto.in prin.cõtra.ſz illud quãdo mariꝰ vel vxor scitur adhuc viuere.istud qñ certis indicijs putatur mortuꝰ eẽ. de pe.di.vij.c.iij.xxx.q.v.incerta.

u ℭ Ostendentes.arg.ꝙ ex cõsequẽtia operis ex facto ꝓsenti presumit circa preteritũ vt hic.ꝛ xxxij.q.j. requisisti. ꝛ.s.xxij.q.ij.qõ ait.ꝛ C. de adul.d.l.qui.quãdoqz presumitur ex precedenti facto circa ꝑsens vt.ij.q.j.in primis i fi.ꝛ.q.vij.nõ põt.quãdoque ex presenti circa ꝑsens vt.dixi.l.di.si qs diacon⁹.quãdoque ex eo qõ solet fieri presumitur ꝛ timet i futuꝝ.vt.iij. q.v. accusatores . qñqz ꝑsumitur ex preterito ꝫ futurũ C.ꝫ cõdi . fur.l.vl. qñqz presumitur ex futuro ꝫ preteritum.ff.de cõdi.inde.si nõ sorte.§.fi.ꝛ aut sicbum.

x ℭ Remissio.i. dimissio secundoꝝ virorum.

y ℭ Quod conditio.quod necessitas cogit non est ipurandũ.xxij.q.iij.inter cetera. vij.q.j.pontifices.j.de con. di.v.discipulos.

a ¶ Quam in captiuitate.cõmisisse.petiz notat interuenisse in cõtrahẽdo si scienter ꝺcit.iz si ignorant cõtraxisset quãuis non matrimoniũ secundum tamen filij inde nati habentur ꝑ legitimis quo ad successiones, similiter vbi per consanguinitatem fit diuortiuz quod veruz est.vbi ignoranter contigerit. sunt.ar.extra qui si.sint le.cum inter.si autem scienter quo ad scientem legitimi non sunt.ar.xxxij.q.ij. solet.ar.C.so.ma.si ignorans. 2.C.de incest.z inuti.nup.q cõtra.iz.b.z.l.ita distinguũt falsa tamen est distinctio.sufficit enim alterius ignorãtia vt sint legitimi vt extra qui si.sint.leg.er tenore.absurdũ eniz est vt aliquis sit partim legitim⁹ z partiz illegitim⁹. ar.ff.de lib.ca.l.ij.sed si ambo parẽtes sciunt impedimentũ vel affectant ignorare qz non contrabũt premissa denũciatione coram ecclesia.iz ꝑ legitimo bitum fuerit.tamẽ filij non sunt legitimi.vt eẽ de dã.despon.cuz inhibitio.

b ¶ Perdocuit.sed qualiter probauit hoc dicit.b.p testes nã i preiudiciũ mrimonij secundi non crederetur ẽt ei et viro iurantib⁹.nisi fama eẽt de hoc.vt.xxxv.q.vj.si duo sed nũqd crederetur viro et secũde vxori iurantib⁹. dicũt quidã qꝺ fic.iz videatur esse cã ipsius viri.qõ nõ cõcedimo nec confessio ipsorũ nec fama sufficit.eẽ de eo qui cogi.cõsan.vr.sue.super eo.

c ¶ Electa.maxime.vt.xxxiij q.j.in fi.z.xxxiij.q.vij.licite.z c.vl.nisi ꝓpter impedimentũ aliqõ factũ ẽ diuortiuz.

d ¶ Non satis.aladuertere. hoc dicit deridendo ipsũ qui malã epistolã cõposuerat.vel qz verba nõ erãt cõmoda sensui ad quẽ assumebantur.inst.de do.§.ẽ z aliõ.

e ¶ Voluit.epistola tua. vel hec ofo.s.alio z̃.

f ¶ Et virum.quem prius habebat.

g ¶ Dimisit.nolendo ad eũ redire.

h ¶ Legat.z quicũque de tali facto dubitabat.

i ¶ Si in ciuitate.ar.qꝺ ratione loci presumitur cõtra aliquem.z qꝺ imputatur alicui si non fecerit id quod ei prodesse possit.sic.C.de incest. nup.cum ancilis.z quia presumitur consentire cũ potest reclamare.ff.de nox.si seruus sciente.

k ¶ Et non clamauerit.arg. aliquem tacite consentire.vt xxviij.di.diaconi.

l ¶ Puniri.ar.vbi testimoniũ de auditu valet.

m ¶ In agro.nisi et coloni ibi eẽnt nec clamauit.

n ¶ Innoxiam. ś.xxij.q. v. finge.cõtra.ś.xv.q.j.si quis iratus.contra.sed ibi ler.s.canonica vel promotionis.

o ¶ Ad belial.belial interpretatur apostata.

p ¶ Rem non nouam.idest non de nouo traditam bis qui audierunt. z est argu.qꝺ si episcopus iurauit qꝺ non daret nouum feudum.z aliquod feudũ de antiquis ad eum peruenerit bene potest ipsum dare.vt extra de dona per tuas.z extra de feu.c.ij.

q ¶ Adultera.non conuicta de adulterio.

r ¶ Non poterit.argu.exquo mulier separata est a viro auctoritate ecclesie si potest auctoritate sua vir eam sibi reconciliare.quod non est verum.vt.C.de adul.aut.sed hodie.

s ¶ Recipere.vt cogatur a lege eam recipere immo ipsa lege prohibet eam recipere.sed modo tempore gratie non prohibetur.argumẽ.ś.xxxij.q.prima qꝺ autem.

t ¶ Nec peccare inducendo malum exemplum.xi.q.iij. precipue.

u ¶ Si quis. eum sequi.si. extra de coniug. lepro. peruenit ad nos sed secunduz.b.z hoc c.z illa decre.est abrogata.z dicit adherenduz decreto qõ est.ś. xxij.q.ij.vnaqueqz alij dicũt qꝺ illud decretũ est ꝓ filiũ.xxij.q.ij. vnaqueqz.vnõ si vir vult vagari nõ tenetur euz sequi.sicut nec liberi⁹ patronũ cui operas õbet.ff.de ope.liber.qꝺ nisi.aliter mulier non posset eligere aliam se pulturã qõ falsuz ẽ.extra de sepul.de vxore tamen dicũt quidam qꝺ tenetur eũ seq quo ad forũ.ff.ad muni.si.§.j.sed etiã si aliqua scienter contrahit cuz histrione tenetur eum sequi vagabũdum.vl dic qꝺ recedẽtem tenetur sequi ex honesta causa.ff.õ his qui no. infa.§.ignominiose.z v.q.j.si quis isaniẽs.

r ¶ Quod aũt.leõis. ś.e.c.j.ioannes.

y ¶ Si virgo.possidere.non dicit possedisse.nã post cõpletam prescriptionez nõ scit se possidere alienuz sed possedisse.nec habet tunc conscium rei aliene.vnde z tenetur restituere. licet. b. hoc consulat vbi conscientia remordet. xxviij.q.j.§.j.z extra õ ꝑ scripsit.c.vlti.

z ¶ Cum vero scierit. certum est qꝺ ī prescriptione exigitur continue bona fides. vt extra de prescrip. quoniam omne.sed quid si postea percipiã qꝺ ille a quo emeram.nõ fuit dominus. si statim restituam eam domino non possum agere de euictione vt.ff.õ euic.si.rem.§.j.dicunt qdã qꝺ õbeo subijcere psonã q̃ a me petit rẽ illã vt a me euicat vt ff.de neg.gest.at q natura.§.cum me absente.sed adhuc eadez videtur restaf questio.qz ille qui sic a me subiectus est cum non habeat mandatũ a dño potui obijcẽ exceptiõz ꝓcuratorũ quod tñ nõ feci z spõte permisi a merẽ euinci.ergo nõ potero agere de euictiõe vt dicit illa.l.si rẽ.z.l.si dictũ.ad hoc põt dici qꝺ huiusmodi exceptões q̃ sũt dilatorie iudicij põt aligs obmittere.iz nõ illas q̃ sũt dilatorie solutiõs.vt.ff.mã.si fideiussor. §.qdã.itẽ q̃liter iurabit iste de calũnia cũ sciet se mala fide possidere.põt dici qꝺ sub hac forma iurabit.iuro qꝺ veni ad litigãdũ cã mei iuris ꝓsequãdi.vt.ff. de bo.li.si qs libertũ.dñs me⁹ dicẽ ipz posse ꝓbiteri qꝺ res ñ sit sua qz pudor suo dz pcẽ.vt.ff.mã.qui⁹ q̃lit ãt urabit ille q submissus ẽ.

a ¶ Recesserit. argu. qꝺ etiam post prescriptionem exquo scit rem alie-

Inuerint:impie sunt babẽde:ita ille q̃ in affectum ex deo initum redeunt merito laudande sunt. Item innocentius papa probo.

Probo viro vel vxore de captiuitate redeuntibus propria reintegrãtur coniugia.

Quam in captiuitate⁽ᵉ⁾ vrsa mulier teneretur.aliud coniugium cum restituta fontanuz cõmisisse cognouimus. sed fauore domini reuersa vrsa nos adijt: z nullo dissidente vxorem se eẽ memorati perdocuit⁽ᵉ⁾ qua de re fili charissime merito illustris statuimus fide catholica suffragante coningiũ illud esse quod erat primitus fundatum diuina gratia:cõuẽtumqz secunde mulieris superstite priore nec diuortio electa⁽ᵉ⁾ nullo pacto esse legitimum.

Item hiero.adamanduz preibyterum.

Que primo viro relicto secũdo adheserit:nisi secundũ relinquẽs prio reconciliari non potest.

Non satis aiaduertere⁽ᵉ⁾ potuit quid fit quod dicere voluit ⁽ᵉ⁾ epistola vestra alio viro per viz accepto congregata videlicet multitudine nolentem rapuit:z virũ⁽ᵉ⁾ postea non raptorẽ rapta dimisit⁽ᵉ⁾. Legat⁽ᵉ⁾ libros moysi z inueniat despõsatã viro:si in ciuitate⁽ᵉ⁾ fuerit oppressa z non clamauerit⁽ᵉ⁾ puniri⁽ᵉ⁾ quasi adulterã:vi aũt oppressam i agro⁽ᵐ⁾ innoxiam⁽ⁿ⁾ esse z violentuz legibus subiacere.ergo z ista sorox vestra q̃ vt dixit viz passa est vt adultero iũ geretur:si vult corp⁹ christi accipere z non adultera reputari:agat penitentiã:ita dũtaxat vt secundo viro qui non appellatur vir sed adulter a tpe penitẽtie nõ copuletur qõ si duruz ei videtur:z semel dilectuz non põt derelinquere neqz preferre dominũ voluptati:audiat apostolum clamantẽ.non potestis calicez domini bibere z calicẽ demoniorũ z in alio loco.nõ potestis mẽse domini cõicare z mense demoniorũ z in alio loco:que conuentio lucis ad tenebras:quis consensus christi ad belial⁽ᵉ⁾ rẽ nouã⁽ᵉ⁾ loquor: immo non nouã sed veterẽ:que veteris testamenti autoritate firmatur.si reliquerit secũdũ virum z reconciliari priori voluerit nõ põt.scriptũ ẽ enim in deuteronomio.si acceperit bõ vxorem z

habuerit eã z nõ inuenerit gratiam in conspectu eius propter aliquam fœditatem scribat ei libellũ repudij. z dabit ei z dimittat eam de domo sua.Cunqz egressa adultera⁽ᵉ⁾ mariti⁽ᵉ⁾ tum duxerit z ille quoqz oderit eaz dederitqz libellum repudij z dimiserit de domo sua:aut certe mortuus fuerit:non poterit⁽ᵉ⁾ eam prior maritus recipere⁽ᵉ⁾ vxorem:quoniã polluta ẽ z abominabilis facta est coram domino ne peccare⁽ᵉ⁾ facias terram. quam dominus deus tuus tibi tradidit possidendam. Si autẽ ieuitabili necessitate cogente vir in aliam prouinciam fugerit: z vxor ei⁹ eum sequi noluerit:illo viuente illa innupta permaneat. Unde in cõcilio apud vermeriam.

Que virum in captiuitate ductum sequi noluerit:manet innupta:quãdiu vir eius vixerit.

Si quis⁽ᵉ⁾ necessitate inevitabili cogente in alium ductum seu prouinciam fugerit:z eius vxor cuz valet z potest amore parentũ et rerum suarum eum sequi noluerit:ipsa omni tẽpore quãdiu vir eius quẽ insecuta non fuerit viuit semper innupta permaneat.Quod autez⁽ᵉ⁾ de coniugatis auctoritate leonis pape dicitur:hoc etiam de virginibus intelligendum est:vt si preter conscientiam viro nupserit alieno non teneantur.

Unde augustinus in libro de fide z operibus.

Non est adultera virgo que nesciens viro nupsit alieno.

Si virgo nupserit nesciens viro alieno:hoc si semper nesciat nunquam ex hoc adultera erit.si autem iciat iam ex hoc adultera esse incipit:exquo cum alieno sciens cubauerit: sicut in iure predioꝝ tandiu quisque bonefidei possessor rectissime dicitur quandiu se possidere⁽ᵉ⁾ ignorat alienuz:cuz vero sciet⁽ᵉ⁾:nec ab aliena possessione recesserit:tunc malefidei perhibetur:tũc iuste iniustus possessor vocabitur.

Dic etiam ignorantia excusat eũ qui nesciens dormiuit cum sorore vxoris sue. Unde in concilio triburiensi.

Ne cogatur legitimam dimittere vxorem:qui nesciens dormiuit cuz eius sorore.

nã se emisit tenek reddere rẽ preserti ecclesia.cũ omne id qõ irrepreběsibile ẽ dekẽdit ecclesia.vt.xxv.q.i.oẽ qõ.ar.di.liiij.generalis.in fi.

a ¶ A lectũ.ex hoc.c.colligitur q̃ qui cognoscit cõiugatã ignorantur non committit a dulterium.ar.extra.de senten.ex.si vero aliquis nã si loca vim militi tã q̃ pagano ignorãs.possũ mercedẽ exigere non n.disciplina cõtẽrit q militẽ ignorauit.ff.locati.si ignorans.

b ¶ Per securitatẽ .i. insiurãdũ.xxxv.q.iij. eẽordinaria.testes.enibꝰ non pñt õ huiusmodi.ꝛ sic pz q̃ p iuramẽtũ probat ignorantia.vt eẽ de sen.ex. si vero.

c ¶ Probauerit . ar. q̃ allegans ignorãtiã eã pbabit.i.q.j.si qs a simoniacis.ir.q.j.ordinationes.iij.q.ir. indicas.extra de elec. in notuit.

d ¶ Penitẽtiam.i.aliquã satisfactionez ad maiorẽ cautelaz ne disciplina ecclesie deseratur.xxiij.q.v.excõmunicatoꝝ.s̃.di.l.p̃sbyteros.xv.q.j.si qs insanies.ij.q. v. cõsuluisti.s̃.di.l.qr te.ℌ.et tõ dicit scelus.vel dicit hoc pp spẽm fci nã adulteriũ sine dolo ñ cõmittitur.ff. õ adul. l.pe.

e ¶ De simpliciter . vero.

f ¶ Si quis.cũ duabus.s̃.xxxij.q. vij.si quis cum ẽ.

g ¶ Non ignorauerint.sed quare prima punitur.qr forte post cognitã fornicationez sororis iterũ fornicata ẽ cũ illo.vel qr celauit crimẽ suuz sororꝰ cum sciret eam sic faccurã. vt.j.prori.q.ij.si quis. similiter intelligas in sequentibꝰ capitulis. sed hec solutio reprobatur.j. prori. q.ij. si homo.

b ¶ Si quis.hoc scierint . vt.s̃.xxxiij.q.ij.si quis cũ duabus.ℌ.sed solue vt ibi vel aliud est vbi cum duabus sororibus vt ibi.aliud vbi cum matre ꝛ filia propter identitatẽ persone.j. prori.q.iij.§.hac auctoritate.ꝛ insuper postea permiserint se cognosci ab illo.

i ¶ Vidam.de se filio.filio quidez confitente ꝛ presente i iudicio.alias ne preiudicaretur filio.extra õ adult. significasti. xv. q.v.presbyter.

k ¶ Lapsis.quia pater cognouit eam postea.

¶ Si lectũ maritꝰ abiente vxore sororꝰ iuit vxoris:quam ille vxorẽ putans suã esse dormiuit cũ ea.super hoc visum est si ipse per securitatẽ verã hoc probauerit quod inscius fecerit hoc scelus: penitentiam quidem que sibi indicta fuerit agat et legitimaz suum coniugium habere permittatur. Illa vero vindicta digna affligatur ꝛ in eternum coniugio priuetur.

Itẽ hermes in libro pastorum.

Palea.

¶ Dixi pastori:domine si qs mulierẽ fidelez in domino habuerit ꝛ inuenerit hanc in adulterio nũquid peccat vir eiꝰ si cõcubit cuz ea.Si aũt scit vir vxorem deliquisse:ꝛ non egerit penitẽtiã mulier sed permanet in fornicatione sua ꝛ coierit vir cum illa reus erit peccati eiꝰ ꝛ particeps fornicationis illius.ꝛ dixit illi:quid autẽ si permanet in vicio suo mulier.ꝛ dixit.dimittat illaz vir ꝛ per se maneat.Quid si mulier dimissa penitentiã egerit:ꝛ ad virũ suum voluerit reuerti:non recipietur a viro suo.Et dixit immo si nõ recipit eam vir suus peccat. ergo non debet dimissa vxore sua aliam ducere.Hic actus similis est in muliere ꝛ viro. De simpliciter veroꝝ fornicantibus vel cũ duabus sororibus vel cum matre ꝛ filia vel cuz patre ꝛ filio idem accipiendũ est vt ignorantibus coniugia non negentur sciẽtibus perpetuo ꝓhibeãtur.

Unde in eodem concilio legit.

Matrimonia non prohibeãtur cõtrahere quorum incestum ignorantia excusat.

¶ Si quisꝝ cum duabus sororibꝰ fornicatus fuerit:ꝛ sororem sororꝰ ab eodem antea stupratam nescierit:vel se sororem eiꝰ quã antea stuprauerat nõ intellexit:si digne penituerit ꝛ se continere non valuerit post annos septẽ cõiugia illis nõ negentur:si autez nõ ignorauerintꝝ vsq̃ ad mortem a cõiugio abstineãt.

Item ex eodẽ.

De eodem.

¶ Si quis cum matre ꝛ filia fornicatus fuerit ignorãte matre de filia ꝛ filia de matre:ille nunquam accipiat vxorem.ille vero si voluerint accipiant maritos.si autez hoc scierintꝝ ipse femine. absq̃ maritis perpetuo maneant. Itẽ in eodẽ.

De eodem.

¶ Vidam fornicatus cum quadam muliere ꝛ postea filiꝰ nesciens factuz patris stuprauit eandẽ quod cum pater rem sciret:de se filioque confessus est.statuerũt melius esse vt taliter lapsisꝝ cõdigna penitentia legitima permittantur coniugia:quã forte deterius delinquat. fornicaria autem sine ipe coniugij maneat.

¶ Vidaz vir mortua vxore sua aliam sibi in matrimonio copulauit que vxori defuncte quarto gradu consãguinitatis: viro autem.vj.linea cognationis adherebat.post triennium vero liberis ex ea susceptis accusatur apud ecclesiam:iste pretendit ignorantiaz.

Hic primum queritur:si liceat: aliquam ex propria cognatione duci in vxorem. Secundo si ex cõsanguinitate vxoris aliqua possit i coniugez duci. Tertio vsq̃ ad quẽ gradum quisq̃ debeat abstinere sine a propijs sine ab vxoris sue consanguineis. Quarto queritur quare vsq̃ ad vj. gradum consanguinitas cõputatur:ita q̃ nec vltra progreditur nec infra subsistit.

Quinto quomõ gradus cõsanguinitatis cõputãdi sunt. Sexto qui iureiurãdo ꝓpinquitatez firmare debeant. Septimo an illi qui de incestuosis nati sunt filij reputentur. Octauo:si ignoranter de cõsanguinitate vel affinitate aliqua in vxorem ducta est.an ex dispẽsatione possit viro suo adherere. Nono si contigerit ecclesiam decipi et causa cõsanguinitatis aliquã a viro suo separari:que post quadriennium nuptijs hinc inde celebratis deprehenditur nõ fuisse cosanguinea prioris an secunda ꝓiugia sint rescindẽda ꝛ priora sint reintegrãda. Decimo:si relicta alicuius de propria cognatione ad secũdas nuptias trã fierit an proles ex eis suscepta possit pertingere ad consortium alicuius de cognatione prioris viri.

Q. j.

¶ Quod autem ꝓsanguineas nostras siue vxoris nostre in coniugium nobis ducere liceat:exẽplis ꝛ auctoritatibꝰ probat. Abraã nãq̃ sarai filiã fratris sui sororem vz lotb in vxorez duxit.Isaac rebeccam in vxorẽ accepit: que erat filia consobrini matris sue.Jacob duas sorores liam videlicet et rachel filias laban auũculi sui sibi matrimonio sociauit.In lege quoque precepit dominꝰ moysi: vt nullus duceret vxorem nisi de propria tribu ꝛ familia.Item si aliquis absque liberis moreretur:ꝑcepitꝰ dominus vt frater eius vxorem defuncti sibi copularet.ꝛ ex ea semen fratri suo suscitaret.Porro ad quoscũq̃

l ¶ Vidam vir mortua vxore sua.Pertractatis vere olbus impedimentis matrimonij.quasi in extremis.quia plura dicenda erãt de hoc impedimento annectit de cognatione carnali.i.cõsanguinitate ꝛ affinitate.In bis enim duobus consistit carnalis cognatio .ostendit ergo vsq̃ ad quotum gradum prohibeatur copula consanguineorum vel affiniũ.ꝛ qualiter gradus computentur.in consanguinitate ꝛ affinitate quibus accusantibus talia matrimonia sunt dirimẽda.vt aut.rẽ.

m ¶ Quod autem cõsanguineas. hic depingitur questio prima.an.s.liceat alicui ducere consanguineam suam.super hoc dicit.b.q̃ i lines trãsuersali extenditur prohibitio vsq̃ ad.vij.gradum hodie vsq̃ ad quartum extra eo.non debet in linea vero descendente in infinitum.instit.de nup.§.j.vbi dicit in infinitum.vnde ꝑm eum adã si hodie vineret nõ posset cõtrahere cum aliqua.alij vero non faciunt differentiam inter lineam transuersalẽ et ascendentem ar.j.e.q. v. adsedẽ.ver.illa quoq̃.ibi vltra quos nec cõsanguinitas reperitur.procedit aũt. g. hoc modo in questione ista. primo probat q̃ consanguinee duci possunt ꝛ hoc vsq̃ ad §.bis ita.scõo ꝓbat contrarium vsq̃ ad.§.hac itaq̃ ab illo loco vsq̃ ad finem questionis ponit diuersas solutiones quare in ve.te.nõ fuit prohibitum ꝛ mõ sit ꝓhibitũ cõsanguineã ducere.

n ¶ Vxoris.hoc pertinet ad secundam questionem.non ad hanc.

o ¶ Cõsobrini.melius diceret patruelis.qr bamel ꝛ sara de duobus fratribus fuerunt nachor ꝛ aram.

p ¶ Precepit.hoc fuit vna cã quare copula consanguineorũ fuit permissa.s.ne ducerent alienigenas.

a Peruenerit.alias nō tenet.lxxxij.di. proposuisti.ex hoc patet iudeos canonibus non ligari.
b Preceptis.s.xxxij.q.iiij.dixit.
c Apostolicis.idest apostolorum. vt.j.eo.§. vlti.in fi.vbi exponas apostolicorum.idest apostolorum.
d His ita.necessitatis.vt i princi.
e Cessante.s.j.q.j.quod pro necessitate.x.q.vlti.qō p remedio.
f Per moysen.glo.super leuitico.c.xviij.primo quidē propter hominum raritatez tm̄ duas personas dominus excludit a coniugio. scilicet vt nec filius matri nec filia patri copularetur. sub lege vero excepit fere.xij. matrez nouercam sororem neptem amitam materteram vrorez patrui vrorem fratris.ꝫ hoc recipit determinationez.viij q.j.olim priuignam filiam priuigne sororez vroris.paucas tamen excludit vt multiplicarentur homines.sub tē pore vero gratie plurime excluduntur.extra. eo.ca. non debet.
g Sororis.sed nomine.sororis ſm ve.test. neptis intelligitur.vt.xxij.q.ij.queritur.quomodo ergo abraam duxit neptem suam.vt i predicto.c.colligitur.dic q̄ abraam legem preuenit.x ideo ñ commisit in legem.vt.xxxij.q.iiij.dixit.
h Hinc augustinus.idest ad ostendendum q̄ causa necessitatis permisse sunt consanguineoꝝ copula ꝛc.
i Cum igitur.religione. argu.q̄ consanguinitas non impedit matrimonium.sed constitutio ecclesie. j.eo.q.iij.coniunctiones. et extra de diuor.gaudemus. frigiditas enim sola x coactio x error persone cum non sit sibi consensus matrimonium impediunt sine constitutione ecclesie.item pupillaris etas x membri abscisio.
k Honestissima.hic est ar. q̄ affinitas non surgat ex coitu fornicario. nam illa concordia non est honestissima. nam infideles sunt ipse fornicarie.xxxiij.q.iiij. quotiēs item est ex hoc.c.arg.q̄ si hodie vnus solus homo esset cum sorore sua posset eaz cognoscere licite x sobolem suscitare.naz tunc o ad s reuocaret.xxxv.di.ab exordio.x esset etiam religionis hoc facere.xxxij.q.iij.dixit sara.item est arg.ex hoc.c.q̄ diuersitas temporis diuersitatem factorum inducit. xxxiij.q. iiij.si ecclesia.

lex ipsa peruenerit[a] eius preceptis, probant obnoxij: nisi que vel euangelicis mandatis vel apostolicis[c] institutis euacuata mōstrentur. nullo aūt euangelij. precepto vel apostolico instituto cōsanguineoꝝ coniunctiones, phibite inueniūtur. vnde sicut ab initio ita x nūc licite probant. His ita respondet: consanguineoꝝ ꝯiunctiones alias cā necessitatis[d] permisse. aliaſ causa iuste rationis inueniuntur imperare. cū .n. vnus ab initio vir atqz vna ex latere eius mulier a deo formaretur: ne cessario sorores fratrib⁹ copulabā tur. quod autez cogente necessitate fit cessante[e] necessitate: pariter cessare opz q̄ vrgebat: ergo tanto nunc damnabiliuſ vſurpaſ consanguineorum cōiunctio: quāto minus necessaria, pbatur. vnde huiuscemodi copula postea lege prohibita inuenitur dño dicēte per moysē[f]. turpitudinē sororis[g] tue ne reuelabis.

Hinc aug.[h] ait i li. de ciuitate dei.

Quare constituitur ſit: ne cōſanguineas ducamus vrores.

Cum igitur genus humanum post primā copulam viri facti ex puluere x cōiugis eius ex viri latere mariū feminarūqz commixtione opus haberet: vt gignēdo multiplicarent: nec eēnt vili homīes nisi qui ex illis duobus nati fuissent viri, coniuges suas sorores acceperūt quod profecto quanto est antiquius cōpellente necessitate: tanto postea factum est damnabilius religione[i] prohibente. habita est enim illis ratio certissima charitatis vt homines quibus esset vtilis atqz honestissima[k] concordia diuersarū necessitudinū[l] vinculis necterent. nec vnus in vno multas haberet necessitudines: sed singule spargerētur in singulos: ac si ad socialem vitā vilius gēnus plurime plurimos obtineret. Pater quippe x socer duaꝝ sunt necessitudinum nomina. dum ergo habet quis alium patrem aliū socerū: numerosius se charitas porrigit: vtrumqz autem vnus scilicet adam esse cogebatur x filijs x filiabus suis: quando fratres sororesqz iungebātur cōiugio: sicut eua vror eius vtriqz sexui filiorum fuit x socrus x mater. que si due femine fuissent altera mater altera socrus copiosius se dilectio socialis colligaret. sed hoc vnde fieret tunc nō erat quando nisi fratres x sorores ex illis duobus primis nulli homines erāt Fieri ergo debuit quod potuit vt existente copia vnde ducerent vrores que tam non erant sorores. non soluz illud non fieret: vbi nulla necessitas[m] esset: verum etiam si fieret nefas esset. quod būano genere crescente etiam inter impios deorum multorū falsorūqz cultores sic obseruari cernimus: vt si puersis legibus[n] permittātur fraterna[o] cōiugia melior tamē consuetudo ipsam malit exhorrere licentiā. sicqz aduertitur quasi licere nūquā potuerit. Copulatio ergo maris x femine quantū attinet ad genus humanū quod dā feminaruz est charitatis. celestis vero ciuitas[p] opus bz vt norā generationi[q] euadat[r]. Hac itaqz[s] cōsuetudine que ab ipso exordio būane propagationis originez habuit: quam nulla lex contra inbēdo euacuerat: excusantur abraam isaac et iacob: x ceteri q̄ de propria cognatione ducebant vrores: quamuis etiam alia cā certissime rationis, qua id factuz sit possit intelligi. Ceteris idolatria fedatis sola familia[t] abrahe in cultu vnius dei remansit. vnde abraam a chaldeis cum fratre suo aran in ignē quem adorare noluit proiectus est: vt numē sue diuinitatis exurendo sentiret quē venerando colere contēpsit. Ne ergo ex cōiunctiōe infideliū fideles ad idolatriaz, plaberentur x ita deū offenderet sicut quondā ante diluuium filij dei[u] cōmixti filiabus hominum ipsum ad iracūdiā prouocauerant rectissime cautū ē vt patriarche, viri sanctissimi non nisi de propria cognatione. i. de familia fidelium sibi vrores acciperent. Hinc ēt cū filij israel intraturi terrā promissionis a domino audirent ne filias cananeorū sibi in vrores acciperēt: nec suas eis nuptui traderent. statim subiunxit dominꝰ. ne faciant vos recedere a deo vestro x fornicari cū diis alienis. Hinc ēt beldras idumeas atqz aliaꝝ mulieres nationum per quas filij israel ibant ad deos alienos abeis separari iussit. Est aūt alia cā quare consanguineoꝝ cōiunctiones i populo dei primū permisse vel potius imperate fuerūt. Deꝰ enim sic ab initio salutē humani generis dispensauit vt primitiuaz ecclesiam in illo populo instituret: qui sibi carnis consanguinitate erat propinquus. vnde de plebe iudaica primum apostolos elegit: quos quasi fundamētū ecclesie instituit: quoꝝ predicatione de: eadem plebe multi ad deū conuersi in se ipsis originē ecclesie prestiterunt. Deinde in cecitate sue perfidie iudaica plebe relicta ad gentes: que tam fide quā cognitione carnis a christo[v] erant aliene: predicatio euangelica trāslata est: x quasi cōsanguinee copulam christus aspernatus de aliena cognatiōe sibi vrorē elegit: adi-

l Necessitudinum.i. dilectionum.
m Necessitas. vt execrabilis habeatur post prohibitionez.l.
n Legibus. ſm leges. n. permittitur. C. de nup. cele. x. j. q. iij. q̄dā ler.
o Fraterna. i. inter duorum fratum filios.
p Ciuitas. quia non ē opus ea quantum ad ciuitatē celestem sed triū pbantez vbi neqz nubent neqz nubentur. xxxj. q. j. deus.
q Euadat. i. liberet ab originali peccato cuius causa contrahitur ab ipsa generatione.
r Hac itaqz. a chaldeis. bi ignez pro deo colebāt quia sicut dicitur deus vbique ira ignis in omni loco x i lapidibus inuenitur. ideo deum dicebant. ignez. vnde dixit: ego sum qui eduri vos ō terra chaldeorum vnde abraam cōpulsus est cū fratre suo adorare ignem x quia noluit in ignem proiectus ē vt numen sue diuinitatis sentiret. sed qz non dubitauit q̄ deꝰ nō erat ignis x ideo ō igne exiuit illesus. arā qui dubitauit dicit q̄ fit cōbustus.
s Familia. heber a quo descendit abraaz vnde x hebrei dicti sūt ſm iosephū. ſm aug. dicūtur hebrei quasi abrahei ab abraam.
t Filij dei. filij dei dicti sunt qui descendunt de familia seth. qui non colebant idola amore vrorum suarum. x ideo concessuz fuit eis vt acciperent vrores de tribu suā. filij chaim qui colebāt idola dicti sunt filij. hominis.
u A christo. non tamen ex toto. quia omnes ex eodem parēte descendimus.

a ℂ In peccatis. o iudei.

b ℂ Matrē vestram. idest synagogam.

c ℂ Et repudiatā. est ar. hic q̄ sicut per auctoritatē domini separatum fuit sacramentū quod fuit inter christū & synagogā ita bodie auctoritate domini posset matrimoniū separari.

d ℂ Prophetā. l. osee iiij. c. vnde exponе. i. p aliā prophetiā eiusdē osee.

e ℂ Illud autē. hic respondet tacite ob iectoni facte in primo. Si nā vt̄ eē preceptuz q̄. accederet ad psonas ñ prohibitas sicut ad fratris vroē. viij. q. j. oli.

f ℂ Consulēdo. sicut de cōsilio nubēdi & de non dimittenda infideli. xxviij. q. j. sicut. n.

g Dia ergo. que dicunt in hac questione fere p totū sunt correcta per constitutionem nouā que incipit. nō debet. ex̄ de cōsangui. & affi. necē opus ea legi.

b OE affinitate septimuz. immo vsq̄ ad decimum gradū defertur hereditas vt. j. e. q. v. ad sedē. sed potest dicī q̄ minor numerus nō excludit maiorem. nō enim qui minora concessit. pbibuit maiora. xxvij. q. j. sunt qui dicūt sic. xcv. di. illud. l. dist. si quis diaconus. ff. de arbi. diem. §. si plures. ar. cōtra. xxxj. q. j. qīo. ff. de vul. & pub. sub. ex facto. §. itē querit vel dic q̄ logtur hic de cognatis q̄ de iure p totio succedūt vsq̄ ad vij. graduz. vt insti. de succe. cog. §. vlti.

plēs illud quod per prophetā osee predixerat. In peccatis* vestris dimisi matrez vestrā* quasi adulteram & repudiatā* Et item per alium prophetā*. Vocabo non plebē meam plebē meaz. In huius rei ergo sacramento cōsanguineoz̄ coniunctiōes primū in populo permisse sūt: nūc autē prohibite: & qz non in vna familia tantū: sed in omni multitudine gentiū populus fideliū inuenitur: non de propria cognatiōe sed de qualibet alia cuicūqz vroē ducere cōceditur. Illud aūt q̄ preceptа legis seruāda dicunt: que nec euangelicis nec apostolicis institutis euacuata probātur: verū quidē est sz cuz oia figuralia signa apostolus probet ad temp⁹ eē data: itaqz ideo veniente veritate affirmat illa figuralia nō vltra eē seruanda. hoc autez vt supza monstratum ē causa sacramenti a deo institutū eē probetur & hoc cū ceteris figuralib⁹ euacuatū certissime constat: quāquam sicut apostolus quedā consulendo* addidit que euangelicis preceptis nō inueniebant affinita. nec tamē iō tāquaz temeraria vel superflua ab aliis apostolis sunt repudiata: sic et ecclesia post apostolica instituta q̄dam consilia perfectionis addidit vtpote de continentia ministroz̄ de confectione mysterioz̄: de celebratione officioz̄: que nullatenꝰ respuenda sunt sed diligenti veneratione suscipienda. Consanguineoz̄ ergo cōiunctiōes quamuis euāgelicis & apostolicis preceptis non inueniantur prohibite: sunt tamē fugiende: qz ecclesiasticis institutionibus inueniuntur terminate.

C. ij. q. iij.

Dia ergo* a consanguineoz̄ coniūctiōib⁹ sicut probatum ē abstinere oz. videdū est vsq̄ ad quē grazduz a consanguineis propriis abstiere oz. vel si ex cognatione proprie vroris aliquā duci in vroez liceat. De his ita scribit grego. papa in concilio meldensi.

Vsq̄ ad. vij. generationem nullus de sua cognatione ducat vroꝛem'.

OE affinitate consanguinitatis per gradus cognatiōis placuit vsq̄ ad. vij. generationem obseruare. nam & hereditaz rerū per legales instrumentoz̄ affinitiones sancita vsq̄ ad septimū' gradū perpēdit heredū successionem. non enim eis succederēt: nisi eis de propagine cognationis deberetur. Item calixtus papa.

Infamia notantur qui consanguineas ducunt vroꝛes.

QOniunctiones ꝯsanguineoz̄* fieri prohibent. quare: qz bas diuine seculi prohibent leges leges ergo diuine hoc agentes & eos qui ex eis prodeūt: non solū eiciūt sed etiam maledictos appellant leges ergo seculi infames tales vocant: & ab hereditate repellunt. nos vero sequentes patres nostros infamia eos notamus & infames esse censemus: quia ifamie maculis sūt aspersi: nec eos viros nec accusationes eorū quas leges seculi reiciūt suscipere debemus: eos autē consanguineos dicimus quos diuine & imperatoz̄ ac romanoz̄ atqz grecoz̄ leges consanguineos appellant: et in hereditatem suscipiunt nec repellere possunt.

Item fabianus papa.

Affines in quinta generatione ne copulari possunt: in quarta si fuerint iuuenti non separentur.

OE propinquis qui ad affinitatem per virum & vroꝛem veniūt defuncta vroꝛe vel viro in. v. generatione cōiūgant: in quarta si inuenti fuerit non separētur. In tertia tamen propinquitate non licet vroē alterius accipere post obitū eius. equaliter vir cōiungat in matrimonio eis que sibi cōsāguinee sūt & vroꝛis sue cōsanguineis post mortē sue vroꝛis.

QUi propinquā sanguinis vroē ducūt & separantur non licebit eis quādiu vtriqz viuunt alias vroꝛes sibi in coniugio sociare nisi ignorantia excusentur.

Unde in pcilio apud vermeriā.

Non prohibentur ducere vroꝛem qui ignoratēr incestū committunt.

SI quis cum matre & filia fornicatus fuerit ignorāte matre de filia & filia de matre: ille nunquā accipiat vroē: ille vero si voluerit accipiant maritos. Si autē hoc scierint ipse femine absqz maritis ppetuo maneant.

Itē ex eodem.

SI homo fornicatus fuerit cuz muliere & frater eius nesciens eandem duxerit vroē: frater eo q̄ fratri crimen celauerit. vij. ānos peniteat & post penitētiam nubat. mulier autem vsq̄ ad mortem peniteat & sine spe coniugij maneat. De his vero qui ignoranter coniungūtur cetere auctoritates intelligende sūt. Unde iulius papa.

Ex propinquitate sui sanguinis vel vroꝛis vsq̄ in. vij gradum nullus ducat vroꝛem.

NUllum in vtroqz̄' lexn permittimus ex propinqnitate sui sāguinis vel vroꝛis vsq̄ in. vij. generis gradum vroꝛem ducere vel incestu macula copulari preterea quoque illud adiecimus quoniam sicut non licet cuiquaz christiano de sua consanguinitate: sic etiam nec licet de consanguinitate vroꝛis sue coniugem ducere propter carnis vnitatem'.

Itē ex concilio agathensi.

Incestuosi nullo sunt digno nomine coniugij.

OE incestis* coniunctionibus nihil prorsus venire relinqui

l QOniunctiones. consanguineoz̄.

k Illum in vtroqz̄. loquitur. c. istud in primo genere affinitatis.

l ℂ Unitatem. ergo tantuz per carnis commixtionem contrahitur affinitas. ꝯ. eo. sane. q̄. b. dicit. sed tamen p b ibetur contrabere cum aliqua consanguinea illius. p pter publice honestatis iusticiam. vt. xxvij. q. ij. si quis vroꝛem. sed contra. iiij. q. iij. §. item in criminali. & §. itez lege. sed ibi gener appellatur sponsus non q̄ reuera sit. sed quo ad quoddam beneficium.

m OE incestis. s. iij. q. iiij. consanguineoz̄ ꝯ. q. viij. c. vlti.

a ¶ Reseruam⁹. s. vt remaneant insimul.
b ¶ Cuz adulteriū. idest fornicationez. xxxij. q. iiij. nemo.
c ¶ Funestū. i. turpe ⁊ indecens. ℈. xxxiij. di. presbyteri.
d ¶ Cōsobrine. cōsobrini dicuntur quasi consororini. bi sunt propie duarū sororum filij. sobrini vocantur consobrinoꝝ filij.
e ¶ Aut priuigne sue. patrui. ⁊ ꝯ hoc exandi ō priuigna ex secundis nuptijs vel dicsue. i. propie.
f ¶ Concubitu. ar. ꝙ affinitas contrahitur per coitum fornicarium sicut per legitimum. vt. j. e. nec.
g ¶ Quos oēs. multi alij sunt qui nō numerātur hic.
h ¶ Et inter catbecuminos. de hac materia dicunt qdaz speciale eē in incestuosis qui nō debeāt admitti vsqz ad missam catbecuminoꝝ tantum. nā dicunt eos suspensos ipso iure quātuz ad hoc sicut simoniacus quilz suspensus ē quo ad diuina officia. i. q. i. qui studet. ⁊. c. quibusdā. de conse. di. i. episcopus. nullū ab rogatū ē. naz dicunt ꝙ iudeus saracenus bereticus non precisus bñ potest stare vsqz ad missam catbecuminorū. ar. de conse. di. iiij. iudei. nec contradirit xi. q. iij. cū excōicatis. ⁊ j. q. j. non liceat. nā oia illa intelliguntur de precisis. i. noiati excōicatis. vel de illis qui sequūtur beresim iā dānatā.
i ¶ Et orare. ℈. di. xxv. c. j. ℈ j. de conse. di. iij. eos quos. ℈ sed ibi grauius delictum. ⁊ ideo ⁊c.
k ¶ Constituta. dispensādo ⁊ ē ar. pro opi. b. ꝙ. s. dispensatio ē ius. vt no. xxxiij. q. ij. in adolescētia. ⁊. c. interfectores.
k ¶ Constituta. i. antiquos canones.
l ¶ Habebunt. ante incestū de iure cōmuni vel post si adolescentes sunt vel etiam senes incontinentes ex dispensatione.
m ¶ Et bis. vsqz ad missā. i. vsqz ad sursum corda vel vsqz ad cōsecratiōnē corporis christi. nam tunc catbecumini de ecclesia expellentur vel vsqz ad euangelium.
n ¶ Nec cibū. boc fit i detestationem criminis. sicut alios aliqs toleratur ab ecclesia non tamen ei cōmunicatur in cibo vt de vxore clerici. vt xxxiij. q. ij. placuit.
o ¶ Nature. respicit illō verbum maculauerūt.

mus vel reseruamus[a] nisi cuz adulterium[b] separatione sanauerint. Incestuosos vero nullo coniugij nomine deputandos: quos etiaz designare funestum[c] est. Nos eniz eē censemus: si quis relictam fratris ꝙ prius sororꝫ extiterat carnali coniunctiōe polluerit: si qs frater germanā vxorem acceperit: si quis nouercā duxerit: si quis consobrineqz[d] se sociauerit. si quis relicte vel filie auūculi misceat aut patrui filie aut priuigne sue[e]: aut q ex propria consanguinitate aliquam aut quam consāguineus habuerit vel cōcubitu[f] polluerit: aut vxorez duxerit quos omnes[g] ⁊ olim ⁊ nunc sub hac institutiōne incestos esse non dubitamus: ⁊ inter catbecuminos[h] vsqz ad legitimam satisfactionez manere ⁊ orare[i] precipimus: quod ita presenti tē pore probibemus vt ea que bactenus sunt constituta[k]: non dissoluamus. Sane quibus cōiunctio illicita interdicitur. babebūt[l] ineundi melioris coniugij libertatē. Itez ex eodem concilio bilerdensi.

Incestuosi vsqz ad satisfactionem excōmunicentur.

Hebis[m] qui incesti pollutione se maculāt: placuit quousque in ipso detestando ⁊ illicito carnis cōtubernio perseuerāt[n] vsqz ad missam tantum catbecuminorū in ecclesia admittantur cuz quib⁹ ēt nec cibum[o] sumere nulli christianoꝝ sicut apostolus iussit licebit.

Item greg. papa ad felicē messane ciuitatis episcopum.

Nullus ducat vxorem a cōsāguineo cognitam vel aliqua pollutione maculatam.

Nec eam quā aliquis ex ꝓpria consanguinitate ꝓpinqē babuit vel aliqua illicita pollutione maculauit in cōiugiū ducere vlli xpianorum licebit: quia incestuosus ē talis coitus ⁊ abominabilis deo ⁊ cūctis bonis bominibus. Incestuosos vero nullo contigit nomine deputādos a sanctis patribus statutuz esse legimus. Nature[o] videlicet ordine si vero extraordinarie nō sic.

Ait eni vrbanus papa. ij. gratiano neapolitano episcopo.

Extraordinaria pollutio in naturalibus non impedit matrimoniū.

Extraordinaria[p] pollutio non nisi in naturalibus amissa vl[q] sepius[q] reiterata citra maritalē[r] affectus si prebitis sacramentis[s] ita esse constiterit quemadmodū nobis tuis significatum est litteris: non videtur matrimoniū impedire[t] quamuis ipsa sit criminosa ⁊ dānabilis.

Item iulius papa.

Nullus ducat in coniugē relictam consanguineorum suoꝝ vsqz in tertiam generationem.

Thoc quoqz statutuz est vt relictam patris vxoris sue relictam fratris vxoris sue relictā filij vxoris sue nemo sibi in matrimonium sumat. relictam consanguineorum vxoris sue vsqz in tertiā progeniem nemo in vxorē sumat. in. iiij. autē ⁊ in. v. si inuenti fuerint non separentur. Idem.

A cōsanguineis ꝓprijs vel vxoris pariter cuiqz est abstinendum.

Qualiter vir cōiungatur cōsanguineis ꝓprijs ⁊ cōsanguineis vxoris sue. Item isidoꝝ ex cōcilio maciensi.

In parentela propria ⁊ coniugis cadē cōsanguinitas est obseruanda.

Sane consanguinitas que in ꝓprio viro seruāda ē: hec nimiꝝ in vxoris parentela de lege nuptiarū custodienda ē q: constat eos duos fuisse in carne vna. ideoqz cōis illis vtraqz parentela cedēda est: si cut scriptum est erunt duo in carne vna. Item. aug.

Nurus non est aliter deputanda quam filia.

Socer ⁊ vxor non iam duo: sed vna caro sunt: nō aliter est nurus deputanda quam filia.

Itē gre. papa episcopis galie.

Vsqz ad septimam generationem progeniez suam vnumquemqz seruare oportet.

Progeniem suā vnumquēqz vsqz ad. vij. decernimus obseruare generatiōez ⁊ quādiu se agnoscant affinitate propinquos ad coniugalē copulā accedere denegam⁹ quod si fecerit separent[u].

Item nico. papa amalfitane ecclesie suffraganeis.

De eodē.

Consanguinitate sua vxorez nullus ducat vsqz post generationē. vij. vel quousqz parentela cognosci poterit. laicus. vero vxorem simul ⁊ cōcubinaz babēs non cōicet ecclesie.

Item ex concilio guarmaciēsi.

Quousqz inter aliquos generatio recordetur aut in memoria retineat: sibimmicē non copulentur.

In copulatione fideliū generationis numez non diffinim⁹ sz statuim⁹ vt nulli liceat christiano ō propria consanguinitate seu cognatione accipere vxorē: sed duz generatio recordatur aut cognosci[x] aut in memoria retinetur.

Itē ex ꝯcilio lugdunensi.

Ex ꝓpinquitate sui sanguinis vsqz ad. vij. graduz nullus ducat vxorē.

Nulli ex propinquitate sui sanguinis vsqz ad septimum gradum vxores ducāt neqz sine benedictione sacerdotis: qui autem nupturi erūt a sacerdote benedicti nubere audeant nec aliter presumant premissis auctoritatibus quisqz ꝓbibetur a cōiunctione cōsanguineorum vsqz ad septimam generationē. sed obijcitur illud greg. ad aug. anglorum episcopum.

Anglicis permittit vt in quarta vel in quinta generatione copulentur.

Quedaz lex romana permittit vt siue fratris siue sororis seu duorum fratrum germanorum seu duaꝝ sororum filius ⁊ filia misceant

p ¶ Extraordinaria. i. citra velicirca naturalia ⁊ nō tira qō attigit claustra pudoris. sed in circuitu palpitabat.
q ¶ Vel. i. etiaz.
r ¶ Sepius. quia qua ratione non impedit prima eadē nec secunda nec aliqua. sec⁹ āt eēt forte si in nō naturali mēbro tūc impediret propter enormitatē crimis. xxxij. q. vij. adulterij. ⁊. xxxiij. q. ij. §. boc autem.
s ¶ Maritalē. nam si maritalis affectus interfecisset impediret. ar. extra ō sponsa. inuentis non pp factū ſz pp ꝓſēſuz. xx. vij. q. ij. si qs vxorem.
t ¶ Sacris. polluētis ⁊ pollute. nō eniz testificatur pro se. sed ꝓ eo qui eaz ducere vult ⁊ mirū est ꝙ contra tā violentā presumptiōē ꝓbatio admittitur. et ideo econtra. xxxij. q. j. dirit. sed hoc fit in defectum ꝓbationuz. l. penul. i fi. ⁊ optinet forte boc cum virgo erat ⁊ volebat ꝓbare ꝓ aspectuz corporis. xxvij. q. j. nec aliqua. ⁊ quod iurat ē ex superabundanti. ⁊ ad cautelā. ar. xxxiij. q. ij. in lectū. ⁊ez auditur bic criminosus testis ⁊ turpitudinem suā allegās. imo non ē testis. ſz interrogatur de facto suo. iiij. q. ij. item serui.
u ¶ Impedire. talis pollutio nō dz ipedire eū quin possit ducere cōsāguineā illi⁹. qz nec fecit sanguinis cōmixtionez. nec carnis vnitatē. sed qd si aliqs referaret illas seras ⁊ non processit ad cōsummationē operis. nunqd talis cōmixtio carnis impedit matrimoniū cū ꝓsanguinea illius. dic ꝙ non. qz nec ē ibi sanguinis cōmixtio nec carnis vnitas. ℈. e. nullum.

tur. sed experimento didicimus ex tali coniugio sobolez non posse succrescere. vnde necesse ē vt in quarta vel in quinta generatione fideliū licentur sibi ꝯiungātur. sz idē humilim⁹ pater gregorius post multum tēporis afelice messane sicilie ciuitatis presule requisit⁹ vtrum aug°. scripserit vt anglorū quarta generatione contracta matrimonia minime soluerētur inter cetera talē responsionē reddidit Quod scripsi augustino anglorū gentis episcopo alūyno videlicet vt recordaris tuo ipsi etiā anglorū gentique nuper ad fidem venerat ne a bono quod ceperat metuendo austeriora recederet specialiter ⁊ nō generaliter me certissime scripsisse cognoscas vnde ⁊ mihi omnis romana ciuitas extitit testis. Nec ea intētiōe hec ei scripsi mādat: aut postquā firma radice in fide fuerint solidati: si infra propriaz consanguinitatē inuenti fuerit non separentur aut infra affinitatis lineaz. i. vsqz ad septimam generationē iūgātur. sed ꝙ adhuc illis neophitis existentibus eis primū illicita consentire ⁊ eos verbis ac exemplis instruere oportet: nā iuxta apostolū qui ait lac dedi vobis potum non escā: illis modo nō posteris vt prefixū ē tēporibus tenenda indulsimus ne bonū quod infirma radice plantatū erat erueret: sed aliquātulū firmaretur ⁊ vsqz ad perfectionem custodiretur. Itez obijcitur illud gabilonensis concilij.

In quinta vel sexta generatiōe nullus ampli⁹ copuletur coniugio.

Contradicim⁹ vt in quarta vl' in quinta sextaqz generatione nullus amplius ꝯiugio copuletur. vbi autē post interdictū factū fuerit inuentū separetur. Hac auctoritate duz. vj. generatione interdicit ꝯiugiū: in septima permitti videtur sed gradus cognationis ſm quosdam varie computantur. Alij nāqz patrez ī primo gradu filios in secundo ponūt. Alij primū gradū filios appellāt negantes gradum cognationis inter patrez ⁊ filiū esse cū vna caro probentur pater ⁊ filius. Auctoritates ergo que cōsanguinitatis copulaz vsqz in septimuz gradum probibēt patrē ponunt in primum gradū Ille vero que ad sextū gradū probibent: primuz gradū filios appellant atqz ita fit vt eadez ꝑsone ſm hanc diuersitatez inueniantur in sexto vel in septimo gradu. Item illud fabiani quo affines ī quinta generatione copulari iubent. videtur esse contrariuz illi decreto iulij pape. sicut non licet vllo christiano de sua consanguinitate vxorem ducere sic etiam non licet de cōsanguinitate vxoris sue coniugem conducere propter carnis vnitatem. similiter etiam inuenitur contrariuz illi, c. grego. nec eam quam ex propria consanguinitate coniugez habuit ⁊c. Sed illud fabiani intelligēdum est de duabus sororibus vel ꝑsonis inter se affinitate coniunctis. vt sunt vxores duoruz fratrū. si contigerit vnam earꝝ alicui matrimonio copulari post mortem eius vir non poterit affinem superstitē in cōiugem ducere nisi in quinto gradu affinitatis inueniant. vñ qui nouercam alicuius in vxorem duxerit p⁹ mortem eius vxorem priuigni ducere non poterit. Hinc etiaz idez iulianus papa alibi ait. Relictaz cōsanguineoruz vxoris sue non ait cōsanguineam vxoris sue sed relictaz consanguineorum vxoris vsqz in quartaz generationem nullus ducat in vxorem. Pascalis vero papa. ij. scribens rhegino episcopo tertium genus affinitatis assignat: cuius copula non vltra secunduz gradum inuenitur probibita.

Ait enim.

Duorum consobrinorum cōiuges vni eidēqz nubere non possunt.

Porro duorum consobrinoꝝ cōiuges quamuis diuersis tēporibus viro vni alteram post alterius obituz nubere ipsa preter auctoritatem canonicā publice honestatis iusticia cōtradicit ⁊ nouit prudentia tua: quia ita ab vxoris sicut a viri consanguineis abstinendum est Illud autem grego. ⁊ iulij pape intelligitur de consanguinitate viri vel vxoris post mortem alicui⁹ eoruz nulli de cognatione defuncti super testes matrimonio copuletur ꝺ monstratuz est vsqz ad quez gradū quisqz a propria ꝯsanguinitate vel cognatione sue vxoris abstinere debeat.

Q. iiij.

Modo queritur: quare vsqz ad sextum gradum consanguinitatis coniūctio probibeatur. De his ita scribit Isidor⁹ ethy. libro. xj. c. vj.

Quare vsqz ad sextum gradum cōsanguinitas obseruetur.

Consanguinitas duz sepe paulatim propaginem ordinibus dirimēs vsqz ad vltimuz gradū se subtraxerit ⁊ propinquitas esse desierit tūc primuz lex ī matrimonij vīculuz eaz recipiet ⁊ quodammodo reuocabit fugientez ideo autem vsqz ad sextuz generationis gradum consanguinitas statuta est: vt sicut vj. etatibus mundi generatio ⁊ hominis status finitur: ita propinquitas generis tot gradibus terminet.

Q. v.

De gradibus vero consanguinitatis quomodo computandi sunt beatus isido. sic loquitur.

Quomodo dirimuntur gradus cōsanguinitatis.

Series ꝯsanguinitatis. vi gradibus hoc modo dirimitur: filius ⁊ filia quod est frater ⁊ soror:

sit ipse trūcus:illis seorsum se iūctis ex radice illius trunci egrediuntur isti ramusculi nepos neptis primus pronepos proneptis secūdus abnepos abneptis tertius adnepos adneptis quartus: trinepos trineptis quint⁹:trinepotis filius ⁊ trinepotis filia sextus. Itē alexan. pa. ij. neapoli. clericis ⁊ oībus episcopis atqz iudicibus p italiā constitutis scribit de huiusmodi dicens.

Quomodo sunt cōputandi gradus consanguinitatis.

ADsedē apo. perlata ē questio nouiter exorta de gradib⁹ consanguinitatis. quā quidā legū ⁊ canonum imperiti excitantes eosdez propinquitatis gradus cōtra sacros canones ⁊ ecclesiasticū morem numerare nitūtur: nouo ⁊ inaudito errore affirmātes: q⁹ germani fratres vel sorores inter se sint in secūda generatione: filij eorū ⁊ filie in quarta nepotes eorū vel neptes in. vj. taliquemō progenie cōputantes in huiusmodi. vj. gradu eā terminantes: dicunt deinceps viros ac mulieres inter se posse nuptialia iura cōtrahere: ⁊ ad hui⁹ propbanū errorē cōfirmandū in argumento assumūt seculares leges quas iustinianus imperator promulgauit de successionibus cōsanguineoꝝ: quibus cōfisi ostendere moliuntur tres in secūdo gradu esse numeratos filios eoꝝ i quarto: nepotes ⁊ neptes in. vj. sic seriez genealogie terminātes: numeratione sanctoꝝ patrū ⁊ antiquā ecclesie cōputationez ad nos vsqz perducta peruersa quadā calliditate disturbare nituntur. nos vero deo, annuente hanc questionē discutere curauimus in tynodo habita in latera. consistorio conuocatis ad hoc op⁹ episcopis ⁊ clericis atqz iudicib⁹ diuersaꝝ prouinciarū. Deniqz diu vētilatis legibus ⁊ sacris canonib⁹ distincte inuenimus ob aliā atqz aliā cām alteraz legū fieri alterā canonū cōputationē. in legibus siquidez ob nihil aliud ipsa graduz mentio facta ē: nisi vt hereditas vel successio ab vna ad alterā personam iter consanguineos deferatur. in canonibus vero ob hoc progenies computatur. vt apte monstret vsqz ad quotaz generationē a cōsanguineorū nuptijs sit abstinēdū. ibi prescribitur vt hereditas propinquis modo legitimo cōferat. hic vero vt rite et canonice inter fideles nuptie celebrentur. In legibus distincte nō numerant. gradus nisi vsqz ad sextuz. in canonibus aūt vsqz ad. vij. distinguitur generatōnē. Hac ergo de cā qz hereditates nequeūt deferri: nisi ō vna ad alterā personā. iccirco curauit secularis imperator in singulis personis singulos perficere gradus. qz vero nuptie fine duabus nō valēt fieri personis: ideo sacri canones duas in vno gradu constituere personas: vtrāqz camē cōputationē si attente ac subtiliter perʼaspecta fuerit: idē sensisse ⁊ eādem in eis sententiā esse atqz ad eandē terminū cōuenire manifestissimuz erit iustinianus nāqz vsqz ad quē gradū cōsanguinitas ipsa perduret in suis legib⁹ non diffiniuit. canones vero vltra septem nullā numerāt generationē sexto. quippe gradu determinato i ipsis legib⁹ subintulit imperator. bactenus ostendisse sufficiat quemadmodū gradus cognationis numerentur. nāqz ex bis palā est intellige re quēadmodū vlteriores gradus numerare debeam⁹: generata quippe persona gradū adiecit. ecce i bis verbis aperte ostenditur tales gradus quales isti cōputant non tantū vsqz ad. vj. verū etiaz vltra numerare debere. quippe cum vltra sextū vlteriores gradus numerandos esse decernant vbi enim vlteriores nominat gradus apte idicat nō sex tantūmō esse gradus: sed etiaz finitis adhuc alios numerandos. nec mirū cum in precedentibus ipse firmauerit imperator decimū etiaz gradum: quod dicendo non esse tantū modo sex luce clarius confitetur bi ergo euigilēt ⁊ aciem mentis si pos sunt: intendant: quos bacten⁹ istius modi perculit error. enimuero vbi fm leges inter agnatos vel cognatos defertur successus: cōsanguineos eē non dubiuz est. neqz enim sibi succederent nisi iter se teste iustiniāo in decimo gradu sibi attinerēt. consanguinei igit sibi sunt: qui sic sibi succedunt: q⁹ si in decimo gradu cōsanguinei sibi existunt: non ē terminata consanguinitas: vt isti fatētur i sexto tantum modo gradu. Quid igit dicerent: cōputatis namqz gradib⁹ sicut isti numerant: aut finitur consanguinitas in vj. gradu aut non. si aūt finitur: fallaces erunt leges quibus isti vtuntur: que in. x. gradu sibi succedere cōsanguineos iubēt: q⁹ si nō finitur consanguinitas in huiusmodi. vj. gradu falsidici erūt isti qui vltra illū sextū graduz nolūt cōputare cōsanguinitatē igit aut leges erūt falsē aut isti qui sic finiunt generationez. sed vt veridice leges ⁊ veraces sint cāones: dicam⁹ id quod veritas bz. s. q⁹ non terminatur consanguinitas in huiusmodi. vj. gradu: sz terminatur in. vij. gradu fm canones. vtraqz eniz cōputatio sicut superius diximus vno fine cōcludit. namqz duo gradus legales vnum canonicū constituunt. Fratres itaqz qui fm seculares leges dicuntur in secundo gradu: iuxta canones numerantur in primo gradu. filij fratrū qui illic numerātur in. iiij. hic cōputantur in secundo. nepotes vero qui in. vj. ibi: istic numerantur in. iij. sic deinceps qui leg⁹ inscribuntur in. viij. ⁊. x. in canonibus diffiniunt in. iiij. ⁊. v. atqz hoc mō de reliquis sentiendū ē: vt qui fm canones dicuntur in. vj. vel. vij. fm leges acci

pmuntur.in.xij. vel.xiiij. Hanc cõputationẽ intelligẽs prudentissim⁹ papa greg. dũ quereret in quota generatione fideles cõiũgi debeãt ipsas seculares leges in testimoniũ adducẽs aug⁹. anglorũ episcopo sic relatum fuit: quedaz terrena lex in romana repub. pmittit: vt siue fratris ⁊ sororis seu duorũ fratrũ germanorũ vel duarũ sororũ filius ⁊ filia misceãtur ꝛz experimẽto didicim⁹ ex tali cõiugio soboles nõ posse succrescere. vñ necesse ẽ vt tã in tertia vel in quarta generatione copulatio fideliũ licenter sibi cõiũgi debeat nam a secũda quã predixim⁹ omni mõ oz abstinere. Ecce hic aperte mõstrat filios et filias ffz in secũda generatione nũerari. ⁊ si ffm filij ⁊ filie numerãtur in secunda: fieri non põt: vt ipsi fratres non sint in prima. q⁹ si fratres numerant in prima filij eorũ in secũda. dubiũ nõ ẽ quin eorũ nepotes sint i. iij. pnepotes i. iiij. sic ⁊ de reliquis vsqz ad vij. sed sunt quidã qui ex bis greg. verbis quib⁹ ait vt in. iij. vel i iiij. generatiõe copulẽtur fideles: occasionẽ accipiunt illicita matrimonia contrahẽdi: dicẽtes se hoc iuste facere posse: qõ taz prudentissimus doctor sua sñia diffiniuit. isti itaqz q se hoc velamine defendere nitũtur aduertãt in eiusdẽ patris sñiis nõ generaliter cũctis: sed specialiter ãglorũ genti mãdasse. naz postmodũ a felice memorie sicilie presule requisitus an hoc qõ aug. mandauerat generaliter cuncte ecclesie tenendũ esset apertissime monstratur, nõ alijs hoc quaz illi gẽti mãdasse ne bonũ quod ceperant metuendo austeriora desererẽt. ſz illi postquã in fide essent firma radice solidati ⁊ vniuersali ecclesie censuit sẽper eẽ tenendũ vt nullã de propria consanguinitate vel affinitate infra. vij. generationẽ aliquis sibi audeat in cõiugio copulare. Ecce apte monstratũ est ex verbis ipsius legis ⁊ auctoritate prudẽtissimi pape greg. quid de gradibus consanguinitatis numerandis sentire debeamus quãuis alia quoqz ratio mõ pari ipsos reuincat aduersarios. naz si vt ipsi fatent in illo vj. gradu cõsanguinitas finiret. oẽs psonaz ramusculos qui vltra illuz gradũ in pictura arboris cõtinẽtur velut superfluos. oz detruncari. sed qz oẽs qui in pictura predicte arboris ꝓtinent ex vna parẽtela cõsistũt nũquaz sine diminutione cõsanguinitatis a se poterũt separari: velutinõ sine damno cuiusqz persone valent a ꝓprio corpore man⁹ brachia ⁊ pedes trũcari. illa quoqz sacrorũ preceptio canonũ que iubet a propria abstinere consanguinitate quãdiu generatio recordatur aut mẽoria retinetur: nec a predicta parentela discrepat computatione. naz si in vij. gradibus canonice ⁊ vsualiter numeretur: vltra quos nec ꝓsanguinitas inuenitur: nec nomina gradu uz reperiũtur: nec successio põt amplius progari: nec memoriter ab aliquo generatio recordari. Ne vero in hac consanguinitatis cõputatiõe aliqua de hinc ambiguitas valeat remanere aliaz quaz quidaz faciũt numerationez. i hac etiaz alia disputatione durimus discutiendaz. Sũt enim quidam qui non a fratribus sed a filijs eorum. idest patruelibus vel consobrinis genealogiã numerare incipiant dicentes filios fratrũ i prima generatiõe cõputari debere: q⁹ fratres quasi quidã truncus ex quo ceteri ramusculi oriunt existunt. sed nec ista graduũ cõputatio si bene intellecta fuerit ab ea quã superius ex posuimus in sentẽtia poterit esse diuersa Isti enim qui initiũ numerãdi tumũt a filijs fratrũ: nõ progrediuntur vltra. vj. generatiõnẽ sed sicut totius mundi sex etates existunt ⁊ bumane vite itidem sex: ita ⁊ in consanguinitate sex tãtũmodo autumant computandas esse generationes: quibus finitis none coniunctionis dicũtur posse fieri initiũ: vt quasi fugientem possunt reuocare consanguinitatez. Hec itaqz cõputatio que incipit a ffz filius: ⁊ numeratur vsqz ad sex tantumdem valet quantum ea q̃ incipit a fratribus ⁊ cõputatur vsqz ad. vij. nec vlla insensu consistit diuersitas. quamuis numero graduũ varietas videatur vltima enim generatio si a fratribus sumat initium numerandi. vij. inuenitur si a filijs fratrum reperitur. vj. Taliter igitur determinatis gradibus consanguinitatiz apostolica auctoritate admonemus vos fratres ⁊ filij vt omnibus fic seriẽ genealogie cõputandã eẽ intimetis quemadmodum sancti patres numerandaz eẽ sanxerunt ⁊ antiqu⁹ mos sancte vniuersalis ecclesie per longa temporia oliz computasse monstratur. naz si quis peruersa ⁊ obstinata mente a recto tramite apostolice sedis deuiare voluerit: ⁊ aliter quam nos in nuptijs celebrandis gradus parentele numerare contenderit: primuz pro sua temeritate celesti pẽa plectet: postmoduz vero gladio ppetui anathematis nouerit se iugulandum.

Item greg. pa.

Quare cõsanguinitas vroris ad virũ pertinere dicitur: ⁊ qũo affinitas sit computanda.

Puro de affinitate quam dicitis parentelam esse que ad virum ex parte vroris seu que ex parte viri ad vxorem pertinet: manifestissima ratio est quia si fm diuinaz sententiam ego ⁊ vxor mea sumus vna caro, pfecto mibi ⁊ illi mea ꝺna qz parentela propinquitas vna efficitur: quo circa ego ⁊ sororꝛ vroris mee in vno ⁊ primo gradu erim⁹: filius vero eius in secundo gradu erit a me. neptis vero tertio. idque vtrinque in ceteris agendum ẽ successionibus. vroꝛẽ vero propinqui

a Hec queritur.accusantib⁹. Hec q̄stio.vj. expeditur.j̄.eo.c. j.7.ij.7 extra qui mat.acc.po. vr̄.7 ex̄ de sen.7 re iu.tenor.naz cōsanguinei p̄feruntur ex̄neis ea rōne qz melius possunt scire suā cōsāguinitatē cū chartis cū testibus cū recitatione maiorū 7 alijs argumentis. hoc tñ qō dicitur de consanguineis i testimonijs admittendis exandi tātum cum ō cōsanguinitate agitur.nā si super alio ageretur non sūt admittendi nisi cū eo tempe ramēto qō dist.iij.q.v.i pi. 7 hoc probatur ex̄ de testi.super eo,itē licet soli cōsanguinei accusare possunt matrimoniū.tamē quilibet potest ānūciare.vt extra de cogna. spi.tua.7 iz per denūciationē non agatur nisi ad penitētiaz.vt ex̄ de ac. super his tamen qz in hoc casu nō possunt penitere nisi separētur. iudex ab officio suo eos separabit.ar.xxiij.q.iij.ecce.

cuiuscunqz gradus sit ita me oportet attendere quemadmodū ipsius quoqz gradus aliqua femina,ppue propinquitatis sit.quod nimirū vxori mee de propinquitate sui viri i cūctis cognationis gradib⁹ conuenit obseruari:qui vero alioruz sentiūt antechristi sunt:a quib⁹ tanto solliciti vos oportet cauere: quanto aptius deprehenditis illos diuinis legibus oppugnare.

Item zacharias papa.

Qualiter parentele gradus computantur.

PArentele gradus taliter cōputam⁹ si quidē ego 7 frater meus vna generatio sumus. primūqz graduz efficimus nullo gradu distamus rursus filius me⁹ fratrisqz mei filius secunda generatio sunt ac graduz secundum faciūt nec a se aliquo gradu separentur:atqz ad hūc modum cetere successiones sunt habende. porro de affinitate quam dicitis parentelaz.vt supra.c.gregorij.

Item alexan.papa secundus.

Equiuocatio est:cum soror vxoris cognata vocatur.

QUod autē frater sororue vxoris tue cognati dicuntur equiuocationis iure fit:7 in necessitate vulgaris appellatiōis potius quaz vila causa cognationis.vxor enim fratris fratrissa potius quam cognata vocat.mariti frater leuir dicit.ouoruz autē fratruz vxores vocantur ianitrices quasi eandez ianuam teyn̄etes:vel per eandē ianuam intrantes. viri soror glos appellatur.sororis autē vir non habet speciale nomen:nec vxoris.fratre. Itē isido.

Noia graduz superiorū siue inferiorum siue ex latere venientium.

PRimo gradu superiori linea cōtinetur pater 7 mater:inferiori filius 7 filia quibus nulle alie p̄sone iunguntr.Secundo gradu continentur superiori linea auus auia: inferiori nepos neptis:in transuersa frater 7 soror que persone duplicantur.auus enim 7 auia tā ex patre quā ex matre accipiuntur que persone sequentib⁹ quoqz gradibus similiter pro substantia eoruz in quo gradu cōsistunt ipso ordine duplicātur ille persone in secundo gradu ideo duplices appellantur:quia duo aui sunt 7 patern⁹ 7 maternus.itez duo genera nepotuz sunt siue ex filio siue ex filia procreati: frater 7 soror ex transuerso veniunt idest aut frater patris aut frater matris:qui aut patruus aut auunculus nominatur quia 7 ipsi hoc ordine duplicantur.

Tertio gradu veniunt supra proauus proauia:7 infra pronepos,pneptis:ex obliquo quoqz fratris sororisqz filius vel filia patruus amita idest patris frater 7 soror: auunculus matertera idest frater matris 7 soror. Quarto gradu proueniunt supra abauus abauia:infra abnepos abneptis.Ex obliquo fratris sororisqz nepos 7 neptis: patruelis frater sororis patruelis idest patrui filius 7 filia cōsobrinus consobrina. idest auunculi 7 matertere filius 7 filia amitinus amitina.i.amite filius et filia.item consobrini qui ex duabus sororibus nascūtur:quibus'accrescit patruus magnus:amita magna idest aui paterni frater 7 soror: auunculus magn⁹ matertera magna.i.auietaz paterne quā materne frater 7 soror. Quinto gradu veniunt,supra quidez attauus attauia infra adnepos adneptis:ex obliquo fratris 7 sororis proneptos proneptis fratris patruelis sororis patruelis amitini amitine:consobrini consobrine filius vel filia:proauor consobrinus:proauor consobrina.idest patrui magni auunculi magni matertere magne amite magne filius vel filia:quibus accrescunt propatruus 7 proamita. Hi sunt ,paui paterni frater 7 soror proauunculus scilicet 7 promatertera. hi sunt proaui paterne materneqz.frater 7 soror proauiqz magni materni. Hec species nec alijs gradibus quā scripta est nec alijs vocabulis declarari pōt. Sexto gradu veniunt supra tritauus tritauia:infra trinepos trineptis:ex obliquo fratris 7 sororis abnepos abneptis fratris patruelis 7 sororis patruelis amitini amitine consobrini consobrine patrui magni amite magne auunculi magni matertere magne nepos neptis proprioris consobrini filius vel filia abpatruus abamita. Hi sunt abaui paterni frater 7 soror abauunculus abmatertera. Hi sunt abauie paterne materne frater 7 soror abauique materni. Hi quoqz explanari amplius non possunt quaz ipse auctor disseruit. Septimo gradu qui sibi sunt cognati recta linea supra infraqz proprijs nominibus non appellantur sed ex trasuersali linea continentur fratris sororis acnepos acneptis consobrini filij filieqz successionis.iccirco gradus sex constituti sūt quia vlterius per reruz naturaz nec nomen inueniri nec vltra successio potest propagari.In his vi gradibus oium propinquitatū oia nomina continentur:vltra quos nec affinitas inueniri:nec successio consāguinitas pōt amplius prorogari.

De gradibus consanguinitatis vel affinitatis quot sint: quomodo computandi quibus etiam appellentur nominibus:auctoritate beati Isidori atqz gregorius.7 alexan. sufficiēter mōstratuz ē. **Q. vi.**

Hec queritur[a] quib⁹ accusantibus vel testificantibus consanguineorum coniunctio dirimenda sit.

De his ita scribit fab.pa.

Consanguinei tantum vel si progenies defecerit:antiqui 7 veraces propinquitatem in synodo cōputent.

Consanguineos extraneorum[a] nullus[b] accuset[c], vel consãguinitatẽ[d] in synodo cõputet.sed ꝓpinqui[e] ad quorũ noticiã[f] pertinet.i.pater ⁊ mater soroꝛ ⁊ frater paternus auunculus amita matertera ⁊ eorũ procreatio.si aũt progenies tota defecerit[g] ab antiquioꝛib⁹ ⁊ veracioribus:quibus eadẽ; propinquitas nota sit[h]:episcopus canonice perquirat:⁊ si inuenta fuerit propinquitas separenꝛ. Celestini pape decretũ ecclesie florentine missum.

Palea.

Videtur nobis ꝙ secũda quã; cõtra prohibitionẽ ecclesie duxit nõ sit vxoꝛ ẽt si primã non hẽret desponsatã.nã quod cõtra interdictũ ⁊ ordinẽ ecclesie factũ est:ratũ; non hẽri tã; humane quã diuine legis proclamat auctoritas:q꞉ ea quã inordinate superduxit ꝓhibitiõe renitente vxoꝛ non ẽ:eam cogendus est recipere:quã; iurauit ⁊ desponsauit:⁊ ex ea ꝓlẽ genuit:vt iuramenti religio non vilipendaꝛ ⁊ fides ab inuicẽ ꝓmissa seruetꝛ:⁊ ꝓles in cultu dei nutriatur ⁊ educeꝛ:⁊ alij exinde occasionẽ peccandi ⁊ alios decipiendi assumere non valeant.ꝙ autẽ parentes fratres ⁊ cognati vtriusq; sexus ĩ testificationẽ filij ⁊ filie ad matrimoniũ coniũgendũ vel dirimendũ admittanꝛ tam antiqua cõsuetudine legibus approbata quã; diuinis ⁊ humanis legibus approbantur.in dirimendo aũt mr̃imonio iõ maxime pentes recipiunꝛ:sine si defuerint parẽtes proximiores admittũꝛ qm̃ vnusquisq; suã genealogiã; cum testib⁹ ⁊ chartis cum exercitatione ⁊ recitatiõe maioꝝ scire laboꝛat quia igitur alijs meli⁹ sciũt:ideo maxime admittunꝛ: similiter etiam recipiuntur ⁊ in testificationem matrimonij cõiungendi.q enim melius recipi debent quã; illi qui meli⁹ sciunt ⁊ quorũ est interesse:ita vt si nõ interfint ⁊ consensũ non habuerint ẜm leges nullũ fiat matrimonium.quod vero legitur: pater non recipiaꝛ in causa filij nec filius in causa patris: in criminalibus causis ⁊ contractibus verũ est in matrimonio cõtrahendo ⁊ disiũgendo ipsius coniugij prerogatiua quia ⁊ fauorabilis res est cõgrue recipiuntur.

Item vrbanus papa.ricario ianuensi episcopo.

Qui iureiurando propinquitatẽ firmare debeant.

Notificamus[i] tibi:vt postquã tres aut duo ex propinquioribus iã; defũcte vxoris vel viue:ei⁹ qui accusatur hanc propinquitatẽ; iureiurando firmauerint:vel si tres aut duo ex antiquioribus ianuensibus quibus hec propinquitas sit nota qui bone fame[k] ⁊ veracis testimonij sint remoto amoꝛe timoꝛe precio ⁊ omni malo studio supradicto modo consanguinitatem firmauerint sine omni moꝛa coniugia dissoluantur:ꝙ si propinqui aut extranei verbis tantum propinquitatem testantur:⁊ iuramento probare noluerint vel nequiuerint coniugiũ nullatenus dissoluatur.sed competens eis[l] penitentia propter infamiã vel peccati maculam si forte in hoc cõtraxerint[m] aliquam iniungatur.

Item ex cõcilio vrbanus papa.habito in apulia.

Que confessioni relinquitur:quorũ icestũ nullus iureiurando affirmat.

Si duo viri vel tres consanguinitatem iureiurando firmauerint vel ipsi forte confessi fuerint:cõiugia dissoluãtur si vero neutrũ; cõtigerit episcopi eos per baptismũ; ꝑ fidẽ christi ꝑ christi iudiciũ; in vera obediẽtia obtestenꝛ quaten⁹ palã; faciant vtꝝ se sicut est fama[n] recognoscãt eẽ ꝯsanguineos.si negauerint:sibiipsis relinquẽdi sũt ita tñ vt si aliud ĩ cõscia hẽant se a liminib⁹[o] ecclesie a corpe ⁊ sanguine dñi a fideliũ; cõione nouerint segregatos atq; infames[p] effectos donec[q] ab incesti facinoꝛe ðsinãt si se iudicio episcopoꝝ segregauerint:q iuuenes sũt alia mr̃imonia cõtrahere nõ ꝓhibeantur[r]. Ecce quib⁹ accusantib⁹[s] vel testificantib⁹ cõsanguineoꝝ cõiunctiões sunt dirimẽde. Cuiusmõi vero iuramẽtũ ab accusatoꝛe[t] sit exigẽdũ;:ex romano ordine habetur.

Est autem huiusmodi.

Iuramentum accusatoris.

De parentela[u] illa quam dicunt esse inter istũ ⁊ istam eius cõiu

a ¶ Consãguineos.ex͂neoꝝ.ar.ꝙ peregrini aduene alienigene nõ recipiantur in causa cõsanguinitatis ⁊ ꝙ propinqui ceteris persõis preferantur si cõtradixerit qd ẽ verũ.vt ex͂ qui ma.ac.pos.videtur.

b ¶ Nullus.nisi deficiente parentela.vt hic in fi.

c ¶ Accuset.improprie ẜm.h.ar.C.de inoffi.testa.parẽtib⁹.vbi ponitur accusaꝛ p agere.⁊ nõ ꝙ cã mr̃imõialis.ſi ẽ crĩalis nec ciuil' ẽt vbi ð crimine agiꝛ in foro ecclesiastico.ſ; mixta.ex͂ ð ꝓcur.tue.

d ¶ Vel consanguinitatẽ.cõputãt ⁊c.hoc referas ad testẽ.⁊ ẽ arg. ꝙ nõ potest idẽ accusatoꝛ eẽ ⁊ testis in causa criminali qd verũ; est.ſ; quidã consentiant dicentes hoc speciale eẽ in matrimonio vt idẽ sit accusatoꝛ ⁊ testis sicut ẽ speciale ꝙ non iuretur in eo ð calum.cũ sit questio spiritualis.ex͂ de iura.calũ.lr̃as.⁊ ꝙ cõsanguinei admittuntur ⁊ ꝙ non oĩo ibi obseruaꝛ ordo iudiciarius.ex͂ vt lit.non contest.ad hoc deus.⁊ ꝙ valet testimoniũ de auditu.⁊ ꝙ post publicationẽ attestationũ testes pñt induci.extra de testi.series.⁊.c.ſ;.

e ¶ Propinqui.hic preferuntur propĩqui ⁊ in accusatione adulterij.C.de adul.l.quãuis.⁊ interdicto de libero homie exhibẽdo ff.de lib.ho.exhi.l.iij.§.penul.⁊ in accusatione de effusis ⁊ eiectis ff.de effu.⁊ eiec.ſi vero.§.cum autem.

f ¶ Noticiã.ar.ꝙ nõ sit idoneus testis ĩ hac causa qui non habuit noticiam cõsanguineorum quos cõputat si suo tpe fuerint.

g ¶ Defecerit.q꞉ non sunt vel nesciunt vel sunt infames.

h ¶ Nota sit.ante motam questionẽ; extra de cõsangui.⁊ affini.ex litteris.

i ¶ Notificamus.ð functe.mortua enim erat vxoꝛ cuius cõsanguineã; postea accepisse dicebatur vꝛ affinem.

k ¶ Bone fame.ar.ꝙ debent eẽ bone fame testes in probanda cõsanguinitate.vt ex͂ de testi.in litteris.⁊ extra eo.ti.licet.sed quid si criminosus seruus vel infamis cõtraxit nunquid pñt admitti ibi homines similis conditionis.videtur ꝙ sic.ij.q.vij.si hereticus.C. de inoffi.testa.in arenã dico ꝙ non sicut nec dico alias criminosos testes contra criminosũ; admittendos.nec enĩ; habet ibi locũ; replicatio.extra de excepti.a nobis.

l ¶ Eis.i.accusatoribus.testes enim non puniuntur anteꝙ̃ dixerint testimoniũ;.ar.C.de testi.nullum.ẽ tamen ar.hic pro.h.ꝙ idem possit eẽ accusatoꝛ ⁊ testis in huiusmodi causa.

m ¶ Contraxerint.sed forte nõ bono zelo diffamauerunt matrimonium.vt.C.de adulte.quãuis.in fi.

n ¶ Si duo viri se.sicut ẽ fama.nam sine fama non sufficeret eoꝝ cõfessio.vt extra de eo qui cog.consan.vxo.sue super eo.ſ;.h.dicat sufficere si vterq; iuret septima manu.xxxiij.q.j.requisisti.sed cõtrarium est ex͂ de eo qui cog.sup eo.vbi dicitur ꝙ rumoꝛ ⁊c.sed dici potest ꝙ aliud est vbi se cõsanguineos dicãt vt hic:aliud vbi turpitudinẽ allegant vt ibi quia nec tunc familiares testes admittuntur.vt ex͂ de testi.in litteris vel facias vim in eo quod dicit rumoꝛ ⁊c.q꞉ aliud ẽ ꝙ̃ fama.Item si adest presumptio violenta cum fama sufficit.vt ex͂ de testi.preterea.

o ¶ A liminib⁹.segregatos ⁊c.ſ; dic segregatos quo ad sacramẽta sicut quilibet im mortali peccato existens.j.q.j.sacerdotes.

p ¶ Atq; infames.infamia canonica que deleꝛ per penitentiam.vj.q.j.infames.

q ¶ Donec.ar.ꝙ infamia per penitẽtiã aboletur.

r ¶ Non prohibeantur.ratione iuuenilis etatis vel ipso iure si ignorantur cõiũcti sunt.ar.xxxiij.q.ij.interfectores.⁊.c.in adolescentia.⁊.xxxiiij.q.j.§.j.

s ¶ Ecce quibus accusantibus.g.prout colligi põt ex rubricis istis quattuoꝛ ponit genera sacroꝝ.Primo ponit sacramẽtũ accusatoris in ꝑmo.c.de parẽtela.Scdo ponit sacrm̃ synodaliũ testium in.c.eps.Tertio testiũ in.c.ð parentela illa.Quarto sacrũ eoꝝ qui separantur in.c.ab isto.dicunt tñ quidã.g.deceptum fuisse per consuetudinẽ italie que ẽ vt accusatoꝛ ð beat iurare iuxta tenoꝛẽ illi⁹ c.de parentela.nam dicunt quidã ꝙ accusatoꝛ iurare ñ debet.q꞉ nec etiã de calũnia in huiusmodi cã iuratur.ex͂ de iura.ca.litteras.vnõ virũ q; caplm de parentela intelligitur de sacramẽto testium ſ; de parentela primũ loquitur de sacramento testium quod dicitur eẽ separationis quia ꝑ illud separẽtur quorum matrimonium accusaꝛ In illo aũt.c.eps.fit mẽtio de iuramento testiũ synodalium qd non dicitur separationis prout dicit precedens c.q꞉ per tale iuramentũ nulli separantur q꞉ per illud nõ se obligant ad aliud testes illi synodales nisi vt nunciẽt episcopo ꝙ illicite perpetratur in parochia.vnde ex quo nũciauerint episcopo si voluerint ꝙ separentur:opoꝛtet ꝙ iterum prestent aliud sacramẽtũ de quo habes in c.de parentela.in quo plus est.quia ibi debẽt addere ð credulitate sed testes synodales non iurant nisi de auditu. Nec cõtradicit extra de testi.quotiens.vbi dicitur ꝙ de scia debẽt iurare.nã; illud per hoc intelligo.in illo aũt.c.ab isto.ponitur sacramẽtũ; eoꝝ qui separantur propter consanguinitatem.

t ¶ Ab accusatore.hoc falsum est ẜm quosdã:immo a testibus.

u ¶ De parentela.audisti ante motã questionẽ.extra de cõsan.⁊ affi.ex litteris.ideo aũt hic admittitur testimonium de auditu.q꞉ difficile ẽ ꝙ aliquis sciat quousq; consanguinitas protenditur.ff.de gradi.cogna.non facile.circa prin.licet hoc sit correctum per illud.extra de testi.licet.⁊ no.ꝙ ẜ; qd gratianus inducit hoc.c.habes ꝙ accusatoꝛ debet iurare de veritate dicẽda licet non de calumnia.⁊ est.ar.ad idem.extra de despon.impu.attestationes.

admittitur aūt testimoniū de auditu nīi vbi agitur de cōsanguinitate, alias p auditū non ꝓbaretur matrimoniū, immo putaretur clādestinum.

a ¶ Aut audisti, ar. testimoniū de auditu cē recipiendū, vt. iij. q. ij. §. de his, x. iiij. q. ij. sup. ⁊ c. q̄q̄, xxxiij. q. j. non satis. bo de te non. vt eī. e. licet.

b ¶ Requirere, simile extra de testi. si qui testiū. ⁊ hic ē intellectus.

c ¶ Quādocūqz. dū nīi aī testiū publicationē. extra de testi. fraternitatis. ⁊ c. series. vbi dic q̄ iudex ex officio suo et post apertas attestatiões potest requirere a testib⁹. eī. de consan. ⁊ affi. c. j.

d ¶ Illud sacr̄m. fm intellectū. g. hoc iuramētū ē testis ꝓmissus accusatoris, sz melius ē vt primo exprimat forma sub q̄ iurāt seq̄ntes. b.

e ¶ Hoc. nō separatiōis. i. si fit sepatio ad istud inter eos quoꝝ mr̄imoniū accusat nisi ite ꝓtestet sacr̄m sequentis. c. qō apte colligit. eī ō testi. cog. preterea.

f ¶ Piscop⁹, allocutionē. i. predicatiōnē. x. q. j. placuit.

g ¶ Pignorib⁹. i. religs q b⁹ obligatur fīē p pignora.

b ¶ Ammō. ar. q̄ sine accusatore ꝺ aliquē inducere testes pōt eos ⁊ ꝓnunciare. ⁊ q̄ idē possit eē iudex ⁊ accusatio. simile. vj. q. ij. si tantū. xj. q. iij. ꝑcipue ⁊. ꝺ. e. q. c. j. ⁊. vj. q. v. ꝓtl byt si. ꝺ. iiij. q. iiij. c. j et. ij. contra.

i ¶ Postmoduz. ar. q̄ in cā consanguinitatis testimoniuz pōt ferre qs de his q̄ recenter dicit. ar. ꝺ. ꝺ. e. in. c. tribus, ⁊ ar. extra de cōsangui. ⁊ affi. ex litterꝫ sz hic postmodū nō intelligitur post motā questionez quod prohibeī. sz decetero. ⁊ sic p equiuocationem solue ad hoc proxi. q. q̄ autem.

k ¶ Synodalē. immo quelibet cā ē synodalis indirecte vt extra de iudi. nouit.

l ¶ Ab hoc. illud. s. de parentela.

m ¶ Separationis. i. ad qō fit separatio testiū.

n De parētela. diuerso. ergo nulli erat credēdum. vt. iiij. q. ij. itez q falso. vel loqtur hic de diuersitate testiū q discordāt. tenētur. n. testes ex vtroq latere probare consanguinitatez, extra ꝺ cōsang. ⁊ affi. ex litteris ⁊ singulos gradus clare distinguere ⁊ ꝓprijs nominibus nomiare ꝑsonas oēs vel sufficienti circūlocutione. et debent vidisse q ꝑsone constitute in vno predictoꝝ graduz se pro cōsāguineis habuerunt. vt extra de testi. licet. sz certe testes qui debent ꝓbare consanguinitatē debēt incipere a principio ⁊ sic descendere vsqz ad ꝑsōas illas de quibus queritur. et incipiunt a duobus fratrib⁹ ⁊ bene probant illos fuisse fratres. sed de patre eorū nihil ꝓbant nec inde aliquid sciunt. ⁊ alios descendentes probant gradus. nūqd hoc sufficit. dico q̄ sic. q: de stipite nō inuenim⁹ cautuz. sed tātū de lateribus. vt extra de testi. series. ⁊ ip sos fratres canon q̄nq̄z ponit pro stipite. ꝺ. e. q. v. c. j.

o ¶ Postmodū. ponam⁹ ergo q̄ petr⁹ ⁊ berta q sūt frater ⁊ soror ꝺ būt matrimoniū. ⁊ duo testes bene probant petr̄ eē filiuz ioānis. sz de berta nihil sciunt. Itē alij duo probāt bertā eē filiā ioannis. sz de petro nihil sciūt sepabīē ne tale mr̄imoniū. dicūt oēs q̄nō. q: nec isti duo ꝓbāt ꝓsanguinitatez nec illi duo nā aliō ꝓbāt isti. ⁊ aliud illi. sed qui hoc dicūt ceci sūt: q: si ꝓbauī aliquē eē filiū alteri⁹ illū eē patrē istius probauī. sed i casu isto. ꝓbatū est iudici. q̄ ioānes est pat petri. similit ē ei ꝓbatū q̄ ioannes ē pater berte. ergo ꝓstat iudici q̄ idē ē pater vtriusq; ergo ꝓsanguinitas ē ꝓbata. ⁊ forte primi melius dicūt.

p ¶ Nulla credāt. sufficit q̄ iurēt de credulitate. nec ē cōtra eī. de testi. quotiens illō. n. intelligo per hoc. ⁊ ita ꝓstāt isti duo sacr̄a.

q ¶ Vel ꝺ rietat. hic rīdet q̄stioni facte io.

r In isto die. sub vno. i. loco suspecto. nā q̄ male agit xc. xviij. q. ij. pniciosaz.

s ¶ Licētia. cū sit senex. ff. n. eēt inuenis de iure cōi posset ꝺberej bz quoslda. vt nōui. xxxiij. q. ij. in adolescētia.

t ¶ Be⁹ adiuuet. sed clericꝰ cū sepatur a cōcubina. sua ñ ꝺz iurare. vt eī. de coba. cler. ⁊ muli. clericos.

u Velloꝝ. abijcere. ꝓpria auctoritate qō nō lz. xxxiij. q. ij. c. j. ⁊ ij.

x ¶ Cōsiliū. hoc olim vel erandi distributiue. ꝺ hoc nota. xxxiij. q. ij. c. j.

y In isto. dimiseras. auctoritate. ꝓpria vel p ecclesiam fuit decepta.

z ¶ Qō āt vnius. hec q̄stio icidēter ꝓponit.

a ¶ Omne. ꝺ. ij. q. iiij §. j. ⁊ c. placuit.

b ¶ Sta bit. nisi i casu. de cōse. di. iiij. placuit ⁊ lxxxvj. dist. tāta. ⁊. viij. q. iij. talia.

gem quicquid inde scis aut audisti a tuis vicinis aut a tuis propinquis antiquioribus: tu per nullum ingeniū nec propter timorē nec propter amorē nec ꝓpter amorē nec ꝓpter premiū aut propter cōsanguinitatē celabis. episcopo tuo aut eius misso cui hoc requirere iusserit quandocūqz te ex hoc interrogauerit sic deus te adiuuet ⁊ istorum sanctoꝝ reliquie.

Iuramentum testium.

Illud sacramētuz quod iste iurauit de illa parentela que inter filium ⁊ eius coniugem. N. computatur. q̄ tu illud obseruabis inquantū sapis. sic te deus adiuuet. Hoc iuramentū non ē separationis sed synodale institutū ab eutriciano papa ij. ait enim.

Synodale iuramentum.

Episcopus in synodo residēs post congruam allocutionē. vij. ex plebe eius parochie vel eo amplius, put viderit expedire, maturiores honestiores atqz veraciores viros in mediū debet aduocare: et illatis sanctoꝝ pignoribus vnūquēqz illoꝝ tali sacramēto cōstringere vt ammō in āte quicquid nosti, aut audisti aut postmodū inquisiturus es quod cōtra volūtatez dei ⁊ rectā christianitatem in ista parochia factum sit aut futurū erit. si in diebus tuis euenit tantū ad tuā cognitionē quocūqz modo ꝓueniat. si scis aut indicatū fuerit tibi synodalem cām esse ad ministerium episcopi ptinere quod tu nec propter amorē nec propter timorē: nec ꝓpter precium nec propter parentelā vllatenus celes episcopo: aut eius misso cui hoc ingrere iusserit: quādocūqz ex hoc te interrogauerit: sic te deus adiuuet ⁊ ille scīoz reliquie. Illud sacramentū quod iste iurauit de synodali cā: qō tu illud ex te ita obserua bis inquantū sapis aut audisti aut ab hac die in antea inquisiturus es sic te deus adiuuet. Ab hoc iuramento illud sumptum est principio paululum deuiato. Porro de iuramento ꝺ rationis innoc. pap. ij. scribit ottoni lucēsi epo dicens.

Iuramentum illorum qui consanguinitatem probant.

De parentela illa vnde nos cōsulere voluisti pro qua etiam est ad nostram audientiā appellatum. aliorum fratrum scripta suscepimus qui vtiqz causam ipsam diuerso modo narrabant: ⁊ primo quidem tā in gradibus quam in nominibus ꝑsonaꝝ discordasse: postmoduz vero in altero eorū computatores eiusdem parentele dicūtur cōuenisse. Ceterū in huiusmodi cāsibus summope cōsideranda est qualitas personaꝝ: que aliqd ꝓtra quoslibet astruere velint: quecūqz iusiurandū prestare debent. q̄ neqz grā neqz precio vel timore vel odio alicuius hoc dicūt contra eos de quibus agitur: sed potius q: credāt ita verū esse ⁊ ita se a suis antecessoribus audiuisse: in quibus omnib⁹ non debet aliqua varietas vel cōtrarietas inueniri. qui vero separantur ab inuicez: huiusmodi iuramentum prestabunt.

Iuramentum separationis.

A B isto die in antea tu per nullum ingeniū te sociabis huic tue cōsanguinee nec in cōiugio nec in adulterio nec cū illa ad vnā mēsaz māducabis ⁊ bibes aut sub vno tecto manebis. nisi in vna ecclesia aut in alio loco publico: vbi nulla mala suspicio possit eē: vtrib⁹ coraz testibus idoneis pro certa necessitate pariter colloquaminī: nec aliam coniugē accipies nisi forte post actā penitētiam tibi licentia data fuerit ab episcopo tuo aut eius misso: sic te deus adiuuet. Occasiōe vero cōsanguinitatis vxorē suam dimittere ⁊ aliaz ducere non licet alicui nisi causa primū probata fuerit.

Unde alexan. papa. ij. guilelmo de monstrolico.

Nihil coraz ecclesia cōsanguinitate ꝓbata vxorē dimittere non licet.

Quorū relatiōe cognouim⁹ te propriam velle abijcere vxorē ⁊ adherere alteri pretēdentē cōsanguinitatis occasionē. vñ apostolica auctoritate interdicēdo mādamus tibi: vt hanc quam nunc habes vxorem nullatenus presumas dimittere vel aliam ducere: donec apud episcoporum religiosoruz cōsilium causam iustam examinaueris. Recepturus vero eam quā iniuste dimisit. hoc modo iurabit.

Reconciliationis iuramentum.

A B isto die in antea istam coniugem. N. quam iniuste dimiseras ita tenebis sicut maritus suaz coniugem debet habere in dilectione et debita disciplina. nec eam per vllum malum ingeniū a te separabis. nec ea viuente aliam accipies: sic te deus adiuuet. Quod autez vnius testimonio coniugia apud quosdam dirimūtur nulla ratione ratum habetur. Cum. enim dominus dixit. omne verbum stabit in ore duorum vel trium testium.

Itē cum in bilerdensi concilio dicatur. omnis controuersia que de ecclesiasticis rebus fit. fm diuinam legem sub duobus vel tribus testibus terminetur domino dicente. nō vnus stet contra alium: sz in ore duorum vel trium testiū stet omne ver

a Quod aūt. ſi parētes neſciunt impedimētum non eſt dubi/ uz quin filij ſint legitimi. vt extra qui ſi. ſint legiti. cū inter ſi aūt vnus ſciuit ⁊ alter neſciuit. dicūt quidā ꝙ quantū ad ſcientem nō ſūt legitimi. ſed quātū ad ignorantē ſūt. ar. xxxij. q. ij. ſolet queri. ⁊. C. ſo. ma. ſi ignorās. ſed licet. b. ⁊. l. ita di/ rerunt. tñ reprobatur eoꝝ diſtinctio. cū. e. ex tenore. qz incōueniēs eēt ꝙ aliquis eēt ptim legitimus. ⁊ ptim ille gitimus. ſicut nemo pōt eſſe partiz liber et partiz ſeruus. ff. ō lib. cau. duobus. ſz ſi am bo parentes ſciūt ipe dimentū. tales filij nō ſunt legitimi ſz eccle/ ſia babuit illud ꝑ ma trimonio. vt eū de clā deſti. deſpon. cum in/ bibitio.

b Q. Uid ē. dubitā do dicit ⁊ tū ſol uit interrogando rñ/ dit ſic. xxij. q. ij. ꝙ ait.

c Sine filijs. ſ. legiti mis dicuntur entz nō eē filij qui nō ſunt bo ni. xlj. q. ij. non liceat. argu. xxxij. q. iiij. dicat. ⁊. xl. di. multi. ergo vi/ bo generali tantū legi timi continentur. eū ō iureturan. quintaual lis. ff. de oper. lib. ſi li/ bertus.

d E bis vo. hic depingi tur. viij. q. qua querit quo gradu poſſit di/ ſpenſari cū cōſangui neis. vel affinibus. ⁊ q dez in tertio ⁊ papa ſo lus. ſed in primo ⁊ ſe/ cundo non pōt vt di cunt. qz in leuitico ꝑ/ bibitus fuit vterq; in conſanguinitate ⁊ af/ finitate. ſed boc falluz eſt. vt extra de diuor. gaudemus. vt nota/ ui. xxx. q. iiij. pitatium. ⁊ ſunt tria que indu/ cunt banc diſpenſati/ onē proles ⁊ temp⁹. ſ. e. c. i. ff. de ritu nuptia. qui in ꝓuincia. ⁊ ffor/ matio pacis. vt eū de deſpon. impub. acceſ/ ſit. in parte deciſa. ⁊ b eſt ſdirecta diſpēſatio. In boc. enim caſu tā tū vſ diſpēſaſ ꝙ poſt ſpaciū longū non ad mittunt accuſatorē ni ſi accuſatus ipſū ſpon te admittat vt eū q ma tri. accu. poſ. ꝓ tuas.

e O E gradib⁹. mꝫ ta. argu. rōe diu turnitatis poſſe fieri qō alias fieri nō dz. ſ. di. iiij. dēiqz. ⁊. xcv. di. ecce. j. q. j. cito. ſ. xxiiij. q. j. ſciſma. cōtra.

f Filios. nota filio/ rum ſuſceptionē ⁊ an noꝝ longa curricula diſpenſationez indu/ cere ne mꝫimoniū ſe/ pareꝫ bodie aūt longi/ buz itē cum alibi dicatur. nullius ꝑ ſone quantūlibz exercitate teſtimo/ nio aliquid credatur: euidentiſſime appet: vnius aſſertiōe cōingia non eſſe diriměda.

Q. vij.

Quod autē⁹ queritur. ſi illi qui de inceſtuo/ ſis naſcūtur filij repu tentur. Augu. in li. queſtionuz ſup leuit. c. lxxvij. determinat ita dicens.

Non appellantur filij: qui de incey ſtuoſis naſcuntur.

Quid ē⁹: quicūqz dormierit cū cognata ſua ſine filijs ⁹ morie tur: cū filij ex hmōi coniunctionib⁹ ⁊ ante nati ſunt ⁊ hodie naſcantur: an boc intelligendū eſt lege dei con ſtitutum vt quicunqz ex eis nati fue rint: non deputentur filij: ⁊ nullo pa rentibus iura ſuccedant.

Q. viij.

E bis⁹ qui ignorāter cō/ iuncti ſunt. i quo gradu cōſanguinitatis vel affi nitatis ex diſpenſatione eccleſie relinquantur.

Grego. i regiſtro diffiniuit dicēs.

Non ſeparētur qui infra. vij. gene/ rationē ignorāter copulantur.

E gradibus⁹ vero cognatio/ nū qui infra. vij. generationez in matrimonio ſūt inuenti: ſi neſcie ter fecerint ⁊ multa curricula anno/ rū ſunt reuoluta: ita vt filios⁹ hēnt i vj. qui inuenti ſunt aut fortaſſe⁹ in v. huiuſmodi non ſeparētur donec nos ad boſ domino promittēte oze ad os⁹ loquamur: boc autē dico ſz indulgentiaz⁹ non ſm imperiū. qui vero de bis duob⁹ gradibus nouaſ contraxiſſe nuptias videntur. i. infra anni cozonaz⁹ modis omnibus ſe/ parentur. De cetero vero genera/ lia per omnem prouinciam ſtatuta per currentia taliter firmenꝫ vt nul lus audeat deinceps tale ſcelus per petrare. ⁊ qui fecerint ſine retracta/ tionis miſericordia acrius punit vl tionib⁹ ſeparentur. Si vero qui ꝑ pinquas ſanguis vroris ſue in ma/ trimonio ſibi ſociauerūt: ſicut iā du dum vobis ſcripſimus qui in eodē gradu inuenti ſunt ſeparētur aut ſu ſpendatur eoꝝ cauſa vſqz duz nos i ſimul domino auxiliante conuenia mus. Idez. De bis⁹ qui mortua vroze ſecunda contrabere nuptias voluerint iuſte ⁊ boneſte ⁊ ratione biliter proſperimus ab eozum con ſanguineis vſqz ad quartū gradum genealogie abſtineri boc nos ſm i/ dulgentiam ſancte matris eccleſie mitius prelibauimus.". Ceterum iuxta ſecularium legum cenſuram dignis coertionibus granibuſqz di/ tudo tpis non excuſat. vt eꝫ de conſangui. ⁊ affini. non deberio.

g Aut fortaſſe. dubitando dicit. qz in. v. gradu nō ē diſpēſandū niſi ex ma/ gna cā dicūt ār quidā ꝙ dñs papa in boc. c. dat generalē formā oībus prelat tis: ꝙ vbi inueniūt aliquos in tali gradu. ⁊ illa tria precedūt nō ſeparēt eos. nec de cā cognoſcāt alias ſic.

b Re ad os. ⁊ ita permittit i ſuſpēſo.

b Re ad os. ſz ſi qs recen ter ꝓtraxerat vel ꝙberet ꝙ tūc ſepentur. ⁊ boc ē qō dixit j. anni coronam.

i Indulgētiā. ſz obiſcio ti/ bi. aut pa. diſpenſauit. aut ſi ſi diſpēſauit ergo ſtati ſit ma trimoniū. q̄re ergo dic nō le parētur donec nobis loquā tur. ſi non diſpenſauit qūo ergo permiſit eos eē i inceſtu itē q̄re ꝙz boc ſubiungit. boc aūt dico ſm indulgētiā. ſo. papa ſtatiz nō diſpenſauit i mꝫimōio. ſz diſpēſauit i b ꝙ dz differri cognitio cāe vl ēt ꝓlatio ſnie. ⁊ iō medio tpe al ter alteri nō debuit negare debitū cū adhuc nō ꝓſtaret de ꝓſanguinitate. vt eꝫ vt li. pen. laudabilē. vel dic ꝙ diſ/ penſauit ſub ꝓdītōe ſi ꝓſta ret de premiſſis vel expone nō ſepentur q̄tū ad coha/ bitationē. ſed ꝑ boc ñ dat eis licentiam cōmiſcendi.

k Coronā. i. anni circuluz vel reuolutionē. ñ noua ma trimōia dicīq̄ nō ſūt annua ſimiliter mācipiū dī nouuz qō nōdū ꝓuiuit pannū. ff. ō pub. ⁊ vect. interdū. §. quo tiens ſimiliter vinū. ff. de vi. tri. ⁊ ol. le. vetus.

l De bis. ad quartū ſi itel ligas boc. de ſcōo genere af/ finitatis tūc nulla ē ibi diſpē ſatio. nec illud qō ſequit boc nō ſpectat ad illud genus af finitatis. ſed ad primum.

m Prelibauimus. i. olim conceſſimus quibuſdam.

n Hec ſalubriter. affini/ taris. ꝙſanguinitatis ſigna vel veſtigia.

o Matrimonio. i. vſqz ad vij. gradum.

p Inceſtuoſi. prima par tem huius. c. intelligē ō exclusione ſacramentorum. ſecundaz aūt ō anathemate ⁊ tūc dicit non ſumāt cibum ſpiritualem. de b dictuz. eſt ſ. q. iij. de inceſtis. xij. q. ij. in digne.

q Manēt. p⁹ admonitōez.

r Aut catbecuminos. xj. q iij. ad mēſaz. ō. ſo. expoſitio illa q̄ ſequit. i. cū chriſtianis. ⁊c. non refert ad totuz id qō ꝑmiſſū ē. ſed ad aliam ptē in/ ter chriſtianos ſi habetur. vl nō de oibus gentibus boc intelligēdum eſt. ſz de genti bus catbecuminis.

s Sed ſoli. chriſtiani.

t Maneat. qd iurz ſit i boc caſu notaui. xxxiij. q. ij. §. ō pe nitentibus.

u Vide queritur hic queritur ſi ſenten tia que lata eſt pro matrimōio vel cō tra illud poſtea poſſit retra/ ctari. ⁊ dicendum ꝙ ſic. qz ta lis ſentētia nullo cur ſu ꝓpis

trāſit in rē iudi.vt eꝛ̄ de ſen.ꝛ re iudi.cōſanguinei.ꝛ.c.latoꝛ.quidā volebāt diſtinguere q̄.ſi ſecūda matrimonia ſunt ꝺ̄cta non p̄ñt retractari ſnia ſz ſi non ſunt ꝺ̄cta p̄ñt retractari per illud qō ē extra de teſti.ficut.xxxiij.q.j.ſi per ſortiarias.ſed id qō in illa decre.ficut dicitur referendū ē ad facilitatez.i.non ita de facili retractaꝝ ſnia quando ſecunda matrimonia ꝺ̄cta ſūt ꝛ illud qō dico i matrimonio dico in oibus vbi periculū aie vertitur i baptiſmo ꝛ ordine.illud tñ poſſet dubitari vtrū ſnia matrimonij.ipſo iure retractetur an per in integrū reſtitutionem ꝛ vꝝ q̄ per in integrū reſtitutionem.vt eꝛ̄ de in inte.reſtitu.ex lr̄is.ecōtra videtur q̄ ipſo iure.quia ibi ſententia non tranſit in rē iudicatam vt dixi.ſed ſz magiſter ſpecialiter propoſuerit qōnē ō matrimonio.tamē generaliter.proſequitur.an quelibet ſententia poſſit retractari. Notandum ergo q̄ varijs mōdis retractatur ſententia.quandoqz retractatur ſi ē lata per ſurreptionē.vt.j.e.veniam ꝛ eꝛ̄ de offi.vica.tua.ꝛ eꝛ̄ de ſen.ꝛ re iudi.cum olim. Itē ſi ē lata per falſos teſtes vel per falſa inſtrumenta.vt extra de proba.licet.ꝛ.C.ō falſ. querelam. Item ſi eſt lata p falſas allegationes.ff.de iudi.ſi pretoꝛ. Item ſi interuenit falſuſ procuratoꝛ.vt eꝛ̄ ō procu.in noſtra.ff.de iudi.lz. Item ſi eſt lata a iudice non ſuo.vt extra de iudi.at ſi clerici.C.ſi a non cōpe. iudi.p totum. Itez per in integrum reſtitutionē.vt eꝛ̄ de in inte. reſti. Itē per appellationem ꝛ ſupplicationē.vt.C.de preci.impera.off.ant.qua ſupplicatio. Itē retractaꝝ ſi ē lata ab excōicato .vt eꝛ̄ de ſen. ꝛ re iudi.ad probādū. Item retractatur per imploratiōez triſtis auxilij vt ſiꝫ ſeruum fuerit lata ſententia ille appellare non p̄ōt.ſz p̄mittitur ei iplorare triſte auxiliū.vt.ff. ō appel.ſui. Itē ſi fuerit lata ꝺ̄ ius ſcriptū.vt.ij.q.vj.§.eſt āt qñq;. Item ꝓpter corruptionez iudicis.vt.ij.q.vj.§. venales. Sūt aūt tres modi retractandi ſnias.qñq; retractaꝝ ſnia.i. nulla oñditur eē ſ.cū ē lata a iudice non ſuo. vel p falſū procuratoꝛē lata ē qñq; retractatur iudicis officio qñq; iure actionis.ſi iudicis officio per bñficiuz reſtitutiōis in itegrū tñ vſque ad quadriennū p̄ōt agi.C. de tēp.in inte.reſ.l.vlti.ſi āt iure actionis.ſ.actionis i factuz.tūc vſq; ad.xxx. annos audietur.io.

eri non poſſe argumentis ꝛ auctoritate ꝓbatur. Snia nāq; niſi per appellationē infra terminū lege cōſtitutuz releuata fuerit.irrenocabile robur obtinebit. Hinc etiam beatus aug.ſcri.dicens.

Que rationabiliter deciſa ſunt mutari non expedit.

Omnibus modis eccleſiaſtice diſcipline vel moderationi conueniens eſt vt que rōnabiliter ordinata fuerint vel deciſa:nulla in poſterū debeant refragatōne turbari. Item ſtepb.pa.v.pau.epiſcopo placentino.

Que vtiliter deciſa ſunt:a ſucceſſoribus roborenter.

Loci noſtri ꝓſideratio nos admonet rōis auctoritate que a ꝓdeceſſoꝛibus noſtris vtiliter deciſa fuerint roborare:ꝛ que a temerarijs preſumpta fuerint in promptu nibilomin⁹ vleiſci. Rerū quippe añ conſpectū diuini iudicis ſe nouerit eſſe qui nititur vtiliter finita reſcindere ac roborata quolibz auſu violare. Eccleſiaſtici quippe vigoris ordo cōfūditur:ſi aut temere illicita preſumātur aut non conceſſa ipſum tētent proinde ſi negligenter ea que male vſurpant omittimus: exceſſus uiā proculdubio alijs aperimus. Quia ergo ſententia hec rōnabiliter data eſt:nec per appellationē infra certū terminū reuelata: apparet q̄ nequaquā priora coniugia ſunt reintegrāda. His ita reſpondet aliud ē ſniam reſcindere ꝛ ratiōnabiliter deciſa turbare:atqz aliud que per ſurreptionē obuenīūt ꝺ̄prehenſa.corrigere.ſuū nāq; errorē cuiq; corrigere:ſz atqz iō que a quolibet illicite cōmittunt ſiue a predeceſſoribus admiſſa inueniunt:in melius reuocari oz.porro illicite vxor a viro ſuo ſeparata ē ꝛ illo viuēte alij copulata:cū dñs ſolius fornicationis cā a viro ſuo vxorē ſeparari iubeat.ſicut ergo ſi aliqua cuius vir putaretur defunct⁹ alicui copulare tur:ꝛ qualibz occaſione interueniē te ab ei⁹ ꝓſortio diſcederet: quānis iudicio eccleſie cogaꝝ redire ad euz quem reliquerat:tñ ſi poſt triēnium⁹ virum qui mortu⁹ putabaꝝ redire cōtigerit priora cōiugia reintegrabuntur.ſic cum deprehendūtur nō fuiſſe ꝓſanguinei qui cā cōſanguinitatis abinuicem ſepati ſunt prioris conſortij federa ſunt repanda⁽ᵉ⁾. Qō autem que illicite admittuntur vel admiſſa inueniuntur corrigenda ſūt vel q̄ ſnia ēt romane ſedis in melius cōmutari valeat:auctoritate bilarij pape ꝛ nicolai monſtratur.

Ait namq; bilarius epiſcopus vrbis rome ſynodo preſidens.

Corrigendum eſt quod illicite admittit aut a predeceſſoribus admiſſum inuenitur.

Quod quis⁽ᵈ⁾ commiſit illicite⁽ᵃ⁾ aut a predeceſſoribus ſuis inuenerit admiſſū:ſi proprij periculum vult vitare:damnabit.nos.n.i nullo volum⁹ ſeueritatē vltionis exercere:ſed q̄ in cāis dei vel cōtumacia vl aliquo exceſſu deliquerit aut ipſe qui perperā facit aboleꝝ̄ nolluerit in ſe quicquid in alio non reſecauerit inuēiet quod vt deinceps poſſit tenacius cuſtodiri ſi plz oēs ſnias ſubſcriptioneſq; propias cōmodate:vt ſynodali iudicio aditus claudatur illicitus⁽ᵍ⁾. Itē grego.

Secunduz ſue cōſuetudinis tenorē apoſtolica valet mutari ſententia.

Apoſtolice ſedis ſnia tantas p cōſilij moderatione concipit tanta patia ꝛ maturitate decoquitur⁽ᶠ⁾ tantaq; deliberationis⁽ᵍ⁾ grauitate ꝓferꝝ vt nec immutari neceſſarium ducat niſi forte ſic prolata ſit: vt retractari⁽ʰ⁾ poſſit vel immutari:ſi ſz tenorē premiſſe cōditionis⁽ⁱ⁾ exiſtat.

Item Innocen.papa.

A predeceſſoribus damnatos aliorū ſupplicationibus in priſtinū ſtatū apoſtolica reformat eccleſia.

Etiam nūc ad maximū⁽ᵐ⁾ ſotiū quaſi ad quoddaz thema ꝛ quod mihi anxiū eſt ac difficilimū maioꝝ meoꝝ reuoluaz ſentētias. Fuerat quoq; de illo quoquo pacto vt ip ſi etiam cōmeminiſtis aliquid vtiq; granius conſtitutuz veruz quoniam id quod per rumorē⁽ⁿ⁾ falſum vt aſſeritis ſurreptum huic ſedi ꝛ elicitum per inſidias demon/

legat⁹ ſiue i ciuilib⁹ ſiue i crialibus cāis.vt eꝛ̄ de off.dele.i lr̄is.C.qūo ꝛ qñ iudex ſi vt ꝓpon⁹.ff.de penis.diui ff̄es niſi ſit lata ꝺ̄ ordinē iurꝫ tūc p̄ōt ſtractari ab ordiario tm̄ vt.C.de ac.l.iij.ꝛ iiij.ꝛ ēt a ōlegato.vt eꝛ̄ de accu.ꝙliter ꝛ qñ.ſz lz corrigē ñ poſſit ſniam tñ p̄t eā moderari.vt.ff.ō of. p̄ſi.illicitas.§.vl.ſi.lr̄ ſi decept⁹ tulit ſententiam p̄ōt de negaꝝ actiōem iudicati.vt.ff.ō iud.ſi p̄tor.i fi. Itē vba ſnie p̄t mutare dū tñ ſenſus idē remaneat.vt.ff.de re iud.actoꝝ. Itē ſuppliē p̄ōt eadē die ō fructib⁹.ff.de re iudi.paulus. Itē interp̄tari p̄t ſniam ſuā.ſi ē ꝑles vl ꝓcuratoꝛ ceſaris.vt.ff ō app.l.ab executore.

d Triēniū, marie. ar.xxxiij.q.v.q̄ deo.

e Repanda.ñ rē iudicatā nō p̄iudicaꝝ veritati i cā ſpūali.ſz vꝝ ꝺ̄ eꝛ̄ de teſ.ſiē.qz ibi dicit q̄ nō vꝝ ſup eē aliqō remediū niſi q̄ teſti iponaꝝ pnia de puerio.ſz ibi ſupple.l.ō facili.vel ibi reſpiē factū nō ius.ſi.notaꝝ eꝛ̄ de arbi.peruenit.

f Quod qs illicite hoc.c.logtur de illicita alienatiōe rez eccleſie.vt eꝛ̄ de re.p̄muta.c.ij.ſec⁹.n.ſi ōlt q̄ ſententiādo diffinitiue.C.ſniaz reſcin. nō por.l.j.ff.ō re iudi.l. iudex.ar.ꝺ̄ factū ꝓpium aliquē poſſe venire.ar.xij.q.j.certe ego ſū.ꝛ eꝛ̄ ō elec.noſti.

g Illicite.ſic.l.di.penitētes.ar.ꝺ̄ eꝛ̄ ō de.ꝺ iu.diffis.ꝛ eꝛ̄ de ſi.preſby.veniēs.ꝛ ar. ff. de reb⁹ eo .q ſub tu. vel cur.l.q̄uis.ꝛ eꝛ̄ de cōceſ.pre.cum ſuper.

b Illicitus.nō arg. ad q̄ſtionē dñicalē.inraui q̄ nūq̄ accederē ad fornicariā meā p⁹ volo cū ea ꝺ̄bē. poſſū ar.hic ſic.ꝛ.xxxj.q.j.relatū.ꝛ.c.illō.ꝛ ar.ꝺ̄. eꝛ̄ de cā poſ.c.iij.ꝛ.ff. de excepti.rei iudi.l.ꝛ an eadē.§.actiones.

i Apoſtolice.ꝺ̄cogitur hic p̄z rō q̄ i reſcripti apoſtolicz nihil ꝺz vſuj repiri nec aliqd reꝓbenſibile.vt eꝛ̄ ō reſcri.cuz a ꝺo vñ viciosa dicenꝫ ſcripta ſi ſit i eis falſū latinuz vt eꝛ̄ de reſcript.ad audi.ſz in teſtis ꝛ p̄uille. ſec⁹ ē.C.de teſt. erroꝛē.ff.de manu.teſt.qui bēbat.nō.n.eſt veriſimile q̄ cū ille littere i tot manib⁹ decoquanꝫ q̄ ibi ſit aliqd reꝓbēſibile.

h Retractari.poſſit vꝝ ergo q̄ ſnia p̄ncipis poſſit ſtractari ſi eēt iuſte lata.ꝛ ſic ē.ꝺ̄.C.ō ap. ne cās.vbi dꝝ ſi ſnia p̄ncipis ſine cāe cognitōe fuerit lata ñ p̄ōt ſtractari nā ēt error p̄ncipis facit⁹ inſt ptes.vt.ff.ō ſup.le.l.iij.i fi.ſz hic loquiꝫ de ea retractatōe q̄ fit p in itegrū reſtitutionē eꝛ̄ de i ite. reſt.cū ex litteris.

l Conditionis.ſi conceſſuz erat ad tempus.ſ.eo.q.iij.qō ſcripſi. vel illius ſi preces veritate nitantur.ſnia autem nō eſt ſub conditione ferenda.ij.q.vj.biduum vnde hoc non intelligitur de ea tenet tamen ſi ſerat ur.extra de ſen.er.a nobis ꝛc.

m Etiā nūc ad maximū.forte binom⁹ erat iſte ſotin⁹.vt aliter ve niā ad ſotinuz.nūc quaſi ad maximum quoddā thema.q̄ plures queſtiones ex eo ſurgunt.

n Per rumorem.arg.

a Omnibus modis,rōnabiliter.ēt impiali reſcripto.C.de tranſac.cās.ſimo a limine iudiciorum expellenꝫ q̄ volunt retractare .ſententias a q̄bus non eſt appellatum.C.vt ſen. reſcin.non poſ.l.vlti.C.vt.li.penul.le.ſi. niſi ꝓpter publicā vtilitatē.vt.ff.de decre.ab or.fa.q̄ ſēl.vel niſi reſtituendo .ff. de mino.in cauſe.§.vl.

b Loci noſtri,omittim⁹.ſi.xxiij.q.iiij.ē iniuſta.in fi.

c Quia ergo.erroꝛē.nota q̄ ptib⁹ ꝛ aduocatis lz corrigere erroꝛē ſuum q̄cunq; ante ſniam.vt eꝛ̄ de cen.oliz.circa mediū.C.de iur.ꝛ fac.ig. erroꝛ.teſtib⁹ incōtinenti lz corrigē.vt eꝛ̄ de teſti.co.p̄terea.itē dñs p̄ōt icōtīenti erroꝛē ꝓcuratoris corrigere.vt eꝛ̄ de of.iud.dele.cuz oliz.in fi.niſi erraverit in pētis iudicib⁹ ſuſpectis . vt eꝛ̄ de cau.poſ.ꝛ p.cū oliz.de boc.xxij.q.j.ſuper.ꝛ c.apud miſericordē. Itē iuder p̄ōt erroꝛē ſuū corrigē interlocutoria ſnia.vt.ff. ō re iud.q̄ iuſſit.ſz diffinitiuā ſniaz null⁹ p̄ōt corrigē.ſiue ſit ordinari⁹ ſiue de

ad questionē illā.qd si aliquis propter falsū rumorē ē electꝰ qui credeba
tur peritus qꝫ postea cassat eius electio siē ꝛ cassat institutio.vt.ff.de be
re.instu.si pater.si legata non cassant rōne falsi rumoris.vt.ff.de bere.in
sti.l. vlti. Itē hoc scias qꝫ ea que ꝓ surreptionē obtinētur.etiā absente ad
uersario retractātur.vt cē de sen.ꝛ re iudi.cū olij.nec aliquid valeat qō
per litteras surrepticias actū ē.vt eē. ō offi.
vica.tua. imo ꝛ liber
tas.q non retractat licꝫ
ꝓpter iniustā cām da
ta sit.vt insti.quib. ex
cau.ma.§.eadem.ver
si.semel.in nulla ē si ꝓ
surreptionē data fue
rit.vt.ff.de fideicō.lib.
cū vero.§. subuēctuꝫ.et
iuder qalias ñ pōt re
uocare sniam diffini-
tiuā licet iniustā in hꝯ
casu ipsemet eā revo-
cat.ff de iudi.si ꝓor.

a Ut deprecamini. ar.qꝫ non sit simonia preces ꝓ digna pſōa porrigere.ꝛ ꝓ digno depositō restituendo licite possūt preces offerri.ar.j.q.j.filiam.et dist.l.clerico.ꝛ dist.liiij si seruus.

b Cōpotem.i. officij, potestatē habētez.

c Nolite.arg.qꝫ pa. approbat ꝛ cetera.vt ſ.rxiiij.q.j.hec est fides.ſ.rvij.q.iij. §. q autez.ꝛ rciij.di.fit inimicus.

d Audio.ar.opti.ad iuuādos reos crimis ſ.dis.rl v.lꝫ filia.C.ō aduo.di.iu.restituendus.ꝛ.ff.de alb.scri.l. vlti.

e Si faciēdū. ar. qꝫ potius ō mīa qꝫ de rigore iuris delinquentes dēm⁹ corrigere et qꝫ ꝓniores debēt eē ꝓ
lati in absoluendo qꝫ in ꝓdēnādo.vt.ſ.dist. xlv.lꝫ plerūqꝫ.ſ.di.l. pōderet.ꝛ.ſ.rxiij.q.iij. ij.duo.ꝛ.ſ.rxvj.q.vij. alligāt.ff.de acti.ꝛ obli.arrianus.eē de proba.et litteris.eē ō sor. et max.ō dist.lxxxvj. nō satis.ſ.di.ix.sana. ꝛ.ſ.j.q.vij. dispensationes.io.

f Pēnitētiaꝫ vl tē pozuꝫ.lv.di.ꝓ
fās.ꝛ.ſ.j.q.vij. necessaria.ꝛ.c.qꝫ ꝓ fmedio.

g Legim⁹.vt circūcisionē tymotheī quā fecerat fieri paulus ꝓpter scādalū iudeoruꝫ q nat⁹ erat ex iudea ꝛ gētili postea mutauit hoc cū dixit.dico qꝫ si circūcidimini xp̄s nihil vobis ꝓdeſt.arg. de pe.di.ij. circūcisio.

b Non qñ. ex hoc dicūt qdā papā rescindere non posse qō sē bene diffinitum ē qui pecc̄t.nam illud dē posse qō de iure cē.rxij.q.ij.faciat.

i Raue. Casus ep̄i macedonie dolebāt.si aliqñ papa retractabat sē tētias eoꝝ vel cāꝝ cognitiones.ꝛ ad hoc rñdet papa.

k Quia veritas.optima allegatio ē cōtra iudices qui nolūt audire ad
stratur.quia res ad salutem redijt veniam tantum vobis hīc admittentibus post condemnationē more apostolico subrogamus tantisqꝫ vestris assertionibus vobisqꝫ tam bonis tā charis non dare cōsensum omnib⁹ duris reb⁹ durius arbitramur. ꝓ vestra ergo approbatione ffes charissimi ꝛ sententia ac postulatione episcopo fotinuꝫ babetote. licitū est enim ita cōstituere vt deprecamini⁹: ꝛ nostrā in melius conuersam sniam labore vel testimōio vestro cōpotez⁹ vobis suscipite. ensta chium vero a me sepissime cōpro
batum nolite⁹ expectare vt diaconi gradu expoliet.sollicitos enim vos ꝓ salute libēter audio⁹.cōtra ēt si faciendū⁹ ē:libēter non admitto. Oi manū porrigitis vobiscuꝫ porrigo cui porrigo mecū porrigite.

Item nicolaus papa.

Sententiam romane sedis in melius commutare licet.

Pēnitentiam rōane sedis non negam⁹ posse in melius commutari:cū aut surreptū aliquid fuerit aut ipsa ꝓ cōsideratione etatum vel temporū⁹ seu grauium necessitatum dispensatione quedā ordinare decrenit:quoniā ꝛ egregiū papam apostolū dispēsatorie legim⁹⁹ quedam fecisse que postea reprobasse legitur.quod tamen obseruā dum est:quando illa romana vide licet ecclesia disertissima consideratione hoc fieri delegerit nō quādo⁹ ipsa que bene sunt diffinita retractare voluerit. Innocentius epi
scopis ꝓ macedoniā constitutis.

Cuiuslꝫ iudicium apostolice sedis auctoritas retractare valet.

Raue⁹ nō oz videri pijssimis mētibus vestris cuiuscunque retractare iudiciū: quia veritas⁹ sepius⁹ exagitata magis splendescit i lucē.m. ꝛ pernicies⁹ renocata in iudiciū grauius⁹ ꝛ sine penitentia⁹ condemnat. nā fruct⁹ diuinus est iustitiam sepius recenseri. Itez ex li
bro pontificali.

A predecessoribus depositi a successoribus restituantur.

Malea.

Gregorius.iiij.theodosiū quē eugenius antecessor eius⁹ presbyterij honore priuauerat:ecclesie:sāguine cōsecranit episcopuꝫ. Leōti⁹ dum eēt presbyter depositus⁹ fuit. et postea in antiochia patriarcha fuit Adisenū episcopuꝫ a felice papa dānatū gelasi⁹ successor eius ꝛ cōtoni
nocatos,ſ.rr.q.vlt.iudicātē. non enim potest ad veritatem peruenīri nisi respiciatur ad causam cē.ſ. rxiij.q.viij.occidit.

l Sepius.qñqꝫ tamen sufficit sūmatuꝫ cognoscere.C.vbi in rē actio. l.ij.ꝛ ff.ad erbi.l.iij.§.sciendū.

m In lucez.ar.qꝫ iuder pōt sepius interrogare testes cū dubie aliqd direxit vt.rrr.q.vlt.iudicantē.eē de emp.vē.cum cām.et.ff.de inter.ac.vbicunqꝫ nec.enim aliter ad veritatez peruenitur nisi circūstantie oēs diligēter q
rant.vt.rxiij.q.vlt.occidit.

n Pernicies.i.pernicies⁹ factum.

o Granius.idest cuꝫ gratitate.

p Ponia.i.postea nō penitebit qꝫ cuꝫ deliberatione faciet.rxiiij.di.c.j.

q Sicut ergo sententia.de ea. hic depingitur.ſ.questio. q habet duo mēbra. Cruꝫ ex secundis nuptijs soboles suscepta possit consanguineis viri prioris matrimonio copulari.ꝛ virum affinitas deleatur in superstite. et in vtraqꝫ respondetur negatiue.j.eo.c.j.sed illud corrigitur extra de constan.ꝛ affini. non debet.

r Fraternitatis.si mulier.prima questio.

s Pertineat.ad hoc prohandum inducit omnia illa que sequuntur i littera vbi dicit anteqꝫ deus cē.

t Defuncto.ij.questio.

u Vel sub altero.terno qstio.

r Vel si suscepte.quarto questio.

y Transibunt. non quo ad essentiam.sed quo ad formam de qualitate in qualitatem iuxta quod dicit apostolus.preterijt figura huius⁹ mundi.

z Et visibilis.quia de maria carnem assumpserat.de cōse.di.ij.reuera.

a Confirmans. ad litteram hanc continuatur supradicta.est enim verbuꝫ domini cē.

b Quomodo potest⁹. hec est responsio prime questionis.

c Porro.hec est responsio secūde questionis.

d In superstite. idest in superstitem et consanguineos defuncti.

e Non deletur.supra.iij. q.vij.§.tria.contra sed verba canonum legi prescribūt idest preiudicant vel potius non deletur reuera secundum leges vt nota sit sed ō
letur quantum ad illud beneficium.

f Nec alia copula. respō
sio.iij.questionis.

g Prophēta.ait laudate dominum de celis cē.

h Quoniam ipse .idest sicut leue fuit ei dicere ita ꝛ facere.

i Carnem vnam.videtur non esse mirum si dominus fecit virum et mulierem carnez vnā cū multitudinē fidelium fecerit vnū secū.ſ.ꝓ charitatē vel humane nature assūptionē.de cōse,di,ij,in christo.

a Copule.i.secunde nam cum sobole ex prima posset contrahere. vnde qñ qz pater z filius habent matrem z filiam.

b Permanere. durum verbum cõtra innocentẽ. ex.e.nõ ds.

c Duo.s. vir z vxor.

d Unum. in carnẽ vnam.

e Et de duobus.s. viro et vxore.

f Concreatio.i. vna ples.

g Si cuius. hec duo capitula non tenẽt.

b Aliã cuiusdaz. Post.xiij. ipedimẽta mrimonij. tractat hic magister de raptu. qz videbatur mrimonium ipedire. z vxz inf raptaz z raptorẽ possit eẽ matrimonium.

i Quod ãt. De hoc nullũ est dubium gn raptũ cõmiserit iste. distinguas tñ cũ magistro. qz qñqz raptꝰ cõmittit in re ipsa. qñqz in vsu rei. vt. j.e.§.vlti.

k Raptus.s.xxvij.q.ij. raptus.

l A corrũpẽdo ẽ dictus. et ita simpler dr a cõposito sic̃ alias exponit ler simpler p compositũ. vt.ff.ad.l.aqui. si ferunꝰ. §. ingt ler. nã ibi veteres oẽs intellexerũt rupisse. i. corrupisse. io.

m Qui raptu. i. quia est illicitꝰ coitus a corrumpẽdo.

n Ex illa.s.xxvij.q.ij. ler.C. de raptu. virginuz raptores. contra so. iustinianꝰ ibi correxit legem de qua hic mentionem facit gelasius qui precessit iustinianum sed tamen illud iustiniani corrigitur. j.e.q.ij. si quis virginem. z extra de rapto. cum causa. z.c. sequenti. sed quare non cõmitto raptum in sponsa mea vt committo in alia re mihi debita. vt si venditam rem rapiam sic incido in constitutionem si qs in tantam. C. vñ vi. vt. ff. de acquir. pos. si ex stipulatiõe. z similiter furtum cõmitto i propria re. vt. ff. de furtis. eũ qui. §. j. sed potest eẽ rõ. qz p sumitur qz re sua nemo viciose vtatur. vt. ff. pro socio merito. vel forte ratio est. qz matrimoniuz nunq̃ dissoluitur. alij cõtractus sic. vnde nunq̃ põt aliquis i hoc casu incidere in constitutionez illaz placuit. xxvj.q.vj. nec i illam si quis in tantam. z quia res ista nunq̃ potest alienari a vero dño z quia libera persona non possidetur. z ita nõ ẽ necesse vt expectet quo usqz in eum transferatur possessio sponse. item quia intelligitur eã possidere q̃cito sponsalia intercesserunt. vnde non vere dicitur raptor cum sua possessione vtatur. ff. de iniur. l. iniuriarum. §. si quis.

i. masculuz z feminam: qui in numeram multitudinem vtriusqz sexus non destitit vnum facere secum: sicut per se veritas dixit: non rogo. p bis tantum sz etiam pro bis qui verbum eorum sunt creduri in me: vt vnum sint sicut tu pater in me z ego in te: vt z ipsi vnũ i nobis sint. si quis ergo sacrilego z temerario ausu in defuncto querit propinquitatez extinguere: vel sub altero affinitatis vocabulo dissipare vel susceptam sobolem alterius copule propinquitati prioris credit legitime sociari: hic negat dei verbum validum esse z forte. Et qui tam facile z tam velociter querit dissoluere: hic non credit verbum dei in eternum permanere. Confice terram ex quattuor locis magna inter capedine a se diuisantibus. confecta z conglutinata fige cuiuscunqz figure vl immẽ sitatis corpus volueris nũquid erit humanum ingeniuz quod ipsas q̃tuor partes ab inuicẽ valeat segregare z vnaqueqz per se possit agnosci. sic a quattuor quisq; duo conficiũtur in vnum: z de duobus fit vna concreatio. hanc similitudinem de quattuor elemẽtis vnde concreatꝰ est homo: colligere potes si eorum vnamquãqz speciem que in multis diuisionibus partita est: per discretas inter se partes assignaueris. Fit idem in metallis hoc etiam in liquoribus probatur in coloribus pictor prosequitur arte colores admiscendo ex visibilibꝰ fucis corpa figẽs.

Item innocentius papa.

Sobolem ex secundis nuptijs genita consanguineis prioris viri copulari non debet.

Si cuiusꝰ patruus vel auunculus vxoratus obierit: z illa virum aliuz postea duxerit: filios filiasue ex illo genuerit: cum his omnibus modis commiscere prohibemus: q: vir z mulier vna caro sunt.

Item ex romana synodo.

De eodem.

Si qua mulier ad secũdas nuptias transierit: z ex eis sobolez genuerit: nullo modo potest ad cõsortium cognationis viri prioris pertingere. Item innocen. pa.

De eodem.

Si qua mulier transierit ad secundas nuptias: z ex eis ,plez habuerit ipsa proles potest se copulare cognatõm prioris viri vsqz ad quartam generationem.

Unde innocen. papa.

De eodem.

Si qua mulier ad secũdus trãsierit nuptias: z filios aut filias ad secundum maritum genuerit debere eas nepotibus prioris mariti coniungi sancta romana synodus prorsus inhibuit.

Illiam cuiusdã ignorante patre quidam muneribus illexit z ad conuiuium inuitauit: finito conuiuio inuẽis virginem oppressit quo comperto a parentibus inuẽi traditur puella ac more nubentiuz a iuuene dotatur: z publice in vxorẽ ducitur. Queritur primum: an ille raptum commiserit. Scõo an rapta raptori.

Q. j.

Quod autem ille raptũ admiserit multorum auctoritate probatur. Ait. n. isido. in. ij. li. etimologiarũ c. xxxiij.

Quid sit raptus.

Raptus quoqz illicitus coitꝰ a corrũpendo est dictus. vnde qui raptuꝫ potitur. stupro fruitur.

Unde gelasius papa.

Ubi raptus admittitur.

Ex illa preteritoruz principuz bi raptum dixit cõmissum esse vbi puella de cuius ante nuptijs nihil actum fuerit videatur abducta.

Cum ergo hec illicito coitu sit corrupta: cumqz ita sit abducta. i. a domo patris ducta: q; de eiꝰ nuptiis nihil ante actuz fuerit raptaz appellandam negari non põt. sed nõ omnis illicitus coitꝰ non cuiuslibet illicita defloratio raptus appellat Aliud: eniz est fornicatio: aliud stuprum: aliud adulteriuz: aliõ incestꝰ aliud raptꝰ. Fornicatio aũt licet videatur esse genus cuiuslibz illiciti coitus: qui fit extra vxorẽ legitimaz tamen specialiter intelligitur in viduarũ vel meretricũ vel concubinaꝝ. Stupruz autẽ proprie virginuz est illicita defloratio: qñ vz nõ precedẽti pactione vtriusqz voluntate virgo corrũpit: patre iniuriaz ad animũ stati post cognitionẽ nõ reuocante. Adulteriuz vero est alienatoi violato. vñ adulteriũ dr quasi ad alteri totũ accessio. Incestꝰ ẽ sanguinoꝝ vel affiniũ abusus. vñ icestuosi dicunt: q sanguineis z affinibꝰ abutũtur. Raptꝰ admittitur cũ puella violẽter a domo patris abducitur: vt corrupta i vxorẽ habeatur: sine puelle solũmodo sine parentibꝰ tãtuz sine vtriusqz vis illata ꝓstiterit hic more mulctat. Sz si ad ecclesiã cũ rapta confugerit priuilegio ecclesie motus impunitatẽ promeretur. Unde in anrelianensi conci. legitur.

o Cum ergo. adulteriuz. xxij. q. iij. nemo contra.

p Cuius si bz. §. xxxij. q. iij. mercatores. et q. vij. non solum.

q Propie. bene dicit ꝓprie: naz z alias stupruz dicitur cõmitti in vidua vel virgie vel puero. ff. de adul. inter liberas. §. j. z de ver. signi. inf stupruz z qñqz ẽt stupꝝ sumitur pro adulterio. xxxij. q iij. nemo. xxviij. q. j. idolatria.

r Nõ reuocãte. idẽ eẽt si reuocaret. qz nihilominus eẽt stupꝝ si iñ non reuocat cessat actio iniuriarũ pꝰ annuz inst. de iniur. §. vlti.

s Abusus. vel ibi ẽ iustitia publice honestatis ibi ẽ raptꝰ. xxxv. q. iij. nec eam.

t Hic morte. raptor talis vel raptus. s.

u Dulcetur. antiquo iure non antigs simo.

x Confugerit. C. de his qui ad eccle. cõfug. l. viij. §. vlti.

a ¶ Ꭼ raptorib⁹. vel penarum corporalium. a talib⁹ liberatur hic auctoritate canonū. non aūt a pena pecuniaria quā sustinet. j. eo. q. ij. deniq3. ſ⁹ 7 publica penitētia mulctat. xxvij. q. ij. raptor.

b ¶ Ad seruiendū. ſ⁹ inops est. secus ē i debitore q nō cogitur seruire creditori. vt. C. de actī. 7 obliga. ob es. ſ⁹ vsq3 ad quod tps seruiet ei fit in arbitrio bōi viri: er q̄ lege non exprimit⁹. arg. ff. de iure delib. l. j. §. pretor. eō. de offi. ōleg. de cautis. vl seruiet ei per. v. annos ad istar. illius q redēptus est ab hostib⁹. C. de capt. 7 postli. reuer. diuersarū. 7 licet iste seru⁹ nō sit. paruz tamē differt vt dicit ler. a seruo. cū abire non liceat cū vl. ff. de li. bo. erbi. l. ij.

c ¶ Subiectus. in precium pudicitie eius. j. e. q. ij. tria.

d ¶ Redimēdi. 7 hic erit optio raptoris. ar. xxvij. q. ij. multorum ff. de contrahen. ēpt. ſ⁹ in ēptione. §. penulti. ff. de iure doti. plerunq3.

e ¶ Patrē. vſ q̄ in primo casu patrē nō habeat. licet magister aliter interpretetur.

f ¶ Consenserit. i fornication alias non redditur.

g ¶ Excusata. a pena l. vt non puniat⁹ a iudice. ēt ſ⁹ sit nubil⁹. nā innubilem etas excusat. pater tamen bene potest eaz exheredare ſ⁹ vult. C. de inoffi. testa. ſ⁹ filiaz. nisi maior eē. xxv. annis tūc enī ſ⁹ pater distulit eaz copulare ſ⁹ alicui adheserit remanebit cū illo ēt inuito patre. nec exheredabitur. vt l auf. vt cuz. de ap. cogn. §. cās. ver. ſ⁹ pater. collat. viij. ſ⁹ ſ⁹ filia iuito patre adheserit alicui matrimonialiter dummō dignū eligat: pater tenetur eaz dotare vt. ff. de ritu. nuptia. qui liberos.

b ¶ Er hac. hic autez de quo agitur inthematē.

i ¶ Renitente. nam spontanea fuit i abductione. inuita in corruptione.

k ¶ Non debet. allegando dicit vnde statim subdit solutionē.

l ¶ Aliquando. idem dicit ler i furto qō q̄n doq3 committitur in re. quandoq3 in vsu rei. vt. ff. de furt. l. j. §. furtum. 7 instit. de ob. quelex' deli. naſ. §. furtum.

m ¶ Probibente. aut nesciēte. sic. ff. de fur. qui vas. §. vetare.

Si raptor cū rapta ad ecclesiam cōfugerit quid fieri debeat.

Ꭼ raptoribus[a] autem id cōstituendū esse censemus: vt ſ⁹ ad ecclesiam raptor cum rapta confugerit: 7 feminam ipsaz violentiaz puliſſe cōstiterit statiz liberet de potestate raptoris: 7 raptor mortis vl penaruz impunitate cōcessa aut ad seruiendū[a] subiectus[a] sit. aut redimēdi[a] se liberaz habeat facultatem. ſ⁹ vero que rapitur patrē[a] habere cōstiterit 7 puella raptori consenserit[a] potestati patris excusata[a] reddatur: 7 raptor patri superioris cōditionis satisfactione teneatur obnoxius.

Ex hac[a] auctoritate liquet q̄ aliquādo vis infertur parentib⁹ 7 nō puelle cū dō ſ⁹ puella raptori cōsēserit aliquādo vtriq3 violentiā perferunt cum premittitur ſ⁹ raptor cū rapta confugerit. 7 feminam ipsam violentiam pertulisse constiterit.

Puelle autez non parentibus vis infertur: cum voluntate patris puella violenter abducitur: vt eius patiatur concubitū cui⁹ copule nūquam consensuz adhibuit. hic autē neq3 parentibus neq3 puelle vim i tulisse videtur. cum neq3 illis ꝓhibentibus neq3 illa renitente[a] violēter sit abducta. Aliud est enim promissionibus aliquam leducere aliō sibi vim inferre. vnde q̄ neutri vis illata probatur: raptor hoc iure dici non debet[a]. Sed rapina dupliciter fieri dicitur. aliquando[a] enim3 res ipsa rapitur. aliquādo ipsi⁹ rei vsus tantūmodo violenter eripitur. rei ipsa tunc rapitur cum violenter domino eripitur vt in perpetuum3 teneatur. aliquando vero non res ipsa affectatur. sed vsus ei domino prohibente[a] violenter vsurpat[a]. Hic ergo raptuz admisit: q̄ florem virginitatis puelle renitenti violēt eripuit

Unc queritur[a] an purgato vicio rapie raptor in vxorē possit raptam accipere quorū ꝓiūctio auctoritate canonuz sanctoruz penitus prohibetur. Legitur nāq3 in cōci. chalcedoñ. xxvij. c.

Raptores puellaruz 7 consentiētes excommunicentur.

Ꭼ raptoribus et violentis puellis earumq3 parentibus seu quibuscunq3 aliis secularibus personis: qui rapiunt[a] puellas siue mulieres sub nomine simul[a]: cohabitandi cooperantes aut cōmanētes raptoribus decreuit sancta synodus: vt ſ⁹ quidem clerici sunt. decidant a proprio gradu: ſ⁹ vero laici anathematizentur[a]. Item symmachus papa

Ob immanitatez sceleris abiciantur raptores viduarum 7 virginuz.

Aptores[a] igitur viduarū vel virginum ob immanitatez tāti facinoris detestamur: illos vehementius psequendo qui sacras virgines vel volētes vel inuitas i matrimonio suo sociare tentauerint: quos pro taz nefandissimi criminis atrocitate a cōmunione suspendi precipimus. Item. C. li. i. ti. de epis. 7 cle. iustinianus imperator.

De eodem.

Si quis non dicaz rape: sed attentare[a] tantummō matrimonij iungendi causa sacratissimas virgines ausus fuerit capit⁹ali pena feriatur. Item ex cōcilio cabilonensi.

De eodem.

Ꭼ puellis[a] raptis necdum desponsatis in chalcedonensi cōcilio statutuz est. eos qui rapiunt puellas sub nomine simul habitandi cooperantes 7 cōmanentes raptoribus decreuit synodus sancta: vt ſ⁹ quidē clerici sunt decidant a pprio gradu: ſ⁹ vero laici excōicentur.

Quibus[a] verbis datur intelligi qualiter hi⁹ auctores: mali damnādi sunt quando participes cōcilij et cōmanētes tanto[a] anathemate feriūt vt iuxta canonicā auctoritatē ad cōiugia legitima raptaz sibi iure vendicare nullatenus[a] possunt. Item grego. papa.

Excōicent raptores vidue vel virginis cum sibi fauentibus.

Si q3 virginē vl viduaz: nisi dō sponsauerit[a] rapuerit vel furatus fuerit in vxorem. cum sibi fauentibus anathema sit. Item ex ꝓci. parisiensi.

Excōicet qui viduaz vel filiaz alteri⁹ extra voluntatē parentū rapuit aut regis beneficio postulat.

Nullus aut viduaz aut filiaz alterius extra voluntatē parentuz aut rape presumat aut regis[a] beneficio postulare. Si quis autem contra hoc statutum fecerit: excōicetur. Item ex ꝓci. parisiensi.

Excōicet qui viduaz vel filiaz alteri⁹ extra voluntatē parentū rapuit aut regis beneficio postulat.

Nullus aut viduaz aut filiaz alterius extra voluntatē parentuz aut rape presumat aut regis[a] beneficio postulare. Si quis autem contra hoc statutum fecerit: excōicetur. Item ex ꝓci. parisiensi.

n ¶ Unc querit. Hec q̄stio. ij. dubia nō ē q̄ raptor bene ducere potest raptaz in vxorem peracta penitētia. ex de adult. c. j. 7. ij. 7 ex de rapto. cū causam. 7 j. eo. deniq3. 7 expressum est ex de rapto. accedens. nisi sit sponsa alterius de presenti. tūc enim illi reddenda est. xxvij. q. ij. desponsataz. sed ſ⁹ sponsa de futuro non cogitur eam recipe. vt. xxvij. q. ij. raptor. 7. c. ſe ſm leges tū non potest cum cōtrahere. C. de rapto. vir. l. vna. §. ſ⁹ aūt. Capitula ergo que dicunt q̄ rapta reddenda sit pri. vel q̄ dicūt q̄ non p̄nt cōtrahere cū raptore intelligenda sunt qñ rapta non cōsentit in matrimoniū raptoris. sed potius in stuprū. vel intelligitur qñ aliquis sponsam alterius rapuit de p̄nti.

o ¶ Ad hoc ex de sponsa. duorum. c. tuas. dudum.

¶ Os qui rapiūt. hoc. c. 7 sequens loquitur de illis que cum sint nubiles raptoribus non consentiūt. vel de innubilib⁹ que semp parentibus sunt reddende a raptorib⁹ sepate. vt. ſ⁹. e. q. i. c. vlti. 7 hoc et audi cū ꝓsenti unt in illicitū coituz. 7 nō in matrimonium.

p ¶ Simul. tamē illud non proponunt facere.

q ¶ Anathematizent. 7 hoc cuz nolunt agere pniam publicaz. ſ⁹. xxvij. q. ij. raptor. 7 c. statutum.

r ¶ Raptores. volentes. vl inuitas. volūtas illius non excusat. sic. xxvj. q. vj. placuit. xcij. di. ſ⁹ quis episcop⁹. q̄ille moniales velle nō habent. xxj. q. j. non dicatis. imo ipsuz velle mulieri ab infidis nequissimi hostis. qui rapinam meditat⁹ inducitur. C. ō raptu. vir. l. vna circa finē 7 qui volentē retinet dū modo circūuentuz non sine dolo retinet. ff. de lib. bo. erbi. l. iij. §. ſ⁹ quis volentē. immo 7 ageretur hic ō raptorē inuitis raptis. 7 sicut pater iniuriarum agit inuito filio ff. de iniur. l. j. §. vsq3 adeo.

s ¶ Si quis attentare. arg. q̄ interdum conatus sine effectu punitur. vt. xix. dist. anastasius. immo 7 attētare est ad actum perducere siue procedere. quia ē agere vt de pudico tē. vt de peni. di. j. ſ⁹ quis masculum. 7 ita non est hic tantum conatus in maximis tamen criminibus punitur solus cognat⁹. vj. q. j. §. verum in minoribus non quia non sum fur etiam ſ⁹ ad aliquem actuz p̄cessi. ff. de furt. vulgaris. §. q furti. 7 l. ſ⁹ certe.

t ¶ Ꭼ puellis. in chalcedonensi. §. e. q. eos qui.

u ¶ Quibus. dicit. b. 7 bene: q̄ hic non debet esse. §. ſ⁹ argumētatur cabilonēſ. cōcilium ex verbis chalcedonensis. concili. ſ⁹ enim hoc non esset de isto. capi. quare ponere gratianus hic hoc ca. cum statim superius illud posuerit. ſ. eos.

x ¶ Nullat⁹ nus. huic est derogatum. vt. j. eo. tria 7 extra de rapt. accedens. sed ſm legem a deo interdicitur q̄ ſ⁹ mulier cum raptore nubit amittit dominiū rerum raptoris in aut. de rapt. mu. q̄ raptoribus nubunt. circa fi. col. ir. sed credo 7 illaz pēna cessare cum 7 interdictio cesset per canones nisi cum sponsa alterius de presenti rapitur. vt. 7 xxvij. q. ij. statutum.

y ¶ Si quis virginem desponsauerit. arg. q̄ violenta excusatur ratione iuris quod quis habet. arguit. j. eo. deniq3. xxvj. q. vj. placuit. contra. sup 7 xxvij. q. ij. lex illa. §. dif. xcij. ſ⁹ quis episcopus. ō. io.

z ¶ Nullus. aut regis. q̄ libera debent esse matrimonia. extra de spon. requisiuit. 7. ff. de verbo. ob. ticia. 7 talis qui per regem vxorem postulat ōportari debet. C. ſ⁹ nuptie. ex rescript. princi. le. puma. Sed nota q̄ duo premittit q̄ nec rapiat nec regis 7 cetera vnde argumen. q̄ ista delicta paria sunt. ergo pari pena sunt puniēda. xv. q. iij. sane.

a Remotus. nota casuz in quo auctoritate pncipis nō excusat quis. vt. xxv.q.j. omne. s. xvj.q.j. in canonibus. z. s. xvj.q.vij. si quis de inceps. z. s. dist. xviij. si episcopus metropolitan⁹ sed contra. s. xij.q.ij. de rebus. z. s. xij.q.ij. nobis.

b His auctoritatibus. q raptor. i. q diu tales sunt qui istis nominibus appellentur.

c Nota eoz. ar. l. di. ferruz xxviij.q.vj. vides.

d Apud. vt. xxxi.q.j. a. apud.

e Tria legitima. boc. c. nititur veteris lege testimonio q in moralibus viz obtinet euāgelicam z ideo ei standū est. z additur istis ārtum. vt. xxvij.q.ij. additur.

f In predictis. i alia parte capituli z habes ea. xxx.q.v. aliter.

g Judicauerit. i. debuerit iudicare fm legis tarationē molayce. vt. j. proxi. c. deniq. vt tamen legitimū non excedat modū. s. l. dragmas argenti. vel cum bic non tatur summa deferenda est ad arbitriuz boni viri vt pdideretur nobilitas rapte z psona raptoris z alie circūstātie. fic ex de iureiu. z damno dato. c. ij.

h Trabet. qñ filia non cōsentit in matrimoniū raptoris. sed in stuprū. s. eo. ca. in summa.

i Deniq desponsata. secus eēt si desponsata esset alij. vt. xxvij.q.ij. statutum.

k Dragmas. dragma vt dicunt est ficlus. quid aūt sit ficlus habes. j.q.j. iudices.

l Si autē. eas quas. Casus. aliqui in adolescētia cōstituti sponsas alioruz de futuro rapuerūt. vñ statuit cōciliū meldense q si ante concilij tēpus nōdum cum eis matrimoniū confirmarunt separent z raptoribus publice penitentie suppositis rapte parentibus restituātur. acta aut penitentia raptores pñt cum alijs matrimoniū ꝺbere: ita tamen q si contingat vxores eoz decedere nō pñt iterum ꝺbere nisi ex dispensatione epi. xxxiij.q.ij. §. de penitentib⁹. ℔. breuissime ponit casū in hūc modū: raptor acta pnia pōt ꝺbere cū rapta z ea mortua nō ducat alia propter enormitatē criminis.

neficio estimet postulandam. qō si fecerit ab ecclesie communione remotus⁹ anathematis gladio feriat

His auctoritatib⁹ euidēter datur intelligi q raptor i vxorē raptā ducere nō valet: sed raptor z rapta nomina sunt viciorum non personaꝝ. vicia autē cuz per penitentiā purgata fuerint nomina eoruz⁹ abolent.

Unde in quadaz homelia gregorius ait.

Apud⁹ omnipotētem quippe dominū nō ille fallax habetur qui culpā mendacij per penitētiam delet. Prohibetur ergo premissis auctoritatib⁹ rapta copulari raptori: antequā viciuz rapine aboletur: donec ille raptor z illa rapta iuꝝ appellant. Ceterum cū illa patrie potestati restituta fuerit: z raptor suę rapine penitētiaz egerit. cum voluntas parentū vtriusqz in vnū conuenerit: non prohibētur ad inuicē copulari. Unde hiero. ait.

Quot sunt legitima coniugia: z q voluntate patris rapta raptori nubere potest.

Tria legitima⁹ coniugia in scripturis legūt. Primū legitimū est virgo casta in virginitate viro data legitime: z reliqua que sequūt in predictis⁹. Scōm virgo in ciuitate deprehensa a viro z illi per viz copulata: si voluerit pater eius dotabit eaz iste vir quātum iudicauerit⁹ pater: z dabit preciū pudicitie eius Tertiuz: filia predicta deprehēsa si non fuerit voluntas patris: trabet⁹ eā a predicto viro z tradet eā alij. z dotabit eam z legitima erit ei. sed primuz bis duobus prefertur.

Item Ambro. i apologia dauid.

Cum volūtate parentū raptas i cōiugiū habere permittitur.

Deniq z puelle pater illi⁹ que vim cōcubit⁹ nulli⁹ desponsata⁹ pertulit quinquagita dragmas⁹ argenteas accipiet: ipia aūt mcōiugio pmanebit. Item ex concilio meldensi.

Post pniam raptori vel rapte licita cōiugia concedantur.

Si autē necdū eas quas⁹ rapuerant cum voluntate parentuz sub desponsationis vel dotalicij nomine in cōiugiū ⁹ duxerunt: quādo bec constitutio oibus fuerit ꝓmulgata: ab eoz cōiunctione separent: z publice pnie subigāt: z rapte parentib⁹ legaliter restituātur. pacta vero penitentia publica si etas icōtinentiaz exegerit: ex vtriusqz⁹ partibus placito cōiugio⁹ socientur. non in bis ergo regulaz constituim⁹: sed magis vt verbis leōis vtamur: qō sit tolerabilius estimam⁹ sed si vn⁹ ex cōiugatis obierit: z is qui pniam

m In coniugiū. s. xxxiij.q.ij. nō satis. in fi. ex de fur. c. j. ꝺ vnde vi q raptores in lege morte puniebant. sed in illis ꝺbis de adultero loquit. e hic de fornicatore qui non rapit alterius sponsam.

n Ex vtriusqz. s. raptoruz z raptarum.

o Coniugio. non inter se q vt dicunt cū illa ꝺbere nō pōt preterea si non intelligeretur de sponsa alterius nihil eēt qō dr a gratiano.

p Publicam. raptori ponitur publica pnia non rapte. q nō ita cōstat an i apie cōsenserit. licz gratianus aliē sentiat i sequenti.

q Nisi. ecce ar. q lz fit dispensatum cū aliquo in vno matrimonio. nō ideo in sequenti. vt. xxxiij.q.ij. c. vlti. idē i dignitate. vt. xij. di. nos cōsuetudinem idē in ordie. vt. xxxiij. di. lector.

r Hec auctoritate. et rapta hoc nō dicit in. c. precedēti. q rapte imponatur penitētia publica.

s Placuit. vt bi. derogat huic c. vel intelligitur ō de sponsatis alijs per vba de presenti.

t Quāuis. s. xvj.q. vj. placuit. z. s. di. xcij. si quis epōs vacans.

u Hec auctoritas. auctoritati. s. di. xx. §. j. z. c. j. ꝺ. vbi dicit q i causis decidendis preferūtur cōcilia auctoritatibus scōruz patrū huic preiudicat auctoritas hier. vt. s. e. tria. sed hoc ideo. q corroborat auctoritate vet. test. z etiam auctoritate meldensis cōcilij. s. e. si autē. io.

publicā⁹ exegerit: superstes extiterit iterare cōiugiuz non presumat: nisi⁹ episcopus aliquā concesserit indulgentiam: vt grauiorem possit amonere offensam. Hac auctoritate⁹ meldeñ. cōcilij non permittitur raptoꝝ rapta post penitētiaz copulari: sed permittitur vtriqz post penitentiam legitimo coniugio copulari: vt rapta videlicet non raptori sz alij post penitentiā nubat. similiter raptor post penitētiaz nō eam quā rapuit: sed aliaz permittitur habere vxorē: cum enim raptor et rapta penitentiā subijci precipiuntur: si vtriqz copulā auctoritas illa ꝓmitteret frustra circa finem capituli diceret: q si vnus ex cōiugatis abierit z is qui publicam penitētiaz exegerit superstes extiterit. iterare cōiugiuz nō presumat. eoruz nanqz quolibz ō cedente qui penitentiam exegit superstes remanebit. nō ergo hac auctoritate raptor probatur in coniugium raptam posse accipere. potiꝰ inuenitur in cōcilio apud aquis grani. q nec etiam voluntate parentū ad inuicem possunt copulari.

Hic enim in prefato ꝓci. legitur.

Nec etiam cum voluntate parentis raptores raptas possunt habere coniuges.

Placuit: vt bi⁹ qui rapiūt feminas vel furantur aut seducūt: eas nullatenus habeant vxores: quamuis⁹ eis postmoduz conueniant: aut eas dotauerint vel nuptialiter cum consensu parentum suoruz acceperint. Hec auctoritas non preiudicat auctoritati⁹ hiero. maxime cuz illa testimonio diuine legis nitatur. legitime igitur post penitentiam peractam raptor poterit sibi copulare quaz rapuit: nisi pater puelle illam raptori detrahere voluerit. Item. C. li. v. ti. de nuptijs. Nec quidem filiūfamilias inuitum ad ducendaz vxorem cogi legū disciplina permittitur. Igitur sicut desideras obseruatis iuris preceptis sociare cōiugio tuo q̄ volueris nō impediris. ita tamen vt in contrahendis nuptijs patris tui consensum accedat. Item in eodē. z in coniunctione filiarum in sacris positarum patris expetitur arbitrium.

Item. ff. de ritu. nup. Consistere non possunt nuptie nisi consentiant omnes. i. qui coeunt z quoruꝝ in potestate sunt. Item institutionum li. de patria potestate. Justas autem nuptias inter se ciues romani contrahunt: qui sīm precepta legis coeunt: masculi quidem puberes feminę viripotentes siue patresfamilias sint siue filijfamilias dum tamen filijfamilias consensum habeant pa/

a E ecclesiarū consecratione ⁊ missaꝝ Explicit varijs cārū cōflictibus agitur de sacramentis q̄ necessaria sunt ad salutē ⁊ hoc ordine. Primo de ecclesiarū consecratione. Scōdo de sacramēto eucharistie. Tertio de solēnitatibus. Quarto de sacro baptismi. Quinto de cōfirmatione ⁊ diuinis officijs ⁊ ieiunijs. Et sic tractat⁹ iste in .v. distinctiones est distinctus. Nō q̄ in alijs tractatib⁹ m gr̄ inter seruit suos. §. ⁊ solutiones. in h tractatu non nisi duos ponit. §. vnū in prima. aliuz in ārta distinctione. hoc iō. q̄ de sacris sobrie ē loquēduz in qbus ēt vera loquicula ē in hac ergo distinctiōe oñdit ecclesias eē cōsecrādas et a quo ⁊ q̄liter ⁊ cuius auctoritate: ⁊ q̄ nō fit iterāda cōsecratio nisi in casu. ⁊ quo ordine misse sunt celebrāde. ⁊ quot debeāt celebrari in die. tñ of a gbusdā q̄ hoc. s. de cōsecratione non inserie sed in titulo originalis capitulī reperitur ⁊ lcipit. c. de missaꝝ rē.

b Delibuti. i. ōliniti.

c Et leuite. nō subdiaconi. q̄ nō erat subdiaconat⁹ sacer ordo. hodie aūt bene ferūt sacra subdiaconi. q̄ sacer est hodie. eī ō eta. ⁊ qualit. ora multis.

d Reperitur. in leui. viij.

e Valiē. amplificauerit lstim̄do ibi rriiij. sacerdotes vt qlz vice sua poneret incēsuz dño.

f Probibit⁹ est. sed mirū ē q̄re hoc dictuz ē cū qlibet homicida tēplū possit cōstruere cū ēt moyses qui fuit homicida. vt. rriij. q. iij. nō inferēda. consecrauerit ecclesiaz vt b of in prin. c. marie cū oli fuit licituz sacerdotibus interficere. vt. ij. q. vij. §. itē cū balaan. ad hoc dicas q̄ lz dauid fuerit in ve. te. fuit tñ prefiguratoz noui testamenti. rrrij. q. j. c. quod aūt. ideo i figura istius temporis dictū ē ei. non edificabis rē. ⁊ est ar. a minori. si enim propter homicidiuz repulsus fuit a cōstructione multo potiusꝰ a ministerio Est ergo hic ar. q̄ cū homicida non pōt dispensari. l. di. sacerdotes. cū. c. sequenti. ⁊ c. miroz. quod nō ē verū. q̄ hic notorius erat Item hoc miruz est q̄ cū domin⁹ ei dixerit. nō edificabis rē. nondū dauid interfecerat. Rñ. omnia futura fūt deo pñtia. ij. q. j. deus omnipotens. vñ cū iā esset homicida in conspectu dei non licuit ei q̄ edificaret. vl dic q̄ of effudisse. quia fuit occasio effudēdi. di. l. §. ecclesia quia. n. er superbia numerauit populū. perierunt. rriij. milia hominū j. q. iiij. § item peccato. ver. item dauid. vnde in recompensationē instituit. rriij. sacerdotes in templo. vel dic q̄ reuera fuit homicida. iuxta illō

rētum quoꝝ in potestate sunt. nā hoc fieri debere ⁊ ciuilis ⁊ naturalis ordo persuadet.

E ecclesiarū cōsecratione ⁊ missarū[a] celebrationibus non alibi quaz in sacratis dño locis absqz magna necessitate fieri debere liquet[r] omnib⁹: quib⁹ sunt nota. ve. ⁊ no. te. precepta.

Tabernaculū. n. moysen domino precipiente fecisse ⁊ sacrasse cum mensa ⁊ altari eius ⁊ ereis vasis ⁊ vtensilibus ad diuinū cultum explendū legimus: ⁊ non solum diuinis precibus ea sacrasse: sed etiaz sancti olei vnctione domino inbente per liniſſe nouim⁹. Qualiter autē hec facta sūt: ⁊ nō alij, ipla sacra quā ipſi sacerdotes sacra vnctione delibuti[b] dominoqz cuz vestib⁹ scis sacrati ⁊ leuite[c] tractabāt: ferebant erigebāt ⁊ deponebant: in ipsis institutionib⁹ que iubente dño ꝓscripte sunt per moysen in lege domini reperitur[d].

Dl. j.

Ualiter[e] ergo dauid reguz pissimus amplificauerit cultum dei ⁊ templuz dñi edificare voluerit: sed propter multū sanguinē quem effuderat prohibit⁹ est[f] ⁊ ipse collegerat[g]. expensas: salomō quoqz filius eius quod ipse facere optauerat: iubente ⁊ auxiliāte domino pfecit: ⁊ templū cū altari ⁊ reliqua ad diuinum peragenduz cultū consecrauit. in li. regū legitur. Fecit ergo salomō in tēpore illo festiuitatē celebrē: ⁊ oīs israel cū eo multitudo magna ab introitu amactbi vsqz ad riuū egypti coꝝ domino nostro deo. vij. diebꝰ ⁊. vij. diebus in. xiiij. diebus. ⁊ in die viij[a]. dimisit populos. Judei ergo loca in quibus sacrificabāt domino: diuinis babebāt supplicationibus consecrata: nec in alijs quaz deo dedicatis locis munera deo offerebāt si enim[b] iudei qui vmbre legis deseruiebant: boc faciebāt: multo magis nos quibus veritaſ patefacta ⁊ gratia[c] per iesum christuz data est: templa domino edificare ⁊ prout melius possumus ornare eoqz diuinis p

cib⁹ ⁊ sanctis vnctionibus suis cuz altaribꝰ ⁊ vasis vestib⁹ quoqz ⁊ reliquis ad diuinū cultuz explendum vtensilibus denote ⁊ soleniter sacrare. ⁊ non in alijs quaz in domino sacratis ab episcopis ⁊ non a corepiscopis[m] qui sepe probiti sunt: nisi vt predictum est summa exigēte necessitate[n] missas celebrare: nec sacrificia domino offerre debem⁹. ⁊ bec si summa necessitas agere compulerit: non in domibus[o] offerri prohibita sunt. si autē vt legitur in concilio[p] laodicensi. c. xxvij. q. bi qui non ab episcopis ordinati sūt taz in ecclesijs quā in domibus exorcizare non possunt: multo magis maioris gradꝰ ministeria[q]: nisi ab eis qui ad eos gradus sunt consecrati: quibus fungi debent: officia[r] agi vel sacrificia offerri non licet: q̄ autem vt paulo super ins prelibatum est: oblatiōes in domib⁹ offerri non debēt in eodem conci. c. lix. prohibituz habetur ita:: non oportet in domib⁹ oblationes celebrari ab episcopis vel presbyteris. Jtē ignoꝰ pa. c. v.

Ecclesiarum cōsecratio absqz missa fieri non debet.

Omnes basilice cum missa[s] debent semper consecrari et ecclesie destructe. vbi autem plures sunt. quam necesse sit. aut maioris. magnitudinis quaz vt ex rebus ad eas pertinentib⁹ restaurari possunt[t] episcopi, putidētia modus inueniatur qualit consistere pōt. Jtē gelasius papa. c. xxxiij.

Absqz pcepto sedis apostolice nona non dedicetur ecclesia.

Delocoꝝ vero consecratione[u] quānis superi⁹ strictim fuerit cōprehensū: mibi quoqz patefactū est: q̄ absqz pcepto[v] sedis apostolice nōnulli factas ecclesias vel oratoria sacrare presumāt. Jdem.

Sine auctoritate sūmi pōtificis nona non dedicetur ecclesia.

Recepta synodalia: que ante paucos mēses de sede nra ad prouinciā sūt directa: ⁊ antiqs canonibus ꝓsentiūt: ⁊ ea que minus. probantur eē addidimus: ⁊ in vtraqz[w] pte cōstat fine sūmi principis auctoritate[x] ecclesiā nouiter cōditam nō posse dedicari: teqz ex bac basilica que taliter ad cultū fuerat processionis[a] adducta[b] suspendisse missas ꝓ

preceptis, synodalibus[y].

g Collegerat. ad fabricādū templuz.

b In die. viij. respectu secundi seprenarij. i. in quintodecimo.

i Si enim. si enim gentiles faciebant multomagis facere debem⁹ nos. ⁊ sic est argu. q̄ possumus argumentari ab exemplis infidelium. ē. xj. q. iij. imperatores. ē. rriij. q. iiij. qñ. ē. rij. q. j. dilectissimis. ē. di. lxxj non oportet. ē. rrrv. q. i. cap. c. j. ē. rxxiij. q. v. cum caput ē. rij. q. ij. gloria. ē. dis. rrj. ſ missitur. lxxxvj. dist. non satis. r. q. j. hanc consuetudinē ⁊ dist. rrrv. ab exordio.

k Veritas. idest promissorum, adimpletio.

l Gratia. idest peccatoruz remissio.

m A corepiscopis. dist. lxviij. corepiscopi.

n Necessitate. quod hic dicitur de necessitate non refertur ad proximum dictuz corepiscopis. sed ad precedēs scilicet sacratis locis. ⁊ est ilta necessitas cum aliquis nō habet ecclesiam, j. eo. concedimus. vt in exercitu cum tabula tamen consecrata.

o In domibus. j. eo. vnicuiq.

p In concilio. ē. dist. lxix. non oportet.

q Ministeria. idest officia.

r Officia. idest officiales persone ficut clerici qui sunt talis officij. ñ. distin. lix. ñ officia. Bar.

s Omnes, cum missa. q̄liter ecclesie sunt consecrande, scilicet cum missa ostendit. ⁊ dicunt quidaz q̄ missa est de substantia consecrationis. b. contra item dicit q̄ si episcopus consecret ⁊ presbyter cantet missam cō secrata erit ecclesia alij contra. argu. rxiij. distin. quorū dam.

t Possunt. supra. rvj. q. vlti. si plures. ⁊. q. j. ⁊ temporis. supra. rxj. q. ij. sicut. ⁊ ea. precipimus. ē. dist. lxx. sanctorum ca. ē. xx. q. iij. vnio.

u Delocorum vero consecratione. cuiꝰ auctoritate ecclesie sunt consecrande ostendit gratianus. v. capitulis.

v Absque precepto. rij. q. ij. bone rei. contra. j. eodem nemo. fol. bec. v. capi. non tenēt bodie vel fuerunt localia vel causalia. vel eraudi de ecclesia episcopali licet contradicat finis illius capituli certum. nam sicut non potest mutari de loco ad locum episcopus. vij. q. j. mutationes. similiter nec fundari episcopalis ecclesia. vt rvj. q. j. felix.

w Recepta. et in vtraque. in canonibus et

x Auctoritate. speciali vel generali.

a Processionis. idest frequentationis ad vota non dicit consecrata nam in sequenti verbo consecrabis aduersaretur. cum semel consecrata iterum consecrari non possit nisi in casibus notatis. infra super capitulo ecclesie vel altaria.

b Adducta. idest deputata vt ibi fieret diuinum officium ⁊ populi frequētatio.

a ¶ Quia deuotus.i.deo deputatus.
b ¶ Permanere.nisi destruat.j.e.ecclesie.ex de no.oper. nun.cū ex iniūcto.
c ¶ Martyrū.ar.ecclesiā ante consecrationē locus deuotū appellari.
d ¶ Relatio.i.scriptura nobis lata.
e ¶ Basilicas.potestatis.s.di.lxxj.per totū.s.ix.q.iij.per totum.s.xxxi.q.ij.c.j.
f ¶ Cū.n.ordo.
g ¶ Dispendio.nota principis priuilegiū nulli debet p iudicare.vt no.ix.q.iij.nunc vero.
b ¶ Utilitas.quasi dicat, ita quam? ea:q nec alicui? utilitate ea infirmam? quia ēt ea que utilitas suadet relaxari non relaxamus in p̄iudiciū canonum.
i ¶ Fortasse.fortas se dicit. q? q̄nq; pro utilitate alicui? statutum infirmatur.lv.dis. priscis.l.dist.vt constituere
k ¶ Et docere.7 hoc iō additur.q? quedā sequitur romana ecclesia que non docet sequenda 7 ea sequi.non cogimur.s.dist.xj.nolite.argu.pro cōsuetudine ro. seruanda.insti.de iur.tu.in fi.
l ¶ Certū est.processionē.i. frequentationē populi.s.di.xxiiij.presbyteri.s.xxj q.vij.frigentius.
m ¶ Corpuscula.ita eo ipso fecit religiosū locū.ff.de religi.l.iij.nam vbicunq; sepeliatur bō voluntate domini locus religiosus efficitur. secus si cōtra domini voluntatem.vt.e.l.§.fi vsufru.
m ¶ Corpuscula.si locus ille non est cōsecratus:qllo vult vt in eo diuina celebrentur si aūt vult vt cōsecretur q̄o precipit vt solūmodo nomine mortuoz in eo celebrent nisi forte in penā constructionis facte absq; licentia romane sedis.vel non petijt vt pro viuis ibi diuina fierent 7 sic aliqua ecclesia est i q̄dā non cantatur nisi p̄ mortuis.sic ex ō prebē.significatū.
n ¶ Maculent.i.non preiudicent ep̄o decreta que dicūt q? ecclesia inuito episcopo nō p̄t construi vel consecrari. 7 si cōtra factū fuerit nullus seruitium dei debeat celebrari.§.c.precepta.
o ¶ Pro solemnitate.quasi p̄ magno bñficio reputet.
p ¶ Ut defūctoz.ar.q? speciales misse p̄ defunctis fieri p̄nt.similit ergo dici,posset pro viuis.vt.d.c.significatum.
q Ecclesia. Casus. erq ecclesia nō p̄t cōstrui sine auctoritate ro.pon.multo potius aliqua noua secta sine eius auctoritate nō p̄t construi.
r Nemo ecclesiam. cuius auctoritate ecclesie debeant consecrari ostendit ij.c.i.q.ij.placuit.
s ¶ Veniat.per se vel per alium.argu.j.e.nullus presbyter in ecclesia.argu.xxx.dis. si quis extra.j.e.si quis.
t ¶ Crucem.in aut.de mona.§.illud colla.j.7 orationes.episcopus dicat.in aut.de eccles.ti.§.si quis aūt voluerit col.ix.
u ¶ Ad luminaria.in aut.vt nullus laci.ora.do.§.j.col.v.

babiliter cōputam?.sed quia deuotus locus non oz a ministerio? gratia diuina vacuus permanere frat charissime eoz martyrū nomine quoruz relatio contin et auctoritatis nostre susceptā serie consecrabis: vt populoz frequētatio quam illic aliunde conuenire mandastī seruatis regulis ecclesiasticis 7 canonibus integrū hēat firmata religione conuentum. Idem.

Non dedicētur basilice que preter auctoritatē sedis apostolice fuerint edificate.

Basilicas nouiter institutas nō petitis ex more preceptionib? dedicare nemo audeat:nec ambiāt sibimet episcopi vendicare clerios aliene potestatis. cū enim decreta venerabilium sanctionuz nos quoque magnopere custodire nitamur ac sine eoz dispendio ēt illa que p̄ aliquius vtilitatis cōpendio fortas se videantur laxanda ere dam?:cū qz nos cōtra salutariū reuerētiaz regularū cupiam? temere nihil dicere:7 cū sedes apostolica superioribus oibus fauente domino:que pater nis canonibus sunt prefixa pio duo toq; studeat tenere proposito.satis indignū est quāq; pontificū vt or dinū subsequētiū banc obseruantiā refutare quā beati petri sedē 7 se qui videat 7 docere. Satisq; cōuenies fit vt totum corpus ecclesie in bac sibimet obseruatione p̄cordet quaz illic vigere conspiciat. vbi domin? ecclesie totius posuit principatum.

Itē ioanni episcopo sozano.

Publice ꝓcessiones non fiant in oratorijs que preter auctoritatem sedis apostolice consecrantur.

Certuz est quidez 7 nostris preceptionib? cōstitutuz.ne quis in ecclesia aut i oratorio quod sedis nostre non legit permissione dedicatuz processionē publicaz putaret impendi ne conditores furtiuis surreptionib? contra regularū statuta p̄ silirent.sed q? megētia spectabilis femina petitoria nobis oblatione suggessit i possessionib? proprijs suoz corpuscula condidisse:frater carissime humanitatis intuitu p̄ priora statuta non maculent. funeribus 7 sepulchris tantuz in cōprebēdis petitorio locis ministeria noueris p̄ solēnitate prestanda vt defūctoz nomine solūmō diuina celebrētur officia.publica frequētatiōe 7 processione cessante. Item nicolao papa clero 7 plebi viennensis ecclesie.

Sine nutu sedis apostolice ecclesia non debet institui.

Ecclesia.i.catholicoz collectio quomodo sine apostolice sedis institutu nutu: quando iuxta sacra decreta nec ipsa oz abs q? p̄ceptione pape basilica nouiter constituit:que ipsam catholicoz semet amplecti catbenā dignoscitur. Item ex cōcilio aurelias.

Sine designatione episcopi nona nō dedicetur ecclesia.

Nemo ecclesiam edificet ante quā episcopus ciuitatis veniat 7 ibidem crucem figat:publice atrium designet 7 ante p̄finiat:qui edificare vult que ad luminaria et ad custodiā 7 ad stipēdia custodū sufficiunt non ostensa donatione sic domum edificet 7 postquam cōsecrata fuerit:atrium eiusdem ecclesie sancta aqua conspergat.

Item ex consilio bracarensi.

Non consecratur ecclesia que pro questu cupiditatis edificatur.

Si quis basilicam non p̄o deuotiōe fidei sed p̄o questu cupiditatis edificet:vt q̄cquid ō oblatione populi colligitur :medium cum clericis diuidat eo q? basilicā in terra sua condidit: hoc deceteto obseruari debet:vt nullus episcoporum tam abominabili voto consentiat:nec basilicam que non p̄o sanctoruz patrocinio sed magis sub tributaria conditione est condita. audeat consecrare. Item Felix. episcopus omnibus orbodoxis.

Sacrificia non nisi super altare 7 locis deo consecratis offerantur.

Sicut non alij quam sacrati deo sacerdotes debent missas celebrare nec sacrificia super altare offerre sic non in alijs quam in domino consecratis locis. idest in tabernaculis diuinis precibus a pontificibus delibutis missas cantare: aut sacrificia offerre licet:nisi summa coegerit necessitas. Satius est ergo missam non cantare aut non audire quam in his locis vbi fieri non oportet nisi p̄o summa necessitate contingat quoniam necessitas legem non habet. vnde scriptū est. vide ne offeras holocausta tua in omni loco quem videris: sed in omni loco quem elegerit dominus deus tuus. In domibus tamen ab episcopis siue presbyteris oblati

r ¶ Custodum.i.sacerdotuz 7 hospitium.ex de preben.de monachis.et erunt ad minus duo clerici.extra ō fil.presbyte.proposuit.7.vij.q.j.illō.
y ¶ Bonum.quam complere debet infra quinq; annos si est oratorium.si est protochiū vel cenodochium infra annum.in aut.de eccles. ti tu.§.si qs edificationē.col.ix.sed qd si episcop? ꝓsecrat.ecclesiā vel fōdat non ei assignata dote. dicit bar.q? episcopus tenetur eam dotare. extra de preben.c. episcopus.sed melius ē ad hoc tantum fundatores teneri.vt.xvj.q.vj.pie mentis. 7.ca.fi plures.argu.ff.de ritu nupt.qui liberos.7 dicit lex q? heres fundatoris tenetur i aut. de eccles .titu.§.si autem.7.§.si quis edificationez rerum.nam 7 successor episcopi p̄uidebit clerico ordinato.vt extra de preben. cum secundum.vbi tamen omnes deficerēt vel sim non essent soluendo: tunc dicerem actionē dandā in episcopum.argu.ff.si mē. fal.mo.di.l.iij.§.j.ff.ō eo per quem fac.e.le. vlt.§.plane.
a ¶ Consecrata. idest fundata vel aqua benedicta aspersa.
b Si quis basilicā diuidat.arg.q? patroni non debent accipere vel erigē exēnia vel huiusmodi ab ecclesia.s.xvij.q.ij.eleutherius.contra.s.r. q.j.banc consuetudinem.7.c.q? sacerdotes s.j.q.iiij.ecclesia q̄ pactione.
c ¶ Sub tributaria. ar.q? non licet dare ecclesie construcre vel cōstruende etiam possessionem vbi fundata ē ea interueniente pactione vt ius patronat? habeat. q? ipso iure ei debetur. 7si non petat vl' in pactū ōducat vt.xvj.q.vj.pie.7.ca.ō cernimus.7.c.quicunq;.i predijs tū collatis p̄t cōditōnē apponē vt aūte ep̄i tributuz aliqō vel cēsū aliquez dēat inde p̄cipe. ex de iur.patro.p̄terea.si in dote nō vel in māso. ar.x.q.j.nouerit.ex de cen.sanctū. al's si apposita ē p̄dictio qd iuris fit nō.x.q.j.c.ij.io.
d Sicut ñ alij.repetitiq; l p̄mo c.hui?.d.dictū ē i.v.c. sequētib?.idē i aut.de ec.titu.§.si qs col.ix.
e ¶ Deliberū.i.ꝓsecrari.
f ¶ Necessitas.q? si necessitas vrgeat sub diuo aut subtētoriis nisi forte sit oratoriū in domo.vt.j.e.di.concedimus.7.c.vnicuiq;.
g ¶ Non oz.C.de sen.7 inter.om.iu.eum sniam.
b ¶ Necessitas.i.non est subiecta humane constitutioni immo excusat q? contra eā fit.j.di.iiij.sanctum.extra de reg.iur.qō non est sed nulla

necessitas excusat in diuina cõstitutione ꝓhibitũ.vt.xxxij.q.v.ita ne.

a Oblationes idest eucharistie.

b Licet.nisi necessitas cogat.

c Missarum.

d Ecclesias.loca.ff.de arbi.si cũ dies.§.si arbiter.

d Ecclesias. idẽ.xvj.q.vij.ecclias.

e Hic ergo.ꝛ agẽdi.s.xiij.q.ij.tẽpus.

f Jusserit.s.xciij.d. nulla ratione.

g Regulariter.hic colligitur ꝙ q̃ fiũt ab hereticis ꝛ in truffis et regulariter ordinati ñ habent vigorẽ.xij.q. ij.alienationes.vij.q. j.sacus.s.xv.q.j.omne qđ.s.xxxij.q.v.precepit.

b Ordinato.tenẽte vz quasi nõ deposito. vel suspẽso vl q renũciauerit.eꝫ de or.ab. e.

i Nullus ꝓl bi ꝛ ter.

k Solẽnitates.de ãniuersaria solẽnitate dedicationis ecclesiarũ ꝛ cꝑor.ij.c. oñdit, qđ tñ dr h ꝺ episcñ ob suaꝫ bodie nisi a pa.

l De ecclesiaꝝ.scriptura ar.qđ testib⁹ vl scriptura ꝓbari ñ ꝑt ꝓfecto bñ debeꝫ.C. cõia diui.si maior.s. C.fa.herc.non iõ.C. de rei ven.iudicia.s ẽt si inueniãt in libris ecclie credẽdũ ẽ vel i lapide.ar.xxiiij.q.ij.sane in pñn.

m Nec testes.vl testis vn⁹ sicut in baptismo.j.di.iiij. puulos sup.n.hoc facto credẽtur vni testi.nisi inde veteret ꝓtentio.ꝛ sufficit ibi testimoniũ de auditu.ar.xxij.q.v. h. vl.eꝫ de testi.cog. peruenit.ff.de aqua pluar.i sũma.§.itẽ labeo.

n Facit.ꝛ dicit epus si cõsecrata es nõ recõsecro.sed si non ꝛẽ.de bap.ꝛ eiꝰ effec.e.ij.

o Iteratuz.nota id qđ nõ appet dr nõ eẽ ff.de s̄ben.ẽpti.i lege

p Factũ.ar.s̄ clandestina cõiugia.s.ꝙ taliter s̄bentes ꝑñt cuz alijs s̄bẽ cũ talia ꝓiugia sint icerta.vt.xxx.q.v.§.bis ita.ꝛ lxviij.d.ꝓby.

q Solẽnitates.erẽ ꝓlũ.nã eiꝰ opatio nra ẽ lectio.vt.s.ij.q.j.deus.

r Facta.ter fuit tẽplũ ꝓsecratũ.ꝓmo in septẽbri.vt.s.e.c.j.secũdo in martio sub dario.ar.j.q.j.ppheta.tertio sub iuda macha beo in decembri.ꝛ ideoidic hic byems erat.

s Encenia.i.inouationes.nã encẽiare ẽ nouaz rẽ in vsũ ducere.ꝛ est vulgare cũpanie iurta romam.

t Ecclesie vel altaria.bis.vij.c.docet quib⁹ casib⁹.ecclesie fũt ꝓsecrãde.ꝛ assignãt qđã ser casus. Unꝰ qñ dubitat de cõsecratiõe.vt hic c.j. Itẽ qñ motũ ẽ altare maius. Itẽ ꝓpter homicidiũ Itẽ quando est crusta aut si pietes de nouo fũt fundꝰ repati. Itẽ propter adulterium vt tradit.j.eo.c.si motũ.ꝛ.c.se.ꝛ.c.de fabrica. Alij dicũt ꝙ q̃diu maius altare ẽ immotũ.i.ꝙ nec tabula altaris vel moueat vel enormiter frangatur licet ẽt parietes ecclesie funditus pirent non tamẽ ecclesia sit cõsecranda vt.j.eo.de fabrica. Alij dicũt quibus concordat.b.ꝙ alia sit consecratio ecclesie.alia altaris.ꝛ si altare.i. tabula superior mouet vel enormiter ledat ipm altare tñ consecretur ꝛ nõ ecclesia.vt eꝫ de cõse.ec.vel al. ad hec. Similiter si ecclesia destruitur.ꝛ nõ altare tunc ecclesia reconsecret ꝛ nõ altare.sed ꝓpter adulteriũ vel homicidiũ nõ consecrat ecclesia vt eꝫ de ꝓse.ecclc.vel alta.ꝓposuisti.eꝫ de adul.significasti.

u Que ambigua.s.dist.lxviij.§.ꝙ ergo idest de quarũ consecratione ambigitur.

x Superflua.i quib⁹ reliquie non sunt.

y Si motũ altare.i.mẽsa principalis altar[nã tabula cõsecrata de loco ad locũ mouet.nec tñ consecratur.vt.j.eo.cõcedim⁹.qđ intelligo cũ nõ ẽ affixa tabula.itẽ hoc intellige de altari ad cuius honorẽ ecclesia est consecrata.ꝛ ꝙ dicit si motũ i.mutatũ ita ꝙ formã amisit per diminutionẽ vel augmẽtuz cuz forma rei sit eẽ rei.ar. x.q.ij.hoc ius. Idem ẽ si est enormiter.fracta tabula vltra.i.medietatẽ tũc reconsecrãdũ ẽ altare.eꝫ de cõse.ec. vel al.c.iij.cõsecratio aũt ipsius altaris ꝓfertiz intelligit eẽ in cõiunctiõe mense.s. lapidis superioris ꝛ structure inferioris.ergo si mẽsa fuerit mota vel aliqs de inferioꝝ lapidib⁹ tãgẽs ipsã execrabit altare ꝛ est recõsecrandã si aũt fit aliqđ additamẽtũ altario nõ ob hoc execrat sed sacrũ trahit ad se nõ sacrum ar.eꝫ de cõse.ec. vel al.c. iij. dũ tñ nõ imutet multũ contiũctio mẽse ꝛ structure inferioris.

z Ecclesia.i.altare ſm.b.ꝛ sic exponit.j.q.iij.q̃stiũ.non n.vt dicit ꝓpt altaris motionẽ recõsecrãda eẽt ecclesia vt eꝫ de cõse.ec.ad hec alia est n.ꝓsecratio ecclesie.alia altaris.ꝛ hoc sine illa sepe fit.alij intelligunt ꝓut ista sonat.

a Mutant.ꝛ nõ fũdit⁹ fꝫ b.b.aũt dicit ꝙ ẽt funditus altari amoto.

b Consecret.i.mũdet per aspsionẽ.vt eꝫ de ꝓse.ec. vel alta.ꝓposuisti.ꝛ de adul.significasti.

c Ecclesijs.exuste.ꝙ maiori ꝑte alias secus.ar. ff.de s̄bẽ.empt.domũ.s. cũ ita ꝓburitur ꝙ destruat vel decrustat interius ꝛ exterius tũc execratur.ꝓsecratio.n. ecclesie maxime cõsistit in vnctione exteriori ꝛ vnctione ꝛ dispositione lapidum.

d Semine.per coitũ emissum per adulteriuz vel per fornicationẽ.nã si personuz vel per coitum cum vxore non iõ reconsecrabitur ecclesia ſm.b.

e Baptizari.s̄.di.lxviij.sicut.s.xxxij.q.vij.quẽadmodũ.j.di.v.dẽm c̃.s.j.q. j.hi.qui.ꝛ j.dis.iiij.si qs apõ.C.ne sacer.bap.l.j.si tamen in fide scẽ trinitatis. ecclesia ab eis consecrata sit recõsecrãda est.sed qui tenẽt ꝙ ecclesia.in forma ecclesie consecrata ab hereticis non sit recõsecranda sic exponũt ꝙ si consecrauerũt in illa forma que pretẽdat fidẽ sãcte trinitatis. Sequentia vero.c.intelligũtur in eo casu qñ arriani nõ consecrant ecclesias in forma ecclesie.nã gdaz eorum faciebãt facta in forma ecclesie.ꝛ quidã non qđ habetur in illo.§.j.q.j. §.sed notandum.ꝛ.c.si quis confugerit ad adrianos.

f Ecclesias arrianorum.quia nõ in forma ecclesie ꝓsecrate erãt. vt.j.q.j. arrianos.ꝛ ita intellige.c.sequentia.

g Precibus ꝛ operibus.tangit consuetudinem orientalis ecclesie que arrianos chrismatis vnctione suscipit. vt.j.di.iiij.ab antiqua secus aũt occidentalis agere consuevit.vt in predi.ca.

b Consecrate.non erat consecrata.in forma ecclesie.vel quoniam absqz reliquis ecclesias consecrabant.ꝛ ideo ecclesie consecrate non erant.sed recon-

ones celebrari nullatenus licet.

Item ex cõci.triburiensi.

Non nisi in locis sacris missarum celebrentur solẽnia.

Missarum solẽnia nõ vbiqz sz in locis ab episcopo consecratis vel vbi ipse permiserit celebranda eẽ censemus. Itẽ clemens.

Precibus diuinis consecrentur ecclesie.

Ecclesias per cõgrua ꝛ vtilia facite loca que diuinis precibus consecrari oportet ꝛ nõ a quoquã granari. Idem.

Sacrificare missas celebrare non licet:nisi in locis deo sacratis.

Hic ergo.i.in presenti vita positos oportet nos agnoscere voluntatẽ dei:vbi agendi ꝛ sacrificandi locus est:quoniam in illas locis sacrificari ꝛ missas celebrari nõ licet nisi in his quib⁹ episcopus inserit aut ab episcopo regulariter ordinato tenente videlicet ciuitatem consecrata fuerit.aliter enim nõ sunt hec agenda nec rite celebranda.

Item siluester papa.

Abijciantur sacerdotes qui in locis non sacratis missas celebrare presumunt.

Nullus presbyter missas celebrare presumat:nisi in cõsecratis ab episcopo locis: qui sui participes de cetero voluerit eẽ sacerdotij. Itẽ felix papa omnibus ortbodoxis.

Singulis annis dedicationum solemnitates celebrantur.ꝛ consecratur etiam ecclesia: de cuius consecratione dubitatur.

Solẽnitates dedicationũ ecclesiaꝝ ꝛ sacerdotũ per singulos annos solẽniter sunt celebrãde. ipso dño exẽplũ dãte q ad festuz dedicationis tẽpli oib⁹ id faciendi dãs formã cũ reliqs populis eãdẽ festiuitatẽ celebratur venit fiẽ scriptnz est. Facta sunt encenia in hierosolymis ꝛ hyems erat:ꝛ ambulabat. Jesus in tẽplo in porticu salomõis q̃ antẽ.viij.diebus encenia sunt celebrãda:in libro regũ ꝓfecta dedicatiõe tẽpli reperies. Item ex cõci. meldẽsi.c.viij.

Consecrentur ecclesie:de quarũ cõsecratione dubitatur.

Ecclesie vel altaria que ambigua sunt de consecratione.cõsecrent ꝛ superflua altaria destruantur. Itez iginus papa.

Quãdo ecclesia ẽ iterũ cõsecranda ꝛ salibus tantũ exorcizanda.

Si motũ fuerit altare denuo consecretur ecclesia si parietes mutantur ꝛ non altare: salibus tantũ exorcizeꝫ.si hõicidio vel adulterio ecclesia violata fuerit:diligentissime expurgeꝫ.ꝛ denuo ꝓsecreꝫ.

Item ex niceno concilio.

Ecclesia semel deo consecrata quãdo est iterum consecranda.

Ecclesijs semel deo consecratis non debet iterum cõsecratio adhiberi:nisi aut ab igne exuste aut sanguinis effusiõe aut cuiuscũq semine pollute fuerint. qz sicut infans a qualicunqz sacerdote in nomie pa.ꝛ.f.ꝛ.s.s. baptizat⁹ ñ dz iterꝫ baptizari.ita nec locus deo dicat⁹ iterũ consecrandus est nisi propter eas causas quas superius nominauimus:si tamẽ fidẽ sancte trinitat tentauerint qui euz cõsecrauerint.

Item io.papa de eodem.

De eodem.

Ecclesias arrianorumz vbicunqz inueneritis catholicas:eas diuinis precibus ꝛ operibus absqz vlla mora consecrate:sicut ꝛ nos De eodẽ:ꝛ ꝙ octo dieb⁹ dedicatiõnuz solẽnitas est celebranda.

Solẽnitates ecclesiaꝝ dedicationũ ꝛ sacerdotũ per singulos annos solẽniter sunt celebrãde. ipso dño exẽplũ dãte q ad festuz dedicationis tẽpli oib⁹ id faciendi dãs formã cũ reliqs populis eãdẽ festiuitatẽ celebratur venit fiẽ scriptnz est. Facta sunt encenia in hierosolymis ꝛ hyems erat:ꝛ ambulabat. Jesus in tẽplo in porticu salomõis q̃ antẽ.viij.diebus encenia sunt celebrãda:in libro regũ ꝓfecta dedicatiõe tẽpli reperies. Item ex cõci. meldẽsi.c.viij.

Consecrentur ecclesie:de quarũ cõsecratione dubitatur.

Ecclesie vel altaria que ambigua sunt de consecratione.cõsecrent ꝛ superflua altaria destruantur. Itez iginus papa.

Quãdo ecclesia ẽ iterũ cõsecranda ꝛ salibus tantũ exorcizanda.

Si motũ fuerit altare denuo consecretur ecclesia si parietes mutantur non altare: salibus tantũ exorcizeꝫ.si hõicidio vel adulterio ecclesia violata fuerit:diligentissime expurgeꝫ.ꝛ denuo ꝓsecreꝫ.

Item ex niceno concilio.

Ecclesia semel deo consecrata quãdo est iterum consecranda.

Ecclesijs semel deo consecratis non debet iterum cõsecratio adhiberi:nisi aut ab igne exuste aut sanguinis effusiõe aut cuiuscũq semine pollute fuerint. qz sicut infans a qualicunqz sacerdote in nomie pa.ꝛ.f.ꝛ.s.s. baptizat⁹ ñ dz iterꝫ baptizari.ita nec locus deo dicat⁹ iterũ consecrandus est nisi propter eas causas quas superius nominauimus:si tamẽ fidẽ sancte trinitat tentauerint qui euz cõsecrauerint.

Item io.papa de eodem.

De eodem.

Ecclesias arrianorumz vbicunqz inueneritis catholicas:eas diuinis precibus ꝛ operibus absqz vlla mora consecrate:sicut ꝛ nos

secrabantur.vt.j.e.arrianorum.
a Rrianorum.j.di.iiij.ab anti qua.
b Sapit⁹ iusticie.preconis.n.officiū sulcipit quisquis ad sacerdotium accedit.vt.ꝫ.xliij.di. sit rector.
c Fabulis.fabulis dicit q; preter formā ecclesie.
d Deleuit.i.purgauit.
e Et fabrica.s.que situs est.
f Instauranda.i.ꝓsecrāda.de ꝓsecrāda.n.q̄rebat.
g Sāctuaria.i.reliquie sāctoꝝ vel altaria.
b Non fuerint.dimissa q; inde erant ablate reliquie.
i Officere.q; ex quo semel cōsecrata fuit sēper māsit.
k Scimus esse.i.obtinere vicē cōsecrationis.
l Ideo si qua.mō melius aperit q̄nestiones.
m Innouata.hoc intelligit.b.cū nō simul sed succes siue pietes destructi sunt et successiue repati.tūc enim ecclesia intelligitur eadē.ar.ff. de.leg.i.l.q; in rerū nā.ff. ō iudi.ꝓponebat. secus vero si simul pietes fundit⁹ corruant:q; tunc cōsecrāda ē ꝺm eū licet altare motuꝝ non sit q; alia ē consecratio ecclesie. alia altaris.hic ergo arguit q; eadē sit ecclesia post reparationē cū nō reconsecretur ſ ꝺicit lex.ff.de verbo.ob. inter stip.§.sacramēta q̄ visti guit inter domū ⁊ nauez.et vī velle q; eadē fit nauis p⁹ refectionē sed non eadē dom⁹.sed pōt dici q; aliud sit i ecclesia q̄ in domo priuata q; ecclesia naui cōpatur.xxiiij.q.j.non turbatur.xl.di. ante oīa.sed si subtiliter volumus ꝓcedere nō ē eadez ecclesia.sed vtilitas exigit vt eadē cēseatur.ne videlicet sacrm cōsecrationis iteretur. ar.ff.de serui.vr.prę.l.fructus.§.si sublatū.
n Totus.i.pinde ē venerāda ac si tota consecrationis solēnitas eēt adhibita.
o Si vero.q.d.predicto casu nō debēt cōsecrari.ſ i isto sic.s.cū mouet altare.
p Ablata.sunt moto altari.
q Sanctificatiōis.i.aperſionis aque tātū ⁊ misse celebratione cū altare nō fuerit motū.sed reliquie sūt ablate.
r Nullus presbyter.vbi altaria sint erigenda ⁊ qualia ēe debeāt.⁊ q̄s ecclesias liceat ꝓsecrare.⁊ in q̄bus ſ missas celebrare.quib⁹ ex causis loca sanctoꝝ ſ mutare.xj.c.ostendit.
s Ab epō.ꝫ.d.lxviij.q̄uis
t Fingat.vt dedicatū dicat.eē qō nō ē.vel religas dicat eē que non sunt.
u Degradet.ar.eos ēe deponēdos ab ordinibus q̄ fingūt vel dicūt se bñe ordines cuꝝ nō habēt.ex de.cle.non oꝝ.mini.c.j.ꝫ.l.di.ex penitentib⁹.ꝫ.di.liij.solicitudo.⁊ sic

secimus cū pro causa theodorici regis constantinopoli fuissemus.

Item in dialogo gregorij.

De eodem.

Arianorū[a] ecclesia in regione vrbis huius que subura dicit cū clausa vsq; ad biennū permansisset placuit vt in fide catholica introductis illic beati sebastiani ⁊ scē agathe virginis ⁊ martyris reliquis dedicari debuisset quod ⁊ factū est.

Item agapitus papa.

Agapitus papa vas catholicū euangelij tuba preco instituie[a] sacra altaris sediſq; velamia sacrilegis antimi infecta fabulis[a] luis catholicis precibus deleuit[a]. Item iulius papa. De eodem.

De fabrica[a] vero cuiuslibet ecclesie ſi diruta fuerit instaurāda[a] ⁊ ſi in eo loco consecrationis solēnitas debeat iterari in quo sanctuaria[a] non fuerint[a] nihil iudicamus officere[a] ſi per eaz minime iactetur aqua exorcizata:q; in consecratiōe cuiuslibet ecclesia in qua spūs sancti arra nō ponitur celebritatē scimus[a] tantū eē missaz. ⁊ ideo ſi q̄ſ sanctoꝝ basilica a fundamētis fuerit innouata[a] sine altaris motione sine alia dubitatione cū in ea fuerit missarū solēnitas celebrata:totius[a] consecratio sanctificatōnis ſ iplebitur.ſi vero[a] sanctuaria que bēbant ablata sunt[a] rursus eoꝝ depositione ⁊ missaruz solēnitate reuerentiam sanctificationis[a] accipiet. Item ex decretis hormisde pape.c.x.

Absq; episcopi permissu in ecclesia consecrata nō erigat altare.

Nullus presbyter[a] in ecclesia cōsecrata aliud altare erigat:nisi quod ab episcopo[a] loci fuerit sanctificatū vel permissuz:vt sit discretio inter sacrum ⁊ non sacrum.nec dedicationē fingat[a] nisi fit.quod ſi fecerit degradetur[a]:ſi clericus est.ſi vero laicus anathematizet. Item ex concilio aphricano.c.j.

Euertantur altaria:que sine sanctorum reliquis eriguntur.

Placuit vt altaria q̄ passim[a] per agros ⁊ per villas tāquā memorie martyruz constituūtur in quibus nulluz corpus aut reliquie[a] martyris condite ꝓbantur:ab episcopis qui eisdez locis antē hoc propter tumultus[a] populares non finiuntur:plebes admoneantur ne illa loca frequentent. vt qui recte sapiunt nulla ibi superstitione deuicti teneā

punit q̄ fegerit ꝓ milite q; nō ē milet.ff.ad.l.cor.ꝫ fal.eos.§.q; se ꝓ milite gessit
r Placuit.passim. non in ecclesijs.sed passiz per agros.
v Reliquie.argu.sine reliquijs ecclesiam non eē consecrādam.vt.ꝫ

eo.de fabrica.⁊ tamen sufficit corpus domini.
y Tu mult⁹.ar.aliq̄d eē p⁹ ponendū ꝓpter tumultū ⁊ scādalū.vt.l.di. vt constitueretur.de his vero sic.ff.de ficca.l.penul.
a Probabiliter.i.solēniter.
b Habitationis.q; bō significat locū.xl.di.multi.

tur.⁊ ideo nulla memoria martyrū probabiliter [a]accipiat[a]: nisi aut vbi corpus ⁊ reliquie certe sūt:aut vbi origo alicui⁹ habitationis[a] vel possessionis vel passiōis fidelissima origine[a] traditur.nā que per sōnia ⁊ ꝓinanes quasi renelationes quorūlibet hominū vbicunq; constituunt altaria:omnino reprobentur.

Itē ex ꝓci.aurelianensi.c.iij.

Non est consecranda ecclesia i qua pagan⁹ sepultus inuenitur.

Ecclesiaz[a] in qua paganus sepultus est non liceat consecrari neq; missas in ea celebrare[a] sed iactare foras ⁊ mundari oz. Item ex concilio agrippinensi.

De ecclesia in qua cadauera fidelium vel infidelium sepeliuntur.

Ecclesiā in qua[a] mortuorum cadauera infideliū sepeliuntur tur sanctificare[a] non licet:sed ſi apta videtur ad consecrandū inde exuuiis[a] corporibus ⁊ rasis[a] parietibus vel tignis eius loci reedificetur[a] sed ſi hec consecrata ante fuerit:missas in ea celebrare licet:tū ſi fideles[a] fuerunt qui in ea sepulti sunt.

Itē ex concilio martini pape.

Super monumēta i cāpo nō distribuantur sacra mysteria.

Non oz clericos ignaros[a] et ꝓ sumptuosos super monumenta in cāpū mysteria[a] vel altaria portare aut distribuere sacramēta: sed aut i ecclesia aut i basilica:vbi martyrū reliquie sunt depositē vbi pro defunctis oblationes offerri solent nec liceat christiani prādia ad defunctorum sepulchra deferre ⁊ sacrificare mortuis. Itē ex ꝓci.tribu.

Quomodo in ecclesia cōbusta missa possit celebrari.

Concedim⁹ etiā:vt ſicubi qō peccatis nostris exigentibus per plurimū factuz est a normānis ⁊ sclauis ab vngaris ⁊ a malis christianis seu aliquo qualicūq; mō ecclesie fuerint incense ⁊ cōbuste in capellis[a] cū tabula consecrata missas iterū celebrari[a] ꝓmittimus donec ecclesie ipse restaurari queāt.in ministerio vero positis ſi ecclesia defuerit sub diuo[a] seu in tēroꝝ is:ſi tabula altaris cōsecrata ceteraq; sacra ministeria ad id officiū ptinentia ibi affuerint. missarum solēnia celebrari concedimus. Itē ex concilio hyponensi.c.vj.

Ebrumate nō vngantur altaria nisi fuerint lapidea.

Altaria[a] ſi ſi fuerit lapidea chri/

q Sub diuo.i.sub aere.
r Altaria.ſi non sint lapidea.legitur in exodo q̄ dominus precepit fieri altare de lignis.cetbi que sunt imputribilia.⁊ salomon se

c Origine.ar.originē rei ⁊ ꝓncipiū spectādum.vi.ꝫ.xvj.q.iij.ſi sacerdotes.ꝫ.j.q.j.ꝓncipatus.
d Ecclesiā.consecrari.ante electionē cadaueris ipsi⁹ pagani.
e Celebrare.huius constitutionis rō est. q; infideles ab ecclesia repelluntur.vt.xxj.d. cleros.⁊ di.xxv.perlectis.ergo mortui.q; bus viuētibus ecclesia nō cōicat ⁊ mortuis cōmunicare nō pōt.vt xxiiij.q.ij.c.j.sed qd dices de muliere ꝓgnāte mortua.quidā dicūt q; sepelietur in ecclesia.q; fetus ē pars vētris.j.di.iiij.ſi qd.ff. ō ven.inſpi.l.j.§.j. contigit tamē aperiri et fetus extrahi ⁊ ex cimiteriū sepeliri.ad hoc facit.c.ex de sepultu. sacris.
f Ecclesiā in qua. nō consecrata.
g Sāctificare.ante electionē.
b Euulsis auctoritate episcopi vel ꝓncipis tñ.ff.de reli.ossa. ⁊.j.e.corpora.
i Et rasis.i.dealbatis nā mutata forma ītermittur substantia rei.ff.ad exhi.iul.§ sed ⁊ ſi quis.
k Reedificetur.i.ipsa rasura oz dealbari.
l Si fideles. vbi ād discerni non possunt fideles ab infidelibus neutri sūt exhumādi. extra de sepul.sacris.
m Non oportet. ignaros.i. imperitos.
n Mysteria.i. missam celebrare[a] super sepulchrum.
o Concedimus.i capellis.i.oratoriis non cōsecratis. in talibus nō ſz celebrare sine ꝓmissu episcopi.vt.j.e.vnicuiq;.⁊ ꝫ.c.missarum.
p Celebrari permittimus.ad quid ē op⁹ permissione.q; dicit in capellis. quoniam forte capelle non erāt olim ecclesie cum antiquit⁹ dicerentur capelle tuguria caprarum pellibus tecta: vel hoc referas ad solemnitates maximas.

cit aureū sed illa facta'sūt in figura.xij.q.ij.gloria.ꝛ dicitur de altari lateranensi quod ligneuz sit.

a Non consecrentur.quia christus petra dicitur.xxj.di.I nomine domini.item quia erexit iacob lapidem in titulū.

b Metropoli.ꝫ.xij.di.de his.

c Alicuiqz.oratoriū.nō sacrum. sacrum autē sua auctoritate facere non lz nisi auctoritate episcopi.ꝫ.e.di.nemo.xviij.q.ij.quidā.

d Non lz.nisi p sūma necessitate.tamen cū consensu episcopi vt.j.e.si qs etiam ꝛc.

e Clericos q ministrāt.i.ministeria in horis diurnis vel nocturnis exercēt.

f Si quis ēt.ex.ꝫ. xij.q.j. scimus ꝫ.xvj.q.j.quicunque ꝛ.q.v.si quis.

g Oratoriū.hoc exaudi ō oratorio pānato.sec⁹ in oratoriis alis que populus facit vt ex de eccle.edifi.ad audien.nā in festiuitatib⁹ celebrare licitū est.

b Propter fatigationē.ar. ꝓpter difficultatē loci vel itineris aliquid tēperari qō alias obtinet generaliter.ex de eccle.edifi.ad audientiā.ꝫ.di.lxiiij.c.j.ꝫ.di.lxij.cū longe.ꝫ.d. xciij.iurta sanctorum ꝫ.xiij.q.ij.vbicunqz.ꝛ j.c.priori.tribus.

i Tribus.cū facultas vt p aer⁊ itē perie.vt.lxxiij.di.quorūdā malox.nā ꝓpē maliciā populi trāsfertur sedes.xxv.q.ij. itanos.ꝓpē maliciā populi ēps renunciat dignitati.ex de renūcia. nisi.ver.propter maliciā plebis quarta cā ē ḡre nō transferē eccle sia scilicet cā meliorationis.vt.xvj.q.vij.ca. antepe.

k Corpora . sine cōsilio.ff.de reli.ossa.in pān.

l Principis.i.pape xviij.q.ij. diffinimus ꝛ hoc verū ē cū corp⁹ traditū ē iā ꝓpetue sepulture.C.de religi.l. vlti.nisi necessitas imineat tūc sufficit auctoritas presidis ꝓuincie.C.eo.l.j.si autem nō ē traditus ꝓpetue sepulture bene pōt trāsferri sine auctoritate alicuius ad aliū locuz C.e.ti.si nec dum.

m Ligna.ō lignis ecclesie destructe ꝛ omnib⁹ vtensilibus eccle. reuerenter vtendis istis ser capitulis.sequētibus ostēditur.

n Ad aliō.ex ō rer.p matis vnctiōe nō cōsecrētur⁹.ad celebrāda aūt diuina officia ordinem quē metropolitani⁹ tenent cōprouinciales eorū obseruare debebunt.

Itē ex concilio.agathensi.

Chrismatis vnctione ꝛ sacerdotali benedictione sacrantur altaria.

Altaria placuit nō solū vnctione chrismatis sed etiā sacerdotali benedictione sacrari. Item ex cōcilio aurelianensi.c.iij.

In priuatis oratoriis licet orare. sz non missam celebrare.

Alicuiqz fidelium in domo sua oratoriū⁹ licet habere ꝛ ibi orare missas autē ibi celebrare non lz⁹.

Item ex sexta synodo.

In priuatis oratoriis absqz consensu epi nullus ministrare presumat.

Clericos qui ministrāt⁹ in oratoriis que intra domos sūt cuz consensu episcopi loci hoc facere p̄cipimus.si quis vero hoc non obs̄ uauerit deponatur. Item ex concilio agathensi.

Qui extra parochias habēt oratoria bis diebus ad parochias redire cogantur.

Si quis etiā⁹ extra parochias i quib⁹ legitimus ē ordinarius/qz conuentus oratoriū⁹ habere voluerit reliquis festiuitatibus: vt ibi missaz audiat ꝓpter fatigationem⁹ familie iusto ordine permittim⁹ pascha vero natali domini epiphāia ascensione domini pentecoste ꝛ natali sancti ioannis baptiste: ꝛ si q maxime dies in festiuitatibus habēt̄ur: non nisi in ciuitatibus aut in parochijs audiant.clerici vero si i bis festiuitatibus quas supra diximus nisi iubente aut permittente episcopo ibi missas celebrare voluerit a cōmunione priuentur. Item Augusti.ignaro.

Quibus ex causis loca sanctorum mutanda sint.

Tribus ex causis loca sanctoz transmutanda sunt prima cuz necessitas persecutoz loca eoz grauauerit secunda cuz difficultas⁹ locorū fuerit tertia cum malorum societate grauantur.

Item ex concilio magocensi.

Quando alicui corpora sanctorum de loco ad locū trāsferre non licet.

Corpora sanctorum de loco ad locū nullus transferre presumat sine consilio⁹ principis⁹ vel episcoporum sanctaqz synodali licentia.

Item iginus papa.

In vsu laicorū non licet conuerti ligna ecclesie dedicata.

Ligna⁹ ecclesie dedicata nō debent ad aliud⁹ opus iungi nisi ad aliam ecclesiam: vel igni sūt cōburenda: vel ad profectum⁹ in monasterio fratribus in laicorum⁹ opera non debent admitti. Item clemens papa.iacob hierosolymita/no episcopo.

Uestimenta sacra ꝛ vasa pro vetustate consumpta incēdantur: ꝛ cineres in loca occulta proijciantur.

Altaris⁹ palla cathedra candelabrum ꝛ velum si fuerint vetustate consumpta:incendio dētur: quia non licet ea que i sacrario fuerint male tractari:sed incendio vniuersa tradantur.cineres quoqz eorum in baptisterio inferant vbi nullus transitum habeat aut in pariete aut in fossis pauimentorū iactentur ne introeuntiū pedibus coinquinentur. Idem.

Mortui non obuoluantur vestimētis altaris.

Nemo per ignorantiā clericus mortuuz⁹ credat ad voluēdū aut eius scapulas operire velit palla que fuerit in altari:aut certe que diacono data est in mensa dominica q hoc fecerit: vel leuiter quasi nihil ꝛ negligenter⁹ habuerit diacon⁹ triennio serqz mensibus a dominico erit remotus altari graui percussus anathemate⁹ eo q̄ clericū non admonuerit. presbyter decem annis ꝛ sex mensibus excommunicatus sit⁹.propterea q̄ de dominicis sacramentis subiecta sibi non admonuerit ministeria:ꝛ postea cum grandi humilitate matri reconcilietur ecclesie. Pallas vero ꝛ vela⁹ que in sanctuario sunt si sordida fuerint ac ministeria:diaconi cum humilibus ministris intra sanctuariū lauent nō eijcientes foras a sacrario ꝛ velamina dominice mense abluant ne forte puluis dominici corporis male ō cidat syndonem vero nō foris⁹ abluant:et erit hoc non operanti peccatum.Idcirco intra sacrarium ministris precipimus cū diligentia custodire.sed pelnis noua compareꝛ preter hoc nihil aliud tangat: sed nec ipsa pelnis velis apponatur lauandis:nisi que ad dominici altaris cultum pertinent.pelle in alia pelnis lauentur:ꝛ in alia vela⁹ ianuarum. Cura sit etiā hostiarijs ex admonitione maioris:ne quis negligens aut ignarus ad velum ianue dom⁹ domini manus incognite tergat sed ita tim coercitus discat omnis homo: quia velum atrij domus domini ē.

Item six.papa.

Sacra vasa non nisi a sacratis tractentur hominibus.

In sancta⁹ apostolica sede statutū est vt sacra vasa non ab alijs quam a sacratis dominoqz dicatis hominibus contractentur:ne ꝓ talibus presumptionibus domin⁹ira

o Uel ad ꝓfectū.nō tñ indifferenter.sed vel in capitulo vel dormitorio.vel in alijs religiosis locis:non in coquina vel in vineis pastinandis.

p In laicorū ar.semel que ꝓsecrata sūt nō debere redire in vsus laicox.ꝫ. xix.q.iij.q̄ semel.xvij.q.vlti.q̄sti.sūt.ar.ꝫ.di.liiij.ex antiqs.si fuus.ꝛ.c.freq̄ns

q Altaris.

r Nemo mortuū.laicum nā clerici mortui bene induuntur vestib⁹ sacris.xxiij.q.ij.nullus.

s In mensa dñi.i.ad mēsā dñi cōponendā qō ad ip̄z spectat.arg.xxv.di.plectis.ꝛ di.xciij.diaconi.vbi sacerdos post ꝓsecrationē manus tergit.vel forte palla cui inuoluit calicem ꝛ abstergit.

t Negligent⁊.ar.negligētiam vt factum puniendam xxv.q.j.nulli fas.

u Anathemate. idest suspensione.non enim debet anathematizari pro tali cā.

x Excommunicatus sit. idest a communione remotus:ꝛ ita habes hic penam non admonētis prelati. naz alibi tamen dicitur⁹ve si non sperserimus ꝛc.xliij.dist.dispensatio.Item per hoc.ca. videtur reprobari intellect⁹ quorundam quem habes i illo.c.j.q.j.quicquid inuisibilis.nam ibi per negligentiā non excommunicabitur presbyt̄ nisi p quattuor mēses.

y Et vela.idest ornamenta altaris vl̄ vela cōtie.hnic hodie derogatum est consuetudine generali.

z Non totis.idest ab alijs segregatum . ꝛ est secunda vestis sacerdotalis.

a Uela.idest cortine. que in ecclesijs extenduntur festiuis dieb⁹ ꝛ in quadragesima causa consignationis vel significationis.io.

b In sancta.nō ab alijs ꝫ.di.xxiij.sacratas.ꝛ.c. non liceat.

a ¶ Et perit.i. penā patitur.z punitur corporaliter z tēporalit.nō aūt spiritua liter vel eternaliter:z vno peccāte z.c.ꝫ.di.xlv.sed illud de bac mā nō. j.q.iij.

b ¶ Er vel eterna similiter nota sub illo.ꝫ.item ꝑ peccato plebs israelitica.

¶ Estimēta.

c ¶ Ꝺ nuptiarū,polluūtur.ar.ꝙ ex veste alicuius domine vel alteri⁹ non ꝺz fieri casula vel aligs ornat⁹ ecclesie.

d ¶ Asa.calices.supple ō bēt eē aurī vt argētei.

e ¶ Utebātur.ſz nūqd ꝓficiebāt vtiqz nūc aūt qd z qdē fieri nō ꝺz.ſz ſi fiat vt in vase ligneo vel vitreo qs ꝓficiat corpus christi nibilomin⁹ ē verū corpus qz in verbo consecrātis ꝓficit cōsecratio nō in vase.vt.j.di.ij.inter.versi. si ita.

f ¶ Xvj.xix. cōputatis lino z cleto.

g ¶ Succreuit.ar.ꝑlatū nō posse prebēdas diminuere: qō est verū sine cā. extra de excess.pre.sicut.

b ¶ Placari.C.vñ vlme⁹ minerint.

i ¶ Calix.ex aureo.ꝫ.ꝫ. xij.q.ij.aurū.sed illud qñ pauperes morerentur fame quo casu vendi possent C.de sacrosan.ec.facimus.

k ¶ Jn ligneo. qz lignum porosum est.

l ¶ Jn vitreo.qz vitrum fragile ē z imminēret periculz effusionis.

m ¶ Onsulto.inserico corporali.

n ¶ Sed in puro.vt innocēs z sine macula intelligatur.

o ¶ Terreno.qz veram carnē mortalē z passibilē de corpore assumpsit.xxiij.di.qui episcopus.

p ¶ Lino.quod tunsionib⁹ multis ad candorē deducit. sic z christus pressuris multis puenit ad gloriā.ita z boni ꝑpter ꝓssuras ad gloriaz dñi veniūt.j.q.j.saluator.

q ¶ Acobus, ideo ꝺ⁹ frat qz valde assimulabat ei.vel qz fuit fili⁹ sororis matris domini.

r ¶ Celebrationē.i.ordinez celebrāde misse.verba enim gbus corp⁹ ꝓficitur ab ipso domino sūt tradita. vt.j.di. ptori.qz corp⁹ z sanguis.sed ēt post alij.alia addiderūt ad decorez z solēnitatē.vt.xj.di. ecclesiasticarum.

s ¶ Octe. de celebritate misse.vij.c. adiungit. ostēdēs quomodo a ieunis cantande z audiende sunt z quot in die z qua bora sunt celebrande.

tus plagas imponat populo suo.z bi etiam qui non peccauerunt pereant z perit⁹ iustus sepissime pro impio. Jtem stephanus episcopus familiari amico bilario.

Non nisi a sacris boibus vestimenta sacrata ferantur.

¶ Estimenta⁹ ecclesie:qbus domino ministratur z sacrata debent eē z honesta.quibus alijs vsibus non debēt frui:quā ecclesiastici⁹ z deo dignis officijs:que nec ab alijs debent contingi aut offerri:nisi a sacratis boibus ne vltio que baldasar regē percussit super boc transgredientes veniat z corruere eos faciat ad ima. Jtem ex concilio aurelianensi.

Diuina ministeria nuptiarum non prestentur ornatibus.

Ꝺ nuptiaz⁹ ornatum diuina ministeria non prestentur nedum improborū tactu vel pompa secularis luxurie polluuntur ad officium sacri ministerij videātur indigna. Jtez ex conci.triburiēn.c.ix.

Jn ligneis vasculis dominici corporis z sanguinis sacramenta non sūt celebrāda.

¶ Asa⁹ in quibus sacrosancta cōficiūtur mysteria:calices z patene de quibus bonifacius martyr z episcopus interrogatus:si licere⁹t si in vasculis ligneis sacramenta cōficere:respondit.quondā sacerdotes non aureis sz ligneis calicibus vtebantur⁹ zepherinus.xvj.⁹ romanus episcopus patenis vitreis missas celebrare cōstituit. deinde vr⁹ ba.x.pa.omnia ministeria sacra fecit argentea.Jn boc enim sicut z in reliquis cultibus magis z magis ꝑ incrementa temporū decus succreuit⁹ ecclesiaruz nostris enim diebus qui serui patrisfamilias sumus ne ō cus matris ecclesie minuat.sed magis cumuletur z amplificetur:statuimus vt deinceps nullus sacerdos sacrum mysterium corporis z sanguinis domini nostri Jesu christi in ligneis vasculis vllo modo confi cere presumat ne vnde placari ꝺz inde traiscatur.deus. Jtem ex cōcilio remensi.c.vj.

Ex qua materia calix cum patena fieri debeat.

¶ Calix⁹ domini cum patena si non ex auro omnino ex argento fiat si quis autem tam paup⁹ est:saltem vel stagneū calicē habeat.Ꝺe ere aūt aut ex auricalco non fiat calix.qz ob vini virtutem erugi nem facit: pariterqz vomituz ꝓuocat:null⁹ autē in ligneo⁹ aut vitreo⁹ calice presumat missā cantare.

Jtem ex epistola eusebij pape et siluestri.

¶ Nocte.tres misse in die natalis dñi celebrantur.vna ante diē q̄ significat tempus ante legē qñ eram⁹ in tenebris.secunda cū dieſcit z significat tēpus in lege qñ nondū plena agnitio dei habebatur.z tertia i die: z significat tempus gratie qñ iā plena cognitio habebatur. vnde vſus Nocte pūor.sub luce sequens.in luce secunda.

Non in serico pāno:sed lineo sacrificium consecretur altaris.

Onsulto⁹ omnium statuim⁹: vt sacrificiū altaris non in serico panno aut intincto quisquā celebrare missaz presumat:sed in puro⁹ lineo vel linteo ab episcopo consecrato terreno⁹ scilicet lino⁹ proctea to atqz contexto:sicut corpus domini nostri iesu christi in syndone linea munda sepultum fuit. Jtem ex.vj.synodo.

A quibus fuerit tradita missarum celebratio.

Acobus⁹ frater domini ſm carnem cui primū credita est hierosolymitana ecclesia:z basilius cesariensis episcopus cuius claritas per totum orbem refulsit:in scripturis addiderunt nobis misse celebratio nem⁹. Jtem telesphorus papa iiij.a petro.

Qua bora sint missarū solemnia celebranda.

Octe⁹ sancta natiuitatis dñi ni saluatoris missas celebrent presbyteri z hymnū angelicum in illis solēniter decātēt:quoniā z eadē nocte.⁹ ab angelo pastoribus ē nunciatus:z subito facta est cum āgelo multitudo militie celestis laudantium deum z dicentium.Gloria i excelsis deo⁹:z in terra pax hominib⁹ bone voluntatis.Reliquis vero tē poribus missaruz celebrationes ante horā diei tertiam minime sunt celebrāde qz z in eadem bora z dominus crucifixus⁹ est:z super apostolos spiritus sanctus legitur descendisse.

Jtem ex ꝓci.cbartagiñ.c.viij.

Non nisi a ieiunis hominibus sacramenta celebrentur altaris.

Sacramenta⁹ altaris non nisi a ieiunis⁹ hominibus celebrētur: excepto⁹ vno die anniuersario quo cena domini celebratur. Vaz si aliquoz ꝑ meridiāo tpe defuncto ruz sine ep̄oz sine ceterorū cōmendatio facienda est:solis orationib⁹ fiat:si illi qui faciant iam pransi inueniantur. Jtē ex ꝓci.gabilo.

Ante missarum solēnia circa boraz nonam decantataz in quadragesima nulli comedere licet.

Olent plures qui se ieiunare putant in quadragesima mox vt signuz audierint ad boram nonā comedere qui nullatenus ieiunare credendi sunt si ante⁹ manducauerint quam vespertinum celebretur officium.Concurrenduz est enī ad missas:z auditis missaruz solēnibus z vespertinis officijs:z largitis eleymosynis ad cibum accedendum ē. si vero aliquis necessitate constrictus fuerit vt ad missam venire nō valeat estimata vespertina bora cō

a ¶ Gloria i excelsis deo.hec verba dicta sunt ab āgelo,alia addidit hilarius.vel.j.e.ō bymnis.

r ¶ Crucifixus. linguis.non manibus ſ.de pe.di.j.piculose.

y Sacramenta.a ieiunis⁹ ieiuni ergo debent cōficere vt bic z signare in fronte vt di.v.vt ieiunī.z sacramentū calūnie prestare.xxij.q.v.honestū z testimoniū dicere.ex̄ de testi.placuit.z ordines conferre z accipere.lxxv.di.ꝙ a patrib⁹ sed qñ dicetur quis ieiunus.pone ꝙ comedio bodie nec dormio per diem z per noctez nunqd ſcipiente alio die sum ieiunus.dicūt quidam ꝙ sic.ar.ex̄ ō tempo.oz.litteras. alias somnus diceretur soluere ieiunium.sed dico ieiuniū,celebrata digestioen.j.di.ij.tribus.

s ¶ Excepto.ſ.xvij.q. j.nibil ē ꝫ.j.di. ptori. liquido.cōtra.j.d. v. vt epi.ꝫ.sed derogatum est huic.c.per.illa z per cōtrariam cōsuetudinē.ſ.di.iiij.§.leges.

a ¶ Olēt.si ante.ſz nōne licitū ē debitori ante tps soluere pecuniā. pl⁹.n.soluit qui ante tps soluit.vt inſti.de acti.§.plus aūt Rñ.vez ē qñ dies adiectus ē fauore debitoris alis si fauore creditoris ante tps solucdo non liberatur.vt.ff.de an.le.eū qui.

a ¶ In ieiunijs.qō a patrib⁹.s̄.dī.lxxv.qō a patribus.ꝛ.c.ordinatiōes presbyterorꝫ.

b ¶ Item gelasius .s̄.dī.lxxv.ordinationes.

c ¶ Itē pelagius.s̄.d.lxxvj.dilectionis tue.

d ¶ Necesse.est non possunt nisi.hoc nisi respicit illō ꝟbū ꝓcetur.

e ¶ Nisi ꝑma.j.dī.ij. tribus gradibus.p̄.s̄. e.nocte.cōtra in fi.sed illud abrogatū ē.j.d. ij.tribus.vel aliud de solēni missa.

e ¶ Epistolā.in qua hoc.c.cōtinetur.

g ¶ Hoc attendē duz peculiares dicuntur ꝓcate.ergo omnis missa q̄ priuata nō est publica dicēda est exquo publice ꝛ manifeste fit.

b ¶ In publico.idest solemniter.

i ¶ Sed sacerdotes.q per vrbem sunt ad solēnem.missaz debere conuenire i maiori ecclesia.vel potius is est sensus.c.l.vt in ciuitate ꝛ per totum episcopatū hora tertia ꝛ sacerdotes ꝛ populi cōueniant ad publicas missas quas sacerdotes eoꝝ faciunt.

k ¶ Sufficit.q; christus.ergo non nisi semel dz celebrari sed quia quotidie peccamus:ideo quotidie pro nobis eucharistia immolatur mystice.j. dī.ij.vtrum.

l ¶ Et alterā.ergo ēt in necessitate nō tres exquo dixit alterā ar. xxxj.q.j. quomō . eē de cele.missa.consuluisti.ergo adhuc remanet ieiun⁹ post primā cū possit iterū cantare aliam.ar.vij.q.j.nihil qd ergo dices ō vino vnde presbyter abluit digitos.non debet sumere illud si aliā vult cantare.eē ō cele.missa.ex parte.

m ¶ De hymnis canendis.ō hymnis dicendis i missa vel eē tribus.c. ostēditur.casus in prima ꝓbat auctoritate dñi ꝛ dicto apostoli pauli hymnos eē canendos scdo reprehendunt q dā q quosdā hymnos nolebant recipere: q non processerunt de scripturis sacroꝝ canonuz vel apostolica traditione hymnus ꝛ laus dei cū cantico.

pleta oratione sua ieiuniuz soluat: In ieiunijs⁹ꝛ quattuor tēporū circa vespertinas horas:in sabbato vero sancto circa noctis initiū missaꝝ solemnia sunt celebranda. Unde leo episcopus: quod a presbyteris nostris. Item gelasius⁹ ordinationes presbyteroruz. Item pelagius⁹.dilectionis tue scripta. Require in tractatu ordinādoruz. Prima quoqz parte diei missarum solēnia non incongrue celebrentur.

Unde leo papa discoro alexandrino episcopo.

Etiam prima parte diei missas celebrari licet.

Necesse est antē vt quedā populi pars sua deuotione priuetur si vnius tantum misse more seruato sacrificium offerre non possūt nisi⁴ prima diei parte conuenerit. Studiose ergo fraternitatem tuam familiariter admonemus: vt quod nostre consuetudini ex forma paterne traditionis in sedit:tua quoqz cura nō negligat: vt per omnia nobis fide ꝛ actibus congruamus: propt quod remeāti filio nostro possidonio presbytero banc ad dilectionez tuam epistolam⁹ dedimus perferendaz qui nostris processionibus atqz actionibus frequenter interfuit:ꝛ totiens ad nos missus quid in omnibus apostolice sedis auctoritas teneret agnouit. Item augu.

Misse peculiares non sunt in publico cantande.

Et hoc attendēdū vt misse peculiares⁹:que per dies solemnes a sacerdotibus fiunt:non ita in publico⁹ fiant vt propter eas populus a publicis missarū solemnib⁹ q̄ hora tertia canonice fiunt abstrahatur. sed sacerdotes⁹ qui in circuitu vrbis aut in eadē vrbe sūt:ꝛ populus in vnum ad missaruz publicam celebrationem conueniāt. Item alexan.papa.

Quot missas in die sacerdoti celebrare licet.

Sufficit sacerdoti vnam missā die vna celebrare:quia christus⁹ semel passus est.ꝛ totum mundum redemit: non modica res est vnaz missam facere:ꝛ valde felix ē qui vnā digne celebrare potest.qui dā tamen pro defunctis vnam faciunt:ꝛ alterā⁹ die si necesse fuerit.q vero pro pecuniis aut adulationibus secularium vna die presumunt plures facere missas:non existimo euadere damnationez. Item ex conci.toletano.iii.

Ex saluatoris ꝛ apostolorum doctrina exēplo hymnos cantare.

De hymnis canendis⁹ꝛ saluatoris ꝛ apostoloruz habem⁹ exemplū.nam ꝛ ipse dominus hymnuz dixisse perhibet matheo euāgelista testante.ꝛ hymno⁹ dicto exierunt in montē oliuarum. Et paulus apostolus ad ephesios scribit dicēs Impleamini spiritu sancto loquentes vobis ipsis in psalmis ꝛ hymnis ꝛ canticis spiritualib⁹.ꝛ quia nōnulli hymni humano studio in laudez dei atqz apostoloruz ꝛ martyrum triumphos cōpositi eē noscūtur:sicut hi quos beatissimi doctores hilarius atqz Ambrosius cōdiderūt: quos tamen quidā specialiter reprobant pro eo q̄ de scripturis sanctorum canonū vel apostolica traditione non existunt. Respuant ergo illi hymnū ab hominibus compositū quē quotidie publico priuatoqz officio in fine omnū psalmorum dicim⁹. Gloria ꝛ honor.p.ꝛ.f.ꝛ.s.s.in secula seculoruz amē.nā ꝛ ille hymnus quē nato⁹ in carne christo angeli cecinerunt.gloria in excel.deo ꝛ i terra pax ho.bo.vo.ꝛ reliqua que sequunt ibi:ecclesiastici doctores cōposuerūt ergo nec ipsi i ecclesijs canendi sunt:quia in sacrarū scripturarum libris non inueniuntur. Cōponuntur⁹ misse siue preces vel orationes seu cōmendationes seu manus ipositiones:ex quibus si nulla decātentur in ecclesia vacant omnia officia ecclesiastica:admonet hoc fieri atqz hortatur tymotheum apostolus dicens obsecro igitur primū fieri obsecrationes⁹ orationes postulationes⁹ gratiarum actiones⁹ pro oībus hominibus:pro regib⁹:pro oībus qui in sublimitate sunt.sicut ergo oratōes⁹ ita hymnos oēs i laudē dei compositos nullus nostrū vlterius improbet. Leo nonus.

In nouo testō hymni ab angelis decantati inueniuntur.

Hi duo⁹ solummō hymni ab angelis in nouo testa.inueniūtur decantati alleluia:gloria in exc. deo:quos pariter in septuagesima i termittim⁹: quia peccato hominis veteris a conuentu angelice iubilationis expulsi in huius miserie vite babylonem super flumina eius sedemus ꝛ flemus dū recordaremur illi⁹ syon i qua deū decet hymnus. q; nouē hebdomadib⁹ alleluia iterm ittim⁹ nō incongrue per.ix.hebdomadas.ix.ordines angelorū accipim⁹ quoꝝ decim⁹ ordo ꝑ superbiam corruēs āgelicū numeꝝ minuit:ꝛ a felicitate⁹ perturbauit qui condolētes sue diminutioni ꝛ parē⁹ ruinam horrentes a perfecta laude creatoris fuere prepediti.quorum recuperationi consulens omnipotēs deus creator primū hominez de limo terre formauit:qui sui generis⁹ mul

n ¶ Et hymno.i.benedictiōe data post cibū que hymnus hic appellatur quē oēs clerici facere debēt vt.s̄.dī.xliij.c.vlti.§.edēt pauper et saturabunt ꝛc.

o ¶ Quem nato.supple respuatur.

p ¶ Componuntur.a sanctis.

q ¶ Obsecrationes.i.orationes q̄ fiunt ante iuxta consecrationem.vel q̄ fiunt abiurando per natiuitatem tuā libera nos dñe.

r ¶ Postulationes.idest p̄ces.vt ibi.pacē ꝛ concordias nobis dones. te rogamus audi nos.

f ¶ Gratiarum tactiones vt cum dicimus.benedicamus domino.

t ¶ Sicut orationes.que fiunt in ipsa consecratione.

u ¶ Hi duo.quorū nomē decimi ordinis non habemus.

x ¶ Decimus.non q̄ decimus cecidit.sed tot qui sufficiebant ad decimum ordinē perficiendū

y ¶ A felicitate. significauit statum hominum perturbādum cum possit ꝛ debeat timere casuz suum videns ruinam maiorum ꝛ firmorum de pe.dī.j.c.principiū.

z ¶ Et parē.de pe.dī.ij.§.q̄ autē principiuz inquit.ver. omnis lapis.

a ¶ Sui generis . q; hoīes loco ipsorum restituūtur.ō quibus⁹ tot assumendi sunt quot remanserunt.iuxta illud in fi.deut.in cātico moy si statuit terminos populorum iuxta numerum angelorum dei.sed hic videtur haberi q̄ tot ascendent ad⁹ gloriam quot ceciderunt ꝛ non plures.

a ¶ Si ex lapsu.per in obedientiam.vt.ꝫ.di.xxiij.quonidã.
b ¶ Perturbatus.more humano loquitur.ar.xxiiij.q.j.odi.
c ¶ Lapsus.i.de limbo inferni.
d ¶ Oro gloria.ab episcopis.quia chrisma conficiunt.nõ ãt a presbyteris.
e ¶ Apostolico.i.a solo apostolico concesso.
f ¶ Eadem die.inter missa rum solemnia.vt.ꝫ.dist.ca. pallium.
g ¶ Nullus episcopus.q̃ deuotione sit dicẽda missa ⁊ audienda ostendit xiij.ca.
b ¶ Presumat.mitram tamen ⁊ baculum debet habere episcopus cum predicat arg.di..xlv.disciplina. quia tunc.allegat causaz dei apõ populum.vt.d. capi. disciplina.
i ¶ Cum baculo. argu. ꝙ non debet promoueri in presbyterum. qui sine baculo non potest sustentari in altari vt diximus.ꝫ.lv.di.si qs in infirmitate.
k ¶ Aut velato. ꝫ.xxxiij. q. v.mulier.ꝫ.vij.q.j.illud.⁊.c. nihil.
l ¶ Recedere.nisi in casu cũ videret puerum sine baptismo morientem dum est etiam ad altare consulo vt baptizetur.ar.lxxxvj.di.pasce.
m ¶ Si quis.de hac materia notani.vij.q.j.nihil.⁊.c. illud.
n ¶ Episcopus.qui oculi ꝫ.di.xcij.diaconi.
o ¶ Oẽs.quotidie.vel omnes generaliter.ter in anno. vt.j.eo.di.ij.peracta.⁊.c.omnis homo ⁊c̃.
p ¶ Iubemus.conscientia ar.ꝙ non semp conscia sufficit sed fama est necessaria.ar.xij.q.ij.q̃ttuor.qõ vex ẽ cum quis habitat tantum cũ bonis vel etiã cũ malis q parati sunt imitari.
q ¶ Maliuolos.ꝫ.xi.q.iij. senti. contra.ſ illud cũ mali parati sunt reprehendere nõ imitari.xliij.di.scimus.
r ¶ Hoc quoq;.nisi duobus pluralis.n.locutio duox numero est contẽta.vt.iiij.q.iij.§.itẽ in criminali.ver.vbi numerus.nunquid necessariũ ẽ vt sint duo clerici.aut nunquid duo laici vel vnus clericus.alter laicus.vel alter masculus ⁊ alter femina sufficerent. aliꝫ videtur ꝙ debent eẽ duo clerici.argu.contra.qz ⁊ populus respondet amẽ.vt.ꝫ.xxx. viij.di.sedulo.sed hoc respicit consuetudinem alicuius loci.

tiplicatione dãna celestis patrie resarciret:atq; angelorũ gaudia suppleret.qua spe angelicꝰ cœtus non modicũ letatus ẽ. nec mirũ si ex lapsu ipsius hominis fuerat perturbatꝰ vnde nouẽ ordinũ cõcentꝰ in laude dei creatoris pmanfit iperfectus donec in christo resurgente resurrexit,plapsus ille protoplastus: ibi augmẽto sui collegij ⁊ spe meliori angelicus exercitus gauisus in nouũ alleluia cõsurrexit totus ⁊ in eo perstat deuotus:quem ⁊ nos ꝑ modulo nostro imitãtes a septuagesima quãdo lapsus ꝑ protoplastũ in ẽclesia recitatur:alleluia.ix. hebdõadas intermittimꝰ.ſ.vsq; in pascha: vbi christus resurgẽs a mortuis tristiciã nostrã in gaudiũ vertit:⁊ alleluia nobis reddit. Item nicolaꝰ papa rudulpho luruticẽsi archiepiscopo bituricensi.

In cena domini gloria decãtatur.

Oro gloriã in excelsis deo ab episcopis in cena domini intra missaruz solẽnia more nostro dicẽda est.pallio vero apostolico eadez die vti est illis licitũ qbus est ab apostolica sede permissum.

Item machabius papa.

Cum baculo aut capite velato ad celebrandum missarum solẽnia clericus non ingrediatur.

Nullus episcopus aut ꝑsbyter seu dyaconus ad missarum solennia celebranda presumat cũ baculo introire aut velato capite altario dei assistere:quoniã apostolꝰ prohibet viros velato capite orare in ecclesia:⁊ si temere presũpserit cõtione priuẽtur. cũ vero ingressus fuerit episcopꝰ aut presbyter ad missaruz solẽnia celebranda:nisi passio aliqua interuenerit:nullo mõ audeat data oratione ꝺcedere vt ab aliquo presbytero vel episcopo missarũ solẽnia suppleãtur.sed q initiuz ponit suppleat vsq; in finẽ.si qsꝫ vero presũpserit preter qõ posuimꝰ agere:a sacro corpore ⁊ sanguine dñi nr̃i.Jesu christi sit suspensus. Itez ex decretis sotheris pape. Dulca.

Illud diuini oraculi singuli precaneãt:quo scribitur ve soli qz cũ ceciderit nõ bz sublenãtẽ:sũmopere verẽdũ est nobil atq; cauẽdum,ne bonis atq; tpibus quibꝰ dõ psallitur vl sacrificatur vnicuiq; diuinis singulariter officijs insistenti pniciosa passio vel quelibz corporis infirmitudo occurrat:que aut corpꝰ subito subruat faciat aut mentẽ alienatione vel terrore confundat ꝑ buiꝰ ergo casibus precauentes necessariuz duximus instruere: vt vbi tpis vel loci siue cleri copia suffragatur.habeat quisq; canẽs deo atq; sacrificans post se vicini solaminis adiutorẽ. vt si aliquo casu ille qui officia impleturus accedit:turbatꝰ fuerit vel ad terrã elisus:a tergo semper habeat qui eius vicez exequatur intrepidus:⁊ officium inceptũ adimpleat.

Item anacletus iesu christi seruus omnibus episcopis.

Quot testes episcopus sacrificans secum habere debeat.

Episcopus deo sacrificans testes secũ bẽat:in solemnioribꝰ quippe diebus aut. vij. aut . v. aut iij.diaconos:qui oculi eius dicunt ⁊ subdiaconos atq; reliquos ministros secũ bẽat qui sacris induti vestimentis in fronte ⁊ in tergo ⁊ presbyteri e regione dextra leuaq; cõtrito corde ⁊ humiliato spiritu ac pno stent vult custodientes eũ a malignis hominibꝰ ⁊ consensũ prebẽtes sacrificio:peracta aũt consecratione oẽs cõcẽt:qui noluerit ecclesiasticis carere liminibus. Item lucius pa.omnibus episcopis.

Episcopi sine religiosis testibꝰ domini sacramenta nõ cõficiant.

Iubemus apostolica auctoritate: vt semper testes vobiscuz sacerdotes ⁊ leuitas habeatis: ⁊ lz conscientia ꝑpria sufficere possit ꝑpter malignos iuxta apostoluz: testimoniũ nos oz habere bonum ab bis qui foris sunt.igitur duo presbyteri ⁊ tres diaconi in omni loco episcopũ non deserãt propter testimoniũ ecclesiasticũ. Itẽ soter pa.

Nisi duobus presentibus presbyter missam celebrare non presumat:

Hoc quoq; statutũ est vt nullus presbyterorũ missarũ solẽnia celebrare presumat nisi duobꝰ presentibus sibiq; respondentibꝰ et ipse tertius babeatur:qz cum pluraliter ab eo dicitur dominus vobiscuz:⁊ illud in secretis orate pro me: apertissime conuenit vt ipsiꝰ respõdeatur salutationi. Item ex canone apostolorũ.

Cõmunioe priuentur qui vsq; ad finem missarum solẽnia nõ audierit.

Omnes fideles:qui conueniũt in solemnitatibus sacris ad ecclesiã ⁊ scripturas apostolorꝫ ⁊ euãgeliũ audiãt:q ãt ñ pseuerãt in oratione vsq; dũ missa peragat:nec sãctã cõmunionẽ pcipiũt velut ignorantes ecclesie cõmonẽtes cõuenit cõmunione priuari. Itẽ ex concilio carthaginẽsi. De eodem.

Sacerdote verbũ in ecclesia faciente.qui egressus de auditorio fuerit excommunicetur. Itẽ ex concilio agathensi.

Die dominico missas ex integro seculares audire debent.

Missas die dominico secularꝰ

s ¶ Ipse tertius.adeo inherent quidam verbis istius.c.qui dicunt ꝙ ipse non celebraret nisi duos haberet,alij dicunt vnum sufficere.argu.eẽ de si.presby.proposuit.vij.q.j.illud.⁊ extra de.vi.⁊ bo.de.vt quisq;.immo ⁊ inclusus missaz solus cantare potest.hoc intellige vbi clerici copia non suffragatur.alias secus.vt extra de ver.signi.quesiuit.⁊ ecclesie loquitur presbyter in plurali.
t ¶ Vobiscuz.hoc dominus vobiscuz sumptuz est ex ve.te.sic.nlegitur booz salutasse messores suos illõ autem.⁊ cuz spiritu tuo sumptum est ex epistola pauli ad tymotheuz.episcopus etiaz cum primo salutat populũ non dicit dominus vobiscuz.sed pax vobis.qz hec fuit prima vox christi ad discipulos post resurrectionem ergo vt se ostẽdat vicarius christi iõ sic dicit.post vero dicit.dominus vobiscũ vt sic ostendatur esse de numero aliorum sacerdotum. hic ergo habes dominus vobiscum.alibi: amen. xxxviij.dis.sedulo. alibi:deus in adiutoruz vij.q.j.§.cum ergo alibi: kyrieleison . pater noster.xj.q.iij.cum alias.habes ⁊ alibi nũc dimittis ⁊c̃.luc.vij.itẽ alibi: benedicam ⁊c̃. daniel.iij.
u ¶ Omnes fideles nõ perseuerãt. ex cõsuetudine vel supstitiose.⁊ est si, nã in uanũ currit q nõ pseuerat vsq; in finẽ.vt ꝺ pe.di.iij.incassũ.⁊ ẽ si. ꝫ.xj.q.iij.certuz.
x ¶ Sacerdote . qui egressus q̃si minꝰ lsatũ ꝓtemnẽs . vt ꝫ.xxxviij.di.sedulo.
y ¶ Missas.precipitꝰ. hoc dico preceptum esse. vnde contra preceptum faciunt qui diebus dominicis non audiunt nisi aliqua necessitas cogat fiẽ ⁊ corpus christi accipitur ter in anno.j.di.ij.⁊ si non frequentius.

a Quam ad celebrãdas benedictionẽ. s. xxvj. q. vj. ministrare. contra ro, ibi solẽnis benedictio q̃ ante misse cõsumationẽ a solis põtifici b⁹ celebratur inbibet. hoc aũt post consecrationẽ cuilibz sacerdoti popu lũ benedicere pmittit. sed z pñte episcopo, nec benedicem volente sacer b dos benedicet si celebrauit. vt no. xcv. di. ecce.

c Quidie.

Episcop⁹. phi bear. s. xxj. dis. cleros. in fi. ℈. j. di. iiij. eos. ℈. xj. q. iij. excõica tos. sed dic vt solui. s. xxxv. q. iij. de bis qui incesti. nã hic de bere tico si precioso loquit ibi de eo q̃ legtur be resim iã dãnatã. b. di cit. hoc abrogatũ esse vel loquit de illis de quoz correctione est spes aliq̃. vt. j. d. iiij. iu dei. aliud ẽ si venirent cã subsanandi.

d Apostolica. ado rẽt. i. venerẽtur.

e Omnis. vacuus. bonis opib⁹ vt adiuuam. z ẽ cõsiliuz in dieb⁹ priuatis. s. sed di ebus festiuis preceptũ z ita vt q̃ oblationes sint ex debito exigẽde z ad eas dãdas paro chiani sint cogẽdi. ar. xxj. q. j. statuimus. ar. ℈. xij. q. j. duo. ſz credo q̃ si sacerdos paup ẽ põt eis diuina officia subtrahere nisi dẽt ei oblationes. vt ex ō si mo. cũ sit. xij. q. ii. cha ritatẽ.

f In collectis. q̃s fa ciebant sãcti pfes pro recipiẽdis pauperib⁹.

g Est cõfugiendũ. orãdo nõ tẽtãdo. z ita nõ est ℈. xxij. q. ii. que ritur.

h Quãdo. cogitet nã hoc gen⁹ mẽ dacij eẽt. xxij. q. v. caue re.

i Inuenimus bas. itẽ quot sunt ca no nice prefationes ostendit.

k Nonẽ. addita ẽ z decima vt di. lxx. san ctoz canonũ. s. equuz z salutare.

l Unã. z te gdẽ om ni tempore.

m Die ascẽsionis. qui post resurrectio nem suam.

n Tertiam. q ascen dens super omnes ce los.

o Quartã. qz p̃ carnati verbi mysteriũ.

p Quintã. qz vni genit⁹ tuus.

q Sertã. z te suppli citer exorare.

r Septimã. qz cum vnigenito filio tuo z spiritu sancto.

s Octauã. qui salu tem humani generis

t Nonã. qui corpo rali ieiunio vicia com primis.

bus totas audire speciali ordine pre cipimus ita vt ante benedictionem sacerdotis egredi populus non pre sumat. quod si fecerit ab episcopo publice confundantur. Item ex concilio. aurelianensi.

Populus aũt nõ ante discedat quã missa ex integro celebretur.

Quam ad celebrandas missas in dei nomine cõuenitur: popu lus non ante discedat quam mis se solemnitas cõpleatur. z vbi epũs non fuerit benedictionez a sacerdo te accipiat. Item ex concilio. car thaginensi. iiij.

Excõicetur q̃ pretermisso ecclesie conuentu ad spectacula vadit.

Qui die solẽni pretermisso ecc lesie cõuentu ad spectacula vadit excõicetur. Itez ex cõcilio carthaginensi. iiij.

Usq̃ ad missaz catbecuminoz nul lus ecclesiaz ingredi prohibeatur.

Episcopus nullũ pbibeat in gredi in ecclesiã z audire ver bũ dei siue gẽtilẽ siue iudeũ siue he reticũ: vsq̃ ad missam catbecumi norũ. Item anastasius episcopus omnibus episcopis.

Euãgelia non sedendo sed stando audire debemus.

Apostolica auctoritate man damus duz scã euãgelia in ecc lesia legantur. vt sacerdotes z ceteri oẽs no sedẽtes: sed venerabiliter curui z in cõspectu euãgelij stantes dñica verba intente audiãt: z fideliter adorent. Item greg. vij.

Ad missarũ solẽnia semper aliquid est offerendum.

Omnis christianus, pcuret ad missaruz solẽnia aliqd deo of ferre: z ducere ad memoriã qõ dens p moysen dixit nõ apparebis in cõ specto meo vacuus. In collectis sãctoz pfum liquido apparet: q̃ oẽs christiani offerre aliqd ex vsu scõz pfum debent. ad ipsũ. n. prius ẽ con fugiẽdum: qui nõ se curare possit ani me passiones. verũ boies preposte ro ordine ante sibi opẽ ab bominib⁹ accersiũt. vbi aũt hũana subsi dia defecerit tũc opinant diuini po stulãdaz fauoris grãm. Item cy prian⁹ papa respondit.

Quare sursum corda in prefatione dicatur.

Quando aũt stam⁹ ad oratio nẽ fratres dilectissimi: inuigi lare z incũbere ad preces toto coz de debemus. cogitatio carnalis bo minis z secularis abscedat. nec quic quaz tunc animus aliud quaz id so lum cogitet. quod precatur. ō z sa cerdos ante orationez prefatione p missa pareat fratrũ mẽtes dicendo sursum corda: vt dũ rñdet plebs: ba

u Ihesũ. preterea. nõ in omni missa memoriã z orationẽ eẽ faciẽdã p ōlun ctis. istud ostendit duobus capitulis.

r Loco cõpetenti. i. in secreta misse.

y Excipitur. excipit sexta feria ante pascha in q̃ fm ordinẽ romanũ nõ cõ ficitur. sed oblatio precedẽtis diei cũ vino sumit. z excipit etiã sabbatũ sequẽs qz potius refertur ad domi nicã sequẽtẽ. ℈. d. iij. sabbato.

z Defunctorũ. i. pro spiritu bus defunctorum.

a Etiaz tacitis nominib⁹. in secreta.

b Sub generali. fit p om nibus simul z pdest cuilibz ac si specialiter pro eo fieret. de conse. di. v. nõ mediocrit.

c Ecclesia. supple nõ sũt pretermittẽde supplicatiões.

d Dia matre communi. i. ecclesia tota.

e Oe nomib⁹ recitãdis. populo ꝓnumerar pos sumus. ergo eoz nomina re citando. ſz in missa oone ali qua misse vel in secreta spe cialiter nomia eoz exprime re non debem⁹.

f Anteꝯ. nec ante nec p⁹.

g Insinues. quasi nõ an te. sed post dz insinuari deo.

b Quãuis. non ergo re citatur: nõ p deus addiscat. sed vt supplicãtiũ deuotior reddatur. affectus. ar. xiij. q. ij. grauia. z. c. non estimem⁹ b. nominari ergo possunt.

i Sacroz. Hic intitulat. ij. di. i qua agit de sa cro eucharistie z ℈ baptismus sit ianua oium sacroz z ne cessario. xxij. di. §. verum. b tñ dignius ẽ: z iõ tractat pul de eo z ꝓpter seriẽ opis apti us cõtinuãdã. cũ enim tracta uit in prece. di. de celebratio ne misse z tota vis misse con stet in cõsecratione corporis christis merito de eo subdit. Et tractat de hoc sacro i hũc moduz. pmo agit de forma sacrificãdi. scõo de reuerẽtia suscipiẽdi z fruãdi hoc sacr̃. tio de triplici cõtinẽtia eius de forma sacrificandi agit vs q̃ ad illud. ca. nibil. de re uerẽtia suscipiendi agit etiaz vsq̃ ad illud. c. sacrificiũ. Ex inde ō bis que i sacrificio cõ tinentur. Circa qõ ꝓsiderã dũ ẽ a quo vbi z qñ fuit hoc sacr̃ inuẽtũ. z que forma cõ ficiẽdi illud z que in eo sunt necessaria: z de triplici ei⁹ cõ tinẽtia. z post supponem⁹ q̃s dã opiniones de cõuersione ipsarũ. fuit aũt istitutũ a do mino. ℈. eo. q̃ corp⁹ z in cena ℈. e. liquido. z qñ post typicũ pascha cõpletũ cuz cõmedit agnũ cũ apostolis. ℈. e. accipi te. formã hẽmus in. c. ℈. e. ac cipite. fuit aũt tria necessaria panis vinũ z aqua. ℈. e. in sa cramento. Continent aũtez tria in hoc sacro: forma visi bilis pãis z vini. veritas cor poris z sanguinis xpi. z vir tus spiritualis. i. virtus vni tatis z charitatis. i. eterna cõ iunctio z dilectio christi ad ecclesiaz. xxi. di. §. j. ibi roga

bemus ad dñm admoneak nihil se aliud quaz dominum cogitare de bere. Laudatur cõtra aduersariũ pectus z soli deo pateat: nec ad se hostẽ dei tempore orationis venire patiatur. Gelasius romãe eccle sie z apostolice sedis episcopus vni uersis germaniarum atqz galliarũ episcopis.

Que prefationes in missis sunt can tande.

Inuenimus bas. ix. prefatiões in sacro catbalogo tantummo do recipiendas. i. vnã in albis pa schalib⁹ aliaz die ascensionis dñi: tertiaz die pentecostes. iiij. de na tali domini. v. de apparitione dñi vj. de apostolis. vij. de scã trinita te. viij. ō cruce. ix. de ieiunio in qua dragesima tantũmodo dicendaz. Item ex conci. cabil.

In oibus missarũ solemnibus p de functis oratio.

Ihesuz pterea nobis ẽ vt in oi b⁹ missaz solẽnib⁹ p spiritib⁹ defunctoz loco cõpetẽti in ecclesia ad dñm deprecetur. Sicut. n. nulla dies excipitur: qua nõ p vinẽtibus z p quibus libet necessitatib⁹ dñz ō precetur: ita nimirũ nulla dies exci pi dz quin p aiab⁹ fidelium preces dño in missaz solẽnib⁹ fundantur. Antiquitus igit hũc morẽ scã tz ec clesia: vt z missarũ solẽnibus z alijs precibus dño spũs quiescentiuz cõ mendant: dicente beato augu. Nõ sunt premittende supplicatiões pro spiritibus mortuorũ quas faciẽdas pro omnib⁹ in christiana z catboli ca societate laudamus. Defuncto rum etiam, tacitis nominibus eo rum quos sub generali commemo ratione suscepit ecclesia: vt quibus ad ista desunt parẽtes z filij aut qui cunqz cognati vl amici: ab vna eis exbibeatur pia matre communi.

Itez innocentius epũs vi bis ro mane decennio eugubino.

Ante preces nõ sunt a sacerdote no mina recitanda.

Oe nominibus recitandis an tequam sacerdos precem, fa ciat: atqz eorum oblationes quorũ nomina recitanda sũt oratione sua commendet: quam superfluum sit: z ipse per tuam prudentiam reco gnoscas: vt cuius hostiam necdum deo offeras eius ante nomen insi nues: quamuis illi incognitũ nibil sit. Item Alexander vi bis roma ne episcopus omnibus orthodo xis.

Panis z vinum z aqua in sacra mentis sunt offerenda.

Sacramentoꝝ

ui ꝑ te petre ne ꝺficiat ꝛc. Primū eſt ſacr̃m tm̃ ⁊ nō res ſacramēti. Scōm ē ſacramentū ⁊ res ſacramēti. Tertiū ē res ſacr̃i tm̃: ⁊ nō ſacr̃m. ⁊ hoc ē qꝺ dicit ex̄ de cele. miſ. cū marthe. ſit aūt cōuerſio rerū ꝑm quoſdaz, qz panis cōuertit i corpus. ⁊ vinū in ſanguinez, aqua in nihilū: ſed ſignificat regnātionē tātū que ſit ꝑ aquā. ꝟ iſtos eſt: qz q purā aquā ſumit poſt nō ꝓficiet. vij. q. j. nihil. ſz ꝟ. j. e. relatū. ſz nō fuit ibi pura aqua. Alij. dicūt ꝙ vinū ⁊ aq̃ ꝓuertunt i ſanguinē ſz ꝓbi dicāt ꝟ ꝙ aq̃ ⁊ vinū ñ ꝓmiſcētur ꝑ minima. i. nō ita ꝙ iſepabilia ſint. Alij. ēt dixerūt ſz peſſime ꝙ aq̃ ꝓuertebatur i aq̃ticos būores. Alij dicūt ꝙ corp⁹ xp̃i poſt ꝓſecrationē ſolū ē ſacr̃z ⁊ figura. j. c. ego berēgarius. ⁊ hec tradunt ex̄ de cele. miſ. cū marthe. ⁊. c. in q̄dā. ſed opinio verior ē ꝙ vinū ⁊ aqua non vt duo. ſz vt vnū ꝓpactū transmutāt ex̄ ꝺ cele. miſ. cū marthe. §. verū. de eo tm̃ qꝺ ꝺr ꝙ panis ꝓuertitur in corp⁹ xp̃i varie ſūt opiniones. Una aſſerit ꝙ illa ſ̄ba qua fuit pāis primo. poſtea ē caro ⁊ ſāguis xp̃i. ar. j. e. panis ē in altari. ⁊ c. qz corpus. Scōa opinio tz qꝺ ſ̄ba panis ⁊ vini ibi deſinit eē ⁊ remanēt accīa tantū. ſ. ſapor color pondus ⁊ ſimilia ⁊ ſub illis accīt̄ibus incipit ibi eē corpus xp̃i. Tertia tenet. qꝺ remanet ibi ſ̄ba panis ⁊ vini ⁊ i eodē loco ⁊ ſub eadē ſpē corpus xp̃i. ar. j. e. ego q̄libz tm̃ opinio fatet ibi eē corpus christi.

i ¶ In ſacr̃orum. de forma ſacrificādi. ſ. q̄ dēnt offerri in ſacr̃o enchariſtie. vij. c. oñdit.

a ¶ Oblationibus. i. in ipſis oblatis q̄ ſunt ſacr̃a.

b ¶ Sed vtrūqz. hec rō non eſt ſufficiens. ſz ē rō quia xp̃s hoc ſtatuit dicēs: hoc facite i meā ꝓmemorationē. j. eo. in xp̃o ſimel. Alia rō ē: qz aq̃ ſignificat redēptionē. j. e. cuz oē. ⁊ ita tria ſunt ſignificātia ibi: aqua vinū pāis ⁊ tria ſacr̃a. j. e. non oportet.

oblationib⁹ᵃ que inter miſſarum ſolemnia domino offeruntur: quānis vinuz ⁊ aqua permixtuz in ſacrificiuz offerantur. non enim debet in calice domini aut vinū ſolū: aut aqua ſola offerri: ſed vtrunqꝫ⁹ permixtuz offeratur: quia vtrunque⁹ ex latere eius in paſſione ſua profluxiſſe legitur. Item cyprianus papa. cecilio fratri ſalutem.

Vinum ſine aqua vel econuerſo in ſacramentis offerri non licet.

Sicut⁹ i ſanctificādo calicē domini offerri ſola aqua minime poteſt quomodo nec vinū ſolū poteſt. Nam ſi vinum tantū quis offerat ſanguis chriſti icipit eſſe ſine chriſto⁹ quando enim vtrunqꝫ miſcetur ⁊ adunatione confuſa⁹ ſibi inuicem copulantur: tunc ſacramentuz ⁊ ſpirituale⁹ et celeſte efficitur. Si vero calix⁹ domini non eſt aqua ſola ⁊ vinum ſoluz niſi vtrunqꝫ miſceatur: quomodo nec corp⁹⁹ domini poteſt⁹ eſſe ſola farina: niſi vtrunqꝫ⁹ adunatum fuerit ⁊ copulatum ⁊ panis vni⁹ cōpage ſolidatū. Idez⁹.

Scriptura⁹ dicit: vt quottieſcūque calicem in commemorationē domini ⁊ paſſionis eius offerimus: id quod conſtat dominuz feciſſe faciamus. ſed vide frater chariſſime ſi quis de anteceſſoribus noſtris vel ignoranter⁹ vel ſimpliciter⁹ non hoc ſeruauerit ⁊ tenuit qꝺ nos dominus facere exemplo ⁊ magiſterio docuit poteſt ſimplicitati

b ¶ Calix. nō diuerſitates circa iſtud ſacr̃m inter doctores nā dicunt q dā ꝙ ex vino ſine aqua nō pōt ꝓfici ſanguis xp̃i. h. dicit ꝙ pōt iz non ꝺ beat fieri. itē⁹ dicūt aquā eē admiſcēdaz in calice de honeſtate tātuz. verū tm̃ vbicūqꝫ admiſceat cōficietur ſāguis. itē dicūt ꝙ nectare vel vino coacto ꝓficietur qcqd ei admiſceat. h. tm̃ dicit ꝙ nō qꝺ veri⁹ eſt. itē de aceto ꝓficit. ſi ex vino factū fuit alias non qz. ppe edez viſa ē. ff. de ꝺbē. e mpt. i vēditionib⁹. ⁊ in oībus bis mirꝫ trāſbatur. itē nō ꝙ de agreſta nō pōt ꝓfici ſāguis. j. e. cuz oē. ꝺ. de muſto ex vuis ⁊ racemis pōt ex nēcitate. alis nō. ſz de pomis ⁊ bi⁹. ſz qñ dicem⁹ ꝙ poſſit qñ icipit eē vinū. ſz qñ incipit eē conſulēdus ē vſus in hoc cāu. itez circa panē nō ꝙ ꝺ alio pane nō pōt ꝓfici c⁹ corpus xp̃i niſi de frumēto. vt. j. e. in ſacr̃o. ⁊ ſi alia farina admiſceat frumento illa ñ tranſbat. ⁊ in hoc ñ ē diuſitas. ſz in alio ē. qz dicē h. ꝙ nō poſſumus cōficē niſi ꝺ frumēto vt de pane fermētato i eccleſia occidētali: ⁊ ſi fiat nihil agitur. Baz. ꝟ ꝙ ꝓficiatur corpus chriſti. itē nec ꝓfici pōt ſi farina nō cuz aqua ſed cū alio liquore admiſceat.

eiuſdem, indulgētia domini venia cōcedi: nobis vero nō poteſt ignoſci⁹: qui nunc a domino admoniti ⁊ inſtructi ſumus: vt calicem domini cum vino mixtum ſecūdum quod dominus obtulit offeramus.

Itē ex cōci. martini pape:

Preter vinū ⁊ aquā ⁊ panem in ſacramento nihil debet offerri.

Non oportet aliud aliquid in ſacramento offerri p̄ter vinum⁹ ⁊ aquam ⁊ panez que intypo chriſti benedicuntur: quia duz i cruce chriſtus penderet: ⁊ de corpore eius ſanguis effluxit ⁊ aqua. hec tria vnum⁹ ſunt in chriſto ieſu. hec hoſtia⁹ ⁊ oblatio dei in odorem ſuauitatis. Item ex concilio. carthagi nenſi. iij. **De eodem.**

In ſacramento⁹ corporis ⁊ ſanguinis domini nihil ampli⁹ offeratur quam ꝙ ipſe dominus tradidit: hoc eſt panis ⁊ vinum aqua mixtum: nec amplius in ſacrificijs offeratur quam de vuis ⁊ frumentis⁹. Item ex. vj. ſynodo.

Oblationis ſacrificio vuas nemo coniungat.

Idicimus⁹ ꝙ in quibuſdam eccleſijs ſacerdotes ſacrificio oblationis coniungant vuas: que ſecundum vſum in altari offerunt⁹: ⁊ ſic ſimul vtraqꝫ populo diſpenſēt precipimus igitur vt nullus ſacerdos hoc vlterius faciat: ſed in remiſſionem peccatorum populo oblationem ſolam diſtribuat ⁊ vuas ſe-

k ¶ Pōt. i. nō pōt cōficī ex farina ſola. ſ. ex ſolo pane. multoz cōpage ſolidato. nec aqua ſola. ꝛc.

l ¶ Niſi vtrūqꝫ. i. farina ⁊ aq̃ qꝺ ſi ex melle vel alio liquore fuerit farina. exꝑſa nungd tranſbatur ille panis in corpus xp̃i: non.

m Scriptura. feciſſe. vide violentiſſimū argumentū contra grecos verſimile. n. ē ꝙ ꝺns azimis vſus ē. ꝓpē ritū iudeoz ⁊ nos azimis vti debemus. B. tūc in domibus eoz nō erant fermenta. verſimile tm̃ videtur ꝙ alicui doctorum eoz reuelatū fuerit ꝙ cōficerent in fermentatis. ar. contra. di. iij. noſſe.

n ¶ Ignorant. ar. ꝙ ignorātia iuris excuſat. ſ. xxiiij. q. j. ſi qs dederit. ſ. di. viij. ꝓſuetudo. xxx. q. j. de bis. ſ. di. lij. ſolicitudo.

o ¶ Vel ſimpliciter. ſz nōne exēplū ꝺñi ita⁹ potuit eos inſtruere ſicut et nos. q̄re ergo excuſabūtur. ſz dic ꝙ nos docuerūt patrū ſacre ſcripture de ipſo exemplo q̄s ſorte ipſi non habuerūt.

p ¶ Ignoſci. ar. poſt. admonitionē ñ eē pcendū. xij. q. ij. indigne.

q Non oz, preter vinuz. q̄ritur an vinū ⁊ aqua trāſeāt i ſanguinē tātū. ℟. ſic. ex̄. e. cū marthe. §. vez. alij dicūt ꝙ nō. ſz vinū i ſāguinez ⁊ aq̃ i aquā. i. vitalē humorē aquaticū. ſic. n. in būano corpore q̄tuor humores ſūt ad inſtar quattuor elementoz. ex̄. e. in quadā. ſic in corpore xp̃i vnde ſic exponē hec tria ſunt. tria ⁊ vnuz tria. qz vinū in ſanguinez: ⁊ aq̃ in aquā: ⁊ panis in corpus conuertitur.

r ¶ Unū. i. in vnū trāſeūt corp⁹ xp̃i: tm̃ hoc in aliud: ⁊ illud in aliud: ⁊ tertiū in aliud cōuertit ⁊ tm̃ ꝑ vno reputatur. vt. j. e. cōpimus.

s ¶ Hoſtia. ⁊ nihil ibi conuertitur.

t In ſacr̃o. tradidit. ar. ꝙ ꝺns miſcuit aquā cū vino. ſ. e. ſcriptura. ⁊ nos miſcē debemus. qz docti virtcautela ꝛc. lxxxj. di. legitur.

u ¶ Et frumētis. i. pane frumēti. qz xp̃s fuit granū frumēti. de pe. di. ij. dū ſcām ſz licut dicit ab eis q erpti ſunt loliū de frumēto naſcitur. vt. di. lvj. naſci nungd ſi de lolio fiat panis ille ꝑ vbā tranſbatur. nungd ſi frumēto addat piper ꝓuertit in corpus xp̃i nō. ſz reliquū tātū quare nō ita reliquū cōuertit ſi fermentatū addat. qz ibi nihil eſt azimi cuius poſſit fieri ꝓfectio ⁊ iō nihil cōuertitur. ar. xxxiij. q. iij. reſecande.

x Idicimus. bñdicat. bñdictiōe vulgari nō illi ſpāli appropata euchariſtie. j. e. accipite. ⁊ ſolet vna bñdici in feſto ſancti ſixti.

e ¶ Ex vtrūqꝫ. i. vteruſqꝫ ſignificatū. j. e. i calice. ſ. ſāguis in quē ꝓuertitur vinū ⁊ aqua. j. di. eo. panis. i altari nole ſanguinis ꝺr qꝫ bōz bōani corpis. h ñ inuenit niſi large accipiatur nomē ſāguis. vñ vinū in ſanguinē ꝓuertitur. ⁊ aqua in alios būores ita ꝙ aqua ꝺr ꝑfluxiſſe. i. alij. humores de latere chriſti. Sed nūquid vera aqua aut humor aqua ſimilis fluxit. ſi vera aqua qñ fuit illa creata nūquid in corpe aut i egreſſu a corpore ſi bōz fuit ſine aqua qꝺ fuit ibi miraculuz. Rñ. ſm. b. ſeparatim ⁊ cum ſegregatione fluxerūt. alij tamē dicunt vt mel. ⁊ baz. ꝙ vera aqua ⁊ ex̄ corpus illius fuit illa creata: ſicut fuit cuz fluit aqua de petra educta. j. e. reuera. Item quota pars debet eē aqua in calice. videtur ꝙ medietas. ar. ff. de vſufr. etiam partis. ff. de cōtrahē. emp. l. domum. ſed hoc relinquo arbitrio ꝓuidi ſacerdotis. ſcilicet q̄diu dicatur ꝙ vinum ſit vel aqua.

d Sicut. icipit. i. eſt ſine xp̃o. quia nō cōficitur marime q̄tū ad ſalutē pleb. j. e. cum omne.

e ¶ Sine xp̃o. i. eſt ſine tali ſacr̃o qꝺ de ei⁹ latere. ꝑfluxit. ſ. ſāguis ⁊ aqua vt. ſ. c. j. ⁊. ij. ⁊. j. c. iij. vel ſine xp̃o. i. eccleſia q̄. ſ. myſticū corp⁹ xp̃i ē qꝺ ē dicē: ſāguis nō ꝓdeſt corpori xp̃i qꝺ ē eccleſia. i. nobis. ſ. di. pri. eccleſia. nō. n. vinū ꝺr corp⁹ xp̃i vel ſine ſalutatione xp̃i. i. xp̃ianoz. ſz hic videretur ꝙ xp̃s dicat xp̃ianꝰ ppꝛs. ad hoc facit ex̄ de ſa. vn. c. j. hic oñdit apꝛs in epiſtola ad cor. ſicut ola mēbra vnū ſunt corpus. ita vnus xp̃s ſūt. vt. j. e. di. cum. oē. b. vero qui non poſſe confici ſine aqua dicit exponit ſanguis. i. vinū quod agit ſanguinē.

f ¶ Confuſa. i. permixta.

g ¶ Spirituale. ſpūale ꝺr corp⁹ qꝺ nihil būit qꝺ ei obſtaret: ſicut xp̃s ianuis clauſ interuit ad diſcipulos: palpabilē tamē ſe exhibuit qꝺ nō facēt ſpūs vnꝺ ſpūs carnē nec oſſa būit ꝛc. Ad cui⁹ ſimilitudinē corpa nr̃a agilia erunt vt iz clauſa eēnt in ſolidiſſimo corpe ferreo vel marmoreo. pñt tm̃ exire. vel iō ſpūale q⁹ ibidē ſignat nr̃a redēptio. j. e. cū oē. vel ſpirituale: qz celeſte efficit ⁊ tūc rei ſpiritualis ⁊ celeſtis. ſ. ꝓtectiōis eccleſie ad xp̃m efficit ſacr̃m. vinū. n. ſanguinez: aqua vero plebē ſignificat. boz aūt ꝓfuſio ſalutiſ nr̃e ē ſacr̃m. in ꝓmixtione. n. vini ⁊ aqua ꝓſignatur plebis ꝙ xp̃m fcā redēptio. j. e. cuz omne.

a Quam oē crimē, quattuor errores extirpātur in canone isto.
b Deleat. i. cū ad hoc sacrificiū offeratur vt per ipsū peccatum deleat. j. e. di. species ⁊ similitudo.
c Erratur, quod sit in calice.
d Expressū. i. degrādinatū botrū, nā ex vino expresso licent hoc fieret. vel expressus post ꝓsecrationē vt tūc vice sāguis sumat: ante. n. licēt. vt. j. e. c. dicitur. sāguis. n. domini prelio crucis ⁊ ceteris instrumētis passionis ō corpore ei⁹ pressus emanauit, ex. e. cum marthe. ver. aliquibus.
e Euāgelice. h omnia predicta respicit et sic vltimū probibetur si. n. non eēt illicitus h inter alia reprehēsibilia nō cōnūeraretur: cū ola simul in probibitione veniunt sīl ꝑ pbibita intelliguntur. ar. s. vij. q. j. d. iniqz v. addendo. ff. de verbo. ob. tricia. ⁊ vltimo. loco postea ꝑ se pbibetur vel refertur tñ ad vltimū ⁊ sic exp̄sse vltimū pbibet. dicūt: ñ q dā q vltimū hic non pbibetur.
f Cū. n. mgr. hic respicit primū errorē.
g Illud vero. ⁊ sta extirpati errorē scōm.
h Intinctaz. vt. j. e. nō. sup. c. presbyter. cōtra ibi dr q Ruari dz intincta ad op⁹ infirmoruz: qō non reprobo. Iz ñ necesse sit quod intingatur. sed. h. dicit illud eē abrogatum.
i Et seorsuz, sed nū quid veruz ē q sepatim cōsecret corpus xp̄i. ⁊ separati sanguis dicunt gdā q nō fit trāsbatio nisi in vltia syllaba totius forme plata, alij vero dicūt vt. h. q cū dic. hoc est cor. m. q trāsbat sub illa cōditiōe. s. si statim subūgat. hic ē sāguis me⁹, alit non. Alij, dicūt incertū eē in rerū nā: vtruz incōtinenti. sit corp⁹ xp̄i. ff. de iud. sed ⁊ si. §. vlti. sed ego dico q si per copulatiuā duo dicuntur. tūc ꝓlatione bui⁹ vocis hoc ē corpus meū trāsbatur corp⁹. ⁊ in ꝓlatione ꝓnūtis vocis siue locutiōis trāsbatur sāguis. sed si ꝑ copulatiuā tantū vnū dicatur tunc fiet tantū in vltia littera transbatio. de hoc no. j. e. q. corpus.
k Proditorē. cū dixit hic me tradet. sed cessat oppositio de ꝓditione. q: dns nō prodidit euz. nō ē. n. pditio de futuro. sz de preterito. nā tradet futuz ē si ergo ꝓpalauit nō ꝓditor. vel dicēdū q hoc fecit ad instātiā ei⁹ cū ēt direrit ei. tu diristi. Alij dicūt q in aure scī ioānis dixit. q intīgit ⁊c. vel dic q nō ꝓdidit. q: dixit talibus qui poterāt ꝓdesse ⁊ nō obesse. xxij. q. v. hoc videtur.

l De exp̄sso. h ō tertio errore. s. pⁿ ꝓsecrationē vel exp̄sso. i. nō mixto cū aq̄.
m Cōpumatur. ar. q vini defecatio nō ē necessaria ad ꝓfectionē.
n Intelligi. nā legitur i apoc. aq̄ multe populi multi. itez aqua dicitur pnia s. di. vj. testiū. quandoqz dicitur scriptura. xxxij. q. ij. si paulus. quandoqz dicitur aqua deprecatio. vt saluuz me fac ⁊c.

orsuz benedictas populus qui petierit accipiat ⁊ fructū gratias agat.

Item iulius papa episcopis per egyptum.

De his q sacrificādo varie errabāt.

Quam oē crimē ª atqz peccatuz oblatis deo sacrificijs deleatª quid decetero ꝓ dilectoz expiatione domino dabit: qñ in ipsa sacrificij oblatione erraturª. Audiuimꝰ. n. quosdā scismatica ambitione deteētos cōtra diuinos ordines ⁊ apostolicas institutiones lac ꝓ vino in diuinis sacrificijs dedicare. alios quoqz intinctaz eucharistiā populis ꝓ cōpletō cōionis porrigere: quosdā ēt expressuz ª vinuz in sacramento dominici calicis offerre. alios vero pannū lineū musto intinctū ꝑ totū annuz reseruare: ⁊ in tēpore sacrificij ptez einl aqua lauare ⁊ sic offerre. quod quā sit euangelice ª ⁊ apostolice doctrine contrariū ⁊ consuetudini ecclesiastice aduersū: nō difficile ab ipso fonte veritatis ꝓbabit: a quo ordinata, ipsa sacramentoz mysteria ꝓcesserunt. cum. n. magister ª veritatis verū salutis nostre sacrificium suis cōmēdaret discipulis nulli lac sed panē tātū ⁊ calicez sub hoc sacramēto cognoscimꝰ dedisse. legitur enim in euangelica veritate: accepit iesus panē ⁊ calicē: ⁊ benedicēs dedit discipulis suis. cesset ergo lac in sacrificando offerri: qz manifestuz ē et euidens exemplū veritatis euāgelice illuxit: q ꝓter panez ⁊ vinū aliud offerri non lz. illud vero ª quod ꝓ ꝓpleto cōionis intincta ª tradūt eucharistiaz populis nec hoc ꝓbatū ex euangelio testimoniū receperūt: vbi apostolis corpꝰ suuz ꝓmēdauit sanguinē. seorsuz. n. pānis ⁊ seorsuz calicis ꝓmendatio memoratur. nā intinctuz panē alijs christū prebuisse nō legimꝰ excepto illo tātū discipulo quez intincta buccella magistri ꝓditorez ª ostenderet: non que sacramenti hꝰ institutōnē signaret. nā q ō expresso ª botro. i. de vuarū granis populus cōicatur: velde est omnino ꝓfusū. sz ñ necesse fit botrus i calice ꝓmatur ᵐ ⁊ aqua misceatur: qz calix dominicus iuxta canonum precepta vino ⁊ aqua permixtus debet offerri: qz videmus in aqua populū itelligi ª. in vino vero ostendi sanguinē christi. ergo cū i calice vino aqua misceatur christo populus adūnatur. ⁊ credētiū plebs ei in quē credit copulatur ⁊ iūgitur. que copulatio aque ⁊ vini sic misce

tur in calice ª domini: vt mixtio illa non possit separari. nā si vinū tantū quis offerat sāguis christi incipit eē sine nobis ª. si vero aq̄ sit sola plebs incipit esse sine christo. ergo qñ botrus ª solus offertur in quo vini efficientia ª tantū designatur: salutis nostre sacramētū negligit quod aqua significatur. nō. n. pōt calix domini eē aqua sola: aut vinum solum nisi vtrunqz misceatur. ⁊ iō qziaz plurima ⁊ multiplex maioꝝ manauit sētentia omnis deinceps talis erroꝝ atqz ꝓsumptio cessare dz: ne puersoꝝ ⁊ inordinata ꝓpago statuz veritatis eneruet: ⁊ iō nulli deinceps erit licituz aliud in sacrificijs diuinis offerre nisi iuxta antiquorum sententiā cōciliorum panez tantuz ⁊ calicē vino ⁊ aqua ꝓmixtuz de cetero aliter quā ceptuz est faciens tādiu a sacrificādo cessabit: quādiu legitima penitentie satisfactione correct⁹ ad gradus sui officiū redeat qō amisit.

Itē alex. pa. v. a petro.

Nulla oblatio corpoꝝ ⁊ sanguini christi comparari valet.

Nihil in sacrificijs ª mains ª esse potest quaz corpus ª ⁊ sanguis christi: nec vlla oblatio hac potior ē. sed oēs hec precellit que pura cōscientia domino offerenda ē: ⁊ pura mente sumenda atqz ab boibus veneranda. ⁊ sicut potior est ceteris: ita potius excoli ⁊ venerari debet.

Itez innocen. pa. decentio eugubino episcopo salutē.

Ante confecta mysteria pacez non debemus offerre.

Pacez ª igitur asseris ante cōfecta mysteria quosdā populis impartiri vel sibi inter se sacerdotes tradere cuz post omnia que aperire non debeo pax sit necessario indicē da: per quaz constet populū ad omnia que mysterijs aguntur: atqz i ecclesia ª celebrantur prebuisse ª assensum. ac finita eē pacis conclusiōnis signaculo demōstrentur ª. Item cali. papa.

Ecclesiasticis liminibus careat minister. qui post consecrationem cōmunicare contemnit.

Peracta consecratione omnes cōicēt ª qui noluerint ecclesiasticis carere liminibus. sic. n. etiam apostoli statuerunt: ⁊ sicā romana tz ecclesia. Itē ex con. toletano. xij.

Qualiqz sacerdos quotiens missam celebrat totiens sacram cōmunionem percipiat.

Relatū ª est nobis quosdam de

l Cōsecrare, nobis. i. nobis nō ꝓfuisse ostenditur qō falsū sīm baz. est. hoc. n. exposituz bēs s. e. di. sicut.
p Nā botr⁹. h vt rñdē qr te q̄stiōi vbi inuitur q si ꝑ ipsi q botrū offerebāt soluz vinuz offerre videbātur. ita q pānū intinctū lauabāt ipsam aquā offerebāt vñ ō euāgelicā formā offerētes nō cōsiciebāt. qd aūt si aqua saporē vini admittat er pāno. qz alicui qñ aliunde nō ex vino talē admittit saporē. ideoque nō cōsecrabitur in sanguinē. et q̄ hec bereſis sit. est ar. xxiiij. q. iij. quidā. ver. aquarij.
q Efficientia. i. vini mater. a. dicunt quidā q̄ hic incipit reprobatio quarti erroris quod non credo. sed ē persecutio tertij. sed iferius reprobatur. quartⁿ ibi. q ideo.
r Nihil in sacrificijs, de susciendi reuerentia ⁊ consecrandi ⁊ tractandi agitur vsque ad illud. c. sacerdotum. s. in. xxij. capitulis.
s Baius. preter charitatē que cum non sit in sacrificijs plus confert q̄ corp⁹.
t Quam corpus ideſt. nullum sacramentū dignius ē isto quantum in seipso est. Quattuor enīz modis vnū sacramētum dignius ē alio scilicet ratione efficacie vt baptismus. de pe. di. vij. nullus ratione sanctitatis vt eucharistia. j. q. j. multi ratione significationis vt cōiugium ex̄ de biga. debitum. xxvj. d. acutius. quidam tamen remouerunt istum modum. ratione conferentis vt cōfirmatio. j. dis. v. debis vero. ratione vtilitatis. j. q. j. interrogo.
u Pacem. aperire. que scilicet secrete aguntur in cānone. vel nō debeo ideſt non possum nam quedam sunt ibi que non posset humanus intellectus aperire. i. q. j. multi.
x Prebuisse. s. di. j. episcopus deo. ⁊ nota q per oscultum consentit quis alij. vt di. xl. xiij. di. cū adrianus.
y Demonstrentur. nō tamen in missa defunctorum datur pax. quia iam non sūt in perturbatione buius mūdi: sed quiescunt in domino nec inter monachos: quia mūdo mortui sunt. ij. q. vij. placuit. xxj. q. j. placuit.
z Peracta communicēt. quia corpus ⁊ sāguinem ministrāt. nam laici ter in anno tantum. j. e. secularis vel hoc est antiquuz. nā

boc bodie videtur relictum arbitrio cuiuslibet. j. c. quotidie. immo bodie semel in anno omnes debent. ex̄ de pe. ⁊ re. omnis.

Relatū. sacrificia. innuitur ex hoc. c. q vno die non possūt ab eodem plura sacrificia celebrari in vno cānone. sed tu dic hoc solum hic reproba

ri non totiēs sumē quotiens cōficitur.nō hic plurima dici de duob⁹.qz plura nō licet.ℨ.di.j.sufficit.nisi in natiuitate.ℨ.di.j.nocte.insti.de iur.perso.in ſi.

a ¶ Qua se.ℨ.xxv.q.ij.ita nos.ℨ.xvij.q.iiij.frater.xij.q.ij.qui z humanis.

b ¶ Anno.ℨ.di.lxxiij.episcopus.

c ¶ Totiens.sicut ler dicit in abolitione.ij.q.iij.preuaricator.z tot denunciationes debēt fieri quot opera edificantur.ff.ō ope.no.nū. de pupillo.§.ſi pluriū.

d ¶ Imperim⁹.portione. idest specie panis que tantum sacrum corpus ſignificat.

e ¶ A calice.idest a spē vini que significat sacrum sanguinem.

f ¶ Aut integra.i.integre sub vtraqz.n.specie christ⁹ integre sumitur.z hoc intelligo de cōficiente.nā infirm⁹ vel sanus in necessitate sine vino corpus sumere potest.

g ¶ Quia diuisio.hoc ō speciebus ipsis intelligitur.impossibile ē enim corpus christi sine sanguine sumi z viceuersa.siue.n.speciez panis siue vini quis sumat vtrunqz sumit z dicūtur hic duo sacramenta.z ynū propter vnaz contētum.reuera enim sunt ibi plura sacramēta.nā accidentia panis sunt tātum sacramentū corporis xpi z accidentia vini sunt tantum sacramentum sanguinis christi.quia certe sub specie panis ē corpus z sanguis christi:immo totus est christ⁹.similiter sub specie vini.non rē. ē ibi duplex sumptio corporis z sanguinis christi.nec superfluit hec vel illa sumptio.sicut licz comedā in vno prādio z ante potum z post nō tñ dicor bis comedere.nec superflue sumitur sub vtraqz spez.naz species panis ad carnem. et species vini ad animā refertur.cum vinū sit sacramētū sanguinis in quo est sedes anime.iōqz sumit sub vtraque spem vt significetur q vtrunqz xp̄s assumpsit carnem z animam.z q tam anime q̄ corpori participatio valeat.vnde si sub vna tantum spē sumeret adnitionez alterius tantum valere ſignificaretur hec tamen ꝓpositio non est concedēda.vinū trāsibatur in corpus:nec iste panis transibatur in sanguinē: sed potius panis tantū transibatur in carnē.z vinū tātuz in sanguinē.nō vbicunqz est caro ibi ē sāguis ſ caro ē ibi p transbationez:z sanguis p cōmūctionē:sicut anima ē ibi per vnionem non per transbationem.

b ¶ Uni⁹ sic z pupillus necesse hz omnia nomina quatutor fecerat rata habere. vel omnia respuere.ff.de admitt.cum queritur.xij.q.iij.q cognouimus.ff.de procur. in cause.

sacerdotibus non tot vicibus communiōis sancte gratiā sumere:quot sacrificia in vno die videntur offerre.sed si in vno die plurima deo offerunt sacrificia omnibus se oblationib⁹ a cōmunione suspendūt z ipsa tantū extrema sacrificij oblatiōe cōionis sce gratiaz sumūt:quasi nō fit illis totiēs vero z singulari sacrificio participāduz quotiens corporis z sanguinis domini nostri Jesu christi immolatio facta constiterit.

Nam ecce apostolus dicit.

Omnes qui edunt hostias:participes sunt altaris.certum est q̄ bi qui sacrificantes non edūt rei sunt dominici sacramenti. quicūqz ergo sacerdotum deinceps diuino altario sacrificium oblaturus accesserit z se a communione suspenderit.ab ipsa qua se⁹ indecenter priuabit gratia communionis.ānō⁹ vno repulsum se nouerit. nam quale erit sacrificium cui nec ipse sacrificans particeps esse dignoscitur:ergo modis omnibus tenendum est vt quotienscunqz sacrificans corpus z sanguinem domini nostri Jesu christi i altario immolat totiens⁹ percepti/onis corporis z sanguinis domini nostri iesu christi participem se prebat. Item gelas⁹. papa maiori/co z io.episcopis.

Corpus christi sine eius sanguine sacerdos non debet accipere.

Omperimus aūt q̄ quidam sumpta tantummodo corporis sacri portiōe⁹ a calice⁹ sacrati cruoris abstineant qui procul dubio: quoniam nescio qua superstitione docentur astringi aut integra⁹ sacramenta percipiāt aut ab integris arceantur.quia diuisio⁹ vnius⁹ eiusdēqz mysterij fine grā di sacrilegio nō pōt peruenire. Item augu.

Eucharistie communionē qui quotidie accipit nec reprehenditur nec laudatur.

Quotidie eucharistie cōmunionem accipere nec laudo nec vitupero⁹.omnibus tamen dominicis diebus cōmunicādum hortor: si tamen mens in affectu⁹ peccandi non sit.nam si adhuc habet voluntatē peccandi:grauari⁹ magis dico eucharistie perceptione quā purificari⁹ z ideo quamuis quis peccato mordeatur.peccādi tamē de cetero habeat voluntatez:z cōicaturus satisfaciat lachrymis z orationibus z confidens de domini miseratione

i ¶ Quotidie.nec vitupero.hoc dicit aug.ignorās mentes sumentiuz vtrū sint digne tanq̄ qui mentem alterius videre non poterat.ij.q.v. consuluisti.

k ¶ Mens in affectu.sed quando dicis q̄ mens ē sine affectu peccādi. credo q̄ quando proponit firmiter abstinere a quolibet peccato mortali nisi sit.ergo in tali ꝓposito nur q̄ debet accipere corpus christi.

l ¶ Grauari.ℨ.co.di.in scā.xiij.q.ij.qbus.z.c.cū grauia.

m ¶ Purificari.z ita cum vni est saluti⁹ferum.alij est mortifer⁹. vt.ff.ad l.aqui.l.qua actione.§.ſi quis.cē de prescrip.quoniam omne.j.q.j.§.opponitur.ver.ipsa.n.salus.

accedat ad eucharistiā itrepidus et securus.sed hoc de illo dico quem mortalia peccata non grauāt. Idē si dixerit quispiā non quotidie⁹ accipiendū eucharistiaz.alius affirmat quotidie faciat vnusquisqz quod ſz fidez⁹ sua pie credit faciendū. neqz n.litigauerūt⁹ inter se⁹.aut quisquaz eorū se altari prepolluit zacheus z ille centurio.cū alter eorū gaudens i domo sua⁹ susceperit dominū: alter dixit.o domine nō suz dignus vt intres sub tectū meum ambo saluatorē honorificantes quāuis non vno modo.ambo peccatis miseri ambo misericordiam cōsecuti.ad hoc valet q̄ manna ſm ꝓpriam voluntatem in ore cuiusqz sapiebat. Itē Ambrosius.

Qui sēper peccat celestis sacri medicinam semper accipiat.

Si quotiēscūqz⁹ effunditur sanguis⁹ christi in remissionez peccatoruz effundi⁹ debeo⁹ merito sēp accipere qui sēper pecco debeo sp accipe⁹ medicinā. Itē hila.eps

Nō abstineat a corpore dñi qui ex cōicari non meretur.

Si non sunt tāta peccata vt excommunicetur⁹ quis non se ō bet a medicina corporis z sanguinis domini seperare. Item fabianus papa ait.

Ter in anno quisqz fidelium communicet.

Et si non frequentius saltem in anno ter homines communicent:nisi forte⁹ quis maioribus q buslibet criminibus impediatur:in pascha videlicet z pēthecoste z natali⁹ domini. Itē sother pa.ait.

Etiam in cena domini sacraz communionē debemus accipere.

Quibusdam⁹ in cena domini perceptio eucharistie negligit que quoniam in eadem die ab omnibus fidelibus exceptis his quib⁹ pro grauibus criminibus inhibitum est percipiēda sit ecclesiastic⁹ vsus demonstrat: cum etiam penitentes eadem die ad percipienda corporis z sanguinis dominici sacramēta r ecē cilientur⁹. Item ex cō ci.marti.pa.

Proiiciatur ab ecclesia:qui a communione sacramenti se pro luxuria sua auertit.

Si quis intrat ecclesiam dei: et sacras scripturas audit:z pro luxuria⁹ sua auertit se a communione sacramenti z in obseruandis mi

n ¶ Quotidie.naz facile non sunt ista attribuenda.vt de pe.dis.i.nonnulli.

o ¶ Secūduz fidē.i.cō sciētiā.extra de prescri. quoniā omne.

p ¶ Litigauerūt.i. fuerunt cōtrarij.

q ¶ Inter se.ar.q̄ qñ qz ea qua in superficie videnť cōtrariari.bñt cundez effectum.ſi.ℨ. viij.q.j.iscripturis.ℨ. xiiij.q.j.qō debetur.ℨ. xxiij.q.v.prodest.z. q. j.nolite. ℨ. xxxv q. v. ad fedem.ar.diuersarum sententiarū neutram reprobari.viij.q. j.in scripturis.

r Si quotiens ef fundit.i. significatur effundi.

s ¶ Sanguis.i.in cō memorationem effusionis ipsius offeratur j.eo.iteratur.i. quotiēscunqz fit comme/moratio sāguinis christi.

t ¶ Debeo.i.debeo sē per prepar re me habilem z dignum ad accipiendum.vt.j.e. nō iste.

u Si non sunt.excōmunicetur.i. dignus excōmunicari.oē.enz mortale peccatum dignum est excōmunicatione.vt.ℨ. vj.q.j.illi qui.ℨ.xj.q. iij. nullus sacerdotuz xxij.q.j.c.vlt.z.c.in sacris.vel excōmunicet in sacramētis.alias tātum pro contumacia potest quis excommunicari.xj.q.iij.certum.

x Et si nō. nisi forte.tunc idipsum etiam abstinere peccatum est.j.e.si qs strat.

y ¶ Et natali.vel nisi ratione penitentie iiij cte in illis diebus a cōmunione cessare tenetur.vt.xxxiij.q.ij.ca. admonere.alij dicunt tantum in pascha esse preceptum.extra ō pe. z re.omnis.

z Quibusdaz. demonstrat sic oliz modo sic non est. sed monachi faciunt.

a ¶ Reconcilientur. finita penitentia. vt.ℨ. xxvj.q.vj.si quis ō corpore vel consuetudini quarundam ecclesiarz

alludit.z sm primum intellectum illud est expressiuum veritatis.sicut illud ioannis.i. quasi vnigenui z̄.

b Si quis z pro luxuria.idest superstitione sua credens forte non eē cōmunicandum.xxviij.q.j.idolatria.vel. i.pro luxuriosa vita sua fine q̄ pauci.di.i.quia tua.

a ¶ Proiſciendum.cur arguit vnde cõmẽdari debẽt.q; pro peccatis ſuis abſtinet a corpore xpi ſed nõ arguit.q; tempat ſe a mortali peccato. ſz q; in delictis luxuriando incorrigibilis deprehenditur. de pe. diſt. j. ſunt q; arbitrãtur.

b ¶ Donec penitẽtiã. j. e. hi qui.

c Seculares.non credantur niſi ob humilitatem vel delicti conſcientiaz abſtineant ſed baz. dixit ſemel in anno preceptuz eẽ communicare quo ad laicos. vel dic hoc in clericis. illud in laicis. nam vita clericoruz debet eſſe religioſior ꝙ laicoꝝ. ſ. diſt. iiij. deniq;.

d Si qui.communicare. deſt ſi dicunt ſe tales eẽ ꝙ non ſunt digni communicare. i. propter conſciẽtiam criminum.

e ¶ Quod ſi non cõmunicãt. i. ſi digni nõ ſunt.

f ¶ Communicant. i. dignos ſe cõmunione fecerunt. i. ſi ſe taleſ dicunt ꝙ ſunt cõmunione digni.

g ¶ Abſtineant. i. removeantur.

g ¶ Abſtineant. ideſt ſi aliſs tẽporibus. nõ tamen illis temporibus abſtineant. ſcilicz paſcha pẽthecoſte natali domini.

g ¶ Abſtineant. a cõmunione. vel abſtineantur. ideſt excommunicentur.

b Omnis homo abſtinere quãtum in ſe ẽ vt non exigat. exactus tamẽ reddere debet quolibet tẽpoꝛ. vt. xxxiij. q. v. ſi dicat. nõ enĩ eſt preceptũ quod hic cõtinetur. vt no. xxxiij. q. iiij. vir cuz propria. ſi. xxiij. diſ. ca. vlti.

i ¶ Riſorme. ẽ corpus. in calicem. quia ſunctura corporis domini cum ſãguine deſignat vnionem corporis cum alaz.

k ¶ Ambulãs. i. deſignat corpus domini in eo ſtatu in quo fuit ante paſſionem. vel ꝺ ſignat eccleſiaz adhuc militantem.

l ¶ Finẽ. hodie non ſeruãtur ſed due partes ſicce comeduntur prima ſicca ꝓ animabus ſanctoꝝ ad laudẽ dei. altera ſicca ꝓ illis qui ſunt in purgatorio tertia cum ſanguine pro illis qui ſunt in peccato viuẽtes. ℔.

m ¶ Ribus gradibus. i. miniſtris triũ graduum.

n ¶ Commiſſa. i. tractanda.

o ¶ Sacramenta. ideſt corpus ꝛ ſanguis. que ſunt ſacramenta vnitatis eccleſie. vt. j. eo. quia paſſus. corpus enim chriſti ꝛ ſacramẽtum eſt ꝛ res ſacramenti. vt. ſ. e. in ſumma. j. e. hoc eſt qꝺ dicimus.

p ¶ Reſeruentur. j. e. diſti. preſbyter euchariſtiam. contra extra de offi. niſterijs declinat conſtitutã regulã diſcipline: iſtũ talẽ proiſciendũ de eccleſia catholica eẽ decernimus: donec penitentiã agat ꝛ oſtendat fructũ penitentie ſue. vt poſſit communione ꝓcepta indulgẽtiaz ꝓmereri. Itẽ ex conci. agathẽſi.

Non habeantur catholici: qui bis tribus tpibus cõicare deſinunt.

Seculares qui in natali dñi. paſcha: pentheçoſte nõ cõmunicauerit catholici non credãtur. nec inter catholicos habeant.

Item ex concilio toletano

Corripiantur qui in eccleſia communicare contẽnunt.

Si qui intrant eccleſiam dei et deprehendunt nũquaz cõmunicare admoneantur. ꝙ ſi nõ communicãt ad penitẽtiã accedãt. ſi cõmunicant non ſemper abſtineãt. ſi non fecerint abſtineant. Item ex concilio elibertano.

Ante ſanctaz cõmunionẽ a propria vxore quiqz contineat.

Omnis homo ante ſacram cõmunionem a ꝓpria vxore abſtinere debet tribus aut quattuor aut octo diebus nec inter catholicos ꝓnumerabitur: qui in iſtis videlicet temporibus paſcha pentheçoſte ꝛ natali domini non cõmunicauerit. Item ſergius pa. ait.

Qu are tres partes fiant ex corpore chriſti.

Riſorme eſt corpus domini: pars oblate i calicẽ miſſa corpus chriſti quod iaz reſurrexit mõſtrat: pars comeſta: ambulans ad huc ſuper terrã: pars in altari vſqz ad miſſe finẽ remanens. corpus in ſepulchro. quia vſqz ad finez ſeculi corpora ſanctoꝝ in ſepulchris erũt.

Item ait clemens papa.

A quibus ſunt contractanda ſacramenta dominica.

Ribus gradibus cõmiſſa ſũt ſacramenta diuinoꝝ ſecretorũ ideſt preſbytero diacono ꝛ miniſtro. qui cuz timore ꝛ tremore cleri coꝝ reliquias corporis domini cuſtodire fragmentoꝝ debent. Idẽ Tanta in altario certebolocauſta offerant. quanta populo ſufficere debeant: ꝙ ſi remanſerint in craſtinũ non reſeruentur. ſed cum timore ꝛ tremore clericoruz ꝛ diligentia conſumantur. qui aũt reſidua corꝓoris domini que in ſacrario relicta ſunt cõſumunt: non ſtatim ad accipiendos communes cibos conueniant. ne putent ſancte portioni miſcere cibũ: qui per aqualiculos digeſtus in ſeceſſum diffunditur. ſi igitur mane dominica portio editur vſqz ad ſextam ieiunent miniſtri q eam conſumpſerunt. ꝛ ſi tertia. vel quarta hora acceperint ieiunent vſqz ad veſperas: ſic ſecreta ſãctificatione eterna cuſtodienda ſunt ſacramenta. Precipimus etiam ne vnquam extero clerico eccleſie ſine laico de fragmentis oblationuz chriſti ad menſam ponatur. vnde ſcis tu: qui paſſim ſanctuarij panes indignis impendis vnde noſti ſi a mulieribus mundi ſunt. Hinc ꝛ dauid ab abimelech ſacerdote interrogatus: cum panem ſibi ad comedẽdũ poſceret: cum ſe mundum ante triduum profiteretur. panes propoſitionis manducauit. Item Iſidorus

Inficiuntur non mundantur ſceleroſi: qui communicare nõ deſinũt.

Qui ſcelerate viuunt in eccleſia ꝛ communicare non deſinunt putantes ſe tali communionẽ mundari diſcant nil ad emũdationem proficere ſibi dicente ꝓpheta. quid eſt quod dilectus meus fecit in domo mea ſcelera multa. nunqd carnes ſancte auferunt a te malicias tuas. ꝛ apoſtolus. probet inquit ſe homo ꝛ ſic de pane illo edat. ꝛ ꝺ calice bibat. Item ex. viij. ſynodo baſilius epiſcopus dixit.

Damnationem non ſalutez acquirunt qui indigne ſacramẽta chriſti communicant.

Imorem docet nos apoſtolus dicens. qui manducat ꝛ bibit indigne: iudiciuz ſibi manducat ꝛ bibit. fidem vero edocet nos ſermo domini dicens: hoc eſt corpus meum quod pro multis datur. hoc facite in meam commemorationẽ ꝛ apoſtolus de vnigenito dei filio humiliauit ſemetipſum factus obediens vſqz ad mortem: mortem autem crucis. cum enim anima habet fidem his dictis conſiderat magnificentiam glorie ipſius ꝛ admiratur nimietatez humilitatis: quomodo tantus ac talis obediens fuit patriſqz ad mortem pro vita noſtra puto quia prouocari poſſit vſqz ad effectum ꝛ dilectionem ipſius ꝛ dei ar. pref. officium. contra. ſed ibi iubetur reſeruari ad opus morientium. hic ꝓ hibetur reſeruari ad opus conſecrantium.

q ¶ Putent. ſimplices vel ipſi preſbyteri.

r ¶ Diſcere. ſed nec ſpecies ille aliſs cibis permiſcentur nõ enĩ in ſtomachũ deſcendunt: quare per ſeceſſum non emittunt. licet. n. ex ipſis aliquis reficiat. non tamẽ incorporatur nec in ſtomachuz deſcendit. nec per ſeceſſum emittitur. iterdum. enĩ odore recreat homo. qui tamẽ nec in ſtomachum nec in deceſſum dirigitur. dici põt ꝙ ſpecies bene deſcendunt in ſtomachũ nam aliter qũo euomentur j. e. ſi quis per ebrietatẽ. vnde forte per ſudoreꝝ emittit. de corpore. certum ẽ ꝙ ſpecies quãcito ventribus terũtur tamcito in celuz rapitur corpus chriſti.

s ¶ Per aqualiculos. i. per occultos meatus. verſus. Pinguis aqualiculus protẽto ſeſquipede ertat.

t ¶ Clerico. aliene iuriſditionis. ꝛ ſic nõ eſt contra. j. e. non prohibeat.

u O. Ei ſcelerate. quod dilectus. ironice dicit.

x ¶ Probet. i. examinet vel purget. i. purgatũ ſe vel probatuz reddat. viij. q. j. in ſcripturis.

y Imorem. ſcilicet domini.

z ¶ Docet: hec tria debet habere qui vult accipere corpus chriſti. timorem fidem ꝛ dilectionẽ.

a ¶ Corpus. ſolet queri qd demonſtretur per hoc pronomẽ hoc aut panis aut corpus chriſti. panis non. qz ille non ẽ corpus xpi. itez nec corpus quia non videtur ꝙ ante totius forme ꝓlationẽ fiat trãſbatio. ad hic dico ꝙ per hanc dictionẽ hoc. nihil demonſtratur. naz ipſa materialiter ponitur ibi. ſed hic quero qliter per dictionem nihil ſignificantẽ fiat trauſbatio itẽ domin⁹ vtebatur ſignificatiue voce illa ꝛ nos vtimur mãliter ergo nõ facimus ea que ipſe fecit qꝺ fieri debet. ſ. e. ſcriptura. hic oꝝ ꝙ magis operet fides ꝙ rõ differendi. qz fides nõ habz meritum. ſ. ꝺ pe. di. iiij. l domo. Ad hoc dico ꝙ ea vis data ẽ ipſis verbis ꝙ ad eorum ꝓlationez fiat trauſbatio. j. e. accipite. itẽ ideo ſacerdos ea nõ profert ſignificatiue. qz nõ poſſet ea vere ꝓferre. mentirek. n. ſi diceret hoc eſt corpus meũ. itẽ qd ſi quis ꝓferret verba hec poſt mortem chriſti ante reſurrectiõez conficeret ne. videk ꝙ nõ. qz corpus chriſti tunc erat mortuuz ꝛ in alatuz. ergo ſi trauſbatio tunc fieret tunc tranſiret in corpus mortuũ ꝛ inanimatuz ꝛ ſic inutiliter ſumerek. quomodo ergo viuificaret vel ꝓferret aliqd corp⁹ mortuũ. ℔. nemo potuit ante reſurrectionẽ ꝓficere corp⁹ xpi niſi xps ſic ergo data ẽ forma vt tãtũ poſt reſurrectionẽ hoc fieret per illud: hoc facite in meã cõmemorationem. iõ. n. non cantatur miſſa in illo triduo. ꝛ intelligo ꝙ ſynodo debẽ. de hoc. lxxv. di. ꝙ a patribus.

b ¶ Apoſtolus. hic ꝓbat ꝙ cõicando dilectionẽ debemus habere.

c ¶ Filio. ſ. chriſto.

d ¶ Puto qz tenemur hos diligere qui

nos diligũt vt ex de te.cũ in officijs.imo nec solũ sufficit diligere diligẽtes se i mo inimicos.xxiij.q.iij.ser sunt differentie.hystoriã habes.j.q.j.si quis inquit.

a Tradidit.quo ad sufficientiam non quo ad efficientiam .s.de pe.di.iij.§. itaq; peccata.

b Et dirit.turibula alienũ ois ignis alienus dicebatur ad sacrificãdum p ter illũ qui celitus.viij. die de celo erecti tabernaculi missus est.j.q.i.sicut.

c Seminate, i. dispergite huc z illuc vt inuenianis turibula.

d Quia sanctificauerunt, i.pena eis illata p peccatis fuit erẽplũ alijs ne simile penã incurrãt.z ita sãctificauerunt ea quo ad erẽpluz.b.i. penas peccatoz suoz in erẽplũ in alijs statuerũt satisfactionis offerendo turibula vij.q.j.denique.S.

e In.i.contra.

f Et sãctificata sũt.S.xiij. q.v.scriptuz.S. abominales dicuntur victime ipioz non quin bona sit ois creatura z a deo dilecta.qz scriptũ ẽ nihil odisti eoz que fecisti.sed quãtũ ad offerẽtes.qz prava intentione offerunt erẽplo chaim Qđ aũt of munera ab offerente placuerũt rẽ.in eo non reprobãtur munera.sed potius offerẽtiuz merita cõstituendo'eiz vita dignũ.munera ergo nõ reprobat.sed prava opera operãtiũ.xc.di.chaim.

g In signũ.S.xv.q.j.mulier.sed non ẽ contra.nam z hic z ibi qui dereliquerũt puniti sunt sed turibula ñ peccauerunt nec cũ eis peccatũ ẽ, sicut cũ pecude peccat mulier seruatur ergo hic vt fiat in signũ pene illate z pecus occidi iubetur ne cuz eo alia peccet preterea pecus nõ posset duci i aliã formã sicut turibula:immo z subtiliter inspicias et turibula destruuntur cũ formã amittant.ar.ff. ad exhi.iulianus scribit.§. ꝫ si quis.x.q.ij.hoc ius. b. ibi vel conflata.

h Reprobari.s.tm̃.

i Quod a talibus.arg.q̃ priuilegiũ cõcessũ ab apostolico heretico valeat.qđ falsũ ẽ.S.xij.q.ij.alienationes contra.xxxij.q.v.preceptũ cõtra vij.q.j.factus ẽ ar. q̃ hereticus prelatus acquirit ecclesie cui preest.

k Si per negligentiam de sanguine.i.de sacramento.sanguinis . sanguis.n.xpi a corpore xpi separari non valet, ergo nec stillare nec fluere potest.

l In terrã.idest in tabulaz terre adherentẽ vt patet per sequẽs.sed nunqd sacramento cadente cecidit ibi corpus z sanguis.dic q̃ sic.z tãdiu credes ibi esse corpus z sanguinẽ q̃diu apparuerint ibi accidẽtia.cũ vero propter rasurã apparuerint dic ibi non eẽ.Sed nũquid humor cadit in terrã.nõ sed obiscit, cum sola accidentia maneãt ibi.sed accñtia nõ habent pondus.qz soluz corp9 habet pondus.qualiter ergo dicunt accñta cadere cũ nõ habeant pondus. Sed dic q̃ ponderositas adhuc manet cũ accidentib9 alijs:z tñ nihil ẽ ibi põderosuz. Item fm.b.z baz.accñtia reddũt locũ humidum z rubium.extra de celeb.miss.cum marthe.§.preterea.

m Deniteat.hec pnia erit:vt tot diebus ieiunet z tot dieb9 abstineat a sacramento xp cõione.vt.xlv.di.c.ij.

n Ad aliud.i.intheũ.sed per temeritatẽ sumentis.

o Sumatur.in calice.z ita si quid turpe in calicem cadat non teneor accipere.b.z.b.

p Si quis per ebrietatem. eucharistiã.i.sacramentum eucharistie. i.corpus xpi qđ ẽ spẽs panis.ĩ.e.nõ est iste panis.

q Deniteat.hoc ad cautelam positum est.xxxiij.q.ij.in lectuz.vel qz non debuit sumere cum ẽt infirmus.z ita fuit in culpa.ff.ad.l.aquilidez iure.§.multonez vel quia non debuit statim commedẽ cibum vulgarẽ vt.S.e. in tribus alias infirmitas excusat.ar.S. di.v.ad eius.z di.vj. testamẽtũ.similis penitẽtia imponitur in alio casu.xxj.q.iij. si quis eorum.

r Peruenit.z quibus.scilicet feminis.

s Prohibetur .S. di.v.ad eius.

t Per semetipsuz. vel per diaconum si necesse est.vt.xciij.di. presente.vel prelatum catholicum.xxiij.q.j. cepit.

u Sacerdotum . missa. ex quo per contrarium colligitur:q̃ alio tempore posset ingredi presbyterium.xxij.di.bolpitiolum.

x Institutio.missarum.ostendit q̃ missa non debet celebrari aliter q̃ i metropolitana ecclesia.Solet queri institutа fuerunt sacramenta cum absqz eisdez deus posset humano generi vitam eternaz gratz donare. Rñ. tribus de causis propter humilitatem eruditionem z exercitationem. propter humilitatem vt dum homo ex dei precepto se rebus sensibilibus seu inferioribus reuerenter subijcit ex hac obedientia apud deum magis mereatur.ij.q.vj. qui se scit. propter eruditionem vt per id quod videt, foris in spẽ visibili ad inuisibilem veritatez quo intus est agnoscẽdam mens eruditatur ĩ.e. q̃ corpus.ver. fide.propter exercitationẽ.qz cuz homo ocio sus eẽ non debeat:p ponitur ei vtilis z salubris exercitatio i sacramentis vt vanã z noxiã declinet occupationem.iuxta illud.sẽper aliquid facito z.ĩ.di.v.nunq̃.b.z alibi.ociositas z voluptas z ẽ.extra de renunc.nisi cũ pridem.§.verum.

y Sacrificiũ.s.species panis z vini que dicitur sacrificiuz quia sacrificatur.

z Inuisibile.i.signum inuisibile corpus christi quod est sacramentũ ecclesie.j.q.j.multi.Ex rubrica apparet sic legendam eẽ litteram.vt inter hec duo distinguatur.

a Sacrum.i.id quod deo offerrur.

b Signũ.i.signũ rei inuisibilis.vel signũ rei sacre inuisibilis.

c Sacramentum.est idest non ẽ diffinitio generalis.naz corpus christi nobis inuisibile ẽ sacramentum ecclesie:z i ta non ẽ visibilis forma. potest tamẽ dici q̃ sit generalis:quia corpus visibile est his saltem q cuzeo, sunt,z si non nobis.vel ordina litteram sic ita q̃ non agatur de diffi

Item ex penitentiali bede presbyteri.

Quo penitentia sit imponenda ei q sacramentum euomit.

Si quis p ebrietatẽ vel vomacitatẽ eucharistiaz euomerit.xl. diebus peniteat' si laicus est. clerici vel monachi seu diaconi presbyteri.lxx.diebus peniteãt. episcopi.xc. si pro infirmitatis causa euomerint vij.dieb9 peniteant. Item ex cõcilio remensi.c.ij.

Sacerdotes non nisi per se diuina sacramenta ministrent.

Peruenit' ad noticiam nostrã q̃ quidaz presbyteri in tantum quipẽdebãt diuina mysteria. vt laico vel femie sacrũ corpus dñi tradãt ad deferendũ infirmis.z quibus p bibetur' ne sacrariũ igrediãtur.nec ad altare appropinquẽt: illis sãcta scõrũ ꝛmittũtur qđ quã sit horribile quãquã detestabile oiuz religiozũ aiaduertit prudẽtia.igr interdicit per oia synodus ne talis temeraria presumptio' vlterius fiat sed oi modo presbyter p semetipsũ infirmũ cõicet.q̃ si aliter fecerit gradus sui periculo subiacebit. Item clemens papa.

Cũ celebratur missa: presbyteriuz laicus ingredi non presumat.

Sacerdotuz aliorũqz clericoz ecclesijs priẽtũ honores a laicoz̃ loco discrete appere ꝛuenit quãobrẽ nulli laicoz liceat in eo loco vbi sacerdotes z relig clerici ꝛsistũt qđ presbyteriũ nũcupat:qñ missa' celebratur ꝛsistere vt liber ac honorifice possint sacra officia exercere Itẽ ex conci. gerundensi.

Sicut i metropolitana ecclesia ita vbiqz missaꝛ solẽnia celebrentur.

Institutio missarum'sicut i metropolitana ecclesia agitur ita in dei nomine in omnibus prouincis tam ipsius misse ordo psallendi vel ministrandi consuetudo fuetur

Itẽ aug.in li.x.de ciui.dei.

Quid sit sacrificiũ quid sacrm.

Sacrificium' visibile inuisibile' est sacramentum idest sacrũ' signũ'. Itẽ alibi sacramẽtũ'

nitione visibilis forma est sacramētū inuisibilis gratie.

a Ignum est.i.species panis ⁊ vini ē aliquid quod preter id qđ vī aliquid ostendit ⁊ inuit sicut circulus vinū venale.

b Et se.i.ex forma ⁊ cōpōsitione sui.nā panis fit ex granis puris.sic i telligitur corpus christi ex membris suis.

c Species. hoc ad panem.

d Et similitudo.i. forma ad vinuz.

e Vocabula.i.vocabula vocanť illarū rerum que fuerunt'ante.s.panis ⁊ vini cum iaz non sit.scriptura.n. speciem panis panez ⁊ speciem vini vinum ⁊ corpus domini panem ⁊ sanguinem vinum ⁊ calicem consuevit appellare propter speciem panis ⁊ vini vt ibi.probet se homo ⁊ sic de pane cē.vt.j.e. quia passus.⁊ ibi.ego sum panis viuus cē. de pe.di.ij.§.cum igitur.ver.item domin⁹.

f Que ante.i. retinent ⁊ ita vos interitu rei non amittit significationem licet res pereat.⁊ hic est ar.cōtra eos qui dicūt substātiam panis ⁊ vini ibi eē post consecrationē. quia nō conuertūtur in corpus christi vt dicunt. sed contra eos ē j.e.nos aūt.⁊.c. panis sed exponunt que antea fuerunt sola.ij modo nō sunt sola.qz ibi iā latet corpus christi. alij dicūt qꝫ definit ibi esse panis e vinum.ij differunt.nā quidam dicunt ipsa mutari et conuerti in corpꝰ christi, alij in nihilū redigi vel in primordialez materiam resolui.istis vtrisqz obijcitur ō forma sapore ⁊ colōr ⁊ alijs accidentibus i quo subiecto sunt. ⁊ eoruz quidam dicunt qꝫ in aere.alij esse sine subiecto miraculole.naz cedit natura miraculo. extra de cele. missa. cuz martbe.§.j.

g Misse. eius que celebratur in sabbato quatuor temporum septembis.

b Sacerdos.ar. ꝫ aliquis ante gre. orationes fecit in missa. aliter enim nō exponeret seipsum nec diceret.q̄uis cē.

i Quia corpꝰ.necessariū.i.vtile ⁊ congruū alias necessariū ineuitabilitatis.de pe.di.ij.charitas.alias.cōmoditas.j.di.v.ne tales.

k Sacrm.i.corpus ⁊ sanguinē qđ est sacrm ⁊ res sacramenti.

l Consecrarē.supple ⁊ instruerent in posterū ab alijs consecrādū.

m Ut coleretur.i.consecraretur.

n Per mysteriū.i.sub velamine panis ⁊ vini.j.q.j.multi.

o In preciū.i.redemptionē nostram.§.

p Et indefessa.i.nō remissa e indeficiens.

q Currebat.idest festinabat redimere nos per passionem iuxta illud. Exultauit vt gigas cē.

r Redēptio.facta per christum in cruce.

s Redemptionis.i.fides passionis per quā redēpti sumus. vel predicatio sacrificij qđ erat nostra redemptio.

t Oblatio.i.corpus et sanguis.

u Et perennis.qz posi eam non erit alia.ex de cele.miss.cum marthe.

r Muneris.i.corporis ⁊ sanguinis vel sacrificij.

y Et sanctificatione.i.verbis significantibus.⁊ impropie dicitur repetita.⁊ dī repeti ppt hoc vbuz accipite qđ repetit.nā ñ repetit.imo alia est forma. Nō tamē qꝫ quidā dicūt qꝫ totū illud hoc.est corpus meū cē. hic est sanguis meus cē. est vna forma.sed tu dic qꝫ due sunt:⁊ qꝫ ad prolationē istiꝰ hoc est corpus cē.transubstātiatur panis in corpus.⁊ ad prolationez istius:hoc ē sanguis:vinum conuertitur in sanguinē.sed obijcitur. non ne ibi ante erat sanguis ex quo erat ibi corpꝰ.sic qz vbicunqz corpus ⁊ sanguis.sed non fuit ibi sanguis prius p transubstantiationem sed p mixtionem vt diri.s.e.comperimus.

z Conuertuntur.bene dicit conuertuntur vel trāsubstantiantur vt alij. transeūt vel transeant sed non fiunt nec incipiunt.nihil enim fit vel incipit esse corpus christi potest tamen cōcedi qꝫ ō pane conficiatur vel fiat corpꝰ christi:sicut de aqua fit crystallus.sed securius non cōceditur hoc ⁊ vbicunqz inuenit panis vel de pane fit vl conficitur corpus christi sic i telligitur.i.transit in corpus christi.fit. j.e.panis.vel expone sic.i.sub specie panis vel latet vel incipit cē vel latere corpus christi vbi ante cōsecrationem non erat.si enim panis corpꝰ christi fieret singulis diebus ei adderetur aliquid quod prius nō erat ⁊ sic semper augmentaretur item qualiter vniretur diuinitati iste panis ⁊ ille. itez si panis est corpus christi.ergo aliquod quod non est natū de virgine.⁊ sic aliquid īanimatum est corpus christi.ergo est animatuz ⁊ inanimatū ergo non solum de virgine habuit'origine.non intelligas ergo qꝫ aliqđ augmentum sumat ex tali conuersione.nec eo modo quo cibus conuertitur in carnez sed est ibi corruptio.idest definit ibi esse substantia panis ⁊ vini.nulla tamen generatio vnde nō potest dici qꝫ sit ibi vera trāsubstantiatio qꝫ tum ad hoc vt noua essentia ibi generetur.

a Adoptiꝰ.quia qui filij ire fueramus facti sumus filij.dei christus autem nullo modo filius dei adoptiuus dicitur quia non potest dici in filio dei qꝫ ex non filio factus sit filius eius.

b Meruisti.idest obtinuisti quasi tanqꝫ ex meritis per merita misericordiam a deo gratis consecutus fuisti.vt enim ait aug. misericordie meritum nullum est si enim merito confertur iusticia est.non misericordia.vel meruisti.i. digꝰ fuisti.vt illud:quia meruisti portare regez.i.digna fuisti inuenta.

c Lesa.idest corrupta labe peccatorum vel lesa.i.ledēda.s.peccato quia peccata nos miseros faciunt.s.e.quotidie.

d Immaculata.in pro valde.idest valde maculata.putredine peccatorum.

e Credita.scilicet ti ia commissa.t.b.

f Quia passus.in prima parte dicitur nobis ideo deum corpus suum in sacramento commendasse quia illud pro nobis obtulit passioni ⁊ nos fecit illud corpus ⁊ dicit qualiter. In secunda parte dicit qꝫ si hereticī accipiūt corpus christi contra se accipiunt cuz iste panis significet vnitatem ⁊ ipsi que

est inuisibilis gratie visibilis forma.

Itē i li.ij.de doctrina christiana.

Quid sit signum.

Signū est⁹ res preter ipēm quā ingerit sensibꝰ aliud aliquid faciens ex se' in cognitionem venire.

Itē gregorius papa in homelia paschali ait.

Post cōsecrationē non substantia sed species remanet.

Species' ⁊ similitudo' illarū rerū vocabula' sunt que ante' fuerunt.scilicet panis ⁊ vini. vnde i fine cuiusdam misse' oratur ⁊ dicit. Perficiant in nobis quesumus domine tua sacramenta quod continent vt que nunc specie gerimus rerum veritate capiamus. Postulat quippe sacerdos' vt corpus christi quod sub specie panis ⁊ vini nunc geritur: manifesta visione sicut re uera est quandoque capiatur de qua visione dominus in euangelio ſm ioannem ait. qui diligit me diligetur a patre meo:⁊ ego diligaz eum ⁊ manifestabo ei meipsū quā vuis non improbabiliter quidam exponunt hoc loco carnis ⁊ sanguinis veritatem ipsam eorundem efficientiā idest peccatoruz remissionem. Itē Eusebius emissenus.

Visibilis creature in christi corpꝰ ⁊ sanguinē inuisibiliter conuertunť.

Quia corpus assumptum ablaturus erat ab oculis ⁊ illatus sideribus. necessarium' erat vt die cene sacramētū' nobis corporis ⁊ sanguinis consecraretur' vt coleretur'' iugiter per mysteriū' quod semel offerebatur in precium'. vt qz quotidiana ⁊ indefessa' currebat' pro omnium salute redemptio' perpetua eēt redemptionis' oblatio' ⁊ perennis' victima illa viueret i memoria:⁊ semper presens esset in gratia vere vnica ⁊ perfecta hostia fuit de estimanda non specie neqz exteriori censenda visu:sed interiori affectu. vnde celestis confirmat auctoritas:quia caro mea vere ē cibus et sanguis meus vere est potus. Recedat ergo omne infidelitatis ambiguum: quoniam quidem qui auctor est muneris' ipse est etiā testis veritatis. nam inuisibilis sacerdos visibiles creaturas in substātiaz corporis ⁊ sanguinis sui verbo suo secreta potestate cōuertit ita dicens: accipite et ecomedite hoc est corpus meum ⁊ sanctificatione' repetita accipite ⁊ bibite ait: hic est sāguis meus. ergo sicut ad nutuz precipientis domini repēte ⁊ ex nihilo substiterunt excelsa celorum profūda fluctuz vasta terrarum ita pay ri potestate in spiritualibus sacramentis vbi precipit virtus seruit effectus. quanta itaqz ⁊ quā celebrāda beneficia vis diuine benedictionis operetur quomodo tibi nonuz ⁊ impossibile esse non debeat: qꝫ in christi substantiam terrena ⁊ mortalia conuertuntur': teipsum qui i christo es regeneratus interroga. duduz alienus a vita peregrinus a misericordia ⁊ a salutis via itrinsecꝰ mortuus exulabas: subito initiatus christi legibus ⁊ salutaribus mysterijs. innouatus in corpus ecclesie non videndo. sed credendo transiliſti. ⁊ de filio perditionis adoptiuus' dei filius fieri occulta puritate meruisti': in mensura visibili permanens maior factus es teipso inuisibiliter sine quantitatis augmento quum idez atqz ipse eēs: multo alter fidei processionibus extitisti: in exteriori nihil additum ē ⁊ totum in interiori mutatū est ac si homo christi filiꝰ effectus: christusqz hominis in mēte formatus est. sicut ergo sine sensu corporali preterita vilitate deposita subito nouaz indutus es dignitatem ⁊ sicut hi quod deus lesa' in te curauit infecta diluit: immaculata' deterſit: non oculis sed sensibus tuis credita' ⁊ cū reuerēdū altaf cibis spiritualibus satiandus ascendis: sacrum dei tui corpus ⁊ sanguinez fide respice honora mirare mēte continge cordis manu suscipe: et maxime totum hastu interioris hominis assume. Item Augu.

Quare in specie panis ⁊ vini sacrꝫ sunz christꝰ nobis mistrauit.

Quia passus' est dominus pro

runt diuisionem. In tertia dicitur. q̄ quicunq; baptizatus particeps efficitur corporis domini. et si ante decedat quam de pane illo edat vel de calice bibat.

a ¶ Quod etiam fecit. hic simpler est relatio. nam refertur ad ecclesiam. non ad corpus suum sumptuz de virgine de quo sermo precessit. nō ergo fecit nos corpus suum quod natum est de virgine: ꝛ sumitur in altari sub specie panis et vini. sed fecit nos corp⁹ suum spirituale. scilicet ecclesiam fidelium vt. s. e. commē dauit. s. d ideo dicit spirituale licet constet de corporalib⁹ partibus scilicet fidelibus. q̄ partes eius non corporali ꝫ spirituali vinculo charitatis' in eius compositione vniuntur licet corpora sequestrent ī. e. hoc sacramentū. immo ꝛ per illud digne sumptum efficimur vnum cuz christo etiam in natura. ī. e. in christo pater.

b ¶ Nosmetipsos participatiōe corporis sui fecit nos dignos beatitudie eterna qua fruitur eius humanitas.

c ¶ Facti sumus. per fidem ꝛ charitatem. errra de sum. trini. ꝛ fi. ca. dānamus.

d ¶ Per misericordiam. i. remissionem peccatorum.

e ¶ In horreo. idest in ecclesia.

f ¶ Dedistis. in scriptis. vt olim fiebant voce vt fit hodie. ī. dist. iiij. baptizandi.

g ¶ Cepistis. ar. ī. di. iiij. fine penitētia sed hoc in reuerentiā sacramenti.

h ¶ Et panis. de corpore ecclesie. quod p̄ dominicum corpus figuratur.

i ¶ Unum. siue vnuz panē ex plurib⁹ granis. siue vnuz corpus christi ex pluribus membris purissimis cuius figuratum est ecclesia sacro sancta que ex pluribus p̄sonis adunatur.

k ¶ Unū. i. potabile.

l ¶ Mysterium vnitatis. i. corpus domini quod est signum vnitatis. vt. ī. eo. hoc sacramentum.

m ¶ Sed testimoniū. ī. di. iiij. nulli est aliquatenus.

n ¶ Corporis. idest vnitatis ecclesie per corpus christi significate.

o ¶ Significat. nam ipsi sunt etiam ipsa ecclesia. s. xxiij. q. j. scisma. ꝛ. c. oibus. l.

p ¶ Quam frangitur hostia hoc totum referas ad species exteriores. ꝛ fm hoc dices ipsa accidentia frangi ꝛ dare sonitum. Sed nunquid ante fractionem totuz corp⁹ erat sub qualibet parte illius hostie vel pars corporis comīensurabat se parti hostie ꝫ nō fuit sub qualibz pte hostie. ergo sequit q̄ aliquid modo est sacramentuz eucharistie quod prius non fuit quia cum forma integra fuit nulla pars eius poterat dici sacramentuz. quia sub nobis cōmendauit nobis in isto sacramento sanguinē suuz ꝛ corp⁹ qō ēt fecit⁹ nosmetipsos⁹. naz ꝛ corpus ipsius facti sumus⁹: ꝛ per misericordiā⁹ eius quod accepimus nos sumus. Recordamini ꝛ vos q̄ nō fuistis ꝛ creati estis. ꝛ ad areā dominicā cōportati estis laborib⁹ boum idest annunciātiū euangeliū triturati estis: quando catbecumini de ferebamini ī horreo⁹ seruabamini nomina vestra dedistis⁹ cepistis⁹ moli ieiunijs: exorcismis. postea ad aquā venistis ꝛ consperſi estis. et panis⁹ dominicus facti estis. Ecce qō accepistis. quomodo ergo vnum⁹ videtis esse quod factum est. sic vnuz estote vos diligentes tenendo vnā fidem: vnam spem in diuiduā charitatem beretici quando boc accipiunt: testimonium contra se accipiunt quia illi querunt diuisionem cum panis iste indicet vnitatem. sic ꝛ vinū⁹ in multis racemis fuit ꝛ modo vnum est vnum est in sua natiuitate calix post pressuram torcularis ꝛ vos post illa ieiunia post labores post humilitatem ꝛ contritionem ī nomine christi iaz tanquam ad christi calicem venistis. ꝛ ibi vos estis in mensa: ꝛ in calice nobiscum vos estis simul eniz boc sumimus simul bibimus: quia simul viuimus.

Item in sermone de infantibus. ita dominus noster iesus christus nos significauit nos ad se pertinere voluit. mysterium pacis ꝛ vnitatis nostre in mensa consecrauit. qui accipit mysteriuz vnitatis⁹ ꝛ non tenz vinculum pacis: non mysteriuz accipit pro se: sed testimoniū⁹ ⁹ contra se. nulli est aliquatenus dubitandū vnumquemq; fidelium corporis⁹ ꝛ sanguinis dominici tunc eē participem: quando in baptismate mēbruz efficitur christi. nec alienari ab illius panis calicisq; consortio: etiā si antequam panem illuz comedat calicemq; bibat de boc seculo migrauerit. in vnitate corporis christi constituetus sacramenti quippe illius participatione ac beneficio non priuabitur: quando in se boc quod illud sacramentū significat⁹ inueniſ tur. Itē in li. sentētiarū p̄osperi.

Dum hostia frangitur. passio christi ad memoriam redit.

Quam frangitur hostia⁹: dum sāguis de calice in ora fidelium

q ¶ In quibus. reprehenduntur quidam clerici qui non credebāt. verum corpus ꝛ sanguinem sub illis speciebus latere. cum nullus laicus sit qui ignoret boc domino dicente. caro mea vere est cibus vt. ī. e. cibus.

r ¶ Infantium. idest popularium: qui infantibus collatione clericoꝛ comparantur. dist. iij. deniq;. vnde querendo dicit quomodo clerici ignorant quod laici sciunt. ī. q. j. vilissimus.

s ¶ In carnem. spiritualem. i. in corpus spirituale a carne figuratū in ecclesia. iij. q. iiij. engeltrudam. s. e. q̄ passus.

t ¶ Caro. i. homo habens carnem nostraz.

u ¶ Idem cibus. i. similis.

x ¶ Aquile. angeli vel fideles quorum iuentus vt aquile renouatur. vt. xxiij. q. iiij. cū in l. xxiij. q. j. quoniam vetus.

y ¶ Clare. i. sicut ille carnem nostram sumpſit. ita et nos sumamus carnē illius⁹ idest cui⁹ verba sumimus in argumētū. bec licet caro mea vere ē cib⁹ ꝛc. de illo sumam⁹ exēplū incarnationis sue. ī. e. reuera.

z ¶ Panis. sed certa idest diuina.

a ¶ Fit nobis. idest ad nostram vtilitatem.

b ¶ Non nascitur. i. fit ex natura sed miraculose conficitur. extra. e. cuz marthe. ver. cedit.

c ¶ Ita fit. idest q̄ ita consecretur nobis corpus christi.

d ¶ Resurrectionis. idest spiritualis refectio anime a peccato resurgentis. de peni. di. i. §. hoc idē resuscitat⁹.

e ¶ Benedicimus. agimus. i. nō est ibi corporalis esca quam benedicimus: ꝛ gratias deo agimus. quod quidez facimus ī omni munere ꝛc.

f ¶ Munere. quod agere debem⁹.

g ¶ Spiritualiter. i. aliquid significante.

b ¶ Ante benedictionem significatur. ꝛ licet verba successiue proferantur. non tamen successiue conficitur sed in vno instanti corrumpitur panis. scilicet in vltimo instanti prolationis v̄ borum. et licet panis sit corpus compositum momētanea est tamē eius corruptio. s. e. q̄ corpus. ver. ergo.

i ¶ Peccatorum. venialium vel etiam mortalium si per fidem. vt. s. e. cum omne. ꝛ. s. e. species.

k ¶ Nos autem. comprehendimus. idest intelligimus vel accipimus nam ibi erat verus panis ante ꝛ verum vinum modo sunt tantum accidētia. vt. s. e. di. species. ꝛ. ī. e. di. panis in altari.

funditur: quid aliud quā dominici corporis in cruce immolatio eius? q̄z sanguinis de latere effusio designatur. Item leo episcopus ꝛ sācta synodus que in vrbe romana conuenit. clero honorati. ꝛ plebi cōsistenti constantinopoli ita scribit.

De veritate corporis ꝛ sanguinis christi: nulli ambigere licet.

In quibus⁹ isti ignorantie tenebris in quo hactenus desidie corpore. iacuerunt vt nec auditu discerent vel lectione cognoscerent quod in ecclesia in omnium ore tā consonum est. vt nec ab infātium⁹ linguis veritas corporis ꝛ sanguinis christi inter cōmunionis sacramenta doceatur. q̄ in illa mystica distributione spiritualis alimonie boc impartitur. boc sumitur. vt accipiētes virtutem celestis cibi in carnem⁹ ipsius. qui caro⁹ nostra factus est trāseamus. Idez ē cib⁹ ⁹ refectionis et cibus sanguinis sicut enim caro domini vere ē cibus. ita sanguis vere est potus. Idem est corpus de quo dictum ē. caro mea vere ē cibus. ꝛ sanguis meus vere ē potus. Circa boc corpus aquile⁹ sūt: que⁹ alis circūuolant spiritualibus. vnde ꝛ idē corpus christi edimus. vt vite eterne possimus eē participes. Idē Eutius clare⁹ argumentis vtimur suis vtamur exēplis. incarnationis quoque exemplo astruamur mysterij veritatem. Quid hic queris nature ordinem in christi corpore cum preter naturam sit ipse christus partus ex virgine. Item Ambrosius in lib. de catbetizandis rudibus.

Non natura nascitur: sed ꝓsecratione nobis cōficit corp⁹ ꝛ sāguis xpi.

Panis⁹ ꝛ calix nō qualibet sed certa cōsecratione mystic⁹ fit nobis⁹ nō nascit⁹. pinde q̄ ita fit⁹ nobis quānis sit panis ꝛ calix. alimentum est resurrectionis⁹: nō sacr̄m religionis. non q̄ bñdicimus⁹ gr̄asq; agimus dño in oi ei⁹ munere⁹ nō tātum spūali⁹ verum etiaz corporali.

Idem in libro de officijs.

Quod ante benedictionem est species panis ꝛ vini: post benedictionē est corpus ꝛ sanguis.

Ante bñdictionem illa spēs nominat⁹ p⁹ bñdictionē. corpus significat⁹. Item in illo sacr̄o xp̄us est. Itē q̄ māducauerit boc corpus fiet ei remissio peccatoruz⁹ Item

a Abo berlengarius.oẽm hoc facit er abundanti quia nõ tenetur se purgare nisi ó bereſi de qua erat infamatus.argu.ij.q.v.preſcript si a plebe.licet ſit argu.contra q; qui deliquit in vno factus è omnium reus.Ś.de peni.dist.v.c.vlti.z errauit in tota trinitate.qui errat in vna persona.j.dist.iiij.in synodo.

b Panez.i. ſpecies panis z vini esse ſacramentum tantũ.

c Christi eẽ.i. non continere verũ corpus christi z verũ sanguinẽ post cõsecrationez.

d Vel frangi.i.fractis aut tritis ſpecieb⁹ ſumi.

e Frangi.i.non tãtũ pondus:z reliquas ſacri qualitates ſenſib⁹ corporeis pcipi fateor.ſed ẽ sub illis ſpecieb⁹ fractis z attritis partibus totuz z integrum christi corp⁹ esse pfite or.totũ mãducari:totũ sumi.j.e.q mãducat.

f Dentibus.nisi sane itelligas verba berlengarij in maiorem incides heresim q̃ ipſe habuit.z ideo ola te feras ad ſpecies ipſas. nam de christi corpore partes non facim⁹. vt.j.e.q manducat.

g Homousiõ.i.eiusdẽ ſubſtantie.

h Lecto.bucuſqz v̊ba berlengarij fuerũt modo ſunt verba notarij eius.

i Misit.ergo ſicut ercõmunicationis epiſtola mitti debet.c.j. q.iij.cure.ita z absolutionis.vt.viij.q.vlti.c. vnico.

k De reuerſo.ad fidem.

l Conuerſo. ad deuz.ar.de peni.di.j.agite.j.q.vj.dicici.

m Rõe.ſũt quidã q nõ credũt corpus christi eẽ in altari.quia impoſſibile eis videtur qõ dr.z pterea qi nõ vr nisi ſpecies panis z vini.in pma ergo parte ponit eor dubitationẽ.in ſecũda oſtendit non eẽ impoſſibile.z quare ſub ſpecie panis z vini corpus z ſanguis ſint in altari.

n Sanguis.eſt.i.in altari vel creditur.

o Dixi.in illa pte.c. que non ẽ hic.ſed eſt.c. reuera.

p Mutaf.j.e.fuera

q Verba.vite.i.tu ipſe es vita:z ita qui digne te ſumit ſumit vitam eternam.z ppter hanc cõfeſſionem meruit petrus conſortiuz cõcelestis habitaculi.di.fidelior.

r Hoc dicerent.ſcilicet durus ẽ hic ſermo

Augu.in li.ſniarũ proſperi.

Sub ſpecie panis z vini inuiſibiles christi carnem z ſanguinem bonoramus.

Nos autem in ſpecie panis z vini quam videmus:res inuiſibiles idest carnem z ſanguinem bonoramus.nec ſimiliter comprehendimus has duas ſpecies quemadmodum ante conſecrationem cõprehendebamus cum fideliter fateamur ante conſecrationem panem eſſe z vinuz quod natura formauit: poſt conſecrationem vero carnem christi z ſanguinẽ quod benedictio conſecrauit. Item

Confeſſio berlẽgarii.

Ego berlengarius indignus eccleſie ſancti mauricij andegauenſis eccleſie diaconus cognoſcens veram catholicam z apoſtolicam fidem anathematizo omnez hereſim precipue eam de qua hactenus infamatus ſum:que aſtruere conatur panem z vinum que in altari ponuntur:poſt conſecrationem ſolummodo ſacramentum et non verũ corpus z ſanguinem domini noſtri ieſu christi eẽ non poſſe ſenſualiter niſi in ſolo ſacramento manibus ſacerdotũ tractari vel frãgi aut fidelium dentibus atteri. Conſentio autez ſancte romane eccleſie z apoſtolice ſedi z ore z corde pfiteor de ſacramentis domini ce menſe eandem fidem me tenere quam dominus z venerabilis papa nicolaus z hec ſancta ſynodus auctoritate euangelica z apoſtolica tenendaz tradidit:mihiqz firmauit ſcilicet panem z vinuz que in altari ponuntur poſt conſecrationez non ſolum ſacramentum ſed etiam verum corpus z ſanguinem domini noſtri Jeſu christi eẽ.z ſenſualiter non ſolum ſacramentum ſed in veritate manibus ſacerdotũ tractari frãgi z fideliũ dentib⁹ atteri:iurans per ſanctam z homouſion trinitatẽ z per hec ſacroſancta christi euãgelia:eos qui contra hanc fidez venerit:cum dogmatibus z conſecratoribus ſuis eterno anathemate dignos eẽ pronuncio.q; ſi ego ipſe aliquãdo contra hoc aliquid ſentire aut predicare preſumpſero:cãonuz ſeueritati ſubiaceam. Lecto z perlecto ſponte ſubſcripſi hanc confeſſionez ſue fidei de corpore z ſanguine domini noſtri ieſu christi a berlẽgario rome coram.cxiij. epiſcopis factam:miſit papa nicolaus per vrbes italie germanie gallie:z ad que cunqz loca fama prauitatis eius pruenire añ potuit vt eccleſie que prius doluerant de ſuerſo atqz puerſo poſtea gaudeãt ó ſuerſo atqz cõuerſo. Item in libro de officijs.

Quare elementorum ſpecies reſeruentur cum vere ſit corpus christi z ſanguis.

Forte dicas quomodo vera caro:quomodo verus ſanguis qui ſimilitudinez non video carnis:non video ſanguinis veritatem.primo enim dixi tibi de ſermone christi qui operatur vt poſſit mutare z conuertere genera z inſtituta nature. Deinde vbi non tulerũt ſermonem christi diſcipuli eius ſed audientes:quia carnem ſuam daret ad manducandum:z ſanguinẽ ſuum ad bibendum recedebant.ſolus tamen petrus dixit verba vite eterne habes:z ego a te quomodo recedam.ne igitur plures hoc offenderent z ne veluti quidam eſſet horor cruoris:ſed maneret gratia redemptoris.ideo in ſimilitudine quidem accipis ſacramentuz:ſed vere nature gloriam virtutẽqz conſequeris ego ſum inquit panis vitus qui de celo deſcendi. Item aug.in expoſitione pſalmi.iiij.

Non carnaliter:ſz ſpiritualiter christi corpus z ſanguinẽ debemus accipere.

Prima quidem inquit hereſis in diſcipulis christi velut a duricia eius ſermonis facta eſt.Cũ .n. diceret niſi quis manducauerit carnem meam z biberit ſanguinem meuz non habebit vitam eternam.illi vero non intelligentes dixerũt ad inuicem:durus eſt hic ſermo qs eũ pt mãducar dicẽ teſtor ẽ hic pmo ſeparauerunt ſe ab illo z remãſit cũ duobus diſcipulis diſcedẽtib⁹ illis inſtruxit eos qui remanſerunt.Spiritus ẽ inquit qui viuificat.caro nihil prodeſt. verba que locutus ſum ad vos ſpiritus z vita ſunt. Intellexiſtis ſpiritualiter ſpiritus z vita ſũt Intellexiſtis carnaliter etiam ſic illa ſpiritus z vita ſunt :ſed tibi non ſunt ſpiritus z vita qui ſpiritualiter non intelligis ſpiritualiter intelligite que locutus ſum. Non hoc corpus quod videtis manducaturi eſtis:z bibituri illum ſanguinez quẽ effuſuri ſunt qui me crucifigent. ſacramentum aliquod vobis commendaui:ſpiritualiter intellectum viuificat vos.caro autem non pdeſt quicquam.Sz quomodo illi intellexerunt ſic reſponderunt. Carnem quippe ſic intellexerunt ſicut in cadauere venditur aut in macello dilaniatur. Sciens autem ieſus ait.hoc vos ſcandalizat:quia dixi do vobis carnem meam manducare:z ſanguinem meum bibere. ſi ergo videritis filium hominis aſcẽdentem vbi prius erat quid eſt hoc

z quis poteſt eum capere.z ita ſcãdalizati de fide receſſerunt.q; fides nõ habz meritum.cui humana ratio prebet experimẽtũ.arg.de pe.di.iiij.i domo.Tribus ergo de cauſis ſumitur corpus christi ſub alia ſpecie z non ſub ſua viſibiliter.ſ.vt fides haberet meritum vt hic.z ne eẽt horor carnis z ſanguinis.z ne ridiculũ fieret paganis.j.e.panis rẽ.quarta etiã cã põt notari ibi. ne igit.plures rẽ. Itẽ q; non habemus in vſu carnem crudaz comedere.j.e.q fit in ſi.Sed ẽ re potius ſumitur ſub iſtis ſpecieb⁹ panis z vini q̃ ſub aliis.quia iſte duc ſpecie ſunt magis amice humane nature.preterea ſicut corpus principaliter bis duobus cibis nutritur ita principaliter alio cibo.ſ.corpore christi z ſãguine paſcitur.

s Gratia.idest gratis corp⁹ datum.

t In ſimilitudine.i.in ſpecie panis z vini.

u Nature.ſcilicet corporis christi.

x Prima.i.q.j.ſertur.cõtra ibi dicitur q̃ ſimonia fuit prima hereſis in eccleſia ſz die prima.i.precipua i.q.vlti.patet.

y Inquit.Calus.dñs dominus faceret ſmonem presentib⁹ apls z diſcipulis aliis inter alia dixit.niſi qs mãducauerit carnem.z.b.ſ.m. nõ.b.vi.eternã qdã diſcipuli ppter duriciã ſmonis receſſerunt.tũc inſtruxit dominus qualiter hoc eẽt intelligendũ z maxime per id qõ dixit cũ videritis filiuz hominis aſcẽdẽtẽ rẽ.ipſi n. intellexerunt q̃ p partes z in eadẽ forma deberent accipere corpus christi.z preterea qõ cõ ſumerent illud comedendo, hoc nõ eẽt faciẽdũ declarat.

z Eius.ſ. christi.

a Spũs.i.ſpũalis intellect⁹.

b Qui viuificat.i.prodeſt ad ſalutem.

c Caro.i.carnalis intellectus.

d Et vita ſunt.i.ſpũalem vitã ꝓferunt vel ſpiritualiter intelligenti vita ꝓfertur.

e Et vita.non enim carnaliter intelligenti ſunt ſpiritus z vita.

f Hoc corp⁹.i.ſi in eadez ſpẽ vel groſſicie vel reputatione in qua me videtis z pati videbitis manducabitis carnem.m.z.ſ.m.b.ſz in ſacro.j.e.c.pri.z.c.omnia.

g Caro aũt.i.carnalis intellectus.carnalez intellectũ vocat ecclẽ intelligentiã q̃ dicũt vel credunt corpus rpi p ptes diuidi.vnde ſcribit z quõ rẽ.

h Intellexerunt.ſ.diſcipuli recedentes.

i Hoc vos.verba rpi vſqz ſibi ſi ergo.vel ſuſpendit. vſqz illuc vbi erat.

Hic dicis habes q aliqs pr ſe obligare ſub pena excõmunicationis. vt pr ſe obligare ad penã quocũqz bñficij ẽt

a Sic ſupple tūc intelligetis.qd ē hoc q̄ corpus meū in ſacrāmēto do ⁊ tūc legitur ſine interrogatione. vel ſic ſupple tunc itelligetis qō dictum ē poſtea verba ſunt aug.interrogatiue dicentis.qd eſt hoc.q.d.quid ſibi vult hoc verbū domini ⁊ ſtatim ſubiungit ſolutionē dicēs hic ⁊c.

b Cum videritis. interrogādo hoc inſerit augu.

c Corpus.in tali forma et per partes.

d Quia gr̄a.in corpus ſuū gr̄a nobis datum.

e In quo.ſ.ſub illa ſpē in qua reſurrexit.

f Oportet.in illa.ſ. forma ⁊ repreſentatione in qua bumanis ⁊ corporeis ſēſib⁹ ſubijci valet licet.n.vbiq; ſit .ēt ī altari quolibet ī vera forma quā de virgine ſūpſit:nō tamē ſubijcitur corporeis ſenſibus.

g Veritas.i.verū corpus in forma panis ī altari quolibet vbi conſecratur ⁊ hoc ē vbiq;.ſcilicet in quolibz altari vbi conſecratur.vel veritas.i.diuinitas.

h Non hoc corpus.i bac groſſa ſubſtantia ⁊ nō in tali forma.

i Inuiſibiliter.i.ſub ſpecie in qua non vr̄.i.ſub ſpecie panis ⁊ vini.

k Non in ipſum.in ſua. ſ. ſpecie vt in ea ſenſibus corporeis ſubijciatur.

l Quid eſt.caſus duob⁹ modis manducat chriſtus.vno mō ſacramētaliter quod competit bonis ⁊ malis.alio modo cū per fidē et dilectionē cooperātem accipitur:hoc eſt tantum bonorum.queri autem ſolet hic. vtrū chriſti.corpus ſumatur cum diuinitate ⁊ aīa.b.d.q̄ nō ſumitur ibi diuinitas vl anima alij vt.b.dicunt q̄ ſumendo corpus ſumo deitatē ⁊ animam q̄ tu qui accipis carnē diuine ſubſtantie eius in illo participas alūnato.ī.e.ſicut verus eſt.

m Soluz.i.corpus chriſti. quāuis eniz ſit ibi deitas et humanitas.i.aīa ⁊ caro.ſolā tamen eius carnez ſemel in cruce immolatā quotidie in altari manducamus ſiue bibimus non deitatē nō animam.in ſolā enim carnē panis conuertitur ⁊ vinuz ī ſāguinē.

n Calicē.totus īteger mā ducatur ⁊ ſumitur.ī.e. inuitat non tamē anima vel deitas. q̄ illa non pertinēt ad ſū ⁊ potū.b.

bic ſoluit quod illos monerat. bic aperuit vnde fuerunt ſcandalizati bic plane fic⁹ intelligerēt. Illi autez putabāt erogatuz corp⁹ ſuū.ille dixit ſe aſcenſuruz in celum vtiq; intergrū:cum videritis⁹ filiū hominis aſcendentem vbi erat priuſ certe vel tunc videbitis.quia non eo modo quo putatis erogat corpus⁹ ſuum. vel tunc intelligetis:quia gratia⁹ ei⁹ non conſumitur morſibus Jtez donec ſeculum finiatur ſurſum domi⁹ nus eſt.ſed tamen etiam hic nobiſcum eſt veritas domini corpus eni in quo⁹ reſurrexit:an vno loco eſſe oportet⁹. veritas⁹ autem eius vbiq; diffuſa eſt. Jtem Augu.in epiſtola ad bireneum.

Quomodo chriſti corpus quod in cruce pepēdit:accipitur ⁊ quō non.

Non hoc corpus⁹ quod videtis manducaturi eſtis ⁊ bibiturī illum ſanguinē:quē effuſuri ſūt illi:qui me crucifigent.ipſum quidē ⁊ non ipſum ipſum inuiſibiliter⁹: et non ipſum⁹ viſibiliter. vnde ⁊ ſubditur.ſi neceſſe eſt illud celebrari viſibiliter:neceſſe eſt illud inuiſibiliter itelligi. Jtem aug.in ſermone de verbis euangelij.

Quid ſit corpus chriſti manducare ⁊ ſanguinem eius bibere.

Quid eſt⁹ chriſtū manducare. nō hoc eſt⁹ ſolū⁹ ī ſacramento corpus eius accipere Multi enim indigne accipiunt de quib⁹ ait apoſtolus. qui māducat ⁊ bibit calicē⁹ indigne:iudiciuz ſibi man.⁊ bi. ſed quomodo manducandus eſt chriſtus:quomodo ipſe dixit⁹. qui eniz manducat carnē meam ⁊ bibit ſanguinem⁹ me.in me manet⁹ ⁊ ego in eo ⁊ ſi indigne accipit ſacramentuz acquirit tormentū magnū. Jtez aug.in li.de remedio penitentie.

Credere in chriſtū eſt manducare ⁊ bibere chriſtum.

Quid paras dentem ⁊ ventrem⁹ crede ⁊ manducaſti.credere enim in eū hoc eſt panem ⁊ vi

boſe cōſtat. In ſecunda parte dicitur q̄ verā carnē ⁊ verū ſanguinē accipimus ſub ſpecie panis ⁊ vini. In tertia parte q̄ celeſte ſacramentum quod eſt in altari. impropie dicitur corpus chriſti ſicut baptiſmus impropie dicitur fides. In gr̄a dr̄ duobus modis accipi corpus xp̄i.

g Duobus.i.duo continere.ideſt duo ſimul eē in cōſecratione facta: ſpecies viſibilis ⁊ corpus inuiſibile.

num manducare: qui credit⁹ in euz manducat eū. Jtem aug.in li.ſē tentiarum proſperi.

Sacramentuz ⁊ res ſacramenti ſacrificium eccleſie conficiunt.

Hoc eſt⁹ quod dicimus.q̄ modis oibus approbare comedimus ſacrificiū eccleſie duob⁹ modis confici duobus cōſtare. viſibili elemētoz ſpecie. ⁊ inuiſibili domini noſtri Jeſu chriſti carne ⁊ ſanguine ⁊ ſacramento ⁊ re ſacramenti⁹ ideſt corpore⁹ chriſti:ſicut chriſti perſona conſtat⁹ ex deo ⁊ homine: cum ipſe chriſtus verus ſit deus ⁊ verus ſit homo:quia omnis res illarum rerum naturam ⁊ veritatez in ſe cōtinet.ex quibus conficitur. Conficitur autem ſacrificiū eccleſie duob⁹ ſacramento. ⁊ re ſacramenti. ideſt corpore chriſti. Eſt igitur ſacrāmētum ⁊ res ſacramenti corpus chriſti. Jtem Caro eius eſt quam formā⁹ panis opertam in ſacramento accipimus ⁊ ſanguis eius quez ſub vini ſpecie ⁊ ſapore potamus. Caro⁹ videlicet carnis.⁊ ſanguis⁹ ē ſacramentuz ſanguinis:carne ⁊ ſāguine vtroq; inuiſibili⁹ ſpiritualiter intelligibili ſignatur viſibile⁹ domini noſtri ieſu chriſti corpus et palpabile plenum gratia omnium virtutum ⁊ diuina maieſtate. Jtem. Sicut ergo celeſtis⁹ panis qui chriſti caro eſt. ſuo modo vocatur corpus chriſti cum reuera ſit ſacramentuz corporis chriſti. illius videlicet qō viſibile quod palpabile mortale ē in cruce poſitum eſt vocaturq; ipſa immolatio carnis que ſacerdotis manibus fit chriſti paſſio⁹ mors crucifixio non rei veritate. ſed ſignificante myſterio ſic ſacramentum fidei quod baptiſmus intelligitur fides⁹ eſt. Hieronymus in epiſtola ad epheſios.

Quot modis caro chriſti intelligatur.

Multipliciter intelligitur⁹ caro chriſti ⁊ ſanguis vel ſpiri⁹

u Et re ſacri.i. poſt ꝓſecrationē ſacerdotis que ſacrificiū dr̄ duo ſunt ibi.ſ.ſacr̄m ⁊ res ſacri que ante ꝓſecrationē ibi non erant.

u Et re ſacramenti. ſiue ſacrificiū hoc dicatur ipſum ſacr̄m. ſcilicet ſpecies viſibilis ſiue corpus chriſti ſiue īmolatio corporis chriſti.non eſt verū quod hic dicit.ſ.q̄ cōſtat ex ſacramento ⁊ re ſacramēti q̄ ex his nihil cōficitur ſed tenētur collectiue pro ipſo ſacramento ⁊ re ſacramenti ⁊ ē ipropria locutio.eſt illa duo ſicut ⁊ p batio ē valde impropria que ſequit chriſti perſona pficitur ex dō ⁊ homine.i.xp̄s eſt verus deus ⁊ hō.nō .n. ex deo ⁊ homine aliquid conſtituitur. vnde augu. chriſtus eſt vna perſona gemine ſubſtantie quia deus ⁊ homo.nec deus huius perſone pars dici pōt.

x Corpore.quaſi in ſe habet diuinitatem ⁊ hūanitatē alterū nāliter.alterū p unionem nō.n.ex hoſe ⁊ deo aliquid ꝓſtituitur.ſ; ſicut ad conſtitutionē alicuius totiuſ exigūtur ad min⁹ duo ita ⁊ ad hoc vt chriſtus⁹ ſit de⁹ ⁊ hō exigit vt illa duo ſint ī eo.i.hūana ⁊ diuina natura.⁊ hac ſimilitudine dr̄ conſtare ex illis ſimilit̄ ex ſacramē to ⁊ re ſacrāmēti nihil conſtituitur ſ; dr̄ cōſtare ex illis ſacrificiū totaliter acceptū.ſ.vt q̄ſi collectiue accipiat q̄ ad hō vt plenū ſit ſacrificiū.illa duo oz adeſſe.

y Conſtat.i. deus ⁊ hō.extra de here.cum xp̄s.

o Ipſe dixit. vnde conceditur iſta.tot⁹ chriſtus fuit in ſepulchro ideſt perſona illa humana nā.ſ.ſm naturam humanitatis noſtre ſm corpus.non tamē hic conceditur iſta totuz id qō chriſtus erat.erat in ſepulchro.⁊ ita ſm.b. licet quis ſumat totū xp̄m non tamē eius animam vel animalitatē.

p Sanguinem.per fidem ⁊ charitatem.quaſi qui ē de vnitate eccleſie quez caro ⁊ ſanguis meus ſignificat.

q Manet.i.per dilectionez adheret.⁊ ego p gratiā inhabitantez in eo maneo.de pen.diſt.j.§.hoc idē.ver.reſuſcitatus.

r Quid. ventrē. vnde ſubaudi tantum.vel vbi non pōt haberi copia corporis domini.ſed non prohibet ſacramentaliter accipi corpus domini.ſed q̄ neceſſitate inſtāte ei non obeſt.ſi non accipit.ex quo per eū non ſtat. cum enim non accipit manducat ſpiritualiter ſed non ſacramentaliter.ſ.cap.

s Priori.

Hoc eſt.caſus. In prima parte dicitur q̄ ſacramentum eccleſie conſtat ex duobus.ex viſibili elementorum ſpecie ⁊ inuiſibili corpore ⁊ ſanguine chriſti:quod probat per ſimilitudinem inductam ex perſona chriſti que ex deo et

s Quā forma.⁊ ita nō ē pāis.ar.j.e.pāis.ar.ō.j.e.qui manducat.

a Caro.i.ſpēs pāis ſub q̄ latet corp⁹ xp̄i ē ſacr̄m carnis chriſti.

b Et ſanguis.i.ſpēs vini ſub q̄ latet ſāguis xp̄i ē ſacr̄m ſanguis xp̄i.

c Inuiſibili.dupliciter qdē manducat xp̄s.ſ.in ſacramento qō boni et mali faciūt p fidē cooperantē ⁊ per dilectionē qō bonoz ē dūtaxat b. Et nota q̄ in ſacramentis due ſunt res.corpus xp̄i ⁊ vnitas eccleſie ſm qō notantur hic duo modi māducādi ſacramētalis ⁊ ſpiritualis.

d Viſibile.ſ.quondam.

e Celeſtis.i.celeſte ſacramentum quod vere repreſentat chriſti carnē dicitur corpus chriſti ſed ipropie. vnde dicitur ſuo modo ſed non rei veritate ſ; ſignificati myſterio. vt ſit ſēſus vocat xp̄i corpus ideſt ſignificat.

f Paſſio.ſub hac appellatione accipere carnē xp̄i ⁊ ſanguinem.

g Fides.i.fides vocat cū .n. dr̄ in fide parētū puuli ſaluāt.itelligit.i. ī baptiſmo ſuſcepto in fide parētū ſimiliter pueri dicunt fideles nō a fi

b Dei virtute ſed a ſacramēto fidei. vt j. di. iiij. nihil.

Multipliciter intelligitur.i.poteſt intelligi ſm illam formaz ⁊ quā

titatē quā habuit in cruce vel ſm quātitatē corporis glorificati quod ſpi
a ritualē videtur qō nulli ſenſui ſubiacet. ī. e. in illo ſacramento.
a Quia morte. oblata. non in eadem forma.
b Emel. ꝛ ſcimus. xxij. q. v. hoc videtur.
c Ne obliuiſcamini. ar. ꝓpter memoriam multa fieri. ſ. e. diſſi.

ꝛ dixit. Claudit hoc vaſe noſtri pie victia paſche. Viua ſaluato ris ſemel in cruce ſēp in aris. Quos recreat ieſu tā ſacri corporis ie ſu. A vicijs munda ſa erati ſanguinis vnda Sed creditur ieſus re manet iteger eſus. res occultarur. quaꝝ: quia ſi videatur Forſitan horreres ꝛ manduca re timeres. Ut ſine ſu biecto nubes ī aere pē det. Et centrum terre ſuſtentas abyſſos n mari. Sic vini color ſa por ꝛ pondus quoqꝫ paris.

d Repreſerat. qꝛ tūc legitur paſſio domini ꝛ plenius oīa que ī eiꝰ paſſione acta ſunt ad memoriā reducuntur forte dicit de bis que fi unt in paraſceue ꝛ de ſalutatione crucis: vel ſm aliquarū eccleſia rum conſuetudinē q̄ ſolent paſſionē repreſē tare ꝛ reſurrectionez.

e Semel immola tus eſt in ſemetipſo. ī. paſſus in ꝓpria perſo na ī forma humana'.

f Immolatur. ī. eiꝰ immolatio repreſenta tur ꝛ fit memoria paſ ſionis.

g Quod. ī. qō ſe mel.

h Altitudō. chriſtus mortuus eſt ꝓ om nibus quo ad ſufficiē tiam non quo ad effe ctuꝫ efficar. n. fuit quā tū in redimente. ſed ꝓ eos ſtetit qui ſe indi gnos fecerūt. mortu us eſt ergo vt dic dici tur ꝓ ſolis predeſtina tis quo ad effectū ſed quo ad ſufficiētiā ꝓ omnibus.

i Preſciuit. in bo na ſignificatione. ī.

k In chriſto. oblata ideſt corpus chri ſti oblatum eſt in ara crucis.

l Offerimus. quo tidie offerendo.

m Et vna eſt. ī. vni us paſſionis repreſen tatio non multarum ſicut dicit vna fides.

n Idipſum. īmuta bile ꝛ perpetuuꝫ. ſ. di. e. quia corpus. vt per petua eēt redēptionis oblatio qꝛ buic alīō ſa crificium non ſucce

tualis illa atqꝫ diuia de qua ipſe ait. caro mea ve. eſt ci. ꝛ ſan. me. ve. eſt po. Et niſi me. car. m. ꝛ bi. ſan. me. non habebit vitam eternā vel caro mea que crucifixa eſt: ꝛ ſanguis qui militis effuſus eſt lancea. Ite auguſti. in libro de tri. ad corinthios.

De eodem.

Quia morte* domini liberati ſumus huius rei memores in edendo ꝛ potando carnem ꝛ ſan guinem: que ꝓ nobis oblata ſunt ſignificamus. Item in ꝑalmo vigeſimo.

Quomodo chriſtus ſit immolatus ſemel et quomodo quotidie immo latur.

Semel* chriſtus mortuus eſt in ſtus ꝓ iniuſtis: ꝛ ſcimus certum habemus ꝛ ſpe immobili reti nemus: quia chriſtus reſurgens a mortuis iam non moritur mors illi vltra nō dominabitur. verba iſta apoſtoli ſunt tamen ne obliuiſcami ni* quod ſemel factum eſt: in memoria noſtra ſit omni anno quotiens paſcha celebratur. nunquid totiens chriſtus occiditur: non: ſed anniuerſaria recordatio repreſentat* quod olim factum eſt: ꝛ ſic nos facit moneri tanquā videamus preſentem dominum in cruce. Item in lib. ſententiarum proſperi.

Semel immolatus* eſt in ſemetipſo* chriſtus ꝛ tamen quotidie imolatur* in ſacramento: quod* ita intelligendum eſt quia in manifeſtatione ſui corporis in diſtinctione ſuorum membrorum omniuꝫ verus deus ꝛ verus homo ſemel tā tum in cruce pependit: offerens patri ſe ipſum boſtiam vinam ꝛ paſſibilem mortalem viuorum ꝛ mortuorum redēptionis efficacem eoꝝ ſcilicet quos altitudo* diuini conſilij redimēdos indicauit preſciuit* ꝓ deſtinauit vocauit modis atqꝫ te poribus quibus id fieri cōgruebat. Ite ambro. in epiſto. ad hebreos.

Boſtia que ſemel oblata eſt: in re cordatione ſue mortis quotidie ofi fertur.

In chriſto* ſemel oblata eſt bo ſtia ad ſalutem ſempiternaꝫ po tens. quid ergo nos nonne per ſin gulos dies offerimus*: ſed ad recordationez mortis eius. ꝛ vna eſt* bo ſtia non multe: quomodo eſt vna non multe: quia ſemel oblatus eſt chriſtus. hoc autem ſacrificiuꝫ exē pluꝫ eſt illius: idipſum ſemper idip

q Ille. vt. ſ. e. quia.
r Hoſtiā. ſcilicet ſeipſuꝫ. vnde verſus Res ſedet in cena turba cinct' duode na. Se tenet in manibus ſe cibat ipſe cibus.
s Conſumi. et ideo ipſū ſemper idipſum. b.
t Hoc enim facite, dicunt. quidam ꝙ per hec verba dominus apoſtolos or dinauit. hoc facite ꝛc.

ſum*. proinde hoc idem eſt ſacrificium. Alioquin dicetur quoniam in multis locis offertur: multi ſunt chriſti nequaquā ſed vnus vbiqꝫ chriſtus: ꝛ hic plenus exiſtens ꝛ illic plenus*. ſicut enim quod vbiqꝫ offert vnum* eſt corpus ꝛ non multa corpora: ita ꝛ vnum ſacrificium. Hō tifex autem ille* eſt qui boſtiā* obtulit nos mundantem. Item ipſaꝫ oferimus etiā nunc que tunc oblata eſt: conſumi* non poteſt quod nos facimus: in cōmemorationez fit eiꝰ quod factū eſt. hoc enim facite* ait in meam. cōmemorationē. Item aug. in li. rūſtionū ad ianuariuꝫ.

Sacramentuꝫ corporis chriſti non niſi ieiuni debemus accipere.

Liquido apparet qñ primo ac ceperūt diſcipuli corpus ꝛ ſanguinē domini non eos accepiſſe ieiunos nūquid tamen propterea* ca lūniandum ē* vniuerſe eccleſie: ꝙ a ieiunis ſemp accipitur. Ex hoc eniꝫ placut ſpūi ſancto vt in honore tā ti ſacramenti prius in eos chriſtiani dñi cum corpus intraret quā ceteri cibi. Nam ideo per vniuerſuꝫ orbez mos iſte ſeruatur'. Neqꝫ eni quia poſt cibos dominus dedit. ꝓpterea pranſi aut cenati fratres ad illud ſacramentū accipiendū cōuenire debent: aut ſicut faciebāt quos apoſtolus redarguit ꝛ emēdat. mēſis ſuis iſta miſcere. Nāque ſaluator' quo vehementius cōmendaret myſterij illius altitudinē: vltimuꝫ hoc noluit infigere* cordibus ꝛ memorie diſcipulorū a quib⁹ erat ad paſſionem' digreſſurus* : ꝛ ideo nō precepit quo deiceps ordine ſumeretur: vt apoſtolis per quos eccleſias diſpoſituruſ erat ſeruaret' hunc locū. naꝫ ſi hoc illo monuiſſet vt pꝰ alios cibos ſemp reciperet: credo ꝙ eum morez nemo mutaſſet*.

Cum vero ait apoſtolus de hoc ſacramento loquēs: ꝓpter quod fratres cū veneritis ad māducādū* inuicem expectate: ſi quis eſurit domi manducet: vt non ad iudicium conueniatis ſtatiꝫ ſubtexuit que ad eiuſdez ſacramenti ordinē pertinēt ſcilicet qūo ieiuni ꝛc. Cetera aūt cū venero ordinabo. Ubi datur intelligi: quia multū* erat vt epiſtola totum illis agendi ordinē inſinuaret* quod vniuerſa per orbez ſeruat eccleſia ab ipſo ordinatuꝫ* eſſe qui od nulla ozarum' diuerſitate variatur

Item Ambro. in libro de ſacra

u Liquido. ꝓpterea. nō ergo oīs chriſti actio noſtra ē lectio. ī. dif. iiij. ꝓpꝛie. xiiij. q. v. dixit.
x Calūniandū eſt. ī. calū nia ē imponenda.
y Seruatur. nunquid qs conficeret ꝓſus. b. d. ꝙ nō licet ſecuſ dicat in alijs ſacra mētis. B. vero dicit contra ꝛ ego: licet fieri non debeat: qꝛ vt hic colligitur non eſt ie iunīū de ſubſtātia alias conſeciſſet dominus.
z Nāqꝫ ſaluator. non redditur hic rō quare poſt cenā chriſtus ſuum corpus dedit ſꝫ tantū quare poſt qīa. ī. vltimo loco. ſi ergo queris q̄re poſt cenam corpus ſuum ꝛ ſanguinē chriſtus pederit Rñdeo. ideo cenatus' dominus cenatis diſcipulis corpus ſuū tradidit vt in hoc. ſacramēto cōſumationē oluꝫ ſacramentorū veteris teſtamenti ꝛ agni paſchalis quē ante manducauerat ꝛ ceterorum monſtraret.
a Infigere. nā ꝛ pacta nouiſſima' ꝛc. C. de pac. pacta ar. contra. ſ. de pe. di. iij. principiū ver. primo vt docet tullius in rethoricis validiora ar. in prin. ꝛ in fine eē proponenda. illud enim ꝓcedit quod nouiſſime fit. ff. de ac quia. poſ. ſi quis āte ꝛdurit.
b Digreſſurus. qñ ipſe dixit. vos omnes fugietis ꝛ ego vadā immolari ꝓ vobis.
c Seruaret. arg. quod ca non nō determinat nos determinare poſſumus. vt. xxiij. q. v. hoc videtur. xxiij. q. ij. quos dens. ff. de teſ. queſtum. ar. contra. ij. q. v. conſuluiſti.
d Mutaſſet. qō enim dominus iubet. bonus ſeruus non mutat. xxviij. q. j. ſic. n.
e Ad manducandū. corpꝰ domini.
f Multum. hoc multuꝫ reſpicit illud cetera autem.
b Inſinuaret. de bis que debeāt ordinari.
g Ordinatum. ſi. xij. diſti. illa.
i Otarū. ī. regionum.
k Panis. in altari. In ꝑma parte dicit ꝙ ad prolationē illius forme hoc eſt corpus meum ꝛc. panis ꝛ vinum tranſeunt in corpꝰ ꝛ ſanguine chriſti. ꝛ hoc ꝓpter illorum verborum chriſti efficaciam: ille enim qui ex nihilo creauit omnia ſatis poteſt hoc ſic cōmutare. In ſecunda parte reſpondet cuidam obiectioni quare non ſumitur in eadē forma ī qua chriſtus paſſus eſt. In tertia ponit verba illa ad que fit tranſubſtantiatio reliqua de ſolemnitate eſſe occulte oſtendens. In quarta probat nos in altari accipere verum corpꝰ xpi auctoritate eiuſdem.

o Plenus. qꝛ in qualibꝫ parte ē totus. ī. e. vbi pars eſt.
p Unū. ī. vna forma cōfectū ꝛ tamē plura ſunt ſacrificia,

a Sacramentorū.pluraliter dicit propter specierū pluralitatē.vnum tamē est sacramentum qz vnus sub vtraq; specie ē christus.
b De pane.i.panis transit in carnez ⁊ corpus christi.⁊ hoc est per consecrationem.s.ē.panis.
c Quibus.q.dicat attende cuius verba sunt ⁊ videbitis.
d Conficitur.i.trāsire facit substantiaz panis ⁊ vini i verū corpus ⁊ in veruz sanguinem.
e Sacramentuz.nū panis est:nullū ē ibi sacramētuz qz nihil significat.sed cū incipit trāsire in corpus xpi statim species pānis incipit significare corpus christi ⁊ eē sacramentū.cū autē nihil significaret. tunc non erat sacramentuz non tamen panis vel sacramentū vel corpus christi cōsecratur precibus sed in sacramentum quod est corpus christi panis fit transubstantiatio.
f Quis sermo.i.qua vi.⁊ qua potentia hoc facit corpus christi ea scilicet qua creauit cuncta.
g Quo.i.qua potestate facit:⁊ ita qærendo soluit. b. hoc tamen est impossibile qd panis fit corpus christi. sed talia verba ad sanū intellectū sunt intelligenda.
b Que erant.anteq̄ consecrarentur.sed eē desierunt sicut .n.sapor aque permixte calici dfinit eē.ita substātia panis desinit eē,cōsecratione supueniente.
i Jam corpus .i. corpus christi transit accedente christi forma:ita vt post consecratione nō sit iam ibi panis sz verū corpus christi.
k Similitudinez.idest;tantum significat.
l Moris.i.representationis mortis siue passionis.
m Similitudinē.idest speciē sub qua latet corpus christi.mortuuz pro nobis ad similitudinez cuius ⁊ nos .p ipso mori debemus saltem in peccatis.
n Sanguis.non colore sz representatione.
o Vniuersa.i. vinum et aquam.
p Non est panis qui vadit.i. non incorporat sicut ceteri cibi qui in stomacho digeruntur.vel non descendit in stomachum sicut ille cibus corporalis. vel nō tranſit in sustentationez corporis sicut ille.est.n.cib9 anime non corporis.vnde subauditur.sed ⁊c.b.species tamen bene vadunt in corpus sed nunquid ibi ē sacramentum non:quia definit ibi eē corpus christi.et tādiu est ibi sacramentum quādiu ē corpus christi.sed quādiu hoc fit idest vsq; ad quē locū procedat per gulam nescio. sed licet non fit sacramētum cū est in corpore si tamen euomerit cū veneratione est seruandū.quia sacramētū fuit.

mentis

Ante consecrationez est panis sed verbis in eius corpus mutatur.

Panis est in altari' vsit atus ante verba sacramentorū' vbi accessit consecratio:de pane' fit caro christi.hoc igitur astruam9 quo modo aūt potest quod panis ē esse corpus christi consecratio autem q bus' verbis ⁊ cuius sermonib9 ē d o mini iesu.nā p reliqua omnia que i superiorib9 a sacerdote dicantur.laus deo defertur oratione petitur ,p populo pro regibus pro ceteris. Vbi autē sacrificiū conficitur iaz ñ suis sermonibus sacerdos sed vtit sermonib9 christi ergo sermōe christi hoc cōficitur' sacramētū' quis sermo' christi hic quo' facta sunt omnia:iussit domin9 ⁊ facta sunt celuz ⁊ terra ⁊ mare. Vides ergo quomodo operatori9 fit sermo christi:si ergo tanta vis est in sermone domini iesu:vt inciperet esse quod non erat quāto magis operatori9 est:vt sint que erant' ⁊ in aliud cōmutentur:⁊ sic quod erat panis ante consecrationem iam corpus' christi est post cōsecrationez.quia sermo christi' creaturam mutat ⁊ sic ex pane fit corp9 christi:⁊ vinum cum aqua in calice mixtū' fit sanguis cōsecratione verbi celestis. Sed forte dicis speciem sanguinis non video sed habet similitudinez': sicut enim mortis' similitudinez" sumpsisti:ita enim sanguinis' similitudinem bibis: vt nullus horror cruoris fit:⁊ precium tamē rdēptionis opet. Didicisti:quia accipis corpus christi. vis scire qz verbis celestibus consecratur:accipe q̄ sunt verba:dicit sacerdos fac nobis inquit hanc oblationē ascriptā rationabilez ⁊c. Inde ora illa euangeliste sunt vsq; ad id accipite siue corpus siue sanguinē Inde verba sunt christi. Accipite ⁊ bibite ex hoc omnes:hic est sanguis meus. vide singula.qui' pridie quā paterētur accepit inquit in sanctis manibus panē antequā consecraretur panis ē. vbi autē verba christi accesserunt:corpus christi est.deinde audi dicentē. accipite ⁊ edite ex hoc omnes hoc est enim corpus meum.⁊ ante verba christi calix est vini ⁊ aque plen9 vbi verba christi operata fuerūt ibi sanguis efficitur:qui plebē redemit ergo vide quam potens est sermo christi vniuersa' conuertere deinde ipse christus testificatur q̄ corp9 suum ⁊ sanguinem sunm accipiamus de cuius fide ⁊ testificatione dubitare non debemus. Item.

q Quotidie s.ea.dist.quotidie.⁊.c.si quotiens cunq;
r Accipere.si sit sacerdos.si laicus tempore constituto vel potius mystice spiritualem notā' sūptionem.vnde glo.ibi accipe quotidie .i.quotidie te p̄para babilem ad suscipiendum.
s Christus. fm carnem fm quam est panis hominum.
t Caro.i.christi spirituali.i.ecclesie.
u Vnita.per participationem in ecclesia.

Non corpus sed anime substantiā sulcit panis vite eterne.

Non iste panis est' qui vadit in corpus sed panis vite eterne: qui anime nostre substantiaz fulcit. Iste panis quotidianus est accipe quotidie quod quotidie' tibi prosit sic viue: vt quotidie merearis accipere'. Item Augus.in epistola ad bicrenenum.

Etiam fm carnem christi est panis vitus.

Christus' panis est de quo qui manducat viuit ineternuz.de quo ipsemet dixit ⁊ panis quē ego dabo caro mea est pro mundi vita ⁊c.determinat quomodo sit panis non solum fm verbum quo viuūt omnia:sed fm carnem assumptam pro mundi vita:humana enim caro que erat peccato mortua carni' munde vnita' incorporata vnum cum illa effecta viuūt de spiritu ci9 sicut vnū corpus de suo spiritu.qui vero non est de corpore christi non viuit de spiritu christi. Idē aug'.

Quomodo christus visibiliter in sacramentis spiritualiter manducatur ⁊ bibitur.

Qui manducant' ⁊ bibunt christum:vitam manducant ⁊ bibunt.Illū manducare est reficiːillū bibere est viuere.qō in sacramento visibiliter sumitur: in ipsa veritate' spiritualit māducatur' ⁊ bibit.mādacatur' xps vivit māducat9 qz resurrexit occisus.nec qñ manducam9 partes' de illo facimus.⁊ qz in sacramēto fic fit' ⁊ norūt fideles qūo māducent' carnez christi vnusquisq; qz accipit partē' suā' vnde ipsa gratia partes vocantur.per partes' māducatur ⁊ manet iteger' totus i corde tuo:totus erat apud patrē.qñ venit in virginez:impleuit illaz nec recessit ab illo. quod videtur' panis est': ⁊ calix quōd etiā oculi renunciant'.quod autē" fides postulat" istruenda.panis' est corpus christi:calix sanguis ista iō dicunt' sacra' qz i eis aliud vr ⁊ aliud itelligit.qō vr̄ speciem habet corporalē.quod itelligitur fructuz habz spiritualem. qui accipit mysteriū vnitatis ⁊ non tenet vinculum pacis:non mysteriū accipit pro se sed testimoniū cōtra se. Item super io.

Quomodo spiritualit corpus christi sit accipiendū.

Credere in iesū christū hoc est manducare panē viuū q credit' manducat.inuisibiliter saginat' quia inuisibiliter renascitur' .⁊ qui mandu.c.m.⁊.bi.m.s.b.v.e.parti/

g Qui manducār. in sacramento i.i specie pānis vt vini.
y Veritate.i. vera caro ⁊ sanguis christi inuisibilit māducatur.
z Manducat.i.modo manducandi sumitur.⁊ ita intellige omnes tales processus.
a Māducatur.nec mixt qua surrexit occisus.manducatur. ergo amplius mori nō potest.siue manducet siue non.
b Partes.s.ē.dic. ego berlengarius ꝺ.
c Sic fit.i.sacramentum p partes ꝺ uidi/tur.sub quo totum et integrum christi corp9 latet.
d Manducent. qz i sacramento.
e Partem.totū corpus christi sub parte speciei.
f Suā.⁊ sub illa totum rp̄m.
g Per partes.glorificatum quidem corpus aliquam lectionē post resurrectionē pāti non potest.vj.q.iij. secundum.
b Integer.si credis.
i Videtur.quia species panis ⁊ vini vr.
k Panis est.i. spēs panis ⁊ spēs calicis.
l Renunciant.ostēdunt ⁊ probant.
m Quod autē.i.sz.
n Postulat.nomini bus partium appellatur corpus ⁊ sanguis christi.vel ipse species que per partes diuidunt vocantur corpus ⁊ sanguis christi sed significati mysterio vt.s.ē.hoc est.
n Postulat.i.q̄ fideles instruuntur debere credere.
o Panis.idest sub specie panis latet corpus christi ⁊ sub specie vini sanguis per significationem naz rei veritate vtrunq; sub vtroq; latet.
p Sacramenta .s. prima.q.j.multi secularium.
q Redeꝫ.qui credit. diligendo eum super omnia.scilicet sperando eum fibi dare in premiuz ponendo totam spem in eo incorporat sibi christum per.fidem ⁊ dilectionem ⁊ spem de pe

ni.di.ij.charitas.
r Renascit.puta,p baptismū vel p̄ eucharistiā cum digne sumit.

a ¶ In sacramento.i.in sacramẽtali manducatione.sed ẽt in spirituali nã ficut in baptismo ꝺuitur xp̃s interdũ sacramento tenus interdum quo ad vite sanctificationez primum bonorum z malorꝝ ẽ cõe.secundũ bono rũ z piorũ ꝯ secũdũ ẽ proprijs bonorum sic a malis mãducat xp̃s sacramẽtaliter tantum.a bonis vero sacramentaliter z spiritualiter z ab omnibus credentib⁹ spiritualiter.

b ¶ Ad altare.i.ad vitam eternam.

c ¶ Justificatus.ꝯ. e. panem.

d ¶ Discernit vtrum iuste possit percipere iustus.n.accusator sui ipsius est.ar.xxxij.q.iij. in presenti.

e Corpus z sãguinẽ.i. transire in corp⁹ z sanguinẽ christi quod ex fructibus terre acceptuz z prece mystica consecratum idest sacramẽtũ in corpus christi transubstãtiatum.

f ¶ Sumimus.ad salutẽ.ſ.ſi digne sumamus.

g ¶ In memoriam. vnde sacerdos cuz celebrat crucẽ habet ante se z layci aliã extra.

h ¶ Per manus. qz hõ administrat quasdaz oportunitates vt fiat panis z vinuz ar. xxvj.q.v.nec mirum.

i ¶ Visibilez.i. visibilẽ oblationẽ z celebrationem ex multis confectam.

k ¶ Non sanctificat. i. nõ transubstantiat sacramentũ.vt fit z c.

l ¶ Spiritu dei.ſ.dixit qz sermo christi.i.ipse xp̃s conficit hoc sacramentũ.sed qz indiuisa sunt opera trinitatis non est hic contrariũ.non.n.per vnum solũ excludũtur omnia alia.hec p hoc excludit vocalis ẽmo.xxviij.q.j.sic n. v. absit.

m Non omnis. benedictionem institutã a christo que est accipite z comedite hoc corpus meũ.

n Commendauit corpus scilicet. corpus. suũ qõ est ecclesia: vt fit simplex relatio.vt.ſ.e.qz passus

o ¶ Nos corpus spirituale dũ sumus i ecclesia merito z nole.

p Hoc pietatis c. ſ. xxiij.q.iiij.ipa.z ſ.e.di.qz passus.

q Panem.mortifera.quasi dicat ſi non potes omnino peccata vitare ordina ita saltẽ vt non sint mortifera.nã sine venialibus hec vita non ducitur.de peni.di.iij.de quotidianis.debet enim aduersario peccatũ remittere.i.rancorẽ sed satisfactionẽ non cogitur remittere.xxiij.q.iij.ſi illic.

r ¶ Panis est.q.d.non latet sub horribili specie vel nociua ſz sub specie panis que est amica nature.Ambro.

s ¶ Quẽ non fallit.xxiij.q.iij.deus qui.z omniũ sanctorꝝ cognitor est ſ.xxxij.dist.erubescãt.

t ¶ Fallere.ipsũ.vt.xj.q.iij.secundũ.ar.ꝯtra.xxj.q.j.reuertimi.di.lxxxj. cipatione eni filij quod ẽ per vnitatẽ corporis christi z sanguinis hõ mãducãs viuit non sumens tantũ in sacramento quod mali faciũt.sed vi qz ad spiritus participationẽ vt in corpore domini tanquã membruz maneat z eius spiritu vegetetur:qõ est dũ eius mandata seruat:ad altare de inuisibile quo non accedit in iustus ille peruenit:qui ad hoc presens iustificatus accedit:inuenietur illic vitam qui hic discernit causam suam. Item in libro quarto ꝺ trinitate.

Spiritus ſactus inuisibiliter corpus z sanguinem christi significat.

Corpus z sanguinem xp̃i. dicimus illud quod ex fructibus terre acceptuz z prece mystica consecratum recte sumimus ad salutem spiritualem in memoriã dominice passionis:quod cum p manus hominis ad illã visibilẽ speciez producat nõ sanctificatur: vt sit tã magnũ sacrũ nisi opante inuisibiliter spiritu dei cũ per hec oia que p corporales motus in illo opere fiunt: deus operetur. Item.

Per benedictionem panis efficitur corpus christi.

Non omnis panis sed accipiens benedictionem christi fit corpus. Item.

Dupliciter corpus christi itelligit.

Commendauit enim christus in hoc sacramẽto corpus z sãguinem suũ quod etiam fecit z nos ipsos.nã z nos corpus ipsius facti sumus. Item.

Sacrificium altaris sacramentum est vnitatis.

Hoc sacramentũ pietatis est signum vnitatis vinculuz charitatis.qui vult viuere accedat z credat:z incorporet hunc cibuz z potũ societatez vult intelligi corporis z membrorꝝ suorum quod est ecclesie in predestinatis. Item.

Spiritualiter magis quam corporaliter corpus christi debemus accipere.

Panem de altari spiritualiter manducare est innocentiam ad altare portare. peccata z si sint quotidiana vel non sint mortifera. antequã accedatis dimittite debitoribus uestris:si dimittis dimittetur tibi.securus accede. panis est z non venenum.sed vide si dimittis ne mentiaris deo:quez non fallis. mentiri deo potes:ipsuz fallere nõ potes. Item.

Sacramẽtũ nõ vnitatez christi corp⁹ accipit:qui ab eo discordat.

Qui discordat a christo nõ mãducat carnem eius:nec bibit sanguinẽ:z si tante rei sacramentuz ad iudiciuz sue perditõis quotidie accipit. Item.

Sancta nocẽt malis z mala prosũt bonis.

Sancta malis possunt obesse bonis sũt ad salutez'malis ad iudiciũ. vnde apostolus.qui mãducat z bibit indigne:iudiciũ sibi mãducat z bibit.non quia res illa mala est:sed quia malus male accipit. quod bonum est. non enim mala erat buccella que iude data est a domino:salutez medicus dedit:sed qz ille qui indignus erat accepit:ad pniciem sui accepit.z mala prosunt bonis:sicut angelus sathane paulo per malum.enim fit bonum cuz bene accipitur malum. Idem.

Non ꝓhibeantur mali de mẽsa domini manducare.

Non ꝓhibeat dispensator mãducare pingues terre in mensa domini:sed exactorez moneat timere. Idem.

Et qui indigne accipit:corpus christi accipit.

Sicut iudas cui buccellã tradendo:ſz bonuz male accipiẽdo locum prebuit diabolo:sic intelligе quisqz sumens corpus christi: non efficit vt quia malus est. malũ sit:aut quia non ad salutẽ accipit:nihil accipit corpus eniz z sanguis domini nihilominus in illis erat: quibus dicebat apostolus qui mãducat.indi.iudi.ſi.m.z bi. Item Ambrosius.de sacramentis.

Quibus exemplis preter naturam substantia panis z vini in corpus et sanguinem christi conuerti probetur.

Reuera mirabile est: qꝺ deus manna pluueret patribus z quotidiano celi pascebantur alimento vnde dictũ est.panem angelorum manducauit hõ.ſz tamẽ panẽ illuz qui manducauerũt:oẽs in deserto met dixit hoc ẽ cor.meũ ẽ. Secundo de aqua saliente de petra. Tertio ꝺ virgis in serpentes versis. Quarto de aperitiõe maris. Quinto de iordane cõuerso. Sexto de amaritudine fluuij. Septimo de beliseo qui ferrũ nature fecit. Octauo de helia. Nono qz ipse dixit z facta sũt ipse mandauit z creata sũt.

u Qui discordat non manducat.i.non incorporatur corpori eius quod est ecclesia mãducãdo.i.credẽdo ſz quotidie sumat corpus de virgine natũ.hoc.n.mali accipiũt.vt.ꝯ.e.c.j.z.ſ.e.di.quid ẽ.z.c.credere.

x ¶ Sancta obesse.occasiõaliter sancta malis obsunt.ſ.cũ sunt per abusuz sumpta z sanctorũ abusio.i. pũptio z temeritas.qua qs presumpsit indigne sumere.

y ¶ Salutẽ.i.illõ poterat eẽ causa salutis ſi digne susciperetur.

y ¶ Et mala.i.digna patientia malorũ.i.aduersorum vt mala peccata ꝓsunt occasionaliter.ar.di.xiij.nerui.z di. l.fideliorꝝ.z de pe.di.iij.§. hic itaqz talibus.

a ¶ Accipitur.i.patienter sustineatur afflictio.

b Non prohibeat.ar.ꝯ nõ debet iuder ſz cõscientiã iudicare.ar.iij.q.vij. iudicet ar.qꝯ debet.iuder admittẽ iuramẽtũ volentis se purgare ꝺ crimine cuius cõscius est iuder.ꝯ.e.ꝯ dilectione.cõtra sed illud de manifestis.extra de tem.or.ad aures.ar.contra.

c ¶ Dispensator.in quo casu non videtur dare qõ scit vel credit ei nocere tamẽ sit medicus eius z saluti eius deb et prouidere.facit quod suum est cum eum monet ne accedat.

d ¶ Pingues.i.diuites in peccatiz idẽ peccatores.z hoc si occulti sunt.

e ¶ Sed exactorẽ.idest ipse sacerdos moneat exactorem qui importunus exigit corpus domini.

f ¶ Timere.ſ.deũ idest vt timeat deũ vt propter eius timorẽ desistat z ne accipiat ex quo indigne accipit.si tamen non vult desistere detur ei potius ꝯ instituetur.vel sic ita ipse sacerdos moneat pingues terre timere exactorez i.ocuz q hoc exegit ab eis q reuera exactor est inquirendo merita singulorꝝ j.q.iiij. §.contra ego suz de zelotes.

g Sicut.erat sacramentaliter.

b Ruera.mirabile est cassus dicebant quidam mirabile eẽ qꝯ ita panis conuerteretur in corpus christi dicit Ambro.qꝯ reuera mirabile est:sed tamen qꝯ possit fieri probat exẽplis veteris et noui testamẽti. Ex ve.te. primo ponit exẽplũ de manna quod datum est iudeis.exẽplũ no.te.ponit de incarnatione christi.preterea qz ipse

i ¶ Manna.idest a manbu.qõ interpretatur quid est hoc nã cũ primo eam viderunt dixerũt manbu.i.quid est hoc.

k ¶ Pascebant.nõ solũ carnaliter.verũ ẽt spiritualiter nõnulli tamen animales dumtaxat pascebãtur.

l ¶ Oes.i.imitatores eorũ qui indigne sumpserunt.

a ¶ Mortui sunt.ereptis duobus.s.caleph.z iosue:vt .S. di.xxvj. ieiunium, z ita preter duos nec plus nec minus:qz z modicus excessus non attenditur ff.de ver.ob,cõtinuus.in prin.z paruũ interuallũ non obest.ff.de duo.reis. duos,§.duo.ver.modicũ.z modica res nõ inducat simoniã.eẽ de simo.z si q̃ stiones.ar.ff.de verbo.sig.l.iij.quia ibi,p vno miliari quod supereſt oãt dies.

b ¶ Vite.i.vita per quã eternal iter sustinentur

c ¶ De celo.i.de aere.insti. de re.diui.§.fere.

d ¶ Obnoxiũ,quia saturiebat z putrescebat.nisi quod in opus sabbati reseruabat.

e ¶ Corruptione,qz nec sanctum tuũ dabis corruptionem.

f ¶ Corruptionez,eterne dãnationis.

g ¶ Biluit i.remissionẽ peccatorũ cõtulit tibi si in humilitate permanseris.

h ¶ In vmbra.i.figura fuit.

i ¶ Inquit.i epistola ad corinthios.

k ¶ Petra.i.aqua que fluxit de petra:que ad litteram eos sequebatur.alij dicunt qꝫ reuera ipsa petra.alij dicũt qꝫ sorore moysi maria tulit secuz partẽ illius petre et vbicunqz erat opus petra illa percussa dabat aquas.

l ¶ Erat.i.significabat christum.

m ¶ Hec autẽ facta.bucusqz sunt verba apostoli.

n ¶ Vt probemus.pluritz similium inductione ostendit non eẽ impossibile deo panẽ in corpus suũ z vinuz in sanguinem suũ conuertere.

o ¶ Virgã tenebat moyses de hoc habetur.xxj.q.v.nec mirũ in prin.z ver.hic potestas.

p ¶ Sanguis.hec fuit pria plaga egypti:verꝰ sanguis erat sicut veri serpentes qd ergo bibebant hebrei.

q ¶ Separauit.in.xij.diuisiones:vt quelibet tribus per suas turmas incederet.

r ¶ Congelauit.dicunt quidã qꝫ aqua superior stetit.ſz inferior fluxit in mare.

s ¶ Retrorsum. Ad fontem rante versa recurrit aqua.

t ¶ Exordium.hoc legitur in li.iosue.i.desist descendere qua si gradu recepto fuerebatur in suum exordiuz.

u ¶ Moyses.hystoriaz babel xxiij.q.iij.§.his oibus.

x ¶ Gratia.diuia per lignũ immissum.

y ¶ Aquã vomeret.actualiter vel naturaliter.

z ¶ Temperauit.id est vulcorauit.

a ¶ Et ferruz natauit.i. humanum genus de imo peccatorum leuauit.

b ¶ Et adhuc tamẽ.q.d.dictũ est z probatũ qꝫ maioris potentie ẽ gratia quã natura reruz.nihil adhuc tamẽ dicimus de benedictione diuina ſz tantum de prophetica vel licet multa exẽpla introduxerim de prophetica benedictione tñ adhuc possũ inducere alia de eadem z addit de helia

c ¶ Deponerent.quando duo quinquagenarij combusti sunt bistoriã habes.xxiij.q.iij.qꝫ christus.

d ¶ Minus.dicit imperator qꝫ cũ nobili cõsentaneũ est vbi nulla est stipulatio interposita:intelligi eã adhibitã: multo fortius vbi inutilis fuit abinitio per nos validaz esse.i.vt.C.de rei vx.ac. l.j.circa prin.

e ¶ Quam mutare.i. minus est mutare qꝫ dare.

f ¶ Sz quid argumẽtis.i.ad quid.subaudi ulterius qua si confirmamus:quod dicimꝰ exemplis que ipse inserbibuit.

g ¶ Queris.i.hoc corpus in quod transubstantiatur panis precemystica est natũ ō virgine:nec christus post in cena cum discipulis corpus suuz confecit cuz semel in vtero virginali a tota trinitate perfectum esse non ō fuit neqz desisse potuit meritis christi exigẽtibus.

h ¶ Alia species,i.alterius rei species.i.aliud substantiatum.

i ¶ Amen.idest verũ est. vt distin. xxxviij. sedulo.

k ¶ Sermo.s.distin. xciij.diacõi ad hoc.n. verba sunt instituta: vt quod quis cogitat alijs proferat.xxij.q.ij. is autem.

l ¶ Affectus.idest fidelis.

m ¶ Viuitat.vita mã ducatur.i.deus viuens.

tura. Maratb fluuius amarissimus erat: vt sities populus bibere non posset. Misit moyses lignũ in aquã z amaritudinẽ suam aquarũ natura deposuit:quaz insula subito gratia rpauit'.sub heliseo prophetavni de filijs prophetarũ excussum ẽ ferrum de securi z statim mersum ẽ:rogauit heliseum qui amiserat ferruz vt illud sibi acquireret.misit helisꝰ lignum in aquam z natauit ferrum ᵃ vtiqz z hoc preter naturam factum cognouimus.grauior enim ẽ ferri species quã aquarum liquor Aduertimus igitur maioris potentie esse dei gratiam quam naturam z adhuc tamenᵃ ante prophetice benedictionis numeramus gratiam qꝫ si tantum valuit humana benedictio vt naturaz conuerteret quid dicimus de ipsa consecratione diuina vbi ipsa verba dñi saluatoris operantur nam sacramentum illud qõ accipis christi sermone conficitur: qꝫ si tãtũ valuit sermo helie:vt ignẽ de celo deponeretᵗ:nõ valebit christi sermo vt species elementorum mutet:de totius mundi operibus legisti:quia ipse dixit z facta sunt:ipse mandauit z creata sunt. Sermo igitur christi qui potuit ex nihilo facere quod non erat: non potest ea in id mutare:que sunt quod non erant non enim minusᵉ est dare quã mutare nouas naturaf rebus.sed quid argumentisᵗ vtimur: suis vtamur exemplis incarnationis astruamus mysterij veritatez.nunquid nature vsus presensit cũ dominus iesus ex Maria nasceretur.si ordinem querimus viro mixta femina generare consueuerat.liquet igitur qꝫ preter nature ordinem virgo generauit:z hoc quod conficimus corpꝰ ex virgine est.quid hic queris:nature ordinem in christi corpore:cũ preter naturam sit ipse dominus iesus partus ex virgine: vere vtiqz caro christi que crucifixa est que sepulta ẽ vere ergo illius carnis sacramentum est.ipse clamat dominꝰ Jesus: hoc est corpus meũ .ante benedictionẽ verborũ celestium alia speciesᵇ nominatur post consecrationẽ corpus signatur.ipse dicit sanguinem suum ante consecrationez aliud dicit pꝰ consecrationez sanguis nũcupatur tu dicis amenᵃ hoc est: verũ est .qõ sermoᵃ sonat.affectusᵃ sentiat.

Item augu.in quodam sermõe de verbis euangelij.

Quo pparteꝛ xps manducatuꝛ et integer permanet.

Viuitatᵐ dominus seruos: vt pparet eis cibũ seipsum:quis audeat manducare dominuz suum z tamen ait qui manducat me.viuit

a Vinificat.i.digna perceptione viuificat vl cõpar ad viuificandũ.
b Qui a resurrexit.nõ est casuale:sed probatio est a maiori nã ex quo resurrexit ꝛc. c Sacro.s.e.di.qui manducat.
d Quẽadmodũ.quia in sacramento.
e Teratur.quotidie sumim⁹ corp⁹ xpi qz quotidie egem⁹ vt remittã tur nobis peccata lz.n p baptismũ sublata sẽ tñ pp fomitẽ originalis peccati quotidie recidi uamus.itez alia rõne vt posteris nostris no tificemus mortẽ dñi ꝛ ql̃ter dilexerit nos.
f Quotidie.j.di.iij. sabbato.
g Infirmitas.i.ongo peccati.
b Labimur saltem venialit.de pe.di.ij.fi enim.
i Quotidie.preterq̃ in die sc̃õ veneris ꝛ in sequẽti sabbato.j. di.iij.sabbato.
k Immolat.xpi immolatio facta p nobis in sacro corporis ꝛ sãguis ei⁹ repsentatur.
l Vt q.due cãe hic notant hui⁹ sacri. deletio venialiũ peccatoꝝ ꝛ memoria passiõis dñi.
m Recidiua.i.recidiua delicta.i.redeũtia p iterationem.
n Iterat.ob cõmemorationem.s.e.dis. cum omne.
o Interdũ.i. interiz donec veniat dom⁹ ad iudicium.
p Rependere. vñ pphet. Quid retribuã dño p oib⁹ q̃ retribuit mihi.calicẽ ꝛc. eſt de te cũ i officijs.
q Cũ essemus.i.q̃ uis nõ dilexerit nos i eo q̃ essem⁹ iebenne filij.dilexit tñ nos in eo q̃ creatura vñ dñ. Nihil eoz od sti q̃ fecisti.
r Trũ sub figura. Casus.dicit pro q̃ xpm nõ vocam⁹ sz cũ in mysterio sumim⁹.ẽ tñ vita ꝛ veritas ꝛ figura. Scõo dicit q̃ eque cõficit malus vt bonus quia cõsecratio ñ pẽdit in merito cõsecrãtis sed i verbo creatoris. Tertio ponit ẏba que dicunt i secreto misse. Quarto dicit q̃ pter veritatẽ paganoz nõ summus i vera forma corpis xpi ꝛ q̃ verbis xpi sacra cõficiantur.reliqua.n.st ọ solẽnitate.
s Magnũ.s.miraculum.
t Orari.s.e.d.ego berlingarius ỹ.s ibi ipbolice locut⁹ ẽ ꝛ veritatẽ excessit.
u Bẽtib⁹.i.in figura vel forma humana.
x In mysterio.i. in sacramento.
y Creari.i.in veraz carnem ꝛ sanguinẽ christi transubstãtiari.
z Idez corpus.i.in sacramento sub quo latet corpus christi.
a Veritas.i.cũ panis ꝛ vinũ sãctificant in corp⁹ ꝛ sanguinez dñi.ibi ẽ ꝛ veritas que corpus ẽ ꝛ figura que species ẽ.ꝛ est res sacri figurans.s.ꝛ sacramẽtũ sanguinis ꝛ sacrm vnitatis.vt.s.e.quia passus.vnde ꝛ alibi dicitur sacrm sacramẽtoꝝ vt.s.e.tribus.
b Corpus christi.i.sub appellatione ista:corpus christi species panis ꝛ vini ꝛ verus corpus christi continetur.s. e.hoc est.
c In virtute.s.e.di.corp⁹ ꝛ sanguis.
d In mysterio.i.sacramento conficiendo.
e In merito.s.vt transubstantiaretur.
f Hanc substãtiã panis ꝛ vini.
g Et trãsit.i.transire facit.
b Sacerdos.i.ad ostendẽdũ q̃ non in merito sacerdotis ꝛc.
i Jube. idest fac.
k Inquit.per cõse cratiõez hoc ọtinet in secreta.
l Perfecti.i.trãsubstãtiari.vel perferri.i.sursum efferri.i.querti in sanctuz altare tuuz.i.corpus tuuz sup choros angelorũ exaltatum.sed ỹ vt q̃ oratio hec sit superflua.qz hec vt post ẏba quorum virtute cficitur corpus xpi ꝛ ita de eo qõ tã factum ẽ supflua ẽ oratio. Rx.scriptura non attendit huiusmodi angustiae tpis.sed sacerdos cum nõ possit multa simul pferre.ita loquitur ac si tps staret ꝛ essent adhuc facienda que in pricipio sermonis nõdum erant facta.simile nota xxxv.dis.certo versus prin. ꝛ verba non ad tempus siue prolationis.sed per concepti onem vel per contẽplationẽ loquẽtis sunt referenda. vt si dicam man⁹ mea ẽ clausa ꝛc. vel intellige de spirituali corpore ecclesie vt per hoc sacramentũ associetur trium pbãti.vnde sequ.t. vt quot quot inde sũpserim⁹ celesti gra repleamur.
m Referenda.id ẽ trãsubstantianda.
n In lucẽ.idest in lucidum corpus christi.
o Sacerdotio. i.in ei⁹ ministerio vel sacro.i.in virtute spirit⁹ sancti.
p Oblationẽ.postulat sacerdos fieri.vel supple in secretis.i.facere digneris.
q Ascriptã.non .n.augubis vtitur verbis vt suis sed assumit ea de secretis. vt exponat.
r Similitudinẽ vt.j.dist. iij.de trina.
s Patienter. Collige cõtra quosdã qui maiores doctores reprehendũt.cum ad huc i sue nouitatis incredulitate teneantur.

propter me.quando manducatur: vita manducatur. nec occiditur vt manducetur sed mortuos vinificat⁹ quando manducatur reficit sed nõ deficit. manducatur christus. viuit manducatus quia surrexit⁹ occisus nec quando manducatur partes de illo facimus ꝛ q̃ in sacramento⁹ sic fit:norunt fideles quemadmodu⁹ manducent carnem christi. vnusq̃q̃z partẽ suã accipit. per partes mãducatur.ꝛ manet integer totus. per ptes mãducat in sacro mãet iteger totus i celo mãet iteger tot⁹ in corde tuo. Jtẽ pascha. pa.de corpe ꝛ sanguine christi.

Quotidianũ sacrificiũ non reintegrationem passionis. sed commemorationẽ significat.

Teratur⁹ quotidie⁹ hec oblatio licet christus semel passus est i carne per vnam eandemq̃z mortis passionẽ semel saluauerit mundum ex qua morte idem resurgens ad vitaz mors illi vltra non dominabit⁹. qui profecto sapientia dei patris necessariuz pro multis causis hoc prouidit. primo quidẽ⁹ q̃ quotidie peccamus saltem in peccatis sine quib⁹ mortalis infirmitas viuere nõ potest quia licet omnia peccata sint donata in baptismo infirmitas⁹ tamẽ peccati adhuc in carne remanet. vnde psalmista.bene dic anima mea domino.qui propiciatur omnibus iniquitatibus tuis.qui sanat omnes infirmitates tuas. Et ideo quia quotidie labimur⁹: quotidie⁹ christus mystice pro nobis immolatur⁹ ꝛ passio christi in mysterio traditur vt qui semel moriendo mortẽ vicerat: quotidie recidiua⁹ delictoꝝ per hec sacramenta corporis ꝛ sanguinis peccata relaxet. vnde oramus dimitte nobis debita nostra ꝛc. quia si dixerimus:quia peccatũ non habemus: nosipsos seducimus:ꝛ veri. in no. nõ est. Jtẽ Jteratur⁹ hoc mysteriuz: et hoc ob commemorationez passionis christi sicut ipse ait hoc quotiens cunq̃z feceritis in meaz cõmemorationẽ facite. quotienscũq̃z ergo hũc panem comederitis ꝛ bibitis hunc sanguinem mortem domini annunciabitis donec veniat. non vtiq̃z sic est accipiendũ donec mors christi veniat:quia iam vltra non moritur sz donec ipse dominus ad iudiciuz veniet. Jnterdũ⁹ autez semper ẽ mors christi per seculi vitã posteris annũciauda: vt discant qua charitate dilexit suos:qui pro eis mori dignat⁹ est cui,omnes debemus vicem repẽdere⁹ charitatis. quia ad hoc nos prioz dilexit cum essemus⁹ iebenne filij: vt diligeremus eũ iam a morte liberati. Jtem aug.

Non solum sub figura.sed etiã i veritate dominici corporis ꝛ sanguinis sacramentum celebretur.

Utrum sub figura⁹ an sub veritate hoc mysticũ calicis sacramentum fiat: veritas ait. caro mea vere est cibus:ꝛ sanguis meus vere est potus. alioquin quomodo magnum⁹ erit panis quem ego dabo. caro mea est pro mũdi vita:nisi vera sit caro:sed quia christũ fas vorari⁹ dentibus⁹ non est: voluit dominus hunc panez ꝛ vinum in mysterio⁹ vere carnẽ suã ꝛ sanguinem suũ cõsecratione spiritus sancti potentialiter creari⁹ ꝛ quotidie pro mundi vita mystice immolari: vt sicut ỏ virgine per spiritũ sanctum vera caro sine coitu creatur. ita per eundem ex substantia panis ꝛ vini mystice idem corpus⁹ christi consecretur:corpus christi ꝛ veritas ꝛ figura est. veritas⁹ dum corpus christi⁹ et sanguis virtute spiritus sancti in virtute⁹ ipsius ex panis ꝛ vini substantia efficitur. Figura vero ẽ id quod exterius sentitur. Jteratur autẽ quotidie hec oblatio licet christ⁹ semel passus sit:quia quotidie peccamus peccatis sine quibus mortalis infirmitas viuere non potest Et ideo qz quotidie labimur: christ⁹ quotidie mystice pro nobis immolatur. Jntra sanctam ecclesiam catholicam in mysterio⁹ corporis christi nihil a bono malus nihil a malo minus pficitur sacerdote:quia non in merito⁹ consecrantis:sed in verbo eff. citur creatoris ꝛ in virtute spiritus sancti. Si enim in merito esset sacerdotis:nequaquã ad christum pertineret. nunc autẽ sicut ipse est qui baptizat:ita ipse est qui per spiritũ sanctũ hanc⁹ suam efficit carnem ꝛ transfit⁹ vinũ in sanguinez: vnde ꝛ sacerdos⁹ iube⁹ inquit⁹ hoc perferri⁹ per man⁹ angeli tui sancti in sublime altare tuum in conspectu diuine maiestatis tue vt quid deferenda⁹ in lucem⁹ deposcit nisi vt intelligatur: q̃ ista fiãt in sacerdotio⁹. Jdanc igitur oblationem⁹ benedictam:per quam benedicimur:ascriptam⁹ per quam oẽs in celo ascribimur:ratam per quaz viscera christi censeamur:rationabilem per quaz a bestiali sẽsu exuamur:acceptabilem vt qui nobis ip sis⁹ displicemus: per hanc acceptabiles eius vnico filio simus nihil rationabilius: vt quia nos iam similitudinem⁹ mortis eius in baptismo accepimus: similitudinem quoq̃z ꝛ sãguinis sumam⁹:ita vt ꝛ veritas non desit in sacramento:ꝛ ridiculuz nullum fiat a paganis q̃ cruorẽ occisi hominis bibamus. Si enim discipuli patiẽter⁹ ferre nequiuerit qõ

a In verbis.s.e.qz corpus.s.e.panis z.s.e.ñ omnis.
b Quã laudes.s.xj.di.ecclesiasticarũ.j.di iiij.non est aliud.
c Obsecrationes vt not.s.di.j.de hymnis.
d Quid sit sanguis.casus.z corde z ore sumẽ dũ ẽ corpus xp̃i qz super vtrũ

Qz postem fuit positus sanguis.Secundo dicit:qꝫ ad vocẽ sacerdotis in ipsa hora immolationis aperiũtur celi z adest chorꝰ angelorũ z vniunt celestia terrenis.Tertio dicit qꝫ idẽ corpus z sanguis qui datus fuit discipulis ꝓficitur i altari.

e Postem.oris z cordis.
f Victima.i.sacrim victime salutaris.
g Reparat.i.ad memoriaz reducit vel representat.
h Morit.i.eiꝰ mors representat:vt.s.e.dũ frãgitur.
i Salutẽ patitur idest passio representatur:vt mors sacra ꝓ salute populi.
k In manus.infidelium vt in passione.
l Imitat.i.representat.
m In ipsa.subaudi contingat.
n Ad sacerdotiz vocẽ.i.ad sermonẽ christi voce sacerdotis enũciatum panis z vini substantia in carnez christi sedentis ad dexterã patris in celis transubstãtiari misterio angelorum vnde subditur sũma rẽ.
o Celos.i.per id qꝫ verbo sacerdotis cõsecratur aditum ad celestia fieri vel panem vel vinum in id quod super celos ẽ transire.
p Choros angelorum ad esse.s.hominibus cõsecrantibus vel digne vel indigne.
q Summa.i.panem z vinum in corpus z sanguinez christi transubstantiari.
r Vnũqz.s.sacrificiũ.s.celebrationem z immolatiõez altaris fieri.
s Ex inuisibilibus idest ex ipsis sacramentis ꝛ rebꝰ sacramentorum.hoc ẽ quod exponendo subdit:vno inquit.i.vno z eodem momento panis trãsit i corpus christi misterio angelorũ z in altari videtur per speciez quasi quod.est eius species videtur eo tempore rẽ.
t Momento.idest eo tempore quo christus est in quolibet altari totus in celo est verus deus z homo in presẽtia angelorum facta commutatione in verum corpus et sanguinẽ.

dominus dixit.qui nõ mandu.meã carnem rẽ.sed dixerunt:durus ẽ hic sermo.quomodo ergo ferrent ista increduli:credendũ est qꝫ in verbis christi sacramenta conficiant.cuius enim potentia creantur prius: eius vtiqz verbo ad melius procreãtur. reliqua oia que sacerdos dicit aut clerus chori canit: nihil aliud quaz laudes z gratiarũ actiones sunt aut certe obsecrationes z fideliũ petitiones.vnde z sacerdos dicit prius euangelistarũ verba assumens.qui pridie quaz pateretur rẽ.In hoc ergo creatur. illud corpus. Itẽ gre. pa in homelia paschali.

In sãguine agni christi sanguis qui nunc vere sumitur olim prefiguraꝫ batur.

Quid sit sanguis agni non iam audiendo sed bibendo didicistis.qui sanguis super vtrunqz poꝫstem ponitur quãdo non soluz ore corporis sed etiã ore cordis hauriꝫtur.Item.Hec salutaris victima illam nobis mortem vnigeniti per mysteriũ reparat:qui licet resurgẽs a mortuis iam non mo.m.il.ul.non do.tamen in seipso imortaliter et incorruptibiliter viuens:iterum i hoc mysterio moritur:eius quoqz vbiqz corpus sumitur:eius caro in populi salutez patitur:eius sanguis nõ iam in manus infidelium sed fidelium in ora profunditur.Hinc ergo pensemus quale sit hoc sacramẽtũ quod pro ablolutione nostra passionez vnigeniti filij semper imitatur. Quis enĩ fideliũ habeꝫ dubiũ possit in ipsa immolatiõis hora ad sacerdotis vocẽ celos aperiri:i illo Jesu christi mysterio ãgelorũ choros adesse summa z yma sociari vnũqz ex inuisibilibus atqz visibilibus fieri.Idem:Ano inquit eodẽqz tẽpore ac momento in celo rapitur misterio angelorũ corpori christi sociandus:z ante oculos sacerdotis i altari videtur.tanta est ecclesie vnitas in christo vt vnus vbiqz sit panis corpis xp̃i:et vnꝰ sit calis sanguinis eius.Calix enim quez sacerdos chatolicus sacrificat:non alius nisi ipse quem dominus apostolis tradidit:qꝫ sicut diuinitas verbi dei vita ẽ queto tum implet mun dũ:ita liquet in multis locis z innumerabilibus diebus illic consecretur corpus non sunt tamen multa corpora christi:neqz multi calices:sed vnus corpus christi z vnꝰ sanguis cuz illo qõ sumpsit in vtero virginis z quod dedit apostolis.Diuinitas.n.verbi replet illud quod vbiqz est z coniungit z acit:vt sicut ipsa vox est ita et corpori christi z vnum eius corpꝰ sit in veritate.vnde an inducten

u Panis.intransitive.id est vnum corpus christi vbiqz est:vbi ẽ consecratum.z sic de sanguine.
x Calix.i.sanguis qui in calice continetur.
y Catholicus.hinc collige sacerdotem non catholicũ corpus domini cõficere non posse.s.e.c.pri.z.xxiiij.q.j.scisma.

dum est:quia sive plus sive minus quis inde percipiat:omnes equaliter corpꝰ christi integerrime sumũt: z generaliter oẽs z specialiter vnusquisqz.Itẽ mysteriũ fidei dicitur qꝫ credere debes qꝫ ibi salus nostra cõsistit.providens enim dominus nobis dedit hoc sacramẽtum salutis: vt qz nos quotidie peccamus z ille iam mori nõ potest:per istud sacramentum peccatorum remissionem consequamur.Quotidie enim ipse comeditur z bibitur in veritate sed integer z vivus atqz immaculatus manet:z ideo magnum z pauendũ est mysterium:quia aliud videtur z aliud intelligitur:sed cuz mysteriũ sit vnum corpus z sanguis:dicitur figuram panis z vini habet faciente domino:quia non babemꝰ i vsu carnem crudam comedere z bibere sanguinẽ. Itẽ Ambrosius.

Post consecrationem licet figura panis z vini remaneat:tamen nihil ẽ ibi nisi corpus z sanguis christi.

Omnia quecunqz voluit do minus fecit in celo z in terra:z quia voluit sic factum est ita.licet figura panis z vini videatur nihil tamen aliud quã caro christi z sãguis post consecrationez credendum ẽ. Unde ipsa veritas ait ad discipulos hec inquit caro mea est ꝓ mundi vita:z vt mirabilius loquar non alia plane quaz que nata est de Maria z passa in cruce:z resurrexit de sepulchro hec inquã ipsa est.Et ideo christi caro est que pro mundi vita adhuc hodie offertur:z cũ digne accipitur: vitam vtiqz eternaz in nobis operatur.panem quidem istuz quẽ sumimus: in mysterio illum vtiqz intelligo panem qui manu sãcti spiritus formatus est in vtero virginis z igne passionis decoctus i ara crucis.panis enim angelorum factus est cibus hominum. vnde ipse ait. ego sum panis vivus qui de celo ꝺ scendi. Et item.panis quem.e.d.c. m.est pro mun. vita Ex bis namqz duabus sententijs aperte datur intelligi quia panis ille z ille nõ duo sed vnus panis z vna caro ꝓculdubio vnum corpus efficitur:illud vere illud sane quod sumptũ est de virgine:quod passum est et sepultum: quod resurrexit z in celum ascendit z sedet ad dexterã dei patris z quod est venturum iudicare vivos z mortuos. Item augu.ex sermone de verbis domini.

Quãvis quotidie mãducatur christꝰ integer tñ permanet vivus.

Qui manducat me:vivit ꝓpter me.non ergo fratres timeamꝰ manducare panem istum ne finiamus illum z postea quod mandu-

z Vnitas verbi.qꝫ est verbũ.i.christus q sub his speciebus latet cũ ipse ẽ qui mirabilia,facit i occultis nostris.
a Replet.donis spiritualibus.
b Sed cũ mysteriuz i.quãuis sit mysteriuz vnum quod ibi latet i.christus.vel quamuis panis z vinuz sit vnius rei mysterium quod ibi latet.i.christꝰ tñ corpus z sanguis dicit ꝓpter pluralitatẽ specierũ.
c Crudã.s.e.forte.
d Omnia quecũ qz.casus In ꝓma parte probat vez corpus z sanguinem latere sub illis speciebus in altari.In secũda ostendit qꝫ ille idez panis qui ante consecrationez est cibus angelorꝫ.factus est cibus hominuz Tertio dicit qꝫ idem corpus quod natũ ẽ de virgine qõ pependit i cruce z positum est in sepulchro sit in altari.
e Caro.ar.qꝫ panis transubstantiatur in corpus christi.
f Pro mũdi.assumpta.
g Sententijs.i. auctoritatibus.
b Panis.i.caro christi que dicitur panis humanis.
i Qui manducat. pone casum ꝓ c.s.e. qui manducat.
k Vivit.s.e.ſi iudaſ.
l Finiamus.i, cõsumamus.

a In facto.quia sacramentū per partes diuiditur:sed nō ipsū corp⁹.
b Quèadmodū.quia in sacramēto.
c Ebac.
d Inguli.

e Bi ps est. nōst quidā q̄ quelz pars hostie licet ipsa integer consecretur:conuertitur tñ in totū corpus non pars in partez.nam aliter non videō qualiter i fractiōe sumeret totū corp⁹ sub parte prima.sz hz hoc vī q̄ vbi pars est ibi est totus.z hm hoc vī q̄ pes z nasus sūt conīūcti qō nō credo.ad hoc dicunt qdaz q̄ si vbi designat locū vera est.nā in quocūqz loco est vna pars corporis domini ē z alia z ita erit in corpore glorificato.si vero dicas q̄ vbi.i.in quacunqz corporis parte ē pes.ē oculus.falsa est.

f Corporis.i. sacri. sub quo latz corp⁹.Sz obijcio:corpus xp̄i nō est pūctabile.non enīz est in puncto loci.ergo opz vt repleat aliquātulū locuz. assignetur quantū si tantū locuz replet corp⁹.ergo minorem locū replet ps corporis.ppterea'melius vī dicendū q̄ corpus christi non circūscribitur loco qz nō ē tantus locus qui i minori eē possit.z hm hoc non sequitur q̄ totuz z pars sint in eodem loco.io.

g Eadē ratio.non tamē quo ad omnia': sed quo ad hoc quod sequitur.

b Amplius.q̄ gomor.id ē vnā mēsurā.

i Minus.qz recipiebat ab eo qui abundabat.

k Estimāda.non ē sic quātitas estimāda vt sub minori quantitate minus sit corpus xp̄i.z sub maiori maiꝰ qz vbicūqz ps:siue dicas pars speciei totuz corpus est siue ps corporis christi.i.pes vel manus totū corpus ē.non tamen dicēdū ē q̄ oia membra mirta sunt z ibi caput vbi mirti pes vel manus.sed vbi pars ibi totū.quia non maiorē locū occupat totuz q̄ pars z econuerso.cum sit quasi spirituale qō est de omni corpore qu od resurrexit ad immortalitatē.b.

l Orpus christ ꝛc.i.sacrificiū corporis christi.alias falsū ē qō dicit.
m Veritas.j.e.in christo.in fi.z.s.e.di.vtrū.
n Ephesino.iij.l.vbi nestorius dānatus fuit.vt.xv.di.c.j.ij.z.iij.
o Necessarie.incruentā.idest non in specie cruoris.
p Sacrificij.i.sacrificiū in quo deo seruimus quasi dicat'z nos seruētes deo offeramus ei sacrificiū nō in forma carnis neqz sanguinis in altari tamen est ibi vera caro z sanguis christi.
q Non vt cōem.i. quasi in cōi vsu haberur ad mānducandū nec pcipiens carnem alicuius viri sanctificati.i.sancti.
r Et verbo.non p vnionē psone vt dicebant quidā heretici sed hz charitatis dignitatem z iusticie
s Nquit.omnes tam nos q̄ patres ve.test.sed diff.militer.qz illi in figura nos in veritate.
t Qō tamē idē.i.significat idē hoc qō illud.illi eni biberūt aquā de petra que fuit signū sanguinis christi.
u Spirituali i.hm spiritualē intellectū idē māducauerūt.isti spiritualiter qō nos.nō q̄ sub manna lateret corpus christi vt in speciebus sacramentalibus sed quia manna illud significabat.

cemus non inueniamus manducetur christus vinit māducatus:qz surrexit occisus.nec qñ manducamus partes de illo facimus z quidē in sacrō^o sic fit:z nozū fideles quēadmodū' manducēt carnē christi. vnusq̄sqz accipit partez suam. vnde z ipsa gratia partes vocant':p partes māducatur z manet integer totus.p partes manducaī in sacrō z manet integer totus in celo.manet integer totus in corde tuo. totus enim erat apud pīez.quando venit in virginē implenit illā:nec recessit ab illo. veniebat in carne: vt homines eū māducarent z manebat integer apud patrē: vt angelos pasceret. Item biero.in leui.

Corpus z sanguinem christi hm se nulli edere licet.

De hac' quidem hostia que in christi commemoratione mirabiliter fit:edere licet.de illa vero quam christus in ara crucis obtulit hm se nulli edere licet. Item i sermone dominice.v.post epiphaniā.

Corpus christi in singulis portionibus singuli totuz accipiunt.

Singuli' autem totum accipiunt christum dominuz z in singulis portionibus totus est nec per singulos minuitur sed integrum se i singulis prebet. Item hilari⁹ pa.

De eodem.

Bi pars est' corporis' est z totum:eadem' ratio est in corpore domini que in manna:quod i ei⁹ figura precessit. de quo dicitur qui plus collegerat non habuit amplius' neqz qui minus' parauerat habuit minus.non enim quantitas visibilis in hoc estimanda' mysterio: sed virtus sacramenti spiritualis.

Idem.

Corpus christi quod sumitur: z figura ē i specie z veritas in substātia.

Corpus christi' quod sumitur de altari figura est: duz pānis.z vinum videtur extra:veritas''' autē dum corpus z sanguis christi in veritate interius creditur. Item ex symbolo ephesino'.

Carnem vinificatricez z ipsius verbi ppriam factā i altari accipimus.

Necessarie igitur z hoc adijcimus incruentam' celebram⁹ in ecclesijs sacrificij'leruitutē:z sācti ficamur pticipes corporis z precioſi sanguinis xp̄i:nō vt cōem' carnez pcipiētes:nec viri scificati z verbo' iuncti hm dignitatis vnitatē:sz vere vinificantē z ipsi⁹ verbi ppriā factā. Item Augusti.

Quō māna z aqua de petra fuit idē cū nostro cibo z potu.

Inquit' apostolus:oēs eandez escā spiritualez māducauerunt spiritualē itaqz eandē:nā corporalē aliā qz illi māna māducauerūt:nos aliud z oēs eūdē potū spiritualē biberunt aliud illi aliō nos:sed specie visibili:quod tamē idez' est virtute spirituali' Itē hilari.de tri.li.viij.

Quod veritatē dñici corporis z sāguinis sumimus.

In christo pater' z christus in nobis' vnū in bis eē' nos faciunt. Si vere carnē corpis nostri xp̄s assūpsit:z vere homo' ille christ⁹ ē: nos qz vere sub mysterio carnē corporis sui sumimus z per hoc vnuz erimus':qz pater in eo ē:z ille in nobis qūo voluntatis vnitas asseritur' cū naturalis' p sacramētū' proprietas perfectū' sacramentum sit vnitatis: nō ē humano' seculi sensu de bis rebus loquendum:neqz per violentiam' atqz imprudentem' predicationem dictorum celestiuz sanitati' aliene atqz intelligentie impie peruersitas extorquēda' est.de naturali'' enim christi in nobis veritate q̄ dicimus nisi ab eo didicimus stulte atqz impie dicemus.ipse.n.ait caro mea vere est esca z sanguis meus vere est potus:qui edit car. meā z bi. san.me.in me ma.z ego in eo.de veritate carnis z sanguinis non relictus est ambigendi locus.nunc eni et ipsius domini professione z fide nostra vere caro est,z vere sanguis est. et hec accepta' atque hausta' ef

t In christo pater.arriani dicebāt tres eē substātias in trinitate.z illō qō dī i euāgelio.ego z pat vnū sumus.dicebāt nō intelligē dū eē de vnitate eēntie:sed ō vnione volūtatis q̄si filius non velit ēqria patri.sicut dī nos sum⁹ vnū cū xp̄o.i.vnitate volūtatis.ō istos loquitar hic hilarius z dic similitudinē istoz falsaz eē.z dicit q̄ alio mō dicimur nos vnū cum christo.z alio modo ipe christus ē vnū cū patre.z illā diuersitatē oñdit per hūc ordinē verboz cū dixit.ego sū in patre meo vos i me z ego in vobis vt oñdatur christū eē i patre hm vnitatē substātie.nos vero sumus vnū cū christo:per humanaz carnez quā assumpsit z ipse in nobis vnū ē p.ppriaz carnē quā in sacro eius sumimus. hāc sniam hilarius obscurius verbis ponit.z vt ait biero.iclytus doctor gallicano coturno extollitur longisqz periodis inuoluitur z a locutione simplicium fratrū procul ē.

y In nobis vnum.cū enī pater z xp̄s vnum sint.i.eiusdē substātie z nature vnitate nos vnū cū xp̄o per ei⁹ carnez quā accipim⁹ z ipse nobiscum vnū sit per carnem nostrā quā assūpsit.patz q̄ mediāte xp̄o vnū sumus cū patre.

z Jn bis eē.id ē cū patre'z filio.p hoc.l.q̄ pat ē i xp̄o ꝛc
a Hō ex de here.cū xps.
b Erim⁹.i.sum⁹ nā qñqz se hē t ad psens.vt dī.l.ponderet.xxj.di.in nouo.x.ff.de verbo.signifi.verbuz.z hoc verbum fit quandoqz se habet ad futuruz.ff.ne quid in lo.pu.l.ij.§.deinde.econuerso autē ponitur psens pro futuro.j.distin.priori.peruenit.ibi dicit vult,i.volet.
c Asserītur.ab ipsis hereticis arriano z eius sequacibus qui tres substantias in trinitate asserūt vt.xxiij.q.iij quidaz.ver.arriani.
d Naturalis.i.naturalis z ppria caro christi sumpta.
e Per sacramentum.i. per sanguinē quē in sacramento sumimus fit ꝛc.
f Perfectū.perfectuz dicit quia ante vnitas nature ēt erat iter nos z xp̄m per assūptā nostrā carnē.sed nō erat pfecta.nā per illā nos sumus vniti ei hz nō ipse nobis.z sic per sacramētū altaris perfecta vnitas ē inter nos z eum.
g Humano.q.d.auctoritate dñi volo probare qō intendo nō meo ingenio q̄ illud sequitur cursum nature.
b Per violentiam .idest per banc tantam preuaricationem que recte violētia dicitur.
i Imprudētez.i.ignorātē spectā z improuidā locutionē arrianoꝝ que male iterpretatur illud vt in nobis vnū sint sicut tu pater in me.
k Sanitati.i.sanitate.vel legatur acquisitiue.i.peruerse sane.
l Extorquēda.hoc vult dicere:diuersitas vel peruersitas interpretationis non extorquenda est a sanctitate dictorum celestium.idest.a sanctis dictis celesti bus.
m De naturali.i.qō dicim⁹ xp̄i naturā in nobis eē bēmus ab eo.
n Accepta.a christo. o Hausta.a nobis sumpta.

ed vtrū verū est.si enim ipse in nobis est per carnē assumptā a se eodē modo z nos in eo.itē si nos sumus in eo per carnē cōica tam similiter z ipse est in nobis.vnde dicitur quia ego viuo.s.naturaliter: quia eiusdē substātie cū patre ē z non est in eo tanq̄ vas vel liquor in vase vt mentiuntur quidā heretici. vt xliij.q.vl.quidā.ver.me tangi.

a ℂ Cur gradū.gradum dixit ego in patre z vos in me z ego in vobis.si enim volūtate tantum vnū eēmus nō oporteret dixisse nisi q̄ ego z pater z vos vnū sumus.s.p voluntatē.non fecisset gradus dicendo figillatiz vnūquēq;.ordo ei z distinctio nominum multuz operatur.z ē.ff.si quis cau.sed z si.§. questū.xliij.di.sit rector. extra de rescrip.cū dilecta. naz z si seruus communis distinctis noibus dominoz stipuletur: pro virilibus portionibus eis acquiritur.si tacitis nominibus pro ea tantū parte qua quisq; dns est.ff. de sti.ser.si cōmunis seruus ita stipuletur.

b ℂ Per naturā.sicut enim ipse est vnū cū patre natura diuinitatis ita vnum ē nobiscum humanitatis nā.

c ℂ Nos contra.id est conuerso.

d ℂ In eo.s.filio leēmus.

e ℂ Natiuitatez.z ita quoq; ipse in nobis vt cōsūmatius z planius per id qđ sequitur z sic inuitur hic christum eē in nobis per carnē in sacramēto cōicatam z nos in eo per carnē virginis assūptaz z inuitur cōtrariuz ibi. cū eo qui.vbi dicitur q̄ ē in nobis per carnē.ibi q̄ autē.q̄ nos sumus in eo per sacm altaris cōmunicati.sed vtrunq; pōt esse verū cū hic insit eadē caro.§.e.omnia.

f ℂ Qui.s.filius.per naturā assumptaz a christo i virgine vel a nobis in sacro.

g ℂ Naturaliter.per naturā diuinaz inest sic enī intelligi debet pater est in filio z filius in patre.idest eiusdē nature vel substantie cum isto z conuerso.

h ℂ Scōm natiuitatē.i.diuinitatē que ē natiuitatis.

i ℂ In eo.s.filio.

k ℂ Non enim.hoc vult dicere q̄ malus non fiat vnū cū deo per assūptionē corporis christi.licet ei⁹.i.mali christus habeat in se carnez assūptam.

l ℂ Assumpserat.per incarnationē in virgine.

m ℂ De.hoc ē ex patre habet viuere qui ex eo natiuitatē habet.homo vero non habet natiuitatem a christo sed ab homine a quo gignitur z nascitur.z iō non est ibi omnimoda similitudo.

n ℂ Per patrē.i.a patre sm diuinitatē.

o ℂ Nūo.per pez idest sicut christus est vnum cum patre.

p ℂ In se.i.sm naturā diuinā que spiritus est.q.d.quoniā non habet naturam cum patre vt sit idem cum eo.

q ℂ Hec autē.s.superiora.

r ℂ per honorē.i.honorabile sacramentum.

s ℂ In calice mittitur.monet Ambrosius qōem quare melchisedech obtulit tantū panē z vinū.z nos aquā apponimus sed non soluit. Cāus.in prima parte dicit quare aquā in sacrificijs offeramus. In secunda cōmendat sacrificium multiplici auctoritate.

t ℂ Et vinū.expressum autem non est q̄ obtulerit aquā.presumimus tamen

ficiunt: vt z nos in christo z christus in nobis sit.ergo est ipse in nobis p carnez.q̄ autē in eo per sacramentum communicate carnis z sanguinis sumus:ipse testatur dicens. vos autem me videbitis:quia ego viuo z vos vinetis.quia ego i patre maneo z vos in me z ego i vobis.si voluntatis tantum intelligi vnitatem vellet cur gradum[a] quendam atq; ordinē consumande vnitatis exposuit:nisi vt ipse in patre per naturaz[b] diuinitatis.nos cōtra[a] in eo[a] per corporalem eius natiuitatez[b]:z ille rursus in nobis per sacramentoz[ū] ineē mysteriuz crederetur:ac si perfecta per mediatorem vnitas doceretur: cum nobis in se manētibus ipse maneret in patre:z in patre manēs maneret in nobis:z ita ad vnitatē proficisceremur cuz eo:qui[a] naturaliter[a] sm natiuitatez[b] inest: nos[a] quoq; in eo[a] naturaliter inessemus ipso in nobis naturaliter permanente:q̄ autem naturaliter in nobis hec vnitas sit:ipse ita testatus est:qui edit carnē meam z bi.san.me.in me ma.z ego in eo.non enim[a] in eo erit nisi in quo ipse fuerit eius tamen in se sumptaz habens carnē:qui suā assumpserat[a]. Itē:sicut misit me[m] pater viuens et ego viuo propter patrem:z qui mādu.car.me.z ipse viuet propter me. quomodo per patrem[a] viuit eo modo nos per carnem eius viuemus. hec ergo vite nostre causa est: q̄ in nobis manere deuz per carnez christi habemus victuri per eum ea cōditione qua vivit ille per patrez:si ergo nos naturaliter sm carnem p euz vivim⁹.i.naturā carnis siue adepti:quomodo[o] nō naturaliter sz spiritū in se[a] patrē habeat cū viuat ipse per patrem. Item hec[a] autem ic circo commemorata sunt a nobis quia voluntatis tantuz inter patrē z filium vnitatē heretici mētientes vnitatis nostre ad dominum vtez bātur exemplo tanquā nobis ad filiuz z per filiū ad patrem obsequio tantuz z voluntate religionis vnitatis:nulla per sacramentū carnis vel sanguinis naturalis communionis proprietas indulgetur:cuz z per hoc nobis datum filij z permanentez in nobis carnaliter: z nos in eo nobis corporaliter z inseparabilit vnitatis mysteriū vere z naturalis vnitatis fit predicandū.i.corp⁹ christi quod sumitur de altari.figura est dū panis z vinum extra videtur veritas autē dū corpus z sanguis christi in veritate interius creditur.

Item Ambrosius in libro de sacramentis.

Quare in sacrificio aqua vino misceatur.

In calice[a] mittitur vinū z aqua sed dices quomodo ergo melchisedech panē z vinum[a] obtulit[a] qd sibi vult admixtio aque:bibebāt autē de consequenti[a] eos petra. petra autem erat christus:non immobilis petra q̄ populū seqbat[a] z tu bibe vt te xp̄s sequatur. vide mysteriuz. Moyses hoc ē,ppheta[a]:virga hoc est verbum dei sacerdos verbo di tangit[a] petraz z fluit aqua z bibit populus dei.redundat aqua in calice salit[a] sanguis in vitā eternaz. Itē: Accipite[a] z illud.de latere eius efluxit aqua vt emundaret[a]:sanguis vt redimet.quare de latere quia vñ culpa[a] inde gratia.culpa per feminaz:gratia per christū. Itē audi psalmum. vide quā apertus sit celestibus sacramētis:domin⁹ pascit me: z nihil mihi deerit cē. virga tua et baculus tuus cē. virga imperiuz baculus passio ē eterna: deitas christi passio tēporalis.illa creauit:hec redemit[a].parasti i conspectu meo mēsam[a].z poculum tuū inebrians[a] quā preclarum est Itē,quotienscūqz bibis remissionem peccatorum accipis z inebrians spiritu. vnde z apostolus.nolite inebriari vino in quo est luxuria:sed implemini spiritu sancto. Item preclara est ebrietas:que operatur sobrietatez mentis. Item Fiat voluntas tua sicut in celo z in terra pa.no.quo.da no.ho.sanguine christi pacificata[a] sunt omnia vel in celo[a] z in terra.sanctificatū est celum[a].deiectus est diabolus:vbi verlatur homo quez ille decepit. Dixi vobis q̄ ante verba christi quod offertur panis dicatur. vbi christi ver

u ℂ Obtulit.ideo forte quia fatigatis non purum vinum sed cuz aqua mixtū solem⁹ offerre.

x ℂ De consequenti i.satisfacienti eis petra.vel sicut tradunt hebrei,aqua de petra quā moyses bis percussit salienſqz vsque quaqz populum per desertum ambulantē secuta est.z de petra q̄ est christus salit aqua eterne vite quā potamus in deserto huius vite ambulātes quia deseritur a stabilitate huius mundi.j. di.v. ne tales ibi. non enis manere.

y ℂ Prophetā.i.sacerdos. xliij.di. sit rector

z ℂ Virga.virga i manu sacerdotis est verbum dei in ore sacerdotis,aliter exponitur xlv.di.disciplina.

a ℂ Tangit.i.predicat christum.vel tāgit petrā.i.duriciā cordis.

b ℂ Salit.i. facit nos salire.i.transire.

c ℂ Accipite.alia ratio quare aqua misceatur in sacrificio.

d ℂ Vt emundaret.j. di.iiij.proprie.in fi.

e ℂ Vñ culpa.i. de latē d'pa z de latē gr'a sī non de eodē latere verbi gratia:de latere ade fuit femina vnde culpa'er fuit.de latere vero christi sanguis z aqua.vnde gratia.

f ℂ Hec redemit.scilicet passio z fides eius.

g ℂ Mensam.i. cōionē corporis tui.

b ℂ Inebrians, idest dans obliuionem delectationum. vt.§.di. xxxv.luxuriosa.

i ℂ Pacificata sunt in terra. redempti sūt homines.princeps.n. mundi huius eiectus est foras in celis chorus angelorum qui iam turbatus fuerat per passionem eius et resurrectionem spe future reparationis in noua gaudia resurrexit.vt.§.e.dist.i.bi duo nec vt orige.dogmatizauit pro redemptione diaboli passus est christus.nec pro angelis sed vt eius lapsus in restitutione hominis esset reparatus.z ideo dicitur pro angelis fieri dum quod inde cecidit ex hominibus redditur z ideo etiā dicuntur pacificata.que sunt in celo:quia numerum angelorum diminutum fide passionis sue christus replet idest homines qui peccato deprauati erant suo sanguine redemit z ex his ruinam angelorum resarcit deus.§.di j .bi duo.

k ℂ Vel in celo.vel pro z.i.ale sanctoz que iā in celis sunt z sancti qui adhuc sunt in terra.z tunc pacificata.i.saluata vel pacificata.i.homies angelis reconciliati sunt.

l ℂ Celū.i.illi qui ascendunt celū sanctificati sunt quibus suppletur ruina angelorum in celis.

a Supersubstantialem.ꝛ in textu matthei est supersubstãtialem.i.sup omnem substantiam.

b Sicut ẽ verus.nõ enĩ imagine nec veritas obũbrabitur.ff.de li.ꝛ po.filio.

c Et tu qui accipis.i.corpꝰ xp̃i accipis diuine substãtie vnitũ.

d In illo sacro.i.sb illa visibili specie vel intrãsitiue illud sa cro.i.sub illa specie. vl illa species ẽt suo mõ dicitur corpus.

e Corporalis.nõ ergo posset quis sustentari de eucharistia.ar. contra.qꝛ ẽt de odore saciatur quis ꝛ cõfortatur.

f Spũale.i.spũz alẽs.

g Diuini spiritus. idẽ repetit corpus spirituale dicit non q̃ sit spũs.sed qꝛ agile ꝛ nullo tẽporaliũ egens inuenitur vel distinguitur inter corpꝰ xp̃i qõ est ecclesia. ꝛ corpus christi sp̃iũ de virgie vt ecclesia dicat corpꝰ christi spũale.qꝛ bꝛ qõ est deꝰ ei vnitur.corpꝰ dicitur spiritus dei qꝛ a spũ sancto ẽ.

b Si credis.recte quo ad litteraz de chaim hoc intelligitur.sic Recte quidẽ obtulisti:sed recte non diuisisti.qꝛ nõ simplici corde.vñ ꝛ dr̃ ō frugibus terre obtulisse qꝛ eius sacrificiũ cõtaminatũ erat terrẽa cõtagione ꝛ operatione iudei quoq; recte offerebãt qꝛ deo cerimonias offerebãt.sed non recte diuidebãt.qꝛ no. te,intellectũ a ve.te.lꝛa ñ sequ̇trabãt.q igr̃ altari pr̃i filiũ immolat recte immolat ſ̃ q i eadẽ pr̃sõa duaꝰ nãs ñ intelligit:nõ recte diuidit io.

i Nec moyses.cõiuua.ysidorꝰ super leuiticũ plane vt velle q̃ dñs nr̃ seipsũ assũpsit per hoc quod dr̃ assũpsit deditq; discipulis suis.

k Conuiuũ.Rex sedet in cena turba cinctus duodena:Sed ꝛ in manibus sese cibat ipse cibus. Comedit ergo xp̃s seipsũ ſ̃ non quo ad effectũ qꝛ non indigebat sicut de baptismo.ſ.d.iiij.ppͤie.

l Et qui comedit.dicere q̃s quare assumpsit corpus suũ q̃ nõ indigebat. R̃. vt daret aliis erẽplũ sumẽdi.sicut baptizatus ẽ ſ̃ nõ indigeret vt daret erẽplũ baptizandi. vt. ſ. di.iiij.per aquam.

m Accipite et cõedite.

n Sacerdos.sacrificium ꝛ ita ge rit officium duorum ar.cõtra.xvj.q.j.presbyteros.

o Hanc eis.cũ dixerũt iudei ei.qd faciemus ꝛ nos viri fratres. Ait tunc petrus.credite ipsũ ẽ deũ quẽ crucifixistis.

p Coporeũ illud mãna. idest corpus christi qõ significabatur p corporeũ mãna,s.e.reuera.

q Tanti.i.tante rei miraculose.ſ.corporis christi.

r Accesserunt. Casus. commendat sacrm corporis christi ꝛ nos ad eiꝰ sũptionem inuitat.

s Nemo. mãducat spiritualiter sed multi sacramentaliter licet non adorauerunt. adoramus quidẽ humanitatem eius quadam veneratione maiori quam vniuersas creaturas,illa tamẽ que dulia est non latria.

t Adorauerit.ar gu. hic.q mus nõ potest accipere corpus christi arg.contra.j.eo. qui bene.

u Non inuenimus .quo ad mysterium.

x Ferebatur.alludit ad illud quod dicitur in li.regũz dauid fingens se dementez manibus ferebatur per lustum ciuitatis saulis regis intimore. ex quo forte postea dictum est in legibus q̃ curator dandus est ei qui dicit se dementẽ causa cognita ne propter onera ciuilia huius fingat.

y Presbyter eucharistiã licet intinctam dare causa necessitatis.b.li. v.c.vt omnes.s̃.eo.cum omne.sed sanguinem non precipitur seruare quia opꝰ ẽt nimia cautela in eo seruando ergo propter cautelã nõ seruatur ne fundatur,quandoq; tamen propter aliud seruatur j.di.proxima sabbato.

Christus idem est sacerdos ꝛ sacrificium.

Sacerdos dei patris dicitur filius dei ſm humanitatem: in qua se pro nobis acceptabile sacrificium deo obtulit:vt sit ipse sacerdos qui est sacrificiũ. Item aug. de vtilitate agende penitentie.

Judei credentes biberunt sanguinẽ quem in cruce fuderunt.

Hanc eis petrus annunciauit colendum quem crucifixerũt vt eius sanguinem biberent credentes quẽ fuderũt seuientes.

Idem in epistola ad bireneum.

Corpus quod ex virgine sumptuz est:a fidelibus accipitur.

Coporeũ illud manna nũc ẽ tantꝰ res miraculi:quia venit quod perfectuz est:perfectus autez panis de celo corpus est ex virgine natum. Idem in psalmo.xxxij. bone.ij.

Verum christi corpus verumq; eiꝰ sanguinem quotidie manducamus ꝛ bibimus.

Accesserunt ad iesum iudei vt crucifigerent:nos accedamus vt corpus eius ꝛ sanguinem accipiamus Item.Vere magnus deus ꝛ magna misericordia eius qui nobis dedit mãducare corpus suum:i quo tanta perpessus est ꝛ sanguinez suum bibere. Item in psalmo:xxviij. ad iudeos. Jam ꝛ securi bibite sanguinez quem fudistis Item in psalmo.lxxv. Ipsum sanguinem:quez per insaniam fuderunt per gratiam biberũt. i psalmo xxvij.de carne marie carnem accepit:ꝛ ipsam carnez ad mãducandũ ad salutez dedit.nemoꝰ autem illam carnẽ manducat:nisi prius adorauerit. Item in psalmo.xxxiij. David ferebatur manibus suis. Manibus suis nemo portatur.quo intelligatur in ipso david ſm ſam non inuenimusᵃ:in christo aũt inuenimus.ferebatur enim xp̃s manibus suis:quãdo cõmendans ipsũ corpꝰ suũ ait:hoc est corpꝰ meum.ferebatᵃ enim illud corpus in manibus suis. Idem super io.tractatu.xxxv. Quo vsq; biberent sanguinez:quez fuderunt desperauerũt. Idem in psalmo. liiij. Judei pascebantur tanquaz de pena domini:ꝛ nos de cruce domini pascimur:quia corpus ipsius mãducamꝰ. Habent ergo impij epulas suas:habent ꝛ pij suas.beati qui esuriunt ꝛ sitiunt iusticiã. Item ex concilio guarmacensi.

Pro infirmitatibus eucharistiam presbyter semper habeat paratam.

Presbyter eucharistiãᵐ le mper habeat paratam: vt qñ quis infirmatus fuerit statim euz communicet:ne sine cõmunione moriatur

a Qui bene comederit nec dicendū: q̄ mus sumat corpus dñi. statim. n. definit eē sacramētū ex quo ab eo tangitur. si tñ dicatur q̄ sumat non ē magnum inconueniens cū sceleratissimi boies istud sumāt. sed. b. non concedit q̄ ab eo sumi possit imo statiz definit eē sacm. sed iterū non posset conseerari q̄ nō ē ibi iā panis immo tñ species. sed nūquid definit eē sacm si trā sit su per illud corpus m⁹ vel aranea: nō credo q̄ definat esse sacramentum.

b Err. dies. secus in vino ş. eo. si per negligentiā.

c Ro dilectiōne. q̄ male dicit. culpa. n. similis est male discere ⁊ docere. C. de male. ⁊ mathe. culpa. imo ⁊ huiusmodi pueri et heredādi sunt si preter voluntatē parentū vel mimis vel arenarijs se locent. vt i auctē. vt cū de appel. cog. §. causas. col. viij.

d Ut pudor. loquit de notorio ⁊ manifesto infami cui non ē ipartieda eucharistia. domini. idē ē dicēdū de quolibet existēti i mortali crimine notorio. xxiij. q. v. placuit

e Infami. tales enī infames sūt. ff. de his qui no. ifa. Gl. ij. §. ait pretor.

f Lenicis.

g Tn altari. non presūat. ppt̄ solā ep̄i reuerētiā nisi licentia ep̄i vel necessitate vrgente. ⁊ hoc vbi perficit ep̄us. alias ꝺ. viij. q. j. nihil.

Konūciādū Que festinitates sint celebrande. ⁊ qñ: ostēdit. ⁊ iō iter sacra tractat de solēnitatib⁹ istis: q̄ sacramētoz loco habētur q̄ representāt passiones eorū martyrū ppter quos sūt

i Usqz ad vespaz. hic habes qñ incipiāt dies fm canones. s. a vespa. vt ex de fe. c. j. ⁊ ij. ⁊. ş. lxxv. di. q̄ a plib⁹. aliud obtinet fm. ll. q̄ fm leges incipit a media nocte vt. ff. de fer. more. vt notat de hoc sup illo. c. qō a patribus hodie quo ad iudiciū ꝓtēditur dies vsqz ad tenebras ⁊c. ex de offi. deleg. consuluit'. Sz tñ nota q̄ inceptio ista nō bz locū q̄ ad oīa. nā fz hoc fe pe comedim⁹ carnes in die veneris. vñ dic q̄ quo ad solutiōes faciēdas quo ad carnes comedēdas dies incipit a media nocte ⁊ t̄minat i alias mediā noctem ⁊ marie q̄ hoc dicit lex ⁊ hoc bz consuetudo. lz quo ad solutōnes distinguāt qdā inter clericos ⁊ laicos qō nō approbo. ꝓterea nō q̄ dies qñqz incipit a meridie ⁊ terminat in alium ⁊ hec forte cōputatio est magis vera cū ꝓtineāt ortū ⁊ occasū signoz. Itē dies qñ qz cōputatur de momento ad momentū. ff. de mino. veniqz. §. minorem. sed quātum ad esum carniz copulatur dies a vespera vsqz ad diluculum vt. j. e. de esu.

Itē ex concilio arelatensi.

Penitentia eius qui non bene sacrificium custodit.

Qui bene non custodierit sacrificiū: ⁊ mus vel aliud aliquod animal illud comederit⁹. xl. diebus peniteat. Qui autē perdiderit illud in ecclesia aut pars eius ceciderit et non inuenta fuerit. xxx. dies⁹ peniteat. Cyprianus euaritio confratri salutem.

Magis ⁊ histrionibus sacra non cōmittantur mysteria.

Pro dilectione tua consulēdū me existimasti frater charissime quid mihi videatur de histriōe ⁊ mago illo: qui apud vos constitut⁹ adhuc in artis sue ꝺdecore persenerat magister et doctor: nō erudiēdorum sed pdendorū puerorum. id quod male didicit⁹: ceteris quoqz insinuat: an talibus sacra cōio cum ceteris christianis debeat dari: aut vobiscū debeat cōicare. puto nec manifestati diuine nec euāgelice discipline congruere vt pudor⁹ ⁊ bonor ecclesie iam turpi ⁊ infami⁹ contagione fedetur. Item ex con. carthaginensi quarto.

Post cōuersionem non est deneganda gratia cōionis.

Lenicis⁹ atqz histrionibus ceteriqz personis hmōi vel apostaticis cōuersis vel reuersis ad dominū gr̄a vel recōciliatio nō neget

Item ex conci. vtico.

Presbyter in altari missam non celebret in quo eadem die episcopus celebrauit.

In altari in quo ep̄us missam cantauit presbyter eodez die aliam celebrare nō presumat⁹. Itē ex concilio lugdunensi.

Tempora feriādi in missa sunt laicis nuncianda. Di. iij.

Nonunciādū⁹ est: vt sciāt tpa feriādi p annū. i. oēm dñicam a vespa vsqz ad vesperaz⁹ ne a iudaismo capiant. Feriādi vero per annuz isti sunt dies. natale dñi: sancti stephani. sancti ioannis euangeliste: innocentū: sancti siluestri: octaua domini. theophanie⁹: purificatio ꝰctemarie. sanctū pascha cū tota hebdomada: rogationes tribus diebus: ascensio domini: sancti dies penthecostes. sancti ioannis baptiste. xij. apostoloz maxime sanctorū petri ⁊ pauli qui mūdū sua predicatione illuminauerūt. sācti laurentij. assumptio sancte marie: natiuitatis⁹ sancte marie: ecclesie dedicatio. sancti michaelis archāgeli: dedicatio cuiuscunqz oratorij: ⁊ oium sāctorū ⁊ sancti martini: ⁊ ille festiuitates⁹ quas singuli episcopi in suis episcopatibus cū populo collaudauerint: que vicinis tantum circūmoranti⁹ bus indicende sunt nō generaliter⁹ omnibus. reliquas vero festiuitates per annū non sunt cogendi ad feriādū nec prohibendi. Indictuz vero ieiuniū quando fuerit denunciatuz ab omnibus obseruetur. Item ex conci. tolletano quarto.

In sanctoz solēnitatibus diuinis officijs non saltationibus vel cantilenis populi debent vacare.

Religiosa consuetudo est quā vulgus per sanctoz solēnitates ⁊ festiuitates agere consuenit. populi qui debent diuina officia attendere saltationib⁹ turpibus inuigilāt: cantica non solū mala canentes: sz religiosorū officijs perstrepūt⁹. hoc enim vt ab omnib⁹ prouincijs depellatur: sacerdotuz ⁊ iudicū a cōcilio sācto cure committitur. Itē ex concilio aurel.

Ante ascensionē dñi tribus diebus letanie celebrentur.

Rogationes. i. letanias⁹ ante ascensionē domini placuit celebrari: ita vt premissum triduanū ieiunīū in dominice ascensionis solēnitate saluatur per quod triduū serui ⁊ ancille ab opere relaxētur. quo magis plebs⁹ vniuersa ꝓueniat quo triduo omnes abstineant ⁊ ēt qua drageſimalibus cibis vtantur.

Item ex concilio eodem.

Ep̄us die dñico non desit ecclesie.

Episcopus: si infirmitate non fuerit impeditus: ecclesie cui ꝓrim⁹ fuerit die dominico deesse⁹ non debet. Itē ex eodē.

Nos dies pasche ciuibus in villa celebrare non licet.

Nulli ciuium vnquā pasche natalis domini ⁊ quadragesime solēnitatē in villa⁹ lz celebrare: nisi quez infirmitas ꝓbabitur tenuisse.

Item ex eodem.

Ante solēnitatē pasche quadragesima est celebranda.

Sacerdotibus⁹ oib⁹ decretum est vt ante pasce⁹ solemnitatē nō quinquagesima fz. xl. teneatur.

Itē ex cōci. martini. pape.

Quinta feria vltie septimāe q̄dragesime ieiuniū solui nō lz.

Non liceat⁹ qui nta feria fratres

k Theophanie. idest epipbanie. idest apparitionis. theos. enim deus. pbanos apparitio quādo. s. stella apparuit que duxit magos.

l Natiuitatis. de festo cōceptionis nūll dicitur quia celebrandum non est, sicut in multis regionibus fit. ⁊ maxime in anglia. ⁊ hec ē ratio quia in peccatis cōcepta fuit: sicut ⁊ ceteri sancti excepta vnica persona christi similiter de annunciatione sancte Marie nib. l dicit cum sit tamen celebre festum. b.

m Festiuitates. sed de quibus festiuitatibus hoc intelligis. quia sancti aut sunt canonizati aut nō. b. intelligit ō canonizatis q̄ dicit q̄ epōs cum suis clericis quantū ad suam diocesim possunt sanctuz canonizare. qō nō credo sed audio de canonizatis qui non habent vigilias.

n Nō generaliter. ar. q̄ particularia decreta episcopi possunt cōdere leges ⁊ cānones constituere ⁊ consuetudines inducere seruandas in parochijs suis in subditos suos consensu eorūdē sine presentia pape vel eⁱ⁹ legati. vt. rj. di. catholica. ⁊. xxxv. qōe vj. ab isto.

o Religiosa. saltationibus. ş. e. di. j. qui die.

p Perstrepūt. hoc licet sit mortale non inducit depositionē. vt. v. q. iiij. in loco.

q Rogationes. i. letanias. ş. di. lxx vj. §. non autē. contra ibi dicitur q̄ inter pascha ⁊ pentecosten. non sit ieiunādū. sed de ieiunio quod hic statuitur nō precipit sed suadet. nā in tēpore illo vnaquaqz prouincia abundabat in rēsu suo. vt. lxx vj. d. vtinā. ⁊. xij. d. illa

r Plebs. ⁊ ita sui sunt de plebe.

s Episcop⁹ deesse ar. q̄ epūs diuinis diebus in episcopali ecclesia diuinis officijs debeat interesse in qua sacerdotali more precipitur residere. vt. viij. q. j. peruenit ad nos. ⁊ q̄ non cogendus sit cum clericis suis apud ecclesiaz suaz cōmuniter habitare. vt dicit. xli. di. episcopus vilem.

t Nulli. in villa. j. tunc enim i maiori ecclesia conueniūt omnes. vt. ş. e. distin. si quis extra.

u Sacerdotibus. i. episcopis i cōcilio cōgregatis.

x Pasche. contra. ş di. iiij. statuimus. ⁊. c. quadragesima. Sol. hic de ieiunio generali quod oībus iniūgitur. ibi de speciali qō clericis suadetur. imo ideo non est seruanda infra. quia seruatur post pascha a die pasche vsqz ad ascensionem vel pentecosten.

y Non liceat. ieiunium. quia dominus surrexit de cena ⁊ lauit pedes discipulorum ⁊ iterum redijt ad cenam. volunt quidā ad similitu

dinē domini etiā pedes alijs abluere ?bis comedere sed talis consuetudo reprobatur.

a ¶ Exornare.ar.q̄ nihil reputatur ieiunasse qui vnū diē non ieiunat. ¶ C.ad filey.l.vlt.nihil videt eē factū ?.vij.q.j.nihil.

b ¶ Non oportet.sed per totos, exceptis diebus dominicis.arg.s. di. xxx.fiquis presbyter.j. di.v. quadragesima.

c ¶ Lacuit.vt oēs. non comedāt

d ¶ Sabbati.s.pascha lis.

e ¶ Sacerdotali.s.fini a hora nona.

f ¶ Cōiōe.s.precepta i.non debent comedere nisi prius celebratis missarum officijs et vespertinis.s.eo.di.j. solēt.b.

g ¶ Quoniā sunt.s e.dis.lxxvj.§.ñ autem.

b ¶ Genua.s.di.lxxvj.§.non autē.

i ¶ Stantes.s.di.xxx fiquis presbyter.s.xxvj.q.vij.sacerdotes cōtra.Sol.ibi dies remissionis vocantur dies ieiuniorum.

k ¶ Esu.ferie, de quarta feria est consilium de sexta precepsum.

l ¶ Sabbati diei.s.pascbalis supple ne forte ob insignē solēnitatem videret ieiunium tunc soluendū.

m ¶ Saluerit.sed ñ tenetur ad hoc.

n ¶ Vel debuerit, cū teneatur ad hoc ex iniūcta pnia ?ita est ar. q̄ possumus carnes comedere in die sabbati.nam ponit i oratione nr̄a tamdiu abstinere die sabbati:q̄diu voluerimus.Sz ō.j.c ij.sed illud est ?silium ?consuetudo ita intēpretat eē ō obser.ieiu. cōsiliū.§.itē de illis. nec enī sabbatū ē legitima feria.vt.j.eo.ieiunia fo.

o ¶ Eruenit.g venies.s.antichristus.

p ¶ In veneratione. vult nō pro nimia certitudine ponit hic presens pro futuro.?notauit hoc.s. .xxiij. q. j. paratus.?.j.de consec. dist.iiij.quando qs.

nouissime septimane ieiunium solvere:?oēm exornare.xl.?syncere abstinentes totā.xl.perexire. Itē ex con.laodicensi.

De eodem

NOn oz in.xl.quinta feria vltime hebdomade ieiuniuz dissolui ?totaz.xl.inbonorari.sz per totos dies ieiunare ?escis abstinentie conuenientibus: idest aridioribus vti. Item ex con.agathen.

Exceptis diebus dominicis in quadragesima non soluat ieiunū.

PLacuit vt oēs ecclesie exceptis diebus dñicis in.xl.etiā in die sabbati sacerdotali oratione et discretionis cōione ieiunēt. Itez ex concilio niceno.

Nec in die dominico nec in diebus pētecostes i ōione genua flectāt.

QUoniā sūt in die dñica quidā ad orationē genua flectentes ?in diebus pentecostes: ppterea statutū est a sācta synodo: quoniaz consona ?cōueniens per oēs ecclesias custodiēda cōsuetudo ē: vt stātes ad orationē vota domino reddam⁹. Itē leo papa.iiij.

Quo tempore ab esu carniū sit abstinēdum.

OEsu carniū apō nos vetustissima ?non improbāda traditio semp ē tenēda vt a cene termino q̄ fit in principio noctis iiij.ferie que lucescit in quarta feria vsqz in diluculū quite ferie.?similiter a cena noctis sexte ferie que lucescit in sexta feria non imperite ieiunatio ē tenenda vsqz ad sabbati lucē quātū de die parte aliquis ieiunare maluerit vel debuerit protēdat. Itē gre. dilectissimis ciuibus rome.

Nec die sabbati feriādū nec die dominico lauacrū ē prohibendū.

PEruenit ad me quosdā pueros spūs boies prana inter vos aliqua ?scē fidei aduersa seminasse ita vt die sabbati aliqd opari ,phiberēt:quos quid aliud nisi antichristi predicatores dixerim⁹:q veniēs die sabbati:atqz dñicuz ab oi faciet opere custodiri.qz eniz mouse ?resurgere simulat:baberi i veneratiōe vult diē dñicū ?q; populū indaiza re cōpellit:vt exteriorē legis ritum renocet:?sibi indeorū perfidiā subdat:coli vult sabbatū. Aliud quoqz ad me platū ē vobis a puersis hominib⁹ eē pdicatū:vt dñico die nullus debeat lauari.?qdē si,p luxuria ?pro voluptate qs lauari appetit boc fieri nec reliquo quolibz die cōcedim⁹.si autē pp necessitatem corporis boc nec die dñico prohibeymus. Item innocen.papa.

Ob reuerentiā sepulture dominice sabbato ieiunare debemus:

q ¶ Sabbatum.s.di.xli.quisquis.?.s.di.lxxxj.non oportet.

r SAbbato vero ieiunandum.supra.xij.distin.illa.contra.so.boc non obtinet, vel dic vt ibi dixi.

s ¶ Non celebrari,sacramentum corporis ?sanguinis domini.s.distin.j. visum.contra distin.ij.iteratur.contra.sed ꝑm banc exceptionem illa.capitula, intelliguntur.

SAbbato vero ieiunandū esse rō euidentissima demonstrat. nā si diē dñicā ob venerabilē resurrectionē dñi nr̄i iesu christi non solū in pascha celebramus verūz etiam p singulas hebdomadas ipsius dei imaginē frequentam⁹:ac sic. vi.feria,ppter passionē dñi ieiunam⁹ sabbatū pretermittere nō debem⁹:qñ intra tristiciā ?leticiā tēporis illius vī incluſuz.naz vtiqz cōstat,apostolos biduo isto ?in merore fuisse ?,ppter metū iudeorū se occultasse. qō vtiqz non dubiū est intantū eos ieiunasse biduo memorato vt traditio ecclesie bēat isto biduo sacramēta penitus nō celebrari que forma etiā per singulas tenēda est hebdomadas:ppter id quod cōmemoratio diei illius semper est celebranda q̄ si putant semel atqz vna sabbato ieiunanduz:ergo ?dominica et sexta feria semel in pascha erit vtiqz celebrāda. Itē melchiades pa.

Die dñica ?quinta feria nō est celebrandum ieiunium.

IEiuniū dominici diei ?gnte serie nemo celebrare dz vt inter ieiuniuz christianorum ?gentilium veraciter credentiuz infidelitū atqz hereticorū vera ?non falsa discretio habeatur. Itē ex concil.cesareo augustano.

De eodem.

NEquis ieiunet die dñica cā timoris aut persuasionis:nec q̄ dragesimarū diebus ab ecclesijs fideles desint.nec habitent in cubiculorum latibulis ac montiū q in suspicionibus perseuerāt,sed exemplum ac preceptū custodiāt sacerdotum ?ad alienas villas agendorū cōnē tuū causa non cōueniant.ab vniuersis episcopis dictum ē anathema sit:qui boc cōmiserit. Itē ex dictis sancti appolloni.

Quarta ?sexta feria sunt seruanda ieiunia.

IEiunia sane legitima i.iiij.?vi. feria nō sūt soluēda nisi grādis aliqua necessitas fuerit:qz q̄rta feria iudas traditionez dñi cognouit.vj. feria crucifix⁹ ē saluator. videbitur ergo q i bis dieb⁹ sine necessitate solueriit statuta ieiunia: vel cū tradēte tradere saluatorē: vel cū crucifigētibus crucifigere.die āt dñica nibil aliud agendū est:nisi deo vacandū nulla operatio in illa die sancta agatur:nisi tm̄ bymnis ?psalmis ?canticis spiritualibus dies illa transigatur Itez innocen.pa.

Quinta feria vltime hebdomade quadragesime penitentes remissionem accipiant.

OEpenitentibus vero qui sine ex grauioribus commissis

t ¶ Eiunium.quinte.s.distin.lxxvj. vtinam.cōtra.so. probibetur boc fieri in contemptum diei. alias semper ieiunare non reprobarem vt ibi,sed quare potius de bis diebus q̄ de aliis.cum ieiunare in contemptū diei cuiuscunqz sit mortale peccatum:dic q̄ ideo qz maioris veneration⁹ sūt.qz in illis duobus diebus fecit dominus quicquid insigne fecit fere.lxxv.distin.cape,fere dixi,qz die iouis celos ascendit.

u ¶ Equis,causa timoris alias tumoris.scilicet quia aliquis incuciat timorē alicui nisi ieiunet tali die.

x ¶ In suspicionibus,scilicet bereseis.

y ¶ Eiunia ?sexta.addita secūda feria.xj.q.iij.de illis di.lxxxij.presbyter.

z ¶ Soluēda.ab bis qui ad boc votovel pnia sūt astricti vel dic q̄ boc fuit in primitiua ecclesia necessitatiz bodie vero consilij.b.e.g.

a ¶ Saluatorem.supra.xj.q. iij.abijt.

b ¶ Vel cū crucifigentibus j.di.iiij.qui bis.

c ¶ Aliud.C.de fer.l.iij.cōtra sed dic legem succūbere, i.viz in boc nō babere.extra de fer.conquestus.

d ¶ Epenitentibus.cōmissis moralib⁹.graniora enim appellat valde enormia:leuiora min⁹ enormia.alias cēt contra.xxvj.q vj.c.vltimo.

a ¶ Egritudo.quo casu nullo tpe ẽ denegãda cõio.vt notat ꝛ legit.di.pri.c. presbyter.Sz pone ꝙ aliqs agat septẽnẽ pniam:nũqd in istis.vij.ãnis i quo libz anno i cena dñi dz i ecclesia introduci vel si dz:a quo:vtrũ tãtũ ab epo vl a suo presbytero dicũt qdã ꝙ post primã expulsionẽ vsq ad vltimã:quarum vtraqz dz tantuz per epm fieri presbyter simplex põt eũ quolibz anno in cena dñi recipẽ i ecclesia ꝛ post octauas de ecclesia expellere. de hoc.l.di.i capite. Itẽ q̃re hoc magis fit i die iouis q̃ in alio die eiusdẽ septiane: iõ qꝛ eodẽ die idẽ dñs capt⁹ fuit:ꝛ ligat⁹ fuit.ꝛ ei⁹ ligatio absolutionẽ nr̃az operata ẽ: vel põt dici ꝙ iõ qꝛ ipse eodẽ die pedes discipulorũ lauit. vñ iõ eadẽ die fit: pedes id ẽ affect⁹ nr̃os lauet a peccatz.iurta illud quã speciosi pedes euãgelizantiũ ẽ. de peni.di.j. potest.

b ¶ Remittẽdũ.id ẽ absolvẽdo recõciliãdo eucharistiaz prędẽdo.l.d.penitẽtes.

c ¶ Estimando.ar.xxiij.q. vij.occidit.

d ¶ Attẽdat.xxvj.q.vij.ꝫ bis

e ¶ Sane.expõit qõ dixerat

f ¶ Ante tps.i. ante qntã feriam q̃ est ante pascha.

g ¶ Litteris.ꝛ nõ p singulos.ꝫ.de pe.di.iij.c.septiel.ꝛ.lxiij.d.ꝧ.i.ꝛ.c.agatho sa.ꝫ.di.xcvj.cũ ad vex.j.di. priori.omni tẽpore.

b ¶ De anno.j.dis.iiij.si qs de alio.

i ¶ Vetus.nõ vet⁹ dic: qõ coronam ãnt excedit sicut ꝛ nouũ dr̃ mrimoniuz qõ nõ excedit annũ.vt.xxv.q.viij. c.i.ꝛ ar.ff.de pub.ꝛ vect.l.viti.ꝧ.quotiens.ff.de vino et trĩ.le.vet⁹.

k ¶ A sanctis.xj.distin.c.ecclesiasticarum.

l ¶ Crucis.ꝛ q̃ri põt q̃re festũ crucis celebrem⁹ in qua dñs fuit deboneſtatus ꝛ nõ festũ' asine i qua fuit honorat⁹:ꝛ dicim⁹ ꝙ laus exhibita dño i asina fuit mũdana de q̃ nõ est curandum ſz in cruce facta fuit nostra redemptio.

m ¶ Calẽdaruz.i.qnta die ante nos ꝛ ipropie ponitur hic calẽdarũ qꝛ tantũ prima dies dr̃ calende.

n ¶ Aquã sale.qꝛ p aquã cõfessio per salez amaritudo ꝛ mortio. vñ hec est mixtura vnde gemim⁹ ꝓcedit partus.diuisio.ſ.delictorum ꝛ or⁹ virtutũ ꝛ bonor opez.xxxij.q.ij.cũ renũciak. hec designata ẽ p mixtionez iude q̃ cõfessio dr̃ ꝛ thamar que amaritudo dr̃ vñ phares diuisiozarã or⁹ gemi-nus.ſ.partus prouenit.b

o ¶ Sanctificent q̃ri quo aq̃ benedicta dicat⁹ populuz sãctificare vel mũdare.

p ¶ Scitabat.tũc fuit remissio peccatoꝝ. vt.xij.q.ij.gloria.

q ¶ Mundabat.a venialibus.ꝫ.di.l.in capite.j.di.iiij neq̃ aq̃.nã sacrificijs venialia delẽtur.ꝫ.di.ij.cũ õne.ō peni.di.iij.c. de quotidianis Mã si qua tũc habebãt mor-talia erant.de pe.di.vj.c.j.circa medium.

r ¶ Per heliseuz.inde ẽ ꝙ cũ aqua exorcizatur dicit sacerdos:de⁹ q̃ per heliseum ꝓpheta salẽ aquã mitti iussisti.

s ¶ Et coinquinatos.venialibus tantũ.

t ¶ Esse.pastoris vnde.ꝛ liber illius in quo tradidit plura documenta ecclesie.liber pastorum intitulatur.

u ¶ Acapite.cũ hoc in bz ar.insti.de satisfa. in fine.

x ¶ Celebritatẽ.predecessores.in legibus.n.secularibus posteriores trahũt ad se priores. quod in diuinis nõ fit.sed potius conuerso.ar.l.di.domino.i fi.h. Et.b. sec⁹ intelligit hoc.

y ¶ Primi mensis.i. apr̃is q ẽ pm⁹ mẽsis hebreoꝝ.vt.lxxvj.d.ꝧ. primum vero.

z ¶ Usqz.ad.xxj.diez. intelligas hoc de mẽse lunari nõ solari. in illa.n. lunatiõe semp est pascha.

ʒ ¶ Usqz ad.xxj.diẽ. illud vsqz ponit⁹ inclusiue ꝛ dicitur.xxj. dies.ꝛ hoc vult dicẽ ꝙ pascha nõ dz ẽ infra xiiij.diẽ lunationis apls nec post.xxij.diem illi⁹.Si.n.xiiij.dies lunationis ẽ in die dñica sequenti.ibi ẽ nr̃m pascha hoc ẽ.xxj.die.

a ¶ Alia ẽ rõ.quia infames efficiuntur ꝑm canones qcunqz nota infidelitatis.i.moral. peccati asperguñ. vt nota.vj.q.j.oẽs.ꝛ.c.illi q.sed secus ẽ fz legẽ. ꝛ ita est rõ alia. Also. ponit exemplũ in appellatione.ij.q.vj. nonita.Sed qd ad hãc litteram de hoc exẽplo. Ego dico hunc eẽ sẽsum ꝙ ea que i baptismo qs promisit si possunt mutari.licet legũ statuta possũt immutari.

b ¶ Asche.

c ¶ Placuit.diei ve rc.hodie illud teneas de hoc qõ habes.xviij.di.qñ.io.

Non nisi in die dominico sanctum pascha celebretur.

Nosse vos volum⁹ ꝙ pascha domini die dominico annuis tẽporibus fit celebrãdũ. Istis enim temporibus Hermes doctor fidei ꝛ scripture effulsit iter nos.ꝛ licz nos idez pascha predicto die celebraremus:quia tamen inde quidam dubitant ad corroborandas aïas corr eidez berme angelus domini apparuit in habitu pastoris:ꝛ precepit ei vt pascha domini die dominico ab omnibus celebraretur. vnde ꝛ nos apostolica auctoritate instituimus omnes eadem seruare debere:quia ꝛ nos seruamus:nec debetis a capite⁹ quoquo modo discedere. Itẽ victor papa xiij.a petro i primo decreto suo.

Non nisi in die dominico sacrũ pascha celebretur.

Celebritatez sancti pasche die dominica agi debere:ꝛ predecessorel'nostri iam statuerunt:ꝛ nos illud eadem die solemniter celebrare mandamus:qꝛ non decet vt mẽbra a capite discrepent aut aliter gerant A.xiiij. vo lũa primi mensis⁹ vsqz ad:xxj.diem.⁹ eiusdem mensis eadem celebratur festiuitas. Eodem quoqz tempore baptisma celebrandũ est catholicũ.sed tamen si necesse fuerit aut mortis periculũ ingruerit gentiles ad fidẽ venientes quocunqz loco vel momento vbicunqz euenerit siue in flumie siue in mari siue in fontibus tantuz christiana confessione credulitatis clarificati baptizentur. Ipsis etiaz quod in baptismo polliciti sunt sumopere ẽ attendũ ne non infideles sed fideles iueniantur. Ipsi vero qui infidelitatis nota asperguntur.infames efficiuntur:ꝛ inter fideles minime reputẽtur. Hec vero statuta nulla debẽt improbitate cuiuslibet nulla nouitate mutari:qꝛ alia est ratio⁹ causaruz secularium alia diuinarum Itez ex con.carthagi.iiij. De eodez.

Pasche⁹ solẽnitas vna die ꝛ tpe celebrãda ẽ.Itẽ ex concil. carthaginensi.v.

Dies pasche concilij formatarum subscriptione oibus intimetur.

Placuit vt venerabil'dies pasche formatarum subscriptione omnibus intimetur: dies vero⁹ concilij.xj.calen.nouembris scribẽdum est etiam ad singularium quarumcunqz ꝓuinciarũ primates.vt quandocũqz apud se concilia congregant istum diez nõ impediãt.

Item ex con.bracarẽsi.ij.

Per orbem vniuersũ cũ in cõciliis omnia statuta fuerit futurũ pascha annuncietur.

a PLacuit.vt postq̄.hoc.c.nō habet hodie locū.
b ¶ Annuncient.hoc non vbiqz.
c ¶ Eobseruatione..
d PErlatuz. laudamus. hic colligit q̄ ly intētio approbet reprobat tñ ipsū factū vñ p hoc pōt solui illa ꝺrietas de loth.qñ nūc dicit scriptura eē eū sanctū xxij.q.vij.ferebat. als pturbatū dicit xiiij.d. qō ait.itē ē ar.q̄ i vno facto pōt ꝓbari.xxij.q.iij.iter cetera.ar. ꝺ.ff.fami.ber.in hoc.
e ¶ Fregisse.ſ.di.lxiij. §.vez.ꝺ.ibi latriā adorabāt hic vuliam.
f VEnerabiles. et adorant.ſ.pri. c.ꝺ.ſz aliud ē adorare latria qō ibi ꝓhibet. aliud vulia qō hic permittitur.
g ¶ Cultu.ſ.latria in qua tria erigūtur.ch aritas dilectiōis z multitudo sacrificiorū z veneratio. In vulia vo vnū solū.ſ.veneratio. z in hoc sēsu possum⁹ quālibz rē sacrā adorare.i.reuerētiaz exhibere.ſ.di.iij.sancta.
h HErtā.ſ.di.xxj sertam.
i ¶ Inquib⁹ ꝺr.illud qb⁹ nō refert ad aliq̄ dictionē hic positā sed in cāone serti synodi cui⁹ verba hadrianus adducit.alibi ꝺr vel hēt i qbusdā z ſz hoc ꝫ littera pr.vel in qbus.
k ¶ Qui.i. sacrificiuz cuius agni.
l ¶ In figurā.tpe gratie que figurabāt i veteri testō.
m ¶ Trāsit.i.transire ꝺz q̄si nō debz ōpingi
n ¶ Vraz.i. gratiosaz veritatē.ſ.xp̄m hoiez.
o ¶ Pro veteri. hoc credo reprobari.qz in cruce tñ agn⁹ dei ōpigebat nā alias homine ōpincto agnū ōpigi nō obest i pte inferiori.ſz cū corrigat quo ad hoc.ergo qūo recipitur cū oīb⁹ canōib⁹.
p OMnes. Casus. In p̄ma pte dic̄ tres psōas patrē z filiū z spūz scūm. vni⁹ z eiusdē substātie In scōa pte dic̄ q̄ licz iste tres psone sint eaꝺē eēntia q̄ꝺā tñ singularit attribuūt psōis q̄ trinitati ñ attribuūt z similiter aliqd attribuit pri qō ñ filio z ecōuerso z idē in spū sancto.
q ¶ Colūbe.vera qdē colūba fuit q̄ nec' prius nec postea cōparuit. sed in suā mām rediit: sicut legit de stella de q̄ descēdit spirit⁹ per significationē.significabat plenitudinē bonorū ſps sancti q̄ in xp̄o ct ār super quem spiritus descendit.ſ.di.prori.per aquam.
r ¶ Ignis.genitiui casus est.alias non congrue diceretur z c.
s ECessariū ē. Hic ōpingit.iiij.di.in q̄. agit ō baptismo q ē ianua oīm sacr̄oz. Vñ videndū ē qd sit baptisma. q̄ forma baptizādi.qñ fuit baptisma istitutū:quot sūt genera baptismi:qs effectus. Et qdē baptismus ē exterior boiuz ablutio cū certa forma verboz. Est et charact ipressus aie in ipsa aqua.vt.j.q.j. detrahe. Forma ē illa q̄ dñs tradidit discipulis. ite baptizate o.g. i noīe.p.z.ſ.z.ſ.ſ.ꝺ.e.ppe ita qz.nec ēt omitti ꝺz hoc pnomē ego ex̄ de bap.si qs sane nec ob.ꝺ.eo. a quodā. qz ibi noīe xp̄i intelligūt tres psone. Et istitutū ē p̄m quosdā cū dictū ē nicodemo.nisi qs renatus fuerit z c. p̄m alios cum dixit discipulis.ite bap z c. z hoc post mortē. ſz alios cū misit iudā cū ceteris.j.q.j. dedit. Ego credo q̄ tūc cuz a ioāne ē baptizatus.vt.ꝺ.e. p aquā. Quot sūt gnā baptismi: z qdez tria.flumis: sāguis z flamis.vt dicem⁹.ꝺ. e.baptismi. Quis ē eius effectus:qz cū digne qs baptizat:tā actuale q̄ originale peccatū sine pnia tollit. vt.ꝺ.e. sine pnia.alias.n.est tantuz sacr̄i collatio.
t ¶ Sacr̄z.ſbaudi vel aliqd qō suppleat vicē eius.hec āt sūt duo.ſ.martyriū z cordis p̄nitio.ꝺ.e.baptismi vicē.z.c cathecuminū. z ita aq̄ ē sacr̄z qz intrāsitiue legit hoc. sed ipse charact similit.ſ.xxxij.q. vij.licite ipa ēt ablō. z b tria idē significāt.ſ.ablutionē interius factā vel q̄ fieri ꝺz ppter ficte accedentē. ſz de aq̄ qñ dicis q̄ incipiat vt definat eē sacr̄m.dic q̄ simul incipit et definit eē sacr̄m.ſ.in platone vltie syllabe ipsius forme.qz tūc signat.nō sūt añ vel post remanet tñ res sacra. Idem ꝺr in oleo bñdicto vel chrismate:qz tā diu est sacr̄m q̄ꝺiu sit cū eo vnctio.nō.n.ante vel post remanet tñ sacra. Alij tñ dicunt ꝺ.vt nō.e.q.j detrahe.qō multū facit pro opiniōe nr̄a. itē si aliq⁹ liquor admisceat illi aq̄.nūqd baptizat puer.p̄m.j.vt q̄ nō: qz desinit eē aq̄ qz liquor nou⁹ efficit.ff.ō acqr.re.vo. adeo. §. volsitas. ſz hoc ñ credo qz quotidie mari nou⁹ liquor adijcit vel sputus vel vria et sic i mari nō fieret baptism⁹ p̄m cānones secus.
u ¶ Doctrina .i. fides que bētur per doctrinā.
r ¶ Idē renascitur.de adultis.ſ.z sensatis ab hinc'intelligitur.c.
y ¶ Intellectu.i.fide q̄ intellectu cōprehenditur.
z ¶ Vt symbolū.j.e.āte.xx.
a ¶ Spiritu.j.hoc quantuz ad parvulos qui non habēt fidem.

PLacuit vt postquā⁹ omnia in concilio sacerdotum fuerit ordinata illud omnino seruetur: vt superuenturi ipsius anni pascha quo calendarum die vel quota luna debeat suscipi a metropolitāo episcopo intimetur qō ceteri episcopi vel reliquus clerus breuiculo subnotātes vnusquisqz in sua ecclesia adueniente natalis domini die post euāgelicaz lectionē populo annūciēt⁹.

Item ex cōci. arelatensi qō ꝓfirmauit papa siluester.

Per vniuersū orbē vno die z vno tempe pascha celebretur.

OBseruatione⁹ pasche dominī statuimus: vt vno die z tempore per omnem orbez obseruetur z iuxta consuetudinem littere ad omnes dirigātur. Idē grego. seruio episcopo massiliensi.

De imaginibus sanctorum non violandis.

PErlatum ad nos fuerat: q̄ in cōsiderato zelo succensus sanctorum imagines sub hac quasi excusatione ne adorari debuissent cōfregeris. z quidem quia eas adorari vetuisse omnio laudamus⁹ fregisse⁹ vero reprehendim⁹. Dic frater a quo factum esse sacerdote aliquā do auditum est: quod fecisti. aliud est enim picturam adorare aliud p picture historiam quid sit adorandum addiscere. nam quod legentibus scriptura: hoc z idiotis prestat pictura cernentibus: qz in ipsa ignorantes vident quid sequi debeant: i ipsa legunt qui litteras nesciunt. vnde z precipue gentibus pro lectiōe pictura est. Item ex. vj. synodo.

Imagines sanctorū memoria sunt z recordatio preteritorum.

VEnerabiles imagies christiani non deos appellāt. neqz seruiunt eis vt dijs: neqz specie salutis ponunt in eis: neqz ab eis expectāt futuram iudicium: sed ad memoriā z recordationē primitiuorum venerantur eas z adorant⁹ sed non seruiunt eis cultu⁹ diuino nec alicui creature. Item hadrianus pa. tharasio patriarche.

Non in agni sed in hominis specie xp̄s est figurandus.

SErtam⁹ sanctam synodum recipio cum omnibus canonibus suis in quibus dicitur⁹. In quibus scripturis sanctarum imaginuz agnus precursoris digito ostensus depingitur: qui⁹ in figuram⁹ gratie transit.⁹ veruz nobis per legez moysi demonstrans agnum iesum christuz dominum nostrum. Antiquis ergo figuris z vmbris z ad veritatis p̄figuratiōe sancte ecclesie traditis valedicentes: gratiam⁹ z veritatem preferimus: z sic plenitudinē legis recipimus. verum igitur agnū dominum nostrū iesū xp̄m ſm imaginem humanā ammodo z in imaginibus p̄o veteri⁹ agno depingi iubemus. Item augustinus in lib. de trinitate.

De fide trinitatis z vnitatis inuiolabiliter seruanda.

OMnes⁹ quos potui legere qui ante me scripserunt de trinitate que deus est diuinorum librorum veterum et nouorum catholici tractantes hoc intenderunt ſm scripturas docere: q̄ pater z filius z spiritus⁹ sanctus vnius eiusdemqz substantie inseparabili equalitate diuinam insinuant vnitatem. Ideoqz nō sūt tres dij sed vnus deus: quamuis pater filium genuerit: z ideo filius nō sit qui pater est: filiusqz a patre sit genitus: z ideo pater non sit qui filius: spirituſqz sāctus nec pater sit nec filius sed tantummodo patris z filij spiritus: z patri z filio etiam ipse coequalis z ad trinitatis pertinens vnitatem: non tamen eandem trinitatem natam de virgie maria z sub pontio pilato crucifixam z sepultaz tertia die resurrexisse z in celum ascendisse: sed tantummodo filium nec eandem trinitatem descendisse in specie columbe⁹ super iesum baptizatum: aut die pentecostes post ascensionem domini sonitu facto ō celo quasi ferretur status vehemens z linguis diuisis velut ignis⁹: sed tantummodo spiritum sanctuz. nec eādem trinitatez dixisse de celo. tu es filius meus dilectus siue cum baptizatus fuerit a ioanne siue in monte quando cum illo erant tres discipuli: aut quando sonuit vox de celo dicens. clarificaui z iterum clarificabo: sed tantummodo patris vocez fuisse ad filium factam: quānis pater et filius z spiritus sanctus sicut inseparabiles sunt: ita inseparabiliter operantur. Idem super io.

Sine sacramento visibili z fide inuisibili nemo saluatur.

Dl. iiij.

ECessarium⁹ ē visibile sacramentuz⁹ aque ad ablutionem visibilis corporis: sicut necessaria est doctrina⁹ inuisibilis fidei ad sanctificationem inuisibilis anime. Idē Renascit homo ex aqua visibili sacramento z spiritu inuisibili. ſ. intellectu⁹ vt symbolum⁹ baptismi visibiliter accipiat z spiritualem intellectum ipsius symboli percipiat: vel ex aqua visibili z spiritu⁹ sancto.

Idem in libro de baptismate parvuolorum.

a PEr baptismū euacuat: nota q̄ quadrupler ē pena originalis pcī. predudit ianuā celestē ppetuo dānat. cā ē mortis tpal is ipetēcia resistēdi vidſs prima duo ⁊ vltimuz tollit baptismus.

b Sed ne obſit. imo ēt vt prosit. q̄ vbi maior pugna maior corona. de pe. di. iij. ille rer. similit remanet actu ſz efficax: vt ē in pacto: de nō petēdo istū. de excep. §. preterea. vel cū opponit excepto ſnie. ar. ff. ſo. ma. viro itaq̄ ⁊ fic originale trāſit reatu: ſz manet actu.

c Miraculo. vt in beata Maria ⁊ ioanne apostolo: q̄ neutrū eorū potuit peccare. itē natiuitas Marie i vtero nō celebratur: ſz natiuitas ex vtero bene.

d Totū. ar. q̄ ī baptismo oīs sequela ⁊ infamia abolet ⁊ q̄ gra dei in baptismo nō regrit gemitū vel planctū: vt di. e. fine penitētia.

e Factū. ar. extra de verb. ſig. nā ⁊ ego. ar. ff. de edili. edic. q̄ ita.

f Frmissime. ſ. j. q. j. ſi missime extra de bere. ca. iij.

g Nā. i. a natiuitate in vtero. vel nā. i. cōſuetudie nascēdi nō ex creatione.

h Filij. i. debitores ⁊ digni pena eterna. i. obnoxij.

i Gre. i. pene eterne.

k Nisi p fidē. vel sacrm fidei vt in puulis. vt. j. eo. queris a me.

l Gne. i. pena eterna. xliij q. v. penale.

m Dumēdos. j. e. regnāte. ꝫ vbi dr q̄ bñt mitissimā penā. sed dic igne sēpiterno i. pena q̄ semp erūt in tenebris: vt. j. e. nulli.

n In pōt. ſ. de pe. d. ij. illa. ſ. de pe. di. j. §. alij ecōtra: ⁊. c. nō pōt. sed illud de adultis.

o Nisi. j. e. di. oēs. q iam. ſ. xxv. q. j. §. vt itaq̄.

p Confessionē quātum ad adultos.

q Baptismi. quo ad parulos vel per aliud loco illius. j. e. baptismi vicem.

r Quod apud nos aqua. certe plus operatur bodie baptismus q̄ tunc circūcisio. quia circūcisio tm̄ penā tollebat sed gratiam nō dabat. sed in baptismo secus ē vt extra da bap. maiores.

In baptismate concupiscētia extinguitur: non vt non sit: ſz vt nō obſit.

PEr baptismum christi id agit vt caro peccati euacuatur: nō autē sic euacuat[a] vt in carne concupiscentia innata nō sit sed ne obſit[a]. nā si post baptismum ad etatez naturalē peruenīūt: ibi habent cum qua pugnēt: eāq̄z adiuuante domino superent: si nō gratiā inuacuum susceperint. nā nec adultis id prestatur in baptismo: nisi forte miraculo dei: vt lex peccati repugnans legi mētis penitus extinguatur vt nō sit sed vt quicquid ab homīe dictuz factum cogitatuz est: cum eidez cōcupiscentie mēte subiecta ſniret: totū[a] aboletur ⁊ quasi factuz[a] non sit beatur. Idem ad petrū diaconū

Qui ex viro ⁊ mulere cōcipit cum originali petō nascitur nec sine baptismate saluatur.

FIrmissime[a] tene ⁊ nullatenus dubites oēm hominem qui p concubitum viri ⁊ mulieris cōcipitur: cū originali peccato nasci impietati subditū mortiq̄z subiectū ⁊ ob naturaliter ire nasci filiū. de qua dicit apostolus. eramus enīz natura[e] filij[a] ire[a] sicut ⁊ ceteri. a qua ira nullꝰ liberabitur: nisi per fidez[a] mediatoris hominis iesu christi. Firmissime tene non solū homines ratione vtētes: veruz etiam puulos qui sine in vteris matrum viuere incipiunt et ibi moriuntur: sine iaz de matribus nati sine sacramēto baptismi quod datur in nomine patris ⁊ filij ⁊ spūs sancti de hoc seculo trāseunt sempiterno igne[a] puniendos[m] q̄ ⁊ si peccatuz proprie actionis nullū habēt: originalis tamen peccati dānatiōez carnali cōceptione ex natiuitate traxerunt. Itē ioan. chrisosto.

De eodem.

NOn pōt[a] quis gratiam vite celestis accipere: nisi[a] purgatus fuerit ab omni sorde peccati per penitentie cōfessionē[a] per donum baptismi[a] salutaris domini ⁊ saluatoris nostri iesu christi: qui ē benedictꝰ in secula seculorum. Item greg. in moralibus.

Sicut nunc in baptismate: ita olim i circumcisione remittebantur peccata.

QUod autem apud nos valet aqua[a] baptismatis: hoc egit apud veteres vel pro parulis sola fides vel pro maioribus virtus sanctificij vel pro bis qui de abrae stirpe prodierunt mysteriū circūcisionis. Itē augu. ad valeriū contra iulianum.

Originale peccatum nunc in baptismate olim in circumcisione remittebatur.

s QUo. ad innouationē q̄ tunc credim[s] factuz cum christus tactu sue mūde carnis viz regenerationā contulit aquis teste Ambro. vt j. e. per aquā. ⁊. c. ppie. nō. n. baptism[s] ioannis fuit ppie baptism[s] sed baptismi assuefactio teste aug. vt. j. e. nō regenerabātur. vnde licet baptizati cēnt ab eo quidā tñ cū iterū baptizati fuerūt: non fuit facta iniuria sacro q̄ ei[s] baptismus sacramētū nō erat. vt j. e. aliud. quidā vero ppter sacrm circūcisionis qō ceperāt ⁊ fidē quā plene bēbant nō fūt rebaptizati. p. alij dicūt q̄ institutus fuit baptism[s] cū dixit nicodemo nisi qs renatus fuerit ⁊c. alij dicūt tūc cū dixit discipulis suis. ite bap. o. gē. ⁊c. vt. j. e. ppie sed prevalet qō pri[s] dictū ē tamen baptism[s] eius adhuc plenū nō habuit effectū sed post mortez ei[s] cepit plenū habere effectū quia adhuc non erat ianua celi aperta ſz post. morē eius fuit apta. j. e. proprie ver. ad cuius. io.

t Illud pscrutari. fides. i. sacrm baptismi collatū i fide eoruz. i. in noīe trinitatis quā ipsi tenētur credere ⁊ confiteri. b.

u Filius nisi qs renatus. i. ea generatione. s. interiori qua renascūtur illi qui renascuntur ex aqua et spiritu scō ⁊c. subaudi vel nisi iusta ignorantia eos excuset ⁊c. ex de pscr. nō bap. c. ij.

x Ex aqua. iā sanctificata per spūm sanctū. nec ab hac sanctificatione separatur pater vel filius cum inseparabilia sint opera trinitatis. xxxviij. q. j. fic. n. ⁊. ſ. di. pri. c. vlti.

y PEr aquaz. daret formā. idest institutionem factam eius exemplo posuit edidit precepto. j. e. proprie.

z Baptizari. i. a peccato originali mundari. o loquitur in persona ecclesie generaliter Ipse. enīz vt potens sanctificatus nō indigebat mundari ab originali peccato ⁊ ita excusatur sacerdos cū dicit ego reus ⁊c.

a Descēdit. j. e. aliō ꝫ ſz hic dr descēdisse pmo in specie columbe vt ibi scō intuībiliter vt hic: ⁊ ita bis. ſz p aliud ⁊ aliō. ar. ex de testi. cū tu. iz solutiones ibi ascriptā āplectaris ne euanelcat rō quā hic ponit ambro.

QUo instituta est circūcisio i populo dei: qō erat tūc signaculū fidei iusticie dei ad sanctificationem purgationis valebat paruulis originalis veterisq̄z peccati sicut et baptismus ex illo valere cepit ad innouationē[a] hominis ex quo constitutus est. Idez de libero arbitrio libro. iij.

Paruulis in baptismate offerentium prodest fides.

ILlud perscrutari boies solēt sacramētū baptismi christi quid prosit paruulis cū eo accepto plerūq̄z morīūtur: priusquā ex se quicquā potuerint cognoscere qua in re salutis pie recteq̄z credit prodesse paruulo fides[a] eoruz: a quibus cōsecrādus offertur ⁊ hoc ecclesie cōmendat auctoritas: vt ex eo quisq̄z sentiat quid sibi prosit fides sua: quando in aliorū quoq̄z beneficio: qui propriā nonduz habent potestatem cōmoda sit. Idez de baptismo parulorum.

Per fidez ⁊ baptisma iustificantur a peccatis.

FIlius[a] dei carnē peccati sulcepit ⁊ penā sine culpa. vt in carne peccati ⁊ culpa solueretur ⁊ pena per fidem ergo ⁊ baptismum eius a peccato homo per iustificationem ⁊ a morte liberatur per resurrectionem. paruuli etiā baptizati inter credentes reputantur per sacramenti virtutē ⁊ offerentium responsionez qui vero nō sūt baptizati: inter non credentes iudicantur ex euangelio ioannis: nisi quis renatus fuerit ex aqua[a] ⁊ spiritu sancto non potest introire in regnū dei. Itē Ambro. iu li. de sacramentis.

Per aquā baptismi de terreno fit homo celestis.

PEr aquā[a] baptismi transitus est de terrenis ad celestia: ideo pascha transitus dicitur. hic transitus est de peccato ad vitā de culpa ad gratiam de inquinamēto ad sanctificationez. qui per hanc aquā trāsit non moritur sed exurgit. nō omnis aqua sanat: sed illa que habet gratiam christi. aliud ē elementum aliud cōsecratio. nō sanat aqua nisi spiritus sancti[a] descēdat: ⁊ aquaz illaz consecret sicut legitur. q̄ cū christus formaz baptismatis daret venit ad ioannez ⁊ ait illi ioannes. ego a te debeo baptizari[a]: ⁊ tu venis ad me. respondit iesus sic decet nos implere omnē iusticiam. Vide que sit omnis iusticia: christus ad baptismū descēdit[a]: non vt caro mūdaretur quā suscepit de nostra conditione. non enim ablutio peccati christo necessaria fuit: qui peccatuz non fecit. sed nobis erat necessaria q̄ pec-

a Descēdit.ſ.e.aliō. ꝑ ibi dicit ꝙ colūba i aquā descēdit anteꝙ xp̄s venit ad baptiſ-
b mū.ſz ibi ſoluet. Unꝙ aqua.
c De ratione.
d Duo tēpora.paſcha.hoc.c.intelligas de baptiſmo ſolēni.nā quoꝝ tpe ꝓpter timorē pōt baptizari. ſ.e.di.iij.celebritatē.
e Proprie.potentia.i. baptiſmi potēs ⁊ efficax.ex.eo. maiores.§.caute.
f Cōdidit.i.reformauit ⁊ innouauit.i.inſtituū ē vt cōdat quaſi vt celebretur tūc.ſ.
g Quia qcūqz.i.cuiuſcūqz ꝓditionis ſeruus vel liber maſculꝰ vel fēa adultus puer rrir.q.iij.in prin.
h In morte.i.ad ſimilitudinē mortis eiꝰ. vt ſicut ſemel mortuꝰ eſt ille ⁊ ſēp viuit ⁊ ita nos ſemel mōrui i peccatis ꝑ baptiſmū ſēp viuamꝰ in bono.vel i morte eiꝰ dicimur baptizari.qz mors eius ē cā purificationis nr̄e. de pe.di.iij.ſi enim.
i Cōſepulti. ⁊ ſimili mō videmur fuiſſe mortui ⁊ reſurreriſſe. erquo nouā formā aſſūpſimus ꝑ mortē eiꝰ in baptiſmo.
k Spiritu.i.ſpirituali doctrina.
l Electū.ſz vī ꝙ tactu ſui corporis vīz baptiſmo ꝓtulit.ſ.e.nūc ꝙ.ſz dicimꝰ ꝙ tūc poteſtatē aque cōtulit. ſz in morte ſua voluit illā poteſtatē ſuū cōſeq effectū.vt hic in ſi.dr̄.
m Formā.i.per ſimilē formā myſticā.ſ.di ſtin.iij.qz paſſus.
n Triduā.ſ.e.poſt ꝙ.⁊.c.de trina.
o Qualitas.i.ſimilitudo facti.
p Legittimū.i.diez nālē.dic ſabbatū ⁊ ſequētē noctē.
q Et virtus.i.efficacia ſacri.ſ.baptiſmi. hēbat quidē ante efficaciā ſed nō tantā. qz ñ erat adhuc porta celi aperta.quāuis eniz vīz generandi ags tactu ſui corpis ꝓtulerit vt.ſ.e.nūquā.nō tamē patebat ianua āte paſſionē.qz apparitiones paradiſi paſſio eiꝰ ſpiritualiter operata eſt cū reſurrectione extra eo.maiores.
r Et ſpēs.idem ſimilitudo vel repreſentatio vel ſimilitudo repreſentata.i.qō repreſentatur ab actione que fit i baptiſmo.ſ.mors ⁊ triduana ſepultura ⁊ reſurrectio xp̄i.
s In quibus.ſ.di.lxj.miramur.
t Et formā generalē.ſ.qꝙ ñ fecerat ante.ſ.e.ꝑ aquam. vel hic dicto ibi facto.
u De quo.i.de qua forma baptizandi.
x Inſtruere tantū ſupple ⁊ nō pōt niſi ⁊c.
y Niſi prop ⁊.i.generalit ad omnes.
z Pentecoſtes.ſicut reſurrectio.lxxv.di.ꝙ die.
a Ad alios.i.alijs diebus attribuātur ⁊ in alijs diebꝰ cōtingant qm̄ reſurrectiō ſē ꝑ die dn̄ico celebratur.
b Nō ex noſtra. q.d. non ex noſtro ingenio.vt.ſ. diſ. ij. in chriſto.
c Triū miliū.ſz qūo poſſi ē ꝙ tot vna die baptizaret forte quia fūdabat aqua ſup eos:aliaſ nō vī ꝙ quēlz poſſet imergere.ſz pone ꝙ non ſuper eos fūdebat aquā niſi in partē corporis ſui erit ne baptizatꝰ.dicit.b.ꝙ ſi fundatur ſup caput vel ſuper maiorē partē corporis.ſp crederet eū baptizari alias nō.vī dicē eū baptizari ſi aqua ſit ca dat ſnp pedē.ar.ſ.e.nec quē ꝙ.ſicut ſufficit poſſidere prē ad hoc vt poſſideat totū. dū tñ eius qdē animi ſit:⁊ totuz intēdat poſſidere.vt.ff.ō acquir.poſ.poſſideri.§.ſ.ſic de pe.di.j.vulgaris.
d Petrꝰ.ſ.e.di.j.tūc eis.
e Si quis.aliā grāz.⁊ ita nō ois chriſti actiō nr̄a eſt lectio.ar.ſ.di.iij. liquido. qz ex eo nō ſēt remiſſio peccatoꝝ. vt.ſ.e. di.non regenerabantur.
f Ex voluntate.i.ex 'concupiſcentia.
g Carnis.i.feie que ō carne ade facta eſt.propterea dicitur fēa caro que regitur'. vir ſpiritus qui regit.
b Renaſcendi.ſ. pro nobis qūo ⁊ circūcidi.

cato eramꝰ obnoxij.deſcendit chriſtus deſcendit ⁊ ſpiritus ſanctus. Quare autē prior deſcendit chriſtꝰ poſtea ſpiritus ſanctus cū forma et vſus baptiſmi hoc habeat: vt ante fons conſecretur ⁊ tunc deſcendat baptizādus chriſtus ante deſcēdit ſecutus eſt ſpiritus ſanctus vt nunꝙ quā ipſe ſanctificationis myſterio egere videretur ſed vt ſanctificaret ipſe.ſanctificaret ⁊ ſpiritus ſanctus.

Itē ioannes chryſoſto.

Aqua baptiſmi non purgaret peccata niſi tactu dominici corporis eſſet ſanctificata.

Unquā aquaꝰ baptiſmi purgare peccata credētiū poſſet: niſi tactu dominici corporis ſāctificata fuiſſet. Itez ſyricius papa in comerio terraconenſi:

Generale baptiſma non niſi ſabbato ſancte paſche ⁊ pēthecoſtes celebretur.

Non rationeꝰ auctoritatis alicuius ſed ſola temeritate preſumitur vt paſſim ⁊ libere in natiuitate chriſti ſeu apparitione nec non apoſtolorū ſeu martyrum feſtinitatibus innumere plebes baptizētur cū ſibi hoc priuilegium apud nos ⁊ apud eccleſias omnes dominicuz paſcha defēdat ſpecialiter cum ſancto pentecoſte. Item leo papa vniuerſis epiſcopis per ſiciliam cōſtitutis

De eodem.

Duo tēpora.i.paſchaꝰ ⁊ pēthecoſten ad baptizandum a romano pontifice legitime ſunt preſixa. vnde quia manifeſtiſſime patet baptizandis in eccleſia electis hec duo tēpora de quibus locuti ſumꝰ eē legitima.dilectionē vr̄am monemus vt nullos alios dies huic obſeruantie miſceatis. Idem.

Quare in predictis tēporibus baptiſma celebretur.

Proprie in morte crucifixi et in reſurrectiōe ex mortuis potentiaꝰ baptiſmi nouā creaturā condidit ex vetere: vt in renaſcētibus ⁊ mors chriſti operetur ⁊ vita:dicē te apoſtolo: an ignoratis quiaꝰ quicunqz baptizati ſumus in chriſto ieſu:in morteꝰ ipſius ſumus baptizati Conſepultiꝰ enim ſumus cuz illo ꝑ baptiſmum in morte vt quomodo ſurrexit xp̄s a mortuis per gratiam patris:ita ⁊ nos in nouitate vite ambulemus. Si enim cōplantati facti ſumus ſimilitudini mortis eius: ſimul erimus ⁊ reſurrectionis eiꝰ ⁊c. que latius magiſter gentiū ad commendandū ſacramētū baptiſmatis diſputauit vt appareret ex huiꝰ doctrine ſpiritaꝰ regenerandis filijs dominū ⁊ in dei filios adoptandis illū diem ⁊ illud tempus electuz'in quo per ſimilitudinem formāqz myſterij ea que geruntur in membris bis que in ipſo ſunt capita geſta congruere dū in baptiſmatis regula ⁊ mors interuenit interfectione peccati:⁊ ſepulturam triduamꝰ imitatur triadimerſio:⁊ ab aquis elenatio reſurgentis inſtar eſt de ſepulchro. Ipſa igitur operis qualitasꝰ docet celebrande generaliter gratie diem legitimū' euz eſſe inquo orta ē ⁊ virtusꝰ ⁊ ſpēsꝰ actionis ad cuius rei cōfirmationem plurimum valet: qꝙ ipſe dominus ieſus chriſtus poſtqz reſurrexit a mortuis diſcipulis ſuis in quibusꝰ omnes eccleſiarū preſules docebantur:⁊ formazꝰ ⁊ poteſtatem tradidit baptizandi dicens.eūtes docete omnes gētes.b.e.in.no. p.⁊.ſi.⁊.l.ſ.de quoꝰ vtiqz eos ⁊ ante paſſionem potuiſſet inſtruereꝰ niſiꝰ proprie voluiſſet intelligi regenerationis gratiam ex ſua reſurrectione cepiſſe. Additur ſane huic obſeruātie etiam pentecoſtesꝰ ex aduentu ſpiritus ſancti ſacra ſolēnitas:que ō paſchalis feſti pendet articulo.⁊ cū adꝰ alios dies alia feſta pertineant hec ſemper ad euz diez qui reſurrectio domini ē:inſignis occurrit:porrigens quodāmodo auxiliātis gratie manuz ⁊ eos quos a die paſche aut moleſtia infirmitatis aut longitudo itineris aut nauigationis difficultas iterclusit inuitat: vt quibuſlibet neceſſitatibus impediti deſiderij ſui effectū dono ſpiritus ſancti cōſequantur:hoc nos autē nōꝰ ex nr̄a perſuaſione defendere ſed ex apoſtolica auctoritate ſeruare:ſatis idoneo probamus exēplo ſequētes beatum petrum apoſtolum:qui in ipſo die quo omniuz credētiū numerum promiſſus ſpiritus ſanctꝰ replenit aduentus:trium'milium populum ſua predicatione conuertuz lauacro baptiſmatis conſecrauit qō ſancta ſcriptura que apoſtolorum actus cōtinet fideli hyſtoria docet dicens bis auditis cōpūncti ſunt corde⁊ dixerunt ad petrum ⁊ reliquos apoſtolos quid faciemus viri fratres.petrusꝰ autem ad illos inquit: agite penitentiam ⁊ baptizet vnuſquiqz veſtrum in nomine domini noſtri ieſu chriſti.in remiſſionē peccatorum veſtroꝝ ⁊ accipietis donum ſpiritus ſancti. Item.

Da eodem:

Si quis autem epiphanye feſtiuitatem:que in ino ordine debito honore veneranda eſt:ob hoc exiſtimat habere priuilegium baptiſmatis qz hoc quidā putant:qꝙ i eadem die dominus ad baptiſmū ſācti ioannis acceſſerit:ſciat illius baptiſmi aliam gratiamꝰ ⁊ aliam fuiſſe rationem:nec ad eandez pertinuiſſe virtutem qua per ſpūm ſanctuz renaſcūtur de quibus dicitur qui nō ex ſanguinibus neqz ex voluntateꝰ carnisꝰ neqz ex voluntate viri: ſed ex deo nati ſunt.dominus eniz nullius indigēs remiſſione peccati nec querens remedium renaſcendiꝰ ſic voluit baptizari:quomodo voluit circūcidi boſtiāqz pro emundatione offerri vt qui factus erat ex mulere ſicut apoſtolus ait:fieret ſub le⁊

a Dicens in epistola ad corinthios.
b Finis.s.cōsūmationis.iplet enī in se ⁊ in nobis quod ler prędixerat.
c Christus est,rps dico valens ad iusticiā oi credēti de pe.di.ij.enim.
d Condidit,i.nunciauit ⁊ instituit.
e Potēcia.i.plenā efficaciā qr tūc tanua celi fuit aperta,ex.c.maiores.io.
f DE catbecuminis.istr mi tñ,qd si sacerdos catbecuminos sanos a bap tismo repellat ⁊ ipsi iteri añ ꝓstitutuꝫ tps sine baptismo decedāt nunqd iputabit sa cerdoti nō vr.absit.n. vt ea q̄ ꝓpter bonuꝫ ⁊ licitū faci mus ⁊c.vt.xxiij.q.v.de occi dendis.
g Infirmi.vel ēt puuli.s. di.v.baptizari.
b Si q.vrgētur .ff. si qs cau.l.ij.s.⁊ viij.di. pla cuit.ff.de diuer.⁊ tēp.præs.l.j alijs ēt mōis i necessitate qs astrigit.⁊ viij.di.si rps.
i QUenabilis baptismi, cū ꝓter baptismū sa lus nulla insantib⁹ ꝓmittat vt.j.e.di.nulla.nō vr circa eos obseruādū,qō in istis.c. ꝓincꝫ vt præ statuta tpa pa sche ⁊ pēthecostes baptizari nō debeāt,ne ꝓueniēte mor te g regenerari pñt nō inue niātur.vt di.v.c.ij,in ābigui is āt sequēdū ē qō citius esti mat.vt.s.di.⁊ viij.pbyteri. hoc ēt ꝓsuetudo ecclesie ob seruat i puulis,sec⁹ in adultꝫ in gb⁹ simile periculū nō cō tinet.qz in eis ꝓuersio mētis ad deū baptismi vicē supple re nō dubitat.vt.j.e.baptis
k mi vicem. Baptizandi.
l QUstat.baptisma.i.ba ptismi mysteriū.vñ ad expositionē eius sequit eius qz mysterium.
m Sacerdotibus,j.e. san ctuꝫ.s.vbi dr ꝙ auctoritas traditionis baptismi ēt ad la icos pertinet xpianos, sed illō i necessitate vex ē vt hic subiūgit ⁊ ibi i exēplo de pēi tēte ⁊ catbecumino ꝺclarat
n Mysterium.s.de pe.d. j.quē penitet.
o Absqꝫ presbytero.i.licē tia..s.di.xciij.diaconos,ita. ⁊c.diaconi.s. dicit.
p Quod ⁊ laicis.s.xxx.q. j.ad limina.i.q.j.qō quidā.
q QUlier.s.xxxiij.q.v. mlierē.xxiij.d.mlier.
r Super qbus .s.xxx.q. iij.super quibus.
s IN necessitate.ēt laicos s.j.q.j.neqꝫ.⁊.c.si qs per ignorantiā,⁊.c.qō qdaꝫ. s.xciij.di.diaconos.
t QUicūqꝫ.s.j.q.j. neqꝫ. ⁊.c.si qs p ignorātiā,
u ROman⁹,j.e.di.quos apaganis.s.ibi non i forma ecclesie,s.di.lxij.nul la rō,s.j.q.j.c.j. & s.ibi n, dr ꝙ nemo dare pōt qō nō bꝫ vt,j.e.qūo,qūo ergo bap tismū pagan⁹ tradere dr si creditor dñuꝫ rei sibi obliga te post biennū in aliū trans fert qō tamen non bꝫ.Insti. qui⁹ alijs vel non.s.j.arg. contra.ff.ō acqui.re.do. ira ditio.iuris ergo auctoritate permittēte pōt qs in alium transferre quod nō habuit,⁊ hoc casuale.illud vero regulare.j.q.vij. datbertum.
x AQuodaꝫ,trinitatis.j.e.di.sāctū.⁊.c.si non sanctificatur,cōtra.j.e. di.multi.⁊.c.si reuera.cōtra.in synodo s.sed hic exponе trinitatꝫ explicite.j.eo,distin.agunt homines.j.eo.di.postq̄.nos cōtra.⁊ quare

ge quā non venerat soluere sed ad implere ⁊ implēdo finire:sicut apo stolus prædicat dicens⁸. Finis⁹ aūt legis christus⁸ est ad iusticiaꝫ omni credenti. Baptismi autem sui in se condidit⁸ sacramentum quia in om nibus primatum tenens se docuit es se principium:⁊ tunc regenerationis potentiam⁸ sanxit quando de latere ipsius profluxerunt sanguis redem ptionis ⁊ aqua baptismatis. Item ex concilio gerundensi.

In solēnitate paschali pēthecostes catbecumini baptizentur.

DE catbecuminis⁸ baptizādis id decretum est.vt in paschaꝫ li festiuitate vel pentbecostes veni ant ad baptizandum:ceteris solem nitatibus infirmi⁸ tantū debent ba ptizari. Item leo papa.

Necessitate cogente quolibet tem pore baptizare licet.

SI qui necessitate mortis egri tudinis obsidionis persecutio nis ⁊ naufragij vrgentur⁹ omni tem pore debent baptizari. Item ge lasius pa.clero ⁊ plebi tarentino.

Nisi necessitate cōgente inter pas cha ⁊ pentbecosten nullus baptiza re præsumat.

DEnerabilis baptismi⁸ sacrā mentum non nisi in festiuitate pas chali ⁊ pentbecostes tradere præsu mat episcopus:exceptis egritudine laborantibus:quibus vrgente mor tis periculo talib⁹ oportet ne i eter num pereant remedijs subuenire.

Idem.

BAptizandi⁸ sibi quispiam pas sim quocunqꝫ tempore nullaꝫ credat inesse fiduciaꝫ præter paschа le festum ⁊ pentbecosten venerabi le sacramentū:excepto dūtaxat gra uissimi lāguoris incursu in quo ve rendum est:ne morbi crescente pe riculo sine remedio salutari forsitsis egrotans exitio prenētus abscedat.

Item isidor⁹ de officijs libro.ij. capitulo.xxiiij.

Nemo nisi sacerdos baptizare præ sumat.

QUstat baptisma⁸ a solis sacer dotibus⁸ esse tractandum eius qz mysterium⁸. Nec ipsis diaconi bus;explere ē licituꝫ absqꝫ episcopo vel presbytero ° nisi bis præcul ab sentibus vltima languoris necessi tas cogat quod ⁊ laicis⁸ fidelib⁹ ple rūqꝫ permittitur. Item gelasius papa. Diaconos quoqꝫ tunc:vt su pra in tractatu ordinandorum: vbi de reuerentia diaconorum ergasa cerdotes agitur. Item ex concilio carthaginensi.v.

Non præsumat mulier baptizare.

QUlier⁸ quāuis docta ⁊ sancta

viros in conuentu docere vel ali quos baptizare non præsumat: ni si necessitate cogente. vnde vrban⁹ papa.ij. Super quibus⁸ consulit ⁊c. vt supra in tractatu coniugij: vbi de compatribus agitur. Item augu sti.ad fortunatum.

Etiam laici necessitate cogente ba ptizare possunt.

IN necessitate⁸ cū episcopi aut presbyteri aut quilibꝫ ministro rum non inueniuntur⁸ ⁊ vrget peri culum eius qui petit ne sine isto sa cramento hanc vitam finiat:etiam laicos solere dare sacramentuꝫ qō acceperunt solemnis audire.

Item ex decretis martini pa.iij.

De eodem.

QUicunqꝫ⁸ presbyter in prouin cia propria vel in alia vel vbi cunqꝫ inuentus fuerit commenda tum sibi infirmum baptizare nolue rit vel pro intentione itineris: vel ō aliqua excusatione:⁊ sic sine baptis mo moritur: deponatur. Item Isidorus.

Nō reiteretur baptisma quod a pa gano ministratur.

ROmanus⁸ pontifex nō homi nem iudicat qui baptizat.sed spiritum dei subministrare gratiam baptismi:licet paganus sit qui bap tizat. Item nicolaus.ad cōsul ta bulgarorum.c.iij.

De eodem.

AQuodam iudeo nescitis vtrū christiano an pagano multos in patria vestra baptizatos asseri tis ⁊ quid inde sit agendū consulitis bi profecto si in nomine sancte trini tatis⁸ vel tantum in nomine christi sicut in actibus apostolorum legi tur:baptizati sunt: vnuꝫ quippe idē qz est vt sanctus Ambro.exponit: quia non illorum sed eius est:reba ptizari non debent. Item Augn. cōtra crescentium gramaticū.

Sicut ꝙ bonū ita ꝙ malū ministr eqz baptisma ministratur.

SI inter bonos⁸ ministros.cuꝫ sit alius alio melior:nō ē me lior baptismus qui per meliorē da tur quando idē baptismus datur: nullo modo malus est:qui etiam ꝙ malum datur:quando idem baptis mus datur.⁊ ideo per ministros dis pares dei munus equale est:qr non illorum sed eius ē. Idē super io. in parte.i.tractatu.v.

Non merita ministroꝝ: sed virtus christi in baptismate operatur.

BAptismus talis est qualis ille est in cuius potestate datur.nō qualis ille ꝙ cuius ministeriū datur Item quid nouerat ioānes baptista dominū nostrū.quid non nouerat potestatez dominici baptismi i nul

ptizant.
s BAptismus. po testatem.cuꝫ di xit,vidi spirituꝫ descē dentez de celo sicut co lumbā,⁊ māsit super eum ⁊ ego nesciebam ⁊ hoc exponit aug.ꝙ io.nesciebat eum.idest nesciebat ꝙ sibi pote statem illam retinuis set dominus.sed tan tum ministerium ba ptizandi tradidit do minus.

a Non erboreat.ſ.off.xxxij.ꝯ.verū.ſ.j.q.j.neqꝫ in homine.
b Columbam.i.eccleſiam.xxiiij.q.j.loquitur.
c Ubi.xxvj.q.vij.alligam.
d Neqꝫ vt.ſ.di.xix.p̄m.
e Qui plantat.predicando.ad fidem conuertendo.
f Qui incremētus i.infuſionem gratie ⁊ remiſſionem peccatorum.j.q.j.ſi fuerit.
g Item ego.reſpōdet tacite obiectioni. q.d.licet malus miniſter conficiet vel baptizet. nihilominus tamē debent eſſe boni.
b Qui baptizat. interius abſoluendo a peccatis.nam illius ē baptiſmus non baptizantis.ſ.e.a quodā.
i Ebrioſū.dum tamen intelligat quid agit.conſuetudinez hic nōt hoc nomen non actum extra.e.maiore ver.id vero.
k Cum baptizat. aut toleranꝫ. ſ.xxiij.q.vij.c.j.
l Siqui.trinitatē ſ.j.q.j.neque i homine.
m Confeſſione.i.inuocatione.
n Et ſi cōſentiunt b de adultis.
o Per manꝰ ipoſitionem ꝓfirmatoriam q̄ ēt in hoc caſu reconciliatoria ē.i.e.di.ab ātiqua.⁊ j.q.j.§.ecce
o Danus.ſed nūquid de furioſo iudicat ꝑm illum ſtatum mentis quē habebat cū in furorē incidit. nā ſi volūtatē habuit baptizādi ⁊ incurrit furorē valebit ei baptiſmus in furore collatꝰ alias nō eſſ.e.maiores §.vltimi.ſecus in puero q̄ puer nō habuit voluntatē vnq̄.e. ñ ſaluabit.j.e.queris.
p Communicati.i. peruncti.
q Euchariſtie. hoc de adultis.quia puer non datur corpꝰ xp̄i. vt.j.e.in eccleſia niſi forte vbi cōſuetūdo ē q̄ infunditur per ora eorum ſanguis chriſti non corpus ꝑm quosdam.
r Quāuis.ad ſalutē.hoc dicit. de illis qui ſciēt ab hereticis baptizāt ⁊ eorū errores imitāt.ſed i neceſſitate mortis melius eēt a talibus baptiſmum accipere q̄ ſine perceptiōe talis ſacramenti decedere q̄ ſi recuſauerint manus ipoſitionem ⁊c.que ſequuntur in catholica eccleſia recipiunt.vt.j.e.ſanctum eſt.in fi.c.p̄ multis hoc non nocet

lum hominē a dño trāſiturā:ſed miniſterū plane trāſiturꝫ ptātē a dño in neminē trāſiturā ſed miſteriuꝫ in bonos ⁊ malos. nō erboreatꝫ columbaꝫ miſterū maloꝝ:ſz reſpici at dñi ptātē.qd igit tibi facit miſter malus: vbiꝫ bonꝰ ē dñs:quid te ipedit malitioſus p̄co: vbi benivolus eſt iudex. Itē nz̄ q̄ plātatꝫ ē aliqd neqꝫ qui rigat:ſz qui ꝛcremētū dat deꝰ Itē egoꝫ dico ⁊ nos dicimꝰ oēs q̄ iuſtos oꝝ eē oēs p̄ quos baptizantꝫ. iuſtos oportet eē tanti iudicis miniſtros ſi miniſtrare iuſte voluerint. Si aūt noluerint eē iuſti q̄ in cathedra moyſi ſedēt:ſecurū me fecit magiſter meꝰ de quo ſpūs eiꝰ dicit. hic eſt qui baptizatꝫ. itē nō timeo adultērū ebrioſuꝫ nō homicidā:q̄ colū bā attendo p̄ quā mihi dꝫ. hic ē qui baptizat. Idē in trac. vj.

De eodem.

Cum baptizat malꝰ ex aliqua vel ignorātia eccleſie vel tolerātia:aut.n.ignorantꝫ mali aut tolerantꝫ palee:quoulqz i vltio vētileī area:illud qō datū ē vnuz ē:nec impar p̄ ipares miniſtros:ſed par et equale ꝓpter hūc q̄ baptizat.
Idē de eccleſiaſticis regulis.

Non reiteraſ baptiſma:quod i nomine trinitatis miniſtratur.

Si qui apud illos hereticoꝫ baptizati ſunt:q̄ in ſancte trinitatis ꝓfeſſionē baptizant:⁊ veniunt ad catholicā fidē:recipiantꝫ quidez vt baptizati:ne ſācte trinitatis innocatio vel cōfeſſio ānulef ſz docean tur integre ⁊ inſtruātur:q̄ ſācte trinitatis miſteriū in eccleſia teneāt:⁊ ſi p̄ſētiūꝫ credere vel acquieſcūt cōfiteri purgati fidei itegritate firmentur ipoſitione manus.ſi vero parvuli ſūt ⁊ bebetes q̄ doctrinā nō capiāt:reſpondeāt p illis q̄ eos offerunt iuxta morē baptizādi:⁊ ſic per manusꝫ ipoſitionē chriſmate cōcati cū euchariſtieꝫ miniſteriis admittātur. Idē ad oroſiū in li.ij.

Quāuis vnum baptiſma ſit et hereticoꝝ eorum.ſ.qui in no. pa.⁊ ſi.⁊.ſ.ſ.baptizant:⁊ eccleſie catholice:tñ qui foris eccleſiā baptizātur:non ſummunt baptiſmū ad ſalutē ſed ad perniciem habentes nimirum formā ſacramenti virtutē aūt eiꝰ abnegātes:⁊ ideo eos eccleſia ñ rebaptizat:q̄ in nomine trinitatisꝫ baptizati ſūt:⁊ ipſa ē ꝑfecto forma ſacramenti.ideo cum reuerſi fuerit accipiunt virtutē ſpiritus ſācti. quā qui foris eccleſiam baptizātur nondum habent. Itē pelagiꝰ papa gaudentio epiſcopo.

Baptizantur qui tantū in nomine dñi baptizati p̄obantur.

Si reuera hi de hereticis qui in

idē.q.iiij.placuit.
s Trinitatis.i.patris ⁊ filij.⁊ ſpiritus ſancti.ſ.e.propriē.
t Si reuera.hi confitētur hic creditur eis p̄ ſe quia nulli fit p̄iudicium.
u Olet.qō ab eo.ſ.e.di.romanos.
x Interfit.quo ad ſacramentum vt.j.e.ſicut.

locis tue dilectionis vicinis commorari dicuntur:ſolūmodo ſe i nomine domini baptizatos fuiſſe fortitan confitentur. ſine cuiuſquā dubitationis ambiguo eos ad catholicam fidem veniētes ſancte trinitatis nomie baptizabis. Si vero apō dilectionē tuā eoꝝ qui ꝓuerti volunt manifeſta ꝓfeſſiōe ciarueriꝫ q̄ in nomie trinitatis fuerint baptizati ſola reconciliationis ipenſa gratia catholice ſociare fidei maturabis: vt tali diſpenſatione ſeruata nihil aliter quā quod euāgelica inbet auctoritas temeritatis cuiuſquam ſpiritu videatur effectum. Item aug. de vnico baptiſmo.lib.viij.

An p̄obetur baptiſma quod a nō baptizato p̄eſtatur.

Olet etiam queri vtrū appro bādū ſit baptiſma quod ab eo qui non accipit accipiat.ſi forte hoc aliqua curioſitate didicit qūo dādū ſit ⁊ vtrū nihil interſit quo aio accipiat ille cui datur an cū ſimulatiōe an ſine ſimulatiōe:ſi cū ſimulatiōe: vtꝫ fallens ficut in eccleſia vel i ea que putatur eccleſia:an iocās ſicut in mimo. verūtñ ſi qs me forte i eo ꝓcilio ꝓſtitutum vbi taliū rex q̄ſtio verſaretur:nō p̄cedentibꝰ meritis quoꝝ ſētētias ſeq̄ malē: vrgeret vt dicerē qd ipſe ſētirē:ſi eo mō affectꝰ eſſez quo erā dū ea dictarez nequaquāꝫ dubitarez habere baptiſmum eos qui vbicunqz ⁊ a quocūqz illō verbis euangelicis ꝓfecratū ſine ſimulatione ⁊ cū aliq̄ fide accepiſſent:quāquā ad ſalutē ſpūalē eis ſi ꝓdeſſet.ſ.ſi charitate caruiſſēt:quā catholice inſeruntur eccleſie. ſi enim habeā fidē vt mōtes trāſferā:charitatē aūt ñ habeā nihil ſum. ſicut tā p̄teritis maiorū ſtatutis nō dubites illos ēt habere baptiſma:q̄ quā quā fallaciter id accipiāt:in eccleſia tñ accipiūt vel vbi putatur eſſe eccleſia:i quoꝝ ſocietate id accipit de quibus dictum ē:ex nobis exierūt vbiꝫ aūt neqz ſocietas vlla eē crederetur:ſed totū iudicare ⁊ inimice ⁊ ioculariter ageret:vtrum ꝓbād eēt baptiſmus,qui ſic daretur:diuinū iudiciū per alicuius reuelatiōis oraculū cōcordi oratiōe gemitibus imploratū eē cenſemus:ita ſane vt poſt me dicturos ſententias ſi quid iam exploratū ⁊ cognitum afferrēt humiliter explorarem. Idem in libro.ij.

Nō reiteraſ baptiſma:q̄ in fide ſācte trinitatis ab hereticis p̄eſtatur.

Ostenditur illos impieꝫ facere qui rebaptizare conantur: orbis vnitatemꝫ ⁊ nos recte facere q̄ dei ſacramenta improbare nec in ipſo ſciſmate audemus in quo enim

y Fallens cum dolo.
z An iocans.iij.q.
a Non precedentibus .i. ſuper hoc dicentibus prius bonis viris plenis meritoꝝ
b Nequaquā. ſoluit primam queſtionem.
c Simulatione maxime.
d Fidem, ſed quomodo poſſum habere talem fidez ⁊ non charitatem. cuz quis habet vnam virtutem habet ⁊ omnes.de peni.di. v. c.vlti.non poſſet quidem niſi miraculoſe ꝑm q̄ mali etiam miraculoſe prophetizāt. j.q.j.prophetizauit. vnde caute dixit.ſi.o.hēam ⁊c.
e Montes tranſferam. intellige montes dupliciter vel ad litteram ſicut de beato benedicto. vel montes.i. demones a patientibus.
f Sicut iam ſoluit ſecundam.
g Fallaciter.ſ.xxij.q.ij.nec artificio.ſ.j.q.j.ſicut ſicti.ſ. diſtin.xxvij.q̄ interrogaſti. ⁊.c.dictum.⁊.c.aioāne
b Ubi tertiam inſolutaz. dimittit.
i Implorādum.hec queſtio alibi videtur determinata.vt.j.q.j.§.ecce.nam etiaz inuitus quis baptizatur vt. xlv.diſt.de iudeis.ad hoc dico.q̄ ſi baptizans intendit baptizare.qualēcunqz intētionem baptizatus habeat recipit. ſacramentum ſed ſi non intendit baptizare. licet verba proferat non eſt baptizatus. quia verba debent ſeruire intentioni vt.xxij.q. v.humane.argu.ad hoc.j. e.retulerunt.nam qui ioco vel ludendo dicūt talia verba ſpondes ſpondeo.nō obligant ſibi alios vt.ff.ō ac.et ob.obligationum.in fi.
k Ostenditur.impie. nā iniuria fit ſacro extra de apoſta.et litterarum.
l Orbꝫ i.eccleſie que diffuſa ē per totum orbem.
m Unitatem.i.illos q̄ baptizati ſunt ab hereticis in vnitate eccleſie.i.in forma eccleſie que eſt.ego baptizo te in nomine pa.⁊ fi.⁊ ſ.ſ. ſ.e. proprie.

a Itē sacm̄. i. ptās ꝛ ordo s. j. q. j. ꝙ qda sicut christus.

b Nulli iniuria, vt fieri sacro si secundo baptizaretur vel ordinaretur. qz. vt fieri q̄ si iam non fuisset baptizat⁹ vel ordinatus vt. j. q. j. sacra. tñ penitēcia bene iterat. licet sit sacm̄. de pe. di. iij. ꝙ aūt per penitentiā. similiter vnctio in quibusdā ecclesijs. s. ō peni. di. iij. ꝙ antē p pnias

c Discedit. q. d. si alteruter istorū sacrorꝫ malos carere dicis. dicas carere ꝛ reliqs.

d Spiritus. i. spūs disciplinans ꝛ instruens.

e Cor eius. j. e. quō ō.

f Sacrilegio. j. e. di. null⁹ aūt. ꝛ. c. tūc valere.

g In cōicationib⁹ i. in cōuentibus.

h Sacrilegio. i. sacrilegij dissentione.

i Non illud. sanitatez. ex de apost. c. ij.

k Intentiōe. error. n. talis non nocet paruulis. vt. j. e. satis ostēdimus. Itelligūtur n. offerri ab ipsa ecclesia vt. j. e. queris a me.

l Baptismi. Casus. qui dā p illaz auctoritatez nisi qs fuerit renat⁹ cē. dicebāt ꝙ sēper baptismus aq̄ eēt necessarius. quoꝝ opinionez reprobat aug. ereplo latronis cui dictū est. hodie mecū eris in paradiso.

m Cyprianus. ēt in testō inducēs dicit ergo baptismi defectū supplere passionem vt in illo latrone vel fidez cōuersi vbi necessitas baptismū excludit. sicut. n. puero sufficit aque baptismus sol⁹ qz etatis necessitas fidez excludit similiter adulto sola fides sufficit. cū necessitas excludit aque baptismum.

n Baptismo. baptismus ꝓfitit in tribus. in aqua. in passione. ꝛ in cordis ꝓtritōe

o Sed ēt fidem. j. e. catholicum. ō ꝫ hic de fide informata charitate. ibi de informi. j. q. j. idem.

p Crucifixus ē. s. de pe. di. j. importuna. ō. sed dī ibi martyr. idest confitens. martyr enim interpretatur cōfitēs ad hoc. i. di. ꝛ purgabit. ñ tamē passus ē p christo.

q Credidit. s. de pe. di. vij nullus.

r Apostol⁹. in epistola ad romanos.

s Corde. i. er fide que ē in corde. i. mente credidit quisquis. qō est ei ad remissionē pcōrum idest per fidem cordis iustificatur aliquis. i. de impio fit pius.

nobiscum sentiunt: etiaz nobiscum sunt. in eo enim a nobis recesserunt in quo a nobis dissentiunt. Item sacramentuz baptismi est quod habet ille qui baptizatur. ꝛ sacramentum dandi baptismū est quod habet qui ordinatur. sicut enim baptizatus si ab vnitate recesserit: sacramentum baptismi non amittit: sic ꝛ ordinatus si ab vnitate recesserit: sacramentum dandi baptismi non amittit. nulli enim sacramento iniuria' est facienda. si discedit' a malis vtrūque discedit. si permanet in malis: vtrūqz permanet. sicut ergo acceptatur baptismus quē non potuit amittere qui ab vnitate discesserit: sic acceptandus ē baptism⁹ quē dedit ille qui sacramētuz dandi cuz discederet: non amiserat. Itē si ad baptismū fict⁹ accedit: dimissa sunt ei peccata an non sunt ei dimissa: eligāt quod volunt quodcūqz elegerint: sufficit nobis. Si dimissa dixerint: quomodo spiritus 'discipline effugiet fictum: si in isto remissionē operatus est peccatorum. Si dixerit non esse dimissa: quero si post fictionem suam corde conuerso ꝛ vero dolore fateatur: an denuo baptizandus iudicaretur: quod si demētissimum est dicere: fateantur vero baptismo christi baptizari posse hominem: ꝛ tamen cor eius' in malicia vel sacrilegio' perseuerans peccatorum abolitionem non finem fieri: atque intelligāt in cōmunicationibus' ab ecclesia separatis posse homines baptizari: vbi christi baptismus eadem sacramenti celebratione datur ꝛ sumitur. qui tamē tūc prosit ad remissionē peccatorum: cum quis recōciliatus vnitate sacrilegio' dissentionis exuitur: quo eius peccata tenebantur ꝛ dimitti non tenebatur. Idem in epistola ad bonifacium.

Valet ad salutem baptisma: ꝛ si nō ea fide paruuli offerantur.

Non illud te moueat. q' qdaz non ea fide ad baptismum p̄cipiendum paruulos ferunt: vt gratia spirituali ad vitā regenerentur eternā: sed hoc cos putant remedio temporalem retinere vel recipere sanitatem'. non enim propterea illi nō regenerantur: qui ab istis hac intentione' offeruntur. Itē ō vnico baptismo libro. iiij.

Effusio sanguinis implet vicem baptismi.

Baptismi' vicem aliquādo implere passione de latrone illo: cui non baptizato dictum ē. hodie mecum eris in paradiso. beatus cyprianus' non leue documentum assumpsit quod ēt atque ēt cōsiderās inuento non tantū passionē p̄ noie christi id qō baptismo' deerat posse supplere sed etiā fidem' cōfessionēqz cordis: si forte ad celebrādum mysterium baptismi in angustijs tēporū succurri non potest. neque .ñ.

latro ille pro nomine christi crucifixus est': sed pro meritis facinoruz suoꝝ: neqz qz credidit' passus est: iz dū pateretur credidit. quantū itaqz valeat etiam sine visibili sacramento baptismi. quod ait apostolus '. corde' creditur ad iusticiā. o. a. c. f. ad. s. in illo latrone declaratuz est. iz tunc impletur inuisibiliter cum mysterium baptismi non contemptus religionis sed articulus necessitatis' excludit. ꝛ sicut i illo latrone quod de sacramento baptismi defuerat: complenit omnipotentis benignitas qz non superbia non contemptu sed necessitate defuerat: sic in infantibus qui baptizati moriuntur: eadem gratia omnipotentis explere credenda est: quod non ex impia voluntate: sed ex etatis indigentia. nec corde credere' ad iusticiā possunt nec ore confiteri ad salutem. ideo cum pro bis oratur: vt impleatur erga eos celebratio sacramēti valet vtiqz ad celebrationem eoꝝ quia ipsi respondere' non possunt alienum quippe opus est: cum credit' per alterum: sicut alienum' op⁹ fuit': cum peccauit in alterum. Itez Sicut autem in latrone quia per necessitatem corporaliter baptismus defuit perfecta salus est: quia per pietatem' spūaliter affuit: sic ꝛ cum ipsa presto est: si per necessitatem defit quod latroni non defuit perficitur salus quod traditum tenet vniuersitas ecclesie cum paruuli infātes baptizantes: qui corde nondum possunt credere ad iusticiam ꝛ ore confiteri ad salutem: quod latro potuit: quando etiam flendo ꝛ vagiēdo cum eis mysterium celebratur mysticis ipsi vocibus' obstrepunt ꝛ nullus christianoꝝ dixerit eos iniuiter baptizari. Item. Quib⁹ oibus rebus ostenditur aliud eē sacramentum baptismi: aliud conuersionem cordis: sed salutem hominis ex vtroqz compleri' nec si vnuz eorum defuerit ideo putare debemus consequens eē: vt ꝛ alterum desit: quia ꝛ illud' sine isto potest eē vt in infante: ꝛ istud' sine illo potuit eē: vt in latrone complente deo siue in illo siue in isto: quod non voluntate defuisset. cum enim ex volūtate' alterum horum defuerit: reatū hominem inuolui. ꝛ baptismus quidem potest ineesse vbi confessio cordis ō fuerit. Conuerso autē cordis potest quidem ineē non percepto baptismo sed contempto non potest. neque vllo modo dicenda est conuersio cordis ad dominum cum dei sacramentum contennitur'. Idem contra iulianum.

Non baptizatur in homine quicquid in eo est.

Quicquid' est i homine quādo baptizatur ꝛ sanctificatur: baptizari ꝛ sanctificari cum homine credendum est: dicturus es ꝛ ipsa in illo baptizari ꝛ sāctificari: que

t Necessitatis. poterit ne quis seipsū in necessitate baptizare. nō. ex de bap. ꝛ eius. ef. debitū. ar. j. eo. sanctū. ibi nec aliqs cē. Nihil. n. proderit ei. vt de penitēte q sibi petā nō pōt cōfiteri nec se ipsū recōciliare. itē nunquid alio liquore ab aqua: nō. nūquid si pmitta fit aqua alij liquori fit baptismus. si aqua p̄ualet baptizat alias ñ iij q. iij. c. ber. mafroditus.

u Credere. s. xv. q. j. §. vt itaque.

r Respōdere. j. eo. aliud.

y Credit. i. saluatur sic p alterū. s. infans

z Alienuz. quasi ex alieno ope cāt sui peccati ꝛ. s. c. ij. ꝛ. iij.

a Fuit. s. ade. nam oīs res p quascūqz causas ꝛ. cē. extra de iudi. oīs res. de peni. di. j. quē peniter. circa prin. ſ qui p nos

b Quia p pietatez. i. fidem ꝛ confessionez illius. b.

c Vocibus. i. signi-ficantibus miserias p̄sentis vite. quā ingrediuntur. sunt. n. in signū future miserie et laboris.

d Compleri. cuz facultas adest.

e Et illud. j. e. dis. sicut in sacris. illud. i. baptisma sine fide.

f Et illud. i. fides sine baptismo.

g Ex voluntate. secus si ex ignorātia ex de p̄s. nō bap. c. ij.

b Contēnitur. j. e. non dubito.

i Si quicqd. ff. de fenic. si p̄gnāl ꝛ. l vace. ibi dī. ꝙ si vē dīdi tibi ācillā pregnātez. ꝛ prius euincatur. non teneor de euictione qz nō intelligor eā vē dīdisse. ar. ff. de vsuca. si aliena. in fine. p iuliano tamen facit. ff. ō ven. inspi. l. j. §. j. vbi dī. ꝙ partus est pars visceri ū. ar. cōtra. ff. de ver. sig. partim.

a ¶ Qui nascitur tñ si mater est libera ẽt tẽpore cõceptionis ⁊ partus ẽ liber. ff. de sta. ho. l. v.

b ¶ Debere. ℨ. xxiiij. q. iij. ſi. habes.

c ¶ Sanctũ ẽ. per seipsũ. nõ merito conferentis.

d ¶ Auctoritas, i. puenies ex auctoritate dñi qui tradidit formã baptizãdi apostolis et p eos alijs etiã laicis. sed. ℨ. ℨ. e. di. constat. ℨ. i. q. j. ℭ quidã. sed h auctoritas dr permissio vel lnia de permissione ecclesie in articulo necessitatis possunt baptizare laici xpiani vt dr. ℨ. eo. cõstat. ſ. f. ⁊. b. non probant istaz notulã. imo laicũ hereticũ in necessitate a deo hẽre ptantez baptizandi vt dicũt. nec ecclesia facere posset. ℭ ipsi ẽt sine necessitate baptizarẽt ⁊ tamẽ peccarent. xxxij. di. ℨ. vez

e ¶ Et sacramenti .i. baptismi.

f ¶ Aliquis. vt q nec baptismũ nec formaz nouerat. nam primo erat ibi recurrendũ ad xpianũ ⁊ ita nõ erat q ita cõpetenter posset dare. sicut ille qui acceperat. ⁊ hoc ẽ quod sequitur acceperat.

g ¶ Acceperat. ſ. sacramentum baptismi

h ¶ Penitentiã. ſ. ea. di. fine pẽitẽtia. ℨ. ſi for fan penitens iste pro aliquo graui peccato cõpunctus baptisma petierat. quo suscepto iterũ in idẽ peccatuz relapsus ẽ. vnde postea publice meruit suppo ni penitentie. xxvj. q. vj. c. ſi.

i ¶ Reconciliaret. ℨ. de pe. di. j. quẽ penitet ℨ. di. xxj. in fine. ℨ. ſz quo ad h supior erat iste non indigebat reconciliatione ille sic. assignatur ⁊ aliud. ℨ. xxiiij. q. j. ℨ. sed istud. nã ibi dr ℭ a laico nõ debet recõciliationẽ accipere ſz dic ℭ istud succumbit.

k ¶ Qui non piũ. i. q non credunt animaz eorũ fuisse ita pium.

l ¶ Quisℭ. non põt quisquã dicere relinquenduz illuz eẽ ⁊ nõ baptizãdũ. qui morte iminẽte petit baptizari.

m ¶ A penitẽte. qs ñ credit' contingi quem. aliquez baptizanduz eẽ oz vt credat ⁊c.

n ¶ Non credat. arg. ℭ fama non incidit probationem. nec partez probationis nec exemplum sed. l. ⁊c. C. de sen. ⁊ interlo. o. iudi. l. nemo. argu. quod quis asserit per ius scriptũ probare debet. xxiiij. q. ij. legatur.

o ¶ Catbecuminũ. in bonis patet boc eẽ intelligendum de adulto. nã ℨ paruulus bona opera habere non potest.

p ¶ Vtam. ſ. e. non dubito. ℨ. sed boc de eo qui baptizari non querit

q ¶ vel est in peccato aliquo ille si adultus.

r ¶ Quolibet modo. ẽt cum barbarissimis ⁊ sileocissimis. ſ. e. retulerunt.

s ¶ Impositionez. reconciliatio fic fiet. imponetur ei manus ab epo ⁊ dicẽ. accipẽ spiritum sanctum sicut in actibus apostolorũ factum eẽ legitur baptizatis a ioanne cum ipsi dicerent apostolis. neqz si spiritus sanctus sit audiuim⁹ man⁹ eis. apli ponebãt dicẽtes accipite. ſ. ſ. ſi ⁊ q fuerãt christmati christmabãt

t ¶ Aliud est. casus. intendit pbare aug. ℭ q baptizat in forma ecclesie siue bonus sit siue malus ℭ baptismus confertur. qõ ex eo probat quia baptizati a iuda nõ sunt rebaptizãdi. preterea qr potestatez baptismi apud se retinuit non itradit in alium per quam potestatem vnitas constat ecclesie. nam vna est columba ⁊c.

u ¶ Per ministerium. qõ facit sacerdos.

x ¶ Item ergo baptizabãt. hic colligit baptismum ante passionẽ fuisse istitutũ quia nõ est ratio quare baptizãdi a iuda nõ fuit iterũ baptizati sicut a ioanne baptizati. nisi quia ioannes non baptizabat i forma quã õderat Jesus discipulis. qõ faciebat iudas. vnde colligitur necessario. ℭ baptismus ante passionẽ fuit istitutus. cũ iudas post passionem neminẽ baptizauit. licet plenã efficaciã nõ habuit vsque ad passionẽ ⁊ ℭ Jesus añ passionem formã baptizãdi õderat discipulis sed superius. c. ſ. p. prie in monte aperte dicit. ℭ post resurrectionẽ dedit formam illam. ad boc dicendũ ℭ ante passionem ⁊ post dedit formam baptizandi. licet ante non ita generalẽ forte vt baptizarẽt tantũ iudeos vnde dictum est eis. in viam gentiũ ne abieritis. vij. q. j. denique. post generalẽ forte vt baptizarẽt omnes gẽtes. Si queras i qua forma verborum baptizabat. dicendũ in bac. ſ. in nomine venturi ſ. ad predicationẽ ad passionẽ ⁊ morte ad iudicũ i tali forma baptizauit xpm.

y ¶ Baptizauit idest simpliciter lauit.

z ¶ Joannes. baptismus ille io. fuit quasi precursorius ⁊ preparatorius veri baptismi vt eo quasi quodã pludio baptizari assuescerẽt. iõqz erat remissionis operatiuus vt. ſ. e. di. non regenerabãt sed nũquid baptizauit xps quos baptizauit io. an non erat ille baptismus adeo cũ omne quod bonum a deo est. ⁊ deum habet auctorem j. q. ij. ℭ pio. ℭ ãt baptismus io. bonus fuerit nullus dubitat. ſz ñ dr xpi qr ñ ẽ sacrz redẽptiõis nre. nec de⁹ illũ baptismũ remissionem peccatorum operatus ẽ. vel qr non fuit collatus in forma christi. vnde ⁊ ioannis dicitur.

a ¶ Baptizauit. non solum iudas.

b ¶ Item per banc enim potestatem. i. dignitatem quam tunc nulli dedit. ſ. vt fieret remissio in baptismo collato in nomie mysterij. sicut fit in baptismo collato in nomine. p. ⁊. f. ⁊. ſ. ⁊ dicetur baptismus illius ⁊ ab eo denominarent baptizati.

c ¶ Anteℭ. ℨ. e. per aquam. contra sed credẽdum ẽ columbe speciem sine spi

Quathecuminũ quãuis i bonis operibus defunctũ vitam habere nõ credim⁹: excepto dũtaxat nisi martyrij compleat sacramentũ baptizatus cõfitetur fidem suã coram sacerdote: ⁊ interrogatus respõdet. boc idem martyr coram ꝓsecutore fecit: qui ⁊ cõfitetur fidem ⁊ interrogatus respondet. ⁊ ille post cõfessionez aspergitur aqua. bic vero aspergitur sanguine vel cõtingitur igne. ille manus impositiõe pontificis accepit spiritum sanctũ: bic babitaculum spiritus sancti efficitur: dũ non est ipse qui loquitur sed spiritus sanctus qui in illo loquitur. ille cõmunicat eucharistie in cõmemoratione mortis domini bic ipse cõmoritur christo: ille confitetur se mũdi actibus renunciare: bic ipsis renunciat ⁊ vite illi peccata remittuntur: isti extinguũtur. Jtẽ leo papa.

Non reiteretur baptisma: cuius formam constat integre collatam.

Hj de quibus scripsisti: qui se baptizatos sciunt: sed cuius fidei fuerint qui eos baptizarũt se nescire profitent: quolibet modo forma baptismatis acceperunt rebaptizandi nõ sunt sed per ipositionẽ manus virtute spiritus sancti: quaz ab hereticis accipere non potuerũt catholicis copulandi sunt. Jtem augu. super ioãnẽ.

Et per bonos ⁊ per malos ministros eque baptizat christus.

Aliud est baptizare per ministerium: aliud baptizare per ptãtẽ. Jtẽ. Ergo baptizabãt discipuli ei⁹ ⁊ ibi adbuc erat indas inter discipulos ei⁹. Si quos aũt baptizauit iudas ñ sũt iterũ baptizãdi: ⁊ quos baptizauit ioãnes sũt iterũ baptizãdi plãe iterũ: ſz nõ iterato baptismo quos. n. baptizauit ioãnes: baptizauit ioãnes. quos baptizauit indas christus baptizauit. Jtẽ per hãc. n. potestatẽ quã christus solus tenuit sibi: ⁊ in neminem ministrorũ trãsfudit quãuis per ministros baptizare dignatus sit per banc inquã stat vnitas ecclesie que significat i colũba. de qua dictũ est: vna est colũba mea vna ẽ matri sue electa. Si enim vt iam dixi fratres mei transferret a domio potestas ad ministros tot baptismata eẽnt quot ministri eẽnt ⁊ iam vnitas baptismi non staret. Intendite fratres: antequaz veni

ritu in aqua anteq̄ christus veniſſet deſcendiſſe: quod hic dicitur, poſtq̄ ante christus deſcendit ſpiritus ſanctus ſuper eum putandus eſt in eū venieng in illa columba apparuiſſe, quod ibi dicitur, hoc ſic ſe habere poteris ſcire, ſi qō hic ſubditur diligenter attendas, ſ. cognouit ꝛc. Columba autē illa prima v dicitur redijt in primordialem ſiue prætacentem materiam.

a Ju aquam. ideſt ſuper aquam.

b Cui. i. iobāni.

c Et manentem. nam alter manſit ſuper eum ꝛ aliter ſuper nos de penitē. diſ. ij. querendum. ꝛ. ca. pōt diſcurſus.

d Qui baptizat. i. peccata dimittit.

e Mundi. argu. q̄ apoſtoli baptizati ſunt. vt de peniten. di. ij. ſi enīz. circa principium. ꝛ. j. e. quādo ab hieroſolymis.

f Propter verbum. i. propter meipſum qui ſum uerbum patris.

g Fuerit iuſtus. ſecus de malo. vt. ſ. i. q. i. ſi fuerit.

h Nolunt. vt dicitur baptiſmꝰ petri baptiſmꝰ pauli.

i Incrementum. ideſt virtutes apponendo poſt peccatorum remiſſionem.

k Pullus. ſ. i. qōe. i. extra catholicā. Caſus. primo loquitur de apoſtatis. i. de hereticis. Secundo de ſciſmaticis. Eſt ergo caſus apoſtate etiam extra eccleſiā habent baptiſmuz ꝛ extra illum conferre poſſunt, ſz nō ſanctitatem habēt extra eccleſiam nec eam cōferre poſſunt. niſi forte ad punctum per uim ſacramenti remiſſionem operatur baptiſmꝰ.

l Quod ſi haberi arg. q̄ excommunicatus poſſit cōtrahere matrimonium cuz liceat ei habere vti p̄tacto

m Non poteſt. arg. q̄ nō recte fit, fieri dicitur. vt. i. q. i. q̄ quidam. cōtra id quod dicitur nō poſſe fieri quod de iure non fit. vt. xxij. qōe. ij. faciat.

n Incipit. j. e. di. tunc uallere. ſ. e. di. oſtenditur.

o Si in perfidia. hic tangit falſam opinionē quorūdam. j. c. priori.

p Excepit. remiſſionē peccatorum.

q Et foris per miniſtros malos ꝛ per quoſdam excōmunicatos filios iudeorum. i. q. i. prophetauit.

r Quomodo exaudit hanc queſtionez monet aug. et hoſti. ſoluit. caſus. nota q̄ cyprianus fuit in ea opinione, q̄ verbū baptiſma nō cōfertur apud hereticos. illud etiam lauacrū diaboli appellauit. xxxij. diſt. §. verū. cuius opinionem ꝛ erroremꝛ tirpat hic aug. cāz ſui erroris aſſignans. Jn prima ergo parte dicit aug. mali ſacramenta in eccleſia cōferre ꝛ ex eccleſiā, ſed non remiſſionē peccatorū. Jn ſecūda facit dr̄iam inter ſacr̄m ꝛ effectū ſacr̄i. qō nō facit cyprianus, ꝛ iō errauit. Jn ter

ret dominus noſter ieſus chriſtꝰ ad baptiſmū deſcendit colūba ī aquāª cognouit iobānes quoddā ꝓpriuz ei cuiꝰ hoc dictū eſt: ſuper quē uideris ſpiritum deſcendentē ꝛ manētēª ſuper eum ipſe eſt qui baptizatª ī ſpiritu ſancto: nouerat aūt qꝛ ipſe i ſpiritu ſancto baptizabat: ſed qꝛ tali prōptate: ut poteſtas ab eo non tranſiret in alterum: quāuis eo donante ibi dicit. Jtē iam uos mundi eſtis ꝓpter verbū quod locutus ſuz vobis quare nō ait: mundiª eſtis ꝓpter baptiſmū quo abluti eſtis ſed ait ꝓpter verbumꝰ quod locutus ſuz vobis: niſi quia etiam in aqua verbum mundat. Jtem. Si fuerit iuſtusª miniſter computo enz cū paulo cum petro: cum iſtis computo iuſtos miniſtros: quia vero iniſti miniſtri gloriam ſuam non querunt. miniſtri enim ſunt ꝓ ducibus haberi nolunt ſpem in ſe boniª erbore ſcunt: ergo computo cum paulo iuſtum miniſtruz: quid enīz dicit paul. Ego plantaui: appollo riganit ſed deus incrementumª dedit.

Jtem in libro de baptiſmo.

Nec baptiſma nec baptizandi poteſtatem ſciſmatici amittunt.

Pullusª autez negat habere baptiſmum etiam apoſtatas quibus utiqz redeuntibus ꝛ per penitētiam conuerſis non redditur: quia amitti non poſſe iudicatur. Sicut ꝛ illi qui in ſacrilegiuz ſciſmatis ab eccleſie cōmunione diſcedunt: habēt vtiqz baptiſmum: quem ꝓinſquaz diſcederent acceperunt: nam ꝛ ſi ipſi redeant: non eis iterum datur. vnde oſtēditur illud: quod acceperūt in vnitate poſiti non potuiſſe amittere ſeparatos: q̄ ſi haberiꝰ pōt foris etiam dari cur nō poteſtª. Si dicis non recte foris datur: reſpondemꝰ ſicut non recte foris habetur ſed tamen habetur: ſic non recte foris datur ꝛ tamen datur. Sicut autez per vnitatis reconciliationē incipitª utiliter haberi quod extra vnitatē inutiliter habebatur ſic per eandez recōciliationem incipit vtile eſſe: quod extra eam inutiliter datum eſt. Jtez heretici ſacramēta ꝛ ſcripturas habent ad ſpem nō ad ſalutem. Jtem Perfidus ſi in perfidiaª permanſerit per baptiſmū nec extra eccleſiaz remiſſionem acceperit peccatoruz aut ſi ꝓpter vim ſacramēti ad pūctu z temporis excipitª: ꝛ intus ꝛ foris eam vim operaf ſicut vis nominis chriſti expulſionem demonum etiā foris operabatur.

Jtem.

Mali non ſua poteſtate ſed chriſti

Quomodoª exaudit deꝰ bomi

tia dicit q̄ ſicut boni cōferūt in eccleſia ſacr̄i eſſe etū. ſic mali ex eccleſiaz dūtū in neceſſitate alias non. ſed tū ſacr̄m cōferunt. Jn quarta ponit quādā opinionē falſā. ſ. q̄ petā dimittunt ei q̄ ficte accedit ad baptiſmū ſi ad pūctū hore poſtea redeūt. s Aut peos. ſ. de pe. di. i. hōicidiox.

t Nemo. ſ. di. lxij. nulla rō. ſ. xxviij. di. preſbyteruz. ſ. ij. q. vi. quotiēs poſt auditam. ſ. i. q. i. ventum eſt.

u Sacr̄m. hic eram di vt no. ſ. i. q. i. remiſſionē alias ꝓtradicēret. j. e. c. uer. cū i aliis

x Per ſanctos. immo p ſeipſuz nūq̄ p miniſtrū ſed neque p ſacramētū qō bonus miniſtrat magis q̄ malus. nā ſemp ſuū effectū bz omne ſacramentuz niſi ſuſcipientis malicia impediat. vt. ſ. i. q. i. oia. ꝛ. xv. q. ulti. c. vlti. ſed forte dicit̄ p ſanctos dimittere petā q: que predeſtinata ſunt ſanctoz precibꝰ obtinenf vt. xxiij. q. iij. obtineri vel qa ipſis predicātibus alii cōpungunf ꝛ ſic etiā petā dimittūtur ꝛ dicit̄ hoc de bonis antonomatice. vel p ſanctos bonos. id eſt p id q̄ boni vel ſancti ſunt. ſ. per charitatez ꝛ ceteras virtutes vel ſolus xp̄s dat remiſſionē peccatorū p auctoritatē. bonꝰ dat per miniſtrātis merituz malꝰ p miniſteriū

y Sanctos ſuos. i. mediantibus precibꝰ ſanctorum.

z Culpā. ꝛ ille q̄ reuerſus ad fidem.

a Sine quo. de penitē. di. ij. fugerat ſanctus ꝛ. ſ. di. vij. nullꝰ expectat. ſ. e. diſ. ſolet queri.

b Manus. i. q. i. q̄ quidā contra.

c Sanctificationē. i. remiſſionē peccatorum. ſicut duobꝰ modis dicit manducare. ſ. di. ij. qd eſt xp̄m.

d Atque illud. i. p ceptio ſacramenti.

e Hoc. ſcāt. i. vite ſāctificatio.

f Ab effectu. ipſius ſacramēti.

g Multitudinē. i. ad multitudinē maloruz qui dicunf palee q: vacui vel q: leuiter cadunt tēpore tentatiōis. vel quia arſuri ſunt igne inextingui bili granis repoſitis in area celeſti.

h Nec dare. de merito vite nō per miniſterium. ſ. i. qōe. i. remiſſionem.

i Quem. ſ. eccleſiā.

a Tradentis.baptismum. b Malicia.baptismum.
c Non separat.non separat malus a se remouendo.s.malicia sui.
d Et cum illo.i.bono fideli.
e Dimittuntur.s.i.q.i.vt euidenter.cōtra ecclesia sanctorum hic dicit remittere peccata cōuersis quia eius orationibus eis illa relaxant.vel quoniā per charitatis vnitatē que solus in ecclesia habet remissio peccatorum ut .j.eo.dis.ecclesie charitas.
f Ab eis.i.ecclesia que dicitur dimittere peccata.
g Siue.consimile dicit ler.C.de pscri. .x.vel.xx.an.s.vi.ver. quid.n.prodest in ipsa prouincia esse possessionē cum ius vendicatio.incorporale ē.
h Separatus.s.i. .q.i.vt euidenter.
i Urgente.xi.q.iij. quod predecessor.ar. .s.xxiiij. q.iiij.ecce recedite.
k Baptismi.s.ea. dis.si inter bonos.s. .i.q.i.si fuerit.
l Vaz redire.s.xxiij.q.iiij.si illic.s.ō peni.dis.iiij.c.i.lj.iij.iiij. .v.z.vi.
m Non impedit. sz nō dicit hoc ita sentiendo.sed eorū opiniones referendo.
n Hesternus dies .i.peccatum extrema die cōmissum.
o Hora.sicut pm leges eodē tēpore quis absoluitur z statiz obligatur.ff.n.aio nouandi mulier intercedit liberabitur debitor.z in eodē momento obligatur.q; ipso iure cōpetit rescissoria.ff.ad vel.debitrix. .ꝯ.vlti.
p Redeuntib⁹.nota.de pe.dis.iiij.i pri. quia quidā dicūt q; redeunt sicut flores i vere.b.nō.
q Tunc valere.b est vera sntia.
r Incipit.quia tūc incipit esse in eo.z efficaciam in eo habere. z ibi ratihabitio retrotrahitur.z est arg. cōtra.ff.de bis q no. infa.furti.§.q. iussu.
s Ad salutez.i.tria ad baptismū significata nunc incipit habere remissionē peccatoruz z nō propter baptismū sed ꝓpter cordis cōtritionē per charitatē uel humilitatem mentis quam habet dum bz cordis cōtritionem.
t Baptismus.s.interior. .s. peccatorum ablatio.
u Fictio.s.eo.dist ostendit.z.ca.nullus.

in vnitatis vinculo veraci confessione mutato inter bonum sacramentuz quod traditur:z bonuz fidelem cui traditur:tradentis malicia non separat z cum illo veraciter ad dominum conuerso peccata dimittuntur:ab eis quibus ipse veraci confessione coniungitur spiritꝰ sanctus ea dimittit:qui omnib⁹ sanctis datus est sibi charitate coherētibus siue senouerint corporaliter siue non nouerint.similiter cum alicuius tenentur peccata ab eis tenētur: a quibus ille cordis prauitate disiungitur siue notis corporaliter siue ignotis. omnes mali spiritualiter a bonis seiuncti sunt si autē etiaz corporaliter aperta discessione separentur peiores fiunt.sed nihil interest ad baptismi sanctitatez:quanto qsqz peior id habeat:z quanto peiori tradat.potest tamen tradere separatus:sicut potest habere separatꝰ sed quam perniciosum est habere: tam perniciosum est tradere. Ille autem cui tradidit: potest salubriter accipere:si ipse non separatꝰ acceperit vrgente mortis necessitate Cur heretici foris baptizare nō possunt:an quia peiores sunt eoipso q; foris sunt.sed nihil interest ad integritatem baptismi quāto peior id tradat.neque enim interest tantuz inter malum z peiorem quantum inter bonum z malum z tamen cuz baptizat malus non aliud dat:quā ille qui malus minus ē.an forte nō ad hominis meritum sed ad ipsius baptismi sacramentum pertinet:vt foris dari non possit:si hoc ita esset: nec haberi foris posset:z totiens baptizari necesse esset: quotiens qsqz recedens ab ecclesia rursus ad ecclesiam remeasset:z bis q ficto corde baptizantur:aut peccata nullatenus dimittuntur:quia spiritus disciplineꝰ effugiet fictum:aut in ipso temporis puncto per vim sacramēti dimissa iterum per fictionem repleantur vt illud verum sit: quotquot in christo baptizati estis:christum induistis:z illud.spiritus effugiet fictum disciplineꝰ idest vt iduat eum christum sanctitas baptismi:z eruat eum christum pernicies ficti onis naz redire dimissa peccata vbi fraterna charitas non est:apertissime dominus in euangelio docet in illo seruo:a quo domino dimissum debitum petiuit eo q; ille conseruo suo debitum nollet dimittere. Sic nō impeditur baptismi gratia:quo minus omnia peccata dimittātur: etiam si fraternum odium in eius cui peccata dimittuntur:animo perseueraz.soluitur enim hesternus dies:et quicquid superest:soluit etiā

r Non in vobis.in multis.i.in omnibus sacramētis sed non in charitate sine qua nihil sunt omnia.s.e.quomodo.
y In symbolo.cōtradicit quod.j.sequitur.q; in catholica ecclesia non sunt nobiscum.sed dic:q; ideo dicuntur esse in symbolo.q; sunt in maiori parte.nā si in toto symbolo essent ergo essent nobiscum in ecclesia.cum hoc sit de symbolo credere in catholicam ecclesiaz.sicut z alibi dicitur quis tenere cuz non teneat ecclesie vnitatem.xxiiij.q.i. aduocauit.
z In ceteris.arg.cōtra.xxiiij.q.i.schisma.sed illud quo ad effectum.
a In corpore sunt.viuentes z ideo non est desperandum de eis.de pe.di.vij.c.i.
b Foris.videtur q; ex ecclesiam conficiant.z sic reprobatur quorūdaz opinio qui dicunt extra vnitatē ecclesie corpus christi ꝓfici nō posse.vt.i.q.i.dominus declarauit.z.c.non nocet.
c Sed rem.s.vnitatē ecclesie.Joā.
d Antiqua.didicimus hāc reconciliationē.di sparitas fiebat. aut propter hereticorū disparitatē aut ecclesiarū variaz cōsuetudinē.
e Aut vnctione.i.q.i.bi q baptismum.
f Sola professione.q; tantum interrogantur si recte credant q; manus eis erat imposita.sed si accideret supleretur.i.q.i.ecce de errore istorū habes.xxvi.dis.habeo.
g Monoscelitas.qui dicunt vnam tantū voluntatem esse in christo.s.humanitatis nō diuinitatis .ut.xxvi. di.habeo
h Fidei.diuersitas suscipiendi hereticos nō ideo est q; in se ecclesia oēs talis sentiat contraria.sed q; diuerso modo errabant diuerso modo recipiebantur.arriani q; erāt in oriente non chrismabantur.ideo oriens redeuntes chrismabat q; erant i occidente chrismabātur z ideo vt ostenderet eos de vnitate ecclesie per manus impositionem eos recipiebat ecclesia orientalis vnde est ar.q; diuerse erant arrianoꝝ secte vñ.s.e.dist.i.c.ecclesias. ubi dicitur q; ecclesia ab eis consecrata cōsecretur ab arrianis datus baptismus nō iteretur.vt.s.i.q.i.arrianos.et arg.j.e.de arrianis.io.

Quando prosit baptismus ei q ficte illum accepit.

Tunc valere incipit ad salutez baptismus, cum illa fictio veraci confessione recesserit:que corde in malicia vel sacrilegio perseuerante peccatorum ablutionem nō sinebat fieri.

Idem ad donatistas.

Non reiterantur sacramēta:que extra ecclesiam conferuntur.

Non in vobis mutamus in quibus nobiscum estis:in multis enim nobiscum estis.nam z de talibus dictum est: q; in multis erant mecum.sed ea corrigimus in quibus non estis:z ea vos hic accipere volumus que non habetis illic vbi estis.nobiscum enim estis in baptismo in symbolo in ceteris domnicis sacramentis. In spiritu autem vnitatis z in vinculo pacis z in ipsa denique catholica ecclesia nobiscū non estis. Isti autem cum quibus vel de quibus agimus non sunt desperandi:adhuc enim i corpore sūt sed non querunt spiritum sanctum nisi in corpore christi cuius habent foris sacramentum:sed rem ipsam non tenent intus cuius est illud sacramentum:z ideo iudiciuz sibi mā ducant z bibunt.

Item Greg.querico episcopo z ceteris in hibernia episcopis.

Quomodo recipiantur ab ecclesia qui in nomine trinitatis apud hereticos baptizantur.

Hanc antiqua patrum institutionem didicimus: vt qui apud heresim in trinitatis nomine baptizantur cum ad sanctam ecclesiam redeunt aut vnctione chrismatis aut impositione manus:aut sola professione fidei ad sinuz matris ecclesie renocentur:vnde arrianos per impositionem manus occidens:p vnctionem vero chrismatis sancti ad ingressum catholice ecclesie oriens reformat.monoscelitas vero z alios ex sola confessione recipit. quia sanctum baptisma quos apud hereticos sunt consecuti:tunc in eis vires emundationis recipit: vel cum illi per impositionem manus spiritum sanctum acceperint: vel isti ꝓpter confessionem uere fidei sancte z vniuersalis ecclesie viscerib⁹ sunt vniti. Item Augustinus.

Extra ecclesiam baptismus accipi potest:sed non prodest.

a Clesia.nobis.s.i.q.i.sicut.
b Sed salutem.s.i.q.i.extra ecclesiam.
c Que in paradiso.que interpretat hortus ꝛ agitur ibi de illo.vbi fuit adā de terrestri.quādoq; paradisus dicitur empyreum celum.
d Extra ecclesiam.xxiiij.q.i.alienus.c.q; paradisus.
e Unc autem.
f Um tantū Casus.p bat hic augu. duplici ratione baptismū xpi eē nō ministri ꝓferentis. Prima ratio q; eodē modo valet baptismus collatus per malū sicut per bonū. Secūda q; ls apostoli direrint euangeliū meū gloriaz meā nō tū dixerunt baptismū meum.
g Esse cognoscit.naz oia nostra facimus ꝛc.C.deve. iu.enu.l.i.§.sed neq;.
b Baptismū.inuenitur tamē baptismus io.qui i forma sua baptizauit.
i Gloria est.que tamē omnibus datur equaliter i baptismo.sed ex modo cōuersationis nostre minuitur vl augetur.vt.j.c.nequaq;.sed hic nō loquitur de illa gratia baptismi que datur sine personarū perceptione dū modo fictus nō accedat.
k Doctior.nā nō oēs.ꝛc. C.ō uete.iu.enu.l.i.§.si qs
l Atis ostēdimus.vel accipientis errorem. dūtamē in forma ecclesie faciat vel etiam si corrupte loquatur nō est rebaptizandus quod tamē aliter olim institutū fuit ne ad hoc praui homines assuescant.s.e. di.nonillud.j.di.e.sicut.
m Be spiritu.dū tamē intendat baptizare. vt.s.e.solet quādoq;.ls enim arriani errent circa psonas cōcedētes ꝛ credentes filiū nō esse equalez patri.vt.xxiiij.q. iij. .c.quidā.ver.arriani.tamen arriani baptizant.j.eodē.de arrianis.
n St vnitas que late patet.sed ecclesie vnitas que est in fide ꝛ charitate nō ita late patet.sed ham plectitur solos bonos.s.eo. di.ij.q; passus sed fm vnitatem sacramentorū etiā malos alios cōplectitur. vt.s. eo.quomō.ver.induāt.ꝛ extra banc multi relinquētur
o Dirtas.s.malos mixtos bonis.sunt.n.mali mixti inter bonos sicut palee inter grana ꝛ dicunt palee.q; cadunt leuiter vento tentationis.de peni.di.v.c.i.ꝛ .xxiij.q.viij.c.i.
p Exeunt.sic ꝛ mali homines de ecclesia.s.mali nō exeunt saltez eternaliter. vt de peni.dis.iij.§.hoc itaq;.c. quecūq;.ꝛ.c.nullus.io.
q On est creatura.pol luta tamē dici potest quantū in eis est.xlix.dis.c. vlti.io.
r Siue hereticus baptizet.s.i.q.i.hi qui.c.dedit.s.xix.di.fm.s.ea. dist.a quoda.s.i.q.i.si qs pigno. ctra.s.e.di.hi de quib⁹.s. so.ibi in forma.hic nō.ꝛ reiteratur quantū ad factum.
s Tanti nominis.cur autē nō nominū. vt in nominibus patris ꝛ fi. ꝛ.s.s. dicitur te baptizo.hoc ideo fit vt appellatione singularitatis i esse tia vnitas pris ꝛ fi.ꝛ.s.s.in personis trinitas designetur.
t Uos a paganis.si.ita.sed in forma ecclesie non fuerūt baptizati.

Ecclesia paradiso cōparata indicat nobis posse quidē baptismum eius homines etiam foris accipere.sed salutem beatitudinis extra eam neminez vel percipere vel tenere.non enim in mesopotamia vel egypto:quo illa flumina pernenerunt est felicitas vite:que in paradiso cōmemoratur.sicut ergo baptismus ecclesie potest esse extra ecclesiam munus autez beate uite nō nisi intrā ecclesiam inuenitur.

Idem de vnico baptismo li.iij.

Baptismus ꝛ sacrileguz hereticoruz non sunt sacramenta.

Nunc autem non sicut hereseos hereticorum est sic error iplorum est.sicut etiam sacrilegium dissensionis est eorum:sic etiam baptisma quod christi est:non debet dici ipsorum. Idem libro.v.

De eodem.

Quam tantuz valeat baptismus per hominem contemptibilē quantum per apostolum datus:ita nec illius sed christi esse cognoscit. Item. Inuenimus dictum ab apostolis ꝛ gloriam meam: quāuis vtiqz a domino ꝛ ministerium meum ꝛ prudentiam meam:ꝛ euangeliuz meum quāuis vtique a domino impartituz atqz donatum:baptismū autem nemo eorum meū dixit omnino:neque enim omnium equalis est gloria neque ministrant omnes equaliter:neqz equali prudētia vel scientia sunt omnes prediti.ꝛ i euangelizando alius alio melius operatur:ꝛ ideo dici potest alius alio doctior ē in ipsa salutari doctrina:alius autem alio magis minusue baptizatus dici non potest:siue ab inferiore siue a maiore baptizetur.

Idem in libro.iiij.

De eodem.

Atis ostēdimus ad baptismū quod verbis euangelicis consecratur:non pertinere cuiusquam dantis vel accipientis errorez:siue de patre siue de filio siue de spiritu sancto aliter sentiat quam celestis doctrina insinuat. Idem in libro de baptismo.

Quod bonis ꝛ malis sacramenta ecclesie cōmunia sunt.

St vnitas ecclesie que late patet in sacramentorum videlicet societate ꝛ cōmunione que complectitur cum granis etiam paleas quando eas corporaliter mixtas ita patitur:vt neque illas iusti nitēt neque ab illis iusti vitentur sic sunt in ecclesia homines mali vt in corpore humano humores mali qui interduz exeunt ex corpore.

Idem de vnico baptismo libro sexto.

Non transit ad aquā baptismi malicia benedicentis.

Non est aqua propbana et adultera super quam nomen dei innocatur:etiam si a propbanis et adulteris innocetur: quia nec ipsa creatura adultera est:nec ipsuz nomen adulterum est. Item beda homelia.xxxvj.

Non est rebaptizandus qui ab hereticis baptizatur.

Siue hereticus siue scismaticus siue facinorosus quisqz in confessione sancte trinitatis baptizet: non valet ille qui baptizat est a bonis catholicis rebaptizari:ne confessio vel innocatio tanti nominis videatur annullari. Item ex grego. ij.Bonifa.episcopo.

Baptizati a paganis i nomine baptizentur trinitatis.

Uos a paganis baptizatos esse asseruisti si ita babetur vt demo baptizes in nomine trinitatis mādamus. Item celesti.papa.

Sine exorcismis ꝛ exufflationibus nullus baptizetur.

Siue puuli siue iuuenes ad regenerationis veniūt sacramētum:non fontem uite prius adeant quā exorcismis ꝛ exufflatiōibus clericorum spiritus immundus ab eis abjiciatur. Item Rabanus de institutione clericorum.

Officium baptizandi catbecumini prenentiant.

Ante baptismuz catbetizandi debet bominez preuenire officium: vt fidei primum catbecumini nus accipiat rudimentum. Item ipe christus prius ceci nati oculos luto ex sputo facto superliniuit ꝛ sic ad aquas siloe misit:quia prius debet baptizandus fide incarnatiōis christi instrui:ꝛ sic ad baptismū iaz credulus admitti: vt scit cuius gratie i eo est particeps ꝛ cui iam debitor fiat deinceps. Item ex concilio bracarē.ij.

Quo tempore catbecumini ad exorcizandum sunt deferendi.

Ante viginti dies baptismi ad purgationē exorcismi catbecumini currant.in quibus.xx. diebus omnino symbolum quod ē: credo in deuz pa.o.spiritualiter doceant.

Item ex concilio agatbensi.

Quo tempore competētibus symbolum est predicandum.

Symboluz etiā placuit ab omnibus ecclesijs vna die.i. ante viij.dies dominice resurrectionis publice in ecclesia competentib⁹ predicare. Item Nicolaus papa.

In vnaquaqz ecclesia baptizandi catbecizare possunt.

u Sine paruuli. de precēte solēnitate baptismi subiungit.s.ō exorcismo ꝛ catbecismo.
r Abjiciatur.i.pjiciendus designetur. ꝛ sic nō est.cōtra.j.e. nequaq; ꝛ si nō pfit ad uitā aliquid.q; ꝓpter hoc nō fiunt minus indigni q; mors adbuc i eis remanet prodest tamē vt min⁹ possit eis inimic⁹ nocere.vt.j.c.de binc.g. quem effectuz babet exorcismus.nūqd ejicit spiritum immūdū imo donec baptizet ē membrū diaboli.qa non est mediū. vt xx iiij.q.i.quoniam. sed dic abjcit.i.significat abigendū vel abjciē dum vel saltē cōpellit eū ne iam tantū noceat quantū nocere potuit prius. vt.s.e.c.ij.
y Ante baptismuz siloe.fons est et interpretatur missus est quia xp̄us in quo baptizamur missus est.xxiij.dis.q ēps io.
z Ante.xx.s.ꝛ.q.i. placuit.
a Dies in mediana bebdomada cū cāta tis ientes.s.dis.iij.principali.
b Exorcismi.i.adiurationes exorcizare .i.adiurare.
c Spiritualiter.sufficit ꝙ sensum retineat.ff. de leg.i.scire leges.i.q.i.marchion
d Imbolū. competentibus.i.intellectum discretiōis babentibus vel cupiētibus.cōpetentib⁹ quidem appellant.i.libero arbitrio vtētes penitentiam ab ecclesia accipiunt. vt sint digni accedere ad catbecismuz deinde ad baptismi sacramentuz. vt.xx v.di.audite.

a Catecisml.

b Baptizandos.

c Non liceat.duas.tantuz quia ante duas ⁊ añ tres ⁊c.cũ alias duo cõtinentur in trib⁹.ff.de ar.die.§.ũ plures.

d Baptizandi.nomen suũ dent. in scriptis.hodie non tenet hoc ⁊ quod dic abstinentia cõsilium est.⁊ ita non est cõtra .j.eo.sine penitentia.

e Et diu.j.xx.dies .§.eo.ante.

f Examinatione. qz infidelis nõ recipiet sine examinatione.j. eo.iudei.⁊.c.ne quod ablit.

g Postq̃ abrenunciationez .§.di.i.ecclesiasticaz.

h Se alienauerit.i. alienari inceperit. vt .§.e.sine paruuli.

i Sicut nostis.q̃ decepit.et ideo fuit restitutus. nam deceptus ⁊c.ff.ad vell.l.i.

k Creatura.nec diabolus inquantũ est creatura sed inquantũ est viciosus.xxiij. di.q̃ eps ordinãd⁹ ẽ.

l Postea.signat. .i.post exufflatione interemptiõis'.

m Interemptiõis sue.i. signaculũ sancte crucis.p quod est interemptus vt dixit diabolus de quodas iudeo.qui.§. se fecerat signum crucis.inueni vas vacuuz sed signatum.

n Alienum.i.alienandũ sed ideo dicit alienũ.qz in priori.⁊c. .xxiij.q.i.paratus.

o Hebinc.typicuz .i.figuratiuz.

p Careat.i.q̃ per salem significatur.

q Sal celestis,offerre mystice. cessat enim vetus obseruatio legalis naturalis extra de consti. translationem.

r Deinc.media na hebdamada tribus diebꝰ fiunt exorcismi.secũda ⁊ tribus vt ita nõ restet in vigilia pasche.nisi sola immersio.sm hoc exorcismi variãtur.

s Arte.i. dolo sic exponit.xxij.qõe.v.cũ cunqz.

t Sacerdotes.

Catecismi baptizandorum a sacerdotibus vniuscuiusq ecclesie possunt fieri:sicut in hac sancta romana ecclesia cui deo auctore ministeriuz exhibemus nostri famulatus soleniter fieri cõprobãtur.

Item ex concilio laodicensi.

De eodem.

Baptizandos oportet fidei symbolum dicere:vt.v. feria vltime septimane vel episcopo vel presbytero reddere. Item ex cõcilio mar.pa. De eodem.

Non liceat ante duas septimanas pasche:sed ante tres ad baptismũ suscipere aliquem. oportet autem in his diebus qui baptizãdi sunt: vt symbolum discant:⁊ in.vi. feria nouissime septimane episcopo vel presbytero reddant.

Item ex cõci.cartha.iiij.

Antequã baptizentur quilibet:sant examinandi.

Baptizandi nomẽ suum dent ⁊ diu sub abstinentia vini ⁊ carnium ac manus impositionis crebra examinatione baptismuz percipiant. Item rabanus de institutione clericorum.

Baptizandi quare exorcizantur:⁊ exufflentur.

Postq̃z se baptizandus p confessionem vere fidei in alteri cõmendauerit dominiũ:⁊ per abrenunciationez prioris possessoris se alienauerit seruitio:exufflatur ab eo potestas seua:vt per pium sacerdotis ministeriũ spiritui sancto cedat fugiens malignus spiritus.

Item Augu.de symbolo li.i.

De eodem.

Sicut nostis fratres charissimi paruuli exufflantur:⁊ exorcizãtur vt pellatur ab eis diaboli potestas inimica:que decepit homineꝫ vt possideret homines:nõ ergo creatura in infantibus exorcizatur aut exufflatur:sed ille sub quo sunt qui sub peccato nascuntur. Item raba.de institu.cleri.

Quare signetur baptizandus i corde ⁊ fronte.

Postea signatur baptizandus signaculo sancte crucis tazin corde quam in fronte vt ab eo tempore apostata diabolus in vase suo pristino se iterẽptionis cognoscẽs signaculum:iam sibi deinceps illicsciat se esse alienum. Idem i libro eodem.

Quare super eũ orationes dicãtur.

Hebinc iaz dicũtur super eum orationes vt fiat catbecumi/nus tunc datur baptizando sal benedictum in os vt per sal typicum sapiẽtie sale cõditus fetore careat iniquitatis:ne a vermibus peccatorum vltra putrefiat.sed magis illesus seruetur ad maiorẽ gratiã percipiendam.

Item beda sup libꝝ regum.

Quare sale initiantur catbecumini.

Sal celestis sapientie quo initiantur catbecumini:in cunctis operum nostrorum sacrificijs iubemur offerre. Item rabanus de institutione clericorum.

Quare iterum exorcizentur.

Debinc iterũ exorcizat vt diabolus suã nequitiã cognoscẽs iustuz super se dei iudiciũ timens recedat ab homine:nec cõtendat euz arte sua subuertere:ne baptismum consequatur:sed magis bonorem deo creatori suo exhibens reddat opus deo factori suo.

Itẽ greg.papa i homelia.xxix.

Sacerdotes exorcizãdo demonia repellunt.

Sacerdotes cuz per exorcismi gratiam manũ credentibꝰ imponunt:⁊ habitare malignos spiritus in eorum mentes cõtradicunt: quid aliud faciunt nisi q̃ demonia ejiciunt. Item rabanus de institutione clericorum.

Quare de saliua nares ⁊ aures tanguntur.

Postea tanguntur ei nares ⁊ aures de saliua:⁊ dicitur ei verbũ euangelicũ quod ihesus dixit:quãdo surdum ⁊ mutũ sanauit tangens euz sputo linguam eius ⁊ mittens digitos in auriculã eius dixit:effeta:qõ est aperire:hoc enim sacramentum hic agitur:vt per salinã typicam et sacerdotis tactum sapiẽtia ⁊ virtus diuina salutem einsdẽ catbecumini operetur:vt aperiantur ei nares ad accipiẽdũ odorẽ noticie dei:vt aperiantur ei aures ad audiendũ mandata dei:vt aperiantur ei sensus i intimo corde ad respondendum.

Item ambro.de sacramentis.

Quare nares nõ ora baptizandorũ episcopus tangit.

Propter gloriam muneris et operis non os tangit episcopus sed nares vt bonum odorem accipiat pietatis eterne.

Item Raba.de instl.clerl.

Quare a sacerdote inunguntur.

Deinde a sacerdote inungitur. vt sacrum baptisma cum fide accepta custodiatur: vngit tũc illi pectus oleo sanctificato cũ inuocatione sancte trinitatis:vt nulle reliquie latentis inimici in eo resideãt: sed in fide sancte trinitatis mẽs eius confortetur. vngitur ⁊ inter scapulas de eodem oleo:vt vndique muniatur ⁊ ad bona opera faciẽda per dei gratiaz roboret. Idẽ consecratur fons: vt ad ipsum baptisma catbecuminus accedat.

Item Ambro.in lib.de sacramentis.

Quomodo fontem baptismi trinitatis presentia consecrat.

Venit sacerdos ad fontez dicit precẽ:innuocat nomẽ pa.⁊.fi.⁊ .s.s. vtitur verbis celestibus:celestia sunt verba q̃ christi sunt. pñtia trinitatis adest:operatur sermo eternus

u Postea.typicã.i.figuratiuã sapiẽtie dei.p digitum dei intellige dona spiritus sancti. Est caro nostra lutum patris sapientia sputum. Creditur humanum genus.hoc medicamine sanum.

x Propter gloriã.i.gloriosum munus eucharistie ⁊ gloriosuz op predicationis.b.pronaqz cum spectent animalia cetera terram. Os homini sublime dedit celũqz videre Jussit.⁊ erectos ad sidera tollere vultus. Et nil turpitudinis dz infligi faciei. C. de pe.ii qs i metallũ.arg.cõtra.extra de fal.ad audientiam.gloriosus quippe ⁊ excellentissimũ in humano corpore dominis os deprehenditur.p qõ deꝰ glorificatur ⁊ benedicitur et predicatur.in signũ ergo tãti numeris ⁊ operis dignitate nõ tãgitur os cũ saliua

y Munerꝭ.i. corporis domini ⁊ sanguinis.qõ est munus excellentissimuz.

z Et operis.i. predicatõis añ.n. q̃ quis baptizet. nec ad corpus domini sumendum,nec ad predicationis officiuz gerendũ est idoneus. vnde nec dz quis ante baptismũ corpus christi sumere,nec predicationis officiuz gerere.nec dz ei credi bocvl illud.vnde l euãgelio iohãnis.Jesus non credebat se illis.s.infidelibus.

a Non tangit os.ad ostẽdendũ qõ non prius credẽdum est homini q̃ odor fame sue precesserit.de cã vocationis habetur extra de sa. vnc.cũ venisset.io.

b Deinde.i.postq̃ est baptizatus. vnde finis. .c. debuit esse principiũ.io.

Venit.primo .i.oliz in baptismo xpi.

a ¶ Descendit in specie colūbe.
b ¶ Sed per fidem. vt legitur de pe. di. ii. querendum pēnata alalia. io.
c ¶ Si nō sācticat. pone casū p illa. c. j. e. di. rec. tulerūt. s. di. xxxviij. sedulo.
d ¶ Cōtra fidē. i. cōtra rectam verborū fōmā in ecclesia catholica cōstitutam. vel cum dicit baptizo te in nomine trinitatis ꝛ dia boli.
e ¶ Affectus. i. bonitas hominis superat vicium locutionis. q. d. non sed potius verbum christi.
f ¶ Nam vtiqz. probat q̄ vicium precum propter affectum bonum nō emendat in baptismo sed verbū christi operatur virtutē. naz hereticus bonum affectuz nō habet. ꝛ q̄uis vicium p̄cuz afferat non tamen minus baptismus suū effectuz habebit. qz tantum valent illa certa verba euangelij vt q̄tūcūqz ptes alie vicioſe sint formā tamē a xp̄o institutaz non possunt euacuare imo potius q̄tum spectat ad baptismū omnes euacuantur ab illis euangelicis verbis. ꝛ boc est nam vtiqz.
g ¶ Si afferat. ſi. i. quāuis.
h ¶ Cyprian⁹. cypriano. n. ꝛ. lxxx. epi⁹ visum est baptismum xp̄i nō posse eē apud hereticos vel scismaticos q̄ ēt baptisma hereticoꝝ lauacrū diaboli appellabant. s. di. eo. qūo. ꝛ di. xxxij. §. vez.
i ¶ Regulā. non. n. deberēt verba celestis dei restringi sub regulis donati. xxxviij. di. indignū. palea est. q. d. si virtus verborū excludit demoniū. ita ꝛ precum vicius.
k ¶ Adulti. pentesis est. i. interpositio vsqz nec tamen.
l ¶ Euacuatur. ar. q̄ vtilia non viciant per inutilia. s. di. xxxvij. turbat. s. xxiij. q. iiij. quid ergo. C. de do. sanc imus. s. i. q. i. non sodomite. ꝛ. c. dominus deda. s. di. xxxvij. si quid veri. ff. de aq̄ quo. ꝛ est. l. i. §. item quertē s. di. xxxiij. quonūdā. s. dist. ix. si ad sacras. s. iij. qōne. ix. pura.
l ¶ Euacuatur. er boc. c. colligitur. q̄ non viciat forma baptismi si quid i ea apponatur supstitū qō admittūt quidā vt si dicat baptizo te in no. p. ꝛ. f. ꝛ. s. s. ꝛ diaboli. vel arma virūque cano vel quicqd sequat baptizat⁹ ē. ar. ff. de ver. ob. que ertrisecus. idem est si quid premittatur ante fōmā. vt si dicat arma virūque cano ego baptizo te in no. pa. ꝛ. f. ꝛ. s. s. si vero aliquid interponat vt si dicatur baptizo te, ꝛ deus est in no. p. ꝛ. f. ꝛ. s. s. ꝛc. nō ē baptizatus. ar. ff. de testa. beredes palam. §. vl. vbi dist. gnitur an iterponatur act⁹ extraneus. ꝛ circa boc ē omne verbum extraneuz a forma. qō non concedo. qui. n. dicit baptizo te in no. pa. ꝛ. f. ꝛ. s. s. ꝛ olum sanctoꝝ nō dicit baptizo te in no. pa. ꝛ. f. ꝛ. s. s. qz p̄m boc duo dicerer. qō est ipossibile. ꝛ eadē ratione deberes dicere. cum dicitur nō ego baptizo te in no. p. ꝛ. f. ꝛ. s. s. q̄ eēt baptizatus. qz verba baptizādi ptulit. qō p̄z falsum ē Siz pone q̄ mutat ordinē baptizādi an baptizabit. vt sic dicat baptizo te in no. p. ꝛ. f. ꝛ. s. s. videt q̄ sic extra de rescrip. cām. ar. C. de testa. ꝑpositis. nec. n.

vbi descēdit spūs sācto⁹. p̄ño q̄si colūb ꝛ descēdit⁹ vt i credulī vocarent ad fidem. in principio signum debuit esse in posterioribus perfectio. apostolis enim spiritus sanctus datus est in igneis linguis propter incredulos. nobis autē iam in plenitudine ecclesie non per signa sed p fidē⁹ veritas ē colligenda. Item augu. de vnico baptismo. li. vj.

Verba erroris p̄ imperitiam plata non impediunt aque sanctificationem.

Si non sanctificatur⁹ aqua cuz aliqua erroris verba per iperitiam preco effandit multi non solum mali sed boni etiam fratres in ipsa ecclesia non sanctificant aquaz multoꝝ eniz preces emendantur quottidie si doctoribus fuerint recitate ꝛ multa in eis reperiuntur contra catholicam fidem⁴. nunquid si manifestetur aliquos baptizatos: cum ille preces dicte fuissent sup aquam: iubentur denuo baptizari quid ita: quia plerūque precis vicium superat precantis affectus⁶: quia illa cetera verba euāgelica sine quibus non pōt baptismus consecrari tātum valent: vt per illa sic euacuentur quecūque in prece vicioſa contra regulam fidei dicūtur quēadmodum demoniū christi nomine excluditur. nam vtiqz⁷ hereticus si afferat⁸ precem vicioſam nec bonuz habeat charitatis affectum quo possit illa superari imperitia: ꝛ ideo similis est ei: quicunqz in ipsa catholica ecclesia inuidus immūdus vel malignus est quales arguit hic cyprianus⁹: afferat etiaz vt fieri solet aliquam precez in qua loquat cōtra regulā⁹ fidei. multi⁹q̄p / pe irruūt i preces non solum ab imperitis loquacibus: sed etiam ab hereticis compositas ꝛ per ignorātie simplicitatē non ea valētes discernere vtuntur eis: arbitrātes q̄ bone sunt: nec tamen in eis q̄d pernersuz est euacuat illa que recta ibi sūt sed ab eis potius euacuatur¹. Item augu. ad neophitos.

Quid significent mysteria: que in fonte baptismatis celebrantur.

Prima igitur ꝛ secunda predicatione de bis tātū locuti sumus que vobis priusquā ad fontez sanctum veniretis iuxta catholice ecclesie instituta tradimus. ꝛ quid significaret vnctio que diuersis corporis nostri adhibita partibus diuersum intellectum designat: prout dominus donare dignatus est: interpretati sumus: cum ostenderi / mus vos per oleum sanctificationis ad auditum plene fidei preparatos ꝛ ad bonum christi odorem vocatos ꝛ ex toto corde ad abrenunciandum diabolo esse commonitos. nunc vero de interioribus iā mysterijs locuturi sumus: que in ipso fonte celebrata sunt. emissa enim certissima cautione⁹: q̄ vos abrenunciare omnibus pompis diaboli omnibus operibus eius ꝛ omni fornicationi diabolice spopōdistis descendistis in fontem sacrum fontem redemptionis: fontem sanctificatum virtute dei celesti. Item in boc ergo fonte antequaz vos toto corpore tingeremus: interrogauimus: credis in deuz patrem omnipotentem: respondistis credo. rursus interrogauimus: credis ꝛ i Jesum christum filiuz eius: qui natus est de spiritu sancto ex Maria virgine respondistis singulis: credo. Jtē interrogauimus: credis ꝛ in spiritū sanctum: respondistis similiter credo. Hoc aūt factum iuxta domini nostri Jesu christi saluatoris imperium qui cum ad patrem in celū ascenderet discipulis suis ideſt apostolis mandauit dicens Eūtes docete omnes gētes baptizantes eos in nomine patris ꝛ filij ꝛ spūs sācti. Item q̄ autem interrogauimus: credis in sanctam ecclesiam: remissionem peccatorum carnis resurrectionem: non eo modo interrogauimus: vt quomodo in deum creditur sic in ecclesiam sanctam catholicam. propterea sancta ꝛ catholica est: quia recte credit in deum. nō ergo⁹ diximus vt in ecclesiam quasi in deum⁹ crederetis sed itelligere nos dicere ꝛ dixisse vt i ecclesia sācta catholica conuersantes in deum crederetis: crederetis etiaz resurrectionem carnis que futura est. Item isidorus de officijs. li. ij.

Aliorum fide ꝛ professione paruuli baptizentur.

Paruuli alio profitente baptizantur: quia adhuc loqui⁹ vel credere⁹ nesciunt: sicut etiam egri muti⁶ ꝛ surdi quoꝝ vice⁶ alius profitetur: vt pro eis respondeant dum baptizantur. Jtē ex concilio carthaginensi. iiij.

Aliorum testimonio egrotātes sūt baptizandi.

scripture obseruāt⁹ ē ordo. ff. de so. nec. n. ꝓtrariū tñ dr ar. C. de sen. et interlo. l. platā. dico. n. ordinē verborū eē de forma. si aūt mora interponat naturalis ꝛ cōpendiosa. vt de respirādo vel tussiēdo vel excreādo non obest alia ꝓra. C. de testi. cū antiquitas. ꝛ de tpe boc ꝛ de actu qui interponitur. distingue per. l. ff. de duobus reis consti. duos reos. §. viti. ꝛ penul. ꝛ ō ver. ob. cōtinuꝰ. nā modicū internallū nō impedit. qō tamē magis intellectu q̄ locutiōe ff. ō so. ratū. ꝛ boc ēt antēdas circa formā eucharistie. pone eniz q̄ dicit formā panis. demuz post aliquātulū spatiū formā vini. nūqd trāsubstātiat ibi panis vel vinuz. Rñde. vt p̄missi. tamen qūo nō ꝓcederet fm eos qui dicūt eē duas formas vt notaui. s. di. ij. qz passus.

m ¶ Prima cautio ne. hic ergo intercedit stipulatio. et obligant pueri er. p̄missione patrū. lz nō intelligāt. qō spāle ē in baptismo illō autē est loco stipulationis. credis deum tenet ergo obseruare fidem puer factus adultus xlv. di ō iudeis ꝛ obligantur. licet nō intelligant. C. de fal. mo. l. i. imo si bene inspexerimus potius liberatur a diabolo q̄ obligetur. nam ignorans per alīū bene liberat. Jtē ex eo q̄ dicit certissima. est argu. q̄ simpler cautō idonea cautio dicitur. tamē ler dicit. q̄ cum dicit idonea cautio intelligendum est pignus vel fideiussor vt. ff. de fideicō. liber. l. iiij. §. adijci.

n ¶ Ergo vocabulū semel positū pōt accipi ꝓprie ꝛ impropriear. di. xxviij. p̄bytez.

o ¶ Quasi i deum. Credere deo. credas que deum. plus credo valere. si credas i eum q̄ q̄ ei vel euz.

p ¶ Paruuli. loq aliter si p̄ñt loqui. vñ aug. i epistola ad renatū ēpm. septēnis etatis pueri vt mentiri ꝛ verū dicere confiteri ꝛ negari iaz p̄ñt. Et ō cū baptizātur iā symbolū reddant ꝛ ipā q̄ ꝛe ad interrogationē. ꝛ ñdeāt.

q ¶ Vel credere. arg. q̄ habet puer fidem. sed nescit ea vti. extra e. maiores. ver. a plerisqz.

r ¶ Muti. vel etiam furiosi. pupillus enim infans vel infantie proximus non multū a furioso distat. insti. de inu. stipu. §. pupillus. differētiam tamen diri inter infantem ꝛ furiosum. s. e. qūo.

s ¶ Vice. nam satis cōueniens est. vt qui per alium obligatur. etiam liberetur per alium. j. e. queris. item dicit q̄ pro ignorante fidez iubere

possuz.ff.de fideiuſ.fideiubere.z ignoranter etiam actio acquiritur.ff.ſi
a certum pcta.ſi a furioſo.
a Brotantes.ſui.ſ.amici.
b Dixerit vel dici fecerit vel p ſigna.vel dic ſui.ſ.voluntatis.
c Nhil eſt.q̄ fidē .i.ſacm fidei ,pfeſſionē ſed nō virtutē,ſz ſi nō ha
bēt charitatem quomō ergo ibunt i patriam poſt mortez. hoc eis datur a deo. Alij dicunt q̄ habēt eā in habitu.extra de baptiſ.z eius effec.c. .i.ſed z alios dicūt credere.ī.e.i eccleſia.
d Habere.ī.diſt.e. queris.ſ.r.v.q.i.§.vt itaqz.ſ.diſt.ij.hoc eſt quod dicimus.
e Item.z ſi nōduz ideſt quāuis.
f Sacramētū.baptiſmus dī ſacm fidei.q: in fide chriſti cōfecrat z in fide eccleſie cōficitur: vel q: in nomine trinitatis cōfertur.quaz offerētes z oblati tenentur credere z pfiteri.vel q: ſignū eſt q̄ ſuſcipiens fidē habeat.etiā ſi nō habeat aliquo impediente.
g Fidelē.ſunt'q dicunt ipſos fideles dici.q: fidē habēt habitu nō vſu.i.nō exercitio.z ſic de aliſs virtutibus.iſti ſic illud intelligunt fides illa q̄ zē.nō facit fidelē vſu .i.exercitio.ī.e.puuli z ſic de aliſs.
h Non rez ipſam. ſicut virtutem.
i Cum.p puulis rñdere ſic diſtiguit lex.ff.de admini. tuto.l.i.§.vlti.
k Iridē.i.mñ.z hoc quo ad preſumptōez arguit.q̄ taciturnitas nō habetur .p cōſenſu.ſ.di.lxxxvi.tanta. .ſ.di.xxviij.diacon⁹ .ſ.di.liij.ſi ſeruus.ſz contra.ſ.ij.qō.vi.biduum.
l Poſtq̄.de forma baptizandi z modo tractat yſqz ad.c.veniſti.
m Duplici.etiam ter mergitur z q: fit innocatio trinitatis. z q: chriſt⁹ tertia die reſurrexit.
n Cōſepulti.quātum ad vicia.
o Si qs pſbyter trina merſione,ī.e.c. ,pri.cōtra.ſz aliud ē ſemel immergi ſub illa verborum forma.Baptizo te in nōe dñi.qō b'cinterdicitur.aliud i nomine trinitatis vnica merſione qō ibi i eccleſia quibuſdaz permittitur.

Brotantes ſi pro ſe reſponde re nō poſſunt:cū voluntas eorum teſtimoniū ſuī⁹ dixerit ⁹ baptizē tur.ſimiliter z de penitentibus agēdum eſt. Item augu.

Sacramentū fidei nō tempora ſed fides paruulum facit fidelem.

Nhil eſt aliud credere:quaz fidez⁹ habere⁹:z per hoc totū reſpōdetur credere.paruulus q̄ fidei nondū habet effectuz reſpondetur habere fidē,ppter fidei ſacramentū z cōuertere ſe ad dominū,ppter cōuerſionis ſacramentuz:q: z ipſa rūſio ad celebritatē ſacramenti pertinet. Itē. Paruulū z ſi⁹ nōduz fides illa que in credentiū voluntate conſiſtit: Jaz tamē ipſius fidei ſacramētum⁹ fidelem⁹ facit:ſicut credere reſpondetur:ita etenim fideles vocātur:nō rē ipſam⁹ mēte annuēdo.ſed ipſius rei ſacramentū percipiendo.

Idem in lib.de baptiſmo.

Alterius profeſſio nō valet ei:qui p ſe reſpondere poteſt.

Cum pro paruulis⁹ alij reſpondent:vt impleatur erga eos celebratio ſacramenti: valet vtiqz ad eorum conſecrationē:quia ipſi pro ſe reſpondere nō poſſunt.at ſi ,p eo qui reſpondere pōt alius reſpōdeat nō itidē⁹ valet ex qua regula illud euangelij dictū eſt:quod omnes cū legitur naturaliter monet:etatē habet ipſe pro ſe loquatur. Item augu.in homelia.iij.

Quare trina merſio in baptiſmate celebretur.

Poſtquaz⁹ vos credere promiſiſtis tertio capita vīa in ſacro fonte dimerſimus:qui ordo baptiſmatis duplici⁹ myſterij ſignificatione celebratur:recte enīz tertio merſi eſtis qui accepiſtis baptiſmū i nomine ſctē trinitatis:recte tertio merſi eſtis qui accepiſtis baptiſmū i nomine ieſu chriſti:qui etiaz die tertia reſurrexit a mortuis illa enim tertio repetita dimerſio typum dominice exprimit ſepulture.per qnā chriſto cōſepult⁹ eſtis in baptiſmo:z cum chriſto ſurrexiſtis in fide: vt peccatis abſoluti i ſanctitate virtutū chriſtum viuatis imitando.

Item ex canonibus apoſtolor

De bis qui ſemel nō tertio in baptiſmo mergantur.

Si quis preſbyter⁹ aut epiſcop⁹ non trinam merſionē vni⁹ myſterij celebret:ſed ſemel mergat in baptiſmate quod dari a quibuſdaz iubetur in nōe domini deponat. Non enim dixit dominus nobis in nomine⁹ mea baptizate:ſed cūtes omnes gentes baptizantes in no.p⁹.ſ.z.ſſ. Itē gregor⁹ leādro epiſcopo.

p In monte.ī.ad innocationē mortis eius.
q Extrina.cōſuetudo.ſ.di.xij.ſcīr ſancta ambro.libro.viij.de forma.ſ.di. xxvi.§.vlti.
r In tribus.videtur contrariū huic.c.quod ambroſius dicit de cypriano in ſuo⁹ ſenſu abundat cyprianus cū ſemel imergat pueros.qui q̄ō intelligebat

De eodem.

Extrina merſione baptiſmatis nil reſponderi verius pōt quā quod ipſi ſenſiſtis:quia in vna fide nil officit ſancte eccleſie⁹ cōſuetudo⁹ diuerſa:nos autem q̄ tertio mergimus triduane ſepulture ſacrāmēta ſignificamus:z duz tertio infans ab aquis educitur reſurrectio triduani temporis exprimitur quod ſi quis forte etiam pro ſumme trinitatis veneratiōe eſtimet fieri neqz⁹ hoc aliquid obſiſtit baptizādū ſemel i aqs mergere quia dum tribus ſubſiſtentijs vna ſubſtantia eſt:reprehenſibile eſſe nullatenus poteſt infantez in baptiſmate vel ter vel ſemel imergere:quoniam etiaz in tribus⁹ merſionibus perſonarū trinitas z i vna poteſt diuinitatis ſingulariter deſignari. Item Hiero.ſuper epiſtolam ad phil.li.ij.

De eodem.

Odez modo⁹ i patre z fi.z.ſ.ſ. baptizamur z ter⁹ mergimur: vt trinitatis vnuz appareat ſacramentuz. Itez licet ter baptizetur ,propter myſterinz trinitatis:tamē vnuz baptiſma reputatur. Itē pelagi⁹ papa gaudentio epiſcopo.

De bis qui in nomine chriſti ſemel tantuz mergant.

Multi ſunt⁹ qui in nomine ſoluz modo chriſti vna etiaz merſione aſſerunt baptizari:euangelicū vero preceptum ipſo deo z domio ſaluatore noſtro Jeſu chriſto dicente vel tradente nos admonet i nomine trinitatis⁹ trina etiā merſione ſanctū baptiſma vnicuiqz tribuere dicente domino noſtro ieſu chriſto diſcipulis ſuis.

Itez bap.o.g.in no.p.z.ſ.z.ſ.ſ.

Itez zacharias papa bonifacio epiſcopo.

Innocatione trinitatis tertio in baptiſmate mergere debemus.

In ſynodo⁹ anglorū decretū firmiſſime preceptuz z diligenter demonſtratū eſſe dignoſcitur:q: q/cunque ſine innocatione trinitatis merſus fuiſſet: ſacramentuz regenerationis nō haberet:quod omnino verum eſt:quia ſi merſus in fōte baptiſmatis quis fuerit ſine innocatione trinitatis:perfectus chriſtian⁹ nō eſt:niſi in,no.p.z.ſi.z.ſ.ſ.fuerit baptizatus:hoc quoqz obſeruare in predicta ſynodo ſacerdotes voluerūt: vt qui vel vnam de trinitate pſonā in baptiſmo nō nominaret:illō baptiſma eſſe verū nō poſſet:qō.p certo verum eſt:quia qui vnum ex ſancta trinitate confeſſus non fuerit nomen:perfectus chriſtianus eſſe non poteſt qui enim confitetur patrez z filium ſi confeſſus non fuerit ſp̄m ſtudioſe impleat bonis operibus abundādo licet i hoc neſcius delinqueret.ſz poſt correctus a dño abūdanit⁹ altiori ſenſu ter illos imergēdo.ſo.forte ille uſū ſemel debere imergere dogmatizabat vel ſibi non erat cōſuetudo ſemel imergere.io.

s Odez modo.i.i no. p.z.ſ.z.ſ.ſ.
t Et ter.i.ter imergimur i baptiſmo.z ita tres merſiones ſunt vnū ſacrāmētum ſicut plures voces vnū nomē.arg.extra de reg.iu.ois.
u Multi ſunt q.nō prohibet baptizari i nomine rpi.ſed reprehendit illos qui dicebāt q̄ debēt baptizari⁹ trīn vna imerſione et trīn ſub vna forma verborū. in nomine rpi.
x Trinitatis.explicite.nūquid z greci habent eandez formā.ſic.q: idē eſt effectus voces autē non eedē vt dīc ariſto.vnde grecus huc veniens baptizaret in lingua ſua.z latinus in lingua ſua q: apoſtoli varijs linguis loquebantur.z iuxta illud.q̄ preibant z qui ſequebātur clamabant.oſanna.z tantuz forma realis eſt attendēda z nō vocalis.ī.eo.retulerūt. Itē pone q̄ aliquis dīc baptizo te in nomine genitoris z nati z ſancti flaminis an baptizatur videtur q̄ ſic.q: nō refert virū ex equipollēt⁹ibus quis dixerit.arg.ff.de ver.ob.que extrinſecus z.l. ſi ſub vna.z.ff.ſi certa.pe.l. certum qō cōcedo.z ſub nominibus ſynonymis bene pōt fieri baptiſmus.ſed ſic nō baptizatur i nomine paternitatis z filiationis zē.itē ſi omittit hoc ,pnomen ego z dicit baptizo te zē.bñ baptizat.q: ſubintelligitur ,pnomen.ar.C.de fideicō.verbū volo maxime qm̄ nec chriſt⁹ apposuit pronomē.cū dixit te baptizate zē.nō eſt ,pra extra de bap.c.i.q: ibi etiam verbum omiſit.ſic aūt ante nō baptizatur.mergo te i nomine.p.zē.q: nō eſt ſynonymū cū illo verbo baptizo nec p hanc vocē baptizo te i nōe triū pſonarū.
y In ſynodo.

a SI vero.bonosiani.s.rrñ.q.iij.quidã ver.bonosiani.bi dicebãt cbristū adoptiuū filiū dei nō ꝓpriū.

b Et illi.alias tamẽ exprimitur eoꝝ errores.rriiij.q.iiij.quidã ver.catbafrygis

c Propter simplã.alludit cõsuetudini loci.i.vniforme.ꝛ ita est ar.q omnes debemus baptizari in no.pa.ꝛ fi.ꝛ spi.sancti.s.eo. proprie.

d Retulerũt.introducẽs nã vnius syllabe error non nocet.ff. de manu. te.qui habebat.

e Aut beresim. marime qꝛ e si errorẽ induceret.dũmodo in forma ecclesie baptizaret.teneret baptismꝰ vt .s.c.satis.

f Tenisti.de bis que in baptismi celebratiõe fiunt dictũ est.nũc de bis q̃ post lauacrũ sequunt.i.post baptismũ baptizato fieri debeant ꝛ.vi.c.adnectit.in postremo.tamẽ babet que circa ipsum facta sunt prius.

g Quid videris.i.quod audieris.nã sub visu omnis sensus cõtinetur.

b Repente.ostendit que circa ipsum ꝓius acta sunt vsqꝫ ad.c.iudei.

i Unctus.sputo nõ oleo .s.in catbecismo.

k Postquã.j.eo.dist.v. nouissime.j.e.presbyteri nullus ministrorum.

l Cbristianus.s.viij.q.i. olim.

m Mersisti.id est mersus fuisti.

n Vbi inunctas.i.ad qd

o Accepisti in capite.id est anima.s.de pe.di. iij.ille rer.ꝛ ita alia bꝫ sedẽ i capite.alias nõ bene cõcordarent.

p Hodie.s.in die penteco stes.qꝛ lecta fuerat epistola de aduẽtu spiritus sancti in apostolos.

q Sacerdotis.i.epi.eo qꝛ solus ep̃s facit banc innocationẽ.j.di.v.manus.

r Post baptismũ. Cassus. Dicitur cuiusmodi vestis traditur.quia alba ꝛ quare.

s Innocentiã. candor.n. mundicias designat.rrr.q. vlti.femine.

t Ad ministeriũ designãdus.per boc enim designat futura resurrectio corporũ gloriosa ꝛ animarũ vel etiaꝫ nũc a peccatis.

u Ut intelligat.istud sacramentũ ast regni ꝛ sacerdotij quilibet enim fidelis rex ꝺꝫ esse ꝛ sacerdos.rex qꝛ se ꝛ alios virtutibus regere ꝺꝫ.Sacerdos qꝛ cor ꝓriũ ꝛ humiliatũ.qõ est vera oblatio.i.se debet offerre deo.

x Biademate.s.rij.qõe.i. duo sunt.

y Accepisti.indiciuꝫ.qualis vestis erit talia ꝛ orda gerit.rli.di.§.fi.

z Velamina.forte de boc velamine dicit.rr iiij. qõe.i. quoniam vetus.

a Vide.de baptizandi examinatione vel pna agit vsqꝫ ad.ca.non plures.

b Octo menses.boc.c.conigitur ꝓ illud qõ sequit.j.e.ne qõ absit.

c Catbecuminos ꝓ oc intelliguntur omnia illa.c.que dicunt q̃ infideles possunt esse vsqꝫ ad missam catbecuminorũ in ecclesia.nõ ꝓra dicit.rri.di.cleros.in fi.qꝛ illud de infidelibus qui parati sunt reprebẽdere.rlii..di.i mãdatis.ꝛ ita nõ dico ea abrogata.ꝫ q̃ quidã dicunt.ꝛ est ratio quare boc fiat. vt audiẽtes predicatiõeꝫ in ecclesia facilius cõuertantur vel loquit de precisis.

d Et si pura.videt ergo q̃ usurarius iu deus nõ debeat baptizari.nisi usuras restituat.s.de pe. disti.v. falsa.

e Periqꝫ.circumcisiones circumcidendo aliquos.

Semel in baptismate mergere ꝛz.

Propter vitandũ scismatis scãdalꝫ vel beretici dogmatis vsum simplam' tenemus baptismatis mersionẽ. Item zacba.papa bonifacio episcopo.

De sacerdote qui per ignorantiam lingue latine non innocatione trinitatis deliquit.

Retulerunt nuncij tui q̃ fuit in eadẽ prouincia sacerdos q latinam linguam penitus ignorabat: ꝛ dum baptizaret neiciens log latine:infringens linguam diceret:baptizo te i nomine patria ꝛ filia ꝛ spiritua sancta.ꝛ per boc tua reuerẽda sanctitas considerauit eos rebaptizare.sed sanctissime frater:si ille qui baptizauit nõ errorẽ introducens:ª aut beresimª:sed ꝓ sola ignorãtia romane locutionis infringendo linguam vt supra diximus.boc baptizans dixisset:non posumus cõsentire vt denuo baptizentur. Item ambro.de sacramẽtis tractatu ꝓio

Quare baptizati a sacerdote vngãt

Tenisti' ad fontẽ:ingressus es cõfidera quid videris':quid locutus sis diligenter:repente' occurrit tibi lenita:occurrit tibi presbyter vnctus' es quasi atbleta dei:vt ad baptismũ catbecuminus accedas.

Item Rabanus in epistola ad ephe.libro.ij.

Quare baptizatus a presbytero vngatur in cerebro.

Postquã' ascendit baptizatus de fonte:statim signatur a presbytero i cerebro cũ sacro cbrismate sequente similiter oratione vt xpi regni particeps fiat ꝛ a xpõ cbristianus' possit vocari. Itẽ ambro. de sacramentis tracta.ij.

Quid super baptizatũ a sacerdote dicatur.

Mersisti' venisti ad sacerdotẽ quid tibi dixit: deus inquit tibi pater omnipotens qui te regenerauit ex aqua ꝛ spiritu sancto:concessitqꝫ peccatorũ tuorum veniã.ipse te ungat in vitam eternam: vide vbi inunctus' es in vitam eternam in qt

Item.

Quare vnguentum super caput baptizati ponatur.

Accepisti' mysteriũ:boc est vnguẽtũ sup caput:q̃re sup caput qꝛ sapiẽtis sens' in capite' ei' legt spirituale signaculũ quod audisti.legi bodie' q̃ post fontes supererat quo perfectio fiat q̃ ad innocationẽ sacerdotis' spiritus sanctus infunditur.

Item raba.de instit.cleri.

Quare candida vestis tradit cbristianis.

Post baptismũ' traditur cbristianis vestis candida:que significat innocentiã' ꝛ puritatẽ cbristianam quã post ablatas veteres maculas studio sancte cõuersatiõis immaculatã seruare debet ad representandã ante tribunal cbristi.cũcti vero renati albis induuntur vestibus ad ministeriũ resurgentis ecclesie. Item. Utuntur baptizati albis vestibus:vt quorum prime natiuitatis facie vetusti erroris pannus fuscauerat:babitus secunde regenerationis gloꝛe preferat indumentum tegitur enim post sacrã vnctionem caput eius mystico velamine:vt intelligat' se diademate' regni ꝛ sacerdotali dignitate potiri. Item ambrosius de mysteriis.

De eodem.

Accepisti post baptismũ vestimenta candida:vt esset indiciũ' q̃ exueris voluptatẽ peccatoꝝ et indueris innocẽtie casta velamina'

Item ex cõcilio agatbensi.

Quot mensibus indei inter catbecuminos babeantur.

Judei' quorũ perfidia frequẽter ad vomitũ redit:si ad leges catholicas redire voluerint. viij.menses' inter catbecuminos ecclesie limẽ introeant:ꝛ si pura' fide venire noscuntur:tunc demũ baptismi gratiam mereantur:q̃ si casu aliquo piculꝫ infirmitatis intra prescriptꝫ tempus incurrerint:ꝛ desperati fuerint baptizentur. Item ex cõci. toletano.v.

De iudeis plerisqꝫ frequẽter ad iudaismꝫ redeuntibus.

Periqꝫ ex iudeis qui dudũ ad cbristianã fidẽ ꝓmoti sunt nũc blasphemãtes cbristũ nõ solũ iudaicos ritus perpetrasse noscuntur:sed etiã abominandas circunciones' exercere:de qbus consultu pissimi ac religiosissimi domini nostri. Si semandi regis boc sanctum decre-

a Consortio ⁊ viris religiosis alendi tradantur:vt.xxviij.q.i.iudeorū de paternis tamen bonis alendi sunt.C.de al.liber.l.iij.

b Separentur.⁊ bonorum ꝓscriptione ⁊ ꝑpetuo exilio damnabunt vt.C.de iudeis.⁊ ce.iudei.sed hoc si sue secte sunt mancipati .alis enīz capite puniūtur.C.ne man.christianum.l.vna.C.de eunuch.l.i.

c Tradantur.ꝯ.di. liiij.c.nulla.⁊.c.fraternitatem .sed cōtra.ꝯ. .xvij.q.vlt.iudas.

d Rim ū apostolum a dephesios scribētem.

e Corūpitur. vet⁹ bō de pe.di.i tres sūt

f Omnis.ꝯ.ō pe. di.i. tres sunt.

g Arbiter.si est discretus.b.

b Veteris.ꝙ hominē reddit vetustuz. ⁊ qdez interior necessaria ē in adiutorio exterior non exigitur.ꝯ. e.fine.

i Sunt penitentiā i.penitudinē

k De pdictis.nūqd ē preceptio vel suasio de hac penitentia agenda:ſz cui hoc ꝓ aperz.nunquid gentili iubere potest nō. sed dūtaxat monere. xlvij.di.ꝯ.necesse.

l Nē quod absit longa.vbi ē lōga.ꝯ.di.e.iudei.

m Aut die dominica.non obstat.qō dictum est.ꝯ.e.c.duo ꝙ trīs bis in anno baptismus ɔz celebrari illud enim de solēni intelligitur. idest ꝙ consecratur tanta solēnitate.ꝯ.e.venerabilis.

n Sine penitētia [illegible] one exteriori ⁊ afflicti one que solet exigi in penitentia. nam sine interiori in adultis vacuum ē baptismi mysteriuz.⁊ ita nō ꝺicit ō pe.di.i.tres.ꝯ.e.oīs qui.ꝯ.pr.c.ō.sed istō generaliter in alijs illō spāliter fiebat quōdam in iudeis nō ꝓpter satisfactiōem peccati:ſz ꝓpter reuerentiā baptismi iudei per opationez circūcisionis ⁊ aliorū legalium sacramentoz nō a deo ꝓpciabantur.

o Gratia.ꝯ.de pe. di.vij. nullꝰ expectet.

p In baptismate. hoc ō dicit.qz in penitentia ⁊ si dimittat peccatū ꝑ ꝓtritōez remanet ūn tpalis satisfactio in baptismo ñ. Nā tanta ē vis sacramenti ꝙ nec ēt tpalis satisfactio i baptismo remaneat ꝑ peccat.iō ñ ē mirū ñ infamia ꝗz ibi dimittat.qō ñ ē in pnīa vt ō pe.di.vl.figs uit concilium vt huiuscemodi trāsgressores pōtificali auctoritate correcti:ad cultum christiane dignitatis renocētur vt quos ꝓpria volūtas nō emēdat aiaduersio sacerdotalis coerceat.Eos autez quos circūcidūt si filij eorum sint:a parētuz consortio⁹ separentur⁹. si serui ꝑ injuria corporis sui libertati tradant⁹

Item Raba.de institu.cleri.

Ante baptismum diabolo ⁊ eius opibus renūciare debemus.

Primū⁹ interrogetur pagan⁹ si abrenūciat diabolo oibus pōpis ⁊ oibus damnosis eius operibus atqz fallacijs cūctis:vt respuat primū errorem ⁊ sic appropinquet ad veritatē positqz iuxta apostolum deponere veterē hoiem ſz pristinam conuersatōem qui corrūpitur⁹ fm desideria erroris abnegāſ impietatem ⁊ secularia desideria.

Item aug.de penitentia.

Non transit in nouam vitam quez non pénitet veteris vite.

Omnis⁹ qui iam sue voluntatis arbiter⁹ constitutus est: cū accedit ad sacramentum fidelium nisi cum peniteat veteris⁹ vite:nouam nō potest inchoare.ab hac penitentia cum baptizantur soli parnuli īmunes sunt.nōdum enim vti possunt libero arbitrio. Idem ad salectitanum. **Ante baptisma penitentiam agere nō debem⁹**

Sunt homines añ baptisma penitētiam⁹ de priorib⁹ ⁹ peccatis ita tñ vt ēt baptizētur:sicut scriptū est in actibus apostolorū loqnte petro ad iudeos ac dicente:agite penitētiaz:⁊ baptizet vnusqsqz vestrum in noīe dñi nostri iesu christi.

Item grego.faustino defensori.

Quadraginta dierum abstinētia in deis baptizandis adijcitur.

Nē quod absit longa⁹ dilatō retro posīt animos iudeorū renocare cum fratre nostro epō loci illius loquere:ut penitentia ac abstinētia.xl.dierum ꝺicta aut die dominica⁹:aut si celeberrima festiuitas occurrerit . eos oipotentis dei misericordia,pregente baptizes.

Item ambro.sup epl'am ad ro.

Penitentia non est necessaria baptizandis.

Sine penitētia⁹ sunt dona ⁊ vocatio dei qz gratia⁹ dei i baptismate⁹ non requirit gemituz:nō requirit planctū vel opus aliquod ſz solam fidem ⁊ omnia gratis cōdonat. Item iginus papa.

Necessitate cogente in catbecismo ⁊ confirmatione idem compater esse potest.

In catbecismo⁹ ⁊ in baptismo ⁊ in cōfirmatione vnus patrin⁹ʳ fieri pōt si necessitas cogit.nō est tñ ꝙsuetudo romana ſz per singulos singuli susciplant⁹. Item ex decreto leonis pape.

Non plures sed vnus paruuluz in baptismate susciplant.

Non plures⁹ ad susciplendū de baptismo ifantē accedāt:quā vnus siue vir siue mulier:in confirmatione quoqz idipsum faciat.

Item ex conci.magocienſi.

Qui non est baptizatus nec confirmatus:aliū in chrismate vel baptismate tenere non deber.

In baptismate vel in chrismate nō pōt aliū susciple⁹ in filiolū ipe q nō ē baptizatus⁹ vel cōfirmatus.

Item ex conci. antisiodorensi.

Abbati vl mōacho cōfes ñ ſz bīe

Non ſz abbati vel mōacho de baptismo suscipere filios nec cōfes⁹ ꝺre. Itē ex li.capl'o.

De eodem.

Monachi⁹ sibi cōpīes cōfessue nō faciant:nec osculentur⁹ feias. Itez ex sermōe sci augu. post pascha dñi qui sic icipit.Modi ernus dies. **Qui in baptismo parnulos susciplūr pro eis apud deum fideiussores existunt.**

Dos añ oia tā mulieres qz viros q filios in baptismate susscepistis moneo:vt vos cognoscatis fideiussores⁹ apud deuz extitisse ꝑ illis:quos visi estis de sacro fōte susscipe.Jōqz semp eos admonete vt castitatē custodiāt:iustitiam diligant:charitatē teneant añ oia symbolū ⁊ oronem dñicaz ⁊ vosipsi tenete ⁊ illis quos accepistis ō sacro fonte oīdite. Itē ex cō.bilerdē.

Ad baptizandi officium ⁊ ad vestimenta altaris lauanda sacerdos ꝑpria debet habere vasa.

Omnis⁹ ꝓtelbyter q fontē lapideum hīe nequerit:vas cōueniēs solūmodo ad baptizandi officium hēat:quod extra ecclesiā non deporteat.similiter ad corporale lauandū ⁊ ad pallas altaris,ꝓpria habeant vasa:in qbus nihil aliud fiat

Item ex con.carthaginensi.iiij.

Neqz rebaptizationes neqz reordinationes fieri licet.

Non ſz⁹ fieri rebaptizatiōes nſz reordinatōes vel trāslatiōes⁹ epōruz. Itē ex epistola augustini ad maximuz. **De eodez.**

Rebaptizare hereticū hominē qui hec scē trinitatis signa susscepit:que christiana tradidit disciplina:oio peccatum ē.rebaptizaſ⁹ añ catholicū imanissimū⁹ scelus est.

q Tm catbecismo.de materia ista diri.xxx.q.i.peruenit.

r Pīnus.ba.dirit.in his tñ ꝺbi cōpaternitatē.sed.b.d.in oībus eaz ꝺbīque baptismū precedūt.sed tñ cōpaternitas in catbecismo ꝺcta non ē tāti momēti vt matrimoniū,dissoluat.cū vir ēt impediat.extra de cog.spi.ꝺcto.

s Suscipiant.⁊ ita latius se extenderet charitas.xxxv.q.i. cum igitur.

t Non plures ,ꝯ .xxx.q. iiij.ꝙ ān ꝓz.ꝺ.so. ibi.

u In baptismate.suscipe ſz qd suscipiat.dicūt ꝙ non contrabitur cōpaternitas,secus si baptizet.

x Baptizatus.si aliter tñ fit cū baptizare possit nō impedit baptismus.sed hoc iō institutū ē qz paterni debēt instruere filios suos i symbolo ⁊ in alijs.ī.e.vos.hoc nō facere pōt qui primo i eis īstructi non fuerunt.xlvij.di.ꝯ.necesse.

y Non ſz.nec cōmfes.ꝯ. xvj.q.i.placuit cōi.

z Monachi.ꝯ .xviij.q.ij. doctos.xxx.q.i.oēs.ꝺ. ſz baptizādo pōt nō leuādo.

a Nec osculent.forte tāgit ꝙsuetudinē alic⁹ loci.vbi cōpīes osculabant⁹ cōmatres.

b Os.fideiussores .⁊ b cā quare īstitutū fuit ꝙ l baptismo ⁊ in catbecismo ⁊ ꝙfirmatōe.q nō ē ꝛpiano nō offerat puerū.cū enī nobiscū nō tenet articulos fidei.qual'r pōt eē obses.ꝑ puero ⁊ qual'r docebit in his q̄ hic ꝺicūtur.sed nō vī ꝙ sint fideiussores ꝑ puero qr si q̄rat ab eis.erit iste onus.non dicerēt sic vel nō.ī.e. q̄ris. ſz sunt quasi fideiussores.ff.ad munici.l.ij.ꝯ.vlt.⁊ sufficit ꝙ puer nō ꝺicat.ff.so.ma.l.ij. ꝯ.vlt.naz infans furioso cō parat.xv.q.i.ꝯ.vlt.⁊.c.illud peque.⁊ ita eoīpo tenēt puuli ꝙ non ꝺicunt.ī.e. queris, alias enī nō tenēt fideiussores.ff.de fide.omnis.

c Omnis.

d Non ſz.de rebaptizatione non facienda.xlij c.adiungit.

e Translatōes.ſ. mutationes.viij.q.i.mutationes. In qua enim ecclesia quis institulatus est in ea perpetuo ꝑ seueret:vt di.lxx.sanctoz.io.

f Rebaptizare. īmanissimum.⁊ capite punitur C.ne sanctum ba.reiteretur l.i.

g Scelus ē.nam maio⁹ peccatum ē rebaptizare xp̄ianū hominē vel catholicuz ꝙ hereticū.ſi.ar.ꝙ maius peccatū ē occidere xp̄ianum q̄z paganū.ꝯ.di.l.de his clericis. ⁊.xxiij.q.v.si non ſz ꝺ videtur ꝙ qui paganum occidit corpus occidit.⁊ videtur occasionē dare pereūdi animā eius.sed cū occidit xp̄ianū aīam eius non occidit:qz forte bonus est fil'r ⁊ in ꝓmo vī esse equale peccatū.qz similiter, iniuria sacramento fit in isto sicut in illo sed forte qz hereticus a deo recesserat.vī ꝙ magis eēt rebaptizandus ⁊ iō ꝺicit minus peccatum esse in isto ꝙ in alio.

s O E arrianis,responderint,i.inter se non esse baptizatos in noie trinitatis.i.p.z.f.z.s.s.error.n. cuiusdã siue dantis siue accipientis ad baptismum pertinere non probatur.ẽ.e.dis.satis.

b ¶ Baptizentur.idem dicerem vbi nihil dicerent de forma.cum dicerent se baptizatos.z hoc ideo q; quidam baptizati sunt in forma:alij non:sed secus dicerem de baptizato in ecclesia licet nihil de forma dicẽt.

c P Arulos debcas.ẽ. dis. lxviij.presbyteri. quos.z.§.quod ergo.

d ¶ Qui testificẽtur eos baptizatos esse.

e ¶ Ratio.nam in talib⁹ certius est tenendum.extra de spon.iuuenis.de pe.di.vlt.c. antepe.z vlti.io.

f P Lacuit.testentur.creditur ergo testimõio vnius in baptismo z in consecratione ecclesie.secus i ordine.xcviij.dist.afros.z q̃ sit ratio dicit.i.q.i.§.ecce cũ bonis.z circa talia piculum vertitur.xlij.di.quiescamus sed⁹ pone q; quis probat se ordinatum quo ad spẽm facti.aliqs excipit contra eũ dicendo cum non fuisse baptizatum.nunquid crederetur tunc testimonio vnius quo ad baptismũ.dicit.h.q; vbi non fit.alij preiudicium creditur:alis non.vnde non posset de baptismo suo perbibere testimonium si sub ea conditione ei relictum esset legatum si esset baptizatus. q; fieret preiudicium heredi

g ¶ Per etatem.ar. aliquẽ posse testificari de bis que i infantia vidit.ar. di.xxxvij.re relatum.

b ¶ Maurorum.mauri isti epi erãt quia fratres eos vocant vt dic q; est vocatiui casus illud fratres charissimi.

i Q Vm itaq; nec ille scilicet baptizetur subito z sine examinatione:vt.j.e. c.dicitur.longo autem tẽpore debet inquiri.q; periculosum est baptizatum rebaptizare vnde sequitur.scim⁹ ꝛc.

k ¶ Qui testimonio.ar.vnius testimonio esse credendũ quandoq;.ar.ẽ.e.parvulos z dic hoc casu tantum credẽdum esse christiano z non pagano vel iudeo testificanti.z est ar.q; quis possit testificari de bis que vidit in pupillari etate.ar.xxxvij.di.relatũ.

l S J nulla.veniebãt.ar. ex vno aliud esse presumendum.ar.ex signis p̃sumptionem esse colligendam.xxvij.q.i.vidua quidez ẽ.xx.q.ij.c.i.

m ¶ Acceperint.sacramentum.sed de quo hic dicit.nã si de sacramento eucharistie siue de pane benedicto ad p̃sumptionem suscepti baptismi inducitur per hoc q; talia receperunt.z ita est ar.q; vnum factum probatur per aliud.xviij.di.peruenit

n ¶ Memoria.idest per auditum.ar.ff.de aqua plu.ar. l.i.§.deinde.

o S J ad matris.pone casum.j.e.si qua mulier,quia forte dicebat iulianus q; mulier pregnans non debet baptizari propter iuris impossibilitatem quia baptizaretur puer in vtero:z ita postq; essz editus deberet baptizari propter illud nisi quis renatus fuerit ꝛc.videtur tamen q; bene dicebat:quia si mater manumittitur: z partus.insti.de ingenuis.§.ij.z quia partus pars est viscerum.ff.de ven.inspi.l.i.sed ad p̃ mum dic q; baptisma est personale beneficium.nec persona egreditur.secus i manumissione ideo dñ part⁹ps viscer; dic vt.ẽ.eo.si qeqd.q; ãt fi,baptizet puer i vẽt⁹ satis oñdit rõe.j.e.q i mf̃nis.q; cũ nat⁹ nõ fit.regenerari.nõ põt

p ¶ Nunc vero.non dixit iulia.ad metam redargutionis augustinus:quia forte boc concederet prima facie inlianus iz ad metam inopinabilis quia forte iuli. hic erat contra communem opinionẽ h mõ ꝛcludit.ẽ.e.oñdit

q Q Vi in maternis.non possunt simile.xxxij.q. ij.moyses.z ar. ꝓtra z p.ff.ẽ i iust⁹vo.nã z si

r ¶ Qui scelerate.ẽ. e.di.ij.qui scelerate.

r ¶ Se tali. ẽ.e.di.ij. quottidie.io.

t S J qua. quando voluerit.ẽ di.v.baptizari. z.e.cũ enixa.bro.li.iiij.graui dam baptismi.

u Q Vi bis.ordinari. sed nunquid est boc ita verũ absolute.q; ignoranter rebaptizati nõ possunt promoueri.ita ergo ctu in potestate cuiuslibet mihi ordines auferre. quia potest me dormiente rebaptizare.quia ergo durũ boc videtur dicit baz.q; b̃ itelligit ẽ ignorãtia iuris q̃ ñ excusat z exp̃it illã liaz q̃ ꝺdicit.nõ idigẽt p eo penitere supple in tantum quantum alias.h.dixit hoc edictũ fuisse in odium rebaptizantium olim sed hodie bene possunt p̃moueri quia ignorantia facti omnino excusat eos: vel intelige ita dure prout littera sonat. z ei fit preiudicium sine culpa sua.argu.i.q.v.c.i.sed contra.i.q.iiij.placuit

x ¶ Si p vitio.puta p hẽti.sicut nouatiani z dõatiste baptizatos fbaptizãt.vt xxiiij.q. iij.quidã heretici.

y ¶ Silr.f.vt mũdiores p ipz lauacr; essi cerent siue vt mundicorde.

z ¶ Si pro munditia

Item ex concilio relat.i.

De arrianis qñ baptizentur qñ nõ.

D E arrianis qui,ppria lege sua vtuntur:placuit si ad ecclam aliqui de hac heresi venerint: interrogent eos nostre fidei symbolũ sacerdotes z si p:ceuiderit eos in pfe z filio z spũ sancto eẽ baptizatos manus eis tñ imponãt:vt accipiãt spiritũ sanctum:qui si interrogati si rñderint⁹ hanc trinitatem baptizent⁹.

Item greg.quartus bonifacio.

Baptizentur de quibus ignoratur an sint baptizati.

P Arulos q; a parentibus subtracti sunt z an baptizati sint: an nõ ignorat:vt bos baptizare debeas⁹ fm pfm traditões:si nõ fuerit q; testificetur⁹:rõ⁹ poscit. Item ex con.carthag.v. **De eodem.**

P Lacuit de infantibus quotiẽs nõ inuenĩtur certissimi testes q; eos baptizatos sine dubitatõe eẽ testent⁹ neq; ipsi sunt p etatez⁹ idõei de traditis sibi sacris rñdere: absq; vllo scrupulo eos eẽ baptizandos ne ista trepidatio eos faciat sacrorũ purgatõe priuari:hic ẽt legati maiorũ⁹ frẽs nostri consuluerũt:q; multos tales a barbaris redemerunt:si militer z de ecclesijs quotiẽs superuẽerit consecratõe hesitatur agenduz est.i.vt sine vlla trepidatione cõsecrẽtur. Item leo pa.leoni rauẽnati archiepiscopo. **De eodẽ.**

Q Vz itaq; baptismi sui nihil recordetur:qui regenerationis ẽ cupid⁹:nec aliter attestari ꝺ eo possit qui sciat se consecratum:nec ille⁹ q; consecratur:scimus quidem inexpiabile eẽ sacrinus quotiẽs iuxta hereticorum dogmata contra sanctorum patrum instituta cog⁹t aliquis lauacrum quod regenerãdis semel tributũ ẽ:bis subire :apostolica reclamante sñia que nobis vnaz predicat in trinitate deitatem : vnaz in fide confessionem :vnum in baptismate sacrm.Sz in boc simile nihil formidat:qm̃ non põt in iterationis crimẽ venire:quod oio factuz esse nescitur.atq; ideo quotiẽs p̃sona talis inciderit:solita primũ exaiatõne discutite:z longo tpe:nisi forte supmus finis imineat:indagate: vtruz nemo penitus sit:qui testimõio⁹ suo iuuare possit ignorantiam nesciẽtis z cum constiterit bũc qui baptisma tis indiget sacrõ sola inaniter suspitione,phiberi:accedat intrepidus ad consequendã gr̃am cuius in se nullum scit eẽ vestigiũ. nec vereamur huic salutis ianuam aperire: quam nũquã ante docetur igressus. J nulla extant indicia inter ,p pinquos z familiares nulla iter clericos aut vicinos:quibus hi de q; bus queritur baptizari fuisse doccãtur:agendum est vt renascantur ne manifeste pereãt. In quibus qõ nõ oñditur gestum nulla rõ sinit:vt iteratum videatur:qui aũt possũt meminisse q; ad ecclesiam veniebant⁹ cum parentibus possunt recordari an quod eorum parẽtib⁹ dabat⁹ acceperit⁹ sed si hoc ẽt ab ipsa memoria⁹ alienũ est:conferendum eis videtur:quod collatum esse nescitur: q; non temeritas iteruenit p̃sũptionis: vbi est diligentia pietatis.

Item augu.contra iulianuz.

Non baptizatur cum matre: qeqd in eius corpore est.

S J ad matris⁹ corpus id quod in ea ꝯcipitur ptinet:ita vt ei⁹ pars deputetur:nõ baptizet infans cui⁹ mater baptizata ẽ aliquo mortis vrgente periculo cuz eũ gestaret in vtero.nũc vero⁹ cum ẽt ipse baptizaretur:non vtiq; bis baptizat⁹ haberetur.nõ vtiq; ad maternuz corpus cum eẽt in vtero pertinebat

Item isido.sententiarum lib.i.

Quare non baptizatur cum matre qui in eius vtero est.

Q Vi in maternis⁹ sunt vteris iõ cum matre baptizari nõ possunt:q; qui natus adhuc fm adam non est fm xpm regenerari nõ põt: neq; enim dici in eum regeneratio potest:quem generatio non precessit:qui scelerate⁹ viuunt in ecclesia z cõicare non desinũt putantes se tali⁹ cõione mundari discant nihil ad emundationem proficere sibi.

Item ex concilio Mar.pape.

De eodem.

S J qua⁹ mulier pregnans desiguauerit gr̃am baptismi percipere quãdo voluerit habeat potestatem. Nam nihil participat i hoc mater infanti qui nascitur:,pterea q; vnicuiq; ,ppria voluntas in confessione mõstratur. Item ex penitentiali theodori. **De bis qui ignoranter bis baptizantur.**

Q Vi bis⁹ ignoranter baptizati sunt:non indigent pro eo penitere:nisi q; fm canones ordinari nõ possunt:nisi aliqua magna necessitas cogat:qui autem non ignari iterum baptizati sunt:quia quasi iterum crucifixerunt christum : per annos peniteant quarta z sexta feria z tres quadragesimas.si pro vitio⁹ aliquo fecerint .similiter⁹ si pro munditia⁹ putauerint:tribus annis similiter peniteant.

Item felix papa. **De bis qui ex industria bis baptizantur.**

corpoꝝ forte non erant sani.extra de apo.c.ij.

a Os quos.Calus. In prima parte agitur de pena epi presbteri vel diaconi rebaptizati.In secūda de pena aliorum clericorū vl monachoruz vel monialiū.In tertia de pena coruz qui nō sunt adulti.

b Seu coactos.non absolute.s.per attractōem.tūc.n.nō erat coactio ipuranda.vt.i.q.i.cōstat.7 di.l.presbteros sed hoc aliqua cōditione.ppōsita vtputa si non patiaris rebaptizari statī occideris.vl huiusmōi.magis (ni eligēda ē mors ꝙz cōsentire rebaptizari vt xxij.q.v.si qs coact⁹. xxxli.q.v.ita ne.

c Jactură.i.iniuriā patiendo se rebaptizari.

d Cathecuminoꝝ s.e.di.i.episcopus ul luz.ō sed ibi solutū ē

e Timore.marie 7 tūc minor pena infligitur.metus.n. oīno non excusat sz attenuat peccatum.extra qō me.cā.sacris.

f Inter audientes. i. cathecuminos vel laicos vel ñ cōicātes

g Septem.post p mū triēnium quo fuerant iter audientes: vt ō pe.di.v.si q vero

b Inter penitētes. non solenniter.tales eni eiciūtur extra ecclesiaz:vt.l.in capite.

i Etiam oblatōes i.non offerant ad altare.sic.xij.q.ij.ō uiro

k Abnegaſ.negat enim xpm qui mortale peccatū cōmittit xi.q.iij.existimant.

l Etatis.quantum ad hoc spectat.nō.n. coercenda ē etas.quegd agat nō videt.C.ō fal.mo.l.i.§.ipuberes

m Impositione. nec reconciliatoria.

n Nec eorum.s.maiorū 7 adulteroꝝ quorum penitentia pnotata ē.q.d.non est talis penitentia imponenda pueris qualis adultis.quos censura.i.constituto gra ercipit.i.recipit ad coertōem penitentiā eis ponendo vt predictū est in.c.

o Presbyteris. quo tpe debz chrisma cōfici 7 a qb⁹ dz accipi.iij.c.ostēdit.

p Oleo.i.chrismate.ō.xcv.di.c.i.sz illō ad tps fuit pmissuz.p vitando scandalo.si. iiij.di.deniqz.

q Presbyteri.vngant.hui⁹ consōis cāz 7 misteriū inueniet.j.di.v.nouissime

r Si quis.pānuz quo caput pueri chrismati in frōte circūcingiť.ne recens unctio deleatur vel defluat:vel quo verter chrismate a presbytero peruncto obsoluitur.

s Si quis baptizare.i.baptizatum vngere.

t Manifestaſ.s.facere id pp qō i eū snia pferaſ.xxiij.q.iij. si qs non recto.

Si quis[a] episcopos presbyteros vel diaconos fuisse cōstiterit:7 seu optantes forsitan seu[a] coactos lauacri illius vnici claruerit fecisse iacturam[c]:vsqz ad exitus sui diem in penitentia si resipiscūt facere cōueniat:nec orationi nec modo fideliū sed nec cathecuminoꝝ[a] qdem oīmodis interesse.qbus laicatūm cōio in morte est reddenda. De clericis aūt 7 monachis 7 puellis dei:aut secularibus seruari precipimus 7 hūc tenorem:quez nicena synodus inter eos:qui lapsi sunt vl fuerint:seruādum esse cōstituit vt.s. qui nulla necessitate nullius rei timore[e] atqz periculo se vt rebatizentur hereticis impie dederunt:si tamē eos ex corde peniteat tribus annis inter[f] audiētes sint:septez[g] vero sub iaceant inter[h] penitentes.manibus sacerdotū duobus ānis etiam[i] oblationes modis omnibus nō sinātur offerre sed tantūmodo popularib⁹ in oratione socientur:nec cōfundantur deo colla submittere qui cuz nō timuerunt abnegare[k].pueris autez quibus qui adhuc impuberes sunt a pubertate vocabulum ē:seu clericis seu laicis aut etiaz similibus puellis:quibus ignorātia suffragatur etatis[l].aliquādiu sub manus impositione[m] detentis est reddenda communio nec[n] eorum est spectanda penitentia:quos excepit ad coertōem censura. Item Inno. papa de centio episcopo.

Presbyteris baptizatos chrismate tangere licet.

Presbyteris seu extra episcopum seu episcopo presente cū baptizauit chrismate baptizatos ungere liceat:sz quod ab episcopo fuerit consecratum.non tamen frontē ex eodem oleo[o] signare quod solis debetur episcopis cum tradunt paraclitum. Itez ex registro gregorij ad ianuariū episcopum caroliranum.

Baptizatos in frontibus presbteris vngere non licet.

Presbteri[p] baptizatos infantes signare in frontibus sacro chrismate non presumant sed presbyteri baptizatos vngant in pectore vt episcopi postmodū confirment i fronte. Itē ex cō.apō beluacū.

Chrismatis pannum secūduz linire super alium baptizatum mittere sz

Si quis[q] voluerit chrismate pānum iterū linire 7 super aliuz baptizatuz mittere nō ē absurdum. Item ex conci.lugdunensi.

De veteri chrismate baptismata cōsecrare non licet.

Si quis[r] de alio chrismate quā de illo nouo quod pro episcopi largitione vel confessione acceperit baptizare: nisi preoccupante morte tentauerit pro temeritatis[s] au sū ipse in se sue damnationis ptulisse sententiam manifestatur[t].

Non nisi a propriis episcopis pbyteri baptisma accipiant.

Presbteri[u] qui diocesanas regunt ecclesias non a quibuslibet episcopis sed a suo nec per minorem clericum sed per seipsos aut per illum qui eiusdez ordinis[x] sit:ante pasche solēnitatē chrisma petāt.

Item ex concilio mar.pape.

Conficere chrisma 7 per dioceses destinare omni tempore epo licet.

Omni tpe[y] lz epō chrisma conficere:7 per suas dioceses destinare:ita vt ad accipiendum diaconus[z] chrisma:aut subdiacon⁹ ante diem pasche de singulis ecclesijs ad episcopum destinetur.presbyter vero presente episcopo non signet[a] infantes nisi forte ab episcopo fuerit illi preceptum.nec liceat presbytero prius episcopo introire in baptisterium sed cum episcopo: nisi forte aut ablens fuerit aut egrotus.

Item ex conci.antrasico.

Qui baptistandi recipit officium sine chrismate proficisci non debet.

Nullus ministroꝝ qui baptizandi recipit officiū:sine chrismate vsquaz debet progredi:quia inter nos placuit semel in baptismate chrismari:de eo autem qui in baptismate quacunqz necessitate faciente chrismatus non fuerit: in cōfirmatione sacerdos commonebitur[c].nam inter nos chrismatis ipsius non nisi vna benedictio est:non preiudicantes[d] cuiquam hoc dicimus:sed vt necessaria habeatur chrismatio[e] Item capituloruz libro.v.c.lxxvj.

Antequam chrisma infundatur ad aspergendum aquam de fonte accipere licet

In sabbato[f] sancto pasche vel pēthecostes:si quis velit aquaz consecratam in domo sua ad aspersionem recipere ante chrismatis[g] infusionem percipiat. Item Cyprianus papa.

Unde aspersionis sanctificatio exordium sumpserit.

Nec quenquā[b] debet mouere: qp aspergi vel perfundi inbentur egri:cum gratiam dominicam consequuntur: cum scriptura sacra per ezechielem prophetam loquatur 7 dicat aspergam super vos

u Presbyteri.ō.di.xcv. pbyteri.iiij.lib.brocardoꝝ de presbyteris. presbyteros.

x Ordinis.hoc corrigitur infra.c.proxi.

y Omni tpe.i.pfingulos ānos,i.in oi āno 7 ponit hic totuz pro pte.sicut alias ps pro toto:vt.xxxij.q.iiij meretricel.Mā p dies ānos 7c.xxxiij.q.ij.hoc ipz.7 qñqz ēt verbuz pñs refert ad pteritū vel futuruz. ff.de ver.sig. verbū oportebat vt dicit ler. qp hoc verbū obuit sumit p dz.ff.de lib.leg.l.vlt.in prin.

z Diacon⁹.ō.pr.c.ō.sed illud ō pbyteris sede epali primis.istō ō bis q octauo vl decimo lapide distāt intelligit Ista distinctio habeť ex pcilio meldēsi.li.iiij.de presbyteris

a Nō signet.in vertice.qr nec ēt ad baptismū dz accedere fine licētia epi. vt. xcv.di. c.vlt.nā de vnctiōe frōtis ñ vī posse itelligi.non.n.vt di cūt.pbyter pōt eā pferre ēt cū licētia epi sz de licentia pape pōt.De qua vnctōe h loqtur.nunqd de illa q̄ fit i frōte q̄ solis sacerdotib⁹.s.succes soribꝰ apłoruz pceditur nunqd sacrm qō eps pferre pōt posſz pbyter minor pferre ō licētia epi nō vī qr ea q̄ ordini epali adherēt nō possunt minori delegari vt.xxiij.di. quoruūdā.sed de licētia pape pōt.ar.di.xcv.c.i. Logtur ergo hic de ea q̄ fit in vertice.7 hoc ppter epi reuerentiam ar.ō.di.ij.c.vlt.vel hoc ō pueris illis quos ipse eps baptizauit.7 ita nō est.ō.ō.e.pbyteris.

b Nullus. progredi ad baptismū.

c Cōmonebit vt chrismet cū ēt in vertice eodē chrismate quo in fronte epi pbyteri vero pungūt in vertice.

d Non piudicāte.diri ante confirmatōem chrismādum baptizatuz nec tñ p hoc preiudicamus.qn si ante nō fuerit postea fieri dz q̄si dicat p hoc quod dirimus nō facimus preiudiciuz qn in alio tpe q̄z in confirmatōe possit hec chrismatio fieri i vertice.

e Necessaria chrismatio. vz vt si in alio tpe nō fieret i vertice eius chrismatio:saltem tunc nō pretermittatur qr necessaria est.

f In sabbato.tangit consuetudo ecclesie.

g Ante chrismatis.postea sz cū chrisma sit sacramentum.

b Hec quēdaz.casus. In prima pte dicitur qp si ita ęger est ille qui baptizari dz qp non potest imergi:ne forte ledat sufficit qp aspgat

aqua ⁊ hoc vsq3 ad illud.spūs vero scūs ⁊c.In secūda pte dicitur ꝙ non refert verū multū aque vel parū cadat sup cuz.⁊ hoc probatur auctoritate veteris testamenti vsq3 ad illud:ꝙ si aligs in illo.In tertia dī ꝙ diabolus in baptismo totam prāte suā amittit quod pbat crēplo pharaonis,ꝛ tū ꝺ non ponit crea plū in baptismo sed de aqua benedicta intelligit.

a Aquā.s.mūdā q̄ fiebat er aspersione cineris vitule ruffe.vt habet̄ ex. li.numeri s̄.di.iij.aquam.

b Cor nouum.i.virtutib⁹ innouatum.

c Fide.qui significat dies tertius.

d Collegium. vbi erit p̄fecta requies.

e Septimo.i.septima etate gesceniū nullus.n.meret nisi i corpe.⁊ hic oē meritum cōpatur.xiij.q.ij.tempus

f Omnis.verba legis mo sayce.b.

g Humane.i.ois ille dī tāgere morticinū q̄ post lachrimas culpas repetit.de pe. di.iij.baptizetur.morticiniuz pōt dici a morte ⁊ cado. vel cedo.⁊ sic diuersis modis p̄ nunciari.

h Polluet ad li'am.i.pollutus reputabit̄ ⁊ non intrabit in tabernaculū cuz aliis. li.xxi.di.o3

i Tabernaculum .i. seipz q̄ est ps tabernaculi dei. i. ecclesie.⁊ sic tabernaculum .i. ecclesia:vt.xxvi.q.ij.sed ⁊ illud

k Instar.instar fuit apud eos.nam mō non est instar.

l Integram.ac si integre esset aspersus.

m Mō dimensurat̄.q d. sicut aqua nō ad mensuraz sup singulos ifundit̄.ita spiritus scūs sine psonarum acceptōe i baptismo oīb⁹ fidelibus traditur:vel dimēsurat̄ i.non per partes datur alias dimensuratur.

n Equalr.i.nō differunt ꝓpter sexū vel ānoz̄ diuersitatē.nō.n.huic plus cōfert q̄ vir illi minus q̄ femina.⁊ sic de alijs.quod quidem esset acceptio personarū.vñ sequitur hic fine accept.⁊c.extra de iudi.nouit.

o Gratiam.hic manifeste videtur ꝙ gratia conferatur baptismo ⁊ paruulis ⁊ adultis.sed potes hic appellare gratiam remissionem peccatorum.quid iuris sit de hoc habes extra de bap.⁊ ei⁹ effec.maiores

p Vel minuitur.argu.ꝙ charitas potest minui.ſꝛ nō est hoc verum .quia non deficit charitas sed magis proficit.sed dicitur minui quia vnus habet maiorem charitatem q̄z alter.xx.di.§.i.

q Omnis nequitie.q.d. sciat.⁊ si post baptismum veret corpus anime tamē non potest nocere. vel forte non prorsus liberatur baptizatus vt in fi.dicitur.

r Amittere. s̄.eo. fine.⁊.c. ex hic .contra. sed ibi dicitur ꝙ significetur expellendus

aquam mundam ⁊ mundabimini ab omnibus imūditijs vestris:⁊ ab omnibus simulacris vestris mūdabo vos:⁊ dabo vobis cor nouum ⁊ spīm nouuz dabo in vobis. Itē in numeris. Qui tetigerit cadauer hominis:⁊ ꝓpter hoc septē diebus fuerit imūdus:aspergatur ō hac aq̄ die tertia ⁊ septima ⁊ sic mundabit̄. Item si fidei firmitatis mundat⁹ nō fuerit:in resurrectōe apud scōz̄ collegiū imundus erit.si die tertio asp sus non fuerit.septimo non poterit emūdari. Ois qui tetigerit humane animē morticiniū:⁊ aspersus ex hac cōmixtione non fuerit:pollue tabernaculum domini:⁊ peribit ex israel:q̄ aqua asperſus non ē expiationis:imundus erit:⁊ manebit spurcitia eius super eum. Et iterum Et locutus est dominus ad moysen dicens.accipe lenitas de medio filiorum israel:⁊ purificabis eos:⁊ ita facies eis purificationē eoz̄:circūsperges eos aqua purificatiōis. Et iterum. Aqua aspsionis purificatio est. vnde apparz aspersionē quoq3 aque instar salutaris lauacri obtinere.⁊ quando hec in ecclesia fiūt verissime scitur per accipietis ⁊ dātis fidem integram stare oia ⁊ cōsummari ac perfici posse maiestate domini ⁊ fidei veritate.spūs vero sanct⁹ nō dimensuratur:sed super credentes totus ifundit̄.nā si dies omnib⁹ equaliter nascitur ⁊ si sol super oēs pari ⁊ equali luce diffunditur:quanto magis xp̄s sol ⁊ dies verus in ecclesia sua lumen vite eterne pari eq̄litate largitur:cuius equalitatis sacramentū videmus in exodo cē celebratum:cum de celo māna deflueret:⁊ futuroz̄ prefiguratōne alimentū panis celestis ⁊ cibuz vt cultum xp̄i veniētis ostenderet. Illic enim sine discrie vel sexus vel etatis gomor singuli equaliter colligebant. vnde apparebat xp̄i indulgētiam ⁊ celestem gr̄am postmoduz secutur̄ equaliter oībus diuidi sine sexus varietate sine annoz̄ discrimine sine acceptione persone super oēz dei populū spūal'gr̄e dei mun⁹ fundi.plane cadez gr̄a spūalis: que in baptismo equaliter a credentib⁹ sumitur in conuersatione atq3 actu nostro:postmodū vel minuitur⁹ vl augetur: vt in euāgelio dominicuz semē equaliter seminatur:sed ꝓ varietate terre assumitur aliud in multiplicem fructz copiam vel trigesimi vel sexagesimi vel cētesimi numeri fructum exuberanter cumulatur. ꝙ si aliquis in illo monetur:ꝙ qdaz ex his q̄ baptizāt̄ur:egri spiritib⁹ imū dis adhuc tenentur:sciant diaboli nequiam pertinacem vsq3 ad aquam salutarez valere:in baptismo vero omnis nequitie⁹ sue vires amittet⁹.qō exemplū cernimus in pharaone:q̄ vi reluctatus ⁊ i sua pfidia demoratus tādiu resistere potuit ⁊ preualere donec ad aquam veniret quo cū venisset victus ē ⁊ extinctus. Mare illud sacrm baptismi fuisse declarat būs Paulus dicens. Nolo enim vos ignorare frēs q̄ patres vr̄i oēs sub nube fuerūt:⁊ omnes per mare trāsierunt:⁊ oēs in moyse baptizati sunt ⁊ in nube ⁊ i mari:⁊ addidit dicens. Hec aūt omnia in figura nostri fuerūt:ꝙ bodie vz per exorcistas voce humana ⁊ ptāte diuina flagelletur ⁊ vrat̄ur ⁊ torqueat̄ diabolus:⁊ cum exire se ⁊ boies dimittere sepe dicat:in eo tamē quod dixerat fallax ē ⁊ id quod per pharaonem prius gestū ē eodē mō obstinationis ⁊ frandis exerceat:cū tamen ad aquā salutarē atq3 baptismi sanctificatōem venit:scire debemus ⁊ ꝓfidere:ꝙ illic diabolus opprimit ⁊ hō dicatus deo diuina idulgentia liberat. Itē Joā.chri. i epla ad hebreos.

De his q̄ vsq3 ad etatū vite suscipe baptisma differunt.

Quando qs ꝓpterea peccat vt sanctū baptisma in nouissima sua expiratōe suscipiat:fortasſis non adipiscitur.⁊ credite mihi nō terrēs vos dico,qō dicitur⁹ suz: multos noui q̄ hoc passi sūt:q̄ spe baptismatis multa peccabāt:circa diez ār mortis discesserunt vacui.deus.n. propter hoc baptisma tribuit vt soluat peccata:non vt addat. Si vero qs ad hoc vtī baptismate:vt ālioza delinq̄t:ipsū sit negligente cā.

Itē aug.ad bonifaciū.

Paruulis baptizati pētū ñ nocz̄ pfidia.

Queris a me utr̄z pentes baptizatis suis paruulis noceant cuz eos demonioz̄ sacrificijs sanare conant:qūo eis,pfit cū baptizāt̄ pētuz fides:quoz̄ eis nō pōt obesse perfidia. vbi rñdeo.tā illius sacri hoc est baptismi salutaris'eē virtutē i scā cōpage corpis xp̄i vt sel'generat⁹ p alioz̄ volūtate'deiceps ñ possit vicinlo aliene inigtatis obstrigi cui nlla sua volūtate ꝓsētit.aia.n. pris mea ē iq̄ ⁊ aia filij.Et iterz.aia q̄ peccauerit ipa morietur nō.n.peccat ipa cū pētes ei⁹ oio nesciēti vl q̄z ali⁹ adhibet sacrilegia demonioz̄.si vero ex adā'tractu'qō sacri illi⁹ gr̄a solueret qz nōdū erat aia sepati viuēs.i.altera aia ō q̄ diceret.⁊ aia pris mea ē ⁊ aia filij. Jā itaqz dicit⁹:ꝙ cū hō in seipso est ab eo qui genuit alter

q̄ viz amissurus vel ꝙ amittat vt non habeat tantam quantam prius sed in baptismo ex toto eam amittat quo ad animam extinguunt̄ peccata.per que hominem possidebat.verum liberatur in baptismo demoniacus a vexatione corporali.non satis elucet in fine sic videtur dici vel intelligatur de liberatione anime.

f Per pharaonez quia.ipse pharao dicebat ꝙ dimitterz populum nec dimisit. donec fuit ventuz ad mare rubrum.

t Quando discesserunt.non videtur ꝙ vacui recederent ex quo baptizari voluerūt.vt extra de bap.debitum imo fic q̄ culpa sua nō ceperunt.naz imputatur eis quod accidit culpa sua.xv.q.i.c.pe.ff. loca.si quis donum.

u Si vero quis fi. ar.extra de ap.reprehensibilis.xxij.q.ij.is autem.⁊ licet baptismus dimittat peccata,non tamen dat licētiam peccandi:vt.i.q. vij.eriguntur.

Queris.Casus In prima parte vsq3 illuc difficillimam ⁊c.rñdet augu, pme questioni boni facij que est illa quaſ ab obligatōne qua tenentur liberantur p hominem ⁊ non possunt per hominez obligari. In secunda vsq3 ad illud qui hoc fi credit.secūde qōni bonifacij respōdet.quare cuz baptizant pueri respondēt pūni ad banc qōez credis.credo.⁊ nō tunc ad istaz erit ne iste bon⁹. In tertia parte dicit ꝙ q̄ non credit,vt ipse sōlus it profecto est infidelis ⁊ deterior est q̄z sit iste paruulus.

y Per alioz̄.i. ꝓpter.

z Voluntatez. malam.

a Vinculo.⁊ dicit ler q̄ dolus tutoris nō obstet pupillo. ff. de reg.iur.neq3 . nisi fit locupletior factus vt.ff.de dol.sed ex dolo.vel nisi tutor solue do fit.vt.ff.de admi.tu.l.vlt.§.si tutor.

b Inigt .scriptura vel propheta.

c Ex adam .ibi tacite respondet qōni

d Tractu.s.causam peccati ⁊c.

e Jam dicit.i.inuit er p̄missis illa scriptura.s.anima patris ⁊c.

a Sine sua.i.si non consentiat. vij.q.i.§. cum autem.

b Obnorius.q.d. post vitā aie in ppio corpore nō ꝺbit peccatum nisi ex ppria labe.

c Itaqz iferius rīdet huic qōni ibi vex tī recte ⁊ tūc die sacrilegis q̄st nullo modo qz non est ⁊c.

d Quēadmodum ar.aliud i via. aliud i iuio.ar.xxviij.q.i.§.qāt.⁊ nō.xxvi.q.v.nec mirū sicut dicit ler.q aliud ē in obligatōne aliud in liberatiōe.ff. de ac.⁊ ob.arrian⁹.cū hec cā liberalis fit.ar. extra de ꝓba.er lris.

e Cōtrahat.ar. q obligatio semel ertita ampli⁹ nō renascitur:vt.xxiij.q.iij.si illic.⁊.ff.de so.q res.§. areā.ar.ꝺ.xxvj.q.vij ab ifirmis.⁊.ff.ō ser. vr.p.fuitutes.ff. quē admoduz ser.amit.si locus.

f Misi.ppria ipietate.⁊ ita liberari qs potest ēt iuitus vel ignorans sed nō obligari vt.ff.ō so. solutōi.⁊.l. soluere.ff.de neg.ge. l.soluēdo.⁊.ff.de noua.si stichum.§. vl.

g In ipsis.⁊ ita in malefic̄ijs volūtas spectat̄ reit⁹.ar.xxij.q. ij.hoies.ff.ad.l.cor.de sic.diuus.

h Hec illud. tacite obiectioni respōdet.

effectus:peccato alterius sine sua cōsciētia nō tenetur obnorius⁹ qūo itaqz⁹ i paruulum maiores peccant offerrētes eum atqz obligare conā tes demonum sacrilegis vinculis: nō est aīma vtroz̄qz cōmunis: vt etiam culpam possint habere cōez: nō enim sic cōicatur culpa p alteri⁹ volūtatez quēadmodū⁹ cōicat gr̄a p spūs sci vnitatem. Itez. Regenerās spūs scūs in maioribus offerentibus ⁊ puulo renato oblatoqz cōis est. Idem. Per hāc societatez vnius ciusdenqz spūs ꝓdest offerentium volūtas puulo oblato.pōt.n.⁊ i hoc ⁊ in illo hoie:ēt si se inuicez nesciāt vnus spūs esse:per quē fit vtriusqz gr̄a cōis:nō tamen pōt spiritus vnus esse hois huius ⁊ illius:p quē peccat alter:vt altero nō peccante fit tī culpa cōis.ac per hoc pōt puulus sel'ex parentū carne generatus dei spū regenerari vt ex illis obligatio ꝓtracta soluatur.nō pōt aūt dei semel spū regeneratus ex parentuz carne regenerari:vt obligatio q̄ soluta est itez ꝓtrahatur⁹.⁊ iō semel p ceptam puulus gr̄am xpi nō amittit nisi ppria impietate⁹ verūtamen recte dicūtur parētes vel quicunqz maiores filios seu quoslibz puulos baptizatos demonio:uz sacrilegijs obligare conātes spūal⁹ homicidenam in illis qdem iterfectōem non faciūt:sed quātum in ipsis⁹ est iterfectores fiūt:recte ergo illis ꝺr̄ qī ab hoc scelere ꝓhibēt̄ur. Nolite occidere puulos vestros.dicit enim apostolus spīm scm̄ nolite extinguere nō q⁹ ille extingui pōt:sed quātum i ipsis est extinctores eius merito dicūtur.q sic agūt vt extinctū velint nec illud⁹ moueat ⁊c.⁊ infra. Celebrant eni p eos necessaria ministeria. offerūtur quidem puuli ad p̄cipiendaz spūalem gr̄am:nō taz ab eis quoz̄ gestātur in manibus:q̄zuis ⁊ ab ipsis si ēt ipsi boni fideles sunt quā ab vniuersa societate sanctoruz atqz fidelium.ab oibus nāqz offerri recte itelligūtur.quibus placet⁹ qō offert ⁊ quoz̄m sancta atqz idiuidua charitate ad cōmunionē sancti spūs adiuuant.tota ergo hec sancta mater ecclesia que i sanctis suis est facit:q⁹ tota omnes tota singulos pit⁹. Difficilimā sane qōnem tibi ꝓposuisse visus es in extremo ingsitionis tue: ea vz itentione qua soles vehemēter cauere mendacium.si ꝓstituam iqs ante te puulam:⁊ iterroget vtz cum ad etatem adultaz venerit: futurus sit castus vel fur; vel nō fit futurus:fine dubio rīdebis nescio:⁊ vtrum in eadē puula etate constitutus cogitet aliqd vel boni vel mali dices nescio. Si itaqz de moribus eius futuris nihil audes certi ꝓmittere ⁊ de eius pñti cogitatione:qd ē aliād⁹ q⁹ qī ad baptismuz offerunt ꝓ eis parentes⁹ rīdēt tanqz fidei auctores:⁊ dicunt illos facere quod illa etas cogitare nō potest:aut si potest occultum est⁹ iterrogamus .n. eos a qbus offeruntur ⁊ dicimus: credit in deū:de illa etate:que vtrū sit deus ignorat:rīdent credit:⁊ ad cetera que singula querūtur sic rīdent. Unde miror parentes in istis rebus tā fidenter ꝓ puulo respondere vt dicant cuz tanta bona facere:que ad horam i qua baptizatur: baptizator iterrogat tamen eadem bona si subijciant erit castus qui baptizatur: vel fur aut non erit nescio vtrum audeat dicere aliquis aliqd borum erit vel nō erit:sicut mihi rīder sine dubitatōe q⁹ credit in deuz aut q⁹ se cōuertat ad dominū. Ecce facio quātum possiz:dominus adiuuet vt quod postulas possiz:nēpe sepe ita loqmur:vt pascha appropinquāte crastinaz vel pdissenam⁹ vel perendissenam⁹ domini passionem dicamus:cuz ille ante multos ānos passus sit:nec oio nisi semel ipsa passio facta fit:nempe ipso die dominico dicimus.hodie domin⁹ resurrexit:cū ex quo resurrexit tot āni trāsierunt q̄re nemo taz ieptus est: vt ita nos loquentes arguat nos esse mentitos:nisi q⁹ istos dies ꝺm illoz̄:quibus hec gesta sunt similitudinem nūcupamus vt dicatur⁹ ipa dies que nō est ipsa revolutōe temporis sed similis eius ⁊ dicatur illo die fieri ppter sacramenti celebrationem quod nō illo sed iam olim factum est in alio itaqz puulum⁹ ⁊c.⁊ infra. Cum autem homo sapere ceperit:non illud sacramentum repe rit:sed intelligit eiusqz veritati consona voluntate coartabitur hoc q̄z diu non potest:valebit sacramentū ad eius tutelam aduersus contrarias potestates:⁊ tantum valebit:vt si ante maioris etatis vsum ex hac vita migrauerit:per ip̄m sacramentum cōmendata ecclesie charitate ab illa condemnatione q̄ per vnuz hoiem intrauit in mundum christiano adiutorio liberetur:qui hoc si credit ⁊ fieri non posse arbitratur,p fecto infidelis est etiam si habeat fidei sacr̄m.lōgeqz melior est iste puulus:q etiam ⁊ si fidem non habeat in cognitōe:nō ei tamen obicez⁹ cōtrarie⁹ cogitatōis opponit. vnde sacramentū eius salubriter percipit

Item bonifaci⁹ contra pelagianorum heresim.

Aliorum fides in baptismate paruulos saluat.

In ecclesia saluatoris p alios⁹ puuli credūt:sicut ex alijs que i baptismo remittūtur peccata trare runt.nec illud cogitetis⁹ eos vitam habere non posse:q sunt exptes corporis⁹ ⁊ sanguinis christi.dicente ipso nisi manducaueritis carnem meam ⁊c. Idem.

Corpore ⁊ sanguine christi ꝑticipat

i Placet.ar.cōtra.i.q.iiij. q⁹ prefulatus.

k Parit in sacr̄is vt.xxxij q.iiij.recurrat.ō pe.di.i.sicut

l Quid est aliud .q.d.nō vī esse aliud illud qō tunc fit q̄ rīdere ⁊ ꝑmittere ō moribus eoz̄ futuris.

m Parētes.i.patrini qui patres spūales dicuntur.§. xxx.q.iij.pitatium.

n Occultū est.qd cogitet.

o Vel pdissenā.i.p senuz. i.sertum diem.

p Perendissenam.i.pempto die seuo siue sero.i.post ser dies vno perempto.

q Dicatur.q.d.sicut dr̄ q⁹ bodie sit resurrectio dñi.eo q⁹ sacr̄m eius bodie celebratur sic dr̄ puulus credere ꝓpter sacr̄m quod recipit.

r Itaqz puuluz. q .d.licet ego rīdeam q⁹ credit i deuz hoc dico eo q⁹ fidei suscipit sacr̄m nō q⁹ reuera adhuc fidē habeat.naz in puulo credere est fidei sacr̄m suscipere: vt.§.c.nihil aliud.

s Obicez.q̄z non bēat si dē tī non bz infidelitatem.

t Cōtrarie.sile.§.liiij.di.si seruus.sic.ff.ad mace.l. fili⁹. ff.de reg.iur.semper.

u Ut ecclia.ꝓ alios .⁊ ita sicut peccauerūt ꝓ alios ita credūt ꝓ alios.⁊ ita oīs res p quascūqz cās ꝺbit ⁊c. extra de reg.iu.c.oīs res.

x Cogitetis.q.d.nō dubitetis.imo certi sitis q⁹ habere nō possunt si sunt exptes.

y Corpis.i.vnitatis ecclē quā illa signific̄at.§.e.non i nobis.

a Nulli.de efficacia baptismi repetit vt sic finis alludat principio.
b Est.hec pars illius,s.e. di.ij.qui passus.
c Comedat i sacramento.
d Corporis.i.ecclesie signi ficate per corpus christi.
e Sacramentum est.i.fi gnificat.io.
f Si baptizata.i. si xps baptizat9 ē.q fine pec cato fm carnē natus ē mul to magis qlibz alius baptizari dz q fm carnē in peccatis ꝯceptus est.s.e.di. firmis sime.
g Propter.hic assignat vna rō quare xps baptizat9 fuit,s.e.nunqᵐ alia.j.e.non regenerabantur.
h Mortis.i.pcī vel morti subiecta.
i Qui baptizato.ar. filiuz apostate baptizandū ee inuito patre dum puer ē.ar.s.e. pleriqz.l fi.xxviij.q.i.iudeoz
k Renasci.ar.ō.ff.de ver. sig.verbum reddendi.
l Qui ab eo.ex mūdo patre imundus nascitur.sicut ex frumēto puro nascit ipurum.s.cū palea.l vj.di.nasci.
m Innouatus. per gratiam baptismi.
n Non de nouitate spūs. qz aia non ertat ex aia sicut caro ex carne per traducem xxxij.q.ij.moyses.
o Vetustatis.i.de carne i qua remāet vetustans.i.peccatum quodlibet.
p Bānatōez.ōcraz.s.i carne,ppagata ex reliq vetustate parentum.io.
p Quonideret.pbat auctoritate apli pueros ee baptizādos.naz vniuersaliter dixit qcūqz baptizati sumus ꝛc.
q In iesu xpo.i.i sacro xpi vel fide xpi in forma inīcta vel tradita in xpo.s.e.ppie. ver.ad cuius.l.
r Morte.i.ad filitudinem eius mortis.qz sicut ipe mortuus fuit ita nos moriamur a peccatis.
s Moriūtur.mors ista ciuilis ē.ar.C.ō epis.ꝛ de.deo nobis.alibi habes de naturali.vt.ff.de leg.ij.si quis ita testamento.
t Paruulo.phibēd9.s. r.q.iij.nec numerus.
u Moriat.s.e.tūc valere.
v Non regenerabāt.qz si fiebat remissio pcōz
p Baptismo.cuius forma erat i noīe venturi vt dī in q dā glosa aug.sup io.qᵐ baptismus nō mūdat ab originali:nisi aliasz eet circūcisus.dicebat tī baptismus penitētie qz ioānes predicabat dicens.agite pnitentiam.
z Precursorio.habiles ad suscipiendum verū baptismum.
a Parabant.i.ab luebantur exterius.
b Qui regenerationē.i.remissionē peccatoz:qz nō idiguit.
c Sz humānitas.s.e.per aquam.
d Sz humanitas. i.benignitas quaz p nobis fecit.
d Regenerāte peccatū.i.cā originalis peccati.
e Originalium.nō. qᵐ lz baptism9 ad delēdū originale peccatum fuit institutus.delet tī ēt actualia cū originali.vñ ē ar.ad purgationem de qua.s.di.ij. ego berlēgarius.
f Mitissimam.respectu aliarū penarū ꝛ erit hec pēa:qz erūt in tenebris.j.e.nulla ꝛ carebūt visione dei extra de bap.c.iij.sed tī dicit aug.qᵐ mallet fic esse ḡz nō ē.ar. cōtra.s.e.firmissime. ꝛ j.de pe.di.vlt.c.vlt.
g Quisqs. mortuꝰ pe.di.i.si peccatum.
b Paruuli. fideles,s.e.nihil. ꝛ.c.seqns.contra,sed hic dicitur de fide offerentium ibi de fide oblatorum quorū ad huc nulla pōt esse fides.ꝛ qᵐ dicit quodāmodo soluit contrariū.

qui per baptisma membrum eius efficitur.

Nulli est aliquatenus ambigē dum:tūc vnūquēqz fidelem corporis sanguinisqz domini participez fieri:quādo in baptismate mēbruz xpi corporis efficitur.nec alienari ab illius panis calicisqz consortio:ēt si anteqz illū panez comedat ꝛ calicem bibat:de hoc seculo i vnitate corporis xpi constitutus abscedat.sacramenti quippe illius participatōe ac beneficio nō priuat quādo ipse hoc quod ipsum sacramentum est inuenitur. Idem de baptismo parulorum.

Quare sit bāptizandus qui de baptizato nascitur.

Si baptizata est caro xpi que sine peccato erat,ppter exēplū imitationis quanto magis baptizāda est caro mortis propter euitandum iudicium damnationis: sicut vero in tempore circūcisionis: qui de circūciso nascebatur fuit circūcidendus.sic nunc qui de baptizato nascitur erit baptizandus. sacramētum enim baptismi sacramentū est regenerationis.quare sicut qui non vixerit non potest mori:ita qui natus non fuerit non potest renasci.ex quo conspicitur neminez in suo parente potuisse renasci cum nonduz sit natus:ꝛ quānis parenti post conuersionem,ppria peccata non obsint tamen illis obsunt qui ab co'generātur. Parenti,ppter hoc nō obsunt:qz renatus ē.illis autez qui de illo nati sunt:nisi eodē mō renascāt que a parente cōtracta sunt oberūt qz etiaz inouatus est pater non de nouitate sed ō reliquijs vetustatis carnaliter gignit:ꝛ filij ex fliqua parentum vetustate carne propagata peccati damnatōem sacramēto regenerationis euadunt.

Item in enchiridion.

In baptismate oīa pcā moriuntur

Quo ostenderet apostolus nos mortuos ee peccato: ingt an ignoratis:quoniaz quicunqz baptizati sumus in iesu christo in morte ipsius baptizati sumus. Si ergo hic ostendimur mortui esse peccato:qz in morte christi baptizati sumus: p fecto paruuli qui in christo baptizātur peccato moriuntur:quia i morte ipsius baptizantur.nullo eniz excepto dictum est:quicūqz baptizati sumus in.m.i.b.i.ꝛ ideo dictum ē vt probaret nos mortuos esse peccato:paruuli autez renascendo moriuntur illo peccato quod nascēdo contrarerunt.ꝛ per hoc pertinet ad ipsos quod sequitur.consepulti eni sumus illi per baptismum in morte baptizatus igitur in morte christi in qua nō solum maiores: verum etiā paruuli baptizantur ait sic vos existimate mortuos quidem esse peccato: viuentes autem deo i christo iesu. Idem in eodem.

Sicut nulli baptismus negatur ita nemo est qui nō peccato moriatur.

Paruulo recenter nato vsque ad decrepitum senez sicut nullus prohibēdus a baptismo:ita nullus est qui non peccato moriatur i baptismo:sed paruuli tantum originali.maiores autem omnibus ēt moriūtur peccatis: que male viuēdo addiderunt originali.

Idem in eodem.

In baptismo ioannis non est peccati remissio.

Non regenerabantur vel renascebantur qui baptizabantur baptismo ioannis:sed quodaz precursorio illius ministerio qui dicebat:parate viam domino christo i quo solo renasci poterant qui parabantur:huius enim baptisma ē nō in aqua tantum: vt fuit ioannis: verum etiam in spiritu sancto: vt de illo regeneraretur:si quis in christuz crediderit de illo christus regenerat:que regenerationem nō cognouit.In aqua baptizari voluit nō vt eius iniquitas diueretur:sed humanitas cōmendaretur.itaqz baptisma in eo nihil habuit quod abluceret:sicut moz nihil inuenit quod puniret. Idem de baptismo parulorum.

Non solum originalia sed actualia peccata remittūtur i baptismate.

Regenerante autem carne tantūmodo contrabitur peccatum originale.regenerante autem spiritu sancto non solum originalium:sed etiam voluntariorum fit remissio peccatorum: proinde recte potest dici parulos sine baptismo decedentes mitissimam omniuz futuros sustinere penam.fallit enim ꝛ fallitur:qui eos in damnatione predicat non futuros dicente apostolo per vnius delictum omnes homines i cōdemnatōe ꝛc.

Idem in eodem.

Quicūqz ex cōcupiscentia nascitur per baptismum regeneratur.

Quisquis ex concupiscētia carnis ꝛ lege peccati ꝛ mortis carnaliter generatur.regenerari spiritualiter habet opus vt non solum ad regnum dei perducatur:sed etiam a damnatōne peccati liberetur sicut etiam per primum hominem in peccato ꝛ morte nascuntur sic etiam per christū in iusticia ꝛ vita eterna in baptismo renascuntur.

Idem in eodem.

Offerentium fides parulos facit fideles.

Paruuli fideles recte vocātur qui fidem per verba gestantium quodāmodo confitentur ꝛ per eorūdem verba diabolo ꝛ mundo abrenūciant:ꝛ hoc fit vi sacramenti ꝛ diuine gratie quam dedit dns ecclesie.parulus autē qui baptizā

a Nihil el.quo ad vitā eternā.de pe.di.iij.si qs aūt charitatē non habens.

b Mater.maternū eoꝝ.s. q ꝓ eis respondent.

c Ac credēdo.i.quia credūt.

d Nomē est.s. hoc nomē fidelis. credere enī ē fidē habere.s.e. nihil.

e Etiā nō penitentes.nō q agāt pniaz cū nullā hēant discretōem.sz hūt penitudinē.i.suscipiūt eā ⁊ facūt ⁊ dicūt ꝑ verba gestātiū ql̄ia pētētes.io.

f Ecclesie .i. petā dimittūtur eis q ꝑticipes sūt ecclesie per charitatez eccl'ie i.qz subsistit ecclesia.

g Per spm̄ sc̄m̄.i. q vnit̄ ꝑ spm̄ sc̄m̄.fideles.n.sunt in eccl'ia ⁊ ea in ipsis.vij.q.i.scire eccl'ie charitas tenet peccata.i.ipsa ecclesia vel eccl'ie vnitas.i.eis q ī vnitate nō sunt tenētur petā.i.non dimittūtur. vt.s. ij. q.i. multi. s. xxxij. q .vij. quēadmodū.s.de pe. di.iij.sane cauenduz.

b Peccata.idē est qō alibi dī.si cui petā remiseritis remissa erūt.⁊ cui retinueritis retēta erūt.⁊ alibi .s.s. aut ꝑ seipm̄ remissionē facit:aut ꝑ collūbemēbra.s.eo.c. qūo.sic itaqz itelligimus qō hic dicitur.

i Tenet.i.nō dimittit petā.xxiiij .q.i.qui cunq;.

k Nemo,sol⁹.s.i. q.i.vt euidēter

l Que fcā sūt.ñ āt dimittit futura.qz tra cr̄ futuri tpis ⁊c.ff.de vsuris. l.i.§. i.nec ō sutura iniuria paciscī possumus.ff. de pact̄.si vnus.§.pacta.

m Et adiuuando. nota,pcessū hēs q ꝑmo dimittit petā que fcā sūt.Scōo confert gr̄am ne fiāt. Tertio pducit ad illā vitam vbi oīo fieri nō poterūt.qz tūc confirmati peccare nō poterunt j.di.v.c.ij.ad fi.

n Nulla manēt. i. carēt visiōe dei ⁊ hē ē pena ⁊ ignis afflictōis:de quo habes.s.e .firmissime.

o Ab hoc. vt baptizati.s.e.nihil

p Quis autem.

q Gratia. vt ler. mādatoꝝ dei.

r Nō petita. i.non tur si ad ānos rōales veniēs nō crediderit nec ab illicitis abstinuerit nihil er̄,pdesit quod paruulus accepit. Item aug.in libro de meritis ⁊ de remissione peccatorum.

De eodem

Mater ecclesia os matrem⁹ parulis prebet: vt sacris mysterijs imbuātur: qz nōdum possūt corde ꝑpio credere ad iustitiā:nec ore propio confiteri ad salutez:nec ideo tamē eos quisquā fidelium in fideles dicere potest:eo q a credendo⁹ vtiqz nomen est⁹ qzuis hoc non ipsi:sed alij pro eis iter sacramenta responderint.si autem ,pterea recte fideles vocātur:quoniam fidez per verba gestantiuz quodāmodo ,pfitentur cur etiam nō penitentes⁹ habeātur cum per eoꝝ verba gestantium diabolo ⁊ huic seculo renūciare monstrātur. Idem.

Charitas ecclesie peccata dimittit vel tenet.

Ecclesie⁹ charitas:que per spiritum sanctum⁸ diffunditur in cordibus eoꝝ qui participes sūt sunt:peccata⁹ dimittit: eoꝝ q sūt nō sunt tenet⁹. Item contra iulianum lib.ij.

Solus christus peccata dimittit.

Nemo tollit peccata mūdi:nisi solus⁹ christus:qui est agnus tollens peccata mundi.tollit autez ⁊ dimittēdo que facta sunt⁹ vbi ⁊ originale continetur:⁊ adiuuando⁹ⁿ ne fiant:⁊ perducendo ad vitam vbi fieri omnino non possunt.

Idem de baptismo parulorū.

Preter baptisma christi paruulis nulla salus promittitur.

Nulla preter baptismum salus promittitur infantibus: quia infantes si per sacramentuz quod ad hoc est diuinitus institutum in credentium numerum non transeunt i tenebris manēt⁹. Idē i eodez.

Baptizati christo incorporantur ⁊ eius membra fiunt.

Ad hoc baptismus valet vt baptizati⁹ christo incorporētur. vt membra eius habeantur ⁊ consepeliantur ⁊ oblati per sacramentum charitatēqz fidelium reconciliētur deo vt in eo viui salui liberati redē pti illuminati fiant. Idem.

Quis autem⁹ nesciat credere es se infantibus baptizari:nō credere autem non baptizari.

Idem in libro de libe.arbi.

Gratia non solum peccata dimittit sed etiam legem implere facit.

Gratia que per christuz datur nō solum peccatorum remissionem facit:sed etiam vt ler⁹ impleatur: vt natura liberetur:nec peccatum dominetur.spiritus etiam gratie dat fidem:que etiaz non petita⁹ a deo conceditur vt homini petenti alia concedantur.nam fides nō est liberi arbitrij tantum:sed donuz dei. Idē de baptismo puerorum

Eius infirmitas in baptismo nō penitus assumitur:sz vires amittit.

Non ex quo⁹ quisqz baptizatur omnis vetus infirmitas in eo assumitur⁹:sed renouatio incipit ad remissionem omnium peccatoruz ⁊ itelligentiaz ⁊ operationem spūalium.cetera⁹ vero in spe sunt:donec fiant in re quod erit in resurrectiōe naz in baptismo q̄zuis fiat plena remissio peccatorum:nōdum tamen plena est nouitas ⁊ perfecta mutatio:qz adhuc remanet corruptio⁹ ñ solum in corpore sed etiam in animo qui est homo interior.in quo si pfecta esset nouitas nō diceret apostolus:q̄ de die in diem renouatur Item.Hoc meminisse⁹ debemus oīum peccatorum plenam⁹ perfectāqz remissionem in baptismo fieri. hoiem vero non totum cōmutari continuo sed in bene proficiētibus de die in diez crescente nouitate cō mutari qō vetustū ē ⁊ carnale ē:donec ita remouetur q̄ aialis infirmitas corporis ad firmitatem spiritualem incorruptāqz perueniat⁹. Hec autem lex peccati de qua dicit apostolus.non regnet peccatum in vestro mortali corpore:nō sic permaneat in mēbris eorum qui renati sūt tanqz nō sit eis plena remissio: vbi plena fit omnium peccatorum nostroruz remissio omnibus inimicis interfectis quibus separabantur a deo:sed manet in vetustate⁹ carnis tanqz superatum ⁊ peremptum: si non illicito consensu reuiuiscat⁹ ⁊ in regnum proprium renocetur. Ab hac autem⁹ vetustate carnis ⁊ peccati quod iam remissuz est vita :spiritus vsqz adeo discernitur :i cuius nouitate baptizati renascūtur vt tales etiam in presenti non soluz i peccato:sed etiam nec in carne esse dicantur cuius desideria non sequuntur:sed in spiritu.In ipsa vero carne corruptibili bene vtitur⁹ qui mēbra eius ad bene operandum conuertit :non ꝑm desideria carnis viuens lege peccati quod licet iam remissum est in vetustate tamen carnis manet:qua bene vtūtur fideles coniugati qui ex eo q̄ sunt in christi nouitate dominari sibi libidinem ñ patiūtur.ex eo autem quod adhuc trahunt ad vetustatem filios regenerādos⁹ mortaliter⁸ generāt cuz ꝑpagine⁸ peccati qua renati obnoxij nō tenētur:⁊ qui nascūtur renascendo soluūtur.Item.Sicut⁹ dicta facta ⁊ cogitata iniqua aime ⁊ corpori pertinēt⁹ licet autez quātū ad motus iam preterierunt ⁊ nō sūt:eis tamē preteritis reatus eorum manet nisi peccatum per remissiōez soluatur:sic nō preterita sed adhuc manēte lege cōcupiscētie reatus ei solui tur⁹ ⁊ nō erit:cum fiat i baptismo plena remissio peccati.

merenti.nā primaz gr̄am qs mereri nō pōt.ī.e.placuit ut qcūqz.ar.ō.viij.dī.ꝓsuetudo Iz ibi merui.i.obtinui.

r Non ex quo. Casus.Iz oē petā actuale ⁊ originale dimittat i baptismo: tñ originale non ita dimittit ne fit:sz remanet i hoīe debilitatū ⁊ sopitū nisi post exercitet ⁊ reuocet i ꝑpriū dñium ꝓsentiēdo prauis morib⁹ ex eo fur gētibus. Scōo dicit q renouat hō i baptismo:⁊ ad hoc inducit auctoritatē apli quātūcūqz crescat illa renouatio:nūqz tñ in hac vita pfecta erit cū adhuc peccatuz sit in hoīe qō semp pugnat aduersus spm̄.Tertio ponit quādā dīam inter actuale ⁊ originale.io.

t Assumit.i. ꝓsumit. Inde solet queri qñ petā originale ꝑdit.⁊ dic q̄ in ipsa ifusiōe aie:qz tūc tres vires aie ꝑncipales ꝑdilitāt.ō h.s.e.q̄ris.

u Cetera.s.vt fiat plēa nouitas:⁊ aialis ꝓsumat infirmitas.vt.j.segt̄r.

x Corruptio.qlitas maior corruptio petā ergo pp eq uocatō; bis ꝑferat corruptō

y Hoc meminisse.petōruz oīum.qdē oīum actualium.

z Plenā.qz quo ad oēm penā originalis peti quo ad reatū mortis eterne.⁊ relingtur vtiqz ad pugnādū dum fuerim⁹ in vita.sz debilitatū ⁊ sepatū.i.ad mortē eternam ñ iputabile.s.e.p baptismū.

a Peruēiat qō erit i alia vita non in ista.

b Vetustate.quadam.

c Reuiuiscat.ergo reuiuiscit qō erat pemptum.sic pp culpā reuiuiscit actio. vi.xij. q.iij.liberti.s.c.q̄ris ante medium.

d Ab hac āt.ordo lre vita spūs i cui⁹ nouitate baptizati renascūt a deo discernunt ab hac vetustate carnis ⁊ peccati ⁊c.

e Bene vtitur.s.vetustate carnis.s.xxxij.q.i.ñ.n.i sola.

f Regenerandos per baptismum.

g Mortaliter.i.cū morali peccato.

b Propagine.i.corruptō ne carnis a pmis pētib⁹ traducta vel,ppagata ex q̄ originale peccatū inascit aīme

i Sicut.b notat dīa iter actuale ⁊ originale peccatū. qz illa trāseūt actu ⁊ ꝑmanēt reatu dōcc ꝑ baptismū vl ꝑ pniaz ex toto deleant:originalia vero i baptismo remanēt actu sz trāseūt reatu,ꝑmanēt enī q̄dā pēalitates:cū qb⁹ hō pugnat.q.d.sicut oēs praue cogitatōes ⁊ opatōes trāseūt actu:⁊ remanēt reatu:sic originalis culpa reatu .io.mit. actu vero ad agonē relingt. de pe.di.i.peccatum.

k Pertinēt. quātū ad ea q̄ ei⁹ ministerio gerunt.ar.

l Soluit.⁊ ita vī q̄ accidē

tale est ei omne peccatum:

a Quando. discipulos. Car. q aliud ẽ facere p se q̃ per aliũ vt.ij.q.vij.accusatio.ff.de solu.iter artifices C.de caduc.tol.l.vna. §. fin autẽ.ar. ō extra de sen.excō. mulieres.ff. de admi.tu. ita aũt. §. gessisse.

b Magis. hoc magis correctiue legas.

c Pedes lauet.i. affectuz mẽtis purget.q.d.ꝫ hõ abstinere possit a mortalib⁹: tñ puluere terrene habitatõis soluitur.i. venialibus vnde pẽitẽtia magis ꝯz baptism⁹ est necessaria.

d Sic os. ꝓtendim⁹. nota q̃ si dubitat de baptismo viuẽtis habeat ꝓ nõ baptizato z baptizat. s.c. cuz itaqz. vbi aũt dubitat de baptismo mortui psumẽduz ẽ eũ ee baptizatũ. extra de pb. nõ bapti.c.ij.z ar.hic.

e Qui lotus.i. purgatus a mortalibus.

f Nisi vt pedes.i. sordes venialiũ vel tãgit ꝓsuetudines alicuius loci q̃ reprobat i.q.i. emendari.

g Non dubito. añ pone re. s.c. catbecuminuz. ꝺ.ꝫ b loqtur de eo q̃ hz defidẽtiũ baptizãdi ibi nõ. extra eo. malores. §. fi.

b Centurio. corneli⁹. ij.q. vij. non omnes.

i Capessendũ. i. ꝓtẽnit accipere baptismũ cum possit.

k Verus. alibi. sin epla petri. z est hoc verbum aug. quod sequtur est petri.

l Depositio. i. exterior ablutio.

m Sed ꝓscie nõ. n. sufficit baptizãdo hẽe bonã ꝓsciam nisi ad iterrogatõem eccie. suã fidez oñdat. lxxvj. di. nõ solum. in princio.

n Sicut. sicut i veteri testamẽto fuerũt qdaz boni ita in nouo sũt qdã mali q̃ si icipiunt bonũ opari dimissis malis z velint baptizari vel pfecti ee. si aũt añ decedant ꝯz hoc ꝓseqũnt saluabũtur. In scõa pte dr q̃ qualicunqz fide qs accipiat baptismũ vez recipit sacm̃ ꝫ nõ ei⁹ salutem si ficte accedat

o In sacris. prima ps intelligit de adultis. nõ baptizat̃ vsqz ad illud nõ interest ꝛc.

Idem in epistola ad silentianũ.

Discipuli christi ei⁹ baptismate creduntur abluti.

Quando ab hierosolymis exijt ieſus cum discipulis suis in terram iudeam z ibi morabatur cum eis: baptizabat non per seipsum sed per discipulos⁹ suos: quos intelligimus iam fuisse baptizatos: sine baptismo ioãnis sicut nõnulli arbitrãtur: sine quod magis⁹ credibile ẽ baptismo christi. Item. Respondit dominus petro: qui lotus est nõ indiget nisi vt pedes⁹ lauet: sed est mũdus totus. vnde intelligitur q̃ iam petrus fuerat baptizatus. Item ad vincentium z victorem.

Appstoli omnes christi baptismate baptizati creduntur.

Si eos de quibus scriptum nõ est vtrum fuerint baptizati sive non sine baptismo ꝺ hac vita recessisse contendimus⁹: ipsis calũniamur apostolis qui preter apostolum paulum quando baptizati fuerunt ignoramus: sed ipos esse baptizatos per hoc nobis inotescere potuit quod beato petro apostolo dominus ait: qui lotus⁹ est non indigz nisi⁹ vt pedes lauet.

Idem in libro de baptismate.

Catbecuminus catholicus heretico baptizato prefertur.

Non dubito catbecuminuz catholicum diuina charitate flagrantem heretico baptizato anteponere⁹: sed etiam in ipsa intus ecclesia catbecuminũ malo baptizato anteponimus. nec ideo tamẽ sacramento baptismi: quo iste nõduz ille iam imbutus ẽ: facimus iniuriã merito enim centurio⁹ nõdum baptizatus simoni baptizato anteponitur. Iste enim etiam ante baptismũ spiritu sancto accepto repletus est. Ille etiam post baptismũ inflatus est imũdo spiritu verũtamen si iam spiritu sancto accepto corneli⁹ baptizari noluisset: contemptu tanti sacramenti reus fieret. Sicut autem bono catbecumino baptism⁹ deest ad regnum celorum capessendum⁹: sic malo baptizato vera confessio. qui dixit nisi quis renatus fuerit ex aqua z spiritu sancto ꝛc: ipse ẽt dixit: nisi abũdauerit iustitia vestra plus q̃z scribarũ z phariseorum nõ intra. in regnum celoruz. Item in libro sententiarum prosperi.

Non tam ablutione corporis q̃z fide cordis baptisma constat.

Verus⁹ baptismus constat non tam ablutione corporis q̃z fide cordis sicut apostolica doctrina tradidit dicens: fide mundans corda eorum: z alibi saluos facit baptisma non carnis depositio⁹ sordium: sed etiam conscientie⁹ bone interrogatio in deum. Idem in libro de baptismo.

Sicut in veteri testamento quidaz spirituales: z ita in nouo quidaz carnales inueniuntur.

Sicut⁹ in sacramẽtis⁹ veteris testamẽti viuebãt qdaz spũales ad nouũ. s. testim⁹ quod tũc occultuz erat occulte ptinẽtes: sic ẽt nũc in sacramẽtis noui testamenti quod iaz reuelatum ẽ: qdaz viuũt animales qui ꝓficere sibi nolũt ad percipienda que sunt spũs dei ad quod hortatur sermo apostolicus⁹ z ad vetus⁹ testamẽtũ ptinebant. Si aũt proficiunt z anteqz accipiãt: ipso accessu z ꝓfectu ad nouũ pertinẽt: z si pauꝑ spũales⁹ fiant ex hac vita rapiuntur: custoditi per sacramenti⁹ sancti tatem in terra viuentium computãtur: nec inuenio quid verius inuentã tur in eo quod scriptum ẽ. Imperfectum meuz viderũt oculi tui z i libro tuo omnes scribentur. Itẽ. Nõ interest cum sacramenti de integritate tractatur: z sanctitate quid credat: aut quali fide imbutus sit ille: q̃ accipit sacramentuz. interest quidem plurimũ sed ad salutis viam: sed nihil interest ad sacramenti questionem. Item. Manifestum ẽ fieri posse: vt fide nõ integra integr̃ quoqz maneat sacramentum baptismi Item. Si posset fieri: vt singuli diligenter interrogarentur⁹ tot diuersitates opinionũ⁹ forsitan inuenirent quot homines numerarentur: aial enim homo non percipit ea que sũt spũs dei. Nũquid tamen non ideo sacramentũ integrum accipiũt: aut nũquid ideo si profecerint z opinionũ carnalium vanitatem emunda uerint: denuo quod acceperant repetendum ẽ. Accipit quisqz ꝺz fidẽ suam: sed quãtum capit gubernãte misericordia dei. Item ex concilio nulenitano cui interfuit Augu. z anselmus romane ecclesie legatus contra pelagianos.

Non nature necessitate sed merito peccati adaz mouturus erat.

Placuit igitur oibus ẽpis q̃ fuerunt in hac scã synodo cõstituere hec que in pñti cõcilio diffinita sunt: vt quicunqz adam primũ hominẽ mortalem⁹ factum ita vt siue peccaret siue non peccaret moreretur in corpore: hoc est de corpore exiret non peccati merito: sed necessitate nature⁹ anathema sit. Item

Parvuli non solum penam: ꝫ culpam a parentibus trahunt.

Placuit⁹ vt quicũqz parvulos recentes ab vteris matrũ baptizandos negat: aut dicit in remissionem peccatorum eos baptizari: ꝫ nihil ex adam trahere ouginalis peccati: quod lauacro regenerationis expietur. vnde⁹ fit consequens vt in eis forma baptismatis i remissionem peccatorum nn vera ꝫ⁹ falsa intelligatur anathema sit: quoniam non aliter intelligendum est q̃d ait apostolus: per hominez vnum

p Testamẽtũ. i. ad gram q̃ data est i nouo testamento.

q Apostolic⁹. s. iude apostoli ibi: q̃ sursum sunt sapite.

r Ad vet⁹. i. ad duritiã veteris testamti.

s Spũales. per baptismũ cũ ñ stat ꝓ eos

t Per sacr. i. q̃ solet dari z ꝓferri in sacramento.

u Interrogarẽtur super articulis fidei z alijs ad salutem aie pertinẽtibus.

x Opinionũ. quia quot boes tot opiniones. ar. ff. de arb. nõ cogẽdũ. §. pncipali. z §. itẽ si vn⁹. ar. xij. q. i. c. i. z q̃libz. puincia in suo sensu ꝛc. lxxvj. di. vanam.

y Placuit. mortalẽ. i. morti ẽdi necessitati subiectũ ꝫ q̃ dicit fuũ. erat. n. i. mortalis. i. potẽs non mori. nõ aũt potẽs nõ mori: z ita fuit mortal⁹ z imortalis. Solz ꝯrie ꝯre pctm̃ originale ipuit aic: cui illud cotrabatur tãtũ ex carnis corruptiõe. sol. dicũt qdam q̃ iõ q̃ aia primi bois ita corrupit ipsam carnem vnde z mõ corruptio carnis corrũpit aias.

z Mature videtur cõtra. q̃ dicit augu. si adã non peccasset senio defecisset. sed dic senio defecisset. i. in senio. q. d. nõ peruenis⁹ et ad seniuz q̃ semp fuisset in iuuentute.

a Placuit. Casius. ercõi cãe quidã heretici q̃ dicebant puulos non ee baptizãdos. q̃ nihil peccati cõtraxerũt ab adam qõ in baptismo eẽt delendũ. naz q̃ male dicãt probat auctoritate apostoli.

b Qñ. fit. i. ex hoc sequitur.

c Sed falsa. i. sine effectu.

a PLacuit ad adiutoriū.ꝫ.c.gīa

b QUisquis, qui dā volētes vitare conectōez ꝓcedētis.c.iadūt i alīō malū ⁊ iō reꝓhēdūt hic.

c PLacuit.gr̄am. ad qd ergo valet liberū arbitriū cū p illud ñ possit saluari. Nā primā gr̄am ñ pōt quis ꝓmereri vt xxiij.q.iiij.nabu.ꝫ dic q̄ per liberū arbitriū hō habilē se pōt reddere.vt ei dñs gratiam infundat.

Omnes .ex pleto tractatu de baptismate: subiūgit magister distinctōem istā i q̄ tractat de ꝓfirmatōe q̄ i frōte fit:⁊ meri⁹ o vltimo loco de hoc sac⁹ q̄ vltimū est iter alia sac̄a necessitatis preter vnctōem ifirmorū que non ita ꝓprie dicit sac̄m maxime. Sm opiniones eoz q dicūt eaz iterare posse.nā sac̄a nō iterāt vt.ꝫ.pr.di. oñditur. Ꝓterea alia rōne:q; b sac̄m tanq̄ dignus a solis epis ꝓfert:vt.j. e.c.manus.

d Omnes.b Sm quosdā icipit v.di.ꝫ cōpetētius vt qdā dicūt icipit ab illo.c.ꝓuenit. j.e. Nā abide agit de officijs ⁊ ieiunijs.

e ¶ Post baptismū. vnō hostia ꝑus lana bak in littore:⁊ postea offerebāt in holocaustum:

f ¶ Vt pleni.q; si cōtēnerēt peccarēt mortaliter.hoc de adultis nā puero sufficit baptismus.ꝫ.di.pri.q̄ris.Ioannes.

g SPiritus⁹ s.descēdit ꝓferēdo vim regenerātiuam aqs.ꝫ.di.iiij. nunq̄z.

h ¶ Ad innocentiam. vñ ⁊ dak puero vestis cādida post baptismū vt.ꝫ.di.pri.accepisti. ⁊.c.venit.

i ¶ Et īstruit.hic hēs ad qd valeat cōfirmatio.

k ¶ Nō pñt.i hac.n. vita vel meritū cōparā⁹ vel culpā.xiij.q. ij.tempus.

intrauit peccatū in mundum ⁊ per peccatum mors:⁊ ita in omnes homines pertransijt:i quo omnes peccauerūt:nisi quēadmodū ecclesia catholica vbiq; diffusa semper itelexit. ꝓpter hanc eni regulā fidei ēt puuli q nihil peccatorum i semetipsis adhuc cōmittere potuerūt:ideo in remissionem peccatoz veraciter baptizantur vt in eis regeneratōne mūdentur qō generatione traxerūt

Item.

Gratia ⁊ peccata remittit ⁊ ne reiterentur adiuuat.

PLacuit vt quicūq; dixerit gratiā dei qua iustificamur p iesū christum dñm nostrum:ad solaz remissionem peccatoz valere que iam cōmissa sunt:⁊ nō ēt ad adiutorium⁹ vt non cōmittantur anathema sit. Item.

Quid sit peccatum gratia docet: ⁊ vt vitetur facit.

QUisquis⁹ dixerit gr̄am dei per iesum xp̄m dñm nostrum propter hoc tantū nos adiuuare ad nō peccandū:q; per ipsam nobis reuelatur ⁊ apitur itelligentia mādatoz vt sciamus qō appetere quod vitare debeamus.non aūt per illaz nobis prestari vt quod faciendum cognouerimus ⁊ facere debeam⁹ aut valeamus anathema sit. Itez

Sine gratia diuina mādata implere non possunt.

PLacuit⁹ vt quicūq; dixerit nobis iō gr̄am⁹ iustificatōis dari quod facere per liberum arbitriuz iubent:facilius possumus implēi p gr̄am tanq̄z ⁊ si gratia non daretur non qdem facile sed tamē possum⁹ ēt sine illa implere mandata diuia: anathema sit. Item vrbanus papa omnibus christianis.

Post baptisma confirmationis sacramentum prestetur. Di. v.

Omnes⁹ fideles p manus impositiones epoꝝ sp̄m sanctū post⁹ baptismū accipe debent vt⁹ pleni christiani inueniantur:q; cum spūs sanctus ifunditur cor fidele ad prudentiam ⁊ cōstantiaz dilatatur.

Item Melchiades papa.

Quid conferat spūs sanctus in baptismate:quid in confirmatōe

SPiritus⁹ sanctus qui sup aq̄s baptismi salutifero descendit lapsu in fonte plenitudinem imbuit⁹ ad innocentiā:in confirmatōe augmentum prestat ad gratiam:⁊ q; in hoc mundo tota etate victuris iterimisibiles hostes ⁊ pericula gradiēdum ē:i baptismo regeneramur ad vitam:post baptismum confirmamur ad pugnā in baptismo ablui mur:post baptismū roboramur: et q̄zuis continuo transituris sufficiāt regeneratōis beneficia:victuris tamen necessaria sūt cōfirmatōis auxilia.regeneratio per se saluat:mox i pace baptismi vl'secli ꝓcipiendos ꝓfirmatio armat ⁊ istruit⁹ ad agones mundi huius:⁊ prelia reseruandos.qui aūt post baptismū cū acq̄sita innocentia imaculati puenerit ad mortem confirmantur morte. q; iam non⁹ possūt peccare p⁹ mortem. Idem hispaniarū epis.

Manus vero impositōis sacramētum dignius ē sacramēto baptismi

DE his vero sup quibus rogastis vos iformari.i. vtrū maius sit sacramētum manus impositōis epoꝝ aut baptismi:scitote vtrū q; magnū esse sacr̄m:⁊ sicut vnum maioribus.i.sūmis⁹ pontificibus est accōmodatū qō nisi a maiorib⁹ pfici⁹ nō pōt ita ⁊ maiori veneratōe venerandū est ⁊ tenendū:sed ita cōmixta sunt hec duo sacramēta: vt ab vnicem nisi morte preueniēte nullatenus possint segregari: ⁊ vnū sine altero rite perfici non potest.

Non ab alijs q̄z ab epis man⁹ ipositionis sacr̄m perfici potest.

MAnus⁹ quoq; impositionis sacr̄m magna veneratōne tenendū est.qō ab alijs pfici non pōt nisi a sūmis sacerdotib⁹ nec tpe apostoloz ab alijs q̄z ab ip̄is apl̄is legitur aut scit pactuz ee:nec ab alijs q̄z qui eoz tenēt⁹ locum vnq̄z pfici pōt aut fieri dz. Nam si aliter pr̄sūptū fuerit irritū⁹ habeat ⁊ vacuz:⁊ iter ecclesiastica nunq̄z reputabitur sacramenta. Item Rabanus de instōne clericoz li.i.c.xxx.

Quare confirmationis sacramentum baptizato tradatur.

MOuissime⁹ a sūmo sacerdote p impositōem manus paracletus tradit baptizato . vt roborēt p sp̄m sanctū ad p̄dicandū alijs.i. dono nū qō in baptismate ꝓsecutus ē per gr̄am vite donatus eterne.signatur eni baptizatus cū chrismate i sūmitate capitis p sacerdotē.p pontificē vero in frōte vt in pon vnctōe significet sup ipz spūs sancti descēsio ad habitatōem⁹ deo ꝓsecrandā. In secūda quoq; vt eiusdez spūs sci septiformis gr̄a cum oi plenitudine sanctitatis ⁊ scie ⁊ virtutis venire i hominem declaretur. Itez ex cōci.aurelian.c.iij.

Ad confirmationem non nisi ieiuni veniant.

ΘIeiuni⁹ ad cōfirmationē veniāt pfecte⁹ etatis vt moueant ꝓfessionez facere prius: vt mūdi donuz spūs sancti valeant accipe ⁊ q; nunq̄z erit xp̄ianus⁹ nisi in ꝓfirmatione⁹ epali fuerit chrismatus.

Item ex cōci.meldensi.c.vj.

Episcopi vero nō nisi ieiuni baptizatos confirment.

ΘIep⁹ nō nisi ieiunus p impositōem manuū sp̄m sanctū tradant exceptis infirmis ⁊ morte pclitantibus⁹. Sicut aūt duobus tpib⁹

l DE his.sūmis.i.epis q sūmi dicūtur:q; vltra eos nullus⁹ e ordinā n.etro politani epi vocantur.xviij. di.si epus.ꝫ tū papa hodie sūmus pontifex appellat. Et dic vsq; adeo e accōmodatū q̄ nō nisi maior⁹ ⁊c.⁊ e hic ar.a tq̄ dici maius rōe ip̄sius ꝓferētis.ar.ō.ꝫ.di.ij.nihil i sacrificio ō quo ibi notat.

m ¶ Perfici.i.rp̄ianū facere,vt.ꝫ.e.di.c.i.io.

n MAnus.pactū.ō.xcv. di.c.ij.so.ibi.vel ꝫ nō inuenimus de iure cōi factuz e.secus er dispensatione.

o ¶ Tenēt.alibi monachi dicūtur tenere locū.xij. aplorū xvi.q.i.er auctoritate alibi sacerdotes.xi.q.iij.absit.

p ¶ Irritum.er demādati one pape qlibet ꝓferre pōt qō bz vñ ordinatus ordinez quē bz ꝓferre possz:⁊ confirmatus ꝓfirmatōem.ꝫ.di.p ri.nulla rō.alias nō vt.ꝫ.i.q. i.gratia.⁊.q.vij.dalbertum. vnde nō q̄ cū collatio sacramēti cōperit alicui rōne ordinis ⁊ officij ēt,phibit⁹ ꝓferre pōt.vt.ir.q.iij. ord natōes.i. q.i.q̄ qdam.vbi vero er ad minimū ordinis ⁊ demāda tōe:vt ꝓfirmatio i fronte sacerdoti vel collatō ordinis ñ epis.vt.xcv. di. puenit.lrir. di c.i.in eo casu ,phibit⁹ nihil agit.vt hic i.c. manus.

q QUissime.ad p̄dicādū.ar.ō.xvi.q.i.adijcimus.extra de bere.ad abolendā.ꝫ p̄dicādo pōt dādo de se bonū exemplum alijs.

r ¶ Ad habitatōnem.hic.n. descendit spūs scis sup apostolos q̄ insufflauit dicens accipite spm̄ scm̄ p;ro in eos postea descendit de celo sup eos ligneis linguis.ꝫ.di.iiij ꝓprie ⁊c.

s ΘIeiuni.statutū ē sup le.

t ¶ Perfecte. pfectā vocat forte.xij.annoz q̄ pmoueri pōt ad ordinis minores. lxxvij.di.c.ij.vel.xxv.annoz ff.de minoribus.l.i.

u ¶ Christianus.plen⁹ quo ad oia sacramēta.ꝫ.e.oēs.

x ¶ In cōfirmatōe.nunq̄ minorē bēbit gliam puulus nō ꝓfirmatus q̄z ꝓfirmatus vi q̄ fic:q; in confirmatōne dak augmentū gr̄ie. ꝫ.e.c.ij: qō ꝓcedendū ē si dicak q̄ puulo concedak gratia in baptismo.

y ΘIep̄i.supple statutū est.

z ¶ Pcliantibus.ꝫ.di. iiij.venerabilis.

a ¶ Aieunis.hoc ẽt i alijs sacris obseruãdũ est. s.xrij. q.v.bonestũ. s.di.ij.liquido.

b OJctuz c. amplius.s. di.pr.q bis ꝯ.ꝫ hoc cũ necessitas eccle exigit.als de iure nõ possꝫ: vt extra de apo.c.ij.vel ꝫ b hẽant vestez clericalẽ.s.clausaz nõ tñ erũt

c OE homine.

d ONquid.chrismata.i. sacra q̃ cum vnctione chrismatis prestantur.

e ¶ Nisi in cruce. nõ remouet qn aliter possit sacrificaꝛ ꝛ valere ad remissionẽ petõrum.sed refert fcm̃ qꝛ fic fit qꝛ in modũ crucis fit solẽnis baptism⁹ non aliter.s.pr.di. sal.

f ¶ Sine crucis . auctoritas illa docet nos facere signuz crucis egressus ei⁹ a pie.regressus ei⁹ ad piez:ercursus ei⁹ vsqꝫ ad inferos:recursus vsqꝫ ad sedẽ dei per derterã partem.

g OMni die energumis s.xrrij.di.exorcista.q.s. a dmonibus sunt obsessi.vl energumis ab erge qõ ẽ labor ꝛ mene qõ ẽ defect⁹.qꝛ.s. in defectu lune vel mentis: als menfis patiuntur.

h NEophiti.qꝛ nup baptizatos dissolute viuẽtes solebãt demões energuminos.i.arreptitios facere ꝛ iõ subiũgit:a qbus neophiti debeãt abstinere.

i QUnũcit.de officijs diuinis ꝛ ieiunio tractare icipit:ꝛ põit tria capitula.

k ¶ Equalr.s.rij.di.c.vlti.

l ¶ Collationes.i.collecte.ꝛ sunt q̃dã capitula q̃ dicũtur ab episcopis.

m ¶ Collecta.i.expleta.naz tũc ola colligũtur oꝛone dcã vel collecta oratione vel orationis causa.

n IN die.tres.solet quiri q̃re dieb⁹ istis seruatur ternarius iste tã in lectiõib⁹ q̃z in alijs.põt dici q̃ hoc fit qꝛ p hoc notaꝛ triduana dñi sepultura vel hoc fit propter bonoꝛẽ trinitatis.vl iõ qꝛ eo tpe p̃cedens ieuniũ sũt scã boies emacerati ꝛ afflicti.vñ illis petit in eis tpibus.ꝛ b fit cã q̃re expleto hoc volumie nõ cõpellanꝛ magistri legere decretales.

o ¶ Romanus.ar.q̃ p duo extrema colligit mediũ ꝛ reprobaꝛ.arg.s.xrrv.di.ab exordio.ar.ꝯ.xrviij.di.qꝛ sunt.

p QUadragesima infirmitas q̃ legi nõ subpascha vꝫ ꝛ penthecoste a ieunis celebrari dꝫ baptismus:ita etiaꝫ traditionem spũs sci a ieunis pontificibus conuenit celebrari. Jtez ex conci.terragonensi.c.vi.

Secundo aut vel tertio nullus cõfirmetur.

OJctum est⁹ nobis q̃ qdam de plebe bis vel ter vel eo ãpli⁹ epis ignoꝛãtibus tamen ab eisdem epis confirmenꝛ: vnde visuz est nobis eandez confirmatõez ficut nec baptisma iterari minime debere qꝛ bis vel ter amplius baptizatos aut confirmatos:non seculo:sz soli deo sub habitu regulari vel clericali religiosissime famulari decretum est.

Jtem greg.ij.

De eodem.

OE homine⁹ qui a pontifice cõfirmatus fuerit denuo :qꝛ illa talis iteratio vel confirmatio est ,p bibenda. Jtem Stephanus papa quintus.

Omnia sacramenta crucis signaculo perficiuntur.

NQuid nõ oia chrismata⁹ sacerdotalis mysterij crucis figura pficiunꝛ:nunquid baptismatis vnda:nisi cruce⁹ sanctificat peccata relaxet: ꝛ vt cetera pretereamus sine crucis⁹ signaculo quis sacerdotij gradus ascendit. Jtem ex conci.cartbagin.iiij.

Energumini omnibus diebus exorcizentur.

OMni die exorciste energuminis⁹ manus imponãt.energumini vero pauimenta domoꝝ dei verrant:quibus assidentibus in domo dei victus quotidianus p exorcistas oportuno tpe ministretur.

Jtem ex eodem.

A qbus neophiti abstinere debent.

NEophiti⁹ aliquãdiu a lautioribus epulis ꝛ spectaculis vl cõiugibus abstineant. Jtem ex conci.agatbensi.

De ordine officiorum.

QOnuenit⁹ ordinẽ ecclesie equaliter⁹ ab oibus custodiri. vnde statuenduz est sicut vbiqz fit :vt p⁹ antiphonas collatões⁹ ad epis vel presbyteris dicanꝛ:ꝛ hymni matutini vel vespertini diebus omnib⁹ decantenꝛ:ꝛ in cõclusione matutinaꝝ vel vespertinarũ missarũ post hymnos capitula de psalmis dicantur ꝛ plebs collecta⁹ oratõe ad vesperaz ab epo dimittaꝛ cum benedictione

Jtem ex conci. gerundiensi.

De eodem.

ID semper placuit obseruarꝛ: vt omnibus diebus ꝛ post matutinas ꝛ vesperas oratio dominica a sacerdote proferatur.

Jtem Greg. septimus in generali synodo resistens statuit.

De eodem.

IN die resurrectionis vsqꝫ i sabbatum in albis:ꝛ in die pẽtecostes vsqꝫ in sabbatum eiusdẽ tres⁹ psalmos tantuz ad nocturnos trelqꝫ lectiones antiquo more canim⁹ ꝛ legimus omnibus diebus alijs p totum annũ si festum est.ix. lectões dicimus.Alijs vero dieb⁹. xij.psalmos ꝛ tres lectões recitamus. In dñicis vero diebus.xviij. psalmos excepto die pasche ꝛ penthecostes. ꝛ.ix.lectões celebramus.Illi autez qui in quotidianis diebus tres tãtũ modo psalmos ꝛ tres lectões celebrare volunꝛ:non ex regula sanctorum patrum sed ex fastidio ꝛ negligentia cõprobanꝛ hoc facere. Nos autem ꝛ ordinem romanuz⁹ inuestigantes ꝛ antiquuz morez nostre ecclesie imitãtis antiquos patres statuimus fieri sicut supius prenotauimus. Jtez ex bomel.greg.pa.

De obseruatione quadragesime.

QUadragesima sũma obseruatione est obseruanda: vt ieuniũ in ea preter dies dominicos⁹ qui de abstinẽtia subtracti sunt nisi quẽ infirmitas⁹ impedierit nullaten⁹ solnatur:quia ipsi dies decime sunt anni. A pma ergo dominica quadragesime vsque in pascha domini ser bebdomade computantur : quarũ videlicet quadraginta dies ꝛ duo sunt ex quibus duz ser dominici dies abstinẽtie subtrabũtur:non plus in abstinentia quam triginta⁹ ser dies remanẽt. verbi gratia si per.ccc. lxv.dies⁹ annus volnitur: deinde p triginta ꝛ ser dies affligimur quasi anni⁹ deo decimas damus.sed vt laicer numerus quadraginta dierum adimpleatur quem saluator noster sacro suo ieunio cõsecrauerat :quatuor dies prioris bebdomade ad supplementum quadragunta dierũ tollantur⁹:idest quarta feria:que caput ieunij subnotatur:ꝛ quinta feria sequens sexta feria ꝛ sabbatum: nisi istos dies quatuor superioribus triginta⁹ adiũxerimus quadraginta dies in abstinentia non haberemus tubemur⁹ autem ꝛ ab omnipotenti deo omnium bonoꝝ⁹ nostrorum decimas dare. Jtem eusebius papa.

Ieunia nõ solnantur legitima absqꝫ necessitate probabili.

IEunia⁹ in ecclesia a sacerdotibus constituta sine necessitate rationabili an solnantur.

Jtem bieronymus.

Quotidiana ieunia duplicatis vel triplicatis sunt preferenda.

NOn dico⁹ bebdomadas non dico ieunia duplicata⁹:sed saltem singulos dies absqꝫ ciboꝝ luxuria transigamus. Jdem.

De eodem.

SInt⁹ tibi quotidiana⁹ ieunia ꝛ refectio sanctitatem fugiens. nihil enim prodest tibi biduo vel triduo transmisso vacuum portare ventrem si post pariter⁹ obstruiacet.s.e.di.sicut non alij.di.iiij.quadragesima.

q ¶ Dies .supple ꝛ ser horis ꝛ qb⁹ ser horis i vno quadriẽnio vn⁹ dies efficit vñ sit bis sext⁹.nã dies nãlis ꝓstat ex.xrriij.horis hoc idẽ dicit ler q̃ annus p tot dies volnit ff. de sta.lib.cũ heres. §.si stichus.vñ cuz ieiunamus q̃si ocimaz toti⁹ ãni,p decima.ccc lxv.dierũ ieiunamus xrrvi.dies. remanẽt v.dies ꝛ ser hore.de istis.v.dieb⁹ ieiunam⁹ q̃tuor.sz alio respectu s.vt sacer numer⁹ cõpleatur.remãet ergo vn⁹ dies idecimatus ꝛ ser hore licite: ꝛ ita sũt.xrr.hore idecimate.sz ,p decima istarũ horaꝝ i sabbato maiore tardi⁹ cẽam⁹.imo alio respectu ieiunamus ꝛ illi.v.dies nõ vi q̃ decimẽt.ꝛ ita est arg.q̃ si rustic⁹ hz.xv. corbes vini nõ dꝫ de cimare nisi decem.

r ¶ Ennar.q̃ si rustico p⁹ decias datas remanẽt.v. corbes q̃ ꝺ illis ñ dꝫ daꝛ ocimã

s ¶ Tollãt.i.accipiãt

t ¶ Jubemar.s.xvi. q.i.decimas.

u ¶ Bonoꝝ.i. ꝺ actionib⁹ ꝛ possessionib⁹ nostris q̃ ꝛ ille i bõis nostris ꝓputãt.ff. de iver.sig.bonoꝝ.

x ¶ Ennia.

y NOn dico bebdomadas cẽ ieiunãdas:nã sũpto cibo

z ¶ Duplicata . sicut q̃ abstinem⁹ duob⁹ dieb⁹ ꝓinue q̃ fieri nũq̃ dꝫ.vt extra ꝺ tẽ. ordi.lãas.romãi vero diuerso mõ agere ceperũt marie a tẽpore quo teutonic⁹ ꝓcessuz ẽ regnuz nostre eccle statuim⁹ sicut supi⁹:ꝺ quo habetur.xrvij.di. adrianus.in fi.

a SInt.ar.ꝯ.xrrr v.di. ab exordio.

b ¶ Quotidiana.nõ q̃ aliq̃ ꝺ ꝓinuũ ꝛ ibi sit aliq̃ ꝺ uerualiũ nã dicit ꝓtua:ꝛ tñ ꝺ eb⁹ dñicis ñ ieũam⁹. verba.n.ciuili mõ sũt itelligẽda.de f.l.ficui.

c ¶ Si pariter.q.ꝺ.si

tñi postea vnā vice co
medas quātuz dz tibi
sufficere trib⁹ vicibus
vl' plib⁹ qō gdā faciūt
a ℂ Obstruatur.i.fe
pleat postea p crapu
lā vsqz ad summum
b ℂ Jnt.ꝛ quoti
die.ꝛ ita vī qp
nō dz p totū diē absti
nere nisi forte er cā.
vt.lxxv.di.qō a plib⁹
qō faciūt sarraceni.
c ℂ Sz modico.ar.ℌ.
xxxv.di.ab eroxdio.
d ℂ Ontraria. ℌ.
vij.q.ij c.vlti.ꝛ
xxvi.q.ij.illud.
e ℂ Lugubrare.i.fleꝛ
pctm̄ l' i nocte vigilar
f ℂ Meditatiōis cuz
suadent ꝓria deoma
xime sanis.
g ℂ Uinqz. gule.
nā gula a pa
diso expulit quem ab
abstinētia reuocauit.
s.di.xxxv.ferto.
h ℂ Preuenit. s. eo.
di.i.solēt.
i ℂ Lautiores. s. dis.
xli.c.i.ij.ꝛ.iij.
k ℂ Expetit.s. di.l.ō
bis vero.ꝛ h cū fiñ cā
facit.s. di.xli.c.iij.
l ℂ Qō desiderat.nā
satis ē i ore dñi pisce
vesci ꝛc.xli.di.c.i.
m ℂ Jbil.n. pdest
ad vitā eternā
vt ℌ pe.di.iij.§.oppo
nit.ꝛ.c.si qs āt. pdest
enim quo ad tpalia.s.
xxij.q.ij.si quelibet.
n ℂ On mediocri
ter errāt nā in
ter bonos sēp sectare
meliores.xvi.q.i.si cle
ricatus.sic viue.
o ℂ Qui magno.si
ne quo nō pōt habe
ri salus eterna.
p ℂ Jmmoderatam
ar.qp idē facit plus qō
min⁹.extra de offi.cu
sto.c.i.ar.ℌ.ff.de ſ.vr.
predi.si arborem.
q ℂ Tristicie.i. melā
colie:q̄ tristiciā iducit
ꝛ ponitur sinthoma
morbi pro morbo.
r ℂ Deus.nā hō flec
ti pōt verboꝝ multi
tudīe.nā iportunitate
qñz qs obtinet.ō pe.
di.i.iportūa. Jnsta.n.
oportune ꝛ iportune.
xliij.di.si fctor.imo ēt
qñz a deo obtiet.viij.
q.i.audacter. ꝛ ē ar.h
ℌ testiū multitudinez
in aut̄. de referēdari
is.§.ij.col.vi.
s ℂ Cū igit.sz nūqd
ē h ita vez:dicūt qdā
qp fic ꝛ ē i sacris spāle
hoc pp.s.s.q non dat
ad mēsurā:vt.s. pri.
di.nec quēqz.sed oia
facit cōia.s. pri.di.q
ris.vel hoc referas ad
ipz celebrātē.qz tm̄ va

atur⁹. Idem. De eodez.

Sint tibi ieiūia pura ꝓtīua mo
derataqz:idest quotidie esuri
re ꝛ quotidie⁹ prādere:apls igt.noli
adhuc aquā bibere:sz modico' vte
re vino pp infirmitates tuas curat.n.
vulnera delinq̄ntis curatosqz scifi-
cat ieiunīū. Item ambrosius i
psalmo vigesimo. Medicie p
cepta diuine sunt cōditioni cōtraria

Contraria⁹ diuīe ꝓditōi ꝑcepta
medicie sūt q̄ a ieiunio ſuocāt
lugubrare⁹ nō sinūt:ab oi itētōe me
ditatōis⁹ abauctūt:ita q se medicinis
dederit seipm̄ sibi abnegat. Jtē
grego.in expositione beati iob.
Quot modis vitiū gule nos tētat.

Quinqz mōis nos vitiū gule⁹ tē
tat.aliqñ nāqz idigētie tpa p̄-
uenit⁹.aliqñ tpa nō p̄uenit:sz cibos
lautiores⁹ q̄rit aliqñqz sumēda sūt p
curari ac curati⁹ expetit⁹ aliqñ aūt ꝛ
q̄litas ciboꝝ ꝛ tp̄s ꝓgruit:sz i ipa q̄n
tirate sumēdi mēsurā refectōis exce
dit.nōnūqz ꝛ abiecti⁹ est qō desidera-
t⁹:ꝛ tū in ipso estu imensi desiderij
deteri⁹ peccat. Jtē ℙpius papa.
Absqz puritate mētis ieiunia ꝛ ora
tiones non prosunt.

Nihil.n.pdest⁹ homini ieiuna
re ꝛ orare ꝛ alia religiōis bōa
agere:nisi mens ab iniqtate ꝛ ab ob
trectatōib⁹ lingua cohibeatur
Item Hieronymus.
Mediocre bonum:non est magno
preferendum.

Non mediocriter⁹ errant q⁹ bo
no magno ꝓferunt mediocre
bonū:nōne rōnabilr hō dignitatem
amittit:q vel ieiuniuz charitati aut
vigilias prefert sensus itegritati: vt
pp innocentiā imoderatā⁹ atqz indis
cretā psalmoꝝ vel officioꝝ decāta
tōez aut amētie aut tristitie⁹ notā in
currat.nūqd verbū multitudine flec
ti de⁹? vt hō pōt.nō.n.uerbis tm̄:sz
corde orādus de⁹ est: q̄pp melior ē
v. psalmoꝝ decātatio cū cordis pu
ritate ac serenitate ac spūali hilarita
te:quā toti⁹ psalterij modulatio cū
anrietate cordis atqz tristitia:cū igit
ꝓ cūctis aiabus psalm⁹ vl' missa dī
nihil min⁹ quā si ꝓ vnoquolibz ipso
rū diceret accipit. Audiāt itaqz qui
ea q̄ necessaria sūt corpori sbtrahūt
illud qō p ꝓphetā dñs logtur. Ego
dñs odio habēs rapinā holocausto
rū. De rapina vero holocaustuz of
fert:q tpaliuz bonoꝝ siue ciboꝝ ni
mia egestate vel māducādi vl' sōni
penuria corpus sinū imoderate affli
git. videat itaqz qd apls dicat. car-
nis curā ne feceritis⁹ in ꝓcupiscētijs
ꝛc. Item augu.super ioan.
Non a cibis sz ab iniqtatib⁹ abstine
re ē magnum ꝛ generale ieiunium.

Ieiuniuz⁹ aūt magnū ꝛ genera-
le est abstinere ab iniqtatib⁹ et
ab illicitis voluptatibus seculi qō ē
pfectū ieiuniū in hoc seculo q̄si qua
dragesimā abstinētie celebrem⁹ cū
bēne viuimus:cū ab iniqtatib⁹ ꝛ ab
illicitis voluptatibus abstinem⁹:sz
qz hec abstinētia sine mercede non
erit:expectem⁹ illā beatā spē ꝛ reue
latōem glie magni dei ꝛ saluatoris
nri iesu xpi in illa spe cū fuerit ō spe
scā res accepturi sum⁹ mercedez de
nariū.denari⁹ ergo q accepit nomē
a numero decē:reddit:ꝛ ꝓiūctus q̄-
dragenario fit qnquagenari⁹ vnde
cū labōi celebrem⁹ quadragesimā
añ pascha.cū letitia vero tanqz ac
cepta mercede qnquagesimā p⁹ pa
scha.naz huic tanqz salutari labori
boni opis q ptinet ad q̄dragenariū
numez:addit q̄tis ꝛ felicitatis de-
narius: vt qnquagenari⁹ fiat.signifi
canit ipse dñs hoc multo aptius q̄n
post resurrectōem.xl.dieb⁹ ꝑuersa
tus est i terra cū discipulis suis. qua
dragesimo āt die cū ascēdisz i celū:
pactis.x.dieb⁹ misit mercedē spūs
sci. Item ex dictis appollini.
Raptorem vel furem non facit ne
cessitas sed volūtas.

Discipulos⁹ cū p segetes trāseū
do euellerēt spicas ꝛ ederēt⁹:
ipsis xpi vox inocētes vocat:q̄ co
acti fame⁹ hoc fecerunt.
Item Hieronymus.
Non necessitas:sed voluntas facit
perseuerantiam.

Quicqd⁹.n. necessitate fit cito
soluit:qō volūtate arripit pse
uerat. Item io.os aureum.
Ciborum temperantia salutez abū
dantia contrarium parit.

Nihil.n.sic iocūdū ē⁹ sicut cib⁹
bene digest⁹ aut decoct⁹ nihil
salutē nihil sic sensuū acumē opat:
nihil sic egritudinē fugat sicut mo
derata refectio sufficientia qppe cū
nutrimento ꝛ sospitatez sil' ꝓcreat ꝛ
voluptatē⁹. abūdātia vero morbū
facit.ꝛ molestias igerit ꝛ egritudies
generat:qō.n.⁹fames facit hoc etiā
plenitudo ciboꝝ:magis āt ꝛ multo
peiora:fames qppe in paucis dieb⁹
aufert hoiem:ꝛ liberat eū ō hac vi
ta penali.excessus vero ciboꝝ cōiu
mit ꝛ cōputrescer facit corp⁹ hūanū
ꝛ macerat egritudie diuturna:ꝛ tūc
cum morte crudeli consumit.
Item Hieronymus.
Ciboꝝ diuitie si abūdauerit ⁹edunt

Ne tales⁹ accipiam⁹ cibos quos
aut difficulter digerere aut co
mestos magno patos ꝛ pditos la
bore doleam⁹ oleꝝ ꝛ pomoꝝ ac le
guminū facilior appat⁹ē:ꝛ arte ipē
dijsqz cocoꝝ non idiget:ꝛ sine cura
sustentat hūanū gen⁹ moderate sūp-
t⁹:q̄ nec aūde deuorat⁹:qō irrita
menta gule nō bz ꝛ leuiori digestōe
ḋcogit:nemo.n. vino⁹ ꝛ duob⁹ cibis
bisqz vilib⁹ vsqz ad istomachatōez
ventris onerat q̄ diuersitate carniū
ꝛ saporis delectatōe ꝓcipit:cū vari
is nidorib⁹ sumāt patine ad vsū sui
ꝓ explenda esurie:q̄si captiuos tra
hūt:vñ ꝛ morbi saturitate nimia cō

let ei vt missā celebret ꝓ vno
ꝛ.ul' referas h ad casū i quo
casu logt.s.cp ñ min⁹ valet
vna missa cū hilaritate mē-
tis dcā ꝓ vno q̄z si ꝓ quo
libz diceret cum anrietate.
t ℂ Ne fecerit is.s. delitijs ꝛ
ōsideriis.q.d.supflua,phibz
nō necessaria.s.ꝛ i.iij. puēit.
u ℂ Ieuniū. Lasus.tota
vita nr̄a ē q̄dā q̄dragesima ꝓ quā si bñ ieiunaueri
m⁹ accepturi sum⁹ mercedez
s.denariū.qō er eo ōsignat
q: ōnari⁹ adiūct⁹ q̄dragēario
fit qnq̄gēnari⁹. vñ cū labore
q̄dragesimā celebrem⁹ ante
pascha cū letitia vero qnq̄ge
simā p⁹ pascha.i.accepta mer
cede qō ēt ipe dñs figificauit
r ℂ Xl. dieb⁹. s. lxxvi.di.§.ñ
āt.ꝛ.c.scire ℌ.vbi dī p.l. dies
fuit.sz ibi.l.pr.lx.ponuntur
y ℂ Discipulos.spicas est
ergo dña iter furtū ꝛ
furtū.ar.ff.ō of.pfi.plebisci-
ta.nō tñ qn furtū spice ꝓmit
tat:sz nō ꝓmittat quo ad pe
nā.ar.extra ō fur⁹ fi qs i pn.
z ℂ Et ederēt.h licebat:sz ñ
falcē i messez alienā mittere
vi.q.iij.scriptum.
a ℂ Fame.n. cessitas famis
excusat a furto vt h.ꝛ extra
ō fur.c.fi qs.qz necessitas nō
bz legē:vt.s.di.i.sicut pp ne
cessitatē famis dauid come-
dit panes,ppōnis.xxv.q.i.§
is itaqz.nā ꝓ necessitatē fa-
mis pōt ꝑ distrahere filiuz:
vt.C.ō pūb⁹ q filios .di.l.ij.ꝛ
ē rō:qz in necessitate oia de-
bēt esse cōia.vt.xlvij.di. sicut
hi.ꝛ marie cibaria.vt.ff.ad.l.
ro.ō iac.l.ij.§.cū i eadē naui.
i fi. Jtē qz ipse dñs er ꝓcepto
tenet⁹ pascer⁹ esurientē. vt.lxxx
vi.di.pasce.vñ talis fur iuste
potuit credere dñz ꝓmissu
rū ꝛ sic nō deliquit vt isti.de
obli.q̄ ex deli.na.§.furtū.ff.
de fur.is qui.
b ℂ Dicqd.q̄si ñ ē meri-
toriuz.xxiij. q.vi.§.ex
bis.in pn. vel dic qp id qō pp
necessitatē fit cito soluit.i.sol
ui cito dz.s.cessāte necessitate
i.q.vij.qō pro remedio.io.
c ℂ Jbil ē.curauit Grati
an⁹ aias mō vult cura
re corpa.s.xv.q.i. non est.
d ℂ Voluptatē.i.hilaritatē.
e ℂ Nō.n.mortem ꝛc.ar.er
duobus ℌ⁹ eisdem sequi
effectum.
f ℂ Ne tales.labore.cū bre-
uis hora ꝓsumat victū
longi tp̄is.extra de cens.cuz
apostolus,ad hoc iuitat mo
nachos cū ipse monach⁹ fue
rit non alios.ar.xlii. di.non
cogantur.
g ℂ Deuorat.nō bz i se cām
aūde deuorandi.
h ℂ Uino. vel vno.
i ℂ Nidorib⁹. nidor.ppie dī
qdam odor carniū assatarū.

a Remediāt.i.i medii bñt
b Et obesa.i.rotunda.
c Adhaffere.nihil.n. est qđ mutabilitatē nō sctiat.i aut. ō nō ali.aut pmu.i.ſ. ñ igit. col.ij.ꝛ quotidie recedūt de corpe nīo q̄daz pticule:ꝛ alie ſtati succedūt.ff.de iudi.pro ponebat.
Viuere aiaz.i.hoiez aia tū.ꝛ ita i pte itelligit totū ar. contra.ff.de euic.ſi dctū.ſ.in stipulatōe.
e Hypocratis,vt dicit hypocras i ąphorismis. repleti ones i vltio crītes difficiles sunt.
f Quoꝝ vita .ad hoc comedere debēt vt viuāt. non viuere vt comedant.
g Sagina ē.iuuēalis.Benialis agāt ista dies:stōachū ppera larare saginis.
b Legimus.articulari.i. gutta artetica q̄ fit in iūcturis:ꝛ qnz fit i pedib⁹ꝛ dī podagra.ꝛ i mānib⁹dī chiragra:ꝛ in alijs mēbris silr dī artetica.
i Proscriptōe.i.amissiōe. vel q: ipſi se priuabant cibis consilio medicorum.
k Cōualuisse.ar.q̄ ꝓria ꝓrijs curant de pe.di.ij.c.i.
l Et puellaꝝ.als epulaꝝ
m Irridet.dicēs sic.Spne voluptates nocz ēpta doloꝝ voluptas.Ade pigue ꝛ niti dū bñ curata cute vises.Cū ridē nolēs epicure de grege porcum.
n Qđa dies.admōem⁹ ꝛ ita ꝓsiliū ē: nisi vbi ꝓsuetudo ē q̄ abstineāt tūc.n. ē ꝑceptū.extra de ob.ieiu .cō siliū.dic de illis vt dicit.ē.di. iij.de esu.ꝛ.xij.di.illa.
o Arnē.de abstinētia ꝛ studio monachorum duo bus.c.interserit.
p Monacho . moniales vinū vtvenenū fugiāt.xxxv di.in palea vinolentū.
q Violauerit.ex h colligit h.q̄ mōach⁹ fcūs ēps nō dz carnes comedē.alij ēō cū absolut⁹fit.ar.ē.xviij.q.i.c.vno
r Vnāz.ſ.horis ꝓstituī ar.xxxvi.di.ſi qs vult
ſ Ad verbū.i.iurta verbū ſ.vt mēs ꝛ itētio ad id q̄ dī dirigat nō ad alia euagef ul ad verbū.i.nō trāſcurſu nō trāſiliēdo:ſ tracti singula di cēdo.ar.ē.c.nō medio.ar.ad primū.ē.di.ij.reuera.
t Aliqd.ē.di.i.q̄ñ āt.ē.xlij di.ſ.i.ō.ibi ad modicū:ſed ꝛ illud itelligitur sine pietate respectu corꝝ p q̄ habef vita eterna.lxxxvi.di.non satis.
u Pulcherrimoꝝ.ſ.ad h faciendū his verbis oñditur
x Ciet.i.mouet.
y Scatebraſqz.i.ebullitōi⁹ illud virgilij.ar.contra.ē. xxxvii.di.legimus.
z Vel gēmis,gēme dicūt nodivirgarū:vñ flores ꝛ frōdes crūpūt.ꝛ dicit ler q̄ q̄dā arboreſ dicūt gēmales vt.ff. .ma.diuortio.surculꝰ ē no

citant:multiqz i patientia gule vomitu remediāt⁹ꝛ qō turpiter igesse rūt:turpis egerūt.hypocras i ąphorismis opimis docet ꝛ crassā ꝛ obesa⁹corpa q̄ crescendi mensura iplenerit:nisi cito ablatōe sāguis minuant i pallisiz ꝛ pessima morboꝝ gña erūpe.ꝛ iccirco necessariā esse dem ptōez vt rursus hēant i quo possint crescer nō.n.manere⁹i vno statu potuit corꝝ natura:ſz aut sp crescer aut ōcrescere:nec posse viuere⁹aiaz nisi crescendi capax sit. vñ galien⁹ vir doctissimus iterps hypocratis⁹ athletas quoꝝ vita⁹ꝛ ars sagina est⁹ dicit i exhortatōe medicie nec viure posse diu nec sanos esse:aiaſqz ita nimio sāguie ꝛ adipib⁹ q̄ſi luto inolutas:nihil tenue:nihil celeste:ſz sp ō carnib⁹eruptare ꝛ ventris iglnui em cogitare. Idem

Multorū infirmitates ieiuna sanāt.

Legim⁹ quosdā morbo articulari⁹ꝛ podagre hūoꝛib⁹laborā tes,pscriptōe⁹bonoꝝ ad simplicem mensā ꝛ paupes cibos redactos cōualuisse⁹caruerāt.n.sollicitudie dispensāde domus:ꝛ puellarū⁹largitate:q̄ ꝛ corp⁹frāgūt ꝛ aium. Irrider⁹ horati⁹appetitū ciboꝝ q̄ ꝓlūpti relinquūt pniaz. Item Grego. vij.

Diebus sabbatorum a carnib⁹ abstinere debemus.

Quia dies⁹sabbati apō scōs patres nr̄os i abstinentia celebrius est habit⁹:nos eorūdez auctoritatē seq̄ntes salubriter admōem⁹ut qcū qz se xp̄iane religiōis ptícipez eē dīderat ab esu carniē eadē die nisi magna ioꝛi festinitate ituciente l'infirmitate ipediēte abstineat. Itē fructuosus ēps.

Mōacho carnē gustar nī l:

Arnez⁹cuiqnā monacho ⁹nec gustādi nec sumendi est ꝓcessa licentia:ñ q̄ creaturā dei iudicem⁹ idignā:ſz q̄ carnis abstinentia vtil⁹ꝛ apta mōachis estimet.Quato tamē moderamie pietatis erga egrotos: qō ſi qs mōach⁹ violauerit⁹ꝛ cōtra sanctōez regle vsūqz veterem vesci carnib⁹prelūpserit:ser mēsū spacio retrusioi ꝛ penitentie subiacebit.

Itē bieronym⁹ad rusticū mōacbū

De quotidianis opib⁹ monachoꝝ

Unāz⁹de manu tua vl⁹oculis tuis liber psalterij discedat:dicat ad verbū⁹oꝛo sine itermissiōe vigilet sensus:nec vagis cogitatiōib⁹ patens corp⁹:piterqz aīus tēdat ad dīm.irā vice patientia:ama sciam scripturaꝝ ꝛ carnis vitia nō amabis nec vacet mēs tua varijs pturbationibus que sic peccatoꝛi insederint dīabūt tui ꝛ te deducent ad ōlicuz maximū.facito aliqd⁹opis:vt sp di abol⁹ ineiat te occupatum.Si aplī bñtes prātez de euāgelio viuere: laborabāt māib⁹suis ne quēq̄z grauarent ꝛ alijs tribuebāt refrigeria quorū.p spūalib⁹ ōbebāt merere carnalia:cur i vsus tuos succesſura nō ꝑpares:vl fiscellā tere iūco:vl'canistrū lentis plecte viminis.serat humus.areole equo limite dinidāt.in qb⁹ cū oleꝝ iactata fuerit semia vel plāte p ordinez posite:aq̄ ducāt irrigue.hic pulcherrimoꝝ versuz spectatoꝛ assistas.Ecce supcilio cliuosi tramitis vndaz.Elicit:illa cadens rancū p lenia murmur: Sara cieſ scatebraſqz'arentia temperat arua. Inserāt fructuose arbores l'gē mis⁹ vl'surcul'vt quo p⁹ rpe laboris tui dulcia poma ōcerpas.Apū fabrica aluearia:ad q̄s te mittūt salomōis⁹ puerbia.mōasterioꝝ ordinez acregiā disciplinā i puis disce coꝛpibus Texāt ꝛ lina capiendis piscib⁹.scribant ꝛ libri vt ꝛ man⁹opeī cibos:ꝛ aīa laturef lectōe⁹. In desiderijs āt est ois ociosus⁹.Egyptioꝝ mōasteria hunc morez tenent: vt nullū absq̄ ope ꝛ labore suscipiāt:nō tā ꝓ victū⁹necessaria:quā pp aie salutez:ne vagent pniciosis cogitatōib⁹ ꝛ ad īstar fornicātis israel oī trāseūti diuaricent pedes suos ꝛ i seq̄ntib⁹:qd ergo pibunt omnes:q i vrbib⁹ bitant Ecce illi frūt finis reb⁹ : ministrant ecclijs:adeūt balnea: vnguenta nō⁹ spnūt ꝛ oiuz flore versāt.ad qō etiā arte respōdi ꝛ nūc breuiter rīpōdeo me i pñti opusculo nō ō clericis dīl putare:sed monachum instituere.

Item in lib. v. capitulorum.

Absqz prelati sui licentia canonicis nihil agere licet.

Noib⁹igit quātū hūana fragilitas pmittit ōcernim⁹ vt cānonici⁹clerici cānonice viuāt obtuātes diuine doctrinā scripturaꝝ ꝛ documēta scō rū patrū:ꝛ nihil sine licentia ēpi sui vl'magri eoꝝ icōpositeꝰgerer presumāt.In⁹ vnoquoqz ēpatu sil'mādu cent ꝛ dormiāt⁹ vbi his facilitas id faciendi supperit.Qui ō reb⁹ eccl'iasticis stipendia accipiunt:in vno claustro māeāt ꝛ singul⁹die⁹māe pma hora ad lectōz veniāt:ꝛ audiāt⁹ qd eis ipef.ad mensā vero silr lectōez audiāt:ꝛ obedientiā ſz cānones suis⁹ mīstris⁹faciāt. Itē ex cō.māetēſi

Presbyteri q sil'ꝓueniūt ebrietatez ꝛ comessatōes sūmopere vitent.

Nulli⁹ plbꝰoꝝ qñ ad āniuersari um⁹diez.xxx. vl. vij. vl. iij. alicui⁹defūcti:aut q̄cūqz vocatiōe ad collectā plbī ꝓuenerit se iebriaſ nl' laten⁹ꝑsumāt nec ꝑcati i amoꝛe scō rū vl'alic⁹aie bibef l'alios ad bibendū cogef⁹ vl'se aliena ꝑcatōe īgurgitasf:nec plāct⁹ l' pnlsus ꝛ risus icōditos ꝛ fabl'as ianes ibi fferī aut cātaz ꝑsumāt:l'turpia ioca l'vso vl'tornatricib⁹⁹ añ se fieri patiāt:nec laruas⁹ dmonū añ se fieri ꝓsentiāt q: boc dī qbolicū est:ꝛ a sacril cānonib⁹ ꝓhibitū. Itē ex cō.laodicēū. Clericꝰ vl laicꝰ sine insuiōe ēpi nō pegrinef.

Non oz mīstroſ altaris l'qnoſlz clicos pt iussiōez'ēpi ad pegrinādū ꝓsici laicū ēt sīn cānonicis līis⁹

dus.trūcul⁹ vbi arbores iserūt.ar.xxiij.q. iiij.ipsa pietas.
a Salomōis,dicēſ vade ad apem ꝛ disce qūo opatrix sit:ꝛ castum opus faciat.
b Lectōe ꝛ dicit lex q̄ libt⁹ dz ꝓstaī opas dīis diuersis:q: pōt scribē vni ꝛ custodire domū alij.ff.ō op.li. duorum.
c Omis ociosus. q̄rit egist⁹:q̄re sit scūs adulter. In ꝓmptu cā ē desidiosus'erat extra ō renū.nisi cū pdē
d Nō spernūt.pecāt tñ ꝛ epitimio tradē di sūt.ē.xxi.q.iiij.c.i.
e Noīb⁹:de modestia dericoꝝ ꝛ sobrietate.iiij.c.q̄nuat
f Ut cānonici.regulares.nā canō nūcupat regla di.iiij.canō
g Incōposite.maxime.qñ ꝛ ſi bonum agat penā meret.ff.ō re milī l.iij.ſ.in bello
h In vno.i.ēpali sede.
i Et dormiāt.ē.di. xxxij.ſi q.ō.i.q.ij.lacerdos.ſz h ō regularib⁹vel ē derogatum di.iiij.leges.
k Audiāt.q: ꝓuiuium eorū nō dz eē fine lectōe.ē.xlviij. di.pro reuerentia.
l Suis.als ecīt ace pbali.xciij.di.n.ulla.
m Ministris.i.platis.q: sōdiē mīstrant
n Nullus ad anniuersariū .ē. xiij.q.ij.q: alij.
o Cogere.ar.ō angelicos.vt extra ō vi. ꝛ bo.cleri .a crapula.
p Vel tornatricib⁹ q̄ voluunt vt tomi.
q Nec laruas.extra de vi.ꝛ bo.de.qñ ꝛ.c.cum decorem.
r Non oz.iussioné.nec ēpm ꝑ ter iussionē pīarche.
ſ Ad peregrinādū vt.C.de epiſ.ſi q̄ p calumniam.in ſi.
t Litteris. hoc de cruce signatis qui ō bent ire vltra mare vl' penitentibus.b.
t Litteris, i autē.ō lan.epi.ſ.iterdicim⁹. coll.ir.extra de voto magne.nec ēt puatus' aliqs pncipē adiī pōt sine auctoritate iudicis.C.ō decu.ſi qs decurio.lib. x.ꝛ q̄ dicit iussionē intellige petitā ꝛ obtentā.naz ēpo ō dicēte nec clericus nec laic⁹ire dz.xi.q .iij gd ergo.nec ad iudicium alteri⁹ēpi.iij.q.vi.

nō lz. de pe. di. vi. placuit. qō est ꝟ gratianū q dixit per l. ff. de in ius. l. ij. ꝛ ff. de iurisdi. om. iu. si ꝓcucrerit. ꝟnū. qz leges nō dedignāt sacros canones imitari. in auē. vt clerī. apud. ppī. epī. malc. n. de sui cpī iudicio pre sumit ꝛc. xi. q. i. placuit. ꝛ contumeliam facit iudici qui eum omittit ꝛ ad alium vadit. ff. de recep. litigatores.

a ¶ Proficisci. si aūt clericꝰ tā diu abſit q dubiteē an viuat an mortuꝰ ſit: deſunt hīe liberā administratiōnē. iſti. de vſu. §. qō āt

b ¶ On miſtros. ſpectaculis. ſ̄ di. xxxiii. preſbyteri.

c ¶ Aut ſcenis. qd ſit ſcena labeo diſſiniuit ff. ō his q no. l. ii. §. vl.

d ¶ Temelici. a temelo qō ē publicuz: imo temelici dicūtur q miniſtrāt ludētibus. ff. de his qui not. infa. athletas.

e ¶ Hcare. i. tigere C. q̄ res vēdi. ñ poſ. l. i. verſus. Si vitiū frōtis alienꝰ fucuſ mauret. Gloria frontis obit: cū color boſpes abit.

f ¶ In qbꝰ. i. iter q̄s.

g ¶ Virorū. i. a viris date. ſz vī q nec in talibus teneat donatio quia dixit ler q si vir dat vxori margaritaſ extricatas ſi ipſa pforauerit teneē. l. aq. ff. ad. l. aql. ſi ſeruꝰ. §. ſi maritꝰ. ſz illud erauſi cū voluit in eā trāſferri dñium. al' ſi dat ei vnguēta vel pecuniā ad ea emenda tenet donatio. ff. de dona. iter vi. ꝛ vr. qō āt. §. i. idē ē ſi dat ei ornamēta. ff. de an. ꝛ ar. le. l. argento. §. ornamēta

h ¶ Cōtra neſtoriuz. Caſus. dicebat neſtorius eps ꝟſtantino. ꝛ ēt greci dicūt ſpm̄ ſcm̄ a ſolo pīe ꝓcedere: ſi a filio. qō volebāt arguere ex verbis dñi dicētis. ſ. de ſpū ſancto ille me clarificabit q a patre ꝓcedit. huiuſmōi errorē extirpatur h. nā ſynodus interpretat illa verba xp̄i. ille me clarificabit ꝛc. oñdens ſpm̄ ſanctū ꝓcedere a patre ꝛ a filio. in aliis ēt errauit neſtorius eps. xxiiii. q. iii. quidam ver. neſtoriani.

i ¶ E ſpū. cū oīa ſacramēta in virtute ſpūs ſancti pficiant: nō rite ipſa ſacramenta miniſtrāt: ſi in ſpūs ſcī ꝓceſſione nō recte ſentitur de qua ſubdit duo capitula. ſ̄. di. ii. cum omnem.

k ¶ Clarificabit. i. opa q̄ faciā i virtute eiꝰ manifeſtabūt me hominibꝰ.

l ¶ Sua. i. chriſti que eſt eiuſdem ſubſtantie cum eo.

m ¶ Proprietas. i. diſcretio. qz pſonaliter ab eo eſt diſtinctus.

n ¶ Alienus. i. aliud in eſſentia. imo idem

o ¶ Veritatis. i. a veritate. i. a filio procedens.

p ¶ Ex deo patre. mirū est cū epheſinū ꝯciliuz fuit in grecia celebratuz ꝛ de q̄tuor principalibus fit vnū. vt. xv. di. canones. qūo greci audēt dicere. ſ. ſ. a ſolo pīe ꝓcedere cū hīc dī ꝟtra. iducti tamē ſunt ad hoc dicendū duabus de cāis. ſ. qz xp̄s loquens de ꝓceſſione. ſ. ſ. ſolum patrē nominat dicēs qui a patre procedit. Item ēt q in ſymbolo fidei apud eos edito ſimplr cōtinetur q a patre ꝓcedit. nos addimus filioq. ſz i ſi. ſymboli apud eos ſub anathemate, phibetur vt nullus ō fide trinitatis aliud docere vel aliter predicare q̄ ibi continetur audeat. vnde dicūt nos anathematizatos q̄ ibi addimus filioq. ſed chriſtꝰ iō ita nō dixit: qz patri voluit attribuere, auctoritatem ſpirandi. Item in anathemate ponit aliud pro ꝟrario: ſed nō eſt cōtrarium ſed idem: cū filius cum patre ſit idē in ſubſtantia. ergo qō a patre procedit ꝛ a filio ꝛ ſic non addimus: ſed potius declaramus.

q ¶ De meo. idest a me vel a patre meo procedit. C. de ſumma trinita. l. inter claras. io.

r ¶ Aluator. loqtur h dim̄ ꝟtra grecos qui errorē neſtorii. ni adherentes dicūt. ſ. a filio nō ꝓcedere vt colligit. ſ̄. e. ver. hoc ē. n. ꝛ in ar. ſuā aſſumit auctoritatem dñi dicens: nō. n. loqtur a ſe ipſo: ſz ſicut audit loqt. Exponit ēterea qualr ſunt iſta verba circa trinitatez itelligēda. ſ. dici loqui audire: q̄ aliter q̄z accipiūtur ſm ꝟſuetudinē qua nos loqmur. Tertio dicit q ſpūs ſanctꝰ ñ pōt audire aliqd a filio quod ipſe neſciat.

s ¶ Inſepabilis. p h eraudit q̄ inſepabilia ſunt opa trinitatis. vt. xxviii. q. i. fideliū. vt intelligat ō inſepabilitate volūtatis ꝛ opatōis. naz qō opat ꝛ filius ꝛ ſpūs ſanctus.

t ¶ Volūtate. q̄ vult. al' ſal ſuz eēt q gignit pz: nō filiuſ comedit filiꝰ: nō aūt ſpūs ſanctus. ar. ſ̄. c. di. iii. c. vlti. Dibi. n. vī eē diſtinguēdum iter opa opata ꝛ opa opāta: ſed male: niſi itelligas opa opata. i. actꝰ ipſos vel accidēs qō ē i ſubiecto. Si itelligas opa opata ſm q effectꝰ ē a ſua cā nil opat vna pſona qō tota trinitas nū cauſet: iuxta illō actō diſplicuit paſio grā fuit

u ¶ Et āpliuſ. alia expō eſt.

x ¶ Quia ex ſe nō ē. i. nō ꝓcedit ex ſe. i. ex pſona ſua.

y ¶ Iuxta. ſicut ꝛ ad iura corpoalia reſtituit qs. nō āt ad icorpalia. ff. de vſuc. ſeqt. §. ſi viā. ꝛ ita aliter loquūt leges de his q̄z de illis.

z ¶ Inſerit. qz hoc ligdū eſt hīc eſſe ꝛc.

a ¶ Patrē. in euangelio tri exponit. pī dicit vel logt de filio. i. gignit filiū. pī vel ſpūs logt de ſpū ſcō. i. iſpirat. ſ. ſ. filiꝰ audit pīez. i. gignit ab eo. ſpūs audit a pīe vl a filio. i. ſpirat ab eo. ꝛ hec expoſitio vſitatior ē q̄z ea q̄ hīc ponit.

b ¶ Eiuſdē nature ſario. ꝓncipalr. n. ſic notat pſonaruz diſtinctio. imo ꝓncipalr. rec ē ibi iuenire priꝰ vel poſteriꝰ. ꝛ oīa q̄ i trinitate pſonas diſtinguūt eēntiā innuunt ꝛ eēntialr itelligūtur ꝛ accipiuntur. vnde aug. nō eſt deo aliud eē pſonaz ꝛ aliud eē ſubam. cū hoc nomē pſona editū ſit ad notandū diſtinctōem pſonarum.

c ¶ Diſcerneret. dicendo q̄ non procederet ab eo.

d ¶ A ſemetipſo. legitur i euāgelio to. cū ve. pacli. ſpūs veri. ille vos doce. oēm veritatē. nō. n. loqtur a ſemetipo. ſz q̄cūqz audiet loqt. ꝛ q̄ ven. ſūt oſten. vobis.

e ¶ Sicut. i. itelligo ꝛ ſcio. dicitur enim filius ſcientia. ꝛ quicquid habet habz a patre ꝛ ſpiritus ſanctus a patre ꝛ filio.

f ¶ Facientem. ſepe ſolet filius ſimilis eſſe patri. Item ꝛ magiſtro diſcipulus xxiiii. q. i. cum beatiſſimus. ioannes.

Impreſſum Venetiis per magiſtrum
Andream de calabria die vigeſi
moquarto Auguſti. Mcd.
cccdxxxi.

Finis.

Hain *7911.

a
Prima alba
quoniam
ius quiritum
ficut loco
b
Nos consuetudinem
intelligendum
augustini
clementis
c
Primo.§.
exhibuimus
renouantes
monia cum fit
d
Presbyter
quorundam
omnino
ducibus
e
q.vij.tempora
res ecclesia
aliena
premisit
f
Aliarum
licite
finis.hic
fit alijs
g
Recompenset
si quis claudus
cetere
vt.j.de peni.
h
Biutius
implens
ignoramus
primatus
i
Episcopi
remedium
propter simplicem
si quis episcopus
k
Judicatum est
eorum: factum
si inimicus
compagis
l
Sicut sensus
presentat ignota
firmetur
ll
Facere
¶ non inania
non sanat
m
Quod quidam
vbanus
pro remedio
diter ꝛc.
n
Littera est
si.xli.di.nos
orphanotrophio
est in quo
o
Quam probare
sed per integrum
q.v.c.i.
¶ mores
p
Unus aget
qui appellat
quenquã
accusatio
q
Quis non potest
aliquis accusatur
consanguineorum
tari.xxxvij.di.
Si accusatorum
timulo: vt.ff.
Jo.sed certe
s
Jnuidie
apparens
porro hic
excusationem
t
Alibi idez
in scripturis
que sit in
quod ei debetur
u
Mancipia
nullus vel
si qui clericorum
x
Commoniti
cepisti
ab omni.§:
negare christum
cum ergo
y
Duplici: nota
Stipendium
verberatione
z
in nouo.i.tempore
precipiendum
quesitum est
ut pactum fiat
¶
Auctoritatem
telligas hoc
mortuus
⁊
A principib us
interpretate
nata benigne
⁊
Quod autem
item gregorius
xxv.q.ij.§.
A
Quicunq;
Aut oratoꝝ
destruantur
Queritur
B
Non dixit
In dolo facturus
vt.§.di.v.
prepucium
C
Ciuitas
Ostendit
Quantus dominus
cum vero
D
Sed odio
de occidendis
xxxij.di.eos qui
ler eum occidit
E
Si vobis
autem que sunt
translata
communicat
F
Chanaam
inter heresim
apostolici
confidimus
G
Si quis filate
nuicunq;
quod autem
H
Respicere
enis ipso ingressa
iiij.queritis
debet castitatem
I
Jussionem
versus cogere
quidam
post eius
K
Virgo vt
quod autem hic
sare potest
tibus pro non
L
Eos mille
afferebat
alterius
car.qꝝ iste
M
Mundauit
abscondi
¶ manifesta
multiplex
N
iiij.non ex quo
cõmissus hucusq;
augu.habuit
sic ¶ fides
quibus enim
debemoth
O
in potestate
secundum prescíam
non solum
bona ergo
P
Nam se emisse
in peccatis
tur.sed
piuntur
Q
De ecclesiarum
necessitas excusat
cit aureum
in ieiunijs
R
Ego berlengarius
titatem quam
in sacramento
S
dinem domini
placuit
descendit
non exhortat
T
Consortio
corporis
sine sua
nihil ei

Penitentijs folio – 279
Consecracion folio 317
Poenitentijs folio – 279